Ritonõpo Omiry: A Bíblia Sagrada na língua

Aparai do Brasil

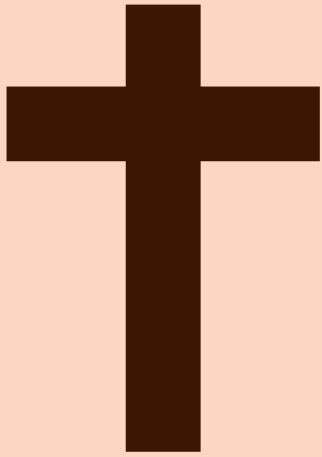

New Testament in Apalaí (BR:apy:Apalaí)

[]

Khmer Standard Version of the Holy Bible in the Khmer Language of Cambodia

Copyright © 1997, 2005 The Bible Society in Cambodia
[]
© រក្សាសិទ្ធិដោយសមាគមព្រះគម្ពីរសកល
គ្រប់ផ្នែកនៃសៀវភៅនេះមិនត្រូវបានផលិត ឬប្រើប្រាស់តាមទំរង់ ឬមធ្យោបាយបែបអេឡិចត្រូនិក ឬម៉ាស៊ីនណាមួយ រួមទាំងការ ថត ចំលងអាត់សំលេង ផ្ទុកនូវទិន្នន័យ ប្រព័ន្ធណាមួយដែលអាចយកមកប្រើ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាតពីសមាគមព្រះគម្ពីរកម្ពុជា។ ប្រសិនបើ មានការដកស្រង់អត្ថបទគម្ពីរចាប់ពី ១០០០ខ ឡើងទៅ ត្រូវសុំការអនុញ្ញាតពីសមាគមព្រះគម្ពីរកម្ពុជ
Quotations of the Bible in Khmer Standard Version in any form, must obtain written permission from the Bible Society in Cambodia if the quoted material is inclusive of at least 1,000 verses, or a copy of any book wholly or partially, which amounts to 50% of the book quoted. For any long quotation, notice of copyright must appear as follows: Text copyright © 1997, 2005 United Bible Societies. Used by permission.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Apr 2025 from source files dated 26 Apr 2025
fc9611d4-b5f2-5730-b6c2-58f2658eac89

Contents

JENEXI 1
EXUTU 63
REWITIKU 113
NUMERU 149
TEUTERONOMIU 194
JOZUE 239
JUIZE 267
RUTI 297
1 SAMUEU 302
2 SAMUEU 342
1 TUISA 375
2 TUISA 412
1 KORONIKA 449
2 KORONIKA 483
EXTARA 524
NEEMIA 536
EXITE 555
JO 564
SAUMU 609
POROWEPIO 740
EKEREZIAXTI 771
KÃTIKU 781
IZAJA 788
JEREMIA 860
RAMẼTASÃO 932
EZEKIEU 942
TANIEU 1001
OZEJA 1020
JOEU 1031
AMOXI 1037
OPATIA 1046
JONA 1048
MIKEJA 1051
NAUM 1057
APAKUKE 1061
SOWONIA 1065
AJEU 1069
ZAKARIA 1072
MARAKIA 1084
MATEU 1088
MAKU 1146
RUKA 1178
JOÃO 1238
ATOS 1277
ROMANOS 1322
1 KORĨTIU 1347
2 KORĨTIU 1372
KARAXIA 1388
EPEZU 1397
PIRIPO 1405

KOROXI 1411
1 TESARONIKA 1417
2 TESARONIKA 1422
1 TIMOTEU 1425
2 TIMOTEU 1431
TITU 1436
PIREMÕ 1439
EPEREU 1441
TIAKU 1460
1 PETURU 1466
2 PETURU 1474
1 JOÃo 1479
2 JOÃo 1485
3 JOÃo 1486
JUTA 1487
APOKARIPXI 1489

JENEXI
Osemazuhme Tyritopõpyry
Gênesis
Ekarotopo

Sero *Jenexi* ekarõko senohne emero Ritonõpo nyrihpyryme ehtoh poko. Ahno tyrise roropa eya kure rokene. Tõturuse ynororo ahno a zae toto ehtoh poko tõmipona toto ehtohme repe. Yrome aomipona pyra toehse toto iirypyryme. Atão tõ poko ekarõko, Kaĩ poko Apeu maro, Noe poko, tapyi kaetoko exikety Papeu poko. Moromeĩpo ekarõko roropa mã Aparão tõ poko, Izake tomo, Jako tomo, Joze ytotopõpyry poko roropa Ejitu pona. Ritonõpo ehtoh poko ekarõko ahno tõ maro. Tõmipona exiketõ pyno mana yronymyryme. Yrome tõmipona pyra exiketõ apiakãko mana toto wãnohtohme.

Sero pape ao

Kapu tõkehko ritopõpyry *1.1—2.25*
Iirypyryme ahno toehse *3.1-24*
Atão poe Noe pona *4.1—5.32*
Noe zueme ehtoh pona *6.1—10.32*
Tapyi kaetoko exikety Papeu *11.1-9*
Sem poe Aparã pona *11.10-32*
Aparã tomo, Izake, Jako *12.1—35.29*
Ezau mũkuru tomo *36.1-43*
Joze irui tõ maro *37.1—45.28*
Izyraeu tomo Ejitu po *46.1—50.26*

1 Apitoryme kapu tyrise Ritonõpo a, nono roropa.
2 Sero sã pyra, typõke pyra sero nono kynexine, onokyro pyra, otyro pyra, tuna rokene. Xinukutume rokẽ kynexine tuna konõto po, Ritonõpo Zuzenu toytose tuna epozakuroko.
3 — Saereme exiko! tykase Ritonõpo.
Mame tõmehpitose, saereme toehse.
4 Saerehkatoh tonese Ritonõpo a, kure rokene, xinukutumã sã pyra.
5 Moro tosehpase eya saeremãme, moro xinukutumã tosehpase eya “kokome”. Morarame tõmehse rahkene, moro aẽmehpitory osemazupu kynexine.
6 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Tuna atapiakako, zokonaka onuhtohme!
7 Morarame tuna tãtapiakase zokonaka zopino ehtohme te, zokonaka kakoxi onuhtohme, amerehmã moinakoxi.
8 Moro tosehpase eya “kapume”. Xinukutu, sã, moro asakoro aẽmehtoh kynexine.
9 Morarame tõmiry ke tuna amerehmã zopino tapiakase Ritonõpo a, esaka tyripose, nono osenetohme! Mame moro sã toehse, nono tonore!
10 Moro “nonome” tosehpase Ritonõpo a. “Tuna konõto” me moro tuna tõ tosehpase eya. Mame morohne eneryke tyya Ritonõpo zamaro inyrityã kynexine.
11 Morarame ynara tykase ynororo:
— Awahtako emero rokene, tykase otytyko a, topere exiko tupuhtuke roropa oehtohme!
Mame morara toehse kehko.
12 Nono po otyro tõkehko tahtase emero porehme: tupuhtuke exiketomo te, wewe tõkehko, topere exiketomo. Mame morohne eneryke tyya Ritonõpo zamaro inyrityã kynexine kure exiryke.
13 Xinukutu, sã tõmehse oseruao aehtopo.
14 Morarame ynara tykase Ritonõpo:
— Ezurume exiko kapu poko saerehkaneme, ẽmepyry apiakatohme, koko apiakaneme te, jeimamyry apiakaneme te, ikonopory, enara.
15 Moro ezuru tõ saereh ãko mã kehko sero nono po, tykase Ritonõpo.
Mame morara toehse.
16 Asakoro ezuru konõto tõ tyrise eya: zumono saerehkatohme saereme te, zumo hkopyra exikety saerehkatohme koko. Xirikuato tõ tyrise roropa eya.
17 Kapu poko morohne tyrise eya saerehkatohme nono pona,
18 saerehkane tuisaryme xixi, koko tuisaryme nuno. Ritonõpo zamaro kynexine inyrityamo.
19 Xinukutu, sã tõmehse, 4me aehtopo.
20 Morarame ynara tykase Ritonõpo:

— Nakuaõkõme ehtoko, kana tomo pehme tuna ehtohme isene exiketõ ke, torõ tõme roropa ehtoko taporihkãme kae ytoketõme!
21 Moro sã isene exiketõ konõto tõ, nakuaõkõ tyrise Ritonõpo a, isene exiketomo, kana tomo emero tyrise eya nakuae ytoketomo, torõ tõkehko roropa emero tyotyoro exiketõ tyrise eya. Mame tynyrityã eneryhtao tyya Ritonõpo zamaro inyrityã kynexine, kure exiryke.
22 Mame kure tynyrityã tyripose eya, ynara tykase ynororo:
— Oemãtoko, tuhke oehtohkõme, pehme tuna konõto ehtohme! Torõ tõ roropa oemãtoko tuhke oehtohkõme sero nono po!
23 Xinukutu, sã tõmehse, 5me ehtopo.
24 Morarame ynara tykase Ritonõpo:
— Nono poro ytoketõme ehtoko, onokyro tomo, okyno tõkehko, zakare tõkehko, tykase.
Morara exiryke moro sã toehse.
25 Onokyro tõkehko tyrise Ritonõpo a inunomo te, pisararano, emero rokẽ tyrise eya, okyno tõkehko roropa, isene exiketõ emero. Mame tynyrityã eneryke tyya Ritonõpo zamaro inyrityã kynexine.
26 Mame ynara tykase ynororo:
— Eropa, ahno syritase kysã exikety. Mame kana esẽme exĩko mã toto te, torõ tõ esẽme te, okyno tõ esẽme te, onokyro tõ esẽme, emero nono poro ytoytoketõ esẽme roropa.
27 Moro sã ahno tyrise Ritonõpo a; tysã tyrise toto eya. Tyrise toto eya orutuame, nohpome, enara.
28 Mame kure rokẽ tyripose toto eya, ynara tykase:
— Emũkuatoko, tuhke oemãtohkõme, sapararahme oehtohkõme sero nono poro, emero esẽme oehtohkõme. Kana esẽme ehtoko tunakuaõkõ emero te, torõ tõ esẽme roropa te, onokyro tõ esẽme okyno tõ esẽme, enara.
29 Anapyrykõme otyro ekarõko ase tupuhtuke exiketomo te, wewe epery roropa.
30 Yrome onokyro tõkehko a, torõ tomo a, nono poro ytoketomo a roropa onahpoty ekarõko ase toto napyryme, otyro ary roropa.
Mame moro sã toehse rahkene.
31 Morara exiryke tynyrityã eneryhtao tyya Ritonõpo zamaro inyrityã kynexine. Kure rokẽ kynexine. Xinukutu, sã tõmehse, 6mano.

2

1 Morarame tõtyhkase Ritonõpo tynyrityã poko: kapu te, nono te, emero epõkõ maro.
2 7me tõmehse ahtao tõtyhkase ynororo tynyriry tõ riry poko, mame tõseremase ynororo, toerohkehxĩpo.
3 Mame moro ẽmepyry tyripose eya ẽmepyry kurãme, tõtyhkase toexiryke toerohtoh poko te, tõseremase roropa ynororo.
4 Moro sã kapu tyrise kehko, nono maro.

Ritonõpo narykahpyry, Etẽ

Kapu tõkehko tyrise ahtao Ritonõpo a, sero nono maro,
5 otyro pyra, onahpoty pyra roropa kynexine, konopo onenehpopitopyra ro Ritonõpo exiryke. Tupito arykananõ pyra roropa kynexine.
6 Yrome nono ae tuna tutũtase nono ehxikatohme.
7 Morarame nono tapoise Ritonõpo a ahnome apuhtohme. Tynyrihpyry tounapũmase eya isene aehtohme, moro sã ahno toehse isene exiketyme.
8 Moromeĩpo tupito tarykase Ritonõpo a, Etẽ nonory po, xixi tũtatoh wino. Morotona tynyrihpyry ahnome tyrise eya.
9 Moro po wewe kurãkõ tyrise Ritonõpo a emero rokẽ aeperytatohme. Epery kure toperytase kehko. Moroto tupito rãnao eperytakety kynexine isene jũme orihpyra ehtopo. Imepỹ zoko roropa moroto kynexine kure ehtoh poko tuarõtatopo, popyra ehtoh poko tuarõtatopo, enara.
10 Moro Etẽ po iporiry tutũtase otyro ehxikaneme. Morotoino tapiakase moro iporiry 4me tuna ehtohme.
11 Toiro tuna esety kynexine Pisõ, Hawira nonory zomye ytokety. Moroto uuru nae kynexine.
12 Moro uuru kure kynexine. Moroto ixtaratu kurã roropa kynexine, topu kurã roropa moroto kynexine joiame exikety.
13 Mame imepỹ tuna esety kynexine Kiõme. Moro rãnakuroko kynexine Kuxe nonory po.
14 3me aehtoh kynexine tuna Tikere mano. Moro kynexine Axiria ehpikuroko xixi tũtatoh wino. Mame tuna kynexine 4me aehtopo Eupyrati esety kynexine.

15 Naeroro tynarykahpyry po Etẽ po mokyro orutua tyrise Ritonõpo a tupito poko
aerohtohme otyro arykatohme.
16 Mame ynara tyripose ynororo eya:
— Wewe epery emero ekarõko ase oya anapyryme,
17 toiro wewe epery rokẽ tuarõtatoh zae ehtoh poko te, popyra ehtoh poko roropa, moro
epery rokẽ osenahno. Moro epery onenahpyra exiko, ynara exiryke, tonahse oya ahtao
moro ae ro orihnõko mase.
18 Moromeĩpo ynara tykase Ritonõpo:
— Toiroro mose ehtoh popyra nase. Imepỹ rĩko ase imarõme aehtohme, akorehmaneme,
tykase.
19 Apitoryme nono tapuhse Ritonõpo a emero rokẽ onokyrome, torõ tõkehkome roropa.
Mokaro tarose eya toto esehpatohme orutua a. Tosehpase toto eya.
20 Torõ tõ tosehpase eya, okyno tomo, onokyro tõ roropa emero tosehpase toh eya. Yrome
toto maro akorehmane onenepyra kynexine imaro exiketyme.
21 Naeroro mokyro tynyhmapose Ritonõpo a ironaka. Tynyhse ynororo ahtao aoropary
zehpyry toiro touse Ritonõpo a. Mame ipũ tapuruse ropa eya.
22 Moro aoropary zehpyry tyrise nohpome Ritonõpo a. Tarose ynororo eya orutua a.
23 — To! Mose kure ipunaka!
Upũ mose ro, yzehpyry roropa.
“Nohpome” mose esehpãko ase
upũ risẽme exiryke, tykase ynororo.
24 Morara exiryke orutua kõ tumy rumekãko, tyse rumekãko roropa mã toto typyty maro
rokẽ toehtohme. Mokaro asakoro toiro pũme exĩko mã toto.
25 Mokyro orutua nohpo maro, asakoro ro tupoke pyra toh kynexine. Yrome ihximyra
toh kynexine.

3

Ritonõpo omipona pyra toehse toto

1 Morarame okoi tuarohxo kynexine, imehnõ onokyro tõ motye, onekunohtõme kynex-
ine. Tõturupose ynororo nohpo a:
— Ajohpe pyra “Tupito põ wewe epery osenahno,” naseh oya Ritonõpo?
2-3 — Ỹ, wewe tõ epery enahnõko ynanase emero repe, tykase, tozuhse nohpo a.
— Tupito rãnaõ epery rokẽ onenahpyra ynanase. Moro epery rokẽ: “Osenahtou,
anapoipyra ehtoko oorikyrykõino,” nase Ritonõpo yna a, tykase.
4-5 — Ajohpe! tykase okoi eya. — Orihpyra mase. Morara tykase Ritonõpo zuaro toexiryke,
moro wewe epery enapyryhtao oya xine tuaro exĩko matose Ritonõpo ehtoh samo, kure
ehtoh waro exĩko matose, popyra ehtoh waro exĩko roropa matose, tykase.
6 Mame moro wewe kure tonese nohpo a, epery roropa kure potu tonese eya, tonahsẽme.
Tõsenetupuhse ynororo: “Kure exiry emero zuaro toehse jahtao,” tykase ynororo tyya
rokene. Naeroro moro wewe epery tapoise eya, tonahse roropa eya; tokarose eya tynio
a, tonahse eya roropa.
7 Morara ahtao enurukõ tãtapuruhmakase. Iirypyryme toehtohkõ poko tuarõtase toto.
Ihxipỹke toehse toto, tymetyke pyra toexirykõke. Naeroro ituary ke toemetyhtose toto
ihxipỹke toexirykõke.
8 Moro ae ro tyryry tykase ahtao kokonie pukuro Ritonõpo omiry totase orutua a ipyty a
roropa, aytoryhtao tynarykahpyry poro. Tõtonẽse toto wewe mitaka.
9 Yrome orutua tykohmase Ritonõpo a ekaropotohme:
— Otokoh ma?
10 Ynara tykase orutua:
— Õmiry etã osemazuhme oytoryhtao anarykatyã poro, yrome enaromỹke akene, tupoke
pyra jexiryke. Naeroro otonẽno, tykase.
11 — Onoky poe tupoke pyra oehtoh waro mexino? Enahpỹ epery menahno? tykase
Ritonõpo eya.
12 Ynara tykase orutua:
— Mose nohpo onekarohpyry ya ypytyme, mose ro a epery tonahpose ya, mame enahno
rahkene.
13 Mame Ritonõpo tõturupose nohpo a:
— Oty katoh morara myrino? tykase.
— Okoi jenekunohno, tykase nohpo, — morara exiryke enahno, tykase.

Toto wãnohtopo

14 Morarame ynara tykase Ritonõpo okoi a:

— Onyrihpyry pokoino tuãnohsẽme exĩko mase. Taroino onokyro tõ rãnao omoro rokẽ ynara exĩko: arary po ytoketyme exĩko mase nono poro. Nono enahnõko roropa mase.
15 Oxiehno nohpo maro orĩko ase. Ipoenõ oxiehno rĩko roropa ase opoenõ maro, jũme. Mame opuhpyry akurihmõko mana. Omoro ihtainy esekãko mase.
16 Nohpo a ynara tykase Ritonõpo:
— Itamurumehxo etuarimãko mase poetoẽme awahtao, opoenõ enururuhtao oxietũtõko mase. Morara ahtao ro onio poko penetãko ro mase. Oesẽme exĩko roropa mana.
17 Mame Atão a ynara tykase Ritonõpo:
— Omoro Atão azahkuru makene jomipona pyra makene, opyty omi poe moro wewe epery menahno. Naeroro zae pyra toehse oexiryke popyra nono ripõko ase. Naeroro yronymyryme erohnõko mase otyro arykary poko tynahke oehtohme.
18 Ãtaryka ahtanohpõko ase, omoxino tõkehko. Mame tykyrysã enahnõko roropa mase.
19 Yronymyryme erohnõko mase, enãkutãko roropa mase otupi poko tỹkyryneke oehtohme, oorikyry ponãmero. Mame nonome exĩko ropa mase. Nono apuhsẽme oexiryke nonome exĩko ropa mase toorihse awahtao, tykase.
20 Mame typyty tosehpase eya Ewame emero ahno ẽme toehse aexiryke.
21 Mame upo tyrise Ritonõpo a okyno pihpyry: Atão zupõme te, ipyty zupõme roropa amurutohme eya xine.

Atão tõ tonyohse tupito kurã poe
22 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Seromararoro mokyro toehse yna samo, tutuarõtase aexiryke zae ehtoh poko te, zae pyra ehtoh poko roropa. Jũme isene ehtoh wewe epery enapyryhtao eya orihpỹme exĩko mana, popyra morara exiry eya.
23 Naeroro Etẽ poe, tupito kurã poe orutua tonyohse Ritonõpo a ipyty maro osa menekatohme eya itu htao tutupime, nono poko aerohtohme, nono risẽme aexiryke.
24 Morotoino orutua taropose Ritonõpo a. Mame osema tao xixi tũtatoh wino kerupĩ tõ tyrise eya typyreke, tytapemake apoto sã exikety ke. Eraseme toto ehtohme mokaro tyrise omõpyra ropa ahno ehtohme, moro wewe, jũme isene tyripotoh pũtokoxi.

4

Kaĩ, Apeu maro
1 Morarame typyty Ewa maro toehse Atão, poetoẽme toehse ipyty. Mame toemũkuase orutuame, ynara tykase ynororo:
— Takorehmase Ritonõpo a jexiryke toemũkuase ywy, tykase.
Tumũkuru tosehpase eya Kaĩme.
2 Imeĩpo toemũkuase ropa Apeume, Kaĩ akorony. Apeu toerohse kaneru tõ poko, Kaĩ kynexine tupito poko erohketyme.
3 Moromeĩpo tỹkyryry tapoise Kaĩ a jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a.
4 Apeu a toky poenõ osemazuhme aenuruhpyry tapoise, kaneru pitiko totapase eya, ipũ kurã tyahkase eya tynekaroryme Ritonõpo a. Ritonõpo zamaro Apeu kynexine, inekarohpyry roropa,
5 yrome Ritonõpo zamaro pyra Kaĩ kynexine, inekarohpyry se pyra kynexine. Mame Kaĩ tyekĩtapãse, tohne toehse ynororo ipunaka.
6 Naeroro ynara tykase Ritonõpo eya:
— Oty katohme ataekymãko mah? Oty katohme karime rokẽ ytoytõko mah?
7 Zae ehtoh tyrise oya ahtao, tãkye mexiry; yrome zae pyra toehse oexiryke oorypyry oeraximãko oporemãkatohme. Naeroro tomeseke exiko orẽpyra oehtohme oorypyry poremãkatohme oya.
8 Mame ynara tykase Kaĩ takorõ Apeu a:
— Eropa tupito pona.
Toeporehkase tahtao xine tupito pona, takorõ totapase eya. Toorihse Apeu.
9 Mame Ritonõpo tõturupose Kaĩ a:
— Otoko ãkorõ Apeu nae? tykase.
— Zuaro pyra ase, tykase Kaĩ, — jakorõ eraseme tokoh a? tykase.
10 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
— Oty katoh sẽ sã mano? Ãkorõ metapano? Nono ae imunuru xitãko mana ynetaryme. Kui ãko sã ya mana tymỹpotohme.
11 Naeroro osanume exĩko mase etuarimãko, tupito po anarykasaromepyra exĩko mase, ãkorõ munuru tomõse nono aka exiryke, totapase oya exiryke.
12 Tupito poko oerokuruhtao anarykatyã ahtara mana, eperytara roropa. Tosake pyra exikety sã ytoytõko mase nono poro, epakety samo.

13 Morarame Kaĩ a Ritonõpo tozuhse:
— Õmiry oneanahtopyra ase. Jetũ ya mana. Juãnohtoh omoxinety sã ya, typoremãse jexiryke.
14 Seroae jysyryhmapõko mase jesary poe, owinoino. Tosake pyra exiketyme jehtohme ytoytõko rokẽ ase sero nono poro. Imehnõ kurũke epãko ase otonẽnõko. Tonese jahtao imepyny a jetapary se exĩko mana.
15 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:
— Arypyra, morara exipyra mana. Imepyny a oetaparyhtao, 7me jekyrykõ orihnõko mana oemỹpotohme.
Mame ewomatohme enetupuhpotoh tyrise Ritonõpo a Kaĩ poko. Tonohse eya tuaro imehnõ ehtohme onetapara toto ehtohme.
16 Mame toytose Kaĩ Ritonõpo winoino imepỹ pona osesarise. “Ytoytotoh” pona toytose ynororo Etẽ poe xixi tũtatoh winakoxi.

Kaĩ pakomotyamo
17 Mame typyty maro Kaĩ toemũkuase, esety Enoke. Imeĩpo pata tyrise Kaĩ a, moro pata tosehpase eya Enokeme tumũkuru esety ae ro.
18 Enoke toemũkuase Irateme. Irate toemũkuase Meujaeume. Meujaeu toemũkuase Metusaeume. Metusaeu toemũkuase Ramekeme.
19 Rameke typytase asakoro nohpo tõ maro: Ata te, Zira, enara.
20 Ata toemũkuase Japaume. Japau pakõ pui tõ poko erohketõme toehse, tapyi tõ pisarara tao toh kynexine.
21 Japau akorõ tõ kynexine Jupau. Jupau pakõ rue etonanõme toh kynexine, rira maro.
22 Mame Zira toemũkuase Tupaukaĩme. Tupaukaĩ toerohse kurimene riry poko te, metau riry poko roropa. Aoryxiry kynexine Naama.
23 Morarame Rameke a typyxiã turuse:
— Ata, Zira maro jomiry ke etatoko,
orutua nuasemã etapano totapase jexiryke eya.
24 7me Kaĩ etapahpõ ekyry taorihmapose ahtao Kaĩ etapatopõpyry emetakame,
morara ahtao imepyny a jetaparyhtao,
77me jetapahpõ ekyry tõ orihnõko mã toto jetapatopõpyry emetakame,
tykase.

Sete te, Eno, enara
25 Mame Ewa maro toemũkuase ropa Atão. Ynara tykase Ewa:
— Imepỹ umũkuru tokarose Ritonõpo a ya, Apeu myakãme, totapase exiryke Kaĩ a.
Tosehpase ynororo eya Seteme.
26 Sete toemũkuase Enome. Morara ahtao Ritonõpo esety kure tyripitose eya xine, Ritonõpo toahmapitose, tõseahmarykohtao eya xine.

5

Atão pakomotyamo
(1 Koronika 1.1-4)
1 Ynara mã Atão pakomotyã esetykomo. Ahno tyrise ahtao Ritonõpo a tysã tyrise toto eya.
2 Orutua te, nohpo roropa tyrise toto eya, kure rokẽ tyrise toto eya, mame “ahnome” tosehpase toto eya.
3 Mame 130me jeimamyry taropose Atão ahtao toemũkuase ynororo tysã exiketyme, esety Sete.
4 Moromeĩpo 800me jeimamyry taropose Atão a. Toemũkuase ropa imehnõ mũkuru tomo, ẽxiry tõ roropa.
5 Mame toorihse ynororo 930me jeimamyry taropose ahtao.
6 Mame 105me jeimamyry taropose Sete ahtao toemũkuase Enome.
7 Moromeĩpo 807me jeimamyry taropose Sete a. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
8 Mame toorihse ynororo 912me jeimamyry taropose ahtao.
9 Mame 90me jeimamyry Eno nae ahtao toemũkuase ynororo Kainãme.
10 Moromeĩpo 815me jeimamyry taropose eya, toemũkuase orutua kõme, nohpo tõme, enara.
11 Mame toorihse ynororo 905me jeimamyry taropose ahtao eya.
12 Mame 70me jeimamyry nae Kainã ahtao toemũkuase Maarareume.
13 Morotoino 840me jeimamyry taropose Kainã a. Toemũkuase ropa orutua kõme nohpo tõme, enara.

14 Mame toorihse ynororo 910me jeimamyry taropose ahtao eya.
15 Mame 65me jeimamyry Maarareu nae ahtao toemũkuase Jareteme.
16 Morotoino 830me jeimamyry taropose Maarareu a. Toemũkuase orutua kõme nohpo tõme, enara.
17 Mame toorihse ynororo 895me jeimamyry taropose ahtao eya.
18 Mame 162me jeimamyry taropose Jarete a ahtao toemũkuase Enokeme.
19 Morotoino 800me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ropa ipoenõme.
20 Mame toorihse ynororo 962me jeimamyry taropose ahtao eya.
21 Mame 65me jeimamyry taropose Enoke a ahtao toemũkuase Matuzarẽme.
22 Morotoino 300me jeimamyry taropose eya Ritonõpo omipona yronymyryme, toemũkuase ropa ynororo orutua komo, nohpo tomo, enara.
23 365me jeimamyry isene kynexine.
24 Ritonõpo maro osepeme exikehpyra kynexine, imaro oturũko kynexine. Mame osenepyra toehse ynororo, tarose Ritonõpo a exiryke.
25 Morarame 187me jeimamyry taropose Matuzarẽ a ahtao toemũkuase Ramekeme.
26 Morotoino 782me jeimamyry taropose ahtao eya, toemũkuase ropa ynororo orutua komo, nohpo tomo, enara.
27 Mame toorihse ynororo 969me jeimamyry taropose ahtao eya.
28 Mame 182me jeimamyry taropose Rameke a ahtao toemũkuase ynororo.
29 Mame ynara tykase ynororo:
— Sero nono popyra tyripose Ritonõpo a, morara exiryke kuerohtohkõ tupime toehse kyya xine; yrome mose, aimo oserematoh enehnõko ropa mana kyya xine.
Tumũkuru tosehpase Rameke a Noeme.
30 Moromeĩpo 595me jeimamyry taropose eya, toemũkuase imehnõ mũkuru tomo, ẽxiry tomo, enara.
31 Mame toorihse ynororo 777me jeimamyry taropose ahtao eya.
32 Mame 500me jeimamyry taropose ahtao Noe a toemũkuase ynororo oseruao: Sem te, Kam te, Jape, enara.

6

Popyra ahno ehtopõpyry

1 Morarame ahno tãtahpahpitose ahtao sero nono poro, ẽxiry tõ tonuruse ahtao roropa,
2 mokaro nohpo tõ oryxime exiketõ tonese orutua komo a, Ritonõpo poetory tomo a. Tynymenekahpyry tõ tapoise eya xine typyxiãkõme toto ehtohme.
3 Naeroro ynara tykase Ritonõpo:
— Moxiã ahno jũme isene onyripopyra ase, orihketõme mã toto. Taroino 120me jeimamyry onymotyẽkara exĩko mã toto.
4 Moro zano ahno konõto kynexine moroto. Imeĩpo roropa, ahno ẽxiry tõ tapoise ahtao Ritonõpo poetory tomo a typyxiãkõme, toemũkuase toto. Mokaro ahno konõto tõ, orẽpyra exiketõme toh kynexine pake ahtao, imehxo toh kynexine.
5 Mame popyra ahno ehtoh eneryke tyya, popyra rokẽ aosenetupuhtohkõ eneryke roropa tyya,
6 tãtasamase Ritonõpo kynexine ahno ritopõpyry poko tyya. Toemynyhmase ynororo,
7 ynara tykase:
— Mokaro enahkapõko ase, nono põkomo, ynyrityã emero, ahno te, onokyro tõkehko te, torõ tomo te nono poro ytoytoketomo. Yzamaro pyra ynyrityã toehse, tykase.
8 Yrome Noe nyriry Ritonõpo zamaro kynexine.

Noe kanary

9-10 Sero nase Noe ehtopõpyry poko. Toemũkuase ynororo oseruao: Sem te, Kam te, Jape, enara. Zae exiketyme Noe kynexine, Ritonõpo omipona. Sero nono põkõ rãnao, Noe rokẽ Ritonõpo maro oturuketyme kynexine.
11 Ritonõpo neneryme imehnõ emero popyra rokẽ toh kynexine, imeimehnõ ryhmãko toh kynexine.
12 Sero nono põkõ tonese Ritonõpo a, tyyrypyrykõ poko rokẽ toh kynexine emero porehme, popyra ehtoh poko rokẽ toh kynexine.
13 Mame ynara tykase Ritonõpo Noe a:
— Osenetupuhno: ahno enahkapõko ase emero porehme. Toto orihmapõko ase emero, esarykõ roropa zumyhkapõko ase, pehme exiryke oxiehno exiketõ ke.
14 Wewe kurã akohko kanawa konõto ritohme oya. Osa tõ tyriko zao, ikurihpako azawa ke erurukara ehtohme, zao te, jarao, enara.

15 Zumo ehtoh ynara tyriko: 133 meturume mosa exiry te, 22 meturume ipurorony, 13 meturume kakoxi ehtopo.
16 Tapyi sã tyriko eworiko kae, apurume. Mame amohpyry zopino ynara tyriko: ½ meturume anapurupyra exiko ehpiryme wino tyryrykane omõtohme. Oseruao zara apõ tyriko, oseose poe, omõtoh tyriko ehpiry poko.
17 Tuna kumanohpõko ase sero nono po isene exiketõ enahkatohme emero porehme. Sero nono põkõ emero orihnõko mana.
18 Yrome oya ãkorehmatoh ekarõko ase. Naeroro omõtoko kanawa aka opyty maro te, omũkuru tõ maro, opoenõ pyxiamo, enara.
19-20 Tyriko roropa kanawa aka onokyro typytypye asasakoro emero, nono poro ytoketõ maro, toto osepynanohtohme.
21 Tonahsẽ apoiko roropa anapyrykõme te, mokaro onokyro tõ napyryme roropa, okyno tõkehko emero napyryme, enara.
22 Mame moro tymoise Noe a, Ritonõpo omihpyry ae porehme.

7

Tuna konõto

1 Morarame ynara tykase Ritonõpo Noe a:
— Omõtoko kanawa aka, omoro atapyĩ taõkõ maro emero. Omoro rokẽ zae exiketyme mase yneneryme.
2 Aroko amaro onokyro tõkehko okyno tõkehko roropa. 7me aroko nuriamãkõkara, asakoro aroko nuriamãkomo orutua, nohpo, enara.
3 Torõ tõ roropa emero rokẽ 7me aroko amaro, toto emãtohme ropa sero nono po.
4 Ynara exiryke; taroino 7me ẽmepyry taropose ahtao konopo enehpõko ase, 40me ẽmepyry pona, saereme, koko, enara. Moro ke isene exiketõ enahkapõko ase, emero ynyrityamo.
5 Mame Ritonõpo nyripohpyry emero tyrise Noe a, aomipona.
6 600me jeimamyry nae Noe kynexine tuna konõto tukumase ahtao nono zumyhkatohme porehme.
7 Tõsepynanohtohme kanawa konõto aka tõtyrise Noe, typyty maro, typoenõ maro, tumũkuru tõ pyxiã maro, enara.
8 Onokyro tõkehko maro te, okyno tõ maro te, nuriamãkõ maro, nuriamãkõkara maro nono poro ytoytoketõ maro te, torõ tõ maro.
9 Tõtyrise toto Noe tõ maro kanawa aka asasakoro, orutua te, nohpo, enara, Ritonõpo nyripohpyry omipona.
10 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao nono tumyhpitose, tuna konõto kumaryke.
11 Moro zano 600me jeimamyry Noe nae kynexine. Mame ẽmepyry 17mã po, nuno asakoro ehtoh po, tuna eutary tõ tuna konõto poe, nono zopino, toehmose kehko. Konopo konõto tooehse roropa kapu ae, osenuhmatoh konõto tõ tãtapuruhmakase samo.
12 Konopo tooehse itamurume nono pona 40me ẽmepyry, koko saereme, enara.
13 Mame moro ẽmepyry ae Noe tõ typyty maro tõtyrise kanawa konõto aka tumũkuru tõ oseruao maro Sem, Kam, Jape te, ipyxiãkõ roropa.
14 Toto maro onokyro tõkehko tõtyrise roropa, okyno tõkehko roropa te, nono po ytoytoketõ roropa, torõ tõ roropa, enara.
15 Emero tomõse toto Noe maro, kanawa aka asasakorone rokene.
16 Tõtyrise toto orutua te, nohpo roropa, emero tyotyoro toto: onokyro tõkehko, okyno tõkehko Ritonõpo nyripohpyry ae ro Noe a. Mame Ritonõpo a omõtoh tapuruse, kanawa aka omõtopo.
17 Morarame konopo konõto oehkehpyra nexiase 40me ẽmepyry pona. Itamurume xiriri tykase, sã katohro, sã katohro, sã katohro, zueme toehse tuna, mame kanawa tanỹse tuna a.
18 Zueme toehse tuna exiryke kanawa tanỹse.
19 Zuemehxo toehse tuna, ypy tõ tumyhkase emero kaetoko exiketõ roropa.
20 Mame ypy tõ emero tymyhse ahtao tukumase ro tuna, 7 meturume.
21 Toorihse emero isene exiketomo, nono põkomo: torõ tomo te, okyno tõkehko te, onokyro tõkehko te, nono poro ytoytoketomo te, ahno, enara.
22 Toorihse emero toto nono põkomo, isene exiketomo, oseremaketomo.
23 Noe rokẽ, tymaro exiketõ maro isene ro toh kynexine. Imehnõ emero tonahkapose Ritonõpo a, ahno te, okyno tõkehko te, onokyro tõkehko te, nono poro ytoytoketomo te, torõ tomo, enara.
24 Mame 150me ẽmepyry taropose ahtao rokẽ tuna tãpaipitose ropa.

8

Tuna konõto tãpaise ropa

1 Mame wenikehpyra Noe poko Ritonõpo kynexine, Noe maro exiketõ poko roropa,
onokyro tõ poko te, okyno tõ poko kanawa aõkõ poko wenikehpyra kynexine. Tyryrykane
tonyohse Ritonõpo a sero nono pona, mame tãpaipitose ropa tuna.
2 Tuna eutary roropa nono zopino nakuao, soesoekane tapuruse ropa Ritonõpo a, kapu
tapuruse roropa Ritonõpo a konopo oehpyra ehtohme.
3 150me ẽmepyry ae tuna tãpaipitose ropa, axĩ pyra, pitiko, pitiko, tãpaise tuna.
4 Mame 7me nuno ehtoh po 17me ẽmepyry aehtoh po totypohse moro kanawa ypy tõ
Ararate po.
5 Apaĩko ro tuna kynexine, 10me nuno ehtoh pona toehse kynexine. Morara ahtao ypy
tõ emory tõsenepitose ropa kehko.
6 40me ẽmepyry taropose ahtao osenuhmatoh totapuruhmakase Noe a, tynyrihpyry
kanawa ao.
7 Atõko tonyohse eya. Mame oehpyra ropa mokyro tokurehse. Xiaxiake toytose ynororo
tuna apaisã pona.
8 Moromeĩpo utuku tonyohse eya tuna apaisẽ waro toehtohme.
9 Yrome toeramase ropa utuku, zueme ro tuna exiryke. Tuna etyhpyry onenepyra
tokurehse ynororo. Morara exiryke toeramase ropa ynororo. Naeroro mokyro tapoise
ropa Noe a tomary ke ẽmatohme ropa kanawa aka.
10 Toraximase ropa Noe a 7me ẽmepyry pona. Mame saeremã pona utuku tonyohse ropa.
11 Tooehse ropa ynororo kokonie pukuro, wewe, oriwera ary, tonehse eya tỹtao. Moro
eneryke tyya tuaro toehse Noe tuna apaisẽ poko.
12 Naeroro toraximase ropa mya roropa 7me ẽmepyry pona utuku enyohtohme ropa.
Tonyohse ropa ahtao utuku eramara ropa toehse.
13 601me jeimamyry nae Noe ahtao moro tuna konõto tãpaise ropa, nono tanoryse ropa.
Mame ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po kanawa totapuruhmakase ropa eya,
nono tonese eya tonore pohto.
14 Mame ẽmepyry 27mã po, nuno asakoro ehtoh po nono tanoryse kure.
15 Naeroro ynara tykase Ritonõpo Noe a:
16 — Otũtatoko ropa kanawae opyty maro, opoenõ maro opoenõ pyxiamo, enara.
17 Onokyro tõkehko roropa, okyno tõ roropa itũtanohpoko ropa toto, torõ tomo te, nono
poro ytoytoketomo, enara. Sapararahme aropoko toto nono poro toto emãtohme ropa,
pehme nono ehtohme ropa.
18 Morara exiryke Noe tutũtase ropa kanawae typyty maro, typoenõ maro, ipoenõ pyxiã
maro.
19 Tutũtase roropa onokyro tõkehko te, okyno tõkehko te, torõ tõkehko, enara. Oximaro
tutũtase ropa toto.

Apoto apõ tyrise Noe a

20 Morarame apoto apõ tyrise Noe a okyno zahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a. Torõ
tõ tapoise eya okyno tõ maro, toitoine imeimehnõ okyno toh tae. Tyahkase toto eya
tynekaroryme apoto apõ po Ritonõpo eahmatohme.
21 Mame Ritonõpo zamaro Noe nyahkahpyry kynexine. Typoxine inekarohpyry kynex-
ine eya. Ynara tõsenetupuhse Ritonõpo: taroino sero nono põkõ onenahkapozomopyra
ase te, popyra ehtoh onenehpopyra ropa ase sero nono pona ahno pokoino. Zuaro ase,
typoetõkõ ae ro tyyrypyrykõ poko rokẽ osenetupuhnõko ahno tõ mana.
22 Taroino isene exiketõ onenahkapozomopyra ase. Sero nono nae ahtao otyro arykatoh
nae exĩko te, apoitoh roropa exĩko te, kuenime ehtopo te, axitũ ehtopo te, jeimamyry te,
ikonopory te, ẽmepyry te, koko, enara.

9

Ritonõpo a tõmiry totapose Noe a

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Noe a:
— Kure rokẽ orĩko ase omũkuru tõ maro. Emũkuatoko oemãtohkõme sero nono po,
sapararahme apakomotyãkõ ehtohme.
2 Onokyro tõ emero te, torõ tomo te, nono poro ytoketomo te, kana tõkehko ouno xine
exĩko mã toto. Toto esẽme exĩko matose.
3 Onokyro tõ õnõko matose. Otyro enahnõko roropa matose. Morohne ekarõko ase oya
xine anapyrykõme te, õtykõme, enara.
4 Yrome toiro rokẽ onõpyra ehtoko, tõsemy imunuru maro, munu ao isene ehtoh exiryke.

5 Imehnõ onetapara ehtoko. Etaparyhtao, etapahpõ tuãnohsẽme exĩko mana. Ahno
tosekase ahtao onokyro a mokyro tuãnohsẽme exĩko mana, orihnõko mana.
6 Ritonõpo ehtoh sã ahno tyrise exiryke ahno etapahpõ, totapaposẽme exĩko roropa mana
imehnomo a.
7 — Emũkuatoko oemãtohkõme ropa, sapararahme apakomotyãkõ ehtohme sero nono
poro.
8 Ynara tykase roropa Ritonõpo Noe tomo a, imũkuru tomo a roropa:
9 — Seromararo jomiry etapõko ase oya xine te, opoenomo a te, apakomotyamo a te,
10 isene exiketomo a te, amaro xine kanawae itũtatyã ropa a, torõ tomo a te, okyno tõkehko
te, onokyro tõkehko te, emero sero nono põkomo a.
11 Ynara jomiry etapõko ase oya xine, jũme jomiry onytyoromara ase: Taroino tuna
onukumanohpozomopyra ase isene exiketõ enahkapotohme. Taroino sero nono onyn-
erymapopyra ropa ase.
12 Mame jũme jomiry oya xine, onytyoromara ropa ase. Zae jehtoh enetupuhpotoh
ekarõko ase oya xine;
13 okohkuri rĩko ase akurũ pokona. Moro okohkuri eneryhtao enetupuhnõko matose
jomihpyry poko, ynekarohpyry poko sero nono põkomo a.
14 Akurũ tõ riryhtao ya kapu poko, okohkuri eneryhtao ya,
15 akurũ poko wenikehpyra ase jomihpyry poko oya xine, onokyro tõkehko a te, isene
exiketomo a emero. Morara exiryke imepỹ tuna konõto kumara ropa mana isene exiketõ
emero enahkatohme.
16 Taroino okohkuri oseneporyhtao akuru poko, enẽko ase. Mame wenikehpyra ase
jomihpyry poko oya xine, emero isene exiketomo a sero nono põkomo a.
17 Moro okohkuri enetupuhpotohme mana, jũme jomihpyry poko, emero isene exike-
tomo a sero nono po.

Noe typoenõ maro

18 Mame Noe mũkuru tomo, kanawae itũtatyã ropa ynara kynexine: Sem te, Kam te, Jape,
enara (Kam toemũkuase Kanaãme).
19 Mokaro oseruao Noe mũkuru tõ kynexine. Noe pakomotyã tãtahpahse toto, sero nono
poro porehme.
20 Mame Noe tupito poko erohketyme kynexine. Apitorymãme kynexine tupito esẽme,
uwa zoko tuhke tupito po nexiase.
21 Morarame uwa eukuru jehnahpyry tyrise eya, tõse eya pitiko rokẽ pyra, toetỹse
ynororo. Mame tohrame toehse ynororo tupoke pyra tytapyĩ tao.
22 Moro tao tumy tupoke pyra tonese Kam a, Kanaã zumy a, tutũtase ynororo ekãtotohme
turui tomo a, tumykõ tupoke pyra ehtoh poko.
23 Naeroro kopeta tapoise Sem a, Jape maro, tymotary po kopeta tyrise ahtao tanue
tomõse toto, tumykõ tyõtose eya xine kopeta ke, tupoke pyra aexiryke. Tupoke pyra tumykõ
enery se pyra toexirykõke morara tyrise eya xine.
24 Moromeĩpo typakase ropa tahtao toetỹkehxĩpo, tutuarõtase ynororo Kam, tumũkuru
akomihpyry nyrihpyry poko.
25 Naeroro ynara tykase Noe:
— Popyra ehtoh ripõko ase Kanaã pona.
Irui tõ namotome exĩko mana myarotokorome.
26 Ynara tykase roropa Noe:
— Kure rokẽ Ritonõpo mana, Sem Esemy,
ipoetoryme zakorõ Kanaã ripory se ase.
27 Ritonõpo poe, tuhke nono esẽme Jape ripõko ase.
Ipakomotyã Sem pakomotyã maro toto ripõko ase.
Yrome Jape poetoryme, Kanaã tõ ripõko ase.
28 Morarame zueme tuna konõto kumatopõpyry poe 350me jeimamyry taropose Noe a.
29 Mame toorihse ynororo 950 anome toehse tahtao.

10

Noe, imũkuru tomo, ipakomotyamo, enara
(1 Koronika 1.5-23)

1 Noe mũkuru tõ oseruao: Sem te, Kam te, Jape, enara toh kynexine. Mame tuna
kumatopõpyry poe, imeĩpo toemũkuase toto.
2 Jape poenõ ynara kynexine: Komea, Makoke, Matai, Jawã, Tupau, Meseke, Tira, enara.
3 Komea pakomotyã Axikenaze tomo te, Ripate tomo te, Tokarama tomo, enara.
4 Jawã pakomotyã Erisa tomo te, Expania tomo te, Xipere tomo te, Rote tomo, enara.

5 Mokaro kynexine Jape pakomotyamo. Tuna ehpio toh kynexine, ahmõta po roropa.
Tosatosake toh kynexine tynonoke te, ataomiry ae ro toh kynexine, enara.
6 Kam poenõ ynara kynexine: Kuxe te, Ejitu te, Ripia te, Kanaã, enara.
7 Kuxe poenõ kynexine Sepa, Hawira, Sapata, Raama, Sapateka, enara. Raama poenõ
kynexine Sepa te, Tetã, enara.
8 Kuxe kynexine Ninirote zumy. Ninirote orẽpyra kynexine, apitoryme imehnõ
poremãkaponeme kynexine.
9 Takorehmase Ritonõpo a exiryke, orẽpyra urakanaketyme kynexine. Imehxo aexiry
waro imehnõ kynexine, tuhkãkomo. Morara exiryke ynara tykase imehnõ ipoko: "Ninirote
sã exiko. Takorehmase Ritonõpo a exiryke orẽpyra toehse ynororo urakanaketyme."
10 Apitoryme pata tõ esẽme toehse ynororo Papironia pata te, Ereke pata te, Akate pata,
enara. Moroto pata tõ oseruao Xinara po.
11 Moro nono poe toytose Ninirote, Axiria nonory pona. Pata tõ tyrise eya moroto:
Niniwe te, Reopote-Ia, Kara te,
12 Resẽ, enara. Resẽ pata irãnao kynexine Niniwe poe, pata konõto Kara pona.
13 Ejitu pakomotyã kynexine Ritia te, Anã te, Reape te, Napatu te,
14 Pataru te, Kasaru te, Kereta (pirixteu tõ tamuru kynexine), enara.
15 Kanaã kynexine Xitõ zumy osemazupu, Hete zumy roropa.
16 Imehnõ Kanaã poenõ roropa kynexine: jepuseu tomo te, amoreu tomo te, kirikaseu
tomo te,
17 heweu tomo te, arakita tomo te, xineu tomo te,
18 arawatita tomo te, zemareu tomo te, hamateu tomo, enara.
19 Mame Kanaã pakomotyã sapararahme toytose toto. Toto nonory kynexine Xitõ patary
poe Jeraa pona, Kaza pũto. Xixi tũtatoh wino toto nonory kynexine Sotoma po te, Komora
po te, Atama po te, Zepoĩ po, Rasa pũto, enara.
20 Mokaro kynexine Kam pakomotyamo. Oxiekyry tõ tosake toh kynexine te, ataomiry
ae, enara.
21 Sem, Jape rui epereu tõ tamurume kynexine.
22 Sem poenõ ynara kynexine: Erão te, Asua te, Arapaxate te, Rute te, Arã, enara.
23 Arã pakomotyã ynara kynexine: Uze te, Huru te, Ketea te, Masa, enara.
24 Arapaxate kynexine Sera zumy. Sera kynexine Epea zumy.
25 Epea tumũkue asakoro kynexine: Perekeme tosehpase apitorymã, sero nono põkõ
tãtapiakase exiryke tonuruse ynororo ahtao. Zakorõ esety kynexine Jokotã.
26 Jokotã pakomotyã ynara kynexine: Aramota tomo te, Serepe tomo te, Hazaa-Mawe
tomo te, Jera tomo te,
27 Atonirão tomo te, Uzau tomo te, Tikira tomo te,
28 Opau tomo te, Apimaeu tomo te, Sapa tomo te,
29 Opia tomo te, Hawira tomo te, Jopape tomo, enara. Mokaro emero Jokotã pakomotyã
kynexine.
30 Toto esaryme kynexine Meza nonory poe Sepaa pona, ypy tõ poro xixi tũtatoh wino.
31 Mokaro Sem pakomotyã kynexine. Oxiekyry tõ tosake toh kynexine te, ataomiry ae,
enara.
32 Ynara kynexine Noe pakomotyamo, ahno tomo. Tuna kumatopõpyry poe tarona tuhke
tomãse toto Noe pakomotyamo.

11

Tapyi kaetokõ, Papeu

1 Apitoryme sero nono põkõ ataomiry ae toh kynexine. Toiro rokẽ aomirykõ kynexine.
2 Morarame toytorykohtao xixi tũtatoh wino toeporehkase toto nono konõto jakuraramã
pona Papironia pona, Sinaa nonory po, moroto ehse toto.
3 Mame tõturuse toto oxime:
— Ehmaropa! Tijoro tõ syritone; syahkatone tũpore ehtohme!
Naeroro tijoro nae toehse, tyrise eya xine exiryke, topu samo. Azawa panõ ke tyrise eya
xine.
4 Mame ynara tykase toto:
— Seromaroro pata syritone, tapyi kaetokohxo exikety roropa, akurũ pona ehtohme.
Morara kuahtao xine orẽpyra exĩko sytatose kuaro xine exĩko imehnõ mana emero. Atah-
pahpyra roropa sytatose sero nono poro.
5 Mame tyhtose Ritonõpo, toto nyrihpyry enese. Ipatarykõ tonese eya, tapyi kaetokõ
roropa tonese eya.
6 Ynara tykase Ritonõpo:

— Moxiã oximõme mã toto. Aomirykõ toiro rokene. Sero tyrise eya xine apitorymãme. Taroino okynã pyra typenetatohkõ rĩko mã toto emero porehme.
7 Eropa, aomirykõ sytyorõmapotase. Aomirykõ tytyoromapose ahtao osetara exĩko mã toto aotururukohtao oseya.
8 Morarame sapararahme tyripose toto Ritonõpo a sero nono poro emero. Mame moro pata riry turumekase eya xine.
9 Mame moro pata esety Papeume toehse, moroto ahno omiry tytyoromapose Ritonõpo a exiryke. Mame moro poe tãtahpahse toto nono poro emero.

Sem pakomotyamo
(1 Koronika 1.24-27)
10 Ynara Sem pakomotyã kynexine. Asakoro jeimamyry taropose Sem ahtao, tuna kumatopõpyry poe 100me jeimamyry Sem nae ahtao toemũkuase ynororo Arapaxateme.
11 Moromeĩpo 500me jeimamyry taropose Sem a. Toemũkuase ropa ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
12 Mame 35me jeimamyry taropose ahtao Arapaxate a toemũkuase Serame.
13 Moromeĩpo 403me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ropa ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
14 Mame Sera, 30me jeimamyry taropose ahtao toemũkuase Epeame.
15 Moromeĩpo 403me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
16 Mame Epea, 34me jeimamyry taropose ahtao toemũkuase Perekeme.
17 Moromeĩpo 430me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
18 Mame Pereke, 30me jeimamyry taropose ahtao, toemũkuase Reume.
19 Moromeĩpo 209me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
20 Mame Reu 32me jeimamyry taropose ahtao toemũkuase Serukeme.
21 Moromeĩpo 207me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
22 Mame Seruke 30me jeimamyry taropose ahtao toemũkuase Naoame.
23 Moromeĩpo 200me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
24 Mame Naoa 29me jeimamyry taropose ahtao toemũkuase Terame.
25 Moromeĩpo 119me jeimamyry taropose eya. Toemũkuase ynororo imũkuru tomo te, ẽxiry tomo, enara.
26 Mame Tera 70me jeimamyry taropose ahtao toemũkuase: Aparãme te, Naoa te, Harã, enara.

Tera pakomotyamo
27 Ynara kynexine Tera mũkuru tomo: Aparã te, Naoa te, Harã, enara. Harã toemũkuase Rome.
28 Tera isene ro kynexine imũkuru Harã toorihse ahtao Papironia po, pata Ua po, tonurutopõpyry po.
29 Aparã typytase Sarai maro. Naoa typytase Miuka maro. Miuka te, Ixika maro Harã ẽxiry tõ kynexine.
30 Sarai emũkuasaromepyra kynexine.
31 Typatary Ua, Papironia põ turumekase Tera a, Kanaã pona toytotohme. Tymaro tumũkuru Aparã tarose te, typary Ro, Harã mũkuru te, typary ẽ Sarai, Aparã pyty, enara. Toeporehkase toto pata Harã pona, moroto tõsesarise toto.
32 Moroto Tera toorihse, pata Harã po, 205me jeimamyry taropose ahtao eya.

12

Aparã kohmatopõpyry Ritonõpo a
1 Morarame ynara tykase Ritonõpo Aparã a:
— Ononory irumekako, oekyry tõ roropa, omy tapyĩ roropa. Imepỹ pona ytokose. Moro enepõko ase oya.
2 Apakomotyã mã tuhke emãnõko mana. Kure rokẽ orĩko ase, tuhkãkõ awaro exĩko mã toto, kure rokẽ imehnõ rĩko roropa mase.
3 Kure orinanõ rĩko ase kure. Ỹrome popyra orinanõ rĩko ase popyra. Mame opoe kure ehtoh enehpõko ase imehnomo a, sero nono põkomo a emero.
4 75me jeimamyry nae Aparã kynexine Harã nonory turumekase ahtao eya, Ritonõpo omi poe. Imaro Ro toytose roropa.

5 Typyty tarose Aparã a tymaro te, turui mũkuru Ro te, imõkomory roropa te, ipoetory komo, Harã po tynapoityã tarose tymaro. Mame Kanaã pona toeporehkase tahtao xine,
6 toytose Aparã Kanaã nonory kuroko Xikẽ pona, Ritonõpo eahmatoh esary pona. Moroto wewe kurã kynexine More po, Ritonõpo eahmatopo. Morara ahtao kananeu tõ moroto kynexine.
7 Moroto tõsenepose Ritonõpo Aparã a. Ynara tykase ynororo eya:
— Sero nono ekarõko ase apakomotyamo a.
Moroto apoto apõ tyrise Aparã a, Ritonõpo eahmatohme, moroto tõsenepose eya exiryke.
8 Moromeĩpo ypy tõ nonory pona toytose Aparã, Peteu pata poe xixi tũtatoh winakoxi. Moroto tõsesarise ynororo. Peteu kynexine xixi omõtoh wino. Pata Ae kynexine xixi tũtatoh wino. Moroto roropa apoto apõ tyrise Aparã a Ritonõpo eahmatohme, toahmase eya moroto.
9 Morotoino, xiaxiake toytose ynororo, ikurenaka rokẽ toytoryme Kanaã nonory poro.

Ejitu pona Aparã ytotopõpyry
10 Morara ahtao konopo toehkehse Kanaã po. Tynahke pyra toehse toto, tomirykõ tyrohse eya xine. Naeroro Ejitu pona toytose Aparã okynã toehtohme moroto.
11 Morarame eporehkasasaka Aparã tõ ahtao Ejitu pona, ynara tykase ynororo typyty Sarai a:
— Etako pahne! Nohpo enekurã mase, oryxime ipunaka.
12 Oeneryhtao tyya xine Ejitu põkõ opoko penetãko mã toto. Ynara ãko mã toto: “Mokyro pyty mose ro!” ãko mã toto opoko. Naeroro jetapãko mã toto, opokoino.
13 Morara exiryke “Ypiry mose ro” kaxiko eya xine jetapara toto ehtohme. Mame kure jyrĩko mã toto, tykase Aparã.
14 Mame toeporehkase Aparã tõ ahtao Ejitu pona, ipyty Sarai tonese moro põkomo a, nohpo oryxime nymyry.
15 Tuisa a tokãtose ynororo, Ejitu esẽ akorehmananomo a. Tosẽkõ turuse eya xine mokyro nohpo kurã, oryxime ehtoh poko. Morarame tarose ynororo tuisa tapyĩ konõto taka.
16 Mame nohpo se toexiryke kure rokẽ Aparã tyrise tuisa a. Kaneru tõ tokarose eya te, pui tomo te, jumẽtu tomo te, orutua komo ahno, nohpo tõ maro ipoetoryme toto ehtohme te, jumẽtu nohpory tomo te, kameru tomo, enara.
17 Yrome Sarai pokoino tuisa tuãnohse Ritonõpo a, itapyĩ taõkõ maro tyrohsẽ xihpyrymã ke, jetũ exikety ke.
18 Mame tuisa a Aparã tonehpose tyya, tuisa a tõturupotohme. Ynara tykase ynororo eya:
— Oty katohme jurupyra mexiase opytyme aexiry poko? Oty katoh “Ypyty mose ro” kara mexiase?
19 Ajohpe mexiase. “Woryxiry mose ro,” mase ya, wenekunopyase. Morara exiryke tapoise ynororo ya, ypytyme aehtohme repe. Naeroro mose, opyty aroko ropa; ytoko ropa taroino mose maro!
20 Morarame tuisa omi poe, soutatu tomo a Aparã tarose ropa Ejitu poe ipyty maro ipoetory tõ maro, imõkomory tõkehko maro.

13

Tãtapiakase toto Aparã, Ro maro
1 Mame Ejitu poe Aparã toytose typyty maro, typoetory tõ maro roropa, tymõkomorykõ maro, Kanaã nonory pona ikurenaka. Jũ pary Ro imaro toytose.
2 Itamurume tymõkomoke Aparã kynexine: pui tomo te, parata te, uuru, enara.
3 Xiaxiake toytose ynororo eporehkatohme Peteu pona. Morotoino tosahpyry pona toytose ropa ynororo, irãnaka Peteu poe Ae pona.
4 Toeporehkase Aparã tynyrihpyry pona, apoto apõme. Moroto Ritonõpo toahmase eya Tosẽme.
5 Ro, Aparã maro ytokety, tymõkomoke kynexine roropa. Tymaro kaneru tõ tarose eya, poti tomo te, pui tomo te, ipoetory tomo te, tytapyĩ taõkõ maro.
6 Mame onahpoty ipune pyra toehse mokaro asakoro oximaro ahtao, ekykõ tuhke toehse exiryke.
7 Naeroro Aparã poetory tõ tõsetõsezuhse Ro poetory tõ maro. Morara ahtao kananeu tomo te, perizeu tõ roropa moroto ro toh kynexine.
8 Mame ynara tykase Aparã Ro a:
— Oxiekyryme sytase. Zae pyra sytase kuakuatapoiryhtao, ypoetory tõ atatapoiry roropa opoetory tõ maro.

9 Morara exiryke satapiakane. Omoro imenekako! Opozery wino oytory se awahtao,
apotunuru wino ytõko ase; apotunuru wino oytoryhtao, ywy opozery wino ytõko ase.
10 Mame Ro tõsenuhmase jakanahmã Joatão wino emero, tymenekase eya mya pata Zoa
pona, tuna nae kynexine itamurume, Ritonõpo narykahpyry sã kynexine, Ejitu nonory sã
roropa kynexine. Moro jakanahmã po pata tõ kynexine, Sotoma, Komora roropa, moro
pata tõ onenahkapopyra ro Ritonõpo ahtao.
11 Moro jakanahmã Joatão emero tymenekase Ro a tosaryme. Mame toytose ynororo xixi
tũtatoh winakoxi. Moro sã tãtapiakase mokaro asakorõkomo.
12 Moroto Aparã kynexine Kanaã nonory po, mame Ro toytose osesarise pata tõ pona
jakanahmã pona. Toytose ynororo osesarise ropa Sotoma pũtokoxi.
13 Moroto ahno kynexine, popyra exiketomo. Tyyrypyry xihpyry poko toh kynexine.
Ritonõpo zamaro pyra toh kynexine.

Ritonõpo omihpyry Aparã a

14 Moromeĩpo toytose Ro ahtao, ynara tykase Ritonõpo Aparã a:
— Oesary poe osenuhmako mya inikahpozakoxi te, ikurenaka roropa te, xixi tũtatoh wino
te, xixi omõtoh wino, enara.
15 Sero nono emero onenehpyry ekarõko ase oya, apakomotyamo a roropa jũme oe-
sarykõme ehtohme.
16 Apakomotyã rĩko ase tuhke, ekuhpỹme, isawã samo sero nono po. Isawã onukuh-
saromepyra. Moro sã apakomotyã tuhke exiry onukuhsaromepyra exĩko mã toto.
17 Seromararo ytoko sero nono poro porehme inikahpozakoxi, ikurenaka, osenuhmase,
xixi tũtatoh wino xixi omõtoh wino roropa. Emero sero ekarõko ase oya.
18 Morarame tãtakimase ropa Aparã ahtao toytose ynororo osesarise wewe kurã pũtokoxi
Mãre pona, pata Eperõ pona. Moroto apoto apõ tyrise Aparã a, Ritonõpo eahmatopo.

14

Ro typynanohse Aparã a

1 Morarame asakoropane tuisa tõ: Anarapeu, Sinaa tuisary, Arioke, Erasaa tuisary,
Ketoaraomea, Erão tuisary, Titau, Koĩ tuisary, enara
2 toytose toto etonase imehnõ 5mãkõ tuisa tõ maro: Pera, Sotoma tuisaryme te; Pirisa,
Komora tuisaryme te; Xinape, Atama tuisaryme te; Semepea, Zepoĩ tuisaryme te; Pera, Zoa
tuisaryme, enara.
3 Mokaro 5mãkõ tõximõse toto tysoutatu tõ maro jakanahmã Xitĩ po, tuna konõto
Aorikyhpyry moroto kynexine.
4 Tuisa Ketoaraomea mokaro esẽme kynexine 12me jeimamyry. Yrome jeimamyry 13mã
toehse ahtao, tutuisarykõme mokyro se pyra toehse toto.
5 Mame jeimamyry 14me ehtoh po imehnõ typoremãkapose Ketoaraomea tomo a tako-
rehmananõ maro: repaĩ tomo, Axiterote-Karanaĩ po te, zuzĩ tõ Hã po te, emĩ tõ, Sawe-
Kiriataĩ po te,
6 horeu tõ, Seia ypy tõ po, enara. Mokaro tokahmase eya xine, totapase toto osema ae
Eu-Parã pona, ona ehpio pona, ahno esaka pyra.
7 Morotoino toeramase ropa toto Kate pona (Morara ahtao Ẽ-Mixpate moro pata esety
kynexine). Amarekita tõ porehme typoremãkase eya xine te, amoreu tõ, Hazazão-Tamara
põkõ typoremãkase roropa eya xine.
8 Mame 5me tuisa tõ: Sotoma esemy, Komora esemy, Atama esemy, Zepoĩ esemy, Pera esẽ
maro toytose toto tysoutatu tõ maro jakanahmã Sitĩ pona osetapase
9 mokaro 4mãkõ tuisa tõ maro: Erão esemy te, Koĩ esemy te, Sinaa esemy te, Erasaa esẽ
maro.
10 Moro jakanahmã Sitĩ tuhke eutary nae, azawa panõ eutary ao kynexine. Toepary se
toehse toto ahtao toepukase toto eutary aka Sotoma esemy, Komora esemy, enara. Imehnõ
tuisa tõ oseruao toepase ypy tõ pona.
11 Mame toto mõkomory tapoise mokaro tuisa tõ 4mãkomo a, tonahsemy te, toto kyryry
typyne exiketomo emero Sotoma põkõ kyryry te, Komora põkõ kyryry, mame toytose toto.
12 Ro, Aparã rui mũkuru moroto kynexine, Sotoma po. Naeroro tarose roropa ynororo
eya xine typoetoryme, imõkomory maro, emero porehme.
13 Yrome toiro orutua toepase. Toytose ynororo Aparã, epereu a zuruse emero. Aparã
esary wewe kurã pũto kynexine, Mãre, amoreu esary pũto. Mãre tõ zakorõ tõ maro Exikou
te, Anea maro Aparã epeme toh kynexine.
14 Mame zuaro toehse Aparã ahtao jũ pary, Ro arotopõpyry poko, oximõme typoetory
tõ tykohmase tyya, amorepatyamo etonatoh poko, aenurutyamo itapyĩ tao. 318me toh

kynexine atapona. Toto maro toytose Aparã mokaro 4mãkõ tuisa tõ ekahmase, pata Tã pona.
15 Moroto typoetory tõ tapiakase Aparã a asakoro oximõmãkõ ehtohme. Koko tõsetapase toto topetõkara maro, typoremãkase toto Aparã a. Mame tokahmase roropa eya toto ryhmaryme Hopa pona, Tamaxiku poe inikahpozakoxi.
16 Mame mõkomo tonehse ropa eya xine emero, epetõkara narohpyry. Tumy pary roropa, Ro tonehse ropa Aparã a, imõkomory maro, ipyxiamo, ipoetory tomo, enara.

Kure Aparã ripotopõpyry Meukizeteke a
17 Moromeĩpo Ketoaraomea tõ typoremãkapokehse Aparã a ahtao, aepyry ropa ahtao, tõsẽpatakãmase imaro Sotoma tuisary jakanahmã Sawe po, esety akorõ jakanahmã Tuisa esary.
18 Mame Meukizeteke, Sarẽ tuisary, Ritonõpo Imehxo Exikety poe oturuketyme kynexine. Eya wyi tonehse, uwa eukuru jehnahpyry maro.
19 Kure rokẽ Aparã tyripose Meukizeteke a, ynara tykase ynororo:
— Kure rokẽ Aparã ripõko ase Ritonõpo Imehxo Exikety a,
kapu Rihpõme nono roropa Rihpõme mã ynororo.
20 Ritonõpo eahmatoko, Imehxo Exiketyme aexiryke,
oepetõkara typoremãkapose eya, orẽpyra oriase.
Mame mõkomo zokonaka tynenepyhpyry ropa tokarose Aparã a Meukizeteke a 10me aehtoh, toiro touse ekarotohme eya, akoĩpyry tõxinamase 9me kynexine.
21 Morarame ynara tykase Sotoma tuisary Aparã a:
— Mõkomo apoiko emero omõkomoryme. Ahno rokẽ ekaroko ya tykase.
22 Yrome Aparã a tozuhse ynororo:
— Omõkomory se pyra ase. Amaro xine omõkomorykõ arotoko ropa porehme. Morara ãko ase Ritonõpo Imehxo Exikety netaryme, kapu Rihpõme nono roropa Rihpõme mã ynororo. Jemary anỹnõko ase zae jomiry enetupuhtohme oya.
23 Ajohpe pyra omõkomory anapoipyra ase ipunaka. Upo eary rokẽ ahtao ro, sãtaja myhtoh roropa anapoipyra ase: "Ypoe Aparã tymõkomoke toehse" karyino imehnomo a.
24 Epehpyry se pyra ase ykyryryme. Tonahsẽ rokẽ ekaroko ypoetory tõ napyryme. Yrome jakorehmananõ Anea te, Exikou te, Mãre maro, moxiamo a omõkomorykõ apiakako apiakary se awahtao xine, tykase.

15

Tõmiry etapotoh Aparã a
1 Moromeĩpo tõsenepose Ritonõpo Aparã a, ynara tykase ynororo eya:
— Aparã, enaromyra exiko. Oewomãko ase oryhmara oepetõkara ehtohme, kurã ke rokẽ oepehmãko ase.
2 Aparã a tozuhse, ynara tykase:
— Ritonõpo, Jesemy! Otyme kure onekarory kurã ya, tumũkue pyra ase. Erieze rokẽ ynamoto Tamaxiku pono, mokyro rokẽ mã ymõkomohpyry esẽme exĩko toorihse jahtao.
3 Umũkuru onekaropyra ro mase ya. Naeroro ypoetory rokẽ, ytapyĩ tao aenuruhpyry ymyakãme exĩko ymõkomory esẽme.
4 Mame ynara tykase ropa Ritonõpo eya:
— Omũkuru nymyry mã omyakãme exĩko omõkomohpyry esẽme, mokyro opoetory Erieze kara.
5 Mame itapyĩ tae Aparã tarose Ritonõpo a jarãnaka, ynara tykase eya:
— Kapu eneko xirikuato ikuhko tuhke exiry waro oehtohme. Moro sã apakomotyã tuhke emãnõko mana, ekuhpỹme exĩko mã toto.
6 Mame zae Ritonõpo omiry ehtoh tonetupuhse Aparã a. Naeroro Ritonõpo zamaro Aparã kynexine, zae Aparã tokarose eya.
7 Ynara tykase roropa Ritonõpo eya:
— Ywy ase Ritonõpo Oesemy. Kuenehne Papironia nonory poe, pata Ua poe xiaro, sero nono ekarotohme oya, ononoryme ehtohme.
8 — Ritonõpo Jesemy! tykase Aparã. — Otãto zuaro exĩko ywy, sero nono esẽme jexiry poko?
9 Ynara tykase Ritonõpo:
— Pui nohpo enehta xiaro, poti maro te, kaneru maro, emero oseruao jeimamyry pune exiketomo. Ẽnehta roropa toiro utukuimo te, toiro utuku roropa.
10 Mame mokaro okyno tõ tonehse Aparã a tynekaroryme Ritonõpo a. Mame mokaro tyrakase toto eya. Irakahpyry tõ tyrise eya ososẽpataka asakoro atakenaka, yrome torõ tõ onysahkara kynexine.

11 Mame kurumu tõ tyhtose okyno ekepyry pona repe, yrome torehse toto Aparã a.
12 Mame kohmãsasaka ahtao, Aparã tynyhse tyrõnaka. Mõtoino rokẽ tõserehse ynororo, enaromỹke toehse, tykytyky tykase.
13 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
— Tuaro exiko, apakomotyã mã katonõme exĩko imehnõ nonory po. Moroto topehke pyra erohnõko mã toto imehnõ poetoryme. Toto ryhmãko mã toto 400me jeimamyry pona.
14 Yrome mokaro apakomotyã ryhmahpõkõ wãnohnõko ase, toto tyrohmanohpose eya xine exiryke topehke pyra. Mame apakomotyã moro nono poe oehnõko ropa mã toto tymõkomoke, pitiko rokẽ pyra.
15 Mame tamuhpõme awahtao kure rokẽ orĩko ase. Torẽtyke pyra orihnõko mase. Oekepyry zonẽnõko mã toto.
16 Moromeĩpo 400me jeimamyry taropose ahtao apakomotyã mã oehnõko ropa xiaro; mokaro amoreu tõ anaropopyra ase aporo, iirypyryme toehse toto ahtao rokẽ ipunaka, toto wãnohnõko ase.
17 Mame tykohmãse rahkene, xinukutume toehse koko. Mõtoino rokẽ apoto ẽ tõsenepose orexĩto maro te, apoto maro. Moro apoto toytose moro okyno tõ, irakahpyry tõ rãnakuroko.
18 Morara toehse ahtao tõmiry totapose Ritonõpo a Aparã a, ynara tykase eya:
— Ajohpe pyra, jomihpyry ae ro sero nono ekarõko ase apakomotyamo a, Ejitu ehpio poe tuna Eupyrati pona,
19 keneu tõ nonory maro te, kenezeu tõ nonory maro, katamoneu tõ nonory maro te,
20 heteu tõ nonory maro, perizeu tõ nonory maro te, repaĩ tõ nonory maro,
21 amoreu tõ nonory maro te, kananeu tõ nonory maro, kirikaseu tõ nonory maro te, jepuseu tõ nonory maro, enara.

16

Akara, Iximaeu maro

1 Morarame Aparã pyty, Sarai emũkuara ro kynexine. Tynamotoke kynexine ynororo, nohpo, Ejitu pono, topehke pyra erohketyme itapyĩ tao, esety Akara.
2 Mame ynara tykase Sarai tynio, Aparã a:
— Umũkuru onekaropyra Ritonõpo ya tokurehse. Naeroro ypoetory maro exiko. Otarame mose ae tumũkue exĩko ase, tykase.
Aparã ỹme kynexine Sarai omiry tymoise eya,
3 mame typoetory tokarose Sarai a, tynio a ipytyme ehtohme. Morara toehse 10me jeimamyry taropose ahtao Aparã a Kanaã nonory po.
4 Akara maro toehse Aparã, poetoẽme toehse nohpo. Mame poetoẽme toexiry waro toehse Akara ahtao, tosẽ Sarai tyhtomapitose eya.
5 Naeroro ynara tykase Sarai tynio a:
— Onyrihpyry pokoino jyhtomãko Akara nase. Ywy roro mose ekaroase oya ipoko oehtohme repe; seromaroro poetoẽme toehse toexiryke ymotye kure osekarõko nase, jyhtomãko. Naeroro Ritonõpo a kuapiakary se ase onoky tyyrypyhpyke: ywy, omoro?
6 — Kure, tykase Aparã. — Opoetoryme Akara mana, ituisaryme mase. Tyriry se oehtoh tyriko ipoko.
Morara exiryke yronymyryme typoetory tyrohmanohpose Sarai a, ajoajohpã samo. Naeroro tosẽ tapyĩ tae toepase ynororo.
7 Yrome Ritonõpo nenyokyhpyry tõsenepose eya, ona po, tuna eutary pũto osema tao Sua po,
8 tõturupose ynororo eya:
— Akara, Sarai poetory, ozeino moehno? Aza ytõko mah?
— Jesẽ winoino epãko ase, tykase ynororo.
9 Mame ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya:
— Ytoko ropa oesemy a. Aomipona exiko emero poko.
10 Ynara tykase roropa Ritonõpo nenyokyhpyry eya:
— Ypoe, apakomotyã tuhke exĩko,
ekuhpỹme tuhke toto exiry exĩko mana.
11 Poetoẽme mase.
Emũkuãko mase omũkurume.
Mokyro esehpãko mase Iximaeume,
oxitary, oetuarimary, totase Ritonõpo a exiryke.
12 Mokyro omũkuru, jumẽtu tosẽke pyra exikety sã exĩko mana;
etonãko mana imehnõ maro emero porehme,
imehnõ mã emero etonãko roropa imaro.

Morararo esary moe exĩko mana,
ameke exĩko mana tyekyry tomo a.
13 Mame tyorõme Ritonõpo tosehpase Akara a: “Mã jeneneme Ritonõpo”. Ynara exiryke imaro tõturuse Ritonõpo nenyokyhpyry, tõturupose roropa ynororo tyya rokene: “Ajohpe pyra nae, Mokyro eneno, Jeneneme?” tykase.
14 Morara exiryke moro tuna eutary irãnao Kate poe Perete pona tosehpase “Isene Exikety tuna eutary, Jeneneme” tosehpase eya.
15 Mame Akara toemũkuase Aparã mũkurume. Tosehpase ynororo eya Iximaeume.
16 86me jeimamyry Aparã nae kynexine, tonuruse Iximaeu ahtao.

17

Aipotapihpyry sahkary poko

1 Morarame 99me jeimamyry taropose Aparã ahtao tõsenepose ropa Ritonõpo eya, ynara tykase ynororo eya:
— Ywy ase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety. Jomiry omipona exiko, zae ehtoh poko rokẽ exiko roropa.
2 Jomiry etapõko ase oya, tuhke apakõ ekarõko ase oya.
3 Mame tosekumuru po typorohse Aparã Ritonõpo ẽpataka, tõmyty roropa tyrise nono pokoxi. Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
4 — Jomiry etapõko ase oya: Ajohpe pyra, ahno imoihmãkõ tamurume orĩko ase, tuhke tyotyorõkõ tamurume exĩko mase.
5 Taroino oesety Aparãome exĩko, Aparã kara, tuhkãkõ tamurume oriryke ya.
6 Apakõ emãkapõko ase imoihme toto ehtohme, toitoine tuisamehxo exĩko roropa mã toto.
7 Ynara mã jomiry oya, opoenomo a, apakomotyamo a roropa, jũme etyorõmara mana: jũme ywy, Ritonõpo Oesẽkõme exĩko ase apakomotyã Esẽme roropa.
8 Sero nono ekarõko ase oya, apakomotyamo a roropa. Seromararo katonõme rokẽ matose taro. Sero nono Kanaã emero ekarõko ase jũme apakomotyã esaryme ehtohme, mame ywy toto Esẽme exĩko ase.
9 Ynara tykase ropa Ritonõpo eya:
— Omoro Aparão ỹme exĩko mase Jomihpyry omipona, omoro, apakomotyã roropa, ỹme exĩko matose jũme.
10 Sero jomiry omipona oehtohkõme, apakomotyã maro, ynara tyrĩko matose: Orutua kõ emero, amarokõ aipotapihpyry tysahkasẽme exĩko mana.
11 Moro aipotapihpyry sahkary enetupuhtohme exĩko mana jomipona oexirykõ ehtoh poko.
12 Taroino opoenõkõ aipotapihpyry isahkatoko, enurusenã, 8me ẽmepyry taropose ahtao aipotapihpyry isahkatoko. Opoetory poenõ tonuruse ahtao isahkatoko roropa.
13 Mokaro aipotapihpyry tysahkasẽme exĩko mana emero. Moro enetupuhtohme exĩko õkokõ poko jũme jomihpyry ehtoh poko.
14 Orutua aipotapihpyry onysahkara ahtao ypoetoryme pyra exĩko mana, amaro xine ehsaromepyra mana jomihpyry omipona pyra toehse exiryke.
15 Moromeĩpo ynara tykase Ritonõpo Aparão a:
— Taroino opyty esety Saraime pyra mana. Sarame esehpãko ase.
16 Kure rokẽ opyty rĩko ase. Tumũkue orĩko ase, opyty Sara mũkurume. Kure rokẽ mose rĩko ase, tuhkãkõ ẽme exĩko mana imehnõ ahno tõ ẽme, tuisa tõ ẽme roropa.
17 Tosekumuru po typorohse Aparão tõmyty po nono pokoxi roropa eya Ritonõpo ẽpataka. Toexianapitose ynororo moro poko tõsenetuputyry ke:
— Orutua emũkuasaromepyra 100me jeimamyry nae ahtao. Sara roropa emũkuasaromepyra mana 90me jeimamyry nae ahtao?
18 Ynara tykase Aparão Ritonõpo a:
— Kure rokẽ Iximaeu tyriko, ymyakãme ehtohme, emãtohme roropa.
19 Yrome Ritonõpo a tozuhse ynororo, ynara tykase:
— Arypyra, opyty Sara emũkuãko mana. Mokyro esehpãko mase Izakeme. Jomihpyry, ynekarohpyry oya ekarõko ase roropa eya ipakomotyamo a roropa, jũme.
20 Õmiry roropa Iximaeu poko etano; kure rokẽ mokyro rĩko ase roropa, tuhke tumũkue exĩko mana, tuhke typakõke roropa. 12me tuisamãkõ zũme exĩko mã ynororo, mame ipakomotyã ahno imoihme exĩko mã toto.
21 Yrome jomiry etapõko ase omũkuru, Izake a. Taroino toiro jeimamyry Sara emũkuãko mana.
22 Mame tõturukehse Ritonõpo ahtao Aparão maro tõnuhse ropa ynororo. Aparão tynomose eya.

23 Mame moro ae ro Ritonõpo nyripohpyry tyrise Aparão a. Tumũkuru, Iximaeu
aipotapihpyry tysahkase eya, orutua kõ emero tytapyĩ taõkõ maro.
24 99me jeimamyry Aparão nae kynexine aĩpotapihpyry tysahkase ahtao,
25 imũkuru, Iximaeu 13me jeimamyry nae kynexine.
26 Mororo ae ro, mokaro asakoro aĩkõpotapihpyry tysahkase.
27 Morararo emero Aparão poetory tõ aipotapihpyry tysahkase itapyĩ tao aenurutyamo
te, imehnõ patary poe epekahtyã maro, enara.

18

Ritonõpo omihpyry Aparão mũkuru poko

1 Morarame tõsenepose Ritonõpo Aparão a wewe kurã zopino, pata Mãre po. Moroto xixi
jetũ ahtao Aparão typorohse tytapyĩ pota tao.
2 Mame tõsenuhmase ynororo. Oseruao orutua kõ tonese eya xikihme osema tao. Toto
eneryhtao tururume toytose ynororo toto ẽpatakãmase. Tosekumuru po typorohse ynororo,
tõmyty po nono pona toto ẽpataka.
3 Ynara tykase ynororo:
— Moehtou? Ajohpãme sã ehmaropa ytapyĩ taka oseremase pitiko.
4 Tuna enehpõko ase opupurukõ kurikatohme. Moromeĩpo oseremãko matose taro wewe
zopino.
5 Tonahsẽ pixo enehnõko ase. Mame ẽtaikaxĩpo, jamihmehxo ytõko ropa matose.
Jãkyemãko matose tooehse tarona oexirykõke. Anapyrykõ pixo enehtã aporo, tykase.
— Kure, tykase toto, — ẽtaikãko ynanase amaro, tykase toto.
6 Axĩ toytose Aparão tapyi taka Sara zuruse:
— Axĩ ke tiriiku apoiko kurano wyi ritohme axitunety.
7 Moromeĩpo tururume toytose ynororo pui tõ esaka, pui mũkuru kurã menekase.
Mokyro tokarose eya typoetory a etapatohme te, ipurutohme, tõsẽme.
8 Mame pui suhsuru akyhsemy tapoise Aparão a pui suhsuru roropa te tõsẽ maro.
Morohne typorohkase eya toto napyryme. Moroto, wewe zopino moro tonahsẽ tokarose
eya toto otuhtohme, toto enẽko kynexine.
9 Mame tõturupose ynaroro:
— Otoko na Sara, opyty?
— Tapyi tao, tykase Aparão.
10 Toiro orutua ynara tykase:
— Taroino toiro jeimamyry taropose ahtao oenese oehnõko ropa ase. Morara ahtao opyty
Sara emũkuãko mana, tykase.
Sara tapyi tao kynexine toto mykae, tapyi pota tao, toto omiry etãko.
11 Aparão tamuhpõme kynexine, Sara kunumuxime roropa, pake tumũkehse ynororo.
12 Naeroro toto omiry etaryhtao tyya toexianase tukurohtao, tounohse toto eya:
— Nary! Emũkuapỹme toehse ase ipunaka. Ypoko pyra roropa ynio toehse mana
tamuhpõme toexiryke, tykase.
13 Mame ynara tykase Ritonõpo Aparão a:
— Oty katohme jomiry eunohnõko opyty nahe? “Emũkuapỹme ase ipunaka,
kunumuxime,” ãko oty katohme?
14 Oty tupime nae Ritonõpo a? Arypyra, emero tupime pyra ya. Naeroro morara ykano:
“Taroino jeimamyry taropose ahtao oehnõko ropa ase. Mame morara ahtao Sara emũkuãko
mana.”
15 Moro etaryke tyya, ihxipỹke toehse ynororo, ynara tykase:
— Õmiry oneunohpyra akene, exianara akene.
Yrome ynara tykase Ritonõpo:
— Arypyra, ajohpe pyra jomiry meunohno; mexianano.

Aparão oturutopõpyry Sotoma poko

16 Morarame toytose toto orutua komo Sotoma osenetoh pona. Toto maro toytose Aparão
toto esemary ae toto aropotohme.
17 Mame ynara tykase Ritonõpo tyya rokene: “Josenetupuhtoh ononẽpyra ase Aparão
wino. Ynyriry poko zurũko ase.
18 Ipakomotyã mã imoihme exĩko mã toto, ahno imehxo exĩko mã toto. Mose pokoino
kure rokẽ imehnõ ahno rĩko ase, emero.
19 Mose tymenekase ya jomiry omipona typoenõ ripotohme, typakomotyã roropa
jomipona ripotohme, zae toto ehtohme. Morara toto ahtao, zae rokẽ ehtoh riryhtao eya
xine, jomihpyry ae ro kure rokẽ mose rĩko ase.”
20 Mame ynara tykase Ritonõpo Aparão a:

— Iirypyryme xihpyryme Sotoma põkõ toehse, Komora põkõ roropa, ãko mã imehnomo toto poko.
21 Naeroro morotona ytõko ase toto enese, ajohpe pyra toto ekãtotoh waro jehtohme.
22 Mame asakoro mokaro toytose Sotoma pata esemary ae. Yrome Ritonõpo maro ro Aparão kynexine.
23 Ameke pyra toehse Aparão eya tõturupotohme.
— Yrome ahno kurãkõ nae ahtao Sotoma po, mokaro wãnohnõko mah popyra exiketõ mahro?
24 Otarame 50me ahno kurã nae moro pata po ahtao, morara ahtao pata enahkapõko mah? Pata onypynanohpyra hma mokaro kurãkõ 50mãkõ moroto ahtao?
25 Ahno kurã onetapasaromepyra mase pohnõ maro, iirypyryme pyra toto ahtao. Morara onyripyra exiko. Omoro rokẽ zae sero nono põkõ apiakaneme mase. Zae rokẽ ahno apiakãko mase.
26 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— 50me ahno kurã eneryhtao ya Sotoma po, moro pata pynanohnõko ase tytororo mokaro pokoino, tykase.
27 Mame Aparão ynara tykase ropa:
— Ajohpãme sã yzehno pyra exiko jomiry poko. Omoro mase Ritonõpo, ywy ase ahnome rokene.
28 Otarame 45me rokẽ kurãkõ nae ahtao, pata enahkãko ma 5me pyra ahtao 50me ehtohme?
Tozuhse ropa Ritonõpo a:
— 45me kurãkõ eneryhtao ya pata onenahkara ase.
29 Mame Aparão tõturupose ropa mya roropa eya:
— 40me rokẽ kurãkõ nae ahtao, otara exĩko? tykase.
— Mokaro 40mãkõ, kurãkõ pyno jexiryke morotõkõ onenahkara ase, tykase Ritonõpo.
30 Mame ynara tykase Aparão:
— Yzehno pyra exiko, Ritonõpo, ajohpãme samo ynara karyhtao, 30me kurãkõ nae ahtao, otara exĩko? toto enahkapõko mah?
Ynara tykase Ritonõpo eya:
— 30me nae ahtao pata põkõ pynanohnõko ase. Iirypyrykõ korokãko ase, tykase.
31 Ynara tykase Aparão:
— Ehxirõko ase, yrome zae pyra jahtao yyrypyry ikorokako: 20me rokẽ kurãkõ ahtao otara ãko mah moro põkõ enahkãko ro mahno?
— Mokaro 20mãkõ pyno jexiryke pata põkõ onenahkara ase, tykase Ritonõpo.
32 Etyhpyryme ynara tykase Aparão:
— Ajohpãme sã yzehno pyra exiko ynara ekaroporyhtao etyhpyryme rahkene. Otarame 10me rokẽ kurãkõ enẽko mase moroto, tykase.
— Mokaro 10mãkõ pokoino moro pata põkõ onenahkara ase, tykase Ritonõpo.
33 Mame tõturukehse Ritonõpo ahtao Aparão maro toytose ynororo. Aparão toytose ropa tytapyĩ taka.

19

Sotoma iirypyryme ehtopõpyry

1 Morarame kohmãnõko kynexine, mokaro Ritonõpo nenyohtyã asakoro toeporehkase ahtao Sotoma pona.
Typorohse Ro kynexine pata omõtoh pũto. Mame mokaro Ritonõpo nenyohtyã tonese tyya ahtao towõse ynororo toto omikase. Tosekumuru po typorohse ynororo toto ẽpataka.
2 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Moehtou? Taro ase ãkorehmatohkõme. Ajohpãme sã ehmaropa ytapyĩ taka. Moroto opupurukõ kurikãko matose oytotohkõme ropa.
— Arypyra, tykase toto, jarãnao, pata rãnao ẽmehnõko ynanase, tykase toto eya.
3 Yrome otuhparo Ro exiryke tymoise eya xine. Imaro toytose toto Ro tapyĩ taka. Mame otuhtoh tyripose Ro a wyi ekeisenã maro. Tõtuhse toto.
4 Yrome ataxikara ro mokaro ahtao, Sotoma põkõ, emero orutua kõ tooehse poetohtimãkomo, tamuhpomãkõ maro, Ro tapyĩ tapurupose eya xine.
5 Ro tykohmase eya xine:
— Otoko toh nae mokaro orutua komo, amaro exiketomo? Toto enehko xiaro jarãnaka. Mokaro poko se ynanase, tykase toto.
6 Tytapyĩ tae tutũtase Ro, orutua kõ zurutohme. Kure omõtoh tapuruse eya, ynara tykase:
7 — Jepe tomo, ajohpãme sã morohne xihpyry poko pyra ehtoko.

8 Etatoko pahne, asakoro tõxike ase, orutua poko exipitopyra exiketomo. Toto enehnõko
ase jarãnaka oya xine. Jẽxiry tõ poko ehtoko ise awahtao xine. Yrome mokaro orutua kõ
poko pyra ehtoko. Tooehse toto ytapyĩ taka ẽmehtohme, naeroro toto ewomãko ase toto
onyryhmara imehnõ ehtohme, tykase Ro.
9 Yrome tozuhse ynororo eya xine:
— Ytoko taroino, yna wapo pyra exiko!
Oseya ynara tykase toto:
— Imepỹ nono poe aepyhpyry mose ro. Tõmipona kyrirykõ se ynororo tuisame exikety
samo! Oty katohme?
Mame toeramase toto Ro a ynara katohme:
— Seromararo mokaro oepe tõ ryhmary se yna ehtopõpyry motye oryhmãko ynanase.
Ro tupurohmase Sotoma põkomo a. Toeporehkase toto tapyi omõtoh pona tapyi etapu-
ruhmakatohme repe, omõtohme repe.
10 Yrome mokaro a Ro tapoise asakoro aehtyamo a, tytywyhmase tapyi taka. Mame
omõtoh tapuruse eya xine.
11 Morarame jarãnao exiketõ emero tonukehkapose toto omõtoh onenepyra toto
ehtohme.

Sotoma rumekatopõpyry Ro a

12 Mame ynara tykase mokaro asakorõkõ Ro a:
— Oekyry tõ imehnõ nae hma taro? Omũkuru tõ aroko te, oẽxiry tõ maro te, oẽxiry tõ nio
tõ maro te, imehnõ oekyry tõ maro, toto arotohme emero sero pata poe.
13 Ynara exiryke: sero pata põkõ enahkãko Ritonõpo mana. Sero pata põkõ ehtoh xihpyry
poko totase eya. Naeroro yna tonehpose eya Sotoma enahkatohme.
14 Mame Ro tutũtase oturutohme typaniry tõ maro. Ẽxiry tõ eraximãko toh kynexine
pytatohme repe toto maro. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Atakimatoko axiny sero rumekatohme. Sero pata enahkãko Ritonõpo mana!
Yrome Ro atahmãkaryme rokẽ tokarose eya xine.
15 Mame ẽmehsasaka ahtao atarypõko Ritonõpo nenyohtyã kynexine. Ynara tykase toto Ro
a:
— Axiny! tykase toto. — Opyty aroko, oẽxiry tõ aroko amaro asakoro ro. Axĩ ke ytotoko
taroino, oorikyrykõino pata enahkaryhtao.
16 Mame axĩ pyra Ro exiryke emary tapoise Ritonõpo nenyohtyamo a, Ro te, ipyty te, ẽxiry
tõ maro. Tarose toto pata poe Ro pynanopyry se Ritonõpo exiryke.
17 Mame toiro Ritonõpo nenyokyhpyry ynara tykase Ro a:
— Seromararo tururume ytoko õsepynanohtohme! Õkakoxi xine osenuhmara ehtoko. Sero
jakanahmã wino roropa osenuhmara ehtoko. Epatoko ypy pona; epara awahtao xine
orihnõko matose.
18 Yrome tozuhse ynororo Ro a:
— Tuisa, morara jyripopyra exiko, ajohpãme samo!
19 Kure make ya seroae. Typynanohse ywy oya orihpyra jehtohme. Yrome moro ypy moe
mana, eporehkara ro jahtao yyryhmatoh jetapãko nase.
20 Moroto pata pitiko enẽko mah? Moe hkopyra mana morotona epatohme. Ytoxi
morotona osepynanohtohme. Enẽko mah? Pata pitiko nase.
21 Mame ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya:
— Ỹ, kure mana. Moro pata onenahkara ase.
22 Axĩ ke ytoko tururume. Onenahkapopyra ase eporehkara ro awahtao xine morotona.
Moro “pata pitiko” tykase Ro exiryke, esety Zoame toehse.

Sotoma enahkary Komora maro

23 Xixi tõnuhse pixo ahtao, Ro toeporehkase Zoa pona.
24 Mame mõtoino rokẽ apoto tonehpose Ritonõpo a konopo samo, sautu panõ orihmatõ
maro kapu ae pata Sotoma pona, Komora maro.
25 Moro pata tõ asakoro tonahkase Ritonõpo a jakanahmã maro, moro põkõ maro, otyro
tõkehko maro, wewe tõ maro.
26 Ynara toehse roropa, tỹkakoxi tõsenuhmase Ro pyty ahtao sautume, xikihme exiketyme
toeramase ynororo.
27 Yrokokoro towõse Aparão, pakeimo. Toytose ynororo tõturutopõpyry pona Ritonõpo
maro.
28 Tõsenuhmase ynororo Sotoma wino te, Komora wino roropa jakanahmã pona roropa.
Orexĩto konõto tonese eya onuhnõko nono poe, apoto konõto erexĩtory samo.

29 Moro sã pata tõ tonahkase Ritonõpo a jakanahmã po. Mame tõsenetupuhse roropa
ynororo Aparão poko. Naeroro Ro takorehmase eya epatohme, orihpyra aehtohme ipatary
tonahkase ahtao.

Moapita tõ amonita tõ maro

30 Mame Zoa po Ro ahtao enaromỹke toehse ynororo. Naeroro ypy tõ pona toytose
ynororo tõxiry tõ maro. Moroto tõsesarise toto oramao, asakorõkõ tõxiry maro.

31 Mame ẽxiry apitorymã ynara tykase takorony a:

— Papa tamuhpõme toehse. Imepỹ orutua pyra roropa taro. Morara exiryke nio-
tasaromepyra sytase. Emũkuasaromepyra sytase, imehnõ saaro emero nono po.

32 Eropa papa sauhpane aetỹtohme. Mame toetỹse ahtao imaro exĩko sytase, emũkuatohme
imũkurume.

33 Naeroro moro kohmamyry ae eukuru tokarose eya xine tumykomo a. Mame ẽxiry
osemazupu tumy maro toehse. Yrome toetỹse exiryke tuaro pyra kynexine.

34 Yrokokoro ynara tykase ẽxiry apitorymã takorony a:

— Kokonie papa maro akene. Seroae sauhpane ropa etỹtohme ropa, imaro oehtohme
koko. Morarame emũkuãko sytase typakõke papa ehtohme, tykase ynaroro.

35 Mame tykohmãse ahtao eukuru tokarose ropa, tumykõ tauhpase ropa. Mame ẽxiry
etyhpyrymano tumy maro toehse. Yrome tuaro pyra ynororo kynexine toetỹse exiryke.

36 Morara exiryke ẽxiry tõ asakoro poetoẽme toehse tumykõ mũkuru ẽme.

37 Mokyro ẽxiry apitorymã toemũkuase Moapeme. Moape tõ tamurume toehse ynororo.

38 Mokyro Ro ẽxiry etyhpyrymã roropa toemũkuase orutuame, tumũkuru tosehpase eya
Pẽ-Amime. Amonita tõ tamurume toehse ynororo.

20

Apimereke maro Aparão

1 Mame Aparão toytose Mãre poe ikurenaka Kanaã nonory poro. Tõsesarise ynororo
irãnao pata Kate poe pata Sua pona. Moromeĩpo Jeraa po tõsesarise Aparão ahtao,

2 toryxiryme Sara tokarose eya. Mame Sara tonehpose Apimereke, Jeraa tuisary a tytapyĩ
konõto taka.

3 Yrome koko tõsenepose Ritonõpo Apimereke a aosenety. Ynara tykase ynororo eya:

— Oorikyry ke awãnohnõko ase, mokyro nohpo onenepyhpyry pokoino atapyĩ taka,
imepỹ pytyme exiryke.

4 Mokyro Apimereke Sara poko pyra ro kynexine. Naeroro ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo, mokyro poko pyra akene! Yna enahkãko mah ypatary põkõ maro?

5 Mokyro ro, Aparão morara tykase: "Woryxiry mose ro, Sara," tykase ynororo. Morara
tykase roropa nohpo. Zae rokẽ se exiase. Imepỹ pyty apoiry se pyra akene ipunaka, tykase.

6 Aosenety ynara tykase sã Ritonõpo eya:

— Zuaro ase, ajoajohpe se pyra mexiase. Morara exiryke iirypyryme pyra oehtohme
yneneryme, nohpo towomase ya ipoko pyra oehtohme.

7 Seromararo nohpo ekaroko ropa inio a. Morararo urutõme aexiryke oturũko ya mana
opoko orihpyra oehtohme. Yrome nohpo onekaropyra ropa awahtao ourũko ase, orihnõko
mase rahkene oekyry tõ maro.

8 Yrokokoro towõse ropa Apimereke pakeimo. Typoetory tõ tykohmase tyya osekaro-
tohme eya xine. Enaromỹke toehse toto itamurume.

9 Moromeĩpo Aparão tykohmase Apimereke a. Ynara tykase ynororo eya:

— Oty myri yna a? Oty popyra yrino oya? Opokoino yna wãnohsasaka Ritonõpo toehse,
iirypyryme ehtoh poko exisasaka toehse jexiryke. Moro sã tyriry popyra mana ipunaka.

10 Oty katoh sẽ poko mosenetupuhno sẽ sã tyritohme ypohko? tykase ynororo eya.

11 Ynara tykase Aparão eya:

— Sero nono põkõ Ritonõpo omipona pyra emero ekaroase repe, jetapãko mã toto ypyty
apoitohme typytyme, ekaroase repe.

12 Ajohpe pyra ro mana, woryxiryme Sara mana, papa ẽxihpyryme exiryke, aja ẽxiryme
pyra rokene. Naeroro tapoise ya ypytyme.

13 Mame papa tapyĩ tae taropose jahtao Ritonõpo a imehnõ nonory poro jytotohme,
ynara ase Sara a: "Imehnõ nonory po kuahtao, woryxiryme osekaroko jewomatohme,"
ase eya.

14 Mame Sara tokarose ropa Apimereke a Aparão a. Imaro kaneru tõ tokarose eya pui tõ
maro te, orutua komo te, nohpo tõ maro ipoetoryme.

15 Ynara tykase ynororo eya:

— Eneko ke, Aparão, sero ynonoryme mana emero. Ise oehtoh imenekako oesaryme.

16 Mame ynara tykase Apimereke Sara a:

— Parata ekarõko ase opiry a, 11me kiru zokonaka zuaro imehnõ amaro xine exiketõ ehtohme zae oehtoh poko. Ynara zuaro exĩko mã toto azahkuru pyra mexiase ipunaka.
17-18 Morara toehse Sara exiryke, Aparão pyty, tyrohsẽ tonehpose Ritonõpo a Apimereke tapyĩ taõkõ pona. Nohpo tõ emero emũkuasaromepyra tyripose toto Ritonõpo a. Mame Aparão tõturuse Ritonõpo a Apimereke tõ poko, tukurãkase ropa toto Ritonõpo a, Apimereke te, ipyty te, ipoetory tõ maro emero, toto emũkuatohme ropa.

21

Izake enurutopõpyry

1 Mame tõmihpyry ae ro kure rokẽ Sara tyrise Ritonõpo a.
2 Poetoẽme toehse ynororo. Mame tamuhpõme Aparão toehse ahtao toemũkuase ynororo. Morara toehse aenurutoh po, Ritonõpo omihpyry ae ro.
3 Tumũkuru tosehpase Aparão a Izakeme.
4 Mame 8me ẽmepyry taropose ahtao tumũkuru aĩpotapihpyry tysahkase Aparão a, Ritonõpo omihpyry omi poe.
5 100me jeimamyry Aparão nae kynexine, Izake tonuruse ahtao.
6 Morarame ynara tykase Sara:
— Ritonõpo nekarohpyry poko tãkye toehse ywy. Exianãko ase. Moro poko etaryhtao imehnomo a ymaro exianãko roropa mã toto.
7 Ynara tykase roropa ynororo:
— Morara kasaromepyra imehnõ nexiase Aparão a: "Opyty emũkuãko mana. Suhsu ekarõko roropa mana omũkuru a. Mame tamuhpõme toehse ynororo ahtao emũkuase rahkene, imũkurume."
8 Mame tuãtase aimo pitiko. Mame suhsu tõkehse eya ahtao otuhtoh konõto tyrise Aparão a.

Akara taropose imũkuru maro

9 Morarame Iximaeu, Akara mũkuru osemeikãko kynexine Izake maro, Sara mũkuru maro.
10 Mokaro eneryke tyya ynara tykase Sara Aparão a:
— Mose ypoetory aropoko ywinoino imũkuru maro. Ypoetory mũkuru omõkomohpyry anapiakara mana umũkuru Izake maro.
11 Torẽtyke toehse Aparão morara kary etaryke tyya, Iximaeu tumũkurume roropa exiryke.
12 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:
— Aparão, torẽtyke pyra exiko poeto poko, opoetory Akara poko roropa. Tyriko emero, Sara omi poe. Typakõke exĩko mase Izake poenõ ke.
13 Opoetory mũkuru omũkurume roropa mana. Naeroro ipakomotyã roropa ripõko ase imoihmãkõme.
14 Yrokokoro towõse Aparão pakeimo. Tonahsẽ tapoise eya tuna maro ẽ ao, eukuru. Morohne tokarose eya Akara a poeto maro. Mame taropose ynororo eya mya aytotohme. Akara toytose. Xiaxiake toytose ynororo ona poro ahno esary poro pyra Peresepa nonory poro.
15 Mame tuna tonahse ahtao, tumũkuru tynomose eya wewe zopino.
16 Myahme sã pitiko 100 meturume toytose nohpo porohse nono pona. Tõsenetupuhse ynororo "Umũkuru orikyry enery se pyra ase". Toraximase sokohme moroto. Imũkuru tyxitase.
17 Mame poeto xitary totase Ritonõpo a. Kapu ae tõturuse Akara a Ritonõpo nenyokyhpyry, ynara tykase ynororo:
— Oty poko torẽtyke mahno? Enaromyra exiko, poeto xitary totase Ritonõpo a.
18 Eropa! Poeto anỹko xikihme, emary apoiko, ipoenõ rĩko ase imoihme, tykase ynororo eya.
19 Mame pimỹme pyra Akara enuru tyripose Ritonõpo a, tuna eutary tonese eya. Toytose ynororo, tuna ẽ typehkase eya, tuna ke tumũkuru Iximaeu tauhpase eya.
20 Towomase Iximaeu Ritonõpo a, tuãtase ynororo ona Parã po. Emese kure toehse ynororo. Morararo tykarimotary waro toehse pyrou ke.
21 Mame jeny a nohpo tymenekase, Ejitu pono, ipytyme.

Apimereke maro Aparão

22 Morarame Apimereke toytose oturuse Aparão maro. Tymaro takorehmane Pikou tarose, soutatu tõ tuisary. Ynara tykase Apimereke Aparão a:
— Ritonõpo amaro mana. Ãkorehmãko mana onyriry tõ poko emero.

23 Naeroro õmiry etapory se ase, Ritonõpo netaryme, yna onenekunohpyra oexiry poko
te, umũkuru tõ roropa, ypakomotyã roropa. Zae rokẽ exiase amaro. Naeroro zae rokẽ exiko
yna maro, sero nono põkõ maro, enara.
24 — Ỹ, jomiry etapõko ase oya, tykase Aparão.
25 Mame Apimereke turuse Aparão a tuna eutary poko, tapoise exiryke Apimereke
poetory tomo a jamihme toexirykõke, tuna anapoipyra Aparão poetory tõ ehtohme.
26 Ynara tykase Apimereke:
— Onoky a morara tyrise? Zuaro pyra akene. Jurupyra mexiase. Seromaroro rokẽ moro
poko etãko ase.
27 Mame kaneru tõ tapoise Aparão a pui tõ maro, toky tõ ekarotohme Apimereke a.
Tõturuse toto oseya tõmirykõ totapose eya xine.
28 Mame 7me kaneru tõ tymenekase Aparão a toky toh tae, ekarotohme eya.
29 Apimereke a tõturupose, ynara tykase eya:
— Oty katoh moxiã tapiakase oya, 7me kaneru tomo?
30 — Moxiã mã ynekaroryme oya, tykase Aparão. — Moxiã 7me kaneru tõ apoiryhtao
oya, ynara ãko mase: “Ỹ, zuaro ase: sero tuna eutary tahkase Aparão a,” ãko mase, tykase
ynororo.
31 Morara exiryke moroto tosehpase Peresepame eya xine, moroto tõmirykõ totapose
oseya exiryke.
32 Moromeĩpo Peresepa po tõmirykõ etapoxĩpo Apimereke toytose ropa takorehmane
Pikou maro pirixteu tõ nonory pona ropa.
33 Mame moroto Peresepa po wewe tarykase Aparão a, moroto roropa Ritonõpo toah-
mase Aparão a, Jũme Exiketyme aexiry poko.
34 Mame okynahxo Aparão moroto ehse pirixteu tõ nonory po.

22

Aparão kuhtopõpyry Ritonõpo a

1 Morarame Aparão tukuhse Ritonõpo a. Esety ae tykohmase ynororo:
— Aparão! tykase eya.
— Taro ase, tykase ynororo.
2 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Omũkuru apoiko, Izake, omũkuru toirono, ipyno oehtopo, mame ytoko mya Moria
nonory pona. Moroto ypy po, ynenepory oya, omũkuru iahkako onekaroryme ya, tykase.
3 Yrokokoro towõse Aparão pakeimo, apotopokõ tyrakase eya, jumẽtu pona tyrise eya,
mame toytopitose Ritonõpo a katopõpyry pona. Imaro Izake toytose, asakoro ipoetory tõ
maro.
4 Oseruao tõmehse toytorykõ poko, mame osa tonese Aparão a amekeino.
5 Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Taro rokẽ ehtoko jumẽtu maro, yna eraximatoko. Ytõko ynanase mõtona Ritonõpo
eahmase. Okynã pyra oehnõko ropa ynanase, tykase Aparão eya xine.
6 Apotopokõ tyrise Aparão a tumũkuru motary pona. Rato tapoise eya apoto ẽ maro,
toytose toto asakoro rokene oximaro.
7 Okynã pyra ynara tykase imũkuru tumy a:
— Papa! tykase.
— Otara aimo? tykase jumy.
Tõturupose Izake tumy a:
— Apotopokõ seny, apoto roropa, yrome otoko kaneru nah tyahkasehmy? tykase imũkuru
eya.
8 Aparão a tozuhse, ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo ro mokyro ekarõko mana totapasẽme, tykase jumy eya.
Toytose ro toto myahme samo asakoro rokene.
9 Toeporehkase tahtao xine Ritonõpo nenepohpyry pona, apoto apõ tyrise Aparão a,
epona apotopokõ tyrise eya. Moromeĩpo Izake tymyhse eya apoto apõ pona tyritohme,
apotopokõ pona.
10 Mame rato tapoise eya tuotohme.
11 Yrome kapu ae tõmitase Ritonõpo nenyokyhpyry:
— Aparão! Aparão!
— Taro ase, tykase ynororo.
12 — Omũkuru onuopyra exiko, onyryhmara exiko, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya. —
Zuaro ase seromaroro ypyno oexiry poko, jomipona oexiry waro ase, omũkuru ekarory se
make ya jomi poe, omũkuru toirono.

13 Mame tỹkakoxi tõsenuhmase ahtao Aparão a kaneru tonese eya tyryhse tyretyry ae
wewe ehmatao. Toytose Aparão mokyro apoise, totapase eya jahkatohme, apoto apõ pona
tyrise eya tumũkuru myakãme.
14 Moroto tosehpase Aparão a "Ekarõko Ritonõpo mana" me tosehpase eya. Morara
exiryke seroae ro ynara ãko moro põkõ mana: "Ypy po, tosary po tokarosẽ ekarõko Ritonõpo
mana."
15 Morarame Aparão tykohmase ropa Ritonõpo nenyokyhpyry a kaino.
16 Ynara tykase ynororo eya:
— Omũkuru toirõ ekarory se ya oexiryke, jomiry omipona, ynara ãko ase oya: Ywy roro
jomiry etapõko ase oya, jesety mã Ritonõpo Oesemy, kure rokẽ orĩko ase.
17 Apakomotyã tuhke emãnõko mã toto ypoe, ikuhpỹme toto ehtohme xirikuato ikuhpỹme
ehtoh samo kapu ao te, isawã ikuhpỹme ehtoh sã roropa tuna konõto ehpio. Topetõkara
poremãkapõko mã toto.
18 Apakõ ae kure rokẽ imehnõ rĩko ase emero nonory po jomihpyry omipona toehse
oexiryke, ynyripohpyry tyrise oya exiryke.
19 Mame toytose ropa Aparão morotona ropa typoetory tomo a, mame oximaro toytose
toto Peresepa pona, Aparão tapyĩ taka ropa.

Naoa pakomotyamo

20 Moromeĩpo Aparão turuse zakorõ Naoa poko. Imũkuru tõ tonuruse 8me, ipyty Miuka
poenõme.
21 Apitorymã kynexine Uze; imeĩpo Puze te, mame Kemueu, Arã zũme;
22 imeĩpo tonuruse Kesete te, Hazo te, Piuta te, Jitirape te, Petueu, enara.
23 Mokyro Petueu tõxike toehse Repekame. Mokaro kynexine Miuka poenomo Naoa
maro, Aparão akorony.
24 Reuma maro Naoa pyty roropa, tonuruse: Tepa te, Kaã te, Taasa te, Maaka, enara.

23

Sara orihtopõpyry

1 Mame 127me jeimamyry taropose Sara a.
2 Toorihse ynororo pata Eperõ po. Moroto esety akorõ Kiriate-Arapa kynexine, Kanaã
nonory po. Tyhnamose ynororo Aparão a.
3 Moroto typyty ekepyry tynomose aporo, toytose ynororo heteu tõ maro oturuse.
4 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Katonõme ase ononorykõ po. Naeroro oya xine osa pitiko epekatyry se ase ypyty
ekepyry zonẽtohme, tykase Aparão.
5 Mame tozuhse ynororo heteu tomo a:
6 — Etako pahne, tuisa! Yna a omoro mase tamuximehxo exiketyme. Osa imenekako
nono kurano aorihtyã zonẽtohme. Yna esary pyno pyra ynanase. Ise oehtoh ekarõko
ynanase oya, tykase toto.
7 Mame towõse Aparão. Toepuise ynororo heteu tõ ẽpataka. Ynara tykase ynororo:
8 — Kure oya xine ahtao ypyty ekepyry zonemyry taro ononory po ekaropoko Eporõ a,
Zoa mũkuru,
9 topu eutary, Makapera ekarotohme ya. Moroto mana esary ehpio. Tineru ke zae
epehmãko ase epehpyry tytororo. Morarame zonẽtopõpyry esẽme exĩko ase taro.
10 Eporõ moroto kynexine typorohse oximõmãkõ maro, pata omõtoh pũto. Opore tõturuse
ynororo imehnõ emero netaryme.
11 — Arypyra, tam. Etako pahne, moro nono ekarõko ase oya topehke pyra oesaryme
ehtohme, topu ao eutary maro. Wekyry tõ neneryme morohne ekarõko ase oya topehke
pyra opyty ekepyry zonẽtohme oya.
12 Yrome toepuise ropa Aparão heteu tõ ẽpataka.
13 Eporõ a ynara tykase ynororo opore pitiko mokaro emero netaryme:
— Etako ke, ajohpãme samo! Tineru ke moro nono epekatyry se ase. Kaxiko otãto
epehpyry se hmahno, oepehmãko ase. Moromeĩpo ypyty ekepyry zonẽnõko ase moroto.
14 Tozuhse ynororo Eporõ a:
15 — Etako ke, Pãna! Moro nono epehpyry 400me parata mana. Yrome epehpyry poko
torẽtyke pyra exiko, osepeme sytase. Opyty ekepyry zonẽta morotona.
16 — Ỹ zae mase, moro epehmãko ase, tykase Aparão oximõmãkõ netaryme. Moro
epehpyry, Eporõ a ekarohpyry, 4 kiru zokonaka kynexine, parata tukuhse ahtao, mõkomo
ekamonanõ nukuhtoh po.

17 Morarame moro nono esẽme toehse Aparão, Eporõ tupĩpyry Makapera po, Mãre poe
xixi tũtatoh wino. Tupito topekahse eya topu eutary maro, wewe tõ maro mya esary ehpio
pona.
18 Mokaro heteu tõ emero moroto oximõmãkõ moro nono epekatyry enene toto.
19 Moromeĩpo typyty Sara ekepyry tonẽse Aparão a topu eutary ao Makapera nonory po,
Mãre poe xixi tũtatoh wino. Moro nono esety Eperõme, Kanaã nonory po.
20 Morara exiryke heteu tõ nonory topu eutary maro Aparão nonoryme toehse, esaryme,
okepy zonẽtohme.

24

Izake pyty menekary poko

1 Morarame tamuhpõme Aparão kynexine. Kure rokẽ tyrise ynororo Ritonõpo a, tako-
rehmase eya inyriry poko emero.
2 Mame typoetory tykohmase tyya. Mokyro imõkomory eraseme kynexine emero
porehme. Ynara tykase Aparão eya:
— Oemary tyriko waxiry zopikoxi, Ritonõpo netaryme õmiry etapoko ya:
3 Ritonõpo kapu Esemy, sero nono Esẽme roropa mana. Mokyro netaryme kaxiko ya
umũkuru Izake pytyme tarõkõ, Kanaã põkõ onymenekara exiko.
4 Ytoko ynonory pona wekyry tõ esaka, nohpo menekatohme oya Izake pytyme.
5 Tõturupose ipoetory:
— Oty rĩko ywy mokyro nohpo toepyry se pyra ahtao ymaro. Omũkuru arõko ha ymahro,
oesahpyry pona ropa?
6 — Arypyra, tykase Aparão. — Umũkuru anaropopyra ase myaro ipunaka!
7 Ritonõpo, Kapu Esemy a tonehse ywy papa tapyĩ tae, wekyry tõ nonory poe. Tõmiry
totapose ya: sero nono ekarõko ase apakomotyamo a, tykase ynororo ya. Tynenyokyhpyry
aropõko mana oesemary enepotohme oya, naeroro ekurehpyra mase, nohpo epekahnõko
mase umũkuru pytyme.
8 Mãpyra nohpo toepyry se pyra ahtao, tymyhpokasẽme exĩko ropa sã mase. Yrome
umũkuru anaropyra mase myaro ipunaka.
9 Mame tomary tyrise ipoetory a Aparão axiry zopikoxi, tõmiry totapose eya tosẽ nyripory
ritohme tyya.
10 Morarame Aparão poetory a tosẽ eky kameru tõ tapoise, 10me, mõkomo maro,
tynekaroryme. Mame toytose ynororo Naoa patahpyry pona, Mesopotamia pona.
11 Toeporehkase tahtao, kameru tõ tosekumurukõ po typorohkapose eya tuna eutary
myhtokoxi, pata pũtokoxi. Kokonie pukuro kynexine, tuna puimatoh po nohpo tomo a.
12 Ynara Ritonõpo a tõturuse ynororo:
— Ritonõpo, jesẽ Aparão Esemy, emero zae ehtoh tyripoko, kure rokẽ jesẽ tõ tyriko roropa.
13 Taro ase pẽkamã pũto, nohpo tõ oryximãkõ tuna enehse oehketõ eraximãko.
14 Ynara ãko ase toiro nohpo a: “Ajohpãme sã tuna pixo jokuru ekaroko,” ãko ase eya.
Mame johpãko mana: “Oeky tõ roropa ohpãko ase,” karyhtao ya, mokyro onymenekah-
pyryme opoetory Izake pytyme aehtoh waro exĩko ase. Moro tonese ya exiryke tuaro exĩko
ase kure oehtoh poko jesẽ maro.
15 Aotururuhtao ro Ritonõpo a, Repeka tooehse, tuna ẽ ke tymotapõ ke. Petueu ẽxiry
kynexine ynororo, Miuka pary Naoa pary, enara. Aparão akorõ kynexine Naoa.
16 Nohpo oryxime kynexine, orutua poko exipitopỹ kynexine; ipoko exipitopyra orutua
kõ kynexine. Tyhtose ynororo tuna anỹse, mame tõnuhse ropa ynororo tuna anỹxĩpo.
17 Tururume Aparão poetory toytose eya, ynara tykase ynororo eya:
— Ajohpãme sã jokuru tuna pitiko ekaroko ya, tykase eya.
18 — Ỹ, ẽkose, tykase nohpo eya. Axĩ tuna ẽ typorohkase eya. Tuna ẽ tapoise ro eya
enyryhtao eya.
19 Mame tuna ekarokehxĩpo eya, ynara tykase oryximã eya:
— Tuna anỹnõko ase roropa oeky tõ ohpatohme.
20 Axĩ tarykase tuna eya okyno tõ okuru ẽ aka. Mame toytose ropa ynororo tuna anỹse
ropa tuna pẽkamãka kameru tõ okurume. Tauhpase toto ise pyrah katoh pona.
21 Moro eneryke tyya: “Tyk,” tykase Aparão poetory. Mokyro nohpo enẽko rokẽ
kynexine, tuaro toehtohme, Ritonõpo nymenekahpyryme nymyry ynororo exiry poko.
22 Mame kameru tomo a tõkehse ahtao, uuru tapoise eya ounasere, 6 karama mano,
tyritohme oryximã eunary pokona. Wãsere roropa asakoro tokarose eya uuru risemy, 100
karama motye.
23 Mame tõturupose ynororo eya:

— Onoky mokyro omy? tykase tõturupose eya. Osa nae nah atapyĩkõ tao ynanyhtohme
ypoetory tõ maro? tykase.
24 — Ywy Petueu ẽxiry ase, Miuka pary Naoa pary, enara, tykase ynororo.
25 Yna tapyĩ tao nyhtoh nae. Nae roropa onahpoty oeky tõ napyryme.
26 Mame tosekumuru po typorohse ynororo Ritonõpo ẽpataka, Tosẽ toahmase eya.
27 Ynara tykase ynororo:
— Kure mase Ritonõpo, jesẽ Aparão Esemy! Kure rokẽ tonehpose ywy Oya topohme
Aparão ekyry tapyĩ taka, tykase.
28 Tururume toytose nohpo oryximã tyse tapyĩ taka toto zuruse Aparão poetory oe-
htopõpyry poko.
29-30 Typiry ke Repeka kynexine, esety Rapão. Moro ounasere uuru risemy te, wãsere tõ
maro toryxiry emekũ poko eneryke tyya te, toryxiry otururu etaryke roropa tyya, toytose
Rapão tururume Aparão poetory enehse. Moroto ro kynexine toky tõ maro, pẽkamã pũto.
31 Ynara tykase Rapão eya:
— Osehko, ymaro eropa! Kure rokẽ tyrise mase Ritonõpo a. Oty katohme taro rokẽ mah
jarao? Oesary nae tapyi tao, osa nae roropa oeky tõ esaryme, tykase ynororo eya.
32 Mame tapyi taka tomõse ynororo. Kameru tõ narotyã typorohkapose Rapão a.
Onahpoty tokarose eya toto napyryme. Moromeĩpo tuna tonehse eya Aparão poetory a,
imaro exiketomo a roropa, tupupurukõ ikurikatohme.
33 Morarame tonahsẽ tonehse ahtao eya xine, ynara tykase Aparão poetory:
— Otuhpyra ase aporo oturupyra ro jexiryke, tykase.
— Ỹ kaxiko, oturuko tykase Rapão eya.
34 Mame ynara tykase ynororo:
— Ywy ase Aparão poetory.
35 Kure rokẽ jesẽ tyrise Ritonõpo a. Itamurume tymõkomoke toehse ynororo Ritonõpo
nekarotyã eya kaneru tõ tuhke te, poti tõ roropa te, pui tomo te, parata te, uuru maro te,
ipoetory tomo, orutua komo te, nohpo tomo te, kameru tomo te, jumẽtu tomo, enara.
36 Ipyty Sara toemũkuase kunumuxime tahtao jesẽ mũkurume. Tumy mõkomohpyry esẽme
exĩko mana emero.
37 Tõmihpyry omipona tyripose ywy jesemy a Ritonõpo netaryme. Ynara tyripose ywy
eya: “Umũkuru Izake pytyme nohpo onymenekara exiko Kanaã pono, tarono.
38 Mya ytoko papa ekyry tõ esaka. Moroto wekyry tõ maro nohpo menekãko mase
ipytyme,” tykase
39 Mame ekaropoase eya: “Oty rĩko ah mokyro nohpo oryximã toepyry se pyra ahtao
ymaro?”
40 Ynara tykase ynororo ya: “Ritonõpo omipona exikehpyra ase. Tynenyokyhpyry
aropõko mana amaro oesemary enepotohme oya. Wekyry tõ rãnao, papa ekyry tõ maro
nohpo oryximã menekãko mase umũkuru pytyme.
41 Wekyry tõ maro õtururuhtao, mame tõxirykõ ekarory se pyra toto ahtao, morara ahtao
tymyhpokase ropa sã mase. Torẽtyke pyra exiko,” tykase Aparão ya.
42 — Morarame toeporehkase jahtao tuna pẽkamã pona oturuno Ritonõpo a: “Ritonõpo,
jesẽ Esemy kuakorehmako zae jesẽ nyripohpyry ritohme ya.
43 Taro ase pẽkamã pũto. Nohpo oryximã tooehse ahtao tuna anỹse, tuna ekaropõko ase
eya, jokurume.
44 Ỹme ynororo ahtao tuna ekarõko ya mana. Mame tuna ekarory se ynororo ahtao jeky
tomo a, ah onymenekahpyryme mokyro nexi, jesẽ mũkuru pytyme,” ãko akene.
45 Oturukehpyra ro jahtao Ritonõpo a ukurohtao, tooehse Repeka tuna ẽ ke tymotapõ ke.
Tyhtose ynororo tuna anỹse pẽkamã aka. Mame ynara yka eya: “Jokuru pixo ekaroko ya
otunary ẽ poe, ajohpãme samo,” ykano.
46 Axĩ tuna ẽ typorohkase eya. Ynara nykano: “Ẽko. Tuna anỹnõko ase roropa oeky tõ
okurume, kameru tõ okurume.”
47 Morarame ekaropõ eya: “Onoky mokyro omy?” ykano. Mame jezuhno ynororo:
“Petueu ẽxiry ase, Miuka pary Naoa pary roropa ase,” nykano. Mame ounasere yrino
eunary pokona te, wãsere roropa yrino emekũ pokona.
48 Jesekumuru po yporohno Ritonõpo eahmatohme. “Kure mase, Ritonõpo jesẽ Aparão
Esemy,” ykã eya. “Kuenehno topohme xiaro jekyry tomo a, ẽxiry enetohme, jesẽ mũkuru
pytyme.”
49 Seromararo kahtoko ya kure jesẽ maro se awahtao xine. “Arypyra,” kahtoko jũme
rokene, moro kary se awahtao xine zuaro jehtohme, ynyriry waro jehtohme.
50 Ynara tykase Rapão tomo, jũ maro:
— Sero emero Ritonõpo poe nase. Naeroro oezuhsaromepyra ynanase.

51 Mose Repeka; aroko amaro. Ritonõpo poe, ah oesẽ mũkuru pytyme nexino. Ritonõpo
omihpyry ae ro, tykase.
52 Morara kary etaryke tyya, Aparão poetory toepuise Ritonõpo eahmatohme, “Kure
mase” katohme.
53 Mame upo tõkehko touse eya, parata roropa te, uuru risẽ roropa ekarotohme Repeka
a. Mõkomo typyne exiketõ tokarose roropa eya, ipiry a te, jeny a, enara.
54 Morarame tõtuhse ynororo imarõkõ maro, eukuru tõse eya xine, tõmehse toto moroto.
Yrokokoro towõse ropa tahtao xine, ynara tykase Aparão poetory:
— Ytoxi ropa jesẽ tapyĩ taka ropa.
55 Yrome Repeka piry tõ, jẽ maro ynara tykase:
— Kurehxo taro oexiry aporo, otarame 10me ẽmepyry. Moromeĩpo ytõko ropa matose,
tykase toto.
56 Yrome ynara tykase Aparão poetory:
— “Taro exiko aporo” kara ehtoko ya. Zae rokẽ tonehse ywy Ritonõpo a xiaro jesẽ ekyry
tomo a, tynymenekahpyry enepotohme ya. Naeroro ytoxi ropa jesemy a ropa, tykase
ynororo.
57 — Repeka kohmãko ynanase, tykase toto, — ekaropotohme eya. Otara ãko mã ynororo
tarame?
58 Tykohmase ynororo eya xine oturupotohme:
— Oytory se hma mose maro? tykase.
— Ỹ, ytõko ase, tykase ynororo.
59 Mame Repeka taropose eya xine, kunumuximehxo exikety maro, akorehmaneme te,
Aparão poetory maro imaro ytoketõ maro.
60 Kure rokẽ Repeka tyripose eya xine Ritonõpo a. Ynara tykase toto:
— Omoro, yna oryxiry, tuhkãkõ ẽme oripory se ynanase Ritonõpo a tuhke miujãome exiketõ
ẽme.
Apakomotyã orẽpyra tyripory se ynanase eya tyzehnotokõ patary tõ poremãkatohme eya
xine, tykase toto.
61 Mame Repeka tõ typoetory maro, tãtakimase toto. Tõtyrise ynaroro kameru tõ pona.
Aparão poetory maro toytose toto.
62 Mame Izake tooehse ona pona, tuna eutary pona. Moro pẽkamã esety “Isene Exikety
Jenene tunary” kynexine. Moroto esary kynexine ikurenae Kanaã po.
63 Ytoytõko osenetupuhnõko kynexine, kohmãsasaka ahtao, ona po. Mame kameru tõ
oepyry tonese eya.
64 Repeka roropa tõsenuhmase. Izake eneryhtao, tyhtose ynororo kameru poe.
65 Tõturupose ynororo Aparão poetory a:
— Onoky mokyro orutua ytoytokety ona po, xiaro oehnõko?
— Jesẽ mũkuru mokyro, tykase ynororo.
Mame kamisa tapoise eya tõmyty apurutohme.
66 Mame Izake turuse Aparão poetory a tynyrityã poko emero.
67 Morarame Repeka tarose Izake a tytapyĩ taka, tyse tapyinỹpyry taka, Izake pytyme
toehse ynororo. Repeka pyno toehse ynororo ipunaka, torẽnase toto, tãkye toehse ynororo,
tomukehse roropa tyse orihtopõpyry poko.

25

Imehnõ Aparão pakomotyamo
(1 Koronika 1.32-33)

1 Mame imepỹ nohpo maro typytase ropa Aparão, esety Ketura.
2 Toemũkuase ynororo 6me: Zinirã te, Jokosã te, Metã te, Mitiã te, Ixipake te, Sua, enara.
3 Jokosã toemũkuase asakoro: Sepa te, Tetã, enara. Tetã pakomotyã ynara kynexine:
asureu tomo te, retuseu tomo te, remueu tomo, enara.
4 Mitiã toemũkuase: Epame te, Epeame te, Enokeme te, Apitame te, Eretame, enara.
Mokaro emero Ketura pakomotyãme toh kynexine.
5 Tymõkomory emero tokarose Aparão a Izake mõkomoryme ehtohme.
6 Yrome mõkomo pitiko tokarose eya typyxiã poenomo a. Mame orihpyra ro tahtao
taropose toto eya Izake winoino xixi tũtatoh wino, Oriẽte nonory pona.

Aparão orihtopõpyry

7 175me jeimamyry taropose Aparão a.
8 Mame toorihse ynororo tamuhpõme toehse ahtao.

9 Ekepyry tonẽse imũkuru tomo a: Izake te, Iximaeu, enara. Tonẽse ynororo oramãka
topu aka, Makapera po, Mãre wino xixi tũtatoh wino, Eporõ tupi po. Eporõ, Zoa mũkurume
kynexine, heteume exikety.
10 Moro tupito kynexine Aparão nepekatyhpyry heteu tõ wino; moroto Aparão ekepyry
tonẽse ipyty ekepyry maro.
11 Moromeĩpo toorihse Aparão ahtao, kure rokẽ imũkuru Izake tyrise Ritonõpo a. Moroto
esary kynexine, Isene Exikety Jeneneme Pẽkamã po.

Iximaeu pakomotyamo
(1 Koronika 1.28-33)

12 Iximaeu, Aparão mũkurume kynexine Akara mũkurume roropa, Sara poetory, Ejitu
pono. Mame Iximaeu toemũkuase, imũkuru tõ
13 ynara kynexine: osemazupu Nepaiote te, imeĩpo Ketaa te, Atapeeu te, Mipisão te
14 Mixima te, Tuma te, Masa te,
15 Hatate te, Tema te, Jetua te, Napi te, Ketema, enara toh kynexine,
16 Iximaeu mũkuru tomo, 12mãkomo. Toto nonory tosehke toehse, esẽ esety ae ro.
Tyekyry tõ tuisaryme toehse toh kynexine.
17 137me jeimamyry nae Iximaeu kynexine toorihse ahtao.
18 Iximaeu pakomotyã moroto kynexine Hawira wino Sua pona, Ejitu poe xixi tũtatoh
wino, Axiria esemary ehpio. Atameke toto esary kynexine imehnõ Aparão pakomotyã
maro.

Ezau Jako maro enurutopõpyry

19 Sero nase Izake, Aparão mũkuru ehtopõpyry poko.
20 40me jeimamyry nae Izake ahtao typytase ynororo Repeka ke, Petueu ẽxiry, Rapão
oryxiry. Arameume toh kynexine Mesopotamia po.
21 Mame emũkuasaromepyra Repeka kynexine, naeroro tõturuse Izake Ritonõpo a typyty
poko. Aomiry totase Ritonõpo a, mame poetoẽme toehse ynororo.
22 Zuakuru ao kamarame poeto tõ kynexine, atatapoĩko toh kynexine tysekõ wakuru ao.
Jẽkõ ynara tõsenetupuhse: “Oty katohme paupauãko itamurume, jerekohmãko umũkuru tõ
nae?” tykase. Tõturupose ynororo Ritonõpo a,
23 mame ynara tykase Ritonõpo eya:
“Awakuru ao opoenõ kamaramãkõ ahno tamurume exĩko mã toto.
Emũkuãko mase kamarame,
oxise pyra exĩko mã toto.
Toiro omũkuru orẽpyra exĩko mana.
Osemazupuru poremãkapõko akomihpyry mana,”
tykase Ritonõpo eya.
24 Morarame toemũkuase Repeka ahtao kamarame imũkuru tõ tonuruse.
25 Osemazupu tonuruse kamirarame samo, ipihpyry tuhpose, upo samo, okyno pihpyry
risẽ samo. Naeroro tosehpase ynororo Ezaume.
26 Zakorõ tonuruse ahtao turui ihtaĩ tapoise eya tomary ke. Naeroro Jakome tosehpase
ynororo eya xine. 60me jeimamyry nae Izake kynexine toemũkuase Repeka ahtao.

Imehxo toehtoh ekarory poko

27 Mame tuãtase toto aimo tomo. Emese kure toehse Ezau urakanaketyme. Torẽnase
ynororo toytory poko ona poro. Mãpyra Jako tyoro, tehme kynexine tapyi tao.
28 Ezau sehxo Izake kynexine, tõsẽ enepyryke eya. Yrome Jako sehxo Repeka kynexine.
29 Morarame kumataimo ahnõko Jako kynexine oripo ao. Ezau tooehse ropa
urakanaxĩpo, totaehse kynexine.
30 Ynara tykase ynororo:
— Orihnõko ase omise jexiryke. Kynahpako pixo onyrihpyry kamiraramã ke. (Naeroro
Etõme Ezau tosehpase eya xine.)
31 — Ỹ, seny ekarõko ase oya, yrome imehxo oehtoh ekaroko ya, osemazupume oexiryke,
tykase.
32 — Kure, omorohko, tykase Ezau. — Orihnõko ase jemiryke; Otyme kure imehxo
jehtopõpyry nae, osemazuhme jenurutopõpyry nah, toorihse jahtao? Arypyra ipunaka.
33 — Ahtao, jũme rokẽ õmiry etapoko ya: “Ime jehtoh ekarõko ase jakorony a imehxo
aehtohme,” kaxiko, tykase. Tõmiry totapose Ezau a takorony a. Naeroro ime toehtoh
tokarose Ezau a imehxo Jako ehtohme.
34 Mame tonahsẽ tokarose Jako a turui a, wyi maro, kumataimo tõkehko. Mame tõtuhkehse
Ezau ahtao, eukuru tõse ahtao roropa eya, towõse ynororo. Jarãnaka toytose ropa. Morara

exiryke ime toehtopõpyry se hkopyra Ezau kynexine, tokarose tyya exiryke tonahsẽ poko rokene.

26

Izake pirixteu tõ nonory po

1 Morarame moro nonory po tonahsẽ pyrahme sã toehse, konopo oehpyra exiryke, pake ehtopõpyry saaro, Aparão orihpyra ro ehtopõpyry saaro. Morara exiryke pata Jeraa pona toytose Izake, Apimereke, pirixteu tõ tuisary esaka.

2 Moroto Ritonõpo tõsenepose Izake a. Ynara tykase ynororo eya:

— Ejitu pona ytopyra exiko. Taro rokẽ exiko, oesary enepõko ase oya.

3 Tehme rokẽ exiko sero nono po, amaro exikehpyra exĩko ase, kure rokẽ orĩko ase. Apakomotyamo a sero nono ekarõko ase porehme, jomihpyry ae ro omy, Aparão a.

4 Tuhke apakõ rĩko ase ikuhpỹme, xirikuato ikuhpỹme ehtoh samo kapu poko, mame eya xine sero nono ekarõko ase porehme. Apakõ ke kure rokẽ emero sero nono põkõ rĩko ase kure.

5 Ynara exiryke: Jomipona Aparão kynexine, ynyripohpyry tyrise eya, jomiry omipona kynexine.

6 Naeroro moroto Izake kynexine Jeraa po.

7 Mame morotõkõ tõturupose ahtao ipyty poko, toryxiryme tyrise eya. Oryxime Repeka kynexine. Enaromỹke Izake kynexine typytyme Repeka ekarory poko. Ynara tõsenetupuhse ynororo: Otarame jetapãko tarõkõ mana ypyty apoitohme tyya xine imaro toehtohkõme, tykase ynororo tyya rokene.

8 Moroto Izake ehse rahkene okynahxo. Mame tytapyĩ tae, osenuhmatoh ae Izake tonese tuisa Apimereke a. Typyty Repeka eahmãko Izake kynexine.

9 Mame Izake tykohmapose Apimereke a ekaropotohme eya. Ynara tykase ynororo eya:

— Opytyme mokyro nae? Ajohpe pyra hnae? Oty katoh "Woryxiry mose ro," mase opyty poko? tykase ynororo Izake a.

— Imehnomo a jetaparyino, mokyro poko ypyty mose ro, kara exiase, tykase Izake.

10 Morarame ynara tykase Apimereke eya:

— Oty katohme morara mase yna a? Popyra mexiase. Zuaro pyra yna ahtao opytyme mose exiry poko, tupime pyra yna a opyty apoiry yna a ipoko yna ehtohme. Morara ahtao, ipoko toehse toiro orutua ahtao, iirypyryme konõto ynanexiry Ritonõpo a.

11 Morarame tõmiry taropose Apimereke a tuaro emero toto ehtohme. Ynara tykase ynororo:

— Popyra mose orutua riryhtao oya xine te, ipyty riryhtao popyra roropa, awãnohtorỹko ase oorihtohkõ ke, tykase Apimereke.

12 Morarame moro jeimamyry ae otyro tarykase Izake a, mame otyro tapoise eya itamurume, 100me inarykahpyry motye tapoise eya, kure rokẽ tyrise ynororo Ritonõpo a exiryke.

13 Imõkomory tõkehko, eky tõ roropa tomãse itamurume, imehxo toehse ynororo tymõkomoke, tytineruke, enara.

14 Kaneru tõ tuhke nae te, poti tuhke roropa te, pui tõ tuhke te, typoetoke roropa tuhke nae kynexine, naeroro zumoxike toehse pirixteu tomo.

15 Nono ke pẽkamã tapuruse ropa eya xine emero, Aparão poetory tõ nahkatyamo, isene ro Aparão, Izake zũ ahtao.

16 Moromeĩpo ynara tykase Apimereke Izake a:

— Yna esary irumekako. Yna motye jamihme toehse mase.

17 Moroto turumekase Izake a, tõsesarise ropa ynororo jakanahmã Jeraa po. Moroto ehse. Moroto ehse okynano.

18 Tuna eutary tõ totapuruhmakase ropa eya, Aparão nahkatyamo, isene ro tahtao. Morohne tapuruse ropa kehko toorihse Aparão ahtao, pirixteu tomo a. Mame moro pẽkamã tosehpase ropa Izake a tumy a esehpatopõpyry ae ro.

19 Morarame pẽkamã tahkase Izake poetory tomo a, tuna kurã tonese eya xine.

20 Yrome toky tõ poko erohketõ, morotõkõ tõsezusezuhse Izake poetory tõ maro. "Yna tunary sero," tykase toto. Morara exiryke moro pẽkamã tosehpase Izake a "Oseosezuhtopõpo" me tosehpase eya.

21 Moromeĩpo imepỹ tuna eutary tahkase Izake poetory tomo a, moro poko roropa tõsezusezuhse morotõkomo. Naeroro moro pẽkamã tosehpase Izake a "Osepeme pyra Ehtopõpo" me tosehpase eya.

22 Morotoino toytose Izake. Imepỹ pẽkamã tahkase ropa eya. Moro poko oseosezuhpyra toh kynexine. Morara exiryke moro tosehpase "Osa Zumohxo" me tosehpase eya. Ynara tykase ynororo:

— Seromararoro osa zumohxo tokarose Ritonõpo a kyya xine. Naeroro osesarĩko sytatose taro. Emãnõko roropa sytatose, tykase ynororo.
23 Morotoino toytose Izake Peresepa pona.
24 Moroto ahtao koko tõsenepose Ritonõpo eya, ynara tykase ynororo eya:
— Ywy ase Ritonõpo omy Aparão esemy. Enaromyra exiko amaro jexiryke. Ypoetory Aparão pokoino kure rokẽ orĩko ase, apakõ rĩko ase tuhke.
25 Moroto apoto apõ tyrise Izake a tynekarory zahkatohme Ritonõpo eahmatohme. Moroto tõsesarise roropa ynororo, mame ipoetory tomo a imepỹ tuna eutary tahkase.

Apimereke Izake maro

26 Morarame Jeraa poe Apimereke toytose oturuse Izake maro. Imaro akorehmane toytose Auzate te, Pikou roropa, soutatu tõ tuisary.
27 Tõturupose Izake eya xine:
— Oty kase moehtou? tykase. — Yzehno mexiatose, oesarykõ poe kuenyokyatose xiaro, tykase.
28 Ynara tykase toto eya:
— Seromararoro zuaro ynanase Ritonõpo amaro mana. Ynara osenetupuhnõko ynanase: kure exiry amaro yna otururu, õmiry etapotohme Ritonõpo netaryme
29 yna onyryhmapopyra oehtohme. Morararo yna oryhmara exĩko ynanase. Zae ynanexiase amaro, yna wino toytose awahtao. Kure rokẽ toytose omoro osepeme ro. Seromararoro tuaro ynanase Ritonõpo kure rokẽ orĩko mana.
30 Morarame otuhtoh konõto tyrise Izake a. Tõtuhse toto, eukuru tõse roropa eya xine.
31 Yrokokoro towõse ropa toto pakeimo, tõmirykõ totapose eya xine jũme osepeme toehtohkõme. "Ritonõpo netaryme jomiry ekarõko ase oya," tykase toto oseya. Mame, "Kure rokẽ ytotoko ropa," tykase Izake eya xine. Naeroro osepeme toehse toto. Mame toytose ropa toto tosaka xine.
32 Morarame moro ae ro Izake turuse ipoetory tomo a, tuna nae toehse yna nahkahpyry ao.
33 Moro pẽkamã tosehpase Izake a Sepame "Osepeme oturutopõpo" me tosehpase. Morara exiryke moro pata esety Peresepame toehse.

Ezau pyxiamo

34 40me jeimamyry taropose ahtao Ezau a typytase ynororo Jutite maro, Peeri ẽxiry te, Pasemate maro roropa, Erõ ẽxiry. Mokaro asakoro heteu tõ kynexine.
35 Mokaro nohpo tõ poko tãkye pyra Izake tõ toehse Repeka maro, tyamaro pyra toto exiryke.

27

Jako tyripose kure Izake a

1 Morarame tamuhpõme toehse Izake ahtao tonukehse ynororo. Mame morara ahtao tumũkuru Ezau tykohmase tyya, ynara tykase ynororo eya:
— Aimo, umũkuru!
— Taro ase, papa, tykase ynororo.
2 — Tamuhpõme jexiry enẽko mase. Okynã pyra orihnõko ase.
3 Naeroro ourakanata joh tuota.
4 Morarame tomepore ahnoko yzamaro, moro enehko ya. Tõtuhkehse jahtao kure rokẽ oripõko ase Ritonõpo a orihpyra ro jahtao, tykase Izake Ezau a.
5 Yrome tumũkuru a Izake otururu totase Repeka a. Naeroro urakanase toytose Ezau ahtao,
6 ynara tykase jeny tumũkuru Jako a:
— Omy omiry etano seromararoro orui Ezau a. Ynara nykano eya:
7 "Urakanase ytoko, joh tuota. Mame ahnoko tomepore. Tõtuhse jahtao kure rokẽ oripõko ase Ritonõpo a orihpyra ro jahtao," nykano.
8 Seromararoro, aimo, tykase Repeka, — etako pahne, ynara tyrĩko sytase,
9 ytoko kuekykõ esaka, asakoro poti kurã enehta. Ywy roro tõsẽ ahnõko ase tomepore, omy zohme.
10 Mame moro tõsẽ arõko mase omy zohme, autuhtohme. Imeĩpo kure oripõko mana Ritonõpo a orihpyra ro tahtao.
11 Yrome ynara tykase Jako tyse a:
— Urui tuhpose itamurume, ywy arypyra.
12 Tapose jahtao papa a, tuaro exĩko mana ywy ase. Ya tonekunopyry waro exĩko mana. Mame popyra jyripõko mana. Kure jyripopyra ekurehnõko mana.
13 Yrome ynara tykase jeny eya:

— Morara ahtao popyra oriporyhtao ypokona exĩko mana, ypoe exiryke. Aimo, jomipona exiko: poti tõ enehta ya, tykase jeny.
14 Toytose Jako, poti tõ tapoise eya, tarose toto tyse a, ipũ tahnose tomepore eya Izake zamaro aexihpyry samo.
15 Mame Ezau zupõ kurã tapoise jeny a, tapyi tao ikurãkahpyry Jako a amurutohme.
16 Mame poti pihpyry ke emary tyõtose, ipymyry tyõtose roropa eya Jako tuhpose pyra exiryke.
17 Moromeĩpo tõsẽ tomepore exikety tokarose eya wyi maro, tynyrihpyry.
18 Mame toytose Jako tumy a. Ynara tykase:
— Papa!
— Taro ase, tykase jumy. — Onoky mahno, aimo? tykase.
19 — Ywy ase omũkuru Ezau, osemazupu, tykase Jako. — Õty mose, onyripohpyry. Owõko, ajohpãme samo; oporohko õtuhtohme. Mame kure jyripõko mase Ritonõpo a, tykase ynororo tumy a.
20 — Axĩ rukuh moehno ropa, aimo. Otara mexino? tykase Izake.
— Ritonõpo Oesemy a takorehmase ywy, tykase ynororo eya.
21 Ynara tykase Izake Jako a:
— Osehko xiaro ya, ãpory se ase. Zuaro exĩko ase Ezau nymyry mahno? tykase.
22 Ameke pyra toehse Jako tumy a, tapose ahtao eya ynara tykase jumy:
— Õmiry Jako omiry sã nase yrome ãpory Ezau apory sã nase, tykase.
23 Morara exiryke Jako onenetupuhpyra Izake kynexine emary tyhpotyke exiryke Ezau emary samo. Naeroro kure rokẽ tyripose ynororo.
24 Yrome tõturupose ropa toiro, kure onyripopyra ahtao ro:
— Omoro hma umũkuru Ezau nymyry? tykase.
— Ywy ase, tykase Jako.
25 Mame ynara tykase jumy eya:
— Joty enehko, onyrihpyry, jotuhtohme. Imeĩpo kure oripõko ase.
Moro ahnohpyry tokarose Jako a tumy a. Eukuru tokarose roropa eya. Mame tõtuhse Izake, eukuru tõse roropa eya.
26 Mame ynara tykase ynororo:
— Osehko, aimo, kueahmakose.
27 Tumy typohse ahtao Jako a zupõ typohse Izake a, Ezau zupony. Mame kure rokẽ Jako tyripose eya. Ynara tykase ynororo:
— Aimo, typoxine mase,
umũkuru mase jaraõ tupito sã mase,
onahpoty typoxine ehtoh samo,
kure tyripose ahtao Ritonõpo a.
28 Kure rokẽ oripory se ase Ritonõpo a.
Konopo enehpory se ase otupi tõ pona tynahke oehtohme itamurume,
tiriiku itamurume, eukuru roropa.
29 Ahno tõ tuisaryme oripory se ase imehxo oexiry enetupuhtohme imeimehnomo a.
Oekyry tõ esẽme oehtohme,
oekyry tomo a kure oritohme.
Popyra oripory se exiketõ popyra roropa exĩko mã toto.
Kure exĩko mã toto kure oripory se exiketomo,
tykase ynororo Jako a.

"Kure kyripoko roropa," katopõpyry Ezau a

30 Mame tõturukehse Izake ahtao kure Jako ripory poko Ritonõpo a, Jako tũtaryhtao ro Ezau toehse ropa urakanaxĩpo.
31 Tõsẽ tomepore tahnose eya ekarotohme tumy a, ynara tykase ynororo:
— Owõko ty! Ajohpãme sã otuhkose õty mose, unuohpyry. Imeĩpo kure rokẽ kyripoko.
32 Mame tõturupose Izake a, ynara tykase:
— Onokyh koh mano? tykase.
— Ywy, Ezau, omũkuru osemazupu.
33 Aomiry etaryke tõserehse Izake. Tykytyky tykapitose itamurume, ynara tykase ynororo:
— Onoky koh, joh enehno osemazuhme? Otuhno seromararo oehpyra ro awahtao. Mokyro kure rokẽ yripono Ritonõpo a. Kure mokyro rĩko Ritonõpo mana.
34 Morara kary etaryke tyya kui tykase Ezau opore tãtasamaryke. Ynara tykase ynororo:
— Papa, kure kyripoko roropa, tykase.
35 Yrome ynara tykase Izake eya:

— Ãkorõ tooehse, tonekunohse ywy eya, naeroro kure rokẽ ynororo tyripose ya Ritonõpo a, kure oripory se jehtopõpyry samo.
36 Ynara tykase Ezau:
— Ỹ sero maro asakoro tonekunohse ywy eya. Zae tosehpase ynororo Jakome. Apitoryme ime jehtoh tapoise eya osemazuhme jenurutopõpyry. Seromararo kure jyripotoh tomatonanohse eya. Papa, kure jyripotoh akoĩpyry onukurãkara make, toiro rokehxo jyripotohme roropa?
37 Ynara tykase Izake:
— Jako tyripose ya otuisaryme. Jekyry tõ emero tyripose ya inamotome. Itamurume tiriiku, eukuru roropa ekaropõ eya. Seromararo kure oriposaromepyra ase, aimo, tykase Izake.
38 Yrome otuhparo Ezau kynexine:
— Toiro rokẽ kure tyripotoh nae hma? Kure kyripoko roropa, papa, tykase. Mame tyxitapitose ynororo opore samo.
39 Naeroro ynara tykase Izake:
— Ameke nono kurã poe osesarĩko mase.
Ameke roropa konopo wino exĩko mase.
40 Atatapoĩko mase imehnõ maro osewomatohme, isene oehtohme.
Ãkorõ poetoryme exĩko mase.
Morararo typenekehse awahtao
ãkorõ namotome oehtoh rumekãko mase.

Jako ytotopõpyry Mesopotamia pona

41 Morarame takorõ zehno toehse Ezau, kure Jako tyripose jũkomo a exiryke. Mame ynara tõsenetupuhse ynororo: “Okynã pyra papa orihnõko mana. Moromeĩpo tyhnamokehse ahtao jakorõ etapãko ase.”
42 Mame tuaro Repeka kynexine takorõ zehno Ezau ehtoh poko. Jako tykohmase eya, ynara tykase ynororo eya:
— Etako pahne! Orui ozehno toexiryke, toemỹpory se ynororo; oetapary se mana.
43 Morara exiryke, etako pahne, aimo. Ytoko seromararo ypiry Rapão tapyĩ taka, Harã pona.
44 Moroto exiko orui ekurãkatohme ropa, ozehno pyra aehtohme ropa.
45 Wenikehnõko ynororo onyrihpyry poko. Morara toehse ahtao omi arone enyohnõko ase oenehtohme ropa moro poe. Ũmũkuru tõ asakoro natokõ osetapary se pyra ase toiro ẽmepyry ae, tykase.
46 Mame tõturuse Repeka Izake maro, ynara tykase ynororo eya:
— Typenekehse ywy mokaro Ezau pyxiã heteu tõ poko. Typytase Jako ahtao nohpo heteu maro, kurehxo ya jorikyry, tykase.

28

1 Morarame Jako tykohmase Izake a, taomikase eya. Mame ynara tykase ynororo eya:
— Nohpo tarõ maro pytara exiko, Kanaã pono.
2 Atakimako oytotohme Mesopotamia pona, atamuru Petueu tapyĩ taka. Rapão, asa piry, ẽxiry imenekako opytyme.
3 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety a, kure rokẽ oripõko ase opoenõ tuhke ehtohme, apakomotyã roropa, tuhke toto ehtohme.
4 Eya kure rokẽ oripõko ase, apakomotyã roropa, kure Aparão ritopõpyry samo, sero nono esẽme toto ehtohme, Ritonõpo nekarohpyry Aparão a. Moroto katonõme sã rokẽ ytoytoketyme nexiase.
5 Morarame Jako taropose Izake a Mesopotamia pona Rapão tapyĩ taka. Rapão kynexine Petueu mũkuru, arameu, Repeka piry, Ezau tõ eny, Jako maro.

Ezau typytase ropa Iximaeu ẽxiry maro

6 Mame zuaro toehse Ezau kure Jako ripotopõpyry poko Izake a, Jako aropotopõpyry poko roropa Mesopotamia pona ipytatohme. Zuaro toehse roropa ynororo tumy omihpyry poko Jako a pytara ehtohme Kanaã põkõ nohpory maro.
7 Zuaro toehse roropa ynororo Jako ytotopõpyry poko, tumy tõ omi poe, Mesopotamia pona.
8 Morara exiryke tonetupuhse ynororo tumy zamaro pyra Kanaã põkõ nohpory exiry poko.
9 Naeroro toytose ynororo Iximaeu tapyĩ taka, Aparão mũkuru a. Typytase ynororo Maarate ke, Iximaeu ẽxiry, Nepaiote oryxiry ke.

Jako osenehtopõpyry

10 Mame Jako toytose Peresepa poe osema ae Harã pona toytotohme.

11 Tykohmãse ahtao toeporehkase ynororo osa kurã pona. Tõmehse moroto ynororo. Topu tapoise eya moroto tupuhpyry apõme, tohrame toehse ynororo, tynyhse.

12 Mame tõsenehse ynororo. Opyi sã tonese eya aosenety nono poe kapu pona. Ritonõpo nenyohtyã tonese eya onuhnõko, yhtõko roropa eporo.

13 Moroto Ritonõpo panõ tonese eya xikihme, ynara tykase ynororo eya:

— Ywy ase Ritonõpo, atamuru Aparão Esemy, omy Izake Esẽ roropa. Oya, apakomotyamo a roropa sero nono, ekarõko ase.

14 Apakomotyã roropa tuhke exĩko mã toto, ikuhpỹme isawã samo sero nono po. Sapararahme exĩko mã toto inikahpozakoxi te, ikurenaka te, xixi tũtatoh wino te, xixi omõtoh wino, enara. Mame opokoino xine apakomotyã maro, kure rokẽ imehnõ rĩko ase emero nono põkomo.

15 Amaro exikehpyra ase. Oewomãko ase emero pata pona oytoryhtao. Mame oenehnõko ropa ase xiaro sero nonory pona ropa. Orumekara ase. Jomihpyry ae ro kure rokẽ oritorỹko ase, myarotokorome.

16 Mame typakase ropa Jako ahtao ynara tykase: "Ajohpe pyra Ritonõpo nase taro. Zuaro pyra akene."

17 Enaromỹke toehse ynororo, ynara tykase: "Enaromỹke ase taro. Otarame Ritonõpo tapyĩ sero. Otarame omõtoh sero kapu aka," tykase ynororo tyya rokene.

18 Yrokokoro pakeimo towõse Jako. Moro topu, tupuhpyry aponỹpyry tanỹse eya sokohme wenikehpyra ehtohme. Mame azeite tukuãse eya moro topu pona tynekaroryme Ritonõpo a.

19 Moro pũto pata kynexine, esety Ruze. Yrome moro tosehpase eya Peteume.

20 Moroto tõturuse Jako Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:

— Ymaro exikehpyra awahtao, jewomaryhtao oya jesemary ae jytoryhtao, tonahsẽ ekaroryhtao ya, upo roropa,

21 mame kure rokẽ joepyry ropa ahtao papa tapyĩ taka ropa, omoro, Ritonõpo, Jesẽme exĩko mase.

22 Sero topu ynyrihpyry xikihme wenikehpyra jehtohme oesaryme, oeahmatohme exĩko mana. Mame onekarohpyry ya apiakãko ase, 10me ahtao toiro tousẽme ekarõko ase oya, tykase ynororo Ritonõpo a.

29

Jako eporehkatopõpyry Rapão tapyĩ taka

1 Mame Jako toytose, toeporehkase ynororo Oriẽte pona.

2 Mame tõsenuhmase ahtao, ona rãnao, nono ahkahpyry tonese eya. Moro tuna eutary zomye tokykõ enenanõ oseruao tonese eya, tokykõ maro, kaneru tomo, poti tõ maro. Moro tuna eutary tapuruse kynexine topu konõto ke. Naeroro tuna ananỹsaromepyra enenanõ kynexine.

3 Tõximõse tokykõ enenanõ emero tahtao, topu tanỹse eya xine tuna anỹtohme tokykõ ohpatohme. Mame tõtyhkase tahtao xine topu tyrise ropa apuru.

4 Tõturupose Jako eya xine, ynara tykase:

— Oty pata põkõ hmatou, jepe tomo? tykase.

— Harã põkõ ynanase, tykase toto.

5 — Rapão waro hmatou, Naoa mũkuru? tykase Jako.

— Ỹ, mokyro waro ynanase, tykase toto.

6 — Kure hnae ynororo? tykase Jako, tõturupose.

— Ỹ, kure mana, tykase toto. — Eneko ke! Mokyro ẽxiry, Rakeu oehnõko mana toky tõ maro.

7 Mame ynara tykase Jako:

— Kohmãpyra ro nase, kaneru tõ apurutoh popyra ro. Oty katoh tuna onekaropyra hmatou oekykomo a, toto arotohme ropa ona pona ropa? tykase Jako eya xine.

8 Ynara tykase toto:

— Tuna ananỹsaromepyra ynanase anapuruhmakara ro ahtao. Tysyryhmase topu ahtao rokẽ yna eky tõ ohpãko ynanase.

9 Toto maro Jako otururuhtao ro Rakeu tooehse toky tõ maro, toky tõ eneneme exiryke.

10 Mokyro eneryhtao Jako a kaneru tõ maro poti tõ maro, tyse piry ẽxiry tonese eya. Mame topu tysyryhmase eya pẽkamã eutary poe, eky tõ ohpatohme.

11 Imeĩpo Rakeu typohse eya. Tyxitapitose ynororo tãkye toexiryke.

12 Ynara tykase ynororo eya:

— Omy ekyryme ase. Repeka mũkuru ase, tykase ynororo eya.
Tururume toytose Rakeu tumy zuruse, emero.
13 Mame typatũ poko zuaro toehse Rapão ahtao, toytose ynororo tururume. Jako eneryhtao toahmase ynororo eya. Typohse eya roropa. Mame tarose ynororo tytapyĩ taka. Mame tory turuse Jako a emero toehtopõpyry poko.
14 Mame ynara tykase Rapão:
— Aõ! Ajohpe pyra. Wekyry nymyry mase, tykase Rapão eya.

Jako pytatopõpyry poko

Toiro nuno taropose ahtao Jako a tory tapyĩ tao,
15 ynara tykase Rapão eya:
— Zae pyra nase oerokuru ypoetoryme topehke pyra, wekyryme oexiryke. Otãto epehpyry apoiry se hma oerohtamitume?
16 Asakoro tõxike Rapão kynexine. Osemazupu esety kynexine Reia, zakorony Rakeu.
17 Reia enuru kure potu kynexine. Yrome Rakeu ẽmyty oryxime kuhse kynexine. Zoko roropa enekure kynexine.
18 Mame Rakeu pynohxo Jako exiryke ynara tykase ynororo:
— Erohnõko ase 7me jeimamyry Rakeu apoitohme ypytyme.
19 Ynara tykase Rapão:
— Kure ya jẽxiry ekarory oya opytyme. Popyrahxo imepyny a, mose ekarory. Taro exiko ymaro, tykase.
20 Naeroro toerohse Jako 7me jeimamyry Rakeu apoitohme typytyme. Yrome ise toexiryke 7me jeimamyry tuhke pyra saerehkatoh sã kynexine eya.
21 Morarame 7me jeimamyry taropose ahtao, ynara tykase Jako Rapão a:
— Ypyty se ase rahkene 7me jeimamyry taropose ya exiryke, tykase ynororo.
22 Mame otuhtoh konõto tyrise Rapão a Jako pytatoh po. Morotõkõ emero toahmase eya.
23 Yrome moro kohmamyry ae Reia tapoise Rapão a. Tokarose ynororo Jako a. Imaro toehse ynororo.
24 Ipoetory Ziupa tokarose Rapão a, Reia a ipoetoryme ehtohme.
25 Tõmehse ahtao tonetupuhse Reia eya. Naeroro tõturuse ynororo Rapão a. Ynara tykase ynororo eya:
— Oty katohme sẽ sã make ymaro? Toerohse ywy 7me jeimamyry Rakeu apoitohme ya. Oty katohme kuenekunohno, eo? tykase.
26 Ynara tykase Rapão:
— Taro yna nonory po, toipe ynanase. Yna ẽxiry okominoto onekaropyra ynanase osemazuhme. Osemazupu rokẽ ekarõko ynanase osemazuhme.
27 Eraximako. Sero 7me ẽmepyry oseahmatoh erẽnatoh poko rokẽ sytatose aporo. Tõtyhkase ahtao õmiry etary se ase: "Imepỹ 7me jeimamyry erohnõko ase amaro," karyhtao oya, Rakeu ekarõko ase oya, tykase Rapão Jako a.
28 Ỹme Jako kynexine. Naeroro moro otuhtoh konõto tõtyhkase ahtao Reia maro erẽnatoh poko, Rakeu tokarose roropa Rapão a Jako pytyme.
29 (Ipoetory Pira tokarose Rapão a Rakeu maro ehtohme ipoetoryme).
30 Typyty Rakeu sehxo Jako kynexine, Reia se toehtoh motye. Mame toerohse ynororo Rapão poetoryme 7me jeimamyry ropa.

Jako mũkuru tomo

31 Reia se hkopyra Jako ehtoh tonese Ritonõpo a. Naeroro Reia takorehmase Ritonõpo a aemũkuatohme. Yrome Rakeu tumũkue pyra tyripose Ritonõpo a.
32 Poetoẽme toehse Reia, toemũkuase Rupẽme. Ynara tykase ynororo:
— Tãkye pyra jehtopõpyry tonese Ritonõpo a, yrome taroino ypyno exĩko ynio mana.
33 Mame poetoẽme toehse ropa Reia, toemũkuase ropa ynororo, esety Ximeão. Ynara tykase ynororo:
— Jatasamary tonese Ritonõpo a, naeroro umũkuru tokarose eya.
34 Mame poetoẽme toehse ropa Reia, toemũkuase ropa Rewime. Ynara tykase ynororo:
— Taroino ysehxo ynio exĩko mana toemũkuase oseruao jexiryke, tykase ynororo.
35 Mame poetoẽme toehse ropa Reia, toemũkuase ropa, esety Jutame. Ynara tykase ynororo:
— Taroino Ritonõpo eahmãko ase, tykase ynororo.
Mame emũkuara ropa kynexine.

30

1 Morarame tuaro Rakeu toehse ahtao emũkuasaromepyra toexiry poko typaxiry Reia zumoxike toehse ynororo. Ynara tykase ynororo tynio a:

— Umũkuru tõ ekaroko ya, jorikyryino, tykase.
2 Morara kary etaryke tyya tohne toehse Jako, Rakeu zehno. Ynara tykase ynororo eya:
— Ritonõpome jekarõko mah? Ynoro rokẽ omũkuapopyra mana.
3 Mame ynara tykase Rakeu eya:
— Mose ypoetory Pira maro exiko. Toemũkuase ynororo ahtao umũkurume exĩko mana. Morara ahtao tumũkue exĩko ase.
4 Naeroro typoetory tokarose Rakeu a tynio a ipytyme ynororo ehtohme, imaro toehse ynororo.
5 Mame Pira poetoẽme toehse, toemũkuase orutuame.
6 Mame ynara tykase Rakeu.
— Mose esety Tãme exĩko, zae toehse Ritonõpo exiryke ymaro. Jomiry totase eya, poeto pitiko tokarose eya umũkurume ehtohme.
7 Mame poetoẽme toehse ropa Pira, toemũkuase ropa ynororo Jako mũkurume ropa.
8 Naeroro ynara tykase Rakeu:
— Mose esehpãko ase Napatarime tãtatapoise jexiryke ypaxiry maro, mame orẽpyra toehse ywy.
9 Mame zuaro toehse Reia ahtao emũkuara ropa toehse toexiry poko, typoetory Ziupa tokarose eya tynio a, ipytyme ehtohme.
10 Mame toemũkuase Ziupa Jako mũkurume.
11 Ynara tykase Reia:
— Ohkato ywy! Mose esehpãko ase Kateme.
12 Imeĩpo toemũkuase ropa Ziupa Jako mũkurume ropa.
13 Ynara tykase Reia:
— Tãkye rokẽ ase! Taroino imehnõ nohpo tõ tãkye jekarõko mã toto. Tumũkuru tosehpase eya Aseame.
14 Morarame tiriiku apoitoh toehse ahtao tupito pona toytose Rupẽ. Moroto otyro, mãtarakora tõ tonese eya, mame tarose eya tyse, Reia a. Morohne tonese ahtao Rakeu a tokaropose typaxiry a:
— Ajohpãme sã morohne mãtarakora ekaroko ya, omũkuru nenepyhpyry.
15 Ynara tykase Reia:
— Epo pyra hnae oya ywino ynio apoiry oya? Seromararo umũkuru nekarohpyry ya mãtarakora tõ apoiry se roropa hma? tykase.
Ynara tykase Rakeu:
— Morohne omũkuru mãtarakora tõ ekaroryhtao ya ynio ekarõko ase oya imaro oẽmehtohme, tykase.
16 Mame kokonie pukuro tooehse Jako ahtao tupito poe, tõseporyse Reia imaro. Ynara tykase ynororo eya:
— Seroae ẽmehnõko mase ymaro, jakorõ topehmase ya exiryke umũkuru nenepyhpyry ke, mãtarakora tõ ke, tykase.
Mame typyty Reia maro toehse Jako. Ipoko toehse ynororo.
17 Reia otururu totase Ritonõpo a, poetoẽme toehse ropa ynororo, mame toemũkuase 5me ehtopo.
18 Mame ynara tykase Reia:
— Mose esehpãko ase Isakaame, umũkuru ke topehmase ywy Ritonõpo a, ypoetory tokarose ya exiryke ynio Jako pytyme.
19 Imeĩpo poetoẽme toehse ropa Reia, 6me ehtopo toemũkuase ynororo Jako mũkurume.
20 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo nekarohpyry kurã mose ro. Taroino ymaro ynio exĩko mana 6me tumũkuapose ya exiryke, tykase ynororo.
Morara exiryke tumũkuru tosehpase eya Zepurõme.
21 Mame etyhpyryme Reia toemũkuase nohpome, esety Tina.
22 Mame wenikehpyra Ritonõpo kynexine Rakeu poko. Aotururu tyya totase Ritonõpo a, takorehmase ynororo emũkuatohme.
23 Poetoẽme toehse ynororo, toemũkuase orutuame. Mame ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo poe ehxiropyra toehse ywy toemũkuase jexiryke.
24 Ritonõpo a ise ro ase toiro. Naeroro tumũkuru tosehpase Jozeme eya.

Jako Rapão maro oturutopõpyry oseya

25 Mame tonuruse Joze ahtao ynara tykase Jako Rapão a:
— Ytoxi ropa ynonory pona.
26 Umũkuru tõ ekaroko ya ypyxiã maro. Topekahse toto ya jerohtoh ke opoetoryme. Naeroro ytõko ropa ase. Tuaro mase itamurume erokuase amaro.

27 — Jurumekara exiko, tykase Rapão. — Tuaro toehse ywy kure rokẽ jyrĩko Ritonõpo mana opokoino ymaro oexiryke.
28 Kaxiko, otãto se hma oerohtamitume. Oepehmãko ase, tykase Rapão eya.
29 Ynara tykase Jako eya:
— Zuaro mase emese kure jerohtopõpyry poko oeky tõ poko.
30 Oehpyra ro jahtao oeky tõ tuhke pyra nexiase. Yrome seromararo tuhke tomãse toto. Kure rokẽ tyrise omoro Ritonõpo a yneneryme emero pona toytose jahtao. Seromararo jytory se ropa ase ypoenõ akorehmatohme, tykase Jako eya.
31 — Oty se hma epehpyryme. Oepehmãko ase, tykase Rapão eya.
Ynara tykase Jako Rapão a:
— Epehpyry se pyra reh ase. Erohnõko ro ase oeky tõ poko josenetupuhtoh kure oya ahtao.
32 Seroae oeky tõ enẽko ase. Mame toto apiakãko ase kaneru tõ xinukutumãkõ rokẽ jekyme ehtohme, poti tõ roropa pitahpitahmãkõ rokẽ jekyme exĩko mã toto. Mokaro rokẽ se ase jerohtamitume.
33 Taroino tupime pyra exĩko zae jehtoh enetuputyry. Jepehpyry enery se awahtao, jeky tõ maro imepỹ kaneru nae ahtao, xinukutumã kara te, poti tõ nae ahtao pitahpitahmãkõ kara tuaro exĩko mase, “Mokyro tomatonanohse Jako a” kara ehtohme. Morara exiryke xinukutumãkõ se rokẽ ase pitahpitahmãkõ maro, tykase Jako eya.
34 — Ỹ kure, tykase Rapão, repe. — Õmiry zae mana ya, tykase.
35 Mame moro ae ro toky tõ tapiakase eya: poti tõ pitahpitahmãkomo te, xinukutumãkomo te, kaneru xinukutumãkomo, enara. Mya taropose toto Rapão a typoenomo a.
36 Mame Jako maroino toytose toto oseruao ẽmepyry pune. Imehnõ akoĩpyry tõxinamase Jako maro.
37 Mame wewe amoriry tapoise Jako a, typikase eya ipũ karimutume ehtohme.
38 Moro amoriry tyrise eya tuna ẽtoh po, okyno tõ ẽpataka. Morara tyrise eya pitahpitahmãkõ toehse ahtao
39 mokaro emãtohme xinukutumãkõ emãtohme roropa.
40 Morarame kaneru tõ tapiakase Jako a poti toh tae. Tyripose toto ẽkõ aka. Moromeĩpo tapiakase toto eya, toky tõ Rapão eky toh tae.
41 Mame okyno jamihme ahtao morara tyrise Jako a jamihmãkõ emũkuatohme tokyme. Wewe amoriry tyrise eya toto ẽpataka, tuna ẽtoh pona.
42 Yrome jamihme pyra toto ahtao moro amoriry onyripyra kynexine. Morara exiryke Rapão eky tõ jamihme pyra toehse. Yrome Jako eky tõ jamihme toehse.
43 Morara exiryke tymõkomoke itamurume toehse Jako te, tuhke kaneru tomo te, poti tõ maro te, tuhke ipoetory tomo, orutua komo te, nohpo tõ maro te, kameru tomo te, jumẽtu tomo, enara.

31

Rapão rumekatopõpyry Jako a

1 Mame tykerekeremary Rapão mũkuru tomo a totase Jako a, ynara tykase toto ipoko:
— Papa mõkomory apoĩko Jako nase tymõkomoryme. Tokyke tuhke exĩko roropa mana papa eky tõ ke.
2 Osepeme hkopyra Rapão ehtoh tonetupuhse roropa Jako a.
3 Mame ynara tykase Ritonõpo Jako a:
— Ytoko ropa omy tõ nonory pona oekyry tomo a ropa. Amaro ase exĩko.
4 Naeroro Jako a typyxiã tykohmase tyya, Rakeu te, Reia, enara, toto oehtohme tyya ona pona, okyno tõ esaka.
5 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Omy osepeme hkopyra toehse ymaro pake apitoryme toehtopõpyry sã pyra. Moro enẽko ywy. Yrome Ritonõpo, papa Esẽ, ymaro toehse mana.
6 Zuaro matose jerohtopõpyry poko yronymyryme omy poetoryme.
7 Yrome tonekunohse ywy eya. Jerohtamitu tyotyoro tyrise eya tuhke, omame porehme. Yrome towomase ywy Ritonõpo a yyryhmara aehtohme.
8 Ynara tykase ynororo ahtao: “Poti tõ oepehpyryme exĩko mana oerohtamitume pitahpitahmãkomo,” tykase ahtao, toemũkuase toto pitahpitahmãkõ rokene. Mame ynara tykase ynororo ahtao: “Poti tõ karimutumãkõ rokẽ oepehpyryme exĩko mana,” tykase ahtao toemũkuase toto karimutumãkõ rokene.
9 Moro sã tyrise Ritonõpo a omy eky tõ poe tuhkehxo, ekarotohme ya.
10 Morarame okyno tõ emũkuatoh po toehse ahtao tõsenehse ywy. Poti orutua kõ poti tõ poko exiketõ emero pitahpitahme toh nexiase.

11 Mame tykohmase ywy Ritonõpo nenyokyhpyry a jesety ae. “Taro ase,” ase eya.
12 Mame ynara nase ynororo ya: “Eneko ke! Poti orutua kõ poti tõ poko exiketõ emero pitahpitahme mã toto. Moro sã tyripõko ase, Rapão nyrihpyry oya tonese ya exiryke.
13 Ywy ase Ritonõpo, osenepoase oya Peteu po awahtao. Moroto topu tanỹse oya xikihme. Oriu tukuãse oya moro topu pona onekaroryme ya, õmiry metapoase ya. Seromaroro atakimako sero nonory poe oytotohme ropa oenurutopõpyry pona ropa.”
14 Mame ynara tykase Rakeu tõ eya, Reia maro:
— Papa mõkomory tonahse, tokarosẽ pyra toehse yna a.
15 Katonõme sã toehse ynanase eya. Yna tokamose eya tineru poko. Mame moro tineru tonahkase eya emero porehme.
16 Imõkomohpyry, Ritonõpo napoihpyry yna mõkomoryme toehse yna poenõ mõkomoryme roropa. Naeroro tyriko kẽty emero Ritonõpo nyripohpyry oya, tykase toto eya.
17-18 Naeroro tãtakimase Jako toytotohme ropa Kanaã pona, tumy Izake esaka. Typyxiã tyripose eya kameru tõ pona, typoenõ maro. Tymõkomory emero tapoise eya. Mame toytopitose rahkene toky tõ maro emero, tynapoityamo toerohtamitume, Mesopotamia po.
19 Mokyro Rakeu tõ zumy imepỹ po kynexine erohnõko toky tõ poko kaneru tõ hpoty sahkãko. Mokyro esahpyo tomõse Rakeu itapyĩ taka tumy neponãmarykõ ematonanohse.
20 Moro sã kynexine Jako ytotopõpyry ropa Kanaã pona, tokare pyra, Rapão, arameu tonekunohse eya.
21 Toepase Jako tymõkomory maro emero. Tuna Eupyrati takuohse eya, mame toytose ynororo ypy tõ Kireate nonory wino.

Rapão ytotopõpyry Jako ekahmase

22 Mame oseruao tõmehse ahtao tuaro toehse Rapão Jako ytotopõpyry ropa poko omatome.
23 Toky tõ tynomose eya Jako tõ ekahmatohme tyya. Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao tõseporyse ynororo Jako tõ maro ypy tõ po Kireate nonory po.
24 Moro kohmamyry ae tõsenepose Ritonõpo Rapão a, arameume exikety. Ynara tykase ynororo eya:
— Tomeseke exiko! Apatũ onyenonohpyra ke exiko. Zae rokẽ exiko imaro.
25 Tõseporyse Rapão Jako tõ maro ypy tõ po Kireate nonory po. Moroto tõsesarise ynororo kynexine. Naeroro Rapão roropa tõsesarise moroto tyekyry tõ maro.
26 Mame tõturupose Rapão Jako a:
— Oty katoh kuenekunopyase? Jẽxiry tõ arõko mase juruxĩpo pyra.
27 Oty katoh kuenekunopyase? Mepase rokene osekazumara mexiase ya? Turuse jahtao oya otuhtoh konõto yriry atãkyematohme, õsekazumatohme, eremiatoh ke, etotoh maro, rue tõ etory ke, pãteru te, rira tõ maro. Morohne yriry turuse jahtao.
28 Ypakõ onypohpopyra mexiase ya, jẽxiry tõ onypohpopyra roropa mexiase ya toto osekazumaryme. Zae pyra mexiase ymaro.
29 Awãnopyry se jahtao, kuãnopyry. Yrome koko turuse ywy Ritonõpo, omy Esemy a. Ynara nase ya: “Tomeseke exiko! Apatũ onyenonohpyra exiko. Zae rokẽ exiko imaro,” nase ya.
30 Zuaro ase: omuhpe oexiryke omy tõ poko, toytose omoro. Yrome oty katohme yneponãmary tomatonanohse roropa oya, ytapyĩ taono? tykase.
31 Ynara tykase Jako eya:
— Enaromỹke exiase, oẽxiry tõ puxihkary ropa oya zuno exiase, jamihmehxo oexiryke.
32 Yrome oneponãmary eneryhtao oya yna maro, mokyro, omato etapako. Wekyry tõ neneryme omõkomory eneryhtao oya yna maro, aroko ropa.
Tuaro pyra Jako kynexine, Rapão neponãmary enehtopõpyry poko Rakeu a.
33 Tomõse Rapão Jako tapyĩ taka, Reia tapyĩ taka, toto poetory tapyĩ taka roropa, yrome tyneponãmarykõ onenepyra kynexine. Mame Rakeu tapyĩ taka tomõse ynororo.
34 Tupise eya repe. Yrome tykyryry onenepyra tokurehse ynororo. Ineponãmary tonẽse Rakeu a kameru kyryry aka, epona typorohse ynororo.
35 Tumy a ynara tykase Rakeu:
— Yzehno pyra exiko, owõsaromepyra ase oẽpataka; munume ase.
Moro sã tykyryry tupise Rapão a repe. Yrome onenepyra tokurehse ynororo.
36 Mame tyenonohse Jako, ynara tykase ynororo Rapão a:
— Oty azahkuru ehtoh tyrise ya? Oty yriase popyra, jekahmatohme oya yzehno exikety samo?
37 Seromaroro ykyryry tõ poko mexi emero porehme. Okyryry meneno jemah po? Okyryry tonese oya ahtao, tyriko kehko jarãnaka imehnõ neneryme emero porehme. Kuapiakãko mã toto: onoky zae pyra hnae omoro? Ywy? Onoky zae nae?

38 20me jeimamyry toerohse jahtao opoetoryme oeky tõ emũkuakehpyra kynexine,
kaneru tomo te, poti tõ roropa. Oeky tõ onõpyra exiase roropa.
39 Tosekase oeky tõ ahtao onokyro a ekepyry akoĩpyry onenehpyra exiase oya. Yrome ya
rokẽ topehmase mokyro epehpyryme. Oeky tõ tomatonanohse ahtao, ya rokẽ topehmase
toto oya tarose ahtao koko te, saereme, enara.
40 Ynara sã exiase: saereme ahtao xixi jetũ toehse ya, koko roropa tykõxitapãse exiase.
Tuhke tõmehse ywy nyhpyra rokene.
41 20me jeimamyry taropose ya atapyĩ tao. 14me jeimamyry toerohse ywy oẽxiry tõ
asakorõkõ apoitohme ya. Mame 6me jeimamyry aropoase oeky tõ apoitohme. Moro poko
jahtao jerohtoh tuhponamazomose ropa oya 10me.
42 Ritonõpo ytamuru tõ Esẽ ymaro pyra ahtao, Aparão Esemy te, Izake Esẽ roropa,
oya tonehpose jahtao tymõkomoke pyra jexiry ipunaka. Yrome jetuarimatopõpyry tonese
Ritonõpo a, jerohtopõpyry roropa, naeroro kokonie koko õsenety ae zae ehtoh tonepose oya.

Oseya tõmirykõ ekarotopõpyry

43 Ynara tykase Rapão Jako a:
— Moxiã jẽxiryme mã toto. Ipoenõ roropa wekyryme mã toto. Moxiã kaneru tõ te,
poti tõkehko jekyme mã toto. Ajohpe pyra senohne emero ymõkomoryme nase. Yrome
seromaroro jẽxiry tõ anarosaromepyra ropa jexiryke ytapyĩ taka, moroto toto ehtohme
toto poenõ maro,
44 soturune zae rokẽ kuehtohme oseya. Topu tõ syrine otuotuhpokoxi wenikehpyra
kuehtohme kuomihpyry poko.
45 Mame topu tapoise Jako a xikihme tyritohme.
46 Jekyry tomo a topu tõ tonehse, epona tyritohme. Mame moro kaetoko tyrikehse ahtao
eya xine tõtuhse toto moroto topu tõ myhto.
47 Moro tosehpase Rapão a Jekaa-Saatutame. Jako a tosehpase Kareeteme.
48 Mame ynara tykase Rapão:
— Sero kaetokõ, topu tõ kutuarõtanohpõko mana wenikehpyra kuehtohme kuomihpyry
poko oseya.
Morara exiryke moro esety Kareeteme toehse.
49 Tosehpase roropa Mixipame, ynara tykase Rapão exiryke:
— Ritonõpo kuenẽko ro mana tãtapiakase kuahtao!
50 Jẽxiry tõ ryhmaryhtao oya te, imehnõ nohpo apoiryhtao oya opytyme, zuaro pyra
jahtao ro wenikehpyra exiko Ritonõpo kuenẽko mana.
51 Sero nase kaetokõ topu tomo, sero topu xikihmã roropa kynyrihpyry kyrãnao.
52 Sero kaetokõ maro, xikihmã maro kutuarõtanohpõko mana wenikehpyra kuehtohme
kuomihpyry poko oseya. Mya ytopyra ase oryhmase te, omoro roropa xiaro oehpyra
etonatohme ymaro.
53 Ritonõpo, Aparão Esemy, Naoa Esẽ roropa Kuapiakaneme mana.
Mame Ritonõpo, tumy Izake Esẽ netaryme, tõmiry totapose Jako a moro omipona
ehtohme.
54 Toky toiro totapase eya tynekaroryme, moroto ypy po. Mame tyekyry tõ tykohmase
eya otuhtohme tymaro. Tõtuhse toto, tõmehse toto moroto ypy po.
55 Yrokokoro towõse ropa Rapão pakeimo, tõxiry tõ typohse typakõ maro. Kure rokẽ
tyripose toto eya Ritonõpo a. Mame toytose ropa ynororo tynonory pona ropa.

32

Jako osenetuputyry tõseporyry poko turui maro

1 Mame toesyryhmase roropa Jako toytotohme. Tõseporyse ynororo Ritonõpo nenyohtyã
maro.
2 Tonese toto ahtao, ynara tykase ynororo tyya rokene:
— Sero, Ritonõpo esaryme taro nah?
Naeroro moroto tosehpase eya Maanaĩme.
3 Mame tõmiry aronanõ tonyohse Jako a Seia pona (moroto esety akorõ Etõme kynexine)
oseporyse Ezau maro,
4 ynara katohme eya: “Ywy, Jako, opoetoryme ase. Eo, Rapão, maro exiase.
5 Pui tõ nae ase te, jumẽtu tomo te, kaneru tomo te, poti tomo te, ahno roropa ypoetory
tõ nae orutua komo te, nohpo tomo, enara. Morara exiryke jomiry enehnanõ enyohno oya
ourutohme osepeme kuehtohme.”
6 Tooehse ropa aomihpyry aronanomo. Ynara tykase toto:
— Orui, Ezau maro ynanexiase. Oehnõko mana oeporyse. 400me orutua kõ maro
oehnõko mana.

7 Mokaro omiry etaryke tyya enaromỹke toehse Jako, torẽtyke ipunaka. Naeroro tymaro
exiketõ tapiakase eya asakoro oximõme toto ehtohme. Ahno te, kaneru tomo te, poti tomo,
pui tomo, kameru tomo, enara.
8 Ynara tõsenetupuhse ynororo: osetapary se Ezau ahtao, toiro oximõmãkõ totapase ahtao
eya, otarame zakorõ oximõmãkõ epãko mana.
9 Moromeĩpo tõturuse ynororo Ritonõpo a:
— Jomiry etako Ritonõpo, Tam Aparão Esemy, Papa Izake Esẽ roropa! Oya tonehpose
ywy, oehtohme ropa xiaro, ynonory pona ropa, wekyry tomo a. Õmiry metapoase ya, ynara
mase: “Kure rokẽ orĩko ase,” mase ya.
10 Ywy popyra rokẽ exiase oneneryme, yrome kure mexiase ya, opoetoryme ase,
õmihpyry ae ro. Tuna Joatão takuohse ya ahtao ymyxiry rokẽ nae exine. Seromararo
oehnõko ropa ase moxiã oximõmãkõ asakoro maro; ahno tomo te, okyno tomo, enara.
11 Ritonõpo, kuewomako jetapara urui Ezau ehtohme. Enaromỹke ase, jetapary zuno ase
eya, nohpo tõ maro, ypoenõ maro.
12 Wenikehpyra exiko õmihpyry poko: “Kure rokẽ orĩko ase te, apakomotyã tuhke exĩko,
ekuhpỹme isawã samo tuna konõto ehpio,” katopõpyry.
13 Moroto tõmehse ynororo. Moromeĩpo okyno tymenekase eya ekarotohme tynekaro-
ryme Ezau a.
14 200me poti nohpo tõ tymenekase eya, 20me poti orutua kõ maro, 200me kaneru nohpo
tomo te, 20me kaneru orutua kõ maro,
15 30me kamera nohpo tomo, tumũkue exiketomo, ipoenõ suhsu ẽnõko ro exiketomo te,
40me pui nohpo tomo te, 10me pui orutua kõ maro, 20me jumẽta tomo te, 10me jumẽtu
tomo, enara.
16 Mokaro tapiakase Jako a oximõme tyrise toto. Mame typoetory toiro tyrise eya
oximõmãkõ eneneme. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Ytotoko osemazuhme, atakenaka, atamekehme sã ehtoko, tykase ynororo.
17 Ynara tykase Jako typoetory osemazupu a:
— Tooehse Ezau ahtao oya, ekaropõko mana oya: “Onoky mokyro oesemy? Aza ytõko
mah? Onoky moxiã esemy?” ãko mana.
18 Ynara ãko mase eya: “Moxiamo opoetory Jako eky tomo. Inekarory tosemy a Ezau
a,” kaxiko eya. “Oehnõko mã ynororo okomino,” kaxiko eya, tykase ynororo typoetory tõ
osemazupu a.
19 Oximomãkõ ĩkaponato komo a roropa, ynara tykase:
— Ezau eneryhtao oya, morararo kaxiko eya, oxisamo.
20 Wenikehpyra ehtoko. Ynara kahtoko: “Opoetory Jako oehnõko okomino,” kahtoko eya.
Ynara osenetupuhnõko Jako kynexine: “Urui kuremãko ropa ase ynekarory tõ ke,
osemazuhme ynaropotyã ke. Tõseporyse jahtao imaro otarame azahkuru jehtopõpyry
korokapõko mana.”
21 Moro sã toky tõ tonyohse Jako a osemazuhme, tõmehse ynororo moroto tosary po.

Jako atatapoitopõpyry Penieu po

22 Moro kohmamyry ae ro towõse ropa Jako, iporiry Japoke akuohtohme. Tymaro
typyxiã asakoro tarose eya, ipoetory tõ typyxiãme aexityã maro, toto mũkuru tõ 11mãkõ
maro.
23 Mame moro iporiry takuohse ahtao ahno a emero, toky tõ emero taropose eya
tymõkomory maro.
24 Yrome ynororo rokẽ tõxinomose toiroro.
Mame orutua tooehse eya. Tãtatapoise imaro ẽmepyry pona.
25 Jako onyporemãkaposaromepyra toexiry waro toehse ynororo ahtao, ipety tytemuh-
mase eya, tysokorohmase eya.
26 — Kurumekakoh jepe! Ẽmehnõko nase, tykase mokyro Jako a.
— Arypyra, orumekara ase kure jyripopyra ro awahtao, tykase Jako.
27 Mame tõturupose eya:
— Onoky oesety? tykase.
— Ywy ase Jako, tykase ynororo.
28 — Taroino tyoro oesehpãko ase, Jakome pyra, tykase ynororo. Tãtatapoise oexiryke
Ritonõpo maro te, ahno maro roropa, orẽpyra mexino. Naeroro oesety Izyraeume exĩko
mana.
29 — Kuruko, onoky oesety? tykase Jako.
— Oty katoh jesety poko ekaropõko mah? tykase ynororo. Mame kure rokẽ tyripose
ynororo eya.
30 Ynara tykase Jako: “Ritonõpo eneno osẽpataka. Yrome orihpyra ywy, isene ro ase.”

Naeroro moro tosehpase eya Penieume.
31 Xixi tutũtase, Penieu poe Jako toytose ahtao. Sekunahme toytose ynororo ipety tytemuhmase Ritonõpo nenyokyhpyry a exiryke.
32 Seroae ro okyno pety pũ onõpyra Izyraeu pakomotyamo, moro poko tytamurukõ tytemuhmase Ritonõpo nenyokyhpyry a exiryke.

33

Jako oseporyry poko Ezau maro

1 Ezau oepyry eneryhtao Jako a, 400mãkõ maro, typoenõ tapiakase eya oxioximõme toh tyrise eya Reia maro te, Rakeu maro te, inamoto nohpo tõ asakoro maro, enara.
2 Inamoto tõ typoenõ maro tyrise eya osemazuhme. Imeĩpo Reia typoenõ maro. Mame etyhpyryme Rakeu tumũkuru Joze maro.
3 Imeĩpo mokaro kuroko toytose Jako osemazuhme ehtohme. Tosekumuru po typorohse ynororo tõmyty po nono pokoxi. 7me moro sã typorohse ynororo Ezau ẽpataka oseporytohme turui maro.
4 Yrome tururume toytose Ezau oseporyse Jako maro. Atapory ae tãtapoise toto tõseahmatohkõme. Takorõ typohse roropa eya. Tyxitase toto asakoro ro.
5 Mame tomye tõsenuhmase Ezau ahtao, nohpo tõ eneryke tyya ipoenõ maro tõturupose ynororo:
— Onokãkõ moxiamo amaro exiketomo? tykase Ezau.
— Umũkuru tõ moxiamo Ritonõpo nekarohpyry opoetory a, tykase Jako.
6 Mame ipyxiã namoto tõ asakoro toeporehkase typoenõ maro, toepuise toto Ezau ẽpataka.
7 Imeĩpo Reia tooehse typoenõ maro, toepuise roropa toto. Etyhpyryme Rakeu tooehse Joze maro, toepuise roropa toto Ezau ẽpataka.
8 Mame tõturupose Ezau:
— Otara mokaro okyno tõ oximõme exiketomo, enẽ toto osema tao?
Ynara tykase Jako:
— Mokaro oya ynekarory tomo. Ynara tõsenetupuhse ywy. Mokaro ke ynekaroryme osepeme exĩko ropa ase urui maro.
9 Ynara tykase Ezau:
— Ymõkomory ipune nase ya, aimo. Omõkomory ikurãkako omõkomoryme.
10 Yrome Jako otuhparo kynexine. Ynara tykase:
— Ajohpãme sã, apoiko toto oekyme. Ynekaroryme mã toto tãkye jexiryke oẽmyty enery poko ya. Tonese ywy oya yrome yzehno pyra mase. Naeroro oẽmyty eneryke ya Ritonõpo ẽmyty enery samo typynanohse oya jexiryke.
11 Ajohpãme sã ynenepyhpyry apoiko ynekarory oya. Kure rokẽ tyrise ywy Ritonõpo a. Emero ise jehtoh tokarose ya, tykase ynororo.
Otuhparo Jako exiryke inekarohpyry tapoise Ezau a.
12 — Kure, ehmaropa, tykase Ezau. — Ywy ytõko ase osemazuhme.
13 Yrome ynara tykase Jako eya:
— Tuisa, tuaro mase moxiã poetohti jamihme pyra mã toto. Osenetupuhnõko ase roropa kaneru tõ poko, pui tõ poko roropa typoenoke exiketomo. Axĩ toto taropose ahtao, toiro ẽmepyry rokẽ ahtao ro, otarame orihnõko mã toto.
14 Kurehxo osemazuhme oytory. Ywy opoetoryme okomino ytõko, axĩ pyra okyno tõ ekahmãko poetohti maro, eporehkatoh pona, Etõ pona, oesaka, tykase Jako Ezau a.
15 Mame ynara tykase Ezau:
— Morara ahtao ah ypoetory tõ amaro nytõ toto, ãkorehmatohme, tykase Ezau.
Yrome Jako a tozuhse:
— Takorehmanekõ se nymyry pyra mã toto. Toiro se rokẽ ase oya. Osepeme se rokẽ ase amaro, tuisa.
16 Mame moro ae ro toytose ropa Ezau tosemary ae ropa Etõ nonory pona.
17 Yrome Jako toytose Sukote pona. Moroto tõsesarise ynororo. Tapyi tyrise eya tytapyĩme. Tapyi tõ tyrise roropa eya toky tõ tapyĩme. Morara exiryke moroto tosehpase eya xine Sukoteme.
18 Moro sã kynexine Jako oehtopõpyry ropa Mesopotamia poe Kanaã pona. Kure rokẽ toeporehkase ynororo pata Xikẽ pona, osesarise moro pũtokoxi.
19 Mame tupito topekahse eya Hamoa mũkuru tõ wino, Xikẽ zumy. 100me parata ke topehmase eya moro tupito tosaryme ehtohme.
20 Moroto apoto apõ tyrise eya, ipoko tymerose Ritonõpo esety, Izyraeu tõ Esemy.

34

Tina poko Xikẽ ehtopõpyry

1 Morarame Tina Jako ẽxiryme kynexine Reia maro. Toytose ynororo pata pona imehnõ oryximãkõ enese.
2 Moroto Hamoa, heweume exikety, tuisame kynexine. Tumũkue kynexine ynororo esety Xikẽ. Tina tonese eya, tapoise eya, ipoko toehse ynororo.
3 Mame ise moino toehse ynororo, typenetase ynororo ipoko. Morara exiryke typytyme apoiry se kynexine.
4 Ynara tykase ynororo tumy a:

— Mokyro oryximã ekaropoko, papa, ypytyme aehtohme.

5 Jako tuaro toehse tõxiry maro Xikẽ ehtoh poko. Yrome ipoenõ kynexine ona po erohnõko, pui tõkehko poko. Morara exiryke "Teh" tykase rokẽ ynororo, toto oehtoh ropa eraximãko.
6 Mame oehpyra ro toto ahtao toytose Hamoa, Xikẽ zumy, oturuse Jako maro.
7 Morarame toeporehkase Jako mũkuru tõ ahtao, tuaro toehse toto toryxirykõ poko Hamoa mũkuru maro ehtoh poko. Tyekĩtapãse toto yronymyryme. Xikẽ zehno toehse toto inyrihpyry xihpyry poko. Popyra kynexine eya xine Jako ẽxiry maro aehtopo. Moro zae pyra kynexine ipunaka eya xine.
8 Yrome ynara tykase Hamoa eya xine:

— Oẽxiry se umũkuru Xikẽ mana. Typytyme se mã ynororo. Ajohpãme sã ah nerẽnã toto.
9 Morara ahtao oxiekyryme exĩko sytatose. Erẽnãko ynanase oẽxiry tõ maro. Amarokõ roropa pytãko yna ẽxiry tõ maro matose.
10 Taro ehtoko yna maro, yna nonory po. Oesarykõ menekãko matose ise oehtohkõ menekãko. Osepekahnõko matose yna a. Tupito esẽme exĩko roropa matose.
11 Mame ynara tykase Xikẽ Tina zumy a, ipiry tomo a roropa:

— Ajohpãme sã mose ekaroko ya. Oepehmatorỹko ase ise oehtohkõ ekarõko ase oya xine.
12 Ekaropotoko ya: Oty se hmatou? Oepehmatorỹko ase mose epehpyryme, mame mose ekaroko ya ypytyme.
13 Morarame toryxirykõ tyyryhmase Xikẽ a exiryke, ipoko toehse exiryke, azahkuru tozuhse jumy Hamoa eya xine.
14 Ynara tykase toto eya:

— Yna oryxiry onekarosaromepyra ynanase orutua a jaĩpotapihpyry onysahkapyny a, yna ehxiroryino.
15 Yna omiry etapõko ynanase oya xine ynara toehse awahtao xine. Amarokõ orutua kõ yna sã toehse awahtao xine, ãĩkõpotapihpyry tysahkase oya xine ahtao yna samo.
16 Morara awahtao xine yna ẽxiry tõ maro pytãko matose. Oẽxirykõ maro pytãko ynanase. Osesarĩko ynanase oesao xine. Oximaro exĩko sytatose oxiekyryme roropa.
17 Yrome morara se pyra awahtao xine, ãĩkõpotapihpyry onysahkara awahtao xine ytõko ynanase taroino. Yna oryxiry arõko ynanase, tykase toto.
18 Morara kary etaryke tyya xine, ỹme toehse Hamoa, imũkuru Xikẽ maro.
19 Okynã pyra tyaĩpotapihpyry tysahkapose Xikẽ a, typenetase toexiryke Jako ẽxiry poko, imaro torẽnary se roropa toexiryke. Hamoa tapyĩ tao imũkuru Xikẽ imehxo exiketyme kynexine.
20 Moromeĩpo Hamoa toytose tumũkuru Xikẽ maro pata omõtoh pona. Moroto oximõtoh kynexine oturutohme, osepekahtohme, enara. Ynara tykase toto pata põkomo a:
21 — Mokaro yna epeme mã toto. Ah tytapyĩkõ rĩ toto taro, osepekahnõko te, kuesarykõ mã ipune toto esaryme roropa. Pytãko sytatose toto ẽxiry tõ maro. Pytãko roropa mã toto kuẽxirykõ maro.
22 Mame tõmirykõ etapõko mã toto kyya xine oxiekyryme kuehtohkõ poko kuaĩkõpotapihpyry tysahkase ahtao rokene.
23 Mame mokaro ekykõ, pui tõkehko emero kuekykõme roropa exĩko mã toto. Naeroro ỹme kuahtao xine toto nyripohpyry poko osesarĩko mã toto kymaro xine ehtohme.
24 Morara kary etaryhtao tyya xine, ỹme toehse toto, Hamoa tõ omiry etaryke tyya xine. Mame tyaĩkõpotapihpyry tysahkase eya xine porehme.
25 Morarame oseruao tõmehse ahtao, mokaro orutua kõ jetũ ahtao itamurume, Jako mũkuru tõ asakoro toytose, Ximeão te, Rewi, enara. Tina piry tõ toytose, tytapemã tarose eya xine tokare pyra pata pona. Orutua kõ totapase eya xine emero porehme.
26 Hamoa te, imũkuru Xikẽ roropa totapase. Moromeĩpo toryxiry tarose Ximeão a Rewi maro Xikẽ tapyĩ tae, mame toytose ropa toto.

27 Imeĩpo totapase mokaro ahtao imehnõ Jako mũkuru tõ toytose mokaro mõkomohpyry
ematonanohse, mõkomo kurã tapoise eya xine, toryxirykõ ryhmatopõpyry emetakame
samo.
28 Kaneru tõ tarose eya xine te, poti tõ maro te, pui tomo te, jumẽtu tomo te, mõkomo kurã
emero, pata poe te, tupito tõ poe, enara.
29 Toto tapyĩ tae mõkomo kurã tarose eya xine. Typoetoryme nohpo tõ tarose eya xine
poetohti tõ maro.
30 Mame ynara tykase Jako tumũkuru tomo a, Ximeão te, Rewi maro:
— Opokoino xine tupime toehse ya. Imeimehnõ yzehno exĩko mã toto, Kanaã põkomo
te, perizeu tomo te, sero nono põkõ emero. Tuhke pyra sytatose, tuhke pyra orutua
komo. Yzehnotokõ tõximõse ahtao etonatohme ymaro, kyporemãkapotorỹko mã toto,
kuenahkatorỹko mã toto kypoenõkõ maro.
31 Yrome tumykõ tozuhse eya xine:
— Yna oryxiry onyriposaromepyra ynanexiase emero rokẽ poko aehtohme, tykase toto.

35

Kure rokẽ Jako ritopõpyry Peteu po

1 Morarame ynara tykase Ritonõpo Jako a:
— Atakimako oytotohkõme Peteu pona. Moroto Peteu po apoto apõ tyriko jeahmatohme.
Ywy ase Ritonõpo, osenepoase oya orui, Ezau poe oeparyhtao.
2 Naeroro ynara tykase Jako tytapyĩ taõkomo a, tymarõkõ maro emero:
— Neponãmary ipahtoko, imeimehnõ neponãmarykõ, amaro xine ahtao. Oorypyrykõ
ikorokapotoko te, epytoko te, upo amurutoko, ikurikasenano.
3 Atakimatoko, Peteu pona ytõko sytatose. Moroto apoto apõ rĩko ase Ritonõpo eahma-
tohme kyya xine. Typynanohse ywy eya etuarimaryhtao. Morararo ymaro exikehpyra
toehse ynororo emero pona toytose jahtao.
4 Mame tyneponãmarykõ tokarose eya xine, panasere tõkehko tokarose roropa eya xine.
Mame Jako a morohne tonẽse wewe karawario zopikoxi, pata Xikẽ pũto.
5 Morotoino toytose toto ahtao Jako tõ zuno toehse toto, moe pyra roropa imehnõ patary
kynexine, Ritonõpo poe toto zuno toehse toto. Morara exiryke Jako tõ onekahmara toh
kynexine emỹpotohme.
6 Morarame toeporehkase Jako tomo, imarõkõ maro emero Ruze pona. Moro pata esety
akorõ Peteume kynexine, Kanaã nonory po.
7 Moroto apoto apõ tyrise Jako a Ritonõpo eahmatohme. Moroto tosehpase eya “Ritonõpo,
Peteu Esemy” me. Moroto tõsenepose Ritonõpo exiryke eya toepase ynororo ahtao turui
kurũke.
8 Moroto kynexine Repeka akorehmahpõ Tepora orihtopõpyry. Ekepyry tonẽse kynexine
wewe kurã zopikoxi ikurenaka Peteu wino. Moroto tosehpase “Wewe Karawario Xita-
tohme”.
9 Moromeĩpo toehse ropa Jako ahtao Mesopotamia poe, tõsenepose ropa Ritonõpo eya.
Kure tyripose roropa ynororo eya.
10 Ynara tykase ynororo eya:
— Oesety Jakome mana,
yrome oesety myakamãko ase;
taroino Jakome pyra mase,
Izyraeume oesehpãko ase.
Naeroro tosehpase ynororo Ritonõpo a Izyraeume.
11 Ynara tykase roropa Ritonõpo eya:
— Ywy ase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety.
Emũkuako tuhke, typakõke tuhke oehtohme.
Ahno imoihme, apakõ emãnõko mã toto,
tuhke exiketõme exĩko mã toto,
toitoine tuisa tõme exĩko mã toto.
12 Sero nono ynekarohpyry Aparão a,
Izake a roropa ekarõko ase oya roropa, apakomotyamo a roropa.
13 Mame tõturukehse Ritonõpo ahtao Jako maro tõnuhse ynororo, moro poe toesyryhmase
ropa.
14 Mame topu tapoise Jako a xikihme tyritohme, moroto tymaro Ritonõpo oturutopõpyry
po. Moro topu po oriu tukuãse Jako a eukuru jehnahpyry maro tynekaroryme Ritonõpo a.
15 Moro tosehpase eya Peteume.

Rakeu orihtopõpyry

16 Morarame Peteu poe toytose Jako tytapyĩ taõkõ maro, mame moe pyra toehse toto
ahtao Epyrata pona, Rakeu enurutoh toehse, toxietũtose ynororo. Yrome tupime kynexine
eya, okyna enurupopyra toehse.
17 Morarame sam tykase itamurume ahtao, imaro exikety, nohpo ynara tykase:
— Enaromyra exiko; emũkuãko mase orutuame.
18 Yrome orihnõko Rakeu kynexine. Orihsasaka ahtao ynara tykase:
— Mose esehpãko ase Penonime, tykase. Yrome jumy a tosehpase ynororo Pẽjamĩme.
19 Moro sã toorihse Rakeu, ekepyry tonẽse Epyrata esemary ehpio. Imeĩpo Perẽme toehse
moro pata.
20 Zonẽtoh pona topu tyrise Jako a xikihme, wenikehpyra ehtohme, Rakeu ekepyry
zonẽtopõpyry poko. Moroto ro mana seroae ro.
21 Morotoino toytose Jako osesarise tapyi kaetokõ Etea esary mõpozakoxi.

Jako poenomo
(1 Koronika 2.1-2)
22 Morarame moroto Jako tõ toehse ahtao, imũkuru Rupẽ Pira poko toehse tumy pyty
poetory, yrome ipytyme ro. Moro waro toehse Jako ahtao tyekĩtapãse ynororo.

Jako toemũkuase 12me
23 Typyty Reia maro toemũkuase 6me: Rupẽ osemazupu te, Ximeão te, Rewi te, Juta te,
Isakaa te, Zepurõ, enara.
24 Rakeu maro toemũkuase asakoro: Joze te, Pẽjamĩ, enara.
25 Pira maro Rakeu poetory toemũkuase asakoro: Tã te, Napatari, enara.
26 Ziupa maro Reia poetory toemũkuase asakoro: Kate te, Asea, enara. Mokaro Jako
mũkuru tõ tonuruse Mesopotamia po.

Izake orihtopõpyry
27 Jako toytose tumy Izake maro ehse Mãre pona, esety akorõ Arapame kynexine, Eperõ
pũto. Moroto Aparão esahpyry kynexine Izake maro.
28 Mame 180 jeimamyry taropose Izake ahtao,
29 tamuhpõme toehse ynororo ahtao toorihse ynororo. Mame ekepyry tonẽse imũkuru
tomo a, Ezau, Jako, enara.

36

Ezau pakomotyamo
(1 Koronika 1.34-37)
1 Sero Ezau pakomotyã poko, esety akorõ Etõ kynexine.
2 Ezau typytase Kanaã põ maro asakoro: Ata, Erõ ẽxiry, heteume exikety te, Ooripama,
Ana ẽxiry, Zipeão pary, heweume exikety roropa.
3 Ezau typytase ropa Pasemate maro, Iximaeu ẽxiry, Nepaiote oryxiry.
4 Ata toemũkuase Eripazeme. Pasemate toemũkuase Reueume.
5 Ooripama toemũkuase oseruao: Jeu te, Jarã te, Kora, enara. Ezau mũkuru tõ mokaro
kynexine, tonuruse toto Kanaã po, moroto ynororo ahtao.
6 Morotoino toytose Ezau typyxiã maro, tumũkuru tõ maro, tõxiry tõ maro, tytapyĩ taõkõ
maro, atameke toehtohkõme takorõ Jako maro. Tymaro toky tõ tarose Ezau a: kaneru tomo
te, poti tomo te, pui tomo emero tynapoityã Kanaã nonory po.
7 Moro turumekase Ezau a. Mokaro asakoro natokõ esaryme pune pyra Jako esary
kynexine. Tokyke tuhke toto exiryke oximaro ehsaromepyra toh kynexine.
8 Morara exiryke toytose Ezau osesarise ypy tõ pona, Seia nonory po, esety akorõ Etõ.
9 Ynara Ezau pakomotyã kynexine, Etõ põkõ tamurume, moroto ypy tõ Etõ po, Seia po.
10-13 Ata, Ezau pyty toemũkuase Eripazeme. Eripaze toemũkuase 5me: Temã te, Omara te,
Zepo te, Kaetã te, Kenaza, enara. Typyty Timina maro toemũkuase Eripaze Amarekeme.
Typyty Pasemate maro Ezau toemũkuase Reueume. Reueu toemũkuase 4me: Naate te,
Zera te, Sama te, Miza, enara.
14 Imepỹ nohpo maro typye Ezau kynexine Ooripama, Ana ẽxiry, Zipeão pary. Oseruao
mũkuru nae ynororo kynexine: Jeu te, Jarã te, Kora, enara.
15 Ezau pakomotyã tuhke tomãse toto. Ezau mũkuru osemazupu, Eripaze toemũkuase
ynara: Temã te, Omara te, Zepo te, Kenaza te,
16 Kora te, Kaetã te, Amareke, enara. Mokaro emero Ata poenõme kynexine, Ezau pyty
poenomo.
17 Reueu toemũkuase ynara: Naate te, Zera te, Sama te, Miza, enara. Mokaro Pasemate
poenõme toh kynexine, Ezau pyty poenomo.
18 Typyty Ooripama maro, Ana ẽxiry, Ezau toemũkuase: Jeu te, Jarã te, Kora, enara.

19 Mokaro emero Ezau pakomotyãme toh kynexine.

Seia pakomotyamo
(1 Koronika 1.38-42)

20-21 Mame Etõ põkõ osemazupu tõ Seia mũkuru tõ pakomotyã kynexine: Rotã te, Sopau te, Zipeão te, Ana te, Tisõ te, Esea te, Tisã, enara. Mokaro emero Seia, horeume exikety mũkurume tõ kynexine.

22 Rotã ahno tõ tamuxiry kynexine: Hori tomo te, Homã tomo, enara. Rotã toryxike kynexine, esety Timina.

23 Sopau ahno tõ tamuxiry kynexine: Awã tomo te, Manaate tomo te, Epau tomo te, Sepo tomo te, Onã tomo, enara.

24 Zipeão tumũkue asakoro kynexine: Aia te, Ana, enara. Mokyro Ana kynexine pẽkamã axitunety enehpono ona po, tumy eky, jumẽtu tõ poko aerokuruhtao.

25-26 Ana toemũkuase Tisõme. Tisõ toemũkuase: Hẽtã te, Exipã te, Itirã te, Kerã, enara. Ana tõxike kynexine, esety Ooripama.

27 Esea toemũkuase: Pirã te, Zaawã te, Akã, enara.

28 Tisã toemũkuase: Uze te, Arã, enara.

29-30 Mokaro kynexine horeu tõ oxiekyryme exiketomo Etõ nonory po: Rotã tomo te, Sopau tomo te, Zipeão tomo te, Ana tomo te, Tisõ tomo te, Esea tomo te, Tisã tomo, enara.

Etõ tuisary tomo
(1 Koronika 1.43-54)

31 Ynara tuisa tõ kynexine Etõ nonory põkõ esamo. Atakenaka tuisame toh kynexine tuisa pyra Izyraeu tõ ahtao ro:

32 Pera, Peoa mũkuru, pata Tinapa pono.

33 Pera toorihse ahtao imyakãme Jopape, Zera mũkuru, Posora pono tuisame toehse.

34 Jopape myakãme Husã, Temã pono tuisame toehse.

35 Husã mykapo Hatate, Petate mũkuru, Awite pono tuisame toehse. Mitiã tõ typoremãkase eya Moape nonory po.

36 Hatate mykapo Samara, Masareka pono tuisame toehse.

37 Samara mykapo Sauu, pata Reopote-Tuna-Eupyrati pono tuisame toehse.

38 Sauu mykapo Paau-Hanã, Akapoa mũkuru tuisame toehse.

39 Paau-Hanã, Akapoa mũkuru mykapo Hatate, Pau pono tuisame toehse (ipyty Meetapeu kynexine Matarete ẽxiry, Me-Zaape paryme).

40 Ezau pakomotyã tomãse tuhke, etomita tomo: Timina tomo, Arawa tomo, Jetete tomo,

41 Ooripama tomo, Era tomo, Pinõ tomo,

42 Kenaza tomo, Temã tomo, Mipisara tomo,

43 Makatieu tomo, Irão tomo, enara. Morotõkõ esary tosehpase toto tosetykõ ae.

37

Joze irui tõ maro

1 Mame moroto toehse Jako Kanaã po, tumy esary po.

2 Sero nase Jako tõ ehtopõpyry poko.

17me jeimamyry nae Joze ahtao, toerohse ynororo turui tõ maro kaneru tõ poko poti tõ maro. Irui tomo Pira mũkuru tõ kynexine Ziupa mũkuru tõ roropa, jũ pyxiamo. Mame tumy turuse Joze a, turui tõ nyrityã poko, azahkuru toto ahtao.

3 Tamuhpõme Jako kynexine tonuruse Joze ahtao. Naeroro ipynohxo kynexine irui tõ pyno ehtoh motye. Upo kurã tyripose Jako a Joze zupõme, upo mosano, apory mosano sỹsỹkamã potu.

4 Tumũkuru Joze pynohxo Jako ehtoh tonese irui tomo a, naeroro takorõkõ zumoxike toehse toto. Zehno toexirykõke xihpyryme tõturuse toto, imaro aotururuhtao.

5 Mame tõsenehse Joze, tõsenehtopõpyry tokarose eya turui tomo a. Moro pokoino itamurumehxo takorõkõ zehno toehse toh kynexine.

6 Ynara tykase exiryke eya xine:

— Etatoko pahne, josenehtopõpyry poko ourutorỹko ase.

7 Erohnõko sã exiase tupito po tiriiku myhnõko. Mõtoino rokẽ tamoreme ynymykyhpyry towõse xikihme. Zomye onymykyhpyrykõ toepuise kehko ynymykyhpyry ẽpataka, tykase ynororo turui tomo a.

8 Mame tõturupose irui tomo:

— Oty kary moro? Yna tuisaryme exĩko mah? Õmiry omipona exĩko ynanae?

Takorõkõ zehnohxo toehse toh kynexine aosenehtopõpyry pokoino, epyrypakety sã aexiry poko roropa tõsenehtopõpyry ekaroryhtao eya.

9 Mame tõsenehse ropa Joze, moro tõsenehtopõpyry tokarose roropa turui tomo a. Ynara
tykase ynororo eya xine:
— Tõsenehse ropa ywy. Morarame xixi sã enease, nuno maro, xirikuato tõ 11mãkõ maro.
Mame nepuiase kehko ykyryry xirikuato ẽpataka.
10 Tõsenehtopõpyry tokarose ahtao Joze a tumy a, turui tomo a roropa, tõturupose jũ eya.
Ynara tykase:
— Oty kary se õsenehtopõpyry nae? Asa maro ywy oẽpataka yna esekumuru po porohnõko
ynanae, orui tõ maro, tuisamehxo oekarotohme?
11 Yrome irui tõ Joze zumoxike toehse toto. Yrome jũkõ “Teh,” tykase rokene.
Tõsenetupuhse rokẽ tukurohtao.

Joze tokamose, tarose Ejitu pona

12 Mame kaneru tõ tarose, poti tõ maro, Joze rui tomo a, ona pona pata Xikẽ pũtokoxi.
13 Mame ynara tykase Jako tumũkuru Joze a:
— Osehko. Aaropory se ase Xikẽ pona. Moroto orui tõ kaneru tõ otuhmapõko, poti tõ
maro.
— Taro ase, tãtakimase, tykase Joze.
14 Ynara tykase Jako:
— Ytoko morotona orui tõ eneta, okyno tõ roropa kure toto ehtoh eneta, mame osehko
ropa jurutohme toto ehtoh poko.
Mame moro poe, Eperõ jakanahmã poe tumũkuru Joze taropose Jako a Xikẽ pona.
Toytose ynororo. Toeporehkase ahtao morotona,
15 ytoytõko kynexine ona poro. Moroto orutua a tonese ynororo, tõturupose eya:
— Oty zupĩko hma? tykase eya.
16 — Urui tõ zupĩko ase. Ona po toky tõ arõko mã toto kaneru tõ nahpãko poti tõ maro.
Zuaro hma, aza nytõ toto? tykase Joze.
17 Mokyro orutua ynara tykase:
— Taroino toytose toto. “Ytõko ynanase Totã pona,” kary totase ya.
Mame toytose Joze turui tõ zupise. Tonese toto eya Totã po.
18 Joze tonese eya xine moino aepyryhtao. Eporehkara ro ynororo ahtao tõturupitose toto
etapary poko.
19 Ynara tykase toto:
— Mokyro oehnõko, osenehkety!
20 Ehmaropa, setapatone seromaroro. Imeĩpo ekepyry sẽmatone oramãka. “Tosekase
onokyro a,” ãko sytatose. Morarame aosenehtopõpyry enatyry enẽko sytatose.
21 Yrome mokaro omiry etaryke tyya, takorõ ewomary se Rupẽ toehse. Ynara tykase
ynororo takorõ tomo a:
— Onetapara sehtone.
22 Sero eutary aka mokyro tyritoko, yrome onyryhmara ehtoko.
Morara tykase Rupẽ, takorõ ewomary se toexiryke aropotohme ropa tumy a.
23 Toeporehkase Joze ahtao turui tomo a, zupõ mosã tyxihkase eya xine, apory mosa
exikety.
24 Moromeĩpo takorõkõ tapoise eya xine, tõmase ynororo eya xine oramãka. Moro ao tuna
pyra kynexine, tonore rokẽ zao.
25 Mame typorohse toto tõtuhtohkõme. Tõtukurukohtao tõsenuhmase toto. Iximaeu tõ tonese
eya xine ytoketomo. Kireate poe toehse toto, Ejitu pona ytõko toh kynexine. Mõkomo arõko
kameru tõ kynexine, ixtaratu te, kanera tõkehko.
26 Ynara tykase Juta takorõ tomo a:
— Otyme kure kuakorõkõ totapase ahtao kyya xine? Imeĩpo ajohpãme exĩko sytatose
onekunohtõme aorihtopõpyry poko?
27 Sekarotone mose mokaro Iximaeu tomo a parata apoitohme kyya xine. Morarame
kuakorõkõ onetapara sehtone kuakorõkõme ro exiryke.
Atae toehse toto Juta maro.
28 Mame osepekahketõ, mitianita tõ tooehse ahtao Joze touse ropa irui tomo a oramae.
Tokarose ynororo eya xine 20me parata apoitohme. Mame Joze tarose Iximaeu tomo a
Ejitu pona.
29 Tooehse ropa Rupẽ tahtao oramãka tonese eya repe. Joze onenepyra moro tao. Tupõ
tyxihkase eya tãtasamaryke ipunaka.
30 Takorõ tomo a toytose ynororo. Ynara tykase:
— Mokyro, aimo arypyra toehse. Seromaroro oty rĩko ywy?
31 Mame poti totapase eya xine. Munu tyrise eya xine Joze zuponỹpyry pokona munuhpe
ehtohme.

32 Moromeĩpo zuponỹpyry sỹsỹkamã potu tarose Jako a. Ynara tykase toto eya:
— Sero upo tonese yna a. Omũkuru zuponỹpyry otarame nae?
33 Zuponỹpyry tonetupuhse Jako a. Ynara tykase ynororo:
— Ỹ umũkuru zuponỹpyry sero! Tosekase otarame onokyro a, otarame tõse.
34 Mame toemynyhmaryke yronymyryme tupõ tyxihkase Jako a, saku risẽ tamuruse eya. Tumũkuru orihtopõpyry tyhnamose eya okynano.
35 Imũkuru tõ emero toytose Jako a, ẽxiry tõ roropa akorehmatohme omuhpe pyra aehtohme repe. Yrome tyxitary se rokẽ kynexine.
— Umũkuru hnamõko ase. Onyhnamokehpyra ase joorihtoh pona ro. Morara ahtao imaro exĩko ropa ase, tykase ynororo.
Xitakehpyra kynexine tumũkuru Joze poko.
36 Morarame Joze tarose Ejitu pona. Tokarose ynororo mitianita tomo a Potipaa a, ipoetoryme aehtohme. Ejitu tuisary konõto akorehmaneme Potipaa kynexine, tapyi konõto erase tõ tuisaryme.

38

Juta Tamara maro
1 Morara ahtao takorõ tõ turumekase Juta a, imepỹ tapyĩ taka toytotohme, mokyro esety Hira, pata Aturã pono.
2 Moroto Juta ahtao kananeu ẽxiry waro toehse, jũ esety Sua kynexine. Typytase Juta imaro,
3 toemũkuase ynororo, esety Ereme.
4 Mame poetoẽme toehse ropa ynororo, toemũkuase ropa, tosehpase Onãme.
5 Imeĩpo toemũkuase ropa ynororo, tosehpase Serame. Kezipe po Juta kynexine tonuruse imũkuru ahtao.
6 Mame nohpo tymenekase Juta a tumũkuru Ere pytyme, esety Tamara.
7 Yrome Ritonõpo zamaro pyra Ere kynexine popyra exiryke, naeroro taorihmapose ynororo eya.
8 Mame ynara tykase Juta tumũkuru Onã a:
— Orui pytỹpyry apoiko opytyme, emũkuatohme orui poenõme. Morara awahtao zae exĩko mase, tykase.
9 Yrome tuaro Onã kynexine, toemũkuase ahtao tumũkurume pyra ehtoh waro kynexine, turui mũkurume aehtoh waro. Morara exiryke turui pytỹpyry maro tahtao jeipyry tukuãse eya nono pona rokene, emũkuara toehtohme turui mũkurume.
10 Moro poko typenekehse Ritonõpo, Onã nyrihpyry poko, naeroro totapase ynororo eya.
11 Mame ynara tykase Juta typary eny a:
— Ytoko ropa omy tapyĩ taka, pytỹpome rokẽ exiko umũkuru Sera eraximatohme, tuãtase ahtao ipytyme oehtohme, tykase.
Morara tykase ynororo, Sera orikyry zuno toexiryke, irui tõ samo. Naeroro toytose Tamara tumy tapyĩ taka ropa.
12 Mame okynahtao Juta pyty toorihse. Tyhnamokehse ahtao toytose Juta Timinate pona toky tõ kaneru tõ hpoty sahkary enese. Tope Hira, Aturã põ maro toytose ynororo.
13 Tamara turuse imehnomo a: “Onio zũ toytose Timinate pona toky tõ kaneru tõ hpoty sahkase.”
14 Naeroro tupõ tymyakãmase eya, pytỹpome toehtoh zupõ turumekase, tõmyty tapuruse eya kamisa ke tonetupuhpyra imehnõ ehtohme. Mame toytose ynororo porohse pata Enaĩ omõtoh pũtokoxi, Timinate esemary ae. Morara tyrise eya tuaro toexiryke Sera tuãtase repe, yrome mokyro onekaropyra Juta kynexine iniome.
15 Mokyro eneryke Juta a tõsenetupuhse ynororo: “Mose nohpo poko se exikety mã epehpyry ekarõko imaro ehtohme, ẽmyty tapuruse exiryke.”
16 Toytose ynororo oturuse imaro osema ehpikoxi, tuaro pyra ynororo kynexine typary ẽme aehtoh poko. Ynara tykase ynororo eya:
— Otãto se hma epehpyryme ymaro oehtohme? tykase.
— Oty ekarõko mah ya? tykase ynororo.
17 — Poti enehpõko ase oya, jeky tõ poe, tykase ynororo.
— Ỹ, kure, tykase nohpo. — Yrome okyryry inomoko ymaro, poti enehpotohto oya.
18 — Oty se hma ykyryryme inomotohme amaro? tykase Juta.
— Sinete te, korotão maro te, omyxiry maro, enara, tykase ynororo.
Morohne tokarose Juta a eya. Imaro toehse ynororo, poetoẽme toehse nohpo.
19 Mame toytose ropa Tamara tytapyĩ taka, tupõ tymyakãmase ropa eya, pytỹpo zupõ tamuruse ropa eya, kamisa touse tõmyty poe.

20 Romeĩpo tope, Hira taropose Juta a poti ekarotohme nohpo a tykyryry tõ enehtohme
ropa, yrome nohpo onenepyra tokurehse ynororo.
21 Tõturupose ahtao orutua komo, Enaĩ põkomo a: “Otoko na mokyro nohpo, topehke
imehnõ maro exikety, taro osema ehpio kohrame exikety?”
— Taro arypyra, orutua kõ poko exikety pyra taro nase, tykase toto.
22 Naeroro Hira toeramase ropa, ynara tykase ynororo Juta a:
— Mokyro nohpo onenepyra tokurehse ywy. Morotõkõ orutua kõ ynara tykase ya:
“Orutua kõ poko exikety pyra taro nase,” nykã toto.
23 Mame ynara tykase Juta:
— Ah ykyryry tõ imaro nexino. Morararo kykerekeremara imehnõ mana. Poti aropono
eya repe, yrome nohpo onenepyra mexiase.
24 Morotoino oseruao nuno taropose ahtao toytose imehnõ Juta zuruse:
— Apary eny, Tamara poetoẽme mana. Otarame imeimehnõ orutua kõ mũkuru ẽme toehse
ynororo, tykase toto.
Ynara tykase Juta:
— Mokyro nohpo enehko jarãnaka, jahkatohme!
25 Morara exiryke enehse toytose toto ahtao itapyĩ tae, ynara tykase nohpo tymereta-
muru zurutohme: “Mokyro, senohne esẽ poe poetoẽme ase. Ynoro rokẽ ypoko toehse.
Senohne eneko zuaro oehtohme sinete te, korotão te, myxiry, enara.”
26 Tonetupuhse Juta a tykyryryme morohne exiry poko. Ynara tykase ynororo:
— Zae rokẽ mã ynororo; zae pyra toehse ywy. Ynara tykase ywy repe: “Umũkuru, Sera
ekarõko ase oya oniome,” tykase ywy repe yrome onekaropyra tokurehse ywy.
Mame ipoko exizomopyra ropa toehse ynororo.
27 Morarame enurutoh po nohpo toehse ahtao kamarame poeto ehtoh waro toehse toto.
28 Tonurupitose toto ahtao toiro emary tutũtase. Axĩ moro emary tymyhse eary tah-
piremã ke. Ynara tykase mokyro enurumapone:
— Mose tutũtase osemazuhme.
29 Yrome tomary tutuyhmase ropa eya. Mokyro kamaramã tonuruse rahkene apito-
rymãme. Naeroro ynara tykase mokyro enurumapone:
— To! Oya oesemary totapuruhmakase.
Mame tosehpase ynororo Perezeme.
30 Imeĩpo zakorõ tonuruse, emary tymyhse exikety eary tahpiremã ke, tosehpase
ynororo Zerame.

39

Joze Potipaa tapyĩ tao

1 Mame Joze tarose Ejitu pona. Moroto tokamose ynororo iximaeu tomo a Ejitu pono
a, esety Potipaa. Tuisa konõto akorehmaneme Potipaa kynexine, erase tõ tuisaryme tuisa
tapyĩ konõto tao.
2 Kure rokẽ Joze tyrise Ritonõpo a, imaro exiryke. Tosẽ Potipaa tapyĩ tao Joze kynexine,
emero poko emese kure kynexine.
3 Mame Joze maro Ritonõpo ehtoh tonese esemy a, emero poko kure rokẽ tyrise ynororo
Ritonõpo a exiryke.
4 Potipaa zamaro Joze kynexine, naeroro takorehmaneme tyrise ynororo eya. Tytapyĩ
eraseme te, tymõkomory emero eraseme roropa tyrise ynororo eya.
5 Morara exiryke, Joze pokoino, kure rokẽ Potipaa tapyĩ tyrise Ritonõpo a, imõkomory
maro te, itupi tõkehko maro.
6 Tykyryry tõ emero tynomose Potipaa a Joze maro ipoko erohtohme, torẽtyke pyra
toehtohme morohne poko, tynapyry poko rokẽ osenetupuhno.
Joze kynexine orutua kuranoryme, enekure kynexine, nuaseme roropa kynexine.
7 Morarame okynahtao Joze poko typenetapitose Potipaa pyty. Ynara tykase ynororo
eya:
— Jenaka osehko, tykase.
8 — Arypyra, tykase ynororo eya. — Etako pahne. Torẽtyke pyra jesẽ mana tykyryry
tõ poko, sero itapyĩ tao taro jexiryke. Tyrise ywy eya tykyryry emero eraseme, zae rokẽ
erohtohme ikyryry tõ poko.
9 Sero itapyĩ tao tuisame ase isaaro. Taro emero ise jahtao apoĩko ase. Omoro rokẽ poko
pyra ase, ipytyme oexiryke. Naeroro opoko ehsaromepyra ase. Opoko jahtao zae pyra
jexiry, iirypyryme jexiry roropa Ritonõpo a.
10 Kokoro rokẽ Joze tukuhse nohpo a repe:

— Jenaka osehko, tykase ynororo eya. Yrome nohpo omiry onetapỹ sã Joze kynexine. Ameke rokẽ toehse ynororo eya.
11 Morarame ẽmepyryme tomõse Joze tosẽ tapyĩ taka erohse, kokoro rokẽ saaro, yrome imehnõ erohketõ pyra kynexine.
12 Zupõ tapoise nohpo a, ynara tykase:
— Osehko jenaka, tykase.
Yrome toepase ynororo, jarãnaka. Tupõ rokẽ tynomose eya.
13 Moro eneryke nohpo a, toeparyme zupõ tynomose Joze a tomary ao,
14 typoetory tõ tykohmase tyya, ynara tykase ynororo eya xine: “Enetoko ke! Mokyro epereu, ynio nenepyhpyry tapyi taka, yna osanumary se mana. Jynyhtoh taka nomõno ypoko toehtohme repe, yrome kui tykase ywy opore.
15 Mame kui tykase jahtao toepase ynororo, tupõ rokẽ tynomose eya,” tykase ynororo.
16 Joze zupõ tukurãkase nohpo a tynio oehtoh pona ropa.
17 Mame tooehse ropa inio ahtao turuse ynororo morararo ajohpe rokene. Joze tyhxirose eya, ynara tykase: “Mokyro opoetory epereu, onenepyhpyry tapyi taka, nomõno jynyhtoh taka ypoko ehtohme.
18 Yrome kui tykase ywy opore. Naeroro toepase jarãnaka ynororo. Tupõ rokẽ tynomose eya jynyhtoh tao,” tykase ynororo tynio a.
19 Mame typyty omiry etaryke tyya tyekĩtapãse Joze esemy.
20 Joze tapoise eya, tõmase ynororo eya ãpuruhpyry taka, tuisa konõto nẽmapotyã maro ehtohme, moroto Joze toehse.
21 Yrome Ritonõpo imaro kynexine, kure rokẽ tyrise ynororo eya, ãpuruhpyry esẽ zamaro toehse ynororo.
22 Joze tyrise eya mokaro ãpuruhpyry taõkõ tuisaryme. Ãpuruhpyry esẽ akorehmaneme toehse ynororo emero poko ãpuruhpyry tao.
23 Mokyro ãpuruhpyry esẽ torẽtyke pyra toehse, emero tokarose eya Joze a tyritohme, Ritonõpo imaro exiryke. Kure rokẽ Joze tyrise Ritonõpo a emero poko aerohtohme.

40

Osenehtoh waro Joze ehtopõpyry poko

1 Morarame okynahtao typoetory tõ asakoro natokõ zehno toehse Ejitu tuisary. Tõkuru rinanõ tuisary te, turu rinanõ tuisary, enara.
2 Mokaro poko tyekĩtapãse tuisa konõto kynexine.
3 Tõmase toto eya ãpuruhpyry taka, soutatu tõ tuisary tapyĩ tao. Moro tao roropa Joze kynexine ãpuruhpyry tao.
4 Moroto tapuruse okynahxo mokaro asakoro kynexine. Toto eraseme Joze tyrise tapyi esemy a.
5 Mame moroto ãpuruhpyry tao, koko tõsenehse eukuru rihpono, morararo wyi rihpono roropa tõsenehse. “Oty kary se hnae josenety?” tykase toto tyya xine rokene.
6 Tõmehse ahtao mokaro asakoro tonese Joze a. Torẽtyke toehse toto tõsenehtopõpyrykõ poko.
7 — Oty katohme karime hmatou seroae? tykase ynororo eya xine.
8 — Tõsenehse yna koko. Yrome tuaro exikety pyra nase yna amorepatohme yna osenehtopõpyry poko, tykase toto eya.
— Ritonõpo mã tuaro, õsenehtopõpyry enetupuhpõko mana, tykase Joze eya xine. — Kurutoko õsenehtopõpyrykõ poko, tykase.
9 Mame mokyro eukuru rihpono a tõsenehtopõpyry tokarose eya. Ynara tykase ynororo:
— Osenehno ynara, uwa zoko sã nexiase jẽpataka.
10 Oseruao amoriry sã nexiase zoko poko. Tarỹtase ahtao tokutase, toperytase roropa, uwa epery toehsehxo exiketomo.
11 Jemah po eukuru ẽ sã nexiase, tuisa kyryry, kopu; naeroro uwa eukuru euhkase kopu aka ekarotohme tuisa a.
12 Ynara tykase Joze:
— Ynara enetupuhnõko ase, moro uwa amoriry oseruao ẽmepyry oseruao ehtoh enetupuhtohme mana.
13 Taroino oseruao tõmehse ahtao tũtãko ropa mase sero ãpuruhpyry tae. Oerohtoh pona ytõko ropa mase, eukuru ekarõko ropa mase tuisa a apitoryme oehtopõpyry saaro.
14 Yrome kure toehse oya ahtao wenikehpyra exiko ypoko. Ajohpãme sã oturuko ypoko tuisa konõto a. Kuakorehmako jutũtatohme ropa sero ãpuruhpyry tae.
15 Tapoise ywy imehnomo a jesary po jahtao. Tonehse ywy xiaro Ejitu pona. Taro Ejitu po azahkuru exipitopyra exiase. Zae pyra nase juãnopyry sero ãpuruhpyry tao, tykase.

16 Morara kary etaryke tyya wyi rinanõ tuisary kure Joze otururu totase tyya ahtao, tõsenehtopõpyry tokarose eya.

— Ywy roropa tõsenehse koko. Jupuhpyry po ruto oseruao puimãko sã exiase, wyi ke pehme.

17 Toiro ruto ao, kae exikety ao, tyotyoro pão tõkehko nexiase zao tuisa konõto zuru panono. Mame morohne enahnõko sã torõ tõ kynexine josenety, tykase ynororo.

18 Morarame ynara tykase Joze:

— Ynara kary se õsenehtopõpyry mana: moro oseruao ruto ẽmepyry oseruao ehtoh enetupuhtoh moro.

19 Taroino oseruao tõmehse ahtao tuisa konõto aarõko sero ãpuruhpyry tae. Opuhpyry kohpõko mana. Oekepyry rĩko mana wewe pona. Opũ enahnõko torõ tõ mana.

20 Morarame oseruao tõmehse ahtao otuhtoh tyrise tuisa konõto a aniwesario poko oseahmatohme. Typoetory tõ emero toahmase eya. Mokaro asakoro tutũtanohpose eya ãpuruhpyry tae: eukuru rinanõ tuisary te, wyi rinanõ tuisary maro otuhtoh pona toto ytotohme.

21-22 Mame morara toehse Joze omihpyry ae ro: eukuru rinanõ tuisary taropose eya aerohtoh pona ropa uwa eukuru ke tuisa ohpatohme ropa. Yrome mokyro wyi poko erohketõ tuisary taorihmapose eya.

23 Yrome Joze poko tuenikehse mokyro eukuru poko erohketõ tuisary. Tuenikehse ynororo ipoko ipunaka.

41

Tuisa zurutopõpyry aosenehtopõpyry poko Joze a

1 Morarame asakoro ikonopory taropose ahtao tõsenehse Ejitu tuisary. Aosenety xikihme sã kynexine tuna Niro ehpio.

2 Mõtoino rokẽ tuisa osenuhmaryhtao pui tõ 7me tokuõse nakuae tupune exiketomo. Mame onahpoty tonahpitose sã eya xine tuna ehpikuroko.

3 Moromeĩpo tutũtase tuna kuae imehnõ 7me pui tomo xihpyryme tupune pyra exiketomo. Toytose toto, oximaro toehtohkõme, osemazuhme aekuõtyã maro, tuna ehpio.

4 Mame mokaro pui tõ 7mãkõ tupune exiketõ tõse tupunãkara a, xihpyrymãkomo a.

Mame typakase ropa tuisa.

5 Yrome tynyhse ropa mya roropa ynororo. Mame tõsenehse ropa ynororo, 7me oxinase epery poko; oxinase kurãkomo, pehme ipuhturu ke.

6 Moromeĩpo 7me oxinase epery xihpyry sã tonese eya tonore, tyahse tyryrykane axitunety ke.

7 Mame moro 7mãkõ oxinase kurã tonahse moro 7me xihpyrymãkomo a.

Typakase ropa tuisa: osenehnõko kynexine.

8 Tõmehse ahtao torẽtyke toehse ynororo. Naeroro tuaro exiketõ tykohmapose eya, Ejitu põkomo, oximõme toto oehtohme. Tõsenehtopõpyry tokarose eya xine repe. Yrome zuaro pyra toh kynexine emero. Oty moro? Zuaro pyra ynanase ipunaka.

9 Mame tuisa okuru rinanõ tuisary tutuarõtase ropa Joze poko. Ynara tykase ynororo tuisa konõto a:

— Seromaroro zae pyra jehtopõpyry ekarõko ase oya.

10 Pake yzehno toehse mexiase, wyi rinanõ tuisary roropa zehno mexiase. Yna maropoase ãpuruhpyry taka, soutatu tõ tuisary tapyĩ tao.

11 Moro tao jahtao tõsenehse yna koko. Yrome yna osenehtopõpyry oxisã pyra nexiase.

12 Moroto ãpuruhpyry tao yna maro nuasemã epereu nexiase, ãpuruhpyry esẽ namotome. Yna osenehtopõpyry poko turuse yna eya. Mame yna osenehtopõpyry tonetupuhse eya.

13 Zae toehse aomiry: toytose ropa ywy jerohtoh pona ropa aomihpyry ae ro. Mokyro wyi rinanõ tuisary taorihmapose aomihpyry ae ro, ouhkapõko ma oesemy, katopõpyry ae ro eya.

14 Mame Joze tykohmapose tuisa a. Toytose toto taryporyke enehse ãpuruhpyry tae. Tõsetypokase ynororo, upo kurã tamuruse eya. Toehse ynororo tuisa ẽpataka.

15 Ynara tykase tuisa eya:

— Tõsenehse ywy. Yrome josenehtopõpyry waro pyra mokaro kynako emero. Mokyro osenehtopõpo waro mana, ãko mã toto opoko.

16 — Ywy kara, tykase Joze. — Ritonõpo tuaro ehtoh ekarõko mana, kure rokẽ oritohme, tykase Joze.

17 Mame ynara tykase tuisa eya:

— Tõsenehse ywy: Xikihme sã exiase tuna Niro ehpio.

18 7me pui nohpo kurãkõ enease josenety, tupune exiketomo. Tokuõse toto nakuae.
Onahpoty tonahpitose eya xine tuna ehpikuroko.
19 Moromeĩpo imehnõ 7me pui tõ xihpyrymãkomo tokuõse, tupune pyra exiketomo.
Mokaro panõ onenepitopyra ywy Ejitu po. Imehnõ motye emero xihpyrymehxo toh
nexiase.
20 Mame mokaro pui 7mãkõ kurãkõ tõse sã mokaro pui xihpyrymãkomo a.
21 Yrome etyorõmara nexiase toto xihpyrymãkomo. Tupune pyra xihpyryme ro toh
nexiase, apitorymã saaro nexiase toto. Mame typakase ropa ywy.
22 Moromeĩpo tõsenehse ropa ywy. 7me oxinase enease topere tyerẽ kurã samo, toiro zoko
poko.
23 Imeĩpo nutũtase oxinase, moro saaro 7me. Yrome tysapakãse nexiase epery
ehmataono.
24 Moro oxinase 7me toporemy tonahse moro 7mãkõ xihpyrymãkomo a. Josenehtopõpyry
ekaroase tuaro exiketomo a, yrome onenetupuhpyra nexiase toto.
25 Mame ynara tykase Joze tuisa a:
— Õsenehtopõpyry asakoro oxisã mã kehko. Tuaro oehtohme tynyriry tonepose oya
Ritonõpo a.
26 Mokaro 7me pui nohpo kurã, tupune exiketõ mã 7me jeimamyry enetupuhtohme
mã toto. Moro 7me oxinase kurãkomo morararo mana. Õsenehtopõpyry asakoro oxisã mã
kehko.
27 Mokaro pui tõ tupune pyra, xihpyryme exiketõ tokuõse nakuae mokaro 7mãkõ kurãkõ
mykapo te, moro oxinase roropa isapakamyhpyry 7mãkomo 7me jeimamyry enetupuhtoh
moro, tonahsã pyra exĩko mana.
28 Morara ykã oya: Ritonõpo a tynyriry tonepose oya, tuisa, tuaro oehtohme.
29 7me jeimamyry exĩko mana: itamurume tonahsã nae exĩko mana Ejitu po.
30 Moromeĩpo 7me jeimamyry ehtopo tonahsã pyra exĩko mana konopo pyra exiryke.
Morara toehse ahtao apotũkehnõko mã toto sero põkomo tomirykõke.
31 Mame wenikehnõko mã toto tonahsã itamurume nae toehtopõpyrykõ poko Ejitu po.
32 Taosenehkazomopose omoro ynara katohme: moro sã tyrĩko Ritonõpo mana, katohme
oya tuaro oehtohme.
33 Tõturuse ro Joze:
— Morara exiryke kure orutua menekary oya, tuisa, ãkorehmaneme tuaro exikety.
34 Kure roropa imehnõ menekary ytotohme sero nono poro tonahsẽ apoitohme, 5me
saku ahtao toiro apoitohme ikurãkatohme, sero 7me jeimamyry tonahsẽ nae ro ahtao.
35 Sero 7me jeimamyry kurã po tonahsã kurãkãko mokaro mana, tiriiku te, oxinase
tõkehko, itamurumehxo nae ahtao, osa kurã taka pata tõ poro; emero õmiry omi poe tyrĩko
mã toto.
36 Morara ahtao tonahsẽ nae exĩko mana tokamosẽme ise exiketomo a. Mame orihpyra
exĩko sytatose.

Kowenatume Joze Ejitu po

37 Tuisa zamaro Joze omiry kynexine ipoetory tõ maro.
38 Mame ynara tykase tuisa konõto eya xine:
— Imepỹ pyra mana Joze panõ pyra kowenatume ehtohme ymaro. Imaro Ritonõpo
Zuzenu mana.
39 Mame ynara tykase tuisa Joze a:
— Senohne tonepose oya Ritonõpo a, naeroro ynara enetupuhnõko ase, imehnõ motye
emese kure mase, imehnõ motye tuarohxo mase.
40 Tuisame exĩko mase ytapyĩ konõto tao. Mame õmiry omipona exĩko ypoetory tõ mana
emero. Ywy rokẽ omotye ase tuisame jexiryke.
41 Seromararo orĩko ase Ejitu kowenatume.
42 Tomary poe omahtao touse tuisa a, Joze emary aka tõmase omahtao eya. Moromeĩpo
upo kurã tamurupose eya, mauru panono risemy. Keti uuru risẽ tyrise eya ipymyry ae.
43 Mame Joze tyrise tuisa konõto a tykanary aka. Typoetory tõ tonyohse eya ose-
mazuhme, opore oturutohme: "Osema apuruhmakatoko, osema apuruhmakatoko tuisa
esemaryme," tykase toto. Moro sã Joze toehse kowenatume, Ejitu tuisaryme.
44 Ynara tykase tuisa Joze a:
— Ywy tuisame ase Ejitu esemy. Taroino õmiry omipona tarõkõ exĩko mana emero, Ejitu
nonory po.
45-46 Joze tosehpase tuisa a Zapenate Paneiame. Potipera ẽxiry Asenate tokarose eya
ipytyme. Oturuketyme Potipera kynexine pata Heriopori po.

30me jeimamyry nae Joze ahtao Ejitu tuisary akorehmaneme toehse ynororo. Mame toytose ynororo tuisa tapyĩ tae Ejitu poro emero.
47 Morarame 7me jeimamyry itamurume tonahsã toehse.
48 Morohne tapoise Joze a ikurãkatohme esary kurã taka pata tõ punero. Emero pata tõ po tapyi konõto tyripose eya tonahsã kurãkatopo tapoise ahtao tupito tõ po.
49 Itamurume tonahsã tapoise ahtao Joze a, onukuhpyra toehse. Itamurume toehse, isawã tuhke ehtoh samo.
50 Mame moro jeimamyry tõ etuarimatoh exipyra ro ahtao toemũkuase Joze asakoro typyty Asenate maro.
51 Osemazupu tosehpase eya Manaseme, ynara karyke: "Ritonõpo poe tuenikehse ywy jetuarimatopõpyry poko, papa tapyĩ taõkõ poko roropa."
52 Zakorõ tosehpase eya Eparaĩme, ynara tykase: "Umũkuru tõ ekaroase Ritonõpo ya sero pata po, jetuarimatoh po."
53 Morarame tonahse moro 7me jeimamyry itamurume tonahsã nae toehse Ejitu po.
54 Mame Joze omihpyry ae ro omise ehtoh toehse, 7me jeimamyry pune. Imehnõ nonory po tomitapãpitose toto tonahsã pyra exiryke. Yrome Ejitu po tonahsẽ nae kynexine.
55 Morarame mokaro Ejitu põkõ omise toehse ahtao toytose toto tuisa a tonahsẽ ekaropose. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ytotoko oturuse Joze maro. Inyripohpyry tyritoko.
56 Morarame tomitapãse toto ahtao yronymyryme, tonahsã tapyĩ totapuruhmakase Joze a, tonahsã ekamotohme Ejitu põkomo a.
57 Imehnõ nonory poe toehse ahno Ejitu pona, tonahsã epekahtohme Joze a, tonahsã pyra toehse exiryke emero nonory po.

42

Joze rui tõ ytotopõpyry Ejitu pona
1 Morarame zuaro toehse Jako ahtao tonahsã nae exiry poko Ejitu po, ynara tykase ynororo tumũkuru tomo a:
— Oty katoh otupĩko matou?
2 Tonahsã nae Ejitu po, ãko toto. Ytotoko morotona, kynapyrykõ epekahtatoko orihpyra kuehtohkõme kuemirykõke.
3 Naeroro toytose Joze rui tomo Ejitu pona tonahsẽ epekahse.
4 Yrome Joze akorõ, Pẽjamĩ, anaropopyra Jako kynexine irui tõ maro. Tumũkuru akomihpyry ryhmary zuno kynexine irui tõ maro.
5 Mame tonahsẽ epekahse toytose Jako mũkuru tomo, imehnõ ahno maro. Konopo oehpyra exiryke Kanaã nonory po, tomitapãse toto.
6 Kowenatume Joze exiryke Ejitu po, tonahsã ekamoneme kynexine ynororo imeimehnomo a, tooehse toto ahtao imehnõ nonory poe. Toeporehkase Joze rui tõ ahtao tosekumurukõ po typorohse toto Joze ẽpataka, tõmytykõ nono pokoxi tyrise roropa eya xine.
7 Turui tõ eneryhtao tyya, tonetupuhse toto Joze a, yrome toto waro pyra exikety sã toehse ynororo. Tõturupose ynororo eya xine zehnoto samo:
— Oty nonory poe moehtou? tykase.
— Kanaã nonory poe, tykase toto. — Tonahsã epekahse ynanoehno.
8 Turui tõ tonetupuhse Joze a, yrome takorõkõ onenetupuhpyra toh kynexine.
9 Wenikehpyra kynexine Joze tõsenehtopõpyry poko toto poko. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Yna epekara matose. Yna enese moehtou, jamihme pyra yna ehtoh waro oehtohkõme.
10 — Arypyra tuisa, tykase toto. — Opoetoryme ynanase. Tonahsẽ epekahse rokẽ ynanoehno.
11 Atakorõme ynanase. Yna zumy toiro mana. Imehnõ etapary se pyra ynanase, tuisa! Zae exiketyme ynanase.
12 — Ajohpe matose, tykase Joze. — Yna enese moehtou jamihme pyra yna ehtoh waro oehtohkõme.
13 — Kanaã põkõme ynanase, tykase toto. — 12me ynanase, papa mũkuru tomo. Yrome toiro yna akorõ toorihse, mokyro akomihpyry papa maro mana.
14 — Morara yka, tykase Joze. — Yna enese moehtou, jamihme pyra yna ehtoh waro oehtohkõme.
15 Okuhtorỹko ase ajohpe pyra oehtohkõ waro jehtohme: ãkorõkõ akomihpyry onenehpyra awahtao xine xiaro, ytopyra ropa matose taroino. Ajohpe pyra ase, morara ãko ase isene ro Ejitu tuisary ahtao.

16 Toiro ytõko amarokomo mokyro enehse xiaro. Yrome amarokomo ãpuruhpyry taka ytõko, mokyro oehtoh pona ro, ajohpe pyra oexirykõ waro jehtohme. Zae pyra awahtao xine yna enese moehtou jamihme pyra yna ehtoh waro oehtohkõme.
17 Mame tõmapose toto eya ãpuruhpyry taka oseruao ẽmepyry pune.
18 Mame oseruao tõmehse ahtao ynara tykase Joze turui tomo a:

— Ritonõpo enetupuhneme ase. Opynanohtorỹko ase orihpyra oehtohkõme ynara ahtao:
19 Ajohpe pyra awahtao xine, toiro amarokõ ãpuruhpyry tao exĩko. Imehnomo mã ytõko ropa atapyĩkõ taka ropa, tonahsẽ arose oekyry tomo a.
20 Imeĩpo ãkorõkõ akomihpyry enehtoko xiaro. Ahtao zuaro exĩko ase zae õmirykõ ehtoh poko. Ajohpe pyra õmirykõ ahtao orihpyra matose.

— Ỹ, zae mase, tykase toto.
21 Oseya rokẽ ynara tykase toto:

— Ajohpe pyra. Etuarimãko sytatose seromaroro, kynyrihpyrykõ poko kuakorõkõ poko. Aetuarimary tonese kyya xine, taosanumase kyya xine, aomiry onetapỹ sã toehse kymarokomo. Morara exiryke etuarimãko sytatose seromaroro.
22 Ynara tykase Rupẽ:

— Kuurutone: “Aimo onyryhmara ehtoko,” ake oya xine repe. Yrome jomiry onetapỹ sã mexiatose. Morara exiryke seromaroro aorihtopõpyry epehmãko sytatose.
23 Tuaro pyra toh kynexine, tõmirykõ onetara Joze ekarõko toh kynexine, ynara exiryke, imepỹ epereu omiry waro exikety ae rokẽ tõturuse Joze toto maro.
24 Mokaro maro ehxĩpo tutũtase Joze xitase. Mame tyxitakehse tahtao toeramase ropa ynororo toto a. Mame Ximeão tymenekase eya imyhtohme toto neneryme.

Irui tõ ytotopõpyry ropa Kanaã pona

25 Mame typoetory tomo a turui tõ sakũ typehkapose tonahsã ke te, itinerũkõ tokarose ropa eya. Saku tõ aka toto tinerũ tyripose eya. Tonahsẽ tokarose roropa eya xine osema ae toto napyryme toto ytory ropa ahtao. Morara tyrise eya xine.
26 Mame tãtakimase Joze rui tomo. Tynepekatyhpyrykõ tyrise toky tõ jumẽtu tõ pona. Mame toytose toto.
27 Toeporehkase tahtao xine, etypohtoh pona, nyhtoh pona toiro mokaro a tykyryry tymyhpokase saku tonahsẽ outohme toky nahpatohme. Moroto tysaku ao tytinerũ tonese eya.
28 Ynara tykase ynororo imehnomo a:

— Enetoko ke! Ytinerũ taro mana saku ao tonahsẽ maro! Tokarose ropa eya xine!

Mame tõserehse toto. Tykytyky tykase toto enaromỹke toehse toexirykõke. Tõturuse toto oseya rokene:

— Otara ãko Ritonõpo nae kyya xine?
29 Toeporehkase ropa tahtao xine Kanaã pona, tumykõ turuse emero toehtopõpyrykõ poko. Ynara tykase toto:
30 — Mokyro Ejitu kowenatu zehno exikety sã tõturuse yna maro. Ynara tykase ynororo yna a: “Yna epekara matose. Yna enese moehtou jamihme pyra yna ehtoh waro oehtohkõme,” nase yna a.
31 “Arypyra,” tykase yna. “Zae exiketõme ynanase. Imehnõ ryhmary se pyra ynanase.
32 12me ynanase papa mũkuru tomo. Yrome toiro arypyra toehse. Yna akorõ akomihpyry seromaroro papa maro Kanaã po,” tykase yna.
33 Ynara tykase mokyro kowenatu: “Okuhtorỹko ase zae nymyry oehtohkõ waro jehtohme. Toiro amarokõ oxinomõko mana, taro ymaro. Amarokõ rokẽ ytõko ropa matose anapyrykõ arose oekyry tomo a omise toto exiryke.
34 Yrome ãkorõkõ akomihpyry enehtoko ya. Morara ahtao tuaro exĩko ase, yna etapary se pyra oexirykõ poko, zae exiketõme oexirykõke. Morarame ãkorõkõ ekarõko ropa ase oya xine. Osepekahnõko roropa matose.”
35 Mame tonahsã touse eya xine ahtao tykyryry tõ saku tõ ae tytinerũkõ tonese eya xine emero porehme. Moro tineru eneryhtao tyya xine, jũkõ roropa, enaromỹke toehse.
36 Mame ynara tykase Jako:

— Ypoenõ enahkãko matose emero? Joze arypyra. Ximeão roropa arypyra toehse. Ãko ropa mya roropa amarokomo. Seromaroro Pẽjamĩ arory se amarokomo. Onoky sam ãkohxo? Ywy!
37 — Pẽjamĩ ewomãko ase, tykase Rupẽ tumy a. — Ywy mose enehnõko ropa oya. Onenehpyra ropa jahtao, umũkuru tõ asakoro etapako, tykase ynororo tumy a.
38 Ynara tykase Jako:

— Ytopyra mã umũkuru amaro xine ipunaka. Irui, Joze toorihse. Pẽjamĩ rokẽ tõxinamase. Otara tyko toehse ynororo ahtao, oytorykohtao, otara ãko matou? Morara awahtao xine jorihmapõko matose jatasamaryke, tamuhpõme jexiryke, tykase ynororo eya xine.

43

Joze rui tõ ytotopõpyry ropa Ejitu pona

1 Morarame omise ehtoh mynyhpãpyra ro kynexine Kanaã po.

2 Mame toto napyry tonahkase Jako ekyry tomo a Ejitu po inepekatyhpyrykomo. Mame ynara tykase Jako tumũkuru tomo a:

— Ytotoko ropa Ejitu pona ropa tonahsã pitiko epekahtatoko ropa kynapyrykomo.

3 Yrome wenikehpyra Juta. Ynara tykase ynororo:

— Mokyro Ejitu kowenatu tõturuse topohme yna a: "Yna akorõ anaropyra yna maro ahtao yna onẽmapopyra mana tõpataka."

4 Naeroro mokyro aroporyhtao oya, yna maro ytotohme, ytõko ynanase kynapyrykõ epekahse.

5 Mokyro anaropopyra awahtao, ytopyra ynanase. Mokyro kowenatu ynara tykase: "Omõnõko matose jẽpataka ãkorõkõ akomihpyry enepyryhtao amaro xine."

6 — Oty katoh sẽ sã matou yyryhmãko? Oty katohme mokyro turuse oya xine imepỹ ãkorõkõ poko? tykase Jako.

7 Ynara tykase toto:

— Mokyro tõturupose itamurume yna ehtoh poko te, yna ekyry tõ poko te, opoko. Ynara tykase ynororo: "Omykõ isene ro nae? Nae ro matou imepỹ ãkorõkomo?" Tozuhse rokẽ yna a. Tuaro pyra ynanexiase: "Ãkorõkõ enehtoko xiaro," katoh poko eya.

8 Ynara tykase Juta tumy a:

— Aimo aropoko ymaro. Axĩ ytõko ynanase seromararoro. Mame orihpyra sytatose; yna, omoro, yna poenomo, enara.

9-10 Ywy tomeseke ase Pẽjamĩ poko, ewomãko ase. Kure onenehpyra ropa jahtao, jyhxirõko mase iirypyryme jexiryke. Kyryh kara oexiryke taro ro yna, mãpyra kywyh tykase awahtao, pake toytose ynanexiry, tooehse ropa ynanexiry roropa, tykase Juta tumy a.

11 Mame ynara tykase jũkomo:

— Imenekatoh pyra exiryke ynara tyritoko. Kynekarorykõ arotoko saku ao ekarotohme eya. Kykyryrykõ kurã aroko taroino: pausamu pitiko te, ano zeni pitiko te, ixtaratu kehko te, noze tõkehko te, amẽtoa, enara.

12 Tineru roropa arotoko asakoro, otinerũkõ apitorymã ekarotohme ropa, onenepyhpyrykõ saku ao, tonahsẽ maro. Otarame tõsenekunohse rokẽ ynororo.

13 Ãkorõkõ arotoko amaro xine. Axĩ ytotoko mokyro a.

14 Ritonõpo Jamihme Exikety amaro xine mana, ãkorehmatorỹko mokyro opyno xine ehtohme, oruikõ enehpotohme ropa Pẽjamĩ maro tapyi taka ropa. Otara ãko ywy? Ypoenõ tonahse ahtao? Toto onewomasaromepyra ase.

15 Morara exiryke tynekarorykõ tapoise Jako mũkuru tomo a, tineru maro asakoro, toytotohkõme ropa Ejitu pona, takorõkõ Pẽjamĩ maro. Toeporehkase tahtao xine toytose toto oturuse Joze maro.

16 Takorõ Pẽjamĩ tonese ahtao Joze a irui tõ maro ynara tykase ynororo typoetory a tytapyĩ erase a:

— Moxiã aroko ytapyĩ taka. Okyno etapako otuhtoh ritohme. Otuhnõko mã toto ymaro tãxiahtao, tykase ynororo typoetory a.

17 Moro sã tyrise itapyĩ erase a. Mame irui tõ tarose eya Joze tapyĩ taka.

18 Morotona tarose tahtao xine enaromỹke toehse toto. Oseya ynara tykase toto:

— Tonehse kymarokõ xiaro moro tineru pokoino, tonehse ropa kyya xine exiryke saku ao tonahsã maro kynarohpyrykomo. Kyporemãkatorỹko mã toto. Kuekykõ apoĩko mã toto. Tynamotome kyritorỹko roropa mã toto.

19 Naeroro toeporehkase tahtao xine tapyi omõtoh taka ynara tykase toto tapyi erase a:

20 — Ajohpãme sã! Pake pixo ynanoepuase xiaro tonahsẽ epekahse.

21 Mame yna ytory ropa ahtao, totypohse yna ahtao nyhse, saku tõ tymyhpokase ahtao yna a, yna tinerũ ynanenease emero. Naeroro moro tineru ynanenepyase ropa.

22 Nae ynanase tineru tonahsẽ epekahtohme ropa. Onoky a yna tinerũ tyrise ropa saku tõ aka tonahsẽ maro? Zuaro pyra ynanase.

23 Ynara tykase tapyi erase eya xine:

— Torẽtyke pyra ehtoko. Enaromyra ehtoko. Ritonõpo Oesẽkomo, omykõ Esẽme roropa mana, kure rokẽ oritorỹko mana. Eya otarame otinerũkõ tyrise saku tõ aka tonahsã maro. Ya otinerũkõ tapoise topehmase oya xine ahtao.

Mame Ximeão tonehse tapyi erase a eya xine.

24 Tapyi taka tarose toto eya. Tuna tokarose eya xine ipupurukõ kurikatohme. Tonahsẽ tokarose eya jumẽtu tomo a.

25 Mame tynekarorykõ touse eya xine ekarotohme Joze a tooehse ropa ahtao tãxiahtao zuaro toehse toexirykõke tõtukurukõ poko moroto.

26 Mame tooehse Joze ahtao tytapyĩ taka tynekarorykõ tokarose eya. Tosekumurukõ po typorohse toto Joze ẽpataka nono pokoxi tõmytykõ tyrise roropa.

27 Tõturupose ynororo toto ehtoh poko. Mame ynara tykase:

— Otãto pãna omykõ nae, tamuxi? Kuruatose ipoko. Isene ro hna?

28 — Ỹ, opoetory, yna zumy, papa isene ro mana. Kure ro mana.

29 Tõsenuhmase Joze. Takorõ Pẽjamĩ tonese ahtao ynara tykase:

— Mose ãkorõ akomihpyry, moturuatose ipoko? Kure rokẽ orĩko Ritonõpo mana, aimo!

30 Takorõ eneryke tyya, omuhpe toexiryke, tosenakunuhse tyxitary se toehse. Turumekase toto eya tynyhtoh taka toytotohme xitase.

31 Tyxitakehse tahtao tõmyty tukurikase eya. Tutũtase ropa ynororo. Ynara tykase:

— Otuhtoh enehtoko rahkene, tykase ynororo.

32 Mame imepỹ meza po Joze otuhtoh tyrise eya xine. Imepỹ po irui tõ otuhtoh tyrise eya xine. Mame imepỹ meza po roropa Ejitu põkõ otuhtoh tyrise eya xine, epereu tõ maro otuhpyra Ejitu põkõ exiryke.

33 Irui tõ typorohkapose toto Joze ẽpataka. Atakenaka tyrise toto eya xine; Rupẽ apitoryme aenuruhpyry osemazupume tyrise eya xine. Pẽjamĩ etyhpyryme okominotome. Morara tonese tyya xine ahtao tõsenuruhkase toto, osenẽko rokẽ toh kynexine. "Te," ãko rokene.

34 Oxisã zohkõ tyrise Joze zoh samo, yrome Pẽjamĩ zoty 5me paratu ao tyrise eya xine. Eukuru tõse roropa eya xine Joze maro. Tãkye toehse toto.

44

Joze ẽtopo, parata risemy

1 Mame ynara tykase Joze tytapyĩ erase a:

— Mokaro saku aka tonahsã tyriko. Itinerũkõ tyriko roropa toto saku aka emero.

2 Mame toto akorõ akomihpyry saku aka ykyryry, kopu, parata risẽ tyriko itinerũ maro, inapyry epehpyry maro.

Moro tyrise eya emero Joze omi poe.

3 Mame tõmehse tahtao xine pakeimo toytose toto Joze rui tomo, Pẽjamĩ maro, jumẽtu tõ maro.

4 Mame mya ytopyra ro toto ahtao, ynara tykase Joze tytapyĩ erase a:

— Ytoko axiny mokaro orutua kõ ekahmata. Tõseporyse ropa toto ahtao oya ynara kaxiko eya xine: "Oty katoh kure ehtoh epehmãko matou popỹ ke?

5 Oty katoh jesẽ kopu mematonanopyatose, parata risemy? Ikopũ moro eukuru ẽtohme te, zae pyra ehtoh apiakatohme roropa eya. Zae pyra matoke ipunaka imaro," kaxiko eya xine, tykase Joze tytapyĩ erase a.

6 Mame toytose tapyi erase rahkene. Joze omihpyry tokarose eya xine ahtao,

7 tozuhse ynororo eya xine. Ynara tykase toto:

— Oty katoh morara ãko mah yna a? Oesẽ kyryry onematonanohsaromepyra ynanase.

8 Moro tineru ynanenepyase ropa ynanarohpyry ropa saku ao. Mororo tonehse ropa yna a saku ao. Naeroro oty katohmehxo parata te, uuru roropa ematonanohnõko ynanah oesẽ tapyĩ tao? tykase toto eya.

9 Oesẽ kyryry eneryhtao oya yna maro, ah norihno mokyro enepyhpono. Yna emero opoetoryme exĩko ynanase.

10 — Ỹ, kure, tykase ynororo. — Mokyro rokẽ ypoetoryme exĩko mana, jesẽ kopu apoihpono. Yrome amarokõ ytõko ropa matose.

11 Naeroro axĩ saku tõ typorohkase eya xine nono pona. Tykyryrykõ tymyhpokase eya xine porehme.

12 Toto saku ao tupise Joze poetory a. Tamuhpõmehxo exikety saku ao tupise eya osemazuhme. Mame atakenaka tupise eya, akomihpyry saku ao etyhpyryme. Moro kopu tonese eya Pẽjamĩ saku ao tonahsã maro.

13 Moro eneryke tyya xine tupõ tyxihkase irui tomo a tãkye pyra toexirykõke. Saku tõ tyrise ropa eya xine jumẽtu tõ pona, toytotohkõme ropa mya roropa Joze tapyĩ taka ropa.

14 Toeporehkase Juta tõ ahtao Joze tapyĩ taka, moroto ro kynexine ynororo. Tosekumuru po typorohse toto Joze ẽpataka, tõmytykõ tyrise eya xine nono pokoxi.
15 Mame tõturupose Joze. Ynara tykase eya xine:
— Oty katoh sẽ sã matou? Tuaro pyra hmatou? Tuisamehxo ywy. Otyro poko zuaro se jahtao zuaro exĩko ase rahkene, tykase ynororo eya xine.
16 Ynara tykase Juta:
— Tuisa, otara ãko yna oya? Oty ekarõko ynanah oya zae rokẽ yna ehtoh waro oehtohme. Ritonõpo a yna rypyry tumakapose. Taro ynanase emero opoetoryme yna, mose roropa okopũ imaro enehpyry.
17 — Arypyra, tykase Joze. — Moro sã onyripyra ase! Mose rokẽ imaro ykyryry tonese exiryke ypoetoryme exĩko mana. Amarõkõ ytõko ropa matose omykõ tapyĩ taka ropa.

Juta omiry Pẽjamĩ pynanohtohme

18 Mame eponaro toytose Juta, Joze maro oturuse:
— Tuisa, ajohpãme sã oturuxi amaro. Yzehno pyra exiko. Sero nonory esẽme mase.
19 Mekaropoase yna a: "Omykõ nae ro nah? Ãkorõkõ nae roropa hmatou?"
20 Tokarose emero yna a: "Papa nae ro mana, tamuhpõme exikety. Yna akorõ akomihpyry tonuruse tamuhpõme nymyry papa ahtao. Mose rui toorihse. Seromaroro toiroro mose ro nase jẽ ekepyry mũkuhpyry. Ipynohxo mã jumy ipunaka."
21 Mokyro tonehpose oya xiaro aenery se oexiryke.
22 Mame ynara ynanase oya: "Jũ mã enehpory se pyra aeatamyryino."
23 Yrome ynara mase yna a: "Oehpyra ãkorõkõ akomihpyry ahtao omõpyra ropa matose jẽpataka," mase yna a.
24 — Mame toeporehkase yna ahtao tapyi taka, papa turuse yna a, õmihpyry tokarose yna a emero.
25 Imeĩpo yna tonyohse ropa eya tonahsã epekahtohme ropa.
26 Tozuhse ynororo yna a: "Ytosaromepyra ynanase mokyro ẽpataka yna akorõ akomihpyry anaropyra yna ahtao. Ytõko ynanase mose ytoryhtao rokene yna maro."
27 Mame ynara tykase papa: "Zuaro matose ypyty Rakeu toemũkuase asakoro.
28 Toiro ywinoino toytose. Mame onenepyra ropa tokurehse ywy. Otarame toatãse ynororo, onokyro a tosekase otarame.
29 Seromaroro mose aroryhtao oya xine, mame tyyryhmase ynororo ahtao, joorihmapõko matose, sam karyke tamuhpõme toehse jexiryke," tykase papa yna a.
30-31 — Seromaroro, tuisa, tõturuse ro Juta, — jytory ropa ahtao tapyi taka mose anaropyra ropa jahtao, oorihnõko papa mana. Mame isene aehtoh tõsexihse sã mana tumũkuru isene ehtoh maro. Tãkye pyra oorihnõko mana ynanyrihpyry pokoino.
32 Ynara ase papa a, aimo enehnõko ropa ase oya. Ynara ase: "Mose omũkuru onenehpyra ropa jahtao oya, tyyrypyhpyke exĩko ase jũme, joorihtoh ponãmero."
33 Morara exiryke ajohpãme sã opoetoryme ehxi mose myakãme. Ah mose nyto ropa turui tõ maro.
34 Ytosaromepyra ase tapyi taka mose anaropyra ropa jahtao. Papa enery se pyra ase, mose anaropyra ropa jahtao, tykase Juta.

45

Joze osekarotopõpyry

1 Mame Joze tosenakunuhse yronymyryme. Morara exiryke typoetory tõ taropose eya, toiroro tyekyry tõ maro toehtohme. Opore ynara tykase:
— Otũtatoko emero porehme sero tae!
Naeroro Joze poetory tõ pyra toehse moro tao. Tutũtase toto ahtao porehme tõsekarose Joze turui tomo a.
2 Tyxitapitose ynororo opore. Ixitary totase Ejitu põkomo a. Moro tokãtose imehnomo a tuisa konõto tapyĩ tao.
3 Mame ynara tykase Joze turui tomo a:
— Ywy ase Joze, ãkorõkomo. Papa isene ro hnae?
Morara kary etaryke tyya xine tõserehse toto yronymyryme. Onezuhsaromepyra toehse toto.
4 Ynara tykase Joze eya xine:
— Osehtoko xiaro ya, ajohpãme samo.
Ameke hkopyra toehse toto eya, mame tõturuse ro ynororo eya xine:
— Ywy ase Joze, ãkorõkomo, onekarohpyrykomo, Ejitu pona onenehpohpyrykõ ase.
5 Seromaroro emynyhmara ehtoko. Ehxiropyra roropa ehtoko jekarotopõpyry poko oya xine jenehtohme xiaro. Orihpyra oehtohkõme tonehpose ywy Ritonõpo a xiaro.

6 Asakoro jeimamyry pune toehse, tonahsẽ ahtara sero nono po. Ãko ro mana 5me
jeimamyry pune tonahsẽ ahtara ehtopo.
7 Ritonõpo a tonehpose ywy osemazuhme opynanohtohkõme, orihpyra oehtohkõme,
opoenõkõ maro. Emese kure Ritonõpo mana.
8 Naeroro oya xine pyra tonehpose ywy xiaro. Ritonõpo a tonehse ywy. Eya tyripose
ywy tuisamehxo, tuisa konõto akorehmaneme. Tuisamehxo tyrise ywy eya tytapyĩ tao te,
tynonory kowenatume roropa, Ejitu nonory esẽme porehme.
9 — Seromaroro ytotoko ropa axiny tapyi taka, papa zurutatoko: “Omũkuru, Joze a tõmiry
tonehpose oya, ynara ãko: ‘Ritonõpo a Ejitu kowenatume tyrise ywy porehme. Axĩ ke
osehko xiaro; ekurehpyra exiko.
10 Oesary Kosẽ po exĩko mana, moe pyra ytapyĩ poko, omoro te, omũkuru tomo te,
apakomo te, oeky tomo kaneru tomo te, poti tõ maro te, pui tomo te, emero.
11 Tonahsẽ pyra ro exĩko mana 5me jeimamyry pona. Kosẽ po awahtao tonahsẽ ekarõko
ase oya xine; atapyĩ taõkomo a te, oeky tomo a, enara. Morara ahtao etuarimara matose.’ ”
12 — Jenẽko matose, jakorõ Pẽjamĩ roropa jenẽko. Ywy ase Joze, amaro xine oturukety,
tykase Joze.
13 — Papa zurutoko tuisamehxo jehtoh poko taro Ejitu po. Zurutoko emero oneneh-
pyrykõ poko. Axĩ ke ytotoko papa tõ enehse xiaro.
14 Takorõ toahmase Joze a, tyxitapitose ynororo. Pẽjamĩ roropa tyxitase turui eahmary-
htao.
15 Mame ixitaryhtao ro turui tõ toahmase Joze a, typohse roropa toto eya atakenaka.
Moromeĩpo tõturupitose toto imaro.
16 Mame Ejitu tuisary turuse imehnomo a itapyĩ konõto tao: “Joze rui tõ tooehse,” tykase
toto. Tuisa zamaro toehse, imarõkõ maro, morara kary etaryke tyya.
17 Joze a ynara tykase ynororo:
— Kaxiko orui tomo a: “Tonahsẽ tyritoko oeky tõ pona, arotohme Kanaã pona.
18 Omykõ enehtatoko xiaro, ipoenõ maro, itapyĩ taõkõ maro. Nono kurã ekarõko ase eya
xine. Kure rokẽ otuhnõko mã toto taro Ejitu po.
19 Kahosa tõ aropoko orui tomo a typyxiãkõ enehtohme te, typoenõkõ maro te, tumykõ
maro, enara.
20 Torẽtyke pyra ehtoko moero onynomohpyrykõ poko. Taro Ejitu po kurã ke
imyakamãko exino mana,” kaxiko eya xine.
21 Morara tykase aexiryke, moro sã tyrise eya xine aomi poe. Kahosa tõ tokarose eya xine
Joze a tuisa omi poe, tonahsẽ maro toto napyryme osema ae.
22 Upo kasenato tokarose roropa eya xine. Yrome Pẽjamĩ a 300me parata tokarose eya,
upo tytororo 5me roropa.
23 Tumy a tonahsã kurã Ejitu põkõ kyryry, 10me jumẽtu po taropose eya, imehnõ 10me
jumẽtu tõ maro tiriiku ke pehme te, pão te, imehnõ tonahsã maro otuhtohme osema tao
aytorykohtao.
24 Tõsekazumase toto irui tomo. Mame toto ytotoh toehse ahtao ynara tykase Joze eya xine:
— Atatapoipyra ehtoko osema ae oytorykohtao.
25 Toytose toto Ejitu poe. Mame toeporehkase toto ahtao Kanaã pona tumykõ Jako tapyĩ
taka toytose toto,
26 Ynara tykase toto eya:
— Joze isene ro mana! Kowenatume mana Ejitu tõ esẽme porehme!
— Ajohpe! Atahmãkara ehtoko, tõserehse ynororo.
27 Mame turuse ynororo ahtao Joze omihpyry tokarose eya xine. Kahosa tõ eneryke tyya
roropa Joze nenehpohpyry aarotohme Ejitu pona, sekese toehse ropa ynororo.
28 Ynara tykase ynororo:
— Epo hnae! Umũkuru Joze isene ro mana. Enery se ropa ase orihpyra ro jahtao.

46

Jako tõ ytotopõpyry Ejitu pona

1 Morarame Jako toytose tytapyĩ taõkõ maro, tykyryry tõ maro emero Peresepa pona.
Moroto tynekarory tyahkase eya Ritonõpo eahmatohme, tumy Izake Esẽ eahmatohme.
2 Morarame moro koko tao tõsenepose Ritonõpo eya, tõturuse ynororo eya, ynara tykase:
— Jako, Jako!
— Taro ase, tykase ynororo.
3 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ywy ase Ritonõpo, omy Esemy. Enaromyra exiko oytory poko Ejitu pona. Moroto
opoenõ emãkapõko ase tuhkehxo toto ehtohme.

4 Amaro xine ytõko ase Ejitu pona. Imeĩpo apakomotyã enehnõko ropa ase xiaro sero
nonory pona ropa. Mame oorikyryhtao omũkuru Joze amaro exĩko mana.
5 Mame Peresepa poe Jako toytose. Kahosa tõ ae, Ejitu tuisary nenehpohpyry ae Jako tõ
tarose imũkuru tomo a te, typyxiãkõ maro te, typoenõkõ maro, enara.
6 Jako tõ toytose typoenõ maro, toky tõ maro emero, tymõkomory maro tynapoityã Kanaã
po porehme Ejitu pona.
7 Typoenõ tarose Jako a, typakomotyã maro emero, orutua komo, nohpo tomo, enara.
8 Ynara Izyraeu tõ toytose Ejitu pona: Jako tomo: Rupẽ, imũkuru osemazupu te
9 Rupẽ mũkuru tomo: Enoke te, Paru te, Ezerõ te, Karami, enara.
10 Ximeão, imũkuru tõ maro: Jemueu te, Jamĩ te, Oate te, Jakĩ te, Zoa te, Sauu, enara. Sauu
eny Kanaã põ kynexine.
11 Rewi, imũkuru tõ maro: Jeresõ te, Koate te, Merari, enara.
12 Juta, imũkuru tõ maro: Sera te, Pereze te, Zera, enara. (Imehnõ imũkuru tõ asakoro
toorihse Kanaã po: Ere te, Onã, enara.) Pereze mũkuru tõ: Ezerõ te, Hamuu, enara.
13 Isakaa, imũkuru tõ maro: Tora te, Pua te, Jasupe te, Xinorõ, enara.
14 Zepurõ, imũkuru tõ maro: Serete te, Erõ te, Jareeu, enara.
15 Mokaro kynexine Reia mũkuru tõ Jako maro Mesopotamia po aenurutyamo. Mokaro
maro ẽxirykõ Tina kynexine. Atapona 33me toh kynexine Jako poenomo Reia maro.
16 Kate, imũkuru tõ maro: Zipião te, Haki te, Suni te, Exipom te, Eri te, Aroti te, Areri,
enara.
17 Asea, imũkuru tõ maro: Imina te, Ixiwa te, Ixiwi te, Peria te, aoryxirykõ Sera, enara.
Peria mũkuru tõ kynexine: Hepea te, Maukieu, enara.
18 Mokaro 16mãkõ Jako poenõ kynexine Ziupa maro, Rapão nekarohpyry Reia poeto-
ryme.
19 Rakeu, Jako pyty toemũkuase asakoro: Joze te, Pẽjamĩ, enara.
20 Joze mũkuru tõ Asenate maro ynara kynexine: Manase te, Eparaĩ, enara, tonuruse toto
Ejitu po. Potipera ẽxiryme Asenate kynexine, oturukety Heriopori po.
21 Pẽjamĩ mũkuru tõ ynara kynexine: Pera te, Pekea te, Asapeu te, Jera te, Naamã te, Ei te,
Roso te, Mupĩ te, Hupĩ te Arate, enara.
22 Mokaro 14mãkõ Jako poenõ kynexine Rakeu maro.
23 Tã, imũkuru maro Huxĩ.
24 Napatari imũkuru tõ maro: Jazeeu te, Kuni te, Jezea te, Xirẽ, enara.
25 Mokaro 7mãkõ Jako poenõ kynexine Pira maro, Rapão nekarohpyry Rakeu a, ipoeto-
ryme.
26 Atapona 66mãkõ Jako poenomo te, ipakomotyã maro, toytose Ejitu pona. (Imũkuru tõ
pyxiã onukuhpyra kynexine.)
27 Joze mũkuru tõ asakoro tonuruse Ejitu po. Naeroro atapona 70mãkõ Jako tõ toytose
Ejitu pona.

Toto eporehkatopõpyry Ejitu pona

28 Mame tumũkuru Juta tonyohse Jako a osemazuhme ytotohme Joze enehpotohme
oseporytohme Kosẽ po. Mame toeporehkase toto ahtao,
29 tykanary tukurãkapose Joze a toytotohme Kosẽ pona oseporyse tumy maro. Tõseporyse
tahtao xine tumy tapoise Joze a okynano. Tyxitase ynororo tumy maro, tumy apoiryhtao
tyya.
30 Mame ynara tykase Jako:
— Seromararo tãkye rokẽ oorihnõko ase, tonese ropa ya oexiryke. Isene ro oexiry waro
ase rahkene!
31 Moromeĩpo ynara tykase Joze turui tomo a, tumy tomo a roropa:
— Ytõko ase oturuse Ejitu tuisary maro. Zurũko ase oehtopõpyrykõ poko Kanaã poe xiaro
ymaro ehse.
32 Mokyro zurũko ase oerokurukõ poko pui tõ poko te, kaneru tõ maro te, poti tõ maro.
Zurũko roropa ase, oeky tõ enehtopõpyry poko oya xine porehme.
33 Mame mokyro tuisa konõto ekaroporyhtao oya xine oerohtoh poko,
34 ynara kahtoko eya: “Moino ro ynanerokuase kaneru tõ poko yna tamuru tõ saaro.”
Morarame osesarĩko matose Kosẽ po, atameke imehnõ Ejitu põkõ wino, ynara exiryke,
okyno poko erohketõ se pyra Ejitu põkõ mana ipunaka.

47

1 Morarame tuisa zuruse toytose Joze. Ynara tykase ynororo:
— Papa tõ toeporehkase urui tõ maro, Kanaã poe Kosẽ pona, toky tõ maro, kaneru tomo
te, poti tõ maro te, pui tõ maro te, tymõkomorykõ maro, enara.

2 Imeĩpo turui tõ 5me tarose eya enepotohme tuisa a.
3 — Oty poko erohketyme hmatou? tykase tuisa tõturupose eya xine.
Tozuhse ynororo eya xine:
— Kaneru poko erohketyme ynanase, yna tamuru tõ saaro.
4 Tooehse ynanase tarona osesarise, Kanaã po onahpoty tonahse exiryke moroto omirohtoh rokene. Ajohpãme sã ynanehxi Kosẽ po.
5 Ynara tykase tuisa Joze a:
— Tooehse omy exiryke orui tõ maro, amaro toto ehtohme,
6 Ejitu nonory emero toto esaryme nase. Osa ekaroko eya xine Kosẽ po kure exiryke, moroto toto ehtohme. Mame tuaro mase, orui tõ maro emese kure exiketõ nae ahtao, tyriko toto jeky tõ pui poko erohketõ tuisaryme.
7 Imeĩpo tumy Jako tarose Joze a enepotohme tuisa a. Kure rokẽ tyripose ynororo eya.
8 — Otãto jeimamyry nae hma? tykase tõturupose tuisa Jako a.
9 — 130me jeimamyry nae ase xiaxiake jytoytoh poko rokẽ tytãhpopãse ywy. Tupime roropa nexiase ya, ytamuru tõ ehtopõpyry sã pyra exiase. Tuhke roropa jeimamyry taropose eya xine. Yrome tupime ro nexiase eya xine.
10 Kure rokẽ tuisa tyripose Jako a, mame toytose ropa ynororo.
11 Mame tumy esaryme turui tõ esaryme roropa, nono tokarose Joze a, osa kurã po Ejitu po, pata Ramese pũto, tuisa omi poe. Moro nono esẽme toehse toto, moroto toehse toto.
12 Tonahsẽ tokarose Joze a tumy a te, turui tomo a, tyekyry tomo a emero, ise toto ehtoh tokarose eya.

Joze nyrihpyry kowenatume

13 Mame tonahsẽ pyra toehse pata tõ po porehme. Tãtaosanumase toto tomirykõke, tapotũkehse toto yronymyryme. Ejitu põkõ tyjamihkehse, Kanaã põkõ roropa, tonahsẽ pyra exiryke tapotũkehse toto.
14 Tytineru ke tonahsẽ topekahse ahno a. Moro tineru tapoise Joze a, tarose eya tuisa tapyĩ konõto taka.
15 Morarame tineru tonahse ahtao Ejitu po, Kanaã po roropa oturuse toytose Ejitu põkõ Joze a. Ynara tykase toto:
— Ajohpãme sã tonahsẽ ekaroko yna a. Tineru pyra ynanase toehse. Orihnõko ynanase yna emiryke, tykase toto Joze a.
16 Ynara tykase Joze eya xine:
— Tineru pyra awahtao xine oeky tõ pui tõkehko enehtoko, ike anapyrykõ epehmatohme.
17 Naeroro toky tõ tonehse Ejitu põkomo a Joze a: kawaru tomo te, kaneru tomo te, poti tomo te, pui tomo te, jumẽtu tomo, enara, tynapyrykõ epehpyryme moro jeimamyry ae porehme.
18 Mame moro jeimamyry tonahse. Yro jeimamyry ae toytose ropa toto Joze a ynara kase:
19 — Tuisa, oenekunohsaromepyra ynanase. Yna tineru tonahse, yna eky tõ roropa oekyme toehse. Oty ke yna napyry epekahnõko ynanah? Yna zoko epekahko yna nonory roropa yna napyry epehpyryme. Tuisa poetoryme exĩko ynanase. Yna nonory esẽme exĩko roropa mana. Tonahsẽ ekaroko yna a isene ro yna ehtohme, ipuhturu roropa tupito tõ arykatohme ropa.
20 Ejitu põkõ nonory topekahse Joze a tuisa nonoryme ehtohme. Tutupikõ tokarose eya emero porehme omise konõto exiryke. Morara exiryke tupito tõ porehme tuisa nonoryme toehse.
21 Tuisa poetoryme Ejitu põkõ tyripose Joze a porehme.
22 Ritonõpo a oturuketõ tupi anapoipyra Joze kynexine. Tutupikõ onekaropyra toh kynexine, tonahsẽ ekaroryke tuisa a toto napyryme.
23 Mame ynara tykase Joze ahno a:
— Seromaroro tuisa poetoryme matose, otupikõ roropa inonoryme toehse, topekahse ya exiryke ikyryryme. Ipuhturu apoitoko arykatohme tupito tõ po.
24 Morarame apoitoh toehse ahtao, 5me ahtao toiro ekarotoko tuisa a. 4me okyryryme exĩko ipuhturu arykatohme ropa te, anapyrykõme, enara.
25 Ynara tykase toto eya:
— Tuisa, kure mexiase yna a. Yna typynanohse oya orihpyra yna ehtohme. Tuisa poetoryme ynanase rahkene.
26 Naeroro tõmihpyry omipona toto tyripose Joze a. Seroae aomihpyry nae ro mana. Ynara tyripose ynororo: Ejitu po tonahsẽ apoiryhtao 5me ahtao, toiro tuisa napyryme exĩko mana. Ritonõpo poko oturuketõ nonory rokẽ tuisa nonoryme pyra mana.

Jako ekaropotopõpyry etyhpyryme

27 Moroto Ejitu po Izyraeu tõ ehse rahkene Kosẽ po. Moroto nono topekahse eya xine. Toemũkuase roropa toto tuhke.
28 17me jeimamyry taropose Jako a moroto Ejitu po. 147me jeimamyryme toehse ynororo.
29 Morarame toorikyry moe pyra toehse ahtao tumũkuru Joze tonehpose tyya. Ynara tykase ynororo eya:
— Ajohpãme sã oemary tyriko waxiry zopikoxi õmiry etapotohme ya: Ynara tyripory se ase oya, jekepyry ononẽpyra exiko taro Ejitu po.
30 Toorihse jahtao, jekepyry aroko ropa taroino, Ejitu poe zonẽtohme kytamurukõ zonẽtopõpyry pona.
Ynara tykase Joze:
— Ỹ, kure, tyrĩko ase omi poe.
31 — Ahtao õmiry etapoko ya: ynara kaxiko: "Ritonõpo netaryme tyrĩko ase õmihpyry ae ro," kaxiko tykase Jako.
— Ỹ, Ritonõpo netaryme, morara tyrĩko ase, tykase Joze.
Mame tõturuse Jako Ritonõpo a: "Kure mase, Ritonõpo," tykase.

48

Kure rokẽ Joze tõ tyripose Jako a
1 Morarame Joze turuse jumy kure pyra ehtoh poko. Naeroro toytose Joze tumy enese, tumũkuru tõ asakorõkõ tarose eya, Manase te, Eparaĩ, enara.
2 Mame Jako turuse imepyny a:
— Omũkuru Joze noehno oenese.
Tyjamihtase ropa pitiko sẽpe towõse ynororo tynyhtoh po.
3 Ynara tykase ynororo Joze a:
— Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a, tõsenepose ya pata Ruze po, Kanaã nonory po. Kure rokẽ tyripose ywy eya moroto.
4 Ynara tykase ynororo ya: "Tuhke opoenõ rĩko ase; apakomotyã roropa. Sero nono ekarõko ase apakomotyamo a toto esaryme ehtohme jũme."
5 Mame ynara tykase roropa Jako Joze a:
— Seromaroro omũkuru tõ Eparaĩ te, Manase maro, taro Ejitu po aenurutyamo oehpyra ro jahtao, umũkurume mã toto. Eparaĩ te, Manase maro umũkurume mã toto, umũkuru Rupẽ ehtoh samo te, Ximeão sã roropa.
6 Toemũkuase ropa awahtao mokyro omũkurume mana. Mame atakorõme toto exiryke Eparaĩ maro, Manase maro tumykõ mõkomohpyry apiakãko mã toto tymõkomorykõme.
7 Moro sã tyrĩko ase, asa Rakeu pokoino. Joepyry ropa ahtao Mesopotamia poe sam tykase ywy, asa toorihse ahtao Kanaã po eporehkasasaka kuahtao xine Epyrata pona. Moroto ekepyry tonẽse ya osema ehpio. (Seromaroro Epyrata Perẽme toehse.)
8 Mame Joze mũkuru tõ tonese ahtao Jako a, tõturupose ynororo:
— Onokãkõ moxiamo?
9 — Moxiã umũkuru tomo, Ritonõpo nekarotyã ya Ejitu po, tykase Joze.
— Enehko toto xiaro ya, tykase Jako, — kure rokẽ toto ripotohme Ritonõpo a.
10 Tamuhpõme Jako toehse exiryke jamihme pyra enuru toehse kynexine. Popyrahme sã tõsenuhmase ynororo. Tumũkuru tõ tarose Joze a eya. Toahmase toto Jako a. Typohse toto eya.
11 Ynara tykase Jako Joze a:
— Oenepyra ropa ekaroase jũme repe, yrome seromaroro Ritonõpo poe opoenõ enẽko ase roropa.
12 Mame tumũkuru tõ tapoise Joze a tumy enaino. Morotoino tosekumuru po typorohse ynororo tõmyty tyrise nono pokoxi.
13 Mame tumũkuru Eparaĩ tapoise tapotunuru wino exikety ke Jako pozery winakoxi tyritohme. Tumũkuru Manase tapoise eya typozery wino Jako emary apotunuru wino pũtokoxi tyritohme.
14 Mame Jako a tomary tapotunuru wino exikety tyrise Eparaĩ zupuhpyry pona, poetomehxo ynororo ahtao ro. Tomary typozery wino tyrise eya Manase zupuhpyry pona, osemazupume ahtao ro.
15 Morarame kure rokẽ Joze tyripose eya Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:
"Ritonõpo, tam Aparão Esemy,
papa Izake Esẽ roropa,
kure rokẽ moxiã aimo tõ tyriko.
Jesemary eneponeme mase, Ritonõpo,

moe poetome jehtopõpyry poe
tarona tamuhpõme jehtoh pona ro.
16 Kure rokẽ toto tyripoko onenyokyhpyry a,
ypynanohtopõpyry samo,
moro sã moxiã ewomako.
Ypoko wenikehpyra tyripoko toto,
tam Aparão poko te,
papa Izake poko roropa
wenikehpyra toto ehtohme.
Tumũkue tuhke tyriko toto,
typakõke roropa sero nono po,"
tykase ynororo.
17 Joze zamaro pyra Jako nyrihpyry, tomary apotunuru wino riryhtao eya Eparaĩ zupuhpyry pona. Naeroro tumy emary tapoise eya toutohme Eparaĩ zupuhpyry poe tyritohme Manase zupuhpyry pona.
18 — Arypyra, papa, tykase Joze. — Moro sã pyra exiko. Mose osemazupu seino, ãpotunuru winõ oemary tyriko zupuhpyry pona.
19 Moro sã se pyra Jako kynexine. Ynara tykase ynororo:
— Zuaro ase, aimo. Zuaro ase. Manase pakomotyã tuhkãkõme exĩko roropa. Yrome zakorõ tuisamehxo exĩko mana, ipakomotyã tuhkehxo exĩko, tuhke imoihmãkõme exĩko mana.
20 Kure rokẽ toto tyripose Jako a, ynara tykase:
— Oesetykõ ae kure imehnõ tyripõko Izyraeu tomo a. Ynara ãko mã toto: "Kure rokẽ oripõko ase Ritonõpo a, inyrihpyry sã Eparaĩ poko, Manase poko roropa."
Morara Eparaĩ tyrise Jako a osemazuhme, imeĩpo Manase.
21 Tumũkuru Joze a ynara tykase ynororo:
— Jenẽko mase tamuhpõme, orihnõko ase. Yrome Ritonõpo amaro xine exikehpyra mana. Aarotorỹko ropa mana atamuru tõ nonory pona ropa.
22 Xikẽ nonory ekarõko ase oya, orui tomo a pyra. Xikẽ tõ nonory tapoise ya amoreu tõ wino, atatapoiry ke ya ypyre ke, taky ke te, tapema ke, enara.

49

Jako omiry etyhpyryme
1 Mame tumũkuru tõ tykohmase tyya Jako a. Ynara tykase ynororo:
— Jomye ehtoko, imeĩpo ehtoh ekarõko ase oya xine.
2 "Oximõme ehtoko jomye
jomiry etatohme,
umũkuru tomo, etatoko omykõ, Izyraeu omiry.

3 "Rupẽ, umũkuru mase osemazupu.
Yjamitunuru mase, jeperyme mase,
omoro mase epery osemazupu,
jamihme ro jahtao.
Ãkorõ tõ motye epyrypaketyme mase,
imehnõ motye jamihme exikety mase.
4 Orẽpyra mase iporiry samo, zueme ahtao,
yrome imehxo exiketyme pyra mase,
ypyty poko toehse oexiryke.
Zae pyra mexiase omy pyty poko toehse oexiryke.

5 "Atakorõme mã toto Ximeão te, Rewi maro,
typyrekõ ke imehnõ tyyryhmase eya xine.
6 Toto maro oximõpyra ase,
atamoreparyhtao tynyrirykõ poko.
Oseme toto otururuhtao toto maro pyra ase.
Imehnõ totapase eya xine exiryke,
toto zehno toehse toto ahtao.
Pui tõ axiry tysahkase eya xine osemeikatoh samo.
7 Zehno toto ehtoh popyra tyriposẽme exĩko
yronymyrymehxo exiryke!
Tohne toto ehtoh popyra tyriposẽme exĩko iirypyryme exiryke.
Tãtapiakasẽme exĩko mã toto Izyraeu nonory po,

sapararahme toto ripõko ase jekyry tõ maro.

8 "Juta eahmãko zakorõ tõ mana, irui tõ maro.
Tupue exĩko mã toto oẽpataka.
Oepetõkara pymyry apoĩko mase.
9 Aimo Juta, reão mũkurume sã mase,
tõsẽ tosekase ahtao,
mame tosaka ytõko ropa mana.
Tohrame exĩko reão samo,
reão nohpory sã roropa.
Ipoko toexiry zuno imehnõ mana emero.
10 Juta tuisame exĩko mana.
Ipakomotyã tuisame exikehpyra mana.
Imehnõ ahno tynekarory enehnõko eya.
Aomipona exĩko imehnõ nonory põkõ mana.
11 Toky jumẽtu myhnõko mana,
uwa zoko pokona, uwa zoko kurã pokona.
Zupõ kurikãko mã eukuru ke,
tupõ jaraõ kurikãko roropa mana
eukuru tahpiremã ke, munu panõ ke.
12 Enuru kamirarame mana eukuru enyryke eya.
Jery karimutume mana pui suhsuru enyryke eya.

13 "Zepurõ esary exĩko mana tuna konõto ehpio.
Moroto wapu tõ opyime exĩko,
esary ehpio exĩko Xitõ po.

14 "Isakaa jumẽtu jamihme exikety sã mana,
typorohse tynarotyã asakoro rãnao.
15 Nono kurã tonese ahtao eya,
tosaryme kurã oserematohme,
toraximase ynororo imehnomo a omoxinety ritohme ĩpatarãnaka.
Onykerekeremara erohnõko mana imehnõ namotome.

16 "Tã tyekyry tõ tuisaryme exĩko mana.
Imehnõ oxiekyry tõ sã exĩko mana,
Izyraeu tõ ekyry samo.
17 Okoi sã exĩko mana osema ehpio,
orihmatõ samo osema ehpio exikety,
kawaruhtainy esekane samo;
Mokyro kawaru po ytokety emapotohme ĩkakoxi.

18 "Ritonõpo Jesemy,
ypynanopyry oya eraximãko ase!

19 "Kate tõ maro atatapoĩko omato kõ mana.
Yrome imeĩpo toto ekahmãko mana.

20 "Asea nonory po tykyrysã kurã exĩko mana, tonahsẽme.
Tuisa tõ napyryme exĩko mana.

21 "Napatari kapau sã exĩko mana,
jarao tururume ytokety samo,
tumũkue nupunato exikety samo.

22 "Joze, wewe eperytakety sã mana
tuna enatyry pũto.
Itamurume eperytãko mana.
Amoriry apuru motye exĩko mana.
23 Epetõkara iiryhmãko mã toto zehnotokõ samo.
Typyre ke ekahmãko mã toto,
taky tõ pyrou tõ maro.
24 Yrome poremãpyra mana.

Ipyre jamihme emary po mana.
Aporykõ jamihme ro
tyjamihtanohse Ritonõpo a,
jamihme Exikety a, Jako Esemy a;
Esety Topuimo, Izyraeu Ewomane.
25 Ritonõpo, omy Esẽ, ãkorehmãko mana,
jamihmehxo Exikety kure rokẽ orĩko mana.
Kapu ae kurãkõ ekarõko mana.
Tuna kurohtae kurãkõ ekarõko mana.
Oeky tõ tuhke ekarõko mana.
Opoenõ roropa ekarõko mana tuhke.
26 Tonahsã itamurume ekarõko mana,
ekuru tõkehko roropa,
kurãkõ ypy tõ poe moino ro exikety poe
kurãkõ ekarõko mana.
Otyro tõkehko, kurãkõ ypy tõkehko po exiketomo.
Emero kurãkõ exĩko Joze zupuhpyry pona parimã sã zupuhpyry po,
exĩko mana tymenekase ynororo irui toh tae.

27 "Pẽjamĩ kaikuximome exĩko mana,
kaikuxi sã exĩko, zehno exikety samo.
Ẽmepyryme toh apoĩko mana.
Kokonie pukuro zoh nae ro mana ekamotohme."
28 Moxiã mã 12mãkõ oxiekyry tõme Izyraeu poenomo. Morara tykase jũkõ tumũkuru tomo a kure tyripose toto ahtao. Atatakomino typoenomo a tõturuse tõsekazumaryme.

Jako orihtopõpyry
29 Morarame ynara tykase Jako tumũkuru tomo a:
— Orihnõko ase. Ytõko ase wekyry tomo a. Jekepyry zonẽtoko papa tõ esaka oramãka, Eporõ, heteu tupĩpyry po,
30 Makapera po, Mãre poe xixi tũtatoh wino, Kanaã nonory po. Moro Aparão nepekatyhpyry Eporõ wino, oramã topu, tupito maro tyekyry ekepyry zonẽtohme.
31 Moroto Aparão ekepyry tonẽse, ipyty Sara maro; Izake roropa ipyty Repeka maro; moroto Reia ekepyry tonẽse ya.
32 Moro tupito oramã maro topekahse heteu tomo a.
33 Tõturukehse Jako ahtao tumũkuru tõ maro tohrame toehse ropa ynororo tynyhtoh po, mame toorihse rahkene. Zuzenu toytose oseporyse tyekyry tõ maro, aorihtyã esaka.

50

1 Tumy ekepyry pona tõtomase Joze, ihnamõko, xitãko, ẽmyty pohnõko tyxityme.
2 Mame tumy ekepyry pona opi tyripose opi warõkomo a, motara ehtohme, okyna ehtohme.
3 40me ẽmepyry taropose eya xine moro poko. Toipe toto moro samo tokepyry epinopyry poko. Mokaro tokepyrykõ pona opi rise toto, motara ehtohme. Mame Ejitu põkomo a 70me ẽmepyry pona tyhnamose.
4 Moromeĩpo tyhnamokehse toto ahtao tõturuse Joze imehnõ tuisa akorehmananomo a. Ynara tykase ynororo.
— Ajohpãme sã jomihpyry arotatoko tuisa konõto a. Ynara kahtoko eya:
5 "Orihpyra ro tahtao, tyripose ywy papa a ekepyry zonẽtoh poko, tunukurãkahpyry aka Kanaã po. Ajohpãme sã ytõko ase aporo papa ekepyry zonẽse. Imeĩpo oehnõko ropa ase," kaxiko, tykase Joze.
6 Ynara tykase tuisa:
— Ytoko, omy ekepyry zonẽta, aomihpyry ae ro zonẽta morotona.
7 Morarame toytose Joze tumy ekepyry zonẽse. Imaro toytose tuisa akorehmananomo te, tuisa tapyĩ tao erohketomo te, Ejitu põkõ tuisary tomo, enara.
8 Toytose roropa Joze tapyĩ taõkomo, irui tapyĩ taõkõ roropa Jako ekyry tomo, enara. Tynomose eya xine Kosẽ po poetohti tomo te, kaneru tomo te, poti tomo te, pui tomo, enara.
9 Toytose roropa orutua komo kawaru po te, kahu ao te, oximõmãkõ tuhke.
10 Toeporehkase toto ahtao Atate pona, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino tiriiku poko erohtoh pona, tyxitase toto, ihnamõko okynahxo. 7me ẽmepyry taropose Joze a moroto tumy hnamory poko.

11 Mokaro ixitarykõ eneryke tyya xine: “Tõsenuruhkase moro põkomo mokaro Ejitu põkõ
xitary etaryke tyya xine.” Naeroro moro tosehpase eya xine Apeu-Miziraĩme.
12 Moro sã toehse Jako poenomo, tumykõ ekepyry poko, aomihpyry ae ro.
13 Ekepyry tarose eya xine Kanaã pona. Tonẽse ynororo eya xine oramãka, Makapera
po, Mãre poe xixi tũtatoh wino, tupito po, Aparão nepekatyhpyry po. Topekahse eya Eporõ,
heteu a, tyekyry ekepyry zonẽtohme.
14 Moromeĩpo ekepyry tonẽkehse ahtao, toytose ropa toto Ejitu pona, Joze, irui tõ maro,
tymarõkõ maro emero, enara.

Joze ehtopõpyry poko

15 Morarame jũkõ toorihse ahtao, ynara tykase Joze rui tomo:
— Otarame Joze kyzehno xine, kuãnohtorỹko mana taosanumatopõpyry mỹpõko mana,
tykase toto oseya rokene.
16 Naeroro tõmirykõ taropose Joze a. Ynara tykase toto:
— Orihpyra ro papa ahtao,
17 taropose yna ekaropose oya ynara: “Ajohpãme sã yna rypyry ikorokapoko, zae pyra
yna ehtopõpyry amaro.” Naeroro ekaropõko ynanase oya, yna rypyry ikorokapoko, popyra
yna ehtopõpyry amaro, ynara exiryke: Ritonõpo, omy Esẽ poetoryme ynanase.
Mokaro omiry totase ahtao Joze a tyxitase ynororo.
18 Moromeĩpo irui tõ tooehse eya. Toepuise toto Joze ẽpataka. Ynara tykase:
— Taro ynanase, opoetoryme.
19 Yrome tozuhse toto Joze a. Ynara tykase ynororo:
— Enaromyra ehtoko. Oty kara ase opoko xine.
20 Ajohpe pyra, mosenetuputyatose josanumatoh poko repe. Yrome moro popyra ehtoh
tymyakãmase Ritonõpo a kure ehtoh ke. Moro enẽko matose seromararo. Tuhkãkõ
typynanohse Ritonõpo a orihpyra toto ehtohme.
21 Enaromyra ehtoko. Opynanohtorỹko ase opoenõkõ maro.
Morara kary etaryke tyya xine, typyno xine Joze exiry eneryke tyya xine, mynyhme
toehse toto tukurohtao xine.
22 Mame moroto ehse Joze Ejitu po, jumy ekyry tõ maro. 110me jeimamyry taropose eya,
23 Eparaĩ mũkuru tõ, ipakomotyã roropa tonese eya. Tonao tapoise toto eya typoenõme,
typary Makia mũkuru tõ roropa. Manase mũkurume Makia kynexine.
24 Morarame ynara tykase Joze takorõ tomo a, turui tomo a roropa:
— Orihsasaka ywy. Yrome Ritonõpo opynanohtorỹko mana. Aarotorỹko ropa ynororo
taroino, imepỹ nonory pona, tynenepohpyry Aparão a, Izake a, Jako a, enara.
25 Mame toto omiry tokaropose Joze a, tyekyry tomo a, ynara tykase:
— Ynara enetupuhnõko ase, Ritonõpo ãkorehmatorỹko mana, oytotohkõme taroino.
Morara toehse ahtao jekepyry arotoko amaro xine.
26 Mame toorihse Joze 110me jeimamyry taropose ahtao eya. Ekepyry topinohse opi ke
motara ehtohme. Mame okepy ẽ aka ekepyry tyrise eya xine Ejitu po.

EXUTU
Izyraeu tõ Esyryhmatopõpyry Ejitu poe
Éxodo
Ekarotopo

Sero *Exutu* kary tũtatopõpyry. Ynara ekarõko: 1) Izyraeu tõ ytotopõpyry Ejitu poe, namotome toto ehtopõpyry poe; 2) Aytotopõpyry poko ypy Xinai pona; 3) Ritonõpo a tõmiry etapotopõpyry Izyraeu tomo a ypy Xinai po tõmipona toto ehtohme; 4) Tapyi Kurã ritopõpyry Izyraeu tomo a Ritonõpo eahmatohme, Ritonõpo omiry poko oturuketõ erohtohme, eahmary poko roropa zae rokẽ toto ehtohme.

Sero ekarõko roropa Ritonõpo nyrihpyry poko Izyraeu tomo a, orẽpyra toto ehtohme. Moeze poko ekarõko roropa, Ritonõpo nymenekahpyry typoetory aroneme. Tykohmase Moeze ahtao tosetyme ynara tykase Ritonõpo eya: Ywy Ase. Jesetyme Ywy Ase. 10me inyripohpyry tokarose eya roropa Aomipona toto ehtohme (Exutu 20).

Sero pape ao

Izyraeu tõ pynanohtopõpyry Ejitu tõ namotome ehxĩpo *1.1—15.21*
Tuna Tahpiremã poe ypy Xinai pona *15.22—18.27*
Ritonõpo Nyripohpyry, Inetapohpyry, enara *19.1—24.18*
Ritonõpo Tapyĩ Kurano, inamorepatoh eahmary poko *25.1—40.38*

Izyraeu tõ etuarimatopõpyry Ejitu po

1 Mame Jako mũkuru tõ toytose tumykõ maro Ejitu pona tytapyĩ taõkõ maro. Ynara toh kynexine:

2 Rupẽ te, Ximeão te, Rewi te, Juta te,

3 Isakaa te, Zepurõ te, Pẽjamĩ te,

4 Tã te, Napatari te, Kate te, Asea, enara.

5 Jako poenõ maro ipakomotyã maro atapona 70me kynexine. Imũkuru Joze toytose apitoryme Ejitu pona.

6 Morarame okynahtao toorihse Joze, irui tõ roropa emero, zakorõ roropa. Imehnõ roropa toorihse emero mokaro zumakahpõkomo.

7 Yrome Jako mũkuru tõ, ipakomotyã roropa Izyraeu tõ toemũkuase tuhke. Tomãse toto. Jamihme toehse roropa toto. Tãtahpahse toto Ejitu nonory punero.

8 Moromeĩpo imepỹ tuisame toehse Ejitu esẽme. Joze ehtopõpyry poko tuaro pyra kynexine ynororo ipunaka.

9 Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:

— Enetoko ke! Mokaro Izyraeu tomo jamihme mã toto. Kymarokõ motye emãnõko roropa mã toto.

10 Imepỹ nonory põkõ maro kuosetaparykohtao otarame kuepetõkara maro osepeme exĩko mã toto. Toto akorehmãko kyporemãkaporykõ poko. Mame kurumekatorỹko otarame mã toto. Naeroro tuaro sehtone toto poko. Emãpyra syripotone toto.

11 Morara exiryke Izyraeu tõ rohmanohponanõ tyrise Ejitu põkomo a tõmipona xine Izyraeu tõ ritohme te, yronymyryme toto rohmanohpotohme, erohtoh tupimã ke. Morarame pata tõ tyrise eya xine: Pitom te, Ramese roropa, tonahsã kurãkatohme Ejitu tuisary a.

12 Yrome itamurumehxo tyrohmanohpose toto ahtao Ejitu põkomo a itamurumehxo Izyraeu tõ tomãse. Toto zuno toehse Ejitu põkomo,

13 naeroro topehke pyra typoetoryme toto tyripose eya xine. Orẽpyrahxo tyrohmanohpose toto eya xine.

14 Toetuarimase toto toerokurukõ poko; omoxinety puimary poko te, tijoro tõ riry poko, tapyi tõ riry poko te, tupito tõ arykary poko, enara. Emero poko toerohse toto ahtao ro, toto zehno sã esẽkõ kynexine, popyrahme sã toto tyrise eya xine.

15 Mame ynara tykase tuisa Xipara a, Pua maro Izyraeu nohpory tõ onurumapotõkomo a:

16 — Izyraeu nohpory akorehmaryhtao oya xine enururu poko ynara tyritoko: tonuruse orutuame ahtao etapako; yrome nohpome ahtao onetapara ehtoko. Ah isene nexino.

17 Yrome Ritonõpo tonetupuhse eya xine. Naeroro tuisa omipona pyra toh kynexine. Orutua kõ tonuruse ahtao typynanohse toto eya xine.

18 Naeroro tuisa a onurumapotõkõ tykohmapose tyya ekaropotohme eya xine. Ynara tykase ynororo:

— Oty katoh morara myritou? Oty katoh enurusenã orutua kõ pynanohnõko matou?

19 Ynara tykase toto:
— Mokaro Izyraeu tõ nohpo tõ Ejitu tõ nohpory sã pyra mã toto. Tupime pyra enurũko mã toto. Eporehkara ro yna ahtao, poeto tõ enurũko mã toto.
20-21 Ritonõpo omipona se onurumapotõkõ exiryke, kure tyrise toto Ritonõpo a. Oximaro tyrise Ritonõpo a jekyry tõ maro; tynioke, typoenõke, enara.
Mame Izyraeu tõ tomãse itamurume. Jamihme toehse roropa toto.
22 Mame ynara tykase tuisa, typoetory tomo a emero:
— Izyraeu mũkuru tõ enurusenã kõ ematoko tuna Niro kuaka. Nohpo tõ ipynanohtoko isene toto ehtohme.

2

Moeze enurutopõpyry poko

1 Morarame orutua kynexine, Rewi parỹpyryme exikety. Typytase ynororo nohpo, Rewi parỹpyrymã maro.
2 Mame poetoẽme toehse mokyro nohpo. Toemũkuase ynororo, orutua kurã potume. Tumũkuru kurã eneryhtao tyya tonẽse ynororo eya oseruao nuno ehtoh pona.
3 Morarame tumũkuru zonẽtoh pune pyra toehse ahtao ruto tapoise eya arumaimo risemy, mame tapuhse eya azawa ke. Moro aka tumũkuru tyrise eya, inomotohme nakuaka tuna ehpikoxi, sapisapirimoh taka.
4 Aoryxiry tehme kynexine ameke rokẽ typiry eraseme.
5 Mame Ejitu tuisary ẽxiry toytose nakuataka epyse, ipoetory tõ ytoytoryhtao ehpikuroko. Mame ruto tonese nohpo a sapisapirimoh tao. Typoetory a moro tonehpose tyya enetohme.
6 Ruto totapuruhmakase tuisa ẽxiry a. Poeto pitiko tonese eya, xitãko. Nupunato tonese eya. Ipyno toehse ynororo, ynara tykase:
— Izyraeu tõ mũkuru mose ro.
7 Morarame poeto pitiko oryxiry tõturupose tuisa ẽxiry a. Ynara tykase:
— Zuãtanohne se hma? Nohpo Izyraeu mã enehpõko ha suhsu ẽponeme, ãkorehmatohme? tykase.
8 — Ỹ, enehta, tykase tuisa ẽxiry eya.
Naeroro aoryxiry toytose poeto ẽ enehse. Tonehse eya rahkene.
9 Mame ynara tykase tuisa ẽxiry eya:
— Mose, poeto pitiko, aroko zuãtanohtohme umũkurume. Oepehmãko ase oerohtamitume.
Naeroro tumũkuru tarose eya zuãtanohtohme.
10 Imeĩpo tuãtase poeto ahtao, tarose eya tuisa ẽxiry a. Tuisa ẽxiry mũkurume toehse ynororo. Tosehpase ynororo Moezeme eya ynara karyke:
— Mose anymyase nakuae.

Moeze epatopõpyry Ejitu poe

11 Morarame tuãtase Moeze ahtao tutũtase ynororo osenuhmase, tyekyry tõ enese. Mame Izyraeu tõ rohmanohpotoh tupimã poko tonese eya. Tyekyry pipokuru Ejitu pono a tonese roropa eya. Tyekĩtapãse ynororo.
12 Tỹkakoxi tõsenuhmase Moeze. Imehnõ pyra kynexine moroto. Mame mokyro Ejitu põ totapase eya. Ekepyry tonẽse eya isawã htaka rokene.
13 Yrokokoro toytose ropa ynororo osenuhmase ropa. Izyraeu tõ tonese eya asakoro. Atatapoĩko toh kynexine. Mame tõturupose Moeze zae pyra exikety a. Ynara tykase ynororo eya:
— Oty katohme oekyry pipohnõko mah? tykase Moeze.
14 Tozuhse ynororo eya:
— Onoky omi poe yna zupokãko mahno? Yna tuisaryme awahtao sahmo? Jetapary se hmahno ahno etapatopõpyry sã oya?
Mame enaromỹke toehse Moeze. Ynara tõsenetupuhse ynororo: “Tuaro toehse mã toto ynyrihpyry poko.”
15-16 Mame zuaro toehse Ejitu tõ esẽ ahtao Moeze nyrihpyry poko, etapary se toehse ynororo, yrome toepase Moeze Ejitu poe Mitiã pona, moroto ehse.
Jetoro, Ritonõpo maro oturuketyme kynexine Mitiã po. Tõxike kynexine ynororo 7me, nohpo tomo. Morarame Moeze typorohse kynexine tuna eutary pũto. Mokaro nohpo tõ tooehse tuna anỹse toky tõ ohpatoh pehkatohme, kaneru tõ ohpatohme poti tõ maro, tumykõ eky tomo.
17 Mame imehnõ kaneru tõ ekahmananõ toeporehkase Jetoro ẽxiry tõ ererehse toto aropotohme morotoino. Yrome Moeze towõse. Towomase toto eya. Tuna tanỹse eya toto eky tõ ohpatohme.

18 Mame toytose ropa toto tumykomo a. Jũkõ tõturupose eya xine:

— Oty katohme axĩ moehtou ropa, kohmãpyra ahtao ro seroae? tykase.

19 — Orutua tooehse, Ejitu pono. Eya towomase yna imehnõ toky tõ nahpananõ winoino. Tuna tanỹse eya yna okurume, yna eky tõ okurume roropa, tykase toto.

20 — Otoko hnae ynororo? tykase Jetoro. — Oty katohme mokyro tynomose oya xine moroto? Ytotoko mokyro enehtohme autuhtohme kymaro xine.

21 Mame Moeze toahmase Jetoro a moroto aehtohme tymaro xine. Naeroro moroto tõsesarise Moeze kynexine. Mame tõxiry Zipora tokarose eya jumy a ipytyme.

22 Mame toemũkuase Moeze ahtao, tumũkuru tosehpase eya Jeresõme. Ynara tykase ynororo:

— Katonõme ase taro imehnõ nonory po.

23 Imeĩpo Ejitu tuisary toorihse. Yrome Izyraeu tõ etuarimãko ro, pusuh ãko toh kynexine. Topehke pyra toerohse toto Ejitu tõ tuisary poetoryme. Tyxitase toto, takorehmanekõ ekaroporyme Ritonõpo a.

24 Mokaro pusuhkatoh totase Ritonõpo a. Wenikehpyra kynexine tõmihpyry poko Aparão a te, Izake a te, Jako a, enara.

25 Izyraeu tõ rohmanohpotoh topehke pyra tonese Ritonõpo a. Toto pynanopyry se kynexine ynororo.

3

Ritonõpo oturutopõpyry Moeze a

1 Moroto toerohse Moeze, tymeretamuru eky tõ poko. Imeretamuru, Jetoro, Ritonõpo maro oturuketyme kynexine Mitiã po. Eky tõ tynahpase eya, kaneru tomo, poti tõ maro. Mame toto tarose Moeze a mya ona poro, ypy Xinai myhtokoxi. Moro ypy tymenekase Ritonõpo a, tosaryme ehtohme kurãme.

2 Moroto tõsenepose Ritonõpo nenyokyhpyry Moeze a, apoto samo. Pika zatyry tonese Moeze a tororo ãko, yrome ezehpyra kynexine.

3 Moro eneryke tyya toemynyhmase ynororo. “Otãto puhkoke pika ezehpyra nae? Enetã aporo,” tykase ynororo tukurohtao rokene.

4 Morarame enese toytose Moeze. Ameke pyra toehse ynororo ahtao taomirose Ritonõpo a pika wino. Ynara tykase ynororo:

— Moeze! Moeze!

— Taro ase, tykase Moeze.

5 Ynara tykase Ritonõpo eya:

— Oetypohko moroto! Asãtajã tõ touko. Sero osa jesaryme kurã nase.

Mame ynara tykase Ritonõpo eya:

6 — Ywy ase Ritonõpo atamuru tõ Esemy, Aparão te, Izake te, Jako, enara. Toto esẽkõme ase, tykase.

Morara kary etaryke tyya tonuru tapuruse Moeze a tomary ke. Osenuhmara toehse ynororo tõserepyryke, Ritonõpo enery zuno toexiryke.

7 Mame ynara tykase Ritonõpo:

— Ypoetory tõ tuarimapory tonese ya Ejitu põkomo a. Toto omiry totase roropa ya typynanohnekõ ekaropory, toto rohmanohponanõ pokoino. Zuaro ase toto etuarimary poko.

8 Morara exiryke tyhtose ywy toto pynanohtohme Ejitu tõ wino, toto arotohme Ejitu poe nono konõto pona, nono kurano. Moroto nono kure mana, otyro zamaro mana. Moroto kananeu tõ nae te, heteu tomo te, amoreu tomo te, perizeu tomo te, heweu tomo te, jepuseu tomo, enara.

9 Ypoetory tõ xitary totase ya rahkene, typynanopyrykõ ekaropotopõpyry ya. Toto ryhmary Ejitu tomo a tonese roropa ya.

10 Seromaroro aaropõko ase Ejitu tuisary a, ypoetory tõ enehtohme oya Izyraeu tomo, Ejitu poe.

11 Yrome ynara tykase Moeze Ritonõpo a:

— Tuisame pyra ase, jamihme pyra exiketyme roropa. Otãto ytõko ywy oturuse Ejitu tõ tuisary a, morotoino Izyraeu tõ enehtohme?

12 Ynara tykase Ritonõpo:

— Amaro exĩko ase. Ypoetory tõ enepyryhtao oya Ejitu poe, sero ypy pona oehnõko matose jeahmase. Morara toehse ahtao tuaro exĩko matose ywy roro kuenyohno.

13 Yrome ynara tykase Moeze:

— Jytoryhtao oturuse Izyraeu tomo a, ynara karyhtao eya xine: “Ritonõpo kytamuru tõ Esemy a tonyohse ywy oya xine.” Ynara ekaropõko mã toto: “Onoky mokyro esety?” Otara ãko ywy eya xine?

14 Ynara tykase Ritonõpo:

— Ywy ase. Jesety Ywy Ase, tykase.

Mame ynara tykase roropa:

— Ynara ãko mase eya xine: “Ywy Ase jenehpoase oya xine.

15 Ritonõpo, atamuru tõ Esemy: Aparão Esemy te, Izake Esemy te, Jako Esemy roropa jenehpoase oya xine. Sero esety nase jũme. Taroino apakomotyã wenikehpyra mã toto sero esety ke Ritonõpo esehtõko mã toto.”

16 — Ytoko, Izyraeu tõ tamuximãkõ oximõme enehpoko. Zuruko toto ypoko. Ynara kaxiko eya xine: “Ritonõpo, atamuru tõ Esemy, Aparão Esemy te, Izake Esemy te, Jako Esẽ roropa nosenepoase ya. Ynara nase ya ourutohkõme: ‘Oetuarimarykõ tonese ya. Oryhmarykõ poko Ejitu põkomo a zuaro ase.

17 Naeroro ynara tyrĩko ase, aarotorỹko ase Ejitu poe, oryhmatohkõ poe nono kurã pona, otyro zamaro ehtoh pona, kananeu tõ nonory pona; heteu tõ, amoreu tõ, perizeu tõ, heweu tõ, jepuseu tõ nonory pona, enara.’ ”

18 — Õmiry etãko ypoetory tõ mana. Imeĩpo Izyraeu tõ tamuximãkõ maro ytõko mase Ejitu tuisary zuruse. Ynara kahtoko eya: “Ritonõpo epereu tõ Esemy a tõsenepose yna a. Seromaroro ah ynanytoxi ona pona ahno esaka pyra, oseruao ẽmepyry yna ytory poko. Moroto okyno zahkãko ynanase ynanekaroryme Ritonõpo yna Esemy a.”

19 — Yrome zuaro ase, mokyro Ejitu tõ esẽ morara onyripopyra jahtao yjamitunuru ke aaroporykõ se pyra exĩko mana.

20 Morara exiryke yjamitunuru enepõko ase eya xine. Iiryhmatohkõ enehpõko ase Ejitu tõ wãnohtohme. Moromeĩpo aaropotorỹko ituisary mana Ejitu poe.

21 — Ozehno xine pyra Ejitu põkõ rĩko ase. Mame oytorykohtao Ejitu poe tymõkomoke kurã ke ytõko matose.

22 Izyraeu tõ nohpo tõ ekaropõko tykatonomory a, Ejitu põkomo a, parata risemy te, uuru risemy te, upo roropa opoenõkomo a amurutohme. Morara Ejitu tõ mõkomory arõko matose oytorykohtao.

4

Moeze tyjamihtanohse Ritonõpo a

1 Morarame ynara tykase Moeze Ritonõpo a:

— Yrome otarame zae jehtoh onenetupuhpyra Izyraeu tõ tamuximãkõ exĩko mana. Otarame jomiry etary se pyra exĩko mã toto. Otarame, “Ajohpe, Ritonõpo osenepopyra nase oya,” ãko mã toto.

2 Naeroro ynara tykase Ritonõpo:

— Oty moro oemahpo?

— Ymyxiry, tykase Moeze.

3 — Emako nono pona, tykase Ritonõpo.

Tomase ahtao eya okoime tanyhtase imyxiry. Toepase Moeze okoi kurũke.

4 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Arokyry poko apoiko oemary ke.

Morarame okoi tapoise Moeze a arokyry poko. Tanyhtase ropa imyxiryme ropa emahpo.

5 Mame ynara tykase Ritonõpo:

— Morara tyriko Izyraeu tõ neneryme tuaro toto ehtohme Ritonõpo itamurukõ Esẽkõ, Aparão Esemy te, Izake te, Jako enara Esẽkõ nosenepoase oya.

6 Ynara tykase ropa Ritonõpo Moeze a:

— Seromaroro oemary tyriko opuroh pokoxi.

Aomi poe morara tyrise Moeze a. Mame tomary touse ropa ahtao eya orukoimo panõ toehse emary poko. Ekurãkapỹme sã toehse.

7 — Oemary tyriko ropa opuroh pokoxi, tykase Ritonõpo.

Tyrise eya. Mame touse ropa ahtao eya, emary kure ropa toehse tupũ osemazuhme aexihpyry samo.

8 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:

— Onyrihpyry yjamitunuru ke apitorymã eneryhtao Izyraeu tomo a, oenetupuhpyra toto ahtao zakorõ tyriko. Oenetupuhnõko mã toto.

9 Yrome moro asakoro onyrityã yjamitunuru ke eneryhtao eya xine, onenetupuhpyra ro toto ahtao, õmiry etary se pyra roropa toto ahtao, tuna anỹko Niro kuae aekuãtohme nono pokoxi. Munume anyhtãko moro tuna mana.

10 Ynara tykase Moeze Ritonõpo a:
— Ritonõpo, moino ro tupime jotururu ya. Seromararo oturũko mase ya. Yrome morararo ywy, tupime ro ya jotururu. Otupĩko ywy jotururuhtao.
11 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:
— Onoky myta ekarõko ahno a? Onoky ahno tyripõko otato pyra te, sekere kara roropa? Onoky imehnõ rĩko tonure te, tonurẽkara roropa? Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
12 Naeroro ytoko. Ãkorehmãko ase õtururu poko. Õturutoh ekarõko ase oya.
13 Yrome Moeze a tozuhse. Ynara tykase:
— Arypyra, Ritonõpo. Ajohpãme sã imepỹ aropoko.
14 Tohne toehse Ritonõpo Moeze poko. Ynara tykase eya:
— Otara ãko mah orui Arão poko, Rewi parỹpyry? Otupipyra ynororo tõtururuhtao. Zuaro ase. Oehnõko mana oenese seromararo. Tãkye exĩko mana oeneryhtao.
15 Oturũko mase Arão maro. Zurũko mase aoturutohme. Ãkorehmatorỹko ase õtururukõ poko te, ãmorepatorỹko ase onyririkõ poko.
16 Mame õmiry ekarõko mã ynororo ahno netaryme. Ritonõpo sã exĩko mase, õmiry ekarory poko eya, ahno zurutohme.
17 Sero omyxiry aroko amaro. Ike yjamitunuru enepõko mase.

Ejitu pona Moeze ytory ropa

18 Mame toytose Moeze tymeretamuru, Jetoro tapyĩ taka. Ynara tykase:
— Ytoxi Ejitu pona ropa wekyry tõ enese. Toto enery se ase isene ro toto ahtao.
— Ỹ, kure rokẽ ytoko, tykase Jetoro.
19 Mitiã nonory po Moeze ahtao ro, morara tykase Ritonõpo eya:
— Ytoko ropa Ejitu pona. Mokaro, oetapary se aehtyã toorihse mã toto.
20 Mame typyty tyrise Moeze a jumẽtu pona, tumũkuru tõ roropa. Toytopitose ropa toto Ejitu pona. Tymyxiry tarose Moeze a tomahpo, Ritonõpo naropohpyry.
21 Tõturuzomose ropa Ritonõpo Moeze a. Ynara tykase:
— Yjamitunuru ekaroase oya enepotohme te, enetupuhpotohme. Toeporehkase awahtao Ejitu pona yjamitunuru enepõko mase morotõkõ tuisary ẽpataka. Yrome mokyro ripõko ase aosenetupuhtoh tũpore. Ypoetory tõ Izyraeu anaropopyra exĩko mã ynororo moro poe.
22 Mame mokyro zurũko mase, ynara ãko ywy, Ritonõpo oya: “Izyraeu tõ umũkurume mana, apitorymano.
23 Kuuruase, ah umũkuru nytono jeahmase. Yrome anaropopyra mexino. Morara exiryke omũkuru apitorymã etapãko ase.”
24 Mame aytoryhtao Ejitu pona, totypohse Moeze tytapyĩ taõkõ maro moroto ẽmehtohme. Mame tõseporyse Ritonõpo Moeze etapatohme repe.
25 Mame topu taere exikety tapoise ipyty Zipora a. Tumũkuru aĩpotapihpyry tysahkase eya. Moro tomase eya Moeze pupuru pona, ynara tykase ynororo:
— Ynio mã munuhpe exiketyme mase ya.
26 Morara tykase eya aĩpotapihpyry sahkary pokoino. Naeroro Moeze typynanohse Ritonõpo a, iseneme ehtohme.
27 Morarame ynara tykase Ritonõpo Arão a:
— Ytoko osẽpatakamase Moeze maro ona pona.
Toytose ynororo. Tõsẽpatakamase toto ypy Xinai po. Typohse ynororo eya.
28 Mame Arão turuse Moeze a Ritonõpo omihpyry emero, taropose tahtao Ejitu pona toytotohme ropa. Turuse roropa eya Ritonõpo nyripohpyry poko tyjamitunuru ke.
29 Mame Arão maro toytose Moeze Ejitu pona. Tõximõse toto Izyraeu tõ tamuximãkõ maro emero.
30 Mame toto turuse Arão a, Ritonõpo omihpyry Moeze a. Mame Ritonõpo nyripohpyry tyrise Moeze a Ritonõpo jamitunuru enepotohme eya xine.
31 Tonetupuhse eya xine. Mame tuaro toehse toto ahtao Ritonõpo oepyry poko tyya xine toetuarimarykõ eneryke eya, toepuise toto Ritonõpo eahmaryme eya xine.

5

Ejitu tuisary zurutopõpyry Moeze tomo a

1 Moromeĩpo toytose Moeze tõ Arão maro oturuse Ejitu tuisary maro. Ynara tykase toto eya:
— Ynara ãko Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ oya: “Ah ypoetory tõ nytõ toto ona pona, ahno esaka pyra otuhtoh konõto ritohme, toto oseahmatohme jeahmaryme.”
2 — Onoky mokyro, Ritonõpo? tykase tuisa. — Oty katohme aomiry etãko ha, Izyraeu tõ aropory poko ona pona? Mokyro Ritonõpo waro pyra ase. Izyraeu tõ anaropopyra ase taroino.

3 Ynara tykase Moeze tõ, Arão maro eya:
— Ritonõpo, epereu tõ Esẽ nosenepoase yna a. Naeroro ah ynanytoxi oseruao ẽmepyry ae ona pona, yna eky tõ zahkatohme ynanekaroryme Ritonõpo yna Esemy a. Ytopyra yna ahtao yna enahkãko mana tyrohsẽ ke, etonatoh ke, enara.
4 Ynara tykase Ejitu tõ tuisary Moeze tomo a, Arão maro:
— Oty katoh ypoetory tõ akorekehkãko hmatou? Ypoetory tõ topehke pyra erohketõ aropoko ropa toerohtohkõ pona ropa.
5 Ynara tykase roropa ynororo:
— Enetoko ke, tuhkehxo matose toehse. Oty katoh aerohtohkõ rumekapõko matou oserematohme rokene?
6 Moro ẽmepyry ae ro Izyraeu tõ tyrohmanohpose itamurumehxo tuisa a. Ynara tykase ynororo irohmanohponanomo a, erohketõ tuisary tomo a roropa:
7 — Taroino onahpoty onekaropyra ehtoko erohketomo a tijoro tõ ritohme. Ah nytõ toto tamoreme xine, onahpoty zupiry poko, anỹtohme eya xine.
8 Yrome tijoro tuhke tyripoko eya xine apitoryme toto nyrityã samo. Toiro tijoro onyripyra ahtao eya xine, toto wãnohnõko matose. Akĩme mã toto. Naeroro kohtãko mã toto: "Ehmaropa okyno zahkatohme kynekarorykõme Ritonõpo a," ãko mã toto.
9 Naeroro yronymyrymehxo irohmanohpoko toto, erohkehpyra toto ehtohme, oseremara toto ehtohme, ajohpe ehtoh onetara toto ehtohme, tykase tuisa.
10 Mame mokaro irohmanohponanomo, erohketõ tuisary tõ roropa tutũtase Izyraeu tõ zuruse. Ynara tykase toto eya xine:
— Tuisa ynara nase: taroino onahpoty onekaropyra mana oya xine.
11 Aomi poe amarokõ, amoreme xine, onahpoty zupĩko, anỹtohme. Yrome tuhke tijoro rĩko ro matose apitoryme tuhke onyrityãkõ samo.
12 Morara exiryke sapararahme toytose toto Ejitu nonory poro onahpoty apoitohme tyya xine, tiriiku zoko roropa ipuhturu tapoise ahtao esẽkomo a.
13 Mame kokoro rokẽ Izyraeu tõ tãtarypose irohmaponanomo a tijoro riry poko, tuhke tyripotohme eya xine, apitoryme toto nyrityã samo onahpoty tokarose ahtao eya xine.
14 Izyraeu tõ tamuximãkõ typitypipohse irohmaponanomo a. Tõturupose toto eya xine. Ynara tykase toto:
— Oty katohme tuhke hkopyra tijoro tõ rĩko hmatou? apitorymã sã pyra?
15 Mame Izyraeu tõ tamuximãkõ toytose ekaropose tuisa a. Ynara tykase toto:
— Oty katohme yna ryhmãko mahno? Opoetoryme ynanase.
16 Seromaroro onahpoty onekaropopyra mase yna a. Yrome tuhke tijoro tyripõko ro mã toto yna a. Moro motye yna pipohnõko mã toto. Mokaro, yna rohmanohponanõ zae pyra mã toto.
17 Yrome ynara tykase Ejitu tõ esemy:
— Amarokõ akĩme rokẽ matose. Oerokurukõ se pyra matose. Morara exiryke ekaropõko matose ya oytotohkõ poko oeky tõ zahkatohme onekarorykõme Ritonõpo a.
18 Ytotoko ropa oerohtohkõ pona. Onahpoty onekaropyra oya xine mã toto. Yrome tuhke tijoro rĩko ro matose apitoryme onyrityãkõ samo.
19 Morara kary etaryke tyya xine, Izyraeu tõ tamuximãkõ mã tuaro toehse tupime toehtohkõ poko. Kokoro rokẽ tuhke tijoro tyripose eya xine apitoryme toto nyrityã samo.
20 Moromeĩpo tõturukehse toto ahtao tuisa maro tõseporyse Moeze tõ maro Arão maro. Toto eraximãko toh kynexine.
21 Ynara tykase toto:
— Onyrirykõ enẽko Ritonõpo mana. Awãnohtorỹko mana. Opokoino xine yna zehno tuisa mana, ipoetory tõ roropa yna zehno mã toto. Opokoino xine yna orihmapõko mã toto.

Ritonõpo maro Moeze oturutopõpyry

22 Mame tõturuse ropa Moeze Ritonõpo maro. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, oty katohme opoetory tõ ryhmãko mah? Oty katohme kuenehpoase xiaro?
23 Ynara exiryke: Õmihpyry omi poe tõturupitose jahtao Ejitu tõ tuisary maro, opoetory tõ tyyryhmase eya. Yrome toto onypynanohpyra mekurehno roropa.

6

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Seromaroro ynyriry Ejitu tuisary a enẽko mase. Ynara tyripõko ase eya: ypoetory tõ akorehmãko mana aytorykõ poko. Ỹ, tãtaryporyke toto aropõko mana tynonory rumekatohme eya xine.

Moeze kohmatopõpyry Ritonõpo a

2 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
3 Osenepoase Aparão a te, Izake a te, Jako a roropa Ritonõpo Jamihmehxo Exiketyme. Yrome jesety kurã Oesẽkõme onekaropyra exine eya xine.
4 Jomihpyry ekarone eya xine. Ynara akene: Sero nono ekarõko ase, Kanaã ekarõko ase apakomotyamo a. Moro nono po katonõme sã rokẽ toh kynexine.
5 Seromaroro Izyraeu tõ pusuh kary totase ya. Topehke pyra toto rohmanohpotoh Ejitu põkomo a tonese ya. Wenikehpyra ase jomihpyry poko.
6 Naeroro ynara kahtoko Izyraeu tomo a: "Ywy ase Oesẽkomo. Opynanohtorỹko ase otuarimatohkõ wino Ejitu po. Yjamitunuru ke Ejitu põkõ wãnohnõko ase yronymyryme. Opynanohtorỹko ase.
7 Oritorỹko ase ypoetory tõme. Ywy Oesẽkõme exĩko ase. Tuaro exĩko matose Ritonõpome jexiry poko, Oesẽkõme, opynanopyrykohtao ya otuarimatohkõ wino Ejitu po.
8 Aarotorỹko ase, jomihpyry ae ro Aparão a te, Izake a te, Jako a roropa: 'Sero nono emero ekarõko ase apakomotyamo a,' katopõpyry ae ro. Mame moro nono ekarõko ase oya xine oesarykõme. Ywy ase Oesẽkomo."
9 Izyraeu tõ turuse Moeze a, Ritonõpo omihpyry emero. Yrome onetara toh kynexine, typoremãkapose toto exiryke ikurohtao xine, yronymyryme toto rohmanohporyke Ejitu põkomo a.
10 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
11 — Ytoko, Parao, Ejitu tuisary zuruse: "Ah Izyraeu tõ nytõ toto ononory poe."
12 Yrome ynara tykase Moeze Ritonõpo a:
— Izyraeu tõ jomiry etary se pyra toehse. Mokaro motye jomiry etary se pyra tuisa exĩko mana. Tupime jotururu ya roropa.
13 Mame tõmipona Moeze tõ tyripose Ritonõpo a Arão maro, ynara katohme Izyraeu tomo a, Ejitu tuisary a roropa:
— Yna tonyohse Ritonõpo a, Izyraeu tõ arotohme, Ejitu nonory poe.

Moeze tõ tamuru tomo, Arão maro

14 Ynara mã oxiekyryme exiketomo, Moeze tõ tamuru tomo, Arão maro:
Rupẽ, Jako mũkuru apitorymano toemũkuase asakoropane: Enoke te, Paru te, Ezerõ te, Karami, enara. Mokaro mã Rupẽ ekyry tomo.
15 Ximeão toemũkuase 6me: Jemueu te, Jamĩ te, Oate te, Jakĩ te, Zoa te, Sauu, enara. Sauu eny Kanaã põme kynexine. Mokaro mã Ximeão ekyry tomo.
16 Rewi toemũkuase oseruao: Jeresõ te, Koate te, Merari, enara. 137me jeimamyry taropose Rewi a.
17 Jeresõ toemũkuase asakoro: Ripani te, Ximei, enara. Tuhke tumũkue te, typakõke roropa toehse toh kynexine.
18 Koate toemũkuase asakoropane: Anarão te, Isara te, Eperõ te, Uzieu, enara. 133me jeimamyry taropose Koate a.
19 Merari toemũkuase asakoro: Mari te, Muxi, enara. Mokaro Rewi ekyry tõ kynexine.
20 Anarão typytase tumy oryxiry maro. Toemũkuase toto asakoro: Arão te, Moeze, enara. 137me jeimamyry taropose Anarão a.
21 Isara toemũkuase oseruao: Kora te, Nepeke te, Zikiri, enara.
22 Uzieu roropa toemũkuase oseruao: Misaeu te, Euzapã te, Xitiri, enara.
23 Arão typytase Erisepa maro, Aminatape ẽxiry, Nasõ oryxiry. Toemũkuase toto asakoropane: Natape te, Apiu te, Ereaza te, Itamaa, enara.
24 Kora toemũkuase oseruao: Axia te, Eukana te, Apiasape, enara. Mokaro Kora ekyry tõ kynexine.
25 Ereaza, Arão mũkuru, typytase toiro Putieu ẽxiry maro. Toemũkuase toto toiro: Pineiame. Mokaro oxiekyry tõ tuisary kynexine Rewi ekyry tomo.
26 Arão tõ taropose Ritonõpo a Moeze maro ynara karyke: Izyraeu tõ arotoko Ejitu poe.
27 Toytose ynaroro oturuse Parao, Ejitu tuisary a, Ejitu poe Izyraeu tõ arotohme.

Moeze turuse Ritonõpo a

28 Moeze maro tõturuse Ritonõpo ahtao Ejitu po,
29 ynara tykase ynororo:
— Ywy ase Oesẽkomo. Parao, Ejitu tuisary zuruko emero ynekarory oya.
30 Yrome Moeze a tozuhse. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, tupime ya jotururu. Otãto jomiry etãko tuisa nae?

7

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Ynara tyrĩko ase: ritõme sã orĩko ase tuisa a; orui Arão oturuketyme tyrĩko ase, õmiry ekaroneme.
2 Arão zurũko mase emero ynekarory oya. Mame oturũko ynororo tuisa maro, Izyraeu tõ aropotohme Ejitu nonory poe.
3 Yrome tuisa aosenetupuhtoh tũpore sã tyripõko ase. Mame yjamitunuru ke toto enaroxitapãkãko ase, Ejitu põkomo.
4 Õmirykõ onetara exĩko tuisa mana. Mame mokyro wãnohnõko ase iiryhmatoh ke. Ypoetory tõ arõko ase Ejitu poe, Izyraeu tomo.
5 Mame tuãnohse toto ahtao ya, ypoetory tõ Izyraeu tõ tarose ahtao ya Ejitu poe tuaro exĩko mã toto: Ywy ase Ritonõpo emero Esemy.
6 Mame Ritonõpo nyripohpyry tyrise Moeze a Arão maro, aomihpyry omipona.
7 Tõturuse toto ahtao Ejitu tuisary a, 80me jeimamyry Moeze nae kynexine, Arão 83me jeimamyry nae kynexine.

Arão myxiry

8 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a, Arão maro:
9 — Yjamitunuru enery se Ejitu tuisary ahtao, omoro Moeze, orui zuruko tymyxiry ematohme nono pona tuisa ẽpataka. Okoime anyhtãko mana.
10 Mame morara tyrise Moeze a Arão maro. Toytose toto osẽpatakamase tuisa maro. Tymyxiry tomase Arão a nono pona tuisa ẽpataka oximõmãkõ neneryme. Mame okoime tanyhtase Arão myxiry.
11 Mame pyaxi tõ tykohmase tuisa a, tuarohxo exiketomo. Isaaro tyrise eya xine.
12 Tymyxiry tomase ahtao nono pona pyaxi tomo a okoime tanyhtase toto imyxirykõ roropa. Yrome Arão myxiry a toto myxiry tõ tonahse porehme.
13 Morohne eneryhtao ro tuisa aosenetupuhtoh tũpore ro kynexine Ritonõpo nekarohpyry ae ro. Moeze tõ omiry, Arão maro onymoipyra kynexine.

Iiryhmarykõ apitorymano: tuna tanyhtase munume

14 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Ejitu tuisary aosenetupuhtoh tũpore mana. Ejitu poe ypoetory tõ anaropopyra mana aporo.
15 Kokoro pakeimo mokyro zupiko aytoryhtao Niro kuaka. Omyxiry aroko, okoime tanyhtase aexihpyry. Mame eraximatatoko tuna ehpikoxi.
16 Ynara kaxiko eya: “Ritonõpo epereu tõ Esemy jenehpoase ourutohme: Ah ypoetory tõ nytõ toto ona pona jeahmatohme. Yrome Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra mexino.
17 Seromaroro, ãko Ritonõpo, inyriry eneryke oya Ritonõpome aexiry waro exĩko mase. Tuisa, seromaroro tuna etapãko ase nakuatao, sero ymyxiry ke. Mame sero tuna anyhtãko munume.
18 Kana tõ nakuaõkõ orihnõko mã toto. Sero tuna su ãko mana, tymoke. Mame moro tuna xihpyry enyry se pyra exĩko Ejitu põkõ mana.”
19 Ynara tykase roropa Ritonõpo Moeze a:
— Kaxiko Arão a, tymyxiry anỹtohme tuna tõ poro, iporiry tõ maro, ikuhpo tõ maro, morohne tunary anyhtatohme munume. Ahtao munume exĩko paxiha tõ wewe risẽ ao, oripo tõ topu risẽ ao roropa.
20 Ritonõpo nyripohpyry tyrise Moeze a Arão maro. Tuisa ẽpataka, ipoetory tõ maro tymyxiry tanỹse Arão a, tuna totapase eya nakuatao, munume moro tuna tanyhtase.
21 Kana tõ toorihse, tymoke toehse tuna, su ãko xihpyryme. Tuna onẽsaromepyra toehse Ejitu põkomo. Emero esarykõ po, Ejitu po munume toehse kynexine.
22 Yrome pyaxi tõ a roropa tukuhse ahtao morara tyrise eya xine isaaro. Naeroro tuisa aosenetupuhtoh tũpore ro kynexine. Ritonõpo omihpyry ae ro Moeze tõ omiry Arão maro onymoipyra kynexine.
23 Morarame toeramase tytapyĩ konõto taka ropa, torẽtyke pyra morohne poko.
24 Eutary tõ tahkase Ejitu põkomo a emero, tuna ehpio tuna kurã zupitohme, moro tuna kuaõ onẽsaromepyra toexirykõke.
25 7me ẽmepyry taropose eya xine, tuna Niro totapase ahtao Ritonõpo a.

8

Pororu tomo

1 Moromeĩpo ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Ytoko tuisa zuruse, kaxiko ynara ãko Ritonõpo eya: “Ah ypoetory tõ nytõ toto sero nonory poe jeahmatohme.
2 Toto anaropopyra awahtao awãnohtorỹko ase pororu tõ ke.

3 Tuna Niro pehkãko pororu tõ mana. Moro kuae tũtãko mã toto omõtohme tuisa tapyĩ konõto taka, tuisa nyhtoh taka te, etuety pona te, ipoetory tõ tapyĩ taka te, imehnõ tapyĩ taka te, wyi ritoh aka, ekeitoh aka, paxiha tõ aka wyi riryhtao, enara.
4 Pyhseky ãko pororu tomo opona xine te, ahno pona te, otuisary tõ pona, enara."
5 Ynara tykase roropa Ritonõpo Moeze a:
— Arão zuruko tymyxiry anỹtohme tuna poro te, iporiry tõ po te, pẽkamã kõ po te, pororu tõ kohmatohme nakuae nono po pororu tuhke ehtohme Ejitu nonory po.
6 Mame Ejitu tunary tõ poro tymyxiry tanỹse Arão a. Pororu tõ tutũtase tuna kuae Ejitu nonory pehnõko sã porehme.
7 Yrome pyaxi tõ a roropa tukuhse ahtao pororu tõ tonehpose Ejitu nonory pona.
8 Mame Moeze tõ tykohmapose tuisa a Arão maro. Ynara tykase ynororo:
— Oturutoko Oesẽkõ Ritonõpo a pororu tõ aropotohme ropa yna wino. Izyraeu tõ aropõko ase amaro xine okyno tõ zahkatohme onekarorykõme eya, tykase repe.
9 Ynara tykase Moeze:
— Kure. Tãkye ase jotururu poko Ritonõpo a opoko xine. Kaxiko ya otara ahtao jotururu se hma Ritonõpo a ãkorehmatohme te, opoetory tõ akorehmatohme te, ononory põkõ emero akorehmatohme, pororu tõ aropotohme ropa atapyĩ konõto tae, imehnõ tapyĩ tõ tae roropa, tuna kuao rokẽ toto ehtohme.
10 — Kokoro oturuko ypoko, tykase tuisa.
— Ỹ, morara tyrĩko ase õmihpyry ae ro, tykase Moeze. Mame zuaro exĩko mase; imepỹ isã pyra mana, Ritonõpo rokene Kuesẽkomo.
11 Owino xine pororu tõ ytõko ropa, atapyĩ tõ tae te, otuisary tõ wino te, Ejitu põkõ wino porehme, enara. Tuna Niro kuao rokẽ pororu tõ exĩko mana.
12 Mame tuisa tapyĩ tae tutũtase Moeze tomo, Arão maro. Tõturuse Moeze Ritonõpo a pororu tõ aropotohme ropa, inenehpotyã tuisa wãnohtohme.
13 Mame Moeze omiry totase Ritonõpo a: pororu tõ toorihse tapyi tõ tao te, tupito tõ po te, ona po roropa, enara.
14 Kaetoko tuhke tyrise Ejitu põkomo a, pororu tomo. Su ãko kynexine Ejitu nonory po porehme.
15 Mame pororu tõ toorihse exiry tonese ahtao tuisa a, aosenetupuhtoh tũpore toehse ropa, Ritonõpo nekarohpyry ae ro. Moeze tõ onymoipyra toehse, Izyraeu tõ anaropopyra tokurehse ynororo.

Azamo panono

16 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Kaxiko Arão a: "Nono etapako omyxiry ke." Mame Ejitu nonory po nono anyhtãko azamo panõme.
17 Tymyxiry ke nono totapase Arão a. Mame Ejitu nonory poro emero nono tanyhtase azamo panõme. Ahno poko toehse toto okyno tõ poko roropa.
18 Morara riry tukuhse pyaxi tomo a. Yrome azamo panõ onyrisaromepyra toh kynexine. Ahno poko ro, okyno poko roropa azamo panõ kynexine.
19 Ynara tykase pyaxi tomo tuisa a:
— Azamo panõ onyrisaromepyra ynanase Ritonõpo a rokẽ mokaro tyrise, tykase toto.
Yrome tũpore ro tuisa osenetupuhtoh kynexine. Ritonõpo omihpyry ae ro Moeze omiry onenetupuhpyra kynexine, Arão maro.

Moromoro

20 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Kokoro pakeimo, tuisa ytoryhtao nakuataka ytoko eya oturuse. Kaxiko eya, ynara ãko Ritonõpo oya: "Ah ypoetory tõ nytõ toto Ejitu nonory poe, jeahmase.
21 Toto anaropopyra awahtao moromoro tõ enehpõko ase awãnohtohme te, opoetory tõ maro te, ahno maro emero. Ejitu põkõ tapyĩ tõ pehme exĩko mã kehko moromoro ke. Nono pehme exĩko moromoro ke.
22 Yrome ypoetory tõ esary Kosẽ pynanohnõko ase, moroto moromoro pyra ehtohme. Morara ahtao zuaro exĩko matose ywy, Ritonõpo taro ase sero nonory po.
23 Tyoro tyrĩko ase ypoetory tomo a, opoetory tomo a ynyriry sã pyra. Kokoro morara tyrĩko ase."
24 Mame morara tyrise Ritonõpo a. Moromoro tuhke tomõse tuisa tapyĩ taka ipoetory tõ tapyĩ taka roropa. Tyrohsẽ konõto kynexine Ejitu tõ nonory po porehme.
25 Naeroro Moeze tõ tykohmapose tuisa a, Arão maro. Ynara tykase ynororo:
— Ytotoko okyno tõ zahkase onekarorykõme Oesẽkõ Ritonõpo a, yrome morara tyritoko taro Ejitu nonory po, tykase.

26 — Arypyra, tykase Moeze, morara zae pyra mana. Ynara exiryke: yna eky tõ etapary yna a jahkatohme ynanekaroryme Ritonõpo a oenurukõ zamaro pyra mana. Oryhpopãkatorỹko mana. Mame yna zehno exĩko Ejitu põkõ nase. Yna etapãko topu ke mã toto.

27 Oseruao ẽmehnõko ynanase yna ytory poko ahno esaka pyra. Moroto yna eky etapãko ynanase jahkatohme ynanekaroryme Ritonõpo yna Esemy a, aomihpyry omipona se yna exiryke.

28 Mame ynara tykase tuisa:

— Ỹ, ytotoko. Aaropotorỹko ase. Oekykõ etapatatoko jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo Oesẽkomo a. Yrome mya nymyry pyra ytotoko. Oturutoko ypoko roropa, tykase Ejitu tuisary eya xine.

29 Ynara tykase Moeze:

— Jytoryhtao taroino oturũko ase Ritonõpo a moromoro tõ aropotohme kokoro owino te, opoetory tõ wino te, ahno wino porehme, enara. Yrome yna onenekunohpyra ropa exiko. Ah Izyraeu tõ nytõ toto tynekarorykõ zahkase, Ritonõpo tosẽkõ eahmaryme.

30 Mame tutũtase Moeze tuisa tapyĩ konõto tae. Tõturuse Ritonõpo a.

31 Mame Moeze omiry totase Ritonõpo a. Moromoro tõ taropose ropa Ejitu tuisary poe te, ipoetory tõ poe te, ahno poe emero, enara. Moromoro pyra toehse ipunaka.

32 Yrome tuisa osenetupuhtoh tũpore toehse ropa. Izyraeu tõ anaropopyra tokurehse ropa ynororo.

9

Ejitu põkõ eky tõ orihtopõpyry

1 Morarame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Ytoko tuisa zuruse ropa. Kaxiko eya Ritonõpo, epereu tõ Esemy, ynara ãko oya: “Ah ypoetory tõ nytõ toto sero nono poe jeahmase.

2 Toto anaropopyra awahtao,

3 tyrohsẽ konõto enehpõko ase oeky tõ pona awãnohtohme, kawaru tomo te, kameru tomo te, pui tomo te, kaneru tomo te poti tomo, enara.

4 Ypoetory tõ Izyraeu eky tõ apiakãko ase toto ewomatohme. Ejitu põkõ eky tõ rokẽ tyrohsẽ apoĩko mana, yrome Izyraeu tõ eky tõ orihpyra exĩko mana.

5 Ywy Ritonõpo imenekano, kokoro morara tyritohme.”

6 Yrokokoro morara tyrise Ritonõpo a tõmihpyry ae ro. Tyrohsẽ tooehse Ejitu tõ eky tõ pona. Toorihse toto emero. Yrome Izyraeu tõ eky tõ orihpyra toh kynexine.

7 Enenanõ tonyohse tuisa a tuaro toehtohme. Turuse ynororo, Izyraeu eky tõ orihpyra tokurehse toto porehme. Yrome aosenetupuhtoh tũpore ro kynexine. Izyraeu tõ anaropopyra kynexine ynororo.

Zaozao toh enehpotopõpyry Ritonõpo a

8 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a Arão maro:

— Oemary ke oruno apoitoko apoto esary poe, ipahtohme kakoxi Ejitu tuisary ẽpataka.

9 Sapararahme oruno ytõko Ejitu nonory po porehme. Emero esao zaozao toh exĩko. Soporome exĩko ahno pihpyry poko, okyno pihpyry poko, enara.

10 Naeroro oruno tapoise Moeze a Arão maro. Tuisa ẽpataka toytose toto. Mame Moeze a oruno tomase kakoxi. Zaozao toh toehse, soporome toehse roropa ahno pihpyry poko te, okyno pihpyry poko, enara.

11 Mame pyaxi tõ oehsaromepyra toh kynexine Moeze ẽpataka zaozao toh pokoino typihpyrykõ poko, imehnõ Ejitu põkõ pihpyry samo.

12 Yrome Ritonõpo a tuisa osenetupuhtoh tyripose tũpore. Ritonõpo omihpyry ae ro Moeze tõ omiry onenetupuhpyra ro tuisa kynexine.

Konopoimo poko ekarõko

13 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Kokoro pakeimo ytoko osẽpatakamase tuisa maro. Zuruko ynororo, ynara ãko Ritonõpo epereu tõ Esemy: “Ah ypoetory tõ nytõ toto sero nono poe jeahmase.

14 Seromararo oryhmatoh epukãko opona xine te, otuisary tõ pona te, ahno pona, enara, zuaro oehtohkõme, sero nono po imepỹ ysã exikety pyra mana.

15 Oryhmarykõ se nymyry jahtao tyrohsẽ ke amarokõ tonahse exiry porehme.

16 Yrome isene ro onomõko ase, yjamitunuru enepotohme oya xine juaro imehnõ ehtohme sero nono põkõ porehme.

17 Epyrypãko ro mase. Ypoetory tõ Izyraeu anaropopyra roropa mase ononory poe.

18 Naeroro kokoro konopoimo enehpõko ase, topu sã exikety maro, orẽpyra exikety. Sero konopoimo onenepitopyra Ejitu põkõ mana.
19 Morara exiryke oekykõ enehtoko, jarao exiketõ emero, tapyi tõ taka. Omõpyra toto ahtao, konopoimo toehse ahtao, topuimo epukãko kaino. Mame orihnõko mã toto ahno tomo te, okyno roropa, enara.”
20 Toitoine enaromỹke tuisa poetory tõ toehse morara kary etaryke tyya xine. Typoetory tõ tarose eya xine tytapyĩkõ taka, toky tõ maro.
21 Yrome imehnõ tuisa poetory tõ putupyra rokẽ kynexine. Typoetorykõ tynomose eya xine jarao rokene, toky tõ maro tutupikõ po.
22 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Oemary anỹko kakoxi konopoimo oehtohme, topuimo maro. Ejitu nonory pona epukãko mana, emero ahno pona te, okyno tõ pona te, otyro tõkehko pona tupito po.
23 Tymyxiry tanỹse Moeze a kakoxi. Konomeru tonehpose Ritonõpo a te, konopoimo maro te, nenenehkane nono poro porehme. Tonehpose eya
24 konopoimo, topu panõ ke, nenenehkane maro, Ejitu nonory po porehme, okynano. Moro konopoimo, jamihme exiry panõ exipitopyra kynexine Ejitu ehpitotopõpyry poe.
25 Ejitu poro porehme konopoimo a jarao exiketomo tonahkase, ahno tomo te, okyno tõ roropa te, otyro tõkehko tupito tõ po te, wewe roropa, enara.
26 Kosẽ nonory po rokẽ, Izyraeu tõ esary po konopoimo oehpyra kynexine.
27 Moeze tykohmapose tuisa a, Arão maro. Ynara tykase ynororo:
— Toerypymase ywy seromaroro. Zae Ritonõpo Oesẽkõ mana. Ywy, ypoetory tõ maro, azahkuru ynanase.
28 Oturuko Ritonõpo a. Epo mana konomeru, konopoimo topu tõ maro! Aaropotorỹko ropa ase. Taroino oneraximazomopopyra ase oya xine, tykase tuisa.
29 Ynara tykase Moeze:
— Pata poe tutũtase jahtao jemary tõ anỹnõko ase jotururume Ritonõpo Kuesẽkomo a. Konomeru mynyhpãnõko, konopoimo oehkehnõko. Moro eneryke oya zuaro exĩko mase, sero nono Ritonõpo kyryryme mana.
30 Yrome zuaro ase, Oesẽkõme Ritonõpo onenetupuhpyra ro matose opoetory tõ maro.
31 Mauru panõ, otyro roropa anarykatyã tonahkase, tupuhtuke exiketomo te, tokure exiketõ roropa.
32 Yrome tiriiku onenahkara exipyra ro exiryke.
33 Mame tuisa maro ehxĩpo tutũtase Moeze pata poe. Tomary tõ tanỹse eya tõtururume Ritonõpo Tosẽkomo a. Mame konomeru tymynyhpãse, konopoimo roropa.
34 Yrome konopoimo te, konomeru roropa mynyhpãtopõpyry eneryke tuisa a, iirypyryme toehse ropa ynororo. Izyraeu tõ anaropopyra toehse ropa ynororo ipoetory tõ maro.
35 Mame Ritonõpo omihpyry ae ro, Moeze maro Izyraeu tõ anaropopyra tuisa kynexine tynonory poe.

10

Taparara tõ enehpotopõpyry Ritonõpo a

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Ytoko tuisa zuruse. Aosenetupuhtoh tyripose ya tũpore, ituisary tõ maro. Jomiry onetara ynaroro tyripose ya yjamitunuru enepotohme eya xine.
2 Omũkurukõ te, apakomotyãkõ zurutohme roropa oya xine imeĩpo, Ejitu põkõ poremãkatopõpyry poko ya te, yjamitunuru enepotopõpyry poko eya xine. Morarame tuaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
3 Moeze toytose Arão maro tuisa zuruse. Ynara tykase toto eya:
— Ritonõpo epereu tõ Esẽ ynara ãko: “Otarahtao jomiry moĩko mano? Jomiry omipona exĩko mano? Ah ypoetory tõ nytõ toto sero nono poe jeahmase.
4 Toto anaropopyra awahtao, kokoro taparara tõ enehpõko ase xiaro.
5 Nono onenesaromepyra exĩko matose pehme exiryke taparara ke, Ejitu nonory po. Otyro enahnõko emero konopoimo nynomohpyry. Wewe roropa amoriry enahnõko mã toto.
6 Atapyĩkõ pehkãko mã toto, otuisary tõ tapyĩ tao roropa, ahno tapyĩ tao roropa. Sero oryhmatoh panõ onenepitopyra omykomo, atamuru tõ roropa moino ro.”
Morara tykase Moeze. Mame tutũtase ynororo tuisa tapyĩ tae.
7 Mame ynara tykase tuisa poetory tõ eya:
— Otara ahtao kuerekohmakehnõko mokaro nae? Ah mokaro orutua kõ nytõ toto tosẽkõ Ritonõpo eahmase. Tuaro pyra ro mahno Ejitu enahkatoh poko?

8 Mame Moeze tõ tarose ropa Arão maro tuisa ẽpataka ropa. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Jomi poe ytotoko Ritonõpo Oesẽkõ eahmase. Yrome zuaro se ase: onokãkõ ytõko nae?

9 — Yna ytõko emero, tykase Moeze, yna poenõ maro, tamuhpomãkõ maro. Yna mũkuru tõ arõko ynanase, yna ẽxiry tõ maro te, yna eky tõ maro: kaneru tomo te, poti tõ maro te, pui tomo, enara. Otuhtoh konõto rĩko ynanase Ritonõpo yna Esẽ eahmaryme.

10 Ynara tykase tuisa:

— Otarame Ritonõpo amaro xine ytõko mana. Yrome opyxiãkõ anaropopyra ase opoenõ maro. Tuaro ase oeparykõ poko atamorepãko matose, yna rumekatohme.

11 Arypyra! Orutua kõ rokẽ aropõko ase Ritonõpo eahmatohme, moro se awahtao xine. Mame Moeze tõ taropose Arão maro tuisa maro ehxĩpo.

12 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Oemary anỹko Ejitu po taparara tõ oehtohme. Oehnõko mã toto otyro enahkase emero, konopoimo nenahkahpyry akoĩpyry enahkase.

13 Tymyxiry tanỹse Moeze a Ejitu po. Tyryrykane tonehpose Ritonõpo a xixi tũtatoh wino. Tyryry tykase nono poro saereme, koko, enara. Mame tõmehse ahtao taparara tõ tonehse tyryrykane a.

14 Sapararahme toytose toto Ejitu poro porehme, taparara tuhke. Moro panono exipitopyra kynexine moino ro. Mokaro panõ exipyra ropa exiry jumãme.

15 Nono typehkase eya xine. Xinukutume toehse. Otyro akoĩpyry tonahse eya xine, epery tõkehko wewe poko, konopoimo nenahkahpyry akoĩpyry. Wewe ary te, onahpoty roropa, tonahkase eya xine Ejitu nonory po porehme.

16 Taryporyke Moeze tykohmapose Arão maro tuisa a. Ynara tykase ynororo:

— Iirypyryme toehse ywy Ritonõpo Oesẽkomo a, oya xine roropa.

17 Seromararo yyrypyry ikorokapoko Ritonõpo a. Oturuko roropa eya sero juãnohtoh xihpyry aropotohme ropa ywinoino.

18 Tuisa tapyĩ tae tutũtase ropa Moeze. Tõturuse ynororo Ritonõpo Tosemy a.

19 Mame tyryrykane tonehpose Ritonõpo a xixi omõtoh wino jamihme exikety. Taparara tõ tanỹse eya, tomase toto tuna konõto Tahpiremã kuaka emero porehme. Taparara pyra toehse ipunaka Ejitu nonory po.

20 Yrome Ritonõpo poe tuisa osenetupuhtoh tũpore exikehpyra toehse. Izyraeu tõ anaropopyra kynexine ynororo.

Ikohmãkatopõpyry

21 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Oemary anỹko kakoxi, ikohmãkapotohme Ejitu nonory poro porehme, xinukutume ehtohme ipunaka, moro xinukutumã apõko sã mã toto.

22 Tomary tanỹse Moeze a kakoxi. Tykohmãse Ejitu po. Oseruao ikohmamyry taropose ẽmehpyra.

23 Imehnõ onenesaromepyra Ejitu põkõ kynexine. Morara ahtao tytapyĩkõ tae tũtara toh kynexine. Yrome Izyraeu tõ tapyĩ tao saereme kynexine.

24 Moeze tykohmapose tuisa a tyya. Ynara tykase ynororo eya:

— Ytotoko. Izyraeu tõ aropõko ase Ritonõpo eahmase Oesẽkomo. Opyxiãkõ arotoko opoenõkõ maro. Yrome oeky tõ: kaneru tomo te, poti tomo te, pui tõ maro taro rokẽ exĩko mã toto.

25 — Morara ahtao, tykase Moeze, — omoro ro okyno tõ ekarõko mase yna a etapatohme, jahkatohme ynanekaroryme Ritonõpo yna Esẽ eahmaryme.

26 Morara se pyra ynanase. Yna eky tõ arory se ynanase. Toiro okyno onynomopyra ynanase. Imenekary se ynanase toitoine ynanekaroryme Ritonõpo eahmatohme, yna Esẽme. Morotona eporehkara ro yna ahtao, zuaro pyra ynanase onokãkõ etapãko ynanase ynanekaroryme Ritonõpo a.

27 Yrome Ritonõpo a tuisa osenetupuhtoh tũpore tyripose. Naeroro Izyraeu tõ anaropopyra kynexine Ejitu poe.

28 Ynara tykase ynororo Moeze a:

— Epo hnae! Esyryhmako taroino! Jũme oehpyra ropa exiko tarona! Tooehse ropa awahtao orihnõko mase!

29 — Zae mase, jenepyra ropa mase jũme, tykase Moeze eya.

11

Iiryhmatopõpyry etyhpyry, 10mano

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Toiro Ejitu tuisary wãnohtoh enehpõko ro ase Ejitu põkõ wãnohtohme. Moromeĩpo aaropotorỹko mana. Ajohpe pyra aaropotorỹko mã rahkene.
2 Seromaroro Izyraeu tõ zuruko, orutua komo, nohpo tõ maro: uuru risẽ ekaropotohme parata risẽ roropa, Ejitu põkomo a.
3 Ritonõpo poe Izyraeu tõ akorehmary se toh kynexine. Ajohpe pyra, Moeze tonetupuhse tuisa poetory tomo a, orutua imehxo exiketyme.
4 Mame tuisa turuse Moeze a, ynara tykase Ritonõpo: "Onoa ytõko ase Ejitu poro.
5 Ononorykõ poro porehme omũkurukõ osemazupu tõ orihnõko mã toto: emero tapyi tao, tuisa mũkuru poe, jumy nymenekahpyry tuisame tymyakãme, erohkety mũkuru pona, tiriiku apory poko exikety. Orihnõko roropa okyno mũkuru tomo, apitoryme aenurutyamo.
6 Ejitu poro kui ãko mã toto, xitãko sam karyke. Sero panõ exipitopyra kynexine moino ro. Ipanõ exipyra ropa exĩko jũme.
7 Yrome Izyraeu tõ esary po mynyhme rokẽ exĩko. Kaikuxi tõ roropa hoho kara exĩko mã toto. Zuaro oehtohkõme, ywy, Ritonõpo Ejitu põkõ apiakãko ase Izyraeu tõ wino."
8 Etyhpyryme ynara tykase Moeze:
— Opoetory tõ esã emero jupĩko mã toto, tosekumuru po porohnõko mã toto jẽpataka, "Ajohpãme sã ytotoko taroino. Izyraeu tõ aroko porehme," ãko mã toto. Moromeĩpo ytõko ase.
Tutũtase Moeze tohne tuisa oturutoh poe.
9 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Õmiry onetara tuisa mana, yjamitunuru ke ynyrityã ritohme osenuruhkatohme Ejitu po.
10 Morohne tyrise Moeze tomo a Arão maro, Ritonõpo jamitunuru enepotohme Ejitu tuisary ẽpataka. Yrome Ritonõpo poe aosenetupuhtoh tũpore rokẽ kynexine. Izyraeu tõ anaropopyra kynexine Ejitu nonory poe.

12

Epozakuroko Ritonõpo ytotopõpyry
1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a Arão maro Ejitu po:
2 — Sero nuno apitorymãme exĩko, jeimamyry ae oya xine.
3 Ynara kaxiko Izyraeu tomo a emero: Ẽmepyry 10mã po, sero nuno po emero jũkõ kaneru menekãko, kaneru pyra ahtao poti menekãko tytapyĩ taõkõ zotyme.
4 Tuhke pyra itapyĩ taõkõ ahtao, tokykõ onõsaromepyra toto ahtao tytororo, imepỹ tapyi esẽ maro exĩko mana oximaro toiro okyno apiakatohme eya xine. Tõsẽ apiakãko mã toto ahno pune ehtohme.
5 Okyno menekãko kaneru mũkuru te, otarame poti orutuame atapuropyra exikety, toiro jeimamyry nae exikety.
6 Mame kokonie pukuro ẽmepyry 14mã po, sero nuno po tokykõ etapãko mã Izyraeu tõ porehme.
7 Imunuru pitiko ke omõtoh ehpiry zonohnõko mã toto iratozome, kae roropa, enara. Mame moro tapyi tao moro tõsẽ õnõko mã toto.
8 Koko moro tõsẽ purũko mã toto ikarã po, tõtohme otyro itũ exiketõ maro, wyi iporutatoh maro pyra exikety maro.
9 Moro tõsẽ onõpyra matose onupurupyra ahtao, tahnose ahtao tuna maro roropa onõpyra matose. Okyno tytororo purũko matose, zupuhpyry maro, jaxiry tõ maro te, erery te, eano tõkehko purũko matose ikarã po.
10 Tõsẽ akoĩpyry onukurãkara ehtoko yrokokoro. Akoĩpyry ahtao jahkatoko.
11 Otupohtotoko, asapatũkõ amurutoko roropa, omyxirykõ apoitoko. Taryporyke sã mokyro pũ õnõko matose. Sero mã Paxikoame, Otuhtoh Epozakuroko jeahmatohme Ritonõpo Oesẽkomo.
12 — Sero koko ytõko ase Ejitu nonory poro imũkurukõ apitorymãkõ etapase emero, ahno mũkuru tomo te, okyno mũkuru tomo, enara. Ejitu põkõ ritõ tõ wãnohnõko ase porehme. Ywy ase Ritonõpo.
13 Munu, tapyi omõtoh ehpiry poko eneryhtao ya enetupuhnõko ase Izyraeu tõ tapyĩme exiry poko. Ejitu põkõ wãnopyryhtao ya, moro munu eneryhtao ya, epozakuroko ytõko ase etypohpyra ase, oryhmara xine exĩko ase.
14 Mame emero ikonopory punero oseahmãko matose sero ẽmepyry ae. Jeahmãko roropa matose wenikehpyra oehtohkõme; ywy, Ritonõpo, ynyrihpyryme moro. Oseahmatoh Epozakuroko ytotopõpyry poko tyrĩko matose oseahmatohme. Apakomotyã roropa morara tyrĩko mã toto jũme.

Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra

15 Mame 7me ẽmepyry wyi enahnõko matose iporutatoh maro pyra exikety. Porutapỹ
rokẽ enahnõko matose. Naeroro ẽmepyry apitorymã po porutakety ipahtoko emero
arypyra ehtohme atapyĩkõ htao. Morarame ẽmepyry apitorymã poe 7mã pona wyi iporu-
tatoh maro enapyryhtao imepyny a mokyro taroposẽme exĩko mana ypoetory tõ Izyraeu tõ
winoino.
16 Ẽmepyry apitorymã po te, 7mã po roropa oximõme ehtoko Ritonõpo eahmatohme.
Moro ẽmepyry tõ ae erohpyra exĩko matose, yrome tonahsẽ riry poko erohnõko ro matose.
17 Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra, emero jeimamyry ae. Sero nuno po,
sero ẽmepyry po, õseahmatohkõ tyritoko, wenikehpyra oehtohkõme, seroae Ejitu nonory
poe Izyraeu tõ tarose ya. Naeroro sero oseahmatoh tyripõko ase oya xine jumãme
onytyoromara ehtohme. Jũkõ tumũkuru tõ amorepãko mã toto, moro ynyripohpyry poko.
18 Kokonie pukuro ẽmepyry 14mã poe, nuno apitorymã po, ẽmepyry 21 pona kokonie
pukuro nuno apitorymã poro, ourukõ enahnõko matose porutapỹ rokene.
19 7me ẽmepyry pune iporutatoh pyra atapyĩ tao tyritoko. Ynara exiryke wyi enapyryhtao
iporutatoh maro, moro 7me ẽmepyry ae, katonõme ahtao ro ehse ononory po te, Izyraeume
exikety ahtao ro, taroposẽme exĩko Izyraeu tõ winoino.
20 Naeroro moro 7me ẽmepyry ae tonahsẽ iporutatoh maro onenahpyra ehtoko. Atapyĩkõ
tao wyi porutapỹ risẽ tonahsẽme exĩko mana.

Epozakuroko apitorymano

21 Izyraeu tõ tamuximãkõ tykohmapose Moeze a. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Okyno imenekatoko kaneru te, kaneru pyra ahtao, poti etapatohme kuohkõme,
Izyraeu tõ emero oseahmatohme, Epozakuroko ytosẽ poko.
22 Otyro hissopo amoriry apoitoko ehxikatohme munu ke paxiha ao. Mame atapyĩkõ
omõtoh ehpiry isỹmako, iratozo tomo te, epoe, enara. Mame tũtara matose tapyi tae ẽmehtoh
pona.
23 Ejitu põkõ etapase Ritonõpo ytoryhtao moro munu enẽko mana omõtoh ehpiry poko.
Tynenyokyhpyry anaropopyra mana atapyĩ tõ taka oetapatohkõme.
24 Ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko jũme; amarokomo te, opoenomo te, apakomo-
tyã roropa, enara.
25 Oytorykohtao Ritonõpo nekarory pona, ononorykõ pona, Ritonõpo omihpyry omipona
jeimamyry ae oseahmatoko sero samo, eahmaryme.
26 Morarame opoenõkomo a ekaroporyhtao: “Oty kary se sero oseahmatoh nae?”
27 Ynara ãko matose: “Kuekykõ etapãko sytatose Epozakuroko aytotopõpyry poko Ri-
tonõpo eahmatohme, Ejitu po kytapyĩkõ epozakuroko toytose Ritonõpo exiryke. Etypoh-
pyra kynexine Izyraeu tapyĩkõ tao. Ejitu tõ totapase eya, yrome Izyraeu tõ typynanohse
eya.”
Morarame tosekumuru po typorohse Izyraeu tomo, Ritonõpo eahmaryme Tosẽkõme.
28 Mame toytose toto. Tyrise eya xine emero, Ritonõpo nyripohpyry Moeze tomo a Arão
maro.

Ejitu põkõ mũkuru tõ orihtopõpyry

29 Onoa Ejitu põkõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã totapase Ritonõpo a emero tapyi
tao; tuisa mũkuru osemazupu tumy myakãme exikety poe, ãpuruhpyry tao exikety mũkuru
pona, okyno poenõ roropa totapase eya.
30 Moro koko ae ro tynyhtoh poe towõse tuisa te, ipoetory tomo te, Ejitu põkõ emero. Ejitu
poro ahno kynexine xitãko, kui ãko toiro imũkuru toorihse exiryke emero tapyi tao.
31 Moro koko ae ro Moeze tykohmapose tuisa a, Arão maro. Ynara tykase:
— Ytotoko taroino! Amarokomo, Izyraeu tõ maro porehme! Ynonory irumekatoko.
Ytotoko Ritonõpo Oesẽkõ eahmase onekaropohpyrykõ ae ro ya.
32 Oeky tõ arotoko, kaneru tomo te, poti tõ maro te, pui tõkehko maro. Ytotoko taroino.
Ekaropoko Ritonõpo a kure rokẽ jyritohme.
33 Taryporyke Izyraeu tõ aropory se toehse Ejitu põkomo. Ynara tykase toto:
— Ytopyra awahtao xine orihnõko ynanase porehme.
34 Naeroro wyi risẽ tapoise porutapỹ Izyraeu tomo a, emero tapyi taõkomo a, paxiha aka
tyrise eya xine, tyõtose kamisa ke arotohme tymota po xine.
35 Mame Moeze omihpyry ae ro Ejitu põkomo a uuru risẽ tokaropose Izyraeu tomo a te,
parata risẽ maro te, upo roropa.
36 Ritonõpo poe mõkomo tokarose Ejitu põkomo a, ekarory se toexirykõke Izyraeu tomo a,
emero tokaropose ahtao eya xine. Morara Ejitu põkõ mõkomory kurã tarose Izyraeu tomo
a.

Ejitu rumekatopõpyry Izyraeu tomo a

37 Morarame Izyraeu tõ toytopitose pupu po Ramese poe Sukote pona. 600 miume
orutua kõ kynexine, nohpo tõ onukuhpyra tuhke aehtohkomo te, poetohti roropa te,
tamuhpomãkõ roropa, enara.
38 Toto maro imehnõ kynexine tuhke, toky tõ maro tuhke kaneru tomo te, poti tomo te,
pui tomo, enara.
39 Mame wyi tyrise Izyraeu tomo a iporutatoh maro pyra. Moro wyi risẽ tonehse tymaro
eya xine Ejitu poe. Taryporyke Ejitu poe toto taropose Ejitu põkomo a exiryke tonahsẽ
onyrisaromepyra toh kynexine, wyi roropa onyrisaromepyra toh kynexine iporutatoh
maro.
40 430me jeimamyry taropose Izyraeu tomo a Ejitu po.
41 Morarame moro 430mãkõ tõtyhkase ahtao moro ẽmepyry ae ro tutũtase Ritonõpo
poetory tõ emero porehme.
42 Moro koko toto enẽko Ritonõpo kynexine toto arotohme Ejitu poe. Moro koko Ritonõpo
eahmatohme toehse jũme. Moro koko tõseahmarykõme nyhpyra Izyraeu tõ porehme
Ritonõpo omihpyry omi poe.

Epozakuroko poko ripotopõpyry Ritonõpo a

43 Ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a Arão maro:
— Ynara tyripõko ase oya xine Epozakuroko jytotopõpyry poko. Moro Otuhtoh Epoza-
kuroko poko otuhnõko Izyraeu tõ rokene. Imehnomo a moro onenahpopyra ase.
44 Yrome opoetory tõ, topekahse exiketõ oya xine, otuhnõko mã toto aĩkõpotapihpyry
tysahkase ahtao.
45 Imehnõ Izyraeu tõ kara otuhpyra mã toto, axĩtao rokẽ tõsesarise toto ahtao te, okynahxo
ehse exiketõ roropa amaro xine topehke erohketõme toto ahtao ro otuhpyra mã toto.
46 Moro otuhtoh tõnõko matose tapyi tao, moro tao tupuruse ahtao: moro tae anaropyra
ehtoko imepỹ pona. Kaneru zehpyry onytahkara ehtoko ipunaka.
47 Jomi poe Izyraeu tõ emero moro otuhtoh enahnõko mã toto jeahmaryme.
48 Imehnõ onenahpyra mã toto tyaĩkõpotapihpyry onysahkara exiketomo. Yrome imehnõ
amaro xine ehse exiketõ moro otuhtoh poko tõtukuru se ahtao jeahmatohme, ah apitoryme
aĩpotapihpyry tysahkase nexino imehnõ itapyĩ taõkõ maro, orutua komo te, poeto tõ maro.
Moromeĩpo Otuhtoh Epozakuroko poko otuhnõko mana Izyraeume aenurutyã samo.
49 Sero jomihpyry omipona exĩko Izyraeu tõ aenurutyã Izyraeu nonory po te, imehnõ
nonory poe aehtyã roropa amaro xine ehtohme.
50 Mame Izyraeu tõ emero Ritonõpo nyripohpyry omipona toehse, inyripohpyry Moeze
tomo a, Arão maro.
51 Moro ẽmepyry ae Ejitu poe Izyraeu tõ tarose Ritonõpo a, oxiekyrymãkõ porehme.

13

Osemazupu tõ Ritonõpo poenõme

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Osemazuhme aenurutyã umũkurume mã toto. Okyno mũkuru osemazuhme aenuru-
tyã roropa jekyme mã toto.

Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra

3 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Wenikehpyra ehtoko sero ẽmepyry poko. Seroae Ejitu turumekase oya xine. Moroto
imehnõ namotome mexiatose. Sero ẽmepyry ae amarokõ tonehse Ritonõpo a tyjamitunuru
ke. Wyi porutatoh maro onenahpyra ehtoko.
4 Ejitu rumekãko matose seroae, nuno apitorymã po, nuno apipe po.
5 Tõmihpyry tokarose Ritonõpo a atamuru tomo a kananeu tõ nonory ekarory poko oya
xine te, heteu tõ nonory te, amoreu tõ nonory te, heweu tõ nonory te, jepuseu tõ nonory,
enara. Moro nono kure mana otyro zamaro exikety. Tarose awahtao xine eya morotona
otuhtoh konõto tyritoko oeahmatohkõme nuno apitorymã po, emero jeimamyry ae.
6 7me ẽmepyry ae wyi enahnõko matose iporutatoh maro pyra ipunaka. Mame ẽmepyry
7mã po otuhtoh konõto rĩko matose Ritonõpo eahmatohme, Oesẽkomo.
7 Sero 7mã ẽmepyry ae wyi enahnõko matose iporutatoh maro pyra. Naeroro ononorykõ
po porehme iporutatoh ipahtoko, iporutatoh pyra ehtohme ononorykõ po, wyi porutatoh
risẽ pyra ehtohme roropa.
8 Sero ẽmepyry ae opoenõkõ zurutoko onyrirykõ poko: Serara rĩko sytatose Ritonõpo
nyrihpyry pokoino Ejitu nonory poe toesyryhmase kuahtao xine.
9 Sero otuhtoh konõto enetupuhpotohme exĩko oya xine imykyhpyry samo oemary
poko te, opery poko roropa. Ãkorehmatorỹko mana wenikehpyra oehtohkõme, Ritonõpo

omihpyry otururu poko, atamorepary poko, enara. Tyjamitunuru ke Izyraeu tõ tarose Ejitu poe.
10 Naeroro oseahmatoko sero ẽmepyry ae, sero nuno po jeimamyry ae rokene.

Omũkuru tõ apitorymãkomo
11 Ritonõpo Oesẽkõ aarotorỹko mana kananeu tõ nonory pona, tõmihpyry ae ro atamuru tomo a. Morarame sero nono ekaroryhtao oya xine,
12 emero mũkuru apitoryme aenurutyã ekarõko matose Ritonõpo a, emero okyno mũkuru apitoryme aenurutyã roropa Ritonõpo ekyme mã toto.
13 Yrome jumẽta mũkuru apitorymã se awahtao xine oekyme, kaneru mũkuru ekaroko Ritonõpo a. Yrome oekyme ise pyra awahtao jumẽtu orihmanohpõko matose, ipymyry tohkãko rokene. Ahno mũkuru apitorymãkõ emero epekahtoko roropa.
14 Imeĩpo opoenõkõ oturuporyhtao oya xine: "Oty kary morohne?" toto ezuhnõko matose: "Tyjamitunuru ke Ritonõpo a tarose yna Ejitu poe. Moroto imehnõ namotome ynanexiase.
15 Yna aropory se pyra Ejitu tuisary ahtao Ritonõpo omipona pyra, Ejitu põkõ mũkuru tõ apitorymãkõ totapase Ritonõpo a, ahno poenomo te, okyno poenomo, enara. Morara exiryke okyno mũkuru apitorymãkõ ekarõko ynanase ynanekaroryme Ritonõpo a. Epehpyry ke rokẽ yna mũkuru apitorymãkõ epekahnõko ynanase.
16 Morara tyrĩko ynanase wenikehpyra ehtohme, enetupuhtoh mykyry sã yna emary poko te, yna pery poko roropa; wenikehpyra ynanase yna arotopõpyry poko Ritonõpo a Ejitu poe, tyjamitunuru ke."

Akurũ xikihme exikety, apoto roropa
17 Morarame Izyraeu tõ taropose ahtao tuisa a Ejitu nonory poe, tarose toto Ritonõpo a topohme pyra, pirixteu tõ esemary ae pyra. Ynara tõsenetupuhse Ritonõpo: Izyraeu tõ eramary ropa Ejitu pona se pyra ase. Otarame pirixteu tõ maro osetapary kurũke toeramarykõ se exĩko mã toto.
18 Morara exiryke tarose toto eya ona esemary ae tuna konõto Tahpiremã ehpikoxi. Ejitu poe Izyraeu tõ toytose atakenaka, soutatu tõ samo, osetapaketõ samo.
19 Joze ekepyry tarose Moeze a, ynara exiryke, Izyraeu tõ omihpyry tokaropose Joze a orihpyra ro tahtao moro riry poko. Ynara tykase ynororo: "Aarorykohtao Ritonõpo a taroino jekepyry arotoko amaro xine."
20 Sukote poe toytose Izyraeu tomo Etã pona osesarise. Moroto ahno esary pyra ona ehpio kynexine.
21 Saereme ahtao toto esemazupurume toytose Ritonõpo akurũ, xikihme exikety samo, toto esemary enepotohme eya xine. Koko toehse ahtao toto esemazupurume toytose ynororo apoto xikihme exikety samo, toto esemary zeipotohme, Izyraeu tõ ytotohme saereme ahtao te, koko ahtao, enara.
22 Moro akurũ xikihme exikety toto esemazupurume exikehpyra kynexine saereme ahtao. Koko moroto ro apoto xikihme exikety sã exikehpyra kynexine.

14

Tuna konõto Tahpiremã akuohtopõpyry
1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Izyraeu tõ zuruko toto eramatohme ropa, osesarise Pi-Hairote etonie, irãnao, Mikitou poe tuna konõto Tahpiremã pona, Paau-Zepõ pũtokoxi.
3 Izyraeu tõ tytahse, ekarõko Ejitu tuisary mana. Ytoytõko rokene, aza rokẽ ahno esao pyra.
4 Mame tuisa aosenetupuhtoh ripõko ase tũpore oekahmatohkõme, mame iporemãkapõko ase soutatu tõ maro, yjamitunuru enepotohme. Ejitu põkõ juaro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
Mame aomipona toehse Izyraeu tomo.
5 Mame Ejitu tuisary turuse ahtao ipoetory tomo a, Izyraeu tõ toepase mã toto owinoino, tokarose ahtao, toetyorõmase ynororo ipoetory tõ maro. Ynara tykase toto:
— Enetoko ke kynyrihpyrykomo! Kynamotokõ Izyraeu tõ taropose kyya xine. Epãko mã toto kywinoino xine!
6 Mame tykanary tukurãkapose tuisa a, soutatu tõ maro.
7 Toytose ynororo tykanary tõ maro emero, etonatohme. 600me tykanary tõ kurãkõ tarose eya, tosẽke exiketomo, tuisa poetory tomo.
8 Mame Ritonõpo poe Ejitu tuisary osenetupuhtoh tũpore ro kynexine. Izyraeu tõ tokahmase eya. Ytõko Izyraeu toh kynexine orẽpyra exiketõ samo.

9 Mame toytose Ejitu põkomo, kawaru tõ maro te, tykanary tõ maro aronanõ maro etonatohme. Izyraeu tõ tokahmase eya xine. Toeporehkase toto Izyraeu tõ osesaritoh pona, tuna konõto Tahpiremã ehpikoxi, Pi-Hairote pũtokoxi, Paau-Zepõ pũtokoxi roropa.
10 Tuisa tõ tonese ahtao Izyraeu tomo a soutatu tõ maro enaromỹke toehse toto. Kui tykase toto Ritonõpo a takorehmapotohkõme.
11 Ynara tykase toto Moeze a:
— Yna ekepyry zonẽtoh nae nexiase Ejitu po. Oty katohme yna menehno xiaro sero ona pona, ahno esaka pyra yna orihtohme? Eneko ke onyrihpyry, Ejitu poe yna enepyryke oya.
12 Oty tykase yna oya Ejitu po kuahtao xine? Ah ynanexino tehme rokene, Ejitu põkõ namotome. Kurehxo yna a Ejitu tõ namotome yna exiry. Popyrahxo yna orikyry taro ona po!
13 Yrome toto tozuhse Moeze a. Ynara tykase ynororo:
— Oserehpyra ehtoko! Enaromyra ehtoko! Epara ehtoko! Orẽpyra ehtoko. Opynanopyrykõ Ritonõpo a enẽko matose seroae! Mokaro Ejitu põkõ onenezomopyra ropa exĩko matose.
14 Tehme rokẽ ehtoko oepetõkara poremãkapõko Ritonõpo mana.
15 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Oty katohme ãkorehmapõko matou ya? Kaxiko eya xine mya toto ytotohme.
16 Omyxiry anỹko tuna epoe. Atapiakãko tuna mana Izyraeu tõ ytotohme nono tonore poro, tuna konõto Tahpiremã rãnakuroko.
17 Ejitu põkõ osenetupuhtoh ripõko ase tũpore. Izyraeu tõ ekahmãko mã toto tuna kuaka. Mame Imehxo jekarõko imehnõ mana, Ejitu tuisary te, soutatu tõ maro te, ikanary tõ aronanõ maro toto poremãkaporyhtao ya.
18 Ejitu põkõ poremãkaporyhtao ya tuaro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
19 Mame toesyryhmase Ritonõpo nenyokyhpyry Izyraeu tõ esemazupuru poe, toto mykakoxi. Akuru xikihme exikety roropa toesyryhmase
20 irãnakuroko Ejitu tõ maro Izyraeu tõ maro. Moro akurũ kynexine ikohmamyhpyry sã Ejitu tomo a. Yrome saereme toehse Izyraeu tomo a. Naeroro Ejitu tõ soutatu tõ oseporypyra toh kynexine Izyraeu tõ maro koko.
21 Tomary tanỹse Moeze a tuna epozakoxi. Tyryrykane jamihme tonehpose Ritonõpo a xixi tũtatoh wino tuna aropotohme. Tyryry kary poko tõmehse moro tuna konõto esahpyry nono tonore toehse. Moro tuna tapiakase,
22 Izyraeu tõ toytose tuna konõto kuroko nono tonorẽ poro. Apuru sã kaetokohxo tuna toehse toto esemary ehpikuroko, apotunuru wino, ipozery wino, enara.
23 Toto tokahmase Ejitu põkomo a toto apoitohme repe, osema ae tuna rãnakuroko, kawaru tõ maro te, ikanary tõ maro kawaru aroponanõ maro.
24 Ẽmehsasaka ahtao Ejitu põkõ tonese Ritonõpo a akurũ xikihme exikety poe apoto xikihme exikety maro. Enaromỹke tyripose toto eya. Tõserehse toto.
25 Kahu tõ ytory tupime toehse. Ritonõpo poe ipupuru tõ tomõse nono aka. Ytopỹme toehse toto. Ynara tykase Ejitu põkomo:
— Ehmaropa! Sepatone Izyraeu tõ wino! Toto akorehmãko Ritonõpo mana. Kuakorekehkatorỹko nase.
26 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Oemary anỹko tuna epozakoxi tuna oehtohme ropa Ejitu põkõ nerymapotohme kahu tõ maro te, kawaru tõ aroponanõ maro.
27 Tomary tanỹse Moeze a tuna epozakoxi. Mame tõmehse ahtao tuna konõto tooehse ropa apitoryme toehtopõpyry samo. Ejitu põkõ tutũtarykõ tukuhse tuna konõto kuae repe. Yrome Ritonõpo a tynerymapose toto tuna kuaka.
28 Tuna konõto toeramase, ikanary tõ tyneryse te, kawaru tõ maro, Ejitu tõ soutatu tõ maro porehme, Izyraeu tõ ekahmahpõkomo tuna konõto kuaka. Osepynanohpyra toh kynexine porehme.
29 Yrome Izyraeu tomo a tuna konõto takuohse nono tonore poro kaetokohxo tuna toehse ahtao apuru samo apotunuru wino, ipozery wino, enara.
30 Moro ẽmepyry ae Izyraeu tõ typynanohse Ritonõpo a, toto anapoipyra Ejitu põkõ ehtohme. Mokaro Ejitu põkõ ekepyry tonese isawã po tuna ehpikuroko Izyraeu tomo a.
31 Ritonõpo jamitunuru tonese ahtao Izyraeu tomo a Ejitu põkõ poremãkapory poko, Ritonõpo tonetupuhse eya xine. Aomipona se toehse toh kynexine. Moeze omipona se roropa toehse toto.

15

Moeze eremiatopo

1 Mame toremiase Moeze tomo Izyraeu tõ maro Ritonõpo Tosẽkõ eahmaryme. Ynara
tykase toto:
— Eremiãko ase Ritonõpo eahmaryme
typoremãkapose toto eya exiryke,
orẽpyrahxo toexiryke,
kawaru tõ tomase eya,
kawaru aronanõ maro tuna konõto kuaka.
2 Jewomane jamihme Ritonõpo mana.
Eya typynanohse ywy;
Ritonõpo Jesẽme mana, eahmãko ase.
Papa Esẽme mana, eremiãko ase,
Imehxo Aexiry poko.
3 Ritonõpo etonaketyme mana.
Esety mã Ritonõpo.

4 Tuna konõto kuaka Ejitu soutatu tõ tomase ikanarykõ maro.
Soutatu tõ esã, imehxo exiketõ tynerymapose tuna konõto Tahpiremã kuaka.
5 Tynerymase toto tuna konõto zueme exikety a.
Topu sã tyneryse toto zue aka.

6 Ritonõpo, jamihmehxo oemary apotunuru wino mana,
osenuruhkãko ynanase oepetõkara etohtohkary eneryke yna a.
7 Emero motye orẽpyra mexino.
Oepetõkara poremãkapory poko,
toto zehno oexiryke jahkãko mase
onahpoty samo tonore ahtao.
8 Typũmase oya, tuna kaetokohxo toehse.
Pohkane tõ tõnuhse xikihme, apuru samo pata zomye.
Tũpore toehse tuna konõto zue ao, jeru samo.
9 Kuepetõkara ynara tykase:
“Mokaro ekahmãko sytatose, toto apoĩko sytatose,
Imõkomory emero apoĩko sytatose, kymõkomorykõme.
Kypyrekõ ke toto poremãkapõko sytatose.”
10 Yrome Omoro, Ritonõpo,
typũmase oya ahtao Ejitu põkõ tyneryse,
zue aka tomõse toto xũpu samo, pohkane xihpyry kuaka.

11 Imepỹ ritõ apanõ pyra mana, Ritonõpo!
Onoky nae kurano, Imehxo Exiketyme apanono?
Onokãkõ tyjamitunuru ke tyrĩko nae,
typoetory tõ ewomãko roropa nae?
12 Oemary tanỹse ahtao oya ãpotunuru wino,
mokaro tonahkase nono a, yna ekahmahpõkomo.

13 Yna pyno oexiryke, opoetory tõ arõko mase typynanohse toto oya,
ajamitunuru ke tarose toto oya ononory kurã pona, Ritonõpo.
14 Onyrihpyry poko totase imehnõ nonory põkomo a,
tykytyky ãko mã toto enaromỹke toexirykõke.
Pirixteu tõ oserehnõko mã toto.
15 Etõ põkõ tamuximãkõ roropa tonaroxitapãse mã toto.
Moape põkõ jamihmãkõ typoremãse mã toto.
Kanaã põkõ emero tykytyky ãko mã toto.
16 Enaromỹke toehse toto,
ouno mã toto ipunaka.
Ajamitunuru eneryke tyya xine
totypohse mã toto, topume anyhtahpyry sã toexirykõke,
opoetory tõ ytoytory eneryke tyya xine,
opoetory tõ typynanohse oya Ejitu põkõ namotome toto ahtao.
17 Toto enehnõko mase, ypy pona,
oesary pona onymenekahpyry oesaryme,
Atapyĩ esaryme, onyrihpyry esaryme.
18 Ritonõpo, yna Esemy,

yna Tuisary Imehxo mase,
jũme exikehpyra mase.

Miriã eremiatopo

19 Tuna konõto takuohse Izyraeu tomo a nono tonore poro. Yrome tykanarykõ tarose
ahtao Ejitu põkomo a, kawaru tõ maro Izyraeu tõ ekahmaryme, tuna tonehpose ropa
Ritonõpo a toto nerymapotohme.
20 Urutõme Miriã kynexine Arão oryxiry. Pãteru tapoise eya imehnõ nohpo tõ emero
imaro toehse, pãteru tõ etõko, wãko toto.
21 Mame toremiase Miriã, toto netaryme. Ynara tykase:
— Eremiatoko Ritonõpo eahmaryme,
typoremãkapose toto eya,
Imehxo toehse ynororo ipunaka;
kawaru tõ tomase eya,
kawaru aronanõ maro tuna konõto kuaka.

Tuna itunety

22 Mame Izyraeu tõ tarose Moeze a tuna konõto Tahpiremã poe ona Sua pona. Oseruao
tõmehse toytorykõ poko toto ona poro, tuna zupiry poko repe.
23 Toeporehkase toto Mara pona. Yrome moro tuna onẽsaromepyra toh kynexine, itũ
exiryke. Morara exiryke moro esety Mara kynexine.
24 Tykerekeremase toto Moeze netaryme; tõturupose toto:
— Oty ẽnõko ynanae? tykase toto.
25 Jarao tõturuse Moeze yronymyryme Ritonõpo a takorehmatohme. Mame wewe
zokonaka tonepose Ritonõpo a eya. Moro wewe tõmase eya ahtao tuna kuaka, tuna kure
toehse toto okurume.
Moroto tõmihpyry tokarose Ritonõpo a eya xine, Aomipona toto ehtohme. Moroto
tukuhse roropa toto Ritonõpo a.
26 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Tomeseke awahtao xine jomihpyry poko, zae ehtoh riryhtao oya xine roropa, jomih-
pyry omipona awahtao xine awãnohpyra xine exĩko ase tyrohsẽ ke Ejitu põkõ wãnohtopõpyry
ke. Ywy ase Ritonõpo okurãkanekomo.
27 Moromeĩpo toeporehkase Izyraeu tomo Erĩ pona. Moroto 12me tuna eutary nae
kynexine te, 70me airiki panõ roropa. Moroto tõsesarise toh kynexine tuna eutary tõ põto.

16

Manã, aramixi tomo

1 Morotoino Erĩ poe toytose Izyraeu tomo ona Xĩ pona, irãnaka Erĩ poe ypy Xinai pona.
Toeporehkase toto morotona ẽmepyry 15mã po, nuno 2mã po, Ejitu rumekatopõpyry poe.
2 Moroto, ona tonorẽ po Moeze tõ netaryme Arão maro tykerekeremapitose ropa toto.
3 Ynara tykase toto eya xine:
— Kurehxo yna a exiry toorihse yna ahtao Ejitu po! Moroto tõsẽ nae ynanexiase.
Typorohse yna ahtao otuhtohme tuesapare toehse yna. Yrome kuenepyatose ahno esaka
pyra ynaemitapamyryke orihtohme, emero porehme.
4 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Seromararo wyi enehpõko ase kapu ae konopo samo. Ahno tũtãko mã toto tytapyĩkõ
tae kokoro rokene tynapyrykõ anỹtohme ipune xine ehtohme. Morarame toto kuhnõko ase,
jomiry omipona toto ehtoh waro jehtohme.
5 Ẽmepyry 6mã po asakoro ẽmepyry pune ehtoh tynapyrykõ anỹnõko mã toto ikurãkatohme.
6 Mame ynara tykase Moeze tõ Arão maro imoihmãkomo a:
— Seroae mõtahtao zuaro exĩko matose, Ritonõpo Oesẽkomo a tonehse matose Ejitu poe.
7 Kokoro pakeimo Ritonõpo ezuru imehxo exikety enẽko matose, tykerekerematopõpyry
oya xine totase eya exiryke. Yna kerekeremaryhtao oya xine, yna poko pyra, Ritonõpo
kerekeremãko matose aomipona exiketyme rokẽ yna exiryke.
8 Tõturuse ro Moeze eya xine:
— Ritonõpo Oesẽkõ Mokyro tõsẽ ekaroneme kokonie pukuro te, wyi ekaroneme roropa
pakeimo, õmihpyrykõ totase eya exiryke ikerekeremaryhtao oya xine. Yna kerekeremary-
htao oya xine Ritonõpo kerekeremãko matose.
9 Mame ynara tykase Moeze Arão a:
— Kaxiko imoihmãkomo a, toto oehtohme xiaro Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka, tykerekere-
matopõpyry totase eya exiryke.

10 Toto zururuhtao Arão a, tõsenuhmase toto ona pona. Ritonõpo ezuru imehxo exikety tonese eya xine akuruhtao.
11 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
12 — Ykerekerematopõpyry Izyraeu tomo a totase ya. Kaxiko eya xine. Seroae ro kokonie pukuro tõsẽ ẽnõko mã toto. Mame kokoro pakeimo wyi ohnõko mã toto. Tuesapare exĩko mã toto. Tuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo, toto Esemy.
13 Mame kokonie pukuro aramixi panõ tooehse tuhke. Nono typehkase Izyraeu tõ esary po. Mame yrokokoro pakeimo onahpoty tahxikure kynexine toto tapyĩ tõ zomye.
14 Morarame moro axitaku tonore toehse ahtao isawã po ona po ohpetu tõxinamase, tonahsẽ kãseme exikety mauru panono.
15 Moro eneryhtao Izyraeu tomo a zuaro pyra toh kynexine. Tõturupose toto oseya xine:
— Otyhkoh seny? tykase toto.
— Sero Ritonõpo nenehpohpyry anapyrykõme, tykase Moeze.
16 Ynara tykase Ritonõpo tyripotohme oya xine: “Emero matose anapyrykõ anỹnõko matose atapyĩ taõkõ pune ehtohme. Toiro ahno napyryme asakoro riturumã ipune exĩko mana.”
17 Morara tyrise Izyraeu tomo a, toitoine itamurumehxo tanỹse, imehnomo a tuhke hkopyra.
18 Mame tukuhse ahtao eya xine ipune kynexine. Tuhkehxo apoihpõkomo a tuhke nymyry pyra kynexine. Tuhke hkopyra apoihpõkomo a ipune ro inanymyhpyrykomo. Emero pune inapyrykõ kynexine.
19 Mame ynara tykase Moeze eya xine:
— Moro onukurãkara ehtoko enahtohme kokoro, tykase.
20 Yrome toitoine aomihpyry omipona pyra toehse. Moro tonahsẽ akoĩpyry tukurãkase eya xine. Yrokokoro ikurãkahpyry tonese eya xine. Moromoro hpe toehse, tymoke roropa. Tohne toehse Moeze moro eneryke eya.
21 Kokoro rokẽ tonahsẽ tanỹse eya xine tytapyĩ taõkõ napyryme moro ẽmepyry ae. Mame xixi jamihme toehse ahtao inynomohpyry nono po tuname toehse.
22 Mame 6me aehtoh po tonahsẽ tanỹse eya xine asakoro ẽmepyry pune ehtohme 4 riturumano tapoise toiro ahno napyryme. Izyraeu tõ tamuximãkõ toytose Moeze zuruse imoihmãkõ nyriry poko.
23 Ynara tykase Moeze eya xine:
— Kokoro oserematohme mana, ẽmepyry tapiakase Ritonõpo eahmatohme, oserematoh kurano. Morara exiryke ynara tyripose toto Ritonõpo a: “Seroae ekeiry se exiketõ ekeĩko mã toto. Ahnory se exiketõ ahnõko ikurãkatohme akoĩpyry enahtohme yrokokoro.”
24 Moeze omihpyry omipona moro tonahsẽ akoĩpyry tukurãkase eya xine. Motara, tymoke pyra, moromoro hpe exipyra, enara.
25 Ynara tykase Moeze:
— Sero enahtoko seroae, oserematohme exiryke, oserematoh ẽmepyry tapiakase Ritonõpo Oesẽkõ eahmatohme. Seroae tonahsẽ onenepyra exĩko matose ona po.
26 Sero tonahsẽ apoĩko matose 6me aẽmehtoh pona. Yrome 7mã ẽmepyry ae, oserematohme exiryke, tonahsẽ exipyra mana nono po.
27 Mame ẽmepyry 7me aehtoh po toitoine tutũtase tonahsẽ apoitohme repe. Yrome onenepyra tokurehse toto.
28 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Oty katohme jomiry onetara hmatou? Oty katoh ynyripohpyry onyripyra hmatou?
29 Wenikehpyra ehtoko, Ywy, Ritonõpo toiro ẽmepyry ekaroase oya xine õserematohkõme. Morara exiryke ẽmepyry 6mã po tonahsẽ ekarõko ase oya xine asakoro ẽmepyry pune ehtohme. Naeroro 7me aehtoh po tehme ehtoko oesarykõ po. Tũtara rokẽ ehtoko.
30 Morarame erohpyra toh kynexine ẽmepyry 7me aehtoh po.
31 Mame moro tonahsẽ tosehpase Izyraeu tomo a manãme. Ipuhturu pisarara sã kynexine, karimutume. Tonahse ahtao kãsemã sã kynexine ano zeni risẽ samo.
32 Ynara tykase Moeze:
— Manã tukurãkapose Ritonõpo a, asakoro riturumã ao pehme, imeĩpo enepotohme kypakomotyãkomo a, zuaro toto ehtohme sero tonahsẽ poko, Ritonõpo nekarohpyry kyya xine ona po, tarose eya kuahtao xine Ejitu poe.
33 Mame ynara tykase Moeze Arão a:
— Oripo apoiko. Manã tyriko asakoro riturumã tomo moro oripo aka tyritohme Ritonõpo ẽpataka, ikurãkatohme kypakomotyãkõ neneryme.
34 Ritonõpo nyripohpyry tyrise Arão a. Moro oripo tyrise Moeze a Ritonõpo omihpyry ẽ ẽpataka ikurãkatohme moroto.

35 40me jeimamyry manã nae Izyraeu tõ kynexine tonahsẽme, toeporehkatoh pona nono
tytaõke exikety pona, Kanaã ehpikoxi toeporehkatohkõ pona.
36 Toiro ahno napyry toiro ẽmepyry ae asakoro riturume tukuhse kynexine, toiro ikuh-
topo. 10me moro tonahsẽ kuhtoh 20 riturume kynexine.

17

Topu wino tuna tũtatopõpyry
(Numeru 20.1-13)

1 Ona Xĩ poe toytose Izyraeu tomo imeimehnõ osa pona Ritonõpo omi poe. Mame Repitĩ
pona toytose toto. Yrome tuna pyra kynexine moroto, eukuru pyra.
2 Tykerekeremase ropa Moeze eya xine:
— Tuna ekaroko yna a, yna okurume, tykase toto.
— Oty katohme ykerekeremãko matou? tykase Moeze. — Oty katohme Ritonõpo kuhnõko
matou?
3 Yrome tutunazehnase imoihmãkõ kynexine. Onykerekeremakehpyra toh kynexine.
Kui tykase toto Moeze netaryme. Ynara tykase toto:
— Oty katohme yna menepyase Ejitu poe? Yna orihmapotohme tuna peneryke? Yna te,
yna poenomo te, yna eky tõ maro kaneru tomo poti tõ maro?
4 Mame Moeze tõturuse yronymyryme Ritonõpo a takorehmatohme. Ynara tykase
ynororo:
— Oty rĩko ywy moxiã poko? Jetapary se exisasaka mã toto topu ke.
5 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Toitoine Izyraeu tõ tamuximãkõ imenekako amaro toto ytotohme osemazuhme.
Omyxiry aroko amaro, ike tuna Niro etapatopõpyry oya.
6 Oẽpataka exĩko ase topu po ypy Xinai po. Moro topu etapako, mame ewino tuna tũtãko
mana imoihmãkõ okurume.
Morara tyrise Moeze a Izyraeu tõ tamuximãkõ neneryme.
7 Mame moroto tosehpase eya xine Masame te, Meripame roropa, moroto Moeze
tykerekeremase Izyraeu tomo a exiryke. Ritonõpo tykerekeremase roropa eya xine. Ynara
karyke Ritonõpo tukuhse eya xine:
— Ritonõpo kymaro xine nae? Otarame kymaro xine pyra mana, karyke eya xine.

Amarekita tomo

8 Mame amarekita tõ tooehse osetapase Izyraeu tõ maro Repitĩ po.
9 Ynara tykase Moeze Jozue a:
— Orutua kõ imenekako toto arotohme, kokoro pakeimo, etonatohme amarekita tõ
maro. Ypy emory pona ytõko ase Ritonõpo myxiry apoiry poko.
10 Morarame toytose Jozue, Moeze omi poe osetapase amarekita tõ maro. Moeze tõ
tõnuhse ypy emory pona turui maro Huru maro.
11 Mame tapory tõ tanỹse ahtao kakoxi Moeze a, orẽpyrahxo Izyraeu tõ toehse. Yrome
tukuromoxinase Moeze apory ahtao amarekita tõ orẽpyra toehse.
12 Mame Moeze apory tukuromoxinase ahtao, topu tonehse Arão tomo a Huru maro
epona Moeze porohtohme. Mame apory tõ tapoise eya xine. Morarame apory tõ tanỹse
eya xine xixi omõtoh pona.
13 Morarame amarekita tõ typoremãkapose Jozue tomo a.
14 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Onyrihpyrykõ poko imeroko wenikehpyra oehtohkõme, oepetõkara poremãkatopõpyry
poko oya xine. Kaxiko Jozue a: “Amarekita tõ enahkapõko ase porehme.”
15 Moroto apoto apõ tyrise Moeze a. Moro tosehpase eya: “Ritonõpo Kuesẽkõ Jewom-
aneme mana.”
16 Mame ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo esety kamisa poko anỹtoko kakoxi. Kuepetõkara amarekita tõ poremãkapõko
Ritonõpo mana, jumãme.

18

Jetoro ytotopõpyry Moeze enese

1 Morarame Moeze enese toytose imeretamuru, Jetoro, Ritonõpo maro oturukety Mitiã
po. Tuaro toehse ynororo Ritonõpo nyrihpyry poko Moeze maro, Izyraeu tõ maro. Izyraeu
tõ arotopõpyry Ejitu poe Ritonõpo a, waro roropa ynororo kynexine.
2 Mame toytose ynororo Moeze esaka. Tymaro Zipora, Moeze pyty tarose eya, Jetoro
tapyĩ tao Zipora tynomose Moeze a tumũkuru asakoro ro toytose tahtao Ejitu pona.

3 Toiro imũkuru esety Jeresõ kynexine, ynara tykase Moeze exiryke: “Katonõme toehse
ywy imehnõ nonory po.”
4 Zakorõ esety Erieze kynexine ynara karyke Moeze a: “Ritonõpo, Papa Esemy a tako-
rehmase ywy jetapara Ejitu tõ tuisary ehtohme,” katopo.
5 Toytose Jetoro, Moeze meretamuru, ipyty maro te, imũkuru tõ maro Moeze esaka, ypy
kurã pona, Ritonõpo esary pona.
6 Apitoryme tõmihpyry taropose eya Moeze a, ynara katopo: “Oehnõko ase, opyty maro,
omũkuru tõ maro.”
7 Mame tutũtase Moeze oseporyse Jetoro maro. Toepuise ynororo tymeretamuru ẽpataka.
Typohse eya. Tãtaomikase toto, tõturupose kure toto ehtoh poko. Mame tomõse toto Moeze
tapyĩ taka.
8 Tymeretamuru turuse eya emero Ritonõpo nyrihpyry poko, typoetory tõ Izyraeu pyno
exiry poko te, Ejitu tuisary wãnohtopõpyry poko Ejitu põkõ maro. Turuse roropa tupime
Izyraeu tõ ytotopõpyry poko te, toto pynanohtopõpyry poko roropa Ritonõpo a.
9 Tãkye toehse Jetoro morara kary etaryke tyya, Ritonõpo nyrihpyry poko, Izyraeu tõ
arotopõpyry poko eya Ejitu poe.
10 Ynara tykase ynororo:
— Kure Ritonõpo Kuesẽkõ mana typynanohse oexirykõke eya Ejitu tõ tuisary winoino,
Ejitu põkõ winoino, enara.
11 Seromararo zuaro toehse ywy. Imehnõ ritõ kõ motye jamihmehxo Ritonõpo mana,
Izyraeu tõ typynanohse exiryke eya Ejitu jamitunuru wino, tyyryhmase toto ahtao Ejitu
põkomo a.
12 Mame toky tõ tonehse Jetoro a etapatohme jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a.
Arão tõ Izyraeu tõ tamuximãkõ maro toytose toto imaro otuhse Ritonõpo eahmaryme.

Takorehmananõ menekatopõpyry Moeze a
(Teuteronomiu 1.9-18)

13 Yrokokoro typorohse Moeze, ahno nekaropotoh etatohme, apiakatohme zae ehtoh
enetupuhpotohme. Moro poko tykohmãse Moeze.
14 Mame Moeze nyriry eneryke Jetoro a tõturupose ynororo eya:
— Oty katohme morara tyrĩko mahno toiroro, imoihmãkõ nekaropory tõ apiakãko, zae
ehtoh waro toto ehtohme? Moxiã roropa xikihme oeraximary poko kohmãnõko toh nae?
15 — Morara tyrĩko ase moxiã oepyryke ya zae ehtoh waro toehtohkõme Ritonõpo poe.
16 Asakoro ahno atae pyra toto ahtao ya oehnõko mã toto. Mame toto ezuhnõko ase, zae
ehtoh waro toto ehtohme. Toto amorepãko ase Ritonõpo omihpyry poko te, Inyripohpyry
poko, enara, tykase Moeze.
17 — Ỹ, onyriry zae nymyry pyra mana, tykase Jetoro.
18 Serara awahtao etaehnõko mase. Penekehnõko roropa mã imoihmãkõ mana. Sero
oerohtoh itamurume tyriryke oya toiroro.
19 Jomiry etako, ãkorehmãko Ritonõpo mana. Zae ro nase Izyraeu tõ arory Ritonõpo ẽpataka
inekaroporykõ pona.
20 Zae roropa toto amorepary Ritonõpo omihpyry poko inyripohpyry omipona toto
ehtohme.
21 Yrome kurehxo orutua kõ menekary oya, tuaro exiketomo tuisame toto ehtohme:
miumãkõ tuisaryme te, 100mãkõ tuisaryme te, 50mãkõ te, 10mãkõ tuisaryme, enara.
Ritonõpo omipona se exiketomo, zae rokẽ exiketomo, ajoajohpe pyra exiketomo, enara.
22 Mokaro tyriko ahno apiakananõme aerohtohkõme kokoro rokene. Mame tupimãkõ
enehnõko ro mã toto oya. Yrome tupimãkara enetupuhnõko mã toto zae ehtoh poko.
Morara ahtao ãkorehmãko mã toto omoxĩ hkopyra oerohtoh ehtohme.
23 Serara tyrise ahtao oya, tyripose ahtao Ritonõpo a etaehpyra mase exĩko. Moxiã roropa
ytõko mã toto tytapyĩkõ taka tãkye rokene.
24 Kure Jetoro omiry totase Moeze a.
25 Orutua kõ emese kure exiketõ, Izyraeu tõ tymenekase Moeze a miumãkõ tuisaryme te,
100mãkõ tuisaryme te, 50mãkõ tuisaryme te, 10mãkõ tuisaryme, enara.
26 Toerohse toto imehnõ akorehmary poko atae pyra toto ahtao tupimãkõkara
topohmãko. Yrome tupimãkõ tarose Moeze a.
27 Mame tõsekazumase Moeze Jetoro maro. Toytose ropa ynororo tytapyĩ taka ropa.

19

Xinai myhtokoxi Izyraeu tõ ytotopõpyry
(Exutu 24.1-8)

1-2 Repitĩ poe toytose Izyraeu tomo, ẽmepyry apitorymã po, 3me nuno aehtoh po toto ytotopõpyry poe Ejitu poe. Ona Xinai pona toeporehkase toto. Tõsesarise toto moroto ypy Xinai myhto.

3 Mame ypy pona tõnuhse Moeze oseporyse Ritonõpo maro.

Ypy emory poe tykohmase ynororo Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a. Ynara tykase ynororo:

— Oturuko Jako pakomotyamo a, Izyraeu tomo a. Ynara kaxiko:

4 "Ynyrihpyry Ejitu põkomo a meneatose oenurukõ ke, oenehtopõpyrykõ roropa ya meneatose, ymaro oehtohkõme, piano a tumũkuru puimary samo, taporykõ po. Ywy ase Ritonõpo.

5 Seromaroro jomiry omipona awahtao xine, ynyripohpyry riryhtao oya xine, ypoetoryme exĩko matose. Sero nono emero ykyryryme mana. Yrome amarokõ ypoetoryme exĩko matose, tymenekase ya oexirykõke.

6 Amarokõ tapiakase ya, imehnõ wino jomipona oehtohkõme, ymaro oturuketõme sã oehtohkõme." Morara kaxiko Izyraeu tomo a, tykase Ritonõpo Moeze a.

7 Naeroro Moeze toytose Izyraeu tõ tamuximãkõ kohmase. Mame turuse toto eya emero Ritonõpo nekaropohpyry.

8 Mame ynara tykase toto oximõme:

— Ritonõpo nyripohpyry rĩko ynanase emero porehme.

Mame toto omihpyry tarose Moeze a Ritonõpo a.

9 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Amaro oturũko ase akurũ xinukutumah tae jomiry etatohme imoihmãkomo a, taroino õmiry zae ehtoh waro toto ehtohme.

Imoihmãkõ omiry tokarose Moeze a Ritonõpo a.

10 Ynara tykase ropa Ritonõpo:

— Ytoko imoihmãkõ zuruse: Seroae nuriame ehtoh irumekatoko. Morararo kokoro oorypyrykõ irumekatoko jeahmatohme oya xine. Oupõkõ roropa ikurikatoko

11 jeraximatohme yrokokoro. Moro ẽmepyry ae yhtõko ase ypy Xinai emory pona. Moroto jenẽko matose.

12 Ypy zomye enetupuhtoh tyriko ahno ytopyra ehtohme, ypy pona onuhpyra toto ehtohme te, ypy pũtokoxi ytopyra toto ehtohme. Imepyny a tupupuru tyrise ahtao ypy pona, taorihmaposẽme exĩko mana.

13 Mokyro anapopyra ehtoko. Topu ke totapasẽme exĩko mana, pyrou ke tuosẽme roropa exĩko mana. Ahno ahtao, okyno ahtao roropa morara tyrĩko matose. Yrome rue totose ahtao ah imoihmãkõ nytõ toto ypy myhtokoxi.

14 Mame tyhtose Moeze ypy poe. Imoihmãkõ tukurãkapose toto eya nuriame pyra toto ehtohme, Ritonõpo eahmatohme. Naeroro tupõkõ tukurikase eya xine emero porehme.

15 Mame ynara tykase Moeze eya xine:

— Epytatoko. Oupõkõ ikurikatoko Ritonõpo eahmatohme mokokoro. Opyxiãkõ poko pyra ehtoko roropa Ritonõpo eraximaryme.

16 Mame oseruao ẽmepyrymã po konomeru totase eya xine. Nenenehkane tonese roropa eya xine. Akuru xinukutumehme sã exikety tyhtose ypy pona. Rueimo tõsetose opore samo imoihmãkõ netaryme. Moro etaryke tyya xine enaromỹke morotõkõ kynexine emero porehme.

17 Mame imoihmãkõ tarose Moeze a tosarykõ poe jarãnaka oseporyse Ritonõpo maro. Totypohse toto ypy myhtokoxi.

18 Ypy Xinai orexĩtohpã sã kynexine, epona typorohse Ritonõpo exiryke apoto maro. Moro orexĩto tõnuhse apoto konõto erexĩtory samo apotoimo poe samo. Tykytyky tykase toto morohne kurũke.

19 Oporehxo toehse moro rueimo osetory. Moeze tõturuse. Mame tozuhse ynororo Ritonõpo a konomeru ae.

20 Mame tyhtose Ritonõpo ypy emory pona. Moeze tykohmase eya aunuhtohme morotona. Naeroro Moeze tõnuhse.

21 Ynara tykase Ritonõpo eya:

— Oyhtoko ropa mokaro zuruse oehpyra toto ehtohme ypy pona jenese. Ypy pona tooehse toto ahtao orihnõko mã toto tuhkãkomo.

22 Ymaro oturuketõ zuruko roropa tyyrypyrykõ korokapotohme nuriame pyra toto ehtohme, toto oehtohme ya. Toto rypyrykõ onykorokapopyra toto ahtao etapãko ase.

23 Ynara tykase Moeze Ritonõpo a:

— Mokaro onuhsaromepyra mã toto onenehpopyra oya exiryke. Onutũmapopyra ypy po mexiase. Enetupuhtoh tyripose roropa oya ypy zomye onuhpyra toto ehtohme, tykase.

24 — Oyhtoko eya xine, tykase Ritonõpo Moeze a. — Moromeĩpo Arão enehta amaro xiaro. Yrome mokaro ymaro oturuketõ, imoihmãkõ roropa oehsaromepyra mã toto sero pona, jesaka. Tooehse toto ahtao toto etapãko ase.
25 Naeroro tyhtose ropa Moeze imoihmãkomo a. Turuse toto emero Ritonõpo omihpyry.

20

Ritonõpo nyripotyã 10mãkomo
(Teuteronomiu 5.1-21)

1 Ritonõpo tõturuse. Ynara tykase ynororo:
2 — Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Kuenepyatose Ejitu poe, imehnõ namotome awahtao xine.
3 — Imepỹ ke ymyakãmara ehtoko. Ywy rokẽ kueahmatoko.
4 — Ahno panõ anaxikara ehtoko oneahmarykõme: torõ tomo te, onokyro tõ roropa te, tunakuaõkõ roropa, enara.
5 Anaxikahpyrykõ ẽpataka porohpyra ehtoko oesekumurukõ po mokaro eahmaryme. Ywy ro rokẽ Ritonõpome ase Oesẽkomo. Imepỹ ymyakã se pyra ase ipunaka zumoxike jexiryke. Yzehno exiketõ wãnohnõko ase: ipakõ roropa te, ipakõ poenomotyamo te, ipary pakomotyã roropa, enara.
6 Yrome ypyno exiketõ pynanohnõko ase, jomipona exiketomo te, ynyripohpyry rinanõ roropa. Toto poenõ te, ipakomotyã roropa pynanohnõko ase miume zumakahpõkomo a, jomiry se toto exiryke.
7 — Jesety zuno exiketõme ehtoko. Atahmãkara ehtoko jesety poko, onykenãpara ehtoko. Ywy Ritonõpo imehnõ wãnohnõko ase zae pyra toehse toto ahtao jesety poko.
8 — Ẽmepyry 7me aehtoh poko wenikehpyra ehtoko ypoko oehtohkõme, jeahmaryme.
9 Oerohtohkõ poko ehtoko 6me ẽmepyry ae.
10 Yrome 7mã po ẽmepyry õserematohkõme mana, ypoko eahmatohme mana. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Oerohtoh poko pyra ehtoko seroae: amarokomo te, omũkurukomo, oẽxirykõ maro te, anamotokomo orutuame toto ahtao te, nohpo tõ roropa, oeky tõ roropa te, imehnõ nonory põkõ roropa tõsesarise toto ahtao ononorykõ po, enara.
11 6me ẽmepyry taropose ya, Ritonõpo, kapu riry poko, nono roropa, tuna konõto te, kana tõkehko maro. Yrome 7me aehtoh po tõseremase ywy. Morara exiryke ẽmepyry 7me aehtoh tyrise ya kurãme. Sero tapiakase ya ẽmepyry kurãme ehtohme.
12 — Kure omykõ tyritoko. Asakõ roropa kure tyritoko. Kure toto riryhtao oya xine okynã sã orihpopyra matose ynekarohpyry po ononorykõme.
13 — Ahno onetapara ehtoko.
14 — Imepỹ nohpo poko pyra ehtoko. Morararo imepỹ orutua poko pyra ehtoko.
15 — Imepỹ mõkomory onematonanohpyra ehtoko. Imepỹ nykyryry onematonanohpyra ehtoko.
16 — Imehnõ poko ajohpe pyra ehtoko.
17 — Imepỹ tapyĩ poko penetara ehtoko. Ipyty poko penetara ehtoko. Ipoetory tõ poko penetara ehtoko. Eky tõ poko penetara ehtoko, pui tomo te, jumẽtu tomo te, imõkomory tõkehko poko roropa, enara.

Enaromỹke Izyraeu tõ ehtopõpyry
(Teuteronomiu 5.23-33)

18 Moro konomeru totase imoihmãkomo a rueimo osetory maro. Nenenehkane tonese roropa eya xine orexĩto maro ypy po. Enaromỹke toehse toto. Tykytyky tykase toto. Ameke rokẽ toehse toh kynexine.
19 Ynara tykase toto Moeze a:
— Yna zururuhtao oya etãko ynanase. Yrome yna zururuhtao Ritonõpo a orihnõko ynanase, tykase toto.
20 — Enaromyra ehtoko, tykase Moeze eya xine. — Okuhtorỹko rokẽ Ritonõpo mana. Zuno exikehpyra awahtao xine, aomihpyry omipona exikehpyra matose, oorypyrykõ poko pyra roropa matose.
21 Yrome ameke rokẽ imoihmãkõ kynexine xikihme. Moeze rokẽ toytose akurũ xinukutumã pũtokoxi, Ritonõpo pũtokoxi.

Apoto apõ poko

22 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a ynara katohme Izyraeu tomo a:
— Joturutopõpyry oya xine kapu ae tonese oya xine:
23 Imehnõ oneponãmarykõ onyripyra ehtoko parata risemy te, uuru risemy eahmatohme jeahmaryhtao oya xine.

24 Apoto apõ tyritoko nono risemy epona oeky tõ zahkatohme tytororo: kaneru tomo te, pui tomo, osepeme ehtohme. Osa tõ menekãko ase moroto jeahmatohme. Moroto oseporỹko ase amaro xine. Kure rokẽ oritorỹko ase roropa.
25 Apoto apõ riryhtao oya xine topu ke, topu onyhkohpyra ehtoko kurimene ke. Ynara exiryke apoto apõ tyrise ahtao jeahmatohme topu se pyra ase tyhkohse aexityã kurimene ke.
26 Apoto apõ ykyryryme onyripyra ehtoko opyi maro onuhtohme epona. Morara ãko ase osenepopyra oehtohkõme apoto apõ poko oerokurukohtao oeky tõ jahkary poko jeahmaryme.

21

Ritonõpo nekarohpyry namoto tõ poko
(Teuteronomiu 15.12-18)

1 Mame ynara Izyraeu tõ zuruko, tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Epereumã epekatyryhtao namotome oya xine, 6me jeimamyry erohnõko opoetoryme mana. Mame 7mã po tymyhpokase sã exĩko roropa mana. Onepehmapopyra eya aytotohme ropa.
3 Typye pyra ynororo namotome toehse ahtao morararo typye pyra ytõko ropa mana. Yrome typye ynororo ahtao namotome toehse ahtao typyty arõko mana tymaro.
4 Namoto esemy a nohpo tokarose ahtao eya ipytyme, toemũkuase roropa nohpo ahtao, esẽ poetoryme ro mã toto. Mokyro namoto ytõko ropa toiroro.
5 Yrome ynara tykase namoto ahtao, “Ypyty pyno ase, ypoenõ maro te, jesemy roropa, moxiã rumekary se pyra ase, toiroro jytotohme,”
6 Ritonõpo eahmatoh taka typoetory arõko esẽ mana. Moroto omõtoh pũtokoxi ipanary posohkãko mana iposohkatoh ke. Mame ipoetoryme exikehpyra exĩko mana toorikyry ponãmero.
7 — Tõxiry ekamoryhtao orutua a imepỹ poetoryme ehtohme, orutua sã pyra tymyhpokase ropa sã exipyra mana.
8 Topekahse ynororo ahtao orutua a, pytary se toexiryke imaro, yrome imeĩpo ise pyra toehse ahtao, nohpo epekahpoko ropa jumy a. Onekamopopyra exiko imehnõ nonory põkomo a, zae pyra toehse esẽ exiryke imaro.
9 Nohpo epekatyryhtao imepyny a tumũkuru pytyme aehtohme, ipynanohnõko mana tõxiry pynanopyry saaro.
10 Orutua typytase ropa ahtao imepỹ nohpo ke, kure rokẽ ipyty osemazupu rĩko ro mana. Tonahsẽ ekarõko ro eya mana te, upo ekarõko ro eya mana apitoryme inekarohpyry saaro, ipyno toehtoh enepõko eya mana imaro aehpitotopõpyry saaro.
11 Morohne onyripyra ahtao eya, tymyhpokase ropa sã nohpo exĩko mana, epehpyry anapoipyra roropa inio mana.

Imehnõ iiryhmary poko

12 — Imehnõ etaparyhtao aorihtohme, taorihmaposẽme exĩko etapahpõ mana.
13 Yrome tuamekaro rokẽ imepỹ taorihmapose eya ahtao, etapary se pyra ahtao, kure mokyro etapahpõ epary osewomatoh pona, ynymenekahpyry pona ehse.
14 Yrome imepỹ zehno orutua toehse ahtao, etaparyhtao eya, mokyro etapahpõ totapasẽme exĩko, aeparyhtao ro ymaro oturutoh taka osewomatohme totapasẽme exĩko mana.
15 — Tumy etaetaparyhtao ahno a mokyro taorihmaposẽme exĩko. Tyse etaetaparyhtao eya morararo mokyro taorihmaposẽme exĩko mana.
16 — Imepỹ tapoise ahtao ekamotohme tineru poko te, tynamotome tyritohme mokyro taorihmaposẽme exĩko.
17 — Tumy osanumane taorihmaposẽme exĩko. Tyse osanumane taorihmaposẽme exĩko roropa.
18 — Atatapoiryhtao imepỹ etaparyhtao topu ke te, tomary ke roropa orihpyra ynororo ahtao, mokyro onuwãnohpyra matose. Yrome mokyro owõsaromepyra toehse ahtao,
19 yrome imeĩpo toekurãkase ropa ahtao, jarãnaka ytoytõko tymyxiry maro, mokyro etapahpõ epehmãko mana aerohtopõpyry poko erohsaromepyra aexihpyry te, opi tõkehko aekurãkatoh ropa epehpyryme, enara, tokurehnanohpose eya exiryke.
20-21 — Typoetory pipokuruhtao orutua a. Mame toorihse ynororo typipohse ahtao, mokyro etapahpõ wãnohnõko matose. Yrome okynã orihpyra ynororo ahtao toiro te, asakoro ẽmepyry ahtao, esẽ onuwãnohpyra matose. Tynamoto orihtopõpyry ke tuãnohse sã exĩko mana. Morararo nohpo tõ namotome toto ahtao.

22 — Orutua kõ atatapoiryhtao nohpo poetoẽme exikety ryhmaryhtao, mame moro pokoino poeto toepukase ahtao yrome nohpo kure ro, mokyro iiryhmapohpõ epehmãko mana mokyro nio epehmapory, juize nekaropohpyry ae ro.
23 Yrome nohpo tyyryhmase ahtao yronymyryme iiryhmahpõ wãnohnõko matose, taorihmaposẽme exĩko mana, toorihse mokyro ahtao.
24 Enuru epehmãko enuru ke, jery epehmãko jery ke, oma epehmãko oma ke te, pupu epehmãko pupu ke.
25 Jahkatoh epehmãko jahkatoh ke, isahkatoh epehmãko isahkatoh ke, iiryhmatoh epehmãko iiryhmatoh ke.
26-27 — Imepyny a tynamoto enukaryhtao, tynamoto myhpokãko mana enuru epehpyryme tyyryhmasẽme exiryke esemy a. Imepyny a tynamoto zery tahkaryhtao, tynamoto myhpokãko mana jery epehpyryme. Serara tyriposẽme exĩko nohpome inamoto ahtao roropa.

Okyno esẽme ahtao

28 — Mame ahno totapase ahtao pui a, mame toorihse ahtao, mokyro pui totapasẽme exĩko topu tõ ematoh ke. Ipũ onõpyra matose. Yrome esemy onuwãnohpyra matose.
29 Yrome mokyro pui torẽnase ahtao ahno ekahmary poko, toto wotohme tyretyry ke, zuaro roropa esemy ahtao mokyro ehtoh poko, yrome anapurupyra tokurehse ahtao, mame ahno totapase eya ahtao nohpo te orutua, enara, mokyro pui etapãko matose topu ke. Esẽ roropa taorihmaposẽme exĩko.
30 Mãpyra tineru ke epehmary se esẽ ahtao orihpyra toehtohme, epehmãko mã ynororo emero epehmapotopõpyry menekatõkomo a.
31 Poeto totapase ahtao pui orutua a nohpome ahtao te, poetome ahtao esemy epehmapõko matose moro jomihpyry ae ro.
32 Imepỹ namoto totapase ahtao pui orutua a, inamoto orutuame ahtao te, nohpome ahtao roropa, namoto esẽ 30me parata tõ apoĩko epehpyryme. Mame mokyro pui orutua totapasẽme exĩko topu tõ ke mana.
33 — Imepyny a tuna eutary totapuruhmakase ahtao te, eutary tahkase ahtao roropa eya, yrome apuru onyripyra ahtao pui toepukase zaka te, jumẽtu toepukase ahtao zaka,
34 okyno esẽ epehmãko mokyro mana tineru ke. Mame mokyro eky ekepyry zotyme exĩko mana.
35 Imepỹ eky pui orutua osetaparyhtao pui orutua maro. Mame mokyro pui totapase ahtao toorihse, mokyro pui orihpyra aexihpyry tokamosẽme exĩko tineru poko apiakatohme mokaro asakoro esẽkõ tinerũme. Pui ekepyry roropa tapiakasẽme exĩko mokaro asakoro zotyme.
36 Yrome mokyro pui orutua orihpyra exikety moino ro etapahpõme ahtao, moro waro roropa toto ahtao, yrome mokyro anapurupyra tokurehse esẽ ahtao mokyro esemy imepỹ pui orutua ekarõko mana isene exikety mokyro orutua a. Yrome mokyro pui ekepyry zotyme exĩko.

22

Omato a epehmapory ropa

1 — Imepỹ eky tomatonanohse ahtao ahno a, pui te, kaneru tõkehko, mame totapase eya ahtao te, tokamose eya ahtao, 5me pui tõ ke epehmãko ropa mana. Kaneru ahtao 4me kaneru tõ ekarõko ropa mana toiro tapoise ahtao eya.
2-4 Omato a tomatonanohtopõpyry epehmapoko. Epehmatoh pyra ynororo ahtao, tokamosẽme exĩko mã ynororo namotome, inapoihpyry epehmatohme. Okyno tomatonanohse ahtao, pui te, jumẽtu te, kaneru tõkehko, tonese ropa ahtao isene ro omato emahpo, epehmapoko asakoro, toiro tapoise eya ahtao.
— Omato tapoise ahtao koko, aematonaryhtao, totapase ynororo ahtao, etapahpõ zae ro ekarõko matose, omato etapatopõpyry poko. Yrome saereme ahtao etapahpõ ekarõko matose ikarimotahpyryme.
5 — Okyno esemy a toky tõ tynomose ahtao, tykyrysã enahse imepỹ tupi po te, imepỹ uwa esary po te, imehnõ napyry tonahse ahtao eya xine, tỹkyryry kurã ke mokaro epehmãko mana, tutupi poe, tynarykahpyry poe uwa esary poe.
6 — Imepyny a apoto tukase ahtao tutupi po, mame ãtaryka htaka toytose apoto ahtao imepỹ tupi pona tiriiku zahkase te, inarykahpyry zahkase, mokyro apoto zukahpõ mokaro epehmãko mana jahkatopõpyry epehpyryme.
7 — Imepỹ tineru te, imõkomory tokarose ahtao oya ikurãkatohme, mame atapyĩ tae tomatonanohse ahtao, omato tonese ahtao epehmãko mã ynororo asakoro ro.

8 Yrome omato onenepyra ahtao tapyi esẽ arotoko oximõtoh taka, Ritonõpo eahmatoh taka, moroto tõmiry etapotohme Ritonõpo neneryme, onematonanohpyra toexiry poko, morohne riryhtao eya zae aehtoh enetupuhnõko matose.
9 — Pui esẽme toehse ahtao te, jumẽtu te, kaneru te, upo te mõkomo tõkehko, mame imepỹ tooehse ahtao, “Sero esẽme ase,” karyhtao. Mokaro arotoko Ritonõpo eahmatoh taka. Mokyro zae pyra tykase Ritonõpo ahtao, epehmãko mana asakoro, esemy a.
10 — Okyno esemy a toky tynomose ahtao imepỹ maro eneneme ehtohme, jumẽtu te, pui te, kaneru te, emero, mame toorihse eky ahtao te, ytopỹme toehse eky ahtao te, tomatonanohse eky ahtao omato onenepyra ahtao,
11 mokyro okyno enene tõmiry etapõko Ritonõpo a onematonanohpyra toexiry poko. Onematonanohpyra ahtao aomiry etãko esẽ mana. “Otara kara,” ãko mana. Enene a onepehmapopyra matose.
12 Yrome eya tomatonanohse mokyro eky ahtao epehmãko mana esemy a eky epehpyryme.
13 Eky tosekase ahtao onokyro tomo a, akoĩpyry enehnõko enene tuaro esẽ ehtohme. Onepehmara enene mana mokyro eky esekatopõpyry poko.
14 — Imepỹ eky tapoise ahtao axĩtao rokene, mame takuruhtase te, toorihse esemy esahpokoxi, mokyro eky apoihpõ axĩtao rokene epehmãko mana eky epehpyryme.
15 Yrome morara toehse esemy moroto ahtao, onepehmara mokyro mana. Topehke mokyro eky tapoise ahtao eya axĩtao rokene, moro axĩtao rokẽ zurupohpyry epehmãko rokẽ mana.

Zae ehtoh ripotopo

16 — Tynioke pyra exikety poko toehse orutua ahtao, jũ epehmãko mana ipyty epehpyryme. Iniome exĩko mana.
17 Yrome ise pyra jũ ahtao tõxiry niome, epehmãko ro mana tineru ke tynioke pyra exikety epehpyryme.
18 — Joroko poko exiketyme nohpo ahtao, aorihmapoko.
19 — Okyno maro osehnõko ahno ahtao taorihmaposẽme exĩko mana.
20 — Imehnomo a toky tõ etaparyhtao jahkatohme imepỹ neponãmary eahmaryme ywy kara, mokyro aorihmapoko. Ywy rokẽ ase Ritonõpo.
21 — Imehnõ nonory põkõ onyryhmara ehtoko, tõsesarise toto ahtao ononorykõ po. Zae rokẽ ehtoko toto maro. Wenikehpyra katonõme oehtopõpyrykõ poko Ejitu po.
22 Pytỹpo tõ onyryhmara ehtoko, poetõpo tõ roropa.
23 Toto ryhmaryhtao oya xine, ywy Ritonõpo toto akorehmãko ase aotururukohtao ya.
24 Ozehno xine exĩko ase. Oetapatorỹko ase atatapoiry poko awahtao xine. Mame pytỹpome opyxiãkõ exĩko, tumyke pyra opoenõ exĩko mã toto.
25 — Tineru ekaroryhtao oya xine ypoetory tomo a, tymõkomokãkara a, tineru ekarone sã pyra ehtoko. Imotye onepehmapopyra ehtoko.
26 Imepỹ zupõ tapoise ahtao oya, axĩtao rokene tineru axĩtao rokẽ ekaroryke eya, zupõ ekaroko ropa eya kohmãpyra ahtao ro.
27 Otarame moro zupõ ke rokẽ oxiõtõko nyhtohme, kõxikene pyra ehtohme. Otarame tãtyke pyra ynororo, tupoke pyra toexiryke. Mame ykohmaryhtao takorehmapotohme aomiry etãko ase, zae jexiryke.
28 — Omi xihpyry ke Ritonõpo onykerekeremara ehtoko. Popyra otuisary tõ onyripopyra ehtoko.
29 — Ya onekarory tõ enehtoko toehse tiriiku tõkehko ahtao, uwa eukuru, oriu ahtao roropa.
— Omũkuru tõ apitorymãkõ ekarotoko ya.
30 Oeky tõ mũkuru tõ apitorymãkõ ekarotoko ya: pui tomo te, kaneru tomo. Ah tyse maro nexĩ toto 7me ẽmepyry pona. Mame 8me ẽmepyry ahtao etapako jahkatohme onekaroryme ya.
31 — Ypoetoryme matose. Naeroro tõsẽ onõpyra ehtoko onokyro tõ nesekahpyryme aexihpyry, tokarosẽme mana kaikuxi tõ zohme.

23

Zae ehtoh poko

1 — Ajohpe ehtoh poko oturupyra ehtoko imehnomo a te. Zae pyra exikety anakorehmara ehtoko zae pyra imenekane zururuke oya.
2 Imoihmãkõ maro pyra ehtoko azahkuru toto ahtao. Omihpo ajohpe onekaropyra ehtoko imoihmãkõ akorehmatohme zae pyra toto ehtoh poko.
3 Zae pyra ehtoh poko pyra ehtoko, tymõkomokãkara akorehmary se awahtao ro.

4 — Oepekara eky eneryhtao oya aytoytoryhtao, tytahse ahtao: pui ahtao te, jumẽtu ahtao, aroko ropa eya.
5 Oepekara eky jumẽtu toepukase ahtao omoxinety puimary poko, moroto onurumekara exiko. Yrome esẽ akorehmako toky anymyry poko tupupuru pona ropa ehtohme.
6 — Tymõkomokãkara tooehse ahtao apiakane ẽpataka zae ehtoko imaro.
7 Imehnõ onyhxiropyra exiko ajohpe ehtoh ke. Zae exiketõ anaorihmapopyra exiko roropa. Moro rihpono hxirõko ase popyra exiryke, aorihmapõko ase roropa.
8 Tineru anapoipyra ehtoko ekarory se imehnõ ahtao zae pyra ehtohme. Moro tineru tonurẽkara sã ahno rĩko mana zae ehtoh onenepyra ehtohme. Morarame kurãkõ akorekehkãko mã rahkene.
9 — Imehnõ nonory põkõ onyryhmara ehtoko ononorykõ po tõsesarise toto ahtao. Katonõme ehtoh waro matose, katonõme mexiatose roropa Ejitu po.

Jeimamyry 7mano

10 — 6me jeimamyry otupikõ arykãko matose, anapyrykõ apoĩko matose toehse ahtao.
11 Yrome jeimamyry 7mã po otupikõ anarykara ehtoko. Tykyrysã anapoipyra ehtoko roropa otupikõ poe. Yrome ah tymõkomokãkara notuhno toto tỹkyryry toehse ahtao. Onokyro tõ roropa enahnõko mã toto akoĩpyry nae ahtao. Morara tyritoko roropa uwa tõ ke anarykatyã poko te, azeitona ke anarykatyã poko roropa.
12 — Erohtoko 6me ẽmepyry ae, yrome 7mã po erohpyra ehtoko, anamotokõ oserematohme te, oekykõ roropa te, katonõ roropa imehnõ nonory põkõ opoetoryme erohketõ oserematohme roropa.
13 — Tomeseke ehtoko jomihpyry omipona oehtohkõme, Ritonõpome ase. Imehnõ neponãmary tomo a oturupyra ehtoko. Esetykõ onesehtopyra roropa ehtoko.

Oseruao otuhtoh konõto
(Exutu 34.18-26; Teuteronomiu 16.1-17)

14 — Otuhtoh konõto rĩko matose oseruao, oseahmatohme, jeahmatohme, enara.
15 Nuno apipe po, moro ae tutũtase oexirykõke Ejitu poe, oseahmatoko õtuhtohkõ ke, Wyi Porutapỹ maro, jomihpyry ae ro. 7me ẽmepyry ae wyi ohnõko matose iporutatoh risẽ pyra. Jeahmãko matose onekarorykõ enepyry ke ya.
16 — Oseahmatoko Tykyrysã Apoitoh poko anarykahpyrykõ toehse ahtao, apoipitoryhtao oya xine.
— Oseahmatoko roropa Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko eina enatyryhtao, uwa tõ apoiryhtao te, wewe epery roropa.
17 Moro oseahmatoh oseruao pona ro, jeimamyry ae ro, orutua kõ emero oximõnõko mã toto jeahmase. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
18 — Oeky tõ etaparyhtao oya xine jahkatohme onekarorykõme ya, wyi porutatoh maro onenehpyra ehtoko ya. Onetapatyã kasery zahkãko matose jeahmaryme. Moro ẽmepyry ae ro jahkãko matose.
19 — Jeimamyry ae rokẽ anarykahpyrykõ toehse ahtao anapoihpyrykõ apitorymã enehtoko ytapyĩ taka. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
— Okyno mũkuru poti te, kaneru mũkuru roropa anahnopyra ehtoko jẽ suhsuru maro.

Ritonõpo omihpyry

20 — Ynenyokyhpyry aropõko ase oesemazupurukõme oewomatohkõme osema ae oyoytorykohtao aarotohkõme oesaka xine, ynukurãkahpyry oesarykõme.
21 Tomeseke ehtoko aomiry omipona oehtohkõme. Ozehno xine onyripopyra ehtoko, tonyohse ya aexiryke. Ozehno xine toehse ynororo ahtao azahkuru oehtohkõ onykorokara mana.
22 Yrome aomipona yronymyryme awahtao xine, inyripohpyry riryhtao oya xine, oepetõkara poremãkapõko ase.
23 Ynenyokyhpyry ytõko osemazuhme. Aarotorỹko mã ynororo amoreu tõ nonory pona te, heteu tõ te, perizeu tõ te, kananeu tõ te, heweu tõ te, jepuseu tõ maro. Mokaro enahkãko ase.
24 Mokaro neponãmarykõ ẽpataka epuipyra ehtoko. Oneahmara ehtoko. Toto namorepatoh poko pyra ehtoko ipunaka. Toto neponãmarykõ enahkatoko, xikihme exiketõ Paau kyryryme ikararahtoko.
25 Jeahmaryhtao oya xine Ritonõpome, Oesẽkõme, kure rokẽ oritorỹko ase. Tonahsẽ ekarõko ase oya xine tuna roropa. Owino xine tyrohsẽ arõko ase mya.
26 Ononory po opyxiãkõ emũkuãko mã toto. Epukara poeto tõ exĩko mã toto. Ypoe isene matose exĩko okynahxo.

27 — Oepetõkara rĩko ase enaromỹke, juno toto ehtohme. Tuaro pyra toto rĩko ase, otupĩko mã toto imaro xine õsetaparykohtao. Owino xine oepetõkara enepanohpõko ase.
28 Ouno xine oepetõkara ripõko ase. Mame oyoytorykohtao ononorykõ apoitohme heweu tõ aropõko ase te, kananeu tomo te, heteu tõ maro owinoino xine.
29 Mokaro anaropopyra ase toiro jeimamyry ae. Morara tyrise ahtao ya tytaõke pyra moro nono exiry repe, onokyro tõ esaryme exiry roropa repe, popyra exiry oya xine.
30 Mãpyra toitoine mokaro aropõko ase tuhkehxo oemãtohkõme te amarokõ osesaritohme sero nono po.
31 Ononorykõ ehpiry rĩko ase Akapa tunary poe tuna Eupyrati pona te, tuna Metiteraneu poe ona tonorẽ pona. Ajamihtanohtorỹko ase imeimehnõ poremãkapotohme oya xine, toto nonory apoitohme oya xine oesarykõme, toto aroporyhtao oya xine.
32 Osepeme pyra ehtoko toto maro te, toto neponãmarykõ maro osepeme pyra ehtoko ipunaka.
33 Oesarykõ onekaropyra ehtoko mokaro a ononorykõ po. Oesarykõ ekaroryhtao eya xine iirypyryme oritorỹko mã toto yneneryme. Jomipona pyra oritorỹko mã toto. Mokaro neponãmary tõ eahmaryhtao oya xine toatãkaposẽme exĩko matose.

24

Ritonõpo omiry etatopõpyry

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Onuhtoko ypy pona jẽpataka: omoro, Arão te, Natape, Apiu maro te, 70me Izyraeu tõ tamuximãkõ maro. Mame ameke ro awahtao xine oesekumurukõ po oporohtoko jeahmatohme.
2 Omoro rokẽ, Moeze, upũtokoxi oehnõko mase. Mokaro arypyra. Ahno tõ imoihmãkõ onuhpyra tyripoko toto ypy pona.
3 Imoihmãkõ zuruse toytose Moeze, Ritonõpo omihpyry emero, inyripohpyry roropa. Mame ynara tykase Izyraeu tõ oximõme:
— Ritonõpo omihpyry emero omipona exĩko ynanase.
4 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ nyripohpyry emero tymerose Moeze a. Yrokokoro pakeimo apoto apõ tyrise eya ypy myhto. 12me xikihme exiketõ, topu tõ tyrise eya, 12me Izyraeu oxiekyrymãkõ pune ehtohme.
5 Mame nuasemãkomo a okyno tõ zahkary poko tyripose Moeze a Ritonõpo eahmaryme, pui orutua kõ totapapose roropa eya tynekaroryme osepeme ehtohme.
6 Munu tapiakase Moeze a, zokonaka tyrise eya paxiha tõ aka te, zokonaka tukuãse apoto apõ pona.
7 Mame Ritonõpo papẽ tapoise eya, moro poko tymerose Ritonõpo omihpyry te, inyripohpyry, enara. Moro pape tysekeremase eya imoihmãkõ netaryme. Ynara tykase toto:
— Ritonõpo Kuesẽkõ omiry omipona exĩko ynanase, inyripohpyry rĩko ynanase porehme.
8 Mame moro munu paxiha ao tapoise Moeze a, sapararahme tomase eya imoihmãkõ pona. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Sero munu enetupuhtohme mana, kure oritorỹko Ritonõpo mana, tõmihpyry ae ro senohne inyripohpyry tokarose ahtao oya xine.
9 Tõnuhse toto ypy pona, Moeze, Arão maro te, Natape te, Apiu maro, 70mãkõ Izyraeu tõ tamuximãkõ maro.
10 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ tonese eya xine. Ipupuru zopino zara sã tonese sapira tõ risemy, ezuezume kapu samo.
11 Mokaro Izyraeu tõ tamuximãkõ onetapara Ritonõpo kynexine; tonese ynororo eya xine, moromeĩpo tõtuhse toto eukuru tõse eya xine oximõme.

Moeze ypy Xinai po

12 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Onuhko ypy pona ya, tehme ehse tarona. Ynymerohpyry topu tõ poko ekarõko ase, ynyripohpyry, Izyraeu tõ amorepatohme.
13 Mame tãtakimase Moeze tomo takorehmane Jozue maro. Tonuhpitose ynaroro ypy kurã pona.
14 Ynara tykase Moeze Izyraeu tõ tamuximãkomo a:
— Yna eraximatoko taro, yna oepyry ropa pona. Amaro xine Arão te Huru maro. Ekaropotoh nae awahtao xine oturutoko eya xine.
15 Mame tõnuhse Moeze ypy Xinai pona, ypy tyõtose akurũ a.
16-17 Mame Ritonõpo ezuru tyhtose ypy pona. Apoto sã ezuru tonese Izyraeu tomo a ypy emory po. 6me ẽmepyry taropose moroto akurũ ypy po. Mame 7mã po Moeze tykohmase Ritonõpo a akurũ poe.

18 Tomõse Moeze moro akurũ htaka. Moroto tehme toehse ynororo 40me ẽmepyry, 40me kohmamyry, enara.

25

Ahno nekarotyã Ritonõpo Tapyĩ ritohme
(Exutu 35.4-9)

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Izyraeu tõ zuruko tynekarory tõ enehtohme ya. Toto nekarotyã apoiko emero ekarory se aehtohkomo.
3 Kure ynara ekaroryhtao: uuru te, parata te, metau te;
4 kaneru hpoty earyme tyrise ahtao ezuezume te, puupura te, tahpiremano te; mauru panono te; kamisa poti hpoty risemy te;
5 kaneru pihpyry tonohse tahpire ahtao te, okyno pihpyry kurano te; wewe akaxiame te;
6 oriu, azeite nãparina eukurume, jahkatohme te; typoxine exiketomo azeite maro zoximatohme ahno popatohme te, jahkatohme roropa ixtaratu zahkatoh po typoxine exiketyme;
7 topu tõ kurano, onixi te, imehnõ typyne exiketõ tyritohme Ritonõpo maro oturukety zupõ pokona.
8 Tapyi Kurã tyripoko Izyraeu tomo a jesaryme ehtohme toto rãnao.
9 — Omoro Moeze, moro tapyi tyripõko ase, itaõkõ maro, ynenepory sã oya.

Ritonõpo omihpyry eny
(Exutu 37.1-9)

10 — Kaxo tyripoko wewe akaxia risemy, 1,10 meturume mosa exiry te, 66 sẽtimeturume ipuroroje exiry te, 66 sẽtimeturume kae exiry, enara.
11 Uuru kurã ke moro kaxo apuhko zao te, jarao, enara. Ehpikuroko uuru risẽ tyriko roropa.
12 4me parihmã tyriko uuru risemy ipupuru 4mãkõ pokona, tyritohme asakoro seino, asakoro moino arotohme.
13 Asakoro mara tyriko epurume, wewe akaxiame tapuhse uuru ke.
14 Moro mara tõ tyriko moro parihmã aka kaxo ratozo ae asakoro.
15 Moroto parihmã ao mara tõ inomoko, morohne onoupopyra exiko esary tõ poe.
16 Topu risẽ asakoro ekarõko ase oya, ipoko ynyripohpyry tymerose mana. Morohne tyriko kaxo aka, jomihpyry ẽ aka.
17 — Kaxo apuru tyriko roropa, uuru kurã risemy, 1,10 meturume mosa exiry te, 66 sẽtimeturume ipuroroje exiry, enara.
18 Asakoro taporihke exiketõ tyriko, uuru tapitapĩse risemy, kaxo apuru etyhpyry tõ po.
19 Toiro tyriko seino, toiro moino apuru etyhpyry tõ po kaxo apuru maro toiro kyryryme ehtohme.
20 Tyriko toto osẽpataka aporiry tõ totapuruhmakase kaxo apuru epoe.
21 Kaxo aka moro topu risẽ asakoro tyriko. Epona kaxo apuru tyriko.
22 Moroto amaro oseporỹko ase, oturũko ase kaxo apuru epoe, taporihke exiketõ asakoro rãnao. Ynyripohpyry emero ekarõko ase oya Izyraeu tomo a ekarotohme.

Wyi apõ Ritonõpo ẽpataka
(Exutu 37.10-16)

23 — Meza tyriko wewe akaxia risemy, ynara samo: 88 sẽtimeturume mosa exiry te, 44 sẽtimeturume ipuroroje exiry te, 66 sẽtimeturume kae exiry, enara.
24 Uuru kurã ke meza apuhko. Ehpikuroko uuru risẽ tyriko roropa.
25 Meza zomye ehpiry tyriko 7 sẽtimeturume, uuru risẽ roropa tyriko ehpiry zomye.
26 4me parihmã tyriko uuru risemy tyritohme meza poko ipupuru 4mãkõ pũtokoxi.
27 Moro parihmã tyriko meza ehpio pũtokoxi mara tõ apoitohme, meza epurume, arotohme.
28 Moro epuru tõ tyriko wewe akaxia ke, uuru kurã ke apuhko kehko. Meza arõko matose moro mara tõ poko.
29 Uuru kurã ke paratu tõ tyriko te, kopu tomo te, paxiha tomo te, jaha tomo uwa eukuru eny, onekarorykõ kyryryme.
30 Moro meza tyriko jomihpyry ẽ ẽpataka. Meza po wyi tõ tyriko kokoro rokene. Ynyripohpyry onekarorykõme ya.

Ezuru apony
(Exutu 37.17-24)

31 — Ezuru apõ tyriko uuru risemy. Apõ tyriko uuru tapitapĩse exikety ke, zoko roropa. Ekuru tõ tyriko emeporyme te, potão tõ maro petara tõ maro toiro kyryryme ehtohme.
32 6me amoriry tyriko zoko poko, oseruao toiro eriety poko, oseruao zakorõ eriety poko.
33 Toiro amoriry poko oseruao ekuru tyriko, amẽtoeira ekuru panono potão tõ maro, petara tõ maro. Oxisã amoriry tõ tyriko.
34 — Ezuru apõ zoko poko 4me ekuru tõ tyriko amẽtoeira ekuru samo potão tõ maro, petara tõ maro.
35 Asakoro amoriry zopino toiro potão tyriko amẽtoeira kyryry, oseruao potão tomo.
36 Moro potão tomo te, amoriry tomo te, ezuru apõ zoko maro toiro kyryryme tyriko uuru risẽme, tapitapĩse exikety.
37 7me nãparina tyriko ezuru apõ po, saereme ehtohme ezuru ẽpataka.
38 Jahpi tõ ezuru tõ aryry kyrytohme te, oruno kyryry roropa tyriko uuru kurã ke.
39 34 kirume uuru kurã ke moro ezuru apõ tyriko ikyryry tõ maro emero.
40 — Tomeseke roropa tyritohme emero ynenepohpyry sã oya ypy po.

26

Ritonõpo maro oturutopo
(Exutu 36.8-38)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— 10me kamisa tõ tyriko tapyi, ymaro oturutoh apurume, zao: kamisa mauru panõ risemy te, kaneru hpoty risẽ eary maro, ezuezume te, puupura te, tahpire, enara. Sero kamisa tõ tyriko enekure taporihkã panõ maro.
2 Toiro kamisa tyriko 12,5 meturume mosa exiry te, 1,80 meturume ipuroroje.
3 5me kamisa tõ ixixĩnõko mase toiro kamisa konõto ehtohme. Morara tyriko roropa zakorõ 5me kamisa tõ ke.
4 Imyhtoh tyriko kamisa ezuezumã ke kamisa ehpiõ poko jarao exikety etyhpyry poko. Morara tyriko roropa zakorõ kamisa konõto poko.
5 50me imyhtoh tyriko kamisa apitorymã ehpiõ poko te, 50me roropa kamisa etyhpyry ehpio zakorõ kamisa konõto poko, imyhtoh tonõ osẽpataka ehtohme.
6 50me apoitoh tyriko roropa uuru risemy kamisa tõ asakoro osexihtohme toiro sã moro kamisa tõ ehtohme.
7 — Amotoh tyriko tapyi amotohme. 11me kamisa tõ apoiko poti hpoty risemy.
8 Oxisã zumo kehko tyriko 13,30 meturu mosa exiry te 1,80 meturume ipuroroje exiry, enara.
9 5me moro kamisa tõ ixixĩnõko mase toiro kamisa konõto ehtohme. Moro imehnõ 6mãkõ ixixĩnõko mase osepokona toiro kamisame ehtohme. Moro kamisa 6mano osẽtapona exĩko tapyi potataõ po.
10 50me imyhtoh tyriko kamisa etyhpyry ehpio kamisa apitorymã po te, 50me imyhtoh roropa zakorõ kamisa ehpio.
11 50me apoitoh tyriko roropa metau risemy. Imyhtoh 50mãkõ pokona moro apoitoh tonõ tyriko kamisa tõ asakoro osexihtohme, toiro tapyi amotohme ehtohme.
12 Moro kamisa zokonaka akoĩpyry tyhwyme exĩko tapyi mykae.
13 45 sẽtimeturume kamisa akoĩpyry tapyi panakotuh pokoxi moroto exĩko tapyi amotohme.
14 — Imepỹ amotoh asakoro tyriko: toiro tyriko kaneru pihpyry ke, zonopyhpyry tahpireme. Moro pona imepỹ amotoh tyriko onokyro pihpyry kurã ke.
15 — Wewe risẽ tyriko akaxia risẽme xikihme exiketomo tapyi kyryryme.
16 4,45 meturume mosa aehtoh tyriko te, ipuroroje 67 sẽtimeturume.
17 Asakoro tyrãmatoh ke moro wewe risẽ tyriko aosexihtohme imepỹ maro. Morara tyriko emero wewe risẽ poko, tapyi kyryry kehko.
18 20me wewe risẽ tyriko tapyi apurume ikurenaka exikety a.
19 Moro 20mãkõ wewe risẽ apõme 40me parata risẽ tyriko asakoro apõ tyritohme toiro wewe risẽ apõme, tũpore moro aosexihtohme.
20 20me wewe risẽ tyriko tapyi apurume inikahpozakoxi exikety a.
21 40me parata risẽ tyriko wewe risẽ apõme, toiro wewe ahtao asakoro apony.
22 Tapyi mykae, xixi omõtoh wino, 6me wewe risẽ tyriko.
23 Asakoro wewe risẽ tyriko roropa tapyi eriety tõ kyryryme.
24 Moro wewe risẽ eriety tõ kyryryme osexihnõko mã kehko apõ poe zupuhpyry pokona toiro kyryryme sã ehtohme. Moro asakoro wewe risẽ, moro eriety tõ ritohme morara tyrihpyryme exĩko mã kehko.

25 Morara exiryke 8me wewe risẽ exĩko, 16me parata risẽ apõ maro. Asakoro apõ exĩko toiro wewe risẽ apõme.
26 — 15me wewe tyriko akaxia risemy moro wewe risẽ kuroko ehtohme 5me ehtohme wewe kuroko ikurenaka exikety a.
27 5me wewe kuroko ehtohme inikahpozakoxi exikety a te, 5me wewe kuroko ehtohme tapyi mykae, xixi omõtoh wino.
28 Toiro wewe irãnaono tyriko; irãnakuroko wewe risẽ apitorymã poe tapyi etyhpyry pona.
29 Moro wewe risẽ tõ atapuhnoko uuru ke. Parihmã tyriko uuru risẽme moro wewe risẽ pokona epuru ritohme. Moro epuru roropa atapuhnoko uuru ke.
30 Tapyi anỹtoko xikihme ynenepohpyry saaro oya ypy po.
31 — Kamisa tyriko apurume samo mauru panõ kurã risẽme kaneru hpoty eary maro ezuezume te, puupura te, tahpiremã maro, enara. Taporihkã panõ ke emeporyme tyriko.
32 4me wewe xikihmãkõ pona tyhwyme moro kamisa tyriko. Akaxiame wewe pona tapuhse uuru ke, apoitoh ke uuru risemy, tapõ ke 4mãkõ ke parata tõme.
33 Tyhwyme moro kamisa tyriko apoitoh uuru risẽ zopino. Mame moro apurume moino akoxi kaxo, jomihpyry ẽ tyriko, topu risẽ asakorõkõ eny. Moro kamisa Osa Kurã apiakãko mana Osa Kurã Kuhse wino.
34 Mame kaxo apuru tyriko jomihpyry ẽ pona, Osa Kurã Kuhse tao.
35 Jarao Osa Kurã Kuhse ẽpataka meza tyriko inikahpozakoxi tapyi tao. Ikurenaka tapyi tao ro ezuru apõ tyriko.
36 — Tapyi omõtoh tao kamisa tyriko, mauru panõ kurã risemy kaneru hpoty eary maro ezuezumano te, puupura te, tahpire te, emepory maro.
37 Moro kamisa apoitohme, wewe akaxia risẽ xikihme exiketõ tyriko 5me, tapuhse uuru ke, kamisa apoitoh ke roropa uuru risemy. Moro 5me wewe apõ tyriko metau risẽ ke.

27

Apoto apõ okyno zahkatohme
(Exutu 38.1-7)

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Wewe akaxia ke apoto apõ tyriko, tahramehme sã ehtohme, 2,20 meturume mosa exiry te, ipuroroje exiry morararo 2,20 meturume te, 1,30 meturume kae exiry, enara.
2 Ipotyry tõ po, 4me iretyry tõ tyriko, aosexihtohme apõ maro, toiro kyryryme sã ehtohme. Apoto apõ tytororo tapuhse tyriko metau ke.
3 Otyro ẽ tõ tyriko oruno ẽme ehtohme ikasery ẽme roropa, anỹtoh tonõ maro te, paxiha tomo te, okaimo tomo te, ikarã eny tõ maro. Morohne emero tyrihpyryme exĩko metau risẽme.
4 Metau risẽ tyriko apoto ẽme, 4me parihmã maro metau risẽme, ipotyry 4mãkõ poko, epuru ritohme, arotohme.
5 Moro apoto ẽ tyriko apoto apõ ao, irãnao ehtohme.
6 Epuru tõ tyriko wewe akaxia risẽme, tapuhse metau ke.
7 Tyriko kehko parihmã aka apoto apõ eriety poko asakoro, arotohme.
8 Moro apoto apõ wewe risemy tytaõke pyra exĩko mana, ynenepohpyry saaro oya ypy po.

Ritonõpo Tapyĩ zarany
(Exutu 38.9-20)

9 — Zara tyriko tapyi ymaro oturutoh zomye, tapuruse kamisa ke, mauru panõ risẽ ke. Apuru ikurenae exikety kamisa mosa ehtoh 44 meturume exĩko.
10 20me xikihme exiketõ tyriko tapõkõke 20me metau risẽme. Apoitoh xikihmãkõ poko tyrĩko mase parata ke, epuru roropa parata risẽme kamisa ryhkatohme.
11 Morararo tyriko zara ehpikuroko inikahpoe aehtopo a.
12-13 Moro zara ipuroroje 22 meturume exĩko. Naeroro apuru rĩko mase kamisa risẽ ke 22 meturume mosa exiry xixi omõtoh wino te, xixi tũtatoh wino, enara. Moro kamisa apoitoh tonõ 10me xikihmãkõ tyriko 10me apõ tõ maro.
14-15 Omõtoh erietyme kamisa exĩko 6,60 meturume mosa exiry te, 3me xikihme exiketomo, 3me apõ maro, apotunuru wino te, ipozery wino, enara.
16 Omõtoh tao zara pona kamisa rĩko mase 8,80 meturume mosa exiry. Moro kamisa tyriko mauru panõ kurã ke, kaneru hpoty maro: ezuezume exikety te, puupura te, tahpiremano, enara, emeporyme ehpiõ poko. Moro kamisa apoitohme 4me xikihmãkõ tyriko, 4me apõ tõ maro.
17 Moro xikihmãkõ zara zomye oximaro tymyhsẽme exĩko parata risẽ ke. Kamisa apoitoh, iryhkatoh tonõ mã parata risẽme exĩko te, tapõ tõ metau risẽme exĩko.

18 Moro zara mosa exiry 44 meturume exĩko. Ipuroroje 22 meturume exĩko. Apuru
kamisa risẽ kae exiry 2,20 meturume exĩko. Moro kamisa mauru panõ risẽ kurãme exĩko
te, apõ tõ metau risẽme exĩko.
19 Tapyi mõkomory kehko emero metaume exĩko te, epuru tõ roropa tapyi myhtohme te,
zara apuru myhtohme roropa metau risẽme rokẽ kehko.

Oriu, ezuru eukurume
(Rewitiku 24.1-4)

20 — Oriu, azeite kurã enehpoko Izyraeu tomo a, ezuru eukurume, kokoro rokene,
kokonie pukuro, ezuru zukatohme.
21 Moro ezuru apõ arõko Arão tomo a imũkuru tõ maro, tapyi taka, ymaro oturutoh taka,
jarao kamisa myhtokoxi, kaxo, jomiry ẽ ẽpataka. Moroto oriu zahkãko saerehkatohme
jẽpataka kokonie pukuro poe ẽmehtoh pona. Sero omipona exĩko Izyraeu tomo ipoenõkomo,
ipakomotyãkomo jũme, kakehpyra ehtoko.

28

Ritonõpo maro oturuketõ zupõme
(Exutu 39.1-7)

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Orui Arão enehpoko imũkuru tõ maro, Natape, Apiu, Ereaza, Itamaa, enara. Toto
imenekako Izyraeu tõ wino ypoko toto erohtohme, ymaro oturuketõme.
2 Upo tyriko, ymaro oturukety zupõme, ekarotohme orui a imehxo exiketyme aehtohme
imehnõ neneryme te, kure potu aehtohme roropa.
3 Ypoe emese kure exiketõ ikohmako emero, Arão zupõme tyritohme eya xine,
ynymenekahpyryme Arão ehtohme ymaro oturuketyme aehtohme.
4 Ynara tyripoko eya xine: ipuropuru apuru, upo oturukety mose ro katopo, oturukety
zupõ mosano jaraõme exikety, kamisa emepory xixĩsemy enekure exikety, zupuhpyry zõty,
zamareary, enara. Morohne upo tyripoko eya xine ymaro oturuketõ zupõme, orui Arão
zupõme ehtohme, imũkuru tõ maro jomiry omipona toto erohtohme ymaro oturuketõme.
5 Mokaro emese kure exiketõ moro upo rĩko mã toto kaneru hpoty eary ezuezumã ke te,
puupuramã ke te, tahpiremã ke te, mauru panõ eary kurã ke te, uuru eary ke, enara.

Ritonõpo maro oturukety mose ro katopo
(Exutu 39.2-7)

6 — Mame oturukety zupõ tyripoko emese kure exiketomo a, mauru panõ kurã ke te,
kaneru hpoty eary ezuezumã ke te, puupura ke te, tahpiremã ke te, uuru earyme te,
ixiximyhpyry ke emepory ke, enara.
7 Moro upo aretyry pokona asakoro kamisa tõ tyriko eary panõ imotary kyryryme,
tyxixĩse moro upo ratozo asakoro pokona.
8 Zamareary kahnõko matose mauru panõ kurã ke, moro upo risẽ samo, moro upo
pokona ixixĩtohme toiro exikety sã ehtohme moro upo maro.
9 Topu tõ kurã apoiko asakoro akata ipokona Jako mũkuhpyry tõ esetykõ imerotohme.
10 6me esetykõ toiro akata pona, 6me esetykõ zakorõ pokona atakenaka aenurutopõpyry
poe ro.
11 Emese kure exikety imenekako moro topu tõ asakoro pokona Jako mũkuhpyry tõ
esetykõ merotohme te, uuru pokona moro topu tõ tyritohme.
12 Moro topu tõ tyriko eary tõ pokona, moro upo kyryry pona Izyraeu tõ esetykõ
arotohme Arão a Ritonõpo ẽpataka, aerokurukohtao tapyi kurã tao. Morara ahtao ywy,
Ritonõpo, wenikehpyra ase ypoetory tõ poko.
13 Uuru risẽ asakoro, apoihty tõ tyriko, topu tõ kurã apoihtyme,
14 Keti tõ asakoro roropa uuru risẽme eary samo aosexihtohme apoihty tõ pokona.

Puropu apuru
(Exutu 39.8-21)

15 — Puropu apuru tyriko moro upo samo, mauru panõ kurã ke te, kaneru hpoty eary
ezuezumã maro te, puupura maro te, tahpiremã maro te, ipanõ tõ ke ixiximyhpyry roropa,
Ritonõpo maro oturuketõ imehxo exikety Ritonõpo nyripory waro ehtohme,
16 Puropu apuru tahramehme sã tyrĩko mase asakoro iramahpyry sã exiketyme
ehtohme, 22 sẽtimeturume mosa exiry te, 22 sẽtimeturume ipuroroje exiry, enara.
17 Ipokona 4me atakenaka topu tõ kurã tyriko; atakenaka apitorymã ao rupi, topazio,
karanata;
18 atakenaka zakorõ ao ezemerauta, sapira, tiamãte;
19 atakenaka oseruaõ ao turukeza, akata, ametixta;

20 atakenaka 4mano ao periro, onixi, jasape, enara. Morohne tyriko uuru pokona.
21 Toiro topu ahtao Jako mũkuhpyry esety toiro imeroko ipokona 12me topu tõ kurã pokona 12mãkõ Jako mũkuhpyry tõ esetykõ tymerose ehtohme, 12mãkõ oxiekyrymãkõ enetupuhtohme Ritonõpo ẽpataka.
22 Keti tõ asakoro tyriko uuru eary ke. Earyme tyriko moro uuru ipuropuru apoihtyme ehtohme.
23 Parihmã asakoro tyriko uuru risẽme puropu apuru potyry pokona kae aosexihtohme.
24 Moro eary tõ asakoro uuru risẽ tyriko parihmã tõ asakorõkõ kuroko.
25 Eary tõ etyhpyry tõ tyriko uuru risẽ pokona puropu apuru osexihtohme apoihty pokona, moro upo pokona.
26 Imehnõ parihmã tyriko uuru risẽ asakoro puropu apuru potyry pokona zopino, ehpio poko zao moro upo ao.
27 Parihmã asakoro tyriko uuru risẽme aosexihtohme apoihty tõ etyhpyry pokona moro upo pokona osexihtoh pũto zamareary epozakoxi.
28 Eary ezuezumã ke puropu apuru imyhko parihmã poko moro upo parihmã poko aosexikyhpyry sã ehtohme epukara ehtohme, zamareary epozakoxi.
29 — Mame Osa Kurã taka Arão omomyryhtao Ritonõpo Esary Kurã taka puropu apuru amurũko mana tymerose Izyraeu tõ esetykõ ke, wenikehpyra jehtohme ypoetory tõ poko. Ywy ase Ritonõpo.
30 Puropu apuru pokona Urim tyriko Tumĩ maro Arão eano po sã Izyraeu tõ ehtohme jẽpataka tooehse ynororo ahtao. Morara ahtao puropu apuru enẽko mana ise jehtoh waro ehtohme tyripotohme Izyraeu tomo a.

Imehnõ oturuketõ zupony
(Exutu 39.22-31)

31 — Upo tyriko kamisa ezuezumã ke Arão tõ a amurutohme moro upo kurã zopino.
32 Eutary tyriko zupuhpyry omõtohme. Moro eutary zomye kamisa xixĩnõko matose exihkara ehtohme.
33-34 Moro upo ehpikuroko zopino emepory tyritoko romã epery panono, kaneru hpoty eary risemy ezuezumã ke te, puupura ke te, tahpiremã ke, enara. Epery asakoro rãnaka imarakã pitiko tyriko uuru risẽme.
35 Moro kamisa ezuezumã ke Arão a amurupoko toerokuru poko tahtao, ymaro oturutohme. Aomomyryhtao jẽpataka Jesary Kurã taka te, itũtary ropa ahtao moro marakany osetãko, mokyro onetaparaino.
36 — Uuru risẽ pipahmã tyriko, ipokona tymerose: Imenekahpyryme Ritonõpo Poetoryme.
37 Moro uuru risẽ pipahmã imyhko Arão zuhzõty pokona eary ezuezumã ke.
38 Arão a amurupoko moro uuru pipahmã ke ipery pokona, ywy Ritonõpo yzamaro Izyraeu tõ nekarotyã ehtohme, toto onyhxiropyra jehtohme azahkuru toehse toto ahtao tynekarorykõ enepyryhtao ya.
39 — Kamisa tõ tykahtoko oturukety Arão zupõme mauru panõ kurã karimutumã ke te, zuhzõty roropa mauru panõ kurã ke te, zamareary panõ emepory ke ixiximyhpyry ke.
40 — Arão mũkuru tõ zupõ tõ ixixĩtoko, kamisa, zamareary, zuhzõty tõ roropa, tuisamehxo toto enetupuhpotohme te, toto enetohme kure.
41 Moro upo kurã ke orui Arão a amurupoko imũkuru tõ maro. Mame toto ekaroko ya ypoetoryme toto ehtohme. Azeite pitiko ke ahpako toto, ymaro oturuketõme toto ehtohme.
42 Axiakã tyriko toto zupõme mauru panõ karimutumã ke zamareary poe ipety tõ pona.
43 Moro upo amurupoko Arão a imũkuru tõ maro aomomyryhtao Tapyi Kurã taka, ymaro oturutoh taka te, apoto apõ pũtokoxi toto ytoryhtao roropa erohse Jesary Kurã taka, toto etaparyino. Tomeseke toto ahtao orihpyra exĩko mã toto, emurukõ osenepyra exiryke. Moro omipona Arão tyripoko imũkuru tõ maro, ipakomotyãkõ maro jũme.

29

Oturuketõ menekatoh poko
(Rewitiku 8.1-36)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Ynara tyriko Arão tõ menekaryme imũkuru tõ maro, erohtohme ymaro oturuketõme. Pui mũkuru apoiko wãtara ro exikety kaneru tõ asakoro ahmitatyã kara rokene.
2 Tiriiku risẽ wyi tõ tyriko toitoine oriu maro te, toitoine oriu maro pyra, emero iporutatoh maro pyra exiketõme, enara. Wyi pipahme exiketõ tyriko roropa epona azeite ritohme.

3 Morohne tyriko ruto aka onekarorykõme ya, pui mũkuru wãtara ro exikety etaparyhtao, kaneru tõ asakoro maro onekarorykõme ya.
4 — Arão tõ enehko imũkuru tõ maro Tapyi omõtoh taka, ymaro oturutoh taka, aekurikatohkõme.
5 Mame Arão a upo amurupoko, oturukety zupõ ke: kamisa te, oturukety zupõ zopinono te, zupõ jaraono te, puropu apuru te, zamareary imetỹ earyme, enara.
6 Zupuhpyry pona zuhzõty tyriko. Uuru risẽ pipahmã imyhko ipokona, imerohpyry: "Imenekahpyry Ritonõpo poetoryme," katopo.
7 Mame zupuhpyry oriu ke ahpako.
8 — Arão mũkuru tomo a roropa upo amurupoko toto kamisa ke.
9 Kamisa tyriko zamarearyme imetỹkõ earyme. Zuhzõty tõ imyhko zupuhpyrykõ pona. Morara Arão tõ ekarõko mase imũkuru tõ maro ya ymaro toto erohtohme. Jũme ypoetoryme Arão tõ erohnõko mã toto imũkuru tõ maro te, ipakomotyã maro, ymaro oturuketõme.
10 — Pui mũkuru enehta Tapyi ẽpataka. Arão tõ, imũkuru tõ maro, tomarykõ rĩko mã toto zupuhpyry pona.
11 Mame pui mũkuru etapako jẽpataka Tapyi omõtoh myhtokoxi.
12 Imununu apoiko oemary ke tyritohme apoto apõ retyry pokona. Munu akoĩpyry ikuãko apoto apõ myhtokoxi.
13 Mame apoto apõ po ynara okyno jahkako onekaroryme ya: ikasery emero zuahxiririny poko exikety te, erery zokonaka kurano te, epyasyhny asakoro ikasery maro.
14 Yrome mokyro zoko jahkako ameke, jarao Izyraeu tõ esary poe: ipihpyry maro te, zuahxiririny maro. Moro mã oturuketõ nekaroryme ya, tyyrypyrykõ korokapotohme.
15 — Mame kaneru apoiko toiro, zupuhpyry pona Arão tõ imũkuru tõ maro tomarykõ ritohme.
16 Mokyro kaneru etapako. Imununu emako apoto apõ ehpiry 4mãkõ pokona.
17 Kaneru zoko isahkako. Zuahxiririny ikurikako tuna ke, jaxiry tõ maro ãtykyry wino. Zupuhpyry pona senohne tyriko.
18 Mame kaneru iahkako emero apoto apõ po onekaroryme, tõsẽme. Moro typoxine exĩko ya mana, yzamaro mana.
19 — Mame kaneru zakorõ apoiko. Zupuhpyry pona Arão tõ emary tyripoko imũkuru tõ emary maro.
20 Mokyro kaneru etapako imununu zokonaka tyritohme Arão panary etyhpyry pona apotununu wino, imũkuru tõ panary pokona roropa apotununu wino. Imununu tyriko roropa emarykõ omazũpona apotununu wino, ipupurukõ pupuzũ pokona apotununu wino, enara. Munu akoĩpyry isapararahmako apoto apõ ehpiry 4mãkõ pokona.
21 Munu apoiko zokonaka apoto apõ poe, oriu ahpatoh maro, Arão pona isapararahmatohme, zupõ pona te, imũkuru tõ pona, zupõkõ pona, enara. Morara ahtao Arão tõ imũkuru tõ maro zupõkõ maro tokarosẽme exĩko mã toto ya, ypoetoryme te, ykyryryme roropa ehtohme, enara.
22 Sero kaneru onekaroryme mana oturuketõ tymenekase ahtao ymaro oturuketõme toto ehtohme. Kaneru kasery apoiko: arokyry kasery te, zuahxirirĩ poko exikety te, erery zokonaka kurano te, epyasyhny asakoro ikasery maro te, ipety maro apotununu wino.
23 — Mame ruto wyi ẽ ae iporutatoh pyra exikety risemy, onekarohpyry ya, wyi apoiko osehta: toiro wyi oriu maro exikety te, imepỹ oriu maro pyra te, toiro wyi pipahmano, enara.
24 Morohne tyriko Arão emahpokoxi, imũkuru tõ emahpokoxi roropa. Mame morohne anỹpoko eya xine jẽpataka, tynekarorykõme ya.
25 Mame moro wyi apoiko toto emary poe jahkatohme apoto apõ po onekarorykõme ya, tonahsẽme. Typoxine moro ehtoh yzamaro mana.
26 Kaneru puropuru apoiko apiakatohme onekaroryme kurã ya. Moro okyno pũ õtykõme exĩko mana.
27 — Ymaro oturuketõ menekaryhtao ypoetoryme, kaneru puropuru, ipety roropa apiakako onekarory kurãme ya, ekarotohme oturuketõ zohme.
28 Izyraeu tõ tynekarory tõ ekaroryhtao osepeme ehtohme morara tyrĩko mã toto jumãme. Okyno puropuru ipety maro oturuketõ zohme exĩko. Sero nase ahno nekarohpyry ya. Ywy ase Ritonõpo.
29 — Toorihse oturukety Arão ahtao zuponỹpyry tokarosẽme exĩko imũkuhpyry tomo a. Moro upo amurũko mã toto tymenekase toto ahtao ymaro oturuketyme.
30 Arão mũkuru tumy myakãme toehse ahtao ymaro oturuketyme omõnõko mana Tapyi taka, ymaro oturutoh taka erohtohme Jesary Kurã tao. Moro upo amurũko 7me ẽmepyry pona.

31 — Moro kaneru pũ totapase exikety, Arão tõ menekary poko ymaro oturuketõme, moro tõsẽ ahnoko osa kurã tao.
32 Mame Tapyi ymaro oturutoh omõtoh tao moro tõsẽ õnõko mã toto wyi maro, ruto ao aexihpyry.
33 Oturuketõme tymenekase toto ahtao, tynekarorykõ õnõko mã toto, tyyrypyrykõ korokapotohme moro tokarose exiryke. Oturuketõ rokẽ tõnõko mã toto tokarose Ritonõpo a exiryke.
34 Morara exiryke morohne akoĩpyry enahpyra aexihpyry moro ẽmepyry ae ro, tyahkasẽme exĩko mana. Yrokokoro onenahpyra ehtoko tokarose Ritonõpo a exiryke.
35 — Jomihpyry ae ro 7me ẽmepyry aropoko oseahmary poko Arão menekary poko imũkuru tõ maro ymaro oturuketõme toto ehtohme.
36 Kokoro rokẽ pui orutua wãtara ro exikety etapako onekarorykõme oorypyrykõ korokapotohme. Onekarorykõ apitorymã ke apoto apõ kurãkãko roropa matose. Oriu pitiko ikuãko ipona ykyryry kurãme ehtohme.
37 Morara tyritoko kokoro rokene 7me ẽmepyry ae. Mame moro apoto apõ tokarosẽme exĩko ykyryryme ipunaka. Mame imepyny a tytorohmase ahtao, tyyryhmasẽme exĩko mana yjamitunuru a ykyryryme exiryke.

Kokoro rokẽ onekarorykomo
(Numeru 28.1-8)

38 — Kokoro rokẽ jũme ynara tyrĩko matose: kaneru asakoro zahkãko matose apoto apõ po, toiro jeimamyry nae exiketomo.
39 Toiro kaneru pakeimo jahkãko matose te, toiro kokonie pukuro.
40 Kaneru apitorymã maro tiriiku tapose exikety enehko toiro kirume, otoxie oriu maro toiro riturume te, epona uwa eukuru jehnahpyry tyriko toiro riturume onekaroryme ya.
41 Kokonie pukuro zakorõ kaneru ijahkako tiriiku maro, oriu maro uwa eukuru jehnahpyry maro pakeimo onekarohpyry saaro. Moro onekarohpyry tonahsẽme sã ya. Ritonõpome ase. Moro typoxine ehtoh yzamaro mana.
42 Moro onekarorykõ zahkãko matose jũme jẽpataka Tapyi omõtoh tao, ymaro Oturutoh tao. Moroto oseporỹko ase ypoetory tõ maro, amaro xine oturũko ase.
43 Moroto Izyraeu tõ maro oseporỹko ase. Jezuru ke sero jesary rĩko ase osa kurãme.
44 Sero Tapyi rĩko ase Jesaryme Kurano, apoto apõ roropa ykyryry kurãme. Arão tõ menekãko ase imũkuru tõ maro ypoetoryme toto ehtohme erohtohme ymaro oturuketõme.
45 Osesarĩko ase ypoetory tõ Izyraeu tõ rãnao. Toto Ritonõpome exĩko ase.
46 Tuaro exĩko mã toto: Ywy, Ritonõpo, toto Esẽme ase. Ya toto tonehse Ejitu poe toto maro jehtohme. Ywy ase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy.

30

Apoto apõ ixtaratu zahkatopo
(Exutu 37.25-28)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Apoto apõ tyriko roropa, wewe akaxia risẽme epona ixtaratu jahkatohme.
2 Tahramehme sã tyriko, 45 sẽtimeturume mosa exiry te, 45 sẽtimeturume ipuroroje exiry te, 90 sẽtimeturume kae exiry. Ipotyry tõ 4mãkõ pokona iretyry tyriko aosexihtohme apoto apõ pokona, toiro kyryryme toto ehtohme apoto apõ maro.
3 Apurutoh apuhnõko matose uuru kurã ke te, iratozo 4mãkõ maro te, iretyry tõ maro, enara. Apoto apõ zomye uuru risẽ tyriko ehpiryme.
4 Parihmã asakoro tyriko uuru risẽme, ehpiry zopino, toiro seino, toiro moino. Mara tõ tyriko parihmã tõ aka, epurume ehtohme arotohme.
5 Moro epuru tõ tyriko wewe akaxia ke tapuhse uuru ke.
6 Moro apoto apõ tyriko kamisa ẽpataka, Osa Kurã Kuhse ẽpataka, kaxo Ritonõpo omihpyry ẽ etonie. Moroto oseporỹko ywy amaro.
7 Pakeimo, nãparina tõ poko Arão ahtao, ixtaratu typoxine exikety jahkapoko eya.
8 Mame kokonie pukuro, nãparina tõ tukase ropa ahtao eya, morararo tyripoko ropa eya. Moro onekarory jahkary poko exikehpyra ehtoko jũme, apakõ pakomotyã pona ro.
9 Sero apoto apõ po, imepỹ ixtaratu onyahkara ehtoko te, okyno tõkehko te, tiriiku tõkehko te, eukuru jehnahpyry roropa.
10 Jeimamyry ae sero apoto apõ kurãkãko Arão mana, tynekarory ke. Okyno munuru tyrĩko ynororo apoto apõ retyry 4mãkõ pokona, totapase ahtao ahno rypyry korokapotohme. Morara kakehpyra ehtoko jeimamyry ae rokene. Sero apoto apõ nuriame onyripyra ehtoko, tymenekase exiryke ykyryry kurãme. Ywy ase Ritonõpo.

Ritonõpo Tapyĩ tinerume

11 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

12 — Izyraeu tõ kukuruhtao tuhke toto ehtoh waro ehtohme, tineru pitiko epehmapõko mase eya xine, emero porehme, isene toexirykõke, etuarimara toto ehtohme toto kukuruhtao.

13 Oxisã epehmãko matose emero porehme, tukuhse awahtao xine, onekarorykõme ya, Oesẽkomo a.

14 20me jeimamyry exiketõ tukuhse ahtao epehmãko mã toto.

15 Isene oehtohkõ epehpyry epehmaryhtao oya xine, tytineruke exiketõ onymotyẽkara mã toto te, tymõkomokẽkara roropa zae epehmãko mã toto.

16 Moro tineru apoïko mase Izyraeu tõ nekarory tõ, akorehmatohme Ytapyĩ, Ymaro oturutoh kurãkary poko. Moro epehpyry Izyraeu tomo a isene toehtohkõ epehpyryme ya. Wenikehpyra ase toto ewomatohkõme.

Osemahtoh metau risemy
(Exutu 38.8)

17 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

18 — Metau risẽ osemahtoh tyriko, tuna ẽme, apõ po metau risẽ po. Tapyi maro apoto apõ maro irãnaka moro osemahtoh tyriko. Tuna tyriko zaka.

19 Moro tuna ke Arão tõ osemahnõko mã toto, imũkuru tõ maro te, tupupurukõ kurikãko roropa mã toto,

20 omõtohto Tapyi taka te, apoto apõ pona toto ytoryhtao roropa tonahsẽ jahkatohme tynekarorykõme. Morara ahtao orihpyra mã toto.

21 Osemahnõko mã toto te, tupupurukõ kurikãko roropa mã toto aorikyrykõino. Sero ynyripohpyry eya xine omipona tyripoko jũme eya xine, ipakomotyamo a, enara.

Oriu ahpatohme

22 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

23-25 — Ixtaratu tõ imenekako typoxine exikety tomo, oriu kurã ritohme ahpatohme, ixtaratu rinanõ nyriry samo: 3,5 riturume azeite maro ynara tyriko: mira eukuru 6 kirume te, kanera 3 kirume te, axikaru typoxinemy 3 kirume te, kasia 6 kirume, enara. (Emero tukuhse tuisa ikuhtoh ke.)

26 Sero ahpatoh ke Tapyi Kurã, ymaro Oturutoh ahpako te, kaxo jomihpyry eny roropa te,

27 meza imõkomory emero te, ezuru apõ imõkomory maro te, apoto apony ixtaratu zahkatopo te,

28 apoto apõ, okyno zahkatopo, imõkomory maro emero te, osemahtopo apõ maro.

29 Morara morohne apiakãko matose ykyryryme kurano. Mame ipoko toehse imepỹ ahtao tyyryhmasẽme exĩko mana yjamitunuru ke morohne kurãme exiryke.

30 Mame Arão ahpako imũkuru tõ maro. Toto imenekako jomipona toto ehtohme ymaro oturuketõme.

31 Ynara kaxiko Izyraeu tomo a:

— Sero ahpatoh, azeite risẽ tyrĩko matose jũme, ykyryry tõ rokẽ ahpatohme, ymaro oturutoh poko, imõkomory tõkehko, enara.

32 Ike imehnõ anahpara ehtoko, zoko pona onyripyra ehtoko ymaro oturuketyme pyra ahtao. Sero ahpatoh panõ onyripyra ehtoko. Ykyryry kurã sero. Naeroro tomeseke ehtoko ipoko.

33 Imehnomo a sero ahpatoh panõ riryhtao te, imehnõ ahparyhtao ipanõ ke ymaro oturuketyme pyra ahtao, taroposẽme exĩko mana ypoetory tõ tae.

Ixtaratu zahkatoh jeahmatohme

34-35 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Ixtaratu zahkatoh tyriko ykyryryme kurano tyriry waro exiketõ nyriry samo. Ynara zoximako oxisamo: pẽjoĩ te, onika te, azawa opime exikety te, ixtaratu kurano. Sautu tyriko roropa imaro kure rokẽ ehtohme.

36 — Ako aka tyriko zokonaka, pisarara ehtohme. Moromeĩpo moro arota Tapyi taka, ymaro Oturutoh taka. Moro tao oseporỹko ywy amaro. Moroto moro ixtaratu tyriko kaxo, jomihpyry ẽ ẽpataka. Tomeseke ehtoko moro ixtaratu poko ykyryry kurãme exiryke.

37 Ixtaratu riryhtao oya xine okyryrykõme, ykyryry panõ onyripyra ehtoko. Sero ixtaratu ykyryry kurãme mana, jeahmatohme rokẽ mana.

38 Ykyryry panõ riryhtao imehnomo a tykyryryme ehtohme, mokyro taroposẽme exĩko ypoetory tõ htae.

31

Emese kure exiketomo
(Exutu 35.30—36.1)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Pezareu tymenekase ya, Uri mũkuru, Huru pary Juta tõ ekyry.
3 Eya Juzenu ekaroase akorehmaneme. Tuaro tyripose ya, emese kure aehtohme, ynyripotyã riry waro aehtohme tomepore ehtohme,
4 emepory riry waro ehtohme te, uuru poko te, parata te, metau riry waro ehtohme
5 joia tõ kotyry poko te, tyriry poko roropa te, wewe riry poko te, emero aatesenatu riry poko roropa zuaro ehtohme.
6 Aoriape tymenekase ya roropa, Aisamake mũkuru Tã tõ ekyryme mokyro akorehmaneme ehtohme. Imehnõ roropa tuaro tyripose ya emese kure toto ehtohme ynyripotyã riry waro toto ehtohme:
7 Tapyi, ymaro oturutohme te, kaxo jomihpyry eny te, kaxo apuru maro, tapyi mõkomory porehme;
8 meza, imõkomory maro te, ezuru apony, imõkomory maro te, ixtaratu zahkatoh apony te,
9 apoto apõ roropa, okyno zahkatopo, imõkomory maro te, paxiha konõto tuna ẽme, apõ maro te,
10 upo kurano, ymaro oturuketõ zupõme, Arão tõ zupony imũkuru tõ maro amurutohme aomomyryhtao ymaro oturutoh taka erohtohme te,
11 oriu, ipopatohme te, ixtaratu typoxine exikety, Jesary Kurã kyryry. Morohne emero tyripoko eya xine ynyripohpyry ae ro oya.

Oserematopo

12 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a,
13 Izyraeu tõ zurutohme:
— Kure rokẽ ẽmepyry 7mã tyritoko, ynymenekahpyry oserematohme. Moro enetupuhtohme exĩko mana jũme, ywy Ritonõpo opynanohnekõme ase ypoetoryme oehtohkõme.
14 Naeroro kure rokẽ oserematoh tyritoko, ypoko oehtohkõme moro ẽmepyry ae. Kure rokẽ oserematoh onyripyra ahno ahtao, aerokuruhtao, taorihmaposẽme exĩko mana.
15 6me ẽmepyry erohnõko matose, yrome 7mã po oserematohme nase, ypoko oehtohkõme. Morara exiryke toerohtoh poko exikety moro ae taorihmaposẽme exĩko.
16 Izyraeu tomo a oserematoh ikurãkapoko enetupuhtohme ypoetoryme toto ehtoh poko, jũme.
17 Jũme enetupuhtohme moro exĩko ya, ypoetory tõ Izyraeu tomo a, enara. Ynara exiryke senohne emero yrine 6me ẽmepyry ae, kapu, nono roropa. Mame 7mã po toerohkehse exine oserematohme. Ywy ase Ritonõpo.
18 Morarame tõturukehse Ritonõpo ahtao Moeze maro ypy Xinai po, topu tõ asakoro tokarose eya, tynymerohpyry inyripotyamo.

32

Pui mũkuru panono
(Teuteronomiu 9.7-29)

1 Mame okynã Moeze ahtao ypy po, typenekehse imoihmãkõ kynexine eraximary poko. Tõximõse toto Arão maro, oturutohme. Ynara tykase toto eya:
— Otoko keh Moeze nae? Otarahxo tã nexiase? Eatãpyrahxo pãna nexiase. Eya tonehse kymarokõ Ejitu poe. Naeroro ritõ tyriko kuesemazupurukõme ytotohme.
2 Ynara tykase Arão eya xine:
— Panasere tõ uuru risẽ toutoko opyxiã kyryry te, opoenõ kyryry roropa enehtohme ya.
3 Naeroro typanarykõ poe panasere tõ uuru risẽ touse eya xine, ekarotohme Arão a.
4 Mame morohne panasere tõ tyrise Arão a apoto pona. Tutunatanohpose ahtao, pui mũkuru sã tyrise eya. Mame ynara tykase toto:
— Izyraeu tomo, mose ro kuesẽkõ myakãme, eya tonehse kymarokõ Ejitu poe.
5 Mame apoto apõ tyrise Arão a tynyrihpyry ẽpataka, pui mũkuru uuru risẽ ẽpataka. Ynara tykase ynororo imoihmãkomo a:
— Kokoro otuhtoh konõto rĩko sytatose Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatohme.
6 Yrokokoro pakeimo okyno tõ tonehse eya xine jahkatohme tynekarorykõme te, tõsẽme roropa tõtuhtohkõme osepeme toehtohkõme. Imeĩpo typorohse toto otuhtohme, eukuru ẽtohme roropa. Mame towõse ropa toto tuatuatohkõme.
7 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Oyhtoko axiny, opoetory tõ, onenehtyã Ejitu poe nerypyhtõ toto, jurumekã toto.

8 Toeramase ropa mã toto jesemary poe, ynyripohpyry omipona pyra toehse mã toto. Pui mũkuru panõ tyrise eya xine, uuru risemy, eahmatohme, ẽpataka tynekarorykõ zahkatohme. Tyrihpõkõme pui panõ uuru risẽ ekarõko mã toto, typynanohnekõme, Ejitu poe tonepyhpõkõme.

9 Moxiã waro ase. Putupyra rokẽ mã toto ipunaka.

10 Seromararoro ukuremary onukuhpyra exiko. Toto zehno jexiryke toto wãnohnõko ase, toto enahkãko ase. Imeĩpo oemãkapõko ase imoihme omũkuru tõ maro, apakomotyã maro.

11 Yrome tõturuse Moeze Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo, yna Esemy, oty katohme opoetory tõ zehno mexino ajamitunuru ke toto enehxĩpo Ejitu poe?

12 Oty katoh ynara kamexipõko mase Ejitu põkomo a: "Typoetory tõ tarose Ritonõpo a yna wino, Ejitu poe, toto etapatohme ypy tõ po, toto enahkatohme ipunaka?" Moro sã pyra exiko, toto zehno pyra exiko. Opoetory tõ onenahkara exiko.

13 Wenikehpyra exiko opoetory tõ poko, Aparão, Izake, Jako, enara. Wenikehpyra exiko õmihpyry poko eya xine: "Apakomotyã emãnõko mã toto tuhke toto ehtohme xirikuato samo kapu poko." Wenikehpyra roropa exiko õmihpyry poko: "Sero nono ekarõko ase apakomotyamo a jũme toto esaryme ehtohme."

14 Naeroro, "Teh," tykase rokẽ Ritonõpo. Izyraeu tõ onenahkapopyra tokurehse ynororo.

15 Mame ypy poe tyhtose Moeze topu tõ asakoro emahpo, Ritonõpo nymerohpyry ipokona. Inyripotyã tymerose topu tõ pokona.

16 Ritonõpo nyrityã moro topu tõ kynexine. Tynyripotyã tymerose eya roropa ipokona.

17 Mame imoihmãkõ kohtary etaryke tyya ynara tykase Jozue Moeze a:

— Otara panaikatõ etãko ah? Otarame osetapãko mã toto Izyraeu tõ esao.

18 Ynara tykase Moeze:

— Moro panaikatõ imehnõ poremãkatopõpyry sã pyra mana te, typoremãse exiketõ kui kary sã pyra roropa mana. Eremiatoh sã etãko ase.

19 Mame ameke pyra toehse Moeze tõ ahtao Izyraeu tõ esaka pui mũkuru panõ, uuru risẽ, tonese eya, ahno roropa wãko. Tyekĩtapãse ynororo. Moroto ypy myhto topu tõ pipahmã asakoro ipuimatyã tomase eya nono pona. Tãtakuhmose kehko.

20 Mame moro pui mũkuru panõ, uuru risẽ tapoise eya, toto nyrihpyry. Tyahkase eya apoto ke. Mame tyhmose eya akumurume pisarara ehtohme. Mame tuna kuaka tomase eya. Moromeĩpo moro tuna ke Izyraeu tõ tauhpase eya.

21 Mame ynara tykase Moeze Arão a:

— Otara tykase toto oya, toto arotohme oya tyyrypyrykõ xihpyry poko toto ehtohme?

22 Ynara tykase Arão:

— Yzehno pyra exiko. Tuaro mase. Tupime pyra moxiamo a tyyrypyrykõ poko toto exiry.

23 Ynara tykase toto ya: "Otara toehse mokyro Moeze, kuenepyhpõkomo Ejitu poe? Zuaro pyra sytatose. Naeroro ritõ tyriko kutuisarykõme."

24 Mame ikyryrykõ uuru risẽ tonehpose ya ekarotohme ya. Moro uuru tomase ya apoto htaka. Mame tutũtase mokyro pui mũkuru panõme.

25 Eraseme Arão ahtao imoihmãkõ tynomose eya ajoajohpe toehtohkõ poko toto ehtohme, epetõkara a toto eunohpotohme. Morara tonese Moeze a.

26 Morara exiryke toytose ynororo Izyraeu tõ esary omõtoh taka. Ynara tykase ynororo opore:

— Onokãkõ Ritonõpo Kuesẽkõ maro nae? Osehtoko xiaro imaro se awahtao xine.

Naeroro Rewi tõ ekyry tõ emero tõximõse toh kynexine Moeze ẽpataka.

27 Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ ynara tyripõko oya xine: Atapemãkõ apoitoko. Ytotoko Izyraeu tõ rãnakuroko ehpiry poe etyhpyry pona, oekyry tõ etapase, oepe tõ maro, katonõ maro.

28 Naeroro Rewi tõ toytose Moeze omi poe ahno etapase. 3 miumãkõ totapase eya xine, orutua komo.

29 Ynara tykase Moeze Rewi tomo a:

— Seroae omũkuru tõ totapase oya xine, ãkorõ tõ maro. Morara tyrise oya xine exiryke, tapiakase matose Ritonõpo Kuesẽkõ maro oerohtohkõme. Aomipona oexirykõke kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo mana, seroae ro.

30 Yrokokoro ynara tykase Moeze imoihmãkomo a:

— Oorypyrykõ xihpyry poko mexiatose Ritonõpo neneryme. Mãpyra seromararoro onuhnõko ropa ase ypy pona oturuse Ritonõpo maro. Otarame jomiry etaryhtao eya oorypyrykõ korokãko mana.

31 Mame toytose ropa Moeze Ritonõpo ẽpataka ropa, ynara tykase ynororo:

— Moxiã tyyrypyhpyke toehse ipunaka. Okyno panõ uuru risẽ tyrise eya xine, tyneahmarykõme.

32 Ajohpãme sã iirypyrykõ ikorokako ropa! Mãpyra ikorokary se pyra awahtao, jesety
imikako ropa apapẽ poe. Moroto opoetory tõ esetykõ tymerose oya.
33 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Mokaro esetykõ mikãko ropa ase, tyyrypyrykõ poko aexityamo, jomipona pyra toehse
aexirykõke.
34 Seromaroro mokaro arota ynaropohpyry pona. Wenikehpyra exiko ynenyokyhpyry
oesemarykõ enepõko oya xine mana. Yrome okynã pyra mokaro wãnohnõko ase toto
rypyry epehpyryme.
35 Morara exiryke tyrohsẽ ke Izyraeu tõ tuãnohse Ritonõpo a, pui mũkuru panõ, uuru risẽ
tyripose Arão a eya xine exiryke.

33

Xinai poe Izyraeu tõ aropotopõpyry

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Ytotoko taroino, omoro, opoetory tõ maro, onenepyhpyry tõ Ejitu poe. Ytotoko
ononorykõ pona. Moro nono poko jomihpyry ekarone Aparão a te, Izake a, Jako a, imũkuru
tõ maro, ipakomotyã maro. “Sero nono ekarõko ase oya xine,” akene.
2 Ynenyokyry aropõko ase amaro xine oesemarykõ enepotohme oya xine te, kananeu
tõ aropotohme owinoino xine te, amoreu tomo te, heteu tomo te, perizeu tomo te, heweu
tomo te, jepuseu tomo, enara.
3 Ytõko matose nono kurã pona, otyro zamaro exikety pona. Yrome amaro xine ywy
ytopyra ase awaro xine jexiryke, putupyra sã rokẽ oexirykõke, oenahkarykõ ino ya osema
tao oytorykohtao.
4 Mame Izyraeu tõ turuse ahtao Moeze a Ritonõpo omiry poko tyxitapitose toto. Tyna-
mururukõ anamurupyra toehse toto emero porehme.
5 Ynara tykase Ritonõpo exiryke Moeze a, toto zurutohme:
— Putupyra exiketõme matose. Amaro xine jahtao, axĩtao rokẽ jahtao ro oenahkarykomo
ipunaka. Naeroro okyryry tõ anamururukõ toutoko; osenetupuhxi otara oritorỹko ha?
6 Naeroro moromeĩpo Xinai poe toytose Izyraeu tõ ahtao tynamururukõ anamurupyra
toehse toto.

Ritonõpo maro oturutopo

7 Morarame Izyraeu tõ totypohse ahtao tõsesaritohkõme, Tapyi Kurã, Ritonõpo maro
oturutoh tyrise Moeze a ameke pixo imoihmãkõ wino. Moro Tapyi esety Ritonõpo maro
Oturutohme kynexine. Mame ekaropory se toto ahtao Ritonõpo a moro Tapyi taka toytose
toto.
8 Morarame toytose Moeze ahtao Tapyi Kurã taka, Ritonõpo maro Oturutoh taka, ahno
emero toraximase tosarykõ omõtoh tao. Moeze enẽko toh kynexine, aomomyryhtao.
9 Tomõse Moeze ahtao akurũ tyhtose xikihme exikety samo. Totypohse akurũ Tapyi
omõtoh taka. Mame akurũ poe tõturuse Ritonõpo Moeze maro.
10 Moro akurũ eneryke Izyraeu tomo a Tapyi omõtoh tao tosekumuru po typorohse toto
emero porehme.
11 Moroto osẽpataka tõturuse Ritonõpo Moeze maro ahno otururu sã tope maro. Mo-
romeĩpo toytose ropa Moeze imoihmãkõ esaka ropa. Yrome Jozue, Num mũkuru, Moeze
akorehmane nuasemã, tehme rokẽ kynexine moro Tapyi tao.

Ritonõpo omiry typoetory tõ maro toehtoh poko

12 Ynara tykase Moeze Ritonõpo a:
— Zae turuse ywy oya moxiã imoihmãkõ arotohme onekarohpyry pona. Yrome onoky
ymaro ytõko nae? Mokyro onekaropyra ro mase ya. Juarohxo oehtoh mekaroase.
Azamaro jehtoh roropa ekarõko mase.
13 Morara awahtao õsenetupuhtoh poko kuruko zuaro jehtohme õmipona jehtohme, aza-
maro ro jehtohme. Wenikehpyra exiko, moxiã tymenekase oya opoetoryme toto ehtohme.
14 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Amaro ytõko ase. Orẽpyra orĩko ase oepetõkara poremãkapotohme oya.
15 Mame ynara tykase Moeze:
— Moxiã, opoetory tõ maro ytopyra awahtao yna anaropopyra exiko taroino.
16 Otãto yna pyno oehtoh poko, azamaro yna ehtoh poko roropa waro exĩko imehnõ nae
yna maro pyra awahtao? Yna maro oexiry eneryke tyya xine imehnõ ahno sã pyra yna
ehtoh enetupuhnõko mã toto.
17 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Onyripohpyry ya tyrĩko ase awaro jexiryke, yzamaro roropa oexiryke.
18 Mame tokaropose ropa Moeze a:

— Ajohpãme sã oẽmyty ezuru imehxo exikety enexi, tykase.
19 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Ynara tyrĩko ase. Ytõko ase oẽpataka jezuru imehxo exikety maro. Jesety kurã ekarõko roropa ase onetaryme. Ywy ase Ritonõpo. Imehnõ pyno ase ise jahtao. Imehnõ onuãnohpyra ase ipynanopyrykõ se jahtao.
20 Ynara tykase roropa:
— Jẽmyty onenepopyra ase oya, ynara exiryke, jẽmyty eneryhtao imepyny a isene ehsaromepyra exĩko mana.
21 Yrome taro osa nae upũto. Moroto exiko topu konõto po.
22 Jezuru ytoryhtao oẽpataka oramãka oripõko ase topu ao. Jemary rĩko ase opona jenepyra oehtohme jytoryhtao opũtokoxi.
23 Moromeĩpo jemary anỹnõko ropa ase ỹpary enetohme oya. Yrome jẽmyty onenepyra ekurehnõko mase.

34

Topu tõ tyrise ropa
(Teuteronomiu 10.1-5)
1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Topu tõ asakoro pipahmãkõ axikako, onyhmopotyã samo. Mame omi merõko ase ipokona, ynymerohpyry saaro apitoryme.
2 Kokoro pakeimo atakimako onuhtohme ypy Xinai pona oseporyse ymaro moroto ypy emory po.
3 Imehnõ anaropyra exiko amaro. Imehnõ emero moro ypy poe aropoko. Kaneru tomo, poti tomo, pui tõ roropa ameke rokẽ aropoko toto ypy poe.
4 Mame topu tõ pipahmã taxikase Moeze a apitorymãkõ samo. Yrokokoro Ritonõpo omihpyry ae ro towõse ynororo pakeimo. Tõnuhse ypy Xinai pona. Moro topu tõ pipahmãkõ tarose tymaro.
5 Akuru ao tyhtose Ritonõpo Moeze maro toehtohme. Tosety tokarose eya. Ywy ase Ritonõpo.
6 Mame toytose Ritonõpo Moeze ẽpataka. Opore ynara tykase ynororo:
— Ywy ase Ritonõpo, jũme Exikety. Opyno xine exiketyme ase. Etuarimaketõ pynanohnõko ase. Axĩ pyra awãnohtorỹko ase. Kure rokẽ ehtoh enehpõko ase oya xine, anamonohpyra ase opyno xine jexiryke ipunaka.
7 Jomihpyry omipona ase miu motye zumakahpõkomo a, azahkuru oehtohkõ, oorypyrykõ korokãko roropa ase. Yrome ajoajohpe exiketõ wãnohnõko ase, ipoenõ roropa, ipakõ roropa te, ipoenõ pakõ roropa jũkõ rypyry emetakame.
8 Tosekumuru po typorohse Moeze, tõmyty po nono pokoxi Ritonõpo eahmatohme.
9 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, ajohpe pyra azamaro jahtao, ajohpãme sã yna maro ytoko. Moxiã mã putupyra exiketõme mã toto. Yrome yna rypyry ikorokako, popyra yna ehtopo. Opoetoryme yna tyriko rahkene.

Tõmiry ekarotopõpyry ropa Ritonõpo a
(Exutu 23.14-19; Teuteronomiu 7.1-11; 16.1-17)
10 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Seromaroro jomiry ekarõko ase oya xine oekyry tõ maro. Toto ẽpataka yjamitunuru enepõko ase. Ynyriry panõ onenepitopyra sero nono põkõ porehme imehnõ nonory po. Ahno morotõkõ emero yjamitunuru enẽko mã toto. Ywy, Ritonõpo ãkorehmatohkõ eneryke tyya xine osenuruhkãko mã toto.
11 Jomihpyry omipona ehtoko, ynyripohpyry oya xine seroae. Sero nono pona oytorykohtao, owino xine imehnõ aropõko ase: amoreu tomo te, kananeu tomo te, heteu tomo te, perizeu tomo te, heweu tomo te, jepuseu tomo, enara.
12 Osepeme pyra ehtoko morotõkõ maro. Ataomihpykara ehtoko eya xine osewomatohme, apoitoh sã exĩko oya xine morara riryhtao oya xine, oorihmapotohkõme.
13 Mãpyra toto nyrihpyry tõ, apoto apõ tõ ikararahtoko, xikihme exiketõ Paau kyryry te, wewe axikatyã tyneponãmarykõ Asera roropa, enara.
14 — Imehnõ neponãmarykõ oneahmara ehtoko. Ywy Ritonõpo osesehpãko ase Zumoxikatome. Jeahmapory se rokẽ ase oya xine.
15 Õmirykõ onekaropyra ehtoko morotõkomo a atakorehmatohme ononorykõ pona oytorykohtao. Tyneponãmarykõ eahmaryhtao eya xine tynekarorykõ zahkãko mã toto. Mame oeahmatorỹko mã toto oximõtohme tymaro xine. Mame tukuhsẽme exĩko matose tõsẽ õtohme, toto nekarohpyry tyneponãmarykomo a.

16 Mame omũkuru tõ pytãko mã toto otarame katonõ nohpory tõ maro. Toto pokoino jomihpyry omipona pyra exĩko matose, jurumekãko imehnõ neponãmary tõ eahmatohme oya xine imaro xine.
17 — Metau risẽ oneponãmarykõ onyripyra ehtoko, oneahmara ehtoko roropa.
18 — Atãkyematoko Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra. Jomihpyry ae ro wyi ohnõko matose iporutatoh maro pyra exikety 7me ẽmehtoh pona, nuno apipe po, moro nuno po toesyryhmase oexirykõke Ejitu poe.
19 — Omũkurukõ apitorymãkõ umũkurume mã toto, oeky tõ mũkuru apitoryme aenurutyã roropa jekyme mã toto.
20 Yrome jumẽta mũkuru apitorymã epekahnõko matose kaneru mũkuru ke onekaroryme imyakãme. Jumẽtu mũkuru onepekahpyra awahtao xine aorihmapõko matose ipỹ tohkatoh ke. Omũkuru tõ emero apitoryme aenurutyã epekahtoko.
— Jẽpataka oehpyra ehtoko tokarosẽ maro pyra, onekaroryme ya.
21 — 6me ẽmepyry ae erohtoko emero poko. Yrome 7mã po erohpyra ehtoko, arykatoh toehse ahtao ro te, otyro apoitoh toehse ahtao roropa.
22 — Oseahmatoko Otyro Apoitoh poko tiriiku apoipitoryhtao oya xine. Mame Oseahmatoko Tapyi Pisarara poko wewe epery apoiryhtao oya xine.
23 — Jeimamyry ae oseruao otuhtoh konõto rĩko matose, Izyraeu tõ porehme, jeahmatohme, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy.
24 Apatarykõ poe imehnõ ahno aropõko ase ouno xine toto ehtohme. Morara ahtao oesarykõ zumohxo exĩko. Mame imehnõ okuhpyra xine mã toto oporemãkapory poko ononorykõ apoitohme, ooepyrykohtao jeahmase moro oseahmatoh oseruao poko awahtao xine.
25 — Okyno etaparyhtao oya xine jahkatohme onekarorykõme ya, wyi iporutatoh risẽ maro onenehpyra ehtoko. Mokyro punu akoĩpyry onukurãkara ehtoko otuhtohme yrokokoro Oseahmatoh Epozakuroko ytotopõpyry poko ahtao.
26 — Jeimamyry ae rokẽ tiriiku tõ apoipitoryhtao oya xine apitorymã enehtoko ymaro oturutoh taka, Ritonõpo Oesẽkõme jexiryke. Kaneru mũkuru, poti roropa anahnopyra ehtoko jẽ suhsuru maro.
27 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Senohne jomihpyry imeroko, wenikehpyra oehtohkõme omipona oehtohkõme. Morara awahtao xine kure oritorỹko ase jomihpyry ae ro.
28 Moroto 40me ẽmepyry taropose Moeze a Ritonõpo maro, Izyraeu tõ Esemy, otuhpyra, tuna onẽpyra. Omi tymerose eya topu tõ pipahmã asakoro pokona. Tynyripohpyry 10me tymerose eya.

Ypy Xinai poe Moeze yhtotopõpyry

29 Mame tyhtose Moeze ahtao topu pipahmã asakoro tarose eya, Ritonõpo omihpyry. Ẽmyty saereh ãko kynexine Ritonõpo maro tõturuse exiryke, yrome zuaro pyra kynexine ynororo.
30 Mame ẽmyty saerehkary eneryke tyya xine enaromỹke toehse Arão tomo, imoihmãkõ maro, ameke se rokẽ toehse toh kynexine.
31 Yrome toto tykohmase tyya Moeze a. Arão tõ toeporehkase ahtao Izyraeu tõ tamuximãkõ maro, tõturuse ynororo toto maro.
32 Moromeĩpo Izyraeu tõ porehme tõximõse Moeze zomye. Turuse toto emero Ritonõpo nyripohpyry, inekarohpyry eya ypy Xinai po.
33 Mame toto maro tõturukehse Moeze ahtao kamisa ke tõmyty tapuruse eya.
34 Mame toytose ropa Moeze ahtao Tapyi Kurã taka oturuse Ritonõpo maro moro kamisa touse ropa eya. Tutũtase ropa ynororo ahtao Izyraeu tõ turuse eya Ritonõpo nekarohpyry emero.
35 Ẽmyty tonese imoihmãkomo a, saereh ãko. Mame kamisa ke tõmyty tapuruse ropa eya toytotohto ropa Tapyi taka oturuse ropa Ritonõpo maro.

35

Oserematopo

1 Mame Izyraeu tõ tykohmase Moeze a oximõtohme toto zurutohme. Ynara tykase ynororo:
— Ynara tyripose Ritonõpo oya xine:
2 6me ẽmepyry nae matose erohtohme. Yrome ẽmepyry 7mã kure nase, emero rokẽ poko pyra ehtohme, Ritonõpo poko ehtohme. Ahno toerohse ahtao moro ẽmepyry ae tuãnohsẽme exĩko mana, totapasẽme exĩko mana.
3 Ẽmepyry 7mã po, oserematoh po, apoto onyripyra ehtoko atapyĩkõ htao.

Tynekarorykõ Tapyi Kurã ritohme
(Exutu 25.1-9)

4 Ynara tykase Moeze Izyraeu tõ imoihmãkomo a:
— Ynara tyripose Ritonõpo oya xine:
5 Onekarorykõ enehtatoko Ritonõpo a. Uuru ekarory se awahtao xine te, parata te, metau te,
6 kaneru hpoty ezuezumano te, puupura te, tahpiremano te, mauru panõ topuru te, kamisa, poti hpoty risemy te,
7 kaneru pihpyry tonohse tahpire ke, okyno pihpyry kurano te, wewe akaxia te,
8 oriu nãparina eukuru te, typoxine exiketõ tyritohme azeite maro ahpatohme te, jahkatohme typoxine ehtohme.
9 Topu kurã onixi te, imehnõ topu kurã roropa tyritohme Ritonõpo maro oturuketõ zupõ poko te, oturuketõ tuisary puropuru poko exikety, enara.

Tapyi Kurã kyryry
(Exutu 39.32-43)

10 Orutua kõ emero, emese kure exiketõ enehpõko ase, erohtohme Ritonõpo nyripohpyry poko:
11 Tapyi Kurã, amotoh tonõ maro (zao exikety te, jarao exikety, enara) te, apoitoh tonomo te, wewe risẽ xikihme exiketomo te, apõ tomo te, wewe kuroko exiketomo te, xikihme exiketõ tapõke exiketõ maro,
12 kaxo, Ritonõpo omihpyry eny, epuru tõ maro wewe risã te, apuru maro te, kamisa risemy Osa Kurã Kuhse apiakatohme, Osa Kurã apurume,
13 meza, epuru tõ maro, imõkomory maro te, wyi kehko ahno nekarohpyry Ritonõpo a,
14 ezuru apony imõkomory maro te, nãparina tomo oriu maro te,
15 apoto apony, ixtaratu zahkatopo, epuru tõ maro te, oriu oturuketõ ahpatohme te, ixtaratu typoxine exikety te, kamisa Tapyi omõtohme te,
16 apoto apõ okyno tõ zahkatopo, apoto ẽ maro metau risemy te, epuru tõ maro, imõkomory maro te, tuna eny osemahtohme, apõ maro te,
17 kamisa, zara zomye apurume exikety te, xikihme exiketõ apõ tõ maro te, kamisa roropa zara pona omõtohme te,
18 inepuru tomo nono aka tyritohme tapyi eary myhtohme te, zara eary myhtohme roropa te, eary tõ roropa te,
19 upo roropa, Ritonõpo maro oturuketõ zupony, Arão zupõ kurano te, imũkuru tõ zupõ kurano, amurutohme omõtohme Ritonõpo Esary Kurã taka.

Tynekarorykõ enehtopõpyry ahno a

20 Mame Izyraeu tõ toytose ropa tytapyĩ taka ropa,
21 tynekarorykõ enepyry se exiketõ toeramase ropa tynekarorykõ enehse Ritonõpo a, Tapyi Kurã Ritonõpo maro oturutoh ripotohme. Tonehse eya xine emero, Ritonõpo eahmatohme, upo kurã ritohme Ritonõpo maro oturuketõ zupõme.
22 Tooehse orutua komo, nohpo tõ maro, pino tõ enehse te, panasere tomo te, omahtao tomo te, omekumy tomo, uuru risẽ tõkehko. Morohne tokarose eya xine Ritonõpo a.
23 Mauru panõ kurã tonehse eya xine, kaneru hpoty ezuezumano te, puupura te, tahpiremano te, kamisa poti hpoty risemy te, kaneru pihpyry tonohse tahpirẽ ke, onokyro pihpyry kurano, enara.
24 Parata tonehse ekarory se exiketomo a, imehnõ a metau tonehse tynekarorykõme Ritonõpo a te, imehnomo a wewe akaxia tonehse emero rokẽ tyritohme.
25 Tynyrityã tonehse nohpo tomo a, emese kure exiketomo a: mauru panõ kurano te, kaneru hpoty ezuezumano te, puupura te, tahpiremã, enara.
26 Kamisa tyrise roropa eya xine poti hpoty risemy.
27 Topu tõ kurã tonehse tamuximãkomo a: onixi te, imehnõ topu tõ kurã roropa, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary zupõ ritohme.
28 Typoxine exiketõ tonehse eya xine te, oriu roropa nãparina eukurume te, ahpatohme te, jahkatohme typoxine ehtohme.
29 Tynekarory tõ tonehse Izyraeu tomo a porehme, ekarory se toexirykõke Ritonõpo a, Inyripohpyry Moeze a tyritohme.

Ritonõpo maro oturutoh riry poko
(Exutu 31.1-11)

30 Mame ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Pezareu, Uri mũkuru, Huru pary, Juta tõ ekyry tymenekase Ritonõpo a.

31 Tuzenu tokarose Ritonõpo a eya tuaro ehtohme, emese kure ehtohme roropa tyriry
poko, zuaro ehtohme emero poko,
32 enekure ehtoh riry waro ehtohme te, uuru poko tyriry waro te, parata poko te, metau
poko, enara.
33 Topu tõ kurãkary waro, tyriry waro roropa apõ pona te, wewe roropa te, emero rokẽ
tyriry waro ehtohme.
34 Pezareu akorehmane Aoriape kynexine, Aisamake mũkuru, Tã ekyryme. Mokaro
asakoro takorehmase Ritonõpo a imehnõ amorepaneme toto ehtohme.
35 Emese kure tyrise toto Ritonõpo a enekure ehtoh riry poko te, uuru tõkehko poko
erohtohme parata poko te, metau poko te, kamisa riry poko roropa mauru panõ kurã ke te,
kaneru hpoty ke ezuezumano te, puupura te, tahpiremã te, imepỹ kamisa roropa, enara.
Emese kure toh kynexine toerohtohkõ poko te, tonesã riry poko roropa, enara.

36

1 Pezareu tomo, Aoriape maro, imehnõ orutua kõ roropa emese kure tyrise Ritonõpo
a. Tuaro tyrise roropa Ritonõpo a Tapyi Kurã ritohme eya xine. Mokaro emero tyripose
Ritonõpo a zae tõmipona toto ehtohme tynyripohpyry ritohme eya xine.

Ahno nekarotyamo
2 Mame Pezareu tõ tykohmase Moeze a, Aoriape maro, imehnõ orutua kõ maro, Ritonõpo
nymenekatyã, emese kure exiketomo, toerokuru se exiketomo. Tyrohmanohpopitose toto
Moeze a.
3 Izyraeu tõ nekarotyã tokarose Moeze a eya xine Tapyi Kurã ritohme. Kokoro rokẽ
ẽmepyry ae tynekarorykõ tonehse Izyraeu tomo a Moeze a.
4-5 Mame mokaro Tapyi Kurã poko erohketõ toytose toto oturuse Moeze maro. Ynara
tykase toto eya:
— Tynekarorykõ itamurume enehnõko mã toto. Imotyẽkãko roropa mã toto, Ritonõpo
nyripohpyry motye.
6 Naeroro toto nekarotyã Tapyi Kurã kyryryme onenehpopyra ropa toehse Moeze.
Morara exiryke tonehkehse eya xine.
7 Toto nekarotyã ipune kynexine, Ritonõpo nyripohpyry pune, imotye roropa kynexine.

Tapyi Kurã ritopõpyry
(Exutu 26.1-37)
8 Ritonõpo maro oturutoh Tapyi Kurã tyrise emese kurehxo exiketomo a. Apurume
kamisa tyrise 10me mauru panõ kurã ke te, kaneru hpoty, ezuezumano te, puupura te,
tahpiremã, enara. Morohne kamisa poko taporihkã tyxixĩse kynexine emeporyme.
9 Moro kamisa tõ oxisã kynexine, zumo exiry 12,5 meturume mosa toto exiry te, 1,80
meturume ipuroroje exiry.
10 5me moro kamisa tõ tyxixĩse osepokona toiro kamisame ehtohme. Morarame tyrise
eya xine imepỹ 5mãkõ maro.
11 Imyhtoh tyrise eya xine kamisa ezuezumã ke, kamisa etyhpyry ehpikuroko moro
kamisa konõto asakorõ pokona.
12 50me imyhtoh tyrise eya xine kamisa apitorymã ehpikuroko te, 50me imyhtoh tyrise
roropa eya xine zakorõ kamisa konõto etyhpyry ehpikuroko osẽpataka moro imyhtoh
tonõme ehtohme.
13 Mame 50me apoitoh tyrise eya xine uuru risẽme kamisa konõto asakoro osexihtohme
oximaro toiro konõtome ehtohme.
14 Tapyi amotoh tyrise eya xine kamisa 11mãkõ ke, poti hpoty risẽ ke.
15 Oxisã kehko morohne kynexine, zumo exiry 13,30 meturume mosa exiry, 1,80 metu-
rume ipuroroje exiry.
16 5me moro kamisa tyxixĩse eya xine oximaro toiro kamisa konõto ehtohme. Zakorõ
6mãkõ tyxixĩse eya xine zakorõ kamisa konõtome ehtohme.
17 50me imyhtoh tyrise apitorymã etyhpyry ehpikuroko te, 50me imyhtoh tyrise roropa
zakorõ ehpikuroko.
18 Moromeĩpo 50me apoitoh tyrise eya xine, metau risẽme moro kamisa konõto asakorõ
osexihtohme oximaro, toiro amotohme ehtohme.
19 Imepyny amotoh tyrise roropa eya xine, kaneru pihpyry ke tonohse tahpire. Moro po
imepyny amotoh tyrise eya xine okyno pihpyry kurano, jarao exikety.
20 Wewe risẽ tyrise eya xine, akaxia risẽme, xikihme exiketomo, Tapyi apurume
ehtohme.
21 Toiro wewe risẽ 4,45 meturume kynexine kae exiry te, ipuroroje 67 sẽtimeturume.

22 Asakoro tyetyere tyrise kehko eya xine osexihtohme. Morara tyrise emero wewe risẽ eya xine.
23 20me wewe risẽ tyrise eya xine apurume ikurenae.
24 Moro wewe risẽ zopino 40me apõ tyrise eya xine parata risẽme, toiro wewe risẽ ahtao asakoro apõ tyrise jamihmehxo aosexihtohme.
25 20me wewe risẽ tyrise eya xine Tapyi apurume inikahpozakoxi.
26 40me apõ tyrise eya xine parata risẽme, toiro wewe risẽ ahtao, asakoro apõ kynexine.
27 Tapyi apuru mykae, xixi omõtoh wino 6me wewe risẽ tyrise eya xine.
28 Asakoro wewe risẽ tyrise roropa eya xine eriety tõ kyryryme.
29 Moro wewe risẽ eriety tõ kyryryme toxixihmase kehko kynexine apõ poe zuhpokoxi toiro kyryryme ehtohme. Moro wewe risẽ asakoro morara tyrise eya xine eriety tõ ritohme.
30 Naeroro 8me wewe risẽ kynexine 16me apõ tõ maro. Toiro wewe risẽ ahtao asakoro apõ nae kynexine.
31-32 15me wewe risẽ kuroko exiketõ tyrise eya xine, akaxia risẽme, 5me tyritohme wewe risẽ kuroko ikurenae te, 5me inikahpozakoxi te, 5me xixi omõtoh wino Tapyi mykae.
33 Moro wewe irãnaono tyrise eya xine irãnakuroko, wewe risẽ apitorymã poe Tapyi etyhpyrymã pona.
34 Moro wewe risẽ tapuhse eya xine uuru ke. Parihmã tyrise eya xine uuru risemy wewe risẽ pokona epuru ritohme. Moro epuru roropa tapuhse uuru ke eya xine.
35 Kamisa tyrise eya xine apurume mauru panõ kurã risẽme, kaneru hpoty maro ezuezumã te, puupura te, tahpiremã maro, enara. Taporihkã panõ ke emeporyme tyrise eya xine.
36 4me wewe xikihmãkõ tyrise eya xine ipokona kamisa ritohme tyhwyme. Moro xikihmãkõ tyrise eya xine wewe akaxia ke tapuhse uuru ke. Kamisa apoitoh tyrise eya xine uuru ke te, apõ tõ 4mãkõ tyrise eya xine parata ke.
37 Tapyi omõtoh tao kamisa tyrise eya xine mauru panõ kurã ke, kaneru hpoty maro: ezuezumã te, puupura te, tahpiremã maro te, emepory maro tyxixĩse.
38 Moro kamisa apoitohme wewe akaxia risẽ xikihme exiketõ tyrise eya xine 5me, kamisa apoitoh maro, zupuhpyry tõ tapuhse uuru ke. Moro wewe apõ 5me tyrise eya xine metau risẽme.

37

Kaxo, Ritonõpo omihpyry eny
(Exutu 25.10-22)

1 Mame wewe akaxia ke kaxo tyrise Pezareu a, Ritonõpo omihpyry ẽme, 1,10 meturume mosa exiry kynexine te, 66 sẽtimeturume ipuroroje exiry te, 66 sẽtimeturume kae exiry, enara.
2 Uuru kurã ke moro kaxo tapuhse eya zao te, jarao, enara. Ehpikuroko kaxo zomye uuru risẽ tyrise eya.
3 4me parihmã tyrise eya uuru risemy, ipupuru 4mãkõ pokona, asakoro osetatoro apotunuru wino te, asakoro ipozery wino, enara.
4 Mame mara asakoro tyrise eya epurume, wewe akaxia risemy, tapuhse uuru ke.
5 Moro parihmã aka kaxo ratozome mara tõ tyrise eya epurume, arotohme.
6 Kaxo apuru tyrise Pezareu a, uuru kurã risẽ ke, 1,10 meturume mosa exikety te, 66 sẽtimeturume ipuroroje, enara.
7 Asakoro taporihke exiketõ tyrise eya uuru apimyhpyry ke kaxo apuru etyhpyry tõ po.
8 Toiro tyrise eya seino, toiro moino, apuru etyhpyry tõ po toiro kyryryme toto ehtohme kaxo apuru maro.
9 Osẽpataka mokaro taporihke exiketõ tyrise eya. Aporiry tõ tyrise eya totapuruhmakase kaxo apuru epoe.

Meza wyi esary Ritonõpo ẽpataka
(Exutu 25.23-30)

10 Meza tyrise Pezareu a, wewe akaxia risemy, 88 sẽtimeturume mosa exiry te, 44 sẽtimeturume ipuroroje exiry te, 66 sẽtimeturume kae exiry, enara.
11 Uuru kurã ke meza tapuhse eya. Ehpikuroko meza zomye uuru risẽ tyrise roropa eya.
12 Meza zomye ehpiry tyrise eya 7 sẽtimeturume uuru risemy. Moro ehpiry maro uuru risẽ tyrise roropa eya.
13 4me parihmã tyrise eya uuru risemy. Meza pokona morohne tyrise eya ipupuru 4mãkõ pokona.
14 Meza ehpiry pokona parihmãkõ tyrise eya mara tõ esaryme, epurume, arotohme.

15 Mara tõ asakoro tyrise eya wewe akaxia ke tapuhse uuru ke.
16 Uuru kurã ke eukuru ẽ tyrise eya te, paratu tomo te, kopu tomo te tijera tomo te, jaha tomo, uwa eukuru puimatohme, enara.

Ezuru apõ ritopõpyry
(Exutu 25.31-40)
17 Mame ezuru apõ tyrise eya uuru kurã ke. Apony te, zoko roropa tyrise eya uuru tapĩsehme exikety ke. Ekuru tõ enekure tyrise eya, potão tõ maro te, petara tõ maro toiro kyryryme tyrise zoko pokona.
18 6me amoriry tõ tyrise eya zoko poko, oseruao seino te, oseruao moino, enara.
19 Toiro amoriry oseruao ekuru nae kynexine emeporyme, amẽtoeira ekuru panono potão tõ maro te, petara tõ maro, enara.
20 Ezuru apõ zoko 4me ekuru tõ tyrise eya, amẽtoeira ekuru samo, potão tõ maro, petara tõ maro.
21 Asakoro amoriry ahtao toiro potão tyrise eya amẽtoeira potãome samo, oseruao potãome ehtohme atapona.
22 Morohne potão tomo te, amoriry tõ maro, ezuru apõ maro zoko maro toiro kyryryme tyrise eya, uuru kurã tapĩsehme exikety ke.
23 7me nãparina tõ tyrise Pezareu a, ezuru apõ po, jahpi tõ roropa ezuru tõ aryry kyrytohme te, oruno ẽ roropa. Uuru kurã ke morohne tyrise eya.
24 34 kirume uuru kurã ke moro ezuru apõ tyrise eya, ikyryry tõ maro.

Apoto apõ ixtaratu zahkatopo
(Exutu 30.1-10)
25 Apoto apõ tyrise Pezareu a, wewe akaxia risẽme, ixtaratu zahkatohme. Moro apoto apõ tahramehme sã kynexine; 45 sẽtimeturume mosa exiry te, 45 sẽtimeturume ipuroroje exiry te 90 sẽtimeturume kae exiry, enara. Iretyry tõ 4mãkõ toiro kyryryme kynexine apoto apõ maro.
26 Moro apurutoh tapuhse Pezareu a uuru kurã ke te, iratozo tõ 4mãkõ maro te, iretyry tõ maro, enara. Apoto apõ zomye uuru risẽ tyrise eya ehpiryme.
27 Parihmã asakoro tyrise eya uuru risemy ehpiry zopino, toiro seino te, toiro moino. Mara tõ tyrise eya moro parihmã tõ aka, epurume, arotohme.
28 Moro mara tõ tyrise wewe akaxia ke tapuhse uuru ke.

Oriu ahpatohme, ixtaratu zahkatohme
(Exutu 30.22-38)
29 Oriu kurã, Ritonõpo nyripohpyry tyrise Pezareu a ahpatohme, ixtaratu roropa kurã, typoxine exikety, ixtaratu panono.

38

Apoto apõ okyno zahkatopo
(Exutu 27.1-8)
1 Mame apoto apõ tyrise Pezareu a okyno tõ zahkatohme Izyraeu tõ nekaroryme Ritonõpo a. Moro apoto apõ tyrise wewe akaxia ke tahramehme samo, 2,20 meturume mosa exiry te, 2,20 meturume ipuroroje exiry te, 1,30 meturume kae exiry, enara.
2 Iretyry tyrise eya 4me, apoto apõ potyry pokona, toiro kyryryme ehtohme apoto apõ maro. Moro apoto apõ tapuhse metau ke eya, tytororo.
3 Apoto apõ kyryry, ipoko erohtoh tõkehko tyrise roropa eya, oripo tomo te, pa tomo te, paxiha tomo te, kaafu tomo te, apoto ẽ tomo, enara. Senohne emero metau ke tyrise eya.
4 Apoto ẽ tyrise eya otuato samo, metau risẽ ke, irãnao, apoto apõ ao, ehpio zopino tyritohme. Kae exiry zokonaka kynexine apoto apõ ao.
5 4me parihmãkõ tyrise eya metau risẽme apoto ẽ, otuato panõ eriety tõ pokona tyritohme, mara tõ ritohme epurume, arotohme.
6 Moro epuru tõ tyrise eya wewe akaxia ke, tapuhse metau ke.
7 Mame morohne tyrise eya parihmã tõ aka seino te, moino, enara, apoto apõ epurume, arotohme. Wewe akaxia risẽme moro apoto apõ kynexine kaxo samo, apuruhmakahpyry sã ehtohme.

Osemahtoh ẽ metau risemy
(Exutu 30.17-21)
8 Mame osemahtoh paxiha tyrise eya metau risemy, apõ maro. Moro metau tapoise eya xine, nohpo tõ nekarotyamo, osene tomo. Erohketõme toh kynexine Tapyi Kurã omõtoh tao.

Zara apurutopo Tapyi Kurã esaryme
(Exutu 27.9-19)

9 Tapyi Kurã zomye osa tapuruse Pezareu a, zarame. Moro zara tapuruse eya xine kamisa ke, mauru panõ kurã risẽ ke. Apuru ikurenae kamisa mosa exiry tyrise eya 44 meturume.

10 Xikihme exiketõ tyrise eya 20me, metau risemy, apõ tõ maro metau risemy. Kamisa apoitoh tyrise, mara tõ roropa parata risemy.

11 Zara apurume inikahpozakoxi morararo tyrise Pezareu a.

12-13 Moro zara ipuroroje exiry 22 meturume kynexine. Naeroro apurume xixi omõtoh wino te, xixi tũtatoh wino roropa kamisa tyrise eya 22 meturume mosa exiry. Xikihme exiketõ 10me kynexine 10me apõ tõ maro. Apoitoh tonõ tyrise eya mara tõ maro parata ke. Omõtoh kynexine xixi tũtatoh wino.

14-15 Omõtoh erietyme kamisa tõ tyrise eya xine 6,60 meturume mosa exiry. Oseruao xikihme exiketõ tyrise eya xine tapõ maro oseruao seino apotunuru wino te, moino roropa ipozery wino, enara.

16 Moro kamisa tõ, zara apurume, emero mauru panõ kurã risẽ kynexine, karimutume.

17 Xikihme exiketõ apõ tõ metau risẽme kynexine. Kamisa apoitoh tonomo te, mara tõ maro te, xikihme exiketõ zupuhpyry tõ roropa parata risẽme kynexine. Moro xikihme exiketõ emero tymyhse sã oximaro kynexine mara tõ parata risẽ ke.

18 Omõtoh tao zara pona kamisa tyrise mauru panõ kurã karimutumã ke. Enekure tyrise kynexine, kaneru hpoty ke ezuezumã ke te, puupura ke te, tahpiremã ke, enara. 8,80 meturume moro kamisa mosa exiry kynexine te, kae exiry 2,20 meturume, imehnõ kamisa tõ samo zara apurume.

19 Inepuru xikihme exiketõ 4me tyrise eya xine tapõ ke metau risẽ ke. Kamisa apoitoh te, inepuru zupuhpyry tõ te, mara tõ roropa parata risã kehko kynexine.

20 Inepuru tõ Tapyi eary myhtohme nono pokona te, zara apuru eary myhtohme roropa emero metau risãme kehko kynexine.

Metau tõkehko Tapyi Kurã risẽme

21 Mame Tapyi Kurã risẽ omoxiny ehtoh tymerose kynexine, uuru te, parata te, metau, enara. Moroto Ritonõpo Tapyĩ tao aomihpyry ẽ kynexine, topu tõ pipahmã tymerose Ritonõpo a, inyripohpyry 10mãkomo. Moeze a morohne omoxiny ehtoh tymeropose Rewi tomo a. Toto tuisary Itamaa kynexine, Arão pary.

22 Ritonõpo nyripohpyry Moeze a, emero tyrise Pezareu a, Uri mũkuru, Huru pary, Juta tõ ekyry.

23 Akorehmane kynexine Aoriape, Aisamake mũkuru Tã tõ ekyry. Emese kure Aoriape kynexine tutuaronyry ke, kamisa kurã mauru panõ karimutumã riry waro kynexine. Tyxixĩse eya otyro panõ tõ kaneru hpoty ke: ezuezumã ke te, puupuramãkõ ke, tahpiremã ke, enara.

24 Uuru emero ahno nekarotyã Ritonõpo a Tapyi Kurã ritohme atapona miu kirume kynexine, ikuhtoh zae exikety ae tukuhse ahtao, tuisa kyryry ke.

25 Parata tapoise ahno tukuhse ahtao, 3.430 kirume tukuhse tuisa kyryry ke.

26 Orutua kõ emero tukuhse kynexine 20me jeimamyry nae ahtao. Orutua a emero topehmase epehmapotopõpyry, tuisa ikuhtoh ae ro. Orutua kõ esetykõ 603.550 kynexine.

27 Parata 3.400 kirume tapoise 100me apõ tõ ritohme, Tapyi kyryryme kamisa apoitohme. Toiro apõ 34 kirume parata nae kynexine.

28 Morarame akoĩpyry 30 kirume parata ke apoitoh tonõ tyrise Pezareu a te, mara tomo te, xikihme exiketõ zupuhpyry tomo, enara.

29 Metau, imoihmãkõ nekarohpyry Ritonõpo a atapona 2.425 kirume kynexine.

30 Moro metau ke omõtoh apõ tõ tyrise Pezareu a, Tapyi taka aomõtohme Ritonõpo maro oturutoh taka te, apoto apony metau risẽme, kereuja maro apoto eny, otuato samo, imõkomory maro ipoko erohtohme te,

31 xikihme exiketõ apõ tomo zara zomye exiketomo te, omõtoh apõ roropa te, inepuru tõ Tapyi myhtohme nono pokona te, zara apuru roropa myhtohme Tapyi zomye exikety myhtohme nono pokona, enara.

39

Ritonõpo maro oturuketõ zupony
(Exutu 28.1-5)

1 Mame upo kurã tyrise Pezareu tomo a, Aoriape maro, Arão tõ zupõme, aotupohtohkõme erohtohme Ritonõpo Esary Kurã tao. Moro upo tyrise kaneru hpoty ke, ezuezumã ke, puupura ke, tahpiremã ke, enara Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

Ritonõpo maro oturukety zupõ kurano
(Exutu 28.6-14)

2 Ritonõpo maro oturukety zupõ kurã tyrise eya xine mauru panõ kurã ke; kaneru hpoty ezuezumã maro te, puupura maro, tahpiremã maro; uuru topuru maro, enara.
3 Uuru tapĩse eya xine kãseme sã ehtohme, mauru topuru sã ehtohme kamisame tyritohme mauru panõ kurã maro te, kaneru hpoty maro, ezuezumano, puupura, tahpiremã maro, enara.
4 Kamisa eary asakoro tyrise eya xine, upo pokona, imotary kyryry.
5 Zamareary tykahse Ritonõpo maro oturukety zupony, mauru panõ kurã risẽme. Moro tyxixĩse Ritonõpo maro oturukety zupõ pokona. Tyrise kynexine Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.
6 Topu kurã akata asakoro tyhkohse eya xine. Tyrise uuru pokona eya xine. Jako mũkuhpyry tõ esetykõ 12mãkõ tymerose moro topu pokona emese kure exikety a.
7 Mame moro topu tõ asakoro tyrise eya xine eary tõ pokona, oturukety zupõ pokona, Jako mũkuhpyry tõ, oxiekyry tõ maro esetykõ arotohme Ritonõpo ẽpataka, Ritonõpo omihpyry ae ro Moeze a.

Puropu apuru
(Exutu 28.15-30)

8 Puropu apuru kurã tyrise eya xine upo apitorymã ehtoh saaro. Mauru panõ kurã tykahse eya xine kaneru hpoty maro, ezuezumã te, puupura te, tahpiremã te, tyxixĩse roropa otyro panõ ke, enara.
9 Tahramehme sã kynexine, turetureme, 22 sẽtimeturume mosa exiry te, 22 sẽtimeturume ipuroroje exiry, enara.
10 Ipokona topu tõ kurã tyrise eya xine atakenaka exikety asakoropane exikety. Atakenaka exikety apitorymã ao: rupi tyrise te, topazio te, karanata, enara.
11 Atakenaka exikety zakorõ ao ezemerauta te, sapira te, tiamãte, enara.
12 Atakenaka exikety oseruaono ao turukeza te, akata te, ametixta, enara.
13 Atakenaka exikety 4mano ao periro te, onixi te, jasape, enara. Morohne tyrise uuru pokona.
14 Toiro topu ahtao, Jako mũkuhpyry esety toiro tymerose ipokona. 12me topu tõ kurã pona 12mãkõ Jako mũkuhpyry tõ esetykõ tymerose, 12mãkõ oxiekyry tõ enetupuhtohme Ritonõpo ẽpataka.
15 Keti tõ asakoro tyrise eya xine uuru kurã ke. Oximaro tyrise kehko earyme ehtohme ipuropuru apururu kyryryme ehtohme, imyhtohme Ritonõpo maro oturukety zupõ kurã pokona.
16 Parihmã asakoro tyrise eya xine uuru risemy puropu apuru potyry pokona, kae aosexihtohme.
17 Moro eary tõ asakoro uuru risẽ tyrise moro parihmã kuroko.
18 Eary tõ etyhpyry tõ tyrise uuru pokona puropu apuru poko. Mame puropu apuru tymyhse eya xine eary pokona, oturuketõ zupõ kurã poko.
19 Parihmã imehnõ asakoro tyrise eya xine uuru risẽ ke puropu apuru potyry pokona zopino, ehpio poko zao oturukety zupõ pũto.
20 Parihmã asakoro tyrise ropa uuru risẽ aosexihtohme eary tõ etyhpyry pokona oturukety zupõ pokona aosexihtoh pũto zamareary epozakoxi.
21 Puropu apuru parihmã tõ tymyhse oturukety zupõ kurã parihmã pokona eary ezuezumã ke, zamareary epozakoxi ehtohme, oturukety zupõ kurã poe epukara ehtohme roropa. Morohne tyrise eya xine Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

Imepỹ upo Arão tõ zupõme.
(Exutu 28.31-43)

22 Upo tyrise eya xine kamisa ezuezumã ke Arão tomo a amurutohme oturukety zupõ kurã zopino.
23 Eutary tyrise eya xine zupuhpyry omõtohme. Moro eutary zomye kamisa tyxixĩse exihkara ehtohme.
24 Moro upo ehpiry zopino ehpikuroko emeporyme tyrise eya xine romã tõ panono, kamisa ke tyrise: mauru panõ kurã ke, kaneru hpoty maro ezuezumã te, puupura te, tahpiremano, enara.
25 Tĩtĩ katoh pitiko tyrise roropa eya xine, uuru kurã risemy, romã tõ asakoro rãnao, upo ehpiry poko, Arão tõ a amurutohme toerohtohkõ poko toto ahtao.
26 Morara Arão tõ zupõ ehpiry zopino enekure kynexine tĩtĩ katoh pitiko ke atakenaka romã tõ maro: toiro tĩtĩ katopo, toiro romã te, imepỹ tĩtĩ katoh, imepỹ romã, enara, Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

27 Kamisa tõ tyrise eya xine mauru panõ kurã ke Arão zupõme imũkuru tõ zupõme, enara.
28 Zuhzõty roropa mauru panõ kurã risẽ ke Arão zupuhpyry pona amurutohme te, xapeu tõ roropa, imetỹ tõ roropa mauru panõ risẽme imũkuru tõ zupõme.
29 Zamareary Arão zupõme tyrise eya xine mauru panõ kurã ke tyxixĩse enekure ehtohme kaneru hpoty ke, ezuezumano, puupura, tahpiremano, enara, Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.
30 Uuru pipahmã pixo tyrise eya xine, tymerose "Tymenekase Ritonõpo maro ehtohme."
31 Moro tyrise Arão zuhzõty pokona, tymyhse eary ke ezuezumã ke Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

Aerohtopõpyry tõtyhkase ahtao
(Exutu 35.10-19)

32 Mame tõtyhkase toto toerohtohkõ poko Ritonõpo maro oturutoh, Tapyi Kurã poko. Izyraeu tomo a emero tyrise, Ritonõpo nyripohpyry Moeze a.
33 Tynyrihpyrykõ tarose eya xine Moeze a, Tapyi Kurã, mõkomoryme, emero erohtoh kyryry maro, apoitoh tonomo te, wewe risẽ xikihme exiketomo te, wewe kuroko exiketomo te, xikihme exiketomo apõ tõ maro.
34 Tapyi amotoh tarose eya xine kaneru pihpyry risemy tonohse tahpire te, imepỹ amotoh roropa okyno pihpyry risẽ kurano te, kamisa konõto, Ritonõpo Esary Kurã apurume Esary Kurã Kuhse apuru maro.
35 Kaxo, Ritonõpo omihpyry eny, topu pipahmã maro tymerose Ritonõpo nymeropohpyry 10mãkõ tymoisemy te, epuru tõ maro, apurutoh maro.
36 Meza tarose eya xine imõkomory maro te, wyi tomo tynekaroryme Ritonõpo a.
37 Ezuru apony uuru kurã risemy te, imõkomory maro nãparina tomo te, oriu te, nãparina eukurume, enara.
38 Apoto apony uuru risemy te, oriu ahpatohme te, ixtaratu zahkatohme te, kamisa Tapyi omõtoh po te,
39 Apoto apõ metau risemy okyno zahkatohme te, apoto ẽ otuato panõ te, epuru tomo te, imõkomory maro te, osemahtoh ẽ apõ maro.
40 Kamisa tõ tarose eya xine, Tapyi zomye osa apurutohme xikihme exiketõ maro te, apõ tõ maro te, kamisa zara pona omõtoh kamisa te, eary tomo te, inepuru tõ, Tapyi kyryry tõkehko te, Tapyi mõkomory emero, erohtohme Tapyi Kurã tao.
41 Upo kurã Arão tõ zupony imũkuru tõ zupony roropa amurutohme erohse toytose toto ahtao Osa Kurã taka, toerohtohkõ poko toto ahtao, Ritonõpo maro oturuketõme, okyno etapary poko, zahkary poko tynekarorykõme, enara.
42 Toerohtohkõ tyrise Izyraeu tomo a zae, Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.
43 Mame toto nyrihpyry tonese Moeze a. Emero tyrise eya xine zae ipunaka, Ritonõpo nyripohpyry ae ro. Mame tõturuse Moeze Ritonõpo a kure rokẽ Izyraeu tõ ritohme.

40

Ritonõpo Tapyĩ Kurã amory poko

1 Morarame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po Tapyi Kurã amotoko, ymaro õturutohkõme.
3 Kaxo jomihpyry ẽ tyriko Tapyi taka. Moro kaxo ao topu pipahmã tukurãkase ynyripotyã omame porehme; kamisa anỹko tyhwyme jomihpyry ẽ ẽpataka.
4 Meza aroko Tapyi taka. Ykyryry tõ tyriko epona. Ezuru apõ aroko Tapyi taka nãparina tõ tyriko esaka xine.
5 Apoto apõ uuru risẽ ixtaratu zahkatoh tyriko kaxo, jomihpyry ẽ, ẽpataka. Kamisa tyriko Tapyi omõtoh tao.
6 Apoto apõ okyno tõ zahkatoh tyriko Tapyi ẽpataka.
7 Osemahtoh ẽ tyriko irãnaka, apoto apõ poe Tapyi pona. Tuna tyriko osemahtoh ẽ aka.
8 Kamisa tõ tyriko zara zomye, Tapyi zomye, apurume te, kamisa tyriko roropa zara omõtoh taka.
9 — Mame oriu apoiko, ahpatohme. Ikuãko pitiko Tapyi pona te, imõkomory pona roropa, apiakatohme ykyryry tõ kurãme ehtohme.
10 Apoto apõ pona oriu ikuãko pitiko okyno zahkatoh po imõkomory maro apiakatohme ykyryryme ehtohme.
11 Osemahtoh ẽ pona oriu ikuãko pitiko apõ maro apiakatohme ykyryryme kurãme ehtohme.
12 — Mame Arão tõ imũkuru tõ maro enehko Tapyi omõtoh taka toto ekurikatohme tuna ke.

13 Mame upo kurã amurupoko Arão a, oriu ke ahpako apiakatohme erohtohme, ymaro oturuketyme ehtohme.
14 Imũkuru tõ a roropa amurupoko, oturukety zupõ kurã ke.
15 Oriu ke toto ahpako jũkõ saaro ymaro toto erohtohme, ymaro oturuketõme toto ehtohme. Tahpase toto oya exiryke oriu ke, jũme ymaro oturuketõme exĩko mã toto.
16 Mame morara tyrise Moeze a emero Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
17 Ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po, jeimamyry asakorõ po, Ejitu rumekatopõpyry poe, Tapyi Kurã tamose eya xine.
18 Moeze omihpyry omi poe Tapyi apõ tõ tyrise eya xine, wewe risẽ xikihme exiketõ tanỹse eya xine, wewe kuroko exiketõ tyrise esaka, xikihme exiketõ kamisa apõ tanỹse eya xine.
19 Mame amotoh tyrise eya xine Tapyi pona, Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
20 Topu pipahmã asakoro tyrise eya xine kaxo aka, Ritonõpo omihpyry ẽ aka. Mara tõ tyrise parihmã aka kaxo pokona, epurume. Apurutoh tyrise kaxo pona.
21 Mame kaxo, Ritonõpo omihpyry ẽ tarose eya, Osa Kurã taka, Tapyi Kurã taka. Kamisa tyrise eya xine Osa Kurã Apurume, jaraõkõ osenuhmara ehtohme, kaxo kurã onenepyra toto ehtohme. Morara tyrise eya Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
22 Meza tyrise Moeze a Tapyi Kurã taka inikahpozakoxi kamisa ẽpataka.
23 Moro meza po wyi tyrise eya tynekaroryme Ritonõpo a, Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
24 Mame ezuru apõ tyrise eya Tapyi Kurã tao, ikurenaka meza etonie.
25 Nãparina tõ tyrise eya ezuru apõ po, Ritonõpo ẽpataka. Tukase Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
26 Apoto apõ uuru risẽ, ixtaratu zahkatoh tyrise eya Tapyi taka kamisa ẽpataka, Osa Kurã Kuhse ẽpataka.
27 Ixtaratu tyahkase epona, Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
28 Kamisa tyrise eya Tapyi Kurã omõtoh tao.
29 Apoto apõ okyno zahkatoh tyrise eya omõtoh ẽpataka. Moro apoto apõ po tynekaroryme okyno tõ tyrise eya. Tyahkase toto tiriiku tõkehko maro, Ritonõpo omihpyry ae ro.
30 Osemahtoh ẽ tyrise eya irãnaka Tapyi poe apoto apõ pona. Tuna tyrise zao.
31 Moro osemahtoh ẽ ao tõsemahse, tupupurukõ tukurikase Arão tomo a, imũkuru tõ maro
32 aomomyrykohtao Tapyi taka te, apoto apõ pona toytose toto ahtao, Ritonõpo omihpyry ae ro.
33 Moeze omihpyry omi poe kamisa tõ tyrise zara zomye, apurume Tapyi Kurã zomye, apoto apõ maro. Kamisa tyrise omõtoh taka zara pona omõtohme. Mame tõtyhkase rahkene.

Akurũ tooehse Tapyi Kurã pona
(Numeru 9.15-23)

34 Mame akurũ tooehse Tapyi Kurã pona. Ritonõpo Ezuru tomõse Tapyi taka.
35 Moro pokoino omõsaromepyra Moeze kynexine Tapyi taka.
36 Mame akurũ tõnuhse ahtao rokẽ Tapyi poe toesyryhmase Izyraeu tomo tosarykõ poe imepỹ pona.
37 Yrome onuhpyra akurũ ahtao tehme rokẽ Izyraeu tõ kynexine akurũ onukuru ropa eraximãko.
38 Mame aytorykohtao akurũ tonese eya xine, saereme ahtao tymaro xine Ritonõpo exiry, akurũme, Tapyi epoe. Koko apoto tonese eya xine, saereh ãko, Tapyi epoe.

REWITIKU
Amorepatopõpyry Emero Tymoisã poko
Levítico
Ekarotopo

Sero *Rewitiku* ao Ritonõpo nyripohpyry nae inekarohpyry Moeze a ekarotohme Izyraeu tomo a zae toto ehtohme oximõme toto ahtao Ritonõpo eahmatohme, zae toto ehtohme roropa tynekarory tõ ekarory poko te, zae oturuketõ ehtoh poko toto erohtoh poko. Rewi tõ rokẽ tyripose Ritonõpo a erohketõme Tapyi Kurã tao, oturuketõ akorehmananõme. Moro enetupuhpotohme mana kure rokẽ Ritonõpo ehtoh poko. Naeroro typoetory tõ tymenekase eya zae toto ehtohme Tosẽkõ omipona. Sero ao ynara mana: "Imehnõ pyno ehtoko osepyno oehtohkõ samo" (Rewitiku 19.18).

Sero pape ao

Ritonõpo nyripohpyry juteu tõ nekarory tõ poko *1.1—7.38*
Arão tõ menekatopõpyry oturuketyme *8.1—10.20*
Ritonõpo nyripohpyry zae ehtoh poko te, nuriame pyra ehtoh poko *11.1—15.32*
Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatopo *16.1-34*
Ritonõpo nyripohpyry zae ehtohme isene ahtao, zae Ritonõpo eahmary poko roropa *17.1—27.34*

1 Morarame Moeze tykohmase Ritonõpo a tymaro Oximõtoh Kurã tae, ynara tyripotohme
2 Izyraeu tomo a tynekarorykõ zahkaryhtao eya xine:

Okyno zahkary poko apoto apõ po

Tokykõ zahkaryhtao ahno a tynekaroryme Ritonõpo a tokykõ menekãko mã toto pui te, kaneru te, poti, enara.
3 Pui ekaroryhtao eya jahkatohme apoto apõ po, pui orutua menekãko mana kurãkõ rokene. Mokyro arõko mana Tapyi Kurã omõtoh taka zae ehtohme Ritonõpo a.
4 Moroto tomary rĩko mana okyno zupuhpyry pona zae ehtohme Ritonõpo a iirypyry tykorokase ehtohme.
5 Toky etapãko mokyro mana moroto Tapyi Kurã ẽpataka. Mame oturuketõ, Arão pakomotyã imunuru ekarõko mã toto Ritonõpo a. Mame imunuru kuãnõko mã toto apoto apõ ehpiry 4mãkõ pokona Tapyi ẽpataka.
6 Moromeĩpo okyno ekepyry pikãko mokyro mana, mame zoko sahsahkãko mana.
7 Apoto zukãko oturuketõ mana apoto apõ po. Ikemehtõko mã toto apotopokõ ke.
8 Mame apoto pona mokyro pui orutua isahsahkahpyry rĩko mã toto: zupuhpyry, ikasery zuahxiririny te,
9 epyasyhny tõkehko kurikãko mokyro mana jaxiry tõ roropa. Mame apoto pona morohne rĩko oturukety mana jahkatohme. Mokyro pui orutua ekepyry zahkãko oturukety mana, porehme tynekaroryme, typoxine potu Ritonõpo a.
10 Kaneru menekaryhtao ahno a jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a te, poti roropa, orutua menekãko mana kurãkõ rokene.
11 Mame mokyro etapãko mana Ritonõpo ẽpataka apoto apõ poe inikahpozakoxi. Imunuru kuãnõko oturuketomo apoto apõ ehpiry poro 4mãkõ pona.
12 Moromeĩpo okyno sahsahkãko mokyro mana. Mame oturukety mokyro pũ zupuhpyry maro, ikasery maro zuahxirirĩ roropa apoto pona tyrĩko mana apoto apõ pona.
13 Mame okyno esẽ toky epyasyhny tõkehko kurikãko mana jaxiry tõ maro, mame morohne zahkãko oturukety mana tynekaroryme Ritonõpo a. Okyno tytororo jahkãko mana, tynekaroryme Ritonõpo a. Moro typoxine mana eya.
14 Torõ menekaryhtao ahno a jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a, utukuimo te, parutopuru menekãko mana enehtohme.
15 Mokyro torõ arõko oturukety mana apoto apõ pona, zukãko mana jahkatohme apoto apõ po, imunuru tũtãko apoto apõ ehpiry poro.
16 Mame torõ napyry ẽ oũko mana ipahtohme oruno htaka apoto apõ poe xixi tũtatoh winakoxi.
17 Mame torõ apoĩko mana aporiry poko aporiramãko mana, yrome anapiakara mana asakorõ ehtohme, mame mokyro zahkãko mana apoto apõ po. Zahnõko mana tytororo inekaroryme, typoxine exiketyme Ritonõpo Oesẽkomo a.

2

Tiriiku tõkehko ekaroryhtao Ritonõpo a

1 Mame tiriiku tõkehko enepyryhtao ahno a tynekaroryme Ritonõpo a, moro otyro puhturu apõko mana aporo kurehxo exikety outohme tynekaroryme. Imeĩpo azeite zoximãko mana ixtaratu maro, tiriiku apotopõpyry maro.
2 Mame morohne ekarõko mana oturuketomo a, Arão pakomotyamo a. Mame moro tiriiku toiro tomary ao apoĩko oturukety mana azeite maro, ixtaratu maro, jahkatohme apoto apõ po enetupuhpotohme moro emero tokarose Ritonõpo a. Ahno nekaroryme mana, tonahsẽme, typoxine exiketyme, Ritonõpo zamaro exiketyme.
3 Moro akoĩpyry oturuketõ napyryme mana, Arão mũkuru tomo, ipakomotyamo, enara; morohne Ritonõpo zamaro mana, touse exiryke ahno nekarohpyry poe, tokarose ahtao Ritonõpo Oesẽkomo a.
4 Mame tynekaroryme tiriiku risẽ enepyryhtao ahno a ekeihpyry orinato po, tiriiku kurã apohpyry kure yrome iporutatoh maro pyra mana. Inũme tyrise ahtao azeite maro kure mana, pipahmã pisarara tyrise ahtao typopase azeite ke kure roropa mana.
5 Tiriiku risẽ tupuruse ahtao oripo ao ekarotohme onekaroryme tiriiku apohpyry tyriko otoxie azeite maro, yrome iporutatoh maro pyra.
6 Moro enepyryhtao oya onekaroryme moro pão itohkako azeite ritohme epona.
7 Onekaroryme pão tõ tupuruse ahtao ekeitoh ao tiriiku apohpyry tyriko azeite maro.
8 Onekaroryme morohne ekaroko Ritonõpo Oesemy a; morohne ekaroko oturukety a, mame moro arõko mana apoto apõ pona.
9 Onekarohpyry zokonaka apoĩko mana pitiko rokene jahkatohme apoto apõ po enetupuhpotohme moro tytororo tokarose Ritonõpo a. Onekaroryme mana tonahsẽme, typoxine exikety Ritonõpo zamaro exiketyme mana.
10 Mame akoĩpyry oturuketõ napyryme exĩko mana, Arão mũkuru tomo te, ipakomotyã roropa. Ritonõpo kyryry kurãme mana touse exiryke onekarohpyry poe Ritonõpo Jumãme Exikety a.
11 Onekarorykõ tiriiku risẽ emero tyritoko iporutatoh maro pyra, iporutatoh maro pyra te, ano zeni maro pyra roropa tyritoko onekarorykõme Ritonõpo Jumãme Exikety a.
12 Tiriiku tõkehko osemazuhme anapoihpyrykomo oya xine ekarotoko onekarorykõme Ritonõpo a. Yrome morohne onyahkara ehtoko apoto apõ po.
13 Sautu tyritoko onekarorykõ maro, tiriiku tõkehko risẽ tomepore ehtohme. Sautu enetupuhtohme mana Ritonõpo omihpyry poko, inetapohpyry poko typoetory tomo a. Onekarorykõ emero tiriiku risẽ ahtao sautu tyritoko epona, tomepore ehtohme.
14 Mame otyro epery apoipitoryhtao oya xine, osemazuhme anapoityã ekaroryhtao Ritonõpo a, ipuhturu exipyra ro exiketõ aroko, apohpyryme aexihpyry apoto pona.
15 Azeite tyriko ixtaratu roropa moro onekarory pona.
16 Morohne tiriiku tõkehko zokonaka zahkãko oturukety mana, apoto apõ po, azeite maro te, ixtaratu maro enetupuhtohme moro onekarohpyry emero Ritonõpo Oesẽkõ kyryryme mana.

3

Onekarorykõ Ritonõpo a osepeme ehtohme

1 Okyno enepyryhtao ahno a tynekaroryme Ritonõpo a osepeme ehtohme, pui menekaryhtao eya orutua kure, nohpome ahtao kure roropa, yrome kure rokẽ exikety menekãko mana.
2 Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka tomary rĩko mokyro mana pui zupuhpyry pona, mame etapãko mana. Imununu kuãnõko oturuketõ, Arão pakomotyã mana apoto apõ ehpiry tõ pona, asakoropane exiketõ pona.
3 Mame tonahsẽme ynara ekarõko oturukety mana Ritonõpo a: ikasery zuahxiririny poko te,
4 epyasyhny asakoro, ikasery maro ipoko te, erery zokonaka kurehxo aexihpyry touse ahtao epyasyhny tõ maro.
5 Morohne emero jahkãko oturuketõ mana apoto apõ po, moro zahkatoh maro tyrityã apotopokõ pona, apoto apõ po. Morohne ahno nekarohpyry tonahsẽme exĩko, typoxine kure Ritonõpo zamaro exikety.
6 Okyno enepyryhtao ahno a tynekaroryme Ritonõpo a osepeme ehtohme, toky menekaryhtao eya orutuame kure, nohpome ahtao kure roropa, yrome kure rokẽ exikety menekãko mana.
7 Kaneru mũkuru menekaryhtao eya tynekaroryme Ritonõpo a,
8 tomary rĩko mokyro mana toky zupuhpyry pona; mame etapãko mana Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka. Imununu apoĩko oturuketomo, Arão pakomotyamo, ikuãtohme apoto apõ ehpiry asakoropanẽ pona.

9 Mokyro kasery apoĩko toiro oturukety mana ekarotohme tonahsẽme Ritonõpo a:
arokyry maro tytororo tuhkohse ãtykyry pũto, ikasery maro zuahxirirĩ maro te,
10 epyasyhny asakoro maro ikasery tỹpokõke exikety maro, erery zokonaka kurehxo
exikety, touse epyasyhny tõ maro.
11 Morohne emero zahkãko oturukety mana apoto apõ po, tonahsẽme samo, tynekaro-
ryme Ritonõpo a.
12 Poti menekaryhtao ahno a tynekaroryme Ritonõpo a,
13 tomary rĩko mana toky zupuhpyry pona, mame etapãko mana Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka.
Imununu kuãnõko oturuketõ, Arão pakomotyã, apoto apõ ehpiry asakoropanẽ exikety
pona.
14 Mame ikasery zahkãko toiro oturukety mana, tynekaroryme Ritonõpo a tonahsẽme
samo: ikasery zuahxirirĩ poko,
15 epyasyhny asakoro maro, ikasery maro ipoko, erery zokonaka kurehxo exikety touse
epyasyhny tõ maro.
16 Morohne emero zahkãko oturukety mana apoto apõ po tynekaroryme tonahsẽme
samo, typoxine Ritonõpo a. Ikasery emero Ritonõpo kyryryme mana.
17 Morara exiryke Izyraeu tõ emero osa po toto ahtao ikasery onenahpyra mã toto,
munu roropa onenahpyra mã toto. Jũme moro Ritonõpo nyripohpyry omipona ehtoko,
apakomotyã roropa.

4

Onekarorykõ oorypyrykõ korokapotohme

1 Mame Moeze turuse Ritonõpo a
2 Izyraeu tõ zurutohme ynara tyritohme iirypyryme se pyra tahtao xine ro Ritonõpo
nyripohpyry tamonohse eya xine, aomipona pyra toehse.

Oturukety imehxo exikety nekarory

3 Mokyro Oturukety imehxo exikety iirypyryme toehse ahtao, tyyrypyry korokapotohme
Ritonõpo a pui mũkuru kure exikety enehnõko mana.
4 Mokyro arõko mana Ritonõpo Tapyĩ omõtoh taka, tomary rĩko mana zupuhpyry pona,
mame mokyro etapãko mana moroto Ritonõpo ẽpataka.
5 Mame imununu zokonaka apoĩko mana arotohme Tapyi taka.
6 Moro tao tomahxikyry rĩko mana munu aka, mame Ritonõpo ẽpataka munu pixo
sapararahmãko mana 7me kamisa Osa Kurã apuru ẽpataka.
7 Mame, Ritonõpo ẽpataka ro, munu pitiko rĩko mana apoto apõ potyry pona moro Tapyi
tao, ixtaratu zahkatoh po. Munu akoĩpyry kuãnõko mana apoto apõ okyno zahkatoh
myhtokoxi Tapyi ẽpataka.
8 Mame okyno kasery apoĩko oturukety mana zuahxirirĩ poko exikety emero te,
9 epyasyhny asakoro ikasery maro ipoko exikety te, erery zokonaka kurehxo exikety
touse ahtao epyasyhny tõ maro,
10 morohne apoiry samo okyno zahkaryhtao onekaroryme osepeme ehtohme. Mame
morohne emero zahkãko oturukety mana apoto apõ po, okyno tõ zahkatoh po.
11 Yrome ipihpyry apoĩko mana, ipũ maro emero, zupuhpyry te, jaxiry tomo te,
zuahxirirĩ maro, zuehtoto maro.
12 Morohne arõko mana jarãnaka apatarykõ poe, osa nuriame pyra exikety pona, oruno
pahtoh pona. Moroto mokyro okyno zahkãko mana tytororo, apotopokohtao.

Onekarorykõ imoihmãkõ rypyry korokapotohme
(Numeru 15.22-26)

13 Tyyrypyrykõ se pyra ro imoihmãkõ ahtao Ritonõpo omiry omipona pyra toehse toto
ahtao, inyripohpyry tamonohse eya xine. Moro toehse ahtao iirypyryme mã toto tuaro
pyra toto ahtao ro. Mame
14 tuaro toehse toto ahtao tyyrypyrykõ poko pui mũkuru arõko mã toto jahkatohme
tynekarorykõme tyyrypyrykõ korokapotohme. Mokyro arõko mã toto Tapyi Kurã ẽpataka.
15 Moroto, Ritonõpo ẽpataka, tomarykõ rĩko tuisa tõ mana okyno zupuhpyry pona, mame
mokyro etapãko mã toto.
16 Okyno mununu zokonaka arõko Oturukety imehxo exikety mana Tapyi taka.
17 Tomahxiky ehxikãko mana munu ke, mame Ritonõpo ẽpataka munu pixo
sapararahmãko mana 7me kamisa ẽpataka Osa Kurã tao.
18 Morarame Ritonõpo ẽpataka ro munu pitiko rĩko mana apoto apõ potyry pokona moro
Tapyi tao; munu akoĩpyry kuãnõko mana apoto apõ, okyno zahkatoh myhtokoxi Tapyi
ẽpataka.
19 Mame okyno kasery apoĩko oturukety mana emero jahkatohme apoto apõ po,

20 sero okyno rĩko mana tynyrihpyry saaro zakorõ poko tyyrypyry korokapotohme. Morara tyrĩko oturukety mana ahno tõ rypyhpyry korokapotohme, mame tykorokasẽme exĩko mana.
21 Mame okyno apitorymã ritopõpyry saaro sero pui mũkuru arõko oturukety mana jarãnaka, pata poe jahkatohme. Mokyro onekarorykõme mana imoihmãkõ rypyhpyry korokapotohme.

Onekarorykõ tuisa rypyry korokapotohme
22 Iirypyryme se pyra ro tuisame exikety ahtao, Ritonõpo omiry omipona pyra toehse ynororo ahtao, popyra ehtoh tyrise ahtao eya, morohne poko pyra ehtoko, tykase Ritonõpo ahtao,
23 mame tuaro tyripose ynororo ahtao iirypyryme aehtoh poko, poti enehnõko mana kure rokẽ exikety enehnõko mana tynekaroryme Ritonõpo a.
24 Tomary rĩko mokyro mana toky zupuhpyry pona, mame Ritonõpo ẽpataka etapãko mana apoto apõ myhto inikahpozakoxi. Moroto okyno tõ etapãko mã toto jahkatohme. Inekaroryme mokyro mana tyyrypyry korokapotohme.
25 Mame tomahxikyry ehxikãko oturukety mana okyno munuru ke, munu rĩko mana apoto apõ okyno zahkatoh potyry pona, munu akoĩpyry kuãnõko mana moro apoto apõ myhtokoxi.
26 Ahno nekarory sã osepeme ehtohme, mokyro poti kasery emero tyahkasẽme exĩko mana apoto apõ po. Moro saaro mokyro nekarohpyry zahkãko oturukety mana mokyro rypyry korokapotohme. Mame iirypyrykõ tykorokasẽme ropa exĩko mana.

Toiro ahno rypyry korokapotohme
27 Mame ahno iirypyryme se pyra ahtao ro, Ritonõpo omiry omipona pyra toehse ahtao, popyra ehtoh tyrise ahtao eya ipoko pyra tyripose ahtao Ritonõpo a,
28 tuaro tyripose ynororo ahtao iirypyryme toehtoh poko, okyno poti enehnõko mana kure exikety tynekaroryme Ritonõpo a tyyrypyry korokapotohme.
29 Tomary rĩko mokyro mana okyno zupuhpyry pona, mame etapãko mana apoto apõ poe inikahpozakoxi. Moroto okyno tõ etapãko mã toto tyahkasẽme.
30 Mame tomahxikyry ehxikãko oturukety mana okyno munuru ke, munu ritohme apoto apõ potyry pokona, okyno tõ zahkatoh pona. Mame munu akoĩpyry kuãnõko mana moro apoto apõ myhtokoxi.
31 Moromeĩpo okyno kasery apoĩko mana emero jahkatohme apoto apõ po, ahno nekarory osepeme ehtoh riry samo. Typoxine moro ehtoh Ritonõpo Oesẽkõ zamaro mana. Moro sã ahno rypyry korokapõko oturukety mana, mame iirypyry tykorokasẽme exĩko mana.
32 Kaneru enepyryhtao ahno a tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme kure rokẽ exikety enehnõko mana.
33 Tomary rĩko mokyro mana kaneru zupuhpyry pona, mame apoto apõ poe inikahpozakoxi, okyno tõ etapatoh po, toky etapãko mana jahkatohme tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme.
34 Oturukety tomahxikyry ehxikãko mana kaneru munuru ke munu ritohme apoto apõ potyry pokona okyno tõ zahkatoh pona, munu akoĩpyry kuãnõko mana apoto apõ myhtokoxi.
35 Ahno nekarory osepeme ehtoh riry sã, kaneru kasery emero apoĩko oturukety mana jahkatohme apoto apõ po, imehnõ jahtyã maro ahno nekaroryme Ritonõpo a. Moro sã inekarory zahkãko oturukety mana ahno rypyry korokapotohme, mame iirypyhpyry tykorokasẽme exĩko mana.

5

Ahno nekarory tyyrypyry korokapotohme
1 Ahno nekarory se jahkatohme ynara toehse ahtao:
Tymenekase ahno ahtao eneneme, yrome tynenehpyry onekaropyra ynororo ahtao, inetahpyry onekaropyra roropa ynororo ahtao iirypyryme mana, tuãnohsẽme.
2 Imepyny a nuriame exikety tapose ahtao; onokyro ekepyry te, okyno ekepyry te, okoi tõkehko ekepyry, nuriame exĩko mokyro mana, tuãnohsẽme.
3 Imepyny a ahno kyryry nuriame exikety, emero rokẽ tapose ahtao eya, nuriame exĩko mana, mame tuaro toehse ahtao inyrihpyry pokoino tuãnohsẽme exĩko mana.
4 Imepỹ ahno a osenetupuhpyra tõmiry totapose ahtao otyro ritohme, mame tuenikehse moro poko, tuaro toehse ynororo ahtao, tuãnohsẽme exĩko mana.
5 Azahkuru toehtoh waro toehse ahtao iirypyryme osekarõko mana,

6 tynekaroryme okyno enehnõko mana Ritonõpo a tyyrypyry korokapotohme, toiro kaneru, kaneru pyra ahtao poti etapatohme. Mame oturukety mokyro zahkãko mana iirypyry korokapotohme.
7 Kaneru te, poti roropa onepekahsaromepyra tahtao asakoro utukuimo enehnõko mana, utukuimo pyra ahtao utuku tõ asakoro enehnõko mana tynekaroryme, toiro torõ inekaroryme tyyrypyry korokapotohme, zakorõ inekaroryme jahkatohme tytororo.
8 Mokaro torõ tõ asakoro enehnõko mokyro mana oturukety a, toiro etapatohme tyyrypyry korokapotohme. Ipymyry tohkãko oturukety mana, yrome zupuhpyry onyhkohpyra mana.
9 Munu zokonaka emãko mana apoto apõ zomye, akoĩpyry yhtõko apoto apõ myhtokoxi. Ahno rypyry korokapotohme, enara.
10 Moromeĩpo zakorõ torõ etapãko oturukety mana jahkatohme, Ritonõpo nyripohpyry omi poe. Moro sã tynekarory zahkãko oturukety mana ahno rypyry korokapotohme, mame mokyro rypyry tykorokasẽme exĩko mana.
11 Tytineruke pyra toexiryke asakoro utuku te, utukuimo tõ onepekahsaromepyra ahtao, toiro kirume tiriiku apohpyry kurã enehnõko mana tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme. Azeite onyripyra mana otoxie moro tiriiku tapose aexihpyry maro, ixtaratu roropa onyripyra mana, inekaroryme exiryke tyyrypyry korokapotohme.
12 Moro tiriiku apoĩko oturukety mana, mame tomahpo zokonaka apoĩko mana jahkatohme apoto apõ po, imehnõ nekarotyã maro, tokarose aexihpyry Ritonõpo a. Moro enetupuhpotohme mana emero tokarose Ritonõpo a. Inekaroryme mana iirypyry korokapotohme.
13 Moro sã morohne ekarõko oturukety mana Ritonõpo a ahno rypyry korokapotohme, mame iirypyry tykorokasẽme exĩko mana. Inekarohpyry akoĩpyry oturukety napyryme exĩko mana, tiriiku tõkehko ekarory samo ahno nekaroryme Ritonõpo a.

Ahno nekarory tyyrypyry korokapotohme

14 Ynara tyripose roropa Ritonõpo a Moeze a:
15 Iirypyryme toehtoh se pyra ahno ahtao ro, iirypyryme toehse: tynekarory onenehpyra tokurehse ahtao, Ritonõpo kyryryme, mame moro epehmatohme, kaneru enehnõko mana, kure rokẽ exikety tynekaroryme Ritonõpo a. Mokyro epehpyry zae ehtoh kuhnõko mã toto pape eneryke Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro poko okyno tõ epehpyry tymerose. Mokyro okyno totapasẽme exĩko ahno nekaroryme tyyrypyry korokapotohme.
16 Moro motye oturukety a epehpyry enehnõko mokyro mana ipune ehtohme, imotye roropa 20%me. Mame kaneru apoĩko oturukety mana, etapãko mana, jahkãko roropa mana ahno rypyry korokapotohme; moro ke mokyro rypyry tykorokasẽme exĩko mana.
17 Imepỹ ahno, iirypyryme se pyra ahtao ro, iirypyryme toehse, Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra, popyra ehtoh poko toehse ipoko pyra tyripose ahtao Ritonõpo a, moro tyrise eya exiryke iirypyryme mana, tuãnohsẽme.
18 Naeroro tyyrypyry korokapotohme kaneru enehnõko mana kure rokẽ exikety oturukety a. Mokyro kaneru epehpyry zae ehtoh kuhnõko mã toto pape eneryke Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro poko okyno tõ epehpyry tymerose mana. Mame mokyro okyno etapãko oturukety mana jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a ahno rypyry korokapotohme, iirypyryme toehse exiryke tyyrypyry poko se pyra ahtao ro. Mame mokyro rypyry tykorokasẽme exĩko mana.
19 Iirypyryme toehse ynororo Ritonõpo omiry omipona pyra, mame moro inekarory iirypyry korokapotohme mana.

6

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a, ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:
2 Tyyrypyry korokapotohme okyno enehnõko ahno mana jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a ynara toehse ahtao: imepỹ mõkomory onekaropyra ropa toehse ahtao esemy a tynomose ahtao eya ikurãkatohme rokene. Mame imepỹ mõkomory onekaropyra ropa tokurehse ahtao tynomose ahtao axĩtao rokene, tineru epehmatohme imeĩpo te; imepỹ mõkomory apoiryhtao omatome. Mame imepỹ mõkomory apoiryhtao tonekunohse ahtao;
3 ajohpe ahtao imepỹ mõkomory poko, tonese ropa ahtao: “Onenepyra exiase,” ãko ajohpe; morohne panõ riryhtao imepyny a, enara.
4-5 Tyyrypyry korokapotohme ropa mokyro tyyrypyhpyke exikety mokyro mõkomory ekarõko ropa mana esemy a, imepỹ kyryry ekarõko ropa mana tapoise tyya enekunopyry ke te, imepỹ kyryry ekarõko ropa mana tonese ropa aexihpyry, emero zae pyra toehtopõpyry kurãkãko ropa mana. Mame tynekarory ekaroryhtao tyyrypyry korokapotohme morohne tynematonanohtyã epehmãko ropa mana toiro kĩtu maro.

6 Mame kaneru mũkuru enehnõko mana oturukety a, kure rokẽ exikety tynekaroryme
Ritonõpo a tyyrypyry korokapotohme. Mokyro epehpyry kuhnõko ropa mana pape
eneryke Ritonõpo Tapyĩ tao.
7 Mame inekarory etapãko oturukety mana jahkatohme iirypyry korokapotohme, mame
iirypyry korokãko Ritonõpo mana.

Okyno zahkatoh tytororo

8 Mame Ritonõpo tõturuse Moeze a
9 ynara tyripotohme Arão tomo a imũkuru tõ maro okyno tõ zahkary poko tytororo:
Onekarory zahkatoh tytororo apoto apõ po ẽmehnõko mana, morara ahtao apoto
onezehkara tyripõko mase apoto apõ po.
10 Imeĩpo mokyro tyahkase ahtao porehme oturukety tupoke mauru panono risẽ ke
oruno oũko mana apoto apõ poe tyritohme apoto apõ myhtokoxi.
11 Morarame tupõ myakamãko mana oruno arotohme mya osa kurã pona jarãnaka pata
poe.
12 Moro apoto jũme onezehkara matose apoto apõ po; kokoro rokẽ moro apoto ezehpyra
ehtohme. Kokoro rokẽ apotopokõ rĩko oturukety mana apoto pona, tynekarory rĩko epona
jahkatohme tytororo, ahno nekarory kasery zahkãko roropa mana osepeme ehtohme.
13 Jũme apoto ezehpyra ehtohme apoto apõ po; zemime rokẽ aehtohme.

Tonahsẽ ekarory poko Ritonõpo a

14 Ynara Ritonõpo nyripohpyry mana tiriiku tõkehko ekarory poko.
Tiriiku tõkehko enehnõko oturuketõ mana tynekaroryme Ritonõpo a apoto apõ ẽpataka.
15 Toiro tomahpo apoĩko oturukety mana ahno nekarohpyry wino tiriiku apohpyry,
azeite maro, ixtaratu maro, otoxie jahkatohme apoto apõ po enetupuhpotohme emero
tokarose Ritonõpo a. Moro zatyry typoxine mana, Ritonõpo zamaro mana.
16 Moro tiriiku tõkehko akoĩpyry oturuketõ napyryme exĩko mana, Arão pakomotyã
napyryme. Moro ke pão rĩko mã toto iporutatoh maro pyra, otuhtohme osa kurã po, Tapyi
Kurã zara po.
17 Moro pão rĩko mã toto iporutatoh maro pyra. Moro zokonaka ahno nekarohpyry,
tiriiku tõkehko oturuketõ napyryme, Ritonõpo kyryryme ro mana. Naeroro tomeseke
ehtoko ipoko nuriame onyripyra ehtohme. Moro sã roropa ahno nekarohpyry tyyrypyry
korokapotohme te, ahno nekarohpyry zae pyra toehtopõpyry kurãkapotohme roropa.
18 Arão mũkuru tõ, ipakomotyã roropa emero Ritonõpo omi poe moro pão ohnõko mã toto.
Moro ahno nekarohpyry Ritonõpo a, zokonaka tokarose eya xine zohkõme. Yrome popyra
ehtoh exĩko mana imepyny a morohne tapose ahtao eya, tapiakase exiryke Ritonõpo
kyryryme kurano.

Oturuketõ nekarohpyry typopase ahtao

19 Tõturuse Ritonõpo Moeze a
20 ynara tyripotohme Arão pakomotyamo a tapiakase toto ahtao aerohtohkõ poko,
oturuketõme:
Oturukety typopase ahtao toiro kirume tiriiku enehnõko mana tynekaroryme Ritonõpo
a, tiriiku zahkatoh samo kokoro rokene. Moro tiriiku zokonaka jahkãko mana pakeimo,
akoĩpyry jahkãko kokonie pukuro.
21 Moro tiriiku, apohpyry otoxie exĩko azeite maro, mame tokeisẽme exĩko mana pãome
orinato po. Mame oturukety mã moro pão tohtohkãko pisarara jahkatohme tynekaroryme
Ritonõpo a. Moro typoxine exĩko Ritonõpo a mana.
22 Sero ynyripohpyry jũme mana: Arão pakomotyã emero Oturukety imehxo toehse
ahtao, moro rĩko mã toto. Moro inekarory tyahkasẽme exĩko emero inekaroryme Ritonõpo
Jũme Exikety a.
23 Moro tiriiku, oturukety nekarohpyry Ritonõpo a, tonahsẽme pyra mana, tyahkasẽme
exĩko mana porehme.

Ahno rypyry korokapotopo

24 Mame Ritonõpo tõturuse Moeze a,
25 sero ripotoh ekarotohme Arão tomo a, imũkuru tõ maro ahno nekarory poko tyyrypyry
korokapotohme:
Okyno tonehse ahtao ahno a tyyrypyry korokapotohme etapãko mana Ritonõpo ẽpataka,
apoto apõ myhto inikahpozakoxi. Moroto okyno tõ etapãko mã toto okyno tõ etapatoh po.
Morohne ahno nekarory Ritonõpo kyryryme kure mana.
26 Mokyro oturukety, okyno etapahpono ipũ õnõko mana osa kurã po, Tapyi Kurã zara
po.

27 Yrome imepyny a mokyro pũ tapose ahtao, popyra ehtoh oehnõko eya, moro ahno nekarohpyry Ritonõpo kyryryme kurã exiryke. Munu mokyro wino toepukase ahtao ahno zupõ pona, moro upo tukurikasẽme exĩko mana osa kurã po.
28 Oripo ao, orino risẽ ao mokyro okyno pũ tahnose ahtao, moro oripo tytohkasẽme exĩko mana. Metau risẽ ao mokyro pũ tahnose ahtao, moro oripo akurihnõko, ikurikahpyryme exĩko mana tuna ke.
29 Mokyro tõsẽ õnõko mã oturuketõ ekyry emero. Ritonõpo kyryryme kurã mana.
30 Yrome okyno totapase ahtao ahno rypyry korokapotohme, mame imunuru tarose ahtao Tapyi Kurã taka ahno rypyry korokapotohme, mokyro pũ onõpyra matose, tyahkasẽme exĩko mana porehme.

7

Zae pyra ehtoh korokapotopo

1 Ynara tyripõko ase ahno nekarory poko zae pyra ehtoh korokapotohme. Sero onekarorykõ kure kuhse mana.
2 Onekaroryme okyno totapasẽme exĩko apoto apõ myhto, okyno tõ etapatoh po, jahkatohme. Imunuru tukuãse apoto apõ ehpiry pokona.
3 Ikasery emero tyahkasẽme exĩko onekaroryme Ritonõpo a; arokyry te, ikasery roropa, zuahxirirĩ roropa tyahkasẽme exĩko mana,
4 epyasyhny asakoro ikasery maro ipoko exikety, erery zokonaka kurehxo exikety maro.
5 Morohne zahkãko oturukety mana apoto apõ po tynekaroryme, tõsẽ samo Ritonõpo a. Ahno nekaroryme mana zae pyra toehtoh korokapory.
6 Orutua kõ emero oturukety ekyryme ahtao otuhnõko mã toto moro poko. Osa kurã po rokẽ moro õnõko mã toto, kure kuhse moro ahno nekarohpyryme exiryke Ritonõpo a.
7 Ritonõpo nyripohpyry ahno nekarohpyry poko tyyrypyry korokapotohme yroro mana ahno nekarohpyry zae pyra toehtoh korokapotohme: okyno pũ mokyro oturukety zohme exĩko mana, toerohse exiryke ahno rypyry korokapotohme.
8 Okyno pihpyry mokyro oturukety kyryryme exĩko roropa mana typikase exiryke eya ipũ zahkatohme.
9 Tiriiku risẽ roropa taise ahtao apoto po te, oripo ao te, orinato po roropa oturukety napyryme exĩko mana inekarohpyryme exiryke Ritonõpo a.
10 Yrome tiriiku tõkehko ahno nekarory tõ emero ahnopyra ahtao, azeite maro otoxie ahtao, azeite maro pyra ahtao, emero oturuketõ napyryme exĩko, tapiakase mana zokonaka ekarotohme emero oturuketomo a.

Ahno nekarory osepeme ehtohme

11 Ynara tyripõko ase oya xine onekarorykõ poko osepeme ehtohme ekaroryhtao Ritonõpo Oesẽkomo a.
12 Okyno enepyryhtao onekaroryme “Kure mase” katohme Ritonõpo a, mokyro okyno maro pão tõ enehnõko mase tiriiku risẽ azeite maro, yrome iporutatoh maro pyra; pão pipahmã enepyryhtao kure iporutatoh maro pyra, tahpase azeite pitiko ke; pão inunõ enepyryhtao kure tiriiku risẽme azeite maro otoxie.
13 Morohne onekarory maro “Kure mase” katohme Ritonõpo a, pão enehnõko mase, tyrise iporutatoh maro.
14 Morohne poe toiro anỹnõko mase emero pão tõ poe osehta onekaroryme Ritonõpo Oesẽkomo a; oturukety napyryme moro exĩko mana, okyno munuru tukuãse eya exiryke apoto apõ pona.
15 Okyno pũ emero tõsẽme exĩko mana moro ẽmepyry ae ro totapase ahtao jahkatohme apoto apõ po; akoĩpyry onukurãkara exiko yrokokoro pona.
16 Okyno tonehse ahtao ahno a tynekaroryme osepeme ehtohme: tõmihpyry omipona toehtohme te, typoe rokẽ ahtao roropa, mokyro pũ õnõko matose asakoro ẽmepyry ae; totapase ahtao te, yrokokoro akoĩpyry õnõko matose, enara.
17 Yrome ẽmepyry oseruaono akoĩpyry nae ahtao tyahkasẽme exĩko mana.
18 Mokyro pũ tõse ahtao ahno a ẽmepyry oseruaõ po, popyra exĩko mana Ritonõpo a, inekarohpyry toiparo rokẽ exĩko roropa mana. Moro tõsemy akoĩpyry nuriame mana, mame tõse ahtao ahno a tuãnohsẽme exĩko mana.
19 Tõsemy tapose ahtao nuriame exikety a, tyahkasẽme exĩko mana; tõsẽme pyra mana. Ahno nuriame pyra exiketõ emero tõnõko mã toto onekarorykõ osepeme ehtoh poko.
20 Yrome moro tõse ahtao ahno a nuriame ahtao taroposẽme exĩko mana ypoetory tõ poe.
21 Mame nuriame exikety tapose ahtao ahno a, ahno kyryry nuriame exikety te, onokyro kyryry nuriame exikety, moromeĩpo tõsẽ onyryhtao eya, ahno nekarohpyry Ritonõpo a osepeme ehtohme, mokyro aropõko ropa toh mana Ritonõpo poetory tõ poe.

Ikasery, munu roropa

22 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a
23 ahno zurutohme. Ynara tykase ynororo:
Pui tõ kasery onõpyra ehtoko te, kaneru tõ kasery roropa, poti tõ kasery roropa.
24 Okyno kasery tamoreme toorihse ahtao te, tosekase ahtao roropa onokyro tomo a, mokyro kasery ke emero rokẽ tyrĩko matose, yrome onõpyra rokẽ matose.
25 Okyno totapase ahtao jahkatohme onekaroryme ya, Ritonõpo Oesẽkomo a, mame ikasery tõse ahtao ahno a taroposẽme ropa exĩko mokyro mana ypoetory tõ poe ikasery tõse eya exiryke.
26 Emero Izyraeu tõ esary po, okyno munuru torõ tõ munuru roropa onenahpyra ehtoko.
27 Munu tonahse ahtao ahno a taroposẽme exĩko mokyro mana ypoetory tõ poe.

Oturuketõ zoty

28 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a
29 ahno zurutohme, ynara tyripotohme eya xine:
Okyno enepyryhtao jahkatohme onekaroryme Ritonõpo a osepeme ehtohme zokonaka apiakako tyoro sã ehtohme onekaroryme kurano.
30 Oemary ke moro tõsẽ apoĩko mase tyritohme apoto pona onekaroryme Ritonõpo a; ipuropuru, ikasery maro ipuropuru poko onekaroryme kurã kuhse tokarosẽme Ritonõpo a.
31 Ikasery zahkãko oturukety mana apoto apõ po, yrome ipuropuru oturuketõ zohme exĩko mana.
32 Okyno pety apotunuru wino ahno nekarohpyryme osepeme ehtohme, oturukety zohme exĩko mana,
33 okyno munuru ekarohpono Ritonõpo a, ikasery maro.
34 Okyno puropuru, ipety maro ahno nekaroryme kurã Ritonõpo a, moro apoĩko Ritonõpo mana Izyraeu tõ wino ekarotohme oturuketomo a, Arão pakomotyamo. Jũme moro tõsẽ apoĩko mã toto ahno nekarohpyry osepeme ehtoh wino, Ritonõpo omi poe.
35 Morohne okyno zokonaka, totapase ahtao jahkatohme ahno nekaroryme Ritonõpo a, Arão zohme mana, ipoenõ maro, ipakomotyã maro moro ẽmepyry poe tymenekase toto ahtao erohtohme oturuketõme.
36 Moro ẽmepyry ae tymenekase toto ahtao Ritonõpo a erohtohme oturuketõme, Izyraeu tõ tyripose eya tynekarorykõ zokonaka ekarotohme eya xine. Moro Ritonõpo nyripohpyry jũme mana, aomipona Izyraeu tõ ehtohme ipakomotyã maro.
37 Morohne Ritonõpo nyripohpyry ahno nekarory tõ poko jahkatohme tytororo te, inekarory tõ tiriiku tõkehko te, inekarory tõ tyyrypyry korokapotohme te, inekarory tõ zae pyra toehtopõpyry korokapotohme te, inekarory tõ oturuketõ typopase ahtao te, inekarory tõ osepeme ehtohme, enara.
38 Morohne Ritonõpo nyripotyã tokarose Moeze a ypy Xinai po ona tonorẽ po, Izyraeu tõ tyripose ahtao Moeze a okyno tõ enehtohme jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo a.

8

Arão tõ popatopõpyry imũkuru tõ maro
(Exutu 29.1-37)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Arão tõ aroko imũkurukõ maro Ytapyĩ Kurã omõtoh taka. Oturukety zupõ aroko, azeite maro ipopatohme, pui mũkuru maro onekaroryme iirypyry korokapotohme te, asakoro kaneru tomo te, ruto roropa pehme pão tiriiku risẽ ke, iporutatoh maro pyra.
3 Mame ahno emero oximõme enehpoko Tapyi Kurã ẽpataka.
4 Moro tyrise Moeze a, Ritonõpo nyripohpyry omi poe, mame imoihmãkõ tõximõse toto Tapyi Kurã ẽpataka.
5 Mame ynara tykase Moeze eya xine:
— Ritonõpo nyripohpyry rĩko ase seromaroro.
6 Moeze a Arão tõ tonehpose tyya, mame aomi poe toekurikase toto.
7 Moromeĩpo oturukety zupõ ke Arão tupohtose, kamisa ke, zamareary ke, upo mosahxo exikety ke, enara. Mame oturukety zupony tyrise eya, imetỹ eary roropa, enara.
8 Ipuropuru apuru tyrise roropa eya Arão zupõme, ipoko Urim tyrise eya Tumĩ maro.
9 Zupuhpyry pona zuhzõty tyrise eya, uuru risẽ pipahmã tymyhse eya ipokona enetupuhpotohme Arão menekatopõpyry poko oturuketyme. Morohne emero tyrise Moeze a Ritonõpo omi poe.
10 Moromeĩpo azeite tapoise Moeze a, Ritonõpo kyryry, Tapyi Kurã popatohme te, zao aexityã popatohme roropa emero porehme, Ritonõpo kyryryme rokẽ morohne ehtohme.

11 7me azeite pitiko ke apoto apõ typopase eya, ikyryry tõ roropa typopase, paxiha roropa osemahtopo te, osemahtoh apõ roropa typopase Ritonõpo kyryryme morohne ehtohme.
12 Mame Arão zuhpokoxi azeite kurã tukuãse Moeze a, typopase ynororo oturuketyme aehtohme Ritonõpo a.
13 Imeĩpo Arão mũkuru tõ tonehpose tyya. Toto tupohtose Moeze a oturukety zupõ ke, kamisa, zamareary maro, zupuhpyry tõ pona zuhzõty tyrise eya, Ritonõpo nyripohpyry omipona toto ehtohme.
14 Mame pui mũkuru tapoise Moeze a iirypyrykõ korokapotohme. Tomarykõ tyrise Arão tomo a typoenõ maro okyno zuhpokoxi.
15 Mame mokyro pui mũkuru totapase Moeze a. Imununu tapoise eya tyritohme tomahxikyry ke apoto apõ potyry pokona, asakoropane. Moro ke apoto apõ nuriame pyra tyripose eya Ritonõpo a. Imeĩpo munu akoĩpyry tukuãse eya apoto apõ myhtokoxi Ritonõpo nyripohpyry poko rokẽ moro apoto apõ ehtohme, nuriame pyra moro ehtohme roropa Ritonõpo a.
16 Imeĩpo okyno kasery tapoise Moeze a zuahxirirĩ te, erery kurehxo exikety te, epyasyhny asakoro, ikasery maro jahkatohme apoto apõ po.
17 Akoĩpyry tarose eya, ipihpyry maro, ipũ maro, zuahxirirĩ maro, zuehtoto maro jarãnaka, pata poe jahkatohme, Ritonõpo nyripohpyry omi poe.
18 Mame kaneru tapoise Moeze a etapatohme tynekaroryme jahkatohme. Arão tomo a imũkuru tõ maro tomary tõ tyrise okyno zuhpokoxi.
19 Mame kaneru totapase Moeze a, imununu tukuãse eya apoto apõ ehpiry poro asakoropane.
20-21 Mame okyno tysahsahkase Moeze a, zuahxirirĩ tukurikase eya, jaxiry tõ maro. Mame zupuhpyry tõkehko tyahkase eya apoto apõ po ikasery maro, akoĩpyry maro emero, Ritonõpo nyripohpyry omi poe. Moro inekarory tyahkase tõsẽme Ritonõpo a, typoxine nexiase eya, Ritonõpo zamaro.
22 Mame zakorõ kaneru tonehse Moeze a Arão tõ popatohme Ritonõpo poko toto erohtohme. Tomary tõ tyrise Arão tomo a imũkuru tõ maro kaneru zuhpokoxi.
23 Mame okyno totapase Moeze a, imununu pitiko tapoise eya Arão panary pona apotunuru wino tyritohme, Arão emary zũ pona apotunuru wino tyritohme te, ipupuru zũ pona tyritohme apotunuru wino roropa.
24 Mame Arão mũkuru tõ tonehpose tyya Moeze a, munu ritohme ipanarykõ pona apotunuru wino te, emary zũ pona apotunuru wino tyritohme, ipupuru zũ pona apotunuru wino roropa, enara. Mame munu akoĩpyry tukuãse eya apoto apõ ehpiry tõ asakoropane pokona.
25 Ikasery tapoise eya te, arokyry te, ikasery roropa zuahxirirĩ poko exikety te, erery zokonaka kurehxo exikety te, epyasyhny asakoro ikasery maro te, ipety maro apotunuru wino.
26 Mame toiro pão tapoise eya ruto wino, pão pehme exikety iporutatoh maro pyra, inekarotyã Ritonõpo a, toiro pão tapoise roropa eya tiriiku risẽ otoxie azeite maro te, toiro pão pipahmã tapoise roropa eya. Moro pão tõ oseruao tyrise eya okyno kasery pona, ipety pona roropa apotunuru wino exikety.
27 Morohne tyrise Moeze a Arão tõ emary aka imũkuru tõ maro morohne ekarotohme tynekarorykõme kurã Ritonõpo a.
28 Mame morohne tapoise ropa Moeze a Arão tõ emary wino jahkatohme apoto apõ po, tynekarory zahkatopõpyry po. Moro inekarohpyry oturuketõ popatohme nexiase Ritonõpo nyripohpyry poko toto erohtohme. Morohne tyahkase eya tynekaroryme tõsẽme, typoxine exiketyme, Ritonõpo zamaro exiketyme.
29 Mame kaneru puropuru tapoise Moeze a ekarotohme Ritonõpo a tynekaroryme kurano. Moro okyno pũ Moeze zohme toehse Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
30 Mame azeite kurã tapoise Moeze a apoto apõ poe munu zokonaka maro Arão pona ematohme zupõ pona roropa, Arão mũkuru tõ pona te, toto zupõ pona roropa. Moro ke Arão tõ imũkuru tõ maro zupõkõ maro typopase toh nexiase Ritonõpo poko erohtohme, inyripohpyry omipona toehtohkõme.
31 Ynara tykase Moeze Arão tomo a imũkuru tõ maro:
— Tõsẽ arotoko Tapyi Kurã omõtoh taka, moroto ahnotohme, tõtohme oya xine pão maro, ruto ao exikety maro, onekaroryme mana sero poko ehtohme, Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
32 Mame tõsẽ akoĩpyry pão akoĩpyry roropa jahkatoko.
33 Tapyi Kurã omõtoh onurumekara matose 7me ẽmepyry ae sero oseahmatoh poko. 7me ẽmepyry aropõko matose otyhkatohme.

34 Senohne tyrise kyya xine seroae, Ritonõpo nyripohpyry ae ro, oorypyrykõ korokapotohme eya.
35 Tehme ehtoko taro Tapyi Kurã omõtoh tao 7me ẽmepyry ae 7me ikohmamyry maro Ritonõpo nyripohpyry omipona oehtohkõme ipunaka oorikyrykõino. Moro tokarose Ritonõpo a ya ourutohkõme.
36 Morohne emero tyrise Arão tomo a, Ritonõpo omiry omi poe, inekarohpyry Moeze a.

9

Arão erohpitotopõpyry

1 7me ẽmepyry taropose eya xine oseahmary poko Arão tõ popatopõpyry poko, mame yrokokoro Arão tõ tykohmase Moeze a, imũkuru tõ maro Izyraeu tõ tamuximãkõ maro.
2 Ynara tykase ynororo Arão a:

— Okyno tõ asakoro apoiko kure rokẽ exiketomo, toiro pui mũkuru etapatohme ahno rypyry korokapotohme te, toiro kaneru etapatohme jahkatohme tytororo, onekaroryme Ritonõpo Kuesẽkomo a.

3 Moromeĩpo ahno tomo a okyno tõ enehpoko: toiro poti etapatohme jahkatohme ahno rypyry korokapotohme; toiro pui mũkuru te, toiro kaneru maro, kure exiketomo, toiro jeimamyry exiketomo etapatohme, jahkatohme tytororo;
4 toiro pui mũkuru roropa, toiro kaneru maro etapatohme jahkatohme ahno nekaroryme osepeme ehtohme. Mokaro jahkako onekarorykõme Ritonõpo a tiriiku tõkehko maro otoxie azeite maro. Morohne tyripoko eya xine, seroae osenepõko Ritonõpo exiryke eya xine.
5 Moeze nenehpohpyry emero tonehse ahno a Ritonõpo Tapyĩ omõtoh taka. Mame tõximõse toto moroto Ritonõpo Tosẽkõ ẽpataka.
6 Ynara tykase Moeze:

— Moro tyripose Ritonõpo a oya xine tysaerehkatoh enepotohme oya xine.

7 Mame ynara tykase Moeze Arão a:

— Ytoko apoto apõ pona onekarory zahkatohme oorypyrykõ korokapotohme, onekarory zakorõ roropa jahkako tytororo oorypyrykõ korokapotohme Ritonõpo a, oekyry tõ rypyry tõ maro, moro Ritonõpo nyripohpyryme exiryke.
8 Mame Arão toytose apoto apõ pona, pui mũkuru totapase eya tynekaroryme Ritonõpo a, tyyrypyry korokapotohme.
9 Okyno munuru tonehse Arão mũkuru tomo a eya. Tomahxikyry tohxikase eya munu ke pitiko tyritohme apoto apõ potyry asakoropane pokona, mame munu akoĩpyry tukuãse eya apoto apõ myhtokoxi.
10 Mame apoto apõ po ikasery tyahkase eya, epyasyhny tõ maro, erery zokonaka kurehxo exikety maro Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.
11 Mame osa mya tapyi tõ poe okyno pũ tyahkase Arão a ipihpyry maro.
12 Imeĩpo kaneru totapase Arão a tynekaroryme jahkatohme tytororo. Okyno munuru tonehse imũkuru tomo a eya ematohme apoto apõ ehpiry asakoropane pokona.
13 Mame okyno zupuhpyry tonehse eya xine Arão a okyno sahsahkasamo akoĩpyry maro jahkatohme apoto apõ po.
14 Mame zuahxirirĩ tukurikase eya kaneru axiry tõ maro; morohne tyahkase roropa eya tynekarory akoĩpyry po, apoto apõ po.
15 Moromeĩpo ahno nekarory tonehse Arão a. Poti tapoise eya osemazuhme ahno rypyry korokapotohme. Mokyro totapase eya, tyahkase roropa eya ahno nekaroryme Ritonõpo a, tynekarohpyry zahkatopõpyry samo tyyrypyry korokapotohme.
16 Mame okyno tapoise eya etapasemy jahkatohme tytororo, totapase eya tynekaroryme Ritonõpo a, inyripohpyry omi poe.
17 Mame tiriiku tõkehko tonehse eya tynekaroryme Ritonõpo a, tomary ao moro tapoise eya apoto apõ pona tyritohme, jahkatohme (moro nexiase imepỹ jahkatoh maro, kokoro rokẽ pakeimo tyahkase eya xine).
18 Pui mũkuru totapase Arão a, kaneru roropa ahno nekaroryme osepeme ehtohme. Munu tonehse ipoenomo a, mame moro munu tukuãse eya apoto apõ pona.
19 Mokaro okyno tõ asakoro kasery tonehse Arão mũkuru tomo a, arokyry maro, ikasery zuahxirirĩ poko te, epyasyhny tomo, erery zokonaka kurehxo exikety,
20 morohne tyrise Arão a okyno tõ puropuru pona arotohme apoto apõ pona. Ikasery tyahkase eya apoto apõ po,
21 yrome ipuropuru, ipety tõ roropa apotunuru wino tokarose Arão a Ritonõpo a tynekaroryme kurano. Moro onyahkara nexiase, tukurãkase eya oturuketõ zohme, Moeze nyripohpyry omi poe.

22 Moromeĩpo tõtyhkase Arão ahtao morohne ekarory poko Ritonõpo a, tomary tanỹse eya
ahno tõ ẽpataka kure toto ripotohme Ritonõpo a. Mame tyhtose ynororo, apoto apõ poe.
23 Moeze maro tomõse ynororo Ritonõpo Tapyĩ taka; tutũtase ropa tahtao xine kure ahno
ripotohme, saerehkatoh tonepose Ritonõpo a imoihmãkomo a porehme.
24 Mõtoino rokẽ apoto tõtumakase Ritonõpo ẽpataka, mokaro nekarohpyry tonahkase
emero, ikasery tõkehko apoto apõ po. Moro eneryke tyya xine kui tykase Izyraeu tomo
tãkye toehtohkõke, tosekumuru po typorohse toto tõmytykõ po nono pokoxi Ritonõpo
eahmatohme.

10

Natape tõ orihtopõpyry Apiu maro

1 Mame ixtaratu zahkatoh tapoise Natape tomo a Apiu maro, Arão mũkuru tomo; ixtaratu
tyrise eya xine zaka, apoto tyrise roropa eya xine enehtohme Ritonõpo Tosẽkõ ẽpataka,
tynekarorykõme. Yrome moro tyrise eya xine Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra.
Morara exiryke mokaro nekarohpyry Ritonõpo zamaro pyra kynexine.
2 Mõtoino rokẽ apoto tutũtase Ritonõpo ẽpatae. Mokaro tyahkase; toorihse toto moroto
Ritonõpo ẽpatao.
3 Mame ynara tykase Moeze Arão a:
— Sero poko oturũko Ritonõpo nexiase kyya xine ynara tykase ahtao: “Oehketõ
upũtokoxi tomeseke toexirykõ se mã toto zae toehtohkõme ipunaka, orihpyra toehtohkõme.
Imoihmãkõ ẽpataka imehxo jyripory se ase ypoetory tomo a.”
Yrome mynyhme rokẽ Arão kynexine.
4 Mame Misaeu tõ tykohmase Moeze a, Euzapã maro, Uzieu mũkuru tomo, Arão ekyry.
Ynara tykase eya xine:
— Oekyry tõ ekepyry apoitoko Tapyi Kurã ẽpatae arotohme mya jarãnaka pata poe.
5 Toytose toto, mokaro ekepyry tõ tapoise eya xine zupõ poko, toto arotohme jarãnaka
pata poe, Moeze omi poe.
6 Mame ynara tykase Moeze Arão tomo a ipoenõ maro Ereaza, Itamaa maro:
— Imehnõ Izyraeu tõ omũkuru tõ hnamõko mã toto taorihmapose toto exiryke Ritonõpo
a apoto ke. Yrome amarokõ oũsetykõ ekurinãko ro matose, oupõkõ onyxihkara ehtoko
oemynyhmarykohtao, oorikyrykõino, typoetory tõ zehno Ritonõpo exiryino roropa.
7 Ritonõpo Tapyĩ Kurã omõtoh onurumekara ehtoko oorikyrykõino, typopase oexirykõke
azeite kurã ke, Ritonõpo kyryry ke, Oesẽkomo.
Mame Moeze omipona toehse toto, oseruaõkomo.

Ritonõpo nyripotyã oturuketõ ritohme

8 Ynara tykase Ritonõpo Arão a:
9 — Ytapyĩ Kurã taka omõpyra ehtoko, omoro te, opoenõ roropa eukuru jehnahpyry tõse
ahtao oya xine; moro riryhtao oya xine orihnõko matose. Opoenomo a, apakomotyamo a
roropa moro jomiry omipona tyripotoko jũme.
10 Tuaro oehtohkõ se ase: zae ehtoh ya oxisã pyra mana popyra ehtoh maro te; nuriame
pyra ehtoh tyoro, nuriame ehtoh sã pyra mana.
11 Mame Izyraeu tõ amorepãko matose emero ynekarohpyry poko eya xine. Ywy,
Ritonõpo, morohne ekaroase Moeze a.
12 Mame ynara tykase Moeze Arão tomo a, Ereaza maro, Itamaa maro, Arão mũkuru tõ
isene ro exiketomo:
— Tiriiku akoĩpyry apoitoko, ahno nekarohpyry Ritonõpo a, pão ritohme iporutatoh maro
pyra. Mame moro pão enahtoko apoto apõ pũto awahtao xine Ritonõpo kyryry kurãme
exiryke.
13 Ritonõpo esary kurã po moro pão ohnõko matose, tokarose exiryke Ritonõpo a ou-
rukõme ehtohme opoenõkõ maro. Moro tyripose Ritonõpo a ya.
14 Okyno puropuru, ipety maro õtykõme exĩko mana, tanỹse aexihpyry Ritonõpo ẽpataka.
Õtyme mana omũkuru tõ maro oekyry tõ maro. Tõnõko matose osa kurã po; Izyraeu tõ
nekaroryme kurã mana osepeme ehtohme.
15 Moro okyno pety enehnõko Izyraeu tõ mana, ipuropuru maro, ikasery tyahkase
ahtao anỹtohme Ritonõpo ẽpataka. Moro okyno pũ tanỹse aexihpyry õtykõme mana jũme,
apakomotyã roropa Ritonõpo nyripohpyry ae ro.
16 Mame poti tupise Moeze a ahno rypyry korokapotohme. Zuaro toehse tahtao mokyro
jahkahpyry poko porehme, tohne toehse Moeze Ereaza tõ poko Itamaa maro, tõturupose
ynororo eya xine:

17 — Oty katohme mokyro onõpyra matokene osa kurã po, tokarose exiryke ahno rypyry korokapotohme? Ahno nekarohpyry kurãme mana, tokarose Ritonõpo a oya xine, otuhtohme Ritonõpo ẽpataka ahno rypyry korokatohme eya.
18 Mokyro munuru anaropyra exiryke Tapyi Kurã taka; ipũ tõsẽme nexiase oya xine moroto, ynyripohpyry ae ro.
19 Ynara tykase Arão eya:
— Seroae okyno tõ tonehse ahno a jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo Kuesẽkomo a, tyyrypyrykõ korokapotohme, imehnomo a roropa tynekarorykõ roropa tonehse jahkatohme tytororo, yrome morohne tyrise ahtao ro popyra ehtoh toehse ya. Naeroro ahno nekarohpyry pũ tõse ahtao ya seroae, iirypyrykõ korokapotohme, moro Ritonõpo zamaro exiry? Naary rokene.
20 Mame "To" tykase rokẽ Moeze, tãkye toehse ropa ynororo kure tozuhse exiryke Arão a.

11

Nuriame pyra tõsẽ poko
(Teuteronomiu 14.3-20)

1 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, tõturuse Moeze tomo a Arão maro
2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:
Okyno tõ onokyro tõ roropa kure mã toto õtykõme,
3 ipepexipuhturu tãtapiakase ahtao, kayhkayhkame roropa toto ahtao.
4-6 Yrome kameru tõ onõpyra matose, koeriu tõ roropa, repere tõ maro, ynara exiryke, kayhkayhãko mã toh repe yrome ipepexipuhturu atapiakara exiketõme mã toto. Oya xine mokaro nuriame mã toto.
7 Poinokoimo pũ onõpyra matose. Oya xine poinoko tõ nuriame mã toto, ipepexipuhturu tãtapiakase repe, yrome kayhkayhkara mã toto.
8 Mokaro pũ onõpyra ehtoko, toto ekepyry anapopyra ehtoko toorihse ahtao. Mokaro emero nuriame mã toto oya xine.
9 Emero rokẽ kana tõ õnõko matose tozakoke ahtao, ipuhturu nae ahtao roropa.
10 Yrome onokyro tõ nakuaõkõ tozakoke pyra ahtao, tupuhtuke pyra, mokaro onõpyra ehtoko;
11 mokarohne nuriame mã toto oya xine. Naeroro toto onõpyra ehtoko, ekepyry anapopyra ehtoko toorihse ahtao.
12 Nakuaõkõ emero onõpyra ehtoko tozakoke pyra toto ahtao, ipuhturu maro.
13 Ynara torõ tõ onõpyra ehtoko, nuriame mã toto oya xine: piano tomo, kurumu tomo, pianoimo tomo,
14 asore tomo, parakão tomo te,
15 kurou tomo te,
16 awexituruze tomo, suhsuku tomo, kumarako panõ komo muramura tomo,
17 moxo tomo, kurou marĩjo tomo, ipi tomo,
18 kararia tomo, perikano tomo te, imotatyã enahnanomo,
19 sekonia tomo, akarara tomo te, poupa tomo; rere tõ roropa.
20 Nuriame oya xine onokyro tõ emero nono po ytoketomo te, taporihke exiketõ roropa.
21 Yrome onokyro tõ tyaxike exiketomo pyhseky kananomo, mokaro õnõko matose.
22 Taparara tõ emero tõnõko matose, kiriru tõ roropa.
23 Yrome imehnõ onokyro tõ ytoketomo nono po, taporihke ytoketõ roropa nuriame mã toto.
24-28 Okyno tõ ekepyry tapose ahtao oya nuriame exĩko mase xixi omõtoh pona: onokyro tomo te, okyno tõ roropa typepexipuhturu atapiakara exiketomo te, kayhkayhkara roropa exiketomo te, emero tupupuke asakoropane te, tomahtopuke exiketomo. Mokaro ekepyry tapoise ahtao oya xine oupõkõ ikurikatoko, mame nuriame exĩko ro mase xixi omõtoh pona. Mokaro nuriame oya xine mã toto.
29-30 Onokyro tõ esyryhmaketõ nono poro ynara nuriame mã toto oya xine: oruko tomo te, rakaatixa tomo, mũpo tomo, toupeira tomo te, zuana tomo, enara.
31 Mokaro tapose ahtao oya xine toorihse ahtao nuriame exĩko matose xixi omõtoh pona.
32 Mokaro ekepyry toepukase ahtao mõkomo pona, nuriame exĩko mana: wewe risẽme ahtao te, kamisa te, ipihpyry risemy te, kamisa topuxiximano te, emero rokene. Mame ikurãkatohme ropa morohne tyritoko tuna kuaka, yrome nuriame exĩko ro mana xixi omõtoh pona.
33 Mokaro ekepyry toepukase ahtao oripo orino risẽ aka, emero moro ao exikety nuriame exĩko mana. Mame moro oripo itohtohkatoko.

34 Tuna moro oripo ao exikety epukaryhtao tonahsẽ pona, moro tonahsẽ nuriame exĩko mana. Emero eukuru moro oripo ao exikety nuriame mana.
35 Nuriame exikety ekepyry toepukase ahtao mõkomo pona nuriame exĩko mana. Orino risẽme ahtao, orinato tõkehko nuriame exĩko mana, typahsẽme exĩko mana;
36 tuna enatyryme ahtao, tuna ẽ konõto ahtao roropa kure ro mã tuna moro aono, yrome nuriame aexihpyry apohpono nuriame exĩko mana.
37 Nuriame exikety ekepyry toepukase ahtao ipuhturu pona, tarykasẽ pona kure ro mana, nuriame pyra;
38 yrome moro ipuhturu tõ ehxikaryhtao tuna ke mame nuriame exikety ekepyry toepukase ahtao epona, nuriame exĩko mã morohne.
39 Okyno tõsẽme exikety tamoreme toorihse ahtao, mokyro ekepyry apohpono nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
40 Mame mokyro pũ tõse ahtao ahno a tupõ kurikãko mana, mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona; mokyro okyno ekepyry tupuimase ahtao ahno a tupõ kurikãko ropa mana, mame nuriame exĩko roropa mana xixi omõtoh pona.
41 Onokyro tõ nono poro ytoketõ onõpyra ehtoko; nuriame mã toto oya xine.
42 Sararahme ytoketõ onõpyra ehtoko te, ytoytoketõ asakoropane pupu po te, tuhke tupupurukõ po roropa.
43 Nuriame pyra ehtoko, mokarohne onõpyra ehtoko ipunaka.
44 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo; anamonohpyra ehtoko jomiry omipona, zae rokẽ jexiryke nuriame pyra. Naeroro nuriame pyra ehtoko ysamo, mokarohne nuriame exiketõ poko pyra ehtoko.
45 Ywy ase Ritonõpo, kuenepyatose Ejitu poe Oesẽkõme jehtohme. Naeroro nuriame ehtoh poko pyra ehtoko kure rokẽ ehtoh poko jehtoh samo.
46 Morohne ynyripohpyry oya xine onokyro tõ poko, torõ tõ poko, isene exiketõ poko nakuaõkõ poko, nono poro ytoketõ poko, enara.
47 Morohne ãmorepatohkomo nuriame pyra ehtoh poko te, nuriame ehtoh poko roropa, onokyro tõ pũ tõsẽme ehtoh poko, tyorõ pũ onõpyra oehtohkõme, enara.

12

Nohpo kurãkary ropa poeto enururuhtao

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a ynara tyripotohme
2 Izyraeu tomo a:
Nohpo enururuhtao orutuame, 7me ẽmepyry aropõko mana nuriame toehtoh poko, munume exikety samo nuno po.
3 Mame ẽmepyry 8mã po enurusenã aĩpotapihpyry sahkãko mana.
4 Moromeĩpo munu topuru toepukase exiryke tehme exĩko mana 33me ẽmepyry pona. Morara ahtao Ritonõpo kyryry anapopyra mana. Ytosaromepyra roropa mana Tapyi Kurã pona.
5 Ẽxiry tonuruse ahtao 14me ẽmepyry aropõko mana tehme toehtoh poko, munume exikety samo nuno po. Moromeĩpo munu topuru toepukase exiryke asakoro nuno aropõko mana nuriame exikety samo.
6 Moromeĩpo moro ẽmepyry tõ taropose ahtao ekurãkatohme, orutuame tonuruse ahtao, nohpo tonuruse ahtao, ytõko mokyro nohpo mana Tapyi Kurã omõtoh taka kaneru ekarotohme oturukety a toiro jeimamyry nae exikety tynekaroryme jahkatohme tytororo te, toiro utuku maro, utuku pyra ahtao utukuimo tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme.
7 Mokaro ekarõko oturukety mana Ritonõpo a nohpo rypyry korokapotohme. Mame ikurãkahpyryme exĩko mokyro nohpo mana, nuriame pyra. Moro Ritonõpo nyripohpyry nohpo poko tonuruse ahtao.
8 Tytineruke pyra nohpo ahtao kaneru epekahtohme, asakoro utukuimo enehnõko mana ekarotohme oturukety a, utukuimo pyra ahtao utuku tõ enehnõko mana; toiro tynekaroryme jahkatohme tytororo, zakorõ tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme. Morohne ekaroryke oturukety a nohpo rypyry korokãko Ritonõpo mana, ikurãkãko ropa mana, nuriame pyra aehtohme.

13

Pihpo poko tyrohsẽ ehtoh poko

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze tomo a Arão maro ynara tyripotohme:
2 Tyrohsẽ hpe toehse ahno ahtao ipihpyrykõ poko, tyaose ahtao, zuzu nae ahtao, apurotoh nae ahtao, otarame imehnõ apoipõko mana. Mokyro aroko Arão a, Arão pyra ahtao imũkuru a, oturuketyme ahtao.

3 Mokyro pihpyry enẽko oturukety mana, mame moro ãtahporohpyry po ihpoty karimutume toehse ahtao, moro tyrohsẽ ikurohtaka ahtao roropa, otarame atahpahnõko mana imehnõ pokona. Naeroro, “Nuriame mana,” ãko oturukety mana.

4 Yrome moro ãtahporohpyry karimutume ahtao, zumo pyra roropa ahtao ihpoty moro karimutume pyra roropa ahtao, mokyro apiakãko oturukety mana, ahno maro pyra ehtohme 7me ẽmepyry pona.

5 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao mokyro pihpyry enẽko ropa oturukety mana; ãtahporohpyryhtao, etyorõmara roropa ahtao, toiroro mokyro ripõko ropa mana 7me ẽmepyry pona.

6 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao mokyro pihpyry enẽko ropa oturukety mana; moro ãtahporohpyry pohto toehse ahtao, atahpahpyra roropa ahtao ipihpyry pokono, ekurãkãko ropa mana. Tupõ kurikãko mokyro mana, nuriame pyra mokyro ekarõko oturukety mana.

7 Yrome imeĩpo moro ãtahporohpyry tãtahpahse ahtao mokyro pihpyry pokono, ytõko ropa mana oturuse oturukety a.

8 Mokyro pihpyry enẽko oturukety mana, tãtahpahse ahtao ipihpyry poko ahtao, mokyro “Nuriame mana,” ãko oturukety mana; moro tyrohsẽ popyra mana.

9 Tyrohsẽke popyra ahno ahtao ipihpyry poko, mokyro arotoko oturukety a.

10 Mokyro pihpyry enẽko mana, ipihpyry tyaose ahtao karimutume roropa, ihpoty moro poko karimutume ahtao roropa, muretano hpe roropa ahtao kunu ke pehme,

11 tyrohsẽ popyra mana, moino ro. Mokyro “Nuriame mana,” ãko oturukety mana. Yrome mokyro toiroro anapiakara mana, tuaro emero exiryke, nuriame mana.

12 Tyrohsẽ popyra toehse ahtao ahno pihpyry poko, mame tãtahpahse zoko poko porehme, zupuhpyry poe ipupuru pona,

13 mokyro enẽko oturukety mana. Ajohpe pyra, moro tyrohsẽ tãtahpahse zoko poko porehme, mame ipihpyry karimutume toehse, morara ahtao mokyro nuriame pyra mana, kure rokene. Mokyro ekarõko nuriame pyra oturukety mana.

14 Yrome tõsẽxipuhtutase ahtao ipihpyry poko nuriame exĩko mana.

15 Mokyro pihpyry enẽko ropa oturukety mana. Moro ẽxipuhtutasẽ eneryhtao tyya, “Nuriame mose,” ãko mana. Tõsẽxipuhtutase ahtao, tyrohsẽ popyra enetupuhnõko mana.

16 Yrome totyhse ropa ahtao, karimutume toehse ahtao osenepõko mokyro mana oturukety a,

17 moro enepõko ropa mana. Mame moro karimutume toehse ahtao, mokyro kure rokẽ mana, nuriame pyra ekarõko oturukety mana.

18 Ahno zuzu hpe ahtao, mame totyhse ropa,

19 yrome moro esahpokoxi tyaose ahtao karimutume roropa te, kamirarame ahtao roropa, moro enepõko mana oturukety a.

20 Moro enẽko oturukety mana, muretano hpe zumo ahtao te, ihpoty moroto karimutume ahtao, “Nuriame mase,” ãko oturukety mana. Moro tyrohsẽ popyra mana, toehpitose moro zuzu hpe toehse ahtao.

21 Yrome moro eneryhtao oturukety a ihpoty moro ao karimutume pyra te, muretano hpe zumo pyra, yrome ipihpyry moro karimutume ahtao mokyro toiroro tyripõko mana 7me ẽmepyry pona.

22 Moro muretano tãtahpahse ahtao, tyrohsẽ popyra enetupuhnõko oturukety mana, “Nuriame mase,” ãko eya.

23 Yrome moro muretano atahpahpyra ahtao, etyorõmara roropa ahtao, tosahpyry rokẽ tynomose muretano a ipihpyry poko; “Mokyro kure mana, nuriame pyra,” ãko oturukety mana.

24 Ahno pihpyry tyahse ahtao, mame moro jatyhpyry muretano sã toehse ahtao kamirarame, kamirarame pyra ahtao karimutume,

25 moro ipihpyry enẽko oturukety mana. Ihpoty moro poko karimutume ahtao te, moro muretano zumo ahtao, tyrohsẽ popyra mana toehpitose jatyhpyry maro, “Mokyro nuriame,” ãko oturukety mana.

26 Yrome moro muretano eneryhtao oturukety a, ihpoty enẽko mana karimutume pyra, moro muretano zumo pyra roropa te, moro kamirarame hkopyra toehse roropa ahtao, mokyro apiakãko mana toiroro ehtohme 7me ẽmepyry pona.

27 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao mokyro enẽko ropa oturukety mana. Moro muretano tãtahpahse ahtao tyrohsẽ popyra mana. Naeroro, “Nuriame mase,” ãko oturukety mana eya.

28 Yrome moro muretano atahpahpyra ahtao, etyorõmara roropa ahtao, kamirarame hkopyra ahtao, tyaose rokẽ mana jatyhpyry poe. Naeroro, “Mokyro kure, nuriame pyra,” ãko oturukety mana esahpyry rokẽ exiryke jatyhpyry po.

29 Ahno muretano hpe toehse ahtao, orutua te nohpo roropa zupuhpyry poko te, jematary poko ahtao roropa,
30 moro ipihpyry enẽko oturukety mana. Moro muretano zumo ahtao, ihpoty moro poko seweme ahtao, tuhke pyra roropa ahtao, tyrohsẽ popyra mana. “Mokyro nuriame,” ekarõko oturukety mana.
31 Yrome moro ipihpyry eneryhtao eya, muretano zumo pyra ahtao te, yrome ihpoty xinukutumã moro poko onenepyra ahtao mokyro apiakãko mana toiroro ehtohme 7me ẽmepyry pona.
32 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao moro muretano enẽko ropa oturukety mana. Atahpahpyra moro muretano ahtao, ihpoty sewemã pyra ahtao roropa ipoko te, zumo exipyra moro ahtao roropa
33 zũsety sahkãko mokyro mana zupuhpyry poko, jematary poko ahtao, yrome muretano esary poko onysahkara mana. Mame toiroro mokyro ripõko ropa oturukety mana 7me ẽmepyry pona ropa.
34 Morarame 7me ẽmepyry taropose ahtao ipihpyry enẽko oturukety mana. Atahpahpyra moro muretano ahtao, zumo exipyra roropa ahtao, “Kure mana, nuriame pyra,” ãko oturukety mana. Tupõ kurikãko mokyro mana, mame nuriame pyra exĩko mana.
35 Yrome, moromeĩpo moro muretano tãtahpahse ahtao,
36 mokyro pihpyry enẽko oturukety mana. Moro eneryhtao eya, ajohpe pyra moro muretano tãtahpahse ahtao, ũsehpo sewemã onupipyra mana; mokyro nuriame mana.
37 Yrome moro muretano eneryhtao oturukety a, atahpahpyra eneryhtao, moroto ũsehpo kurã ahtãko ropa, moro muretano etyhnõko mana. Mokyro kure, “Nuriame pyra mana,” ekarõko oturukety mana.
38 Ahno pihpyry tyrohsẽ hpe ahtao, orutua te, nohpo ahtao roropa, ipihpyry karimutume toehse ahtao,
39 mokyro enẽko oturukety mana. Moro tyrohsẽ karimutumã sã rokẽ ahtao kure ro mana. Nuriame pyra mokyro mana.
40-41 Mame orutua zũsety toepukase ahtao, merehkusasame toehse ynororo ahtao, kure ro mana, nuriame pyra.
42 Yrome zũsety esahpokoxi zupuhpyry poko tyrohsẽ toehse ahtao tahpiremy, tyrohsẽ popyra mana.
43 Mokyro enẽko oturukety mana, moro tahpirẽ eneryhtao tyya zupuhpyry poko, ẽmyty poko ahtao, tyrohsẽ ipihpyry poko samo,
44 tyrohsẽ popyra mana. Mokyro orutua nuriame mana. “Nuriame mokyro mana,” ãko oturukety mana moro tyrohsẽ exiryke tyya zupuhpyry poko.
45 Tyrohsemy a tapoise typihpyry pokona ahtao, upo ixihpyryme exikety amurũko mana, tũsety onekurinara mana, tõmyty zokonaka zopino apurũko mana. Mame kohtãko mana: “Nuriame! nuriame!”
46 Mame tyrohsẽ popyra nae ahtao nuriame exikehpyra mokyro mana, toiroro osesarĩko mana mya, imehnõ tapyĩ poe.

Inyripotoh mapiuhtatoh poko

47 Mame upo tymapiuhtase ahtao, kaneru hpoty risemy te, mauru panõ ahtao te,
48 kamisa poko ahtao roropa mauru panono risẽme ahtao te, kaneru hpoty risẽme ahtao te, okyno pihpyry poko ahtao te, okyno pihpyry risẽme ahtao roropa,
49 moro imapiuhtahpyry ezuezume ahtao, kamirarame ahtao roropa, moro imapiuhtahpyry enepotoko oturukety a.
50 Moro mõkomo enẽko oturukety mana, imapiuhtahpyry. Mame tyorõ pona apiakãko mana 7me ẽmepyry pona amerehmã pona.
51 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao imapiuhtahpyry enẽko mana; mame tãtahpahse ahtao moro imapiuhtahpyry tyrohsẽ popyra mana; moro upo te, moro kamisa, okyno pihpyry, mõkomo okyno pihpyry tyrihpyry ahtao, moro nuriame mana.
52 Mame moro tymapiuhtase exikety zahkãko oturukety mana. Moro imapiuhtahpyry tyrohsẽme popyra mana, enahkatoko apoto ke.
53 Yrome moro upo tonese ahtao oturukety a, kamisa te, okyno pihpyry risẽme roropa ahtao, mame moro imapiuhtahpyry atahpahpyra ahtao,
54 moro kyryry ikurikapõko mana, mame torõ pona apiakãko mana 7me ẽmepyry pona.
55 Imeĩpo moro kyryry enẽko ropa mana. Mame moro imapiuhtahpyry etyorõmara ahtao, atahpahpyra ahtao ro, nuriame mana. Jahkatoko apoto ke. Moro imapiuhtahpyry tyrohsẽme popyra mana zao ahtao te, jarao ahtao roropa.

56 Yrome moro kyryry tonese ahtao oturukety a, mame moro imapiuhtahpyry kamirarame hkopyra te, ezuezume hkopyra toehse ahtao ikurikaxĩpo moro imapiuhtahpyry rokẽ ixihkãko mana: okyno pihpyry poe, kamisa poe, enara.
57 Yrome moromeĩpo moro kyryry poko imapiuhtahpyry toehse ropa ahtao moro imapiuhtahpyry tyrohsẽme popyra mana. Naeroro moro kyryry jahkatoko apoto ke.
58 Moro kyryry tukurikase ahtao moro imapiuhtahpyry osenepyra toehse ahtao, ikurikatoko ropa toiro, kure ehtohme ropa, nuriame pyra ehtohme.
59 Ynara rokẽ inyripohpyry imapiuhtahpyry poko upo poko ahtao, kaneru hpoty risẽme ahtao, mauru panõ risẽme ahtao te, kamisa poko ahtao te, mõkomo poko roropa okyno pihpyry risẽme ahtao, enetupuhtohme kure ehtoh poko te, nuriame ehtoh poko roropa, enara.

14

Ahno pihpyry toekurãkase ropa ahtao

1 Ritonõpo tõturuse Moeze a
2 ynara tyripotohme ahno a nuriame pyra ehtohme ropa ipũ imotahpyry ekurãkase ropa ahtao. Mokyro arotoko oturukety a enetohme.
3 Imaro ytõko oturukety mana jarãnaka tapyi tae ipihpyry enetohme. Toekurãkase ropa mokyro ahtao,
4 asakoro torõ tõ kurã enehpõko oturukety mana, wewe apupari maro, kaneru hpoty kamiraramano te, toiro amoriry hissopo, enara.
5 Mame oturukety omi poe toiro torõ tohkãko mã toto oripo epoe, pehme tuna ke enatyry wino.
6 Imeĩpo zakorõ torõ apoĩko mana wewe apupari maro, kaneru hpoty kamiraramã maro, hissopo maro ehxikatohme torõ itohkahpyry mununu ke.
7 Mame munu pixo kuãnõko mã 7me mokyro ahno pona ikurãkatohme. “Nuriame pyra mase,” ãko oturukety mana eya. Moromeĩpo torõ aropõko oturukety mana ona pona isene ro exikety.
8 Mame tupõ kurikãko mokyro mana, tũsety sahkãko mana, osetypokãko te, epỹko; mame kure exĩko mana, nuriame pyra. Pata pona ytõko ropa mana, yrome 7me ẽmepyry aropõko mana omõpyra tytapyĩ taka.
9 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao tũsety sahkãko ropa mana, osetypokãko ropa, osepixihpokãko roropa, imepỹ tuhpoty tõ maro toko pokõ maro, tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana; mame kure exĩko mana, nuriame pyra.
10 Yrokokoro kaneru mũkuru asakoro enehnõko mokyro mana, toiro kaneru nohpo maro, toiro jeimamyry nae exiketomo, kurãkõ rokene. Tynekaroryme roropa 3 kirume tiriiku apohpyry enehnõko mana otoxie azeite maro te, ¼ rituru azeite maro.
11 Mokyro arõko oturukety mana inekarotyã maro Tapyi Kurã omõtoh taka. Moroto Ritonõpo ẽpataka,
12 toiro kaneru mũkuru apoĩko mana azeite maro jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a nuriame ehtoh korokapotohme. Inekarory moro kurãme mana, tokarose Ritonõpo a, oturukety zohme ehtohme.
13 Mokyro kaneru etapãko mana osa kurã po, okyno tõ etapatoh po ahno rypyry korokapotohme, ahno nekarory zahkatohme tytororo roropa. Moro rĩko oturukety mana, ahno nekarory zae pyra ehtoh korokapotohme oxisã exiryke inekarory maro tyyrypyry korokapotohme: kure kuhse morohne mã kehko, oturukety zohme roropa mã kehko.
14 Okyno mununu zokonaka apoĩko oturukety mana, tomahxikyry ke munu rĩko mana mokyro panary pona apotunuru wino te, emary zũ pona apotunuru wino, ipupuru zũ pona apotunuru wino roropa mokyro tukurãkase.
15 Mame azeite zokonaka kuãnõko oturukety mana tomary aka ipozery wino,
16 toiro tomahxikyry ke tapotunuru wino ehxikãko mana, azeite pitiko ke isapararahmãko 7me Ritonõpo ẽpataka.
17 Moromeĩpo tomahxikyry ke azeite pitiko rĩko mana mokyro ikurãkahpyry pona okyno mununu ritopõpyry saaro, ipanary etyhpyry pona apotunuru wino te, emary zũ pona apotunuru wino te, ipupuru zũ pona apotunuru wino, enara.
18 Azeite akoĩpyry kuãnõko mana zupuhpyry pona. Moro ke, Ritonõpo ẽpataka mokyro rypyry korokapõko oturukety mana.
19 Mame okyno zahkãko oturukety mana tynekaroryme, mokyro rypyry korokapotohme, mame mokyro tukurãkasẽme ropa exĩko mana. Moromeĩpo okyno etapãko mana ahno nekarohpyry, jahkatohme tytororo.
20 Mokyro zahkãko mana apoto apõ po, tiriiku tõkehko maro. Moro ke mokyro ikurãkahpyry rypyry tykorokasẽme ropa exĩko mana, kure rokẽ exĩko mana, nuriame pyra.

21 Yrome tytineruke pyra mokyro ahtao, morohne emero onepekahsaromepyra ahtao, toiro kaneru mũkuru arõko mana oturukety a, tynekaroryme zae pyra ehtoh korokapotohme. Inekarory kure mana, tokarose Ritonõpo a, oturukety zohme ehtohme. Tiriiku apohpyry toiro kirume rokẽ arõko mana otoxie azeite maro te, ¼ riturume azeite maro te,
22 asakoro utukuimo maro, utukuimo pyra ahtao asakoro utuku arõko mana ipune itinerũ ahtao. Toiro torõ totapasẽme exĩko iirypyry korokapotohme, zakorõ totapasẽme exĩko inekaroryme jahkatohme tytororo.
23 Mame ẽmepyry 8me taropose ahtao, emero arõko mokyro mana Tapyi Kurã omõtoh taka ekarotohme oturukety a. Mame moroto Ritonõpo ẽpataka
24 kaneru mũkuru apoĩko oturukety mana azeite maro ekarotohme Ritonõpo a tynekaroryme kurano, oturukety zohme ehtohme.
25 Mame kaneru mũkuru etapãko mana. Imunuru zokonaka apoĩko mana, tomahxikyry ke munu rĩko mana mokyro panary aretyry pokona apotunuru wino, emary zũ pona apotunuru wino, ipupuru zũ pona apotunuru wino, mokyro kurãkatohme ropa.
26 Mame azeite zokonaka kuãnõko oturukety mana tomary ao ipozery wino,
27 tomahxikyry ke apotunuru wino azeite pitiko ke isapararahmãko mana 7me moroto Ritonõpo ẽpataka.
28 Mame tomahxikyry ke azeite pitiko rĩko mana ikurãkahpyry ropa pona, okyno munuru ritopõpyry saaro, ipanary aretyry pona apotunuru wino te, emary zũ pona apotunuru wino te, ipupuru zũ pona apotunuru wino, enara.
29 Azeite akoĩpyry kuãnõko mana mokyro zuhpokoxi. Moro ke Ritonõpo ẽpataka mokyro rypyry korokapõko oturukety mana. Ikorokãko Ritonõpo mana.
30 Moromeĩpo mokaro utukuimo asakoro apoĩko oturukety mana, utukuimo pyra ahtao asakoro urutukue apoĩko mana, ipune itinerũ ahtao, ekarotohme Ritonõpo a.
31 Toiro torõ totapasẽme exĩko inekaroryme iirypyry korokapotohme, zakorõ totapasẽme exĩko inekaroryme jahkatohme tytororo. Moro ke Ritonõpo ẽpataka mokyro rypyry korokapõko oturukety mana. Ikorokãko Ritonõpo mana.
32 Sero Ritonõpo nyripohpyry ahno a toekurãkase ropa ahtao tyrohsẽke popyra ehxĩpo ipihpyry poko, yrome tytineruke pyra exiryke emero onepekahsaromepyra mana.

Tapyi tymauhtase ahtao

33 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze tomo a, Arão maro
34 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a tapyi tymauhtase ahtao. Sero tyripotoh tokarose eya xine omipona toto ehtohme Kanaã pona toeporehkase toto ahtao, Ritonõpo nekarory eya xine, toto esaryme.

Mame imauhtahpyry tonehpose ahtao Ritonõpo a ahno tapyĩ taka
35 oturukety a ytõko tapyi esẽ mana oturuse: “Imauhtahpyry tonese ya ytapyĩ poko,” ekarõko mana.
36 Osemazuhme tapyi mõkomory emero toupõko oturukety mana ytopyra ro tahtao moro tapyi enese; onoupyra ahtao emero tapyi tao exiketõ nuriame ekarõko matose. Imeĩpo ytõko oturukety mana tapyi taka
37 moro imauhtahpyry enese. Tapyi apuru tõ poko imauhtahpyry ezuezumã sã te, kamiraramã sã ahtao roropa, tapyi apuru poko ahtao,
38 tũtãko oturukety tapyi tae, tapyi apurupõko mana 7me ẽmepyry pona.
39 Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao ytõko ropa mana tapyi enese ropa. Tonese ahtao eya moro zumo tãtahpahse ahtao apuru poko,
40 topu tõkehko, ipoko imauhtahpyry ahtao, toupõko mana ematohme mya pata poe osa nuriame ehtoh pona.
41 Tapyi apuru mikamikapõko mana. Mame moro imimikahpyry arotoko pata poe osa nuriame ehtoh pona.
42 Imeĩpo topu tõ kasenato rĩko matose moro esahpyry pona. Mame tapyi apuru tõ apuhnõko ropa matose.
43 Moromeĩpo morohne emero tyrise ahtao oya xine imauhtahpyry enery ropa ahtao moro tapyi tao,
44 moro enẽko oturukety mana. Moro imauhtahpyry tõ zumohxo tãtahpahse ahtao apuru tõ poko, imauhtahpyry popyra exiketyme mana. Moro tapyi nuriame toehse mana.
45 Moro tapyi ikararahtoko topu te, wewe te, apuhtopõpyry emero arotohme ipahtohme jarãnaka pata poe osa nuriame ehtoh pona.
46 Moro tapyi taka, tomõse ahno ahtao, moro 7me ẽmepyry ae tapuruse ahtao, nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.

47 Moro tao tãtaxikase ahno ahtao, tõtuhse roropa moro tao ahtao, tupõ kurikãko mokyro mana nuriame toehse exiryke.
48 Yrome tooehse ropa oturukety ahtao tapyi enese tapuhse ropa ahtao, mame imauhtahpyry onenepyra ahtao apuru tõ poko: “Kure rokẽ mana, nuriame pyra,” ãko mana, imauhtahpyry tonahse exiryke ipunaka.
49 Mame moro tapyi kurãkatohme asakoro torõ tõ apoĩko oturukety mana, wewe apupari maro te, kaneru hpoty kamiraramano te, hissopo amoriry maro.
50 Mame toiro torõ etapãko mana oripo epoe tuna ke pehme tuna enatyry ae anymyhpyry.
51 Mame zakorõ torõ apoĩko mana wewe apupari maro, kaneru hpoty kamiraramã maro, hissopo maro ehxikatohme torõ osemazuhmã mununu ke, imeĩpo moro tuna kurã ke, pitiko ke sapararahmãko tapyi pona, 7me.
52 Moro riryke tapyi kurãkãko mana torõ mununu ke, tuna kurã maro, torõ isene ro exikety maro, wewe apupari maro, hissopo maro, kaneru hpoty maro kamirarame exikety.
53 Mame pata poe torõ arõko mana isene exikety aropotohme ona pona. Moro riryke tapyi kurãkapõko oturukety mana, kure rokẽ moro tapyi exĩko mana.
54-56 Morohne Ritonõpo nyripohpyryme mã kehko: tyrohsẽ popyra nae ahtao ipihpyry poko te, zupuhpyry poko roropa; tyaose ahtao, zuzu tõ nae ahtao, ẽxipuhturu nae ahtao ipihpyry poko; imapiuhtahpyry upo poko ahtao te, tapyi poko ahtao roropa.
57 Ãmorepatohkõme mã morohne nuriame exiketyme ahtao te, kure rokẽ ahtao roropa nuriame pyra. Morohne Ritonõpo nyripohpyryme mana morohne toehse ahtao.

15

Inyripohpyry nuriame ahno ehtoh poko

1 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, tõturuse Moeze tomo a Arão maro ynara tyripotohme
2 Izyraeu tomo a:
Kunu tũtaryhtao ahno aĩ ae, nuriame mana,
3 moro kunu tũtakehpyra ahtao, totypohse ahtao roropa. Moro kunu pokoino mokyro nuriame mana.
4 Emero nyhtoh pona tãtaxikase ynororo ahtao, emero epehtoh pona typorohse mokyro ahtao moro nuriame exĩko mana.
5 Mame mokyro nyhtoh tapose ahtao ahno a te,
6 typorohse ahtao roropa mokyro porohtopõpyry pona, tupõ kurikãko mana te, epỹko roropa mana; mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
7 Mokyro kunu tũtakehpyra exikety tapose ahtao imepyny a, tupõ kurikãko mana te, epỹko roropa mana; mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
8 Mokyro kunu tũtakehpyra exikety ituh tykase ahtao ahno nuriame pyra exikety pona, tupõ kurikãko mokyro mana, epỹko roropa mana; mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
9 Mame mokyro tukunuke exikety tõtyrise ahtao sera pona, epehtoh pona roropa, moro nuriame exĩko mana.
10 Mame moro tapose ahtao ahno a epona typorohse moro pona ahtao, nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona. Moro tarose ahtao imepyny a, epona typorohse tukunuke exikety ahtao, tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana; mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
11 Mame ahno tapose ahtao mokyro a kunu tũtakehpyra exikety a tomary onukurikara ahtao, mokyro tapose aexihpyry tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana; mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
12 Oripo tapose ahtao mokyro a, orino risemy, moro itohkatoko; wewe risẽme ahtao ikurikako tuna ke.
13 Mame mokyro toekurãkase ropa ahtao, 7me ẽmepyry eraximãko mana tukurãkapotohme ropa, nuriame pyra ehtohme. Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana tuna anymyhpyry ke tuna enatyry ae; morarame kure exĩko ropa mana, nuriame pyra.
14 Mame ẽmepyry 8mã po asakoro utukuimo apoĩko mana, arypyra ahtao asakoro urutukue arõko mana Tapyi Kurã omõtoh taka, mame moroto Ritonõpo ẽpataka torõ tõ ekarõko mana oturukety a.
15 Toiro torõ etapãko oturukety mana inekaroryme iirypyry korokapotohme, zakorõ etapãko mana jahkatohme tytororo. Moro ke, Ritonõpo ẽpataka, mokyro kurãkapõko mana, kure rokẽ exĩko mana nuriame pyra.

16 Mame orutua wino jeipyry tutũtase ahtao, epỹko mokyro mana, mame nuriame exĩko
mana xixi omõtoh pona.
17 Upo ahtao, okyno pihpyry risẽme ahtao roropa, epona jeipyry pitahtykase ahtao, moro
tukurikasẽme exĩko mana, mame nuriame exĩko ro mana xixi omõtoh pona.
18 Orutua maro nohpo osenao toehse toto ahtao, epỹko mã toto, asakoro ro, mame
nuriame exĩko mã toto xixi omõtoh pona.

Nohpo nuriame ehtoh poko

19 Munume nohpo ahtao nuno po, 7me ẽmepyry aropõko mana nuriame toehtoh poko.
Mokyro tapose ahtao imepyny a moro sã ynororo ahtao nuriame exĩko mana xixi omõtoh
pona.
20 Emero nyhtoh pona tãtaxikase mokyro munume exikety ahtao, emero epehtoh pona
typorohse ynororo ahtao morohne nuriame exĩko.
21-23 Moro nyhtoh tapose ahtao ahno a, moro epehtoh roropa tapose ahtao ahno a epona
typorohse mokyro munume exikety ahtao, tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana;
mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
24 Mame orutua nohpo poko toehse ahtao munume ynororo ahtao nuriame exĩko mana
7me ẽmepyry pona; emero nyhtoh pona tãtaxikase ynororo ahtao, moro nyhtoh nuriame
exĩko mana.
25 Nohpo munuru mynyhpãpyra ahtao, munuimohpe ynororo ahtao okynahxo, nuriame
exĩko mana munume toehtoh samo nuno po.
26 Emero nyhtoh pona tohrame toehse ynororo ahtao, emero epehtoh pona typorohse
ynororo ahtao munume ahtao, morohne nuriame exĩko mana.
27 Mame ahno a moro nyhtoh tapose ahtao, morohne epehtoh tonõ tapose ahtao roropa
eya epona typorohse nohpo munume exikety ahtao, nuriame exĩko mana, tupõ kurikãko
mana, epỹko roropa mana; mame nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona.
28 Tumũkehse ahtao, 7me ẽmepyry eraximãko mana, kure ehtohme ropa, nuriame pyra.
29 Mame 8me ẽmepyry taropose ahtao asakoro utukuimo apoĩko mana, utukuimo pyra
ahtao asakoro urutukue arõko mana Tapyi Kurã omõtoh taka ekarotohme oturukety a.
30 Toiro torõ etapãko oturukety mana tynekaroryme iirypyry korokapotohme, zakorõ
etapãko mana jahkatohme tytororo. Moro ke, Ritonõpo ẽpataka mokyro kurãkapõko mana,
mame kure nohpo exĩko ropa mana nuriame pyra.
31 Morohne Ritonõpo nyripohpyry tõ Izyraeu tõ akorehmatohme, toto kurãkatohme
nuriame toto ehtoh winoino, aorikyrykõino. Nuriame toehtohkõ tarose ahtao eya xine
Ritonõpo Tapyĩ taka Izyraeu tõ rãnao totapasẽme toh exiry.
32 Morohne Ritonõpo nyripohpyry tõ orutua komo a nuriame toehse ahtao kunu
tũtakehpyra ahtao jaĩkõ ae te, jeipyry tutũtase ahtao te,
33 nohpo tõ roropa munume ahtao nuno po; orutua kõ roropa nohpo poko toehse ahtao
munume ahtao.

16

Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatopo

1 Moromeĩpo, Arão mũkuru tõ asakoro toorihse ahtao, ixtaratu zahkaryhtao eya xine
tynekaroryme Ritonõpo a repe, yrome Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra, tõturuse ropa
Ritonõpo Moeze a.
2 Ynara tykase:
— Orui Arão zuruko omõpyra ehtohme emero rokẽ xixi ahtao, Osa Kurã Kuhse taka,
kamisa moinakoxi Tapyi Kurã tao. Moro taka aomomyryhtao orihnõko mana, moroto
joseneporyke akuru ao Jomiry ẽ apuru epoe. Moroto mã ahno rypyry tykorokase mã
kehko.
3 Ynara ahtao rokẽ Osa Kurã Kuhse taka omõnõko Arão mana, pui mũkuru totapase
ahtao eya tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme te, kaneru roropa totapase ahtao eya
tynekaroryme jahkatohme tytororo.
4 Omõtohme Osa Kurã Kuhse taka Arão epỹko mana, mame oturukety zupõ amurũko
mana, mauru panono risemy exiketomo emero, upo zopinono, upo jaraono, zamareary,
zupuhpyry pona kamisa mauru panono risemy.
5 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a ynara tyripotohme Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatoh
poko: asakoro poti tõ enehnõko Izyraeu tõ mana Arão a tynekarorykõme tyyrypyrykõ
korokapotohme, toiro kaneru maro jahkatohme tytororo.
6 Pui mũkuru apoĩko Arão mana jahkatohme tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme.
Moro ke iirypyry tõ tykorokasẽme exĩko, jekyry tõ rypyry tõ roropa.

7 Mame poti tõ asakoro arõko mana Tapyi Kurã omõtoh taka. Moroto, Ritonõpo Tosẽkõ ẽpataka,
8 imenekatoh emãko mana poti menekatohme, toiro etapatohme tynekaroryme Ritonõpo a, zakorõ aropotohme ona pona, Azazeume tosehkemy.
9 Mokyro poti, Ritonõpo eky etapãko Arão mana ahno nekaroryme iirypyry tõ korokapotohme.
10 Zakorõ poti tosehke Azazeume ekarõko mase isene ro Ritonõpo a. Imeĩpo taroposẽme exĩko mana ona pona ahno rypyry korokapotohme Ritonõpo a.
11 Mame pui mũkuru apoĩko Arão mana tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme, moro ke iirypyry tykorokasẽme exĩko mana, jekyry tõ rypyry tõ roropa tykorokasẽme exĩko mana. Mame mokyro pui totapase ahtao eya
12 ikarã eny apoĩko Arão mana, ikarã ke pehme tanỹse apoto apõ poe, mame ixtaratu typoxine exikety maro, asakoro tomary ao pehme, omõnõko mana Osa Kurã Kuhsẽ taka.
13 Moroto, Ritonõpo ẽpataka, moro ixtaratu rĩko mana apoto pona, orexĩto akurũ sã Ritonõpo Omiry ẽ apuru apurutohme, moro apuru osenepyra ehtohme. Moro ke orihpyra Arão exĩko mana.
14 Pui mũkuru mununu zokonaka apoĩko mana, mame tomahxikyry ke munu pitiko ke isapararahmãko mana Ritonõpo Omiry ẽ apuru pokona xixi tũtatoh wino; mame munu pitiko ke isapararahmãko mana 7me Ritonõpo Omiry ẽ ẽpataka.
15 Moromeĩpo poti etapãko Arão mana ahno tõ rypyry korokapotohme Ritonõpo a. Munu arõko mana Osa Kurã taka. Munu pitiko ke isapararahmãko mana Ritonõpo Omiry ẽ apuru pokona te, moro kaxo ẽpataka roropa tynyrihpyry saaro pui mũkuru mununu ke.
16 Moro ke Osa Kurã Kuhse kurãkãko Arão mana. Ahno rypyry tõ, popyra toto ehtoh te, zae pyra Izyraeu tõ ehtopõpyry emero korokapõko mana. Mame moro rĩko roropa mana Tapyi Kurã kurãkatohme roropa, ahno rãnao exikety, nuriame exiketõ rãnao.
17 Osa Kurã Kuhse tao Arão ahtao moro kurãkary poko, imehnõ omõpyra exĩko mã toto Tapyi taka. Mame tyyrypyry tykorokapose Arão a ahtao jekyry tõ rypyry roropa te, ahno rypyry roropa emero,
18 tũtãko mana Tapyi Kurã tae. Apoto apõ pona ytõko mana Tapyi ẽpataka. Moroto apoto apõ kurãkãko roropa mana. Pui mũkuru mununu zokonaka apoĩko mana, poti mununu zokonaka maro tyritohme apoto apõ potyry pokona, asakoropane.
19 Tomahxikyry ke munu pitiko ke isapararahmãko mana 7me apoto apõ pona. Moro ke ikurãkãko mana. Izyraeu tõ nuriame ehtoh emero korokapõko mana. Mame tapiakase moro apoto apõ exĩko mana Ritonõpo nyripohpyry poko rokẽ ehtohme.
20 Mame tõtyhkase Arão ahtao Osa Kurã Kuhse kurãkary poko te, Tapyi Kurã kurãkary poko te, apoto apõ kurãkary poko roropa, poti isene ro exikety apoĩko mana aropotohme Azazeume ona pona,
21 tomary rĩko mana okyno zupuhpyry pona, Izyraeu tõ rypyry esehtõko mana, emero Izyraeu tõ zae pyra ehtopõpyry roropa. Moro ke tyyrypyrykõ rĩko mana poti zupuhpyry pona. Mame mokyro poti aropõko mana ona pona. Toiro ahno menekãko mana mokyro arotohme,
22 mame imyhpokãko mokyro mana ona tonorẽ po. Morarame poti ytõko mana ahno esaka pyra, tymaro ahno rypyry arõko mana.
23 Mame Tapyi Kurã taka omõnõko ropa Arão mana tupõ outohme ropa oturukety zupony. Moro upo tamuruse eya ytotohme Osa Kurã Kuhse taka. Moroto moro upo nomõko mana.
24 Moroto, Tapyi Kurã tao, epỹko mana. Mame tupõ amuruxĩpo tũtãko ropa mana okyno enehtohme tynekaroryme Ritonõpo a jahkatohme tytororo, ahno nekarory roropa zahkatohme tytororo. Moro ke iirypyry tykorokasẽme exĩko mana, ahno rypyry roropa emero.
25 Apoto apõ po okyno kasery zahkãko mana ahno nekarohpyry tyyrypyrykõ korokapotohme.
26 Mame mokyro poti arohpono ona pona tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana toehtohme ropa pata pona.
27 Mame tõtyhkase ahtao okyno tõ zahkary poko ahno rypyry korokapotohme te, Osa Kurã Kuhse kurãkary poko roropa, pui mũkuru mununu ke poti mununu maro, mokaro okyno tõ ekepyry asakoro tarosẽme exĩko mya oesarykõ poe jarãnaka. Moroto ipihpyry te, ipũ te, zuahxiririny, zuhtoto maro tyahkasẽme exĩko.
28 Mame mokyro morohne zahkahpono tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana toehtohto ropa pata pona.

Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatoh poko
(Rewitiku 23.26-32)

29 Sero Ritonõpo nyripohpyry omipona ehtoko jũme:

— Ẽmepyry 10me ehtoh po, nuno 7me ehtoh po, Izyraeu tõ emero, imehnõ maro emero aosesarityã Izyraeu tõ maro otuhpyra kohmãnõko mã toto, erohpyra roropa kohmãnõko mã toto ipunaka,

30 ynara exiryke: sero ẽmepyry ae okyno tõ totapasẽme exĩko, tyahkasẽme exĩko ahno rypyry korokapotohme Ritonõpo a. Moro ke kure exĩko matose, nuriame pyra Ritonõpo Oesẽkõ ẽpataka.

31 Sero ẽmepyry atãkyematohme exikehpyra exĩko mana jũme, morara exiryke amarokõ emero otuhpyra matose, erohpyra roropa kohmãnõko matose moro ae.

32 Oturukety imehxo exikety typopase exikety tumy myakãme upo amurũko mana oturukety zupõ ke mauru panõ risemy;

33 mame morohne emero tyrĩko mana Osa Kurã Kuhse kurãkatohme, Tapyi Kurã maro, apoto apony te, oturuketõ maro, ahno maro porehme.

34 Sero Ritonõpo nyripohpyry omipona exĩko matose, jũme. Emero jeimamyry ae atãkyematoh rĩko matose; mame morohne rĩko matose ahno emero rypyry korokapotohme.

Mame moro emero tyrise eya xine Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

17

Ritonõpo nyripohpyry okyno tõ etapary poko

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a,

2 ynara tyripotohme Arão a, imũkuru tõ maro, Izyraeu tõ maro emero:

3 Okyno etaparyhtao oya xine, pui te, kaneru te, poti roropa, pata po, moe jarãnaka pata poe roropa

4 mokyro onenehpyra awahtao xine Tapyi Kurã omõtoh taka imununu ekarotohme Ritonõpo Oesẽkomo a, taroposẽme exĩko mase Izyraeu tõ poe iirypyryme oexiryke, ahno etapatopõpyry sã oya.

5 Naeroro Izyraeu tomo, oekykõ onetapara ehtoko moe ona po. Enehtoko toto oturukety a Tapyi Kurã ẽpataka. Moroto rokẽ oekykõ etapãko matose onekaroryme Ritonõpo a, osepeme ehtohme.

6 Munu kuãnõko oturukety mana apoto apõ pona Tapyi Kurã ẽpataka. Moroto roropa okyno kasery zahkãko mana. Onekarorykõ zahkaryhtao typoxine exĩko Ritonõpo a mana.

7 Taroino jũme Izyraeu tõ morohne rĩko mã toto. Tynekarorykõ onekaropyra ropa mã toto joroko tomo a ona po; ynara exiryke moro riryhtao eya xine Ritonõpo omiry omipona pyra exĩko mã toto.

8 Tynekarorykõ enehnõko Izyraeu tõ mana emero porehme Tapyi Kurã omõtoh taka rokene. Morararo imehnõ roropa Izyraeu tõ maro exiketomo, tokykõ enehnõko mã toto Ritonõpo a tynekarorykõme jahkatohme tytororo, emero tynekarorykõ roropa

9 Tapyi Kurã omõtoh taka rokene, imepỹ esaka pyra. Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra exikety taroposẽme exĩko mana ipoetory tõ poe.

Munu onenahpyra ehtoko

10 Munu enapyryhtao Izyraeume exikety a te, imepyny a roropa Izyraeu tõ maro exikety a, mokyro wãnohnõko Ritonõpo mana, typoetory tõ poe mokyro aropõko mana.

11 Isene exiketõ emero isene ehtoh munu ao mana. Morara exiryke moro tyripose Ritonõpo a: okyno tõ, ahno nekaroryme ahtao imununu tukuãsẽme exĩko apoto apõ pona, ahno rypyry korokapotohme. Ynara exiryke: munu, isene ehtoh, ahno rypyry korokãko mana.

12 Morara exiryke moro poko turuse Ritonõpo a: Izyraeu tõ emero imehnõ roropa Izyraeu tõ maro exiketõ roropa, munu onenahpyra aehtohkõme.

13 Urakanase oytorykohtao, Izyraeu tomo, imehnõ roropa, okyno tuose ahtao oya torõ roropa, tõsẽme, imununu kuãnõko matose nono pona, imeĩpo nono ke moro munu ẽputohmatoko.

14 Isene ehtoh mã munu ao mana. Morara exiryke Izyraeu tõ tyripose Ritonõpo a: onokyro tõ emero munu onenahpyra tyripose eya, imununu isene exiryke. Munu tonahse ahtao ahno a taroposẽme exĩko mana Izyraeu tõ poe.

15 Tõsẽ onyryhtao Izyraeume exikety a, imehnomo a roropa Izyraeu tõ maro exiketyme ahtao, mokyro tamoreme toorihse ahtao te, tosekase ahtao roropa onokyro tomo a, tupõ kurikãko mokyro mana, epỹko roropa mana. Mame nuriame exĩko ro mana xixi omõtoh pona. Imeĩpo kure rokẽ exĩko ropa mana, nuriame pyra.

16 Yrome tupõ onukurikara mokyro ahtao, epypyra roropa mokyro ahtao, tuãnohsẽme exĩko mana.

18

Ritonõpo nyripohpyry erẽnatoh poko

1 Tõturuse Ritonõpo Moeze a
2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:
— Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
3 Ejitu põkõ nyriry sã onyripyra ehtoko, mokaro maro mexiatose. Kanaã nonory pona aarotorỹko ase, yrome Kanaã põkõ nyriry sã onyripyra ehtoko. Mokaro nyripohpyry tõ omipona pyra ehtoko.
4 Morara exiryke jomihpyry omipona ehtoko. Ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
5 Jomihpyry omipona awahtao xine, ynyripohpyry oya xine omipona roropa awahtao xine, isene exĩko matose. Ywy ase Ritonõpo.
6 Ynara tyripõko ase oya xine: Nohpo poko pyra ehtoko oekyryme ynororo ahtao.
7 Asa maro osenao pyra ehtoko; omy hxirõko mana moro sã tyriryhtao oya, asa hxirõko roropa mase.
8 Imepỹ ke typye omy ahtao, mokyro maro pyra exiko, ipoko pyra exiko.
9 Ooryxiry poko pyra exiko: omy ẽxiryme ahtao asa maro te, omy ẽxiryme rokẽ ahtao; tuãtase ynororo ahtao atapyĩ tao, imepỹ tapyĩ tao roropa.
10 Apary poko pyra exiko oehxiroryino.
11 Ooryxiryme roropa omy pyty ẽxiry mana omy maro. Mokyro poko pyra ehtoko.
12 Omy oryxiry poko pyra ehtoko omy ekyryme exiryke.
13 Asa akorõ poko pyra ehtoko, ipaxiry poko pyra ehtoko roropa asa ekyryme exiryke.
14 Omy akorõ pyty poko pyra ehtoko, omy rui pyty poko pyra roropa ehtoko, eohpyryme exiryke oya.
15 Omũkuru pyty poko pyra ehtoko apary ẽme exiryke.
16 Ãkorõ pyty poko pyra ehtoko, orui pyty poko pyra ehtoko roropa, ãkorõ ehxiroryino, orui ehxiroryino roropa.
17 Nohpo maro toehse awahtao, ẽxiry poko pyra ehtoko, ipary poko pyra ehtoko roropa. Otarame oekyryme mã toto. Toto poko pyra ehtoko, popyra oexiryino.
18 Opyty akorõ anapoipyra ehtoko opytyme, ipaxiry anapoipyra ehtoko opytyme, orihpyra ro opyty ahtao, toto oxiehno exiryino.
19 Nohpo maro osenao pyra ehtoko munume ahtao.
20 Imepỹ pyty poko pyra ehtoko, iirypyryme oexiryino, nuriame.
21 Opoenõ onekaropyra ehtoko tyahkasẽme onekaroryme imehnõ neponãmary tomo a Moroke eahmaryme. Moro poko toehse awahtao xine Ritonõpo Oesẽkõ Esety kurã, nuriame tyrĩko matose.
22 Imepỹ orutua maro osenao pyra ehtoko; moro se pyra Ritonõpo mana ipunaka.
23 Ahno osehpyra ehtoko onokyro maro, okyno maro roropa; popyra moro exiryke ipunaka, nuriame oexirykõino.
24 Ynara tykase Ritonõpo Izyraeu tomo a:
— Morohne poko pyra ehtoko ipunaka. Moro popyra ehtoh riryhtao oya xine nuriame exĩko matose, mokaro nuriame aexihpyry samo, mokaro taroposẽme ya moro nono poe, ynekaroryme oya xine.
25 Mokaro ahno tõ rypyry pokoino moro nono nuriame toehse. Morara exiryke moro nono wãnohtoh enehpõko ase, epõkõ taroposẽme exĩko mã toto.
26 Yrome amarokõ emero, Izyraeu tomo, imehnõ roropa amaro xine exiketomo, jomihpyry omipona ehtoko. Ynyripohpyry roropa oya xine omipona ehtoko. Mokaro popyra ehtoh poko pyra ehtoko ipunaka.
27 Morohne popyra ehtoh poko toehse moro nono põkomo, morara exiryke moro nono nuriame toehse.
28 Zae awahtao xine, jomihpyry omipona, ononorykõ poe amarokõ anaropopyra exĩko, mokaro nuriame aexityã aropotopõpyry samo, osemazuhme sero nono po aexityamo.
29 Morohne iirypyrykõ tyrise ahtao oya xine, mokyro tyyrypyry poko exikety tuãnohsẽme exĩko, taroposẽme exĩko mana Izyraeu tõ wino.
30 Morara exiryke jomihpyry omipona ehtoko, popyra ehtoh poko pyra oehtohkõme, mokaro osemazuhme sero nono po aexityã sã pyra. Nuriame pyra ehtoko. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

19

Ritonõpo nyripohpyry tõ Izyraeu tomo a

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a
2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:
— Zae rokẽ ehtoko, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, zae rokẽ jexiryke.
3 Kure rokẽ asakõ tyritoko, omykõ roropa kure rokẽ tyritoko. Kure oserematoh tyritoko jeahmatohme. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
4 — Ritõ panõ oneahmara ehtoko, oneponãmarykõ onyripyra ehtoko metau risẽme. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
5 — Okyno tõ etaparyhtao oya xine onekaroryme, osepeme ehtohme, ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko, zae oehtohkõme yneneryme.
6 Mokyro pũ õnõko matose moro ẽmepyry ae ro, mokyro etapatopõpyry ae ro te, yrokokoro roropa mokyro pũ õnõko matose nae ro ahtao. Yrome akoĩpyry nae ro ahtao oseruao ẽmepyry po, jahkatoko rokene,
7 nuriame toehse exiryke. Tõse oya ahtao ẽmepyry oseruaõ ae popyra mana, onekaroryme ya ahtao roropa popyra mana.
8 Moro tõsẽ ahtao onyhpono tuãnohsẽme exĩko mana. Ynyripohpyry kurã tymyakãmase exiryke eya nuriame ehtohme. Naeroro mokyro taroposẽme exĩko mana Izyraeu tõ poe.
9 — Tykyrysã toehse ahtao, tiriiku tõkehko tapoise ahtao oya xine otupikõ po moro onysahkara ehtoko tupito ehpikuroko. Ytopyra ropa ehtoko otyro akoĩpyry apoise.
10 Ytopyra ropa ehtoko uwa zoko esary pona uwa epery akoĩpyry anỹse tynomose ahtao apitoryme, ytopyra ropa ehtoko uwa epery apoise toepukase ahtao roropa nono pona. Morohne inomotoko tymõkomokãkara napyryme ehtohme, imehnõ nonory põkõ napyryme roropa. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
11 — Ematonara ehtoko, ajohpe pyra ehtoko, imehnõ onenekunohpyra ehtoko.
12 Õmirykõ onetapopyra ehtoko jesety maro ajohpe awahtao xine, moro ke jesety rĩko matose nuriame. Ywy ase Ritonõpo.
13 — Imehnomo a oepehmarykohtao onymotyẽkara ehtoko, onematonanohpyra ehtoko. Erohkety toerohse ahtao opoetoryme, aerohtamitu ekaroko eya jũme rokene. “Kokoro oepehmãko ase,” kara ehtoko epehpyry nae awahtao.
14 Popyra ehtoh onenehpopyra ehtoko otato pyra exikety pona, osetapapotoh onyripyra ehtoko tonurãkara esema tao. Jomiry omipona ehtoko. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
15 — Zae rokẽ ehtoko imehnõ apiakaryhtao oya xine; tymõkomokãkara akorehmary se rokẽ pyra ehtoko, tamuximehxo exiketõ zuno pyra ehtoko. Zae rokẽ imehnõ apiakatoko, emero porehme.
16 Ajohpe ehtoh anahpahpyra ehtoko ahno rãnao. Imehnõ onyhxiropyra ehtoko ajohpe ehtoh ke, aorihmaporyino. Ywy ase Ritonõpo.
17 — Okurohtao imepỹ Izyraeume exikety zehno pyra exiko, yrome axĩ ke ekurãkako ropa. Ajohpe pyra oturuko imaro iirypyryme oexiryino mokyro pokoino.
18 Emỹpopyra ehtoko, imepỹ zehno pyra ehtoko, yrome imehnõ pyno ehtoko osepyno oehtoh samo. Ywy ase Ritonõpo.
19 — Ynyripohpyry tõ oya xine omipona ehtoko. Okyno tõ onumũkuapopyra ehtoko tyorono a. Otyro puhturu otoxie anarykara ehtoko otupikõ po. Kamisa tyorõ risẽ otoxie upo anamurupyra ehtoko.
20 — Nohpo poko toehse orutua ahtao imepỹ namotome mokyro nohpo ahtao, tymenekase ynororo imepỹ pytyme repe, yrome onepekahpyra ro mana, onymyhpokara roropa ynororo, morara ahtao tuãnohsẽme exĩko mã toto asakoro ro, yrome toto onetapara exĩko imykyhpyry sã mokyro nohpo exiryke, imepỹ namotome.
21 Moro toehse ahtao tyyrypyry korokapotohme, okyno enehnõko orutua mana tynekaroryme Ritonõpo a, kaneru enehnõko mana Tapyi Kurã omõtoh taka.
22 Moroto, Ritonõpo ẽpataka kaneru etapãko oturukety mana inekaroryme Ritonõpo a, iirypyhpyry korokapotohme. Mame mokyro rypyry korokãko ropa Ritonõpo mana.
23 — Tomõse awahtao xine Kanaã pona, moroto ehse, epery zoko tõ arykaryhtao oya xine, moro epery onenahpyra ehtoko oseruao jeimamyry pona; nuriame oya xine mana.
24 Mame jeimamyry asakoropane toehse ahtao moro epery emero kure ya mana; enehtoko ya, Oesẽkomo a, onekarorykõme jeahmatohme.
25 Jeimamyry omame ahtao moro epery enahnõko matose. Morarame itamurumehxo eperytãko moro wewe tomo. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
26 — Tõsẽ onõpyra ehtoko munu maro ahtao. Pyaxime ehtoh onukuhpyra ehtoko, joroko tõ poko pyra ehtoko imeĩpo ehtoh waro oehtohkõme.

27 Oũsetykõ onysahkara ehtoko apanarykõ myhtokoxi exikety, oetypotykõ onysahkara ehtoko roropa.
28 Ahno hnamoryhtao opihpyry onysahkara ehtoko, õkokõ onyryhmara ehtoko, imerohpyry roropa onyripyra ehtoko õkokõ poko. Ywy ase Ritonõpo.
29 — Oẽxirykõ onekaropyra ehtoko imehnomo a tineru apoitohme. Morohne riry popyra mana ipunaka, moro riryhtao oya xine imehnõ neponãmary poko exĩko matose, iirypyrymehxo exĩko roropa matose.
30 Kure rokẽ oserematoh tyritoko, Ritonõpo eahmatohme oya xine moro ae, tomeseke ehtoko kure rokẽ jeahmatohme oya xine. Ywy ase Ritonõpo.
31 — Ytopyra ehtoko aorihtyã zuzenu maro oturuketomo a ãkorehmapotohme, joroko tõ poe imeĩpo ehtoh waro exiketomo a roropa. Moro iirypyryme mana, ipokoino nuriame exĩko matose. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
32 — Owõtoko xikihme tamuhpomãkõ ẽpataka, kure rokẽ tyritoko toto roropa; kure rokẽ kyritoko roropa, Oesẽkomo. Ywy ase Ritonõpo.
33 — Imehnõ nonory poe aehtyã onyryhmara ehtoko, ononorykõ pona toehse ahtao amaro xine ehtohme.
34 Kure rokẽ tyritoko toto Izyraeu tõ ritohme sã oya xine; imehnõ nonory poe aehtyã pyno ehtoko, katonõme oehtopõpyrykõ sã mã toto Ejitu po. Naeroro katonõ pyno ehtoko osepyno oehtohkõ samo. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
35 — Imehnõ onenekunohpyra ehtoko. Ematonara ehtoko ajohpe ehtoh kuhtoh ke, mosa kuhtoh ke, omoxinety kuhtoh ke, rituru kuhtoh ke, enara.
36 Omoxinety kuhtoh zae exikety rokẽ poko ehtoko, zae rokẽ mõkomo kuhtohme ekamoryhtao, epekatyryhtao, enara. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Kuenepyatose Ejitu poe.
37 — Jomihpyry omipona ehtoko, ynyripohpyry tõ oya xine. Ywy ase Ritonõpo.

20

Iirypyrymãkõ wãnohtoh poko

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a
2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:
— Tumũkuru ekaroryhtao Izyraeu a, imehnomo a roropa, ritõ panõ Moroke poetoryme ehtohme, mokyro totapasẽme exĩko mana topu ke ahno tomo a.
3 Mokyro zehno exĩko ase, aorihmapõko ase tumũkuru tokarose eya exiryke Moroke eahmatohme. Moro ke Ytapyĩ Kurã nuriame tyripose eya, moroto jesaryme, jesety kurã nuriame tyrise roropa eya.
4 Mame mokyro onyhxiropyra ahno ahtao typoenõ ekaroryhtao Moroke a, mokyro onetapara roropa toto ahtao
5 ywy roro mokyro wãnohnõko ase, itapyĩ taõkõ maro. Mokaro aropõko ase ypoetory tõ winoino, imaro emero isã tyneponãmarykõ Moroke eahmananomo.
6 — Ahno ytoryhtao aorihtyã zuzenu kohmananomo a takorehmapotohme, mokaro a roropa joroko poko exiketomo a imeĩpo ehtoh waro ehtohme, mokyro wãnohnõko ase iirypyry pokoino, aropõko ase ypoetory tõ tae.
7 Osekarotoko ya zae ehtoh poko rokẽ oehtohkõme, ywy, Ritonõpo Oesẽkõme jexiryke.
8 Jomiry omipona ehtoko, ynyripohpyry oya xine. Ywy ase Ritonõpo, ãpiakanekõme imehnõ wino, ymaro rokẽ oehtohkõme.
9 — Tumy pona popyra ehtoh enehporyhtao, tyse pona moro riryhtao roropa ahno a, mokyro totapasẽme exĩko iirypyry epehpyryme iirypyryme toehse exiryke, tumykõ pona popyra ehtoh enehporyke eya mokyro wãnohnõko ase.
10 — Imepỹ pyty poko toehse orutua ahtao totapasẽme exĩko mana, nohpo roropa totapasẽme exĩko mana.
11 Tumy pyty poko toehse orutua ahtao, popyra tumy rĩko mã ynororo. Naeroro totapasẽme exĩko mana, nohpo roropa totapasẽme exĩko, zae pyra toehse toto exiryke.
12 Tumũkuru pyty poko toehse orutua ahtao, mokaro asakoro ro totapasẽme exĩko iirypyrykõ epehpyryme, zae pyra toehse toto exiryke.
13 Orutua imepỹ orutua poko toehse ahtao, mokaro asakoro ro totapasẽme exĩko mana, nuriame ehtoh poko toehse toto exiryke. Tyyrypyrykõ epehmãko mã toto, toorikyrykõ ke.
14 Orutua typytase ahtao nohpo maro, jeny maro roropa, moro popyra mana ipunaka. Mokaro oseruao tyahkasẽme exĩko mã toto, isene ro toto ahtao; moro popyra ehtoh enahnõko mana ypoetory tõ rãnao.
15 Okyno maro orutua tõsehse ahtao, mokaro asakoro ro totapasẽme exĩko mana.
16 Nohpo tohse ahtao okyno a, mokaro asakoro ro totapasẽme exĩko mana, morohne epehpyryme.

17 — Orutua typytase ahtao toryxiry maro, tumy ẽxiryme ahtao te, tyse ẽxiryme ahtao, mokaro asakoro ro taroposẽme exĩko mã toto ypoetory tõ winoino. Ehxirotoh moro toryxiry tapoise exiryke orutua a, moro poko tuãnohsẽme exĩko mã toto.
18 Orutua nohpo poko toehse ahtao munume ahtao, mokaro asakoro ro taroposẽme exĩko mana ypoetory toh tae. Nuriame toehse toto exiryke ynyripohpyry omipona pyra toehse toexirykõke.
19 Orutua nohpo poko toehse ahtao, aohpyryme ahtao, mokaro asakoro ro tuãnohsẽme exĩko mã toto oxiekyryme toto exiryke.
20 Orutua tohpyry poko toehse ahtao, inio hxirõko mana. Mokaro asakoro ro tuãnohsẽme exĩko mã toto; typoenoke pyra exĩko mã toto.
21 Ahno a takorõ pyty apoiryhtao typytyme, turui pyty apoiryhtao eya typytyme, inio hxirõko mana. Zae pyra mana, tumũkue pyra orihnõko mã toto.
22 — Jomihpyry omipona ehtoko, ynyripohpyry oya xine roropa omipona ehtoko, moro nono ynekarohpyry oya xine aaropopyra xine ehtohme.
23 Imehnõ ahno ehtoh onypoenohpyra ehtoko. Mokaro aropõko ase moro nono poe õmomyrykohtao osesaritohme. Typenekehse ywy mokaro poko, popyra ehtoh poko toto exiryke.
24 Yrome jomiry etapoase: moro nono ekarõko ase oya xine oesarykõme kurano, otyro zamaro exikety. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo; imehnõ ahno tõ wino kuapiakatose.
25 Morara exiryke okyno tõ apiakatoko, torõ tõ roropa kure exiketõ wino nuriame exiketomo. Ywy ro rokẽ okyno tõ menekãko ase, torõ tõ roropa, nono poro ytoketõ maro, nuriame exiketomo te, nuriame pyra exiketõ roropa. Ynara tyripõko ase oya xine: nuriame exiketõ onõpyra ehtoko, nuriame pyra oehtohkõme.
26 Zae ehtoh poko rokẽ ehtoko zae rokẽ jexiryke, Oesẽkõme. Kuapiakatose imehnõ ahno tõ winoino ypoetoryme rokẽ oehtohkõme.
27 — Aorihtyã zuzenu maro oturuketyme ahno ahtao, orutuame ahtao, nohpome ahtao roropa, joroko tõ poko tahtao roropa imeĩpo ehtoh waro toehtohme, totapasẽme exĩko mã toto topu ke. Zae pyra toehse toto exiryke tuãnohsẽme exĩko mana, aorikyry ke topehmasẽme exĩko mana.

21

Ritonõpo nyripohpyry oturuketomo a

1 Mame Ritonõpo tõturuse Moeze a ynara tyripotohme oturuketomo a, Arão mũkuru tomo a, ipakomotyamo a roropa:
— Nuriame pyra ehtoko oekyry toorihse ahtao. Ekepyry anapopyra ehtoko zonemyry poko oekyryme ahtao ro.
2 Yrome ameke pyra oekyryme ahtao, asame ahtao, omyme ahtao, omũkurume, oẽxiryme ahtao te, ãkorõme, oruime ahtao te,
3 ooryxiryme tynioke pyra, atapyĩ tao exiketyme ahtao, apoĩko mase.
4 Yrome tynioke ooryxiry toorihse ahtao ekepyry anapopyra exiko, nuriame pyra ehtoko ipoko.
5 — Tũsety onysahkara oturuketõ mana, osetypokara te, typihpyry onysahkara roropa tyekyry hnamoryhtao.
6 Zae ehtoh poko anamonohpyra mã toto, nuriame pyra toehtohkõme, Ritonõpo nyripohpyry omipona. Okyno tõ enehnõko mã toto etapatohme jahkatohme, tynekaroryme Ritonõpo a. Moro mã tonahsẽme sã Ritonõpo a mana. Naeroro nuriame pyra tahtao xine rokẽ, ytõko mã toto Ritonõpo ẽpataka.
7 Tapiakase mã toto imehnõ wino Ritonõpo ẽpataka ytotohme erohse. Morara exiryke pytara mã toto imeimehnõ poko aexihpyry maro te, turumekase ropa aexihpyry maro te, orutua poko exipitopyra exikety maro rokẽ pytãko mana.
8 Tonahsẽ enehnõko oturukety mana tynekaroryme Ritonõpo a. Naeroro zae rokẽ exiketyme, nuriame pyra oturukety ekarõko ahno mana. Ywy ase Ritonõpo. Zae rokẽ ase nuriame pyra, ypoetory tõ Izyraeu tõ tymenekase ya zae rokẽ toto ehtohme roropa, nuriame pyra.
9 — Imeimehnõ poko toehse oturukety ẽxiry ahtao, tumy hxirõko mana; tuãnohsẽme exĩko mana, tyahkasẽme exĩko aorihtohme apoto ke.
10 — Oturukety imehxo exiketyme tymenekase, zupuhpyry typopase ahtao azeite kurã ke, Ritonõpo kyryry ke, oturukety zupõ tamuruse roropa ahtao eya; morara exiryke tũsety onekurinakehpyra mã ynororo, tupõ onyxihkara roropa mana aorihtyã hnamoryhtao.
11 Aorihtyã ekepyry anapopyra mana, tumyme ahtao ro, tyseme ahtao roropa, nuriame toexiryino. Nuriame toehse ynororo ahtao

12 aomomyryhtao Ritonõpo Tapyĩ Kurã taka, nuriame moro rĩko mana. Ywy ase Ritonõpo.
13 Oturukety imehxo exikety pytãko mana imehnõ maro exipitopỹ maro rokene;
14 pytỹpo maro pytara mana, imepỹ nurumekahpyry maro pytara roropa te, imeimehnõ poko exikety maro pytara mana, mokarohne anapoipyra mana typytyme. Orutua poko exipitopyra exikety maro rokẽ pytãko mana, Izyraeume exiketyme mokyro ahtao,
15 kure rokẽ ipoenõ, ipakomotyã roropa ehtohme nuriame pyra. Ywy ase Ritonõpo, ya mokyro tapiakase oturuketyme ehtohme.
16 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
17 — Oturuko Arão a, apakomotyã kurãkõ ahtao rokẽ tonahsẽ enehnõko mã toto tynekaroryme ya. Jũme moro ynyripohpyry omipona ehtoko.
18 Orutua kõ kure rokẽ exiketõ omõnõko mã toto tynekarory maro jẽpataka: tonurãkara omõpyra mana, ahmitahpyryme exikety te, ẽmyhpopyra exikety te, zoko poko tynyrohke exikety te,
19 emahpopyra exikety te, jaxiry aehtahkahpyry ahmitahpyry te,
20 tupue exikety te, kae pyra zuãtahpyry exikety te, tyrohsẽ hpe exikety enuru ao te, tyrohsẽ hpe exikety ipihpyry poko te, emukahpyry, enara.
21 Orutua kõ emero oturukety Arão pakõme ahtao, jaxiry miramirame exiketyme ahtao tonahsẽ onenehpyra mana tynekaroryme ya; emero nuriame exiketõ ahtao tynekarory onekaropyra mã toto ya, jotyme.
22 Moro tonahsẽ enahnõko mokyro mana, ahno nekarohpyry ya, inekarohpyry kurãme ahtao te, inekarohpyry kure kuhse ahtao roropa.
23 Yrome oehpyra mana Osa Kurã Kuhse kamisã pũtokoxi te, oehpyra roropa mana apoto apõ pũtokoxi, kure pyra exiketyme exiryke, morohne ykyryry asakoro nuriame kamexiporyino. Ywy ase Ritonõpo. Morohne tapiakase ya nuriame pyra ehtohme.
24 Moro emero tokarose Moeze a, Arão tomo a, imũkuru tõ maro, Izyraeu tõ maro emero.

22

Ahno nekarotyã tapiakase kurãme ehtohme

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a
2 ynara tyripotohme Arão tomo a imũkuru tõ maro:
— Tomeseke ehtoko kure rokẽ ahno nekarotyã ritohme oya xine, ya tokarose exiryke, jesety nuriame onyripyra oehtohkõme. Ywy ase Ritonõpo.
3 Apakomotyã nuriame ahtao ahno nekarory kurã etaparyhtao tynekaroryme ya, jũme oturuketyme pyra exĩko mokyro mana. Sero ynyripohpyry oya xine jũme aomipona exikehpyra exĩko matose. Ywy ase Ritonõpo.
4 — Arão pakomotyã tyrohsẽ hpe popyra ahtao ipihpyry poko te, kunu tũtaryhtao jaĩ ae otuhpyra mana ahno nekarotyã poko ya. Toekurãkase ropa ahtao rokẽ, nuriame pyra toehse ahtao moroto otuhnõko ropa mana. Nuriame exĩko oturukety mana nuriame exikety tapose ahtao eya, ahno ekepyry aporyke eya. Nuriame exĩko mana jeipyry tutũtase ahtao jaĩ ae te,
5 onokyro nuriame exikety tapose ahtao eya, ahno nuriame exikety tapose ahtao eya, enara.
6 Nuriame exĩko mana xixi omõtoh pona, mame toepyse ahtao rokẽ ahno nekarotyã kurã po otuhnõko mana.
7 Mame xixi tomõse ahtao nuriame pyra exĩko mana, otuhnõko mana ahno nekarotyã kurã po, morohne mokyro zohme exiryke.
8 Tamoreme toorihse okyno ahtao ipũ onõpyra mana, tosekase ahtao onokyro tomo a ipũ onõpyra mana. Mokyro pũ tõse ahtao eya nuriame exĩko mana. Ywy ase Ritonõpo Jumãme Exikety.
9 — Oturuketõ emero ynyripohpyry omipona exĩko mã toto; moro omipona pyra toehse toto ahtao iirypyryme exĩko mã toto, aorikyry ke tuãnohsẽme exĩko mã toto. Ywy ase Ritonõpo, tapiakase toto ya nuriame pyra toto ehtohme.
10 — Oturuketõ rokẽ jekyry tõ maro otuhnõko mã toto ahno nekarotyã kurã po. Katonomo te, itapyĩ tao nyhketomo, oturuketõ poetory tõ roropa otuhpyra mã toto, ahno nekarotyã kurã po.
11 Yrome inamotokõ topekahse ahtao eya te, tonuruse exiketõ roropa itapyĩ tao otuhnõko mã toto ahno nekarotyã kurã po.
12 Oturukety ẽxiry niotaryhtao orutua maro, oturukety kara, otuhpyra exĩko mana ahno nekarotyã kurã po.
13 Pytỹpome toehse ahtao, turumekase ynororo ahtao inio a, tumũkue pyra ynororo ahtao, tooehse ropa ahtao tumy tapyĩ taka ropa moroto ehse poetome toehtopõpyry samo,

otuhnõko mana ahno nekarotyã kurã po. Oturuketõ rokẽ jekyry tõ maro otuhnõko mã toto ahno nekarotyã kurã po.

14 — Imepỹ oturukety ekyryme pyra ahtao, tuaro pyra ahtao, ahno nekarotyã kurã tõse ahtao eya, moro epehmãko mana oturukety a tõsẽ epehpyry maro me exikety maro.

15 Oturuketõ tomeseke sã exĩko mã toto ahno nekarotyã kurã poko, tokarose exiryke Ritonõpo a, nuriame exipyra ehtohme.

16 Ahno nekarotyã Ritonõpo a onõpopyra mã toto imehnomo a, oturuketõ ekyryme pyra exiketomo a. Tõse ahtao mokaro a zae pyra exĩko mã toto, tuãnohsẽme exĩko mã toto. Ywy ase Ritonõpo, ahno nekarotyã rĩko ase kurãme.

Inyripohpyry okyno tõ poko tokarosẽme

17 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a,

18 ynara tyripotohme Arão a, imũkuru tõ maro, Izyraeu tõ maro emero:

Okyno enepyryhtao Izyraeu tomo a, imehnomo a roropa tynekaroryme Ritonõpo a jahkatohme tytororo te, tõmihpyry zae ehtohme te, tamoreme tynekarory ekarory se tahtao,

19 okyno orutua kure exikety rokẽ kure mana. Pui ahtao te, kaneru te, poti roropa kure mã toto

20 tynyrohke pyra exiketyme ahtao. Okyno kure rokẽ exikety tonehse ahtao Ritonõpo zamaro mana.

21 Okyno tonehse ahtao tynekaroryme osepeme ehtohme te, tõmihpyry omipona ehtohme te, tamoreme ekarory se tahtao, okyno atapuropyra exiketyme ahtao rokẽ kure mana. Pui mũkurume ahtao te, kaneru te, poti roropa, atapuropyra exiketyme ahtao rokẽ kure mana.

22 Okyno tonurẽkara onenehpyra ehtoko onekarorykõme Ritonõpo a te, ãtakamatyã onenehpyra ehtoko, tynyrohke exikety, zuzu hpe te, oxi hpe ahtao, imepỹ tyrohsẽ ipihpyry poko ahtao roropa, mokarohne onenehpyra ehtoko onekaroryme Ritonõpo zohme.

23 Amoreme xine okyno ekarory se awahtao xine onekarorykõme, pui mũkuru te, kaneru tynyrohke ro exikety kure ro mã repe. Yrome õmihpyry zae ehtoh epehpyryme mokyro onekaropyra ehtoko.

24 Okyno onenehpyra ehtoko onekarorykõme Ritonõpo a emuru nuriame ahtao, tapurose ahtao, touse ahtao, tysahkase ahtao. Morohne zae pyra onekarorykõme mana Ritonõpo a Izyraeu tõ nonory po.

25 Mokaro sã exiketõ ekarory se imehnõ nonory põkõ ahtao tynekarorykõme Ritonõpo a, anapoipyra ehtoko. Nuriamãkõ se pyra Ritonõpo mana.

26 Ynara tykase roropa Ritonõpo Moeze a:

27 — Okyno tonuruse ahtao, pui te, kaneru te, poti roropa, ah tyse maro nexĩ toto 7me ẽmepyry pona. Moromeĩpo mokyro enepyry se awahtao enehnõko mase onekaroryme Ritonõpo zohme.

28 Toiro ẽmepyry ae pui onetapara ehtoko ipoenõ maro onekaroryme Ritonõpo a te, kaneru ipoenõ maro te, poti ipoenõ maro, enara.

29 Okyno etaparyhtao oya xine onekarorykõme “Kure mase” katohme ya, Ritonõpo Oesẽkomo a, ynyripohpyry omipona ehtoko moro poko zae oehtohkõme, yzamaro onekarorykõme ehtohme.

30 Onekarohpyry pũ õnõko matose toiro ẽmepyry ae, emero, akoĩpyry pyra ehtohme yrokororo. Ywy ase Ritonõpo.

31 — Ynyripohpyry tõ omipona ehtoko. Ywy ase Ritonõpo.

32 Popyra ehtoh poko pyra ehtoko nuriame jesety kurã onyripyra ehtohme, Izyraeu tõ emero kure jehtoh ekarotohme! Ywy ase Ritonõpo. Tapiakase matose ya ypoetoryme oehtohkõme.

33 Kuenepyatose Ejitu poe Oesẽkõme jehtohme. Ywy ase Ritonõpo.

23

Atãkyematoh tonõ Ritonõpo eahmatohme

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a

2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a atãkyematoh tonõ ritoh poko Ritonõpo eahmatohme:

Oserematoh poko

3 Erohnõko matose 6me ẽmepyry ae, yrome ẽmepyry 7mã po oserematohme mana Ritonõpo omi poe. Moro ae erohpyra ehtoko. Oserematohme mana Ritonõpo poko oehtohkõme emero oesarykõ po.

Oseahmatoh Paxikoa, Wyi Iporutatoh maro pyra
(Exutu 12.1-20; Numeru 28.16-25; Teuteronomiu 16.1-8)

4 Ynara atãkyematoh rĩko matose Ritonõpo eahmatohme, oseahmatoh ẽmepyry toehse ahtao.

5 Oseahmatoh tapyi tõ Epozakuroko Ritonõpo nenyokyhpyry ytotopõpyry poko, Ritonõpo Oesẽkõ eahmapitõko matose ikohmamyry ae ro ẽmepyry 14mã po, nuno apitorymã po.

6 Yrokokoro ẽmepyry 15mã po moro nuno poro Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra tyripitõko matose, Ritonõpo Oesẽkõ eahmaryme. 7me ẽmepyry ae moro oseahmatoh poko pão ohnõko matose iporutatoh maro pyra exikety.

7 Moro ẽmepyry apitorymã po moro oseahmatoh poko erohpyra exĩko matose emero porehme, oximõnõko matose emero porehme Ritonõpo eahmatohme.

8 7me ẽmepyry ae anapyrykõ enehtoko onekarorykõme Ritonõpo a. Mame ẽmepyry 7mã po oximõtoko ropa Ritonõpo eahmatohme. Moro ẽmepyry ae erohpyra exĩko matose emero porehme.

Oseahmatoh Tỹkyryry Apoitoh poko

9 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a,

10 Izyraeu tõ zurutohme:

— Tomõse awahtao xine moro nono pona, ynekarory pona oya xine, tiriiku apoipitoryhtao oya xine, anapoihpyry osemazuhme toiro tymõse aroko oturukety a.

11 Oserematoh mykapo moro tymõse tiriiku enehnõko oturukety mana Ritonõpo ẽpataka Ritonõpo zamaro oehtohkõme.

12 Moro ẽmepyry ae ro okyno enehnõko matose onekarorykõme Ritonõpo a jahkatohme tytororo, toiro kaneru mũkuru maro toiro jeimamyry exikety, kurã rokene.

13 Mokyro maro tiriiku apohpyry enehnõko matose 2 kirume otoxie azeite maro. Moro tyahkase ahtao typoxine exĩko Ritonõpo a mana. Enehtoko roropa eukuru onekarorykõme toiro rituru uwa eukuru jehnahpyry.

14 Tiriiku onenahpyra ehtoko, exipyra ro ahtao te, tupuruse ahtao te, pãome tyrise ahtao, onekaropyra ro awahtao xine onekarorykõme Ritonõpo a. Sero ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko emero oesarykõ po, amarokomo opoenõkomo, apakomotyã roropa, jũme.

Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko 50me ẽmehtoh po
(Numeru 28.26-31; Teuteronomiu 16.9-12)

15 — Mame moro tiriiku apitorymã tonehse oya xine ahtao onekarorykõme Ritonõpo a, 7me semana aropotoko.

16 Moromeĩpo yrokokoro, 50me ẽmepyry taropose ahtao tiriiku apitorymã tokarose ahtao Ritonõpo a, imepỹ tykyrysã enehtoko onekarorykõme Ritonõpo a, anapoihpyrykõ poe.

17 Emero tapyi esẽ asakoro pão tõ enehnõko, tiriiku kurã risemy iporutatoh maro tyrihpyry. Toiro pão 2 kirume exiketyme exĩko mana. Moro pão tõ onekarorykõme exĩko mana Ritonõpo Oesẽkomo a.

18 Moro pão tõ maro 7me kaneru mũkuru tõ enehnõko matose, toiro jeimamyry nae exiketomo, kure rokẽ exiketomo, toiro pui mũkuru maro te, asakoro kaneru tõ maro. Mokarohne etapãko matose, jahkatohme tytororo onekarorykõme Ritonõpo a, moro tiriiku maro te, uwa eukuru jehnahpyry maro. Moro tonahsẽ zatyry typoxine exĩko Ritonõpo a mana.

19 Toiro poti etapako roropa jahkatohme, oorypyrykõ korokapotohme te, asakoro kaneru tõ maro, toiro jeimamyry nae exiketomo onekarorykõme osepeme ehtohme.

20 Mokaro kaneru asakoro etapãko oturukety mana jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a pão tõ maro tynekarory kurãme Ritonõpo a. Morohne ahno nekarohpyry kurã oturuketõ zohme exĩko mana.

21 Moro ẽmepyry ae erohpyra exĩko matose emero porehme, oximõnõko roropa matose Ritonõpo eahmatohme. Moro ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko emero oesarykõ po, amarokomo, opoenomo te, apakomotyã roropa, jũme.

22 — Tiriiku tõkehko tapoise ahtao oya xine otupikõ po moro onysahkara ehtoko tupito ehpikuroko, ytopyra ropa ehtoko otyro akoĩpyry apoise. Moro inomoko tymõkomokãkara napyryme, imehnõ nono poe aehtyã napyryme, enara. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

Oseahmatoh Jeimamyry Kasenato poko
(Numeru 29.1-6)

23 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a

24 ynara Izyraeu tõ zurutohme:

— Ẽmepyry apitorymã po, nuno 7mã po oserematohme mana atãkyematohme jeahmatoh poko, rue tõ etory poko; oximõtoko emero porehme Ritonõpo eahmatohme.

25 Moro ẽmepyry ae erohpyra ehtoko, tonahsẽ enehtoko onekarorykõme Ritonõpo Oesẽkomo a.

Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatoh poko
(Rewitiku 16.29-34)

26 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a:

27 — Ẽmepyry 10me aehtoh ae, nuno 7mã po, ahno rypyry korokatohme exĩko mana. Moro ẽmepyry ae otuhpyra ehtoko emero porehme te, tonahsẽ enehtoko jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo Oesẽkomo a.

28 Moro ẽmepyry ae erohpyra ehtoko, moro ae okyno totapasẽme exĩko jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo Oesẽkomo a, oorypyrykõ korokapotohme.

29 Moro Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatoh ae tonahsẽ enapyryhtao ahno a, mokyro taroposẽme exĩko mana Izyraeu tõ htae.

30 Moro ẽmepyry ae erohtoh poko toehse ahno ahtao, ywy roro mokyro enahkapõko ase.

31 Moro ẽmepyry ae erohpyra ehtoko; emero oesarykõ po, amarokomo, opoenomo te, apakomotyamo, jũme moro ynyripohpyry omipona exikehpyra ehtoko.

32 Xixi omõtoh poe ẽmepyry 9me aehtoh po xixi omõtoh pona ẽmepyry 10me aehtoh pona, oserematohme exĩko mana Ritonõpo omi poe, moro ẽmepyry ae otuhpyra matose emero porehme.

Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko
(Numeru 29.12—30.1)

33 Tõturuse Ritonõpo Moeze a

34 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:

Ẽmepyry 15me aehtoh po, nuno 7mã po Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko exĩko mana. Moro oseahmatoh ae Ritonõpo Imehxo Exikety eahmãko matose, 7me ẽmepyry aropõko matose moro poko.

35 Ẽmepyry osemazupu po oximõnõko matose Ritonõpo eahmatohme, erohpyra exĩko matose emero porehme.

36 Kokoro rokẽ tonahsẽ enehnõko matose jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo Oesẽkomo a, 7me ẽmepyry ae moro rĩko matose. Mame ẽmepyry 8me aehtoh po oximõnõko matose emero porehme Ritonõpo eahmatohme, tonahsẽ zahkatohme roropa onekarorykõme eya. Moro ẽmepyry ae Ritonõpo eahmary poko rokẽ exĩko matose oximõme, erohpyra matose emero porehme.

37 (Morohne oseahmatoh tonõ mã imoihmãkõ oximõtohme, Ritonõpo Tosẽkõ eahmatohme. Moro poko õseahmarykohtao tonahsẽ enehnõko matose jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo a, okyno tõ zahkatohme tytororo, tiriiku tõkehko, okyno tomo, uwa eukuru jehnahpyry onekarorykõme. Emero oseahmatoh tonõ tyrise eya xine ẽmepyry po, nuno po, Ritonõpo nyripohpyry omi poe.

38 Morohne maro oserematoh tonõ tapiakase Ritonõpo eahmatohme Tosẽkõme, Oseahmatoh tonõ tyritoko te, onekarorykõ enehtoko Ritonõpo a imehnõ nekarory tõ maro te, onekarorykõ õmihpyrykõ anamonohpyra oehtohkõme te, onekarorykõ amoreme xine ekarory se oehtohkõ roropa Ritonõpo a.)

39 Õkyryrykõ tapoikehse ahtao oseahmatoh rĩko matose Ritonõpo eahmatohme Oesẽkomo. Moro oseahmatoh exipitõko ẽmepyry 15me aehtoh poe, nuno 7mã po. Mame oseahmãko ẽmepyry 22me aehtoh pona. Ẽmepyry osemazuhmã po etyhpyrymã po roropa erohpyra exĩko matose.

40 Ẽmepyry osemazuhmã po epery apoĩko matose, wewe kurã epery, marariary tõkehko sahkãko roropa matose, wewe amoriry roropa tarỹke exiketomo. Mame 7me ẽmepyry ae oseahmãko matose, kure Ritonõpo riry poko, Oesẽkomo.

41 Jũme, emero jeimamyry ae, nuno 7mã po moro oseahmatoh rĩko matose 7me ẽmepyry ae.

42 Mame moro 7me ẽmepyry ae Izyraeu tõ emero exĩko tapyi tõ pisarara tao, moro wewe amoriry risẽ tao,

43 wenikehpyra toto ehtohme, ipoenomo te, ipakomotyã roropa jũme typoetory tõ tyripose Ritonõpo a tapyi tõ pisarara taka, Ejitu poe tarose toto ahtao eya. Ritonõpome mana, Oesẽkomo.

44 Moro sã Ritonõpo nyripohpyry tokarose Moeze a Izyraeu tomo a, oseahmatoh tonõ riry poko eya xine, Ritonõpo Imehxo eahmatohme, Tosẽkõme.

24

Ezuru apony
(Exutu 25.31-40; 27.20-21)

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a ynara tyripotohme
2 Izyraeu tomo a: Azeite kurã enehtoko ezuru ezehpyra ehtohme Tapyi Kurã tao.
3 Kokoro rokẽ kokonie pukuro nãparina tõ zukãko Arão mana ezuru apõ po, saereh kakehpyra ẽmehtohme moroto Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ ẽpataka, kamisa poe jarãnaka, Ritonõpo omiry ẽ etonie. Sero ynyripohpyry omipona ehtoko, amarokomo, opoenomo te, apakomotyã roropa jũme jomiry omipona exikehpyra oehtohkõme.
4 Moro nãparina tõ zuru kurãkãko Arão mana ezuru apõ uuru risẽ po, ezehpyra ehtohme Ritonõpo ẽpataka.

Pão ritopõpyry Ritonõpo ẽpataka
5 12me pão tõ tyriko, toiro ahtao asakoro kirume ehtohme, tiriiku kure apohpyry risemy,
6 tyritohme meza uuru risẽ pona Ritonõpo Oesẽkõ ẽpataka. Moro pão tõ tyriko asakoro atakenaka ehtohme, 6me toiro atakenaka ehtohme, 6me zakorõ atakenaka ehtohme.
7 Moro atakenaka exiketõ pona ixtaratu kurã tyriko enetupuhpotohme moro pão tõ emero tokarose Ritonõpo a tonahsẽme.
8 Emero oserematoh ae, jũme, pão tõ rĩko Oturukety imehxo exikety mana atakenaka, meza pona Ritonõpo ẽpataka. Moro pão tõ enetupuhpotohme mã kehko jũme osepeme Izyraeu tõ ehtoh poko Ritonõpo maro.
9 Naeroro jũme Arão tõ napyryme exĩko mana ipakomotyã maro. Moro pão kure kuhse mana tokarose exiryke Ritonõpo a tonahsẽme; morara exiryke moro pão ohnõko oturuketõ mana osa kurã tao.

Ahno rypyry tuãnohse
10 Mame orutua nexiase Ejitu põ mũkuru Izyraeu nohpory maro. Mokyro nohpo esety Seromiteme nexiase, Tipiri ẽxiry, Tã tõ ekyryme nexiase. Mame tupito po ahtao tãtatapoipitose ynororo Izyraeume exikety maro.
11 Atatapoiryhtao tomiase ynororo xihpyryme, Ritonõpo tosehtose eya popyra ehtoh enehpotohme. Mokyro tarose eya xine Moeze a,
12 ãpuruhpyry tao tynomose eya xine, Ritonõpo omiry etatohme otara tyko mokyro ritohme.
13 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
14 — Mokyro arotoko pata poe jarãnaka. Mame mokaro, aomiry etahpõkomo tomary rĩko mã toto mokyro zuhpokoxi, mame mokyro etapãko mã toto imoihmãkomo topu tõ ke.
15 Ynara kaxiko ahno a: "Popyra Ritonõpo Oesẽkõ tyripose mokyro a. Naeroro tyyrypyry epehmãko mana.
16 Taorihmaposẽme exĩko mana imoihmãkomo a topu tõ ke. Izyraeume exiketyme ahtao te, imepỹ nono põme ynororo ahtao otara kara; popyra Ritonõpo esety tyripose ahtao taorihmaposẽme exĩko mana.
17 — "Imepỹ etapahpono taorihmaposẽme exĩko mana.
18 Imepỹ eky totapase ahtao ahno a, esemy a imepỹ okyno ekarõko mokyro mana isã exiketyme ipunaka, mokyro eky myakãme.
19 Imepỹ tyyryhmase ahtao ahno a, isaaro mokyro ryhmãko roropa toh mana inyrihpyry sã ipunaka:
20 zehpo tytahkase eya ahtao, isaaro jehpyry tahkãko toh mana; enuru typosohkase ahtao, isaaro enukãko roropa mã toto; imepỹ zery tytahkase ahtao, isaaro jery tahkãko roropa toh mana; tapurose ahtao, apurõko roropa mã toto isaaro.
21 Okyno etaparyhtao imepỹ eky, mokyro esẽ epehmãko roropa toh mana ipanõ ke. Ahno etaparyhtao, totapasẽme exĩko mokyro mana.
22 Moro ynyripohpyry oxisã mã oya xine Izyraeume exiketomo a, imehnomo a roropa. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo."
23 Mame moro emero tokarose Moeze a Izyraeu tomo a. Mame mokyro popyra Ritonõpo esety popyra rihpono tarose mya pata poe. Moroto totapase ynororo eya xine topu tõ ke. Moro ke emero tyrise eya xine Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

25

Jeimamyry 7mano
(Teuteronomiu 15.1-11)

1 Mame tõturuse Ritonõpo Moeze a ypy Xinai po
2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:

Toeporehkase awahtao xine ynekarory pona ononorykõme, 7me, 7me jeimamyry taropose ahtao, jomi poe otupikõ anarykara ehtoko.
3 6me jeimamyry ae otupikõ arykãko matose, uwa zoko amoriry tõ sahkãko matose te, anarykahpyrykõ epery apoĩko matose.
4 Yrome jeimamyry 7mã po ononorykõ oserematohme exĩko mana, Ritonõpo imehxo Ehtoh enetupuhtohme. Moro jeimamyry ae otupikõ anarykara exĩko matose, uwa amoriry onysahkara exĩko matose, enara.
5 Tamoreme tiriiku toperytase ahtao, moro epery anapoipyra ehtoko, uwa amoriry tõ onysahkara ehtoko, uwa epery anapoipyra roropa ehtoko. Jeimamyry oserematohme exĩko mana ipunaka, nono oserematohme.
6 Otupikõ anarykara ahtao ro moro jeimamyry ae, tonahsẽme exĩko mana anapyrykõme, anamotokõ napyryme, topehke erohketõ napyryme imehnõ nonory poe aehtyã napyryme te,
7 okyno tõ napyryme te, onokyro tõkehko napyryme ona po, enara. Tykyrysã emero ahtatyã tonahsẽme exĩko mana.

Jeimamyry Emyhpokatoh ropa poko

8 7me 7mãkõ jeimamyry kuhnõko matose, atapona 49me jeimamyry ehtohme.
9 Mame ẽmepyry 10me ehtoh po, nuno 7mã po, Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatohme mana, ahno aropoko rue etotohme ononory poro porehme.
10 Moro jeimamyry 49me jeimamyry mykapo, jeimamyry aosanumatyã myhpokatohme exĩko ropa mana Ritonõpo omi poe. Moro ae imoihmãkõ zurũko matose: emero porehme sero nono põkõ tymyhpokasẽme ropa exĩko mã toto. Moro jeimamyry ae emero ahno, ekamotyã imehnõ namotome aehtyã oehnõko ropa mã toto imyhpokatyã ropa tyekyry tomo a ropa; nono roropa ekarohpyry ahtao, esẽ apitorymã apoĩko ropa mana.
11 Moro jeimamyry ae otupikõ anarykara matose, tiriiku anapoipyra matose tamoreme tahtase ahtao, uwa amoriry onysahkara exĩko matose, uwa epery anapoipyra roropa matose.
12 Moro Jeimamyry Emyhpokatoh ropa mana, tapiakase jeimamyry kurãme Ritonõpo nyripohpyry ae, moro ae otuhnõko matose moroto, tamoreme ahtatyã enahnõko matose.
13 Moro Jeimamyry Emyhpokatoh ae tupito tõ ekamotyã apoĩko ropa esẽ osemazuhme aexihpyry ropa mana.
14 Nono epekatyryhtao oya, ekamoryhtao roropa oya, imehnõ onymotyẽkara ehtoko typynehxo epehmapory poko.
15-16 Epehpyry menekãko matose jeimamyry kukuruhtao Jeimamyry Emyhpokatoh ropa poe; ynara exiryke nono nymyry onepekahpyra matose, jeimamyry ae tykyrysã apoĩko rokẽ matose. Naeroro epekahne a epehpyry enyhtõko matose jeimamyry tõ kuhnõko Jeimamyry Emyhpokatoh ropa poe; ekamone roropa jeimamyry kuhnõko mana otãto ise ro Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona. Tuhkehxo jeimamyry ise ro ahtao epehpyry typynehxo exĩko mana, tuhke pyra ise ro ahtao typyne hkopyra nono epehpyry exĩko mana.
17 Imehnõ onymotyẽkara ehtoko typynehxo epehmapory poko; Ritonõpo Oesẽkõ omipona ehtoko. Ywy ase Ritonõpo.

Jeimamyry 7mano

18 Ritonõpo omihpyry omipona ehtoko, inyripohpyry tõ roropa oya xine omipona ehtoko towomase oehtohkõme moro nono po.
19 Tykyrysã ahtãko mana, anapyrykõ apoĩko matose, opune xine exĩko mana, mame towomaneke exĩko matose, emero porehme.
20 Yrome otarame ahno ynara ekaropõko: Otãto tonahsẽ exĩko nae jeimamyry 7mã po otyro anarykara emero ahtao, apoitoh po pyra ahtao roropa?
21 Ezuhtoh ynara mana: jeimamyry 6mã po kure rokẽ nono rĩko Ritonõpo mana, itamurumehxo ahtãko mana, mame õkyryrykõ apoĩko matose oseruao jeimamyry pune ehtohme.
22 Mame otupikõ tarykase ahtao oya xine jeimamyry 8mã po tonahsẽ enahnõko ro matose anapoihpyrykõ jeimamyry 6mã po, anapyrykõ ipune exĩko mana apoitoh jeimamyry 9mã pona.

Ritonõpo nyripohpyry nono esẽme ehtoh poko

23 Nono esẽme Ritonõpo mana; naeroro nono topekahse ahtao ahno a jũme pyra moro nono esẽme exĩko mokyro mana. Esẽme nymyry Ritonõpo mana, katonõme rokẽ sytatose eya, axĩtao rokẽ osesarĩko sytatose inonory po.
24 Nono tokamose ahtao, esemỹpyry apitorymã osemazuhme epekahnõko mana, epekatyry se tahtao rokene.

25 Izyraeume exikety tytineruke pyra toehse ahtao, tynonory zokonaka ekamory se toehse tahtao, jekyry ameke pyra exikety moro nono epekatyry se tahtao, epekahnõko mana.
26 Yrome tyekye pyra ahno ahtao inonory epekahtohme, otarame imeĩpo tytineruke exĩko ropa mã ynororo, mame moro nono tynekarohpyry epekatyry se exĩko ropa mana.
27 Moro nono epehmãko mana, jeimamyry tõ kuhnõko: otãto tykyrysã apoitoh exĩko nah imepỹ Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona? Mame moro epehmaryke tynonorỹpyry esẽme exĩko ropa mana.
28 Yrome itinerũ ipune pyra ahtao moro nono epekahtohme, moro nono exĩko ro epekatyhpõ maro imepỹ Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona. Mame moro Jeimamyry Emyhpokatoh ropa ae moro nono apoĩko ropa esemỹpyry apitorymã mana.
29 Tapyi tokamose ahtao ahno a pata apuruhpyryme exikety po, tytapyinỹpyry epekatyry se ropa tahtao toiro jeimamyry anaropopyra ro ahtao epekahnõko ropa esemỹpyry mana.
30 Yrome toiro jeimamyry taropose ahtao, tytapyinỹpyry onepekahpyra ropa ahtao, jũme moro tapyi epekatyhpõ tapyĩme exĩko mana ipoenõ maro, ipakomotyã maro. Mame Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao moro tapyi anapoipyra ropa esemỹpyry apitoryme aexihpyry mana.
31 Yrome tapyi pata po ahtao, apuru pyra pata ahtao, nono sã rokẽ exĩko mana. Esemỹpyry apitorymã tytapyinỹpyry epekatyry se ropa ahtao epekahnõko ropa mana. Mame Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao esemỹpyry apitorymã moro tapyi esẽme exĩko ropa mana.
32 Jũme tytapyinỹpyrykõ epekahnõko rewita tõ mana typatarykõ po ise tahtao xine.
33 Yrome tytapyĩ tokamose ahtao rewita a, typatary po, mame moro tapyi onepekahpyra ropa ahtao eya, Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao moro tapyi ikyryryme exĩko ropa mana; ynara exiryke, tapyi tõ rewita tõ patary tõ po jũme rewita tõ kyryryme exĩko mana Izyraeu tõ nonory po.
34 Yrome ona te, tupito tõ roropa rewita tõ patary zomye onekamosaromepyra matose; rewita tõ kyryryme morohne exikehpyra mã kehko, jũme.

Inyripohpyry tymõkomokãkara poko

35 Izyraeume exikety tymõkomoke pyra toehse ahtao, aetuarimaryhtao mokyro akorehmatoko. Ipyno ehtoko imehnõ nono poe aepyhpyry samo, isene ro aehtohme amaro xine.
36 Axĩtao rokẽ tineru ekaroryhtao eya, moro motye onepehmapopyra ehtoko eya. Ritonõpo nyripohpyry omipona ehtoko, isene ro mokyro ehtohme amaro xine.
37 Axĩtao rokẽ tineru tokarose oya xine ahtao eya moro motye onepehmapopyra ehtoko eya, tonahsẽ ekamoryhtao eya, epehpyry onymotyẽkara ehtoko tuhke tineru apoitohme.
38 Moro Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyryme mana kyya xine. Ejitu poe kuenepyatose sero nono ekarotohme kyya xine Kanaã po, Kuesẽkõme aehtohme roropa.

Ritonõpo nyripohpyry namoto tõ poko

39 Izyraeume exikety tymõkomoke pyra toehse ahtao ipunaka, mame tõsekarory se toehse ahtao oya anamotome tineru apoitohme, mokyro onyrohmanohpopyra ehtoko namotome.
40 Topehke erohketyme rokẽ mokyro tyritoko, katonõme sã mokyro tyritoko. Erohnõko amaro xine mana Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona.
41 Mame moro jeimamyry toehse ahtao typoenõ maro ytõko ropa mana tyekyry tomo a, tytamurukõ nonory pona ropa.
42 Tosẽkõ Ritonõpo namotome rokẽ Izyraeu tõ mana, tonehse toto eya Ejitu poe; imehnõ namotome toto onekamopyra ehtoko.
43 Naeroro toto onyrohmanohpopyra ehtoko, Ritonõpo nyripohpyry omipona ehtoko.
44 Namoto tõ epekatyry se awahtao xine imehnõ nonory põkõ epekahtoko.
45 Imehnõ nonory põkõ poenõ, amaro xine aexityã epekatyry se awahtao xine, mokaro epekahtoko anamotokõme toto ehtohme.
46 Mokaro esẽkõ ise tahtao toto nomõko mana tumũkuru tõ namotome, jũme mokaro maro toto ehtohme toorikyrykõ ponãmero. Yrome Izyraeume exikety imepỹ Izyraeume exikety anamotome onyripyra ehtoko, onyryhmara roropa ehtoko.
47 Otarame imepỹ nonory poe aepyhpyry itamurume tytineruke exĩko mana. Mame otarame Izyraeume exikety tymõkomoke pyra toehse ahtao tõsekarory se exĩko mana mokyro namotome, jekyry namotome roropa.
48 Moro toehse ahtao tõsekarose Izyraeume exikety ahtao tymyhpokary se ropa ynororo ahtao osepekahnõko ropa mana. Irui te, otarame zakorony,

49 jũ akorony te, irui roropa, jekyryme ahtao mokyro epekahnõko mana. Tineru tapoise
ahtao eya ro, ipune ahtao tymyhpokatoh epehmãko mana tosẽke pyra toytotohme ropa.
50 Oturũko mana tosẽ maro atae toto ehtohme epehpyry poko. Ikuhnõko mã toto otãto
jeimamyry nae tõsekarotopõpyry poe Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona. Mame ikuhnõko
mã toto erohkety epehpyry poko aerohtamitume.
51 Tuhke jeimamyry ise ro ahtao Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona isã zokonaka
ekarõko ropa mana moro tineru apoihpyry poe.
52 Yrome tuhke pyra jeimamyry ise ro ahtao pitikohxo epehmãko mana.
53 Mokyro esemy mokyro rĩko mana erohkety samo jeimamyry ae topehmase ahtao
typoetoryme aerohtohme. Mokyro onyryhmara esẽ monehtane kamexipotoko eya.
54 Moro sã onymyhpokara mokyro toehse ahtao, Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse
ahtao tymyhpokasẽme exĩko mokyro mana ipoenõ maro.
55 Ynara exiryke Izyraeu tõ Ritonõpo namotome mã toto tonehse exiryke eya Ejitu poe.
Ynororo rokẽ Ritonõpome mana, toto Esẽme mana.

26

Kure ehtoh poko Aomiry omipona ahtao
(Teuteronomiu 7.12-24; 28.1-14)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Izyraeu tomo a:
— Ritõ panõ, oneponãmarykõ onyripyra ehtoko ipunaka, ahno panono te, xikihme
exikety eahmatohme te, topu risẽ imehnõ panõ axikahpyry eahmatohme. Mokaro oneah-
mara ehtoko; ywy Ritonõpo Oesẽkõme ase.
2 Kure rokẽ oserematoh tyritoko jeahmatohme, jesary roropa kure tyritoko moroto
toahmase jexiryke oya xine. Ywy ase Ritonõpo.
3 — Jomihpyry omipona awahtao xine, ynyripohpyry tõ roropa, emero riryhtao oya xine
jomipona,
4 konopo enehpõko ase konopo oehtoh po toehse ahtao. Anarykarykõ kure ahtãko mana,
itamurume tykyrysã exĩko mana, wewe tõ roropa eperytãko mã kehko.
5 Tonahsã apoiryhtao oya xine itamurume exĩko mana, tiriiku tõkehko apoĩko ro matose
uwa epery apoitoh po toehse ahtao, mame uwa apoĩko ro matose tupito po arykatoh toehse
ahtao. Anapyrykõ opune xine exĩko mana tuesapare emero oehtohkõme, towomasẽme
exĩko roropa matose ononorykõ po.
6 — Osepeme ehtoh ekarõko ase oya xine torẽtyke pyra oehtohkõme ononorykõ po.
Enaromyra nyhnõko matose emero porehme, onokyro tõ, osekatõ kõ pyra tyripõko ase,
etonatoh enahkapõko ase roropa.
7 Oepekõkara poremãkãko matose, toto enahkãko matose;
8 amarokõ omame ahtao 100me oepetõkara poremãkãko matose, 100me awahtao xine 10
miumãkõ poremãkãko matose. Toto etapãko matose emero porehme.
9 Kure ehtoh enehpõko ase oya xine, opoenõkõ tuhke ekarõko ase oya xine. Jomiry
etapotopõpyry oya xine tyrĩko ase oya xine.
10 Õkyryrykõ apoiryhtao oya xine itamurumehxo apoĩko matose, tiriiku pakato pahnõko
matose osa nae ehtohme apoisenã kurãkatohme.
11 Osesarĩko ase arãnao xine, Ytapyĩ Kurã tao, jũme orumekara xine exĩko ase.
12 Amaro xine exikehpyra exĩko ase; ypoetoryme exĩko matose, Oesẽkõme exĩko ase.
13 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Kuenepyatose Ejitu poe, Ejitu tõ namotome pyra
oehtohkõme. Amarokõ tymyhpokase ya imehnõ namotome pyra oehtohkõme, xikihme
oytotohkõme, oupuhpyrykõ kae rokẽ ehtohme.

Omipona pyra exiketõ wãnohtopo
(Teuteronomiu 28.15-68)

14 — Yrome ynyripotyã oya xine omipona pyra awahtao xine,
15 jomihpyry rumekaryhtao oya xine, ynyripohpyry se pyra awahtao xine, ynetapoh-
pyry oya xine omipona pyra awahtao xine,
16 awãnohtorỹko ase. Popyra ehtoh enehpõko ase oya xine, tyrohsemy, oxirohtopo,
tonure pyra ehtopo, jamihme pyra zoko ehtoh roropa. Toiparo rokẽ tupito tõ arykãko
matose, anapyrykõ enahnõko oepekõkara mana.
17 Ãkorekehkatorỹko ase, oporemãkapotorỹko ase oepekõkara a. Typoetoryme oritorỹko mã
toto, epãko matose oekahmara xine imehnõ ahtao ro.
18 — Morarame morohne toehse ahtao jomiry omipona pyra ro awahtao xine,
yrome oorypyrykõ poko ro awahtao xine, awãnohtopõpyrykõ motye 7me enehpõko ase
awãnohtohkõme.

19 Ajamitunurukõ enahkapõko ase, ipoko epyrypãko mexiatose; konopo onenehpopyra exĩko ase, mame nono tũpore exĩko mana kurimene samo.
20 Toiparo rokẽ erohnõko matose otupikõ poko etaehnõko; anarykahpyrykõ eperytara exĩko mã kehko, wewe tõ roropa eperytara ekurehnõko mã kehko.
21 — Mame morohne toehse ahtao oorypyrykõ poko ro awahtao xine, jurumekaryhtao ro, ynyripohpyry tõ omipona pyra roropa awahtao xine awãnohtohkõ popyrahxo 7me enehpõko ase.
22 Onokyro tõkehko enehpõko ase arãnaka xine, zehno exiketomo opoenõ esekatohme, oeky tõ enahkãko mã toto, ahno esekãko roropa tuhke, ytoytoketõ pyra exĩko mana osema ae.
23 — Mame moro sã toehse ahtao, oehpyra ropa awahtao xine ya, yrome jomiry omipona pyra ro awahtao xine,
24 oepeme pyra exĩko ase, mame awãnohtorỹko ase 7me jetuhxo exikety ke.
25 Osetapatoh enehpõko ase opona xine awãnohtohkõme ynetapohpyry oya xine omipona pyra toehse oexirykõke. Mame õximomyrykohtao pata tõ po õsewomatohkõme, tyrohsẽ popyra exikety enehpõko ase oya xine, morarame rokẽ exĩko matose osekarotohme oepetõkara a.
26 Awãnopyrykõke ya anapyrykõ pitikohxo exĩko mana, 10me nohpo tõ pune toiro orinato exĩko mana wyi ekeitohme. Mame wyi zokonaka pitiko rokẽ apoĩko toiro ahno mana, omise ro exĩko mana, tuesapare pyra toexiryke.
27 — Moro sã toehse ahtao jomiry omipona pyra ro awahtao xine, yrome oorypyrykõ poko ro awahtao xine,
28 tohne jexiryke awãnohtorỹko ase oorypyrykõ pokoino 7me popyrahxo exikety ke.
29 Tonahsẽ pyra exĩko mana yronymyrymehxo, opoenõkõ õnõko matose omise oexirykõke.
30 Tohne exĩko ase ipunaka opoko xine: toponãmasã eahmatoh esary pahnõko ase, ixtaratu zahkatoh tonõ roropa, oekepyrykõ emãko ase oneponãmarykõ aepukatyã pona.
31 Pata tõ enahkãko ase, patãpome inomõko ase kehko. Tapyi tõ Kurã jeahmatoh pahnõko ase, oeky tõ zahkaryhtao onekarorykõme ya ise pyra exĩko ase.
32 Oesarykõ pahnõko ase nono pona ipunaka, oepetõkara moro eneryke tyya xine osenuruhkãko mã toto, oserehnõko mã toto.
33 Osetapatoh enehpõko ase oya xine. Sapararahme aropotorỹko ase imeimehnõ nonory pona; ononorykõ po ahno pyra exĩko mana, patãpome exĩko mã kehko.
34 Moro sã moro nono oseremãko sã mana jeimamyry tõ ae. Tytaõke pyra toehse nono ahtao, sapararahme awahtao xine imehnõ nonory po, moro nono jeimamyry tõ ae oseremãko sã mana;
35 oseremara exiryke jeimamyry tõ ae, moroto awahtao xine.
36 — Amarokõ isene ro exiketõ imeimehnõ nonory po oserehnõko matose, ituary epukary etaryhtao oya xine epãko matose; epãko matose oekahmanekõ sã oepetõkara a, epukãko matose ozehnotokõ pyra ahtao opũto xine.
37 Osetapãko matose osepona, osetapaketõ samo, ozehno exiketõ pyra ahtao. Mame oepetõkara toehse ahtao apotũkepyhpyry sã exĩko matose, osetapasaromepyra exĩko matose.
38 Orihnõko matose imeimehnõ nonory po, moroto tonẽsẽme exĩko matose.
39 Ãkoĩpyrykõ isene ro exiketõ oepetõkara nonory po, osenahkãko matose oorypyrykõ pokoino, atamurukõ rypyhpyry pokoino roropa.
40 — Yrome apakomotyã osekarõko mã toto iirypyryme toexirykõ poko te, tytamurukõ rypyhpyry tõ ekarõko roropa mã toto; ynyripohpyry omipona pyra aexityamo, otato pyra toexirykõke
41 tymaro xine pyra tyripose ywy eya xine. Naeroro taropose toto ya epekõkara nonory pona. Moromeĩpo tyyrypyrykõ rumekary se ropa toehse toto ahtao, imehnõ neponãmary tõ poko se pyra toehse toto ahtao, tuãnohse toto ahtao tyyrypyrykõ epehpyryme,
42 ywy wenikehpyra exĩko ase ynetapohpyry poko Jako a, Izake a, Aparão a, enara. Wenikehpyra exĩko ase roropa nono, ynekarory poko.
43 — Yrome apakomotyã sapararahme ahtao imehnõ nonory po, moro nono ynekarohpyry oya xine patãpome exĩko mana, oseremãko sã rokẽ mana jeimamyry tõ ae. Apakomotyã ynyripohpyry omipona pyra toehse toexirykõke tyyrypyrykõ epehmãko mã toto.
44 Yrome topekõkara nonory poro toto ahtao toto onurumekara exĩko ase, toto onenahkara exĩko roropa ase. Ynetapohpyry eya xine anamonohpyra ase. Ywy ase Ritonõpo, toto Esemy.
45 Mãpyra jomihpyry poko wenikehpyra ase, ynetapohpyry itamurukomo a yjamitunuru tonepose ya ahtao imehnõ nonory põkomo a, emero, Ejitu poe ypoetory tõ tonehse ahtao ya, toto Esẽme Jehtohme. Ywy ase Ritonõpo.

46 Morohne Ritonõpo omiry, inyripohpyry tõ roropa, ekarotohme Izyraeu tomo a. Morohne tokarose eya Moeze a, ypy Xinai po.

27

Ahno nekarohpyry Ritonõpo a

1 Tõturuse Ritonõpo Moeze a

2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:

Ahno tapiakase ahtao Ritonõpo namotome ehtohme, mame tymyhpokary se ropa toehse ynororo ahtao, zae epehpyry epehmãko mana.

3 Ynara imerõko mase zae epehmatoh waro emero ehtohme:

Orutua 20me jeimamyry nae exikety 60me exikety pona 50me parata ke epehmãko mana.

4 Nohpo tõ moro sã ahtao 30me parata ke epehmãko mana.

5 Aimo tõ 5me jeimamyry poe 20me ehtoh pona 20me parata ke epehmãko mana. Oryxi tõ 5me jeimamyry nae exikety 20me exikety pona 10me parata ke epehmãko mana.

6 Poetohti orutuame toiro nuno nae exikety 5me exikety pona 5me parata ke epehmãko mana. Nohpome poeto tõ oseruao rokẽ parata ke epehmãko mana.

7 Orutua kõ 60me jeimamyry motye nae ahtao 15me parata ke epehmãko, nohpo tomo 60me jeimamyry nae ahtao 10me parata ke epehmãko.

8 Yrome tytineruke pyra ahno ahtao, moro epehpyry onepehmasaromepyra ynororo ahtao, ytõko mã ynororo oturuse oturukety maro. Mame zokonaka rokẽ mokyro epehmapõko mana nae ynororo ahtao.

9 Mame okyno tapiakase ahtao, totapasẽme ahno nekaroryme Ritonõpo a, Ritonõpo ekyme kurã exĩko mana,

10 mokyro onymyakãmara matose imepỹ ke, kurehxo exikety ke, kure hkopyra exikety ke roropa. Yrome tymyakãmase ahtao imepỹ ke, mokaro asakoro Ritonõpo ekyme exĩko mã toto.

11 Okyno nuriame exiketyme ahtao, Ritonõpo ise pyra ehtoh ahtao, mokyro arõko esẽ mana oturukety a,

12 mokyro epehpyry waro ehtohme. Mokyro eneryke tyya epehpyry poko zurũko oturukety mana.

13 Toky epekatyry se esẽ ahtao mokyro epehpyry ekarõko mana, imotye zokonaka.

14 Tytapyĩ ekaroryhtao ahno a tynekaroryme kurã Ritonõpo a, moro tapyi enẽko oturukety mana, kure ehtoh waro ehtohme, mame jũme epehpyry menekãko mana.

15 Mame moro tapyi epekatyry se ropa esẽ ahtao epekahnõko mana, imotye zokonaka epehmãko mana.

16 Tynonory zokonaka tokarose ahtao ahno a Ritonõpo kyryryme ehtohme tumy nekarohpyry, moro nono enẽko oturukety mana, epehpyry enetupuhnõko mana otãto kirume ipuhturu se moro nono arykatohme, 50me parata tinerume epehpyryme 100 kirume sewata ahtao.

17 Tynonory ekaroryhtao Ritonõpo a Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao, epehpyry tytororo inonory epehpyry exĩko mana.

18 Yrome moro riryhtao Jeimamyry Emyhpokatoh ropa mykapo ahtao moro nono epehpyry enetupuhnõko oturukety mana, jeimamyry tõ kuhnõko mana otãto ise ro imepỹ Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona, moro sã typyne hkopyra exĩko mana.

19 Mame moro nono epekatyry se ropa esẽ ahtao moro epehpyry epehmãko mana imotye zokonaka.

20 Yrome moro nono epekatyry se pyra esẽ ahtao, imepyny a moro nono topekahse ahtao, moromeĩpo onepekahpyra ropa esẽ exĩko mana.

21 Mame Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao moro nono tokarosẽme exĩko Ritonõpo a, inonoryme ehtohme; oturuketõ nonoryme kurãme exĩko mana.

22 Tynonory ekaroryhtao ahno a Ritonõpo a tynepekatyhpyry tineru ke, anapoipyra aexihpyry tumy wino,

23 moro epehpyry enetupuhnõko oturukety mana, jeimamyry tõ kuhnõko mana otãto ise ro Jeimamyry Emyhpokatoh ropa pona. Moro ẽmepyry ae ro moro nono epehpyry ekarõko esẽ mana, tytororo tynekaroryme Ritonõpo a.

24 Mame Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao moro nono apoĩko ropa esẽ mana, jũ nynomohpyry esẽ maro, ipoenõ maro.

25 Nono epehpyry emero tukuhsẽme exĩko moro onymerohpyry eneryke oturukety a.

26 Okyno apitorymãme aenurutyã Ritonõpo ekyme mã toto pui, kaneru, poti. Mokaro anapiakara exĩko matose onekarorykõme Ritonõpo a ekyme toto exiryke.

27 Yrome nuriame exikety aenuruhpyry osemazuhmã epekahnõko ropa mase ise awahtao. Mokyro epehpyry epehmãko mase, imotye zokonaka. Onepekahpyra ropa mokyro ahtao esemy a, imehnomo a tokamosẽme exĩko mana epehpyry poko rokene.
28 Ritonõpo kyryryme kurã tapiakase ahtao aomipona rokẽ ehtohme: ahno ahtao te, mõkomo ahtao, okyno ahtao, nono ahtao, tokarose ahtao Ritonõpo a, mokarohne onepekahsaromepyra ropa matose, onekamopyra roropa matose. Ritonõpo kyryryme kurãme mokarohne mana.
29 Ahno tapiakase ahtao Ritonõpo maro ehtohme, mokyro onepekahsaromepyra ropa exĩko mana. Taorihmaposẽme exĩko mana.
30 Anapoityãkõ 1/10me zokonaka Ritonõpo kyryryme mana: tiriiku tõkehko, wewe epery tõkehko, naeroro morohne ekarotoko eya.
31 Moro 1/10me zokonaka exikety wino, zokonaka epekatyry se esẽ ahtao moro epehpyry epehmãko mana, imotye me zokonaka maro.
32 Mame 10me okyno tõ toehse ahtao toiro Ritonõpo ekyme mana. Toky tõ rĩko mana atakenaka tuhke exiry waro toehtohme. Pui tomo, kaneru tomo, poti tomo roropa 10me ahtao, toiro Ritonõpo ekyme mana,
33 kure mokyro ahtao, popyra mokyro ahtao roropa. Mokyro onymyakãmara esẽ mana imepỹ ke. Yrome imyakãmaryhtao mokaro asakoro Ritonõpo ekyme exĩko mã toto. Mokaro onepekahpyra ropa esẽ mana.
34 Morohne Ritonõpo nyripohpyry tõ nexiase, tokarose Moeze a, ypy Xinai po, ekarotohme Izyraeu tomo a.

NUMERU
Izyraeu tõ Tuhke Ehtoh Kuhtopõpyry
Números
Ekarotopo

Sero *Numeru* ao Izyraeu tõ tukuhse tuhke toto ehtoh waro ehtohme toesyryhmase toto ahtao Ejitu nonory poe (Numeru 1). Imeĩpo tukuhse ropa toh kynexine 40me jeimamyry taropose ahtao, eporehkasasaka toto ahtao Kanaã pona (Numeru 26). Ekarõko mana Izyraeu tõ ytotopõpyry poko Kate-Panea pona repe, yrome omõsaromepyra toh kynexine Kanaã pona. Tuhke jeimamyry taropose eya xine toytorykõ poko. Mame toeporehkase toto tuna Joatão pũtokoxi, xixi tũtatoh wino. Moroto tõsesarise Izyraeu tõ zokonaka, imehnõ zokonaka tuna Joatão akuotyry se toh kynexine Ritonõpo nekarory pona tosarykõme.

Ekarõko Izyraeu tõ enaromỹke ehtoh poko tupime toehse ahtao toytorykõ poko. Tahxime toeramase toto Ritonõpo wino; Aomiry omipona pyra toehse toto, Moeze ekahmary se pyra toehse. Yrome Ritonõpo nymenekahpyryme Moeze kynexine Izyraeu tõ aroneme. Ekarõko roropa anamonohpyra Ritonõpo ehtopõpyry poko, typoetory tõ pyno toehtopõpyry poko roropa ajoajohpe toto ahtao ro.

Sero pape ao

Ypy Xinai rumekapitory *1.1–9.23*
Xinai poe Moape pona *10.1–21.35*
Moape po Izyraeu tomo *22.1–32.42*
Ejitu poe Moape pona *33.1-49*
Joatão akuohtohto *33.50–36.13*

Ahno tuhke ehtoh kuhtopõpyry apitorymano

1 Mame jeimamyry asakoro taropose ahtao, Izyraeu tõ esyryhmatopõpyry poe Ejitu poe, nuno asakoro aehtoh po, ẽmepyry apitorymano, Ritonõpo tõturuse Moeze a ona Xinai po, tapyi pitiko Tymaro oturutoh tao. Ynara tykase ynororo:

2 — Arão maro Izyraeu tõ ikuhtoko, oxiekyrymãkomo, itapyĩ taõkomo, enara.

3 Orutua kõ esety imerotoko 20me jeimamyry nae exiketomo, emero tuãtase exiketomo, soutatume exiketomo.

4 Tamuxime exiketõ imenekako, toiro tuisame exikety toiro oxiekyrymãkõ wino ãkorehmatohkõme.

5-16 Ynara mã toto orutua komo, tyekyrykõ tuisaryme exiketomo, ãkorehmatohkõme:

Rupẽ tõ tuisary Erisua, Seteua mũkuru.
Ximeão tõ tuisary Serumieu, Zurisatai mũkuru.
Juta tõ tuisary Nasõ, Aminatape mũkuru.
Isakaa tõ tuisary Netaneu, Zuaa mũkuru.
Zepurõ tõ tuisary Eriape, Herõ mũkuru.
Eparaĩ tõ tuisary Erisama, Amiute mũkuru.
Manase tõ tuisary Kamarieu, Petasua mũkuru.
Pẽjamĩ tõ tuisary Apitã, Kiteoni mũkuru.
Tã tõ tuisary Aiezea, Amisatai mũkuru.
Asea tõ tuisary Pajieu, Okarã mũkuru.
Kate tõ tuisary Eriasape, Teueu mũkuru.
Napatari tõ tuisary Aira, Enã mũkuru.

Mokaro tymenekase tuisame toto ehtohme tyekyry tõ akorehmaneme toto ehtohme Izyraeu tõ rãnao.

17-18 Naeroro nuno asakoromã po, ẽmepyry apitorymã po Moeze a Arão maro mokaro 12mãkõ maro, ahno imoihmãkõ taoximõnohpose toto, toto kuhtohme, oxiekyrymãkõ oximõme, tapyi taõkõ oximõme, orutua kõ, 20me jeimamyry nae exiketõ esetykõ merotohme.

19 Moro sã tukuhse toh nexiase ona Xinai po, Ritonõpo omi poe Moeze a.

20-43 Orutua kõ 20me jeimamyry nae exiketõ, soutatume exiketõ esetykõ tymerose oximaro tyekyry tõ maro.

Osemazuhme Rupẽ tõ, Jako mũkuru apitorymã tymerose. Atapona toto ehtoh tymerose:

Rupẽ tomo, 46.500.
Ximeão tomo, 59.300.
Kate tomo, 45.650.
Juta tomo, 74.600.
Isakaa tomo, 54.400.

Zepurõ tomo, 57.400.
Eparaĩ tomo, 40.500.
Manase tomo, 32.200.
Pẽjamĩ tomo, 35.400.
Tã tomo, 62.700.
Asea tomo, 41.500.
Napatari tomo, 53.400.
44-46 Orutua kõ 20me jeimamyry nae exiketõ, soutatume exiketõ 603.550me nexiase.

Rewita tomo
47 Yrome rewita tõ esetykõ onymeropyra toh nexiase imehnõ oxiekyry tõ maro.
48 Ynara tykase Ritonõpo exiryke Moeze a:
49 — Orutua kõ tuãtase exiketõ, soutatume exiketõ kukuruhtao oya, rewita tõ onukuhpyra exiko.
50 Yrome rewita tõ tyripoko Ytapyĩ Kurã kurãkananõme, imõkomory maro. Morohne aronanõme toto tyripoko, ipoko toto erohtohme Tapyi zomye toto osesaritohme.
51 Ytotoh toehse ahtao rewita tõ ymaro oturutoh kararahnõko mã toto. Toeporehkase awahtao xine osesaritoh pona Ytapyĩ amõko ropa rewita tõ mana imehnõ oehpyra ehtohme Ytapyĩ Kurã pũtokoxi aorikyrykõino.
52 Imehnõ Izyraeu tõ tehme exĩko mã toto tosarykõ po, kamisã risẽ pãteira pũto tyekyry tõ maro.
53 Yrome rewita tõ osesarĩko mã toto ymaro oturutoh zomye eraseme, imehnõ rewita tõ kara oehpyra ehtohme moro pũtokoxi Izyraeu tõ zehno jexiryino.
54 Moro tyrise Izyraeu tomo a emero Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

2

Oxiekyrymãkõ esary poko osesariryhtao
1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a Arão maro:
2 — Osesariryhtao Izyraeu tomo a tykamisã, pãteira pũto exĩko mã toto, oxiekyrymãkõ maro, tyekyry tõ kamisã pãteira pũto. Osesarĩko mã toto Ymaro Oturutoh Kurã zomye, atameke pohto ehtohme.
3-8 — Xixi tũtatoh wino mokaro Juta tõ maro exiketõ tosarykõ rĩko mã toto oximaro, tyekyry tõ maro, Juta tõ kamisã, pãteira pũto. Ynara mã toto tutuisarykõ maro soutatu tõ maro:
Juta tõ soutatu tomo: 74.600 mãkomo, tuisa Nasõ maro, Aminatape mũkuru.
Isakaa tõ soutatu tomo: 54.400 mãkomo, tuisa Netaneu maro, Zuaa mũkuru.
Zepurõ tõ soutatu tomo: 57.400 mãkomo, tuisa Eriape maro, Herõ mũkuru.
9 — Juta tõ maro ytoketõ atapona 186.400me ytoytõko osemazuhme.
10-15 — Ikurenae ytoytoketõ Rupẽ tõ tykamisã, pãteira maro. Ynara mã toto tutuisarykõ maro, soutatu tõ maro:
Rupẽ tõ soutatu tomo: 46.500 mãkomo, tuisa Erisua maro, Seteua mũkuru.
Ximeão tõ soutatu tomo: 59.300 mãkomo, tuisa Serumieu maro, Zurisatai mũkuru.
Kate tõ soutatu tomo: 45.650 mãkomo, tuisa Eriasape maro, Teueu mũkuru.
16 — Rupẽ tõ maro ytoketõ atapona 151.450me ytoytõko okomino, Juta tõ mykapo.
17 — Mame mokaro asakoro oximõmãkõ mykapo Ymaro Oturutoh arõko rewita tõ mana. Oximaro ytõko mã toto atakenaka toehtopõpyrykõ sã totypohse toto ahtao osesarise tykamisã, pãteira pũto.
18-23 — Xixi omõtoh wino ytoytoketõ Eparaĩ tõ tykamisã, pãteira maro ynara mã toto tutuisarykõ maro soutatu tõ maro:
Eparaĩ tõ soutatu tomo: 40.500 mãkomo, tuisa Erisama maro, Amiute mũkuru.
Manase tõ soutatu tomo: 32.200 mãkomo, tuisa Kamarieu maro, Petasua mũkuru.
Pẽjamĩ tõ soutatu tomo: 35.400 mãkomo, tuisa Apitã maro, Kiteoni mũkuru.
24 — Eparaĩ tõ maro ytoketõ atapona 108.100me ytoytõko oximõmãkõ oseruaome samo rewita tõ mykapo.
25-30 — Inikahpoẽkõ ytoytoketõ Tã tõ tykamisã, pãteira maro ynara mã toto tutuisarykõ maro soutatu tõ maro:
Tã tõ soutatu tomo: 62.700 mãkomo, tuisa Aiezea maro, Amisatai mũkuru.
Asea tõ soutatu tomo: 41.500 mãkomo, tuisa Pajieu maro, Okarã mũkuru.
Napatari tõ soutatu tomo: 53.400 mãkomo, tuisa Aira maro, Enã mũkuru.
31 — Tã tõ maro ytoketõ atapona 157.600me toh nexiase. Etyhpyryme ytoytõko toh nexiase.
32 Atapona Izyraeu tõ esetykõ tymerose soutatu tõme: 603.550me nexiase.

33 Ritonõpo omi poe Moeze a rewita tõ onukuhpyra toh nexiase imehnõ Izyraeu tõ maro.
34 Moro saaro Ritonõpo nyripohpyry Moeze a, moro tyrise Izyraeu tomo a emero. Tõsesarise toh nexiase tyekyry tõ maro tykamisã, pãteira pũto. Mame toytoytose toto oximõme tyekyry tõ maro.

3

Arão mũkuru tomo

1 Ynara Arão poenõ nexiase, Moeze poenõ roropa tõturuse Ritonõpo ahtao Moeze maro ypy Xinai po.
2 Arão poenõ esetykõ ynara nexiase: Natape, apitorymano; ĩkapo Apiu te, Ereaza te, Itamaa, enara.
3 Typopase toh nexiase, tymenekase roropa, oturuketyme toto ehtohme Ritonõpo ẽpataka.
4 Yrome Natape tõ Apiu maro toorihse ona Xinai po tynekarorykõ ekaroryhtao Ritonõpo a apoto tyorõ maro, Ritonõpo nyripohpyry apoto kurã maro pyra. Tumũkue pyra toh nexiase. Naeroro Ereaza tõ, Itamaa roropa toerohse oturuketõme isene ro Arão ahtao.

Rewita tõ erohtopo

5 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ Moeze a:
6 — Rewita tõ enehpoko ekarotohme oturukety Arão a, ipoetoryme toto ehtohme akorehmatohme aerohtoh poko.
7 Erohnõko mã toto ymaro Oturutoh poko te, oturuketõ akorehmãko mã toto te, ahno emero akorehmãko roropa mã toto.
8 Erohnõko mã toto Ytapyĩ mõkomory poko emero te, toerohtohkõ poko roropa Izyraeu tõ myakãme.
9 Toiro rokẽ erohtoh ekarõko ase rewita tomo a: Arão tõ omipona toto ehtopo, ipoenõ maro, ipakomotyã maro.
10 Naeroro Arão tõ rokẽ ripõko mase ymaro oturuketõme, ipoenõ maro ipakomotyã maro. Imepỹ orutua moro erohtoh poko tukuhse ahtao, mokyro tapiakasẽme exĩko aorihmapotohme.
11 Ynara tykase roropa Ritonõpo Moeze a:
12-13 — Rewita tõ seromararo ypoetoryme mã toto. Ejitu tõ osemazuhme aenurutyã totapase ahtao ya, Izyraeu tõ poenõ, osemazuhme aenurutyã tapiakase ya ypoetoryme toto ehtohme, eky tõ osemazuhme aenurutyã maro. Seromararo Izyraeu tõ osemazuhme aenurutyã myakãme rewita tõ ypoetoryme mã toto. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

Rewita tõ tuhke ehtoh kuhtopõpyry

14 Ona Xinai po Moeze a tõturuse Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, ynara tyripose eya:
15 Rewita tõ oxiekyry tõ esetykõ imeroko, tapyi taõkõme, orutua kõ emero, toiro nuno motye exiketomo.
16 Naeroro toto tukuhse Moeze a Ritonõpo nyripohpyry omipona.
17 Rewi tumũkue oseruao kynexine: Jeresõ te, Koate te, Merari, enara.
18 Jeresõ mũkuru tõ ynara kynexine: Ripani te, Ximei, enara.
19 Koate mũkuru tõ asakoropane kynexine: Anarão te, Isara te, Eperõ te, Uzieu, enara.
20 Merari tumũkue kynexine asakoro: Mari te, Muxi, enara. Mokaro rewita tõ ekyry tõ tamurume toh kynexine.
21-22 Jeresõ poe Ripani tõ toehse, Ximei tõ roropa. Mokaro ekyry tõ orutua kõ toiro nuno motye exiketõ ynara nexiase: 7.500me.
23 Mokaro esaryme nexiase Ritonõpo maro Oturutoh moino akoxi, xixi omõtoh wino.
24 Eriasape, Raeu mũkuru mokaro tuisaryme nexiase.
25 Mokaro Jeresõ ekyry tõ toerohse Ritonõpo Tapyĩ poko, moro Tapyi amotoh zao exikety te, Tapyi amotoh jarao exikety roropa te, kamisa tõ poko omõtoh kyryry roropa,
26 kamisa tõ poko zara ehpikuroko exikety Tapyi Kurã zomye, apoto apõ maro te, kamisa tõ poko roropa omõtoh kyryry zara pona te, eary tõ poko roropa.
27 Koate ekyry tõ ynara nexiase: Anarão tomo te, Isara tõ maro te, Eperõ tõ maro te, Uzieu tõ maro, enara.
28 Mokaro tuhke exiry, orutua kõ rokene, toiro nuno motye exiketõ ynara toh nexiase: 8.600me. Ritonõpo maro Oturutoh poko toerohse toh nexiase.
29 Mokaro ekyry tõ, koatita tõ esary nexiase Tapyi Kurã poe ikurenae.
30 Mokaro tuisary Erisapã, Uzieu mũkuru nexiase.
31 Mokaro toerohse Ritonõpo omihpyry ẽ poko, meza poko, wyi apony te, saerehkatoh apony te, apoto apõ tomo, oturuketõ kyryry erohtohme Osa Kurã tao te, kamisa poko Osa Kurã Kuhse omõtoh kyryry. Morohne emero poko toerohse toh nexiase.

32 Mokaro rewita tuisary tõ tuisaryme nexiase Ereaza, Arão mũkuru. Mokaro erohketõ Ritonõpo maro Oturutoh tao, Osa Kurã tao, tuisaryme nexiase.
33 Merari ekyry tõ ynara nexiase: Mari tomo te, Muxi tomo, enara.
34 Mokaro tuhke ehtoh, orutua kõ rokene, toiro nuno motye exiketõ ynara nexiase: 6.200me.
35 Merari ekyry tõ tuisary: Zurieu, Apiaiu mũkuru nexiase. Mokaro esary nexiase Tapyi Kurã poe inikahpozakoxi.
36 Toerohse toh nexiase Tapyi Kurã kyryry wewe risẽ poko: tapua tomo te, itararany tomo te, xikihme exiketomo te, apõ tomo te, erohtoh kyryry emero poko.
37 Toerohse roropa toto xikihme exiketõ poko zara po, Tapyi zomye, apõ tõ poko, inepuru tomo te, eary tomo, enara.
38 Moeze tõ esary nexiase Tapyi Kurã ẽpataka, Arão tõ maro, imũkuru tõ maro, xixi tũtatoh wino. Toerohse toto Osa Kurã tao Izyraeu tõ akorehmary poko. Yrome imepỹ mokaro erohtoh poko tukuhse ahtao, mokyro tapiakasẽme exĩko totapasẽme ehtohme.
39 Ritonõpo nyripohpyry omipona Moeze nexiase Arão maro. Rewita tõ esetykõ tymerose eya xine, orutua kõ emero toiro nuno motye exiketomo; 22.000me toh nexiase.

Izyraeu tõ tymyakãmase rewita tomo a

40 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Izyraeu tõ osemazuhme aenurutyã esetykõ imeroko, orutua komo, toiro nuno motye exiketomo, ypoetoryme toto exiryke emero.
41 Yrome mokaro myakamãko ase rewita tõ ke, ypoetoryme toto ehtohme. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Rewita tõ eky tõ tyriko roropa imehnõ Izyraeu tõ eky tõ osemazuhme aenurutyã myakãme.
42 Ritonõpo omi poe Izyraeu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã tymerose Moeze a.
43 Mokaro toiro nuno motye exiketõ atapona: 22.273me nexiase.
44 Moromeĩpo ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
45 — Rewita tõ tyriko mokaro Izyraeu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã myakãme, rewita tõ eky tõ roropa tyriko imehnõ Izyraeu tõ eky tõ myakãme. Moxiã rewita tõ ypoetoryme mã toto. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
46 Yrome Izyraeu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenuruhpyryme exiketõ rewita tõ motye mã toto, 273me. Morara exiryke mokaro poko epehmãko mase.
47-48 5me parata epehmãko mase toiro ahno poko. Moro tineru ekaroko Arão tomo a imũkuru tõ maro.
49 Naeroro moro tineru tapoise Moeze a.
50 15,5 kirume parata,
51 moro tokarose eya Arão tomo a imũkuru tõ maro, Ritonõpo nyripohpyry ae ro eya.

4

Koatita tõ erohtopo

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Rewita tõ, koatita tõ ikuhko, oxiekyryme exiketomo, jũkõ tapyĩ taõkomo, enara.
3 Orutua kõ esety imeroko 30me jeimamyry nae exiketomo, 50me jeimamyry ehtoh pona erohtohme Ytapyĩ Kurã poko.
4 Koatita tõ erohtoh Ytapyĩ tao ynara mana: ykyryry tõ kurã kuhse pyno exĩko mã toto.
5 — Atapyĩkõ tymyhpokase ahtao atakimatohme Arão tõ ytõko imũkuru tõ maro Ytapyĩ taka, kamisa tyhwyme exikety apoĩko mã toto jomihpyry ẽ ẽpataka exikety. Moro kamisa ke Jomihpyry ẽ zõtõko mã toto.
6 Mame moro pona ãty rĩko mã toto onokyro pihpyry risẽ kurano. Mame moro pona kamisa rĩko mã toto ezuezumano. Moromeĩpo mara tõ rĩko mã toto parihmã tõ aka, kaxo epurume.
7 — Kamisa ezuezumã rĩko roropa mã toto meza pona, wyi apõ pona tynekaroryme tokarosẽme aexityã Ritonõpo a. Moro pona paratu tõkehko tyrĩko mã toto: tijera tõ ixtaratu ẽ maro te, kopu tomo te, uwa eukuru jehnahpyry ẽ tomo, enara. Moro po pão jũme exikehpyra exĩko mana.
8 Moromeĩpo moro pona kamisa kamiraramã rĩko mã toto. Moro kamisa po ãty rĩko mã toto onokyro pihpyry kurã risemy. Moromeĩpo mara tõ rĩko mã toto epurume parihmã tõ meza kyryry aka.
9 — Mame kamisa ezuezumã apoĩko mã toto, saerehkatoh apõ zõtõko mã toto nãparina tõ maro, jahpi te, mauru panõ tõ sahkatohme, nãparina aryry te, ezehkatoh tonomo te, azeite ẽ tomo, enara.

10 Moromeĩpo morohne emero jõtõko mã toto onokyro pihpyry kurã risẽ ke mara tõ pona
tyritohme arotohme.
11 Apoto apõ uuru risẽ pona kamisa ezuezumã rĩko mã toto. Mame moro pona ãty rĩko
mã toto onokyro pihpyry kurã risemy. Moromeĩpo mara tõ rĩko mã toto epurume parihmã
tõ aka, apoto apõ kyryry aka.
12 Mame Osa Kurã kyryry tõ emero apoĩko mã toto, jõtotohme kamisa ezuezumã ke. Mame
morohne zõtõko onokyro pihpyry kurã risẽ ao tyritohme mara tõ pona arotohme.
13 — Mame oruno oũko mã toto apoto apõ poe, epona kamisa kamiraramã ritohme.
14 Moro pona apoto apõ poko erohtoh kyryry kehko tyrĩko mã toto: apoto ẽ tomo te, kaafu
tomo te, pa tomo, paxiha tomo, enara. Morohne pona ãty rĩko mã toto onokyro pihpyry
kurã risemy. Mame mara tõ rĩko mã toto parihmã tõ aka, apoto apõ epurume.
15 Atapyĩkõ tykararahse ahtao atakimatohme, Koate poenõ oehnõko mã toto Ritonõpo
mõkomory kurã arotohme tõtyhkase Arão tõ ahtao rokẽ Tapyi Kurã jõtory poko imõkomory
maro emero. Koate ekyry tõ morohne kurã anapopyra tyripoko toto aorikyrykõino.
— Morohne tyripoko Koate tomo a Tapyi Kurã esyryhmatoh toehse ahtao.
16 — Ereaza, oturukety Arão mũkuru, moro Tapyi Kurã poko erohketõ esẽme exĩko
mana, azeite esẽme roropa nãparina eukuru te, ixtaratu esẽme, tiriiku tõkehko esẽme, ahno
nekarotyã Ritonõpo a te, azeite esẽme roropa ipopatohme, emero Tapyi Kurã tao exiketomo
tokarose ahtao Ritonõpo a.
17 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a Arão maro:
18 — Koate ekyry tõ anaorihmapopyra ehtoko
19 ameke pyra aepyrykõke ykyryry tõ kurã pona. Mokaro orikyrykõino Arão tõ omõnõko
mã toto imũkurukõ maro Tapyi Kurã taka zurutohme eya xine oty ritohme te, oty arotohme,
enara.
20 Yrome koatita tõ omõsaromepyra mã toto osenuhmatohme morohne kurã jõtoryhtao
Arão tomo a aorikyrykõino.

Jeresõ tõ erohtopo

21 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
22 — Jeresõ ekyry tõ ikuhko, oxiekyryme exiketomo te, tumykõ tapyĩ taõkomo roropa.
23 Toto esetykõ imeroko orutua kõ 30me jeimamyry nae exiketõme ahtao 50me
jeimamyry ehtoh pona erohtohme Tapyi Kurã tao Ritonõpo maro Oturutoh tao.
24 Jeresõ ekyry tõ erohnõko mã toto Ritonõpo Tapyĩ tao, imõkomory arory poko, enara.
25 Moro Tapyi arõko mã toto, Tapyi amotoh zao exikety te, jarao exikety roropa te, amotoh
onokyro pihpyry kurã risemy te, tyhwyme exikety kamisa risẽ roropa omõtoh kyryry.
26 Tyhwyme exiketõ kamisa risẽ roropa zara po te, tyhwyme exikety kamisa omõtoh
kyryry zara pona Tapyi zomye, apoto apõ maro te, eary tõ roropa te, erohtoh kyryry emero
roropa.
27 Jeresõ ekyry tõ erohtoh emero, mõkomo arory poko te, toerokurukõ poko roropa emero
rĩko mã toto Arão tõ omipona imũkuru tõ maro. Tyripõko mã toto morohne arory poko eya
xine.
28 Morohne mã Jeresõ ekyry tõ erohtoh moro Tapyi Kurã tao. Moro erohtoh esẽme exĩko
Itamaa, oturukety Arão mũkuru.

Merari ekyry tõ erohtopo

29 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Merari ekyry tõ ikuhko, jũkõ tapyĩ taõkomo te, oxiekyryme exiketomo,
30 orutua kõ esety imeroko emero 30me jeimamyry nae exiketõ 50me jeimamyry ehtoh
pona, toto erohtohme Ritonõpo Tapyĩ Kurã tao.
31 Ynara arõko mã toto toerohtoh poko Tapyi Kurã poko: wewe risẽ kehko, tapua tomo
te, xikihme exiketõ inepurume exiketomo, Tapyi apõ tõ roropa;
32 xikihme exiketõ zara po, Tapyi zomye exiketõ te, apõ tomo te, xikihme exiketomo te,
eary tomo te, mõkomo roropa emero erohtoh kyryry. Pape imeroko ekarotohme emero
erohketomo a ikyryry tõ emero anaropotyã eya.
33 Morohne mã Merari ekyry tõ erohtohme mana Tapyi Kurã poko. Moro erohtoh esẽme
Itamaa exĩko mana, oturukety Arão mũkuru.

Rewita tõ kuhtopõpyry Moeze a

34-48 Morarame Ritonõpo nyripohpyry omi poe rewita tõ tukuhse Moeze a Arão maro,
Izyraeu tõ tuisaryme toexirykõke. Oseruao oxiekyry tõ tukuhse eya xine: Koate tomo te,
Jeresõ tomo te, Merari tomo, enara. Jũkõ tapyĩ taõkõ tukuhse eya xine. Orutua kõ esety
tymerose eya xine 30me jeimamyry nae exiketõ 50me jeimamyry ehtoh pona, erohtohme
Tapyi Kurã poko. Ynara tuhke toto ehtoh nexiase:

Koatita tomo: 2.750 mãkomo.
Jeresonita tomo: 2.630 mãkomo.
Merarita tomo: 3.200 mãkomo.
Atapona: 8.580 mãkomo.
49 Mokaro orutua kõ esety tymerose pape pokona Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a. Mame erohtoh tokarose Moeze a mokaro a emero imõkomory waro toto ehtohme, arotohme. Morohne tyrise Moeze a Ritonõpo nyripohpyry omipona.

5

Ahno nuriame exiketomo
1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Oturuko Izyraeu tomo a tyrohsẽ hpe exiketõ ipihpyry poko aropotohme tosarykõ poe te, kunu hpe exiketomo, munu hpe exiketõ roropa te, nuriame exiketõ roropa ekepyry tapose exiryke eya.
3 Mokaro aropoko oesarykõ poe moino akoxi oesarykõ nuriame onyripyra toto ehtohme, moroto jesaryme exiryke ypoetory tõ maro.
4 Morohne tyrise Izyraeu tomo a, Ritonõpo omipona; mokaro taropose eya xine tosarykõ poe.

Azahkuru toehtopõpyry epehmary ropa
5 Ynara tykase ropa Ritonõpo Moeze a:
6 — Oturuko Izyraeu tomo a, ynara kaxiko eya xine: azahkuru toehse awahtao xine imepỹ poko, Ritonõpo zamaro pyra mase, iirypyryme mase.
7 Naeroro oorypyry ekaroko Ritonõpo a. Mame moro epehmãko ropa mase imotye roropa 20%me mokyro a.
8 Yrome mokyro toorihse ahtao itapyĩ taõkõ pyra ahtao roropa moro tineru ekaroko Ritonõpo a, oturukety kyryryme ehtohme. Moro epehpyry maro okyno ekarõko mana etapatohme tynekaroryme Ritonõpo a tyyrypyry korokapotohme.
9 Morarame ahno nekarotyã Ritonõpo a oturuketõ kyryryme exĩko mokyro a tokarose ahtao.
10 Oturuketõ emero ahno nekarohpyry apoĩko mã toto tykyryryme tokarose ahtao eya xine.

Typyty zumoxike inio ahtao
11 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
12 — Oturuko Izyraeu tomo a, ynara kaxiko eya xine: Typye orutua ahtao, mame ipyty imepỹ poko toehse ahtao,
13 imepỹ orutua maro iirypyryme toehse ynororo. Yrome inio zuaro pyra onenepyra imehnõ exiryke;
14 otarame typyty poko zumoxike toehse inio. Imepỹ maro pyra ipyty ahtao ro
15 ipyty enehpoko inio a oturukety ẽpataka inekarory maro, toiro kirume sewata tapose aexihpyry maro. Azeite onyripopyra exiko oturukety a moro sewata pona ixtaratu onyripopyra exiko roropa, zae ehtoh enetupuhpotohme moro ekaroryke eya.
16 — Mokyro nohpo arõko oturukety apoto apõ ẽpataka, Ritonõpo ẽpataka.
17 Tuna kurã arykãko mana ẽ aka, orino risẽ aka, nono pixo rĩko roropa mana Tapyi Kurã poe moro tuna kuaka.
18 Mame mokyro nohpo xikihme ro apoto apõ ẽpataka, zũsety myhpokãko mana, moro sewata ekarõko mana emary aka, moro tuna itunety nono maro apoĩko oturukety mana, popyra ehtoh enehpotopo.
19 — Mame ynara ãko oturukety nohpo a: “Ajohpe pyra imehnõ poko pyra awahtao towomasẽme exĩko mase, sero tuna oryhmara mana.
20 Yrome imepỹ poko toehse awahtao iirypyryme mase
21 ah Ritonõpo awãnohno oekyry tõ rãnao. Ah omone nakyhno. Ah awakuru tyaose nexino.
22 Sero tuna tõse ahtao oya awakuru tyaosẽme exĩko, omone akyhnõko mana.” Mame nohpo ynara ãko: “Aõ, ah Ritonõpo morohne sã nyripono!”
23 — Mame okyno pihpyry pona moro popyra tyripotoh imerõko oturukety mana. Moro omi kurikãko mana moro tuna kuaka.
24 Imeĩpo moro tuna itunety ẽnõko nohpo mana. Sam ãko nohpo mana zuakuru ao.
25 Yrome moro tuna onẽpopyra ro ahtao moro sewata apoĩko ropa oturukety mana nohpo emary poe, anỹtohme Ritonõpo ẽpataka, apoto apõ pona tyritohme.
26 Tomary ao sewata apoĩko mana jahkatohme apoto apõ po. Mame etyhpyryme moro tuna ẽpõko mana nohpo a.

27 Imepỹ poko toehse ynororo ahtao sam kamexipõko moro tuna mana. Zuakuru
tyaosẽme exĩko mana. Imone akyhnõko mana. “Popyra mokyro mana,” ãko mã jekyry tõ
ipoko.
28 Yrome imehnõ poko exipitopyra ynororo ahtao jetũ pyra exĩko mana. Poetoẽme exĩko
ro mana.
29 — Moro Ritonõpo nyripohpyry zumoxike ehtoh poko, orutua pyty tynio kuroko imepỹ
poko toehse ahtao te,
30 zumoxike toehse orutua ahtao. Mame typyty arõko mana Ritonõpo ẽpataka oturukety
a morohne ritohme eya.
31 Mame mokyro inio ehxiropyra exĩko mana. Yrome ipyty imepỹ poko toehse ahtao
tuãnohsẽme exĩko mana.

6

Ritonõpo nyripohpyry nazireume ehtoh poko

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Oturuko Izyraeu tomo a. Ynara kaxiko eya xine: orutua komo, nohpo tõ roropa,
osekarory se awahtao xine Ritonõpo a nazireume ehtohme, tapiakase oehtohme, Ritonõpo
omipona ehtoh poko rokẽ oehtohme yronymyryme,
3 uwa eukuru jehnahpyry onẽpyra ehtoko. Uwa eukuru onẽpyra, uwa epery onenahpyra,
uwa asarananohpohpyry tõ roropa onenahpyra ehtoko.
4 Nazireume awahtao xine uwa epery tõkehko onenahpyra ehtoko, ipuhturu te, ipihpyry
roropa onenahpyra exĩko matose.
5 — Tapiakase awahtao nazireume oũsety onysahkara exiko, osetypokara exiko roropa.
Tõtyhkase awahtao rokẽ nazireume oehtoh poko morohne rĩko ropa mase, oũsety sahkãko.
6-7 Oũsety onysahkara ehtoh enetupuhpotohme mana ãpiakatopõpyry poko Ritonõpo
omiry omipona rokẽ oehtohme. Morara exiryke tomeseke exiko nuriame pyra oehtohme
Ritonõpo a, aorikyhpyry ekepyry pũto pyra exiko: omy ekepyryme ahtao ro te, asa
ekepyryme ahtao ro, ãkorõ ekepyryme ahtao, orui roropa te, ooryxiry ekepyryme ahtao
roropa, enara.
8 Nazireume awahtao tapiakase mase Ritonõpo Oesẽ omiry omipona rokẽ oehtohme.
9 — Imepỹ orikyryhtao mõtoino rokẽ opũto, nuriame oũsety toehse ahtao moro pokoino
nazireume oexiryke, ynara tyrĩko mase: 7me ẽmepyry taropose ahtao oũsety sahkãko mase,
osetypokãko roropa mase ekurikatohme ropa nuriame pyra oehtohme ropa.
10 Yrokokoro, ẽmepyry 8mã po parutopuru asakoro enehnõko mase moro pyra ahtao
utuku poenõ asakoro enehnõko mase oturukety a Ritonõpo Tapyĩ omõtoh taka.
11 Toiro zahkãko oturukety mana tynekaroryme iirypyry epehpyryme, zakorõ zahkãko
mana tytororo okurãkatoh epehpyryme, nuriame toehse oexiryke, ekepyry pũto awahtao.
Moro ẽmepyry ae ro oũsety ekarõko ropa mase Ritonõpo a.
12 Osekarõko ropa mase Ritonõpo Oesemy a, nazireume, Ritonõpo omiry omipona rokẽ
oehtohme. Moro ẽmepyry tõ apitoryme nazireume oehtopõpyry onukuhpyra exĩko matose
oũsety nuriame toehse exiryke tokarose ahtao Ritonõpo a. Ikuhpitõko ropa mase. Mame
oorypyry korokapotohme ropa, kaneru mũkuru enehnõko mase toiro jeimamyry exikety,
onekaroryme Ritonõpo a.
13 — Ynyripohpyry sero Nazireume ehtoh poko, tõtyhkase ahtao ynara tyrĩko: ytõko mase
Ymaro Oturutoh omõtoh taka
14 okyno tõ oseruao ahmitara exiketõ ekarõko mase Ritonõpo Oesẽkomo a: toiro kaneru
mũkuru toiro jeimamyry exikety zahkatohme tytororo te, toiro kaneru toiro jeimamyry
exikety zahkatohme oorypyry korokapotohme te, toiro kaneru onekaroryme osepeme
ehtohme.
15 Pão tõ enehnõko roropa mase ruto pehme, tyrise pão porutatoh maro pyra: pão tõ
topuxixime exiketõ tiriiku risẽ azeite maro te, pão tõ pitiko pipahme exiketomo azeite
pitiko epona te, tiriiku tõkehko maro, uwa eukuru jehnahpyry maro, enara.
16 — Morohne emero arõko oturukety Ritonõpo ẽpataka. Moroto okyno zahkãko mana
tynekaroryme iirypyry korokatohme, zakorõ roropa zahkatohme tytororo.
17 Kaneru zahkãko roropa mana tynekaroryme Ritonõpo a osepeme ehtohme,
tynekarory ekarõko roropa mana, pão tõ ruto pehme, tyrise pão porutatoh maro pyra.
Tiriiku tõkehko ekarõko roropa mana tynekaroryme, uwa eukuru jehnahpyry maro.
18 Ritonõpo Tapyĩ omõtoh tao mokyro nazireume exikety tũsety sahkãko mana. Tũsety
apoĩko mana tyritohme apoto htaka tynekarory zahkatoh taka osepeme ehtohme.
19 — Mame kaneru zokonaka tupuruse ahtao moro tõsẽ apoĩko, zokonaka, oturukety
mana nazireume exikety emary aka tyritohme, pão asakoro maro ruto poe, toiro zumono,
toiro zumõkara, enara. (Moro tyrise mokyro nazireume exikety zũsety tysahkase ahtao.)

20 Moromeĩpo mokyro oturukety morohne ekarõko mana tynekaroryme kurã Ritonõpo
a. Mokarohne kurã tokarosẽme exĩko oturukety zohme kaneru puropuru maro, ipety maro
oturukety zohme, Ritonõpo nyripohpyry ae ro. Moromeĩpo mokyro nazireume exikety
uwa eukuru jehnahpyry ẽnõko mana ise tahtao.
21 — Moro Ritonõpo nyripohpyryme mana nazireume toexiry se exikety poko Ritonõpo
Tosẽ omiry omipona rokẽ toehtohme. Yrome tõmiry totapose ahtao nazireu a imepỹ kyryry
ekarory poko morohne maro, ah mokyro tõmihpyry omipona nexino.

Kure ahno tyripory oturukety a

22 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
23 — Oturuko Arão tomo a, imũkuru tõ maro kure rokẽ Izyraeu tõ ripotohme ynara samo:
24 "Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a, oewomarykõ se ase roropa eya.
25 Kure ehtoh oya ekaropõko ase Ritonõpo a, awãnohpopyra xine roropa ase eya.
26 Nupunato oeneporykõ se ase Ritonõpo a, opyno xine aehtohme, osepeme oehtohkõme
imehnõ maro, emero."
27 Ynara tykase Ritonõpo:
— Moro sã Arão tõ, imũkuru tõ maro kure rokẽ Izyraeu tõ ripõko mã toto ya. Mame kure
rokẽ toto rĩko ase.

7

Oxiekyry tõ tuisary tõ nekarotyamo

1 Morarame tõtyhkase Moeze ahtao Ritonõpo Tapyĩ riry poko, Ritonõpo Tapyĩme Kurã
typopase eya, Tapyi mõkomory maro, apoto apõ mõkomory maro. Morohne tapiakase eya
Ritonõpo poko rokẽ ehtohme.
2 Mame oxiekyrymãkõ tuisary tomo a, tamuximehxo toexirykõke, Moeze
akorehmaneme roropa toh nexiase tyekyry tõ kuhtopõpyry poko,
3 tynekarorykõ tonehse Ritonõpo Tosẽkomo a: 6me kahosa tomo, pui tõ maro 12me.
Asasakoro tuisa tõ a toiro kahosa tokarose, toiro tuisa a toiro pui tokarose roropa.
Morohne emero tyrise eya xine Tapyi ẽpataka.
4 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
5 — Kahosa tõ apoiko pui tõ maro erohtohme Tapyi poko. Morohne ekaroko rewita tomo
a toto akorehmatohme toerohtohkõ poko.
6 Naeroro rewita tomo a moro kahosa tõ tokarose Moeze a, pui tõ maro.
7 Jeresõ pakomotyamo a asakoro kahosa tõ tokarose eya 4me pui tõ maro mokaro
erohtoh pokoino.
8 Merari pakomotyamo a, toto erohtoh pokoino, 4me kahosa tõ tokarose Moeze a 8me
pui tõ maro. Mokaro erohtoh esẽme Itamaa nexiase, oturukety Arão mũkuru.
9 Yrome Koate pakomotyamo a morohne onekaropyra Moeze nexiase, Ritonõpo
mõkomory kurã toto motary tõ po rokẽ tupuimapose exiryke Ritonõpo omi poe.
10 Tuisa tomo a tynekarorykõ tonehse oseahmatohme, apoto apõ ekarory poko Ritonõpo
a ikyryryme kurano. Morohne enepyry se toehse toto ahtao apoto apõ pona,
11 ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Kaxiko eya xine 12me toto exiryke 12me ẽmepyry ae tynekarory tõ enehnõko mã
toto. Atakenaka toiro ẽmepyry ae toiro tuisa tynekarory enehnõko mana moro apoto apõ
apiakaryme ykyryryme kurano.
12-83 Ynara tynekarory tonehse eya xine atakenaka:

Ẽmepyry apitorymã po Juta tõ tuisary Nasõ, Aminatape mũkuru.
2mã po Isakaa tõ tuisary Netaneu, Zuaa mũkuru.
3mã po Zepurõ tõ tuisary Eriape, Herõ mũkuru.
4mã po Rupẽ tõ tuisary Erisua, Seteua mũkuru.
5mã po Ximeão tõ tuisary Serumieu, Zurisatai mũkuru.
6mã po Kate tõ tuisary Eriasape, Teueu mũkuru.
7mã po Eparaĩ tõ tuisary Erisama, Amiute mũkuru.
8mã po Manase tõ tuisary Kamarieu, Petasua mũkuru.
9mã po Pẽjamĩ tõ tuisary Apitã, Kiteoni mũkuru.
10mã po Tã tõ tuisary Aiezea, Amisatai mũkuru.
11mã po Asea tõ tuisary Pajieu, Okarã mũkuru.
12mã po Napatari tõ tuisary Aira, Enã mũkuru.

Mokaro nekarotyã oxisã kehko nexiase: toiro paratu parata risemy 1,5 kirume; toiro
paxiha parata risemy 800 karamame; tuisa konõto kuhtoh ae ro. (Moro paratu, paxiha
roropa tonehse eya xine pehme tiriiku ke azeite maro, tynekaroryme) te, paratu uuru
risemy 115 karamame ixtaratu ke pehme te, toiro pui mũkuru te, toiro kaneru te, toiro

kaneru mũkuru 1 anome exikety zahkatohme apoto apõ po te, toiro poti zahkatohme iirypyry korokapotohme te; osepeme, 2me pui tomo, 5me kaneru tomo, 5me poti tomo te, 5me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry nae exiketomo.

84-85 Atapona Izyraeu tõ tuisary tõ nekarohpyry moro apoto apõ apiakary poko Ritonõpo nyripohpyry poko ynara nexiase: 12me paratu tomo parata risemy te, 12me paxiha tõ parata risemy te, atapona omoxinety 27,5 kirume nexiase;

86 12me paratu tõ uuru risemy, omoxinety 1 kiru 380 karamame (Moro paratu tõ pehme kehko nexiase ixtaratu ke);

87 tynekarorykõ zahkatohme tytororo: 12me kaneru tomo te, 12me kaneru mũkuru tõ 1 anome exiketomo te, tiriiku tõkehko maro moro tynekarorykõ maro ehtohme; iirypyry korokapotohme, 12me poti tomo te,

88 tynekarorykõ osepeme ehtohme, 24me pui tomo te, 60me kaneru tomo, 60me poti tomo te, 60me kaneru mũkuru tõ toiro jeimamyry nae exiketomo, enara.

89 Mame tomõse Moeze ahtao Ritonõpo maro Oturutoh taka, oturuse Ritonõpo maro, Ritonõpo omiry totase eya. Oturũko nexiase, aomihpyry ẽ apuru poe, mokaro kerupĩ tõ rãnae. (Moro sã tõturuse Ritonõpo Moeze maro.)

8

Nãparina tõ riry poko

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

2 — Arão zuruko moro 7me nãparina tõ riryhtao saerehkatoh apõ pona, tyripoko saerehkatohme moro apõ wapokoxi.

3 Moro tyrise Arão a, aomiry omipona, nãparina tõ tyrise eya saerehkatohme moro zuapokoxi.

4 Moro nãparina apõ tyrise nexiase emero uurume tapitapĩse Ritonõpo nenepohpyry sã Moeze a.

Rewita tõ apiakatopõpyry toerohtoh poko toehtohkõme

5 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

6 — Rewita tõ apiakako imehnõ Izyraeu tõ winoino toto kurãkatohme.

7 Toto kurãkatohme tuna pitiko emako toto pona, zũsety emero isahkako toto zoko poko te, zupõkõ ikurikapoko roropa. Moro ke tukurãkasẽme exĩko mã toto, nuriame pyra.

8 Mame pui mũkuru apoĩko mã toto, tiriiku kurã maro, azeite maro. Imepỹ pui mũkuru apoĩko mase onekaroryme oorypyrykõ korokapotohme.

9 Mame Izyraeu tõ emero oximõme enehpõko mase, rewita tõ ripõko mase Tapyi Kurã ẽpataka.

10 Mame Izyraeu tõ tomarykõ rĩko mã toto rewita tõ zupuhpyry pona.

11 Mokaro rewita tõ apiakãko Arão mana toto ekarotohme ya, Izyraeu tõ nekaroryme kurano. Ahtao rewita tõ exĩko mã toto ypoetoryme.

12 Tomarykõ rĩko rewita tõ mana mokaro pui asakoro zupuhpyry pona. Toiro tokarosẽme exĩko iirypyry korokapotohme, zakorony tyahkasẽme exĩko tytororo rewita tõ kurãkatohme.

13 Rewita tõ apiakako onekarorykõme kurã ya. Mame Arão tomo imũkuru tõ maro toto tuisaryme exĩko mã toto.

14 Rewita tõ apiakako imehnõ Izyraeu tõ winoino, ypoetoryme toto ehtohme.

15 Moromeĩpo rewita tõ tukurãkase ahtao te, tapiakase roropa toto ahtao ypoetoryme kurã omõnõko mã toto erohtohme ymaro oturutoh taka.

16 Tapiakase toh nexiase imehnõ Izyraeu tõ winoino ypoetoryme toto ehtohme Izyraeu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã myakãme. Ypoetoryme mã toto.

17 Ejitu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã totapase ahtao ya, Izyraeu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã emero tapyi tao tapiakase ya ypoetoryme toto ehtohme, eky tõ osemazuhme aenurutyã maro.

18 Rewita tõ tapoise ya Izyraeu tõ mũkuru tõ osemazuhme aenurutyã myakãme.

19 Seromaroro rewita tõ ekarõko ase Arão tomo a imũkuru tõ maro Izyraeu tõ nekaroryme aerohtohme Ytapyĩ tao Izyraeu tõ akorehmatohme iirypyrykõ korokapotohme te, toto ewomatohme roropa popyra ehtoh oehpyra ehtohme toto wãnohtohme Osa Kurã pũtokoxi aepyrykohtao.

20 Naeroro Ritonõpo nyripohpyry Moeze a rewita tõ poko, emero tyrise Moeze a te, Arão a te, Izyraeu tõ maro rewita tomo a.

21 Toekurãkase toh nexiase rewita tomo, tupõkõ tukurikase roropa eya xine. Mame toto tapiakase Arão a tynekaroryme kurã Ritonõpo a, okyno tõ tyahkase Arão a iirypyrykõ korokapotohme.

22 Ritonõpo nyripohpyry Moeze a rewita tõ poko, emero tyrise eya xine Ritonõpo
omihpyry omipona. Moro sã tymenekase rewita tomo aerohtohme Tapyi Kurã tao, Arão
tõ poetoryme imũkuru tõ maro.
23 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
24 — Ynara tyripõko ase rewita tomo a: 25me jeimamyry nae toto ahtao erohpitõko mã
toto Ytapyĩ Kurã tao,
25 50me jeimamyry nae ahtao toerohtoh rumekãko mã toto.
26 Moromeĩpo 50me jeimamyry motye toto ahtao tope tõ akorehmãko ro mã toto toero-
htoh poko Tapyi Kurã tao. Yrome tuisame pyra exĩko mã toto moro erohtoh poko. Moro sã
rewita tõ erohtoh apiakãko mase toto erohtohme.

9

Oseahmatoh Paxikoa 2mano

1 Morarame jeimamyry 2mã po Izyraeu tõ ytotopõpyry poe Ejitu nonory poe, nuno
apitorymã po Ritonõpo tõturuse Moeze maro ona Xinai po. Ynara tykase:
2-3 — Ẽmepyry 14mã po sero nuno po, kohmãsasaka ahtao, otuhtoh konõto "Epozakuroko"
tyripoko Izyraeu tomo a ynyripohpyry ae ro moro poko.
4 Naeroro Epozakuroko Paxikoa otuhtoh tyripose Moeze a Izyraeu tomo a.
5 Ẽmepyry 14mã po, nuno apitorymã po oseahmatoh tyrise Izyraeu tomo a kohmãsasaka
ahtao, ona Xinai po. Emero tyrise Izyraeu tomo a Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.
6 Yrome orutua kõ nexiase nuriame, aorikyhpyry ekepyry tapose eya xine exiryke.
Naeroro Paxikoa poko ehsaromepyra toh nexiase moro ae. Toytose toto oturuse Moeze
a, Arão maro.
7 Ynara tykase toto:
— Nuriame ynanase aorikyhpyry ekepyry tapose exiryke yna a. Ajohpe pyra,
ynanekarory onekarosaromepyra ynanae Ritonõpo a imehnõ Izyraeu tõ maro moro
ẽmepyry po, onymenekahpyry po?
8 Mame tozuhse toto Moeze a. Ynara tykase:
— Apoaporo, oturũko ase Ritonõpo a zuaro jehtohme, oty ripõko ynororo oya xine.
9 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
10 — Ynara kaxiko Izyraeu tomo a: nuriame toehse awahtao xine opoenomo te, apakomo-
tyã roropa nuriame toehse ahtao ahno ekepyry tapose exiryke eya te, moe ynororo ahtao
roropa te, mya ayaytoryhtao roropa, moro toehse ahtao otuhnõko ro mã toto Paxikoa poko,
Ritonõpo eahmaryme.
11 Toiro nuno eraximako. Moromeĩpo Paxikoa oseahmãko matose, ẽmepyry 14mã po,
nuno 2mã po, kohmãsasaka ahtao. Mame moro poko awahtao xine okyno õnõko matose
wyi maro, iporutatoh maro pyra exikety ke, otyro ary itunety maro.
12 Tõsẽ akoĩpyry onukurãkara ehtoko yrokokoro pona, okyno zehpyry onytahkara ehtoko
roropa. Moro Paxikoa tyritoko ynyripohpyry ae ro.
13 Yrome ynara toehse ahtao, ahno nuriame pyra ahtao, mya ytoytopyra ynororo ahtao,
Paxikoa otuhtoh onyripyra ahtao, mokyro aropõko matose owinoino xine, tynekarory
onenehpyra exiryke ya zae ekarotoh po toehse ahtao. Tuãnohsẽme exĩko mokyro mana
iirypyry emetakame.
14 — Imepỹ nonory poe exikety, tosake toehse exikety amaro xine, tõtukuru se ynororo
ahtao Paxikoa poko amaro xine, ynyripohpyry omipona exĩko mana moro poko. Moro
saaro matose imepỹ nonory poe aehtyã samo, ynyripohpyry omipona ehtoko.

Akurũ Tapyi Kurã epoe
(Exutu 40.34-38)

15 Mame Ritonõpo Tapyĩ tyrikehse ahtao akurũ toehse epozakoxi. Tykohmãse ahtao
moro akurũ apoto sã nexiase ẽmepyry pona.
16 Morarame kokoro rokẽ moro sã nexiase tõmehse ahtao akurume nexiase Tapyi epoe,
koko apoto sã nexiase.
17 Tõnuhse moro akurũ ahtao Tapyi poe Izyraeu tõ toytopitose. Mame totypohse akurũ
ahtao moroto tõsesarise toh nexiase.
18 Toytopitose toto, totypohse roropa toto Ritonõpo nyripohpyry omipona. Mame tehme
toh nexiase moroto, moro akurũ tehme ahtao Tapyi epoe.
19 Okynahxo Tapyi epoe akurũ ahtao, Ritonõpo omipona Izyraeu tõ nexiase. Ytopyra toh
nexiase moro poe.
20 Toitoine moro akurũ okynã nexiase Tapyi epoe tuhke pyra ẽmepyry pona. Morarame
tehme toh nexiase te, toytose ropa toh nexiase Ritonõpo omiry omipona.

21 Toitoine moro akurũ okynã pyra nexiase Tapyi epoe, kokonie pukuro poe ẽmepyry
pona yrokokoro. Tõnuhse ahtao ẽmepyryme ahtao toytopitose toto. Tahxime tõnuhse akurũ
ahtao, saereme ahtao te, tykohmãse ahtao roropa toytopitose toto.
22 Yrome totypohse akurũ ahtao Tapyi epoe asakoro ẽmepyry te, nuno tytororo te,
jeimamyry porehme, totypohse pixo moro akurũ ahtao, Izyraeu tõ roropa tehme toh
nexiase. Ytoytopyra toh nexiase. Yrome tõnuhse yroro ahtao ytõko toh nexiase.
23 Ritonõpo nyripohpyry ae ro totypohse toh nexiase, toytose roropa toh nexiase. Ri-
tonõpo nyripohpyry Moeze a moro omipona Izyraeu tõ nexiase toto.

10

Rue tõ asakoro parata risemy

1 Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ ynara tykase Moeze a:
2 — Rue asakoro tyriko parata apimyhpyry risemy. Moro rue tõ ke ahno kohmãko mase
oximõtohme te, toto kohmãko ropa mase esyryhmatohme.
3 Asakoro rue totose ahtao ahno emero oximõnõko mã toto amaro Tapyi Kurã omõtoh
taka.
4 Yrome toiro rokẽ rue totose ahtao, oxiekyrymãkõ tuisary tõ rokẽ oximõnõko mã toto
amaro.
5 Rue tõ totose ahtao mytyhse samo, jamihme sã roropa oxiekyrymãkõ, tosake exiketõ
xixi tũtatoh wino ytopitõko mã toto.
6 Mame rue tõ totose ropa ahtao mytyhse samo jamihme sã roropa oxiekyrymãkõ,
tosake ikurenae exiketõ ytopitõko mã toto. Enetupuhtohme toytorykõ poko moro rue etory
mytyhse sã exĩko, jamihme sã roropa;
7 yrome ahno emero kohmatohme oximõme rue tõ etõko okynahme samo.
8 Oturuketõ moro rue etoneme exĩko mã toto, Arão poenomo, ipakomotyã roropa.
— Ynara tyripõko ase oya xine, Izyraeu tomo, jũme omipona oehtohkõme.
9 Amarokõ õsetaparykohtao ononorykõ po, Õsewomarykõ poko oepetõkara winoino sero
rue tõ etotoko etonatoh poko. Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo ãkorehmatorỹko ase, oepetõkara
poremãkatohme.
10 Ãtãkyemarykohtao roropa, Nuno Kasenato poko õseahmarykohtao, tyorõ otuhtoh roropa
riryhtao oya xine, rue tõ etotoko onekarorykõ zahkaryhtao tytororo apoto apõ po te,
osepeme ehtoh zahkaryhtao roropa oya xine. Mame ãkorehmatorỹko ase, ywy ase Ritonõpo
Oesẽkomo.

Izyraeu tõ ytotopõpyry ona Xinai poe

11 Mame jeimamyry 2me aehtoh po Ejitu rumekatopõpyry poe, ẽmepyry 2me aehtoh po,
nuno 2me aehtoh po, akurũ tõnuhse Tapyi Kurã poe.
12 Moro ae Izyraeu tõ toytopitose ona Xinai poe. Mame moro akurũ totypohse ona Parã
po.
13 Moro saaro, toytopitose toto apitoryme samo, Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.
14 Osemazuhme toytose Juta kamisã pãteira maro ytoytoketomo oxikone,
oxiekyrymãkomo. Ituisarykõ nexiase Nasõ, Aminatape mũkuru.
15 Netaneu, Zuaa mũkuru, Isakaa ekyry tõ tuisaryme nexiase;
16 Eriape, Herõ mũkuru, Zepurõ ekyry tõ tuisaryme nexiase.
17 Mame Tapyi Kurã tymyhpokase. Rewita tomo, Jeresõ ekyry tomo, Merari ekyry tõ
maro toytopitose toto Tapyi arory poko.
18 Mokaro mykapo Rupẽ tõ kamisã pãteira maro ytoytoketõ toytose, oxiekyry tõ oxikone.
Ituisarykõ Erisua nexiase, Seteua mũkuru.
19 Serumieu, Zurisatai mũkuru, Ximeão ekyry tõ tuisaryme nexiase.
20 Eriasape, Teueu mũkuru, Kate ekyry tõ tuisaryme nexiase.
21 Moromeĩpo rewita tõ, Koate ekyry tõ toytose, Tapyi Kurã mõkomory kurã arõko toh
nexiase. Mame toeporehkase toto ahtao osa kasenato pona, moro Tapyi Kurã tamose
nexiase.
22 Mame Eparaĩ tõ kamisã pãteira maro exiketõ toytose oxiekyrymãkõ oximõme tutuis-
arykõ maro, Erisama, Amiute mũkuru.
23 Kamarieu, Petasua mũkuru, Manase ekyry tõ tuisaryme nexiase.
24 Apitã, Kiteoni mũkuru, Pẽjamĩ ekyry tõ tuisaryme nexiase.
25 Moromeĩpo etyhpyryme Tã tõ kamisã pãteira maro exiketõ toytose oxiekyrymãkõ
oxikone tutuisarykõ maro Aiezea, Amisatai mũkuru.
26 Pajieu, Okarã mũkuru, Asea ekyry tõ tuisaryme nexiase.
27 Aira, Enã mũkuru, Napatari ekyry tõ tuisaryme nexiase.
28 Moro sã Izyraeu tõ atakenaka toytopitose toto, oxiekyrymãkõ oxikone.

Hopape, Moeze akono

29 Mame ynara tykase Moeze tokono a, Hopape a, Jetoro mũkuru, Mitiã pono:
— Ytõko ynanase Ritonõpo nekarory pona. Inetapohpyry ae kure rokẽ Izyraeu tõ rĩko mana tymõkomoke itamurume toto ehtohme. Naeroro yna maro eropa, Ritonõpo a yna riryhtao kure, kure orĩko roropa ynanase.
30 Ynara tykase Hopape:
— Arypyra. Ytõko ropa ase jesaka ropa, wekyry tomo a.
31 — Ajohpãme sã morara kara exiko, tykase Moeze. — Sero ona emero waro mase. Osa tõ kurã waro roropa mase yna osesaritohme; yna aroneme exiko.
32 Yna maro oytoryhtao Ritonõpo nekarory yna a apiakãko ynanase zokonaka okyryryme ehtohme.

Typoetory arõko Ritonõpo mana

33 Morarame toytose Izyraeu tõ ahtao Xinai poe, Ritonõpo ypy poe, toytose toto oseruao ẽmepyry ae. Ritonõpo omihpyry ẽ aronanõ toytose osemazuhme osa menekatohme osesaritohme.
34 Toytose toto ahtao Ritonõpo akurũ mokaro epoe nexiase saereme ahtao.
35 Tahxime Ritonõpo omihpyry ẽ taropitose ahtao ynara tykase Moeze: "Ritonõpo, yna Esemy owõko! Sapararahme oepetõkara aropoko! Ah ozehno exiketõ nepã toto oẽpatae oytoryhtao."
36 Mame totypohse Ritonõpo omihpyry ẽ ahtao, ynara tykase Moeze: "Osehko ropa, Ritonõpo yna Esemy, tuhke miumãkõ Izyraeu tomo a."

11

Tykerekeremase toto Tapera po

1 Mame toetuarimarykõ poko tykerekeremase Ritonõpo eya xine. Aomirykõ etaryke tyya, tohne toehse Ritonõpo nexiase. Apoto tomapose eya toto pona. Moro apoto a tyahkase mokaro rãnao, toitoine tyahkase toh nexiase tosarykõ etyhpyry po.
2 Kui tykase toto, tykohtase Moeze a takorehmapotohkõme; tõturuse Moeze ahtao Ritonõpo a, apoto tozehse.
3 Moroto tosehpase eya xine Taperame, moroto apoto tonehpose Ritonõpo a exiryke toto rãnaka.

Moeze akorehmananomo, 70mãkomo

4 Izyraeu tõ maro imehnõ nonory põkõ nexiase, ytõko imaro xine. Tõsẽ poko typenetase toh nexiase. Izyraeu tõ maro tykerekeremapitose, ynara tykase toto tyxitarykõme:
— Tõsẽ sehxo ynanano!
5 Ejitu po kana nae sexiatose tuhke, tuesapare sexiatose kana ke, topehke pyra roropa nexiase. Omuhpe sytatose pepino poko te, merão roropa te, otyro ary te, sepora tomo te, ariu roropa!
6 Yrome seromaroro tapotũkehse sytatose. Tonahsẽ pyra toehse sytatose, manã rokẽ nae kokoro rokene!
7 (Manã ipuhturu pitiko sã nexiase karimutume, sewemehme sã pitiko.
8-9 Toepukase koko ahtao konopo samo. Yrokokoro pakeimo ahno toytose moro wyi panõ apoise tytapyĩkõ zomye. Moro manã tapose eya xine ako aka te, moĩjo aka roropa. Mame tahnose eya xine oripo ao te, wyi panõ pipahme exikety tyrise roropa eya xine, kure nexiase pão samo tupuruse ahtao azeite maro.)
10 Mame mokaro xitary totase Moeze a. Emero tapyĩ taõkõ tyxitase tytapyĩ omõtoh tao. Tohne toehse Ritonõpo, Moeze roropa torekohmase.
11 Ynara tykase ynororo Ritonõpo a:
— Oty katohme popyra jyrĩko mah sero samo? Oty katoh torekohmase mahno ypoko? Oty katohme sero erohtoh tupimã mekaroase ya mokaro emero arory poko?
12 Mokaro onyripyra exiase, toto enurumaponeme pyra roropa exiase. Oty katoh suhsu ekaroneme jyripõko mah, syhryme mokaro arotohme poeto pisarara samo mya moro nono pona, onekarory eya xine õmihpyry ae ro itamuru tomo a?
13 Otokoino tõsẽ apoĩko hano ekarotohme mokaro zohme? Ya oehnõko mã toto tyxitarykõme, tõsẽ ekaropõko mã toto.
14 Ywy toiroro mokaro emero onypynanohsaromepyra ase, omoxihxo mã toto ya!
15 Sero sã jyriryhtao oya ypyno exiko kuetapako jũme rokene! Azamaro jahtao ypyno exiko sam kakehtohme ya!
16 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— 70me orutua kõ imenekako, zae exiketomo, tuisame exiketomo ahno neneryme, enehtohme ya, Tapyi Kurã taka. Amaro xikihme toto tyripoko.

17 Mame yhtõko ase oturuse amaro moroto. Juzenu, ynekarohpyry oya apoĩko ase
zokonaka ekarotohme eya xine. Mame ãkorehmãko mã toto oerohtoh poko ahno pyno
oexiry poko, toiroro pyra oehtohme mokaro arory poko oya.
18 Seromaroro ynara kaxiko ahno a: “Atapiakatoko oorypyrykõ winoino nuriame pyra
oehtohkõme kokoro. Tõsẽ õnõko matose. Oxitarykõ totase Ritonõpo a ynara kary maro:
‘Tõsẽ poko penetãko ynanase, Ejitu po kure nexiase.’ Naeroro tõsẽ ekarõko oya xine mana.
Otuhnõko matose.
19 Tõsẽ õnõko matose toiro ẽmepyry ae rokẽ pyra, 2me rokẽ pyra, 5me pyra, 10me pyra te,
20me pyra.
20 Yrome toiro nuno pune tõsẽ õnõko matose, tũtatoh pona oeunarykõ ae, ise pyra
oehtohkõ pona. Moro sã exĩko Ritonõpo se pyra toehse oexirykõke, arãnao xine jahtao.
Tykerekeremase roropa oya xine: ‘Oty katohme Ejitu turumekase kyya xine? Kurehxo
exiry moroto ro kuahtao xine,’ ãko.”
21 Ynara tykase Moeze:
— 600 miume orutua kõ arõko ase. Mokaro zoh ekarõko mah, tõsẽ õtohme eya xine nuno
pune?
22 Kaneru tõ tuhke, pui tõ tuhkãkõ maro totapasẽme exĩko nae toto pune ehtohme? Kana
tõ emero tuna konõto kuao tanỹsẽme exĩko nae mokaro zohme?
23 Moeze tozuhse Ritonõpo a. Ynara tykase:
— Yjamitunuru ipune pyra toehse nahe? Seromaroro ynyriry enẽko mase jomihpyry ae
ro, “Naary!” kara oehtohme.
24 Mame Moeze tutũtase Ritonõpo omihpyry ekarotohme ahno a. 70me orutua kõ,
tuisamehxo exiketõ tonehpose eya Tapyi Kurã zomye.
25 Mame Ritonõpo tyhtose akurũ ao oturuse eya. Tuzenu tapoise eya tynekarohpyry
Moeze a zokonaka ekarotohme mokaro 70mãkomo a. Tuzenu tokarose ahtao Ritonõpo a
eya xine, tõturupitose toto opore urutõ kõ samo, Ritonõpo omiry ekaroryme axĩtao rokene.
26 Yrome asakoro orutua kõ mokaro maro pyra toh nexiase. Tytapyĩkõ pũto nexiase toto.
Toiro esety Eutate nexiase, zakorõ Metate nexiase. Ritonõpo Zuzenu toehse ahtao toto pona
opore tõturupitose toto urutõ kõ samo.
27 Moro eneryke tururume toytose nuasemano ekarotohme Eutate tõ poko Metate maro,
toto otururu poko urutõ kõ samo tytapyikõ pũto.
28 Mame Jozue, Num mũkuru, moino ro Moeze akorehmaneme exikety, ynara tykase:
— Moeze, jesemy, moro sã kamexipopyra exiko mokaro a!
29 Ynara tykase Moeze:
— Oty katohme torẽtyke mahno? Tuisame jehtoh poko jewomary se hma? Kurehxo ya
exiry Ritonõpo poetory tõ emero urutõme toto ahtao, Ritonõpo Zuzenu tokarose roropa
ahtao eya xine!
30 Mame toytose ropa Moeze tomo mokaro 70mãkõ maro, Izyraeu tõ tuisary tõ maro
tosaka xine ropa.

Aramixi tõ enehpotopõpyry Ritonõpo a

31 Mame tyryrykane tonehpose Ritonõpo a tuna konõto wino. Moro tyryrykane a aramixi
tõ tonehse tuhke mokaro tapyi tõ zomye. Mokaro ke nono pehme toehse. Tõnuhse toto
ahtao toiro meturume toytose toto nono epozakuroko.
32 Naeroro tykohmãse toto aramixi apoiry poko, tõmehse roropa toto, tykohmãse ropa
toto mokaro apoiry poko eya xine; tuhke tapoise eya xine, toiro ahno ahtao miu kirume
sã tapoise eya. Mame xixi aka mokaro pũ tyrise eya xine anorytohme.
33 Ĩtamurume tõsẽ nae ro ahtao mokaro zehno toehse Ritonõpo. Tyrohsẽ ke tuãnohse toto
eya, tuhkãkõ toorihse.
34 Morara exiryke moroto tosehpase eya xine Kiporote-Ataawa, ynara katohme “Pene-
taketõ Zonẽtopõpyry”; moroto tõsẽ poko ipenetatyã ekepyry tonẽse exiryke.
35 Moromeĩpo Izyraeu tõ toytose Hazerote pona osesarise.

12

Miriã wãnohtopõpyry

1 Mame Moeze tykerekeremase Miriã tomo a Arão maro, typytase Moeze exiryke nohpo,
Etiopia põ maro.
2 Ynara tykase toto:
— Ritonõpo tõturuse Moeze ae rokẽ pyra. Tõturuse roropa ynororo kymoro ae.
Mame mokaro otururu totase Ritonõpo a.
3 (Moeze epyrypara ipunaka, imehnõ motye imehxo toexiry poko epyrypara nexiase.)
4 Ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a, Arão maro, Miriã maro:

— Osehtoko, amarokõ oseruao, ymaro oturutoh taka! Naeroro toytose toto.
5 Tyhtose Ritonõpo akurũ ao Tapyi omõtoh taka. Mame Arão tykohmase eya Miriã maro. Toeporehkase toto ahtao,
6 ynara tykase Ritonõpo:
— Seromaroro, etatoko ke jotururu oya xine. Urutõ tõ nae ahtao arãnao xine osenepõko ase eya xine enepotoh ae te, oturũko ase roropa toto maro aosenetykõ ae.
7 Yrome ypoetory Moeze maro moro sã pyra mana, tymenekase ya ynororo ypoetory tõ emero esẽme ehtohme.
8 Naeroro imaro oturũko ase osẽpataka, topohme, tupimãkõ ke pyra, enetupuhpotoh ke pyra; tonese roropa ywy eya! Oty katohme zuno pyra hmatokene ypoetory Moeze kerekeremary poko oya xine?
9 Mame toytose Ritonõpo tohne mokaro poko.
10 Moro akurũ toytose ahtao Tapyi epoe axĩ Miriã pihpyry tyrohsẽ hpe toehse, karimutume akurũ samo. Arão a tonese Miriã, tyrohsemyimo hpe rahkene.
11 Ynara tykase Arão Moeze a:
— Ajohpame sã tuisa, yna onuãnohpopyra exiko azahkuru yna ehtoh poko, ajoajohpe toehse yna exiryke.
12 Ajohpame sã poeto aepukahpyry sã Miriã onyripopyra exiko, zokonaka tonahkase aexihpyry sã aenururuhtao.
13 Naeroro ynara tõturuse Moeze Ritonõpo a:
— Ritonõpo ajohpãme sã ikurãkako ropa!
14 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Jumy ituh tykase ahtao ẽmyty pona, toehxirose ynororo exiry 7me ẽmepyry. Naeroro ah ynororo taroposẽme nexino owinoino xine 7me ẽmepyry. Imeĩpo enehko ropa.
15 Mame 7me ẽmepyry taropose Miriã a ameke tapyi tõ wino. Tehme rokẽ toh nexiase mokyro enehtoh ropa pona itapyĩ taka ropa.
16 Moromeĩpo toytose toto Hazerote poe ona Parã pona osesarise.

13

Nono enenanõ 12mãkomo
(Teuteronomiu 1.19-33)

1 Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ ynara tykase Moeze a:
2 — Orutua kõ aropoko Kanaã nonory enetohme, moro nono ekarõko ase Izyraeu tomo a. Toiro orutua imenekako tuisame exikety Jako poenomotyã punero.
3 Ona Parã poe mokaro tonyohse Moeze a nono enetohme Ritonõpo Tosẽkõ nyripohpyry ae ro. Tuisame toh nexiase Izyraeu tõ oxiekyrymãkõ tuisaryme
4-15 Ynara toh nexiase:
Rupẽ tõ tuisary Samua, Zakua mũkuru.
Ximeão tõ tuisary Sapate, Hori mũkuru.
Juta tõ tuisary Karepe, Jepone mũkuru.
Isakaa tõ tuisary Ikau, Joze mũkuru.
Eparaĩ tõ tuisary Ozeja, Num mũkuru.
Pẽjamĩ tõ tuisary Pauti, Rapu mũkuru.
Zepurõ tõ tuisary Katieu, Soti mũkuru.
Manase tõ tuisary Kati, Suxi mũkuru.
Tã tõ tuisary Amieu, Kemari mũkuru.
Asea tõ tuisary Setua, Mikaeu mũkuru.
Napatari tõ tuisary Napi, Wopixi mũkuru.
Kate tõ tuisary Keueu, Maki mũkuru.
16 Moro sã mokaro orutua kõ esety nexiase. Mokaro tonyohse Moeze a nono enetohme. Ozeja, Num mũkuru esety tymyakãmase eya Jozueme.
17 Mokaro tonyohse ahtao Moeze a nono enetohme ynara tykase eya xine:
— Ytotoko inikahpozakoxi nono ikurenae poro, onuhtohme ypy tõ poro.
18 Enetoko kure moro nono ehtoh poko. Ahno, moro nono põkõ enetoko: jamihme toh nae? jamihme pyra? tuhke nae? tuhke pyra?
19 Enetoko roropa moro nono: otyro zamaro nae? Otyro zamaro pyra nae? pata tõ enetoko: apuru tõ nae? arypyra nae?
20 Nono enetoko ropa, oty sã nae? Kure arykatohme? Popyra? Wewe tõ roropa enetoko. Orẽpyra ehtoko otyro epery enehtatoko roropa moro poe (Uwa epery tõ toehse ehtoh exipitõko nexiase).

21 Naeroro mokaro orutua kõ toytose toh nexiase nono enese ona Zim poe inikahpozakoxi Reope pona, onuhtoh Hamate pũtokoxi.
22 Toytose toto nono ikurenae poro Eperõ pona. Moroto anakĩ tõ nexiase ahno konõto pakomotyamo: Aimã te, Sesai te, Taumai, enara. (Eperõ pata tyrise kynexine osemazuhme, okomino 7me jeimamyry taropose ahtao pata Zoã tyrise Ejitu po.)
23 Moromeĩpo toeporehkase toto jakanahmã Exikou pona. Moroto uwa amoriry tysahkase eya xine uwa epery tõ maro zumo, omoxihxo, asakoro orutua kõ se nexiase ipuimatohme tyhwyme mara poko. Imehnõ epery tõ tarose roropa eya xine: romã tomo, fiku tomo, enara.
24 (Moroto tosehpase eya xine Jakanahmã Exikoume, uwa amoriry konõto tysahkase moroto exiryke eya xine.)
25 Morarame moro nono tonese ahtao eya xine 40me ẽmepyry ae,
26 toytose ropa toto. Tooehse ropa toto Kate pona, ona tonorẽ Parã pona. Moroto Moeze nexiase, Arão maro, Izyraeu tõ maro emero. Tõturuse toto imaro xine tynenehpyrykõ poko. Moro epery tõkehko tonepose eya xine, tynenepyhpyrykõ moro nono poe.
27 Ynara tykase toto Moeze a:
— Ynanytoase moro nono pona yna aropotopõpyry ae ro oya. Ajohpe pyra, otyro zamaro moro nono mana, kure kuhse mana. Seny otyro epery kehko.
28 Yrome moro põkõ jamihme mã toto, ipatarykõ zumo mana, tapuruse roropa. Moro motye roropa ahno konõto pakomotyã ynanenease moroto.
29 Amarekita tõ moroto nono ikurenae po. Heteu tõ ypy tõ po mã toto, jepuseu tõ maro te, amoreu tõ maro. Kanaã põkõ tuna konõto Metiteraneu pũto mã toto, tuna Joatão ehpiõ po roropa.
30 Mame Moeze tykerekeremase toto a yrome toto tymynyhpãkapose Karepe a ynara karyke:
— Ehmaropa etonatohme seromararoro moro nono põkõ poremãkatohme. Jamihme sytatose, orẽpyra exĩko sytatose!
31 Yrome imehnõ mokaro imaro aytotyã ynara tykase:
— Arypyra. Osetapasaromepyra sytatose mokaro maro, jamihmehxo mã toto, kymotye xine.
32 Moro ke ajohpe omi tokarose eya xine Izyraeu tomo a moro nono poko tynenehpyrykõ poko. Ynara tykase toto:
— Moro nono põkõ osenahkãko mã toto. Mosahxo roropa moro põkõ tonese yna a.
33 Moroto ahno konõto ynanenease roropa, Anake pakomotyamo. Mokaro pũto taparara sã ynanexiase yna a. Eya xine roropa taparara sã rokẽ ynanexiase.

14

Ajoajohpe Izyraeu tõ ehtopõpyry poko

1 Mame tyxitarykõ poko kui kary poko roropa tõmehse toh nexiase.
2 Moeze tõ tykerekeremase nexiase Arão maro. Ynara tykase toto:
— Kurehxo exiry toorihse kuahtao xine Ejitu po, sero ona tonorẽ po roropa!
3 Oty katohme kymarokõ tonehse xiaro Ritonõpo Kuesẽkomo a sero nono pona? Orihnõko sytatose osetapary poko, kypyxiãkõ kypoenõ roropa apoĩko imehnõ mana typoetory tõme. Kurehxo exiry Ejitu pona kytorykõ ropa.
4 Ynara tykase toto oseya xine:
— Imepỹ tuisa symenekatone Ejitu pona kytotohkõme ropa!
5 Mame tosekumuru po typorohse Moeze tomo, Arão maro tõmytykõ nono pokoxi imoihmãkõ ẽpataka.
6 Jozue a, Num mũkuru, Karepe a roropa, Jepone mũkuru tupõkõ tyxihkase toemynyhmarykõ enetupuhpotohme. Tuisa tõ nexiase asakoro, nono enese aytotyamo.
7 Tõturuse toto imoihmãkomo a. Ynara tykase toto:
— Moro nono, ynanenehpyry kure kuhse mana.
8 Ritonõpo Kuesẽkõ kuakorehmarykohtao, kuarotorỹko mana moro nono pona. Moro ekarõko kyya xine mana kuesarykõme, nono kurano, otyro zamaro exikety.
9 Yrome Ritonõpo onurumekara ehtoko, moro nono põkõ zuno pyra ehtoko. Toto poremãkapõko sytatose. Tupime pyra exĩko mana Ritonõpo kymaro xine exiryke. Mokaro neponãmarykõ pake typoremãkase eya. Towomaneke pyra toehse mokaro mana; naeroro enaromyra ehtoko, tykase Karepe, Jozue maro.
10 Imoihmãkõ emero toto etapary se toh nexiase topu ke. Yrome ezuru jamihmã tonese eya xine emero, Ritonõpo Tapyĩ epoe.

Moeze otururu Ritonõpo a ahno pynanohtohme

11 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Otara ahtao jurumekakehnõko moxiã nae? Otara ahtao jenetupuhpitõko toh nae, tuhke yjamitunuru enepoase eya xine?

12 Tyrohsẽ enehpõko ase mokaro enahkapotohme. Yrome opoenõ, apakomotyã roropa rĩko ase imoihme, mokaro motye; jamihme roropa, mokaro motye.

13 Yrome Ritonõpo tozuhse Moeze a, ynara tykase ynororo:

— Ajamitunuru ke moxiã menehpoase Ejitu poe. Ejitu põkõ zuaro toehse ahtao onyriry poko moxiamo a,

14 moro ekarõko mã toto sero nono põkomo a. Tuaro toehse mã toto omoro, Ritonõpo, opoetory tõ rãnao oexiry poko, osenepõko mase eya xine akurũ ao tyhtose awahtao yna epoe. Zuaro roropa mã toto oytory poko osemazuhme akurũ ao saereme ahtao, apoto ao, xikihme exikety ao tykohmãse ahtao.

15 Opoetory tõ etaparyhtao oya, moro ekarory etãko imehnõ nonory põkomo. Mame ynara ãko mã toto:

16 Typoetory tõ totapase eya ona po, toto anarosaromepyra toexiryke moro nono pona, sero nono ekarõko ase oya xine oesarykõme, kaxĩpo.

17 Seromaroro, Ritonõpo, ajohpãme sã ajamitunuru enepoko onetapohpyry ae ro ynara karyhtao:

18 “Ywy, Ritonõpo, penekehpyra ase, imehnõ pynanohnõko ase; popyra toto ehtoh korokãko ase, iirypyry roropa. Yrome iirypyrymãkõ onyripyra ase zae ehtoh poko exiketõ samo. Popyra exiketõ rypyry epehmapõko ase imũkuru tomo a, ipakomotyamo a, imũkuru tõ pakomotyamo a roropa, asakoropane zumakahpõkomo a.”

19 Naeroro seromaroro, Ritonõpo, sero ahno rypyry ikorokako imehnõ pyno exikehpyra oexiryke, onyrihpyry sã Ejitu poe tarona.

20 Ynara tykase Ritonõpo:

— Onekaropohpyry ae ro iirypyrykõ korokãko ase.

21 Yrome isene jexiryke, taro jexiryke roropa amaro, imehxo jehtoh sero nono pehkaryke, jomiry etapõko ase:

22 mokaro orutua kõ emero eporehkara mã toto moro nono pona. Ysaerehkatoh tonese eya xine, yjamitunuru roropa Ejitu po ona po roropa repe. Yrome jukukuase toto 10me, penekehpyra jexiry tukuhse eya xine, jomiry omipona se pyra toexirykõke.

23 Jũme mokaro omõpyra exĩko mã toto moro nono pona, moro ekarõko ase, katopõpyry atamurukomo a. Mokaro emero jurumekahpõkõ moro nono onenepyra ekurehnõko mã toto.

24 Yrome ypoetory Karepe tyoro sã tuzenuke mana emero rokẽ sã pyra. Anamonohpyra jomiry omipona toehse mã ynororo. Naeroro moro pata pona tyripõko ase, inenehpyry pona. Ipakomotyã roropa ripõko ase moro nono esẽme.

25 Seromaroro amarekita tõ moroto mã toto, kananeu tõ maro jakanahmã tõ po; Naeroro kokoro ytotoko ropa ona tonorẽ pona ropa, tuna Akapa etonie ropa.

Typoetory tõ wãnohtopõpyry Ritonõpo a

26 Ritonõpo, toto Esẽ ynara tykase Moeze tomo a Arão maro:

27 — Ykerekerematopõpyry Izyraeu tomo a totase ya. Penekehnõko ase mokaro, popyra exiketõ ykerekeremary poko.

28 Ynara kaxiko eya xine: “Jomiry etapõko ase oya xine, onekaropohpyrykõ ya ekarõko ase oya xine. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

29 Orihnõko matose, oekepyry tõ sapararahme exĩko mã toto ona po. Tykerekeremase ywy oya xine. Naeroro amarokõ emero 20me jeimamyry motye exiketõ omõpyra matose moro nono pona.

30 Jomihpyry totapose ya moro nono ekarory poko oya xine oesarykõme. Yrome amarokõ emero omõpyra matose moro nono pona. Karepe rokẽ Jepone mũkuru, Jozue maro, Num mũkuru ytõko mã toto moro nono pona.

31 Omũkuru tõ tapoisẽme exĩko imehnõ poetoryme mekaroatose. Yrome mokaro omũkuru tõ arõko ase moro nono pona, ise pyra oehtopõpyrykõ pona, moroto toto esaryme exĩko mana.

32 Yrome amarokõ orihnõko matose, oekepyrykõ taro exĩko sero ona po.

33 Taro omũkuru tõ ytoytõko mã toto 40me jeimamyry. Tamonohse oya xine, naeroro sam ãko matose, amarokõ emero oorihtohkõ ponãmero taro.

34 40me jeimamyry aropõko matose oetuarimarykõ poko oorypyrykõ pokoino. 40me ẽmepyry maropoatose moro nono enery poko oya xine. Naeroro toiro ẽmepyry ahtao toiro jeimamyry etuarimãko matose. Zuaro exĩko matose ymaro osepeme pyra oehtohkõ poko.

35 Jomiry etapõko ase oya xine, popyra exiketomo, oximõme jurumekary se exiketomo:
amarokõ emero orihnõko matose, tonahkasẽme exĩko matose sero ona tonorẽ po. Ywy,
Ritonõpo oturuno."
36-37 Mokaro orutua kõ, Moeze naropotyã moro nono enese, ajohpe tõturuse moro poko
imoihmãkomo a. Morara exiryke tykerekeremase toto Ritonõpo netaryme Moeze poko.
Naeroro tyrohsẽ tonehpose Ritonõpo a kure pyra toto ehtohme, toorihse roropa toto.
38 Mokaro 12mãkõ, nono enese aytotyã wino, Jozue rokẽ Karepe maro tõxinamase isene
ro.

Izyraeu tõ typoremãkase
(Teuteronomiu 1.41-46)

39 Mame Ritonõpo omiry tokarose ahtao Moeze a Izyraeu tõ netaryme tãkye pyra toehse
toh nexiase ipunaka.
40 Yrokokoro pakeimo toytopitose toto somokyhmã pona, ynara karyke:
— Seromaroro ehmaropa Ritonõpo nekarohpyry pona. Ajohpe pyra iirypyryme sexi-
atose.
41 Yrome ynara tykase Moeze:
— Naeroro oty katohme aomiry omipona se pyra hmatou? Orẽnõko matose.
42 Ytopyra ehtoko moro somokyhmã pona. Ritonõpo amaro xine pyra mana. Oepetõkara
oporemãkapõko mã toto.
43 Amarekita tõ moroto mã toto, kananeu tõ maro etonatohme amaro xine, oetapa-
tohkõme. Ritonõpo amaro xine pyra mana, turumekase ynororo oya xine exiryke.
44 Yrome putupyrahme sã toytose toto ypy tõ pona; Ritonõpo omihpyry ẽ ytopyra nexiase.
Moeze roropa ytopyra nexiase.
45 Mame Amarekita tõ kananeu tõ roropa moro ypy tõ põkõ osetapano poko toh nexiase.
Izyraeu tõ typoremãkase eya xine. Tokahmase toto eya xine Horoma pona.

15

Ritonõpo nyripohpyry ahno nekarory tõ poko

1 Mame Ritonõpo tõturuse Moeze a:
2 — Ynara tyripõko mase, sero omipona Izyraeu tõ ehtohme toeporehkase awahtao xine
moro nono pona, ynekarory pona oesarykõme.
3 Okyno enepyryhtao oya xine onekaroryme Ritonõpo a: pui orutua te, kaneru te, poti
ahtao, mokyro ekarõko mase: jahkatohme tytororo apoto apõ po te, otarame õmihpyry
omipona oehtohme te, otarame mokyro ekarory se rokẽ oexiryke te, otarame oseahmatoh
po onekaroryme mana. Typoxine mokaro exĩko mã toto Ritonõpo a.
4-5 Mame kaneru enepyryhtao oya jahkatohme onekaroryme Ritonõpo a, poti enepyryh-
tao roropa, mokyro maro tiriiku enehko toiro kirume, azeite maro 1 riturume, uwa eukuru
jehnahpyry maro 1 riturume.
6 Toiro kaneru maro onekaroryme tiriiku enehko 2 kirume otoxie azeite maro 1¼ rituru
te,
7 uwa eukuru jehnahpyry 1¼ riturume roropa. Morohne typoxine exĩko mana Ritonõpo
a.
8 Pui mũkuru ekaroryhtao jahkatohme onekaroryme Ritonõpo a te, õmihpyry omipona
oehtohme te, osepeme ehtohme,
9 imaro tiriiku enehtoko 3 kirume tapose aexihpyry kurano otoxie azeite maro 1¾
riturume
10 moro maro roropa uwa eukuru jehnahpyry 1¾ riturume. Moro tyahkase ahtao
typoxine exĩko mana Ritonõpo a, Oesẽkomo.
11 Moro sã tyrĩko matose pui orutua maro te, kaneru orutua maro te, kaneru mũkuru
maro te, poti mũkuru maro, enara.
12 Toiro okyno motye ekaroryhtao oya xine onekarorykõme, imaro xine itamurumehxo
tiriiku tõkehko enehnõko matose tuhke mokaro ehtoh samo.
13 Izyraeu tõ emero moro sã tyrĩko mã toto tynekarorykõ enepyryhtao jahkatohme,
typoxine ehtohme Ritonõpo a.
14 Moro saaro imehnõ nonory põkõ amaro xine exiketõ asã xine tyrĩko mã toto tynekaro-
rykõ enepyryhtao, tiriiku tõkehko maro, typoxine exikety Ritonõpo a.
15 Ynyripohpyry omipona tyrĩko mã mokaro, asã xine, imepỹ nono poe aehtyamo, amaro
xine exiketomo. Toiro jomihpyry mana eya xine, oya xine roropa jũme etyorõmara mana,
opoenõ poenomo a roropa. Ritonõpo a oxisã matose mokaro maro;
16 moro ynyripohpyry omipona oehtohkõme mana, mokaro roropa, asã xine.
17 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ tõturuse ropa Moeze a:

18 Tynyripohpyry tokarose eya aomipona Izyraeu tõ ehtohme toeporehkase toto ahtao
moro nono pona, inekarory eya xine esarykõme.
19 Morarame tonahsẽ enapyryhtao oya xine, moroto toehse aexihpyry, zokonaka api-
akãko matose ekarotohme onekarorykõme kurã Ritonõpo a.
20 Wyi riryhtao oya xine, moro wyi osemazuhme tyrise ahtao tiriiku ekeisenã ke, moro
ekarõko matose onekarorykõme kurã Ritonõpo a.
21 Amarokomo, opoenomo te, apakomotyã roropa moro pão ekarõko matose Ritonõpo a
onekarorykõme kurã eya.
22 Mame tyyrypyhpyke toehse awahtao xine, tuamekaro rokẽ oexirykõke: ynyripohpyry
Moeze a omipona pyra toehse awahtao xine,
23 emero Ritonõpo nyripohpyry oya xine, Moeze a, apitorymã poe moro tyripotoh turuse
ahtao Ritonõpo a tarona, opoenõ poenomo a, ynara tyrĩko matose:
24 awamekaro xine rokẽ iirypyryme toehse awahtao xine, zuaro pyra imoihmãkõ ahtao,
toiro pui mũkuru ekarõko mã toto jahkatohme, typoxine ehtohme Ritonõpo a, tiriiku maro,
uwa eukuru jehnahpyry maro, Ritonõpo nyripohpyry ae ro te, toiro poti mũkuru maro
tyyrypyrykõ korokapotohme.
25 Naeroro mokaro nekarory zahkãko oturukety mana, imoihmãkõ nekaroryme,
iirypyrykõ korokapotohme. Tykorokasẽme exĩko mã toto. Iirypyryme toexirykõ se pyra
tahtao xine iirypyryme toehse, naeroro tynekarorykõ tyahkapose eya xine tyyrypyrykõ
korokapotohme Ritonõpo a, tonahsẽme sã roropa eya.
26 Izyraeu tõ emero, imehnõ roropa imepỹ nono poe amaro xine exiketõ tykorokasẽme
exĩko, iirypyryme toehse oexirykõke emero awamekaro xine rokẽ awahtao xine.
27 Toiro ahno iirypyryme toehse ahtao tuenikaroro rokene, poti enehnõko mana toiro
jeimamyry exikety jahkatohme tyyrypyry korokapotohme.
28 Okyno zahkãko oturukety mana apoto apõ po mokyro rypyry korokapotohme
tuenikaroro rokẽ iirypyryme aexihpyry, mame tykorokasẽme exĩko mana.
29 Ritonõpo nyripohpyry toiro mana tuenikaroro iirypyryme toehse exiketõ poko
Izyraeume exiketyme ahtao imepỹ nono poe exiketyme roropa amaro xine ahtao.
30 Yrome tyyrypyry poko toehse ahno ahtao, tuaro ahtao Izyraeume exikety ahtao, imepỹ
nono poe exiketyme ahtao amaro xine, tuãnohsẽme exĩko Ritonõpo omiry omipona pyra
toehse exiryke. Taorihmaposẽme exĩko mana,
31 Ritonõpo nyripohpyry turumekase exiryke eya. Aomihpyry omipona pyra toehse
toexiryke tuãnohsẽme exĩko mana tynyrihpyry emetakame.

Toerokuru poko exikety oserematoh ae

32 Mame ona po Izyraeu tõ ahtao orutua tonese eya xine apotopokõ apoĩko oserematoh
ae.
33 Mokyro tarose enenanomo a Moeze a Arão maro imoihmãkõ maro.
34 Orutua kõ tyrise eya xine mokyro eraseme ekaropotohto Ritonõpo a oty ritohme eya,
zuaro pyra ro toexirykõke.
35 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Mokyro totapasẽme mana; ah imoihmãkõ mokyro etapã toto topu tõ ke ameke tapyi tõ
poe!
36 Naeroro Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a, mokyro tarose eya xine tapyi tõ poe,
totapase ynororo eya xine topu tõ ke aorihtoh pona.

Aretyry

37 Ynara tykase ropa Ritonõpo Moeze a:
38 — Oturuko Izyraeu tomo a, ipakomotyamo a roropa aretyry tõ ritohme tupõ ehpiry tõ
pokona. Emero aretyry tõ pokona eary ezuezume tyripotoko.
39 Mame moro aretyry tõ eneryhtao oya xine, osenetupuhnõko matose emero Oesẽkõ
nyripohpyry poko oya xine omipona oehtohkõme. Anamonohpyra ehtoko jomiry omipona
oehtohkõ poko, openetatohkõ poko pyra ehtoko, oenurukõ penetatoh poko pyra roropa
ehtoko.
40 Moro aretyry tõ ãkorehmatorỹko jomihpyry tõ poko wenikehpyra oehtohkõme,
jomipona oehtohkõme. Ahtao, ahno apiakasẽ sã exĩko matose ypoetoryme rokẽ rahkene.
41 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Kuenepyatose Ejitu poe ypoetoryme oehtohkõme,
Oesẽkõme roropa jehtohme. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

16

Ritonõpo rumekatopõpyry Kora tomo a

1-2 Kora, Isara mũkuru, Koate ekyry, Rewi pakomotyã ekyry ajoajohpe toehse. Type-
nekehse ynororo Moeze tutuisarykõme ehtoh poko. Tõximõse ynororo oseruao orutua kõ

maro, Rupẽ pakomotyamo. Asakoro toh nexiase Eriape mũkuru tomo, Tatã te, Apirão maro; imepỹ nexiase Om, Perete mũkuru. Imehnõ orutua kõ 250mãkõ toahmase roropa Kora a, tamuximãkomo, orẽpyra exiketomo, tuisamãkomo.

3 Oximõme toytose toto oturuse Moeze tõ maro Arão maro. Ynara tykase toto:

— Epo hnae tuisamehxo oehtohkomo! Moxiã emero Ritonõpo Kuesẽkõ poetoryme mã toto. Typoetory tõ rãnao Ritonõpo mana. Naeroro oty katohme tuisamehxo osekarõko matou, Ritonõpo poetory tõ esãme?

4 Morara kary etaryke Moeze a tosekumuru po typorohse ynororo tõmyty po nono pokoxi oturutohme Ritonõpo a.

5 Ynara tykase ynororo Kora tomo a, imaro exiketõ maro:

— Kokoro pakeimo typoetory tõ enepõko Ritonõpo mana, tapiakase exiketõ tymaro aerohtohme. Tynymenekahpyry enehpõko Ritonõpo mana apoto apõ pũtokoxi toto ehtohme.

6-7 Kokoro pakeimo ixtaratu zahkatoh apoitoko, omoro Kora amaro exiketõ maro, ikarany tyritoko zaka ixtaratu maro arotohme apoto apõ pũtokoxi. Mame enẽko sytatose onoky kywino xine Ritonõpo nymenekahpyryme nae. Seromararo epo hnae, amarokõ tymotyẽkase mexiatose, rewita tomo!

8 Ynara tykase roropa Moeze Kora a:

— Etatoko ke seromararo rewita tomo!

9 Amarokõ tapiakase Ritonõpo Kuesẽkomo a, imehnõ Izyraeu tõ winoino tupũtokoxi oehtohkõme, erohtohme Tytapyĩ Kurã tao, typoetory tõ akorehmary poko. Morohne oya xine ipune pyra nae?

10 Moro oerokurukõ kurã tokarose Ritonõpo a oya xine, rewita tomo. Seromararo oturuketõme oexirykõ se roropa hmatou?

11 Arão kerekeremaryhtao oya xine, Ritonõpo Kuesẽkõ kerekeremãko matose, amaro exiketõ maro. Inyripohpyry omipona pyra exĩko matose.

12 Mame Tatã tõ tonehpose Moeze a, Apirão maro, Eriape mũkuru tomo. Yrome omi arone tozuhse eya xine:

— Ytopyra ynanase!

13 Epo mana. Nono kurã poe, otyro zamaro exikety poe kuenepyatose yna orihmapotohme sero ona tonorẽ po. Moro motye yna aropõko mase tuisamehxo awahtao samo.

14 Ajohpe pyra, yna onenehpyra mekuretyase nono kurã pona, otyro zamaro exikety pona, tupito tõ onekaropyra mexiase yna a ona kurã maro yna esaryme ehtohme. Moro motye yna enekunopyry se mahno. Ytopyra ynanase!

15 Mame Moeze tyekĩtapãse, ynara tykase ynororo Ritonõpo Tosemy a:

— Mokaro omiry onetara exiko tynekarorykõ enepyryhtao oya. Mokaro onenekunohpitopyra exiase, ekykõ jumẽtu anapoipitopyra roropa exiase!

16 Mame Kora a ynara tykase Moeze:

— Kokoro osehko amaro 250mãkõ maro Ritonõpo Tapyĩ Kurã taka. Arão roropa moroto exĩko mana.

17 Amarokõ emero ixtaratu zahkatoh apoitoko, ixtaratu tyritoko zaka arotohme apoto apõ pũtokoxi.

18 Naeroro tykyryrykõ, ixtaratu zahkatoh tapoise eya xine, ikarany tyrise eya xine zaka ixtaratu maro, xikihme toh nexiase emero Tapyi omõtoh tao Moeze tõ maro Arão maro.

19 Mame mokaro emero taoximõnohpose Kora a, Moeze tõ maro osẽpataka toehse toto Arão maro Ritonõpo Tapyĩ omõtoh tao. Mame Ritonõpo saerehkatoh konõto tonese eya xine emero.

20 Ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a Arão maro:

21 — Ameke ehtoko moxiã winoino, toto enahkatohme ya axiny.

22 Yrome tosekumuru po typorohse Moeze tomo Arão maro tõmytykõ po nono pokoxi, ynara tykase toto:

— Ritonõpo isene ehtoh ekaroneme mase ahno a emero. Toiro rokẽ ahno iirypyryme ehtoh pokoino opoetory tõ emero zehno exĩko mah?

23 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

24 — Oturuko imoihmãkomo a ameke toto ehtohme Kora tõ tapyĩ winoino, Tatã tapyĩ winoino, Apirão tapyĩ winoino roropa, enara.

25 Mame Moeze toytose imehnõ tamuximãkõ maro Tatã tõ esaka Apirão maro.

26 Ynara tykase Moeze imoihmãkomo a:

— Ameke ehtoko mokaro, popyra exiketõ tapyĩ winoino, ikyryrykõ anapopyra ehtoko ipunaka; tomeseke pyra awahtao xine amarokõ roropa tonahkasẽme exĩko matose mokaro popyra ehtoh pokoino.

27 Naeroro ameke toytose imoihmãkomo Kora tõ tapyĩ winoino, Tatã maro, Apirão maro.

Tatã tõ tutũtase Apirão maro, tehme toh nexiase tytapyĩ omõtoh tao, typyxiãkõ maro typoenõ maro.
28 Mame ynara tykase Moeze imoihmãkomo a:
— Ourutorỹko ase zuaro exĩko matose ywy poe pyra senohne emero toehse. Ritonõpo nyripohpyry omipona senohne tyrise ya.
29 Mokaro orutua kõ orikyry emero rokẽ orikyry sã ahtao, toto onuãnohpyra Ritonõpo ahtao, jenyohpyra Ritonõpo nexiase.
30 Yrome tyoro sã tyrise ahtao eya enetupuhpotohme, sero nono ẽtakaryhtao mokaro enahtohme itapyĩ taõkõ maro, imõkomory maro, tomõse toto ahtao isene ro aorihtyã esaka, zuaro exĩko matose Ritonõpo turumekase moxiamo a.
31 Morarame tõturukehse Moeze ahtao nono totapuruhmakase mokaro zopino,
32 tonahse toto itapyĩ taõkõ maro, Kora ekahmananõ maro emero, imõkomory maro.
33 Moro sã tyhtose toto isene ro nono aka aorihtyã esaka imõkomory maro emero porehme. Mame nono tapuruse ropa, osenepyra toehse toh nexiase.
34 Mokaro kui kui kary etaryke tyya xine tururume toytose Izyraeu tomo, moroto aexityamo. Kui ãko roropa toh nexiase, ynara tykase toto:
— Epatoko! Kuenahkatorỹko nono mana!
35 Mame apoto tonehpose Ritonõpo a mokaro 250mãkõ orihmapotohme, ixtaratu zahkahpõkomo.

Ixtaratu zahkatoh tonomo
36 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
37 — Oturuko Ereaza a, oturukety Arão mũkuru a, moro metau risẽ ixtaratu zahkatoh kehko apoitohme eya apoto zahkatopõpyry poe, oruno akoĩpyry pahtohme eya, Ritonõpo kyryryme kurã, moro ixtaratu zahkatoh tonõ exiryke.
38 Ritonõpo kyryry kurãme toehse toh nexiase tokarose toto ahtao Ritonõpo a apoto apõ po. Naeroro moro ixtaratu zahkatoh tonõ apoiko mokaro tyahkase aexityã ekepyry winoino, tyyrypyrykõ emetakame tyahkase toto. Mame moro ixtaratu zahkatoh tonõ etapako metau risemy, paratu kãseme ehtohme apoto apõ apurume tyritohme. Izyraeu tõ enetupuhpotohme exĩko mana, enaroximatohme.
39 Naeroro moro ixtaratu zahkatoh tonõ tapoise Ereaza a. Tapĩpose kehko eya paratu kãsemã apoto apõ apuru ritohme.
40 Ritonõpo oturutopõpyry ae ro Moeze a, Izyraeu tõ enaroximatohme toehse moro, imehnõ pyra, Arão poenõ rokẽ ipakomotyã roropa oehtohme ixtaratu zahkatohme Ritonõpo ẽpataka. Imehnõ tuãnohse exiry Kora tõ wãnohtopõpyry samo, imarõkõ maro.

Ahno pynanohtopõpyry Arão a
41 Yrome yrokokoro Izyraeu tõ emero tykerekeremapitose toto Moeze tõ poko Arão maro. Ynara tykase toto:
— Ritonõpo Kuesẽkõ poetory tõ totapase oya xine!
42 Morarame tõximõse imoihmãkõ ahtao Moeze tõ kerekeremase Arão maro toeramase toto Ritonõpo Tapyĩ winakoxi. Akurũ tonese eya xine Tapyi epoe. Ritonõpo saerehkatoh konõto tõsenepose eya xine.
43 Moeze tõ toytose Arão maro Tapyi omõtoh ẽpataka xikihme.
44 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
45 — Ytotoko mokaro winoino. Toto enahkãko ase seromaroro rahkene!
Yrome tosekumuru po typorohse Moeze tomo Arão maro tõmytykõ po nono pokoxi.
46 Ynara tykase Moeze Arão a:
— Okyryry ixtaratu zahkatoh apoiko, ikarã tyriko zaka apoto apõ poe, ixtaratu roropa tyriko ikarã pona. Axĩ ke ytoko ahno tõ pona onekarory zahkatohme mokaro rypyry korokapotohme. Axiny! Toto zehno Ritonõpo ehtoh osenepopitõko mana. Tyrohsẽ toehpitose mana!
47 Naeroro tykyryry, ixtaratu zahkatoh tapoise Arão a Moeze omihpyry omipona. Tururume toytose ynororo ahno rãnaka. Tyrohsẽ oehpitory tonese ahtao Arão a, ixtaratu tyrise eya ikarã pona, tynekarory tokarose eya Ritonõpo a mokaro ahno rypyry korokapotohme.
48 Moro ke tyrohsẽ tymynyhpãse, moroto Arão nexiase xikihme ahno rãnao, xia isene exiketomo, mya aorihtyã ekepyry tomo, enara.
49 Mokaro toorihse aexityã tuhke exiry 14.700me nexiase, Kora tõ toorihse aexityã maro pyra.
50 Mame tyrohsẽ tonahse ahtao, Arão toytose ropa Ritonõpo Tapyĩ omõtoh taka, moroto Moeze exiryke.

17

Arão myxiry

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Oturuko Izyraeu tomo a, 12me oxiekyrymãkõ tuisary tomo a imyxiry enehtohme, 12me imyxiry tõ ehtohme atapona. Mame tuisa esety imeroko imyxiry pokona.
3 Moromeĩpo Arão esety imeroko Rewi tõ myxiry pokona. Toiro myxiry exĩko toiro oxiekyrymãkõ tuisary esety ke.
4 Mame moro imyxiry tõ tyriko Tapyi Kurã tao, jomihpyry ẽ ẽpataka kuoseporytoh po.
5 Morarame ynymenekahpyry myxiry arỹtãko mana. Moro eneryke tyya xine okerekeremakehnõko Izyraeu tõ mana, typenekehse ywy okerekeremary etaryke ya.
6 Naeroro Moeze tõturuse Izyraeu tomo a. Ituisary tomo a tymyxiry tõ tokarose eya, oxiekyrymãkõ tuisary 12me toh nexiase, imyxiry tõ 12me roropa nexiase. Arão myxiry mokaro myxiry tõ maro nexiase.
7 Moro imyxiry tõ tyrise Moeze a Ritonõpo Tapyĩ taka, aomihpyry ẽ ẽpataka.
8 Yrokokoro Moeze tomõse Tapyi Kurã taka. Imyxiry tonese eya Arão esety ke ipoko, Rewi ekyry tõ tuisary kyryryme tarỹtase. Tokutase roropa, topere toehse roropa, amẽtoa tõ toehsehxo exiketomo.
9 Mame moro imyxiry tõ tarose emero Moeze a Ritonõpo ẽpatae Izyraeu tomo a. Tonese eya xine. Mame tymyxiry tõ tapoise ropa eya xine.
10 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Tyriko ropa moro imyxiry Arão esety ke tymerose exikety jomihpyry ẽ ẽpataka. Moroto exĩko mana Izyraeu tõ ajoajohpe exiketõ enaroximatohme; ykerekeremakehnõko mã toto aorikyrykõino.
11 Mame moro tyrise Moeze a Ritonõpo nyripohpyry omipona.
12 Ynara tykase imoihmãkõ Moeze a:
— Orihnõko ynanase! Orihketõme ynanase! Kymarokõ emero orihnõko sytatose.
13 Ritonõpo Tapyĩ pũtokoxi ytokety orihnõko mana. Morara ahtao kymarokõ emero orihketõme sytatose!

18

Ritonõpo nyripohpyry oturuketomo a rewita tõ maro

1 Ynara tykase Ritonõpo Arão a:
— Amarokõ tymenekase ya Ytapyĩ poko oerohtohkõme: omoro, omũkuru tomo, imehnõ rewita tõ maro. Tomeseke ehtoko zae rokẽ oehtohkõme Ytapyĩ poko oerohtohkõ poko. Azahkuru awahtao xine amarokõ rokẽ tuãnohsẽme exĩko. Yrome omoro Arão, omũkuru tõ maro rokẽ tymenekase ya oturuketõme. Azahkuru toehse awahtao xine oturuketõ erohtoh poko amarokõ rokẽ tuãnohsẽme exĩko matose.
2 Imehnõ rewita tõ enehko, oekyry tomo ãkorehmatohkõme omũkuru tõ maro Ytapyĩ tao oerohtohkõ poko.
3 Mokaro rewita tõ erohnõko mã toto onyripohpyry poko, erohnõko roropa mã toto Ytapyĩ poko. Yrome ykyryry tõ kurã pũtokoxi toto onenehpopyra exĩko Osa Kurã tao, apoto apõ po roropa. Morohne pũtokoxi toehse toto ahtao orihnõko matose, mokaro roropa orihnõko mã toto.
4 Mokaro rewita tõ erohnõko mã toto amaro Ytapyĩ erohtoh poko emero poko, yrome imehnõ onyrohmanohpopyra exiko amaro xine.
5 Omoro rokẽ omũkuru tõ maro erohnõko matose Osa Kurã tao, apoto apõ poko roropa Izyraeu tõ zehno ropa jexiryino.
6 Izyraeu tõ poe oekyry tõ tymenekase ya, rewita tomo ynekaroryme oya xine, oturuketomo. Mokaro rewita tõ tapiakase ya mã toto erohtohme Tapyi Kurã poko.
7 Yrome omoro omũkuru tõ maro erohnõko oturuketõ erohtoh poko apoto apõ poko, ykyryry tõ poko roropa Osa Kurã Kuhse tao. Morohne poko erohnõko matose tapiakase oexirykõke ya oturuketõme oehtohkõme. Yrome imehnõ orihnõko mã toto tooehse toto ahtao ykyryry kurã pũtokoxi.

Oturuketõ epehpyry Ritonõpo poe

8 Ynara tykase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Arão a:
— Seromararo ahno nekarohpyry tõ tonehse ahtao ya, jahkara ahtao, morohne ekarõko ase oya, emero, omũkuru tomo a roropa, apakomotyamo a, enara, õtykõme ehtohme jũme.
9 Ykyryry tõ kurã poe, jahkara ahtao ynara apoĩko matose: ahno nekarory tõ tiriiku tõkehko te, inekarory tõ tyyrypyry korokapotohme te, inekarory tõ onyhxiropyra ehtohme, emero tonehse ahtao ahno a tynekaroryme ya ekarõko ase oya, omũkuru tomo a roropa.

10 Morohne õnõko matose Osa Kurã tao. Orutua kõ rokẽ otuhnõko mã toto moro poko. Tonahsẽ kurãme exĩko oya xine mana ypoe.
11 Morohne maro imehnõ nekarohpyry tonehse ahtao Izyraeu tomo a õtykõme exĩko. Morohne ekarõko ase oya, omũkuru tomo a, oẽxiry tomo a roropa jũme samo. Oekyry tõ emero toekurãkase exiketõ otuhnõko mã toto.
12 Emero kurehxo exiketõ ekarõko ase oya, osemazuhme toperytase aexityã tonehse ahtao ya Izyraeu tomo a: azeite kurehxo exikety, uwa eukuru jehnahpyry kurehxo exikety, tiriiku kurehxo exikety, enara.
13 Osemazuhme toehse tykyrysã ahtao, tokarose ahtao ya, moro anapyrykõme exĩko. Mame atapyĩ taõkõ emero toekurãkase exiketõ morohne enahnõko mã toto.
14 Izyraeu tõ nonory po emero, tapiakase ahtao ahno nekaroryme Ritonõpo Oesẽkõ kyryryme, ekarõko ase oya.
15 Emero osemazuhme aenuruhpyry ahno mũkurume, okyno mũkurume roropa Izyraeu tõ nekaroryme ya exĩko. Yrome ahno epehmãko mã toto typoenõ pynanohtohme, okyno nuriame exiketõ pynanohtohme roropa epehmãko esẽ mana.
16 Moro epehpyry ahno mũkuru pynanohtohme topehmasẽme exĩko oya toiro nuno toehse poeto ahtao. 5me parata epehmãko mã toto, (55 karamame parata tukuhse ahtao Ritonõpo Tapyĩ tao).
17 Yrome pui mũkuru osemazuhme aenuruhpyry te, kaneru tõ roropa, poti tõ roropa tokarose ahtao ya, mokaro poko onepehmara esẽ mana ipynanohtohme. Jekyme mã toto, totapasẽme exĩko jahkatohme. Imunuru tomasẽme exĩko apoto apõ pokona, ikasery tyahkasẽme exĩko onekaroryme, tonahsẽme sã ya, typoxine exĩko mana ya.
18 Mokyro pũ õtyme exĩko mana imehnõ ahno nekarotyã kurã samo: ipuropuru te, ipety apotunuru wino maro õtyme ehtoh samo.
19 Izyraeu tõ nekarory tõ tonehse ahtao ya, morohne ekarõko ase oya, omũkuru tomo a, oẽxiry tomo a roropa, jũme. Moro jomiry etapõko ase jũme etyorõmara ehtohme. Naeroro sautume esehpãko ase jũme etyorõmara exiryke.
20 Mame ynara tykase Ritonõpo Arão a:
— Nono esẽme exipyra exĩko mase Izyraeu tõ nonory po, tupito pyra, ona pyra, imehnõ Izyraeu tõ sã pyra. Izyraeu tõ rãnao ywy ase oesarykõme samo, atapyĩkõme sã roropa, otupikõme sã roropa, enara.

Rewita tõ epehpyry

21 Ynara tykase Ritonõpo Arão a:
— Omame porehme exiketõ ousemy toiro exikety ekarõko ase rewita tomo a. Moro tineru tokarose ahtao Izyraeu tomo a ya, moro tokarosẽme exĩko rewita tomo a Tapyi Kurã poko toto erohtamitume.
22 Taroino imehnõ Izyraeu tõ onenehpopyra exiko Tapyi Kurã pũtokoxi aorikyrykõino, moro iirypyryme exiryke eya xine.
23 Yrome rewita tõ rokẽ erohnõko mã toto Ytapyĩ Kurã poko. Tomeseke exĩko mã toto zae rokẽ toerohtohkõ poko toto ehtohme, toto wãnopyryino. Sero ynyripohpyry jũme mana, ipakomotyã pona. Rewita tõ nono esẽme exipyra exĩko mã toto jũme Izyraeu tõ nonory po.
24 Ynara exiryke: Izyraeu tõ omame porehme exiketõ ousemy toiro exikety ekarõko mã toto ya tynekarorykõme, moro ekaroase rewita tomo a nono myakãme samo toto kyryryme ehtohme. Morara exiryke moro tykase ywy, nono esẽme pyra rewita tõ exĩko mã toto.

Omame porehme exiketõ ousemy toiro exikety

25 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ turupose Moeze a
26 rewita tõ zurutohme ynara:
— Izyraeu tõ nekarohpyry tõ tapoise ahtao oya xine, omame porehme exiketõ ousemy toiro exikety, Ritonõpo nekarohpyryme oya xine, omame porehme exiketõ ousemy toiro exikety apiakãko matose ekarotohme onekarorykõme kurã Ritonõpo a.
27 Moro onekarohpyrykõ tupito poko erohkety nekarory sã mana tykyrysã apoipitoryhtao, uwa eukuru jehnahpyry tyripitoryhtao roropa eya.
28 Naeroro emero omame porehme exiketõ ousemy toiro exikety apoiryhtao oya xine Izyraeu tõ nekarohpyry tõ poe, amarokõ roropa onekarorykõ ekarõko matose Ritonõpo a, Oesẽkomo a. Moro ekarõko matose oturukety Arão a.
29 Imehnõ nekarohpyry tõ tapoise ahtao oya xine, zokonaka, kurehxo exikety ekarotoko ya.
30 Imeĩpo kurehxo exikety tokarose oya xine ahtao ya, akoĩpyry emero okyryryme exĩko, tupito poko erohkety samo, zokonaka tokarose ahtao eya tynekaroryme, akoĩpyry emero imaro exĩko mana.

31 Moro akoĩpyry enahnõko matose oekyry tõ maro emero rokẽ po oepehpyrykõme
exiryke.
32 Morohne enapyryhtao oya xine iirypyryme pyra matose, kurehxo exikety tapiakase
oya xine ahtao onekarorykõme Ritonõpo a. Zae pyra exĩko matose Izyraeu tõ nekarohpyry
tõ enapyryhtao oya xine kurehxo exikety onekaropyra ro awahtao xine ya. Ynyripohpyry
omipona pyra awahtao xine orihnõko matose.

19

Pui ẽxiry zahkary poko

1 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ tõturuse Moeze tomo a Arão maro,
2 ynara tyripotohme Izyraeu tomo a:
— Pui ẽxiry wãtasenã enehtoko kamiraramano, ãtakamahpyryme pyra exikety, erohpi-
topyra exikety tupito po.
3 Mame mokyro ekarotoko oturukety Ereaza a, arotohme ahno esary poe jarãnaka,
moroto pui totapasẽme exĩko ineneryme.
4 Mame munu apoĩko Ereaza mana, tomary ke, omahxiky ke emãko mana 7me, Tapyi
Kurã omõtoh winakoxi.
5 Moromeĩpo mokyro pui zoko tytororo tyahkasẽme exĩko: ipihpyry te, ipunu te, munu
te, zuahxiririny, zuehtoto maro tyahkasẽme exĩko oturukety ẽpataka.
6 Apupari zokonaka apoĩko oturukety mana ematohme apoto htaka, otyro hissopo
amoriry maro te, kaneru hpoty zonopyhpyryme aexihpyry tahpiremy. Morohne emãko
mana apoto pona pui zahkaryhtao.
7 Mame tupõ kurikãko oturukety mana, epỹko roropa mana. Moromeĩpo omõnõko ropa
mana ahno esaka ropa, yrome iirypyry onykorokara ro exĩko ikohmãtoh pona.
8 Mokyro roropa pui zahkahpono roropa tupõ kurikãko mana, epỹko roropa mana.
Yrome nuriame exikehpyra exĩko mana xixi omõtoh pona.
9 Mame orutua nuriame pyra exikety moro oruno, pui zahkasẽ apoĩko mana arotohme
jarãnaka ahno esary poe Osa Kurã pona. Moroto tukurãkasẽme exĩko Izyraeu tõ imoihmãkõ
kyryryme, moro oruno ke tuna rĩko nuriame ehtoh kurikapotohme, iirypyryme ehtoh
korokapotohme.
10 Mame mokyro oruno apoihpono, pui erunory, tupõ kurikãko mana, yrome nuriame
aehtoh tykorokasẽme exĩko mana xixi omõtoh pona rokene. Morohne tymerosẽme exĩko
jũme moro ynyripohpyry omipona Izyraeu tõ ehtohme te, moro omipona imehnõ nonory
põkõ ehtohme roropa, Izyraeu tõ maro exiketomo.

Aorihtyã ekepyry tapose ahtao

11 — Aorihtyã ekepyry tapose ahtao ahno a nuriame exĩko mana 7me ẽmepyry pona.
12 Ẽmepyry oseruao taropose ahtao te, 7me ẽmepyry taropose ahtao roropa ekurikãko
mana moro tuna ekurikatoh ke nuriame pyra ehtohme. Yrome ekurikara mokyro ahtao
ẽmepyry oseruao taropose ahtao te, 7mã pona roropa nuriame exikehpyra mana.
13 Aorihtyã ekepyry tapose ahtao ahno a, mame ekurikara mokyro ahtao nuriame
exikehpyra mana, epona tuna ekurikatoh onemara exiryke. Nuriame Ritonõpo Tapyĩ Kurã
rĩko mokyro mana. Mokyro anaorihmapopyra ahtao taroposẽme exĩko mana Izyraeu tõ
maro pyra ehtohme.
14 — Toorihse ahno ahtao tapyi tao, moro taka õmomyrykohtao nuriame exĩko matose 7me
ẽmepyry pona.
15 Oripo ahtao, tuna eny roropa totapuruhmakase ahtao nuriame exĩko mana.
16 Ona po aorihtyã ekepyry tapose ahtao, totapase ahtao, tamoreme toorihse ahtao
roropa ahno zehpyry tapose ahtao, zonẽtoh tapose ahtao, nuriame exĩko mokyro mana
7me ẽmepyry pona.
17 — Ekurikatohme nuriame pyra ehtohme ropa, oruno apoiko mokyro pui ẽxiry kami-
raramã zahkatopõpyry erunory. Mokyro tyahkase ahno rypyry korokapotohme. Moro
oruno tyriko oripo aka. Mame tuna kurã emako epona.
18 Aorihtyã ekepyry tapose ahtao ahno a, imepỹ orutua, nuriame pyra exikety hissopo
amoriry apoĩko, zumyhkatohme moro tuna ekurikatoh kuaka. Mame moro hissopo ke
tuna emãko moro tapyi pona, imõkomory pona te, ahno pona, emero moro tapyi tao exiketõ
pona. Ahno zehpyry tapose ahtao te, zonẽtopõpyry tapose ahtao moro tuna ekurikatoh
tomasẽme exĩko epona imepyny a, nuriame pyra exikety a.
19 Ẽmepyry 3mã po te, ẽmepyry 7mã po roropa, nuriame pyra exikety moro tuna emãko
nuriame exikety pona. Mame 7me ẽmepyry pona mokyro nuriame pyra exĩko mana, tupõ
kurikãko mana, epỹko mana, mame xixi tomõse ahtao tykorokasẽme exĩko mana.

20 — Yrome nuriame toehse ahno ahtao, mame ekurikara mokyro ahtao nuriame exikehpyra mana epona tuna ekurikatoh onemara exiryke. Mokyro Ritonõpo Tapyĩ Kurã nuriame tyrĩko mana. Naeroro mokyro taroposẽme exĩko mana Izyraeu tõ winoino.
21 Sero ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko jũme. Mame mokyro moro tuna emane nuriame pyra ehtohme, tupõ kurikãko mana. Moro tuna apohpono nuriame exĩko ro mana xixi omõtoh pona.
22 Emero tapose aexihpyry nuriame exikety a, nuriame exĩko; mokyro nuriame exikety apohpono nuriame exĩko roropa mana xixi omõtoh pona.

20

Tuna se Meripa po
(Exutu 17.1-7)

1 Mame nuno apitorymã po Izyraeu tõ emero toytose ona tonorẽ Zim pona. Tõsesarise toh nexiase Kate po. Moroto Miriã toorihse; ekepyry tonẽse nexiase.
2 Moroto tuna pyra nexiase; naeroro tõximõse toto, Moeze tõ tykerekeremase Arão maro.
3 Ynara tykase toto:
— Kurehxo exiry toorihse yna ahtao Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka imehnõ kuekyrykõ maro.
4 Oty katohme Ritonõpo poetory tõ menepyase sero ona tonorẽ pona? Kuenepyatose xiaro orihtohme yna eky tõ mahro?
5 Oty katohme yna menepyase Ejitu poe xiaro, osa xihpyry pona, tykyrysã pyra taro, wikeira tõ pyra, uwa zoko tõ pyra, romã tõ pyra? Morohne motye tuna pyra mana taro kuokurukõme!
6 Naeroro Moeze tõ toytose Arão maro imoihmãkõ poe Tapyi Kurã omõtoh taka. Tosekumuru po typorohse toto tõmytykõ po nono pokoxi. Mame Ritonõpo saerehkatoh tõsenepose eya xine.
7 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
8 — Omyxiry apoiko moro jomihpyry ẽ ẽpataka, Arão maro ahno enehpoko oximõme. Mame imoihmãkõ neneryme oturuko topuimo a, tuna tũtatohme topuimo poe. Moro sã tuna apoĩko matose topuimo poe ekarotohme ahno a aukurukõme te, okyno tõ okurume, enara.
9 Naeroro Ritonõpo nyripohpyry omi poe tymyxiry tapoise Moeze a Ritonõpo ẽpataka aexihpyry.
10 Ahno imoihmãkõ tananohpose eya Arão maro topuimo ẽpataka, mame ynara tykase Moeze:
— Etatoko ke, Ritonõpo omiry omipona pyra exiketomo! Tuna tũtanohpõko matou yna a sero topuimo poe?
11 Mame tomary tanỹse Moeze a. Topuimo totatotapase eya asakoro, tymyxiry ke, tuna tutũtase itamurume. Mame tõse ahno a, okyno tomo a, enara.
12 Yrome ynara tykase Ritonõpo Moeze a, Arão maro:
— Jenetupuhpyrahme sã mexitou. Yjamitunuru kurã onenetupuhpopyra mexitou Izyraeu tomo a. Morara exiryke Izyraeu tõ anaropyra exĩko matose moro nono pona ynekarory pona esarykõme.
13 Moro toehse Meripa po, moroto Izyraeu tõ tykerekeremase Ritonõpo Tosẽkõ poko. Moroto tyjamitunuru kurã tonepose Ritonõpo a eya xine.

Etõ tuisary ỹme pyra ehtopõpyry
14 Morarame pata Kate poe, tõmiry aronanõ tonyohse Moeze a Etõ tuisary a ynara katohme:
— Sero omi oekyry tõ poe mana, Izyraeu tõ poe. Zuaro mase yna etuarimatopõpyry poko emero.
15 Zuaro mase yna tamuru tõ ytotopõpyry poko Ejitu pona, moroto toehse yna, tuhke jeimamyry. Yna tamuru tõ, yna roropa tyrohmanohpose Ejitu põkomo a, tyyryhmase yna eya xine.
16 Naeroro Ritonõpo a yna akorehmary ynanekaropoase. Yna a ekaropotopõpyry totase eya. Tynenyokyhpyry tonyohse eya yna syryhmatohme Ejitu poe. Seromaroro pata Kate po ynanase, ononory ehpiõ po.
17 Ajohpame samo, ah ynanytoxi ononory kuroko. Yna, yna eky tõ roropa osema ae rokẽ ytõko ynanase. Tupito tõ pona ytopyra exĩko ynanase, uwa tõ anarykahpyry tõ pona ytopyra. Tuna eutary tõ poe onẽpyra exĩko ynanase. Oesarykõ po yna ahtao osema konõto ae rokẽ ytõko ynanase.
18 Yrome tozuhse Etõ tuisary a, ynara tykase:

— Yna nonory rãnakuroko ytopyra matose. Irãnakuroko toytose awahtao xine etonãko sytatose.
19 Mame ynara tykase Izyraeu tõ eya:
— Osema konõto ae rokẽ ytoytõko ynanase. Tuna enyryhtao yna a yna eky tomo a roropa, otunary epehmãko ynanase. Pupu po rokẽ yna ytory se ynanase oesarykõ rãnakuroko.
20 Yrome Etõ tuisary ynara tykase:
— Arypyra. Ytopyra matose!
Mame Etõ tõ tooehse soutatu tõ jamihme exiketõ maro etonase Izyraeu tõ maro.
21 Moro sã Izyraeu tõ anaropopyra etomita tõ nexiase tosarykõ rãnakuroko. Naeroro Izyraeu tõ toytose imepỹ osema ae.

Arão orihtopõpyry
22 Mame Izyraeu tõ emero toytose pata Kate poe ypy Hoa pona,
23 Etõ tõ nonory ehpiõ po. Moroto ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a Arão maro:
24 — Arão omõpyra mana moro nono pona, ynekarory pona Izyraeu tomo a. Orihnõko mana ynara exiryke: tuna poko Meripa po jomiry omipona pyra mexiatose.
25 Arão enehko, imũkuru Ereaza maro, toto onuhmapotohme ypy Hoa pona.
26 Mame Arão zupõ apoiko, moro amurutohme Ereaza zupõme. Moroto Arão orihnõko mana.
27 Moeze a moro tyrise Ritonõpo nyripohpyry ae ro. Tõnuhse toto ypy Hoa pona ahno imoihmãkõ neneryme.
28 Oturukety Arão zupõ tapoise Moeze a, moro upo amurutohme Ereaza a. Moroto Arão toorihse ypy emory po. Moromeĩpo Moeze tyhtose ropa Ereaza maro.
29 Mame zuaro toehse imoihmãkõ ahtao Arão orihtopõpyry poko tyhnamose ynororo eya xine emero, 30me ẽmepyry ae.

21

Tuisa Arate poremãkatopõpyry
1 Mame Kanaã tuisary, Arate esẽ zuaro toehse ahtao Izyraeu tõ oepyry poko Atarĩ esemary ae, toytose ynororo osetapase Izyraeu tõ maro. Tuhke pyra Izyraeu tõ tarose eya typoetoryme.
2 Naeroro Izyraeu tõ ynara tykase Ritonõpo a:
— Yna akorehmaryhtao oya mokaro poremãkatohme ipatary tõ enahkãko ynanase ipunaka.
3 Aomirykõ totase Ritonõpo a, Izyraeu tõ takorehmase eya kananeu tõ poremãkatohme. Naeroro toto tonahkase Izyraeu tomo a ipatary tõ maro. Moroto tosehpase eya xine Horomame.

Okoime, metau risemy
4 Mame ypy Hoa poe Izyraeu tõ toytose osema ae, tuna Akapa winakoxi Etõ nonory ehpikuroko toytotohkõme. Yrome osema ae toytorykohtao typenekehse toh nexiase.
5 Ritonõpo tykerekeremase toto a, Moeze tykerekeremase roropa eya xine, ynara tykase toto:
— Oty katohme Ejitu poe tonehse yna Ritonõpo a, Moeze a roropa? Kuorihtohkõme sero ona tonorẽ po, wyi pyra ehtoh po, tuna pyra roropa ehtoh po? Typenekehse sytatose sero tonahsẽ xihpyry poko!
6 Naeroro okoi tõ orihmatõ kõ tonehpose Ritonõpo a ahno rãnaka; tosekase toto eya xine, tuhke Izyraeu tõ toorihse toh nexiase.
7 Naeroro toytose toto Moeze a oturuse imaro, ynara tykase toto:
— Iirypyryme toehse ynanase, Ritonõpo kerekeremaryke yna a, okerekeremaryke roropa yna a. Oturuko Ritonõpo a okoi tõ arotohme ropa yna winoino.
Tõturuse Moeze Ritonõpo a ahno pyno ehtohme.
8 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Okoi panõ tyriko metau risemy, wewe ixikihmahpyry pokona exixihmapoko. Mame esekatyamo a moro enepoko toto ekurãkatohme ropa.
9 Naeroro okoi panõ tyrise Moeze a metau risemy. Toxixihmase eya wewe pokona. Mame mokaro okoi nesekatyamo a Moeze nyrihpyry okoi panõ tonese ahtao toekurãkase ropa ynaroro.

Ypy Hoa poe jakanahmã Moape tõ esary pona
10 Mame moro poe Izyraeu tõ toytose Opote pona nyhse.
11 Morotoino Opote poe toytose toto patãpo Aparĩ pona, ona tonorẽ pona Moape tõ nonory poe xixi tũtatoh wino.

12 Morotoino toytose toto jakanahmã Zerete pona.
13 Morotoino toytose toto osesarise tuna Aranõ ehpikoxi inikahpozakoxi ona tonorẽ po amoreu tõ esary pũto (Tuna Aranõ Moape tõ nonory apiakãko mana amoreu tõ esary winoino).
14 Morara exiryke ynara tymerose Ritonõpo Nymeropohpyry pokona etonatoh poko:
“Pata Waepe, Supa nonory po, jakanahmã tõ roropa; tuna Aranõ
15 yhtotoh roropa jakanahmã tõ pata Ara pona, Moape nonory ehpiõ winakoxi.”
16 Morotoino toytose toto osa pona, esety Peea, moroto ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Oximõme mokaro enehpoko, tuna ekarõko ase eya xine.
17 Naeroro Izyraeu tõ toremiase moro poko:
“Eutary tomo, tuna ekaroko,
soesoekaneme ehtoko,
aomikãko sytatose eremiatoh ke.
18 Eutary tahkase tuisa poenomo a,
tuisa tomo a tymara ke,
tymyxiry ke rahkene.”
Morotoino ona tonorẽ poe toytose toto Matana pona.
19 Morotoino Matana poe toytose toto Naarieu pona, morotoino Naarieu poe Pamote pona.
20 Morotoino Pamote poe toytose toto jakanahmã pona, Moape nonory pona, ypy Pixika emory myhtokoxi, moro emory poe ona tonorẽ osenẽko mana.

Seõ poremãkatopõpyry Oke maro
(Teuteronomiu 2.26—3.11)

21 Mame omi aronanõ taropose Izyraeu tomo a Seõ zuruse. Ynara tykase toto eya:
22 — Ajohpame sã ah ynanytoxi ononory rãnakuroko. Tupito tõ poro ytopyra exĩko ynanase, uwa zoko tõ anarykatyãkõ poro ytopyra roropa ynanase. Tuna onẽpyra ynanase eutary tõ poe; osema konõto ae rokẽ ytõko ynanase oesarykõ rãnakuroko.
23 Yrome tynonory rãnakuroko Izyraeu tõ anaropopyra Seõ nexiase. Typoetory tõ emero oximõme tyripose eya etonatohme Izyraeu tõ maro ona tonorẽ po. Toytose ynororo Jasa pona etonatohme Izyraeu tõ maro.
24 Yrome tõsetaparykohtao tuhke amoreu tõ totapase Izyraeu tomo a. Toto esary tapoise eya xine tuna Aranõ poe tuna Japoke pona, Amõ nonory ehpiõ pona. Moroto apuru tõ nexiase, Amõ tõ nonory ehpiõme.
25 Morara exiryke amoreu tõ patary tõ tapoise Izyraeu tomo a emero. Moro pata tõ tyrise eya xine typatarykõme, Hexipõ te, pata pisarara roropa Hexipõ zomye exiketomo.
26 Hexipõ nexiase Seõ patary, amoreu tõ tuisary patary. Osemazuhme tõsetapase ynororo nexiase moapita tuisary maro. Moape tõ nonory tapoise eya tosaryme ehtohme tuna Aranõ pona.
27 Morara exiryke tuaro exiketõ moro poko ynara ãko mã toto:
“Osehtoko Hexipõ pona,
tuisa Seõ patary pona!
Moro pata rĩko ropa mana,
kure rokẽ Seõ patary exĩko ropa mana.
28 Apoto tutũtase exiryke Hexipõ poe,
apoto tuisa Seõ patary poe,
isoutatu tõ apoto sã nexiase,
pata Ara tonahkase eya xine, Moape po.
Ypy tõ tonahkase, tuna Aranõ inikahpozakoxi.
29 Myhẽ matose, Moape põkomo!
Oneponãmarykõ, Kemo eahmananomo,
typoremãkase matose!
Oneponãmarykõ omi poe osoutatukõ toepase mã toto,
oẽxiry tõ tokarose Seõ,
amoreu tõ tuisary namotome.
30 Yrome seromaroro Hexipõ jamitunuru tonahse;
Hexipõ poe Tipõ pona, emero tonahkase.
Nopa tonahse, apoto toehse Metepa pona.”
31 Naeroro Izyraeu tõ tõsesarise amoreu tõ nonory po.
32 Moromeĩpo ahno tonyohse Moeze a pata pona, Jazea enetohme. Mame ipatarykõ tapoise eya xine, amoreu tõ tonyohse moro poe eya xine.

33 Morarame toeramase ropa toto tonuhtohkõme Pasã esemary ae. Mame Oke, Pasã
tuisary tutũtase osetapase Izyraeu tõ maro pata Eterei po.
34 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Mokyro zuno pyra exiko. Toto tuisary ekarõko ase oya xine ipoetory tõ maro, inonory
maro. Mame mokyro tyriko onyrihpyry sã Seõ, amoreu tõ tuisary a Hexipõ po.
35 Naeroro Oke typoremãkase Izyraeu tomo a. Totapase ynororo eya xine, imũkuru tõ
maro, ipoetory tõ maro porehme; epasaromepyra toh nexiase. Mame toto nonory tapoise
eya xine tosarykõme.

22

Tuisa Parake oturutopõpyry Paraão a

1 Mame Izyraeu tõ toytose osesarise ona pona, Moape nonory po, tuna Joatão poe xixi
tũtatoh wino, pata Jeriko etonie, tuna moino Jeriko nexiase.
2 Morarame Moape tõ tuisary, Parake, Zipoa mũkuru, zuaro toehse tahtao Izyraeu tõ
nyrihpyry amoreu tõ poko,
3 tonaroxitapãse ynororo Izyraeu tõ poko, tuhke toto exiryke. Enaromỹke Moape tõ
toehse rahkene Izyraeu tõ zuno.
4 Tõturuse Moape tõ mitianita tõ tamuximãkomo a, ynara tykase toto:
— Senohne emero kuomye xine enahkãko mokaro imoihmãkomo, onahpoty enahkary
samo pui orutua a.
Mame moapita tõ tuisary, Parake a
5 omi aronanõ tonyohse Paraão, Peoa mũkuru a, enehtohme tyya. Pata Petoa po nexiase
ynororo tuna Eupyrati pũto, Amawe nonory po. Ynara tykase omi aronanõ Paraão a:
“Ahno imoihme tutũtase Ejitu poe, sero nono pehkãko mã toto. Seromararo xiaro toehse
mã toto osesarise yna pũtokoxi.
6 Ajohpame sã, osehko xiaro axiny mokaro ripotohme popyra. Ymotye jamihme mã toto.
Popyra ehtoh tonehpose mokaro pona awahtao otarame mokaro poremãkapõko ase, toto
aropotohme taroino. Zuaro ase: imehnõ kure tyripose ahtao oya, kure toto exĩko. Yrome
popyra toto ehtoh tonehpose ahtao oya popyra ehtoh oehnõko toto pona.”
7 Naeroro Moape tõ tamuximãkõ toytose mitianita tamuximãkõ maro. Tineru tarose eya
xine popyra Izyraeu tõ ripotohtamitume. Toeporehkase toto ahtao Paraão esaka, Parake
omiry tokarose eya xine Paraão a.
8 Mame ynara tykase Paraão eya xine:
— Taro oẽmehtoko, kokoro Ritonõpo a ezuhtoh ekarõko ase oya xine.
Naeroro mokaro Moape tõ tamuximãkõ moroto tõmehse Paraão maro.
9 Mame Ritonõpo tooehse Paraão a. Ynara tykase:
— Onokãkõ mokaro amaro?
10 Paraão a tozuhse, ynara tykase:
— Parake a, moapita tõ tuisary, tõmiry tonehpose ya ynara kase:
11 Ahno tutũtase Ejitu poe, sero nono pehkãko mã toto. Jaropory se mana, popyra mokaro
ripotohme. Moro tyrise ahtao otarame toto poremãkãko mana, toto aropotohme taroino.
12 Ynara tykase Ritonõpo Paraão a:
— Mokaro maro ytopyra exiko, popyra Izyraeu tõ onyripopyra exiko roropa, ahno
kurãme tyripose toto exiryke ya.
13 Yrokokoro pakeimo Paraão towõse, ynara tykase tamuximãkomo a, Parake neny-
ohtyamo a:
— Ytotoko ropa oesaka xine. Amaro xine jaropopyra Ritonõpo mana.
14 Naeroro toytose ropa toto, tõturuse toto Parake maro. Ynara tykase:
— Paraão toepyry se pyra nexino yna maro.
15 Imehnõ tuisame exiketõ tonyohse ropa Parake a, tuhkehxo, tuisamehxo exiketõ
roropa.
16 Toytose toto oturuse Paraão maro, ynara tykase toto:
— Ywy Parake, Zipoa mũkuru ynara ãko oya: Axĩ ke osehko xiaro!
17 Epehpyry ekarõko ase oya itamurume, emero ise oehtoh ekarõko ase oya. Ajohpame
sã osehko, mokaro ahno popyra ripotohme.
18 Ynara tykase Paraão:
— Uuru emero ekaroryhtao Parake a ya, parata maro emero tytapyĩ konõto tao aex-
ityamo, Ritonõpo omiry onytyoromasaromepyra ase. Aomiry onymotyẽkara ase, Ritonõpo
nyripohpyry omipona pyra jexiryino.
19 Yrome seromaroro taro oẽmehtoko zuaro jehtohme. Otarame Ritonõpo oturutoh nae
ro mana tõturutohme ya.

20 Mame koko tooehse Ritonõpo Paraão a, ynara tykase:
— Mokaro toehse exiryke okohmase tymaro xine oytotohme, atakimako toto maro oytotohme. Yrome ynyripory rokẽ tyriko.
21 Naeroro tõmehse ahtao Paraão towõse, tãtakimase, tykyryry tõ tyrise jumẽtu nohpo pona, toytose moape tamuximãkõ maro.

Jumẽtu te, Ritonõpo nenyokyhpyry

22 Tohne toehse Ritonõpo, toytose Paraão exiryke. Jumẽtu po typorohse Paraão nexiase toytoryme; imaro ipoetory tõ asakoro toytose roropa. Mõtoino rokẽ Ritonõpo nenyokyhpyry tyhtose osema taka, ytopyra aehtohme.
23 Mokyro, Ritonõpo nenyokyhpyry tomahpõke, tapema ke nexiase. Mokyro eneryhtao jumẽtu a osema turumekase eya, tãtapiakase ona pona toytotohme. Naeroro toky typipohse Paraão a aeramatohme ropa tosemataka.
24 Mame mya ropa Ritonõpo nenyokyhpyry toytose, toexikihmase osema tao. Moroto nexiase tupito uwa arykasẽ nexiase osetatoro. Moro rãnakuroko osema pitiko nexiase, osetatoro apuru tomo topu tõ risemy.
25 Moroto Ritonõpo nenyokyhpyry tonese ahtao jumẽtu a torõme toehse ynororo apuru pokona, Paraão axiry tysokorohmapose eya. Naeroro toky jumẽtu typipohse ropa eya.
26 Moromeĩpo Ritonõpo nenyokyhpyry toytose mya pitiko eraximase osema pitiko ehtoh pona. Moroto osema onurumekasaromepyra nexiase apotunuru wino, ipozery wino, enara.
27 Ritonõpo nenyokyhpyry tonese ahtao jumẽtu a, põme toehse ynororo nono po. Paraão tyekĩtapãse yronymyryme, toky typitypipohse eya myxi ke.
28 Mame Ritonõpo poe jumẽtu tomitapitose, ynara tykase Paraão a:
— Oty yrino yzehno oehtohme? Oty katohme kypipohno oseruao?
29 Tozuhse ynororo eya, ynara tykase:
— Ajoajohpe toehse oexiryke, jomiry omipona pyra mase. Tytapemake jahtao, kueatãkary seromararoro!, tykase Paraão.
30 Naeroro ynara tykase jumẽtu Paraão a:
— Oekyme ase. Moino ro õmiry omipona ase topekahse jehtopõpyry poe. Kuenease õmiry omipona pyra, sero samo?
— Arypyra, tykase ynororo.
31 Mame Ritonõpo poe, Paraão a Ritonõpo nenyokyhpyry tonese moroto osema tao tapema ke tomahpõke. Paraão typorohse tosekumuru po nono pona, tõmyty po nono pokoxi.
32 Ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya:
— Oty katohme oeky jumẽtu mypipohno oseruao? Oehno oya oepekara samo aaropotohme ropa, onyriry zae pyra exiryke ya.
33 Yrome oeky, jumẽtu jeneno; toeramase ynororo ywinoino oseruao. Eramara tokurehse ynororo ahtao, pake kueatãkary, ynororo rokẽ typynanohse exiry isene ro aehtohme.
34 Mame ynara tykase Paraão Ritonõpo nenyokyhpyry a:
— Iirypyryme toehse ywy. Zuaro pyra exiase moroto osema tao oehtopõpyry poko jetypohkapotohme. Yrome seromararoro jytory se pyra awahtao morotona, eramãko ropa ase tapyi taka ropa.
35 Ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry:
— Ytoko moxiã maro; yrome oturuko ynekarory ae rokene.
Naeroro Paraão toytose mokaro tamuximãkõ, Parake nenyohtyã maro.

Parake, Paraão maro

36 Mame Parake zuaro toehse ahtao Paraão oepyry poko toytose ynororo oseporyse imaro pata Ara pona, tuna Aranõ ehpikoxi, Moape nonory ehpio po.
37 Ynara tõturupose Parake:
— Oty katohme ooepyry se pyra mexiase okohmaryhtao ya apitoryme? Kure oepehmasaromepyra jexiry menetuputyase otarame?
38 Ynara tykase Paraão eya:
— Yrome taro ase seromararoro amaro rahkene. Yrome oturusaromepyra ase jamoreme; Ritonõpo nekarory ke rokẽ ourũko ase, onymotyẽkara ase.
39 Naeroro toytose Paraão, Parake maro pata Huzote pona,
40 moroto Parake a tynekarory tõ tyahkase pui orutua tomo te, kaneru tomo roropa. Mame tõsẽ zokonaka tokarose eya Paraão a, tymaro tamuximãkomo a roropa.

Paraão oturutoh apitorymano

41 Yrokokoro tõmehse ahtao Paraão tarose Parake a Pamote-Paau pona. Moroto toto ahtao
Izyraeu tõ zokonaka tonese eya xine.

23

1 Mame ynara tykase Paraão Parake a:
— Apoto apõ 7me tyriko taro, pui mũkuru tõ enehko 7me, 7me kaneru tõ maro.
2 Moro tyrise Parake a, Paraão omiry omipona. Mame toiro pui mũkuru tyahkase eya
xine toiro kaneru maro apoto apõ po emero.
3 Ynara tykase Paraão, Parake a:
— Taro exiko onyahkahpyry pũto, morotona ytõko ase. Otarame Ritonõpo oehnõko ya
oturuse. Mame inyripohpyry emero ekarõko ase oya.
Naeroro Paraão tõnuhse toiroro somokyhmã emory pona.
4 Moroto Ritonõpo tõseporyse imaro. Ynara tykase Paraão:
— Apoto apõ 7me yrino. Pui mũkuru tõ 7me tyahkase ya 7me kaneru tõ maro moro apoto
apõ tõ po.
5 Mame omi tokarose Ritonõpo a Paraão a ekarotohme Parake a. Mame tonyohse ropa
ynororo eya Parake zurutohme.
6 Naeroro toytose ynororo Parake a. Tynyahkatopõpyry pũto ro nexiase Moape tamux-
imãkõ maro.
7 Mame ynara tykase Paraão Ritonõpo poe:
“Parake, Moape tõ tuisary,
jenepyase xiaro, Xiria poe,
ypy tõ poe xixi tũtatoh wino.
‘Osehko, — tykase ynororo ya,
— ajohpãme sã popyra Izyraeu tõ tyripoko!
Popyra ehtoh enehpoko Izyraeu tõ pona!’
8 Mokaro popyra onyriposaromepyra ase,
popyra toto onyripyra Ritonõpo ahtao.
Toto onuãnohposaromepyra ase,
toto wãnopyry se pyra Ritonõpo ahtao.
9 Topuimo emory poe,
ypy emory poe Izyraeu tõ enẽko ase.
Oxiekyryme mã toto toiroro samo.
Imehnõ ahno motye kure ehtoh tokarose Ritonõpo a, eya xine.
Moro waro mã toto.
10 Jako pakomotyã putoh katoh sã mã toto;
tuhke mã toto, ikuhpỹme.
Jorikyry se ase mokaro Ritonõpo poetory tõ samo.
Jorikyry se ase torẽtyke pyra,
ajohpe pyra exiketõ samo.”
11 Mame ynara tykase Parake Paraão a:
— Otara kyrino? Kuenehpoase xiaro popyra jepetõkara tyripotohme repe. Yrome kure
rokẽ toto ripõko mase.
12 Ynara tykase Paraão:
— Ritonõpo nurutopõpyry rokẽ poko oturũko ase.

Paraão oturutoh asakoro ehtopo

13 Mame ynara tykase Parake Paraão a:
— Eropa imepỹ pona, moro poe Izyraeu tõ enẽko mase zokonaka rokene, emero pyra.
Ajohpame sã popyra mokaro tyripoko moro poe.
14 Tarose ynororo Parake a ona Zofim pona, ypy Pixika emory pona. Moroto apoto apõ tõ
tyrise eya 7me. Epona xine tynekarory tyahkase eya toiro pui mũkuru toiro kaneru maro
emero apoto apõ po.
15 Mame ynara tykase Paraão Parake a:
— Taro exiko onekarohpyry pũto. Morotona ytõko ase oseporyse Ritonõpo, Jesẽ maro.
16 Mame Ritonõpo tõseporyse Paraão maro. Omi tokarose eya Parake zurutohme. Mame
tonyohse ropa ynororo Parake a omi ekarotohme eya.
17 Naeroro tooehse ropa Paraão, tõseporyse Parake maro tynyahkahpyry pũto, Moape tõ
tamuximãkõ maro. Parake a tõturupose eya Ritonõpo nekarohpyry poko.
18 Sero omi tokarose Paraão a Parake netaryme:
“Osehko Parake, Zipoa mũkuru,
etako ke ynekarory oya.

19 Ahno sã pyra Ritonõpo mana,
ajohpe exiketõ sã pyra;
tõsenetupuhtoh onytyoromara mana.
Tõmiry totapose ahtao Ritonõpo a,
moro rĩko mana;
'Tyrĩko ase,' tykase ahtao Ritonõpo a tyrĩko mã rahkene.
20 Tyripose ywy eya kure rokẽ tyripotohme;
kure rokẽ tyripose ahtao eya,
moro onytyoromasaromepyra ase.
21 Enẽko ase imeĩpo Izyraeu tõ ehtopo,
toto onyporemãkara exĩko imehnõ mana,
toto onutuarimapopyra exĩko roropa mã toto.
Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, toto maro mana,
kohtãko mã toto Ritonõpo,
Tutuisarykõme exiry poko.
22 Tonehse toh nexiase Ritonõpo a Ejitu poe.
Jamihmehxo mã ynororo pui orutua itu htaõ samo.
23 Pyaxi tomo a, popyra toto ripory kukuruhtao
toiparo rokẽ moro kuhnõko mã toto,
Izyraeu tõ onyryhmara mã toto.
Seromararo ynara ãko mã toto emero Izyraeu tõ poko:
'Enetoko ke Ritonõpo nyrihpyry!'
24 Izyraeu owõnõko mana reão nohpory samo,
reão sã roropa oseremara mana
tykarimory onõpyra ro tahtao,
imununu onẽpyra ahtao roropa."
25 Mame ynara tykase Parake Paraão a:
— Mokaro Izyraeu tõ popyra onyriposaromepyra awahtao, kure toto onyripopyra exiko roropa.
26 Ynara tykase Paraão eya:
— Morara exiryke moro sã tykase ywy oya, Ritonõpo nekarory rokẽ ekarõko ase oya, tykase ywy.

Omi oseruaõ aehtopo

27 Mame ynara tykase Parake Paraão a:
— Ajohpame sã ymaro eropa imepỹ pona. Otarame moro poe Ritonõpo zamaro exĩko mana popyra mokaro tyripory oya.
28 Naeroro Paraão tarose Parake a ypy Peoa emory pona ona enetohme mya.
29 Ynara tykase Paraão eya:
— Apoto apõ 7me tyriko, 7me pui mũkuru tõ zahkatohme 7me kaneru tõ maro.
30 Moro tyrise Parake a Paraão omipona. 7me pui mũkuru tõ tyahkase eya 7me kaneru tõ maro moro apoto apõ tõ po.

24

1 Morarame kure rokẽ Izyraeu tõ riry se Ritonõpo ehtoh tonetupuhse Paraão a. Naeroro mya ytopyra nexiase enetupuhpotoh eraximase Ritonõpo poe. Toeramase rokẽ ynororo ona amerehmã wino rokene,
2 Izyraeu tõ enese. Tõsesarise, oxiekyrymãkõ oximõme, tosarykõ po. Mame Ritonõpo Zuzenu poe tõturupitose Paraão:
3 Ynara tykase ynororo Ritonõpo poe:
"Sero nase Paraão nekarory, Peoa mũkuru,
ynekarory sero jenuru kure rokẽ osenuhmaryhtao,
4 kure rokẽ Ritonõpo omiry etãko roropa.
Jesekumuru po typorohse ywy,
jenuru tõ onetõ sã,
Ritonõpo a tyripose,
Jamihmehxo Exikety enepotohme.
5 Enekure potu oesarykomo, Izyraeu tomo!
Enekure atapyĩkomo!
6 Airiki panõ tõ sã mã toto,
tarykase exiketõ samo atakenaka,
tupito po sã tuna ehpio, tykyrysã samo

tarykase ahtao Ritonõpo Kuesẽkomo a,
apupari tõ samo ahtãko tuna tõ ehpio.
7 Konopo itamurume nae Izyraeu tõ exĩko aukurukõme mana te,
otyro puhturu ehxikatohme tarykase ahtao eya xine.
Ituisarykõ jamihmehxo exĩko mana,
Akake motye, tuisamehxo exĩko roropa mana tuisa tõ rãnao.
8 Izyraeu tõ tonehse Ritonõpo a Ejitu poe
epetõkara poremãkapõko mana pui orutua itu htaõ
samo. Topetõkara enahkãko mã toto,
Toto zehpyry akuakuhmõko mã toto,
ipyrekõ tahtahkãko mã toto.
9 Reão jamihmã sã Izyraeu mana:
tynyhse ynororo ahtao
ipakary zuno mã toto.
Kure rokẽ Izyraeu tõ ripory se exiketõ,
kure rokẽ exĩko mã toto.
Popyra Izyraeu tõ riponanõ,
popyra tyriposẽme exĩko mã toto."
10 Mame Parake tyekĩtapãse Paraão poko. Tomary totapase eya zakorõ ke zehno toexiryke, ynara tykase ynororo:
— Kykohmase ooehtohme popyra jepetõkara ripotohme. Yrome kure rokẽ toto tyripose oya oseruao.
11 Seromaroro ytoko ropa atapyĩ taka. Oepehmary se exiase repe. Yrome Ritonõpo, Oesẽ oepehmapopyra mana.
12 Ynara tykase Paraão:
— Õmiry aronanomo a oturuase, ynara ase eya xine,
13 parata ke topehmase jahtao oya, uuru maro emero atapyĩ tao exikety, Ritonõpo, Jesẽ nyripohpyry omipona pyra ehsaromepyra ase. Mokaro zuruase: jamoreme emero rokẽ onyrisaromepyra ase, Ritonõpo omi poe rokẽ oturũko ase.

Paraão omiry etyhpyrymano

14 Ynara tykase Paraão Parake a:
— Seromaroro ytõko ropa ase wekyry tomo a; yrome osemazuhme ekarory se hano Izyraeu tõ nyriry poko opoetory tomo a imeĩpo.
15 Mame ynara tykase ynororo imeĩpo ehtoh poko:
"Sero nase Paraão otururu, Peoa mũkuru,
ynekarohpyry sero jenuru kure osenuhmaryhtao,
16 kure rokẽ Ritonõpo omiry etaryhtao,
tuaro ehtoh apoitohme Imehxo Exikety wino.
Jesekumuru po typorohse ywy,
jenuru tõ onetõ sã Ritonõpo a tonepose ya, Jamihmehxo Exikety.
17 Imeĩpo ehtoh enẽko ase,
Izyraeu tõ enẽko.
Tuisa konõto, xirikuato saeremehxo
exikety sã exĩko mana mokaro wino.
Tonesã samo oehnõko mana Izyraeu tõ poe.
Moape tõ tuisamãkõ poremãkapõko mana.
Mokaro ahno epyrypaketõ enahkapõko mana.
18 Izyraeu tõ epetõkara poremãkãko mana, etomita tomo.
Mokaro nonory apoĩko mana Izyraeu tõ nonoryme ehtohme.
Tyjamitunuru enepõko Izyraeu tõ mana.
19 Jako pakomotyã wino,
orẽpyra exikety exĩko mana;
pata põkõ enahkapõko mana."
20 Mame moro enepotoh ae amarekita tõ tonese Paraão a, naeroro ynara tykase:
"Amareke tõ imehnõ motye orẽpyra toh nexiase repe.
Yrome etyhpyryme tonahkasẽme exĩko mã toto jũme."
21 Mame enepotoh ae keneu tõ tonese Paraão a, ynara tykase ynororo:
"Oesarykõ jamihme mana, omyny ewomahpyry sã topu konõto ao.
22 Yrome tonahkasẽme exĩko matose tarose awahtao xine axirio tomo a typoetory tõme."
23 Ynara tykase roropa Paraão:
"Onokãkõ mokaro ahno oximõnõko inikahpozakoxi?

24 Xipere poe epetõkara oehnõko mã toto tywapukõ ae.
Axirio tõ poremãkapõko mã toto,
Hepea tõ maro.
Yrome imeĩpo tonahkasẽme exĩko mã toto, jumãme."
25 Moromeĩpo tãtakimase ropa Paraão toytotohme tytapyĩ taka ropa. Parake roropa toytose ropa.

25

Paau-Peoa eahmatopõpyry Izyraeu tomo a

1 Mame Izyraeu tõ tehme ahtao jakanahmã Akaxia tõ po, moapita nohpory tõ poko toehpitose Izyraeu tõ orutua kõ nexiase.
2 Oseahmatoh tonõ pona toahmase toto mokaro nohpo tomo a, tynekarory tõ tyahkase eya xine tyneponãmarykõ eahmatohme. Izyraeu tõ tõtuhse toto maro, toto neponãmarykõ toahmase roropa eya xine.
3 Moro saaro Izyraeu tõ tõximõse mokaro maro tyneponãmarykõ Paau-Peoa eahmary poko, morara exiryke tohne toehse Ritonõpo toto poko.
4 Ynara tykase ynororo Moeze a:
— Oximõme Izyraeu tõ tuisary tõ enehpoko, jomi poe toto etapatohme jẽpataka saereme ahtao. Moro tyrise ahtao oya xine, mokaro zehno jehtoh mynyhpãnõko ropa mana.
5 Ynara tykase Moeze tuisa tomo a:
— Amarokõ ytotoko emero, oekyry tõ etapatohme, tyneponãmarykõ Paau-Peoa eahmase aytotyamo.
6 Imoihmãkõ maro Moeze xitãko nexiase Ritonõpo Tapyĩ omõtoh ẽpataka. Mame nohpo mitianita tonehse Izyraeume exikety a tytapyĩ taka Moeze tõ neneryme.
7 Moro eneryhtao Pineia a, Ereaza mũkuru, Arão pary, towõse ynororo, tutũtase oximõtoh poe. Warata tapoise eya,
8 mokyro orutua tokahmase eya, tomõse itapyĩ taka, mokaro tuose eya warata ke zuakuru tõ pona, orutua, nohpo maro. Moro ke tyrohsẽ tymynyhpãkapose Izyraeu tõ rãnao.
9 Moro tyrohsẽ ke 24 miume ahno toorihse nexiase.
10 Mame ynara tykase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Moeze a:
11 — Pineia nyrihpyry ke Izyraeu tõ zehno jehtoh tymynyhpãse. Ysamo Pineia mana: imehnõ neponãmary eahmary poko se pyra mana ipunaka. Jeahmary se rokẽ mana. Pineia nyrihpyry pokoino Izyraeu tõ onenahkara exiase toto zehno jehtoh ke.
12 Naeroro kaxiko eya, jomiry etapõko ase eya, imaro osepeme ase.
13 Ynoro, ipoenõ maro, ipakomotyã maro, jũme oturuketõme exĩko mã toto, imehnõ neponãmarykõ oneahmapopyra aexiryke Izyraeu tomo a, ywy ro rokẽ eahmatohme eya xine. Moro ke mokaro rypyry tykorokapose eya.
14 Mokyro esety, totapase aexihpyry mitianita maro Ziniri nexiase, Saru mũkuru, tamuxime exikety Ximeão ekyryme.
15 Mokyro nohpo mitianita, tuose aexihpyry esety Koxipi nexiase, Zua ẽxiry. Tuisame Zua nexiase mitianita tõ maro.
16 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
17 — Oetonatatoko mitianita tõ maro toto etapatohme.
18 Popyra ehtoh tonehse eya xine opona xine, oenekunopyrykõke aarorykohtao tyneponãmarykõ eahmatohme Peoa po. Tonekunohse roropa mexiatose Koxipi poko, mitianita tuisary ẽxiry. Tuose ynororo nexiase tyrohsẽ toehse ahtao, moroto ypy Peoa po.

26

Izyraeu tõ kuhtopõpyry ropa

1 Moromeĩpo, tyrohsẽ tymynyhpãse ahtao, ynara tykase Ritonõpo Moeze tomo a, Ereaza maro, oturukety Arão mũkuhpyry:
2 — Izyraeu tõ orutua kõ ikuhtoko emero 20me jeimamyry nae exiketomo, emero tapyi taõkomo, emero tõsetapary waro exiketomo.
3-4 Naeroro Ritonõpo omiry omipona toehse Moeze tomo Ereaza maro, oximõme orutua kõ tonehpose eya xine soutatume exiketomo. Tõximõse toto ona Moape po, tuna Joatão ehpiõ po, pata Jeriko etonie, tuna Joatão moino Jeriko nexiase. Ynara toh nexiase Izyraeu tomo, Ejitu poe aepyhpyamo:
5 Rupẽ tõ oxiekyrymãkomo (Rupẽ osemazuhme aenuruhpyryme nexiase Jako mũkurume): Ipoenõ nexiase Enoke te, Paru te,
6 Ezerõ te, Karami, enara.
7 Mokaro 43.730me orutua kõ nexiase.

8 Paru poe tonuruse Eriape,
9 imũkuru tõ maro: Nemueu te, Tatã te, Apirão (Tatã, Apirão maro tymenekase ahno a tuisame toto ehtohme. Yrome toeramase toto Moeze tõ omipona pyra Arão maro. Osepeme toh nexiase Kora maro, Ritonõpo omipona pyra.
10 Mame nono toẽtakase toto enahkatohme. Toorihse nexiase Kora tõ maro. Mame apoto a 250mãkõ tyahkase nexiase. Moro toehse imehnõ enaroximatohme.
11 Yrome Kora mũkuru tõ orihpyra toh nexiase.)
12 Ximeão ekyry tomo: Nemueu tomo te, Jamĩ tomo te, Jakĩ tomo te,
13 Zera tomo te, Sauu tomo, enara.
14 Mokaro 22.200me orutua kõ nexiase.
15 Kate ekyry tomo: Zepõ tomo te, Haki tomo te, Suni tomo te,
16 Ozini tomo te, Eri tomo te,
17 Arote tomo te, Areri tomo, enara.
18 Mokaro 40.500me orutua kõ nexiase.
19-21 Juta ekyry tomo: Sera tomo te, Pereze tomo te, Zera tomo te, Ezerõ tomo te, Hamuu tomo, enara. (Juta mũkuru tõ asakoro toorihse toh nexiase Kanaã po, Ere te, Onã, enara.)
22 Juta tõ poe 76.500me orutua kõ nexiase.
23 Isakaa ekyry tomo: Tora tomo te, Puwa tomo te,
24 Jasupe tomo te, Xinorõ tomo, enara.
25 Mokaro poe 64.300me orutua kõ nexiase.
26 Zepurõ ekyry tomo: Serete tomo te, Erõ tomo te, Jareeu tomo, enara.
27 Mokaro poe 60.500me orutua kõ nexiase.
28 Manase ekyry tomo, Eparaĩ ekyry tõ maro, Joze mũkurume mokaro toh nexiase.
29 Manase ekyry tomo: Makia, Manase mũkuru, Kireate zumy nexiase. Kireate poe:
30 Iezea tomo te, Hereke tomo te,
31 Axirieu tomo te, Xikẽ tomo te,
32 Semita tomo te, Hepea tomo, enara.
33 Zeropeate, Hepea mũkuru tõxike rokẽ nexiase tumũkue pyra. Zeropeate ẽxiry tõ nexiase: Makara, Noa, Hokara, Miuka, Tiriza, enara.
34 Mokaro poe 52.700me orutua kõ nexiase.
35 Eparaĩ ekyry tomo: Sutera tomo te, Pekea tomo te, Taã tomo te,
36 Erã tomo; Sutera mũkurume Erã nexiase.
37 Mokaro poe 32.500me orutua kõ nexiase. Mokaro Joze pakomotyãme toh nexiase.
38 Pẽjamĩ ekyry tomo: Pera tomo te, Asapeu tomo te, Airão tomo te,
39 Supã tomo te, Hupã tomo te,
40 Arate tomo te, Naamã tomo, enara. Arate, Naamã roropa Pera pakomotyãme nexiase.
41 Mokaro poe 45.600me orutua kõ nexiase.
42 Tã ekyry tomo: Suão tõ nexiase.
43 Mokaro wino 64.400me orutua kõ nexiase.
44 Asea ekyry tomo: Imina tomo te, Ixiwi tomo te, Peria tomo te,
45 Hepea tomo te, Maukieu tomo, enara. Hepea, Maukieu roropa Peria mũkurume toh nexiase.
46 Asea ẽxiry esety Sera nexiase.
47 Mokaro poe 53.400me orutua kõ nexiase.
48 Napatari ekyry tomo: Jazeeu tomo te, Kuni tomo te,
49 Jezea tomo te, Xirẽ tomo, enara.
50 Mokaro poe 45.400me orutua kõ nexiase.
51 Atapona Izyraeu tomo 601.730me orutua kõ nexiase.
52 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
53 — Nono apiakako Izyraeu tõ esaryme ehtohme. Tuhkehxo Izyraeu tõ ahtao oxiekyryme, nono zumohxo ekaroko eya xine.
54-56 Nono tapiakase ahtao imenekatoh ke nono ekamoko oxiekyry mãkõ nonoryme ehtohme; tuhkehxo oxiekyryme exiketomo a nono zumohxo ekaroko; tuhke hkopyra oxiekyryme exiketomo a nono zumo hkopyra ekaroko.

Rewita tomo

57 Rewi ekyry tõ ynara kynexine: Jeresõ tomo te, Koate tomo te, Merari tomo te,
58 Ripani tomo te, Eperõ tomo te, Mari tomo te, Muxi tomo te, Kora tomo, enara. Koate toemũkuase Anarãome.
59 Anarão pytyme Jokepete nexiase, Rewi ẽxiry; tonuruse ynororo Ejitu po. Anarão maro Jokepete toemũkuase asakoro: Arão, Moeze maro. Tonuruse toiro ẽxiry roropa, esety Miriã.
60 Arão toemũkuase asakoropane: Natape te, Apiu te, Ereaza te, Itamaa, enara.

61 Yrome Natape, Apiu maro toorihse toh nexiase azahkuru toehse toto ahtao, apoto tyorõ tokarose ahtao eya xine tynekaroryme Ritonõpo a.
62 Rewita tõ tukuhse nexiase 23.000me orutua kõ rokene, toiro nuno motye exiketomo. Imehnõ Izyraeu tõ maro pyra tukuhse toh nexiase nono anapoipyra rewita tõ exiryke tynonorykõme, Izyraeu po.
63 Mokaro oxiekyry tõ emero tukuhse toh nexiase Moeze tomo a, oturukety Ereaza maro, Izyraeu tõ tukuhse ahtao ona Moape po tuna Joatão ehpiõ, pata Jeriko etonie. Tuna Joatão moino Jeriko nexiase.
64 Mokaro maro pake tukuhse aexityã pyra nexiase, Moeze tomo a Arão maro, apitoryme ona tonorẽ Xinai po.
65 Ritonõpo omihpyry ae ro: Orihnõko mã toto emero porehme ona tonorẽ po, katopõpyry ae, toorihse toh nexiase. Karepe, Jepone mũkuru te, Jozue, Num mũkuru maro rokẽ orihpyra toh nexiase.

27

Zeropeate ẽxiry tomo

1 Manase ekyry tõ maro nohpo tõ atakorõmãkõ omame nae nexiase: Makara, Noa, Hokara, Miuka, Tiriza, enara. Jũkõ Zeropeate nexiase, Hepea mũkuru, Kireate pary, Makia pary mũkuru, Manase pary, Joze mũkurume Manase kynexine.
2 Toytose mokaro nohpo tõ oturuse Moeze maro, Ereaza maro tamuximãkõ maro Ritonõpo Tapyĩ omõtoh tao. Ynara tykase toto:
3 — Yna zumy toorihse ona tonorẽ po tumũkue pyra orutuame. Kora maro pyra nexiase, Ritonõpo omipona pyra exikety maro pyra, yrome tamoreme toorihse ynororo tyyrypyry emetakame.
4 Yna zumy tuenikehse ahtao Izyraeu tõ rãnao, tumũkue pyra exiryke orutuame zae pyra exiry. Nono ekaroko yna a papa ekyry tõ maro, yna esaryme.
5 Mokaro omiry tarose Moeze a Ritonõpo a.
6 Mame ynara tykase Ritonõpo:
7 — Zeropeate ẽxiry tõ nekaropohpyry zae mana. Nono ekaroko eya xine esarykõme jũkõ ekyry tõ pũto. Mame jũkõ nonory tokarosẽme exĩko mokaro nohpo tõ esaryme.
8 Izyraeu tõ zuruko: orutua toorihse ahtao tumũkue pyra orutuame, inonory tokarosẽme exĩko ẽxihpyry a.
9 Tõxike pyra ynororo ahtao inonory tokarosẽme exĩko zakorõ tomo a.
10 Takorõke pyra ahtao inonory tokarosẽme exĩko jumy akorõ tomo a.
11 Mame jumy takorõke pyra ahtao inonory tokarosẽme exĩko jekyry ameke pyra exikety a inonoryme ehtohme. Izyraeu tomo a morara tyripoko zae ehtohme, ywy, Ritonõpo nyripohpyry ae ro oya, Moeze.

Jozue menekatopõpyry
(Teuteronomiu 31.1-8)

12 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Onuhko sero ypy Aparĩ pona moro nono enetohme, ynekarory Izyraeu tomo a.
13 Moromeĩpo, moro nono tonese ahtao oya, orihnõko mase orui, Arão orihtopõpyry saaro,
14 jomiry omipona pyra toehse oexirykõke asakoro ro moroto ona Zim po. Ykerekeremaryhtao imoihmãkomo a Meripa po yjamitunuru kurã enetuputyry se pyra mexiatose mokaro ẽpataka. (Meripa tuna enatyryme mana Kate po, ona tonore Zim po.)
15 Mame ynara tykase Moeze:
16 — Ritonõpo yna Esemy, opoe isene ynanase emero, onoky ymyakãme exĩko nae, mokaro, opoetory tõ aroneme
17 toto tuisaryme atatapoiry poko, kaneru sã pyra toto ehtohme tosẽke pyra toto ahtao?
18 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
— Jozue ikohmako, Num mũkuru, orutua emese kure exiketyme mã ynororo, oemary tõ tyriko epona.
19 Mokyro xikihme tyriko oturukety Ereaza ẽpataka, imoihmãkõ ẽpataka roropa; omyakãme mokyro ekaroko toto neneryme.
20 Tuisame oehtoh zokonaka ekaroko eya, aomiry omipona Izyraeu tõ ehtohme.
21 Oturukety Ereaza omiry etãko mana ise jehtoh waro ehtohme. Ereaza ise jehtoh waro exĩko mana Urim eneryke eya Tumim maro. Moro ke Jozue amorepãko mana Izyraeu tõ maro ise jehtoh ritohme eya xine emero.
22 Mame Ritonõpo nyripohpyry tyrise Moeze a. Jozue tonehse eya imoihmãkõ ẽpataka, Ereaza ẽpataka roropa.

23 Mame Ritonõpo omi poe tomary tõ tyrise eya Jozue zupuhpyry pona. Moro ke Moeze myakãme Jozue toehse.

28

Izyraeu tõ nekarotyã kokoro rokene
(Exutu 29.38-46)

1 Ynara tykase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Moeze a:
2 — Ynara tyripoko Izyraeu tomo a: kokoro rokẽ inekarory tõ enehtohme ya, tõsemy, tonahsẽ maro zahkatohme typoxine exiketomo, yzamaro exiketomo.
3 — Ynara enehpõko mase eya xine tõsẽme, toto nekaroryme kokoro rokene, jũme: kaneru mũkuru tõ asakoro, toiro jeimamyry exiketomo, atapuropyra exiketomo.
4 Toiro mokyro tyahkasẽme exĩko pakeimo te, zakorõ tyahkasẽme exĩko kokonie pukuro.
5 Kaneru mũkuru maro tiriiku kurã toiro kirume ekarõko matose otoxie azeite toiro riturumã maro.
6 Moro onekarory zahkãko matose tytororo, kokoro rokene. Moro tokarose apitoryme ypy Xinai po. Tonahsẽme moro onekarory mana, typoxine mana Ritonõpo Oesẽkomo a.
7 Kaneru mũkuru maro uwa eukuru jehnahpyry, toiro riturume ekarõko matose. Moro eukuru ikuãnõko matose Osa Kurã pona onekarorykõme Ritonõpo a.
8 Kokonie pukuro zakorõ kaneru mũkuru tyahkasẽme exĩko tiriiku maro toiro kirume, azeite maro, uwa eukuru jehnahpyry maro, pakeimo onekarohpyry samo. Moro onekarohpyry tonahsẽme mana ya, typoxine ya mana, yzamaro mana, tykase Ritonõpo.

Onekarotyã oserematoh ae
9 — Mame oserematoh ae kaneru mũkuru asakoro enehnõko matose ya, toiro jeimamyry exiketomo, tynyrohke pyra exiketomo. Mokaro maro tiriiku kurã enehtoko asakoro kirume otoxie azeite maro, uwa eukuru jehnahpyry maro.
10 Moro onekarory zahkãko matose tytororo emero oserematoh ae, onekarorykõ maro kokoro rokẽ tyahkasẽme exiketõ maro, uwa eukuru jehnahpyry maro onekaroryme.

Onekarotyã Oseahmatoh Nuno Kasenato ae
11 — Emero nuno po, ẽmepyry apitorymã po ynara enehtoko onekaroryme ya, Oesẽkomo a, oekykõ zahkatohme tytororo: pui mũkuru tõ asakoro te, toiro kaneru orutua te, 7me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, tynyrohke pyra exiketomo, enara.
12 Toiro pui mũkuru maro oseruao kirume tiriiku kurã enehtoko otoxie azeite maro. Toiro kaneru orutua maro asakoro kirume tiriiku enehtoko otoxie azeite maro,
13 toiro kaneru mũkuru maro toiro kirume tiriiku enehtoko. Moro onekarory tõ tyahkasẽme exĩko mã kehko tytororo, onekarorykõme ya, typoxine exĩko mã kehko ya, Ritonõpo a.
14 Uwa eukuru jehnahpyry onekarorykõme ya ynara mana: toiro pui mũkuru maro asakoro riturume uwa eukuru jehnahpyry enehnõko matose, kaneru orutua maro 1½ riturume uwa eukuru jehnahpyry enehnõko matose, kaneru mũkuru maro toiro riturume uwa eukuru jehnahpyry enehnõko matose. Morohne enehnõko matose onekarorykõ zahkatohme tytororo ẽmepyry apitorymã po emero nuno po emero jeimamyry ae.
15 Moro onekarorykõ tyahkase aexihpyry tytororo maro, tonehse oya xine kokoro rokene, uwa eukuru jehnahpyry maro, toiro poti enehtoko roropa jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo a, ahno rypyry korokapotohme eya.

Onekarotyã Oseahmatoh Paxikoa poko
(Exutu 12.1-13; Rewitiku 23.5-8; Teuteronomiu 16.1-2)
16 Ẽmepyry 14mã po, nuno apitorymã po Oseahmatoh Paxikoa, Ritonõpo nenyokyhpyry ytotopõpyry poko oseahmãko matose Ritonõpo Oesẽkõ eahmaryme.
17 Yrokokoro, ẽmepyry 15me aehtoh po otuhtoh konõto rĩko matose; 7me ẽmepyry ae pão ohnõko matose iporutatoh maro pyra.
18 Sero otuhtoh konõto ẽmepyry apitorymã po erohpyra exĩko matose emero porehme; oximõnõko matose Ritonõpo eahmatohme.
19 Mame onekarorykõ enehtoko jahkatohme porehme onekarorykõme Ritonõpo a: pui mũkuru tõ asakoro te, toiro kaneru orutua te, 7me kaneru tõ, toiro jeimamyry exiketomo, tynyrohke pyra exiketomo.
20 Toiro pui mũkuru maro 3 kirume tiriiku kurã zahkãko matose otoxie azeite maro. Kaneru orutua maro 2 kirume tiriiku zahkãko matose otoxie azeite maro,
21 toiro kaneru maro toiro kirume tiriiku zahkãko matose.
22 Onekaroryme roropa Ritonõpo a poti enehko jahkatohme, ahno rypyry korokapotohme.

23 Morohne enehnõko matose onekarorykõme ya, kokoro rokẽ onekarorykõ maro jahkatohme porehme.
24 Mokarohne ke, kokoro rokẽ 7me ẽmepyry ae onekarorykõ Ritonõpo a jahkãko matose tonahsẽme, typoxine exiketyme eya. Morohne enehnõko matose onekarorykõme, kokoro rokẽ onekarotyã maro, jahkatohme porehme te, uwa eukuru jehnahpyry maro, onekarorykõme.
25 Mame ẽmepyry 7mã po oximõnõko matose Ritonõpo eahmatohme, moro ẽmepyry ae erohpyra exĩko matose emero porehme.

Onekarotyã Oseahmatoh Tykyrysã Apoitoh poko
(Rewitiku 23.15-22)

26 Ẽmepyry apitorymã po Oseahmatoh Tykyrysã Apoitoh poko, Otuhtoh Konõto Semana tõ poko roropa, onekarorykõ enepyryhtao oya xine Ritonõpo Oesẽkomo a, anapoityãkõ apitorymã tiriiku tõkehko, oximõnõko matose jeahmatohme. Erohpyra exĩko matose, emero porehme.
27 Onekarory tõ enehnõko matose jahkatohme onekarorykõme ya, Ritonõpo a. Moro typoxine exĩko ya mana. Ynara enehnõko matose ya: pui orutua mũkuru tõ asakoro te, toiro kaneru orutua te, 7me kaneru mũkuru tomo, toiro jeimamyry exiketomo, tynyrohke pyra exiketomo.
28 Toiro pui mũkuru maro oseruao kirume tiriiku kurã zahkãko matose otoxie azeite maro. Kaneru orutua maro asakoro kirume tiriiku zahkãko matose otoxie azeite maro,
29 toiro kaneru maro toiro kirume tiriiku zahkãko matose.
30 Toiro poti enehtoko roropa jahkatohme ahno rypyry korokapotohme.
31 Morohne enehtoko uwa eukuru jehnahpyry maro onekarorykõme jahkatohme kokoro rokẽ onekarohpyrykõ maro, tiriiku tõkehko onekarotyãkõ maro.

29

Onekarotyã Jeimamyry Kasenato poko
(Rewitiku 23.23-25)

1 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a Izyraeu tõ ripotohme:

— Ẽmepyry apitorymã po nuno 7mã po oximõtoko Ritonõpo eahmatohme, moro ae erohpyra ehtoko. Moro ẽmepyry ae rueimo etotoko.
2 Okyno tõ zahkãko matose tytororo onekarorykõme Ritonõpo a typoxine ehtohme: toiro pui mũkuru te, toiro kaneru orutua te, 7me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
3 Pui mũkuru maro 3 kirume tiriiku kurã enehtoko otoxie azeite maro. Kaneru orutua maro 2 kirume tiriiku enehtoko otoxie azeite maro,
4 toiro kaneru mũkuru maro toiro kirume tiriiku enehtoko otoxie azeite maro.
5 Toiro poti roropa jahkatoko onekaroryme Ritonõpo a ahno rypyry korokapotohme.
6 Morohne enehtoko, onekarorykõ maro jahkatohme tytororo ẽmepyry apitorymã po nuno po, onekarorykõ tiriiku tõkehko maro, onekarorykõ maro roropa jahkatohme kokoro rokene tiriiku tõkehko maro, uwa eukuru jehnahpyry maro. Morohne tonahsẽ zahkaryhtao onekarorykõme typoxine mana Ritonõpo a.

Onekarotyã Ẽmepyry Ahno Rypyry Korokatoh poko
(Rewitiku 23.26-32)

7 — Ẽmepyry 10mã po nuno 7mã po oximõtoko Ritonõpo eahmatohme. Moro ẽmepyry ae otuhpyra ehtoko ipunaka erohpyra ehtoko, enara.
8 Okyno tõ enehtoko Ritonõpo a jahkatohme porehme onekarorykõme typoxine exiketyme eya. Ynara enehnõko matose: toiro pui mũkuru te, toiro kaneru orutua te, 7me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
9 Pui mũkuru maro 3 kirume tiriiku kurã enehtoko otoxie azeite maro. Kaneru orutua maro asakoro kirume tiriiku enehtoko otoxie azeite maro,
10 toiro kaneru mũkuru maro toiro kirume tiriiku enehtoko.
11 Poti mũkuru zahkatoko roropa onekarorykõme oorypyrykõ korokapotohme; morohne maro onekarotyã zahkatohme ahno kurãkatohme te, kokoro rokẽ onekarory maro zahkatohme tiriiku maro, uwa eukuru jehnahpyry maro.

Oseahmatoh Tapyi Pisarara
(Rewitiku 23.33-44)

12 — Ẽmepyry 15mã po, nuno 7mã po oximõtoko Ritonõpo eahmatohme. Sero otuhtoh konõtome exĩko 7me ẽmepyry ae Ritonõpo eahmary poko.

13 Ẽmepyry apitorymã po sero oseahmatoh poko tonahsẽ enehtoko jahkatohme onekarorykõme Ritonõpo a, typoxine exikety jamaro ehtohme. Ynara enehtoko 13me pui mũkuru tomo te, asakoro kaneru orutua komo te, 14me kaneru mũkuru tomo, toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
14 Toiro pui mũkuru maro 3 kirume tiriiku kurã enehtoko otoxie azeite maro. Toiro kaneru orutua maro asakoro kirume tiriiku enehtoko otoxie azeite maro,
15 toiro kaneru mũkuru maro toiro kirume tiriiku enehtoko, uwa eukuru jehnahpyry maro onekarorykõme.
16 Poti roropa jahkatoko onekarorykõme ahno rypyry korokapotohme. Mokarohne jahkatoko onekarorykõme, moro kokoro rokẽ kaneru tõ zahkatoh maro, tiriiku maro, uwa eukuru jehnahpyry maro.
17 — Yrokokoro, ẽmepyry asakoromã po 12me pui mũkuru tõ enehtoko jahkatohme onekarorykõme, kaneru orutua kõ asakoro te, 14me kaneru mũkuru tõ maro, toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
18-19 Mokaro maro morohne enehtoko onekaroryme emero Ritonõpo nenehpohpyry ẽmepyry apitorymã po.
20 — Ẽmepyry 3mã po 11me pui mũkuru tõ enehtoko, 2me kaneru orutua komo te, 14me kaneru mũkuru tõ maro toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
21-22 Mokaro maro morohne enehtoko roropa emero Ritonõpo nenehpohpyry ẽmepyry apitoryme aexihpyry samo.
23 — Ẽmepyry 4mã po 10me pui mũkuru tõ enehtoko, 2me kaneru orutua komo te, 14me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
24-25 Mokaro maro morohne enehtoko roropa emero Ritonõpo nenehpohpyry ẽmepyry apitoryme aexihpyry samo.
26 — Ẽmepyry 5mã po 9me pui mũkuru tõ enehtoko, 2me kaneru orutua komo te, 14me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
27-28 Mokaro maro morohne enehtoko roropa emero Ritonõpo nenehpohpyry apitoryme aexihpyry samo.
29 — Ẽmepyry 6mã po 8me pui mũkuru tõ enehtoko, 2me kaneru orutua komo te, 14me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
30-31 Mokaro maro morohne enehtoko roropa emero Ritonõpo nenehpohpyry ẽmepyry apitoryme aexihpyry samo.
32 — Ẽmepyry 7mã po 7me pui mũkuru tõ enehtoko, 2me kaneru orutua komo, 14me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
33-34 Mokaro maro morohne enehtoko roropa emero Ritonõpo nenehpohpyry ẽmepyry apitorymã po jahkatohme.
35 — Ẽmepyry 8mã po oximõtoko Ritonõpo eahmatohme, erohpyra ehtoko.
36 Okyno enehtoko jahkatohme tytororo onekarorykõme Ritonõpo a typoxine exiketyme eya. Ynara enehtoko: toiro pui mũkuru te, kaneru orutua toiro te, 7me kaneru mũkuru tomo toiro jeimamyry exiketomo, emero tynyrohke pyra exiketomo.
37-38 Mokaro maro morohne enehtoko roropa emero Ritonõpo nenehpohpyry ẽmepyry apitoryme aehtoh ae.
39 — Morohne tyripõko ase oya xine okyno tõ enehtohme jahkatohme tytororo tiriiku tõkehko maro, uwa eukuru jehnahpyry maro onekarorykõme Ritonõpo a osepeme ehtohme oseahmatoh poko awahtao xine, ẽmepyry inymenekahpyry toehse ahtao. Mokarohne enehpõko ase oya xine enehtohme onekarorykõme Ritonõpo a te, onekarorykõ maro omihpyry ae ro totapose ahtao oya xine te, imepỹ ropa onekarorykõ ekarory se rokẽ awahtao xine amoreme xine, enara.
40 Naeroro Izyraeu tõ turuse Moeze a morohne emero Ritonõpo nyripohpyry eya xine.

30

Ahno a tõmiry totapose ahtao

1 Mame Moeze tõturuse Izyraeu tõ oxiekyry tõ tuisary tomo a. Ynara tykase:
— Sero nase Ritonõpo nyripohpyry oya xine:
2 Õmirykõ totapose ahtao oya xine onekarorykõ enepyry poko Ritonõpo a te, õmirykõ totapose ahtao oya xine otytyko riry poko oya te, otytyko onyripyra oehtohkõ poko roropa, õmihpyrykõ omipona ehtoko emero porehme.
3 — Mame nohpo oryximã tumy tapyĩ tao ro tahtao tõmiry etaporyhtao otytyko ekarory poko Ritonõpo a te, otytyko riry poko eya te, otytyko onyripyra toehtoh poko roropa,

4 jumy moro waro ahtao, oturupyra ynororo ahtao, zae mokyro nohpo mana moro
riryhtao eya emero tynetapohpyry ae ro.
5 Yrome moro waro toehse jumy ahtao, moro onyripopyra ahtao, mokyro nohpo zae
ro mana onyripyra tahtao. Iirypyry korokãko Ritonõpo mana, aomiry onyripopyra jumy
exiryke.
6 — Nohpo, tynioke pyra exikety, tõmiry totapose ahtao Ritonõpo a, osenetupuhpyra ahtao
te, tuaro ynororo ahtao roropa, otytyko ritohme te, onyripyra toehtohme roropa, mame
niotãko mana,
7 inio moro waro tahtao oturupyra ynororo ahtao, zae mokyro nohpo mana morohne
riryhtao tõmihpyry ae ro.
8 Yrome, inio moro waro toehse ahtao, moro onyripopyra ahtao eya, mokyro nohpo zae
ro mana tõmihpyry onyripyra tahtao. Iirypyry korokãko Ritonõpo mana.
9 — Pytỹpo tomo te, tynio a turumekase aexityã roropa tõmiry totapose ahtao tynekarory
poko Ritonõpo a te, otytyko riry poko te, otytyko onyripyra toehtoh poko roropa, zae mã
ynororo tõmihpyry ae emero riryhtao eya.
10 — Nohpo tynioke exikety tõmiry totapose ahtao eya tynekarory poko Ritonõpo a te,
tõmiry totapose ahtao eya otytyko riry poko te, otytyko onyripyra toehtoh poko,
11 inio moro waro toehse ahtao, oturupyra ynororo ahtao, zae mokyro nohpo mana
morohne riryhtao eya tõmihpyry ae ro.
12 Yrome inio moro waro toehse ahtao, moro onyripopyra ynororo ahtao eya, mokyro
nohpo zae ro mana tõmihpyry onyripyra tahtao. Iirypyry korokãko Ritonõpo mana inio
aomihpyry onyripopyra exiryke eya.
13 Inio ỹme se ahtao typyty omihpyry poko zae mana. Tyripory se pyra inio ahtao zae ro
mana onyripopyra ahtao.
14 Yrome moro waro inio toehse ahtao, mame yrokokoro oturupyra ro mana, zae nohpo
mana moro riryhtao eya emero, tynetapohpyry ae ro. Inio ỹme toehse mana typyty
omihpyry maro oturupyra exiryke tuaro toehse ahtao moro poko.
15 Yrome imeĩpo inio moro onyripopyra toehse ahtao, tõmihpyry totapose nohpo ahtao,
tuãnohsẽme exĩko inio mana, nohpo onuãnohpyra exĩko mana.
16 Morohne Ritonõpo nyripohpyry Moeze a tõmihpyry totapose ahtao nohpo a tynioke
pyra exiketyme ahtao te, tynioke exikety roropa, enara.

31

Etonatoh mitianita tõ maro

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Izyraeu tõ enyohko etonatohme mitianita tõ maro, emỹpotohme popyra toto nyrityã
poko Izyraeu tomo a. Moromeĩpo orihnõko mase.
3 Naeroro ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Opyrekõ tyritoko oytotohkõme emero pyra etonatohme mitianita tõ maro, emỹpotohme
zae pyra toehse toto exiryke Ritonõpo Kuesẽkomo a.
4 Emero oxiekyry tõ toiro miume soutatu tõ imenekatoko, aropotohme etonatohme.
5 Naeroro Izyraeu tõ oxiekyry tõ poe 12 miumãkõ tymenekase ytotohme etonatohme;
emero oxiekyry tõ poe toiro miumãkõ tymenekase.
6 Mokaro 12 miumãkõ taropose Moeze a etonatohme, Pineia poetoryme, oturukety
Ereaza mũkuru. Ritonõpo kyryry tõ kurã tarose roropa eya, rueimo tõ maro tuaro ehtoh
enetupuhpotohme.
7 Mame Ritonõpo nyripohpyry Moeze a omipona tõsetapase toto mitianita tõ maro; orutua
kõ totapase eya xine emero porehme.
8 Aorihtyã ekepyry tõ maro Ewi nexiase te, Rekẽ te, Zua te, Huru te, Repa, enara; 5me
mitianita tuisary tomo. Paraão roropa totapase eya xine Peoa mũkuru.
9 Mitianita nohpory tõ tarose Izyraeu tomo a typoetory tõme, poeto tõ maro. Kaneru tõ
roropa tapoise eya xine, poti tõ maro, pui tõkehko maro, imõkomohpyry maro.
10 Apoto tukase eya xine mitianita tõ patary tõ zahkatohme, soutatu tõ tapyinỹpyry tõ
tyahkapose roropa eya xine emero porehme.
11 Mame imõkomohpyry tapoise eya xine, ahno maro, okyno tõ maro.
12 Morohne emero tarose eya xine Moeze a, oturukety Ereaza a roropa, imoihmãkõ
Izyraeu tomo a roropa, tosarykõ po toto ahtao, ona Moape po, tuna Joatão ehpiõ pũto, pata
Jeriko etonie. Tuna moino Jeriko nexiase.

Izyraeu tõ soutatu tõ oehtopõpyry ropa

13 Mame Moeze tomo, oturukety Ereaza maro, Izyraeu tõ tamuximãkõ maro tutũtase toto
tosarykõ poe oseporyse soutatu tõ maro.

14 Tohne toehse Moeze, soutatu tõ tuisary tõ zehno, miumãkõ tuisary tomo te, 100mãkõ tuisary tõ maro.
15 Ynara tykase Moeze:
— Oty katohme mokaro nohpo tõ emero typynanohse oya xine isene ro?
16 Wenikehpyra ehtoko, nohpo tõ nexiase Paraão omi poe Izyraeu tõ ewokananõme toehse, Ritonõpo Omihpyry omipona pyra Izyraeu tõ ehtohme, tyneponãmarykõ Paau-Peoa eahmatohme eya xine. Morara exiryke tyrohsẽ toehse Ritonõpo poetory tõ pona.
17 Seromararo mokaro mũkuru tõ emero etapatoko, nohpo tõ maro emero orutua maro toehse aexityamo.
18 Yrome mokaro ẽxiry tõ ipynanohko nohpo tõ maro, emero orutua maro exipitopyra exiketomo; opoetoryme mã toto.
19 Seromararo amarokõ emero, ahno etapahpõkomo te, ekepyry apoihpõkõ roropa omõpyra matose atapyĩkõ taka, 7me ẽmepyry aropotoko jarãnaka. Ẽmepyry oseruaõ po, 7mã po roropa, amarokõ opoetory tõ maro ekurikatoko.
20 Oupõkõ roropa ikurikatoko, okyno pihpyry risẽ roropa te, poti hpoty risemy te, wewe risẽ roropa emero.
21 Mame ynara tykase oturukety Ereaza, mokaro orutua komo a toehse ropa aexityamo a etonatoh poe:
— Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry Moeze a ynara mana:
22-23 Mõkomo emero zahpyra exiketõ apoto ke, uuru te, parata te, metau te, kurimene te, exitanio te, xũpu, enara tyriposẽme exĩko apoto htaka ikurãkatohme nuriame pyra ehtohme. Yrome mõkomo emero apoto ke zahketomo, morohne ikurikãko matose tuna ke.
24 Mame ẽmepyry 7mã po, ekurãkatohme oupõkõ ikurikatoko emero. Moromeĩpo omõnõko ropa matose oesaka xine.

Mitianita tõ mõkomohpyry apiakary poko

25 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
26 — Pape pona imerotoko, emero mokaro nenehtyã mitianita tõ poe, oturukety Ereaza ãkorehmãko mana te, tamuximãkõ ãkorehmãko roropa mã toto. Ahno tõ imeroko, okyno tõ roropa.
27 Mame morohne apiakako irãnakuroko, asakoro zokonaka ehtohme, oxisamo. Toiro zokonaka soutatu tõ kyryryme exĩko; toiro zokonaka imehnõ ahno kyryryme exĩko.
28 Mame soutatu tõ kyryry poe zokonaka pitiko apoĩko matose ekarotohme Ritonõpo a: 500me ahno ahtao toiro ahno ekarõko matose Ritonõpo a. Morararo pui tomo te, jumẽtu tomo te, kaneru tomo te, poti tomo, enara.
29 Moro Ritonõpo kyryry tõ apoiko ekarotohme oturukety Ereaza a.
30 Mame moro ahno kyryry poe apiakako: 50me ahno ahtao toiro touko te, pui tomo te, jumẽtu tomo te, kaneru tomo te, poti tomo te, imehnõ okyno tõ roropa ekarotohme rewita tomo a, Ritonõpo Tapyĩ Kurã poko erohketomo a.
31 Mame Ritonõpo nyripohpyry tyrise Moeze tomo a Ereaza maro.
32 Ynara tymerose eya xine soutatu tõ napoityamo, (onymeropyra nexiase mõkomo tapoise ahtao soutatu tomo a tykyryrykõme rokene) 675 miume kaneru tomo poti tõ maro te,
33 72 miume pui tomo te,
34 61 miume jumẽtu tomo te,
35 32 miume ahno tomo, enara.
36 Moro zokonaka soutatu tõ eky tõme 337.500me kaneru tõ nexiase poti tõ maro.
37 Moro poe 675me tapiakase Ritonõpo eky tõme.
38 Pui tomo 36 miume nexiase soutatu tõ ekyme. Mokaro wino 72me tapiakase Ritonõpo eky tõme.
39 Jumẽtu tõ 30.500me soutatu tõ ekyme nexiase. Mokaro wino Ritonõpo ekyme 61me nexiase.
40 Nohpo tomo 16 miume nexiase soutatu tõ poetoryme nexiase. Mokaro wino 32me tokarose Ritonõpo a.
41 Moro zokonaka pitiko tokarose Moeze a Ereaza a tynekaroryme kurã Ritonõpo a Izyraeu tõ Esemy, Ritonõpo nyripohpyry omipona.
42 Moro zokonaka ahno kyryryme oxisã nexiase soutatu tõ kyryry maro.
43 337.500me kaneru tõ nae nexiase poti tõ maro te,
44 36 miume pui tomo te,
45 30.500me jumẽtu tomo te,
46 16 miume ahno maro, enara.

47 Mame Ritonõpo nyripohpyry ae ro moro zokonaka ahno tõ kyryry poe 50me ahtao
toiro tapoise Moeze a Ritonõpo kyryryme ahno, okyno tomo, enara. Mame Ritonõpo kyryry
tõ tokarose eya xine rewita tomo a, Ritonõpo Tapyĩ Kurã poko erohketõme toto exiryke.

Soutatu tõ tuisary tõ nekarohpyry

48 Mame soutatu tõ tuisary tomo, miumãkõ tuisary tomo, 100mãkõ tuisary tõ maro
toytose toto oturuse Moeze a.

49 Ynara tykase toto eya:

— Soutatu tõ tukuhse yna a, yna poetory tomo emero isene ro mã toto.

50 Naeroro ynanekaroryme uuru risẽ ynanenehno keti tomo te, omekumy tomo te,
omahtao tomo te, panasere tõkehko, Ritonõpo epehpyryme "Kure mase" katohme yna
ewomaryke eya.

51 Morohne tapoise Moeze tomo a Ereaza maro.

52 Moro uuru tukuhse ahtao atapona 191 kirume nexiase soutatu tõ tuisary tõ nekaroh-
pyry Ritonõpo a.

53 Soutatu tõ tuisame pyra exiketomo a tynapoityã tukurãkase tykyryrykõme rokene.

54 Mame moro uuru, soutatu tõ tuisary tõ nekarohpyry tarose Moeze a Ereaza maro
Ritonõpo Tapyĩ taka wenikehpyra ehtohme Izyraeu tõ ewomaneme Ritonõpo ehtoh poko.

32

Tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino
(Teuteronomiu 3.12-22)

1 Mame Rupẽ ekyry tõ Kate ekyry tõ roropa tokyke tuhke nae toh nexiase, pui tõkehko.
Moro nono, Jazea nonory te, Kireate nonory roropa tonese ahtao eya xine, nono kure pui
tõ nahpatohme,

2 toytose toto oturuse Moeze tomo a, oturukety Ereaza maro, Izyraeu tõ tuisary tõ maro.
Ynara tykase toto:

3-4 — Sero nono typoremãkase Ritonõpo Kuesẽkomo a, Izyraeu tõ esaryme, pata Atarote te,
Tipõ te, Jazea te, Ninira te, Hexipõ te, Ereau te, Sepã te, Nepo te, Peõ, enara; sero nono kure
mana pui tõ nahpatohme. Tokyke ynanase tuhke pui tõkehko.

5 Naeroro azamaro yna ahtao sero nono ekaroko yna a, yna esaryme ehtohme, tuna
Joatão mõpozakoxi yna anaropopyra oehtohme.

6 Yrome ynara tykase Moeze Kate tomo a Rupẽ tõ maro:

— Tehme oehtohkõ se hmatou taro imehnõ Izyraeu tõ ytoryhtao etonatohme?

7 Oty katohme oekyrykõ, Izyraeu tõ omipohtomãko matou, ytopyra toto ehtohme moro
nono pona, Ritonõpo nekarory pona?

8 Moro sã tyrise omy tomo a taropose toto ahtao ya Kate-Panea poe sero nono enetohme.

9 Toeporehkase toto ahtao jakanahmã Exikou pona, nono tonese eya xine; yrome tooehse
ropa toto ahtao, ahno taomipohtomase eya xine, omõpyra tokurehse toto nono, Ritonõpo
nekarory pona.

10 — Morarame moro ẽmepyry ae tohne toehse Ritonõpo nexiase. Ynara tykase ynororo:

11 "Mokaro orutua kõ, Ejitu poe aehtyã 20me jeimamyry motye exiketõ jomihpyry
omipona pyra toehse. Naeroro jomiry etapõko ase: moro nono onenepyra ekurehnõko mã
toto, sero ekarõko ase oya, katopõpyry ya Aparão a, Izake a, Jako a, enara."

12 Karepe rokẽ, Jepone mũkuru, kenezeume exikety, Jozue roropa, Num mũkuru, Ritonõpo
omiry omipona exikehpyra toh nexiase.

13 Izyraeu tõ zehno toehse Ritonõpo exiryke toto taropose eya toytorykõ poko ona tonorẽ
poro 40me jeimamyry ae; mokaro emero Ritonõpo zamaro pyra aexityã orihtoh pona.

14 Seromaroro enetoko ke, amarokõ omykõ myakãme matose, iirypyryme matose ro-
ropa, Ritonõpo Izyraeu tõ zehnohxo ripõko matose.

15 Ritonõpo omiry omipona se pyra awahtao xine Izyraeu tõ rumekãko ropa mana ona
tonorẽ po, tonahkasẽme exĩko mã toto opokoino xine.

16 Mame Moeze ẽpataka toehse toh nexiase. Ynara tykase toto:

— Topu ke kaneru tõ esary rĩko ynanase taro, pui tõ esary roropa, pata tõ rĩko roropa
ynanase yna poenõ esaryme yna pyxiã maro.

17 Moromeĩpo typyreke ytõko ynanase imehnõ Izyraeu tõ maro osetapase toto ako-
rehmaryme nono apoitohme toto esaryme. Yrome yna poenomo yna pyxiã maro tehme
exĩko mã toto taro pata tõ tapuruse aexityã ao, towomase imehnõ sero nono põkõ wino.

18 Oehpyra ropa ynanase exĩko otyhkara ro kuahtao xine Izyraeu tõ nonory apoiry poko,
ekamory poko roropa eya xine toto esarykõme.

19 Nono anapoipyra exĩko ynanase moroto Izyraeu tõ rãnao tuna Joatão moinakoxi, nono
tapoise yna exiryke taro Joatão poe xixi tũtatoh wino.

20 Mame ynara tykase Moeze:
— Ajohpe pyra awahtao xine tyritoko õmihpyrykõ ae ro Ritonõpo neneryme, opyrekõ tyritoko oytotohkõme etonase.
21 Mame amarokõ, orutua kõ typyreke exiketõ emero tuna Joatão akuohnõko matose Ritonõpo Kuesẽkõ omipona, kuepetõkara emero aropotohme Ritonõpo ẽpataka,
22 moro nono poremãkatohme. Imeĩpo oehnõko ropa matose xiaro, Ritonõpo Oesẽkõ nyripohpyry tyrise oya xine exiryke, Izyraeu tõ takorehmase oya xine exiryke. Mame sero nono oesarykõme exĩko mana Ritonõpo poe tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino.
23 Yrome, õmihpyrykõ omipona pyra awahtao xine iirypyryme exĩko matose Ritonõpo a; tuaro ehtoko tuãnohsẽme exĩko matose oorypyrykõ pokoino.
24 Pata tõ tyritoko opyxiãkõ esaryme opoenõ maro, oeky tõ esary tõ tyritoko roropa: kaneru tõ esary tomo, pui tõ esaryme roropa. Tyritoko emero õmihpyrykõ ae ro.
25 Ynara tykase Kate tomo, Rupẽ tõ maro Moeze a:
— Onyripohpyry omipona exĩko ynanase.
26 Yna poenomo, yna pyxiamo, yna eky tomo: kaneru tomo te, poti tõ maro, pui tõ maro emero taro rokẽ exĩko mã toto pata tõ po Kireate po.
27 Yrome yna orutua kõ emero ytõko ynanase etonatohme. Õmiry omipona ytõko ynanase tuna Joatão mõpozakoxi etonatohme Ritonõpo omiry omipona.
28 Naeroro tõmiry tokarose Moeze a Rupẽ tõ poko, Kate tõ poko roropa oturukety Ereaza a te, Jozue, Num mũkuru a te, Izyraeu tõ tuisary tomo a roropa.
29 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo omiry omipona, Kate tõ, Rupẽ tõ maro ytõko mã toto tuna Joatão mõpozakoxi typyrekõ maro etonatohme. Moro nono typoremãkase oya xine ahtao Joatão poe xixi omõtoh wino, sero nono Kireate ekarotoko eya xine esarykõme.
30 Yrome tuna Joatão anakuohpyra toto ahtao typyrekõ maro, amaro xine, nono apoĩko rokẽ mã toto Kanaã po asã xine.
31 Ynara tykase Kate tomo Rupẽ tõ maro:
— Ỹ, Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry omipona tyrĩko ynanase.
32 Aomiry omi poe ytõko ynanase tuna Joatão mõpozakoxi yna pyre tõ maro etonatohme Kanaã nonory po. Yrome sero nono tuna Joatão poe xiaro yna esaryme exĩko mana.
33 Morara exiryke ynara tokarose Moeze a, Kate tomo a te, Rupẽ tomo a te, Joze mũkuru, Manase zokonaka a: Seõ nonory amoreu tõ tuisary te, Oke nonory, Pasã tuisary te, pata tõ maro, nono maro moro pata tõ zomye.
34 Mame pata tõ tyrise ropa Kate tomo a: Tipõ te, Atarote te, Aroea te,
35 Atarote-Sofã te, Jazea te, Jokopea te,
36 Pete-Ninira te, Pete-Harã. Apuru tõ tyrise eya xine moro pata tõ apurume, okyno tõ apurutoh roropa.
37 Mame pata tõ tyrise ropa Rupẽ tomo a: Hexipõ te, Ereau te, Kiriataĩ te,
38 Nepo te, Paau-Meõ, (moro pata tõ esety tytyorõmase nexiase) te, Xipima, enara. Imehnõ esety ke pata tõ tosehpase eya xine tyrise ahtao eya xine.
39 Oxiekyry tõ Makia ekyrymãkõ, Manase mũkuru, toytose toto Kireate pona. Moro põkõ typoremãkase eya xine, amoreu tomo. Taropose toto moro poe eya xine.
40 Naeroro Kireate tokarose Moeze a Makia tomo a, moroto toto esaryme ehtohme.
41 Imehnõ amoreu tõ patary tõ typoremãkase Jaia a, Manase pary. Moro pata tõ tosehpase eya “Jaia patary” me.
42 Mame pata Kenate typoremãkase Nopa a pata pisarara maro moro pata zomye. Moro pata tosehpase eya Nopame, tosety ae ro.

33

Ejitu poe Moape pona

1 Sero nase Izyraeu tõ ytotopõpyry poko toesyryhmase toto ahtao Ejitu poe oxiekyrymãkõ maro, tarose toto ahtao Moeze tomo a, Arão maro.
2 Ritonõpo nyripohpyry omipona, osa tõ esety tymerose Moeze a ytoytopitoryhtao. Ynara tymerose Moeze a toytorykõ poko:
3 Ejitu poe Izyraeu tõ toytose ẽmepyry 15mã po, nuno apitorymã po. Yrokokonie Otuhtoh Paxikoa apitorymã tonahse eya xine. Mame pata Ramese poe toytose toto orẽpyra samo, Ejitu põkõ neneryme,
4 tumũkuru tõ zonemyryke eya xine, osemazuhme aenurutyã totapase Ritonõpo a exiryke. Moro ke Ejitu põkõ neponãmarykõ motye tyjamitunuru tonepose Ritonõpo a, Ejitu põkomo a.
5 Morotoino Ramese poe Izyraeu tõ toytose osesarise Sukote pona.

6 Morotoino Sukote poe toytose toto Etã pona osesarise ona tonorẽ ehpiõ pona.
7 Morotoino Etã poe toeramase toto Pi-Hairote pona, Paau-Zepõ poe xixi tũtatoh wino, osesarise Mikitou pũtokoxi.
8 Morotoino Pi-Hairote poe toytose toto tuna konõto Tahpiremã rãnakuroko ona tonorẽ Sua pona. Toytose toto oseruao ẽmepyry ae ona tonorẽ poro osesarise Mara pona.
9 Morotoino toytose toto Erĩ pona osesarise. Moroto Erĩ po 12me tuna enatyry nae nexiase, 70me airiki panõ tõ roropa.
10 Morotoino toytose toto Erĩ poe osesarise tuna Sueze pũtokoxi.
11 Morotoino toytose toto osesarise ona tonorẽ Xĩ pona.
12 Morotoino toytose toto osesarise Topika pona.
13 Morotoino toytose toto Topika poe Aru pona osesarise.
14 Morotoino toytose toto Aru poe osesarise Repitĩ pona. Yrome moroto tuna pyra nexiase ahno okurume.
15-37 Morotoino toytorykõme Repitĩ poe mya ypy Hoa pona tõsesarise toh nexiase ynara pona: ona tonorẽ Xinai pona te, Kiporote-Ataawa te, Hazerote te, Ritima te, Rimõ-Pereze te, Ripina te, Risa te, Keerata te, ypy Sepea te, Harata te, Makerote te, Taate te, Tera te, Mitika te, Hasamona te, Moserote te, Pene-Jaakã te, Hoa-Hajitikate te, Jotopata te, Aparona te, Eziõ-Kepea te, ona tonorẽ Zim te, (esety akorõ Kate mana), ypy Hoa roropa Etõ tõ nonory ehpiõ po kynexine.
38 Moroto Ritonõpo nyripohpyry omipona oturukety Arão tõnuhse ypy Hoa pona. Toorihse ynororo moroto, ẽmepyry apitorymã po, nuno 5mã po, 40me jeimamyry taropose ahtao Izyraeu tomo a, tutũtatopõpyrykõ poe Ejitu poe.
39 123me jeimamyry Arão nae nexiase. Mame toorihse ynororo.
40 Mame kananeu tõ tuisary Arate tosake nexiase ikurenae Kanaã nonory po. Izyraeu tõ oepyry poko zuaro toehse ynororo.
41-49 Morotoino ypy Hoa poe toytorykõme Moape tõ nonory pona; ynara pata tõ pona toytose toto osesarise: Saumona te, Punõ te, Opote te, patãpo Aparĩ, Moape ehpio po te, Tipõ-Kate po te, Aramõ-Tipirataĩ te, ypy tõ Aparĩ te, ypy Nepo pũto, nono topohmã po Moape po, irãnao Pete-Jeximote poe jakanahmã Akaxia tõ po, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, pata Jeriko etonie. Jeriko kynexine tuna moinakoxi.

Kanaã põkõ aropotopõpyry Ritonõpo a

50 Mame nono topohmã po Moape po, tuna Joatão ehpiõ, pata Jeriko etonie, tõturuse Ritonõpo Moeze a,
51 ynara katohme Izyraeu tomo a:
— Tuna Joatão takuohse ahtao oya xine, omõtohme Kanaã pona,
52 moro põkõ aropotoko emero porehme moro nono poe. Mokaro neponãmary tõ enahkatoko: metau risemy te, topu risẽ maro te, mokaro eahmatoh roropa, emero.
53 Moro nono apoitoko oesarykõme, ekarõko ase oya xine.
54 Moro nono apiakatoko ekamotohme imenekatoh ke, oxiekyry tõ esaryme. Oxiekyry tõ tuhkehxo ahtao, nono zokonaka zumohxo ekarotoko eya xine; oxiekyry tõ tuhke hkopyra ahtao, nono zokonaka zumo hkopyra ekarotoko eya xine.
55 Yrome moro põkõ anaropopyra awahtao xine moro nono poe, moroto ro aexityã omoxino tõ sã exĩko mã toto oenurukõ ao, purutõ sã roropa õparykõ poko. Atatapoĩko mã toto amaro xine moro oesarykõ po.
56 Morarame oritorỹko ase mokaro riry se jehtopõpyry samo.

34

Izyraeu tõ nonory ehpio

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Ynara tyripoko Izyraeu tomo a: Oeporehkarykohtao Kanaã pona, nono ynekarory oya xine, ynara sã ehpiõme exĩko mana:
3 — Ehpio ikurenae exĩko ona tonorẽ Zim poe Etõ nonory ehpikuroko. Ehpio xixi tũtatoh wino exĩko tuna konõto Aorikyhpyry potyry ikurenae poe.
4 Moro poe ytõko ikurenaka onuhtoh Akarapĩ pokoxi, Zim rãnakuroko Kate-Panea pona. Morotoino ytõko Hazaa-Ataa poro Azamõ pona.
5 Morotoino Azamõ poe ytõko iporiry ehpikoxi, Ejitu ehpiome exikety tuna konõto Metiteraneu pona.
6 — Moro tuna konõto Metiteraneu ononorykõ ehpiõme exĩko xixi omõtoh wino.
7 — Ononorykõ ehpio inikahpozakoxi exĩko tuna konõto Metiteraneu poe ypy Hoa pona.
8 Morotoino ytõko onuhtoh Hamate pona, moromeĩpo Zetate pona.

9 Zetate poe ononorykõ ehpio inikahpozakoxi ytõko Zipirõ pona, mame Hazaa-Enã pona, etyhpyryme.
10 — Ononorykõ ehpio xixi tũtatoh wino exĩko Hazaa-Enã poe Sepã pona.
11 Mame Sepã poe ytõko Ripira pona, Aim poe xixi tũtatoh wino. Morotoino ononorykõ ehpio yhtõko ikuhpo Karirea ehpikuroko xixi tũtatoh wino.
12 Tuna Joatão rãnakuroko ytõko ikurenaka tuna konõto Aorikyhpyry ehpikoxi.
— Morohne ononorykõ ehpiõ asakoropane.
13 Mame ynara tyripose Moeze a Izyraeu tomo a:
— Sero nono apiakãko matose imenekatoh ke ononorykõme. Sero nono Ritonõpo Kuesẽkõ nekarohpyryme mana ekamotohme 9½me oxiekyryme exiketomo a.
14-15 Ynara exiryke: nono tapoise tosarykõme tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, pata Jeriko etonie 2½me oxiekyryme exiketomo a, Kate tomo te, Rupẽ tomo te, zokonaka Manase tomo a, enara. Tuna Joatão moino Jeriko nexiase.

Ritonõpo nymenekatyã nono apiakananõme
16 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
17 — Oturukety Ereaza, Jozue maro, Num mũkuru, nono ekamõko mã toto ahno esaryme.
18 Imehnõ tamuximãkõ imenekatoko roropa, toiro orutua toiro oxiekyrymãkõ wino ãkorehmatohme nono apiakary poko.
19-28 Ynara ikohmatoko ãkorehmatohkõme:
Juta tõ tuisary Karepe, Jepone mũkuru.
Ximeão tõ tuisary Samueu, Amiute mũkuru.
Pẽjamĩ tõ tuisary Eritate, Kixirõ mũkuru.
Tã tõ tuisary Puki, Jokiri mũkuru.
Joze (Manase) tõ tuisary Hanieu, Epote mũkuru.
Eparaĩ tõ tuisary Kemueu, Xipitã mũkuru.
Zepurõ tõ tuisary Erisapã, Paranake mũkuru.
Isakaa tõ tuisary Pautieu, Azã mũkuru.
Asea tõ tuisary Aiute, Seromi mũkuru.
Napatari tõ tuisary Petaeu, Amiute mũkuru.
29 Mokaro tymenekase Ritonõpo a nono apiakatohme Kanaã po ekamotohme Izyraeu tomo a tosarykõme.

35

Rewita tõ patary tomo
1 Mame nono pipahmã Moape po, tuna Joatão ehpio pũto pata Jeriko etonie tõturuse Ritonõpo Moeze a. Tuna mõpoe pata Jeriko nexiase. Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
2 — Ynara tyripoko Izyraeu tomo a: nono tapoise oya xine ahtao pata tõ ekarotoko rewita tomo a, toto esaryme ehtohme ona maro pata tõ zomye.
3 Moro pata tõ rewita tõ esaryme exĩko mana, moro tao tytapyĩke toto ehtohme, moro pata tõ zomye ona pui tõ esaryme exĩko, kaneru tõ esaryme, poti tõ maro, imehnõ okyno tõ maro.
4 Moro okyno tõ esary pata tõ zomye exĩko 450 meturume pata apuru poe.
5 Moro ehpio 900 meturume exĩko tahramehme samo, xixi tũtatoh wino xixi omõtoh pona, inikahpoe roropa ikurenaka. Moro pata exĩko irãnao, onahpoty exĩko pata zomye.
6 — Pata tõ 6me ekarotoko rewita tomo a moro taka epaketõ ytotohme. Imepỹ etapary se pyra orutua ahtao te, osenekunopyryhtao ahno etaparyhtao, moro pata pona epãko mã ynororo. Morohne maro imehnõ 42 pata tõ ekarotoko rewita tomo a.
7 Naeroro atapona 48me pata tõ ekarõko matose rewita tomo a ona maro toto zomye.
8 Moro pata tõ imehnõ oxiekyrymãkõ rãnao tuhkehxo exĩko moro oxiekyrymãkõ nonory zumohxo ahtao. Tuhke hkopyra exĩko moro nono zumo hkopyra ahtao.

Pata tõ epaketõ esaryme
(Teuteronomiu 19.1-13; Jozue 20.1-9)
9 Tõturuse Ritonõpo Moeze a,
10 ynara Izyraeu tõ zurutohme:
— Tuna Joatão takuohse ahtao oya xine Kanaã nonory pona oytotohkõme,
11 pata tõ imenekatoko, moro taka epaketõ ytotohme, imepỹ etapary se pyra exikety te, osenekunopyryhtao imepỹ totapase ahtao eya.
12 Moro tao exĩko mana towomase aorikyhpyry ekyry tõ wino, emỹpory se toto ahtao. Mame orihpyra exĩko mana anapiakara ro ahtao ahno ẽpataka.
13 6me pata tõ imenekatoko moro taka epaketõ ytotohme.
14 Oseruao pata tõ tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, oseruao roropa Kanaã nonory po.

15 Moro 6me pata tõ epaketõ ewomatohme exĩko mana: Izyraeu tõ ewomatohme te, imehnõ nonory põkõ ewomatohme roropa amaro xine toehse aexityamo axĩtao rokẽ amaro xine toehse toto ahtao, jũme toehse toto ahtao roropa.
16-18 — Imepỹ tapurose ahtao orutua a kurimene risẽ ke te, topu ke te, wewe ke, mokyro orihmaporyke, tyyrypyhpyke mã ynororo, aorikyry ke tuãnohsẽme exĩko mana.
19 Mame mokyro aorikyhpyry ekyry toehse ahtao, tyekyry etapahpõ etapãko mana.
20 — Imepỹ tupurohmase ahtao orutua a zehno toexiryke te, otyro emaryhtao epona iiryhmatohme, mame taorihmapose ynororo ahtao,
21 topekara typipohse ahtao orutua a, mame taorihmapose ahtao roropa ynororo, mokyro etapahpono tuãnohsẽme exĩko aorikyry ke ahno totapase eya exiryke. Aorihtyã ekyry, toeporehkase ahtao, tyekyry etapahpõ etapãko mana.
22 — Yrome otarame ahno tupurohmase orutua a iiryhmary se pyra ahtao, osepeme toto ahtao; otarame iiryhmary se pyra ahtao otyro emãko mana epona.
23 Otarame onenepyra ahtao topu emãko mana, mame moro topu epukãko ahno pona, aorihtohme. Yrome mokaro asakoro osepeme toh nexiase. Tope etapary se pyra nexiase repe.
24 Moro toehse ahtao ynara apiakãko ahno tõ mana: mokyro onuãnohpyra matose, ahno totapase eya etapary se pyra ahtao. Naeroro mokyro onekaropyra ehtoko aorikyhpyry mỹpone a.
25 Mokyro ewomãko imoihmãkõ mana etapary se pyra ynororo exiryke, mokyro onetapara aorikyhpyry ekyry ehtohme. Mokyro arõko ropa mã toto pata epatoh taka, moroto aehtohme Oturukety imehxo exikety orihtoh pona, typopase exikety azeite kurã ke, Ritonõpo kyryry ke.
26 Yrome mokyro, imepỹ etapahpono tũtaryhtao pata poe, epatoh poe,
27 mame aorihtyã mỹpone a tõseporyse ahtao mokyro totapasẽme exĩko mana. Mokyro etaparyhtao eya zae ro mana. Onuãnohpyra matose.
28 Mokyro, imepỹ etapahpono tehme exĩko mana moro pata epatoh po, Oturukety imehxo exikety orihtoh pona. Moromeĩpo ytõko mana tytapyĩ taka ropa.
29 Sero ynyripohpyry omipona ehtoko, opoenõ maro, apakomotyã roropa emero nono pona oytorykohtao.
30 — Imepỹ etapahpono tuãnohsẽme exĩko mana, totapasẽme exĩko mana, tonese ahtao asakoro enenanomo a te, tuhkehxo enenanõ ahtao; yrome toiro rokẽ enene ahtao, mokyro onetapara ehtoko.
31 Ahno totapase ahtao orutua a aorihmapotoh ke tuãnohsẽme exĩko mana. Tineru ke onepehmasaromepyra mana orihpyra toehtohme. Mokyro etapatoko.
32 Tineru anapoipyra ehtoko roropa toepase exikety wino epatoh taka. Otarame toytory se ropa mã ynororo tytapyĩ taka orihpyra ro Oturukety imehxo exikety ahtao.
33 Ononorykõ onyripyra ehtoko nuriame. Ahno etaparyhtao nuriame nono exĩko mana. Moro toehse ahtao ahno etapahpõkõ totapasẽme exĩko mana nono kurãkatohme ropa.
34 Omõnõko matose ononorykõ pona osesaritohme. Moro ononorykõ nuriame onyripyra ehtoko, ynara exiryke: Ywy roropa moroto ase. Ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ amaro xine ase.

36

Tynioke exiketõ nono esẽme ahtao

1 Morarame tamuximãkõ, Kireate ekyry tõ, Makia ekyry, Manase mũkuru, Joze mũkuru, toytose oturuse Moeze tomo a tuisa tõ maro. Ynara tykase toto eya:
2 — Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry omi poe sero nono tapiakase imenekatoh ke. Aomi poe ro nono tokarose zokonaka yna ekyry Zeropeate a, ẽxiry tõ maro.
3 Yrome mokaro nohpo tõ tyniotase ahtao orutua kõ maro, imehnõ oxiekyrymãkõ maro, inonorykõ yna oxiekyrymãkõ kyryryme pyra exĩko mana, moro oxiekyrymãkõ kyryryme exĩko imaro tyniotase ahtao. Morarame moro toehse ahtao yna oxiekyrymãkõ nonory zumo hkopyra exĩko mana.
4 Mame Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao, inonorykõ imehnõ oxiekyrymãkõ kyryryme exĩko imaro tyniotase exiryke, yna oxiekyrymãkõ kyryryme pyra.
5 Mame ynara tykase Moeze, Ritonõpo nyripohpyry omi poe ro:
— Moxiã Joze ekyry tõ zae mã toto. Ritonõpo nyripohpyry Zeropeate ẽxiry tomo a ynara mana:
6 Inymenekatyã maro niotãko mã toto tumykõ ekyryme ynororo ahtao.
7 Moro sã Izyraeu tõ nonory onytyoromara exĩko mana, toiro oxiekyrymãkõ poe imepỹ pona. Mame Izyraeu tõ tynonory esẽme exĩko mã toto jũme samo, tumy nonory esẽme exĩko mã toto.

8 Mame ẽxiry tõ emero, nono esẽme toehse ahtao, niotãko mã toto orutua maro, jumy
ekyryme ynororo ahtao.
9 Mame Izyraeu tõ mũkuru tõ nono esẽme exĩko tumykõ myakãme jumy ekyry tõ maro.
Nono esẽ onytyoromara mana toiro oxiekyrymãkõ wino imepỹ pona. Emero oxiekyry tõ
jũme tynonory esẽme exĩko mana.
10-11 Naeroro Makara, Tiriza, Hokara, Miuka, Noa maro, Zeropeate ẽxiry tomo Ritonõpo
nyripohpyry omipona toehse toh nexiase. Tyniotase toh nexiase tumykõ ekyry mũkuru tõ
maro.
12 Tyniotase toto Manase ekyry tõ maro, Joze mũkuru, inonorykõ moroto rokẽ nexiase
Joze ekyry tõ nonory maro.
13 Enara nexiase Ritonõpo nyripohpyry tõ Moeze a ekarotohme Izyraeu tomo a moroto
nono pipahmã Moape po tuna Joatão ehpiõ po, pata Jeriko etonie. Tuna Joatão mõpoe pata
Jeriko nexiase.

TEUTERONOMIU
Izyraeu tõ Amorepatopõpyry ropa
Deuteronômio
Ekarotopo

Sero *Teuteronomiu* tymerose Moeze a, Moape nonory po Izyraeu tõ ahtao, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino. Moroto Izyraeu tõ totypohse, 40me jeimamyry taropokehse toto ahtao toytorykõ poko ona tonorẽ poro. Eporehkasasaka toh kynexine Kanaã pona Ritonõpo nekarory apoitohme tosarykõme.

Wenikehpyra tyripose toto Moeze a Ritonõpo nyrihpyry poko moro 40me jeimamyry ae: tarose toto eya Ejitu poe namotome toto ehtopõpyry poe nono kurã pona toto esaryme. Ritonõpo omipona tyripose toto Moeze a inetapohpyry omipona toto ehtohme. Ritonõpo nyripohpyry 10mãkõ tokarose ropa Moeze a eya xine: Ritonõpo rokẽ eahmatohme tytamurukõ Esemy.

Morarame Jozue tymenekase Moeze a tymyakãme. Mame tõnuhse ynororo ypy Pixika pona moro nono, Ritonõpo nekarory, enetohme moe tuna Joatão moinakoxi. Mame moroto toorihse ynororo.

Kuamorepatorỹko typoetory tõ pyno Ritonõpo ehtoh poko. Izyraeu tõ tymenekase eya orẽpyra toto ehtohme tõmiry omipona, kure rokẽ toto ritohme. Ynara tymerose 6.4-6: Ritonõpo pyno ehtoko yronymyryme okurohtao xine, õsenetupuhtohkõ ke te, ajamihtatohkõ ke, enara.

Sero pape ao

Moeze omiry apitorymano *1.1—4.43*
Aomiry asakoromano *4.44—28.68*
Aomiry oseruaono *29.1—30.20*
Aomiry etyhpyrymano *31.1—32.52*
Kure toto ripotopõpyry eya *33.1-29*
Moeze orihtopõpyry *34.1-12*

Moeze oturutopõpyry osemazupu

1.1—4.43

1 Sero pape ao Moeze oturutopõpyry tõ mana, inekarohpyry Izyraeu tõ netaryme ona po, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino. Moroto Izyraeu tõ nexiase Joatão jakanahmã po, pata Supe pũto. Xia pata Parã nexiase, mya ynara pata tõ nexiase: Topeu te, Rapã te, Hazerote te, Ti-Zaape, enara.

2 (Ypy Xinai poe pata Kate-Panea pona, 11me ẽmepyry aropõko ytoytokety mana, osema poro ypy tõ rãnakuroko Etõ nonory po.)

3 Morarame 40me jeimamyry taropose Izyraeu tomo a toesyryhmatopõpyry poe Ejitu poe. Mame ẽmepyry apitorymã po, nuno 11mã po ahno turuse Moeze a emero Ritonõpo nekaropohpyry eya, toto zurutohme.

4 Morara kynexine Seõ tõ poremãkaxĩpo Moeze a, amoreu tõ tuisary, pata Hexipõ pono, Oke maro, Pasã tuisary, pata Axitarote pono, Eterei põme roropa.

5 Moape tõ nonory po Izyraeu tõ ahtao, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, Izyraeu tõ tamorepapitose Moeze a, Ritonõpo nyripohpyry tõ poko, inamorepatoh tonõ poko roropa. Ynara tykase ynororo:

6 — Ypy Xinai myhto kuahtao xine, Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse kyya xine, ynara tykase: “Epo mana, tehme oehtohkõ taro.

7 Seromaroro ytotoko taroino ypy tõ winakoxi amoreu tõ nonory pona, imehnõ nonory pona roropa emero tuna Joatão jakanahmã po, ypy tõ myhto kuroko Juta tõ nonory topohmã poro, ikurenae te, tuna konõto Metiteraneu ehpikoxi roropa. Kanaã nonory apoitoko oesarykõme emero, ypy tõ Ripano poe inikahpozakoxi, mya tuna Eupyrati pona xixi tũtatoh wino.

8 Sero nono emero ekarõko ase oya xine. Ywy ase Ritonõpo. Jomihpyry etapoase Aparão a, Izake a, Jako a roropa, atamuru tomo, sero nono ekarory poko oya xine, opoenomo a, apakomotyamo a roropa. Naeroro ytotoko moro nono apoise oesarykõme.”

Takorehmananõ menekatopõpyry Moeze a
(Exutu 18.13-26)

9 Mame ynara tykase Moeze ahno a:

— Ypy Xinai myhto ro kuahtao xine oturuase oya xine: “Toiroro opyno xine ehsaromepyra ase.

10 Tomãkapose matose Ritonõpo Kuesẽkomo a, tuhke oehtohkõme xirikuato samo kapu
poko.
11 Ritonõpo a, atamurukõ Esemy a, oemãkapory se ro ase tuhkehxo, miume motye
oehtohkõme, tymõkomoke roropa oehtohkõme, aomihpyry ae ro!
12 Yrome toiroro ãpiakasaromepyra xine ase atae pyra oehtohkõ poko.
13 Naeroro orutua kõ tuaro exiketõ imenekatoko oekyry tomo zuarohxo exiketomo,
emese kure exiketõ roropa, otuisarykõme toto ritohme ya."
14 — Mame moro kure nexiase oya xine. "Ỹ, moro tyriry õmihpyry ae ro," tykase amarokõ
ya.
15 Naeroro tuisa tõ tapoise ya oekyry tõ wino, tuaro exiketomo, emese kure roropa
exiketomo tyritohme otuisarykõme. Toitoine miumãkõ tuisaryme toehse; imehnõ 100me
exiketõ tuisaryme toehse; imehnõ 50mãkomo; imehnõ 10mãkõ tuisaryme toehse. Mokaro
maro imehnõ tuisa tõ tymenekase ya oxiekyry tõ tuisaryme toto ehtohme.
16 Morarame moro poko jahtao ynara tykase ywy akorehmane tomo a: "Atae pyra ahno
ahtao, zae rokẽ toto apiakatoko, asakoro Izyraeume exiketõ ahtao te, toiro Izyraeume
exikety maro imepỹ nono poe exiketyme ahtao tõsesarise amaro xine.
17 Ajohpe pyra ehtoko, zae rokẽ imehnõ tyritoko. Oxisã toto tyriko tuisame pyra exiketõ
ahtao, tuisame exiketõ maro. Imehnõ zuno pyra ehtoko, Ritonõpo ãkorehmatorỹko mana
zae tyripotohme. Mame tupime exiketõ toehse ahtao, zae ehtoh waro pyra awahtao, moro
enehko ya apiakatohme."
18 Mame tyripotoh tonõ ekaroase oya xine emero rokẽ poko, morohne ritohme oya xine.

Enenanõ tonyohse Kanaã pona
(Numeru 13.1-33)

19 Tõturuse ro Moeze ahno a, ynara tykase:
— Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry omipona sexiatose, ypy Xinai poe sytoatose. Ona
tonorẽ konõto meneatose, tupimehxo exikety, ikuroko toytose kuahtao xine, ypy tõ pona
kytorykohtao amoreu tõ nonory pona. Mame seporehkatone pata Kate-Panea pona.
20 Moroto ynara tykase ywy oya xine: "Seromaroro ypy tõ pona tooehse sytatose amoreu
tõ nonory pona. Sero nono ekarõko Ritonõpo kyya xine mana.
21 Enetoko ke, moroto mana. Ytotoko sero nono apoitohme oesarykõme, Ritonõpo,
kytamurukõ Esẽ nyripohpyry omipona. Enaromyra ehtoko, oserehpyra roropa ehtoko."
22 Mame moepyatose ya ynara kase: "Kure exiry orutua kõ aropory osemazuhme, nono
enetohme, tuaro ehtoh enehtohme ropa kyya xine kuesemarykõ poko te, pata tõ poko
roropa, moroto aexityamo."
23 Ỹme exiase, 12me orutua kõ tymenekase ya, 12me oxiekyrymãkõ poe.
24 Toytose toto ypy tõ nonory pona, toeporehkase toto jakanahmã Exikou pona. Mo-
romeĩpo jakanahmã tonese ahtao eya xine,
25 tooehse ropa toh nexiase, epery tonehse eya xine tymaro xine tynenehpyrykõ moroto.
Tõturuse toto kyya xine moro nono poko Ritonõpo nekarory poko, kure kuhse nexiase.
26 — Yrome Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra mexiatose, moro nono apoiry se pyra
mexiatose ononorykõme.
27 Atapyĩkõ tao ahtao Ritonõpo tykerekeremase oya xine, ynara matose: "Kyse xine pyra
Ritonõpo mana, kyzehno xine mana. Ejitu poe kuenepyatose ekarotohme amoreu tomo a,
kyporemãkatohkõme kuetapatohkõme.
28 Oty katohme ytõko sytatou morotona? Enaromỹke toehse sexiatose mokaro omiry
etaryke kyya xine; mokaro, moro nono põkõ tuhkehxo mã toto, jamihmehxo roropa mã
toto kymotye xine, toto patary tõ zumohxo mã kehko, towomase apuru tõ konõto ke, kae
exiketõ ke kapu aka samo! Moroto ahno konõto tonese roropa eya xine, tokarose toto."
29 — Mame ynara ase: "Oserehpyra ehtoko, mokaro zuno pyra ehtoko.
30 Ritonõpo Kuesẽkõ osemazuhme ytõko mana, etonatoh poko kuakorehmatorỹko mana.
Tyrĩko mana tynyrihpyry sã Ejitu põkomo a onenehpyrykõ samo
31 tynyrihpyry sã roropa ona tonorẽ po. Kuenepyrykohtao xiaro ona tonorẽ po me-
neatose, tomeseke samo, oewomarykõme, poeto zũ tumũkuru arory samo."
32 — Morara kary etaryhtao ro oya xine Ritonõpo onenetupuhpyra mexiatose, aomiry
omipona pyra mexiatose.
33 Kokoro rokẽ toytose ynororo osemazuhme, apoto xikihme exiketyme koko ahtao,
akurũ xikihme exiketyme saereme ahtao. Moro tyrise eya oesarykõ enepotohme oya xine
osesaritohme ropa totypohse awahtao xine te, oesemarykõ enepotohme roropa oya xine
oytotoh toehse ahtao.

Izyraeu tõ wãnohtopõpyry Ritonõpo a
(Numeru 14.26-45)

34 Tõturuse ro Moeze, ynara tykase:
— Tykerekerematopõpyry oya xine totase Ritonõpo a, naeroro ozehno xine toehse ynororo, ynara tykase:
35 "Amarokõ, Izyraeu tomo, popyra matose. Morara exiryke amarokõ, emero tuãtase exiketõ ynekarory onenepyra ekurehnõko matose, moro nono kurano, 'Moro ekarõko ase oya xine,' katopõpyry ya atamuru tomo a.
36 Karepe rokẽ, Jepone mũkuru moro nono kurã enẽko mana. Jomihpyry omipona anamonohpyra nexiase ynororo. Naeroro nono ekarõko ase eya, ipakomotyamo a roropa, epona aytotopõpyry."
37 — Amarokõ pokoino tohne toehse ypoko Ritonõpo nexiase. Ynara tykase ynororo ya: "Omoro roropa omõpyra exĩko mase moro nono kurã ynekarory pona.
38 Ãkorehmane Jozue, Num mũkuru omõnõko mana. Mokyro ijamihtanohko. Izyraeu tõ arõko mana moro nono poremãkatohme."
39 — Mame ynara tykase Ritonõpo kyya xine: "Opoenõ poetome ro mã toto, zae ehtoh apiakary waro pyra ro mã toto zae pyra ehtoh winoino, omõnõko mã toto. Tapoisẽme exĩko epetõkara a mekaroatose repe. Yrome ynaroro, omũkuru tomo omõnõko mã toto ynekarory pona. Eya xine sero nono ekarõko ase, esẽme toto ehtohme.
40 Seromaroro eramatoko ropa oytotohkõme ona tonorẽ poro tuna konõto Tahpiremã winakoxi."
41 — Mame tozuhse oya xine: "Moeze, iirypyryme toehse ynanase Ritonõpo omipona pyra. Yrome seromaroro osetapase ytõko ynanase Ritonõpo omipona, yna epetõkara poremãkapose." Opyrekõ tapoise oya xine õsetapatohkõme. Tupime pyra mokaro ypy tõ põkõ poremãkary mekaroatose repe.
42 Yrome tonyohse ywy Ritonõpo a ourutohkõme: "Ytopyra ehtoko morotona, osetapara ehtoko. Amaro xine ytopyra exĩko ase, oepetõkara oporemãkãko mã toto."
43 Yrome otato pyra mexiatose. Oepyryparykõke Ritonõpo Oesẽkõ omiry omipona pyra mexiatose. Mytoatose morotona ypy tõ nonory pona.
44 Mokaro amoreu tõ, moro põkõ tutũtase toto ano zũ tõ samo, zehno exiketõ samo. Amarokõ toepase, tokahmase amoreu tomo a Etõ nonory pona, pata Horoma pona. Moroto typoremãkase mexiatose eya xine.
45 Mame moepyatose ropa oxitarykõ ke Ritonõpo a ãkorehmapotohkõme. Yrome onetara Ritonõpo nexiase. Otato pyra nexiase.
46 Moromeĩpo moroto sexiatose Kate po, okynahxo.

2

Izyraeu tomo ona tonorẽ po

1 Moeze tõturuse Izyraeu tomo a, ynara tykase ynororo:
— Mame sytoatose ona poro tuna konõto Tahpiremã winakoxi, Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry omipona. Okynahxo sytoatose ypy tõ myhto kuroko Etõ nonory po, xiaxiake ytoytõko rokene.
2 Mame ynara tykase Ritonõpo:
3 "Epo mana oytorykõ poko xiaxiake rokene. Seromaroro ytotoko inikahpozakoxi."
4 Mame ynara tykase Ritonõpo ya, Izyraeu tõ zurutohme: "Etõ tõ nonory kuroko ytõko matose. Oekyrykõme mã toto, Ezau pakomotyamo. Ouno xine exĩko mã toto. Yrome tomeseke ehtoko
5 osetapara oehtohkõme toto maro. Mokaro nonory onekaropyra exĩko ase oya xine, ipunaka, Ezau pakomotyamo a Etõ nonory tokarose ya exiryke.
6 Tonahsẽ epekahnõko matose ewino xine, tuna roropa ise oehtohkomo."
7 — Wenikehpyra ehtoko, kure rokẽ amarokõ tyrise Ritonõpo a, Kuesẽkomo, oytorykohtao sero ona tonorẽ konõto poro, 40me jeimamyry. Opoko xine wenikehpyra toehse ynororo, opyno xine nexiase, ise oehtohkõ tokarose eya oya xine.
8 — Morarame Etõ nonory ehpikuroko toytose kuahtao xine sytoatose osema poe, Erate esemary Eziõ-Kepea maro tuna konõto Aorikyhpyry pona, imepỹ osema ae ona tonorẽ Moape pona.
9 Ynara tykase ropa Ritonõpo ya: "Osetapara ehtoko Moape tõ maro, Ro pakomotyamo, mokaro poko pyra ehtoko. Pata Ara ekaroase eya xine, inonorykõ onekaropyra ase oya xine ipunaka."
10 (Pake ahtao ahno konõto nexiase moroto, tuhke jamihmãkomo, esetykõ emĩ tõme, moro pata Ara po. Mosa toh nexiase anakĩ tõ samo, imehnõ ahno konõto.
11 Mokaro anakĩ tomo, emĩ tõ roropa repaĩme toh nexiase. Yrome emĩme rokẽ toto tosehtose moapita tomo a.

12 Apitoryme horeu tõ Etõ po toh nexiase, yrome mokaro taropose moro poe Ezau pakomotyamo a. Mokaro enahkaxĩpo toto esary tapoise eya xine tosarykõme. Ezau nyrihpyry sã tyrise roropa Izyraeu tomo a imeĩpo, Ritonõpo nekarory tapoise ahtao eya xine.)

13 — Imeĩpo iporiry Zerete takuohse kyya xine, Ritonõpo nyripohpyry omipona.

14 Moro toehse 38me jeimamyry taropose ahtao kyya xine Kate-Panea poe toytose kuahtao xine. Moro jeimamyry tõ ae emero toehse Ritonõpo omihpyry ae ro: Orutua kõ norikyase jũpãtyamo, soutatume exiketõ roropa.

15 Mokaro epeme pyra Ritonõpo nexiase, toto etapãko nexiase toto enahkatohme, arypyra toto ehtoh pona.

16 — Morarame mokaro emero tonahse ahtao,

17 ynara tykase Ritonõpo ya:

18 "Ytotoko seroae pata Ara rãnakuroko Moape tõ nonory ehpiõ pona.

19 Amonita tõ nonory pona toeporehkase awahtao xine, Ro pakomotyamo, ananapoipyra ehtoko toto maro. Eya xine moro nono ekaroase. Naeroro moro nono onekaropyra exĩko ase oya xine ipunaka."

20 (Moro nono esety roropa "repaĩ tõ nonoryme". Pake ahtao ahno konõto esaryme nexiase, mokaro tosehtose amonita tomo a "zanzumĩ tõme".

21 Tuhke toh nexiase pake, mosa exiketomo, jamihme roropa, anakĩ tõ samo. Yrome zanzumĩ tõ tonahkase Ritonõpo a. Mame inonorykõ amonita tõ nonoryme toehse, morotona toytose toto exiryke.

22 Moro sã tyrise Ritonõpo a osa ekaroryhtao etomita tomo a, Ezau pakomotyamo: horeu tõ tonahkase eya, etomita tõ esaryme ehtohme. Moroto mã toto, seroae ro.

23 Moro sã tyrise roropa keretẽse tomo a: ahmõta Kereta poe toytose toto tuna Metiteraneu ehpio pona, awim tõ nonory pona. Toytose toto ikurenaka pata Kaza pona, mame awim tõ tonahkase keretẽse tomo a, mokaro patarỹpyry tõ po toehtohkõme rahkene.)

24 — Mame Moape tõ nonory takuohse ahtao kyya xine, ynara tykase Ritonõpo: "Tuna Aranõ akuohtoko. Seõ, amoreu tõ tuisary, poremãkãko matose, pata Hexipõ pono. Osetapatoko imaro inonory apoitohme oesarykõme."

25 Ynara tykase roropa Ritonõpo ya: "Taroino ahno tõ emero ouno xine tyripõko ase, sero nono po. Enaromỹke exĩko mã toto, tykytyky ãko mã toto ahno otururu etaryke opoko xine."

Tuisa Seõ poremãkary poko Izyraeu tomo a
(Numeru 21.21-30)

26 Mame tõturuse ro Moeze:

— Ona tonorẽ, Ketemote poro kuahtao xine, omi aronanõ tonyohse ya tuisa Seõ zuruse, pata Hexipõ po, osepeme kuehtohkõme imaro:

27 "Ajohpãme samo yna ytory se ynanase ononory rãnakuroko. Osema ae rokẽ ytõko ynanase, topohme rokene. Atapiakara;

28 tonahsẽ epehmãko ynanase, eukuru roropa enyryhtao epehmãko ynanase. Yna ytory se rokẽ ynanase ononory rãnakuroko,

29 tuna Joatão ehpikoxi. Mame tuna akuohnõko ynanase moro nono pona, Ritonõpo yna Esẽ nekarory pona, yna esaryme. Tynonory Etõ rãnakuroko yna taropose Ezau pakomotyamo a te, moapita tomo a roropa Ara po, yna taropose tynonory rãnakuroko."

30 Yrome tuisa Seõ kuaropopyra xine nexiase tynonory rãnakuroko, putupyra sã tyripose ynororo exiryke Ritonõpo a, Kuesẽkomo. Moro tyrise Ritonõpo a tuisa Seõ poremãkatohme, inonory poremãkatohme kyya xine inonory apoitohme kyya xine kuesarykõme, seroae ehtoh samo.

31 — Mame ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ya: "Eneko ke! Tuisa Seõ tyrise ya jamihme pyra. Axĩ ke osetapatoko imaro xine inonory apoitohme oya xine ononorykõme."

32 Seõ toytose tysoutatu tõ maro emero, tõsetapatohkõme kymaro xine pata Jasa po.

33 Orẽpyra kymarokõ tyripose Ritonõpo a, Kuesẽkomo a. Seõ tõ typoremãkase kyya xine, ipoenõ tõ maro isoutatu tõ maro porehme.

34 Moro motye ipatary tõ emero typoremãkase kyya xine, ahno emero totapase kyya xine, orutua komo te, nohpo tomo, poetohti roropa. Epasaromepyra toh nexiase.

35 Pui tõkehko tapoise kyya xine. Mõkomo kurã roropa tapoise kyya xine tonese ahtao pata tõ po.

36 Ritonõpo a takorehmase sexiatose pata tõ poremãkatohme, Aroea poe, jakanahmã Aranõ pũto, pata poe roropa moroto jakanahmã po Kireate nonory pona. Pata tõ emero typoremãkase kyya xine, pata tõ roropa tapuruke exiketomo, kae exiketomo, jamihmãkõ roropa.

37 Amonita tõ nonory pona omõpyra sexiatose, pata tõ roropa tuna Japoke ehpikuroko te, pata tõ roropa ypy tõ nonory po, imehnõ pata tõ roropa omõpyra sexiatose, morohne taka kuẽmapopyra xine Ritonõpo exiryke.

3

Tuisa Oke poremãkatopõpyry
(Numeru 21.33-35)

1 Tõturuse ro Moeze, ynara tykase:

— Imeĩpo sytoatose inikahpozakoxi Pasã nonory pona. Tuisa Oke tutũtase, Pasã esemy, tysoutatu tõ maro emero, tõsetapatohkõme kymaro xine, pata Eterei po.

2 Yrome ynara tykase Ritonõpo ya: "Enaromyra exiko. Ãkorehmatorỹko ase Oke tõ poremãkatohme isoutatu tõ maro inonory apoitohme oya xine. Orẽpyra exĩko matose, mokaro poremãkãko matose Seõ, amoreu tõ tuisary poremãkatopõpyry sã oya xine Hexipõ po."

3 — Mame Ritonõpo Kuesẽkomo a, kymarokõ takorehmase Oke tõ poremãkapotohme isoutatu tõ maro. Totapase toto kyya xine, toto enahkatohme.

4 Imehnõ pata tõ typoremãkase kyya xine Arakope po, Pasã nonory po, Oke nonory porehme. Atapona 60me pata tõ tapoise kyya xine,

5 tapuruse exiketomo apuru tõ konõto ke, kae exiketomo, omõtoh roropa jamihme exiketõ ke. Pata tõ tuhke sapoiatose roropa tapuru pyra exiketomo.

6 Moro pata tõ tonahkase kyya xine ipunaka. Ahno totapase emero orutua komo te, nohpo tomo te, poetohti roropa, kynyrihpyrykõ samo kuosetaparykohtao tuisa Seõ maro, Hexipõ pono.

7 Yrome pui tõkehko sapoiatose kuekykõme, mõkomo kurã roropa sapoiatose tonese ahtao kyya xine pata tõ po.

8 — Moro sã moro nono sapoiatose mokaro tuisa tõ asakoro, amoreu tõ winoino, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, tuna Aranõ poe ypy Heremõ pona.

9 (Ypy Heremõ esehtõko xitonio tõ mana "Xiriõme". Moro ypy esehtõko amoreu tõ mana "Seniame".)

10 Pata tõ emero sapoiatose, ona topohmã Kireate po, Pasã po roropa, pata tõ Sauka po te, Eterei po roropa, Pasã poe xixi tũtatoh wino.

11 (Tuisa Oke, Pasã esemy, ahno konõto, repaĩ tõ etyhpyryme exikety nexiase. Inyhtoh nexiase kurimene risemy. 4 meturume nexiase mosa exiry, ipuroroje 1,80 meturume, tukuhse ahtao ikuhtoh ke. Inyhtoh moroto ro, Rapa po, Amõ nonory po.)

Izyraeu ekyry tõ tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino
(Numeru 32.1-42)

12 Tõturuse ro Moeze, ynara tykase:

— Moromeĩpo moro nono tapoise ahtao kyya xine tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, moro nono ekaroase Rupẽ tomo a, Kate tomo a roropa, nono Aroea poe inikahpozakoxi, tuna Aranõ jakanahmã ehpikuroko, ypy tõ nonory Kireate zokonaka roropa, pata tõ maro moroto.

13 Mame Manase ekyry tomo a zokonaka, Kireate akoĩpyry ekaroase Pasã nonory maro. Moroto tuisa Oke esahpyry nexiase, Arakope nonory emero.

(Tuaro emero toh nexiase Pasã nonory poko repaĩ tõ esahpyryme.

14 Jaia Manase parỹpyryme nexiase. Arakope nonory emero typoremãkase eya, Pasã maro Kesua ehpio pona Maaka maro. Tosety tyripose eya pata tõ esetyme moroto, seroae ro moro pata tõ waro imehnõ toehse Jaia patary tõme.)

15 — Moro nono, Kireate nonoryme ekaroase Makia ekyry tomo a.

16 Rupẽ tomo a, Kate tomo a roropa nono ekaroase Kireate poe ikurenae, jakanahmã tuna Aranõ pona; ehpiome toehse moro tuna rãnakuroko. Inikahpozakoxi inonorykõ tuna Japoke ehpikoxi, amonita tõ nonory ehpiome.

17 Xixi omõtoh wino inonorykõ ytõko tuna Joatão pona, ikuhpo Karirea poe inikahpozakoxi, tuna konõto Aorikyhpyry poe ikurenaka, ypy Pixika myhtokoxi xixi tũtatoh wino.

18 — Morara ahtao Ritonõpo nyripohpyry ekaroase Rupẽ tomo a, Kate tomo a, zokonaka Manase tomo a xixi tũtatoh wino roropa. Ynara ase: "Ritonõpo a sero nono tokarose oya xine tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino oesarykõme. Seromararo opyrekõ apoitoko tuna Joatão akuohtohme oekyry tõ maro toto akorehmatohme tynonorykõ apoiry poko.

19 Yrome nohpo tomo, poetohti maro okyno tõ maro, pui tõ tuhke nae matose zuaro ase, taro rokẽ exĩko mã toto pata tõ po ynekarohpyry po oya xine.

20 Oekyry tõ akorehmatoko tynonorykõ apoitohme eya xine, Ritonõpo nekarory, tuna Joatão poe xixi omõtoh winakoxi. Mame tõsesarise toto ahtao, tãtatapoikehse toto ahtao

tosarykõ po asã xine, eramãko ropa matose oesarykõ pona ehse, ynekarohpyry pona Joatão poe xixi tũtatoh wino."
21 — Oturuase roropa Jozue a. Ynara ase: "Ritonõpo nyrihpyry menease mokaro tuisa tõ asakorõ poko, Seõ poko Oke maro. Moro sã tyrĩko roropa mana mokaro tuisa tomo a emero, inonorykõ pona oytorykohtao.
22 Enaromyra ehtoko, mokaro zuno pyra, Ritonõpo Oesẽkõ osetapãko mana, ãkorehmarykõme."

Moeze anaropopyra Kanaã pona

23 — Moro toehse ahtao oturuase Ritonõpo Kuesẽkomo a. Ynara ase:
24 "Ritonõpo Jesemy, zuaro ase, imehxo oehtoh enepopitõko mase ya opoetoryme. Imepỹ ritõ pyra mana kapu ao te, sero nono po roropa asã exikety pyra mana. Senohne onyrityã kurã riry waro exikety pyra mana. Omoro rokẽ senohne osenuruhkatoh rineme mase.
25 Ekaropoxi, ajohpãme samo, kuaropoko tuna Joatão akuohtohme moro nono kurã enetohme, tuna mõpozakoxi, ypy tõ nonory Ripano pona."
26 — Yrome amarokõ pokoino tohne toehse Ritonõpo ymaro. Ynekaropohpyry onekaropyra ynororo nexiase ya. Yrome ynara tykase: "Epo mana! Kara exiko moro poko!
27 Ypy Pixika pona onuhko emory pona osenuhmatohme inikahpozakoxi, ikurenaka roropa te, xixi tũtatoh wino, xixi omõtoh wino roropa. Kure rokẽ osenuhmako tuna Joatão anakuohpyra oexiryke.
28 Oturuko Jozue a orẽpyra ehtohme. Mokyro ijamihtanohko, Izyraeu tõ arotohme moro nono poremãkatohme eya xine. Moro enẽko mase."
29 — Mame totypohse moroto sexiatose jakanahmã po ameke pyra pata Pete-Peoa poe.

4

Ritonõpo omipona ehtoko

1 Mame ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Ritonõpo omihpyry omipona ehtoko, inyripohpyry tõ roropa emero. Morohne ekarõko ase oya xine seromararo isene oehtohkõme, Ritonõpo, kytamurukõ Esẽ nekarory, apoitohme roropa oya xine oesarykõme.
2 Ynyripohpyry oya xine onymotyẽkara ehtoko, moro wino toiro omi onoupyra roropa ehtoko. Ritonõpo Kuesẽkõ omiry emero omipona ehtoko.
3 Amarokõ meneatose emero Ritonõpo nyrihpyry ypy Peoa pũto. Moroto ahno totapase eya emero kymaro xine exiketõ tyneponãmarykõ Paau eahmananomo.
4 Yrome Ritonõpo Kuesẽkõ omipona exiketõ isene ro matose.
5 — Ritonõpo, Jesẽ nyripohpyry ae ro ya, kuamorepatose Aomihpyry poko te, inyripohpyry tõ poko roropa, morohne omipona oehtohkõme toeporehkase awahtao xine moro nono pona, nono apoitohme oesarykõme.
6 Naeroro tomeseke ehtoko yronymyryme ynyripohpyry tõ omipona oehtohkõme. Mame imehnõ oenetorỹko mã toto, tuaro exiketõme oekarotorỹko mã toto zae ehtoh waro exiketõme roropa. Mame Ritonõpo Omihpyry etaryhtao eya xine ynara ãko mã toto opoko xine: "Tuaro mokaro mã toto. Itamurume zuaro mã toto. Ahno imehxo mã toto."
7 — Imehnõ ahno imehxo exiketõ pyra mana. Ineponãmarykõ ameke pyra, tyya xine, Ritonõpo Kuesẽkõ ameke pyra ehtoh samo, kymaro xine. Kuomirykõ etãko mana ikohmaryhtao kyya xine kuakorehmatohkõme.
8 Imehnõ ahno imehxo exiketõ nae, zae tyripotoh ke, zae amorepatoh ke roropa, Ritonõpo omiry samo, ynekarohpyry sã oya xine seroae? Arypyra.
9 Naeroro tomeseke ehtoko anamonohpyra oehtohkõme, wenikehpyra oehtohkõme onenehpyrykõ poko. Morohne poko opoenõkõ zurutoko apakomotyã roropa
10 onenehpyrykõ poko ypy Xinai myhto, moro ẽmepyry ae Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka, ynara kary htao: "Imoihmãkõ oximõme enehpoko jẽpataka jomiry etatohme eya xine, jũme jomiry omipona toto ehtohme, typoenõ amorepatohme roropa eya xine."
11 — Mame toytose amarokomo ypy Xinai myhtokoxi eraximase. Moroto ypy emory po xinukutume nexiase toxiõtose akurũ xinukutumã ke. Apoto nexiase ypy emory po onuhnõko kapu pokona.
12 Mame apoto htae tõturuse Ritonõpo oya xine. Aomiry totase oya xine. Yrome ynororo onenepyra mexiatose; totase rokẽ oya xine.
13 Tõmiry totapose Ritonõpo a oya xine, tynyripohpyry oya xine 10mãkomo omipona oehtohkõme. Mame morohne tymerose eya asakoro topu pipahmã pokona.
14 Morarame amarokõ tamorepapose Ritonõpo a ya, tõmihpyry poko, tynyripohpyry tõ poko roropa oya xine, morohne omipona oehtohkõme, moro nono pona toeporehkase awahtao xine osa apoitohme oesarykõme.

Oneponãmarykõ oneahmara ehtoko

15 Mame tõturuse ro Moeze, ynara tykase:

— Apoto htae ypy Xinai po tõturuse Ritonõpo ahtao oya xine ahno panõ onenepyra mexiatose. Morara exiryke tomeseke ehtoko

16 azahkuru pyra oehtohkõme, tyorõ neponãmary onyripyra oehtohkõme eahmatohme. Oneponãmarykõ onyripyra ehtoko ipunaka eahmatohme, ahno panono, orutua te, nohpo roropa te,

17 onokyro panono te, okyno roropa, torõ panono te,

18 nono poro ytokety panono, kana panõ roropa.

19 Mame kakoxi õsenuhmarykohtao kapu aka, xixi oneahmara ehtoko, nuno maro, xirikuato tõ maro. Mokarohne tokarose Ritonõpo a emero ahno a sero nono po, ikyryrykõme ehtohme; ah neahmã toto.

20 Yrome amarokõ typynanohse matose Ritonõpo a, Ejitu poe tonehse eya apoto ẽ tae samo, typoetoryme oritohkõme. Moro sã matose seromaroro.

21 Amarokõ pokoino tohne toehse Ritonõpo ymaro. Tõmiry totapose ya jũme ytopyra jehtohme tuna Joatão mõpozakoxi, ytopyra jehtohme moro nono kurã pona, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory pona oya xine.

22 Ywy tuna Joatão anakuohpyra exĩko ase; taro orihnõko ase rahkene. Yrome amarokõ akuohnõko matose moro nono kurã apoitohme oesarykõme.

23 Tomeseke ehtoko wenikehpyra oehtohkõme Ritonõpo Kuesẽkõ nekarohpyry poko oya xine, jũme osepeme oehtohkõme imaro. Aomihpyry omipona ehtoko. Oneponãmarykõ onyripyra ehtoko eahmatohme.

24 Ynara exiryke, Ritonõpo Kuesẽkõ apotome mana imehnõ enahkaneme. Imehnõ neponãmarykõ se pyra mana ipunaka.

25 — Morarame tuhke jeimamyry taropose oya xine ahtao Kanaã nonory po, tamuhpõme toehse awahtao xine, typoenõke awahtao xine, typakomotyãke roropa, azahkuru pyra ehtoko, oneponãmarykõ onyripyra ehtoko. Moro poko iirypyryme exiry, popyra ipunaka, ozehno xine Ritonõpo exiry opoko xine.

26 Kapuaõkõ kohmãko ase, nono põkõ roropa eneneme toto ehtohme: tyorõ neponãmarykõ eahmaryhtao oya xine osenahkãko matose moro nono po, oesarykõ po tuna Joatão mõpozakoxi. Axĩtao rokẽ moro nono po exĩko matose. Okynã pyra tonahkasẽme exĩko matose ipunaka.

27 Sapararahme amarokõ pahnõko Ritonõpo Oesẽkõ mana imeimehnõ nonory pona, moroto tuhke pyra isene exĩko matose.

28 Mokaro nonory po tyorõ neponãmarykõ eahmãko matose wewe risemy, topu risẽ roropa, osenuhmara exiketomo te, otato pyra, otuhpyra mã toto onypohpyra roropa.

29 Moroto Ritonõpo Oesẽkõ zupĩko matose. Mame imaro oseporỹko matose, yronymyryme mokyro zupiryhtao oya xine aomiry omipona oehtohkõme.

30 Mame imeĩpo oetuarimarykohtao, morohne emero toehse ahtao oya xine, toeramase ropa awahtao xine, oehtohkõme ropa Ritonõpo Kuesẽkomo a, aomiry omipona toehse ropa awahtao xine,

31 orumekara xine exĩko mana. Ritonõpo opynanohnekomo, oenahkara xine exĩko mana. Wenikehpyra mana tõmihpyry poko, inetapohpyry kytamuru tomo a, jũme osepeme toehtohme toto maro, jũme tõmiry omipona exikehpyra toehtohme.

32 — Atamorepatoko pake ehtopõpyry poko, ahno ritopõpyry poe sero nono po. Imeimehnõ nonory po porehme ekaropotoko imehnomo a sero panõ tonese ahtao eya xine, sero panõ kurã poko otururu totase ahtao roropa eya xine.

33 Ahno nae isene ro exiketomo, ritõ etaryhtao eya xine aotururuhtao apoto poe? Morara toehse oya xine?

34 Imepỹ ritõ nae na tõsenetupuhse ynara tyritohme, ahno enepyry eya imehnõ nonory põkõ wino, typoetoryme rokẽ toto ehtohme, Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry sã opoko xine Ejitu po? Meneatose: eya tyjamitunuru tonepose orẽpyra toehtoh roropa. Meneatose: popyra ehtoh ke te, tynyrihpyry kurã ke roropa, etonatoh ke, tynyriry ke osenuruhkatoh ke roropa tonehse mexiatose eya Ejitu poe.

35 Morohne emero tonepose Ritonõpo a oya xine Ritonõpome toexiry waro oehtohkõme; imepỹ ritõ pyra mana, ynororo rokene.

36 Ãmorepatohkõme tõturuse Ritonõpo kapu poe, sero nono po apoto konõto tonepose oya xine. Mame apoto htae tõturuse amaro xine.

37 Kytamuru tõ pyno Ritonõpo nexiase, morara exiryke amarokõ tymenekase eya; tyjamitunuru ke tysyryhmapose mexiatose eya Ejitu poe.

38 Moromeĩpo osemazuhme toytose ynororo, imeimehnõ ahno tuhkãkõ taropose eya, omotye xine exiketomo, jamihmehxo exiketõ roropa. Mame moro sã mokaro nonory tokarose Ritonõpo a oya xine oesarykõme.
39 — Zuaro ehtoko seromararo, jũme wenikehpyra ehtoko roropa: Ritonõpo rokẽ Kuesẽkõme mana moroto kapu ao te, taro roropa sero nono po. Imepỹ ritõ pyra mana.
40 Morara exiryke aomihpyry omipona ehtoko, inyripohpyry tõ oya xine emero porehme, ynekarohpyry oya xine seroae. Mame amarokomo opoenomo, apakomotyã roropa tãkye exĩko matose. Tuhke jeimamyry aropõko matose sero nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory po jũme oesarykõme.

Epaketõ patary tomo
(Jozue 20.1-9)

41 Mame oseruao pata tõ tymenekase Moeze a tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino
42 moro pata tõ pona ahno epatohme imepỹ totapase ahtao eya, zehno pyra ahtao, etapary se pyra roropa ahtao. Mame toiro moro pata pona toehse ynororo ahtao towomasẽme toehse mana. Mokyro onetapara imehnõ toehse moroto ahtao.
43 Rupẽ oxiekyrymãkõ pataryme Pezea tymenekase eya ona po nono topohmã po. Kate oxiekyrymãkõ pataryme Ramote tymenekase eya, Kireate nonory po. Manase oxiekyrymãkõ xixi tũtatoh wino pata Korã tymenekase eya Pasã nonory po.

Moeze oturutoh asakoromano

4.44—28.68

Ekarotopo

44 Mame Ritonõpo omihpyry tokarose Moeze a Izyraeu tomo a,
45 aomihpyry te, inyripohpyry tomo te, inamorepatopõpyry tõ maro. Moro nexiase toesyryhmase Izyraeu tõ ahtao Ejitu poe
46 toeporehkase toto ahtao jakanahmã pona, pata Pete-Peoa pũto, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino. Moro nono Seõ nonohpyryme nexiase, amoreu tõ tuisary, pata Hexipõ pono. Mokyro typoremãkase Moeze tomo a Izyraeu tõ maro
47 inonory apoitohme tyya xine tosarykõme. Moro sã tyrise roropa eya xine tuisa Oke a, Pasã esemy. Moro sã amoreu tõ tuisary asakoro typoremãkase Izyraeu tomo a inonorykõ apoitohme tosarykõme tuna Joatão poe xixi tũtatoh winakoxi.
48 Inonorykõ nexiase pata Aroea poe, jakanahmã Aranõ pũto ikurenae, ypy Xiriõ pona (ypy Heremõ) inikahpozakoxi.
49 Inonorykõ zokonaka nexiase tuna Joatão poe xixi tũtatoh winakoxi tuna konõto Aorikyhpyry kuaka ikurenaka mya ypy Pixika myhtokoxi xixi tũtatoh winakoxi.

5

Ritonõpo nymoipotoh tonõ 10mãkomo
(Exutu 20.1-17)

1 Mame Izyraeu tõ tykohmase Moeze a toto zurutohme, ynara tykase:
— Izyraeu tomo, otato ehtoko Ritonõpo Omihpyry poko, Inyripohpyry tõ poko, ynekarory poko oya xine, seroae. Atamorepatoko sero Aomiry poko, yronymyryme aomipona oehtohkõme.
2 Tõmiry totapose kyya xine, Ritonõpo Kuesẽkomo a jũme osepeme kuehtohkõme ypy Xinai po.
3 Kytamurukomo a morohne poko oturupyra nexiase, kyya xine tõturuse ynororo, kymaro xine emero, isene ro exiketõ taro, seroae.
4 Apoto htae Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse kymaro xine osẽpataka ypy po.
5 Enaromỹke mexiatose, moro apoto zuno, onuhpyra mexiatose ypy pona. Morara exiryke tõtyrise ywy arãnaka xine Ritonõpo maro. Ynara nase ynororo:
6 "Ywy, Ritonõpo Oesẽkõme ase. Kuenepyatose Ejitu poe, moroto imehnõ namotome awahtao xine.
7 — "Tyorõ neponãmary oneahmara ehtoko; kueahmatoko rokene.
8 — "Oneponãmarykõ onyripyra ehtoko ipunaka: kapu ao exikety panono te, sero nono po exikety te, tuna kuao exikety panono roropa zue ao, enara.
9 Oesekumurukõ po porohpyra ehtoko oneponãmarykõ ẽpataka, eahmaryme. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõme jexiryke tyorõ neponãmarykõ poko oneanahtopyra ase. Yzehno exiketõ wãnohnõko ase, ipoenomo roropa te, ipakomotyamo, ipoenõ pakomotyã roropa, enara.
10 Yrome ypyno exiketomo a kure ase, jomiry omipona exiketomo a, kure rokẽ mokaro poenõ rĩko ase, ipakomotyã roropa miu motye zumakahpõkomo a.

11 — “Nuriame jesety onyripyra ehtoko, Imehxo Exiketyme jexiryke, Ritonõpome jexiryke, Oesẽkomo. Nuriame jesety rinanõ wãnohnõko ase, tomeseke pyra exiketõ roropa jesety poko.
12 — “Kure rokẽ oserematoh tyritoko, ypoko oehtohkõme, jeahmaryme. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõme ase, Jomipona ehtoko.
13 6me ẽmepyry ae oerohtohkõ tyritoko, semana ae ro.
14 Yrome ẽmepyry 7mã po oserematohme mana, tapiakase ypoko oehtohkõme, Oesẽkõme jexiryke. Moro ae erohpyra ehtoko, omoro, omũkuru tomo, oẽxiry tomo, anamoto tomo: orutua komo, nohpo tõ roropa, okyno tomo te, imehnõ nonory poe aehtyamo amaro xine ehse. Õseremarykõ sã, ah opoetory tõ noseremã toto roropa.
15 Wenikehpyra ehtoko imehnõ namotome oehtopõpyrykõ poko Ejitu po. Mame ywy Ritonõpo Oesẽkõ kuenepyatose moro poe yjamitunuru ke, orẽpyra jehtoh ke. Morara exiryke morohne ripõko ase oya xine: oseremətoko oseremətoh po jeahmaryme oya xine.
16 — “Kure rokẽ omykõ tyritoko, asakõ roropa kure rokẽ tyritoko, Ritonõpo Oesẽkõ nyripohpyry omipona. Moro sã awahtao xine okynã sã orihpyra exĩko matose, kure rokẽ exĩko roropa matose ynekarory po ononorykõme.
17 — “Ahno onetapara ehtoko.
18 — “Imepỹ nohpo poko pyra ehtoko; imepỹ orutua poko pyra ehtoko.
19 — “Omatome pyra ehtoko.
20 — “Imepỹ poko ajohpe kara ehtoko, onenekunohpyra ehtoko.
21 — “Imepỹ pyty poko penetara ehtoko. Imepỹ kyryry poko penetara ehtoko: itapyiny te, inonory, ipoetory tomo, eky tomo, imõkomory poko, emero rokẽ poko penetara ehtoko.”
22 — Morohne Ritonõpo nekarohpyry Izyraeu tomo a ypy Xinai myhto toto ahtao. Apoto htae, akurũ xinukutumã htae tõturuse ynororo opore. Morohne inyripohpyry tõ rokene, imepỹ onyripopyra nexiase. Mame morohne tymerose eya topu pipahmã pokona ekarotohme ya, tykase Moeze.

Enaromỹke ahno toehse
(Exutu 20.18-21)

23 — Morarame moro apoto zemime ahtao ro ypy emory po, aomiry totase oya xine akurũ xinukutumã htae. Mame otuisary tõ imehnõ tamuximãkõ maro toehse toto ya.
24 Ynara tykase toto ya: “Ritonõpo a, Kuesẽkomo a, saereme toehtoh tonepose kyya xine, aomiry totase kyya xine apoto htae. Seroae enẽko sytatose: ahno isene ro mã toto tõturuse ahtao Ritonõpo maro.
25 Yrome enaromỹke ynanase. Moro apoto konõto yna enahkãko mana. Ritonõpo otururu etary ropa ahtao yna a orihnõko ynanase rahkene.
26 Ahno isene ro exipitopyra nexiase Ritonõpo omiry etaxĩpo, aomiry etatopõpyry sã kyya xine, Ritonõpo Isene Exikety otururu apoto rãnao.
27 Moeze, ytoko ropa ypy pona Ritonõpo omiry etase. Imeĩpo osehko ropa yna zuruse inekarohpyry poko emero. Etãko ynanase, aomiry omipona exĩko ynanase.”
28 — Õmirykõ totase Ritonõpo a õtururukohtao ya. Ynara tykase ynororo: “Mokaro omiry etano aotururuhtao oya, aomirykõ zae mana.
29 Kure exiry jũme aosenetupuhtohkõ moro sã ahtao, juno toto ahtao, ynyripohpyry tõ omipona exikehpyra toto ahtao! Kure rokẽ exiry eya xine, ipakomotyamo a roropa jũme rahkene.
30 Ytoko, Moeze, mokaro aropoko ropa tytapyĩkõ taka.
31 Yrome taro ymaro exiko, ynyripohpyry tõ ekarõko ase oya tyripotohme eya xine. Jomiry poko toto amorepako jomihpyry omipona toto ehtohme ynekarory pona eya xine esarykõme.”
32 — Izyraeu tomo, yronymyryme Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry tõ omipona ehtoko. Tomeseke ehtoko aomihpyry omipona oehtohkõme ipunaka.
33 Jũme zae oehtohkõ onurumekara ehtoko, zae ehtoh tonepose ahtao eya oritohkõme. Moro sã awahtao xine, kure rokẽ exĩko oya xine mana, okynahxo orihpyra exĩko matose moro nono oesarykõ po.

6

Ritonõpo pyno ehtoko

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a. Ynara tykase:
— Senohne Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry, inyripohpyry tõ ya amorepatohme oya xine. Morara exiryke aomihpyry omipona ehtoko moro nono pona toeporehkase awahtao xine, apoitohme oesarykõme.

2 Ritonõpo, Imehxo Exikety enetupuhtoko Oesẽkõme, amarokomo, opoenomo, apakomotyã roropa, inyripohpyry omipona exikehpyra oehtohkõme, okynahxo orihpyra oehtohkõme moro nono po.
3 Izyraeu tomo, tomeseke ehtoko Ritonõpo omihpyry omipona oehtohkõme. Mame kure rokẽ exĩko oya xine mana, emãnõko roropa matose, Ritonõpo omihpyry ae ro kytamurukomo a, moro nono kurã po, otyro zamaro exikety oesarykõ po.
4 — Etatoko pahne Izyraeu tomo! Ritonõpo rokẽ mã Kuesẽkõme mana.
5 Morara exiryke Ritonõpo pyno ehtoko yronymyryme, okurohtao xine, õsenetupuhtohkõ ke te, ajamitunurukõ ke, enara.
6 Ritonõpo omiry ekarõko ase oya xine seroae ikurãkatohme oya xine okurohtao xine.
7 Ynyripohpyry tõ poko opoenõ anamorepakehpyra ehtoko. Zurutoko toto ynyripohpyry tõ poko tapyi tao, jarãnao roropa, ãtaxikarykohtao te, owomyrykohtao roropa.
8 Ynyripohpyry tõ imyhtoko oemarykõ pokona, operykõ pokona roropa morohne poko wenikehpyra oehtohkõme.
9 Ynyripohpyry tõ imerotoko atapyĩ omõtoh ehpio pokona, omõtoh pokona roropa oesao xine.

Wenikehpyra ehtoko

10 Tõturuse ro Moeze Izyraeu tomo a ynara tykase ynororo:
— Tõmihpyry totapose Ritonõpo a Aparão a, Izake a, Jako a roropa sero nono ekarory poko oya xine. Sero nono po pata konõto tõ nae, tymõkomoke kurã ke itamurume, pata tõ onyripyra mexiatose.
11 Tapyi tõ nae roropa, mõkomo kurã ke pehme onepekahpyra mexiatose. Tuna eutary tõ anahkara mexiatose; tupito tõ tarykase exiketõ uwa zoko ke, azeitona tõ ke roropa anarykara mexiatose. Tarose awahtao xine Ritonõpo a moro nono pona, tuesapare toehse awahtao xine,
12 tomeseke ehtoko wenikehpyra oehtohkõme Ritonõpo poko, eya tonehse oexirykõke Ejitu poe, imehnõ namotome oehtopõpyrykõ poe.
13 Ritonõpo Oesẽkõ imehxo ehtoh enetupuhtoko, Aomiry rokẽ omipona ehtoko. Ritonõpo netaryme rokẽ õmirykõ etapoko imehnomo a zae ehtoh poko rokẽ oehtohkõme.
14 Tyorõ neponãmarykõ oneahmara ehtoko, imehnõ katonõ neponãmarykõ oneahmara ehtoko.
15 Ynara exiryke Ritonõpo Kuesẽkõ amaro xine mana, tyorõ neponãmarykõ se pyra mã ipunaka. Oneponãmarykõ eahmaryhtao oya xine, tohne Ritonõpo exĩko mana opoko xine. Mame oenahkapotorỹko mana ipunaka.
16 — Ritonõpo Oesẽkõ onukuhpyra ehtoko, ikuhtopõpyry sã oya xine Masa po.
17 Tomeseke ehtoko inyripohpyry tõ omipona oehtohkõme, inekarohpyry oya xine omipona oehtohkõme roropa.
18 Zae ehtoh poko ehtoko Ritonõpo neneryme. Morara awahtao xine kure rokẽ exĩko oya xine mana. Omõnõko matose moro nono kurã pona, moro apoitohme oesarykõme, Ritonõpo nekarory moro tõmihpyry ae ro kytamuru tomo a.
19 Tõmihpyry ae ro oepetõkara aropõko ropa mana owinoino xine, toto eneryhtao oya xine.
20 — Imeĩpo opoenõkõ ekaropõko mã toto oya xine: “Oty katohme tynyripohpyry tokarose kyya xine Ritonõpo a omipona kuehtohkõme?”
21 Mame toto ezuhnõko matose: “Ejitu tuisary namoto tõme ynanexiase. Yrome Ritonõpo a typynanohse yna tyjamitunuru ke.
22 Ritonõpo nyrihpyry Ejitu põkomo a ynanenease. Tõsenuruhkase ynanexiase inyrihpyry eneryke yna a Ejitu põkomo a, ituisarykomo a, tamuximãkomo a roropa emero.
23 Mame yna typynanohse Ritonõpo a, Ejitu poe yna enehtohme xiaro sero nono ekarotohme kyya xine tõmihpyry ae ro kytamuru tomo a.
24 Tõmihpyry omipona yna a tyripose eya, imehxo aehtoh enetupuhtohme roropa yna a Kuesẽkõme. Moro riryhtao kyya xine kuewomatorỹko mana popyra ehtoh kypoko xine pyra ehtohme, inyrihpyry saaro seroae, kure rokẽ kuehtohkõme roropa.
25 Mame tomeseke kuahtao xine aomihpyry omipona kuehtohkõme, inyripohpyry tõ roropa omipona kuehtohkõme Ritonõpo Kuesẽkõ zamaro exĩko sytatose.”

7

Ritonõpo nymenekatyã typoetoryme
(Exutu 34.10-16)

1 Moeze tõturuse ahno tomo a. Ynara tykase:
— Ritonõpo Oesẽkõ aarotorỹko mana moro nono pona; mame ononorykõme moro nono exĩko mana. Imehnõ ahno aropõko mana toto eneryhtao oya xine. Oytorykohtao ahno

tõ 7mãkõ poremãkapõko Ritonõpo mana, omotye xine tuhke exiketomo te, omotye xine jamihme exiketõ roropa: heteu tomo, kirikaseu tomo, amoreu tomo, kananeu tomo, perizeu tomo, heweu tomo, jepuseu tomo, enara.

2 Mokaro ekarõko Ritonõpo oya xine mana toto poremãkatohme, toto enahkatohme porehme. Õmirykõ onetapopyra ehtoko eya xine, osepeme oehtohkõme toto maro. Toto pyno pyra ehtoko ipunaka.

3 Pytara ehtoko mokaro maro, amarokomo te, opoenomo te, oẽxiry komo,

4 Ritonõpo rumekapõko toto exiryke, opoenõkomo a, tyneponãmarykõ eahmatohme eya xine. Mame tohne exĩko Ritonõpo mana opoko xine, oenahkapotorỹko mana jũme rokene.

5 Naeroro mokaro apoto apõ tõ itahkatoko ipahtohme; toto neponãmarykõ Paau xikihme exiketõ itahkatoko, toto neponãmarykõ Asera xikihme exiketõ akohtoko jahkatohme, toto neponãmarykõ emero jahkatoko.

6 Ynara exiryke, tymenekase matose Ritonõpo a, Kuesẽkomo a ahno tõ rãnao sero nono po typoetoryme rokẽ oehtohkõme.

7 — Opyno xine toehse Ritonõpo nexiase, omenekatose imehnõ ahno motye oexirykõke pyra; tuhke hkopyra oexirykõke, imehnõ emero omotye xine mã toto.

8 Yrome opyno xine Ritonõpo nexiase, tyjamitunuru ke amarokõ typynanohse eya Ejitu tuisary Parao winoino, inamotokõme awahtao xine. Moro tyrise eya tõmihpyry omipona toehtohme, tõmihpyry totapose exiryke eya kytamuru tomo a.

9 Wenikehpyra ehtoko, Ritonõpo Kuesẽkõ rokẽ Ritonõpome mana. Anamonohpyra roropa mana. Tõmihpyry omipona exikehpyra mana. Typoetory tõ pyno exikehpyra roropa mana miume zumakahpõkõ pona, tosẽkõme ipyno exiketomo a, aomiry omipona exiketomo a.

10 Yrome tõmiry omipona pyra exiketõ wãnohnõko mana, okynã pyra toto wãnohnõko mana, toto enahkapõko mana.

11 Naeroro aomihpyry omipona ehtoko, inyripohpyry tõ roropa ynekarohpyry tõ oya xine seroae. Ynyripohpyry tõ oya xine omipona ehtoko, emero porehme.

Kure rokẽ aomiry omipona ahtao
(Rewitiku 26.3-13; Teuteronomiu 28.1-14)

12 — Tomeseke awahtao xine Ritonõpo nyripohpyry omipona oehtohkõme, anamonohpyra roropa awahtao xine tõmihpyry omipona exĩko Ritonõpo Kuesẽkõ roropa mana. Opyno xine exikehpyra exĩko mana tõmihpyry ae ro kytamuru tomo a.

13 Opyno xine exĩko mana, kure ehtoh enehpõko oya xine mana, tuhkehxo amarokõ emãkapõko roropa mana. Opoenõkõ tuhke ekarõko roropa mana oya xine, tiriiku tõkehko itamurume ekarõko oya xine mana, uwa tomo te, azeitona tomo, pui mũkuru tõ tuhke, kaneru poenõ tuhke. Morohne ekarõko Ritonõpo oya xine mana moro nono po, inekarory po, tõmihpyry etapotopõpyry ae ro kytamuru tomo a.

14 Imehnõ sero nono põkõ motye kure oritorỹko Ritonõpo mana. Amarokõ emero tumũkue exĩko matose, oeky tõ roropa emero tumũkue exĩko mã toto.

15 Oewomatorỹko Ritonõpo mana tyrohsẽ anapoipyra oehtohkõme, jũme awãnohpyra xine exĩko mana Ejitu põkõ wãnohtopõpyry sã eya, zuaro matose. Yrome morohne tyrohsẽ ke ose xine pyra exiketõ wãnohnõko mana.

16 Mokaro ahno emero enahkatoko, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory tõ oya xine. Toto pyno pyra ehtoko, ineponãmarykõ oneahmara ehtoko, oorikyrykõino.

17 — Ynara osenetupuhpyra ehtoko: “Kymarokõ motye tuhke mokaro mã toto. Otãto toto poremãkapõko sytatou?”

18 Mokaro zuno pyra ehtoko. Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry poko Ejitu tuisary maro, ipoetory tõ maro.

19 Wenikehpyra ehtoko morohne popyra ehtopõpyry poko, Ritonõpo jamitunuru ke inyrityã osenuruhkatoh tonõ tonese oya xine. Wenikehpyra ehtoko typynanohse oehtopõpyry poko Ritonõpo a tyjamitunuru ke Ejitu poe. Moro sã tyrĩko ropa Ritonõpo Kuesẽkõ mana mokaro a, zuno oehtohkõ rĩko mana, Ejitu põkõ ritopõpyry sã eya.

20 Mokaro enepanohpõko Ritonõpo mana owinoino xine, ouno xine toexirykõke. Toto enahkapõko mana aeparykohtao, tõtonẽse toto ahtao owinoino xine.

21 — Naeroro mokaro zuno pyra ehtoko amaro xine Ritonõpo exiryke, Kuesẽkomo. Jamihmehxo Exiketyme mana, zuno ehtoh kamexiponeme roropa mana.

22 Axĩ pyra mokaro aropõko mana oẽpataka xine. Axĩ toto onenahkara exĩko matose. Axĩ mokaro tonahkase ahtao onokyro tõ emamyry, ahno esekary eya xine.

23 Oepetõkara ekarõko Ritonõpo oya xine mana, enaromỹke toto ripõko mana, tonahkasẽme exĩko mã toto.

24 Mokaro tuisary tõ ekarõko roropa Ritonõpo mana oya xine. Toto etapãko matose,
toto esety poko wenikehnõko imehnõ mana. Oepetõkara emero poremãkapõko matose;
oporemãkasaromepyra exĩko mã toto.
25 Ineponãmarykõ emero jahkatoko, mokaro kyryry tomo. Parata ke tyrihpyry te,
uuru ke tyrihpyry roropa poko penetara ehtoko, anapoipyra ehtoko roropa okyryrykõme,
oorikyrykõino. Tyorõ neponãmarykõ eahmary nuriame Ritonõpo a mana ipunaka.
26 Ahno neponãmary anaropyra ehtoko atapyĩkõ taka, popyra ehtoh imaro exikety opoko
xine exiryino. Ahno neponãmarykõ se pyra ehtoko ipunaka, toto zehno ehtoko okurohtao
xine, toto pona popyra ehtoh tonehpose Ritonõpo a exiryke.

8

Nono kurã apoitohme

1 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Tomeseke ehtoko Ritonõpo nyripohpyry tõ, ynekarohpyry oya xine omipona oe-
htohkõme, isene oehtohkõme, oemãtohkõme, Ritonõpo nekarory apoitohme oya xine, in-
etapohpyry ae ro kytamuru tomo a.
2 Wenikehpyra ehtoko aarotopõpyrykõ poko Ritonõpo a ona tonorẽ poro 40me jeimamyry
ae. Oytorykohtao epyrypara tyripose mexiatose eya. Tukuhse roropa mexiatose eya
awaro xine toehtohme tõmiry omipona oexirykõ waro toehtohme, inyripohpyry tõ roropa
oya xine omipona oexirykõ waro toehtohme.
3 Omise amarokõ tyripose eya, moromeĩpo anapyrykõme manã tokarose oya xine. Moro
tonahsẽ waro pyra mexiatose. Morararo moro waro pyra atamurukõ nexiase. Moro tyrise
Ritonõpo a zuaro oehtohkõme: wyi kure repe, yrome wyi poko rokẽ ahno ahtao orihnõko
mana, mãpyra Ritonõpo omiry omipona awahtao xine ipunaka orihpỹme exĩko matose.
4 Moro 40me jeimamyry ae oupõkõ onenahkapopyra nexiase. Opupurukõ zao pyra
nexiase roropa.
5 Naeroro zuaro ehtoko okurohtao xine: tumũkuru amorepary sã jumy a, moro sã
kuãnohtorỹko Ritonõpo mana zae pyra kuahtao xine.
6 Naeroro inyripohpyry tõ oya xine omipona ehtoko. Inamorepatopõpyry tõ omipona
roropa ehtoko. Imehxo Aehtoh enetupuhtoko Oesẽkõme.
7 Nono kurã pona aarotorỹko mana, tuna pehme mana, iporiry tõkehko, tuna enatyry
tomo te, sororokane tomo ypy tõ po, jakanahmã po roropa.
8 Otyro zamaro exiketyme moro nono mana: tiriiku te, sewata roropa, uwa tomo te, fiku
tomo, romã tomo roropa, azeite te, ano zeni roropa.
9 Moro nono po tonahsẽ enahpỹme exĩko mana, emero kyryry kurã enahpỹme roropa
exĩko mana. Moroto kurimene nae topu tõ ao. Ypy tõ ao kopyre ahkãko matose (metaume).
10 Tuhke tonahsã nae exĩko matose. Mame tõtuhse awahtao xine tuesapare toehse
awahtao xine, Ritonõpo Oesẽkõ eahmãko matose moro nono kurã pokoino, inekarohpyry
oya xine.

Epyrypara ehtoko

11 — Tomeseke ehtoko, Ritonõpo Oesẽkõ poko wenikehpyra oehtohkõme. Inyripohpyry
tõ, ynekarohpyry seromararo oya xine omipona ehtoko emero porehme.
12 Moro nono po tuhke tonahsã nae exĩko matose opune xine ro. Tapyi tõ amõko matose,
atapyĩkõ kurano, oesarykõ po.
13 Oekykõ emãnõko mã toto, pui tomo te, kaneru tõ roropa. Parata apoĩko matose, uuru
roropa emero, omõkomorykõ roropa.
14 Moro toehse ahtao tomeseke ehtoko epyrypara oehtohkõme, wenikehpyra roropa
oehtohkõme Ritonõpo Oesẽkõ poko, eya tonehse mexiatose Ejitu poe, moroto mexiatose
imehnõ namoto tõme.
15 Amarokõ tarose eya ona tonorẽ konõto kuroko, okoi tomo hpe, mynoto tomo hpe, tuna
pyra ehtoh pona. Yrome moroto ona tonorẽ po tuna tutũtanohpose Ritonõpo a topu konõto
ae õkurukõme.
16 Anapyrykõme manã tokarose eya, oya xine, moro waro pyra atamurukõ nexiase.
Morohne tyrise eya epyrypara oehtohkõme, tukuhse mexiatose eya, kure rokẽ oritohkõme
imeĩpo.
17 — Ynara kara ehtoko: “Ỹ, kuamoreme xine, kyjamitunurukõ ke kuerohtohkõ ke
kymõkomorykõ sapoiatose.”
18 Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo Oesẽkõ poko. Eya ajamitunurukõ tokarose oya xine
omõkomorykõ apoitohme oya xine. Ritonõpo nyriry enẽko matose tõmihpyry ae ro, inetapoh-
pyry ae ro kytamurukomo a.

19 Yrome Oesẽkõ poko tuenikehse awahtao xine, imehnõ neponãmarykõ eahmaryhtao
oya xine, oenaroximatorỹko ase seroae, tonahkasẽme exĩko matose rahkene.
20 Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry omipona pyra awahtao xine orihnõko matose mokaro
samo, mokaro enahkãko Ritonõpo mana onenerykõme.

9

Ritonõpo omiry omipona pyra

1 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Etatoko pahne, Izyraeu tomo! Seroae tuna Joatão akuohnõko matose imehnõ nonory
apoitohme oesarykõme, omotye xine tuhkehxo mokaro mã toto, jamihmehxo roropa mã
toto. Ipatarykõ inũme roropa mã kehko, tapuruse mã kehko kaetokohxo exiketõ ke.
2 Mokaro ahno mosahxo mã toto, jamihme roropa; ahno konõto mã toto. Mokaro poko
ynara ãko imehnõ mana: "Mokaro anakĩ tõ onyporemãkasaromepyra imehnõ mana."
3 Yrome seromaroro tuaro ehtoko, Ritonõpo Oesẽkõ ytõko osemazuhme oesemarykõ ae
apoto samo, emero enahkatohme. Ahno tõ poremãkãko mana, toto enahkãko roropa mana.
Mame aomihpyry ae ro oya xine, ytõko matose oepetõkara aropose, toto etapase roropa
axiny.
4 — Yrome mokaro ahno taropose ahtao Ritonõpo Kuesẽkomo a owinoino xine, ynara
kara ehtoko okurohtao xine: "Kymarokõ tonehse xiaro Ritonõpo a sero nono ekarotohme
kyya xine kure kuexirykõke." Morara oexirykõke pyra tonehpose matose, yrome mokaro
aropõko Ritonõpo mana owinoino xine popyra toto exiryke.
5 Moro nono anapoipyra matose kure oehtohkõ pokoino, zae oexirykõke pyra roropa.
Yrome mokaro ahno popyra exiryke toto aropõko Ritonõpo mana owinoino xine, tõmihpyry
totapose roropa exiryke kytamurukomo a: Aparão te, Izake te, Jako roropa.
6 Naeroro tuaro ehtoko, moro nono kurã onekaropyra Ritonõpo oya xine mana kure
oexirykõke. Arypyra, tuamekaro rokẽ matose.
7 — Jũme wenikehpyra ehtoko, ona tonorẽ po awahtao xine Ritonõpo tykerekeremase
oya xine pitiko rokẽ pyra. Tohne Oesẽkõ tyripose oya xine. Ejitu poe oehtopõpyrykõ poe
oehtohkõ pona xiaro Ritonõpo omiry omipona pyra mexiatose.
8 Ypy Xinai po tykerekeremase ynororo oya xine. Ozehno xine toehse ynororo, oe-
nahkarykõ se toehse nexiase.
9 Tõnuhse exiase moro ypy pona Ritonõpo nymerohpyry apoise topu pipahmã apoise
asakoro. Moro pokona tõmihpyry tymerose eya inetapohpyry oya xine. Moroto tehme
exiase ypy po 40me ẽmepyry ae, 40me ikohmamyry ae roropa. Moroto jahtao otuhpyra
exiase, tuna onẽpyra, enara.
10 Mame moro topu tõ asakoro tokarose Ritonõpo a ya. Ipokona tõmihpyry tymerose,
emero inekarohpyry oya xine apoto htae tõximõse awahtao xine ypy myhto.
11 — Moro 40me ẽmepyry etyhpyryme ahtao moro topu tõ asakoro tynymerohpyry
tokarose Ritonõpo a ya.
12 Ynara tykase ynororo ya: "Axĩ ke yhtoko taroino ahno a ropa onenehtyã Ejitu poe.
Tyyrypyrykõ xihpyry poko toehse toh mana. Axiny ynyripohpyry omipona pyra toehse
mã toto. Ritõ panõ tyrise eya xine metau risemy eahmatohme.
13 Zuaro ase, tykase Ritonõpo, mokaro otato pyra sã mã toto.
14 Jakorekehkara exiko. Mokaro enahkãko ase toto poko imehnõ wenikehtohme, emero
porehme. Mame opoenõ rĩko ase toto myakãme jamihme exiketomo, mokaro motye."
15 — Mame yhtoase ropa moro ypy poe. Moro poe apoto tũtãko nexiase. Moro topu tõ
pipahmã aroase ymaro, Ritonõpo nymerohpyry tomo.
16 Ameke pyra toehse jahtao iirypyryme oehtopõpyrykõ enease, Ritonõpo Kuesẽkõ
nyripohpyry omipona pyra oehtopõpyrykomo. Pui panõ onyrihpyrykõ enease, metau
risemy, oneahmarykõme.
17 Mame onenerykõme moro topu pipahmã emase nono pona. Toehmose.
18 Morotoino jesekumuru po yporotyase Ritonõpo ẽpataka. 40me ẽmepyry ae, 40me
ikohmamyry ae roropa, jẽmyty nono pokoxi. Apitorymã sã otuhpyra exiase tuna onẽpyra
roropa exiase moro 40me ẽmepyry ae. Moro sã exiase tyyrypyhpyke toehse oexirykõke
Ritonõpo neneryme, inyripohpyry oya xine omipona pyra, ozehno xine mokyro tyripose
oya xine.
19 Enaromỹke exiase, ozehno xine Ritonõpo ehtoh zuno. Tohne toexiryke oenahkarykõ
se toehse ynororo. Yrome jomiry totase ropa Ritonõpo a opynanohtohkõme.
20 Arão zehno toehse roropa ynororo, etapary se nexiase. Morara exiryke oturuase
Ritonõpo a, Arão pynanohtohme ropa.

21 Mame moro pui panõ, metau risẽ apoiase, onyrihpyrykomo nuriame exikety, emase apoto htaka. Imeĩpo tytahkase ya, tapose roropa ya pisarara ehtohme, ematohme iporiry kuaka moro ypy myhto.
22 — Ritonõpo tykerekeremase ropa oya xine ozehno xine aehtohme Tapera po te, Masa po te, Kiporote-Ataawa po roropa.
23 Tykerekeremase roropa ynororo oya xine Kate-Panea po taropose awahtao xine eya omõtohme moro nono pona, inekarory apoitohme oya xine oesarykõme. Oesẽkõme Ritonõpo onenetupuhpyra mexiatose. Aomiry omipona pyra mexiatose, inyripohpyry oya xine omipona pyra.
24 Awaro xine toehpitose jahtao, Ritonõpo Kuesẽkõ omiry omipona pyra mexiatose. Morara sã exikehpyra matose!

Moeze oturutopõpyry Ritonõpo a
25 Tõturuse ropa Moeze eya xine. Ynara tykase:
— 40me ẽmepyry ae, 40me ikohmamyry maro tehme exiase jesekumuru po jẽmyty po nono pokoxi, Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka, oenahkarykõ se toexiry poko tokarose ya exiryke.
26 Ynara oturuase Ritonõpo a: "Ritonõpo yna Esemy! Opoetory tõ onenahkara exiko, onymenekatyamo. Ajamitunuru ke orẽpyra oexiryke toto typynanohse oya, Ejitu poe tonehse oya, imehnõ namotome toto ahtao.
27 Wenikehpyra exiko opoetory tõ poko: Aparão, Izake te, Jako roropa. Yrome moxiã putupyra ehtoh onenepyra exiko, popyra toto ehtoh roropa, iirypyrykõ roropa.
28 Opoetory tõ enahkaryhtao oya, ynara ãko Ejitu põkomo: opoetory tõ anarosaromepyra mexiase moro nono pona, õmihpyry onetapohpyry ae. Moxiã se pyra mexiase ipunaka, ãko mã toto. Morara exiryke toto tarose oya ona tonorẽ pona toto etapatohme.
29 Yrome opoetoryme mã toto, onymenekatyamo opoetoryme toto ehtohme, typynanohse toh nexiase oya Ejitu poe ajamitunuru ke orẽpyra oexiryke."

10

Ritonõpo nyripohpyry tõ tymerose ropa
(Exutu 34.1-9)
1 Tõturuse Moeze ahno tomo a, ynara tykase:
— Moromeĩpo ynara tykase Ritonõpo ya: "Asakoro topu pipahmã isahmako ropa, osemazuhme aexihpyry samo. Kaxo roropa tyriko wewe risemy, jomihpyry ẽme ehtohme. Mame osehko ya ypy pona.
2 Ynyripohpyry tõ merõko ropa ase topu pipahmã pokona ynymerohpyry saaro moro onyhmohpyry saaro. Imeĩpo moro topu ikurãkako moro kaxo aka."
3 — Kaxo yriase wewe risemy, akaxia risemy, topu asakoro pipahmã tysahmase ya, moro osemazuhme aexihpyry saaro. Mame onukuase ypy pona, topu maro.
4 Mame tynyripohpyry tõ omame porehme tymerose ropa Ritonõpo Kuesẽkomo a moro topu pipahmã pokona, tynyrihpyry saaro osemazuhme. Yroro inymerohpyry nexiase, inekarohpyry sã oya xine, apoto htae tõturuse ynororo ahtao ypy po oximõme awahtao xine ẽpataka. Moro topu tõ tokarose Ritonõpo a ya,
5 mame tyhtose ywy ypy poe. Aomihpyry omi poe moro topu yriase kaxo aka, ynyrihpyry aka, moroto mã yro.
6 (Moromeĩpo Izyraeu tõ toytose tuna eutary tõ Pene-Jakã poe Mosera pona. Moroto Arão toorihse, ekepyry tonẽse moroto, imũkuru Ereaza imyakãme toehse oturuketyme.
7 Morotoino toytose Izyraeu tomo Kutukota pona, morotoino toytose toto Jotopata pona, moroto iporiry tõ tuhke nexiase.
8 Morarame Rewi tõ tymenekase Ritonõpo Kuesẽkomo a, mokaro orutua kõ erohtohme aomihpyry ẽ arory poko te, oturuketõme toto ehtohme te, kure rokẽ Izyraeu tõ ripotohme Ritonõpo a, toto akorehmatohme Ritonõpo eahmary poko, enara. Morohne poko ro mã toto seroae ro.
9 Morara exiryke nono anapoipyra Rewi tõ nexiase Kanaã po imehnõ oxiekyrymãkõ maro. Ritonõpo omihpyry ae ro, erohtoh tokarose Ritonõpo a Rewi tomo a, oturuketõme toto ehtohme Tosẽkõ ẽpataka.)
10 Tõturuse ro Moeze, ynara tykase:
— Tehme exiase ypy po 40me ẽmepyry ae 40me ikohmamyry ae roropa, apitorymã samo. Jotururu totase Ritonõpo Kuesẽkomo a, opyno xine toehse, oenahkara xine toehse ynororo.
11 Mame ynara tykase Ritonõpo ya: "Owõko ty! Izyraeu tõ aroko moro nono apoitohme tosarykõme ynekarory jomihpyry ae ro atamuru tomo a."

Oty se Ritonõpo nae?

12 — Izyraeu tomo, etatoko pahne Ritonõpo Kuesẽkõ nyripory oya xine: Ritonõpo eahmatoko Oesẽkõme, aomihpyry omipona ehtoko. Ipyno ehtoko. Aomiry omipona ehtoko yronymyryme, ajamitunuru ke porehme.
13 Inyripohpyry tõ oya xine omipona ehtoko, ynekarory oya xine seroae, kure rokẽ ehtohme oya xine.
14 Kapu tõkehko kaehxo exiketõ emero Ritonõpo Kuesẽkõ kyryryme mana. Ikyryryme roropa sero nono tõkehko mana, emero epo exiketõ maro.
15 Yrome atamurukõ pyno nexiase ipunaka. Amarokõ tymenekase eya typoetoryme oehtohkõme emero ahno tõ poe, sero nono põkõ poe. Seroae ro inymenekahpyryme matose.
16 Naeroro Ritonõpo omihpyry omipona ehtoko, putupyra exiketõ sã pyra ehtoko.
17 Emero tuisa tõ Esẽme Ritonõpo mana, Kuesẽkomo, kowenu tõ Esẽme, ritõ tõ Esẽme. Imehxo mana, Jamihmehxo Exiketyme, zuno ehtoh kamexiponeme roropa mana. Tõmipona imehnõ ripõko mana. Oxisã imehnõ ripõko mana. Zae rokẽ mana. Imehnõ nekarory anapoipyra mana zae pyra ehtoh tyritohme.
18 Poetõpo tõ ewomãko mana, pytỹpo tõ roropa. Imehnõ nono põkõ pyno mana tõsesarise exiketõ kymaro xine. Tonahsẽ ekarõko eya xine mana, upo roropa.
19 Mokaro pyno ehtoko, imepỹ nono poe aehtyã sã mexiatose Ejitu po awahtao xine.
20 Ritonõpo zuno ehtoko, Kuesẽkõme mana, ynoro rokẽ eahmatoko; anamonohpyra ehtoko, imaro exikehpyra ehtoko. Ineneryme rokẽ õmiry etapoko.
21 Ritonõpo eahmatoko; kuesẽkõme mana. Inyrihpyry jamitunuru tonese oya xine oenurukõ ke, õsenuruhkatohkõ roropa tonese oya xine kure rokẽ orirykõ poko.
22 Kytamurukõ toytose ahtao Ejitu pona 70me rokẽ ahno nexiase. Yrome seromararo kure rokẽ toto riryke Ritonõpo Kuesẽkomo a tuhkehxo matose xirikuato tõ samo kapu poko.

11

Ritonõpo imehxo ehtopo

1 Ynara tykase Moeze ahno a:

— Ritonõpo Oesẽkõ pyno ehtoko, Aomiry omipona exikehpyra ehtoko.
2 Osenetupuhtoko seroae imehxo Ritonõpo ehtoh poko, zuaro toehse oehtohkõ poko roropa ijamitunuru poko. Inyrihpyry meneatose, amarokomo, omũkurukõ kara, morohne emero meneatose.
3 Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo nyrihpyry poko emero tyjamitunuru ke Ejitu po, Parao, Ejitu tuisary poremãkatohme Ejitu põkõ maro porehme.
4 Ejitu tõ soutatu tomo, kawaru tõ maro, kahu tõ maro poremãkatopõpyry Ritonõpo a meneatose, oekahmarykohtao. Tuna tonehpose Ritonõpo a, tuna konõto Tahpiremã mokaro pona, toto nerymapotohme, toto enahkatohme jũme.
5 Ritonõpo nyrihpyry meneatose ona tonorẽ po oepyrykohtao xiaro.
6 Inyrihpyry roropa Tatã a, Apirão maro, Eriape mũkuru tomo, Rupẽ ekyry tomo. Imoihmãkõ neneryme nono totapuruhmakase, mokaro asakorõkõ toepukase itapyĩ taõkõ maro, tapyi tõ maro, ipoetory tõ maro, eky tõ maro.
7 Morohne Ritonõpo nyrihpyry tyjamitunuru ke meneatose rahkene.

Kure rokẽ ehtoh nono kurã po

8 — Morara exiryke Ritonõpo nyripohpyry omipona ehtoko, emero ynekarohpyry oya xine seroae, jamihme oehtohkõme, orẽpyra roropa oeporehkarykohtao moro nono pona, moro nono apoitohme oesarykõme.
9 Mame okynahxo isene exĩko matose moro nono po, otyro zamaro exikety, nono kurano, Ritonõpo nekarory tõmihpyry ae ro, aomiry totapose ahtao kytamurukomo a, ipakomotyamo a roropa toto esaryme.
10 Moro nono, ynekarory oya xine Ejitu nonory sã pyra mana oesahpyrykomo. Moroto otyro puhturu tarykase ahtao, oerokurukõ se mexiatose itamurume tuna ematohme nono ehxikatohme, otyro ahtatohme.
11 Yrome sero nono ynekarory oya xine ypy tõ nae jakanahmã roropa; moroto konopo oehkehpyra mana.
12 Moro nono pyno Ritonõpo Kuesẽkõ mana, ipoko wenikehpyra mana jeimamyry exipitory poe enatyry pona.
13 Morara exiryke Ritonõpo nyripohpyry tõ omipona awahtao xine, ynekarohpyry oya xine seroae, Ritonõpo Kuesẽkõ pyno nymyry awahtao xine, aomiry omipona awahtao xine yronymyryme okurohtao xine,

14 konopo ekarõko oya xine mana, konopo oehtoh toehse ahtao, eina etyhpyry po te, eina
exipyra ro ahtao roropa. Mame itamurume tiriiku tõkehko apoïko matose, uwa epery tõ
roropa te, azeitona tomo te,
15 onahpoty nae exïko pui tõ napyryme. Tonahsẽ emero ise oehtohkõ nae exïko matose.
16 Tomeseke ehtoko osenekunohpyra oehtohkõme okurohtao xine. Ritonõpo onu-
rumekara ehtoko imehnõ ritõ panõ poko ehtohme, toto eahmatohme roropa.
17 Moro riryhtao oya xine tohne exïko Ritonõpo mana opoko xine. Mame konopo
onenehpopyra exïko mana. Ahtao anarykahpyrykõ ahtara exïko mana, eperytara roropa
exïko mana. Okynã pyra arypyra matose exïko moro nono po, Ritonõpo nekarory po oya
xine.
18 — Moro inyripohpyry tõ poko wenikehpyra ehtoko. Ikurãkatoko okurohtao xine. Mo-
rohne imyhtoko oemarykõ pokona te, operykõ pokona te, ipoko wenikehpyra oehtohkõme.
19 Ipoko opoenõ amorepatoko, oturutoko imaro xine typorohse awahtao xine atapyïkõ
tao, osema ae oytorykohtao te, ãtaxikarykohtao te, owomyrykohtao roropa.
20 Morohne imerotoko roropa atapyï omõtoh ehpiry pokona te, oesary omõtoh pona
roropa,
21 okynahxo isene oehtohkõme, opoenõkõ roropa moro nono po Ritonõpo nekarory,
tynetapohpyry ae atamurukomo a esarykõme. Sero nono nae ro ahtao oesarykõme
exikehpyra exïko mana.
22 — Naeroro Ritonõpo nyripohpyry tõ omipona ehtoko emero, ynekarohpyry oya
xine. Ritonõpo Kuesẽkõ pyno ehtoko, inyripohpyry tõ omipona ehtoko, imaro exikehpyra
ehtoko.
23 Moro riryhtao oya xine, mokaro ahno tõ aropõko Ritonõpo mana emero owinoino
xine. Moro nono apoïko matose oesarykõme, ahno tuhkehxo exiketõ, jamihmehxo exiketõ
nonohpyry.
24 Oesarykõme exïko moro nono, emero epona oytorykohtao, ona tonorẽ poe, ikurenae,
ypy tõ Ripano pona, inikahpozakoxi; Eupyrati tunary poe, xixi tũtatoh wino, tuna konõto
Metiteraneu pona, xixi omõtoh wino.
25 Emero rokẽ pona oytorykohtao, ouno xine mokaro tyripõko Ritonõpo mana tõmihpyry
ae ro; oporemãkasaromepyra exïko ropa mã toto.

Kure ehtopo, popyra ehtoh roropa

26 Ynara tykase Moeze ahno tomo a:
— Seroae imenekatoh ekarõko ase oya xine, kure ehtopo te, popyra ehtopo, enara.
27 Kure ehtoh apoïko matose Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry tõ omipona awahtao xine,
ynekarohpyry oya xine seroae.
28 Popyra ehtoh apoïko matose inyripohpyry tõ omipona pyra awahtao xine, ynekaroh-
pyry oya xine rumekaryhtao oya xine, imehnõ neponãmarykõ eahmatohme, zuaro exipi-
topyra oehtopõpyrykomo.
29 Mame aarorykohtao Ritonõpo a moro nono pona, oesarykõ apoitohme oya xine, kure
ehtoh tyritoko ypy Kerizï emory pona, kure ehtoh poko zurutohme moro poe, yrome
popyra ehtoh tyripotoko ypy Epau pona.
30 (Moro ypy tõ asakoro tuna Joatão poe xixi omõtoh wino, kananeu tõ nonory po,
jakanahmã Joatão po. Moe pyra mã toto pata Kiukau poe, ameke pyra roropa wewe kurã
More poe.)
31 — Seromaroro ytõko matose tuna Joatão akuohse, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory
apoitohme oesarykõme. Morarame moro nono typoremãkase ahtao oya xine, torẽnase
awahtao xine moroto,
32 tomeseke ehtoko Ritonõpo nyripohpyry tõ omipona oehtohkõme emero, ynekaroh-
pyry oya xine seroae.

12

Ritonõpo eahmatoh esary

1 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Ynara Ritonõpo nyripohpyry tõ oya xine mana aomipona exikehpyra oehtohkõme
moro nono po, Ritonõpo, atamurukõ Esẽ nekarory oya xine.
2 Mokaro ahno tõ taropose ahtao oya xine moro nono poe, mokaro neponãmarykõ
eahmatoh tonõ ematoko nono pona emero porehme, ypy tõ po ahtao, somohmã emory
po roropa ahtao te, wewe tõ jerutununu zopino ahtao roropa.
3 Mokaro nyriry apoto apõ tomo ikararahtoko, ineponãmarykõ Paau xikihme exiketomo
te, nohpo panõ Asera xikihme exiketõ akohtoko, ineponãmarykõ emero jahkatoko, mokaro
poko wenikehtohme, emero porehme.

4 — Ritonõpo Kuesẽkõ oneahmara ehtoko tyneponãmarykõ eahmary samo mokaro ahno
a.
5 Toiro oxiekyrymãkõ esary po osa menekãko Ritonõpo Oesẽkõ mana tosaryme, moroto
ehse, moroto mokyro eahmãko matose. Morotona ytõko matose,
6 okyno tõ arõko matose jahkatohme apoto apõ po onekarorykõme. Imepỹ roropa
enehnõko matose onekarorykõme. Morotona oekykõ omame porehme ahtao toiro
enehnõko matose, anapyrykõ poe roropa tapoise ahtao oya xine te, onekarorykomo te,
omiry totapose ahtao te, amoreme xine ekarory se awahtao xine te, oeky tõ poenomo,
osemazuhme aenuruhpyry tomo: pui tomo, kaneru tõ roropa.
7 Moroto Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka onekarory tõ pũ õnõko matose atapyĩ taõkõ maro.
Atãkyemãko matose kure rokẽ oerohtoh tyripose Ritonõpo a exiryke.
8 — Seromaroro tyrĩko matose emero zae ehtoh oya xine ahtao. Yrome moro sã pyra exĩko
mana toeporehkase awahtao xine moro nono pona.
9 Eporehkara ro matose moro nono pona, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya xine. Moroto
osetapakehnõko matose, mame oseremãko matose.
10 Tuna Joatão takuohse oya xine ahtao moro nono pona ehtohme, Ritonõpo nekarory
oya xine, oewomatorỹko mana oepetõkara wino emero, oseremãko matose.
11 Mame tosary menekãko Ritonõpo mana, moroto toahmatohme. Morotona onekaro-
rykõ emero arõko matose eya: okyno tomo zahkatohme apoto apõ po, imehnõ onekaro-
rykõ roropa, oeky tõ poe, anapyry tõkehko poe 10me ahtao, toiro arõko matose eya,
okyryrykõ ekarory se awahtao xine Ritonõpo a te, onekarorykõ õmihpyrykõ ae totapose
ahtao oya xine ekarotohme Ritonõpo a.
12 Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka atãkyematoko emero: amarokomo, omũkuru tomo, oẽxiry tõ
maro, anamoto tomo te, rewita tomo apatarykõ po exiketomo. Nono anapoipyra exĩko mã
toto Kanaã po imehnõ samo, nono apoiryhtao tosarykõme.
13 — Naeroro otato ehtoko, oekykõ onyahkara ehtoko emero rokẽ po,
14 Ritonõpo nymenekahpyry po rokene. Moroto rokẽ onekarorykõ zahkãko matose,
moroto ynyripohpyry tõ rĩko roropa matose.
15 Yrome tõsẽ onyry se awahtao xine, oekykõ etapatoko õtykõme oesarykõ po. Tuhkehxo
oekykõ onyry se awahtao xine tõnõko matose tokarose exiryke Ritonõpo a oya xine.
Amarokõ, emero tõnõko matose, nuriame exiketomo, nuriame pyra exiketomo onokyro
pũ onyry sã oya xine, kapau tõkehko.
16 Yrome mokaro munuru onenahpyra ehtoko; mokaro munuru ikuãtoko nono pona,
tuna kuamyry samo.
17 — Onekarorykõ, tokarose ahtao Ritonõpo a, onõpyra ehtoko oesarykõ po. Anapyrykõ
10me ahtao toiro Ritonõpo kyryryme mana, tiriiku tõkehko, uwa eukuru jehnahpyry, azeite
roropa; pui poenõ osemazupu te, kaneru tomo roropa; oekykõ ekarory poko totapose
ahtao oya xine; amoreme xine oeky ekarory se awahtao xine, imehnõ onekarorykõ roropa,
emero rokene.
18 Morohne onekarorykõ emero tõnõko matose Ritonõpo Kuesẽkõ nymenekahpyry po
rokene. Moroto Ritonõpo ẽpataka onekarory pũ õnõko matose: amarokomo, omũkuru tomo,
oẽxiry tomo te, anamoto tomo, rewita tomo apatary po exiketomo. Atãkyemãko matose,
emero kure rokẽ oerohtoh tyripose Ritonõpo a exiryke.
19 Wenikehpyra ehtoko rewita tõ pyno exikehpyra oehtohkõme moro nono po awahtao
xine.
20 — Mame tõmihpyry ae oesarykõ zumohxo tyripõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana. Mame tõsẽ
õnõko matose, emero rokẽ ise awahtao xine.
21 Ritonõpo nymenekahpyry, toahmatoh esaryme ameke ahtao, ise awahtao xine oeky tõ
etapãko matose, Ritonõpo nekarory tõ oya xine otuhtohme atapyĩ tao, jomihpyry ae ro.
22 Moro tõsẽ õnõko matose nuriame awahtao xine, nuriame pyra awahtao xine roropa,
onokyro tõ pũ onyry sã oya xine, kapau tõkehko onyry samo.
23 Yrome imunuru onenahpyra ehtoko: isene ehtoh imunuru ao mana, tõsẽ onõpyra
ehtoko imunuru maro.
24 Munu onenahpyra ehtoko; ikuãtoko nono pona, tuna kuamyry samo.
25 Sero Ritonõpo Oesẽkõ nyripohpyry omipona ehtoko, zae oehtohkõme eya. Moro sã
awahtao xine tãkye exĩko matose, apakomotyã roropa tãkye exĩko mã toto.
26 Onekarorykõ tokarose oya xine ahtao Ritonõpo a, õmirykõ totapose ahtao roropa
oya xine onekarory poko Ritonõpo a, morohne arotoko Ritonõpo nymenekahpyry pona
tosaryme.
27 Mame moroto apoto apõ po, Ritonõpo kyryry po oeky tõ zahkãko matose tytororo.
Imehnõ oeky tõ ekarõko roropa matose eya; imunuru ikuãtoko moro apoto apõ pona te,
mame ipũ õnõko matose.

28 Anamonohpyra ehtoko, Ritonõpo nyripohpyry tõ, ynekarohpyry omipona ehtoko, zae oehtohkõme Ritonõpo Kuesẽkomo a. Mame tãkye exĩko matose, apakomotyã roropa tãkye exĩko mã toto jũme samo.

Ritõ panõ oneahmara ehtoko

29 Moeze tõturuse eya xine, ynara tykase:

— Mokaro ahno enahkapõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana moro nono pona toeporehkase awahtao xine moro nono apoitohme oesarykõme.

30 Mame tõsesarise awahtao xine moroto, moro põkõ onypoenohpyra ehtoko. Ineponãmarykõ poko pyra ehtoko, toto oneahmara ehtoko. Moro iirypyryme exiry oya xine, orihtohme mana.

31 Ritonõpo Kuesẽkõ oneahmara ehtoko mokaro a tyneponãmarykõ eahmary samo. Mokaro nyrihpyry se pyra Ritonõpo mana ipunaka tõximõse toto ahtao oseahmase. Typoenõ zahkãko mã toto apoto apõ po tyneponãmarykõ eahmaryme.

32 — Senohne Ritonõpo nyripohpyry omipona ehtoko, ynekarohpyry oya xine onymotyẽkara ehtoko, onoupyra roropa ehtoko aomihpyry ae.

13

1 — Urutõ kõ nae ahtao arãnao xine, tõsenehtopõpyry poko ãmorepananõ roropa osenuruhkatoh eneporyhtao oya xine te, ynara karyhtao:

2 "Imeĩpo ynara exĩko mana," karyhtao eya, mame moro toehse ahtao ro aomihpyry ae, aarorykõ se ynororo ahtao imehnõ neponãmarykõ eahmatohme

3 mokyro urutõ omiry onetara ehtoko. Tõsenehsẽ poko amorepane omiry roropa onetara ehtoko. Moro ke Ritonõpo Oesẽkõ okuhtorỹko mana typyno yronymyryme oehtohkõ waro ehtohme.

4 Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry tõ omipona ehtoko; zuno ehtoko, aomihpyry omipona ehtoko. Aomiry emero poko otato ehtoko. Ritonõpo pyno rokẽ ehtoko, imaro exikehpyra ehtoko.

5 Yrome mokyro urutono, tõsenety poko amorepane roropa, aarorykõ se exikety Ritonõpo rumekatohme oya xine, totapasẽme exĩko mana, tõturuse ynororo oya xine aramapotohkõme Ritonõpo Oesẽkõ winoino. Ritonõpo a typynanohse mexiatose Ejitu po awahtao xine Ejitu tuisary namoto tõme awahtao xine. Mokyro urutõ ajohpe exikety etapatoko popyra ehtoh outohme owinoino xine.

6 — Otarame atapyĩ taono: ãkorony, omũkuru, oẽxiry te, opyty te, oepe roropa ynara karyhtao oya: "Eropa imehnõ neponãmary eahmatohme," oneahmapitopyra aexityamo,

7 imehnõ neponãmary poko omye exiketõ kyryry ameke pyra toto ahtao, ameke toto ahtao roropa, sero nono etyhpyry poe etyhpyry pona,

8 mokyro omiry onetara ehtoko, otato pyra ehtoko, ipyno pyra roropa ehtoko, onewomara roropa ehtoko.

9 Mokyro etapatoko topu tõ ke, omoro ro topu emako osemazuhme, mame imehnõ emero topu emãko mã toto epona.

10 Moro sã mokyro etapãko matose aarorykõ se toexiryke Ritonõpo Oesẽkõ rumekatohme oya xine. Typynanohse mexiatose eya Ejitu po awahtao xine, imehnõ namotome.

11 Morarame moro poko ekarory etãko Izyraeu tõ mana emero; enaromỹke exĩko mã toto. Moro sã popyra ehtoh riry se pyra exĩko mã toto emero Izyraeu tõ rãnao.

12 — Tõsesarise awahtao xine pata tõ po moro nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory po, otarame ynara kary etãko matose:

13 "Imepỹ pata po, popyra exiketõ moro põkõ arõko mã toto tyneponãmarykõ eahmatohme." Moro panõ oneahmapitopyra matose.

14 Mame moro enetoko tomeseke samo zuaro oehtohkõme. Zuaro nymyry awahtao xine, ajohpe pyra iirypyryme toh toehse Izyraeu tõ rãnao,

15 amarokõ emero ytotoko moro põkõ etapase emero porehme. Ekykõ etapatoko roropa, ipatarykõ enahkatoko emero porehme.

16 Imeĩpo imõkomorykõ kurã apoitoko pata rãnaka tyritohme kaetokohxo, jahkatohme pata maro onekarorykõme Ritonõpo Kuesẽkomo a. Jũme typahsẽme rokẽ oxinomõko mana, moro pata onyripyra ropa exĩko mana.

17 Ritonõpo omi poe enahkapohpyry onukurãkara ehtoko okyryrykõme. Moro sã awahtao xine tohne exikehnõko Ritonõpo mana, opyno xine exĩko mana. Tõmihpyry ae ro tõturutopõpyry ae ro kytamurukomo a amarokõ oemãkapotorỹko mana tuhke oehtohkõme.

18 Moro rĩko Ritonõpo mana, Kuesẽkomo, aomihpyry omipona awahtao xine te, inyripohpyry tõ oya xine emero omipona awahtao xine, inekarohpyry oya xine seroae te, zae ehtoh riryhtao roropa oya xine ineneryme.

14

Aorihtyã hnamory poko

1 Ynara tykase Moeze ahno a:

— Ritonõpo Oesẽkõ poenõme matose. Naeroro aorihtyã hnamoryhtao oya xine, opihpyrykõ onysahkara ehtoko, oũsetykõ onysahkara ehtoko roropa, imehnõ nyriry samo,

2 Ritonõpo poetoryme tymenekase oexirykõke. Ahno tõ emero wino tymenekase mexiatose Ritonõpo Oesẽkomo a typoetoryme rokẽ oehtohkõme.

Tõsẽ nuriame exikety
(Rewitiku 11.1-47)

3 — Tõsẽ onõpyra ehtoko nuriame tokarose ahtao Ritonõpo a.

4 Ynara tõnõko matose: pui tomo te, kaneru tomo, poti tomo,

5 kapau tomo te, kazera tomo, koaso tomo, poti itu htaõ komo, ãtirope tomo, kaneru itu htaõ komo, kamo tomo,

6 onokyro tõ okyno tõ roropa ipepexipuhturu tapiakase asakoro exiketõme, kayhkayhkame roropa toto ahtao, mokaro õnõko matose.

7 Yrome mokaro onõpyra matose ipepexipuhturu anapiakara ahtao, kayhkayhkame pyra roropa ahtao. Naeroro kameru tõ onõpyra ehtoko, repere tomo te, koeriu tomo itu htaõ komo, kayhkayhkame toh mã repe; yrome ipepexipuhturu anapiakara mã toto. Oya xine mokaro nuriame mã toto.

8 Poinokoimo onõpyra ehtoko. Oya xine nuriame mã toto, ipepexipuhturu tapiakase toh mã repe, yrome kayhkayhkame pyra mã toto. Mokaro onõpyra ehtoko ipunaka, ekepyry anapopyra ehtoko roropa toorihse ahtao.

9 — Kana tõ õnõko matose ezakory nae ahtao, ipuhturu roropa.

10 Yrome kana onõpyra ehtoko ezakory pyra ahtao, ipuhturu pyra roropa ahtao. Oya xine mokaro nuriame mã toto.

11 — Torõ tõ õnõko matose nuriame pyra exiketomo.

12 Yrome ynara onõpyra ehtoko: piano tomo te, kurumu tomo, pianoimo tuna ehpiõkomo,

13 asore tomo te, pianoimo tyorõ roropa,

14 kurou tomo,

15 awexituruze tomo te, suhsuku tomo, kumarako panõ komo, piano tomo,

16 moxo tomo te, ipi tomo, kararia tomo,

17 perikano tomo te, imotatyã enahnanomo, kurou marĩjo tomo,

18 sekonia tomo te, akarara tomo, poupa tõ roropa; rere tõ roropa, enara.

19 — Tupuhke 6me exiketomo, taporihke roropa nuriame mã toto oya xine; mokaro onõpyra ehtoko.

20 Yrome 6me tupuhke exiketõ nuriame pyra ahtao tõnõko matose.

21 — Okyno pũ onõpyra ehtoko tamoreme toorihse ahtao. Mokyro pũ ekarotoko imehnõ nonory poe aehtyamo a, oesao xine exiketomo a, mokyro pũ ekamoko tineru poko imehnõ nonory poe aehtyamo a. Yrome amarokõ mokyro pũ onõpyra ehtoko, ahno toh tae tymenekase oexirykõke Ritonõpo Kuesẽkomo a.

— Poti anahnopyra ehtoko jẽ suhsuru maro, kaneru mũkuru roropa jẽ suhsuru maro anahnopyra ehtoko.

10me ahtao toiro Ritonõpo kyryryme

22 — Emero jeimamyry ae tonahsẽ apoiryhtao oya xine 10me ahtao toiro apiakatoko,

23 arotohme Ritonõpo Kuesẽkõ nymenekahpyry pona toahmatohme. Moroto Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka onekarorykõ eya enahnõko matose, tiriiku tõkehko, uwa eukuru jehnahpyry, azeite roropa, pui mũkuru osemazuhme aenuruhpyry, kaneru tõ roropa. Morara tyritoko Ritonõpo zuno ehtoh waro oehtohkõme jumãme.

24 Mãpyra Ritonõpo nymenekahpyry toahmatohme amekehxo ahtao, onekarory tõ tapiakase ahtao oya arotohme, yrome emero anarosaromepyra awahtao xine,

25 ynara tyritoko: moro anapyrykõ ekamotoko tineru apoitohme. Moro tineru arotoko morotona, Ritonõpo nymenekahpyry toahmatoh pona.

26 Mame moroto ise oehtohkõ epekahko, pui punu te, kaneru te, uwa eukuru jehnahpyry, emero rokẽ ise oehtopo. Moroto Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka morohne enahnõko matose atapyĩ taõkõ maro, oseahmãko roropa matose.

27 — Wenikehpyra ehtoko rewita tõ poko apatarykõ po tõsesarise toto ahtao; tynonoke pyra mã toto Kanaã po imehnõ oxiekyry tõ samo.

28 Oseruao, oseruao jeimamyry ae, etyhpyry po, anarykahpyry apoiryhtao oya xine omame porehme ahtao toiro apiakatoko enehtohme pata tõ pona ikurãkatohme.

29 Moro tonahsẽ ekarotoko Rewita tomo a, tynonoke pyra toto exiryke te, imehnõ nonory poe aehtyamo a te, poetõpo tomo a te, pytỹpo tomo a roropa apatarykõ po. Mokaro oehnõko mã toto ise toehtohkõ apoise. Moro riryhtao oya xine kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo Kuesẽkõ mana onyrirykõ poko emero porehme.

15

Jeimamyry 7mã po
(Rewitiku 25.1-7)

1 — Emero 7me jeimamyry etyhpyry po, imehnõ tynepehmake oya ahtao, “Oty kara, onepehmary tykorokase mana,” kahtoko eya.

2 Ynara tyrĩko matose: otinerũ tokarose oya ahtao imepỹ Izyraeume exikety a, inepehmary poko wenikehnõko matose. Moro tineru onepehmapopyra ehtoko. “Moro inepehmary tykorokase sã mana,” ãko Ritonõpo mana.

3 Imehnõ nono põkomo a tineru epehmapõko ro matose tynepehmaryke oya ahtao. Yrome imehnõ Izyraeume exiketõ tynepehmaryke oya xine ahtao, inepehmary tonahse mana.

4 — Kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo Kuesẽkõ mana moro nono po, inekarory po oya xine. Tymõkomokãkara pyra exĩko amaro xine mana Izyraeu nonory po,

5 tomeseke awahtao xine, emero Ritonõpo nyripohpyry poko, aomiry omipona oehtohkõme, ynekarohpyry oya xine seroae.

6 Tõmihpyry ae ro kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo Oesẽkõ mana: imehnõ nono põkomo a tineru ekarõko matose axĩtao rokene. Yrome imehnõ wino tineru anapoipyra exĩko matose axĩtao rokene; imehnõ ahno tuhkãkõ esẽme exĩko matose, yrome imehnõ oesẽkõme exipyra exĩko mã toto.

7 — Imepỹ Izyraeume exikety nae ahtao tymõkomoke pyra apatarykõ po Ritonõpo nekarory po oya xine, mokyro pyno ehtoko akorehmatoko.

8 Oyamene se pyra ehtoko. Tineru ekaroko eya axĩtao rokene ise ynororo ahtao etuarimara ynororo ehtohme.

9 Moro toehse ahtao ameke pyra jeimamyry 7mã ahtao, tineru poko tynepehmake ehtoh otyhkatoh zano ehtoh po ahtao, otarame mokyro akorehmary se pyra okurohtao xine. Moro sã õsenetuputyrykõ popyra exiry mana, moro õsenetuputyrykõ ekarotoko Ritonõpo a ikorokatohme. Izyraeume exikety akorehmatoko rahkene. Anakorehmara awahtao, Ritonõpo a kohtãko mokyro mana ohxirotohme, iirypyryme oexiryke tuãnohsẽme exĩko mase.

10 Emynyhmara ehtoko, tãkye ehtoko otinerũ ekaroryhtao, oyamene se pyra ehtoko, pitiko rokẽ pyra ekarotoko. Morarame kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo mana, ãkorehmãko roropa mana tyriry se oehtohkõ poko.

11 — Tymõkomokãkara te, etuarimaketõ roropa amaro xine exikehpyra mã toto. Morara exiryke moro tyripõko ase oya xine: oyamene se pyra ehtoko, pitiko rokẽ pyra okyryrykõ ekarotoko eya xine.

Namoto tomo
(Exutu 21.1-11)

12 — Izyraeume exikety tokamose ahtao oya anamotome, nohpome ahtao orutuame ahtao roropa, 6me jeimamyry ae rokẽ anamotome exĩko mana; 7mã po mokaro myhpokãko matose aytotohme ropa.

13 Mame mokaro ytory ropa ahtao, anaropopyra ehtoko mõkomo maro pyra.

14 Oyamene se pyra ehtoko. Pitiko rokẽ pyra mõkomo ekarotoko eya xine, kure rokẽ tyrise oexirykõke Ritonõpo a: anamoto a kaneru tõ ekaroko, tiriiku tõkehko, uwa eukuru jehnahpyry roropa.

15 Wenikehpyra exiko namotome oehtopõpyry poko Ejitu po, moro poe oenehtopõpyry poko roropa Ritonõpo Kuesẽkomo a. Morara exiryke moro ripõko ase oya xine seroae.

16 — Yrome otarame anamoto ose toehse mana atapyĩ taõkõ maro, torẽnase roropa ynororo atapyĩ tao imepỹ pona toytory se pyra mana.

17 Morara ahtao mokyro aroko atapyĩ omõtoh taka ipanary iposohkako iposohkatoh ke. Mame jũme anamotome exĩko mana toorikyry ponãmero. Moro tyriko roropa nohpo a anamotome ahtao.

18 Oserekohmara ehtoko anamoto myhpokaryhtao oya tamoreme aytotohme ropa. Toerohse ynororo amaro 6me jeimamyry ae, tineru zokonaka rokẽ mepehmase eya, imehnõ erohketõ epehpyry sã pyra. Ynyripohpyry oya omipona exiko. Kure rokẽ orĩko Ritonõpo Oesẽkõ mana onyriry poko emero porehme.

Oeky tõ enururu osemazupu

19 — Pui te, kaneru roropa tonuruse ahtao osemazuhme orutuame Ritonõpo ekyme mana. Naeroro onyrohmanohpopyra ehtoko pui mũkurume ahtao, ihpoty onysahkara ehtoko kaneru mũkurume ahtao.
20 Emero jeimamyry ae mokaro arotoko Ritonõpo nymenekahpyry pona toahmatohme. Moroto Ritonõpo ẽpataka mokaro pũ õnõko matose atapyĩ taõkõ maro.
21 Yrome oeky tapurose ahtao, tonurẽkara ahtao te, ahmitahpyryme ahtao te, imepỹ popyra ehtoh nae ahtao mokyro onekarosaromepyra mase onekaroryme Ritonõpo a.
22 Mokyro pũ õnõko matose atapyĩkõ tao; amarokõ emero, nuriame pyra exiketomo te, nuriame exiketõ maro mokyro tapurose exikety pũ õnõko matose, kazera pũ onyry sã oya xine kapau sã roropa.
23 Yrome munu maro tõsẽ onõpyra ehtoko. Munu ikuãko nono pona tuna samo.

16

Oseahmatoh Paxikoa
(Exutu 12.1-20; Rewitiku 23.5-8; Numeru 28.16-25)

1 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Otuhtoh konõto tyritoko Epozakuroko Ritonõpo nenyokyhpyry ytotopõpyry poko, Ritonõpo eahmaryme, nuno apipe po; toiro ikohmamyry ae moro nuno po amarokõ typynanohse exiryke Ritonõpo Kuesẽkomo a Ejitu poe.
2 Ytotoko Ritonõpo nymenekahpyry pona toahmatohme, moroto oeky tõ etapatoko, toiro kaneru oeky tõ wino, toiro pui roropa Oseahmatoh Paxikoa poko Ritonõpo eahmaryme.
3 Mame 7me ẽmepyry ae pão, iporutatoh maro tyrihpyry onenahpyra ehtoko. Wyi iporutatoh maro pyra exikety rokẽ enahtoko, moro sã rokẽ wyi tonahse oya xine exiryke axĩ tutũtase awahtao xine Ejitu poe. Moro wyi rokẽ, "etuarimaketõ zuru," enahtoko kokoro rokene oseahmatoh poko jũme wenikehpyra oehtohkõme otũtatopõpyrykõ poko Ejitu poe.
4 Moro 7me ẽmepyry ae oseahmatoh poko iporutatoh onyripyra ehtoko atapyĩkõ htaka emero porehme moro nono po. Mokyro oeky totapase exikety ẽmepyry apitorymã po, oseahmatoh poko, tõtoko moro ikohmamyry ae ro, akoĩpyry pyra ehtohme yrokokoro.
5-6 — Okyno tõ Otuhtoh Paxikoa poko etapatoko toiro osa po, Ritonõpo Kuesẽkõ nymenekahpyry po toahmatohme. Imepỹ osa po, Ritonõpo nekarory po oesarykõme oeky tõ onetapara ehtoko. Kokonie pukuro oeky tõ etapatoko xixi ezehsasaka ahtao, moro sã tyrise oya xine otũtarykohtao Ejitu poe.
7 Moroto, Ritonõpo nymenekahpyry po toahmatohme oekykõ pũ ipurutoko, tõtoko roropa. Mame ẽmepyryme ytotoko ropa atapyĩkõ taka.
8 Moromeĩpo 6me ẽmepyry ae wyi iporutatoh maro pyra exikety rokẽ enahnõko matose. Moro ẽmepyry ae erohpyra matose exĩko.

Oseahmatoh Tykyrysã Apoitoh poko
(Exutu 34.22; Rewitiku 23.15-21; Numeru 28.26-31)

9 — Mame 7me semana tõ taropose ahtao anapyrykõ apoipitory poe oya xine,
10 otuhtoh konõto rĩko matose Oseahmatoh Tykyrysã Apoitoh poko, Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatohme. Ise oehtohkõ enehnõko matose onekarorykõme eya kure rokẽ tyrise oexirykõke, kurãkõ tokarose Ritonõpo a exiryke oya xine.
11 Ritonõpo ẽpataka atãkyematoko inymenekahpyry po toahmatohme, oseahmatoko emero porehme omũkurukõ maro, oẽxiry tõ maro, anamoto tõ maro, rewita tõ maro, imehnõ nono poe aehtyamo, poetõpo tõ maro, pytỹpo tõ maro, emero oesao xine exiketomo.
12 Wenikehpyra ehtoko imehnõ namotome oehtopõpyrykõ poko Ejitu po. Ynyripohpyry tõ omipona anamonohpyra ehtoko.

Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko
(Rewitiku 23.33-43; Numeru 29.12-38)

13 — Tõtyhkase awahtao xine tiriiku tõkehko pikary poko, uwa epery euhkary poko roropa oseahmatoko Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko 7me ẽmepyry ae.
14 Oseahmatoko emero porehme ãtãkyemarykõme, omũkurukomo, oẽxiry tõ roropa, anamoto tomo orutua komo, nohpo tõ roropa, rewita tomo, imehnõ nono poe aehtyamo, poetõpo tomo, pytỹpo tõ roropa oesao xine aehtyamo.
15 Oseahmatoko 7me ẽmepyry ae Ritonõpo Kuesẽkõ eahmaryme, inymenekahpyry po toahmatohme. Tãkye ehtoko, atãkyematoko kurãkõ ekaroryke Ritonõpo a oya xine, kure rokẽ onyrirykõ rĩko roropa Ritonõpo exiryke.
16 — Morohne oseruao oximõtohme mana Izyraeu tõ emero ytotohme Ritonõpo ẽpataka, inymenekahpyry pona toahmatohme: Oseahmatoh Paxikoa te, Oseahmatoh Tykyrysã

Apoitoh poko te, Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko, enara. Mame oytorykohtao tokarosẽ arotoko onekarorykõme Ritonõpo a.

17 Onekarorykõ nae awahtao xine, morohne ekarotoko Ritonõpo a, inekarory sã oya xine, kure rokẽ tyrise oexirykõke Ritonõpo Oesẽkomo a.

Ritonõpo nyripotoh juize tomo a
(Exutu 23.1-9)

18 — Pata tõ po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory po oya xine juize tõ imenekatoko, tuisa tõ roropa emero oxiekyrymãkõ tuisaryme. Atae pyra exiketõ apiakãko mã toto zae rokẽ ehtoh ke, ajohpe pyra toehtohkõke roropa.

19 Imehnõ wãnopyryhtao onymotyẽkara ehtoko; oxisã emero tyritoko. Tineru anapoipyra ehtoko zae pyra exikety wino. Tineru apoiryhtao zae pyra exikety nekarohpyry zae pyra exĩko mase tuaro ehxĩpo, ajohpe pyra ehxĩpo roropa, mame zae pyra apiakãko mase.

20 Ajohpe pyra ehtoko. Zae rokẽ exikehpyra ehtoko, isene oehtohkõme moro nono apoitohme roropa oya xine, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya xine.

Ritõ panõ poko pyra ehtoko

21 Ynara tykase Moeze roropa eya xine:

— Apoto apõ riryhtao oya xine Ritonõpo Oesẽkõ eahmatohme, wewe xikihme exikety onyripyra ehtoko moro pũto imehnõ neponãmarykõ Asera samo.

22 Ritõ panõ Paau kyryry xikihme exikety onyripyra roropa ehtoko. Morohne Ritonõpo waro pyra exiketõ neponãmarykõ se pyra Ritonõpo Kuesẽkõ mana ipunaka.

17

1 — Okyno tõ onenehpyra ehtoko onekarorykõme Ritonõpo Kuesẽkomo a tapurose exiketyme ahtao, pui te, kaneru ahtao; moro se pyra Ritonõpo mana ipunaka.

2 — Otarame apatarykõ po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory po orutua iirypyryme mana; otarame nohpo iirypyryme exĩko mana, Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra:

3 imepỹ ritõ panõ eahmãko mana, otarame xixi eahmãko, otarame nuno, otarame xirikuato tomo, Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra.

4 Mame moro poko zuaro toehse awahtao xine moro enetoko tomeseke samo zuaro nymyry oehtohkõme. Mame ajohpe pyra iirypyryme toehse mokyro ahtao Izyraeu tõ rãnao,

5 mokyro arotoko, orutuame ahtao, nohpome ahtao pata poe jarãnaka etapatohme topu tõ ke.

6 Yrome asakoro enenanõ nae ahtao rokẽ mokyro hxirotohme, mokyro popyra exikety etapãko matose. Onetapara ehtoko toiro rokẽ enene ahtao ihxironeme.

7 Mame ihxironanõ topu emãko mã toto osemazuhme aorihmapotohme, imeĩpo imehnõ emero topu emãko mã toto. Mokyro etapatoko popyra ehtoh enahkatohme Izyraeu tõ rãnao.

Atae pyra ehtoh tupime ahtao

8 — Otarame imepỹ pata po atae pyra ehtoh tupimã exĩko mana, moro apiakary waro pyra juize exĩko mana. Otarame totapase ahno ahtao, otarame nono apiakary poko, otarame atatapoĩko mã toto, otarame emero rokene. Moro toehse ahtao ytotoko Ritonõpo Kuesẽkõ nymenekahpyry pona toahmatohme.

9 Mame moro atae pyra ehtoh ekarotoko oturuketomo a, rewita tomo a, juize a roropa moro enetupuhtohme eya xine. Moro apiakãko mã toto.

10 Mame mokaro nyripohpyry rĩko matose emero, aomirykõ omipona.

11 Otato ehtoko aomirykõ poko, toto nyripohpyry tõ omipona ehtoko emero porehme.

12 Yrome epyrypakety nae ahtao juize tõ omiry etary se pyra exikety, oturukety omiry roropa, aomirykõ omipona pyra mokyro ahtao totapasẽme exĩko mokyro mana popyra ehtoh enahkatohme Izyraeu tõ rãnao.

13 Imehnõ zuaro toehse ahtao moro poko enaromỹke exĩko mã toto, moro sã tyriry se pyra exĩko mã toto.

Tuisa konõto zae ehtoh poko

14 — Imeĩpo toeporehkase awahtao xine moro nono pona, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory pona, moro nono tapoise oya xine ahtao oesarykõme, torẽnase moroto awahtao xine tuisa konõto se exĩko matose oesẽkõme imehnõ nono põkõ õmye xine exiketõ samo.

15 Orutua menekaryhtao oya xine otuisarykõme, Ritonõpo Oesẽkõ nymenekahpyry rokẽ tyritoko otuisarykõme. Imepỹ nono põ onymenekara ehtoko; Izyraeume exikety, oekyrykõ rokẽ imenekatoko tuisame.

16 Tuhke kawaru tõ esẽme pyra ynororo tyripõko Ritonõpo mana, soutatu tõ eky tomo,
orutua kõ aropory se pyra roropa Ritonõpo mana Ejitu pona kawaru tõ epekahse, ynara
tykase Ritonõpo exiryke: “Ypoetory tõ jũme ytopyra ropa exĩko mã toto Ejitu pona.”
17 Otuisarykõ typyxiãke tuhke pyra tyripõko Ritonõpo mana, mokyro aroryino Ritonõpo
rumekatohme. Parata apoiry te, uuru roropa itamurume pyra tyripõko mana eya.
18 — Tuisame toehpitose ynororo ahtao Ritonõpo omiry imeropõko mana, inyripohpyry
tõ tukurãkase oturuketomo a Rewita tomo a roropa imerosẽ nae ynororo ehtohme.
19 Moro imerosẽ apoĩko mana, kokoro rokẽ isekerematohme otato ehtohme, Ritonõpo
Kuesẽkõ omiry omipona ehtohme anamonohpyra ehtohme.
20 Moro riryhtao eya epyrypara exĩko mana; imehnõ motye kure osekaropyra exĩko
mana. Ritonõpo nyripohpyry omipona exĩko mana emero porehme. Morarame tuhke
jeimamyry aropõko mana tuisame toehtoh poko, ipoenõ roropa okynahxo tuisame exĩko
mã toto Izyraeu tõ tuisaryme.

18

Rewita tõ kyryry, oturuketõ roropa

1 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Rewita tõ, oturuketõ oxiekyrymãkõ nono anapoipyra exĩko mã toto Kanaã po imehnõ
oxiekyrymãkõ samo. Yrome ahno tõ nenehpyry apoĩko mã toto tonehse ahtao tynekaro-
ryme Ritonõpo a.
2 Nono anapoipyra exĩko mã toto Ritonõpo omihpyry ae ro, inekarohpyryme erohnõko
mã toto oturuketõme Ritonõpo ẽpataka.
3 — Pui orutua totapase ahtao ahno a tynekaroryme Ritonõpo a, poti tõ roropa,
apopakuriny tokarosẽme exĩko oturuketomo a, jematary maro te, zuakuru roropa.
4 Anapoihpyry tõ osemazuhme otupi tõ poe, tiriiku tõkehko, eukuru jehnahpyry, azeite
te, kaneru hpoty onekarorykõme Ritonõpo a apoĩko mã toto.
5 Tymenekase toto exiryke Ritonõpo Kuesẽkomo a Izyraeu tõ poe oturuketõme toto
ehtohme ipoenõ maro, ipakomotyã maro jũme rahkene.
6 — Mame toiro rewita, imepỹ pata pono Izyraeu nonory po, toytory se ahtao erohse
Ritonõpo nymenekahpyry pona toahmatohme, ytõko mana.
7 Moroto erohnõko mana oturuketyme, Ritonõpo Kuesẽkõ poetoryme imehnõ rewita tõ
maro.
8 Mame tonahsẽ apoĩko mana imehnõ oturuketõ samo; moro motye jekyry tõ nenehpoh-
pyry eya kurãkãko mana tykyryryme.

Moro põkõ onypoenohpyra

9 — Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory apoiryhtao oya xine oesarykõme moro nono põkõ nyriry
onypoenohpyra ehtoko.
10 Opoenõ onetapara ehtoko onekaroryme jahkatohme apoto apõ po. Joroko poe
oturuketõ enahkapotoko ononorykõ po, imeĩpo ehtoh ekaronanõ roropa, aorihtyã zuzenu
a oturuketomo te, pyaxime exiketõ roropa,
11 joroko jamitunuru ke imehnõ orihmaponanomo te, popyra ehtoh riponanomo te,
aorihtyã zuzenu kohmananomo.
12 Morohne poko exiketõ se pyra Ritonõpo mana ipunaka, morohne nuriame mana
eya. Morara exiryke morohne poko exiketõ aropõko mana moro nono poe, morotona
oomõtohkõme.
13 Zae ehtoh poko rokẽ ehtoko Ritonõpo neneryme anamonohpyra oehtohkõme aomiry
omipona.

Imepỹ urutono enehpõko Ritonõpo mana

14 Ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
— Mokaro ahno tõ aropõko matose moro nono poe inonorykõ apoitohme oesarykõme.
Joroko poko exiketõ omipona mokaro mã toto, pyaxime exiketõ omiry omipona roropa.
Yrome amarokomo a morohne onyripopyra Ritonõpo mana.
15 Oekyry tõ wino urutõ menekãko Ritonõpo mana ysã exikety. Mokyro omiry omipona
exĩko matose.
16 Wenikehpyra hmatou, moro ẽmepyry ae tõximõse mexiatose ypy Xinai ãkatao? Motu-
ruase Ritonõpo a, ynara matose: “Ritonõpo omiry onetapopyra ropa exiko yna a. Apoto
konõto onenepopyra ropa exiko yna a yna orikyryino.”
17 Mame ynara tykase Ritonõpo ya: “Mokaro omiry zae mana.
18 Jekyry tõ wino urutõ menekãko ase asã exikety. Jomiry ekarõko ase eya ahno
zurutohme, ynyripohpyry emero porehme.

19 Jomiry omi poe oturũko mã ynororo. Mame aomiry omipona pyra exiketõ wãnohnõko
ase."

Ajohpe exiketõ urutõme

20 — Yrome urutõ otururuhtao jomiry ekaroryme samo mokyro anaropopyra jahtao,
orihnõko mana. Morararo urutõ otururuhtao ritõ panõ omiry ekaroryme taorihmaposẽme
exĩko mokyro mana.
21 Yrome ynara osenetupuhnõko matose: "Otãto zuaro exĩko ynanae Ritonõpo omiryme
pyra urutõ otururu ahtao?"
22 Zuaro ehtoko: Urutõ otururuhtao Ritonõpo nekarohpyryme, yrome inekarohpyry
exipyra tokurehse ahtao, zuaro exĩko matose Ritonõpo omiry pyra nexiase. Typoe rokẽ
mokyro tõturuse. Mokyro zuno pyra ehtoko.

19

Pata tõ menekary ipona epatohme
(Numeru 35.9-29; Jozue 20.1-9)

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Moro nono põkõ enahkapõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana, inonorykõ ekarõko mana oya
xine. Mokaro aropõko matose, mame omõnõko matose ipatarykõ pona, itapyĩkõ taka
õsesaritohkõme.
2-3 Mame moro nono apiakatoko oseruao osa konõtome ehtohme. Moro osa konõto
tõ ao pata imenekatoko, moro pona tupime pyra ahno epatohme. Mame imepỹ ahno
totapase ahtao orutua a, ytõko mana moro pata pona tõsewomatohme. Moroto mokyro
onuosaromepyra imehnõ mana.
4 — Mame imepỹ ahno totapase ahtao orutua a, mokyro etapary se pyra ynororo ahtao,
tõsenekunohse ahtao, osepeme ro toto ahtao, epãko mana toiro moro pata pona, moroto
onetapasaromepyra imehnõ ehtohme.
5 Ynara samo: otarame wewe akohnanõ asakoro ytõko mã toto itu htaka apotopokõ
akohse. Mame wewe akotyryhtao orutua a wywy epuru tũtãko mana kurimene winoino,
ahno etapãko kurimene mana, orihnõko mana. Mame mokyro orutua ytõko mana toiro
moro pata pona, moroto ahtao onetapasaromepyra imehnõ mana.
6 Toiro rokẽ pata nae ahtao morotona epatohme otarame moe exĩko mana, mame ahno
etapahpono eparyhtao ro osewomatoh pona otarame tapoisẽme exĩko mana imỹpone a,
aorikyhpyry ekyry a. Mame mokyro zehno imỹpone exiryke etapãko mana, totapasẽme
pyra ynororo ahtao, tope totapase eya exiryke etapary se pyra tahtao.
7 Morara exiryke ynara tyripõko ase oya xine: Oseruao pata tõ apiakatoko osewomatoh
pataryme ehtohme, morotona epaketõ ytotohme.
8 — Itamurumehxo nono ekaroryhtao Ritonõpo Kuesẽkomo a oya xine, tõmihpyry ae ro
kytamurukomo a,
9 imepỹ pata tõ oseruao imenekatoko, epaketõ osewomatohme. (Nono itamurumehxo
ekarõko Ritonõpo oya xine mana, inyripohpyry tõ omipona awahtao xine, ynekarohpyry
oya xine seroae: Ritonõpo Kuesẽkõ pyno awahtao xine yronymyryme, aomiry omipona
anamonohpyra roropa awahtao xine.)
10 Morohne tyritoko zae ehtoh poko exiketõ orihpyra ehtohme Ritonõpo nekarory po
oesarykõme; mame ohxiropyra xine Ritonõpo exĩko mana zae ehtoh poko exiketõ etapary
poko oya xine.
11 — Yrome otarame orutua imepỹ zehno toehse. Eraximãko mana mokyro etapatohme,
aorihmapõko mana. Mame epãko mana toiro moro pata pona osewomatohme repe.
12 Moro sã toehse ahtao, mokyro enehpõko tamuximãkõ, ipatary tuisary tõ mã toto moro
poe, ekarotohme imỹpone a, aorihmapotohme.
13 Mokyro pyno pyra ehtoko, zae ehtoh poko exiketõ etapahpõ aorihmapotoko popyra
ehtoh enahkatohme Izyraeu po, kure rokẽ ehtohme amaro xine.

Oesarykõ ehpiry poko

14 — Imehnõ esary ehpiry onysyryhmara ehtoko, morohne tyrise exiryke pake ahtao
moro nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya xine.

Enenanomo

15 — Ahno hxiroryhtao popyra ehtoh ritopõpyry poko, emero rokẽ ahtao, toiro rokẽ
enehpono ipune pyra mana; asakoro enehpõkõ se, ihxirory zae ehtoh waro ehtohme.
16 Imepỹ hxirone ajohpe ahtao popyra ehtoh ritopõpyry poko,

17 mokaro asakoro, ihxirohpõ maro ytõko mã toto Ritonõpo nymenekahpyry pona
toahmatohme, tapiakase toto ehtohme oturuketomo a, juize tomo a, erohketomo a moro
poko.
18 Morohne enẽko mã toto tomeseke samo. Mame zuaro nymyry toehse toto ahtao,
mokyro orutua ajohpe imepỹ Izyraeume exikety hxirory poko,
19 mokyro iirypyryme ekarõko mã toto. Mokyro wãnohpõko mã toto inyriry se ehtoh ke
imepyny a. Moro ke popyra ehtoh enahkapõko matose Izyraeu tõ rãnao.
20 Moro poko zuaro exĩko Izyraeu tõ mana emero; enaromỹke exĩko mã toto, mame moro
saaro popyra ehtoh kukuru se pyra exĩko mã toto Izyraeu tõ rãnao.
21 Popyra exiketõ pyno pyra ehtoko; zae rokẽ toto wãnohtoko popyra toto ehtohtamitume:
imepỹ etaparyhtao mokyro totapasẽme exĩko mana, ahno tonukase ahtao eya tonukasẽme
exĩko mana isaaro, jery tytahkase ahtao jery tahkãko isaaro, oma tyhkohse ahtao emahkãko
isaaro, tupuhkase eya ahtao ipuhkãko, enara.

20

Etonatoh poko

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a:
— Oytorykohtao etonatohme oepetõkara maro, mame mokaro soutatu tõ tuhkehxo
eneryhtao oya xine amarokõ motye, tuhkehxo kawaru tõ roropa kahu tõ etonatoh roropa,
mokaro zuno pyra ehtoko. Ritonõpo Kuesẽkõ opynanohpõkõ Ejitu poe amaro xine mana.
2 Osetapapitopyra ahtao oturukety ytõko soutatu tõ ẽpataka toto zuruse. Ynara ãko mana:
3 "Izyraeu tomo, etatoko ke jomiry! Taro matose etonatohme oepetõkara maro. Osereh-
pyra ehtoko enaromyra ehtoko mokaro zuno pyra ehtoko.
4 Ritonõpo Kuesẽkõ amaro xine mana ãkorehmatohkõme osetapary poko,
opynanohtohkõme roropa oepetõkara winoino."
5 Moromeĩpo soutatu tõ tuisary tõ oturũko ahno tomo a. Ynara ãko mã toto: "Orutua
nae ahtao tytapyĩ tamokehse eya, yrome moro taka omõpyra ro, ah nyto ropa tytapyĩ taka.
Arypyra ahtao, otarame orihnõko mana osetaparyhtao mame imepỹ itapyĩ esẽme exĩko
mana.
6 Orutua nae roropa ahtao tutupi tarykase eya uwa zoko tõ ke, yrome uwa epery
anapoipyra ro, ah nyto ropa tytapyĩ taka. Arypyra ahtao, otarame orihnõko mana
osetaparyhtao mame imepỹ inarykahpyry epery apoĩko mana.
7 Orutua nae ahtao taro tõmiry totapose exikety nohpo zumy a ipytatohme ẽxiry maro,
yrome typytyme nohpo anapoipyra ro, ah nyto ropa tytapyĩ taka. Arypyra ahtao, otarame
orihnõko mana osetaparyhtao mame imepỹ orutua pytãko mokyro nohpo maro."
8 — Mame soutatu tõ tuisary tõ ynara ãko roropa: "Orutua nae ahtao taro enaromỹke
exikety toorikyry zuno, ah nyto ropa tytapyĩ taka. Arypyra ahtao, otarame imehnõ soutatu
tõ enaromỹke exĩko roropa."
9 Mame tõturukehse tuisa tõ ahtao, soutatu tõ tuisary tõ menekãko mã toto soutatu tõ
esẽme, typoetory tõ maro toytotohme.
10 — Mame pata pona tooehse awahtao xine osetapara ro ahtao osekarotoko osepeme
ehtohme.
11 Moro pata põkõ osepeme se toto ahtao, osekaroryhtao oya xine, opoetoryme exĩko mã
toto anamotokõme aerohtohkõme õmirykõ omipona.
12 Yrome osekaropyra toto ahtao osetapapitoryhtao, ipatarykõ apurutoko.
13 Mokaro ekarõko Ritonõpo mana oya xine. Orutua kõ etapatoko emero porehme,
14 yrome nohpo tõ apoitoko, poeto tõ maro, okyno tõ maro, mõkomo kurã maro emero
onenehpyrykõ moro pata po. Oepetõkara kyryry emero ekarõko Ritonõpo oya xine mana,
morohne apoitoko okyryrykõme.
15 Moro sã tyritoko pata tõ poko ameke toto ahtao ononorykõ po pyra.
16 — Yrome pata tõ typoremãkase oya xine ahtao moro nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ
nekarory po oya xine, moro pata põkõ etapatoko emero porehme.
17 Ritonõpo omihpyry omi poe mokaro ahno enahkapotoko emero: heteu tomo, amoreu
tomo, kananeu tomo, perizeu tomo, heweu tomo, jepuseu tomo, enara.
18 Mokaro etapatoko ãmorepara xine toto ehtohme, toto onypoenohpyra oehtohkõme
oseahmarykõ nuriame ehtoh poko, tyneponãmarykõ eahmaryme. Morohne poko ehtoh
iirypyryme mana Ritonõpo Kuesẽkomo a.
19 — Otarame pata tapuruse oya xine ahtao, okynahxo matose moro pata poremãkary
poko. Moro sã toehse ahtao wewe epery zoko anakohpyra ehtoko, moroto exiketomo.
Epery enahtoko yrome eperytakety zoko anakohpyra ehtoko. Oepeme moro wewe mã
kehko. Ipynanohtoko kehko.

20 Yrome imehnõ wewe akohnõko matose ise awahtao xine, eperytakety kara, morohne
ke moro pata apurutohme iporemãkatoh pona.

21

Totapase ahno ahtao

1 Moeze tõturuse Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Ahno ekepyry tonese ahtao oya xine moro nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya
xine oesarykõme, totapase aexihpyry, yrome etapahpõ waro pyra matose.
2 Moro sã toehse ahtao tamuximãkõ juize tõ roropa ytõko mã toto moe ehtoh kuhtohme
pata tõ poe ekepyry pona.
3 Mame pata tuisary tõ ameke hkopyra ipatary ahtao morotona ekepyry pona pui apoĩko
mã toto nohpome exikety erohpitopyra exikety.
4 Mokyro okyno arõko mã toto jakanahmã pona, iporiry anorypyra exikety pona, nono
anarykapitopyra exikety pona. Moroto okyno pymyry tahkãko matose.
5 Oturuketõ, rewita tõ roropa ytõko mã toto morotona tymenekase toexirykõke Ritonõpo
Kuesẽkomo a erohtohme typoetoryme, kure ehtoh enehpotohme Ritonõpo a, ahno apiaka-
tohme roropa oxiehno toehse toto ahtao, totapase ahno ahtao roropa.
6 Mame pata tuisary tõ ameke pyra exikety ekepyry pona osemahnõko mã toto okyno
ekepyry epoe.
7 Ynara ãko mã toto: “Mokyro orutua onetapara ynanexiase, zuaro pyra roropa ynanase
mokyro etapahpono.
8 Naeroro, Ritonõpo yna Esemy, Izyraeu tõ rypyry ikorokako, opoetory tõ Ejitu poe
onypynanohtyamo. Yna onyhxiropyra exiko mokyro etapatopõpyry poko.” Morarame
ahno onyhxiropyra Ritonõpo exĩko mana, Izyraeu tõ onuãnohpyra mana mokyro orutua
etapatopõpyry emetakame.
9 Naeroro, morohne riryhtao oya xine Ritonõpo nyripohpyry omipona zae exĩko matose
Ritonõpo a, ahno rypyry korokapõko roropa matose awãnohpyra xine Ritonõpo ehtohme
ahno kurã etapatopõpyry emetakame.

Ahno apoiry poko osetaparyhtao

10 — Mame Ritonõpo a takorehmase awahtao xine oepetõkara typoremãkase ahtao oya
xine ahno aroryhtao oya xine opoetorykõme,
11 otarame mokaro rãnao nohpo kurã potu enẽko mase. Mokyro se awahtao, imaro
oerẽnary se awahtao,
12 aroko atapyĩ taka. Moroto tũsety sahkãko mana, tomaxipuhturu sahkãko roropa
tyekyry hnamoryme,
13 tupõ myakamãko roropa mana. Mame tehme exĩko mana atapyĩ tao tumykõ
hnamoryme toiro nuno. Imeĩpo erẽnãko mase imaro.
14 Yrome imeĩpo mokyro nohpo se pyra awahtao, ah nytono tamoreme tymyhpokase
samo. Mokyro onekamosaromepyra mase tineru poko, mokyro onyryhmasaromepyra
roropa mase, ipoko toehse oexiryke, tapoise oya exiryke opytyme aehtohme.

Omũkuru osemazuhme aenuruhpyry

15 — Otarame Izyraeume exikety asakoro typye toehse. Mame toiro typyty sehxo mana
zakorõ motye. Mame mokaro asakoro emũkuãko mã toto. Yrome imũkuru enurũko
osemazuhme nohpo ise hkopyra exikety mũkurume.
16 Morarame tymõkomory apiakaryhtao ekarotohme tumũkuru tomo a itamurumehxo
mõkomo onekarosaromepyra mana nohpo isehxo exikety mũkuru a, osemazuhme aenu-
ruhpyryme ahtao samo.
17 Tymõkomory itamurumehxo ekarõko mana tumũkuru osemazuhme aenuruhpyryme
exikety a, nohpo ise hkopyra exikety mũkurume ahtao ro. Osemazuhme aenuruhpyryme
exikety mõkomo apoĩko mana asakoro imehnõ apoiry samo.

Tumykõ omipona pyra imũkuru ahtao

18 — Otarame Izyraeume exikety mũkuru otato pyra mana onymoipyra, tumykõ omipona
pyra mana tupokase ahtao ro.
19 Morarame tumũkuru arõko jũkõ mana pata tuisary tõ ẽpataka juize ẽpataka apiakatoh
taka.
20 Ynara ãko mã toto: “Yna mũkuru putupyra mana jomiry onymoipyra; yna omiry
omipona pyra mana, tineru ahnikãko mana, etỹketyme roropa mana.”
21 Mame orutua kõ emero moro pata po mokyro etapãko mã toto topu tõ ke, moro ke
popyra ehtoh enahkapõko matose Izyraeu tõ rãnao. Morohne waro exĩko mã toto emero
porehme, enaromỹke exĩko mã toto.

Ritonõpo nyripotoh tonomo

22 Tõturuse Moeze ahno tomo a, ynara tykase:

— Ahno totapase ahtao popyra toehtamitume, mame ekepyry toxixihmase ahtao wewe xikihme exikety pokona,

23 mokyro ekepyry onynomopyra ehtoko tykohmãse ahtao. Ekepyry zonẽtoko omõpyra ro xixi ahtao. Ahno ekepyry tyhwyme wewe pokona popyra ehtoh enehpõko Ritonõpo a sero nono pona. Naeroro ekepyry zonẽtoko nuriame pyra moro nono ehtohme, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya xine oesarykõme.

22

1 — Imepỹ eky eneryhtao oya, pui, kaneru, epãko tosẽ wino, otonẽpyra exiko; mokyro apoiko arotohme ropa esemy a.

2 Yrome esẽ esary moe ahtao, esẽ waro pyra roropa awahtao, okyno aroko atapyĩ taka amaro ehtohme, esẽ oehtohto toky apoise; mame mokyro ekaroko eya.

3 Moro sã tyriko jumẽtu poko te, upo poko roropa te, emero rokẽ kyryryme ahtao, imepỹ Izyraeume exikety kyryry tonese oya ahtao, “Kũ, zuaro pyra ase moro poko,” kara exiko.

4 — Imepỹ Izyraeume exikety eky toepukase ahtao osema tao, pui te, jumẽtu ahtao, moro tonese ahtao oya otonẽpyra exiko anakorehmara oehtohme onenepyra exikety samo. Mokyro esẽ akorehmako eky anỹtohme ropa xikihme.

5 — Nohpo tomo, upo anamurupyra ehtoko orutua zupõme ahtao. Orutua kõ roropa, nohpo zupõ anamurupyra ehtoko; moro se pyra Ritonõpo Kuesẽkõ mana ipunaka.

6 — Torõ myny eneryhtao wewe poko, toepukase ahtao roropa nono pona jeny moroto typoenõ maro, otarame ihmo maro, jeny anapoipyra ehtoko.

7 Ipoenõ aroko, yrome ah jẽ nytono tamoreme kure ehtoh oehtohme oya xine, tuhke jeimamyry isene oehtohme roropa.

8 — Tapyi riryhtao oya kae exikety, ewomatoh tyriko wewe risemy zara ehpikuroko apururume. Mame ohxiropyra imehnõ exĩko toepukase ahno ahtao moro poe, toorihse.

9 — Uwa zoko tõ tarykase ahtao imepỹ otyro anarykara exiko uwa tõ esary po; imepỹ otyro tarykase ahtao oya moro epery, uwa epery roropa onenahpyra exiko. Morohne ekaroko emero oturuketomo a.

10 — Oximaro pui onymyhpyra exiko jumẽtu maro nono ahkatohme.

11 — Upo anamurupyra exiko kaneru hpoty risẽ maro otoxie mauru panõ maro.

12 — Surusurukumano tyriko asakoropane aretyry pokona, upo riryhtao oya oupõme.

Nuriame pyra ehtoh Ritonõpo a

13 — Otarame orutua typytase nohpo maro. Mame ipoko ehxĩpo ise pyra toehse ynororo.

14 Mame ihxiropitõko ynororo, ajohpe oturũko ipoko, imepỹ poko aexihpyryme typyty ekarõko mana, imehnõ maro exipitopyra ahtao ro.

15 Moro toehse ahtao nohpo zũ tõ ytõko mã toto oturuse pata tuisary tõ maro. Mame juize ẽpataka apiakatoh tao kamisa enepõko mã toto munume aexihpyry, nohpo nyhtopo tyniotase ahtao, imepỹ maro exipitopyra nohpo ehtopõpyry enetupuhtohme tokarose ahtao inio a.

16 Mame nohpo zũ ynara ãko tamuximãkomo a: “Jẽxiry ekaroase mose a ipytyme ehtohme, yrome ise pyra mana.

17 Seromaroro jẽxiry hxirõko mana azahkuru ehtoh poko. Ynara ãko mana: ‘Oẽxiry imehnõ maro aexihpyryme mana. Orutua poko exipitopỹ karame ynororo mana,’ ãko repe. Seny imepỹ maro exipitopyra aexiry enetupuhtohme nase,” kamisa enepõko mana eya xine.

18 Mame nohpo nio apoĩko pata tuisary tomo, ipipohnõko mã toto,

19 tineru epehmapõko roropa mã toto eya, 100me parata ekarotohme nohpo zumy a, nohpo tykerekeremase eya exiryke zae exiketyme nohpo ahtao Izyraeu tõ ẽxiryme. Moromeĩpo jũme ipytyme nohpo exĩko mana. Typyty onurumekasaromepyra mana toorikyry ponãmero.

20 — Yrome ajohpe pyra inio omiry ahtao, imehnõ poko toehse nohpo ahtao,

21 mokyro arõko tamuximãkomo, jũ tapyĩ omõtoh pũtokoxi. Mame orutua kõ moro pata põkõ topu tõ emãko nohpo pona aorihmapotohme. Popyra toehse mokyro nohpo Izyraeu tõ rãnao: niotara ro tahtao, jũ tapyĩ tao ro tahtao orutua poko toehse ynororo. Moro ke popyra ehtoh enahkapõko matose Izyraeu po.

22 — Orutua typye exikety tonese ahtao osenao imepỹ pyty maro mokaro asakoro totapasẽme exĩko, orutua nohpo maro. Moro ke popyra ehtoh enahkapõko matose Izyraeu po.

23 — Pata po nohpo poko toehse orutua ahtao tapiakase nohpo ahtao imepỹ pytyme
ehtohme,
24 mokaro asakoro arotoko pata omõtoh taka etapatohme topu tõ ke. Nohpo totapasẽme
exĩko kui kui kara exiryke takorehmapotohme imehnomo a. Orutua totapasẽme exĩko
imepỹ pyty poko toehse exiryke. Moro ke popyra ehtoh enahkapõko matose Izyraeu tõ
rãnao.
25 Yrome ameke pata poe tupito po ahtao nohpo poko toehse orutua ahtao mokyro
orutua rokẽ totapasẽme exĩko.
26 Mokyro nohpo onuãnohpyra ehtoko popyra ehtoh onyripyra exiryke. Morara ehtoh
ahno etapatopõpyry sã imepyny a: tyyryhmase exikety iirypyryme pyra mana.
27 Mokyro poko toehse orutua tupito po, tapiakase ynororo ahtao imepỹ pytyme. Kui kui
tykase ynororo takorehmapotohme repe, yrome akorehmane pyra nexiase.
28 — Nohpo, tynioke pyra exikety poko toehse orutua ahtao, moro waro toehse ahtao,
29 mokyro a 50me parata epehmapõko matose ekarotohme nohpo zumy a, imepỹ orutua
poko exipitopyra exikety epehpyryme. Ipoko toehse exiryke, ipytyme exĩko mana. Jũme
mokyro anaropopyra ropa exĩko mana.
30 — Orutua komo, omy pyxiã poko pyra ehtoko ipunaka, omy ehxiroryino.

23

Ritonõpo poetory tomo

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Orutua komo tomukase exiketõ omõsaromepyra mã toto Ritonõpo tapyĩ taka ipoetory tõ
maro, jainy tysahkase ahtao roropa omõpyra mana.
2 — Anoryme tonuruse exikety omõsaromepyra mana Ritonõpo tapyĩ taka, ipoetory tõ
maro. Ynororo, imũkuru, ipary tomo 10me zumakahpõkõ pona omõsaromepyra mã toto
Ritonõpo tapyĩ taka.
3 — Orutua kõ amonitame ahtao, moapitame ahtao roropa 10me zumakahpõkõ pona
omõpyra mã toto Ritonõpo Tapyĩ taka ipoetory tõ maro. Jarãnao rokẽ exĩko mã toto
4 tonahsẽ onekaropyra exiryke, tuna roropa onekaropyra exiryke oya xine tutũtase
awahtao xine Ejitu poe. Paraão, Peoa mũkuru topehmase roropa exiryke eya xine, Petoa
pono, Mesopotamia po, popyra ehtoh enehpotohme opona xine.
5 Yrome Paraão omiry onetara Ritonõpo Kuesẽkõ nexiase; popyra ehtoh inenehpohpyry
tymyakãmase Ritonõpo a kure ehtohme opyno xine Ritonõpo exiryke.
6 Jũme mokaro anakorehmara ehtoko orẽpyrahxo toto ehtohme.
7 — Popyra etomita tõ onyripyra ehtoko oekyrykõme toto exiryke; popyra Ejitu põkõ
onyripyra ehtoko inonorykõ po katonõme mexiatose exiryke.
8 Etomita tõ pakomotyã, Ejitu põkõ pakomotyã roropa amaro xine exiketõ ononory kurã
po omõnõko mã toto Ritonõpo Tapyĩ taka ipoetory tõ maro.

Oesarykõ kurãkary nuriame pyra ehtohme

9 — Oytorykohtao etonatohme oepetõkara maro, popyra ehtoh poko pyra ehtoko nuriame
pyra oehtohkõme.
10 Koko ahtao, nuriame toehse awahtao, jeipyry tũtaryke, ẽmepyry toehse ahtao tũtãko
mase atapyĩ esary poe.
11 Kokonie pukuro epỹko mase, mame xixi tomõse ahtao oehnõko ropa mase tapyi tõ
esary pona ropa.
12 — Osa imenekatoko roropa ameke pixo tapyi tõ poe wekatoh esaryme.
13 Opyre tõkehko maro nono ahkatoh arotoko roropa eutary ahkatohme, mame tuekase
awahtao, ato pona nono emako, zonẽtohme.
14 — Ritonõpo Kuesẽkõ amaro xine mana atapyĩkõ esary po oewomatohkõme,
ãkorehmatohkõme roropa oepetõkara poremãkatohme. Naeroro oesarykõ kure rokẽ
ikurãkatoko, nuriame ehtoh onenepyra Ritonõpo ehtohme, orumekara xine aehtohme.

Imehnõ nyripotoh tonomo

15 — Ahno namoto onekaropyra ropa ehtoko esemy a, toepase ynororo ahtao tosẽ
winoino, amaro ehtohme osewomatohme.
16 Osesarĩko mana Izyraeu tõ patary po, inymenekahpyry po, mokyro onyryhmara
ehtoko.
17 — Izyraeume exiketomo, nohpo tomo, orutua kõ roropa, omõpyra ehtoko ritõ panõ
eahmatoh taka, imeimehnõ poko pyra ehtoko ipunaka.
18 Tineru tapoise ahtao nohpo poko epehpyryme moro tineru anaropyra ehtoko Ri-
tonõpo Tapyĩ taka, onetapohpyry epehmatohme Ritonõpo Kuesẽkomo a. Moro tineru se
pyra Ritonõpo mana ipunaka.

19 — Epehpyry motyẽkatoh onepehmapopyra ehtoko Izyraeume exikety a, tineru ekaroryhtao eya axĩtao rokene, tonahsẽ ekaroryhtao eya, emero rokẽ ekaroryhtao eya.
20 Epehpyry motyẽkatoh epehmapõko matose imehnõ nonory põkomo a. Yrome Izyraeume exiketomo a epehpyry motyẽkatoh onepehmapopyra ehtoko, kure rokẽ Ritonõpo Kuesẽkõ oritohkõme emero poko oerokurukohtao, moro nono po oesarykõme toehse ahtao.
21 — Onekarory poko õmiry etaporyhtao oya Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme, ekurehpyra exiko. Axĩ ke epehmako õmihpyry ae ro, zae oehtohme Ritonõpo a. Õmihpyry omipona oehtoh ripõko Ritonõpo mana. Iirypyryme exĩko mase õmihpyry omipona pyra tokurehse awahtao.
22 Iirypyryme pyra mase õmiry onetapopyra awahtao Ritonõpo a,
23 yrome amoreme õmiry etaporyhtao Ritonõpo a onekarory ekarotohme onekaroryme eya, moro tyriko õmihpyry ae ro, ekurehpyra exiko.
24 — Oytoryhtao osema ae uwa tõ esary kuroko, imepỹ Izyraeume exikety narykahpyry, uwa epery enahnõko mase ise oehtoh pona, yrome uwa epery anaropyra exiko ruto ao.
25 Imepỹ Izyraeume exikety nonory rãnakuroko oytoryhtao, tiriiku tarykase ahtao, sewata tarykase ahtao, morohne enahnõko mase emero tapoise ahtao oemary ke. Yrome atapemã ke moro onysahkara exiko apoitohme anapyryme.

24

Nohpo rumekary poko inio a

1 Mame tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Nohpo tapoise ahtao orutua a typytyme, mame imeĩpo ise pyra toehse ynororo, ise pyra rokẽ toexiryke. Moro toehse ahtao pape merõko inio mana irumekatoh poko, moro pape ekarõko mana typyty a, mame tosae nohpo aropõko mana.
2 Ytõko mokyro nohpo mana, niotãko ropa mana imepỹ orutua maro.
3 Mame otarame inio ise pyra toehse ahtao irumekãko ropa mana; otarame orihnõko inio mana.
4 Morarame moro toehse ahtao inio apitorymã pytasaromepyra ropa mana mokyro nohpo maro; nuriame toehse ynororo eya. Typytary ropa imaro popyra exiry Ritonõpo Kuesẽkomo a. Moro popyra ehtoh onyripyra ehtoko moro nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya xine oesarykõme.

Imehnõ tyripotoh tonomo

5 — Pytasenãme orutua ahtao mokyro anaropopyra ehtoko etonatoh pona, kowenu poko erohtoh pokona roropa. Ah tehme nexino toiro jeimamyry tytapyĩ tao, tãkye typyty ritohme.
6 — Axĩtao rokẽ okyryry ekaroryhtao oya imepyny a, ikyryry topu tõ, tiriiku apotoh anapoipyra ehtoko, otinerũ ekarotohto ropa oya. Topu epoe exikety anapoipyra exiko. Tapoise ahtao oya tiriiku anaposaromepyra exĩko mana. Mame tomitapãse orihnõko mana.
7 — Ahno a imepỹ Izyraeume exikety tapoise ahtao namotome ehtohme, ekamotohme tineru poko, mokyro popyra exikety totapasẽme exĩko mana. Moro ke popyra ehtoh enahkapõko matose Izyraeu tõ rãnao.
8 — Tyrohsẽ konõto toehse ahtao, opihpyry motaryke, tomeseke ehtoko oturuketõ Rewita tõ omiry omipona oehtohkõme. Ynyripohpyry tõ eya omipona ehtoko, emero porehme.
9 Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry Miriã a Ejitu poe tutũtase kuahtao xine.
10 — Axĩtao rokẽ okyryry ekaroryhtao oya imepỹ Izyraeume exikety a, mame moro ekarotohto ropa tykyryry ekarõko mana oya, zupõ ahtao, ãty ahtao, omõpyra exiko itapyĩ taka ikyryry apoitohme.
11 Jarao rokẽ eraximako moro enepyryhtao eya ekarotohme oya.
12 Tymõkomoke pyra ynororo ahtao zupõ onukurãkara exiko owino koko, ikyryry maro ẽmehpyra exiko.
13 Kokonie pukuro ikyryry ekaroko ropa esemy a xixi ezehpyra ro ahtao, otarame moro ãtyme mana eya. Mame moro sã awahtao, kure oekarõko mana, kure ehtoh rĩko roropa mase Ritonõpo Kuesẽkõ neneryme.
14 — Erohkety tymõkomoke pyra exikety ihtomara ehtoko, ime pyra exikety. Kokoro rokẽ epehpyry apoineme exikety Izyraeume exikety ahtao, imehnõ nono poe aepyhpyryme ahtao apatary pona,
15 mokyro epehmako moro ẽmepyry ae ro aerohtamitume xixi ezehpyra ro ahtao, tymõkomoke pyra exiryke, torẽtyke roropa exiryke topehpyry eraximaryme. Onepehmara awahtao ohxirõko mana Ritonõpo Oesẽ netaryme iirypyryme oexiryke.

16 — Jũkõ onetapara ehtoko popyra ipoenõ nyrihpyry pokoino. Ipoenõ onetapara ehtoko jũkõ nyrihpyry pokoino. Ahno tuãnohsẽme ro exĩko mana inyrihpyry pokoino rokene.
17 — Poetõpo tõ ewomatoko, imepỹ nono poe aehtyã roropa zae rokẽ oehtohkõme toto poko. Pytỹpo tõ zupõ anapoipyra exiko axĩtao rokẽ tineru tokarose ahtao eya moro epehmatohto ropa.
18 Wenikehpyra ehtoko namotome mexiatose Ejitu po, mame typynanohse mexiatose Ritonõpo Kuesẽkomo a. Morara exiryke moro tyripõko ase oya xine, ynyripohpyry omipona ehtoko.
19 — Otarame tiriiku apoiryhtao oya, sewata roropa toiro tyhkohse aexihpyry poko tuenikehse awahtao, ytopyra ropa exiko otupi pona moro apoise; inomoko moroto otupi po imepỹ nono poe aehtyã napyryme, poetõpo tõ napyryme, pytỹpo tõ napyryme, enara. Moro sã awahtao xine kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo Kuesẽkõ mana emero onyrirykõ poko.
20 Azeitona epery apoiryhtao oya zoko poe tanukase oya ahtao, ytopyra ropa exiko azeitona tõ akoĩpyry apoitohme amoriry poko ro exiketomo; epery akoĩpyry inomoko imepỹ nono poe aehtyã napyryme, poetõpo tõ napyryme, pytỹpo tõ napyryme, enara.
21 Toiro rokẽ uwa tõ apoitoh tyritoko otupi tõ po; uwa epery akoĩpyry zoko poko ro inomoko imepỹ nono poe aehtyã napyryme, poetõpo tõ napyryme, pytỹpo tõ napyryme, enara.
22 Wenikehpyra ehtoko namotome mexiatose Ejitu po; mame typynanohse mexiatose Ritonõpo Kuesẽkomo a. Morara exiryke morara ãko ase, ynyripohpyry omipona ehtoko.

25

1 — Asakoro Izyraeume exiketõ atae pyra ahtao moro atae pyra ehtoh arotoko juize ẽpataka apiakatohme. Toiro ekaroryhtao zae exiketyme zakorõ zae pyra ekarõko mana.
2 Mame mokyro zae pyra exikety tuãnohse ahtao ipipohtoh ke, imihme mokyro tyripõko juize mana nono pona ipipohtohme mokyro juize neneryme. Mame typipohsẽme exĩko mana zae pyra toehtamitu pune rokene.
3 40me ipipohtoh onymotyẽkara ehtoko popyra ehtamitume. Moro motye onypipohpyra ehtoko Izyraeume exikety ehxiroryino imehnõ neneryme.
4 — Pui mytary onymyhpyra ehtoko tiriiku ipikary poko itũtũmaryhtao.

Ahno pytary turui pytỹpyry maro

5 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Orutua takorõ tõ maro oximõme ahtao, mame toiro orihnõko mana ipytỹpyry tumũkue pyra ahtao, mokyro nohpo niotãko ropa mana tynio ekyry maro. Aorihtyã akorony zae mana pytaryhtao turui pytỹpyry maro inio akorõme exiryke.
6 Mame toemũkuase ynororo ahtao imũkuru apitorymã aorihtyã mũkurume sã exĩko mana, aorihtyã esety enahpyra ehtohme Izyraeu tõ rãnao.
7 Yrome mokyro orutua pytary se pyra ahtao turui pytỹpyry maro nohpo ytõko mana juize ẽpataka oturuse pata tuisary tõ maro. Ynara ãko mana: "Ynio akorõ torẽnary se pyra mana ymaro. Toemũkuary se pyra mana turui mũkurume, Izyraeu tõ nonory po."
8 Mame mokyro kohmãko pata tuisary tõ mana oturutohme imaro. Yrome orẽpyra ynororo ahtao, pytary se pyra tahtao ipunaka turui pytỹpyry maro,
9 irui pytỹpyry oehnõko eya tuisa tõ neneryme, isãtajã toiro oũko mana ipupuru wino, ituh ãko mana ẽmyty pona. Mame ynara ãko mana: "Ynara tyrisẽme exĩko orutua a turui pytỹpyry maro emũkuara ahtao turui mũkurume Izyraeu nonory po."
10 Moromeĩpo jekyry tõ ynara esehtõko mã toto: "Mokyro ekyryme mã toto isãtajã touse aexihpyry," ãko.

Imehnõ tyripotoh tonomo

11 — Asakoro orutua kõ atatapoiryhtao, mame toiro orutua pyty toehse ahtao tynio pynanohse, epekara emuru anapoisaromepyra mana tomary ke.
12 Omu tapoise ahtao eya tomary ke, emary ihkohtoko moro tyrise eya exiryke.
13 — Omoxinety kuhtoh asakoro anaropyra ehtoko, toiro omoxihxo exikety enekunohtohme.
14 Atapyĩ tao roropa asakoro ikuhtoh onukurãkara ehtoko oxisã pyra ikuhtohme, toiro zumohxo exikety.
15 Ikuhtoh zae exiketõ poko rokẽ ehtoko okynahxo isene oehtohkõme moro nono po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory oya xine.
16 Morohne zae pyra rinanõ imehnõ enekunohtoh se pyra Ritonõpo mana ipunaka.

Amarekita tõ enahkapory poko
(Exutu 17.8-14; Numeru 24.20; 1 Samueu 15.2-9)

17 — Wenikehpyra ehtoko amarekita tõ nyrihpyry oya xine otũtarykohtao Ejitu poe.

18 Otato pyra toh nexiase Ritonõpo omiry poko. Totaehse awahtao xine tapotũkehse samo,
tõsetapase toh nexiase tokare pyra. Jamihme pyra exiketõ totapase eya xine, okomino
ytoketomo.
19 Naeroro moro nono tokarose ahtao Ritonõpo Kuesẽkomo a, oesarykõme oepetõkara
typoremãkase ahtao oya xine, emero porehme omye xine, amarekita tõ enahkatoko. Toto
etapatoko emero porehme imehnõ wenikehtohme toto poko. Sero ynyripohpyry poko oya
xine, wenikehpyra ehtoko!

26

Onekarorykõ Ritonõpo a anapyrykõ apoiryhtao

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Ritonõpo Kuesẽkõ nekarory apoĩko matose oesarykõme. Imeĩpo tõsesarise awahtao xine
moroto
2 anapyrykõ apiakãko matose, toehpitose exikety ononorykõ po, Ritonõpo Kuesẽkõ
nekarory po oya xine, tyritohme ruto aka arotohme Ritonõpo nymenekahpyry pona
toahmatohme.
3 Ytoko oturuse oturukety maro, erohkety moro ẽmepyry ae, mame ynara kaxiko eya:
“Ynara jotururu se ase seroae: tõsesarise ywy sero nono po, ipoko tõmiry totapose Ritonõpo
Kuesẽkomo a kytamurukomo a: ‘Sero nono ekarõko ase oya xine.’ ”
4 Mame ruto apoĩko mokyro oturukety mana. Tyrĩko mana apoto apõ ẽpataka, Ritonõpo
Kuesẽkõ kyryry ẽpataka.
5 Mame Ritonõpo ẽpataka ynara ãko mase: “Ytamuru arameume kynexine, tynonoke pyra
exikety. Ejitu pona toytose ynororo tytapyĩ taõkõ maro, moroto ehse katonõme sã rokene,
imepỹ nono põme exiketyme. Morotona toytose toto ahtao tuhke pyra toh kynexine, yrome
tomãse toh kynexine, tuhke toehse, ahno orẽpyra, jamihme roropa.
6 Yrome Ejitu põkomo a tyyryhmase sexiatose, tyrohmanohpose sexiatose eya xine
yronymyryme.
7 Mame tõturuse kymarokõ Ritonõpo kytamurukõ Esemy a kypynanohtohkõme.
Kuomirykõ totase eya, kuetuarimarykõ tonese, kyyryhmarykomo te, kyrohmanohpo-
topõpyrykomo.
8 Tyjamitunuru ke typynanohse sexiatose, osenuruhkatoh ke kymarokõ tarose eya Ejitu
poe,
9 sero nono kurã pona; otyro zamaro exikety inekarohpyry kuesarykõme.
10 Naeroro seromaroro ynapoihpyry zokonaka ekarõko ase Ritonõpo a ynapoipitory sero
nono po, inekarohpyry ya.”
— Mame moro onekarory tyriko Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka. Oesekumuru po oporohko
moroto Ritonõpo ẽpataka.
11 Atãkyemako Ritonõpo nekarohpyry kurã poko oya atapyĩ taõkõ maro. Otuhtoh konõto
tyriko rewita tõ maro imepỹ nono poe aehtyã maro moroto ehse amaro xine.

10me ahtao toiro Ritonõpo kyryryme mana

12 — Oseoseruao jeimamyry taropose ahtao anapoihpyry tõ apiakako 10me ahtao toiro
ekarotohme rewita tomo a, imepỹ nono poe aehtyamo a, poetõpo tomo a pytỹpo tomo a
roropa apatary po, tonahsẽ nae toto ehtohme.
13 Mame moro tyrikehse awahtao Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka ynara kaxiko: “Ynapoihpyry
zokonaka okyryryme exikety ekarono rewita tomo a, imepỹ nono poe aehtyamo a, poetõpo
tomo a, pytỹpo tomo a roropa. Onyripohpyry omipona exiase; wenikehpyra exiase
õmihpyry poko emero, ynapoihpyry zokonaka okyryryme exikety ekarory poko.
14 Moro anapyry onenahpyra exiase jemynyhmaryhtao imepỹ hnamoryme, moro
anapyry anaropyra exiase jarãnaka pata poe nuriame jahtao, anapyry onekaropyra exiase
ynekaroryme aorihtyamo a. Õmihpyry omipona exiase, Ritonõpo Jesemy, onyripohpyry
yriase emero.
15 Yna eneko oesary poe kapu ao, kure rokẽ opoetory tõ Izyraeu tyriko. Kure rokẽ sero
nono tyriko, otyro zamaro exikety, onekarohpyry õmihpyry ae ro yna tamuru tomo a.”

Izyraeu Ritonõpo poetory

16 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Seroae tõmihpyry omipona oexirykõ se Ritonõpo Kuesẽkõ mana. Naeroro inyripohpyry
tõ oya xine omipona ehtoko yronymyryme, ajamitunuru ke porehme.
17 Seroae Ritonõpo mekaroatose Oesẽkõme, õmirykõ etapõko roropa matose imaro
ytokehpyra oehtohkõme, aomiry omipona exikehpyra oehtohkõme, jũme inyripohpyry tõ
oya xine ritohme, emero porehme.

18 Mame seroae tõmihpyry ae ro ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo: amarokõ ypoetoryme
rokẽ matose, naeroro ynyripohpyry oya xine omipona ehtoko emero porehme.
19 Moro sã awahtao xine kure rokẽ oritorỹko mana, awaro xine imehnõ tuhkãkõ
ehtohme, imehnõ ahno motye imehxo oehtohkõme. Mame aomihpyry ae ro ipoetory
kurãme exĩko matose, Oesẽkõ poetoryme rokene.

27

Ritonõpo Omiry tymerose topu pokona

1 Morarame ynara tykase Moeze, Izyraeu tõ tuisary maro, Izyraeu tomo a:
— Ynyripohpyry tõ oya xine seroae omipona ehtoko.
2 Tuna Joatão takuohse ahtao oya xine, tomõse awahtao xine moro nono pona, Ritonõpo
Kuesẽkõ nekarory pona, topu tõ konõto anỹtoko, kau ke zonohtoko kehko. Mame
3 senohne ynyripohpyry tõ oya xine imerotoko ipokona. Nono kurã pona ytõko matose,
otyro zamaro exikety pona, Ritonõpo, kytamurukõ Esẽ nekarory oya xine tõmihpyry ae ro.
4 Morarame toeporehkase awahtao xine tuna Joatão mõpozakoxi, moro topu tõ arotoko
ypy Epau pona, ynyripohpyry seroae omipona, zonohtoko kau ke.
5 Moroto apoto apõ tyritoko Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatohme, topu risemy, isahmahpyry
tõ kara kurimene ke.
6 Topu tõ imenekatoko tytororo exiketomo moro apoto apõ ritohme. Mame epona
onekarorykõ zahkatoko tytororo te,
7 osepeme ehtoh roropa. Morohne onekarorykõ pũ õnõko matose, atãkyemãko matose
moroto, Ritonõpo Oesẽkõ ẽpataka.
8 Moro topu tõ tonohse aexityã pokona Ritonõpo nyripohpyry imerotoko tomeseke sã
emero porehme.
9 Mame ynara tykase Moeze, oturuketõ maro, rewita tõ maro Izyraeu tõ netaryme:
— Izyraeu tomo, otato ehtoko jomiry etatohme oya xine. Seroae amarokõ Ritonõpo
Kuesẽkõ poetoryme toehse matose.
10 Morara exiryke aomiry omipona ehtoko, inyripohpyry tõ emero ynekarory oya xine
seroae.

Popyra ehtoh enehpotopo

11 Moro ẽmepyry ae ro ynara tykase Moeze Izyraeu tomo a:
12 — Tuna Joatão takuohse ahtao oya xine, kure rokẽ tyriposẽme exĩko matose ypy Kerizĩ
emory po. Moro ypy po ynara oxiekyrymãkõ exĩko mã toto: Ximeão, Rewi, Juta, Isakaa,
Joze, Pẽjamĩ, enara.
13 Popyra ehtoh enehpotoh poko zuruhpyryme exĩko toh mana ypy Epau poe. Moroto
ynara oxiekyrymãkõ exĩko mã toto: Rupẽ, Kate, Asea, Zepurõ, Tã, Napatari, enara.
14 Rewita tõ oturũko mã toto opore imoihmãkõ netaryme. Ynara ãko mã toto:
15 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme, tyneponãmarykõ rihpono topu ke, wewe
ke, metau ke, eahmatohme tokare pyra. Oneponãmarykõ eahmary se pyra Ritonõpo mana
ipunaka!” Mame toto ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
16 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme otato pyra exiketyme ahtao tumykõ
omiry poko, tyse maro, aomirykõ omipona pyra!” Mame toto ezuhnõko imoihmãkõ mana:
“Aõ! Amem!”
17 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme tosary etyhpyry motyẽkaryhtao imepỹ
nonory ematonanohtohme!” Imoihmãkõ ynara ãko: “Aõ! Amem!”
18 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme tonurãkara aroryhtao azahkuru!” Mame
imoihmãkõ ynara ezuhnõko mã toto: “Aõ! Amem!”
19 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme imepỹ nono poe aehtyã pyno pyra
ahtao, poetõpo tõ te, pytỹpo tõ roropa pyno pyra mokyro ahtao!” Mame mokaro ezuhnõko
imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
20 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme tumy pyty poko toehse aexihpyry, moro
ehxirotoh konõto jumy a!” Mame ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
21 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme okyno poko toehse aexihpyry!” Mame
ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
22 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme toryxiry poko toehse aexihpyry, jẽ
ẽxiryme ahtao, jũ ẽxiryme ahtao!” Mame ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
23 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme typyty ẽ poko toehse aexihpyry!” Mame
ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
24 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme imepỹ Izyraeume exikety etapahpono
tokare pyra!” Mame ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”

25 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme tineru tapoise ahtao eya imepỹ zae
exikety etapatohme!” Mame ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”
26 — “Popyra ehtoh enehpoko ahno wãnohtohme senohne, Ritonõpo nyripohpyry tõ
omipona pyra toehse aexihpyry!” Mame ezuhnõko imoihmãkõ mana: “Aõ! Amem!”

28

Ritonõpo omiry omipona ahtao, kure rokẽ exĩko
(Rewitiku 26.3-13; Teuteronomiu 7.12-24)

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Tomeseke awahtao xine Ritonõpo Kuesẽkõ omiry omipona oehtohkõme, inyripohpyry
tõ ynekarohpyry oya xine seroae anamonohpyra awahtao xine moro omipona oexirykõ
poko, imehnõ ahno motye jamihme oritorỹko Ritonõpo mana, orẽpyrahxo oehtohkõme sero
nono po.
2 Ritonõpo Oesẽkõ omiry omipona ehtoko, mame kure rokẽ oritorỹko mana:
3 — Kure oritorỹko Ritonõpo mana oesarykõ po, otupikõ po roropa.
4 — Kure oritorỹko mana tuhke opoenõkõ ekarõko oya xine mana, itamurume tonahsamo,
tuhke okyno tomo, pui tomo, kaneru tõ roropa.
5 — Kure oritorỹko mana, itamurume tonahsẽ apoĩko matose, tiriiku, sewata, imepỹ
tonahsã roropa, itamurume.
6 — Kure oritorỹko mana emero poko oerokuruhtao.
7 — Oepetõkara toehse ahtao etonase amaro xine, toto enahkapõko Ritonõpo Kuesẽkõ
mana onenerykõme. Oximõme osetapase oehnõko mã toto atakenaka samo. Yrome
sapararahme epãko mã toto, otupĩko rokẽ rahkene.
8 — Kure oritorỹko Ritonõpo Kuesẽkõ mana emero poko oerokurukohtao, tiriiku itamu-
rume ekarõko oya xine mana, pehme anapyrykõ ke atapyĩkõ ehtohme. Kure oritorỹko
mana moro nono po, inekarory oya xine.
9 — Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry omipona awahtao xine, inyripohpyry tõ omipona
awahtao xine, typoetory tõme, tynymenekahpyryme oritorỹko mana tõmihpyry ae ro,
tynetapohpyry ae ro oya xine.
10 Ritonõpo poetoryme oehtohkõ waro exĩko imehnõ ahno tõ emero sero nono po ouno
xine exĩko roropa mã toto.
11 Tuhke opoenõkõ ekarõko oya xine mana, tuhke okyno tõ roropa, itamurume
anapyrykõ roropa moro nono po inekarory po oya xine tõmihpyry ae ro tynetapohpyry ae
ro kytamurukomo a.
12 Konopo enehpõko Ritonõpo mana kapu ae konopo oehtoh toehse ahtao, kure oerohtoh
rĩko mana emero poko oerokurukohtao. Tuhkãkomo a tineru ekarõko matose axĩtao rokene.
Yrome imehnõ wino axĩtao rokẽ tineru anapoipyra exĩko matose.
13 Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry omipona anamonohpyra awahtao xine ynekarohpyry
oya xine seroae tuisamehxo oritorỹko Ritonõpo mana ahno tõ rãnao poetome pyra; orẽpyra
exĩko roropa matose namotome pyra.
14 Ritonõpo nyripohpyry tõ ynekarohpyry oya xine seroae omipona exikehpyra ehtoko,
mokarohne onurumekara ehtoko, jũme imehnõ neponãmarykõ oneahmara ehtoko toto
poko pyra ehtoko ipunaka.

Ritonõpo omiry omipona pyra exiketõ wãnohtopo
(Rewitiku 26.14-46)

15 — Yrome tomeseke pyra awahtao xine Ritonõpo Kuesẽkõ omipona oehtohkõ poko,
inyripohpyry tõ omipona pyra awahtao xine ynekarohpyry oya xine seroae, awãnohtorỹko
mana ynara popyra ehtoh ke:
16 — Popyra ehtoh enehpõko oya xine mana apatarykõ po otupi tõ po roropa.
17 — Popyra ehtoh enehporyke pitiko rokẽ anapyrykõ apoĩko matose, tiriiku, sewata,
tyorõ anapyrykõ roropa.
18 — Popyra ehtoh enehporyke oya xine tuhke pyra emũkuãko matose, pitiko anapyrykõ
apoĩko matose, tuhke pyra pui tomo kaneru tõ roropa enurũko mã toto oeky tomo.
19 — Popyra ehtoh enehpõko oya xine mana emero poko oerokurukohtao.
20 — Oorypyrykõ poko awahtao xine Ritonõpo rumekaryhtao roropa popyra ehtoh
enehpõko oya xine mana, otupĩko matose, etuarimãko roropa emero poko awahtao xine
oenahkatoh pona.
21 Awãnohtorỹko Ritonõpo mana tyrohsẽ ke, imepỹ tyrohsẽ ke ropa amarokõ enahkatoh
pona moro nono po, seromararo morotona ytõko matose moro nono apoise oesarykõme.

22 Awãnohtorỹko mana tyrohsẽ konõto ke, tyrohsẽ ãtahporohpyry ke, oxirohtoh ke; tonorẽ konõto ke, tyrytykane axitunety ke otyro tõ enahkatohme. Morohne exikehpyra exĩko mana oorihtohkõ ponãmero.
23 Konopo oehpyra exĩko mana, nono tũpore exĩko kurimene samo.
24 Konopo esahpokoxi putoputoh katoh enehpõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana, isawany roropa moro nono pona, oenahkatohkõ pona.
25 Oporemãkapõko Ritonõpo mana oepetõkara a. Ytõko matose oximõme etonatohme atakenaka samo. Yrome sapararahme epãko matose. Imehnõ nono põkõ emero oserehnõko mã toto Ritonõpo nyriry opoko xine eneryke tyya xine.
26 Orihnõko matose, oekepyrykõ enahnõko torõ tõ mana onokyro tõ roropa, mokaro onerehpyra exĩko imehnõ mana.
27 Awãnohtorỹko Ritonõpo mana zaozao toh ke Ejitu põkõ ritopõpyry samo eya: orekyimo te, muretaimo te, kirikirikaneimo ekurãkara exiketõ ke.
28 Awãnohtorỹko roropa Ritonõpo mana, rowo ke, enukehtoh ke, watawataimo ke.
29 Tãxiahtao xiaxiake ytoytõko matose tonurãkara samo, oemary ke oesemary zupĩko matose. Orẽnõko matose emero poko oerokurukohtao, oryhmatorỹko imehnõ mana, omõkomory kurã arõko imehnõ mana, typynanohneke pyra exĩko matose.
30 — Nohpo oryximã menekãko mase ipytatohme imaro, yrome imepỹ ipoko exĩko; tapyi amõko mase, yrome omõpyra atapyĩ taka ekurehnõko mase; uwa zoko tõ arykãko mase repe, yrome uwa epery anapoipyra ekurehnõko mase.
31 Oeky tõ etapary enẽko mase repe, yrome ipũ onõpyra ekurehnõko mase. Oeky tõ jumẽtu tõ arory imehnomo a enẽko mase, jũme toto onenehpyra ropa exĩko mã toto. Oeky tõ kaneru tõ tarosẽme exĩko mã toto oepetõkara a, yrome ãkorehmane pyra exĩko mana.
32 — Onenerykõme omũkuru tõ oẽxiry tõ maro tokarosẽme exĩko imehnõ nono põkomo a toto namotome. Kokoro rokẽ mokaro oepyry ropa eraximãko matose repe omuhpe, yrome toto onenehposaromepyra ropa exĩko matose.
33 Anarykahpyrykõ poko toiparo rokẽ sã aerokuhpyryme exĩko matose, imepỹ nono põkõ napoiryme exĩko mana emero porehme, oxinamara exĩko mana. Kokoro rokẽ oryhmãko mã toto, orohmanohpõko roropa mã toto,
34 rowohpe exĩko matose oryhmarykõke.
35 Awãnohtorỹko Ritonõpo mana zaozao toh tonõ ke, ekurãkapỹme exĩko mana ãxiry tõ poko, opuhpyry poe opupuru tõ pona orukoimo hpe exĩko matose.
36 — Aarotorỹko Ritonõpo mana otuisarykõ maro, onymenekahpyrykomo imepỹ nono pona, zuaro pyra oehtohkõ pona, moro waro pyra atamurukõ roropa kynexine. Moroto oneponãmarykõ eahmãko matose, wewe risamo, topu risamo, enara.
37 Morotona tarose awahtao xine, moro nono põkõ oserehnõko mã toto zuaro toehse toto ahtao Ritonõpo nyrihpyry poko oya xine. Okerekerematorỹko mã toto oeunohtorỹko roropa mã toto.
38 — Otyro puhturu arykãko matose itamurume repe. Pitiko rokẽ apoĩko matose enahkaryke emero taparara tomo a.
39 Uwa zoko tõ arykãko matose, toto kurãkary poko erohnõko matose, yrome uwa epery anapoipyra ekurehnõko matose, eukuru jehnahpyry onẽpyra ekurehnõko roropa matose otyro enahkaryke oruko tomo a.
40 Ononory po porehme oriwera tõ tuhke nae exĩko yrome azeite pyra exĩko matose atahpatohme, epery epukaryke exipyra ro ahtao.
41 Ẽmũkuãko matose omũkuru tomo oẽxiry tõ maro, yrome toto arõko imehnõ nono põkõ mana typoetorykõme.
42 Ononorykõ po otyro tõ emero, wewe tõkehko maro, taparara tõ nenahkaryme exĩko mana.
43 — Imepỹ nono poe aehtyã osesaritohme ononorykõ po orẽpyrahxo exĩko mã toto, amarokõ jamihme hkopyra exĩko matose.
44 Axĩtao rokẽ tytinerũkõ ekarõko mã toto oya xine, yrome otinerũkõ axĩtao rokẽ anapoipyra exĩko mã toto; tuisamehxo exĩko mã toto, imehnõ poetoryme exĩko matose.

Moeze oturutopõpyry asakoromã etyhpyry

45 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:

— Morohne popyra ehtoh emero oehnõko oya xine mana, orumekara exĩko roropa mã kehko oenahkatohkõ pona ipunaka, Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry poko otato pyra oexirykõke, inyripohpyry tõ omipona pyra toehse oexirykõke roropa.
46 Morohne popyra ehtoh eneryke imehnomo a enetupuhnõko mã toto awãnohtopõpyrykõ Ritonõpo a, opoenõ maro, apakomotyã maro.

47 Kurãkõ emero ekarõko oya xine Ritonõpo mana; yrome aomiry omipona pyra awahtao xine, oneahmara roropa awahtao xine atãkyemaryme, “Kure mase,” karyke roropa,
48 oepetõkara namotome exĩko matose, Ritonõpo nenehpory oya xine oporemãkatohme. Omise exĩko matose, tuna se zehnãko matose, tupoke pyra exĩko matose, emero se exĩko matose. Yronymyryme orohmanohpõko Ritonõpo mana oenahkarykõ pona.
49 — Moino, sero nono etyhpyry poe ahno enehpõko Ritonõpo mana etonatohme amaro xine, imepỹ nono põkomo, imepỹ omiry ae oturuketomo, moro omi waro pyra matose ipunaka. Axĩ oporemãkapose oehnõko mã toto, pianoimo samo.
50 Ahno ryhmaneme mã toto, kure tamuhpomãkõ onyripyra mã toto, poetome exiketõ roropa pyno pyra mã toto.
51 Oeky tõ, pui tõkehko õnõko mã toto emero porehme, anapyrykõ roropa enahnõko mã toto, omise oehtohkõke orihnõko matose. Tiriiku tõkehko onynomopyra exĩko mã toto, eukuru jehnahpyry, azeite roropa, pui poenomo kaneru poenõ roropa onynomopyra exĩko mã toto.
52 Apatarykõ emero Ritonõpo nekarory oya xine apurũko mã toto, apuru tõ, topu tõ risẽ, kaehxo exiketõ, jamihme exiketõ roropa, epukãko mã kehko, oewomatohkõme tonetupuhse oya xine repe.
53 Apatarykõ apururu popyra exĩko mana ipunaka. Moro pata põkõ typynanohneke pyra exĩko mã toto, omise toexirykõke typoenõkõ õnõko mã toto, Ritonõpo nekarotyã eya xine.
54-55 Mame popyrahxo exĩko mana, tonahsẽ pyra exĩko ipunaka. Orutua tamorepase exikety, tuisa ekyryme roropa omise toehse ahtao typoenõ pũ õnõko mana, mame popyra toexiryke tumũkuru pũ anapiakara roropa mana takorõ tõ zohme, typyty zohme, tumũkuru tõ zohme, enara.
56-57 Nohpo tamorepase exikety, tuisa ekyryme, tytineruke exikety, pupu po ytopitopyra exikety tytapyĩ tae tutũtase ahtao, omisehxo toehse ahtao tumũkuru enurusenã õnõko mana tokare pyra zuramihpyry roropa. Popyra toexiryke ipunaka tumũkuru pũ anapiakara mana zokonaka pitiko ekarotohme tynio zohme, typoenõ zohme roropa.
58 — Ritonõpo omihpyry emero omipona pyra awahtao xine, inymeropohpyry sero pape pokona, kure rokẽ Ritonõpo Kuesẽkõ esety onyripyra awahtao xine, mokyro esety pokoino enaromỹke exĩko sero nono põkõ mana,
59 awãnohtorỹko mana, apakomotyã maro popyra ehtoh ke, tyrohsẽ ke xihpyry, okynahxo kure pyra ehtoh ke, enara.
60 Awãnohtorỹko mana kure pyra ehtoh ke, Ejitu põkõ wãnohtopõpyry samo, tyrohsẽ onukurãkasaromepyra exiketomo, morohne poko enaromỹke matose.
61 Imehnõ tyrohsẽ enehpõko roropa Ritonõpo mana, popyra ehtoh roropa, onymeropyra exiketomo sero Ritonõpo nyripohpyry pape ao oenahkapotohme.
62 Amarokomo, tuhkãkõme mexiatose xirikuato tõ samo kapu poko, tuhke pyra exĩko matose Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry tõ omipona pyra toehse oexirykõke.
63 Morarame tãkye Ritonõpo ehtopõpyry sã kure orirykõ poko, tuhke oemãkaporykõ poko roropa, moro saaro atãkyemãko mana awãnopyrykõ poko, oenahkarykõ poko roropa. Tousẽme exĩko ropa matose, moro nono poe, epona ytõko matose apoitohme oesarykõme.
64 — Imeimehnõ nono pona sapararahme aaropõko Ritonõpo mana nono etyhpyry poe imepỹ etyhpyry pona. Moroto oneponãmarykõ eahmãko matose wewe risemy, topu risẽ roropa, mokarohne waro exipitopyra mexiatose, toto waro pyra atamurukõ nexiase roropa.
65 Mame moro nono tõ po awahtao xine osepeme nymyry pyra exĩko matose, torẽtyke exikehpyra exĩko matose, etuarimãko matose, typynanohneke pyra exĩko matose, enaromỹke exĩko roropa matose.
66 Oenahkary se imehnõ exikehpyra exĩko; mokaro zuno exikehpyra exĩko matose saereme ahtao, koko roropa, osewomasaromepyra exĩko matose.
67 Enaromỹke exikehpyra oexirykõke, popyra ehtoh xihpyry tonese exiryke oya xine. Ẽmepyryhtao ikohmamyry sehxo exĩko matose; mame kohmãsasaka ahtao ẽmepyry sehxo exĩko matose.
68 Wapu tõ ae Ejitu pona aaropotorỹko Ritonõpo mana, ynara tykase ahtao ro opoko xine: “Jũme ytopyra ropa mã toto morotona.” Moroto õsekarorykõ se exĩko matose tineru poko, orutua komo, nohpo tõ roropa imehnõ namotome, oepetõkara Ejitu põkõ namotome. Yrome oepekatyry se pyra exĩko mã toto emero.

Moeze nekarohpyry oseruaono

29

Tõmiry etapory Ritonõpo a Izyraeu tomo a

1 Morarame tõturuse Ritonõpo Moeze a, tõmiry etapotohme Izyraeu tomo a, Moape
nonory po toto ahtao, wenikehpyra toto ehtohme aomihpyry poko, inetapohpyry poko ypy
Xinai po.
2 Izyraeu tõ emero tanonohpose oximõme Moeze a. Mame ynara tykase ynororo eya
xine:
— Ejitu po awahtao xine, Ritonõpo nyrihpyry meneatose tuisa poko, tuisa akorehmananõ
maro, Ejitu põkõ poko roropa emero.
3 Popyra ehtoh tonõ meneatose, Ritonõpo nyrihpyry tyjamitunuru ke, inyrihpyry tõ
roropa osenuruhkatohme.
4 Yrome seroae ro Ritonõpo poe onenetupuhpyra ro matose emero inyrihpyry onen-
erykõme.
5 40me jeimamyry pune aaroatose ona tonorẽ poro. Moro 40me jeimamyry ae oupõkõ
osenahkara nexiase, asãtajã tõ enahpyra roropa nexiase.
6 Wyi pyra mexiatose enahtohme, eukuru jehnahpyry pyra mexiatose õkurukõme. Yrome
emero ise oehtohkõ tokarose Ritonõpo a oya xine zuaro oehtohkõme, Ritonõpome mã
ynororo, Kuesẽkomo.
7 Toeporehkase kuahtao xine tarona Moape nonory pona, Seõ, Hexipõ tuisary tutũtase
tysoutatu tõ maro, Oke, Pasã tuisary roropa tutũtase tysoutatu tõ maro etonatohme kymaro
xine. Mokaro typoremãkase kyya xine.
8 Inonorykõ tapoise kyya xine ekarotohme Rupẽ tomo a, Kate tomo a, zokonaka Manase
tomo a, enara.
9 Naeroro Ritonõpo omiry, inetapohpyry oya xine omipona ehtoko emero, kure rokẽ
oripotohkõme Ritonõpo a, emero onyrirykõ poko.
10 — Seroae taro matose emero, Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka: otuisary tomo, tamuximãkomo,
kowenume erohketomo, orutua komo emero,
11 poeto tomo, nohpo tomo, imepỹ nono poe aehtyamo tarona ehse, apotopokõ akohnanõ
maro tuna puimananõ maro.
12 Taro matose õmirykõ etapotohme Ritonõpo omihpyry etatohme oya xine, aomiry
omipona oehtohkõme,
13 ipoetoryme oehtohkõme inymenekatyamo, Oesẽkõme Ritonõpo ehtohme tõmihpyry ae
ro oya xine, tõmihpyry ae ro Aparão a, Izake a, Jako a roropa.
14 Amarokomo a rokẽ pyra tõmiry etapõko Ritonõpo mana ipoetoryme oehtohkõme,
aomihpyry omipona roropa oehtohkõme,
15 tõmiry etapõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana opoenomo a, apakomotyamo a roropa enu-
rupyra ro exiketomo a.
16 — Wenikehpyra matose Ejitu po kuehtopõpyrykõ poko, imehnõ nono tõ poko roropa,
takuohse ahtao kyya xine.
17 Mokaro neponãmarykõ xihpyry meneatose toahmase aexityã moro nono põkomo a:
wewe risemy, topu risẽ roropa, parata te, uuru risẽ roropa.
18 Tomeseke ehtoko amarokõ poko, Ritonõpo onurumekara oehtohkõme emero, orutua
komo, nohpo tomo, atapyĩ tao exiketomo, oekyry tõ roropa emero Ritonõpo Kuesẽkõ onu-
rumekara oehtohkõme imehnõ neponãmarykõ eahmatohme. Tomeseke ehtoko Ritonõpo
rumekapone pyra amaro xine Kuesẽkõ oneahmara oehtohkõme.
19 Tomeseke ehtoko sero omi etaryhtao oya xine ynara kara oehtohkõme okurohtao
xine: “Kure rokẽ exĩko ywy, ypenetatoh poko jahtao, Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra.”
Moro sã awahtao xine popyra ehtoh enehpõko mokyro mana, kurãkõ enahkatohme popyra
exiketõ maro.
20 Mokyro rypyry onykorokara Ritonõpo Kuesẽkõ exĩko mana moro riryhtao eya. Mokyro
wãnohnõko yronymyryme moro popyra ehtoh ke, tymerose aexityã sero pape poko, mame
mokyro poko wenikehnõko imehnõ mana porehme.
21 Mokyro apiakãko Ritonõpo mana Izyraeu tõ oxiekyrymãkõ winoino, mame mokyro
wãnohnõko mana tõmihpyry etapotopõpyry ae ro, tymerose exikety Ritonõpo Nyripohpyry
papẽ pokona.
22 — Imeĩpo moro popyra ehtoh, emero tyrohsẽ enehtopõpyry Ritonõpo a opona xine
enẽko apakomotyã mana, imehnõ nono poe aehtyã roropa tarona.
23 Ononory ona tonorẽ sã exĩko mana tyõtose ẽxofere ke sautu maro. Tupito tõ anarykara,
otyro anapoipyra exĩko matose, ãtaryka ahtara roropa moroto. Ononory pata tõ Sotoma sã
exĩko mana Komora maro, Atama roropa Zepoĩ maro, tonahkase aexityamo Ritonõpo a toto
zehno toehse ahtao.

24 Mame imeĩpo imehnõ nono põkõ ekaropõko mã toto. Ynara ãko: “Oty katohme
morohne tyrise Ritonõpo a moro nono põkomo a? Oty katohme toto zehno toehse ynororo
yronymyryme?”
25 Mame mokaro ezuhnõko mã toto: “Moro tyrise Ritonõpo a tõmihpyry tamonohse eya
xine exiryke, inetapohpyry eya xine, tonehse toto ahtao eya Ejitu poe.
26 Tosekumuru po typorohse toh nexiase imepỹ tyneponãmarykõ ẽpataka, toto eah-
maryme, toto onypynanohpyra aexityamo, oneponãmarykõ onekaropyra aexityã typoet-
ory tomo a eahmatohme.
27 Tohne toehse Ritonõpo yronymyryme typoetory tõ zehno. Morara exiryke toto
wãnohtohme inonory pona popyra ehtoh tonehpose eya, emero tynymeropohpyry ae ro
sero pape pokona.
28 Tohne toehse ynororo yronymyryme. Naeroro toto zehno toexiryke toto touse eya
tynonorykõ poe, toto aropotohme sapararahme, imepỹ nono pona. Moroto mã toto
seromaroro.”
29 — Imepỹ tuaro ehtoh waro pyra sytatose, tokare pyra aexityã Ritonõpo Kuesẽkomo
a. Yrome sero inekarohpyryme mana kyya xine, aomihpyry inyripohpyry kyya xine,
kypoenõkomo a, kypakomotyãkomo a roropa, jũme mana aomiry omipona exikehpyra
kuehtohkõme.

30

Imeĩpo kure ehtoh enehpory

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:
— Imenekatoh ekaroase oya xine: kure ehtoh enehpory poko Ritonõpo a, popyra ehtoh
enehpory poko eya. Mame morohne emero toehse ahtao oya xine, sapararahme taropose
awahtao xine Ritonõpo Kuesẽkomo a imeimehnõ nonory pona, wenikehpyra exĩko matose
moro imenekatoh ynekarohpyry poko.
2 Oeramarykõ ropa ahtao Ritonõpo Oesẽkomo a, aomiry omipona oehtohkõme, ynyripoh-
pyry tõ oya xine seroae, amarokomo opoenõ maro, yronymyryme ajamitunuru ke,
3 opynanohtorỹko ropa Ritonõpo Oesẽkõ mana. Oximõme oenehtorỹko mana moro nono
tõ poe, sapararahme taropose morotona eya oexirykõke.
4 Mya taropose awahtao xine sero nono etyhpyry pona, oximõme oritorỹko Ritonõpo
Kuesẽkõ mana oenehtohkõme ropa
5 atamurukõ nonohpyry pona ropa. Oesarykõme exĩko ropa mana, kure rokẽ oritorỹko
Ritonõpo mana kure atamurukõ nyrihpyry motye eya.
6 Aomiry omipona se oehtohkõ ekarõko Ritonõpo mana oya xine opoenomo a roropa,
ipyno oehtohkõme yronymyryme, ajamitunuru ke, ononorykõ po exikehpyra oehtohkõme.
7 Moro popyra ehtoh ke oepetõkara wãnohnõko Ritonõpo Oesẽkõ mana, ose pyra xine
exiketõ emero orohmanohpõko,
8 mame aomiry omipona exĩko ropa matose, inyripohpyry tõ roropa, ynekarohpyry oya
xine seroae.
9 Mame kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo mana emero poko oerokurukohtao, opoenõ tuhke
ekarõko oya xine mana, tuhke okyno tõ ekarõko roropa mana, anapyrykõ itamurume
apoĩko roropa matose. Tãkye exĩko mana kure orirykõ poko, kure atamurukõ ritopõpyry
samo eya.
10 Moro tyrĩko mana Ritonõpo Kuesẽkõ omiry omipona awahtao xine, inyripohpyry
tõ omipona roropa awahtao xine, tymerose aexihpyry sero pape pokona, Ritonõpo
nyripohpyry pokona, oepyrykõ se ropa awahtao xine eya ipyno oehtohkõke yronymyryme,
ajamitunurukõ ke, enara.
11 — Ynyripohpyry tõ oya xine seroae tupime pyra mã kehko enetupuhtohme, tupime
pyra roropa mã kehko tyritohme.
12 Kakoxi pyra mana kapu ao, naeroro ekaropory se pyra matose: “Onoky onuhnõko nae
kapu aka inyripohpyry tõ enehtohme, etatohme kyya xine, aomipona kuehtohkõme?”
13 Tuna konõto mõpoe pyra roropa mã kehko, ekaropotohme imehnomo a: “Onoky tuna
konõto akuohnõko nae aomiry enehtohme kyya xine etatohme, aomipona kuehtohkõme?”
14 Arypyra, taro inyripohpyry mana amaro xine; okurohtao xine mã kehko, ekarory
waro roropa matose. Morara exiryke aomipona se rokẽ matose.

Isene ehtopo, orihtopo

15 — Seroae imenekatoh ekarõko ase oya xine: kure ehtopo, popyra ehtopo te, isene
ehtopo, aorihtoh roropa.
16 Ritonõpo Kuesẽkõ nyripohpyry tõ omipona awahtao xine, ynekarohpyry oya xine
seroae, ipyno awahtao xine, aomiry omipona roropa awahtao xine, inyripohpyry tõ

omipona awahtao xine isene exĩko matose okynahxo moro nono, inekarory po, oesarykõme. Mame kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo mana, tuhke opoenõkõ ekarõko oya xine mana.

17-18 Yrome ynara ãko ase oya xine seroae: Ritonõpo rumekaryhtao oya xine, aomiry omipona se pyra awahtao xine, imehnõ oneponãmarykõ eahmaryhtao oya xine, moro toehse ahtao tonahkasẽme exĩko matose. Okynã pyra exĩko matose moro nono po, Ritonõpo nekarory oya xine oesarykõme tuna Joatão mõpozakoxi.

19 Seroae kapu kohmãko ase onenerykõme, nono roropa. Imenekatoh ekarõko ase oya xine: isene ehtopo, orihtopo te, kure ehtopo, popyra ehtopo. Isene oehtohkõ imenekatoko okynahxo isene oehtohkõme, opoenõ maro, apakomotyã maro.

20 Ritonõpo Kuesẽkõ pyno ehtoko, inyripohpyry omipona ehtoko, oximaro ehtoko Ritonõpo maro. Moro sã awahtao xine isene exikehpyra exĩko matose, tuhke jeimamyry aropõko matose moro nono po, moro nono ekarory poko tõmiry totapose Ritonõpo a kytamurukomo a: Aparão a, Izake a, Jako a, enara.

31

Moeze myakãme Jozue ehtopõpyry

1 Tõturuse Moeze Izyraeu tomo a, ynara tykase:

2 — 120me jeimamyry nae ase, otuisarykõme erohsaromepyra ase toehse. Ynara tykase roropa Ritonõpo ya: "Ytopyra mase Izyraeu tõ maro tuna Joatão akuohse."

3 Osemazuhme ytõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana moro nono põkõ enahkase inonorykõ apoitohme oya xine oesarykõme. Mame Ritonõpo omiry omi poe Jozue aarotorỹko mana otuisarykõme.

4 Mokaro ahno enahkapõko Ritonõpo mana Seõ tõ enahkatopõpyry samo, Oke tõ maro, amoreu tõ tuisary tomo, inonorykõ maro.

5 Mokaro ahno tõ ekarõko Ritonõpo mana oya xine, mame toto rĩko matose ynyripohpyry oya xine omipona ipunaka.

6 Orẽpyra ehtoko; oserehpyra ehtoko, mokaro zuno pyra roropa ehtoko Ritonõpo Kuesẽkõ amaro xine exiryke. Ytopyra exĩko mana owinoino xine, orumekara xine exĩko roropa mana.

7 Morarame Jozue tykohmase Moeze a, imoihmãkõ neneryme ynara tykase ynororo eya:

— Orẽpyra exiko; Izyraeu tõ arõko mase moro nono poremãkase, ekarory poko tõmiry totapose Ritonõpo a kytamurukomo a.

8 Ritonõpo osemazuhme ytõko mana; amaro exĩko ynororo mana. Ytopyra mana owinoino, orumekara exĩko mana. Naeroro oserehpyra exiko, enaromyra exiko.

Ritonõpo nyripohpyry sekeremary poko

9 Ritonõpo nyripohpyry tymerose Moeze a, mame tynymerohpyry tokarose eya ahno tuisary tomo a, oturuketomo a roropa, rewita tomo a, Ritonõpo omihpyry ẽ aronanomo a.

10 Mame ynara tyripose Moeze a eya xine:

— Emero 7me, 7me jeimamyry taropose ahtao, jeimamyry tymenekase exikety tynepehmake exiketõ korokatohme, sero Ritonõpo nyripohpyry isekerematoko, Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko ahtao.

11 Isekerematoko Izyraeu tõ netaryme oximõme toto oepyryhtao Ritonõpo eahmatohme inymenekahpyry po.

12 Oximõme ahno enehpoko emero — orutua komo, nohpo tomo, poetohti, imehnõ nono poe aehtyamo apatarykõ pona ehse — isekeremary etatohme eya xine, Ritonõpo omiry waro toto ehtohme, Ritonõpo Kuesẽkõ enetupuhtohme, inyripohpyry omipona toto ehtohme, anamonohpyra toto ehtohme.

13 Morarame apakomotyãkõ Ritonõpo nyripohpyry waro pyra ro exiketõ isekeremary etãko roropa mã toto, Ritonõpo Kuesẽkõ zuno ehtoh waro exĩko mã toto jũme moro nono po toto ahtao, tuna Joatão mõpozakoxi, oesarykõme moro nono toehse ahtao.

Ritonõpo nyripohpyry Moeze a Jozue maro

14 Mame ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Okynã pyra orihnõko mase. Jozue ikohmako oximaro oytotohme Ytapyĩ Kurã taka. Moroto ynyripohpyry ekarõko ase Jozue a.

Mame toytose Moeze Jozue maro

15 Ritonõpo Tapyĩ Kurã taka. Moro tao tõsenepose Ritonõpo akuru xikihme exikety htao Tapyi omõtoh pũto.

16 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a:

— Okynã pyra orihnõko mase, moromeĩpo moxiã eramãko ropa mã toto; imehnõ neponãmarykõ eahmãko mã toto moro nono põkõ kyryry.
17 Moro toehse ahtao tohne exĩko ase toto poko, toto rumekãko ase; mame toto anakorehmara jexiryke tonahkasẽme exĩko mã toto. Popyra ehtoh tuhke oehnõko eya xine, itamurume etuarimãko mã toto, naeroro ynara ãko mã toto: "Etuarimãko sytatose sero samo kymaro xine pyra Ritonõpo exiryke."
18 Morarame moro toehse ahtao mokaro rumekãko ase rahkene, zae pyra ehtoh tuhke tyrise eya xine exiryke, imehnõ neponãmarykõ toahmase roropa eya xine.
19 — Seromararo sero eremiatoh imeroko, Izyraeu tõ amorepatohme. Moro eremiary waro toto tyripoko, zae ehtoh waro toto ehtohme zae pyra toehse toto ahtao.
20 Ypoetory tõ arõko ase moro nono kurã pona, otyro zamaro exikety pona jomihpyry etapotopõpyry ae ro itamurukomo a. Moroto ise toto ehtoh emero nae exĩko mã toto, tymõkomoke exĩko roropa mã toto. Mame jurumekãko mã toto, imehnõ neponãmarykõ eahmãko mã toto, tõmihpyrykõ amonohnõko mã toto, jomihpyry omipona pyra.
21 Morara exiryke tuãnohsẽme exĩko mã toto ya, popyra ehtoh toehse ahtao toto pona, mame sero eremiatoh ke eremiãko ro mã toto, enetupuhpotohme, zae pyra toto ehtopõpyry poko. Seromararo toto anaropyra ro jahtao moro nono ynekarory pona ynetapohpyry ae ro, toto osenetupuhtoh ritohme moro nono po zuaro ase.
22 Mame moro ẽmepyry ae ro moro eremiatoh tymerose Moeze a. Mame Izyraeu tomo a moro eremiatoh ke tamorepase eya.
23 Mame tõturuse Ritonõpo Jozue a, Num mũkuru a, ynara tykase:
— Orẽpyra exiko, imehnõ zuno pyra. Ypoetory, Izyraeu tõ arõko mase moro nono pona, ynekarory oya xine poremãkapose, mame amaro xine exĩko ase.

Ritonõpo nyripohpyry tymerose
24 Mame tomeseke sã Ritonõpo omiry tymerose Moeze a pape pokona esety Ritonõpo Nyripohpyry.
25 Tõtyhkase ahtao moro pape tokarose eya rewita tomo a, Ritonõpo omihpyry ẽ aronanomo a. Ynara tykase Moeze eya xine:
26 — Sero pape, Ritonõpo Nyripohpyry tyritoko Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry ẽ maro enetupuhpotohme zae pyra oehtohkõ poko.
27 Mokaro waro ase, tuamekaro exiketõ sã mã toto, aomipona pyra. Ritonõpo omipona pyra toehse toh nexiase isene ro jahtao, moro motye aomipona pyra exĩko mã toto toorihse jahtao!
28 Tuisa tõ enehpoko xiaro ya tamuximãkõ maro jomiry etatohme senohne poko emero. Kapu kohmãko ase nono maro enetupuhpotohme zae pyra toto ehtoh poko.
29 Zuaro ase, toorihse jahtao iirypyryme exĩko mã toto, ynyripohpyry tõ omipona pyra exĩko mã toto. Mame imeĩpo tuãnohsẽme exĩko mã toto. Iirypyrykõ pokoino tohne exĩko Ritonõpo mana toto poko.

Moeze eremiatopo
30 Morarame imoihmãkõ neneryme tynymerohpyry eremiatoh tokarose Moeze a, opore, Izyraeu tõ netaryme, apitory poe etyhpyry pona.

32

1 Etatoko ke, kapu, nono roropa;
otato ehtoko jotururu poko.
2 Ãmoreparykõ ya omipona ehtoko;
konopo oepyry sã exĩko mana otyro pona,
axitaku sã exĩko mana onahpoty poko.

3 Ritonõpo eahmãko ase,
esety imehxo mana.
Ipoetory tõ oturũko mã toto
imehxo Ritonõpo ehtoh poko.
4 Oewomanekõme Ritonõpo mana;
kure kuhse inyrihpyry mana,
zae rokẽ rahkene.
Anamonohpyra mana,
azahkuru pyra roropa mana ipunaka.

5 Yrome ipoetory tõ tyyrypyrykõ poko toehse toh nexiase.
Aerypymahpyryme toehse toh nexiase,

aomiry omipona pyra.
Naeroro ipoenõ sã pyra mã toto,
ahno popyra tyyrypyhpyke exiketomo.
6 Ahno putupyra exiketomo,
tuaro pyra roropa exiketomo,
moro sã Ritonõpo Oesẽkõ riry se hmatou?
Omykõme mana, Orihpõkõme mana
ahnome imoihme oehtohkõme.

7 Osenetupuhtoko pake ehtopõpyry poko,
tuhke jeimamyry pake ahtao.
Omykomo a ekaropotoko:
“Otara toehse pake ahtao?”
Ekaropotoko tamuhpomãkomo a pake ehtopõpyry poko.
8 Ahno tapiakase ahtao Ritonõpo Imehxo Exikety a,
nono tokarose eya xine esarykõme,
tynenyohtyã tymenekase eya toto esẽme ehtohme.
9 Yrome Jako poenõ, ipakomotyã roropa
tymenekase eya typoetoryme toto ehtohme.

10 Tonese toto eya tytahse toto ahtao ona tonorẽ po,
onokyro tõ osekatõ kõ esao.
Towomase toto eya, ipyno toehse;
typynanohse toto eya tonuru ewomary samo.
11 Typoenõ amorepary sã piano a toto ytoryhtao pohpohme,
mame taporiry ke totapuruhmakase,
typoenõ apoĩko aepukaryhtao.
Moro sã typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana.
12 Toto tarose eya toiroro,
takorehmane maro pyra,
imepỹ ritõ maro pyra.

13 Ypy tõ esẽme typoetory tõ tyrise Ritonõpo a,
otyro epery tupito tõ po tonahse eya xine.
Ano zeni tokarose eya xine topu tõ rãnao.
Oriwera tõ urome toperytase nono po,
topu tohpe exikety po.
14 Tauhpase toto pui tõ suhsuru ke,
poti tõ suhsuru ke roropa.
Okyno pü kurã tokarose eya xine,
kaneru tomo, poti tomo,
pui tõ roropa, tiriiku kurã roropa,
uwa eukuru jehnahpyry kurã roropa.

15 Tymõkomoke toehse Ritonõpo poetory tomo,
tytineruke toehse, tomãse toto,
tupune toehse, tuesapare roropa.
Mame Ritonõpo turumekase eya xine;
Towomanekõ omipona se pyra toehse toh nexiase, typynanohnekomo.
16 Imehnõ neponãmarykõ ke Ritonõpo tyhtomapose eya xine.
Tynyrityã xihpyry eahmaryke eya xine
tohne Ritonõpo tyripose eya xine.
17 Okyno tõ totapase eya xine jahkatohme tynekarorykõme joroko tomo a,
Ritonõpo a pyra, imehnõ neponãmarykomo a.
Mokaro waro exipitopyra toh kynexine,
zuaro pyra itamurukõ roropa toh kynexine.
18 Tuenikehse toto Towomanekõ poko,
Tumykõ poko, isene toto Tyrihpõ poko.

19 Moro eneryke tyya tohne toehse Ritonõpo.
Typoenõ turumekase eya,
imũkuru tomo, ẽxiry tõ maro.
20 Ynara tykase ynororo:

“Mokaro rumekãko ase,
moromeĩpo enẽko ase otara exĩko toh nae?
Ajoajohpe toto exiryke,
jomiry omipona pyra mã toto ipunaka.
21 Tynyrihpyrykõ ke tyhtomapose ywy eya xine,
zumoxike toehse ywy toto neponãmarykõ eahmaryke eya xine.
Morara exiryke zumoxike toto ripõko ase roropa ahno poko imoihmãkõme exiketõ kara,
tohne toto ripõko ase,
imehnõ tuaro hkopyra exiketõ ke.
22 Tohne jehtoh apoto zukãko sã mana,
senohne emero enahkapõko mana sero nono po;
ypy tõ apõ zahkãko roropa mana,
ijahkapõko mana aorihtyã esary pona.

23 “Toto pona popyra ehtoh enehpõko ase, enahpỹme,
toto tuarimapõko ase etuarimatoh ke itamurume.
24 Omise konõto emitapãnõko mã toto,
oxirohnõko mã toto,
tyrohsẽ konõto ekurãkapỹ ke toto enahkapõko mana.
Onokyro tõ enehpõko ase toto esekatohme,
okoi tõ roropa orihmato exiketomo, toto esekatohme.
25 Jarao orihnõko mã toto osetapary poko,
tapyi tao orihnõko mã toto enaromỹke.
Aimo tõ orihnõko, orymo tõ roropa,
poetome exiketomo, tamuhpomãkõ roropa.
26 Sapararahme toto aropõko ase sero nono poe,
tykase repe, toto poko imehnõ wenikehtohme,
27 yrome toto eunopyry se pyra exiase epetõkara a,
ynara kary etary se pyra exiase ajohpe:
‘Ritonõpo poetory tõ typoremãkase kyya xine,
Ritonõpo a pyra tonahkase toto.’ ”

28 Putupyra exiketõ sã Izyraeu tõ mana,
tuaro pyra exiketõ sã ipunaka.
29 Tuaro toto ahtao, enetuputyry oty katohme tonahkase toto,
zuaro roropa toto exiry oty katohme tuãnohse toto ya.
30 Oty katohme miumãkõ toepase toh nexiase
toiro rokẽ topetõkara winoino?
Oty katohme 10 miumãkõ toepase,
tokahmase ahtao asakoro ahno a?
Towomanekomo a turumekase toto exiryke;
tokamose toto Ritonõpo a epetõkara a.

31 Kuepetõkara neponãmarykõ jamihme hkopyra mã toto,
Kuewomanekõ sã pyra;
morara ãko roropa mã kuepetõkara.
32 Popyra mã toto, Sotoma põkõ ehtopõpyry samo,
Komora põkõ maro;
uwa zoko sã mã toto,
topere popyra exikety samo,
itunety, orihmatõ sã roropa.
33 Okoi zekaxiri eukuru risẽ sã mã toto,
okoi kyryry orihmatõ risẽ samo.

34 Topetõkara nyrihpyry poko wenikehpyra Ritonõpo mana,
toto wãnohtoh eraximãko mana toto wãnohtohme.
35 Imỹpõko Ritonõpo mã rahkene;
toto wãnohnõko rahkene.
Okynã pyra osetapãko epetõkara mã toto oximõme.
Okynã pyra typoremãsẽme exĩko mã toto.

36 Typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana,
tyjamihkehse toto ehtoh eneryhtao eya.

Typoetory tõ pyno exĩko mana
typoremãkase toto exiryke.
37 Mame typoetory tomo a ekaropõko mana:
“Otoko na oneponãmarykomo?
Otoko oewomanekõme onenetuputyhpyrykomo?
38 Okyno tõ totapase oya xine
jahkatohme onekarorykõme eya xine,
uwa eukuru jehnahpyry maro.
Ah noehno toto seromaroro ãkorehmatohkõme.
Ah tururume noehno toto opynanohtohkõme!

39 “Tuaro ehtoko:
Ywy rokẽ ase, Ritonõpo;
imepỹ ritõ pyra mana ysamo.
Etapãko ase, aorihtyã ẽsemãkapõko roropa ase;
apurõko ase, ikurãkãko ropa ase.
Tyriry se jehtoh onytyoromasaromepyra imehnõ mana.
40 Seromaroro jemary anỹnõko ase kakoxi, kapu aeino,
jomiry etapõko ase, isene exikehpyra exiketyme jahtao ynara tyrĩko ase:
41 Ytapemã zemime exikety aehtõko ase,
zae apiakapitõko ase.
Jepetõkara epehmãko ase,
yse pyra exiketõ wãnohnõko ase yzehno toto exiryke.
42 Tuhkãkõ wõko ase,
ypyre tõ ekurihpãko mana munu ke,
jepetõkara etapãko ytapemã mana.
Epasaromepyra exĩko mã toto,
osetapaketomo ymaro;
tapoise exiketõ totapasẽme exĩko mã toto.”

43 Atãkyematoko imeimehnõ nono põkomo,
Ritonõpo poetory tõ maro!
Imỹpõko Ritonõpo mana,
typoetory tõ etapahpõkõ wãnohnõko mana.
Imỹpõko mana,
topetõkara wãnohnõko mana.
Yrome typoetory tõ rypyry korokãko mana.
44 Moro eremiatoh ke turuse Moeze a Jozue maro, Num mũkuru, imoihmãkõ netaryme.

Moeze nyripohpyry tõ etyhpyryme
45 Mame tõtyhkase Moeze Izyraeu tõ amorepary poko, Ritonõpo omiry poko,
46 ynara tykase ynororo:
— Osenetupuhtoko senohne emero poko, ãmorepatopõpyrykõ poko ya seroae. Emero tymerose Ritonõpo nyripohpyryme omipona opoenõkõ ripotohme oya xine.
47 Senohne ynamorepatopõpyry tõ omime rokẽ pyra mana, isene oehtohkõme mana. Aomiry omipona awahtao xine okynahxo isene exĩko matose moro nono po, tuna Joatão takuohse ahtao oya xine, moro apoitohme.
48 Moro ẽmepyry ae ro ynara tykase Ritonõpo Moeze a:
49 — Ytoko ypy tõ Aparĩ pona, taro Moape tõ nonory po, ypy Nepo pona onuhko, pata Jeriko etonie. Moro emory poe Kanaã nonory enẽko mase, ynekarory Izyraeu tomo a.
50 Moroto ypy po orihnõko mase, orui, Arão orihtopõpyry samo ypy Hoa po.
51 Amarokomo, asakoro ro a, tamonohse yneneryme oya xine, Izyraeu tõ ẽpataka. Meripa tunary enatyry pũto awahtao xine, moe pyra pata Kate poe, ona tonorẽ Zim po, imehxo jyripyra mexiatose.
52 Morara exiryke amekeino rokẽ moro nono enẽko mase, ynekarory Izyraeu tomo a. Yrome morotona ytopyra ekurehnõko mase.

33

Kure oxiekyrymãkõ ripotopõpyry
1 Orihpyra ro tahtao kure rokẽ Izyraeu tõ oxiekyrymãkõ tyripose Moeze a, Ritonõpo poetory. Ynara tykase ynororo Izyraeu tõ netaryme:
2 Ritonõpo noepyase ypy Xinai poe;

Etõ epozakoxi tõnuhse ynororo xixi samo.
Saereh tykase ynororo typoetory tõ pona, ypy Parã poe.
Inenyohtyã 10 miumãkõ imaro tooehse.
Emary pũto apotunuru wino apoto zemime exikety nexiase.
3 Typoetory tõ pyno Ritonõpo mana,
toto ewomãko mana.
Porohnõko mã toto Ritonõpo ẽpataka atamorepatohme inyripohpyry tõ poko.
4 Ritonõpo nyripohpyry omipona sytatose,
Moeze nekarohpyry kyya xine,
Izyraeu tõ mõkomory kurã sã mana.
5 Tuisa konõtome toehse Ritonõpo, tynymenekatyã esẽme,
oximõme toehse oxiekyrymãkõ ahtao tutuisary tõ maro.
6 Rupẽ tõ poko ynara tykase Moeze:
"Ah, Rupẽ tõ isene exikehpyra nexĩ toto!
Ah mokaro tuhkehxo nexĩ toto."
7 Juta tõ poko ynara tykase Moeze:
"Ritonõpo, Juta tõ otururu oya etako.
Oximaro toto tyriko ropa imehnõ Izyraeu tõ oxiekyrymãkõ maro,
toto akorehmako etonaryhtao topetõkara maro."
8 Rewi tõ poko ynara tykase ynororo:
"Ritonõpo, tyriry se oehtoh enetupuhpõko mase Urim ke, Tumĩ maro opoetory tomo a, anamonohpyra exiketomo a, Rewi tomo a.
Tukuhse toh nexiase oya Masa po.
Mame tuna enatyry tõ pũto Meripa po zae toto ehtoh menepoase.
9 Anamonohpyra toh nexiase onetapohpyry omipona,
tumykõ pyno toehtohkõ motye opyno toh nexiase, takorõ tõ pyno ehtoh motye,
tumũkuru tõ pyno ehtoh motye roropa opyno nexiase toto.
Onyripohpyry tõ omipona toh nexiase.
10 Onyripohpyry tõ poko opoetory tõ amorepãko mã toto,
ixtaratu zahkãko mã toto oẽpataka,
okyryry apoto apõ po tynekarory tõ zahkãko mã toto.
11 Ritonõpo, kure rokẽ Rewi tõ tyriko,
orẽpyrahxo toto tyriko.
Toto akorehmako emero poko toto ahtao azamaro toto ehtohme.
Toto epetõkara enahkapoko jũme owõpyra ropa toto ehtohme."
12 Pẽjamĩ tõ poko ynara tykase Moeze:
"Pẽjamĩ tõ pyno Ritonõpo mana, toto ewomãko roropa mana.
Toto pynanopyry poko kohmãnõko mana.
Toto rãnaome Ritonõpo mana toto ewomaneme."
13 Joze tõ poko ynara tykase ynororo:
"Kure rokẽ Joze nonory tyriko, Ritonõpo,
konopo itamurume enehpoko,
tuna enatyry tõ ekaroko roropa eya xine nono ao!
14 Ritonõpo, otyro epery ekaroko eya xine tahpirãse exiketomo xixi ao toto tupi tõ po,
itamurume tonahsẽ kurã ekaroko eya xine apoitohme!
15 Ypy tõ po roropa, moino ro exiketomo, tonahsẽ kurã emãkapoko apoitohme eya xine.
16 Inonorykõ kure rokẽ tyriko, Ritonõpo, emero epo exiketõ roropa,
kure rokẽ ehtoh ekaroko, emero, eya xine!
Mame Ritonõpo, aosenepohpyry omoxino zahkety panõ htae, kure rokẽ toto tyriko!
Ah morohne kurãkõ emero kure oehtoh nexĩ Joze ekyry tomo a, imehxo Joze toehse exiryke turui tõ motye!
17 Kure potu mana pui orutua wãtasenãme exikety samo, tyretyke exikety samo.
Iretyry mã miu motye Manase pakomotyamo, tuhke miumãkõ roropa Eparaĩ pako-motyamo.
Mokaro maro Joze tõ osetapãko topetõkara maro,
toto purohmãko mana sero nono poro porehme."
18 Zepurõ tõ poko, Isakaa tõ poko roropa ynara tykase Moeze:
"Tymõkomoke Zepurõ tõ tyripoko tõsepekatyry poko imehnõ nono põkõ maro.
Isakaa tõ tymõkomoke tyripoko tõsepekatyry poko toto ahtao Izyraeu tõ nonory po.
19 Imeimehnõ ahno eahmãko mã toto ypy pona aehtohme tosarykõ pona.
Moroto tynekarory tõ zahkãko mã toto,
Ritonõpo zamaro exiketomo.

Tytinerũ itamurume apoĩko mã toto tuna konõto wino te, isawã po roropa tuna konõto
ehpio.”
20 Kate tõ poko ynara tykase ynororo:
“Kure rokẽ Ritonõpo mana, zumohxo Kate tõ nonory tyrise eya exiryke!
Kate tõ reão sã eraximãko topetõkara winoino apory apoitohme te, otarame zupuhpyry.
21 Nono kurehxo exikety tapoise eya xine, Ritonõpo nekarory po;
tuisa esary tokarose eya xine.
Ritonõpo omihpyry, inyripohpyry tõ roropa omipona toh nexiase, tõximõse ahno tõ tuisary
tõ ahtao.”
22 Tã tõ poko ynara tykase ynororo:
“Reão mũkurume sã Tã tõ mana,
pyhseky ãko Pasã nonory po.”
23 Napatari tõ poko ynara tykase ynororo:
“Kure rokẽ Napatari tõ tyrise Ritonõpo a.
Inonoryme exĩko ikuhpo Karirea poe, ikurenaka.”
24 Asea tõ poko ynara tykase ynororo:
“Izyraeu tõ rãnao, Asea tõ imehnõ motye kure rokẽ tyrise Ritonõpo a.
Asea tõ pyno exĩko imehnõ oxiekyrymãkõ mana.
Inonory po oriwera tõ tuhke exĩko mana.
25 Ah ipatarykõ towomaneke nexĩ kehko omõtoh jamihmã ke, kurimene risẽ ke, metau risẽ
ke roropa.
Apatarykõ põkõ ewomahpyryme exĩko mã toto.”

26 Izyraeu tomo, imepỹ ritõ pyra mana, Ritonõpo rokẽ mana!
Jamihme, Tuisamehxo, kapu akuohnõko mana akuru tõ po, ãkorehmatohkõme.
27 Ritonõpo, Jũme Exikehpyra Exikety, Kuewomanekomo, kuewomatorỹko mana tomary tõ
ke.
Kuepetõkara aropõko mana kynenerykõme,
toto enahkapõko mana kyya xine.
28 Mame Izyraeu tõ towomasẽme exĩko mã toto tosarykõ po.
Osepeme exĩko mã toto tynonorykõ po.
Moroto tiriiku ahtãko,
uwa eukuru exĩko,
axitaku nono ehxikãko mana.

29 Izyraeu tomo, atãkyemãko matose!
Imehnõ asã xine pyra mana,
ahno typynanohse Ritonõpo Oesẽkomo a.
Oewomatohkõme Ritonõpo mana,
atapemãkõme roropa mana Oewomanekõme, orẽpyra oritohkõme roropa.
Tosekumurukõ po porohnõko oepetõkara mana,
osepynanohpõko oya xine.
Mame inonorykõ apoĩko matose ononorykõme.

34

Moeze orihtopõpyry

1 Mame toytose Moeze ona topohmã poe, Moape nonory po, ypy Nepo pona. Tõnuhse
ynororo ypy Pixika emory pona, pata Jeriko etonie, tuna mõpozakoxi. Moro poe Kanaã
nonory tonepose Ritonõpo a eya, Kireate nonory moro pata Tã pona, inikahpozakoxi;
2 Napatari tõ nonory, Eparaĩ nonory, Manase roropa xixi omõtoh wino; Juta tõ nonory
tuna konõto Metiteraneu pona, xixi omõtoh wino;
3 nono ikurenaka, ona topohmã maro Zoa poe Jeriko pona, airiki panõ tõ patary.
4 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
— Jomiry etapoase Aparão a, Izake a, Jako a roropa sero nono ekarory poko ya ipako-
motyamo a. Moro enepõko ase oya enetohme oya oenuru ke, yrome moro pona eporehkara
exĩko mase.
5 Morarame Ritonõpo poetory Moeze toorihse moroto Moape nonory po, Ritonõpo
omihpyry ae ro.
6 Moroto ekepyry tonẽse Ritonõpo a jakanahmã po, pata Pete-Peoa ẽpataka. Seroae ro
zuaro pyra imehnõ mana otoko ekepyry zonẽtopõpyry esary mana.
7 120me jeimamyry nae Moeze ahtao toorihse ynororo, enuru kure ro nexiase, jamihme
ro nexiase roropa.

8 Mame 30me ẽmepyry pune tyxitase Izyraeu tomo moroto Moape nonory po, ona
pipahmã po, Moeze hnamoryme.
9 Jozue, Num mũkuru tymenekase Moeze a tymyakãme ehtohme. Tomary tyrise eya
Jozue zupuhpyry pona, naeroro Ritonõpo Zuzenu imaro kynexine, tuaro tyripõko mana.
Aomiry omipona toehse Izyraeu tomo, Ritonõpo nyripohpyry tõ omipona roropa Moeze
nekarohpyry eya xine.
10 Jũme exipyra ropa Izyraeu tõ rãnao urutono Moeze samo. Imaro tõturuse Ritonõpo
osẽpataka.
11 Jũme exipyra ropa Ritonõpo jamitunuru enepory waro exikety Moeze nyrityã samo
Ritonõpo omiry omi poe Ejitu po, Ejitu põkõ tuisary poko, akorehmananõ poko, ipoetory tõ
poko, enara.
12 Jũme exipyra ropa imepỹ urutono osenuruhkatoh riry waro exikety Ritonõpo jami-
tunuru ke, Moeze nyrihpyry samo Izyraeu tõ neneryme.

JOZUE
Josué
Ekarotopo

Sero pape *Jozue*, ekarõko Izyraeu tõ oehtopõpyry poko Kanaã pona, moro nono apoitohme tosarykõme. Moro nono põkõ typoremãkase Izyraeu tomo a tuisame Jozue ahtao, Moeze myakãme. Ekarõko Joatão akuohtopõpyry poko eya xine, pata Jeriko apuru epukatopõpyry poko roropa, pata Ae poremãkatopõpyry poko, Izyraeu tõ osekarotopõpyry ropa poko Ritonõpo a inetapohpyry omipona toehtohkõme. Jozue 24.15 ynara ãko: Imenekatoko seroae, onoky omipona exĩko matou? Yrome ywy ytapyĩ taõkõ maro, Ritonõpo omipona exĩko.

Sero pape ao

Kanaã poremãkatopõpyry *1.1—12.24*
Nono apiakatopõpyry *13.1—21.45*
Ytotoh ropa xixi tũtatoh pona *22.1-34*
Jozue osekazumatopõpyry *23.1—24.33*

Moeze myakãme Jozue ehtopõpyry

1 Moromeĩpo Moeze toorihse ahtao, ynara tykase Ritonõpo imyakãme exikety a, Jozue a, Num mũkuru:

2 — Ypoetory Moeze toorihse. Seromaroro atakimatoko, omoro, Izyraeu tõ maro emero, tuna Joatão akuohtohme oya xine, oytotohkõme ynekarory pona oesarykõme.

3 Jomihpyry ae ro ynara ase Moeze a, sero nono ekarõko ase oesarykõme, epona oytorykohtao.

4 Oesarykõ ehpio ynara exĩko: ikurenae, oname tonorẽ poe; inikahpozakoxi ypy tõ Ripano tomo; xixi tũtatoh wino tuna zumo Eupyrati te, heteu tõ nonory maro emero; xixi omõtoh pona tuna konõto Metiteraneu, enara.

5 Oporemãkasaromepyra xine imehnõ exĩko mana jũme. Amaro exĩko ase Moeze maro jehtopõpyry saaro. Jũme orumekara ase.

6 Orẽpyra exiko, enaromyra roropa exiko, mokaro aroryke oya toto tuisaryme sero nono apoiryhtao eya xine tosarykõme, "Moro nono ekarõko ase apakomotyamo a," katopõpyry ya atamurukomo a.

7 Naeroro orẽpyra exiko, enaromyra roropa exiko. Tomeseke exiko Jomihpyry omipona oehtohme porehme, ynekarohpyry ypoetory Moeze a ekarotohme oya. Moro onurumekara exiko ipunaka, ekurehpyra mase exĩko, orẽpyra exĩko mase, emero pona oytoryhtao.

8 Oturukehpyra exiko Jomihpyry sekeremaryme; atamorepako ipoko saereme, koko roropa, tomeseke sã ynymeropohpyry omipona oehtohme. Morara awahtao kure ehtoh oehnõko oya mana.

9 Ynyripohpyry poko wenikehpyra exiko: "Jamihme exiko orẽpyra roropa exiko! Poremãpyra exiko, enaromyra roropa. Ynara exiryke Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo amaro exikehpyra exĩko ase emero pata tõ pona oytoryhtao."

Jozue nyripohpyry Izyraeu tomo a

10 Naeroro ynara tykase Jozue Izyraeu tõ tamuximãkomo a tõmipona toto ehtohme:

11 — Ytotoko Izyraeu tõ zurutatoko, ynara kahtoko eya xine: "Tonahsẽ tyritoko, taroino oseruao tõmehse ahtao tuna Joatão akuohnõko matose õsesaritohkõme Ritonõpo Kuesẽkõ nekarohpyry po."

12 Ynara tykase Jozue Rupẽ tomo a, Kate tomo a roropa Manase tomo a roropa, xixi tũtatoh wino exiketomo a:

13 — Ritonõpo poetory Moeze omihpyry poko wenikehpyra ehtoko: "Ritonõpo Kuesẽkõ sero nono ekarõko oya xine mana õsesaritohkõme, taro Joatão poe xixi tũtatoh wino, oesarykõ po, towomase oehtohkõme.

14 Opyxiãkomo te, opoenõkõ roropa, oekykõ maro, pui tõkehko taro exĩko mã toto Moeze nekarohpyry po oesarykõme. Yrome orutua kõ typyreke exiketõ ytõko mana osemazuhme tuna Joatão akuohse takorõkõ, Izyraeu tõ akorehmatohme etonatoh poko.

15 Tosarykõ rĩko mã toto tynonorykõ po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarohpyry po. Moroto mã exĩko toto. Mame morara toehse ahtao oehnõko ropa matose tarona, Moeze Ritonõpo poetory, nekarohpyry pona oya xine, taro Joatão poe xixi tũtatoh wino."

16 Mame ynara tykase toto Jozue a:

— Onyripohpyry rĩko ynanase emero. Yna aroporyhtao oya ytõko ynanase õmiry omipona.
17 Moeze omipona yna ehtopõpyry saaro, õmiry omipona exĩko ynanase. Ritonõpo amaro ehtoh se ynanase Moeze maro aehtopõpyry samo.
18 Tutuisaryme ose pyra exikety ahtao, õmiry omipona pyra ynororo ahtao, totapasẽme exĩko mokyro mana. Orẽpyra exiko, jamihme roropa exiko!

2

Enenanõ aropotopõpyry Jozue a Jeriko pona
1 Mame tosarykõ poe, Akaxia po, enenanõ asakoro taropose Jozue a tokare pyra. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Mokaro nonory enetatoko, ipatarykõ Jeriko roropa ipoko tuaro oehtohkõme.
Mame toytose toto. Moroto nohpo kynexine, esety Raape, orutua kõ poko exikety. Mokyro tapyĩ taka tomõse toto nyhse.
2 Mame Jeriko tuisary turuse imehnomo a kynexine. Ynara tykase toto:
— Izyraeu tõ toehse xiaro kynonorykõ enese, koko.
3 Mame tõmiry taropose tuisa a Raape a. Ynara tykase ynororo eya:
— Mokaro orutua kõ atapyĩ tao exiketõ tooehse mã toto kynonorykõ enese, imeĩpo oehnõko mã toto xiaro kuetapase xine! Enehko toto xiaro jarãnaka! tykase toto, tuisa naropotyã eya.
4 Yrome nohpo a tonẽse toto, ynara tykase ynororo tuisa poetory tomo a:
— Ajohpe pyra orutua kõ tooehse ytapyĩ taka, yrome ozeino noehno toto, zuaro pyra akene.
5 Tykohmãse ahtao, pata omõtoh apurusasaka ahtao, tutũtase toto. Aza nytõ toto, zuaro pyra ase. Yrome axĩ oytorykohtao toto eporỹko ropa matose.
6 Yrome mokaro, asakoro exiketõ taunuhmase toh kynexine tapyi mypatarãnaka, zara pona. Moroto tonẽse toto eya mauru panõ mitaka, tynyrihpyry moroto.
7 Tuisa poetory tõ toytose, pata poe tutũtase toto ahtao, omõtoh tapuruse. Enenanõ tupise eya xine repe, osema ae toytose toto tuna Joatão akuohtoh pona.
8 Nyhpyra ro enenanõ ahtao, tõnuhse Raape tapyi mypatarãnaka oturuse eya xine, zara po. Ynara tykase ynororo:
9 — Zuaro ase, sero nono tokarose Ritonõpo a Izyraeu tomo a. Oserehnõko ynanase porehme, ouno xine.
10 Zuaro toehse yna tuna konõto Tahpiremã tapiakase ahtao Ritonõpo a, oesemarykõme, Ejitu poe tutũtase awahtao xine. Tuaro toehse yna roropa tuna Joatão moinõkõ etapatopõpyry poko oya xine, amoreu tõ tuisary tõ, etapatopõpyry poko oya xine, soutatu tõ imoihmãkomo.
11 Morohne waro toehse yna ahtao, typoremãse ynanase, enaromỹke toehse yna opoko xine. Ritonõpo Oesẽkõ kapu esẽme mana. Sero nono esẽme roropa mana.
12 Morara exiryke seromararo õmirykõ etapoko ya Ritonõpo netaryme wekyry tõ pynanohtohme oya xine, tooehse ropa awahtao xine, typynanohse oexirykõke ya. Naeroro enetupuhtoh ekarotoko ya zae oehtohkõ waro jehtohme.
13 Wekyry tõ ipynanohtoko, Papa tõ aja maro, ypiramo, jakorõ tomo te, itapyĩ taõkõ maro. Yna onetapapopyra ehtoko.
14 Ynara tykase orutua kõ eya:
— Ajohpe pyra, yna omiry anamonohpyra ynanase opoko xine, opynanohtorỹko ynanase, oetapara xine ynanase. Yrome yna omiry omipona pyra toehse yna ahtao ah orihketyme ynanexino, omoro kara! Sero poko onekaropyra awahtao imehnomo a yna omihpyry omipona exĩko ynanase. Sero nono ekaroryhtao Ritonõpo a yna a kure rokẽ orĩko ynanase.
15 Pata apuru po Raape tapyĩ kynexine. Morara exiryke tapyi osenuhmatoh ae mokaro tyhtose eary poko.
16 Ynara tykase nohpo eya xine:
— Ytotoko ypy tõ pona, oenepyra xine tuisa poetory tõ ehtohme. Otonẽtoko moroto oseruao ẽmepyry pona oupinanõkõ oehtãne ropa rokene. Moromeĩpo ytotoko ropa.
17 Mame ynara tykase enenanõ eya:
— Yna omihpyry omipona exĩko ynanase; onekaropohpyry ae ro yna a. Yrome ynara tyripõko ynanase oya:
18 yna omomyryhtao ononorykõ pona, sero eary tahpiremã imyhko atapyĩ eutary ae yna yhtotopõpyry osenuhmatoh pokona. Morararo omy tõ enehpoko atapyĩ taka, asa maro, opirãkõ maro, ãkorõ tõ roropa, omy ekyry tõ maro porehme.

19 Atapyĩ tae tutũtase toto ahtao, typoe xine rokẽ orihnõko mã toto, yna poe pyra. Yrome amaro exiketõ tyyryhmase ahtao tapyi tao, ehxirõko ynanase, zae pyra toehse yna exiryke.
20 Imehnõ turuse oya ahtao yna nyriry poko yna omihpyry amonohnõko ynanase yna towokase oya exiryke.
21 Ynara tykase Raape:
— Ỹ, moro sã zae ya mana.
Mame taropose ropa toto eya. Moro eary tahpirẽ tymyhse eya osenuhmatoh pokona.
22 Mame mokaro, nono enenanõ asakorõkõ toytose toto ypy pona otonẽse oseruao ẽmepyry pune, tupise toto ahtao tuisa poetory tomo a. Tupise, tupise nono poro porehme. Onenepyra tokurehse ahtao toeramase ropa toto Jeriko pona ropa.
23 Mame tyhtose ropa toto, nono enenanomo, ypy poe, tuna Joatão takuohse ropa eya xine. Mame tõseporyse toto Jozue maro. Turuse ynororo eya xine toytoytohtopõpyrykõ poko emero porehme.
24 Mame etyhpyryme ynara tykase toto:
— Tuaro toehse ynanase. Sero nono emero ekarõko Ritonõpo kyya xine mana. Moro põkõ emero enaromỹke mã toto, kunoxine mã toto.

3

Tuna Joatão akuohtopõpyry

1 Morarame Izyraeu tõ towõse Jozue maro pakeimo. Tosarykõ poe, jakanahmã Akaxia tõ poe, toytose toto tuna Joatão ehpikoxi. Anakuohpyra ro toto ahtao axĩtao rokẽ tõsesarise toh nexiase moroto.
2 Morararo oseruao ẽmepyry taropose ahtao Izyraeu tõ tamuximãkõ toytose ahno rãnakuroko, toto tuarõmase.
3 Ynara tykase toto Izyraeu tomo a:
— Ritonõpo omiry ẽ aroryhtao rewita tomo a, oturuketõ eneryhtao oya xine atakimatoko mokaro ekahmatohme.
4 Morara ahtao oesemarykõ waro exĩko matose, sero osema ae ytopitopyra mexiatose. Yrome Ritonõpo omiry ẽ pũtokoxi oehpyra ehtoko; ameke rokẽ ehtoko ewino toiro kirometuru pune.
5 Ynara tykase Jozue imoihmãkomo a:
— Ekurikatoko, oorypyrykõ irumekatoko. Kokoro tyjamitunuru enepõko Ritonõpo mana oya xine.
6 Mame ynara tykase ynororo Ritonõpo maro oturuketomo a:
— Ritonõpo omiry ẽ apoitoko oytotohkõme Izyraeu tõ esemazupurume.
Mame moro sã tyrise eya xine Jozue omi poe.
7 Mame ynara tykase Ritonõpo Jozue a:
— Yjamitunuru eneryke tyya xine seroae, tuisame imehxo oexiry poko tuaro exĩko Izyraeu tõ mana emero. Moeze maro jehtopõpyry sã amaro jexiry waro exĩko mã toto tykase Ritonõpo Jozue a.
8 Oturuketõ jomiry ẽ aronanõ zuruko, ynara kaxiko eya xine: “Joatão ehpikoxi toeporehkase awahtao xine oetypohtoko nakuaka.”
9 Mame ynara tykase Jozue Izyraeu tomo a:
— Osehtoko xiaro! Ritonõpo Kuesẽkõ omiry etatohme oya xine.
10 Ritonõpo nyriry enẽko matose, tuaro exĩko matose Ritonõpo isene exikety amaro xine mana, ekurehpyra mana kananeu tõ aropory poko owinoino xine, heteu tomo te, heweu tomo, perizeu tomo te, kirikaseu tomo, amoreu tomo te, jepuseu tomo, enara.
11 Ritonõpo omiry ẽ, sero nono esẽ kyryry osemazuhme ytõko mana tuna Joatão akuohtohme.
12 Seromaroro orutua kõ imenekatoko, 12me, Jako mũkuru tõ punero.
13 Kuesẽkõ Ritonõpo Imehxo Exikety õmiry ẽ aronanõ aropõko mana, Joatão kuaka toehse ahtao tuna etypohnõko mana. Inikahpozakoxi ikurenaka, enara, tuna osepona exĩko kaetokohxo.
14-15 Tiriiku epery tyhkatoh zano kynexine. Morararo zueme tuna Joatão kynexine. Morara ahtao Izyraeu tõ tutũtase tosarykõ poe tuna Joatão akuohse. Ritonõpo maro oturuketõ toytose osemazuhme aomiry ẽ arõko toto. Toeporehkase toto ahtao Joatão kuaka, tupupurukõ tyrise ahtao eya xine nakuaka,
16 tuna totypohse rahkene. Kaetokohxo toehse inikahpozakoxi, pata Atã pona, Saratã pũtokoxi. Tuna tãpaise mõtohxo kara, ikurenaka tuna konõto Aorikyhpyry pona. Mame takuohse eya xine. Jeriko myhtokoxi toeporehkase toto.

17 Mame nono tonorẽ poro, tãtakuohse Izyraeu tomo, tehme rokẽ oturuketõ kynexine tuna rãnao. Moroto toraximase eya xine emero Izyraeu tõ atakuotyry tuna mõpozakoxi.

4

12me topu tõ wenikehpyra ehtohme

1 Mame tõtyhkase Izyraeu tõ ahtao Joatão akuotyry poko ynara tykase Ritonõpo Jozue a:

2 — Orutua kõ imenekako Izyraeu tomo, oxiekyry tõ 12mãkõ wino.

3 Ynara tyripoko eya xine: "12me topu tõ anỹpoko tuna Joatão rãnao exiketomo, oturuketõ etypohtopõpyry pono. Moro topu tõ arotoko amaro xine oesarykõ pona seroae, morotona tyritohme."

4 Mame mokaro orutua kõ 12mãkõ tynymenekatyã tykohmase Jozue a.

5 Ynara tykase Jozue eya xine:

— Ytotoko, Ritonõpo Oesẽkõ omiry ẽ kuroko ytotoko moinakoxi Joatão rãnaka. Toiro orutua topu anỹnõko toiro tymotary pona, Jako poenomotyã tõ ekyrỹpyry pune.

6 Moro topu tõ eneryke Izyraeu tomo a wenikehpyra exĩko mã toto Ritonõpo nyrihpyry poko. Imeĩpo opoenõkõ oturuporyhtao oya xine sero topu tõ poko,

7 toto zurũko matose, sero Joatão tunary etypohtopõpyry poko, takuohse Ritonõpo omiry ẽ ahtao. Sero topu tõ eneryke tyya xine wenikehpyra Izyraeu tõ exĩko mã toto sero poko.

8 Jozue nyripohpyry tyrise eya xine. Ritonõpo nyripohpyry ae ro Jozue a, topu tõ tanỹse eya xine, Joatão rãnaono, 12me topu tomo; toitoine topu Jako poenõ pune ehtohme, 12me ehtohme. Tarose eya xine tõsesaritohkõ pona.

9 Moro topu tõ 12mãkõ tyrise Jozue a otuotuhpokoxi, Ritonõpo omiry ẽ aronanõ etypohtopõpyry poe tanỹse aexityamo. Moroto ro mã kehko topu tomo seromaroro ponãmero.

10 Mokaro Ritonõpo omiry ẽ aronanõ tehme rokẽ toehse toh kynexine Joatão rãnao, mokaro imoihmãkõ atakuohtãne rokene, Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a ekarotohme Jozue a Izyraeu tõ zurutohme.

Morotoino axĩ toytose toto, tuna takuohse eya xine.

11 Takuohse ahtao eya xine emero porehme, Ritonõpo omiry ẽ aronanõ toytose toto esemazupurume oturuketõ maro.

12 Orutua kõ Rupẽ tõ tyekyrykõ poe toytose toto, Kate tomo, Manase tõ (xixi tũtatoh wino exiketomo) toytose toto Joatão akuohse osemazuhme. Typyreke toh kynexine etonatohme Moeze omihpyry ae ro.

13 Ritonõpo neneryme tãtakuohse toto, 40 miumãkomo, orutua komo typyreke exiketomo nono jakuraramã pona Jeriko pũtokoxi.

14 Moro ẽmepyry ae tuisamehxo Jozue tyripose Ritonõpo a Izyraeu tõ neneryme. Mame isene ro ynororo ahtao tuisame tyrise eya xine, tuisame Moeze ritopõpyry saaro eya xine, aorikyry ponãmero.

15 Mame ynara tykase Ritonõpo Jozue a:

16 — Joatão kuae ymaro oturuketõ itũtanohpoko, jomiry ẽ aronanomo.

17 Moro sã tyrise Jozue a.

18 Mame towõse ropa oturuketõ ahtao Joatão kuae, nono tonorẽ pona toeporehkase toto ahtao, tuna osepokona toehse ropa, tukumase ropa, mororo saaro toehse ropa.

19 Joatão takuohse imoihmãkomo a, ẽmepyry omame porehme aẽmehtoh ae, nuno apitorymã po. Tõsesarise ynararo Kiukau po, Jeriko poe xixi tũtatoh wino.

20 Moroto xikihmã tyrise Jozue a, topu risemy, moro topu tõ 12mãkõ ke, tynanymyhpyrykõ tuna Joatão kuae.

21 Ynara tykase ynororo Izyraeu tomo a:

— Imeĩpo opoenõkomo a ekaroporyhtao oya xine: "Oty kary moro topu tõ xikihme exikety?"

22 Toto zurũko matose: "Moro Joatão akuohtopõpyry poko tyrise mana Izyraeu tõ wenikehpyra ehtohme.

23 Ritonõpo Oesẽkomo a Joatão tunary tãpaikapose, mokaro atakuohtohme, tuna konõto Tahpiremã akuohtopõpyry saaro mokaro a.

24 Morara exiryke emero nonory põkõ Ritonõpo Oesẽkõ jamitunuru waro exĩko mã toto. Amarokõ roropa imehxo Aexiry enetupuhnõko matose, jũme."

5

1 Morarame Joatão tunary tãpaikapose Ritonõpo a Izyraeu tõ atakuohtohme, kary totase ahtao amoreu tuisary tomo a, Joatão poe xixi omõtoh wino exiketomo, kananeu tuisary tomo a roropa tosarykõ po tahtao xine tuna konõto ehpio, enaromỹke toehse toto. Izyraeu oepyry zuno toehse roropa toto, typoremãse toto.

Aipotapihpyry sahkary poko Kiukau po

2 Ynara tykase Ritonõpo Jozue a:

— Rato tõ tyritoko, topu risamo ratome Izyraeu tõ poenõ aĩpotapihpyry sahkatohme.

3 Mame rato tõ tyrise Jozue a. Izyraeu tõ orutua kõ aĩpotapihpyry tysahkase eya ypy Aipotapihpyry Sahkatoh po.

4 Moro sã tyrise eya ynara exiryke: orutua kõ emero zuãtatyamo tutũtase ahtao Ejitu poe toorihse rokẽ toto toytorykohtao ona poro ahno esary poro pyra toytorykohtao.

5 Izyraeu tõ orutua kõ itũtatyã Ejitu poe emero jaĩkõpotapihpyry tysahkase kynexine. Yrome imehnõ osema tao aenurutyã aĩpotapihpyry onysahkara ro kynexine.

6 Izyraeu tõ toytose 40me jeimamyry ona poro. Morara ahtao orutua kõ emero zuãtatyã (20me jeimamyry motye exiketõ Ejitu poe tutũtase ahtao) Ritonõpo a taorihmapose toto, Tosẽkõ omipona pyra toehse toexirykõke. Ynara tykase Ritonõpo eya xine: "Omõsaromepyra matose nono kurã pona, otyro zamaro exikety pona: 'Ononoryme ekarõko ase apakomotyamo a,' ake atamurukomo a."

7 Yrome ipoenomotyã, tumykõ myakãme yrome tyaĩkõpotapihpyry onysahkara ro toh kynexine toytorykõke ona poro. Mokaro aĩpotapihpyry tysahkapose Jozue a.

8 Mame Izyraeu tõ emero tehme toh kynexine moroto ekurãkatohme ropa, jaĩkõpotapihpyry isahkatyamo.

9 Ynara tykase Ritonõpo Jozue a:

— Seroae ohxirotopõpyrykõ ykorokano, õsanomatopõpyrykõ Ejitu põkõ namotome oehtopõpyrykomo.

Morara exiryke moroto tosehpase Kiukaume eya xine. Moro esety mã jumãme toehse.

10 Moroto tõsesarise toto Izyraeu tomo Kiukau po nono jakuraramã po Jeriko zomye. Moroto tãkye ehtoh tyrise eya xine otuhtoh poko Paxikoa ae, 14 me aẽmehtoh ae, tykohmãse ahtao, nuno apitorymã po.

11 Yrokokoro tonahsã, Kanaã po ahtatyã, tonahpitose eya xine tiriiku tõkehko tokeise eya xine, wyi porutatoh maro pyra tyrisamo, enara.

12 Moromeĩpo manã onenahpyra ropa Izyraeu tõ toehse kapu aeino ohpahpyra toehse exiryke. Moroto ahtahpyry rokẽ tonahpitose eya xine Kanaã nonory po.

Ritonõpo poetory, soutatu tõ Esẽme

13 Jeriko pũto Jozue kynexine. Mõtoino rokẽ orutua tonese eya xikihme tõpataka, tapema ke tomahpõke. Eya toytose Jozue, tõturupose eya, ynara tykase:

— Yna maro mahno? yna epetõkara maro?

14 — Arypyra, amaro xine pyra, oepetõkara maro pyra roropa ase, tykase ynororo. — Ywy ase Ritonõpo poetory tõ Esemy, Oesẽkomo.

Tosekumuru po typorohse Jozue tõmyty po nono pokoxi eahmatohme. Ynara tykase ynororo:

— Taro ase, Tuisa, õmipona jehtohme. Oty ripory se hma ya?

15 Ynara tykase Ritonõpo poetory tõ Esẽ eya:

— Asãtajã touko. Sero nono kurano, ynonoryme mana.

Mame moro sã toehse Jozue aomi poe.

6

Jeriko poremãkatopõpyry

1 Mame pata Jeriko omõtoh tonõ tapuruse kynexine, Izyraeu tõ omõpyra ehtohme. Omõsaromepyra toh kynexine, tũtasaromepyra roropa toh kynexine.

2 Ynara tykase Ritonõpo Jozue a:

— Etako ke! Pata Jeriko ekarõko ase oya, ituisary maro te, soutatu tõ jamihme exiketõ maro.

3 Seromararo amaro Izyraeu tõ soutatu tõ maro ytoytõko mase pata zomyehmase porehme, kokoro rokene 6me ẽmepyry pune.

4 Osemazuhme, kaxo, Ritonõpo omiry ẽ esemazupurume ytõko mana. Mame 7me oturuketõ rue arõko mã toto, kaneru retyry risemy. Morararo 7me aẽmehtoh ae ytõko matose, soutatu tõ maro pata zomyehmase 7 pune. Mame rue etõko oturuketõ mana.

5 Morararo rue etoryhtao eya xine toiro etotoh okynahxo, kui kamexipoko imoihmãkomo a opore. Morarame pata apuru epukãko mana. Moro toepukase ahtao omõnõko matose pata pona rahkene.

6 Oturuketõ tykohmase Jozue a, ynara tykase ynororo eya xine:

— Ritonõpo omiry ẽ arotoko. Esemazupurume 7me oturuketõ ytõko turuẽkõ maro.

7 Mame ynara tykase ynororo Izyraeu tomo a:

— Ytotoko atakenaka pata zomye. Amarokomo typyreke exiketomo ytotoko osemazuhme, Ritonõpo Kuesẽkõ omiry ẽ esemazupurume.

8 Naeroro Jozue omi poe oturuketõ 7mãkõ toytose kaxo moino akoxi, rue totopitose eya xine.

9 Esemazupurume soutatu tõ toytose, mokaro mykapo oturuketõ 7mãkõ toytose rue maro. Mame kaxo mykapo imehnõ erase tomo a roropa tokahmase. Morara ahtao rue tõ etõko toh kynexine.

10 Yrome Jozue omi poe kui kara toh kynexine aporo, mynyhme rokẽ tyripose toto eya tomitary eraximatohme.

11 Mame oturuketõ taropose Jozue a pata zomye toto ytotohme Ritonõpo omiry ẽ maro. Imeĩpo toytose ropa toto tosarykõ pona ropa ẽmehse moroto.

12 Yrokokoro towõse Jozue ẽmepyryme, Ritonõpo omiry ẽ kaxo, tarose oturuketomo a.

13 Osemazuhme typyreke exiketõ ytõko toh kynexine. Mokaro mykapo oturuketõ 7mãkõ rue etoryme ytõko toh kynexine kaxo maro. Kaxo mykapo imehnõ soutatu tõ toytose erase tomo, rue onetokehpyra toh kynexine.

14 Ẽmepyry asakoro aehtoh po toytose toto pata zomye ropa toiro. Mame toytose ropa toto tosaka xine ropa. Morara tyrise eya xine 6me ẽmehtoh pona.

15 Mame 7me aẽmehtoh ae towõse toto pakeimo. Pata tomyehmase toto a 7me pune toiro ẽmepyry ae. Moro ae rokẽ pata tomyehmase 7me eya xine.

16 Mame 7me pata zomye toytorykõ poko tõtyhkase tahtao xine, rue etory tõtyhkase roropa ahtao, ynara tykase Jozue imoihmãkomo a:

— Kui kahtoko seromararo! Jeriko ekarõko Ritonõpo oya xine mana!

17 Pata enahkatoko epõkõ maro emero porehme onekarorykõme Ritonõpo a. Nohpo Raape, orutua kõ poko exikety rokẽ ipynanohtoko itapyĩ taõkõ maro, sero enese aehtyã typynanohse eya exiryke.

18 Yrome mõkomo anapoipyra ehtoko, emero porehme enahkatoko. Tapoise oya xine ahtao, popyra exĩko oya xine mana Izyraeu tomo a roropa, morohne emero enahkatoko tykase jexiryke oya xine.

19 Yrome parata risẽ kehko, uuru te, metau te, kurimene roropa tapiakasẽme exĩko, ikurãkatohme Ritonõpo kyryry kurãkatoh taka.

20 Naeroro rue totose oturuketomo a. Moro totase ahtao imoihmãkomo a, kui tykase toto opore, mame pata apuru toepukase. Moro eneryke tyya xine tõnuhse toto, tomõse toto pata pona, pata typoremãkase eya xine.

21 Tytapemãkõ ke pata põkõ totapase eya xine; orutua komo, nohpo tõ maro, poetohti maro, tamuhpomãkõ maro roropa. Pui tõ totapase roropa eya xine, kaneru tomo te, jumẽtu tomo, enara.

22 Mame ynara tykase Jozue nono enehpõkõ asakorõkomo a:

— Ytotoko Raape, orutua kõ poko exikety tapyĩ taka, mokyro ekyry tõ enehtohme jarãnaka, õmihpyrykõ ae ro eya.

23 Toytose toto mokyro enehse jũ maro, jẽ maro, ipiry tõ maro, imehnõ jekyry tõ maro emero. Itapyĩ tae tarose toto emero jarãnaka, toto ewomatoh taka, Izyraeu tõ esary myhtokoxi.

24 Mame pata tyahkase eya xine emero enahkatohme. Uuru risẽ rokẽ te, parata risemy te, metau roropa, kurimene maro typynanohse eya xine Ritonõpo tapyĩ kyryryme ehtohme.

25 Raape rokẽ, orutua kõ poko aexihpyry, jekyry tõ maro, typynanohse Jozue a, enenanõ asakoro tynenyohtyã Jeriko pona tonẽse eya exiryke. Jũme ipakomotyã Izyraeu tõ rãnao toehse toh kynexine.

26 Morarame popyra Jeriko tyripose Jozue a Ritonõpo omi poe. Ynara tykase ynororo Jeriko poko:

— Pata Jeriko riryhtao ropa
tyriry poko exikety akorekehkãko Ritonõpo mana.
Moro pata apõ tõ riryhtao,
tyrine mũkuru osemazupu orihnõko mana.
Omõtoh apuru tõ riryhtao,
tyrine mũkuru etyhpyrymã orihnõko mana.

27 Naeroro Jozue maro Ritonõpo kynexine. Tuisame aexiry poko tokãtose toto pata tõ poro, moro nonory po.

7

Akã erypymatopõpyry

1 Ritonõpo nyripohpyry Izyraeu tomo a ynara kynexine: Mõkomo anapoipyra ehtoko, onukurãkara ehtoko, “Enahkatoko” tykase exiryke oya xine. Yrome moro omipona pyra toehse ahno. Mõkomo tonẽse Akã a. Naeroro tyekĩtapãse Ritonõpo Izyraeu tõ poko. Akã kynexine Karami mũkuru, Zapiti paryme, Zera mũkuru paryme, Juta parỹpyryme, roropa.

2 Orutua kõ tonyohse Jozue a pata Jeriko poe Ae pona, Peteu poe xixi tũtatoh wino, Pete-Awẽ pũto. Taropose toto eya osenuhmatohme, nono enetohme eya xine. Toytose toto pata Ae enese rahkene.

3 Mame tooehse ropa tahtao xine Jozue turuse eya xine. Ynara tykase toto eya:

— Soutatu tõ emero anaropopyra exiko Ae põkõ poremãkapose; 2 miu, otarame 3 miu orutua kõ ipune, tuhke hkopyra morotõkõ exiryke, tykase toto Jozue a repe.

4 Naeroro 3 miumãkõ toytose Ae põkõ poremãkapose repe. Yrome Ae põkomo a Izyraeu tõ tonepanohpose.

5 Tokahmase eya xine pata omõtoh poe topu ahkahpyry pona, 36mãkõ totapase eya xine toto yhtoryhtao. Izyraeu tõ typoremãse, enaromỹke toehse.

6 Tupõ tyxihxihkase Jozue a, tãtasamaryke. Tosekumuru po typorohse ynororo, tõmyty po nono pokoxi, Ritonõpo Imehxo Exikety omiry ẽ ẽpataka. Izyraeu tamuxiry tõ maro moro sã toehse roropa. Moroto nono po tykohmãse toto, nono tyrise tuhpokoxi xine, tãkye pyra toexirykõ enepotohme Ritonõpo a.

7 Ynara tykase Jozue Ritonõpo a:

— Ritonõpo, Jesemy! Oty katohme Izyraeu tõ menepyase, Joatão akuohtohme? Yna ekarotohme amoreu tomo a, yna etapatohme? Oty katohme Joatão mõpoe rokẽ yna onyripopyra mexiase?

8 Ritonõpo, ynahxiropyra exiko, Izyraeu tõ toepase topetõkara kurũke. Naeroro otara ãko ywy?

9 Sero poko mã kananeu tõ tuaro exĩko, emero sero nonory põkõ maro. Yna zomyehmãko mã toto yna etapatohme. Moro sã toehse ahtao otara ãko mah oesety imehxo ritohme yna a, okerekeremara imehnõ ehtohme?

10 Jozue tozuhse Ritonõpo a, ynara tykase ynororo eya:

— Owõko ropa ty! Oty katoh oẽmyty nono po nahe?

11 Tyyrypyrykõ poko toehse Izyraeu tomo. Jomiry omipona pyra toehse toto. Ynara tykase ywy oya xine repe: “Ynyripohpyry omipona ehtoko,” ykã repe. Jeriko põkõ mõkomohpyry tapoise oya xine, “Enahkatoko emero,” tykase jahtao. Tomatonanohse mõkomo eya xine, ajohpe toehse ipoko toto, morohne tonẽse tymõkomory maro.

12 Morara exiryke Izyraeu tõ enaromỹke toehse, topetõkara onyporemãkasaromepyra mã toto. Epãko mã toto, iirypyryme toehse toexirykõke osenahkapõko mã toto. Morohne anapoityãkõ onenahkara awahtao xine, amaro xine exikehnõko ase.

13 Owõko ropa. Moxiã rypyry irumekapoko Izyraeu tõ rypyry, toto osenepotohme ya kokoro, nuriame pyra toto ehtohme ya. Ywy Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko: “Izyraeu tomo, mõkomo kurãkãko matose. ‘Enahkatoko,’ ase oya xine. Morohne onenahkara awahtao xine oepekõkara onyporemãkasaromepyra matose.

14 Kokoro osenepotoko Jako pakomotyamo oxiekyrymãkomo. Atakenaka exĩko matose imenekatoh apoitohme. Oxiekyrymãkõ enepõko ase te, imoihmãkõ ẽpataka oehtohme. Moromeĩpo tapyi taõkõ enepõko ase aehtohme jẽpataka. Etyhpyryme tapyi taõkõ tonepose ahtao orutua kõ atakenaka oehnõko jẽpataka.

15 Mame mokyro omato tonepose ahtao imenekatoh ke, mokyro zahkãko matose, mõkomo inapoityã maro, itapyĩ taõkõ maro, ikyryry tõ maro emero. Mokyro nyrihpyry popyra nexiase ipunaka. Ynyripohpyry ypoetory tomo a omipona pyra toehse.”

16 Naeroro pakeimo towõse Jozue. Izyraeu tõ oxiekyry tõ tõsenepose atakenaka. Juta tõ tymenekase imenekatoh ke.

17 Moromeĩpo oxiekyry tõ tosẽkõ maro tõsenepose Jozue a, Juta tõ rokene. Zera tõ tymenekase imenekatoh ke. Mame Zera tõ tyekyry tõ maro tõsenepose atakenaka. Zapiti tõ tymenekase imenekatoh ke.

18 Etyhpyryme Zapiti tõ orutua kõ tõsenepose Jozue a atakenaka. Akã tymenekase imenekatoh ke. Karami mũkuru Akã kynexine, Zapiti paryme, Zera mũkuru paryme, Juta parỹpyry.

19 Ynara tykase Jozue Akã a:

— Zae osekaroko, aimo, seromaroro, Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ netaryme. Kuruko emero onyrihpyry poko. Ajohpe pyra exiko.

20 Ynara tykase Akã:

— Ajohpe pyra yyrypyry poko toehse ywy, Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ omipona pyra. Ynyrihpyry ekarõko ase.

21 Mõkomo tapoise kyya xine ahtao, upo kurã enease Papironia põ zuponỹpyry te, parata roropa 2 kirume otarame, uuru roropa meio kirume, enara. Morohne eneryhtao ya typenetase ywy ipoko ykyryryme ehtohme. Morohne tukurãkase ya jesao, tonẽse nono ao ytapyĩ tao, moro parata yriase zopino.

22 Imehnõ taropose Jozue a axiny toto ytotohme Akã tapyĩ taka. Ajohpe pyra morohne tonese eya xine tonẽse nono ao, parata kynexine zopino.

23 Morohne tapoise eya xine esary poe, tarose Jozue a, Izyraeu tomo a roropa, tyrise eya xine emero Ritonõpo Izyraeu Esẽ ẽpataka.

24 Mame Akã tõ tapoise Jozue a, Izyraeu tomo a roropa: Akã maro, parata te, upo, uuru, imũkuru tõ maro, ẽxiry tõ maro, eky tõ roropa, pui te, jumẽtu tomo, kaneru tõ maro, itapyiny, ikyryry tõ emero tarose eya xine jakanahmã Ehxirotoh pona.

25 Ynara tykase Jozue:

— Oty katohme kyyryhmase? Seromararo oryhmãko Ritonõpo mana.

Mame Akã totapase eya xine topu tõ ke. Akã tapyĩ taõkõ emero totapase eya xine. Tyahkase toto eya xine imõkomory maro.

26 Mame epona xine topu tõ tyrise eya xine, kaetoko tyrise. Moroto ro mana seroae ro. Morara exiryke moroto tosehpase jakanahmã Ehxirotohme.

Mame typoetory tõ zehno pyra toehse ropa Ritonõpo.

8

Pata Ae poremãkatopõpyry

1 Ynara tykase Ritonõpo Jozue a:

— Enaromyra exiko! Orẽpyra exiko! Ytoko opoetory tõ, soutatu tõ maro emero pata Ae põkõ poremãkase. Ituisarykõ poremãkapõko ase oya xine. Ae põkõ ekarõko ase oya xine ipatarykõ maro, inonorykõ maro, enara.

2 Sero pata põkõ enahkãko matose Jeriko põkõ enahkatopõpyry sã oya xine. Yrome seromararo imõkomohpyrykomo, ekỹpyrykomo pui tõkehko oekykõme exĩko mana. Opyrekõ tyritoko oytotohkõme toto etapase, tokare pyra. Moino oehnõko matose etonase pata mykae.

3 Naeroro towõse Jozue tomo soutatu tõ maro toytotohkõme Ae põkõ poremãkatohme. 30 miumãkõ orutua kõ tymenekase eya orẽpyra exiketomo. Tonyohse toto eya koko,

4 ynara tyripose toto eya:

— Otonẽtoko pata moino. Ameke pyra ehtoko, eraximatoko pata põkõ maro etonatohme.

5 Ywy ypoetory tõ maro taroino ytõko ase pata pona. Mame pata Ae põkõ oepyryhtao yna ekahmase, epãko sã ynanase pake ehtopõpyry samo.

6 Mame yna ekahmãko mã toto typatarykõ rumekãko myahme samo. Typoe xine yna epato ekarõko mã toto, yna epatopõpyry sã apitoryme.

7 Mame tũtãko matose õtonẽtohkõ poe, pata poremãkapose. Ritonõpo Kuesẽkõ moro pata ekarõko kyya xine mana.

8 Moromeĩpo pata tapoise oya xine ahtao, jahkatoko, Ritonõpo nyripohpyry ae ro. Moro sã tyripõko ase oya xine.

9 Morarame soutatu tõ taropose Jozue a. Toytose toto otonẽse Ae poe xixi omõtoh wino, atameke pyra Peteu maro Ae kynexine. Yrome moroto rokẽ tõmehse Jozue tysoutatu tõ maro.

10 Pakeimo towõse ynororo, soutatu tõ tanonohpose eya. Mame toytose ynororo Izyraeu tõ tamuximãkõ maro soutatu tõ maro Ae etonie.

11 Soutatu tõ Jozue maro ytoketõ toytose pata omõtoh konõto winakoxi, osesarise inikahpoe. Moro Jakanahmã, mõpoe Ae kynexine.

12 5 miume soutatu tõ taropose Jozue a otonẽtoh taka xixi omõtoh winakoxi, irãnaka Ae poe Peteu pona.

13 Moro sã soutatu tõ tyrise eya. Tuhkehxo toh kynexine tosarykõ po inikahpoe. Imehnõ maro toytose Jozue xixi omõtoh winakoxi jakanahmã pona. Moroto tõmehse Jozue jakanahmã po.

14 Mame Izyraeu tõ eneryhtao Ae tuisary a, axĩ toytose ynororo typoetory tõ maro, soutatu tõ maro, pakeimo, etonase Izyraeu tõ maro. Morotona toytose toto tõsetapatopõpyrykõ pona jakanahmã pona ropa Joatão etonie akoxi. Tuaro pyra toh kynexine Izyraeu tõ, tỹkae xine exiketõ oepyry poko zuaro pyra toh kynexine.

15 Tonekunohse toto Jozue tomo a, toepase sã toto ona pona enaromỹke exiketõ samo.

16 Ae põkõ orutua kõ emero tãtãnonohse toto Izyraeu tõ ekahmatohme. Jozue tõ ekahmaryhtao eya xine amekehxo toehse toto typatarykomo a.

17 Orutua kõ emero Ae põkõ toytose Izyraeu tõ ekahmase. Pata tapuruhmakase kynexine, soutatu pyra ipunaka kynexine ewomane pyra.
18 Mame ynara tykase Ritonõpo Jozue a:
— Warata potyry tyriko pata Ae wino, moro pata ekarõko ase oya.
Moro tyrise Jozue a aomi poe.
19 Tomary tanỹse ahtao Jozue a, orutua kõ aotonẽtyã towõse axiny, tururume toytose toto pata poremãkase, mame pata tyahkase eya xine.
20 Tỹkakoxi xine tõsenuhmase Ae põkõ soutatu tõ ahtao, orexĩto tonese eya xine putoãko kakoxi. Yrome epasaromepyra toh kynexine, tapuruse toexirykõke Izyraeu tomo a.
21 Pata jahkatopõpyry Izyraeu tomo a eneryke Jozue tomo a, toeramase toto Ae põkõ etapase.
22 Imehnõ roropa pata poe aehtyã ropa tõsetapase toto Ae põkõ maro. Tapuruse toto eya xine, mame totapase toto emero porehme Izyraeu tomo a.
23 Ae tuisary rokẽ tõxinamase arotohme tymyhse Jozue a.
24 Topetõkara totapase Izyraeu tomo a ona po, tokahmase toto ahtao eya xine. Mame toeramase ropa toto Ae pona ropa imehnõ etapase.
25 Moro ae Ae põkõ totapase atapona 12 miume ahno.
26 Tywaratã onurumekara Jozue kynexine tãtaporamase Ae etonie, morotõkõ emero enahkatoh pona.
27 Mame Ae põkõ mõkomohpyry tapoise Izyraeu tomo a tykyryrykõme Ritonõpo nyripohpyry ae ro Jozue a.
28 Ae tyahkapose Jozue a, ypyme toehse typahsẽme rokene, jũme rokene.
29 Ae tuisary tymyhse Jozue a ipymyry ae wewe pokona ikohmamyry pona. Tykohmãse ahtao ekepyry touse ropa ematohme pata omõtoh taka. Moroto topu tõ tomase epona kaetokohxo, moroto ro mã moro seroae ro pona.

Ritonõpo nyripohpyry sekerematopõpyry

30 Mame apoto apõ tyrise Jozue a ypy Epau po Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ eahmatohme.
31 Moro sã tyrise eya Moeze nyripohpyry ae ro Izyraeu tomo a. Ynara tymerose: “Apoto apõme topu tyriko onyhkohpyra ehtoko kurimene ke ipunaka.” Moro po onekarorykõ zahkãko matose tytororo, Ritonõpo eahmatohme, okyno zahkãko roropa matose osepeme ehtohme.
32 Moroto Izyraeu tõ neneryme, Moeze nymerohpyry zae ehtoh poko, tymerose Jozue a topu tõ pokona.
33 Morarame Izyraeu tõ emero tõximõse toto tutuisarykõ maro, tamuximãkõ maro, juize tõ maro, tyotyorõkõ maro. Xikihme toh toehse Ritonõpo omiry ẽ etonie. Zokonaka seino, imehnõ moino, enara toehse toto. Imehnõ toehse oturuketõ, rewita tõ kaxo aronanõ ẽpataka. Imoihmãkõ zokonaka toehse ypy Kerizĩ ẽpataka, imepỹ zokonaka ypy Epau ẽpataka toehse toto. Moeze, Ritonõpo poetory omihpyry omi poe morara toehse toto, kure toto ripotoh Ritonõpo a toehse ahtao.
34 Mame opore, imoihmãkõ netaryme Moeze nymerohpyry tysekeremase Jozue a zae ehtoh poko, kure toto riry poko Ritonõpo a te, toto wãnopyry poko roropa tymerose exiryke Ritonõpo nyripohpyry ao.
35 Moeze nymerohpyry emero, Ritonõpo nyripohpyry tysekeremase Jozue a Izyraeu tõ imoihmãkõ netaryme, nohpo tomo te, poetohti te, katonomo, tõsesarise exiketomo Izyraeu tõ maro, enara. Emero inymerohpyry tysekeremase Jozue a.

9

Jozue tonekunohse Kipeão tomo a

1 Mame topekõkara poremãkatopõpyry poko Izyraeu tomo a, moro waro toehse toto imeimehnõ tuisary tomo a, Joatão poe xixi omõtoh wino exiketomo ypy tõ po exiketomo te, nono jakuraramã po exiketomo te, tuna konõto Metiteraneu ehpikuroko exiketõ roropa, Ripano etonie exiketomo, enara. Mokaro kynexine heteu tõ tuisary te, amoreu tõ tuisary, kananeu tõ tuisary, perizeu tõ tuisary te, heweu tõ tuisary, jepuseu tõ tuisary, enara toh kynexine.
2 Mame tõximõse toto emero etonatohme Jozue tõ maro Izyraeu tõ maro roropa.
3 Heweu tõ kynexine Pata Kipeão põkomo. “Jozue tomo a Jeriko põkõ tonahkase te pata Ae põkõ roropa tonahkase,” moro kary totase ahtao eya xine,
4 tõsenetupuhse toto Jozue tõ enekunopyry poko. Tonahsẽ tapoise eya xine sakũpo xihpyry tõ aka tyritohme, jumẽtu tõ pona tyritohme, eukuru ẽ xihpyry maro.
5 Sãtaja pakatokõ tamuruse eya xine, upo xihpyry roropa tamuruse eya xine. Wyi tarose eya xine tũpore exikety, imapiuhtahpyry.

6 Mame toytose toto Izyraeu tõ esary pona Kiukau pona, ynara tykase toto Jozue tomo a:

— Toeporehkase yna moino, yna nonory poe. Taroino moe yna esary ipunaka. Õmirykõ etary se ynanase osepeme amaro xine yna ehtohme.

7 Yrome ynara tykase Izyraeu tõ orutua kõ eya xine:

— Otarame oesarykõ moe pyra mana taroino. Otãtohxo osepeme exĩko sytatou awaro xine pyra yna ahtao?

8 — Opoetorykõme exĩko ynanase ise awahtao xine, tykase toto.

— Onokyh matohu? Otokoino moehtou? tykase Jozue eya xine.

9 Ynara tykase mokaro Kipeão põkomo:

— Opoetoryme ynanase. Tooehse yna moino ipunaka, yna esary poe, totase yna exiryke Ritonõpo Oesẽkõ poko. Tokãtose emero inyrihpyry poko Ejitu po.

10 Tuaro toehse roropa yna amoreu tõ enahkapotopõpyry poko eya tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, Seõ etapatopõpyry poko, Hexipõ esemy, Oke etapatopõpyry poko roropa Pasã esemy, Axitarote põ aexihpyry.

11 Yna tonyohse yna esẽ tomo a yna patary põkomo a roropa atakimatohme tonahsẽ maro yna oehtohme xiaro. Yna tonyohse eya xine ouruse xine, ynara katohme: "Opoetorykõme ynanase exĩko, yna erohtohme, õmirykõ omipona yna ehtohme! Morara exiryke õmirykõ etapoko yna a osepeme kuehtohkõme."

12 Enetoko ke yna zuru! Ekeisene ro nexiase yna oepyryhtao yna tapyĩ tae. Yrome enetoko ke! Seromaroro tonore rahkene, tymapiuhtase roropa.

13 Senohne eukuru ẽ kure nexiase kasene kehko. Enetoko ke! Toexihkase kehko. Yna zupony, yna sãtajã tõ tyyryhtase kehko moino toehse yna exiryke.

14 Morohne eneryke tyya xine mokaro omiry etaryke tyya xine, ajohpe pyra tokarose Izyraeu tomo. Ritonõpo a onekaropopyra toh toehse osemazuhme.

15 "Ỹ kure," tykase Jozue Kipeão põkomo a. Tõmiry totapose eya osepeme ehtohme, jũme toto onetapara ehtohme. Morararo tamuximãkomo "Kure" tykase eya xine jũme toto onetapara ehtohme.

16 Mame oseruao tõmehse ahtao tõmirykõ etapoxĩpo Kipeão põkomo a, tuaro toehse toto mokaro Kipeão põkõ esary moe pyra ehtoh poko.

17 Izyraeu tõ toytopitose toto. Mame oseruao ẽmepyry taropose ahtao toeporehkase toto Kipeão põkõ pataka. Ynara Kipeão patary põkõ kynexine: Kipeão, Sepira, Peerote, Kiriate-Jearĩ, enara.

18 Yrome "Kure" tykase toexirykõke tõmihpyrykõ anamonohpyra toehse toto. Kipeão põkõ onetapara toehse toto. Morara exiryke tutuisarykõ tykerekeremase Izyraeu tomo a.

19 Yrome ynara tykase itamuxirykomo eya xine:

— "Ritonõpo netaryme yna omiry totapose yna a exiryke Kipeão põkomo a jũme osepeme kuehtohkõme," yna omihpyry anamonohpyra ynanase. Seromaroro Kipeão tõ onetapara sehtone.

20 Ah isene nexĩ toto. Toto onetapara sytatose kuãnopyrykõino Ritonõpo a.

21 Ah isene nexĩ toto. Yrome kypoetorykõme mã exĩko toto, apotopokõ rakaneme, tuna puimaneme roropa mã toto, enara.

Morara tykase Izyraeu tõ tamuximãkõ imoihmãkomo netaryme.

22 Mame Kipeão põkõ tykohmase Jozue a, ekaropotohme, ynara tykase ynororo eya xine:

— Oty katohme kuenekunohtou? "Moino tooehse yna," matose ya moe pyra oesarykõ ahtao?

23 Morara exiryke, taroino awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Opoenõkomo, apakomotyãkõ roropa jũme yna namotome erohnõko matose wewe rakary poko te, tuna puimary poko Ritonõpo tapyĩ kyryryme.

24 Ynara tykase toto Jozue a:

— Moro sã tyrise yna a tuaro toehse yna exiryke Ritonõpo nyripohpyry poko Moeze a, sero nono ekarotoh poko porehme Izyraeu tomo a, sero nono põkõ etapatoh poko roropa emero. Moro sã toehse yna ouno xine exiryke, yna orikyry zuno.

25 Seromaroro opoetoryme ynanase. Yna tyriko õsenetupuhtoh ae rokẽ azamaro ritohme yna a.

26 Naeroro towomase toto eya, toto onetapara Izyraeu tõ ehtohme.

27 Yrome Izyraeu tõ poetoryme tyrise toto eya wewe akohtohme eya xine, tuna puimatohme roropa eya xine, apoto apõ poko toto erohtohme roropa, Ritonõpo tapyĩ poko roropa, enara. Seromaroro pona ro moro rĩko mã toto, erohnõko mã toto, Ritonõpo nymenekahpyry po, toahmatohme.

10

Amoreu tõ poremãkatopõpyry

1 Mame Ae põkõ enahkatopõpyry poko Jozue a, ituisary etapatopõpyry poko roropa eya
totase Atoni-Zeteke, Jerusarẽ tuisary a. Jeriko põkõ enahkatopõpyry poko ituisary maro
totase roropa eya. Kipeão põkõ poko tuaro toehse roropa ynororo osepeme toto ehtoh poko
Izyraeu tõ maro.
2 Enaromỹke toehse Jerusarẽ põkomo, pata zumo Kipeão exiryke, imehnõ pata tutuisake
exiketõ samo. Ae motye, zumohxo Kipeão exiryke orutua kõ, soutatu tõ orẽpyra roropa
exiryke.
3 Naeroro tõmiry taropose Atoni-Zeteke a imehnõ tuisa tomo a: Hoão a, Eperõ tuisary te,
Pirã a, Jaramute tuisary te, Japia a, Rakixi tuisary te, Tepia a, Ekorõ tuisary, enara. Ynara
tykase ynororo:
4 — Osehtoko, kuakorehmatokose Kipeão põkõ poremãkatohme osepeme toehse toto
exiryke Jozue tõ maro, Izyraeu tõ maro.
5 Mokaro amoreu tõ tuisarykõ 5mãkõ tõximõse toto etonatohme: Jerusarẽ tuisary te,
Eperõ tuisary te, Jaramute tuisary te, Rakixi tuisary te, Ekorõ tuisary, enara. Typoetory
tõ, soutatu tõ maro toytose toto pata Kipeão zomyehmase. Etonãko toto Kipeão tõ maro.
6 Mame omi aronanõ tonyohse Kipeão tomo a, Kiukau pona Jozue zuruse:
— Yna onurumekara ehtoko! Axĩ ke osehtoko, yna akorehmatokose, yna ewomatokose!
Amoreu tõ tuisary tõ emero tõximõse toto yna poremãkapotohme!
7 Naeroro Jozue toytose tysoutatu tõ maro, emero Kiukau poe.
8 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Mokaro tuisa tõ zuno pyra exiko. Toto poremãkapõko ase oya xine. Jamihme pyra toto
ripõko ase.
9 Kiukau poe toytose Jozue tomo koko, tõmehse toto toytorykõ poko tonukurukõ poko.
Mame tokare pyra totonase toto imaro xine tuaro pyra toto ahtao.
10 Ritonõpo poe tõserehse toto Izyraeu tõ soutatu tõ eneryke tyya xine. Totapase toto
Izyraeu tomo a moroto pata Kipeão po, tokahmase roropa toto yhtoryhtao Pete-Horõ
esemary ae; totapase toto Azeka pona, Maketa pona roropa.
11 Mame toto eparyhtao, tokahmase toto ahtao Izyraeu tomo a, tururume toto yhtory-
htao ypy esemary ae, Pete-Horõ poe Azeka pona, topu tõ jerumã konõto tomase Ritonõpo
a, kapu ae toto pona. Ahno tuhkehxo totapase konopoimo a jerumã maro, tuhke hkopyra
totapase Izyraeu tomo a.
12 Mame moro ẽmepyry ae, Izyraeu tõ epetõkara typoremãkapose ahtao Ritonõpo a,
amoreu tõ maro osetaparyhtao, ynara tykase Jozue Ritonõpo a Izyraeu tõ netaryme:
“Xixi, esyryhmara exiko pata Kipeão epoe, kohmãpyra ehtohme!
Nuno, oetypohko jakanahmã Aijarõ epoe!”
13 Xixi totypohse, nuno roropa totypohkapose, topekõkara poremãkatohme Izyraeu tomo a.
Moro sã tymerose pape pokona esety Zae Exikety Papeny.
Xixi totypohse kapu poko toiro ẽmepyry porehme exisasaka.
14 Sero panõ exipitopyra taro, ipanõ exipyra ropa mana, toiro ẽmepyry ae ahno omipona
toehse Ritonõpo. Morara toehse Izyraeu tõ akorehmatohme topekõkara enahkatohme.
15 Moromeĩpo Jozue tõ toytose ropa tosarykõ pona, Kiukau pona tysoutatu tõ maro.
16 Mokaro tuisa tõ 5mãkõ toepase toh repe, tõtonẽse toto oramãka Maketa po,
17 yrome tonese toto imehnomo a. Moroto toto ehtoh waro toehse Jozue.
18 Ynara tykase ynororo:
— Topu konõto tõ tyritoko, apanaritoko moro eutary. Erase tyritoko roropa moroto.
19 Yrome etypohpyra ehtoko moroto. Kuepetõkara ekahmatoko etapatoko okominoto kõ
poe. Toto anaropopyra ropa ehtoko ipataka xine. Ritonõpo Oesẽkõ mã toto poremãkapõko
mã oya xine etapatohme.
20 Totapase toto Jozue poetory tomo a emero exisasaka. Tuhke pyra toepase toto typataka
xine tomõse toto, pata tapuruse exikety tao tõsewomatohkõme.
21 Mame Izyraeu tõ soutatu tõ tooehse ropa toto kure rokene, tosarykõ Maketa pona,
moroto Jozue kynexine. Mame imehnõ toto onykerekeremasaromepyra toh toehse.
22 Morarame ynara tykase Jozue:
— Topu tõ toutoko ropa oramae, tuisa tõ 5mãkõ enehtatoko xiaro.
23 Mame toytose toto. Tuisa tõ tonehse orame ae, Jerusarẽ tuisary, Eperõ tuisary te,
Jaramute tuisary te, Rakixi tuisary te, Ekorõ tuisary roropa, enara.
24 Tarose toto eya xine Jozue a. Mame soutatu tõ tuisary tõ tykohmase tyya. Ynara tykase
ynororo:
— Osehtoko, opupurukõ tyritoko moxiã tuisa tõ pymyry pona.

Moro tyrise eya xine.
25 Mame ynara tykase Jozue:
— Enaromyra ehtoko; penekehpyra ehtoko. Jamihme ehtoko, orẽpyra ehtoko, oepekõkara poremãkapõko Ritonõpo oya xine mana emero porehme.
26 Mame tuisa tõ totapase Jozue a. Ekepyry tõ tanỹse eya wewe 5mãkõ pona. Moroto tykohmãse toto.
27 Kokonie pukuro toupose ropa Jozue a ẽmatohme moro oramãka, toto otonẽtopõpyry aka. Moro tapuruse eya xine topu konõto tõ ke. Moroto ro mã toto seromaroro pona ro.

Imehnõ typoremãkapose Jozue a
28 Moro ẽmepyry ae ro Maketa põkõ tonahkase Jozue tomo a. Ituisarykõ roropa totapase, moro pata põkõ maro porehme. Isene exiketõ onynomopyra kynexine. Moro tyrise Jozue a, Jeriko tuisary ritopõpyry samo.
29 Moromeĩpo Maketa poe Jozue tõ toytose, soutatu tõ maro, pata Ripina poremãkase.
30 Orẽpyra Izyraeu tõ tyrise Ritonõpo a. Moro pata põkõ totapase eya xine, pata Ripina tuisary totapase eya xine Jeriko tuisary etapatopõpyry sã tyya xine.
31 Mame Ripina poe Jozue tõ toytose, soutatu tõ maro pata Rakixi pona. Moro pata tomyehmase eya xine etonatohme moro põkõ maro.
32 Yrokokoro, asakoro ẽmehtoh ae osetapary poko, orẽpyra Izyraeu tõ tyrise Ritonõpo a, pata Rakixi poremãkatohme. Mame pata Ripina põkõ etapatopõpyry sã eya xine Rakixi põkõ totapase eya xine emero porehme.
33 Mame Horã, Kezea tuisary toytose Rakixi põkõ akorehmase repe. Yrome Kezea tuisary tõ typoremãkase Jozue tomo a Kezea põkõ maro; emero totapase toto eya xine. Ahno isene exikety onynamara kynexine.
34 Moromeĩpo Rakixi poe Jozue tõ toytose pata Ekorõ pona soutatu tõ maro. Pata tomyehmase eya xine, iporemãkatohme.
35 Moro ẽmepyry ae ro moro pata typoremãkase eya xine. Ipõkõ totapase eya xine emero, Rakixi põkõ etapatopõpyry sã eya xine.
36 Mame Ekorõ poe Jozue tõ toytose soutatu tõ maro pata Eperõ pona, tõsetapase toto.
37 Eperõ typoremãkase eya xine. Tuisa totapase eya xine moro põkõ maro emero, pata pisarara põkõ moro pata zomye exiketõ maro. Moro pata tykararahse eya xine Jozue omi poe, Ekorõ kararahtopõpyry samo. Ahno isene exiketõ onynamara kynexine.
38 Mame Jozue tõ toeramase ropa soutatu tõ maro Tepia pona etonatohme.
39 Moro pata tapoise eya xine ituisary maro pata tõ pisarara moro pata zomye exiketõ maro. Totapase toto eya xine porehme. Tepia põkõ totapase Jozue tomo a ituisary maro Eperõ etapatopõpyry sã tyya xine, Ripina etapatopõpyry sã roropa tyya xine ituisarykõ maro.
40 Moro sã moro nonory põkõ typoremãkase Jozue a. Tuisa tõ ypy tõ po exiketõ totapase eya, ikurenaẽkomo roropa te, nono jakuraramã po exiketõ roropa, nono roropa ypy tõ myhto exiketõ maro. Ahno isene exiketõ onynomopyra toehse ynororo. Emero porehme totapase toto eya. Moro sã tyripose Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a.
41 Moro põkõ typoremãkase Jozue a, Kate-Panea poe Kaza pona, Kosẽ nonory maro porehme Kipeão pona.
42 Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a, typoetory tõ takorehmase imehnõ etapary poko. Morara exiryke morotõkõ tuisary tõ typoremãkase Jozue a inonory põkõ maro. Toiro rokẽ etonatoh konõto toehse.
43 Moromeĩpo toeramase ropa toto, Jozue tõ soutatu tõ maro tosarykõ pona, Kiukau pona.

11

Japĩ tõ poremãkatopõpyry Jozue a
1 Mame mokaro etapatopõpyry poko totase ahtao Japĩ, Hazoa tuisary a, tõmiry aronanõ tonyohse eya tuisa Jopape a, Matõ tuisary te, Xinorõ tuisary tomo a te, Akasape tuisary tomo a roropa toto tuarõtatohme.
2 Ypy põkõ tuisary tomo a inikahpoe tõmiry aronanõ tonyohse eya te, jakanahmã Joatão põkõ tuisary tomo a te, ikuhpo Karirea poe ikurenaka pata põkõ tuisary tomo a tuna konõto ehpio, Toa pũto.
3 Tõmiry aronanõ tonyohse roropa eya kananeu tomo a, Joatão moinõkomo xixi tũtatoh wino exiketomo a te, xixi omõtoh wino exiketomo a, amoreu tomo a, heteu tomo a, perizeu tomo a, jepuseu tomo a ypy põkomo, heweu tomo a, ypy Heremõ myhto, Mixipa nonory po, enara.

4 Mame tooehse toto tysoutatu tõ maro, ahno imoihme. Ikuhpỹme toh kynexine
isawã samo tuna konõto ehpio. Kawaru tuhke nae toh kynexine, kahu tõkehko roropa
etonatohme.
5 Mokaro tuisa tõ tõximõse toto tysoutatu tõ maro. Tõsesarise toto iporiry Merom po
etonatohme Izyraeu tõ maro.
6 Ynara tykase Ritonõpo Jozue a:
— Enaromyra exiko toto poko. Kokoro, xixi serara ahtao mokaro etapãko ase emero,
Izyraeu tõ akorehmãko ase. Mame toto eky tõ, kawaru tõ jaxiry sahkãko matose, ikanarykõ
zahkãko matose.
7 Naeroro tokare pyra toytose Jozue, soutatu tõ maro emero, osetapase toto maro, iporiry
Merom pona.
8 Orẽpyra Izyraeu tõ tyrise Ritonõpo a. Topekõkara typoremãkase eya xine. Mame
tokahmase toto pata konõto Xitõ pona, iporiry Mixirepote-Maĩ pona roropa, jakanahmã
Mixipa pona xixi tũtatoh winakoxi. Osetapakehpyra toh kynexine, topetõkara enahkatoh
pona ro.
9 Ritonõpo nyripohpyry tyrise Jozue a: kawaru tõ axiry tysahkase eya te, kahu tõ
tyahkase roropa eya xine.
10 Mame toehse ropa Jozue, pata Hazoa typoremãkase eya, ituisary totapase eya.
Morarahtao imehnõ pata tõ emero motye zumohxo Hazoa kynexine.
11 Moro pata põkõ totapase Izyraeu tomo a emero porehme, pata tyahkase roropa eya
xine.
12 Pata tõ typoremãkase Jozue a emero, ituisarykõ maro. Emero totapase eya, Moeze,
Ritonõpo poetory nyripohpyry ae ro.
13 Yrome pata tõ onyahkara toehse toto patãpome aexihpyry po tyrihpyry tõ morohne
tynomose eya xine. Pata Hazoa rokẽ tyahkase Jozue a.
14 Mõkomo tapoise Izyraeu tomo a, kurãkõ rokene, pui tõkehko tapoise roropa eya xine
tokykõme. Yrome ahno, pata põkõ totapase eya xine, emero porehme.
15 Moro sã tyripose Ritonõpo a typoetory Moeze a. Moro saaro tokarose Moeze a Jozue a.
Mame aomipona Jozue kynexine. Emero Ritonõpo nyripohpyry Moeze a, moro omipona
toehse Jozue.

Orẽpyra Jozue ehtopõpyry

16 Moro nono typoremãkase Jozue a emero: ypy tõ nonory Juta po te, nono emero
ikurenaeino te, Kosẽ nonory emero te, nono jakuraramã Juta po te, jakanahmã Joatão te,
ypy tõ nonory maro, nono jakuraramã maro Izyraeu patary ehpikuroko, enara.
17 Moro nono kynexine ypy Harake poe Seia pũto Paau-Kate pona, jakanahmã Ripano
po, ypy Heremõ myhto. Morotõkõ tuisary tõ totapase Jozue a emero porehme.
18 Okynahxo toehse ynororo totonarykõ poko.
19 Yrome mokaro oturupyra tokurehse toto osepeme toehtohkõ poko Izyraeu tõ maro.
Kipeão põkõ rokẽ, heweu tõ maro tõturuse toto osepeme toehtohkõ poko Izyraeu tõ maro.
20 Ritonõpo poe morotõkõ osepeme se pyra toehse toto etonatohme Izyraeu tõ maro, toto
enahkatohme porehme, toto onypynanohpyra ehtohme. Moro toehse Ritonõpo omihpyry
ae ro Moeze a.
21 Morarame Jozue toytose ahno konõto etapase toto enahkatohme: anakĩjana ypy po
exiketomo: Eperõ po te, Tepia po te, Anape po te, ypy tõ po exiketõ Juta po te, Izyraeu po
roropa, enara. Mokaro tonahkase Jozue a emero porehme. Toto patary tonahkase roropa
eya.
22 Anakĩ tõ pyra toehse Izyraeu nonory po, ipunaka. Toitoine nae ro toh kynexine Kaza
po te, Kate po, Axitote po, enara.
23 Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a, nono tapoise Jozue a. Mame moro nono tokarose
eya Izyraeu tõ nonoryme, toto esaryme ehtohme. Moro nono tapiakase eya zokonaka
ekarotohme Jako poenomotyamo a, 12mãkõ pakomotyamo a. Nono zokonaka tokarose
eya xine tapiakase, 12mãkomo a.
Morarame tõsetapakehse toto.

12

Tuisa tõ typoremãkase Moeze a

1 Nono põkõ tuisary tõ typoremãkapose Moeze a, Joatão poe xixi tũtatoh wino, ty-
poremãkase Izyraeu tomo a. Mame toto esahpyry pona tõsesarise toto. Moro nono kynexine
jakanahmã Aranõ poe, onuhnõko Joatão jakanahmã poro inikahpozakoxi ypy Heremõ
pona. Mokaro tuisa tõ, Izyraeu tõ nyporemãkatyã ynara kynexine toto:

2 Apitoryme Seõ kynexine, amoreu tõ tuisary, Hexipõ pono. Inonory kynexine Aroea
poe, jakanahmã Aranõ ehpikoxi, moro poe tuna Japoke pona, Amõ esary ehpikoxi. Inonory
kynexine Kireate zokonaka roropa.
3 Jakanahmã Joatão poe xixi tũtatoh wino, tuisa Seõ nonory kynexine ikuhpo Karirea poe
ikurenaka Pete-Jeximote wino. Tuna konõto Aorikyhpyry poe xixi tũtatoh wino, ikurenaka
ypy Pixika myhtokoxi.
4 Tuisa Oke, Pasã esemy typoremãkase Izyraeu tomo a. Repaĩ tõ etyhpyryme kynexine
ynororo. Axitarote põme kynexine, Eterei põme roropa.
5 Inonory kynexine ypy Heremõ maro, Sauka te, Pasã nonory maro kesurita tõ nonory
ehpikoxi te, maakajana tõ nonory ehpikoxi te, Kireate nonory zokonaka, Seõ nonory
ehpikoxi roropa, Hexipõ tuisary.
6 Mokaro tuisa tõ asakoro natokõ typoremãkase Moeze a, Izyraeu tõ maro. Mame moro
nono tokarose Moeze, Ritonõpo poetory a, Rupẽ tomo a, Kate tomo a, Manase tomo a
roropa, xixi tũtatoh wino exiketomo.

Tuisa tõ typoremãkase Jozue a

7 Mame tuisa tõ nonory, Joatão poe xixi omõtoh wino exiketõ nonory, tapoise Jozue tomo
a. Moro nono esẽ tõ typoremãkase eya xine, Paau-Kate poe, jakanahmã Ripano po, ypy
Harake pona Seia wino. Moro nono tapiakase Jozue a, Izyraeu tõ esaryme jumãme.
8 Moro nono kynexine ypy tõ nonory te, nono jakuraramano te, Joatão jakanahmano te,
ypy tõ pona onuhtopo te, ona tonore exikety te, nono ikurenaeino. Moroto kynexine: heteu
tomo, amoreu tomo, kananeu tomo, perizeu tomo, heweu tomo, jepuseu tomo, enara.
9 Tuisa tõ typoremãkase Jozue tomo a ynara pata tõ po: Jeriko te, Ae (Peteu pũto),
10 Jerusarẽ te, Eperõ te,
11 Jaramute te, Rakixi te,
12 Ekorõ te, Kezea te,
13 Tepia te, Ketea te,
14 Horoma te, Arate te,
15 Ripina te, Aturã te,
16 Maketa te, Peteu te,
17 Tapua te, Hepea te,
18 Apeka te, Rasarõ te,
19 Matõ te, Hazoa te,
20 Xinorõ-Merõ te, Akasape te,
21 Taanake te, Mekito te,
22 Ketese te, Jokoneão (Karameru nonory po) te,
23 Toa (tuna konõto ehpio) te, Koim (Karirea po) te,
24 Tiriza te, atapona tuhke exiry 31me. Moro põkõ tuisa tõ typoremãkase Jozue tomo a.

13

Nono tapoisẽme ro ehtoh poko

1 Mame tamuhpõme toehse Jozue ahtao ynara tykase Ritonõpo eya:
— Tamuhpõme mase toehse, nono nae ro nase itamurume anapoipynomo.
2 Pirixteu tõ nonory anapoipyra ro mase, kesurita tõ nonory roropa.
3 (Moro nono mã iporiry Xioro poe, Ejitu poe, Ekorõ ehpio pona inikahpozakoxi kananeu
tõ nonory kynexine; moro nono esẽ tõ kynexine pirixteu tomo ipatarykõ esety Kaza te,
Axitote te, Axikerõ te, Kate te, Ekorõ, enara.) Nae ro tapoisemy Awĩ nonory
4 ikurenaka te, kananeu tõ nonory emero, Meara maro (xitonio tõ nonoryme) Apeka
pona, amoreu tõ nonory ehpio po.
5 Nae ro tapoisemy jepaujana tõ nonory; Ripano nonory roropa emero xixi tũtatoh wino,
Paau-Kate poe, ypy Heremõ myhto, onuhtoh Hamate pona.
6 Mame etyhpyryme mã xitonio tõ nonory roropa ypy tõ po, ypy tõ Ripano poe
Mixirepote-Maĩ pona. Mokaro aropõko ase tosarykõ poe morotona oytorykohtao. Nono
apiakako seromararoro, nono esẽme Izyraeu tõ ehtohme, jomihpyry ae ro.
7 Naeroro moro nono apiakako ekarotohme imehnõ Izyraeu tomo a 9me zokonaka
oxiekyryme exiketomo a, Manase tõ maro, xixi omõtoh wino exiketomo. Moro nono
mokaro esaryme exĩko mana.

Nono Joatão poe xixi tũtatoh wino

8 Moxiã oxiekyrymãkõ: Rupẽ tomo te, Kate tõ maro, Manase tõ zokonaka tynonorykõ
esẽme toehse toto, moroto Joatão poe xixi tũtatoh wino. Moro nono tokarose eya xine Moeze
a.

9 Mokaro nonory Aroea poe, jakanahmã Aranõ ehpio, imepỹ pata poe moro jakanahmã rãnao, Tipõ pona te, nono jakuraramano Metepa maro.
10 Inonorykõme toehse pata tõ emero Seõ patahpyry tomo, amoreu tõ tuisary, Hexipõ tuisahpyry, amonita tõ nonory ehpikoxi.
11 Inonorykõme toehse Kireate te, kesurita tõ esahpyry te, maakajana tõ esahpyry roropa te, ypy Heremõ nonory emero te, Pasã nonory maro emero Sauka pona.
12 Mame etyhpyryme inonorykõme toehse Oke, repaĩ tõ etyhpyryme exikety esahpyry. Tuisame kynexine ynororo Axitarote po te, Eterei po roropa. Mokaro typoremãkase Moeze a taropose roropa toto tosarykõ poe eya.
13 Yrome mokaro kesurita tõ te, maakajana tõ roropa onenahkara toh kynexine. Isene ro toehse toto Izyraeu tõ rãnao.
14 Yrome Rewi tomo a nono onekaropyra Moeze kynexine. Tyorõ tapoise eya xine, Ritonõpo a tokarosã tapoise eya xine tynapyrykõme, Ritonõpo omihpyry ae ro Moeze a.

Rupẽ tõ nonory

15 Nono tapiakase Moeze a ekarotohme Rupẽ tõ esaryme:
16 Moro nono kynexine pata Aroea poe, jakanahmã Aranõ ehpio te, imepỹ pata roropa moro jakanahmã rãnao, pata Metepa pona, nono jakuraramã maro, moro pata zomye.
17 Morohne maro Hexipõ kynexine, pata tõ maro moro jakuraramã po: Tipõ te, Pamote-Paau te, Pete-Paau-Meõ te,
18 Jasa te, Ketemote te, Mepaate te,
19 Kiriataĩ te, Xipima te, Zerete-Sahara roropa ypy po jakanahmã po.
20 Pete-Peoa roropa te, ypy onuhtoh Pixika te, Pete-Jeximote te,
21 emero nono moro jakuraramã po kynexine, pata tõ maro emero Seõ patahpyry tomo, amoreu tuisary, Hexipõ tuisary maro. Morararo Moeze nyporemãkatyamo Mitiã tuisary tõ maro: Ewi te, Rekẽ te, Zua te, Huru te, Repa, enara. Emero mokaro tuisaryme kynexine Seõ.
22 Morararo Izyraeu tomo a totapase roropa Paraão, Peoa mũkuru, pyaxime exikety, joroko tõ poko exikety imeĩpo ehtoh waro ehtoh poko exikety.
23 Rupẽ tõ esary ehpio xixi omõtoh wino tuna Joatão kynexine. Moro pata tõ tokarose Rupẽ tomo a toto esaryme ehtohme, esãme toto ehtohme.

Kate tõ nonory

24 Nono tapiakase Moeze a ekarotohme Kate tõ esaryme ehtohme.
25 Esarykõme ynara kynexine: Jazea te, Kireate patary tõ emero te, amonita tõ esary zokonaka maro pata Aroea pona, Rapa poe xixi tũtatoh wino.
26 Inonorykõ kynexine Hexipõ poe Rama-Mixipa pona, Petonĩ maro, Maanaĩ poe roropa Ro-Tepaa ehpikoxi.
27 Jakanahmã Joatão po esarykõ ynara kynexine: pata Pete-Arã te, Pete-Ninira, Sukote te, Zapõ te, imehnõ pata tõ maro, Seõ patahpyry tomo Hexipõ tuisahpyry. Kate tõ esary ehpio xixi omõtoh wino tuna Joatão kynexine, ikuhpo Karirea pona inikahpozakoxi.
28 Moro pata tõ tokarose Kate põkõ nonoryme toto esaryme ehtohme.

Manase tõ nonory

29 Nono tapiakase Moeze a ekarotohme Manase pakomotyã akoĩpyry esaryme ehtohme.
30 Inonorykõ kynexine pata Maanaĩ poe, emero Pasã nonory maro porehme, tuisa Oke esahpyry, pata tõ maro 60me Jaia patahpyry tõ Pasã po.
31 Inonorykõme kynexine Kireate zokonaka, Axitarote te, Eterei maro, tuisa Oke patahpyry tõ roropa Pasã po. Moro nono tokarose Makia pakomotyamo a zokonaka, Manase mũkurume Makia kynexine.
32 Moro sã nono tapiakase Moeze a, moroto Moape tõ jakuraramã po tahtao, pata Jeriko poe xixi tũtatoh wino, tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino roropa.
33 Yrome Rewi tomo a nono onekaropyra Moeze kynexine, nono esẽme pyra toto ehtohme. Ynara tykase Moeze rewita tomo a: "Izyraeu tõ Esẽ, Ritonõpo oesarykõme sã exĩko mana."

14

Kanaã nonory apiakatopõpyry

1 Ynara kynexine, Izyraeu tõ napoihpyry, tosarykõme Kanaã po.
Moro nono tapiakase Jozue tomo a Ereaza maro, Izyraeu tõ tamuximãkõ maro. Ereaza Ritonõpo maro oturuketyme kynexine.
2 Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a nono tapiakase eya xine ekarotohme 9me zokonaka oxiekyrymãkomo a imenekatoh ke.

3 Nono zokonaka tokamose Moeze a 2me zokonaka oxiekyrymãkomo a, tuna Joatão poe
xixi tũtatoh wino. Yrome Rewi tomo nono anapoipyra kynexine tosarykõme.
4 Joze pakomotyamo a tapiakase asakoro oxiekyrymãkõme: Manase, Eparaĩ, enara.
Rewita tomo a nono onekaropyra toehse. Yrome pata tõ tokarose eya xine toto esarykõme
ona maro, onahpoty ke toky tõ nahpatohme, pui tõkehko kaneru tõ roropa.
5 Moro nono tapiakase Izyraeu tomo a Ritonõpo omihpyry ae ro Moeze a.

Eperõ apoitopõpyry Karepe a

6 Morarame Karepe Juta parỹpyryme kynexine. Toytose ynororo oturuse Jozue maro
Kiukau pona. Karepe kynexine Jepone mũkurume, Kenezeu paryme kynexine ynororo.
Ynara tykase ynororo Jozue a:
— Tuaro ro hma Ritonõpo omihpyry poko Moeze a Kate-Panea po kuahtao xine?
7 Morome exine 40me jeimamyry nae tonyohse jahtao xiaro sero nono enese. Mame zae
turuse ynororo ya sero nono poko.
8 Imehnomo a ymaro aytotyamo a Izyraeu tõ tonaroximase tõmirykõ ke. Yrome ywy zae
exine, Ritonõpo Jesẽ omipona exine.
9 Morarame ynara tykase Moeze ya: "Karepe, zae mexiase Ritonõpo Jesẽ omipona.
Morara exiryke tuaro exiko, nono esẽme exĩko mase, opoenõ maro jũme. Emero tutũmase
oya ahtao oesarykõme exĩko mana."
10 Tõturuse ro Karepe:
— Seromaroro eneko ke! Moro turuse Ritonõpo a Moeze a pake. Morotoino 45me
jeimamyry taropose. Izyraeu tõ toytoytose ona poro ahno esary poro pyra. Ritonõpo a
typynanohse ywy. Isene ase seroae ro. Kueneko! 85me jeimamyry nae ase.
11 Pake jehtopõpyry saaro ase jamihme ro sero nono enese jenyohtopõpyry saaro. Orẽpyra
ase etonatoh poko jerohtoh poko roropa.
12 Morara exiryke senohne ekaroko ynonoryme, ypy tõ maro. Pake Moeze oturutopõpyry
ae ro: "Ekarõko ase oya," katopõpyry ya, yna omiry tokarose ahtao yna a. Mokaro tokarose
ya zae ahno konõto anakĩ tomo moroto ehtoh poko, pata konõto po apurutyã po. Ritonõpo
ymaro ahtao moro poe mya toto aropõko ase aomihpyry ae ro.
13 Mame kure rokẽ Karepe, Jepone mũkuru tyripose Jozue a Ritonõpo a. Pata Eperõ
tokarose eya esaryme ehtohme.
14 Seroae ro Eperõ esẽme Karepe, Jepone mũkuru pakomotyã mana, kenezeu pakomotyã
roropa, Ritonõpo omipona toto exiryke.
15 Apitoryme pata Eperõ esety Kiriate-Arapa kynexine. Arapa mokyro anakĩme, zumo-
hxo exiketyme kynexine.
Mame etonara toehse toto moro nono po.

15

Juta tõ nonory poko sero

1 Mame Juta tomo a, tyekye exiketomo a nono tapoise tosarykõme. Ynara esarykõ
kynexine: mya ikurenae Etõ ehpio pona, ona tonorẽ Zim pona roropa.
2 Toto nonory etyhpyry kynexine tuna konõto Aorikyhpyry ikurenae,
3 moro poe inonory kynexine ikurenaka onuhtoh Akarapĩ poe Zim pona. Moro poe
inonory kynexine inikahpozakoxi Kate-Panea pona te, Ezerõ poro Ataa pona, eramãko
Karaka pokoxi.
4 Morotoino inonory kynexine Azamõ pona te, iporiry kuroko, Ejitu nonory ehpikuroko
tuna konõto Metiteraneu pona. Moroto Juta tõ nonory etyhpyry kynexine, Juta tõ nonory
ehpio ikurenae.
5 Xixi tũtatoh wino Juta nonory kynexine tuna konõto Aorikyhpyry ehpio, mya tuna
Joatão eporehkary pona. Moroto Juta nonory kynexine inikahpoe,
6 mya Pete-Hokara pona, morotoino Pete-Arapa pona. Morotoino onuhnõko topu Poã
pona (Rupẽ mũkurume Poã kynexine).
7 Morotoino jakanahmã Ehxirotoh poe Tepia pona, inikahpozakoxi eramãko ropa
Kiukau winakoxi ropa, moro onuhtoh Atumĩ etonie te, jakanahmã po ikurenaka, enara.
Mya ropa tuna enatyry tõ Seme pona, morotoino tuna enatyry Rojeu pona.
8 Morotoino jakanahmã Pẽ-Hinõ takuohse, ypy jepuseu tõ nonory ikurenaka, pata
Jerusarẽ pona. Morotoino Juta tõ nonory kynexine ypy emory pona te, jakanahmã Hinõ
etonie, xixi omõtoh wino, jakanahmã Ahno konõto etyhpyry pona inikahpozakoxi.
9 Morotoino Juta tõ nonory kynexine ypy emory poe mya tuna enatyry tõ Nepetoa pona,
morotoino pata tõ pona ypy Eporõ pũtokoxi. Morotoino toeramase ropa Paara pokoxi
(Kiriate-Jearĩ roropa).

10 Mame Paara kuroko Juta tõ nonory kynexine xixi omõtoh wino ypy Seia pona.
Morotoino ypy Jearĩ kuroko inikahpoe (ypy esety akorõ Kesarõ), Juta tõ nonory tyhtose
Pete-Seme pokoxi te, mame Timina myakoxi.
11 Morotoino Juta tõ nonory kynexine ypy tõ onuhtoh ae Ekorõ poe inikahpozakoxi,
eramãko ropa Xikerõ pona, ypy Paara ehpikuroko, mya Jamania poe tuna konõto Metit-
eraneu pona.
12 Juta tõ nonory ehpiry xixi omõtoh wino kynexine tuna konõto Metiteraneu.
Moro sã kynexine Juta tõ nonory ehpiõkomo.

Eperõ poremãkatopõpyry Karepe a
(Juize 1.11-15)

13 Ritonõpo omihpyry ae ro Jozue toehse, Juta tõ nonory zokonaka tokarose Karepe
a, Jepone mũkuru. Naeroro Eperõ tokarose eya Jozue a, Arapa patahpyry, Anake zũ
patahpyry.
14 Moro poe Anake mũkuru tõ oseruao taropose Karepe a: Sesai te, Aimã te, Taumai,
enara.
15 Morotoino toytose Karepe Tepia põkõ etapase. Apitoryme moro pata esety kynexine
Kiriate-Sepea.
16 Ynara tykase Karepe:
— Jẽxiry Akasa ekarõko ase orutua a ipytyme ehtohme pata Kiriate-Sepea typoremãkase
ahtao eya.
17 Moro pata typoremãkase Otonieu a, Kenaza mũkuru, Karepe akorony. Naeroro tõxiry
Akasa tokarose eya ipytyme ehtohme.
18 Mame tyniotase Akasa ahtao Otonieu maro, "Nono ekaropoko omy a," tykase ynororo
eya. Akasa toytose Karepe a, mame tyhtose ynororo ahtao toky jumẽtu poe tõturupose jumy
eya:
— Oty se hma, ohpo?
19 Ynara tykase nohpo tumy a:
— Ohpetu sehxo hano onekaroryme ya. Nono mekaroase ya, tonore exikety. Nono
se ropa ase tuna enatyry nae exikety, tykase. Naeroro tõxiry a tuna enatyry maro nono
tokarose Karepe a, nono kae exikety te, nono kae pyra exikety roropa, enara.

Juta tõ patary tomo

20 Nono maro pata tõ tapoise Juta tomo a tosarykõme.
21 Ikurenae, Etõ nonory ehpio pũto ynara tapoise eya xine: pata Kapazeu te, Etea te,
Jakuru te,
22 Kina, Timona, Atata,
23 Ketese te, Azoa te, Itinã te,
24 Zipe te, Terẽ te, Pearote te,
25 Hazoa-Hatata te, Keriote-Ezerõ (Hazoa roropa),
26 Amã te, Sema te, Morata te,
27 Hazaa-Kata te, Hesemõ te, Pete-Parete te,
28 Hazaa-Suau, Peresepa, Piziotia,
29 Paara te, Iimi te, Ezẽ te,
30 Eutorate, Kexiu te, Horoma te,
31 Zikirake, Matamana, Sãsana te,
32 Repaote te, Xirĩ te, Aim te, Rimõ, enara. Atapona 29me pata tõ kynexine, morohne
zomye roropa pata pisarara nae kynexine.
33 Mame pata tõ nono amimomã po ynara kynexine: Exitaou te, Zora te, Asanate te,
34 Zanoa te, Ene-Kanĩ te, Tapua te, Enã te,
35 Jaramute te, Aturã te, Soko te, Azeka te,
36 Saaraĩ te, Atitaĩ te, Ketea te, Keterotaĩ, enara. Atapona 14me pata tomo, morohne
zomye roropa pata pisarara nae kynexine.
37 Ynara pata tõ tapoise roropa eya xine: Zenã te, Hatasa te, Mikitau-Kate te,
38 Tireã te, Mixipa te, Jokoteeu te,
39 Rakixi te, Posokate te, Ekorõ te,
40 Kapõ te, Raama te, Kitiri te,
41 Keterote te, Pete-Takõ te, Naama te, Maketa, enara. Atapona 16me pata tõ kynexine
morohne zomye roropa pata pisarara kynexine.
42 Imehnõ pata tõ tapoise Juta tomo a roropa: Ripina te, Etea te, Asã te,
43 Ipita te, Asanate te, Nezipe te,
44 Keira te, Akazipe te, Maresa, enara. Atapona 9me pata tõ kynexine, morohne zomye
roropa pata pisarara nae kynexine.

45 Ekorõ tapoise roropa eya xine moro pata zomye roropa pata pisarara kynexine.
46 Pata Axitote myhto exiketõ roropa tapoise eya xine Ekorõ poe tuna konõto Metiteraneu pona.
47 Axitote patary tõ tapoise roropa eya xine, Kaza patary tõ maro pata tõ pisarara maro iporiry ehpikoxi Ejitu ehpiõ po, tuna konõto Metiteraneu ehpikoxi roropa.
48 Pata tõ ypy tõ po: Samia te, Jatia te, Soko te,
49 Tana te, Kiriata-Sana (esety akorõ Tepia) te,
50 Anape te, Exitemoa te, Anĩ te,
51 Kosẽ te, Horõ te, Kiro, enara. Atapona 11me pata tõ kynexine pata tõ pisarara roropa morohne zomye.
52 Pata tõ tapoise roropa Juta tomo a: Arape te, Tuma te, Esã te,
53 Janĩ te, Pete-Tapua te, Apeka te,
54 Hũta te, Kiriate-Arapa (esety akorõ Eperõ) te, Zioa, enara. Atapona 9me pata tomo, pata tõ pisarara roropa morohne zomye.
55 Pata tõ tapoise roropa eya xine: Maõ te, Karameru te, Zipe te, Juta te,
56 Jezereu te, Jokoteão te, Zanoa te,
57 Kaĩ te, Kipea te, Timina, enara. Atapona 10me pata tõ kynexine pata tõ pisarara roropa morohne zomye kynexine.
58 Pata tõ tapoise roropa eya xine: Haruu te, Pete-Zua te, Ketoa te,
59 Maarate te, Pete-Anote te, Eutekõ, enara. Atapona 6me pata tomo, pata tõ pisarara roropa morohne zomye kynexine.
60 Pata Kiriate-Paau (esety akorõ Kiriate-Jearĩ) tapoise roropa eya xine te, Rapa roropa. Asakoro pata tomo pata tõ pisarara roropa morohne zomye kynexine.
61 Pata tõ ona tonorẽ po ynara kynexine: Pete-Arapa te, Mitĩ te, Sekaka te,
62 Nipisã te, “Pata Sautu esary” te, Tuna Enatyry Keti, enara. Atapona 6me pata tõ kynexine pata pisarara roropa morohne zomye ropa.
63 Yrome topekõkara, jepuseu tõ Jerusarẽ po exiketõ onenahkasaromepyra Juta tõ kynexine. Naeroro moroto ro mã toto seroae ro Juta tõ maro.

16

Eparaĩ nonory, Manase nonory xixi omõtoh wino

1 Nono zokonaka tokarose Joze pakomotyamo a. Moroto inonory kynexine tuna Joatão poe, pata Jeriko pũto ona tonorẽ pona, Jeriko poe roropa ypy tõ nonory poro pata Peteu pona.
2 Peteu poe mya inonory kynexine pata Ruze pona te, Atarote pona roropa, arakita tõ esary pona.
3 Moro poe inonory ehpio kynexine xixi omõtoh winakoxi japeretita tõ esary pona te, Pete-Horõ nonory imuae exikety pona. Mame moro poe inonory kynexine Kezea pona te, tuna konõto Metiteraneu pona, enara.
4 Moro nono tapoise Manase oxiekyryme exiketomo a, Eparaĩ tõ maro, Joze pakomotyamo a tosarykõme.

Eparaĩ tõ nonory

5 Mame nono zokonaka tapoise Eparaĩ tomo a. Moroto inonory kynexine: Atarote-Ataa poe xixi tũtatoh wino Pete-Horõ-Epoe pona.
6 Moro poe toytose mya tuna konõto Metiteraneu pona. Mikimeta kynexine inikahpozakoxi. Moroto inonory kynexine xixi tũtatoh winakoxi pata Taanate-Xiro pona, moino akoxi roropa xixi tũtatoh wino mya Janoa pona.
7 Moro poe inonory toytose pata tõ pona: Atarote te, Naarate, enara. Mame toeporehkase pata Jeriko pona, mame etyhpyryme tuna Joatão kuaka.
8 Mame xixi omõtoh wino inonorykõme toehse pata Tapua poe, iporiry Kana pona, mya etyhpyryme tuna konõto Metiteraneu pona. Moro nono tokarose kynexine Eparaĩ tomo a toto esaryme ehtohme.
9 Pata tõ tapoise roropa Eparaĩ tomo a, Manase nonory po exiketomo.
10 Yrome kananeu tõ Kezea põkõ anaropopyra Izyraeu tõ kynexine. Isene ro mã toto seroae ro Eparaĩ tõ rãnao. Yrome topehke pyra tyrohmanohpose toto eya xine, tynamotokõme rokẽ tyrise toto.

17

Manase tõ nonory xixi omõtoh wino

1 Nono zokonaka tokarose Manase tomo a, Joze mũkuru esemazupurume exiryke. Makia, Kireate zumy, Manase mũkuru aemũkuapitory kynexine osemazupu; soutatume roropa kynexine ynororo. Kireate nonory tapoise eya Pasã roropa.
2 Nono tapoise roropa imehnõ oxiekyry tomo a, Manase pakomo a. Ynara toh kynexine: Apieze te, Hereke te, Axirieu te, Xikẽ te, Hepea te, Semita, enara. Mokaro Manase poenõ kynexine Joze mũkuru poenomo
3 Zeropeate, Hepea mũkuru kynexine, Kireate paryme, Makia mũkuru paryme, Manase pary paryme. Tumũkue pyra Zeropeate kynexine, ẽxiry tõ rokene. Ynara toh kynexine: Makara te, Noa te, Hokara te, Miuka te, Tiriza, enara.
4 Toytose toto oturuse oturukety Ereaza maro, Jozue maro, tamuximãkõ maro. Ynara tykase toto eya xine:
— Ritonõpo a Moeze nono tokamopose orutua komo a rokẽ pyra. Yna a roropa nono zokonaka tokarose eya yna esaryme ehtohme.
Naeroro Ritonõpo nyripohpyry ae ro nono tapoise eya xine tosarykõme.
5 Moro pokoino nono tapoise kehko Manase tomo a, Kireate te, Pasã maro Joatão poe xixi tũtatoh wino. Imepỹ nono tapoise roropa eya xine 10me, Joatão poe xixi omõtoh wino.
6 Moro toehse nono tapoise ẽxiry tomo a exiryke, imũkuru tomo a nono apoitopõpyry saaro. Mame Kireate nonory tokarose imehnõ Manase pakomotyamo a.
7 Manase nonory moroto kynexine Asea nonory poe pata Mikimeta pona, pata Xikẽ poe xixi tũtatoh wino. Manase nonory kynexine mya ikurenaka Ene-Tapua põkõ esaka.
8 Tapua nonory Manase nonoryme kynexine. Yrome pata Tapua, ehpiõ po, Eparaĩ pakomotyã pataryme kynexine.
9 Ene-Tapua poe Manase nonory tyhtose iporiry Kana kuroko. Moro iporiry poe pata tõ ikurenae Eparaĩ pataryme toh kynexine Manase pakomotyã patary tõ rãnao toto ahtao ro. Manase tõ nonory moroto kynexine iporiry poe inikahpozakoxi mya tuna konõto Metiteraneu pona.
10 Eparaĩ tõ oxiekyry esarykõ imuae kynexine, Manase tõ nonory kynexine inikahpozakoxi. Inonory tõ kynexine mya tuna konõto Metiteraneu pona. Manase nonory ehpio kynexine Asea tõ nonory pona inikahpozakoxi te, Isakaa tõ nonory pona xixi tũtatoh wino.
11 Isakaa tõ nonory po, Asea tõ nonory po roropa, typatake Manase tõ kynexine: Pete-Sã te, pata pisarara maro oseponaro exiketomo, Ipyreão põkõ roropa te, pata Toa roropa tuna ehpio te, Ẽtoa te, Taanake te, Mekito te, pata pisarara maro oseponaro exiketomo.
12 Yrome moro pata tõ põkõ anaroposaromepyra Manase tõ kynexine. Morara exiryke kananeu tõ moroto ro mã toto typatarykõ po.
13 Mame jamihme toehse Izyraeu tõ ahtao, kananeu tõ anaropopyra tokurehse toto. Tyrohmanohpose rokẽ toto eya xine typoetorykõme.

Nono ekaropotopõpyry ropa Eparaĩ tomo a

14 Ynara tykase Joze pakomotyã, oxiekyry tõ, Jozue a:
— Oty katoh zokonaka pitiko rokẽ mekaroase yna a yna esaryme? Tuhke ynanase, kure rokẽ yna tyrise Ritonõpo a exiryke.
15 Ynara tykase Jozue eya xine:
— Tuhke awahtao xine te, Eparaĩ nonory ypy tõ po opune xine pyra ahtao, perizeu tõ nonory zokonaka apoitoko te, repaĩ tõ nonory maro, itu tõ maro, akohtohme ikurãkatohme oesarykõme.
16 Ynara tykase toto:
— Moro ypy tõ nonory yna pune pyra mana. Yrome kananeu tõ nono amimomã po tykahuke mã toto kurimene risẽ ke, mokaro Pete-Sã põkomo te, pata tõ pisarara põkõ roropa, jakanahmã Jezereu põkomo, enara.
17 Mame ynara tykase Jozue Eparaĩ pakomotyamo a Manase pakomotyã maro:
— Ajohpe pyra, tuhke matose, jamihme roropa. Zokonaka toiro rokẽ pyra esãme exĩko matose.
18 Moro ypy nonory oesarykõme exĩko mana. Itume ahtao ro, akohnõko matose, akorokãko roropa matose oesarykõme ehtohme etyhpyry poe etyhpyry pona. Kanaã põkõ aropõko matose kurimene risẽ ke tykahuke toto ahtao ro, jamihme roropa toto ahtao ro toto aropõko matose.

18

Nono akoĩpyry apiakatopõpyry

1 Morarame nono tytororo typoremãkase ahtao Izyraeu tomo a tõximõse toto pata Xiro po, Tapyi Ritonõpo maro Oturutoh ritohme.
2 7me, oxiekyry tõ tosarykõ anapoipyra ro toh kynexine.

3 Morara ahtao ynara tykase Jozue Izyraeu tomo a:
— Otara ahtao, oesarykõ apoĩko matou, Ritonõpo, atamurukõ Esẽ nekarohpyry oya xine?
4 Orutua kõ imenekatoko oseruao, emero oxiekyry tõ punero. Toto aropõko ase sero nono poro, pape merotohme nono poko, ise toto ehtoh poko roropa tosarykõme. Mame oehnõko ropa mã toto oturuse ymaro.
5 Nono apiakãko mã toto 7me zokonaka ehtohme. Juta tõ tosarykõ po exĩko mã toto, ikurenae te, Joze pakomotyã roropa tosarykõ po exĩko inikahpozakoxi.
6 Mame onymerohpyrykõ enehnõko matose, nono apiakatohme 7me zokonaka ehtohme. Mame imenekatoh ke Ritonõpo Kuesẽkõ neneryme nono ekamõko ase.
7 Rewi tõ rokẽ nono anapoipyra exĩko mã toto imehnõ sã pyra, Ritonõpo maro oturuketõme erohketõme toexirykõke. Mokaro Kate tomo te, Rupẽ tomo a te, Manase tomo a xixi tũtatoh wino, tosarykõ tapoise tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino nono tokarose ahtao eya xine, Moeze Ritonõpo poetory a.
8 Mame mokaro orutua kõ toytose nono enese te, ipoko pape merose, ynara tykase Jozue ahtao eya xine:
— Ytoytoko sero nono poro porehme. Ipoko pape imerotoko, mame osehtoko ropa ya oturuse. Taro Xiro po Ritonõpo neneryme imenekatoh ke nono apiakãko ase oesarykõme.
9 Naeroro toytose toto nono poro porehme, ipoko imerotohme pape pokona. 7me zokonaka nono tapiakase eya xine. Pata tõ esety tymerose roropa eya xine. Mame tooehse ropa toto Izyraeu tõ esaka Xiro pona Jozue a.
10 Imenekatoh ke Jozue a nono tokamose Ritonõpo neneryme oxiekyry tomo a emero tosake toto ehtohme.

Pẽjamĩ tõ nonory

11 Pẽjamĩ tomo a nono tapoise irãnaono Juta tõ esary maro Joze tõ esary maro.
12 Inonory moroto kynexine ehpio tuna Joatão kuae tõnuhse pata Jeriko kuroko inikahpozakoxi mya xixi omõtoh wino roropa, mya ypy tõ poro ona tonorẽ Pete-Awẽ pona.
13 Moro poe mya ikurenaka pata Ruze winakoxi, onuhtoh Ruze pona (esety akorõ Peteu). Mya ropa tyhtose Atarote-Ataa pona ypy pona, Pete-Horõ-Zopino poe ikurenae.
14 Morotoino inonory ehpiry toeramase ropa ypy kuroko xixi omõtoh wino, Pete-Horõ etonie, ikurenaka mya pata Kiriate-Paau pona (Kiriate-Jearĩ), Juta tõ nonory po. Moro inonory ehpiry kynexine xixi omõtoh wino.
15 Ikurenae Pẽjamĩ tõ nonory kynexine Kiriate-Jearĩ poe mya xixi omõtoh winakoxi tuna enatyry tõ Nepetoa pona.
16 Moro poe tyhtose mya ypy etyhpyry pona jakanahmã Pẽ-Hinõ etonie, jakanahmã Ahno konõto repaĩ etyhpyry pona. Mame mya ropa ikurenaka jakanahmã Hinõ poro, jepuseu tõ onuhtoh poe ikurenae, tuna enatyry Rojeu pona.
17 Moro poe toeramase mya inikahpozakoxi tuna enatyry Seme pona, morotoino Jerirote pona onuhtoh Atumĩ etonie. Mame tyhtose topu Poã pona (Rupẽ mũkuru Poã kynexine).
18 Mya ropa onuhtoh poe inikahpozakoxi jakanahmã Joatão etonie. Moromeĩpo tyhtose ropa jakanahmã pona.
19 Mya ropa onuhtoh Pete-Hokara poe inikahpozakoxi, eporehkãko tuna Joatão etyhpyry pona ikurenae, moroto tuna konõto Aorikyhpyry kuaka tuna Joatão omõtoh mana. Sero Pẽjamĩ nonory ehpiry ikurenae kynexine.
20 Tuna Joatão inonory ehpiryme kynexine xixi tũtatoh wino. Moro sã kynexine Pẽjamĩ tõ nonory ehpio, toto esaryme.
21 Pata tõ roropa Pẽjamĩ tõ pataryme kynexine, Jeriko te, Pete-Hokara te, Emeke-Kexi te,
22 Pete-Arapa te, Zemaraim te, Peteu te,
23 Awĩ te, Para te, Opara te,
24 Kepaa-Amonai te, Opini te, Kapa, enara. Atapona 12me pata tõ kynexine, moroto roropa pata tõ pisarara kynexine.
25 Imehnõ pata tõ roropa Pẽjamĩ pataryme kynexine, Kipeão te, Rama te, Peerote te,
26 Mixipa te Sepira te, Mosa te,
27 Rekẽ te, Iripeu te, Tarara te,
28 Zera te, Erepe te, Jepuse (Jerusarẽ) te, Kipea te, Kiriate-Jearĩ, enara. Atapona 14me pata tõ kynexine, moroto roropa pata pisarara tõ kynexine. Moro sã kynexine nono apoitopõpyry Pẽjamĩ tomo a tosarykõme.

19

Ximeão tõ nonory

1 Moromeĩpo nono tokamose Ximeão tõ, oxiekyry tomo a tosake toto ehtohme. Moroto inonory kynexine, Juta tõ nonory rãnao.

2 Ynara Ximeão tõ pataryme kynexine: Peresepa te, Sepa te, Morata te,
3 Hazaa-Suau te, Para te, Ezẽ te,
4 Eutorate te, Petuu te, Horoma te,
5 Zikirake te, Pete-Marakapote te, Hazaa-Susa te,
6 Pete-Repaote te, Saruẽ, enara. Atapona 13me pata tõ kynexine; moroto roropa pata tõ pisarara moro zomye.
7 Ximeão tõ esaryme roropa imehnõ pata tõ kynexine: Aim te, Rimõ te, Etea te, Asã, enara. Atapona 4me pata tomo, moroto roropa pata tõ pisarara morohne zomye.
8 Ximeão tõ esaryme roropa pata tõ pisarara kynexine, moro pata tõ konõto zomye exiketomo Paarate-Pea pona, (Rama imuae). Morohne kynexine Ximeão tõ nonory kehko esarykõme.
9 Ximeão tõ nonory zokonaka touse Juta tõ nonory wino, zumohxo Juta tõ nonory exiryke, imotye roropa. Naeroro inonorykõ zokonaka tapoise Ximeão tomo a tosarykõme.

Zepurõ tõ nonory

10 Mame nono tokamose ropa oseruao ehtopo, Zepurõ tõ oxiekyry tomo a. Inonory moroto kynexine mya Sarite etyhpyry pona.
11 Moro poe tõnuhse mya xixi omõtoh winakoxi Marara pona, moro poe mya Tapasete kuroko, iporiry kuaka, Jokoneão poe xixi tũtatoh winakoxi.
12 Sarite mõpoe inonory kynexine mya xixi tũtatoh winakoxi Kixirote-Tapoa ehpikoxi, Taperate kuroko, onuhnõko mya Japia pona.
13 Mya ropa xixi tũtatoh winakoxi Kate-Hepea pona, Ete-Kazĩ pona roropa, wazah Neia winakoxi, Rimõ esemary ae.
14 Mame inikahpoe inonory ehpiry wazah tykase Hanatõ winakoxi etypohnõko jakanahmã Ipitaeu pona.
15 Zepurõ nonory maro pata tõ kynexine, Katate te, Naarau te, Xinorõ te, Itara te, Perẽ, enara. Atapona 12me pata tõ kynexine, pata tõ pisarara roropa morohne zomye.
16 Morara toehse Zepurõ tõ nonoryme. Morohne tapoise eya xine tosarykõme.

Isakaa tõ nonory

17 Mame nono tokamose ropa 4me ehtopo, Isakaa tõ nonoryme.
18 Inonorykõ maro pata tõ kynexine: Jezereu te, Kesurote te, Sunẽ te,
19 Haparaĩ te, Seõ te, Anakarate te,
20 Rapite te, Kixião te, Epe te,
21 Remete te, Ene-Kanĩ te, Ene-Hata te, Pete-Pase te,
22 Mame mokaro nonory ehpiry moroto kynexine Tapoa põto te, mya Saazima pona, Pete-Seme pona, tuna Joatão pona. Atapona 16me pata tõ kynexine, pata tõ pisarara roropa morohne zomye.
23 Moro pata tõ konõto zomye exiketõ maro Isakaa tõ nonoryme kynexine. Morohne tapoise eya xine tosarykõme ehtohme.

Asea tõ nonory

24 Mame nono tokamose ropa 5me ehtopo, Asea tõ oxiekyry tõ esaryme.
25 Inonory po pata tõ kynexine: Heukate te, Hari te, Petẽ te, Akasape te,
26 Aramereke te, Amate te, Misau, enara. Moroto inonorykõ kynexine, xixi omõtoh wino kynexine mya ypy Karameru pona te, Xio-Ripinate pona roropa.
27 Moro poe toeramase mya xixi tũtatoh winakoxi, Pete-Takõ pona te, mya Zepurõ kuroko te, jakanahmã Ipitaeu kuroko roropa, mya inikahpozakoxi Pete-Emeke pona, Nejeu pona roropa. Mya ropa inikahpozakoxi pata Kapuu pona te,
28 Èperõ pona te, Reope te, Hamõ te, Kana te, eporehkãko Xitõ konõto pona.
29 Moroto inonorykõ ehpiry kynexine mya Rama winakoxi Tiro pona, pata tapuruse apuru konõto ke. Moro poe toeramase Hosa winakoxi, mya tuna konõto Metiteraneu pona. Moroto Asea nonory po pata tõ kynexine: Maarape te, Akazipe te,
30 Uma te, Apeka te, Reope, enara. Atapona pata tõ kynexine 22me, pata tõ pisarara roropa morohne zomye kynexine.
31 Morohne tapoise Asea tõ oxiekyry tomo a tosarykõme.

Napatari tõ nonory

32 Mame nono tokamose ropa 6me ehtopo Napatari tõ, oxiekyry tõ esaryme.
33 Inonory moroto kynexine pata Herepe poe, wewe zaraimo Zaananĩ poe, mya Atami-Nekepe pona, Japaneeu maro, mya Rakũ pona, mya ropa tuna Joatão pona.
34 Moro poe eramãko xixi omõtoh winakoxi Azanote-Tapoa pona te, mya ropa Hukoke pona eporehkãko Zepurõ pona ikurenaka, mya Asea nonory pona xixi omõtoh winakoxi te, Juta nonory pona roropa xixi tũtatoh winakoxi, tuna Joatão kuaka.

35 Pata tõ tapuruse exiketõ apuru konõto ke ynara kynexine: Zitĩ te, Zea te, Hamate te,
Rakate te, Kinerete te,
36 Atama te, Rama te, Hazoa te,
37 Ketese te, Eterei te, Ene-Hazoa te,
38 Irõ te, Mikitareu te, Horẽ te, Pete-Anate te, Pete-Seme, enara. Atapona 19me pata tõ
kynexine moro pata tõ pisarara zomye exiketõ maro.
39 Moro pata tõ zomye exiketõ maro Napatari tõ esaryme kynexine. Morohne tapoise
eya xine tosarykõme.

Tã tõ nonory

40 Mame nono tokamose ropa 7me ehtopo Tã tõ oxiekyry tõ esaryme.
41 Mame inonorykõ po pata tõ kynexine: Zora te, Exitaou te, Ia-Seme te,
42 Saarapĩ te, Aijarõ te, Itara te,
43 Erõ te, Timina te, Ekorõ te,
44 Euteke te, Kipetõ te, Paarate te,
45 Jeute te, Pene-Perake te, Kate-Rimõ te,
46 Me-Jarakõ te, Rakõ, enara. Moroto inonorykõme kynexine pata Jope zomye roropa.
47 Mame Tã tõ nonory tupuxihkase ropa ahtao, toytose toto pata Raixi pona osetapase.
Moro pata typoremãkase eya xine. Moro põkõ totapase eya xine. Inonorykõ tapoise eya
xine tosarykõme. Pata Raixi esety tymyakãmase eya xine Tãme tytamurukõ esety ae ro.
48 Moro pata tõ morohne zomye exiketõ maro Tã tõ nonoryme kynexine. Morohne
tapoise eya xine tosarykõme.

Jozue nonory

49 Mame nono tapiakakehse ahtao Izyraeu tomo a, nono tokarose eya xine Jozue a, Num
mũkuhpyry, esaryme ehtohme.
50 Ritonõpo nyripohpyry ae ro, pata tokarose Jozue a, inekaropohpyry. Ypy tõ nonory po
moro pata kynexine Eparaĩ tõ nonory po, esety Timinate-Sera. Moro pata tyrise ropa Jozue
a; moroto ehse ynororo rahkene.
51 Moro sã nono tapiakase oturukety Ereaza a, Jozue maro, Izyraeu tõ tamuximãkõ
maro, ekamotohme Izyraeu tõ oxiekyry tõ nonoryme. Moro apiakatohme tõturupose toto
Ritonõpo a, imenekatoh tapoise eya xine Ritonõpo maro Oturutoh omõtoh tao Xiro po.
Morarame tõtyhkase toto nono apiakary poko, ekamory poko roropa, enara.

20

Pata tõ aepatyã ewomatopo
(Numeru 35.6-28; Teuteronomiu 4.41-43; 19.1-13)

1 Ynara tyripose Ritonõpo a Jozue a:
2 — Oturuko Izyraeu tomo a, ynara kaxiko: “Pata tõ imenekatoko moro pona epaketõ
osewomatohme. Moro pata tõ poko oturuase Moeze a tyripotohme oya xine.
3 Ahno ikarimotatyã, epãko mana moro pata tõ pona aosewomatohme etapahpyry ekyry
onymỹpopyra ehtohme.
4 Mame epakety ytõko mana morotona omõtoh taka, osekarõko mana tamuximãkomo a.
Mame osa ekarõko mã toto eya moroto aehtohme.
5 Mokyro onekaropyra toh mana aorikyhpyry ekyry a, emỹpory se exikety a. Aepahpyry
ewomãko mã toto onetapara mokyro ehtohme tãtamorõkase rokẽ aexiryke zehno pyra
roropa toexiryke.
6 Mame tehme rokẽ exĩko mã aepahpyry moroto, morotõkõ ẽpataka apiakane otururu
eraximãko mana, Ritonõpo maro Oturukety imehxo orihtoh eraximãko roropa mana.
Moromeĩpo tosary pona ytõko ropa mana, pata poe toepatopõpyry pona ropa.”
7 Ynara tymenekase eya xine pata tõme: Ketese, Karirea nonory po, ypy tõ nonory po
Napatari po te, Xikẽ, ypy tõ nonory po Eparaĩ po te, Kiriate-Arapa, (Eperõ) ypy tõ nonory
po Juta po.
8 Tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, nono amimomã po Jeriko poe xixi tũtatoh wino, ona
tonorẽ po Pezea tymenekase, Rupẽ nonory po; Ramote, Kireate po, Kate nonory po; Korã,
Pasã po, Manase nonory po.
9 Morohne tymenekase, moro pona Izyraeu tõ epatohme, katonõ tõ roropa epatohme
morotona. Imehnõ roropa amoreme pyra ahno etapahpõkomo osewomase roropa epãko
mã toto morotona. Moro pata tõ po ynororo ahtao emỹpopyra etapahpyry jekyrỹpyry exĩko
mana. Morotõkõ ẽpataka toytose exiryke zae aehtoh tonetupuhse exiryke eya xine.

21

Rewita tõ patary tomo
(1 Koronika 6.54-81)

1-2 Mame rewita tõ tamuximãkõ toytose pata Xiro pona, Kanaã nonory pona. Tõturuse toto oturukety Ereaza tõ maro, Jozue, Num mũkuru maro, Izyraeu tõ tamuximãkõ maro. Ynara tykase toto:

— Ynara tyripose Ritonõpo a Moeze a, pata tõ ekarotohme yna a, yna esaryme ehtohme, ona maro yna eky tõ nahpatohme, pata tõ zomye.

3 Ritonõpo nyripohpyry omipona toehse Izyraeu tomo, rewita tomo a typatarykõ tokarose eya xine ona maro, eky tõ nahpatohme.

4 Rewita tõ oxiekyry, koatita tomo a pata tõ tapoise osemazuhme. Arão pakomotyamo a roropa 13me pata tõ tapoise, Juta nonory po te, Ximeão nonory po, Pẽjamĩ nonory po, enara.

5 Imehnõ koatita tomo a roropa 10me pata tõ tapoise: Eparaĩ nonory po te, Tã nonory po, Manase tõ zokonaka nonory po xixi omõtoh wino, enara.

6 Jeresonita tomo a 13me pata tõ tapoise, Isakaa nonory po te, Asea nonory po, Napatari nonory po, Manase tõ zokonaka nonory po, Pasã po Joatão poe xixi tũtatoh wino.

7 Merarita tomo a 12me pata tõ tapoise Rupẽ tõ nonory po te, Kate tõ nonory po, Zepurõ tõ nonory po, enara.

8 Imenekatoh ke pata tõ tymenekase Izyraeu tomo a ekarotohme rewita tõ esaryme ona maro pata tõ zomye, Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

9 Ynara pata tõ tokarose Juta tomo a, Ximeão tomo a roropa

10 Arão pakomotyã, Koate tõ ekyry tomo a, Rewi mũkuru. Koatita tõ esary tymenekase apitoryme.

11 Pata Kiriate-Arapa tokarose mokaro a (Arapa, Anake zũ kynexine), moro Eperõme toehse, ypy tõ nonory po, Juta po, ona maro pata zomye.

12 Yrome moro pata tõ pisarara pata zomye exiketõ ona maro tokarose kynexine Karepe a Jepone mũkuru esaryme.

13 Arão pakomotyamo a Eperõ tokarose ona maro pata zomye exikety maro. Moro pata tymenekase morotona epaketõ ytotohme osewomatohme imepỹ tykarimotase ahtao eya. Pata Ripina tokarose roropa eya xine te,

14 pata Jatia te, Exitemoa te,

15 Horõ te, Tepia te,

16 Aim te, Juta te, Pete-Seme, ona morohne zomye exikety maro: atapona 9me pata tõ Juta nonory po, Ximeão nonory po roropa.

17 Pẽjamĩ nonory po 4me pata tõ tokarose eya xine: Kipeão te, Kepa te,

18 Anatote te, Aramõ, enara.

19 Atapona 13me pata tõ tokarose eya xine, ona morohne zomye exikety maro, Ritonõpo maro oturuketomo a, Arão pakomotyamo a.

20 Imehnõ koatita ekyry tomo a, rewita tomo a, pata tõ tokarose Eparaĩ nonory po.

21 Ynara tapoise eya xine: Xikẽ, ona pata zomye exikety maro, ypy tõ nonory po, Eparaĩ po. Xikẽ tymenekase epaketõ morotona ytotohme osewomatohme, imepỹ tykarimotase ahtao, Kezea roropa tapoise koatita tomo a te,

22 Kipizaĩ maro, Pete-Horõ, enara, ona maro pata tõ zomye exikety. Atapona 4me pata tomo.

23 Tã nonory poe asakoropane pata tõ tapoise eya xine: Euteke te, Kipetõ te,

24 Aijarõ te, Kate-Rimõ te, ona pata tõ zomye exikety maro.

25 Pata tõ asakoro tapoise eya xine Manase nonory po: Taanake te, Kate-Rimõ ona maro pata tõ zomye exikety maro.

26 Mokaro koatita tomo a pata tõ tapoise 10me atapona ona maro, pata tõ zomye exikety maro.

27 Jeresonita tomo a, imehnõ rewita tomo, pata tõ tapoise Manase tõ, xixi tũtatoh wino exiketõ poe: pata Korã, Pasã po ona maro, pata zomye exikety maro. Moro pata tymenekase epaketõ morotona ytotohme osewomatohme ahno tykarimotase ahtao. Pata Peexitera roropa tapoise Jeresonita tomo a ona (ekykõ napyry) maro, pata zomye exikety maro.

28 Isakaa nonory poe 4me pata tõ tapoise eya xine: Kixião te, Taperate te,

29 Jaramute te, Ene-Kanĩ, ona pata tõ zomye exikety maro.

30 Asea nonory poe asakoropane pata tõ tapoise eya xine: Misau te, Apatõ te,

31 Heukate te, Reope, ona maro, pata tõ zomye exikety maro.

32 Napatari nonory poe pata Ketese tapoise eya xine Karirea po, ona maro, pata zomye exikety maro. Ketese tymenekase epaketõ morotona epatohme ahno tykarimotase ahtao.

Hamote-Toa tapoise roropa jeresonita tomo a te, Karatã roropa, ona maro, pata tõ zomye exikety maro. Atapona oseruao pata tomo.
33 Oxiekyry, jeresonita tomo a pata tõ tapoise atapona 13me pata tomo, ona maro, pata tõ zomye exikety maro.
34 Imehnõ rewita tõ, merarita tomo a asakoropane pata tõ tapoise Zepurõ nonory po: Jokoneão te, Karata te,
35 Timina te, Naarau, enara, ona maro, pata tõ zomye exikety maro.
36 Rupẽ nonory po asakoropane pata tõ tapoise eya xine: Pezea te, Jasa te,
37 Ketemote te, Mepaate, enara, ona maro, pata tõ zomye exikety maro.
38 Kate tõ nonory po pata Ramote tapoise eya xine, Kireate po, ona pata zomye exikety maro. Ramote tymenekase, morotona epaketõ epatohme imepỹ ahno tykarimotase ahtao. Maanaĩ tapoise roropa merarita tomo a te,
39 Hexipõ te, Jazea, enara, ona pata tõ zomye exikety maro. Atapona asakoropane pata tomo.
40 Mokaro rewita tomo, merarita tõ oxiekyry tomo a 12me pata tõ tapoise atapona.
41 Izyraeu tõ nonory poe 48me pata tõ tokarose rewita tomo a, ona pata tõ zomye exikety maro.
42 Moro pata tõ emero ona nae kynexine pata tõ zomye exikety.

Nono apoiry Izyraeu tomo a tosarykõme
43 Moro sã Izyraeu tomo a nono tokarose Ritonõpo a emero tõmihpyry etapotopõpyry ae ro itamurukomo a. Mame moro nono tapoise ahtao eya xine tõsesarise toh kynexine moroto.
44 Mame totonakehse toto, oxiehno pyra toehse imehnõ katonõ maro, Ritonõpo omihpyry ae ro itamurukomo a. Epetõkara emero typoremãkase Izyraeu tomo a orẽpyra toto tyripose Ritonõpo a exiryke.
45 Tõmihpyry ae ro kure rokẽ Izyraeu tõ tyrise Ritonõpo a, emero.

22

Rupẽ tõ Kate maro, Manase tõ maro aropotopõpyry ropa
1 Morarame Rupẽ tõ tonehpose Jozue a, oximõme toto ehtohme Kate tõ maro te, Manase tõ xixi tũtatoh wino exiketomo.
2 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ritonõpo poetory, Moeze nyripohpyry tyrise oya xine, emero. Jomipona roropa mexiatose emero porehme.
3 Ãkorõ tõ, Izyraeu tõ onurumekara mexiatose. Tomeseke sã Ritonõpo nyripohpyry omipona mexiatose.
4 Seromararo oxiehno pyra Izyraeu tõ tyripose Ritonõpo a, Oesẽkomo a imehnõ maro, tõmihpyry ae ro. Naeroro ytotoko ropa ononorykõ pona, anapoihpyrykõ pona tuna Joatão mõpozakoxi, Moeze Ritonõpo poetory nekarohpyry oya xine.
5 Moeze, Ritonõpo poetory, nyripohpyry oya xine Ritonõpo omiryme, moro omipona ehtoko, tomeseke samo. Ritonõpo Oesẽkõ pyno ehtoko, aomiry omipona ehtoko, inyripohpyry oya xine omipona roropa ehtoko. Oesẽkõ onurumekara ehtoko, imaro ỹme ehtoko yronymyryme ajamitunuru ke porehme.
6 Mame kure rokẽ toto tyripose Jozue a Ritonõpo a. Tõsekazumase ynororo eya xine. Mame toytose ropa toto tosaka xine.
7 Nono tokarose Moeze a Manase tomo a zokonaka tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, Pasã nonory po. Yrome zakorõ a zokonaka nono tokarose Jozue a Joatão poe xixi omõtoh wino, imehnõ oxiekyrymãkõ maro. Tõsekazumase toto ahtao Jozue a kure rokẽ tyripose toto Ritonõpo a.
8 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ytõko ropa matose oesarykõ pona, tymõkomoke matose pitiko rokẽ pyra te, tokyke matose pui tõ tuhke te, parata te, uuru te, metau te, kurimene te, upo itamurume, enara. Morohne zokonaka ekarotoko imehnõ Izyraeu tomo a anapoihpyrykomo oepekõkara wino.
9 Morarame toytose toto: Rupẽ tomo, Kate tomo, Manase tomo xixi tũtatoh winakoxi ropa, tosaka xine ropa. Imehnõ Izyraeu tõ tynomose eya xine Xiro po, Kanaã nonory po, Kireate pona toytotohkõme tosarykõ pona ropa. Moro nono typoremãkase eya xine Ritonõpo nyripohpyry ae ro Moeze a.

Apoto apõ ritopõpyry poko Joatão ehpio
10 Mame toeporehkase tahtao xine Jerirote pona, tuna Joatão ehpikoxi apoto apõ konõto tyrise Rupẽ tomo a, Kate tõ maro, Manase tõ maro, moino aosenetohme.

11 Moro poko omi totase imehnõ Izyraeu tomo a:

— Etatoko ke! Apoto apõ tyrise Rupẽ tomo a, Kate tõ maro, Manase tõ maro xixi tũtatoh wino, Jerirote po, Joatão ehpiõ po.

12 Morara kary etaryke Izyraeu tõ, tõximõse toto Xiro po etonatohme toto maro.

13 Mame Pineia, oturukety Ereaza mũkuru, taropose Izyraeu tomo a Kireate nonory pona oturutohme Rupẽ tõ maro, Kate tõ maro, Manase tõ maro xixi tũtatoh wino.

14 Pineia maro Izyraeu tõ 10mãkõ tamuximãkõ toytose.

15 Toytose toto Kireate nonory pona oturuse Rupẽ tõ maro, Kate tõ maro te, Manase tõ maro xixi tũtatoh wino. Ynara tykase toto eya xine:

16 — Ritonõpo poetory tõ tõximõse toto, õmirykõ etary se mã toto: “Oty katoh moro myriatose? Zae pyra matose Ritonõpo a! Ritonõpo omipona pyra toehse matose moro apoto apõ ritopõpyry poko oya xine. Kuesẽkõ, Ritonõpo rumekãko matou?

17 Wenikehnõko matou iirypyryme kuehtopõpyrykõ poko Peoa po, kuãnohtopõpyrykõ poko roropa Ritonõpo a? Sam ãko ro sytatose moro pokoino. Naeroro oty katohme oorypyrykõ poko se ro matou?

18 Ritonõpo Kuesẽkõ rumekary se hmatou? Seroae aomiry omipona pyra toehse awahtao xine, kokoro kyzehno xine toexiryke Izyraeu tõ wãnohnõko mana.

19 Seromaroro ononorykõ popyra oya xine ahtao, osehtoko ropa xiaro Ritonõpo nonory pona, Ritonõpo eahmatoh kurã pona, Ritonõpo maro Oturutoh esaka. Nono zokonaka ekaropotoko taro yna a. Yrome Ritonõpo onurumekara ehtoko; yna roropa onurumekara ehtoko, imepỹ apoto apõ riry poko oya xine, Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoh myakãme.

20 Wenikehpyra ehtoko Akã poko Zera mũkuru. Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra toehse ynororo, mõkomo tonahkapose ahtao Ritonõpo a. Mame Izyraeu tõ tuãnohse Ritonõpo a moro pokoino. Akã rokẽ kara imehnõ taorihmapose eya iirypyry pokoino.”

21 Mame mokaro Izyraeu tõ tamuximãkõ tozuhse Rupẽ tomo a, Kate tõ maro, Manase tõ maro xixi tũtatoh wino exiketomo a. Ynara tykase toto:

22 — Ritonõpo Imehxo mana! Emero rihpõme mana! Jamihmehxo mana! Emero Esẽme mana. Tuaro mã ynororo oty katoh moro tyrise yna a. Amarokõ roropa tuaro ehtoko. Moro ynanyrihpyry Ritonõpo rumekatohme tyrise yna a ahtao, ah ynanorihxi.

23 Sero apoto apõ onyripyra ynanexiase okyno zahkatohme te, tiriiku tõkehko zahkatohme osepeme ehtohme. Ritonõpo omihpyry omipona pyra yna ehtohme moro tyrise ahtao yna a, yna wãnohnõko Ritonõpo mana.

24 Moro tyrise yna a, enaromỹke yna exiryke: Imeĩpo otarame apakomotyã ynara ãko yna pakomotyamo a: “Onokã matou? Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ amaro xine pyra mana.

25 Tuna Joatão tyrise eya kuapiakatohkõme. Rupẽ tomo, Kate tõ maro, Ritonõpo poetoryme nymyry pyra matose,” ãko mã toto. Mame morara karyke eya xine yna pakomotyã aropõko apakomotyã mana Ritonõpo winoino. Mame Ritonõpo eahmakehnõko mã toto.

26 Morara exiryke moro apoto apõ tyrise yna a okyno tõ zahkatohme pyra, ynanekarory tõ roropa zahkatohme pyra.

27 Yrome moro tyrise yna a wenikehpyra yna ehtohme te, wenikehpyra oehtohkõme roropa, kypakomotyãkõ roropa imeĩpo wenikehpyra ehtohme. Moro mã enetupuhtohme exĩko mana Ritonõpo oneahmakehpyra kuehtohkõme, kynekarorykõ ke Ritonõpo a osepeme ehtohme. Moro tyrise yna a imeĩpo apakomotyã ynara kara ehtohme yna pakomotyamo a: “Ritonõpo poetoryme nymyry pyra matose.”

28 Ynara tõsenetupuhse yna: Imeĩpo morara tykase ahtao yna pakomotyamo a, ynara ãko ezuhnõko mã toto: “Enetoko ke yna tamuru tomo a apoto apõ tyrise Ritonõpo nyripohpyry sã ipunaka. Yrome sero apoto apõ tyrise okyno zahkatohme pyra. Wenikehpyra kuehtohkõme rokẽ moro tyrise yna a.”

29 Moino ro yna, Ritonõpo rumekary se pyra ynanexiase. Aomiry omipona yna exikepyry se pyra ynanase. Imepỹ apoto apõ riry se pyra ynanexiase ynanekarory tõ zahkatohme, okyno tomo te tiriiku tõkehko roropa Ritonõpo kyryry myakãmatohme, apoto apõme, Itapyĩ etonie. Morohne zahkatohme pyra tyrise yna a.

30 Mame morara kary etaryhtao tyya xine, oturukety Pineia tomo te, Izyraeu tõ tamuximãkõ maro tãkye toehse ropa toto.

31 Ynara tykase oturukety Pineia, Ereaza mũkuru Rupẽ tomo a, Kate tõ maro, Manase tõ maro xixi tũtatoh wino exiketomo a:

— Seromaroro zuaro toehse yna, Ritonõpo kymaro xine mana, irumekary se pyra oexirykõke. Izyraeu tõ typynanohse oya xine kuãnohpyra xine Ritonõpo ehtohme.

32 Mame Rupẽ tõ turumekase ropa Kate tõ maro, Kireate nonory po Pineia tomo a, tamuximãkõ maro toytotohkõme ropa Kanaã nonory pona ropa Izyraeu tõ zuruse emero.

33 Mame aomirykõ Izyraeu tõ zamaro kynexine. Naeroro Ritonõpo toahmase eya xine. Osenetupuhpyra toehse toh kynexine osetapary poko te, Rupẽ tõ nonory enahkary poko te, Kate tõ nonory maro.
34 Mame moro apoto apõ tosehpase Rupẽ tomo a, Kate tõ maro "enetupuhpotopo" ynara karyke: "Moro pokoino enetupuhnõko sytatose Kuesẽkõme Ritonõpo exiry poko."

23

Jozue omihpyry

1 Mame Ritonõpo poe etonara toehse Izyraeu tomo, imehnõ topetõkara, tomye xine exikety maro. Tuhke jeimamyry taropose, tamuhpõme toehse Jozue.
2 Morara toehse ahtao Izyraeu tõ tykohmase tyya, tamuximãkomo te, typatakẽ tomo te, juize tomo te, tuisa tõ maro, ynara tykase ynororo eya xine:
— Tamuhpõme toehse ywy.
3 Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry tonese oya xine, imehnõ typoremãkase eya emero opokoino xine. Toekuhse Ritonõpo ãkorehmatohkõme.
4 Etatoko pahne! Nono tokamose ya, oesarykõme, imeimehnõ ahno nonory onyporemãkara ro ahtao. Morararo ahno nonory tokamose ya iporemãkatyã esahpyry tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino, tuna konõto Metiteraneu pona xixi omõtoh wino.
5 Ritonõpo Kuesẽkõ mã mokaro aropõko, tynonorykõ poe. Morotoino epãko mã toto mya rahkene. Toto esahpyry pona osesarĩko matose Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry ae ro.
6 Naeroro tomeseke ehtoko Moeze nymerohpyry omipona oehtohkõme yronymyryme. Inyripohpyry oya xine toiro pitiko onurumekara ehtoko, aomipona ehtoko emero porehme
7 mokaro maro osehtakamara oehtohkõme, amaro xine toto ahtao ro. Mokaro tyorõ ritõ poko mã toto, ineponãmarykõ esehtopyra ehtoko: "Mokyro ritõ neneryme tyrĩko ase," kara ehtoko ipunaka, toto oneahmara ehtoko te, toto ẽpataka oesekumurukõ po porohpyra ehtoko ipunaka, enara.
8 Ritonõpo Oesẽkõ pyno rokẽ ehtoko, ỹme ehtoko aomiry omipona, aomipona oehtopõpyrykõ saaro tarona.
9 Ahno jamihmãkõ mya taropose Ritonõpo a sero nono poe, tuhkãkõ taropose eya, mya toto ytotohme. Oporemãkaposarokõmepyra toh kynexine.
10 Toiro Izyraeume exikety poe, miume epetõkara epãko mã toto, Ritonõpo Kuesẽkõ amaro xine exiryke. Ãkorehmatorỹko mana orẽpyra oehtohkõme, tõmihpyry ae ro.
11 Morara exiryke Ritonõpo Kuesẽkõ rokẽ pyno ehtoko.
12 Yrome Ritonõpo omiry omipona pyra awahtao xine, osepeme awahtao xine ipoetory tõ kara maro, toto nohpory maro oerẽnarykohtao,
13 tuaro ehtoko, mokaro oepekõkara anaropopyra ropa exĩko Ritonõpo mana owinoino xine. Morarame ãkorekehkatorỹko mã toto. Oryhmanekõ sã exĩko mã toto, jarakapyhpyry aõ sã exĩko matose, tỹpapipohsẽ sã exĩko matose, omoxino ke tonuruaõkẽ sã exĩko matose. Morara exikehpyra exĩko matose oenatyrykõ ponãmero sero nono kurã po, Ritonõpo Kuesẽkõ nekarohpyry po oya xine.
14 Seromararo joorihtoh moe pyra toehse nase. Tuaro matose okurohtao xine, Ritonõpo Kuesẽkomo a kykyryrykõ kurã emero tokarose kyya xine tõmihpyry ae ro. Tõmihpyry ae emero tyrise eya; ekurehpyra ipunaka.
15 Kurãkõ tyrise eya emero tõmihpyry ae ro. Morararo tõmihpyry ae ro popỹ rĩko roropa mana.
16 Imehnõ ineponãmarykõ eahmaryhtao oya xine, oporotyrykohtao toto ẽpataka, tohne exĩko mana, awãnohtorỹko mana. Ynara exiryke moro riryhtao oya xine, aomihpyry omipona pyra exĩko matose. Mame enahnõko matose sero nono kurã po, inekarohpyry po oya xine.

24

Jozue osekazumatopõpyry

1 Moromeĩpo Izyraeu tõ oxiekyry tõ emero tanonohpose Jozue a pata Xikẽ po.
Tamuximãkõ toahmase eya te, pata tõ esamo te, juize tomo te, Izyraeu tõ tuisary tomo, enara. Tõximõse toto Jozue maro Ritonõpo ẽpataka.
2 Mame ynara tykase Jozue imoihmãkomo a:
— Ynara ãko Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ oya xine: "Pake atamurukõ moroto kynexine tuna Eupyrati moinõ po, imehnõ ritõ panõ toahmase eya xine. Tera kynexine toiro mokyro, Aparão zumy, Naoa zumy roropa.

3 Yrome moino Aparão tapoise ya, moro nonory poe, Eupyrati moinõ poe ytoytotohme Kanaã nonory poro porehme. Ipakomotyã tuhke ekaroase eya: Aparão a Izake ekaroase,
4 Izake a Jako tõ ekaroase Ezau maro. Ezau a osa ekaroase esaryme, ypy tõ nonory Seia te, yrome Jako tõ tyhtose Ejitu pona tumũkuru tõ maro.
5 Imeĩpo Moeze tõ tonyohse ya Arão maro Ejitu tõ wãnohtohme. Morara ahtao amarokõ touse ya moro poe.
6 Atamuru tõ tonehse ya Ejitu poe, toeporehkase toto tuna konõto Tahpiremã ehpikoxi. Yrome Ejitu tomo a tokahmase toto tuna pona kawaru tõ maro tykanarykõ maro etonatohme.
7 Mame ykohmase Izyraeu tomo takorehmatohkõme, mame xinukutume ehtoh yriase ikohmamyhpyry samo toto zonẽtohme ejitujana tõ wino. Tuna konõto enehpoase ejitujana tõ pona, inerymapotohkõme. Meneatose ynyrihpyry Ejitu poko. Moromeĩpo ona tonorẽ poro moehtone okynano.
8 — "Mame kuaroatose amoreu tõ nonory pona, tuna Joatão poe xixi tũtatoh winakoxi. Tõsetapase amaro xine amoreu tomo. Yrome orẽpyra kyriatose, toto poremãkatohme. Inonorykõ tapoise oya xine oesarykõme, tonahkase toto ahtao ya.
9 Mame Moape tuisary Parake, Zipoa mũkuru tõsetapase Izyraeu tõ maro. Paraão, Peoa mũkuru, tonehpose Parake a, popyra oripotohkõme ya repe.
10 Yrome Paraão omiry etary se pyra exiase, naeroro kure rokẽ amarokõ tyripose eya. Moro sã kypynanopyatose oryhmara xine Parake ehtohme.
11 Tuna Joatão takuohse oya xine, mytoatose pata Jeriko pona. Moroto orutua kõ, Jeriko põkõ tõsetapase amaro xine te, moromeĩpo amoreu tomo te, perizeu tomo, kananeu tomo, heteu tomo, kirikaseu tomo, heweu tomo, jepuseu tomo, enara. Orẽpyra kyriatose toto poremãkatohme oya xine porehme.
12 Oehpyra ro awahtao xine, amoreu tõ tuisary asakoro aropoase mya, ypoe toepase toto enaromỹke. Warata ke pyra, tapemaimo ke pyra roropa, pyrou ke pyra taky maro, opyrekõ ke pyra tonahkase toto.
13 Ononorykõ ekaroase oya xine ipoko erohpitopyra awahtao xine te, pata tõ ekaroase oya xine onyrihpyrykõ kara. Moroto tõsesarise amarokomo, uwa epery enahnõko matose, azeitona roropa enahnõko matose uwa zoko poe, azeitona zoko poe roropa anarykahpyrykõ kara."
14 Mame tõturukehse Jozue moro poko. Mame ynara tykase ropa ynororo:
— Morara exiryke, seromararo Ritonõpo omipona ehtoko. Ipoetoryme ehtoko, ỹme ehtoko inyripohpyry omipona. Owenikehtoko imehnõ ritõ kõ poko, atamurukõ neponãmarykõ oneahmara ehtoko; Mesopotamia po toahmase toto eya xine te, Ejitu po, enara.
15 Yrome Ritonõpo poetoryme se pyra awahtao xine, imenekatoko seroae ro onoky omipona exĩko matou? Jũme rokẽ imenekatoko: atamurukõ neponãmarykõ, ineahmatyã Mesopotamia nonory po te, amoreu tõ neponãmarykõ sero nono po, oesarykõme toehse seromararo. Yrome ywy, ytapyĩ taõkõ maro, Ritonõpo Kuesẽkõ omipona exĩko ynanase.
16 Ynara tykase imoihmãkõ eya:
— Jũme Ritonõpo onurumekara ynanase imehnõ ritõ panõ eahmatohme yna a.
17 Ritonõpo Kuesẽkõ kynexine, kypynanopyatose kytamuru tõ maro Ejitu poe, Ejitu põkõ namotome yna ahtao. Inyrityã kurã tonese yna a, imehxo exiketomo. Towomase yna eya, osema ae yna oepyryhtao, imeimehnõ nonory poro yna ytoryhtao.
18 Axĩ pyra inekarohpyry tapoise yna a yna esaryme, imeimehnõ nonory põkõ mya taropose ahtao eya, amoreu tõ maro, sero nono põkomo. Naeroro Ritonõpo omiry omipona exĩko ynanase, yna Esẽme aexiryke.
19 Ynara tykase Jozue eya xine:
— Ritonõpo omipona ehsaromepyra matose, zae ehtoh se aexiryke. Imehnõ ritõ panõ eahmananõ se pyra mana ipunaka. Oorypyrykõ onykorokara exĩko mana, azahkuru oehtohkomo.
20 Ritonõpo Oesẽkõ rumekaryhtao oya xine, imeimehnõ ritõ panõ eahmaryhtao oya xine, oehnõko ropa mana awãnohse xine. Oenahkapotorỹko mana, apitoryme typynanohse awahtao xine ro eya.
21 Jozue tozuhse imoihmãkomo a, ynara tykase toto:
— Arypyra! Ritonõpo Kuesẽkõ omipona se rokẽ ynanase.
22 Ynara tykase Jozue eya xine:
— Amarokõ enenanõme matose, etananõme roropa matose. Ritonõpo tymenekase oya xine Oesẽkõme, aomipona oehtohkõme.
— Ỹ, enenanõme ynanase! tykase toto.
23 Mame tõturuse Jozue eya xine, ynara tykase ynororo:

— Morara ahtao imehnõ neponãmarykõ ipahtoko, nae ahtao amaro xine. Zae oehtohkõ enepotoko Ritonõpo a, Izyraeu tõ Esemy a ỹme oehtohkõ poko aomipona oehtohkõ poko.
24 Ynara tykase imoihmãkõ Jozue a:
— Ỹme ynanase, Ritonõpo Kuesẽkõ poetoryme. Inyripohpyry omipona ynanase exĩko ipunaka.
25 Moro sã imoihmãkõ maro tõmiry totapose Jozue a Ritonõpo netaryme. Mame moro ae ro Xikẽ po, Ritonõpo omihpyry tokarose eya xine, inyripohpyry roropa.
26 Mame pape pokona morohne tymerose eya Ritonõpo Nyripohpyry Pape Pokona. Imeĩpo topu konõto tapoise Jozue a tyritohme wewe kurã zopikoxi, xikihme, Ritonõpo maro oturutoh pũto.
27 Ynara tykase ynororo imoihmãkomo a:
— Sero topu enetoko ke. Eneneme sã exĩko mana. Ritonõpo nekarohpyry kyya xine totase sã eya te, kuomirykõ roropa totase sã eya, Kuesẽkõ onurumekara oehtohkõme.
28 Mame esaka xine imoihmãkõ tonyohse ropa Jozue a.

Jozue orihtopõpyry
(Juize 2.6-9)
29 Moromeĩpo 110me jeimamyry toehse ahtao toorihse Jozue, Num mũkuru, Ritonõpo poetory.
30 Ekepyry tonẽse esary po, Timinate-Sera po ypy tõ nonory po, Eparaĩ nonory po ypy Kaaxi poe inikahpoe.
31 Isene ro Jozue ahtao, Ritonõpo omipona Izyraeu tõ kynexine. Mame toorihse Jozue ahtao, isene ro Izyraeu tõ tamuximãkõ ahtao, tuaro exiketõ Ritonõpo nyrityã poko, Izyraeu tõ akorehmatohme, aomiry omipona toh kynexine.
32 Joze ekepyry, Izyraeu tõ nenepyhpyrykõ Ejitu poe, tonẽse Xikẽ po, Jako nepekatyhpyry po, Hamoa mũkuru tõ wino, 100me parata ke. Hamoa kynexine Xikẽ zumy. Moro nono Joze pakomotyã nonoryme toehse, esarykõme.
33 Toorihse roropa Ereaza, Arão mũkuru. Ekepyry tonẽse Kipea po, ypy tõ nonory po, Eparaĩ nonory po. Moro pata tokarose kynexine imũkuru Pineia a.

JUIZE
Apiakane tõ Ehtopõpyry poko
Juízes
Ekarotopo

Sero pape *Juize* ekarõko Izyraeu tõ ehtopõpyry poko Kanaã poremãkatopõpyry poe tuisame Sauu ehtoh pona. Morara ahtao soutatu tõ towõse, toto tuisaryme ehtohme, Izyraeu tõ akorehmatohme epetõkara poremãkatoh poko, zae ehtoh poko toto ehtohme roropa. Toiro apiakaneme Sãsão kynexine (Juize 13—16).

Ekarõko sero: Ritonõpo omipona Izyraeu tõ ahtao kure ehtoh tokarose Ritonõpo a eya xine. Yrome toeramase toto ahtao Ritonõpo wino typoremãse toh kynexine. Morara ahtao ro eraximãko Ritonõpo kynexine toto pynanohtohme ropa, tyyrypyrykõ rumekary se toehse toto ahtao, eramatohme ropa Ritonõpo a Tosẽkõme.

Sero pape ao

Imeĩpo toorihse Jozue ahtao *1.1—2.10*
Izyraeu tõ apiakananomo *2.11—16.31*
Izyraeu tõ ehtopõpyry *17.1—21.25*

Tuisa Atoni-Pezeke poremãkatopõpyry

1 Morarame Jozue toorihse ahtao, Ritonõpo Imehxo Exikety a tõturupose Izyraeu tomo, ynara tykase toto:

— Onokãkõ aropory se hma osemazuhme Kanaã põkõ poremãkapose?

2 Ritonõpo a tozuhse toto, ynara tykase:

— Juta tõ ytõko osemazuhme. Sero nono ekarõko ase eya xine.

3 Mame ynara tykase Juta tõ Ximeão tomo a:

— Ehmaropa oximaro Ritonõpo nekarohpyry yna a apoise, Kanaã põkõ poremãkapose. Imeĩpo ytõko sytatose oximaro Ritonõpo nekarohpyry pona oya xine ononorykõme.

Moro sã Ximeão tõ toytose

4 Juta tõ maro topekõkara poremãkapose oximaro. Mame orẽpyra tyripose toto Ritonõpo a, kananeu tõ typoremãkapose eya xine, perizeu tõ roropa. 10 miume orutua kõ totapase eya xine Pezeke po.

5 Moro po tõseporyse toto Atoni-Pezeke maro, tõsetapase toto imaro. Mame kananeu tõ typoremãkapose eya xine, perizeu tõ maro.

6 Atoni-Pezeke toepase, yrome tokahmase ynororo eya xine, tapoise eya xine. Mame emary zũ asakoro tuhkohse eya xine, ipupuru zũ tõ maro.

7 Mame ynara tykase Atoni-Pezeke:

— 70me tuisa tõ tyripose ya moro samo, emarykõ zũ, ipupuru zũ tõ maro tuhkohpose ya. Joh akoĩpyry tonahse eya xine jotuhtoh zopino. Seromararo moro sã tyripose ywy Ritonõpo a, ynyrihpyry emetakame.

Mame Atoni-Pezeke tarose eya xine Jerusarẽ pona, moroto toorihse.

Jerusarẽ typoremãkase Eperõ maro

8 Mame Juta tõ orutua kõ toytose etonase Jerusarẽ põkõ maro. Jerusarẽ tonahkase eya xine. Pata põkõ totapase eya xine. Pata tyahkase roropa eya xine.

9 Imeĩpo toytose toto osetapase kananeu tõ maro ypy tõ põkõ maro te, ona tonorẽ põkõ maro ikurenae te, nono amimomã põkõ maro Juta nonory po, enara.

10 Mame toytose toto etonase kananeu tõ maro Eperõ po, apitoryme esety Kiriate-Arapame kynexine. Sesai tõ typoremãkase eya xine, Aimã maro te, Taumai maro, enara. Anake mũkurume tõ kynexine.

Tepia poremãkatopõpyry
(Jozue 15.13-19)

11 Morotoino toytose Juta tomo osetapase Tepia põkõ maro. Moro pata esety akorõ Kiriate-Sepea kynexine.

12 Mame ynara tykase Karepe:

— Jẽxiry Akasa ekarõko ase orutua a ipytyme ehtohme pata Kiriate-Sepea poremãkaryhtao eya.

13 Moro pata typoremãkase Otonieu a, Kenaza mũkuru, Karepe akorony. Naeroro tõxiry Akasa tokarose Karepe a ipytyme ehtohme.

14 Mame tyniotase Akasa ahtao Otonieu maro: “Nono ekaropoko omy a,” tykase ynororo eya. Akasa toytose Karepe a, mame tyhtose ahtao toky, jumẽtu poe jumy ynara tykase eya:

— Oty se hma, orymo?
15 Ynara tykase nohpo tumy a:
— Tuna eutary sehxo hano. Nono mekaroase ya, nono tonorẽ exikety. Tuna eutary maro nono ekaroko ya, tykase.
Naeroro tõxiry a tuna enatyry tõ tokarose Karepe a nono kae exikety maro te, nono kae pyra exikety maro, enara.

Orẽpyra Juta tõ ehtopõpyry Pẽjamĩ tõ maro
16 Moeze meretamuru pakomotyã, keneu tõ, toytose Juta tõ maro pata Jeriko, airiki panõ esary poe, ona pona Juta tõ nonory pona, pata Arate poe ikurenaka. Moroto kynexine toto amarekita tõ maro.
17 Mame Juta tõ toytose Ximeão tõ maro osetapase kananeu tõ, Zepate põkõ maro. Moro pata tonahkase eya xine. Mame pata esety tymyakãmase eya xine Horomame.
18 Yrome Kaza anapoipyra tokurehse toto, Axikerõ te, Ekorõ roropa, morohne zomye exikety roropa.
19 Juta tõ takorehmase Ritonõpo a ypy tõ nonory põkõ poremãkapory poko. Yrome tuna konõto ehpiõkõ onyporemãkasaromepyra toh kynexine tykahuke toh exiryke kurimene risẽ ke.
20 Moeze nyripohpyry ae ro pata Eperõ tokarose Karepe a. Moro poe Anake mũkuru tõ oseruao taropose eya.
21 Yrome jepuseu tõ anaropopyra Pẽjamĩ tõ kynexine Jerusarẽ poe. Moroto Jerusarẽ po jepuseu tõ ehse. Moroto ro mã toto seroae ro Pẽjamĩ pakomotyã tõ maro.

Peteu typoremãkase Joze tomo a
22-23 Mame Eparaĩ tõ toytose Manase tõ maro osetapase Peteu põkõ maro. (Apitoryme pata esety kynexine Ruze.) Takorehmase toto Ritonõpo a. Mame pata pona enenanõ taropose eya xine;
24 orutua tonese eya xine pata poe tũtãko. Ynara tykase toto eya:
— Otãto omõnõko ynanae pata pona? Yna zuruko oetapara yna ehtohme.
25 Naeroro omõtoh tonepose eya. Tomõse toto moro aka, mame moro põkõ totapase eya xine. Mokyro orutua rokẽ typynanohse eya xine jekyry tõ maro.
26 Moromeĩpo toytose ynororo heteu tõ nonory pona imepỹ pata ritohme. Moro pata tosehpase eya Ruzeme. Moro saaro mã esety seroae ro.

Ahno anaropopyra tokurehse Izyraeu tomo
27 Imeimehnõ pata põkõ anaropopyra Manase tõ tokurehse: Pete-Sã põkomo te, Taanake põkomo te, Toa põkomo te, Ipyreão põkomo te, Mekito põkomo te, morohne zomye exiketõ maro, enara. Moro pata tõ poro kananeu tõ ehse.
28 Jamihmehxo toehse Izyraeu tõ ahtao, kananeu tõ tyrohmanohpose typoetorykõme eya xine. Yrome toto anaropopyra tokurehse toto.
29 Morararo kananeu tõ, Kezea põkõ anaropopyra Eparaĩ tõ kynexine. Morara exiryke kananeu tõ toto maro ehse.
30 Kityrõ põkõ Naarou põkõ roropa anaropopyra Zepurõ tõ kynexine. Mokaro maro kananeu tõ toehse. Mame tyrohmanohpose toto eya xine, typoetorykõme tyrise eya xine.
31 Imehnõ pata tõ põkõ anaropopyra Asea tõ kynexine: Ako põkomo te, Xitõ põkomo te, Arape põkomo te, Akazipe põkomo te, Heupa põkomo te, Apeka põkomo te, Reope põkomo, enara.
32 Asea tõ toehse, kananeu tõ maro, mokaro anaropopyra toh tokurehse exiryke.
33 Pete-Seme põkõ te, Pete-Anate põkõ roropa anaropopyra Napatari tõ toehse. Kanaã põkõ maro Napatari tõ toehse. Yrome tyrohmanohpose toto eya xine.
34 Mame Tã tõ taropose amoreu tomo a ypy tõ pona toto ytotohme. Jakanahmã pona yhtosaromepyra Tã tõ toehse.
35 Ypy tõ Here po amoreu tõ moroto ro toh kynexine te, Aijarõ po te, Saarapĩ po, enara. Yrome typoetorykõme mokaro tyrise Joze tomo a. Tyrohmanohpose toto eya xine.
36 Amoreu tõ nonory moroto kynexine, onuhtoh nono esety Mynoto poe, inikahpozakoxi Sera pona.

2

Ritonõpo nenyokyhpyry Pokĩ po
1 Ritonõpo nenyokyhpyry toytose Kiukau poe Pokĩ pona Izyraeu tõ zuruse, ynara tykase ynororo:

— Kuapoiatose Ejitu nonory po awahtao xine, kuenepyatose xiaro, sero nono pona, ynekarohpyry pona atamurukomo a. Ynara akene eya xine: “Jũme jomihpyry onytyoromara ase.

2 Naeroro õmirykõ onetapopyra ehtoko sero nono põkomo a. Inyrihpyrykõ apoto apõme ikararahtoko ipahtohme,” ase oya xine repe. Yrome jomipona pyra mexiatose. Enetoko ke onyrihpyrykomo!

3 Naeroro seromaroro ourutorỹko ase. Mokaro anaropopyra exĩko ase oesemarykõ wino oytorykohtao. Oepekõkarame exĩko mã toto. Toto neponãmarykõ azahkuru ehtoh poko oritorỹko mã toto.

4 Moro poko tõturukehse Ritonõpo nenyokyhpyry ahtao, tyxitapitose Izyraeu tõ emero.

5 Morara exiryke moroto esety Pokĩme toehse. Moroto tynekarorykõ tyahkase eya xine, Ritonõpo, Tosẽkõ eahmatohme.

Jozue orihtopõpyry

6 Izyraeu tõ taropose Jozue a, toytose toto orutua kõ emero tynonorykõ poko erohtohme.

7 Isene ro Jozue ahtao, Ritonõpo, Tosẽkõ omipona Izyraeu tõ kynexine. Mame toorihse Jozue ahtao, Ritonõpo omihpyry omipona ro toh kynexine orihpyra ro Izyraeu tõ tamuximãkõ ahtao, Izyraeu tõ akorehmatopõpyry Ritonõpo a enehpõkomo.

8 Jozue, Num mũkuru, Ritonõpo poetory toorihse 110me jeimamyry taropose ahtao eya.

9 Ekepyry tonẽse inonory po, Timinate-Here po, ypy tõ nonory Eparaĩ po, ypy Kaaxi poe inikahpozakoxi.

10 Morarame mokaro emero Jozue maro isene exiketõ toorihse, mame ipoenomotyã tuenikehse Ritonõpo poko, Izyraeu tõ akorehmatopõpyry poko roropa eya.

Ritonõpo rumekatopõpyry Izyraeu tomo a

11 Mame iirypyryme toehse Izyraeu tomo, Ritonõpo Tosẽkõ omipona pyra toehse toto, imehnõ neponãmary toahmase eya xine, kananeu tõ samo.

12 Ritonõpo tytamurukõ Esẽ eahmary turumekase eya xine, toto enepyhpono Ejitu poe. Imeimehnõ ritõ kõ toahmase eya xine Ritonõpo myakãme. Imehnõ neponãmarykõ eahmaryke eya xine tyekĩtapãse Ritonõpo toto poko ipunaka.

13 Ritonõpo turumekase eya xine, Paau toahmase, Axitarote maro.

14 Morara exiryke Izyraeu tõ zehno toehse Ritonõpo. Toto onewomara toehse imõkomorykõ tapoise ahtao, tyyryhmase roropa toto ahtao imehnomo a. Epetõkara a Izyraeu tõ tokarose eya, toto zomye exiketomo a. Naeroro osewomasaromepyra toehse Izyraeu tomo.

15 Osetapase toytose toto ahtao, takorekehkase toto Ritonõpo a tõmihpyry ae ro eya xine. Naeroro toetuarimase toto.

16 Mame tuisa tõ tokarose Ritonõpo a Izyraeu tomo a, orẽpyra exiketomo, juize tomo, toto pynanohtohme iiryhmahpõkõ wino, omato tõ wino roropa.

17 Yrome mokaro juize tõ omiry onetara toh kynexine. Ritonõpo omihpyry omipona pyra toh kynexine. Imehnõ neponãmary eahmary poko toh kynexine. Jũkõ Ritonõpo omihpyry omipona kynexine toto. Yrome mokaro ipoenõkomo, Ritonõpo omipona pyra toehse toto.

18 Ituisarykõ tokarose Ritonõpo a eya xine, mokyro takorehmase eya. Mame mokyro tuisa isene ro ahtao typoetory tõ typynanohse Ritonõpo a toto poko pyra epetõkara ehtohme. Izyraeu tõ pyno kynexine toto etuarimaryke imehnõ osanoryme toto exiry eneryke tyya.

19 Yrome mokyro tuisa toorihse ahtao, toeramase ropa toto tyyrypyryrykõ poko toehtohkõme ropa. Tytamurukõ popyra ehtopõpyry motye toehse toto. Imehnõ neponãmary poko toehse toto, eahmatohme Ritonõpo myakãme. Tuaro pyra exiketõ sã toehse toto. Popyra toehtopõpyrykõ onurumekara toehse toto.

20 Morara exiryke tyekĩtapãse Ritonõpo typoetory tõ Izyraeu tõ poko. Ynara tykase ynororo:

— Jomihpyry, ynekarohpyry itamurukomo a jomipona toto ehtohme, moro omipona pyra toehse toto. Naeroro jomiry omipona pyra toto exiryke,

21 sero nono poe, imehnõ anaropopyra ropa ase, Jozue nynomotyamo toorihse tahtao.

22 Mokaro Izyraeu tõ enẽko ase, jomipona toto ehtoh waro jehtohme, itamurukomo a jomipona ehtopõpyry samo.

23 Naeroro imeimehnõ morotõkõ axĩ anaropopyra Ritonõpo kynexine, mokaro onekaropyra Jozue a, yrome tynomose toto eya moroto.

3

Ahno tõ akoĩpyry Kanaã po

1 Mame imehnõ ahno tynomose Ritonõpo a moro nono po Izyraeu tõ kuhtohme, osetapara ro exiketõ Kanaã põkõ maro.

2 Moro sã tyrise Ritonõpo a toto amorepatohme rokẽ osetapary poko, osetapary waro
pyra exiketomo, osetapapitopyra ro toexirykõke.
3 Ynara toh tynomose moro nono po: pirixteu tõ patary 5me exiketõ põkomo te, kananeu
tomo te, xitonio tomo te, heweu tomo ypy tõ Ripano põkomo, ypy Paau-Heremõ poe
onuhtoh Hamate pona.
4 Mokaro tõxinamase Izyraeu tõ kuhtohme tõmihpyry, tynyripohpyry Moeze ae omipona
toto ehtoh enetohme Ritonõpo a.
5 Morara exiryke tõsesarise Izyraeu tomo kananeu tõ rãnao te, heteu tõ maro, amoreu tõ
maro, perizeu tõ maro, heweu tõ maro, jepuseu tõ maro, enara.
6 Morarame typytase toto imaro xine; toto neponãmarykõ toahmase roropa eya xine.

Otonieu

7 Mame Ritonõpo Tosẽkõ poko tuenikehse Izyraeu tõ kynexine. Tyyrypyrykõ poko toehse
toto kananeu tõ neponãmarykõ eahmary poko toehse, Paau kuhtopo te, wewe risẽ Asera
roropa.
8 Morara exiryke Izyraeu tõ zehno toehse Ritonõpo. Toto onewomara toehse ynororo
tuisa Kuxã-Risataĩ, Mesopotamia esẽ tooehse ahtao Izyraeu poremãkapose. Typoetoryme
Izyraeu tõ tyrise eya 8me jeimamyry.
9 Morarame tõturuse Izyraeu tõ Ritonõpo a takorehmatohkõme, mame orutua tonehpose
Ritonõpo a toto akorehmatohme. Mokyro esety kynexine Otonieu, Kenaza mũkuru, Karepe
akorõ mũkuru.
10 Takorehmase Otonieu Ritonõpo Zuzenu a, Izyraeu tuisaryme toehse ynororo. Soutatu
tõ tarose eya etonatohme Mesopotamia tuisary maro, orẽpyra tyrise ynororo Ritonõpo a,
Mesopotamia tõ typoremãkase, Izyraeu tõ typynanohse eya.
11 Moromeĩpo isene ro Otonieu kynexine 40me jeimamyry. Morara ahtao Izyraeu tõ
epetõkara tehme toh kynexine, osetapara toh kynexine.

Eute

12 Morarame toorihse Otonieu ahtao tyyrypyrykõ poko toehse ropa Izyraeu tomo Ri-
tonõpo omipona pyra. Morara exiryke orẽpyra Ekorõ, Moape tuisary tyripose Ritonõpo a,
Izyraeu tõ motye.
13 Oximaro Ekorõ toehse amonita tõ maro te, amarekita tõ maro etonatohme Izyraeu tõ
maro. Jeriko tapoise eya xine airiki panõ tõ esary.
14 Typoetoryme Izyraeu tõ tyrise Ekorõ tomo a 18me jeimamyry ae.
15 Mame tyxitase Izyraeu tõ ahtao Ritonõpo netaryme, imepỹ orutua tonyohse Ritonõpo
a toto pynanohtohme ropa. Mokyro kynexine Eute, Jera mũkuru, Pẽjamĩ ekyryme. Poze
exiketyme kynexine ynororo. Eya tineru tokarose Izyraeu tamuximãkomo a arotohme,
kowenu epehpyryme, Ekorõ, Moape tuisary a.
16 Mame punião tyrise Eute a, taere exikety asakoro, meio meturume mosa exiry. Moro
rato pohsuimano tarose eya tupõ zopino, tapotunuru wino.
17 Mame toytose ynororo moro kowenu tinerũ arose Ekorõ a, mokyro tupune exiketyme
kynexine.
18 Mame tineru tokarose ahtao eya, tymarõkõ taropose ropa Eute a.
19 Mame toeramase ropa ynororo, topu tõ risẽ poe, Kiukau pũto, tuisa zuruse, ynara
tykase ynororo:
— Tuisa, omi nae ase ourutohme tokare pyra exikety.
Mame moro tae imehnõ tutũtanohpose tuisa a. Tutũtase toto porehme.
20 Sokohme tuisa kynexine, tosao, zara po. Ameke pyra toeporehkase Eute, ynara tykase:
— Omi nae ase Ritonõpo poe ourutohme.
Towõse tuisa.
21 Mame tomary ke typozery wino, rato pohsuimano touse tapotunuru winoino Ekorõ
tuose zuakuru pokona.
22 Tomõse moro rato pohsuimano epuru maro etyhpyry pona, ikasery a tapuruse ipunião
anoupyra ropa Eute exiryke tuisa wakuru poe. Ipotyry tutũtase ãtykyry ae jaxiry tõ rãnao.
23 Moromeĩpo omõtoh tapuruse Eute a. Tutũtase ynororo osenuhmatoh ae
24 toytose ynororo. Mame tuisa poetory tõ tooehse repe. Omõtoh tapuruse exiryke
omõpyra toh kynexine. “Otarame wekãko mana,” tõsenetupuhse toh repe.
25 Toraximase eya xine repe okynano, yrome etapuruhmakara tokurehse ahtao, soroto
tapoise eya xine, tapuruhmakase eya xine. Mame moroto tuisa kynexine toorihse,
toepukase nono pokoxi.
26 Mokaro a eraximaryhtao, toepase Eute. Topu tõ risẽ kuroko toytose ynororo Seira
pona.

27 Morotona toeporehkase ynororo ahtao ypy tõ Eparaĩ pona, rue totose eya kaneru retyry, Izyraeu tõ orutua kõ kohmatohme etonatohme. Tarose toto eya yhtõko ypy tõ poe.
28 Ynara tykase ynororo:
— Kuekahmatoko. Kuepetõkara, moapita tõ tokarose Ritonõpo a oya xine.
Naeroro Eute tokahmase Izyraeu tomo a, Moape tõ esary, tuna Joatão akuohtoh tapoise eya xine. Mame ahno anaropopyra toh kynexine tuna akuohse.
29 Mame moro osetaparyhtao otarame 10 miume soutatu moapita tõ totapase eya xine jamihme exiketomo, orẽpyra exiketomo. Epasaromepyra toh kynexine.
30 Moro sã Moape tõ typoremãkase Izyraeu tomo a moro ẽmepyry ae. Moromeĩpo etonara Izyraeu tõ toehse 80me jeimamyry.

Sãkaa
31 Moromeĩpo tuisame toehse Sãkaa, Anate mũkuru. Pirixteu tõ 600mãkõ totapase eya pui poko erohtoh ke. Moro sã Izyraeu tõ typynanohse eya roropa.

4

Tepora, Parake maro
1 Imeĩpo toorihse Eute ahtao tyyrypyrykõ poko Izyraeu tõ toehse ropa, Ritonõpo Tosẽkõ omipona pyra toehse toto.
2 Morara exiryke toto onewomara toehse Ritonõpo, Japĩ, Kanaã tuisary tooehse ahtao toto poremãkase. Tuisame Japĩ kynexine pata Hazoa po. Ipoetory tõ soutatu tõ tuisary kynexine Xisera, Harosete-Hakojĩ pono.
3 900me ikanary tõ kynexine, kurimene risemy. Izyraeu tõ tyrohmanohpose eya 20me jeimamyry, tutuarimapose toto eya yronymyryme. Mame takorehmapose ropa Izyraeu tomo Ritonõpo a.
4 Urutõme Ritonõpo poe Tepora kynexine, Rapitote pyty. Apiakaneme roropa kynexine ynororo, Izyraeu tõ akorehmaneme zae ehtoh riry poko.
5 Airiki panono nae kynexine irãnao Rama poe Peteu pona ypy tõ nonory po, Eparaĩ po. Moro airiki panono myhto typorohse Tepora Izyraeu tõ etatohme. Eya tooehse toto atae pyra toto ahtao apiakapotohme zae ehtoh waro toehtohkõme.
6 Mokyro a Parake, Apinoão mũkuru tonehpose tyya, pata Ketese po ynororo ahtao, Napatari nonory po. Ynara tykase ynororo eya:
— Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ mã ynara tyripõko oya: “10 miume orutua kõ imenekako Napatari tõ wino Zepurõ tõ wino roropa, toto arotohme ypy Tapoa pona.
7 Xisera, tuisa Japĩ soutatu tõ esẽ enehpõko ase tuna Kisõ pona etonatohme amaro xine. Tykanary maro oehnõko mana kurimene risemy soutatu tõ maro. Yrome toto poremãkapõko ase oya xine.”
8 Mame ynara tykase Parake Tepora a:
— Ymaro oytoryhtao rokẽ ytõko ase. Ytopyra awahtao ywy roropa ytopyra ase.
9 — Kure, tykase ynororo. — Amaro ytõko ase repe. Yrome orẽpyra exiketyme oeahmara mã toto, ynara exiryke, Xisera ekarõko Ritonõpo mana nohpo a etapatohme.
Mame Parake maro Tepora toytose Ketese pona.
10 Moroto Zepurõ tõ orutua kõ tonehpose Parake a, Napatari tõ maro Ketese pona. 10 miumãkõ tõximõse toto imaro toytotohkõme. Tepora roropa toytose imaro.
11 Ameke hkopyra Ketese poe Hepea esary kynexine, keneume exikety. Imehnõ keneu tõ winoino tãtapiakase Hepea kynexine. Hopape, Moeze akono pakomotyã keneu tõ kynexine. Moroto tytapyĩ tamose Hepea a wewe konõto, Zaananĩ pũto.
12 Morarame Xisera turuse imehnomo a Parake, Apinoão mũkuru onuhtopõpyry poko ypy Tapoa pona.
13 Naeroro tykanary tõ 900me kurimene risẽ tonehpose eya tysoutatu tõ maro porehme. Taropose toto eya Harosete-Hakojĩ poe tuna Kisõ pona.
14 Mame ynara tykase Tepora Parake a:
— Ytoko seromaroro. Seroae Xisera poremãkapõko Ritonõpo oya xine mana. Amaro xine Ritonõpo mana.
Morara exiryke tyhtose Parake ypy Tapoa poe 10 miume soutatu tõ maro.
15 Tõsetapapitose Parake tõ ahtao tysoutatu tõ maro, putupyra Xisera tõ tyripose Ritonõpo a isoutatu tõ maro. Otupĩko toh kynexine Xisera kanary tõ aronanõ maro. Mame tykanary turumekase Xisera a, pupu po toepase ynororo.
16 Yrome Xisera tõ ikanary tõ maro tokahmase Parake tomo a Harosete-Hakojĩ pona. Xisera tõ tonahkase eya xine porehme.
17 Xisera rokẽ toepase Jaeu tapyĩ taka, Hepea pyty, keneume exikety. Toytose ynororo morotona, tosẽ Japĩ, Hazoa esemy, Hepea epeme exiryke.

18 Tytapyĩ tae tutũtase nohpo, Jaeu, mokyro Xisera maro ẽpatakãmase. Ynara tykase
ynororo eya:
— Omõko, tuisa, ytapyĩ taka. Enaromyra exiko.
Naeroro tomõse ynororo. Nohpo a tonẽse ynororo tãty zopikoxi.
19 — Ajohpame sã tuna se hano jokuru; tuna se toehse ywy, tykase Xisera eya.
Kutehi totapuruhmakase nohpo a pui suhsu ekarotohme eya. Tõse eya ahtao, tyõtose
ropa ynororo nohpo a.
20 — Moroto rokẽ exiko omõtoh tao, tykase ynororo nohpo a. — Ahno tooehse ahtao,
ekaroporyhtao oya: “Ahno nae taro? ‘Arypyra,’ kaxiko,” tykase ynororo nohpo a.
21 Totaehse Xisera kynexine ipunaka. Tynyhse ynororo tyrõnaka. Morarame mate
tapoise Jaeu a wewe maro, suimano, omatome tomõse ynororo tapyi taka, zupuhpyry po
tuose ipanamukuru poro porehme. Mya roropa nono aka toeporehkase wewe suimano.
Toorihse ynororo.
22 Toeporehkase Parake ahtao, Xisera ekahmaryme, tutũtase Jaeu osẽpatakãmase imaro.
Ynara tykase ynororo eya:
— Osehko xiaro. Mokyro enepõko ase oya, onupiry.
Mame tomõse ynororo imaro tapyi taka. Xisera mokyro nono po toorihse wewe suimã
zupuhpyry poko.
23 Moro ae ro Izyraeu tõ takorehmase Ritonõpo a, Japĩ poremãkapory poko kananeu tõ
tuisary.
24 Osetapakehpyra toh kynexine Japĩ maro, orẽpyrahxo toehse roropa toto mokyro
enatyry pona ro.

5

Tepora eremiatopõpyry Parake maro

1 Moro ẽmepyry ae Tepora toremiase Parake maro, Apinoão mũkuru maro. Ynara
toremiase toto:
2 Ritonõpo eahmatoko,
Kuesẽkõ Imehxo Exikety!
Tõximõse Izyraeu tomo etonatohme,
tãkye rokẽ tõximõse toto.
3 Etatoko, tuisa tomo!
Otato ehtoko kowenatu tomo!
Rue etõko ase, eremiãko roropa ase,
Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ eahmaryme.

4 Ritonõpo Imehxo Exikety ypy Seia poe tutũtase awahtao,
tooehse awahtao roropa Etõ nonory poe, nono tykytyky tykase.
Konopo itamurume tooehse kapu ae.
5 Ypy tõ tykytyky tykase Ritonõpo ẽpataka,
tykytyky tykase ypy Xinai roropa,
Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ ẽpataka.

6 Isene ro Sãkaa ahtao, Anate mũkuru,
isene ro Jaeu ahtao,
Ytoytoketõ pyra kynexine osema tao,
imehnõ esemary ae rokẽ toytose ahno.
7 Izyraeu patary tõ po, ahno pyra kynexine;
Typõke pyra toehse, joehtopõpyry pona,
omoro roropa Tepora,
ahno ẽme Izyraeu tõ nonory po.
8 Imehnõ neponãmarykõ tymenekase Izyraeu tomo a,
naeroro etonatoh toehse esarykõ po.
40 miume orutua kõ ahtao ro,
tywaratake pyra toh kynexine,
osewomatoh pyra ipunaka!
9 Soutatu tõ tuisary tõ eahmãko ase,
Izyraeu tõ tuisary tomo,
ahno maro, tãkye osekaroketomo.
Ritonõpo eahmatoko, Kuesẽkomo!
10 Moro poko ekãtotoko,
jumẽtu karimutumã po ytoketomo,

typorohse exiketõ, oeky tõ mypary po,
pupu po ytoytoketõ roropa.
11 Etatoko ke! Imoihmãkõ, panaikato exiketõ,
tuna pẽkamã tõ zomye exiketõ,
oturũko mã toto orẽpyra Ritonõpo nyrityã poko,
topetõkara poremãkatopõpyry poko Izyraeu tomo a!
Mame Ritonõpo poetory tõ tyhtose typatarykõ pona.

12 Owõko, Tepora, owõko!
Owõko! Eremiako! Owõko!
Ytoytoko, Parake, Apinoão mũkuru,
oepekõkara aroko anamoto tõme, anapoihpyrykomo.

13 Mame toytose toto,
enetuputyhpõkomo tutuisarykõ esaka,
Ritonõpo Kuesẽkõ poetory tomo,
tõsetapatohkõ eraximaryme,
mame toytose toto oseporyse Parake maro.
14 Eparaĩ poe tutũtase toto, Amareke tõ nonohpyry poe,
toytose toto jakanahmã pona.
Pẽjamĩ tõ mykapo, imoihmãkõ maro.
Makia poe tuisa tõ tyhtose,
Zepurõ poe roropa soutatu tuisary tõ tooehse.
15 Isakaa tõ tamuximãkõ Tepora maro toytose.
Aõ, Isakaa tõ toytose, Parake roropa.
Tokahmase ynororo eya xine jakanahmã pona.
Yrome Rupẽ tõ atae pyra toh kynexine;
tõsezusezuhse toto,
mame ytopyra tokurehse toto.
16 Oty katohme tehme se rokẽ toehse toh nae moroto kaneru tõ maro?
Kaneru erase omiry etatohme, toky tõ kohmary poko?
Ỹ Rupẽ tõ atae pyra toh kynexine;
tõsezusezuhse toto,
mame ytopyra tokurehse toto.
17 Kate tõ tehme toehse toh kynexine
tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino,
Tã tõ roropa ona po tokykõ nahpatoh po.
Asea tõ totypohse roropa tuna konõto ehpio,
isawã po, tuna ehpio tehme toehse toh kynexine.
18 Yrome Zepurõ tõ toorikyrykõ zuno pyra toh kynexine, Napatari tõ maro;
toytose toto etonatoh pona.

19 Tuisa tõ toehse, tõsetapase toto Taanake po, iporiry Mekito pũto.
Kanaã tuisary tõ roropa tõsetapase,
yrome parata anapoipyra tokurehse toto, topetõkara wino.
20 Xirikuato tõ roropa tõsetapase:
aytorykohtao kapu kuroko
Xisera takorekehkase eya xine.
21 Zue a epetõkara tarose, tuna Kisõ, zueme exikety a.
Moino ro mase tuna Kisõ.
Ytoytõko ase, orẽpyra exiketyme ytoytõko ase.
22 Mame kawaru tõ tooehse, tururume.
Tururume ytõko, nono tũtũmãko, tupupurukõ ke.

23 "Pata Meroze popyra tyripoko," ãko Ritonõpo nenyokyhpyry;
"Popyra tyripoko, moro pata põkõ popyra tyripoko,
oehpyra toto exiryke Ritonõpo akorehmase,
soutatume oehpyra tokurehse toto
osetapase Ritonõpo poetoryme."

24 Tãkye kuhse mokyro nohpo, Jaeu,
Hepea pyty, keneume exikety.

Imehnõ nohpo tõ tytapyĩ taõkõ motye,
tãkyehxo mã ynororo.
25 Tuna tokaropose Xisera a,
yrome pui suhsuru tokarose eya;
isuhsuru risẽ tonehse eya kasana kurã ao.
26 Mame wewe suimano tapoise eya tomary ke,
morararo mate tapoise roropa tomary akorõ ke.
Mame Jaeu a totapase Xisera zupuhpyry pokona,
takurihmose,
typosohkase roropa, zupuhpyry.
27 Toepukase ynororo tosekumuru po, ipupuru myhtokoxi.
Imihme toepukase nohpo myhtokoxi.
Imyhtokoxi, tosekumuru po toepukase;
nono pona, toorihse.

28 Xisera eny tõsenuhmase,
osenuhmatoh ae, tytapyĩ tae,
Okynahxo tõsenuhmase, kamisa moino,
osenuhmatoh ae, ynara tykase:
“Oty katoh okynahxo oehpyra hnae ikanary?”
“Oty katoh eky tõ kawaru, axĩ pyra oehnõko nae?”
29 Epe tõ, tuaro exiketomo a tozuhse,
Tyya rokẽ morohne tozuhzomose ropa,
tyya rokẽ tõsezuhse ynororo.
30 “Otarame mõkomo apiakãko mã toto,
tynapoityã apiakãko:
Otarame nohpo tõ roropa tapoise,
toiro otarame asakoro soutatu tõ punero.
Upo kurã roropa tapoise Xisera a tupõme.
Kamisa kure exikety tapoise eya tuisa pyty a ekarotohme.
Ipymyry pokona tyritohme.”

31 Ritonõpo yna Esemy,
morararo oepetõkara norihno toto, emero porehme,
yrome ah oepe tõ saereme exikety sã orẽpyra sã nexĩ toto, xixi tũtary samo!
Mame etonara toehse toh kynexine 40me jeimamyry pune.

6

Kiteão

1 Moromeĩpo iirypyryme Izyraeu tõ toehse ropa Ritonõpo omipona pyra. Naeroro Mitiã põkomo a typoremãkapose toto Ritonõpo omi poe. Tyrohmanohpose toto eya xine 7me jeimamyry pona.

2 Tõtonẽse Izyraeu tomo mitianita tõ zuno toexirykõke oramãka ypy tõ zopikoxi, osewomatohme ypy tõ rãnao, jamihme mitianita tõ exiryke.

3 Emero rokẽ tỹkyryrykõ tarykase ahtao Izyraeu tomo a, Mitiã põkõ tooehse, amarekita tõ maro roropa, ona põkõ maro etonatohme.

4 Tõsesarise moroto toto Izyraeu tõ nonory po. Ĩkyryrykõ tonahkase eya xine tupito tõ poro exiketomo, Kaza pona. Tonahsẽ onynomopyra toehse toto Izyraeu tõ napyryme okyno onynomopyra roropa toh kynexine kaneru te, pui te, jumẽtu, enara, tonahkase eya xine emero.

5 Tooehse toh kynexine tokykõ maro, pui tõkehko, tytapyĩkõ maro tuhke taparara tõ samo. Toky tõ kameru tõ maro ikuhpỹme toh kynexine. Tooehse ynaroro Izyraeu tõ enahkase.

6 Izyraeu tõ osewomasaromepyra toh kynexine. Naeroro takorehmarykõ tokaropose toto Ritonõpo a.

7 Mame tõturuse toto ahtao Ritonõpo a mitianita tõ poko,

8 urutõ tonehpose eya oturuse toto a ynara kase:

— Ynara ãko Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy: “Kuenepyatose Ejitu poe Ejitu põkõ namotome awahtao xine.

9 Kypynanopyatose Ejitu põkõ winoino, sero nono põkõ oepekõkara winoino roropa õsetaparykohtao amaro xine. Oepekõkara aropone, inonorykõ ekaroase oya xine.

10 Kuruatose, ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Sero nono põkõ neponãmary oneahmara ehtoko, ase oya xine. Yrome jomiry onetara mexiatose.”

11 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry tooehse, typorohse ynororo wewe konõto myhtokoxi
pata Opara põto. Moro wewe esẽ kynexine Joaxi, Apieze ekyry. Imũkuru Kiteão erohnõko
kynexine, tiriiku kyrỹko uwa euhkatoh tao, tõtonẽse moro ao, onenepyra mitianita tõ
ehtohme.
12 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry tõsenepose eya. Ynara tykase eya:
— Orẽpyra mase. Ritonõpo amaro mana, tykase!
13 — Ritonõpo yna maro ahtao oty katohme etuarimãko ynanae? tykase Kiteão eya. —
Otara toehse Ritonõpo nyrityã pake ahtao? Morohne poko turuse yna, yna tamuru tomo
a; tyjamitunuru ke Izyraeu tõ tonehse Ritonõpo a Ejitu poe. Yrome eya turumekase yna,
tokarose yna mitianita tomo a.
14 Mame Kiteão a tyripose Ritonõpo a ynara tyritohme:
— Ytoko, orẽpyra exiko, Izyraeu tõ ipynanohko mitianita tõ winoino. Ywy roro aaropõko
ase oytotohme.
15 Ynara tykase Kiteão:
— Ritonõpo, otãto Izyraeu tõ pynanohnõko ha? Papa tõ tymõkomoke pyrahxo mã toto,
Manase tõ ekyryme mã toto, ywy roropa tuisame pyra ase papa tapyĩ tao.
16 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:
— Sero rĩko mase amaro jexiryke, ãkorehmãko ase mitianita tõ poremãkatohme oya orutua
toirõ samo.
17 Ynara tykase Kiteão:
— Azamaro jahtao, oenetupuhpotoh ekaroko ya, zuaro jehtohme omoro nymyry mase
oturũko ya.
18 Ajohpãme sã, ytopyra ropa exiko aporo taroino, ynekarory enehse ytõko ase aporo
ekarotohme oya.
— Ỹ, oeraximãko ase taro ooepyry ropa pona, tykase ynororo eya.
19 Mame Kiteão tomõse tytapyĩ taka, poti tahnose eya, pão roropa iporutatoh maro pyra
tiriiku risẽ 10 kirume tyrise eya. Morohne tyrise eya ruto aka, kaxiri punohpyry tarose
roropa eya oripo ao. Tokarose emero Ritonõpo nenyokyhpyry a, wewe konõto (karawario)
myhto.
20 Mame ynara tyripose Ritonõpo nenyokyhpyry:
— Tõsẽ tyriko wyi maro sero topu pona, kaxiri eukuhpyry ikuãko epona.
Moro tyrise eya aomi poe.
21 Tymyxiry tanỹse Ritonõpo nenyokyhpyry a. Ipotyry ke moro tõsẽ tapose wyi maro.
Apoto tutũtase topu ae, moro tõsẽ tyahkase wyi maro. Mame osenepyra toehse Ritonõpo
nenyokyhpyry.
22 Moro eneryke tyya tonetupuhse Kiteão a, Ritonõpo nenyokyhpyry nymyry tonese tyya
exiryke. Enaromỹke toehse ynororo, ynara tykase:
— To! Ritonõpo Jesemy! Onenyokyhpyry eneno jẽpataka!
23 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:
— Enaromyra exiko. Orihpyra mase. Osepeme sytase.
24 Mame apoto apõ tyrise Kiteão a Ritonõpo eahmatohme. Moro tosehpase eya “Ritonõpo
poe torẽtyke pyra sytatose.” Moroto ro moro apoto apõ mana pata Opara po, Apieze ekyry
tõ esao.
25 Morarame koko ynara tykase Ritonõpo Kiteão a:
— Omy eky aroko, pui orutua, zakorõ maro 7me jeimamyry mano, mame apoto apõ ritõ
Paau eahmatoh ipahko, omy nyrihpyry, ritõ panõ Asera roropa wewe risẽ akohko roropa,
moroto imaro.
26 Mame taro ypy emory po apoto apõ kurã tyriko topu risemy, Ritonõpo Oesẽ eahma-
tohme. Mame pui orutua akorõ apoiko, 7me jeimamyry mano apotopokõ maro, ritõ Asera
wewe risẽ akotyhpyry, morohne jahkako emero onekaroryme ya.
27 Mame typoetory tõ 10mãkõ maro moro tyrise Kiteão a Ritonõpo omi poe. Yrome
tyekyry tõ zuno toexiryke, pata põkõ zuno roropa toexiryke morara onyripyra saereme
ahtao, moro tyrise eya koko rokene.
28 Yrokokoro pakeimo pata põkõ towõse ahtao, Paau kyryrỹpyry tonese eya xine, ritõ
kuhtoh Asera akohsẽ roropa tonese eya xine pui orutua zahsẽ roropa tonese eya xine apoto
apõ po, imepỹ nyrihpyry po moroto.
29 Tõturuse toto oseya xine:
— Onoky a serara tyrise? Mame tõturupose ahtao eya xine zuaro toehse toto Kiteão poko,
mokyro Joaxi mũkuru. Mame ynara tykase toto Joaxi a:
30 — Omũkuru enehko xiaro orihtohme, Paau kyryry, apoto apõ tykararahse exiryke eya,
ritõ Asera kyryry maro.
31 Yrome ynara tykase Joaxi oximõmãkomo a, tumũkuru towomase:

— Paau ewomary se hmatou? Kurehxo Paau ewomananõ orikyry ẽmehpyra ro ahtao. Ritõme Paau ahtao ah ynororo nosewomano, ikyryry apoto apõ tykararahse exiryke.

32 Moromeĩpo Kiteão tosehtose eya xine Jerupaaume, jũ omihpyry pokoino. “Ah Paau roro nosewomano,” ikyryry apoto apõ tykararahse exiryke. Jerupaau kary “Ah Paau roro nosewomano,” kary.

33 Mame mitianita tõ emero, amarekita tõ maro, ona põkõ maro tõximõse toto, tuna Joatão takuohse eya xine, mame tõsesarise jakanahmã Jezereu po.

34 Ritonõpo Zuzenu Kiteão maro kynexine. Rue totose eya kaneru retyry risemy, mame orutua kõ Apieze ekyry tõ toytose toto oximõme eya.

35 Tõmiry aronanõ tonyohse roropa Kiteão a orutua kõ kohmatohme Manase tomo, Asea tomo, Zepurõ tomo, Napatari tomo, enara. Mame toytose toto eya oximõme.

36 Mame tõturuse Kiteão Ritonõpo a:

— Ya Izyraeu tõ pynanohnõko, mase ya.

37 Morara exiryke kaneru hpoty rĩko ase tiriiku apotoh pona. Kokoro konopo ke tahxikure ihpoty rokẽ ahtao, nono porehme tonore ahtao tuaro exĩko ase jakorehmatoh poko oya Izyraeu tõ ewomatoh poko oya. Mame towõse Kiteão pakeimo. Tõmihpyry ae ro kaneru hpoty tonese kutime.

38 Aomihpyry ae ro morara toehse ihpoty touhkase eya kasana aka, tijera pehme kynexine.

39 Mame tõturupose ropa ynororo Ritonõpo a:

— Yzehno pyra exiko. Toiro ekaropoxi oya. Ajohpame sã zuaro nymyry jehtohme ihpoty poko. Seromaroro ihpoty tonore tyriko nono porehme tahxikure ahtao konopo ke.

40 Morarame moro sã tyripose Ritonõpo a koko. Kaneru hpoty tonore toehse, nono rokẽ moro zomye tahxikure toehse axitaku ke.

7

Mitianita tõ poremãkatopõpyry Kiteão a

1 Mame Jerupaau Kiteão towõse pakeimo emero tymaro exiketõ maro, toytose toto osesarise tuna enatyry Harote pũtokoxi. Mitianita tõ esary moroto kynexine jakanahmã po, inikahpozakoxi, ypy More pũto.

2 Ynara tykase Ritonõpo Kiteão a:

— Tuhkehxo ahno nase amaro. Morara exiryke mitianita tõ onyporemãkaposaromepyra ase oya xine. Tuhke awahtao xine toto typoremãkapose ya ahtao otarame amoreme xine typoremãkase toto, ekarõko matose, osenekunohnõko matose.

3 Ynara kaxiko ahno a: “Enaromỹke awahtao xine ytotoko ropa ypy Kiupoa poe atapyĩkõ taka ropa,” kaxiko eya xine.

Mame morara tykase Kiteão ahtao 2 miumãkõ toytose ropa. Yrome 10 miumãkõ ytopyra toehse toto.

4 Ynara tykase Ritonõpo Kiteão a:

— Tuhke ahno nae ro mã amaro xine. Moxiã aroko tuna kuaka. Moroto toto apiakãko ase tuhke pyra osetapaketõ ytotohme amaro. “Mose amaro ytõko mana,” karyhtao ya ytõko mana. “Mose ytopyra,” karyhtao ytopyra mana.

5 Naeroro orutua kõ tarose Kiteão a tuna ehpikoxi. Ynara tykase Ritonõpo eya:

— Tuna enyryhtao orutua komo a tunuru ke kaikuxi a tuna enyry samo, mokaro apiakako tosekumuru po tuna ẽnanõ winoino.

6 300me orutua komo a tuna tanỹse, tomarykõ ae ẽtohme tunurukõ ke. Imehnõ emero tosekumuru po typorohse toto tuna ẽtohme.

7 Ynara tykase Ritonõpo Kiteão a:

— Moxiã 300mãkomo a, tomarykõ ae tuna enyhpõkomo, moxiã maro Izyraeu tõ pynanohnõko ase, mitianita tõ poremãkapõko ase. Mokaro imehnõ aropoko ropa esaka xine ropa.

8 Morara exiryke mokaro taropose ropa tytapyĩkõ taka ropa. 300mãkõ rokẽ imaro tõxinamase, mokaro napyrỹpyry emero tapoise eya xine, mokaro rue tõ maro emero. Mitianita tõ esary jakanahmã po kynexine ypy tõ myhto.

9 Koko tykohmãse ahtao, ynara tykase Ritonõpo Kiteão a:

— Owõko etonatohme mitianita tõ maro. Tuaro ase toto poremãkãko matose.

10 Yrome toto zuno awahtao, osetapary poko, opoetory Pura aroko amaro ãkorehmaneme mokaro esaka.

11 Mokaro otururu etãko mase. Toto omiry etaryhtao oya enaromyra exĩko mase, mokaro maro osetapary zuno pyra exĩko.

Mame toytose Kiteão, typoetory Pura maro ameke pyra topetõkara esary myhtokoxi.

12 Mokaro mitianita tomo, amarekita tõ maro, ona põkõ maro sapararahme toh kynexine. Moro jakanahmã typehkase eya xine, taparara imoihmãkõ samo. Ikuhpỹme tuhke toto exiry kynexine, ekykõ roropa kameru tõ maro isawã sã toh kynexine, tuna konõto ehpio exikety samo.

13 Toeporehkase Kiteão ahtao orutua omiry totase eya tõsenehtopõpyry poko mokyro otururu totase eya. Ynara tykase ynororo:

— Tõsenehse ywy, pão enease sewata risemy tyhtose moro ypy poe kuesaka xine. Tapyi pokona totapase sã eya, toepukase tapyi, tohpahse kehko emero, moroto tõxinamase nono po.

14 Ynara tykase epe:

— Kiteão tapemã moro kynako, Izyraeume exikety, Joaxi mũkuru! Ynara kary se õsenety: "Ritonõpo kuekarotorỹko mana eya, kymarokõ soutatu tõ emero porehme!"

15 Mokaro otururu totase tyya ahtao Kiteão a, tãkye toehse ynororo, tosekumuru po typorohse ynororo Ritonõpo eahmatohme. Mame toytose ropa ynororo Izyraeu tõ, 300mãkomo a, ynara tykase ynororo eya xine:

— Owõtoko! Kuepetõkara tokarose Ritonõpo a kyya xine, mitianita tõ soutatu tomo porehme.

16 Mokaro 300mãkõ tapiakase Kiteão a oseruao oximõmãkõme toto ehtohme. Emero orutua komo a rue tokarose, kaneru retyry te, mukuxi maro, nãparina panono apoto ke taõke saerehkatohme.

17 Ynara tykase ynororo:

— Kuenetoko! Ameke pyra toehse jahtao kuepetõkara esaka tooehse ahtao kypoenohtoko. Tyritoko ynyriry saaro.

18 Rue etoryhtao ya ymaroro roropa etotoko, amarokõ roropa kuepetõkara esary zomye exiketõ rue tõ etotoko, kui kahtoko roropa: "Ritonõpo tapemã sero, Kiteão omi poe!" kahtoko!

19 Onoa exisasaka ahtao, erase tõ myakãmatoh toehse ahtao, toeporehkase Kiteão 100mãkõ maro, ameke pyra mitianita tõ esaka. Mame rue totose eya xine. Mukuxi tõ tyhmose eya xine, tynarohpyrykomo.

20 Mokaro oseruao oximõmãkomo a rue totose, mukuxi tõ tyhmose eya xine. Nãparina panõ kõ tapoise eya xine tomahpokoxi xine ke typozerykõ wino. Rue tapoise eya xine tomarykõ ke tapotunurukõ wino. Kui tykase toto: "Ritonõpo tapemã sero, Kiteão tapemã roropa!" tykase toto.

21 Tehme rokẽ toehse toto tosao xine topetõkara esary zomye. Epetõkara, soutatu tõ emero toepase. Kui karyke toepase toto.

22 Mokaro 300mãkõ rue etõko rokẽ toh kynexine. Morara ahtao Ritonõpo poe, orutua kõ tõsetapapitose toto. Tamoreme xine tõsenahkase toto. Toepase roropa toto pata Zerera esemary ae, Pete-Xita pona, Apeu-Meora pona roropa. Tapate pũtokoxi.

23 Mame orutua kõ Napatari tõ tykohmase, Asea tõ maro te, Manase tõ maro mitianita tõ ekahmatohme.

24 Tõmiry taropose Kiteão a ypy põkomo a, Eparaĩ tomo a. Ynara tykase ynororo:

— Oyhtotoko mitianita tõ etapase tuna Joatão pona te, iporiry tõ pona Pete-Para pona. Tuna anakuohpopyra ehtoko mitianita tomo a.

Mame Eparaĩ tõ toytose osetapase Joatão pona iporiry tõ pona Pete-Para pona.

25 Orepe tapoise eya xine Zeepe maro, mitianita tõ tuisary tomo. Orepe totapase eya xine topu Orepe po te, Zeepe totapase eya xine uwa euhkatoh Zeepe po. Mitianita tõ tokahmase roropa eya xine. Orepe zupuhpyry tarose eya xine Zeepe zupuhpyry maro Kiteão a tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino ynororo ahtao.

8

Mitianita tõ poremãkatopõpyry

1 Mame Eparaĩ tõ orutua kõ tõturupose Kiteão a, ynara tykase toto:

— Oty katohme yna onykohmara mexiase mitianita tõ maro etonatohme toytose awahtao? Oty katohme moro sã toehse omoro?

Opore tõsezusezuhse toto Kiteão maro.

2 Yrome ynara tykase ynororo:

— Ynyrihpyry kuepekõkara maro pitiko rokẽ nexiase. Onyrihpyrykõ itamurumehxo, ynyrihpyry motye kuhse. Onyrihpyrykõ, Eparaĩ tomo, pitiko nase oya xine repe, yrome Apieze ekyry tõ nyrihpyry emero motye nase.

3 Mitianita tõ tuisary Orepe, Zeepe maro tokarose oemahpokoxi xine Ritonõpo a. Otara tyrise ya? Ynyrihpyry moro sã pyra mana, tykase.

Morara tykase Kiteão ahtao zehno hkopyra toehse Eparaĩ tomo.
4 Morarame Kiteão tõ toytose 300mãkõ maro tuna Joatão pona. Tãtakuohse toto. Totaehse toh kynexine repe. Yrome topetõkara ekahmãko ro toh kynexine.
5 Mame tonahsẽ tokaropose Kiteão a Sukote põkomo a. Ynara tykase ynororo:
— Mitianita tõ ekahmãko ro ynanase: Zepa, Saumuna, enara. Mokaro ymaro exiketõ totaehse mã toto. Ajohpame sã tonahsã ekarotoko eya xine.
6 Yrome tozuhse ynororo Sukote tamuximãkomo a:
— Otyme kure tonahsẽ ekarory yna a opoetory soutatu tomo a? Zepa tõ Saumuna maro anapoipyra ro matose!
7 Ynara tykase Kiteão eya xine:
— Ỹ, kure, oty kara. Yrome Zepa tõ, Saumuna maro tokarose ahtao Ritonõpo a ya opũ ixihkãko ase omoxino ke, ona po exiketõ ke.
8 Mame Penueu pona toytose Kiteão, tonahsẽ tokaropose orutua komo a, morotõkomo a repe. Yrome onekaropyra, Sukote põkõ omihpyry saaro tozuhse ynororo eya xine.
9 Naeroro ynara tykase Kiteão eya xine:
— Tooehse ropa jahtao, kure rokẽ jahtao sero tapyi kae exikety kararahnõko ase! tykase.
10 Karakoa po Zepa tõ kynexine Saumuna maro tysoutatu tõ akoĩpyry maro. 15 miume rokẽ tõxinamase ona tonorẽ põkõ soutatu tomo. 120 miume totapase.
11 Tokare pyra Kiteão tõ toytose osema ae, ona ehpikuroko, Nopa poe xixi tũtatoh wino, Jokopea poe roropa. Tuaro pyra topekõkara ahtao totonase toto imaro xine.
12 Zepa tõ toepase repe, Saumuna maro, mitianita tõ tuisary tomo. Yrome tokahmase toto eya xine, tapoise toto. Soutatu tõ porehme typoremãkase eya xine.
13 Mame toytose ropa Kiteão, Joaxi mũkuru, osetapakehxĩpo onuhtoh Here esemary ae.
14 Nuase tapoise eya Sukote pono, oturupotohme eya. 77me esetykõ tymerose eya Sukote tuisa tomo tuisamãkõ maro.
15 Mame Sukote tõ orutua kõ zuruse toytose Kiteão. Ynara tykase ynororo:
— Tuaro ro hmatou jyhtomary se oehtopõpyry poko oya xine? Tonahsẽ onekaropyra mexiatose, ysoutatu tomo a totaehse toto ahtao ro, Zepa tõ Saumuna maro anapoipyra ro jexiryke. Ỹ, kure, taro moxiamo!
16 Mame omoxino ke Sukote tuisary tõ tuisamãkõ maro tuãnohse eya.
17 Tapyi kae exikety Penueu po tykararahse roropa eya. Orutua kõ moro pata põkõ totapase roropa eya.
18 Mame tõturupose Zepa tomo a Saumuna maro:
— Onoky sã nexiase toto, mokaro orutua komo, totapase oya xine Tapoa po?
Tozuhse eya xine:
— Asã toh nexiase ipunaka. Tuisa mũkuru tõ sã toh nexiase.
19 Ynara tykase Kiteão:
— Jakorõ tõ nexiase toto, aja mũkuru tomo. Ynara ãko ase oya xine Ritonõpo netaryme, typynanohse toto oya xine ahtao, ywy roropa oetapara xine exiry, opynanohtorỹko ase.
20 Tumũkuru apitorymã Jetea a, ynara tykase ynororo:
— Aimo owõko, moxiã etapako. Yrome tytapemã anoupyra imũkuru kynexine, enaromỹke toexiryke, wãtara ro toexiryke.
21 Mame Zepa tõ Saumuna maro ynara tykase Kiteão a:
— Osehko ty, yna etapako omoro orẽpyra oexiryke.
Naeroro Zepa tõ Saumuna maro totapase Kiteão a. Ikyryrỹpyry tõ typyne exiketõ tapoise eya, nuno panõ kõ kuhsamo, kameru tõ esenao exiketõ tapoise.
22 Mame ynara tykase Izyraeu tõ Kiteão a:
— Yna tuisaryme exiko typynanohse yna exiryke oya mitianita tõ winoino. Imeĩpo omũkuru omyakãme tuisame exĩko, apary roropa tuisame exĩko.
23 — Otuisarykõme exipyra ase, umũkuru roropa tuisame exipyra mana. Ritonõpo Kuesẽkõ otuisarykõme exĩko mana, tykase Kiteão.
24 Tõturuse ro eya xine:
— Toiro se rokẽ ase oya xine, panasere tomo, uuru risẽ anapoityã enehtoko ya, tykase.
Mokaro mitianita tõ typanarykõ pokona panasere tyrise uuru risemy, ona tonorẽ põkõme toto exiryke.
25 Ynara tykase Kiteão soutatu tomo a:
— Tãkye ynanase morohne ekarory poko oya.
Kamisa tyrise eya xine nono pona, epona panasere tõ ritohme, mame typanaserenỹpyrykomo tonehse eya xine, tynapoityãkomo mitianita tõ winoino.

26 Atapona uuru omoxĩ exiry 20 kirume exisasaka kynexine. Morohne maro: osenao tõkehko, uuru risẽ emeporyme, upo tõ roropa, tuisa tõ zuponỹpyry te, kameru tõ pymyry kyryry emeporyme, tapoise roropa eya.
27 Moro uuru ke oturukety zupõ panõ tyrise Kiteão a. Moro tyrise eya typatary, Opara po. Mame Izyraeu tomo a Ritonõpo eahmary turumekase morotona toto ytotohme, Kiteão nyrihpyry eahmatohme tyya xine. Morara exiryke Izyraeu tõ typoremãse Kiteão maro ro emero, inyrihpyry eahmaryke eya xine.
28 Mitianita tõ typoremãkase Izyraeu tomo a. Mame okynahxo oehpyra ropa toehse toto osetapase imaro xine. 40me jeimamyry, isene ro Kiteão ahtao, etonara Izyraeu tõ toehse.

Kiteão orihtopõpyry

29 Mame toytose ropa Kiteão tytapyĩ taka ropa.
30 Tumũkue ynororo 70me, typye tuhke toexiryke.
31 Toiro pytyme exikety nae roropa kynexine Xikẽ po, toemũkuase ynororo Apimerekeme.
32 Mame toorihse Kiteão, Joaxi mũkuru, tamuhpõme toehse ahtao. Ekepyry tonẽse Jumy Joaxi zonẽtopõpyry aka, Opara po, Apieze ekyry tõ esary po.
33 Toorihse Kiteão ahtao Ritonõpo turumekase Izyraeu tomo a. Kanaã põkõ neponãmary toahmase eya xine. Paau-Perite tapoise eya xine eahmatohme Ritonõpo myakãme.
34 Axĩ tosẽkõ Ritonõpo omipona pyra toehse toto, topekõkara winoino typynanohtopõpyrykõ poko tuenikehse ropa toto.
35 "Kure mase" kara roropa toh kynexine Kiteão tomo a. Tuenikehse toto emero Kiteão nyrihpyry poko kure Izyraeu tõ ritopõpyry poko eya.

9

Apimereke

1 Mame Apimereke, Kiteão mũkuru toytose pata Xikẽ pona, moroto jẽ ekyry tõ esary kynexine. Tõturuse ynororo eya xine:
2 — Ekaropotoko Xikẽ põkomo a: "Oty sehxo matou oesẽkõme: 70me Kiteão mũkuru tomo, toiro rokẽ orutua? Ynara exiryke oxiekyryme sytatose Apimereke maro," kahtoko eya xine.
3 Xikẽ põkõ maro tõturuse jẽ ekyry tomo moro poko, mame Apimereke se toehse toto tyekyrykõme aexiryke.
4 800 karamame parata touse eya xine tyneponãmarykõ Paau-Perite eahmatoh tae ekarotohme eya. Moro parata ke orutua kõ, popyra exiketõ topehmase eya tymaro toto ytotohme.
5 Mame tumy tapyĩ taka toytose Apimereke, Opara pona. Mame moroto toiro topu po takorõ tõ totapase eya 70mãkomo, tumy Kiteão mũkuru tomo. Yrome imũkuru akomihpyry, Jotão, tõtonẽse, morara exiryke onetapara toehse.
6 Mame tõximõse toto Xikẽ põkomo, Pete-Miro põkõ maro wewe konõto myhtokoxi Xikẽ po. Moroto tutuisarykõme Apimereke tyrise eya xine.
7 Moro poko zuaro toehse Jotão ahtao, tõnuhse ynororo ypy Kerizĩ emory pona. Moroto tykohtase ynororo:
— Orutua komo, Xikẽ põkomo, jomiry etatoko aporo, mame õmirykõ etãko Ritonõpo mana!
8 — Ynara toehse, tykase Jotão. — Wewe tõ tõsenetupuhse tuisa menekary poko tosẽkõme. Tõturuse toto oriwera a, ynara tykase toto: "Yna tuisaryme exiko," tykase toto.
9 "Repe," tykase oriwera eya xine. "Azeite onekarosaromepyra jexiry mana otuisarykõme toehse jahtao. Moro azeite tokarose ya ahtao atãkyemãko ritõ tõ mana ahno tõ maro," tykase oriwera eya xine.
10 — Mame wewe tõ toytose wikeira a ekaropose: "Yna tuisaryme exiko," tykase toto wikeira a.
11 Mame tozuhse toto wikeira a. Ynara tykase: "Otuisarykõme toehse jahtao fiku tõ anusasamãkõ onekarosaromepyra jexiry mana," tykase ynororo.
12 — Moromeĩpo wewe tõ toytose uwa zoko a ekaropose: "Yna tuisaryme exiko," tykase.
13 Yrome uwa zoko a tozuhse toto: "Otuisarykõme toehse jahtao, uwa eukuru onekarosaromepyra jexiry mana, ritõ tõ atãkyematohme te, ahno atãkyematohme roropa," tykase eya xine uwa zoko.
14 — Mame wewe tõ tõturuse omoxino a: "Osehko. Yna tuisaryme exiko," tykase toto.
15 Mame tozuhse toto omoxino a: "Yse nymyry awahtao xine otuisarykõme, osehtoko xiaro, yzerutũ zopikoxi. Yrome oehpyra awahtao xine apoto tũtãko mã ypoe, apupari tõ Ripano põkõ, zahkatohme," tykase omoxino eya xine.
16 Tõturuse ro Jotão:

— Zae nymyry mosekarotou otuisaryme Apimereke tyrise ahtao oya xine? Ajohpe pyra mosekarotou? Kure rokẽ Kiteão tõ myriatose ipoenõ maro? Zae topehmase ynororo oya xine, inyrihpyry epehpyryme.
17 Wenikehpyra ehtoko opynanohtopõpyry poko papa a. Toorikyry zuno pyra kynexine opynanohtohkõme, oepetõkara mitianita tõ winoino.
18 Yrome seroae papa poenomotyã zehno toehse matose. Ipoenõ 70mãkõ totapase oya xine toiro topu po. Moromeĩpo imũkuhpyry Apimereke, inamoto mũkuru, Xikẽ tuisaryme tyrise oya xine. Morara tyrise oya xine oekyrykõme aexiryke.
19 Seromararo zae rokẽ awahtao xine, kure rokẽ Kiteão tyrise oya xine ahtao ipoenõ maro, ajohpe pyra awahtao xine, tãkye ehtoko Apimereke maro, ah tãkye nexino roropa amaro xine.
20 Yrome zae pyra awahtao xine, ah apoto nutũtano Apimereke poe orutua kõ pona, Xikẽ põkõ zahkatohme, Pete-Miro põkõ maro. Ah apoto nutũtano Xikẽ põkõ poe roropa, Pete-Miro põkõ maro Apimereke zahkatohme.
21 Mame Jotão toepase moro poe, Peea pona, turui Apimereke zuno toexiryke.

Kaau

22 Morarame 3me jeimamyry taropose Apimereke a Izyraeu tõ tuisaryme toexiry poko.
23 Mame Ritonõpo a Apimereke tyripose osepeme pyra Xikẽ tõ maro. Ise pyra toehse toh kynexine tutuisarykõme.
24 Morara tyripose Ritonõpo a Apimereke wãnohtohme Xikẽ tõ maro, iirypyrykõ emetakame, Kiteão mũkuru tõ, 70mãkõ, totapase eya xine exiryke.
25 Orutua kõ tyripose Xikẽ põkomo a, tonẽpose toto ypy tõ po Apimereke etapatohme. Ytoketõ emero tomatonanohse eya xine osema tao. Moro poko zuaro toehse Apimereke.
26 Mame Xikẽ pona toytose Kaau, Epete mũkuru, zakorõ tõ maro. Tõsenetupuhtoh poko tõturuse toto eya.
27 Mame toytose toto tutupikõ pona uwa tõ apoise eukuru ritohme. Tãtãkyematohkõ tyrise eya xine. Mame tyneponãmarykõ eahmatoh taka tomõse toto, tõtuhse toto, eukuru tõse eya xine, Apimereke tykerekeremase eya xine.
28 Mame ynara tykase Kaau orutua komo a:
— Apimereke kutuisarykõ kara mokyro. Xikẽ põkõme sytatose. Mokyro Kiteão mũkurume mana. Pata esẽ Zepuu aomipona toehse nase. Yrome ipoetory kara sytatose. Hamoa kytamurukõme mana, Xikẽ zumy, ipakomotyãme sehtone.
29 Ajohpe pyra! Tuisame jahtao, ypoetoryme sero põkõ ahtao mokyro Apimereke aropory ywy taroino. Eya ynara ykary: “Opoetory tõ, soutatu tõ oximõme tyriko etonatohme!” ykary.
30 Morara katopõpyry poko zuaro toehse Zepuu, pata esẽ ahtao, tyekĩtapãse ynororo Kaau poko.
31 Tõmiry taropose eya Apimereke a, Aruma po ahtao, ynara katohme eya:
— Kaau, Epete mũkuru toehse Xikẽ pona takorõ tõ maro. Okerekeremãko mã toto, ose pyra toto ehtohme. Omõpopyra ropa pata pona oehtohme.
32 Naeroro ynara tyriko: koko ytotoko soutatu tõ maro, otonẽtatoko, ona pona.
33 Kokoro tõmehse ahtao owõtoko etonatohme tokare pyra pata apoitohme. Mame Kaau tõ tutũtase ahtao pata poe, osetapatoko imaro xine iporemãkatohme jũme rokene.
34 Morara exiryke Apimereke tõ toytose orutua kõ maro, koko, otonẽse Xikẽ poe ameke ona pona. 4me tãtapiakase toto oximõtohme.
35 Towõse tahtao toytose Kaau pata omõtoh taka. Morara ahtao Apimereke tõ tutũtase, tõtonẽtopõpyrykõ poe.
36 Mokaro eneryke Kaau a ynara tykase ynororo Zepuu a:
— Eneko ke! Ahno yhtõko ypy tõ emory poe!
Yrome ynara tykase Zepuu eya:
— Ahno kara morohne. Ypy tõ zuzenu rokẽ moro, ahno samo.
37 — Eneko ke! tykase Kaau. — Ahno ro mokaro oehnõko xiaro. Yhtõko toto xiaro. Imehnõ oehnõko mã toto osema ae, wewe karawario poe.
38 Mame ynara tykase Zepuu:
— Ajamitunuru enepoko yna a. “Apimereke kutuisary kara mokyro,” mase. Moxiã poihtõko mexiase. Ytoko seromararo osetapase imaro xine.
39 Xikẽ tõ orutua kõ tarose Kaau a etonatohme Apimereke tõ maro.
40 Totonase Apimereke, yrome Kaau toepase. Orutua kõ tuhke toepukase iiryhmatyamo pata omõtoh pũtokoxi roropa.
41 Mame toytose ropa Apimereke Aruma pona. Zepuu toytose Xikẽ pona, moro poe Kaau tõ taropose eya zakorõ tõ maro.

42 Yrokokoro zuaro toehse Apimereke, Xikẽ tõ ytory poko tupito tõ pona.
43 Naeroro typoetory tõ tapiakase eya. Tõtonẽse toto tupito tõ po, toto eraximatohme. Pata poe ahno tũtary tonese ahtao Apimereke a towõse ynororo tõtonẽtoh poe, totapase toto eya.
44 Tuaro pyra toto ahtao totapase toto Apimereke tomo a. Axĩ toytose toto pata omõtoh pona. Mokaro ãtapiakatyamo a, tutupikõ pona aytotyã totapase eya xine emero.
45 Pata põkõ maro tõsetapase Apimereke ikohmamyry pona. Totapase toto eya porehme. Pata tyyryhmase eya, sautu tomase eya nono pona otyro ahtara ehtohme.
46 Tapyi kaetokohxo exikety Xikẽ po tamuximãkõ morara kary totase ahtao tyya xine toytose toto jamihmehxo exikety taka, Paau-Perite eahmatoh taka osewomatohme repe.
47 Yrome zuaro toehse Apimereke moroto toto ehtoh poko.
48 Naeroro ypy Saumõ pona tõnuhse ynororo typoetory tõ maro. Wywy ke wewe amoriry takohse eya, tymotary pona moro tyrise eya. Moro saaro typoetory tõ tyripose roropa eya axiny.
49 Wewe amoriry takohse eya xine. Mame Apimereke tokahmase eya xine wewe amoriry ritohme tapyi jamihmehxo exikety pokona, kaetokohxo exiketyme. Mame apoto tukase eya xine, ahno moro tao. Moro taõkõ toorihse emero porehme. Miume toh kynexine tuhke toto exiry orutua komo, nohpo tõ maro.
50 Mame Tepe pona toytose Apimereke, pata tomyehmase, mame typoremãkase eya.
51 Tepe po tapyi kae exikety, jamihme exikety nae kynexine. Orutua kõ, nohpo tõ maro, pata tuisary tõ maro emero tururume toytose moro tapyi taka osewomatohme. Tomõse toto, omõtoh tonõ tapuruse eya xine, mame zara pona tõnuhse toto.
52 Apimereke tooehse tapyi jamihme exikety poremãkase; toytose ynororo omõtoh taka apoto zukase tapyi zahkatohme.
53 Yrome nohpo a topu tomase kaino zupuhpyry pona. Zupuhpyry zehpyry toehmose.
54 Axĩ typoetory tykohmase tyya, typyre puimane. Ynara tykase ynororo eya:
— Opyre ke kuwoko. “Nohpo a totapase,” kary se pyra ase. Naeroro tuose ynororo nuasemano a.
55 Apimereke orihtopõpyry tonese ahtao Izyraeu tomo a toytose ropa toto tytapyĩkõ taka.
56 Enara Apimereke tuãnohse Ritonõpo a iirypyry epehpyryme tumy mũkuru tõ 70mãkõ etapatopõpyry pokoino, takorõ tõ etapatopõpyry pokoino eya.
57 Moro saaro Xikẽ põkõ tuãnohse roropa Ritonõpo a toto rypyry epehpyryme. Morara toehse, Jotão, Kiteão mũkuru omihpyry ae ro, popyra ehtoh tonehpose ahtao eya.

10

Tora, Jaia roropa

1 Imeĩpo toorihse Apimereke ahtao, Tora, Pua mũkuru, Toto pary tooehse Izyraeu tõ pynanohse. Isakaa ekyryme kynexine ynororo, pata Samia pono, ypy tõ nonory po, Eparaĩ nonory po.
2 Izyraeu tõ tuisaryme toerohse ynororo 23me jeimamyry pona. Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse pata Samia po.
3 Moromeĩpo tuisame toehse Jaia, Kireate nonory pono. 22me jeimamyry taropose eya Izyraeu tõ tuisaryme.
4 Tumũkue toehse ynororo 30me, tokyke imũkuru tõ kynexine 30me jumẽtu tomo, toky tõ po toto ytotohme. 30me pata nae toh kynexine Kireate nonory po. Moro pata tõ esety Jaia patary tõme kynexine.
5 Mame toorihse Jaia, ekepyry tonẽse Kamõ po.

Izyraeu tõ poremãkatopõpyry amonita tomo a

6 Morarame iirypyryme toehse ropa Izyraeu tomo, Ritonõpo omipona pyra. Imehnõ neponãmary Paau toahmase eya xine imeimehnõ pata tõ po, neponãmary Axitarote roropa nohpo, Xiria tõ neponãmary roropa te, Xitõ tõ neponãmary te, Moape tõ neponãmary te, Amõ tõ neponãmary te, pirixteu tõ neponãmary roropa, enara. Ritonõpo turumekase eya xine, tosẽkõme oneahmara toehse toto.
7 Naeroro typenekehse Ritonõpo typoetory Izyraeu tõ poko, toto zehno toexiryke: “Teh,” tykase rokẽ ynororo tyyryhmase toto ahtao pirixteu tomo a, amonita tomo a roropa.
8 Moro jeimamyry ae ro Izyraeu tõ typoremãkase eya xine. Osanume toehse toto 18me jeimamyry pona, tynamotome Izyraeu tõ tyrise eya xine emero porehme Kireate po exiketomo te, Joatão poe xixi tũtatoh wino exiketomo te, amoreu tõ nonory po exiketomo, enara.
9 Mame amonita tomo a roropa tuna Joatão takuohse etonatohme Juta tõ maro, Pẽjamĩ tõ maro, Eparaĩ tõ maro roropa. Morara ahtao toetuarimase Izyraeu tõ itamurume.

10 Mame tõturuse Izyraeu tomo Ritonõpo a takorehmatohkõme eya. Ynara tykase toto:
— Ritonõpo, yna Esemy, iirypyryme toehse ynanase õmiry omipona pyra, kananeu tõ neponãmary toahmase yna a roropa.
11 Ynara tykase Ritonõpo eya xine:
— Pake ahtao amarokõ tyrohmanohpose Ejitu põkomo a, amoreu tomo a, amonita tomo a, pirixteu tomo a,
12 xitonio tomo a, amarekita tomo a te, maonita tomo a, enara. Tynamotome oritone toto, naeroro ãkorehmatoh mekaropoatose ya. Mame kuakorehmatose.
13 Yrome typynanohse awahtao xine ya kurumekatose imehnõ ritõ tõ eahmatohme oya xine. Naeroro opynanohpyra xine ropa ase.
14 Seromaroro ytotoko onymenekahpyrykomo a, ritõ kõ kuhsamo a, ãkorehmatohkõme eya xine. Otarame ãkorehmatorỹko mã toto oetuarimarykohtao.
15 Yrome Izyraeu tomo a tozuhse ynororo:
— Ajohpe pyra, iirypyryme ynanase. Yna zuãnohko ise awahtao. Yrome ajohpãme sã yna ipynanohko seroae ro, tykase toto.
16 Mame tyneponãmarykõ typahse eya xine. Moromeĩpo Ritonõpo toahmase eya xine Tosẽkõme. Morara exiryke toto pyno toehse ropa ynororo toto etuarimary eneryke tyya.
17 Mame amonita tõ soutatu tõ tooehse, tõsesarise toto moroto Mixipa po.
18 Mame Kireate põkõ tamuximãkõ tõsenetupuhse toto. “Onoky Izyraeu tõ arory waro exikety etonatoh pona, mokyro tuisame exĩko Kireate põkõ esẽme,” tykase toto.

11

Jepete

1 Moroto soutatumã kynexine, esety Jepete, orẽpyra exikety. Kireate nonory po ynororo. Jumy esety Kireate kynexine, jeny kynexine imeimehnõ orutua kõ maro exikety.
2 Imehnõ nae nexiase Kireate poenõ roropa typyty nymyry maro. Tuãtase toto ahtao, Jepete taropose eya xine, ynara tykase toto:
— Oya papa mõkomohpyry anapiakara ynanase. Zokonaka imõkomohpyry anapoipyra mase imepỹ nohpo mũkurume oexiryke.
3 Morotoino toepase Jepete, takorõ tõ maroino, toytose ynororo Tope nonory pona. Moroto imehnõ orutua kõ, popyra ehtoh poko exiketõ imaro toytopitose.
4 Moromeĩpo amonita tõ toytose osetapase Izyraeu tõ maro.
5 Morara toehse ahtao Kireate tõ tamuximãkõ toytose Jepete enehse Tope nono poe,
6 ynara tykase toto eya:
— Yna maro eropa, yna tuisaryme exiko etonatohme amonita tõ maro, tykase toto eya.
7 Yrome ynara tykase Jepete eya xine:
— Yse pyra yronymyryme oexirykõke papa tapyĩ tae kuaropoatose. Oty katohme ya oehnõko matou ãkorehmatohkõme oetuarimarykõke?
8 — Oturuse amaro ynanoehno, omenekary se yna exiryke yna tuisaryme oehtohme, Kireate tõ emero porehme tuisaryme oehtohme, etonatohme amonita tõ maro, tykase toto eya.
9 Ynara tykase Jepete:
— Jaroryhtao ropa papa tapyĩ taka, etonatohme amonita tõ maro, mame Ritonõpo poe typoremãkase ahtao ya, otuisarykõme exĩko ase. Kure?
10 — Ỹ, tykase toto. — Õmihpyry ae ro yna tuisaryme orĩko ynanase. Ritonõpo yna etãko mana, tykase toto.
11 Naeroro toytose Jepete Kireate tamuximãkõ maro. Mame tutuisarykõme tyrise ynororo eya xine. Mixipa po, Ritonõpo eahmatoh po, toto omiry totapose Jepete a, emero tyritohme aomihpyrykõ ae ro.
12 Mame tõmiry aronanõ taropose Jepete a amonita tõ tuisary a. Ynara tykase toto eya:
— Oty katohme yna zehno mahno? Oty kase moehtou yna nonory pona?
13 Ynara tykase amonita tõ tuisary:
— Izyraeu tõ tooehse ahtao Ejitu poe ynonory tapoise eya xine tuna Aranõ poe tuna Japoke pona, tuna Joatão pona roropa. Seromaroro etonary se pyra awahtao ynonory ekaroko ropa yna a, tykase.
14 Imehnõ omi aronanõ tonyohse Jepete a amonita tõ tuisary a,
15 ynara tykase toto eya:
— Ononorykõ, Moape tõ nonory te, Amõ nonory roropa anapoipyra Izyraeu tõ kynexine. Ynara kynexine:
16 toesyryhmase Izyraeu tõ ahtao Ejitu poe toytose toto ona tonorẽ poro tuna Akapa pona, morotoino Kate pona.

17 Omi aronanõ tonyohse eya xine etomita tõ tuisary a: “Ajohpãme sã ynanytoxi ononory
kuroko,” tykase toh repe. Yrome toto anaropopyra kynexine morotona. Mame tokaropose
eya xine Moape tõ tuisary a, morararo toto anaropopyra kynexine. Morara exiryke tehme
toehse Izyraeu tõ Kate po.
18 — Zomye rokẽ toytose toto ona tonorẽ kuroko. Etomita tõ nonory ehpikuroko toytose
toto, moapita tõ nonory ehpikuroko roropa, inonorykõ poe xixi tũtatoh wino, tuna Aranõ
moinakoxi. Moroto tõsesarise toto, yrome tuna anakuohpyra toh kynexine Moape nonory
ehpiryme exiryke.
19 Mame omi aronanõ tonyohse eya xine Seõ a, amoreu tõ tuisary a, Hexipõ po.
“Ajohpame sã ononory kuroko ynanytoxi yna nonory pona,” tykase toh repe.
20 Yrome toto anaropopyra Seõ kynexine. Typoetory, soutatu tõ emero tarose eya,
tõsesarise Jasa po, mame totonase ynororo Izyraeu tõ maro.
21 Yrome Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy a, Seõ tõ typoremãkapose isoutatu tõ maro emero.
Amoreu tõ typoremãkapose Izyraeu tomo a, inonorykõ tapoise eya xine tosarykõme.
22 Amoreu tõ nonory tapoise Izyraeu tomo a: tuna Aranõ poe ikurenaka, tuna Japoke
pona, inikahpozakoxi; ona tonorẽ poe roropa, xixi tũtatoh wino, tuna Joatão pona, xixi
omõtoh wino.
23 Moro sã Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a amoreu tõ taropose, moroto typoetory tõ Izyraeu
tõ esaryme ehtohme. Sero nono anapoisaromepyra matose.
24 Oneponãmarykõ, Kemo nekarohpyry oya xine apoitoko oesarykõme.
— Yrome Ritonõpo, yna Esẽ nekarohpyry yna a, moro emero apoĩko ynanase, yna
esaryme.
25 Parake motye kurehxo osekarõko mahno, Zipoa mũkuru, Moape tuisary? Etonara
kynexine ynororo Izyraeu tõ maro. Yna nonory apoiry se pyra kynexine.
26 300me jeimamyry taropose Izyraeu tomo a Hexipõ po, Aroea po roropa. Imehnõ pata
tõ po tooehse roropa toh kynexine moro pata tõ pũto, pata tõ po roropa emero tuna Aranõ
ehpikuroko. Oty katoh moro pata tõ anapoipyra mexiatose pake?
27 Naeroro azahkuru ehtoh onyripyra exiase oya xine. Zae pyra matose õsetaparykõ se
awahtao xine yna maro. Ritonõpo zae apiakaneme mana. Zae exiketõ enepõko mana
seroae: Izyraeu tomo, amonita tomo, enara.
28 Yrome Jepete omiry etary se pyra amonita tõ tuisary kynexine.
29 Mame Ritonõpo Zuzenu Jepete maro toehse. Kireate nonory kuroko toytose ynororo
te, Manase nonory kuroko roropa, mame toeramase ropa Mixipa pona, Kireate nonory po.
Morotoino toytose ynororo Amõ pona,
30 tõmiry totapose Ritonõpo a, ynara tykase:
— Amonita tõ poremãkaporyhtao oya, orẽpyra jyriryhtao,
31 tooehse ropa jahtao ytapyĩ taka ropa, osemazuhme aosenepohpyry ya ahtao, mokyro
ekarõko ase oya. Jahkãko ase ynekaroryme oya, tykase Jepete Ritonõpo a.
32 Mame tuna takuohse Jepete a etonatohme amonita tõ maro, orẽpyra tyrise ynororo
Ritonõpo a.
33 Amonita tõ typoremãkase eya Aroea poe Minite pũtokoxi, 20me pata tõ atapona, toytose
ro Apeu-Keramĩ pona. Tuhkãkõ totapase eya xine, amonita tõ typoremãkase Izyraeu tomo
a.

Jepete ẽxiry

34 Mame toehse ropa Jepete ahtao tytapyĩ taka Mixipa pona, ẽxiry tutũtase tumy enese,
wãko, pãteru etõko. Ynoro rokẽ ẽxiryme kynexine toiro, imepỹ pyra. Mokyro rokẽ kynexine
ẽxiryme.
35 Mokyro tonese tyya ahtao Jepete a, tupõ tyxihkase eya tãtasamaryke, ynara tykase:
— Jẽxiry! jẽxiry pitiko! Atasamãko ywy ipunaka opoko! Ynara tykase jexiryke Ritonõpo a:
“Tooehse ropa jahtao ytapyĩ taka, osemazuhme aosenepohpyry ya ahtao, mokyro ekarõko
ase oya,” tykase jexiryke eya etyorõmasaromepyra ase.
36 Ynara tykase ynororo tumy a:
— Morara tykase awahtao Ritonõpo a, õmihpyry anamonohpyra exiko. Tyriko ypoko,
papa, õmihpyry ae ro, Ritonõpo a kuepetõkara typoremãkapose oya exiryke, amonita tomo.
37 Yrome tumy a, ynara tykase:
— Toiro ekaropory se ase oya: ah ytoxi imehnõ oryximãkõ maro, jepe tõ mokaro, ypy
emory tõ poro. Asakoro nuno aropõko ase toto maro, poetoẽme exipyra ekurehnõko ase
exiryke, tykase ynororo tumy a.
38 Taropose ynororo morotona, asakoro nuno aropotohme eya. Toytose ynororo tope tõ
maro ypy tõ poro, xitase, poetoẽme exipyra toexiry poko.

39 Imeĩpo asakoro nuno taropose ahtao tooehse ropa ynororo tumy a. Morarame moro sã tõxiry tyrise eya tõmihpyry ae ro. Mame toorihse ynororo orutua poko exipitopyra ahtao. Moro pokoino moro riry poko torẽnase Izyraeu tõ nohpory tomo
40 ayaytory poko 4me ẽmepyry pune, jeimamyry punero, tyxitarykõ poko Jepete ẽxiry ehtopõpyry poko, Kireate põ ẽxiry.

12

Eparaĩ tomo

1 Mame orutua kõ, Eparaĩ tõ tõximõse etonatohme. Tuna Joatão takuohse eya xine Zapõ pona, ynara tykase toto Jepete a:

— Oty katohme yna onykohmara mexiase oytoryhtao amonita tõ poremãkase? Morara exiryke atapyĩ zahkãko ynanase azahtohme, tykase toto.

2 Yrome ynara tykase Jepete eya xine:

— Ywy, wekyry tõ maro tõsezusezuhse yronymyryme amonita tõ maro. Kykohmase xine repe, yrome yna onypynanohpyra mexiatose.

3 Jakorehmara oexirykõ eneryhtao ya, joorikyry zuno pyra toehse ywy, toytose ywy osetapase imaro xine. Mame Kuesẽkomo a Ritonõpo a typoremãkapose toto yna a. Naeroro oty katohme yna zehno moehtou yna maro osetapase seromaroro?

4 Mame Kireate tõ tanonohpose Jepete a etonatohme Eparaĩ tõ maro. Eparaĩ tõ typoremãkase eya xine. Morara tyrise eya xine ynara tykase Eparaĩ tõ exiryke: “Amarokõ, kireatita tõ, Eparaĩ nonory põkõme matose, Manase nonory põkõme roropa repe, yrome Eparaĩ rumekahpõkõme matose.”

5 Mame Eparaĩ tõ tuna anakuohpyra ehtohme, epara toto ehtohme, Joatão akuohtoh tapuruse kireatita tomo a. Eparaimita tõ tooehse ahtao tuna akuohtohme, epatohme, tõturupose Kireate soutatu tomo a:

— Eparaimitame mahno? tykase.

— Arypyra, tykase ynororo ahtao,

6 aomirykõ tukuhpose eya. “Xiporete” kaxiko, tykase eya xine. Yrome “Siporete” tykase rokẽ ahtao, moro omi kasaromepyra aexiryke, mokyro totapase eya xine, moroto Joatão ehpio. Morara ahtao 42 miume eparaimita tõ totapase mororome ro.

7 Mame 6me jeimamyry taropose Jepete a, Kireate pono, Izyraeu tõ tuisaryme toexiry poko. Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse aenurutopõpyry po, pata Kireate po.

Ipisã, Erõ, Apatõ, enara

8 Moromeĩpo Jepete esahpokoxi Ipisã, Perẽ pono, Izyraeu tõ tuisaryme toehse.

9 30me tumũkue kynexine ynororo, 30me tõxike roropa. Tõxiry tõ tokarose eya imehnõ pyxiãme toto ehtohme tyekyrymãkõ kara. Imehnõ oryximãkõ tonehse roropa eya, oxiekyrymãkõ kara, niotatohme typoenõ maro. 7me jeimamyry taropose Ipisã a Izyraeu tõ tuisaryme toexiry poko.

10 Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse Perẽ po.

11 Imeĩpo Ipisã mykapo, Erõ, Zepurõ tõ ekyry Izyraeu tuisaryme toehse. 10me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko.

12 Mame toorihse ynororo ahtao ekepyry tonẽse Aijarõ po, Zepurõ nonory po.

13 Imeĩpo Erõ mykapo, Apatõ, Hireu mũkuru Izyraeu tuisaryme toehse, Piratõ pono.

14 40me tumũkue Apatõ kynexine 30me typakõke roropa, 70me jumẽtu tõ po ytoytoketõme toh kynexine. Tuisame kynexine 8me jeimamyry pune.

15 Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse pata Piratõ po, Eparaĩ nonory po, ypy tõ nonory po, amarekita tõ nonory po.

13

Sãsão

1 Mame Izyraeu tõ tyyrypyhpyke toehse ropa, Ritonõpo Tosẽkõ omipona pyra tooehse ropa toto. Naeroro tyrohmanohpose toto pirixteu tomo a 40me jeimamyry pune.

2 Orutua kynexine esety Manoa, pata Zora pono, Tã nonory po. Ipyty emũkuasaromepyra kynexine.

3 Ritonõpo nenyokyhpyry tõsenepose nohpo a, ynara tykase ynororo eya:

— Emũkuasaromepyra mexiase, poetoẽme exisaromepyra. Yrome seromaroro poetoẽme exĩko mase, enurũko mã orutuame.

4 Uwa eukuru jehnahpyry imepỹ eukuru jehnahpyry roropa onẽpyra exiko. Mokarohne tonahsẽ onõpyra ehtoko, katopõpyry Moeze a, morohne onõpyra exiko ipunaka,

5 ynara exiryke: emũkuãko mase orutuame. Zũsety onysahkara exĩko mase jũme, typoetoryme tapiakase ynororo exiryke Ritonõpo a, nazireume aehtohme, aenurutopõpyry poe ro. Erohpitõko mana Izyraeu tõ pynanopyry poko pirixteu tõ winoino.

6 Morararo tynio tupise nohpo a oturuse imaro, ynara tykase ynororo eya:

— Ritonõpo poe urutõ tõturuse ya. Ritonõpo nenyokyhpyry sã kynako, jerehno pitiko rokẽ pyra. Otokoino toehse ynororo onekaropopyra akene. Tosety onekaropyra roropa kynako.

7 Yrome tõturuse ynororo ymaro: Ynara nyka ynororo ya: poetoẽme exĩko mase, emũkuãko mase orutuame. Ynara nyka roropa ya: "Uwa eukuru jehnahpyry onẽpyra exiko. Morararo mokarohne tonahsẽ onõpyra exiko, katopõpyry Moeze a nykã ya. Ynara exiryke mokyro poeto tymenekase exiryke Ritonõpo poetoryme jũme nazireume aehtohme."

8 Mame Manoa tõturuse Ritonõpo a, ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo, ajohpãme sã mokyro, urutõ onenehpohpyry enehpoko ropa xiaro, yna zurutohme, poeto wãtanohtoh poko tonuruse ahtao.

9 Mame morara tyrise Ritonõpo a Manoa omihpyry ae: Inenyokyhpyry tõsenepose ropa ipyty a typorohse ahtao tupito po. Inio ameke kynexine.

10 Mame tururume toytose nohpo eya ynara kase:

— Mokyro ro toehse ropa ymaro mokokonie aoturuhpyry tõsenepose ropa ya.

11 Mame towõse ynororo typyty maro toytotohkõme mokyro enese, ynara tykase ynororo eya:

— Omoro hma, ypyty maro aoturuhpyry?

— Ỹ, tykase ynororo.

12 Mame ynara tykase Manoa eya:

— Morara toehse ahtao õmihpyry ae, otara poeto watanohnõko ynanah? Oty sã exĩko roropa ynororo?

13 Ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya:

— Ah opyty tomeseke nexino ynyripohpyry emero ritohme.

14 Uwa tõ onenahpyra mana, uwa risẽ onẽpyra roropa mana, uwa eukuru jehnahpyry, imepỹ eukuru jehnahpyry onẽpyra roropa te, mokarohne onõpyra ehtoko, katopõpyry Moeze a onõpyra exĩko mana. Ah opyty tomeseke nexino ynyripohpyry emero ritohme eya.

15-16 Tuaro pyra Manoa kynexine Ritonõpo nenyokyhpyryme aexiry poko, ynara tykase ynororo eya:

— Ajohpãme sã ytopyra exiko aporo. Eraximako aporo, õtyme poti ahnõko ase.

— Eraximaryhtao ro ya õty onõpyra ase, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry. — Yrome tyriry se awahtao tyriko. Mame jahkako onekaroryme Ritonõpo a, tykase.

17 Ynara tykase Manoa eya:

— Onoky mahno? Oesety waro se ynanase, kure oritohme yna a õmiry zae toehse ahtao.

18 — Oty katohme jesety waro se hmatou? tykase Ritonõpo nenyokyhpyry. — Jesety waro ehsaromepyra matose, osenetupuhpotohme mana.

19 Naeroro poti tapoise Manoa a, tiriiku tõkehko maro. Topu pona morohne tyrise kehko eya. Tyahkase eya tynekaroryme Ritonõpo a, Esety osenetupuhpotohme.

20 Apoto tõnuhse ahtao apoto apõ poe, Ritonõpo nenyokyhpyry onukuru tonese eya xine typyty maro, kapu aka, apoto rãnao. Tosekumurukõ po typorohse toto tõmytykõ po nono pokoxi.

21 Ritonõpo nenyokyhpyry onenepyra ropa Manoa tõ toehse jũme. Tonetupuhse Manoa a, mokyro orutua Ritonõpo nenyokyhpyryme aexiry poko.

22 — Orihnõko sytase Ritonõpo eneryke kyya, tykase Manoa typyty a.

23 Yrome ynara tykase ipyty:

— Kuetapary se Ritonõpo ahtao, kynekarory anapoipyra exiry, senohne onenepopyra exiry kyya, tõmiry onekaropyra exiry roropa kyya, tykase.

24 Mame Manoa pyty toemũkuase, orutuame, tosehpase ynororo Sãsãome. Tuãtase poeto, kure rokẽ tyrise ynororo Ritonõpo a.

25 Mame ona po Tã tõ nonory po Sãsão kynexine, irãnao pata Zora poe Exitaou pona, tuaro toehpitose ahtao Ritonõpo Zuzenu tymaro exiry poko.

14

Sãsão pytatopõpyry

1 Morarame ypy poe tyhtose Sãsão pata Timina pona. Moroto oryximã tonese eya pirixteu ẽxiry.

2 Toytose ropa ynororo tytapyĩ taka oturuse tumy tõ maro, ynara tykase ynororo:

— Nohpo oryximã eneno Timina po. Mokyro ekaropoko ypytyme pytary se jexiryke imaro, tykase ynororo.

3 Mame ynara tykase toto, jumy jẽ maro:
— Oty katohme pirixteu tõ nohpory poko mah? Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra mã mokaro, jaĩkõpotapihpyry onysahkara exiryke. Kuekyrykõ oryxiã nae. Oty katoh mokaro onenepyra mahno? tykase toto.
Yrome ynara tykase Sãsão eya:
— Mokyro oryxi se ase, jenuru zamaro exiryke.
4 Zuaro pyra jũkõ kynexine: Ritonõpo poe moro riry se Sãsão ehtoh poko. Pirixteu tõ poremãkapory se Ritonõpo kynexine tynamotome Izyraeu tõ tyrise eya xine exiryke.
5 Tumy tõ maro tyhtose Sãsão pata Timina pona. Tupito tõ kuroko toytose tahtao, uwa arykatyã kuroko, reão wãtasenã tutũtase esekase repe.
6 Yrome Ritonõpo Zuzenu a takorehmase ynororo jamihme ehtohme. Tomary ke mokyro reão totapase eya poti etapary samo. Totapase eya, yrome tumy tõ onurupyra kynexine tynyrihpyry poko.
7 Mame toytose oturuse oryxime aexihpyry maro, ise kynexine ynororo.
8 Okynã pyra toehse ropa Sãsão pytase imaro. Osema tae tutũtase ynororo reão ekepyry enese, tynetapahpyry. Tõsenuruhkase ynororo ano zũ eneryke tyya tuhke, reão ekepyry ao. Ano zeni roropa tonese eya mokyro ekepyry ao.
9 Naeroro ano zeni tapoise eya tomary ke, tõse eya toytoryme osema ae. Tumy tomo a toytose ynororo, eya xine roropa ano zeni pixo tokarose ikuhtohme. Tõse eya xine. Yrome toto onurupyra Sãsão kynexine moro ano zeni outopõpyry poko reão ekepyry ae.
10 Mame Sãsão zũ toytose oryxime aexihpyry tapyĩ taka, moroto otuhtoh konõto tyrise Sãsão a, toipe moro sã tyrise nuasemãkomo.
11 Tonese ynororo ahtao pirixteu tomo a, 30me nuasemãkõ tonehpose eya xine atãkyematohme imaro.
12-13 Ynara tykase Sãsão eya xine:
— Tupimã nae ase, tuaro oehtohkõ kuhtohme. Mame zae ekarory waro toehse awahtao xine sero 7me oseahmatoh otyhkara ro ahtao upo kurã ekarõko ase oya xine, kamisa kurã mauru panõ risẽ 30me. Yrome onekaropyra tokurehse awahtao xine upo kurã mauru panõ risẽ ekarõko matose ya 30me, tykase ynororo eya xine.
— Kaxiko. Tupimã ekaroko yna a, tykase toto eya.
14 Ynara tykase Sãsão eya xine:
— Esekane wino tutũtase tonahsemy,
jamihmã wino tutũtase anusasame exikety.
Oseruao tõmehse ahtao ezuhtoh ekarory waro pyra ro toh kynexine.
15 Tõmehse 4me ahtao ynara tykase toto Sãsão pyty a:
— Onio a ezuhtoh ekaropoko zuaro yna ehtohme. Onekaropopyra awahtao omy tapyĩ zahkãko ynanase, zahnõko mase imaro. Oya xine toahmase yna enekunohtohme, yna tinerũ ematonanohtohme, tuaro ynanase.
16 Naeroro Sãsão pyty toytose tyxitaryme eya, ynara tykase ynororo:
— Ypyno nymyry pyra mase! Yse pyra mase! Enetupuhtoh tupimã mekaroase jepe tomo a, yrome ezuhtoh onekaropyra mase ya!
— Ezuhtoh onekaropyra exino papa tomo a aja roropa, tykase ynororo. — Oty katohme ezuhtoh ekarõko ha oya?
17 Tyxitase nohpo kokoro rokene. Mame ẽmepyry 7mã po xitakehpyra nohpo exiryke ezuhtoh tokarose eya. Morarame tope tomo a ezuhtoh tokarose roropa nohpo a.
18 Morara exiryke ẽmepyry 7mã po kohmãsasaka ahtao, pata põkõ orutua kõ ynara tykase Sãsão a:
— Oty anusasamehxo nae, ano zeni.
Onoky jamihmehxo nae, reão mokyro?
Ynara tykase Sãsão eya xine:
— Ypyty onenaroximara awahtao xine, ezuhtoh waro pyra ro mehtory.
19 Mame Ritonõpo Zuzenu poe jamihme toehse Sãsão. Toytose ynororo Axikerõ pona, moroto 30me orutua kõ totapase eya, mokaro zuponỹpyry kurã touse eya ekarotohme mokaro 30mãkomo a, moro tupimã aexihpyry tozuhse eya xine exiryke. Moromeĩpo tumy tapyĩ taka toytose ropa ynororo. Tyekĩtapãse ynororo moro tupimã aexihpyry waro mokaro toehse exiryke.
20 Mame ipyty tokarose imepyny a, Sãsão akorehmahpono a ipytatoh poko.

15

1 Mame okynahtao tiriiku apoitoh toehse ahtao, typyty enese toytose Sãsão. Poti tarose eya ekarotohme nohpo a. Ynara tykase ynororo nohpo zumy a:
— Ypyty esaka omõxi, tykase.

Yrome onẽmapopyra nohpo zũ kynexine.
2 Ynara tykase ynororo:
— Ise pyra kuekaroase. Naeroro ekaroase oepe a ipytyme. Yrome zakorõ nae ase oryxime exikety. Ise awahtao mokyro maro pytãko mase.
3 Ynara tykase Sãsão:
— Seromaroro tyrowotase jahtao, opoe rowotãko ase. Morara exiryke pirixteu tomo a epehmapõko ase.
4 Mame kaikuxi pitiko sã raposa tõ 300mãkõ tapoise eya tupito tõ rãnakuroko asasakoro tymyhse toto eya arokyrykõ osepokona apoto zukatohme tupito tõ poro.
5 Mame apoto tukase ahtao ipokona xine tutũtanohpose eya pirixteu tõ tupi rãnakuroko tiriiku zahkatohme. Tiriiku isahkatyã tyahkase emero apoto a, otyro tupito tõ po exikety roropa, wewe tõ roropa, oriwera tõ maro emero tyahse kehko.
6 Tõturupose pirixteu tomo, ynara tykase toto:
— Onoky a tyahkapose moro?
Mame zuaro toehse toto, Sãsão a moro tyahkapose imeretamuru a ipyty tapoise ropa exiryke ekarotohme epe a. Naeroro toytose pirixteu tomo, isene ro Sãsão pyty tyahkase eya xine jũ tapyĩ maro.
7 Mame ynara tykase Sãsão:
— Morara tyrĩko matou? Ahtao morararo ase: oseremara ase epehmapory poko oya xine, onyrihpyrykõ epehmãko matose.
8 Mame tõsetapase mokaro maro orẽpyra samo, tuhkãkõ totapase eya. Morotoino toytose ynororo eutary aka topu konõto Etã po.

Pirixteu tõ poremãkatopõpyry

9 Mame pirixteu tõ toytose osesarise Juta tõ nonory pona, tõsetapase toto pata Rei põkõ maro.
10 Tõturupose Juta tõ tamuximãkõ pirixteu tomo a, ynara tykase toto:
— Oty katohme etonãko matou yna maro?
Ynara tykase toto eya xine:
— Ynanoehno xiaro Sãsão apoise inyrihpyry sã yna a tyritohme eya.
11 Naeroro Juta tõ 3 miumãkõ toytose Sãsão zuruse eutary aka topu konõto Etã po. Ynara tykase toto eya:
— Tuaro pyra hma, pirixteu tõ kuesẽkõme toto? Oty katohme morara myrino?
— Toto yrino toto nyrihpyry sã ymaro, tykase Sãsão.
12 — Ynanoehno xiaro omyhtohme, oekarotohme pirixteu tomo a, tykase toto eya.
— Õmirykõ etapoko ya, jetapara oexirykõ poko, tykase Sãsão eya xine.
13 — Ỹ, yna omiry etapõko ynanase! Omyhnõko rokẽ ynanase oekarotohme pirixteu tomo a. Oetapara ynanase, tykase toto.
Mame tymyhse ynororo eya xine eary kasenato ke. Tonehse roropa ynororo topu konõto oramaino.
14 Toeporehkase Sãsão ahtao Rei pona, pirixteu tõ toehpitose tururume kui ãko, oseporyse imaro. Yrome Ritonõpo Zuzenu poe jamihme toehse Sãsão. Eary tõ tamohmohse eya tapory wino, tomary wino roropa, mauru panõ eary iatyhpyry samo.
15 Moroto jumẽtu zemata zehpyry tonese eya, anorypyra ro exikety. Moro tapoise eya tykaparume, ike mokaro etapatohme. Ahno totapase eya moro jumẽtu zematahpyry ke, 1.000me orutua komo totapase eya.
16 Mame moro poko toremiapitose ynororo, ynara tykase:
— Jumẽtu zemata zehpyry ke
miume orutua kõ etapano.
Jumẽtu zemata zehpyry ke,
ahno totapase ya tanonohse kaetokohxo ya.
17 Imeĩpo moro zemata zehpyry typahse eya. Moroto tosehpase “ypy Zemata Zehpyryme”.
18 Mame tutunazehnase Sãsão ipunaka. Ynara tykase ynororo Ritonõpo a:
— Orẽpyra tyrise ywy oya Ritonõpo. Ajohpãme sã jorihmapopyra exiko tuna peneryke, jekaropyra exiko mokaro, pirixteu tomo a. Õmiry omipona pyra mokaro mã toto, tyaĩkõpotapihpyry onysahkara roropa mã toto.
19 Mame moroto, pata Rei po, tuna enatyry totapuruhmakase Ritonõpo a, moro ae tuna tutũtase. Tõse Sãsão a, mame toekurãkase ropa ynororo. Moro tuna eutary tosehpase En-Hakoreme. Moroto ro mana seroae ro.
20 Izyraeu tõ tuisaryme Sãsão kynexine 20me jeimamyry pona, Izyraeu tõ tyrohmanohpose pirixteu tomo ahtao.

16

Kaza po

1 Pirixteu tõ patary, Kaza pona toytose Sãsão. Moroto nohpo tonese eya orutua kõ poko
exikety, mame ipoko toehse ynororo.
2 Aomomyry itapyĩ taka tonese morotõkomo a. Mame esary zomye tapurupose eya
xine, toraximase eya xine, pata omõtoh myhto tõmehse toto Sãsão tũtary eraximary poko.
Mynyhme toh kynexine, ynara tõsenetupuhse toto:
— Seraximatone, ẽmepyryhtao etapãko sytatose.
3 Yrome moroto nyhtoh po Sãsão kynexine onoa pona rokene. Moromeĩpo towõse
ynororo, pata omõtoh apuru touse eya, apõ tõkehko maro. Tymota pona morohne tyrise
eya, arotohme kakoxi ypy emory pona pata Eperõ etonie.

Tarira maro Sãsão

4 Mame nohpo tonese tyamaro exikety Sãsão a mokyro nohpo esety Tarira, esary
kynexine jakanahmã Soreke po.
5 Mame 5me pata esã, pirixteu tõ toytose nohpo maro oturuse, ynara tykase toto:
— Ekaropoko Sãsão a ijamitunuru poko, otãto imyhnõko ynanae jamihme pyra ynororo
ehtohme. Moro riryhtao oya oepehmãko ynanase, yna punero 1.100me parata ekarõko
ynanase oya, tykase toto.
6 Naeroro Sãsão a tõturupose Tarira, ynara tykase ynororo eya:
— Ajohpãme sã, kuruko, oty pokoino imehnõ motye jamihme mah? Omykyry se imehnõ
ahtao oporemãkatohme, osewomara oehtohme, oty riry kure jamihme pyra oehtohme?
tykase Tarira Sãsão a.
7 Ynara tykase Sãsão eya:
— Tymyhse jahtao eya xine 7me taky eary panõ ke, tyrisenã ke anorypyra ro exikety panõ
ke, jamihme pyra jexiry mana, imehnõ samo, tykase ynororo Tarira a.
8 Naeroro pirixteu tõ, kowenatu tomo a taky eary panõ 7me tokarose Tarira a, tyrisenã
komo, Sãsão myhtohme eya.
9 Mame tymyhse ynororo eya. Orutua kõ tonẽse Tarira a imepỹ nyhtoh tao eraxima-
tohme. Naeroro tykohmase toto eya:
— Sãsão! Pirixteu tõ oehnõko!
Moro taky eary panõ tamohse eya, tũpore pyra exikety sã toehse eya eary jatyhpyry samo.
Morara exiryke zuaro pyra ro toh kynexine: “Oty pokoino imehnõ motye jamihme Sãsão
nae?” tykase toto.
10 Mame ynara tykase Tarira eya:
— Etako ke, tuarõ karame jekarõko mase, ajohpe mase. Ajohpãme sã zae osekaroko ya,
otãto omyhnõko ha?
11 Ynara tykase Sãsão eya:
— Tymyhse jahtao eary tyrisenã ke, ikenãpapitopỹ ke jamihme pyra exĩko ase imehnõ
samo.
12 Naeroro eary tyrisenã tapoise Tarira a, apory tõ tymyhse eya. Mame tykohmase eya:
— Sãsão! Pirixteu tõ oehnõko mana!
Orutua kõ tonẽse ropa kynexine, imepỹ nyhtoh tao eraximãko rokẽ toh kynexine. Yrome
Sãsão a eary tõ tamohmohse, eary pisarara sã tyrise eya.
13 — Ajohpe rokẽ mase, tykase Tarira. — Jenekunohnõko rokẽ mase, kure kuuruko,
jenekunohpyra exiko. Otãto imehnõ omyhnõko nae jamihme pyra oehtohme?
Ynara tykase ynororo nohpo a:
— Jũsety emero tykahse oya ahtao ikahtoh ke, wewe suimã ke tapoise ahtao tũpore samo,
morara ahtao jamihme pyra exĩko ase imehnõ samo.
14 Mame Sãsão tynyhmapose Tarira a. Tynyhse ynororo ahtao zũsety tyrise eya ikahtoh
aka, tykahse eya kamisa samo, mame moro tapoipose roropa eya, wewe suimã ke tũpore
samo. Moromeĩpo tykohmase ynororo eya:
— Sãsão! Pirixteu tõ mokaro oehnõko!
Yrome towõse ynororo, wewe suimã touse eya, axĩ zũsety tãtakahpokase ropa.
15 Mame ynara tykase nohpo eya:
— Oty katohme: “Opyno ase,” ãko mah ya, Jenekunohnõko rokẽ mase, yse nymyry pyra
mase? Putuhtome kyriase oseruao pona. Yrome osekaropyra ro mase ya zae nymyry: oty
pokoino imehnõ motye jamihme mahno, zae kuuruko rahkene.
16 Onekaropokehpyra nohpo kynexine kokoro rokene. Sãsão typenekehse moro etary
poko tyya.
17 Etyhpyryme tõsekarose eya rahkene, ynara tykase ynororo:

— Jũsety onysahkapitopyra nase, tykase. — Tymenekase ywy Ritonõpo a typoetoryme, nazireume ase jenurutopõpyry poe ro. Jũsety tysahkase ahtao, jamihme pyra exĩko ase, imehnõ samo.

18 Mame zae Sãsão osekarotopõpyry totase ahtao Tarira a, ajohpe pyra aomiry tonetupuhse ahtao eya, kowenatu pirixteu tõ a omi arone tonyohse eya, ynara tykase ynororo eya xine:

— Osehtoko ropa. Seromaroro zae tõsekarose ynororo ya, tykase nohpo.

Naeroro tooehse ropa toto, tineru tonehse tymaro xine.

19 Sãsão tynyhmapose nohpo a ironaka tapory po. Mame orutua tykohmase eya. Sãsão zũsety tysahkase eya porehme. Mame tyyryhmapitose ynororo Tarira a, ijamitunuru a turumekase ynororo exiryke:

20 — Sãsão! Pirixteu tõ oehnõko mana! tykase tykohkohtase samo.

Towõse ynororo, tõsenetupuhse: "Ywy emyhpokãko ase kokoro rokẽ ynyriry samo." Zuaro pyra kynexine turumekase Ritonõpo a toexiry poko.

21 Tapoise ynororo pirixteu tomo a, enuru typosohkase eya xine osetatoro. Mame tarose ynororo Kaza pona, moroto tymyhse keti ke kynexine metau risẽ ke. Mame tyrohmanohpose ynororo ãpuruhpyry tao, tiriiku akuhmotoh emerehkary poko tapory ke.

22 Yrome zũsety tahtapitose ropa.

Sãsão orihtopõpyry

23 Morarame pirixteu tõ kowenatu tõ tõximõse tãkye toehtohkõme. Otuhtoh konõto tyrise eya xine, tynekarorykõ zahkatohme, tyneponãmarykõ Takõ eahmatohme. Toremiase toto: "Kuepekõkara, Sãsão typoremãkase kyneponãmarykõ Takõ a."

24 Imoihmãkomo a, Sãsão eneryke tyya xine toremiase toto tosẽkõ Takõ eahmaryme. Ynara tykase toto: "Kuepekõkara, Sãsão typoremãkase kyneponãmarykõ Takõ a, kynonorykõ enahkaneme exikety, kynonorykõ põkõ ryhmahpono, tuhkãkõ etapahpono."

25 Mame oseahmaryhtao ro ynara tykase toto:

— Sãsão enehpoko xiaro osemeikatohme imaro.

Tonehse ynororo jarãnaka ãpuruhpyry tae. Atahmãkãko toh kynexine ipoko osemeikãko toh kynexine. Mame tyrise ynororo tapyi nepuru rãtaka.

26 Ynara tykase Sãsão nuasemano a, takorehmaneme exikety aytotohme:

— Tapyi nepuru apoxi topu risemy, morohne pũtokoxi jytory se ase.

27 Moro tapyi Takõ eahmatoh pehme kynexine ahno ke, orutua komo te, nohpo tomo, enara. 5me pirixteu tõ Kowenatu tõ moroto kynexine. Ahno tuhke exiry 3.000 motye kynexine zara po, Sãsão enẽko toh kynexine osemeikary poko.

28 Mame tõturuse Sãsão Ritonõpo a, ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo Jesemy, wenikehpyra exiko ypoko. Ajohpãme sã jamihme kyriko ropa seroae rokene. Kuakorehmako seromaroro pirixteu tõ etapatohme jemỹpotohme jenuru posohkatopõpyry emetakame.

29 Mame tapyi nepuru tõ asakoro tapoise eya irãnao tapyi nepuru tomo. Toiro tapotunuru wino toiro typozery wino ynara inepuru tõ tapoise eya. Mame tupurohmase kehko eya tyjamitunuru ke.

30 Tykohtase ynororo, ynara tykase:

— Jorikyry se ase pirixteu tõ maro!

Mame tyjamitunuru ke inepuru tõ tupurohmase eya. Toepukase moro tapyi kowenatu 5mãkõ pona, ahno imoihmãkõ pona roropa. Moroto ahno totapapose eya tuhke, toorihse ynororo roropa. Tuhke hkopyra totapase eya isene ro tahtao.

31 Mame ekepyry poko tooehse zakorõ tomo jekyry tõ maro porehme. Ekepyry tarose eya xine zonẽtohme irãnaka Zora poe Exitaou pona, jumy Manoa zonẽtopõpyry aka.

20me jeimamyry taropose Sãsão a Izyraeu tõ tuisaryme toehtoh poko.

17

Mika tyneponãmary maro

1 Orutua kynexine esety Mika, ypy tõ nonory pono, Eparaĩ nonory po.

2 Ynara tykase ynororo tyse a:

— Otinerũ 1.100 parata tomatonanohse ahtao, popyra omato tyripose oya aorihtohme. Õmihpyry etase. Etako pahne, moro parata ymaro mana. Ya tapoise omatome.

Ynara tykase jeny eya:

— Kure oripõko ase Ritonõpo a, aimo!

3 Naeroro moro 1.100 parata tokarose ropa eya tyse a. Mame ynara tykase nohpo tumũkuru a:

— Aimo, popyra oripotopõpyry ya korokapotohme, moro parata apiakãko ase ekarotohme ynekaroryme Ritonõpo a. Ritõ panõ ripõko ase wewe risemy, tapuhse parata ke. Morara exiryke moro parata ekarõko ropa ase oya.

4 Mame moro parata tokarose ropa ahtao eya tyse a, 200me parata tapoise nohpo a ekarotohme metau poko erohkety a. Ritõ panõ tyrise eya wewe risemy tyõtose parata ke. Mame moro ineponãmary tyrise Mika tapyĩ taka.

5 Osa nae Mika nexiase Ritonõpo poko ehtohme. Imehnõ ritõ panõ tyrise roropa eya, upo roropa tyrise eya Ritonõpo maro oturukety zupõme. Tumũkuru toiro tymenekase eya Ritonõpo maro oturuketyme ehtohme.

6 Morara ahtao tuisa konõto, Izyraeu tõ esẽ pyra kynexine. Ise toehtohkõ tyrise ahno a emero porehme.

7 Nuasemã kynexine pata Perẽ po, Juta nonory po. Rewi parỹpyryme kynexine.

8 Perẽ poe toytose ynororo imepỹ osa zupiryme, tosaryme ehtohme. Mame aytoryhtao ypy tõ nonory poro Eparaĩ po, toeporehkase ynororo Mika tapyĩ taka.

9 — Oty poe moehno? tykase Mika eya, tõturupose.

— Ywy ase rewita, Perẽ pono, Juta nonory põ pono. Osa zupĩko ase jesaryme ehtohme, tykase ynororo.

10 — Ymaro exiko, tykase Mika. — Jamorepaneme exiko, oturuketyme Ritonõpo maro. Oepehmãko ase 10me parata ekarõko ase oya jeimamyry punero, upo maro te, tonahsẽ maro, enara, tykase eya ynororo.

11 Mame ỹme mokyro nuasemã kynexine, rewitame roropa ynororo. Mika maro toehse ynororo imũkurume sã eya.

12 Tymenekase ynororo Mika a Ritonõpo maro oturuketyme ehtohme. Moroto kynexine ynororo itapyĩ tao.

13 Ynara tykase Mika:

— Zuaro ase. Seromararo Ritonõpo poe emero kure exĩko ya, rewita nae jexiryke, oturuketyme Ritonõpo a.

18

Mika maro Tã tomo

1 Morara ahtao tuisa konõto, Izyraeu tõ esẽ pyra kynexine. Tã tomo tynonorykõ zupĩko toh kynexine tosarykõme. Morara toh kynexine tynonorykõ anapoipyra ro toexirykõke: "Nono zokonaka apoĩko matose," katopõpyry anapoipyra ro toh kynexine. Imehnõ Izyraeu oxiekyry tomo a tynonory tapoise.

2 Naeroro Tã tomo a orutua kõ tymenekase 5me tuaro exiketomo, tyekyry tõ wino. Taropose toto pata Zora poe pata Exitaou pona osenuhmatohme nono waro toehtohkõme. Toytose toto ypy tõ nonory Eparaĩ pona, Mika tapyĩ taka nyhse.

3 Moroto toto ahtao mokyro nuasemã rewita otururu totase eya xine. Aomiry etaryke tyya xine imepỹ pata põme aexiry tonetupuhse eya xine. Eya toytose toto ekaropose, ynara tykase toto eya:

— Oty poko mah taro? Onoky a tonehse omoro tarona?

4 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Mika maro tõturuse ywy ipoetoryme jehtohme. Jepehmãko mana Ritonõpo poko oturuketyme jehtohme imaro.

5 Ynara tykase toto eya:

— Ajohpãme sã ekaropoko Ritonõpo a: "Orẽpyra exĩko ynanae yna erohtoh poko? Kure rokẽ oehnõko ropa ynanae?" tykase toto.

6 Ynara tykase oturukety eya xine:

— Torẽtyke pyra ehtoko. Ritonõpo amaro xine exĩko mana seromararo oytorykohtao.

7 Mame mokaro 5mãkõ toytose moro poe, pata Raixi pona. Toeporehkase toto ahtao morotona, morotõkõ tonese eya xine, imehnõ zuno pyra, xitonio tõ samo. Osepeme toh kynexine, tehme rokene, oseosezuhpyra roropa toh kynexine imehnõ maro. Tymõkomoke, ise toehtohkõ emero nae toh kynexine. Atameke toh kynexine xitonio tomo a, imehnomo a roropa. Toiroro sã toh kynexine.

8 Mame mokaro 5mãkõ toeporehkase ropa ahtao tosaka xine Zora pona, Exitaou poe, tõturupose toto, tyekyry tomo a emero inenehpyrykõ poko.

9 Ynara tykase toto:

— Ehmaropa mokaro nonory sapoitatose! Nono kurã ynanenease! Ekurehpyra ehtoko, ehmaropa axiny inonorykõ apoise kuesarykõme!

10 Morotona toeporehkase awahtao xine morotõkõ enẽko matose imehnõ zuno pyra exiketomo. Toto nonory zumo mana. Emero ise ehtoh nae mana. Moro nono ekarõko Ritonõpo kyya xine mana.

11 Naeroro 600me orutua kõ, Tã tõ oxiekyryme exiketõ toytose Zora poe Exitaou pona, typyrekõ ke etonatohme.

12 Tõnuhse toto, tõsesarise toto Kiriate-Jearĩ pũto, xixi omõtoh wino, Juta nonory po. Morara exiryke moroto tosehpase Tã osesaritopõpyryme.

13 Morotoino toytose toto ypy tõ nonory poro Eparaĩ nonory pona. Toeporehkase toto Mika tapyĩ taka.

14 Ynara tykase mokaro 5mãkõ, tymarõkomo a:

— Zuaro pyra hmatou, toiro sero tapyĩ tao ritõ panõ nae, wewe risemy jõtohpyry parata ke? Imehnõ ritõ nae roropa te, oturukety zupõ roropa. Otara enetupuhnõko matou? Oty rĩko sytatou?

15 Naeroro tomõse toto Mika tapyĩ taka, nuasemã rewita esaka, taomikase toto.

16 Morara ahtao mokaro 600mãkõ, soutatu tõ, eraximãko toh kynexine omõtoh tao, typyreke etonatohme.

17 Mokaro 5me enenanõ tomõse tapyi taka, ritõ panõ tapoise eya xine wewe risemy jõtohpyry parata ke, imehnõ ritõ panõ maro, oturukety zupõ maro. Mokyro oturukety tehme kynexine omõtoh tao soutatu tõ 600mãkõ typyreke exiketõ maro.

18 Mika tapyĩ taka tomõse orutua kõ ahtao ritõ panõ apoitohme, mokyro rewita tõturupose eya xine:

— Oty poko matou? tykase.

19 Ynara tykase toto eya:

— Mynyhme exiko. Oturupyra exiko. Yna maro eropa oturuketyme Ritonõpo a, yna amorepaneme roropa zae ehtoh poko. Yna ekyry tõ emero amorepaneme se pyra hma, oturuketyme roropa? Taro awahtao toiro tapyĩ taõkõ rokẽ oturuketyme mase.

20 Tãkye toehse mokyro rewita, ritõ panõ tõkehko tapoise eya. Toytose ynororo mokaro 5mãkõ enenanõ maro, soutatu tõ maro.

21 Toeramase toto toytotohme ropa. Typoenõkõ tyrise osemazuhme eya xine, pui tõ maro tymõkomory maro. Mame toytose toto.

22 Amekehxo toytose toto ahtao, Mika tõ toeporehkase, osetapase. Tykatonomory tõ toahmase toh kynexine eya etonatohme Tã tõ maro.

23 Mame kui kui kary etaryke tyya xine, mokaro oepyry Tã tõ mykapo, tỹkakoxi toeramase toto, tõturupose Mika a:

— Otara toehse amarokomo? Oty kase mokaro imoihmãkõ noehno? tykase.

24 — Arypyra. Ykyryry tõ ritõ panõ tarose oya xine ynyrityamo, jamorepane roropa, oturukety Ritonõpo maro, tarose oya xine. Oty tynomose oya xine ykyryryme? tykase ynororo eya xine.

25 Ynara tykase Tã tõ eya:

— Kurehxo oya exiry mynyhme rokẽ oehtopo. Õmiry etaryhtao otarame moxiã ozehno exĩko, mame oryhmãko mã toto. Morara ahtao orihnõko mase emero atapyĩ taõkõ maro.

26 Morara kaxĩpo Tã tõ orutua kõ toytose rahkene. Jamihmehxo toto exiry tonese Mika a; naeroro toeramase ropa ynororo tytapyĩ taka.

27 Mika nyrityã tarose Tã tomo a, ipoetory roropa, oturukety tarose eya xine. Mame toytose toto osetapase Raixi põkõ maro, mokaro tehme exiketomo, osetapara exiketomo, imehnõ zehno pyra exiketomo. Moro pata põkõ totapase eya xine, ipatarykõ tyahkase eya xine.

28 Takorehmananõke pyra toh kynexine toto pynanohtohme, moe Raixi exiryke Xitõ poe. Osepynanohpopyra roropa toh kynexine imehnomo a. Moro pata kynexine jakanahmã po, Pete-Reope pũto. Mame moro pata tyrise ropa Tã tomo a, moroto ehse toh rahkene.

29 Moro pata tosehpase Tãme eya xine tytamurukõ esety ae ro, Jako mũkuru.

30 Moroto tyneponãmarykõ tanỹse xikihme Tã tomo a eahmatohme. Jonata, Jeresõ mũkuru, Manase pary oturuketyme kynexine Tã tõ amorepaneme. Mokyro oturuketyme kynexine, imũkuru roropa, ipakomotyã roropa Izyraeu tõ arotopõpyrykõ pona tosarykõ poe, imehnõ poetoryme.

31 Moroto Mika nyrihpyry kynexine okynahxo mokaro maro, Ritonõpo tapyĩ Xiro po ahtao.

19

Rewita, typyty maro

1 Morarame tuisa konõto pyra Izyraeu tõ ahtao ro, rewita toytose mya ypy tõ nonory pona
ehse, Eparaĩ tõ nonory pona. Nohpo tapoise eya Perẽ pono, Juta nonory pono typytyme
ehtohme.
2 Yrome tõsezusezuhse ynororo tynio maro, mame toeramase ropa tumy tapyĩ taka ropa,
Perẽ pona. Moroto tehme toehse ynororo, 4me nuno taropose eya.
3 Mame toytose inio Perẽ pona nohpo enese, oturutohme imaro, otarame tymaro aro-
tohme ropa, typytyme aehtohme ropa. Typoetory maro toytose ynororo, jumẽtu asakoro
tarose roropa eya. Toeporehkase ynororo ahtao, nohpo a tarose ynororo tumy tapyĩ taka.
Mokyro rewita eneryhtao nohpo zumy a, tãkye toehse ynororo.
4 Toahmase ynororo tytapyĩ taka moroto aehtohme. Moroto tõmehse ynororo oseruao,
nohpo maro otuhnõko, oturũko, enara.
5 Mame 4me ẽmepyry ae towõse ropa toto pakeimo, tãtakimase toto ytotohme repe. Yrome
ynara tykase ropa nohpo zumy rewita a:
— Ẽtaikako ropa aporo kure oytotohme ropa. Imeĩpo oytory se awahtao ytõko mase.
6 Mame totypohse ropa toto, orutua kõ asakoro otuhse, eukuru ẽse oximaro. Mame ynara
tykase nohpo zumy:
— Ajohpãme sã taro onyhko ropa toiro ẽmepyry.
7 Towõse orutua toytotohme ropa repe. Mame mya roropa totypohkase ropa nohpo
zumy a. Naeroro moroto tõmehse ropa rewita.
8 Sã 5me ẽmepyry toehse atapona. Mame towõse ynororo toytotohme ropa repe yrome
nohpo zũ ynara tykase:
— Ajohpãme sã otuhko pitiko. Mõtahtao ytoko, tykase eya.
Tõtuhse toto oximaro, orutua kõ asakoro.
9 Mame orutua toytopitose ahtao, typyty maro, typoetory maro, ynara tykase nohpo zũ
eya:
— Eneko ke! Seromararo kohmãsasaka nase. Kurehxo taro onykyry. Okynã pyra
kohmãnõko mana. Taro rokẽ exiko aporo. Kokoro pakeimo owõnõko mase oytotohme ropa
atapyĩ taka.
10-11 Yrome mokyro rewita tynyhzomory se pyra toehse moroto. Toytopitose ynororo
typyty maro, toky tõ jumẽtu asakoro maro, imõkomory maro. Mame kohmãsasaka kynexine,
ameke pyra Jepu pona toehse tahtao xine, (Imeĩpo Jerusarẽ me tosehpase moro pata Jepu).
Mame ynara tykase ipoetory tosemy a:
— Oty katoh etypohpyra sytatou sero pata po, jepuseu tõ patary po?
12 Ynara tykase esẽ eya:
— Etypohpyra sytatose Izyraeu tõ kara patary po. Ehmaropa Kipea pona.
13 Kurehxo myahxo kuytorykomo otarame Kipea pona, otarame Rama pona, tykase
ynororo typoetory a.
14 Naeroro pata Jepu kuroko toytose toto. Toytose. Toytose. Xixi osenepyra toehse ahtao
toeporehkase toto pata Kipea pona, Pẽjamĩ tõ patary pona.
15 Osema poe toeramase toto pata pona nyhse. Pata rãnaka toeporehkase toto. Moroto
typorohse toto, yrome oneahmara morotõkõ kynexine tytapyĩkõ taka nyhse.
16 Moroto toto ahtao, orutua tamuhpomã tooehse tutupi poe, toerohtoh poe. Eparaĩ
nonory põ kynexine, ypy tõ wino exikety, yrome moroto ehse ynororo Kipea po. Morotõkõ
kynexine Pẽjamĩ tomo.
17 Mokaro tonese tamuhpomano a pata rãnao. Tõturupose ynororo eya xine:
— Oty põ matou? Aza ytõko matou? tykase.
18 Ynara tykase rewita eya:
— Ytõko ase Perẽ poe Juta nonory poe mya ypy tõ nonory pona, Eparaĩ tõ nonory pona,
jesaka. Ytoase Perẽ pona, seromararo ytõko ropa ase ytapyĩ taka. Yrome jeahmara tarõkõ
mana tytapyĩkõ taka, jynyhtohme.
19 Tonahsẽ nae ynanase, onahpoty roropa jumẽtu tõ nyhtohme. Wyi nae yna napyryme,
eukuru roropa yna okuru, enara. Emero ise yna ehtoh nae ynanase.
20 Ynara tykase mokyro tamuhpomã eya:
— Ehmaropa ymaro ytapyĩ taka. Moroto kure nyhnõko matose. Ajohpãme sã jarao, pata
rãnao nyhpyra ehtoko.
21 Mame tarose toto eya tytapyĩ taka. Jumẽtu tõ tynahpase eya. Mame tupupurukõ
tukurikase eya xine. Tõtuhse toto. Eukuru tõse eya xine.
22 Mame aotururuhtao, atãkyemaryhtao, imehnõ orutua kõ, moro pata põkõ, popyra
exiketõ tooehse. Tapyi tapurupose eya xine. Omõtoh totatotapase eya xine. Ynara tykase
toto tamuhpomano a:
— Mokyro orutua, atapyĩ tao exikety enehko jarãnaka. Enery se ynanase, tykase toto.
23 Yrome tutũtase mokyro tamuhpomano. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Arypyra, jepe tomo! Ajohpãme sã mokyro poko pyra ehtoko. Morara ehtoh popyra mana! Taro mana ytapyĩ tao, ewomãko ase.
24 Enetoko ke! Jẽxiry mose, oryxime exikety. Mose roropa mokyro pyty. Moxiã asakoro enehpõko ase jarãnaka toto poko oehtohkõme ise awahtao xine. Yrome mokyro orutua poko pyra ehtoko.
25 Yrome mokyro tamuhpomã omiry onetara toh kynexine, aomipona pyra. Naeroro typyty tarose rewita a, jarãnaka tyripose ynororo eya, tokarose ynororo eya xine. Ipoko toehse toto ẽmepyry pona ro. Tõmehse ahtao rokẽ turumekase ynororo eya xine.
26 Mame tõmehse ahtao tooehse ynororo, toepukase tapyi pota taka, moroto inio tapyi tao. Tehme rokẽ nohpo kynexine toepukatopõpyry po ẽmepyry pona.
27 Tõmehse ahtao towõse inio toytotohme ropa. Yrome tapyi omõtoh totapuruhmakase ahtao eya, typyty tonese eya, toepukase tapyi eutary pota tao, apuru apõ apoine sã emary kynexine.
28 — Owõko ty! Eropa ropa, tykase inio repe.
Onezuhpyra kynexine. Naeroro ekepyry tyrise eya jumẽtu pona toytotohme tytapyĩ taka.
29 Toeporehkase ynororo ahtao, tomõse ynororo. Rato tapoise eya. Typyty ekepyry tysahkase eya 12me zokonaka ehtohme. Mame zokonaka taropose eya, Izyraeu tomo a, oxiekyry tomo a.
30 Moro eneryke tyya xine ynara tykase toto emero:
— Sero panõ onenepitopyra sytatose, Ejitu poe Izyraeu tõ oehtopõpyry poe tarona! Osenetupuhtoko! Oty rĩko sytatou?

20

Kipea põkõ wãnohtoh poko

1 Morara exiryke Izyraeu tõ emero tõximõse toto moemoẽkomo, Tã nonory poe inikahpoẽkomo te, Peresepa põkomo ikurenaẽkomo te, Kireate poe xixi tũtatoh wino exiketomo, enara. Tõximõse toto Mixipa pona, Ritonõpo ẽpataka, toiro imoihmãkõ samo.
2 Izyraeu tõ tamuximãkõ moroto kynexine porehme Ritonõpo poetory tõ oximõtoh tao. 400 miume orutua kõ kynexine, ãtamorepatyamo etonatoh poko.
3 Pẽjamĩ tõ tuaro toehse toto, imehnõ Izyraeu tõ emero oximõme ehtoh poko Mixipa po. Izyraeu tõ ekaropory se toh kynexine:
— Oty katohme sero popyra ehtoh toehse?
4 Mame turuse toto rewita a, nohpo taorihmapose exikety niõpyry a. Ynara tykase ynororo:
— Toeporehkase ywy, ypyty maro Kipea pona, Pẽjamĩ tõ nonory pona nyhse.
5 Morotona orutua kõ Kipea põkõ tooehse, tapyi tapurupose eya xine koko. Jetapary se toh nexiase, yrome ypyty poko tõmehse toto, mame norikyase ynororo.
6 Morara exiryke ekepyry tapoise ya. Tyrakase ya apiakatohme zokonaka aropotohme Izyraeu tomo a, 12me oxiekyry tomo a. Mokaro a popyra ehtoh tyrise xihpyryme, Izyraeu tõ rãnao.
7 Amarokõ emero Izyraeu tõme matose. Osenetupuhtoko, otara ãko sytatou?
8 Mame imoihmãkõ, Izyraeu tõ emero towõse oximõme, ynara tykase toto:
— Ytopyra ropa sehtone tapyi taka emero porehme.
9 Orutua kõ symenekatone etonatohme Kipea põkõ maro.
10 10 miume ahtao toiro miume erohnõko mã toto soutatu tõ napyry riry poko. Imehnõ emero ytõko mã toto Kipea põkõ wãnohse toto nyrihpyry xihpyry emetakame.
11 Morara exiryke Izyraeu tõ tõximõse toto Kipea põkõ maro etonatohme.
12 Omi aronanõ tonyohse Izyraeu tomo a Pẽjamĩ nonory poro ynara kase:
— Popyra ehtoh xihpyry tyrise oya xine.
13 Morara exiryke mokaro popyra exiketõ, Kipea põkõ enehpotoko xiaro, toto etapatohme kyya xine. Morara ahtao sero popyra ehtoh enahkãko sytatose Izyraeu tõ rãnao.
Yrome Pẽjamĩ tõ Izyraeu tõ omiry onetara toehse toto.
14 Tutũtase toto typatarykõ poe emero, Kipea pona toytotohkõme etonatohme Izyraeu tõ maro.
15 Moro ẽmepyry ae 26 miume soutatu tõ tonehpose eya xine. Moromeĩpo Kipea põkõ soutatu tõ tõximõse 700me roropa, inymenekatyamo,
16 emese kure tomarykõ ke typozerykõ wino. Topu ematoh ke topu emary waro toh kynexine, onyetohpyra toh kynexine.
17 Imehnõ Izyraeu tõ tõximõse 400 miume soutatu tomo, tamorepase aexityamo.

Etonatopõpo Pẽjamĩ tõ maro

18 Mame Izyraeu tõ toytose Ritonõpo eahmatoh pona, Peteu pona. Moroto tõturuse toto Ritonõpo a:

— Onokãkõ ytõko nah osemazuhme etonase Pẽjamĩ tõ maro? tykase toto.

— Juta tomo, tykase Ritonõpo eya xine.

19 Yrokokoro Izyraeu tõ tõnuhse, osesarise pata Kipea pũtokoxi.

20 Tutũtase toto etonatohme Pẽjamĩ tõ maro. Tosarykõ tymenekase toto a pata etonie tõsetapatohkõ eraximatohme.

21 Mame Pẽjamĩ tõ soutatu tõ tooehse toto pata poe. Izyraeu tõ totapase eya xine 22 miume kohmãpyra ahtao ro.

22-23 Mame Izyraeu tõ toytose ropa Ritonõpo eahmatoh pona. Ritonõpo ẽpataka tyxitase toto kohmamyry pona. Tõturupose toto Ritonõpo a:

— Yna ytory se ropa hma etonatohme yna ekyry tõ Pẽjamĩ tõ maro? tykase.

— Ỹ, tykase Ritonõpo.

Morara exiryke tyjamihtase ropa Izyraeu tomo. Soutatu tõ tyrise ropa eya xine tosarykõ pona, yrokokonie aehtopõpyrykõ saaro.

24 Mame Izyraeu tõ soutatu tõ toytose ropa osetapase Pẽjamĩ tõ maro.

25 Tutũtase ropa Pẽjamĩ soutatu tõ pata Kipea poe. Mame 18 miumãkõ totapase eya xine, Izyraeu tõ soutatu tomo, ãtamorepatyamo.

26 Naeroro Peteu pona tõnuhse ropa Izyraeu tõ porehme xitase. Moroto tehme toh kynexine, Ritonõpo Tosẽkõ ẽpataka. Otuhpyra toh kynexine kohmamyry pona. Okyno tõ tyahkase eya xine tynekarorykõme Ritonõpo a. Osepeme ehtoh tokarose roropa eya xine, tynekarorykõme Ritonõpo a.

27 Tõturupose ropa toto toiro Ritonõpo a. (Morara ahtao Ritonõpo omihpyry ẽ moroto kynexine Peteu po.

28 Ipoko Pineia kynexine, Ereaza mũkuru, Arão pary, oturuketyme.) Ynara tõturupose toto Ritonõpo a:

— Yna aropory se ropa hma etonatohme yna ekyry tõ maro, Pẽjamĩ tõ maro? tykase toto.

— Ỹ ytotoko, osetapatatoko. Kokoro toto poremãkapõko ase oya xine, tykase, Ritonõpo a tozuhse ynaroro.

29 Mame Izyraeu tomo a soutatu tõ tonẽpose pata Kipea zomye.

30 Ẽmepyry oseruaõ po toytose toto osetapase ropa Pẽjamĩ tõ maro. Soutatu tõ tosaka xine toytose toto tõsetapatohkõ eraximase Kipea etonie apitoryme toehtopõpyrykõ saaro.

31 Pẽjamĩ soutatu tõ tutũtase osetapase. Amekehxo toehse toh kynexine pata a. Apitoryme sã ahno totapapitose eya xine Peteu esema tao te, Kipea esemary ae te, ona po roropa. Izyraeu tõ totapase eya xine, otarame 30me.

32 Ynara tykase toto:

— Mokaro poremãkãko sytatose apitoryme kuehtopõpyrykõ samo.

Yrome ynara tykase Izyraeu tomo:

— Sepatone aporo, kuekahmapotohkõme eya xine osema tõ pona.

33 Naeroro Izyraeu soutatu tõ, imoihmãkõ toesyryhmase moro poe oximõtohme ropa Paau-Tamara pona. Yrome mokaro aotonẽtyã pata zomye exiketõ, tutũtase toto, axiny tõtonẽtopõpyrykõ poe jakuraramã rãnaka.

34 10 miume Izyraeu soutatu tõ, orẽpyra exiketõ toytose osetapase Kipea põkõ maro. Yronymyryme tõsetapase toto. Tuaro pyra Pẽjamĩ toh kynexine typoremãkaporykõ poko eya xine.

35 Ritonõpo a Pẽjamĩ soutatu tõ typoremãkapose Izyraeu tomo a 25.100me soutatu tõ totapase eya xine.

36 Mame tonetupuhse Pẽjamĩ tomo a typoremãkatopõpyrykõ poko.

Orẽpyra Izyraeu tõ ehtopõpyry

Izyraeu tõ toepase sã Pẽjamĩ tõ poe aporo, osetaparyhtao toto maro, orẽpyra tope tõ, Kipea zomye aotonẽtyã tokarose eya xine.

37 Mame tutũtase toto axiny, toytotohkõme Kipea pona. Sapararahme toytose toto, pata põkõ totapase eya xine, emero porehme.

38 Osemazuhme tõturuse toto otonẽpyra ro toto ahtao, ynara tykase toto:

— Zuaro exĩko matose, orexĩto eneryhtao oya xine akurũ sã konõto onuhnõko pata poe,

39 Izyraeu tõ, jarao exiketõ, ameke awahtao xine ro, eramatoko etonatohme mokaro maro, tykase toto. Moro pona 30me Izyraeu tõ totapase Pẽjamĩ tomo a, ynara tykase mokaro etapahpõkomo:

— Aõ, typoremãkase ropa toto, kokonie ehtopõpyry samo, mokokonie ehtopõpyry sã roropa, tykase toh repe.

40 Mame orexĩto tonese akuru sã konõto onuhpitõko pata poe. Tỹkakoxi xine tõsenuhmase
Pẽjamĩ tõ ahtao, tõserehse toto, pata tytororo zatyry eneryke tyya xine.
41 Naeroro Izyraeu orutua kõ toeramase toto, mame tonaroxitapãse Pẽjamĩ tomo to-
natyrykõ eneryke tyya xine.
42 Toepase toto ona pona, ahno esaka pyra repe. Yrome osewomasaromepyra toh
kynexine. Tomyehmase toto Izyraeu soutatu tomo a. Imehnõ roropa pata zahkaxĩpo
tutũtase ropa mokaro ekahmase roropa, tonahkase toto emero.
43 Topetõkara tomyehmase Izyraeu tomo a, tapurupose toto. Toto ekahmaryme totapase
toto Kipea poe xixi tũtatoh wino, totatotapase toto eya xine osema ae.
44 18 miume soutatu tõ totapase eya xine, emese kure exiketomo, Pẽjamĩ tomo.
45 Imehnõ toepase ona pona topu Rimõ pona. Yrome 5 miumãkõ totapase osema
takuroko. Imehnõ tokahmase Izyraeu tomo a, Kitõ pona. 2 miume orutua kõ totapase eya
xine moroto.
46 Atapona 25 miume Pẽjamĩ tõ totapase moro ẽmepyry ae, orẽpyra exiketomo.
47 Yrome 600mãkõ toepase toto ona poro topu Rimõ pona. Moroto 4me nuno taropose
eya xine.
48 Imehnõ Pẽjamĩ tõ totapase Izyraeu tomo a toto patary tõ po ahno totapase porehme
okyno tõ roropa tapyi tõkehko tonahkase eya xine. Ipatarykõ tyahkase eya xine toto nonory
po porehme.

21

Pẽjamĩ tõ pyxiãme nohpo tõ ehtoh poko

1 Tõmirykõ totapose Izyraeu tomo a Ritonõpo netaryme Mixipa po:
— Kuẽxirykõ onekaropyra sehtone Pẽjamĩ tomo a emero porehme, toto pyxiãme, tykase
toto.
2 Toytose toto Peteu pona tehme ehtohme, Ritonõpo ẽpataka toehtohkõme kohmãtoh pona.
Tyxitase toto yronymyryme Ritonõpo netaryme.
3 Ynara tykase toto:
— Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, oty katohme serara toehse? Seromaroro toiro oxiekyryme
ehtoh pyra toehse kuekyrykomo, oty katohme?
4 Yrokokoro pakeimo towõse toto, apoto apõ tyrise eya xine. Okyno tõ tyahkase eya xine
tynekarorykõme Ritonõpo a, tytororo jahkatoh tonõ kehko osepeme ehtoh roropa.
5 Tõturupose toto:
— Izyraeu tõ oxiekyryme exiketõ poe emero, onokãkõ rokẽ onuhpyra tokurehse ox-
imõtoh pona, Mixipa pona, Ritonõpo ẽpataka?
Apitoryme tõmirykõ totapose Ritonõpo a: ytopyra exiketõ oximõtoh taka, Ritonõpo
ẽpataka, Mixipa pona, mokaro mã totapasẽme ytopyra toehse toto exiryke.
6 Izyraeu tõ toenupunase tyekyry tõ poko, Pẽjamĩ tõ poko, ynara tykase toto:
— Seroae toiro oxiekyryme exiketõ tonahkase Izyraeu tomo a.
7 Otara ãko sytatou nohpo tõ enehpotohme, mokaro akoĩpyry pyxiãme ehtohme? Ynara
exiryke, kuomirykõ totapose kyya xine Ritonõpo a: “Kuẽxirykõ onekaropyra sehtone eya
xine,” karyke kymarokomo a.
8 Naeroro tõturupose toto:
— Izyraeu tõ oxiekyryme exiketõ poe, onokãkõ oehpyra tokurehse Ritonõpo ẽpataka,
Mixipa pona?
Mame tuaro toehse toto: Jape-Kireate põkõ emero oehpyra tokurehse toto oximõtoh taka.
9 Imoihmãkõ tykohmase esetykõ ae. Mame Jape-Kireate põkõ emero arypyra toh
kynexine.
10 Mame atae toh kynexine ynara tyripotohme: 12 miume soutatu tõ aropotohme
morotona orẽpyra exiketomo. Ynara tyripose toto eya xine:
— Ytotoko Jape-Kireate põkõ etapase emero porehme, orutua komo te, nohpo tomo te,
poetohti tomo, enara.
11 Ynara tyritoko Jape-Kireate põkomo: oryximãkõ rokẽ ipynanohtoko orutua kõ poko
exipitopyra exiketomo.
12 400me oryximãkõ tonese eya xine Jape-Kireate po. Tarose toto eya xine osesaritoh
pona, Xiro pona, Kanaã nonory po.
13 Mame atae toh kynexine omi aronanõ aropotohme Pẽjamĩ tomo a, topu Rimõ po
etonakehtohme, ekurematohme ropa.
14 Mame mokaro Pẽjamĩ tõ toehse ropa, nohpo tõ tapoise eya xine, 400mãkomo, oryx-
imãkomo Jape-Kireate põkomo. Yrome ise ro kynexine nohpo tomo Pẽjamĩ tõ emero pune
pyra exiryke.

15 Mame Izyraeu tõ toenupunase Pẽjamĩ tõ poko. Ritonõpo poe toiro oxiekyry tõ
tonahkase exisasaka exiryke.
16 Naeroro Izyraeu tõ tamuximãkõ ynara tykase:
— Imehnõ nohpo tõ ise ro typyãkara nae ro exiryke. Morara exiryke oty rĩko sytatou
nohpo tõ enehtohme mokaro 200mãkõ pytyme?
17 Izyraeu tõme, 12me oxiekyry tõme kuehtohkõ se ropa sytatose. Satamorepatone Pẽjamĩ
tõ akorehmatohme, enahpyra toto ehtohme.
18 Yrome kuẽxirykõ onekarosaromepyra sytatose ipyxiãkõme.
Morara tykase toto, ynara tykase toexirykõke: "Popyra mokyro ripõko sytatose Ritonõpo
a aorihtohme tõxiry ekaroryhtao Pẽjamĩ tomo a ipytyme."
19 Morara exiryke ynara tykase toto:
— Jeimamyry ae oseahmatoh Ritonõpo eahmatohme, pata Xiro po, moe pyra mana.
(Pata Xiro kynexine Peteu poe inikahpozakoxi, Repona poe ikurenaka, osema Peteu poe
Xikẽ pona moro poe xixi tũtatoh wino.)
20 Ynara tykase Izyraeu tõ tamuximãkõ Pẽjamĩ tomo a:
— Ytotoko otonẽse uwa zoko tõ rãnakuroko.
21 Moro poe osenuhmatatoko. Mame oseahmatoh tao, tutũtase oryximãkõ ahtao wa-
tohme, amarokõ roropa otũtatoko õtonẽtopõpyrykõ poe, uwa zoko tõ poe. Mame oryximãkõ
apoitoko onymenekahpyrykomo. Arotoko oesarykõ pona Pẽjamĩ tõ nonory pona.
22 Morarame toto piry toehse ahtao oya xine te, jũkõ oepyryhtao oya xine ozenonohse
xine, ynara kahtoko jumy a: "Ajohpãme sã ah mose ypytyme nexino, kahtoko eya.
Osetaparyhtao Jape-Kireate põkõ maro nohpo tõ tapoise yna pytyme ekarotohme. Yrome
yna pune pyra toh nexiase. Ohxiropyra xine imehnõ mana azahkuru pyra oexirykõke,
oẽxirykõ onekaropyra mexiatose yna a. Tapoise toh nexiase yna a."
23 Morara tyrise Pẽjamĩ tomo a. Typytyme toiro oryximã tymenekase eya xine oryximãkõ
tuase ahtao. Mame tarose toto eya xine. Moromeĩpo toytose ropa toto tosaka xine ropa.
Typatarykõ tyrise ropa eya xine. Moroto toehse toto.
24 Morara ahtao imehnõ Izyraeu tõ toytose ropa tosaka xine ropa, tyekyry tomo a ropa,
tynonorykõ pona ropa.
25 Morara ahtao tuisa konõto pyra kynexine, Izyraeu tõ esẽme. Emero rokẽ typenetа-
tohkõ tyrise eya xine rahkene.

RUTI
Rute
Ekarotopo

Sero ekarõko Ruti ehtopõpyry poko juize tõ Izyraeu kowenume ahtao. Ruti oryximã kynexine Moape po. Tyniotase ynororo Izyraeu nuasemã maro. Mame inio toorihse ahtao tymerenotỹpyry rumekary se pyra kynexine Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ enetuputyryke tyya tosẽme. Imeĩpo tyniotase ropa ynororo Poaze, tyniõpyry ekyry maro. Toemũkuase ynororo, mame tuisa Tawi notyme toehse ynororo.

Juize ekarõko nase popyra ehtoh ke Izyraeu tõ tuãnohse toeramase toto ahtao Ritonõpo winoino tyyrypyrykõ poko. Yrome sero Ruti ekarõko kure ehtoh poko moapita nohpory a toeramase ahtao Ritonõpo a ipoetoryme ehtohme.

Sero pape ao

Noemi tõ aepyry ropa Perẽ pona *1.1-22*
Poaze waro Ruti ehtopõpyry *2.1—3.18*
Poaze pytatopõpyry Ruti maro *4.1-22*

Erimereke tomo Moape nonory po

1 Morarame tuisa konõto pyra ro Izyraeu tõ ahtao, juize tõ rokẽ nae ahtao kowenatume, konopo oehpyra toehse okynahxo Izyraeu nonory po. Omise konõto toehse tonahsã pyra exiryke moro nono po. Naeroro tosary turumekase Erimereke a toytotohme typyty Noemi maro. Tumũkuru tõ asakoro ro tarose eya, Moape nonory pona.

2 Erimereke ekyry tõ patary Epyrata kynexine, Perẽ pũto, Juta nonory po. Imũkuru tõ kynexine Marõ te, Kiriõ, enara. Moape nonory pona toytose toto, moroto ehse, okynano.

3 Imeĩpo Erimereke toorihse ahtao, Noemi pytỹpome toehse; tumũkuru tõ asakoro exiketõ maro rokẽ toehse ynororo.

4 Typytase imũkuru tõ moapita ẽxiry tõ ke. Toiro nohpo esety Orapa kynexine, zakorõ esety Ruti kynexine. Mame 10me jeimamyry exisasaka taropose ahtao eya xine moroto toexirykõ poko,

5 toorihse Marõ te, Kiriõ roropa, enara. Noemi toiroro toehse, tynioke pyra, tumũkue pyra, enara.

Perẽ pona toto ytotopõpyry

6 Morararo ynara katoh totase Noemi a: Izyraeu tõ typynanohse ropa Ritonõpo a, katoh totase. Tiriiku tõkehko itamurume toehse ropa. Naeroro moro etaryke tãtakimapitose ynororo toytotohme ropa Moape tõ nonory poe, typary enỹpyry tõ maro.

7 Toytopitose toh repe Juta tõ nonory pona ropa, yrome osema tao

8 ynara tykase Noemi typary enỹpyry tomo a:

— Ytotoko ropa asakõ tapyĩ taka. Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a, kure oehtopõpyrykõ sã ya te, kure oehtopõpyrykõ sã aorihtyamo a, enara.

9 Ãkorehmaporykõ se ase Ritonõpo a oniotatohkõme ropa, typoenõke oehtohkõme, tytapyike oehtohkõme roropa, enara.

Mame typohse toto Noemi a tõsekazumaryme. Yrome tyxitapitose toto orẽpyra samo.

10 Ynara tykase toto eya:

— Arypyra! Eramara ropa ynanase. Orumekary se pyra ynanase. Amaro ytõko ynanase oytotoh pona, oekyry tõ esaka.

11 Yrome ynara tykase Noemi:

— Ytotoko ropa, orymo tomo. Otyme kure oytorykõ ymaro? Emũkuasaromepyra ase oniopatohkõme ropa.

12 Ytotoko ropa atapyĩkõ taka kunumuxime jexiryke. Niotasaromepyra ropa ase. Ritonõpo a ynio tokarose ropa ahtao, sero kohmamyry ae ro, toemũkuase roropa jahtao.

13 Umũkuru tõ wãtary eraximary oya xine nae? Nary rokene. Orymo tomo, Ritonõpo a popyra ehtoh tonehpose ya. Morara exiryke atasamãko ywy oetuarimarykõ eneryke roropa ya.

14 Mame tyxitase ropa toto yronymyryme. Morarame tõsekazumase Orapa tymerenotỹpyry a. Typohse ynororo eya. Mame toytose ropa ynororo tyekyry tomo a ropa. Yrome Ruti ytopyra kynexine.

15 Naeroro ynara tykase Noemi:

— Eneko ke! Orapa nyto ropa tyekyry tomo a, tyneponãmary a roropa. Ytoko atapyĩ taka ropa imaro.

16 Yrome tozuhse ynororo Ruti a. Ynara tykase:

— Orumekapopyra exiko ya. Amaro ytoxi. Oytotoh pona ytõko ase. Onymenekahpyry oesaryme, moroto osesarĩko ase amaro. Oekyry tõ wekyryme exĩko mã toto, Ritonõpo Oesemy, Jesẽme exĩko roropa mana.

17 Otokohne oorikyryhtao, moroto roropa orihnõko ase. Moroto jekepyry zonẽnõko toh mana. Juãnohpory se ase Ritonõpo a orumekaryhtao ya jorihtoh ponãmero.

18 Otuhparo Ruti ytory se ehtoh tymaro, eneryke tyya tymynyhpãse Noemi.

19 Toytose ro toto Perẽ pona.

Toeporehkase toto ahtao morotona, sekese toehse pata põkõ porehme mokaro eneryke tyya xine. Tõturupose nohpo tomo, ynara tykase:

— Noemi nymyry mose ro? tykase toto.

20 Yrome ynara tykase Noemi eya xine:

— Jesehtopyra ehtoko Noemime, tãkye exiketyme. Itunetyme jesety ahtao zaehxo mana, tutuarimapose jexiryke Ritonõpo Jamĩhmehxo Exikety a, tykase.

21 Toytose jahtao taroino emero nae exine. Yrome tonehpose ropa ywy Ritonõpo a xiaro tomahpõke pyra, typoenõke pyra, enara. Naeroro otyme kure jesehtory Tãkye exiketyme, tutuarimapose itamurume jahtao Ritonõpo Imehxo Exikety a?

22 Morara kynexine Noemi oehtopõpyry ropa Moape nonory poe, Ruti, Moape põ maro, ipary enỹpyry maro. Toeporehkase toto Perẽ pona tonahsẽ zano, sewata apoitoh toehpitose ahtao.

2

Tynapyry anỹtopõpyry Ruti a

1 Tyekye kynexine Noemi, esety Poaze. Tymõkomoke kynexine ynororo, tupito tõ esẽme roropa. Oxiekyryme kynexine Erimereke ekepyry maro, Noemi nio.

2 Mame ynara tykase Ruti tymerenotỹpyry a:

— Ytoxi tupito tõ pona otytyko anỹse, nono pona aohpahtyamo. Otarame erohkety enẽko ase omomỹke pyra exikety. Mokyro mykapo ytõko ase sewata puhturu anỹse nono poe.

— Ỹ, ytoko, tykase Noemi, imerenotỹpyry eya.

3 Naeroro toytose Ruti tupito tõ pona. Erohketõ mykapo toytose ynororo, sewata puhturu anỹse nono pona aepukahpyry. Tuaro pyra repe tomõse ynororo Poaze tupi pona, Erimereke ekyrỹpyry tupi pona.

4 Mame okynahtao Poaze tooehse Perẽ poe tutupi enese. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:

— Amaro xine Ritonõpo exiry se ase, tykase.

— Ỹ, amaro Ritonõpo exiry se ynanase roropa, tykase, tozuhse toto eya.

5 Mame ynara tykase Poaze erohketõ erase a:

— Onokyh koh moky nohpo? tykase.

6 — Mokyro Moape pono. Moape poe aepyhpyry Noemi maro, tykase eya.

7 Tokaropose ynororo ya: “Ytoxi erohketõ mykapo otytyko anỹse, ajohpãme sã aohpahtyã rokene,” nykã ya. Pakeimo nerohpitono, erohnõko ro mana, pitiko rokẽ tõseremase tapyi pitiko zopino.

8 Mame ynara tykase Poaze Ruti a:

— Etako ke, orymo. Imehnõ tupi pona ytopyra exiko. Taro rokẽ otytyko ipohko utupi poko erohketõ pũto.

9 Tuaro exiko toto maro oytotohme imepỹ pona toto ytoryhtao otytyko sahkase. Turuse toto ya oerekohmara toto ehtohme. Tuna se awahtao ẽko, ypoetory tõ nanymyhpyry, tykase tuna poko ynororo eya.

10 Tosekumuru po typorohse Ruti tõmyty nono pokoxi, ynara tykase ynororo:

— Oty katohme ypyno mahno, kure rokẽ mase ya katonõme rokẽ jahtao? tykase.

11 Ynara tykase Poaze:

— Turuse ywy onyrihpyry poko omerenotỹpyry a, moino ro onio orihtopõpyry poe. Zuaro ase oekyry tõ tynomose oya, omy tomo, asa maro, ononorykõ roropa xiaro oehtohme osesarise yna maro, yna waro pyra awahtao ro.

12 Kure rokẽ oripory se ase Ritonõpo a onyrihpyry emetakame. Osewomary se mexiase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, maro. Eya oripory se ase kure rokene.

13 Ynara tykase Ruti Poaze a:

— Kure mase ya. Jãkyemãko mase ymaro õtururuhtao opore pyra, opoetoryme sã pyra jahtao.

14 Mame tãxiahtao ynara tykase Poaze Ruti a:

— Osehko xiaro, wyi apoiko eukuru maro, tykase.

Typorohse ynororo erohketõ maro. Sewata puhturu ipuruhpyry tokarose Poaze a eya. Tõtuhse ynororo, epo toehse, akoĩpyry nae ro toehse.
15 Towõse Ruti ahtao toytotohme otytyko anỹse ropa, ynara tykase Poaze typoetory tomo a:
— Ah mose otyro apoino, imykyhpyry tõ rãnao ro, ise tahtao, onerekohmara ehtoko.
16 Toitoine touko otyro imykyhpyry toh tae aohpahtohme nono pokoxi apoitohme eya. Oty kara ehtoko roropa.
17 Tykohmãse Ruti otyro anymyry poko. Typikase ahtao eya 25 kirume exisasaka nae kynexine.
18 Moro sewata tapoise eya, toytose ropa pata pona, tynapoihpyry tonepose tymerenotỹpyry a. Tynapyry akoĩpyry tokarose roropa eya.
19 Mame Noemi tõturupose:
— Aza mytono otyro anỹse seroae? Otoko merohno sero anymyry poko. Mokyro tupito esẽ kure tyripory se ase Ritonõpo a! tykase.
Naeroro toerohtopõpyry poko tõturuse Ruti tymerenotỹpyry a, Poaze poko tõturuse roropa ynororo eya emero.
20 — Kure rokẽ Poaze tyriko, Ritonõpo, tykase Noemi. — Moino ro kure nexiase yna a, aorihtyamo a roropa, enara.
— Mokyro kuekyryme nymyry mana, tykase roropa Noemi. Kypyno exiketyme roropa mana.
21 Mame ynara tykase Ruti:
— Morohne motye turuse ywy eya, jerohzomotoh se mã ynororo typoetory tõ maro, otyro anỹtoh otyhkatoh ponãmero.
22 — Kure ya mã oytory ipoetory tõ maro, tykase Noemi. — Ynara exiryke, toytose awahtao imepỹ tupi pona otyro anymyry poko otarame oerekohmãko imehnõ mana, otarame opoko penetãko toh mana.
23 Morara exiryke toerohse Ruti Poaze poetory tõ maro, otyro anymyry poko, aerohtohkõ etyhpyry pona, sewata te, tiriiku, enara. Tymerenotỹpyry maro ro kynexine ynororo.

3

Poaze kure ehtoh poko

1 Moromeĩpo ynara tykase Noemi Ruti a:
— Orymo, orutua menekary se ase oniome, tytapyĩke oehtohme typoenõke, enara.
2 Wenikehpyra hma mokyro Poaze poko; aomi poe ipoetory tõ maro erohnõko mexiase, kuekyryme mana. Etako pahne! Seroae koko sewata apõko mana.
3 Naeroro ekurãkako: epyko, atahpako ixtaratu ke, upo kurã amuruko. Imeĩpo ytoko Poaze erohtoh pona, yrome osenepopyra exiko eya otuhkehpyra ro ahtao, eukuru onẽpyra roropa ahtao.
4 Mame nyhse toytose ynororo ahtao, eneko kure inyhtoh esary waro oehtohme. Mame tynyhse ahtao ytoko, ãty anỹko ipupuru wino, moroto eraximako. Ourũko mana onyriry poko.
5 Tozuhse Ruti a, ynara tykase:
— Ỹ, õmiry omipona emero tyrĩko ase.
6 Mame toytose ynororo sewata apotoh pona, tymerenotỹpyry nyripohpyry tyrise eya emero.
7 Tõtuhkehse Poaze ahtao, eukuru tõkehse ahtao roropa eya tãkye pitiko toehse ynororo, toytose ynororo nyhse sewata imuxihmahpyry myhtokoxi. Mame Ruti tooehse mynyhme samo, ãty tanỹse eya ipupuru poe, kohrame toehse ynororo moroto.
8 Onoa typakase ynororo. Tõtorimase tahtao tõsenuruhkase ynororo nohpo moroto tupupuru pũto exiryke.
9 — Onoky mahno? tykase ynororo.
— Ywy ase Ruti, opoetoryme! tykase. Omoro mase yna ekyryme, jewomaneme mase, naeroro ajohpame sã opytyme kyriko!
10 Ynara tykase Poaze:
— Kure rokẽ oripory se ase Ritonõpo a, orymo! Zae mase ipunaka oekyry tomo a. Zae mexiase omerenotỹpyry a ipyno oexiryke, seromaroro moro motye zae mase ya. Imepỹ orutua, nuasemano onupipyra mexiase, tymõkomoke exikety, tymõkomoke pyra exikety, enara mexiase onupipyra.
11 Seromaroro, orymo, enaromyra exiko. Sero pata põkõ zae oexiry waro mã toto emero. Ise oehtoh rĩko ase emero porehme.

12 Ajohpe pyra, oekyryme jexiryke opynanohneme ase repe. Yrome nae roropa oekyry
mana. Mokyro osemazuhmehxo mana.
13 Taro exiko ẽmehtoh pona, tõmehse ahtao zuaro exĩko sytase. Opynanopyry se ynororo
ahtao typytyme otara kara; yrome, moro se pyra ynororo ahtao, ynara ãko ase Ritonõpo
netaryme, ywy roro opynanohnõko ase. Synyhne ropa.
14 Naeroro tõmehse Ruti Poaze pupuru pũto. Xinukutume ro ahtao towõse ynororo
osenepopyra toehtohme imehnomo a. Morotona nohpo ytotopõpyry waro imehnõ ehtoh
se pyra Poaze exiryke.
15 Mame ynara tykase Poaze eya:
— Awãty tyriko nono pokoxi. Mame nono pokoxi tãty tyrise eya. Mame sewata tyrise
Poaze a 20 kirume, Ruti naroryme. Mame takorehmase eya moro anymyry poko imotary
pona. Toytose ropa Ruti pata pona.
16 Toeporehkase ynororo ahtao, tõturupose imerenotỹpyry, ynara tykase:
— Orymo, otara toehse? tykase.
Tokarose Ruti a emero Poaze oturutopõpyry tymaro. Ynara tykase roropa:
17 — Sero sewata tokarose roropa ya. Ynara nykã ynororo ya: “Sero sewata aroko
omerenotỹpyry napyryme,” nykã ynororo ya.
18 Mame ynara tykase Noemi:
— Seromararo, orymo, eraximako rokene, zuaro exĩko sytase. Poaze oseremara exĩko
mana zuaro toehtoh pona moro poko, seroae ro.

4

Poaze pytatopõpyry Ruti maro
1 Mame pata pona toytose Poaze oximõtoh taka, pata omõtoh myhtokoxi, typorohse
moroto ynororo. Morara ahtao Erimereke ekyrỹpyry tooehse morotona. Tõturuse Poaze
eya, ynara tykase:
— Moehno jepe? Osehko xiaro, oporohko, tykase. Naeroro typorohse ynororo.
2 Mame 10me ahno toahmase Poaze a, tamuximãkomo, ynara tykase ynororo eya xine:
— Oporohtoko taro, tykase.
Typorohse toto,
3 mame ynara tykase Poaze tyekyry a:
— Tooehse ropa Noemi Moape tõ nonory poe. Tutupi tõ ekamory se mana, Erimereke,
kuekyrỹpyry tupĩpyry tomo.
4 Tuaro oehtohme oturũko ase moro poko oya. Seromararo, ise awahtao, moro tupito
tõ epekahko, tamuximãkõ neneryme, moxiã orutua kõ typorohse exiketõ neneryme
roropa. Yrome ise pyra awahtao, kaxiko, osemazuhme epekahneme oexiryke ise awahtao,
okomino ywy.
Ynara tykase mokyro orutua:
— Ỹ, epekahnõko ase, tykase.
5 Ynara tykase Poaze:
— Moro nono epekatyryhtao oya, Noemi a, nohpo roropa apoĩko mase opytyme, Ruti,
pytỹpo moapita, aorihtyã pytỹpyry. Morara ahtao aorihtyã ekyrỹpyry tupime jũme exikeh-
pyra exĩko mana.
6 Mame ynara tykase mokyro orutua:
— Morara ahtao moro tupito tõ onepekahpyra ase, ypoenõ akorekehkaryino.
7-8 Omoro ro epekahko ise pyra jexiryke, tykase.
Morara tykase tahtao tysãtajã touse eya ekarotohme Poaze a. (Pake ahtao Izyraeu tõ
nonory po tupito topekahse ahtao esẽme ehtohme, ekamone a tysãtajã touse ekarotohme
epekahne a.)
9 Mame ynara tykase Poaze tamuximãkomo a, imehnomo a roropa:
— Seroae enenanõme matose: Noemi a Erimereke tupĩpyry tõ epekahno emero porehme,
Kiriõ nynomohpyry te, Marõ nynomohpyry, enara.
10 Ruti apoĩko ase roropa ypytyme, moapitame exikety, Marõ pytỹpyry. Morara ahtao
inynomohpyry tupito tõ ekurehpyra mana jekyrỹpyry tõ nonoryme. Marõ esety poko
wenikehpyra exĩko sero nono põkõ mana, ipatary põkõ roropa mana. Seroae enenanõme
matose morohne poko.
11 — Ỹ, enenanõme ynanase, tykase toto emero. Ynara tykase tamuximãkomo Poaze a:
— Mokyro nohpo ripory se ynanase Ritonõpo a tuhke aemũkuatohme, Rakeu ehtopõpyry
samo, Reia ehtopõpyry sã roropa. Tuhke toemũkuase toto Jako poenõme. Morara ahtao
imoihmãkõ notyme toehse roropa mã toto, Izyraeu tõ notyme. Tymõkomoke exiketyme
orẽpyra roropa oripory se ynanase Ritonõpo a, Perẽ-Epyrata po!

12 Omũkurukõ tuhke ekaropory se Ritonõpo a ynanase, Pereze poenõ ekarotopõpyry samo, Juta mũkuru Tamara maro!, tykase toto.
13 Naeroro Ruti tarose Poaze a tytapyĩ taka, typytyme ehtohme. Kure tyrise toto Ritonõpo a, poetoẽme toehse Ruti, toemũkuase orutuame.
14 Mame ynara tykase nohpo tomo Noemi a:
— Kure Ritonõpo mana, apary ekaro oya opynanohtohme! Orẽpyra mose tyripory se ynanase Izyraeu tõ rãnao.
15 Mose pokoino atãkyemãko mase Ritonõpo poe, kunumuxime toehse awahtao opynanohnõko mana. Apary eny opyno mana; 7me omũkuru tõ motye kurehxo mã oya.
16 Moky poeto pitiko tapoise Noemi a. Tonaka tyrise eya eahmatohme.
17 Mokyro eneryke tyya xine ynara tykase nohpo tomo, katonomo:
— Tonuruse mose ro, Noemi paryme!
Tosehpase ynororo Opeteme.
Opete kynexine Jese zumy, Jese kynexine Tawi zumy.
18-22 Ynara kynexine Tawi tamuru tomo Pereze poe: Pereze kynexine Ezerõ zumy, Ezerõ kynexine Rão zumy, Rão kynexine Aminatape zumy, Aminatape kynexine Nasõ zumy, Nasõ kynexine Saumõ zumy, Saumõ kynexine Poaze zumy, Poaze kynexine Opete zumy, Opete kynexine Jese zumy, Jese kynexine Tawi zumy, enara.

1 SAMUEU
1 Samuel
Ekarotopo

Sero ekarõko apiakane tõ ehtopõpyry poe tuisa konõto ehpitotoh pona. Ekarõko oseruaõkõ poko: Samueu te, Sauu te, Tawi, enara. Samueu kynexine juize etyhpyrymãme. Tuisa konõto apitorymãme Sauu kynexine. Mokyro mykapo Tawi tuisame toehse.

Ekarõko nase Ritonõpo enetuputyryhtao Kuesẽkõme kure ehtoh enehpõko kyya xine mana. Yrome Ritonõpo winoino kueramarykohtao aomipona pyra roropa kuahtao xine, poremãnõko sytatose. Ynara tykase Eri a: "Jomipona exiketõ rĩko ase kure. Yrome yse pyra exiketõ se pyra roropa ase jomipona pyra toto exiryke" (1 Samueu 2.30).

Apitoryme tuaro hkopyra Izyraeu tõ kynexine tuisa konõto ehtoh poko. Ritonõpo tonetupuhse Tutuisarykõme. Morarame ahno se toehse Izyraeu tõ exiryke tutuisarykõme, Sauu tymenekase Ritonõpo a ituisarykõme. Tuisa tõ Esẽme Ritonõpo mana imehnõ Esẽme roropa mana emero porehme. Zae tymõkomokãkara ripory se Ritonõpo mana, oxisamo tymõkomokã maro (1 Samueu 2.7-10).

Sero pape ao

Apiakaneme Samueu ehtopo *1.1—7.17*
Sauu menekatopõpyry tuisame *8.1—10.22*
Tuisame Sauu ehtoh poko *11.1—15.35*
Tawi, Sauu maro *16.1—30.31*
Sauu tõ orihtopõpyry *31.1-13*

Samueu tamuru tomo

1 Orutua kynexine Eparaĩ põ paryme, esety Eukana. Ipatary Rama kynexine, ypy tõ rãnao kynexine Eparaĩ. Jeroão mũkurume kynexine, Eriu paryme roropa. Eriu Tou mũkurume kynexine, Zupe paryme roropa.

2 Eukana asakoro typye nexiase, Ana, Penina, enara. Penina tumũkue toehse, yrome Ana tumũkue pyra nexiase.

3 Jeimamyry ae rokẽ typatary poe toytose Eukana Xiro pona Ritonõpo eahmase, tynekarory ekarose roropa, Ritonõpo Imehxo Exikety a. Eri mũkuru tõ kynexine Hopini, Pineia, enara. Tynekarorykõ etapananõme toh kynexine Ritonõpo maro Oturutoh tao, Xiro po.

4 Morarame tynekarory etapatoh toehse ahtao tõsẽ tokarose Eukana a typyty Penina a, imũkuru tomo a, ẽxiry tomo a roropa.

5 Yrome itamurumehxo tokarose typyty Ana a, ipyno toexiryke, Ritonõpo poe emũkuara ynororo ahtao ro.

6 Tounohse roropa Ana nexiase Penina a, emũkuara aexiryke Ritonõpo poe, ataikymatohme.

7 Jeimamyry po rokẽ morara toehse. Toytose toto ahtao Ritonõpo maro Oturutoh taka tounohse Ana Penina a. Naeroro tyxitase Ana. Morararo otuhpyra toehse ynororo toemynyhmaryke.

8 Mame inio tõturupose:

— Ana, oty katoh xitãko mah? Oty katoh otuhpyra hma? Emynyhmãko mase oty katohme? Ywy ase poeto 10me ehtoh motye oya, tykase Eukana typyty a.

Poeto ekaropotopõpyry Ana a Ritonõpo a

9 Morarame Xiro po toto ahtao, tõtuhkehxĩpo, Ana toytose Ritonõpo maro Oturutoh taka. Moroto Eri nexiase typorohse epehtoh po Tapyi pota tao. (Ritonõpo maro oturuketyme kynexine Eri.)

10 Atasamãko yronymyryme Ana nexiase. Tyxitase itamurume tõtururume Ritonõpo a.

11 Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo Imehxo Exikety, jotururu etako. Poeto pitiko ekaroryhtao ya umũkurume, ekarõko ropa ase oya jũme amaro aerohtohme toorikyry ponãmero. Morararo zũsety onysahkara mana opoetoryme aexiry waro emero ehtohme, tykase Ana.

12 Mame moro poko aotururuhtao putiputime rokẽ oturũko nexiase Ritonõpo a. Mame ipotapihpyry tonese Eri a.

13 Yrome aomiry onetara nexiase, tukurohtao rokẽ Ana otururuke. Naeroro toetỹse nase tokarose Eri a repe.

14 Ynara tykase ynororo eya:

— Orymo, toetỹse mase. Serara kara exiko, eukuru irumekako, tykase Eri eya.

15 — Arypyra, Pãna, tykase ynororo. — Atasamãko ase yronymyryme ukurohtao. Eukuru onẽpyra akene. Oturũko rokẽ akene Ritonõpo netaryme jatasamaryke ukurohtao.
16 Popyra exiketyme jekaropyra exiko, tykase. — Oturũko rokẽ ase Ritonõpo a jemynyhmaryme, jatasamaryke roropa, tykase Ana.
17 Mame morara kary etaryke tyya, ynara tykase Eri:
— Ỹ, ytoko ropa. Torẽtyke pyra exiko. Onekaropohpyry ekarõko Ritonõpo mana Izyraeu Esẽ oya, tykase.
18 Morara tykase Eri exiryke tãkye toehse Ana:
— Kure mase, tykase ynororo. — Kure rokẽ kueneko zae ehtoh poko se rokẽ jexiryke, tykase. Mame toytose ropa ynororo. Tõtuhse ropa te, toemynyhmakehse roropa ynororo.

Samueu enurutopõpyry

19 Mame yrokokoro towõse ropa Eukana tomo pakeimo, Ritonõpo Tosẽkõ toahmase ropa eya xine.
Mame toytose ropa toto tosaka xine, Rama pona. Moromeĩpo typyty maro toehse Eukana. Kure tyrise Ritonõpo a, Ana nurupohpyry ae ro.
20 Poetoẽme toehse ynororo. Mame enurutoh po toehse ahtao tonuruse orutuame. Tumũkuru tosehpase eya Samueume, ynara karyke:
— Mose umũkuru ekaropoase Kuesẽkõ Ritonõpo a.
21 Mame tyeimãse ahtao totuehke toytose ropa Eukana typoenõ maro, typyty Penina maro Xiro pona Ritonõpo maro Oturutoh taka tynekarory zahkapotohme Ritonõpo ẽpataka, tõmihpyry ae ro.
22 Ana rokẽ ytopyra nexiase morome. Ynara tykase ynororo tynio a:
— Meta, ytopyra ase aporo amaro xine, umũkuru suhsu ẽnõko ro exiryke. Tõkehse ahtao rokẽ mose arõko ase ekarotohme Ritonõpo a, Kuesẽkomo a, mame jũme moroto exĩko mana, tykase jeny.
23 — Ỹ, tykase inio Eukana. — Omoro rokẽ zuaro, tykase. — Taro rokẽ exiko tapyi tao kumũkuru suhsu ẽkepyry ponãmero. Ritonõpo a ãkorehmary se rokẽ hano onetapohpyry omipona oehtohme, tykase inio.
Naeroro tytapyĩ tao rokẽ tehme toehse nohpo tumũkuru maro suhsu ẽkepyry ponãmero.
24 Moromeĩpo tuãtase pitiko imũkuru ahtao, tarose ynororo Xiro pona. Tynekarorykõ tarose eya xine, pui mũkuru, oseruao jeimamyry exikety te, tiriiku 10 kirume te, uwa eukuru jehnahpyry maro tarose tynekarorykõme Ritonõpo a. Xiro pona toytose toto Ritonõpo maro Oturutoh taka.
25 Pui totapase ahtao tynekarorykõme Ritonõpo a, poeto tarose Eri a, jẽ tomo a.
26 Ynara tykase Ana eya:
— Wenikehpyra ro hma ypoko? Ywy roro ase, oturũko ke exiase taro Ritonõpo a, oneneryme.
27 Mose poeto ekaropoase Ritonõpo a. Mame jotururu totase eya. Ynekaropohpyry tokarose ya umũkurume.
28 Morara exiryke seromararo mose umũkuru ekarõko ase Kuesẽkomo a, jũme ipoetoryme aehtohme toorikyry ponãmero, tykase Ana Eri a.
Mame Ritonõpo toahmase eya xine moroto.

2

Ana oturutopõpyry Ritonõpo a

1 Mame tõturuse Ana Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:
Tãkye kuhse ase Ritonõpo poko
typynanohse jexiryke eya;
inyrihpyry pokoino ehxiropyra ase.
Exianãko ase yse pyra exiketõ poko.
Tãkye rokẽ ase takorehmase jexiryke Jesemy a.
2 Emero motye kurãme Kuesẽkõ mana.
Imepỹ pyra mana, ritõ pyra, ewomane pyra.
Kuesẽkõ rokẽ Kuewomanekõme mana.
3 "Kurehxo ase, imehnõ motye,"
kara ehtoko epyrypara ehtoko opoko xine.
Kuesẽkõ rokẽ tuaro mana,
Ritonõpo rokẽ kynyrihpyrykõ apiakãko mana.
4 Soutatu tõ pyre tahkãko mana.
Yrome imehnõ aepukatyã jamihtanohnõko ropa mana.
5 Tuesapare exiketõ mã omise exĩko ropa,

toerohtoh zupĩko toh mana tonahsẽ epekahtohme ropa.
Yrome omise aexityã omise pyra ropa exĩko.
Emũkuasaromepyra exikety toemũkuase setime,
yrome mokyro, tumũkue tuhke exikety
tumũkue pyra toehse ropa mana.

6 Ritonõpo Kuesẽkõ aorihmapõko mana,
isene imehnõ rĩko mana.
Imehnõ poremãkapõko aorihtoh pona,
yrome imehnõ ẽsemãkapõko ropa mana.
7 Imehnomo a etuarimatoh enehpõko Kuesẽkõ mana,
yrome imehnõ tymõkomoke tyrĩko mana.
Imehnõ tuisame pyra tyrĩko mana.
Imehnõ tuisame tyrĩko roropa mana.
8 Tymõkomokãkara pynanohnõko Kuesẽkõ mana.
Etuarimaketõ anỹnõko mana toto etuarimatohkõ poe.
Toto porohkapõko mana tuisa tõ maro.
Imehxo exiketõ esary ekarõko eya xine mana.
Sero nono apõ esẽme Ritonõpo mana.
Sero apõ po senohne tyrise eya emero porehme.

9 Tõmipona exiketõ ewomãko mana.
Yrome iirypyryme exiketõ osenahkãko mã toto.
Kuamoreme xine osepynanohsaromepyra sytatose.
10 Ritonõpo Kuesẽkõ zehno exiketõ enahkapõko mana;
konomeru ke toto poremãkapõko mana kapu aeino.
Sero nono põkõ apiakãko Kuesẽkõ mana emero porehme.
Tyjamitunuru ekarõko mana tuisa a.
Tuisamehxo, imehnõ esẽme tynymenekahpyry rĩko mana.
11 Morarame toytose ropa toto, Eukana tomo, tosaka xine Rama pona. Yrome Samueu ytopyra ropa nexiase. Moroto tynomose jẽ tomo a, Eri akorehmaneme, Ritonõpo maro Oturutoh tao.

Eri mũkuru tomo

12 Eri poenõ asakoro natokomo popyra toh nexiase, Ritonõpo omiry onymoipyra toh kynexine.
13 Inyripohpyry omipona pyra toh nexiase, tõsẽ apoiry poko tyya xine ahno nekarory tomo. Ritonõpo a tynekarorykõ ekaroryhtao ahno a tahnose oripo konõto ao. Mame tõsẽ apoitoh ke, oseruao tyere exikety ke tõsẽ touse Arão pakomotyamo a tohkõme repe.
14 Mame onymenekara tõsẽ apoiryhtao, moro rokẽ tõse eya xine, tynekarory etapary poko erohketomo a. Morara tyrise Izyraeu tõ maro emero toytose toto ahtao Xiro pona tynekarorykõ ekarose Ritonõpo a.
15 Yrome tuaro exiketõme Eri poenõ kynexine. Tyamene se toehse toto. Mame tõsẽ kurã tonese ahtao eya xine, moro tapoise eya xine tohkõme ikasery zahpyra ahtao ro. Typoetory a ahnopỹ tonehpose ipurutohme tomeporehxo exiryke.
16 Mame ynara tykase ahno ahtao:
— Ikasery ijahkako aporo Ritonõpo omipona, imeĩpo onymenekahpyry apoiko, tykase ahtao:
— Arypyra, tykase Hopini tõ poetory. — Jũme rokẽ ekaroko ya, onekaropyra awahtao apoĩko ase, tykase.
17 Morara exiryke iirypyryme toehse toto Ritonõpo a, aomiry onymoipyra toto exiryke ahno nekarory tõ poko, Ritonõpo maro Oturutoh tao.

Samueu Xiro po ehtopõpyry

18 Poetome ro Samueu ahtao toerohse ynororo Ritonõpo poetoryme, zumo pyra ro tahtao. Upo Eri zupõ panõ ao nexiase ynororo.
19 Mame jeimamyry punero tynyrihpyry enehse jeny, upo kurano, ekarotohme tumũkuru zupõme. Tynio maro toytose Ana tynekarory aroryhtao Ritonõpo maro Oturutoh taka.
20 Mame moro tao toto ahtao kure tyripose toto Ritonõpo a Eri a. Ynara tykase ynororo Ritonõpo a:
— Ritonõpo yna Esemy, mose pyty, imũkuapoko ropa imũkuru myakãme, tykase Eri Ritonõpo a.

Mame toeramase ropa toto tosaka xine.
21 Mame Ana takorehmase ropa Ritonõpo a, toemũkuase ropa oseruao orutuame, asakoro
nohpo tomo, enara. Mame Samueu tuãtase. Ritonõpo maro Oturutoh tao erohketyme
toehse.

Tumũkuru tõ maro Eri
22 Mame Eri tamuhpõme nexiase ipunaka. Yrome tuaro ro nexiase. Totase ynororo
tumũkuru tõ iirypyryme ehtoh poko, nohpo tõ poko toto ehtoh poko aerokuruhtao Tapyi
oximõtoh pota tao.
23 Morara exiryke ynara tykase ynororo tumũkuru tomo a:
— Oty katohme zae pyra ehtoh poko matou? Emero ãko mã toto onyririkõ poko.
24 Epo hnae, aimo tomo. Oorypyrykõ xihpyry poko pyra ehtoko. Popyra oekarotorỹko
mã toto, Ritonõpo poetory tomo.
25 Imepỹ orutua ryhpopãkaryhtao oya xine, mame oekurãkary se ropa awahtao xine
oxiehno pyra oehtohkõme, otarame ãkorehmatorỹko Ritonõpo mana. Yrome Kuesẽkõ
ryhpopãkaryhtao oya xine, oorypyrykõ epehpyryme awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase
jũkõ typoenomo a.
Yrome tumykõ omipona pyra toehse toto. Typanare pyra exikety sã toh nexiase ynaroro.
Naeroro toto orihmapory se Ritonõpo nexiase.
26 Mame Samueu tuãtase rahkene. Emero ahno ise toehse nexiase, Ritonõpo roropa ise
nexiase.

Ritonõpo omiry Eri tõ wãnohtoh poko
27 Morarame imepỹ Ritonõpo poetory tooehse Eri a Ritonõpo omiry ekarose. Ynara
tykase ynororo:
— Ynara ãko Kuesẽkõ mana: "Yjamitunuru enepoase atamuru a Arão a Ejitu po awahtao
xine, Ejitu põkõ namotome awahtao xine.
28 Atamurukõ Rewi tymenekase ya ypoetoryme aehtohme. Izyraeu tõ oxiekyry toh
tae tymenekase ynororo ya tynekarorykõ zahkaneme aehtohme te, ixtaratu zahkaneme
roropa aehtohme. Tupoke roropa kynexine kurã ke, oturukety zupõ ke, ymaro toero-
htohme. Õtykõme tõsẽ ekarone oya xine, ypoetory tõ nekarory tõ zokonaka apoto apõ po
jahkatyamo.
29 Oty katoh ihtomãko matou ynekaropohpyry poko Izyraeu tomo a? Ya tokarose oya
xine õtykõme Ytapyĩ tao repe. Yrome oyamene se rokẽ matose. Omoro Eri, opoenõ omipona
rokẽ mase. Opokoino tupune exĩko mã toto, tõsẽ kurã rokẽ õnõko toto exiryke, ahno
nekarotyamo. Yrome jomipona pyra matose."
30 Naeroro ynara ãko Ritonõpo mana, Izyraeu tõ Esemy: "Osemazuhme Jomihpyry
poe jũme oturuketõme Rewi pakomotyã toehse." Yrome seromararo ynara ãko mana:
"Jomihpyry amonohnõko ase, jomipona pyra toehse oexirykõke. Jomipona exiketõ rĩko ase
kure. Yrome yse pyra exiketõ se pyra roropa ase jomipona pyra toto exiryke.
31 Okynã pyra oekyry tõ enahkãko ase nuaseme ro toto ahtao. Tamuhpõme exipyra mã
toto, oekyry tomo.
32 Etuarimãko matose Ytapyĩ tao. Mame Izyraeu tõ zumoxike exĩko matose kure toto
ehtoh eneryke oya xine. Yrome tamuhpõme exipyra matose.
33 Toitoine opoenõ onenahkara jahtao tynekarory poko ya apoto apõ po, ipoko xitãko
matose, tonurẽkara sã atasamãko yronymyryme matose. Opoenõ emero ikarimotatyã sã
exĩko mã toto nuaseme ro toto ahtao.
34 Mame jomihpyry waro oehtohme opoenõ asakoro orihnõko mana, Hopini, Pineia,
enara. Toiro ẽmepyry ae orihnõko mã toto.
35 Mame ypoetory zae exikety menekãko ase, jomipona exikety. Ynyripory rĩko roropa
mana. Emero ipoenõ rĩko ase kure rokene, ipakomotyã roropa; ypoetory maro erohketõme
exĩko mã toto jũme, ynymenekahpyry maro tuisame.
36 Morarame opoenõ akoĩpyry toto ẽpataka tosekumurukõ po porohnõko mã toto: 'Tineru
pitiko ekaroko, yna napyry pitiko roropa,' ãko mã toto. 'Ajohpãme sã yna erohtoh ekaroko
Ritonõpo Tapyĩ tao, yna napyry epekahtohme rokehxo,' ãko mã toto," tykase urutono Eri a.

3

Samueu kohmatopõpyry Ritonõpo a
1 Mame Samueu pitiko ahtao ro Eri akorehmaneme toehse. Takorehmase ynororo
Ritonõpo eahmary poko. Morara ahtao oturupyrahme sã Ritonõpo nexiase. Toitoine rokẽ
ipoetory tõ tõsenehse Ritonõpo poe roropa.

2 Morararo tykohmãse ahtao Eri tohrame nexiase. Enukehsasaka nexiase, tamuhpõme exiryke.
3 Ritonõpo maro Oturutoh tao Samueu nexiase tohrame, tynyhtoh po. Moroto Ritonõpo omihpyry ẽ nexiase, kaxo, uuru ke aputyhpyry. Ritonõpo ezuru onezehkara ro nexiase.
4 Mame tykohmase Ritonõpo a:
— Samueu, Samueu, tykase.
— Tãse, tykase, Samueu a tozuhse.
5 Mame toytose ynororo tururume Eri nyhtoh taka oturupose.
— Oty seh make ya? tykase ynororo Eri a. — Kykohmano.
— Arypyra, tykase Eri. — Okohmara akene. Ytoko ropa oetueh tapokoxi, tykase Eri.
Mame toytose ropa Samueu.
6 Morarame tykohmase ropa Ritonõpo a:
— Aimo, Samueu, tykase Ritonõpo. Mame towõse ropa Samueu. Toytose Eri nyhtoh taka ropa. Ynara tykase:
— Kykohmano. Taro ase. Oty se hma? tykase ynororo Eri a.
Yrome tozuhse ropa Eri a:
— Okohmara akene, tykase Eri. — Onyhta, tykase Samueu a.
7 Yrome Ritonõpo omiry onenetupuhpyra Samueu nexiase imaro oturupitopyra Ritonõpo exiryke. Morara exiryke tuaro pyra nexiase Ritonõpo omiry poko.
8 Mame oseruao ehtoh po tykohmase ropa Samueu Ritonõpo a:
— Aimo, Samueu, tykase ropa Ritonõpo.
Mame towõse ropa Samueu. Toytose ropa ynororo Eri nyhtoh taka.
— Kykohmã tokoh ro? tykase ynororo, tõturupose Eri a.
Mame tonetupuhse Eri Ritonõpo omiry poko, Samueu kohmãko Ritonõpo nexiase.
9 Ynara tykase ynororo Samueu a:
— Ytoko ropa, onyhta ropa. Mame okohmazomoryhtao, ynara kaxiko: “Oturuko, Ritonõpo, Õmiry etãko ase,” kaxiko, tykase Eri Samueu a.
Mame toytose ropa Samueu tynyhtoh taka.
10 Mame tykohmazomose ropa Samueu Ritonõpo a:
— Aimo, Samueu, tykase.
— Ỹ, oturuko. Oetãko ase, tykase ynororo Ritonõpo a.
11 Mame tõturuse Ritonõpo Samueu maro. Ynara tykase:
— Taroino Izyraeu tõ wãnohnõko ase yronymyryme. Moro poko etaryhtao imehnomo a oserehnõko mã toto.
12 Morara ahtao Eri tõ wãnohnõko ase jomihpyry ae ro, emero, apitory poe etyhpyry pona.
13 — Jũme awãnohtorỹko ase oekyry tõ maro, ase eya iirypyryme imũkuru tõ toehse exiryke. Toto zehno jehtoh waro Eri nexiase repe. Yrome: “Epo hnae, oorypyrykõ poko pyra ehtoko,” kara tokurehse Eri.
14 Morara exiryke, jomihpyry ae ro Eri a, toto rypyry onykorokara ekurehnõko ase. Tynekarorykõ ekarõko toh mã repe tyyrypyrykõ korokatohme repe. Yrome toto rypyry onykorokara ase, ipunaka, tykase Ritonõpo Samueu a.
15 Mame moro totase tyya ahtao tohrame toehse ynororo ẽmepyry pona ro. Mame tõmehse ahtao towõse ynororo Ritonõpo Tapyĩ apuruhmakase. Yrome Ritonõpo Omihpyry ekarory poko ihxipỹke nexiase Eri a.
16 Yrome Eri a Samueu tykohmase tõturupotohme. Ynara tykase ynororo:
17 — Aimo, oty nykã Ritonõpo oya? Ekaroko emero. Awãnohnõko Ritonõpo mana onekaropyra awahtao, tykase.
18 Morara exiryke Samueu a tokarose Ritonõpo Omihpyry Eri a. Emero tokarose eya Ritonõpo oturutopõpyry. Morara exiryke ynara tykase Eri:
— Kuesẽkõme mana. Ah nyrino tyriry se toexiryke, tykase.
19 Mame Samueu tuãtase rahkene. Ritonõpo imaro nexiase. Morara exiryke emero tyrise Ritonõpo a Samueu omihpyry ae ro.
20 Morara exiryke Izyraeu tõ emero, inikahpoe ikurenaka, Samueu waro toehse, Ritonõpo poe urutõme aexiry waro toehse toto.
21 Mame Ritonõpo oturukehpyra ehse Samueu maro Xiro po, aosenepotopõpyry po. Aomihpyry tokarose ahtao Samueu a otato Izyraeu tõ toehse.

4

Ritonõpo omihpyry ẽ arotopõpyry pirixteu tomo a

1 Moromeĩpo Izyraeu tõ toytose osetapase pirixteu tõ maro. Tõsesarise Izyraeu tõ soutatu tomo Epeneze po. Morararo pirixteu soutatu tõ tõsesarise Apeka po nexiase toto.

2 Mame tõsetapase toto pirixteu soutatu tõ Izyraeu tõ maro. Mame Izyraeu tõ typoremãkase pirixteu tomo a. Izyraeu tõ soutatu tõ totapase pirixteu tomo a 4 miume.
3 Toytose ropa toto ahtao tynyhtohkõ pona, ynara tykase Izyraeu tõ esẽ tomo:
— Otara toehse kymarokomo seroae? Ritonõpo a typoremãkapose kymarokomo pirixteu tomo a. Ritonõpo omihpyry ẽ senehtone Ritonõpo maro Oturutoh tae Xiro poe. Mame kymaro xine arõko sytatose, kypynanohtohkõme, kuetapara xine kyzehnotokõ ehtohme, tykase toto.
4 Mame orutua kõ taropose eya xine Xiro pona Ritonõpo omihpyry ẽ enehtohme, Ritonõpo maro Oturutoh tae. Moro kaxo po Ritonõpo Imehxo Exikety apõ enetupuhtoh nexiase asakoro taporihke rãnao. Mame Eri poenõ Hopini, Pineia maro tooehse kaxo enehnanõ maro.
5 Mame pore, toeporehkase Ritonõpo omihpyry ẽ ahtao kui tykase toto myatokohxo, nono tykytyky tykase samo.
6 Mame moro totase tyya xine ahtao, ynara tykase pirixteu tomo:
— Etatoko ke, kohkohtãko toto Izyraeu tõ esao. Otara toehse otarame? tykase toto.
Mame zuaro toehse toto ahtao Ritonõpo omihpyry ẽ toeporehkase exiry poko,
7 tõserehse pirixteu tomo yronymyryme. Ynara tykase toto:
— Toiro ritõ tooehse Izyraeu tõ esaka, myhene. Sero panõ onenepitopyra sytatose, tykase toto.
8 — To! Onokyhxo nah kypynanohtorỹko mokaro neponãmarykõ a kuenahkarykohtao? Mokarohne mokaro, tyrohsẽ konõto tokarose Ejitu põkomo a, ona po, ahno esao pyra.
9 Morara exiryke orẽpyra sehtone pirixteu tomo! Jamihme sehtone kyporemãkapopyra xine Izyraeu tõ ehtohme, toto namotome kuexirykõ ino, kynamotokõme mokaro ehtopõpyry samo. Orẽpyra sehtone tuãtase exiketõme kuexirykõke! tykase pirixteu tomo oseya.
10 Morara karyke orẽpyra tõsetapase pirixteu tomo. Izyraeu tõ typoremãkase eya xine, toepase toto tururume tosaka xine. Tuhke totapase, 30 miume Izyraeu tõ totapase pirixteu tomo a.
11 Ritonõpo omihpyry ẽ roropa tarose pirixteu tomo a. Eri poenõ roropa totapase Hopini, Pineia, enara.

Eri orihtopõpyry

12 Mame moro ẽmepyry ae ro orutua toytose, Pẽjamĩ parỹpyry. Tururume toytose myaro Xiro pona ekãtose. Tupõ tyxihxihkase eya te, nono ke roropa toeputohmase roropa toemynyhmaryke.
13 Mame Eri nexiase typorohse epehtoh po osema pũto eraximãko. Torẽtyke nexiase, Ritonõpo omihpyry ẽ tarose exiryke ipoenomo a etonatoh pona. Mame mokyro tururume aepyhpyry omiry etaryke pata põkomo a tõserehse toto nexiase, kui kui tykase toto, tyxitaryme.
14 Moro kui kui kary etaryke tyya tõturupose Eri:
— Otara toehse? tykase.
Mame axĩ toytose omi arone Eri a.
15 Tamuhpõme Eri nexiase 98 jeimamyryme, tonukehse roropa nexiase.
16 Ynara tykase mokyro Eri a:
— Oehno seromararo moino etonatoh poe. Seroae ro epano, tykase.
17 — Ỹ, otara toehse, aimo? tykase Eri, tõturupose.
— Izyraeu tõ typoremãkase pirixteu tomo a. Tuhkãkõ toorihse. Omũkuru tõ roropa Hopini, Pineia maro toorihse toto. Ritonõpo Omiry ẽ tarose pirixteu tomo a roropa.
18 Mame: “Ritonõpo omihpyry ẽ tarose,” kary etaryke tyya, Eri toepukase epehtoh poe, moroto, pata omõtoh pũto. Mame ipymyry toetohkase omoxĩ aexiryke. Morara exiryke toorihse ynororo.
40me jeimamyry taropose eya Izyraeu akorehmaneme, zae ehtoh waro toto ehtohme.

Pineia pyty orihtopõpyry

19 Moroto nexiase Eri pary eny, Pineia pytỹpyry. Poetoẽme nexiase ynororo, enurusasaka roropa. Mame zuaro toehse tahtao Ritonõpo omihpyry ẽ arotopõpyry poko pirixteu tomo a te, tynio orihtopõpyry poko te, tymeretamuru orihtopõpyry poko roropa, jetũ toehse, tonuruse roropa ynororo.
20 Orihnõko nexiase, yrome ynara tykase poeto enurumaponanomo eya:
— Poremãpyra exiko! Omũkuru nenuruno, tykase toto eya repe.
Yrome onezuhpyra, onetara roropa nexiase ynororo.

21 Mame tumũkuru tosehpase Ikapome, ynara karyke: “Izyraeu tyjamihkehse, turumekase Ritonõpo a,” tykase, Ritonõpo omihpyry ẽ tarose exiryke te, imeretamuru toorihse exiryke roropa te, inio roropa toorihse exiryke, enara.
22 Ynara tykase rokẽ ynororo:
— Izyraeu turumekase Ritonõpo a. Aomihpyry ẽ tarose exiryke, tykase.

5

Ritonõpo omihpyry ẽ pirixteu tõ nonory po

1 Morarame Ritonõpo omihpyry ẽ tapoise ahtao pirixteu tomo a, tarose eya xine Epeneze poe tosaka xine pata Axitote pona.
2 Mame tyneponãmarykõ tapyĩ taka tarose eya xine, Takõ eahmatoh taka. Tyneponãmarykõ Takõ myhtokoxi moro kaxo tyrise eya xine, Ritonõpo omihpyry eny.
3 Yrome yrokokoro typakase ropa Axitote põkõ ahtao tyneponãmarykõ, Takõ tonese eya xine, nono pona toepukase, Ritonõpo omihpyry ẽ ẽpataka. Mame tyneponãmarykõ tanỹse ropa eya xine esaka tyritohme ropa.
4 Yrome yrokokoro typakase ropa toto ahtao tonese ropa eya xine, tyneponãmarykõ toepukase ropa Ritonõpo omihpyry ẽ ẽpataka. Zupuhpyry toetohkase, apory tõ asakoro ro toetohkase, nono pona toepukase tapyi taka omõtoh po; zoko rokẽ tõxinamase.
5 Morara exiryke seroae ro Takõ poko oturuketõ, eahmananõ roropa moroto onutũmara mã toto.
6 Mame mokaro Axitote põkõ tuãnohse Ritonõpo a yronymyryme ipatary zomye exiketõ roropa. Tyrohsẽ tonehpose eya itamurume jetũ exikety.
7 Mame morara eneryke tyya xine, ynara tykase Axitote põkomo:
— Moro kaxo, Izyraeu tõ Esẽ omihpyry ẽ taro ehsaromepyra mana, kymaro xine. Taro ahtao kuãnohtorỹko Ritonõpo mana. Kyneponãmary, Takõ wãnohnõko roropa mana, tykase toto.
8 Mame omi aronanõ tonyohse pirixteu tõ kowenatu 5me oehtohme oximõme enetupuhtohme moro poko.
— Oty rĩko sytatou moro kaxo poko, Izyraeu Esẽ omihpyry ẽ poko? tykase. Mame imehnomo a tozuhse toto:
— Isyryhmako pata Kate pona, tykase toto.
Morara exiryke Ritonõpo omihpyry ẽ taropose eya xine Kate pona.
9 Yrome moro pona tarose ahtao orẽpyra morotõkõ tuãnohse roropa Ritonõpo a. Tõserehse toto ipunaka. Tyrohsẽ konõto tapoise morotõkomo a, poetohti a te, tamuhpomãkomo a roropa, emero.
10 Naeroro Ritonõpo omihpyry ẽ taropose eya xine pata Ekorõ pona. Yrome Ritonõpo omihpyry ẽ oepyry eneryke morotõkomo a, tykohtase toto:
— Kuorihmapotohkõme moro kaxo tonehse xiaro. Oriorihnõko sytatose kuekyrykõ maro.
11 Mame pirixteu esẽkõ tykohmase tyya xine. Ynara tykase toto:
— Izyraeu Esẽkõ omihpyry ẽ aropotoko ropa mya, esaka ropa kuorihmaporykõino kuekyrykõ maro, tykase toto.
Tuhke orihnõko toh nexiase, tyrohsẽ ke moro pata po, tuãnohse toto yronymyryme exiryke Ritonõpo a.
12 Mokaro orihpyra exiketõ tynyrohke rokẽ toh nexiase. Toetuarimarykõke xitãko toh nexiase Ritonõpo netaryme moro pata punero.

6

Ritonõpo omihpyry ẽ oehtopõpyry ropa

1 Morarame 7me nuno taropose Ritonõpo omihpyry eny moroto, pirixteu tõ nonory po.
2 Tyneponãmarykõ poko exiketõ tykohmase moro põkomo a, pyaxime exiketõ maro. Ynara tykase toto eya xine:
— Oty rĩko sytatou Ritonõpo omihpyry ẽ poko? Oty maro aropõko sytatou esaka rohpa? tykase, tõturupose toto.
3 Mame ynara tozuhse toto:
— Izyraeu tõ Esẽ omihpyry ẽ aropory ropa ahtao, imaro onekarorykõ aropoko, oorypyrykõ epehpyryme. Mame tukurãkasẽme exĩko matose. Tuaro exĩko roropa matose, oty katoh tuãnohse oehtopõpyrykõ poko, tykase toto.
4 — Ahtao, oty aropõko ynanah yna rypyry epehmatohme? tykase pirixteu tomo.
— Tyrohsẽ kuhtoh tonõ 5me uuru risemy, mũpo tõ roropa 5me uuru risemy, 5me pirixteu tõ esẽme oexirykõke, tyrohsẽ tapoise oya xine exiryke oesẽkõ maro.

5 Tyrohsẽ kuhtoh tyritoko uuru risemy, mũpo kuhtoh roropa, uuru risẽ tyritoko, sero pata enahkaryke mũpo tomo a. Morara ahtao Izyraeu tõ Esẽ eahmãko matose. Otarame awãnohkehtorỹko mana, oneponãmarykõ maro oesarykõ maro.

6 Ritonõpo Omiry onetapỹ sã pyra ehtoko, Ejitu tuisary samo, Ejitu põkõ maro. Wenikehpyra ehtoko, mokaro tomĩnose ahtao Ritonõpo a Izyraeu tõ taropose eya xine Ejitu poe.

7 Ynara tyritoko: asakoro pui nohpo apoitoko, tumũkue exiketomo, erohpitopynỹpo tomo kahu poko. Mame kahu tyrisenã pokona imyhtoko. Mame myahme sã ipoenõ tyritoko apuruhpyry ao.

8 Mame kahu pona Ritonõpo omihpyry ẽ tyritoko. Imaro kahu po onyrihpyrykõ, uuru risẽ tyritoko imepỹ kaxo ao onekarorykõ eya, oorypyrykõ epehpyryme. Mame pui tõ aropotoko osema ae toto ytotohme.

9 Yrome aytory enetoko. Aytoryhtao Izyraeu tõ esaka Pete-Seme pona enetupuhnõko matose, serara tyrohsẽ toehse Ritonõpo poe rahkene. Yrome morotona ytopyra toto ahtao enetupuhnõko sytatose, Ritonõpo poe pyra sẽ tyrohsẽ toehse. Tamoreme rokẽ toehse nase, tykase toto.

10 Morara exiryke morohne tyrise eya xine: pui asakoro tapoise, tymyhse toto kahu pokona, ipoenõ tapuruse eya xine roropa.

11 Mame kahu pona Ritonõpo omihpyry ẽ tyrise eya xine. Imepỹ kaxo ao tynyrihpyrykõ tyrise roropa eya xine, uuru risemy, mũpo tomo te, tyrohsẽ enetupuhtoh roropa.

12 Mame pui tõ toytose topohme Pete-Seme esemary ae. Typoenõ kohmãko toh nexiase toytorykohtao, yrome eramara toh nexiase. Mame toto tokahmase pirixteu esẽ tomo a, Pete-Seme atapiakatoh pona rokene.

13 Morarame morotõkõ Pete-Seme põkõ erohnõko toh nexiase, tiriiku apoĩko toh nexiase jakanahmã po. Mame tõsenuhmase toto, Ritonõpo omihpyry ẽ tonese ahtao eya xine tãtãkyemase toto.

14 Mame moro kahu tarose pui tomo a, toeporehkase toto Jozue, Pete-Seme põ tupi pona. Moroto totypohse toto topu konõto myhtokoxi. Mame moro põkomo a kahu takohse apotopokõme, pui totapase eya xine jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo Tosẽkomo a.

15 Mame Rewi pakomotyamo a Ritonõpo omihpyry ẽ tapoise, pirixteu tõ nenehpohpyry maro, kaxo te, uuru risẽ maro. Morohne tyrise eya xine moro topu konõto pona. Mame mororo ae ro tynekarorykõ totapase Pete-Seme põkomo a, jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo a.

16 Morohne emero tonese pirixteu tõ esẽ 5mãkomo a. Mame toytose ropa toto tosaka xine, Ekorõ pona.

17 Ynara nexiase: 5me tyrohsẽ enetupuhtoh tonõ, uuru risẽ tonehpose pirixteu tomo a tynekarorykõme Ritonõpo a, tyyrypyhpyrykõ epehpyryme. Toiro pata Axitote wino te, toiro Kaza wino te, toiro Axikerõ wino te, toiro Kate wino te, toiro Ekorõ wino, enara.

18 Mame 5me mũpo tõ uuru risẽ tonehpose eya xine, 5me pirixteu patary konõto kowenatu tõ wino. Moro 5me pata tõ konõto tapuruse nexiase, toto zomye pata tõ pisarara nexiase. Moroto Jozue, Pete-Seme põ tupi po, topu konõto po Ritonõpo omihpyry ẽ tyrise eya xine. Moroto ro topu konõto mana seroae ro ajohpe pyra morara ehtopõpyry enetupuhpotohme.

19 Yrome morotõkõ totapase Ritonõpo a, Pete-Seme põkomo 70me orutua komo Ritonõpo omihpyry ẽ totapuruhmakase exiryke eya xine enetohme. Mame tyxitase toto tuhkãkõ totapase exiryke Ritonõpo a.

Ritonõpo omihpyry ẽ pata Jearĩ po

20 Mame tõturupose Pete-Seme põkomo:

— Onokyhxo owõnõko nae Ritonõpo ẽpataka? Zaehxo exiketyme Ritonõpo mã ipunaka. Aza rokẽ aomihpyry ẽ aropõko sytatou myahxo taroino?

21 Mame tõmirykõ aronanõ taropose eya xine pata Jearĩ põkomo a. Ynara tykase toto eya xine:

— Ritonõpo omihpyry ẽ tonehse ropa pirixteu tomo a. Naeroro osehtoko xiaro moro arotohme oesaka xine, tykase.

7

1 Morarame orutua kõ, Jearĩ põkõ toytose morotona, Ritonõpo omihpyry ẽ tarose eya xine Apinatape tapyĩ taka, ypy pona. Mame imũkuru Ereaza tymenekase eya xine Ritonõpo omihpyry ẽ eraseme ehtohme.

Izyraeu tõ tuisaryme Samueu

2 Mame moroto rokẽ Jearĩ po Ritonõpo omihpyry ẽ nexiase, okynahxo, 20me jeimamyry taropose moroto. Morara ahtao tõturuse toto Izyraeu tomo, Ritonõpo a:

— Ritonõpo, yna akorehmako ajohpãme samo, tykase toto.
3 Mame ynara tykase Samueu Izyraeu tomo a:
— Ritonõpo Kuesẽkõ omipona se nymyry awahtao xine, imehnõ neponãmary ipahtoko, onyrihpyrykomo, Axitarote enetupuhtoh roropa, pirixteu tõ neponãmary. Mame osekarotoko Kuesẽkomo a. Ynoro rokẽ eahmatoko. Mame opynanohtorỹko mana oporemãkapopyra xine pirixteu tõ ehtohme, tykase Samueu.
4 Naeroro tynyrihpyrykõ typahse eya xine, Paau enetupuhtoh tõkehko, Axitarote panõ roropa typahse eya xine. Ritonõpo rokẽ toahmase eya xine tosẽkõme.
5 Moromeĩpo Izyraeu tõ toahmase Samueu a, emero oximõtohme Mixipa po.
— Opoko xine oturũko ase Kuesẽkõ Ritonõpo a, tykase Samueu eya xine.
6 Naeroro tõximõse toto emero porehme Mixipa po. Mame tuna tupuimase eya xine ikuãtohme nono pona tynekarorykõme Ritonõpo a. Otuhpyra toehse toto tõtururukõke Ritonõpo a. Ynara tykase toto:
— Iirypyryme toehse ynanase oneneryme, Ritonõpo, yna Esemy, tykase toto.
Mame moroto, Mixipa po Izyraeu tõ takorehmase Samueu a zae ehtoh poko toto ehtoh poko.
7 Morarame pirixteu tõ zuaro toehse ahtao, Izyraeu tõ imoihme exiry poko Mixipa po, mokaro 5me kowenatu tõ tooehse toh nexiase tysoutatu tõ maro osetapase, Izyraeu tõ poremãkapose. Mame tõserehse Izyraeu tomo, pirixteu tõ oepyry poko zuaro toehse exiryke enaromỹke toehse.
8 Ynara tykase toto Samueu a:
— Oturukehpyra exiko Ritonõpo Kuesẽkomo a, kypynanohtohkõme, kyporemãkapopyra xine pirixteu tõ ehtohme, tykase.
9 Mame kaneru mũkuru pitiko tapoise Samueu a. Totapase eya, tyahkase eya tytororo tynekaroryme Ritonõpo Imehxo Exikety a.
— Yna ipynanohko, yna ewomako, yna akorehmako, tykase Samueu Ritonõpo a. Mame aomiry totase Ritonõpo a, ynara tyrise eya:
10 Tynekarory zahkaryhtao ro Samueu a pirixteu tõ tooehse Izyraeu tõ esaka etonase repe. Yrome konomeru konõto tonehpose Ritonõpo a. Morara exiryke pirixteu tõ otupĩko rokẽ toh toehse, toepase toto.
11 Mame tokahmase toto Izyraeu tomo a, Mixipa poe Pete-Kaa pona. Tuhke totapase toto eya xine osema tao.
12 Mame topu tapoise Samueu a tyritohme xikihme osema rãnaka, Mixipa poe Sem pona. Ynara tykase ynororo:
— Moino tarona takorehmase kymarokõ Ritonõpo a.
Morara exiryke Epenezeme moro topu tosehpase eya, Kuakorehmatose Ritonõpo, katohme.
13 Mame pirixteu tõ typoremãkapose Ritonõpo a, naeroro oehpyra ropa tokurehse toto Izyraeu tõ esaka isene ro Samueu ahtao.
14 Pata tõ roropa, pirixteu tõ napoityã, tokarose ropa Izyraeu tomo a Ekorõ poe Kate pona, tosarykõ emero tapoise ropa Izyraeu tomo a. Etonara roropa Izyraeu tomo amoreu tõ maro.
15 Mame tuisame Samueu nexiase toorikyry ponãmero, Izyraeu tõ akorehmane roropa zae ehtoh waro Izyraeu tõ ehtohme.
16 Mame jeimamyry ae rokẽ Peteu pona toytose ynororo te, Kiukau pona te, Mixipa pona roropa. Morotõkõ takorehmase eya zae ehtoh poko tuaro toto ehtohme.
17 Morarame toytose ropa ynororo tytapyĩ taka Rama pona ropa. Moroto zae ehtoh apiakaneme nexiase roropa ynororo. Mame moroto Rama po apoto apõ tyrise Samueu a tynekarory zahkatohme Ritonõpo Imehxo Exikety eahmatohme.

8

Imepỹ tuisa se Izyraeu tomo
1 Mame tamuhpõme toehse Samueu ahtao, tumũkuru tõ tyrise eya zae ehtoh apiakananõme.
2 Imũkuru apitorymã esety Joeu nexiase, zakorõ Apiame nexiase. Zae ehtoh apiakananõme toh nexiase Peresepa po.
3 Yrome tumykõ sã pyra toh nexiase. Tineru apoiry se rokẽ toh nexiase, toerohtoh tamitume. Mame zae pyra exiketõ wino tineru tapoise roropa eya xine zae pyra ehtoh poko toto ahtao ro.
4 Morara exiryke Izyraeu tõ tamuximãkõ tõximõse toto tõturutohkõme Samueu maro Rama po.

5 Ynara tykase toto eya:
— Tamuhpõme mase. Omũkuru tõ asã pyra toh mana. Naeroro yna tuisary imenekako, yna esẽme aehtohme, imehnõ ahno sã yna ehtohme, tykase toto.
6 Yrome morara kary etaryke tyya tãkye pyra toehse Samueu. Naeroro tõturuse ynororo Ritonõpo a.
7 Mame tozuhse ynororo Ritonõpo a, ynara tykase:
— Mokaro omiry etako, orumekãko rokẽ pyra mã toto. Jurumekãko roropa mã toto tutuisarykõme, tykase Ritonõpo.
8 Moino ro morara toh nexiase, Ejitu poe toto enehtopõpyry poe ro ya, toipe toh mana. Jurumekakehpyra mã toto, imehnõ tyneponãmarykõ eahmãko rokẽ mã toto. Morararo seromaroro orumekãko roropa mã toto.
9 Morara exiryke toto omiry etako. Tuisa imenekako yrome zuruko toto zuaro toto ehtohme tutuisarykõ toto riry poko.
10 Mame Ritonõpo omiry tokarose Samueu a eya xine, tutuisarykõ se exiketomo a.
11 Ynara tykase ynororo:
— Ynara otuisarykõ tyrĩko mana: omũkurukõ apoĩko mana typoetoryme toto ehtohme, soutatume toto ehtohme. Tykanary tõ poko etonatoh poko toto rohmanohpõko mana, kawaru tõ poko roropa. Mame tururume tyripõko toto, tosemary ae osemazuhme toto ytotohme.
12 Toitoine tuisame opoenõ rĩko mana, miume typoetoke exiketõme, imehnõ 50me typoetoke. Tutupi tõ poko irohmanohpõko toto, tynapyry apoiry poko roropa. Typyre tõkehko poko etonatohme, tykanary kyryry poko roropa.
13 Mame typoetoryme oẽxiry tõ apoĩko mana ixtaratu poko erohketyme te, kaxiri ahnoneme toto erohtohme te, wyi rineme roropa toto erohtohme, enara.
14 Mame otupikõ kurã menekãko mana apoitohme tutupime tyritohme, uwa tõkehko anarykahpyrykõ roropa, wewe epery tõkehko anarykahpyrykõ apoĩko mana typoetory tomo a ekarotohme.
15 10me okyryry ahtao toiro tapoisẽme exĩko mana ikyryryme ehtohme, anapyrykõ te, uwa tõkehko, ekarotohme typoetory tomo a tytapyĩ tao.
16 Typoetoryme opoetory tõ menekãko mana te, oeky tõ roropa pui tomo te, jumẽtu tomo te, toto erohtohme toerohtoh poko.
17 Oeky tõ kaneru roropa, 10me ahtao, toiro apoĩko mana tokyme ehtohme. Mame amarokõ topehke pyra inamotome exĩko matose.
18 Mame morara toehse ahtao xitãko matose yronymyryme, onymenekahpyrykõ pokoino otuisarykõme. Yrome õmirykõ onetara exĩko Ritonõpo Oesẽkõ mana, tykase Samueu.
19 Yrome aomiry onetara toh nexiase.
— Arypyra! Tuisamã se ynanase
20 imehnõ ahno samo, yna esẽme ehtohme, tõmipona yna ritohme, yna osetaparyhtao yna zehnotokõ maro, tykase toto.
21 Toto omiry totase Samueu a. Mame toytose ynororo emero ekarose Ritonõpo Izyraeu Esemy a.
22 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
— Toto omiry omipona exiko. Tuisa ekaroko eya xine, tykase Ritonõpo.
Morarame Izyraeu tõ emero taropose ropa Samueu a, tytapyĩkõ taka toto ytotohme ropa.

9

Sauu menekatopõpyry

1 Mame orutua nexiase, esety Kixi, tymõkomoke exikety. Zae exiketyme roropa nexiase imehnõ neneryme. Pẽjamĩ parỹpyryme nexiase ynororo, Apieu mũkurume, Zeroa paryme, mya roropa Pekorate mũkuru paryme, mya roropa Apia pary paryme nexiase.
2 Toiro tumũkue nexiase ynororo, esety Sauu. Nuaseme exiketyme nexiase, mosa roropa, emero Izyraeu tõ motye. Imoihmãkõ maro tahtao mosahxo aexiry tonese moino, zupuhpyry, imotary, enara.
3 Mame Kixi eky tõ tõtuenikase nexiase, jumẽtu tomo. Morara exiryke ynara tykase ynororo tumũkuru Sauu a:
— Aimo, toiro ypoetory aroko amaro jumẽtu tõ zupise, tykase.
4 Mame toytose toh rahkene ypy poro Eparaĩ poro te, Sarisa nonory poro roropa, yrome onenepyra tokurehse toto. Mame Saarim poro toytose toto te, Pẽjamĩ nonory poro roropa tupise eya xine. Yrome onenepyra tokurehse toto.
5 Morotoino toytose toto Zupe nonory pona. Mame ynara tykase Sauu typoetory a:

— Seramane ropa. Otarame jumẽtu tõ poko osenetupuhkehnõko ropa papa mana. Kypoko rokẽ torẽtyke exĩko mana, tykase.

6 Mame ynara tykase ipoetory:

— Apoaporo, sero pata po Ritonõpo poko urutõ nae. “Zae exiketyme ynororo,” ãko mã toto emero ipoko. Aomihpyry amonohkara mana. Morara exiryke soturune imaro. Otarame kunupiry enepõko ropa mana, tykase ynororo.

7 Mame Sauu tõturupose eya:

— Kytoryhtao urutono a, oty ekarõko syta eya? Kynapyry tonahse ipunaka. Tineru pyra ase roropa. Oty nae syta ekarotohme eya? tykase.

8 Ynara tykase ipoetory eya:

— Etako pahne. Tineru pitiko nae ase, parata. Otarame sẽ rokẽ ekarõko sytase eya, jumẽtu esemary ekarotohme kyya, toto enetohme ropa, tykase ynororo.

9-11 — Kure, tykase Sauu eya. — Eropa tuaro exikety a ekaropotohme, tykase. (Pake ahtao tuaro exiketyme urutõ tosehtose eya xine.)

Mame urutõ patary pona toytose toto. Ypy pitiko pona tonukurukohtao, pata etonie, oryximãkõ tonese eya xine, tuna puimase ytoketomo. Mame tõturupose eya xine:

— Taro tokoh urutõ nae? tykase toto.

12 — Ỹ, taro mana, tykase nohpo tomo. — Ytotoko sẽ osema ae. Mokyro moe ytõko mana osemazuhme. Axĩ ke ytotoko. Seromaroro eporehkãko mana, yna patary pona. Seroae ro tynekarorykõ zahkãko sero põkõ mana apoto apõ po ypy po, tykase toto.

13 Morara exiryke morotona toytose awahtao xine mokyro enẽko matose onuhpyra ro ynororo ahtao kaetokõ pona, otuhtoh pona. Otuhpyra mã toto urutõ pyra ahtao “Kure mase, Ritonõpo,” katohme, tykase toto. Moromeĩpo otuhnõko mã toto morotona toahmase aexityamo. Seromaroro oytorykohtao oseporỹko matose imaro, tykase toto eya xine.

14 Mame toytose toh rahkene pata pona. Tomomyrykohtao Samueu tonese eya xine tũtãko toytotohme kakoxi eahmatoh pona.

15 Kokonie oehpyra ro Sauu ahtao, tõturuse Ritonõpo Samueu a Sauu poko, ynara tykase ynororo:

16 — Kokoro serara ahtao ynymenekahpyry, orutua enehpõko ase oya Pẽjamĩ parỹpyry. Mokyro zuhsuhmako oriu ke. Izyraeu esẽme exĩko mã ynororo. Toto pynanohnõko roropa mana toto onyporemãkapopyra pirixteu tõ ehtohme. Ypoetory tõ etuarimary enẽko ase. Toto xitary etãko roropa ase, tykase Ritonõpo Samueu a.

17 Mame Sauu tonese ahtao Samueu a ynara tykase Ritonõpo eya:

— Mose ynoro, ynekarohpyry oya kokonie. Ypoetory tõ esẽme exĩko mã ynororo, tykase Ritonõpo Samueu a.

18 Mame Sauu toytose Samueu a pata omõtoh tao. Tõturupose ynororo eya:

— Ajohpãme sã, otoko urutõ tapyĩ nae? tykase Sauu.

19 — Ywy ase urutõme, tykase Samueu eya. — Ytoko osemazuhme Ritonõpo eahmatoh pona. Ynara exiryke, seroae otuhnõko matose ymaro. Mame kokoro tõmehse ahtao tuaro se oehtohkõ ekarõko ase oya xine, mame ytõko ropa matose.

20 Torẽtyke pyra exiko jumẽtu tõ poko, mõkokonie autuenikatyã poko. Ynara exiryke, tonese ropa mã ynaroro. Yrome seromaroro onoky sehxo Izyraeu toh nae? Omoro se mã toto, omy tapyĩ taõkõ maro, tykase Samueu Sauu a.

21 Sauu a tozuhse:

— Yrome ywy Pẽjamĩ parỹpyryme ase. Tuhke pyra ynanase ipunaka. Ime pyra roropa papa tõ mana, wekyry tõ maro. Naeroro otarame osenekunohnõko mase ypoko, tykase Sauu.

22 Mame Sauu tarose Samueu a, ipoetory maro, osa konõto taka, otuhtoh pona typorohkapose toto meza zupuhpyry pona, imehxo exiketõ apõ pona. Moro meza po 30mãkõ toahmase exiketõ typorohse toh nexiase, Samueu eraximãko.

23 Mame Samueu ynara tykase tõsẽ purune a:

— Moro tõsẽ kurã enehta ynekarohpyry oya ikurãkatohme, tykase Samueu.

24 Mame tonehse ahtao tõsẽ ahnone a, jaxiry kurã tyrise eya Sauu ẽpataka.

Ynara tykase Samueu eya:

— Eneko ke! Sero tymenekase ya õtyme. Otuhkose. Õtyme tukurãkase ya ãtãkyematohme moxiã toahmase exiketõ maro, tykase Samueu.

Morara exiryke moro ae ro tõtuhse Sauu Samueu maro.

25 Mame tõtuhkehse tahtao xine toytose ropa toto Ritonõpo eahmatoh poe pata pona. Moroto kae tapyi tao nyhtoh tonepose eya zara po.

26 Mame Sauu tynyhse rahkene moroto.

Sauu typopase Samueu a

Mame tõmehse ahtao Sauu tykohmase Samueu a. Ynara tykase eya:
— Owõko, oytotoh po ropa nase seromaroro. Amaro ytõko ase pitiko rokene.
Mame Sauu towõse rahkene toytotohme ropa. Samueu maro toytose ynororo osema taka.
27 Mame pata tũtatoh pona toeporehkase tahtao xine, ynara tykase Samueu Sauu a:
— Opoetory aropoko osemazuhme aytotohme. Omoro rokẽ eraximako aporo, tykase.
Mame typoetory taropose eya. Mame ynara tykase Samueu Sauu a:
— Ritonõpo nurutopõpyry ekarory se ase oya, tykase Samueu.

10

1 Mame oriu tarose Samueu a tymaro, Sauu zuhsuhmatohme. Tuhsuhmase eya ahtao typohse ynororo eya. Ynara tykase:
— Serara yrino tuaro oehtohme. Omoro tymenekase Ritonõpo a typoetory tõ tuisaryme oehtohme, Izyraeu tõ esẽme, tykase. Tuisame erohnõko mase toto akorehmary poko. Toto pynanohnõko roropa mase toto epetõkara wino. Ynara tyrĩko Ritonõpo mana enetupuhpotohme oya omoro tymenekase Ritonõpo a typoetory tõ tuisaryme oehtohme:
2 Seroae oytoryhtao orutua kõ maro oseporỹko mase, asakorõkomo Rakeu zonẽtopõpyry pũto, Zeuza po, Pẽjamĩ nonory po. Ynara ãko mã toto oya: "Jumẽtu tõ itahtyã tonese ropa toto. Naeroro seromaroro toto poko torẽtyke pyra exiko. Opoko rokẽ torẽtyke omy mana. 'Oty rĩko ywy umũkuru poko,' ãko mana," ãko toto.
3 — Morotoino mya ytõko mase wewe kurã pona Tapoa po. Moroto oseporỹko mase orutua kõ oseruaõkõ maro, Peteu pona ytoketomo, tynekarorykõ zahkatohme Ritonõpo eahmaryme. Toiro mokyro poti poenõ oseruao arõko mana; imepỹ mã wyi arõko oseruao roropa; imepyny uwa eukuru jehnahpyry arõko ẽ ao.
4 Õmikãko mã toto. Mame oya wyi asakoro ekarory se exĩko mã toto. Inekarorykõ apoiko.
5 Moromeĩpo ytõko mase Ritonõpo ypy pona Kipea nonory pona. Moroto pirixteu tõ soutatu esary enẽko mase. Mame pata omõtoh po oseporỹko mase Ritonõpo omiry poko atamorepaketõ maro. Atakenaka yhtõko mã toto Ritonõpo eahmatoh poe. Rue tõkehko etõko mã toto haapa tõ maro, tãpoa tomo, rira tomo, enara. Wãko te, oturũko roropa mã toto Ritonõpo omiry poko.
6 Mame Ritonõpo Zuzenu oesẽme exĩko mana, urutõme exĩko mase, toto zurupitõko mase. Mame imepỹ ahno sã exĩko mase.
7 Morarame morara toehse ahtao, oerohtoh tyriko emero, orẽpyra samo, Ritonõpo amaro exiryke.
8 Ytoko osemazuhme Kiukau pona. Moroto oseporỹko ase amaro, kynekarorykõ zahkãko ase apoto apõ po okyno tõ tytororo, osepeme ehtoh roropa. Yrome kueraximako 7me ẽmepyry, joepyry ponãmero, onyriry ekarotohme oya, tykase Samueu Sauu a.
9 Mame tõsekazumase Sauu ahtao Samueu maro tytyoromase ikurohtao Ritonõpo a. Mame mororo ae ro emero toehse Samueu omihpyry ae ro.
10 Kipea pona toeporehkase Sauu tõ ahtao typoetory maro, urutõ kõ maro tõseporyse toto. Mame Ritonõpo Zuzenu Sauu esẽme toehse. Mokaro urutõ kõ maro toytose ynororo. Toto sã toehse roropa ynororo, wãko, kohtãko, enara.
11 Mame morara mokyro tonese ahtao imehnõ Sauu waro exiketomo a ynara tykase toto, tõturupose:
— Otara toehse Kixi mũkuru? Otarame urutõme Sauu toehse, nary, tykase toto.
12 Imepỹ moro pata pono a tõturupose:
— Onoky mokaro zũ nae? Urutõ kõme roropa jũkõ toh nae? tykase. Naeroro moromeĩpo morara tykase toto:
— Otarame Sauu roropa urutõme toehse, nary, tykase toto.
13 Mame tõtyhkase Sauu ahtao watoh poko, kohtary poko roropa urutõ kõ maro, toytose ynororo Ritonõpo eahmatoh pona, apoto apõ pona ypy po.
14 Mame Sauu aory tõturupose eya xine:
— Otoko mexiatose? tykase.
— Jumẽtu tõ zupĩko ynanexiase, tykase Sauu. — Mame toto onenepyra yna ahtao ynanytoase Samueu a oturuse.
15 — Otara tykase ynororo? tykase, tõturupose aory eya.
16 — "Oeky tõ tonese ropa mana," nase yna a, tykase Sauu. Yrome aory a Samueu omihpyry onekaropyra nexiase tuisame toehtoh poko.

Tuisame Sauu Izyraeu tõ esẽme

17 Mame Izyraeu tõ toahmase Samueu a, Mixipa pona toto ytotohme oximõtohme Ritonõpo poko.

18 Ynara tykase:
— Ynara ãko mã Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy: “Ejitu poe kuenepyatose. Kypynanopyatose Ejitu põkõ namotome awahtao xine oporemãkapopyra xine toto ehtohme, imehnõ tuisa tõ roropa oporemãkapopyra ehtohme.
19 Yrome Ritonõpo Oesẽkõ turumekase oya xine. Opynanohnekõ turumekase. Ynara tykase amarokomo: ‘Arypyra. Tuisa se ynanase yna esẽme ehtohme.’ Morara exiryke oximõme ehtoko Ritonõpo ẽpataka. Jako poenõ 12mãkõ oxiekyry tomo ipakomotyã maro.”
20 Mame tonehse toto ahtao Samueu a Pẽjamĩ tymenekase.
21 Mame Pẽjamĩ pakomotyã tapiakase ahtao Matiri tymenekase. Mame Matiri tõ tapiakase ahtao Sauu, Kixi mũkuru tymenekase. Yrome Sauu tupise ahtao eya xine onenepyra tokurehse toto.
22 Morarame tõturupose Ritonõpo a toto.
— Mokyro tooehse nae? tykase.
— Ỹ tooehse repe, tõtonẽse ynororo mõkomo tõkehko maro, tykase Ritonõpo eya xine.
23 Mame tururume toytose toto Sauu enehse. Mosahxo nexiase imoihmãkõ motye, emero. Xikihme ynororo ahtao imoihmãkõ rãnao mosahxo aexiry tonese imehnomo a, zupuhpyry imotary, enara.
24 Mame ynara tykase Samueu eya xine:
— Mose Ritonõpo Kuesẽkõ nymenekahpyryme mana. Mose sã pyra imehnõ mana, tykase.
Mame opore ynara tykase toto oximõme:
— Isene exiko okynahxo, tuisa imehxo! tykase toto.
25 Mame toto turuse Samueu a tuisa zae ehtoh poko inyriry poko, enara, tuaro toto ehtohme. Mame morohne tymerose eya pape pokona ikurãkatohme Ritonõpo maro Oturutoh tao. Mame taropose toto tytapyĩkõ taka toto ytotohme.
26 Mame Sauu roropa toytose tytapyĩ taka Kipea pona. Mame tuhke pyra orẽpyra exiketõ imaro toytose, tymenekase exiketomo Ritonõpo a.
27 Yrome imehnõ ajoajohpãkomo ynara tykase:
— Otarame mose kuewomatorỹko nase, nary rokene, tykase toto. Sauu typoihtose eya xine.
Tynekarorykõ onekaropyra roropa eya toh nexiase.

11

Amonita tõ poremãkatopõpyry Sauu a

1 Morarame toiro nuno taropose ahtao, Naasa, amonita tõ tuisary toytose soutatu tõ maro pata Jape põkõ poremãkapose, Kireate nonory po. Mame typatary zomye tooehse Naasa soutatu tõ ahtao ynara tykase Jape põkõ eya:
— Osepeme sehtone, mame opoetoryme exĩko ynanase, yna tuisaryme exĩko mase, tykase toto.
2 Yrome tozuhse toto Naasa a, ynara tykase:
— Ỹ, ypoetoryme matose exĩko, yrome ynara se rokẽ ase oya xine: oenurukõ posohkãko ase ãpotunurukõ wino Izyraeu tõ hxirotohme emero porehme, tykase.
3 Ynara tykase pata Jape põkõ tamuximãkõ eya:
— 7me ẽmepyry ekaroko yna a, yna omiry aropotohme Izyraeu patary tõ punero. Mame yna pynanohne oehpyra ahtao yna akorehmase, osekarõko ynanase oya, tykase toto.
4 Mame mokaro omi aronanõ toeporehkase Kipea pona, Sauu patary pona. Mame Naasa omihpyry totase tyya xine ahtao tyxitapitose toto yronymyryme.
5 Morara ahtao Sauu oehnõko nexiase tutupi poe toky tõ, pui orutua kõ maro.
— Otara toehse? tykase Sauu. Oty katoh xitãko matou?
Mame Jape poe aehtyã omihpyry tokarose eya xine.
6 Mame morara kary etaryhtao Sauu a, tyjamihtanohse ynororo Ritonõpo Zuzenu a, zehno toehse ynororo.
7 Pui tapoise eya asakoro. Mame tysahsahkase toto eya aropotohme Izyraeu patary tõ punero tõmiry maro, ynara tykase:
— Sero sã oekykõ tysahsahkasẽme exĩko mana oehpyra awahtao xine Sauu tõ akorehmase Samueu maro etonatoh poko, tykase.
Mame Izyraeu tõ emero Ritonõpo kurũke oximõme tooehse toto Sauu ekahmase.
8 Mame oximõme tarose toto Sauu a Pezeke pona. Izyraeu tõ soutatu tõ 300 miume nexiase, Juta tõ soutatu 30 miume nexiase.
9 Mame ynara tykase toto Jape poe aehtyamo a:
— Ynara kahtoko apatary põkomo a: “Kokoro tãxiahtao ãkorehmatorỹko ynanase,” kahtoko eya xine.

Morara kary etaryke tyya xine tãkye toehse toto, Jape põkomo.
10 Morarame ynara tykase toto amonita tomo a:
— Kokoro osekarõko ynanase oya xine. Mame tyrĩko matose yna poko openetatohkomo, ise awahtao xine, tykase toto.
11 Mame yrokokoro Sauu a soutatu tõ tapiakase oseruao imoihmãkõ ehtohme. Ẽmehsasaka ahtao toytose toto amonita tõ esaka, osetapase. Totapase toto eya xine, tonahkase toto tãxiahtao emero exisasaka. Mokaro orihpyra exiketõ toepase toto sapararahme rokẽ rahkene.
12 Morarame ynara tykase toto Samueu a:
— Onokãkõ mokaro: "Sauu kutuisarykõme exipyra mana," kahpõkomo? Enehtoko toto xiaro aorihmapotohme kyya xine.
13 Yrome Sauu ynara tykase:
— Seroae imehnõ anaorihmapopyra sytatose, Izyraeu tõ typynanohse Ritonõpo a exiryke.
14 Mame ynara tykase Samueu eya xine:
— Ehmaropa Kiukau pona Sauu ekarotohme ropa kuesẽkõme Ritonõpo a Sauu se kuexirykõke.
15 Naeroro toytose toto emero Kiukau pona. Moroto tõsekarose toto Ritonõpo a: "Mose Sauu kuesẽkõme mana," tykase toto. Mame tynekarorykõ tyahkase kehko Ritonõpo ẽpataka, osepeme toto ehtohme. Tãtãkyemase toto Sauu maro, Izyraeu tõ maro oseahmaryme, enara.

12

Samueu osekazumatopõpyry

1 Mame ynara tykase Samueu Izyraeu tomo a:
— Õmirykõ omipona toehse ywy: Otuisarykõ ekaroase oya xine oesẽkõme aehtohme.
2 Seromaroro tosẽke matose ãkorehmanekõme zae ehtoh poko aarotohkõme. Ywy tamuhpõme toehse, jũsety karimutume toehse, ypoenõ amaro xine mã toto. Moino ro poetome ro jahtao ãkorehmanekõme exiase seromaroro pona ro.
3 Taro ase. Zae pyra toehse jahtao kyhxirotoko Ritonõpo neneryme, ynymenekahpyry tuisame neneryme roropa. Otarame imepỹ eky tomatonanohse ya, pui te, jumẽtu? Otarame imepỹ tonekunohse ya te, otarame imepỹ tyrohmanohpose ya? Otarame tineru tapoise ya zae ehtoh tyorõmatohme repe? Morara toehse jahtao ynapoihpyry ekarõko ropa ase, tykase Samueu.
4 Imoihmãkomo a tozuhse ynororo:
— Yna onenekunohpyra mexiase, yna onyryhmara te, ematonara roropa mexiase ipunaka, tykase toto.
5 Mame ynara tykase Samueu:
— Ritonõpo neneryme te, inymenekahpyry tuisame neneryme roropa zae rokẽ jehtoh ekarõko matose, jyhxiropyra roropa matose ipunaka, tykase.
— Ỹ, zae rokẽ mase yna a Ritonõpo neneryme, tykase toto.
6 Mame tõturuse ro Samueu:
— Ritonõpo kuenetorỹko mana. Eya Moeze tymenekase Arão maro, atamuru tõ enehtohme ropa Ejitu poe.
7 Morara exiryke tehme rokẽ ehtoko aporo, jomiry etatoko. Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry poko owenikehkapotorỹko ase ohxirotohkõme. Tyjamitunuru ke opynanopyatose, atamuru tõ maro.
8 Toytose Jako tõ ahtao Ejitu pona tyekyry tõ maro, typoremãkase toto Ejitu põkomo a tynamotome toto ehtohme. Mame atamuru tõ tyxitase Ritonõpo neneryme. Naeroro typynanohnekõ tokaropose ahtao eya xine, Moeze tõ taropose Ritonõpo a Arão maro toto enehtohme xiaro, sero nono pona.
9 Yrome Ritonõpo Kuesẽkõ turumekase atamuru tomo a, ipoko tuenikehse toto. Naeroro tokarose toto Xisera tomo a isoutatu tõ maro, pata Hazoa po Xisera nexiase. Morararo pirixteu tomo a tokarose toto te, Moape tomo a roropa. Typoremãkapose toto eya xine osetaparykohtao.
10 Mame tyxitase toto Ritonõpo netaryme, takorehmatohkõme ropa: "Ritonõpo Kapuaono, iirypyryme toehse yna orumekary ke yna a te, imehnõ neponãmary toahmase roropa yna a Paau te, Axitarote te, yrome seromaroro yna ipynanohko ropa poremãpyra yna ehtohme ropa. Mame oeahmãko ynanase," tykase toto Ritonõpo a.

11 Morararo opynanohnekõ tonehpose Ritonõpo a Kiteão te, Parake te, Jepete te, Samueu, enara ãkorehmatohkõme, oporemãkapopyra oepetõkara ehtohme. Towomaneke oexirykõke imehnõ zuno pyra toehse matose.

12 Mame Naasa amonita esẽ toehse ahtao oporemãkapose xine moserepyatose. Ritonõpo Kuesẽkõ turumekase oya xine. Morararo ya ynara matose: "Tuisa se ynanase, yna esẽme aehtohme," matose.

13 — Seromaroro, mose ynoro, onymenekahpyrykõ otuisarykõme. Mekaropoatose, mame otuisarykõme mose tokarose Ritonõpo a oya xine.

14 Mame Ritonõpo Kuesẽkõ Imehxo Exiketyme enetuputyryhtao oya xine te, eahmaryhtao oya xine te, aomiry etaryhtao oya xine, aomiry omipona roropa awahtao xine, amarokomo, otuisarykõ maro, kure exĩko matose.

15 Yrome Ritonõpo omiry onetara awahtao xine te, aomiry omipona pyra roropa awahtao xine, ãkorekehkatorỹko mana atamurukõ akorekehkatopõpyry saaro.

16 Naeroro moroto rokẽ ehtoko aporo Ritonõpo jamitunuru enetohme oya xine.

17 Seromaroro konopome pyra mana. Tiriiku apoitohme nase seromaroro. Yrome oturũko ase Ritonõpo a konomeru enehpotohme konopo maro. Morara toehse ahtao onenerykõme enetupuhnõko matose oorypyrykõ poko. Iirypyryme toehse matose Ritonõpo Kuesẽkomo a tuisa tokaropose ahtao oya xine oesẽkõme, tykase Samueu.

18 Mame tõturuse Samueu Ritonõpo a, moro ae ro konomeru tonehpose Ritonõpo a konopo maro. Mame moro eneryke tyya xine Ritonõpo zuno toehse toto, Samueu zuno roropa toehse toto.

19 Ynara tykase toto Samueu a:

— Oturuko Ritonõpo a yna poko ajohpãme samo, orihpyra yna ehtohme, tykase toto. — Tyyrypyhpyke ynanexiase, yrome seromaroro zae pyra toehse ropa ynanase tuisa ekaroporyke yna a yna esẽme, tykase toto.

20 — Oserehpyra ehtoko, tykase Samueu. — Oorypyrykõ xihpyry poko toehse matose repe, yrome Ritonõpo Kuesẽkõ oneahmakehpyra ehtoko. Aomiry omipona ehtoko yronymyryme okurohtao xine.

21 Imehnõ neponãmary oneahmara ehtoko, ajohpe rokẽ toto exiryke. Ãkorehmasaromepyra xine mã toto, opynanohsaromepyra xine roropa mã toto, ajohpe rokẽ toto exiryke.

22 Jũme typoetoryme orirykõ se toexiryke tõmihpyry totapose oya xine: "Jũme orumekara xine ase," tykase ynororo, imehxo Ritonõpo Kuesẽkõ Esety exiryke.

23 Mame ywy otara ãko ha? Oturukehpyra ase Ritonõpo a opoko xine. Iirypyryme jexiry oturupyra jahtao opoko xine. Moro waro Ritonõpo mana. Naeroro ãmorepatorỹko ase oesemarykõ kurã poko, zae ehtoh poko, enara.

24 Ritonõpo zuno ehtoko, aomihpyry omipona oehtohkõme yronymyryme. Ipyno ehtoko roropa okurohtao xine. Wenikehpyra ehtoko inyrihpyry kurã poko, ãkorehmatohkõme.

25 Yrome oorypyrykõ poko exikehpyra awahtao xine tonahkasẽme exĩko matose otuisarykõ maro.

13

Pirixteu tõ maro osetapatopõpyry

1 Mame Sauu 30me jeimamyry motye nae nexiase tuisame toehse ahtao, asakoro ikonopory taropose eya tuisame toexiry poko.

2 Mame orutua kõ, 3 miumãkõ Izyraeu tõ tymenekase eya soutatume toto ehtohme, imehnõ taropose ropa tytapyĩkõ taka. 2 miumãkõ imaro nexiase Mikima po, ypy tõ po, Peteu po. Toiro miumãkõ imũkuru Jonata maro nexiase, Kipea po, Pẽjamĩ nonory po.

3 Mame Jonata toytose pirixteu soutatu tõ esaka, Kepa pona. Mokaro esẽ totapase eya, mame moro poko totase pirixteu tomo a emero. Morara exiryke rue totopose Sauu a Izyraeu patary tõ punero Izyraeu tõ soutatu tõ kohmatohme tyya etonatohme pirixteu tõ maro: "Jomiry etatoko, epereu tomo,

4 Sauu a pirixteu tõ soutatu esẽ totapase. Naeroro seromaroro Izyraeu tõ zehno mã toto," tykase. Mame imoihmãkõ toytose Sauu a Kiukau pona.

5 Pirixteu tõ roropa tõximõse tõsetapatohkõme Izyraeu tõ maro. Kahu tõ nae toh nexiase 3 miume, kahu aronanõ 6 miume nexiase. Mame soutatu tõ ikuhpỹme nexiase isawã samo tuna konõto ehpio. Toytose toto Mikima pona, Pete-Awẽ etonie, xixi tũtatoh wino, moroto tosarykõ tyrise eya xine.

6 Mame "Orihketõme rokẽ sytatose," tykase Izyraeu tomo. Tupime toehse eya xine, toto motye kuhse tuhke pirixteu tõ exiryke. Naeroro tõtonẽse toto eutary aka ypy tõ myhtokoxi, imehnõ tõtonẽse oramã aka, topu rãnaka, wewe zopikoxi, pẽkamã aka roropa, tõtonẽse toto.

7 Imehnõ roropa tuna Joatão takuohse, ytotohme Kate nonory pona, Kireate nonory pona roropa.

Sauu tehme rokẽ nexiase Kiukau po. Imaro exiketõ tonaroxitapãse nexiase toto.

8 Samueu omihpyry ae ro Sauu a toraximase 7me ẽmepyry, yrome oehpyra Samueu nexiase morotona. Morarame Sauu turumekapitose eya xine, moro poe toytose toto.

9 Morara exiryke ynara tykase Sauu eya xine:

— Okyno tõ enehtatoko etapatohme, jahkatohme, osepeme ehtoh zahkatohme roropa, tykase.

Mame tynekarory totapase eya, tyahkase roropa eya.

10 Mame otyhkara ro ahtao toeporehkase Samueu. Eya toytose Sauu aomikase: "Moehno," tykase repe;

11 yrome ynara tykase Samueu:

— Oty myrino? tykase.

Sauu a tozuhse. Ynara tykase:

— Mokaro jurumekary eneno. Taroino ytõko toh mana. Oehpyra roropa makene, õmihpyry ae oehpyra mekurehno. Moroto Mikima po tõximõse roropa pirixteu tomo.

12 Naeroro tõsenetupuhse ywy: "Pirixteu tõ yhtõko xiaro Kiukau pona etonatohme ymaro, yna anakorehmapopyra ro Ritonõpo a, Kuesẽkomo." Morara exiryke kure ya ynanekaroryme pui tõ etapary jahkatohme, tykase Sauu.

13 — Onyrihpyry zae pyra kynako, rowohpã nyriry sã kynako! tykase Samueu. — Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry omipona pyra mexino. Aomipona nymyry toehse awahtao jũme tuisame mexiry. Omũkuru roropa te, apakõ roropa Izyraeu tõ esẽme exiry toto, jũme.

14 Yrome seromaroro tuisame exikehnõko mase. Kuesẽkõ omipona pyra toehse oexiryke imepỹ zupĩko mana tosẽ zamaro exikety, aomipona se exikety. Typoetory tõ esẽme mokyro rĩko mana, tykase Samueu.

15 Morarame Samueu toytose Kiukau poe imepỹ pona. Sauu tõ roropa toytose Kiukau poe, typoetory akoĩpyã maro, tysoutatu tõ maro ehse ynororo Kipea po, Pẽjamĩ nonory po. Mame tuhke soutatu tõ ehtoh tukuhse ahtao eya 600me rokẽ nexiase toto.

16 Moroto toehse nexiase Sauu, imũkuru Jonata maro, orutua kõ maro Kepa po, Pẽjamĩ nonory po. Pirixteu tõ nexiase Mikima po.

17 Mame mokaro pirixteu tõ soutatu tõ tãtapiakase oseruao imoihmãkõ ehtohme, Izyraeu patary tõ poro toytotohkõme Izyraeu tõ poremãkapose. Toiro imoihmãkõ toytose Opara ehpikoxi, Suau nonory pona.

18 Imehnõ toytose Pete-Horõ ehpikoxi, imehnõ roropa toytose ypy zopikoxi, jakanahmã Zepoĩ etonie, ona tonorẽ etonie roropa.

19 Mame pirixteu tõ omihpyry omi poe kurimene poko erohketõ pyra nexiase Izyraeu tõ esao. Typyrekõ onyripyra epereu tõ toehse. Warata te, puniãote, tapema tõkehko onyripyra toehse toto.

20 Morara exiryke wywy tõkehko aehtory se Izyraeu tõ ahtao koe te, tapema te, nono ahkatoh roropa tykyryry tõ tarose eya xine pirixteu tomo a.

21 Mame typyne topehmapose roropa eya xine Izyraeu tomo a, wywy tõkehko aehtotamitume. Typynehxo roropa nono ahkatoh aehtotamitume nexiase, koe aehtotamitume roropa typynehxo nexiase.

22 Morara exiryke etonatoh toehse ahtao typyreke pyra toh nexiase, Izyraeu tõ soutatu tõ emero. Sauu rokẽ, imũkuru Jonata roropa typyreke toh nexiase.

23 Mame pirixteu tõ soutatu tõ toytose Mikima esemary pynanohse kaetokohxo exikety, ypy tõ rãnaka.

14

Orẽpyra Jonata ehtopõpyry

1 Morarame ynara tykase Sauu mũkuru, Jonata, typyre puimane a:

— Eropa pirixteu tõ soutatu tõ esaka, iporiry moino akoxi, tykase.

Yrome tumy onurupyra nexiase ynororo toytory poko.

2 Sauu nexiase Mikirõ po, Kipea nonory ehpio. Wewe romã zopino tõsesarise nexiase, imaro soutatu tõ nexiase 600me.

3 Mokaro maro Ritonõpo maro oturukety nexiase esety Aia. Ritonõpo maro oturukety zupõ tamuruse eya. Aitupe mũkurume kynexine ynororo, Ikapo rui mũkuru. (Ikapo, Pineia mũkurume kynexine, Eri paryme roropa. Eri mokyro, Ritonõpo maro Oturutoh tao erohketyme Xiro po.) Mame tuaro pyra toh nexiase Jonata ytotopõpyry poko.

4 Esemary ao atakenaka asakoro topu konõto nexiase, moro ae toytory se Jonata nexiase
pirixteu esaka toytotohme. Toiro topu konõto esety Pose nexiase. Zakorõ esety Sene
nexiase.
5 Toiro topu konõto apotunuru wino nexiase osema atakenaka ytotoh wino Mikima
etonie. Zakorõ ipozery wino nexiase Kepa etonie.
6 Ynara tykase Jonata tymaro ytokety a:
— Eropa, mokaro Ritonõpo omipona pyra exiketõ esaka, Ritonõpo a takorehmase kuah-
tao orẽpyra exĩko sytase tuhke pyra kuahtao ro.
7 Mokyro a tozuhse:
— Kure oya ahtao tyriko kẽty. Amaro ase, tykase.
8 — Aõ, eropa morotona. Mame sosenepone eya xine.
9 "Apoaporo, oehpyra ehtoko," karyhtao aepyrykohtao kyya, aomipona xine exĩko sytase.
10 Yrome: "Osehtoko xiaro," karyhtao, morotona ytõko sytase. Moro ke rokẽ ene-
tupuhnõko sytase, Ritonõpo Kuesẽkõ mokaro poremãkapõko mana, tykase ynororo.
11 Mame tõsenepose toto pirixteu tomo a. Toto eneryhtao tyya xine ynara tykase toto:
— Enetoko ke! Epereu tõ tũtãko eutary ae tõtonẽtohkõ ae, tykase toto.
12 Mame Jonata tõ tykohmase tyya xine pirixteu tõ soutatu tomo a:
— Onuhtokoh xiaro! Enepotoh nae ynanase enepotohme oya xine.
Ynara tykase Jonata tymaro exikety a:
— Eropa ymaro. Ritonõpo Kuesẽkõ kuakorehmãko mana pirixteu tõ poremãkatohme.
13 Morarame topu poko tõnuhse Jonata, tokahmase ynororo akorehmane a. Mame
pirixteu tõ maro tãtatapoipitose toto. Tomase toto Jonata a nono pona, ĩkapo totapase roropa
toto ipyre puimane a.
14 Morarame moro etonatoh poko, otarame 20me orutua kõ totapase eya xine moroto,
tupito panõ po.
15 Mame moroto pirixteu tõ soutatu tõ esary po enaromỹke toehse. Tõserehse toto emero
Ritonõpo poe. Nono tykytyky tykase roropa, otupĩko rokẽ toh nexiase.

Pirixteu tõ poremãkatopõpyry

16 Mame Sauu poetory tõ, osenuhmaketõ Kipea po toh nexiase, Pẽjamĩ nonory po, tuaro
ehtoh ekarotohme Sauu a. Mame pirixteu tõ tonese eya xine toetỹse exiketõ samo, xiaxiake
tururume ytõko toh nexiase.
17 Mame ynara tykase Sauu typoetory tuisary tomo a:
— Soutatu tõ ikuhtoko zuaro jehtohme. Onokãkõ taro pyra hnae? tykase Sauu.
Naeroro tukuhse toto ahtao zuaro toehse toto: "Jonata pyra rokẽ mana, ipyre arone
maro," tykase toto.
18 Mame ynara tykase Sauu Aia a, Ritonõpo maro oturukety a:
— Ritonõpo omihpyry ẽ enehta xiaro, tykase Sauu.
Morara tykase ynororo, tymaro xine Ritonõpo omihpyry ẽ tarose exiryke eya xine
Izyraeu tõ esemazupurume.
19 Yrome Sauu otururuhtao ro Aia maro itamurumehxo panaikato toehse pirixteu tõ
soutatu tõ esao.
Naeroro ynara tykase Sauu Ritonõpo maro oturukety a:
— Ah moroto rokẽ nexino, Ritonõpo a ekaropory se hkopyra exino, tykase Sauu.
20 Mame toytose ynororo Izyraeu tõ soutatu tõ maro, osetapase pirixteu tõ poremãkase.
Mokaro otupĩko rokẽ toh nexiase, osetapãko. Tope tõ etapãko roropa toh nexiase.
21 Toitoine epereu tõ, pirixteu akorehmananõ esaka xine aytotyã, toeramase ropa Sauu
maro toehtohkõme ropa, Jonata maro.
22 Imehnõ Izyraeu tõ tõtonẽse aexityã ypy tõ po Eparaĩ nonory po, tuaro toehse tahtao
xine pirixteu tõ epary poko, tõximõse toto pirixteu tõ etapatohme roropa.
23 Tõsetapase toto osema ae toytorykohtao Pete-Awẽ moino akoxi. Moro ẽmepyry ae
typoetory, tõ takorehmase Ritonõpo a topetõkara poremãkatohme.

Osetapakehxĩpo

24 Morarame Izyraeu tõ emero tapotũkehse, jamihme pyra toehse tomirykõke, Sauu
omihpyry pokoino: "Popyra exĩko mã toto emero tonahsẽ enapyryhtao jepetõkara ony-
poremãkara ro jahtao." Morara exiryke otuhpyra tykohmãse toto.
25 Mame itu htaka toytose tahtao xine ano zeni tonese eya xine nono po.
26 Tũtãko ano zeni nexiase wewe ae. Yrome onenahpyra toh nexiase Sauu omihpyry
kurũke.
27 Yrome Jonata tuaro pyra nexiase, tumy omihpyry onetara toexiryke. Naeroro
tymyxiry ke ano zeni pitiko tapoise eya, tõse eya. Axĩ tyjamihtase ropa ynororo.
28 Yrome toiro soutatu tõturuse, ynara tykase eya:

— Jamihme pyra ynanase emero omise yna exiryke, tonaroximase omy a ynara karyke: "Popyra exĩko mã emero tonahsẽ napyryhtao seroae," tykase.
29 Ynara tykase Jonata:
— Papa omihpyry popyra kynako ipunaka ãkorekehkarykõke eya. Enẽko matose, jamihme exĩko ropa ase pitiko ano zeni enapyryke ya.
30 Kurehxo exiry tõtuhse awahtao xine seroae, tonahsẽ tonahse oya xine ahtao, pirixteu tõ typoremãkase oya xine exiry. Otarame tuhkehxo pirixteu tõ totapase exiry tõtuhse kuahtao xine, tykase.
31 Moro ae ro pirixteu tõ typoremãkase Izyraeu tomo a, osetapãko toh nexiase Mikima poe Aijarõ pona. Morarame jamihme pyra toehse Izyraeu tomo, tomitapãse toexirykõke.
32 Morara exiryke tynapoihpyrykõ totapase eya xine tõtohme, kaneru tomo, pui tõkehko, pui poenomo, totapase moroto eya xine, tõnõko toh nexiase imunuru maro.
33 Moro eneryke tyya ynara tykase imepỹ Sauu a:
— Eneko ke! Iirypyryme mã toto Ritonõpo a, tõsẽ õnõko mã toto tũtara ro imunuru ahtao, tykase.
Kui tykase Sauu:
— Azahkuru matose! Topu konõto enehtoko xiaro, tykase.
34 Mame ynara tyripose roropa ynororo eya xine:
— Okyno tõ enehpotoko xiaro, pui tomo, kaneru tõ roropa. Etapatoko toto taro õtykõme, iirypyryme pyra oehtohkõme, tõsẽ onõpyra ehtoko imunuru maro.
Morara exiryke tykohmãse ahtao ro tokykõ tonehse eya xine morotona, etapatohme tyya xine.
35 Mame Sauu a tynekarory zahkatoh tyrise Ritonõpo eahmatohme. Moro apoto apõ apitoryme ro Sauu nyrihpyry nexiase.

Jonata pynanohtopõpyry
36 Mame Sauu ynara tykase tysoutatu tomo a:
— Ehmaropa, ẽmehpyra ahtao ro, pirixteu tõ etapase ropa. Toto enahkãko sytatose, imõkomohpyrykõ apoĩko sytatose emero, tykase Sauu.
— Omoro rokẽ zuaro, tykase toto.
Yrome ynara tykase oturukety:
— Apitoryme sekaropotone Ritonõpo a, tykase.
37 Naeroro Sauu tõturupose Ritonõpo a:
— Pirixteu tõ etapase ytõko hano? Toto poremãkapõko mah yna a? tykase Sauu Ritonõpo a repe.
Yrome moro ae onezuhpyra Ritonõpo kynexine.
38 Morarame ynara tykase Sauu tysoutatu tõ tuisary tomo a:
— Osehtoko xiaro, tuaro sehtone, onoky rypyry pokoino onezuhpyra toehse Ritonõpo seroae?
39 Ynara ãko ase Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme, Izyraeu tõ Ewomane netaryme, tyyrypyhpyke exikety etapãko ase umũkurume ahtao ro, tykase.
Yrome onezuhpyra toh nexiase emero.
40 Morarame Sauu a tapiakase toto:
— Moroto matose emero; taro ynanase, ywy, umũkuru Jonata maro, tykase.
— Omorohko. Omoro rokẽ zuaro mase, tykase toto.
41 Mame tõturupose Ritonõpo, Izyraeu Esemy a:
— Ritonõpo, Imehxo Exikety, oty katohme yna onezuhpyra ma keh seroae? Ajohpãme sã yna ezuhko tuaro jehtohme. Ypokoino te, Jonata pokoino roropa tuaro yna tyriko imenekatoh Urim ke. Yrome Izyraeu tõ iirypyryme toehse ahtao yna ituarõtanohko topu Tumĩ ke, tykase.
Mame Sauu tõ tymenekase Jonata maro. Imehnõ Izyraeu tõ soutatu tõ onyhxiropyra toehse.
42 Ynara tykase Sauu:
— Yna apiakako tuaro jehtohme; onoky rypyry pokoino, Jonata, ywy, kyzehno xine Ritonõpo toehse?
Mame Jonata tymenekase.
43 Morarame Sauu tõturupose eya:
— Oty myrino? tykase Sauu Jonata a.
— Arypyra, ano zeni pitiko rokẽ ẽno ymyxiry potyry ke touse ya ahtao, tykase Jonata. — Taro ase, orihketyme õmiry poe, tykase Jonata.
44 Mame ynara tykase Sauu:
— Kuetapako, Ritonõpo, umũkuru onetapara jahtao, tykase.

45 Yrome soutatu tomo a tozuhse:
— Arypyra! Orihpyra mana. Jonata pokoino kypynanohtou Ritonõpo. Yna omiry etapõko ynanase Ritonõpo netaryme, mose ewomãko ynanase onyryhmara oehtohme. Inyrihpyry tyrise eya takorehmase Ritonõpo a exiryke, tykase toto.
Morara karyke Jonata typynanohse mokaro soutatu tomo a.
46 Moromeïpo pirixteu tõ tokahmakehse Sauu a, toytose ropa toto tosaka xine.

Sauu tapyĩ taõkomo
47 Mame tuisame toehse Sauu ahtao Izyraeu tõ esẽme, tyehnotokõ maro tõsetapase ynororo: Moape põkomo te, Amõ põkomo te, Etõ põkomo te, Zopa tuisary tomo te, pirixteu tõ maro roropa. Emero rokẽ po osetaparyhtao typoremãkase toto eya.
48 Mame orẽpyra Sauu tõsetapase amarekita tõ maro typoremãkase toto eya. Izyraeu tõ towomase roropa eya imehnõ toehse ahtao toto ryhmase.
49 Mame tumũkue Sauu nexiase Jonata te, Ixiwi te, Maukisua, enara. Ẽxiry apitorymã nexiase Merape, zakorony Mikau.
50 Ipyty esety nexiase Ainoã, Aimaa ẽxiry. Sauu soutatu tõ esẽ Apinea nexiase, Nea mũkuru. Nea Sauu zumy akorõ nexiase.
51 Kixi Sauu zumy, Nea Apinea zũ maro atakorõme toh nexiase, Apieu mũkuru tomo.
52 Mame isene ro Sauu ahtao orẽpyra nexiase osetapary poko pirixteu tõ poremãkary poko. Mame jamihme exiketõ, orẽpyra exiketõ roropa eneryhtao tyya tysoutatume mokaro tyrise eya.

15

Amarekita tõ maro etonatopõpyry
1 Morarame ynara tykase Samueu Sauu a:
— Ywy roro ase Ritonõpo naropohpyry oya tuisame oritohme typoetory tõ Izyraeu tõ esẽme oehtohme. Seromaroro etako pahne Kuesẽkõ Imehxo Exikety omihpyry.
2 Amarekita tõ wãnohnõko mana tõsetapase toexirykõke Izyraeu tõ maro aepyrykohtao Ejitu poe.
3 Ytotoko, amarekita tõ poremãkapose. Enahkatoko toto emero porehme imõkomorykõ maro. Toto pyno pyra ehtoko. Etapako toto orutua komo te, nohpo tomo te, poetohti te, enurusenã komo te, pui tomo, kaneru tõ maro, kameru tõkehko, jumẽtu tõ roropa, enara, tykase.
4 Morara exiryke oximõme soutatu tõ tonehpose Sauu a Teraim po. Moroto tukuhse toto eya. 200 miume nexiase Izyraeu tomo, 10 miume Juta tõ roropa.
5 Mame Sauu toytose soutatu tõ maro Amareke patary pona. Toraximase toto, tõtonẽse tuna esemahpyry ao, tuna pyra exiryke.
6 Apitoryme ynara tykase Sauu keneu tomo a:
— Ameke rokẽ ehtoko amarekita tõ winoino, toto maro kuetaparykõino. Izyraeu tõ pyno mexiatose aepyrykohtao Ejitu poe.
Naeroro ameke toytose mokaro keneu tomo.
7 Morarame amarekita tõ totapase Sauu a Hawira poe Sua pona, Ejitu poe xixi tũtatoh wino.
8 Mame Akake, amarekita esemy tapoise eya, yrome imehnõ emero totapase eya xine.
9 Akake rokẽ onetapara Sauu tõ nexiase, kaneru kurãkõ roropa, pui tõkehko roropa, pui poenõ roropa, kaneru poenõ kurãkomo, emero kurãkõ onetapara nexiase toto. Yrome kure hkopyra exiketõ, jamihme pyra exiketõ roropa, totapase eya xine.

Sauu rumekatopõpyry Ritonõpo a
10 Mame tõturuse Ritonõpo Samueu a. Ynara tykase:
11 — Typenekehse ase ypoetory tõ esẽme Sauu ehtoh poko. Jurumekase ynororo, ynyripohpyry eya omipona pyra toehse, tykase Ritonõpo.
Mame morara kary etaryke tyya toemynyhmase Samueu yronymyryme. Sauu poko tõturuse ynororo Ritonõpo a, Izyraeu tõ Esemy a opore, ẽmepyry pona.
12 Mame yrokokoro pakeimo toytose ynororo Sauu zupise. Pata Karameru pona Sauu ytotopõpyry poko zuaro nexiase. Moroto Sauu nyrihpyry nexiase, imehxo toehtoh poko enetupuhpotopo. Morotoino Sauu toytose Kiukau pona.
13 Imaro tõsẽpatakãmase Samueu maro ahtao, taomikase Sauu a ynororo. Ynara tykase ynororo:
— Samueu, kure rokẽ oripory se ase Ritonõpo Kuesẽkomo a. Ritonõpo nyripohpyry omipona exino rahkene, tykase Sauu.
14 Tõturupose Samueu, ynara tykase:

— Ahtao oty moro etãko ywy? Kaneru tõ etãko te, pui tõkehko etãko ywy? tykase.
15 — Ỹ mokaro tapoise soutatu tomo a amarekita tõ wino. Kurãkõ rokẽ tapoise eya xine, pui tomo, kaneru tõ maro ekarotohme Ritonõpo Oesemy a. Imehnõ tonahkase eya xine emero porehme, tykase Sauu.
16 — Apoaporo, tykase Samueu Sauu a. — Ritonõpo Omihpyry ekaroxi oya. Koko noturũ ya, tykase.
— Kaxiko, tykase Sauu.
17 — Tuisame hkopyra osekarõko mase otarame, yrome Izyraeu tuisaryme mase. Ritonõpo Kuesẽkomo a tymenekase oexiryke typoetory tõ Izyraeu tõ esẽme oehtohme.
18 Mame amarekita tõ enahkapose aaropoase, popyra toto exiryke. “Etapatoko toto aenahtohkõme,” tykase oya repe.
19 Naeroro oty katoh aomipona pyra mexiase? Oty katoh oepetõkara mõkomohpyry poko openetase? Morara exiryke azahkuru mase Ritonõpo a, tykase Samueu.
20 — Yrome Ritonõpo omihpyry omipona exiase. Aomihpyry omi poe ytoase. Tuisa Akake enepyase. Imehnõ amarekita tõ emero etapase.
21 Yrome pui kurãkõ onetapara rokẽ ypoetory tõ nexiase. Kurãkõ rokẽ typynanohse eya xine, kaneru tomo, pui tõkehko, tonahkasẽme toto ahtao ro. Yrome xiaro tonehse toto eya xine Kiukau pona jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo Oesemy a, tykase Sauu.
22 Ynara tykase Samueu eya:
— Oty kurehxo Kuesẽkõ Ritonõpo a?
Aomihpyry omipona kuexirykomo? okyno zahkary kynekarorykõme?
Kurehxo Ritonõpo omipona kuehtohkomo,
kure hkopyra kaneru kurã etapary jahkatohme kynekarorykõme eya.
23 Kuesẽkõ omihpyry omipona pyra awahtao, popyra mase ipunaka Ritonõpo a, pyaxi omipona oehtoh samo.
Imehnõ motye kure oexiry poko oepyryparyhtao,
popyra mase Ritonõpo a, imehnõ neponãmary eahmary sã oya.
Ritonõpo omiry turumekase oya exiryke turumekase mase Ritonõpo a Izyraeu tõ tuisaryme oehtoh poko.
24 — Tyyrypyhpyke ase, tykase Sauu, — Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry omipona pyra toehse jexiryke. Õmihpyry roropa omipona pyra toehse ywy. Ahno zuno jexiryke, ise toto ehtoh tyrise ya.
25 Yrome seromararo, ajohpãme sã yyrypyhpyry ikorokapoko Ritonõpo a. Ymaro eropa Kuesẽkõ eahmatohme, tykase Sauu.
26 — Amaro ytopyra ropa ase! tykase Samueu. — Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry turumekase oya exiryke, turumekase roropa mase eya, Izyraeu tõ esẽme pyra toehse ropa mase.
27 Mame toeramase ropa Samueu toytotohme ropa. Yrome zupõ tapoise Sauu a ehpiry poko, tyxihkase roropa zupony.
28 Naeroro ynara tykase Samueu eya:
— Seroae Izyraeu tõ esẽme oehtoh tyxihkase Ritonõpo a owinoino imepyny a ekarotohme, omotye kurehxo exikety a, tykase.
29 Ritonõpo Imehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ ajohpe pyra mana. Tõsenetupuhtoh onytyoromara mana. Ahnome pyra toexiryke, tõmiry onytyoromara mana.
30 — Tyyrypyhpyke ase, tykase ropa Sauu. — Ajohpãme sã kure kuekaroko Izyraeu tõ esẽ neneryme, imoihmãkõ neneryme roropa. Ymaro eropa Ritonõpo Oesẽ eahmase oximaro, tykase.
31 Morara exiryke Sauu maro toytose Samueu. Mame Ritonõpo toahmase Sauu a.
32 Mame ynara tyripose toto Samueu a:
— Mokyro Akake enehtoko xiaro, amarekita tõ esemy, tykase.
Mame tooehse ahtao, tykytyky tykase ynororo. Ynara tykase:
— Itunety sã myhe kuorikyrykõ nase, tykase.
33 Ynara tykase Samueu:
— Opokoino nohpo tõ tuhke tumũkue pyra toehse. Seromararo asa roropa tumũkue pyra exĩko mana, tykase Samueu.
Mame morara kaxĩpo, Akake totapase Samueu a. Tysahsahkase ekepyry eya moroto Kiukau po, okyno zahkatoh etonie.
34 Morotoino Samueu toytose Rama pona. Sauu toytose ropa tytapyĩ taka Kipea pona.
35 Mame ytopyra ropa jũme Samueu nexiase Sauu enese. Yrome toemynyhmase ynororo ipoko. Ritonõpo roropa toemynyhmase Sauu poko, Izyraeu tõ tuisaryme tynyrihpyryme exiryke, enara.

16

Tawi menekatopõpyry

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Samueu a:

— Emynyhmara exiko Sauu poko. Ypoetory tõ esẽme mokyro se pyra toehse ase. Morara exiryke oriu arykako pui retyry aka arotohme amaro Perẽ pona, Jese tapyĩ taka. Imũkuru toiro tymenekase ya tuisame ehtohme, tykase Ritonõpo.

2 — Repe, tykase Samueu. — Otãto moro rĩko ywy? Moro poko zuaro toehse Sauu ahtao jetapãko mana, tykase Samueu.

Yrome Ritonõpo a tozuhse, ynara tykase:

— Pui mũkuru aroko amaro, mame ynara kaxiko: "Oehno ynekarory zahkase ynekaroryme Ritonõpo a."

3 Mame Jese aroko onekarory zahkatoh pona. Mame onyriry poko tuaro orĩko ase. Ynymenekahpyry zuhsuhmãko mase Izyraeu tõ tuisaryme eneporyhtao oya, tykase Ritonõpo.

4 Mame morara tyrise Samueu a, Ritonõpo omihpyry omi poe, Perẽ pona toytose ynororo. Pore, toeporehkase Samueu ahtao tonaroxitapãse typatakamo, tykytyky tykase toto, tõturupose eya:

— Osepeme moehno? tykase toto.

5 — Ỹ, osepeme, tykase ynororo. — Jeky zahkase oehno ynekaroryme Ritonõpo a. Morara exiryke oorypyrykõ irumekatoko Ritonõpo neneryme. Mame ymaro ehmaropa ynekarory zahkatoh pona, tykase.

Mame Jese tõ roropa iirypyrykõ tykorokapose nuriame pyra toto ehtohme ipoenõ maro. Toahmase toto eya tynekarory zahkary enetohme eya xine.

6 Mame toeporehkase toto ahtao Jese mũkuru osemazupu tonese Samueu a, Eriape. Mokyro eneryhtao tyya tõsenetupuhse ynororo: "Otarame mose ro Ritonõpo nymenekahpyry," tykase repe.

7 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:

— Arypyra, ynoro kara mose ro. Kure mose enẽko mase, mosa roropa repe. Yrome ynymenekahpyry kara mose ro. Asã pyra ase imenekãko. Mãpyra matose kure onenerykõ rokẽ menekãko matose. Yrome ywy aosenetupuhtohkõ enẽko ase ikurohtao xine, tykase Ritonõpo eya.

8 Mame tumũkuru Apinatape tonehpose Jese a, tonepose ynororo Samueu a. Yrome ynara tykase ynororo:

— Arypyra, mose ro kara Ritonõpo nymenekahpyry, tykase.

9 Morotoino tumũkuru Ximeia tonehpose Jese a. Yrome Samueu ynara tykase:

— Mose ro kara Ritonõpo nymenekahpyry, tykase.

10 Morararo typoenõ 7me tonehpose Jese a. Yrome Samueu ynara tykase:

— Arypyra, Ritonõpo nymenekatyã kara moxiã emero, tykase.

11 Mame tõturupose ynororo Jese a:

— Nenahno opoenõ mõtohxo kara nexino? tykase Samueu Jese a.

— Ỹ, moxiaro rokene. Nae ro toiro umũkuru mana akomihpyrykomo, poetomano. Yrome taro pyra mana. Ona po mã ynororo erohnõko kaneru tõ poko, tykase Jese Samueu a.

— Morara ahtao enehpoko, tykase Samueu. — Otuhpyra sytatose oehpyra ynororo ahtao, tykase Samueu eya xine.

12 Mame Jese a tonehpose ynororo. Aimo nupunato nexiase, enekurano. Enuru kure roropa nexiase ynororo.

— Mose ro ynoro, ynymenekahpyry rahkene. Oriu ke zuhsuhmako, tykase Ritonõpo Samueu a.

13 Naeroro pui retyry tapoise Samueu a. Oriu tukuãse Tawi zupuhpyry pona irui tõ neneryme. Mame Ritonõpo Zuzenu Tawi esẽme toehse. Jũme imaro toehse Ritonõpo Zuzenu. Mame Samueu toytose ropa Rama pona.

14 Morarame Sauu turumekase Ritonõpo Zuzenu a. Joroko rokẽ tonyohse eya Sauu akorekehkatohme.

15 Morara exiryke ynara tykase ipoetory tõ eya:

— Tuaro ynanase, joroko mã, Ritonõpo poe toehse ãkorekehkatohme.

16 Naeroro rira etory waro exikety enehpoko oya oehtohme. Morarame joroko tooehse ahtao oerekohmase, rira etõko mokyro mana onetaryme, morara ahtao pohto exĩko mase, tykase.

17 — Ỹ, kure, tykase Sauu. — Ytotoko, rira etory waro exikety zupitatoko. Mokyro enehta toko xiaro, tykase.

18 Mame ynara tykase toiro ipoetory:

— Ỹ, nuasemã waro ase, Jese mũkuru, Perẽ pono, mokyro mã rira etory waro. Orẽpyra exiketyme mana, soutatume roropa, kure oturuketyme mana, ẽmyty kure roropa mana, Ritonõpo imaro mana, tykase.

19 Naeroro typoetory taropose Sauu a Jese zurutohme:

— Omũkuru Tawi enehpoko ya, mokyro kaneru poko erohkety.

20 Naeroro Tawi taropose Jese a Sauu a. Tynekarory tarose Tawi a, poti mũkuru te, wyi jumẽtu po te, uwa eukuru jehnahpyry ẽ ao, enara ekarotohme Sauu a.

21 Tawi toytose Sauu a erohse ipoetoryme. Mame Tawi pyno toehse Sauu yronymyryme. Tyrise ynororo typyre aroneme.

22 Mame Sauu a Jese nenery tymerose:

— Omũkuru yzamaro nase. Ah ymaro nexino, ypoetory tõ maro, tykase Sauu.

23 Moromeĩpo joroko tooehse ahtao, Ritonõpo nenyokyhpyry Sauu erekohmase, rira tapoise Tawi a etotohme. Mame moro etoryhtao eya joroko toesyryhmase ropa Sauu winoino, toekurãkase ropa ynororo.

17

Izyraeu tõ enaroximary Koria a

1 Mame pirixteu tõ soutatu tõ tõximõse pata Soko po, Juta tõ nonory po Izyraeu tõ maro etonatohme. Mame tõsesarise toh nexiase Nono Ehpio Munuhpano po, pata tõ rãnao, Soko poe Azeka pona.

2 Imepỹ po Izyraeu tõ tõximõse Sauu maro, tõsesarise toh nexiase jakanahmã wewe konõto po, typyrekõ kurãkãko Izyraeu tõ soutatu tõ nexiase etonatohme topetõkara maro.

3 Mame pirixteu tõ ypy po toh nexiase topetõkara etonie. Morararo Izyraeu tõ roropa toytose ypy pona pirixteu tõ etonie. Irãnao jakanahmã nexiase.

4 Morarame toiro orẽpyra exikety nexiase pirixteu tõ maro, esety Koria. Mokyro Kate põ nexiase. Mosa nexiase ynororo, 3 meturume exisasaka.

5 Zuhpo metau risẽ nexiase zupuhpyry ewomatohme. Ipuropuru ewomatohme metau risẽme nexiase, omoxĩ exiry 60 kirume.

6 Jaxiry ewomatoh nae nexiase, metau risemy te, imotary po punião tarose eya metau risẽ roropa.

7 Iwaratã zumo nexiase, omoxĩ roropa, ipotyry kurimene risẽ nexiase. Moro warata potyry omoxĩ exiry 7 kirume exisasaka nexiase. Esemazupurume aosewomatoh arone nexiase.

8 Koria tooehse ahtao totypohse ynororo, mame tykohtase:

— Oty kase oehnõko matou atakenaka osetapase yna maro? Ywy ase pirixteu, amarokõ Sauu namoto tomo. Naeroro toiro orutua imenekatoko ymaro etonatohme.

9 Mame onymenekahpyrykomo a totapase jahtao opoetoryme exĩko ynanase. Mãpyra onymenekahpyrykõ totapase ahtao ya, yna poetoryme exĩko matose.

10 — Orẽpyra ehtoko Izyraeu tomo. Orutua toiro imenekatoko etonatohme ymaro, tykase Koria, tounohse toto eya.

11 Mame mokyro pirixteu omiry etaryke tyya xine, tõserehse Sauu tomo ipoetory tõ maro. Enaromỹke toehse toto tonaroxitapãse.

Tawi ytotopõpyry Sauu esaka

12 Morarame Tawi nexiase Jese mũkuru, pata Epyrata pono, pata Perẽ pũto, Juta rãnaõ po. 8me tumũkue Jese nexiase. Tuisame Sauu ahtao tamuhpõme exiketyme Jese nexiase.

13 Ipoenõ osemazupu tõ oseruao nexiase Eriape te, Apinatape te, Ximeia, enara. Soutatume toh nexiase Sauu poetoryme.

14 Yrome Tawi nexiase akomihpyrykomo. Irui tõ oseruao jũme Sauu maro toh nexiase,

15 yrome Tawi toytose erohse Sauu maro, tahxime nymyry pyra. Mame toytose ropa ynororo Perẽ pona tumy eky kaneru tõ poko erohse.

16 Morarame kokoro rokẽ ytosene Koria, 40me ẽmepyry punero, Izyraeu tõ enaroximase pakeimo, kokonie pukuro, enara.

17 Morarahtao moe, tosao ynara tykase Jese tumũkuru Tawi a:

— Axĩ ke ytoko kajama arose, 10 kirume, wyi maro 10me, orui tõ esaka, toto napyryme.

18 Keiju tõ roropa aroko 10me toto esẽ napyryme. Orui tõ eneta kure toto ehtoh waro jehtohme. Mame tooehse ropa awahtao toto ekary etary se ase, kure toto tonese oya exiry waro jehtohme.

19 Moe Sauu maro orui tõ mana, ipoetory tõ maro, jakanahmã wewe konõto po, osetapãko pirixteu tõ maro.

20 Yrokokoro towõse Tawi pakeimo, toky tõ tynomose eya imepỹ maro, tonahsẽ tapoise, mame toytose tumy omi poe. Toeporehkase ynororo Izyraeu tõ ytory zano etonatoh pona. Kohkohtãko toh nexiase orẽpyra exiketõ samo.

21 Atakenaka ytõko Izyraeu tõ nexiase etonatoh pona pirixteu tõ etonie.

22 Tynarotyã tynomose Tawi a mõkomo erase maro. Mame tururume toytose ynororo etonatoh pona turui tõ eporyse, ekaropose roropa kure toto ehtoh poko.

23 Mame turui tõ maro aotururuhtao ro, Koria tõsenepose. Tykohtase ynororo myatoko Izyraeu tõ netaryme, kokoro rokẽ tykohtatoh saaro. Yrome totase Tawi a.

24 Mokyro eneryke tyya xine Izyraeu tõ toepase ropa tonaroxirykõke.

25 Ynara tykase toto:

— Mose enetoko! Etatoko, kuenaroximarykõ eya! Sauu omihpyry metatou? Mokyro etaparyhtao, kurãkõ ekarõko eya tuisa mana. Tõxiry ekarõko ipytyme ehtohme. Mame jekyry tõ kowenu nepehmapory onepehmara exĩko mana, jũme, tykase toto.

26 Mame imehnomo a tõturupose Tawi:

— Oty apoĩko mokyro totapase ahtao Izyraeu tõ eunohkehpotohme? tykase Tawi eya xine. — Ritonõpo omipona pyra exiketyme mokyro pirixteu. Imehxo Ritonõpo mana. Ipoetory tõ onyporemãkasaromepyra mokyro mana, tykase Tawi.

27 Mame mororo saaro Tawi tozuhse, tuisa omihpyry poko:

— Tynekarory kurã ekarõko tuisa mana pirixteuimo Koria etapahpono a, tykase toto eya.

28 Mame takorõ omiry etaryke tyya tyekĩtapãse irui Eriape:

— Oty kasehxo koh moehno xiaro? Onoky maro oeky tõ mynomono ona po? tykase. — Awaro ase. Epyrypãko rokẽ mase okurohtao, ajoajohpe rokene. Osetapatoh enese rokẽ moehno, tykase irui Tawi a.

29 — Oty ykahxo hko roropa? tykase Tawi eya. — Oturupõ rokehxo puhko, tykase ynororo.

30 Mame ewinoino toeramase Tawi imepyny a ekaropotohme ropa tõturupotopõpyry saaro. Mame mororo saaro tozuhse eya xine.

31 Mame imepyny a Tawi omiry totase ahtao, toytose ynororo Sauu zuruse. Mame Sauu a Tawi tykohmase tyya imaro tõturutohme.

32 Ynara tykase Tawi eya:

— Torẽtyke pyra exiko mokyro pirixteu poko. Etapary kuhnõko ase, tykase Tawi.

33 — Yrome mokyro onetapasaromepyra mase. Poetome ro mase. Moino ro mokyro tõsetapary poko torẽnase poetome ro tahtao ro, tykase Sauu.

34 Yrome ynara tykase Tawi eya:

— Ỹ, etako pahne, papa eky pynanohneme ase erohnõko. Mame kaikuxi tõ tooehse ahtao papa eky esekase, reão te, uuso roropa,

35 mokyro ekahmãko ase etapatohme ymyxiry ke kaneru pynanohtohme. Mame jesekary se reão ahtao esenary poko apoĩko ase. Etaetapãko ase ymyxiry ke aorikyry ponãmero, tykase.

36 — Morara tyrise ya reão poko te, uuso poko roropa. Morararo mokyro pirixteu etapãko ase, Ritonõpo omipona pyra exikety, ipoetory tõ poremãkapory se exikety.

37 Ritonõpo a typynanohse ywy jesekara reão tõ ehtohme uuso tõ roropa. Moro saaro ypynanohnõko mana jetapara mokyro pirixteu ehtohme, tykase ynororo Sauu a.

— Ỹ, omorohko. Ytoko. Ritonõpo amaro mana, tykase Sauu.

38 Mame tykyryry, osewomatoh tõkehko metau risẽ, tokarose Sauu a, Tawi ewome repe. Zupuhpyry ewome te, zoko ewome, enara. Moro ke Tawi tupohtose Sauu a repe.

39 Mame Sauu tapemã roropa tapoise eya repe. Yrome ytopyra toehse ynororo, erẽnara toexiryke. Ynara tykase Sauu a ynororo:

— Ytosaromepyra ase senohne poko erẽnara jexiryke, tykase Tawi.

Mame Sauu kyryry touse ropa eya.

40 Tymyxiry rokẽ tapoise ropa eya. Mame topu kurãkõ tymenekase 5me eya iporiry kuao. Moro topu tõ tyrise eya typãtorona aka. Mame parateira ke tomahpõke toytose ynororo Koria ẽpataka.

Koria etapatopõpyry Tawi a

41 Mokyro Koria, pirixteu oehnõko nexiase. Akorehmane, aosewomatoh arone esemazupurume oehnõko nexiase. Ameke pyra tooehse ynororo ahtao Tawi a,

42 tõsenuhmase ynororo. Tawi tonese eya, poetome ro, nuasemã enekure exikety. Mame Tawi tounohse eya,

43 ynara tykase:

— Otyme kure moro wewe nae? Oekyme kaikuxi jekarõko ma? Ya oehnõko ma wewe ke ypipohtohme? Omi xihpyry ke tykerekeremase Tawi eya. — Popyra oripõko ase pirixteu tõ neponãmary a, tykase Koria.

44 Tonaroximase ynororo repe:

— Osehko xiaro. Kurumu zohme oekepyry ekarõko ase, onokyro tõ zohme roropa oekarõko ase, tykase Koria.

45 Mame Tawi a roropa tozuhse myatoko:

— Omoro mase oehnõko ya tytapemake te, tywaratake te, typuniãoke, enara. Yrome ywy oya ytõko ase Ritonõpo Imehxo Exikety omi poe. Izyraeu tõ Esẽme Ritonõpo mana, onykerekerematyã Esemy.

46 Seroae ro oekarõko Ritonõpo mana ya. Oporemãkapõko ase. Oupuhpyry kohnõko ase. Mame kurumu zohme exĩko amaronõpo tõ mana, pirixteu tõ soutatu tõ ekepyry. Onokyro tõ zohme exĩko roropa matose. Mame sero nono põkõ emero zuaro exĩko Ritonõpo poko, Izyraeu tõ Esẽ poko.

47 Mame Izyraeu tõ roropa tuaro exĩko mã toto Ritonõpo poko. Ahno pyre, warata tõkehko se pyra mana ipunaka typoetory tõ pynanohtohme. Kuesẽkõ rokẽ oetapãko mana, ynoro rokẽ oporemãkapõko mana yna a, tykase Tawi.

48 Mame mokyro pirixteu aepyryhtao ro tururume toytose Tawi eya, etonatoh pona.

49 Topu touse eya parateira aka tyritohme, ematohme Koria pona, ẽmyty totapase eya rahkene. Toepukase ynororo tõmyty po nono pokoxi.

50-51 Mame tytapemake pyra toexiryke toytose Tawi tururume Koria pona. Itapemã tapoise eya ẽ ae, zupuhpyry tyhkohse eya itapemanỹpyry ke ro. Moro ke Koria typoremãkase Tawi a, parateira ke topu maro.

Moro eneryke tyya xine, topekõ pirixteu orẽpyrahxo exikety etapatopõpyry eneryke tyya xine typoremãse toto. Toepase toto tururume.

52 Mame Izyraeu tõ tyjamihtase, Juta tõ maro. Towõse toto, tykohtase roropa toto opore. Mame pirixteu tõ tokahmase eya xine pata Kate pona Ekorõ omõtoh pona roropa. Aorihtyã ekepyry osema ehpikuroko typahse nexiase, Saaraĩ esemary ae pata Kate pona, Ekorõ pona roropa, enara.

53 Mame pirixteu tõ ekahmaxĩpo toeramase ropa Izyraeu tomo topetõkara esahpyry pona. Mame mõkomo itamurume pirixteu tõ nynomohpyry tanỹse eya xine tykyryrykõme.

54 Mame Koria pyrẽpyry tarose Tawi a tytapyĩ taka. Zupuhpyrỹpyry tarose eya Jerusarẽ pona.

Tawi tokarose Sauu a

55 Mame Tawi enẽko Sauu nexiase aytoryhtao pirixteu etapase. Tõturupose ynororo tysoutatu esemy Apinea a:

— Apinea, onoky mũkuru koh mose ro? tykase.

— Kũ morararo zuaro pyra ase, tykase ynororo eya.

56 — Morara ahtao zurupoko zuaro jehtohme, tykase.

57 Naeroro tooehse ropa Tawi ahtao, Koria etapaxĩpo, tarose ynororo Apinea a Sauu ẽpataka. Mame Tawi a Koria zupuhpyry tarose tomahpo.

58 Toeporehkase ahtao Sauu ẽpataka ynara tykase Sauu eya:

— Aimo, onoky mũkuru mano? tykase.

— Papa mokyro Jese, opoetoryme exikety, pata Perẽ pono, tykase ynororo Sauu a.

18

1 Morarame Sauu tõturukehse Tawi maro. Mame imũkuru Jonata Tawi se toehse. Osepeme toehse toto ipunaka Jonata zamaro Tawi exiryke, osepyno toehtoh sã ipyno toehse ynororo.

2 Morotoino Tawi tarose Sauu a tytapyĩ taka. Mame anaropopyra ropa toehse ynororo jũ tapyĩ taka.

3 Mame tõmihpyry totapose Jonata a Tawi a, jũme onytyoromara toehtohme, ipyno toexiryke, osepyno toehtoh samo.

4 Mame tupõ touse eya ekarotohme Tawi a, tykyryry soutatu zupõ maro te, typyre tapema te, taky roropa te, tymetỹ eary, enara.

5 Mame Tawi tyrohmanohpose ahtao Sauu a, emero rokẽ poko ahtao, orẽpyra toehse ynororo. Morara exiryke kapitãome tyrise ynororo Sauu a. Moro pokoino tãkye toehse Izyraeu tõ soutatu tõ emero, toto esã roropa tãkye toehse.

Zumoxike Sauu ehtopõpyry

6 Mame mokaro soutatu tõ oepyry ropa ahtao, Koria etapaxĩpo Tawi a, nohpo tõ tooehse
pata tõ poe emero, Sauu tõ eahmase. Eremiãko toh nexiase, wãko roropa pãteru tõ etõko
rira tõ maro tõseahmarykõme.
7 Mame tuase toto ahtao, ynara tykase toto toremiarykõme:
— Sauu a miumãkõ totapase; Tawi a 10 miumãkõ totapase, tykase.
8 Naeroro mokaro omiry etaryke tyya tãkye pyra toehse Sauu. Tyekĩtapãse ynororo.
Ynara tykase:
— Ya miume rokẽ tokarose nohpo tomo a, yrome Tawi a 10 miume tokarose. Toiro se
rokẽ ynororo tuisame toehtohme, tykase Sauu.
9 Morotoino Tawi zumoxike toehpitose Sauu. Zae pyra Tawi ehtoh tupise eya.
10 Mame yrokokoro joroko tonehpose Ritonõpo a Sauu erekohmase jamihme samo.
Rowohpe exikety sã toehse ynororo tytapyĩ tao. Moro tao Tawi nexiase, rira etõko, kokoro
rokẽ tynyriry samo Sauu netaryme, Sauu emahpo warata nexiase.
11 Mame ynara tõsenetupuhse Sauu:
— Mose wõko ase seromaroro ypyre ke, tykase repe.
Mame warata tomase eya, jamihme samo Tawi wotohme repe. Imeĩpo tywaratã tomase
ropa eya Tawi wotohme repe; yrome tõsepynanohse Tawi asakoro ehtoh pona.
12 Tawi maro Ritonõpo nexiase, Sauu maro pyra nexiase, turumekase eya. Morara
exiryke enaromỹke Sauu nexiase, Tawi zuno.
13 Morarame Tawi taropose Sauu a mya, atameke toto ehtohme, soutatu esẽme Tawi
tyrise eya, miume soutatu tõ tuisaryme aehtohme. Mame toto tuisaryme Tawi ahtao
osetaparyhtao,
14 inyrihpyry emero kure rokẽ nexiase. Imaro Ritonõpo exiryke emese kure toehse
ynororo.
15 Mame emese kure Tawi ehtoh eneryke Sauu a, zuno toehse ynororo.
16 Yrome Izyraeu tõ emero Tawi se, Juta tõ roropa ise nexiase orẽpyra toto tarose exiryke,
etonatoh pona.

Tawi pytatopõpyry Sauu ẽxiry maro

17 Morarame ynara tykase Sauu Tawi a:
— Mose, Merape, jẽxiry apitorymano. Mose ekarõko ase oya opytyme. Oty se rokẽ hano
oya? Ypoetoryme rokẽ oexiry se ase, soutatume, orẽpyra exiketyme, Ritonõpo Kuesẽkõ
omipona exiketyme osetaparyhtao, tykase Sauu.
Tõsenetupuhse Sauu tukurohtao rokene: “Kure ya pirixteu tomo a Tawi etapary. Morara
ahtao onetapara ase, totapase eya xine exiryke.”
18 Yrome tozuhse Tawi a. Ynara tykase:
— Oẽxiry apoiry ypytyme kure ya repe. Yrome ime pyra ase. Papa tõ roropa ime pyra mã
toto. Tuisamehxo mase. Apaniryme jehtoh poko zuaro pyra ase ipunaka, tykase ynororo.
19 Yrome Merape erẽnatoh po toehse ahtao Tawi a nohpo onekaropyra toh nexiase.
Imepyny a rokẽ tokarose ynororo, Meora pono a, esety Atarieu.
20 Mãpyra Mikau, Sauu ẽxiry akorõ Tawi se toehse yronymyryme. Moro poko zuaro
toehse tahtao tãkye toehse Sauu.
21 Tõsenetupuhse ynororo:
— Jẽxiry ekarõko ase Tawi pytyme aehtohme. Mame jakorehmãko mã ynororo mokyro
etapapotohme pirixteu tomo a, tykase Sauu.
Morara exiryke ynara tykase ropa Sauu Tawi a:
— Ypaniryme exĩko mase.
22 Mame typoetory esã taropose Tawi a oturutohme moro poko. Ynara kahtoko Tawi a:
— Tuisa Sauu opyno mana. Ipoetory esã roropa emero opyno mã toto. Naeroro kure ẽxiry
ke opytary, kahtoko, tykase Sauu.
23 Mame Tawi turuse toto a. Mame ynara tykase ynororo eya xine:
— Tuisa Sauu paniryme jehtoh kure mã repe. Yrome ywy tymõkomoke pyra ase. Ime pyra
roropa ase, tykase Tawi.
24 Toytose ropa toto Sauu zuruse Tawi omihpyry poko.
25 Mame tozuhse toto Sauu a:
— Ynara kahtoko Tawi a: “Tuisa Sauu 100me pirixteu tõ etapapory se mã oya tõxiry
epehpyryme imaro oerẽnatohme, topetõkara mỹpotohme,” kahtoko eya.
Yrome Tawi etapapory se Sauu nexiase pirixteu tomo a.
26 Mame Tawi turuse ahtao Sauu omihpyry poko, tãkye toehse ynororo. Sauu paniryme
se toehse. Mame aerẽnatoh exisasaka toehse ahtao,

27 soutatu tõ tarose Tawi a, 200me pirixteu tõ totapase eya xine. Mame mokaro ekepyrykõ aĩpotapihpyry tarose eya Sauu a, 200me tukuhse eya ineneryme, ipaniryme toehtohme. Mame tõxiry Mikau tokarose Sauu a, Tawi pytyme ehtohme.
28 Tawi maro Ritonõpo ehtoh tonese, tonetupuhse roropa Sauu a, Tawi pyno nymyry ẽxiry Mikau ehtoh poko roropa.
29 Naeroro Tawi zunohxo toehse ynororo. Epeme pyra toehse ynororo jũme toorikyry ponãmero.
30 Mame pirixteu tõ tooehse ahtao osetapase Izyraeu tõ maro Tawi tõ toytose toto poremãkapose. Mame imehnõ Sauu poetory tõ esã motye Tawi orẽpyra toehse emese kure toexiryke; imehxo aexiry waro toehse toto emero.

19

Tawi ekahmatopõpyry Sauu a

1 Morarame Tawi etapary se toehtoh tokarose Sauu a tumũkuru Jonata a, imehnõ takorehmananomo a roropa. Yrome Tawi epeme Jonata nexiase itamurume.
2 Morara exiryke ynara tykase Jonata Tawi a:
— Papa oetapary se toehse. Morara exiryke kokoro pakeimo tomeseke exiko. Otonẽko. Mame tehme moroto exiko.
3 Papa oepyry eraximãko ase moroto tupito po oesary etonie. Mame oturũko ase imaro opoko. Tuaro toehse jahtao ourũko ase.
4 Mame kure Tawi ehtoh poko tõturuse Jonata tumy a, ynara tykase:
— Papa, opoetory Tawi onyryhmara exiko. Azahkuru pyra ynororo oya roropa. Inyrihpyry emero ãkorehmãko.
5 Orikyĩse nexiase pirixteu etaparyhtao eya. Moromeĩpo Ritonõpo orẽpyra kyriatose pirixteu tõ poremãkatohme. Menease. Tãkye mexiase. Naeroro oty katohme zae exikety etapary se mahno seromararo? Azahkuru mase Tawi etaparyhtao oya, iirypyryme pyra aexiryke, tykase Jonata.
6 Morarame Jonata omiry totase jumy a, aomipona toehse ynororo. Ynara tykase:
— Ajohpe pyra ase Ritonõpo neneryme, Tawi onetapara ase, tykase.
7 Naeroro Tawi tykohmase Jonata a. Tõturutopõpyry tokarose ropa eya emero. Morarame tarose ynororo eya tumy ẽpataka ropa. Mame Sauu maro nexiase, apitoryme toehtopõpyry saaro.
8 Moromeĩpo etonatoh toehse ropa. Tawi toytose pirixteu tõ poremãkase ropa. Orẽpyrahxo totapase toto ahtao eya toepase toto.
9 Yrome moromeĩpo joroko tonehpose Ritonõpo a Sauu erekohmase. Typorohse Sauu nexiase tytapyĩ tao, tywaratãke tomahpõke. Moroto Tawi roropa nexiase rira etõko.
10 Mame tywaratã ke Tawi wory se toehse ynororo repe, yrome Tawi tõsewomase, tapyi apuru rokẽ tuose warata ke. Naeroro tururume toepase Tawi mya ropa.
11 Mame moro ae ro koko, orutua kõ taropose Sauu a Tawi tapyĩ enetohme, yrokokoro pakeimo etapatohme repe. Yrome ipyty Mikau a typynanohse ynororo. Ynara tykase:
— Ytopyra awahtao seromararo koko, kokoro toorihse mexiry, tykase Mikau.
12 Mame Tawi tonyhtose eya osenuhmatoh ae. Toepase ynororo. Tõsewomase.
13 Mame ahno panõ wewe axikahpyry tyrise Mikau a Tawi nyhtoh po. Upo tyrise epona. Poti hpoty tyrise eya zũsetyme.
14 Mame orutua kõ taropose ahtao Sauu a Tawi apoitohme, Mikau ynara tykase eya xine:
— Ỹ, kure pyra mana, oxirohnõko, tykase ipyty Mikau.
15 Mame taropose ropa toto Sauu a Tawi enehtohme repe.
— Mokyro enehtatoko xiaro inyhtoh maro, etapatohme ya, tykase.
16 Yrome tomõse toto ahtao ahno panõ rokẽ tonese eya xine, inyhtoh po, zupuhpyry esao poti hpoty rokẽ nexiase.
17 — Oty katohme kuenekunohno? Jepekara maropono, aepatohme? tykase, tõturupose tõxiry a.
— "Kuaropoko oetaparyino," tykase ynio ya, tykase Mikau tumy a.
18 Morotoino toepase Tawi ahtao Samueu enese toytose Rama pona. Turuse ynororo emero Sauu nyrihpyry poko typoko. Mame Samueu maro toytose ynororo Naiote pona, urutõ kõ tapyĩ taka.
19 Mame Sauu tuaro toehse Tawi ehtoh poko urutõ kõ tapyĩ tao, Rama po.
20 Morara exiryke orutua kõ taropose eya Tawi apoitohme. Yrome imoihme urutõ kõ tonese ahtao eya xine, Samueu maro, toto kurohtaka Ritonõpo Zuzenu tomõse. Mame tõturuse toto Ritonõpo omiry poko, Sauu poetory tomo. Urutõ kõ sã toehse toto.

21 Mame moro poko tuaro toehse Sauu ahtao, imehnõ orutua kõ tonyohse ropa eya. Mokaro roropa Ritonõpo omiry poko tõturupitose. Urutõ kõ sã toehse roropa toto. Moromeĩpo imehnõ taropose ropa Sauu a, oseruao aehtopo. Mame morararo tõturuse toto urutõ kõ samo, apitoryme aehtyã saaro.

22 Morara exiryke Sauu roropa toytose Rama pona. Mame toeporehkase tahtao tuna pẽkamã konõto pona, Seko pona, morotõkomo a tõturupose eya:

— Otokohkoh Samueu tõ nae Tawi maro? tykase, tõturupose Sauu a.

— Moe pyra nah, urutõ kõ tapyĩ tao Rama po, tykase toto.

23 Morara exiryke Sauu toytose urutõ kõ tapyĩ taka, Rama pona. Yrome Ritonõpo Zuzenu tomõse ikurohtaka. Mame aytoryhtao, oturũko nexiase Ritonõpo omiry poko, urutõ kõ tapyĩ taka.

24 36 Mame moroto tupõ touse eya. Tõturuse Ritonõpo omiry poko Samueu ẽpataka. Mame tohrame tykohmãse ynororo tupoke pyra samo, tõmehse roropa moro saaro. Morara exiryke ynara tykase ahno ipoko: “Sauu roropa urutõ kõ maro nexino, nary.”

20

Tawi akorehmatopõpyry Jonata a

1 Morarame Tawi toepase urutõ kõ tapyĩ tae, Rama põ poe, Jonata esaka toytose ynororo oturupose. Ynara tykase:

— Oty yriahse? Zae rokẽ exiase repe, yrome omy jetapary se nase, tykase Tawi.

2 — Arypyra, tykase Jonata. — Oorihmapopyra Ritonõpo mana. Etako pahne, Papa tynyriry poko jurũko mana emero porehme, zumohxo exikety ahtao, pitiko exikety ahtao, ipoko oturũko mã ymaro. Oetapary se tahtao, ononẽpyra mana, ekarory ya. Oetapara mana, tykase ynororo eya.

3 Yrome Tawi a tozuhse:

— Omy tuaro mana osepeme kuexiry poko. Naeroro ynara ãko mã tyya rokene: “Umũkuru Jonata sero poko zuaro ehsaromepyra mana aemynyhmaryino,” ãko mã ynororo. Naeroro ynara kary se ase oya, Ritonõpo isene exikety zuaro, ameke pyra jorikyry mana, tykase Tawi.

4 Mame Jonata ynara tykase Tawi a:

— Oty se hma ya? Moro rĩko ase omipona, tykase.

5 Morara exiryke ynara tykase Tawi:

— Kokoro Oseahmatoh Nuno Kasenato ae exiryke, ywy amonopyry se pyra omy exĩko mana, tymaro meza po. Yrome ytoxi tupito pona otonẽse, mokokoro ikohmamyry pona.

6 Ypoko omy ekaroporyhtao, ynara kaxiko eya: “Tawi ynara tykase: ‘Ajohpãme sã ytoxi Perẽ pona, papa tõ nekarory zahkatoh enese. Jeimamyry ae moro poko oximõnõko papa tõ mana,’ nase ya.”

7 Mame “Ỹ, oty kara,” karyhtao eya, kure rokẽ exĩko mana. Yrome tyekĩtase omy ahtao tuaro exĩko mase, popyra aosenetupuhtoh exiry poko, yyryhmary se mã rahkene.

8 Oya ynara kary se hano: “Ajohpãme sã, ypyno exikehpyra exiko, õmihpyry ae ro, onekarohpyry ya Ritonõpo netaryme. Mãpyra tyyrypyhpyke jahtao kuetapako, omoro rokene. Yrome jekaropyra exiko omy a,” tykase Tawi Jonata a.

9 — Arypyra ipunaka, tykase Jonata. — Ozehno papa exiry waro toehse jahtao axĩ moro ekarory oya, tykase ynororo.

10 Mame tõturupose Tawi. Ynara tykase:

— Onoky jurũko nae opoko tyekĩtapãse omy ahtao? tykase.

11 — Eropa, tykase Jonata, — tupito pona.

Mame toytose toto oximaro.

12 Ynara tykase Jonata:

— Ynara ãko ase oya Ritonõpo neneryme. Kokoro oturupõko ase papa a opoko. Mame mokokoro kokonie pukuro ahtao, ozehno pyra papa ahtao, ourũko ase tuaro oehtohme.

13 Yrome oryhmary se papa ahtao, ourũko ropa ase. Aaropõko ase mya õsewomatohme. Morara ãko ase oya Ritonõpo netaryme. Mame Ritonõpo amaro ehtoh se ase, papa maro aehtopõpyry saaro.

14 Yrome ypyno exikehpyra exiko, kypyno xine Ritonõpo ehtoh samo, jorikyry ponãmero. Yrome toorihse jahtao

15 ypoenõ pyno exikehpyra exiko, ypakõ roropa. Toto maro kure rokẽ exiko. Mame kuepetõkara tonahkase ahtao Ritonõpo a

16 kuomihpyry omipona ro sehne. Õmihpyry omipona pyra awahtao Ritonõpo awãnohnõko mana, tykase Jonata.

17 Morarame Tawi omiry totapose ropa Jonata a ipyno toexiryke yronymyryme.

— Jũme osepeme sytase, tykase ynororo, Tawi pyno toexiryke, osepyno toehtoh samo.
18 Mame ynara tykase ynororo Tawi a:
— Kokoro Oseahmatoh Nuno Kasenato mana nuno tũtasenãme exiryke. Mame morotona oehpyra awahtao, arypyra oehtoh enẽko mã toto.
19 Mame mokokoro roropa arypyra oexiry enẽko mã toto. Naeroro ytoko õtonẽtopõpyry pona ropa, topu tõ mõpozakoxi.
20 Mame pyrou ke tusarah ãko ase oseruao, moro topu tõ ehpikuroko, onokyro wory samo.
21 Morarame poeto aropõko ase pyrou zupitohme. Mame ynara karyhtao eya: "Eneko seroino. Taro mã kehko. Enehko xiaro," karyhtao, enetupuhnõko mase. Kure rokẽ otũtary, typynanohse oexiryke. Ozehno pyra toehse mã toto. Morara ãko ase oya Ritonõpo netaryme.
22 Yrome ywy ynara karyhtao eya: "Moino pyrou mã kehko, omoinakoxi typahse," karyhtao, epako rahkene. Ritonõpo aaropõko mana taroino.
23 Mame kuomihpyry poko, Ritonõpo Kuesẽkõ kuakorehmãko mana zae rokẽ kuehtohme, jũme, kuorihtoh ponãmero, tykase Jonata.
24 Mame tõtonẽse Tawi tupito po. Morarame tuisa Sauu toeporehkase Oseahmatoh Nuno Kasenato pona, typorohse ynororo meza pona.
25 Tosary pona typorohse ynororo tapyi apuru pũto, Jonata etonie. Apinea typorohse Sauu pũtokoxi. Yrome Tawi esary po arypyra nexiase.
26 Moro ae oty kara Sauu nexiase. Tõsenetupuhse ynororo: "Otarame tỹpokõke toehse ynororo. Otarame Ritonõpo nyripohpyry onyrisaromepyra ro nexiase ynororo toekurãkatohme, morara exiryke oehpyra kynako."
27 Yrome yrokokoro, Oseahmatoh Nuno Kasenato mykapo, meza pona oehpyra Tawi ahtao, ynara tykase Sauu tumũkuru a:
— Jonata, oty katohme Jese mũkuru oehpyra kynako otuhtoh pona kokonie, seroae roropa? tykase ynororo tõturupose.
28 — Tawi nytono Perẽ pona, tykase Jonata.
29 — Ynara nykã ya: "Ajohpãme sã ytõko ase aporo papa tapyĩ taka. Tynekarory zahkatoh rĩko mã toto moero Perẽ po. Urui a tonehpose ywy morotona jytotohme. Naeroro ytõko ase, urui tõ enese," nykã ya. Morara exiryke oehpyra kynako tarona otuhtoh taka, tykase Jonata.
30 Morara kary etaryke tyya tyekĩtapãse Sauu, tumũkuru zehno toehse.
— Asa ajoajohpã mũkurume mase, musurehpã mũkurume. Zuaro ase jepetõkara maro osepeme oehtoh poko, Jese mũkuru maro. Ehxirõko ase opoko, asa kahpyry poko roropa.
31 Mokyro Jese mũkuru isene ro ahtao sero nono po, tuisame exipyra ekurehnõko mase. Naeroro mokyro enehko xiaro ya etapatohme, tykase Sauu.
32 — Oty katohme mokyro etapary se hma? Oty tyrise eya? tykase Jonata, tumy a tõturupose.
33 Mame tywaratã tomase Sauu a tumũkuru wotohme repe. Morara exiryke tuaro Jonata toehse, Tawi etapary se tumy ehtoh poko.
34 Mame towõse Jonata meza poe. Tyekĩtapãse ynororo yronymyryme. Moro ae otuhpyra toehse ynororo, ẽmepyry asakoromano Oseahmatoh Nuno Kasenato ae. Toemynyhmase ynororo, tumy ajoajohpe exiryke, Tawi etapary se exiryke.
35 Yrokokoro onuhpyra ro xixi ahtao Jonata toytose tupito pona Tawi enese ropa. Poeto tarose tymaro.
36 — Ytoko tururume, pyrou enehta ekomaryhtao ya, tykase ynororo poeto a.
Mame tururume poeto ytoryhtao, myaro tusarah tykase eya poeto moinakoxi.
37 Mame toeporehkase poeto ahtao pyrou aepukahpyry pona, Jonata tykohtase eya:
— Myahxo nepukano, moinakoxi, tykase.
38 Mame tykohtase ropa, ynara tykase:
— Axĩ ke ytoko! Etypohpyra exiko! tykase Jonata poeto a.
Mame pyrou tanỹse poeto a. Tonehse ropa tosemy a.
39 Tuaro pyra nexiase morohne poko poeto. Jonata rokẽ zuaro, Tawi roropa zuaro.
40 Mame typyre tokarose Jonata a, poeto a, arotohme ropa pata pona.
41 Mame poeto toytose ahtao, Tawi tutũtase ropa tosae, topu tõ ae. Mame tope eahmaryme tosekumuru po typorohse ynororo Jonata ẽpataka. Mame typohse eya. Tyxitase roropa. Itamurumehxo tyxitase Tawi.
42 Mame ynara tykase Jonata Tawi a:
— Ritonõpo amaro se ase! Ytoko, osepeme exikehpyra sytase, kuomihpyry ae ro, Ritonõpo netaryme. Ynara ãko sytase "Ritonõpo kuenẽko mana omoro, ywy, enara. Kypoenõkõ enẽko roropa mana opoenõ maro, ypoenomo, enara, jũme," ãko sytase.

Mame toytose ropa Tawi. Morarame pata pona Jonata toeramase ropa.

21

Tawi epatopõpyry

1 Mame Tawi toytose Nope pona, Ritonõpo maro oturukety enese, Aimereke enese. Tõserehse ynororo Tawi eneryhtao tyya.

— Otara toehse? Oty katohme toiroro moehno, soutatu tõ maro pyhra? tykase ynororo eya.

2 — Ỹ tokare pyra tooehse ywy tuisa omi poe: "Ynyripohpyry oya onekaropyra exiko imehnomo a," tykase ya, ypoetory tõ maro oseporỹko ynanase imeĩpo, imepỹ po, tykase.

3 Naeroro oty nae hma ekarotohme ya, tonahsẽme? 5me wyi ahtao kure, emero rokẽ ekaroko ya, tykase Tawi.

4 Aimereke ynara tykase:

— Wyi, emero rokẽ nahpatoh pyra reh ase. Ritonõpo a tokarosẽ rokẽ nae ase. Ekarõko ase oya anapyrykõme, nohpo tõ poko pyra toehse awahtao xine, tykase ynororo Tawi a.

5 Ynara tykase Tawi:

— Toipe ynanase, nohpo tõ poko pyra, kure rokẽ yna ehtohme yna ytoryhtao yna esẽ omi poe. Morararo seromaroro, kure rokẽ moxiã mã toto, tykase eya.

6 Morara exiryke Ritonõpo a tynekarohpyry tokarose eya Tawi napyryme imepỹ wyi pyra exiryke. Moro rokẽ nexiase, tapoise ropa Ritonõpo ẽpataka tyrihpyry, moro ae ro tymyakãmase wyi kasenato ke.

7 Moroto nexiase Sauu poetory, Ritonõpo maro Oturutoh tao, Toeke, Etõ pono. Sauu eky tõ poko erohketõ esẽme nexiase.

8 Mame Aimereke a ynara tykase Tawi:

— Typyreke pyra hma taro ekarotohme ya arypyra jexiryke? Tuisa omi poe taryporyke tooehse jexiryke ypyre onenehpyra tokurehse ywy, tykase Tawi.

9 — Arypyra, tykase Aimereke. — Koria tapemanỹpyry rokẽ nae ase taro, onetapahpyry pirixteu kyryrỹpyry. Tyõtose mana kamisa ke, jupõ ke, Ritonõpo maro oturukety zupõ mykae. Ise awahtao aroko, imepỹ pyra exiryke, tykase.

— Ipanõ pyra roropa nase. Ya ekaroko, tykase Tawi.

10 Mame moro ae ro Tawi toepase Sauu winoino tuisa Akixi a, Kate põkõ esemy a.

11 Yrome tuisa Akixi a ynara tykase ipoetory tomo:

— Mose reh Tawi, Izyraeu tõ esemy. Ipoko toremiase nohpo tomo, waketomo: "'Miumãkõ totapase Sauu a, yrome 10 miumãkõ totapase Tawi a,' tykase toto."

12 Mame mokaro omiry etaryke tyya, tõserehse Tawi, tuisa Akixi tunõmase eya.

13 Naeroro rowohpã typoenohse eya toto ẽpataka. Apoiry se toto ahtao rowohpã nyriry sã tyrise eya, tomary ke tymerose sã eya pata omõtoh pokona. Totypoty etakurõko nexiase.

14 Mame Akixi ynara tykase takorehmananomo a:

— Mose rowohpe nae! Oty kase menehtou ya?

15 Rowohpe exiketõ pyra nase taro jesao. Mame imepỹ rowohpã menehtou jerekohmase? Ytapyĩ taka mose onenehpyra ehtoko, tykase ynororo eya xine.

22

Oturuketõ etapatopõpyry

1 Mame Tawi toytose Kate poe. Toepase ynororo oramã aka, pata Aturã pũtokoxi. Mame moro poko tuaro toehse tahtao xine, irui tõ toytose eya. Imehnõ jekyry tõ roropa toytose eya.

2 Etuarimaketõ roropa toytose eya, ipenekehtyamo te, imehnõ nepehmary onepehmasaromepyra exiketomo tytineruke pyra toexirykõke, enara. Mokarohne tõximõse toto Tawi maro. Mame toto tuisaryme toehse ynororo. 400me orutua kõ imaro toehse nexiase.

3 Morotoino Tawi toytose Mixipa pona Moape nonory pona, ituisary maro tõturuse ynororo, ynara tykase:

— Ajohpãme sã, ah papa tõ noehno aja maro tarona amaro xine toehtohkõme, ypoko Ritonõpo nyripory waro jehtohme, tykase eya.

4 Naeroro moroto tumykõ tynomose Tawi a Moape esẽ maro, moroto toh nexiase, tõtonẽse Tawi ahtao, soutatu tõ tapyĩ tao.

5 Mame urutõ Kate toytose Tawi enese. Ynara tykase ynororo eya:

— Taro okynã pyra exiko. Ytoko Juta nonory pona, tykase.

Naeroro moro tynomose Tawi a toytotohme itu htaka Herete pona.

6 Morarame Sauu nexiase Kipea po, ypy emory po. Typorohse nexiase wewe myhto, iwaratã nexiase emahpo. Ipoetory tõ tamuximãkõ imaro nexiase xikihme. Mame turuse ynororo eya xine Tawi tonese tyya xine exiryke.

7 Mame ynara tykase Sauu typoetory esamo a:

— Etatoko pahne wekyry tomo, Pẽjamĩ pakomotyamo! Oty ekarõko Jese mũkuru oya xihne nah, tupito tomo te, uwa tõkehko tynarykatyamo, tuisamehxo oritorỹko nae, miumãkõ esẽme te, 100mãkõ esẽme?

8 Morara exiryke yporemãkapory se hmatou? Jurupyra mexiatose osepeme umũkuru ehtoh poko Jese mũkuru maro. Ypoko torẽtyke pyra matose. Jurupyra mexiatose Tawi poko, toirõ ypoetorymã jewokãko seromararo jorihmapotohme, umũkuru ro mã mokyro akorehmãko roropa!

9 Mame moroto Sauu poetory esã maro Toeke, Etõ põ nexiase, ynara tykase ynororo:

— Tawi enease, toytose ahtao oturuse Aimereke, Aitupe mũkuru maro, Nope po.

10 Tõturuse Ritonõpo a Aimereke zae Tawi ritoh poko zuaro aehtohme. Tonahsẽ roropa tokarose eya, pirixteu Koria pyrẽpyry tokarose roropa Tawi a, tapema.

11 Naeroro Aimereke tykohmapose Sauu a jekyry tõ maro emero, Ritonõpo maro Oturutoh tao erohketõ nexiase Nope po. Toytose toto morotona Sauu a.

12 Ynara tykase Sauu Aimereke a:

— Etako pahne, Aimereke!

— Ỹ, Tuisa, taro ase onyripory ritohme, tykase ynororo eya.

13 — Oty katohme Tawi akorehmãko mexiase jewokary poko? tykase Sauu Aimereke a. — Jese mũkuru makorehmase, tonahsẽ mekaroase eya, tapema roropa, moturuase Ritonõpo a akorehmatohme. Naeroro jakorekehkaneme toehse ynororo. Jetapary kuhnõko mã ynororo seroae ro, tykase Tawi poko.

14 Aimereke a tozuhse, ynara tykase ynororo:

— Opoetory Tawi imehnõ motye õmipona mana. Apaniryme roropa mana. Ãkorehmaneme mana, oewomananõ tuisaryme. Zae exiketyme aexiry waro emero atapyĩ taõkõ mana.

15 Toipe ywy oturũko ase Ritonõpo maro imehnõ poko zae ehtoh waro toto ehtohme. Jyhxiropyra exiko, ajohpãme samo, wekyry tõ roropa onyhxiropyra exiko, sero poko zuaro pyra jexiryke ipunaka, tykase Aimereke.

16 Yrome Sauu ynara tykase:

— Aimereke, orihnõko matose, omoro, oekyry tõ maro emero, tykase.

17 Mame tysoutatu tõ esamo a ynara tykase Sauu:

— Ritonõpo maro oturuketõ etapatoko Tawi akorehmaneme toehse toto exiryke. Aepary waro toehse toh repe, yrome jurupyra toh nexiase, tykase Sauu.

Yrome toto etapary se pyra isoutatu esã nexiase, Ritonõpo maro erohketõme toto exiryke.

18 Morara exiryke Toeke a toto taorihmapose eya:

— Etapako toto, omoro! tykase Sauu eya.

Naeroro mokaro emero totapase Toeke Etõ pono a. Moro ae ro 85me Ritonõpo maro oturuketõ totapase eya.

19 Mame mokaro maro Nope põkõ totapase Sauu a, Ritonõpo maro oturuketõ esaryme exiryke, orutua komo, nohpo tomo, poetohti te, enurusenã komo, pui tomo, jumẽtu tomo, kaneru tõ roropa emero totapase eya.

20 Yrome Apiataa, Aimereke mũkuru, toepase, Tawi maro toehtohme.

21 Tawi turuse eya Ritonõpo maro oturuketõ etapatopõpyry poko Sauu a.

22 Ynara tykase Tawi eya:

— Moroto jahtao, Toeke tonese ahtao ya, tuaro exiase, eya Sauu zururu waro exiase. Naeroro ypokoino omy tõ totapase oekyry tõ maro emero.

23 Ymaro exiko, enaromyra exiko. Mokyro oetapary se exikety jetapary se roropa mana. Ymaro osewomãko mase, tykase Tawi eya.

23

Pata Keira pynanohtopõpyry

1 Mame zuaro toehse Tawi pirixteu tõ eryhmary poko Keira põkõ maro, toto napyry apoisenã ematonanopyry poko roropa eya xine.

2 Naeroro tõturupose ynororo Ritonõpo a. Ynara tykase:

— Ytõko ha pirixteu tõ poremãkapose? tykase.

— Ytoko, tykase Ritonõpo eya, pirixteu tõ maro atatapoita Keira põkõ ipynanohta, tykase Ritonõpo.

3 Yrome ynara tykase Tawi marõkõ eya:

— Taro Juta nonory po enaromỹke sytatose. Sero motye popyrahxo exĩko Keira pona kytorykohtao pirixteu tõ maro osetapase, tykase toto.

4 Naeroro tõturupose ropa Tawi Ritonõpo a. Mame tozuhse ropa ynororo:

— Ytoko morotona, Keira pona. Ãkorehmãko ase pirixteu tõ poremãkatohme oya, tykase Ritonõpo Tawi a.

5 Morara exiryke Tawi tõ toytose Keira pona. Mame pirixteu tõ typoremãkase eya xine. Toto eky tõ tapoise eya xine. Soutatu tõ tuhke totapase roropa eya xine. Keira põkõ typynanohse eya xine.

6 Mokyro Apiataa, Aimereke mũkuru toepase ahtao Sauu winoino, Tawi a, Keira pona, Ritonõpo maro oturukety zupõ tonehse tymaro.

7 Mame imepyny a Sauu turuse ahtao Tawi ytotopõpyry poko Keira pona. Ynara tykase Sauu:

— Ohkato, Ritonõpo jakorehmãko mana Tawi apoiry poko. Tomõse ynororo ahtao tapure exikety aka, axĩ mokyro apurũko ase moro tao, tykase Sauu.

8 Naeroro typoetory tõ soutatu tõ tykohmase Sauu a, toto ytotohme Keira pona, pata zomyehmatohme, Tawi tõ apurutohme.

9 Mame tuaro Tawi toehse ahtao, tapoiry se Sauu ehtoh poko, tõturuse Apiataa maro. Ynara tykase ynororo eya:

— Oupõ enehta, Ritonõpo maro oturutohme, tykase.

10 Tõturupose Ritonõpo a ynororo. Ynara tykase:

— Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, imehnõ otururu etãko ywy Sauu poko. Oehnõko mana xiaro Keira pona, ãko toto, sẽ pata enahkase ypokoino, taro jexiryke. Naeroro otara exĩko ah? tykase Tawi.

11 Jekarõko Keira põkõ nae Sauu a? Ajohpe pyra Sauu oehnõko nae xiaro mokaro omihpyry ae? Ajohpãme sã kuruko, Ritonõpo, zuaro jehtohme, tykase Tawi.

— Sauu oehnõko mana, tykase Ritonõpo eya.

12 Mame Tawi tõturupose ropa Ritonõpo a. Ynara tykase:

— Keira põkõ jekarõko toh nae Sauu a ypoetory tõ maro? tykase.

— Ỹ, ekarõko mã toto, tykase Ritonõpo eya.

13 Morara exiryke Tawi tõ toytose ropa Keira poe imepỹ pona. Imaro 600me toh nexiase. Mame zuaro toehse Sauu ahtao Keira rumekatopõpyry poko Tawi tomo a, ytopyra toehse ynororo morotona.

Tawi ehtopõpyry ona po ypy htao

14 Mame ona po tõtonẽse Tawi nexiase ypy htao roropa otonẽtoh tao Zipe pũto. Sauu a tupise ynororo repe, yrome onekaropyra Ritonõpo nexiase eya.

15 Enaromỹke Tawi nexiase zuaro toehse toexiryke Sauu oepyry poko toetapatoh poko. Horesa pona toytose ynororo, moroto ehse ona po, pata Zipe pũto.

16 Morotona Jonata toytose Tawi a akorehmatohme, jamihme ehtohme Ritonõpo enetuputyry poko eya, towomaneme.

17 Ynara tykase Jonata:

— Enaromyra exiko, Papa Sauu oetapara ekurehnõko mana. Izyraeu esẽme exĩko mase. Mame ãkorehmaneme ase exĩko. Moro waro mã papa, tykase.

18 Mame moroto Ritonõpo neneryme jũme osepeme toehtohkõme tõsekarose toto. Mame Tawi moroto rokẽ nexiase, Horesa po. Yrome Jonata toytose ropa tytapyĩ taka.

19 Morarame Zipe põkõ toytose Kipea pona Sauu zuruse Tawi poko. Ynara tykase toto Sauu a:

— Tawi tõ tõtonẽse mã yna nonory po, Horesa po, ypy Hakira po, Jeximom etonie, ikurenae.

20 Mokyro apoiry se oehtoh waro ynanase. Naeroro ise awahtao ytoko yna maro, mokyro ekarõko ynanase oya, tykase toto Tawi poko.

21 — Kure oritorỹko Ritonõpo mana ypyno oexirykõke! tykase Sauu eya xine.

22 — Ytotoko ropa oesaka xine, ãtamorepatohkõme ropa Tawi ytoytory poko, onoky a mokyro tonese moroto, tuarohxo exiketyme mokyro ekaroryke.

23 Tawi otonẽtoh poko roropa atamorepatoko. Mame zuaro toehse awahtao xine eramatoko ropa xiaro, jurutohme ipoko, zuaro jehtohme. Morara ahtao amaro xine ytõko ase; moroto ynororo ahtao, apoĩko ase Juta nonory poro porehme zupiry se jahtao ro, tykase Sauu.

24 Morara exiryke toytose toto Zipe pona osemazuhme, okomino Sauu ytotohme. Morara ahtao Tawi tõ ona Maõ po toh nexiase, Jeximom etonie, ikurenaka.

25 Mame morotona Sauu toytose Tawi tõ zupise. Tawi turuse ahtao moro poko, toytose
ynororo topuimo pona, moroto ro ona Maõ po. Mame moro poko tutuarõtase Sauu ahtao
ona Maõ pona toytose ynororo, Tawi tokahmase.
26 Ypy mõpoe Sauu tõ ytõko nexiase, imõ poe Tawi ytõko nexiase axiny typoetory tõ maro.
Epãko toh nexiase Sauu kurũke. Mame Tawi tõ apurupõko Sauu tõ nexiase repe. Tawi
apoisasaka Sauu tõ ahtao,
27 omi enehne tooehse Sauu zuruse. Ynara tykase ynororo.
— Axĩ ke eropa ropa, pirixteu tõ kuesarykõ ryhmãko mã toto, ematonanohnõko roropa
mã toto, tykase.
28 Naeroro Sauu toeramase ropa. Tawi tokahmakehse eya toytotohme pirixteu tõ
etapase. Morara exiryke tosehpase moroto Topu Atapiakatohme.
29 Morotoino Tawi toytose tõtonẽtoh pona tõsewomatoh pona, tuna enatyry Keti nonory
pona.

24

Sauu onetapara Tawi ehtopõpyry

1 Morarame tooehse ropa Sauu ahtao pirixteu tõ etapakehxĩpo, turuse ropa imehnomo
a:
— Tawi mã ona Keti po, tykase.
2 Naeroro 3 miume soutatu tõ tymenekase Sauu a, Izyraeu tomo, tymaro toto ytotohme
Tawi tõ zupise ipoetory tõ maro, Topu Kapiritu tõ etonie xixi tũtatoh wino.
3 Mame kaneru apurũpyry tõ pona tooehse ynororo. Moroto oramã nae nexiase ypy
ãkatao. Moro aka tomõse Sauu tuekatohme, moro ao roropa Tawi tõ nexiase moino
ikurohtao.
4 Ynara tykase ipoetory tõ Tawi a:
— Sero poko turuse mexiase Ritonõpo a, ynara tykase ynororo: "Ozehnotokõ ekarõko ase
oya openetatopõpyry ae ro tyritohme."
Mame Tawi toytose omatome Sauu a. Zupõ ehpiry apopohse eya.
5 Moromeĩpo toehxirose ynororo Sauu zupõ ehpiry apopohxĩpo tyya.
6 Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Azahkuru akene, moro riryhtao ya Ritonõpo nymenekahpyry a, kutuisarykõme
tymenekase aexiryke Ritonõpo a, tykase ynororo.
7 Morara karyke Sauu towomase Tawi a. Onetapapopyra toehse ynororo typoetory tomo
a. Mame toesyryhmase ropa Sauu. Orame ae tutũtase ropa ynororo toytotohme osema ae.
8 Morarame okomino tutũtase roropa Tawi. Tykohtase Sauu netaryme:
— Sauu tuisa, tykase Tawi.
Mame toeramase Sauu ahtao tỹkakoxi tõsenuhmase, Tawi tonese eya. Nono pona tosekumuru po typorohse Tawi, "Imehxo mase," katohme eya.
9 Ynara tykase ynororo eya:
— Oty katoh imehnõ omiry etãko mah? "Tawi oryhmary se mana," kananõ etãko mah?
10 Tonese oya seroae: Ritonõpo oekarõ ya moroto oramao. Mame "Ozehnoto Sauu
etapako," tykase toto ya repe. Yrome ynara ykano: "Jesẽ onetapara ase Ritonõpo
nymenekahpyryme aexiryke," ykano.
11 Eneko ke, papa, oupõ ehpirỹpyry jemah po. Oupõ etyhpyry apopohno. Yrome oetapara
akene. Osenetupuhko, azahkuru pyra ase. Oryhmary se pyra roropa ase. Jekahmãko mase
jetapatohme, zuaro ase. Yrome oetapara akene.
12 Ritonõpo kuapiakãko mana, zae pyra exikety wãnohnõko mana. Ynoro rokẽ oepehmãko
mana zae pyra onyrihpyry poko ya. Yrome ywy oetapara ase.
13 Ynara katopõpyry ae: "Iirypyrymãkõ zae pyra ehtoh rĩko mã toto." Yrome ywy kure
rokẽ orĩko ase, zae jexiryke.
14 Eneko ke, Izyraeu tõ tuisary, onoky etapary se hma? Onoky ekahmãko mah, ahno eky
kaikuxi ekepyry otarame? otarame xiko rokene?
15 Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ kuapiakãko mana. Zae pyra exikety enetupuhnõko mana.
Zae jehtoh enẽko mã ynororo. Jewomãko mana. Ypynanohnõko roropa mana jetapara
oehtohme, tykase Tawi eya.
16 Mame tõturukehse Tawi ahtao, ynara tykase Sauu:
— Omoro nymyry mahno, umũkuru Tawi?
Mame tyxitapitose ynororo.
17 Mame ynara tykase ynororo Tawi a:
— Zae mase. Ywy ase zae pyra. Kure rokẽ kyriase yrome oryhmary se rokẽ exiase.

18 Seroae ro kure rokẽ jyritopõpyry poko oya kuruno. Tokarose ywy oya Ritonõpo a,
yrome jetapara makene.
19 Toipe soutatu tõ mana, tyehnoto apoiryhtao tyya anaropopyra ropa, etapãko mana,
toipe. Ritonõpo kure rokẽ oepehmãko mana typynanohse oya jexiryke seroae.
20 Ynara zuaro ase; tuisame exĩko mase. Izyraeu tõ roropa orẽpyra exĩko mã toto tosẽke
toexirykõke, toto esẽme toehse awahtao, tykase Sauu.
21 Naeroro seromaroro õmiry ekaroko ya Ritonõpo netaryme, ypoenõ onetapara oe-
htohme te, ypakõ roropa onetapara oehtohme, tykase.
22 — Toto onetapara ase, ãko ase oya Ritonõpo netaryme, tykase Tawi.
Mame Sauu toytose ropa tytapyĩ taka. Yrome Tawi tõ toytose tõtonẽtohkõ taka ropa.

25

Samueu orihtopõpyry

1 Mame Samueu toorihse. Naeroro tõximõse Izyraeu tomo ihnamose. Mame ekepyry
tonẽse eya xine itapyĩ tao, Rama po.

Apikaiu maro Tawi ehtopõpyry

Morotoino Tawi toesyryhmase ona Parã pona.
2 Moroto, orutua nexiase Karepe pary, pata Maõ pono, esety Napau. Itamurume
tymõkomoke nexiase, tupito konõto esẽme: miume poti tõ nae nexiase te, 3 miume kaneru
tomo, enara.
3 Ipyty esety Apikaiu nexiase, nohpo kurano, tuaro exiketyme roropa nexiase. Yrome
mokyro inio ajoajohpe exiketyme nexiase.
Mame toky tõ kaneru hpokãko nexiase moroto Karameru po.
4 Mame ona po Tawi ahtao, tutuarõtase ynororo Napau poko, toky tõ hpokary poko,
typoetory tõ maro.
5 Naeroro typoetory tõ taropose Tawi a, 10me, nuasemãkomo. Ynara tykase ynororo eya
xine:
— Ytotoko Napau a, Karameru pona, oturutatoko.
6 Ynara kahtoko eya: “Kure pãna ma repe! Oepe Tawi omi poe ynanoehno oya,
tãtaomihpykase ynororo. Kure rokẽ oehtohkõ se ynororo atapyĩ taõkõ maro. Okynã oexiry
se roropa mã ynororo sero nono po.
7 Seromaroro kaneru tõ hpokatoh toehse, ãko mã toto ya. Oeky tõ poko erohketõ yna
maro tahtao xine kure rokẽ ynanexiase toto maro. Ynanewomase toto, Karameru po toto
ahtao. Toto mõkomory onematonanohpyra roropa ynanexiase.
8 Oturupoko opoetory tomo a tuaro oehtohme. Naeroro yna akorehmako roropa tãkye
yna ehtohme tãkye oehtohkõ samo. Tonahsẽ nae awahtao ekaroko yna a, oepe Tawi a
roropa opoetoryme yna exiryke, kahtoko,” tykase Tawi typoetory tomo a.
9 Morarame toeporehkase tahtao xine Tawi omihpyry tokarose eya xine Napau a. Mame
toraximase toto a.
10 Okynahtao Napau a tozuhse toto:
— Tawi? Jese mũkuru? Onoky mokyro? Mokyro waro pyra ase! Tuhke namoto tõ tosẽkõ
rumekãko mã toto kokoro rokene.
11 Otyme kure ypoetory tõ napyry ekarory oya xine, wyi te, tuna maro te, tõsẽ roropa,
awaro xine pyra jahtao? tykase Napau toto a.
12 Mame toytose ropa toto, Tawi poetory tomo. Mame tooehse ropa toto ahtao Napau
omihpyry tokarose Tawi a emero porehme.
13 Ynara tykase Tawi typoetory tomo a:
— Opyrekõ apoitoko.
Naeroro typyrekõ tapoise eya xine, Tawi a roropa typyre tapoise, 400me soutatu tõ Tawi
maro toytose. 200mãkõ ytopyra, tehme rokẽ toehse toh nexiase tymõkomorykõ eneneme.
14 Mame Napau poetory toiro toytose ipyty Apikaiu zuruse:
— Tawi a typoetory tõ tonehpose ona poe yna esẽ aomikase repe. Yrome ajoajohpe sã
rokẽ eya tozuhse toto.
15 Yrome mokaro kure toh nexiase yna a. Yna onyryhmara toh nexiase yna maro tahtao
xine ona po. Yna mõkomory onematonanohpyra roropa toh nexiase.
16 Tõmehse ahtao, koko roropa apurume sã toh nexiase kaneru tõ poko yna erokuruhtao.
17 Seromaroro osenetupuhko ikurãkatohme ropa. Osenahkãko rokẽ sytatose emero
Napau pokoino. Ajoajohpe exiryke imaro imehnõ oturusaromepyra mã toto, tykase
ipoetory.
18 Apikaiu a axĩ tonahsẽ tapoise; wyi tapoise 200me, uwa eukuru jehnahpyry roropa ẽ ao
asakoro pehme, kaneru ipurutyamo 5me, kajama 17 kirume, uwa epery asarahtyã 100me

kaxome te, tyoro epery roropa fiku asarahtyã 200me kaxomã tapoise eya, enara. Mame tãtakimase ynororo emero jumẽtu tõ pona tyritohme.

19 Mame typoetory tõ taropose eya osemazuhme toto ytotohme jumẽtu tõ maro.

— Okomino ytõko ase, tykase ynororo.

Yrome tynio onurupyra nexiase morohne poko.

20 Mame aytoryhtao jumẽtu po ypy tõ rãnakuroko, Tawi tõ tonese eya ipoetory tõ maro. Oehnõko toh nexiase eya, mame tõsẽpatakãmase toto.

21 Apitoryme ynara tõsenetupuhse Tawi: "Toiparo rokẽ mokyro kahpyry towomase kyya xine, itupi tõkehko, ipoetory tomo, imõkomory roropa, onematonanohpyra imehnõ ehtohme. Popyra sã jepehmãko mana kure rokẽ jahtao.

22 Seromaroro Napau tõ etapãko sytatose ipoetory tõ maro, orutua kõ ahtao emero enahkãko sytatose sero koko ẽmehpyra ahtao ro, tykase. 'Kuãnohko, Ritonõpo, tokurehse jahtao,' " tykase.

23 Mame axĩ tyhtose Apikaiu jumẽtu poe Tawi tonese ahtao tyya. Tosekumuru po typorohse ynororo nono pona, tõmyty tyrise nono pokoxi.

24 Tawi ẽpataka imyhtokoxi toehse tahtao ynara tykase ynororo eya:

— Ajohpãme samo, oturuxi amaro. Ywy ro rokẽ tyyrypyhpyke ase.

25 Naeroro torẽtyke pyra exiko Napau poko ajoajohpe rokẽ aexiryke. Tosety sã ynororo mana. Putupyra exiketyme esety Napau. Yrome onenehpotyã, aimo tõ onenepyra akene.

26 Seromaroro Ritonõpo a takorehmase omoro imehnõ onetapara oehtohme, emỹpopyra amoreme oehtohme. Ynara se ase Ritonõpo a ozehnotokõ emero tuãnohsẽme, mokyro Napau ehtoh samo.

27 Ajohpãme sã senohne, ynenepyhpyry apoiko anapyrykõme.

28 Ajohpãme sã zae pyra jehtopõpyry ikorokapoko. Mame Ritonõpo orẽpyra orĩko mana, okynã sã tuisame oehtohme opoenomo te, apakomotyã roropa, enara. Ynara exiryke, Ritonõpo omipona rokẽ etonãko mase. Morara awahtao zae rokẽ mase exĩko oorikyryponãmero, tykase.

29 Imepyny a oekahmaryhtao oetapatohme, oewomãko Ritonõpo Oesẽ mana, isene oehtohme, tỹpynu pynanopyry sã esemy a. Yrome ozehnotokõ pahnõko mana, topu emary sã ematoh ke, ameke toto ehtohme owinoino.

30 Mame tynyriry kurã poko tõtyhkase Ritonõpo ahtao, tõmihpyry ae ro te, Izyraeu tõ esẽme tyrise awahtao,

31 ehxiropyra exĩko mase, imehnõ tuaro pyra exiketõ onetapara tokurehse oexiryke emỹpopyra roropa oexiryke. Mame tuisame imehxo toehse awahtao Ritonõpo Omihpyry ae, wenikehpyra exiko ypoko, tykase Apikaiu.

32 Mame ynara tykase Tawi eya:

— Kure Ritonõpo mana, Izyraeu Esemy, tonehpose eya oexiryke oseporyse ymaro!

33 Tuaro exiketyme oexiryke moehno xiaro, imehnõ onetapara jehtohme iirypyryme, emỹpopyra jehtohme roropa. Naeroro kure mase, Ritonõpo, ãko ase.

34 Mãpyra oehpyra awahtao ya seroae ro, orutua kõ Napau poetory tõ emero totapase toh exiry, tykase Tawi.

35 Mame nohpo nekarohpyry tapoise Tawi a. Ynara tykase ynororo eya:

— Kure rokẽ ytoko ropa atapyĩ taka. Torẽtyke pyra exiko õmiry totase ya exiryke, tykase Tawi.

36 Mame tooehse ropa Apikaiu ahtao Napau a, atãkyemãko nexiase, otuhnõko, eukuru ẽnõko tuisa imehxo exikety samo. Mame toetỹse exiryke, oturupyra nohpo nexiase eya. Yrokokoro,

37 toetỹpokase ropa ynororo ahtao, turuse ipyty a emero. Mame eano tyjamihkehse, pakaihkapỹme toehse ynororo.

38 Moromeĩpo 10me ẽmepyry taropose ahtao Ritonõpo a taorihmapose ynororo.

39 Mame tutuarõtase Tawi ahtao Napau orihtopõpyry poko ynara tykase ynororo:

— Kure mase, Ritonõpo. Oya rokẽ tymỹpose ywy, Napau a tykerekeremase jahtao, etapary se exiase repe. Yrome kuakorehmase onetapara jehtohme. Oya topehmase ynororo zae pyra aehtopõpyry epehpyryme, tykase Tawi.

Mame tõmiry taropose Apikaiu a ikohmatohme typytyme aehtohme.

40 Tawi poetory tõ toytose Karameru pona Apikaiu zuruse:

— Tawi yna enehpono oya aarotohme typytyme oehtohme, tykase toto.

41 Mame morara kary etaryke tyya tosekumuru po typorohse Apikaiu, tõmyty nono pokoxi tyrise eya, ynara tykase ynororo:

— Ywy ase Tawi namotome, aomipona se rokẽ ase. Ise tahtao ipoetory pupuru kurikãko ase, tykase ynororo.

42 Mame axĩ tõtyrise Apikaiu jumẽtu pona, typoetory tõ 5me nohpo tõ maro toytose ynororo Tawi nenyohtyã maro, mame ipytyme toehse ynororo.
43 Osemazuhme Tawi typytase Ainoã, Jezereu põ maro. Seromararo Apikaiu maro typytase ropa.
44 Yrome ipyty Mikau tokarose Sauu a, Pauti, Raixi mũkuru a, Karĩ põme nexiase ynororo.

26

Sauu onetapara ropa Tawi

1 Morarame Tawi poko, Sauu zuruse toytose Zipe põkomo Kipea pona, moroto Sauu ahtao. Ynara tykase toto eya:
— Tawi tõtonẽse ypy Hakira po, Jeximom etonie, tykase toto.
2 Morara exiryke Sauu toytose ona Zipe pona, 3 miume soutatu tõ maro, Tawi zupise.
3 Tõsesarise toh nexiase osema ehpio ypy Hakira po, Jeximom etonie. Yrome Tawi nexiase ona po. Mame tokahmary poko Sauu a tutuarõtase tahtao,
4 typoetory taropose Tawi a aosenuhmatohme, zuaro toehtohme Sauu oepyry poko.
5 Moromeĩpo Tawi toytose Sauu esary enese. Sauu tõ tonese eya Apinea, Nea mũkuru maro toto nykyryhtao. Soutatu tõ esẽme Apinea nexiase. Tosary rãnao nyhnõko nexiase Sauu. Inyhtoh zomye ipoetory tõ nexiase soutatu tomo.
6 Mame Tawi maro Aimereke, heteume exikety nexiase, Apisai maro. Apisai rui Joape nexiase, jẽkõ esety Zeruia nexiase. Mame tõturupose Tawi eya xine:
— Onoky ymaro ytõko nah Sauu tõ enese? tykase Tawi.
— Ywy, tykase Apisai. — Amaro ytõko ase, tykase.
7 Naeroro toytose toto, asakoro rokene, koko. Moroto Sauu tonese eya xine, nyhnõko soutatu tõ rãnao, iwaratã potyry nono aka xikihme tyrise, zupuhpyry pũto. Apinea tõ, soutatu tõ maro, nyhnõko rokẽ toh nexiase.
8 Mame Apisai ynara tykase Tawi a:
— Seroae ozehnoto tokarose Ritonõpo a oya. Sauu uwoxi, iwaratã ke ro, nono po ahtao ro, toiro rokẽ tuõko ase. Onuozomopyra ropa ase, tykase Apisai.
9 Yrome Apisai tozuhse Tawi a. Ynara tykase:
— Onuopyra exiko. Tuohpõ wãnohnõko Ritonõpo mana, tynymenekahpyryme aexiryke Izyraeu esẽme.
10 Ritonõpo rokẽ mose etapãko, aorihtoh po toehse ahtao. Otarame etonatoh poko tahtao orihnõko mana.
11 Yrome ywy, Ritonõpo nymenekahpyry onetapara ase. Ipyre rokẽ enehta itunary ẽ maro. Mame eropa ropa, tykase Tawi Apisai a.
12 Mame Sauu waratã tapoise Tawi a itunary ẽ maro, Sauu zupuhpyry pũto nexiase kehko, morotoino toesyryhmase toto. Toto onenepyra toh nexiase, pakara roropa toh nexiase. Nyhnõko rokẽ toh nexiase, tynyhmapose toexirykõke Ritonõpo a.
13 Mame toytose Tawi jakanahmã mõpozakoxi, imepỹ ypy emory pona. Toexikihmase ynororo ameke Sauu esary poe.
14 Mame tykohtase ynororo opore Apinea, Nea mũkuru netaryme, soutatu tõ netaryme roropa.
— Apinea, jomiry onetara hma? tykase ynororo.
— Onoky mah, tuisa kohmãko? tykase Apinea.
15 Tawi a tozuhse:
— Orutua kara hma? Soutatu imehxo exiketyme pyra hma? Oty katoh oesẽ onewomara make, Izyraeu tõ esemy? Imepỹ tooehse seromararo oesẽkõ etapase.
16 Onyrihpyry popyra ipunaka. Oesẽkõ, Ritonõpo nymenekahpyry, onewomara tokurehse oexiryke oorikyry zae exiry. Etako ke! Otoko otuisary waratã nah? Otoko itunary ẽ nah? Zupuhpyry pũto kynako, tykase Tawi Apinea a.
17 Tawi omiry tonetupuhse Sauu a, ynara tykase ynororo:
— Aimo, omoro mah umũkuru Tawi? tykase.
— Ỹ, ywy ase! tykase Tawi Sauu a.
18 — Oty katohme jekahmãko mah? Oty tyrise ya zae pyra jehtohme, jyhxirotohme oya?
19 Seromararo jomiry etako. Yzehno oexiry Ritonõpo poe ahtao, jeky kaneru ekarõko ase jahkatohme yyrypyry korokapotohme eya. Mãpyra ahno poe rokẽ ahtao, toto wãnohpory se ase Ritonõpo a. Jesary poe taropose ywy eya xine, Ritonõpo nekarohpyry poe. “Ytoko taroino, katonõ tõ neponãmary eahmase,” ãko sã toh mã ya.
20 Moe jahtao Ritonõpo wino jorihmapopyra exiko, katonõ esary po. Yrome Izyraeu tõ esẽ tooehse nase xiko zupise samo. Urakanakety sã mã pohno zupine sã ypy tõ poro. Moro sã jekahmãko mase, tykase Tawi Sauu a.

21 Mame ynara tykase Sauu:
— Iirypyryme ase, azahkuru exino ipunaka. Osehko ropa Tawi umũkuru! Typynanohse oya jexiryke seroae, oryhmary onukuhpyra ropa ase. Ajoajohpe exiketyme toehse ase, rowohpe exikety samo, tykase Sauu.
22 — Seny opyre, tuisa, awaratany, tykase Tawi. — Ah toiro opoetory noehno xiaro opyre apoise.
23 Kuepehmãko Ritonõpo mana zae kuahtao xine, aomiry tymoise kyya xine ahtao. Seroae oekarõ Ritonõpo ya yrome oetapara akene, Ritonõpo nymenekahpyryme oexiryke.
24 Opynanopyase seroae isene oehtohme. Moro saaro ypynanopyry se ase Ritonõpo a isene jehtohme yporemãkapopyra imehnõ ehtohme, tykase Tawi.
25 Mame ynara tykase Sauu Tawi a:
— Kure oripory se ase, aimo. Mame onyriry emero kure rokẽ mã exĩko, orẽpyra exĩko mase roropa, tykase Sauu Tawi a.
Mame Tawi toytose ropa; Sauu roropa toytose ropa tytapyĩ taka.

27

Pirixteu tõ rãnao Tawi ehtopõpyry

1 Morarame Tawi ynara tõsenetupuhse:
— Okynã pyra Sauu jetapãko mana. Naeroro kurehxo jepary pirixteu tõ esaka. Mame jupikehnõko mã Sauu Izyraeu tõ esao, morarame osewomãko ase, tykase ynororo.
2 Naeroro axĩ toytose Tawi typoetory tõ 600mãkõ maro Akixi, Maoke mũkuru esaka; tuisame nexiase ynororo Kate po.
3 Moroto tõsesarise Tawi tomo typoetory tõ maro Kate po, Akixi esary po, tyekyry tõ maro toh nexiase. Tawi maro ipyxiã asakoro nexiase: Ainoã, Jezereu pono te, Apikaiu Karameru pono, Napau pytỹpyry, enara.
4 Mame tutuarõtase Sauu ahtao Tawi epatopõpyry poko Kate pona, tupikehse ynororo eya rahkene.
5 Mame ynara tykase Tawi Akixi a:
— Jepeme awahtao pata pitiko ekaroko jesaryme. Otyme kure apatary konõto po yna exiry? tykase Tawi.
6 Morara exiryke Zikirake tokarose Akixi a, Tawi tõ esaryme, jũme Juta tõ pataryme toehse Zikirake.
7 Moroto tõsesarise Tawi tõ nexiase, toiro jeimamyry 4me nuno pirixteu tõ nonory po.
8 Mame Tawi tõ toytose kesurita tõ maro etonase te, kirizita tõ maro roropa, amarekita tõ maro roropa, moino ro mokaro esary moroto kynexine. Mokaro maro tõsetapase Tawi tõ nexiase Sua poe Ejitu pona ro.
9 Imehnõ poremãkase toytose Tawi ahtao, morotõkõ totapase eya, orutua kõ emero, nohpo tõ maro. Ekỹpyrykõ tapoise eya xine, kaneru tomo te, pui tomo, jumẽtu tomo, kameru tomo, enara. Zuponỹpyrykõ roropa tarose eya xine. Mame tooehse ropa toto Kate pona ropa.
10 Mame Akixi tõturupose Tawi a:
— Aza mytotou seroae etonase? tykase Akixi.
Mame Tawi a tozuhse:
— Ikurenaka Juta nonory pona te, ikurenaka Jerameeu nonory pona te, ikurenaka keneu tõ nonory pona, tykase rokẽ eya.
11 Yrome ahno onynamara nexiase Tawi. Tynamase toto ahtao Kate pona toto ytoryino, pirixteu tõ zururuino Tawi nyrihpyry poko. Morara Tawi tõ nexiase pirixteu tõ esary po.
12 Mame "Zae rokẽ Tawi" tokarose Akixi a. Ynara tykase ynororo:
— Osepeme pyra toehse Tawi tyekyry tõ maro, Izyraeu tõ maro. Jũme ypoetoryme exĩko mana, tykase Akixi.

28

1 Moromeĩpo pirixteu tomo a tysoutatu tõ tonehpose, oximõme toto ehtohme etonatohme Izyraeu tõ maro. Mame Akixi ynara tykase Tawi a:
— Zuaro oehtohme ourũko ase, ymaro etonatoh pona ytõko matose jakorehmananõme, tykase.
2 Tawi a tozuhse, ynara tykase:
— Ỹ, taro ynanase ãkorehmatohme! Amaro yna ahtao orẽpyra yna ehtoh enẽko mase, tykase ynororo.
— Kure, tykase Akixi, jũme jewomaneme orĩko ase, tykase ynororo Tawi a.

Nohpo pyaxime exikety Ẽtoa po

3 Samueu toorihse nexiase, tyhnamose Izyraeu tomo a emero. Ekepyry tonẽse eya xine
ipatary Rama po, aenurutopõpyry po. Izyraeu nonory po pyaxi pyra nexiase, oremi pyra
roropa, pake tonyohse toto Sauu a exiryke.
4 Mame pirixteu tõ tõximõse toto pata Sunẽ pũto, moroto tõsesarise toto. Sauu a Izyraeu tõ
tykohmase aosesaritohkõme ypy Kiupoa pona.
5 Mame pirixteu tõ soutatu tõ tonese ahtao Sauu a tonaroxitapãse ynororo, enaromỹke
toehse yronymyryme.
6 Tõturupose ynororo Ritonõpo a oty ritohme repe. Yrome onezuhpyra Ritonõpo nexiase
aosenety ae, urutõ ae, *Urim ae, enara.
7 Morara exiryke typoetory tomo a ynara tykase Sauu:
— Nohpo zupitatoko pyaxime exikety, eya ekaropotohme ya kynyrirykõ poko, tykase.
— Toiro nae mana pata Ẽtoa po, tykase toto.
8 Mame tyoro sã tõmyty tyrise Sauu a, tyorõ upo tamuruse roropa eya. Mame toytose
ynororo koko, orutua kõ maro asakoro, mokyro pyaxime exikety enese. Tõturuse ynororo
imaro, ynara tykase:
— Joroko tomo a ekaropoko tuaro jehtohme, oty exĩko nae taroino? tykase Sauu. —
Aorihtyã zuzenu enehpoko ymaro aoturutohme, esety menekãko ase.
9 Yrome ynara tykase nohpo eya:
— Tuaro hma tuisa Sauu nyrihpyry pohko: pyaxime exiketõ tonyohse eya emero,
oremime exiketõ roropa. Tapoise jahtao jorihmapõko mã toto, tykase nohpo.
10 Mame tõmihpyry totapose Sauu a nohpo a:
— Ritonõpo netaryme ynara ãko ase oya: “Awãnohpyra mã toto sero poko,” tykase.
11 Mame tõturupose nohpo a:
— Onoky kohmãko ha aunuhtohme, oturutohme amaro? tykase pyaxi.
— Samueu enehpoko, tykase Sauu.
12 Yrome Samueu tonese ahtao nohpo a, kui tykase ynororo opore, ynara tykase ynororo
Sauu a:
— Oty katoh kuenekunohno? Omoro mase tuisa Sauu, tykase.
13 — Oserehpyra exiko, tykase Sauu eya. — Oty enẽko mah?
— Ahno akuaryhpyry enẽko ase tũtãko nono ae, tykase nohpo.
14 — Onoky sã hnae ynororo, tykase, tõturupose.
— Tamuhpomano, tupoke mosã ke, tũtãko mana, tykase nohpo.
Mame Samueume aexiry tonetupuhse Sauu a. Tosekumuru po typorohse ynororo,
tõmyty po nono pokoxi “Imehxo mase,” katohme Samueu a.
15 Ynara tykase Samueu Sauu a:
— Oty katohme kuerekohmano? Oty katohme kuenehporopa xiaro? tykase.
Sauu a tozuhse, ynara tykase:
— Etuarimãko ase yronymyryme! Pirixteu tõ etonãko toh mana, yporemãkapõko mã toto,
turumekase roropa ywy Ritonõpo a. Jezuhpyra toehse ynororo ekaroporyhtao ya, urutõ ae
te, aosenety ae kara roropa mana. Naeroro oya oehno jurutohme. Oty rĩko ahno? tykase
Sauu.
16 Ynara tykase Samueu:
— Oty katohme ya ekaropõko mah, turumekase awahtao Ritonõpo a, ozehnotome toehse
ynororo ahtao?
17 Ritonõpo a tyrise emero tõmihpyry, tynekarohpyry ae ro. Izyraeu tõ esẽme oehtoh
tupuxihkase ropa eya, ekarotohme imepyny a, Tawi a.
18 Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra mexiase, amarekita tõ onenahkara mexiase,
tonahkapose oya toto ahtao Ritonõpo a. Naeroro serara tyrise oya seroae, tykase
19 Oekarõko Ritonõpo mana Izyraeu tõ maro pirixteu tomo a. Kokoro ymaro exĩko mase
omũkuru tõ maro. Mame Izyraeu tõ soutatu tõ ekarõko Ritonõpo mana pirixteu tomo a,
tykase Samueu.
20 Morara kary etaryke tyya toepukase Sauu nono pona, tonaroxitapãse toexiryke.
Tyjamihkehse ynororo, otuhpyra toexiryke saereme, koko, enara.
21 Mame ipũtokoxi toehse nohpo ahtao, enaromỹke Sauu ehtoh tonese eya. Ynara tykase
ynororo.
— Eneko ke õmipona exino. Azahkuru jexiry se pyra ake repe jorikyryino. Yrome
turupose oya jexiryke morara yrino.
22 Seromaroro ajohpãme sã jomiry etako, tonahsẽ pixo enehxi oya, õtuhtohme. Otuhko
pitiko jamihme oehtohme, oytotohme ropa, tykase nohpo.

* **28:6** Urim kynexine Ritonõpo maro oturukety zupõ kyryry; topu tõ kurã risẽme kynexine ise Ritonõpo ehtoh waro Oturukety imehxo exikety ehtohme.

23 — Arypyra, tykase Sauu. — Otuhpyra ase, tykase. Yrome imaro typoetory tomo a turuse
tahtao toto omiry totase Sauu a. Towõse ropa ynororo nono poe, typorohse nyhtoh pona.
24 Mame tokyke nohpo nexiase pui mũkuru. Inahpãko nexiase tupune aehtohme. Axĩ
toky totapase eya, ipurutohme, wyi tyrise roropa eya.
25 Mame tynyrihpyry tyrise eya Sauu tõ ẽpataka. Tõtuhse toto, Sauu, ipoetory tõ maro,
mame moro ae ro koko toytose ropa toto.

29

Tymaro xine Tawi se pyra pirixteu tomo

1 Mame pirixteu tõ soutatu tõ tõximõse Apeka po. Morararo Izyraeu tõ tõsesarise tuna
enatyry pũtokoxi, jakanahmã Jezereu po.
2 Mame atakenaka pirixteu tõ tuisary 5mãkõ toytose, oximõme tysoutatu tõ maro:
100mãkomo te, 1.000mãkomo te, tosẽkõ maro toytose toto. Mame toto etyhpyryme Tawi tõ
ytoytõko roropa nexiase Akixi tõ maro.
3 Mokaro eneryke tyya xine pirixteu tõ soutatu tuisary tomo a tõturupose tosẽkomo a:
— Otara tyrĩko moxiã nae epereu tomo? tykase toto.
— Mose Tawi, Izyraeu tõ esẽ Sauu poetohpyry. Ymaro mã ynororo toiro jeimamyry
motye. Azahkuru pyra nase ya, Sauu poe tutũtatopõpyry poe ro tarona, tykase Akixi repe.
4 Yrome tyekĩtapãse pirixteu soutatu tõ esamo.
— Mose aropoko ropa, pata onekarohpyry pona ropa esaryme. Toto anaropopyra exiko
kymaro xine, etonatoh pona. Osetaparyhtao otarame kuetapapitõko mana. Morara ahtao
osepeme exĩko ropa mã ynororo Sauu maro, kymarokõ etaparyke eya.
5 Tawi mokyro, ipoko toremiase nohpo tomo, tuase toto ahtao: “Miumãkõ totapase Sauu
a repe, yrome Tawi a 10 miumãkõ totapase.”
6 Naeroro Tawi tykohmase Akixi a. Ynara tykase ynororo eya:
— Zae rokẽ mase ya. Yna maro oytory etonatoh pona yna akorehmase kure ya exiry repe.
Azahkuru pyra mase ya oehtopõpyry poe ro tarona. Yrome imehnõ tuisa tõ ose pyra mã
toto.
7 Morara exiryke ytoko ropa atapyĩ taka, osepeme ro sytase. Naeroro tehme rokẽ ehtoko
ozehno xine pyra pirixteu tõ tuisary ehtohme, tykase Akixi.
8 — Yrome oty tyrise ya? tykase Tawi. — Azahkuru ehtoh onyripitopyra ase, moino
joehtopõpyry poe ro tarona. Oty katohme jaropopyra hma etonatoh pona, ãkorehmatohme
ozehnotokõ poremãkatohme? tykase.
9 Mame ynara tykase Akixi:
— Moro waro ase. Zae rokẽ mexiase ya, Ritonõpo nenyokyhpyry samo. Mãpyra pirixteu
tõ esamo ynara ãko: “Ytopyra mã ynororo etonatoh pona, kymaro xine,” ãko.
10 Naeroro kokoro owõtoko pakeimo, omoro, imehnõ Sauu poetohpyry tõ maro, oyto-
tohkõme ropa, ẽmepyryhtao, tykase Akixi.
11 Morara exiryke Tawi towõse pakeimo typoetory tõ maro toytotohkõme ropa pirixteu
tõ esaka. Yrome pirixteu tõ tõnuhse Jezereu pona.

30

Amarekita tõ maro etonatopõpyry

1 Morarame asakoro tõmehse ahtao Tawi tõ toeporehkase ropa typatarykõ Zikirake pona
repe. Yrome toto esahpyry po, amarekita tõ tooehse nexiase, Zikirake tyyryhmase eya
xine, tyahkase roropa eya xine.
2 Tynamotome nohpo tõ tarose eya xine emero, poetohti tõ maro, tamuhpomãkõ maro.
Toto onetapara toh nexiase, tarose rokẽ toto tymaro xine.
3 Mame Zikirake pona toeporehkase ropa Tawi tõ ahtao, jahkahpyry rokẽ tonese eya
xine. Ipyxiãkõ tarose nexiase, imũkuru tõ maro, ẽxiry tõ maro.
4 Moro eneryke tyya xine tyxitase toto opore, Tawi tomo, ipoetory tõ maro. Totaehse toh
nexiase tyxitarykõke, tyjamihkehse roropa ynaroro.
5 Tawi pyxiã asakoro ro tarose nexiase Ainoã, Jezereu pono te, Apikaiu, Napau Karameru
põ pytỹpyry, enara.
6 Otupĩko Tawi nexiase; ipoetory tõ typoenõkõ ihnamõko nexiase. Mame tosẽkõ etapary
se toehpitose toh nexiase topu ke. Yrome tyjamihtanohse ropa ynororo Ritonõpo a.
7 Mame ynara tykase Tawi Apiataa, Aimereke mũkuru a:
— Oupõ enehta õturupotohme Ritonõpo a, tykase. Ritonõpo maro oturutoh poko erohket-
yme nexiase.
Mame tupõ tonehse eya ahtao,
8 tõturupose Tawi Ritonõpo a:

— Mokaro, yna ryhmananõ ekahmãko ynanah? Toto apoĩko ynanah? tykase Tawi Ritonõpo a.

— Ỹ, ekahmako toto. Toto apoĩko mase, inarotyã pynanohnõko ropa mase, tykase Ritonõpo.

9 Naeroro Tawi tõ toytose typoetory tõ 600mãkõ maro, toeporehkase tahtao xine iporiry Pesoa ehpikoxi, moroto rokẽ totypohse 200mãkõ nexiase,

10 tyjamihkehse toexirykõke, tuna anakuohsaromepyra toh nexiase. Yrome Tawi maro 400mãkõ toytose ro, tyyryhmahpõkõ ekahmase toytose ro toto.

11 Mame nuasemã tonese Tawi poetory tomo a ona po, Ejitu pono, tomitapãse nexiase. Oseruao ẽmepyry taropose eya otuhpyra, tuna onẽpyra. Tonehse mokyro eya xine Tawi a. Mame tuna tokarose eya aukurume, tonahsẽ roropa.

12 Epery fiku tõ asarahtyamo te, uwa epery roropa asarahtyamo tokarose eya. Mame tonahse eya rahkene. Tyjamihtase ropa ynororo.

13 Mame tõturupose Tawi a:

— Onoky oesẽme nae? Oty põme mahno? tykase.

— Ejitu põme ase, amarekita namotome repe. Yrome takuruhtase jahtao jurumekase toto. Mame 3me ẽmepyry aropoase taro.

14 Toytose ynanexiase keretita tõ poremãkase, Juta tõ nonory kurenaka, Karepe ekyry tõ esaka roropa, mame pata Zikirake tyahkase yna a, tykase.

15 Mame Tawi tõturupose eya. Ynara tykase:

— Jaroryh oya nah amarekita tomo a?

— Ỹ, tykase ynororo, — õmiry ekaroryhtao ya Ritonõpo netaryme, jetapara oehtohme te, jekaropyra roropa oehtohme jesemy a, enara. Morara ahtao aarõko ase, tykase ynororo.

16 Mame Tawi tõ tarose eya. Moroto amarekita tõ tonese eya xine, tãtahpahse ropa, otuhnõko, eukuru ẽnõko, atãkyemãko, mõkomo itamurume tapoise tyya xine exiryke, pirixteu tõ patary tõ poe, Juta patary tõ poe, enara.

17 Yrokokoro ẽmepyryme Tawi tomo a totapase amarekita tomo ikohmamyry pona ro. Totapase toto eya xine emero exisasaka. Orutua kõ 400mãkõ nuasemãkõ rokẽ toepase toto kameru tõ po.

18 Typoenõkõ emero typynanohse ropa Tawi a typyxiãkõ roropa emero amarekita tõ narotyã tonehse ropa eya.

19 Emero tapoise ropa eya xine, poetohti tomo, tamuhpomãkomo, Tawi poetory tõ poenomo, ẽxiry tõ roropa, imõkomorykõ roropa, emero tapoise ropa Tawi a.

20 Kaneru tõ emero pui tõkehko roropa tapoise Tawi a. Ipoetory tomo a okyno tõ tarose Tawi a. Ynara tykase toto:

— Moxiã emero Tawi ekyme mã toto, tykase toto.

21 Morarame Tawi tõ toytose ropa iporiry Pesoa ehpikoxi ropa, 200mãkõ tymaro xine ytopyra aehtyamo a, totaehse toexirykõke ytopyra aehtyamo a. Toytose toto Tawi tõ oepyry ropa enese. Tõpatakamase Tawi eya xine, taomikase ropa toto.

22 Yrome ajoajohpãkõ Tawi maro aytotyã ynara tykase:

— Kymaro xine ytopyra toehse moxiã exiryke, mõkomo onekaropyra sytatose eya xine, kynapoihpyrykomo. Typyxiãkõ rokẽ apoĩko ropa mã toto typoenõkõ maro, tykase toto.

23 — Arypyra, wekyry tomo, tykase Tawi. — Moro sã pyra ehtoko. Ritonõpo nekarohpyry senohne. Towomase kymarokõ eya. Kyzehnotokõ tokarose eya kyya xine.

24 Õmirykõ zae pyra mana. Zae mõkomo sapiakatone. Oxisã mõkomo apoĩko mã moxiamo, mõkomo erase tomo, etonatoh pona aytotyã samo. Kynapoihpyrykõ sapiakatone zokonaka ekarotohme eya xine emero porehme oxisamo.

25 Morara tykase Tawi jũme tõmihpyry onytyoromara imehnõ ehtohme, aomipona Izyraeu tõ ehtohme.

26 Mame Zikirake pona toehse ropa tahtao xine mõkomo taropose Tawi a tynekaroryme Juta põkõ tuisary tomo a, tope tomo a. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Sẽ nase ynekaroryme oya xine okyryrykõme Ritonõpo zehnotokõ kyryrỹpyry.

27 Mame mõkomo taropose eya Peteu põkõ tuisary tomo a te, Rama tuisary tomo a Juta nonory po ikurenae, Jatia põkõ tuisary tomo a,

28 Aroea põkomo a, Xipimote põkomo a, Exitemoa põkomo a,

29 Rakau põkomo a, jerameerita tõ patary tõ põkomo a, keneu tomo a,

30 Horoma põkomo a, Porasã põkomo a, Atake põkomo a,

31 Eperõ põkomo a, imehnõ pata tõ põkomo a roropa, emero Tawi epatopõpyry punero, moro põkõ kyryryme, enara.

31

Sauu orihtopõpyry imũkuru tõ maro
(1 Koronika 10.1-12)

1 Morarame pirixteu tõ soutatu tõ totonase Izyraeu tõ maro. Tuhke Izyraeu tõ totapase
eya xine ypy Kiupoa po, imehnõ toepase.
2 Mame Sauu tõ tomyehmase pirixteu tomo a imũkuru tõ maro, Jonata totapase eya xine
Apinatape maro, Maukisua maro.
3 Orẽpyra totapase toto Sauu zomye, tuose ynororo pirixteu tõ pyre a. Orihnõko nexiase.
4 Naeroro ynara tykase Sauu typyre arone a:
— Punião apoiko juotohme jũme rokene. Arypyra ahtao mokaro, Ritonõpo omipona pyra
exiketõ jeunohnõko mã toto jetaparyhtao, tykase Sauu.
Yrome ipyre arone enaromỹke nexiase. Tosẽ wory se pyra nexiase. Naeroro tamoreme
toepukase Sauu tywaratã pona tõtuotohme.
5 Mame Sauu orikyry tonese ahtao ipyre arone a, toepukase roropa ynororo tytapemã
pona toorihtohme imaro.
6 Morara exiryke Sauu tõ toorihse tumũkuru tõ oseruaõkõ maro typyre arone maro,
ipoetory tõ roropa emero toorihse oximõme, toiro ẽmepyry ae.
7 Morarame Izyraeu tõ soutatu tõ poremãkatopõpyry eneryke tyya xine, typatarykõ
turumekase Izyraeu tomo a jakanahmã Jezereu mõpozakoxi, tuna Joatão mõpozakoxi xixi
tũtatoh winakoxi roropa toepatohkõme. Mame pirixteu tõ tõsesarise Izyraeu tõ esahpyry
pona.
8 Mame yrokokoro pirixteu tõ toytose ropa ahtao aorihtyã mõkomohpyã kurãkõ
apoitohme tyya xine, Sauu ekepyry tonese eya xine imũkuru tõ ekepyry maro ypy Kiupoa
po.
9 Mame Sauu zupuhpyry tyhkohse eya xine. Aosewomatoh, metau risẽ tapoise roropa
eya xine, zuponỹpyry roropa metau risemy. Mame omi aronanõ taropose eya xine
pirixteu tõ patary tõ poro toto zurutohme Sauu orihtopõpyry poko. Mame tyneponãmarykõ
eahmatoh tao, ahno rãnao roropa turuse eya xine.
10 Sauu osewomatoh tyrise eya xine Axitarote eahmatoh taka. Yrome ekepyry toxixih-
mase pata Pete-Sã apuru pokona.
11 Mame pirixteu tõ nyrihpyry poko Sauu ekepyry poko tuaro toehse Jape-Kireate põkõ
ahtao,
12 Orutua kõ emero orẽpyra exiketõ toytose koko Pete-Sã pona. Mame Sauu tõ ekepyry
touse ropa eya xine, imũkuru tõ ekepyry maro Pete-Sã apuru poe, arotohme ropa Jape pona,
jahkatohme.
13 Moromeĩpo jehpyrykõ tarose eya xine zonẽtohme wewe zopikoxi Jape pona, mame 7me
tõmehse toto otuhpyra, enara.

2 SAMUEU
2 Samuel
Ekarotopo

Sero *2 Samueu* ekarõko Izyraeu tõ ehtopõpyry *1 Samueu* ekarotopõpyry mykapo. Ekarõko Tawi ehtopõpyry poko tuisame toehse ahtao ikurenae Juta tõ esẽme osemazuhme aporo (2 Samueu 1—4). Imeĩpo Izyraeu tõ emero esẽme toehse ynororo inikahpoẽkõ maro (2 Samueu 5—24). Ekarõko Tawi etonary poko topetõkara maro. Yronymyryme Ritonõpo tonetupuhse Tawi a Tosẽme, toahmase ynororo eya tyjamitunuru ke. Yrome tyyrypyry poko toehse roropa Tawi kynexine, ahno totapapose eya. Morohne otonẽsaromepyra kynexine Ritonõpo wino. Mame urutõ Natã a Tawi turuse ahtao tõsekarose ynororo iirypyryme toehtoh poko. Tyyrypyry wãnohtoh tapoise eya, tyyrypyry rumekary se toehse, ikorokapotohme ropa.

Tawi pyno toehse Izyraeu tõ kynexine. Imeĩpo tamuhpõme toehse Tawi ahtao imũkuru se toh kynexine, Tawi sã exikety tosẽkõme ehtohme.

Sero pape ao

Tawi Juta tõ esẽme *1.1—4.12*
Izyraeu tõ esẽme roropa *5.1—24.25*
1. Jeimamyry apitorymã *5.1—10.19*
2. Pate-Sepa maro *11.1—12.25*
3. Tupime ehtopõpyry *12.26—20.26*
4. Etyhpyrymãme *21.1—24.25*

Zuaro toehse Tawi Sauu tõ orihtopõpyry poko

1 Sauu toorihse kynexine. Morarame amarekita tõ etapakehxĩpo Tawi tooehse ropa Zikirake pona. Moroto tehme nexiase asakoro ẽmepyry.

2 Mame yrokokoro orutua tooehse Sauu tõ esahpyry poe. Toemynyhmary enetupuhpotohme tupõ tyxihkase eya, nono tyrise tupuhpyry pona roropa eya. Toytose ynororo Tawi a. Mame tosekumuru po typorohse ynororo Tawi ẽpataka. Tõmyty nono pona tyrise eya "Imehxo mase" katohme Tawi a.

3 — Ozeino moehno? tykase Tawi eya.

— Epano Izyraeu tõ soutatu tõ esary poe, tykase.

4 — Otara toehse? Kuruko emero, tykase Tawi eya.

— Typoremãkase Izyraeu tõ ahtao, toepase yna, etonatoh poe. Tuhkãkõ toorihse. Sauu tõ, imũkuru Jonata roropa toorihse, tykase ynororo.

5 Mame Tawi tõturupose eya:

— Otãto zuaro hma Sauu tõ imũkuru Jonata maro toorihse ehtoh poko? tykase.

Ynara tykase ynororo eya:

6 — Ypy Kiupoa pona toeporehkase jahtao, Sauu enease moroto toepukase tywaratã pona. Epetõkara kanary ameke pyra exĩko nexiase, kawaru tõ po ytoketõ maro.

7 Mame toeramase ynororo ahtao jenease, ykohmase tyya. Ezukuase roropa: "Taro ase, tuisa," ase eya.

8 "Onoky mahno?" nase ya. "Ywy ase amarekitame," ase.

9 Mame ynara nase ynororo ya: "Juõ toto, orihnõko ase. Naeroro kuwoko jũme rokene," nase ya.

10 Naeroro ytoase eya, etapase orihsasaka aexiryke. Mame iparimanỹpyry uuru risẽ apoiase zupuhpyry poe enehtohme oya, apory emepory roropa enehno oya.

11 Mame Tawi a tupõ tyxihkase toemynyhmaryke. Ipoetory tõ roropa morararo toehse toto. Tupõkõ tyxihkase eya xine.

12 Tyxitase roropa toto Sauu tõ poko Jonata maro, Izyraeu tõ maro. Mame otuhpyra toehse toto ikohmamyry pona, toorihse Sauu tõ exiryke.

13 Mame Tawi tõturupose ropa nuasemano a:

— Oty põ hmahno?

— Amarekitame ase, yrome taro jesary amaro xine, tykase.

14 — Oty katohme Ritonõpo nymenekahpyry tuisame etapary poko enaromyra makehne? tykase.

15 Mame toiro typoetory a ynara tykase:

— Mose etapako, tykase.

Mame mokyro totapase eya, toorihse.

16 Apitoryme ynara tykase Tawi amarekita a:

— Mehxirono, azahkuru oehtoh poko: "Sauu, Ritonõpo nymenekahpyry totapase ya," karyke oya.

Sauu tõ hnamotopõpyry Tawi a

17 Mame eremiatoh tymerose Tawi a Sauu tõ hnamotohme, imũkuru Jonata maro.
18 Mame Juta tomo a tamorepapose eya. (Sero ihnamotoh tymerose, Zae exikety papẽ pokona.)
19 Kutuisarykõ imehxo mã toorihse,
ypy tõ po, Izyraeu tõ nonory po!
Orẽpyra exiketõ soutatu tõ toorihse toto!
20 Kate põkõ onurupyra ehtoko,
Axikerõ põkomo onurupyra ehtoko,
tãkye pirixteu ẽxiry tõ exiryino,
Ritonõpo waro pyra exiketõ ẽxiry tõ atãkyemaryino.
21 Konopo oehpyra exiko ypy Kiupoa pona.
Otyro ahtara exiko tupito tõ po!
Moroto soutatu tõ osewomatoh typahse exiryke, nuriame nono po;
Sauu osewomatoh zemime pyra toehse
oriu maro onykorokara exiryke.
22 Typyreke orẽpyra Jonata nexiase,
tytapemã ke Sauu roropa ekurehpyra nexiase
jamihmãkõ etapary poko,
topetõkara orihmapory poko.
23 Sauu maro Jonata, opyno xine toh nexiase.
Oximaro toh nexiase isene ahtao,
oximaro toorihse toto.
Piano tõ motye axĩ toh nexiase,
reão tõ motye jamihme roropa.

24 Nohpo tomo Izyraeume exiketomo,
oxitatoko Sauu ihnamotoko!
Tuisame Sauu pokoino tymõkomokehxo Izyraeume exiketõ toehse;
upo kurã ke tupohtose mexiatose
kaneru hpoty kamiraramã ke,
kasuru kurã ke, uuru risẽ ke roropa.

25 Soutatu tõ orẽpyra exiketõ toepukase,
toorihse toh nexiase etonatoh po.
Jonata toorihse mana ypy tõ po.
26 Emynyhmãko ase opoko, Jonata urui;
opyno ipunaka exiase!
Ypyno oehtoh kure nexiase,
ypyno nohpo tõ ehtoh motye.
27 Soutatu tõ orẽpyra exiketõ toepukase,
toto pyrẽpyry turumekase,
typahse rokẽ kehko.

2

Tuisame Tawi ritopõpyry Juta tõ esẽme

1 Moromeĩpo tõturupose Tawi Ritonõpo a:
— Kure oya jytory pata pona, Juta nonory pona tuisame ehtohme? tykase.
— Ỹ ytoko, tykase Ritonõpo.
— Oty pona ytõko ha? tykase, tõturupose Tawi.
— Eperõ pona, tykase.
2 Naeroro Eperõ pona toytose Tawi typyxiãkõ maro asakoro: Ainoã, Jezereu pono te, Apikaiu, Napau Karameru põ pytỹpyry, enara.
3 Tymarõkõ roropa tarose Tawi a, toto tapyĩ taõkõ maro. Mame tõsesarise toh nexiase pata tõ po Eperõ pũto.
4 Mame orutua kõ Juta põkõ toytose Eperõ pona, Tawi tyrise eya xine tutuisarykõme, Juta tõ tuisaryme.
Mame Sauu tõ ekepyry tonẽse Jape-Kireate põkomo a. Moro poko turuse Tawi ahtao,
5 typoetory tõ taropose eya Jape-Kireate põkomo a oturuse:
— Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a Sauu tõ pyno oexirykõke, ekepyry tonẽse oya xine exiryke!

6 Naeroro opyno xine Ritonõpo ehtoh se ase, oewomarykõ se roropa! Ywy roropa isã
opyno xine se ase onyrihpyrykõ pokoino.
7 Morara exiryke enaromyra ehtoko, ajamihtatoko! Sauu, otuisarykõ toorihse, sero-
mararoro Juta tomo a tymenekase ywy tutuisarykõme jehtohme.
8 Sauu poetory, soutatu tõ esẽ Apinea, Nea mũkuru, toepase kynexine Ixiposete, Sauu
mũkuru maro pata Maanaĩ pona, tuna Joatão mõpozakoxi.
9 Moroto tuisame Ixiposete tyrise Apinea a, Kireate nonory esẽme te, Asea maro te,
Jezereu roropa te, Eparaĩ maro te, Pẽjamĩ roropa te, Izyraeu tõ emero esẽme ehtohme.
10 40me jeimamyry nae Ixiposete, Sauu mũkuru nexiase, Izyraeu esẽme toehse ahtao.
Mame asakoro jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko. Yrome Juta tomo a Tawi
tyrise tutuisarykõme,
11 toerohse ynororo Eperõ po 7me jeimamyry zokonaka, Juta tõ esẽme.

Izyraeu tõ osetapatopõpyry Juta tõ maro

12 Mame Apinea, Nea mũkuru toytose, Ixiposete poetory tõ esã maro, Maanaĩ poe pata
Kipeão pona.
13 Joape, Zeruia mũkuru toytose, Tawi poetory tõ esã maro, oseporyse imaro xine Kipeão
tunary pũtokoxi. Apinea marõkõ typorohse tuna pũtokoxi, Joape marõkõ tuna moino akoxi
typorohse toto, mokaro etonie.
14 Mame ynara tykase Apinea Joape a:
— Kure ya nuasemãkõ osetapary pixo kymarokõ neneryme, tykase.
— Kure roropa ya. Ah nosetapã toto, tykase Joape.
15 Naeroro towõse toto xikihme etonatohme, 12me Pẽjamĩ pakomo, Ixiposete, Sauu
mũkuru poetory, 12me roropa Tawi poetory.
16 Mame osetonie exikety zupuhpyry tapoise eya xine. Mame tuose eya xine aoropary
zehpyry aka rato pohsuimã ke. Oximaro toepukase toorihse toto. Naeroro moroto
tosehpase Rato Pohsuimã kõ esaryme.
17 Moromeĩpo tõsetapase toto yronymyryme, mame Apinea poetory tõ typoremãkase Tawi
tomo a.
18 Mame Zeruia mũkuru tõ oseruao moroto nexiase. Joape te, Apisai te, Asaeu, enara.
Mokyro Asaeu axĩ tururume ytokety nexiase, kapauimo samo.
19 Apinea tokahmase eya, tururume etapatohme repe, eramara roropa nexiase.
20 Mame tỹkakoxi tõsenuhmase Apinea ahtao tõturupose eya:
— Omoro hma Asaeu? tykase.
— Ywy ase, tykase Asaeu.
21 — Jekahmara ke exiko, tykase Apinea. Imepỹ apoiko nuasemano imõkomory
apoitohme oya, tykase.
Yrome Asaeu onurumekara nexiase.
22 Turuse ropa Apinea a:
— Epo hnae! Kurumekako! Oetapary se pyra reahse! Otara ãko ha orui a oetaparyhtao
ya? tykase.
23 Yrome Asaeu irumekary se pyra nexiase. Naeroro Asaeu wakuru typosohkase warata
ãtykyry ke. Tutũtase warata ĩpary ae. Moroto toepukase ynororo, toorihse. Totypohse toto
emero morotona toeporehkase toto ahtao, Asaeu ekepyry eneryke tyya xine.
24 Yrome Apinea tokahmase irui tomo a, Joape a te, Apisai a, enara. Mame kohmãsasaka
ahtao ypy Ama pona toeporehkase toto, pata Kia poe xixi tũtatoh wino, ona Kipeão esemary
po.
25 Pẽjamĩ põkõ tõximõse toto Apinea akorehmatohme ypy emory po.
26 Mame Joape tykohmase Apinea a. Ynara tykase ynororo eya:
— Epo hnae osetapary poko. Osetapakehpyra kuahtao xine osenahkãko mã toto emero.
Otara ahtao opoetory tõ etypohkapõko mah tyekyry tõ ekahmary pohko? tykase Apinea.
27 Ynara tykase Joape eya:
— Oturupyra awahtao tyekyry tõ onetapakehpyra toh exiry kokoro ẽmehtoh ponãmero,
tykase.
28 Naeroro rueimo totose Joape a. Mame totypohse toto emero. Izyraeu tõ onekahmara
toehse toto. Tõtuokehse toto.
29 Mame Apinea tõ tõmehse toytorykõ poko jakanahmã Joatão kuroko. Tuna Joatão
takuohse eya xine, mame toytose ro toto tosaka xine, Maanaĩ pona.
30 Mame Joape tõ toehse ropa, Apinea ekahmakehxĩpo. Typoetory tõ tanonohpose eya,
toto kuhtohme. Asaeu maro 20me toorihse, Tawi poetory tomo.
31 Yrome Tawi tomo a 360me totapase Pẽjamĩ põkomo, Apinea poetory tomo.

32 Mame Asaeu ekepyry tapoise eya xine zonẽtohme jumy ekepyry zonẽtoh tao, Perẽ po. Mame toytorykõ poko tõmehse toto Joape tomo, Eperõ pona toeporehkase ropa toto ẽmepyryme.

3

1 Mame okynã sã osetapakehpyra Sauu ekyrỹpyamo, Tawi tõ maro. Orẽpyrahxo toehse Tawi tomo, Sauu ekyrỹpyry tõ jamihme hkopyra toehse.

Tawi mũkuru tomo

2-3 Mame Tawi mũkuru tõ tonuruse Eperõ po: apitoryme Amanõ tonuruse, Ainoã, Jezereu põ mũkurume. Mokyro mykapo Kireape tonuruse, Apikaiu, Napau, Karameru põ pytỹpyry mũkurume. Oseruaõme Apisarão, Maaka mũkurume tonuruse, Taumai, Kesua põkõ tuisary ẽxiryme nexiase ynororo.

4 Mokyro mykapo Atonia, Hakite mũkurume tonuruse. Mokyro mykapo Sepatia tonuruse, Apitau mũkurume.

5 Mame omazũ mykaponatome Itireão, Ekera, Tawi pyty mũkurume tonuruse. Mokaro Tawi mũkuru tõ tonuruse Eperõ po.

Tõmirykõ etatopõpyry Apinea a, Tawi maro

6 Mame Sauu ekyrỹpyry tõ osetaparyhtao Tawi tõ maro, Apinea orẽpyrahxo toehse Sauu ekyrỹpyry tomo a.

7 Orihpyra ro Sauu ahtao typye nexiase Rixipa, Aia ẽxiry maro. Morarame ynara tykase Ixiposete Apinea a:

— Oty katohme papa pytỹpyry poko mexino? tykase.

8 Morara kary etaryke tyya tyekĩtapãse Apinea. Tozuhse ynororo eya, ynara tykase:

— Onekunohtõ jekarõko mah, oepetõkara akorehmaneme toko jekarõko mah? Moino ro omy Sauu ekyry tõ ewomaneme ase, epe tõ ewomaneme roropa ase oporemãkapopyra Tawi ehtohme. Mãpyra seromaroro jyhxirõko mase mokyro nohpo poko jexiry poko repe.

9-10 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ Tawi a: "Jomihpyry ae ro Sauu tõ tuisame pyra tyrĩko ase, Izyraeu tõ esẽme oehtohme, Tawi, Juta tõ esẽme roropa." Naeroro kuetapako Ritonõpo, moro onyripyra jahtao Õmihpyry ae ro, tykase Apinea.

11 Mame Apinea zuno Ixiposete exiryke "Teh" tykase rokẽ ynororo.

12 Morara ahtao Tawi nexiase Eperõ po. Mame tõmiry taropose Apinea a Tawi a oturupotohme, ynara tykase ynororo:

— Onoky Izyraeu tõ tuisaryme exĩko nae? Osepeme kuahtao ãkorehmãko ase Izyraeu tõ enehtohme opoetoryme toto ehtohme emero porehme, tykase.

13 — Ỹ, kure, tykase Tawi, — osepeme exĩko sytase. Yrome apitoryme, toiro tyripory se ase oya: ooepyryhtao, Mikau, Sauu ẽxiry enehko ya, tykase.

14 Mame Ixiposete, Sauu mũkuru a tõmiry taropose Tawi a ynara katohme:

— Ypyty Mikau ekaroko ya, topekahse ya exiryke, 100me pirixteu tõ etapatopõpyryke ya, tykase.

15 Naeroro Ixiposete a nohpo tapoipose inio Pautieu, Raixi mũkuru wino.

16 Inio toytose imaro xitãko osema ae, pata Paurĩ pona. Mame Apinea a taropose ropa ynororo, ynara tykase eya:

— Ytoko ropa atapyĩ taka, tykase Apinea.

Naeroro toytose ropa ynororo.

17 Mame tõturuse Apinea Izyraeu tõ tamuximãkõ maro. Ynara tykase ynororo:

— Moino ro Tawi riry se mexiatose otuisarykõme.

18 Seromaroro tyritoko, ynara tykase Ritonõpo exiryke: "Ypoetory Tawi a Izyraeu tõ pynanohpõko ase, ypoetory tomo a, pirixteu tõ poremãkapotohme, imehnõ roropa, topetõkara, toto poremãkapotohme," tykase.

19 Mame tõturuse roropa Apinea Pẽjamĩ põkõ maro. Toytose ynororo Eperõ pona Tawi zuruse Izyraeu tõ oturutopõpyry poko, Pẽjamĩ põkõ oturutopõpyry poko roropa.

20 Mame toeporehkase Apinea tõ ahtao, 20me orutua kõ maro Eperõ pona, otuhtoh konõto tyrise Tawi a oximaro toto otuhtohme.

21 Mame ynara tykase Apinea Tawi a:

— Ytoxi Izyraeu tõ eahmase oenetupuhtohme tosẽkõme opoetoryme roropa toto ehtohme, tykase.

Mame Apinea taropose ropa Tawi a, osepeme rokene.

Apinea etapatopõpyry

22 Imeĩpo Tawi poetory tõ tooehse ropa Joape maro pirixteu tõ patary poremãkapoxĩpo. Mõkomo itamurume tonehse eya xine. Yrome Apinea onenepyra Tawi maro toh nexiase moroto Eperõ po, taropose ropa exiryke Tawi a kure aytotohme ropa.
23 Mame toeporehkase Joape tõ ahtao, turuse ynororo Apinea oehtopõpyry poko Tawi a oturuse, aropotopõpyry ropa poko roropa Tawi a.
24 Naeroro Joape toytose Tawi a. Ynara tykase eya:
— Otara myka Apinea a? Tooehse ynororo oya repe, oty katohme maropõ ropa? Seromararo toytose ropa mana.
25 Mokyro Apinea, Nea mũkuru waro mase, onekunohto ynororo. Oenese rokẽ noehno atamorepase oytory poko, onyriry poko, enara.
26 Mame Tawi turumekase Joape ahtao, orutua kõ taropose eya Apinea enehtohme ropa tuna pẽkamã Xira poe. Yrome Tawi tuaro pyra nexiase.
27 Mame tooehse ropa Apinea ahtao Eperõ pona tarose ynororo Joape a pata omõtoh pũtokoxi, toiroro imaro oturutohme samo, tokare pyra. Moroto takorõ Asaeu etapatopõpyry emetakame, Apinea tuose zuakuru aka rato pohsuimã ke, toorihse.
28 Moromeĩpo tuaro toehse Tawi ahtao ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo zuaro, ypoe pyra mokyro Apinea totapase.
29 Zae Ritonõpo exiryke Joape wãnohnõko mana jekyry tõ maro, Apinea etapatopõpyry epehpyryme. Ynara se ase: jekyry tõ akuruhtanohpory se ase, ipũkõ motaryke, jaxirykõ ahmitary ke, nohpo erohtoh poko rokẽ waro exikety, totapasẽme exikety etonatoh tao, emitapãnohporykõ ke, enara, tykase.
30 Apinea totapase Joape tomo a, zakorõ Apisai maro, takorõkõ Asaeu tuose eya exiryke, tõsetaparykohtao Kipeão po.
31 Mame ynara tykase Tawi Joape a imarõkomo a roropa.
— Oxitatoko Apinea orihtopõpyry poko. Oupõkõ ixihkatoko roropa oemynyhmarykõ enetupuhpotohme. Osemazuhme ytotoko zonẽtoh pona. Mame Apinea ekepyry ẽ mykapo toytose tuisa Tawi.
32 Mame Apinea tonẽse eya xine Eperõ po. Tyxitase tuisa opore zonẽtoh po. Morararo imoihmãkõ tyxitase toto.
33 Ynara toremiase Tawi tyxitaryme Apinea poko:
“Oty katoh Apinea norikyase, putupyra exikety orihmapory samo?
34 Oemary onymyhpyra nexiase Opupuru roropa anapoipyra nexiase.
Ajoajohpãkõ netapahpyry sã, norikyase myhene.”
Naeroro tyxitase toto Apinea poko imoihmãkomo.
35 Mame tonahsẽ ekarory se toh nexiase Tawi a, otuhtohme kohmãpyra ahtao ro repe. Yrome otuhpyra nexiase. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, kuetapako tonahsẽ enapyryhtao ya xixi omõpyra ro ahtao, tykase.
36 Moro etaryke tyya xine tãkye toh toehse. Emero Tawi nyrihpyry poko tãkye toh nexiase.
37 Morara exiryke moro ae ro Izyraeu tõ emero tuaro toehse, Tawi poe pyra Apinea toorihse nexiase.
38 Mame ynara tykase Tawi tymarõkomo a, Izyraeu tõ esamo a:
— Tuaro ehtoko, seroae tuisamã, imehxo exikety toorihse Izyraeu tõ nonory po.
39 Tuisame tymenekase ywy Izyraeu esẽme Ritonõpo a, yrome ya jamihme pyra ase. Mokaro Zeruia mũkuru tõ orẽpyra toh mã repe, yrome jomipona pyra mã toto! Iirypyrymãkõ wãnopyry se ase Ritonõpo a, iirypyrykõ emetakame, tykase.

4

Ixiposete etapatopõpyry

1 Mame Apinea orihtopõpyry poko Eperõ po tuaro toehse tahtao, torẽtyke toehse Ixiposete, Sauu mũkuhpyry. Izyraeu tõ roropa emero enaromỹke toehse.
2 Morarame asakoro soutatu tõ esẽ nexiase, Ixiposete poetoryme. Ytoytoketõme toh nexiase pirixteu tõ patary poremãkapory poko, typoetory tõ maro. Toiro esety Paana nexiase, zakorõ Rekape nexiase. Jũkõ Rimõ nexiase, Peerote pono, Pẽjamĩ nonory põ pono. (Pata Peerote Pẽjamĩ esaryme tokarose toto a.
3 Toepase Peerote põkõ exiryke Kitaĩ pona ehse. Moroto ro mã toto seroae ro katonõme sã rokene.)
4 Jonata, Sauu mũkuhpyry tumũkue nexiase, esety Mepiposete. Ahmitahpyry nexiase ipupuru asakoro. 5me jeimamyry nae nexiase toorihse Sauu tõ ahtao Jonata maro Jezereu po. Moro poko totase ahtao poeto pyno exikety a poeto tapoise eya axiny tururume toepatohme repe. Yrome poeto tomapose eya; ahmitahpyryme toehse ynororo.

5 Rekape tõ toytose Paana maro Ixiposete tapyĩ taka, toeporehkase toto xixi tõnuhsehxo
ahtao, tapyi esẽ oseremaryhtao, otuhxĩpo.
6 Tomõse toto tapyi taka omatome samo, tapyi omõtoh erase nohpo tynyhse exiryke
tiriiku poko erohkehxĩpo.
7 Toytose toto Ixiposete nyhtoh taka tynyhse yronymyryme ynororo ahtao, mame tuose
ynororo, zupuhpyry tyhkohse eya xine arotohme tymaro xine. Mame koko tõmehse toto
toytorykõ ropa poko, jakanahmã Joatão rãnakuroko.
8 Mame Ixiposete zupuhpyry tarose eya xine Tawi a Eperõ pona. Ynara tykase toto tuisa
a:
— Seny, Ixiposete, oepekara Sauu mũkuhpyry zupuhpyry. Oetapary se aexihpyryme
nexiase ynororo. Seroae Ritonõpo omỹpono oepekara etapano Sauu ekyrỹpyamo, tykase.
9 Mame Rekape tõ tozuhse Tawi a, Paana maro, ynara tykase:
10 — Omi arone a turuse jahtao Sauu wotopõpyry poko tyya tãkye jehtohme repe, mokyro
tapoise ya, etapapoase Zikirake po. Moro ke topehmase ynororo inyrihpyry epehpyryme.
11 Seromararo Ritonõpo neneryme awãnohtorỹko ase zae pyra onyrihpyrykõ poko. Oru-
tua tehme exikety totapase oya xine tynyhse ahtao tytapyĩ tao. Seromararo imỹpõko ase.
Ixiposete etapatopõpyry epehpyryme orihnõko matose.
12 Mame typoetory tomo a totapapose toto. Mame emarykõ tyhkohse eya xine, ipupu-
rukõ roropa. Mame ekepyrykõ tonẽse eya xine, Eperõ tunary pũtokoxi. Mame Ixiposete
zupuhpyry tarose eya xine zonẽtohme Apinea zonẽtopõpyry aka Eperõ po.

5

Tawi ritopõpyry Izyraeu tõ esẽme Juta tõ maro
(1 Koronika 11.1-9; 14.1-7)

1 Mame Izyraeu tõ emero tõximõse toto Tawi maro Eperõ po. Ynara tykase toto eya:
— Oekyry tõme ynanase Izyraeu pakõme kuexirykõke, tuisa.
2 Pake kutuisarykõme Sauu ahtao, Izyraeu tõ soutatu tõ aroneme mexiase etonatoh pona.
Mame ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ oya: "Tuisame exĩko mase, Ritonõpo poetory tõ
esẽme," tykase toto.
3 Moro sã Izyraeu tõ tamuximãkõ tõximõse Tawi maro Eperõ po, tõmiry totapose eya xine
Tawi a Ritonõpo neneryme. Mame Tawi zuhpokoxi, oriu tukuãse eya xine tutuisarykõme
tyritohme, Izyraeu tõ esẽme.
4 30me jeimamyry nae Tawi ahtao tuisame toehse, 40me jeimamyry taropose eya
tuisame toexiry poko.
5 Eperõ po Juta tõ tuisaryme nexiase 7me jeimamyry zokonaka; Mame Jerusarẽ po 33me
jeimamyry taropose eya Juta tõ maro Izyraeu tõ tuisaryme.
6 Morarame tuisa Tawi toytose soutatu tõ maro pata Jerusarẽ poremãkapose. Moro pata
jepuseu tõ esaryme kynexine. Tosaka xine Tawi tõ omõsaromepyra tokarose toh repe.
Naeroro ynara tykase toto eya:
— Xiaro jũme omõpyra mase. Tonurãkara pata eraseme ahtao ro oẽmapopyra xine mã toto,
pakaihkahnõme roropa toto ahtao oẽmapopyra xine mã toto, tykase jepuseu tomo.
7 Yrome Xião jamihme exikety tapoise Tawi a tosaryme ehtohme. Moromeĩpo moro pata
tosehpase Tawi pataryme. Ynara toehse nexiase:
8 Apitoryme Tawi ynara tykase typoetory tomo a:
— Jepuseu tõ se pyra ase ipunaka. Mokaro tonurãkara sã exiketõ, ahmitahpyry sã exiketõ
roropa poremãkapory se awahtao xine, tuna eutary ae nono kuroko onuhnõko matose toto
maro etonatohme.
Morara exiryke morara tykase mã toto: Tonurãkara, ahmitahpyry exiketõ maro
omõsaromepyra mã toto Ritonõpo Tapyĩ taka.
9 Morarame tõsesarise Tawi moroto, osewomatoh tao, Tawi Esaryme moro tosehpase
roropa eya. Mame moro pata zomye ewomatoh tyrise eya, nono ritopõpyry pata poe xixi
tũtatoh wino tuisa tapyĩ konõto pona.
10 Kokoro rokẽ orẽpyrahxo toehse ynororo Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety imaro exiryke.
11 Mame tuisa Hirão, pata Tiro esemy, Tawi akorehmary se toehse. Naeroro oturuketõ
taropose eya Tawi zuruse; apupari roropa taropose te, wewe poko erohketomo te, topu
poko erohketomo, enara. Mame tapyi kurã tyrise eya xine Tawi tapyĩme.
12 Mame tuisame nymyry toehtoh poko tuaro toehse Tawi, Ritonõpo a tuisame tyrise
ynororo, typoetory Izyraeu tõ esẽme ehtohme. Ritonõpo poe imehxo toehse Tawi Izyraeu
tõ akorehmatohme.
13 Moromeĩpo Eperõ poe toytose Tawi ahtao, typytase ropa ynororo imehnõ nohpo tõ
maro Jerusarẽ po. Tonuruse ropa imũkuru tomo, ẽxiry tomo, enara.

14 Tawi poenõ tonuruse Jerusarẽ po, enara nexiase toto: Samua te, Sopape te, Natã te,
Saromão te,
15 Ipaa te, Erisua te, Nepeke te, Japia te,
16 Erisama te, Eriata te, Eriperete, enara.

Pirixteu tõ poremãkatopõpyry Tawi a
(1 Koronika 14.8-17)

17 Morarame Izyraeu tõ tuisaryme Tawi menekatopõpyry waro toehse pirixteu tõ ahtao,
tõximõse toto Tawi apoitohme tyya xine repe. Yrome moro poko tuaro Tawi, tyhtose
ynororo ãpuruhpyry jamihmã taka.
18 Mame pirixteu tõ tooehse. Tõsesarise toto jakanahmã Ahno konõto po.
19 Naeroro tõturupose Tawi Ritonõpo a, ynara tykase:
— Ytõko ha osetapase pirixteu tõ maro? Toto poremãkapõko mah? tykase.
— Ytoko! tykase Ritonõpo. — Mokaro ekarõko ase oya, toto poremãkapõko roropa matose,
tykase.
20 Morara exiryke Paau-Perazĩ pona toytose Tawi. Moroto pirixteu tõ typoremãkapose
eya, ynara tykase ynororo:
— Zueme tuna ahtao emero arõko. Moro sã mã kuepetõkara typoremãkapose Ritonõpo a.
Naeroro moroto tosehpase Paau-Perazĩme. (Paau-Perazĩ, kary "Kuesẽkõ mokyro,
kuepetõkara poremãkapone.")
21 Moroto tynaxikahpyrykõ tyneponãmarykõme turumekase pirixteu tomo a, naeroro
mokaro tarose kehko Tawi tomo a moro poe.
22 Imeĩpo pirixteu tõ tooehse ropa jakanahmã Ahno konõto pona ropa osesarise ropa.
23 Tõturupose ropa Tawi Ritonõpo a, mame ynara tozuhse ynororo Ritonõpo a:
— Osetapara ehtoko taroino. Mya ytotoko mokaro zomye, wewe amoreira tõ htaka.
Mame moino wewe etonie osetapatoko.
24 Mame imoihmãkõ ytoytory sã etaryhtao oya wewe tõ epozakuroko, ytotoko axiny.
Toytose Ritonõpo osemazuhme mokaro pirixteu tõ poremãkapose.
25 Morara exiryke Ritonõpo omihpyry omipona toehse Tawi, pirixteu tõ taropose eya
mya Kepa poe Kezea pona.

6

Ritonõpo omihpyry ẽ arotopõpyry Jerusarẽ pona
(1 Koronika 13.1-14; 15.25—16.3,37)

1 Morarame soutatu tõ kurehxo exiketõ tonehpose ropa Tawi a, Izyraeu tomo, 30
miumãkomo.
2 Mame tarose toto eya Paara pona, Juta põ pona, Ritonõpo omihpyry ẽ enehtohme,
tosehke Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, tapõ po kerupĩ tõ epozakoxi.
3 Mame moro, Ritonõpo omihpyry ẽ tyrise eya xine pui tõ kanary tyrisenã pona,
enehtohme Apinatape tapyĩ tae ypy emory poe. Moro kanary aronanõ Apinatape mũkuru
tomo, Uza te, Aio, enara.
4 Moro kanary po Ritonõpo omihpyry ẽ nexiase. Aio ytõko nexiase osemazuhme.
5 Tawi tõ atãkyemãko nexiase Ritonõpo eahmãko imoihmãkõ maro. Wãko toh nexiase,
eremiãko opore samo. Osetoketõ etõko toh nexiase haapa tomo te, rira tomo te, tãpoa tomo
te, maraka tomo te, paratu tomo, enara.
6 Mame toeporehkase toto ahtao Nakõ erohtoh pona tiriiku pikary poko, pui tõ
tõsesekunahmase, mame Ritonõpo omihpyry ẽ tapoise Uza a.
7 Morara ahtao Uza zehno toehse Ritonõpo, zuno pyra aexiryke, taorihmapose ynororo
moroto ro Ritonõpo a. Toorihse ynororo Ritonõpo omihpyry ẽ myhto.
8 Mame Tawi tyekĩtapãse Uza etapatopõpyryke Ritonõpo a. Naeroro moroto tosehpase eya
xine Pereze-Uza. (Pereze-Uza kary: "Taorihmapose Uza.")
9 Mame Ritonõpo zuno Tawi nexiase. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo omihpyry ẽ arory waro pyra ase ipunaka, tykase.
10 Morarame tosaka Jerusarẽ pona Ritonõpo omihpyry ẽ anaropyra toehse ynororo.
Imepỹ pona rokẽ tarose eya Opete-Etõ, Kate põ tapyĩ taka.
11 Mame moroto tynomose Ritonõpo omihpyry eny, oseruao nuno. Morara ahtao kure
rokẽ Opete-Etõ tyrise Ritonõpo a, itapyĩ taõkõ maro emero.
12 Morarame tuaro toehse Tawi ahtao kure rokẽ Opete-Etõ tõ riry poko Ritonõpo a,
itapyĩ tao Ritonõpo omihpyry ẽ exiryke, tapoise ropa eya Opete-Etõ tapyĩ tae. Mame
tãtãkyemaryme Ritonõpo omihpyry ẽ tarose eya Jerusarẽ pona rahkene.
13 Morarame moro aronanõ toytopitoryhtao, 6 meturume tũ tykase toto ahtao, okyno tõ
tyahkase Tawi a tynekaroryme Ritonõpo a, pui orutua toiro te, pui mũkuru kurano, enara.

14 Mame Tawi tamuruse Ritonõpo maro oturuketõ zupõ ke, mauru panõ risemy. Tuase
ynororo orẽpyra samo Ritonõpo neneryme.
15 Mame Ritonõpo omihpyry ẽ aroryhtao, Izyraeu tõ imoihmãkõ maro, tãkye toh nexiase
kohkohtãko, rueimo etõko, enara.
16 Morarame aomomyryhtao Tawi pataka, Ritonõpo omihpyry ẽ maro, osenuhmãko
Mikau nexiase, tapyi eutary ae. Mame tuisa Tawi tonese ahtao tyya pyhseky ãko, wãko
Ritonõpo eahmaryme, typoihtose tukurohtao eya.
17 Mame Ritonõpo omihpyry ẽ tarose eya xine tapyi pitiko taka, Tawi nyrihpyry taka
esaryme. Mame tynekaroryme Ritonõpo a okyno tõ tyahkase eya, osepeme ehtoh tyahkase
roropa eya.
18 Moromeĩpo okyno tõ tyahkakehse ahtao osepeme ehtoh roropa tyahkakehse ahtao,
kure imoihmãkõ tyripose eya Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.
19 Mame wyi tokarose eya tõsẽ maro orutua komo a, nohpo tomo a roropa, uwa epery
asarahtyã tokarose Izyraeu tomo a. Moromeĩpo tytapyĩkõ taka toytose ropa toto.
20 Mame Tawi toytose ropa tytapyĩ taõkõ kure tyripotohme Ritonõpo a. Mame Mikau
Sauu ẽxihpyry tutũtase oseporyse imaro, ynara tykase ynororo eya:
— Nuasemã sã mexi seroae, tuisa Izyraeu esemy. Putupyra exikety sã kueneno,
ehxiropyra exikety samo, tupoke pyra sã osenepõko ãkorehmananõ poetory nohpo tomo a.
21 Tawi a tozuhse ynororo, ynara tykase:
— Ritonõpo eahmaryme wãko akene. Eya tymenekase ywy omy myakãme ipoenõ maro,
tuisame jehtohme Izyraeu tõ esẽme. Naeroro Ritonõpo oneahmakehpyra exĩko ase, wãko
ro ase eahmaryme.
22 Ime pyrahxo exĩko ase Ritonõpo neneryme. Otarame putupyra exiketyme jekarõko
mase repe. Yrome mokaro nohpo oryximãkomo, toto poko moturuno, imehxo exiketyme
jekarõko mã toto, tykase.
23 Mame Mikau, Sauu ẽxihpyry jũme tumũkue pyra toehse.

7

Natã nurutopõpyry Tawi netaryme
(1 Koronika 17.1-15)

1 Morarame torẽnase Tawi tuisame toexiry poko, tytapyĩ konõto tao, epetõkara emero
typoremãkapose roropa Ritonõpo a.
2 Morarame tõturuse Tawi urutõ Natã a. Ynara tykase ynororo:
— Taro ase tapyi kurã tao, apupari risẽ tao. Yrome Ritonõpo omihpyry ẽ tapyi pitiko tao
rokẽ mana, tykase.
3 Ynara tykase Natã eya:
— Tyriry se awahtao õsenetupuhtoh tyriko, amaro Ritonõpo exiryke, tykase.
4 Morarame koko tõturuse Ritonõpo Natã a. Ynara tykase:
5 — Ytoko ypoetory Tawi a, ynara kaxita: "Ynara ãko Ritonõpo oya: Oya pyra ymaro
Oturutoh amopõko ase, Ytapyĩme.
6 Tapyi tao exipitopyra ase, moino ro Ejitu poe Izyraeu tõ tonehse ya ahtao, tarona.
Ytoytõko rokẽ exiase pata tõ poro, kamisa risẽ ke rokẽ jesaryme.
7 Jytojytoryhtao Izyraeu tõ maro, ynara kapitopyra exiase toto tuisaryme
ynymenekatyamo a: 'Tapyi amotoko, apupari risemy, ytapyĩme ehtohme,' kara."
8 Naeroro seromaroro ypoetory Tawi zuruko: "Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety:
'Kymenekase ona po awahtao, kaneru tõ ekahmaryhtao oya, ypoetory tõ esẽme oehtohme,
Izyraeu tõ tuisaryme.
9 Amaro exiase oyoytoryhtao, emero pata tõ poro. Oepetõkara tonahkase ya oneneryme.
Taroino imehxo orĩko ase, imehnõ imehxo exiketõ samo, sero nono po.
10-11 Osa tymenekase ya ypoetory tõ Izyraeu tõ esaryme, tytapyĩke toto ehtohme, moroto
imehnõ maro osetapara exĩko mã toto. Moino ro, sero nono pona tooehse toto ahtao,
zehnotokõ oehkehpyra mã toto etonatohme ypoetory tõ maro, toto poremãkatohme. Yrome
moro otyhkãko mana. Opynanohtorỹko ase oerekohmara ropa oepetõkara ehtohme.
Morara ahtao opoenõ emãkapõko ase, apakomotyã roropa.
12 Mame toorihse awahtao, oekepyry tonẽse ahtao atamuru tõ ekepyry tõ maro, omũkuru
menekãko ase tuisame ehtohme omyakãme. Tuisamehxo mokyro rĩko ase.
13 Mokyro mã tapyi amõko jesety esaryme. Mame jũme tapõ po tuisame exĩko mã
ynororo.
14 Mokyro zũme exĩko ase. Umũkurume exĩko mana. Mame azahkuru toehse ynororo
ahtao, mokyro wãnohnõko ase, tumũkuru wãnohtoh samo jũkomo a.
15 Yrome ipyno exikehpyra ase, Sauu rumekatopõpyry sã pyra, imyakãme oehtohme.

16 Yrome atapyĩ taõkõ jũme exĩko, tuisame oehtoh roropa enahpỹme exĩko, jũme ynen-
eryme.' "
17 Mame Tawi turuse Natã a emero Ritonõpo nekarohpyry.

Kure Ritonõpo ritopõpyry Tawi a
(1 Koronika 17.16-27)

18 Mame tuisa Tawi tomõse tapyi pitiko taka porohtohme Ritonõpo ẽpataka, ynara tykase
ynororo Ritonõpo a:
— Ritonõpo Imehxo Exikety, moino ro kure rokẽ kyriase kure jehtoh pokoino pyra, papa
tõ kure ehtopõpyry pokoino pyra roropa.
19 Yrome kure jyritopõpyry motye, seromararo õmihpyry mekaro ya ypoenõ poko, ypakõ
poko roropa tuaro yna ehtohme kure toto riry poko oya imeĩpo, Ritonõpo Imehxo Exikety.
20 Oururu waro pyra ase, juaro ipunaka oexiryke, opoetoryme jexiryke.
21 Õmihpyry ae ro morohne tyrise oya, tyriry se oexiryke. Mame morohne poko tuaro
kyriase rahkene.
22 Tuisa imehxo mase, Ritonõpo, yna Esemy! Apanõ pyra mana; ynanetase ynapanary
ke, omoro rokẽ mase, Ritonõpo, imepỹ pyra mana.
23 Opoetory tõ Izyraeu panõ pyra roropa mana sero nono po, typynanohse toto oya
opoetoryme toto ehtohme. Imehxo Exiketyme oehtoh waro imehnõ ehtohme ajamitunuru
ke takorehmase toto oya. Ejitu poe toto tymyhpokase oya. Mame imehnõ ahno taropose
oya toto neponãmarykõ maro, toto esahpyrykõ pona opoetory tõ ytotohme.
24 Izyraeu tõ tyrise oya Ritonõpo, jumanatome opoetoryme toto ehtohme, toto Esẽme
roropa Oehtohme.
25 — Naeroro seromaroro, Ritonõpo, yna Esemy, õmihpyry ae ro jũme kure rokẽ kyriko,
ytapyĩ taõkõ maro.
26 Oesety imehxo ehtoh ekãtõko mã toto emero, jũme opoko ynara ãko imehnõ mana: "Ri-
tonõpo, Jamihmehxo Exikety mã Izyraeu tõ Esẽme mana. Mame jũme tuisame exikehpyra
exĩko ypakõ mana, enara.
27 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy! Sero poko kutuarõtanohpoase, ynara
karyke ya: 'Ywy roro apakõ rĩko ase tuisame jũme.' Naeroro ehxiropyra ase sero poko
jotururu oya."
28 — Ritonõpo, õmihpyry kurã mekaroase ya, õmihpyry onytyoromara mase, Ritonõpome
oexiryke.
29 Naeroro ajohpame sã ytapyĩ taõkõ kure tyriko, ypoenõ maro, ypakomotyã roropa,
jũme toto onewomakehpyra oehtohme. Ritonõpo Imehxo Exikety, moro poko juruase
omoro. Morara exiryke kure ypakõ riryhtao oya, jũme kure exĩko mã toto.

8

Orẽpyra Tawi ehtopõpyry
(1 Koronika 18.1-17)

1 Moromeĩpo tõsetapase Tawi pirixteu tõ maro, typoremãkase toto eya. Jamihme pyra toto
tyripose eya, osetapara toto ehtohme moro nono po.
2 Mame moapita tõ typoremãkase Tawi a. Imihme tyripose eya nono pona toto ikuh-
tohme eary ke. Oseruao ahtao asakoro eary pune ehtoh totapase eya, toiro eary pune
onetapara nexiase. Naeroro mokaro moapita tõ Tawi namotome toehse. Epehpyry
tonehse eya xine Tawi a ekarotohme.
3 Morarame tõsetapase Tawi Hatatezea, Reope mũkuru maro, Zopa tuisaryme nexiase
ynororo, Eupyrati nonory apoiry se ropa ynororo toehse ahtao.
4 Ikanary tõkehko tapoise Tawi a, kawaru po ytoketõ miu 700me tapoise, soutatu tõ 20
miume tapoise eya, enara. Kawaru tõ jaxiry tysahsahkase eya emero exisasaka, 100me
ikanary pune rokẽ kawaru tõ typynanohse eya.
5 Mame Xiria tõ tooehse ahtao Tamaxiku poe Hatatezea, Zopa esẽ akorehmase, 22
miumãkõ totapase toto Tawi a.
6 Mame ãpuruhpyry tõ soutatu tõ esarymã tyripose Tawi a toto nonory po, typoetoryme
toto ehtohme, epehpyry enehtohme tyya. Orẽpyra Tawi tyrise Ritonõpo a emero pata tõ po.
7 Hatatezea poetory esã kyryry tapoise Tawi a osewomatoh tonõ uuru risemy. Morohne
tarose eya Jerusarẽ pona.
8 Metau tapoise roropa eya itamurume Peta poe te, Perotai poe roropa, Hatatezea patary
tõ poe, enara.
9 Morarame Hatatezea poremãkatopõpyry poko Tawi a totase ahtao Toi, Hamate esemy a,
10 tumũkuru, Jorão taropose eya tuisa Tawi omikase, eahmase roropa Hatatezea
poremãkatopõpyry poko eya. Apitoryme Toi tõsetapase tuhke rokẽ Hatatezea maro.

Tynekaroryme uuru risẽ tonehse Jorão a, parata risemy te, metau risemy, enara, ekarotohme Tawi a.

11 Morohne tapiakase Tawi a Ritonõpo kyryryme rokẽ ehtohme, imepỹ parata samo, uuru roropa tapoise tyya ahtao, imeimehnõ ahno wino, typoremãkase toto ahtao,

12 etomita tomo te, moapita tomo te, amonita tomo te, pirixteu tomo, amarekita tomo, enara. Moro saaro Hatatezea mõkomohpyry tapiakase Tawi a Ritonõpo kyryryme rokẽ ehtohme.

13 Morarame tuisamehxo Tawi ehtoh tokãtose eya xine aepyry ropa ahtao, 18 miume etomita tõ totapase ahtao eya, jakanahmã Sautu po.

14 Mame ãpuruhpyry tõ jamihme exiketõ tyripose Tawi a Etõ po, typoetoryme etomita tõ ehtohme. Orẽpyra Tawi tyrise Ritonõpo a emero pata tõ pona aytoryhtao.

15 Mame Izyraeu tõ esẽme Tawi nexiase emero porehme. Otyro kapỹ nexiase ynororo. Zae rokẽ tyrise roropa eya.

16 Joape, Zeruia mũkuru, soutatu tõ tuisaryme nexiase. Josapa, Airute mũkuru tuaro ehtoh poko Tawi akorehmaneme nexiase.

17 Zatoke, Aitupe mũkuru te, Aimereke, Apiataa mũkuru roropa Ritonõpo maro oturutoh tao erohketõ nexiase. Seraia omi meroneme nexiase.

18 Penaia, Joiata mũkuru keretita tõ esẽme te, peretita tõ roropa esẽ nexiase. Tawi mũkuru tõ oturuketõme toh nexiase, tumykõ akorehmaneme toh nexiase.

9

Mepiposete maro Tawi

1 Mame tõturupose Tawi, ynara tykase ynororo:

— Sauu ekyrỹpyry nae ro, kure tyritohme, Jonata pokoino?

2 Sauu tõ poetohpyry nae ro nexiase, esety Zipa. Tykohmase ynororo, aehtohme Tawi a oturupotohme.

— Omoro hma Zipa? tykase Tawi.

— Ỹ, ywy ase, tykase ynororo, opoetoryme ase.

3 Mame tõturupose tuisa a eya, ynara tykase:

— Nae ro Sauu ekyrỹpyry, kure tyritohme, jomihpyry ae ro Ritonõpo netaryme? tykase ynororo.

— Ỹ, nae ro toiro, Jonata mũkuru. Yrome ahmitahpyryme ynororo, ãtakamahpyry. Ytoytopỹme ynororo, tykase Zipa.

4 — Otoko hnae ynororo? tykase tuisa.

— Makia, Amieu mũkuru tapyĩ tao mana, pata Ro-Tepaa po! tykase Zipa.

5 Naeroro tonehpose ynororo tuisa Tawi a.

6 Mame Mepiposete, Jonata mũkuhpyry, Sauu parỹpyry, tooehse tahtao typorohse ynororo tosekumuru po tõmyty nono pokoxi tyrise eya, Tawi ẽpataka "Imehxo mase," katohme eya.

— Mepiposete, tykase Tawi.

— Ỹ, opoetoryme ase, tykase ynororo.

7 — Enaromyra exiko, tykase Tawi. — Kure oriry se ase omy Jonata pokoino. Atamuru Sauu tupi tõkehko ekarõko ropa ase oya, emero. Mame jũme oesary ekarõko ase jotuhtoh po, tykase.

8 Typorohse ropa Mepiposete tosekumuru po, ynara tykase:

— Otyme kure ywy? Typahsẽme sã rokẽ ase, kaikuxi ekepyry sã rokene. Oty katohme kure jyrĩko mahno? tykase.

9 Mame Zipa tykohmase tuisa Tawi a, ynara tykase eya:

— Sauu tapyinỹpyry emero ekarõko ase iparỹpyry a.

10 Omoro, omũkuru tõ maro, opoetory tõ maro erohnõko itupi tõ poko, tonahsẽ enehtohme, oesẽ parỹpyry napyryme. Yrome jũme otuhnõko mã ynororo ymezã po.

Zipa tumũkue nexiase 15me, typoetoke roropa 20me, enara.

11 Mame tuisa Tawi tozuhse Zipa a:

— Õmipona tyrĩko ase emero, opoetoryme ase, tykase.

Tawi meza po tõtuhse Mepiposete, Tawi mũkuru samo.

12 Tumũkue Mepiposete nexiase, esety Mika. Zipa ekyry tõ emero Mepiposete poetoryme toehse.

13 Mame moroto Jerusarẽ po ehse Mepiposete, kokoro rokẽ otuhse ynororo tuisa Tawi maro. Ahmitahpyryme nexiase ynororo, asakoro ipupuru.

10

Amonita tõ typoremãkase Tawi a, xirio tõ roropa
(1 Koronika 19.1-19)

1 Moromeĩpo Amõ põkõ tuisary Naasa toorihse. Imũkuru Hanũ tuisame toehse.
2 Mame ynara tykase Tawi:
— Kure rokẽ Hanũ rĩko ase, kure yritopõpyry sã jumy Naasa a.
Naeroro typoetory tonyohse eya Hanũ zurutohme osepeme se toexiry poko repe. Yrome toeporehkase Tawi nenyohtyã ahtao Rapa pona,
3 Amõ põkõ tamuximãkõ ynara tykase tutuisarykomo a:
— Oty enetupuhnõko mah mokaro Tawi nenyohtyã poko? Omy orihtopõpyry poko emynyhmãko nae, topeme oriry poko nae? Nary, tykase toto. Tonehpose sãtã mã toto Tawi a kypatarykõ enetohme, tuaro ehtohme, imeĩpo kyporemãkatohkõme, tykase toto.
4 Naeroro Tawi nenyohtyã tapoise Hanũ a, totypokapose zokonaka eya xine te, zupõ tysahkase ãtykyry pona, mame taropose ropa toto eya xine.
5 Moro poko zuaro toehse Tawi ahtao, imehnõ omi aronanõ taropose eya oseporyse toto maro, itamurume toehxirose toto exiryke. “Ah neraximã toto Jeriko po aporo toto etypoty ahtatohme ropa, toto oehtohme ropa xiaro,” tykase Tawi.
6 Morarame tonetupuhse Amõ põkõ topeme pyra Tawi tõ tyrise tyya xine exiry poko. Morara exiryke xirio tõ soutatu tõ 20 miume topehmase eya xine Pete-Reope põkomo te, Zopa põkõ maro. Maaka põkõ esẽ roropa toahmase eya xine miume soutatu tõ maro te, Tope põkõ roropa 12 miumãkõ maro.
7 Moro poko tuaro Tawi toehse ahtao Joape tonyohse eya Izyraeu tõ soutatu tõ orẽpyra exiketõ maro etonatohme.
8 Mokaro amonita tõ tutũtase pata Rapa poe etonatohme typatary omõtoh etonie. Mokaro xirio tõ Zopa põkõ te, Reope põkõ roropa tõximõse toto ameke pixo ona po Tope põkõ maro, Maaka põkõ maro roropa.
9 Mame mokaro asakoro oximõtoh tonese Joape a. Naeroro typoetory tõ tapiakase eya, zokonaka tymaro xirio tõ maro etonatohme.
10 Typoetory tõ akoĩpyry taropose eya takorõ Apisai maro toto ytotohme amonita tõ maro etonatohme.
11 Ynara tykase Joape Apisai a:
— Mokaro xirio tõ ymotye jamihme ahtao kuakorehmako. Morararo omotye xine amonita tõ ahtao ãkorehmãko ase, tykase.
12 — Oserehpyra exiko! Orẽpyra sehtone kuekyry tõ ewomatohme, Ritonõpo patary tõ ewomatohme roropa. Tyriry se toehtoh rĩko Ritonõpo mana, tykase.
13 Mame Joape tõ toytose soutatu tõ maro osetapase xirio tõ maro. Toepase mã toto xirio tomo.
14 Mame xirio tõ epary tonese ahtao amonita tomo a toepase roropa toh nexiase Apisai wino. Tomõse ropa toto typataka xine ropa. Morarame Joape osetapakehxĩpo toytose ropa Jerusarẽ pona.
15 Morarame Izyraeu tomo a typoremãkase toexirykõ eneryke tyya xine, tõximõse ropa toto xirio tomo, emero porehme.
16 Mame imehnõ xirio tõ tonehpose Hatatezea a moino Eupyrati poe, xixi tũtatoh wino. Mame toytose toto pata Herã pona. Toto esẽme Sopake nexiase Hatatezea soutatu tõ esẽme.
17 Mame moro poko tuaro Tawi toehse ahtao Izyraeu tõ soutatu tõ tonehse eya oximõme, tuna Joatão takuohse eya xine. Mame toytose toto Herã pona. Moroto xirio tõ tõximõse toto etonatohme Izyraeu tõ maro. Tõsetapapitose toto,
18 yrome Izyraeu tõ wino xirio tõ toepase toto. 700me kahu poko erohketõ totapase Tawi tomo a, soutatu tõ roropa 40 miume totapase eya xine. Esẽkõ Sopake tuose roropa Tawi tomo a. Toorihse moroto ona po ynororo, etonatoh po
19 Morarame Hatatezea patary tõ tuisary tomo a tuaro toehse ahtao typoremãkaporykõ poko Izyraeu tomo a osepeme se toehse toh nexiase imaro xine. Tõsekarose toto eya xine Izyraeu tõ poetoryme toehtohkõme. Morarame mokaro xirio tomo amonita tõ akorehmary ropa zuno toehse toh nexiase rahkene.

11

Pate-Sepa maro Tawi
1 Morarame otyro arykatoh toehse ahtao, tuisa tõ toytory se ahtao topetõkara maro osetapase, Joape tonyohse Tawi a Izyraeu soutatu tõ maro porehme. Mame amonita tõ typoremãkase eya xine te, pata Rapa tomyehmase roropa eya xine. Yrome Tawi tehme nexiase Jerusarẽ po.

2 Kokonie pukuro, Tawi towõse ropa nyhxĩpo pitiko toytotohme zara poro, tytapyĩ mypatarãnakuroko. Moroto tahtao nohpo tonese eya, epỹko ahtao, nohpo oryximano.
3 Mame typoetory taropose Tawi a ekaropotohme ipoko. Esety waro toehse ynororo, Pate-Sepa, Ériã ẽxiry, Uria, heteume exikety pyty.
4 Mame imehnõ omi aronanõ taropose Tawi a mokyro enehtohme tyya. Tooehse ahtao ipoko toehse Tawi. Toekurikase ynororo nuno po munume ehxĩpo, Moeze omihpyry ae ro. Mame tytapyĩ taka toytose ropa ynororo.
5 Imeĩpo poetoẽme toehtoh waro toehse ynororo. Naeroro omi taropose Tawi a poetoẽme toexiry poko ekarotohme.
6 Morarame Tawi a tõmiry taropose Joape a:
— Uria, heteume exikety enehpoko ya oturutohme, tykase.
Naeroro moro ae ro moro tyrise Joape a.
7 Uria tooehse ahtao tõturupose Tawi a eya Joape ehtoh poko, soutatu tõ ehtoh poko, etonatohkõ poko, enara.
8 Mame ynara tykase Tawi eya:
— Atapyĩ taka ytoko oseremase pixo, tykase Tawi eya.
Mame tutũtase ynororo, itapyĩ taka tynekaroryme otyro taropose tuisa a repe.
9 Yrome tytapyĩ taka ytopyra tokurehse ynororo. Tuisa tapyĩ omõtoh tao rokẽ tynyhse Uria, imehnõ tuisa poetory tõ maro.
10 Mame tuaro toehse Tawi ahtao, ytopyra tytapyĩ taka Uria ehtopõpyry poko, tõturupose ynororo eya:
— Oehsenãme mase, okynahxo ameke ehxĩpo. Oty katohme atapyĩ taka ytopyra make? tykase eya.
11 Ynara tykase Uria Tawi a:
— Ritonõpo omihpyry ẽ tapyi pitiko tao mana. Morararo Izyraeu tomo, Juta tõ maro, jesẽ Joape roropa ipoetory tõ esã maro, jarao rokẽ nyhnõko mã toto. Ytosaromepyra ase ytapyĩ taka, otuhse, eukuru ẽse, ypyty maro ehse. Ritonõpo netaryme morara ãko ase, morohne onyripyra sãtãse, tykase Uria.
12 Mame ynara tykase Tawi eya:
— Taro exiko seroae. Mame kokoro aaropõko ropa ase, tykase.
Morara exiryke tehme toehse Uria Jerusarẽ po moro ae, yrokokoro, enara.
13 Mame Tawi a toahmase ynororo otuhtohme tymaro, eukuru ẽtohme roropa. Mame tytỹpose ynororo Tawi a. Yrome kokonie pukuro Uria toytose ropa nyhse tynyhtoh pona tapyi erase nyhtoh taka. Tytapyĩ taka ytopyra toehse ynororo.
14 Yrokokoro Joape neneryme pape tymerose Tawi a, aropotohme Uria emahpo.
15 Ynara tymerose eya: “Mose, Uria tyriko etonatoh esemazupurume ehtohme. Mame moroto irumekatoko aorihtohme,” katoh tymerose Tawi a Joape neneryme Uria poko.
16 Naeroro pata zomye toytose toto ahtao Uria taropose Joape a esemazupurukõme aehtohme. Moroto topetõkara orẽpyra exiry waro Joape nexiase.
17 Mame pata poe soutatu tõ tutũtase ahtao osetapase Joape tõ maro, toitoine Tawi poetory tõ totapase eya xine. Uria roropa totapase.
18 Mame tõmiry taropose Joape a Tawi zurutohme etonatoh poko.
19 Ynara tykase Joape tõmiry arone a:
— Tõturukehse awahtao tuisa a etonatoh poko,
20 Tohne toehse tuisa ahtao, otarame ekaropõko mana: “Oty katohme pata apuru pũtokoxi mytotou etonatohme? Tuaro pyra mexiahse pyrou ke oworykõ poko kaino pata apuru poe?
21 Apimereke, Jerupesete mũkuru etapatopõpyry poko tuenikehse matou? Topu tomase ahtao nohpo a kaino, apuru poe totapase ynororo pata Tepe po, toorihse. Oty katohme pata apuru pũtokoxi mytotou?” Morara karyhtao eya, ynara kaxiko eya: “Opoetory Uria roropa toorihse,” kaxiko eya.
22 Mame omi arone toytose. Toeporehkase ahtao Tawi turuse eya emero Joape nurupotopõpyry ae ro.
23 Ynara tykase ynororo Tawi a:
— Typoremãkase yna jamihme aexirykõke, yna osetaparyhtao aryhnao. Yrome toto taropose ropa yna a pata omõtoh pona ropa.
24 Mame taky poko exiketõ yna woase pyrou ke apuruhpyry poe. Toitoine opoetory tõ toorihse. Opoetory Uria roropa toorihse, tykase ynororo eya.
25 Mame ynara tykase Tawi omi arohpono a:
— Ynara kaxita Joape a: “Emynyhmara exiko toitoine kysoutatu kõ totapase exiry poko. Toipe osetaparyhtao toitoine orihnõko. Naeroro ajamihtatoko ropa moro pata poremãkapotohme oya xine,” kaxita eya orẽpyra aehtohme ropa, tykase Tawi.

26 Mame tynio orihtopõpyry poko totase ahtao Pate-Sepa, Uria pyty a, tyxitase ynororo ipoko.
27 Moromeĩpo tyhnamokehse ahtao, tonehpose nohpo Tawi a tytapyĩ taka, ipytyme aehtohme. Mame toemũkuase orutuame ynororo. Yrome Tawi nyrihpyry Ritonõpo zamaro pyra nexiase.

12

Tawi zurutopõpyry Natã a

1 Morarame Natã tonyohse Ritonõpo a oturuse Tawi a. Toytose tahtao ynara tykase ynororo eya:
— Asakoro orutua nexiase imepỹ pata po; toiro mokyro nexiase tymõkomoke exiketyme itamurume, zakorõ tymõkomoke pyra nexiase ipunaka.
2 Mokyro tymõkomoke exikety kaneru esẽme nexiase tuhke, pui tõ tuhke roropa esẽme nexiase.
3 Yrome mokyro tymõkomokãkara myhene toiro rokẽ kaneru nohpo nae nexiase, inepekatyhpyry rokene. Toky tuãtanohpose eya tytapyĩ tao, typoenõ maro. Tynapyryke toky tynahpase eya. Tauhpase ynororo tykasanary ke. Enao tynyhse, ẽxiry sã toehse eky eya.
4 Morarame tymõkomoke exikety katonomory tooehse mokyro tapyĩ taka. Yrome toky toiro menekary se pyra toehse etapatohme, otuhtoh ritohme, tykatonõ maro otuhtohme. Tymõkomokãkara eky rokẽ tapoise eya, kaneru nohpo pitiko totapase eya, tahnose eya tykatonõ maro otuhtohme.
5 Mame Tawi tyekĩtapãse Natã omiry etaryke tyya. Mokyro tymõkomoke exikety zehno toehse ynororo. Ynara tykase ynororo Natã a:
— Ritonõpo netaryme ynara ãko ase: "Mokyro moro rihpono kure aorikyry.
6 Mokyro a kure epehmary 4me kaneru, morara tyrise eya exiryke," tykase.
7 Mame ynara tykase Natã Tawi a:
— Omoro mase mokyro. Ynara ãko Ritonõpo, Izyraeu esemy: "Kymenekase Izyraeu tuisaryme oehtohme. Kuewomase oetapara Sauu ehtohme.
8 Tuisame kyriase Sauu myakãme. Ipytỹpyã ekaroase roropa oya. Izyraeu tõ esẽme kyriase, Juta esẽme roropa. Morohne pitiko ro ahtao oya, itamurumehxo ekarory roropa oya.
9 Oty katohme jomihpyry tyhtomase oya? Jomipona pyra toehse, oorypyry poko oexiryke. Uria heteu totapapose oya ipyty apoitohme, opytyme aehtohme. Totapapose ynororo oya amonita tomo a.
10 Naeroro jomipona pyra toehse oexiryke, Uria pytỹpyry tapoise oya exiryke opytyme, jũme opoenõ, apakõ roropa etapãko imehnõ mana."
11 Ynara ãko roropa Ritonõpo mana: "Oekyry ke ro oryhmapõko ase, awãnohnõko roropa ase. Oneneryme opyxiã apoĩko ase toto ekarotohme imehnomo a. Jarao toto poko exĩko toh mana.
12 Tokare pyra oorypyry poko mexiase repe. Yrome emetakamãko ase jarao aehtohme, Izyraeu tõ neneryme, emero porehme," tykase.
13 Mame ynara tykase Tawi Natã a:
— Yyrypyry poko exiase, iirypyryme ase Ritonõpo neneryme.
— Ỹ, oorypyry korokãko Ritonõpo mana, tykase Natã, orihpyra mase.
14 Yrome morohne ritopõpyryke oya Ritonõpo tyhtomase oya. Naeroro omũkuru orihnõko mana, tykase Natã.
15 Mame toytose ropa Natã tytapyĩ taka.

Tawi mũkuru Pate-Sepa maro orihtopõpyry

Moromeĩpo Ritonõpo poe Uria pytỹpyry mũkuru, Tawi mũkurume, takuruhtase yronymyryme.
16 Tõturuse Tawi Ritonõpo a ikurãkapotohme ropa repe. Otuhpyra nexiase tõturutohme Ritonõpo a. Tytapyĩ taka tomõse ynororo, imihme nono po tõmehse ynororo tõpatapoe.
17 Mame ipoetory tõ tamuximãkõ Tawi owomyry se ropa toh toehse nexiase. Yrome towomyry se pyra nexiase. Tõtukuru se pyra roropa nexiase ynororo.
18 Morarame 7me tõmehse ahtao toorihse poeto. Morara ahtao ipoetory tõ enaromỹke toh toehse. Tawi zururu se pyra toh nexiase poeto orihtopõpyry poko. Ynara tõsenetupuhse toexirykõke: "Isene ro poeto ahtao kuotururukõ onetara tuisa nexiase. Otara sytatou poeto orihtopõpyry poko zurũko? Otarame rowohpã sã mã owõnõko ropa, tykase toto."
19 Mame mokaro puti puti kary oseya rokẽ tonese ahtao Tawi a, poeto orihtoh poko tonetupuhse eya. Tõturupose ynororo:
— Norihno poeto? tykase.

— Ỹ, toorihse, tykase toto.
20 Naeroro towõse ropa Tawi nono poe. Toepyse ropa ynororo. Upo imepỹ tamuruse ropa eya. Moromeĩpo Ritonõpo maro oturutoh taka tomõse ynororo Ritonõpo eahmatohme. Mame tytapyĩ taka toytose ropa tahtao tonahsẽ tokaropose eya. Tonehse eya xine ahtao tõtuhse roropa ynororo.
21 Ipoetory tomo tõturupose eya:
— Otara exiryke? Isene ro poeto ahtao otuhpyra mexiase, oxitaryke, oemynyhmaryke. Yrome seromaroro toorihse poeto ahtao, towõse ropa omoro, otuhnõko roropa mase, tykase toto.
22 Ynara tykase ynororo:
— Ỹ, isene poeto ahtao tyxitase ywy, otuhpyra roropa exiase, ynara enetuputyryke ya: Otarame Ritonõpo kure exiryke nupunato poeto enẽko mana. Mame anaorihmapopyra exĩko mana, ase repe.
23 Yrome seromaroro toorihse poeto. Otyme kure otuhpyra jexiry? Onẽsemãkapopyra ropa ase repe. Ytõko ase eya, yrome oehpyra ropa ya mana, tykase ynororo.

Saromão enurutopõpyry
24 Mame typyty Pate-Sepa tomuhkehkase Tawi a. Oximaro toehse toto. Mame nohpo poetoẽme toehse ropa, toemũkuase ynororo orutuame, mame mokyro tosehpase Tawi a Saromãome. Mokyro pyno Ritonõpo nexiase.
25 Naeroro Natã tonehpose eya esehpatohme Jetitia me, ipynohxo Ritonõpo exiryke.

Pata Rapa apoitopõpyry Tawi a
(1 Koronika 20.1-3)
26 Morara ahtao amonita tõ maro tõsetapase Joape tomo, pata Rapa po, amonita tõ tuisary esary po. Mame Rapa põkõ typoremãkase eya.
27 Naeroro tõmiry aronanõ tonyohse Joape a Tawi zuruse:
— Rapa põkõ tunary tapoise yna a. Toto patary apoisasaka roropa ynanase.
28 Morara exiryke imehnõ soutatu tõ enehko amaro sero pata poremãkatohme oya. Mãpyra oehpyra awahtao ywy roro iporemãkãko ase. Mame jesety ke esehpãko ase, tykase.
29 Mame tysoutatu tõ tonehpose Tawi a emero porehme. Rapa pona toytose toto osetapase, mame moro pata typoremãkase eya xine.
30 Moroke, amonita tõ neponãmary parimã nae nexiase uuru risemy, omoxiny 34 kirume. Moro tapoise Tawi a tykyryryme ehtohme, topu typyne exikety maro. Moro topu typyne exikety tyrise Tawi a typarimã pokona. Mõkomo itamurume tarose roropa eya xine, moro pata poe.
31 Mame moro põkõ tyrise eya xine erohketõme, wewe rakatoh ke, serra ke te, nono ahkatoh ke te, wywy ke te, tijoro riry poko roropa, enara. Morara tyrise Tawi a emero Amõ patary põkomo. Mame toytose ropa toto soutatu tõ maro, Jerusarẽ pona ropa.

13

Tamara maro Amanõ
1 Morarame Apisarão, Tawi mũkuru tõxike nexiase, oryxime exikety, esety Tamara. Mokyro poko typenetase Amanõ, imepỹ Tawi mũkuru.
2 Takuruhtase sã nexiase toryxiry Tamara poko se toexiryke repe. Yrome imaro ehsaromepyra nexiase. Orutua poko exipitopyra roropa mokyro nohpo nexiase.
3 Morarame Amanõ topeke nexiase, esety Jonatape Ximeia mũkuru, Tawi rui Ximeia nexiase. Tuaro exiketyme sã Jonatape nexiase.
4 Mame tõturupose ynororo Amanõ a:
— Omoro mase tuisa mũkurume. Yrome emynyhmãkohxo mase kokoro rokene. Oty katohme? Kuruko kẽty, tykase ynororo. Ynara tykase Amanõ eya.
— Tamara poko emynyhmãko ase, jakorõ Apisarão oryxiry poko, ise jexiryke, tykase.
5 Mame ynara tykase Jonatape:
— Imihme exiko onyhtoh po, kurãkara samo, tykase. Mame omy tooehse ahtao oenese, ynara kaxiko eya: "Woryxiry Tamara oepyry se ase ynapyry ekarotohme ya. Ah tonahsẽ rino yneneryme, inyriry enery se jexiryke. Mame ynahpãko mã ynororo rahkene," kaxiko, tykase.
6 Naeroro tohrame toehse Amanõ, kure pyra exikety samo.
Mame tooehse tuisa ahtao, morara tykase ynororo eya:
— Ajohpãme sã Tamara enehpoko xiaro wyi pixo ritohme yneneryme. Mame ynapyry ekarõko ya mana, tykase.
7 Mame tõmiry tonyohse Tawi a Tamara zurutohme:

— Ytoko Amanõ tapyĩ taka tonahsẽ pixo ritohme inapyryme, tykase.
8 Naeroro toytose ynororo typiry Amanõ tapyĩ taka, moroto ynororo tynyhtoh tao. Mame wyi risẽ tapoise nohpo a, tykyryse eya ineneryme. Tokeise roropa eya.
9 Mame tynyrihpyry touse eya inahpatohme repe. Yrome ise pyra toehse ynororo.
— Emero aropoko taroino, tykase Amanõ.
Tutũtase toto emero.
10 Mame ynara tykase Amanõ toryxiry a:
— Onyrihpyry enehko xiaro jynyhtoh taka enahtohme, tykase.
Mame tynyrihpyry tarose Tamara a typiry Amanõ nyhtoh taka ekarotohme eya.
11 Yrome tarose eya ahtao ekarotohme eya, tapoise ynororo eya. Ynara tykase:
— Ymaro exiko, woryxiry, tykase.
12 — Arypyra pihpi, tykase nohpo. — Ypoko pyra exiko. Sero sã pyra Izyraeu tõ mana. Azahkuru ehtoh xihpyry poko pyra exiko.
13 Otara exĩko ywy? Aza ytõko ywy ehxiropyra jehtohme? Omoro roropa otara exĩko? Ajoajohpã sã rokẽ exĩko mase Izyraeu tõ rãnao. Ajohpãme sã oturuko tuisa a. Zuaro ase, oya jekarõko mana opytyme, tykase ynororo eya repe.
14 Yrome aomipona pyra toehse Amanõ. Jamihmehxo toexiryke ipoko toehse ynororo rahkene.
15 Mame ise pyra toehse ynororo yronymyryme. Ajohpe pyra, ipoko typenetatopõpyry motye ise pyra toehse ynororo.
— Ytoko taroino, tykase Amanõ eya.
16 — Arypyra, tykase Tamara eya repe. — Sero saaro jaroporyhtao azahkuru oehtoh motyẽkãko mase, yyryhmatopõpyry oya motye, tykase.
Yrome aomiry etary se pyra Amanõ nexiase.
17 Typoetory tykohmase tyya. Ynara tykase:
— Mose nohpo arota taroino, jarãnaka emako, omõtoh apuruko omõpyra ropa aehtohme, tykase.
18 Naeroro ipoetory a Tamara taropose ropa moro tae. Mame omõtoh tapuruse eya.
Upo kurã ke tupoke Tamara nexiase, mosa roropa zupõ nexiase, tuisa ẽxiry zupõ ke tupoke nexiase, orutua poko exipitopyra ro ahtao.
19 Oruno tyrise Tamara a tuhpokoxi, tupõ kurã tyxihkase roropa eya toemynyhmaryme. Tomary tõ tyrise eya tõmyty apurume. Tyxitase opore roropa ynororo toytoryme.
20 Ipiry Apisarão ynara tykase eya:
— Mokyro Amanõ opoko nexino? Ajohpãme sã xitara exiko, woryxiry. Opiryme mã ynororo. Torẽtyke pyra exiko, tykase.
Mame Apisarão tapyĩ taka toytose ynororo toiroro ehse, tãkye pyra toexiryke.
21 Mame moro poko tuaro toehse tuisa Tawi ahtao tyekĩtapãse ynororo.
22 Yrome Amanõ maro oturupyra rokẽ Apisarão nexiase, tukurohtao turui zehno nexiase yronymyryme, toryxiry, Tamara tyryhpopãkase eya exiryke.
23 Mame asakoro jeimamyry taropose ahtao, toky tõ hpoty sahkãko Apisarão nexiase, kaneru tomo. Paau-Hazoa po toh nexiase typoetory tõ maro pata Eparaĩ pũto. Mame tuisa Tawi poenõ toahmase eya morotona toto ytotohme.
24 Apisarão tõturuse tuisa maro, ynara tykase ynororo:
— Oseahmatoh rĩko ase kaneru tõ hpoty sahkatoh poko. Naeroro okohmãko ase, tuisa, opoetory tõ esã maro tãkye oehtohme yna maro, tykase.
25 — Arypyra aimo, tykase Tawi. — Yna ytoryhtao emero oerohtoh itamurume exĩko mana, tykase.
Tumy tykohmase ropa Apisarão a repe. Yrome toytory se pyra Tawi nexiase. Mame tumũkuru taropose tywinoino kure rokẽ repe.
26 Yrome ynara tykase Apisarão:
— Ytopyra awahtao, ajohpame sã, ah urui Amanõ noehno yna maro, tykase.
— Oty katohme ynororo ytõko nae amaro? tykase Tawi.
27 Yrome otuhparo Apisarão toehse. Naeroro etyhpyryme tumũkuru Amanõ taropose Tawi a, imaro aytotohme, imehnõ ipoenõ maro.
Mame otuhtoh konõto tyrise Apisarão a.
28 Mame ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Etatoko pahne, toetỹse urui Amanõ ahtao, ourutorỹko ase: “Amanõ etapako,” ãko ase. Mame mokyro etapatoko. Enaromyra ehtoko. Ywy roro aorihmapõko ase oya xine. Orẽpyra ehtoko, tykase ynororo.
29 Naeroro Amanõ totapase eya xine Apisarão omihpyry ae ro. Mame towõse tuisa poenõ emero. Tokykõ pona, jumẽtu pona tõtyrise toto toepatohkõme.

30 Mame toto ytory ropa ahtao tuisa tapyĩ taka, Tawi turuse imepyny a: “Omũkuru tõ
emero totapase Apisarão a, tonahkase toto porehme,” tykase repe.
31 Mame towõse Tawi, tupõ tyxihkase eya tumũkuru tõ hnamoryme, nono pona typorohse
ynororo. Ipoetory tomo a emero roropa, tupõkõ tyxihkase eya xine.
32 Yrome ynara tykase Jonatape, Ximeia mũkuru, Tawi rui mũkuru:
— Tuisa Tawi, omũkuru tõ emero pyra totapase toto. Amanõ rokẽ toorihse. Takorony a
totapase ynororo, Apisarão a, toryxiry Tamara tyyryhmase exiryke eya.
33 Naeroro zae pyra: “Opoenõ emero totapase,” katopõpyry. Amanõ rokẽ totapase.
34 Morarame Apisarão toepase.
Mame soutatu moroto nexiase eraseme. Tõsenuhmase ynororo. Ahno tonese eya,
tuhkãkõ, osema tao, xixi omõtoh wino, yhtõko toh nexiase ypy emory poe. Toytose ynororo
Tawi zuruse, ynara tykase:
— Orutua kõ yhtõko ypy emory poe osema ae, Horonaĩ poe.
35 Ynara tykase Jonatape tuisa Tawi a:
— Enẽko mase. Omũkuru tõ oehnõko ropa mã toto, ynekarohpyry ae ro, tykase.
36 Morara tykase ahtao, Tawi mũkuru tõ tomõse. Opore tyxitase toto, tuisa roropa
tyxitase, ipoetory tõ roropa tyxitase yronymyryme.
37 Yrome Apisarão toepase, toytose ynororo Taumai, Amiute mũkuru a, pata Kesua esẽ
nexiase ynororo. Okynahxo tumũkuru Amanõ tyhnamose Tawi a.
38 Mame toytose Apisarão ahtao Kesua pona oseruao jeimamyry taropose moroto eya.
39 Mame omuhpe toehse Tawi tumũkuru Apisarão poko, emynyhmara toehse ropa
ynororo tumũkuru Amanõ poko.

14

Apisarão oehtopõpyry ropa

1 Morarame Joape, Zeruia mũkuru zuaro nexiase Tawi omuhpe ehtoh poko tumũkuru
Apisarão poko.
2 Naeroro typoetory tonyohse Joape a Tekoa pona nohpo, tuaro exikety, enehtohme tyya.
Ynara tykase eya:
— Emynyhmakety sã exiko. Upo amuruko xitakety zupõ sã exikety, oũsety onekurinara
exiko. Xitakehpyra exiketõ ipoenohko.
3 Mame ytoko tuisa Tawi a oturuse, ynara jomiry ekaroko eya, tykase.
Mame tõmiry tokarose eya Tawi zurutohme.
4 Morarame mokyro nohpo toytose ahtao Tawi esaka tosekumuru po typorohse ynororo
Tuisa ẽpataka tõmyty nono pokoxi “Imehxo mase, tuisa,” katohme. Ynara tykase ynororo:
— Kuakorehmako, ajohpãme samo, tuisa, tykase.
5 — Oty se hma? tykase Tawi eya.
Ynara tykase ynororo:
— Pytỹpome myhene ase. Ynio toorihse.
6 Asakoro tumũkue exiase. Yrome tõsetapase toto oximaro tupito po. Mame zupokanekõ
pyra exiryke takorõ totapase irui a. Toorihse ynororo.
7 Seromaroro ypatary põkõ emero yzehno toehse mã toto. Umũkuru apoiry se mã toto
aorihmapotohme takorõ totapase eya exiryke. Moro riryhtao eya xine tumũkue pyra exĩko
ase, kure ehtoh eraximary ya enahkapõko mã toto. Ynio myakã enahkapõko roropa mã
toto. Tumũkue pyra typake pyra roropa jyripõko mã toto, tykase.
8 Mame ynara tykase Tawi nohpo a:
— Atapyĩ taka ytoko ropa. Tyripotoh rĩko ase ãkorehmatohme moro poko, tykase.
9 — Tuisa, tykase nohpo. — Emero rokẽ riryhtao oya yna akorehmatohme, ywy rokẽ
hxirory se hano wekyry tõ maro: “Zae pyra morara,” kananõ nae ahtao. Omoro, tuisa,
ohxirory se pyra ase ipunaka oekyry tõ maro, tykase.
10 Ynara tykase tuisa eya:
— Imehnõ oerekohmarytao enehko xiaro. Jũme oerekohmara ropa exĩko mana, tykase.
11 — Tuisa, tykase nohpo, — ajohpãme sã oturuko Ritonõpo Oesemy a wekyry tõ poko,
umũkuru mỹpory se exiketõ poko, umũkuru etyhpyrymã onetapara toto ehtohme, tykase.
Mame ynara tykase Tawi eya:
— Ynara ãko ase, Ritonõpo netaryme, omũkuru onyryhmara imehnõ mã ipunaka, tykase.
12 — Tuisa, tykase nohpo. — Oturuxi ropa toiro pitiko.
— Oturuko, tykase ynororo.
13 — Oty katohme azahkuru ehtoh tyrise oya Ritonõpo poetory poko? tykase nohpo,
tõturupose. — Katonõ tõ esary poe omũkuru onenehpopyra ropa mase. Naeroro õmihpyry
poe ynetaryme, azahkuru osekarõko mase.

14 Toipe sytatose orihnõko, emero porehme. Kymarokõ tuna sã exĩko tukuãse ahtao nono
pona. Ananỹpyra ropa sytatose. Moro saaro toorihse kuahtao xine kuẽsemãkapopyra xine
ropa Ritonõpo mana isene ropa kuehtohme. Yrome orutua enehpory ropa waro mase
katonõ nonory poe.
15 Tuisa, oya oehno seromararoro, umũkuru etapary se imehnõ exiryke. Ynara
tõsenetupuhse ywy: “Tuisa maro jotururuhtao otarame jakorehmãko mana.
16 Otarame ypynanohnõko mana umũkuru maro, yna onetapara emỹpokety ehtohme.
Mokyro mã yna ouru se sero nono poe, Ritonõpo nekarohpyry poe typoetory tõ esaryme.
17 Seromararoro õmihpyry ae ro oseremãko ase typynanohse oya jexiryke. Ritonõpo
nenyokyhpyry sã mase, ipoe tuaro mase, amaro Kuesẽkõ Ritonõpo exikehpyra exiry se
hano.”
18 Mame ynara tykase Tawi eya:
— Ekaropory se ase oya, zae rokẽ kuezuhko roropa.
— Ekaropoko, tuisa, tykase ynororo.
19 — Joape omi poe moehno ya, morara kase? tykase.
Ynara tykase nohpo:
— Ajohpe pyra tuaro rukukuh ma keh. Ỹ, opoetory Joape omi poe morohne tyrise ya,
morara tykase roropa ywy, tykase.
20 Tyrise eya ãkorehmatohme zae tyritoh poko oya. Tuaro mase Ritonõpo nenyokyhpyry
samo. Emero rokẽ toehse ahtao zuaro mase.
21 Imeĩpo Joape turuse Tawi a, ynara tykase ynororo eya:
— Ise oehtoh rĩko ase. Ytoko, umũkuru Apisarão enehta ropa, tykase Tawi Joape a.
22 Morara kary etaryke tyya Joape typorohse nono pona Tawi ẽpataka “Tuisa imehxo
mase,” katohme.
— Kure rokẽ oripõko ase Ritonõpo a. Seromararoro azamaro jehtoh waro ase rahkene,
ynekaropohpyry totase oya exiryke, tykase.
23 Morarame Kesua pona toytose Joape Apisarão enehse Jerusarẽ pona ropa.
24 Yrome ynara tykase Tawi:
— Ah nytono tytapyĩ taka, esary pyra mana ytapyĩ tao, mokyro enery se pyra jexiryke.
Naeroro tytapyĩ taka toytose Apisarão. Tuisa enese ytopyra tokurehse ynororo.

Apisarão maro toekurãkase ropa Tawi

25 Morarame Izyraeu po Apisarão panõ pyra nexiase. “Nuasemã kurano,” tykase toto
ipoko. Ahmitahpyry pyra nexiase ynororo, kure ynororo zupuhpyry poe ipupuru pona ro.
26 Tũsehke roropa mosa nexiase ynororo. Jeimamyry punero tũsety tysahkapose eya,
mosa ahtao, omoxĩ ahtao. Mame isahkane a zũsety tukuhse ahtao asakoro kirume nexiase,
tukuhse ahtao tuisa omoxinety kuhtoh ke.
27 Mame tumũkue nexiase oseruao, tõxike roropa toiro, esety Tamara, oryximã enekure
exikety.
28 Mame asakoro jeimamyry taropose Apisarão a Jerusarẽ po. Yrome tumy onenepyra
nexiase.
29 Morarame Joape tykohmapose tyya Apisarão a repe Tawi zurutohme typoko. Yrome
toytory se pyra Joape kynexine. Morara exiryke tõmiry taropose ropa eya Joape oehtohme
repe. Yrome ytopyra tokurehse ropa ynororo.
30 Naeroro ynara tykase Apisarão typoetory tomo a:
— Enetoko ke, tutupike Joape utupi pũto, inarykahpyry moro sewata. Apoto zukatatoko
jahkatohme itupi po, tykase.
Mame toytose toto Joape tupi zahkase.
31 Axĩ toytose Joape Apisarão tapyĩ taka oturupose:
— Oty katohme utupi tyahkase opoetory tomo a?
32 Ynara tykase Apisarão eya:
— Kykohmapoase repe joturutohme oya. Seromararoro oytory se ase tuisa Tawi a
oturupose, ynara kaxita eya: “Oty katoh kuenehpoase ropa Kesua poe? Kurehxo exiry
moroto ro jahtao,” tykase Apisarão. — Jotururu se ase tuisa maro. Popyra jahtao eya
jetapapory se ase eya, tykase.
33 Naeroro toytose Joape oturuse Tawi maro. Moromeĩpo Apisarão tonehpose tyya Tawi
a. Tooehse ahtao tosekumuru po typorohse ynororo Tawi ẽpataka “Tuisa imehxo mase,”
katohme. Mame typohse ynororo jumy a.

15

Tuisame se Apisarão tumy myakãme

1 Moromeĩpo, tykanary kawaru tõ maro topekahse Apisarão a toytotohme ropa. Orutua
kõ tymenekase roropa eya 50me tosemazupurume ytoketõme tururume.
2 Mame towõse ynororo pakeimo toytotohme pata omõtoh taka osema ehpikoxi. Mame
tooehse ahno ahtao oturutohme tuisa Tawi maro, tykohmase ynororo Apisarão a:
— Oty poe moehno? tykase eya. Mame tozuhse eya typatary esety tokarose Izyraeu tõ
patary.
3 Mame Apisarão ynara tykase eya:
— Etako pahne! Tyriry se oehtoh zae mana. Yrome oetane pyra mana. Tuisa nyripohpyry
pyra.
4 Mame ynara tykase roropa:
— Tymenekase apiakaneme jahtao, tooehse awahtao ya zae ehtoh poko tuaro oehtohme,
zae rokẽ ãkorehmary ya, tykase.
5 Morararo imehnõ tooehse ahtao porohse tosekumuru po "Imehxo mase," katohme,
mokyro toahmase eya, emary tapoise eya mokyro eahmaryme.
6 Morara tyrise Apisarão a emero Izyraeu tomo, tooehse toto ahtao tuisa Tawi a, zae ehtoh
poko apiakapotohme eya. Moromeĩpo Izyraeu tõ eano tomatonanohse sã eya jumy pyno
toto ehxĩpo.
7 Morarame 4me jeimamyry taropose ahtao ynara tykase Apisarão tuisa Tawi a:
— Ytoxi Eperõ pona ynekarory zahkatohme jomihpyry ae ro Ritonõpo a.
8 Pata Kesua po, Xiria po jahtao ynara akene ya rokene: "Ritonõpo a tarose ropa jahtao
Jerusarẽ pona eahmãko ase Eperõ po."
9 — Kure rokẽ ytoko, tykase tuisa Tawi eya.
Mame toytose ynororo Eperõ pona.
10 Morara exiryke tokare pyra typoetory taropose Apisarão a Izyraeu tõ patary poro
ynara katohme: "Rueimo etaryhtao oya xine ynara kahtoko: 'Apisarão tuisame toehse
mana Eperõ po.' "
11 200me orutua kõ toytose toto Jerusarẽ poe Apisarão maro. Toahmase toexirykõke
toytose toto imaro, yrome tuaro pyra toh nexiase inyriry poko.
12 Mame tynekarory zahkaryhtao Apisarão a, Aitopeu tykohmapose eya pata Kiro poe
aehtohme. Tawi akorehmaneme Aitopeu nexiase zae ehtoh poko tuaro aehtohme. Moro
ke jamihmehxo Tawi myakãmary se exiketõ tooehse Apisarão maro. Tuhkãkõ roropa imaro
tooehse toh nexiase.

Jerusarẽ poe Tawi epatopõpyry

13 Mame omi enehne tooehse Tawi zuruse: "Izyraeu tõ emero omũkuru, Apisarão maro
toehse," tykase.
14 Naeroro ynara tykase Tawi typoetory esamo a, tymaro exiketomo a Jerusarẽ po:
— Epara kuahtao xine kuetapatorỹko Apisarão mana. Ehmaropa axiny; axĩ pyra kuahtao
xine kuapoitorỹko mã toto, kyporemãkatorỹko mã toto. Sero pata põkõ etapãko roropa mã
toto, tykase.
15 — Aõ, taro ynanase õmipona yna ehtohme, tykase ipoetory tõ esã eya.
16 Toytopitose Tawi tytapyĩ taõkõ maro, emero, atakenaka ekahmãko toh nexiase. Ipyxiã
10mãkõ rokẽ tynomose eya tytapyĩ kurãkananõme.
17 Pata poe tutũtase Tawi tõ ahtao, imoihmãkõ maro tapyi etyhpyry kuroko toytose toto
ahtao totypohse toto.
18 Ipoetory tõ emero toexikihmase tuisa ẽpataka, atakenaka toytose keretita tõ ahtao,
peretita tõ maro. Mokaro soutatu tõ 600mãkõ Kate poe imaro aehtyã, toytose roropa toto
tuisa ẽpataka.
19 Mame ynara tykase Tawi mokaro esemy, Itai a:
— Oty katoh ymaro ytõko mah? Ytoko ropa tuisame exisenã, Apisarão maro oehtohme.
Katonõme mase, apatary poe aepyhpyryme oexiryke, moe mase apatary poe.
20 Okynã pyra ro mase taro, naeroro otyme kure oytory ymaro? Aza jytory zuaro pyra
ase. Ytoko ropa, amarokõ aroko ropa, opyno xine exikehpyra Ritonõpo mana, amaro xine
exikehpyra roropa mana, tykase Tawi.
21 Yrome Itai a tozuhse. Ynara tykase ynororo:
— Tuisa Tawi, ynara ãko ase oya Ritonõpo, isene Exikety netaryme: "Amaro ytõko ase, aza
rokẽ oytoryhtao amaro ytokehpyra ase jorikyry ponãmero."
22 — Kure! tykase Tawi. — Ahtao ytoko osemazuhme!
Naeroro toytose Itai tomo osemazuhme, orutua kõ maro, typoenõkõ maro.
23 Mame Tawi marõkõ tũtaryhtao pata poe, xitãko toh nexiase opore. Iporiry Keterõ
takuohse eya xine ona pona toytotohkõme, ahno esaka pyra.

24 Mokaro maro oturukety Zatoke nexiase rewita tõ maro, Ritonõpo omihpyry ẽ arõko toh nexiase. Moroto typorohkase eya xine nono pona pata poe imoihmãkõ tũtakepyry eraximatohme. Oturukety Apiataa moroto roropa nexiase.
25 Mame Zatoke a ynara tykase tuisa Tawi:
— Ritonõpo omiry ẽ arotoko ropa pata pona. Ypyno Ritonõpo ahtao jenehnõko ropa xiaro mana. Ahtao aomihpyry ẽ enẽko ropa ase, esary roropa.
26 Yrome, Ritonõpo zamaro pyra jahtao, ah nyrino tỹpenery ae rokene, tykase.
27 Mame ynara tykase roropa Tawi Zatoke a:
— Ritonõpo maro oturuketyme mase. Ytoko ropa pata pona, torẽtyke pyra, omũkuru Aimaa maro, Jonata, Apiataa mũkuru maro.
28 Mame õmiry eraximãko ase, tuna Joatão akuohtoh po, ona pona ytotoh po, tuaro jehtohme, tykase.
29 Naeroro Ritonõpo omihpyry ẽ tarose ropa Apiataa tomo a Zatoke maro Jerusarẽ pona, moroto tehme toh nexiase.
30 Xitãko Tawi nexiase toytoryme ypy Oriwera pona; zupuhpyry tyõtose kamisa ke toemynyhmaryme, tysãtajake pyra roropa nexiase. Imarõkõ roropa xitãko toh nexiase toytorykõme, tupuhpyrykõ tyõtose kamisa ke eya xine.
31 Mame Tawi zuaro toehse Aitopeu roropa Apisarão akorehmaneme ehtoh poko, naeroro ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo Kapuaono, Aitopeu tuaro ehtoh tyriko tuaro pyra exikety omiry samo, Apisarão otupitohme rokẽ rahkene, tykase Tawi Ritonõpo a.
32 Mame ypy emory pona toeporehkase Tawi ahtao Ritonõpo eahmatopõpyry pona, tope Husai, arakitame exikety tonese. Moroto eraximãko nexiase, zupõ toexihxihkase, nonohpe zupuhpyry po roropa toemynyhmatohke.
33 Ynara tykase Tawi eya:
— Ymaro ytopyra exiko jakorekehkaryino.
34 Yrome oytory ropa ahtao pata pona, ynara kaxiko Apisarão a: “Opoetoryme exĩko ase, Tuisa, omy poetoryme jehtopõpyry samo.” Morarame jakorehmãko mase Aitopeu omiry Apisarão netaryme otururuhtao oya tuaro pyra exikety samo, toto otupitohme.
35 Mame moroto amaro Ritonõpo maro oturuketõ Zatoke, Apiataa roropa, enara. Toto zuruko emero onetapohpyry tuisa tapyĩ tao.
36 Toto mũkuru tõ Aimaa, Jonata maro moroto exĩko ma toto. Omi enehpoko eya xine emero rokẽ etaryhtao oya, zuaro jehtohme, tykase Tawi.
37 Naeroro Tawi epe Husai toeporehkase Jerusarẽ pona Apisarão omomyryhtao pata pona.

16

Zipa maro Tawi

1 Mame ypy Oriwera emory moino akoxi pitiko toytose Tawi ahtao, tõseporyse ynororo Zipa maro, Mepiposete poetory. Jumẽtu tõ nae nexiase asakoro, wyi nae nexiase 200me te, uwa epery asarahtyã 100 kaxome te, imepỹ epery roropa oximõtoh 100 kaxome te, uwa eukuru jehnahpyry roropa toiro eukuru ẽ pehme nexiase.
2 — Oty katoh senohne menehno? tykase Tawi Zipa a.
— Jumẽtu tõ mã epo oytotohme oekyry tõ maro, tykase Zipa. Wyi moro epery tõkehko orutua kõ napyryme mana, uwa eukuru jehnahpyry moro totaehse exiketõ okurume pixo ona po, tykase.
3 Mame ynara tykase Tawi:
— Otoko Mepiposete, oesẽ Sauu parỹpyry nae?
— Tehme mã ynororo Jerusarẽ po ynara exiryke: “Seroae Izyraeu tõ jyrĩko tuisame, ytamuru esahpokoxi,” ãko osenetupuhnõko mana, tykase Zipa.
4 Mame tuisa Tawi ynara tykase Zipa a:
— Mepiposete kyryrỹpyry emero esẽme orĩko ase, tykase.
Ynara tykase Zipa:
— Opoetoryme ase, tuisa imehxo mase, jesemy, zae ehtoh riry se rokẽ ase, jũme rokẽ azamaro jehtohme!

Ximei maro Tawi

5 Mame tooehse tuisa Tawi ahtao pata Paurĩ pona Ximei, Jera mũkuru, Sauu ekyrỹpyry, tutũtase pata poe oseporyse Tawi maro. Tuisa tykerekeremapitose eya aepyryhtao.
6 Topu tõ tomapitose eya Tawi tõ pona, ipoetory tõ esã pona roropa, Tawi tomyehmase soutatu tomo a ahtao ro.
7 Tawi kerekeremaryme ynara tykase Ximei:

— Taroino ytoko ahno etapahpono! imehnõ ryhpopãkane!
8 Oepehmãko Ritonõpo mana Sauu ekyrỹpyry etapatopõpyryke oya, tuisame oehtohme
imyakãme. Naeroro seromaroro omyakamãko Ritonõpo mana omũkuru ke, tyyryhmase
omoro, otapatono!
9 Mame ynara tykase Apisai, Zeruia mũkuru tuisa a:
— Otyme kure okerekeremary mokyro a, tuisa? Ahno xihpyry rokẽ mose ro, ahtao ytoxi
mose zupuhpyry sahkase, tykase.
10 Yrome ynara tykase Tawi, Apisai a, irui Joape a roropa:
— Torẽtyke pyra ehtoko mose poko. Ritonõpo omi poe mose ro ykerekeremaryhtao,
aomiry mynyhpãkapory se pyra ase, tykase.
11 Mame ynara tykase Tawi Apisai a typoetory esamo a roropa:
— Mãkara umũkuru ro nymyry, jetapary se toehse. Ahtao oty katoh osenuruhkãko hano
mose ro Pẽjamĩ pary jetapary se ahtao isaaro? Naeroro mose ro onerekohmara ehtoko. Ah
ykerekeremano Ritonõpo omi poe exiryke morara tyrĩko mana.
12 Otarame jetuarimary enẽko Ritonõpo mana. Mame kurãkõ ekarõko ya mana, ykerek-
erematopõpyry myakãme.
13 Naeroro Tawi tõ toytose ro osema ae. Ximei roropa toytose ypy emory poro toto etonie,
ikerekeremãko ro kynexine toytoryme, topu tõ emãko, nono tõkehko roropa emãko Tawi
pona.
14 Mame toeporehkase toto tuna Joatão pona, tuisa, tymarõkõ maro. Totaehse toh
nexiase, moroto tõseremase toto.

Apisarão Jerusarẽ po

15 Morarame Apisarão tõ toeporehkase toto Jerusarẽ pona Izyraeu tõ maro, Aitopeu
imaro nexiase.
16 Mame Husai, Tawi akorehmane tõsẽpatakãmase Apisarão maro, tykohtase ynororo,
ynara tykase:
— Okynahxo isene exiko tuisa! Okynahxo isene exiko tuisa!
17 Ynara tykase Apisarão eya:
— Oepe pyno pyra mexihno? Oty katoh imaro ytopyra make? tykase.
18 Ynara tykase Husai Apisarão a:
— Arypyra, Ritonõpo nymenekahpyry maro ase, moxiã maro, Izyraeu tõ emero
nymenekahpyry maro. Amaro ase exĩko.
19 Morara exiryke onoky poetoryme erohnõko ha? Ywy jesẽ mũkuru poetoryme erohnõko
ase. Omy poetoryme jehtopõpyry sã, opoetoryme ase erohnõko, tykase.
20 Mame Aitopeu a ynara tykase Apisarão:
— Tarona toehse kuexirykõke kuamorepako seromaroro tuaro jehtohme, oty rĩko ha
taroino? tykase.
21 Ynara tykase Aitopeu:
— Omy pyxiã poko exiko, mokaro tynomose eya tytapyĩ konõto eraseme toto ehtohme.
Morara ahtao Izyraeu tõ emero zuaro exĩko omy epeme pyra oexiry poko. Mame amaro
exiketõ atãkyemãko mã toto, tykase.
22 Naeroro tapyi pitiko tyrise eya xine Apisarão kyryryme tuisa tapyĩ zara po. Mame
moroto imoihmãkõ ẽpataka nohpo tõ poko toehse Apisarão, tumy pyxiã poko.
23 Tuisa amorepaneme Aitopeu ahtao aomiry omipona toehse etananomo, Ritonõpo
omihpyry omipona ehtoh samo; morara Tawi nexiase, morara Apisarão nexiase roropa.

17

Aitopeu akorekehkatopõpyry Husai a

1 Mame ynara tykase Aitopeu Apisarão a:
— Kuaropoko, 12 miume soutatu tõ menekãko ase, toto ytotohme seroae ro, koko, Tawi
zupitohme.
2 Totaehse ynororo ahtao ro typoremãse sã ahtao imaro yna osetapãko. Oserehnõko
mana, imarõkõ epãko mã toto. Mame tuisa rokẽ etapãko ynanase,
3 imarõkõ enehnõko ropa ynanase oya, ahno pyty oepyry ropa samo tynio a ropa. Toiro
orutua rokẽ etapary se oexiryke, totapase ynororo ahtao imehnõ towomasẽme exĩko,
tykase Aitopeu.
4 Mokyro omiry etaryke tyya xine, “Kure,” tykase Apisarão tomo, Izyraeu tõ tamuxiry tõ
maro.
5 Yrome ynara tykase Apisarão:
— Husai ikohmatoko aomiry etatohme kyya xine, tykase.
6 Mame Husai tooehse ahtao, ynara tykase Apisarão:

— Aitopeu a ynara tyritoh tokarose yna a. Zae oya nae aomihpyry omipona yna ehtohme? Arypyra ahtao oty enetupuhnõko ma? tykase.

7 Mame ynara tykase Husai Apisarão a:

— Aitopeu omihpyry seromaroro kure nymyry pyra mana.

8 Omy waro mase imarõkõ roropa. Osetapaketõme mã toto. Orẽpyra exiketõme mã toto, uusa itu htaõ samo, ipoenõ ewinoino tarose ahtao. Torẽnase roropa omy mana etonatoh poko. Nyhpyra mã ynororo typoetory tõ maro.

9 Seromaroro tõtonẽse mana oramao, otarame imepỹ otonẽtoh tao. Naeroro opoetory tõ etapapitoryhtao omy a, moro poko etananõ ynara ãko: "Apisarão tõ typoremãkapose toto," ãko.

10 Morara ahtao opoetory, soutatu tõ, orẽpyra toto ahtao ro, reão tõ samo, oserehnõko mã toto. Izyraeu tõ emero omy orẽpyra ehtoh waro, imarõkõ roropa orẽpyra ehtoh waro mã toto.

11 Naeroro ynara ãko ase oya: "Izyraeu tõ, emero pata tõ poe enehpoko oya, ikuhpỹme isawã sã oehtohkõme. Mame omoro ro toto arõko etonatohme.

12 Mame mokaro enẽko sytatose, aza rokẽ tonẽse toto ahtao, tuaro pyra ro ynororo ahtao. Epara mã ynororo, imarõkõ roropa epara mã toto.

13 Toepase ynoro ahtao imepỹ pataka, tyrise exikety ypy po, ytõko sytatose emero porehme, eary ke moro pata itywyhmase, topu onynomopyra sytatose moro ypy po."

14 Mame ynara tykase Apisarão tomo, Izyraeu tõ maro:

— Husai omiry kurehxo. Aitopeu omihpyry kure hkopyra, tykase.

Aitopeu omiry kurã riry se Ritonõpo nexiase tuaro pyra exikety omiry samo, aomipona pyra toto ehtohme, Apisarão wãnohtohme.

Turuse Tawi ahtao toepase ropa

15 Mame Zatoke tõ Apiataa maro turuse Husai a: Aitopeu omihpyry Apisarão tõ a, Izyraeu tõ tamuxiry a roropa, tokarose eya: "Ynara ãko Aitopeu tyritohme repe. Yrome ywy tyoro osenetupuhnõko ase. Ynara tyriry ywy." Mame tõmihpyry Apisarão a tokarose eya xine, mame ynara tykase Husai eya xine:

16 — Seromaroro axĩ ke omi aropoko Tawi a, ynara kahtoko eya:

"Ẽmehpyra exiko osema tao, ona po. Axĩ ke tuna Joatão akuohko, ekurehpyra exiko, orihpyra oehtohme amarõkõ maro," tykase.

17 Jonata tõ Aimaa maro tehme toh nexiase Rojeu tunary po, omihpo enehne eraximãko. Pata põkomo a tõseneporykõ se pyra nexiase toto. Imepỹ poetory nohpo rokẽ toytose toto zuruse, tynetahpyry poko te, tynenehpyry poko roropa, morohne poko toto ytotohme Tawi zuruse.

18 Yrome tonese toto nuasemano a, mokyro a Apisarão turuse. Tonese toto ahtao axĩ toytose toto imepỹ tapyĩ taka Paurĩ pona. Tuna eutary nae nexiase tapyi pũto. Moro taka tomõse toto.

19 Ahno pyty ãty ke tapuruse moro, tiriiku puhturu epona tyrise eya tuaro pyra imehnõ ehtohme.

20 Mame Apisarão nenyohtyã tooehse ahtao tõturupose eya xine nohpo a:

— Otoko hna Aimaa, Jonata maro? tykase toto.

— Tuna Joatão akuohno toto, tykase nohpo.

Mame tupise eya xine repe. Yrome toto onenepyra ahtao toytose ropa toto Jerusarẽ pona.

21 Mame toytose ropa toto ahtao, Jonata tõ tutũtase ropa tuna eutary ae, toytose toto Tawi zuruse. Aitopeu omihpyry tokarose eya xine Tawi a, ynara tykase roropa toto eya:

— Axĩ ke tuna Joatão akuohko!

22 Mame Tawi tõ toytose imarõkõ maro, tuna Joatão takuohpitose eya xine. Mame ẽmepyryhtao, takuohse eya xine emero porehme.

23 Morarame tõmiry omipona pyra Apisarão tõ ehtoh waro toehse Aitopeu ahtao, toky jumẽtu pona tõtyrise ynororo, toytose tytapyĩ taka. Mame tykyryry tõ tukurãkase ahtao tõsesenãse ynororo. Tonẽse ekepyry jumy zonẽtopõpyry aka.

24 Mame tuna Joatão takuohse Apisarão ahtao, Izyraeu tõ maro, Tawi toeporehkase pata Maanaĩ pona.

25 (Soutatu tõ esẽme Amasa tyrise Apisarão a, Joape myakãme. Amasa, Itira mũkurume kynexine, iximaeume exikety; Jeny Apikaiu kynexine, Naasa ẽxiry, Zeruia akorõ roropa kynexine, Joape ẽ akorony.)

26 Mame Apisarão Izyraeu tõ maro tõsesarise toh nexiase Kireate nonory po.

27 Mame Maanaĩ pona toeporehkase Tawi ahtao, tõseporyse Sopi maro Naasa mũkuru, pata Rapa põ Amõ nonory po, Makia maro Amieu mũkuru, Ro-Tepaa pono, Paazirai Rojerĩ põ maro, Kireate pono.
28 Nyhtoh tonõ tonehse eya xine, paxiha tõkehko, oripo maro, tonahsẽ roropa tonehse eya xine, tiriiku, sewata, kajama, kumataimo tõkehko, okonepy panõ puhturu ipuruhpyry, erewija tomo te,
29 ano zeni, keiju, pui suhsuru akyhsemy, kaneru tõ, enara. Tuaro toh nexiase Tawi tõ omise ehtoh poko, etaehnõko, tutunazehnase toto ona poro toytorykohtao.

18

Apisarão orihtopõpyry

1 Mame tysoutatu tõ tanonohpose Tawi a, toto apiakatohme, miume oximõme exiketomo te, 100me oximõme exiketomo, enara. Tosẽke toto tyrise eya.
2 Mame oseruao oximõmãkõ taropose eya, toiro Joape maro aytotohkõme te, toiro Apisai maro aytotohkõme te (Apisai Joape akorõ nexiase, Zeruia mũkuru) imepỹ oximõmãkõ Itai Kate põ maro taropose eya. Ynara tykase Tawi eya xine:
— Ywy roropa amaro xine ytõko ase, tykase.
3 Yrome ynara tykase toto eya:
— Kurehxo ytopyra oexiry, tuisa. Typoremãkapose yna ahtao, yna eparyhtao, zokonaka yna etaparyhtao kuepetõkara a, “Otara,” kara mã toto. Yrome omoro mase 10 miume yna ehtoh samo. Naeroro kurehxo tehme oexiry taro pata po, akorehmatoh enehpotohme yna a, tykase toto.
4 — Ahtao, ise oehtohkõ rĩko ase, tykase tuisa Tawi eya xine. Pata tũtatoh po xikihme toehse ynororo, typoetory soutatu tõ tutũtase ahtao, miumãkõ oximaro te, 100mãkõ oximaro, enara.
5 Mame ynara tykase Tawi typoetory esamo a, Joape a te, Apisai a te, Itai a roropa:
— Ypyno awahtao xine, umũkuru Apisarão onetapara ehtoko, tykase ynororo. Moro Tawi nyripory totase soutatu tomo a, esamo a, enara.
6 Morarame toytose toto osetapase Izyraeu tõ maro. Tõsetapase toto itu htao Eparaĩ po.
7 Moroto Izyraeu tõ typoremãkase Tawi poetory tomo a. Tuhke toorihse toto moro ae, 20 miume orutua kõ toorihse.
8 Sapararahme toehse toto tõsetaparykõ poko, moro nono poro porehme, itu htao toorihse tuhkãkõ roropa, tõsetapatohkõ motye.
9 Mame Apisarão tõseporyse Tawi poetory tõ maro. Mura po ytõko nexiase, wewe konõto zopikoko aytoryhtao, zũsety tyryhse wewe amoriry pokona. Mura toytose ro axiny, tyhwyme Apisarão tynomose.
10 Mame Apisarão tonese ahtao Tawi poetory a, Joape turuse eya:
— Apisarão eneno tyhwyme wewe amoriry poko, tykase.
11 — Meneno? tykase Joape. — Oty katoh onetapara make? Totapase oya ahtao parata ekarory oya 10me, soutatu mety eary maro, tykase.
12 Yrome tozuhse ynororo eya:
— Miume parata ekaroryhtao ya, Tawi mũkuru onetapara jexiry. Tuisa omihpyry etano, oururuhtao, Apisai maro, Itai maro: “Umũkuru ewomatoko, ypyno awahtao xine,” nykano, tykase.
13 Aomipona pyra toehse jahtao, Apisarão totapase ya ahtao tuisa Tawi zuaro exiry - emero zuaro mana - jewomara mexiry.
14 — Oneraximara ase, tykase Joape.
Mame oseruao warata ke tuose eya. Apisarão tuose eya eano pona, tyhwyme ro ynororo ahtao wewe poko.
15 Mame Joape poetory tomo a, 10mãkomo a, Apisarão tomyehmase, totapakehse ynororo eya xine rahkene.
16 Mame rueimo totose Joape a, soutatu tõ osetapakehpotohme. Mame Izyraeu tõ tokahmakehse Tawi poetory tomo a. Tooehse ropa toto.
17 Apisarão ekepyry tomase eya xine oramãka itu htao. Epona topu tõ tomase eya xine kaetokohxo. Izyraeu tõ emero toepase ropa tytapyĩkõ taka ropa.
18 Orihpyra ro tahtao topu risẽ tyrise Apisarão a Tuisamãkõ esary po jakanahmã po, typoko wenikehpyra imehnõ ehtohme. Ynara tõsenetupuhse ynororo: “Tumũkue pyra jexiryke sero topu esehpãko ase jesety ke.” Seroae ro moro poko: “Apisarão nyrihpyry,” ãko mã toto inyrihpyry poko.

Tumũkuru hnamotopõpyry Tawi a

19 Mame Aimaa Zatoke mũkuru ynara tykase:

— Ytoxi axiny, tuisa Tawi zuruse, Ritonõpo a typynanohse aexiry poko epetõkara wino, tykase.
20 — Arypyra, tykase Joape. — Seroae omi kurã anaropyra mase. Imepỹ ẽmepyry ae rokẽ omi arõko mase. Yrome seroae arypyra, toorihse tuisa mũkuru exiryke, tykase.
21 Mame typoetory Etiopia pono a ynara tykase:
— Ytoko omoro, tuisa zuruse onenehpyry poko, tykase.
Tosekumuru po typorohse ynororo Joape ẽpataka. Mame toytose axiny.
22 Mame Aimaa tõturuse ropa Joape a:
— Ajohpãme sã ytoxi, omi arose roropa, oty kara otara rokẽ toehse ahtao.
— Oty katoh oytory se hma aimo? tykase Joape. — Epehpyry anapoipyra mase oytotamitu epehpyryme, tykase.
23 — Oty kara. Jytory se rokẽ ase, tykase ropa Aimaa.
— Ahtao ytoko, tykase Joape.
Mame toytose Aimaa tururume ona poro osema ae. Mokyro Etiopia põ tymotyẽkase eya.
24 Typorohse Tawi nexiase pata omõtoh pota tao, enene tõnuhse apuru pona, zara po kae. Tõsenuhmase ynororo ahtao orutua tonese eya toiroro, tururume oehnõko.
25 Tuisa turuse eya, mame ynara tykase Tawi:
— Toiroro ynororo ahtao, omi kurã enehnõko mana, tykase.
Moe hkopyra toehse nexiase.
26 Morarame imepỹ tonese enene a, tururume oehkety. Apuru erase tykohtase:
— Eneko ke! Imepỹ oehnõko axiny! tykase.
— Mokyro roropa omi kurã enehnõko mana, tykase tuisa Tawi.
27 Mame ynara tykase enene:
— Mokyro apitorymã tururume aytory Aimaa, Zatoke mũkuru ytory sã mana, tykase.
— Nuasemã kurã mose ro, tykase Tawi. Omi kurã enehnõko mana, tykase.
28 Mame tooehse Aimaa ahtao tykohtase tuisa a:
— Emero kure! tykase, tosekumuru po typorohse ynororo tõmyty po nono pokoxi tyrise eya. Mame ynara tykase ynororo tuisa a:
— Kure Ritonõpo Oesẽ syritone, oepetõkara typoremãkapose eya exiryke, tykase Aimaa.
29 — Nuasemã Apisarão kure hnae? tykase tuisa tõturupose.
Ynara tykase Aimaa:
— Itamurume panaikato totase ya, tuaro pyra aexityã tonese roropa ya repe, yrome tonehpose jahtao soutatu tõ esẽ Joape a, otara toehse zuaro pyra akene.
30 — Apoaporo, moroto eraximako! tykase tuisa.
Naeroro morotona toytose, xikihme toraximase eya.
31 Mame mokyro Etiopia põ tooehse ahtao, ynara tykase ynororo:
— Tuisa Tawi, omi kurã enehno oya! Seroae Ritonõpo a oepetõkara typoremãkapose emero porehme, tykase Etiopia pono.
32 — Umũkuru Apisarão kure hnae? tykase Tawi eya.
Ynara tykase Etiopia põ eya:
— Oepetõkara emero oryhmary se exiketõ ripory se ase mokyro ehtoh saaro, tykase.
33 Moro etaryke tyya toemynyhmase konõto tuisa. Tõnuhse osa taka pata omõtoh epozakoxi xitase. Aytoryhtao xia, mya ropa, tumũkuru hnamõko nexiase.
— Umũkuru Apisarão! Umũkuru! Umũkuru Apisarão! Kurehxo joorikyry omyakãme. Aimo Apisarão! Umũkuru! Umũkuru!

19

Tawi emuhkehkatopõpyry Joape a
1 Mame Joape turuse toto a:
— Tumũkuru Apisarão ekepyry hnamõko mã tuisa, xitãko mana, tykase toto Joape a.
2 Naeroro moro ae tãkye toehtohkõ tymyakãmase toemynyhmatohkõ ke. Tawi poetory tõ roropa toemynyhmase toto, tumũkuru hnamory poko Tawi a tuaro toehse toexirykõke.
3 Toytose ropa toto tosaka xine mynyhme rokene, etonatoh poe epaketõ samo aehxirohpyry tõ samo.
4 Tõmyty tapuruse tuisa a, tyxitase opore:
— Aimo umũkuru! Umũkuru Apisarão! Apisarão umũkuru!
5 Morarame Joape tomõse tapyi taka tuisa Tawi zuruse:
— Seroae opoetory tõ tyhxirose oya soutatu tomo typynanohse awahtao eya xine omũkuru tõ maro oẽxiry tõ maro opyxiã maro.

6 Opyno exiketõ zehno mase ozehno exiketõ pyno mase! Seromararo mase yna tuarõtanohpõko opoetory tõ soutatu tomo popỹ sã rokẽ mã toto oya. Ynara enetupuhnõko ase: tãkye mexiry seroae Apisarão isene ro ahtao yna emero toorihse ahtao roropa.
7 Ytoko seromararo kure opoetory tõ soutatu tõ zuruse orẽpyra toto ehtopõpyry poko. Kara awahtao ajohpe pyra topeke pyra exĩko mase ipunaka seroae ro. Morara ahtao popyra kuhse exĩko oya, tykase.
8 Morara exiryke towõse Tawi, toytose ynororo porohse tapõ pona pata omõtoh pũto. Moro waro soutatu tõ toehse ahtao tõximõse toto ẽpataka.

Jerusarẽ pona Tawi oehtopõpyry ropa

Izyraeu tõ emero toepase toh nexiase tytapyĩkõ taka ropa.
9 Mame Izyraeu patary tõ po oseosezuhpitõko toh nexiase.
— Tuisa Tawi a typynanohse kymarokomo, kuepetõkara typoremãkase eya pirixteu tõ roropa. Yrome seromararo toepase ynororo Apisarão wino kynonorykõ poe.
10 Apisarão tymenekase kyya xine kutuisarykõme aehtohme repe. Yrome totapase ynororo etonatohtao. Naeroro oty katoh Tawi oneahmara sytatou xiaro aehtohme ropa? tykase toto.
11 Mame Izyraeu tõ omihpyry poko tuaro toehse Tawi. Naeroro Zatoke maro Apiataa taropose eya Juta tõ tamuximãkomo a oturupotohme:
— Oty katohme matou etyhpyryme sã tuisa akorehmãko enehtohme ropa tytapyĩ konõto taka?
12 Wekyryme matose, upũme umunurume roropa matose; osehtoko jakorehmase oehtohme ropa.
13 — Ynara kahtoko roropa Amasa a: “Wekyryme mase. Seromararo orĩko ase soutatu tõ tuisaryme Joape myakãme. Ritonõpo a jetapary se ase moro onyripyra jahtao!” tykase.
14 Morara karyke Tawi a ise toehse ropa Juta põkõ emero. Mame toahmase ynororo eya xine aehtohme ropa ipoetory tõ esã maro emero.
15 Mame tooehse ropa Tawi ahtao tuna Joatão pona, Kiukau po tõximõse Juta tõ orutua komo. Toytory se toh nexiase osẽpatakãmase tuisa Tawi maro tuna Joatão akuohtohme imaro.
16 Morara ahtao Ximei, Jera mũkuru, Pẽjamĩ parỹpyry, Paurĩ pono, axiny toytose tuna Joatão pona Juta tõ orutua kõ maro osẽpatakãmase tuisa Tawi maro.
17 Imaro Pẽjamĩ pakõ miume nexiase Zipa Sauu poetohpyry maro, imũkuru tõ 15mãkõ maro, ipoetory tõ 20mãkõ maro. Taryporyke toytose toto tuna Joatão pona tuisa oehtane.
18 Mame tuna Joatão takuohse eya xine Tawi tõ maro akuohtohme ropa, akorehmatohme akuotyry poko, ipenetatoh ritohme roropa tyya xine.
Morarame Joatão takuohse Ximei ahtao tosekumuru po typorohse ynororo Tawi ẽpataka.
19 Ynara tykase eya:
— Tuisa, azahkuru exiase popyra oriry poko tooehse awahtao Jerusarẽ poe. Yyrypyry ikorokako ajohpame samo. Owenikehko ynyrihpyry poko, moro poko osenetupuhpyra ropa oehtohme.
20 Zuaro ase, ynyrihpyry azahkuru nexiase ipunaka. Morara exiryke seroae oya oehno osemazuhme Izyraeu tõ esary poe oseporyse amaro.
21 Mame Apisai Zeruia mũkuru ynara tykase:
— Ximei toorikyry se tyyrypyry epehpyryme, Ritonõpo nymenekahpyry tuisame tykerekeremase eya exiryke.
22 Yrome ynara tykase Tawi Apisai a irui Joape a roropa:
— Õsenetuputyry onekaropopyra akene. Seroae jakorekehkãko matose. Seromararo Izyraeu tuisaryme ase. Naeroro orihpyra Izyraeu tõ mã exĩko seroae.
23 Mame Ximei a ynara tykase:
— Ritonõpo netaryme ynara ãko ase: “Orihpyra mase,” tykase.
24 Mame Sauu parỹpyry Mepiposete tyhtose roropa Tawi eporyse. Tupupuru onukurikara, osetypokara, tupõ onukurikara toehse toemynyhmaryke tuisa Tawi tũtatopõpyry poe aehtoh pona ropa orẽpyra exiketyme.
25 Jerusarẽ poe tooehse ynororo ahtao tuisa eporyse, ynara tykase Tawi eya:
— Oty katohme ymaro ytopyra mekuretyase, Mepiposete?
26 — Tuisa, ytoytopyra jehtoh waro mase. Jeky enehpoase ypoetory a amaro jytotohme repe. Yrome ypoetory Zipa a towokase ywy.
27 Jyhxiroase ajohpe roropa oya, tuisa. Yrome Ritonõpo nenyokyhpyryme sã mase. Naeroro openetatoh tyriko rahkene.
28 Ytamuru parỹpyã orihmapory oya zae exihpyry, yrome typynanohse ywy oya, jesary mekaroase amaro otuhtoh po. Morohne motye se pyra reahse oya, tuisa.

29 Ynara tykase Tawi eya:
— Epo hnae sekere kary. Jomi poe omoro Zipa maro Sauu tupĩpyry tõ apiakatoko otupikõme.
30 — Ah Zipa emero esẽme nexino, tykase Mepiposete. Tãkye rokẽ ase kure rokẽ tooehse ropa oexiryke atapyĩ taka.
31 Paazirai, pata Rojerĩ pono, Kireate poe tooehse roropa typatary poe Tawi maro ehse tuna Joatão akuotyry poko.
32 Tamuhpõme nexiase Paazirai, 80me jeimamyry nae nexiase. Tymõkomoke itamurume roropa nexiase, Maanaĩ po tuisa Tawi ahtao tonahsẽ tonehpose eya inapyryme.
33 Ynara tykase tuisa Tawi Paazirai a:
— Ymaro eropa Jerusarẽ pona ehse. Otuhnõko mase ymaro.
34 Yrome ynara tozuhse ynororo:
— Tuhke pyra jeimamyry isene ro ase sero nono po. Otyme kure jytory Jerusarẽ pona amaro?
35 80me jeimamyry aropoase, naeroro otyro yzamaro pyra myhene. Tõsẽ tomepore hkopyra ya, eukuru roropa, eremiaketõ onetarahme sã ase roropa. Oerohtoh ripory se pyra ase.
36 Otyme kure epehpyryje ekarory ya? Amaro tuna Joatão akuohnõko ase moe pyra jytotohme.
37 Ytoxi ropa jesaka jorihtohme ypatary po, papa tõ zonẽtopõpyry pũtokoxi. Mose umũkuru, Kimã, aroko opoetoryme. Ah mose ro tuna Joatão akuohno amaro, mame ise oehtoh tyriko eya.
38 — Kimã arõko ase ymaro, tykase Tawi. — Mame ise oehtoh rĩko ase eya, ise oehtoh emero rokẽ tyrĩko ase oya roropa ekaroporyhtao, tykase.
39 Morarame tuna Joatão takuohse imoihmãkomo a, tuisa Tawi a roropa. Mame Paazirai typohse tuisa a: “Ritonõpo amaro exikehpyra,” tykase ynororo eya. Mame tytapyĩ taka toytose ropa Paazirai.

Izyraeu tõ osezuhtopõpyry Juta tõ maro
40 Tuna Joatão takuohse tuisa a, Juta tõ maro emero, Izyraeu tõ maro roropa zokonaka rokene. Morotoino toytose toto Kiukau pona. Kimã toytose roropa imaro.
41 Mame Izyraeu tõ toytose Tawi a, ynara tykase toto:
— Tuisa, oty katohme yna akorõ tõ Juta tõ omatome sã toytose oenehse tuna Joatão akuohse, opoenõ maro opoetory tõ maro?
42 Yrome Izyraeu tõ tozuhse Juta tomo a. Ynara tykase toto:
— Tuisa Tawi yna ekyryme exiryke. Yna zehno pyra ehtoko. Tuisa napyry onenahpyra ynanexiase. Imõkomory anapoipyra roropa ynanexiase.
43 Mame Izyraeu tõ ynara tykase:
— 10me tuisame Tawi ehtoh nae ynanase, amarokõ toiro, omotye xine ynanase yna esẽme Tawi ehtoh poko. Oty katohme, katonõ xihpyryme yna ekarõko matou? Yna osemazuhme tõturuse kutuisarykõ enepyry ropa poko, tykase toto.
Yrome tozuhse ropa toto orẽpyrahxo Juta tomo a, Izyraeu tõ omiry motye.

20

Tuisame se Sepa ehtopõpyry
1 Mame moroto nexiase tuisame se exikety, esety Sepa. Pikiri mũkurume kynexine, Pẽjamĩ parỹpyry. Rueimo totose eya, oximõme toto ehtohme, tykohtase roropa opore ynororo:
— Tuisame pyra mokyro Tawi mana, kuesẽkõme pyra roropa! Morara exiryke atapyĩkõ taka ytotoko ropa Izyraeu tomo! tykase.
2 Naeroro toytose Izyraeu tomo, Tawi turumekase eya xine Sepa maro toytotohkõme. Yrome Juta tõ tosẽkõ onurumekara toh nexiase, Tawi maro toytose toto tuna Joatão poe pata Jerusarẽ pona ropa.
3 Mame toytose ropa Tawi ahtao tytapyĩ konõto taka Jerusarẽ pona, typyxiã 10mãkõ tyrise eya imepỹ tapyi taka, towomaneke tyrise toto soutatu tõ ke. Tawi tapyĩ eraseme toh nexiase esahpyo. Tynahpase toto eya, ise toto ehtoh tokarose roropa eya, yrome toto poko pyra ropa toehse ynororo. Moroto rokẽ toh nexiase toorihtohkõ ponãmero, pytỹpo tõ samo.
4 Mame ynara tykase Tawi Amasa a:
— Soutatu tõ enehpoko xiaro Juta tomo, toto oehtohme amaro mokokoro, tykase Tawi.
5 Juta tõ kohmase toytose Amasa. Yrome okynahxo oehpopyra nexiase Tawi a tykohmapose tahtao.
6 Naeroro ynara tykase Tawi Apisai a:

— Seromaroro Sepa kyyryhmatorỹko mana, Apisarão a kyyryhmatopõpyry motye. Naeroro ysoutatu tõ aroko mokyro ekahmatohme. Anapoipyra kuahtao xine pata apuruhpyry taka omõnõko mana. Mame epãko rokẽ mana, tykase.

7 Naeroro Joape poetory tõ maro toytose keretita tomo te, peretita tõ roropa, imehnõ soutatu tõ orẽpyra exiketõ maro toytose Apisai poetoryme. Jerusarẽ poe toytose toto Sepa apoise.

8 Mame toeporehkase toto ahtao topu konõto pona pata Kipeão po, tõsẽpatakãmase toto Amasa tõ maro. Soutatu zupõ ao Joape kynexine, typuniãoke ẽ ao tymyhse tymety eary poko. Mame aomikase toytose Joape ahtao ipunião toepukase. Tanỹse ropa eya tomary ke.

9 Ynara tykase ynororo Amasa a:

— Moehno jepe, kure pãna ma repe?

Mame Amasa etypoty poko tapoise Joape a tomary ke, tapotunuru wino, ipohtohme.

10 Amasa zuaro pyra nexiase, punião onenepyra roropa Joape emahpo. Amasa tuasakase punião ke zuakuru htaka Joape a. Zuahxirirĩ tutũtase, nono pona sapararah tykase. Toorihse Amasa rahkene, onuozomopyra ropa Joape nexiase.

Mame Joape tõ toytose Apisai maro Sepa ekahmase.

11 Moroto ro Joape poetory toiro xikihme Amasa pũto. Tykohtase ynororo:

— Joape se awahtao xine, Tawi se roropa awahtao xine Joape ekahmatoko! tykase.

12 Amasa ekepyry imihme nexiase osema tao tumunuru ao. Totypohse soutatu tõ emero mokyro eneryke tyya xine. Naeroro Joape poetory a Amasa ekepyry tytywyhmase osema ehpikoxi, mame ãty tyrise eya epona.

13 Amasa ekepyry tytywyhmase ahtao osema tae, toytose toto emero Joape maro Sepa apoise.

14 Mame Sepa toytose Izyraeu tõ nonory rãnakuroko pata Apeu-Pete-Maaka pona. Mame Pikiri ekyry tõ emero tõximõse toto, Sepa akorehmatohme. Imaro tomõse toto pata pona.

15 Mame Joape tõ toeporehkase ahtao pata tomyehmase eya xine. Pata apuru pokona onuhtoh tyrise nono ke eya xine. Tahkapitose roropa eya xine, pata apuru zopino aepukatohme.

16 Mame moro pata po nohpo nexiase, tuaro exiketyme. Apuru poe tykohtase ynororo:

— Etatoko ke! Etatoko ke! Kahtoko Joape a, aehtohme xiaro. Jotururu se ase imaro, tykase ynororo.

17 Joape toytose eya. Mame tõturupose nohpo:

— Omoro hma Joape?

— Ỹ, Ywy ase, tykase ynororo.

— Jomiry etako, tykase nohpo eya.

— Etãko ase, tykase ynororo.

18 Mame ynara tykase nohpo eya:

— Pake ahtao ynara tykase toto: “Ytoko Apeu pona ekaropotohme,” zae ehtoh waro ehtohme, enara.

19 Yna patary zumo mana, imehnõ maro etonara ynanase. Imehnõ Izyraeu tõ akorehmakehpyra ynanase. Yrome yna patary kurã enahkapõko matose. Oty katohme Ritonõpo kyryry pahnõko matou? tykase.

20 — Arypyra, tykase Joape. Apatary onenahkapopyra ase. Onypahpyra ase roropa.

21 Oty se rokẽ ynanah? Toiro orutua ypy tõ Eparaĩ pono esety Sepa, Pikiri mũkuru. Tuisa Tawi epekarame toehse mã ynororo typoetory tõ maro. Mokyro ekaroko yna a. Mame ytõko ropa ynanase yna esaka ropa, tykase.

— Zupuhpyry emãko ynanase, pata apuru epozakuroko oya xine, tykase nohpo eya.

22 Mame toytose ynororo pata põkõ zuruse. Sepa zupuhpyry tuhkohse eya xine, mame zupuhpyry tomase pata apuru epozakuroko Joape a rahkene. Naeroro rueimo totose eya, pata poe toytose ropa toto, tosaka xine ropa. Joape roropa toytose ropa tuisa a Jerusarẽ pona.

Tawi akorehmananomo

23 Joape nexiase Izyraeu tõ soutatu tõ esẽme emero. Penaia, Joiata mũkuru, keretita tõ esẽme nexiase peretita tõ maro.

24 Atonirão nexiase erohketõ esẽme, tyrohmanohpose ahtao tuisa Tawi a. Josapa, Airute mũkuru tuisa akorehmaneme nexiase tuaro ehtoh poko.

25 Sewa nexiase omi meroneme. Zatoke te, Apiataa maro Ritonõpo maro oturuketõme toh nexiase.

26 Ira, pata Jaia põ roropa Ritonõpo maro oturuketyme nexiase Tawi omi poe.

21

Sauu ekyrỹpyry wãnohtopõpyry

1 Morarame Izyraeu tõ esẽme Tawi ahtao konopo toehkehse, oseruao jeimamyry ponãmero konopo oehpyra nexiase, omise konõto toehse toto. Morara exiryke Tawi tõturupose Ritonõpo a, mame ynara tykase Ritonõpo eya:

— Sauu tõ, jekyry maro zae pyra toehse, Kipeão põkõ totapase eya xine.

2 Naeroro Kipeão tõ tonehpose tuisa Tawi a, tõturutohme toto maro. Mokaro Kipeão tõ Izyraeu tõ ekyry kara nexiase. Amoreu tõ parỹpyryme toh nexiase. "Oewomatorỹko ynanase," tykase Izyraeu tõ eya xine repe. Yrome Sauu toto enahkapory se toehse, imehnõ motye Izyraeu tõ riry se toexiryke, Juta tõ maro.

3 — Oty rĩko hano, ãkorehmatohkõme? tykase Tawi Kipeão tomo a. — Oepehmarykõ se ase, Sauu nyrihpyry xihpyry emetakame, kure Izyraeu tõ ripotohme ropa oya xine Ritonõpo a.

4 Ynara tykase toto eya:

— Sauu tõ popyra ehtopõpyry onepehmasaromepyra mase uuru ke, parata ke roropa. Yrome Izyraeu tõ etapapory se pyra roropa ynanase, tykase toto.

— Morara ahtao oty se hmatou ya ãkorehmatohkõme? tykase Tawi.

5-6 Ynara tykase toto Tawi a:

— Yna enahkary se Sauu nexiase, arypyra yna ehtohme, Izyraeu tõ patary tõ poro. Naeroro orutua kõ 7me ekaroko yna a Sauu ekyrỹpyamo etapatohme, tyhwyme wewe pokona, Ritonõpo neneryme, pata Kipea po. Moro pata Sauu enurutopõpyryme, mokyro tuisame Ritonõpo nymenekahpyry, tykase toto.

— Ekarõko ase, tykase Tawi.

7 Yrome tõmihpyry totapose exiryke Jonata a, imũkuru Mepiposete typynanohse Tawi a, Sauu parỹpyry.

8 Mãpyra, Aramoni, zakorõ Mepiposete maro tapoise eya, Sauu mũkuru tomo. Jẽkõ Rixipa nexiase Aia ẽxiry. Toto maro Merape mũkuru tõ 5me tapoise. Sauu ẽxiryme Merape nexiase, inio Atarieu, Paazirai mũkuru, pata Meora pono.

9 Mokaro 7mãkõ tokarose eya Kipeão tomo a. Tosenãse toto eya xine, ypy po, Ritonõpo neneryme. Oximõme toorihse toto 7mãkomo. Moro toehse eina exisasaka ahtao, tynarykary toehse ahtao, sewata apoipitoryhtao.

10 Morarame Sauu pytỹpyry Rixipa toytose morotona. Kamisãpo ke tapyi pitiko tyrise eya topu po. Moroto tehme nexiase ynororo, tynarykary tõ anỹpitotoh poe, konopo oehtoh pona ro, aorihtyã tõ ekepyry tõ ehxikaryino. Ekepyry tõ towomase eya ipoko pyra torõ tõ ehtohme saereme ahtao te, ipoko pyra roropa onokyro tõ itu htaõ kõ ehtohme roropa koko ahtao.

11 Mame Tawi turuse ahtao Rixipa nyrihpyry poko,

12 toytose ynororo Jape-Kireate pona Sauu tõ zehpyry enehse, Jonata zehpyry maro. Tosaka xine Sauu tõ zehpyry tarose Jape-Kireate põkomo a tokare pyra Pete-Sã poe, toto ekepyry toxixihmase ahtao pirixteu tomo a toto etapaxĩpo ypy Kiupoa po.

13 Morotoino Tawi a Sauu tõ zehpyry tonehse Jonata zehpyry maro, mokaro 7mãkõ esenãtyã zehpyry tanỹse roropa eya.

14 Sauu zehpyry, Jonata zehpyry maro tonẽse eya xine, Sauu zũ Kixi zonẽtopõpyry aka pata Zera po, Pẽjamĩ tõ nonory po. Tawi nyripohpyry tyrise eya xine emero porehme. Moromeĩpo toto omiry totase Ritonõpo a toto esary kurãkary poko.

Pirixteu tõ maro ahno konõto kynexine
(1 Koronika 20.4-8)

15 Moromeĩpo pirixteu tõ tõsetapase Izyraeu tõ maro. Typoetory tõ maro toytose Tawi etonase pirixteu tõ maro. Mame osetapary poko tahtao tapotũkehse Tawi.

16 Moroto orutua konõto nexiase pirixteu tõ maro, esety Ixipi-Penope. Tywaratake nexiase ynororo, metau risemy, 5 kirume exikety, tytapema roropa nexiase kasenato ke. "Tawi etapãko ase," tykase tõsenetupuhse ynororo repe.

17 Yrome Apisai a, Zeruia mũkuru a takorehmase Tawi, pirixteu maro tõsetapase ynororo, totapase eya rahkene. Moromeĩpo ynara tykase Tawi poetory tomo:

— Taroino yna maro ytopyra mase etonatoh pona, tykase toto. — Omoro mase Izyraeu tõ esemy. Opokoino kurãkõ eraximãko sytatose. Oetapapory se pyra ynanase.

18 Moromeĩpo tõsetapase ropa Izyraeu tomo pirixteu tõ maro pata Kope po. Moroto imepỹ orutua konõto, esety Sape totapase Xipekai a, pata Husa pono a.

19 Moromeĩpo tõsetapase ropa toto pirixteu tõ maro Kope po. Moroto orutua konõto nexiase esety Koria, Kate pono. Iwaratã zumo nexiase, omoxĩ roropa. Totapase ynororo Eranã a, Jaia mũkuru, Perẽ pono.

20 Imepỹ etonatoh poko Kate po, orutua konõto nexiase, emary nexiase 6me omahxikyry
ke, ipupuru nexiase 6me ipuhxikyry ke. Atapona 24me nexiase. Rapa paryme roropa
nexiase ynororo.
21 Mame Izyraeu tykerekeremase ahtao eya, totapase ynororo Jonata a, Ximeia mũkuru,
Tawi rui.
22 Mokaro 4mãkõ, orutua konõto, Rapa pakõ nexiase Kate po. Totapase toto Tawi tomo a
ipoetory tõ maro.

22

Tawi eremiatoh Ritonõpo eahmaryme
(Saumu 18)

1 Tawi eremiatoh moro, Ritonõpo eahmatohme, typynanohse tahtao, Sauu tõ winoino,
imehnõ etapary se exiketõ winoino roropa. Mokaro winoino typynanohse tahtao toremi-
ase ynororo, ynara tykase:
2 Ritonõpo jewomaneme mana, Topu konõto, ytapyiny jamihme exikety, ypynanohneme
roropa.
3 Ritonõpo jesemy, Topu konõto, imaro otonẽnõko ase.
Jewomãko mana osewomatoh ke samo;
Ypynanohneme jamihmã mana;
jewomaneme yyryhmara imehnõ ehtohme.
4 Ritonõpo kohmãko ase jakorehmatohme,
ypynanohnõko mana yporemãkapopyra jepetõkara ehtohme.
Kuesẽkõ seahmatone!

5 Tomyehmase exiase pohkane konõto ke, joorihmatohme;
pohkane konõto jenahkapotoh a, typoremãkapose ywy.
6 Oorihnõko ase tymyhse jexiryke sã eary ke.
Emynyhmãko ase yronymyryme joorikyry se pyra jexiryke.
7 Typoremãse jahtao, tykohtase ywy Ritonõpo a:
— Kuakorehmako myhene! ase eya.
Tytapyĩ tae jomiry totase eya;
yxitary totase eya rahkene.

8 Morarame nono tykytyky tykase,
kywyh tykase roropa;
ypy ãtykyry kywyh tykase,
tykytyky tykase roropa tãtaekymase Ritonõpo exiryke.
9 Eunary ae orexĩto tutũtase, ĩtae apoto tutũtase wewe zahkatoh samo.
10 Kapu totapuruhmakase eya,
tyhtose ynororo.
Akuru xinukutumehme sã toehse, ipupuru zopikoxi.
11 Taporihke exikety pona tõtyrise toytotohme.
Tõnuhse tyryrykane apory po.
12 Tãtose, koko tyrise eya;
akurũ xinukutumãkomo,
tuna ke pehme tomyehmase ynororo;
13 nenenehkane ke apoto tukase esemazupurume.

14 Morarame Ritonõpo omiryme konomeru konõto kapu ae toehse,
tõmiry totapose Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.
15 Pyrou taropose eya, topetõkara sapararahme ripotohme;
nenenehkane ke tonepanohpose toto eya.
16 Mame topetõkara tupokase ahtao Ritonõpo a, tãtaekymase,
konomeru konõto tonehpose toto pona,
tuna esemary tonese tuna konõto zopino,
sero nono apõ tõsenepose.

17 Kaino tomary ke Ritonõpo a tapoise ywy.
Tanỹse ywy eya zue konõto kuae.
18 Ritonõpo a typynanohse ywy jepetõkara jamihme exiketõ winoino, yzehno exiketõ
winoino.
Mokaro emero ymotye jamihme toh nexiase.

19 Jetuarimaryhtao tõsetapase ymaro toto;
yrome Ritonõpo, Jesemy a towomase exiase.
20 Tanỹse ywy eya, osa towomase exikety pona.
Ypynanopyase jamaro jexiryke.

21 Kurãkõ ke jepehmãko Ritonõpo mana, zae ehtoh poko rokẽ jexiryke.
Kure rokẽ jyrĩko mana azahkuru ehtoh poko pyra jexiryke.
22 Ise Ritonõpo ehtoh tyrise ya,
yyrypyry poko pyra ase,
Kuesẽkõ onurumekara ase.
23 Inyripohpyry omipona toehse ywy, emero porehme,
eramara ropa ase aomiry omipona pyra jehtoh poko.
24 Jyhxiropyra imehnõ mana zae rokẽ jexiryke, Ritonõpo neneryme azahkuru ehtoh poko pyra roropa jexiryke.
25 Naeroro kurã ke rokẽ topehmase ywy Ritonõpo a, ajohpe pyra jexiryke, tyyrypyhpyke pyra roropa jexiryke ineneryme.

26 Opoko amonohkara exiketomo a, anamonohpyra roropa mase, Ritonõpo.
Zae rokẽ roropa mase, zae exiketomo a.
27 Tyyrypyhpyke pyra exiketomo a, iirypyryme pyra mase roropa,
yrome popyra exiketomo a, epekarame mase.
28 Epyrypara exiketõ pynanohnõko mase, Ritonõpo.
Yrome epyrypaketõ rĩko mase tuisame pyra.
29 Omoro, Ritonõpo, yzeiponeme mase;
koko ehtoh enahkapõko mase ya, Jesemy.
30 Jakorehmãko mase jepetõkara maro etonatohme,
ajamitununu ekarõko mase ya toto osewomatoh poremãkatohme ya.

31 Mose Ritonõpo, kure rokẽ emero tyrĩko mana.
Tõmihpyry omipona anamonohpyra mana.
Õsewomatohme mana, eya oytorykohtao oewomatohme.
32 Ritonõpo rokẽ Kuesẽkõme mana, imepỹ pyra.
Ynoro rokẽ kuewomanekõme mana.
33 Ritonõpo jamihme exiketyme exiryke imaro jahtao imehnõ zuno pyra ase,
emero rokẽ pona jytoryhtao jewomãko mana.
34 Upupuru rĩko mana kapauimo pupuru samo, osetapara sã jehtohme ypy tõ poro.
35 Osetapatoh poko jamorepãko mana, taky tõ jamihmãkõ poko ehtoh zuaro jehtohme.

36 Jewomãko mase Ritonõpo, osewomatoh mekaroase ya ypynanohtohme;
typynanohse oya jexiryke, orẽpyra ase toehse.
37 Jepetõkara a japoipopyra mexiase,
naeroro epukapitopyra ase.

38 Jepetõkara ekahmaryhtao ya, toto apoĩko ase.
Eramara ropa toehse ywy, toto enahkatoh pona ro.
39 Toto poremãkãko ase,
owõpyra ropa mã toto.
Nono pona epukãko mã toto, typoremãkase ymyhtokoxi.
40 Oya tyjamihtanohse jexiryke etonatohme,
jetapary se exiketõ poremãkapõko mase ya.
41 Ritonõpo, jepetõkara aropõko mase ywinoino,
yse pyra exiketõ enahkapõko ase.
42 Takorehmanekõ zupĩko toh mã repe,
yrome arypyra, toto pynanohne pyra mana;
Ritonõpo a kohtãko roropa toh repe,
yrome onezuhpyra mana.
43 Toto akurihmõko ase,
putoh katoh sã exĩko mã toto;
toto tũtũmãko ase osema ae purapuramã samo.

44 Typynanohse ywy oya, wekyry tõ yporemãkapory se toehse ahtao.
Imehnõ ahno tõ tuisaryme kyriase,
mokaro ahno tõ waro pyra exiase repe,

yrome seromaroro ynamoto tõme toehse mã toto.
45 Imehnõ ahno tosekumuru po porohnõko mã toto jẽpataka.
Jomiry etaryhtao eya xine,
omipona exĩko mã toto.
46 Osetapary se pyra exĩko mã toto,
tonẽtopõpyrykõ ae tũtãko mã toto, enaromỹke toexirykõke.

47 Isene Ritonõpo Kuesẽkõ mana!
“Kure mase” sykatone jewomane a.
Imehxo Exiketyme Ritonõpo mana,
Jamihmehxo Exiketyme, sekarotone, ypynanohneme exiryke.
48 Orẽpyra jyrĩko mana, jepetõkara poremãkatohme,
toto rĩko ypoetoryme mana,
49 typynanohse ywy eya, yzehnotokõ winoino.

Omoro, Ritonõpo orẽpyra jyrĩko mase, jepetõkara poremãkatohme ya,
jewomãko mase yyryhmary se exiketõ winoino.
50 Morara exiryke “Kure mase” ãko ase,
oeahmãko ase awaro pyra exiketõ pata tõ poro;
eremiãko ase oeahmary ke ya.
51 Tuisame imehxo jyrĩko Ritonõpo mana,
tynymenekahpyry pyno exikehpyra mana;
Tawi hkotano, ipoenomo, ipakomotyã jũme toto pyno exikehpyra mana.

23

Tawi omihpyry etyhpyry

1 Ynara Tawi, Jese mũkuru omihpyry etyhpyrymano; Ritonõpo nymenekahpyryme nexiase tuisame aehtohme Izyraeu tõ esẽme. Eya eremiatoh tyrise kurã ke Izyraeu tõ eremiatohme. Ynara tykase ynororo:
2 Ritonõpo Zuzenu oturũko mana jomiry ae, inekarohpyry ỹtary ae.
3 Ritonõpo, Izyraeu tõ esẽ tõturuse,
Izyraeu ewomane juruase:
Zae ehtoh ke typoetory tõ akorehmaryhtao tuisa a,
ise Ritonõpo ehtoh riry poko typoetory tõ akorehmaryhtao eya,
4 ẽmepyry sã mana akurume pyra ahtao,
xixi saereme potu ehtoh samo
konopo oehkehxĩpo xirikozuru ehtoh samo.

5 Moro saaro kure rokẽ ypoenõ, ypakõ roropa rĩko Ritonõpo mana, tõmihpyry totapose ya exiryke, jũme onytyorõmara ehtohme.
Moro poko rokẽ penetãko ase;
moro ke rokẽ orẽpyra exĩko ase,
moro rĩko Ritonõpo mana, anamonohpyra, zuaro ase.

6 Yrome iirypyrymãkõ, omoxino sã typahse mã toto:
oma ke anapoisaromepyra ahno mana;
7 Toto poko ahtao ipoko ehtoh se rokẽ mana, kurimene risemy te, wewe risẽ otarame;
mokaro mã tyahsẽme exĩko ipunaka apoto ke.

Tawi soutatu tõ orẽpyra exiketomo
(1 Koronika 11.10-47)

8 Ynara mã soutatu tomo, Tawi maro orẽpyra exiketomo: Josepe-Pasepete, Takemoni pono “Oseruaõkõ” tuisary; tywaratã ke tõsetapase ynororo 800mãkõ maro, totapase toto eya emero porehme toiro etonatoh tao.
9 Zakorony Ereaza, Toto mũkuru, Aoi pary “Oseruaõkõ” maro nexiase. Osetapatoh po Tawi maro nexiase pirixteu tõ maro osetapãko. Izyraeu tõ toepase,
10 yrome ahno etapary poko penekehpyra nexiase ynororo. Mame pirixteu tõ totapakehse ahtao tytapemã onurumekasaromepyra emary nexiase, tomahxinaitase toexiryke. Takorehmase ynororo Ritonõpo a pirixteu tõ poremãkapory poko. Moromeĩpo, tõsetapakehse tahtao xine Izyraeu tõ soutatu tõ toytose ropa Ereaza a aorihtyã ekepyry mõkomohpyry apoitohme.
11 Mokyro mykapo Sama nexiase, Aje mũkuru, Harara pono. Pata Rei po pirixteu tõ tõximõse tupito po, erewija tõ esao. Moro poe Izyraeu tõ toepase pirixteu tõ kurũke.

12 Yrome Sama epara toehse tupito po, tupito ewomatohme, morararo pirixteu tõ
totapase eya. Ritonõpo a takorehmase ynororo pirixteu tõ poremãkapory poko.
13 Mame eina toehse ahtao, tonahsẽ anỹtoh zano exisasaka ahtao oseruao soutatu tõ
“30mãkõ” wino, tyhtose toto Tawi enese, eutary Aturã pona. Moroto Tawi nexiase, pirixteu
tõ roropa tõsesarise jakanahmã Ahno konõto po.
14 Morara ahtao Tawi nexiase tynyrihpyry jamihme exikety tao, pirixteu tõ imoihmãkõ
pata Perẽ po nexiase.
15 Mame typenetase Tawi tuna poko tõkurume, ynara tykase ynororo:
— Tuna sehxo hano, jokurume pixo pẽkamã poe, Perẽ omõtoh myhto. Yrome enehne pyra,
myhene, tykase.
16 Morara kary etaryke tyya xine, oseruao soutatu tõ, orẽpyra exiketõ toytose pirixteu tõ
esary rãnakuroko, tuna anỹse pẽkamae enehtohme Tawi a. Yrome moro tuna onẽpyra Tawi
nexiase, tukuãse rokẽ eya nono pona, tynekaroryme Ritonõpo a.
17 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo Jesemy, sero tuna onẽsaromepyra ase! Moxiã munuru enyry sã mana ya moro
tuna tõse ya ahtao, otapatõkõ kuroko toytose toto exiryke enehtohme ya, tykase.
Morara karyke moro tuna onẽpyra tokurehse Tawi.
Morohne tyrise mokaro a “Oseruaõkõ” orẽpyra exiketomo a.
18 Morarame Apisai, Joape akorony, Zeruia mũkuru, “30mãkõ” tuisaryme nexiase.
300me topetõkara totapase eya, warata ke, naeroro orẽpyrahxo exiketyme tokãtose ynororo
“30mãkõ” maro.
19 Mokaro “30mãkõ” orẽpyrahxo exiketõ maro Apisai nexiase, toto esẽme, imehxo
toexiryke. Yrome, mokaro “Oseruaõkõ” mokyro motye toh nexiase.
20 Penaia, Jeoiata mũkuru, Kapazeu põ roropa orẽpyra exiketyme nexiase, soutatume.
Moapita tõ soutatu konõto tomo asakoro totapase eya. Mame kuenime konõto tõmehse
ahtao, neweme ahtao tyhtose ynororo oramãka, moro tao reão totapase eya.
21 Ejitu põ konõto roropa totapase eya, tywaratake exikety. Tõsetapase Penaia mokyro
Ejitu põ maro, tymyxiry ke. Mame warata tapoise eya mokyro emary poe, ike totapase
ynororo eya.
22 Morohne tyrise Penaia a. Naeroro tuisame toehse “30mãkõ” orẽpyra exiketõ maro.
23 Imehnõ tymarõkõ motye orẽpyra nexiase. Yrome mokaro “oseruaõkomo” imotye toh
nexiase. Morara exiryke mokyro tymenekase ynororo Tawi a towomananõ tuisaryme
ehtohme.
24 Mokaro “30mãkõ” orẽpyra exiketõ maro Asaeu, Joape akorõ nexiase te; Eranã, Toto
mũkuru, Perẽ pono te;
25 Sama te, Erika roropa pata Harote põkomo te;
26 Here, Perete pono te; Ira, Ike mũkuru, Tekoa pono te;
27 Apieze, Anatote pono; Mepunai, Husa pono;
28 Saumõ, Aoi pono; Maarai te,
29 Herepe, Paana mũkuru maro, Netopa põkomo; Itai, Ripai mũkuru, Kipea pono, Pẽjamĩ
nonory po;
30 Penaia, Piratõ pono; Hitai, jakanahmã Kaaxi pono;
31 Api-Arapõ, Arapa pono; Azamawete, Paurĩ pono.
32 Eriapa, Saaupõ pono; Jasẽ mũkuru tomo te; Jonata te;
33 hararita tomo: Sama te, Aião, Saraa mũkuru maro te;
34 Eriperete, Akasapai mũkuru, Maaka pono; Eriã, Aitopeu mũkuru, Kiro pono te;
35 Hezero, Karameru pono te; Paarai, Arape pono te;
36 Ikau, Natã mũkuru, Zopa pono; Pani, Kate nonory pono;
37 Zereke, Amõ pono te; Naarai, Peerote pono, Joape pyre aroneme, Zeruia mũkuru te;
38 Ira te, Karepe roropa, Jatia põkomo;
39 Uria, heteume exikety.
Mokaro 37me atapona, soutatu tõ, orẽpyra exiketomo.

24

Izyraeu tõ tuhke ehtoh kuhtopõpyry Tawi a
(1 Koronika 21.1-8)

1 Morarame Izyraeu tõ poko tyekĩtapãse Ritonõpo nexiase. Naeroro osenetupuhtoh
tokarose Tawi a, Izyraeu tõ kuhpotohme, Juta tõ maro.
2 Morara exiryke Joape, soutatu tõ esemy a ynara tykase Tawi:
— Ytoko, soutatu tõ esã maro Izyraeu tõ patary poro, inikahpoe, Tã poe ikurenaka,
Peresepa pona, Izyraeu tõ kuhtohme. Zuaro se ase otãto pixo tuhke exiry kymarokõ nae.

3 Yrome ynara tykase Joape tuisa a:
— Tuhkehxo Izyraeu tõ riry se ase Ritonõpo a. Toiro ahtao 100me emãkapory se ase eya. Moro enepory se ase oya isene ro awahtao. Yrome otyme kure Izyraeu tõ kukuru? tykase Joape.
4 Tõmipona tyripose toto Tawi a. Naeroro toytose toto, Joape tomo, typoetory tõ esã maro, Tawi omi poe, Izyraeu tõ kuhse.
5 Mame tuna Joatão takuohse eya xine osesarise Aroea pũtokoxi, jakanahmã pata pona, Kate nonory po. Morotoino toytose toto inikahpozakoxi pata Jazea pona.
6 Mame toytose ro toto Kireate pona. Toeporehkase toto Kate pona, heteu tõ nonory pona. Mame Tã nonory pona roropa toytose toto. Mame Tã poe toeramase toto xixi omõtoh pona Xitõ pona.
7 Morotoino toytose toto ikurenaka pata apuruhpyry konõto pona Tiro pona. Morotoino toytose toto heweu tõ patary pona kananeu patary tõ pona roropa. Mame etyhpyryme Peresepa pona toytose toto, ikurenaka Juta pona.
8 Morarame 9me nuno taropose ahtao 20me ẽmepyry roropa tooehse ropa toto Jerusarẽ pona, pata tõ poro toytokehse toto ahtao.
9 Morarame Tuisa turuse eya xine:
— Atapona Izyraeu po orutua kõ, soutatume exiketõ 800 miume nexiase toto, Juta po orutua kõ 500 miume toh nexiase.
10 Moromeĩpo Izyraeu tõ tuhke ehtoh kuhxĩpo Tawi a, toehxiropitose ynororo. Ynara tykase ynororo Ritonõpo a:
— Iirypyryme toehse ywy, Izyraeu tõ kuhporyke ya. Ajohpãme sã yyrypyry ikorokako, ajoajohpe exikety sã yriase, tykase Tawi Ritonõpo a.
11 Naeroro Kate taropose Ritonõpo a Tawi zuruse. Urutõme Kate nexiase. Ynara tykase Ritonõpo:
12 — Ytoko, Tawi a, ynara kaxiko eya: “Oseruao imenekatoh ekarõko Ritonõpo mana oya, toiro imenekako tyripotohme Ya. Mame onymenekahpyry rĩko ase,” ãko Ritonõpo mana.
Yrokokoro towõse Tawi ahtao
13 Kate toytose eya oturuse rahkene, ynara tykase:
— Oty menekãko mah Ritonõpo a tyripotohme? Oseruao jeimamyry omise konõto ehtopo konopo oehpyra exiryke te, oseruao nuno aropõko oporemãkapory poko oepetõkara a te, oseruao ẽmepyry tyrohsẽ konõto oorihmatohkomo, enara? Osenetupuhko, toiro imenekako ekarotohme Ritonõpo a ezuhtohme, tykase.
14 Ynara tykase Tawi urutono a:
— Emynyhmãko ase yronymyryme, juãnohpory se pyra jexiryke ahno a. Ritonõpo a osekarory se ase juãnohtohme kypyno xine aexiryke, tykase.
15 Naeroro tyrohsẽ tonehpose Ritonõpo a Izyraeu tõ pona, moro ẽmepyry poe oseruao saerehkatoh etyhpyry pona. Pata tõ poro toorihse toto, atapona 70 miume Izyraeu tõ toorihse.
16 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry orihmatõ tooehse ahtao Jerusarẽ pona morotõkõ etapase, typenekehse Ritonõpo Izyraeu tõ wãnopyry poko. Ynara tykase ynororo tynenyokyhpyry a:
— Epo hnae! Toto onetapara exiko, tykase.
Moroto nexiase, Ritonõpo nenyokyhpyry, Arauna nonory po, tiriiku apotoh esary pũto, jepuseume exiketyme nexiase ynororo.
17 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry eneryke tyya ynara tykase Tawi Ritonõpo a:
— Ywy ro rokẽ tyyrypyhpyke toehse, azahkuru ynyriry exiryke. Yrome mokaro kaneru tõ samo. Oty tyrise eya xine popyra? Zae mase juãnopyryhtao, wekyry tõ maro, tykase.
18 Moro ae ro Kate tooehse Tawi a, ynara tykase eya:
— Onuhko Arauna esary pona, tiriiku apotoh pona. Moroto apoto apõ tyriko, okyno zahkatohme onekaroryme Ritonõpo a, tykase.
19 Mame Tawi toytose. Ritonõpo omiry omipona toehse ynororo, Kate a katopõpyry ae rokene.
20 Mame tosae tõsenuhmase Arauna. Tawi tõ oepyry tonese eya ipoetory tõ maro, oturuse imaro. Naeroro tosekumuru po typorohse ynororo tuisa ẽpataka, tõmyty nono pokoxi tyrise eya, “Tuisa imehxo mase,” katohme eya.
21 Tõturupose ynororo:
— Oty kase moehno ya, tuisa? tykase.
— Oesary, tiriiku apotoh esary epekatyry se ase. Okyno zahkatoh riry se ase, okyno zahkatohme, ynekaroryme Ritonõpo a, tyrohsẽ enahkatohme, Izyraeu tõ kurãkatohme ropa, tykase Tawi eya.
22 Ynara tykase Arauna Tawi a:

— Ykyryry apoiko emero ise oehtopo. Ekarõko ase emero oya jahkatohme onekaroryme Ritonõpo a. Eneko moxiã, pui tomo zahkatohme apoto apõ po, senohne wewe risẽ, erohtoh kehko, apoiko apotopokõme.

23 Morohne emero tokarose Arauna a tuisa a, ynara tykase ynororo:

— Ah onekarory Ritonõpo a Kuesẽkõ zamaro nexino, tykase.

24 Yrome ynara tykase tuisa Tawi Arauna a:

— Arypyra, morohne emero epekahnõko ase oya, tineru ke oepehmãko ase. Okyno onyahkara ase ynekaroryme Ritonõpo Jesemy a onepekahpyra jahtao, onepehmara jahtao roropa.

Naeroro tiriiku apotoh esary topekahse Tawi a pui tõ maro, 50me parata ke topehmase eya.

25 Morarame tynekarory zahkatoh tyrise moroto Tawi a, okyno tõ tyahkase eya tytororo tynekaroryme Ritonõpo a, osepeme ehtoh tyahkase roropa eya. Naeroro Tawi tõ omiry totase Ritonõpo a, moro tyrohsẽ tonahkase Izyraeu tõ po.

1 TUISA TOMO
1 Tuisa tõ Ehtopõpyry
1 Reis
Ekarotopo

1 Tuisa tomo ekarõko Izyraeu tõ tuisary tõ poko, Samueu nekarohpyry mykapo. 1) Osemazuhme tuisame Saromão exipitory poko Izyraeu tõ esẽme Juta tõ maro, Tawi orihtopõpyry poko roropa. 2) Saromão nyrityã poko tuisame ynororo ahtao, Ritonõpo Tapyĩ ritopõpyry poko eya Jerusarẽ po. 3) Izyraeu tõ nonory atapiakatopõpyry asakoro osetyoro ehtohme, inikahpoe te, ikurenae, enara.

Sero ao tuisa tõ zae ehtopõpyry poko enetupuhpõko mana anamonohpyra toto ehtopõpyry Ritonõpo omipona: kure ahno tõ toehse kure ituisarykõ ahtao Ritonõpo omipona toehtoh poko. Moromeĩpo typoremãse toto tutuisarykõ toeramase ahtao Ritonõpo wino, tyneponãmary poko toehse toto. Mokaro inikahpoe tuisa tomo a emero tamonohse, Ritonõpo omipona pyra toehse. Tyneponãmary toahmase eya xine. Ikurenaẽkõ tuisary tomo a toitoine tamonohse, Ritonõpo omipona pyra toehse, toitoine aomipona ro toehse.

Sero ekarõko orẽpyra Ritonõpo omiry tokarose urutõ komo a ahno tõ netaryme: ahno tõ neponãmary poko pyra toto ehtohme, amonohkara toto ehtohme Ritonõpo omipona toexirykõ poko. Eria orẽpyra toehse tõtururu poko Paau eahmananomo a (1 Tuisa 18).

Sero pape ao

Tuisame Tawi etyhpyry *1.1—2.12*
Tuisame Saromão exipitory *2.13-46*
Tuisa Saromão ehtopõpyry *3.1—11.43*
Izyraeu atapiakatopõpyry *12.1—22.53*

Tamuhpõme Tawi ehtopõpyry

1 Morarame tamuhpõme toehse tuisa Tawi ahtao tykõxitapãse kynexine ynororo. Morara exiryke kopeta tõ tokarose ipoetory tomo a repe. Yrome kõxikene rokẽ kynexine.
2 Naeroro ynara tykase akorehmananõ eya:
— Tuisa Tawi, nohpo oryximã zupĩko ynanase amaro ehtohme ãkorehmaneme. Amaro nyhnõko mana onyhtoh po kõxikene pyra oehtohme, tykase toto.
3 Mame Izyraeu tõ pata tõ poro oryximã tupise eya xine ahtao, Apisake tonese eya xine, Sunẽ pono. Tonehse ynororo tuisa a.
4 Oryxime nymyry kynexine ynororo. Mame tuisa typynanohse eya yrome ipoko pyra kynexine Tawi.

Atonia tuisame se ehtopõpyry

5-6 Morarame Apisarão toorihse kynexine. Naeroro Tawi mũkuru tamuhpõmehxo exikety Atonia kynexine. Jeny Hakite kynexine. Orutua enekure kynexine ynororo. Mame emero rokẽ poko ynororo ahtao onupokara Tawi kynexine, tuisame toexiry se toehse ynororo. Kahu tõ etonatoh topekahse eya, kawaru tõ roropa. Orutua kõ 50me tymenekase eya tymaro toto ytotohme.
7 Mame tõturuse Atonia Joape maro, Zeruia mũkuru. Tõturuse roropa ynororo Apiataa maro, Ritonõpo maro oturukety. Imoĩko toh kynexine.
8 Yrome Atonia maro pyra Zatoke kynexine, Ritonõpo maro oturukety te, Penaia, Joiata mũkuru te, Natã, urutono te, Ximei te, Rei te, tuisa Tawi ewomananõ soutatu tõ roropa Atonia maro pyra toh kynexine.
9 Morarame okyno totapase Atonia a, kaneru tomo, pui tomo, pui poenõ tupune exiketomo. Tyahkase toto tynekaroryme Topu Okoimo po, tuna ẽ Rojeu pũto. Imehnõ Tawi poenõ toahmase eya, tuisa poetory tõ maro, Juta põkomo.
10 Yrome takorõ Saromão oneahmara kynexine te, urutõ Natã oneahmara te, Penaia roropa, Tawi soutatu tõ maro oneahmara kynexine.

Saromão ritopõpyry tuisame

11 Mame toytose Natã oturuse Pate-Sepa, Saromão ẽ maro. Ynara tykase ynororo:
— Zuaro make? Atonia, Hakite mũkuru toexiry se tuisame. Tuisa Tawi zuaro pyra mana.
12 Ourũko ase tuaro oehtohme: Opynanopyry se awahtao, omũkuru Saromão pynanopyry se roropa awahtao,
13 ytoko seromararoro tuisa Tawi zuruse. Ynara kaxiko eya: "Tuisa Tawi, õmihpyry mekaroase ya Ritonõpo netaryme: umũkuru Saromão tuisame exĩko omyakãme. Tuisa apõ po porohnõko ynororo mana oesahpokoxi. Naeroro oty katohme tuisame osekarõko Atonia nae?"

14 Natã tõturuse ro:
— Morarame õtururuhtao ro tuisa maro, oehnõko ase zae õmiry ehtoh ekarotohme.
15 Mame Pate-Sepa toytose tuisa nyhtoh taka oturuse imaro. Tamuhpõme Tawi kynexine. Ipynanohnõko Apisake, Sunẽ põ kynexine.
16 Mame tosekumurukõ po typorohse Pate-Sepa tuisa ẽpataka “Imehxo mase,” katohme eya. Tõturupose tuisa a eya.
— Oty se hma? tykase.
17 — Tuisa Tawi, tykase, — Ritonõpo netaryme õmihpyry mekaroase ya. Umũkuru Saromão tuisame exĩko omyakãme. Porohnõko mana ãpõ pona Izyraeu tõ esẽme ehtohme.
18 Yrome Atonia tuisame osekarõko mana. Moro poko zuaro pyra mase.
19 Pui tõ totapase eya tynekaroryme, kaneru tomo te, pui mũkuru tupune exiketomo, enara. Totapase toto eya tynekaroryme Ritonõpo a. Takorõ tõ toahmase eya, Apiataa maro, Joape soutatu tõ tuisary maro, otuhtoh konõto pona. Yrome omũkuru Saromão oneahmara kynako.
20 Tuisa Tawi, Izyraeu tõ emero oeraximãko, onymenekahpyry ekarotohme, tuisame aehtohme ãpõ po, omyakãme.
21 Onekaropyra awahtao, toorihse awahtao, yna apoĩko mã toto umũkuru maro yna wãnohtohme popyra exiketõ samo.
22 Morarame Pate-Sepa otururuhtao ro tuisa maro, Natã tooehse tuisa tapyĩ taka.
23 Tuisa turuse eya xine urutõ Natã tooehse exiry poko. Mame tomõse tahtao tosekumurukõ po typorohse ynororo tuisa ẽpataka “Imehxo mase” katohme.
24 Mame ynara tykase Natã:
— Tuisa Tawi, ekaropoxi, Atonia mymenekano tuisame ehtohme omyakãme?
25 Seroae toytose ynororo tynekarory etapase pui tomo te, pui mũkuru tupune exiketomo te, kaneru tomo, enara, jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a. Omũkuru tõ emero toahmase eya, Joape soutatu tõ tuisary maro te, Apiataa, Ritonõpo omihpyry ẽ puimane maro, enara. Seromararo otuhnõko mã toto, eukuru ẽnõko imaro. Kohkohtãko toto “Imehxo mase tuisa Atonia,” ãko toto.
26 Yrome jeahmara Atonia kynako, Zatoke, Ritonõpo maro oturukety, Penaia te, Saromão, enara oneahmara kynako.
27 Serara tyripose oya tuisa? Yrome oturupyra mexiase yna maro onymenekahpyry poko, tuisame aehtohme, porohtohme tuisa apõ pona, omyakãme.
28 Mame tuisa Tawi ynara tykase:
— Pate-Sepa ikohmako.
Tooehse ropa ynororo tuisa ẽpataka. Xikihme toehse ynororo moroto, tuisa ẽpataka.
29 Mame ynara tykase tuisa eya:
— Ritonõpo neneryme, ajohpe pyra.
30 Seroae ro tyrĩko ase emero, jomihpyry ae ro. Ritonõpo neneryme omũkuru Saromão rĩko ase tuisame, japõ pona porohtohme tuisame ymyakãme.
31 Mame tosekumuru po typorohse Pate-Sepa, tuisa ẽpataka:
— Tuisa Tawi, jũme isene oexiry se ase, tykase.
32 Mame Zatoke Ritonõpo maro oturukety tonehpose Tawi a, urutõ Natã roropa te, Penaia roropa Joiata mũkuru, enara. Tooehse toto ahtao ynara tykase Tawi eya xine:
33 — Ypoetory tõ arotoko amaro xine. Umũkuru Saromão tyripotoko jeky jumẽtu pona. Mame aroko tuna pẽkamã Kiom pona.
34 Moroto Zatoke a, urutõ Natã maro, oriu ke umũkuru ipopako tuisame aehtohme Izyraeu tõ esẽme. Mame rue etotoko. Opore okohtatoko “Imehxo tuisa Saromão,” kahtoko.
35 Moromeĩpo ekahmatoko xiaro. Tuisa apõ pona porohnõko mana. Izyraeu tõ esẽme exĩko mana, ymyakãme. Ynoro tymenekase ya tuisame aehtohme Izyraeu tõ esẽme Juta tõ esẽme, enara.
36 Mame Penaia, Joiata mũkuru a tuisa tozuhse, ynara tykase:
— Aõ, ah Ritonõpo Kuesẽkõ morara nyrino roropa.
37 Amaro Ritonõpo ehtopõpyry sã, seromararo Saromão maro nexino roropa, moro se ase. Mame tuisa Tawi, tuisame oehtopõpyry motye Saromão tuisame ehtoh ripory se ase Ritonõpo a, tykase.
38 Morarame Zatoke tõ toytose toto, urutõ Natã maro te, Penaia maro te, keretita põkõ maro te, peretita põkõ maro, enara. Tawi eky pona, jumẽtu pona Saromão tyrise eya xine. Mame imaro toytose toto tuna enatyry Kiom pona.
39 Mame oriu tarose Zatoke a, Ritonõpo maro oturutoh tae, pui retyry pehme oriu ke. Mame ike Saromão typopase eya. Rue totose eya xine. Tykohtase eya xine roropa. Ynara tykase toto:
— Tuisamehxo tuisa Saromão! tykase toto.

40 Imaro toytose imoihmãkomo, rue etõko, oseahmãko, kohtãko. Panaikatõ ke nono tykytyky tykase samo.
41 Moro totase Atonia a ineahmatyamo a roropa, otuhkehxĩpo kynexine toto. Mame rue etory totase ahtao Joape a tõturupose:
— Otyh moro panaikatõ pata po? tykase.
42 Mame aotururuhtao ro Jonata, Apiataa mũkuru toeporehkase.
— Omõko, tykase Atonia eya, — tuaro exiketyme oexiryke. Omi kurã enehneme mase, tykase.
43 — Omi kure hkopyra sero, tykase Jonata Atonia a. — Tuisa Tawi a tumũkuru Saromão tyrise tuisame.
44 Imaro Zatoke, Ritonõpo maro oturukety taropose te, urutõ Natã maro te, Penaia, Joiata mũkuru maro te, keretita põkõ maro te, peretita põkõ maro, enara. Tuisa eky jumẽtu pona tyrise ynororo eya xine.
45 Mame oriu ke typopase ynororo Zatoke a urutõ Natã maro tuisame aehtohme tuna enatyry Kiom po. Morotoino tõseahmarykõme toytose ropa toto pata pona. Morara exiryke kohkohtãko toto. Wãko toto. Oseahmãko mã toto. Moro panaikatõ etãko matose.
46 Mame tumy apõ po porohnõko Saromão seromararoro tuisa porohtoh po Izyraeu tõ esẽme.
47 Morarame tuisa Tawi eahmase toytose ipoetory tõ emero. Ynara ãko toto: "Ritonõpo a omũkuru Saromão tuisamehxo tyripõko ynanase tuisame oehtoh motyehxo. Ahno tuhkehxo Saromão ime ehtoh waro ehtoh ripõko ynanase Ritonõpo a, ime oehtopõpyry waro exiketõ motye." Mame tuisa tupueh tykase tynyhtoh po.
48 Mame ynara tykase ynororo tõtururume Ritonõpo a: "Kure kuhse Ritonõpo Kuesẽkomo, Izyraeu tõ Esemy. Seroae tuisame umũkuru toiro tyrise eya, Izyraeu tõ esẽme ymyakãme. Morara tyrise eya yneneryme, orihpyra ro jahtao," tykase.
49 Morara kary etaryke tyya xine, enaromỹke toehse Atonia maro exiketõ emero, towõse toto, toytose toto sapararahme tosemarykõ ae.
50 Atonia tõserehse yronymyryme, Saromão zuno toehse. Naeroro toytose ynororo Ritonõpo maro oturutoh taka, okyno zahkatoh apõ apoitohme tyya osewomatohme samo.
51 Mame Saromão turuse enenanomo a:
— Atonia tuisa Saromão zuno toexiryke okyno zahkatoh apõ tapoise eya. Ynara ãko mana: "Tuisa Saromão omiry etary se ywy, Ritonõpo netaryme, jetapapopyra toexiry poko."
52 Mame Saromão ynara tykase:
— Zae exiketyme ynororo ahtao, jomiry ekarõko ase, Ritonõpo netaryme onuãnohpyra ase, yrome tyyrypyhpyke ahtao, zae ehtoh se pyra ahtao, oorihnõko mana.
53 Mame turui Atonia tonehpose, okyno zahkatoh apõ poe. Tooehse ahtao, tosekumuru po typorohse ynororo tuisa ẽpataka "Imehxo mase" katohme. Mame ynara tykase Saromão eya:
— Ytoko atapyĩ taka.

2

Saromão zurutopõpyry Tawi a

1 Morarame Tawi orihsasaka ahtao tumũkuru Saromão turuse eya. Ynara tykase:
2 — Jorihtoh exisasaka mana. Naeroro orẽpyra exiko zuãtahpyryme toehse oexiryke.
3 Ritonõpo omiry omipona exiko. Inyripohpyry emero tyriko, inymeropohpyry Moeze a. Morara awahtao emero rokẽ pona oytoryhtao, emero riryhtao roropa oya kure rokẽ orĩko Ritonõpo mana.
4 Ritonõpo Kuesẽkõ omipona awahtao, tõmihpyry omipona exĩko roropa Ritonõpo mana. Ynara tykase ynororo ya: "Omũkuru apakõ roropa Izyraeu tõ esẽme exĩko mã toto, tomeseke toto ahtao, ynyripohpyry riryhtao eya xine yronymyryme, zae ehtoh poko rokẽ toto ahtao tukurohtao xine."
5 — Tyoro roropa, zuaro mase, Joape, nohpo Zeruia mũkuru nyrihpyry ya. Soutatu tõ esã asakoro totapase eya; Apinea, Nea mũkuru te, Amasa, Jetea mũkuru roropa. Etonatoh pyra ahtao totapase toto eya imỹpotohme toto netapatyã poko etonatoh tao. Zae exiketõ totapase Joape a. Seromararoro zae epehmapory se ase inyrihpyry epehpyryme.
6 Tuaro mase, tyriry waro mase. Aorikyry ke inyrihpyry epehmapoko eya.
7 — Yrome kure rokẽ Paazirai, Kireate põ mũkuru tõ tyriko. Toto pyno exiko. Ypyno toh nexiase toepase jahtao orui Apisarão winoino.

8 — Wenikehpyra exiko Ximei Jera mũkuru, Paurĩ pono Pẽjamĩ nonory pono. Tykerekeremase ywy xihpyryme eya toytose jahtao Maanaĩ pona. Mãpyra tõseporyse ropa yna ahtao Joatão po, jomiry etapoase eya Ritonõpo netaryme onetapapopyra jehtohme.
9 Yrome tuaro exiketyme mase. Zae exiry mokyro tuãnohse oya ahtao. Tuaro mase, inyrihpyry ya epehmapoko eya aorikyry ke, tykase.

Tawi orihtopõpyry
10 Mame Tawi toorihse. Tonẽse ynororo jũ tõ zonẽtopõpyry tao Tawi patary po.
11 40me jeimamyry taropose eya Izyraeu tõ esẽme. 7me jeimamyry taropose eya Eperõ po, 33me jeimamyry taropose eya Jerusarẽ po.
12 Morarame tumy Tawi myakãme toehse Saromão, Izyraeu tõ esẽme. Mame tyjamihtase ynororo Izyraeu tõ tuisaryme toexiry poko.

Atonia orihtopõpyry
13 Morarame Atonia, Hakite mũkuru toytose oturuse Pate-Sepa maro, Saromão ẽ maro. Mame tõturupose Saromão eny eya, ynara tykase:
— Osepeme ehtohme moehno ya? tykase.
— Ỹ, osepeme ehtohme, tykase ynororo.
14 Mame ynara tykase:
— Jotururu se ase amaro, tykase.
— Kaxiko! tykase nohpo.
15 Mame ynara tykase Atonia:
— Zuaro mase, Papa myakãme tuisame jahtao zae exiry repe. Izyraeu tõ emero tuisame jexiry eraximãko toh nexiase. Yrome tyoro toehse. Jakorony tuisame toehse, tyriry se Ritonõpo exiryke.
16 Seromararoro toiro tyripory se ase oya. Ajohpãme sã ynekaropohpyry tyriko, tykase.
— Oty se hma? tykase Pate-Sepa.
17 Ynara tykase ynororo:
— Ekaropoko Saromão a Apisake, oryximã Sunẽ pono ypytyme ehtohme. Onekaropohpyry etãko Saromão mana. “Arypyra,” kara ynororo oya. Moro waro ase, tykase.
18 — Kure! tykase nohpo. — Oturũko ase tuisa maro onekaropohpyry poko.
19 Morarame Pate-Sepa toytose, oturuse tuisa maro, Atonia nekaropohpyry poko. Towõse Saromão tyse omikase tomõse ahtao. Tupue toehse ynororo tyse ẽpataka “Opyno ase” katohme. Mame typorohse ynororo tapõ pona. Imepỹ epehtoh tonehpose eya Pate-Sepa porohtohme tuisa apotunuru wino. Typorohse ynororo rahkene.
20 Mame ynara tykase Pate-Sepa:
— Toiro ekaropotoh nae ase tyritohme oya. Ajohpãme sã “Arypyra,” kara exiko, tykase.
— Ekaropoko, aja, tykase Saromão. “Arypyra,” kara ase oya.
21 Mame Pate-Sepa ynara tykase:
— Apisake ekaroko orui Atonia pytyme, tykase.
22 — Oty katohme Apisake ekaropõko mah ekarotohme Atonia a? tykase Saromão. — Tuisame aehtoh ekaropoko roropa. Uruime ynororo, Apiataa, Ritonõpo maro oturukety te, Joape roropa imaro mã toto!
23 Morarame tomiase Ritonõpo netaryme Saromão, ynara tykase:
— Atonia onetapara jahtao Ritonõpo a juãnopyry se ase moro tokaropose exiryke eya.
24 Tyjamitununu ke Ritonõpo a tyrise ywy Izyraeu tõ esẽme, tuisa Tawi apõ po typorohkapose ywy. Tõmihpyry ae ro morara tyrise eya tuisame jehtohme umũkuru roropa tuisame ehtohme ypakomotyã roropa, enara. Ajohpe pyra, Ritonõpo neneryme seroae ro Atonia orihnõko mana! tykase.
25 Mame Penaia taropose tuisa Saromão a Atonia etapase. Mame totapase eya rahkene.

Joape orihtopõpyry
26 Mame Apiataa, Ritonõpo maro oturukety a ynara tykase tuisa Saromão:
— Ytoko ropa ononory pona, Anatote pona. Onyrihpyry epehpyryme oetapary zae exiry repe. Yrome oorihmapopyra ase aporo Ritonõpo omihpyry ẽ aroneme oehtopõpyryke. Papa maro awahtao metuarimase roropa imaro aetuarimaryhtao.
27 Mame Saromão a Apiataa touse aerohtoh poe, Ritonõpo maro oturutoh tao. Morara tyrise eya ahtao Ritonõpo omihpyry zae toehse Eri tõ poko Xiro po, ipoenõ poko roropa.
28 Mame Joape tuaro toehse morara ehtoh poko. (Atonia maro toehse ynororo tuisame toexiry se ahtao, yrome Apisarão maro pyra kynexine.) Naeroro toepase ynororo Ritonõpo maro oturutoh taka. Moroto okyno zahkatoh apõ apoĩko kynexine.
29 Morarame tuisa Saromão turuse toto a Joape epatopõpyry poko Ritonõpo maro oturutoh taka, okyno zahkatoh apõ pũto aehtoh poko roropa. Mame omi arone taropose eya

oturupose Joape a oty katohme toepase aexihpyry poko okyno zahkatoh pona. Tozuhse Joape a, toepase ywy Ritonõpo a Saromão kurũke. Naeroro Penaia taropose Saromão a Joape etapase.

30 Mame Penaia toytose Ritonõpo maro oturutoh taka. Ynara tykase Joape a:

— Tuisa omi poe osehko xiaro moro tae, tykase.

— Tũtara ase, tykase Joape. — Taro orihnõko ase, tykase.

Naeroro Penaia toytose ropa Joape omihpyry ekarose tuisa a.

31 Mame taropose ropa ynororo Saromão a, ynara tykase:

— Aomihpyry ae ro etapako. Zonẽko roropa. Morara ahtao jyhxiropyra exĩko, Tawi pakomotyã roropa onyhxiropyra exĩko imehnõ mana Joape nyrihpyry poko, zae exiketõ totapase exiryke eya.

32 Joape wãnohnõko Ritonõpo mana, mokaro etapatopõpyry epehpyryme, totapase eya exiryke tuaro pyra papa Tawi ahtao. Orutua kõ asakoro totapase eya, kurãkomo. Imotye kure toh nexiase; Apinea, Izyraeu tõ soutatu tõ esemy te, Amasa roropa, Juta tõ soutatu tõ esemy.

33 Mokaro etapatopõpyry epehpyryme Joape tõ wãnohnõko Ritonõpo mana, ipoenõ maro, ipakomotyã maro, enara. Yrome kurãkõ ekarõko Ritonõpo mana Tawi mũkuru a, ipakomo a roropa Izyraeu tõ esẽme toehse toto ahtao Tawi myakãme.

34 Naeroro Ritonõpo maro oturutoh taka Penaia toytose. Joape totapase eya. Mame ekepyry tonẽse esary po, itupi po.

35 Penaia tyrise tuisa a soutatu tõ esẽme, Joape myakãme. Zatoke Ritonõpo maro oturukety tyrise eya Apiataa myakãme.

Ximei orihtopõpyry

36 Moromeĩpo Ximei tonehpose tyya tuisa Saromão a. Ynara tykase ynororo eya:

— Tapyi amoko taro Jerusarẽ po, taro rokẽ oehtohme, sero pata poe ytopyra oehtohme.

37 Tuaro exiko. Pata poe oytoryhtao, iporiry Keterõ takuohse oya ahtao orihnõko mase. Mame ehxirõko rokẽ mase oya roro zae pyra toehse oexiryke.

38 — Zae mase, Tuisa, tykase Ximei. — Omihpyry omipona exĩko ase.

Mame moroto toehse Jerusarẽ po okynahxo kynexine.

39 Moromeĩpo oseruao jeimamyry taropose ahtao, Ximei poetory tõ asakoro tosẽkõ winoino toesyryhmase. Toytose toto Kate pona, otonẽse, pata esẽ maro Akixi, Maaka mũkuru maro.

40 Toto poko zuaro Ximei toehse ahtao, toky pona tõtyrise Kate pona toytose ynororo oturuse Akixi maro, typoetory zupiry poko. Tonese toto eya. Mame tarose ropa toto eya, tytapyĩ taka ropa.

41 Tuaro Saromão toehse ahtao Ximei nyrihpyry poko,

42 tonehpose ynororo tyya. Ynara tykase eya:

— Õmihpyry turupose ya, Ritonõpo netaryme, Jerusarẽ poe ytopyra oexiry poko. Kuruase, pata rumekaryhtao oya, oorikyry ke rahkene. Ỹme mexiase morara katopõpyry poko: "Õmipona exikehpyra ase," mase ya repe.

43 Naeroro oty katohme õmihpyry omipona pyra mexiahse? Jomihpyry omipona pyra roropa mexiahse?

44 Zuaro mase azahkuru oehtopõpyry poko papa Tawi a. Awãnohnõko Ritonõpo mana onyrihpyry epehpyryme.

45 Yrome kure rokẽ jyrĩko mana. Jũme Izyraeu tõ esẽme papa Tawi pakõ rĩko roropa Ritonõpo mana.

46 Mame tuisa omi poe Penaia toytose Ximei etapase. Naeroro orẽpyra toehse Saromão Izyraeu tõ esemy.

3

Tuaro ehtoh ekaropotopõpyry Ritonõpo a
(2 Koronika 1.2-13)

1 Mame osepeme toehse Saromão, Ejitu tuisary, Parao maro. Typytase ynororo Parao ẽxiry maro. Mame tarose ynororo Tawi patary pona, tytapyĩ konõto otyhkatohto, Ritonõpo maro oturutoh otyhkatohto roropa, pata apuru Jerusarẽ zomye otyhkatohto roropa, enara.

2 Ritonõpo maro oturutoh onyripyra ro kynexine Ritonõpo Tapyĩme. Morara exiryke imeimehnõ ypy tõ po tynekarory tõ jahkãko toh kynexine, apoto apõ po kehko.

3 Ritonõpo pyno Saromão kynexine. Tumy Tawi namorepatopõpyry omipona kynexine, yrome okyno totapase eya jahkatohme imeimehnõ ypy tõ po tynekaroryme Ritonõpo a.

4 Morarame toytose tuisa Saromão Kipeão pona tynekarory zahkase kaetokõ po. Moro
apoto apõ warohxo imoihmãkõ kynexine. Moroto pake pixo miume okyno tõ tyahkase eya
tynekaroryme Ritonõpo a.
5 Mame moro ikohmamyry ae tõsenepose sã Ritonõpo Saromão a aosenety. Ynara tykase
sã ynororo eya:
— Oty se hma ya ekarotohme oya? tykase.
6 Mame tozuhse sã eya:
— Papa Tawi pyno mexiase zae ehtoh se aexiryke, ajohpe pyra aexiryke roropa onen-
eryme. Mame imũkuru tyrise oya tuisame imyakãme seroae ro.
7 Ritonõpo yna Esemy, kyriase tuisame papa Tawi myakãme, poetome ro jahtao, tuisame
ehtoh waro pyra jahtao.
8 Taro ase onymenekatyã maro opoetory tõme, tuhke mã toto ikuhpỹme.
9 Naeroro tuaro kyriko zae rokẽ opoetory tõ esẽme jerohtohme. Kuakorehmako kure
ehtoh enetupuhtohme, popyra ehtoh isã pyra exiry enetupuhtohme. Moro waro pyra
jahtao opoetory tõ akorehmary waro pyra jexiry.
10 Saromão nekaropohpyry Ritonõpo zamaro kynexine.
11 Ynara tykase ynororo eya:
— Tuaro oehtoh tokaropose oya exiryke zae ypoetory tõ akorehmatohme oya toto
tuisaryme; okynahxo isene oehtoh onekaropopyra oexiryke, mõkomo kurã tineru maro
onekaropopyra te, oepetõkara orihmapory onekaropopyra roropa oexiryke,
12 onekaropohpyry ekarõko ase oya. Tuaro orĩko ase imehnõ motye, pakatokõ tuaro
ehtopõpyry motye te, imeĩpo tuaro exiketõ motye roropa, enara.
13 Morohne roropa, onekaropopyra aehtyã ekarõko ase roropa oya. Isene awahtao
mõkomo ekarõko ase oya tineru maro, imehnõ tuisa tõ motye tuisamehxo orĩko ase.
14 Mame jomihpyry omipona awahtao, tomeseke awahtao jomiry poko, omy Tawi
jomipona ehtopõpyry samo, okynã sã isene orĩko ase tamuhpõme oehtoh pona, tykase sã
Ritonõpo eya aosenety.
15 Mame typakase ropa Saromão ahtao tõsenetupuhse ynororo. Ritonõpo tõturuse nymyry
eya aosenety ae. Mame toytose ropa Jerusarẽ pona. Toexikihmase Ritonõpo omihpyry ẽ
ẽpataka. Mame okyno tyahkase tynekaroryme Ritonõpo a, osepeme ehtoh roropa tyahkase
eya. Mame otuhtoh konõto tyrise eya typoetory tõ esã otuhtohme.

Tupime ehtoh apiakatopõpyry Saromãо a

16 Mame nohpo tõ asakoro, orutua kõ poko exiketõ tooehse oturuse tuisa Saromão a.
17 Toiro nohpo ynara tykase:
— Tuisa Saromão, mose nohpo tooehse morohno tapyi tao ymaro. Mame umũkuru
tonuruse tapyi tao, moroto mose ahtao.
18 Mame asakoro tõmehse ahtao mose roropa tonuruse orutua pitiko. Yna rokẽ asakoro
moroto tapyi tao ynanexiase. Imepỹ pyra nexiase.
19 Mame koko tynyhse yna ahtao tõtorimase mose ro tumũkuru pona. Toorihse imũkuru.
20 Mame towõse mose ro koko. Umũkuru tapoise eya jenaeino jynykyryhtao. Tarose eya
tynyhtoh pona. Mame tumũkuru ekepyry tonehse eya jenaka, jynyhtoh pona.
21 Yrokokoro pakeimo, typakase jahtao suhsu ekarory se jahtao poeto enease, toorihse
nexiase. Yrome poeto ekepyry eneryhtao ya, umũkuru kara nexiase, tykase.
22 Yrome mokyro nohpo imarono ynara tykase:
— Arypyra! Mose poeto isene exikety umũkurume mana! Mokyro aorikyhpyry
omũkuhpyryme mana!
— Arypyra! tykase ropa nohpo apitorymano. — Omũkuhpyryme mokyro aorikyhpyry,
orihpyny umũkuru mose ro! tykase.
Morara tõsezusezuhse toto tuisa ẽpataka.
23 Mame ynara tykase tuisa Saromão:
— Asakoro ro matose poeto orihpỹ ẽme osekarõko. Amarõ mũkuhpyryme aorikyhpyry
ekarõko matose, tykase.
24 Mame tapema tonehpose tyya. Tonehse ahtao,
25 mame ynara tykase typoetory a tuisa:
— Poeto orihpỹ isahkako irãnakuroko, imytyhpyry ekarotohme toirõ nohpo a, zakorony a
imytyhpyry roropa, tykase.
26 Mame poeto ẽ nymyry kui tykase tumũkuru pyno toexiryke.
— Arypyra tuisa! Ajohpãme sã umũkuru onysahkara exiko. Ekaroko mose nohpo a,
tykase.
Yrome imarono ynara tykase:
— Zae poeto sahkary oxisã yna ehtohme, tumũkue pyra, tykase repe.

27 Naeroro ynara tykase ropa tuisa eya xine:
— Mose poeto onetapara ehtoko. Ekaroko nohpo a apitorymano a. Jẽ nymyry mose ro, tykase.
28 Moro poko, zae Saromão ehtoh poko tupimã apiakary poko, zuaro toehse Izyraeu tõ emero.
— To! Emese kure kutuisarykõ mana, tykase toto. Tuaro aexiry Ritonõpo poe, zae Izyraeu tõ akorehmatohme toto esẽme, tonetupuhse eya xine.

4

Saromão poetory tõ tuisamãkomo

1 Saromão tuisa imehxo kynexine Izyraeu tõ esẽme.
2 Mame ipoetory tõ esãme ynara tymenekase eya:
Ritonõpo maro oturukety: Azaria, Zatoke mũkuru.
3 Pape meronanomo: Eriorepe te, Aia maro, Xisa mũkuru tomo.
Tuaro tuisa rine: Josapa, Airute mũkuru.
4 Soutatu tõ tuisary: Penaia, Joiata mũkuru.
Ritonõpo maro oturuketomo: Zatoke te, Apiataa maro.
5 Nono kowenatu tõ tuisary: Azaria, Natã mũkuru.
Zae ehtoh poko tuaro tuisa rine: Ritonõpo maro oturukety Zapute, Natã mũkuru.
6 Tuisa tapyĩ konõto tao erohketõ tuisary: Aisaa.
Tyrohmanohpose exiketõ tuisary: Atonirão, Apata mũkuru.
7 Orutua kõ 12me tymenekase Saromão a kowenatume toto ehtohme Izyraeu tõ nonory po. Tonahsẽ tonehpose eya xine tuisa tapyĩ taõkõ napyryme. Toiro kowenatu a toiro nuno po tonehse, jeimamyry punero.
8 Ynara kynexine kowenatu tõ esetykomo, toto nonory roropa:
Pẽ-Huru: ypy tõ nonory po Eparaĩ po.
9 Pẽ-Tekea: pata tõ Maaze te, Saarapĩ te, Pete-Seme te, Erõ te, Pete-Hanã, enara.
10 Pẽ-Hesete: pata tõ Arupote te, Soko maro te, Hepea nonory maro emero.
11 Pẽ-Apinatape, typytase Saromão ẽxiry Tapate maro: Toa nonory emero.
12 Paana, Airute mũkuru: patary tõ Taanake te, Mekito te, Pete-Sã nonory maro te, pata Saratã pũto, ikurenae pata Jezereu poe, pata tõ Apeu-Meora pona, Jokomeão maro.
13 Pẽ-Kepea: pata Ramote, Kireate nonory po, imehnõ pata tõ roropa Kireate po, Jaia ekyry tõ patary tomo Manase pakomotyamo; Arakope nonory roropa Pasã po, moroto 60me pata tõ kynexine, zumo exiketomo, tapuruse roropa exiketomo, omõtoh metau risẽ ke tyrise kehko kynexine.
14 Ainatape, Ito mũkuru: Maanaĩ nonory po.
15 Aimaa, typytase Pasemate maro, Saromão ẽxiry imepyny: Napatari nonory po.
16 Paana, Husai mũkuru: Asea nonory po, pata Pearote maro.
17 Imepỹ Josapa, Parua mũkuru: Isakaa nonory po.
18 Imepỹ Ximei, Era mũkuru: Pẽjamĩ nonory po.
19 Imepỹ Kepea, Uri mũkuru: Kireate nonory po. Apitoryme sero nono tuisary Seõ kynexine, amoreu tõ tuisary tuisa Oke maro, Pasã esemy.
Mokaro 12me kowenatu tõ maro, imepỹ kowenatu tuisaryme kynexine, Juta nonory po.

Tymõkomokehxo Saromão ehtopõpyry

20 Mame Juta põkomo, Izyraeu põkõ maro tuhke toh kynexine, ikuhpỹme, isawã samo, tuna ehpio. Tõtuhse toto, eukuru tõse roropa eya xine. Tãkye toehse toh kynexine.
21 Mame Saromão Izyraeu tõ esẽme rokẽ pyra kynexine. Imehnõ ahno esẽme kynexine ynororo, tuna Eupyrati poe pirixteu tõ esary pona, Ejitu ehpikoxi roropa. Tymõkomorykõ, tytinerũ roropa tapiakase eya xine zokonaka epehmatohme eya ipoetoryme toehse toto exiryke, aorikyry ponãmero.
22 Kokoro rokẽ Saromão tonahsẽ se kynexine: tiriiku 3 miu kirume, kajama tõkehko 6 miu kirume,
23 pui inunõ tupune exiketõ 10me, imehnõ pui tomo ona po ytoytoketomo 20me, kaneru tõ roropa 100me, kapau tõ roropa kazera tomo, oropono tõ roropa.
24 Nono esẽme kynexine tuna Eupyrati poe, tuna Tipisa poe pata Kaza pona, tuna Metiteraneu ehpiõkõ maro. Tuisa tõ emero esẽme roropa kynexine moro nono po. Mame oxiehno pyra toh kynexine emero katonõ patary põkomo.
25 Mame Saromão isene ahtao Juta põkõ, Izyraeu põkõ maro towomase toh kynexine inikahpoeno ikurenaka. Emero tytapyĩke exiketõ inarykahpyry nae kynexine, uwa tomo te, fiku tõkehko, enara.

26 Kawaru esary nae Saromão kynexine 4 miume, kahu aronanomo, kawaru poko
erohketõ 12 miume roropa nae kynexine.
27 Mame mokamo a kowenatu tomo a nuno po tonahsẽ tonehse tuisa Saromão a, ipoetory
tõ nahpatohme, emero toahmase exiketomo, tuisa Saromão maro otuhketomo. Enahpỹme
inapyry kynexine.
28 Sewata tõkehko tonehse eya xine onahpoty roropa kawaru tõ esaka, toto napyryme,
etonaketõ kahu poko kawaru tomo te, erohtoh poko okyno tõ roropa, enara.
29 Ritonõpo nekarohpyryme, tuaro Saromão tyrise imehnõ tuaro ehtoh motye. Tuaro
aexiry onukuhpyra imehnõ kynexine.
30 Tuaro exiketõ motye kynexine xixi tũtatoh wino te, Ejitu põkõ tuarohxo exiketõ roropa,
toto motye, tuarohxo Saromão kynexine.
31 Imehnõ orutua kõ emero motye tuarohxo Saromão kynexine: Etã motye, Ezera pono
te, Hemã tõ motye, Kaukou maro, Taata maro, Maou mũkuru tomo. Imehxo aexiry poko
tokãtose imehnomo a katonõ patary tõ poro.
32 Aomihpyry tuaro ehtoh tymerose eya 3 miume, eremiatoh tyrise roropa eya miu
motye.
33 Tõturuse roropa ynororo wewe poko, apupari poko Ripano po te, otyro tõkehko poko
ahtãko pata apuru tõ po; tõturuse roropa onokyro tõ poko te, torõ tõ poko, nono poro ytoketõ
poko te, kana roropa, enara.
34 Mame Saromão tuaro ehtoh poko aotururu totase tuisa tomo a. Naeroro orutua kõ
tonehpose eya xine aomiry etatohme tyya xine.

5

Ritonõpo maro oturutoh riry se Saromão toehse
(2 Koronika 2.1-18)

1 Mame Hirão, Tiro tuisary, moino ro osepeme kynexine Tawi maro. Mame Tawi
myakãme, Saromão tuisame ehtoh poko zuaro toehse tahtao orutua kõ taropose eya
oturutohme.
2 Mame omi taropose Saromão a Hirão a. Ynara tykase:
3 — Zuaro mase. Papa Tawi tõsetapase itamurume imehnõ ahno maro, tomye exiketõ
maro. Naeroro Ritonõpo Tapyĩ onyrisaromepyra kynexine, Ritonõpo maro oturutohme.
Topetõkara poremãkapory se osemazuhme kynexine emero porehme.
4 Seromaroro Ritonõpo poe etonara ynanase, osepeme ynanase imehnõ maro. Osetapa-
toh se pyra mã toto emero.
5 Mame tõmihpyry tokarose Ritonõpo a Tawi a. Ynara tykase ynororo papa a:
"Omũkuru rĩko ase tuisame, omyakãme. Ytapyĩ amõko mana." Naeroro tuaro toehse ywy,
Ritonõpo eahmatoh amõko ase.
6 Morara exiryke apupari Ripano po akohpoko enehpotohme ya. Ypoetory tõ aropõko ase
erohtohme opoetory tõ maro. Mame opoetory tõ erohtamitume, oepehmãko ase. Kaxiko
omoro, otãto. Tuaro mase, imehnõ pyra mana, Xitõ põkõ wewe konõto akotyry warohxo
mã toto.
7 Naeroro Saromão omihpyry totase ahtao Hirão a tãkye toehse ynororo. Ynara tykase
ynororo:
— Kure kuhse Ritonõpo mana seroae. Eya Tawi mũkuru tuaro exikety tokarose, tumy
myakãme tuisame ehtohme, mokaro, ahno imehxo exiketõ esẽme ehtohme.
8 Mame omi taropose Hirão a, Saromão neneryme:
— Õmihpyry ya totase. Ise oehtoh rĩko ase emero apupari tomo te, pinieiro tõkehko.
9 Ypoetory tõ wewe zoko enehnõko ypy tõ poe Ripano poe tuna konõto ehpikoxi. Moroto
imyhnõko mã toto, tuna poro arotohme ise oehtoh pona. Mame moro wewe zoko
myhpokãko ropa mã toto, morotoino opoetory tõ arotohme. Mame ise jehtoh ekarõko mase
ya, tonahsẽ ekarõko ypoetory tõ napyryme.
10 Morarame Hirão a wewe taropose Saromão a apupari te, pinieiro tõ roropa, emero
tonehpose aexihpyry eya.
11 Jeimamyry ae ro tonahsẽ taropose Saromão a, Hirão a 2 miu tonerata (1.000 kirume)
tiriiku te, 400 miu riturume oriu (azeite) ipoetory tõ nahpatohme.
12 Mame tõmihpyry ae ro Ritonõpo a tuaro ehtoh tokarose Saromão a. Osepeme kynexine
ynororo Hirão maro. Tõmirykõ tokarose oseya xine atakorehmatohme.
13 Mame tuisa Saromão a erohketõ tymenekase Izyraeu patary tõ po, 30 miume orutua
komo.

14 Mame toto tuisaryme Atonirão tyrise Saromão a. Mame toto tapiakase eya oseruao 10
miumãkõme toto ehtohme. Toiro nuno po 10 miume orutua kõ toytose Ripano pona erohse,
asakoro nuno taropose eya xine tytapyĩkõ tao.
15 80 miume erohketõ taropose Saromão a ypy tõ pona topu tõ kohtohme. 70 miume
orutua kõ tonyohse roropa eya topu tõkehko puimatohme eya xine.
16 Mokaro erohketõ tuisaryme 3.300me tymenekase eya erohketõ esãme ehtohme.
17 Saromão omihpyry omi poe toerohse toto topu esary ao, topu tõ konõto akotyry poko,
kurãkomo, arotohme Ritonõpo Tapyĩ apõme ehtohme.
18 Moro topu tõkehko poko, wewe poko roropa toerohse Saromão poetory tomo te, Hirão
poetory tomo te, imehnõ erohketõ Pipyro põkõ maro, enara. Toerohse toto Ritonõpo
eahmatoh risẽ riry poko.

6

Eahmatoh ritopõpyry poko Saromão a

1 Morarame 480me jeimamyry taropose ahtao Izyraeu tõ esyryhmatopõpyry Ejitu poe,
asakoropane jeimamyry taropose ahtao Saromão a tuisame toexiry poko Izyraeu tõ esẽme,
nuno asakoro aehtoh po, ziwe po, Ritonõpo eahmatoh tyripitose eya.
2 Moro Tapyi mosa exiry 27 meturume kynexine, ipuroroje 9 meturume, kae exiry 13
meturume zokonaka.
3 Moro Tapyi omõtoh esary mosa exiry 4 meturume zokonaka kynexine, ipuroroje 9
meturume kynexine oxisã Tapyi ipuroroje ehtoh maro.
4 Moro Tapyi apuru poko osenuhmatoh nae kynexine. Zumohxo kehko kynexine Tapyi
tao, jarao zumo hkopyra kehko kynexine.
5 Jarao Tapyi apuru poko iratozome, etyhpyryme roropa oseruao zara tyrise eya, osa ke
pehme. Zara kae exiry 2,20 meturume kynexine.
6 Osa tõkehko zopino exiketõ ipuroroje 2,20 meturume kynexine. Osa tõkehko irãnaõkomo
ipuroroje 2,70 meturume, osa kae exiketõ ipuroroje 3,10 meturume kynexine. Kae zara
ahtao Tapyi apuru kãsemehxo kynexine. Zopino zara ahtao Tapyi apuru topuxiximehxo
kynexine. Morara ahtao osa tõkehko tyrise Tapyi apuru pona. Naeroro zara apõ wewe
omõpyra Tapyi apuru aka.
7 Moro Tapyi tyrise eya xine topu ke, tuhkohse exiketõ ke topu hkohtoh tao. Morara
exiryke Tapyi riryhtao panaikatõ onetara toehse, tahtah katoh mate tõkehko wywy roropa
onetara.
8 Omõtoh osa tõ taka Tapyi panakotuh po ikurenaka nexiase. Onuhtoh nexiase zara
asakoro aehtoh pona, zara oseruao aehtoh pona, enara.
9 Morarame tuisa Saromão tõtyhkase moro Tapyi riry poko. Tapyi tao tapuruse kae
apupari ke.
10 Oseruao zara tyrise Saromão a Tapyi apuru pokona tõsexihse wewe ke, apupari ke.
Toiro zara kae exiry 2,20 meturume kynexine.
11 Ynara tykase Ritonõpo Saromão a:
12 — Jomihpyry omipona awahtao, ynyripohpyry tõ roropa omipona awahtao orĩko ase
ynekarohpyry ae ro omy Tawi a.
13 Taro exĩko ase ypoetory tõ Izyraeu tõ maro, sero Tapyi tao, onyrihpyry tao. Jũme toto
onurumekara exĩko ase.

Ritonõpo maro Oturutoh zao exikety

14 Naeroro moro Tapyi, Ritonõpo maro Oturutoh, taotyhkanohse Saromão a.
15 Moro Tapyi tao apuru tõ apupari ke tyrise, nono poe amotoh pona. Moro zara tyrise
pinijo ke.
16 Tapyi tao osa tyrise eya, esety Osa Kurã Kuhse mosa exiry 9 meturume. Apuru tõ tyrise
apupari risẽ ke nono poe amotoh pona.
17 Mame imepỹ Osa Kurã tyrise apitorymã ẽpataka, Osa Kurã Kuhse ẽpataka. Moro Osa
Kurã mosa exiry 18 meturume kynexine.
18 Moro apupari risẽ taxikase emeporyme ekuru panõ ke, kasana panõ ke roropa. Emero
moro Tapyi tao tapuruse apupari ke topu tõ osenepyra ehtohme.
19 Naeroro moro Osa Kurã moinakoxi, Osa Kurã Kuhse tyrise, Ritonõpo omihpyry ẽ esary
tyrise eya moro taka tyritohme.
20 Moro osa 9 meturume mosa exiry kynexine, 9 meturume ipuroroje exiry, 9 meturume
kae exiry, enara. Mame moro osa tapuhse kynexine uuru kurã ke emero. Apoto apõ
tapuruse eya apupari ke.
21 Moro Tapyi tao emero uuru ke tapuhse Saromão a. Omõtoh Osa Kurã Kuhse taka keti
tyrise eya uuru risemy. Moro osa tapuhse uuru ke roropa.

22 Moro Tapyi tao emero tapuhse uuru ke. Apoto apõ roropa Osa Kurã Kuhse ẽpataka uuru ke tapuhse.
23 Asakoro kerupĩ tõ tyrise wewe oriwera risẽme, Osa Kurã Kuhse taka tyritohme. Mosa xine exiry kehko 4 meturu 40 sẽtimeturume kae exiry.
24-26 Oxisã kehko kynexine, oxisã zumo kehko exiry roropa. Asakoro taporihke kynexine toto, toiro aporiry 2 meturu 25 sẽtimeturume kynexine mosa exiry. Naeroro toiro aporiry etyhpyry poe zakorõ aporiry etyhpyry pona 4,50 meturume kynexine.
27 Mokaro taporihkemy tyrise Osa Kurã Kuhse taka. Toto aporiry ynara kynexine. Toiro aporiry etyhpyry osa apuru pũto kynexine. Zakorõ taporihkemy aporiry etyhpyry zakorõ apuru pũto kynexine. Osa rãnao asakoro aporiry etyhpyry osepũto toh kynexine.
28 Mokaro taporihkamo tapuhse uuru ke kynexine.
29 Osa Kurã apuru, Osa Kurã Kuhse apuru roropa emeporyme taxikase kerupĩ panõ ke, airiki panõ ke, ekuru tõkehko ke roropa.
30 Zara roropa moro tao uuru ke tapuhse.
31 Omõtoh tao asakoro wewe oriwera risẽ tyrise Osa Kurã Kuhse taka omõtoh tao. Omõtoh epoehme, wewe oriwera risẽ tyrise typotyke exikety.
32 Moro omõtoh tonõ emepory ke taxikase, kerupĩ panõ ke, airiki panõ tõkehko panõ ke, ekuru tõkehko panõ ke, enara. Moro omõtoh te, taporihke exiketõ te, airiki panõ roropa tapuhse uuru ke toh kynexine.
33 Osa Kurã taka omõtoh tyrise wewe oriwera ke.
34 Asakoro omõtoh kynexine asakoro wewe pipahmã ke tyrise pinijo ke,
35 emeporyme taxikase roropa kerupĩ ke te, airiki panõ ke te, ekuru tõ panõ ke roropa, emero tapuhse uuru ke.
36 Mame zara tyrise eya tapuruse topu risẽ ke te, wewe ke roropa apupari ke moro Tapyi tao.
37 Mame moro Tapyi apõ tyripitose nuno ziwe po, nuno asakoromã po, 4me jeimamyry taropose ahtao Saromão a tuisame toexiry poko.
38 Mame 11me jeimamyry taropose ahtao Saromão a tuisame, nuno 8mã po, puu po, moro Tapyi tõtyhkase rahkene. Emero tyrise eya tõsenetupuhtopõpyry ae ro. 7me jeimamyry taropose Saromão a moro Tapyi riry poko.

7

Tuisa Saromão tapyĩ konõto

1 Mame tytapyĩ konõto tyrise Saromão a. 13me jeimamyry taropose eya tyriry poko otyhkatohme.
2-3 Osa Wewe tõ Ripano tyrise eya, 44 meturume mosa exiry te, 20 meturume ipuroroje exiry, kae exiry 13 meturume zokonaka. Atakenaka xikihme exiketõ oseruao nae kynexine. Toiro atakenaka exikety 15me xikihme exiketõ nae kynexine apupari risẽme. Apupari risẽ roropa amotoh apõme tyrise xikihme exiketõ panono. Amotoh tapuruse roropa kynexine apupari ke.
4 Tapyi apuru pokona, asakoro iratozo pokona, osenuhmatoh tyrise eya oseruao atakenaka seino te, moino osẽpataka.
5 Omõtoh tyrise tahramehme samo. Osenuhmatoh roropa tahramehme sã tyrise eya, oseruao atakenaka seino, morararo moino osẽpataka.
6 Imepỹ osa esety Xikihme Exiketõ Esary kynexine. 22 meturume mosa exiry, 13 meturu zokonaka ipuroroje exiry kynexine. Omõtoh esary nae kynexine, tamose exikety. Moro amotoh xikihme exiketõ po kynexine.
7 Mame tuisa apõ esary esety akorõ Apiakatoh Esaryme. Moro tao Saromão toerohse zae ehtoh apiakary poko. Moro tapuruse apupari ke, nono poe amotoh pona.
8 Tosake Saromão kynexine, imepỹ zara konõto tao, Apiakatoh Esary moino. Moro tapyi tyrise eya imehnõ tynyrityã samo. Morararo ipanõ tyrise eya typyty tapyĩme, Parao ẽxiry tapyĩme.
9 Morohne inyrityã emero zara konõto roropa tyrise topu kurã ke, apõ poe amotoh pona. Moro topu tuhkohse topu ahkatoh po. Tukuhse, mame tuhkohse zae ehtohme serra ke.
10 Tapyi apõme topu konõto tyrise eya xine. Tuhkohse topu ahkatoh po, topu tuhkohse 3 meturume zokonaka mosa exiry. Imehnõ topu tuhkohse 4 meturume zokonaka mosa exiry.
11 Moro apõ po topu tuhkohse exiketõ tyrise. Moromeĩpo apupari tyrise roropa.
12 Naeroro tuisa tapyĩ konõto nonory te, Ritonõpo Tapyĩ zarany, omõtoh esary roropa Ritonõpo Tapyĩ taka, oxisã tapuruse toh kynexine, topu tuhkohse aexityã ke, oseruao osepona topu ahtao, toiro apupari risẽ tyrise.

Hurã erohtopo

13 Mame orutua tonehpose tuisa Saromão a, esety Hurã, Tiro pono. Emese kure exiketyme kynexine metau riry poko.

14 Jumỹpyry roropa, Tiro põ, emese kure kynexine metau riry poko. Jeny juteume kynexine Napatari paryme. Hurã tuaro exiketyme kynexine. Toerokuru waro roropa kynexine. Toahmase ahtao tuisa Saromão a metau poko erohketõ tuisaryme ehtohme, tymoise eya rahkene.

Asakoro xikihme exiketõ metau risẽme
(2 Koronika 3.15-17)

15 Mame asakoro xikihme exiketõ tyrise Hurã a, metau risamo. Mosa exiry 8 meturume, zumo exiry 1,70 meturume kynexine. Asakoro ro oxisã tyrise eya. Ritonõpo Tapyĩ omõtoh po tyrise kehko eya.

16 Mame asakoro emeporyme exiketõ tyrise eya, metau risẽme, moro xikihme exiketõ pokona ehtohme, 2,20 meturume kae toto exiry kynexine.

17 Moro xikihme exiketõ zupuhpyry emeporyme kynexine keti tõ tykahse exiketõ samo, 7me, toiro xikihme exikety pokona.

18 Asakoro atakenaka epery roropa, romã tomo metau risemy.

19 Moro xikihmã zuhpokoxi emepory ekuru sã tyrise, ririo tõ samo, kae exiry 1,80 meturume

20 tyrise kehko keti tõ epoehme, parihmã ehtoh pokona. 200me epery romã panõ kynexine asakoro atakenaka toiro xikihmã pokona.

21 Moro xikihmã asakoro metau risẽ tyrise Hurã a Ritonõpo Tapyĩ omõtoh po. Toiro xikihme exikety, ikurenaeino exikety tosehpase Jakĩme, zakorõ tosehpase Poazeme.

22 Toto emepory, ekuru ririo panõ, metau risẽ, moro xikihmã zuhpo kynexine.

Morarame tõtyhkase toerohtoh poko, moro xikihmã metau risẽ riry poko.

Tuna eny metau risemy
(2 Koronika 4.2-5)

23 Mame tuna ẽ tyrise roropa Hurã a, metau ke, kaetoko exiry 2,20 meturume, zumo exiry 4,40 meturume, zomye ehtoh 13,20 meturume.

24 Ehpikuroko tuna ẽ zomye, emeporyme asakoro atakenaka kasana tõ pitiko panõ metau risemy. Tyrise kehko tuna ẽ maro, toiro kyryryme tytororo.

25 Moro tuna ẽ apõme 12me pui orutua kõ kynexine metau risemy, jarãnaka osenuhmaketõ samo. Ĩpary tõ po typorohkase tuna eny: oseruaõkõ osenuhmaketõ sã inikahpozakoxi, oseruaõkõ osenuhmaketõ sã xixi omõtoh winakoxi, oseruaõkõ osenuhmaketõ sã ikurenaka te, oseruaõkõ osenuhmaketõ sã xixi tũtatoh winakoxi.

26 Moro tuna ẽ topuxixime exiry 4me omahxiky sã kynexine. Ehpiry tuna ẽtoh ehpiry sã kynexine, axika ekuru samo. Tuna ẽme 40 miu rituru pune kynexine.

Kahu metau risemy

27 Kahu tõ tyrise roropa Hurã a 10me metau risẽme. Toiro ahtao 1,80 meturume mosa exiry, 1,80 meturume ipuroroje exiry roropa, kae exiry 1,30 meturume kynexine.

28 Tyrise toto tahramehme exiketõ ke, metau pipahmã risẽ ke. Moro pipahmãme exiketõ ke ehpikuroko tyrise eya.

29 Moro pipahme exiketõ emeporyme tyrise eya, reão tõ panono, pui orutua panono, taporihke exiketõ panõ roropa. Morohne ehpikuroko emeporyme reão tõ epoe, toto zopino roropa pui tõ epoe, toto zopino roropa tyoro emepory nae kynexine.

30 Toiro kahu 4me tupupuke kynexine, 4me merehmãkomo metau risẽ ke, iteny tõ roropa metau risẽ kynexine. 4me tuna ẽ apõ nae kynexine kahu eriety tõ po. Emero apõ roropa emepory nae kynexine.

31 Mame parihme exikety nae kynexine tuna ẽ apoitohme. Kae exiry 45 sẽtimeturume kahu po. Orame kahu ao 18 sẽtimeturume kynexine. Emepory nae moro parihmã zomye.

32 Moro merehmãkomo 67 sẽtimeturume kae exiry. Tahramehme exiketõ zopino toh kynexine. Iteny tõ kahu maro toiro kyryryme kehko kynexine.

33 Ipupuru tõ kahu etonatoh pupuru sã kynexine. Iteny tomo te, parihmã ehpiry tomo te, raio tomo te, kupo tomo roropa metau risẽ kehko kynexine emero.

34 Asakoropane apõ nae kynexine kahu zopino. Kahu maro toiro kyryryme kehko kynexine.

35 Metau risẽ nae kynexine 22 sẽtimeturume ipuroroje exikety, kae kahu zomye. Moro apõ tõ, tahramehme exiketõ maro te, kahu maro toiro kyryryme kehko kynexine.

36 Moro apõ tõ maro, tahramehme exiketõ maro emepory nae kehko kynexine, kerupĩ te, reão panõ te, airiki panõ te, imehnõ kyryry panõ maro.

37 Morara moro kahu kehko tyrise eya xine. Oxisã kehko kynexine zumo exiry, kure exiry oxisã kehko kynexine.
38 Tuna ẽ tõ tyrise Hurã a 10me metau risãme kahu tõ pona tyritohme. Toiro tuna ẽ 1,80 meturume kynexine zumo exiry. Pehme ahtao 830 riturume nae kynexine.
39 Mame 5me kahu tõ tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ myhtokoxi ikurenae samo. 5me kahu tõ tyrise eya Tapyi poe inikahpozakoxi samo. Tuna ẽ konõto tyrise eya Tapyi poe ikurenaka samo xixi tũtatoh wino.

Ritonõpo Tapyĩ mõkomory
40-45 Oripo tõ tyrise roropa Hurã a, pa tõ roropa, paxiha tõ maro. Mame tõtyhkase ynororo toerohtoh poko, Saromão nyripohpyry poko, Ritonõpo Tapyĩ poko. Ynara tyrise eya:
Asakoro xikihme exiketomo;
Asakoro emeporyme, kasana konõto samo xikihme exiketõ pona ehtohme;
Keti panõ, tykahse exiketõ kasana konõto panõ pokona.
400me romã tomo metau risemy; asakoro atakenaka 100me exiketomo kasana konõto panõ emepory zomye exiketomo.
10me kahu tomo, 10me paxiha tomo tuna ẽme exiketomo.
Toiro tuna ẽ konõto 12me pui orutua panõ tuna ẽ apõ kõme, oripo tomo te, pa tomo, paxiha tomo.
Emero morohne tyrise Hurã a metau tykorokase exikety ke Ritonõpo Tapyĩ kyryryme, tuisa Saromão omi poe.
46 Mame tuisa omi poe morohne tyrise eya tyritoh tao irãnao Sukote poe Saratã pona, jakanahmã Joatão ehpio.
47 Mame tynyripohpyry metau risẽ onukuhpopyra Saromão kynexine omoxiny ehtoh waro ehtohme, itamurume exiryke. Naeroro omoxĩ ehtoh waro pyra kynexine.
48 Uuru risẽ tyripose roropa Saromão a Ritonõpo Tapyĩ kyryryme. Ynara tyripose eya; apoto apony te, meza ipona wyi ritohme tynekaroryme Ritonõpo a.
49 10me ezuru apõ tomo Ritonõpo Esary Kurã Kuhse ẽpataka tyritohme, 5me ikurenaka samo, 5me inikahpozakoxi samo; ekuru tomo te, nãparina tomo te, tenaze tomo, enara.
50 Kasana tomo te, jahpi tomo nãparina kamisã sahkatohme, paxiha tomo, paratu tomo ikarany arotohme, toparatisa tomo omõtoh kyryryme, Osa Kurã Kuhse kyryry te, omõtoh kyryryme roropa Ritonõpo Tapyĩ tũtatoh kyryry. Morohne emero uuru risẽme tyrise eya.
51 Morarame tõtyhkase Saromão ahtao, toerohtoh poko, Ritonõpo Tapyĩ poko. Jumy Tawi nukurãkatyã Ritonõpo kyryryme tukurãkase eya osa ao, Ritonõpo Tapyĩ tao, parata te, uuru te, tyoro kyryry roropa.

8

Ritonõpo omihpyry ẽ arory Tapyi Kurã taka
(2 Koronika 5.2—6.2)
1 Morarame Izyraeu tõ tamuximãkõ tonehpose tuisa Saromão a, pata tõ tuisary tõ maro Jerusarẽ pona, Ritonõpo omihpyry ẽ arotohme Xião poe, Tawi patahpyry poe Ritonõpo Tapyĩ taka.
2 Mame Izyraeu tõ emero tõximõse toto Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko, nuno 7mã po, etanĩ po.
3 Mame tamuximãkõ porehme toeporehkase ahtao, kaxo Ritonõpo omihpyry ẽ tanỹse Ritonõpo maro oturuketomo a,
4 arotohme Ritonõpo Tapyĩ taka. Tapyi pitiko Ritonõpo maro oturutopo imõkomory maro tarose Rewi pakomotyamo a, Ritonõpo maro oturuketomo a roropa, Saromão nyrihpyry taka, Ritonõpo Tapyĩ taka.
5 Tuisa Saromão imoihmãkõ maro tõximõse nexiase Ritonõpo omihpyry ẽ ẽpataka, tynekaroryme kaneru tõ tuhke totapase eya xine pui tõ maro ikuhpỹme.
6 Mame Ritonõpo omihpyry ẽ tarose Ritonõpo maro oturuketomo a, Ritonõpo Tapyĩ taka, Osa Kurã Kuhse taka, esaka taporihkã myhtokoxi.
7 Aporiry tõ kaxo epoehme sã kynexine, kaxo epuru tõ maro.
8 Moro kaxo epuru etyhpyry osenẽko ahno a, Osa Kurã Kuhse ẽpataka ahtao rokene. Imepỹ poe osenepyra toh kynexine. (Moroto ro moro kaxo epuru seroae ro.)
9 Moro kaxo taõke pyra kynexine, Ritonõpo omihpyry rokẽ nae, tymerose asakoro topu pipahmã poko. Morohne tyrise Moeze a moro aka, ypy Xinai po, tõmihpyry tokarose ahtao Ritonõpo a, Izyraeu tomo a, toesyryhmase toto ahtao Ejitu poe.
10 Mame Osa Kurã tae tutũtase oturuketõ ahtao Ritonõpo Tapyĩ typehkase akurũ ke,
11 saerehkatoh ke roropa Ritonõpo ehtoh moroto exiryke. Naeroro omõsaromepyra ropa toh kynexine toerohtohkõ poko.

12 Morarame tõturuse Saromão Ritonõpo netaryme. Ynara tykase:
— Oya, Ritonõpo, xixi tyrise kapu ao.
Yrome akurũ xinukutumãkõ mã onymenekahpyryme, oesaryme.
13 Seromaroro Tapyi Kurã tyrise ya, jũme oesaryme ehtohme.

Saromão oturutopõpyry imoihmãkomo a
(2 Koronika 6.3-11)

14 Mame toeramase Saromão imoihmãkõ ẽpataka, xikihme toto ahtao. Mame kure rokẽ tyripose toto Ritonõpo a.
15 Ynara tykase ynororo:
— Kure rokẽ mase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy! Tyjamitunuru ke emero tyrise tunurutopõpyry ae ro papa Tawi a. Ynara tykase eya:
16 "Ypoetory tõ Izyraeu tõ enehtopõpyry poe ro Ejitu poe pata onymenekara exiase, moroto tapyi amopotohme ytapyĩme, jeahmatohme. Yrome omoro Tawi tymenekase ya ypoetory tõ tuisaryme ehtohme."
17 Mame Saromão tõturuse ro:
— Tapyi amory se papa Tawi kynexine, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, eahmatohme.
18 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya: "Zae mexiase tapyi amory se oexiryke ytapyĩme repe.
19 Yrome Ytapyĩ onyripopyra ase oya. Omũkuru tyrĩko mana."
20 Seromaroro tõmihpyry ae ro morara tyrise Ritonõpo a. Papa myakãme toehse ywy, Izyraeu tõ tuisaryme. Ritonõpo Tapyĩ tyrise ya roropa Kuesẽkõ Ritonõpo eahmatohme.
21 Osa tyrise ya roropa Ritonõpo Tapyĩ tao, aomihpyry ẽ esaryme, topu tymerose aexityã ẽ esaryme. Moro omi Ritonõpo nekarohpyry kytamurukomo a, toto tonehse ahtao Ejitu poe.

Saromão tõturuse Ritonõpo a
(2 Koronika 6.12-42)

22 Mame imoihmãkõ neneryme, tõximõse toto ahtao, Saromão toytose tynekarory zahkatoh ẽpataka. Tomary tanỹse eya kakoxi,
23 ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, imepỹ asã pyra mana kapu ao te, sero nono po roropa. Opoetory tõ pynanohnõko mase õmihpyry ae ro, yronymyryme õmiry omipona toto ahtao.
24 "Ynara tyrĩko ase," katopõpyry oya papa Tawi a, tyrise oya seroae ro emero porehme.
25 Seromaroro Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, ajohpãme sã õmihpyry akorõ roropa tyriko. Ynara mekarone papa netaryme: "Jũme omũkuru, apakõ roropa toiro, tuisame exikehpyra exĩko mana Izyraeu tõ esẽme, tomeseke õmiry omipona exikehpyra toto ahtao, Tawi saaro."
26 Naeroro Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, emero tyriko onekarohpyry ae ro opoetory papa Tawi a.
27 — Yrome otãto exĩko mah, Ritonõpo, yna maro sero nono po? Onyrityã maro? Kapu tytororo opune pyra mana. Otãto sero tapyi, ynyrihpyry opune exĩko nae?
28 Ritonõpo, yna Esemy, opoetoryme ase. Jomiry etako. Ynekaropohpyry oya, seroae ro tyriko, ajohpãme samo.
29 Sero tapyi eneko saereme ahtao, koko roropa, tymenekase oya exiryke oesaryme, sero tao oeahmatohme. Jomiry etako jotururuhtao jẽmyty toeramase ahtao sero tapyi wino.
30 Jomiry etako, opoetory tõ otururu roropa, toto ẽmyty toeramase ahtao Atapyĩ wino. Oesary poe, kapu ao, yna omiry etako. Yna rypyry ikorokako.
31 — Mame imepỹ tyhxirose ahtao azahkuru ehtoh poko. Mame tonehse ynororo ahtao xiaro okyno zahkatoh myhtokoxi, sero Tapyi taka: "Morohne onyripyra exiase," katohme,
32 etako, Ritonõpo, kapu poe. Zae opoetory tõ apiakako. Zae pyra toto ahtao, zae pyra exikety zuãnohko. Yrome zae exikety ekaroko iirypyryme pyra, kurã ke rokẽ epehmapoko.
33 — Tyyrypyhpyke toehse opoetory tõ ahtao, mame typoremãkapose toto ahtao epetõkara a, toeramase ropa toto ahtao oya, sero Tapyi taka tooehse ropa toto ahtao oeahmase ropa, tyyrypyrykõ korokapotohme ropa,
34 toto omiry etako kapu ao. Opoetory tõ rypyhpyry ikorokako. Enehko ropa toto tosaka xine ropa, onekarohpyry pona ropa itamuru tomo a.
35 — Mame konopo onenehpopyra awahtao, opoetory tõ tyyrypyhpyke toehse exiryke, mame tõsekarory se ropa toto ahtao oya tyyrypyrykõ rumekatohme ropa, eramaryhtao sero Tapyi a oeahmatohme, tuãnohse toto ahtao,
36 toto omiry etako kapu ao. Toto rypyry ikorokako opoetory tõme Izyraeu exiryke. Amorepako toto zae ehtoh riry poko. Mame konopo enehpoko ropa ononory pona, onekarohpyry pona jũme opoetory tõ esaryme.

37 — Mame tonahsẽ pyra toehse ahtao te, tyrohsẽ toehse roropa ahtao te, tupito tõ tonahkase ahtao tyryrykane axitunety ke, taparara tuhkã ke, aosetaparykõ ke epetõkara maro te, takuruhtase toto ahtao, tyrohsẽ konõto toehse ahtao
38 toto otururu oya etako. Mame opoetory tõ toemynyhmaryke tomary anymyryhtao oneneryme, sero Tapyi winakoxi,
39 toto otururu etako. Kapu ao opoetory tõ omiry etako, iirypyrykõ ikorokako, toto akorehmako. Omoro rokẽ ahno kurohtao aosenetupuhtoh waro mase. Zae epehmako toto, inyrihpyry epehpyryme,
40 kokoro rokẽ õmiry omipona opoetory tõ ehtohme, sero nonory po isene toto ahtao, onekarohpyry po, yna tamuru tomo a.
41-42 — Mame katonõ roropa, imehnõ nonory põkõ, imehxo oexiry poko ekarory etaryhtao tyya, onyrihpyry kurã poko opoetory tomo a etaryhtao tyya, aepyryhtao oeahmase te, oturuse roropa oya sero Tapyi tao,
43 aotururu oya etako. Kapu ao, oesao aomiry etako. Tyriko roropa inyripohpyry oya, sero nono põkõ emero awaro ehtohme, õmiry omipona toto ehtohme, opoetory tõ Izyraeu tõ samo. Mame zuaro exĩko mã toto sero Tapyi ynyrihpyry oeahmatohme nymyry mana.
44 Mame opoetory tõ aroporyhtao oya etonatohme topetõkara maro, aotururuhtao oya emero rokẽ pata po toto ahtao, toeramase toto ahtao sero pata winakoxi, onymenekahpyryme exiryke, sero Tapyi winakoxi roropa ynyrihpyry oeahmatohme,
45 toto otururu oya etako. Kapu ao toto omiry etako. Orẽpyra tyriko toto, topetõkara poremãkatohme eya xine.
46 — Mame tyyrypyrykõ poko toehse toto ahtao, iirypyryme yna exĩko emero porehme, toto wãnohtohme typoremãkase toto ahtao epetõkara a, toto aroryhtao roropa imepỹ nono pona, moe moro nono ahtao,
47 opoetory tõ otururu oya etako. Moroto imepỹ po toto ahtao, tyyrypyrykõ rumekaryhtao eya xine, aotururukohtao roropa oya, aosekarorykohtao oya, tyyrypyrykõ ekaroryhtao oya, zae pyra toehtopõpyrykõ roropa, aomirykõ etako, Ritonõpo.
48 Mame moero toto ahtao, osekaroryhtao oya, tyyrypyrykõ rumekary se nymyry toto ahtao, aotururuhtao oya, toeramase toto ahtao sero nono winakoxi, onekarohpyry yna tamuru tomo a, sero pata onymenekahpyry winakoxi, sero Tapyi winakoxi, ynyrihpyry oeahmatohme,
49 toto omiry etako. Oesary poe kapu ao toto otururu etako. Toto ipynanohko.
50 Iirypyrykõ ikorokako ropa, õmiry omipona pyra toto ehtopõpyry roropa, onyryhmara toto tyripoko epetõkara a.
51 Opoetory tõ mã toto, onenepyhpyã Ejitu poe, apotoimo htao aexityã samo.
52 — Ritonõpo Imehxo Exikety, nupunato opoetory tõ eneko, toto tuisary roropa. Toto omiry etako, okohmaryhtao eya xine takorehmarykõ se toto ahtao oya.
53 Toto tymenekase oya, sero nono põkõ wino, opoetoryme toto ehtohme. Moro poko turuse toto oya, Moeze omiry ae, Ejitu poe yna tamuru tõ tonehse oya ahtao.
54 Mame Saromão tõturukehse ahtao Ritonõpo a, toexikihmase ynororo tynekarory zahkatoh ẽpataka. Moroto tosekumuru po toehse apitoryme, tomary tanỹse kakoxi.
55 Mame opore kure rokẽ imoihmãkõ tyripose eya Ritonõpo a. Ynara tykase:
56 — Kure rokẽ Ritonõpo Kuesẽkõ mana. Typoetory tõ ewomãko mana tõmihpyry ae ro. Tõmihpyry ae ro Moeze a kure rokẽ typoetory tõ riry poko, emero tyrise eya rahkene.
57 Yna maro exikehpyra exiko, Ritonõpo yna Esemy, yna tamuru tõ maro oehtopõpyry samo. Jũme yna onurumekara exiko.
58 Õmihpyry omipona yna tyriko, zae rokẽ yna ehtohme ise oehtoh samo. Onyripohpyry yna a omipona te, yna tamuru tõ amorepatopõpyry omipona yna ehtohme.
59 Ritonõpo yna Esemy, sero ynekaropohpyry oya, wenikehpyra exiko jũme. Yna, opoetory tõ, Izyraeu tõ pyno exikehpyra exiko, ituisarykõ maro, kokoro rokẽ yna pyno oexiry se yna exiryke.
60 Morarame emero ahno, sero nono põkõ tuaro exĩko, omoro rokẽ Ritonõpome mase, imepỹ pyra mana.
61 Ynara se hano, amarokõ jũme Ritonõpo onurumekara oexirykõ se hano. Onymoikehpyra oexirykõ se ase Kuesẽkõ maro, aomihpyry omipona inyripohpyry riry sã oya xine seroae ro.

Ritonõpo Tapyĩme inekarohpyry

62 Mame tynekarory tõ tyahkase tuisa Saromão a imoihmãkõ maro tynekarorykõme Ritonõpo a.
63 Pui totapase eya xine 22 miume, kaneru tõ 120 miume, osepeme ehtohme. Moro ke moro Tapyi tokarose Ritonõpo a, tuisa a imoihmãkõ maro.

64 Moro ae ro osa tapiakase Saromão a nono rãnao, Tapyi ẽpataka tynekarory tõ zahkatohme, okyno tomo tytororo te, tiriiku tõkehko, okyno kasery osepeme ehtohme te. Morara tyrise eya ipune pyra toto exiryke, jahkatoh po metau risẽ po, zumo pyra exiryke.

65 Moroto Ritonõpo Tapyĩ pũto tõseahmase toto, Saromão imoihmãkõ maro. 7me ẽmepyry taropose eya xine Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko. Imoihmãkõ tooehse toto pata tõ poe inikahpoino, Hamate ypy poe te, Ejitu ehpiõ poe roropa ikurenaeino.

66 Mame ẽmepyry 8me ahtao taropose ropa toto Saromão a itapyĩkõ taka ropa. Naeroro kure Saromão tyripose Ritonõpo a eya xine. Tõsekazumase toto. Tãkye toytose ropa toto, Ritonõpo nekarohpyry kurã poko Tawi a, Izyraeu tomo a, enara.

9

Tõsenepose ropa Ritonõpo Saromão a
(2 Koronika 7.11-22)

1 Morarame tõtyhkase Saromão ahtao Ritonõpo Tapyĩ riry poko te, tytapyĩ konõto riry poko te, emero tyriry se aehtyã riry poko,

2 tõsenepose ropa Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ eya, tõsenepotopõpyry saaro Kipeão po.

3 Ynara tykase Ritonõpo eya:

— Õmihpyry totase ya. Sero onyrihpyry poko "Tapyi Kurano" ãko ase, sero tao jeahmatohme jũme. Sero Tapyi enẽko ase, ewomãko roropa ase, jũme.

4 Zae rokẽ jomiry omipona awahtao, ajohpe pyra awahtao, omy Tawi jomihpyry omipona ehtopõpyry saaro te, emero ynyripohpyry riryhtao oya,

5 ywy roropa emero rĩko ase, jomihpyry ae ro omy Tawi a, ynara katopõpyry ae ro: "Jũme apakõ Izyraeu tõ esẽme exikehpyra exĩko mase."

6 Yrome jomiry omipona exikepyryhtao oya, apakomo a roropa, imehnõ ritõ poko toehse awahtao xine,

7 ypoetory tõ Izyraeu tõ syryhmapõko ropa ase toto esary poe, eya xine ynekarohpyry poe. Sero Tapyi rumekãko ropa ase, osa kurã ynymenekahpyry jũme jeahmatohme. Mame Izyraeu tõ eunohnõko imehnõ mana, imeimehnõ pata tõ po.

8 Sero Tapyi kaetokohxo exikety typahsẽme rokẽ exĩko mana. Mame ikuroko ytoketõ oserehnõko mã toto moro eneryke tyya xine: "Oty katohme serara tyrise Ritonõpo a sero nono poko, sero Tapyi poko roropa?" ãko mã toto.

9 Mame toto ezuhnõko imehnõ mana: "Ritonõpo turumekase Izyraeu tomo a exiryke, Tosẽkõme. Eya itamuru tõ tonehse Ejitu poe repe, yrome imehnõ neponãmary toahmase eya xine. Morara exiryke toto tuãnohse eya, tyyryhmase toto eya sero saaro."

Saromão Hirão maro
(2 Koronika 8.1-2)

10 20me jeimamyry taropose Saromão a Ritonõpo Tapyĩ riry poko tytapyĩ konõto riry poko, enara.

11 Morohne ritohme eya wewe tokarose tuisa Hirão a, Tiro esemy a, apupari te, pinijo, enara. Uuru roropa tokarose eya ipoko erohtohme. Naeroro tõtyhkase Saromão ahtao toerohtoh poko, 20me pata tõ tokarose eya Karirea po Hirão a.

12 Yrome morohne enese toytose Hirão ahtao ise pyra kynexine.

13 Naeroro ynara tykase ynororo Saromão a:

— Jakorony, moro rokẽ pata tõ onekarohpyry ya?

Morara exiryke moroto, pata tõ Xihpyryme tosehpase.

14 Uuru, 4 miu kiru motye taropose Hirão a Saromão kyryryme.

Imehnõ tapyi tõkehko Saromão nyrityamo
(2 Koronika 8.3-18)

15 Mame topehke pyra erohketõ tyrohmanohpose tuisa Saromão a Ritonõpo Tapyĩ riry poko te, tytapyĩ konõto riry poko te, Jerusarẽ nonory kurãkary poko xixi tũtatoh wino te, pata apuru riry poko, enara. Mame tyrohmanohpose toto eya imehnõ pata tõ riry poko roropa: Hazoa te, Mekito te, Kezea, enara.

16 (Apitoryme Pata Kezea pona toytose Ejitu tuisary etonase. Pata põkõ, kananeu tõ typoremãkapose eya. Totapase toto eya. Itapyĩkõ tyahkapose eya. Mame moro pata tokarose eya tõxiry a, tynekaroryme erẽnatoh poko Saromão pytyme toehse ahtao.

17 Mame Saromão a moro pata tukurãkase ropa.) Topehke pyra erohketõ tyrohmanohpose Saromão a Pete-Horõ-Zopino kurãkatohme ropa te,

18 Paarate te, Tatamoa roropa ona po Juta nonory po.

19 Moro pata tõ po tykyryry tõkehko tukurãkase eya, tonahsemy te, kawaru tomo te, kahu tomo osetapaketomo te, wewe tõkehko, topu tõkehko emero tyriry se ehtoh kyryry Jerusarẽ po te, Ripano po te, imehnõ pata tõ po roropa Izyraeu nonory po.
20-21 Topehke pyra erohketõ tapoise Saromão a Kanaã põkõ pakomotyamo. Mokaro tamuru tõ onetapara tokurehse Izyraeu toh kynexine ipatarykõ typoremãkapose ahtao eya xine. Mokaro topehke pyra erohketõ ynara kynexine: amoreu tomo te, heteu tomo te, perizeu tomo te, heweu tomo te, jepuseu tomo, enara. Mokaro pakomotyã imehnõ namotome erohnõko ro seroae ro.
22 Yrome Izyraeu tõ anapoipyra Saromão kynexine tynamotome erohtohme. Soutatume toerohse Izyraeu tomo te, soutatu tuisaryme te, kapitãome te, kahu arory poko etonatoh tao te, kawaru po ytoytoketyme soutatume, enara.
23 550me erohketõ esã nae kynexine, namoto tõ maro Saromão nyripory tõ poko.
24 Nono tupuimapose Saromão a, topohme nono ritohme Jerusarẽ po, xixi tũtatoh wino, ipyty, Ejitu esẽ ẽxiry toesyryhmase ahtao Tawi patary poe, Saromão namopohpyry taka, itapyĩme.
25 Tynekarory tyahkapose Saromão a, tahxime oseruao, jeimamyry punero, tynyrihpyry apoto apõ po, Ritonõpo eahmatohme. Osepeme ehtoh tyahkapose eya, okyno tytororo tyahkapose roropa eya. Ixtaratu tyahkase eya. Ritonõpo Tapyĩ taotyhkanohse roropa eya.
26 Wapu tõ roropa tyripose Saromão a Eziõ-Kepea po Erate pũto, tuna Akapa ehpio, Etõ nonory po.
27 Wapu poko tuaro exiketõ taropose tuisa Hirão a, Saromão poetory akorehmatohme.
28 Tuna poro wapu ae toytose toto Opia pona. Uuru tonehse ropa Saromão a 14 miu kirume motye.

10

Sapa tuisary nohpo oehtopõpyry Saromão enese
(2 Koronika 9.1-12)

1 Mame Saromão imehxo ehtoh ekary poko totase Sapa tuisary nohpo a. Naeroro toytose ynororo Jerusarẽ pona ikuhse, tupimã ke ekaropotohme eya.
2 Tymaro typoetory tõ tuhke tonehse te, kameru tõ roropa tynenehke tuhke emepory tõkehko, tonahsẽ tomepore ritoh ke te, joia tomo te, uuru itamurume, enara. Mame tõseporyse tahtao Saromão maro tõturupose ynororo emero tõsenetupuhtoh poko.
3 Tozuhse eya emero porehme. Eya tupime nymyry pyra kynexine nohpo ezukuru.
4 Saromão tuaro ehtoh totase Sapa tuisary a, itapyĩ konõto tonese roropa eya.
5 Tonahsẽ tonese eya tyrise ahtao meza pona, erohketõ esã esary, emese kure erohketõ rohmanohpory poko tuisa tapyĩ konõto tao, zupõkõ roropa, otuhtoh konõto poko erohketomo te, tynekarory zahkatoh poko Ritonõpo maro Oturutoh tao. Morohne poko tõsenuruhkase ynororo.
6 Ynara tykase ynororo Saromão a:
— Opoko ahno nekarohpyry totase ya ypatary po, tuaro oehtoh poko roropa. Ynetahpyry emero zae nexiase ajohpe pyra.
7 Yrome onenetupuhsaromepyra exiase onenepyra ro jahtao. Moero emero pyra juruase toto. Tuaro oehtoh, tymõkomoke oehtoh roropa jurutopõpyry motye kuhse mana.
8 Tãkye mã toto opyxiãkomo. Opoetory tõ roropa tãkye mã toto amaro toexirykõke, õtururu etaryke tyya xine, tuaro oehtoh etaryke roropa tyya xine.
9 Kure kuhse Ritonõpo mana, Oesemy. Tãkye opoko toexiryke oriase Izyraeu tõ esẽme. Jũme Izyraeu tõ pyno aexiry exikehpyra mana. Morara exiryke Izyraeu tõ tuisaryme oriase, toto akorehmatohme zae ehtoh poko toto ehtohme.
10 Mame tuisa Saromão a tynenehpyry tõ tokarose eya; uuru 4 miu kiru motye te, emepory tõ itamurume te, joia tomo, enara. Moro panõ, Sapa tuisary nekarohpyry Saromão a, moro panõ onenehzomopyra ropa toehse.
11 Mame Hirão wapu tõ ae uuru tonehse Opia nonory poe, wewe roropa tonehse sãtaro, joia tõ kurã roropa.
12 Moro sãtaro ke apoisẽ tõ tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ tao tytapyĩ konõto tao roropa. Harpa tõ tyrise rira tõ roropa eremiatoh etotohme. Moro wewe sãtaro panõ, onenepitopyra kynexine Izyraeu nonory po, seroae ro moro wewe panõ onenepyra ropa toehse.
13 Mame tuisa Saromão a tynekaroryme nohpo Sapa tuisary ise ehtoh emero tokarose eya te, inekaropohpyry roropa emero tokarose eya te, tyoro kurãkõ tokarose eya roropa. Mame toytose ropa ynororo, tymarõkõ maro, tynonory Sapa pona ropa.

Saromão mõkomory
(2 Koronika 9.13-28)

14 Jeimamyry ae uuru tapoise Saromãɔ a 23 miu kirume.
15 Moro maro tineru tapoise eya, mõkomɔ ekamonanomo a, toto erohtoh poko te, arape tuisary tomo a te, Izyraeu patary tõ kowenatu tomo a, enara.
16 Osewomatoh tyrise Saromãɔ a, uuru risẽme, 200me inunomo. Toiro ahtao 3.5 kirume exisasaka uuru ke kynexine.
17 Inunõkara 300me osewomatoh tyrise eya roropa, uuru risemy. Toiro ahtao 2 kirume exisasaka uuru nae kynexine. Morohne tyrise eya Wewe Ripano tapyĩ taka.
18 Tuisa apõ konõto tyripose Saromãɔ a uuru kurã risemy maafim maro.
19-20 Moro tuisa apõ 6me onuhtoh nae kynexine. Toiro onuhtoh asakoro reãɔ panõ nae kynexine etyhpyry tõ po. Atapona 12me reãɔ tõ panõ kynexine. Ĩpary poko pui orutua zupuhpyry panõ kynexine. Apory apõ poko asakoro reãɔ panõ kynexine. Moro panõ exipitopyra kynexine tuisa apõme imepỹ nonory po.
21 Eukuru ẽtoh emero Saromãɔ tapyĩ tao uuru risẽme kynexine. Ikyryry Wewe Ripano tapyĩ tao emero uuru risẽme kynexine. Parata poko pyra toh kynexine, Saromãɔ tuisame ahtao, typyne pyra parata exiryke eya.
22 Wapu tõ nae Saromãɔ kynexine, Hirãɔ wapu tõ maro ytoketomo. Oseruao jeimamyry taropose ahtao ikanary wapu tõ tooehse ropa ahtao, uuru tonehse, parata, maafim, arimi tomo, meku tomo, enara.
23 Tuisa Saromãɔ imehnõ motye emero, tymõkomoke itamurumehxo kynexine, tuarohxo roropa kynexine.
24 Moino imehnõ nonory põkõ toytory se kynexine tuaro aexiry etatohme tyya xine, Ritonõpo nekarohpyry eya.
25 Tooehse toto ahtao tynekarory tõ tonehse eya xine parata risemy te, uuru roropa te, upo te, pyrou tõkehko te, emepory tõ te, kawaru te, jumẽtu tõ maro. Morara toehse jeimamyry punero rokene.
26 Kahu tõ nae toehse Saromãɔ miu 400me, 12 miume kawaru tõ nae kynexine etonaketomo. Sapararahme toh kynexine imehnõ pata tõ poro Jerusarẽ po roropa.
27 Tuisame Saromãɔ ahtao Jerusarẽ po parata nae toehse itamurume topu tõ samo. Apupari itamurume nae kynexine wewe rokẽ samo ypy tõ po Juta po.
28 Tuisa poetory tõ toerohse toto kawaru tõ enehpory poko Muxiri poe Xirixia poe te,
29 kahu tõ enehpory poko roropa Ejitu poe. Kawaru tõ tokamose eya xine kahu tõ maro Heteu tõ tuisary tomo a Xiria tõ tuisary tomo a roropa, toiro kahu etonatoh epehpyry 600me parata kynexine te, toiro kawaru epehpyry 150me parata kynexine.

11

Toeramase Saromãɔ Ritonõpo winoino

1 Mame tuhke nohpo tõ poko typenetase Saromãɔ, imeimehnõ nonory põkomɔ. Apitoryme typytase ynororo Ejitu tuisary ẽxiry maro. Moromeĩpo typytase ynororo heteu nohpory tõ maro te, Moape põkõ maro te, Amõ põkõ maro, Etõ põkõ maro te, Xitõ põkõ maro, enara.
2 Mokaro maro typytase ynororo Ritonõpo omipona pyra. Ynara tykase Ritonõpo Izyraeu tomo a: "Imeimehnõ ahno maro pytara ehtoko. Toto maro opytarykohtao eramãko matose imehnõ neponãmary poko roropa oya xine."
3 Saromãɔ typytase 700me tuisa ẽxiry tõ maro te, imehnõ 300me nohpo tõ maro roropa. Mame toto pokoino toeramase ynororo Ritonõpo winoino.
4 Mame tamuhpõme toehse ynororo ahtao imeimehnõ neponãmary toahmase eya typyxiã pokoino. Ritonõpo omiry omipona pyra toehse ynororo, jumy Tawi ehtopõpyry sã pyra.
5 Axitarote, Xitõ põkõ neponãmary toahmase eya, Moroke roropa, Amõ neponãmary xihpyry.
6 Tyyrypyry poko toehse ynororo. Ritonõpo zamaro ehtoh onymoipyra kynexine, jumy Tawi ehtopõpyry sã pyra.
7 Ypy po Jerusarẽ poe xixi tũtatoh wino Kemo eahmatoh tyrise eya, Moape neponãmary xihpyry. Moroke eahmatoh tyrise roropa eya, Amõ neponãmary xihpyry.
8 Imehnõ neponãmary eahmatoh tyrise roropa eya, typyxiã neponãmary, ixtaratu zahkatohme inekarorykõ zahkatohme roropa tyneponãmary eahmatohme.
9-10 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ tõsenepose Saromãɔ a asakoro ahtao ro, tõmiry: "Imehnõ neponãmary oneahmara exiko," tokarose ahtao roropa eya, aomiry omipona pyra toehse Saromãɔ. Toeramase ynororo ewinoino. Naeroro Saromãɔ zehno toehse Ritonõpo.
11 Ynara tykase ynororo eya:

— Jomiry omipona pyra oexiryke, ynyripohpyry omipona pyra roropa oexiryke, tuisame oehtoh enahkapõko ase. Omyakamãko ase toiro opoetory ke.
12 Mãpyra omy Tawi pyno jehtopõpyryke morara onyripyra ase aporo orihpyra ro awahtao. Omũkuru tuisame ahtao morara tyrĩko ase.
13 Mame emero pyra Izyraeu tõ puxihkãko ase ewinoino. Toiro oxiekyrymãkõ nomõko ase imaro ypoetory Tawi pyno jehtopõpyryke, pata Jerusarẽ tymenekase ya exiryke roropa jesaryme.

Saromão epetõkara

14 Morarame Ritonõpo poe Hatate, Etõ tuisary ekyry Saromão epekara toehse.
15-16 Pake, apitoryme, Etõ põkõ typoremãkase ahtao Tawi a, Joape soutatu tõ esẽ toytose morotona aorihtyã ekepyry zonẽtohme. 6me nuno taropose eya tysoutatu tõ maro Etõ po. Mame moroto toto ahtao Etõ põkõ orutua kõ totapase eya xine emero porehme.
17 Hatate rokẽ, jũ poetory tõ maro, toepase Ejitu pona. Morara ahtao Hatate poetome ro kynexine.
18 Mame toesyryhmase toto Mitiã poe, toytose toto Parã pona. Moroto imehnõ tõximõse toto maro. Morotoino toytose toto Ejitu pona oturuse tuisa a. Mame Ejitu tuisary a nono tokarose Hatate a, tapyi roropa, tonahsẽ roropa.
19 Mokyro maro Hatate osepeme toehse. Naeroro tuisa a typyty akorõ tokarose eya, Tapane akorony, Hatate pytyme ehtohme.
20 Mame toemũkuase ynororo Jenupateme. Mokyro tuãtanohpose tuisa pyty a, tuisa tapyĩ konõto tao tuisa mũkuru tõ maro.
21 Mame tuaro toehse Hatate ahtao Ejitu po Tawi toorihse ehtoh poko te, Joape, soutatu tõ esẽ toorihse ehtoh poko roropa, ynara tykase ynororo tuisa a:
— Ytoxi ropa ynonory pona ropa.
22 Ynara tykase tuisa eya:
— Oty katohme oytory se ropa hma? Oty onekaropyra exiase oya? Oty pokoino oytory se ropa hma ononory pona?
— Arypyra, emero nae ase repe. Jytory se rokẽ ase, tykase Hatate. Naeroro toytose ropa Hatate tynonory pona ropa.
Mame Etõ tuisaryme Izyraeu tõ zehno kynexine Hatate. Popyra kynexine.
23 Mame Rezõ roropa, Eriata mũkuru, Ritonõpo poe Saromão epeme pyra toehse. Tosẽ Hatatezea, Zopa esẽ poe toepase ynororo,
24 mame tõximõse ynororo imehnõ tuisa omipona pyra exiketõ maro. Mame mokaro tuisaryme toehse ynororo. (Morara toehse Hatatezea typoremãkase ahtao Tawi a te, Xiria tõ roropa totapase ahtao eya.) Rezom toytose tymarõkõ maro Tamaxiku pona. Moroto epe tomo a Xiria esẽme tyrise ynororo.
25 Izyraeu tõ epeme pyra kynexine Rezom, tuisame Saromão ahtao.

Tõmiry etapotopõpyry Ritonõpo a Jeropoão a

26 Imepỹ roropa tuisa Saromão epeme pyra toehse, esety Jeropoão, Nepate mũkuru, Zereta pono, Eparaĩ nonory po. Saromão poetory tuisaryme kynexine ynororo. Jeny pytỹpo kynexine, esety Zerua.
27 Ynara Jeropoão ehtopõpyry nexiase:
Jerusarẽ nonory kurãkãko Saromão nexiase xixi tũtatoh wino. Pata apuru kurãkãko roropa nexiase.
28 Jeropoão erohkety nymyry nexiase, nuaseme roropa. Mame aerokuru eneryke Saromão a tuisame tyrise ynororo eya, topehke pyra erohketõ esẽme, emero Manase nonory poe aehtyã te, Eparaĩ nonory poe aehtyamo roropa, enara.
29 Morarame Jerusarẽ poe Jeropoão ytoryhtao tõseporyse ynororo urutõ Aia maro Xiro pono. Toiroro toh nexiase osema tao, ona po.
30 Mame Aia a tupõ jaraono kasenato touse eya, tyxihkase eya 12me zokonaka ehtohme,
31 ynara tykase ynororo Jeropoão a:
— 10me zokonaka apoiko, ynara exiryke, Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy ynara ãko oya: "Tuisame Saromão ehtoh puxihkãko ase. 10me oxiekyry tõ ekarõko ase oya.
32 Toiro oxiekyry tõ Saromão maro exĩko ro ypoetory Tawi pokoino Jerusarẽ pokoino roropa, ypataryme tymenekase ya exiryke Izyraeu tõ nonory po.
33 Morara tyrĩko ase turumekase jexiryke Saromão a imeimehnõ neponãmary eahmary poko exiryke: Axitarote, Xitõ neponãmary te, Kemo, Moape tõ neponãmary te, Moroke, Amõ tõ neponãmary, enara. Jomiry omipona pyra toehse Saromão; azahkuru toehse ynororo ynyripohpyry onymoipyra roropa, jomihpyry omipona pyra toehse jumy Tawi ehtopõpyry sã pyra.

34 Yrome tuisame aexiry onupuxihkara ase aporo Saromão winoino. Tuisame exikehpyra tyripõko ase orihpyra ro ynororo ahtao. Morara tyrīko ase ypoetohpyry Tawi, ynymenekahpyry pokoino. Jomiry omipona kynexine, ynyripohpyry omipona.
35 Tuisame aehtoh puxihkãko ase Saromão mũkuru winoino, 10me zokonaka ekarotohme oya,
36 yrome toiro zokonaka oxinomõko ase Saromão mũkuru maro jũme Tawi pary nae jehtohme tuisame pata Jerusarẽ ynymenekahpyry po jeahmatohme.
37 Jeropoão, Izyraeu tõ tuisaryme orīko ase, õpenery tõ emero oesaryme ehtohme.
38 Jomiry omipona awahtao yronymyryme, zae ehtoh poko awahtao, jomihpyry omipona awahtao ypoetory Tawi ehtopõpyry saaro, amaro jũme exikehpyra ase. Izyraeu tõ esẽme orīko ase. Mame Tawi ritopõpyry sã ya opoenõ, apakõ roropa rīko ase tuisame omyakãme.
39 Saromão rypyry pokoino Tawi pakomotyã wãnohnõko ase, yrome jũme pyra."
40 Morara exiryke Jeropoão etapary se toehse Saromão. Yrome toepase ynororo tuisa Xisake a, Ejitu esemy a. Moroto kynexine ynororo Saromão orihtoh pona.

Tuisa Saromão orihtopõpyry
(2 Koronika 9.29-31)

41 Imehnõ Saromão nyrihpyry poko te, tuaro aehtopõpyry poko, emero tymerose pape pokona esety Saromão Ehtopõpyry.
42 Tuisame toerohse ynororo 40me jeimamyry pona Jerusarẽ po, Izyraeu tõ esẽme.
43 Mame Saromão toorihse, ekepyry tonẽse Tawi patary po. Mame imũkuru Ropoão tuisame toehse imyakãme.

12

Tutuisarykõ rumekatopõpyry poko inikahpoẽkomo a
(2 Koronika 10.1-19)

1 Morarame Ropoão toytose Xikẽ pona. Moroto tõximõse imoihmãkomo, tutuisarykõme Ropoão ritohme.
2 Mame moro poko zuaro toehse Jeropoão, Nepate mũkuru. Apitoryme toytose ynororo Ejitu pona Saromão kurũke. Naeroro tooehse ropa ynororo Ejitu poe.
3 Jeropoão tonehpose inikahpoẽkomo a, oximaro toytose toto Ropoão zuruse. Ynara tykase toto eya:
4 — Omy Saromão a yna tyrohmanohpose itamurume tupimãkõ poko te, omoxinety puimary poko. Naeroro omoxĩ hkopyra yna erohtoh riryhtao oya tupime hkopyra opoetoryme yna ehtohme, õmiry moīko ynanase opoetoryme exikehpyra exīko ynanase, tykase toto.
5 — Oseruao tõmehse ahtao osehtoko ropa. Oezuhtohkõ ekarõko ase oya xine, tykase ynororo.
Naeroro toytose ropa toto.
6 Mame tamuhpomãkõ maro tõturuse tuisa Ropoão, tumy Saromão akorehmahpõkõ mokaro.
— Otara ãko ha, Izyraeu tõ ezuhnõko? tykase ynororo.
7 Ynara tykase toto:
— Izyraeu tõ akorehmary se nymyry awahtao kure rokẽ toto ezuhko, mame jũme õmiry moīko mã toto.
8 Yrome tutuarõmatoh onenetupuhpyra sã kynexine. Tamuhpomãkõ omiry onymoipyra kynexine. Nuasemãkomo a toytose ynororo ekaropose tymaro zuãtatyamo a. Seromararo tuisa akorehmananõme toh kynexine.
9 — Otara ãko matou? tykase ynororo eya xine. — Otara ãko ywy Izyraeu tomo a zohzohmehxo toerohtoh se exiketomo a?
10 — Ynara kaxiko eya xine: "Jemahxikyry papa zoko motye exĩko mana.
11 Papa nyrohmanohpotopõpyry oya xine omoxinety sã nexiase repe. Yrome moro motye orohmanohpotorỹko ase, omoxihxo kuhse. Eya tuãnohse mexiatose ahno pipohtoh ke, yrome ywy pui pipohtoh ke awãnohtorỹko ase."
12 Mame oseruao tõmehse ahtao Jeropoão toytose ropa tuisa Ropoão a imarõkõ maro, aomihpyry omipona.
13 Mame tamuhpomãkõ omihpyry omipona pyra toehse tuisa inekarohpyry poko. Tõturuse ynororo toto maro toto zupokane samo,
14 nuasemãkõ oturutopõpyry ae ro. Ynara tykase:

— Papa nyrohmanohpotopõpyry oya xine omoxinety sã nexiase repe. Yrome moro motye orohmanohpõko ase, omoxihxo kuhse. Tuãnohse mexiatose papa a ahno pipohtoh ke. Yrome ywy pui pipohtoh ke awãnohtorỹko ase, tykase.

15 Izyraeu tõ omiry onetara Ropoão kynexine. Morara tyripose Ritonõpo a tõmihpyry ae ro Jeropoão Nepate mũkuru a turuse ahtao urutõ Aia a, Xiro pono a.

16 Morarame tonetupuhse Izyraeu tõ ahtao tõmirykõ onetara tuisa exiry poko, tykohtapitose toto:

— Tuisame pyra Tawi pakomotyã mana jekyrỹpyã maro! Oty kurã tyrise eya xine kypoko xine? Ehmaropa, Izyraeu tomo, tapyi taka ropa! Ah Ropoão nosepynanohno!

Morara exiryke toytose ropa toto tytapyĩkõ taka.

17 Ropoão tynomose eya xine Juta tõ esẽme rokene.

18 Morarame Atonirão, topehke pyra erohketõ tuisary taropose Ropoão a oturutohme Izyraeu tõ maro. Yrome totapase ynororo topu ke eya xine. Morara toehse ahtao, taryporyke sã tõtyrise Ropoão tykahu aka, toepase ynororo Jerusarẽ pona.

19 Morotoino Izyraeu tomo a, inikahpoẽkomo a Tawi ekyry tõ turumekase tutuisarykõme.

20 Mame Jeropoão aepyry ropa poko Ejitu poe, tuaro toehse Izyraeu tõ ahtao, toahmase ynororo eya xine oximõtoh taka. Mame tutuisarykõme tyrise ynororo eya xine. Juta tõ rokẽ Tawi parỹpyry maro toh kynexine, ipoetory tõme.

Semaia nekarohpyry Ritonõpo poe
(2 Koronika 11.1-4)

21 Mame Jerusarẽ pona toeporehkase Ropoão ahtao, typoetory tõ, soutatu tõ, tonehpose tyya, 180 miumãkõ, Juta tõ patary tõ poe, Pẽjamĩ patary tõ poe, enara. Tõsetapary se kynexine Izyraeu tõ maro, typoetoryme toto ripotohme ropa.

22 Yrome urutõ Semaia maro tõturuse Ritonõpo. Ynara tykase ynororo:

23 — Kaxiko Ropoão a, Juta tomo a, Pẽjamĩ tomo a roropa.

24 "Osetapara ehtoko, oekyry tõ Izyraeu tõ maro. Atapyĩkõ taka ytotoko ropa emero porehme. Serara toehse tyripose ya exiryke."

Mame Ritonõpo omiry omipona toehse toto. Toytose ropa toto tosaka xine.

Ritonõpo rumekatopõpyry Jeropoão a

25 Mame tuisa Jeropoão a, Izyraeu esemy a pata Xikẽ tapuruse, jamihme ehtohme. Ypy tõ rãnao kynexine Eparaĩ nonory po. Moroto tõsesarise ynororo okynã pyra. Moromeĩpo toytose ynororo Penueu pona. Moro pata tapuruse roropa eya.

26-27 Ynara tõsenetupuhse ynororo: "Taroino ypoetory tõ ytoryhtao Jerusarẽ pona tynekarory tõ zahkatohme, Ritonõpo eahmatohme, otarame osepeme exĩko mã toto tuisa Ropoão Juta tõ esẽ maro. Mame jetapãko mã toto."

28 Naeroro asakoro pui mũkuru uuru risẽ tyrise eya. Mame ynara tykase ynororo Izyraeu tomo a:

— Epo hnae oytorykõ Jerusarẽ pona Ritonõpo eahmase. Izyraeu tomo, moxiamo oritõkõme mã kehko. Moxiaro Ejitu poe oenepyatose, tykase Jeropoão.

29 Mame toiro pui mũkuru panõ uuru risẽ tyrise eya Peteu po. Zakorõ tyrise eya Tã po.

30 Naeroro moro poko iirypyryme toehse toh kynexine, toytorykõ poko tyneponãmarykõ eahmase Peteu po te, Tã po, enara.

31 Imehnõ ypy tõ po tyneponãmarykõ tyrise Jeropoão a. Eahmatoh poko oturuketõ tymenekase eya Rewi pakomotyã kara.

"Oseahmatoh Peteu po popyra mana," katopõpyry

32 Mame Jeropoão a oseahmatoh tyrise ẽmepyry 15me ehtoh po, nuno 8mã po, Ritonõpo eahmatoh samo Juta po. Mame apoto apõ po Peteu po tynekarory tyahkase eya tynyrihpyry pui panõ uuru risẽ ẽpataka. Moroto Peteu po tynymenekatyã tyripose eya erohtohme tynyrityã eahmatoh poko.

33 Morarame moro ae, ẽmepyry 15me ae, nuno 8mã po, tõmihpyry ae ro toytose ynororo Peteu pona tynekarory zahkatohme apoto apõ po oseahmaryme Izyraeu tõ amorepatopõpyry ae ro eya.

13

1 Morarame Ritonõpo omi poe urutõ toytose Juta nonory poe Peteu pona. Toeporehkase ynororo morotona apoto apõ ẽpataka Jeropoão ahtao tynekarory zahkary poko.

2 Mame Ritonõpo omiry omi poe sekere tykase mokyro urutono moro apoto apony netaryme samo, ynara tykase ynororo:

— Apoto apony, apoto apony, ynara ãko Ritonõpo mana: "Poeto enurũko mana Tawi paryme, esety Joxia. Sero apoto apõ po tyneponãmarykõ poko erohketõ etapãko mana, tynekarory zahkananomo, sero apoto apõ po ahno zehpyry tyahkasẽme exĩko mana."

3 Mame mokyro urutõ tõturuse ropa, ynara tykase:
— Sero apoto apõ typahsẽme exĩko, tykararahsẽme exĩko, oruno epo aexihpyry typahsẽme exĩko roropa mana. Moro eneryke oya Ritonõpo omiry enetupuhnõko matose, tõturuse jexiryke aomi poe.
4 Mokyro omiry etaryke Jeropoão a, tomary tõximahxinase ynororo mokyro urutõ wino.
— Mose apoitoko! tykase ynororo repe.
Axĩ pakaihkapỹme toehse tuisa apory. Etywyhmasaromepyra ropa toehse.
5 Mame moro apoto apõ axĩ tykararahse, oruno roropa sapararah tykase nono pona, urutõ omihpyry ae ro Ritonõpo omi poe.
6 Mame tuisa Jeropoão ynara tykase urutono a:
— Ajohpãme sã ypoko oturuko Ritonõpo Oesemy a, jemary kurãkatohme ropa, tykase.
Naeroro aomi poe tõturuse ynororo Ritonõpo a, mame tuisa emary tukurãkase ropa.
7 Mame ynara tykase tuisa eya:
— Eropa ymaro ytapyĩ taka ẽtaihkase. Oepehmãko ase onyrihpyry emetakame.
8 — Omõkomory zokonaka ekaroryhtao ya ytopyra ase amaro; otuhpyra ase, eukuru onẽpyra ase taro.
9 Ynara tykase Ritonõpo ya: “Otuhpyra mase, eukuru onẽpyra, imepỹ osema ae oytotoh ae pyra oehnõko ropa mase atapyĩ taka,” tykase.
10 Naeroro aytotoh ae pyra, tyoro osema ae toytose ropa ynororo.

Urutõ tamuhpõme exikety Peteu pono

11 Morara ahtao urutõ tamuhpomã kynexine Peteu po. Turuse ynororo imũkuru tomo a mokyro urutõ poko, Juta põ poko, inyrihpyry poko Peteu po, aomihpyry poko roropa tuisa Jeropoão zururuhtao.
12 Mame mokyro urutõ tamuhpomã tõturupose eya xine:
— Oty osema ae toytose ynororo aytory ropa ahtao? Esemary tonepose tumy a eya xine.
13 Toky jumẽtu pona tapõ tyripose eya tumũkuru tomo a. Tyrise eya xine, mame toky po toytose ynororo
14 urutõ Juta põ ekahmase. Mokyro tonese eya kohrame nono po wewe kurã zopino. Tõturupose eya:
— Urutõme mahno Juta poe?
— Ỹ, ywy ase, tykase ynororo.
15 — Eropa ytapyĩ taka otuhse ymaro, tykase ynororo eya.
16 Yrome mokyro urutõ, Juta põ ynara tykase:
— Ytosaromepyra ase amaro atapyĩ taka ẽmehse. Taro otuhpyra ase, eukuru onẽpyra ase roropa amaro.
17 Ynara tykase Ritonõpo exiryke ya: “Otuhpyra exiko. Onẽpyra exiko roropa te, imepỹ osema ae, ooehtoh ae pyra ytoko ropa atapyĩ taka.”
18 Mame ynara tykase urutõ tamuhpomã, Peteu põ eya:
— Ywy roropa urutõme ase asaaro. Ritonõpo omi poe inenyokyhpyry tõturuse ya oeahmatohme ytapyĩ taka aarotohme, kure oritohme, tykase.
Yrome ajohpe kynexine.
19 Naeroro mokyro urutõ, Juta põ toytose urutõ tamuhpomã maro itapyĩ taka. Tõtuhse ynororo imaro.
20 Mame kohrame toto ahtao meza po, Ritonõpo omiry toehse urutõ a, tamuhpomano a.
21 Kui tykase ynororo urutõ, Juta põ netaryme:
— Ynara ãko Ritonõpo: “Jomiry omipona pyra mexino. Ynyripohpyry oya onyripyra makene.
22 Mãpyra moehno ropa otuhse onenahpopyra ehtoh pona. Morara exiryke orihnõko mase. Mame oekepyry ononẽpyra exĩko mã toto omy tõ ekepyry zonẽtoh tao.”
23 Mame tõtuhkehse toto ahtao, mokyro urutõ tamuhpomano a apõ tyrise jumẽtu pona urutõ Juta põ ytotohme.
24 Mame toytose ynororo rahkene. Yrome osema tao tõseporyse ynororo reão maro. Tosekase ynororo ekepyry toepukase osema tao. Moroto jumẽtu kynexine xikihme ekepyry pũto, moroto reão roropa kynexine tehme.
25 Imehnõ toytose ahtao ahno ekepyry tonese osema tao, reão roropa ipũto. Toytose toto Peteu pona imehnõ zuruse tynenehpyrykõ poko.
26 Mokaro omihpyry totase ahtao urutõ tamuhpomano a, ynara tykase ynororo:
— Mokyro urutono, Ritonõpo omiry omipona pyra aexihpyry. Naeroro reão tonehpose Ritonõpo a esekatohme, aorihtohme, tõmihpyry ae ro.
27 Mame tumũkuru tomo a ynara tykase ynororo:
— Jeky jumẽtu pona apõ tyritoko jytotohme, tykase.

Morara tyrise eya xine.
28 Mame toytose ynororo, urutõ ekepyry tonese eya osema tao. Moroto ro jumẽtu kynexine reão roropa tehme rokene. Ekepyry onõpyra reão kynexine, jumẽtu onesekara roropa kynexine.
29 Morarame ekepyry tanỹse urutõ tamuhpomano a, jumẽtu pona tyrise eya enehtohme Peteu pona ropa, ihnamotohme, zonẽtohme.
30 Tonẽse mokyro ekepyry eya jekyry tõ ekepyry zonẽtoh tao. Tyhnamose roropa ynororo eya imũkuru tõ maro:
— Aimo jakorony! Jakorony! tykase ynororo.
31 Mame tonẽkehse ahtao eya xine ynara tykase urutõ tumũkuru tomo a:
— Toorihse jahtao, jekepyry zonẽtoko sero zonẽtoh tao mose ekepyry pũtokoxi.
32 Mose omihpyry Ritonõpo poe, okyno zahkatoh poko Peteu po, emero neponãmarykõ eahmatoh poko roropa Samaria patary tõ po, ajohpe pyra mose omihpyry ae ro emero exĩko mã rahkene.

Jeropoão tyyrypyry poko ro
33 Morara ahtao ro tuisa Jeropoão tyyrypyry onurumekara kynexine. Emero rokẽ, Rewi pakomotyã kara, tyrise eya tynekarory zahkatoh poko erohketõme, tynyrityã poko, tyneponãmarykõ eahmatoh poko. Ise exiketõ tymenekase eya okyno zahkary poko erohtohme.
34 Morara exiryke, iirypyryme aexiryke tuisame aehtoh tonahkapose Ritonõpo a, tuisame pyra ipoenõ ehtohme.

14

Jeropoão mũkuru orihtopõpyry
1 Morarame Apia, tuisa Jeropoão mũkuru, takuruhtase.
2 Ynara tykase Jeropoão typyty a:
— Tyoro sã oẽmyty tyriko, oupõ roropa tyoro sã tyriko awaro pyra imehnõ ehtohme. Mame Xiro pona ytoko. Moroto mã urutono, Aia. Aomihpyry ae Izyraeu tõ tuisaryme toehse ywy.
3 Wyi aroko 10me onekaroryme eya, pão tõ anusasamã maro te, ano zeni, enara. Mame ekaropoko eya, Otara exĩko nae umũkuru? Mame ourũko mã ynororo rahkene.
4 Naeroro toytose ynororo Aia tapyĩ taka, Xiro pona. Tamuhpõme Aia exiryke tonukehse kynexine.
5 Yrome turuse ynororo Ritonõpo a Jeropoão pyty oepyry poko, ekaropose tumũkuru ehtoh poko, kure pyra exiryke. Ezuhtoh tokarose roropa eya Ritonõpo a.
Mame toeporehkase Jeropoão pyty ahtao imepỹ poenohnõko kynexine.
6 Yrome aomomyry etaryhtao Aia a, ynara tykase ynororo eya:
— Omõko, Jeropoão pyty! Oty katohme imepỹ poenohnõko mahno? Omi popỹ rokẽ nae ase ynekarory oya.
7 Ytoko ropa Jeropoão zuruse: “Ynara ãko Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ oya: ‘Omoro tymenekase ya, Izyraeu tõ rãnao awahtao, tuisame oehtohme Izyraeu tõ esẽme.
8 Tuisame Tawi pakomotyã ehtoh tupuxihkase ropa ya, ekarotohme oya. Yrome Tawi ehtopõpyry sã pyra toehse mase. Jomiry tymoise eya, jomihpyry omipona toehse. Ise jehtoh tyrise eya yronymyryme, ynyripohpyry tyrise eya rahkene.
9 Yrome oorypyry poko toehse mase imehnõ tuisame aexityã motye emero porehme. Kurumekase, ozehno jehtoh myripoase ya, imehnõ neponãmary riryke oya ymyakãme, toto eahmatohme.
10 Morara tyrise oya exiryke popyra ehtoh enehpõko ase oya xine. Opoenõ te, apakomotyã roropa emero orutua kõ etapãko ase, nuasemãkomo, tamuhpomãkõ roropa. Oekyry tõ enahkapõko ase, toto tumehnõko ase okyno ety samo.
11 Oekyry tõ toorihse ahtao pata rãnao, ekepyrykõ mã kaikuxi nonyryme exĩko. Ona po toorihse toto ahtao kurumu tõ nonyryme exĩko. Ywy, Ritonõpo morara ãko ase,’ tykase.”
12 Mame tõturuse ropa Aia Jeropoão pyty a:
— Ytoko seromaroro atapyĩ taka. Toeporehkase awahtao omũkuru orihnõko mana.
13 Izyraeu tõ emero ihnamõko mã toto. Ekepyry zonẽnõko mã toto. Ynoro rokẽ Jeropoão ekyryme tonẽsẽme exĩko zae zonẽtoh tao, ynara exiryke, ynoro rokẽ Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ zamaro mana.
14 Imepỹ rĩko Ritonõpo mana Izyraeu tõ tuisaryme. Ynororo Jeropoão tuisame ehtoh enahkapõko mana.
15 Izyraeu tõ wãnohnõko Ritonõpo mana. Tykytyky ãko mã toto enaromỹke, pyrou zoko tykytyky kary samo ahtaryhtao iporiry ehpio. Izyraeu tõ oũko mana sero nono kurã poe,

tynekarohpyry poe itamurukomo a. Sapararahme toto aropõko mana mya tuna Eupyrati moinakoxi. Tyzehno xine tyripose ynororo eya xine, imehnõ neponãmary riryke, Asera panõ riryke eya xine eahmatohme.
16 Naeroro Izyraeu tõ rumekãko Ritonõpo mana Jeropoão rypyry pokoino, Izyraeu tõ tarose eya exiryke tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
17 Mame toytose ropa Jeropoão pyty Tiriza pona. Toeporehkase ynororo ahtao tytapyĩ taka, imũkuru toorihse.
18 Izyraeu tõ emero tyxitase imũkuru poko. Mame ekepyry tonẽse eya xine Ritonõpo omihpyry ae ro, urutõ Aia omihpyry ae.

Jeropoão orihtopõpyry
19 Mame tuisa Jeropoão nyrihpyry te, imehnõ maro osetapatopõpyry te, toerohtopõpyry tuisame toexiry poko, emero tymerose pape pokona, esety Izyraeu Tuisary tõ Ehtopõpyry.
20 22me jeimamyry taropose Jeropoão a tuisame toexiry poko. Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse kynexine. Mame imũkuru Natape imyakãme toehse Izyraeu tõ tuisaryme.

Tuisa Ropoão Juta esẽme ehtopõpyry
(2 Koronika 11.5—12.16)
21 Mame Saromão mũkuru, Ropoão 41me jeimamyry nae kynexine Juta esẽme toehse ahtao. Mame 17me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Moro pata Ritonõpo nymenekahpyryme kynexine Izyraeu tõ nonory po, moroto toahmasẽme toehtohme. Ropoão eny Naama kynexine, Amõ pono.
22 Mame Juta tõ tyyrypyhpyke toehse Ritonõpo omipona pyra. Tyzehno xine Ritonõpo tyripose eya xine, tytamurukõ ehtopõpyry motye.
23 Tynyrityã eahmatoh tyrise eya xine, Ritonõpo kara eahmatohme. Topu tõ sokohme tyrise eya xine, Asera enetupuhtoh roropa, eahmatohme, ypy tõ po te, wewe konõto zerutumã po, enara.
24 Popyra toh kynexine, orutua komo, nohpo tõ roropa imeimehnõ poko toehse toh kynexine, tyneponãmary eahmatoh tao. Juta tõ tyyrypyrykõ xihpyry poko toehse roropa toh kynexine mokaro samo, Ritonõpo naropotyã samo, inonorykõ tokarose ahtao typoetory Izyraeu tomo a.
25 Mame 5me jeimamyry taropose Ropoão ahtao tuisame ehtoh poko, tuisa Xisake, Ejitu esẽ tooehse osetapase Jerusarẽ põkõ maro.
26 Ritonõpo Tapyĩ tae mõkomo kurã uuru tõkehko tarose eya, tuisa tapyĩ konõto tae roropa, osewomatoh tonõ roropa uuru risẽ, Saromão nyrityã typyne exiketõ tarose eya, emero.
27 Naeroro imehnõ osewomatoh, typyne pyra exiketõ tyripose Ropoão a, metau risemy. Morohne tokarose eya soutatu tomo a, tytapyĩ konõto omõtoh erasamo a.
28 Mame tuisa Ropoão toytose ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka, moro osewomatoh tarose ipoetory soutatu tomo a. Moromeĩpo tarose ropa toto eya xine ikurãkatohme erase tõ esaka.
29 Mame imehnõ inyrityã emero tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
30 Mame Jeropoão Izyraeu tõ esẽme ahtao, Ropoão Juta tõ esẽme ahtao roropa osetapakehpyra toh kynexine osepeme pyra toexirykõke.
31 Mame Ropoão toorihse. Ekepyry tonẽse kynexine tuisa tõ zonẽtoh tao, Tawi patary po. Mame imũkuru Apia tuisame toehse tumy myakãme. (Ropoão eny Naama kynexine, Amõ pono.)

15

Tuisame Apia ehtopõpyry Juta tõ esẽme
(2 Koronika 13.1—14.1)
1 Morarame 18me jeimamyry taropose tuisa Jeropoão Nepate mũkuru ahtao Izyraeu tõ tuisaryme, Apia Juta tõ tuisaryme toehse.
2 Oseruao jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny esety Maaka kynexine, Apisarão ẽxiry.
3 Mame tyyrypyhpyke toehse Apia, tumy ehtopõpyry saaro. Ritonõpo Tosẽ omiry onymoipyra kynexine, tytamuru Tawi ehtopõpyry sã pyra.
4 Yrome Tawi pokoino Ritonõpo poe Apia tumũkue toehse tuisame aehtohme tumy myakãme Jerusarẽ po Jerusarẽ ewomatohme.
5 Morara tyrise Ritonõpo a tyamaro Tawi nyrihpyry exiryke inyripohpyry omipona yronymyryme Tawi exiryke roropa, yrome Uria, heteume exikety poko zae pyra Tawi kynexine.
6 Mame etonakehpyra Jeropoão maro Ropoão, Izyraeu tomo Juta tõ maro isene Apia ahtao.

7 Mame imehnõ Apia nyrityã emero tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
8 Mame Apia toorihse, ekepyry tonẽse Tawi patary po. Mame imũkuru Asa tuisame toehse tumy myakãme Juta tõ esẽme.

Tuisame Asa ehtopõpyry Juta esẽme
(2 Koronika 14.1—16.14)
9 Morarame 20me jeimamyry taropose Jeropoão ahtao Izyraeu tõ tuisaryme, Asa tuisame toehse Juta tõ esẽme.
10 41me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Inoty esety Maaka kynexine, Apisarão ẽxiry.
11 Mame Ritonõpo zamaro Asa nyrihpyry kynexine, Tawi nyrihpyry samo.
12 Mya imehnõ neponãmary eahmatoh poko exiketõ tonyohse eya Juta tõ nonory poe, orutua komo nohpo tõ roropa, enara. Imehnõ neponãmary touse roropa eya toto eahmatoh tae.
13 Tynoty Maaka touse roropa eya tuisa ẽme pyra ehtohme, tyneponãmary xihpyry tyripose eya exiryke Asera. Inyripohpyry takohse Asa a tyahkase roropa eya jakanahmã Keterõ po.
14 Imehnõ neponãmary eahmatoh onykararahpyra Asa kynexine, yrome Ritonõpo omiry tymoise eya toorikyry ponãmero.
15 Mame tumy nekarotyã Ritonõpo a emero tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ taka, tynekarotyã maro, uuru risemy parata risẽ maro.
16 Mame etonakehpyra Asa Juta tuisary kynexine tuisa Paasa, Izyraeu tõ esẽ maro, tuisame toto ahtao.
17 Morarame Paasa tomõse Juta tõ nonory pona. Pata Rama tapurupitose eya, osema apururu se toexiryke, ytotoh Jerusarẽ pona.
18 Moro eneryke tyya uuru tapoise tuisa Asa a parata maro Ritonõpo Tapyĩ tao, tytapyĩ konõto tao roropa, mame morohne taropose eya tynekaroryme pata Tamaxiku pona, ekarotohme tuisa Pẽ-Hatate a. Xiria esemy Pẽ-Hatate kynexine Taparimõ mũkuru, Heziõ paryme. Ynara tykase Asa eya:
19 "Osepeme sehne kumykõ ehtopõpyry saaro. Sero parata, uuru maro ynekaroryme mana oya. Naeroro tuisa Paasa epeme pyra exiko, Izyraeu esemy. Mokyro anakorehmara awahtao, ytõko ropa mana ynonory poe tosaka ropa."
20 Morara kure kynexine tuisa Pẽ-Hatate a. Morara exiryke typoetory esã taropose eya soutatu tõ maro etonatohme Izyraeu patary põkõ maro. Ijõ tapoise eya, Tã roropa, Apeu-Pete-Maaka te, nono ikuhpo Karirea pũto te, Napatari nonory roropa emero.
21 Mame tuaro toehse Paasa ahtao moro poko pata Rama apuru riry turumekase eya. Toytose ropa ynororo Tiriza pona.
22 Mame Juta tõ tonehpose tuisa Asa a, emero porehme aehtohme Rama pona, moro pata poe topu tõ arotohme, wewe roropa Paasa kyryrỹpyry. Moro topu tõ ke wewe maro Mixipa tapuruse Asa a, Kepa roropa Pẽjamĩ nonory po.
23 Mame imehnõ tuisa Asa nyrityã poko, orẽpyra aehtopõpyry poko te, pata tõ apurutopõpyry poko eya, tymerose pape poko, esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry. Mame tamuhpõme toehse ynororo ahtao kure pyra toehse ipupuru tomo.
24 Mame toorihse Asa. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao Tawi patary po. Mame imũkuru Josapa tuisame toehse tumy myakãme.

Tuisame Natape, Izyraeu tõ esẽme
25 Mame asakoro jeimamyry taropose Asa a ahtao Juta tõ esẽme, Natape, Jeropoão mũkuru tuisame toehse Izyraeu esẽme. Asakoro jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko.
26 Yrome tumy sã tyyrypyry poko Natape toehse, Ritonõpo omipona pyra. Izyraeu tõ takorehmase eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme roropa.
27 Mame Paasa, Aia mũkuru, Isakaa ekyryme, tãtamorepase Natape etapary poko. Mame totapase eya rahkene, Natape osetaparyhtao Kipetõ põkõ maro pirixteu tõ nonory po.
28 Morara toehse oseruao jeimamyry tuisa Asa taropose ahtao, Juta tõ esẽme toexiry poko. Naeroro Natape myakãme Paasa toehse, Izyraeu tõ tuisaryme.
29 Mame tuisame toehse Paasa ahtao Jeropoão ekyry tõ totapapitose eya. Ritonõpo omihpyry ae ro, urutõ Aia, Xiro põ omihpyry ae ro Jeropoão ekyry tõ emero tonahkase eya. Arypyra toehse jekyry ipunaka.
30 Morara toehse Jeropoão a tyzehno Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ tyripose exiryke eya tyyrypyry poko toehse toexiryke, Izyraeu tõ iirypyryme tyripose roropa eya exiryke.

31 Imehnõ Natape nyrityã emero tymerose pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
32 Tuisa Asa, Juta tõ esemy, tuisa Paasa Izyraeu tõ esẽ maro osetapakehpyra toh kynexine tuisame toto ahtao osepeme pyra toexirykõke.

Tuisame Paasa ehtopõpyry, Izyraeu tõ esẽme

33 Mame oseruao jeimamyry taropose Asa ahtao Juta tõ esẽme, Paasa, Aia mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. 24me jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko Tiriza po.
34 Mame tuisa Jeropoão ehtopõpyry sã Paasa roropa iirypyryme toehse, Ritonõpo omipona pyra, Izyraeu tõ takorehmase roropa eya iirypyry poko toto ehtohme.

16

1 Morarame Ritonõpo tõturuse urutõ Jeu, Hanani mũkuru a, ynara katohme tuisa Paasa a:
2 "Ime pyra exiketyme mexiase. Yrome Izyraeu tõ tuisaryme kyriase. Mame seromararo oorypyry poko mase, Jeropoão samo. Ypoetory tõ iirypyryme tyripose roropa oya. Toto rypyry eneryke ya ozehno ase.
3 Naeroro oenahkãko ase, oekyry tõ maro, Jeropoão enahkatopõpyry samo.
4 Oekyry tõ toorihse ahtao pata po ekepyry õnõko kaikuxi tomo. Toorihse toto ahtao ona po, ekepyry tõ õnõko kurumu tomo."
5 Imehnõ Paasa nyrityã poko, orẽpyra aehtopõpyry poko roropa, tymerose pape poko. Moro pape esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
6 Mame Paasa toorihse. Ekepyry tonẽse Tiriza po. Mame imũkuru Era tuisame toehse tumy myakãme.
7 Moro omi Ritonõpo poe, Paasa tõ poko, jekyry tõ wãnopyry poko roropa, tokarose urutõ Jeu a, Paasa rypyhpyry pokoino. Tyzehno Ritonõpo tyripose Paasa a, tyyrypyry poko toexiry poko rokẽ pyra tuisa Jeropoão nyrihpyry saaro. Yrome tyzehno Ritonõpo tyripose eya Jeropoão tõ etapatopõpyryke roropa eya emero porehme.

Era tuisame, Izyraeu tõ esẽme

8 Mame 26me jeimamyry taropose Asa ahtao Juta tõ esẽme, Era, Paasa mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. Mame asakoro jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Tiriza po.
9 Toiro ipoetory tõ esẽ, Ziniri tãtamorepase tosẽ etapary poko. Era kyryry tõ kahu tõ zokonaka esẽme Ziniri kynexine.
Morarame Tiriza po Era kynexine Arasa tapyĩ tao eukuru ẽnõko, etỹnõko. Tuisa tapyĩ konõto eraseme Arasa kynexine.
10 Mame Ziniri tomõse tapyi taka, tosẽ totapase eya, mame tuisame toehse ynororo Era myakãme. Morara toehse 27me jeimamyry taropose Asa ahtao Juta tõ esẽme.
11 Mame tuisame toehse Ziniri ahtao, Paasa ekyry tõ totapase eya emero, orutua komo te, epe tõ roropa emero totapase eya.
12 Morarame Paasa tõ etapatopõpyry Ziniri a, toehse Ritonõpo omihpyry ae ro urutõ Jeu a, Paasa enatyry poko.
13 Tyneponãmary eahmatopõpyryke Paasa a, imũkuru Era a roropa, Izyraeu tõ akorehmatopõpyryke roropa eya xine tyyrypyry kõ poko toto ehtohme, toto zehno toehse Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy.
14 Emero Era nyrihpyry tymerose kynexine pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.

Ziniri tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme

15 Morarame 27me jeimamyry taropose ahtao tuisa Asa a, Juta tõ esẽme, Ziniri tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme Tiriza po. 7me ẽmepyry taropose eya tuisame toexiry poko. Morara ahtao Izyraeu tõ soutatu tõ osetapãko toh kynexine pata Kipetõ po, pirixteu tõ nonory po.
16 Mame Ziniri nyrihpyry poko zuaro toehse toto ahtao, tuisa Era etapatopõpyry poko eya, moro ae ro tosẽkõ, Oniri tymenekase soutatu tomo a Izyraeu tõ tuisaryme ehtohme.
17 Mame Kipetõ poe toytose Oniri tomo, typoetory tõ maro Tiriza tõ poremãkapose.
18 Mame typatary poremãkatopõpyry eneryke tyya, Ziniri tomõse tapyi konõto taka, osa jamihmã taka irãnao, apoto tukase eya, tapyi tyahkase eya, toorihse ynororo apoto htao.
19 Morara toehse eya tyyrypyry poko toehse toexiryke, Ritonõpo omipona pyra. Jeropoão ehtopõpyry saaro tyzehno Ritonõpo tyripose eya, tyyrypyry poko toexiry poko te, Izyraeu tõ akorehmary roropa tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
20 Emero Ziniri nyrityã poko, tosẽ etapatopõpyry poko roropa eya, tymerose pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.

Oniri, Izyraeu tõ esẽme

21 Morarame Izyraeu tõ tãtapiakase sã toehse, zokonaka Tipini, Jinate mũkuru se toh kynexine tutuisarykõme. Imehnõ Oniri se toh kynexine.
22 Yrome Oniri se exiketõ orẽpyrahxo toehse; Tipini toorihse, mame Oniri tuisame toehse.
23 31me jeimamyry taropose Asa ahtao Juta tõ esẽme, Oniri Izyraeu tõ tuisaryme toehse. 12me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko. Apitoryme 6me jeimamyry taropose eya Tiriza po.
24 Morarame ypy Samaria topekahse eya 70 kirume parata ke Semea wino. Morarame moro ypy tyjamihtase Oniri a soutatu tõ esary ke. Moroto pata tyrise eya tosehke Samaria, esemỹpyry esety Semea pokoino.
25 Imehnõ Izyraeu tuisary tõ emero motye tyyrypyry poko Oniri kynexine.
26 Jeropoão nyrihpyry saaro tyzehno Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ tyripose eya, tyyrypyry poko te, Izyraeu tõ akorehmary tyyrypyrykõ poko toto ehtohme, tyneponãmary eahmary poko, enara.
27 Imehnõ Oniri nyrityã poko emero tymerose pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
28 Mame Oniri toorihse. Ekepyry tonẽse Samaria po. Mame imũkuru Akape tuisame toehse tumy myakãme.

Akape, Izyraeu tõ esẽme

29 Morarame 38me jeimamyry taropose Asa ahtao, Juta tõ esẽme, Akape, Oniri mũkuru tuisame toehse, Izyraeu tõ esẽme. 22me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko, Samaria po.
30 Mame tyyrypyry poko toehse ynororo, Ritonõpo omipona pyra. Imehnõ tuisa tõ motye emero porehme iirypyryme kynexine.
31 Tuisa Jeropoão nyrihpyry xihpyry sã tyrise eya. Moro motye typytase ynororo Jezapeu maro, tuisa Etepaau, Xitõ põ ẽxiry maro. Tyneponãmary Paau toahmase eya.
32 Mame tapyi tamose eya Paau eahmatoh poko ehtohme. Tynekarory zahkatoh tyrise roropa eya moro tapyi taka Samaria po.
33 Tyorõ neponãmary roropa, Asera nohpo enetupuhtoh tyrise eya eahmapotohme. Tyzehno Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ tyripose eya, imehnõ tuisa tõ, Izyraeu tõ esã motye emero porehme.
34 Morarame Akape tuisame ahtao Hieu, Peteu põ toerohse pata Jeriko kurãkary ropa poko. Morarame Ritonõpo omihpyry ae ro Jozue Num mũkuru omihpyry ae, Hieu mũkuru apitorymã Apirão toorihse, pata Jeriko apõ riryhtao. Moromeĩpo imũkuru etyhpyrymã, Sekupe toorihse pata omõtoh riryhtao eya.

17

Eria zoty enehtopõpyry torõ tomo a

1 Mame Eria urutõ kynexine Ritonõpo poe, Tixipe pono Kireate nonory po. Ynara tykase ynororo tuisa Akape a:
— Ajohpe pyra Ritonõpo omi poe konopo oehpyra onahpoty onehxikara roropa axitaku exĩko mana asakoro jeimamyry motye, tykase. Tonehpose ropa ahtao rokẽ ya konopo oehnõko ropa mana Ritonõpo enetupuhtohme oya xine, ipoetoryme jenetupuhtohme roropa oya xine, tykase Eria.
2-3 Moromeĩpo ynara tykase Ritonõpo Eria a:
— Ytoko taroino xixi tũtatoh winakoxi, iporiry pitiko pona Kerite pũtokoxi. Moroto otonẽnõko mase tuna Joatão poe xixi tũtatoh wino.
4 Tuna ẽnõko mase iporiry kuae. Otuhnõko roropa mase, torõ tõ narohpyry õnõko. Jomi poe toh mana tonahsẽ arõko anapyryme, tykase Ritonõpo.
5 Mame Ritonõpo omipona Eria kynexine. Iporiry pũtokoxi toytose ynororo Kerite pũtokoxi. Moroto kynexine ynororo okynahxo.
6 Tuna iporiry enyase, kokoro rokẽ wyi panõ tarose torõ tomo a Eria zurume tõsẽ maro pakeimo, kokonie pukuro, enara.
7 Morarame okyna ahtao iporiry tãpaise roropa konopo oehpyra exiryke ipunaka.

Pytỹpo, Sarepeta pono

8 Morara exiryke Ritonõpo ynara tykase Eria a:
9 — Ytoko pata Sarepeta pona Xitõ pũtokoxi moroto ehse. Oturuase pytỹpo a, moro pono a tonahsẽ ekarotohme oya, tykase.
10 Morara exiryke Eria toytose Sarepeta pona. Mame toeporehkase ahtao pata apuru pona, pytỹpo tonese eya apotopokõ anỹnõko apoto zukatohme tyya, wyi ritohme tynapyrykõme tumũkuru maro.

Mame Eria ynara tykase eya:
— Ajohpãme sã jokuru pixo ekaroko, tuna. Utunazehnahro, tykase.
11 — Ỹ, tykase nohpo. Mame toytose ynororo tuna poko. Aytoryhtao ro tuna enehse ynara tykase ropa Eria:
— Ajohpãme sã juru pixo roropa enehko, wyi, tykase.
12 Yrome ynara tykase ynororo Eria a:
— Arypyra reh ynanahse wyi pyra ipunaka. Pitiko reh tiriiku nae ynanahse te, oriu roropa morararo pitiko. Naeroro apotopokõ poko akene wyi ritohme umũkuru napyryme ynapyryme roropa. Otarãme imeĩpo tonahse ahtao orihnõko rokẽ ynanase, tykase pytỹpo Eria a.
13 Mame ynara tykase Eria eya:
— Torẽtyke pyra exiko ouru enatyry poko. Wyi akoĩpyry ekeiko anapyrykõme, yrome osemazuhme wyi pitiko tyriko aporo enehtohme ya. Moromeĩpo ourukõ tyriko. Opune xine exĩko mana ourume, omũkuru zurume roropa.
14 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Anapyry enahpyra exĩko mana, ywy Ritonõpo konopo enehpory ropa ponãmero,” tykase.
15 Mame Eria omiry omipona toehse nohpo. Inapyryme wyi tyrise aporo eya. Mame tõsenuhmase ropa ahtao ẽ aka, nae ro pixo tonese eya.
— Tee! Nae ro pixo tokoh kynako, tykase nohpo, nae ro akoĩpyry pixo eneryke tyya. Tãtakoinohse kynexine toto napyry pune imũkuru maro Eria maro.
16 Mame ẽmepyry pune wyi risene pytỹpo tynapyrykõme rahkene. Atakoinohsene tiriiku te, oriu roropa, enara. Toipe rokẽ Ritonõpo omihpyry ae ro Eria a, pytỹpo takorehmase inapyrykõ poko enahpyra ehtohme.

Poeto ẽsemãkapotopõpyry Eria a
17 Morarame Eria Sarepeta poro ahtao pytỹpo mũkuru takuruhtase yronymyryme, mame toorihse ynororo.
18 Naeroro tyxityme ynara tykase nohpo Eria a:
— Ritonõpo poetoryme mase. Oty katohme moepyase ya, umũkuru orihtohme tarame? Iirypyryme jehtopõpyry poko wenikehpyra Ritonõpo ehtohme moepyase, umũkuru orihmapotohme? tykase.
19 — Omũkuru ekaroko ya, tykase.
Mame Eria a poeto tapoise jẽ emahpoe. Tarose ynororo kakoxi tynyhtoh taka, tynyhtoh pona tyrise eya.
20 Morarame tõturuse ynororo Ritonõpo a. Ynara tykase:
— Jesemy Ritonõpo, oty katoh mose pytỹpo mũkuru taorihmapose oya? tykase.
21 Mame poeto ekepyry pona Eria toehse. Moro riryhtao ro tõturuse ropa Ritonõpo a ynororo. Ynara tykase:
— Jesemy Ritonõpo, ynara ãko ase oya, mose poeto ẽsemãkako ropa isene aehtohme ropa ajohpãme samo, tykase. Oseruao poeto pona toehse Eria, tõtururuhtao Ritonõpo maro.
22 Mame otato Ritonõpo kynexine Eria otururu etãko. Morara exiryke poeto tõseremapitose ropa, isene toehse ropa.
23 Mame Eria a poeto tapoise, yhtotohme ropa ekarotohme ropa jeny a.
— Eneko ke, orihpyra mana. Tõsemãse ropa, tykase Eria.
24 Mame tumũkuru tonese ropa tyya ahtao, tãkye toehse jeny. Ynara tykase ynororo:
— Seromararo zuaro ase rahkene, Ritonõpo poetoryme oexiry enetupuhnõko ase. Ajohpe pyra mã õtururu Ritonõpo poe, tykase ynororo Eria a.

18

Eria maro Paau poko urutõ komo
1 Moromeĩpo oseruao jeimamyry taropose ahtao konopo oehpyra ro kynexine. Mame ynara tykase Ritonõpo Eria a:
— Ytoko osenepose tuisa Akape a. Konopo enehpõko ropa ase, tykase.
2 Naeroro toytose ynororo.
Moroto Samaria po tonahsẽ pyra toehse ipunaka. Morotõkõ etuarimãko toh kynexine yronymyryme.
3 Morara exiryke Opatia tonehpose Akape a tyya. Tuisa tapyĩ konõto tao erohketõ tuisaryme kynexine ynororo. (Ritonõpo omiry omipona exiketyme Opatia kynexine, zae exiketyme roropa.
4 Urutõ kõ etaetaparyhtao tuisa pyty Jezapeu a, Opatia a 100me urutõ kõ tonẽse, toto ewomatohme, asakoro oramao ypy myhtokoxi, 50me toiro oramao, imepỹ oramao 50me roropa. Tonahsẽ tokarose eya xine tuna maro.)

5 Ynara tykase Akape Opatia a:

— Eropa tuna enatyry zupise, iporiry esemary roropa. Otarame onahpoty pixo eneryhtao kawaru tõ orihpyra, jumẽtu tõ roropa. Ahtao kuekykõ onetapapopyra exĩko sytase.

6 Mame oturukehxĩpo tãtapiakase toto onahpoty zupitohme eya xine.

7 Mame Opatia ytoytoryhtao mõtoino rokẽ tõseporyse Eria maro. Tonetupuhse ynororo eya. Tosekumuru po typorohse Opatia Eria ẽpataka, tõmyty po nono pokoxi. Mame tõturupose ynororo eya:

— Omoro mahno, tuisa? tykase.

8 — Ỹ, ywy ase Eria, tykase urutono. — Ytoko zuruse oesemy a, tuisa a, taro jexiry poko, tykase.

9 — Repe, tykase Opatia. — Oty tyrise ya popyra oya, jetapapory se oehtohme tuisa Akape a?

10 Ajohpe pyra ase, Ritonõpo Oesẽ netaryme, tuisa Akape oupipõko mana emero nono po, sero nono po. Mame imepỹ nonory esẽ arypyra oexiry ekaroryhtao, mokyro a turupose Ritonõpo netaryme: “Ajohpe pyra ase, taro Eria onenepyra ynanexiase.”

11 Mame seromaroro jaropory se hma eya, taro oehtoh ekarotohme eya?

12 Otara ãko ha aaroryhtao Ritonõpo Zuzenu imepỹ pona jytoryhtao? Mame taro oehtoh ekaroryhtao eya, yrome oenepyra tokurehse ynororo ahtao, jetapãko mana. Wenikehpyra exiko, moino ro poetome ro jahtao Ritonõpo Kuesẽkõ poetoryme ase.

13 Tuaro pyra make, Ritonõpo poe urutõ kõ etaparyhtao Jezapeu a 100mãkõ tonẽse ya toto ewomatohme oramãka, asakoro 50mãkomo? Tonahsẽ ekaroase eya xine tuna roropa.

14 Naeroro otyme kure jaroporyhtao, tuisa zurutohme, taro oexiry poko? Jetapãko mana.

15 Ynara tykase Eria:

— Ritonõpo Imehxo Exikety poetoryme ase. Inetaryme ynara ãko ase oya, Seroae osenepõko ase tuisa a, tykase.

16 Naeroro toytose Opatia Akape zuruse. Mame Akape toytose oseporyse Eria maro.

Apoto enehpotopõpyry kapu ae Ritonõpo a

17 Mame Eria tonese ahtao ynara tykase Akape eya:

— Omoro mase Izyraeu tõ erekohmane konõto! Opokoino Izyraeu tõ nonory po konopo oehpyra toehse, tykase.

18 Mame Eria a tozuhse:

— Arypyra, Izyraeu tõ onerekohmara ase, tykase. — Omoro hkoty Akape, omy roropa, Ritonõpo omipona pyra oexirykõke, oekyry tõ maro, konopo onenehpopyra mana. Ynara exiryke, opoetory tõ mã tyneponãmary rokẽ eahmãko, Paau eahmãko mã toto, tykase.

19 — Morara exiryke opoetory tõ ikohmako emero Paau poko urutõ komo, 450mãkomo, tyneponãmarykõ Asera poko urutõ kõ 400mãkõ maro. Mokaro nahpãko mã Jezapeu, opyty. Weporytatoko ypy Karameru pona, tykase Eria Akape a.

20 Naeroro toytose toto ypy Karameru pona. Imoihmãkõ oximõme tyripose toto Akape a urutõ kõ maro.

21 Mame Izyraeu tõ toporyse Eria a ypy po Karameru po. Ynara tykase ynororo:

— Otãto pixo matou Ritonõpo se nymyry exiketomo? Otupipyra ehtoko. Ritonõpo mokyro tuisa konõto, Kuesẽkomo. Morara exiryke aomipona se awahtao xine aomipona ehtoko. Yrome Paau oesẽkõme se awahtao xine aomipona ehtoko, tykase Eria eya xine.

Yrome onezuhpyra toto.

22 Mame ynara tykase ropa Eria:

— Ywy ro rokẽ urutõme ase Ritonõpo poetory. Yrome taro tuhke urutõ mana Paau poetoryme, 450me. Onoky imehxo nah apoto enehpory waro kaino kapu ae? Sukuhtone pahne, tykase Eria Paau poko urutõ komo a.

23 Pui enehtoko asakoro orutua komo; toiro Paau a onekarorykomo, etapako, isahkako, apotopokõ apõ po tyritoko, Paau a onekarorykõme. Yrome apoto onukara ehtoko. Ywy roropa apoto apõ rĩko ase. Pui akorõ etapãko ase, isahkãko, apotopokõ pona tyrĩko ase ynekaroryme Ritonõpo a. Apoto rokẽ onyripyra ase.

24 Mame apoto enehpõko matose oesẽkomo a, tykase. — Ywy roropa Ritonõpo a apoto enehpõko ase. Mame apoto enehporyhtao typoetory tõ nekarory zahkatohme, mokyro rokẽ jamihme mana. Kuesẽkõme nymyry enetupuhnõko sytatose, tykase Eria eya xine.

— Ỹ, tykase imoihmãkomo, zae õmiry nase, tykase toto.

25 Mame ynara tykase Eria Paau poko urutõ komo a:

— Tuhke oexirykõke pui orutua apoitoko osemazuhme; etapatoko, isahkatoko. Oesẽkõ Paau a oturutoko, yrome apoto onukara ehtoko.

26 Pui tapoise Paau poetory tomo a, totapase eya xine, tysahkase, apotopokõ pona mokyro tyrise roropa eya xine, mame tosẽkomo a apoto tokaropose eya xine repe, pakeimo poe tãxiahtao pona.

— Yna omiry etako, Paau, tykase. Yrome ezuhtoh onetara toh kynexine, mõtohxo kara. Tuapitose toto tynyrihpyrykõ apoto apõ zomye repe. Yrome apoto otukara nexiase kaino.

27 Morarame tãxiahtao toehse ahtao tounohpitose toto Eria a. Ynara tykase ynororo:

— Oturutoko myatokohxo rahkene, ritõme aexiryke! Otarame tỹpokõke roropa mana, otarame toytose ynororo wekase, morara exiryke oetara xine mana. Otarame toytose ynororo mõtohme. Otarame nyhnõko mana, naeroro typakary se mana, tykase Eria.

28 Morara exiryke Paau urutõ kõ tõturuse myatokohxo, torẽtyke sã toexirykõke. Tõtokotokose toto tytapemãkõ ke tyratõkõ ke roropa; tumũtase toto tõmirykõ ezuhtohme tynyrihpyrykomo a. Morara tyrise eya xine repe.

29 Tykohkohtase roropa repe mõtona xixi toehse ahtao. Morararo tozukurukõ onetara tokurehse toto.

30 Mame ynara tykase Eria imoihmãkomo a:

— Ameke hkopyra ehtoko. Xiaro osehtoko ya. Ameke hkopyra toehse toto Eria zomye. Mame Ritonõpo nymyry a tynekarory zahkatoh apõ tukurãkase eya, tykararahse exiryke.

31 Mame 12me topu tõ tapoise eya, toiro topu, toiro Jako mũkuru kyryryme, 12me imũkuru tõ exiryke 12me oxiekyrymãkõme toehse. Jũkõ esety tymyakãmase Ritonõpo a Izyraeume.

32 Moro topu tõ ke tynekarory apõ tukurãkase eya Ritonõpo eahmatohme. Mame nono tahkase eya tynekarory zahkatoh zomye, otarame 12me rituru pune exikety.

33 Mame apotopokõ tyrise eya jahkatoh apõ pona. Pui orutua tysahkase eya, mokyro tyrise eya apotopokõ pona. Mame ynara tykase ynororo eya xine:

— Tuna ẽ aka tuna arykatoko, 12me rituru. Mame tuna ikuãtoko ynekarory pona apotopokõ pona roropa, tykase. Morara tyrise eya xine.

34 — Tyritoko ropa, tykase Eria eya xine.

Morara tyrise ropa eya xine.

— Toiro ise ro! Tyritoko ropa, tykase.

Morara tyrise ropa eya xine.

35 Mame pehme toehse ahkahpyry tuna ke. Ritonõpo a tynekarory zahkary enepory se Eria kynexine tuhkãkomo a, kutime tuna ke ahtao.

36 Mame emero tõtyhkase tahtao, tõturuse ynororo Ritonõpo a:

— Ritonõpo, omoro mase Aparão Esemy, Izake Esemy te, Izyraeu tõ Esemy, ajamitunuru enepoko, Ritonõpome nymyry oekarotohme eya xine, opoetoryme jexiry enetupuhtohme roropa eya xine. Õmiry omipona senohne tyrise ya.

37 Jotururu etako, Ritonõpo. Apoto enehpoko inenerykõme, oenetupuhtohme toto a Tosẽkõme, aeramatohkõme ropa oya, tykase Eria Ritonõpo a.

38 Mame Ritonõpo a apoto tonehpose kapu ae. Pui pũ tyahkase wewe maro. Topu tõ roropa apoto apõ tyahkase emero. Nono tyahkase roropa. Tãpaise roropa tuna ahkahpyry aka; pehmã tãpaise.

39 Mame moro eneryke tyya xine tõsenuruhkase toto, Izyraeu tomo. Tosekumurukõ po typorohse toto tõmytykõ nono pokoxi. Ynara tykase toto:

— Ritonõpo yna Esemy, Ritonõpo nymyry mase. Omoro rokẽ Imehxo Exiketyme mase yna Esemy, tykase toh rahkene.

40 Mame ynara tykase Eria orẽpyra samo:

— Mokaro Paau poko urutõ kõ apoitoko; toto eparyino!

Mame tapoise toto eya xine emero porehme, tarose toto eya xine, tyhtose iporiry Kisõ pona, totapase toto eya xine.

41 Mame ynara tykase Eria tuisa Akape a:

— Seromararo ytoko otuhse. Konopo oepyry etãko ase, konopo itamurume panaikato samo.

42 Morarame toytose Akape ahtao otuhse, Eria tõnuhse ypy Karameru emory pona. Moroto toepuise ynororo nono pokoxi zupuhpyry tosekumuru po.

43 Mame takorehmane a ynara tykase ynororo:

— Ytoko, osenuhmata tuna konõto wino, tykase.

Toytose ynororo. Mame tooehse ropa:

— Arypyra kynako. Onenepyra akene, tykase.

Morararo takorehmane taropozomose ropa 7me osenuhmase.

44 Mame 7mã po tooehse ropa ahtao, ynara tykase ynororo:

— Akuru pitiko eneno onuhnõko tuna epoe, zumo pyra ahno emary sã rokene, tykase.

Ynara tykase Eria eya:

— Ytoko tuisa Akape a. Zuruta aotyritohme kahu aka aytotohme tytapyĩ taka, konopo a mokyro akorekehkaryino, tykase.
45 Mame okynã pyra kapu xinukutumehme sã toehse akurũ ke, tyryrykane toehpitose, konopo konõto toehpitose. Akape tõtyrise tykahu aka axĩ toytotohme ropa Jezereu pona.
46 Mame Ritonõpo jamitunuru toehse Eria a, tymety eary tymyhse eya, tururume toytotohme osemazuhme Akape esemary ae, Jezereu pona, enara.

19

Eria ypy Xinai po
1 Morarame typyty Jezapeu turuse Akape a Eria nyrihpyry poko te, Paau poko urutõ kõ etapatopõpyry poko roropa eya.
2 Mame omi taropose nohpo a Eria a. Ynara tykase ynororo:
— Jetapapory se hano ritõ komo a, kokoro serara ahtao oetapara jahtao, urutõ kõ etapatopõpyry sã oya, tykase.
3 Morara kary etaryke tyya enaromỹke toehse Eria. Toepase ynororo tõsepynanohtohme. Typoetory maro toytose ynororo pata Peresepa pona, Juta nonory pona. Moroto typoetory tynomose eya.
4 Mame tykohmãse ynororo ytoytory poko ona poro. Totypohse ynororo, typorohse wewe myhtokoxi jerutume exiryke. Toorikyry se rokẽ kynexine.
— Epo hnae! Ritonõpo, kuorihmapoko seromararo. Torẽse rokẽ ywy, ytamuru tõ ehtopõpyry saaro, tykase ynororo.
5 Mame imihme toehse ynororo nono po, wewe zopino, tynyhse rahkene. Mõtoino rokẽ tapose ynororo Ritonõpo nenyokyhpyry a. Ynara tykase ynororo:
— Owõko, otuhkose, tykase.
6 Mame tõsenuhmase ynororo. Wyi tonese eya topu tõ po tuna maro ẽ ao, zupuhpyry pũto. Naeroro tõtuhse ynororo. Tuna tõse roropa eya. Mame tynyhse ropa ynororo.
7 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry tooehse ropa. Tapose ropa ynororo eya apitoryme apoitopõpyry saaro. Ynara tykase eya:
— Owõko, otuhkose. Otuhpyra awahtao poremãnõko mase oytory poko, tykase.
8 Mame towõse Eria. Tõtuhse ynororo. Tuna tõse roropa eya. Mame moro enahsẽ poe tyjamihtase ynororo, toytotohme 40me ẽmepyry. Toytose ynororo Xinai pona, ypy Kurã pona. Moroto tomõse ynororo oramãka ypy myhto, ẽmehtohme.
9 Mõtoino rokẽ Ritonõpo omiry totase eya. Tõturupose ynororo eya:
— Eria, oty poko ma taro? tykase.
10 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo Imehxo Exikety, opoetoryme ase ypoeto ae ro. Omoro rokẽ Jesẽme mase. Yrome opoetory tõ Izyraeu tõ õmihpyry omipona pyra toehse mã toto. Tynekarorykõ zahkatoh typahse eya xine. Opoetory tõ urutõ kõ totapase eya xine. Ywy ro rokẽ tõxinamase, jetapary kuhnõko roropa mã toto, tykase.
11 — Moro ae otũtako. Ypy emory pona ytoko. Xikihme exiko jẽpataka, tykase Ritonõpo eya.
Mame ipũtokoxi toeporehkase Ritonõpo. Tyyrykane konõto tonehpose eya, ypy tõ tapiakase, topu tõ toehmose, yrome tyryrykane ao pyra Ritonõpo kynexine. Mame tymynyhpãse moro tyryrykane. Mame nono tykytyky tykase, yrome tykytyky katoh ao pyra Ritonõpo kynexine.
12 Mame nono tykytyky tykakehse ahtao apoto toehse, yrome moro apoto ao pyra Ritonõpo kynexine. Mame apoto tonahse ahtao omi totase puti puti kane samo.
13 Mame moro omi etaryke tyya tõmyty tapuruse Eria a tupõ ke. Tutũtase ynororo orame ae xikihme ehtohme omõtoh tao. Morarame moro omi ynara tykase eya:
— Oty poko mah taro, Eria? tykase.
14 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo Imehxo Exikety, opoetoryme ase ypoeto ae ro. Omoro rokẽ Jesẽme mase. Yrome opoetory tõ Izyraeu tõ õmihpyry omipona pyra toehse mã toto. Tynekarory tõ zahkatoh tykararahse eya xine. Opoetory tõ urutõ kõ totapase eya xine. Ywy ro rokẽ tõxinamase, jetapary kuhnõko roropa mã toto, tykase.
15 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
— Ytoko ropa ona pona Tamaxiku pũtokoxi. Mame morotona toeporehkase awahtao pata aka omõko, Hazaeu ahpatohme azeite ke, tuisame aehtohme, Xiria esẽme.
16 Mame Jeu, Ninixi mũkuru, ahpako azeite ke, Izyraeu tuisaryme aehtohme. Eriseu, Sapate mũkuru, Apeu-Meora põ ahpako roropa azeite ke, omyakãme aehtohme, urutõme.
17 Mame mokaro Paau poko exiketõ anaorihmapopyra Hazaeu ahtao, totapasẽme exĩko mã toto Jeu a. Mame toto anaorihmapopyra Jeu ahtao, totapasẽme exĩko mã toto Eriseu a.

18 Mãpyra 7 miumãkõ pynanohnõko ase, Izyraeu tomo, jomiry tymoise exiketomo, Paau oneahmara exiketomo onypohpyra roropa exiketomo.

Eriseu kohmatopõpyry

19 Morarame Eria toytose oseporyse Eriseu maro, tupito poko aerokuruhtao. Imaro 12me pui asasakoro erohnõko kynexine. Asakoro pui etyhpyrymã ke erohnõko kynexine ynororo. Mame Eriseu pũtokoxi toytose Eria ahtao tupõ jaraono tomase eya Eriseu pona.

20 Mame axĩ toky tõ turumekase Eriseu a, tururume toytotohme Eria a:

— Ytoxi aporo osekazumase papa tomo a, aja a roropa, toto pohse roropa, moromeĩpo amaro jytotohme, tykase Eriseu.

— Kure, ytoko. Ytopyra exiko, kara ase oya, tykase.

21 Morarame toytose ropa Eriseu toky tomo a. Pui tõ totapase eya. Ipũ tahnose eya. Toerohtoh kyryry wewe tyhkohse eya apotopokõme ehtohme.

Mame tõsẽ tokarose eya morotõkomo a. Tõtuhse toto. Mame tosae toytose ynororo Eria maro. Imaro toerohse ynororo akorehmaneme.

20

Etonatoh Xiria maro

1 Morarame tuisa Pẽ-Hatate, Xiria esemy tõximõse typoetory tõ maro soutatu tõ maro. Takorehmase ynororo 32me tuisa tomo a, soutatu tõ maro, kawaru tõ maro, kahu tõ maro. Mame toytose ynororo tymarõkõ maro, pata Samaria zomyehmase moro pata põkõ poremãkapose.

2 Mame omi aronanõ taropose eya pata pona tuisa Akape, Izyraeu esẽ zurutohme. Ynara tykase toto eya:

3 — Tuisa Pẽ-Hatate ynara se oya mana: parata te, uuru te, nohpo tomo te, opoenomo, jamihme exiketomo, enara, tykase.

4 Ynara tykase Akape eya xine:

— Kaxiko jesemy Pẽ-Hatate a: “Ỹme ase. Ywy, ymõkomory te, ypyxiã maro, emero yna esẽme mase. Opoetoryme ynanase,” kaxiko, tykase.

5 Moromeĩpo Pẽ-Hatate poe omi aronanõ tooehse ropa, Akape zuruse ropa. Ynara tykase:

— Apitoryme ynara ykano oya: “Omõkomory ekaroko ya parata te, uuru te, nohpo tõ maro te, opoenõ maro.

6 Seromararo ypoetory tõ esã omõnõko mã toto, atapyĩ taka, opoetory tõ esã tapyĩ taka roropa, ise toto ehtoh apoitohme tykyryrykõme, emero porehme. Kokoro serara ahtao ytõko mã toto morotona,” tykase.

7 Mame tuisa Akape a takorehmananõ tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo:

— Enẽko matose. Kyyryhmarykõ se rokẽ mokyro mana. Omi tonehpose ya, ypyxiã ekarotohme eya te, ypoenõ maro te, ymõkomory parata, uuru maro. Ỹme ase, zae mase, ase eya repe, tykase ynororo.

8 Ynara tykase toto, ipoetory tõ maro:

— Aomiry onetara exiko. Omõkomory onekaropyra exiko eya, tykase toto.

9 Naeroro ynara tykase Akape, Pẽ-Hatate omiry enehnanomo a:

— Ynara kahtoko jesemy a: “Tuisa, onekaropohpyry poko apitoryme ỹme exiase. Yrome seromararo onekaropohpyry poko, ỹme ehsaromepyra ase,” tykase.

Mokaro, omi aronanõ toytose ropa. Mame tooehse ropa toto ezuhtoh enehse

10 Pẽ-Hatate poe omi taropose ropa:

— Soutatu tõ enehnõko ase tuhke apatarykõ enahkase. Tomary ke apatarykõ nonory aroryhtao eya xine pata tonahsẽme exĩko mana. Jetapapory se ase ritõ tomo a, morara onyripyra jahtao, tykase.

11 Mame tozuhse toto tuisa Akape a:

— Kaxiko tuisa Pẽ-Hatate a: “Soutatu nymyry tãtatapoikehse ahtao rokẽ epyrypãko mana. Osetapara ahtao ro epyrypara mana,” tykase.

12 Akape ezuhtoh tokarose Pẽ-Hatate a eukuru enyryhtao eya imehnõ tuisa tõ maro tosao xine. “Ehmaropa pata poremãkase!” tykase ynororo soutatu tomo a. Mame toytopitose toto.

13 Morarame Ritonõpo poe urutõ toytose tuisa Akape a. Ynara tykase:

— Ynara ãko Ritonõpo mana: “Enaromyra exiko mokaro imoihmãkõ soutatu tõ eneryke oya. Seroae ãkorehmatorỹko ase toto poremãkapory poko oya xine. Mame zuaro exĩko matose, Ywy ase Ritonõpo,” tykase.

14 — Onoky soutatu tõ arõko nae? tykase Akape.

Tozuhse ynororo urutono a, ynara tykase:

— Ritonõpo ynara ãko: “Soutatu tõ nuasemãkõ morara rĩko, tosẽkõ kowenatu tõ maro,” tykase.

— Onoky imoihmãkõ soutatu tõ arõko nae? tykase, tõturupose tuisa.

— Omoro, tuisa, tykase urutono.

15 Naeroro soutatu tõ nuasemãkõ tykohmase tuisa a kowenatu tõ maro; 232me toh kynexine. Mame Izyraeu tõ soutatu tõ tykohmase eya; 7 miumãkõ kynexine.

16 Mame tãxiahtao toytose toto etonase Pẽ-Hatate tõ maro, 32me tuisa tõ maro etỹnõko toto ahtao tosao xine.

17 Nuasemãkõ toytose osemazuhme. Tonese toto enenanomo a, Pẽ-Hatate poetory tomo a. Tosẽkõ turuse eya xine soutatu tõ tũtary poko Samaria poe.

18 — Isene toto apoitoko, etonary se toto ahtao te, osepeme se toto ahtao, toto onetapara ehtoko, tykase Pẽ-Hatate.

19 Nuasemãkõ toytose osemazuhme etonase, okomino Izyraeu tõ soutatu tomo.

20 Mame topetõkara totapase eya xine. Toiro soutatu ahtao, topekara toiro totapase eya. Mame toepase Xiria tõ rahkene. Tokahmase toto Izyraeu tomo a. Yrome Pẽ-Hatate toepase kawaru po, imehnõ kawaru po ytoketõ maro.

21 Mame tuisa Akape toytose kawaru tõ apoise, kahu tõ maro. Xiria tõ soutatu tõ typoremãkapose eya ipunaka.

22 Mame ynara tykase urutono tuisa Akape a:

— Ytoko ropa. Ajamihtatoko ropa soutatu tõ maro. Atamorepako tomeseke samo. Ynara exiryke, taroino toiro jeimamyry taropose ahtao Xiria tuisary oehnõko ropa mana etonase ropa kymaro xine.

Xiria tõ etonatoh ropa

23 Mame Pẽ-Hatate akorehmananõ ynara tykase eya:

— Izyraeu tõ ritõ kõ mã ypy tõ po exiketõme mã toto. Morara exiryke kymarokõ motye jamihme toehse mokaro mã toto. Yrome toto maro osetaparyhtao ona po orẽpyrahxo exĩko sytatose. Izyraeu tõ poremãkapõko sytatose.

24 Naeroro ynara syritone: mokaro 32 tuisamãkõ touko. Toto myakãme kapitão tõ tyriko.

25 Mame soutatu tõ enehpoko oximõme, tuhke, apitoryme amaro aexityã tuhke ehtopõpyry samo, kawaru tõ maro, kahu tõ maro, apitoryme tuhke toto exiry samo. Osetapãko sytatose Izyraeu tõ maro ona po. Mame toto poremãkapõko sytatose rahkene, tykase toto.

Mame tuisa Pẽ-Hatate ỹme toehse kynexine. Morara tyrise eya mokaro omihpyry ae ro.

26 Mame toiro jeimamyry taropose ahtao typoetory tõ soutatu tõ tonehpose eya oximõme toto ytotohme Apeka pona, etonatohme Izyraeu tõ maro.

27 Mame Izyraeu tõ soutatu tõ tykohmase, toto tonahsẽ tokarose eya xine; mame toytose toto. Tãtapiakase toto asakoro oximõmãkõ toehtohkõme Xiria tõ etonie. Mokaro Izyraeu tõ eneryhtao, poti tõ oximõmãkõ asakorõkõ sã toh kynexine. Xiria tõ tuhke kynexine, ona pehme sã kynexine.

28 Mame urutõ toytose tuisa Akape a oturuse. Ynara tykase ynororo:

— Ynara ãko Ritonõpo mana: “Mokaro Xiria tõ mã ypy tõ esẽme rokẽ jekarõko mã toto, jakanahmã esẽme pyra. Naeroro ãkorehmatorỹko ase toto poremãkapory poko tuhke toto ahtao ro. Morarame zuaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo.”

29 Morarame 7me tõmehse toto, tehme rokẽ osẽpataka, Xiria tõ tosao xine, Izyraeu tõ roropa tosao xine. Mame ẽmepyry 7mã po tãtatapoipitose toto. 100 miume Xiria tõ totapase Izyraeu tomo a, moro ẽmepyry ae.

30 Mame Xiria tõ akoĩpyry toepase toto Apeka pona. Moro tao pata apuru toepukase 27 miumãkõ pona.

Pẽ-Hatate roropa toepase pata pona. Tõtonẽse ynororo osa ao tapyi tao.

31 Mame mokyro akorehmananõ toytose eya. Ynara tykase toto:

— Ynara totase yna Izyraeu tuisary tõ poko. Kure mã toto. Topetõkara typoremãkase ahtao, toto pynanohnõko mã toto. Yna aropoko Izyraeu tuisary a, tupoke kamisa topuxiximã risẽ ke, otuato eary roropa tymyhse yna pymyry pokona “Anamotome ynanase” katohme. Mame otarame opynanohnõko mana isene oehtohme, tykase toto.

32 Naeroro kamisa topuxiximã risẽ ke tupohtose toto, otuato eary panõ tyrise eya xine typymyrykõ pokona. Mame toytose toto Akape a. Ynara tykase:

— Anamoto Pẽ-Hatate, ajohpãme sã ekaropõko oya, mokyro anaorihmapopyra oehtohme, tykase toto.

— Orihpyra ro hnae? Kure. Atakorõme ynanase, tykase Akape.

33 Pẽ-Hatate akorehmananõ omi kurã eraximãko toh kynexine. Naeroro, “Atakorõme ynanase” kary etaryke tyya xine, omi kurãme tonetupuhse eya xine. Tozuhse eya xine, ynara tykase toto:
— Aõ, zae mase. Pẽ-Hatate ãkorõme mana, tykase.
— Pẽ-Hatate enehtatoko xiaro ya, tykase Akape.
Pẽ-Hatate tooehse ahtao, taunuhmanohpose ynororo Akape a, kahu aka aotyritohme tymaro.
34 Mame ynara tykase Pẽ-Hatate eya:
— Pata tõ, papa napoityã omy wino, ekarõko ropa ase oya. Mame osepekahtoh tyriko tyriry se awahtao Tamaxiku po, papa nyrihpyry sã Samaria po.
Mame ynara tykase Akape eya:
— Morara ahtao, osepeme kuexiryke, oẽmara ase ãpuruhpyry taka. Ytoko ropa oesaka.
Naeroro imaro Akape osepeme tõsekarose toh kynexine. Mame taropose ropa ynororo eya.

Urutono a Akape hxirotopõpyry
35 Morarame Ritonõpo omi poe urutõ toytose imepỹ urutono a. Ynara tykase ynororo:
— Kypipohko orẽpyra samo, tykase.
Yrome ipipokuru se pyra kynexine.
36 Naeroro ynara tykase ynororo eya:
— Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra oexiryke reão oesekãko mana jurumekaryhtao, tykase.
Mame toytose ahtao, reão tooehse mokyro esekase. Toorihse.
37 Mame mokyro urutõ toytose imepyny a, morara kase:
— Kypipohko, tykase ynororo.
Mame aomi poe mokyro typipohse eya, jamihme samo. Jetũ toehse.
38 Mame mokyro urutõ a tõmyty tymyhse kamisa ke zuaro pyra imehnõ ehtohme. Toytose ynororo osema ehpikoxi Izyraeu tõ tuisary oepyry eraximatohme.
39 Morarame tuisa Akape oepyryhtao, tykohmase ynororo urutono a. Ynara tykase ynororo:
— Tuisa imehxo! Osetapãko akene. Mame jepekara toiro tonehse ya soutatu a, inapoihpyry. “Mose eneko. Toepase ynororo ahtao oorikyry ke epehmãko mase. Oorikyry se pyra awahtao 3 miu parata ke epehmãko mase,” tykase ya.
40 Yrome tỹpokõke jahtao tyorõ poko, toepase ynororo, tykase.
Ynara tykase tuisa eya:
— Omihpyry ae ro epehmãko mase. Zae nase, morara epehmary oya, tykase.
41 Mame kamisa touse ropa urutõ tõmyty poe. Mame tonetupuhse ynororo tuisa a urutõme aexiry.
42 Mame ynara tykase urutõ tuisa a:
— Ynara ãko Ritonõpo mana: “Oya orutua taropose ropa, taorihmapose ahtao ya. Opokoino Pẽ-Hatate toepase. Naeroro oorikyry ke epehmãko mase. Opoetory tõ, soutatu tõ tonahkasẽme exĩko, mokyro poetory tõ taropose ropa oya exiryke.”
43 Mame toytose ropa tuisa tytapyĩ taka, Samaria pona, torẽtyke, toemynyhmaryke roropa, enara.

21

Napote narykahpyry uwa zoko
1 Mame tapyi konõto nae tuisa Akape kynexine Jezereu po. Moe pyra moro tapyi poe imepỹ tupi kynexine, uwa zoko ke tarykase. Moro tupito esẽ Napote kynexine.
2 Morarame ynara tykase Akape tupito esemy a:
— Otupi epekahxi ise jexiryke, ytapyĩ pũto mana, ỹkyryry arykary se ase ynapyryme. Tyoro tupito ekarõko ase oya, kurano. Ise awahtao parata ekarõko ase oya, tykase.
3 — Repe, tykase Napote eya. — Ytamuru tõ nynomohpyry sero, utupime. Naeroro Ritonõpo neneryme onekaropyra ase oya, tykase.
4 Mame toytose ropa Akape tytapyĩ taka toemynyhmaryme. Tohne roropa kynexine, tupito ekarory se pyra Napote exiryke. Tohrame toehse ynororo tynyhtoh po, ẽmyty osa apuru wino. Tõtukuru se pyra toehse ynororo.
5 Mame ipyty Jezapeu toytose oturuse imaro. Tõturupose ynororo, ynara tykase eya:
— Oty katohme emynyhmãko mah? Oty katohme õtukuru se pyra roropa mahno? tykase.
6 — Mokyro Napote omihpyry pokoino, tykase Akape. — “Otupi epekatyry se ase, uwa anarykahpyry. Tineru se pyra awahtao imepỹ ke imyakamãko ase,” ase eya repe. Yrome Napote a tozuhse ywy: “Onekaropyra ase,” tykase.

7 Mame ynara tykase Jezapeu, tynio Akape a:
— Izyraeu tõ esẽ kara mahno? Owõko hkoty! Tãkye exiko! Otuhko. Ywy roro Napote tupi ekarõko ase oya, Jezereu pono.
8 Mame pape tõ tymerose eya. Ipokona Akape esety tymerose eya. Tapuhse kehko tuisa kyryry ke: "Tuisa nymerohpyry nymyry sero," katohme. Mame tynymerohpyry taropose nohpo a tuisa tomo a, Jezereu tamuximehxo exiketomo a roropa.
9 Ynara tymerose pape pokona: "Toiro ẽmepyry imenekatoko otuhpyra oehtohkõme apatary po. Mame oximõtoh tyritoko. Napote tyritoko aporesemyryme.
10 Mame ajoajohpãkõ asakoro tyritoko mokyro ẽpataka ihxirotohme: Popyra Ritonõpo esety tyripose mose a, popyra tuisa tyripose roropa eya, katohme. Mame mokyro arotoko pata poe, etapatohme topu ke."
11 Morarame Jezereu tuisary tomo a, tamuximãkomo a roropa, morara tyrise Jezapeu omihpyry omipona.
12 Toiro ẽmepyry tyripose eya xine otuhpyra typatary põkõ ehtohme. Mame oximõme toto tonehpose eya xine. Aporesemyryme Napote tyrise eya xine.
13 Mame ajohpãkõ asakoro imoihmãkõ ẽpataka tooehse. Napote tyhxirose eya xine. "Popyra Ritonõpo esety tyripose mose a, popyra tuisa tyripose roropa eya," tykase toto ihxiroryme. Mame tarose ynororo jarãnaka pata poe. Topu ke totapase ynororo eya xine.
14 Mame omi taropose Jezapeu a: "Napote totapase topu ke," katohme.
15 Mame moro omi tooehse ahtao eya, ynara tykase Jezapeu Akape a:
— Napote norihno. Naeroro itupi apoiko uwa arykahpyry, oya ekarory se pyra aexihpyry.
16 Mame tuaro toehse Akape ahtao Napote orihtopõpyry poko, toytose ynororo osesarise Napote narykahpyry pona.
17 Morarame ynara tykase Ritonõpo urutõ Eria Tixipe pono a:
18 — Ytoko oturuse tuisa Akape a, Samaria pona. Mokyro enẽko mase Napote narykahpyry po. Moroto osesarĩko mana.
19 Ynara kaxiko eya: "Ywy Ritonõpo ynara ãko ase oya: Mokyro etapaxĩpo, itupi apoĩko mah otupime roropa?" Zuruko ropa, ynara ãko Ritonõpo mana: "Moroto Napote mununu tomese kaikuxi tomo a, moroto omununu roropa emẽko mã toto," tykase.
20 Mame Eria tonese ahtao Akape a, ynara tykase ynororo eya:
— Kueneropa, jepekara? tykase.
— Aõ, kueneropahxo! Õsekaroryke yronymyryme azahkuru ehtoh poko Ritonõpo neneryme,
21 ynara ãko mã Ritonõpo oya: "Awãnohnõko ase. Oenahkapõko ase. Oekyry tõ orutua kõ roropa enahkapõko ase, nuasemãkõ maro tamuhpomãkõ maro.
22 Amarokõ, oekyry tõ maro tuisa Jeropoão sã exĩko, Nepate mũkuru jekyry tõ maro. Tuisa Paasa, Aia mũkuru sã roropa exĩko mase jekyry tõ maro, ozehno tyrise jexiryke oya, Izyraeu tõ aroryke oya tyyrypyrykõ poko toto ehtoh poko," tykase Eria. Mame tõturuse ro ynororo:
23 — Jezapeu poko roropa, ynara ãko Ritonõpo mana, "Jezapeu ekepyry õnõko kaikuxi tomo Jezereu po.
24 Jekyry tõ roropa, toorihse toto ahtao pata po, ekepyry tõ õnõko kaikuxi tomo. Ona po toorihse toto ahtao, ekepyry tõ õnõko kurumu tomo," tykase.
25 (Imehnõ motye Akape tõsekarose popyra ehtoh poko toehtohme, Ritonõpo zamaro pyra. Zae pyra ehtoh poko kynexine typyty Jezapeu omi poe roropa.
26 Tyyrypyry xihpyry poko toehse Akape, tyneponãmary eahmary poko eya amoreu tõ ehtopõpyry saaro. Mokaro tuãnohse Ritonõpo a, toto taropose eya tosarykõ poe, tonahkase roropa toto eya esahpyrykõ Izyraeu tõ esaryme ehtohme.)
27 Mame tõturukehse Eria ahtao, tupõ tyxihkase Akape a. Tupõ touse roropa eya, kamisa topuxiximã risẽ tamuruse "Iirypyryme ase" katohme. Otuhpyra toehse ynororo. Saku risẽ po rokẽ tynyhse roropa ynororo. Toytoytose toemynyhmaryme, tãkye pyra ipunaka.
28 Mame ynara tykase Ritonõpo Eria a:
29 — Akape enẽko mah? Emynyhmãko mana yneneryme. Morara exiryke mokyro onuãnohpyra ase orihpyra ro ynororo ahtao. Imũkuru isene ahtao moro rĩko ase, Akape ekyry tõ enahkapõko ase, tykase.

22

Akape enaroximary urutõ Mikaia a
(2 Koronika 18.2-27)

1 Morarame asakoro jeimamyry taropose etonara Izyraeu toh kynexine Xiria tõ maro.
2 Yrome oseruao jeimamyry ae tuisa Josapa, Juta tõ esẽ toytose Akape enese, Izyraeu tõ esemy.

3 Mame tõturupose Akape takorehmananomo a:
— Oty katoh Ramote-Kireate anapoipyra ropa sytatou Xiria tuisary winoino? Kypatarykõme mana.
4 Mame tõturupose Akape Josapa a:
— Oytory se hma ymaro etonase Ramote pata põkõ maro?
— Oytotoh tõtyhkase awahtao etonatoh taka oytotohme, ywy roropa amaro ytõko ysoutatu tõ maro, kawaru tõ roropa.
5 Yrome osemazuhme sekaropotone Ritonõpo Kuesẽkomo a.
6 Mame urutõ kõ tykohmase Akape a, 400mãkomo ekaropotohme:
— Oty zae exiry? Yna ytory etonase Ramote põkõ maro? Ytopyra yna exiry?
— Ytoko etonase. Orẽpyra orĩko Ritonõpo mana, Ramote põkõ poremãkapõko mase, tykase toto.
7 Mame tõturupose Josapa a. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo poe urutõ pyra hnae ekaropotohme Ritonõpo a? tykase.
8 — Nae, mokyro Mikaia, Inira mũkuru. Yrome mokyro se pyra ase ipunaka, kure jehtoh poko onekaropyra aexiryke popyra jehtoh rokẽ ekarõko mana, tykase Akape.
— Morara kara exiko, tykase Josapa.
9 Mame typoetory tuisary tykohmase Akape a aropotohme Mikaia enehse.
10 Mokaro tuisa tõ asakoro tupõ kurã tamuruse eya xine. Typorohse toh nexiase tuisa apõ po, tiriiku pikary poko erohtoh po, Samaria omõtoh pũto; toto ẽpataka urutõ kõ emero oturũko toh nexiase.
11 Toiro mokyro nexiase Zetekia, Kenaana mũkuru. Iretyry tyrise eya kurimene risemy. Ynara tykase ynororo Akape a:
— Ynara ãko Ritonõpo mana: "Senohne ke Xiria tõ poremãkapõko mase ipunaka etonaryhtao toto maro," tykase.
12 Morara tykase toto, urutõ kõ emero. Ynara tykase toto:
— Ytotoko osetapase Ramote põkõ maro. Toto poremãkapõko mase, tykase toto.
— Orẽpyra orĩko Ritonõpo mana, tykase.
13 Morara ahtao ro Akape naropohpyry Mikaia enehtohme ynara tykase eya:
— Mokaro urutõ kõ emero orẽpyra tuisa ekarõko mã toto. Morara kaxiko mokaro saaro kure rokẽ oehtohme, tykase.
14 Yrome ynara tykase Mikaia eya:
— Ritonõpo rokẽ Imehxo Exiketyme mana. Inetaryme ynara ãko ase oya; inekarory rokẽ zurũko ase! tykase.
15 Mame toeporehkase Mikaia ahtao tuisa tõ ẽpataka, ynara tykase Akape eya:
— Mikaia, tuisa Josapa ymaro zuaro se ynanase. Zae yna ytory etonase Ramote põkõ maro? Zae pyra hnae? tykase.
— Ytoko etonase, mokaro poremãkapõko mase. Orẽpyra orĩko Ritonõpo mana.
16 Yrome tozuhse ynororo Akape a:
— Ajohpe pyra exiko Ritonõpo Kuesẽkõ omiry ekaroryhtao ya. Tuhke rokẽ morara tykase ywy oya.
17 Mame ynara tykase Mikaia eya:
— Izyraeu tõ soutatu tõ enẽko ase sapararahme ypy tõ poro kaneru tõ samo tosẽke pyra. Mame ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo: "Moxiã tosẽke pyra mã toto; ah nytõ toto tosaka xine ropa, osetapara ehtohme," tykase.
18 — Ynara tykase Akape Josapa a:
— Morara yka, toipe ynororo. Omi kurã onekaropyra mana ypoko. Omi popyra rokẽ ypoko ekarõko mana! tykase.
19 Tõturuse ro Mikaia, ynara tykase:
— Seromararo Ritonõpo omiry etatoko kẽty, Ritonõpo tonese ya typorohse tapõ po kapu ao. Imaro ipoetory tõ, inenyohtyã xikihme toh nexiase tapotunuru wino, typozery wino, enara.
20 Mame tõturupose Ritonõpo: "Onoky Akape enekunohnõko nae, aytotohme Ramote pona, totapasẽme aehtohme?" tykase. Mame tozuhse ynororo tynenyohtyamo a toiro ikuhtoh poko, imehnomo a tyoro ikuhtoh poko.
21 Etyhpyryme toiro mokyro tõsenepose, ynara tykase ynororo: "Ywy Akape enekunohnõko ase," tykase.
22 Mame tõturupose Ritonõpo eya: "Otãto?" tykase. Mokyro a tozuhse: "Ytõko ase Akape poetory tomo a, urutõ kõ emero ajohpe tyripotohme, ajohpe rokẽ zurũko mã toto," tykase. Naeroro taropose ynororo Ritonõpo a: "Ytoko, Akape enekunohse. Mokyro enekunohnõko mase rahkene," tykase.
23 Mame tõturukehse Mikaia ynara karyke Akape a:

— Tuisa Akape, Ritonõpo nyrihpyry enẽko mase seromaroro. Opoetory tõ urutõ kõ ajohpe mã toto. Yrome tõmihpyry ae ro oorihmanohpõko Ritonõpo mana.
24 Morarame urutõ Zetekia toytose Mikaia a, ẽmyty etapase tomary ke:
— Otara ahtao jurumekase Ritonõpo Zuzenu ytotohme oturuse amaro? tykase.
25 — Zuaro exĩko mase otonẽse oytoryhtao tapyi taka, tykase Mikaia eya.
26 Mame takorehmane toiro tyripose tuisa Akape a:
— Mikaia apoiko arotohme pata esemy Amõ a, umũkuru Joaxi a roropa.
27 Toto zuruta mose ẽmatohme ãpuruhpyry taka, wyi rokẽ ekarotohme eya tuna maro kure rokẽ joehtohto ropa, tykase.
28 — Kure rokẽ ooepyry ropa awahtao, jomiry ae oturupyra Ritonõpo exiry, tykase Mikaia.
Mame ynara tykase:
— Otato ehtoko jomihpyry poko! tykase.

Akape orihtopõpyry
(2 Koronika 18.28-34)
29 Morarame toytose toto tuisa Akape, Izyraeu tõ esemy, tuisa Josapa, Juta tõ esẽ maro etonase pata Ramote-Kireate poremãkapose.
30 Ynara tykase Akape Josapa a:
— Etonatoh taka kytoryhtao, tyoro upo amurũko ase juaro pyra imehnõ ehtohme. Yrome oupõ kurã, tuisa zupõ amurũko mase, tykase.
Naeroro Izyraeu tõ esẽ toytose etonatoh taka tyoro upo ke tõtupomase.
31 Morarame Xiria esẽ ynara tykase tysoutatu tõ esamo a, 32mãkomo a, kahu aronanõ tuisary tomo a: "Imehnõ onetapara ehtoko, Izyraeu esẽ rokẽ etapatoko."
32 Naeroro tuisa Josapa tonese ahtao eya xine, Izyraeu esẽme tokarose ynororo eya xine repe. Tokahmase ynororo eya xine etapatohme. Yrome kui tykase ynororo ahtao,
33 tonetupuhse eya xine, Izyraeu tuisary kara. Naeroro onekahmara toehse toto.
34 Mame pyrou tusarah tykase Xiria soutatu a, onenepyra ahtao ro tuisa Akape tuose eya ewomatoh kuroko. Naeroro kui tykase ynororo kahu arone a:
— Tuose ywy! Eramako ropa. Kuaroko taroino etonatoh poe.
35 Mame osetaparyhtao ro tuisa Akape takorehmase eya xine xikihme ehtohme tykahu ao ẽmyty Xiria tõ wino. Imununu tutũtase pyrou ke ipũ wotopõpyry ae, nono pona kahu ao. Mame tykohmãse ahtao toorihse.
36 Xixi omõsasaka ahtao, ynara tyripose Izyraeu soutatu tomo a:
— Ononorykõ pona, apatarykõ pona ytotoko ropa emero porehme, tykase.
37 Moro sã tuisa Akape toorihse. Ekepyry tarose Samaria pona, moroto tonẽse kynexine.
38 Ikahũ tukurikase tuna pẽkamã pũto Samaria po. Moroto imununu tomese kaikuxi tomo a. Moroto roropa nohpo tõ imeimehnõ poko exiketõ toekurikase toh kynexine. Morara toehse Ritonõpo omihpyry ae ro.
39 Imehnõ tuisa Akape nyrityã, itapyĩ konõto ehtoh poko, maafim ke enekure tyrise, pata tõ roropa inyrityã poko tymerose pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
40 Mame toorihse Akape ahtao imũkuru Akazia tuisame toehse tumy myakãme.

Tuisame Josapa ehtopõpyry Juta po
(2 Koronika 20.31—21.1)
41 Mame 4me jeimamyry taropose ahtao Akape a Izyraeu tõ tuisaryme, Josapa, Asa mũkuru tuisame toehse, Juta tõ esẽme.
42 35me jeimamyry nae kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 25me jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny Azupa kynexine Xiri ẽxiry.
43 Zae rokẽ kynexine Josapa, Ritonõpo neneryme, jumy Asa ehtopõpyry saaro.
44 Yrome ahno neponãmary eahmatoh onypahpyra kynexine. Tynekarory tõ zahkãko ro toh kynexine, morotõkomo. Ixtaratu tyahkase roropa eya xine.
45 Josapa osepeme toehse tuisa Akape maro, Izyraeu tõ esemy.
46 Imehnõ Josapa nyrityã, orẽpyra aexiry poko, etonatoh poko roropa, emero tymerose pape poko esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
47 Imeimehnõ poko exiketõ tonahkase eya, orutua komo te, nohpo tõ roropa tyneponãmarykõ eahmatoh tao. Tõxinamase toh kynexine jumy, Asa ehtopõpyry poe.
48 Mame Etõ nonory põkõ tutuisaryke pyra toh kynexine. Juta tõ tuisary nymenekahpyry rokẽ toto kowenatume kynexine.
49 Tuisa Josapa a wapu tõ konõto tyripose Opia pona ytotohme uuru enehse. Yrome toetoromase toto Eziõ-Kepea po. Ytopyra tokurehse toto.
50 Moromeĩpo tuisa Akazia, Akape mũkuhpyry, typoetory tõ aropory se kynexine Josapa poetory tõ maro wapu tõ ae. Yrome ise pyra Josapa kynexine.

51 Mame Josapa toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh taka, Tawi patary po. Imũkuru
Jeorão tuisame toehse tumy myakãme.

Akazia, Izyraeu tõ esẽme

52 Mame 17me jeimamyry taropose Josapa ahtao Juta tõ tuisaryme, Akazia, Akape
mũkuhpyry tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. Asakoro jeimamyry taropose ynororo tu-
isame toexiry poko Samaria po.

53 Iirypyryme kynexine ynororo Ritonõpo Omihpyry omipona pyra, jumy Akape tõ
ehtopõpyry saaro, Akape te, Jezapeu te, tuisa Jeropoão, enara. Izyraeu tõ takorehmase
mokaro a tyyrypyrykõ poko toto ehtoh poko.

54 Tyneponãmary Paau toahmase eya, ipoko toerohse roropa ynororo. Mame tumy
ehtopõpyry saaro tyzehno Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ tyripose eya.

2 TUISA TOMO
2 Tuisa tõ Ehtopõpyry
2 Reis
Ekarotopo

Sero *2 Tuisa tomo* ekarõko Izyraeu tõ poko tãtapiakase toto ahtao Juta tõ winoino. Ekarõko osemazuhme 1) Juta tõ poko jeimamyry 850mã oehpyra ro Jezu ahtao Samaria poremãkatopõpyry pona, 721 jeimamyry po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. 2) Moromeĩpo Juta tõ ehtopõpyry poko; toto poremãkatopõpyry pona. Jerusarẽ tonahkapose tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy a, 586 jeimamyry po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Etyhpyryme ekarõko Ketaria kowenatume ehtopõpyry poko Juta nonory po te, tuisa Joakĩ tũtatopõpyry ropa poko ãpuruhpyry tae, Papironia po.

Izyraeu te, Juta tõ roropa tonahkapose Ritonõpo a tamonohse toto exiryke; Ritonõpo netapohpyry omipona pyra toehse toto, ahno neponãmary poko toehse. Morara exiryke tuãnohse toto Ritonõpo a. Jerusarẽ tonahkapose eya, Juta tõ taropose roropa Papironia pona Napukotonozo namotome toto ehtohme.

Sero pape ao

Izyraeu tõ atapiakatopõpyry *1.1–17.41*
1. Urutõ Eriseu *1.1–8.15*
2. Juta tuisary tõ Izyraeu tuisary tõ roropa *8.16–17.4*
3. Samaria poremãkatopõpyry *17.5-41*

Juta tõ tuisary tomo *18.1–24.20*
1. Ezekia poe Joxia pona *18.1–21.26*
2. Tuisame Joxia ahtao *22.1–23.30*
3. Juta tõ tuisary etyhpyrymãkomo *23.31–24.20*

Jerusarẽ poremãkatopõpyry *25.1-30*

Eria, tuisa Akazia maro

1 Morarame tuisa Akape, Izyraeu esẽ toorihse ahtao Moape põkõ Izyraeu poetoryme toexirykõ se pyra toehse.

2 Mame tuisa Akazia toepukase kaino zara poe tytapyĩ konõto tao Samaria po. Jetũ toehse kynexine pitiko rokẽ pyra. Naeroro typoetory taropose eya Paau-Zepupe, pirixteu tõ neponãmary a, pata Ekorõ po, ekaropotohme toekurãkary ropa poko.

3 Yrome Eria tonyohse Ritonõpo nenyokyhpyry a oseporyse tuisa Akazia poetory tõ maro. Eria urutõ kynexine, Tixipe pono. Tonyohse ynororo ekaropotohme eya xine: “Oty katohme Paau-Zepupe a ytõko matou, Ekorõ neponãmary a ekaropose? Ritonõpo pyra hnae Izyraeu po?

4 Ynara kahtoko tuisa Akazia a Ritonõpo omiryme: ‘Ekurãkara mase; oorihnõko mase.’ ”
Morara tyrise Eria a Ritonõpo nyripohpyry omipona.

5 Mame toytose ropa toto, tuisa poetory tõ tutuisarykomo a ropa.

— Oty katohme moehtou ropa? tykase, tõturupose tuisa.

6 Ynara tykase toto:

— Tõseporyse yna orutua maro. Tonehpose ropa yna eya ourutohme Ritonõpo omiry ae oya: “Oty katoh opoetory tõ aropõko ma Paau-Zepupe, Ekorõ neponãmary a ekaropose? Ritonõpo pyra taro Izyraeu po, ekarõko matou? Ekurãkara mase. Oorihnõko mase,” tykase toto.

7 — Oty sã nexi ynororo? tykase tuisa.

8 — Zupõ nexino okyno pihpyry risemy. Imety eary okyno pihpyry roropa, tykase toto.

— Eria mokyro kynako, urutõ Tixipe pono, tykase tuisa.

9 Mame kapitão taropose eya 50me soutatu tõ maro, Eria apoitohme. Mame tonese ynororo typorohse ypy emory po. Ynara tykase kapitão eya:

— Urutono Ritonõpo poe. Ynara ãko tuisa oya: “Osehko xiaro,” tykase.

10 — Urutõme jahtao Ritonõpo poe, apoto epukãko mana kaino oenahkase xine opoetory tõ maro, tykase Eria.

Axĩ sã apoto toepukase kaino. Mokyro kapitão tyahkase isoutatu tõ maro.

11 Morarame imepỹ kapitão taropose tuisa a 50me soutatu tõ maro. Tõnuhse ynororo Eria a. Ynara tykase eya:

— Urutono Ritonõpo poe, tuisa oenehpõko mana. Axĩ ke oyhtoko xiaro, tykase.

12 Eria a tozuhse:

— Urutõme jahtao Ritonõpo poe, apoto epukãko mana opona xine kapu ae, oenahkase xine opoetory tõ maro.

Axiny apoto toepukase Ritonõpo poe. Mokyro kapitão tyahkase ipoetory tõ maro.

13 Morarame imepỹ kapitão taropose ropa tuisa a, 50me orutua kõ maro. Tõnuhse ynororo ypy pona. Mame tosekumuru po typorohse ynororo Eria ẽpataka ynara tykase:

— Urutono Ritonõpo poe, Ajohpãme sã yna pyno exiko, ywy, ypoetory tõ maro. Yna onenahkapopyra exiko.

14 Asakoro kapitão tõ ipoetory tõ maro, tyahkase apoto ke kapu ae ayhtohpyry. Yrome yna pyno exiko ajohpãme samo.

15 — Mose maro ytoko. Enaromyra exiko, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry Eria a. Mame toytose Eria soutatu esẽ maro tuisa a.

16 Mame ynara tykase ynororo eya:

— Ritonõpo ynara ãko oya: "Paau-Zepupe a opoetory tõ taropose oya exiryke Ekorõ neponãmary a ekaropose, Ritonõpo pyra exiry sã Izyraeu po, ekurãkara mase exĩko. Oorihnõko mase."

17 Mame toorihse Akazia, Ritonõpo omihpyry ae ro, Eria ae. Tumũkue pyra Akazia. Naeroro zakorõ Jorão tuisame toehse turui myakãme. Morara toehse asakoro jeimamyry taropose Jeorão, Josapa mũkuru ahtao, tuisame toexiry poko, Juta tõ esẽme.

18 Imehnõ tuisa Akazia nyrityã poko emero tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary tõ ehtopõpyry poko.

2

Eria tarose kapu aka

1 Morarame Eria arotoh toehse Ritonõpo a, wiriwirikane ae kapu aka. Mame toytose Eria Eriseu maro Kiukau poe.

2 Mame osema tao ynara tykase Eria tymarono Eriseu a.

— Taro exiko; tonyohse ywy Ritonõpo a Peteu pona jytotohme, tykase.

Yrome ynara tykase Eriseu Eria a:

— Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme onetaryme roropa: orumekara sãtã ase, tykase. Naeroro toytose toto Peteu pona.

3 Mame urutõ kõ, morotõkõ oximõmãkõ toytose toto Eriseu a oturupose:

— Tuaro mahno? Oesẽ arõko Ritonõpo mana owinoino, seroae ro? tykase.

— Ỹ, zuaro ase, yrome moro poko oturupyra sehtone, tykase Eriseu.

4 Mame ynara tykase Eria Eriseu a:

— Taro exiko, tonyohse jexiryke Ritonõpo a, Jeriko pona jytotohme, tykase.

Yrome ynara tykase Eriseu:

— Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme onetaryme roropa, ynara ãko ase oya: Orumekara ase rahkene, tykase.

Naeroro toytose toto Jeriko pona.

5 Mame urutõ kõ oximõmãkõ, morotõkõ toytose toto Eriseu a oturupose:

— Zuaro mahno? Seroae oesẽ arõko Ritonõpo owinoino mana, tykase toto.

— Ỹ, zuaro ase, tykase Eriseu, — yrome moro poko oturupyra sehtone, tykase.

6 Mame ynara tykase Eria Eriseu a:

— Taro rokẽ exiko. Tonyohse ywy, tuna Joatão pona jytotohme, tykase.

Yrome tozuhse ynororo Eriseu a:

— Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme, onetaryme roropa orumekara ase rahkene, tykase.

Naeroro toytose ro toto.

7 Morarame 50me urutõ kõ toto ekahmãko kynexine tuna Joatão ehpikoxi. Totypohse Eria maro Eriseu tuna ehpio. Mokaro urutõ kõ 50mãkõ xikihme toh nexiase ameke pyra.

8 Mame tupõ jaraõ tupokase Eria a, tamẽse eya, mame moro ke tuna totapase eya. Typipohse tuna ahtao tãtapiakase, mame Eriseu maro takuohse toto nono tonorẽ poro.

9 Moroto ynara tykase Eria Eriseu a:

— Kaxiko ya, oty se hma ya ekarotohme oya jaropyra ro Ritonõpo ahtao, tykase.

— Ritonõpo Zuzenu se rokẽ ase orẽpyra jehtohme aomipona, omyakãme jehtohme, tykase Eriseu.

10 Ynara tykase Eria:

— Moro, onekaropohpyry tupime ekarotohme oya. Yrome moro apoĩko mase jeneryhtao, tarose jahtao owinoino, jenepyra awahtao anapoipyra mase, tykase.

11 Oturũko ro toh nexiase toytorykohtao; mame mõtoino rokẽ tapiakase toto kahu a apoto ao tutuyhmase kawaru tomo a, toto rãnakuroko. Mame wiriwirikane a Eria tarose kakoxi kapu aka.

12 Moro eneryke Eriseu a tykohtase ynororo:
— Papa! Papa! Izyraeu tõ ewomane! Arypyra mase!
Mame Eria onenepyra ropa toehse ynororo.
Mame tãtasamaryke tupõ tyxihkase Eriseu a irãnakuroko.
13 Eria zuponỹpyry tanỹse eya, nono pona aepukahpyry. Toeramase ropa ynororo tuna Joatão ehpikoxi ropa.
14 Eria zuponỹpyry ke tuna typipohse eya. Ynara tykase:
— Otoko Ritonõpo nae, Eria esemy?
Mame tuna totapase ropa eya, tãtapiakase moro irãnakuroko, mame tãtakuohse ynororo tuna Joatão mõpozakoxi.
15 Mame mokaro urutõ kõ 50mãkõ Jeriko põkõ moro eneryke tyya xine ynara tykase:
— Eria jamitunuru Eriseu maro mana! tykase toto. Toytose toto tõseporytohkõme imaro. Tosekumuru po typorohse toto Eriseu ẽpataka, "Imehxo mase," katohme,
16 mame ynara tykase toto:
— Taro ynanase 50me orutua komo, jamihme exiketomo. Yna enyohko oesẽ zupise. Otarame Ritonõpo Zuzenu a tarose ynororo ypy emory pona, otarame jakanahmã pona tarose, tykase toto.
— Arypyra, oenyohpyra xine ase. Ytopyra ehtoko, tykase Eriseu.
17 Yrome kakehpyra toto exiryke, kuremỹme taropose toto eya. Oseruao ẽmepyry taropose toto Eria zupiry poko repe. Yrome onenepyra tokurehse toto.
18 Mame toeramase ropa toto Jeriko pona ropa. Moroto Eriseu kynexine toto eraximãko. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ytopyra ehtoko, ase oya xine.

Tuna kurãkatopõpyry Eriseu a

19 Mame orutua kõ, Jeriko põkõ toytose oturuse Eriseu maro:
— Tuaro mase, sero pata kure repe, yrome tuna rokẽ popyra nase, ipokoino poeto tõ exipyra ro ahtao epukãko.
20 Naeroro ynara tykase Eriseu:
— Sautu tyriko kasana kasenato aka, mame enehko ya, tykase. Tonehse eya xine,
21 mame toytose Eriseu tuna enatyry pona, tuna kuaka moro sautu tomase eya, ynara tykase ynororo:
— Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana: "Sero tuna kurãkãko ase, taroino anaorihmapopyra ropa mana, poeto tõ epukara roropa exĩko mana sero tuna pokoino."
22 Mame moro tuna tukurãkase rahkene. Kure mana seroae ro, Eriseu omihpyry ae ro.

Urutõ erekohmananomo

23 Morarame Eriseu toytose Jeriko poe Peteu pona. Osema ae aytoryhtao ahno, nuasemãkõ tutũtase pata poe, ipoihtõko toh kynexine, eunohnõko, ynara tykohtase eya xine:
— Ytoko taroino, merehkusasame exikety! Onuhko ty! tykase toto.
24 Toeramase Eriseu toto enese:
— Awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase. Mame uusa tõ asakoro tutũtase itu htae toto esekase. Tosekase toto 42mãkomo.
25 Morotoino toytose Eriseu ypy Karameru pona. Imeĩpo Samaria pona toytose ynororo.

3

Izyraeu tõ etonatopõpyry Moape tõ maro

1 Mame 18me jeimamyry taropose ahtao Josapa a tuisame toexiry poko, Juta tõ esẽme, Jorão, Akape mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. 12me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Samaria po.
2 Tyyrypyhpyke toehse ynororo, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ omipona pyra. Yrome tumy, Akape sã pyra kynexine, tyse, Jezapeu sã pyra roropa kynexine. Paau neponãmary, jũ nyripohpyry typahse Jorão a.
3 Mãpyra tuisa Jeropoão, Nepate mũkuru nyrihpyry sã, Izyraeu tõ takorehmase eya tyyrypyrykõ poko toto ehtoh poko. Morara exikehpyra kynexine.
4 Mame tuisa Meza, Moape esemy kaneru esẽ kynexine. Jeimamyry ae rokẽ 100 miume kaneru poenõ tokarose eya Izyraeu tuisary a kaneru hpoty maro 100 miume kaneru wino.
5 Yrome tuisa Akape, Izyraeu esẽ toorihse ahtao, morohne tokarokehse Meza a.
6 Naeroro axĩ tuisa Jorão toytose Samaria poe typoetory tõ soutatu tõ anonohpose.
7 Mame omi tonyohse eya tuisa Josapa, Juta tõ esemy a. Ynara tykase ynororo:
— Moape tõ tuisary mã jomihpyry rumekãko. Jakorehmary se pyra hma etonary poko?

— Ỹ, tykase tuisa Josapa, — amaro ase. Amaro ytõko ynanase ypoetory tõ maro, jeky tõ, kawaru tõ maro.
8 Oty osema ae ytõko sytatou etonatoh taka? tykase.
— Ehmaropa moe, ona rãnakuroko, Etõ nonory poro, tykase Jorão.
9 Naeroro toytose toto, tuisa Jorão maro, Juta esemy te, Etõ esemy, enara. Mame 7me ẽmepyry taropose ahtao toytorykõ poko, tonahse tuna. Ahno okuru pyra toehse, eky tõ okuru pyra roropa toehse.
10 — Xe! tykase tuisa Jorão. — Orihnõko rokẽ sytatose myhene! Ritonõpo a tonehse kymarokõ, osekarotohme Moape tõ tuisary a.
11 Mame tuisa Josapa tõturupose. Ynara tykase ynororo:
— Urutõ Ritonõpo poe pyra hnae taro? Eya ekaropotohme Ritonõpo a? tykase.
Toiro kapitão, Jorão poetory ynara tykase:
— Eriseu, Sapate mũkuru taro mana. Eria akorehmaneme kynexine, tykase.
12 — Urutõ nymyry mokyro. Ritonõpo poe oturũko mana, tykase Josapa. Naeroro Eriseu a toytose toto, tuisa tõ oseruao.
13 — Oty katoh ãkorehmarykõ se moehtou ya? tykase Eriseu Izyraeu tõ esemy a. — Ytoko omykõ poetory tomo a, asakõ maro, ekaropose eya xine.
— Arypyra, Ritonõpo a rokẽ yna tonehpose xiaro, oseruao tuisa, osekarotohme Moape esemy a, tykase Jorão.
14 Ynara tykase Eriseu eya:
— Ritonõpo Isene Exikety netaryme ynara ãko ase, mose tuisa Josapa, Juta tõ esẽ zae ehtoh enetupuhnõko ase. Tuisa Josapa hnao õmiry onetara jexiry ipunaka.
15 Seromararo eremi kurã enehta.
Mame haapa totose ahtao Eriseu tyjamihtase Ritonõpo Zuzenu poe,
16 ynara tykase ynororo:
— Ynara ãko Ritonõpo mana: “Nono ahkatoko iporiry esemary ae tuhke, tonore ahtao ro.
17 Konopo onenepyra awahtao xine, tyryrykane pyra roropa ahtao, sero iporiry pehme exĩko tuna ke. Mame amarokõ, oeky tõ roropa kawaru tõ emero tuna ẽnõko, itamurume tuna nae exiryke,” tykase.
18 Tõturuse ro Eriseu, ynara tykase:
— Sero tupime pyra Ritonõpo a, Ãkorehmatorỹko roropa mã ynororo, Moape tõ poremãkapotohme oya xine.
19 Ipatarykõ kurã poremãkapõko roropa matose, tapuruse ipatarykõ ahtao ro. Toto narykatyã eperytaketõ akohnõko matose. Tuna eutary tõ apurũko roropa matose. Itupikõ ryhmãko roropa matose, topu tõ emaryke sapararahme nono poro.
20 Mame yrokokoro, tynekarorykõ zahkatoh toehse ahtao, tuna tooehse Etõ winoino nono poro. Nono zueme sã toehse tuna ke.
21 Morarame Moape tõ tuaro toehse oseruao tuisa tõ oepyry poko etonase tymaro xine. Naeroro oximõme tykohmase toto emero, tamuhpomãkõ maro nuasemãkõ maro, etonary waro exiketomo. Tynonorykõ ehpikuroko toh nexiase.
22 Yrokokoro towõse toto ahtao xixi tonese eya xine saereh ãko tuna poro. Tahpire tuna tonese eya xine munu samo.
23 — Munuhxo moro! Mokaro oseruao oximõmãkõ tõsetapase toto oximaro. Tõsenahkase toto. Ehmaropa toto mõkomohpyry apoise, tykase toto.
24 Yrome toeporehkase toto ahtao Izyraeu tõ tõsetapapitose toto maro, taropose ropa toto eya xine. Mame tokahmase toto Izyraeu tomo a, totapase toto.
25 Ipatarykõ typahse eya xine. Toto tupi tõ poro toytose Izyraeu tõ ahtao topu tomase eya xine epona. Morara exiryke toto tupi pehme toehse topu ke; tuna eutary tõ tapuruse roropa eya xine, eperytaketõ takohse eya xine. Mame etyhpyryme toiro pata rokẽ tõxinamase, tuisa patary Kia-Here. Mame moro pata tomyehmase topu emananomo a, iporemãkatohme.
26 Mame typoremãkase toexirykõ poko tuaro Moape esẽ toehse ahtao 700me soutatu tõ maro toepary tukuhse repe. Xiria tuisary a toepary se toh toehse repe, yrome epara tokurehse toto.
27 Naeroro tumũkuru apitorymã, tymyakãme tynyriry tuisame tyahkase eya pata apuru po tynekaroryme Moape tõ neponãmary a. Moro eneryke tyya xine tõserehse toto, Izyraeu tomo. Naeroro toesyryhmase ropa toto tosaka xine ropa.

4

Pytỹpo akorehmatopõpyry Eriseu a

1 Mame nohpo kynexine urutõ ekepyry pytỹpyry. Etuarimãko ynororo, inio ekepyry
atamorepaketyme kynexine atamorepaketõ maro. Eriseu a toytose ynororo toetuarimary
ekarose:
— Amorepatono, ynio toorihse, Ritonõpo omipona exiketyme nexiase, zuaro mase.
Tõsepekahse ynororo, mame onepehmara ro tahtao norikyase. Seromaroro mokyro
noehno inepekatyhpyry esemỹpyry umũkuru tõ asakoro apoise myhene tynamotome toto
ritohme moro epehmatohme. Kuakorehmako, nupunato kueneko ajohpãme samo, tykase.
2 — Oty rĩko ha ãkorehmatohme? Kaxiko ya, oty nae hma atapyĩ tao? tykase Eriseu eya.
— Arypyra reh ahse, tymõkomoke pyra reh ahse, tytineruke pyra roropa ase. Toiro rokẽ
nae ase oriu azeite ẽ pitiko ao, tykase pytỹpo.
3 Mame ynara tykase Eriseu eya:
— Ỹ, kure roropa moro. Ekaropota oepe tomo a oripo tõkehko, taõke pyra exiketomo.
Tuhke ke ekaropota.
4 Moromeĩpo atapyĩ taka ytoko opoenõ maro. Mame tapyi apuruxĩpo oriu arykako ẽ tõ
aka emero porehme. Pehme toehse ahtao ikurãkako, tykase.
5 — Ỹ, tykase ynororo. Mame morara tyrise eya rahkene, Eriseu omipona. Tytapyĩ taka
tomõse typoenõ maro, tapyi tapuruse eya, mame oripo tõ tonehse ahtao ipoenomo a, oriu
azeite ke taryhtose kehko oripo tomo eya.
6 Emero typehkase ahtao:
— Toiro ise ro nase, enehtoko ropa oriu eny, tykase repe.
— Nenahno, tykase imũkuru toirõ eya.
Mame tarykakehse eya, tonahse ẽ exiryke.
7 Mame toytose ropa nohpo urutõ zuruse:
— Õmipona akene. Tuhke oripo ypehkano, tykase.
— Ỹ, kure. Moro oriu ekamota tineru poko, onio ekepyry nepekahtyã epehmatohme.
Akoĩpyry oxinamãko mana otinerũkõme, opoenõ maro, tykase Eriseu eya. Mame morara
tyrise eya rahkene.

Nohpo Sunẽ põ ehtopõpyry

8 Morarame toytose Eriseu Sunẽ pona. Moroto nohpo kynexine tymõkomoke exikety.
Toahmase ynororo eya otuhtohme. Mame morotoino toytose ropa Eriseu ahtao Sunẽ pona
ytosene itapyĩ taka otuhse.
9 Mame ynara tykase mokyro nohpo tynio a:
— Tuaro ase mokyro oehsene exikety, Ritonõpo poetoryme nymyry nase.
10 Osa pitiko syrine, kae tapyi tao. Moro tao inyhtoh syrine, meza te, epehtopo te,
nãparina, enara. Tyrĩko sytase, mokyro esaryme ehtohme tooehse ynororo ahtao. Morara
tyrise eya xine, osa tyrise Eriseu esaryme.
11 Mame tooehse Eriseu ahtao Sunẽ pona, tõnuhse ynororo tosaka oseremase.
12 Mame typoetory Keazi tonyohse eya mokyro nohpo kohmase. Tooehse ynororo ahtao,
13 ynara tykase ynororo typoetory Keazi a:
— Ekaropoko eya, oty se ynororo nae aerohtopõpyry emetakame, kypyno aehtamitume.
Otarame jotururu se ynororo Izyraeu tõ tuisary a, otarame soutatu tõ esemy a typoko,
akorehmapotohme.
— Emero ise jehtoh nae ase taro wekyry tõ maro, tykase.
14 — Morara ahtao, oty rĩko ywy eya, inyrihpyry epehpyryme? tykase Eriseu Keazi a.
— Etako pahne, tumũkue pyra mokyro mana, inio tamuhpõme roropa nase.
15 — Mokyro enehpoko xiaro, tykase Eriseu.
Tonehpose ahtao, tooehse ynororo omõtoh taka, xikihme.
16 — Taroino toiro jeimamyry taropose ahtao, omũkuru aroarõko mase, tykase Eriseu
nohpo a.
— To! Ajohpãme sã jenekunohpyra exiko! Urutõme mase Ritonõpo poetoryme! tykase
ynororo.
17 Yrome, Eriseu omihpyry ae ro, toiro jeimamyry taropose ahtao, toemũkuase ynororo.
18 Mame tuhke pyra jeimamyry taropose ahtao, tỹkyryry apoitoh toehse ahtao, mokyro
aimo toytose tupito pona oseporyse tumy maro, xixi tõnuhse pohto ahtao. Jũ kynexine
imehnõ erohketõ maro tupito po.
19 Mõtoino rokẽ tyxitapitose poeto tumy netaryme.
— Jupuhpyry jetuhxo! Jupuhpyry jetuhxo! tykase poeto.
— Mose aroko jeny a, tykase typoetory a, poeto zumy.
20 Mame tarose ynororo, erohkety a, jeny a. Mame tonaka tumũkuru tyrise repe. Yrome
tãxiahtao toorihse.

21 Mame tarose poeto jeny a kakoxi, Eriseu nyhtoh taka, inyhtoh pona tyritohme. Moroto tynomose eya. Mame osa tapuruse eya.
22 Mame tynio tykohmase eya. Ynara tykase ynororo:
— Opoetory enehpoko xiaro jumẽtu maro. Jytory se ase urutõ Eriseu enese. Okynã pyra oehnõko ropa ase, tykase.
23 — Oty katoh oytory se hma seroae? tykase inio. — Oserematoh kara seroae. Oseahmatoh Nuno Kasenato kara roropa nase, tykase.
— Torẽtyke pyra exiko, tykase.
24 Mame apõ tyripose ahtao jumẽta pona, ynara tykase ynororo typoetory a:
— Axĩ ke mose jeky aropoko. Etypohpopyra exiko, kara jahtao, tykase.
25 Mame toytose ynororo ypy Karameru pona, moroto Eriseu exiryke.
Mame aepyry tonese Eriseu a, moero ynororo ahtao ro. Ynara tykase ynororo typoetory Keazi a:
— Eneko ke mokyro, nohpo, Sunẽ pono oehnõko mana.
26 Axĩ ke ytoko eya ekaropotohme kure aexiry poko te, inio te, imũkuru, enara.
Mame Keazi a emero kure tokarose eya repe.
27 Yrome toeporehkase tahtao Eriseu a, tosekumuru po typorohse ynororo, Eriseu myhtokoxi. Ipupuru tapoise eya. Morara eneryke tyya ipurohmary se Keazi toehse repe. Yrome ynara tykase Eriseu eya:
— Ah nexino. Onenepyra hma? Atasamãko mana yronymyryme. Kara roropa Ritonõpo ya mana sero poko.
28 Mame ynara tykase nohpo Eriseu a:
— Pãna, umũkuru onekaropopyra exiase oya. Toiro rokẽ ekaropoase oya, jenekunohpyra oehtohme, tykase.
29 Toeramase Eriseu Keazi a. Ynara tykase:
— Ymyxiry apoiko oytotohme. Mame ytoko. Imehnõ maro oturupyra exiko toto eneryhtao oya osema tao. Imehnõ otururuhtao oya onezuhpyra exiko. Topohme rokẽ ytoko. Mame ymyxiry tyriko mose mũkuru pona.
30 Yrome ynara tykase mokyro nohpo Eriseu a:
— Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme, onetaryme roropa, orumekara ase taro, tykase.
Naeroro toytopitose ropa toto, asakoro ro.
31 Keazi toytose osemazuhme. Mame toeporehkase tahtao Eriseu myxiry tyrise eya poeto pona repe. Yrome oseremara poeto kynexine. Isene exikety sã pyra kynexine ynororo. Naeroro toytose ropa ynororo Eriseu a. Ynara tykase:
— Pakara poeto kynako, tykase.
32 Mame toeporehkase Eriseu ahtao, toytose ynororo toiroro tynyhtoh taka poeto tonese eya toorihse tynyhtoh po.
33 Moro omõtoh tapuruse eya, tõturuse ynororo Ritonõpo a.
34 Mame imihme toehse ynororo poeto ekepyry po. Tỹtary te, tonuru te, tomary roropa tyrise eya poeto ĩtary pona, enuru pona, emary pona, enara. Mame poeto po imihme ynororo ahtao, axitũ toehpitose ropa poeto ekepyry.
35 Mame towõse Eriseu, toytoytose ynororo nyhtoh tao. Mame toytose ropa imihme ehtohme ropa poeto pona. Mame atiu tykase poeto, atiu tykazomose 7me, mame tonuru totapuruhmakase, tõsenuhmase ynororo.
36 Keazi tykohmase tyya, poeto ẽ kohmatohme. Tooehse ynororo ahtao, ynara tykase eya:
— Mose omũkuru, tykase.
37 Mame tosekumuru po typorohse ynororo Eriseu myhtokoxi, kure Ritonõpo mana, katohme. Mame tumũkuru tapoise eya, toytose ropa.

Tonahsẽ orihmatõme sã exikety

38 Moromeĩpo tonahsẽ pyra toehse ahtao Izyraeu tõ nonory po Eriseu toytose ropa Kiukau pona. Moroto urutõ kõ amoreparyhtao eya, typoetory a oripo konõto tyripose eya apoto pona tonahsẽ ahnotohme.
39 Mame toiro atamorepakety toytose tỹkyryry apoise repe. Otyroimo tonese eya topere kurã panono. Mame moro epery typohse eya tuhke. Tarose eya tapyi taka. Mame tynenehpyry tysahsahkase eya tyritohme oripo aka. Tuaro pyra kynexine ynororo moro epery poko.
40 Mame tahnose tynapyrykõ ahtao tokamose eya xine enahtohme repe. Yrome tukuhse tyya xine ahtao kui tykase toto Eriseu a:
— Orihmato sero! Popyra nase ipunaka, tykase toto.
Enapyry se pyra toehse toto.

41 — Kajama nae hmatou? tykase Eriseu. Mame kajama tyrise eya oripo aka. Ynara tykase ynororo:
— Seromararo ahnohpyry ekamoko ropa pixo toto otuhtohme, tykase.
Mame moro tonahsẽ tukuhse ropa eya xine ahtao kure rokẽ kynexine rahkene.

20me wyi 100me orutua komo

42 Morarame imepỹ ẽmepyryme ahtao, orutua tooehse Paau-Sarisa poe. 20me wyi pixo tonehse eya ekarotohme Eriseu a sewata risemy, apoisenano moro jeimamyry ae, ipuhturu roropa exipyra ro exiketomo. Mame typoetory a mokaro atamorepaketõ tynahpahpose eya.
43 Yrome tozuhse ynororo ipoetory a:
— Ipune pyra hnae otuhtohme, 100me orutua kõ exiryke, tykase.
Ynara tykase Eriseu:
— Inahpako toto, ynara ãko Ritonõpo exiryke: Otuhnõko mã toto, mame wyi atakoinohnõko mana.
44 Naeroro ipoetory a tonahsẽ tyrise meza pona toto otuhtohme, Ritonõpo omihpyry ae ro tõtuhse toto emero, akoĩpyry tõxinamase roropa, enara.

5

Naamã kurãkatopõpyry

1 Mame Naamã, soutatu tõ esẽ kynexine Xiria po. Orẽpyra kynexine ynororo, osepeme roropa Xiria tuisary maro takorehmase exiryke Ritonõpo a orẽpyra Xiria tõ ritopõpyry poko. Soutatume kure kynexine repe, yrome ipihpyry motaryke tyrohsẽke kynexine.
2 Mame Naamã pyty akorehmane nexiase Izyraeu tõ ẽxihpyry. Tapoise ynororo tosao ahtao Xiria soutatu tomo a arotohme tosaka xine tynamotome aehtohme.
3 Ynara tykase ynororo tosemy Naamã pyty a:
— Kure Samaria pona onio ytory urutono a. Ahtao ikurãkary ropa, ipihpyry motary kurãkary ropa, tykase.
4 Mame morara kary totase ahtao tyya, toytose Naamã tosẽ zuruse, ynara tykase ynororo eya:
— Ynara ekarõko Izyraeu põ ẽxihpyry: Kurãkõkara kurãkane nae Izyraeu tõ nonory po, tykase Naamã.
5 — Kure. Ytoko ke Izyraeu tõ esemy a. Pape merõko ase ineneryme, tykase Xiria esemy.
Naeroro toytose Naamã, 350 kirume parata tarose eya, 70 kirume uuru maro, 10me upo kurã maro tukurãkatamitume. Mame toeporehkase ynororo Izyraeu tõ esaka.
6 Xiria põkõ tuisary nymerohpyry ynara tykase: “Sero ynymerohpyry oneneryme. Kure pãna mã repe? Ypoetory Naamã aropoase oya, ikurãkapotohme oya. Ipihpyry motaryke tynyrohke mã ynororo,” tykase.
7 Mame moro pape tysekeremase ahtao Izyraeu tõ tuisary a tõserehse kynexine. Tupõ tyxihkase eya. Ynara tykase ynororo:
— Onokyme jekarõko Xiria põkõ tuisary nae? Ritonõpo kara ase. Aorihtyã ẽsemãkapory waro pyra ase. Ipũ imotatyã kurãkary waro pyra roropa ase ipunaka. Otarame etonary se toexiryke morara ãko mana, tykase.
8 Yrome moro poko tutuarõtase Eriseu ahtao, Izyraeu tõ tuisary otupiry poko, tõmiry taropose eya, ynara tykase:
— Oty katohme oserehnõko mah? Mokyro enehpoko ya. Urutõme jexiry poko zuaro exĩko mana, tykase.
9 Naeroro Naamã taropose eya Eriseu tapyĩ taka. Toytose ynororo kawaru po kahu tõkehko maro. Pore, toeporehkase ynororo Eriseu tapyĩ omõtoh taka.
10 Yrome tũtara Eriseu, typoetory taropose eya Naamã zuruse, ynara tykase ynororo:
— Ytoko Joatão kuaka, epyse. 7me tõpurihse awahtao ekurãkãko ropa mase kure rokẽ rahkene, tykase Eriseu poetory.
11 Yrome morara kary etaryke tyya tyenonohse Naamã ipunaka. Toeramase ynororo toytotohme ropa tosaka. Ynara tykase ynororo typoetory tõ netaryme:
— Jenese oehpyra kynako. Oturupyra ynororo tosemy Ritonõpo a ukurãkatoh poko, tomary ke upũ anapopyra kynako jukurãkatohme.
12 Tuna kurã nae roropa jesao Tamaxiku po, nae Apana te, Paapaa roropa, Izyraeu tunary kurã motye kuhse. Oty katohme morohne kuaka epysaromepyra hano, jekurãkatohme, tykase ynororo tumoxitapãse toexiryke.
Mame toytose ropa ynororo tohne toexiryke.
13 Mame Naamã poetory tõ toytose eya. Ynara tykase toto eya:

— Tupimã tyripose oya ahtao mokyro a onyripyra mexiry? Myriry ro. Naeroro kurehxo exiry oytory tuna Joatão kuaka, mokyro omihpyry ae, oekurãkatohme ropa, tykase toto eya.
14 Naeroro Joatão kuaka toytose ynororo. Tõpurihse 7me Eriseu omihpyry omipona. Mame toekurãkase ropa rahkene. Ipũ totyhse ropa kure, poeto pũ sã toehse ropa.
15 Morarame toeramase ropa ynororo Eriseu esaka typoetory tõ maro emero. Ynara tykase ynororo eya:
— Seromararo zuaro ase, sero nono po porehme imepỹ Ritonõpo panõ pyra mana ipunaka. Toiro rokẽ mã Izyraeu tõ Esemy; naeroro ajohpãme sã ynekarory apoiko, mõkomo, "Kure mase," kary se jexiryke oya, tykase ynororo Eriseu a.
16 Yrome Eriseu a tozuhse:
— Arypyra, Ritonõpo neneryme onekarory anapoipyra ase ipunaka, tykase.
— Ajohpãme sã ynekarory apoiko omõkomoryme, tykase ropa Naamã eya repe. Yrome anapoipyra tokurehse Eriseu.
17 Mame ynara tykase Naamã eya:
— Ynekarory apoiry se pyra oexiryke, ajohpãme sã nono aroxi taroino asakoro jumẽtu tõ po. Ynara exiryke, taroino imehnõ neponãmary a ynekarory onekaropyra ase, jeky tõ roropa onyahkara ase ynekaroryme eya xine, Ritonõpo a rokẽ ynekarory ekarõko ase.
18 Yrome toiro yyrypyry korokapory se ase Ritonõpo a, jytoryhtao jesẽ maro, Rimõ, Xiria tõ neponãmary eahmatoh taka, moro taka tomõse jesẽ ahtao Rimõ eahmatohme, jemary apoiryhtao eya, jesekumuru po typorohse jahtao, Rimõ ẽpataka, moro poko ykorokapory se ase Ritonõpo a, tykase.
19 — Torẽtyke pyra exiko. Kure rokẽ ytoko, tykase Eriseu eya.

Keazi wãnohtopõpyry

Mame Naamã toytose. Ameke pyra toytose ynororo ahtao
20 Keazi, Eriseu akorehmane, tõsenetupuhse: Naamã taropose ropa jesemy a, epehpyry anapoipyra ahtao ipunaka. Kurehxo exiry Xiria põ nekarory apoiry eya. Naeroro Ritonõpo Isene Exikety neneryme tururume ytõko ase mokyro ekahmase, mõkomo pitiko apoitohme, tykase.
21 Mame toytose Keazi tururume. Mokyro oepyry tururume eneryhtao tyya Naamã tyhtose tykahu poe, ekaropose eya:
— Otara toehse? tykase.
22 — Arypyra, tykase Keazi. — Yrome tonehpose ywy jesemy a ouruse. Seromararo tooehse mã toto, urutõ kõ asakoro, ypy tõ poe Eparaĩ nonory po. Naeroro kure eya exiry parata ekarory eya xine 30 kirume te, upo kurã roropa asakoro, tykase.
23 — Ajohpãme sã 60 kirume parata apoiko, tykase Naamã.
Orẽpyra sã moro ekarory se toehse eya, mame parata tyrise eya saku tõ aka asakoro. Moro tokarose eya, parata te, upo kurã asakoro typoetory a asakoro, morohne arotohme Keazi esemazupurume.
24 Mame toeporehkase toto ahtao ypy pona, Eriseu esaka, saku asakoro tarose Keazi a tapyi taka. Mame Naamã poetory tõ taropose ropa eya.
25 Tapyi taka tomõse ropa oturutohme Eriseu maro. Mame tõturupose Eriseu:
— Aza mytono? tykase.
— Arypyra, ytopyra akene! tykase Keazi.
26 Yrome ynara tykase Eriseu eya:
— Juzenu amaro kynako mokyro tyhtose ahtao tykahu poe tõturutohme amaro. Seromararo epehpyry apoitoh kara mana, tineru te, upo kurano te, tupito tõkehko tarykase oriwera ke te, uwa ke roropa te, kaneru tomo te, pui tomo te, erohketomo roropa.
27 Seromararo Naamã nyrokuru amaro exĩko, opoenõ maro, apakõ maro jũme, tykase.
Mame tutũtase Keazi ahtao ipũ Naamã nyrokuru nae toehse, ipihpyry karimutume toehse, mauru samo.

6

Wywy anymyry ropa tuna kuae

1 Morarame urutõ kõ Eriseu poetory tõ tykerekeremase tamorepanekomo a:
— Sẽ tapyi pitiko nase, kupune xine pyra nase, tykase toto.
2 — Yna enyohko tuna Joatão ehpikoxi, wewe akohse. Moro wewe ke tapyi amõko ynanase yna esaryme, tykase toto.
— Ytotoko, tykase Eriseu.
3 — Yna maro awahtao kurehxo mana, tykase toiro orutua eya.
— Aõ, amaro xine ase ytõko, tykase.

4 Naeroro oximõme toytose toto. Tuna Joatão ehpikoxi toeporehkase toto ahtao toerohpitose toto.
5 Mame toerohse toiro orutua ahtao wewe akotyry poko, mõtoino rokẽ wywy epuru tõtouse, wywy toepukase nakuaka.
— Oty rĩko ywy? tykase ynororo, tykohtase Eriseu a. — Axĩtao rokẽ moro wywy tapoise ya.
6 — Otoko toepukase? tykase Eriseu.
Mame aepukatopõpyry tonepose eya ahtao, mara tysahkase Eriseu a. Moro wewe tomase eya nakuaka. Mame toekuõse wywy kurimene nakuae.
7 — Apoiko, tykase ynororo.
Mame wywy tapoise eya. Tanỹse ropa eya rahkene.

Xiria tõ soutatu tõ typoremãse

8 Mame Izyraeu tõ poremãkapory se toehse Xiria tuisary. Naeroro tõturuse ynororo tysoutatu tõ esã maro: "Ehmaropa myaro Izyraeu tõ esaka, ohpetu pona, osesarise, toto poremãkapose," tykase repe.
9 Mame Izyraeu tuisary tutuarõmase urutõ a Ritonõpo poe. Ynara tykase ynororo Izyraeu tõ tuisary a:
— Tomeseke ehtoko oytorykohtao ohpetu pona. Morotona ytõko Xiria tuisary tysoutatu tõ maro oetapase xine, tykase.
10 Morara exiryke enene rokẽ taropose Izyraeu tuisary a tuaro morotõkõ ehtohme. Tuhke pixo Izyraeu tuisary tutuarõtanohpose urutono a tõsepynanohtohme, osekaropyra toehtohme topetõkara a.
11 Mame Xiria tuisary tyekĩtapãse. Tysoutatu tõ esã tykohmase tyya tõturupotohme eya xine:
— Onoky taro nae kymaro xine, kuewokanekõme, Izyraeu tõ tuisary akorehmaneme? tykase.
12 — Arypyra, yna emero ãkorehmananõme ynanase. Yrome moe Izyraeu po urutõ nae. Mokyro rokẽ mã tutuisary tuarõtanohnõko õmiry poko toiroro atapyĩ tao awahtao ro. Mokyro Eriseu, tykase toirono.
13 Mame ynara tykase Xiria tuisary:
— Ahtao ytotoko mokyro zupise. Tonese oya xine ahtao soutatu tõ aropõko ase mokyro apoitohme, tykase typoetory tomo a. Mame toytose toto, tonese ynororo eya xine. Mame toeramase ropa toto, ynara tykase:
— Mõ pata po Eriseu mana, Totã po, tykase toto.
14 Mame soutatu tõ taropose tuisa a, kawaru po. Tuhke kawaru taropose eya Totã pona, Eriseu enehse. Koko toytose toto, pata tomyehmase eya xine.
15 Mame yrokokoro Eriseu poetory tutũtase tapyi tae. Tõsenuhmase ynororo imoihmãkõ tonese eya soutatu tomo, kawaru tõ maro. Pata tapuruse eya xine. Naeroro tomõse ropa ynororo tapyi taka ropa, ynara tykase:
— Tee! Eriseu, otara ãko syta? Kuenahkatohkõ toehse, tykase.
16 — Oserehpyra exiko, kuakorehmananõ tuhkehxo mana, moxiã motye kuhse kymaro exiketõ mana, tykase Eriseu eya.
17 Mame tõturuse ynororo Ritonõpo a, ynara tykase:
— Ritonõpo yna Esemy, mose akorehmako kurehxo enuru osenuhmatohme, tykase.
Mame morara tyrise Ritonõpo a rahkene. Morarame kurehxo tõsenuhmase urutõ poetory. Kawaru tõ tonese eya te, kahu tõ maro apoto ao samo, ypy tõ poro Eriseu tõ zomye, toto pynanohtohme.
18 Morarame tõsetapapitose Xiria tõ ahtao tõturuse Ritonõpo a Eriseu:
— Ritonõpo Kapuaono, mokaro tonure pyra tyriko, tykase Eriseu.
Mame aomihpyry omipona tonure pyra toto tyripose Ritonõpo a.
19 Mame toytose Eriseu eya xine, ynara tykase ynororo:
— Sero osema kara. Sero pata yro kara roropa. Kuekahmatoko. Aarotorỹko ase mokyro a onupirykomo a, tykase.
Mame tarose toto eya Samaria pona.
20 Morarame tomõse toto ahtao Samaria pona, tõturuse ropa Eriseu Ritonõpo a, ynara tykase:
— Enurukõ ikurãkako ropa Ritonõpo, kure toto osenuhmatohme ropa, tykase.
Mame aomiry totase Ritonõpo a. Aomihpyry ae ro toto enuru tukurãkase ropa eya. Tõsenetupuhse toto Samaria po toexirykõ poko.
21 Mame toto eneryke tyya, ynara tykase Izyraeu tõ esemy Eriseu a:
— Moxiã etapãko ha? Toto enahkatohme? tykase.

22 — Arypyra. Soutatu tõ apoiryhtao etonary poko awahtao, onetapara mexiry. Tonahsẽ ekaroko eya xine, eukuru roropa. Mame toto aropoko ropa esẽkomo a.
23 Naeroro otuhtoh konõto tyrise Izyraeu tõ esemy a, toto otuhtohme. Mame tõtuhkehse toto ahtao, eukuru tõse roropa ahtao eya xine, taropose ropa toto Xiria esemy a. Moromeĩpo Xiria tõ oehpyra ropa toehse Izyraeu patary tõ pahse.

Omise konõto pata Samaria po

24 Mame okynahtao tuisa Pẽ-Hatate, Xiria tõ esẽ, toytose tysoutatu tõ maro etonase Izyraeu tõ maro. Mame Samaria tapuruse eya xine.
25 Morara exiryke tonahsẽ pyra toehse moro pata po. Tonahsẽ pyra exiryke jumẽtu tõ tõse eya xine, utuku ety tonahse roropa eya xine. Jumẽtu zupuhpyry topekahse ahtao typynehxo kynexine, 80me parata epehpyry toehse; utuku ety roropa topekahse epehpyry typyne kahpyry kynexine, 200 karamame ahtao epehpyry 5me parata kynexine.
26 Mame Izyraeu tõ tuisary ytoytoryhtao pata apuru poro nohpo tykohtase, ynara tykase ynororo eya:
— Kuakorehmako, tuisa! tykase.
27 — Ritonõpo Kuesẽkõ ãkorehmara ahtao oty rĩko ha ãkorehmatohme? Tiriiku esẽme jekarõko mah? Eukuru esẽme roropa jekarõko mah?
28 Yrome kaxiko! Oty popyra hnae oya? tykase.
Ynara tykase ynororo:
— Mõkokonie mokyro nohpo ynara tykase ya: “Eropa omũkuru sõne seroae. Mame kokoro umũkuru õnõko sytase,” tykase.
29 Naeroro umũkuru tahnose, tõse yna a. Yrokokoro: “Seromararo omũkuru sõne,” ase eya repe. Yrome tumũkuru tonẽse eya! tykase.
30 Morara kary etaryke tyya tupõ tyxihkase tuisa a toemynyhmaryke, mokaro pata apuru pũto exiketomo a tuisa zupõ zopinono tonese, kamisa topuxiximã risẽ nexiase.
31 — Kuetapako, Ritonõpo, Eriseu zupuhpyry onykohpopyra jahtao seroae ro, tykase tuisa tykohtase.
32 Mame typoetory tonyohse eya Eriseu enehse.
Tytapyĩ tao Eriseu nexiase, Izyraeu tõ tamuximãkõ maro, oturũko. Mame oehpyra ro tuisa nenyokyhpyry ahtao ynara tykase Eriseu tamuximãkomo a:
— Mokyro ahno etapahpono a jetapapõko mana seromararo typoetory a. Tooehse ynororo ahtao sẽ etapuru apurutoko omõpyra aehtohme. Mokyro mykapo tuisa roropa oehnõko mana, tykase.
33 Mame Eriseu otururuhtao ro tuisa tooehse, ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo poe etuarimãko sytatose. Otyme kure kypynanopyrykõ ekaropory eya? Kuakorehmara xine mã ynororo, tykase.

7

1 Mame tozuhse ynororo Eriseu a, ynara tykase:
— Etako pahne! Ynara ãko Ritonõpo mana: “Kokoro, serara xixi ahtao tonahsẽ epekahnõko typyne pyra kuhse Samaria po; tiriiku 3 kirume zokonaka epehpyry toiro parata exĩko, sewata 7 kirume ahtao epehpyry toiro parata exĩko,” tykase Eriseu.
2 Yrome ynara tykase tuisa akorehmane Eriseu a:
— Osenuhmatoh riryhtao Ritonõpo a kapu ao tiriiku epukatohme sewata maro morara ehsaromepyra mana, tykase.
Ynara tykase Eriseu eya:
— Oenuru ke morohne enẽko mase repe, yrome onenahpyra ekurehnõko mase, tykase.

Xiria soutatu tõ epatopõpyry

3 Mame 4me orutua kõ ipihpyry tyrohsẽ hpe jarao nexiase pata Samaria omõtoh myhto. Oximaro oturũko toh nexiase ynara tykase toto oseya:
— Oty katoh typorohse rokẽ sytatou kuorikyrykõ eraximãko?
4 Pata pona omomyry anakorehmara mana. Moro tao emitapãnõko mã toto. Tehme rokẽ kuahtao xine taro morararo orihnõko sytatose. Naeroro ehmaropa Xiria soutatu tõ esaka; otarame kuetapatorỹko mã toto, yrome otarame kypynanohtorỹko mã toto, tykase.
5 Naeroro kohmãsasaka ahtao toytose toto Xiria soutatu tõ esaka. Yrome toeporehkase toto ahtao ahno pyra nexiase ipunaka.
6 Panaikatõ totapose Ritonõpo a Xiria soutatu tomo a imoihmãkõ oepyry samo; soutatu tomo te, kawaru tomo te, kahu tomo oepyry samo. Naeroro ynara tõsenetupuhse toh nexiase; heteu tõ tuisary, Ejitu tõ tuisary maro topehmase Izyraeu tõ tuisary a soutatu tõ enehtohme etonatohme kymaro xine, tykase toto.

7 Naeroro tykohmãse ahtao ro toepase toto, Xiria soutatu tomo, tõsepynanohtohkõme. Tytapyĩkõ kamisa risẽ tynomose eya xine te, kawaru tomo te, jumẽtu tomo te, tosarykõ roropa tynomose eya xine morara ehtopõpyry samo.

8 Mame mokaro asakoropane exiketõ toeporehkase ahtao tomõse toto tapyi tõ kamisa risẽ taka, tõtuhse toto eukuru tõse roropa eya xine, parata tapoise eya xine uuru maro upo roropa. Toytose toto tynapoityã zonẽse; mame tooehse ropa toto, imepỹ taka omõtohme, mõkomo apoitohme zonẽtohme apitorymã saaro.

9 Yrome ynara tykase toto oseya rokene:

— Zae nymyry pyra sytatose! Kure ehtoh enẽko sytatose, Moro poko onekaropyra imehnomo a kuahtao xine popyra exiry. Ẽmepyry eraximaryhtao kyya xine ekarotohme, tuãnohsẽme exĩko sytatose. Ehmaropa seromaroro tuisa akorehmananõ zuruse tuisa tapyĩ konõto taka.

10 Naeroro toytose toto Xiria soutatu tõ esary poe Samaria pona ropa. Tykohtase toto pata apuru erase tomo a:

— Toytose yna Xiria tõ soutatu tõ esaka. Ahno onenepyra ynanakene ipunaka, toto onetara roropa ynanakene, tykase toto. Mokaro eky tõ, kawaru tõ tymyhse ro, jumẽtu tõ roropa tymyhse ro toh kynako. Itapyĩkõ moroto ro, Xiria soutatu tõ nynomohpyry saaro.

11 Mame toto omiry taropose pata omõtoh erasamo a, tuisa akorehmananomo a tuisa tapyĩ konõto tao.

12 Koko nexiase repe, yrome towõse tuisa tynyhtoh poe. Ynara tykase ynororo takorehmananomo a:

— Ourutorỹko ase Xiria soutatu tõ atamorepatopõpyry poko. Tuaro mã toto tonahsẽ pyra kuexirykõ poko. Morara exiryke tosarykõ turumekase eya xine otonẽtohme ona po. Pata poe kutũtarykõ eraximãko mã toto, tonahsẽ zupise kytorykohtao. Morara ahtao kuapoitorỹko mã toto, kypatarykõ poremãkãko roropa mã toto.

13 Toiro akorehmane ynara tykase:

— Taro, pata po exiketõ orihnõko rokẽ mã toto, imehnõ aorihtyã samo. Naeroro orutua kõ saropotone 5me kawaru tõ tõxinamase exiketõ maro, tuaro kuehtohkõme. Otara toehse rahkene?

14 Naeroro orutua kõ tymenekase eya xine. Taropose toto tuisa a kahu tõ asakoro maro: “Ytotoko osenuhmase tuaro ehtohme Xiria soutatu tõ poko. Otara toehse toh rahkene?”

15 Mame toytose toto tuna Joatão pona. Osema tao upo tonese eya xine mõkomo roropa, ipyrekõ tõkehko typahse Xiria soutatu tomo a aeparykohtao. Mame tooehse ropa toto tuisa zuruse.

16 Morarame tutũtase Samaria põkõ axĩ samo Xiria soutatu tõ nynomohpyry apoitohme tyya xine tykyryrykõme. Mame Ritonõpo omihpyry ae ro 3½ kiru tiriiku kurã epehpyryme, 7 kiru sewata epehpyryme saaro, toiro parata rokẽ nexiase.

17 Morarame mokyro tuisa akorehmane tyripose tuisa a pata omõtoh eraseme. Mame imoihmãkomo a tytũtũmase ynororo toorihse. Eriseu omihpyry ae ro toytose tuisa ahtao oturuse imaro.

18 Morara ahtao tuisa turuse Eriseu a: “Sero sã xixi ahtao kokoro 3½ kiru tiriiku epehpyryme, 7me kiru sewata epehpyryme sã toiro parata rokẽ exĩko,” tykase.

19 Morara kary etaryke tuisa akorehmane a morara tykase eya:

— Morara ehsaromepyra mana, Ritonõpo a tonahsẽ tonehpose ahtao ro kapu poe, tykase. Mame Eriseu a tozuhse:

— Oenuru ke morohne enẽko mase repe, yrome onenahpyra mase ekurehnõko.

20 Mame morara toehse eya, toorihse ynororo tytũtũmase ahtao imoihmãkomo a pata omõtoh po.

8

Nohpo, Sunẽ põ oehtopõpyry ropa Izyraeu pona

1 Morarame mokyro nohpo Sunẽ põ turuse Eriseu a. Mokyro mũkuru tõsemãkase ropa Eriseu a. “7me jeimamyry enehpõko Ritonõpo mana konopo oehpyrahme samo. Tonahsẽ pyra exiryke omise konõto exĩko mana. Tarõkõ etuarimãko mã toto. Naeroro kurehxo oytory oekyry tõ maro imepỹ pona,” tykase eya.

2 Morara exiryke urutõ omi poe toesyryhmase ynororo tytapyĩ taõkõ maro pirixteu tõ nonory pona, 7me jeimamyry taropose.

3 Mame 7me jeimamyry taropose ahtao toeramase ropa ynororo Izyraeu tõ nonory pona ropa. Toytose ynororo tuisa a tytapyĩ tõkehko tutupi roropa ekaropotohme ropa tyya.

4 Toeporehkase ynororo ahtao, tuisa oturũko nexiase Keazi maro Eriseu akorehmane maro. Tuaro se tuisa nexiase Eriseu nyrityã poko, Ritonõpo jamitunuru ke.

5 Poeto ẽsemãkapotopõpyry ropa poko Eriseu a, ekarõko Keazi nexiase tuisa a. Morara
ekaroryhtao ro, nohpo tooehse tykyryry ekaropose ropa tuisa a. Mokyro eneryke tyya,
Keazi ynara tykase:
— Tuisa! Mose nohpo ynororo. Mose imũkuru, Eriseu nẽsemãkapohpyry ropa.
6 Tõturupose ahtao zae Keazi nurutopõpyry tokarose nohpo a tuisa a. Naeroro tako-
rehmane tonehpose tuisa a nohpo kyryry ekarotohme ropa eya, tapyi te, tupito te, ikyryry
roropa epehpyry; emero toto narykatyã epery tapoise ahtao esẽ esahpyo 7me jeimamyry
taropose ahtao, ekarotohme ropa eya.

Tuisa Pẽ-Hatate Eriseu maro

7 Morarame Tamaxiku pona toytose Eriseu kure pyra Pẽ-Hatate Xiria esẽ ahtao. Mame
moroto Eriseu ehtoh tokarose ahtao tuisa a,
8 ynara tykase ynororo takorehmane Hazaeu a:
— Kynekarory arota urutono a. Oturuko eya, oturutohme Ritonõpo Kuesẽkomo a zuaro
ehtohme ekurãkãko ropa hano?
9 Naeroro 40me kameru tõ pona mõkomo kurã Tamaxiku põkõ mõkomory tyripose
Hazaeu a arotohme tynekaroryme Eriseu a. Mame toytose ynororo oturuse Eriseu maro.
Ynara tykase:
— Tuisa Pẽ-Hatate, omũkurume sã mana. Ekaropory se ynororo oya toekurãkary ropa poko
kure pyra toexiryke, tykase.
10 Ynara tykase Eriseu eya:
— Ritonõpo a turuse ywy tuisa orihnõko mana. Yrome kaxiko eya: “Ekurãkãko ropa
mase,” tykase.
11 Mame okynahxo mokyro eneryke Eriseu a, toehxirose sã Hazaeu nexiase. Mame
tyxitapitose Eriseu rahkene.
12 Hazaeu tõturupose eya:
— Oty katohme mah xitãko? tykase.
— Tuaro jexiryke onyriry tõ xihpyry poko Izyraeu tõ ryhmaryke, tykase Eriseu. Izyraeu
tõ soutatu tõ tapyĩ jamihme exiketõ zahkãko mase. Toto poenõ etapãko mase, ipoenõ pitiko
roropa, nohpo tõ ryhmãko mase poetoẽme exiketomo, tykase.
13 — Otãto morohne xihpyry rĩko ywy? tykase, tõturupose Hazaeu. — Ime pyra ase
ipunaka, tykase.
— Ritonõpo poe zuaro ase; Xiria tuisaryme exĩko mase, tykase Eriseu.
14 Mame toytose ropa Hazaeu tuisa Pẽ-Hatate esaka. Tõturupose tuisa a eya:
— Otara nykã Eriseu? tykase.
— Ekurãkãko ropa mase rahkene nykã ynororo, tykase Hazaeu.
15 Yrome yrokokoro kamisa topuxixime exikety tapoise Hazaeu a. Moro kamisa tyrise
eya tuna kuaka tahxikure ehtohme. Mame ike tuisa ẽmyty tyõtose oseremara ehtohme.
Toorihse ynororo.
Mame Pẽ-Hatate myakãme toehse Hazaeu, Xiria põkõ tuisaryme.

Tuisa Jeorão Juta tõ esemy
(2 Koronika 21.2-20)

16 Mame 5me jeimamyry taropose Jorão, Akape mũkuru a ahtao Izyraeu tõ tuisaryme
toexiry poko, Jeorão, Josapa mũkuru tuisame toehse Juta tõ esẽme.
17 32 anome nexiase. Mame 8me jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko
Jerusarẽ po.
18 Ipyty Akape ẽxiry kynexine. Mame Akape tõ ehtopõpyry sã popyra nexiase, imehnõ
Izyraeu tõ tuisary tõ ehtopõpyry sã roropa. Ritonõpo omihpyry omipona pyra nexiase.
19 Yrome Juta tõ enahkapory se pyra Ritonõpo nexiase, tõmihpyry pokoino, typoetory
Tawi a. Omũkuru, apakõ roropa tuisame exikehpyra exĩko mã toto, katopõpyry pokoino.
20 Mame Jeorão tuisame ahtao Etõ tõ typenekehse Juta tõ poetoryme toexirykõ poko.
“Yna esẽ kara mase,” tykase toto Jeorão a.
21 Naeroro Jeorão toytose soutatu tõ maro kahu tõ ae pata Zaia pona. Moroto to-
myehmase ynaroro Etõ soutatu tomo a. Mame koko tukuhse ynororo kahu aronanõ maro
tutũtarykõ poko. Tutũtase toto ahtao toepase toto, Jeorão poetory tõ emero tytapyĩkõ taka
ropa.
22 Morotoino Etõ tõ, Juta poetory tõme exipyra ropa toehse toh nexiase. Mame morara
ahtao pata Ripina põkõ roropa Juta turumekase tosẽkõme.
23 Imehnõ Jeorão nyrityã emero tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ
Ehtopõpyry.
24 Mame Jeorão toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ ekepyry tõ maro Tawi patary po.
Imũkuru Akazia tuisame toehse tumy esahpyõme.

Tuisa Akazia Juta tõ esẽme
(2 Koronika 22.1-6)

25 Mame 12me jeimamyry taropose Jorão, Akape mũkuru ahtao tuisame toexiry poko
Izyraeu tõ esẽme, Akazia, Jeorão mũkuru tuisame toehse, Juta tõ esẽme.
26 22 jeimamyry nae kynexine tuisame toehse ahtao. Mame toiro jeimamyry taropose
eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny Ataria kynexine, Akape ẽxiry, tuisa Oniri pary,
Izyraeu tõ esemy.
27 Oxiekyryme Akazia exiryke tuisa Akape maro, typytase jũ exiryke Akape ẽxiry maro,
tyyrypyry poko toehse ynororo Akape tõ ehtopõpyry samo.
28 Mame Akazia toytose tuisa Jorão, Izyraeu tõ esẽ akorehmase etonase tuisa Hazaeu
Xiria tõ esẽ, poremãkapory poko. Mame tõsetapase toto Ramote-Kireate po. Moroto Jorão
tyyryhmase.
29 Naeroro toytose ropa ynororo pata Jezereu pona aekurãkatohme ropa. Mame Akazia
toytose roropa morotona mokyro enese.

9

Jeu tahpase Izyraeu tõ esẽme ehtohme

1 Morarame urutõ nuasemã tykohmase tyya, urutõ Eriseu a. Ynara tykase ynororo eya:
— Atakimako oytotohme Ramote-Kireate pona. Sero oriu aroko kutehi ao amaro.
2 Mame morotona toeporehkase awahtao Jeu zupiko, Josapa mũkuru, Ninixi paryme.
Mokyro arota imepỹ osa taka ameke pixo epe tõ winoino.
3 Mame sero oriu ikuãko zupuhpyry pona. Ynara kaxiko eya: "Ritonõpo Kuesẽkõ omi
poe kuahpano tymenekase oexiryke Izyraeu tõ esẽme." Moromeĩpo otũtako ropa, axĩ ke
oytotohme ropa.
4 Naeroro mokyro urutõ nuasemã toytose Ramote-Kireate pona.
5 Moroto soutatu tõ esẽkõ tonese eya oximõme. Ynara tykase ynororo:
— Omi enehno ekarotohme oya, tykase.
— Onoky a morara ãko mah? tykase Jeu.
— Oya, pãna! tykase ynororo.
6 Naeroro toytose mokaro asakoro ro imepỹ osa taka. Mame moro tao oriu tukuãse eya
Jeu zupuhpyry pona. Ynara tykase ynororo eya:
— Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ynara ãko: "Omoro tymenekase ya ypoetory tõ, Izyraeu tõ
esẽme oehtohme.
7 Oesemy tuisa Jorão, Akape mũkuru, etapapõko ase oya Jezapeu wãnohtohme urutõ kõ
totapase eya exiryke imehnõ ypoetory tõ maro.
8 Akape ekyry tõ emero etapapõko ase, orutua kõ emero aorihmapõko ase, nuasemãkomo,
tamuhpomãkõ maro.
9 Akape tõ rĩko ase tuisa Jeropoão Nepate mũkuru ritopõpyry sã ya, tuisa Paasa Aia mũkuru
ritopõpyry sã roropa ya.
10 Jezapeu ekepyry ononẽpyra exĩko mana; ipũ õnõko kaikuxi tõ mana pata Jezereu pũto,"
tykase.
Morara kaxĩpo mokyro urutõ nuasemã tutũtase moro tae. Mame morotoino toepase
ynororo rahkene.
11 Mokaro soutatu tõ esamo a tooehse ropa Jeu ahtao, tõturupose toto a:
— Emero kure repe? Oty se kynako oya mokyro rowohpano? tykase toto.
— Zuaro matose ise aexiry, tykase Jeu.
12 — Arypyra pãna! Kaxiko, otara nyka? tykase toto.
— Ynara tykase ynororo ya: "Ritonõpo ynara tykase: Ywy omenekãko ase, Jeu, tuisame
ehtohme, Izyraeu tõ esẽme," nykã ya.
13 Morara kary etaryke tyya xine Jeu marõkomo, soutatu tõ esamo a, tupõkõ tomase
onuhtoh pona, epona xikihme Jeu ehtohme. Rue totose eya xine. Tykohtase toto:
— Jeu tuisame mana! tykase toto.

Tuisa Jorão etapatopõpyry

14-15 Morarame Jeu tãtamorepase tuisa Jorão etapatoh poko. Jezereu po tuisa Jorão nexiase,
ekurãkãko. Morotona toytose ynororo tyyryhmase ahtao, osetaparyhtao tuisa Hazaeu,
Xiria esẽ maro, Ramote-Kireate po. Naeroro ynara tykase Jeu tymarõkõ soutatu tõ esamo
a:
— Ymaro awahtao xine tomeseke ehtoko tarõkõ ytopyra ehtohme tokare pyra, Ramote-
Kireate poe Jezereu põkõ zuruse ypoko.
16 Mame tõtyrise ynororo tykahu aka toytotohme Jezereu pona. Tuisa Jorão etyhnõko ro
nexiase. Tuisa Akazia Juta tõ esẽ moroto roropa nexiase imaro, Jezereu po.

17 Morarame soutatu nexiase, kae tapyi tao, pata omõtoh eraseme, Jezereu po. Jeu oepyry
typoetory tõ maro tonese eya. Tykohtase:
— Ahno oehnõko kawaru tõ maro! tykase.
Ynara tykase Jorão:
— Soutatu enyohko kawaru po, ekaropotohme epeme toto exiry poko, epetõkarame toto
exiry poko, enara.
18 Mokyro omi arone toytose oseporyse Jeu maro. Ynara tykase:
— Tuisa zuaro toexiry se epeme moehno?
— Oty poko torẽtyke mahno? Juaro pyra hma? Kuekahmako ty, tykase Jeu.
Mame mokyro soutatu kae ehtoh tao ynara tykase: "Omi arone tõseporyse toto maro
yrome oehpyra ropa mana."
19 Imepỹ omi arone tonyohse ekaropose Jeu a, apitorymã saaro. Mokyro tozuhse roropa
eya:
— Torẽtyke pyra exiko! Juaro pyra hma? Kuekahmako ty, tykase.
20 Mokyro erase kae ehtoh tao tõturuse:
— Omi arone tõseporyse toto maro yrome oehpyra ropa mana. Ynara tykase roropa
ynororo:
— Mokaro tuisary tykahu arõko rowohpã samo, Jeu kahu arory sã hkotano!
21 — Ykahu enehta, tykase tuisa Jorão. Tonehse eya xine. Mame tõtyrise tuisa Jorão tykahu
aka. Tuisa Akazia toytose roropa tykahu ao. Toytose toto asakoro ro oseporyse Jeu maro.
Mame tõseporyse toto tupito po, Napote esahpyry po. Mame Jorão tõturupose:
22 — Osepeme moehno? tykase.
— Otãto osepeme exĩko syta joroko poko ro tarõkõ ahtao, tyneponãmarykõ eahmary poko
toto ahtao, asa, Jezapeu nyripohpyry ae ro? tykase.
23 Naeroro tykahu ae toeramase Jorão epatohme, kohtãko nexiase Akazia a:
— Kuewokãko mana! Yrypo mokyro, Akazia!
24 Mame typyre ke tuose Jeu a jamihme samo. Jorão tuose ĩpary pokona eano pona.
Toorihse, toepukase tykahu ao.
25 Mame ynara tykase Jeu takorehmane Pitikaa a:
— Mokyro ekepyry emako tupito pona, Napote esahpyry pona. Wenikehpyra hma
kawaru po kytoryhtao Akape, Jorão zũ maro? Morara tykase Ritonõpo Akape poko:
26 "Kokonie Napote etapatopõpyry enease imũkuru tõ maro. Naeroro jomiry etapõko ase
oya, awãnohnõko ase taro, sero tupito po."
— Morara exiryke Jorão ekepyry emako Napote tupĩpyry pona, Ritonõpo omihpyry ae ro,
tykase Jeu takorehmane a.

Akazia orihtopõpyry

27 Morara tonese tuisa Akazia a. Naeroro tykahu ae toepase ynororo Pete-Hakã esemary
ae. Yrome tokahmase Jeu a ynororo. Ynara tykase Jeu typoetory tomo a:
— Akazia etapako roropa! tykase.
Tuose ynororo eya xine tykahu ae aytoryhtao osema ae Kua pona, pata Ipyreão pũto.
Yrome toytose ro ynororo, jetũ ahtao ro Mekito pona. Moroto toorihse.
28 Mame Akazia ekepyry tarose ipoetory tõ esamo a Jerusarẽ pona ropa kahu ae. Moroto
tuisa tõ zonẽtoh tao tonẽse ynororo Tawi patary po.
29 Akazia tuisame toehse Juta tõ esẽme 11me jeimamyry taropose Jorão, Akape mũkuru
ahtao tuisame toexiry poko Izyraeu tõ esẽme.

Jezapeu etapatopõpyry

30 Morarame Jeu toeporehkase Jezereu pona. Inyrihpyry poko totase Jezapeu a. Tõmyty
tonohse eya, tonuru tõkehko, tũsety tokurinase eya. Toexikihmase ynororo tuisa tapyĩ
konõto tao kaino osema enẽko osenuhmatoh ae.
31 Mame Jeu tooehse ahtao pata omõtoh ae, tykohtase Jezapeu eya:
— Moehno, Ziniri, oesẽ etapahpono?
32 Tõsenuhmase kakoxi Jeu, tykohtase ynororo:
— Onoky jakorehmãko nae?
Tõsenuhmase osenuhmatoh ae orutua komo tapyi poko erohketomo asakoro otarame
oseruao.
33 — Mose emako moro tae! tykase Jeu eya xine.
Tomase ynororo eya xine. Imununu sapararah tykase tapyi apuru pokona, kawaru
pokona roropa. Ekepyry pona kawaru tõ tarose Jeu a, kahu maro.
34 Mame tuisa tapyĩ konõto taka tomõse ynororo. Tõtuhse, eukuru tõse eya. Mame
otuhkehxĩpo ynara tykase ynororo:

— Mokyro popyra aexihpyry ekepyry aroko zonẽtohme; ynara exiryke: tuisa ẽxihpyryme mana, tykase.
35 Yrome mokaro nohpo ekepyry zonẽse aytotyã toytose ahtao onenepyra toh nexiase. Zupuhpyry zehpyry rokẽ tonese, ipupuru zehpyry, emary zehpyry roropa, enara rokene.
36 Mame Jeu turuse ahtao moro poko eya xine, ynara tykase ynororo:
— Morara exĩko, tykase Ritonõpo, Eria Tixipe põ omiry ae: “Kaikuxi tõ Jezapeu ekepyry õnõko mana pata Jezereu po.
37 Akoĩpyry sapararahme exĩko okyno ety samo. Moromeĩpo ipoko ynara kasaromepyra exĩko imehnõ mana: ‘Mose Jezapeu ekepyry taro nexiase.’ ”

10

Akape mũkuru tõ etapatopõpyry
1 Morarame Samaria po Akape poenõ kynexine ipakõ roropa, 70mãkõ kynexine. Mame pape tymerose Jeu a pata esã neneryme, tamuximãkõ neneryme roropa, Akape ekyry tõ pyno exiketõ neneryme roropa. Ynara tykase ynororo:
2 — Tuisa mũkuru tõ eraseme matose. Kahu tõ nae matose te, kawaru tomo, typyreke roropa matose. Pata tõ tapuruse exiketõ nae roropa matose. Naeroro sero pape, ynymerohpyry tapoise oya xine ahtao,
3 tuisa ekyrỹpyry toiro imenekatoko, imehxo exikety, otuisarykõme ehtohme. Mame etonãko matose mokyro ewomatohme.
4 Yrome mokaro Samaria põkõ esã tõserehse. Ynara tykase toto:
— Otãto osetapãko sytatou? Jeu onyporemãkaposaromepyra sytatose. Tuisa Jorão typoremãkase eya, tuisa Akazia roropa, tykase toto.
5 Naeroro tõximõse toto; tuisa tapyĩ konõto erase te, pata tuisary maro te, tamuximãkõ maro, Akape ekyry pyno exiketõ maro. Oximaro omi taropose eya xine Jeu a ynara katohme: “Opoetoryme ynanase. Õmiry omipona se rokẽ ynanase. Yrome tuisa ekyry onymenekara ynanase tuisame tyritohme. Naeroro zae ehtoh oya tyriko,” tykase toto.
6 Morara exiryke imepỹ pape tymerose Jeu a toto neneryme. Ynara tykase:
— Ymaro awahtao xine, jomiry omipona se nymyry awahtao xine, tuisa Akape mũkuru tõ etapatoko emero, zupuhpyrykõ enehtohme ya, Jezereu pona kokoro serara ahtao, tykase.
Mokaro 70mãkõ, tuisa Akape mũkuru tõ ewomãko Samaria põkõ tamuxiry nexiase, toto wãtanohpõko toh nexiase.
7 Mame Jeu nymerohpyry tonese tyya xine ahtao, mokaro Akape mũkuru tõ 70mãkõ totapase Samaria põkõ tuisary tomo a. Zupuhpyrykõ tyrise ruto aka eya xine. Taropose toto Jezereu pona, Jeu a.
8 Mame Jeu turuse ahtao Akape mũkuru tõ zupuhpyry enehtopõpyry poko, asakoro oximõtoh tyripose eya, zupuhpyrykomo, pata omõtoh po. Moroto tynomose toto eya xine ẽmehtoh pona.
9 Tõmehse ahtao Jeu toytose pata omõtoh pona. Ynara tykase ynororo moroto ytoytoketomo a:
— Ywy roro tãtamorepase tuisa Jorão etapary poko. Oya xine pyra, ya mokyro totapase. Yrome moxiamo, onoky a totapase toto?
10 Morara exiryke tuaro ehtoko, Ritonõpo omihpyry Akape tõ poko, emero exĩko mana Ritonõpo omihpyry ae ro. Emero tyrise Ritonõpo a, Eria omihpyry ae ro.
11 Mame imehnõ Akape ekyry tõ totapase Jeu a, Jezereu po exiketomo, tuisa Akape akorehmananõ roropa, epẽpyry tõ maro, ineponãmarykõ eahmatoh poko erohketõ maro. Tonahkase toto eya emero porehme.

Tuisa Akazia ekyry tõ etapatopõpyry
12 Morarame toytose Jeu Jezereu poe Samaria pona. Osema tao patãpo kynexine, esety Kaneru Esã Esaryme.
13 Moroto tõseporyse ynororo Akazia ekyrỹpyry tõ maro, Juta tõ esemỹpyry. Tõturupose ynororo:
— Onokãkõ matou? tykase.
— Akazia ekyryme ynanase, tykase toto. — Jezereu pona ytõko ynanase Jezapeu poenõ maro oseahmase, imehnõ tuisa ekyry tõ eahmase roropa, tykase toto.
14 — Moxiã apoitoko! Isene ro toto se ase! tykase Jeu typoetory tomo a.
Tapoise toto eya xine, mame toto totapase moroto, tuna eutary pũto. 42me toh kynexine atapona, emero totapase eya xine.

Akape ekyry tõ etapatopõpyry

15 Morotoino toytose Jeu ahtao, tõseporyse ynororo Jonatape, Rekape mũkuru maro, aepyryhtao oturuse tymaro. Taomikase Jeu ahtao, ynara tykase:
— Oxisã osenetupuhnõko sytah? Jakorehmãko mah? tykase.
— Ỹ, ãkorehmãko ase, tykase Jonatape.
— Ahtao, oemary ekaroko ya! tykase Jeu.
Tomary tokarose eya. Mame Jonatape takorehmase Jeu a onuhtohme tykahu aka.
16 — Eropa ymaro, tykase Jeu. — Orẽpyra Ritonõpo omipona jehtoh enẽko mase.
Tarose ynororo tykahu ae Jeu a, Samaria pona.
17 Mame toeporehkase toto ahtao, Akape ekyry tõ totapase Jeu a, emero porehme. Morara toehse Ritonõpo omihpyry ae ro Eria a.

Paau toponãmasẽ eahmananõ etapatopõpyry

18 Morarame Samaria põkõ taoximõnohpose Jeu a. Ynara tykase ynororo:
— Paau toahmase Akape a pitiko rokene. Yrome ywy pitiko rokẽ pyra, itamurumehxo eahmãko ase.
19 Paau poko urutõ kõ enehpoko oximõme, eahmananõ maro, Paau poko erohketõ roropa. Ekurehpyra ehtoko. Ynekarory konõto zahkãko ase Paau eahmatohme. Oehpyra exiketõ orihmanohpõko ase, tykase.
Yrome morara tykase Jeu, Paau poko exiketõ enehtohme oximõme, toto etapatohme.
20 Mame ynara tykase Jeu:
— Toiro ẽmepyry imenekatoko Paau eahmatohme. Tymenekase eya xine.
21 Mame omi taropose Jeu a, emero pata tõ pona, Izyraeu nonory po. Paau eahmananõ tõximõse toto, emero porehme. Mame Paau eahmatoh taka tomõse toto. Tapyi typehkase eya xine.
22 Mame Jeu omi poe Paau poko erohketõ tuisary a upo tonehse Paau poko erohketõ zupony ekarotohme Paau eahmananomo a.
23 Moromeĩpo Jeu tomõse Paau tapyĩ taka Jonatape Rekape mũkuru maro. Ynara tykase ynororo moro taõkomo a:
— Tomeseke ehtoko Paau eahmananõ rokẽ taro ehtohme Ritonõpo eahmananõ omõpyra ehtohme xiaro, tykase.
24 Mame tomõse ynororo Jonatape maro tynekarory zahkatohme Paau eahmaryme. Yrome 80me soutatu tõ tyrise eya jarãnao. Ynara tykase eya xine:
— Moxiã etapãko matose emero porehme. Toiro tynamase oya xine ahtao aepatohme epehmãko matose oorihtohkõ ke, tykase.
25 Morarame tynekarory tyahkakehse ahtao Jeu a, ynara tykase ynororo soutatu tõ esamo a:
— Omõtoko toto etapatohme emero porehme epara toto ehtohme, tykase.
Naeroro tomõse toto typyrekõ maro, toto etapatohme. Ekepyrykõ tarose jarãnaka eya xine. Mame tomõse toto osa taka Paau tapyĩ taõ taka.
26 Moro tae Paau neponãmary tarose eya xine jahkatohme.
27 Naeroro Paau neponãmary tonahkase eya xine tapyi roropa. Mame moro tapyi Paau eahmatoh ahno suhtatohme toehse. Moroto ro mana seroae ro.
28 Moro ke Paau eahmary tonahkapose Jeu a Izyraeu tõ nonory po.
29 Yrome tuisa Jeropoão Nepate mũkuru nyrihpyry iirypyryme onurumekara kynexine. Mokyro Jeropoão a Izyraeu tõ takorehmase tyyrypyrykõ poko toto ehtohme. Pui mũkuru panõ uuru risẽ tyrise eya Peteu po te, Tã po roropa mokaro eahmatohme, enara.
30 Ynara tykase Ritonõpo Jeu a:
— Akape ekyry tonahkase oya jomihpyry omipona. Morara exiryke ynara ãko ase oya: “Omũkuru tuisame exĩko, apakõ roropa Izyraeu tõ esẽme exĩko mã toto 4me aemãsamo.”
31 Yrome Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ omihpyry omipona hkopyra Jeu toehse. Jeropoão ehtopõpyry typoenohse eya Izyraeu tõ akorehmary poko toto rypyry poko toto ehtoh poko roropa.

Jeu orihtopõpyry

32 Morarame Izyraeu tõ nonory zumo hkopyra tyripitose Ritonõpo a. Tuisa Hazaeu Xiria esemy a Izyraeu tõ nonory typoremãkapose
33 Joatão poe xixi tũtatoh wino ikurenaka pata Aroea pona tuna Aranõ pona. Tapoise eya Kireate nonory roropa Pasã nonory roropa. Moroto Kate pakomotyã kynexine te, Rupẽ pakomotyamo te, Manase pakomotyã xixi tũtatoh wino.
34 Imehnõ Jeu nyrityã, orẽpyra aexihpyry tymerose pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry.
35 Toorihse ynororo. Ekepyry tonẽse Samaria po. Imũkuru Jeoakaze tuisame toehse tumy myakãme.

36 28me jeimamyry taropose Jeu a Samaria po Izyraeu tõ esẽme toexiry poko, enara.

11

Tuisa nohpo Ataria Juta tõ esẽme
(2 Koronika 22.10—23.15)

1 Morarame tuisa Akazia eny, Ataria tuaro toehse ahtao tumũkuru etapatopõpyry poko, tyekyry tõ tonahkapose eya toiroro toehtohme tuisa myakãme.
2 Yrome toiro Akazia ekepyry mũkuhpyry onetapara kynexine, esety Joaxi. Typynanohse ynororo jumỹpyry oryxiry Jeosepa a onetapara mokyro kunumuxi ehtohme. Tuisa Jeorão ẽxihpyryme kynexine ynororo. Omatome tarose ynororo ipynanohne maro nyhtoh taka, Ritonõpo Tapyĩ taka. Moro tao tonẽse ynororo onenepyra Ataria ehtohme.
3 6 me jeimamyry taropose Jeosepa a poeto pynanopyry poko, tonẽse Ritonõpo Tapyĩ tao, tuisame Ataria ahtao tumũkuru myakãme.
4 Moromeĩpo jeimamyry 7mã po soutatu tõ esã tykohmase oturukety, Joiata a Ritonõpo Tapyĩ taka toto ytotohme. Moro tao tõturuse toto Ritonõpo neneryme, zae rokẽ toehtohkõme oximõme. Mame tuisa ekepyry mũkuhpyry Joaxi tonepose eya xine.
5 Ynara tykase Joiata eya xine:
— Ynara tyrĩko sytatose: Oturuketõ tooehse ahtao rewita tõ maro erohse oserematoh ae, oseruao oximõmãkõme atapiakãko sytatose, toiro oximõmãkõ tuisa tapyĩ konõto enetohme eraseme.
6 Imepỹ oximõmãkõ tehme exĩko Omõtoh Sua tao eraseme. Imepỹ oximõmãkõ exĩko omõtoh eraseme roropa, mokaro erasã mykapo.
7 Mokaro asakoro oximõmãkõ toerohtoh rumekaryhtao tehme exĩko ro Ritonõpo Tapyĩ eraseme tuisa ewomatohme.
8 Mame rewita tõ imoihmãkõ maro Joiata omihpyry omipona toehse. Mame toerohkehse toto ahtao oserematoh po toerohtohkõ onurumekara toh toehse. Naeroro tuhke toehse oehsenãkõ maro, aotyhkatyã maro. Morarame tamorepase toto eya Joaxi riry poko tuisame. Tomeseke toto ehtohme tamorepase toto eya Joaxi ewomatohme, ipoko pyra imehnõ ehtohme.
9-11 Mame Joiata omipona soutatu tõ esã nexiase. Typoetory tõ tonehse eya xine Joiata a, toerohkehse aehtyamo oserematoh po te, erohse aepyhpyamo roropa, enara. Warata tõ tokarose eya xine Joiata a osewomatoh tonõ maro, Tawi kyryrỹpyry tukurãkase exiryke Ritonõpo Tapyĩ tao. Mame typyrekõ tapoise eya xine tuisa mũkuhpyry ewomatohme Joiata omi poe.
12 Mame Joaxi tonehse Joiata a jarãnaka, zupuhpyry pona parimã tyrise eya, uuru risemy. Mame pape tokarose eya, tymerose Ritonõpo omiryme, zae tuisame ehtoh poko. Mame tuhsuhmase eya xine oriu ke. “Tuisame mase,” katohme. Tãtãkyemase toto, tahtah tykase. Ynara tykase roropa toto:
— Orẽpyra tuisame exiko! tykase toto.
13 Mame panaikatõ totase tuisa nohpo Ataria a. Soutatu tõ, imehnõ roropa oseahmãko toh nexiase. Mame taryporyke toytose ynororo Ritonõpo Tapyĩ taka, imoihmãkomo a.
14 Moroto tuisa exisenã tonese eya xikihme Saromão nyrihpyry xikihme exikety myhtokoxi, Ritonõpo maro Oturutoh omõtoh tao. Morara tyrise toipe eya xine, tuisame toehse ahtao. Tomyehmase ynororo soutatu tõ esamo a te, rue etonanomo a, imehnomo a roropa. Oseahmãko toh nexiase, kohtãko, rue etõko. Typoremãkase exikety sã tupõ tyxihkase nohpo a toemynyhmaryme. Kui tykase ynororo:
— Zae pyra matose, jewokãko! Popyra matose! tykase.
15 Mame Ataria etapapory se pyra Joiata nexiase, Ritonõpo Tapyĩ tao. Naeroro ynara tykase ynororo soutatu tõ esemy a:
— Mose arotoko jarãnaka, soutatu tõ atakenaka exiketõ rãnakuroko. Ipynanopyry se exiketyme ahtao etapatoko, tykase.
16 Mame mokyro tapoise, tarose eya xine tuisa tapyĩ konõto taka. Mame moroto, kawaru tõ omõtoh po mokyro totapase eya xine.

Joiata nyrityamo
(2 Koronika 23.16-21)

17 Morarame tuisa Joaxi imoihmãkõ maro takorehmase oturukety Joiata a osekarotohme Ritonõpo a, ipoetoryme toto ehtohme. Ynara tykase toto Ritonõpo netaryme: “Ritonõpo, õmihpyry omipona se ynanase yronymyryme,” tykase. Mame tuisa takorehmase roropa eya imoihmãkõ maro tõmirykõ etapotohme osepeme toehtohkõme.

18 Morarame toytose imoihmãkõ Paau eahmatoh taka. Moro tapyi typahse eya xine. Okyno zahkatoh typahse roropa eya xine, Paau neponãmary maro. Mame Paau poko pyaxime exikety Matã totapase eya xine, tynekarory zahkatoh ẽpataka mokyro ahtao.

Soutatu tõ tyrise Joiata a eraseme toto ehtohme Ritonõpo Tapyĩ omõtoh tao.

19 Mame tuisa Joaxi tarose eya, tuisa ewomananõ maro, tuisa tapyĩ konõto erase tõ maro Ritonõpo Tapyĩ tae tuisa tapyĩ konõto taka. Imoihmãkomo a tokahmase toto. Mame Joaxi tomõse Soutatu Omõtoh ae. Typorohse ynororo tuisa konõto porohtoh pona.

20 Imoihmãkõ tãkye toh kynexine. Mame mynytyme pata Jerusarẽ toehse, totapase Ataria exiryke tuisa tapyĩ konõto tao.

21 7me jeimamyry nae Joaxi ahtao tuisame toehse ynororo Juta tõ esẽme.

12

Tuisame Joaxi ehtopõpyry
(2 Koronika 24.1-16)

1 Morarame 7me jeimamyry taropose Jeu ahtao Izyraeu tõ esẽme ehtoh poko, Joaxi tuisame toehse Juta tõ esẽme. 40me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jẽ kynexine Zipia, Peresepa pono.

2 Ritonõpo omipona kynexine ynororo toorikyry ponãmero. Takorehmase ynororo Joiata a.

3 Yrome imehnõ neponãmary eahmatoh tonõ onypahpyra toh kynexine. Tynekarorykõ te, ixtaratu roropa tyahkase ro ahno a moroto.

4 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tonehpose Joaxi a tyya tõturutohme toto a. Ynara tykase ynororo eya exine:

— Tineru oximõme tyritoko, tapoise oya xine ahtao Ritonõpo Tapyĩ tao; tineru topehmase ahtao ahno a tynekarory tõ epekahtohme te, tineru tokarose ahtao roropa Tapyi Kurã kurãkatohme te, tineru tonehse ahtao ahno a roropa tynekarorykõme rokene.

5 Oturuketõ emero tomeseke tyripory se tuisa kynexine, tineru tokarose ahtao eya xine ikurãkatohme Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme, kure pyra Tapyi toehse ahtao.

6 Yrome 23me jeimamyry taropose ahtao Joaxi a tuisame toexiry poko, Ritonõpo Tapyĩ onukurãkara ro toh kynexine.

7 Naeroro Joiata tykohmase tyya imehnõ oturuketõ maro. Tokaropose eya xine:

— Oty katohme Ritonõpo tapyĩ onukurãkara ro hmatou? Taroino tineru tapoise oya xine ahtao onukurãkara ehtoko. Ekarotoko rokẽ rahkene Ritonõpo Tapyĩ kurãkapotohme, tykase.

8 Ỹme oturuketõ kynexine moro poko. Yrome ỹme roropa toh kynexine Ritonõpo Tapyĩ onukurãkara toexirykõ poko.

9 Naeroro kaxo tapoise Joiata a tapuruse exikety. Mame eutary tyrise eya apuru poko. Moro kaxo tyrise eya okyno zahkatoh pũtokoxi, apotunuru wino tomõse ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka. Mame moro kaxo aka tineru tyrise, Ritonõpo maro oturuketomo a, Ritonõpo eahmananõ nekarohpyry emero. Mame moro kaxo aka tineru tyrise oturuketomo a, Ritonõpo eahmananõ nekarohpyry emero.

10 Mame moro kaxo ao tineru itamurume toehse ahtao, tuisa akorehmane tooehse, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary maro, kaxo etapuruhmakase. Moro tineru tuhke ehtoh tukuhse eya xine otãto moro ehtoh waro ehtohme. Mame saku aka moro tyrise eya xine.

11 Mame pape pokona itamurume ehtoh tymerose zae eya xine. Mame moro tineru tokarose eya xine erohketõ esamo a, Ritonõpo Tapyĩ kurãkananomo a. Mame mokaro a wewe poko erohketõ topehmase, tapyi amonanõ roropa,

12 topu poko erohketomo te, topu hkohnanomo roropa. Wewe tõkehko topekahse eya xine, topu tõ roropa, tapyi kurãkatohme. Mame ise ehtoh emero topehmase eya xine Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme.

13 Moro tineru anapoipyra toh kynexine parata risẽ, kopu tõkehko epehmatohme te, paxiha tõ, rue tõ, erohtoh kyryry nãparina poko ehtopo, imepỹ kyryry uuru risẽ parata risẽ roropa, enara.

14 Erohketõ epehmatohme te, wewe tõkehko epekahtohme roropa Tapyi kurãkatohme rokẽ moro tineru tapoise eya xine.

15 Mokaro Ritonõpo tapyĩ kurãkananõ zae rokẽ toh kynexine. Naeroro pape merory se hkopyra toh nexiase, enene a enepotohme.

16 Mame tineru tokarose ahtao tynekaroryme tyyrypyry korokapotohme te, tynekaroryme ehxiropyra ehtohme roropa, moro tineru onyripyra nexiase kaxo aka. Moro tineru tokarose oturuketomo a.

17 Morarame tuisa Hazaeu, Xiria tõ esẽ tõsetapase Kate põkõ maro. Toto patary typoremãkase eya. Mame Jerusarẽ poremãkapory se roropa tooehse ynororo repe.

18 Yrome tuisa Joaxi a uuru tõkehko tapoise, tuisãpo tõ nekarotyã Ritonõpo a, Josapa nekarohpyry te, Jeorão nekarohpyry te, Akazia nekarohpyry maro te, tynekarohpyry maro. Morohne maro imepỹ uuru tapoise eya Ritonõpo Tapyĩ tao, tuisa tapyĩ tao roropa, emero taropose eya tynekaroryme tuisa Hazaeu a. Naeroro tysoutatu tõ maro Jerusarẽ turumekase eya.

19 Imehnõ tuisa Joaxi nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.

20-21 Morarame tuisa Joaxi akorehmananõ esã tãtamorepase tosẽkõ etapary poko tyya xine. Mame totapase ynororo asakorõkomo a; Jozakaa, Ximeate mũkuru te, Jozapate, Somea mũkuru, enara. Totapase ynororo tapyi tao nono topohmã po, Jerusarẽ po xixi tũtatoh wino, pata Xira esema tao. Mame Joaxi ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao, Tawi patao. Mame imũkuru Amazia tuisame toehse, Juta tõ esẽme, tumy myakãme.

13

Joakaze Izyraeu tõ esẽme

1 Mame 23me jeimamyry taropose Joaxi, Akazia mũkuru ahtao, Juta tõ esẽme, Jeoakaze, Jeu mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. Mame 17me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Samaria po.

2 Tuisa Jeropoão, Nepate mũkuru ehtopõpyry sã tyyrypyry poko toehse ynororo Ritonõpo omipona pyra. Izyraeu tõ takorehmase roropa eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme. Tyyrypyrykõ xihpyry onurumekara toh kynexine.

3 Naeroro Izyraeu tõ zehno toehse Ritonõpo. Tuhke rokẽ toto typoremãkapose Hazaeu Xiria tuisary a, imũkuru Pẽ-Hatate a roropa.

4 Mame Jeoakaze tõturuse Ritonõpo Izyraeu tõ esemy a, mame typoetory Izyraeu tõ ryhmatopõpyry Xiria tõ tuisary a eneryke tyya, aomiry totase eya.

5 Orẽpyra exikety tonehpose Ritonõpo a Izyraeu tõ pynanohtohme, toto onyryhmara ropa Xiria tõ ehtohme. Mame torẽtyke pyra toehse ropa Izyraeu tomo osemazuhme toehtopõpyrykõ samo.

6 Yrome tyyrypyrykõ poko Izyraeu akorehmatopõpyry Jeropoão a onurumekara toh kynexine, morohne poko ro toh kynexine. Mokaro neponãmary Asera nohpo moroto ro kynexine Samaria po.

7 Morarame Jeoakaze soutatu tõ tonahkase sã Xiria tomo a. 50me rokẽ kawaru po ytoketõ tõxinamase te, kahu tõ 10me rokene te, pupu po ytoketõ soutatu tõ 10 miume rokẽ tõxinamase. Imehnõ tonahkase Xiria tuisary a putoh katoh sã tupuhtũmase toto eya.

8 Imehnõ Jeoakaze nyrityã emero, orẽpyra aehtopõpyry roropa tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry.

9 Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse Samaria po. Imũkuru Jeoa tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme tumy myakãme.

Tuisame Jeoa ehtopõpyry

10 Morarame 37me jeimamyry taropose tuisa Joaxi a ahtao Juta tõ esẽme, Jeoa, Jeoakaze mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. Mame 16me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Samaria po.

11 Tyyrypyry poko toehse roropa ynororo Ritonõpo omipona pyra tuisa Jeropoão, Nepate mũkuru ehtopõpyry samo, Izyraeu tõ takorehmase eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.

12 Imehnõ Jeoa nyrityã emero, orẽpyra aexihpyry poko roropa etonaryhtao tuisa Amazia, Juta tõ esẽ maro, tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry.

13 Mame Jeoa toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao Samaria po. Imũkuru Jeropoão 2mano, imepỹ tuisa Jeropoão esety ae ro, tuisame toehse tumy myakãme.

Eriseu orihtopõpyry

14 Morarame urutõ Eriseu takuruhtase, ekurãkara ehtoh ke. Mame orihsasaka toehse ynororo ahtao tuisa Jeoa, Izyraeu tõ esẽ toytose mokyro enese.

— Papa! Papa! tykase ynororo, tyxitaryme. — Omoro mase Izyraeu tõ ewomane. Orẽpyra mexiase, tykase.

15 — Opyre enehta, tykase Eriseu, — taky, pyrou tõ maro.

Morohne tonehse Jeoa a.

16 — Pyrou apoiko taky maro tuotohme samo, tykase. Morara tyrise Jeoa a. Mame tomary tyrise Eriseu a tuisa emary pona.

17 — Osenuhmatoh apuruhmakako Xiria nonory wino, tykase.

Tapuruhmakase ahtao tuisa a, ynara tykase Eriseu eya:

— Pyrou ke tusarah kaxiko! tykase.

Mame tusarah tykase ahtao eya, ynara tykase Eriseu eya:

— Omoro mase Ritonõpo pyreme. Pyrou sã aaropõko Ritonõpo mana Xiria tõ poremãkapose. Osetapãko mase Xiria tõ maro pata Apeka po, toto poremãkatoh pona.
18 Morarame Eriseu a imehnõ pyrou tapoipose Jeoa a ike nono etapatohme eya. Oseruao rokẽ nono totapase eya. Mame totapakehse eya.
19 Moro eneryke tyya, tyekĩtapãse Eriseu. Ynara tykase ynororo:
— Oty katohme nono onetapara make tuhkehxo, otarame 5me, 6me roropa? Morara ahtao Xiria tõ typoremãkaposẽme exiry oya tuhkehxo. Seromararo oseruao rokẽ toto poremãkapõko mase, tykase.
20 Mame toorihse Eriseu, ekepyry tonẽse.
Jeimamyry ae rokẽ moape tõ oximõmãkõ tomõse Izyraeu tõ nonory pona ematonanohse.
21 Morarame toiro aorihtyã zonemyryhtao Izyraeu tomo a, moape tõ oximõmãkõ tonese eya xine. Taryporyke sã aorihtyã ekepyry tomase eya xine Eriseu zonẽtopõpyry aka epatohme. Mame Eriseu zehpyry tapose ahtao mokyro ekepyry a tõsemãse ropa ynororo towõse ropa.

Etonatopõpo Xiria tõ maro
22 Morarame Izyraeu tõ tyyryhmase tuisa Hazaeu Xiria esemy a, tuisame Jeoakaze ahtao Izyraeu tõ esẽme.
23 Yrome typoetory tõ typynanohse Ritonõpo a. Towomase roropa eya, Izyraeu tõ onenahkapopyra nexiase. Takorehmase toto osepeme osekaroryke Aparão a te, Izake a te, Jako a, enara. Naeroro jũme wenikehpyra kynexine typoetory tõ poko.
24 Morarame tuisa Hazaeu toorihse ahtao, imũkuru Pẽ-Hatate tuisame toehse Xiria tõ esẽme.
25 Mame Pẽ-Hatate typoremãkase tuisa Jeoa Izyraeu tõ esemy a. Typoremãkase ropa eya. Mame typoremãkazomose ropa oseruao. Pata tõ tapoise ropa eya, Pẽ-Hatate napoityamo tuisame Jeoakaze ahtao, Jeoa zumy.

14

Tuisa Amazia Juta tõ esemy
(2 Koronika 25.1-24)
1 Morarame asakoro jeimamyry taropose Jeoa Joakaze mũkuru ahtao Izyraeu tõ esẽme aexiry poko, Amazia, Joaxi mũkuru tuisame toehse Juta tõ esẽme.
2 25me jeimamyry nae Amazia kynexine tuisame toehse tahtao. Mame 29me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny esety Jeoatã kynexine, Jerusarẽ pono.
3 Ritonõpo zamaro Amazia nyrihpyry kynexine, aomihpyry omipona aexiryke. Yrome tuisa Tawi ehtopõpyry sã pyra kynexine. Jumy Joaxi nyrihpyry sã rokẽ tyrise eya.
4 Imehnõ neponãmary eahmatoh tonõ onypahpyra nexiase. Naeroro ytokehpyra ahno nexiase mokaro eahmatoh taka tynekarorykõ zahkatohme ixtaratu zahkatohme roropa moro tao.
5 Morarame tyjamihtase Amazia ahtao tuisame, tumy, tuisa Joaxi etapahpõkõ taorihmapose eya.
6 Yrome toto poenõ onetapara nexiase, Ritonõpo omihpyry omipona nexiase ynororo, Moeze nymerohpyry: “Jũkõ onetapara ehtoko zae pyra ipoenõ ehtopõpyry pokoino, ipoenõ onetapara ehtoko zae pyra jũkõ ehtopõpyry pokoino; zae pyra exikety tuãnohsẽme exĩko tynyrihpyry pokoino rokene,” enara.
7 Moromeĩpo etonaryhtao Etõ tõ maro 10 miume soutatu tõ totapase eya Jakanahmã Sautu po; pata Sera typoremãkase eya, mame moro pata tosehpase eya Jokoteeume, morara esety mana seroae ro.
8 Mame omi tonyohse Amazia a Izyraeu tõ esẽ Jeoa a etonatohme imaro.
9 Yrome tuisa Jeoa a tozuhse ynororo, ynara tykase:
— Omoxino nexiase ypy tõ Ripano po. Mame moro omoxino a omi tonyohse Apupari a, ynara ãko: “Oẽxiry ekaroko umũkuru a ipytyme.” Yrome onokyro toytose moro kuroko, moro omoxino tytũtũmase eya.
10 Ajohpe pyra, Etõ tõ typoremãkase oya. Naeroro epyrypaketyme mase seromararo. Tãkye exiko orẽpyra oexiry poko, moro poko zuaro imehnõ exiryke. Mame tehme rokẽ exiko atapyĩ tao. Otyme kure etonaryhtao imehnõ maro etonary se pyra toto ahtao? Ehxirõko rokẽ mase, opoetory tõ ryhmãko roropa mase, tykase.
11 Yrome aomiry onetarahme sã Amazia nexiase. Naeroro tuisa Jeoa toytose soutatu tõ maro etonase imaro Pete-Seme pona, Juta nonory po.
12 Mame Amazia tõ typoremãkase. Ipoetory, soutatu tõ toepase toh nexiase tytapyĩkõ taka ropa.

13 Amazia tapoise Jeoa a Pete-Seme po, mame toytose Jerusarẽ pona. Moroto pata apuru
tykararahse eya, 200 meturume Omõtoh Eparaĩ poe Omõtoh Wazahmatoh pona.
14 Mame parata tapoise eya emero, uuru maro Ritonõpo Tapyĩ tae, tuisa tapyĩ konõto tae
roropa, arotohme ropa Samaria pona. Ahno roropa tarose eya tymaro Samaria pona.
15 Imehnõ Jeoa nyrityã emero, orẽpyra aexihpyry poko roropa etonaryhtao tuisa Amazia,
Juta tõ esẽ maro, tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry.
16 Mame Jeoa toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao, Samaria po. Mame imũkuru
Jeropoão asakoromano tuisame toehse, tumy myakãme.

Amazia orihtopõpyry
(2 Koronika 25.25-28)
17 Mame Izyraeu tõ esẽ Jeoa, Jeoakaze mũkuru, toorihse ahtao, 15me jeimamyry taropose
Amazia a, Juta tõ esẽme.
18 Inyrityã emero tymerose pape pokona, esety Juta tõ Tuisary Ehtopõpyry.
19 Mame imehnõ atamorepãko toh nexiase, Jerusarẽ po, Amazia etapatohme. Naeroro
toepase ynororo pata Rakixi pona. Yrome tokahmase ynororo epetõkara a morotona.
Mame totapase ynororo eya xine.
20 Ekepyry tarose ropa kawaru po Jerusarẽ pona. Mame tonẽse kynexine tuisa tõ zonẽtoh
tao Tawi patary po.
21 Morarame imũkuru, Uzia tyrise Juta tomo a, tutuisarykõme, 16me jeimamyry nae
ynororo ahtao.
22 Mame jumy toorihse ahtao, pata Erate tapoise ropa Uzia a, ikurãkatohme ropa eya.

Tuisa Jeropoão Asakoromano Izyraeu tõ esẽme
23 Morarame 15me jeimamyry taropose Amazia, Joaxi mũkuru ahtao Juta tõ esẽme,
Jeropoão, Jeoa mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. Mame 41me jeimamyry taropose
eya tuisame toexiry poko Samaria po.
24 Tyyrypyry poko toehse ynororo, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ omipona pyra. Tuisa
Jeropoão, Nepate mũkuru nyrityã xihpyry onurumekara kynexine. Izyraeu tõ takorehmase
eya, tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
25 Mame Izyraeu patahpyry tapoise ropa Jeropoão Asakoromano a ypy Hamate poe,
inikahpoe tuna konõto Aorikyhpyry pona, ikurenaka. Ritonõpo omihpyry ae morara
toehse, urutõ Jona, Amitai mũkuru omihpyry ae, Kate-Hepea pono.
26 Mame typoetory tõ, Izyraeu tõ etuarimary tonese Ritonõpo a. Toto akorehmane pyra
kynexine ipunaka.
27 Yrome jũme toto enahkapory se pyra Ritonõpo kynexine. Naeroro typynanohse ropa
toto eya, tuisa Jeropoão Asakoromano ke.
28 Imehnõ Jeropoão Asakoromano nyrityã, orẽpyra aexihpyry poko etonaryhtao te, pata
Tamaxiku apoitopõpyry ropa poko eya, pata Hamate maro Izyraeu tõ pataryme, emero
tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry.
29 Mame Jeropoão Asakoromano toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao. Mame
imũkuru Zakaria tuisame toehse tumy myakãme.

15

Tuisa Uzia Juta tõ esemy
(2 Koronika 26.1-23)
1 Morarame 27me jeimamyry taropose tuisa Jeropoão Asakoromano ahtao, Izyraeu tõ
esẽme, Uzia, Amazia mũkuru tuisame toehse, Juta tõ esẽme.
2 16me jeimamyry nae kynexine tuisame toehse ynororo ahtao. Mame 52me jeimamyry
taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny Jekoria kynexine Jerusarẽ pono.
3 Jumy zae ehtopõpyry sã, zae Uzia nyrihpyry nexiase, Ritonõpo Tosẽ zamaro nexiase.
4 Yrome imehnõ neponãmary tõ eahmatoh esary onykararahpyra tokurehse ynororo.
Naeroro ahno ytokehpyra toh nexiase oseahmatoh taka, tynekarorykõ zahkatohme, ix-
taratu zahkatohme roropa.
5 Mame tyrohsẽ tonehpose Ritonõpo a Uzia a, ipũ motaryke toehse toorikyry ponãmero.
Tytapyĩ tao toiroro kynexine ynororo, tuisame ehtoh poko erohpyra toehse. Imũkuru Jotão
toerohse tuisame ehtoh poko Juta tõ esẽme.
6 Mame imehnõ Uzia nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Juta tõ Tuisary
Ehtopõpyry.
7 Mame Uzia toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao Tawi patary po. Mame imũkuru
tuisame toehse tumy myakãme.

Tuisa Zakaria Izyraeu tõ esẽme

8 Morarame 38me jeimamyry taropose tuisa Uzia a ahtao Juta tõ esẽme, Zakaria, Jeropoão
Asakoromã mũkuru tuisame toehse, Izyraeu tõ esẽme. 6me nuno taropose eya tuisame
toexiry poko Samaria po.
9 Izyraeu tõ tuisãpo tõ nyriry sã tyyrypyry poko toehse Zakaria, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ
omipona pyra. Tuisa Jeropoão, Nepate mũkuru nyrityã xihpyry onurumekara kynexine;
Izyraeu tõ takorehmase eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
10 Mame Sarũ, Jape mũkuru tãtamorepase tuisa Zakaria etapary poko. Totapase ynororo
eya Ipireão po, mame imyakãme toehse ynororo tuisame.
11 Imehnõ Zakaria nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary
Ehtopõpyry.
12 Morara toehse Ritonõpo omihpyry ae ro tuisa Jeu turuse ahtao eya: "Omũkuru, apakõ
roropa tuisame exĩko asakoropane zumakahpõkõ pona."

Tuisa Sarũ ehtopõpyry Izyraeu tõ esẽme

13 Morarame 39me jeimamyry taropose Uzia a ahtao tuisame toexiry poko Juta tõ esẽme,
Sarũ, Jape mũkuru tuisame toehse, Izyraeu tõ esẽme; toiro nuno taropose eya tuisame
toexiry poko Samaria po.
14 Morarame Menaem, Kati mũkuru toytose pata Tiriza poe Samaria pona Sarũ etapase.
Mame totapase Sarũ ahtao, imyakãme toehse ynororo tuisame.
15 Imehnõ Sarũ nyrityã emero, Izyraeu tuisary etapatopõpyry poko roropa eya, tymerose
pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry.
16 Tiriza poe Menaem ytoryhtao, pata Tapua tykararahse eya, pata põkõ totapase roropa
eya, pata zomye aexityã maro, osekaropyra toexirykõke eya. Nohpo tõ poetoẽme aexityã
emero wakuru tyxihkase roropa eya.

Tuisa Menaem Izyraeu tõ esẽme

17 Morarame 39me jeimamyry taropose ahtao Uzia a tuisame toexiry poko Juta tõ esẽme,
Menaem Kati mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme, 10me jeimamyry taropose eya
tuisame Samaria po.
18 Tyyrypyry poko kynexine Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ omipona pyra. Toorikyry ponãmero
tuisa Jeropoão Nepate mũkuru nyrityã xihpyry onurumekara kynexine. Izyraeu tõ tako-
rehmase eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
19 Mame Tikirate-Piresea, axirio tõ esẽ tooehse Izyraeu tõ poremãkapose. Naeroro parata
tokarose eya Menaem a. 34 miu kirume parata tokarose eya, takorehmapotohme tuisame
toexiry poko Izyraeu tõ esẽme.
20 Moro parata nae ehtohme, 50me parata tonehpose eya, emero Izyraeu tomo a, tineru
nae exiketomo a. Mame moro parata tokarose ahtao Tikirate-Piresea a toytose ropa
ynororo tosaka ropa.
21 Imehnõ Menaem nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary
Ehtopõpyry.
22 Mame toorihse ynororo. Ekepyry tonẽse. Mame imũkuru Pekaia tuisame toehse tumy
myakãme.

Tuisame Pekaia ehtopõpyry Izyraeu tõ esẽme

23 Mame 50me jeimamyry taropose ahtao Uzia a tuisame toexiry poko Juta tõ esẽme,
Pekaia, Menaem mũkuru tuisame toehse, Izyraeu tõ esẽme. Mame asakoro jeimamyry
taropose eya tuisame Samaria po.
24 Tyyrypyry poko kynexine ynororo, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ omipona pyra. Tuisa
Jeropoão, Nepate mũkuru nyrityã xihpyry onurumekara kynexine; Izyraeu tõ takorehmase
eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
25 Morarame Peka, Remaria mũkuru, Pekaia soutatu tõ esemy tãtamorepase 50me Kireate
põkõ maro, tosẽkõ etapary poko. Mame Pekaia totapase eya xine osa jamihme exikety tao,
tuisa tapyĩ konõto tao Samaria po, mame tosẽ myakãme tuisame toehse ynororo.
26 Imehnõ Pekaia nyrihpyry emero tymerose pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary
Ehtopõpyry.

Tuisame Peka ehtopõpyry Izyraeu tõ esẽme

27 Morarame 52 jeimamyry taropose Uzia ahtao Juta tõ esẽme, Peka, Remaria mũkuru
tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. Mame 20me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry
poko Samaria po.
28 Tyyrypyry poko toehse ynororo, Ritonõpo Tosẽkõ omipona pyra. Tuisa Jeropoão,
Nepate mũkuru, nyrityã xihpyry onurumekara kynexine. Izyraeu tõ takorehmase eya
tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.

29 Morarame tuisame Peka ahtao Izyraeu tõ esẽme, tuisa Tikirate-Piresea, Axiria esẽ, tooehse pata tõ poremãkapose; Ijõ te, Apeu-Pete-Maaka te, Janoa te, Ketese te, Hazoa te, Kireate nonory te, Karirea maro, Napatari, enara. Mame morotõkõ tarose eya typoetoryme Axiria pona.
30 Mame 20me jeimamyry taropose ahtao Jotão a, Uzia mũkuru, tuisame ehtoh poko Juta tõ esẽme, Ozeja, Era mũkuru, tãtamorepase tosẽ Peka etapary poko, mame totapase ynororo eya, tuisame toehse tosẽ myakãme.
31 Imehnõ Peka nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Izyraeu Tuisary tõ Ehtopõpyry.

Tuisame Jotão ehtopõpyry Juta tõ esẽme
(2 Koronika 27.1-9)

32 Mame asakoro jeimamyry taropose ahtao Peka Remaria mũkuru a, tuisame ehtoh poko Izyraeu tõ esẽme, Jotão, Uzia mũkuru, tuisame toehse Juta tõ esẽme.
33 25me jeimamyry nae kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 16me jeimamyry taropose eya tuisame Jerusarẽ po. Jẽ esety Jerusa kynexine, Zatoke ẽxiry.
34 Tumy Uzia ehtopõpyry sã zae rokẽ Jotão kynexine, Ritonõpo Tosẽ omiry omipona.
35 Yrome imehnõ neponãmary tõ onykararahpyra tokurehse ynororo. Naeroro ytokehpyra ahno kynexine moro taka tynekarorykõ zahkatohme, ixtaratu zahkatohme roropa.
Morarame omõtoh tyrise Jotão a Ritonõpo Tapyĩ poe inikahpozakoxi.
36 Imehnõ Jotão nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Juta tõ Tuisary Ehtopõpyry.
37 Tuisame Jotão ahtao Juta tõ esẽme, Rezĩ, Xiria esẽ tonehpopitose Ritonõpo a, Peka, Izyraeu tõ esẽ maro Juta tõ erekohmase.
38 Mame Jotão toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao, Tawi patary po. Mame imũkuru Akaze tuisame toehse tumy myakãme.

16

Tuisa Akaze ehtopõpyry Juta tõ esẽme
(2 Koronika 28.1-27)

1 Morarame 17me jeimamyry taropose ahtao Peka, Remaria mũkuru a, tuisame ehtoh poko Izyraeu tõ esẽme, Akaze, Jotão mũkuru tuisame toehse Juta tõ esẽme.
2 20me jeimamyry nae Akaze kynexine tuisame toehse tahtao. Mame 16me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Yrome zae tuisa Tawi ehtopõpyry sã pyra nexiase. Inyrihpyry Ritonõpo zamaro pyra nexiase.
3 Izyraeu tõ tuisary tõ ehtopõpyry sã toehse ynororo. Tumũkuru tyahkapose roropa eya tynekaroryme tyneponãmary eahmatohme, Ritonõpo waro pyra exiketõ nyrihpyry xihpyry poenohnõko kynexine. Mokaro tonahkapose Ritonõpo a, inonorykõ poe taropose toto, Izyraeu tõ esaryme ehtohme.
4 Tyneponãmary tõ eahmatoh tao, ypy tõ emory po te, wewe jerutumã zopino roropa tynekarory tõ tyahkase Akaze a, ixtaratu roropa tyahkase eya.
5 Mame Rezĩ, Xiria esẽ tooehse Jerusarẽ pona, Izyraeu esẽ, Peka maro. Totonase toh nexiase. Yrome Akaze onyporemãkasaromepyra toh nexiase.
6 Morara ahtao pata Erate tapoise ropa Etõ tuisary a. Moro poe juteu tõ taropose eya, tosarykõ poe. Mame toto esahpyry pona Etõ tõ tooehse osesarise. Moroto ro mã toto seroae ro.
7 Mame tõmiry taropose Akaze a, Tikirate-Piresea, Axiria tuisary a, ynara tykase: "Opoetoryme ase, omũkurume hkotano. Osehko ypynanohse Xiria tuisary winoino, Izyraeu tuisary maro, yporemãkaporyino," tykase ynororo.
8 Morarame parata tapoise Akaze a, uuru roropa, Ritonõpo Tapyĩ tae, tytapyĩ konõto tae roropa, aropotohme tynekaroryme Axiria tuisary a.
9 Mame Akaze omi poe, Tikirate-Piresea toytose soutatu tõ maro Tamaxiku pona. Xiria tõ typoremãkapose eya, esẽkõ Rezĩ totapase eya. Mame moro põkõ tarose eya typoetoryme, Kia pona.
10 Tuisa Akaze toytose Tamaxiku pona oseporyse tuisa Tikirate-Piresea maro. Moroto okyno zahkatoh tonese eya. Mame omi taropose Akaze a, Ritonõpo maro oturukety, Uria a ipanõ ritohme Jerusarẽ po.
11 Naeroro ipanõ apoto apõ tyrise Uria a, tuisa omihpyry omi poe. Taotyhkanohse eya oehpyra ro Akaze ahtao.
12 Mame tooehse ropa Akaze ahtao Tamaxiku poe, tynyripohpyry tonese eya, tõtyhkase.
13 Naeroro epona okyno tõ tyahkase eya tynekaroryme te, tiriiku tõkehko roropa te, uwa eukuru te, okyno munuru roropa tynekaroryme, osepeme ehtohme.

14 Moro okyno zahkatoh, metau risẽ, Saromão nekarohpyry Ritonõpo a, irãnao nexiase moro apoto apõ tyrisenã poe Ritonõpo tapyĩ omõtoh taka. Naeroro Akaze a moro metau risẽ tysyryhmase moro apoto apõ tyrisenã wino inikahpozakoxi.
15 Mame ynara tykase ynororo Uria a:
— Ykyryry apoto apõ zumõ po, okyno zahkãko mase tytororo pakeimo, kokonie pukuro roropa tiriiku tõkehko zahkãko mase, moro po kynekarorykõ tytororo zahkãko mase, tiriiku tõkehko roropa tuisa nekaroryme, ahno nekaroryme te, eukuru jehnahpyry roropa ahno nekaroryme. Epona okyno munuru emero ikuãko. Yrome moro metau risẽ ikurãkako ya ekaropotohme Ritonõpo a, tykase.
16 Mame tuisa Akaze nyripohpyry tyrise Uria a.
17 Mame kahu tõ paxiha maro exiketõ, metau risẽ tykararahse Akaze a, moro paxiha tõ tanỹse roropa eya Ritonõpo Tapyĩ tao exiketomo. Paxiha konõto tanỹse roropa eya 12me pui orutua panõ, metau risẽ, ĩpary poe, topu risẽ apõ pona tyritohme.
18 Mame tãkye axirio tõ esẽ ehtohme, zara touse Akaze a, Ritonõpo Tapyĩ tae, tuisa apõ maro. Moro Tapyi taka tuisa rokẽ omõtoh tapuruse roropa eya.
19 Imehnõ tuisa Akaze nyrityã emero tymerose pape pokona, esety Juta tõ Tuisary Ehtopõpyry.
20 Mame Akaze toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao, Tawi patary po. Imũkuru Ezekia tuisame toehse tumy myakãme.

17

Tuisame Ozeja ehtopõpyry Izyraeu tõ esẽme

1 Morarame 12me jeimamyry taropose tuisa Akaze a ahtao tuisame ehtoh poko, Juta tõ esẽme, Ozeja, Era mũkuru tuisame toehse Izyraeu tõ esẽme. 9me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Samaria po.
2 Tyyrypyry poko nexiase ynororo, Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ omihpyry onymoipyra. Popyra nexiase yrome Izyraeu tõ tuisãpo tõ popyra ehtopõpyry sã pyra.
3 Mame tuisa Saumanesea, Axiria esẽ totonase imaro; typoremãkase Ozeja Saumanesea a, ipoetoryme toehse ynororo. Naeroro jeimamyry ae rokẽ tineru topehmase eya aomi poe, osepeme ehtohme.
4 Yrome typenekehse Ozeja Saumanesea poetoryme toexiry poko. Typoetory tonyohse eya So, Ejitu esẽ zuruse. "Kuakorehmako, ajohpãme samo," tykase ynororo. Mame tineru taropokehse eya Axiria tuisary a. Mame moro poko tuaro Saumanesea ahtao towokaneme Ozeja tokarose eya. Ãpuruhpyry taka tõmase ynororo eya.

Samaria poremãkatopõpyry

5 Mame Saumanesea toytose, soutatu tõ maro, Izyraeu nonory pona. Pata Samaria tapuruse eya. Asakoro jeimamyry taropose eya xine moro pata apururu poko.
6 Mame Samaria typoremãkase eya xine, 9me jeimamyry taropose ahtao Ozeja a tuisame ehtoh poko. Mame morotõkõ tarose Axiria tuisary a typoetoryme, Axiria pona. Toto zokonaka taropose eya pata Hara pona te, imehnõ tyripose eya tuna Hapoa pũtokoxi, Kozã nonory po, imehnõ roropa taropose eya pata Metia pona, enara.
7 Pata Samaria typoremãkapose, tyyrypyrykõ poko toehse Izyraeu tõ exiryke, Ritonõpo omihpyry omipona pyra. Eya typynanohse toto Ejitu tuisary namotome toto ahtao pake, Ejitu poe toto tarose eya. Yrome imeimehnõ neponãmary toahmase eya xine.
8 Toto nyrihpyry xihpyry typoenohse eya xine. Mokaro tonahkapose Ritonõpo a toto wãnopyryme esary ekarotohme typoetory tomo a. Izyraeu tõ tuisãpo tõ namorepatopõpyry typoenohse roropa eya xine.
9 Onyripopyra Ritonõpo ehtopõpyry tyrise eya xine. Tyneponãmary tõ eahmatoh tyrise eya xine typatarykõ po emero, pitiko rokẽ pata ahtao, inunõ pata ahtao roropa.
10 Ypy tõ emory po te, wewe jerutumã zopino, topu tõ sokohme tyrise eya xine, tyneponãmary tõ Paau enetupuhtohme, tyneponãmary tõ Asera enetupuhtohme roropa.
11 Ixtaratu tyahkase eya xine tynekarotyã zahkatoh po, tyneponãmary tõ eahmatohme, Ritonõpo nenahkapotyã nyrihpyry typoenohse eya xine. Toto nyrihpyry xihpyry eneryke tyya tyekĩtapãse Ritonõpo.
12 Aomihpyry omipona pyra toh kynexine: "Imehnõ neponãmary oneahmara ehtoko," katopõpyry.
13 Morarame typoetory tõ, urutõ kõ, tonehpose Ritonõpo a Izyraeu tõ zurutohme Juta tõ roropa: "Oorypyrykõ irumekatoko jomihpyry omipona oehtohkõme. Jomihpyry ekaroase atamurukomo a, oya xine roropa, ypoetory tõ, urutõ kõ ae."
14 Yrome mokaro, Izyraeu tõ, inikahpoẽkõ tytamurukõ ehtopõpyry sã kynexine; Otato pyra toh kynexine roropa. Ritonõpo Tosẽkõ omipona pyra toh kynexine.

15 Morararo mokaro, Ritonõpo omiry omipona se pyra toh kynexine. Aomihpyry tytamurukomo a turumekase eya xine. Otato pyra toehse toto. Imehnõ neponãmary tõ toahmase eya xine, Ritonõpo kara. Mame tyneponãmarykõ poetoryme toehse toto, imehnõ Ritonõpo waro pyra exiketõ samo. Ritonõpo omipona pyra toehse toto: "Mokaro onypoenohpyra ehtoko," katopõpyry omipona pyra.
16 Ritonõpo Omihpyry emero omipona pyra toehse toh kynexine, asakoro pui mũkuru panõ metau risẽ tyrise eya xine eahmatohme. Nohpo Asera enetupuhtoh tyrise roropa eya xine. Xirikuato tõ toahmase eya xine, Paau roropa: "Kyneponãmarykõ mose ro," karyke eya xine.
17 Typoenõkõ tyahkase eya xine, tynekarorykõ zahkatoh po, tynekarorykõme, tyneponãmarykõ ẽpataka. Pyaxi tomo a toytose toto ekaropose, Ritonõpo poetory kara, urutõ kõ a roropa ekaropose, azahkuru ehtoh poko rokẽ tyrise eya xine Ritonõpo neneryme. Naeroro tyekĩtapãse ynororo toto poko.
18 Izyraeu tõ zehno toehse Ritonõpo. Naeroro taropose toto tywinoino. Juta tõ rokẽ tynomopose eya moroto inonorykõ po.
19 Yrome Juta tõ roropa, Ritonõpo Tosẽkõ Omihpyry omipona pyra toehse toh kynexine. Izyraeu tõ nyrihpyry xihpyry typoenohse eya xine.
20 Morara exiryke Izyraeu tõ emero turumekase Ritonõpo a. Tuãnohse toto eya. Epekõkara a tokarose toto eya, zehno exiketomo a toto ryhmatohme. Mame etyhpyryme taropose toto eya tywinoino.
21 Izyraeu tõ tapiakase ahtao Ritonõpo a, Juta tõ wino, Jeropoão, Nepate mũkuru tymenekase eya xine tutuisarykõme. Takorehmase toh kynexine Jeropoão a Ritonõpo rumekatohme, tyyrypyrykõ xihpyry poko toto ehtohme.
22 Jeropoão namorepatopõpyry onurumekara toh kynexine. Typoenohse ynororo eya xine tyyrypyrykõ poko toexirykõ poko.
23 Mame etyhpyryme taropose toto Ritonõpo a tywinoino, tõmihpyry ae ro typoetory tõ, urutõ kõ omihpyry ae. Naeroro Izyraeu tõ taropose axirio tõ nonory pona. Moroto ro toh mana seroae ro.

Axirio tõ tõsesarise Izyraeu tõ nonory po

24 Morarame Axiria tuisary a ahno tonehse Papironia patary tõ poe; Kuta poe te, Iwa poe te, Hamate poe te, Separawaĩ poe roropa Samaria patary tõ pona, Izyraeu tõ esahpyry pona. Mokaro axirio tõ tõsesarise toh kynexine Izyraeu tõ patary tõ po.
25 Mame mokaro axirio tõ oehsenãme toto ahtao, Ritonõpo oneahmara toh kynexine. Naeroro reão tõ tonehpose eya. Toitoine axirio tõ tosekase reão tomo a.
26 Mame Axiria tuisary turuse mokaro poko, inaropotyã Samaria patary tõ pona tuaro pyra Izyraeu nonory põkõ neponãmary poko. Naeroro reão tõ tonehpose eya toto esekase.
27 Naeroro ynara tykase Axiria tuisary: "Oturuketõ wino kuenepyhpõkõ kypoetorykõme aropoko ropa toiro morotona mokaro amorepatohme ineponãmarykõ omiry poko."
28 Naeroro toiro Ritonõpo maro oturukety Izyraeume exikety Samaria poe axirio tõ narohpyry toytose ropa Peteu pona, morotõkõ amorepase Ritonõpo eahmatoh poko Tosẽkõme.
29 Yrome mokaro Samaria pona aehtyamo a toponãmasẽ tõ tyrise ro, oseahmatoh taka tynyrityãkõ tyrise eya xine Izyraeu tõ namohpyry taka. Imeimehnõ oximaro exiketomo a toponãmasẽ tyrise typatarykõ po:
30 Papironia poe aehtyamo a toponãmasẽ Sukote-Penote panõ tyrise; mokaro Kuta poe aehtyamo a toponãmasẽ Nerekau panõ tyrise; mokaro Hamate poe aehtyamo a toponãmasẽ tyrise Axima panono;
31 mokaro Iwa poe aehtyamo a toponãmasẽ tyrise Nipaze panono, Taratake panono roropa; mokaro Separawaĩ poe aehtyamo a typoenõ tyahkase tynekarorykõme tyneponãmarykõ Ataramereke a te, Anamereke a roropa.
32 Ritonõpo toahmase roropa eya xine repe, yrome emero rokẽ ahno tymenekase eya xine oturuketyme tyneponãmarykõ eahmatoh tao, tynekarorykõ zahkatohme roropa moro tao.
33 Naeroro Ritonõpo toahmase eya xine repe. Yrome tyneponãmarykõ toahmase roropa eya xine imeimehnõ nonory põkõ namorepatopõpyry ae ro.
34 Morararo mã toto seroae ro. Ritonõpo oneahmara mã toto, aomihpyry omipona pyra roropa mã toto. Tõmihpyry tokarose eya Jako pakomotyamo a, tosehpase ropa eya Izyraeume.
35 Tõmihpyry tokarose Ritonõpo a eya xine. Ynara toto tyripose roropa eya: "Imeimehnõ neponãmary tõ oneahmara ehtoko. Oesekumurukõ po porohpyra ehtoko toto ẽpataka. Toto poetoryme pyra ehtoko. Okyryrykõ onekaropyra ehtoko onekarorykõme eya xine.

36 Jomipona rokẽ ehtoko. Ywy ase Ritonõpo, yjamitunuru ke kuenepyatose Ejitu poe. Ya rokẽ 'Imehxo mase,' ãko matose; oesekumurukõ po porohnõko matose jẽpataka rokene. Ya rokẽ okyno zahkãko matose onekarorykõme.
37 Jũme jomihpyry omipona ehtoko, ynymeropohpyry onenerykõme. Imehnõ neponãmary tõ omipona pyra ehtoko.
38 Wenikehpyra ehtoko jomihpyry poko.
39 Jomipona ehtoko. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Ywy opynanohtorỹko ase ozehno xine exiketõ winoino," tykase.
40 Yrome aomihpyry onetara toh kynexine. Tynyrihpyrykõ xihpyry onurumekara toh kynexine, torẽnase morohne poko toexirykõke.
41 Naeroro Ritonõpo toahmase eya xine repe. Yrome tyneponãmarykõ toahmase roropa eya xine. Morararo ipakomotyã seroae ro mana, morara tyrĩko mã toto.

18

Ezekia tuisame ehtopõpyry Juta po
(2 Koronika 29.1-2; 31.1)

1 Morarame oseruao jeimamyry taropose ahtao Ozeja a, Era mũkuru, tuisame ehtoh poko Izyraeu tõ esẽme, Ezekia, Akaze mũkuru tuisame toehse Juta tõ esẽme.
2 25me jeimamyry nae Ezekia kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 29me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny esety Apia kynexine, Zakaria ẽxiry.
3 Tuisa Tawi ehtopõpyry typoenohse Ezekia a exiryke Ritonõpo zamaro inyrihpyry kynexine.
4 Imeimehnõ neponãmary tõ eahmatoh tykararahse eya. Topu risẽ xikihme exiketõ Paau kyryryme typahse eya. Nohpo panõ, toponãmasẽ Asera enetupuhtoh takohse roropa eya. Okoi panõ, metau risẽ Moeze nyrihpyry tyhmose eya, tosehpase Neuxitãme, ixtaratu tyahkase Izyraeu tomo a exiryke mokyro okoi panõ eahmaryme.
5 Ritonõpo tonetupuhse Ezekia a yronymyryme Izyraeu tõ esẽme. Imepỹ tuisa Ezekia panõ exipitopyra kynexine Juta tõ esẽme. Moromeĩpo ipanõ pyra kynexine roropa.
6 Ritonõpo omiry tymoise eya. Aomihpyry omipona tomeseke kynexine Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a.
7 Naeroro Ezekia maro Ritonõpo kynexine. Takorehmase ynororo eya orẽpyra ehtohme emero inyrityã poko. Axiria tuisary turumekase Ezekia a ipoetoryme toexiry poko typenekehse toexiryke.
8 Pirixteu tõ typoremãkapose eya, imõkomory tapoise eya toto patary tõ po, pitiko pata ahtao, pata tõ inunõ maro, Kaza maro, zomye exiketõ maro.
9 Morarame 4me jeimamyry taropose Ezekia a ahtao tuisame toexiry poko Juta tõ esẽme, 7me jeimamyry taropose tuisa Ozeja ahtao Izyraeu tõ esẽme, tuisa Saumanesea, Axiria esẽ tomõse soutatu tõ maro, Izyraeu tõ nonory pona. Pata Samaria tomyehmase eya xine iporemãkapotohme.
10 Mame asakoro jeimamyry taropose eya xine ahtao pata poremãkapory poko Samaria typoremãkase eya xine. Morara toehse 6me jeimamyry taropose ahtao Ezekia a tuisame ehtoh poko, 9me jeimamyry taropose ahtao roropa Ozeja a Izyraeu tõ tuisaryme ehtoh poko.
11 Morarame Izyraeu tõ tarose Axiria esemy a, typoetoryme tynonory pona. Tarose toto zokonaka pata Hara pona, imehnõ tarose eya tuna Hapoa pũtokoxi, Kozã nonory pona, imehnõ tarose roropa eya pata tõ Metia nonory pona.
12 Samaria typoremãkase Ritonõpo omihpyry omipona pyra Izyraeu tõ toehse exiryke. Ritonõpo Tosẽkõ omiry onymoipyra toh kynexine. Inyripohpyry Moeze a, onyripyra toh kynexine. Aomiry etary se pyra toh kynexine, aomipona pyra roropa toh kynexine.

Jerusarẽ poremãkapory se axirio tomo
(2 Koronika 32.1-19; Izaja 36.1-22)

13 Morarame 14me jeimamyry taropose tuisa Ezekia a ahtao Juta tõ esẽme ehtoh poko, Senakeripe, Axiria tuisary tooehse Juta tõ nonory pona. Juta patary tõ tapuruse aexityã maro totonase ynororo. Typoremãkase toto eya.
14 Mame Ezekia a omi taropose Senakeripe neneryme, Rakixi po ynororo ahtao, ynara tykase ynororo eya: "Azahkuru toehse ywy. Ajohpãme sã ynonory irumekako. Oepehmãko ase ise oehtoh ke," tykase.
Mame tozuhse ynororo eya: "Parata enehpoko ya 10 miu kirume uuru maro miu kirume."
15 Naeroro parata taropose eya, Ezekia a, Ritonõpo tapyĩ tae emero, tytapyĩ tae roropa parata taropose eya emero.

16 Uuru tapoise roropa eya Ritonõpo Tapyĩ omõtoh poe, tynyrihpyry roropa, uuru, tapyi omõtoh apõ poko exikety tapoise ropa eya aropotohme, emero taropose eya Senakeripe a repe.
17 Yrome soutatu tõ tonehpose Axiria tuisary a tuhke, Rakixi poe Jerusarẽ pona, etonase Ezekia maro. Mokaro soutatu tõ tuisary tõ oseruao nexiase, imehxo exiketomo. Mame toeporehkase toto ahtao Jerusarẽ pona osema tao toh nexiase, kamisa rinanõ erohtoh pũto, nono ahkahpyry tuna esemary pũto, tuna enehtohme kaino pẽkamã poe.
18 Mame tuisa Ezekia tykohmapose tyya xine oturuse tymaro xine repe. Oseruao Ezekia poetory esã toytose oseporyse toto maro: Eriakĩ, Hiukia mũkuru, tuisa tapyĩ konõto eraseme ynororo; Sepena, omi merone te, Joa, Asape mũkuru, tuisa akorehmane zae ehtoh poko zuaro ehtohme, enara.
19 Mame Axiria soutatu tõ esẽ toiro ynara tykase eya xine:
— Sero omi aroko Ezekia a, tuisa konõto Axiria esẽ omiryme: “Onoky enetupuhnõko mah ãkorehmaneme, enaromyra oehtohme?
20 Onoky omiry yna jamitununu motye nae? Torẽnase yna imehnõ poremãkapory poko. Yna soutatu tõ orẽpyra mã toto. Onoky ãkorehmatorỹko nae Axiria tuisary rumekary poko oya xine, yna poetoryme pyra oehtohkõme?
21 Otarame Ejitu tuisary eraximãko matose ãkorehmatohkõme. Morara ahtao aruma apoiry sã exiry omyxiryme. Etohkãko mana, oemary posohkãko. Moro sã Ejitu esẽ mana, ãkorehmaneme tyrise ynororo ahtao.”
22 Tõturuse ro mokyro Axiria soutatu tõ tuisary: “Otarame Ritonõpo Oesẽkõ enetupuhnõko matou ãkorehmanekõme? Yrome ikyryry tykararahse Ezekia a; okyno zahkatoh tõkehko, oseahmatoh roropa, Jerusarẽ po rokẽ Ritonõpo eahmatoh tyripose ahtao eya.
23 Ynara ãko ase oya xine ytuisary omi poe: ‘Asakoro miu kawaru ekarõko ase oya xine epona orutua kõ riry waro awahtao xine!
24 Yna poetory esemy, putupyra exiketyme ahtao ro, omotye xine kuhse mana. Morara ahtao ro Ejitu tõ eraximãko matose kawaru tõ enehtohme kahu tõ maro!
25 Ritonõpo maro pyra, yna a rokẽ apatary tõ typoremãkase, ekarõko matou? Arypyra. Ritonõpo a tonehpose yna oporemãkapose xine, oenahkapose xine.’ ”
26 Mame ynara tykase Eriakĩ tomo, Sepena maro, Joa maro mokyro a:
— Oturuko aramaiku omiry ae; enetupuhnõko ynanase. Epereu omiry ae, yna omiry ae, oturupyra exiko; mokaro, pata apuru po exiketõ oetãko mã toto.
27 Ynara tykase ynororo:
— Tuisa konõto a tonyohse ywy senohne poko oturuse, oya xine rokẽ pyra, tuisa Ezekia maro. Arypyra! Mokaro, pata apuru po typorohse aexityã netaryme oturũko ase, aetuarimarykõ poko zuaro toto ehtohme, tyetykõ enahnõko mã toto, tusukurukõ ẽnõko roropa mã toto. Amarokõ roropa morara exĩko matose, tykase.
28 Mame towõse ynororo xikihme, tykohtase, Epereu omiry ae:
— Etatoko pahne, tuisa konõto, Axiria esẽ omiry oya xine!
29 Osenekunohpopyra ehtoko Ezekia a, opynanohsaromepyra xine aexiryke.
30 Aomiry onetara ehtoko: “Ritonõpo Kuesẽkõ kypynanohtorỹko mana,” karyhtao. Tuaro ehtoko, opynanohpyra xine exĩko Ritonõpo mana. Oewomara xine mana, apatarykõ onyporemãkapopyra axirio tõ soutatu tõ ehtohme.
31 Ezekia omiry onetara ehtoko. Axiria tuisary omi poe osehtoko xiaro apatarykõ poe õsekarotohkõme yna a. Morara awahtao xine tuisa omi poe uwa epery enahnõko matose anarykahpyrykõ wino, fiku epery enahnõko matose otupikõ po. Tuna ẽnõko matose otunary eutary ao,
32 aarorykõ ponãmero, tuisa konõto a, imepỹ pona sero ononorykõ panõ pona. Moroto uwa tõkehko nae mana, eukuru ritohme te, tiriiku nae pão ritohme. Moroto oriwera nae, azeite roropa, ano zeni roropa. Tuisa konõto omipona awahtao xine orihpyra matose, isene matose exĩko. Naeroro osenekunohpopyra ehtoko Ezekia a: “Ritonõpo opynanohtorỹko mana,” karyhtao oya xine.
33 Imehnõ neponãmary a ahno typynanohse, Axiria esemy a toto anapoipyra ehtohme?
34 Otoko na toponãmasẽ Hamate, Arapate roropa seromararo? Otoko na Separawaĩ te, Hena te, Iwa roropa? Samaria põkõ towomase toh nae tyneponãmarykomo a, yna winoino?
35 Otara ahtao sero pata põkõ typynanohse toponãmasẽ tomo a toto onyporemãkapopyra Axiria esẽ ehtohme? Morara exiryke oty pokoino: “Jerusarẽ pynanohnõko Ritonõpo,” ekarõko matou?
36 Mame mynyhme rokẽ toh kynexine tuisa Ezekia omi poe. Omikara toh kynexine.
37 Mame Eriakĩ a te, Sepena a te, Joa a roropa tupõ tyxihkase, toemynyhmaryme. Mame toytose toto tuisa zuruse mokyro Axiria soutatu tõ tuisary oturutopõpyry poko.

19

Tuisa oturutopõpyry Ritonõpo a takorehmapotohme
(Izaja 37.1-7)

1 Morarame mokaro omiry etaryke tyya, tãtasamaryme tupõ tyxihxihkase Ezekia a. Tupõ kamisa topuxiximã risẽ tamuruse eya, tokozeremy, toemynyhmaryke. Mame Ritonõpo Tapyĩ taka toytose ynororo.
2 Typoetory Eriakĩ tõ, tuisa tapyĩ konõto erase, Sepena maro, omi merone taropose eya oturuse urutõ Izaja maro. Upo kamisa topuxiximã risẽ tamuruse eya xine toemynyhmarykõke.
3 Ynara tykase toto Izaja a:

— Ynara ãko Ezekia: "Seroae etuarimatoh mana; tuãnohsẽme exĩko sytatose, ehxirõko sytatose. Nohpo enurukety samo, tonurutoh po toehse ahtao jamihkehnõko mana. Moro sã sytatose.
4 Mokyro, Axiria esemy a typoetory soutatu tõ esẽ tonehpose Ritonõpo Imehxo Exikety eunohtohme. Kure exiry mokyro omiry etaryke tyya mokyro wãnopyry Ritonõpo Kuesẽkomo a. Naeroro oturuko Ritonõpo a kypoko xine, tonepanohse exiketõ poko."
5 Mame Ezekia naropotyã omiry totase ahtao Izaja a,
6 Ynara tykase ynororo:

— Ynara kahtoko oesẽkomo a, Ezekia a: "Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana: 'Oserehpyra exiko onetapohpyry poko, Axiria tuisary poetory omihpyry poko, ynara karyke jeunohtopõpyry ke, opynanohsaromepyra xine Ritonõpo mana.
7 Etako pahne, Ritonõpo poe imehnõ omihpyry etãko mana; eramãko ropa mã ynororo tosaka ropa. Oetapara ekurehnõko mana. Mame moroto esao mokyro etapãko imehnõ mana,' ãko Ritonõpo mana," tykase Izaja.

Axirio tõ naropotopõpyry ropa
(Izaja 37.8-20)

8 Morarame mokyro Axiria soutatu tõ tuisary zuaro toehse, Rakixi turumekase, tuisa, Axiria esemy a, etonatohme pata Ripina põkõ maro, ameke hkopyra exikety po. Naeroro toytose ynororo morotona oturuse imaro.
9 Omi totase axirio tomo a Ejitu tõ soutatu tõ poko, tuisa Tiraka maro, Etiopia pono. Aepyry poko totase eya xine, etonase tymaro xine. Mame moro poko tuaro toehse Axiria tuisary ahtao pape tymerose eya Ezekia, Juta esẽ, neneryme.
10 Ynara tykase: "Oneponãmarykõ oewomanekõme enetupuhnõko matose repe. 'Oewomatorỹko ase oporemãkapopyra xine axirio tõ ehtohme,' ãko ynororo oya xine, repe. Yrome osenekunohpopyra ehtoko.
11 Orẽpyra Axiria tuisary ehtoh poko tuaro matose. Imehnõ nonory poremãkapory se ahtao, iporemãkapõko mana. Osepynanohsaromepyra matose.
12 Pake ahtao pata tõ typoremãkapose ytamuru tomo a, Kozã te, Harã te, Rezepe te, Etẽ põkõ totapase eya xine, Terasaa patary põkomo. Toto neponãmary onewomasaromepyra toh kynexine.
13 Otoko na mokaro pata tõ esẽ seromaroro? Hamate esemy te, Arapate esemy te, Separawaĩ esemy te, Hena esemy te, Iwa esemy, enara? Tonahse mã toto."
14 Moro pape enexĩpo toytose Ezekia Ritonõpo maro Oturutoh taka. Moro tao moro pape tonepose Ritonõpo a.
15 Mame tõturuse Ezekia Ritonõpo a. Ynara tykase:

— Yna Esemy, Ritonõpome mase, Izyraeu tõ Esemy. Ãpõ moroto taporihke exiketõ epoe. Omoro rokẽ mase tuisa tõ esẽme. Kapu Rihpõ mase, nono Rihpõ roropa.
16 Eneko ke Ritonõpo, yna poremãkapõko mokaro mã toto. Mokyro Senakeripe omiry etako, oeunohnõko mana, Ritonõpo, Isene Exikety.
17 Ajohpe pyra tuhke pata põkõ typoremãkase Axiria tuisary tomo a. Toto esary tyyryhmase roropa eya xine.
18 Ineponãmarykõ wewe risẽ tomase eya xine apoto htaka toto enahkatohme, asã pyra toto exiryke. Tyrityãme rokẽ exiryke, wewe risã rokene, topu risamo, enara.
19 Seromaroro yna esẽme mase, Ritonõpo. Naeroro yna ipynanohko yna onyporemãkapopyra Axiria põkõ ehtohme. Mame imehnõ nonory põkõ emero awaro exĩko mã toto. Omoro rokẽ Ritonõpome mase yna esẽme, tykase tõturuse Ezekia Ritonõpo a.

Omi aropotopõpyry Izaja a Ezekia neneryme
(Izaja 37.21-38)

20 Mame tõmihpyry taropose Izaja a Ezekia neneryme. Ynara tykase ynororo:

21 — Õmiry etaryke tyya ynara ãko Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ oya mana: “Senakeripe,
Jerusarẽ põkõ exianãko mã toto opoko, oeunohnõko mã toto.
22 Onokyme jekarõko mã ykerekeremaryhtao oya? ypoihtoryhtao oya? Yrome Ri-
tonõpome, Orẽpyrahxo exiketyme jekaropyra makene! Izyraeu Esẽ Kurã ase.
23 Opoetory tõ tonehpose oya oepyrypatohme orẽpyra oexiry poko; okyryry tuhke kahu
tõ ke ypy tõ kaehxo exiketõ Ripano po typoremãkase oya. Moroto wewe konõto takohse
oya, apupari tõkehko kaetokohxo exiketomo, xipirexite tõ kurã roropa, mya wewe htao
awahtao, moro poko toepyrypase mexiase.
24 Toepyrypase roropa mexiase tuna pẽkamã ahkatopõpyry poko oya tuna ẽtohme imehnõ
nonory po. Toepyrypase opoetory tõ soutatu tõ tuhke exiry poko, ipupurukõ ke tuna Niro
tonore tyripose oya.
25 “Tuaro pyra toko hma moino ro tõsenetupuhse ywy senohne ritoh poko. Seromaroro
emero tyripose ya rahkene. Ajamitunuru ekaroase oya pata tõ apuru kararahtohme oya,
ypyme sã ipapyhpyry anonohsẽ ehtohme.
26 Naeroro moro pata põkõ tyjamihkehse toh nexiase. Enaromỹke toh nexiase. Toe-
hxirose toto. Onahpoty sã toehse toh nexiase ona po. Ãtarykahmã sã roropa tapyi po,
tyryrykane axitũ toehse ahtao xixi tũtatoh wino.
27 “Yrome awaro ase ipunaka, onyriry poko, aza rokẽ oytory poko roropa. Yzehno oexiry
waro ase.
28 Zuaro exiase yzehno oexiry poko te, imehnõ motye imehxo oehtoh poko oepyrypary
poko, enara. Naeroro seromaroro oeunary aka oka rĩko ase, õtaka kurimene rĩko ase,
kawaru mytaka kurimene riry sã esemy a tõmipona kawaru ehtohme. Mame aarõko ropa
ase oesemary ae, ooehtopõpyry ae ropa.”
29 Mame ynara tykase Izaja tuisa Ezekia a:
— Ynara zae tõmiry ehtoh enetupuhpotoh rĩko Ritonõpo mana. Sero jeimamyry ae, moae
roropa, tamoreme tahtase exiketõ enahnõko matose. Yrome moromeĩpo otyro arykãko
matose, tiriiku tõkehko, ipuhturu apoĩko roropa matose. Uwa zoko arykãko matose, epery
enahnõko roropa matose.
30 Morarame mokaro Juta tõ, tonepanohse exiketõ ekurãkãko mã toto, otyro samo, tymise
exikety samo, mya imity nono aka tomõse ahtao, eperytãko mana.
31 Jerusarẽ po ahno tuhke exĩko ropa toh mana, ypy Xião po roropa. Morara se Ritonõpo
exiryke tyripõko mã ynororo.
32 — Mame ynara ãko Ritonõpo mokyro Axiria esẽ poko: “Sero pata pona omõpyra mana.
Pyrou onuopyra roropa mana sero pata po. Soutatu tõ, tõsewomatohke exiketõ oehpyra mã
toto pata pũtokoxi. Nono anãnonohpyra mã toto kaetoko ehtohme, pata apuru pokona, pata
poremãkapotohme.
33 Tosemahpyry ae ro ytõko ropa mana, tosaka ropa, omõpyra toehse toexiryke sero pata
pona. Ywy, Ritonõpo morara ãko ase.
34 Ywy sero pata pynanohnõko ase. Ewomãko ase imehxo jehtoh waro imehnõ ehtohme,
jomihpyry tokarose ya exiryke roropa ypoetory Tawi a.”
35 Mame moro kohmamyry ae ro Ritonõpo nenyokyhpyry toytose Axiria esẽ poetory
tõ poko. Soutatu tõ taorihmapose eya 185 miumãkomo. Mame imehnõ typakase ahtao
aorihtyã ekepyry rokẽ tonese eya xine.
36 Mame Senakeripe, Axiria esẽ tõtouse ropa. Tosaka toytose ropa ynororo Niniwe pona
ropa, moroto ehse.
37 Moromeĩpo tyneponãmary eahmaryhtao eya, Nixiroke eahmatoh tao, takohse ynororo
imũkuru tomo a, Ataramereke a, Sarezea maro, enara. Tytapemãkõ ke tumykõ takohse eya
xine. Mame toepase toto Ararate nonory pona. Moromeĩpo imepỹ imũkuhpyry Esaa-Hatõ
tuisame toehse tumy myakãme.

20

Tuisa Ezekia kurãkatopõpyry
(2 Koronika 32.24-26; Izaja 38.1-8,21-22)
1 Morarame tuisa Ezekia takuruhtase yronymyryme. Orikyĩse nexiase. Mame urutõ
Izaja, Amoxi mũkuru toytose oturuse eya. Ynara tykase ynororo eya:
— Ynara ãko Ritonõpo oya: “Okyryry tõ ikurãkako emero, ekurãkara ropa oexiryke,
orihnõko mase,” tykase.
2 Naeroro tõmyty tyramase Ezekia a tapyi apuru pona. Tõturuse ynororo Ritonõpo a, ynara
tykase:
3 — Ritonõpo, yna Esemy, wenikehpyra exiko opoetoryme jehtoh poko. Õmihpyry
omipona ase yronymyryme. Onyripohpyry ya tymoise ya ipunaka kokoro rokene.

Mame tyxitase tãtasamaryke yronymyryme.
4 Moromeĩpo tutũtase Izaja tuisa nyhtoh tae, yrome zara mõpozakoxi ytopyra ro ahtao
tuisa tapyĩ konõto rãnao, turuse ynororo Ritonõpo a.
5 — Ytoko ropa Ezekia zuruse, ypoetory tõ tuisary. Ynara kaxiko eya: "Ywy, Ritonõpo,
atamuru Tawi Esemy, õmiry etano, oenuru xity eneno. Okurãkãko ropa ase. Mame taroino
oseruao tynyhse ahtao ymaro Oturutoh taka ytõko mase.
6 15me jeimamyry ekarõko ropa ase oya isene ro oehtohme. Opynanohtorỹko ase sero
apatary Jerusarẽ maro Axiria tuisary winoino. Sero pata ewomãko ase imehxo jehtoh waro
imehnõ ehtohme te, jomihpyry etapotopõpyryke roropa ypoetory Tawi a."
7 Mame ynara tykase Izaja tuisa akorehmananomo a:
— Peteme exikety opime tyriko, fiku tõ epery risemy, jetũ exikety esary pona, tuisa
erukoimory pona, aekurãkatohme ropa.
8 Mame tõturupose Ezekia eya:
— Oty rĩko Ritonõpo nae, jukurãkary ropa waro jehtohme? Oseruao tynyhse jahtao
jytotohme Ritonõpo Tapyĩ taka?
9 Ynara tykase Izaja eya:
— Zae toehtoh enetupuhtoh ekarõko Ritonõpo oya mana. Naeroro imenekako, oty se
hma? Jerutumã opyi pona oytory se hma ikurenaka 10me onuhtoh pona? Jerutumã opyi
pona onukuru se hma kakoxi ropa 10me onuhtoh opyi pona? tykase Izaja.
10 Mame ynara tykase Ezekia eya:
— Jerutumã aropory myaro 10me onuhtoh pona kakoxi tupime hkopyra mana ya.
Naeroro opyi pona jerutumã enehpoko ropa 10me onuhtoh zopikoxi ropa, tykase ynororo
eya.
11 Mame tõturuse Izaja Ritonõpo a. Mame jerutumã tonehpose ropa Ritonõpo a 10me
onuhtoh pona tuisa Akaze nyrihpyry pona opyime.

Papironia põkõ oehtopõpyry
(Izaja 39.1-8)

12 Mame morara ahtao Papironia tuisary, Merotake-Paratã, Paratã mũkuru tuaro toehse
Ezekia kure pyra ehtopõpyry poko. Naeroro tynymerohpyry tonehpose eya Ezekia nen-
eryme, tynekarory maro.
13 Enehnanõ toahmase Ezekia a tytapyĩ konõto taka toto omõtohme. Mame tymõkomory
kurã tonepose eya: parata, uuru maro, otytyko tonahsã emeporyme, ixtaratu te, typyre
tõkehko, emero tonepose eya xine.
14 Morarame urutõ, Izaja toytose tuisa Ezekia a ekaropose:
— Otokoino toehse mokaro nae? Otara tykase toto oya? tykase ynororo.
— Moino nono imepỹ poe toehse mã toto, Papironia poe, tykase Ezekia eya.
15 — Oty tonese eya xine atapyĩ tao? tykase, tõturupose Izaja.
— Tonese eya xine emero porehme, tykase Ezekia. — Emero enepoase eya xine.
16 Mame ynara tykase Izaja tuisa a:
— Ynara ãko Ritonõpo oya mana:
17 "Imeĩpo ynara exĩko mana. Omõkomory emero atapyĩ tao exiketõ, atamuru tõ
nukurãkahpyry, emero tarosẽme exĩko mana Papironia pona. Arypyra exĩko mana.
18 Toitoine opoenõkõ, apakõ roropa tarosẽme exĩko mã toto. Mame tomukase toto ahtao,
erohnõko mã toto Papironia tuisary tapyĩ konõto tao," tykase.
19 Morara kary etaryke tyya, ynara tõsenetupuhse tuisa Ezekia; etonara exĩko sytatose
isene ro jahtao, joorikyry ponãmero. Naeroro ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo nekarohpyry oya jurutohme kure mana, tykase ynororo.

Tuisame Ezekia ehtoh etyhpyry
(2 Koronika 32.32-33)

20 Imehnõ tuisa Ezekia nyrityã emero, orẽpyra aehtopõpyry poko te, nono ahkatopõpyry
eya tuna kurãkatohme, tuna enehtopõpyry eya eutary ae, nono zopino pata pona, emero
tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
21 Mame Ezekia toorihse, imũkuru Manase tuisame toehse tumy myakãme.

21

Tuisame Manase ehtoh poko Juta tõ esẽme
(2 Koronika 33.1-20)

1 Morarame 12me jeimamyry nae Manase ahtao, tuisame toehse ynororo Juta tõ esẽme.
55me jeimamyry taropose eya Jerusarẽ po, tuisame ehtoh poko. Jeny esety Hepezipa
kynexine.

2 Tyyrypyry poko toehse Manase kynexine, Ritonõpo omipona pyra. Imeimehnõ ahno tõ, Ritonõpo naropotyã tynonory poe, toeporehkase ipoetory tõ ahtao morotona, mokaro nyrityã xihpyry typoenohse eya.

3 Imehnõ neponãmary tõ eahmatoh typahse jumy a, Ezekia a repe. Yrome morohne tyrise ropa eya. Okyno zahkatoh tyrise eya Paau eahmatohme. Toponãmasẽ nohpo Asera enetupuhtoh taxikase eya, tuisa Akape, Izyraeu tõ esẽ, nyrihpyry saaro. Xirikuato tõ toahmase roropa Manase a.

4 Imehnõ neponãmary tõ eahmatohme, okyno zahkatoh tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro Tapyi poko: "Ywy ro rokẽ Ritonõpo Oesẽkõ eahmatoh sero," tykase Ritonõpo tytapyĩ poko.

5 Yrome asakoro zara po, Ritonõpo Tapyĩ tao, okyno zahkatoh tyrise eya xirikuato tõ eahmatohme.

6 Tumũkuru tyahkase eya okyno zahkatoh po. Pyaxiamo a toytose ynororo, ekaropotohme joroko tomo a, tynyriry tõ poko te, zuaro toehtohme imeĩpo ehtoh poko te, imehnõ ryhmary poko, enara. Tyyrypyry poko toehse ynororo yronymyryme, Ritonõpo omipona pyra. Tyzehno Ritonõpo tyripose eya.

7 Tynaxikahpyry, toponãmasẽ nohpo Asera enetupuhtoh tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro poko ynara tykase Ritonõpo Tawi a, imũkuru Saromão a roropa: "Taro Jerusarẽ po, sero Tapyi tao, ynymenekahpyryme mana, jesaryme Izyraeu tõ nonory po, jeahmatohme jũme.

8 Mame jomihpyry moiryhtao Izyraeu tomo a, Moeze nyripohpyry riryhtao eya xine emero porehme, toto anaropopyra ase esarykõ poe, ynekarohpyry itamurukomo a."

9 Yrome Juta tõ Ritonõpo omiry omipona pyra toh nexiase. Takorehmase toto Manase a orẽpyrahxo toto ehtohme tyyrypyrykõ poko. Mokaro rypyry motye iirypyryme toehse toto, Ritonõpo naropotyã tynonory poe motye, epona tooehse ipoetory tõ ahtao.

10 Typoetory urutõ komo a ynara tykase Ritonõpo:

11 — Tuisa Manase, Juta tõ esẽ nyrihpyry xihpyry amoreu tõ nyrityã motye kuhse mana. Tyneponãmary tõ ke Ritonõpo myakamãko mana, Juta tõ takorehmase eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.

12 Naeroro ywy Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, Jerusarẽ ryhmapõko ase Juta tõ roropa. Mame toto wãnopyry poko etananomo mã: "To!" ãko, oserehnõko mã toto.

13 Jerusarẽ põkõ wãnohnõko ase, Samaria põkõ wãnohtopõpyry sã ya te, tuisa Akape, Izyraeu tõ esẽ, wãnohtopõpyry sã roropa ipakomotyã maro. Paratu korokary sã pata Jerusarẽ korokãko ase, tytaõke pyra ehtohme, tõtorimase paratu ehtoh samo zuhkurenaka.

14 Morarame akoĩpyry tonepanohse exiketõ rumekãko ase. Epekõkara a toto ekarõko ase, toto poremãkatohme, imõkomorykõ kurã apoitohme eya xine arotohme tymaro xine.

15 Morara tyrĩko ase ypoetory tomo a tyyrypyrykõ poko toehse toto exiryke, jomihpyry omipona pyra. Tyzehno xine tyripose ywy eya xine moino ro itamuru tõ Ejitu rumekatopõpyry poe tarona.

16 Kurãkõ tuhke totapase Manase a exiryke Jerusarẽ esemary tõ tyneryse munu ke; morara tyrise eya Juta tõ akorehmaryhtao tyyrypyrykõ poko toto ehtoh poko, tyneponãmarykõ eahmary poko eya xine, Ritonõpo myakãme repe.

17 Imehnõ Manase nyrityã emero, iirypyry tõ poko roropa tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.

18 Mame Manase toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tapyĩ konõto myhtokoxi, Uza narykahpyry po. Mame imũkuru Amõ tuisame toehse tumy myakãme.

Amõ Juta tõ esẽme
(2 Koronika 33.21-25)

19 22me jeimamyry nae Amõ kynexine tuisame toehse ahtao, Juta tõ esẽme. Mame asakoro jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny Mesuremete kynexine, Haruze ẽxiry, Jotopata pono.

20 Mame tumy Manase sã, azahkuru Amõ nyrihpyry nexiase, Ritonõpo zamaro pyra nexiase.

21 Tumy nyrihpyry typoenohse eya. Ahno neponãmary tõ toahmase eya, tumy a toto eahmatopõpyry saaro.

22 Ritonõpo, itamurukõ Esẽ, turumekase eya. Aomihpyry omipona pyra toehse ynororo.

23 Mame Amõ poetory tõ tuisaryme exiketõ tãtamorepase tosẽkõ etapary poko tyya xine. Mame tuisa Amõ totapase eya xine tuisa tapyĩ konõto tao.

24 Mame Amõ etapahpõkõ totapase Juta tomo a, imũkuru Joxia tyrise tuisame eya xine.

25 Imehnõ Amõ nyrityã emero tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.

26 Amõ ekepyry tonẽse zonẽtoh tao Uza narykahpyry po. Mame imũkuhpyry tuisame toehse tumy myakãme.

22

Tuisame Joxia ehtopõpyry Juta tõ esẽme
(2 Koronika 34.1-2)

1 8me jeimamyry nae Joxia kynexine tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. Mame 31me jeimamyry taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Jeny esety Jetita kynexine, Ataia ẽxiry, Posokate pono.

2 Mame Joxia nyrihpyry Ritonõpo zamaro nexiase. Tytamuru tuisa Tawi ehtopõpyry typoenohse eya, zae ehtoh riry poko onurumekara nexiase.

Moeze nymerohpyry enetopõpyry ropa
(2 Koronika 34.8-28)

3 Morarame 18me jeimamyry taropose Joxia ahtao tuisame ehtoh poko, typoetory Sapã, omi meroneme exikety, Azaria mũkuru, Mesurã pary, taropose eya Ritonõpo Tapyĩ taka. Ynara tykase ynororo:

4 — Ytoko Ritonõpo maro Oturukety imehxo exikety, Hiukia a oturupose: "Otãto tineru tapoise Ritonõpo tapyĩ tao erohketomo a, ahno nekarohpyry?"

5 Kaxiko eya: "Moro tineru ekaroko ikurãkaponanomo a, Ritonõpo Tapyĩ kurãkapotohme eya xine. Erohketõ epehmãko mã toto,

6 wewe poko erohketomo te, tapyi amory waro exiketomo, topu poko erohketõ roropa, wewe epekahnõko roropa mã toto, topu tõ roropa ikurãkatohme.

7 Mokaro ikurãkaponanõ zae rokẽ mã toto, onenekunohpyra mã toto. Naeroro tineru ekaroko eya xine, emero. Inyrihpyrykõ poko moro tineru ke ekaropory se hkopyra roropa matose."

8 Mame Sapã a tuisa omihpyry tokarose Hiukia a. Mame Hiukia ynara tykase Sapã a: "Ritonõpo Omihpyry eneropa imaro Oturutoh tao, seny," tykase. Ritonõpo papẽ tokarose eya. Mame tysekeremase Sapã a.

9 Mame toytose ropa ynororo tuisa a. Ynara tykase ynororo eya:

— Opoetory tomo a tineru tapoise, Ritonõpo Tapyĩ tao aexihpyry, tokarose roropa eya xine ikurãkaponanomo a, tykase.

10 Mame ynara tykase Sapã:

— Sero pape jemah po Hiukia nekarohpyry ya.

Mame jarao moro tysekeremase eya tuisa netaryme.

11 Morarame Ritonõpo omiry sekeremary etaryke tuisa a, tupõ tyxihkase eya tãtasamaryme.

12 Mame tyripose eya typoetory tomo a; Hiukia a, Ritonõpo maro oturukety te, Aikã a, Sapã mũkuru te, Akapoa a, Mikaia mũkuru te, Sapã a, omi merone te, Asaia a, tuisa akorehmane, enara. Ynara tykase ynororo eya xine:

13 — Ytotoko ekaropose Ritonõpo Kuesẽkomo a ypoko te, Juta tõ poko roropa, kuamorepatohkõ poko sero pape ao. Kyzehno xine Ritonõpo mana inyripohpyry omipona pyra kytamurukõ toehse exiryke, tykase tuisa.

14 Toytose Hiukia tomo, Aikã te, Akapoa te, Sapã te, Asaia maro ekaropose nohpo urutono a, esety Huuta. Esary Jerusarẽ po kynexine, pata zokonaka tyrisenã po. Inio esety Sarũ, Tikiwa mũkuru, Hara pary, upo eraseme kynexine ynororo Ritonõpo Tapyĩ tao. Huuta turuse toto Ritonõpo papẽ sekerematopõpyry poko tuisa a kehko.

15 Mame ynara tykase nohpo urutõ eya xine:

— Ytotoko ropa tuisa a Ritonõpo nekarohpyry ekarose eya.

16 Ynara kahtoko eya:

"Ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy pata Jerusarẽ wãnohnõko ase, pata põkõ roropa emero porehme, jomihpyry, ynymeropohpyry ae ro moro pape ao, tuisa nysekeremahpyry ae ro.

17 Turumekase ywy eya xine. Tynekarorykõ tyahkase eya xine tyneponãmarykõ eahmatohme, ywy kara. Toto zehno tyripose ywy tynyrihpyry xihpyry ke. Jerusarẽ zetũ tanỹse ya, apaipyra ropa mana.

18 Ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ynara ãko ase mokyro tuisa poko. Jomiry, ynymeropohpyry pape pokona totase oya.

19 Tonetupuhse ywy oya. Iirypyryme oehtoh poko mosekarono. Oupõ myxihkase oemynyhmaryke. Oxitase roropa tuaro toehse awahtao: 'Jerusarẽ põkõ emero wãnohnõko ase,' kary etaryke oya. Moro pata enahkatoh eneryke tyya xine oserehnõko yronymyryme enenanõ mana. Sero pata esehtõko mã toto popyra ehtoh enehpory se toto ahtao imepỹ pata pona. Yrome õtururu ya etano.

20 Imeĩpo, toorihse awahtao rokẽ, Jerusarẽ põkõ wãnohnõko ase. Naeroro kure rokẽ orihnõko mase, torẽtyke pyra."

Mame toytose ropa toto tuisa Joxia a, mokyro omihpyry ekarose eya.

23

Tuisa Joxia nyrihpyry zae ehtoh poko
(2 Koronika 34.3-7,29-33)

1 Morarame Juta tõ tamuximãkõ tonehpose tuisa Joxia a, Jerusarẽ tamuxiry tõ maro, oximõtohme tymaro.

2 Mame oximõme toytose toto Ritonõpo Tapyĩ taka, oturuketõ maro, urutõ kõ maro, imehnõ emero rokẽ maro tuisame exiketomo, tuisame pyra exiketõ maro, enara. Toto netaryme jarao Ritonõpo omiry tysekeremase tuisa Joxia a tytororo, Ritonõpo netapohpyry tonese ropa aexihpyry Ritonõpo Tapyĩ tao.

3 Xikihme toehse ynororo Saromão nyrihpyry xikihme exikety myhtokoxi. Mame Ritonõpo netaryme tõmiry totapose eya. Aomihpyry omipona toehtohkõme te, inyripohpyry ritohme tyya xine te, aomipona yronymyryme toehtohkõme, zae rokẽ toehtohkõme, Ritonõpo nymeropohpyry omipona ipunaka. Mame imoihmãkomo a tõmirykõ totapose Ritonõpo netaryme, aomipona toehtohkõme.

4 Mame Hiukia tõ tyrohmanohpose Joxia a Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme eya xine. Hiukia oturukety tuisamehxo exiketyme kynexine. Imaro Ritonõpo maro oturuketõ kynexine te, soutatu tõ roropa, tapyi omõtoh erasamo. Eya xine Paau eahmatoh kyryry tonehpose tapyi tae jarãnaka, nohpo neponãmary Asera kyryry maro, xirikuato tõ eahmatoh kyryry maro. Morohne tyahkase tuisa a emero, pata poe jarãnaka, jakanahmã Keterõ pũto. Mame moro oruno taropose eya Peteu pona.

5 Oturuketõ touse ropa eya Ritonõpo waro pyra exiketomo. Toto tyripose Juta tõ tuisary tomo a tynekarory tõ zahkatohme, toponãmasã eahmatoh tao, Juta patary tõ po, Jerusarẽ pũto roropa. Oturuketõ touse roropa eya Paau eahmaryme tynekarory tyahkase aexityamo emero, xixi eahmaryme te, nuno eahmaryme te, xirikuatoimo eahmaryme te, xirikuato tõ eahmaryme, enara.

6 Ritonõpo Tapyĩ tae, nohpo neponãmary Asera touse eya. Jarãnaka pata poe tarose eya jakanahmã Keterõ pona. Moroto morohne tyahkase eya orunome ehtohme, mame moro typahse eya aorihtyã ekepyry tõ zonẽtoh po.

7 Nyhtoh typahse eya, Ritonõpo Tapyĩ tao, imeimehnõ poko exiketõ esary. Moro tao upo tyrise nohpo tomo a, Asera eahmary poko aexityamo.

8 Mame Juta patary tõ poe oturuketõ tarose eya Jerusarẽ pona, Izyraeu tõ nonory poe roropa, Kepa poe Peresepa pona. Toto nekarotyã zahkatoh tonõ typahse roropa eya. Apoto apõ tõ joroko tõ, ona po aexityã eahmatopõpyry typahse eya. Morohne kynexine pata omõtoh pũto, Jozue, pata kowenatu nyrihpyry pũto, omõtoh konõto ipozery wino, omonohtao pata pona.

9 Mokaro oturuketõ omõpyra tyripose toh nexiase Ritonõpo Tapyĩ taka erohse. Yrome wyi porutatoh maro pyra tonahse eya xine imehnõ oturuketõ maro.

10 Topete neponãmary eahmatoh typahse roropa tuisa Joxia a, jakanahmã Hinõ po, typoenõkõ onyahkara imehnõ ehtohme, tumũkurukomo te, tõxirykõ roropa, tynekarorykõme, toponãmasẽ Moroke a.

11 Kawaru tõ touse ropa eya, Ritonõpo tapyĩ esary poe. Juta tõ tuisary a tyrise toto moro taka, xixi eahmatohme tyya xine. Moro kahu tõ tyahkase eya ineahmahpyrykomo. Moroto Ritonõpo Tapyĩ zarã po toh nexiase, omõtoh pũto, tuisame exikety, Natã-Mereke esary pũto.

12 Okyno zahkatoh, Juta tõ tuisary tõ nyrityã zarã po, tuisa tapyĩ konõto tao, Akaze esary epoe, typahse tuisa Joxia a. Imehnõ okyno zahkatoh roropa, Manase nyrityã asakoro, Ritonõpo Tapyĩ zarã po typahse eya kehko. Mame moro akumuru typahse eya jakanahmã Keterõ po.

13 Mame apoto apõ tõ, Saromão nyrityã, Jerusarẽ poe xixi tũtatoh wino, ypy Oriwera tõ poe ikurenaka, typahse Joxia a. Morohne neponãmary xihpyry eahmatohme: Axitarote nohpo Xitõ põkõ neponãmary te, Kemo xihpyry moape tõ neponãmary te, Moroke xihpyry amonita tõ neponãmary, enara. Morohne typahse Joxia a.

14 Topu risẽ, xikihme aexityã Paau kyryry typahse tuisa Joxia a, nohpo toponãmasẽ, Asera kyryry takohse eya. Esahpyry pona ahno zehpyry tõ typahse eya nuriame ehtohme, tyneponãmarykõ oneahmara ropa ahno ehtohme.

15 Peteu po ahno neponãmary tõ eahmatoh typahse roropa Joxia a, tuisa Jeropoão, Nepate mũkuru nyrihpyry, Izyraeu tõ takorehmase ahtao eya tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.

Okyno zahkatoh typahse Joxia a, ikyryry topu tõ tyhmose eya, takutakuhmose kehko eya putohme aehtoh pona. Ahno naxikahpyry Asera kyryryme tyahkase roropa eya.
16 Mame Joxia tõsenuhmase, aorihtyã ekepyry zonẽtopõpyry tõ tonese eya ypy emory po. Moro zehpo tõ tahkapose eya, toutohme, jahkatohme okyno zahkatoh po. Morara tyripose eya nuriame moro zahkatoh ehtohme. Morara tyrise eya urutõ omihpyry ae ro, pake ahtao, tuisa Jeropoão xikihme ahtao moro apoto apõ pũto, otuhtoh konõto zano. Mame tõsenuhmase ropa tuisa Joxia. Urutõ ekepyry zonẽtopõpyry tonese eya: “Morara exĩko mana,” kahpono.
17 — Onoky zonẽtopõpyry seny? tykase ynororo, tõturupose.
Mokaro Peteu põkomo a tozuhse. Ynara tykase toto:
— Urutõ ekepyry zonẽtopõpyry moro. Pake Juta nonory poe tooehse ynororo amorepase emero onyrihpyry poko seromaroro, sero okyno zahkatoh poko, tykase.
18 — Ah moroto rokẽ nexino, tykase Joxia. — Jehpyry poko pyra ehtoko.
Naeroro mokyro zehpyry anahkara toh nexiase. Mokyro urutõ Samaria põ zehpyry roropa anahkara tokurehse toh nexiase.
19 Morarame Izyraeu tõ patary tõ po emero, toponãmasẽ tõ eahmatoh typahse tuisa Joxia a. Mokarohne tyrise Izyraeu tõ tuisary tomo a, tyzehno xine Ritonõpo tyripose eya xine. Mame okyno zahkatoh typahse Joxia a emero porehme, Peteu po okyno zahkatoh pahtopõpyry saaro tyya.
20 Mame toponãmasẽ poko oturuketõ totapase eya, emero porehme. Mame ekepyrykõ tyahkase apoto apõ po, inyrihpyrykõ poro. Ahno zehpyry tyahkase roropa eya toto nekarory zahkatoh po, emero. Mame toytose ropa ynororo Jerusarẽ pona.

Oseahmatoh Paxikoa tyrise Joxia a
(2 Koronika 35.1-19)

21 Morarame oseahmatoh tyripose tuisa Joxia a: Oseahmatoh Paxikoa poko Ritonõpo eahmatohme. Moro otuhtoh konõto tyrise eya xine, inymeropohpyry ae ro, Inetapohpyry Pape ao.
22 Moro Oseahmatoh Paxikoa panõ onyripitopyra Izyraeu tõ tuisary toh kynexine. Juta tõ tuisary tõ roropa moro otuhtoh konõto panõ onyripyra toh kynexine moino ro juize tõ ehtopõpyry poe ro.
23 Morarame etyhpyryme 18me jeimamyry taropose Joxia ahtao tuisame toexiry poko, Oseahmatoh Paxikoa tyrise eya xine Ritonõpo eahmatohme Jerusarẽ po.

Joxia nyrityamo zae ehtoh poko

24 Mame Juta tõ akorehmatohme Ritonõpo omipona toto ehtohme, Inyripohpyry pape ao, Hiukia nenehpyry ropa Ritonõpo Tapyĩ tao, ynara taropose tuisa Joxia a Jerusarẽ poe, Juta nonory poe roropa: pyaxi tomo te, joroko poe urutõ komo te, toponãmasã tõ te, ahno naxikahpyry tomo te, tyneponãmarykõ eahmatoh kyryry emero porehme.
25 Imepỹ tuisa, ipanõ exipitopyra kynexine; Ritonõpo omipona nexiase ipunaka, ise toehtoh ke te, osenetupuhtoh ke te, tyjamitunuru ke, enara. Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a omipona nexiase. Imeĩpo tuisa ipanõ exipyra roropa nexiase.
26 Yrome Juta tõ zehno toehse Ritonõpo, tuisa Manase nyrihpyry pokoino, toto zehno exiry enahpyra ro kynexine.
27 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Juta tõ wãnohnõko ase, Izyraeu tõ wãnohtopõpyry sã ya. Mya Juta tõ aropõko ase ywinoino. Pata Jerusarẽ ynymenekahpyry jesaryme irumekãko ase. Ytapyĩ roropa, moro tao jeahmatohme mana, katopõpyry ya irumekãko ase.

Joxia tuisame ehtoh etyhpyry
(2 Koronika 35.20–36.1)

28 Imehnõ tuisa Joxia nyrityã emero tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
29 Mame tuisame Joxia ahtao, Parao Neko, Ejitu tõ esẽ toytose soutatu tõ maro tuna Eupyrati pona, Axiria tuisary akorehmase. Tuisa Joxia toytose Mekito pona etonase tuisa Neko maro, mame totapase ynororo.
30 Ekepyry tarose ropa kahu ae Jerusarẽ pona. Moroto tonẽse ynororo tuisa tõ zonẽtoh tao.
Mame imũkuru Joakaze tymenekase Juta tomo a tuisame ehtohme Joxia myakãme.

Tuisa Joakaze, Juta tõ esẽme
(2 Koronika 36.2-4)

31 Mame 23me jeimamyry nae Joakaze ahtao tuisame toehse ynororo Juta tõ esẽme. Oseruao nuno taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Jeny esety Hamutau, Jeremia ẽxiry, Ripina pono.
32 Tytamurukõ nyrihpyry typoenohse Joakaze a azahkuru toehtoh poko, Ritonõpo Tosẽ omipona pyra.
33 Tuisame aehtoh tonahse tapoise ynororo ahtao tuisa Neko a, Ejitu esemy a pata Ripira po, Hamate nonory po. Mame tuisa Neko a Juta tomo a parata ke topehmapose eya: 3.400 kirume te, 34 kirume uuru maro.
34 Mame Eriakĩ, Joxia mũkuru tyrise tuisame, tuisa Neko a, Joxia myakãme. Mame mokyro esety tymyakãmase Jeoakĩme. Joakaze tarose tuisa Neko a Ejitu pona. Moroto toorihse ynororo.

Tuisame Jeoakĩ Juta tõ esemy
(2 Koronika 36.5-8)

35 Morarame tuisa Jeoakĩ a tineru zokonaka tapoise Juta tõ winoino, toto mõkomory zokonaka tapoise eya, tineru nae ehtohme Ejitu tuisary epehmatohme.
36 25me jeimamyry nae Jeoakĩ kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 11me jeimamyry taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Jeny esety Zepita, Petaia ẽxiry, pata Ruma pono.
37 Mame tytamurukõ nyrihpyry typoenohse eya. Tyyrypyry poko toehse ynororo, Ritonõpo omipona pyra.

24

1 Morarame Jeoakĩ tuisame ahtao, tuisa Napukotonozo, Papironia esẽ tooehse Juta tõ poremãkapose. Typoetoryme Jeoakĩ tyripose eya. Morarame oseruao jeimamyry taropose Jeoakĩ a Napukotonozo poetoryme. Mame typenekehse ynororo, aomipona pyra toehse.
2 Mame imeimehnõ oximõmãkõ tonehpose Ritonõpo a. Jeoakĩ erekohmase, Juta tõ wãnohtohme, papironio tomo te, Xiria tomo te, Moape tomo te, Amõ tomo, enara. Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry ae ro, Juta tõ enahkatohme mokaro tonehpose Ritonõpo a.
3 Morara toehse Ritonõpo omi poe, Juta tõ aropotohme tywinoino, tuisa Manase nyrihpyry xihpyry pokoino; iirypyryme
4 ahno kurã etapatopõpyry pokoino eya hkotano. Naeroro Manase rypyry onykorokasaromepyra Ritonõpo kynexine.
5 Jeoakĩ nyrihpyry emero tymerose pape pokona esety Juta tõ Tuisary tõme Ehtopõpyry.
6 Jeoakĩ toorihse, mame imũkuru Joakĩ tuisame toehse tumy myakãme.
7 Mame Ejitu tuisary oehpyra ropa toehse Ejitu poe soutatu tõ maro, inonory tapoise Papironia esemy a exiryke, tuna Eupyrati poe Ejitu ehpiõ pona.

Tuisa Joakĩ, Juta tõ esẽ arotopõpyry
(2 Koronika 36.9-10; Jeremia 27.19-20)

8 Mame 18me jeimamyry nae Joakĩ kynexine tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. Oseruao nuno taropose eya tuisame ehtoh poko, Jerusarẽ po. Jeny esety Neuxita kynexine, Eunatã ẽxiry, Jerusarẽ pono.
9 Tumy nyrihpyry typoenohse Joakĩ a, tyyrypyry poko. Ritonõpo Tosẽ zamaro pyra kynexine.
10 Morarame Joakĩ tuisame ahtao, Papironia soutatu tõ tooehse tuisa Napukotonozo poetory tõ esã maro, Jerusarẽ zomyehmase.
11 Mame pata Jerusarẽ tapuruse ahtao soutatu tomo a Napukotonozo roropa tooehse morotona, Jerusarẽ pona.
12 Mame tuisa Joakĩ, tyse maro, tumũkuru tõ maro, ipoetory tõ esã maro, tytapyĩ erase maro, tõsekarose toto papironio tomo a. 8me jeimamyry taropose ahtao Napukotonozo a tuisame toehtoh poko Joakĩ tarose eya typoetoryme.
13 Mame Ritonõpo Tapyĩ mõkomory, tuisa tapyĩ konõto mõkomory roropa tarose eya Papironia pona. Ritonõpo omihpyry ae ro, Saromão nyrityã, uuru risẽ, Ritonõpo Tapyĩ kyryry tõkehko tyhmose Napukotonozo a.
14 Jerusarẽ põkõ tarose Napukotonozo a typoetoryme toto ehtohme; tuisa poenomo te, tamuximehxo exiketomo te, 10 miume atapona. Emese kure erohketõ roropa, kurimene poko erohketõ maro taropose eya Papironia pona. Tytineruke pyra exiketõ rokẽ, tymõkomokãkara tynomose eya Juta nonory po.
15 Joakĩ tõ tarose Napukotonozo a Papironia pona typoetoryme: ynororo te, jeny te, ipyxiã te, ipoetory tõ esamo te, Juta tõ tamuximãkõ maro.

16 Mokaro tamuximehxo exiketõ emero taropose Napukotonozo a Papironia pona, 7 miumãkomo, miume emese kure erohketõ roropa, kurimene poko erohketõ maro. Emero jamihme exiketõme kynexine, etonatoh waro exiketomo.
17 Mame Joakĩ zũ akorony, Matania tyrise tuisame Napukotonozo a, Juta tõ esẽme. Mame Matania esety tymyakãmase eya Zetekiame.

Tuisa Zetekia Juta tõ esemy
(2 Koronika 36.11-12; Jeremia 52.1-3)
18 21me jeimamyry nae Zetekia kynexine tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. 11me jeimamyry taropose ynororo a tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Jeny esety Hamutau kynexine, Jeremia ẽxiryme, Ripina pono.
19 Tuisa Zetekia nyrihpyry iirypyryme kynexine Ritonõpo omipona pyra, tuisa Joakĩ nyrihpyry samo.
20 Mame tyekĩtapãse Ritonõpo exiryke Jerusarẽ põkõ poko, Juta tõ poko roropa toto taropose eya tywinoino.

25

Jerusarẽ poremãkatopõpyry
(2 Koronika 36.13-21; Jeremia 39.1-10; 52.4-11)
1 Morarame Napukotonozo omipona pyra toehse Zetekia. Naeroro Napukotonozo tooehse tysoutatu tõ maro Jerusarẽ poremãkapose. Morara toehse jeimamyry 9mã po, nuno 10mã po, ẽmepyry 10me ehtoh po Zetekia tuisame ehtoh poko. Mame tosarykõ tyrise Papironia soutatu tomo a jarãnao, pata pũto. Opyi tõ, pata apuru pona onuhtoh tyrise roropa eya xine Jerusarẽ poremãkatohme.
2 Mame moroto onurumekara toh kynexine jeimamyry 11mã po Zetekia tuisame ehtoh pona.
3 Mame moro poro, nuno 4mã po, ẽmepyry 9mã po, tynahke pyra toehse moro taõkõ ahtao,
4 pata apuru typosohkase soutatu tomo a omõtohme pata pona. Papironia soutatu tomo a tomyehmase pata ahtao ro, Juta tõ soutatu tõ toepase, koko, pata poe. Tutũtase toto tuisa tupi esemary ae, omõtoh ae, asakoro apuru rãnakuroko. Toepase toto Joatão jakanahmã mõpozakoxi repe.
5 Yrome tuisa Zetekia tokahmase Papironia soutatu tomo a. Tapoise ynororo eya xine ona po, Jeriko pũto. Turumekase ynororo ipoetory tomo a emero.
6 Mame Zetekia tarose eya xine Papironia tuisary ẽpataka, Ripira po ynororo ahtao. Moroto Zetekia wãnohtoh tokarose Napukotonozo a;
7 ineneryme imũkuru tõ totapase, mame Zetekia enuru tõ typosohkapose Napukotonozo a, keti ke metau risẽ ke tymyhse ynororo, mame Papironia pona tarose ynororo.

Ritonõpo Tapyĩ pahtopõpyry
(2 Koronika 36.17-21; Jeremia 52.12-23)
8 Morarame jeimamyry 19mã po, nuno 5mã po, ẽmepyry 7mã po tuisame Napukotonozo ehtoh poko, Papironia põkõ esẽme, akorehmane Nepuzaratã, soutatu tõ tuisary, tomõse Jerusarẽ pata pona.
9 Ritonõpo Tapyĩ tyahkase eya te, tuisa tapyĩ konõto roropa te, emero tamuximehxo exiketõ tapyĩ tõ roropa Jerusarẽ po.
10 Pata apuru roropa tytohtohkase isoutatu tomo a.
11 Morarame ahno akoĩpyry tarose Nepuzaratã a, Papironia pona, emese kure erohketõ akoĩpyry maro te, mokaro maro tõsekarose aexityamo Papironia põkomo a.
12 Yrome tymõkomokãkara tynomose eya Juta nonory po; tyrohmanohpose toto eya tupito tõ poko te, uwa esary tõ poko, enara.
13 Mame metau risẽ asakoro, xikihme exiketõ tyhmose Papironia põkomo a, kahu tõ roropa Ritonõpo Tapyĩ tao, tuna ẽ konõto roropa, Papironia pona moro metau arotohme, emero.
14 Ritonõpo Tapyĩ mõkomory tarose roropa eya xine: pa tomo te, oruno eny tõkehko, oruno arotohme apoto apõ poe, jahpi tomo, nãparina aryry kyrytohme te, paxiha tõkehko munu apoitohme, ixtaratu zahkatoh tonomo te, tyoro metau risẽ roropa Ritonõpo Tapyĩ kyryry kehko.
15 Uuru risẽ emero, parata risẽ roropa tarose eya, paxiha tõ pitiko, paratu tõ roropa ikarã puimatohme.
16 Moro metau, tuisa Saromão nyrityamo Ritonõpo kyryryme; moro xikihme exiketõ asakoro te, kahu tomo te, tuna ẽ konõto maro omoxihxo toh kynexine. Naeroro omoxĩ toto ehtoh onukuhpyra tokurehse toto.

17 Moro asakoro xikihme exiketõ oxisã kehko kynexine, 8 meturume kae ehtoh kynexine. Zupuhpyryme emepory kynexine toiro meturume 30 sẽtimeturume. Moro zupuhpyry zomye emepory kurã, metau risẽ kynexine romã tõ panono.

Juta põkõ tarose Papironia pona
(Jeremia 52.24-30)

18 Morarame Seraia, Ritonõpo maro Oturukety imehxo exikety tarose typoetoryme soutatu tõ tuisary, Nepuzaratã a; Sowonia, oturukety ime hkopyra exikety tarose roropa eya, imehnõ oturuketõ maro oseruao.

19 Mame pata poe soutatu tõ tuisary tarose eya, 5me tuisa akorehmananõ maro, Jerusarẽ poro exiketomo te, soutatu tuisary akorehmane maro, soutatu tõ esety merone te, 60me tamuximãkõ maro.

20 Mokaro tarose Nepuzaratã a Papironia esemy a, pata Ripira po ynororo ahtao,

21 Hamate nonory po. Moroto typipohpose toto tuisa a, moromeĩpo totapapose toto eya. Naeroro Juta põkõ tarose tynonorykõ poe Papironia põkõ poetoryme.

Ketaria kowenatume Juta po
(Jeremia 40.7-10,13—41.18)

22 Mame Ketaria, Aikã mũkuru, Sapã pary kowenatume tyrise tuisa Napukotonozo, Papironia esemy a. Juta põkõ esẽme tyrise ynororo, Papironia pona anaropyra aexityã esẽme.

23 Morarame Juta tõ soutatu tõ esã, soutatu tõ maro, osekaropyra aexityã tuaro toehse ahtao kowenatume Ketaria ritopõpyry poko Papironia tuisary a, tõseporyse toto Ketaria maro Mixipa po. Mokaro, soutatu tõ tuisary ynara kynexine: Iximaeu, Netania mũkuru; Joanã, Karea mũkuru; Seraia, Tanumete mũkuru, Netopa pono; Jazania, Maaka pono, enara.

24 Mame ynara tykase Ketaria eya xine:

— Jomiry etapõko ase oya xine: "Enaromyra ehtoko, Papironia tuisary tõ oryhmara xine exĩko mã toto. Taro rokẽ ehtoko. Papironia tuisary omipona ehtoko. Mame kure rokẽ exĩko oya xine mana," tykase Ketaria.

25 Yrome nuno 7mã po moro jeimamyry poro Iximaeu, Netania mũkuru, Erisama pary, Juta tõ tuisary ekyry, toytose Mixipa pona 10mãkõ maro. Totonase Ketaria maro, totapase ynororo eya. Imarõkõ totapase roropa eya Izyraeu tomo te, Papironia põkomo, enara.

26 Mame Izyraeu tõ emero, tamuximehxo exiketomo te, tymõkomoke pyra exiketõ maro, soutatu tõ esã maro toytose toto Ejitu pona, Papironia põkõ zuno toehse toexirykõke.

Joakĩ tũtary ropa ãpuruhpyry tae
(Jeremia 52.31-34)

27 Morarame Ewiu-Merotake tuisame toehse ahtao Papironia põkõ esẽme, tuisa Joakĩ, Juta tõ esẽ typynanohse eya, tutũtanohpose ynororo eya ãpuruhpyry tae. Morara toehse jeimamyry 37mã po, nuno 12mã po, ẽmepyry 27mã po Joakĩ arotopõpyry poe papironio tõ poetoryme.

28 Mame Ewiu-Merotake kure kynexine eya, imehnõ tuisa tõ motye tamuximehxo tyrise ynororo eya moroto Papironia po.

29 Naeroro Joakĩ a ãpuruhpyry taõ zupõ turumekapose eya, tupõ kurã amurutohme autuhtohme tuisa otuhtoh po, toorikyry ponãmero.

30 Mame toorikyry ponãmero tuisa nekarohpyry tapoise eya; tonahsẽ pixo, tineru pixo ise toehtoh epekahtohme tyya.

1 KORONIKA
1 Tymerosã Kurãkatopõpyry
1 Crônicas
Ekarotopo

Sero *1 Koronika* ekarõko Izyraeu tõ ehtopõpyry poko Juta tõ ehtopõpyry poko roropa *1 Samueu* poe *2 Samueu* etyhpyry pona. Ekarõko Izyraeu tuisary tõ poko Juta tõ tuisary tõ poko roropa, ynara enetupuhpotohme: 1) Popyra ehtoh poko toehse Izyraeu tõ ahtao ro Juta tõ roropa, tõmihpyry ae ro erohnõko Ritonõpo kynexine. Typoetory tõ akoïpyry pyno ro kynexine Juta tõ nonory po. Ekarõko orẽpyra Tawi ehtopõpyry poko. 2) Ekarõko roropa Ritonõpo eahmapitotopõpyry poko Itapyĩ Kurã tao Jerusarẽ po. Ekarõko roropa oturuketõ rohmanohpotopõpyry poko Tawi a, rewita tõ maro. Morohne tyripose Tawi a, Ritonõpo eahmatohme.

Sero pape ao

Izyraeu tõ ekyrỹpyamo *1.1—9.44*
Sauu orihtopõpyry *10.1-14*
Tuisame Tawi ehtopõpyry *11.1—29.30*
1. Tupimã, orẽpyra ehtopo *11.1—22.1*
2. Ritonõpo Tapyĩ risamo *22.2—29.30*

Atão pakomotyã esetykõ Aparão pona
(Jenexi 5.1-32)

1 Atão kynexine Sete zumy. Sete kynexine Eno zumy. Eno kynexine Kainã zumy.
2 Kainã kynexine Maarareu zumy. Maarareu kynexine Jarete zumy.
3 Jarete kynexine Enoke zumy. Enoke kynexine Matuzarẽ zumy. Matuzarẽ kynexine Rameke zumy.
4 Rameke kynexine Noe zumy. Noe kynexine oseruao tumũkue: Sem te, Kam te, Jape, enara.

Noe pakomotyamo
(Jenexi 10.1-32)

5 Jape poenõ kynexine: Komea, Makoke, Matai, Jawã, Tupau, Meseke, Tira, enara. Ahno zũ tõ kynexine tosety ae ro exiketomo.
6 Komea pakomotyã Axikenaze tõ toehse te, Ripate tomo te, Tokarama tomo, enara.
7 Jawã pakomotyã Erisa tõ toehse te, Expania tõ te, Xipere tõ te, Rote tõ, enara.
8 Kam poenõ kynexine: Kuxe te, Ejitu te, Ripia te, Kanaã, enara.
9 Kuxe poenõ kynexine Sepa, Hawira, Sapata, Raama, Sapateka, enara. Raama poenõ kynexine Sapa te, Tetã, enara.
10 (Kuxe kynexine Ninirote zumy. Ninirote orẽpyra kynexine apitorymã imehnõ poremãkapory poko exikety.)
11 Ejitu pakomotyã kynexine Ritia te, Anã, Reape, Napatu, enara.
12 Pataru, Kasaru, Kereta (pirixteu tõ tamuru).
13 Kanaã kynexine Xitõ zumy apitoryme te, Hete zumy roropa. Ahno zũ toh kynexine tosety ae ro exiketomo.
14 Imehnõ zũme roropa Kanaã kynexine: jepuseu tomo te, amoreu tomo te, kirikaseu tomo te,
15 heweu tomo te, arakita tomo te, xineu tomo te,
16 arawatita tomo te, zemareu tomo te, hamateu tomo, enara.
17 Sem poenõ ynara kynexine: Erão te, Asua te, Arapaxate te, Rute te, Arã te, Uze te, Huru te, Ketea te, Meseke, enara. Ahno zũ toh kynexine tosety ae ro exiketomo.
18 Arapaxate kynexine Sera zumy. Sera kynexine Epea zumy.
19 Epea tumũkue asakoro kynexine: Perekeme tosehpase apitorymã sero nono põkõ tãtapiakase exiryke tonuruse ynororo ahtao. Zakorõ esety kynexine Jokotã.
20 Jokotã poenõ ynara kynexine: Aramota tomo te, Serepe tomo te, Hazaa-Mawe tomo te, Jera tomo te,
21 Atonirão tomo te, Uzau tomo te, Tikira tomo te,
22 Opau tomo te, Apimaeu tomo te, Sapa tomo te,
23 Opia tomo te, Hawira tomo te, Jopape tomo, enara.

Sem pakomotyamo
(Jenexi 11.10-26)

24 Mame Sem poe emũkuary Aparão pona ynara kynexine: Sem te, Arapaxate te, Sera te,

25 Epea te, Pereke te, Reu te,
26 Seruke te, Naoa te, Tera te,
27 Aparã, enara. Esety roropa Aparão kynexine.

Iximaeu pakomotyamo
(Jenexi 25.12-18)
28 Aparão asakoro tumũkue kynexine: Izake te Iximaeu, enara.
29 Mame Iximaeu mũkuru tõ 12me ahno tamuxiryme toehse: Nepaiote, imũkuru apitorymano te, Ketaa te, Atapeeu te, Mipisão te,
30 Mixima te, Tuma te, Masa te, Hatate te, Tema te,
31 Jetua te, Napi te, Ketema, enara.
32 Imepỹ pyty nae Aparão kynexine esety Ketura. Toemũkuase ynororo 6me. Ynara toh kynexine: Zinirã te, Jokosã te, Metã te, Mitiã te, Ixipake te, Sua, enara. Jokosã tumũkue asakoro kynexine: Sepa te Tetã, enara.
33 Mitiã tumũkue 5me kynexine. Ynara toh kynexine: Epa te, Epea te, Enoke te, Apita te, Ereta, enara.

Ezau pakomotyamo
(Jenexi 36.1-19)
34 Izake, Aparão mũkuru asakoro tumũkue kynexine: Ezau te, Jako, enara.
35 Ezau mũkuru tõ ynara kynexine: Eripaze te, Reueu te, Jeu te, Jarã te Kora, enara.
36 Eripaze ahno tõ tamuxiry kynexine: Temã te, Omara te, Zepo te, Kaetã te, Kenaza te, Timina te, Amareke, enara.
37 Reueu ahno tõ tamuxiry kynexine. Ynara toh kynexine: Naate te, Zera te, Sama te, Miza, enara.

Etõ põkõ apitorymãkomo
(Jenexi 36.20-30)
38 Mame Etõ põkõ apitorymãkõ Seia mũkuru tõ pakomotyã kynexine. Ynara toh kynexine Seia mũkuru tomo:
39 Rotã te, Sopau te, Zipeão te, Ana te, Tisõ te, Eser te, Tisã, enara. Rotã ahno tõ tamuxiry kynexine: Hori tomo te, Homã tomo, enara. (Rotã oryxiry Timina kynexine.)
40 Sopau ahno tõ tamuxiry kynexine: Arawã te, Manaate te, Epau te, Sopo te, Onã, enara.
Zipeão mũkuru tõ asakoro ynara kynexine: Aia te, Ana, enara.
41 Ana tumũkue kynexine: Tisõ. Tisõ tumũkue kynexine: Hanarão te, Exipã te, Itirã te, Kerã, enara.
42 Esea tumũkue kynexine: Pirã te, Zaawã te, Jaakã, enara.
Tisã tumũkue kynexine: Uze te Arã, enara.

Etõ tuisary tomo
(Jenexi 36.31-43)
43 Ynara tuisa tõ kynexine Etõ nonory põkõ esamo. Atakenaka tuisame toh kynexine tuisa pyra Izyraeu ahtao ro:
Pera, Peoa mũkuru. Ipatary Tinapa kynexine.
44 Pera toorihse ahtao imyakãme Jopape, Zera mũkuru, Posora pono tuisame toehse.
45 Jopape myakãme Husã, Temã pono tuisame toehse.
46 Husã mykapo Hatate, Petate mũkuru, Awite pono tuisame toehse Mitiã tõ typoremãkase eya Moape nonory po.
47 Hatate mykapo Samara, Masareka pono tuisame toehse.
48 Samara mykapo Sauu, pata Reopote-Tuna-Eupyrati pono tuisame toehse.
49 Sauu mykapo Paau-Hanã, Akapoa mũkuru tuisame toehse.
50 Paau-Hanã mykapo Hatate, Pau pono tuisame toehse. Ipyty Meetapeu kynexine Matarete ẽxiry, Me-Zaape paryme.
51 Hatate mykapo Etõ tõ tãtapiakase ynara ahno tõme: Timina tomo te, Arawa tomo te, Jetete tomo te,
52 Ooripama tomo te, Era tomo te, Pinõ tomo, enara.
53 Kenaza tomo te, Temã tomo te, Mipisara tomo te,
54 Makatieu tomo te, Irão tomo, enara.

2

Juta pakomotyã esetykõ Tawi pona
1 Jako tumũkue kynexine 12me: Rupẽ te, Ximeão te, Rewi te, Juta te, Isakaa te, Zepurõ te,
2 Tã te, Joze te, Pẽjamĩ te, Napatari te, Kate te, Asea, enara.

3 Juta tumũkue kynexine 5me. Ipyty Kanaã põme exikety, Pate-Sua, 3mãkõ ẽme kynexine:
Ere te, Onã te, Sera, enara. Yrome Ere, apitorymã, popyra rokẽ exiryke totapase Ritonõpo
a.
4 Tamara, Juta mũkuru pytỹpyry toemũkuase asakoro Juta mũkuru tomo: Pereze te, Zera,
enara.
5 Pereze toemũkuase asakoro: Ezerõ te, Hamuu, enara.
6 Zera toemũkuase 5me: Ziniri te, Etã te, Hemã te, Kaukou te, Tara, enara.
7 Akara, Karami mũkuru, Zera pary kynexine azahkuru, mõkomo tapoise ahtao eya
tykyryryme, osetapakehxĩpo tapiakase ahtao Ritonõpo kyryryme.
8 Etã toemũkuase toiro, Azariame esety kynexine.

Tawi tamuru tomo

9 Ezerõ toemũkuase oseruao: Jerameeu te, Rão te, Karepe, enara.
10 Rão toemũkuase Aminatapeme. Aminatape toemũkuase Nasõme, Juta tõ tuisary.
11 Nasõ toemũkuase Saumame. Sauma toemũkuase Poazeme.
12 Poaze toemũkuase Opeteme. Opete toemũkuase Jeseme.
13 Jese toemũkuase 7me: Apitorymãme Eriape te, Apinatape te, Ximeia te,
14 Netaneu te, Ratai te,
15 Ozem te, Tawi, enara.
16 Jese asakoro ẽxiry nae kynexine: Zeruia te, Apikaiu, enara. Zeruia tumũkue kynexine
oseruao: Apisai te, Joape te, Asaeu, enara.
17 Apikaiu tyniotase Jetea maro, Iximaeu pary. Toemũkuase ynaroro Amasame.

Ezerõ pakomotyamo

18 Karepe, Ezerõ mũkuru typytase Azupa maro. Toiro ẽxiry tonuruse esety Jeriote. Jeriote
toemũkuase oseruao: Jesea te, Sopape te, Aratõ, enara.
19 Mame toorihse Azupa ahtao Karepe typytase ropa Epyrata maro. Toemũkuase toto:
Huru.
20 Huru toemũkuase Urime. Huru pary kynexine Pezareu.
21 60me jeimamyry Ezerõ nae ahtao typytase Makia ẽxiry maro, Kireate oryxiry.
Toemũkuase toto toiro: esety Sekupe.
22 Sekupe toemũkuase toiro: esety Jaia. Tuisame toehse Jaia 23me pata tõ esẽme Kireate
nonory po.
23 Yrome tuisame Kesua ahtao Arã maro, 60me pata tõ typoremãkase eya xine Jaia patary
tõ maro, pata Kenate maro pata tõ pisarara izomye exiketõ maro. Moro põkõ emero Makia
pakomotyãme toh kynexine Kireate zumy.
24 Mame Ezerõ toorihse ahtao, imũkuru Karepe typytase Epyrata maro tumy pytỹpyry.
Toemũkuase toto toiro: esety Azua. Pata Tekoa rihpõme kynexine ynororo.

Jerameeu pakomotyamo

25 Jerameeu, Ezerõ mũkuru apitorymano toemũkuase 5me: Rão apitorymano te, Puna te,
Orem te, Ozem te, Aia, enara.
26-27 Rão toemũkuase oseruao: Maaze te, Jamĩ te, Ekea, enara. Jerameeu typytase ropa
Atara maro. Toemũkuase toto toiro: esety Onã.
28 Onã toemũkuase asakoro: Samai te, Jata, enara. Samai roropa toemũkuase asakoro:
Natape te, Apisua, enara.
29 Apisua typytase Apiaiu maro. Toemũkuase toto asakoro: Apã te, Morite, enara.
30 Natape toemũkuase asakoro: Serete te, Apaĩ, enara. Serete toorihse tumũkue pyra
ahtao.
31 Apaĩ toemũkuase Ixime. Ixi toemũkuase Sesãme. Sesã toemũkuase Araime.
32 Jata, Samai akorony toemũkuase asakoro: Jetea te, Jonata, enara. Jetea toorihse
tumũkue pyra.
33 Jonata toemũkuase asakoro: Perete te, Zaza, enara. Jerameeu pakomotyã toh kynexine
mokaro.
34 Sesã tumũkue pyra kynexine, ẽxiry rokene. Ipoetory Ejitu põ kynexine esety Jara.
35 Tõxiry toiro tokarose eya Jara pytyme. Toemũkuase toto toiro: esety Atai.
36 Atai toemũkuase toiro; esety Natã. Natã toemũkuase toiro: esety Zapate.
37 Zapate toemũkuase toiro: esety Eperau. Eperau toemũkuase toiro: esety Opete.
38 Opete toemũkuase toiro: esety Jeu. Jeu toemũkuase toiro: esety Azaria.
39 Azaria toemũkuase toiro: esety Here. Here toemũkuase toiro: esety Ereasa.
40 Ereasa toemũkuase Xisamaime. Xisamai toemũkuase Sarũme.
41 Sarũ toemũkuase Jekamiame. Jekamia toemũkuase Erisamame.

Imehnõ Karepe pakomotyamo, Jerameeu akorony

42 Karepe mũkuru apitorymã esety Mesa kynexine. Mesa toemũkuase Zipeme. Zipe toemũkuase Maresame. Maresa toemũkuase Eperõme.
43 Eperõ toemũkuase 4me: Kora te, Tapua te, Rekẽ te, Sema, enara.
44 Sema toemũkuase Raãome. Rão toemũkuase Jorokeãome. Rekẽ toemũkuase Samaime.
45 Samai toemũkuase Maõme. Maõ toemũkuase Pete-Zuame.
46 Karepe a imepỹ nohpo tapoise, esety Epa. Toemũkuase oseruao: Harã te, Mosa te, Kazeze, enara. Harã toemũkuase Kazezeme roropa.
47 (Orutua kynexine esety Jatai. Toemũkuase ynororo 6me: Rekẽ te, Jotão te, Kesã te, Perete te, Epa te, Saape, enara.)
48 Imepỹ nohpo tapoise Karepe a, esety Maaka. Toemũkuase toto asakoro: Sepea te, Tirana, enara.
49 Imeĩpo toemũkuase ropa nohpo asakoro: Saape te, Sewa, enara. Saape a pata tyrise Matamana. Pata tõ tyrise Sewa a: Makapena, Kipea, enara.
Tõxike toehse Karepe roropa esety Akasa.
50 Ynara Karepe pakomotyã kynexine: Huru kynexine imũkuru apitorymã ipyty Epyrata maro. Sopau, Huru mũkuru pata Kiriate-Jearĩ rihpõ kynexine.
51 Sauma a, Huru akorõ, pata Perẽ tyrise. Harepe a, Sauma akorõ pata Pete-Katea tyrise.
52 Sopau, pata Kiriate-Jearĩ rihpõ Haroe põkõ tamurume kynexine te, zokonaka Menuote põkõ tamurume roropa.
53 Imehnõ tamurume kynexine roropa ynororo: itirita tomo te, puita tomo te, sumateu tomo te, mixiraeu tomo, enara. Zora põkõ te, Exitaou põkõ te, Kiriate-Jearĩ põkõ maro oxiekyryme toh kynexine Sopau pakomotyãme.
54 Sauma, Perẽ rihpono ahno tamurume kynexine: Netopa põkomo te, Atarote-Pete-Joape põkomo te, zoreu tomo te, oxiekyry toh kynexine zokonaka Manaate põkomo.
55 (Jape patary po oxiekyry tõ kynexine, emese kure exiketõ pape merory poko, pape tõ poenopyry poko, enara. Ynara toh kynexine: tiratita tomo te, ximeatita tomo te, sukatita tomo. Keneu tõ kynexine toto, typytase toh kynexine rekapita tõ maro, enara.)

3

Tuisa Tawi poenomo
(2 Samueu 3.2-5)
1 Tawi toemũkuase 6me Eperõ po tahtao:
Apitorymã Amanõ tonuruse Ainoã, Jezereu põ mũkurume; mame Tanieu tonuruse, Apikaiu, Karameru põ mũkurume;
2 mame Apisarão, Maaka mũkurume. Maaka, Taumai ẽxiry kynexine Kesua tuisary ẽxiry; mame Atonia, Hakite mũkurume;
3 mame Sepatia Apitau mũkurume te; mame Itireão, Ekera mũkurume, enara.
4 Mokaro 6mãkõ tonuruse Eperõ po 7me zokonaka jeimamyry taropose Tawi ahtao tuisame moroto.
Mame 33me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po.
5 Tuhke toemũkuase ynororo moroto. Ipyty Pate-Sepa, Amieu ẽxiry maro toemũkuase 4me: Samua te, Sopape te, Natã te, Saromão, enara.
6 Tawi toemũkuase ropa imehnõ 9me: Ipaa te, Erisua te, Ereperete te,
7 Noka te, Nepeke te, Japia te,
8 Erisama te, Eriata te, Eriperete, enara.
9 Mokaro maro toemũkuase ropa ynororo imehnõ nohpo tõ maro. Tonuruse roropa ẽxiry esety Tamara.

Tuisa Saromão pakomotyamo
10 Saromão toemũkuase Ropoãome. Ropoão toemũkuase Apiame. Apia toemũkuase Asame. Asa toemũkuase Josapame.
11 Josapa toemũkuase Jeorãome. Jeorão toemũkuase Akaziame. Akazia toemũkuase Joaxime.
12 Joaxi toemũkuase Amaziame. Amazia toemũkuase Uziame. Uzia toemũkuase Jotãome.
13 Jotão toemũkuase Akazeme. Akaze toemũkuase Ezekiame. Ezekia toemũkuase Manaseme.
14 Manase toemũkuase Amõ me. Amõ toemũkuase Joxiame.
15 Joxia toemũkuase 4me: Joanã te, Jeoakĩ te, Zetekia te, Joakaze, enara.
16 Jeoakĩ toemũkuase asakoro: Joakĩ te, Zetekia, enara.

Tuisa Joakĩ pakomotyamo
17 Ynara kynexine Joakĩ pakomotyamo. Papironia pona tarose ynororo tuisa poetoryme. Joakĩ toemũkuase 7me: Saratieu te,

18 Maukirão te, Petaia te, Senazaa te, Jekamia te, Hosama te, Netapia, enara.
19 Petaia toemũkuase asakoro: Zoropapeu te, Ximei, enara. Zoropapeu toemũkuase asakoro: Mesurã te, Hanania, enara. Tõxike toehse roropa ynororo toiro: esety Seromite.
20 Zoropapeu toemũkuase 5me: Hasupa te, Oeu te, Perekia te, Hasatia te, Jusape-Hesete, enara.
21 Hanania toemũkuase asakoro: Peratia te, Jesaia, enara. Jesaia toemũkuase Repaiame. Repaia toemũkuase Aranãme. Aranã toemũkuase Opatiame. Opatia toemũkuase Sekaniame.
22 Sekania toemũkuase Semaiame. Ipakõ 5me: Hatu te, Ikau te, Paria te, Nearia te, Sapate, enara.
23 Nearia toemũkuase oseruao: Erioenai te, Ezekia te, Azarikã, enara.
24 Erioenai toemũkuase 7me: Hotawia te, Eriaxipe te, Peraia te, Akupe te, Joanã te, Teraia te, Anani, enara.

4

Juta pakomotyamo

1 Mame Juta pakomotyã ynara kynexine: Pereze te, Ezerõ te, Karami te, Huru te, Sopau, enara.
2 Sopau toemũkuase Reaiame. Reaia toemũkuase Jaateme. Jaate toemũkuase asakoro: Aumai te, Raate, enara. Mokaro asakoro Zora põkõ tamurume toh kynexine.
3-4 Huru, Karepe mũkuru apitorymã kynexine ipyty Epyrata maro. Pata Perẽ tyrise ipakomotyamo a. Huru toemũkuase oseruao: Etã te Penueu te, Ezea, enara. Etã toemũkuase oseruao: Jezereu te, Ixima te, Itipa, enara. Ẽxiry kynexine toiro: esety Hazereuponi. Penueu a pata Ketoa tyrise. Ezea a pata Husa tyrise.
5 Azua a pata Tekoa tyrise. Asakoro typye kynexine: Hera te, Naara, enara.
6 Naara maro toemũkuase ynororo 4me: Auzã te, Hepea te, Temeni te, Haasatari, enara.
7 Hera maro Asua toemũkuase oseruao: Zerete te, Isara te, Etenã, enara.
8 Koze toemũkuase asakoro: Anupe te, Zopepa, enara. Imehnõ tamurume kynexine Akareu, Harũ mũkuru, pakomotyã tamurume.
9 Orutua kynexine esety Jape. Zae exiketyme ynororo tokarose imehnomo a jekyry tõ motye imehxo. Japezeme tosehpase ynororo jeny a jetuhxo exiryke aenururuhtao.
10 Ynara tykase ynororo Ritonõpo Izyraeu Esemy a:
— Ritonõpo, kure rokẽ kyriko. Nono konõto ekaroko ya. Ymaro exikehpyra exiko. Kypynanohko jetũ kamexipory se exiketõ winoino emero. Mame totase ynororo Ritonõpo a, ipenetatoh tokarose eya.

Imehnõ oxiekyry tomo

11 Kerupe, Sua akorony toemũkuase Meiame. Meia toemũkuase Exitõme.
12 Exitõ toemũkuase oseruao: Pete-Rapa te, Paseia te, Teina, enara. Teina a pata Naasa tyrise. Ipakomotyã esary kynexine pata Reka po.
13 Kenaza toemũkuase asakoro: Otonieu te, Seraia, enara. Otonieu roropa toemũkuase asakoro: Hatate te, Meonotai, enara.
14 Meonotai toemũkuase Oparame.
Seraia toemũkuase Joapeme. Jakanahmã Tyritoh Esary rihpõme Joape kynexine. Morotõkõ emero emese kure toh kynexine tynyrirykõ poko.
15 Karepe, Jepone mũkuru toemũkuase oseruao: Iru te, Era te, Naã, enara. Era toemũkuase Kenazame.
16 Jeareeu toemũkuase 4me: Zipe te, Zipa te, Tiria te, Asareeu, enara.
17 Extara toemũkuase 4me: Jetea te, Merete te, Epea te, Jarõ, enara. Merete typytase Pitia maro, Ejitu tuisary ẽxiry. Toemũkuase toto toiro ẽxiry, esety Miriã, asakoro imũkuru tomo: Samai te, Ixipa, enara. Ixipa pata Exitemoa rihpõme toehse.
18 Merete typytase Juta tõ nohpory maro roropa. Toemũkuase toto oseruao: Jerete, pata Ketoa rihpono te, Hepea, pata Soko rihpono te, Jekutieu, pata Zanoa rihpono, enara.
19 Hotia typytase Naã oryxiry maro. Toto pakomotyã oxiekyryme Karami tõ toehse pata Keira po te, oxiekyry tõ Maaka roropa Exitemoa po.
20 Ximão toemũkuase 4me: Amanõ te, Rina te, Pẽ-Hanã te, Tirõ, enara.
Ixi toemũkuase asakoro: Zoete te, Pẽ-Zoete, enara.

Sera pakomotyamo

21 Sera, Juta mũkuru toemũkuase Ereme, pata Reka rihpono te; Ratame roropa, pata Maresa rihpono te; oxiekyry tamuru roropa Sera kynexine, mauru panono rinanomo pata Pete-Asapeia põkomo.

22 Jokĩ tamurume roropa Sera kynexine te; Kozepa põkõ tamurume roropa te; Joaxi roropa te; Sarape roropa, Moape nohpory tõ maro typytase toto. Mame Perẽ po tõsesarise toh kynexine. (Morohne esetykõ moino ro tymerose kehko.)
23 Mokaro toerohse orino apuhnanõme tuisa poetoryme orino riry poko pata Netaĩ po te, Ketera po roropa, enara.

Ximeão pakomotyamo
24 Ximeão toemũkuase 5me: Nemueu te, Jamĩ te, Jaripe te, Zera te, Sauu, enara.
25 Sauu toemũkuase Sarumme. Sarũ toemũkuase Mipisãome. Mipisão toemũkuase Miximame.
26 Mixima toemũkuase Hamueume. Hamueu toemũkuase Zakuame. Zakua toemũkuase Ximeime.
27 Ximei toemũkuase 16me orutua komo te, 6me ẽxiry tõ maro. Yrome jekyry tõ tuhke hkopyra toemũkuase. Naeroro Juta tõ sã pyra tuhke hkopyra tomãse Ximeão tomo.
28 Tuisa Tawi ehtoh pona Ximeão pakomotyã esary kynexine sero pata tõ po: Peresepa te, Morata te, Hazaa-Suau te,
29 Pira te, Ezẽ te, Torate te,
30 Petueu te, Horoma te, Zikirake,
31 Pete-Marakapote te, Hazaa-Suxĩ te, Pete-Piri te, Saaraĩ, enara.
32 Mokaro esary roropa kynexine imepỹ 5me pata tõ po: Etã te, Aim te, Rimõ te, Tokẽ te, Asã te,
33 moro pata tõ zomye exiketõ pona roropa mya pata Paau pona. Mokarohne Ximeão pakomotyã oxiekyry tõ kynexine ipatary tõ roropa.
34 Ynara oxiekyry tõ tuisary toh kynexine: Mesopape te, Janareke te, Josa, Amazia mũkuru te,
35 Joeu te, Jeu (Joxipia mũkuru, Seraia pary, Axieu mũkuru pary ro)
36 Erioenai te, Jaakopa te, Jesoaia te, Asaia te, Atieu te, Jeximieu te, Penaia te,
37 Ziza (Xipi mũkuru, Arõ pary, Jetaia mũkuru pary, Xiniri pary, Samaia mũkuru pary).
38 Mokaro ekyry tõ tomãse ro toto. Naeroro
39 tãtapiakase toto xixi omõtoh wino, Jeraa pona exisasaka. Toto eky tõ, kaneru tõ tarose ona poro jakanahmã ehpikuroko xixi tũtatoh wino moro pata pũto.
40 Moroto ona kurã tonese eya xine, nono zumo roropa mynytyme samo. Apitoryme Kam pakomotyã moroto toehse toh kynexine.
41 Morarame tuisa Ezekia Juta tõ esẽme ahtao mokaro orutua kõ, esetykõ tymerose, aexityã toytose toto Jera pona moro põkõ tapyĩ tõ enahkase. Ahno taropose eya xine moro poe. Mame tõsesarise toh kynexine mokaro esahpyry po ona peneryke tyya xine toky tõ nahpatohme.
42 500me orutua kõ, Ximeão pakomotyã toytose xixi tũtatoh wino Etõ pona. Toto esẽkõ Ixi mũkuru tõ kynexine: Peratia te, Nearia te, Repaia te, Uzieu, enara.
43 Amarekita tõ akoĩpyry isene ro aexityã totapase eya xine. Mame moroto toehse toto seromaroro pona ro.

5

Rupẽ pakomotyamo
1 Ynara mã Rupẽ pakomotyamo, Jako mũkuru apitorymano. (Tumy pyty toiro poko toehse toexiryke ime toehtopõpyry tomapose eya. Imehxo ehtoh tokarose Joze a turui myakãme.
2 Imeĩpo Juta tõ jamihmehxo toehse. Mame Juta tõ poe tuisa toehse Izyraeu tõ esẽme porehme.)
3 Rupẽ, Jako mũkuru apitorymã, toemũkuase 4me: Enoke te, Paru te, Ezerõ te, Karami, enara.
4 Joeu toemũkuase Semaiame. Semaia toemũkuase Kokeme. Koke toemũkuase Ximeime.
5 Ximei toemũkuase Mikame. Mika toemũkuase Reaiame. Reaia toemũkuase Paaume.
6 Paau toemũkuase Peerame. Peera tuisame kynexine tapoise ahtao. Mame tarose ynororo tuisa Tikirate-Piresea a, typoetoryme, Axiria pona.
7 Ynara tymerose oxiekyry tõ tuisary tõ esetykomo, Rupẽ tomo: Jeieu te, Zakaria,
8 Pera, Azaze mũkuru, Sema pary, oxiekyryme Joeu maro. Pata Aroea po toehse toh kynexine, moro poe inikahpozakoxi Nepo pona Paau-Meõ roropa.
9 Tokyke tuhke toh kynexine Kireate nonory po. Naeroro tosarykõme moro nono tyrise eya xine xixi tũtatoh wino ahno esaka pyra, tuna Eupyrati pona.
10 Tuisame Sauu ahtao, Rupẽ pakomotyamo a hakarita tõ typoremãkase esarykõ ritohme tosarykõme, Kireate poe xixi tũtatoh wino.

Kate pakomotyamo

11 Kate tõ esary kynexine Rupẽ esary poe inikahpozakoxi Pasã nonory po, xixi tũtatoh
wino Sauka pona.
12 Joeu kynexine oxiekyry tõ tuhkehxo exiketõ tamurume. Sapã kynexine oxiekyry tõ
tuhke hkopyra exiketõ tamurume. Imehnõ oxiekyry tõ tamuru tõ kynexine: Janai te,
Sapate, enara, Pasã nonory po.
13 Imehnõ Kate tõ tãtapiakase 7me oxiekyry tomo: Mikaeu te, Mesurã te, Sepa te, Jorai te,
Jakã te, Zia te, Hepea, enara.
14 Apiaiu, Huri mũkuru, pakomotyãme toh kynexine. Toto tamuru tõ ynara kynexine:
Apiaiu, Huri mũkuru, Jaroa mũkuru, Kireate mũkuru, Mikaeu mũkuru, Jexisai mũkuru, Jato
mũkuru, Puze mũkuru.
15 Ae, Apatieu mũkuru, Kuni pary tuisame kynexine mokaro oxiekyry tõ esẽme.
16 Pasã nonory po te, Kireate nonory po roropa toehse toh kynexine moro pata tõ po te,
ona po roropa Sarõ nonory po.
17 Mokaro esetykõ tymerose pape pokona Jotão tuisame ahtao Juta po te, Jeropoão
tuisame ahtao roropa Izyraeu po.

Soutatu tõ Izyraeu pakomotyã Joatão xixi tũtatoh wino

18 Rupẽ tõ maro te, Kate tõ maro te, Manase tõ maro xixi tũtatoh wino soutatu tõ kynexine
44.760me, amorepatyamo osewomatoh poko, warata poko te, taky poko roropa pyrou
maro, enara.
19 Karimotase toytose toto hakarita tõ maro Jetua po te, Napi po te, Notape po, enara.
20 Tõturuse toto Ritonõpo a takorehmatohkõme. Tonetupuhse tosẽkõme eya xine. Naeroro
orẽpyra toehse toto Ritonõpo poe, hakarita tõ typoremãkase eya xine epe tõ maro.
21 Toto eky tõ tapoise eya xine: kameru tõ 50.000me te, 250 miu kaneru tomo te, 2.000
jumẽtu tomo te, ahno roropa 100 miume typoetoryme, enara.
22 Topetõkara totapase tuhke roropa eya xine Ritonõpo omi poe. Mame moroto tõsesarise
toh kynexine toto arotoh pona imehnõ poetoryme imepỹ pona.

Manase tõ xixi tũtatoh wino

23 Moroto ehse Manase xixi tũtatoh wino toh kynexine Pasã nonory po te, pata tõ po Paau-
Heremõ po te, Senia po te, ypy Heremõ po inikahpoẽ po, enara. Tuhke tomãse roropa toh
kynexine.
24 Ynara toto esẽkõ kynexine: Epea te, Ixi te, Erieu te, Azarieu te, Jeremia te, Hotawia
te, Jatieu, enara. Orẽpyra toh kynexine soutatu tõme emero. Oxiekyry tõ esẽme roropa toh
kynexine.

Izyraeu tõ xixi tũtatoh wino tarose

25 Yrome Ritonõpo tytamuru tõ esẽ omipona pyra toehse toh kynexine. Turumekase
ynororo eya xine imeimehnõ eahmatohme. Ritonõpo naropotyã toto nonory poe typoetory
tõ esaryme ehtohme, mokaro neponãmary eahmary se toehse toto.
26 Morara exiryke Ritonõpo poe Puu, axirio tõ tuisary toehse toto nonory pona toto
poremãkapose. Mokyro esety akorõ Tikirate-Piresea kynexine. Eya Rupẽ tõ tarose Kate tõ
maro te, Manase tõ xixi tũtatoh wino maro tosaka. Tonyohse toto eya pata tõ: Hara pona te,
Hapoa te, Hara pona roropa tuna Kozã ehpikoxi. Moroto ro mã toto seroae ro.

6

Rewi pakomotyamo

1 Rewi toemũkuase oseruao: Jeresõ te, Koate te, Merari, enara.
2 Koate toemũkuase 4me: Anarão te, Isara te, Eperõ te, Uzieu, enara.
3 Anarão toemũkuase asakoro: Arão te, Moeze, enara. Ẽxiry toiro kynexine, esety Miriã.
Arão toemũkuase 4me: Natape te, Apiu te, Ereaza te, Itamaa, enara.
4 Ereaza toemũkuase Pineiame. Pineia toemũkuase Apisuame.
5 Apisua toemũkuase Pukime. Puki toemũkuase Uzime.
6 Uzi toemũkuase Zeraiame. Zeraia toemũkuase Meraioteme.
7 Meraiote toemũkuase Amariame. Amaria toemũkuase Aitupeme.
8 Aitupe toemũkuase Zatokeme. Zatoke toemũkuase Aimaame.
9 Aimaa toemũkuase Azariame. Azaria toemũkuase Joanãme.
10 Joanã toemũkuase Azariame. Azaria toerohse Ritonõpo maro oturuketyme, Saromão
nyrihpyry Tapyi Kurã tao Jerusarẽ po.
11 Azaria toemũkuase Amariame. Amaria toemũkuase Aitupeme.
12 Aitupe toemũkuase Zatokeme. Zatoke toemũkuase Sarũme.
13 Sarũ toemũkuase Hiukiame. Hiukia toemũkuase Azariame.

14 Azaria toemũkuase Seraiame. Seraia toemũkuase Jeozatakeme.
15 Jeozatake tarose kynexine Juta tõ maro Jerusarẽ põkõ maro, Ritonõpo a taropose toto ahtao Papironia pona, tuisa Napukotonozo a.

Imehnõ Rewi pakomotyamo
16 Rewi toemũkuase oseruao: Jeresõ te, Koate te, Merari, enara.
17 Jeresõ toemũkuase asakoro: Ripani te, Ximei, enara.
18 Koate toemũkuase 4me: Anarão te, Isara te, Eperõ te, Uzieu, enara.
19 Merari toemũkuase asakoro: Mari te, Muxi, enara.
20 Jeresõ toemũkuase Ripanime. Ripani toemũkuase Jaateme. Jaate toemũkuase Zimame.
21 Zima toemũkuase Joame. Joaxi toemũkuase Itome. Ito toemũkuase Zerame. Zera toemũkuase Jeateraime.
22 Koate toemũkuase Aminatapeme. Aminatape toemũkuase Korame. Kora toemũkuase Axiame.
23 Axia toemũkuase Eukaname. Eukana toemũkuase Epiasapeme. Epiasape toemũkuase Axiame.
24 Axia toemũkuase Taateme. Taate toemũkuase Urieume. Urieu toemũkuase Uziame. Uzia toemũkuase Sauume.
25 Eukana toemũkuase asakoro: Amasai te, Aimote, enara.
26 Aimote toemũkuase Eukaname. Eukana toemũkuase Zopaime. Zopai toemũkuase Naateme.
27 Naate toemũkuase Eriapeme. Eriape toemũkuase Jeroãome. Jeroão toemũkuase Eukaname.
28 Samueu toemũkuase asakoro: Joeu apitoryme te, Apia, enara.
29 Merari toemũkuase Marime. Mari toemũkuase Ripanime. Ripani toemũkuase Ximeime. Ximei toemũkuase Uzame.
30 Uza toemũkuase Ximeiame. Ximeia toemũkuase Hajiame. Hajia toemũkuase Asaiame.

Rewi tõ eremiaketomo rue tõkehko etonanomo
31 Rewi tõ orutua kõ tyrohmanohpose tuisa Tawi a eremiatohme, rue tõkehko etotohme roropa, Ritonõpo eahmaryme Jerusarẽ po, Ritonõpo omihpyry ẽ tyrise ahtao esaka.
32 Toerohtohkõ poko toh kynexine Ritonõpo Tapyĩ tao, Imaro Oturutoh tao, Itapyiny onyripyra ro Saromão ahtao.
33 Moro tao erohketõ ynara toh kynexine:
Koate tõ ekyry tõ ynara kynexine: Hemã, eremiakety apitorymano, Joeu mũkurume. Joeu kynexine Samueu mũkurume.
34 Samueu kynexine Eukana mũkurume. Eukana Jeroão mũkurume kynexine. Jeroão Erieu mũkurume kynexine. Erieu Toa mũkurume kynexine.
35 Toa Zupe mũkurume kynexine. Zupe Eukana mũkurume kynexine. Eukana Maate mũkurume kynexine. Maate Amasai mũkurume kynexine.
36 Amasai Eukana mũkurume kynexine. Eukana Joeu mũkurume kynexine. Joeu Azaria mũkurume kynexine. Azaria Sowonia mũkurume kynexine.
37 Sowonia Taate mũkurume kynexine. Taate Axia mũkurume kynexine. Axia Epiasape mũkurume kynexine. Epiasape Kora mũkurume kynexine.
38 Kora Isara mũkurume kynexine. Isara Koate mũkurume kynexine. Koate Rewi mũkurume kynexine. Rewi Jako mũkurume kynexine.
39 Asape, eremiaketõ 2mãkõ tuisary, Perekia mũkurume kynexine. Perekia Ximeia mũkurume kynexine.
40 Ximeia Mikaeu mũkurume kynexine. Mikaeu Paaseia mũkurume kynexine. Paaseia Maukia mũkurume kynexine.
41 Maukia Etini mũkurume kynexine. Etini Zera mũkurume kynexine. Zera Ataia mũkurume kynexine.
42 Ataia Etã mũkurume kynexine. Etã Zima mũkurume kynexine. Zima Ximei mũkurume kynexine.
43 Ximei Jaate mũkurume kynexine. Jaate Jeresõ mũkurume kynexine. Jeresõ Rewi mũkurume kynexine.
44 Etã, Merari tõ ekyry, eremiaketõ oximõmãkõ 3mã tuisaryme kynexine. Etã Kixi mũkurume kynexine. Kixi Apati mũkurume kynexine. Apati Maruke mũkurume kynexine.
45 Maruke Hasapia mũkurume kynexine. Hasapia Amazia mũkurume kynexine. Amazia Hiukia mũkurume kynexine.
46 Hiukia Anazi mũkurume kynexine. Anazi Pani mũkurume kynexine. Pani Semea mũkurume kynexine.

47 Semea Mari mũkurume kynexine. Mari Muxi mũkurume kynexine. Muxi Merari
mũkurume kynexine. Merari Rewi mũkurume kynexine.
48 Mokaro ekyry rewita tõ tymenekase imoihmãkõ akorehmatohme Ritonõpo eahmary
poko Ritonõpo Tapyĩ tao Jerusarẽ po.

Arão pakomotyamo

49 Arão tomo a imũkuru tõ maro tynekarory tõ tyahkase apoto apõ po tynekarorykõme
Ritonõpo a te, ixtaratu tyahkase roropa eya xine jahkatoh po. Tyrohmanohpose toto
Ritonõpo eahmatohme Esary Kurã Kuhse tao, okyno etapary poko roropa jahkatohme
tynekarorykõme Ritonõpo a, Izyraeu tõ rypyry korokapotohme eya. Morara tyrise eya xine
Moeze, Ritonõpo poetory omihpyry omipona.
50 Arão toemũkuase Ereazame. Ereaza toemũkuase Pineiame. Pineia toemũkuase
Apisuame.
51 Apisua toemũkuase Pukime. Puki toemũkuase Uzime. Uzi toemũkuase Zeraiame.
52 Zeraia toemũkuase Meraioteme. Meraiote toemũkuase Amariame. Amaria toemũkuase
Aitupeme.
53 Aitupe toemũkuase Zatokeme. Zatoke toemũkuase Aimaame.

Rewi tõ patary tomo

54 Sero nono tokarose Koate ekyry tomo a, Arão pakomotyamo a. Tosarykõme nono
tapoise apitoryme eya xine, nono tokarose rewita tomo a.
55 Ynara kynexine: pata Eperõ, Juta tõ nonory po, pata zomye ona maro toto eky tõ
nahpatohme.
56 Yrome moro ona pata zomye, pata tõ pisarara maro tokarose kynexine Karepe a,
Jepone mũkuru a.
57-59 Ynara pata tõ tokarose Arão pakomotyamo a: Eperõ, moro pona epatohme osewom-
atohme te, pata Jatia maro te, Ripina te, Exitemoa te, Hirẽ te, Tepia te, Asã te, Pete-Seme
maro, ona maro pata tõ zomye okyno tõ nahpatohme.
60 Pẽjamĩ nonory po ynara pata tõ tapoise eya xine ona maro pata zomye exikety: Kepa
te, Aremete te, Anatote, enara. Morohne atapona 13me pata tõ kynexine Arão pakomotyã
esaryme.
61 10me pata tõ Manase xixi tũtatoh nonory po tokarose kynexine Koate tõ ekyry tomo a.
Imenekatoh ke moro pata tõ tymenekase eya xine toto esaryme.
62 Jeresõ ekyry tomo a pata tõ tokarose 13me Isakaa nonory po te, Asea nonory po te,
Napatari nonory po, Manase xixi tũtatoh wino nonory po, Pasã nonory po.
63 Morararo 12me pata tõ tokarose Merari tõ ekyry tomo a. Rupẽ nonory po te, Kate
nonory po te, Zepurõ nonory po, enara oxiekyry tõ esaryme ehtohme.
64 Morara pata tõ tokarose Izyraeu tomo a Rewi pakomotyamo a, toto esaryme ehtohme,
nono maro pata tõ zomye toto eky tõ nahpatohme.
65 Moro pata tõ Juta nonory po te, Ximeão nonory po te, Pẽjamĩ nonory po roropa
tapiakase kehko imenekatoh ke ekarotohme eya xine.
66 Koate ekyry tomo a toitoine tosarykõ tapoise Eparaĩ nonory po: pata tomo, ona maro,
67 Xikẽ, epona epatohme, ypy tõ po exikety te, Kezea te,
68 Jokomeão te, Pete-Horõ te,
69 Aijarõ te, Kate-Rimõ, enara.
70 Manase po xixi omõtoh wino, pata tõ tokarose eya xine: Anea te, Pireão maro, ona
maro pata tõ zomye exikety okyno tõ nahpatohme.
71 Jeresõ ekyry tomo a pata tõ tokarose ona maro pata zomye exikety okyno tõ nahpa-
tohme.
Manase xixi tũtatoh wino, Korã, Pasã nonory po te, Axitarote, enara.
72 Isakaa nonory po: Ketese te, Taperate te,
73 Ramote te, Anẽ, enara.
74 Asea nonory po: Masau te, Apatõ te,
75 Hukoke te, Reope, enara.
76 Napatari nonory po: Ketese, Karirea nonory po te, Hamõ te, Kiriataĩ, enara.
77 Merari tomo a oxiekyry tomo a pata tõ tokarose ona maro toto zomye okyno tõ
nahpatohme:
Zepurõ nonory po: Rimõ te, Tapoa, enara.
78 Rupẽ nonory po, Joatão poe xixi tũtatoh wino, Jeriko etonie: Pezea nono topohmã po
te, Jasa te,
79 Ketemote te, Mepaate, enara.
80 Kate nonory po: Ramote, Kireate po te, Maanaĩ te,
81 Hexipõ te, Jazea, enara.

7

Isakaa pakomotyamo

1 Isakaa toemũkuase 4me: Tora te, Pua te, Jasupe te, Xinorõ, enara.
2 Tora toemũkuase 6me: Uzi te, Repaia te, Jerieu te, Jamai te, Ipisão te, Samueu, enara. Oxiekyry tõ tuisaryme toh kynexine, Tora ekyry tomo, soutatu tõ orẽpyra exiketõme roropa toh kynexine. Tuisame Tawi ahtao toto pakomotyã tuhke ehtoh 22.600me toehse.
3 Uzi toemũkuase Izyraiame. Izyraia toemũkuase 4me: Mikaeu te, Opatia te, Joeu te, Ixia, enara. Oxiekyry tuisaryme toh kynexine jumy, imũkuru tomo, enara.
4 Ipyxiã tuhke exiryke ipoenõ tuhke exiryke roropa tomãse toto 36.000me soutatu tõ nae toh kynexine.
5 Isakaa tõ oxiekyry tõ esetykõ tymerose kynexine: 87.000me soutatu tõ nae toh kynexine.

Pẽjamĩ pakomotyã Tã tõ maro

6 Pẽjamĩ toemũkuase oseruao: Pera te, Pekea te, Jetiaeu, enara.
7 Pera toemũkuase 5me: Exipom te, Uzi te, Uzieu te, Jerimote te, Iri, enara. Tuisa tõ kynexine oxiekyry tõ tuisaryme. Soutatu tõ imehxo exiketyme toh kynexine. Toto pakomotyã 22.034me soutatu tõ kynexine.
8 Pekea toemũkuase 9me: Zemira te, Joaxi te, Erieze te, Erioenai te, Onori te, Jerimote te, Apia te, Anatote te, Aremete, enara.
9 Ipakomotyã esetykõ tymerose oxiekyry tõ maro, 20.200me orutua kõ kynexine, soutatu tõme.
10 Jetiaeu toemũkuase Pirãme. Pirã toemũkuase 7me: Jeu te, Pẽjamĩ te, Eute te, Kenaana te, Zetã te, Taraxi te, Aisaa, enara.
11 Tuisame toh kynexine oxiekyry tõ tuisaryme, soutatume roropa toh kynexine orẽpyra exiketomo. Ipakomotyamo 17.200me orutua kõ kynexine, soutatu tomo.
12 Supĩ te, Hupĩ roropa ipakomotyãme toh kynexine.
Tã toemũkuase Huxĩme.

Napatari pakomotyamo

13 Napatari toemũkuase 4me: Jazieu te, Kuni te, Jezea te, Sarũ, enara. (Pira pakomotyãme toh kynexine.)

Manase pakomotyamo

14 Typyty xiriajana maro Manase toemũkuase asakoro: Axirieu te, Makia, enara. Makia toemũkuase Kireate me.
15 Makia a nohpo tymenekase Hupĩ pytyme imepỹ nohpo tymenekase eya Supĩ pytyme, mame Supĩ oryxiry tapoise Makia a typytyme, esety Maaka. Toemũkuase ropa Makia Zeropeateme. Zeropeate toemũkuase nohpo tõ rokene.
16 Maaka, Makia pyty toemũkuase asakoro: esetykõ Pereze te, Sere, enara. Pereze toemũkuase asakoro: Urão te, Rakẽ, enara.
17 Urão toemũkuase Petãme. Mokaro Kireate pakomotyãme toh kynexine. Kireate, Makia mũkurume kynexine, Manase paryme.
18 Hamorekete, Kireate oryxiry, toemũkuase oseruao: Isote te, Apieze te, Makara, enara.
19 (Semita toemũkuase 4me: Aiã te, Xikẽ te, Riki te, Anião, enara.)
20 Eparaĩ toemũkuase Suterame. Sutera toemũkuase Pereteme. Perete toemũkuase Taateme. Taate toemũkuase Ereatame. Ereata toemũkuase Taateme.
21 Taate toemũkuase Zapateme. Zapate toemũkuase Suterame. Eparaĩ toemũkuase ropa asakoro Sutera meĩpo: Ezea te, Ereate, enara. Totapase toto pui tõ ematonanopyry tukuhse toto ahtao Kate põkõ eky tomo.
22 Jũkõ, Eparaĩ tyxitase tuhke ẽmepyry, tumũkuru tõ hnamoryme. Irui tõ toytose eya emuhkehkase zakorõ tõ maro.
23 Imeĩpo typyty maro toehse ropa. Poetoẽme toehse nohpo, toemũkuase ropa. Periame tosehpase eya xine toetuarimarykõ pokoino.
24 Eparaĩ tõxike toehse: Seera. Pata tõ tyrise eya: Pete-Horõ-Zopino te, Pete-Horõ-Epoe te, Uzem-Seera, enara.
25 Eparaĩ toemũkuase ropa Repame. Repa toemũkuase Resepeme. Resepe toemũkuase Terame. Tera toemũkuase Taãme.
26 Taã toemũkuase Ratãme. Ratã toemũkuase Amiuteme. Amiute toemũkuase Erisamame.
27 Erisama toemũkuase Numme. Num toemũkuase Jozueme.
28 Toto esaryme nono tapoise eya xine pata Peteu maro, pata tõ maro zomye exiketomo, xixi tũtatoh wino Naarã pona te, xixi omõtoh wino Kezea pona, pata tõ roropa Kezea zomye exiketomo, Xikẽ maro te, Aia maro toto zomye exiketõ pata tõ maro.

29 Manase pakomotyã pata tõ esãme toh kynexine: Pete-Sã te, Taanake te, Mekito te, Toa,
enara, morohne zomye exiketõ roropa.
Morohne Joze, Jako mũkuru, pakomotyã esary kehko.

Asea pakomotyamo
30 Ynara kynexine Asea pakomotyamo. Asea toemũkuase 4me: Imina te, Ixiwa te, Ixiwi
te, Peria, enara. Ẽxiry toiro kynexine, esety Sera.
31 Peria toemũkuase asakoro: Hepea te, Maukieu, enara. Maukieu a pata tyrise:
Pirizawite.
32 Hepea toemũkuase oseruao: Japarete te, Somea te, Hotão, enara. Ẽxiry toiro kynexine,
esety Sua.
33 Japarete roropa toemũkuase oseruao: Pasake te, Pimau te, Asuate, enara.
34 Somea, zakorony, toemũkuase oseruao: Roka te, Jeupa te, Arã, enara.
35 Hotão, zakorony, toemũkuase 4me: Zopa te, Imina te, Sere te, Amau, enara.
36 Zopa mũkuru tõ ynara kynexine: Sua te, Haranepea te, Suau te, Peri te, Inira te,
37 Pezea te, Hote te, Sama te, Xiusa te, Itirã te, Peera, enara.
38 Jetea mũkuru tõ ynara kynexine: Jepone te, Pixipa te, Ara, enara.
39 Ura mũkuru tõ ynara kynexine: Ara te, Hanieu te, Rizia, enara.
40 Mokaro emero Asea pakomotyãme toh kynexine. Oxiekyry tõ tuisaryme toh kynexine;
soutatu tõme, orẽpyra exiketomo, tamuxime exiketomo. Asea pakomotyã 26.000me soutatu
tõ kynexine, emese kure exiketomo.

8

Pẽjamĩ pakomotyamo
1 Pẽjamĩ toemũkuase 5me: apitorymã esety Perame kynexine te, mame Asapeu te, Aara
te,
2 Noa te, Rapa, enara.
3 Pera toemũkuase 9me: Ataa te, Jera te, Apiute te,
4 Apisua te, Naamã te, Aoa te,
5 Jera te, Sepupã te, Hurã, enara.
6-7 Eute mũkuru tõ ynara kynexine: Naamã te, Aia te, Jera, enara. Oxiekyry tõ tuisaryme
toh kynexine Kepa po. Yrome moro poe tysyryhmase toto, tonyohse toto ahtao Manaate
pona. Jera, Uza tõ zumy, Aiute maro, toto tuisaryme kynexine tysyryhmase toto ahtao.
8-9 Saaraĩ a typyxiã asakoro turumekase: Huxĩ te, Paara, enara. Imeĩpo Moape nonory po
tõsesarise ynororo ahtao typytase ropa Hote maro. Toemũkuase toto 7me: Jopape te, Zipia
te, Mesa te, Maukã te,
10 Jeu te, Sakia te, Mirima, enara. Imũkuru tõ emero oxiekyry tuisaryme toh toehse.
11 Saaraĩ tumũkue kynexine roropa Huxĩ maro: Apitupe te, Eupaau, enara.
12 Eupaau toemũkuase oseruao: Hepea te, Misã te, Semete, enara. Semete a pata tõ tyrise:
Ono te, Rote te, toto zomye exiketõ maro, enara.

Pẽjamĩ pakomotyã Kate po, Aijarõ po roropa
13 Peria te, Sema maro oxiekyry tõ tuisaryme toh kynexine pata Aijarõ po. Kate põkõ
typoremãkase eya xine. Taropose toto eya xine tosarykõ poe.
14 Peria mũkuru tõ maro kynexine: Ajo te, Sasake te, Jeremote te,
15 Zepatia te, Arate te, Etea te,
16 Mikaeu te, Ixipa te, Joa, enara.

Pẽjamĩ pakomotyã Jerusarẽ po
17 Eupaau pakomotyã maro ynara toh kynexine: Zepatia te, Mesurã te, Hizeki te, Hepea
te,
18 Iximerai te, Izyria te, Jopape, enara.
19 Ximei pakomotyã maro kynexine: Jakĩ te, Zikiri te, Zapiti te,
20 Erienai te, Ziretai te, Erieu te,
21 Ataia te, Peraia te, Xinirate, enara.
22 Sasake pakomotyã maro kynexine: Ixipã te, Epea te, Erieu te,
23 Apatõ te, Zikiri te, Hanã te,
24 Hanania te, Erão te, Ãtotia te,
25 Ipiteia te, Penueu, enara.
26 Jeroão pakomotyã maro kynexine: Sãserai te, Searia te, Ataria te,
27 Jaarexia te, Eria te, Zikiri, enara.
28 Mokaro kynexine Jerusarẽ põkõ tamuru tõ apitorymãkomo, ipakõ imehxo exiketõ
maro.

Pẽjamĩ pakomotyã Kipeão po Jerusarẽ po

29 Jeiera tõsesarise pata Kipeão po, moroto ehse. Ipyty kynexine Maaka.
30 Imũkuru apitorymã kynexine Apatõ. Imehnõ imũkuru tõ kynexine: Zua te, Kixi te, Paau te, Nea te, Natape te,
31 Ketoa te, Ajo te, Zekea te,
32 Mikirote, Ximeia zumy, enara. Ipakomotyã tosake toehse toh kynexine Jerusarẽ po oximaro, oxiekyry tõ maro.

Tuisa Sauu ekyry tomo

33 Nea toemũkuase Kixime. Kixi toemũkuase Sauume. Sauu toemũkuase 4me: Jonata te, Maukisua te, Apinatape te, Exipaau, enara.
34 Jonata toemũkuase Meripe-Paaume. Meripe-Paau toemũkuase Mikame.
35 Mika toemũkuase 4me: Pitõ te, Mereke te, Tareia te, Akaze, enara.
36 Akaze toemũkuase Jeoatame. Jeoata toemũkuase oseruao: Aremete te, Azamawete te, Ziniri, enara. Ziniri toemũkuase Mosame.
37 Mosa toemũkuase Pineame. Pinea toemũkuase Rapame. Rapa toemũkuase Ereasame. Ereasa toemũkuase Azeume.
38 Azeu toemũkuase 6me: Azarikã te, Pokoru te, Iximaeu te, Searia te, Opatia te, Hanã, enara.
39 Eseke, Azeu akorony toemũkuase oseruao: Urão te Jeu te, Eriperete, enara.
40 Urão mũkuru tõ orẽpyra soutatu tõme toh kynexine, pyrou emãko kure. 150me imũkuru tomo, ipakomotyã maro Urão nae kynexine. Emero Pẽjamĩ pakomotyãme toh kynexine.

9

Aepyry ropa exiketomo Papironia poe

1 Izyraeu tõ esetykõ tymerose, oxiekyry tõ maro, pape pokona, esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
Juta tõ tarose toh kynexine Papironia pona Papironia põkõ namotome toto wãnohtohme iirypyryme toexirykõke.
2 Morarame apitoryme aepyry ropa exiketõ tosaka xine ropa ynara kynexine: ahno te, oturuketomo te, Rewi tomo te, Ritonõpo Tapyĩ poko erohketomo, enara.
3 Juta tomo te, Pẽjamĩ tomo te, Eparaĩ tomo te, Manase tõ maro toytose toto osesarise Jerusarẽ pona.
4-6 690me jũkomo tytapyĩ taõkõ maro, Juta ekyry tomo, Jerusarẽ po toh kynexine.
Juta mũkuru Pereze pakomotyã tuisary kynexine Utai, Amiute mũkuru, Onori pary. Itamuru tõ kynexine: Iniri te, Pani, enara.
Juta mũkuru Sera pakomotyã tosẽke toh kynexine Asaia, tyekyry tõ tuisary.
Juta mũkuru Zera pakomotyã tuisary Jeueu kynexine.
7-8 Jerusarẽ po ynara Pẽjamĩ tõ toehse toh kynexine:
Saru, Mesurã mũkuru, Hotawia pary, Hasenua mũkuru pary te;
Ipineia, Jeroão mũkuru;
Era, Uzi mũkuru, Mikiri pary te;
Mesurã, Sepatia mũkuru, Reueu pary, Ipinija mũkuru pary.
9 956me jũkomo tytapyĩ taõkõ maro Pẽjamĩ ekyry tõ moroto toh kynexine Jerusarẽ po. Mokaro emero esetykõ tymerose exiketõ oxiekyry tuisaryme toh kynexine.

Ritonõpo maro oturuketõ Jerusarẽ po

10-12 Jerusarẽ po oturuketõ tosake toh kynexine:
Jetaia te, Jeoiaripe te, Jakĩ, enara. Moroto roropa tosake toehse Azaria Ritonõpo Tapyĩ tuisary. Hiukia mũkurume kynexine, Mesurã paryme, Zatoke mũkuru paryme, Meraiote paryme roropa, Aitupe paryme roropa.
Ataia, Jeroão mũkuru, Pasua paryme, Maukia mũkuru paryme.
Masai, Atieu mũkuru, Jazera paryme, Mesurã mũkuru paryme, Mexiremite paryme roropa, Imea paryme roropa.
13 1.760me oturuketõ kynexine, tyekyry tõ tuisaryme exiketomo. Emese kure toh kynexine toerohtohkõ poko Ritonõpo maro Oturutoh tao.

Rewi tõ Jerusarẽ po

14-16 Jerusarẽ po ynara rewita tõ tosake toehse toh kynexine:
Semaia, Hasupe mũkuru, Azarikã pary, Hasapia mũkuru pary. Merari ekyry tõ maro kynexine.
Pakepakaa te, Here te, Karau maro.
Matania, Mika mũkuru, Zikiri paryme, Asape mũkuru paryme.

Opatia, Semaia mũkuru, Karau paryme, Jetutũ mũkuru paryme.
Perekia, Asa mũkuru, Eukana paryme, pata Netopa nonory po tosake toehse kynexine.

Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tõ Jerusarẽ po

17 Jerusarẽ po Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tõ tosake toehse toh kynexine:
Sarũ te, Akupe te, Taumõ te, Aimã, enara. Sarũ tuisame kynexine.
18 Moro ehtopõpyry poe tarona mokaro ekyry tuisa konõto omõtoh eraseme toh toehse, Tapyi omõtoh xixi tũtatoh wino. Apitoryme omõtoh eraseme toh kynexine rewita tõ esary tõ pona.
19 Sarũ, Kore mũkuru, Epiasape paryme, jekyry tõ maro, Kora ekyry tõ maro, tyrohmanohpose toto, Ritonõpo maro Oturutoh omõtoh eraseme ehtohme. Tytamuru tõ ehtopõpyry sã toh kynexine, toerohtoh poko toto ahtao Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ ekahmaryhtao ona tonorẽ po.
20 Morara ahtao Pineia, Ereaza mũkuru - ah Ritonõpo Pineia maro nexino - toto tuisaryme kynexine.
21 Zakaria, Meseremia mũkuru roropa, Ritonõpo maro Oturutoh omõtoh eraseme kynexine.
22 Atapona 212me orutua kõ tymenekase omõtoh eraseme ehtohme. Esetykõ tymerose pape pokona tyekyry tõ esetykõ maro toto esary maro. Tuisa Tawi a urutõ Samueu maro, toto tamuru tõ tymenekase omõtoh eraseme ehtohme, amonohkara exiketõ se exiryke.
23 Naeroro ynaroro te, ipakomotyã roropa Ritonõpo Tapyĩ omõtoh eraseme toerohse toh kynexine.
24 Omõtoh nae kynexine 4me ẽmyty tõ poko: inikahpozakoxi te, ikurenaka te, xixi tũtatoh wino te, xixi omõtoh wino, enara. Toiro omõtoh, toiro erase tõ tuisary nae kynexine.
25 Mokaro erase tõ takorehmase jekyry tomo a. Typatary tõ poe tooehse toh kynexine erohse 7me ẽmepyry ae.
26 Mokaro 4me erase tõ tuisary tõ rewitame toh kynexine. Toerohtoh poko toehse toh kynexine te, osa tõ eneneme roropa toh kynexine Ritonõpo Tapyĩ tao, mõkomo kurã eneneme roropa tukurãkase aexihpyry moro tao.
27 Tytapyĩke toh kynexine Ritonõpo Tapyĩ pũto tyrohmanohpose toto exiryke Tapyi eraseme ehtoh poko te, omõtoh etapuruhmakaneme roropa ẽmepyry ae rokene.

Imehnõ rewita tomo

28 Imehnõ rewita tõ tyrohmanohpose Ritonõpo eahmatoh kyryry kurãkatohme. Morohne poko exiketomo a morohne tapoise ahtao tuhke ehtoh tukuhse eya xine, te tonehse ropa morohne ahtao tuhke ehtoh tukuhse ropa eya xine.
29 Imehnõ rewita tõ tyrohmanohpose Ritonõpo Tapyĩ kyryry poko, tiriiku tapose aexihpyry te, uwa eukuru jehnahpyry te, azeite te, ixtaratu te, kanera tõkehko, enara.
30 Yrome oturuketõ rokẽ ixtaratu kehko zoximaneme toh kynexine.
31 Toiro rewita esety Matitia, Sarũ mũkuru apitorymano, Kora tõ ekyryme exikety, tyrohmanohpose pão kehko riry poko tynekarory tõme.
32 Imehnõ rewita tõ, Koate ekyry tõ tyrohmanohpose pão ritohme oserematoh ae rokẽ arotohme Ritonõpo Tapyĩ taka meza kurã pona tyritohme.
33 Imehnõ rewita tõ tyrohmanohpose eremiatoh poko Ritonõpo Tapyĩ tao. Mokaro tamuximãkõ tosake toehse Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro poko rokẽ toh kynexine saereme koko, enara.
34 Mokaro kynexine rewita tomo, oxiekyry tõ tuisaryme, tytamurukõ esety ae ro. Tamuximãkõme toh kynexine Jerusarẽ po.

Sauu tamuru tõ, ipakomotyã, enara
(1 Koronika 8.29-38)

35 Jeieu a pata Kipeão tyrise, mame moroto esary kynexine. Ipyty kynexine Maaka.
36 Imũkuru apitorymã kynexine Apatõ, imehnõ imũkuru tõ kynexine: Zua te, Kixi te, Paau te, Nea te, Natape te,
37 Ketoa te, Ajo te, Zakaria te, Mikirote, enara.
38 Mikirote, Ximeia zũ kynexine. Ipakomotyã tosake toehse toh kynexine Jerusarẽ po oximaro, oxiekyry tõ maro.

Tuisa Sauu ekyry tomo

39 Nea toemũkuase Kixime. Kixi toemũkuase Sauume. Sauu toemũkuase 4me: Jonata te, Maukisua te, Apinatape te, Exipaau, enara.
40 Jonata toemũkuase Meripe-Paaume. Meripe-Paau toemũkuase Mikame.
41 Mika toemũkuase 4me: Pitõ te, Mereke te, Tareia te, Akaze, enara.

42 Akaze toemũkuase Jaerame. Jaera toemũkuase oseruao: Aremete te, Azamawete te, Ziniri, enara. Ziniri toemũkuase Mosame.
43 Mosa toemũkuase Pineame. Pinea toemũkuase Repaiame. Repaia toemũkuase Ereasame. Ereasa toemũkuase Azeume.
44 Azeu toemũkuase 6me: Azarikã te, Pokoru te, Iximaeu te, Searia te, Opatia te, Hanã, enara.

10

Tuisa Sauu orihtopõpyry
(1 Samueu 31.1-13)

1 Morarame pirixteu tõ soutatu tõ tõsetapase Izyraeu tõ maro. Tuhke Izyraeu tõ totapase eya xine ypy Kiupoa po. Imehnõ toepase toto. Sauu tõ roropa toepase imũkuru tõ maro.
2 Yrome Sauu tõ tomyehmase, Jonata, Apinatape, Maukisua maro totapase pirixteu tomo a.
3 Orẽpyra tõsetapase toto Sauu maro. Mame pirixteu tõ pyre a Sauu tuose. Orihnõko kynexine.
4 Naeroro ynara tykase ynororo typyre arone a:
— Punião apoiko juotohme jũme rokene. Arypyra ahtao mokaro Ritonõpo omipona pyra exiketõ jyyryhmãko mã toto jetaparyhtao, tykase.
Yrome mokyro nuasemã iwaratã arone enaromỹke kynexine. Tosẽ etapary se pyra kynexine. Naeroro tamoreme toepukase Sauu tytapemã pona tõtuotohme.
5 Mame Sauu orihtopõpyry tonese ahtao tyya, mokyro nuasemã roropa toepukase tytapemã pona orihtohme imaro.
6 Morara exiryke Sauu tõ toorihse imũkuru tõ oseruaõkõ maro, tumũkue pyra toehse ynororo tuisame ehtohme imyakãme.
7 Morarame Izyraeu tõ soutatu tõ typoremãkatopõpyrykõ tonese ahtao tyya xine, tuaro toehse toto ahtao roropa Sauu tõ orihtopõpyry poko imũkuru tõ maro, typatarykõ turumekase eya xine epatohme. Mame pirixteu tõ tomõse toto Izyraeu tõ patary tõ pona.
8 Mame yrokokoro pirixteu tõ toytose ropa toto ahtao aorihtyã mõkomohpyry apoitohme tykyryrykõme, Sauu ekepyry tonese eya xine imũkuru tõ ekepyry maro ypy Kiupoa po.
9 Mame Sauu zupuhpyry tyhkohse eya xine. Aosewomatoh metau risẽ tapoise roropa eya xine, zuponỹpyry roropa metau risemy. Mame omi aronanõ taropose eya xine pirixteu tõ patary tõ poro zurutohme Sauu orihtopõpyry poko. Tyneponãmarykõ eahmatoh tao te, ahno rãnao roropa turuse eya xine.
10 Mame aosewomatoh tarose eya xine tyneponãmarykõ eahmatoh taka, zupuhpyry tymyhse eya xine kakoxi tyneponãmarykõ Takõ eahmatoh tao.
11 Mame pirixteu tõ nyrihpyry poko Sauu ekepyry poko tuaro toehse Jape-Kireate põkomo ahtao,
12 orutua kõ orẽpyra exiketõ toytose Sauu tõ ekepyry enehse imũkuru tõ ekepyry maro. Tarose eya xine Jape pona zonẽtohme wewe karawario zopikoxi. Mame 7me tõmehse otuhpyra toh nexiase, enara.
13 Morara toorihse Sauu Ritonõpo omiry onymoipyra exiryke. Ritonõpo omipona pyra kynexine; mame tuaro toehtohme toytose ynororo ekaropose aorihtyã zuzenu a,
14 Ritonõpo a onekaropopyra nexiase. Morara exiryke taorihmapose ynororo Ritonõpo a, Tawi, Jese mũkuru tuisame ehtohme imyakãme.

11

Tuisa Tawi Izyraeu tõ esẽme
(2 Samueu 5.1-10)

1 Mame emero Izyraeu tõ patary tõ poe tõximõse toto Tawi maro Eperõ po. Ynara tykase toto eya:
— Tuisa, oekyry tõme ynanase Izyraeu pakõme kuexirykõke.
2 Pake kutuisarykõme Sauu ahtao, yna esẽme mexiase, soutatu tõ aroneme etonatoh pona. Mame ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ opoko: “Omoro mase tuisame exĩko, Ritonõpo poetory tõ esẽme,” tykase toto.
3 Mame Izyraeu tõ tamuximãkõ toytose ahtao Tawi a Eperõ pona tõmirykõ totapose eya xine Ritonõpo netaryme. Mame Tawi zuhpokoxi, oriu tyrise eya xine tutuisarykõme Tawi ritohme, Izyraeu tõ esẽme, Ritonõpo omihpyry ae ro urutõ Samueu a.
4 Morarame tuisa Tawi toytose Izyraeu tõ soutatu tõ maro emero Jerusarẽ pona etonase jepuseu tõ maro. Morara ahtao moro pata esety Jepume kynexine, moroto jepuseu tõ esaryme exiryke.

5 Tosaka xine ahno omõsaromepyra tokarose eya xine repe. Naeroro ynara tykase toto Tawi a:
— Xiaro omõsaromepyra mase, tykase. Yrome Xião tapoise Tawi a tosaryme ehtohme "Tawi pataryme".
6 Ynara tykase Tawi:
— Jepuseu etapahpõ apitorymã soutatu tõ tuisaryme exĩko mana.
Joape, Zeruia mũkuru, toytose takorehmananõ maro jepuseu tõ poremãkapose. Mame soutatu tõ tuisaryme toehse ynororo.
7 Morarame tõsesarise Tawi moroto jamihme ehtoh tao. Morara exiryke "Tawi Pataryme" tosehpase moro eya xine.
8 Moro pata tyrise ropa eya tomye, nono ematopõpyry poe xixi tũtatoh wino, mame moro tyrikehse Joape a.
9 Orẽpyrahxo toehse Tawi imaro Ritonõpo exiryke.

Soutatu tõ orẽpyra exiketomo
(2 Samueu 23.8-39)

10 Ynara mã Tawi akorehmananomo, soutatu tõ orẽpyra exiketomo. Imoihmãkõ maro, Izyraeu tõ maro, Tawi takorehmase eya xine tuisame ehtohme Ritonõpo omihpyry ae ro. Tawi maro oximaro orẽpyra toh kynexine.
11 Apitoryme Jasopeão, Hakamoni põ kynexine, "Oseruaõkõ" tuisaryme kynexine ynororo. Tywaratã ke tõsetapase ynororo 300mãkõ maro. Totapase toto eya emero porehme toiro etonatoh po.
12 Mokyro mykapo "Oseruaõkõ" maro Ereaza, Toto mũkuru kynexine. Aoi ekyryme kynexine.
13 Tawi maro Ereaza kynexine pirixteu tõ maro osetapãko. Moro etonatoh esety Pase-Tamĩ kynexine. Tupito rãnao kynexine, sewata ke arykahpyry. Mame Izyraeu tõ toepapitose.
14 Yrome osetapakehpyra kynexine ynororo typoetory tõ maro, tupito rãnao. Pirixteu tõ totapase eya xine. Ritonõpo a takorehmase toto pirixteu tõ poremãkapory poko.
15 Mame oseruao "30mãkõ" soutatu tõ toytose toto topu konõto pona Tawi enese, Aturã eutary pũto. Moroto pirixteu tõ tõsesarise jakanahmã Ahno konõto po.
16 Morara ahtao Tawi kynexine, tynyrihpyry jamihmã tao. Pirixteu tõ imoihmãkõ Perẽ po toh kynexine.
17 Mame tõkurume tuna poko typenetase Tawi. Ynara tykase ynororo:
— Tuna pitiko sehxo hano pẽkamã poe, Perẽ omõtoh myhto. Yrome enehne pyra myhene, tykase.
18 Morara kary etaryke tyya xine, mokaro "Oseruaõkõ" soutatu tõ toytose pirixteu tõ esary rãnakuroko, tuna anỹse pẽkamae. Moro tuna tonehse eya xine Tawi a. Yrome mokaro nenepyhpyry onẽpyra Tawi kynexine. Tukuãse rokẽ eya nono pona, tynekaroryme Ritonõpo a.
19 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, sero tuna onẽsaromepyra ase! Moxiã munuru enyry sã exiry ya moro tuna tõse ya ahtao, etapananõ rãnakuroko toytose toto exiryke enehtohme ya, tykase.
Morara karyke eya moro tuna onẽpyra tokurehse ynororo.
Morohne tyrise mokaro a, "Oseruaõkõ" orẽpyra exiketomo a.
20 Morarame Apisai, Joape akorony, "30mãkõ" tuisaryme kynexine. 300me topetõkara totapase eya, warata ke. Naeroro orẽpyrahxo exiketyme toehse ynororo "30mãkõ" maro.
21 Mokaro "30mãkõ" orẽpyrahxo exiketõ maro Apisai kynexine. Toto tuisaryme toehse ynororo, toto motye toexiryke. Yrome mokaro "Oseruaõkõ" imotye toh kynexine.
22 Penaia, Jeoiata mũkuru, Kapazeu põ roropa orẽpyra exiketyme kynexine soutatume. Moape põkõ soutatu konõto asakoro totapase eya. Mame kuenime konõto tõmehse ahtao, neweme ahtao tyhtose ynororo oramãka reão etapase. Moro tao totapase eya rahkene.
23 Ejitu põ konõto roropa, 2,25 meturume exikety, totapase eya, emary po waratã konõto nexiase omoxĩ roropa. Tõsetapase Penaia mokyro Ejitu põ maro, tykaparuke. Mame iwaratã tapoise eya emary poe, ike etapatohme. Totapase eya rahkene.
24 Morohne tyrise Penaia a. Naeroro tuisame toehse, "30mãkõ" orẽpyra exiketõ maro.
25 Imehnõ "30mãkõ" maro orẽpyrahxo kynexine. Yrome mokaro "Oseruaõkõ" imotye toh kynexine. Tymenekase ynororo Tawi a towomananõ tuisaryme ehtohme.
26 Ynara roropa soutatu tõ orẽpyra exiketõ kynexine:
Asaeu, Joape akorony; Eranã, Toto mũkuru, Perẽ pono;
27 Samote Harote pono; Here, Perete pono te,
28 Ira, Ike mũkuru, Tekoa pono; Apieze, Anatote pono;

29 Xipekai, Husa pono; Irai, Aoi pono;
30 Maarai te, Herete, Paana mũkuru, Netopa põkomo;
31 Itai, Ripai mũkuru, Kipea pono Pẽjamĩ po; Penaia, Piratõ pono;
32 Hurai, Kaaxi jakanahmã pono; Apieu Arapa pono;
33 Azamawete, Paarũ pono; Eriapa, Saaupõ pono;
34 Hasẽ mũkuru tomo Kizõ pono; Jonata, Sake mũkuru, Harara pono;
35 Aião, Sakaa mũkuru, Harara pono; Eripau, Ua mũkuru;
36 Hepea, Mekera pono; Aia, Perõ pono;
37 Hezero, Karameru pono; Naarai, Ezepai mũkuru;
38 Joeu, Natã akorony; Mipaa, Hakari mũkuru;
39 Zereke, Amõ pono; Naarai, Peerote pono, mokyro Joape pyre aroneme kynexine;
40 Ira, Karepe maro, Jatia põkomo;
41 Uria, heteume exikety, Zapate, Arai mũkuru;
42 Atina, Xiza mũkuru, tamuxime exikety Rupẽ ekyryme, tysoutatu tõ 30mãkõ maro;
43 Hanã, Maaka mũkuru; Josapa Mitã pono;
44 Uzia Asatera pono; Sama, Jeieu maro, Hotão mũkuru tomo Aroea põkomo;
45 Jetiaeu, Joa maro, Xiniri mũkuru tomo, Tize põkomo;
46 Erieu, Maawa pono; Jeripai, Josawia maro, Eranã mũkuru tomo; Itima Moape põ exikety;
47 Erieu, Opete, Jaazieu maro, Zopa põkomo.

12

Pẽjamĩ tõ Tawi akorehmapitory

1 Tawi moroto kynexine pata Zikirake po, ameke ehtohme Sauu wino. Morotona toytose toto eya, soutatu tõ tuhke, tuaro exiketomo, zae exiketomo.
2 Pẽjamĩ tõ kynexine Sauu tamuru tõ ekyrỹpyry. Emese kure toh kynexine pyrou emary poko, topu emary poko, oma ke apotunuru wino te, oma ke opozery wino, enara.
3 Toto esã kynexine Aiezea te, Joaxi, enara, Semaa mũkuru tomo, Kipea põkomo.
Mokaro soutatu tõ ynara kynexine:
Jezieu te, Perete maro, Azamawete mũkuru tomo; Peraka te, Jeu maro, Anatote põkomo;
4 Iximaia, Kipeão pono, soutatu orẽpyra exiketyme, "30mãkõ" esẽme roropa; Jeremia te, Jaazieu te, Joanã te, Jozapate, Ketera põkomo;
5 Eruzai te, Jerimote te, Pearia te, Semaria te, Sepatia, enara Haripe põkomo;
6 Eukana te, Ixia te, Azareu te, Joezea te, Jasopeão, enara, Kora tõ ekyry tomo;
7 Joera te, Zepatia, Jeroão mũkuru tomo, Ketoa põkomo.

Kate tõ Tawi maro exiketomo

8 Ynara soutatu tõ kynexine, orẽpyra exiketomo, tamorepase roropa exiketomo, Kate tomo. Tawi a toytose toto, inyrihpyry jamihmã taka, ona po Tawi ahtao. Osetapary waro toh kynexine osewomatoh maro warata maro. Orẽpyra toh kynexine reão tõ samo, axĩ roropa kapauimo samo.
9 Esetykõ ynara kynexine:
Ezea te, Opatia te, Eriape te,
10 Miximana te, Jeremia te,
11 Atai te, Erieu te,
12 Joanã te, Euzapate te,
13 Jeremia te, Makapanai, enara.
14 Mokaro Kate pakomotyã soutatu tõ tuisaryme kynexine, toitoine miume soutatu tõ tuisaryme, imehnõ 100me soutatu tõ tuisaryme kynexine.
15 Mokaro a Joatão takuohse, nuno apitorymã po, zuemehxo tuna ahtao, morotõkõ aropotohme tosarykõ poe, jakanahmã põkomo, tuna poe xixi tũtatoh wino te, xixi omõtoh wino, enara.

Pẽjamĩ tõ maro Juta tõ oehtopõpyry Tawi a

16 Morarame oximõmãkõ toytose Pẽjamĩ tomo te, Juta tõ maro Tawi a, jamihme exikety tao ynororo ahtao.
17 Tõseporyse toto maro Tawi toytose. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Jakorehmase ooepyrykohtao ya kure, osepeme sehtone. Yrome jewokary se awahtao xine oryhmara xine jahtao, Ritonõpo kytamurukõ Esemy tuaro exĩko mana, awãnohtorỹko mana.
18 Morarame toiro orutua maro toehse Ritonõpo Zuzenu yronymyryme. Esety Amasai kynexine, imeĩpo "30mãkõ" tuisaryme toehse ynororo. Ynara tykohtase ynororo:

— Tawi, Jese mũkuru, opoetoryme ynanase! Kure rokẽ oriry se ynanase. Kure exĩko roropa ãkorehmananõ mana! Amaro Ritonõpo mana.
Mame osepeme toto tapoise Tawi a, typoetory tõ tuisaryme toto tyrise eya.

Manase tõ Tawi maro

19 Toitoine soutatu tõ Manase tõ toytose Tawi a imaro toytotohme, pirixteu tõ akorehmase toytose Tawi ahtao osetapase Sauu epeme pyra. Mãpyra pirixteu tõ anakorehmara Tawi tokurehse kynexine, towokary zuno toehse pirixteu tõ esẽ tõ exiryke. "Otarame kuekarotorỹko mã ynororo tosemỹpyry tuisa Sauu a," tykase toto. Mame taropose ropa ynororo eya xine Zikirake pona.
20 Ynara mã toto Manase tomo Tawi a aytotyamo aytory ropa ahtao: Atina te, Jozapate te, Jetiaeu te, Mikaeu te, Jozapate te, Eriu te, Ziretai, enara. Manase po mokaro ahtao emero miumãkõ tuisaryme toh kynexine.
21 Tawi takorehmase eya xine, ipoetory tõ tuisaryme, orẽpyra soutatu tõme toexirykõke. Imeĩpo Izyraeu tõ soutatu tõ tuisaryme toehse toh kynexine.
22 Kokoro rokẽ exisasaka imehnõ toehse Tawi maro ehse. Naeroro okynã pyra tuhke toehse Tawi poetory tõ kynexine.

Tawi maro soutatu tõ esetykomo

23 Morarame Eperõ po Tawi ahtao, tuhke soutatu tõ tamorepase exiketõ, imaro toehse toh kynexine. Tawi akorehmary se toh kynexine, tuisame aehtohme, Sauu myakãme, Ritonõpo omihpyry ae ro.
24 Ynara tuhke toto ehtoh kynexine:
Juta tomo: 6.800me orutua komo, typyreke kurã ke exiketomo, osewomatoh ke te, warata ke, enara.
25 Ximeão tomo: 7.100me orẽpyra exiketomo, tamorepase etonatoh poko exiketomo.
26 Rewi tomo: 4.600me orutua komo.
27 Jeoiata maro exiketõ, Arão pakomotyã 3.700me orutua komo.
28 Zatoke, orẽpyra exiketyme kynexine. Imaro jekyry tõ: 22me tamuximãkomo, kapitão tomo.
29 Pẽjamĩ tomo, Sauu ekyrỹpyry: 3.000me rokẽ orutua komo. Mokaro emero exisasaka Sauu ekyrỹpyry tõ kynexine.
30 Eparaĩ tomo: 20.800me orẽpyra exiketomo, mokaro warohxo jekyry tõ kynexine, toto esao.
31 Manase tomo xixi omõtoh wino: 18.000me orutua komo tymenekase exiketõ Tawi ritohme tuisame.
32 Isakaa: 200me tuisa tomo, typoetory tõ maro. Mokaro tamuximãkõ tuaro exiketõme toh kynexine zae Izyraeu tõ ritoh poko te, otara ahtao kurehxo moro ritohme roropa.
33 Zepurõ: 50.000me orutua komo, tymoise exiketomo, zae exiketõme tamorepase exiketõ typyrekõ poko, tõsetapary poko, enara.
34 Napatari: 1.000me tuisa tomo, 37 miume soutatu tõ maro, typyreke exiketomo tõsewomatohke, tywaratake, enara.
35 Tã: 28.600me orutua komo, tamorepase exiketomo.
36 Asea: 40 miumãkomo, tõsetapary waro exiketomo.
37 Rupẽ tomo te, Kate tomo te, Manase zokonaka Joatão mõpoe, xixi tũtatoh wino: 120 miumãkomo tamorepase exiketomo typyrekõ poko.
38 Mokaro emero, tõsetapary poko zuaro exiketomo Eperõ pona toytose toto, oximõme, Tawi ritohme tutuisarykõme, Izyraeu tõ esẽme. Imoihmãkõ roropa oximaro toh kynexine Tawi riry se toh kynexine tutuisarykõme.
39 Mame oseruao tõmehse toh kynexine moroto, Tawi maro, otuhnõko te, eukuru ẽnõko, jekyry tõ nyrihpyry toto napyryme.
40 Morarame moino inikahpoe tonahsẽ enehnõko toh kynexine, Isakaa nonory poe te, Zepurõ nonory poe te, Napatari nonory poe jumẽtu tõ po te, kameru tõ po te, mura tõ po te, pui tõ po, enara. Tonahsẽ tonehse, tiriiku te, fiku tõ te, uwa epery asarahtyã tõ te, uwa eukuru jehnahpyry te, oriu te, pui tomo te, kaneru tomo tuhke, tãkye toehse toexirykõke Izyraeu tõ nonory po porehme.

13

Ritonõpo omihpyry ẽ arotopõpyry
(2 Samueu 6.1-11)

1 Mame tuisa Tawi tõturuse soutatu tõ tuisary tõ maro, miumãkõ tuisary tomo te, 100mãkõ tuisary tõ maro, enara.
2 Morarame imoihmãkomo a ynara tykase ynororo:

— Kure oya xine ahtao, ise Ritonõpo Kuesẽkõ ahtao omi aronanõ saropotone pata tõ poro, Ritonõpo maro oturuketomo a, rewita tomo a xiaro toto oehtohme kymaro xine oximõtohme.
3 Morarame Ritonõpo omihpyry ẽ enehnõko ropa sytatose, tuenikehse ipoko tuisame Sauu ahtao.
4 Imoihmãkõ zamaro morara katopõpyry, ỹme toehse toto emero.
5 Naeroro imoihmãkõ oximõme toto ehtohme tonehpose toto Tawi a Izyraeu patary tõ poe, Ejitu ehpiry poe ikurenae, ypy Hamate pona inikahpozakoxi. Ritonõpo omihpyry ẽ enehtohme Kiriate-Jearĩ poe Jerusarẽ pona.
6 Mame toytose Tawi imoihmãkõ maro Paara pona, pata esety akorõ Kiriate-Jearĩ, Juta tõ nonory po Ritonõpo omihpyry ẽ enehtohme. Moro kaxo tosehke, Ritonõpo Imehxo Exikety tymerose ipoko, typorohse ynororo tapõ po kerupĩ tõ epoe.
7 Mame Apinatape tapyĩ tae Ritonõpo omihpyry ẽ tonehse eya xine, kahu tyrisenã pona tyritohme. Moro kahu aroponanõ Apinatape mũkuru tõ kynexine, Uza te, Aio, enara.
8 Tawi tõ oseahmãko kynexine Ritonõpo eahmãko imoihmãkõ maro. Wãko toh kynexine, eremiãko opore samo. Osetoketõ etõko toh kynexine haapa tomo te, rira tomo te, tãpoa tomo te, pratu tomo te, rueimo tomo, enara.
9 Mame toeporehkase toto ahtao Kitõ erohtoh pona, tiriiku pikatoh pona, pui tõ tõsesekunahmase. Mame tomary ke kaxo tapoise Uza a, Ritonõpo omihpyry eny.
10 Morara ahtao Uza zehno toehse Ritonõpo, tõmihpyry ẽ tapose exiryke eya. Taorihmapose ynororo moroto Ritonõpo a. Toorihse ynororo Ritonõpo ẽpataka.
11 Mame Tawi tyekĩtapãse, Uza zehno toehse Ritonõpo exiryke tuãnohse eya. Naeroro moroto tosehpase eya xine Pereze-Uza.
12 Mame Ritonõpo zuno Tawi kynexine. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo omihpyry ẽ arory waro pyra ase ipunaka, tykase.
13 Morarame tosaka Tawi patary pona Ritonõpo omihpyry ẽ anaropyra toehse ynororo. Imepỹ pona rokẽ tarose eya Opete-Etõ tapyĩ taka, Kate põ tapyĩ taka.
14 Mame moroto toehse Ritonõpo omihpyry eny, oseruao nuno. Morara ahtao kure rokẽ Opete-Etõ tyrise Ritonõpo a, emero itapyĩ taõkõ maro.

14

Tawi ehtopõpyry Jerusarẽ po
(2 Samueu 5.11-12)
1 Morarame tuisa Hirão Tiro esẽ, Tawi akorehmary se toehse. Naeroro takorehmananõ taropose eya Tawi zuruse. Apupari zoko roropa taropose eya te, wewe poko erohketomo te, topu poko erohketomo, enara. Mame tapyi kurã tyrise eya xine Tawi tapyĩme.
2 Mame tuisame nymyry toehtoh poko tuaro toehse Tawi. Ritonõpo a tuisame tyrise typoetory Izyraeu tõ pyno toexiryke. Ritonõpo poe imehxo toehse Tawi Izyraeu tõ akorehmatohme.

Tawi poenõ tonuruse Jerusarẽ po
(2 Samueu 5.13-16; 1 Koronika 3.5-9)
3 Mame typytase ropa Tawi Jerusarẽ po. Mame tonuruse ropa imũkuru tomo, ẽxiry tomo, enara.
4 Ipoenõ esetykõ, enara:
Samua, Sopape, Natã, Saromão,
5 Ipaa, Erisua, Ereperete,
6 Noka, Nepeke, Japia,
7 Erisama, Peeriata, Eriperete, enara toh kynexine.

Pirixteu tõ poremãkatopõpyry
(2 Samueu 5.17-25)
8 Morarame Izyraeu tõ tuisary imehxo toehse Tawi ahtao, tuaro toehse pirixteu tomo. Morara exiryke tõximõse toto Tawi zupitohme, apoitohme repe. Yrome toto poko tuaro Tawi. Tyhtose ynororo oseporyse toto maro.
9 Mame pirixteu tõ toeporehkase jakanahmã Ahno konõto repaĩ pona morotõkõ erekohmapitose.
10 Naeroro tõturupose Tawi Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:
— Ytõko ha osetapase pirixteu tõ maro? Toto poremãkapõko mah? tykase.
— Ytoko, tykase Ritonõpo. — Pirixteu tõ ekarõko ase oya, toto poremãkãko matose, tykase.
11 Morara exiryke Paau-Perazĩ pona toytose Tawi. Moroto pirixteu tõ typoremãkase eya. Ynara tykase ynororo:

— Zueme tuna ahtao emero arõko mana. Moro sã ymaro kuepetõkara typoremãkase Ritonõpo a.

Naeroro moroto tosehpase Paau-Perazimme.

12 Moroto tynaxikahpyrykõ tyneponãmarykõ turumekase pirixteu tomo a. Mame tyahkapose toto Tawi a.

13 Mame pirixteu tõ tooehse ropa jakanahmã pona ropa osetapase.

14 Naeroro tõturupose ropa Tawi Ritonõpo a. Yrome ynara tykase ynororo eya:

— Osetapara ehtoko taroino. Mya ytotoko mokaro zomye wewe amoreira htaka. Mame moino wewe etonie osetapatoko.

15 Mame imoihmãkõ ytoytory sã etaryhtao oya wewe tõ zupuhpyry poko, ytotoko axiny. Toytose Ritonõpo osemazuhme mokaro pirixteu tõ poremãkapose.

16 Morara exiryke Ritonõpo omihpyry omipona toehse Tawi. Pirixteu tõ totapase eya Kipeão poe Kezea pona.

17 Morarame orẽpyra Tawi exiry poko totase pata põkomo a emero. Ritonõpo poe Tawi zuno toehse imehnõ nonory põkõ emero.

15

Ritonõpo omihpyry ẽ enepyry Jerusarẽ pona

1 Tytapyĩ tõ tyrise Tawi a typatary po. Osa tyrise roropa eya Ritonõpo omihpyry ẽ esaryme, tapyi tamose roropa eya moro tao ehtohme.

2 Mame ynara tykase ynororo:

— Rewi pakomotyã rokẽ Ritonõpo omihpyry ẽ arõko mã toto, Ritonõpo a tymenekase toto exiryke, tõmihpyry ẽ aronanõme toto ehtohme, jũme.

3 Naeroro Izyraeu tõ emero toahmase Tawi a, Jerusarẽ pona toto ytotohme Ritonõpo omihpyry ẽ enehtohme tunukurãkahpyry pona, esaryme.

4 Moromeĩpo Arão pakomotyã tonehpose eya rewita tõ maro.

5 Morarame Koate tõ poe, rewita tõ poe, Urieu tooehse 120mãkõ jekyry tõ maro.

6 Merari tõ poe Asaia tooehse 220me tyekyry tõ maro.

7 Jeresõ tõ poe, Joeu tooehse 130mãkõ maro.

8 Erisapã tõ poe, Semaia tooehse 200mãkõ maro.

9 Eperõ tõ poe, Erieu tooehse 80mãkõ maro.

10 Uzieu tõ poe, Aminatape tooehse 112mãkõ maro.

11 Mame Tawi a Ritonõpo maro oturuketõ tykohmase tyya: Zatoke te, Apiataa maro te, rewita tõ 6mã maro: Urieu te, Asaia te, Joeu te, Semaia te, Erieu te, Aminatape, enara.

12 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Rewita tõ tuisaryme matose. Naeroro osekarotoko Ritonõpo a oekyrykõ maro, oorypyrykõ korokapotohme, nuriame pyra oehtohkõme Ritonõpo a. Mame aomihpyry ẽ enehnõko matose kure rokene, unukurãkahpyry pona esaryme.

13 Yna maro pyra oehtopõpyrykõke apitoryme arotohme yna tuãnohse Ritonõpo a, zae oneahmara yna ehtopõpyryke.

14 Naeroro toekurikase toto, tyyrypyrykõ tykorokapose ropa Ritonõpo maro oturuketomo a te, rewita tomo, enara, Ritonõpo omihpyry ẽ arotohme tyya xine.

15 Mara ke moro kaxo tupuimase rewita tomo a, tymotary tõ po, Ritonõpo nyripohpyry omipona, Moeze omihpyry ae.

16 Morarame Tawi omi poe, rewita tõ tuisary tomo a, imehnõ rewita tõ tyripose eremiaketõme. Imehnõ tyripose eya eremiatoh tãkye etotohme rue tõkehko poko te, haapa tõ ke, rira tõ ke, paratu tõ metau risẽ ke, enara.

17 Mame mokaro eremiaketõ, oximõmãkõ poe, paratu etonanõ tymenekase rewita tomo a: Hemã, Joeu mũkuru te, jekyry Asape, Perekia mũkuru te, Etã, Kukaia mũkuru, enara, Merari tõ wino.

18-21 Toto akorehmatohme rewita tõ tymenekase haapa tõ etotohme: Zakaria te, Jaazieu te, Semiramote te, Jeieu te, Uni te, Eriape te, Maaseia te, Penaia, enara; totose eya xine zumõkara pona.

Imehnomo a totose zumõ pona roropa. Moro poko, rewita tõ tymenekase eya xine: Matitia te, Eripereu te, Mikinea te, Azazia te, Ritonõpo Tapyĩ erase tõ maro: Opete-Etõ te, Jeieu, enara.

22 Emese kure Kenania exiryke eremiatoh poko, tymenekase ynororo rewita tõ eremiaketõ tuisaryme ehtohme.

23-24 Perekia tõ tymenekase Eukana maro te, Opete-Etõ maro te, Jeia maro, enara, Ritonõpo omihpyry ẽ eraseme toto ehtohme. Rueimo etonanõme ynara Ritonõpo maro

oturuketõ tymenekase Sepania te, Josapa te, Netaneu te, Amasai te, Zakaria te, Penaia te, Erieze, enara.

Ritonõpo omihpyry ẽ arotopõpyry Jerusarẽ pona
(2 Samueu 6.12-19)

25 Morarame Opete-Etõ tapyĩ taka toytose toto, tuisa Tawi te, Izyraeu tõ tamuximãkomo te, soutatu tõ tuisary tõ maro, enara, Ritonõpo omihpyry ẽ enehse. Atãkyemãko toh kynexine itamurume.
26 Tynekarorykõme 7me pui orutua tyahkase eya xine, 7me kaneru tõ maro, Ritonõpo a rewita tõ akorehmapotohme aomihpyry ẽ aroryhtao eya xine.
27 Mame Tawi a tamuruse upo, mauru panono risẽ kurã ke. Morararo eremiary poko exiketomo, Kenania, toto tuisary, rewita tõ roropa Ritonõpo omihpyry ẽ puimananomo. Ritonõpo maro oturuketõ zupõ mauru panono risẽ kurã nae roropa Tawi kynexine.
28 Morarame Izyraeu tõ imoihmãkõ tõnuhse Jerusarẽ pona, Ritonõpo omihpyry ẽ maro, ytõko, oseahmãko, kohkohtãko, rue etõko te, kaneru retyry etõko te, paratu tõ metau risẽ etõko te, haapa tõ maro te, rira tõ roropa, enara.
29 Morarame aomomyryhtao Tawi pata aka, Ritonõpo omihpyry ẽ maro, osenuhmãko Mikau kynexine, Sauu ẽxiry, tapyi osenuhmatoh ae. Mame tynio tonese tyya ahtao tuisa Tawi pyhsekyhsekyh ãko, wãko Ritonõpo eahmaryme, tyhtomase ynororo tukurohtao: mokyro ahno sã kahpyry mana, tykase ynororo.

16

1 Mame esaka Ritonõpo omihpyry ẽ tyrise eya xine tapyi taka, Tawi nyrihpyry taka. Mame tynekarorykõ Ritonõpo a okyno tõ tyahkase tytororo eya xine, osepeme ehtoh tyahkase roropa eya xine.
2 Moromeĩpo okyno tõ tyahkakehse Tawi ahtao, kure imoihmãkõ tyripose eya Ritonõpo Imehxo Exikety a.
3 Mame wyi tokarose eya imoihmãkomo a, uwa tõkehko tasarahse exikety, tõsẽ tupuruse exikety maro, orutua komo a te, nohpo tomo a emero Izyraeu põkomo a tonahsẽ tokarose eya.
4 Mame toitoine rewita tõ tyrise Tawi a imoihmãkõ akorehmananõme, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, eahmary poko, aomihpyry ẽ esemary ae osemazuhme toto ytotohme, eremiatohme, Ritonõpo eahmaryme.
5 Asape tymenekase, toto tuisaryme te, Zakaria tyrise eya mokyro akorehmaneme. Rira etonanõme ynara tymenekase: Jeieu te, Semiramote te, Jeieu te, Matitia te, Eriape te, Penaia te, Opete-Etõ te, Jeieu, enara. Paratu etoneme Asape tymenekase.
6 Rueimo etotohme kokoro rokene Ritonõpo omihpyry ẽ ẽpataka, Ritonõpo maro oturuketõ tymenekase: Penaia te, Jaazieu, enara.
7 Moro ẽmepyry ae Asape tõ tyripitose Tawi a, rewita tõ maro eremiaketõme, Ritonõpo, Izyraeu Esẽ, eahmatohme.

Ritonõpo eahmatoh sero
(Saumu 105.1-15; 96.1-13; 106.1,47-48)

8 "Kure mase" kahtoko Ritonõpo a,
imehxo aexiry ekarotoko;
imehnõ nonory põkõ zuruko inyrihpyrykõ poko.
9 Oeremiatoko Kuesẽkõ eahmaryme,
inyrityã kurã ekarotoko.
10 Tãkye ehtoko ipoetoryme kuexirykõ poko.
Kuesẽkõ poko oseahmaketomo emero,
atãkyematoko!
11 Ritonõpo zupitoko, ãkorehmatohkõme;
oneahmakehpyra ehtoko, kokoro rokene.
12-13 Ritonõpo poetory,
Jako pakomotyãme matose,
inymenekahpyry, Izyraeu, pakõme.
Wenikehpyra ehtoko inyrityã poko tyjamitunuru ke,
kuepekõkara wãnohtopõpyry poko eya.
14 Kuesẽkõme Ritonõpo mana,
inyripohpyry sero nono põkõ akorehmatohme mana, emero porehme.
15 Jũme wenikehpyra mã ynororo tõmihpyry poko,
miu motye zumakahpõkomo a aomiry enahpyra mana.
16 Tõmihpyry totapose Aparão a:

“Morara tyrĩko ase,” tykase Izake a.
17 Tõmihpyry totapose Jako a,
jũme enahpyra ehtopo.
18 Morara ahtao ynara tykase Ritonõpo:
“Kanaã nonory ekarõko ase oya xine,
jũme oesarykõme ehtohme.”
19 Tuhke pyra toh kynexine Ritonõpo poetory tomo,
katonõme sã rokẽ moro nono po,
“Oesarykõme sero nono exĩko mana,” katopõpyry po.
20 Imeimehnõ nonory poro toytose toto,
toiro tuisa konõto nonory poe imepỹ pona.
21 Yrome typoetory tõ onyporemãkapopyra Ritonõpo kynexine.
Typoetory tõ ewomatohme ynara tykase ynororo tuisa tomo a:
22 “Ynymenekatyã ypoetory tõme onerekohmara ehtoko;
urutõ kõ onyryhmara ehtoko.”
23 Eremiatoko Ritonõpo netaryme,
sero nono põkõ emero!
Kokoro rokẽ imehnõ zurutoko,
typynanohse eya kuexirykõ poko.
24 “Ritonõpo imehxo ehtoh poko,”
ekarotoko imehnõ nonory põkomo a;
inyrihpyry poko tyjamitunuru ke zurutoko emero pata tõ põkomo a.
25 Tuisame Ritonõpo mana eahmatohme kyya xine;
imehnõ motye emero, tuisamehxo mana.
26 Imehnõ nonory põkõ tyneponãmarykõ poko rokẽ mã toto,
yrome kapu rihpõme Ritonõpo mana.
27 Ritonõpo zomye saereh ãko mana,
tuisamehxo aexiry osenẽko;
ijamitunuru ke tãkye ehtoh ke roropa Itapyĩ pehme mana.
28 Kure Ritonõpo mana, eahmatoko, sero nono põkõ emero.
Tynyrihpyry motye aexiry poko eahmatoko, ijamitunuru poko roropa.
29 Kuesẽkõ esety kurã eahmatoko;
onekarory enehtoko omõtohme Itapyĩ taka.
Kuosekumurukõ po syporohtone Kure Exikety ẽpataka oseneporyhtao.
30 Tykytyky kahtoko ẽpataka, nono põkõ emero!
Sero nono esyryhmasaromepyra mana, esaka tyrise mana.
31 Tãkye ehtoko nono, kapu roropa!
Imehnõ nonory põkõ zurutoko:
“Ritonõpo tuisame mana!”
32 Panaikato mase, tuna konõto, onokyro tõ emero tuna kuao.
Atãkyematoko, ona tomo, ona põkõ roropa, Ritonõpo nyrityã emero.
33 Wewe tomo itu tõ kohtãko mã kehko tõseahmaryme, Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka,
oehnõko ropa mana emero Esẽme ehtohme.
34 “Kure mase” kahtoko Ritonõpo a kure aexiryke,
kypyno xine exikehpyra mana.
35 Ynara kahtoko eya: “Yna ipynanohko, Ritonõpo, yna Esemy!
Yna enehko oximõme,
yna anỹko imehnõ awaro pyra exiketõ nonory poe.
Morara ahtao ‘Kure mase,’ ãko ynanase,
tãkye oeahmãko, Ritonõpo Kurano.”
36 Ritonõpo, kurã mase, Izyraeu tõ Esemy.
Eahmatoko seromararo, jũme kakehpyra roropa.
Imoihmãkõ “Yje,” tykase;
Ritonõpo toahmase eya xine.

Ritonõpo eahmary Jerusarẽ po, Kipeãpo roropa

37 Morarame Asape tyripose Tawi a, Ritonõpo eahmatoh esẽme rewita tõ maro, Ritonõpo omihpyry ẽ esao. Moroto Ritonõpo eahmary poko toerohse toto kokoro rokene.
38 Takorehmase toto Opete-Etõ, Jetutũ mũkuru a, jekyry tõ 68mãkõ maro. Mame mokyro Opete-Etõ te, Hosa maro omõtoh eraseme toh kynexine.
39 Yrome Ritonõpo eahmatoh tao Kipeão po, Zatoke, Ritonõpo maro oturukety, tuisame kynexine takorehmananõ maro, Ritonõpo eahmary poko.

40 Kokoro rokene pakeimo te, kokonie pukuro, tynekarorykõ tyahkase eya xine, okyno tytororo, zahkatoh po, Ritonõpo nyripohpyry ae ro, inymeropohpyry ae ro Moeze a, ekarotohme Izyraeu tomo a.
41 Mokaro maro Hemã kynexine Jetutũ maro, imehnõ maro tymenekase exiketõ eremiatohme Ritonõpo eahmatohme, kypyno xine exikehpyra exiryke.
42 Rueimo tõ te, paratu tõ, metau risẽ tõkehko, eraseme roropa Hemã tõ kynexine Jetutũ maro. Morohne totose eremiaketõ eremiaryhtao Ritonõpo eahmaryme. Jetutũ ekyry tõ omõtoh eraseme roropa toh kynexine.
43 Mame toytose ropa toto tytapyĩkõ taka ropa. Tawi roropa toytose tytapyĩ taka, tytapyĩ taõkõ maro ehtohme.

17

Natã oturutopõpyry Tawi a
(2 Samueu 7.1-17)

1 Morarame torẽnase Tawi tuisame toexiry poko tytapyĩ kurã tao. Mame urutõ Natã tonehpose tyya, ynara tykase ynororo eya:
— Taro ase tapyi konõto apupari risẽ tao, yrome Ritonõpo omihpyry ẽ tapyi pitiko tao rokẽ mana, tykase.
2 Ynara tykase Natã eya:
— Tyriry se awahtao õsenetupuhtoh tyriko, amaro Ritonõpo exiryke, tykase.
3 Yrome koko tõturuse Ritonõpo Natã a. Ynara tykase:
4 — Ytoko ypoetory Tawi a ynara kase: "Oya pyra, ymaro Oturutoh amopõko ase, ytapyĩme.
5 Tapyi kurã tao exipitopyra ase, moino ro Ejitu poe Izyraeu tõ tonehse ya ahtao tarona, tapyi kamisa risẽ rokẽ jesaryme nexiase, esyryhmãko rokẽ exiase pata tõ poro.
6 Jytojytoryhtao Izyraeu tõ maro, ynara kapitopyra exiase toto tuisaryme ynymenekatyamo a: 'Tapyi amoko, apupari risemy, ytapyĩme ehtohme' kara exiase."
7 Naeroro seromaroro ypoetory Tawi zuruko: "Ynara ãko Ritonõpo Imehxo Exikety Oesemy, kymenekase ona po awahtao, kaneru tõ ekahmaryhtao oya, ypoetory tõ esẽme oehtohme, Izyraeu tõ tuisaryme.
8 Amaro exiase oyoytoryhtao, emero pata tõ poro. Oepetõkara tonahkase ya oneneryme. Taroino imehxo orĩko ase, imehnõ imehxo exiketõ samo, sero nono po.
9-10 Mame osa tymenekase ya ypoetory tõ Izyraeu tõ esaryme tytapyike toto ehtohme. Moroto imehnõ maro osetapara exĩko mã toto. Moino ro zehnotokõ oehkehpyra mã toto etonatohme ypoetory tõ maro, toto poremãkapotohme. Yrome moro otyhkãko mana. Opynanohtorỹko ase oerekohmara ropa oepetõkara ehtohme. Mame ywy roro oepetõkara poremãkapõko ase, poeto tõ ekarõko ase oya, opoenõme, apakõme, enara.
11 Mame toorihse awahtao omũkuru menekãko ase tuisame ehtohme omyakãme. Tuisa imehxo mokyro rĩko ase.
12 Mokyro mã tapyi amõko jesety esaryme. Mame jũme ipakomotyã tuisame tyripõko ase.
13 Mokyro zũme exĩko ase, umũkurume roropa exĩko mana. Mame jũme ipyno exikehpyra exĩko ase, Sauu rumekatopõpyry sã pyra ya, touse ynororo ahtao ya imyakãme oehtohme.
14 Mokyro rĩko ase ypoetory tõ tuisaryme, jũme ypoetory tõ esẽme. Tuisame aehtoh enahpỹme exĩko mana, jũme."
15 Mame Tawi turuse Natã a emero Ritonõpo nekarohpyry tomo.

Ritonõpo eahmatopõpyry Tawi a
(2 Samueu 7.18-29)

16 Mame tuisa Tawi tomõse moro tapyi taka, typorohse Ritonõpo ẽpataka, tõturuse eya, ynara tykase:
— Ritonõpo Imehxo Exikety, moino ro kure rokẽ kyriase kure jehtoh pokoino pyra, kure papa tõ ehtopõpyry pokoino pyra roropa.
17 Yrome kure jyritopõpyry motye, Ritonõpo Imehxo Exikety, seromararo õmiry mekaro ya ypoenõ poko, ypakõ poko roropa tuaro yna ehtohme kure toto riry poko oya imeĩpo. Morara oexiryke imehxo exiketyme jekarõko mase.
18 Oururu waro pyra ase. Juaro ipunaka awahtao ro tuisame jekarõko mase.
19 Õmihpyry ae ro morohne tyrise oya, tyriry se oexiryke. Mame imeĩpo tuisame jehtoh poko tuaro kyriase rahkene.
20 Tuisa imehxo mase Ritonõpo, apanõ pyra mana. Moino ro zuaro ynanexiase, omoro rokẽ Ritonõpome mase.
21 Opoetory Izyraeu tõ panõ pyra roropa mana sero nono po. Typynanohse toto oya opoetoryme toto ehtohme. Imehxo Exiketyme oehtoh poko zuaro imehnõ sero nono põkõ

ehtohme porehme. Ajamitunuru ke takorehmase toto oya. Ejitu poe tarose toto oya. Mame imehnõ ahno taropose oya, ononory poe morotona opoetory tõ ytotohme osesaritohme.
22 Morarame opoetoryme Izyraeu tõ tyrise oya jũme opoetoryme toto ehtohme, omoro, Ritonõpo, toto Esẽme roropa toehse mase.
23 — Naeroro Ritonõpo Imehxo Exikety, õmihpyry ae ro jũme kure rokẽ kyriko, ytapyĩ taõkõ maro.
24 Jũme oesety imehxo exĩko mana. Morarame opoko ynara ãko imehnõ mana: "Ritonõpo Orẽpyra Exikety mã Izyraeu tõ Esẽme mana. Mame tuisame yna rĩko mase jũme, ywy, umũkuru ypakomotyamo, enara.
25 Ritonõpo Jesemy, ehxiropyra ase jotururu poko oya, sero poko kutuarõtanohpoase exiryke, ynara karyke: 'Ywy roro apakõ rĩko ase tuisame jũme.'
26 Omoro Ritonõpome mase, õmihpyry onytyorõmara mase, kure rokẽ yna tyriko õmihpyry ae ro ya.
27 Naeroro ajohpame sã ytapyĩ taõkõ ewomako, ypoenõ maro, ypakomotyã roropa, jũme exikehpyra yna ehtohme oneneryme. Ritonõpo Imehxo Exikety, kure ypakõ riryhtao oya, jũme kure exĩko ynanase."

18

Orẽpyra Tawi ehtopõpyry
(2 Samueu 8.1-18)

1 Moromeĩpo pirixteu tõ typoremãkase tuisa Tawi a. Toto patary Kate tapoise eya, pata tõ pisarara moro zomye exiketõ maro.
2 Mame moapita tõ typoremãkase roropa eya. Ipoetoryme toehse toto. Tineru tonehse eya xine Tawi a kowenu tinerũme.
3 Morarame tõsetapase Tawi tuisa Hatatezea, Zopa tuisary, maro, Eupyrati kuaõkõ poremãkapory se toehse mokyro ahtao. Zopa, Xiria nonory po mana, Hamate pũto.
4 Mame kahu tapoise Tawi a miume te, kawaru po ytoketõ 7 miume tapoise eya te, soutatu tõ 20 miume tapoise eya, enara. Mame kawaru tõ jaxiry tysahkase eya emero exisasaka. 100me rokẽ kahu pune ehtohme kawaru typynanohse eya tokyme toto ehtohme.
5 Mame Xiria tõ tooehse ahtao Tamaxiku poe tuisa Hatatezea akorehmase, Tawi a totapase toto 22 miumãkomo.
6 Mame ãpuruhpyry tõ jamihme exiketõ, tysoutatu esarymã tyripose Tawi a toto esao, typoetoryme toto ehtohme, epehpyry enehtohme tyya. Mame orẽpyra Tawi tyrise Ritonõpo a emero pata tõ po.
7 Hatatezea poetory esã kyryry tapoise Tawi a uuru risemy osewomatoh tonomo. Tonehse eya Jerusarẽ pona.
8 Metau tapoise roropa eya itamurume pata Tipate poe te, pata Kum poe roropa, Hatatezea patary tõ poe. (Imeĩpo, tuisame Saromão toehse ahtao, moro metau tyrise tuna ẽme te, xikihme exiketõ roropa, Ritonõpo Tapyĩ kyryryme tõkehko.)
9 Morarame Hatatezea poremãkatopõpyry poko totase ahtao tuisa Toi a, Hamate esemy a,
10 tumũkuru Jorão taropose eya tuisa Tawi aomikase, eahmase roropa Hatatezea poremãkatopõpyry poko. Apitoryme Toi tõsetapase tuhke Hatatezea maro. Tynekaroryme uuru risẽ tonehse Jorão a, parata risemy te, metau risemy maro ekarotohme Tawi a.
11 Morohne tukurãkase Tawi a Ritonõpo eahmary poko rokẽ ehtohme, imepỹ parata maro te, uuru roropa kurãkatopõpyry saaro tapoise tyya ahtao, imeimehnõ ahno wino, typoremãkase toto ahtao: etomita tomo te, moapita tomo te, amonita tomo te, pirixteu tomo, amarekita tomo, enara.
12 Morarame etomita tõ typoremãkase Apisai Zeruia mũkuru a. 18 miumãkõ totapase eya Sautu jakanahmã po.
13 Mame ãpuruhpyry tõ jamihme exiketõ soutatu esarymã tyrise eya Etõ tõ nonory po porehme tuisa Tawi poetoryme toto ehtohme. Mame orẽpyra Tawi tyrise Ritonõpo a emero pata tõ po.
14 Mame Izyraeu tõ esẽme Tawi kynexine emero porehme. Otyro kapỹ kynexine ynororo. Zae rokẽ tyrise roropa eya.
15 Joape, Apisai rui, soutatu tõ tuisaryme kynexine. Josapa, Airute mũkuru, tuaro ehtoh poko Tawi akorehmaneme kynexine.
16 Zatoke, Aitupe mũkuru te, Aimereke, Apiataa mũkuru roropa Ritonõpo Tapyĩ tao erohketõ kynexine. Seraia pape merone kynexine.
17 Penaia, Joiata mũkuru keretita tõ esẽme te, peretita tõ esẽme roropa kynexine. Tuisa Tawi mũkuru tõ tumykõ akorehmananõme toh kynexine.

19

Amonita tõ poremãkatopõpyry Tawi a
(2 Samueu 10.1-19)

1 Moromeĩpo Amõ tuisary Naasa toorihse, imũkuru Hanũ tuisame toehse.
2 Mame ynara tykase Tawi:
— Kure rokẽ Hanũ rĩko ase, kure jyritopõpyry sã jumy Naasa a.
Naeroro typoetory tõ tonyohse eya Hanũ zurutohme osepeme se toexiry poko repe. Yrome toeporehkase Tawi nenyohtyã ahtao Amõ pona tuisa Hanũ zuruse;
3 amonita tõ tamuximãkõ ynara tykase tutuisarykomo a:
— Osenetupuhnõko mah mokaro Tawi nenyohtyã omy orikyry poko emynyhmãko? Osepeme oeahmãko toh nae? Nary, tykase toto. Tonehpose sãtã mã toto Tawi a kypatarykõ enetohme, atamorepatohme, kyporemãkapotohkõme, tykase toto.
4 Naeroro Tawi nenyohtyã tapoise Hanũ a. Toto etypoty tysahkase zokonaka eya xine te, zupõ tysahkase ãtykyry pona, enara. Mame taropose ropa toto eya xine.
5 Itamurume toehxirose toto exiryke tytapyĩkõ taka toytorykõ se pyra toehse toh nexiase. Mame moro poko zuaro toehse Tawi ahtao, tõmiry taropose eya xine eraximatohme Jeriko po aporo toto etypoty ahtatohme ropa, moromeĩpo toto oehtohme ropa.
6 Morarame tuisa Hanũ, amonita tõ maro tuaro toehse topekõme pyra Tawi tyrise tyya xine exiry poko. Naeroro imehnõ toahmase eya xine topehke takorehmapotohkõme: Mesopotamia põkomo te, Maaka põkomo te, Zopa põkõ maro, Xiria nonory po, kahu tomo etonaketomo te, soutatu tomo te, kawaru tomo, enara. Moro poko 34 miu kirume parata topehmase eya xine.
7 Mame 32 miu kahu etonaketõ, Maaka tuisary kyryry tõ toytose soutatu tõ maro Metepa pona. Mokaro amonita tõ soutatu tõ toytose tosarykõ poe etonatohme.
8 Mame moro poko tuaro Tawi toehse ahtao, Joape tonyohse eya Izyraeu tõ soutatu tõ maro emero, etonatohme.
9 Mame mokaro amonita tõ toytose tosaka xine tutuisarykõ patary Rapa omõtoh etonie. Mokaro akorehmananõ tuisary tõ tõximõse toto ona poro.
10 Mame mokaro asakoro oximõtoh tonese Joape a. Naeroro typoetory tõ tapiakase eya, imehxo exiketõ tymaro Xiria tõ maro etonatohme.
11 Typoetory tõ akoĩpyry taropose eya takorõ Apisai maro toto ytotohme amonita tõ maro etonatohme.
12 Ynara tykase Joape Apisai a:
— Mokaro Xiria tõ ymotye jamihme ahtao kuakorehmako. Morararo omotye xine amonita tõ ahtao ãkorehmãko ase, tykase.
13 Oserehpyra exiko! Orẽpyra sehtone kuekyry tõ ewomatohme, Ritonõpo patary tõ ewomatohme roropa. Mame tyriry se toehtoh rĩko Ritonõpo mana, tykase.
14 Mame Joape tõ toytose soutatu tõ maro osetapase, mame mokaro xirio tõ toepase.
15 Mokaro Xirio tõ epary tonese ahtao amonita tomo a toepase roropa toto Apisai wino. Tomõse ropa toto typataka xine ropa. Mame Joape toytose ropa Jerusarẽ pona.
16 Morarame Izyraeu tomo a typoremãkase toexirykõ eneryke tyya xine, imehnõ xirio tõ tonehpose eya xine moino tuna Eupyrati poe, xixi tũtatoh wino, Sopake akorehmatohme Hatatezea, Zopa põ soutatu tõ esemy.
17 Mame moro poko tuaro Tawi toehse ahtao Izyraeu tõ soutatu tõ tonehse eya oximõme. Tuna Joatão takuohse eya xine, tysoutatu tõ tyrise esaka xine xirio tõ ẽpataka. Moroto xirio tõ tõximõse toto etonatohme Izyraeu tõ maro. Mame tõsetapapitose toto.
18 Yrome xirio tõ toepase Izyraeu tõ kurũke. Tawi tomo a totapase toto, 7 miume kawaru poko erohketõ totapase, soutatu tõ roropa 40 miume totapase. Esẽkõ Sopake totapase roropa Tawi a.
19 Morarame Hatatezea patary tõ esamo a tuaro toehse typoremãkatopõpyry poko Izyraeu tomo a osepeme toehse toto imaro xine. Tõsekarose toto eya xine Izyraeu tõ poetoryme toehtohkõme. Morarame mokaro, xirio tomo, amonita tõ akorehmary se pyra ropa toehse toh rahkene.

20

Rapa poremãkatopõpyry Tawi a
(2 Samueu 12.26-31)

1 Morarame otyro arykatoh toehse ahtao, tuisa tõ toytory se ahtao osetapase topetõkara maro, soutatu tõ tarose Joape a Amõ tõ nonory poremãkapose. Yrome tuisa Tawi tehme nexiase Jerusarẽ po. Mame pata Rapa tomyehmase Joape tomo a, tõsetapase toto, mame moro pata tonahkase eya xine.

2 Mokaro amonita tõ neponãmarykõ Moroke kynexine. Zupuhpyry po parimã nexiase uuru risemy, 34 kirume omoxĩ exikety. Moro parimã poko topu typyne exikety nae roropa nexiase. Moro topu tapoise Tawi a tykyryry parimã pokona tyritohme. Mõkomo itamurume tarose roropa eya xine moro pata poe.
3 Mame moro pata põkõ tyrise eya erohketõme, seroroti ke te, kurimene risẽ koe ke, wywy ke, enara. Morara tyrise eya emero Amõ tõ patary põkomo a. Mame toytose ropa ynororo soutatu tõ maro emero Jerusarẽ pona ropa.

Etonatoh ahno konõto maro
(2 Samueu 21.15-22)

4 Moromeĩpo tõsetapase ropa Izyraeu tõ pirixteu tõ maro Kezea po. Morara ahtao ahno konõto, esety Xipai, totapase Xipekai, Husa pono a. Mame pirixteu tõ typoremãkapose eya xine.
5 Mame tõsetapase ropa toto pirixteu tõ maro. Morara ahtao Rami, Koria akoronỹpyry, Kate pono totapase Eranã, Jaia mũkuru a. Mokyro konõto waratany zumohxo kynexine, omoxĩ roropa.
6 Imepỹ etonatoh kynexine Kate po. Moroto kynexine pakatokõ ahno konõto pary. Emary 6me omahxikyry nae kynexine. Ipupuru 6me ipuhxikyry tõ nae kynexine, atapona 24me kynexine.
7 Mame Izyraeu tykerekeremase ahtao eya, totapase ynororo Jonata, Ximeia mũkuru a, Tawi rui mũkuru a.
8 Mokaro oseruaõkõ totapase Tawi a, ipoetory soutatu tõ maro. Pakatokõ ahno konõto pakõme toh kynexine, Kate põkomo.

21

Tuhke ahno ehtoh kuhtopõpyry Tawi a
(2 Samueu 24.1-25)

1 Morarame Izyraeu tõ erekohmary se joroko tamuru toehse. Naeroro osenetupuhtoh tokarose eya, Tawi a Izyraeu tõ kuhpotohme Juta tõ maro tuhke toto ehtoh waro ehtohme.
2 Morara exiryke Joape a, imehnõ soutatu tõ tuisary tomo a roropa ynara tykase Tawi:
— Ytoko Izyraeu tõ patary tõ poro, inikahpoe ikurenaka, Izyraeu tõ kuhtohme, tuhke toto ehtoh waro se ase.
3 Yrome ynara tykase Joape tuisa a:
— Tuhkehxo Izyraeu tõ tyripory se ase Ritonõpo a, toiro ahtao 100me tyripory se ase eya. Tuisa Tawi, opoetoryme mã toto, emero. Oty katohme Izyraeu tõ kuhnõko mah, iirypyryme kyritohkõme Ritonõpo neneryme? tykase.
4 Yrome tõmipona Joape tyripose Tawi a. Naeroro toytose Joape, Tawi omi poe, Izyraeu tõ kuhse, Izyraeu tõ patary tõ poro porehme, imeĩpo tooehse ropa Jerusarẽ pona.
5 Tuisa Tawi turuse eya: atapona Izyraeu tõ orutua kõ soutatume exiketõ 1.100.000me te, Juta tõ orutua kõ 470.000me, enara.
6 Yrome tukurohtao ỹme nymyry pyra Joape exiryke tuisa nyripohpyry poko, Rewi tõ, Pẽjamĩ tõ roropa onukuhpyra kynexine.
7 Mame Tawi tõ nyrihpyry Ritonõpo zamaro pyra kynexine. Naeroro Izyraeu tõ tuãnohse eya.
8 Ynara tykase Tawi Ritonõpo a:
— Iirypyryme toehse ywy Izyraeu tõ kuhporyke ya. Ajohpãme sã yyrypyry ikorokako. Ajoajohpe exikety sã yriase, tykase.
9 Naeroro Kate tonyohse Ritonõpo a Tawi zuruse. Urutõme Kate kynexine. Ynara tykase Ritonõpo eya:
10 — Ytoko Tawi a, ynara kaxiko eya: "Ynara ãko Ritonõpo oya: 'Oseruao imenekatoh nae mase. Toiro imenekako tyripotohme ya. Mame onymenekahpyry rĩko ase,' ãko Ritonõpo," tykase.
11 Morara exiryke urutõ Kate toytose Tawi a, Ritonõpo omihpyry ekarose eya. Ynara tykase ynororo eya:
— Oty menekãko mah tyripotohme Ritonõpo a?
12 Oseruao jeimamyry ae Izyraeu tõ emitapãkapõko konopo oehpyra ehtoh ke te, moro pyra ahtao oseruao nuno ae oporemãkapõko oepetõkara mana te, moro pyra ahtao oseruao ẽmepyry ae oporemãkapõko Ritonõpo mana typyre ke, tyrohsẽ konõto enehpõko mana Izyraeu tõ nonory pona, tynenyokyhpyry a oorihmanohpõko mana Izyraeu patary tõ poro? Otara ãko ywy Kuesẽkõ ezuhnõko? tykase Kate.
13 Ynara tykase Tawi urutono a:

— Emynyhmãko ase yronymyryme; yrome juãnohpory se pyra ase ahno a. Ritonõpo a josekarory se ase juãnohtohme kypyno xine aexiryke, tykase.
14 Naeroro tyrohsẽ tonehpose Ritonõpo a Izyraeu tõ pona. Mame 70 miumãkõ toorihse.
15 Mame tynenyokyhpyry tonyohse eya Jerusarẽ enahkase repe. Yrome typenekehse ynororo Izyraeu tõ wãnopyry poko. Ynara tykase ynororo eya:
— Epo hnae! tykase.
Moroto nexiase Ritonõpo nenyokyhpyry Arauna esary po, tiriiku apotoh pũto, jepuseume exikety kynexine Arauna.
16 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry tonese Tawi a xikihme, nono epoehme, emahpo tapema nexiase Jerusarẽ põkõ etapatohme. Mame Tawi, ipoetory tõ tamuximãkõ maro, upo, kamisa topuxiximã risẽ ke tamuruse toto a, tupueh toehse toto. Tosekumurukõ po typorohse toto tõmytykõ po nono pokoxi.
17 Mame Ritonõpo a Tawi tõturuse, ynara tykase:
— Ritonõpo Imehxo, ywy ro rokẽ tyyrypyhpyke toehse, azahkuru ehtoh tyrise ya exiryke. Yrome mokaro kaneru tõ samo. Oty tyrise eya xine popyra? tykase. Zae mase juãnopyryhtao, wekyry tõ maro, yrome mokaro, opoetory tõ pyno exiko, tykase.
18 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry omi poe Kate toytose Tawi zuruse:
— Oeky zahkatoh tyriko, onekarory zahkatohme, onekaroryme Ritonõpo a Arauna nonory po, tiriiku apotoh po, tykase.
19 Mame Ritonõpo omihpyry omipona toehse Tawi, Kate nekarohpyry ae.
20 Moroto toerohtoh po Arauna nexiase erohnõko tiriiku poko tumũkuru tõ asakoropane maro. Ritonõpo nenyokyhpyry eneryke tyya xine imũkuru tõ toepase otonẽtohme.
21 Tuisa Tawi oepyry eneryke tyya toerohtoh poe toytose Arauna, tosekumuru po typorohse ynororo, tõmyty po nono pokoxi.
22 — Oesary, tiriiku apotoh esary epekatyry se ase apoto apõ ritohme, okyno zahkatohme ynekaroryme Ritonõpo a, tyrohsẽ enahkapotohme, Izyraeu tõ kurãkatohme ropa. Zae oepehmãko ase tineru ke, tykase Tawi eya.
23 Ynara tykase Arauna:
— Morohne apoiko, jahkatohme onekaroryme Ritonõpo a. Eneko moxiamo pui tõ zahkatohme, senohne wewe risẽ apoiko roropa apotopokõme, tiriiku roropa ekarotohme onekaroryme. Morohne emero ekarõko ase oya.
24 Yrome ynara tykase tuisa Tawi Arauna a:
— Arypyra! Zae tineru ke oepehmãko ase, okyno onyahkara ase ynekaroryme Ritonõpo a onepekahpyra ya ahtao, onepehmara jahtao.
25 Naeroro tiriiku apotoh esary topekahse eya. 600me uuru ke topehmase eya.
26 Morarame tynekarory zahkatoh apõ tyrise moroto Tawi a. Pui tõ tyahkase eya tynekaroryme Ritonõpo a, osepeme ehtoh roropa. Tõturuse ynororo Ritonõpo a, mame tozuhse Ritonõpo a apoto enehporyke kapu poe inekarory zahkatohme okyno zahkatoh po.
27 Mame tynenyokyhpyry a ipyre tukurãkapose ropa ẽ aka. Aomipona toehse ynororo.
28 Moro eneryke tyya, aomiry totase Ritonõpo a tonetupuhse Tawi a. Naeroro tynekarory tyahkase eya, okyno zahkatoh po, Arauna erohtopõpyry po.
29 Morara ahtao, Moeze nyrihpyry tapyime, Ritonõpo maro oturutohme ona poro toto ahtao, okyno zahkatoh apõ roropa, Kipeão poro nexiase Ritonõpo eahmatoh po.
30 Yrome morotona Tawi ytosaromepyra kynexine Ritonõpo eahmase, inenyokyhpyry pyre zuno toexiryke.

22

1 Mame ynara tykase Tawi:
— Taro, Ritonõpo Tapyĩ exĩko. Sero okyno zahkatoh po, tynekarory tõ zahkãko Izyraeu tõ mana.

Ritonõpo Tapyĩ risẽ epekatyry poko

2 Morarame imehnõ nonory poe aehtyã tonehpose tuisa Tawi a oximõtohme, Izyraeu tõ nonory po tõsesarise aexityamo. Mame toto tyrohmanohpose eya topu tõ kurãkary poko Ritonõpo Tapyĩ ritohme.
3 Kurimene tonehpose eya perẽku tõkehko ritohme, omõtoh kyryry roropa te, metau roropa itamurume, omoxĩ ehtoh onukuhsaromepyra toh kynexine.
4 Apupari zoko tuhke tonehpose eya Xitõ tomo a te, Tiro põkomo a roropa
5 Ynara tõsenetupuhse Tawi: "Ritonõpo Tapyiny, umũkuru Saromão nyriry, tapyi kurãme ehtohme mana, ipoko tuaro imehnõ nonory põkõ ehtohme emero. Yrome umũkuru poetome ro mana, tuaro nymyry pyra ro mana. Naeroro akorehmary se ase topu tõkehko

te, wewe tõkehko roropa, moro tapyi risẽ enepyry poko." Naeroro toerohse Tawi morohne kurãkary poko itamurume orihpyra ro tahtao.

6 Mame tumũkuru Saromão tonehpose tyya, tapyi kurã ripotohme, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ tapyĩme ehtohme.

7 Ynara tykase Tawi eya:

— Aimo, tapyi kurã riry se exiase repe, imehxo Ritonõpo Jesemy ehtoh enetupuhpotohme.

8 Yrome Ritonõpo a turuse ywy: "Ahno tuhke totapase oya, etonatoh poko tuhke mexiase," tykase. Naeroro, itamurume munu tukuãpose ya exiryke, tapyi onyripopyra ynororo ya tytapyĩme.

9 Yrome tõmiry tokarose eya. Ynara tykase ynororo ya: "Omũkuru exĩko tuisame etonatoh poko pyra exiketyme. Tehme epetõkara tyripõko ase emero. Esety Saromãome exĩko. Tuisame ynororo ahtao Izyraeu tõ ewomãko ase osetapara toto ehtohme imehnõ maro.

10 Ytapyĩ amõko ynororo. Umũkurume exĩko mana. Ywy roropa jũme exĩko ase. Imũkuru te, ipakomotyã jũme tuisame exĩko Izyraeu tõ esẽme."

11 Tõturuse ro Tawi:

— Seromararoro aimo, Ritonõpo Oesẽ, amaro se ase. Aomihpyry ae ro ãkorehmary se ase orẽpyra oehtohme tapyi kurã riry poko itapyĩme.

12 Mame tuaro oripory se ase Ritonõpo Oesemy a, emese kure oehtohme Izyraeu tõ tuisaryme oexiry poko, Ritonõpo omipona toto ehtohme.

13 Ritonõpo omihpyry omipona awahtao emero porehme, Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a, ekarotohme Izyraeu tomo a, orẽpyra exĩko mase. Orẽpyra exiko; tuaro exiko, enaromyra exiko.

14 Toerohse ywy Ritonõpo Tapyĩ ritoh tonõ enehtohme, ikurãkatohme, uuru 3.400 toneratame te, parata 34 miu toneratame te, metau itamurume, kurimene roropa omoxĩ ehtoh ikuhpỹme te, wewe roropa te, topu kurã, enara. Yrome ise ro nase.

15 Erohketõ nae mase tuhke: topu kurãkananomo te, wewe poko erohketomo te, topu tõ poko erohketomo te, emese kure exiketõ roropa, emero rokẽ poko

16 uuru poko te, parata poko te, metau te, kurimene roropa te, erohketõ ikuhpỹme. Naeroro tyriko kẽty. Mame Ritonõpo ãkorehmãko mana.

17 Mame Tawi a Saromão takorehmapose Izyraeu tõ tamuximãkomo a emero.

18 Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo Oesẽkõ amaro xine toehse mana. Oewomatorỹko mana. Tehme oepetõkara tyripose eya. Takorehmase ywy eya sero nono põkõ poremãkapory poko. Seromararoro opoetoryme toehse mã toto, Ritonõpo poetoryme roropa.

19 Seromararoro Ritonõpo Oesẽkõ nyripohpyry omipona exiko yronymyryme. Itapyĩ kurã tyripitoko, aomihpyry ẽ, kaxo, esaryme ehtohme, imõkomory maro, moroto Ritonõpo eahmatohme oya xine.

23

1 Mame tamuhpõme toehse Tawi ahtao tumũkuru Saromão tyrise tuisame eya, Izyraeu tõ esẽme.

Rewita tõ erohtopo

2 Morarame Izyraeu tõ tamuximãkõ tonehpose tuisa Tawi a oximõme toto ehtohme Ritonõpo maro oturuketõ maro, rewita tõ maro.

3 Mame rewita tõ, tuãtase exiketõ, orutua kõ tukuhse eya, 30me jeimamyry motye exiketomo. Atapona 38 miume toh kynexine.

4 Mame 24 miumãkõ tyripose eya erohketõme Ritonõpo maro Oturutoh riry poko; 6 miumãkõ pape meronanõme toto ehtohme te, zae ehtoh poko imehnõ akorehmatohme roropa.

5 4 miumãkõ tyripose eya soutatume toto ehtohme omõtoh tonõ eraseme toto ehtohme. 4 miumãkõ roropa tyripose eya Ritonõpo eahmananõme, rue tõkehko etonanõme oseahmatohme.

6 Mame mokaro rewita tõ tapiakase Tawi a, oseruao oximõmãkõme ehtohme; Jeresõ pakomotyamo te, Koate pakomotyamo, Merari pakomotyamo, enara.

7 Jeresõ tumũkue asakoro kynexine Ratã, Ximei, enara.

8 Ratã oseruao tumũkue kynexine: Jeieu, Zetã, Joeu, enara,

9 tamuximehxo exiketõme toh kynexine, Ratã pakomotyã tuisaryme. (Ximei tumũkue kynexine oseruao: Seromite, Hazieu, Harã, enara.)

10-11 Ximei asakoropane tumũkue kynexine: Jaate, Ziza, Jeu, Peria, enara, atakenaka toto enurutopõpyry pokoino. Jeu, Peria roropa tuhke hkopyra typakõke toh kynexine. Naeroro oximaro tukuhse toh kynexine.

12 Koate asakoropane tumũkue kynexine: Anarão, Isara, Eperõ, Uzieu, enara.

13 Anarão, imũkuru apitorymã, asakoro tumũkue kynexine: Arão, Moeze, enara. (Arão, ipakomotyã maro tymenekase Ritonõpo a, eahmatoh kyryry kurã, kurãkary poko te, ixtaratu zahkary poko, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, eahmaryme; aomipona toexirykõ poko te, kure ipoetory tõ ripory poko, enara.

14 Yrome Ritonõpo poetory, Moeze, mũkuru tõ rewita tõ maro toh kynexine.)

15 Moeze asakoro tumũkue kynexine: Jeresõ, Erieze, enara.

16 Jeresõ pakomotyã tuisaryme kynexine Sepueu.

17 Erieze toiro rokẽ tumũkue kynexine, esety Reapia, yrome Reapia tuhke tumũkue kynexine, typakõke roropa kynexine.

18 Isara, Koate mũkuru asakoromã tumũkue toehse esety Seromite. Tuisamehxo toehse ynororo tyekyry tõ esẽme.

19 Eperõ, Koate mũkuru oseruaono, asakoropane tumũkue toehse: Jeria, Amaria, Jaazieu, Jekameão, enara.

20 Uzieu, Koate mũkuru asakoropanemã, asakoro tumũkue kynexine Mika, Ixia, enara.

21 Merari, asakoro tumũkue kynexine: Mari, Muxi, enara. Mari roropa tumũkue asakoro kynexine: Ereaza, Kixi, enara.

22 Yrome tumũkue pyra ro ahtao Ereaza toorihse. Tõxike rokẽ kynexine. Ẽxiry tõ tyniotase Kixi mũkuru tõ maro.

23 Muxi, Mari mykapo Merari mũkurume, oseruao tumũkue kynexine: Mari, Etea, Jerimote, enara.

24 Mokaro kynexine Rewi pakomotyamo, oxiekyry tomo; esetykõ tymerose emero pape pokona. Ipakomotyã emero 20me jeimamyry nae toehse ahtao toerohpitose toto Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Tapyĩ poko.

25 Ynara tykase Tawi:

— Izyraeu tõ epetõkara tehme tyripose Ritonõpo a, mame jũme osesarĩko mã ynororo Jerusarẽ po.

26 Morara exiryke Ritonõpo maro Oturutoh Tapyi anaropyra toehse Rewi pakomotyamo, eahmatoh kyryry anaropyra toehse roropa toto.

27 Morara exiryke Tawi nyripohpyry ae ro rewita tõ pakomotyã 20me jeimamyry nae ahtao esetykõ tymerose aerohtohme.

28 Naeroro Ritonõpo maro oturuketõ Arão pakomotyã akorehmananõme toehse Ritonõpo eahmary poko, Itapyĩ tao zara tõ kurãkary poko te, osa tõ kurãkary poko te, Ritonõpo eahmatoh kyryry kurã kurãkary poko, nuriame pyra Ritonõpo kyryry kurã ehtohme;

29 wyi kurãkary poko tynekarorykõme Ritonõpo a te, tiriiku kurãkary poko roropa tynekarorykõme te, pão pipahmã iporutatoh maro pyra tyrise exikety tynekaroryme tupuruse exikety orinato po, kajama roropa azeite maro otoxie. Tyripose roropa toto ahno tõ nekarory tõ omoxinety kuhtohme tonehse ahtao eya xine Ritonõpo Tapyĩ taka;

30 kokoro rokẽ Ritonõpo eahmary poko te, kure Ritonõpo esety riry poko pakeimo, kokonie pukuro roropa te,

31 tynekarory tõ Ritonõpo a tyahkase ahtao roropa Oseremato po, Oseahmatoh Nuno Kasenato ae te, imehnõ Otuhtoh Konõto ahtao roropa. Tyripotoh tymerose zuaro toto ehtohme: otãto pixo rewita tõ menekatohme morohne riry poko. Jũme tyripose toto Ritonõpo eahmary poko.

32 Tyripose toto tomeseke toto ehtohme Ritonõpo maro Oturutoh poko, Ritonõpo Tapyĩ kurã poko roropa, tyekyry tõ Ritonõpo maro oturuketõ Arão pakomotyã akorehmary poko, Ritonõpo eahmary poko roropa Itapyĩ tao.

24

Ritonõpo maro oturuketõ erohtopo

1 Arão pakomotyamo ynara oximaro exiketõme toh kynexine. Arão asakoropane tumũkue kynexine: Natape, Apiu, Ereaza, Itamaa, enara.

2 Natape toorihse Apiu maro orihpyra ro jũkõ ahtao. Tumũkue pyra toorihse toto. Mame zakorõ tõ Ereaza te, Itamaa roropa Ritonõpo maro oturuketõme toehse.

3 Morarame Arão pakomotyã tapiakase tuisa Tawi a. Oximõme tyripose toto eya toto erohtoh poko. Takorehmase ynororo moro poko Ereaza pary a, Zatoke a te, Itamaa pary a roropa, Aimereke a.

4 Mokaro Ereaza pakomotyã tapiakase toto, 16me oximõmãkõme toto ehtohme. Itamaa pakomotyã tapiakase toto 8me oximõmãkõme toto ehtohme. Moro sã tyrise eya xine tuhkehxo jũkõ exiryke Ereaza pakõme.
5 Ritonõpo Tapyĩ tao erohketõ tuisaryme exiketõ te, imehnõ amorepananõ roropa Ritonõpo omiry poko kynexine: Ereaza pakõme, Itamaa pakõme roropa. Naeroro tymenekase toto, imenekatoh ke, toerohtoh poko toto ehtohme.
6 Ereaza pakomotyamo, Itamaa pakomotyã roropa tymenekase imenekatoh ke toiro mose, toiro mokyro, enara. Mame esetykõ tymerose pape pokona, imerone a, Netaneu mũkuru a, Semaia a. Enenanõme ynara toh kynexine: tuisamãkomo te, ipoetory tõ esamo te, Ritonõpo maro oturukety Zatoke te, Apiataa mũkuru Aimereke te, oturuketõ ekyry tõ tuisary te, rewita tõ ekyry tõ tuisary, enara.
7-18 Mame imenekatoh tapoise tyya xine ahtao, 24me oxiekyryme exiketomo a, atakenaka toerohtoh tapoise eya xine. Ynara mokaro oximõmãkõ kynexine: 1) Jeoiaripe; 2) Jetaia; 3) Harĩ; 4) Seorim; 5) Maukia; 6) Miamĩ; 7) Hakoze; 8) Apia; 9) Jesua; 10) Sekania; 11) Eriaxipe; 12) Jakĩ; 13) Hupa; 14) Jesepeape; 15) Piuka; 16) Imea; 17) Hezia; 18) Hapise; 19) Petaia; 20) Jeezekeu; 21) Jakĩ; 22) Kamuu; 23) Teraia; 24) Maazia, enara.
19 Mokaro esety tymerose pape pokona, toto rohmanohpotoh maro; Ritonõpo Tapyĩ taka toto ytotohme erohse emero poko, tytamurukõ Arão namorepatopõpyry ae ro, Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ omihpyry omipona toto ehtohme.

Rewita tomo
20 Ynara roropa oxiekyrymãkõ zũ tomo, Rewi pakomotyamo:
Jetia, Anarão parỹpyry, Sepueu paryme roropa.
21 Ixia, Reapia parỹpyry;
22 Jaate, Isara parỹpyry, Seromite parỹpyry roropa.
23 Jeria te, Amaria te, Jaazieu te, Jekameão, enara, Eperõ mũkuru tõ atakenaka, toto enurutopõpyry ae ro.
24 Samia, Uzieu parỹpyry, Mika parỹpyry roropa.
25 Zakaria, Uzieu parỹpyry, Ixia parỹpyry roropa, Mika akorony.
26 Mari te, Muxi te, Jaazia, enara, Merari pakomotyamo.
27 Jaazia tumũkue kynexine, oseruao: Soão te, Zakua te, Ipiri, enara.
28-29 Mari asakoro tumũkue kynexine: Ereaza te, Kixi, enara. Ereaza tumũkue pyra kynexine, yrome Kixi tumũkue toehse, esety Jerameeu.
30 Muxi oseruao tumũkue kynexine: Mari te, Etea te, Jerimote, enara.
Mokaro oxiekyry tõ, rewita tõ kynexine.
31 Imenekatoh tapoise roropa eya xine tyekyry tõ Arão pakomotyã samo. Morara tyrise eya xine tuisa Tawi neneryme te, Zatoke tõ neneryme Aimereke maro te, jũkõ neneryme oturuketõ ekyry te, rewita tõ ekyry, enara. Tamuximãkõ ekyry tõ tyrise eya xine zakorõ tõ ekyry tõ riry samo. Oxisã toto tyrise eya xine.

25

Eremiaketõ Ritonõpo Tapyĩ tao
1 Morarame rewita tõ tymenekase tuisa Tawi a rewita tõ tuisary tõ maro, Ritonõpo eahmary poko imoihmãkõ akorehmatohme: Asape, Hemã, Jetutũ, enara. Ritonõpo omiry ekarory poko tyrohmanohpose toto, rue tõkehko etory poko roropa, haapa tomo te, rira tomo te, paratu tomo, enara. Ynara orutua kõ tymenekase imoihmãkõ akorehmatohme Ritonõpo eahmary poko:
2 Asape mũkuru tomo asakoropane: Zakua, Joze, Netania, Asarera, enara. Toto tuisary Asape kynexine. Ritonõpo omiry ekaroneme roropa kynexine ynororo, tokaropose ahtao tuisa a.
3 Jetutũ mũkuru tõ 6me kynexine: Ketaria, Zeri, Jesaia, Ximei, Hasapia, Matitia, enara. Toto tuisaryme jũkõ kynexine. Ritonõpo omiry totapose roropa eya xine, rira totose eya xine toremiase roropa toto Ritonõpo eahmaryme, "Kure mase," ãko toto Ritonõpo a.
4 Hemã mũkuru tõ 14me kynexine: Pukia, Matania, Uzieu, Sepueu, Jerimote, Hanania, Hanani Eriata, Kitauti, Romanti-Ezea, Josepekasa, Maroti, Hotia, Maaziote, enara.
5 Hemã urutõme kynexine, Tawi akorehmaneme. Imũkuru tõ 14me, ẽxiry tõ oseruao roropa tokarose Ritonõpo a, eya, tõmihpyry ae ro, orẽpyra aehtohme.
6 Imũkuru tõ emero toremiase, Ritonõpo eahmaryme, Ritonõpo maro Oturutoh tao, rue tõkehko totose roropa eya xine, paratu poko, rira poko, haapa poko, enara. Toto tuisaryme jũkõ kynexine. Mame Asape te, Jetutũ te, Hemã roropa tuisa omiry omipona toh kynexine.
7 Mokaro tamorepase exiketõ rue tõkehko etory poko, eremiatoh poko roropa 288me toh kynexine.

8 Atakenaka toto erohtohme Ritonõpo Tapyĩ tao, imenekatoh tapoise eya xine; nuasemãkomo te, tamuhpomãkomo roropa, amorepananomo te, atamorepaketomo, enara.
9-31 Mokaro 288 mãkõ tapiakase oxiekyry tõme, 24me oximõmãkõme ehtohme. Toiro oximõmãkõ 12me kynexine oximõme tutuisarykõ maro. Mame atakenaka mokaro oximõme toerohse toto: 1) Joze, Asape tõ poe; 2) Ketaria; 3) Zakua; 4) Zeri; 5) Netania; 6) Pukia; 7) Jesarera; 8) Jesaia; 9) Matania; 10) Ximei; 11) Uzieu; 12) Hasapia; 13) Sepueu; 14) Matitia; 15) Jerimote; 16) Hanania; 17) Josepekasa; 18) Hanani; 19) Maroti; 20) Eriata; 21) Hotia; 22) Kitauti; 23) Maaziote; 24) Romanti-Ezea.

26

Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tomo

1 Morarame mokaro rewita tõ tymenekase erohtohme Ritonõpo Tapyĩ omõtoh eraseme. Toiro kynexine Meseremia, Kore mũkuru, oxiekyryme Asape tõ maro, Kora pakomotyamo.
2 Tumũkue 7me kynexine ynororo, imũkuru tõ atakenaka toto enurutopõpyry ae ro Zakaria, Jetiaeu, Zepatia, Jatanieu,
3 Erão, Joanã, Erioenai, enara.
4-5 Imepỹ kynexine Opete-Etõ. Eya 8me mũkuru tõ tokarose Ritonõpo a. Ynara toh kynexine toto enurutopõpyry ae ro: Semaia, Jeozapate, Joa, Sakaa, Netaneu, Amieu, Isakaa, Peuretai, enara.
6-7 Semaia, Opete-Etõ mũkuru apitorymã tumũkue kynexine 6me: Otoni, Rapaeu, Opete, Euzapate, Eriu, Semakia, enara. Emese kure toto exiryke imehxo toh kynexine tyekyrykõ maro. Mokaro asakoro etyhpyrymãkõ ime kuhse toh kynexine.
8 Opete-Etõ ekyry tõ wino 62me orutua kõ, orẽpyra exiketõ toehse erohse Ritonõpo Tapyĩ omõtoh eraseme.
9 Meseremia ekyry tõ wino 18me orutua kõ toehse, orẽpyra exiketomo.
10 Merari ekyry tõ wino Hosa toehse tumũkue exikety 4me: Xiniri tuisame tymenekase jumy a, apitoryme pyra tonuruse ahtao ro te,
11 Hiukia, Teparia, Zakaria, enara. Atapona 13me Hosa ekyry tõ tymenekase erohtohme Ritonõpo Tapyĩ omõtoh eraseme.
12 Mame mokaro Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tõ tapiakase, tuhke oximõmãkõme toto ehtohme, oxiekyry tõme roropa. Mame toto erohtoh tokarose Ritonõpo Tapyĩ tao, imehnõ rewita tõ menekatopõpyry samo.
13 Mokaro oxiekyry tomo a imenekatoh tapoise, tuhke toto ahtao, tuhke pyra roropa toto ahtao, omõtoh poko eraseme toto erohtohme.
14 Seremia tymenekase erohtohme omõtoh poko, xixi tũtatoh wino te, imũkuru Zakaria, imehnõ akorehmaneme exikety zae ehtoh waro toto ehtohme, tymenekase ynororo erohtohme omõtoh poko inikahpozakoxi.
15 Opete-Etõ tymenekase erohtohme omõtoh poko ikurenaka, imũkuru tõ tymenekase erohtohme mõkomo esary eraseme.
16 Supĩ te Hosa maro tymenekase erohtohme omõtoh poko xixi omõtoh wino te, omõtoh Sarekete, osema ae inikahpozakoxi. Mokaro erase tõ erohtoh tapiakase ynara:
17 kokoro rokẽ 6me erase tõ kynexine omõtoh xixi tũtatoh wino; 4me inikahpozakoxi, 4me ikurenaka. 4me toytose mõkomo esaka: asakoro toirõ tao, asakoro zakorõ tao, enara.
18 Mame zara konõto po xixi omõtoh wino 4me erase tõ kynexine osema pũto, asakoro roropa zara po nymyry.
19 Morara tapiakase erase tõ erohtoh kynexine, Kora ekyry tõ erohtohme te, Merari ekyry tõ erohtohme, enara.

Tyoro erohtoh Ritonõpo Tapyĩ tao

20 Mame imehnõ rewita tõ tyrohmanohpose Ritonõpo Tapyĩ mõkomory kurã poko te, ahno nekarotyã tynekarorykõme Ritonõpo a, morohne kurãkary poko roropa esao.
21 Ratã, Jeresõ mũkuru, tuhkãkõ tamurume kynexine: Jeieri te,
22 Zetã te, Joeu, enara. Tymenekase toto mõkomo kurãkaneme, esary kurãkaneme roropa Ritonõpo Tapyĩ tao, enara.
23 Anarão pakomotyamo, Isara pakomotyamo, Eperõ pakomotyamo, Uzieu pakomotyã roropa toerohtoh tapoise.
24 Sepueu, Jeresõ ekyryme, Moeze mũkuru tymenekase tuisame Ritonõpo Tapyĩ mõkomory kurãkananõ esẽme.
25 Oxiekyryme kynexine ynororo Seromite maro, Erieze, Jeresõ maro atakorõme exiketõme. Erieze, Reapia zũ kynexine. Reapia, Jesaia zũ kynexine. Jesaia, Jorão zũ kynexine. Jorão, Zikiri zũ kynexine. Zikiri, Seromite zũ kynexine, enara.

26 Seromite jekyry tõ maro tymenekase ahno nekarohpyry kurãkatohme emero, tokarose
ahtao Ritonõpo a: tuisa Tawi nekarohpyry te, tamuxi tõ nekarohpyry te, oxiekyrymãkõ
tuisary nekarohpyry te, soutatu tõ tuisary nekarohpyry, enara.
27 Mõkomo tapoise epetõkara wino osetaparyhtao. Morohne tapiakase eya xine Ritonõpo
Tapyĩ kyryryme ehtohme.
28 Seromite jekyrykõ maro tyrohmanohpose Tawi a mõkomo kurãkary poko, emero,
tokarose ahtao Ritonõpo Tapyĩ kyryryme. Morohne rãnao urutõ Samueu nekarohpyry
kynexine te, tuisa Sauu nekarohpyry te, Apinea, Nea mũkuru nekarohpyry te, Joape, Zeruia
mũkuru nekarohpyry, enara.

Imehnõ Rewita tõ erohtopo

29 Kenania, ipoenõkõ maro, Isara pakomotyamo, tymenekase pape merotohme emero
poko te, Izyraeu tõ akorehmatohme roropa zae ehtoh poko zuaro toto ehtohme.
30 Hasapia, ekyry tõ 1.700mãkõ maro, orẽpyra exiketõ emero, Eperõ pakomotyãme toh
kynexine. Tyrohmanohpose toto Joatão poe xixi omõtoh wino, Izyraeu tõ akorehmatohme,
emero rokẽ poko, zae ehtoh waro toto ehtohme, osepeme toto ehtohme.
31 Jeria tuisame kynexine Eperõ pakomotyã tuisaryme. 40me jeimamyry taropose
Tawi ahtao tuisame toehtoh poko tãtamorepase ynororo Eperõ pakomotyã poko, esetykõ
tymerose exiryke pape poko. Mame soutatu tõ orẽpyra exiketõ tonese Jazea po, Kireate
nonory po, Eperõ ekyry tomo.
32 Jeria ekyry tõ wino 2.700mãkõ tymenekase Tawi a emese kure exiketõ emero poko.
Mame mokaro tyrohmanohpose eya imehnõ akorehmatohme zae ehtoh poko zuaro toto
ehtohme. Mame Joatão poe xixi tũtatoh wino tuisame toto tyrise eya Rupẽ nonory po te,
Kate nonory po te, Manase nonory po, enara.

27

Soutatu tõ rohmanohpory Tuisa Tawi a

1 Ynara Izyraeu tõ tamuximãkõ kynexine, oxiekyry tõ tuisary tomo, Tawi akorehmananõ
roropa soutatu tõ rohmanohpory poko. Nuno ae ro imehnõ oximõmãkõ, 24 miumãkõ
tooehse erohse tutuisarykõ poetoryme, moro nuno punero.
2-3 Ynara typoetory tõ rohmanohpõkõ kynexine tynunory ae:
Nuno apitorymã po: Jasopeão, Zapitieu mũkuru. Pereze ekyryme kynexine ynororo Juta
tõ ekyryme.
4 Nuno 2mã po: Totai, Aoi parỹpyry. Mikirote kynexine mokyro akorehmaneme tuisame
aexiry poko.
5 Nuno 3mã po: Penaia, Ritonõpo maro oturukety Joiata mũkuru.
6 Penaia kynexine “30mãkõ imehxo exiketõ” tuisaryme, mame imũkuru Amizapate
imyakãme toehse mokaro tuisaryme.
7 Nuno 4mã po: Asaeu, Joape akorony. Imeĩpo imũkuru Zepatia imyakãme toehse.
8 Nuno 5mã po: Samute, Isara parỹpyryme, kynexine.
9 Nuno 6mã po: Ira, Ike mũkuru, Tekoa pono kynexine.
10 Nuno 7mã po: Here, Eparaĩ tõ poe, Perõ pono kynexine.
11 Nuno 8mã po: Xipekai, Husa pono kynexine, Zera ekyryme, Juta tõ poe.
12 Nuno 9mã po: Apieze, Anatote pono, Pẽjamĩ nonory po kynexine.
13 Nuno 10mã po: Maarai, Netopa patary pono, Zera ekyryme kynexine.
14 Nuno 11mã po: Penaia, Piratõ pono, Eparaĩ nonory po kynexine.
15 Nuno 12mã po: Heutai, Netopa pono, Otonieu parỹpyryme kynexine.

Izyraeu tõ tuisary oxiekyry tomo

16-22 Morarame Izyraeu tõ oxiekyry tõ tuisary tõ ynara kynexine:
Rupẽ tõ tuisary Erieze, Zikiri mũkuru.
Ximeão tõ tuisary Sepatia, Maaka mũkuru.
Rewi tõ tuisary Hasapia, Kemueu mũkuru.
Arão tõ tuisary Zatoke.
Juta tõ tuisary Eriu, tuisa Tawi rui.
Isakaa tõ tuisary Oniri, Mikaeu mũkuru.
Zepurõ tõ tuisary Iximaia, Opatia mũkuru.
Napatari tõ tuisary Jerimote, Azarieu mũkuru.
Eparaĩ tõ tuisary Ozeja, Azazia mũkuru.
Manase xixi omõtoh wino tõ tuisary Joeu, Petaia mũkuru.
Manase xixi tũtatoh wino tõ tuisary Ito, Zakaria mũkuru.
Pẽjamĩ tõ tuisary Ito, Zakaria mũkuru.
Tã tõ tuisary Azareu, Jeroão mũkuru.

23 Orutua kõ onukuhpyra tuisa Tawi kynexine 20me jeimamyry pyra ro toto ahtao, ynara tykase Ritonõpo exiryke: “Izyraeu tõ emãkapõko ase tuhke toto ehtohme, ikuhpỹme, xirikuato samo kapu poko.”
24 Tukuhpitose toto Joape, Zeruia mũkuru a. Yrome otyhkara tokurehse ynororo. Izyraeu tõ tuãnohse Ritonõpo a exiryke toto kukuru se aexirykõke. Naeroro ikuhtopõpyry atapona onymeropyra tokurehse tuisa Tawi papẽ pokona.

Tuisa Tawi kyryry tõ poko erohketõ tuisary tomo
25 Mokaro tuisa Tawi kyryry poko erohketõ tuisary tõ ynara kynexine:
Imõkomory kurãkaneme tapyi jamihmã tao: Azamawete, Atieu mũkuru.
Imõkomory kurãkaneme tupito tõ po te, pata tõ po te, ahno esao te, jamihme ehtoh tao, enara: Jonata, Uzia mũkuru.
26 Erohketõ tupito tõ poko: Ezeri, Kerupe mũkuru.
27 Tupito tõ po uwa tõkehko arykary poko: Ximei, Rama pono.
Uwa eukuru riry poko, ikurãkary poko roropa: Zapiti, Sepã pono.
28 Oriwera tõkehko poko te, wikeira tõkehko roropa Juta tõ nonory po: Paau-Hanã, Ketera pono.
Azeite poko: Joaxi.
29 Pui tõ poko ona Sarõ po: Xitarai, Sarõ pono.
Pui tõ poko jakanahmã po: Sapate, Atarai mũkuru.
30 Kameru tõ poko: Opiu, iximaeume exikety.
Jumẽtu tõ poko: Jetia, Meronote pono.
31 Kaneru tõ poko te, kaneru tõ maro, poti tõ maro: Jazize, hakaritame exikety.

Tuisa Tawi akorehmananomo zae ehtoh waro ehtohme
32 Jonata, tuisa Tawi ory emese kure kynexine, tãtamorepary poko te, imehnõ amorepary poko, enara. Tuisa Tawi poenõ amorepaneme kynexine ynororo, Jeieu, Hakamoni mũkuru maro.
33 Aitopeu tuisa akorehmaneme kynexine zae ehtoh waro ehtohme. Husai, arakitame roropa tuisa epeme kynexine, akorehmaneme roropa zae ehtoh waro ehtohme.
34 Mame Aitopeu toorihse ahtao, Apiataa te, Jeoiata roropa Penaia mũkuru, tuisa akorehmananõme toehse zae ehtoh waro ehtohme. Joape kynexine soutatu tõ tuisary imehxo exikety.

28

Tawi nyrohmanohpotoh Ritonõpo Tapyĩ riry poko
1 Morarame Izyraeu tõ tamuximãkõ tonehpose tuisa Tawi a, Jerusarẽ pona toto ytotohme, oximõtohme. Naeroro tõximõse toto, oxiekyry tõ tuisary tomo te, tuisa poetory tõ esamo te, tuisa kyryry poko erohketõ tuisary tomo: pui tõkehko poko, tuisa eky tõ poko, ipoenõ eky tõ poko, tuisa tapyĩ poko erohketõ esamo te, soutatu tõ tuisary tomo te, tamuximãkomo, enara.
2 Mame mokaro ẽpataka toexikihmase Tawi, toto zurutohme. Ynara tykase ynororo:
— Jepe tomo, etatoko pahne: tapyi riry se exiase, Ritonõpo omihpyry ẽ esaryme, Ritonõpo pupuru apõ esaryme. Uuru kurãkãko ase parata maro, topu tomo, apupari roropa, tapyi ritohme: “Imehxo mase, Izyraeu tõ Esemy,” katohme.
3 Yrome ya tytapyĩ onyripopyra nexiase, soutatume jexiryke, tuhkãkõ totapase roropa ya exiryke.
4 Tymenekase ywy Ritonõpo a, Izyraeu tõ Esemy a, umũkuru tõ maro, ypakõ maro tuisame yna ehtohme jũme. Juta tõ tymenekase eya, toto poe typoetory tõ esẽme ehtohme. Papa tõ tymenekase eya. Mame papa poenõ poe tymenekase ywy tuisame jehtohme, Izyraeu tõ esẽme.
5 Tuhke tumũkue toehse ywy. Umũkuru tõ poe Saromão tymenekase eya tuisame ehtohme, Izyraeu tõ, Ritonõpo poetory esẽme aehtohme.
6 Tõturuse ro Tawi:
— Ynara tykase Ritonõpo ya: “Omũkuru, Saromão, ytapyĩ amoneme exĩko mana. Mokyro tymenekase ya umũkurume aehtohme, ywy jũme exĩko.
7 Jũme tuisame tyrĩko ase, jomihpyry omipona exikehpyra ynororo ahtao, ynyripohpyry riryhtao eya, seromaroro aehtoh saaro.”
8 — Naeroro, seromaroro, wekyry tomo, Ritonõpo neneryme ipoetory tõ Izyraeu tõ oximõmãkõ neneryme roropa, ourutorỹko ase: tomeseke ehtoko Ritonõpo omiry omipona oehtohkõme emero porehme, sero nono kurã oesarykõme exikehpyra ehtohme imeĩpo ekarotohme opoenomo a apakomotyamo a roropa jũme toto esaryme ehtohme.
9 Mame tumũkuru Saromão a ynara tykase ynororo:

— Aimo, oya ynara ãko ase, Ritonõpo omy esẽ enetupuhko, aomiry omipona exiko, ynoro rokẽ pyno exiko, ỹme exiko aomihpyry omipona. Kuosenetupuhtohkõ waro mã ynororo te, kypenetatohkõ roropa. Eya oytoryhtao opynanohnõko mana; yrome irumekaryhtao oya, orumekãko roropa mana jũme.
10 Tuaro exiko tymenekase omoro Ritonõpo a, tymaro Oturutoh ritohme Tytapyĩ kurãme. Naeroro orẽpyra exiko. Tyriko kẽty!
11 Mame tumũkuru Saromão a tyritoh enetupuhtoh tokarose Tawi a, Tapyi esary tõ amotohme, mõkomo esary tomo te, imehnõ osa tomo te, Osa Kurã Kuhse roropa. Moroto iirypyrymãkõ rypyry korokapotohme.
12 Tyriry enetupuhtoh tokarose roropa eya zara tõ ritohme, osa tõ ritohme zara tõ zomye, osa tõ roropa Tapyi mõkomory esaryme te, ahno nekarotyã tynekarorykõme Ritonõpo a, morohne esaryme, enara.
13 Tonetupuhtoh tokarose roropa Tawi a Ritonõpo maro oturuketõ riry poko, rewita tõ maro, toto rohmanohpotohme Ritonõpo maro Oturutoh tao te, moro Tapyi mõkomory kurãkary poko, enara.
14 Tawi osenetupuhtoh nexiase Ritonõpo Tapyĩ mõkomory riry poko roropa uuru risẽ omoxĩ exiry poko te, parata risẽ omoxĩ exiry poko,
15 nãparina tõ ritohme te, ezuru apõ tõ roropa te,
16 meza tõ parata risẽ ritohme te, imehnõ meza tõ, uuru risẽ roropa wyi apõme, tynekaroryme Ritonõpo a.
17 Tõsenetupuhtoh tokarose eya roropa uuru omoxĩ exiry poko: kaafu tõ ritohme te, paxiha tomo te, jaha tomo, enara, parata omoxĩ exiry poko, uuru roropa paratu tõ ritohme,
18 uuru omoxĩ exiry poko ixtaratu zahkatoh ritohme te, kahu ritohme roropa kerupĩ tõ taporihke exiketõ riry poko, uuru risemy, Ritonõpo omihpyry ẽ epozakoxi.
19 Ynara tykase tuisa Tawi:
— Morohne emero Ritonõpo nekarohpyryme ya, imerotohme, tyripotohme.
20 Ynara tykase roropa tumũkuru Saromão a:
— Tuaro exiko. Orẽpyra exiko. Erohko! Poremãpyra exiko. Ritonõpo amaro mana. Ãkorehmãko mana. Orumekara mã ynororo. Ãkorehmakehpyra mana tytapyĩ otyhkatoh pona.
21 Mokaro Ritonõpo maro oturuketomo, rewita tõ maro tyrohmanohpose toto Ritonõpo Tapyĩ tao. Erohketõ, emese kure exiketõ oeraximãko mã toto ãkorehmatohme. Mokaro roropa imoihmãkõ tosẽkõ maro oeraximãko mã toto õmiry omipona toto ehtohme.

29

Ahno nekarotyã Ritonõpo Tapyĩ ritohme
1 Morarame ynara tykase Tawi imoihmãkomo a:
— Umũkuru Saromão tymenekase Ritonõpo a. Yrome poetome ro nase. Toerokuru waro hkopyra mana. Sero erohtoh tupimehxo nase ahno rokẽ tapyĩme pyra exiryke. Ritonõpo Kapuaõ tapyĩme exiryke imaro oturutohme.
2 Toerohse ywy Ritonõpo maro Oturutoh risẽ apoitohme, uuru te, parata te, metau te, kurimene te, wewe apupari te, topu tõ kurano (onixi) te, joia tomo te, topu tyotyoro tonohse sã aexityamo te, maamore itamurume, enara.
3 Yrome morohne ynapoityã motye Ritonõpo Tapyĩ risẽme, uuru ekaroase, parata roropa ykyryry wino, itapyĩ pyno jexiryke.
4 Ekaroase 100 miu kiru motye uuru kurano, 240 tonerata parata moro tapyi apuru emeporyme te,
5 moro tapyi mõkomory ritohme, tyriryhtao emese kure exiketomo a. Seromaroro onoky roropa tynekaroryme tineru ekarory se Ritonõpo a?
6 Morarame oxiekyry tõ tuisary tomo te, Izyraeu mũkuru tõ pakomotyã esamo te, soutatu tõ tuisary tomo te, tuisa kyryry poko erohketõ esamo roropa tynekarorykõ ekarory se toehse toto.
7 Ynara atapona tokarose eya xine Ritonõpo Tapyĩ ritohme: uuru 170 miu kirume te, 10 miume uuru risẽ roropa, 340 miu kirume parata te, 615 miu kirume metau te, kurimene 3.420 miu kirume, enara.
8 Mame joia tõ nae exiketõ tykyryrykõ, joia tõ tokarose, Ritonõpo Tapyĩ kyryryme ehtohme. Morohne eraseme Jeieu nexiase, Jeresõ ekyry, rewita tõ poe exikety.
9 Tykyryrykõ tokarose eya xine, tynekarorykõme Ritonõpo a, ekarory se toexirykõke. Tãkye toehse toh kynexine, itamurume tynekarotyã atapona eneryke tyya xine. Tuisa Tawi roropa tãkye nexiase.

Ritonõpo eahmatopõpyry Tawi a

10 Naeroro imoihmãkõ ẽpataka Ritonõpo toahmase tuisa Tawi a. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, yna tamuru Jako Esemy, “Kure mase,” kakehpyra ynanase.
11 Imehxo mase, orẽpyra Exikety, xixi motye saerehkaneme mase, ẽmepyry motye, ypy
tõ konõto sã osenuruhkapỹme mase toto rihpõme oexiryke. Emero kapu ao exiketõ, nono
põkõ roropa okyryryme mã kehko. Tuisamehxo mase emero Esẽme.
12 Tineru te, uuru te, mõkomo emero owino exĩko. Senohne emero õmiry omipona
tyripõko mase ajamitunuru ke te, orẽpyra oexiryke. Imepỹ riry se awahtao tuisame te,
jamihme roropa, tyrĩko mase rahkene.
13 Seromararo Ritonõpo yna Esemy “Kure mase,” ãko ynanase oya. Oeahmãko ynanase,
oesety kurãme exiryke yna a.
14 — Mãpyra oya yna kyryry onekarosaromepyra ynanase, yna mõkomory emero
onekarohpyryme exiryke yna a. Ynanekarohpyry oya okyryryme ro nexiase.
15 Yna waro mase, Ritonõpo, enurũko ynanase, wãtãko, tamuhpõme exĩko, imehnõ nonory
po ytoketõ samo, tosake pyra exiketõ samo, yna tamuru tõ ehtopõpyry samo. Ẽmehnõko
ynanase, kohmãnõko roropa ynanase zuzenu ytory samo. Mame yna orihtoh toehse ahtao,
epasaromepyra ynanase.
16 Ritonõpo Kapuaono, senohne ynanekarotyã tonehse yna a, tapyi ritohme oeahma-
tohme, imehxo oehtoh enepotohme imehnomo a. Yrome owino senohne toehse emero
te, okyryryme ro mana.
17 Imehnõ osenetupuhtoh waro mase, ikurohtao xine enẽko mase, tãkye mase zae
exiketõ eneryke oya. Ajohpe pyra ase, zae rokẽ ynara ãko ase, senohne ekarõko ase oya,
emero, ekarory se jexiryke, tãkye ase roropa moxiamo opoetory tõ oximõmãkõ eneryke ya
tynekarorykõ enepyryhtao oya.
18 Ritonõpo, yna tamuru tõ Esemy, Aparão, Izake, Jako, enara, opoetory tõ akorehmako
jũme opyno exikehpyra toto ehtohme, tukurohtao xine te, omihpyry omipona exikehpyra
toto ehtohme.
19 Umũkuru Saromão akorehmako õmiry omipona se rokẽ aehtohme, onyripohpyry
ritohme eya, Atapyĩ kurã ritohme. Moro poko senohne emero tonehpose ya xiaro.
20 Mame ynara tykase Tawi imoihmãkomo a:
— “Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko; eahmatoko, Kuesẽkomo!
Mame tõseahmase imoihmãkomo Ritonõpo poko, tytamuru tõ Esẽ poko. Tupue toehse toto,
tosekumuru po typorohse toto Ritonõpo eahmaryme, tuisa Tawi eahmaryme roropa.
21 Mame yrokokoro toky tõ totapase eya xine jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo a.
Mame tõsẽ tokamose imoihmãkõ zohme, otuhtohme. Moro motye miume pui mũkuru
tõ totapase eya xine, kaneru orutua kõ miume, kaneru tõ miume totapase eya xine
jahkatohme tytororo, jahkatoh apõ po. Uwa eukuru jehnahpyry tonehse roropa eya xine
tynekarorykõme.
22 Naeroro moro ae ro tãtãkyemase toto, tõtukurukohtao te, eukuru enyryhtao roropa eya
xine Ritonõpo neneryme.
Morarame apitoryme sã, Saromão tyrise ropa tutuisarykõme eya xine, Ritonõpo nen-
eryme, oriu ke typopase ynororo tosẽkõme, Zatoke roropa Ritonõpo maro oturuketyme,
typopase eya xine.
23 Naeroro tumy Tawi myakãme Saromão toehse Izyraeu tõ tuisaryme. Orẽpyra toehse
ynororo tuisame. Aomiry omipona toehse Izyraeu tõ emero.
24 Imehnõ tuisa tõ emero, soutatu tõ maro, Tawi mũkuru tõ emero tõmirykõ totapose
Saromão a: “Yna esemy imehxo mase, orumekara ynanase,” tykase.
25 Morarame Ritonõpo poe orẽpyra Saromão toehse Izyraeu tõ neneryme. Imehnõ tuisa
tõ motye tuisamehxo Saromão tyrise eya.

Tuisame Tawi ehtopõpyry poko

26 Mame Tawi, Jese mũkuru tuisame kynexine Izyraeu tõ esẽme
27 40me jeimamyry: Eperõ po tuisame kynexine 7me jeimamyry. Mame Jerusarẽ po
tuisame kynexine 33me jeimamyry.
28 Mame tamuhpõme toehse ahtao toorihse ynororo, tymõkomoke exiketyme, topeke
exiketyme roropa. Mame imũkuru Saromão imyakãme toehse tuisame.
29 Morarame tuisame Tawi ehtopõpyry poko, apitory poe etyhpyry pona tymerose urutõ
kõ oseruao papẽ pokona: Samueu te, Natã te, Kate, enara.
30 Mokaro nymerohpyry ekarõko aerohtopõpyry poko te, orẽpyra aehtopõpyry poko te,
emero ehtopõpyry ipoko te, Izyraeu tõ nonory poko te, imehnõ nonory poko roropa Izyraeu
tõ nonory zomye, enara.

2 KORONIKA
2 Tymerosã Kurãkatopõpyry
2 Crônicas
Ekarotopo

Sero *2 Koronika* ekarõko Izyraeu ehtopõpyry poko *1 Koronika* mykapo. Ekarõko tuisame Saromão ehtopõpyry poko, Izyraeu tõ esẽme Juta tõ maro. Imeĩpo toorihse Saromão ahtao Izyraeu tõ nonory tãtapiakase asakoro tutuisake ehtohme, Jeropoão te, Ropoão, enara. Juta tõ ehtopõpyry poko ekarõko Jerusarẽ poremãkatopõpyry pona, jeimamyry 586 po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Morara ahtao juteu tõ tarose Papironia pona, morotõkõ namotome. Etyhpyryme tuisa Xiro, Perexia esẽ nyripohpyry poko ekarõko sero nase. Juteu tõ taropose ropa eya Jerusarẽ pona ropa Ritonõpo Tapyĩ ritohme ropa eya xine.

Sero pape ao

Tuisame Saromão ehtopõpyry *1.1—9.31*
Tosẽkõ rumekary Inikahpõkomo a *10.1-19*
Juta tõ tuisary tomo *11.1—36.12*
Jerusarẽ poremãkatopõpyry *36.13-23*

Tuisa Saromão tuaro se Ritonõpo a
(1 Tuisa 3.4-15)

1 Mame tuisa Saromão, Tawi mũkuru tyjamihtase tuisame toexiry poko, Izyraeu tõ esẽme. Kure tyrise ynororo Ritonõpo a, orẽpyrahxo tyrise roropa ynororo eya.
2 Mame tõturuse tuisa Saromão soutatu tõ miumãkõ esamo a te, 100mãkõ tuisary tomo a te, kowenume erohketomo a te, oxiekyry tõ tamuximãkomo a te, emero Izyraeu tomo a roropa,
3 toto ytotohme tymaro Kipeão pona, Ritonõpo eahmatoh taka. Morotona toytose toto, Ritonõpo maro Oturutoh moroto exiryke, Moeze nyrihpyry ona po.
4 (Ritonõpo omihpyry ẽ Jerusarẽ po nexiase tosao, tapyi tuisa Tawi nyrihpyry tao, morotona tarose ahtao eya Kiriate-Jearĩ poe.)
5 Moroto Kipeão po, okyno zahkatoh apõ kynexine, metau risemy, Pezareu, Uri mũkuru, Huru pary, nyrihpyry, Tapyi Kurã myhtokoxi. Morotona Saromão toytose Izyraeu tõ maro emero Ritonõpo eahmase.
6 Moroto okyno zahkatoh po, metau risẽ po miume okyno tyahkase Saromão a tynekaroryme Ritonõpo a, tyahkase toto tytororo.
7 Mame koko Ritonõpo tõsenepose Saromão a. Ynara tykase ynororo eya:
— Oty se hma ya ekarotohme oya? tykase.
8 Tozuhse eya:
— Papa Tawi pyno exikehpyra mexiase. Mame ywy, imũkuru tuisame tyrise oya imyakãme.
9 Ritonõpo Kapuaono, tyriko emero õmihpyry ae ro papa a. Opoe tuisame ase imoihmãkõ esẽme. Tuhke mã toto, ikuhpỹme.
10 Naeroro tuaro kyriko, zae ehtoh waro jehtohme zae rokẽ toto tuisaryme jerohtohme, jamoreme opoetory tõ tuhkãkõ akorehmary waro pyra jexiryke.
11 Ynara tykase Ritonõpo Saromão a:
— Tuaro oehtoh tokaropose oya exiryke zae ypoetory tõ akorehmatohme oya, toto tuisaryme, openetatoh onekaropopyra oexiryke roropa; mõkomo te, tineru te, oepetõkara orihmapory te, tuisamehxo oexiry te, okynahxo isene oehtoh roropa,
12 tuaro oehtoh ekarõko ase oya zae ehtoh waro oehtohme. Mõkomo roropa ekarõko ase oya te, tineru te, tuisamehxo oehtoh ekarõko ase oya imehnõ tuisa tõ motye oehtohme roropa.

Tuisa Saromão jamitunuru, imõkomory, enara
(1 Tuisa 10.26-29)

13 Naeroro tuisa Saromão toytose ropa Ritonõpo eahmatoh myhtoino, Kipeão po. Moroto Tapyi Kurã kynexine, Ritonõpo maro Oturutopo. Mame Jerusarẽ pona toytose ropa ynororo erohse Izyraeu tõ tuisaryme ehtoh poko.
14 Mame jamihmehxo toehtohme kahu tõ tyripose eya 1.400me te, kawaru tõ 12 miume, enara. Zokonaka tyrise eya Jerusarẽ po. Imehnõ tyrise eya imehnõ pata tõ po.
15 Morarame tuisame Saromão ahtao parata itamurume toehse, uuru roropa Jerusarẽ po, topu tõ samo. Apupari itamurume nae kynexine, wewe tõ sã rokẽ ypy tõ po, Juta nonory po.

16 Tuisa Saromão poetory tõ toerohse kawaru tõ enepyry poko Muxiri poe te, Xirixia poe
roropa toto esẽ samo,
17 kahu tõ etonatoh enepyry poko roropa Ejitu poe. Morohne kahu tõ kawaru tõ maro
tokamose eya xine heteu tõ tuisary a te, xirio tõ tuisary a, enara. Toiro kahu epehpyry
600me parata kynexine, toiro kawaru epehpyry 150me parata, enara.

2

Saromão oturutopõpyry Hirão maro
(1 Tuisa 5.1-11; 7.13-14)

1 Mame tuisa Saromão tõsenetupuhse Ritonõpo Tapyĩ riry poko, tapyi kurano, Ritonõpo
eahmatohme. Tytapyĩ konõto riry se roropa toehse ynororo.
2 70.000mãkõ tyrohmanohpose eya tapyi ritoh puimary poko. 80.000mãkõ tyrohmanoh-
pose eya topu kotyry poko ypy tõ po. Imepỹ 3.600mãkõ tyripose eya erohketõ enenanõme.
3 Mame tynymerohpyry taropose Saromão a tuisa Hirão neneryme, Tiro esemy. Ynara
tykase ynororo eya:

— Apupari mekaroase papa, tuisa Tawi a, tytapyĩ konõto ritohme. Seromaroro morara
ekaroko roropa ya.
4 Ritonõpo maro Oturutoh rĩko ase, itapyĩme, Ritonõpo eahmatohme. Moro tao, osa
kurã tao ynanekaroryme ixtaratu zahkãko ynanase, ywy, Izyraeu tõ maro Ritonõpo
eahmaryme, wyi kurã onekarokehpyra exĩko ynanase eya, okyno zahkãko roropa kokoro
rokene pakeimo te, kokonie pukuro te, oserematoh po te, otuhtoh konõto po te, nuno kase-
nato po te, imehnõ oseahmatoh po roropa, imehxo Ritonõpo yna Esẽ ehtoh enepotohme.
Aomihpyry ae ro morohne onyrikehpyra ynanase jũme.
5 Tapyi kurã rĩko ase zumo roropa, Ritonõpo yna Esẽ imehxo exiryke, imehnõ motye
kuhse mã ynororo.
6 Yrome kapu tytororo Ritonõpo pune pyra ahtao itapyĩ nymyry onyrisaromepyra ahno
mana. Tapyi kurã nymyry itapyĩme onyrisaromepyra ase. Naeroro osa rĩko ase ixtaratu
zahkatohme rokene ynanekaroryme eya.
7 Morara exiryke orutua enehpoko ya, emese kure exikety toerokuru poko uuru poko te,
parata te, metau te, kurimene roropa; kamisa riry poko roropa, puupura te, kamirarame
te, ezuezume te, wewe poko toerokuru waro roropa exikety. Erohketõ tarõkõ maro
erohnõko mana, Juta po Jerusarẽ po roropa, papa nymenekatyã maro.
8 Opoetory tõ emese kure ehtoh wewe akotyry poko waro ase. Naeroro Ripano poe
apupari enehpoko ya, pinijo maro, sãtaro roropa. Ypoetory tõ aropõko ase opoetory tõ
akorehmatohme,
9 wewe tuhke akohtohme, ynyriry zumo exiryke, kure roropa.
10 Mokaro erohketõ napyryme tiriiku aropõko ase 2.000 toneratame te, sewata 2.000
toneratame te, oriu 400 miu riturume te, uwa eukuru 400 miu riturume, enara.
11 Mame tuisa Hirão a pape tonehpose Saromão neneryme. Ynara tykase:

— Ritonõpo Kapuaono typoetory tõ pyno exiryke oriase toto esẽme.
12 Kure kuhse Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ mana. Kapu Rihpõme mana sero nono roropa.
Kure kuhse Ritonõpo mana, tuisa Tawi a imũkuru tuaro exiketyme tokarose eya, zae
enetupuhnõko mase, emese kure roropa mase. Seromaroro Ritonõpo tapyĩ kurã rĩko mase,
atapyĩ konõto roropa!
13 Seromaroro emese kure exikety, Hurã, aropõko ase oya, tuaro exiketyme ynororo
metau tõkehko riry poko.
14 Jeny Tã tõ ekyryme nexiase, jumy Tiro pono. Toerokuru poko emese kure mã ynororo
uuru poko te, parata te, metau te, kurimene te, topu te, wewe roropa; kamisa riry poko
roropa puupura te, ezuezumano te, tahpiremano, enara. Tuaro roropa ynororo imerory
poko emero te, tyripose ahtao tyriry waro ynororo. Ah nerohno opoetory tõ maro, omy
tuisa Tawi akorehmahponanõ maro.
15 Naeroro tiriiku enehpoko te, sewata te, uwa eukuru te, azeite õmihpyry ae ro.
16 Wewe akohnõko ynanase ypy tõ Ripano po emero ise oehtopo. Zoko tõ arõko ynanase
tuna ehpikoxi. Imyhnõko ynanase arotohme tuna poro Jope pona. Moro poe morohne
arõko matose Jerusarẽ pona.

Otyro kurãkatoh poko Tapyi Kurã ritohme
(1 Tuisa 5.13-16)

17 Tuisa Saromão a ahno tukuhse imehnõ nonory poe exiketomo Izyraeu tõ nonory po,
Izyraeu kuhtopõpyry sã jumy Tawi a. Mokaro 153.600me kynexine.

18 70.000mãkõ tyrohmanohpose eya tapyi ritoh puimary poko. 80.000mãkõ tyrohmanohpose eya topu kotyry poko ypy tõ po. Imepỹ 3.600mãkõ tyripose eya erohketõ enenanõme toto ehtohme.

3

Ritonõpo Tapyĩ Kurã riry poko
(1 Tuisa 6.1-30)

1 Ritonõpo Tapyĩ esary tymenekase tuisa Tawi a, Saromão zumy a Jerusarẽ po, ypy Moria po. Moroto Ritonõpo osenepotopõpyry kynexine Tawi a, Arauna, jepuseu erohtopõpyry po tiriiku apory poko.

2 Moro tapyi tyripitose tuisa Saromão a, asakoropane jeimamyry taropose ahtao eya tuisame toexiry poko, nuno asakorõ po.

3 Tuisa Saromão nyrihpyry Ritonõpo Tapyĩme, 27 meturume kynexine mosa exiry, ipuroroje 9 meturume.

4 Omõtoh esary mosa ehtoh 4 meturume zokonaka kynexine, ipuroroje 9 meturume kynexine, oxisã tapyi ipuroroje exiry, kae exiry 9 meturume kynexine. Moro tao wewe emero tapuhse uuru kurã ke eya.

5 Osa Kurã tapuruse eya wewe ke, apupari ke. Moro wewe tapuhse uuru kurã ke eya, emeporyme airiki panõ ke, keti tõ roropa.

6 Moro Tapyi Kurã emeporyme topu kurã tyrise tuisa a, joia tomo uuru kurã maro tonehse Parawaĩ nonory poe.

7 Moro uuru kurã ke wewe tapuhse apuru tõ poko te, itararany poko te (ipuroteny poko) tapyi omõtoh poko te, omõtoh apuru tõ poko, enara. Tapyi apuru tõ poko taporihke exiketõ tyrise erohketomo a jamaromatohme.

8 Moro Tapyi tao Osa Kurã Kuhse kynexine; 9 meturume kynexine mosa exiry te, 9 meturume roropa ipuroroje exiry, oxisamo Tapyi ipuroroje ehtopo. Moro Osa Kurã Kuhse apuru tõ tapuhse uuru kurã ke 20 miu kirume motye.

9 Uuru tyrise eya perẽku poko meio kiru motye. Osa tõ kae exiketõ apuru tõ roropa tapuhse uuru ke kynexine.

10 Asakoro taporihke exiketõ (kerupim) tyripose Saromão a, wewe risẽme, tapuhpose uuru ke, tyritohme Osa Kurã Kuhse taka.

11-13 Moro tao xikihme toehse toto omõtoh ẽpataka. Asakoro taporihke exiketõ kynexine. Toiro aporiry 2,25 meturume kynexine mosa exiry. Toiro aporiry etyhpyry osa apuru pũto kynexine. Zakorõ taporihkemy aporiry etyhpyry zakorõ apuru pũto kynexine. Osa rãnao asakoro aporiry etyhpyry atapõko toh kynexine. Atapona tãtaporamase aporirykõ 9 meturume, toiro apuru poe zakorõ pona, etozo pona.

14 Mame kamisa tyripose Saromão a Osa Kurã Kuhse apurutohme. Moro mauru panono risẽ kynexine, imepỹ eary maro, kaneru hpoty ezuezumano, puupura, tahpiremano, enara. Taporihkã panõ tyrise roropa moro kamisa poko.

Xikihme exiketõ asakoro
(1 Tuisa 7.15-22)

15 Mame asakoro xikihme exiketõ tyripose Saromão a metau risẽ moro Tapyi omõtoh pũto. Mokaro mosa exiry 8 meturume toh kynexine. Asakoro jamaromatoh tyripose moroto xikihme exiketõ pona ehtohme 2,20 meturume kae toto exiry.

16 Moro xikihme exiketõ zupuhpyry emeporyme kynexine keti tõ panõ ke tykahse exiketõ samo, romã tõ panõ metau risẽ maro, 100me.

17 Moro xikihme exiketõ tyrise Tapyi ẽpataka omõtoh pũto. Toiro ikurenaka exikety tosehke Jakĩme kynexine. Zakorõ esety Poazeme kynexine.

4

Ritonõpo Tapyĩ mõkomory
(1 Tuisa 7.23-51)

1 Morarame okyno zahkatoh apõ tyripose Saromão a, metau risemy. Moro zumo ehtoh 9 meturume kynexine, tahramehme exikety (9 meturume mosa exiry te, 9 meturume ipuroroje exiry). Kae ehtoh 4,5 meturume kynexine.

2 Mame tuna ẽ tyripose eya metau risemy, zueme ehtoh 2,25 meturume, zumo exiry 4,5 meturume, zomye ehtoh 13,5 meturume.

3 Ehpikuroko tuna ẽ zomye jamaromatoh tonõ asakoro kynexine pui orutua panono. Tyrise toto tuna ẽ maro toiro kyryryme.

4 Moro tuna ẽ apõme 12me pui orutua kõ panõ kynexine metau risemy. Jarãnaka osenuhmaketõ sã toh kynexine, ĩparykõ po tuna eny; oseruaõkõ osenuhmãko sã inikahpozakoxi

te, oseruaõkõ osenuhmãko sã xixi omõtoh winakoxi, oseruaõkõ osenuhmãko sã ikurenaka, oseruaõkõ osenuhmãko sã xixi tũtatoh winakoxi, enara.
5 Moro tuna ẽ topuxixime exiry 4me omahxiky sã kynexine. Ehpiry tuna ẽtoh ehpiry sã kynexine, axika ekuru samo. Tuna ẽme otarame 60 miu rituru pune kynexine.
6 10me paxiha tõ tyrise roropa eya xine, 5me tyritohme Tapyi wino ikurenaka, 5me tyritohme inikahpozakoxi. Moro tuna ẽ kynexine otyro kurikatohme, okyno zahkatohto tynekarorykõme. Moro tuna ẽ konõto tunary oturuketõ ekurikatohme kynexine.
7-8 Nãparina apõ 10me tyrise eya xine uuru risẽme pakato exiketõ samo te, 10me meza tõ tyrise roropa eya xine, tyritohme osa konõto taka, Ritonõpo Tapyĩ tao: 5me nãparina apõ maro 5me meza tomo apotunuru wino te, 5me nãparina apõ maro 5me meza tomo ipozery wino. 100me kasana tõ tyrise roropa eya xine uuru risemy.
9 Zara tyrise moro tao oturuketõ esaryme te, tyorõ zara konõto tyrise roropa eya xine. Omõtoh zara tõ pona, apuru tyrise eya xine wewe risemy tapuhse metau ke.
10 Moro tuna ẽ konõto tyrise Tapyi myhtokoxi ikurenaka, xixi tũtatoh winakoxi.
11-16 Oripo tõ tyrise roropa Hurã a, pa tõ roropa, paxiha tõ maro. Mame tõtyhkase ynororo toerohtoh poko, Saromão nyripohpyry poko, Ritonõpo Tapyĩ poko. Ynara tyrise eya:
Asakoro xikihme exiketomo;
Asakoro jamaromatoh kasana konõto samo, moro xikihme exiketõ pona ehtohme;
keti panõ tykahse exiketõ kasana konõto panõ pokona;
400me romã tomo metau risemy, tyrise asakoro atakenaka kasana konõto panõ zomye imenurume exiketõme;
10me kahu tomo;
10me paxiha tomo tuna ẽme exiketomo;
Toiro tuna ẽ konõto;
12me pui orutua panõ tuna ẽ apõ kõme;
oripo tomo te, pa tomo, kaafu tomo.
Emero morohne tyrise Hurã a metau ke tyserehmase exikety Ritonõpo Tapyĩ kyryryme, tuisa Saromão omi poe.
17 Mame tuisa omi poe morohne tyrise eya tyritoh tao irãnao Sukote poe Zereta pona, jakanahmã Joatão ehpio.
18 Mame tynyripohpyry metau risẽ onukuhpopyra Saromão kynexine omoxiny ehtoh waro ehtohme, tuhke exiryke. Naeroro omoxĩ ehtoh waro pyra ynoro nexiase.
19 Uuru risẽ tyripose roropa Saromão a Ritonõpo Tapyĩ kyryryme. Ynara tyripose eya: jahkatoh apony te, meza tomo epona wyi ritohme Ritonõpo a tynekaroryme te,
20 nãparina apõ tõ nãparina tõ maro uuru risemy, ezehpyra exiketomo Osa Kurã Kuhse myhto, Ritonõpo nyripohpyry ae ro;
21 ekuru tomo te, nãparina tomo te, tenaze tomo, enara,
22 jahpi tomo nãparina aryry mauru kohtohme te, kasana tomo te, typoxine exiketõ ẽ tomo te, ikarã ẽ tomo. Emero tyrise uuru kurã ke. Omõtoh Osa Kurã taka te, omõtoh roropa Osa Kurã Kuhse taka moro apuru tõ tapuhse uuru ke kynexine.

5

1 Mame tõtyhkase tuisa Saromão ahtao toerohtoh poko Ritonõpo maro Oturutoh riry poko, tumy Tawi nekarohpyry Ritonõpo kyryryme tukurãkase eya mõkomo esary ao, Ritonõpo Tapyĩ tao: parata te, uuru te, imehnõ nekarotyã roropa, enara.

Ritonõpo omiry ẽ enehtopõpyry itapyĩ taka
(1 Tuisa 8.1-11)
2 Morarame Izyraeu tõ tamuximãkõ tonehpose tuisa Saromão a pata tõ tuisary tõ maro Jerusarẽ pona toto ytotohme, Ritonõpo omiry ẽ arotohme Xião poe, Tawi patahpyry poe, Ritonõpo maro Oturutoh taka.
3 Mame Izyraeu tõ emero tõximõse toto nuno 7mã po, Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko.
4 Mame tamuximãkõ emero porehme toeporehkase ahtao, Ritonõpo omiry ẽ tapoise rewita tomo a,
5 mame moro tarose eya xine Ritonõpo Tapyĩ taka. Tapyi roropa Ritonõpo maro Oturutoh, imõkomory maro tarose rewita tomo a, Ritonõpo maro oturuketomo a roropa, Ritonõpo Tapyĩ taka.
6 Mame tuisa Saromão maro, imoihmãkõ kynexine, tõximõse toto Ritonõpo omiry ẽ myhtokoxi. Toky tõ tuhke totapase eya xine tynekarorykõme, kaneru tõ tuhke, pui tõ maro, ikuhpỹme.
7 Mame Ritonõpo omiry ẽ tarose Ritonõpo maro oturuketomo a Ritonõpo Tapyĩ taka, Osa Kurã Kuhse taka. Moro tyrise eya xine esaka, taporihkã myhtokoxi.

8 Mokaro aporiry tõ kaxo epoehme sã nexiase, kaxo epuru tõ maro.
9 Moro kaxo epuru tõ etyhpyry osenẽko oturuketomo a, Osa Kurã Kuhse myhto ahtao rokene. Imepỹ esary poe onenepyra kynexine (Moroto ro kaxo epuru tõ mana seromaroro pona ro).
10 Moro kaxo tytaõke kynexine, Ritonõpo omiry rokene, tymerose asakoro topu pipahmã poko. Morohne tyrise Moeze a moro taka, ypy Xinai po, tõmiry totapose Ritonõpo a ahtao, Izyraeu tomo a, toesyryhmase toto ahtao Ejitu poe.

Ezurume Ritonõpo osenepotopõpyry
11 Mame oturuketõ emero moroto exiketõ tõsekarose toto Ritonõpo a, tyyrypyrykõ tykorokapose nuriame pyra toto ehtohme Ritonõpo a. Torẽtyke pyra toh kynexine tapiakatopõpyrykõ poko atakenaka toerohtohkõ poko toto ehtohme Ritonõpo Tapyĩ tao.
12 Mame mokaro rewita tõ eremiaketõ: Asape te, Hemã te, Jetutũ te, toto ekyry tõ maro, xikihme toh kynexine eky tõ zahkatoh wino xixi tũtatoh wino, tupoke karimutumã ke mauru panono risẽ ke, tykyryrykõ eremiatoh maro, paratu tomo te, haapa tomo te, rira tõ maro emahpo xine. Mokaro maro 120me oturuketõ kynexine rue etory waro exiketomo.
13 Mame oximõme rueimo totopitose eya xine. Toremiase opore roropa toto kure Ritonõpo Kuesẽkõ ehtoh poko, Ritonõpo eahmaryme. Rueimo tõ maro paratu tõkehko maro Ritonõpo toahmase eya xine. Ynara toremiase toto:
"Ritonõpo eahmatoko, Kuesẽkomo.
Kure mã ynororo.
Kypyno xine aexiry enahpỹme mana, jũme."
Mame Osa Kurã tae tutũtase oturuketõ ahtao, mõtoino rokẽ Ritonõpo Tapyĩ typehkase akurũ a,
14 saerehkatoh a roropa Ritonõpo moroto exiryke. Naeroro omõsaromepyra toh kynexine toerohtohkõ taka Ritonõpo maro oturutohme ropa.

6

Saromãо oturutopõpyry
(1 Tuisa 8.12-21)
1 Morarame tõturuse Saromão Ritonõpo netaryme. Ynara tykase:
"Ritonõpo, akurũ xinukutumãkõ mã onymenekahpyry oesaryme.
2 Seromaroro tapyi kurã tyrise ya, jũme oesaryme ehtohme."
3 Mame toeramase Saromão imoihmãkõ enetohme, xikihme toto ahtao. Mame kure rokẽ tyripose toto Ritonõpo a.
4 Ynara tykase ynororo:
— Kure mase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy! Ajamitunuru ke tyrise emero õturutopõpyry ae ro papa Tawi a, ynara tykase awahtao:
5 "Ypoetory tõ Izyraeu tõ enehtopõpyry poe ro Ejitu poe tarona pata onymenekara exiase, tapyi amotohme ytapyĩme, jeahmatohme. Orutua onymenekara roropa exiase ypoetory tõ Izyraeu tõ tuisaryme ehtohme.
6 Yrome seromaroro Jerusarẽ tymenekase ya jesaryme jeahmatohme, omoro, Tawi, tymenekase roropa ya ypoetory tõ tuisaryme ehtohme."
7 Mame Saromão tõturuse ro:
— Tapyi amory se papa Tawi kynexine, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ eahmatohme.
8 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya: "Zae mexiase tapyi amory se oexiryke ytapyĩme repe.
9 Yrome ytapyĩ onyripopyra ase oya. Omũkuru exĩko mana Ytapyĩ rineme."
10 Seromaroro tõmihpyry ae ro morara tyrise Ritonõpo a. Papa myakãme toehse ywy Izyraeu tõ tuisaryme. Ritonõpo Tapyĩ tyrise ya roropa Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy eahmatohme.
11 Moro taka aomiry ẽ tyrise ya roropa Ritonõpo Tapyĩ taka, topu imerohpyry eny. Moro omi Ritonõpo nymoipory kytamurukomo a.

Ritonõpo a Saromão oturutopõpyry
(1 Tuisa 8.22-53)
12 Mame imoihmãkõ neneryme, tõximõse toto ahtao, Saromão toytose tynekarory zahkatoh ẽpataka. Tomary tanỹse eya kakoxi.
13 Zara pitiko tyrise Saromão a metau risemy zara konõto rãnao tahramehme exikety, 2,20 meturume, mosa exiry, kae exiry 1,30 meturume kynexine. Mame tõnuhse ynororo moro apõ pona imoihmãkõ neneryme, tosekumuru po typorohse ynororo, tomary tanỹse kakoxi Ritonõpo a tõturutohme.
14 Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy! Imepỹ asã exikety pyra mana kapu ao te, sero nono po roropa. Opoetory tõ pynanohnõko mase õmihpyry ae ro, yronymyryme õmihpyry omipona toto ahtao.
15 "Ynara tyrĩko ase," katopõpyry oya papa Tawi a, morohne tyrise oya seroae emero porehme.
16 Seromaroro, Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy, ajohpãme sã õmihpyry akorõ roropa tyriko, ynara mekarone Papa netaryme mekarone: "Jũme omũkuru tõ poe, apakomotyã poe roropa, toiro tuisame exĩko Izyraeu tõ esẽme," tomeseke õmihpyry omipona exikehpyra ynororo ahtao, Tawi saaro.
17 Naeroro, Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy, tyriko emero onekarohpyry ae ro, opoetory Tawi a, tykase.
18 — Ritonõpo, otara exĩko ma omoro, ahno maro sero nono po? Kapu tytororo opune pyra mana. Otãto sero Tapyi, ynyrihpyry opune exĩko nah?
19 Ritonõpo, yna Esemy, opoetoryme ase. Jomiry etako. Ynekaropohpyry oya seroae ro tyriko, ajohpãme samo.
20 Sero Tapyi eneko saereme ahtao, koko roropa, tymenekase oya exiryke oesaryme, sero tao oeahmatohme. Jomiry etako oya jotururuhtao jẽmyty tyramase ahtao sero Tapyi wino.
21 Opoetory tõ otururu oya roropa etako, toto ẽmytykõ toeramase ahtao Atapyĩ winakoxi. Oesary poe, kapu aeino yna omiry etako. Yna rypyry ikorokako.
22 — Mame imepỹ tyhxirose ahtao azahkuru ehtoh poko. Mame tonehse ynororo ahtao xiaro okyno zahkatoh myhtokoxi, sero Tapyi taka, "Morohne onyripyra exiase" katohme.
23 Omoro, Ritonõpo, etako kapu poe. Zae opoetory tõ apiakako. Zae pyra ahtao, zae pyra exikety zuãnohko. Yrome zae exikety ekaroko iirypyryme pyra.
24 — Tyyrypyhpyke toehse opoetory tõ ahtao, mame typoremãkapose toto ahtao epetõkara a, toeramase ropa toto ahtao oya, sero Tapyi taka tooehse ropa toto ahtao, oeahmase ropa, tyyrypyrykõ korokapotohme ropa,
25 toto omiry etako kapu aeino. Opoetory tõ rypyhpyry ikorokako. Toto enehko ropa esaka xine ropa, onekarohpyry pona ropa itamuru tomo a.
26 — Mame konopo onenehpopyra awahtao, opoetory tõ tyyrypyhpyke toehse exiryke, mame aosekarorykõ ropa ahtao oya tyyrypyrykõ rumekatohme ropa, eramaryhtao sero Tapyi winakoxi, oeahmatohme, oturutohme ropa oya,
27 toto omiry etako kapu aeino. Toto rypyry ituisary rypyry roropa ikorokako. Toto amorepako zae ehtoh riry poko. Mame konopo enehpoko ropa ononory pona, onekarohpyry pona, jũme opoetory tõ esaryme.
28 — Mame tonahsẽ pyra toehse ahtao te, otarame tyrohsẽ toehse ahtao te, otarame tupito tõ tonahkase tyryrykane axtunety ke, taparara tuhkã ke osetapary ke epetõkara maro te, takuruhtase toto ahtao, tyrohsẽ konõto toehse ahtao,
29 toto otururu oya etako. Mame opoetory tõ toemynyhmaryke tomary anymyryhtao, sero Tapyi wino,
30 toto otururu etako. Opoetory tõ omiry etako oesary poe kapu aeino, iirypyrykõ ikorokako, toto akorehmako. Omoro rokẽ ahno osenetupuhtoh waro mase. Zae toto epehmako inyrihpyrykõ epehpyryme,
31 õmiry omipona opoetory tõ ehtohme, sero nono po tosake toto ahtao, onekarohpyry yna tamuru tomo a.
32 — Mame katonõ roropa, imehnõ nonory põkõ, imehxo oexiry poko etaryhtao tyya xine te, onyrihpyry kurã poko opoetory tomo a etaryhtao tyya xine, aepyrykohtao oeahmase te, oturuse roropa oya sero Tapyi taka
33 aotururu oya etako. Oesary poe kapu aeino aomiry etako. Tyriko roropa inyripohpyry oya, sero nono põkõ emero awaro ehtohme, õmipona toto ehtohme opoetory tõ Izyraeu tõ samo. Mame zuaro exĩko mã toto, sero Tapyi ynyrihpyry onymenekahpyryme mana, oeahmatohme.
34 — Mame opoetory tõ aroporyhtao oya etonatohme topetõkara maro, mame aoturuhtao oya emero rokẽ pata po toto ahtao, toeramase toto ahtao sero pata winakoxi, onymenekahpyryme exiryke, sero Tapyi wino roropa ynyrihpyry oeahmatohme,
35 toto otururu oya etako, kapu aeino toto omiry etako. Orẽpyra tyriko toto, epetõkara poremãkapotohme eya xine.
36 — Mame tyyrypyrykõ poko toehse toto ahtao, iirypyryme exĩko ynanase emero porehme, mame toto wãnohtohme toto poremãkaporyhtao epetõkara a toto aroryhtao roropa imepỹ nono pona, moe moro nono ahtao ro,
37 opoetory tõ otururu etako. Moroto moe imepỹ nono po toto ahtao, tyyrypyrykõ rumekaryhtao eya xine, aotururuhtao roropa oya te, osekaroryhtao oya, tyyrypyrykõ ekaroryhtao oya, zae pyra toehtopõpyrykõ roropa, aomirykõ etako, Ritonõpo.

38 Mame moero toto ahtao ro, osekaroryhtao oya, tyyrypyrykõ rumekary se nymyry toto
ahtao, aotururuhtao oya, toeramase toto ahtao sero nono wino, onekarohpyry yna tamuru
tomo a, sero pata wino, onymenekahpyry, sero Tapyi wino ynyrihpyry oeahmatohme,
39 toto omiry etako. Oesary poe kapu aeino toto otururu etako, orẽpyra toto tyriko ropa.
Iirypyrykõ ikorokako ropa, emero porehme.
40 — Seromaroro, Ritonõpo yna Esemy, yna eneko. Yna omiry etako yna otururuhtao oya
sero tao.
41 Owõko, Ritonõpo, osehko Atapyĩ oseremetoh taka, õmiry ẽ maro, ajamitunuru ene-
tupuhtoh moro. Kure rokẽ amaro oturuketõ tyriko inyriry tõ poko. Tãkye opoetory tõ
tyriko kure rokẽ oexiryke eya xine.
42 Ritonõpo yna Esemy onymenekahpyry tuisame onurumekara exiko. Wenikehpyra
exiko opoetory Tawi pyno oehtopõpyry poko.

7

Ritonõpo Tapyĩme inekarohpyry
(1 Tuisa 8.62-66)

1 Morarame tõtyhkase tuisa Saromão ahtao tõtururu poko Ritonõpo a apoto tyhtose kapu
aeino. Inekarory tyahkase eky tõ zahkatoh po. Mame ezuru xixi sã tomõse moro Tapyi
taka, typehkase samo Ritonõpo ehtoh ke.
2 Moro ezuru pokoino omõsaromepyra oturuketõ kynexine Tapyi taka.
3 Moro apoto epukary kapu ae eneryke tyya xine, Ritonõpo ezuru roropa Tapyi tyeipose
exiryke, tosekumuru po typorohse toto tõmytykõ po nono pokoxi. Ritonõpo toahmase eya
xine ynara tykase toto:
"Ritonõpo eahmatoko, Kuesẽkomo,
kure rokẽ aexiryke,
kypyno xine aexiry
jũme enahpyra roropa mana."
4 Mame okyno tõ tuhke tyahkase Saromão a imoihmãkõ maro tynekarorykõme Ritonõpo
a.
5 Pui totapase eya xine 22 miume, kaneru tõ 120 miume. Osepeme ehtoh tyahkase eya
xine. Moro ke moro Tapyi tokarose eya xine Ritonõpo a, tuisa a imoihmãkõ maro.
6 Oturuketõ tosao xine toh kynexine, rewita tõ roropa, tykyryrykõ kurã maro eremia-
tohme tuisa Tawi nyrityã etotohme eremiaketõ maro ynara eremiãko: "Yna pyno oehtoh
jũme exikehpyra mana," Tawi omihpyry ae ro. Oximõmãkõ xikihme rokẽ toehse toh
kynexine rueimo tõ etoryhtao oturuketomo a, rewita tõ ẽpataka.
7 Moro ae ro osa tapiakase nono rãnao Saromão a, tapyi myhto tynekarory tõ zahkatohme
tytororo, okyno kasery roropa ahno nekarotyã osepeme ehtohme. Morara tyrise eya
ipune pyra exiryke, jahkatoh metau risẽ po, zumo pyra exiryke, tynekarory tõ zahkatohme
tytororo, tiriiku tõkehko te, okyno kasery roropa ahno nekarotyã osepeme ehtohme.
8 Moroto tõseahmase toto, Saromão imoihmãkõ maro. 7me ẽmepyry taropose toto moro
zahkatoh apõ ekarory poko Ritonõpo a. Imoihmãkõ tooehse toto pata tõ poe inikahpoe,
ypy Hamate poe te, Ejitu ehpiry poe roropa ikurenae.
9 Moromeĩpo 7me ẽmepyry ropa taropose eya xine Ritonõpo eahmary poko Oseahmatoh
Tapyi Pisarara poko. Mame oseahmatoh etyhpyryme otuhtoh konõto tyrise eya xine.
10 Yrokokoro ahno taropose ropa Saromão a itapyĩkõ taka ropa. Tãkye toh kynexine kure
Tawi tyrise Ritonõpo a exiryke te, kure Saromão tyrise roropa eya te, Izyraeu tõ roropa.

Tõsenepose ropa Ritonõpo Saromão a
(1 Tuisa 9.1-9)

11 Morarame tõtyhkase Saromão Ritonõpo Tapyĩ riry poko te, tytapyĩ konõto riry poko,
enara. Emero tyriry se aehtoh tonõ kure tõtyhkase.
12 Mame tõsenepose Ritonõpo eya koko. Ynara tykase ynororo eya:

— Õmihpyry totase ya. Sero Tapyi, onyrihpyry tymenekase ya, sero tao onekarory tõ
zahkatohme jeahmatohme oya.
13 Kapu tapuruse ahtao ya, konopo onenehpopyra jahtao, taparara tuhke enehporyhtao
ya anarykahpyrykõ enahkatohme te, tyrohsẽ enehporyhtao ya ypoetory tõ pona,
14 mame ypoetory tõ otururuhtao ya, tyyrypyrykõ poko emynyhmaryhtao, zae pyra
toto ehtoh rumekaryhtao roropa eya xine, toto otururu etãko ase kapu aeino, iirypyrykõ
korokãko ase, esarykõ kurãkãko ropa ase.
15 Kure rokẽ õmirykõ etãko ase, ya õtururukohtao sero Tapyi tao.
16 Sero Tapyi tymenekase ya, tapiakase jesaryme ehtohme, sero tao jeahmatohme jũme.
Sero enẽko ase, ewomãko roropa ase jũme.

17 — Zae rokẽ jomiry omipona awahtao, Saromão, amonohpyra awahtao, omy Tawi jomipona ehtopõpyry saaro te, emero ynyripohpyry riryhtao oya,
18 orẽpyra orĩko ase tuisame, jomihpyry ae ro omy Tawi a, ynara katopõpyry ae ro: "Jũme apakõ Izyraeu tõ esẽme exikehpyra mana."
19 Yrome jomiry omipona pyra awahtao xine, apakomo a roropa, imehnõ neponãmarykõ poko toehse awahtao xine,
20 ypoetory tõ Izyraeu tõ oũko ropa ase toto esary poe, ynekarohpyry eya xine. Sero Tapyi rumekãko roropa ase: "Osa kurã sero, jũme jeahmatohme," karyhtao ro ya. Mame sero Tapyi eunohnõko imehnõ ahno tõ mana, imeimehnõ nonory põkomo.
21 Seromaroro enekurãme mana, typahsẽme rokẽ exĩko mana. Mame ikuroko ytoketõ oserehnõko mã toto moro eneryke tyya xine. "Oty katohme serara tyrise Ritonõpo a sero nono poko, sero Tapyi poko roropa?" ãko mã toto.
22 Mame toto ezuhnõko imehnõ mana: "Ritonõpo turumekase Izyraeu tomo a exiryke, Tosẽkõme. Eya itamurukõ tonehse Ejitu poe. Imehnõ neponãmarykõ tokahmase eya xine, toahmase toto eya xine. Morara exiryke toto tuãnohse eya, typoremãkase toto eya sero saaro," ãko mã toto.

8

Saromão nyrityamo
(1 Tuisa 9.10-28)

1 20me jeimamyry taropose Saromão a Ritonõpo Tapyĩ riry poko tytapyĩ konõto riry poko roropa.
2 Pata tõ, Hirão, Tiro esẽ nekarotyã eya, tyrise ropa eya. Mame Izyraeu tõ tonyohse eya moro pata tõ pona oehtohkõme ropa.
3 Mame tõsetapase Saromão Hamate-Zopa põkõ maro. Typoremãkase toto eya.
4 Pata Tatamoa tyrise ropa eya ona tonorẽ po, imehnõ pata tõ roropa Hamate nonory po, tymõkomory esaryme ehtohme.
5 Imehnõ pata tõ tyrisenãme tyrise ropa Saromão a: Pete-Horõ-Epoe te, Pete-Horõ-Zopino, pata tõ tõsewomase apuru tõ ke, omõtoh jamihmã ke roropa kurimene risẽ ke epetõkara omõpyra ehtohme,
6 pata Paarate te, emero pata tõ tynapyry tõkehko esaryme te, toky tõ esaryme roropa kahu etonatoh tonõ maro. Tãtamorepatopõpyry emero tyrise Saromão a Jerusarẽ po te, Ripano po te, pata tõ po emero tynonory po.
7-8 Topehke pyra erohketõ tapoise Saromão a Kanaã põkõ pakomotyamo. Mokaro tamuru tõ onetapara tokurehse Izyraeu tõ kynexine toto patary tõ typoremãkase ahtao eya xine. Mokaro, topehke pyra erohketõ ynara kynexine: amoreu tomo te, heteu tomo te, perizeu tomo te, heweu tomo te, jepuseu tomo, enara. Mokaro pakomotyã topehke pyra erohnõko ro seroae ro.
9 Yrome Izyraeu tõ anapoipyra Saromão kynexine topehke pyra erohtohme. Soutatume toerohse Izyraeu tomo te, soutatu tuisaryme te, kahu aroneme etonatoh pona te, kawaru po ytoketõ soutatume, enara.
10 250me erohketõ tuisaryme kynexine, erohketõ maro Saromão nyrohmanohpo-topõpyry tõ poko.
11 Mame typyty, Ejitu tuisary ẽxiry tarose Saromão a Tawi Patary poe tytapyĩ konõto, tynyrihpyry taka. Ynara tykase ynororo:
— Mokyro exisaromepyra mana Tawi tapyĩ konõto tao, Izyraeu tõ esemy. Ritonõpo omiry ẽ esahpyry emero kurãme mana, Ritonõpo esaryme.
12 Tynekarory tõ tyahkapose Saromão a okyno zahkatoh po tynyrihpyry po Ritonõpo Tapyĩ myhto.
13 Okyno tõ tyahkapose eya Moeze nymerohpyry omipona, Ritonõpo eahmatohme Oserematoh po te, Nuno Kasenato ahtao te, oseruao oseahmatoh po roropa jeimamyry punero: Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra te, Oseahmatoh Tykyrysã Apoitoh poko te, Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko, enara.
14 Tumy Tawi nyripohpyry omipona, oturuketõ tyrohmanohpose Saromão a, rewita tõ maro, oturuketõ akorehmary poko aeremiarykõ poko te, toto erohtoh poko, enara. Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tõ tyrohmanohpose eya, toto tapiakase kokoro rokẽ toto erohtohme omõtoh tonõ poko Tawi, Ritonõpo poetory nyripohpyry ae ro.
15 Tawi nyripohpyry oturuketomo a, rewita tomo a roropa Ritonõpo mõkomory esary tõ poko, tyrise eya xine porehme.
16 Morarame tõtyhkase Saromão emero, tyriry se aehtopõpyry tomo, Ritonõpo Tapyĩ apõ ritopõpyry poe, aotyhkatoh pona, emero tyrise eya kure rokene.

17 Mame Saromão toytose nakuataka Eziõ-Kepea pona te, Erate pona roropa tuna Akapa ehpikoxi, Etõ nonory pona.
18 Wapu tõ tonehpose tuisa Hirão a typoetory tõ maro wapu poko tuaro exiketomo. Toytose toto Saromão poetory tõ maro Opia nonory pona. Moro poe uuru tonehse Saromão a 15 miu kiru motye.

9

Sapa tuisary nohpo oehtopõpyry Saromão enese
(1 Tuisa 10.1-13)

1 Mame Saromão imehxo ehtoh poko omi totase Sapa tuisary nohpo a. Naeroro toytose ynororo Jerusarẽ pona ikuhse, tupimã ke ekaropotohme eya. Tymaro typoetory tõ tuhke toeporehkase, kameru tõ maro tymõkomoke pehme, tonahsẽ tomepore ritoh ke te, joia tomo te, uuru itamurume, enara. Mame tõseporyse tahtao Saromão maro tõturupose ynororo emero tõsenetupuhtoh poko.
2 Tozuhse ynororo eya emero porehme; tupime nymyry pyra kynexine eya nohpo ezukuru.
3 Mame Saromão tuaro ehtoh totase Sapa tuisary a, itapyĩ konõto inyrihpyry tonese roropa eya.
4 Tonahsẽ tonese eya tyrise ahtao imezã pona, tapyi tõ tonese eya, erohketõ tuisary tõ esaryme, emese kure erohketõ irohmanohpory poko tuisa tapyĩ tao, zupõkõ roropa, otuhtoh konõto poko erohketomo te, tynekarory zahkatoh poko Ritonõpo maro Oturutoh tao. Morohne poko tõsenuruhkase ynororo.
5 Ynara tykase ynororo tuisa Saromão a:
— Opoko omi totase ya ypatary po jahtao, tuaro oehtoh poko roropa. Emero ynetahpyry zae nexiase ajohpe pyra.
6 Yrome zae aexiry onenetupuhsaromepyra exiase onenepyra ro jahtao. Moero zokonaka jurupyra toh nexiase tuaro oexiry poko, tuaro oehtoh jurutopõpyry motye kuhse nase õmiry.
7 Tãkye mã opoetory tomo amaro toexirykõke, õmiry etaryke roropa tyya xine, tuaro oehtoh poko õtururu etaryke tyya xine.
8 Kure rokẽ Ritonõpo mana, Oesemy, tãkye opoko toehse toexiryke oriase Izyraeu tõ tuisaryme. Jũme Izyraeu tõ pyno exikehpyra mana. Morara exiryke Izyraeu tõ tuisaryme oriase, toto akorehmatohme zae ehtoh poko toto ehtohme.
9 Mame tuisa Saromão a tynenepyhpyry tõ tokarose eya: uuru, 4 miu kiru motye te, tonahsẽ emepory itamurume te, topu tõ typyne exiketõ joia tomo, enara. Moro panõ tonahsẽ emepory tõ, Sapa tuisary nohpo nekarohpyry kurã Saromão a, moro panõ onenezomopyra ropa toehse kynexine.
10 (Mame tuisa Hirão poetory tomo a tuisa Saromão poetory tomo a roropa uuru tonehse Opia nonory poe, wewe sãtaro tonehse roropa eya xine, joia tõ kurã roropa.
11 Moro wewe ke opyi onuhtohme tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ tao, tytapyĩ konõto tao roropa, haapa tõ tyrise roropa, rira tõ roropa eremiatoh etotohme. Morohne panõ, onenepitopyra kynexine Izyraeu po, seroae ro moro panõ onenepyra ropa toehse.)
12 Mame tuisa Saromão a tynekaroryme emero Sapa tuisary ise ehtoh tokarose eya te, emero inekaropohpyry roropa tokarose eya te, tyoro kurãkõ tokarose eya roropa. Mame toytose ropa ynororo, tymarõkõ maro, tynonory Sapa pona ropa.

Tuisa Saromão mõkomory
(1 Tuisa 10.14-29)

13 Emero jeimamyry ae uuru tapoise Saromão a 23 miu kirume.
14 Moro maro tineru topehmapose eya kowenu tinerũme, mõkomo ekamonanomo a, toto erohtoh poko te, arape tuisary tomo a te, Izyraeu patary tõ kowenatu tomo a, enara. Uuru tonehse parata roropa eya.
15 Osewomatoh tyrise Saromão a, uuru risemy, 200me inunomo. Toiro ahtao 7 kirume exisasaka uuru ke kynexine.
16 Inunõkara 300me osewomatoh tyrise eya roropa, uuru risemy. Toiro ahtao 3½ kirume uuru nae kynexine. Morohne tyrise eya osa Itu Ripano taka.
17 Tuisa apõ konõto tyripose Saromão a uuru risemy maafim maro.
18 Moro tuisa apõ opyi nae kynexine, 6me onuhtoh maro. Moro apõ konõto poko pupu apõ kynexine tapuhse uuru ke. Moro panõ exipitopyra kynexine tuisa apõme imepỹ nonory po.
19 Toiro onuhtoh po asakoro reão kynexine etyhpyry po. Atapona 12me reão panõ nae kynexine onuhtoh po. Moro panõ exipitopyra kynexine tuisa apõme imepỹ nonory po.

20 Eukuru ẽtoh Saromão tapyĩ tao uuru risẽ kynexine. Ikyryry osa Itu Ripano tao emero
uuru risẽme kynexine. Parata poko pyra toh nexiase, Saromão tuisame ahtao, typyne pyra
parata exiryke eya.
21 Wapu tõ nae nexiase Saromão, Hirão wapu tõ maro mya ytoketomo Expania pona
roropa. Oseruao jeimamyry taropose ahtao toipe wapu tõ tooehse ropa ahtao, uuru
tonehse, parata, maafim, arimi tomo, meku tomo, enara.
22 Tuisa Saromão imehnõ motye emero tymõkomokehxo kynexine, tuarohxo roropa
kynexine.
23 Moino imehnõ nonory põkõ tuisa tõ toytory se nexiase tuaro aexiry etatohme tyya
xine, Ritonõpo nekarohpyry eya.
24 Tooehse toto ahtao tynekarory tõ tonehse eya xine parata risemy te, uuru risẽ roropa
te, upo te, typyre te, tonahsẽ emepory tomo, kawaru tomo, mura tõ maro. Morara toehse
jeimamyry ae rokene.
25 Tuisa Saromão 4 miu osa nae kynexine kawaru tõ esaryme kahu tõ maro. 12 miume
kawaru tõ nae kynexine osetapaketomo. Zokonaka rokẽ mokaro tyrise eya Jerusarẽ po,
imehnõ sapararahme toh kynexine imehnõ pata tõ po, osa tõ tyrise eya exiryke moro pata
tõ po toto esaryme.
26 Tuisamehxo kynexine ynororo imehnõ tuisa tõ tuisaryme emero tuna Eupyrati poe
pirixteu tõ esary pona Ejitu nonory ehpiõ pona roropa.
27 Tuisame Saromão ahtao parata nae toehse itamurume, topu tõ samo. Apupari
itamurume nae kynexine, wewe tõ sã rokene ypy tõ po Juta nonory po.
28 Kawaru tõ tonehpose Saromão a Muxiri poe imehnõ nonory poe roropa emero.

Tuisa Saromão orihtopõpyry
(1 Tuisa 11.41-43)

29 Saromão nyrityã emero apitory poe etyhpyry pona tymerose pape pokona Urutono
Natã a te, Urutono Nymerohpyry Aia Xiro pono a te, Enepotopõpyry Urutono Ito a; sero
pape etyhpyrymã ekarõko roropa Jeropoão, Nepate mũkuru poko.
30-31 Tuisa Saromão toerohse tuisame 40me jeimamyry Jerusarẽ po, Izyraeu tõ esẽme.
Mame Saromão toorihse. Tonẽse ekepyry Tawi patary po. Mame imũkuru Ropoão tuisame
toehse kynexine imyakãme.

10

Izyraeu tõ atapiakatopõpyry
(1 Tuisa 12.1-20)

1 Morarame Ropoão toytose Xikẽ pona. Moroto tõximõse Izyraeu tomo, imoihme,
tutuisarykõme Ropoão ritohme.
2 Mame moro poko zuaro toehse Jeropoão, Nepate mũkuru. Toytose apitoryme ynororo
Ejitu pona Saromão kurũke. Mame tooehse ropa ynororo Ejitu poe tytapyĩ taka.
3 Jeropoão tonehpose mokaro a, inikahpoẽkomo a oximaro toto ytotohme Ropoão zuruse.
Ynara tykase toto eya:
4 — Omy Saromão a yna tyrohmanohpose itamurume, tupimã poko te, omoxinety
puimary poko. Naeroro omoxĩ hkopyra yna erohtoh riryhtao oya, tupime hkopyra, õmiry
moĩko ynanase, opoetoryme exikehpyra exĩko ynanase, tykase toto.
5 — Oseruao tõmehse ahtao osehtoko ropa. Oezuhtoh ekarõko ase oya xine, tykase Ropoão
eya xine.
Naeroro toytose ropa toto.
6 Mame tamuhpomãkõ maro tõturuse tuisa Ropoão, tumy Saromão akorehmahpõkomo.
— Otara ãko ha, Izyraeu tõ ezuhnõko? tykase ynororo.
7 Ynara tykase toto:
— Izyraeu tõ akorehmary se nymyry awahtao, kure rokẽ toto ezuhko. Mame jũme õmiry
moĩko mã toto.
8 Yrome tamuhpomãkõ omiry onetara kynexine. Nuasemãkomo a toytose ynororo
ekaropose tymaro tuãtase toh exiryke. Seromaroro takorehmananõme tyrise toto eya.
9 — Otara ãko matou? tykase ynororo eya xine. Otara ãko ywy Izyraeu tomo a,
zohzohmehxo toerohtoh se exiketomo a? tykase.
10 — Ynara kaxiko eya xine, tykase toto: "Jemahxiky papa wakuru motye, zumohxo exĩko.
11 Papa nyrohmanohpotopõpyry oya xine omoxinety sã nexiase repe. Yrome ywy moro
motye orohmanohpotorỹko ase, omoxihxo kuhse. Ynoro opipokuase ahno pipohtoh ke.
Ywy pui pipohtoh ke opipohtorỹko ase," tykase toto Ropoão a.
12 Mame oseruao tõmehse ahtao Jeropoão, imarõkõ maro, toytose ropa tuisa Ropoão a
aomihpyry omipona.

13 Mame tuisa Ropoão a tamuhpomãkõ nekarohpyry onezuhpyra toehse. Tõturuse
ynororo toto maro toto zupokary samo,
14 nuasemãkõ omiry samo. Ynara tykase ynororo:
— Papa nyrohmanohpotopõpyry oya xine omoxinety sã nexiase repe. Yrome moro motye
orohmanohpõko ase, omoxihxo kuhse. Opipokuase ynororo ahno pipohtoh ke. Ywy pui
pipohtoh ke opipohtorỹko ase, tykase.
15 Izyraeu tõ omiry onetara Ropoão nexiase. Morara tyripose Ritonõpo a tõmihpyry ae ro
Jeropoão a, turuse ahtao urutono Aia a, Xiro pono.
16 Morarame tonetupuhse Izyraeu tõ ahtao, tõmirykõ onetara tuisa exiry poko, tykohtase
toto:
— Tuisame pyra Tawi nase, jekyry tõ maro. Otyme kure tyrise eya xine kypoko xine?
Ehmaropa, Izyraeu tomo, tapyi taka ropa! Ah Ropoão nosepynanohno!
Morara exiryke toytose ropa toto tytapyĩkõ taka.
17 Ropoão tynomose eya xine, Juta tõ nonory põkõ esẽme rokene.
18 Naeroro typoetory Atonirão taropose Ropoão a oturutohme Izyraeu tõ maro, topehke
pyra erohketõ tuisaryme Atonirão kynexine. Yrome totapase ynororo, topu ke, Izyraeu
tomo a. Morara toehse ahtao, taryporyke sã tõtyrise ropa Ropoão tykahu aka epatohme
Jerusarẽ pona.
19 Morotoino Izyraeu tomo a inikahpoẽkomo a Tawi ekyry tõ turumekase tutuisarykõme
eya xine.

11

Ritonõpo poe Semaia omihpyry
(1 Tuisa 12.21-24)

1 Mame Jerusarẽ pona toeporehkase Ropoão ahtao, typoetory tõ, soutatu tõ, tonehpose
tyya, 180 miumãkomo, Juta patary tõ poe, Pẽjamĩ patary tõ poe, enara. Tõsetapary se
kynexine Izyraeu tõ inikahpoẽkõ maro typoetoryme toto ritohme ropa.
2 Yrome urutõ Semaia turuse Ritonõpo a. Taropose ynororo Ropoão zuruse,
3 ynara katohme Ropoão a, Juta tomo a, Pẽjamĩ tomo a roropa:
4 "Osetapara ehtoko, oekyry tõ Izyraeu tõ maro. Atapyĩkõ taka ytotoko ropa emero
porehme. Serara toehse, tyripose Ritonõpo a exiryke."
Mame Ritonõpo omiry omipona toehse toto. Ytopyra toehse toto osetapase Jeropoão
maro.

Pata tõ tyjamihtanohpose Ropoão a

5 Naeroro tehme toehse Ropoão Jerusarẽ po. Tynonory ewomatohme pata apuru tõ
tyrise eya, tapyi jamihmãkõ roropa Juta patary tõ po Pẽjamĩ patary tõ po roropa:
6 Perẽ po te, Etã po, Tekoa po,
7 Pete-Zua po te, Soko po, Aturã po,
8 Kate po te, Maresa po, Zipe po,
9 Atoraĩ po te, Rakixi po, Azeka po,
10 Zora po te, Aijarõ po, Eperõ po, enara.
11 Typoetory tõ tuisary tõ tyrise Ropoão a moro pata tõ jamihmãkõ po. Tonahsẽ
roropa tyrise eya ikurãkatohme moro pata tõ po, tiriiku tõkehko te, azeite te, uwa eukuru
jehnahpyry, enara.
12 Osewomatoh tonõ roropa, warata tõ roropa tyrise eya moro pata tõ jamihmãkõ po
emero. Morara exiryke jamihmehxo moro pata tõ toehse. Morara riryke eya Juta tõ esẽme
Pẽjamĩ tõ esẽme roropa exikehpyra Ropoão kynexine.

Oturuketõ rewita tõ maro ytory Jerusarẽ pona

13 Mame Izyraeu patary tõ poe emero inikahpoe oturuketõ toytose rewita tõ maro
ikurenaka Juta nonory pona.
14 Tosarykõ ona po turumekase eya xine, tutupikõ roropa Juta nonory pona toyto-
tohkõme Jerusarẽ pona roropa, Ritonõpo maro oturuketõme erohsaromepyra toexirykõke,
toto onyrohmanohpopyra Izyraeu tõ tuisary Jeropoão exiryke imũkuru tõ maro.
15 Tynymenekatyã tyrise Jeropoão a oturuketõme erohtohme tynyrityã eahmatoh tao,
joroko tõ eahmatohme, pui orutua panõ roropa inyripohpyry eahmatohme.
16 Mame Izyraeu oxiekyrykõ poe, emero pata tõ poe Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ nymyry
eahmary se exiketõ toytose toto rewita tõ maro Jerusarẽ pona tynekarorykõ zahkatohme
tynekarorykõme Ritonõpo a, tytamurukõ Esemy a.
17 Morara exiryke Juta tõ tyjamihtase tutuisarykõ maro. Oseruao jeimamyry Ropoão,
Saromão mũkuru takorehmase eya xine, tuisa Tawi ehtopõpyry Saromão ehtopõpyry roropa
typoenohse ahtao eya.

Ropoão tapyĩ taõkomo

18 Ropoão typytase Maarate maro, Jerimote, Tawi mũkuru ẽxiry. Jẽ kynexine Apiaiu, Eriape ẽxiry, Jese pary.
19 Oseruao tumũkue Maarate kynexine: Jeu te, Semaria te, Zaão, enara.
20 Imeĩpo Ropoão typytase ropa Maaka, Apisarão ẽxiry maro. 4me tumũkue toehse ynororo: Apia te, Atai te, Ziza te, Seromite, enara.
21 Atapona 18me nohpo tõ tapoise Ropoão a typyxiãme, imehnõ 60mãkõ tapoise roropa eya typyxiãme. Toemũkuase toto 28me orutua komo te, 60me nohpo tomo. Maaka pynohxo kynexine ynororo imehnõ nohpo tõ emero motye.
22 Morara exiryke imũkuru Apia tymenekase eya tuisame ehtohme tymyakãme Juta tõ esẽme.
23 Kure tõsenetupuhse Ropoão tumũkuru tõ poko: tyrohmanohpose toto sapararahme pata tõ jamihmã po Juta tõ nonory po Pẽjamĩ nonory po roropa. Tonahsẽ tokarose roropa eya xine itamurume, toto takorehmase roropa eya ipytatohkõme.

12

Ejitu tuisary oehtopõpyry Juta poremãkapose
(1 Tuisa 14.25-28)

1 Morarame torẽnase Ropoão ahtao tuisame toexiry poko Juta tõ esẽme, Ritonõpo omiry turumekase eya typoetory tõ maro emero.
2 Mame 5me jeimamyry taropose Ropoão ahtao tuisame ehtoh poko, Ritonõpo omiry onymoipyra toto exiryke, tuãnohse toto Ritonõpo a. Tuisa Xisake, Ejitu esẽ tooehse osetapase Jerusarẽ põkõ maro.
3 Tymaro 1.200me kahu tõ kynexine te, 60 miume kawaru po ytoketõ te, soutatu tõ ikuhpỹme roropa: ripio tomo te, sukita tomo te, etiope tomo, enara.
4 Pata tõ jamihme exiketõ Juta tõ nonory po typahse eya. Mame toytose ynororo tysoutatu tõ maro Jerusarẽ pona.
5 Mame urutõ Semaia toytose Ropoão a imehnõ Juta tõ tamuximãkõ maro, Jerusarẽ po tõximõse toh kynexine Xisake kurũke. Ynara tykase ynororo eya xine.
— Ynara ãko Ritonõpo mana oya xine: "Turumekase ywy oya xine. Naeroro orumekatorỹko ase Xisake poetoryme oehtohkõme," tykase.
6 Mame tuisa Ropoão tõ, tamuximãkõ maro tõsekarose toto tyyrypyrykõ poko. Ynara tykase toto:
— Ajohpe pyra iirypyryme toehse sytatose. Zae Ritonõpo nase kuãnopyrykohtao, tykase toto.
7 Mokaro emynyhmary eneryke tyya, ynara tykase Ritonõpo urutõ Semaia a:
— Iirypyryme tõsekarose toto exiryke, toto onenahkapopyra ase: tooehse Xisake ahtao osetapase toto maro, toto pynanohnõko ase. Zehno ro ase repe, yrome Jerusarẽ põkõ onenahkapopyra ase Xisake a.
8 Toto poremãkãko ro Xisake mana, mame zuaro exĩko mã toto ypoetoryme ehtoh sã pyra ahno tuisary poetoryme ehtoh mana.
9 Mame Jerusarẽ pona tooehse Xisake, moro pata typoremãkase eya. Uuru tõkehko tarose eya Ritonõpo maro Oturutoh tae te, tuisa tapyĩ konõto tae, enara. Emero tarose eya: osewomatoh tonõ uuru risẽ roropa, Saromão nyripotyamo.
10 Mame imyakãme osewomatoh tonõ tyrise Ropoão a, metau risemy. Morohne tokarose eya omõtoh erase tomo a.
11 Mame tuisa Ropoão toytose ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka, moro osewomatoh tonõ tapoise mokaro soutatu tomo a arotohme. Moromeĩpo tarose ropa toto eya xine ikurãkatohme ropa erase tõ esaka.
12 Tõsekarose ynororo Ritonõpo a exiryke onenahkara Ritonõpo kynexine zehno toehtoh ke. Naeroro kure pohto toehse Juta tõ nonory po.

Ropoão tuisame ehtoh poko

13 Mame Ropoão tuisame kynexine Jerusarẽ po. Orẽpyrahxo toehse ynororo Juta tõ esẽme. 41me jeimamyry nae kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 17me jeimamyry taropose ynororo tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po, Ritonõpo nymenekahpyry tosaryme, Izyraeu tõ nonory po, pata kurano, zae Ritonõpo eahmatopo. Ropoão eny Naama kynexine, Amõ pono.
14 Zae pyra toehse Ropoão, azahkuru, Ritonõpo omihpyry omipona se hkopyra toehse exiryke.

15 Mame imehnõ Ropoão nyrityã apitory poe etyhpyry pona, emero tymerose pape pokona Urutõ Semaia Nymerohpyry ao te, Urutõ Ito Nymerohpyry ao roropa, enara. Ropoão, Jeropoão maro osetapakehpyra toh kynexine.
16 Mame Ropoão toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao, Tawi patary po. Mame imũkuru Apia tuisame toehse tumy myakãme.

13

Juta tõ esẽme Apia ehtoh poko
(1 Tuisa 15.1-7)

1 Morarame 18me jeimamyry taropose tuisa Jeropoão, Nepate mũkuru a ahtao, Izyraeu tõ tuisaryme, Apia Juta tõ tuisaryme toehse.
2 Oseruao jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny esety Mikaia kynexine, Urieu ẽxiry Kipea pono.

Mame tõsetapase toto Apia, Jeropoão maro.
3 Apia toytose 400 miu soutatu tõ maro, orẽpyra exiketomo. 800 miu soutatu tõ tarose Jeropoão a etonatohme, orẽpyra exiketomo.
4 Mame tõnuhse Apia ypy Zemaraim pona, ypy tõ rãnao Eparaĩ nonory po. Tykohtase ynororo ypy emory poe Jeropoão netaryme, soutatu tõ maro. Ynara tykase ynororo:

— Etatoko pahne.

5 Tuaro pyra hmatou? Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a tõmiry totapose Tawi a, jumãme aomiry onytyoromara mana. Ynara tykase eya: "Omũkuru, apakõ roropa jũme Izyraeu tõ esẽme exĩko."
6 Yrome Jeropoão, Nepate mũkuru, Saromão poetory, Tawi mũkuru poetory, tosẽ zehno toehse, turumekase eya.
7 Imehnõ ajoajohpãkõ Jeropoão maro toehse akorehmatohme etonatohme Ropoão, Saromão mũkuru maro. Nuaseme ro Ropoão kynexine, zuaro hkopyra roropa. Topetõkara onyporemãkasaromepyra kynexine.
8 Amarokõ tuhke matose. Amaro xine pui orutua panono, uuru risẽ Jeropoão nyrityã oneponãmarykõme, Ritonõpo myakãme. Osenetupuhnõko matou mokaro maro, Ritonõpo jamitunuru inekarohpyry tuisa Tawi pakomotyamo a, moro poremãkapõko matou?
9 Ritonõpo maro oturuketõ, Arão pakomotyã taropose oya xine owinoino xine. Toto myakãme emero rokẽ tyrise oya xine, Ritonõpo waro pyra exiketõ nyriry samo. Emero rokẽ oturuketyme se tahtao xine, pui orutua enepyryhtao eya, pui pyra ahtao 7me kaneru tõ enepyryhtao eya, oturuketyme exĩko oneponãmarykõ poko exikety.
10 — Yrome asã xine pyra ynanase. Yna Esẽme Ritonõpo mana. Aomiry onurumekara ynanase. Yna oturuketõ Arão pakomotyãme mã toto. Ritonõpo poetoryme mã toto. Toto akorehmananõme rewita tõ mana.
11 Kokoro rokẽ tynekarory tõ zahkãko mã toto pakeimo te, kokonie pukuro okyno zahkãko tytororo te, ixtaratu typoxine exikety te, Ritonõpo neneryme meza kurã pona wyi rĩko mã toto. Kokonie pukuro apoto rĩko nãparina uuru risẽ pona. Moro rĩko ynanase Ritonõpo omihpyry omipona, yna Esemy. Yrome turumekase mã ynororo oya xine.
12 Ritonõpo yna maro mana yna akorehmãko, yna esemazupurume ytõko mana. Ipoetorykõ oturuketõ rue etosasaka mã toto, yna osetapapitotohme. Izyraeu tomo, osetapara ehtoko Ritonõpo, atamurukõ Esẽ maro. Onyporemãkaposaromepyra matose!
13 Yrome soutatu tõ emero pyra taropose Jeropoão a Juta tõ zomye, etonatohme toto mykapo. Imoihmãkõ osẽpataka toh kynexine toto maro.
14 Mame tỹkakoxi tõsenuhmase Apia soutatu tõ ahtao, tomyehmase toexirykõ Jeropoão soutatu tomo a tonese eya xine, tykohtase toto Ritonõpo a takorehmatohkõme. Rue tõ totose roropa oturuketomo a.
15 Opore tykohtase Juta tõ soutatu tomo. Mame Jeropoão typoremãkapose Ritonõpo a Izyraeu tõ maro osetaparyhtao Apia tõ maro Juta tõ soutatu tõ maro.
16 Mame Izyraeu tõ soutatu tõ toepase Juta tõ wino, Ritonõpo a takorehmase toto exiryke.
17 Tuhkãkõ totapase eya xine, 500 miume Izyraeu tõ totapose Apia a ipoetory tõ maro.
18 Morara kynexine, Izyraeu tõ soutatu tõ typoremãkase. Orẽpyra Juta tõ soutatu tõ toehse Ritonõpo enetuputyryke eya xine, tytamurukõ Esemy.
19 Mame Jeropoão tõ tokahmase ipoetory akoĩpyry maro, Apia tomo a. Pata tõ typoremãkase eya xine: Peteu te, Jesana te, Eporõ, enara, pata tõ pisarara moro zomye exiketõ maro.
20 Moromeĩpo tuisame Apia ahtao, Jeropoão jamihme exipyra ropa tokurehse. Mame etyhpyryme Jeropoão zehno Ritonõpo exiryke totapase ynororo eya, toorihse.

21 Apia jamihmehxo toehse. Typytase 14me nohpo tõ maro. Imũkuru tõ 22me tonuruse, ẽxiry tõ 16me.
22 Mame emero Apia ehtopõpyry poko imehnõ inyrityã poko, aomihpyry roropa tymerose pape pokona Urutõ Ito Nymerohpyry ao.

14

Tuisa Asa Juta tõ esemy
(1 Tuisa 15.8-24)

1 Mame tuisa Apia toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao Tawi patary po. Imũkuru Asa tuisame toehse tumy myakãme. 10me jeimamyry taropose Juta tomo a osetapara, tuisame Asa ahtao.
2 Asa nyrihpyry zae kynexine Ritonõpo Tosemy a. Ritonõpo zamaro kynexine.
3 Imehnõ okyno zahkatoh apõ typahse eya, imehnõ neponãmary eahmatoh roropa. Xikihme exiketõ topu risẽ Paau eahmatoh typahse roropa eya, ahno neponãmary nohpo Asera enetupuhtoh roropa takohse eya.
4 Mame Ritonõpo omipona Juta tõ tyripose ropa eya, itamurukõ Esẽ namorepatopõpyry te, inyripohpyry roropa omipona toto ehtohme.
5 Imehnõ neponãmary eahmatoh typahse eya, ixtaratu zahkatoh apõ tõ roropa emero pata tõ po Juta tõ nonory po. Naeroro osetapara toehse toto, Juta tõ tuisaryme Asa ahtao.
6 Pata apuru tõ te, soutatu tõ esary jamihmãkõ tyrise eya Juta tõ patary tõ po. Morara ahtao Ritonõpo poe osetapara toh kynexine tuhke pitiko jeimamyry ae.
7 Ynara tykase ynororo Juta tomo a:
— Kyzehno xine exiketõ pyra ahtao kypatarykõ sapurutone. Tapyi tõ jamihmãkõ kaetokohxo exiketõ syritone roropa soutatu tõ esaryme. Pata omõtoh apurutoh syritone roropa kurimene ke. Ritonõpo Kuesẽkõ toahmase kyya xine. Inyripohpyry omipona tukuhse kyya xine roropa. Morara exiryke Ritonõpo poe kyzehno xine exiketõ pyra toehse.
Naeroro morohne tyrise eya xine. Kure tyrise toto Ritonõpo a.
8 Mame Juta tõ soutatu tõ nae Asa kynexine 300 miumãkomo tõsewomatohke warata tõ ke te, 280mãkõ Pẽjamĩ tõ maro tõsewomatohke taky tõ maro. Orẽpyra toh kynexine, tamorepase roropa toh kynexine.
9 Morarame Etiopia põ tooehse, esety Zera, osetapase Juta tõ poremãkapose. Ipoetory tõ soutatu tõ miujãome kynexine te, 300me kahu tõ nae roropa kynexine. Maresa pona toeporehkase toh kynexine.
10 Mame Asa toytose soutatu tõ maro osetapase jakanahmã po Zepata po Maresa põto. Asakoro imoihmãkõ kynexine osẽpataka.
11 Mame Asa tõturuse Ritonõpo Tosemy a takorehmapotohme eya. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, yna akorehmary waro mase, jamihme yna ahtao te, jamihme pyra yna ahtao roropa. Yna akorehmako seromararo, Ritonõpo, yna Esẽme oenetuputyryke yna a. Ritonõpome mase, opoetoryme ynanase. Ytõko ynanase osetapase mokaro imoihmãkõ maro. Ritonõpo, yna Esẽme mase. Oporemãkaposaromepyra imehnõ mana porehme.
12 Mame Asa tõ, typoetory tõ maro tõsetapapitose ahtao, etiope tõ typoremãkase Ritonõpo a. Toepase toto.
13 Tokahmase toto Asa tomo a tysoutatu tõ maro Jeraa pona. Etiope tõ totapase emero. Arypyra toehse toto ipunaka, Ritonõpo a typoremãkase toto. Mame Asa poetory tomo a mõkomo tarose tymaro xine arory se toto ahtao.
14 Moromeĩpo imehnõ pata tõ Jeraa põto exiketõ typoremãkase Juta tomo a, morotõkõ Ritonõpo zuno toehse exiryke. Mame Asa poetory tomo a toto mõkomory tarose emero porehme mokaro patary tõ poe.
15 Tokyke exiketõ roropa typoremãkase eya xine. Kaneru tõ tuhke tapoise eya xine, kameru tõ roropa. Mame toytose ropa toto Jerusarẽ pona.

15

Zae ehtoh poko Asa nyrityamo
(1 Tuisa 15.13-15)

1 Morarame Ritonõpo Zuzenu tooehse Azaria Otete mũkuru pona.
2 Toytose ynororo tuisa Asa zuruse. Ynara tykase ynororo eya:
— Tuisa Asa, Juta tõ maro emero, etatoko pahne! Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy amaro xine mana, imaro awahtao xine. Zupiryhtao oya xine osenepõko oya xine mana. Yrome irumekaryhtao oya xine orumekatorỹko roropa mana.
3 Okynahxo samo tuhke jeimamyry Izyraeu tõ Ritonõpo nymyry oneahmara mã toto, imaro oturukety pyra mã toto, tamorepaneke pyra, Aomiry pyra roropa toehse mã toto.

4 Yrome aetuarimarykohtao toeramase ropa toto Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a. Tupise ynororo eya xine, mame tonese ropa ynororo.
5 Aetuarimarykohtao osetapakehpyra toh kynexine, ajoajohpãkõ nae exiryke emero nono po.
6 Imehnõ ahno imepỹ nonory põkõ maro osetapakehpyra toh kynexine. Pata põkõ imehnõ pata põkõ onyporemãkapokehpyra toh kynexine. Ritonõpo poe etuarimãko toh kynexine.
7 Yrome orẽpyra ehtoko! Penekehpyra ehtoko. Ãkorehmatorỹko Ritonõpo mana oerohtohkõ poko, kure rokẽ otyhkatohme.
8 Mame Azaria, Otete mũkuru omiry etaryke Asa a, tyjamihtase ynororo. Imehnõ neponãmary xihpyry typahse eya Juta nonory po te, Pẽjamĩ nonory po roropa, pata tõ po roropa tynapoityã ypy tõ po Eparaĩ po. Okyno zahkatoh apõ tukurãkase eya Ritonõpo eahmatopo, Ritonõpo maro Oturutoh ẽpataka.
9 Tuhke Izyraeu tõ tooehse Asa maro ehtohme imehnõ nonory poe, Eparaĩ nonory poe te, Manase nonory poe te, Ximeão nonory poe roropa, Asa maro Ritonõpo ehtoh tonese eya xine exiryke. Mame mokaro tonehpose Asa a Juta tõ maro Pẽjamĩ tõ maro Jerusarẽ pona toto ytotohme oximõme.
10 Naeroro tõximõse toto Jerusarẽ po nuno 3mã po, 15me jeimamyry taropose Asa ahtao tuisame ehtoh poko.
11 Mame moro ẽmepyry ae okyno tõ totapase eya xine 700me pui orutua komo te, 7 miume kaneru tõ maro tynekarorykõme Ritonõpo a.
12 Mame tõmirykõ totapose eya xine Ritonõpo a, tytamuru tõ Esemy a, ynororo rokẽ eahmatohme yronymyryme.
13 Tõmirykõ totapose roropa eya xine: Ritonõpo eahmary se pyra exikety ahtao, nohpo tomo te, orutua komo, poetohti tomo te, tuãtasehxo exikety ahtao, Ritonõpo eahmary se pyra ynororo ahtao totapasẽme exiry.
14 Mame opore tõsekarose toto Ritonõpo Tosẽkõ netaryme, tõmihpyrykõ omipona toexirykõ poko, jũme. Moromeĩpo tykohtase toto, tãkye toexirykõke, rueimo totose roropa eya xine.
15 Mokaro Juta tomo atãkyemãko toh kynexine tõmihpyrykõ ekaroryke Ritonõpo a. Tõsekarose toto eya zae ehtoh poko se toexirykõke. Ritonõpo tupise eya xine aomiry omipona toehtohkõme, tõsenepose ynororo eya xine, osepeme tyrise roropa toto eya tykatonomory tõ imeimehnõ ahno tõ maro.
16 Tynoty Maaka touse roropa tuisa Asa a, tuisa ẽme pyra ehtohme, tyneponãmary xihpyry tyripose eya exiryke, Asera nohpoimo, eahmatohme. Inyripohpyry takohse Asa a, tysahsahkase eya, mame moro tyahkase eya jakanahmã Keterõ po.
17 Emero neponãmary eahmatoh onenahkara ahtao ro Asa a, Ritonõpo omiry tymoise eya toorikyry ponãmero.
18 Mame Ritonõpo Tapyĩ taka tumy nekarohpyry Ritonõpo a emero tonehse eya, uuru risemy roropa, parata risẽ maro tynekarotyã Ritonõpo a.
19 Mame osetapara ropa toh kynexine okynahxo, 35me jeimamyry tuisame Asa ehtoh pona.

16

Etonatopõpyry Izyraeu tõ maro
(1 Tuisa 15.16-22)

1 Morarame 36me jeimamyry taropose tuisa Asa a ahtao Juta tõ esẽme, Paasa, Izyraeu tõ esẽ tomõse tysoutatu tõ maro Juta tõ nonory pona. Pata Rama tapurupitose eya, osema apururu se toexiryke, ytotopo Jerusarẽ pona.
2 Morara exiryke tuisa Asa a uuru tapoise Ritonõpo Tapyĩ tao parata maro tytapyĩ tao roropa, morohne taropose eya tynekaroryme typoetory a Tamaxiku pona tuisa Pẽ-Hatate a ekarotohme, Xiria esemy a. Ynara tonyohse Asa a eya, tõmiryme:
3 "Osepeme sehne kumy tõ saaro. Sero parata, uuru maro ynekaroryme mana oya. Naeroro tuisa Paasa epeme pyra exiko Izyraeu esemy. Anakorehmara awahtao, ytõko ropa mana ynonory poe."
4 Morara kure kynexine tuisa Pẽ-Hatate a. Morara exiryke typoetory tuisary tõ taropose eya soutatu tõ maro etonatohme Izyraeu patary tõ maro. Ijõ tapoise eya te, Tã roropa te, Apeu-Maĩ te, Napatari nonory po roropa emero pata tõ tonahsẽ esaryme exiketomo.
5 Mame tuaro toehse Paasa ahtao moro poko Rama apuru tõ riry poko turumekase eya.
6 Mame Juta tõ tonehpose tuisa Asa a, emero porehme aehtohme Rama pona topu tõ puimase wewe roropa Paasa kyryrỹpyry, Rama apururu risẽ kehko. Moro topu tõ ke wewe maro Mixipa tapuruse Asa a te, Kepa roropa.

Urutõ Hanani

7 Morarame moro toehse ahtao urutõ Hanani toytose oturuse tuisa Asa a, Juta tõ esemy
a. Ynara tykase ynororo eya:

— Ãkorehmaneme Xiria tuisary tyrise oya. Yrome Ritonõpo jamitununu onenetupuhpyra
mexiase. Morara exiryke Izyraeu tõ soutatu tõ toepase rokẽ owinoino.

8 Etiopia soutatu tõ Ripia tõ maro tuhke toh nexiase, ikyryrykõ kahu tõ tuhke roropa nexiase kehko, kawaru po soutatu tõ tuhke roropa toh nexiase. Yrome Ritonõpo tonetupuhse
oya exiryke toto typoremãkase oya.

9 Kokoro rokẽ sero nono põkõ enẽko Ritonõpo mana emero porehme. Tyjamitununu
ekarõko mana yronymyryme aomiry omipona exiketomo a. Putupyra exikety sã myriase,
naeroro taroino osetapakehpyra mase.

10 Morara kary etaryke tyya urutõ zehno toehse Asa. Tymyhpose ynororo eya keti ke
ẽmatohme ãpuruhpyry taka. Morara ahtao roropa imehnõ Juta tõ tyyryhmapitose Asa a.

Tuisame Asa etyhpyry
(1 Tuisa 15.23-24)

11 Mame tuisa Asa nyrityã emero tuisame toehpitotopõpyry poe etyhpyry pona, emero
tymerose pape pokona esety Juta tõ Izyraeu tõ roropa Tuisary Ehtopõpyry.

12 Mame 39me jeimamyry taropose ahtao eya tuisame ehtoh poko, tyrohsẽ popyra
tapoise eya ipupuru poko. Ahmitahpyryme toehse, yrome morara ahtao ro Ritonõpo
a eramara ropa tokurehse ynororo tukurãkatoh ekaropose. Opi warõkomo a rokẽ
tãtakorehmapose eya.

13 Mame asakoro jeimamyry taropose ahtao toorihse ynororo.

14 Ekepyry tonẽse kynexine zonẽtoh tao topu oramao, inaxikapohpyry ao tykyryryme
Tawi patary po. Ixtaratu te kanera kehko roropa tyrise eya xine ekepyry maro zonẽtoh
taka. Mame apoto konõto tyrise eya xine tuisamehxo aehtopõpyry enetupuhpotohme tyya
xine.

17

Tuisa Josapa ehtopõpyry Juta tõ esẽme

1 Morarame Josapa tuisame toehse tumy Asa myakãme. Tyjamihtase ynororo osewoma-
tohme, Juta tõ onyporemãkara Izyraeu tõ ehtohme.

2 Soutatu tõ tyrise eya typatary jamihmãkõ tao, Juta tõ nonory po te, pata tõ po roropa
tumy Asa napoityã Eparaĩ nonory po.

3 Mame kure rokẽ Josapa tyrise Ritonõpo a jũ ehtopõpyry sã exiryke tuisa exisenãme
ahtao. Paau oneahmara kynexine,

4 tumy Esẽ Ritonõpo toahmase, aomihpyry omipona kynexine. Izyraeu tõ tuisary nyrityã
onypoenohpyra kynexine.

5 Ritonõpo a jamihme Josapa tyripose tuisame, Juta tõ esẽme. Tynekarorykõ tonehse
Juta tomo a emero, ekarotohme eya. Naeroro tymõkomokehxo toehse ynororo, tuisamehxo
roropa.

6 Tãkye toehse ynororo Ritonõpo omipona toexiry poko. Imehnõ neponãmary eahmatoh
typahse eya, xikihme exiketõ nohpo toponãmasẽ Asera enetupuhtoh Juta po typahse
roropa eya.

7 Mame oseruao jeimamyry taropose ahtao eya tuisame ehtoh poko Ritonõpo omiry
amorepananõ tonyohse eya pata tõ pona Juta pona. Ynara tonyohse eya: Pẽ-Haiu te, Opatia
te, Zakaria te, Netaneu te, Mikaia, enara.

8 Mokaro maro rewita tõ tonyohse roropa eya: Semaia te, Netania te, Zepatia te, Asaeu te,
Semiramote te, Jonata te, Atonia te, Topia te, Tope-Atonia, enara. Ritonõpo maro oturuketõ
toytose roropa: Erisama te, Jeorão, enara.

9 Ritonõpo Omiry tymerose pape pokona tarose tymaro xine. Mame Juta patary tõ pona
toytose toto, morotõkõ amorepase Ritonõpo omiry poko.

10 Ritonõpo poe imehnõ nonory põkõ Juta nonory zomye Josapa zuno toehse toto.
Naeroro osetapara toh kynexine imaro.

11 Tynekarory tõ tonehse pirixteu tomo a parata roropa ekarotohme Josapa a kowenu
epehpyryme. Imehnõ arape tomo a kaneru tõ tonehse 7.700me te, poti tõ roropa 7.700me
roropa.

12 Tyjamihtase ro Josapa, tapyi jamihmã tyrise eya soutatu tõ esaryme. Mõkomo esary tõ
roropa tyrise eya,

13 tonahsẽ itamurume esaryme. Mame tuaro exiketõ tyrise eya Jerusarẽ po, orẽpyra
exiketomo, tuisame toto erohtohme.

14 Ynara toh kynexine tyekyry tõ maro: Atina, Juta tõ soutatu tõ tuisaryme kynexine, 300
miume soutatu tõ imaro kynexine.
15 Mokyro mykapo Joanã kynexine 280 miume orutua kõ maro.
16 Imeĩpo Amaxia kynexine, Zikiri mũkurume. 200 miume orutua kõ imaro kynexine.
Tamoreme tõsekarose Amaxia erohtohme Ritonõpo omipona.
17 Soutatu tõ Pẽjamĩ tõ poe tosẽke toh kynexine Eriata, tuisame orẽpyra exiketyme. Imaro
200 miume orutua kõ kynexine typyreke tõsewomatohke, taky tõ maro, pyrou tõ maro,
enara.
18 Etyhpyryme Jozapate kynexine. Tuisame kynexine 180 miume soutatu tõ typyreke
exiketõ esẽme.
19 Mokaro emero erohnõko toh kynexine Josapa poetoryme Jerusarẽ po. Imehnõ soutatu
tõ roropa tyrise eya emero pata tõ poro tapuruke exiketõ po Juta nonory po.

18

Akape enaroximatopõpyry urutõ Mikaia a
(1 Tuisa 22.1-28)

1 Morarame tuisa Josapa tymõkomoke toehse ahtao, topeke tuhke roropa toehse ahtao,
tyekyry takorehmase eya pytatohme tuisa Akape Izyraeu tõ esẽ ekyry maro.
2 Moromeĩpo tuhke pixo jeimamyry taropose ahtao Samaria pona toytose Josapa, Akape
enese. Tuhke kaneru tõ totapase Akape a pui tõ roropa otuhtoh konõto ritohme Josapa tõ
eahmatohme imehxo aexiry enepotohme. Morarame Josapa toahmase Akape a tymaro
ytotohme etonase pata Ramote-Kireate poremãkatohme.
3 Tõturupose ynororo Josapa a:
— Oytory se pyra hma ymaro etonase pata Ramote maro?
Josapa a tozuhse, ynara tykase ynororo:
— Oytory se awahtao etonase ywy roropa amaro jytory se ase ypoetory soutatu tõ maro
ãkorehmatohme, tykase.
4 Yrome osemazuhme sekaropone Ritonõpo Kuesẽkomo a.
5 Mame urutõ kõ tykohmase Akape a, 400mãkomo ekaropotohme.
— Oty zae exĩko nae: jytory etonase Ramote maro, ytopyra exiry?
— Ytoko, tykase toto. — Orẽpyra orĩko Ritonõpo mana Ramote poremãkapory poko.
6 Mame tõturupose Josapa, ynara tykase:
— Ritonõpo poe urutõ pyra hnae ekaropotohme Ritonõpo a? tykase.
7 — Nae, mokyro esety Mikaia, Inira mũkuru. Yrome mokyro se pyra ase ipunaka, kure
jehtoh poko onekaropyra aexiryke. Popyra rokẽ jehtoh ekarõko mana, tykase Akape.
— Morara kara exiko! tykase Josapa.
8 Mame typoetory tamuxime exikety tykohmase Akape a aropotohme Mikaia enehse.
9 Mokaro, tuisa tõ asakoro, tuisa zupõ kurã ke typorohse toh kynexine tuisa apõ po, osa
amerehmã po, Samaria omõtoh pũto. Mame toto ẽpataka urutõ kõ oturũko toh kynexine.
10 Toiro mokyro kynexine Zetekia, Kenaana mũkuru. Iretyry tõ tyrise eya kurimene
risemy, ynara tykase ynororo Akape a:
— Ynara ãko Ritonõpo mana: “Senohne iretyry ke xirio tõ poremãkãko mase ipunaka
õsetaparyhtao toto maro,” tykase.
11 Morara tykase imehnõ urutõ kõ emero:
— Ytotoko etonase Ramote põkõ maro. Toto poremãkãko mase. Orẽpyra orĩko Ritonõpo
mana, tykase.
12 Morara ahtao mokyro, Akape naropohpyry Mikaia enehse ynara tykase eya:
— Mokaro urutõ kõ emero, orẽpyra tuisa exĩko mana, ekarõko mã toto. Moro saaro kaxiko
omoro kure rokẽ oehtohme, tykase.
13 Yrome ynara tykase Mikaia eya:
— Ritonõpo rokẽ Imehxo Exiketyme mana. Inetaryme ynara ãko ase oya, inekarory rokẽ
ekarõko ase! tykase.
14 Mame toeporehkase Mikaia ahtao tuisa tõ ẽpataka, ynara tykase Akape eya:
— Mikaia, tuaro se ynanase tuisa Josapa maro, kure Ritonõpo a yna ytory etonase Ramote
põkõ maro? Ytopyra ynanae? tykase.
Ynara tykase Mikaia:
— Oetonatoko. Orẽpyra exĩko matose Ritonõpo poe. Toto poremãkãko matose.
15 Yrome tozuhse ynororo Akape a:
— Ajohpe pyra exiko Ritonõpo omiry ekaroryhtao ya. Tuhke rokẽ morara tykase ywy oya.
16 Mame ynara tykase Mikaia eya:

— Izyraeu tõ soutatu tõ enẽko ase sapararahme ypy tõ poro kaneru tõ samo tosẽke pyra. Ynara tykase roropa Ritonõpo ya: “Mokaro orutua kõ tosẽke pyra mã toto. Ah nytõ ropa toto tosaka xine, torẽtyke pyra,” tykase.

17 — Morara yka, tykase Akape Josapa a, — toipe mã ynororo. Omi kurã onekaropyra mana ypoko. Omi popyra rokẽ ypoko ekarõko mana.

18 Tõturuse ro Mikaia, ynara tykase:

— Seromararo Ritonõpo omiry etatoko kẽty! Ritonõpo eneno typorohse tuisa apõ po kapu ao. Imaro ipoetory tõ, inenyohtyã xikihme toh nexino.

19 Mame tõturupose Ritonõpo: “Onoky Akape enekunohnõko nae, aytotohme Ramote pona, totapasẽme aehtohme moroto?” tykase. Mame tozuhse ynororo inenyohtyamo a tõsenetupuhtoh komo. Imehnomo a tyoro turuse.

20 Etyhpyryme toiro mokyro tõsenepose. Ynara tykase ynororo: “Ywy Akape enekunohnõko ase,” tykase. Mame tõturupose Ritonõpo a: “Otãto?” tykase.

21 Mokyro a tozuhse: “Ywy ytõko ase Akape poetory urutõ komo a, toto ritohme ajohpe. Mame ajohpe rokẽ oturũko mã toto,” tykase. Naeroro tonyohse ynororo Ritonõpo a: “Ytoko, Akape enekunohse. Enekunohnõko mase rahkene.”

22 Mame tõtyhkase Mikaia ynara karyke Akape a:

— Tuisa Akape, Ritonõpo nyrihpyry enẽko mase seromararo. Opoetory tõ urutõ kõ emero enekunohnõko mã toto. Yrome tõmihpyry ae ro oya oorihmanohpõko Ritonõpo mana.

23 Morarame urutõ Zetekia toytose Mikaia a, ẽpãmase tomary ke, mame tõturupose:

— Otara ahtao toytose Ritonõpo Zuzenu ywinoino, oturuse amaro? tykase.

24 — Zuaro exĩko mase, otonẽse oytoryhtao tapyi taka, mya osa tapyi taõ taka, tykase Mikaia.

25 Mame takorehmane taropose tuisa Akape a Mikaia apoise:

— Mose apoiko arotohme Amõ a, pata kowenatu a, tuisa mũkuru Joaxi a roropa.

26 Toto zuruta: mose ẽmatoko ãpuruhpyry taka. Wyi rokẽ ekarotoko eya tuna maro kure rokẽ joehtoh pona ropa, tykase.

27 Ynara tykase Mikaia:

— Kure rokẽ ooepyry ropa ahtao, jomiry ae oturupyra Ritonõpo exiry!

Mame ynara tykase ropa ynororo:

— Otato ehtoko jomihpyry poko! tykase.

Akape orihtopõpyry
(1 Tuisa 22.29-35)

28 Morarame toytose tuisa Akape tuisa Josapa maro etonase pata Ramote-Kireate põkõ maro.

29 Ynara tykase Akape Josapa a:

— Osetapatoh taka kytoryhtao, tyoro upo amurũko ase juaro pyra imehnõ ehtohme. Yrome oupõ kurã, tuisa zupõ amurũko ro mase, tykase.

Naeroro Izyraeu tõ esẽ toytose etonatoh taka tyoro upo ke tamuruse.

30 Mame mokyro Xiria esẽ ynara tykase takorehmananomo a, kahu aronanõ tuisary tomo a: “Imehnõ onetapara ehtoko, Izyraeu esẽ rokẽ etapatoko,” tykase.

31 Naeroro tuisa Josapa tonese ahtao eya xine, Izyraeu tõ esemy ynororo tokarose eya xine repe. Tokahmase ynororo eya xine etapatohme. Yrome kui tykase ahtao typynanohse ynororo Ritonõpo a. Osetapaketõ toeramase ropa ewinoino,

32 tonetupuhse eya xine, Izyraeu tuisary kara. Naeroro onekahmara toehse toh kynexine.

33 Yrome pyrou tusarah tykase soutatu xirio a tuisa Akape onenepyra ahtao ro. Akape tuose aosewomatoh kuroko. Kui tykase tykahu arone a:

— Tuose ywy! Eramako, kuaroko taroino etonatoh poe, tykase.

34 Mame tõsetaparyhtao ro tuisa Akape takorehmase eya xine xikihme aehtohme tykahu ao ẽmyty xirio tõ wino, ikohmã pona. Mame tykohmãse ahtao toorihse ynororo.

19

Josapa zupokatopõpyry urutono a

1 Moromeĩpo tuisa Josapa Juta tõ esemy toytose ropa kure rokene tytapyĩ konõto taka Jerusarẽ pona.

2 Mame urutõ Jeu Hanani mũkuru toytose oseporyse tuisa maro, ynara tykase ynororo eya:

— Zae oya nae popyra exiketõ akorehmary oya, osepeme oexiry Ritonõpo epetõkara maro? Onyrihpyry pokoino awãnohnõko Ritonõpo mana.

3 Yrome morara ahtao ro toitoine onyrityã kure ro nase, ahno naxikatyã tyneponãmarykõme Asera nohpo eahmatoh tonõ tonahkapose oya te, Ritonõpo omiry omipona tukuhse roropa oya. Morara kure nase.

Josapa zae ehtoh kukuru

4 Jerusarẽ po tosake tuisa Josapa ahtao ro toytoytose ynororo Juta tõ enese pata tõ po ikurenae Peresepa poe inikahpozakoxi ypy tõ pona, Eparaĩ po. Toerohse ynororo Izyraeu tõ akorehmary poko eramatohme ropa Ritonõpo tytamuru tõ Esemy omipona ropa.

5 Zae exiketõ juize tõ tyrise eya Juta patary tõ po, pata tõ tapuruke exiketõ po.

6 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Tomeseke ehtoko ahno apiakaryhtao oya xine, Ritonõpo poe zae ehtoh menekãko matose, ahno poe rokẽ pyra. Ritonõpo amaro xine mana zae ehtoh zupiryhtao oya xine.

7 Ritonõpo Imehxo Exikety enetupuhtoko. Mame tomeseke ehtoko ahno nyrityã apiakary poko. Ynara se pyra Ritonõpo mana: zae pyra ehtoh poko exiketomo te, asakoro omoxinety kuhtopo te, asakoro zumo ehtoh kuhtoh ke roropa imehnõ apiakaryhtao.

8 Jerusarẽ po rewita tõ tymenekase Josapa a, oturuketõ maro te, tamuximãkõ roropa ahno apiakaneme toto erohtohme: Ritonõpo omihpyry omipona ehtoh poko te, atae pyra toehse ahno ahtao pata tõ po, enara.

9 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Ritonõpo enetupuhtoko Oesẽkõ Imehxo Exiketyme. Mame erohtoko ipoetoryme samo, yronymyryme aomiry omipona, emero poko oerokurukohtao.

10 Morarame imehnõ Izyraeu tõ tooehse ahtao oya xine imehnõ pata tõ poe ahno etapatopõpyry ekarose te, imepỹ azahkuru ehtopõpyry ekarose roropa, Ritonõpo omiry omipona pyra ahno aexihpyry, toto amorepatoko tomeseke samo, tuaro toto ehtohme zae ehtoh poko toto apiakaryhtao, awãnohpyra xine Ritonõpo ehtohme. Mame zae Ritonõpo nyripohpyry riryhtao oya xine kure rokẽ oritorỹko Ritonõpo mana.

11 Oturuketõ tuisamehxo exikety Amaria zae ehtoh waro exiketyme mana Ritonõpo nyripohpyry poko. Kowenatu Zepatia, Iximaeu mũkuru, Juta tõ esemy imehnõ ezuhtoh waro exikety imehxo mana. Rewita tõ akorehmãko mã toto juize tõ omihpyry omipona toto ehtoh poko. Orẽpyra ehtoko. Jomiry omipona ehtoko. Mame ãkorehmatorỹko Ritonõpo mana zae ehtoh poko oehtohkõme.

20

Etonatopõpo Etõ tõ maro

1 Moromeĩpo moapita tõ toytose amonita tõ maro, meunita tõ maro Juta tõ nonory pona osetapase.

2 Mame orutua kõ tooehse tuisa Josapa zuruse. Ynara tykase toto eya:

— Soutatu tõ tuhke tooehse Etõ nonory poe tuna konõto Aorikyhpyry moinõ poe amaro osetapase. Pata Hazazão-Tamara typoremãkase eya xine. Moro pata esety akorõ kynexine Ẽketi.

3 Enaromỹke toehse Josapa. Tõturuse ynororo Ritonõpo maro, tuaro ehtoh ekaropotohme. Moromeĩpo otuhpyra Juta tõ tyripose eya tõtururukõke Ritonõpo a.

4 Tõximõse toto takorehmapotohkõme Ritonõpo a; Juta tõ patary tõ poe emero tooehse toh kynexine Jerusarẽ pona.

5 Mame zara tyrisenã po Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka tõximõse Juta tomo te, Jerusarẽ põkõ maro. Mame toto rãnao xikihme toehse Josapa,

6 tõturuse ynororo Ritonõpo a, ynara tykase:

— Ritonõpo yna tamuru tõ Esemy! Ritonõpome mase, kapu Esemy, sero nono roropa emero nonory põkõ Esẽme mase. Jamihme mase, orẽpyra mase, imehnõ emero poremãkãko mase.

7 Yna Esẽme mase Ritonõpo. Sero nono põkõ mya taropose oya, opoetory tõ, Izyraeu tõ esaryme sero nono ehtohme, jũme oepe Aparão pakomotyã esaryme ehtohme.

8 Tõsesarise toto taro. Mame Tapyi Kurã tyrise yna a oeahmatohme, imehxo oehtoh enepotohme. Ynara tykase yna:

9 popyra ehtoh toehse ahtao yna wãnohtohme, osetapatopo te, tyrohsemy te, omise ehtoh roropa, morohne toehse ahtao yna a, xiaro oximõme oehnõko ynanase sero Tapyi ẽpataka, oeahmatoh esaryme exiryke. Mame oturũko ynanase oya yna etuarimaryhtao ro yna akorehmatohme oya. Mame etãko mase, yna pynanohnõko mase.

10 — Seromaroro yna nonory põkõ maro osetapãko amonita tomo te, moapita tõ maro, etomita tõ maro. Ejitu poe yna tamuru tõ tarose ahtao oya, mokaro nonory pona toto anaropopyra mexine. Naeroro mokaro nonory ehpikuroko rokẽ yna tamuru tõ toytose. Mokaro onenahkara toh kynexine.

11 Seromararoro yna epehmãko mã toto: yna maro osetapãko mã toto yna aropotohme sero nono poe, jũme onekarohpyry yna esaryme.
12 Yna Esẽme mase Ritonõpo! Mokaro zuãnohko, jamihme pyra yna exiryke, osewomary waro pyra ynanase, imoihme mokaro soutatu tõ exiryke. Yna poremãkãko mã toto. Yna atakorehmary waro pyra ynanase. Yrome oya osekarõko ynanase. Ajohpãme sã yna akorehmako!
13 Mame orutua kõ Juta tõ emero moroto kynexine typyxiãkõ maro, typoenõ maro Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka.
14 Mõtoino rokẽ Ritonõpo Zuzenu tyhtose rewita pona moroto oximõmãkõ rãnao. Mokyro esety Jaazieu, Asape ekyry, Zakaria mũkuru, Penaia paryme, Jeieu pary mũkuru, Matania pary.
15 Ynara tykase Jaazieu:

— Juta põkomo, Jerusarẽ põkõ maro, tuisa Josapa roropa, etatoko pahne! Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo: "Oserehpyra ehtoko! Mokaro soutatu tõ imoihmãkõ zuno pyra ehtoko. Poremãpyra roropa ehtoko. Amaro xine pyra, osetapãko mã toto ymaro.
16 Kokoro ytotoko osetapase mokaro maro aepyrykohtao onuhtoh Zize pona. Oseporỹko matose toto maro jakanahmã etyhpyry po ona tonorẽ Jerueu etonie.
17 Mame tõseporyse toto ahtao osetapara exĩko matose. Tehme rokẽ ehtoko moroto. Ritonõpo Oesẽkomo a opynanopyrykõ enẽko matose. Juta tomo, Jerusarẽ põkomo, oserehpyra ehtoko. Enaromyra ehtoko; kokoro ytotoko oepetõkara poremãkapose, ywy, Ritonõpo, amaro xine exĩko ase," tykase.
18 Mame tosekumuru po typorohse tuisa Josapa ẽmyty nono pokoxi; imaro Juta tõ emero Jerusarẽ põkõ maro tosekumuru po typorohse toto Ritonõpo Tosẽkõ ẽpataka, Ritonõpo eahmatohme.
19 Mame rewita tõ, Koate pakomotyã te, Kora pakomotyã roropa toexikihmase, opore Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ toahmapitose eya xine.
20 Yrokokoro pakeimo toytose toto ona tonorẽ pona Tekoa pũtokoxi. Aytorykohtao tõturuse Josapa toto netaryme. Ynara tykase ynororo:

— Juta tomo, Jerusarẽ põkõ roropa, etatoko pahne! Zae Ritonõpo ehtoh enetupuhtoko, Oesẽkomo. Mame oewomatorỹko mana. Urutõ kõ, ipoetory tõ zae ehtoh enetupuhtoko. Mame orẽpyra exĩko matose.
21 Mame ekaropoxĩpo ahno a, eremiaketõ tymenekase Josapa a, tupõkõ kurã tamurupose eya xine toytotohme soutatu tõ esemazupurume, Ritonõpo eahmaryme. Ynara eremiãko toh kynexine:

"Ritonõpo eahmatoko, Kuesẽkomo,
Kypyno xine exiry jũme exikehpyra mana."

22 Mame mokaro eremiapitoryhtao Ritonõpo eahmaryhtao Ritonõpo poe tõsetapase toto oxime rokene moapita tomo, amonita tõ maro te, etomita tõ maro roropa. Typoremãkase toto Ritonõpo a.
23 Mokaro amonita tomo te, moapita tõ maro tõsetapase toto etomita tõ maro. Tonahkase toto eya xine. Moromeĩpo amonita tõ tõsetapase moapita tõ maro. Tõsenahkase toto.
24 Mame Juta tõ soutatu tõ toeporehkase ahtao kaetokõ pona, ona tonorẽ po, tõsenuhmase toto topetõkara ekepyã tonese eya xine sapararahme nono po; toorihse toto emero.
25 Mame toytose Josapa, ipoetory tõ maro toto mõkomohpyry apoise, topekõkara mõkomohpyry. Pui tõkehko tonese eya xine te, soutatu tõ pyre te, upo te, joia tomo, enara. Oseruao ẽmepyry taropose eya xine mõkomo arory poko, yrome itamurume exiryke emero toto mõkomohpyry anarosaromepyra toh kynexine.
26 Mame asakoropane ẽmepyry ae tõximõse toto jakanahmã Peraka po Ritonõpo eahmatohme. Morara exiryke moro jakanahmã tosehpase Perakame; Peraka kary: Ritonõpo eahmatohme mana.
27 Moromeĩpo toeramase ropa soutatu tomo, Juta tomo, Jerusarẽ põkõ maro, tuisa Josapa toto esemazupurume kynexine. Tãkye rokẽ toytose ropa toto Jerusarẽ pona ropa. Tãtãkyemase toto topekõkara typoremãkapose Ritonõpo a exiryke. Morara exiryke orẽpyra toehse toto.
28 Toeporehkase toto ahtao pata Jerusarẽ pona toytose toto Ritonõpo Tapyĩ taka eremiatoh tonõ maro, haapa tõ totose te, rira tomo, rue tomo, enara.
29 Morarame imehnõ ahno tuaro toehse ahtao Izyraeu tõ epetõkara poremãkatopõpyry poko Ritonõpo a enaromỹke toehse toto.
30 Naeroro osetapara ropa Juta tõ toehse tuisame Josapa ahtao ro osepeme toto tyrise Ritonõpo a, emero katonõ nonory põkõ maro.

Tuisa Josapa etyhpyry
(1 Tuisa 22.41-50)

31 35me jeimamyry nae Josapa ahtao tuisame toehse Juta tõ esẽme. Mame 25me jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny Azupa kynexine Xiri ẽxiry.
32 Zae rokẽ kynexine Josapa Ritonõpo neneryme, jumy Asa ehtopõpyry saaro.
33 Yrome imehnõ neponãmary eahmatoh onenahkara tokurehse ynororo. Mokaro Juta tõ yronymyryme eramara ropa toh kynexine Ritonõpo eahmatohme rokene, tytamurukõ Esemy.
34 Imehnõ Josapa nyrityã, tuisame aexipitory poe etyhpyry pona, tymerose pape pokona esety Jeu, Hanani mũkuru Ehtopõpyry, imepỹ pape ao esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry.
35 Tuisa Josapa, Juta tõ esemy, osepeme toehse tuisa Akazia, Izyraeu tõ esẽ maro. Yrome itamurume Akazia nyrityã popyra kynexine.
36 Tãtakorehmase toto wapu tõ riry poko Expania pona ytotohme. Moro wapu tõ tyrise Eziõ-Kepea po.
37 Yrome Ritonõpo poe urutõ Erieze, Totawa mũkuru, tõturuse Josapa a, ynara tykase:
— Onyrityã enahkapõko Ritonõpo mana osepeme toehse oexiryke Akazia maro, tykase.
Mame morohne wapu tõ toehmose kehko. Expania pona ytopyra tokurehse toto.

21

1 Mame Josapa toorihse. Ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh taka, Tawi patary po. Imũkuru Jeorão tuisame toehse tumy myakãme.

Tuisa Jeorão Juta tõ esemy
(2 Tuisa 8.16-24)

2 Jeorão, tuisa Josapa mũkuru, Juta tõ esemy, takorõke kynexine 6me: Azaria, Jeieu, Zakaria, Azariau, Mikaeu, Sepatia, enara.
3 Uuru tõkehko mõkomo roropa tokarose jũkomo a tumũkuru tomo a. Pata tapuruke jamihme exiketõ tokarose eya xine, toiro imũkuru toiro pata tuisaryme ehtohme Juta po. Mame Jeorão osemazupu tumũkuru tyrise tymyakãme Juta tõ esẽme.
4 Mame jamihme toehse Jeorão ahtao Juta tõ tuisaryme takorõ tõ totapapose eya emero, imehnõ Izyraeu tõ tamuximãkõ maro.
5 32me jeimamyry Jeorão nae kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 8me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po.
6 Ipyty tuisa Akape ẽxiryme kynexine. Naeroro Akape tõ ehtopõpyry sã imehnõ Izyraeu tõ tuisary tõ ehtopõpyry sã roropa popyra ehtoh poko kynexine ynororo, Ritonõpo omiry omipona pyra.
7 Yrome tuisa Tawi pakomotyã enahkapory se pyra Ritonõpo kynexine tõmihpyry etapotopõpyry pokoino typoetory Tawi a, “Omũkuru tõ apakõ roropa tuisame exikehpyra mã toto,” katopõpyry ae ro.
8 Mame Jeorão tuisame ahtao etomita tõ typenekehse Juta tõ poetoryme toexirykõ poko. “Yna esẽ karame mexino,” tykase toto Jeorão a.
9 Naeroro Jeorão toytose soutatu tõ maro tykahu tõ maro emero osetapase Etõ nonory põkõ maro repe. Mame moroto tomyehmase ynaroro etomita tõ soutatu tomo a. Yrome koko tutũtarykõ tukuhse eya xine kahu aronanõ maro. Tutũtase tahtao xine toepase toto. Sapararahme toepase ipoetory tõ tytapyĩkõ taka ropa.
10 Morotoino etomita tõ Juta poetory tõme exipyra ropa toehse toh kynexine. Mame morara ahtao pata Ripina põkõ roropa Juta tõ tuisary turumekase eya xine. Moro sã toehse Ritonõpo turumekase Jeorão a exiryke, tytamuru tõ Esemy.
11 Imehnõ neponãmary eahmatoh tyrise eya Ritonõpo myakãme ypy tõ po Juta po. Mame Juta tõ takorehmase eya Jerusarẽ põkõ maro tyyrypyrykõ poko toto ehtohme, Ritonõpo omipona pyra toehse toto.
12 Mame urutõ Eria a pape tymerose Jeorão neneryme, ynara tykase ynororo:
— Ynara ãko Ritonõpo atamurukõ Tawi Esẽ oya: “Onyriry omy tuisa Josapa nyrityã sã pyra mana te, atamuru tuisa Asa nyrityã sã pyra roropa mana.
13 Yrome Izyraeu tõ tuisary tõ nyrityã popyra typoenohse oya. Juta tomo Jerusarẽ põkõ roropa takorehmase oya imehnõ neponãmary eahmatohme eya xine Izyraeu tõ tuisary tõ samo. Ãkorõ tõ roropa metapase, orutua kõ kure aexityamo, omotye kuhse.
14 Naeroro awãnohtorỹko xihpyryme Ritonõpo mana, Juta tomo te, opoenõ roropa te, opyxiã roropa, omõkomory enahkãko roropa mana.

15 Omoro roropa etuarimãko mase tyrohsẽ zetunuru ke. Awahxirirĩ jetuhxo exĩko mana itũtatoh pona awakuru ae."
16 Mame pirixteu tomo arape tõ maro moroto toh kynexine etiope tõ esary pũto tuna konõto ehpio. Ritonõpo poe Jeorão zehno toehse toh kynexine.
17 Juta tõ nonory pona toytose toto osetapase. Tuisa Jeorão typoremãkase eya xine, itapyĩ tae imõkomory emero tarose eya xine. Tynamotokõme Jeorão poenõ tarose eya xine ipyxiã roropa. Imũkuru akomihpyry, Akazia rokẽ tynomose eya xine.
18 Moromeĩpo tyrohsẽ ke Jeorão tuãnohse Ritonõpo a, zuahxirirĩ kure pyra toehse, opi pona pyra exikety.
19 Kokoro rokẽ jetuhxo toehse eya, mame asakoro jeimamyry exisasaka taropose ahtao jetũ itamurume toehse rahkene, zuahxirirĩ tutũtase zuakuru ae, toorihse ynororo. Ipoetory tõ apoto onyripyra, xitara roropa toh kynexine toorihse ynororo ahtao.
20 32me jeimamyry nae Jeorão kynexine tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. Mame 8me jeimamyry taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Toorihse ynororo ahtao emynyhmara toh kynexine. Ekepyry tonẽse eya xine Tawi Patary po. Yrome tuisa tõ zonẽtoh tao pyra tonẽse ynororo.

22

Tuisa Akazia Juta tõ esemy
(2 Tuisa 8.25-29; 9.27-29)

1 Tuisa Jeorão mũkuru tõ totapase arape tomo a toytose toto ahtao Jerusarẽ poremãkapose. Akazia rokẽ, Jeorão mũkuru akomihpyry tõxinamase kynexine. Naeroro tutuisarykõme Akazia tyrise Jerusarẽ põkomo a jũ myakãme.
2 22me jeimamyry nae kynexine tuisame toehse ahtao. Mame toiro jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po.
3 Jeny Ataria kynexine, tuisa Akape ẽxiry, tuisa Oniri pary, Izyraeu tuisaryme exiketomo. Zae pyra tamorepase Akazia jeny a, naeroro azahkuru inyriry kynexine Akape tõ nyrityã samo.
4 Akape tõ nyrityã samo iirypyryme kynexine Akazia, Ritonõpo omipona pyra. Ynara exiryke, jumy toorihse ahtao, imehnõ Akape ekyry tõ tooehse eya akorehmatohme, amorepaneme roropa toto ehtohme. Mokaro pokoino tonahkasẽme toehse ynororo.
5 Morarame takorehmananõ omihpyry ae toytose ynororo Jorão, Akape mũkuru akorehmase soutatu tõ maro Ramote-Kireate pona etonatohme, tuisa Hazaeu, Xiria esẽ poremãkapose. Mame Jorão tuose repe etonatoh po tahtao, yrome orihpyra kynexine.
6 Naeroro toytose ropa typataka Jezereu pona osepinohpose ropa. Mame eya toytose Akazia, enese.
7 Yrome Ritonõpo poe Akazia orihtoh exiry Jorão maro ahtao. Toeporehkase tahtao Akazia toytose Jorão maro oseporyse Jeu, Ninixi mũkuru maro. Ritonõpo nymenekahpyryme Jeu kynexine Akape tõ enahkatohme.
8 Mame Akape ekyry tõ etaparyhtao Jeu a, Ritonõpo nyripohpyry ae ro, Juta tõ tamuxi tõ tonese eya, Akazia patũ tõ maro. Akazia maro tooehse toh kynexine osenuhmase. Mame totapase toto Jeu a emero.
9 Mame Akazia zupiryhtao tonese eya xine Samaria po tõtonẽse. Tonehse ynororo Jeu a, mame totapase eya xine. Ekepyry tonẽse eya xine Josapa parỹpyryme exiryke, yronymyryme Ritonõpo omiry omipona Josapa kynexine. Morarame Akazia ekyrỹpyã pyra kynexine tuisame ehtohme Juta tõ esẽme.

Tuisame Ataria Juta tõ esemy
(2 Tuisa 11.1-3)

10 Morarame tuisa Akazia eny, Ataria, tuaro toehse ahtao tumũkuru etapatopõpyry poko, tyekyry tõ tonahkapose eya toiroro toehtohme tuisa myakãme.
11 Toiro Akazia ekepyry mũkuhpyry rokẽ onetapara kynexine, poeto pitiko, esety Joaxi. Typynanohse ynororo Jeosepa a, aorihtyã tuisa Jeorão ẽxiry, Akazia oryxiry, onetapara mokyro kunumuxi ehtohme. Jeosepa oturukety Joiata pytyme kynexine. Omatome tarose ynororo nyhtoh taka, Ritonõpo Tapyĩ taka. Morarame moro tao tonẽse ynororo autuhmane maro, onenepyra Ataria ehtohme. Morara exiryke mokyro onetapara kynexine.
12 6me jeimamyry taropose Joaxi a tonẽse Ritonõpo maro Oturutoh tao, towomananõ maro. Morara ahtao Ataria tuisame toerohse tumũkuru myakãme.

23

Ataria tuisame ehtoh enahkatopõpyry
(2 Tuisa 11.4-16)

1 Morarame 6me jeimamyry taropose ahtao Joiata a, Ritonõpo maro oturukety, tõsenetupuhse ynororo Joaxi riry poko tuisame. Soutatu esẽ 5mãkõ tykohmase tyya tõsenetupuhtoh ekarotohme eya xine atae toto ehtohme atakorehmatohme: Azaria, Jeorão mũkuru; Iximaeu, Jeoanã mũkuru; Azaria, Opete mũkuru; Maaseia, Ataia mũkuru; Erisapate, Zikiri mũkuru, enara. Ỹme toh kynexine.

2 Naeroro Juta patary tõ poro toytose toto rewita tõ enehse, oxiekyrymãkõ maro, tamuximãkõ maro Jerusarẽ pona.

3 Tõximõse toto Ritonõpo maro Oturutoh tao. Moroto Ritonõpo neneryme tõsekarose toto zae rokẽ toehtohkõme Joaxi maro, tuisa mũkuru, akorehmatohme. Ynara tykase Joiata oturuketõ esemy eya xine:

— Mose Joaxi, tuisa mũkuru, tykase. Tonepose ynororo eya xine. Tuisame mose ro Ritonõpo omihpyry ae ro tuisa Tawi parỹpyry poko.

4 Ynara tyrĩko sytatose. Oturuketõ tooehse ahtao rewita tõ maro erohse oserematoh ae, oseruao oximõmãkõme atapiakãko sytatose, toiro zokonaka omõtoh enẽko Ritonõpo Tapyĩ omõtoh eraseme.

5 Imepỹ zokonaka tuisa tapyĩ konõto enẽko, eraseme. Akoĩpyry tehme exĩko Apõ Omõtoh tao eraseme. Imoihmãkõ oximõnõko Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka, zara konõto po.

6 Ahno emero omõpyra mã toto Ritonõpo Tapyĩ taka, Osa Kurã taka. Oturuketõ rokẽ rewita tõ maro toerokurukõ poko toto ahtao, omõnõko mã toto tapiakase toto nuriame pyra Ritonõpo a exiryke. Yrome imehnõ emero Ritonõpo omihpyry ae ro omõsaromepyra mã toto.

7 Mame rewita tõ tuisa ewomananõme exĩko, tuisa zomye, tytapemake tomahpõke. Tuisa maro rokẽ exĩko mã toto otokohne aytoryhtao. Mame Ritonõpo Tapyĩ taka tomomyry kukuruhtao ahno a totapasẽme exĩko mã toto.

8 Mame rewita tomo imoihmãkõ maro Joiata omihpyry omipona toehse. Mame toerohkehse toto ahtao oserematoh po toerohtohkõ onurumekara toh toehse. Naeroro typoetoke exiketõ tuhke typoetoke toehse oehsenãkõ maro, aotyhkatyã maro.

9 Warata tõ te, osewomatoh roropa tokarose Joiata a soutatu tuisary tomo a. Tuisa Tawi kyryrỹpyry tõ kynexine, tukurãkase rokẽ Ritonõpo Tapyĩ tao.

10 Mame typyreke exiketõ tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka tuisa ewomatohme.

11 Mame Joaxi tonehse Joiata a jarãnaka, parimã tyrise eya zupuhpyry pona. Mame pape tokarose eya tymerose zae tuisame ehtoh exiry poko. Moro sã tuisame tyrise ynororo eya xine. Mame azeite ke typopase Joaxi, Ritonõpo maro oturukety, Joiata a, imũkurukõ maro. Mame tykohtase toto emero: “Tuisamehxo kurã mase! Okynahxo tuisame exiko!” tykase toto.

12 Mame ahno kohtary totase tuisa noty Ataria a, soutatu tõ imehnõ roropa oseahmãko toh kynexine. Toytose ynororo Ritonõpo maro Oturutoh taka, moroto imoihmãkõ kynexine.

13 Moroto tuisa exisenã tonese eya xikihme Saromão nyrihpyry xikihmã myhtokoxi, Ritonõpo maro Oturutoh omõtoh tao. Tomyehmase ynororo soutatu tõ esẽ tomo a, rueimo etonanomo a roropa, imehnõ emero oseahmãko toh kynexine, kohtãko, rue etõko roropa. Rewita tõ, Ritonõpo Tapyĩ tao eremiaketõ rue tõkehko etõko toh kynexine, imoihmãkõ akorehmãko Ritonõpo eahmary poko. Mame typoremãse exikety sã tupõ tyxihkase Ataria a, tykohtase roropa ynororo:

— Zae pyra matose! Popyra matose! Sero popyra onyrityã epehmãko matose! tykase.

14 Ataria etapapory se pyra Ritonõpo maro oturuketõ tuisary Joiata kynexine Ritonõpo maro Oturutoh zarã po. Naeroro ynara tykase ynororo soutatu tõ erase tomo a:

— Mose arotoko jarãnaka, soutatu tõ atakenaka exiketõ rãnakuroko. Ipynanopyry se exikety nae ahtao mokyro etapatoko, tykase.

15 Mame mokyro nohpo tapoise eya xine, tarose eya xine tuisa tapyĩ taka. Mame moroto kawaru tõ omõtoh po totapase ynororo.

Zae ehtoh poko toto ripotopõpyry Joiata a
(2 Tuisa 11.17-20)

16 Morarame tuisa Joaxi maro, imoihmãkõ maro takorehmase Joiata a osekarotohme Ritonõpo a, ipoetoryme ehtohme. Ynara tykase toto: “Ritonõpo yna Esemy, opoetoryme rokẽ ynanase õmipona yna ehtohme,” tykase.

17 Morarame toytose imoihmãkõ Paau eahmatoh taka, moro tapyi tomase eya xine. Okyno zahkatoh tomase roropa eya xine, ahno neponãmary maro. Mame Paau poko pyaxime exikety Matã totapase eya xine, tynekarory zahkatoh ẽpataka.

18 Mame Ritonõpo maro oturuketõ rewita tõ roropa tymenekase Joiata a erohtohme Ritonõpo Tapyĩ poko. Tuisa Tawi nyrohmanohpotopõpyry ae ro tyripose toto Joiata a okyno

tõ zahkary poko tynekarorykõme Ritonõpo a, Moeze nyripohpyry ae ro eremiatoh poko eahmatoh poko roropa.
19 Soutatu tõ tyrise Joiata a eraseme toto ehtohme, Ritonõpo maro Oturutoh omõtoh tao, moro taka nuriame exiketõ onẽmapopyra ehtohme.
20 Mame soutatu tõ tuisary tõ maro, tuisa ewomananõ maro, tuisa tapyĩ erase tõ maro, tuisa tarose Joiata tomo a, Ritonõpo maro Oturutoh tae, tuisa tapyĩ taka. Imoihmãkomo a tokahmase toto. Mame tomõse toto omõtoh konõto ae, tuisa porohtoh pona typorohse tuisa kynexine.
21 Imoihmãkõ tãkye toh kynexine. Moro pata mynytyme toehse, Ataria totapase exiryke.

24

Tuisame Joaxi ehtopõpyry Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 12.1-16)
1 Morarame 7me jeimamyry Joaxi nae ahtao, tuisame toehse Juta tõ esẽme. 40me jeimamyry taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po.
2 Jẽ kynexine Zipia, Peresepa pono. Ritonõpo omipona Joaxi kynexine isene ro oturukety Joiata ahtao.
3 Asakoro nohpo tõ tymenekase Joiata a tuisa Joaxi pyxiãme. Toemũkuase Joaxi imũkuru tomo ẽxiry tomo, enara.
4 Morarame okynahxo tuisame Joaxi ahtao Ritonõpo Tapyĩ kurãkary se toehse ynororo.
5 Ritonõpo maro oturuketõ tonyohse eya rewita tõ maro Juta patary tõ pona toto ytotohme tineru apoitohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ytotoko ahno nekarohpyry apoitohme jeimamyry ae Ritonõpo Tapyĩ kurãkatoh epehmatohme. Axĩ ke tyritoko moro, tykase repe.
Yrome axĩ pyra toh kynexine, taryporyke pyra.
6 Naeroro oturuketõ tuisary Joiata tykohmase tyya ekaropotohme:
— Oty katohme tineru anapoipyra rewita tõ nexiase, ahno nekarohpyry Moeze omihpyry ae, Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme?
7 (Mokyro Ataria a, popyra aexihpyry, imehnõ imaro aexityamo a roropa Ritonõpo Tapyĩ tyyryhmase. Ritonõpo kyryry kurã tapoise roropa eya xine tyneponãmarykõ Paau eahmatohme.)
8 Mame kaxo tyripose tuisa a tineru ẽme, Ritonõpo Tapyĩ omõtoh tao tyritohme, jarao.
9 Mame omi arone tonyohse Jerusarẽ pona, Juta tõ patary tõ poro roropa morotõkõ emero tynekarorykõ tineru, enehpotohme Ritonõpo a, Moeze, Ritonõpo poetory, nyripohpyry ae ro ona po.
10 Tãkye toehse toto morara kary etaryke tyya xine, tuisa tomo, ahno tõ maro emero. Inekarohpyry kõ tonehse eya xine kaxo aka tyritohme, typehkase eya xine.
11 Kokoro rokẽ rewita tomo a moro kaxo tarose erase a. Mame pehme toehse ahtao tuisa akorehmane a oturuketõ tuisary nymenekahpyry maro tineru touse kaxo ae. Mame kaxo tyrise ropa eya xine esaka Ritonõpo Tapyĩ tao. Morarame tineru itamurume tapoise eya xine.
12 Mame moro tineru tarose tuisa a, Joiata maro ekarotohme erohketõ esẽ tomo a, Ritonõpo Tapyĩ kurãkananomo a. Mame mokaro a topu poko erohketõ topehmase te, wewe poko erohketomo te, metau poko erohketõ maro, kurimene roropa, Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme.
13 Mokaro emero yronymyryme toerohse toto. Tyrisenã sã Ritonõpo Tapyĩ tyrise ropa eya xine, jamihme kuhse.
14 Mame tõtyhkase toto ahtao uuru akoĩpyry, parata maro tokarose ropa tuisa Joaxi a Joiata maro. Moro tineru akoĩpyry ke paratu tõkehko tyrise eya xine Ritonõpo Tapyĩ mõkomoryme, akorehmatohme Ritonõpo eahmatoh tao.

Joiata nyripohpyry tymyakãmase
Mame isene ro Joiata ahtao toky tõ onyahkakehpyra toh kynexine tynekarorykõme Ritonõpo a Oturutoh tao.
15 Mame tamuhpõme toehse Joiata ahtao 130me jeimamyry taropose ahtao eya toorihse.
16 Ekepyry tonẽse eya xine tuisa tõ zonẽtoh taka Tawi patary po, inyrihpyry kurã enetuputyryke eya xine Izyraeu tõ akorehmary poko te, Ritonõpo omipona toexiry poko, Ritonõpo Tapyĩ kurãkary poko, enara.

Joaxi iirypyryme ehtoh poko
17 Yrome toorihse Joiata ahtao Juta tõ tamuximãkõ toytose oturuse tuisa maro. Tosekumuru po typorohse toto tuisa ẽpataka "Imehxo mase," katohme eya. Mame ỹme toehse tuisa toto omiry etaryke tyya.

18 Mame ahno ytopyra toehse Ritonõpo Tapyĩ taka, toahmakehse eya xine Imaro Oturutoh tao. Tytamuru tõ Esemy turumekase eya xine, imehnõ neponãmary eahmatohme, nohpo Asera eahmatohme roropa Ritonõpo myakãme. Iirypyryme toto exiryke Juta tõ zehno toehse Ritonõpo, Jerusarẽ põkõ zehno roropa.
19 Urutõ kõ tonyohse Ritonõpo a toto zurutohme eramatohme ropa repe. Yrome onetara toh nexiase.
20 Mame Ritonõpo Zuzenu tyhtose Zakaria pona, oturukety Joiata mũkuru. Xikihme toehse ynororo kaetokõ po imoihmãkõ zurutohme. Ynara tykase ynororo:
— Ekaropõko Ritonõpo oya xine mana: "Oty katohme jomihpyry omipona pyra hmatou, awãnopyrykõ se hmatou eya? Ritonõpo turumekase oya xine, naeroro orumekatorỹko roropa Ritonõpo mana."
21 Mame ahno tõ tõsenetupuhse oximõme Zakaria etapatoh poko; mame tuisa omi poe Zakaria totapase topu ke eya xine Ritonõpo Tapyĩ zarã po.
22 Osenetupuhpyra tuisa nexiase Zakaria zumy, Joiata nyrihpyry kurã poko takorehmaryke; imũkuru totapapose eya xine. Toorikyryhtao ynara tykase Zakaria:
— Oenetorỹko Ritonõpo mana, awãnohtorỹko mana!

Tuisa Joaxi etyhpyry
23 Morarame jeimamyry exisasaka ahtao xirio tõ soutatu tõ tooehse etonase Juta tõ maro. Jerusarẽ typoremãkase eya xine. Tuisa tõ totapase eya xine. Imõkomory emero tarose eya xine Xiria tuisary a Tamaxiku pona.
24 Tuhke hkopyra xirio tõ soutatu tõ kynexine repe. Yrome Ritonõpo poe tuhkãkõ typoremãkase eya xine, Juta tõ soutatu tomo, turumekase ynororo eya xine exiryke, tytamurukõ Esemy. Moro sã tuisa Joaxi tuãnohse kynexine inyrihpyry emetakame.
25 Osetapatoh tao tapurose nexiase pitiko rokẽ pyra. Mame toytose ropa xirio tõ ahtao ipoetory tõ esẽ asakoro tõsenetupuhse tutuisarykõ etapatoh poko. Mame totapase ynororo eya xine inyhtoh po, oturukety Joiata, mũkuru etapatopõpyry mỹpotohme. Ekepyry tonẽse Tawi patary po yrome tuisa zonẽtoh tao pyra.
26 Mokyro etapahpõkõ ynara toh kynexine: Zapate, Ximeate mũkuru; jeny Amõ nonory pono kynexine te, Jeozapate, Xinirite mũkuru; jeny Moape nonory pono kynexine.
27 Pape pokona, Tuisa tõ Ehtopõpyry poko, Joaxi poenõ ehtopõpyry poko tymerose kehko, tymerose roropa Ritonõpo omiryme tuisa wãnohtoh poko te, Ritonõpo Tapyĩ ritopõpyry ropa poko, enara. Mame Amazia, Joaxi mũkuru tuisame toehse tumy myakãme.

25

Tuisa Amazia Juta tõ esemy
(2 Tuisa 14.1-6)
1 Morarame 25me jeimamyry nae Amazia ahtao tuisame toehse Juta tõ esẽme. 29me jeimamyry taropose ynororo tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jẽ esety Jeoatã kynexine, Jerusarẽ pono.
2 Inyrihpyry Ritonõpo zamaro kynexine aomiry omipona aexiryke repe, yrome yronymyryme pyra.
3 Jamihme toehse tahtao Juta tõ tuisaryme tumy etapahpõkõ, soutatu tõ tuisary taorihmapose eya.
4 Yrome mokaro poenõ onetapara kynexine Ritonõpo nyripohpyry omipona, Moeze nymerohpyry ae ro: "Jũkõ onetapara ehtoko, zae pyra ipoenõ ehtopõpyry epehpyryme. Imehnõ poenõ onetapara ehtoko, zae pyra jũkõ ehtopõpyry epehpyryme. Zae pyra exiketõ tuãnohsẽme exĩko, zae pyra toehtopõpyry pokoino rokene."

Etonatopõpyry Etõ tõ maro
(2 Tuisa 14.7)
5 Mame tuisa Amazia a orutua kõ 20me jeimamyry nae ahtao tonehpose tyya Juta tõ oxiekyrymãkomo, Pẽjamĩ tõ oxiekyrymãkõ roropa. Mame oximõmãkõ tyrise eya tutuisarykõ maro, miumãkõ tutuisarykõ maro te, 100mãkõ tutuisarykõ maro. Atapona 300 miume toh kynexine, soutatu tõ imenekatyamo, orẽpyra exiketomo, tuaro roropa exiketomo. Typyreke toh kynexine warata ke te, osewomatoh ke roropa, enara.
6 Mokaro maro imehnõ soutatu tõ topekahse eya 100 miumãkomo, Izyraeu tomo takorehmatohkõme; 3.400 kiru parata ke topehmase eya.
7 Yrome urutõ toytose mokyro tuisa a zuruse. Ynara tykase ynororo eya:
— Tuisa, mokaro Izyraeu tõ anaropyra exiko amaro. Mokaro inikahpoẽkõ maro pyra Ritonõpo mana.

8 Otarame mokaro maro jamihmehxo osekarõko mase repe. Yrome Ritonõpo poe
oporemãkapõko oepetõkara mana. Ritonõpo jamitunuru ke orẽpyra kyritorỹko mana ise
tahtao te, kyporemãkapotorỹko mana ise tahtao.
9 Tõturupose Amazia a:
— Yrome otara exĩko moro parata, ynekarohpyry, soutatu tõ epehpyryme jakorehma-
tohme eya xine repe?
Tozuhse ynororo urutono a:
— Moro motye oya ekarõko ropa Ritonõpo mana ekarory se tahtao.
10 Naeroro Izyraeu tõ soutatu tõ taropose ropa Amazia a. Toytose ropa toto, yrome
aytorykohtao Juta tõ zehno toh kynexine yronymyryme.
11 Mame Amazia tyjamihtase toytotohme tysoutatu tõ maro Jakanahmã Sautu pona
etonatohme Etõ tõ maro. Moroto tõsetapase toto. 10 miume Etõ tõ soutatu tõ totapase eya
xine.
12 Imehnõ 10 miumãkõ tapoise Amazia soutatu tomo a. Tarose toto eya xine ypy emory
pona, topu kaetokõ pona; moro poe tomase toto aorihtohkõme topu pona.
13 Moro poko toto ahtao, Amazia naropotyã, Izyraeu tõ soutatu tõ toytorykõme ropa
tosaka xine Juta patary tõ tyyryhmase eya xine irãnakuroko, Samaria poe Pete-Horõ pona.
3 miumãkõ totapase eya xine te, mõkomo itamurume tarose roropa eya xine.
14 Mame Amazia tooehse ropa ahtao Etõ tõ etapaxĩpo, toto neponãmary tonehse eya
tymaro. Morohne tyrise eya tyneponãmaryme, eahmatoh taka; tosekumuru po typorohse
ynororo, ixtaratu tyahkase roropa eya morohne eahmatohme tyya.
15 Tyenonohse Ritonõpo Amazia nyrihpyry eneryke tyya. Mame urutõ tonyohse eya tuisa
zuruse. Ynara tykase ynororo eya:
— Oty katohme imehnõ neponãmary eahmãko mah? Tosẽ onewomasaromepyra nexiase
morohne onetapara imehnõ ehtohme.
16 Yrome urutõ tymynyhpãkapose tuisa a, ynara karyke:
— Otara ahtao tuisa amorepaneme kyriase? Mynyhme exiko oorihmaporyino ya, tykase.
Naeroro mynyhme toehse urutõ ynara kaxĩpo:
— Oenahkapõko Ritonõpo mana, zuaro ase morohne tyrise oya exiryke, jomiry onetara
roropa oexiryke, tykase ynororo.

Etonatoh Izyraeu tõ maro
(2 Tuisa 14.8-14)

17 Mame tuisa Amazia Juta tõ esẽ tãtamorepase takorehmananõ maro Izyraeu tõ
poremãkatoh poko. Omi taropose eya tuisa Jeoa a, Izyraeu tõ esemy a. Jeoakaze mũkurume
Jeoa kynexine, Jeu paryme roropa kynexine. Ynara tykase Amazia eya: “Karimotase
eropa,” tykase.
18 Yrome tuisa Jeoa a tozuhse, ynara tykase:
— Otyro pika nexiase ypy tõ Ripano po. Omi taropose eya apupari a, ynara kase: “Oẽxiry
ekaroko umũkuru pytyme.” Mame onokyro toytose moro pika tytũtũmase eya.
19 Ajohpe pyra etomita tõ typoremãkase oya, Amazia. Epyrypãko mase seromaroro. Tãkye
exiko orẽpyra oexiry poko tuaro imehnõ exiryke. Mame tehme exiko atapyĩ tao. Otyme
kure osetaparyhtao imehnõ maro tõsetaparykõ se pyra toto ahtao? Eryhmãko rokẽ mase
opoetory tõ maro, tykase.
20 Yrome aomiry onetarahme sã Amazia nexiase. Ritonõpo poe morara nexiase, Amazia
poremãkapory se Ritonõpo toehse, Etõ tõ neponãmary toahmase eya exiryke.
21 Naeroro tuisa Jeoa, Izyraeu tõ esẽ, toytose soutatu tõ maro osetapase imaro Pete-Seme
pona, Juta nonory po.
22 Mame Amazia tõ typoremãkase, ipoetory tõ toepase toto emero tytapyĩkõ taka ropa.
23 Amazia tapoise Jeoa a. Mame Jerusarẽ pona tarose ynororo eya. Pata apuru topu risẽ
typahse eya, 200 meturume Omõtoh Eparaĩ poe Omõtoh Wazahmatoh pona.
24 Mame parata tapoise eya uuru maro, Ritonõpo maro Oturutoh tae, Ritonõpo Tapyĩ
mõkomory, Opete-Etõ ekyry tõ nukurãkahpyry. Tuisa tapyĩ tae mõkomo tapoise roropa eya,
arotohme Samaria pona. Ahno roropa tarose eya tynamotokõme. Mame Samaria pona
toytose ropa toto.

Tuisa Amazia orihtopõpyry poko
(2 Tuisa 14.17-20)

25 Mame tuisa Amazia isene ro kynexine 15me jeimamyry, toorihse mokyro Izyraeu tõ
esẽ Jeoa, Jeoakaze mũkuru, ahtao.
26 Imehnõ Amazia nyrityã emero, tuisame toehpitotopõpyry poe etyhpyry pona tymerose
pape pokona esety Juta tõ tuisary, Izyraeu tõ tuisary roropa ehtopõpyry poko.

27 Ritonõpo omipona pyra Amazia toehse ahtao imehnõ tãtamorepase Jerusarẽ po Amazia
etapatohme. Naeroro toepase ynororo pata Rakixi pona. Yrome tokahmase ynororo
epetõkara a morotona. Mame totapase ynororo eya xine.
28 Ekepyry tarose ropa Jerusarẽ pona kawaru po. Mame tonẽse kynexine tuisa tõ zonẽtoh
taka Tawi patary po.

26

Tuisame Uzia Juta tõ esemy
(2 Tuisa 14.21-22; 15.1-7)

1 Morarame Uzia, Amazia mũkuru tymenekase Juta tomo a emero, tuisame ehtohme
tumy myakãme. 16me rokẽ jeimamyry nae kynexine.
2 Mame Amazia toorihse ahtao pata Erate tapoise ropa Uzia a, tukurãkase ropa eya
tyrisenã sã ehtohme ropa.
3 Uzia tuisame toehse 16me jeimamyry nae ahtao. Mame 52me jeimamyry taropose eya
tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Jeny Jekoria kynexine Jerusarẽ pono.
4 Zae, jũ ehtopõpyry sã Uzia nyrihpyry Ritonõpo zamaro nexiase.
5 Mame isene ro Zakaria ahtao Ritonõpo omipona Uzia nexiase yronymyryme, zae
tamorepase ynororo exiryke eya, Ritonõpo zuno ehtoh poko. Kure tyrise ynororo Ritonõpo
a roropa.
6 Mame pirixteu tõ maro tõsetapase Uzia. Toto patary tõ apuru typahse eya Kate te,
Jamania te, Axitote, enara. Imeĩpo pata tõ tyrise eya, tapure exiketomo, Axitote pũto te,
imehnõ pata tõ po roropa pirixteu tõ nonory po.
7 Takorehmase ynororo Ritonõpo a pirixteu tõ poremãkapory poko te, arape tõ roropa
Kua-Paau põkomo te, meunita tõ roropa, enara.
8 Jamihmehxo toehse Uzia, orẽpyra aexiry poko tokãtose Ejitu põkomo a roropa; mame
amonita tomo a tineru tokarose Uzia a kowenu tinerũme.
9 Jamihmehxo Jerusarẽ apuru tõkehko tyrise Uzia a, tapyi tõ kaetokohxo exiketõ tyrise
roropa eya soutatu tõ esaryme, Omõtoh Wazahmatoh po te, Omõtoh Jakanahmã po te,
wazahme apuru ehtoh po, enara.
10 Kaetoko exiketõ osenuhmatohme tyrise roropa eya ona po. Tuna pẽkamã kehko tyrise
eya, tuhke pui tõkehko nae exiryke, ypy tõ myhto, jakanahmã po roropa. Tupito poko
erohketõ tuhke nae roropa nexiase, uwa arykary poko te, tỹkyryry poko ypy tõ po te, tupito
tõ po, otyro zamaro nono exiryke, tutupi sehxo toexirykõke.
11 Soutatu tõ tuhke nae nexiase tõsetaparykõ waro exiketomo. Tuhke oximõtoh ae toytose
toto atakenaka etonatoh pona. Mame esetykõ tymerose pape pokona pape meronanomo a:
Jeieu a te, Maaseia a, enara. Mokaro tuisary Hanania nexiase, tuisa akorehmane, soutatu
tõ tuisary.
12 Soutatu tõ tuisary tõ 2.600me toh nexiase, typoenõke exiketomo, emero orẽpyra
exiketomo.
13 Toto poetory soutatu tõ 307.500me emese kure exiketomo, osetapary waro exiketomo
tuisa epetõkara poremãkapory poko.
14 Osewomatoh tokarose Uzia a tysoutatu tomo a te, warata tõkehko te, zupuhpyrykõ
ewomatoh tonõ te, zokokõ ewomatoh tonõ, taky, pyrou tõ maro te, topu tõ emapotoh
kehko, enara.
15 Jerusarẽ po tykyryrykõ rinanomo a ipyre tõkehko tyrise, pyrou ematohme te, topu
konõto ematohme roropa tapyi kaetokõ poe, pata apuru poe, osenuhmatoh poe. Naeroro
emese kure aexiry waro toehse imeimehnõ nonory põkomo, emero pata tõ po. Jamihme
kuhse toehse ynororo takorehmase Ritonõpo a exiryke.
16 Yrome tuisa Uzia jamihme toehse ahtao, epyrypaketyme toehse ynororo. Moro
pokoino typoremãsehme sã ynororo. Mame tuãnohse Ritonõpo a azahkuru toehse aexiryke,
Ritonõpo omipona pyra. Tomõse ynororo Ritonõpo maro Oturutoh taka ixtaratu zahkase
jahkatoh apõ pona.
17 Ritonõpo maro oturukety Azaria a, 80me orẽpyra oturuketõ maro tokahmase ynororo
18 apoitohme, arotohme moro tae. Ynara tykase toto eya:
— Uzia! Zae pyra mase, Ritonõpo omipona pyra, ixtaratu zahkaryhtao oya onekaroryme
Ritonõpo a. Ritonõpo maro oturuketõ Arão pakomotyã rokẽ, tymenekase Ritonõpo a, moro
poko ehtohme. Ytoko taroino Ritonõpo Esary Kurã tae, iirypyryme toehse mase Ritonõpo
a. Naeroro kure oripyra exĩko mana, oewomara mana, tykase.
19 Mokaro omiry etaryke tyya, tyekĩtapãse Uzia oturuketõ zehno. Ritonõpo Tapyĩ tao
nexiase, ixtaratu zahkatoh apõ pũto, jahkatoh apoĩko tomary ke. Mame tyekĩtapãse
ynororo ahtao tyrohsẽ popyra tutũtase ipery pokona.

20 Moro eneryke Azaria a oturuketõ maro onenekehpyra toh nexiase tyrohsẽke ipery
poko exiryke, taryporyke tarose ynororo eya xine Ritonõpo Tapyĩ tae. Taryporyke tutũtase
ynororo, tuãnohse Ritonõpo a exiryke.
21 Moromeĩpo tuisa Uzia nuriame exikehpyra nexiase moro tyrohsẽ pokoino. Tytapyĩ
tao tehme toehse nexiase tapiakase imehnõ winoino. Omõsaromepyra nexiase Ritonõpo
Tapyĩ taka. Imũkuru Jotão toerohse tuisame tuisa tapyĩ konõto tao, Juta tõ esẽme ehtoh poko
roropa.
22 Morarame emero tuisa Uzia nyrityamo apitorymã poe etyhpyry pona tymerose pape
pokona urutõ Izaja a, Amoxi mũkuru.
23 Mame Uzia toorihse, ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh po Jerusarẽ po, yrome mokyro
tyrohsẽ pokoino tuisa tõ zonẽtoh taka ekepyry onyripyra toh nexiase. Imũkuru Jotão
tuisame toehse tumy myakãme.

27

Tuisa Jotão Juta tõ esemy
(2 Tuisa 15.32-38)

1 Morarame tuisame toehse Jotão 25me jeimamyry nae tahtao. Mame 16me jeimamyry
taropose eya tuisame Jerusarẽ po. Jẽ esety Jerusa kynexine, Zatoke ẽxiry.
2 Jumy Uzia ehtopõpyry sã zae rokẽ Jotão nexiase, Ritonõpo omipona, Ritonõpo zamaro
ehtohme. Yrome tumy nyrihpyry panõ onyripyra nexiase, ixtaratu tyahkase jumy a
Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro onyripyra Jotão nexiase. Yrome tyyrypyrykõ poko ro ahno
nexiase.
3 Jotão a Omõtoh tyrise Ritonõpo maro Oturutoh tao Inikahpozakoxi. Toerohse itamu-
rume roropa ynororo Jerusarẽ apuru riry poko, moroto pata esary po esety Opeume.
4 Ypy tõ po Juta tõ nonory po pata tõ tyrise eya. Itu htao tapyi jamihmã exiketõ tyrise eya,
kaetoko exiketõ roropa osenuhmatohme soutatu tõ esaryme.
5 Tõsetapase toto Amõ tuisary maro soutatu tõ maro. Typoremãkase toto eya xine. Mame
amonita tomo a epehpyry tapoise eya jeimamyry ae oseruao jeimamyry pona: 3.400
kirume parata te, miu toneratame tiriiku te, miu toneratame sewata roropa.
6 Jamihme toehse Jotão, Tosẽ Ritonõpo omipona yronymyryme exiryke.
7 Imehnõ tuisa Jotão nyrityã, tykarimotatopõpyrykõ poko te, inyripohpyry poko emero
tymerose pape pokona, esety Izyraeu tuisary tõ Juta tuisary tõ roropa ehtopõpyry poko.
8 25me jeimamyry Jotão nae kynexine tuisame toehse tahtao, mame 16me jeimamyry
taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po.
9 Mame toorihse ynororo, ekepyry tonẽse tuisa tõ zonẽtoh tao, Tawi Patary po. Mame
imũkuru Akaze tuisame toehse, tumy myakãme.

28

Tuisa Akaze Juta tõ esemy
(2 Tuisa 16.1-4)

1 20me jeimamyry nae Akaze kynexine tuisame toehse ahtao. Mame 16me jeimamyry
taropose eya tuisame toexiry poko Jerusarẽ po. Yrome tuisa Tawi ehtopõpyry sã pyra
kynexine. Inyrihpyry Ritonõpo zamaro pyra kynexine.
2 Izyraeu tõ tuisary tõ ehtopõpyry sã toehse ynororo. Tyneponãmary Paau poko ene-
tupuhtoh tyripose eya metau risemy.
3 Ixtaratu tyahkase eya Jakanahmã Pẽ-Hinõ po. Tumũkuru tõ roropa tyahkase eya
tynekaroryme, tyneponãmary eahmatohme, tynonory poe Ritonõpo naropotyã nyrihpyry
xihpyry typoenohse eya. Tynonory poe taropose toto Ritonõpo a, Izyraeu tõ esaryme
ehtohme.
4 Tyneponãmarykõ eahmatoh tao, ypy tõ emory po te, wewe jerutumã zopino roropa
tynekarory tyahkase Akaze a, ixtaratu roropa tyahkase eya.

Etonatoh xirio tõ maro, Izyraeu tõ maro

5 Morara exiryke iirypyryme Akaze exiryke, Ritonõpo a, Akaze Esemy a xirio tõ tonehpose Juta tõ poremãkapose. Tuhkãkõ Juta tõ tarose eya xine tynamotokõme Tamaxiku pona. Izyraeu tõ esẽ, Peka, Remaria mũkuru tonehpose roropa Ritonõpo a Akaze tõ poremãkapose.
6 120 miu Juta tõ soutatu tõ orẽpyra exiketõ totapase eya xine toiro ẽmepyry ae ikohmamyry pona. Morara tyripose Ritonõpo a, Tosẽkõ, tytamurukõ Esẽ turumekase Juta tomo a exiryke.
7 Morarame Maaseia, Akaze mũkuru totapase Zikiri a. Izyraeu tõ soutatu orẽpyra exikety kynexine ynororo. Azarikã, tuisa tapyĩ poko erohketõ tuisary totapase roropa eya te, Eukana roropa, tuisa Akaze akorehmane imehxo exikety, totapase eya, enara.

8 Mame Juta tõ nonory poe tuhkãkõ tarose Izyraeu tõ soutatu tomo a tynamotokõme. Tyekyry tõ 200 miume nohpo tomo poetohti maro tarose eya xine. Mõkomo roropa tarose tymaro xine Samaria pona.

Urutono Otete

9 Mame Ritonõpo poe urutono Samaria po kynexine, esety Otete. Toytose ynororo oseporyse Izyraeu tõ soutatu tõ maro aepyry ropa ahtao Juta nonory poe. Ynara tykase Otete eya xine:

— Ritonõpo atamurukõ Esẽ tyekĩtapãse Juta tõ poko. Naeroro toto typoremãkapose eya oya xine. Yrome toto zehno toehse oexirykõke totapase toto oya xine. Moro tonese Ritonõpo a.

10 Seromaroro anamotokõme Juta tõ, Jerusarẽ põkõ roropa riry se matose. Tuaro pyra hmatou iirypyryme oexirykõ poko Ritonõpo Oesẽkõ neneryme?

11 Naeroro jomiry etatoko! Moxiã oekyry tõ arotoko ropa, onenepyhpyrykõ opoetorykõme, ozehno xine Ritonõpo exiryino yronymyryme.

12 Morarame asakoropane Izyraeu tõ tamuximãkõ ynara kynexine: Azaria, Joanã mũkuru te, Perekia, Mexiremote mũkuru te, Jeizikia, Sarũ mũkuru te, Amasa, Hatarai mũkuru, enara. Zae pyra Izyraeu tõ soutatu tõ nyrihpyry tonetupuhse eya xine.

13 Ynara tykase toto eya xine:

— Moxiã anapoityã onenehpyra ehtoko xiaro! Iirypyryme toehse sytatose itamurume Ritonõpo neneryme. Seromaroro onyririkõ moxiã poko popyrahxo Ritonõpo a. Kyzehno xine toehse ynororo ipunaka.

14 Naeroro tynapoityã tokarose ropa Izyraeu tõ soutatu tomo a mõkomo maro, Juta põkõ maro, ahno tomo a, itamuxirykõ maro.

15 Mokaro asakoropanemãkõ tymenekase eya xine soutatu tõ napoityã pyno ehtohme. Mõkomo poe upo tapoise eya xine sãtaja tõ roropa ekarotohme arypyra exiketomo a. Mame tonahsẽ te, eukuru roropa tokarose eya xine. Toto topinohse roropa eya xine. Mame tarose ropa toto emero porehme Juta nonory pona ropa. Tynomose toto Jeriko po, airikih pã po. Jamihme pyra exiketõ tyrise eya xine jumẽtu tõ po.

Mame toeramase ropa toto Izyraeu tomo Samaria pona ropa.

Axirio tomo a tãtakorehmapose Akaze a
(2 Tuisa 16.7-9)

16 Morarame omi taropose tuisa Akaze a Axiria tuisary a takorehmatohme

17 Juta tõ nonory pona tomõpitose ropa Etõ tõ exiryke te, Akaze soutatu tõ typoremãkase eya xine te, soutatu tõ tarose roropa eya xine typoetorykõme.

18 Mororome ro pirixteu tõ totonase toto Juta patary põkõ maro, Juta nonory jakuraramã po ikurenae. Pata tõ tapoise eya xine: Pete-Seme te, Aijarõ, Keterote maro te, Soko te, Timina te, Kinizo te, toto zomye pata tõ pisarara exiketõ maro. Moro pata tõ apoixĩpo tõsesarise pirixteu tõ nexiase toto moro pata tõ po.

19 Morara tyripose Ritonõpo a tuisa Akaze, Juta tõ esẽ pokoino. Juta tõ takorehmase eya iirypyryme toto ehtohme. Ritonõpo omipona pyra nexiase.

20 Morarame tuisa Tikirate-Piresea, Axiria esẽ toytose soutatu tõ maro Akaze a, yrome anakorehmara nexiase. Tyripose ynororo etuarimatohme.

21 Mokyro epehmatohme, Ritonõpo kyryry kurã tapoise Itapyĩ tae te, tuisa tapyĩ tae te, tamuximãkõ tapyĩ tõ tae roropa ekarotohme Axiria tuisary a; yrome anakorehmara nexiase.

Tyyrypyhpyke Akaze toorihse
(2 Tuisa 16.19-20)

22 Morarame toetuarimasehxo Akaze ahtao, tyyrypyry poko itamurumehxo nexiase Ritonõpo omipona pyra.

23 Okyno tyahkase eya tynekaroryme xirio tõ neponãmary eahmatohme, yrome mokaro pokoino typoremãkase ynororo. Ynara tykase:

— Xirio tõ tuisary tõ takorehmase ineponãmarykomo a; naeroro ynekarory zahkãko ase ynekaroryme eya xine, mame jakorehmãko roropa mã toto, tykase.

Yrome moro pokoino mokyro tuisa toetuarimase itamurume, ipoetory tõ roropa porehme toetuarimase toto.

24 Ritonõpo Tapyĩ kyryry typahse eya. Omõtoh tapuruse eya Ritonõpo maro Oturutoh zara konõto taka. Okyno zahkatoh tyripose eya emero rokẽ esary po Jerusarẽ po.

25 Imehnõ neponãmary eahmatoh tyripose eya Juta tõ patary tõ po ixtaratu zahkatohme, mokaro neponãmary ẽpataka, toto eahmatohme. Morohne riry poko tyzehno Ritonõpo, itamuru tõ Esẽ tyripose eya ipunaka.

26 Imehnõ tuisa Akaze nyrityã, tuisame exipitory poe etyhpyry pona, tymerose pape
pokona esety Juta tuisary tõ Izyraeu tuisary tõ roropa ehtopõpyry poko.
27 Akaze toorihse, ekepyry tonẽse pata Jerusarẽ po. Yrome tuisa tõ zonẽtoh taka ekepyry
anaropyra toh kynexine; mame imũkuru Ezekia tuisame toehse tumy myakãme.

29

Tuisame Ezekia Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 18.1-3)

1 25me jeimamyry nae Ezekia kynexine tuisame toehse ahtao. 29me jeimamyry taropose
eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Jẽ esety Apia kynexine, Zakaria ẽxiry.
2 Mame tytamuru tuisa Tawi ehtopõpyry typoenohse eya. Naeroro Ritonõpo zamaro
Ezekia nyrihpyry nexiase.

Ritonõpo Tapyĩ kurãkatopõpyry

3 Morarame nuno apitorymã po tuisame Ezekia toehse ahtao, Ritonõpo Tapyĩ omõtoh
totapuruhmakase ropa eya zara pona, tukurãkase roropa kehko eya.
4 Mame Ritonõpo maro oturuketõ oximõme tonehpose eya rewita tõ maro, Ritonõpo
Tapyĩ zara po, xixi tũtatoh wino.
5 Moroto toto turuse eya, ynara tykase:

— Rewita tomo, osekarotoko Ritonõpo a oorypyrykõ korokapotohme nuriame pyra
oehtohkõme Ritonõpo a. Mame Ritonõpo Tapyĩ ikurikatoko nuriame pyra ehtohme kyta-
murukõ Esemy a. Nuriame aexityã nae ahtao toutoko Ritonõpo Tapyĩ tae ipahtohme.
6 Kytamurukõ Ritonõpo Kuesẽkõ omihpyry omipona pyra toh kynexine. Tyyrypyrykõ
poko toehse toh kynexine. Tosẽkõ turumekase eya xine, Imaro Oturutoh wino toeramase
roropa toh kynexine.
7 Itapyĩ omõtoh tapuruse eya xine, ezuru tõ tozehkase, ixtaratu onyahkara toehse toto
Ritonõpo ẽpataka. Okyno tõ onyahkara toehse roropa toto tytororo tynekarorykõme apoto
apõ po Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, Tapyĩ ẽpataka.
8 Morara exiryke tyekĩtase Ritonõpo Juta tõ poko, Jerusarẽ põkõ poko roropa. Inyrihpyry
poko eya xine tõsenuruhkase toto emero porehme, tõserehse roropa toto. Morarame
kymarokõ tomĩnopitose imehnomo a, zuaro matose.
9 Kumykõ totapase etonatoh po kypyxiãkõ, kypoenõkõ roropa tarose imehnomo a
tynamotokõme.
10 Seromaroro osenetupuhxĩpo tuaro toehse ywy; jomiry etapõko ase Ritonõpo, Izyraeu
tõ Esemy a, kyzehno xine exikehtohme.
11 Aimo tomo, ỹme ehtoko. Amarokõ tymenekase Ritonõpo a erohtohme Itapyĩ
tao, imoihmãkõ akorehmatohme Ritonõpo eahmary poko, ixtaratu zahkatohme roropa
onekaroryme eya.
12 Ynara rokẽ rewita tõ moroto kynexine:
Koate tõ poe: Maate, Amasai mũkuru te, Joeu, Azaria mũkuru, enara.
Merari tõ poe: Kixi, Apati mũkuru te, Azaria, Jeareru mũkuru, enara.
Jeresõ tõ poe: Joa, Zima mũkuru te, Etẽ, Joa mũkuru, enara.
13 Erisapã tõ poe: Xiniri te, Jeueu, enara.
Asape tõ poe: Zakaria te, Matania, enara.
14 Hemã tõ poe: Jeueu te, Ximei, enara.
Jetutũ: Semaia te, Uzieu, enara.
15 Imehnõ Rewi tõ tonehpose mokaro a oximõme toto ehtohme. Mame tõsekarose toto
Ritonõpo a tyyrypyrykõ korokapotohme nuriame pyra toto ehtohme Ritonõpo a. Mame
tuisa omihpyry omipona Ritonõpo maro Oturutoh tukurãkapitose eya xine nuriame pyra
ehtohme Moeze nymerohpyry ae ro.
16 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tomõse Ritonõpo Tapyĩ taka ikurãkatohme, moro tae
typahsẽ tupuimase eya xine jarãnaka, zara konõto pona, emero nuriame aexityamo, kure
nymyry pyra aexityamo. Moro tae morohne tarose rewita tomo a pata poe jarãnaka
jakanahmã Keterõ pona.
17 Tukurãkapitose eya xine ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po. Mame 8me
tõmehse ahtao toeporehkase toto omõtoh esaka Ritonõpo Tapyĩ taka. Toerohse toto 8me
ẽmepyry pona ropa. Mame 16me ẽmepyry ae tõtyhkase toto Ritonõpo Tapyĩ kurãkary poko.
18 Naeroro toytose toto tuisa tapyĩ taka tuisa Ezekia zuruse. Ynara tykase toto eya:

— Ritonõpo maro Oturutoh ynanukurikano porehme, okyno zahkatoh apõ te, ikyryry tõ
roropa, wyi apõ roropa, meza, pão ritohme Ritonõpo ẽpataka, ikyryry tõ maro.

19 Toytose roropa yna imõkomory anỹse ropa. Morohne typahse Akaze a Ritonõpo
omipona pyra toexiryke, tuisame tahtao ro. Morohne tapoise ropa yna a tukurikase,
tukurãkase yna a, tyritohme ropa jahkatoh apõ ẽpataka, Ritonõpo kyryryme.

Ritonõpo a Itapyĩ ekarory ropa

20 Yrokokoro towõse Ezekia pakeimo, Jerusarẽ tamuximãkõ tonehpose eya toto ytotohme
tymaro Ritonõpo maro Oturutoh taka.
21 Okyno tõ tonehpose Ezekia a: 7me pui mũkuru tomo te, 7me kaneru mũkuru tomo,
7me kaneru nohpory tomo, 7me poti tõ roropa jahkatohme apoto apõ po tynekarorykõme
Ritonõpo a. Morara tyrise eya xine tyyrypyrykõ korokapotohme Ritonõpo a, tuisa ekyry tõ
rypyry te, Juta tõ rypyry te, Ritonõpo Tapyĩ kurãkary poko roropa, enara. Mame Ritonõpo
maro oturuketõ, Arão pakomotyã tyripose tuisa a okyno zahkananõme apoto apõ po.
22 Pui mũkuru tõ totapase oturuketomo a osemazuhme. Imununu pitiko tomase eya xine
apoto apõ pokona. Mame morara tyrise eya xine kaneru mũkuru tõ ke, morararo kaneru
nohpory tõ ke roropa.
23 Mame etyhpyryme poti tõ tapoise eya xine, tynekarorykõ tyyrypyrykõ korokapo-
tohme, mokaro tarose eya xine tuisa a, imehnõ Ritonõpo eahmananomo a roropa tomary
ritohme zupuhpyrykõ pona.
24 Moromeĩpo mokaro poti tõ totapase oturuketomo a. Imununu tukuãse apoto apõ pona,
tynekarorykõme Ritonõpo a, ahno tõ emero rypyry korokapotohme; mokaro okyno tõ
totapapose tuisa a, jahkatohme tytororo apoto apõ po tynekarorykõme Ritonõpo a, Izyraeu
tõ emero rypyry korokapotohme.
25 Ritonõpo nyripohpyry tuisa Tawi a, urutõ Kate omiry ae, Natã omiry ae roropa, moro
omipona toehse Ezekia: rewita tõ tyripose eya Ritonõpo Tapyĩ tao otyro etotoh ke; paratu
tomo te, haapa tomo te, rira tomo, enara.
26 Moroto xikihme toh nexiase Tawi nyripohpyry ae ro, oturuketõ roropa rueimo nae toh
nexiase.
27 Ezekia omi poe okyno tõ tyahkapitose eya xine tynekarorykõme Ritonõpo a. Mame
tynekarorykõ zahkaryhtao toremiase toto Ritonõpo eahmaryme. Rueimo tõ totopitose
paratu tõkehko maro.
28 Mame morotõkõ emero tõximõse eremiaketõ maro Ritonõpo eahmananõ maro
eremiãko toh nexiase. Eremiakehpyra toh nexiase tynekarorykõ zahkatoh otyhkatoh pona
ro.
29 Mame tosekumurukõ po typorohse tuisa Ezekia imoihmãkõ maro Ritonõpo eah-
maryme.
30 Mame rewita tõ turuse tuisa a tamuximãkõ maro:
— Oeremiatoko Ritonõpo eahmaryme, Tawi nymerohpyry ae ro, urutõ Asape nymeroh-
pyry ae ro roropa. Toremiase toto tãkye rokẽ rahkene. Moromeĩpo tosekumurukõ po
typorohse toto Ritonõpo eahmatohme.
31 Mame ynara tykase Ezekia imoihmãkomo a:
— Seromararo tõsekarose oexirykõke Ritonõpo a aomipona oehtohkõme, onekarorykõ
enehtoko eya eahmatohme, “Kure mase,” katohme eya.
Aomiry omipona toehse toto. Toitoine okyno tonehse eya xine jahkatohme tynekaro-
rykõme Ritonõpo a.
32 Pui orutua tonehse eya xine 70me te, 100me kaneru mũkuru tomo te, 200me kaneru
nohpory tomo jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo a.
33 600me pui orutua kõ tonehse eya xine te, 3.000me kaneru tõ roropa tynekaroryme
imoihmãkõ otuhtohme.
34 Tuhke pyra Ritonõpo maro oturuketõ exiryke okyno tõ ipikary pune pyra toh nexiase.
Naeroro rewita tomo a takorehmase toto aerohtoh otyhkatohme. Morarame imehnõ
oturuketõ roropa tõsekarose tyyrypyrykõ korokapotohme nuriame pyra toehtohkõme.
(Ritonõpo nyripohpyry poko tymoisehxo rewita tomo a nexiase nuriame pyra toehtohkõ
poko. Mokaro oturuketõ tomeseke hkopyra toh nexiase.)
35 Okyno tõ totapase oturuketomo a jahkatohme tytororo te, okyno kasery tyahkase
roropa eya xine ahno nekarohpyry osepeme ehtohme. Uwa eukuru jehnahpyry ahno
nekarohpyry nae roropa nexiase okyno maro tokarose ahtao tynekaroryme Ritonõpo a.
Moro sã Ritonõpo toahmapitose ropa Ritonõpo Tapyĩ tao.
36 Tuisa Ezekia imoihmãkõ roropa atãkyemãko toh nexiase, takorehmase toexirykõke
Ritonõpo a; morohne emero toehse axiny.

30

Oseahmatoh Paxikoa

1-3 Mame Oseahmatoh Paxikoa, Ritonõpo eahmatohme onyrisaromepyra toh nexiase
nuno apitorymã po Ritonõpo maro oturuketõ pyra exiryke. Nae repe, yrome tuhke hkopyra
tykorokase toh nexiase nuriame pyra toehtohkõme Ritonõpo a. Tuhke pyra ahno nexiase
roropa oximõme Jerusarẽ po. Naeroro tãtamorepase tuisa Ezekia Juta tõ tamuximãkõ maro
Jerusarẽ põkõ maro moro poko. Atae toh nexiase moro Oseahmatoh Paxikoa riry poko
nuno asakoromã po. Morara exiryke tõmiry taropose tuisa a Izyraeu patary põkomo
a, emero Juta tomo a roropa, Eparaĩ tomo a Manase tomo a roropa toto eahmatohme
aehtohkõme Ritonõpo Tapyĩ taka Jerusarẽ pona Oseahmatoh Paxikoa poko.

4 Tãkye tuisa nexiase takorehmananõ maro tõsenetupuhtohkõ poko.

5 Naeroro Izyraeu tõ toahmase eya xine emero, pata Peresepa poe ikurenae inikah-
pozakoxi Tã patary tõ pona. Toahmase toto aehtohkõme Jerusarẽ pona Oseahmatoh
Paxikoa poko Ritonõpo eahmatohme. Moino ro sero Otuhtoh Konõto onyripyra imoihmãkõ
kynexine Ritonõpo nyripohpyry ae ro Jerusarẽ po.

6 Omi aronanõ toytose tuisa omihpyry ae ro akorehmananõ maro Juta patary tõ poro
Izyraeu patary tõ poro roropa. Ynara tykase toto:

— Izyraeu tomo, eramatoko Ritonõpo a ropa, Aparão Esemy, Izake Esemy, Jako Esẽ
roropa. Mame eramãko ropa mã ynororo oya xine. Typoremãkase mexiatose Axiria tuisary
tomo a, yrome orihpyra mexiatose, typynanohse oexirykõke.

7 Atamurukõ sã pyra ehtoko, oekyrykõ sã pyra roropa, Ritonõpo omipona pyra aex-
ityamo. Ritonõpo omiry onymoipyra exiryke, tuãnohse toto itamurume eya.

8 Onetara toh nexiase, putupyra exiketõ samo. Naeroro mokaro sã pyra ehtoko, naeroro
Ritonõpo omipona ehtoko. Osehtoko Itapyĩ taka, Jerusarẽ pona. Inymenekahpyry moro
jũme tosaryme ehtohme, moro tao eahmatohme. Ritonõpo eahmatoko ozehno xine
exikehtohme.

9 Mame ooepyrykõ ropa ahtao Ritonõpo a, oepekõkara opoenõkõ aronanõ tynamotokõme
nupunato toto enẽko, mame toto enehpõko ropa mã toto tapyi taka ropa. Ynara exiryke
Ritonõpo Kuesẽkõ kure mana, etuarimaketõ pyno mana. Ooepyrykõ ropa ahtao nupunato
oenetorỹko mana, opynanohtorỹko ropa mana.

10 Mokaro omi aronanõ toytose emero pata tõ pona Eparaĩ nonory pona te, Manase
nonory pona, enara. Toeporehkase toto Zepurõ nonory pona inikahpozakoxi. Yrome
tounohse rokẽ toto, typoihtose mokaro omiry etaryke tyya xine.

11 Yrome toitoine mokaro Asea tomo te, Manase tomo te, Zepurõ tomo roropa
tyyrypyrykõ rumekary se toehse toto. Jerusarẽ pona toytose toto.

12 Mame Juta tõ Ritonõpo poe emero atae toh nexiase, Ritonõpo nyripohpyry omipona se
toehse, tuisa nyripohpyry ae ro, takorehmananõ maro.

13 Mame nuno asakoromã po tuhke ahno tõximõse toh nexiase Jerusarẽ po atãkyematohme
Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra.

14 Mame apoto apõ tõ Jerusarẽ po, ahno nyrityã okyno tõ zahkatohme te, ixtaratu
zahkatoh roropa typahse eya xine jakanahmã Keterõ pona.

15 Mame ẽmepyry 14 ae, nuno 2mã po kaneru tõ totapase eya xine, Oseahmatoh Paxikoa
poko Ritonõpo eahmatohme. Ritonõpo maro oturuketomo, rewita tõ maro toehxirose
toto tyyrypyrykõ onekaropyra ro toexirykõke Ritonõpo a ikorokapotohme nuriame pyra
toehtohkõme. Naeroro tõsekarose toto Ritonõpo a. Mame okyno tõ zahkary poko toerohse
toto Ritonõpo Tapyĩ tao.

16 Tosarykõ pona toytose toto Ritonõpo Tapyĩ taka, Moeze, Ritonõpo poetory, nymeroh-
pyry omipona. Tynekarorykõ munuru tokarose rewita tomo a Ritonõpo maro oturuke-
tomo a, tyritohme apoto apõ pona.

17 Tuhkãkõ nuriame ro toh nexiase, Ritonõpo nyripohpyry onyripyra ro toh nexiase
nuriame pyra toehtohkõme. Naeroro tokykõ onetapasaromepyra toh nexiase. Morara
exiryke rewita tomo a toto eky totapase toto nekaroryme Ritonõpo a.

18 Morarame tuhke mokaro aehtyã Eparaĩ poe te, Manase poe te, Isakaa poe te, Zepurõ
poe roropa tõtuhse toto Paxikoa po osekaropyra ro toto ahtao, tyyrypyrykõ onekaropyra ro
toh nexiase ikorokapotohme Ritonõpo a, Ritonõpo omihpyry ae ro. Yrome Ezekia tõturuse
Ritonõpo a toto rypyry korokapotohme. Ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo, yna tamuru tõ Esemy, yna pyno oexiryke yna rypyry ikorokako.

19 Oeahmary se mã mokaro yronymyryme. Yrome tyyrypyrykõ onykorokapopyra ro toh
mana. Kure rokẽ toto tyriko, ajohpãme samo.

20 Mame Ezekia omiry totase Ritonõpo a. Mokaro rypyry tykorokase eya. Toto
onuãnohpyra nexiase.

21 7me ẽmepyry taropose eya xine, Ritonõpo eahmary poko, Izyraeu tomo Jerusarẽ po
exiketomo. Atãkyemãko toh nexiase Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra. Kokoro

rokẽ toremiase toto Ritonõpo maro oturuketomo rewita tõ maro, kure Ritonõpo riry poko, rue tõ totose eya xine opore rahkene.

22 — Emese kure matose imoihmãkõ takorehmase oya xine Ritonõpo eahmary poko, tykase Ezekia rewita tomo a. 7me ẽmepyry ae imoihmãkõ takorehmase oya xine Otuhtoh poko, tynekarorykõ tyahkase eya xine osepeme ehtohme, Ritonõpo, tytamurukõ Esẽ toahmase eya xine.

23 Mame oximõme tõsenetupuhse toto atãkyematohme ropa 7me ẽmehtoh pona ropa Ritonõpo eahmatohme ropa. Naeroro tãkye rokẽ tõseahmase toto.

24 Mame toky tõ tokarose tuisa Ezekia a imoihmãkõ zohme, 1.000me pui orutua komo te, 7.000 kaneru tomo. Mame ipoetory tõ tuisary tomo a imepỹ 1.000me pui orutua kõ tokarose, 10.000me kaneru tõ maro. Ritonõpo maro oturuketõ tuhke tõsekarose Ritonõpo a nuriame pyra toehtohkõme.

25 Naeroro tãkye toh nexiase emero: Juta tomo te, Ritonõpo maro oturuketomo te, rewita tomo te, inikahpoe aehtyamo te, katonomo roropa imeimehnõ nonory poe aehtyamo Izyraeu tõ esaka, Juta tõ nonory po aosesarityã roropa.

26 Atãkyemãko Jerusarẽ po toh nexiase moro oseahmatoh panõ onenepitopyra toh nexiase moino ro tuisa Saromão, Izyraeu tõ tuisary, Tawi mũkuru ehtopõpyry poe.

27 Ritonõpo maro oturuketõ xikihme toh nexiase rewita tõ maro, kure rokẽ imoihmãkõ ripõko Ritonõpo a. Toto omiry totase Ritonõpo a tosary kurã poe, kapu ae, toto omihpyry ae ro kure rokẽ tyrise toto eya.

31

Ezekia nyrihpyry Juta tõ akorehmatohme

1 Morarame tõtyhkase toto ahtao oseahmatoh poko Izyraeu tõ toytose Juta tõ patary tõ pona. Topu risẽ xikihme exiketõ tytohtohkase eya xine, imehnõ neponãmary Paau enetupuhtoh wewe risẽ takohse roropa Asera nohpo neponãmary, apoto apõ tytohtohkase eya xine, imehnõ neponãmary eahmatoh roropa tytohtohkase eya xine. Morara tyrise eya xine imehnõ pata tõ po Juta nonory po te, Pẽjamĩ po te, Eparaĩ po te, Manase nonory po, enara. Mame toytose ropa toto tosaka xine.

2 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tapiakase Ezekia a rewita tõ maro oximaro toto ehtohme toerohtohkõ poko, okyno zahkary poko tytororo, tynekarorykõme Ritonõpo a, okyno zahkary osepeme ehtohme roropa; rewita tõ eremiãko toh nexiase, kure Ritonõpo riry poko te, omõtoh eraseme ehtoh poko roropa Ritonõpo Tapyĩ tao.

3 Toky tõ wino pui tõ tokarose Ezekia a kaneru tõ roropa etapatohme, jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a pakeimo, kokonie pukuro, enara. Okyno tokarose roropa eya jahkatohme tynekaroryme Oserematoh ae te, Nuno Kasenato oseahmatoh ae, imehnõ oseahmatoh ae roropa Ritonõpo nyripohpyry ae ro.

4 Moromeĩpo Jerusarẽ põkõ turuse tuisa a inekarorykõ enehtohme Ritonõpo maro oturuketomo a, rewita tomo a roropa, toto epehpyryme, yronymyryme toto erohtohme Ritonõpo Omiry poko.

5 Mame tuisa omihpyry totase tyya xine ahtao tonahsẽ tonehpitose Izyraeu tomo a: tiriiku kurano te, uwa eukuru jehnahpyry, azeite te, ano zeni te, tykyrysã tõkehko tutupikõ poe; mõkomo itamurume tonehse eya xine tynekarorykõme, tymõkomorykõ 10me ahtao toiro tapiakase eya xine tynekarorykõme.

6 Juta tõ patary põkomo a tokykõ 10me ahtao toiro tapiakase eya xine tynekarorykõme, pui tomo te, kaneru tomo te, tymõkomorykõ emero, morohne tonehse tynekarorykõme Ritonõpo Tosẽkomo a. Ypyme kaetokohxo toehse oxikone.

7 Mokaro nekarotyã toehpitose nuno oseruaõ po. Mame 4me nuno taropose mõkomo oehkehpyra kynexine.

8 Ahno nekarohpyry itamurume ehtoh tonese ahtao tuisa Ezekia a takorehmananõ maro, “Kure Ritonõpo mana,” tykase toto. “Kure matose,” tykase roropa toto Izyraeu tomo a.

9 Mame oturuketõ maro rewita tõ maro tõturuse tuisa Ezekia ahno nekarohpyry poko.

10 Ynara tykase Azaria, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary, Zatoke pary, tuisa a:

— Tynekarorykõ enehpitoryhtao ahno a Ritonõpo Tapyĩ taka, tonahsẽ yna napyryme epo toehse nase, imotye roropa. Kure typoetory tõ tyrise Ritonõpo a, morara exiryke senohne nae ynanase.

11 Mame tuisa omi poe mõkomo esary tõ tyrise eya xine Ritonõpo maro Oturutoh tao.

12 Zae toto exiryke moro taka ahno nekarotyã tyrise eya xine emero, imõkomory zokonaka 10me ahtao toiro ekarõko, mame mõkomo eraseme, rewita tyrise eya xine esety Konania, mokyro akorehmaneme zakorõ nexiase esety Ximei.

13 Mame imehnõ rewita tõ tymenekase tuisa Ezekia a, oturuketõ tuisaryme exikety Azaria a roropa erohketõme toto ehtohme, Konania tõ poetoryme Ximei maro: Jeieu te, Azaria te, Naate te, Asaeu te, Jerimote te, Jozapate te, Erieu te, Iximakia te, Maate te, Penaia, enara.

14 Mame Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase xixi tũtatoh wino, Kore, Imina mũkuru tymenekase ahno nekarotyã apoineme, tonehse ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka, toto nekarotyã apiakaneme roropa.

15 Imehnõ pata tõ po oturuketõ nae ahtao takorehmase ynaroro imehnõ rewita tomo a Kore poetoryme: Etẽ te, Miniamĩ te, Jesua te, Semaia te, Amaria te, Sekania, enara. Ahno nekarotyã tapiakase eya xine ekamotohme imehnõ rewita tomo a tonahsẽ nae toto ehtohme erohtoh epehpyryme samo.

16 Tonahsẽ tokarose eya xine orutua komo a 30me jeimamyry nae aexityamo a, erohketõme toto ahtao kokoro rokene Ritonõpo Tapyĩ tao, tymarõkõ maro, tyrohmanoh-potopõpyrykõ ae ro.

17 Ritonõpo maro oturuketõ esetykõ tymerose oxiekyryme exiketõ maro. Mokaro rewita tomo 20me jeimamyry nae aexityamo, esetykõ tymerose oximaro erohketõ maro.

18 Nohpo tõ esetykõ tymerose roropa toto poenõ maro, imũkuru tomo, ẽxiry tõ roropa, tapyi taõkõ porehme. Oturuketomo rewita tõ maro tõsekarose toto Ritonõpo a nuriame pyra toehtohkõme. Kokoro rokẽ toerohtohkõ Ritonõpo omiry poko toh nexiase.

19 Tonahsẽ ekamonanõ tymenekase toh nexiase, oturuketõ napyry ekamotohme Arão pakomotyamo a, oturuketõ patary tõ po aexityamo a, ona po roropa moro pata tõ zomye. Tonahsẽ tapiakase eya xine rewita tomo a roropa emero, esetykõ tymerose ahtao rewita tõ esetykõ maro.

20 Juta tõ patary tõ po emero, zae ehtoh tyrise tuisa Ezekia a. Inyrihpyry Ritonõpo zamaro nexiase.

21 Orẽpyra nexiase ynororo ỹme toexiryke Ritonõpo omipona Ritonõpo Tapyĩ poko to-erokuru poko te, Ritonõpo nyripohpyry omipona toexiry poko roropa, enara.

32

Jerusarẽ enaroximatopõpyry Senakeripe a
(2 Tuisa 18.13-37; 19.35-37; Izaja 36.1-22; 37.36-38)

1 Moromeĩpo Ritonõpo omipona yronymyryme Ezekia toerohse ahtao ro, Senakeripe, Axiria tuisary, tooehse Juta tõ nonory pona soutatu tõ maro. Juta tõ patary, tomyehmase eya xine toto poremãkatohme eya xine.

2 Mame tuaro toehse Ezekia ahtao, Jerusarẽ poremãkapory se Senakeripe ehtoh poko,

3 tõsenetupuhse ynororo tysoutatu tõ esã maro, imehnõ tamuximãkõ maro tuna ẽ, pẽkamã tõ roropa apururu poko jarao typatarykõ pũto. Atae toh nexiase.

4 Naeroro tuhkãkõ tõximõse toto tuna ẽ tõ apurutohme, nono ahkahpyry tuna esemaryme roropa apurutohme, tuna pyra ehtohme axirio tõ toeporehkase ahtao pata Jerusarẽ pona.

5 Mame jamihmehxo typatary tyrise tuisa Ezekia a: pata apuru tukurãkase eya te, tapyi tõ kaetokohxo exiketõ tyrise eya apuru po osenuhmatohme. Imepỹ apuru tyrise roropa eya jaraohxo typatary zomye. Mame soutatu esary tõ tyrise eya pata ewomatohme nono topohmã po xixi tũtatoh wino, Tawi Patary pakato po. Warata tõ tuhke tyripose eya, osewomatoh roropa tuhke.

6 Mame moro pata põkõ orutua kõ emero soutatume tyrise eya tosẽke, soutatu tuisary. Oximõme tonehpose toto eya osa konõto pona pata omõtoh pũto toto zurutohme. Ynara tykase ynororo eya xine:

7 — Orẽpyra ehtoko, jamihme roropa. Enaromyra ehtoko, Axiria tuisary zuno pyra ehtoko, isoutatu tõ maro. Kymaro xine exikety mokaro motye kuhse jamihme mana.

8 Mokaro mã ahno tuhke repe, yrome kymaro xine Ritonõpo Kuesẽkõ mana. Kuako-rehmatorỹko mana, etonãko kymaro xine mana, tykase ynororo.

Mame tutuisarykõ omiry etaryke tyya xine tyjamihtase toto.

9 Imeĩpo pata Rakixi apurũko Senakeripe, Axiria tuisary ahtao tysoutatu tõ maro, tõmiry taropose eya Ezekia a Juta tomo a roropa Jerusarẽ pona. Ynara tykase ynororo eya xine:

10 — Ywy, Senakeripe, Axiria tuisary, ynara ekaropory se ase oya xine: Oty katohme oserehpyra hmatou oesarykõ zomye soutatu tõ oepetõkara tooehse ahtao?

11 Ezekia ynara ãko: "Ritonõpo Oesẽkõ, opynanohtorỹko mana opoko xine pyra axirio tõ ehtohme," ãko ynororo repe. Ezekia oenekunohtorỹko mana. Orihnõko matose tuna peneryke, omise oexirykõke, enara.

12 Mokyro a Ritonõpo kyryry tytohtohkase oseahmatopo te, apoto apõ tõ roropa. Mame
Juta tomo, Jerusarẽ põkõ roropa tyripose eya Ritonõpo eahmatohme toiro apoto apõ ẽpataka
rokene, moro po rokẽ ixtaratu zahkase roropa.
13 Tuaro pyra hmatou imeimehnõ ahno poremãkatopõpyry poko ya, ytamuru tomo a
roropa? Toto neponãmary toto onewomara tokurehse Axiria tuisary tõ winoino.
14 Ahno onypynanohpyra ineponãmary kynexine yna winoino? Naeroro oty katohme
Ritonõpo oewomanekõme ekarõko matou?
15 Osenekunohpopyra ehtoko Ezekia a. Ajohpe ynororo. Aomiry onetara ehtoko. Ritõ
exipitopyra mana ahno ewomaneme exikety onyryhmara axirio tõ esẽ ehtohme. Naeroro
ya oewomasaromepyra Ritonõpo roropa mana.
16 Omi xihpyrymehxo tõturuse Axiria soutatu tuisary tomo, Ritonõpo tykerekeremase,
Ezekia, Ritonõpo poetory tykerekeremase roropa eya xine.
17 Pape tymerose Axiria tuisary a Ezekia neneryme, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, jamihme
pyra tokarose eya repe pape pokona. Ynara tymerose eya: "Imehnõ neponãmary typoetory
tõ onewomasaromepyra toh kynexine. Typoremãkapose toto ya. Moro saaro Ezekia esemy,
Ritonõpo, typoetory tõ onypynanohpyra ekurehnõko mana," tykase.
18 Mokaro soutatu tõ tuisary tõ morara tykohtase epereu omiry ae Jerusarẽ põkõ
erehtohme, apuru po typorohse aexityamo, enaromỹke toto ehtohme tupime hkopyra pata
poremãkapotohme tyya xine.
19 Mokaro soutatu tõ tuisary tõ tõturuse toto Ritonõpo, Jerusarẽ Esẽ poko, imehnõ
neponãmary samo, ahno nyrityamo tomary ke.
20 Mame tuisa Ezekia urutõ Izaja maro, Amoxi mũkuru, tõturuse Ritonõpo a takorehma-
tohkõme.
21 Mame tynenyokyhpyry tonyohse Ritonõpo a, soutatu tõ emero totapase eya, axirio tõ
tuisary tõ maro. Naeroro tuisa Senakeripe toeramase ropa toehxirose toexiryke, tynonory
pona ropa. Moromeĩpo tyneponãmary eahmatoh tao ahtao, imũkuru tomo a totapase
ynororo tapema ke.
22 Moro sã tuisa Ezekia typynanohse Ritonõpo a, Jerusarẽ põkõ maro toto ony-
poremãkapopyra Senakeripe, Axiria tuisary ehtohme te, imehnõ epetõkara roropa emero.
Mame osepeme tyripose toto Ritonõpo a imeimehnõ nonory põkõ maro emero.
23 Mame ahno tuhke tooehse Jerusarẽ pona tynekarorykõ enehtohme Ritonõpo a te,
mõkomo ekarotohme Ezekia a roropa. Tuisamehxo Ezekia ehtoh tonetupuhse imehnõ
nonory põkomo a exiryke.

Takuruhtase Ezekia
(2 Tuisa 20.1-11; Izaja 38.1-8)

24 Morarame takuruhtase Ezekia, orikyĩse nexiase. Mame tõturuse ynororo Ritonõpo a.
Aomiry totase Ritonõpo a, ikurãkary ropa enetupuhtoh tokarose eya.
25 Kure nexiase ynororo Ezekia a; tukurãkase ropa eya. Yrome "Kure mase" kary se pyra
nexiase. Toepyrypary se rokẽ nexiase. Morara exiryke typenekehse Ritonõpo ipoko, Juta
tõ poko roropa, Jerusarẽ põkõ poko, enara.
26 Imeĩpo tyyrypyry turumekase ropa Ezekia a, Jerusarẽ põkomo a roropa. Epyrypara
toehse ropa toto. Kure Ritonõpo ehtoh tonetupuhse eya xine. Naeroro toto onuãnohpyra
toehse Ritonõpo orihpyra ro Ezekia ahtao.

Ezekia tymõkomokehxo ehtopõpyry

27 Mame tymõkomoke toehse Ezekia itamurume. Tuisamehxo tokarose ynororo eya xine
emero. Osa tõ tyripose eya tymõkomory kurãkatohme: uuru te, parata maro, joia tomo te,
tonahsẽ emepory kanera tõkehko te, osewomatoh tonomo, imepỹ mõkomo kurã esaryme,
enara.
28 Imehnõ tapyi tõ tyripose roropa eya tiriiku tõkehko kurãkatohme te, uwa eukuru
jehnahpyry te, azeite roropa, pui tõ tapyĩ tomo te, kaneru tõ tuhkãkõ esary, enara.
29 Pata tõ roropa tyrise eya. Pui tõ tuhke esẽme toehse ynororo, kaneru tõ tuhke roropa
Ritonõpo nekarohpyryme eya, mõkomo maro itamurume.
30 Tuna enatyry tũtatoh kaehxo exikety Kiom po tapurupose tuisa Ezekia a. Nono
tahkapose eya Jerusarẽ poe xixi omõtoh wino tuna esemaryme tuna ytotohme pata pona.
Emese kure nexiase morohne riry poko emero.
31 Mame orutua kõ tonehpose Papironia esamo a ekaropotohme Ezekia a Ritonõpo
nyrihpyry poko, Juta pynanohtopõpyry poko. Yrome anakorehmara toehse ynororo
Ritonõpo a, ikuhtohme, aosenetupuhtoh ikurohtao waro ehtohme.

Ezekia orihtopõpyry
(2 Tuisa 20.20-21)

32 Imehnõ tuisa Ezekia nyrityã emero, Ritonõpo pyno aexiry poko roropa tymerose
pape pokona, esety Ritonõpo Enepotopõpyry Izaja a, Amoxi mũkuru te, Juta tõ Tuisary tõ
Ehtopõpyry Izyraeu tõ Tuisary tõ roropa, enara.
33 Ezekia toorihse, ekepyry tonẽse kynexine kae ehtoh tao, tuisa tõ ekepyry Tawi parỹpyry
tõ zonẽtoh tao. Omi kurã ke turuse toto Juta tomo te, Jerusarẽ põkõ maro tuisamehxo aexiry
enetuputyryke eya xine, ipyno roropa toto exiryke. Mame imũkuru Manase tuisame toehse
tumy myakãme.

33

Tuisame Manase ehtopõpyry poko Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 21.1-9)

1 Morarame 12me jeimamyry nae Manase ahtao, tuisame toehse ynororo Juta tõ esẽme.
55me jeimamyry taropose eya Jerusarẽ po, tuisame toehtoh poko.
2 Tyyrypyry poko toehse Manase Ritonõpo omipona pyra. Imehnõ, Ritonõpo naropotyã
tynonory poe, epona tooehse ipoetory tõ ahtao, mokaro nyrityã xihpyry typoenohse eya.
3 Imehnõ neponãmary eahmatoh tyrise ropa eya, tumy nypahtyã tyrise ropa eya. Okyno
zahkatoh tyrise eya Paau eahmatohme. Nohpo toponãmasẽ Asera enetupuhtoh taxikase
eya, xirikuato tõ toahmase roropa eya.
4 Imehnõ neponãmary eahmatohme okyno zahkatoh tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro
Tapyi poko: "Ỹwy ro rokẽ eahmatohme sero, jũme," tykase Ritonõpo.
5 Mame asakoro zara po Ritonõpo Tapyĩ myhto, okyno zahkatoh tyrise eya xirikuato tõ
eahmatohme.
6 Tumũkuru tyahkase eya okyno zahkatoh po jakanahmã Pẽ-Hinõ po. Pyaxiamo a toytose
ynororo ekaropotohme joroko tomo a tynyriry poko te, zuaro toehtohme imeĩpo ehtoh
poko te, imehnõ ryhmary poko, enara. Tyyrypyry poko toehse ynororo yronymyryme,
Ritonõpo omipona pyra, tyzehno Ritonõpo tyripose eya.
7 Tynaxikahpyry, nohpo toponãmasẽ Asera enetupuhtoh tyrise eya Ritonõpo Tapyĩ tao.
Moro Tapyi poko ynara tykase Ritonõpo Tawi a, imũkuru Saromão a roropa: "Sero Tapyi,
taro Jerusarẽ po, ynymenekahpyryme mana Izyraeu tõ nonory po, jũme jeahmatohme.
8 Mame jomiry moiryhtao Izyraeu tomo a, Moeze nyripohpyry riryhtao eya xine, emero
porehme, toto anaropopyra ase esarykõ poe, ynekarohpyry itamurukomo a."
9 Yrome Juta tomo Jerusarẽ põkõ maro takorehmase Manase a orẽpyrahxo toto ehtohme
tyyrypyrykõ poko, mokaro motye, Ritonõpo naropotyã tynonory poe, epona tooehse
ipoetory tõ ahtao.

Tyyrypyry rumekatopõpyry Manase a
10 Morarame Manase turuse Ritonõpo a ahno maro, toto wãnopyry poko. Yrome onetara
toh nexiase.
11 Naeroro Ritonõpo poe Axiria soutatu tõ tooehse tutuisarykõ maro Juta tõ nonory pona.
Manase tapoise eya xine oka konõto panõ ke, keti ke tymyhse ynororo eya xine, mame
Papironia pona tarose ynororo.
12 Mame toetuarimaryhtao tõsenetupuhse ropa ynororo, tyyrypyry rumekary se toehse
eramatohme ropa Ritonõpo a. Tyxitase takorehmary se toexiryke Ritonõpo a.
13 Mame Manase omiry totase Ritonõpo a, tozuhse ynororo eya, taropose ropa ynororo
Jerusarẽ pona ropa tuisame ehtohme ropa. Morara toehse ahtao Ritonõpo tonetupuhse
eya Tosẽme.
14 Oromeĩpo kaehxo pata apuru tyripose Manase a jarao exikety, Tawi Patary zomye.
Moro apuru tyripitose jakanahmã po, Kiom tunary poe xixi omõtoh wino, mame toytose
inikahpozakoxi Kana Omõtoh pona, pata rãnakuroko, moro esety Opeume. Soutatu tõ tyrise
roropa eya toto tuisary maro pata tõ po, tapure toh nexiase tõsewomatohkõke Juta nonory
po.
15 Ahno nyrityã tyneponãmary touse ropa eya Ritonõpo Tapyĩ tae, tynyrihpyry roropa
morotona, apoto apõ tõ roropa typahse ropa eya. Morohne touse eya Ritonõpo Tapyĩ esary
poe, ypy poe te, imehnõ esary tõ poe roropa Jerusarẽ po. Pata poe morohne tarose eya
ipahtohme.
16 Mame apoto apõ tukurãkase ropa eya Ritonõpo eahmatohme. Tynekarory tyahkase
eya osepeme ehtohme te, "Kure mase Ritonõpo," katohme roropa. Juta tõ tonehpose eya
Ritonõpo eahmatohme Izyraeu tomo a.
17 Imehnõ po tynekarorykõ tyahkase roropa eya xine, yrome Ritonõpo a rokẽ tynekaro-
rykõ tokarose eya xine, Ritonõpo eahmaryme.

Tuisame Manase etyhpyry
(2 Tuisa 21.17-18)

18 Imehnõ Manase nyrityã emero, aoturutopõpyry Ritonõpo a te, Ritonõpo poe urutõ kõ
omihpyry, tõturuse toto ahtao eya Ritonõpo omiryme, Izyraeu tõ Esemy. Emero tymerose
pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary Ehtopõpyry poko.
19 Tuisa Manase oturutopõpyry Ritonõpo a te, ezuhtopõpyry Ritonõpo a te, inyrityã
iirypyryme tyyrypyry onurumekara ro ahtao te, ahno nyrityã eahmatopõpyry eya Ritonõpo
myakãme te, imehnõ neponãmary eahmatoh ritopõpyry eya te, ahno naxikahpyry roropa
eahmatohme, morohne emero tymerose pape pokona esety Urutõ kõ Ehtopõpyry.
20 Toorihse Manase, ekepyry tonẽse tuisa tapyĩ myhtokoxi. Mame imũkuru Amõ tuisame
toehse tumy myakãme.

Tuisame Amõ ehtopõpyry Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 21.19-26)

21 22me jeimamyry nae Amõ kynexine tuisame toehse ahtao, Juta tõ esẽme. Asakoro
jeimamyry taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po.
22 Tumy Manase sã, azahkuru inyriry nexiase, Ritonõpo zamaro pyra nexiase. Toky tõ
tyahkase eya tynekaroryme tumy nyrityã ẽpataka emero eahmatohme.
23 Yrome tumy sã pyra tyyrypyry onurumekara nexiase Ritonõpo omipona toehtohme
ropa. Iirypyryme tumy ehtopõpyry motye tyyrypyry poko nexiase.
24 Mame Amõ poetory tõ tosẽkõ etapary se toehse toh nexiase. Totapase ynororo eya xine
tuisa tapyĩ tao.
25 Mame Amõ etapahpõkõ totapase Juta tomo a. Imũkuru Joxia tyrise tuisame eya xine,
jumy myakãme.

34

Tuisa Joxia Juta tõ esẽme ehtopõpyry
(2 Tuisa 22.1-2)

1 8me jeimamyry nae Joxia kynexine tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. Mame 31me
jeimamyry taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po.
2 Joxia nyrihpyry Ritonõpo zamaro nexiase; tytamuru tuisa Tawi ehtopõpyry typoenohse
eya, zae ehtoh riry poko onurumekara nexiase.

Imehnõ neahmary enahkatopõpyry poko Joxia a
(2 Tuisa 23.4-20)

3 Morarame 8me jeimamyry taropose Joxia ahtao tuisame ehtoh poko, nuaseme ro
tahtao, Ritonõpo toahmapitose eya tytamuru tuisa Tawi Esemy. Mame 4me jeimamyry
taropose ahtao Juta tõ nonory, pata Jerusarẽ roropa tukurãkapitose ropa eya, imeimehnõ
neponãmary eahmatoh tytohtohkapitose eya, nohpo toponãmasẽ Asera enetupuhtoh wewe
risẽ roropa te, topu risẽ maro, metau risemy, enara.
4 Ineneryme apoto apõ Paau eahmatoh tytohtohkase eya xine. Ixtaratu zahkatoh
apõ tytohtohkase roropa eya ro. Morohne akumurume tyrise eya xine, Asera nohpo
toponãmasẽ enetupuhtoh te, imehnõ ahno naxikatyamo, enara. Moro akumuru typahse
eya xine aorihtyã zonẽtopõpyry poro, tyneponãmary eahmahpõkomo ekepyry zonẽtopõpyry
poro.
5 Moromeĩpo mokaro zehpyry, tyneponãmary eahmahpõkõ poko oturuketõ zehpyry
tyahkapose eya apoto apõ po. Moro riryke Juta tõ nonory tukurãkase ropa Joxia a Jerusarẽ
maro.
6 Moro sã tyrise eya pata tõ po roropa Manase nonory po te, Eparaĩ nonory po, Ximeão
nonory po, inikahpozakoxi Napatari nonory po te, patãpo tõ po roropa moro pata tõ zomye.
7 Izyraeu tõ nonory poro porehme toytose ynororo ahno neponãmary eahmatoh apoto
apõ tytohtohkase, Asera nohpo typonãmasẽ enetupuhtoh tomase, akumuru typahse, ix-
taratu zahkatoh tomase roropa. Mame toytose ropa ynororo Jerusarẽ pona ropa.

Moeze nymerohpyry enery ropa poko
(2 Tuisa 22.3-20)

8 Morarame 18me jeimamyry taropose ahtao Joxia a tuisame ehtoh poko, tõtyhkase ahtao
tynonory kurãkary poko te, Ritonõpo Tapyĩ kurãkary poko roropa nuriame pyra ehtohme,
oseruao orutua kõ tonyohse eya Ritonõpo maro Oturutoh kurãkatohme: Sapã, Azaria
mũkuru te, Maaseia, kowenatu Jerusarẽ po te, tuisa akorehmane Joa, Joakaze mũkuhpyry,
enara.
9 Oturuketõ tuisary imehxo Hiukia kynexine. Eya toytose mokaro oseruaõkõ oturuse,
tineru ekarose roropa eya, rewita tõ napoihpyry Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro tineru ahno
nekarohpyryme nexiase Manase tõ nekarohpyry te, Eparaĩ tõ nekarohpyry te, imehnõ

Izyraeu tõ nekarohpyry roropa te, Juta tõ nekarohpyry te, Pẽjamĩ nekarohpyry te, Jerusarẽ põkõ nekarohpyry maro, enara.
10 Mame moro tineru tokarose mokaro oseruaõkomo a Ritonõpo Tapyĩ kurãkananomo a. Moro tineru tokarose eya xine
11 wewe poko erohketomo a, tapyi amonanõ maro topu tõkehko epekahtohme, wewe roropa tapyi tõ kurãkatohme, aepukatyamo onukurãkapopyra Juta tõ tuisary exiryke.
12 Mame mokaro erohketõ zae ipunaka toh nexiase. Toto enenanõ 4me rewita tõ nexiase: Jaate te, Opatia maro, Merari ekyry tomo te, Zakaria te, Mesurã maro, Koate ekyry tomo. Mokaro rewita tõ Tapyi omõtoh erase tõ tuisaryme toh nexiase, imehnõ erohketõ maro emero Ritonõpo Tapyĩ tao. Emero rewita tõ emese kure toh nexiase eremiatoh etory poko,
13 toitoine rewita tõ pape meronanõme nexiase, imehnõ erohketõ eneneme toh nexiase te, omõtoh eraseme, enara.
14 Morarame tineru apoiryhtao Hiukia a ahno nekarohpyry Ritonõpo Tapyĩ tinerũme, pape tonese eya Ritonõpo Nyripohpyry, inekarohpyry Moeze a.
15 Ynara tykase ynororo Sapã a, pape merone a:
— Pape eneropa, Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a, taro Tapyi tao.
Mame Sapã a moro pape tokarose eya.
16 Sapã a moro pape tarose tuisa a. Ynara tykase ynororo:
— Tõtyhkase ynanase onyripohpyry emero.
17 Tineru tapoise yna a Ritonõpo Tapyĩ tae, ynanekaroase erohketomo a te, ituisary tomo a roropa.
18 Mame ynara tykase Sapã:
— Sero pape jemah po Hiukia nekarohpyry ya.
Mame moro pape tysekeremase eya tuisa netaryme.
19 Ritonõpo omiry sekeremary etaryhtao tuisa a tupõ tyxihkase eya tãtasamaryke.
20 Ynara tykase ynororo Hiukia tomo a, Ritonõpo maro oturukety te, Aikã maro, Sapã mũkuru te, Apatõ maro, Mikaia mũkuru te, Sapã maro, pape merone te, Asaia maro, tuisa akorehmane:
21 — Ytotoko ekaropose Ritonõpo a, kypoko xine, ypoko te, Juta tõ poko emero, kuamorepatohkõ poko sero pape ao. Kyzehno xine Ritonõpo mana inyripohpyry omipona pyra kytamurukõ toehse exiryke, inymerohpyry omipona pyra roropa.
22 Mame toytose toto, Hiukia te, orutua kõ maro, tuisa naropotyamo, ekaropose nohpo a esety Huuta. Urutõme kynexine ynororo. Esary Jerusarẽ po kynexine pata kasenato po. Inio, Sarũ, Tikiwa mũkuru, Hara pary, upo eraseme nexiase Ritonõpo maro Oturutoh tao. Huuta a turuse toto emero Ritonõpo papẽ sekerematopõpyry poko tuisa netaryme.
23 Mame ynara tykase nohpo eya xine:
— Ytotoko ropa tuisa a oturuse eya Ritonõpo nekarohpyry poko.
24 Ynara kahtoko eya: “Ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, Jerusarẽ põkõ wãnohnõko ase, emero porehme, jomihpyry ae ro, moro pape poko tymerose, tuisa nysekeremahpyry ae ro.
25 Turumekase ywy eya xine. Tynekarorykõ tyahkase eya xine imehnõ eahmatohme, ywy kara. Toto zehno toehse ywy inyrihpyrykõ xihpyry pokoino. Jerusarẽ zetũ tanỹse ya. Apaipyra ropa mana.
26 Ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, ynara ãko ase mokyro tuisa a: Jomiry, ynymeropohpyry pape pokona totase oya,
27 oorypyry rumekary se mexino, iirypyryme oehtoh mekarono, oupõ myxihkano oemynyhmaryke. Oxitano roropa tuaro toehse awahtao: ‘Jerusarẽ põkõ emero wãnohnõko ase,’ kary etaryke oya. Õtururu ya etano.
28 Naeroro imeĩpo, toorihse awahtao rokẽ, Jerusarẽ põkõ wãnohnõko ase. Morara exiryke torẽtyke pyra exiko. Kure rokẽ orihnõko mase.”
Mame toytose ropa toto tuisa Joxia a, mokyro omihpyry ekarose eya.

Tuisa Joxia tõmiry etapotopõpyry Ritonõpo a
(2 Tuisa 23.1-3)

29 Morarame Juta tõ tamuximãkõ tonehpose tuisa Joxia a, Jerusarẽ tamuxiry tõ maro, oximõtohme tymaro.
30 Mame oximõme toytose toto Ritonõpo maro Oturutoh taka, Ritonõpo maro oturuketõ maro, rewita tõ maro, emero Jerusarẽ põkõ maro, Juta tõ maro, tuisamehxo exiketomo, ahnome rokẽ exiketomo, enara. Mame toto netaryme Ritonõpo omiry tysekeremase tuisa Joxia a tytororo, Ritonõpo papeny Inetapohpyry, tonese ropa Ritonõpo maro Oturutoh tao.
31 Saromão nyrihpyry myhtokoxi toexikihmase ynororo. Ritonõpo netaryme tõmiry tokarose eya, aomihpyry omipona toehtohme te, inyripohpyry ritohme, aomipona

yronymyryme toehtohme, zae rokẽ toehtohme, Ritonõpo nymeropohpyry omipona ipunaka.
32 Mame tuisa omi poe Pẽjamĩ tomo a emero imoihmãkõ maro Jerusarẽ po, tõmirykõ totapose eya xine Ritonõpo netaryme, aomipona toehtohkõme. Morarame tõmihpyrykõ ae ro Jerusarẽ põkõ Ritonõpo omihpyry omipona toehse toh nexiase, tytamurukõ Esẽ omihpyry omipona.
33 Mame tuisa Joxia a, ahno nyrityã xihpyry tyneponãmarykõ tytohtohkase Izyraeu tõ nonory po porehme. Ritonõpo rokẽ eahmatoh poko Izyraeu tõ tyripose eya. Mame toorikyry ponãmero ahno tyripose eya Ritonõpo omipona, tytamurukõ Esẽ omipona.

35

Oseahmatoh Paxikoa tyrise Joxia a
(2 Tuisa 23.21-23)

1 Morarame Oseahmatoh Paxikoa tyripose Joxia a Jerusarẽ po Ritonõpo eahmatohme Tosẽkõme. Ẽmepyry 14me ehtoh po, nuno apitorymã po kaneru tõ totapase eya xine.
2 Oturuketõ tyrohmanohpose eya toerohtohkõ poko toto ehtohme Ritonõpo Tapyĩ tao. Turuse toto eya atãkyematohme tynyrirykõ poko.
3 Rewita tõ roropa turuse eya, Izyraeu tõ amorepananõ Ritonõpo nyripohpyry poko, tymenekase toto exiryke Ritonõpo nyripory tõ poko erohketõme. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Ritonõpo omihpyry ẽ tyritoko tuisa Saromão, Tawi mũkuru, namohpyry taka, Ritonõpo Tapyĩme. Taroino pata tõ pona anaropyra ehtoko. Naeroro osekarotoko Ritonõpo Oesẽkomo a, aomiry omipona oehtohkõme, ipoetory tõ Izyraeu tõ akorehmatohme, aomipona toto ehtohme.
4 Oesaka xine Ritonõpo Tapyĩ taka ytotoko oekyrykõ maro, tuisa Tawi nyrohmanohpotopõpyry ae ro oya xine te, imũkuru tuisa Saromão maro.
5 Mame atapiakatoko, oximaro oxiekyry tõ ehtohme, akorehmananõ nae ehtohme rewita tomo, Izyraeu tõ emero akorehmatohme.
6 Kaneru tõ etapãko matose poti tõ maro Atãkyematoh Paxikoa poko. Mame osekarotoko Ritonõpo a nuriame pyra oehtohkõme, onekarorykõ kyrỹko matose Izyraeu tõ emero neneryme, Ritonõpo nyripohpyry omipona toto ehtohme, inymeropohpyry ae ro Moeze a.
7 Mame Oseahmatoh Paxikoa poko, tuisa Joxia a tokykõ 30.000me kaneru tõ tokarose, kaneru poenõ maro, poti poenõ maro te, 3.000me pui orutua kõ maro, enara.
8 Ipoetory tõ esẽ tomo a tokykõ tokarose roropa ahno a te, oturuketomo a te, rewita tomo a roropa. Mame imehnomo a tokykõ tokarose roropa Hiukia a, oturuketõ tuisary te, Zakaria a te, Jeieu a, Ritonõpo Tapyĩ erase tõ mokaro. Eya xine oturuketomo a kaneru tõ tokarose 2.600me poti poenõ maro, 300me pui orutua kõ maro etapatohme tynekarorykõme, Paxikoa poko atãkyematohme.
9 Mame rewita tõ tamuxiry tomo a Konania te, zakorõ tõ maro Semaia te, Netaneu maro te, Hasapia tõ maro te, Jeieu te, Jozapate maro 5.000me kaneru tõ tokarose poti poenõ maro te, 500me pui orutua kõ maro rewita tomo a etapatohme tynekarorykõme Paxikoa po.
10 Morarame emero esaka tyrikehse ahtao eya xine Paxikoa ritohme, tosaka xine toytose oturuketomo te, rewita tõ roropa oxikone tuisa omihpyry ae ro.
11 Mame kaneru tõ totapase ahtao poti tõ maro, rewita tomo a typikase toto, imunuru tokarose oturuketomo a, mame mokaro a munu tukuãse apoto apõ pona.
12 Mame okyno pũ tapiakase eya xine ekarotohme ahno a, oximõmãkõ oxiekyry tomo a, toky tõ kasery zahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a, Izyraeu tõ Esemy, Moeze nymerohpyry omipona. Moro sã tyrise roropa eya xine pui tõ poko.
13 Mame rewita tomo a okyno tõ pũ tupuruse apoto po Ritonõpo omihpyry ae ro; imepỹ tynekarorykõ tahnose oripo tõkehko ao, tõsẽ ekamotohme axiny ahno a.
14 Moro poko tõtyhkase ahtao tõsẽ tyrise rewita tomo a ynaroro otuhtohme, oturuketomo roropa, Arão pakomotyamo. Morohne tyrise rewita tomo a erohkehpyra oturuketõ exiryke ikohmamyry pona, okyno zahnõko tytororo tynekaroryme Ritonõpo a, ikasery maro.
15 Eremiaketõ rewita tomo Asape ekyry tomo tosao xine toh kynexine, tuisa Tawi nyripohpyry ae ro, Asape maro, Hemã maro, Jetutũ maro, urutono tuisa akorehmaneme. Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tõ tosarykõ onurumekara toh nexiase, imehnõ rewita tõ toerohse exiryke toto myakãme toto eky tõ poko.

16 Naeroro tuisa Joxia omihpyry ae ro emero tyrise moro ae Ritonõpo eahmatohme;
Oseahmatoh Paxikoa poko Ritonõpo eahmaryme, tynekarorykõ zahkary poko tytororo
apoto apõ po.
17 7me ẽmepyry taropose Izyraeu tomo a Jerusarẽ po atãkyemary poko Oseahmatoh
Paxikoa poko te, Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra, enara.
18 Urutõ Samueu ehtopõpyry poe sero Oseahmatoh Paxikoa panõ onyripyra Izyraeu toh
kynexine. Imehnõ tuisa tõ Izyraeu esẽkõ sero Oseahmatoh Paxikoa panõ onyripyra toh
kynexine Joxia nyrihpyry panono, oturuketõ maro, rewita tõ maro, Juta tõ maro, Izyraeu
tõ maro moroto aexityamo te, Jerusarẽ põkõ maro.
19 Moro tyrise eya xine 18me jeimamyry taropose Joxia ahtao tuisame ehtoh poko.

Tuisa Joxia orihtopõpyry
(2 Tuisa 23.28-30)

20 Moromeĩpo tõtyhkase Joxia ahtao Ritonõpo Tapyĩ kurãkary poko te, Ritonõpo eahmary
poko roropa, tuisa Neko, Ejitu tõ esẽ toytose tysoutatu tõ maro etonatohme Karakemi pona,
tuna Eupyrati ehpiõ pona. Joxia toytose soutatu tõ maro etonatohme imaro xine,
21 yrome omi taropose Neko a, Joxia neneryme, ynara tykase ynororo eya:
— Juta tõ tuisary, amaro pyra etonase toehse ywy. Jepetõkara maro osetapãko ase. "Axĩ
ke ytoko etonase," tykase Ritonõpo ya. Ritonõpo jakorehmãko mana; naeroro yzehno
exiketyme õsekaroryhtao oenahkãko Ritonõpo mana.
22 Yrome eramara ropa Joxia nexiase; Ritonõpo omiry onenetupuhpyra nexiase. One-
tapỹ sã toehse ynororo. Mame toytose soutatu tõ maro osetapase Neko maro jakanahmã
Mekito po.
23 Pyrou tõ tusarah tykase Ejitu tõ soutatu tomo a Joxia wotohme. Kui tykase ynororo
typoetory tõ esẽ tomo a:
— Ykyy, juohxo toto! Kuarotoko ropa taroino!
24 Tarose ynororo eya xine ikahũ ae etonatoh poe, imepỹ kahu aka tyritohme. Mame
Jerusarẽ pona tarose ynororo eya xine. Yrome toorihse ynororo, ekepyry tonẽse tuisa tõ
zonẽtoh aka. Mame tyhnamose ynororo Juta tomo a Jerusarẽ põkomo a roropa emero.
25 Mame ihnamotopõpyry tymerose Jeremia a Joxia imehxo ehtopõpyry poko, ekepyry
zonemyryhtao. Moro ihnamotopõpyry poko toremiase toto eremiaketomo a Izyraeu
patary tõ po, nohpo tomo, orutua kõ roropa, Joxia hnamoryhtao eya xine. Moro eremiatoh
nae ro imehnõ hnamotoh maro.
26 Mame Joxia nyrityã emero, Ritonõpo eahmatopõpyry eya te, aomihpyry omipona
ehtopõpyry te,
27 emero inyrityã apitory poe etyhpyry pona, tymerose pape pokona esety: Izyraeu tõ
Tuisary tõ Ehtopõpyry, Juta tõ Tuisary tõ maro.

36

Tuisame Joakaze Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 23.30-34)

1 Mame Joakaze, Joxia mũkuhpyry tymenekase Juta tomo a tutuisarykõme aehtohme
Jerusarẽ po, jũ myakãme.
2 Mame 23me jeimamyry nae Joakaze ahtao tuisame toehse ynororo Juta tõ esẽme.
Oseruao nuno taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po.
3 Mame tapoise ynororo tuisa Neko a, Ejitu esemy a, typoetoryme tyrise ynororo eya.
Mame 3.400 kirume parata te, 34 kirume uuru maro topehmapose Juta tomo a eya.
4 Mame Eriakĩ, Joakaze rui tyrise tuisa Neko a tuisame Juta po, Jerusarẽ po roropa,
Joakaze myakãme. Mame esety tymyakãmase Jeoakĩme. Joakaze tarose tuisa Neko a Ejitu
pona.

Tuisame Jeoakĩ Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 23.35—24.6)

5 25me jeimamyry nae Jeoakĩ nexiase tuisame toehse ahtao. Mame 11me jeimamyry
taropose eya tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Mame tyyrypyry poko toehse ynororo,
Ritonõpo zamaro pyra.
6 Mame Juta nonory typoremãkase tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy. Jeoakĩ
tapoise eya, tynamotome tarose ynororo eya tymyhse keti ke, Papironia pona.
7 Ritonõpo Tapyĩ tae mõkomo kurã zokonaka tarose Napukotonozo a tyritohme tytapyĩ
konõto taka, Papironia po.
8 Jeoakĩ nyrityã emero, iirypyry xihpyry roropa, Ritonõpo omipona pyra aehtopõpyry
tymerose pape pokona esety Izyraeu tõ Tuisary tõ Ehtopõpyry Juta tõ Tuisary tõ maro.
Mame imũkuru Joakĩ tuisame toehse tumy myakãme.

Tuisame Joakĩ Juta tõ esẽme
(2 Tuisa 24.8-17)

9 Mame 18me jeimamyry nae Joakĩ nexiase tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. Oseruao
nuno rokẽ taropose eya tuisame toehtoh poko Jerusarẽ po. Tyyrypyry poko toehse
ynororo, Ritonõpo zamaro pyra nexiase.
10 Mame jeimãsasaka ahtao tynamotome Joakĩ tarose Napukotonozo a Papironia pona,
Ritonõpo maro Oturutoh mõkomory kurã tarose roropa eya. Mame Joakĩ zũ akorõ Zetekia
tyrise tuisame Napukotonozo a Juta tõ esẽme Jerusarẽ po.

Tuisame Zetekia Juta tõ esẽme ehtopõpyry
(2 Tuisa 24.18-20; Jeremia 52.1-3a)

11 21me jeimamyry nae Zetekia nexiase tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. 11me
jeimamyry taropose eya tuisame toehtoh poko Jerusarẽ po.
12 Inyrihpyry iirypyryme nexiase, Ritonõpo zamaro pyra. Urutõ Jeremia omiry onetara
nexiase, Ritonõpo omiry ekaroryhtao eya. Aomiry omipona pyra nexiase.

Jerusarẽ poremãkatopõpyry
(2 Tuisa 25.1-21; Jeremia 52.3b-30)

13 Morarame Napukotonozo omipona pyra toehse Zetekia. Apitoryme ỹme nexiase,
tõmipona tyripose ynororo ahtao Napukotonozo a Ritonõpo netaryme repe. Turuse
ynororo ahtao eramara ropa Ritonõpo a, tyyrypyry onurumekara ropa. Ritonõpo Izyraeu
tõ Esẽ omipona pyra nexiase ipunaka.
14 Mame imeimehnõ Ritonõpo waro pyra exiketõ typoenohse Juta tõ tuisary tomo a,
oturuketõ maro te, ahno maro. Tynyrityã tyneponãmarykõme toahmase eya xine. Naeroro
morohne ke Ritonõpo Tapyĩ nuriame tyrise eya xine, Ritonõpo nymenekahpyry tosary
kurãme ehtohme repe, moro tao Tosẽkõ eahmatohme ipoetory tomo a repe.
15 Urutõ kõ tonehpose Ritonõpo a, mokaro tamuru Esemy, toto enaroximatohme toto
wãnopyry poko, toto pynanopyry se toexiryke, Tytapyĩ maro repe.
16 Yrome inenyohtyã urutõ kõ typoihtose eya xine. Aomirykõ onetara toh nexiase.
Urutõ kõ tounohse eya xine. Mame etyhpyryme typoetory tõ zehno toehse Ritonõpo,
yronymyryme. Toto kurãkatoh pyra toehse; toto wãnohtoh toehse rahkene.
17 Naeroro Papironia tuisary tonehpose eya toto poremãkatohme. Juta tõ nuasemãkõ
totapase eya Ritonõpo Tapyĩ tao ro. Toto onypynanohpyra nexiase poetohti tomo te,
nuasemãkomo, orutua komo te, nohpo tomo, kure pyra exiketomo te, kurãkomo, enara.
Tokarose toto emero Ritonõpo a.
18 Mõkomo kurã tapoise Papironia tuisary a Ritonõpo Tapyĩ tae, uuru tõkehko Ritonõpo
Tapyĩ taono te, tuisa tapyĩ taõkomo tamuximãkõ kyryry kurã roropa, emero tarose eya
Papironia pona.
19 Ritonõpo Tapyiny tyahkase soutatu tomo a, pata apuru tõ tytohtohkase eya xine, tapyi
konõto tõ tyahkase eya xine, emero typyne exiketõ tonahkase eya xine.
20 Mame ahno akoĩpyry orihpyra aexityã tarose emero Papironia pona tynamotokõme.
Topehke pyra toerohse toto inamotome, ipakomotyã namotome roropa, imehxo Perexia
ehtoh pona.
21 Morara toehse rahkene Ritonõpo omihpyry ae ro Jeremia nekarohpyry ae: “Sero nono
typahsẽme sã exĩko. Mame 70me jeimamyry mynyhme sero nono mã exĩko, oserematoh
poko rokene.”

Tuisa Xiro omihpyry
(Extara 1.1-4)

22 Mame jeimamyry apitorymã po Xiro tuisame toehse ahtao Perexia esẽme, Ritonõpo
omihpyry ae ro urutõ Jeremia nekarohpyry ae ynara tyrise eya, omi tyripose eya Xiro
kurohtaka, enyohtohme pata tõ pona isekerematohme emero netaryme:
23 “Ywy ase Xiro, Perexia tõ esemy. Ritonõpo Kapu Esẽ omi poe tuisamehxo ase sero nono
emero esẽme. Eya tymenekase ywy Tytapyĩ ripotohme tosaryme Jerusarẽ po, Juta nonory
po. Naeroro ynara tyripõko ase: amarokomo Ritonõpo poetory tomo, ytotoko morotona
Jerusarẽ pona, Ritonõpo Oesẽkõ amaro xine exĩko mana.”

EXTARA
Esdras
Ekarotopo

Sero *Extara* ekarõko juteu tõ oepyry ropa poko *2 Koronika* mykapo, Papironia poe namotome toto ehxĩpo. Tõsesarise toh kynexine Jerusarẽ po. Ritonõpo toahmase eya xine Itapyĩ tao. Ekarõko: 1) Izyraeu tõ apitorymãkõ oepyry ropa Papironia poe Xiro, Perexia tuisary omi poe. 2) Ritonõpo Tapyĩ tyrise ropa Jerusarẽ po, typopase Tapyĩ Kurãme. Mame moro tao Ritonõpo toahmase ropa Jerusarẽ põkomo a. 3) Imeĩpo, imehnõ juteu tõ toehse ropa Jerusarẽ pona Extara maro. Atamorepaketyme Ritonõpo Omiry poko Extara kynexine. Ahno takorehmase eya Ritonõpo omipona toto ehtoh poko te, imehnõ maro zae toto ehtoh poko roropa.

Sero pape ao

Aehpitory ropa Papironia poe *1.1—2.70*
Ritonõpo Tapyĩ Kurã tyrise ropa *3.1—6.22*
Extara tõ oepyry ropa *7.1—10.44*

Tuisa Xiro nyripohpyry
(2 Koronika 36.22-23)

1 Jeimamyry apitorymã po, tuisame toehse Xiro ahtao, Perexia esemy, moro tyrise Ritonõpo a tõmihpyry ae ro Jeremia a. Osenetupuhtoh tyrise eya Xiro kurohtaka sero ripotoh aropotohme pata tõ pona porehme, emero ahno neneryme. Ynara tykase ynororo:
2 — Ywy, Xiro, Perexia esemy ynara ãko ase: "Ritonõpo, Kapu Esẽ omi poe, sero nono põkõ kowenatume ase, emero porehme. Tõmihpyry tokarose ya Tytapyĩ ritohme Jerusarẽ po, Juta nonory po.
3 Kure Ritonõpo exiry se ase amaro xine emero, ipoetoryme awahtao xine! Ytotoko Jerusarẽ pona Ritonõpo maro Oturutoh ritohme ropa. Izyraeu tõ Esẽme mana. Moroto Jerusarẽ po Ritonõpo eahmatohme mana.
4 Amarokõ roropa, tehme exiketõ oesarykõ po, mokaro ytoketõ akorehmatoko parata ke te, uuru ke te, tonahsẽ ke te, okyno tõkehko ke te, onekarorykõ ke roropa aropotohme Ritonõpo Tapyĩ taka, Jerusarẽ pona."

Izyraeu tõ ytory ropa Jerusarẽ pona
5 Mame oxiekyry tõ tamuximãkõ Juta tomo te, Pẽjamĩ tõ maro te, oturuketõ maro, Rewi tõ maro te, imehnõ maro, emero toahmase exiketõ Ritonõpo a ikurohtao xine, tãtakimapitose toto, toytotohkõme Jerusarẽ pona, Ritonõpo Tapyĩ ritohme ropa.
6 Tykatonomorykomo a takorehmase toto emero. Mõkomo tokarose eya xine, parata risemy te, uuru roropa te, tonahsemy te, pui tomo te, tineru te, tynekarorykõ roropa tarose eya xine Ritonõpo Tapyĩ taka.
7 Tijera tõ te, eukuru ẽtoh tonõ maro, Napukotonozo narotyã Ritonõpo Tapyĩ tae Jerusarẽ poe tyneponãmarykõ eahmatoh taka, tokarose ropa tuisa Xiro a.
8 Morohne tokarose tuisa Xiro a, Mitiretate, mõkomo erase a. Morohne tymerose emero eya pape pokona. Mame tokarose emero Sesepazaa a kowenatu, Juta esemy a.
9-10 Ynara tymerose eya: tijera uuru risemy 30me, tijera parata risemy 1.000me, tijera imehnomo 29me, tasa uuru risemy 30me, tasa parata risemy 410me, imehnõ oripo tõkehko 1.000me tokarose, enara.
11 Atapona uuru risẽ, parata risẽ maro 5.400me kynexine. Morohne emero tarose Sesepazaa a Jerusarẽ pona, toytory ropa tahtao Papironia poe Izyraeu tõ maro, Papironia pona arotyamo moro põkõ poetoryme.

2

Papironia poe aehtyã ropa
(Neemia 7.4-73)

1 Izyraeu tõ tarose ahtao Napukotonozo a typoetoryme Papironia pona, Juta põkõ tuhke tarose eya. Mokaro tooehse ropa Jerusarẽ pona Juta patary tõ pona roropa, tosaka xine ropa.
2 Toto tuisary tõ ynara kynexine: Zoropapeu te, Jozue te, Neemia te, Seraia te, Reeraia te, Moatekai te, Piusã te, Mixipaa te, Pikiwai te, Reũ te, Paana, enara.

Sero nase tymerose atakenaka, oxiekyry Izyraeu tomo, Papironia poe aehtyamo. Tuisa tõ esety tymerose imaro exiketõ roropa:

Oxiekyry tomo

3 Paro tomo: 2.172me,
4 Sepatia tomo: 372me,
5 Ara tomo: 775me,
6 Paate-Moape, Jesua pakomotyamo, Joape roropa: 2.812me,
7 Erão tomo: 1.254me,
8 Zatu tomo: 945me,
9 Zakai tomo: 760me,
10 Pani tomo: 642me,
11 Pepai tomo: 623me,
12 Azakate tomo: 1.222me,
13 Atonikã tomo: 666me,
14 Pikiwai tomo: 2.056me,
15 Atim tomo: 454me,
16 Atea tomo, esety akorõ Ezekia: 98me,
17 Pesai tomo: 323me,
18 Jora tomo: 112me,
19 Hasũ tomo: 223me,
20 Jipaa tomo: 95me.

Pata tomo

21 Tooehse ropa ahno, itamurukõ ehtopõpyry ynara pata tõ po kynexine: Perẽ po: 123me,
22 Netopa po: 56me,
23 Anatote po: 128me,
24 Azamawete po: 42me,
25 Kiriate-Arĩ po, Sepira po, Peerote po: 743me,
26 Rama po, Kepa po: 621me,
27 Mikima po: 122me,
28 Peteu po Ae po: 223me,
29 Nepo po: 52me,
30 Makapi po: 156me,
31 Imepỹ Erão po: 1.254me,
32 Harĩ po: 320me,
33 Rote po, Hatite po Ono po: 725me,
34 Jeriko po: 345me,
35 Senaa po: 3.630me.

Oturuketomo

36 Sero nase oturuketõ ekyry tõ aehtyamo Papironia poe, tuisa esety, imarõkõ tuhke exiry, enara: Jetaia, Jesua pakõme tomo: 973me,
37 Imea tomo: 1.052me,
38 Pasua tomo: 1.247me,
39 Harĩ tomo: 1.017me.

Rewita tomo

40 Sero nase rewita tõ oxiekyry tõ esetykomo, aehtyamo ropa Papironia poe:
Jesua pakomotyamo, Katamieu pakomotyã maro, Hotawia pakomotyã mokaro: 74me.
41 Rue tõ etonanomo, eremiaketõ roropa, Asape pakomotyã: 128me.
42 Ritonõpo Tapyĩ apuru erase tomo, Sarũ pakomotyã te, Atea te, Taumõ te, Akupe te, Hatita te, Sopai pakomotyã, enara, atapona 139me kynexine.

Erohketõ Ritonõpo Tapyĩ poko

43 Sero nase Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ pakomotyã, aehtyã ropa Papironia poe. Toto tuisary esetykõ tymerose: Zia te, Hasupa te, Tapaote te,
44 Kero te, Xia te, Patõ te,
45 Repana te, Hakapa te, Akupe te,
46 Hakape te, Saumai te, Hanã te,
47 Jiteu te, Kaa te, Reaia te,
48 Rezĩ te, Nekota te, Kazã te,
49 Uza te, Paseia te, Pesai te,
50 Asanate te, Meunim te, Nepixĩ te,
51 Pakepuke te, Hakupa te, Harua te,
52 Pasarute te, Meita te, Harasa te,
53 Parako te, Xisera te, Tema te,

54 Nexia te, Hatipa, enara.

Saromãᴏ poetory

55 Sero nase Saromão poetory pakomotyã poko, aehtyã ropa Papironia poe: Tuisa tõ esety rokẽ tymerose: Sotai te, Soperete te, Peruta te,

56 Jaara te, Tarakõ te, Jiteu te,

57 Sepatia te, Hatiu te, Pokerete-Hazepaĩ te, Ami, enara.

58 Atapona mokaro Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ pakomotyã maro Saromão poetory pakomotyã 392me kynexine.

59-60 Imehnõ 652me ahno kynexine oxiekyryme repe Teraia ekyryme, Topia ekyryme, Nekota ekyryme, enara; aehtyamo pata tõ poe: Teu-Mera poe te, Teu-Harasa poe te, Kerupe poe te, Atã poe te, Imea poe, enara. Yrome Izyraeu tõme toto ehtoh onenetupuhpyra toh nexiase. Naeroro Izyraeu pakõme nymyry toto exiry waro pyra toh nexiase.

61 Oturuketõ ekyry tõ Hapaia te, Koze te, Paazirai roropa esetykõ onenepyra pape poko toh nexiase tytamurukõ ehtoh waro toto ehtohme. (Paazirai epe, ipakomotyã tamuru typytase Paazirai ẽxiry maro, Paazirai Kireate pono, mame tymeretamuru esety tapoise eya tosetyme.)

62 Oturuketõme ehsaromepyra toh kynexine tytamurukõ waro nymyry pyra toexirykõke.

63 Oturuketõ napyry kurã onenahpopyra kowenatu nexiase eya xine imepỹ Oturukety imehxo exikety oehtohto, Urim maro, Tumĩ maro. (Mokyro Oturukety imehxo exikety imenekary waro mana Ritonõpo poe Urim poko te, Tumĩ maro.)

64-67 Mame atapona Izyraeu tõ aehtyã ropa 42.360me nexiase.

Ipoetory tõ atapona 7.337me nexiase.

Eremiaketõ 200me nexiase.

Kawaru tõ 736me nexiase.

Mura tomo 245me nexiase.

Kameru tomo 435me nexiase.

Jumẽtu tomo 6.720me nexiase, enara.

68 Toeporehkase toto ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka Jerusarẽ pona, tynekarorykõ tokarose tamuximãkomo a Ritonõpo Tapyĩ ritohme ropa esahpyry po ropa.

69 Tytinerũkõ tokarose eya xine Tapyi ritohme uuru 514 kirume te, parata 2.800 kirume te, oturuketõ zupõ 100me.

70 Oturuketomo te, rewita tõ maro, imehnõ ahno roropa tõsesarise Jerusarẽ po, moro pũto roropa. Imehnomo toytose toto tytamurukõ patahpyry tõ pona osesarise ropa. Moxiamo rue etonanomo te, eremiaketõ roropa, erohketomo te, omõtoh erase tõ roropa Ritonõpo Tapyĩ tao, imehnõ Izyraeu tõ roropa toytose toto tytamuru tõ patahpyry tõ pona osesarise.

3

Ritonõpo eahmapitory ropa

1 Mame 7me nuno taropose ahtao, Izyraeu tõ typatarykõ po toh nexiase. Mame tõximõse toto Jerusarẽ po.

2 Moroto Jozue nexiase, Jozatake mũkuru te, imarõkõ maro, imehnõ oturuketõ maro, Zoropapeu, Saratieu mũkuru te, jekyry tõ maro. Apoto apõ tyrise eya xine Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ eahmatohme, okyno tõ zahkatohme tynekarorykõme, Moeze, Ritonõpo poetory nyripohpyry ae ro.

3 Moro põkõ zuno toto ahtao ro moro apoto apõ tyrise eya xine esahpyry pona ropa. Mame moro apõ po okyno tõ tyahkapitose eya xine kokoro rokene, pakeimo te, kokonie pukuro, enara.

4 Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko tõseahmase roropa toto Moeze nymerohpyry ae ro. Kokoro rokẽ okyno tyahkase eya xine inyripohpyry ae ro.

5 Okyno tõ tonehse eya xine jahkatohme tytororo kokoro rokene. Imehnõ roropa tynekarorykõ tonehse Oseahmatoh Nuno Kasenato ae te, imehnõ oseahmatoh poko roropa Ritonõpo eahmatohme. Tynekarorykõ tyahkase roropa eya xine, typoe xine rokẽ tynekarorykõ tonehse ahtao eya xine.

6 Tynekarorykõ tyahkapitose eya xine Ritonõpo eahmatohme, osemazupu ẽmepyry po, nuno 7me aehtoh po, Ritonõpo Tapyĩ onyripitopyra ro toto ahtao.

Ritonõpo Tapyĩ ripitory poko

7 Tineru tokarose eya xine tapyi rinanõ epehmatohme te, wewe poko erohketõ epehmatohme roropa. Tonahsẽ tokarose roropa eya xine, eukuru te, azeite roropa aropotohme pata tõ pona, Tiro pona Xitõ maro apupari epekahtohme, enehtohme tuna ehpikuroko Ripano poe, otyryhkatoh Jope pona. Morara tyrise eya xine emero Xiro, Perexia tuisary omi poe.

8 Morarame yro jeimamyry ae, nuno asakoro aehtoh po, toeporehkase toto ahtao
Jerusarẽ pona, toerohpitose toto, Izyraeu tomo Ritonõpo Tapyĩ riry poko. Yronymyryme
toerohse toto: Zoropapeu, Saratieu mũkuru te, Jozue, Jozatake mũkuru te, tyekyry tõ maro,
oturuketõ maro, rewita tõ maro, Izyraeu tõ maro emero Jerusarẽ pona aehtyã roropa
oximaro toerohpitose toto. Rewita tõ 20me jeimamyry motye toehse ahtao, erohtoh
aporesemyryme tyripose toto.
9 Jozue imũkuru tõ maro, zakorõ tõ maro toerohse toto oximaro, Katamieu tõ maro,
imũkuru tõ maro, Hotawia pakomotyamo. Mokaro a imoihmãkõ tyrohmanohpose Tapyi
riry poko. Takorehmase roropa toto Rewita tomo a Henatate ekyry tomo a.
10 Morarame Ritonõpo Tapyĩ apõ tyrikehse ahtao tyrinanomo a, xikihme toehse oturuke-
tomo. Tupõkõ kurã tamuruse eya xine, rue ke tomahpõke toh nexiase. Rewita tõ, Asape
pakomotyamo a paratu tõ tarose eremiatoh ritohme, Ritonõpo eahmatohme Tawi, Izyraeu
tõ tuisary nyripohpyry ae ro.
11 Ritonõpo eahmatohme toremiase toto. Imehnomo a tozuhse. Ynara tykase toto:
“Kure Ritonõpo mana,
Kypyno xine aexiry,
Izyraeu tõ pyno aexiry
enahpỹme mana!”
Tykohtase toto opore Ritonõpo eahmatohme, Ritonõpo Tapyĩ tyripitose exiryke.
12 Tuhkãkõ mokaro tamuhpõmehxo kynexine: oturuketomo te, rewita tomo te, ty-
pakõke exiketomo. Ritonõpo Tapyĩ apitorymã tonese eya xine exiryke, tyxitase toto
yronymyryme Ritonõpo Tapyĩ apõ ritopõpyry eneryke tyya xine. Pakatokõ Ritonõpo Tapyĩ
poko tõsenetuputyrykõke, tyxitase toto. Osemazupu Ritonõpo Tapyĩ kurehxo toehse eya xine.
Yrome imehnõ tykohtase, tãkye toexirykõke.
13 Moro kui kui katoh totase imehnomo a moẽkomo a. Moro waro pyra toh nexiase kui
kary etaryke tyya xine, otarame tãkye toto exiry te, otarame tãkye pyra toto exiry roropa,
opore tykohtase toto exiryke.

4

Akorekehkatopõpyry epetõkara a

1 Morarame Juta tõ oehtopõpyry ropa poko, Papironia poe, Pẽjamĩ tõ maro zuaro toehse
epetõkara. Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Tapyĩ riry ropa poko ekary totase roropa eya xine.
2 Naeroro toytose toto Zoropapeu tõ a oturuse. Ynara tykase toto:
— Ãkorehmarykõ se ynanase Ritonõpo Tapyĩ amory poko. Ritonõpo Oesẽkõ eahmãko
roropa ynanase. Okyno tõ onyahkakehpyra ynanase ynanekaroryme eya moino ro yna
enehpotopõpyry poe ro Esaa-Hatõ a, axirio tõ esemy a.
3 Yrome tozuhse toto Zoropapeu tomo a, Jozue maro, imehnõ typoenõke exiketõ maro.
Ynara tykase toto:
— Ritonõpo, yna Esẽ Tapyĩ riry poko yna akorehmary se pyra ynanase. Sero rĩko ynanase
toiroro, tuisa Xiro, Perexia esẽ nyripohpyry ae ro.
4 Mame moro nono põkomo a emero tukuhse Izyraeu tõ poremãkapotohme, enaromỹke
toto ehtohme, aerohtohkõ poko pyra toto ehtohme.
5 Tineru tokarose eya xine kowenu poetory tomo a Izyraeu tõ akorekehkatohme. Morara
onyrikehpyra epetõkara nexiase tuisa Xiro Perexia esẽme ahtao, mya Tariu tuisame ehtoh
ponãmero, Perexia esemy.

Pape merotopõpyry tuisa neneryme

6 Tuisame toehse Xerexe ahtao, ineneryme pape tymerose Juta põkõ epetõkara a, Jerusarẽ
põkõ epetõkara a roropa toto hxirotohme.
7 Moro pape tymerose Pixirã tomo a, Mitiretate maro, Tapeeu maro, toto maro exiketõ
maro, aropotohme tuisa Arataxerexe, Perexia esemy a. Moro pape tymerose aramaiku
omiry ae, mame tyripose Perexia omiry aka.
8 Imepỹ pape tymerose roropa kowenatu Reũ a, pape merone Xĩsai maro, tuisa Aratax-
erexe neneryme, Jerusarẽ põkõ hxirotohme. Ynara tykase ynororo:
9 “Sero ynymerohpyry oneneryme tuisa Arataxerexe. Ywy ase Reũ, kowenatu. Ymaro
mã Xĩsai, omi merone, yna marõkõ maro, juize tomo te, imehnõ kowenu poetory tõ emero:
Ereke poe aehtyamo te, Papironia poe aehtyamo te, Susã poe aehtyamo Erão nonory po,
10 imehnõ roropa, tuisa konõto Asurupanipau nenehpotyã inonorykõ poe pata Samaria
pona, sero nono Eupyrati-Oeste pona roropa.”
11 Ynara tymerose moro pape pokona:
“Tuisa Arataxerexe, opoetory tõ taro Eupyrati-Oeste po, ynara kary se ynanase:

12 “Tuisa, tuaro oehtohme, juteu tomo, onenehpotyã xiaro toeporehkase toto Jerusarẽ pona. Moro pata rĩko ropa mã toto, pata zae ehtoh poko pyra exikety, õmiry omipona pyra exiketõme roropa exĩko mã toto. Pata apuru tyripitose eya xine. Okynã pyra otyhkãko mã toto.

13 Tuaro oehtohme, sero pata tyrise ropa ahtao, apuru tõ tõtyhkase ahtao, kowenu tinerũ epehmary se pyra exĩko mokaro mana, tuisame oehtoh akorekehkãko mã toto.

14 Opoetoryme yna exiryke, tuisame oexiry akorehmary se yna exiryke, ynara ãko ynanase oya:

15 Atamorepaketomo a pape poko zupipoko atamuru tõ nymeropohpyry. Morara tyrise ahtao oya enẽko mase pata Jerusarẽ toipe imehnõ tuisa tõ omipona pyra exiketõme mana. Moino ro tutuisarykõ tyrohmanohpose eya xine: Tuisa konõto tomo te, kowenatu tomo, tynonorykõ esamo. Pake ahtao tõsetapase toto tutuisarykõ maro, naeroro tonahkase toto.

16 Morara exiryke, tuisa konõto, ynara enetupuhnõko ynanase: Sero pata tyrise ropa ahtao, apuru tõ tõtyhkase ahtao roropa, õmiry omipona pyra exĩko Eupyrati-Oeste põkõ mana.”

Toto ezuhtopõpyry Arataxerexe a

17 Mame ynara tozuhse toto tuisa Arataxerexe a:

“Sero ynymerohpyry onenerykõme kowenatu Reũ, Xĩsai roropa omi merone, amaro xine exiketõ roropa, Samaria põkomo te, imehnõ Eupyrati-Oeste põkõ roropa: Kure pãna matou?

18 “Onymerohpyrykõ tyripose ya persa omiry aka, tysekeremase roropa ynetaryme.

19 Mame tupipose ya zuaro jehtohme, ynara enease: Moino ro Jerusarẽ põkõ tuisa konõto omipona pyra toh kynexine. Osetapatoh poko exiketõ mokaro, popyra ehtoh poko exiketõ mokaro, toipe rokene Jerusarẽ po.

20 Tuisa tõ orẽpyra exiketõ tuisame toehse moroto, Eupyrati-Oeste tytororo tyrise eya xine tosarykõme. Moroto tineru topehmapose eya xine imehnomo a.

21 Morara exiryke aerohtohkõ poko pyra tyripoko. Moro pata onyripopyra ehtoko aporo, ya tyriporyhtao rokẽ tyritohme eya xine.

22 Axĩ ke sero ynyripohpyry omipona ehtoko tomeseke samo, jakorekehkara imehnõ ehtohme.”

23 Mame tuisa Arataxerexe nymerohpyry tysekeremase Reũ tomo a, Xĩsai maro te, toto marõkõ maro. Mame toytose toto axiny Jerusarẽ pona, typyre ke Izyraeu tõ tonaroximase, aerohtohkõ roropa turumekapose eya xine.

Ritonõpo Tapyĩ ritopõpyry ropa

24 Mame toto erohtoh Ritonõpo Tapyĩ riry poko totypohkapose. Ipoko erohpyra ropa toehse toto asakoro jeimamyry pona tuisame Tariu toehse ahtao, Perexia tuisaryme.

5

1 Ritonõpo omiry tokaropitose urutõ Ajeu a te, urutõ Zakaria, Ito mũkuru a roropa Izyraeu tõ netaryme, Juta nonory po, Jerusarẽ po roropa.

2 Mokaro nekarohpyry Ritonõpo poe totase Zoropapeu, Saratieu mũkuru a te, Jozue, Jozatake mũkuru a roropa. Naeroro toerohpitose toto Ritonõpo Tapyĩ riry poko ropa Jerusarẽ po. Mokaro a takorehmase roropa toto, urutõ komo a, asakorõkomo a.

3 Morara ahtao Jerusarẽ pona toytose Tatenai kowenatu Eupyrati-Oeste esemy te, Setaa-Pozenai maro te, toto maro exiketõ maro. Tõturupose eya xine, ynara tykase toto:

— Onoky omi poe sero Tapyi rĩko ropa matou? Senohne apuru tõ kurãkãko roropa matou? tykase toto.

4 Erohketõ esety turupose roropa eya xine Ritonõpo Tapyĩ rinanõ akorehmananõ esety.

5 Yrome typoetory tõ esã ewomãko Ritonõpo kynexine. Morara exiryke kowenu persa poetory tõ Izyraeu tõ onerekohmara toehse pape meroryhtao eya xine tuisa Tariu neneryme, ezuhtoh eraximaryhtao roropa eya xine.

6 Ynara tymerose Tatenai tomo a aropotohme tuisa Tariu neneryme:

7 “Ynanymerohpyry moro oneneryme, tuisa Tariu. Opoetory tõ kure rokẽ ehtoh se ynanase, osepeme toto ehtohme emero porehme ononory po.

8 Tuaro oehtohme: toytose yna Juta tõ nonory pona. Moroto ynara ynanenease: Ritonõpo Imehxo Exikety Tapyĩ rĩko ropa mã toto. Topu konõto tõ rĩko mã toto tapyi apõme. Apuru rĩko roropa mã toto wewe ke. Tomeseke moro rĩko mã toto. Axĩ sã tyrĩko roropa mã toto.

9 “Tõturupose ahtao mokaro esamo a, onoky omi poe sero tapyi rĩko matou? sero pata apuru kurãkãko roropa matou?

10 Esetykõ ynanekaropoase eya xine, ekarotohme oya toto tuisary waro oehtohme.

11 Ynara tykase rokẽ toto: ‘Ritonõpo kapu esẽ poetoryme ynanase nono esẽme roropa mana. Itapyĩ rĩko ropa ynanase. Itapyiny apitorymã tyrise Izyraeu tõ tuisary a. Taotyhkanohse pake eya.

12 Yrome yna tamuru tomo a tyzehno xine Ritonõpo tyripose. Morara exiryke typoetory tõ onewomara toehse ynororo. Napukotonozo, Papironia tuisary, tonehpose eya Izyraeu tõ poremãkapotohme. Kautea nonory põ kynexine ynororo. Ritonõpo Tapyĩ kurã tykararahse eya xine. Ahno tarose Papironia pona.

13 Yrome tuisa Xiro Papironia esẽme toehse ahtao, jeimamyry osemazupu po Ritonõpo Tapyĩ tyripose ropa eya.

14 Paratu tõ, tijera tõkehko tokarose ropa eya, uuru risemy te, parata risẽ roropa, tuisa Napukotonozo narotyã Ritonõpo Tapyĩ tae, Jerusarẽ poe tyritohme tyneponãmary eahmatoh taka, Papironia po. Tuisa Xiro a morohne tokarose ropa orutua a, esety Sesepazaa, inymenekahpyry Juta tõ kowenatume.

15 Morohne taropose tuisa konõto a Sesepazaa maro Ritonõpo Tapyĩ taka tyritohme ropa Jerusarẽ pona. Ritonõpo Tapyĩ tyripose ropa eya apitorymã esahpyry pona ropa.

16 Naeroro Sesepazaa tooehse ropa, Ritonõpo Tapyĩ apõ ritohme. Tyrĩko ro mã toto moino ro tarona. Otyhkara ro mã toto.’

17 “Seromaroro ise awahtao, Tuisa, zupiko Papironia tuisary papẽ ao zuaro oehtohme tuisa Xiro nyripohpyry poko: otarame Ritonõpo Tapyĩ tyripose eya Jerusarẽ po. Otarame arypyra. Imeĩpo õmiry enehpoko yna a, zuaro yna ehtohme, oty ripory se mah yna a moro poko,” tykase pape meropõkomo.

6

Xiro nyripohpyry tonese ropa

1 Naeroro tupipose tuisa Tariu a, Papironia tuisary tõ papẽ ẽ ao. Moroto tuisa tõ nyripohpyry tõ tukurãkase kynexine.

2 Mame pata Ekepatana po, Metia nonory po moro pape tonese ropa. Ynara tymerose ipoko:

3 “Jeimamyry osemazupu po tuisame toehse Xiro ahtao Tapyi tyripose eya Ritonõpo Tapyĩme Jerusarẽ po, moro tao okyno tõ zahkatohme tytororo tynekarorykõme Ritonõpo a. Moro Tapyi kae exiry 27 meturume, ipuroroje 27 meturume.

4 Apuru tõ tyritoko toiro wewe risemy, oseruao topu akenahtohpyry po. Tyritoh epehpyryme kowenu nepehmaryme.

5 “Moro motye ikyryry tõ uuru risemy te, parata risẽ roropa Napukotonozo narotyã Ritonõpo Tapyĩ tae Jerusarẽ poe Papironia pona, tokarose ropa tyritohme esaka ropa Ritonõpo Tapyĩ taka Jerusarẽ po.”

Tuisa Tariu nyripohpyry

6 Mame pape tymerose tuisa Tariu a kowenatu neneryme. Ynara tykase:

“Ynara tyripõko ase oya Tatenai, kowenatu Eupyrati-Oeste tuisaryme, Setaa-Pozenai roropa, amaro xine exiketõ maro kowenu poetory tomo, kowenu nyripory riponanomo, erohketomo Eupyrati-Oeste põkomo:

“Ameke ehtoko Ritonõpo Tapyĩ poe.

7 ‘Sero Tapyi onyripyra ehtoko,’ kara ehtoko. Ah kowenatu Juta tõ tuisary nyripono, Izyraeu tamuximãkõ maro, Ritonõpo Tapyĩ rĩ toto, apitorymã esahpyry po.

8 Sero pape ae ynara tyripõko ase oya xine: toto akorehmako inyrirykõ poko. Ise toto ehtoh ekarotoko eya xine seromaroro, etypohpyra aerohtohkõ ehtohme. Morohne epehmatohme touko kowenu tinerũ ao, tapoise oya xine ahtao Eupyrati-Oeste põkomo a.

9 Kokoro rokẽ oturuketomo a Jerusarẽ po, ise toto ehtoh ekarotoko, amonohkara: pui tomo te, kaneru tomo te, kaneru mũkuru tomo jahkatohme tytororo tynekarorykõme Ritonõpo Kapu Esemy a. Tonahsẽ roropa tiriiku te, sautu te, eukuru jehnahpyry te, azeite ekaroko eya xine.

10 Morara tyripõko ase tynekarorykõ ekarotohme eya xine Ritonõpo Kapu Esẽ eahmaryme te, oturukehpyra toto ehtohme ypoko ypoenõ poko roropa kure rokẽ yna ripotohme eya.

11 Sero ynyripohpyry omipona pyra exikety ahtao, ynara tyripõko ase: wewe touko itapyĩ wino ipokona exixihmapotohme. Mame moro wewe xikihme tyritoko nono aka. Moromeĩpo itapyiny ikararahtoko ypy sã typahsẽme ehtohme.

12 Jerusarẽ tymenekase Ritonõpo a toahmatohme moroto. Naeroro sero jomihpyry omipona pyra exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana, Itapyĩ Jerusarẽ po kararapyry se exiketõ ahtao, tuisame ahtao ro te, imoihmãkõ ahtao roropa. Ywy Tariu, morara tyripõko ase moro jomihpyry omipona emero ehtoko.”

Ritonõpo Tapyĩ tõtyhkase

13 Mame kowenatu Tatenai tõ a emero tyrise tuisa nyripohpyry ae ro, Setaa-Pozenai maro te, imarõkõ maro.

14 Ritonõpo Tapyĩ riry poko toerohse Izyraeu tõ tamuximãkomo. Tãkye toh kynexine Ajeu tõ omiry etaryke tyya xine te, Zakaria, Ito mũkuru omiry etaryke roropa tyya xine. Mame tõtyhkase toto Ritonõpo Tapyĩ riry poko, Ritonõpo omiry omipona te, tuisa Xiro tõ omihpyry omipona roropa te, tuisa Tariu maro, Arataxerexe maro, enara. Perexia tuisary tõ mokaro.

15 Tõtyhkase toto Ritonõpo Tapyĩ riry poko ẽmepyry oseruao ehtoh po, nuno ataa po 6me jeimamyry taropose ahtao Tariu a tuisame.

16 Mame Ritonõpo eahmaryme Tapyi tapiakase eya xine Itapyĩ Kurãme ehtohme: Izyraeu tomo te, oturuketomo te, rewita tõ maro te, imehnõ maro emero aepyhpyamo Papironia poe. Tãtãkyemase toto Ritonõpo eahmaryme.

17 Tãtãkyematohkõme 100me pui orutua kõ totapase eya xine tynekarorykõme te, 200me kaneru tõ maro, 400me kaneru poenõ maro, 12me poti tõ roropa tynekaroryme tyyrypyrykõ korokapotohme; toiro poti toiro oxiekyry tõ nekaroryme ehtohme, 12me Izyraeu mũkuru tõ ekyry tõ nekaroryme.

18 Morararo toto erohtoh tapiakase eya xine, tuaro oturuketõ ehtohme, rewita tõ roropa toerohtohkõ poko, Ritonõpo Tapyĩ poko Jerusarẽ po, Moeze nymerohpyry ae ro.

Oseahmatoh Paxikoa

19 Mame Oseahmatoh Paxikoa poko, tãtãkyemase toto emero aehtyamo Papironia poe, ẽmepyry 14me aehtoh ae nuno osemazupu po.

20 Oturuketõ a emero tyyrypyrykõ tykorokapose, rewita tõ roropa nuriame pyra toto ehtohme Ritonõpo neneryme. Naeroro okyno tõ totapase eya xine imoihmãkõ nekaroryme Oseahmatoh Paxikoa poko. Okyno tõ totapase eya xine Papironia poe aehtyã akorehmatohme te, imehnõ oturuketõ akorehmatohme te, takorehmatohkõme roropa.

21 Izyraeu tõ, Papironia poe aehtyã emero tõtuhse toto, tynekarorykõ tõse eya xine. Imehnõ roropa Kanaã põkomo a, iirypyryme toehtohkõ turumekase ahtao eya xine Ritonõpo rokẽ eahmatohme Izyraeu tõ Esemy, tõtuhse toto.

22 7me ẽmepyry taropose eya xine Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra. Atãkyemãko toh kynexine, Axiria tuisary tyripose Ritonõpo a toto akorehmaneme, Ritonõpo Tapyĩ riry ropa poko.

7

Jerusarẽ pona Extara ytotopõpyry poko

1 Moromeĩpo jeimamyry tuhke pixo taropose ahtao Arataxerexe a tuisame, Perexia esẽme ahtao, orutua toytose Papironia poe Jerusarẽ pona, esety Extara. Arão parỹpyryme kynexine ynororo. Arão kynexine Oturukety imehxo exikety. Extara kynexine Seraia mũkurume, Azaria paryme roropa, Azaria Hiukia mũkurume kynexine.

2 Ynara roropa kynexine itamuru tomo: Sarũ te, Zatoke te, Aitupe te,

3 Amaria te, Azaria te, Meraiote te,

4 Zeraia te, Uzi te, Puki te,

5 Apisua te, Pineia te, Ereaza, enara. Ereaza kynexine Arão, Oturukety imehxo, mũkuhpyryme, enara.

6-7 Amorepaneme Extara kynexine zae ehtoh poko. Moeze nymerohpyry waro kynexine ynororo, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ nekarohpyry. Extara toytose oturuse tuisa Arataxerexe maro. Mame Extara nekaropohpyry tokarose eya, emero porehme, takorehmase ynororo Ritonõpo a. Naeroro jeimamyry 7mã po tuisame Arataxerexe ahtao, toytose Extara Papironia poe Jerusarẽ pona imehnõ Izyraeu tõ maro: oturuketomo te, rewita tomo te, eremiaketomo te, Ritonõpo Tapyĩ apuru erase tomo, erohketõ roropa Ritonõpo Tapyĩ poko, enara.

8-9 Toytopitose toto Papironia poe ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po. Mame takorehmase toexirykõke Ritonõpo a toeporehkase toto Jerusarẽ pona ẽmepyry apitorymã po, nuno 5me aehtoh po.

10 Extara tõsekarose Ritonõpo a, aomiry poko atamorepatohme, Ritonõpo nyripohpyry omipona toehtohme te, imehnõ Izyraeu tõ amorepatohme roropa inyripohpyry poko porehme.

Arataxerexe nymerohpyry

11 Sero nase tuisa Arataxerexe nymerohpyry pape pokona, oturukety Extara neneryme, Ritonõpo omihpyry poko atamorepakety, tuarohxo exiketyme roropa kynexine emero inyripohpyry poko Izyraeu tomo a.

12 “Sero ynymerohpyry; ywy ase Arataxerexe, tuisa tõ tuisary, oneneryme sero aropõko
ase, omoro Extara, oturukety, amorepatono Ritonõpo Kapu Esẽ omihpyry poko: Kure pãna
mano?
13 Ynara tyripõko ase: ynonory poe emero toytory se exiketõ Jerusarẽ pona amaro,
ytotoko, Izyraeu tomo te, oturuketomo te, rewita tomo, enara.
14 Ywy, tuisa, jakorehmananõ 7mãkõ maro aaropotorỹko ase Jerusarẽ pona, Juta tõ
nonory pona, osenuhmatohme, Ritonõpo Oesẽkõ omihpyry, inekarohpyry oya xine,
omipona morotõkõ exiry waro oehtohkõme.
15 Uuru tõkehko parata roropa, ynanekarory, ywy, jakorehmananõ maro, arota ekaro-
tohme Ritonõpo a, Izyraeu tõ Esemy a, Tytapyĩke Exikety Jerusarẽ po.
16 Uuru arota roropa parata maro anapoihpyrykõ Papironia nonory po: Izyraeu tõ
nekarory te, oturuketõ nekarory Ritonõpo Tapyĩ kyryryme Jerusarẽ po.
17 “Tomeseke sã osepekahko moro tineru ke: pui orutua kõ epekahko te, kaneru tomo te,
kaneru poenomo te, tiriiku tõkehko te, apoto apõ pona tyritohme jahkatohme, uwa eukuru
jehnahpyry kuãtohme roropa moro pona Ritonõpo Tapyĩ tao, Jerusarẽ po.
18 Tineru akoĩpyry ke ise oehtoh epekahko, amarokõ ise ehtoh roropa ise roropa Ritonõpo
Oesẽkõ ahtao.
19 Erohtoh kyryry, ahno nekarotyã erohtohme Ritonõpo Tapyĩ poko, arota ekarotohme
Ritonõpo a, Jerusarẽ pona.
20 Imepỹ kyryry se ro awahtao Ritonõpo Tapyĩ kyryryme epekahko tineru ke, tuisa tinerũ
ke.
21 “Ywy ase tuisa Arataxerexe, ynara tyripõko ase oya xine kowenu tinerũ erase tomo a,
Eupyrati-Oeste po, ekarotoko seromararo oturukety Extara a, amorepane Ritonõpo Kapu
Esẽ omihpyry poko, emero ise aehtoh ekaroporyhtao,
22 parata ahtao 3.400 kiru pona te, tiriiku ahtao 12.500 kiru pona te, uwa eukuru
jehnahpyry ahtao 2 miu rituru pona te, azeite ahtao 2 miu rituru pona te, sautu ahtao ise
ehtoh pona, ekaroko rokene.
23 Tomeseke ehtoko Ritonõpo Kapu Esẽ nyripohpyry omipona oehtohkõme Itapyĩ poko
zuaro jehtohme jũme yzehno pyra exĩko Ritonõpo mana, ypoenõ zehno pyra roropa exĩko
mana tuisame toehse toto ahtao ymyakãme.
24 Ynara tyripõko ase oya xine: kowenu tinerũme onepehmapopyra ehtoko oturuketomo
a te, rewita tomo a te, eremiaketomo a te, tapyi omõtoh erase tomo a te, erohketomo a
Ritonõpo Tapyĩ poko te, imehnomo a roropa sero Tapyi poko exiketomo.
25 “Omoro Extara, tuaro oexiryke Ritonõpo poe, ãkorehmananõ imenekako, juize tõ roropa
Eupyrati-Oeste põkõ tuisaryme toto ehtohme, Ritonõpo Oesẽkõ omiry waro exiketomo,
emero. Imehnõ amorepako Aomiry waro pyra exiketomo, zuaro toto ehtohme.
26 Ritonõpo Oesẽkõ omipona pyra exiketomo te, Perexia kowenu omipona pyra ahtao
roropa tuãnohsẽme exĩko axiny: totapasẽme exĩko roropa te, taroposẽme exĩko inonory poe
te, ãpuruhpyry taka tõmaposẽme exĩko te, imõkomory tõkehko tapoisẽme exĩko mana, enara.”

Ritonõpo eahmatopõpyry Extara a

27 Mame ynara tykase Extara:
— Kure mase, Ritonõpo, yna tamuru tõ Esemy. Oya tyrise tuisa kurohtaka, oeahmary se
ehtopo te, kure rokẽ Atapyĩ riry se ehtoh roropa, sero saaro Jerusarẽ po.
28 Ymaro oehtoh waro jexiryke tyjamihtase ywy oturutohme tuisa konõto a, tuisa ako-
rehmananõ maro te, ipoetory tõ tamuximehxo exiketõ roropa kowenu maro erohketomo.
Tyjamihtanohse oya jexiryke, Ritonõpo, Izyraeu tõ tamuximãkõ tuhke toahmase ya toto
ytotohme ropa ymaro tyekyrykõ maro, yna nonory pona ropa.

8

Extara ytotopõpyry Papironia poe

1 Ynara tymerose oxiekyry tõ tamuximãkõ esetykõ nexiase, Papironia põkomo, Extara
maro aytotyã ropa Arataxerexe tuisame ahtao:
2 Jeresõ, Pineia tõ ekyryme exikety; Tanieu, Itamaa tõ ekyryme exikety; Hatu, Sekania
mũkuru, Tawi tõ ekyryme exikety,
3 Zakaria, Paro tõ ekyryme exikety, 150me orutua kõ maro (itamuru tõ esetykõ tymerose
tyekyry tõ waro toto ehtohme);
4 Erioenai, Zeraia mũkuru, Paate-Moape tõ ekyry, 200mãkõ maro;
5 Sekania, Jazieu mũkuru, Zatu tõ ekyry, 300mãkõ maro;
6 Epete, Jonata mũkuru, Atim tõ ekyry, 50mãkõ maro;
7 Jesaia, Ataria mũkuru, Erão tõ ekyry, 70mãkõ maro;
8 Zepatia, Mikaeu mũkuru, Sepatia tõ ekyry, 80mãkõ maro;

9 Opatia, Jeieu mũkuru, Joape tõ ekyry, 218mãkõ maro;
10 Seromite, Joxipia mũkuru, Pani tõ ekyry, 160mãkõ maro;
11 Zakaria, Pepai mũkuru, Pepai tõ ekyry, 28mãkõ maro;
12 Joanã, Hakatã mũkuru, Azakate tõ ekyry, 110mãkõ maro;
13 Eriperete te, Jeieu te, Semaia, enara, Atonikã tõ ekyry, 60mãkõ maro. Etyhpyryme toeporehkase toh nexiase.
14 Utai te, Zapute maro, Pikiwai tõ ekyry, 70mãkõ maro.

Rewita tõ enehpotopõpyry

15 Ywy, Extara, mokaro emero oximõmãkõme enehpoase, tuna ehpikoxi pata Aawa kuroko ytokety ae. Moroto tõsesarise yna 3me ẽmepyry aehtoh ae. Mame tomesekehxo mokaro imoihmãkõ tonese ahtao ya, oturuketõ enease toto maro, yrome rewita tõ onenepyra exiase.
16 Naeroro tamuximãkõ 9me enehpoase: Erieze te, Arieu te, Semaia te, Eunatã te, Jaripe te, Eunatã te, Natã te, Zakaria te, Mesurã, enara. Asakoro amorepatõkõ enehpoase roropa: Joiaripe te, Eunatã, enara.
17 Pata Kaxipia tuisary, Ito tupipose ya oturutohme imarõkõ maro, erohketõ Ritonõpo Tapyĩ tao, ahno enehpotohme Ritonõpo Tapyĩ tao aerohtohkõme.
18 Mame kure rokẽ yna riryke Ritonõpo a, orutua tonehpose eya xine yna a, tuaro exikety, emese kure roropa exikety, Serepia, rewita, Mari tõ ekyryme exikety. 18mãkõ tooehse imaro, ipoenomo, zakorõ tõ roropa, enara.
19 Hasapia te, Jesaia roropa Merari tõ ekyry tonehpose roropa eya xine 20mãkõ maro, imũkuru tomo, zakorõ tõ maro, enara.
20 220me Ritonõpo Tapyĩ tao erohketõ tooehse roropa, tuisa Tawi tõ nymenekatyã pakomotyã rewita tõ akorehmananõme. Mame mokaro esety tymerose eya xine emero, pape pokona.

Otuhpyra oturutoh poko Ritonõpo a

21 Mame moroto tuna Aawa ehpio tyripose toto ya otuhpyra toto ehtohme toiro ẽmepyry ae, emero yna esekumuru po typorohse Ritonõpo ẽpataka yna oturutohme eya kure yna arotohme te, yna ewomatohme, yna poenõ ewomatohme roropa yna mõkomory maro porehme.
22 Tuisa turuse ya exiryke Ritonõpo yna Esẽ typoetory ewomary poko: "Emero tosẽme Ritonõpo enetupuhnanõ ewomãko mana, yrome irumekary se exiketõ zehno, tyjamitunuru ke toto wãnohnõko mana." Naeroro ywy ehxirory soutatu tõ kawaru maro tokaropose ahtao eya, yna maro toto ytotohme yna ewomatohme osema tao yna epetõkara wino.
23 Naeroro otuhpyra toehse yna Ritonõpo a yna otururume, yna ewomatohme, mame yna omiry totase Ritonõpo a.

Ahno nekarory Ritonõpo Tapyĩ mõkomoryme

24 Oturuketõ tuisary tõ wino, Serepia tymenekase ya te, Hasapia te, imehnõ 10mãkõ roropa.
25 Mame parata tukuhse ya omoxĩ exiry waro jehtohme, uuru roropa, mõkomo roropa, tuisa konõto nekarohpyry, akorehmananõ nekarotyã roropa te, kowenu poetory tõ nekarotyã maro te, Izyraeu tõ nekarotyã maro tyritohme Ritonõpo Tapyĩ taka. Morohne emero tokarose ya oturuketomo a.
26-27 Ynara kynexine ynekarohpyry eya xine: parata 22 miu kirume te, 100me parata risẽ roropa omoxĩ ehtoh 70 kirume te, uuru 3.500 kirume, 20me uuru risẽ eukuru ẽtoh tonomo 8,5 kirume, metau risẽ kurã asakoro typyne exiketõ uuru samo.
28 Ynara tykase ywy eya xine:
— Tapiakase matose Ritonõpo atamurukõ Esẽ poetoryme oerohtohkõme. Senohne roropa tapiakase mana ikyryryme ehtohme parata te, uuru te, ahno a tonehse typoe xine rokẽ tynekarorykõme Ritonõpo a.
29 Tomeseke sã senohne arotatoko mya Ritonõpo Tapyĩ taka. Moroto osa ao, Ritonõpo Tapyĩ tao emero ikuhnõko ropa matose. Moro ekarõko matose oturuketõ tuisary tomo a, rewita tõ tuisary tomo a roropa, Izyraeu tõ tamuxiry tomo a Jerusarẽ po.
30 Mame oturuketomo a, rewita tomo a roropa moro parata tõkehko, uuru roropa, mõkomo roropa tapoise arotohme Ritonõpo Tapyĩ taka Jerusarẽ pona.

Ytotoh ropa Jerusarẽ pona

31 Mame ẽmepyry 12mã po, nuno apitorymã po toytose yna tuna Aawa poe yna ytotohme Jerusarẽ pona. Ritonõpo yna Esẽ yna maro nexiase yna ytoryhtao, yna towomase eya, yna onetapara yna zehnotokõ ehtohme yna poko pyra omato kõ ehtohme roropa.
32 Toeporehkase yna ahtao Jerusarẽ pona tõseremase yna 3me ẽmepyry aehtoh pona.

33 Mame 4me ẽmepyry aehtoh ae toytose yna Ritonõpo Tapyĩ taka parata kuhse, uuru roropa, mõkomo roropa uuru risemy. Morohne tokarose yna a oturukety Meremote a, Uria mũkuru a. Imaro Ereaza, Pineia mũkuru kynexine rewita tõ maro asakoro: Jozapate, Jesua mũkuru te, Noatia, Pinui mũkuru, enara.

34 Moro parata tõkehko te, uuru roropa te, mõkomo roropa tukuhse nexiase tuhke morohne ehtoh merotohme te, omoxĩ moro otyro ehtoh merotohme roropa.

35 Moromeĩpo okyno tõ tokarose Papironia poe aehtyamo a jahkatohme tynekarorykõme Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a. Pui orutua 12me totapase eya xine Izyraeu tõ nekaroryme te, kaneru 96me te, kaneru mũkuru tõ 77me, morararo iirypyrykõ korokapotohme poti tõ 12me totapase eya xine. Morohne tyahkase eya xine tytororo tynekarorykõme Ritonõpo Tosẽkomo a.

36 Mame tuisa konõto nymerohpyry tymoisẽ tokarose tuisa tomo a, Eupyrati-Oeste nonory kowenatu tõ maro. Takorehmase imoihmãkõ eya xine Ritonõpo eahmary poko Itapyĩ tao.

9

Extara oturutopõpyry Ritonõpo a

1 Moromeĩpo morohne emero tyrise ahtao eya xine, oturuse tooehse Izyraeu tõ tamuximãkõ ya. Ynara turuse ywy eya xine: “Ahno sero põkõ Ritonõpo omipona pyra toehse toh monexiano, oturuketõ roropa, rewita tõ roropa. Atapiakara toh nexiase kananeu tõ winoino te, heteu tõ winoino te, perizeu tõ winoino te, jepuseu tõ winoino te, amonita tõ winoino te, moape tõ winoino te, Ejitu põkõ winoino te, amoreu tõ winoino, enara. Mokaro nyriry xihpyry poko toehse toto.”

2 Typytase toto juteutõkara ẽxiry tõ maro. Naeroro Ritonõpo nymenekatyã typoetoryme otoxie toehse imehnõ maro, Ritonõpo poetory tõ kara maro. Morara tyrise Izyraeu tõ tamuximãkomo a, tuisa tomo a roropa. Imehnõ motye toh nexiase tyyrypyrykõ poko toexirykõ poko.

3 Moro poko zuaro toehse jahtao, jupõ tyxihkase ya, jemynyhmaryke, jũsety tumukase ya, jetypoty roropa mame typorohse ywy, sam ãko yronymyryme jexiryke.

4 Moroto tehme exiase typorohse, jemynyhmaryke, okyno zahkatoh kokonie pukuro pona. Mame ahno toehpitose, tõximõse toto jomye; enaromỹke toh nexiase Ritonõpo Izyraeu Esẽ omihpyry Izyraeu tõ Papironia poe aehtyã rypyhpyrykõ poko.

5 Mame okyno tõ zahkatoh toehse tynekaroryme Ritonõpo a kokonie pukuro. Mame towõse ywy jemynyhmatoh poe jupõ tyxihkase ro ahtao, typorohse ywy jesekumuru po joturutohme Ritonõpo a, jemary tanỹse ya Ritonõpo Jesemy a.

6 Ynara tykase ywy:

— Ritonõpo, ehxirõko ase yronymyryme. Enaromỹke ywy jupuhpyry anymyry poko oẽpataka. Yna rypyry itamurume nae nase, zuemã sã nase yna a. Tyneryse sã ynanase yna rypyry aka. Kaetokohxo yna rypyry toehse, kapu pona samo.

7 Moino ro yna tamuru tõ ehtopõpyry poe tarona, opoetory tõ, tyyrypyrykõ poko toehse itamurume, Õmihpyry omipona pyra. Yna rypyry pokoino yna tuisary tõ maro oturuketõ maro yna tarose imehnõ tuisary tomo a. Totapase yna, tomatonanohse roropa, tarose yna mya imehnõ poetoryme ehtohme roropa. Seroae ro “Ahno kahpyry,” ãko mã imehnõ yna poko.

8 Yrome seromararo, Ritonõpo yna Esemy, axĩtao rokẽ kure rokẽ mexiase yna a. Toitoine yna typynanohse oya imehnõ poetoryme yna ehxĩpo. Tonehse ropa yna xiaro roropa ononory kurã pona. Towomase yna oya isene yna ehtohme, tõsemãkase ropa samo.

9 Imehnõ poetoryme ynanexiase. Yrome moroto yna onynomopyra mexiase. Kure rokẽ yna tyripose oya, Perexia tuisary tomo a, Atapyĩ ritohme ropa yna a tytohtohkase ahtao. Taro osewomatoh tonese ropa yna a Juta nonory po, Jerusarẽ po roropa.

10 — Yrome seromararo, Ritonõpo, morara emero toehse ahtao, otara ãko yna nae? Õmihpyry yna a, omipona pyra toehse ynanase,

11 onekarotyã opoetory tõ urutõ komo ae. Tuaro yna tyripose eya xine sero nono poko omõsasaka yna ahtao yna esaryme tyritohme. Nuriame nexiase moro põkõ emero tyyrypyrykõ xihpyry poko exikehpyra toto exiryke.

12 Turuse yna eya xine: mokaro maro pytara ehtoko jũme. Osepeme pyra toto maro ehtoko te, toto anakorehmara ehtoko roropa orẽpyrahxo toto ehtohme, tykyrysã enapyry se awahtao xine moro nono po te, moro nono nomory se roropa awahtao xine opoenomo a, apakomotyamo a roropa jũme.

13 Yrome emero toehse ahtao yna wãnopyryme yna rypyry epehpyryme azahkuru yna ehtopõpyry emetakame, zuaro ynanase; oya, Ritonõpo, tuãnohse yna zokonaka rokene emero pyra yna rypyry epehpyryme. Opoe isene ro ynanase.

14 Naeroro yna akorehmako, Ritonõpo, õmiry omipona yna ehtohme, pytara yna ehtohme tyyrypyry xihpyry poko exiketõ maro. Morara tyrise yna ahtao yna zehno exĩko mase. Yna enahkãko mase ipunaka, akoĩpyry oxinomopyra mana.

15 Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy, zae mase ipunaka. Yrome yna typynanohse oya. Opoe isene ro ynanase. Osekarõko ynanase oya, iirypyryme ynanase, oẽpataka omõsaromepyra ynanase.

10

Typyxiãkõ aropotopõpyry ropa poko

1 Mame tosekumuru po typorohse Extara, Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka. Oturũko nexiase Ritonõpo a. Xitãko roropa nexiase, tyyrypyry ekarory poko Ritonõpo a. Morara ahtao Izyraeu tõ tuhke tõximõse zomye, orutua komo, nohpo tõ roropa, poetohti maro. Xitãko roropa toh nexiase.

2 Mame ynara tykase Sekania, Jeieu mũkuru, Erão tõ ekyry, Extara a:

— Iirypyryme toehse ynanase Kuesẽkõ omihpyry omipona pyra, yna pytaryhtao imehnõ Izyraeu tõ kara ẽxiry tõ maro. Yrome seromaroro, morara ahtao ro, Ritonõpo enetuputyryke kyya xine kure ehtoh eraximãko ro Izyraeu tõ mana.

3 Naeroro seromaroro kuomirykõ sekarotone Ritonõpo a: "Mokaro nohpo tõ aropõko ropa sytatose ipoenõkõ maro." Morara tyrĩko ynanase õmiry etaryke yna a te, imehnõ Ritonõpo omihpyry omipona exiketõ omiry etaryke roropa yna a. Morara yna ahtao Ritonõpo omiry omipona exĩko sytatose.

4 Owõko ty! Omoro mase sero ripõko. Ãkorehmãko ynanase. Naeroro oseanahtoko oerohtoh ritohme.

5 Naeroro towõse Extara. Oturuketõ tuisary tõ omiry totapose eya, rewita tõ tuisary tõ omiry roropa te, imoihmãkõ omiry roropa, Sekania omihpyry omipona toehtohkõme, aomirykõ totapose eya.

6 Mame Extara Ritonõpo Tapyĩ myhtoino toytose ropa Joanã Eriaxipe mũkuru nyhtoh taka, moroto tõmehse ynororo, otuhpyra nexiase, tuna onẽpyra roropa toemynyhmaryke zae pyra Papironia poe aehtyã ehtopõpyry poko.

7 Moromeĩpo tõmiry taropose eya Jerusarẽ pona Juta pona roropa Papironia poe aehtyã oximõtohme emero porehme Jerusarẽ pona.

8 Turuse roropa toto kowenatu tõ omi poe imehnõ tamuximãkõ omi poe roropa: 3me ẽmepyry ae oehpyra exikety ahtao oximõtoh taka mokyro nonory te, itapyĩ tõkehko esẽme pyra exĩko mana, Izyraeume pyra exĩko roropa mana.

9 Morara exiryke 3me tõmehse ahtao, ẽmepyry 20mã po, nuno 9mã po orutua kõ Juta nonory põkõ Pẽjamĩ tõ nonory põkõ roropa toeporehkase toto Jerusarẽ pona oximõtohme Ritonõpo Tapyĩ myhtokoxi. Konopo oehnõko nexiase itamurume, jamihme roropa. Moro pokoino, tupimã poko toto osenetuputyryke roropa tykytyky ãko toh nexiase.

10 Mame towõse oturukety Extara imoihmãkõ zurutohme. Ynara tykase eya xine:

— Zae pyra mexiatose Ritonõpo omiry omipona pyra imehnõ ahno ẽxiry tõ tapoise oya xine ahtao opyxiãkõme. Opokoino xine Izyraeu tõ iirypyryme mana.

11 Naeroro seromaroro osekarotoko oorypyrykõ poko Ritonõpo atamurukõ Esemy a. Ritonõpo zamaro oehtohkõme ropa inyripohpyry tyritoko, atapiakatoko Izyraeu tõ kara winoino. Kynonorykõ po toto ahtao ro nohpo tõ aropotoko ropa Izyraeu tõ ẽxiryme pyra toto ahtao toto maro typytase awahtao xine.

12 Imoihmãkomo a tozuhse opore samo. Ynara tykase toto:

— Ỹ, onyripohpyry yna a tyrĩko ynanase porehme!

13 Yrome tuhke ynanase, konopo itamurume oehnõko mana. Taro jarao tehme ehsaromepyra ynanase. Onyripohpyry yna a onyrisaromepyra ynanase axiny, toiro rokẽ, asakoro roropa ẽmepyry ipune pyra yna rypyry kurãkary poko tuhke yna exiryke.

14 Ah yna tuisary tõ tehme nexĩ toto Jerusarẽ po zae ehtoh tyripotohme. Mame orutua kõ yna patary põkõ typye Izyraeu tõ ẽxiry kara maro oehnõko mã toto ẽmepyry tynymenekahpyryme ahtao, tutuisary maro juize tõ maro typatary pono. Morara ahtao kyzehno xine Ritonõpo ehtoh kyyrypyrykõ poko exikehnõko mana.

15 "Morara se pyra ynanase," kara imoihmãkõ nexiase. Jonata rokẽ Asaeu mũkuru moro se pyra nexiase te, Jazeia roropa, Tikiwa mũkuru. Mesurã roropa te, Sapetai maro, rewitame exikety, mokaro maro toh nexiase.

16 Mokaro Papironia poe aehtyamo moro omi omipona se toehse. Naeroro oturukety Extara a tamuximãkõ tymenekase oxiekyrymãkõ tuisary tomo, toto esety tymerose eya. Toerohpitose toto moro poko ẽmepyry apitorymã po nuno 10mã po.
17 Morarame 3me nuno taropose eya xine moro poko erohnõko atamorepãko orutua kõ pytatopõpyry poko Izyraeu tõ ẽxiryme pyra exiketõ maro.

Orutua kõ typye juteutõkara ẽxiry tõ maro

18 Sero nase esetykõ typye exiketõ juteutõkara maro: Oturuketomo, Jozue tõ ekyry, zakorõ tõ maro, Jozatake mũkuru tomo: Maaseia te, Erieze te, Jaripe te, Ketaria, enara.
19 Tõmirykõ totapose eya xine typyxiã rumekatohme. Kaneru tokarose eya xine tynekarorykõme Ritonõpo a tyyrypyrykõ korokapotohme.
20 Imea ekyry tõ wino: Hanani te, Zepatia, enara.
21 Harĩ ekyry tõ wino: Maaseia te, Eria te, Semaia te, Jeieu te, Uzia, enara.
22 Pasua ekyry tõ wino: Erioenai te, Maaseia te, Iximaeu te, Netaneu te, Jozapate te, Erasa, enara.
23 Rewita tomo: Jozapate te, Ximei te, Keraia te, (esety akorõ Keritame) Petaia te, Juta te, Erieze, enara.
24 Eremiakety: Eriaxipe.
Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tomo: Sarũ te, Terẽ te, Uri, enara.
25 Imehnomo: Paro ekyry tomo: Ramia te, Jezia te, Maukia te, Miamĩ te, Ereaza te, Maukia te, Penaia, enara.
26 Erão ekyry tomo: Matania te, Zakaria te, Jeieu te, Apati te, Jerimote te, Eria, enara.
27 Zatu ekyry tomo: Erioenai te, Eriaxipe te, Matania te, Jerimote te, Zapate te, Aziza, enara.
28 Pepai ekyry tomo: Jeoanã te, Hanania te, Zapai te, Atarai, enara.
29 Pani ekyry tomo: Mesurã te, Maruke te, Ataia te, Jasupe te, Seau te, Jerimote, enara.
30 Paate-Moape ekyry tomo: Atina te, Kerau te, Penaia te, Maaseia te, Matania te, Pezareu te, Pinui te, Manase, enara.
31-32 Harĩ ekyry tomo: Erieze te, Joxia te, Maukia te, Semaia te, Ximeão te, Pẽjamĩ te, Maruke te, Semaria, enara.
33 Hasũ ekyry tomo: Matenai te, Matata te, Zapate te, Eriperete te, Jeremai te, Manase te, Ximei, enara.
34-37 Pani ekyry tomo: Maatai te, Anarão te, Ueu te, Penaia te, Petia te, Kerui te, Wania te, Meremote te Eriaxipe te, Matania te, Matenai te, Jaasau, enara.
38-42 Pinui ekyry tõ wino: Ximei te, Seremia te, Natã te, Ataia te, Makanatepai te, Sasai te, Sarai te, Azareu te, Seremia te, Semaria te, Sarũ te, Amaria te, Joze, enara.
43 Nepo ekyry tõ wino: Jeieu te, Matitia te, Zapate te, Zepina te, Jatai te, Joeu te, Penaia, enara.
44 Mokaro emero typytase toh nexiase juteutõkara maro. Typyxiã turumekase ropa eya xine, taropose ropa toto ipoenõkõ maro.

NEEMIA
Neemias
Ekarotopo

Sero pape *Neemia* atapiakãko nase oseruao: 1) Jerusarẽ apuru ritopõpyry ropa poko Neemia tomo a, tyripose exiryke Perexia esemy a kowenatume tyrise ynororo ahtao Juta tõ nonory po. 2) Ritonõpo Omiry sekerematopõpyry Extara a te, ahno imoihmãkõ osekarotopõpyry roropa iirypyryme toehtohkõ korokapotohme. 3) Neemia nyrityã tõkehko poko kowenatume ynororo ahtao. Yronymyryme Ritonõpo tonetupuhse eya Tosẽme, oturukehpyra ehse ynororo eya.

Sero pape ao

Neemia oepyry ropa *1.1—2.20*
Apuru ritopõpyry ropa *3.1—7.73*
Aomiry sekeremary *8.1—10.39*
Neemia nyrityã tõkehko *11.1—13.31*

Jerusarẽ poko Neemia otururu Ritonõpo a

1 Sero nase Neemia, Hakaria mũkuru ehtopõpyry poko.

Nuno kisereu po, jeimamyry 20mã po tuisame Arataxerexe ahtao, Perexia esẽme, Susã po exiase, pata tamuru po, kowenu esary po. Ywy ase Neemia.

2 Mame jakorõ Hanani toeporehkase Juta nonory poe imehnõ juteu tõ maro. Naeroro tõturupose toto ya moero ehtoh poko te, Jerusarẽ poko, morotõkõ poko roropa, Papironia poe aytotyã poko.

3 Ynara tokarose toto ya: "Juteu tõ akoĩpyry etuarimãko mã toto. Toto htomãko roropa imeimehnõ nonory poe morotona aytotyamo. Pata Jerusarẽ apuru tõ tykararahse mã kehko, omõtoh roropa onukurãkara tyahse rokẽ mã kehko apoto ke."

4 Morara kary etaryke ya, typorohse rokẽ exiase tyxitase ywy.

Sã tyxitase, sã tyxitase ywy. Otuhpyra toehse ywy omise pyra jemynyhmaryke. Ynara tykase ywy Ritonõpo Kapu Esemy a:

5 — Ritonõpo, Kapu Esemy! Tuisa Imehxo mase. Osenuruhkãko ynanase onyrityã eneryke yna a. Õmihpyry omipona exikehpyra mase. Opoetory tõ pynanohnõko mase, opyno exiketomo, Õmihpyry omipona exiketõ roropa.

6 Kueneko, Ritonõpo, jotururu etako. Oturukehpyra ase oya saereme, koko roropa opoetory, Izyraeu tõ poko. Osekarõko ase oya. Yna, Izyraeu tõ, tyyrypyhpyke toehse oneneryme. Ytamuru tõ maro ywy iirypyryme toehse.

7 Ynanyrityã iirypyryme oya mana. Õmihpyry omipona pyra toehse yna. Onyripohpyry yna a, Moeze, opoetory nymerohpyry ae, omipona pyra toehse yna.

8 Wenikehpyra exiko õmihpyry poko eya: "Jurumekaryhtao oya xine, Izyraeu tomo, amarokõ pahnõko ase imehnõ nonory poro.

9 Yrome moromeĩpo toeramase ropa awahtao xine jomipona oehtohme ropa ynyripohpyry ritohme oya xine, oenehtorỹko ropa ase osa ynymenekahpyry pona jeahmatohme, sapararahme toehse awahtao xine ro nono etyhpyry pona," katopõpyry oya Moeze a. Moro onymoipyra toehse yna.

10 — Ritonõpo, opoetoryme moxiã mã toto, onymenekatyamo. Typynanohse toto oya imehnõ winoino ajamitunuru ke orẽpyra oexiryke.

11 Seromararo jotururu oya etako opoetory tõ otururu roropa emero oeahmary se exiketomo. Kuakorehmako seroae ise jehtoh apoitohme ya kure rokẽ tuisa konõto ehtohme ya.

Morara ahtao erokuase tuisa okuru poko.

2

Jerusarẽ pona Neemia ytotopõpyry

1 Morarame 4me nuno taropose ahtao, jeimamyry 20me tuisame Arataxerexe ahtao ynara toehse ya; Tuisa Arataxerexe otuhnõko nexiase kokonie pukuro. Uwa eukuru jehnahpyry tapoise ya ekarotohme tuisa a. Akye pyra jehtoh onenepitopyra tuisa nexiase.

2 Naeroro tõturupose ynororo, ynara tykase ya:

— Oty katohme sekese pyra mahno? Akuruhtara mase; naeroro tãkye pyra rokẽ mase.

Mame tõserehse ywy.

3 Ynara tykase ywy eya:

— Tuisa, jũme isene oehtoh se ase! Tãkye nymyry ehsaromepyra ase ytamuru tõ zonẽtopõpyry, pata Jerusarẽ tyhtomase ahtao, omõtoh tonõ tyahkase roropa ahtao apoto ke?

4 — Oty se hma? tykase tuisa ya.

Oturuase Ritonõpo Kapuaono a.

5 Mame ynara tykase ywy tuisa a:

— Azamaro jahtao, ynekaropory oya ekarory se awahtao, kuaropoko Juta nonory pona, ytamuru tõ zonẽtopõpyry pona, tykase ywy.

6 Mame tuisa konõto, ipyty typorohse imaro, ỹme nexiase. Tõturupose ya ynororo: "Otãto nuno, otãto jeimamyry roropa aropory oya oehtohme ropa?"

Moro ekaroase eya.

7 Mame ynara ekaropoase eya:

— Ajohpame sã pape ekaroko ya arotohme kowenatu tõ neneryme Eupyrati-Oeste nonory po, zurutohme kure jytotohme Juta nonory pona.

8 Pape ekaropoase roropa Asape neneryme, itu erasemy, wewe ekaropotohme eya tapyi jamihmã omõtoh ritohme Ritonõpo Tapyĩ ewomatohme te, pata apuru ritohme roropa, ytapyĩ roropa ritohme jesaryme. Morohne emero tokarose tuisa a ya ynekaropohpyry eya, ymaro Ritonõpo exiryke.

9 Soutatu tõ tamuximãkõ taropose tuisa konõto a ymaro toto ytotohme te, soutatu tõ roropa kawaru po ytoketomo. Naeroro ynanytoase Eupyrati-Oeste nonory pona. Moroto pape tõ ekaroase kowenatu tõ neneryme tuisa konõto nymerohpyry.

10 Yrome Sãparate, Pete-Horõ pono te, Topia maro, Amõ nonory esẽ tohne toehse zuaro toehse ahtao ahno oepyry poko Izyraeu tõ akorehmase.

11 Toeporehkase ywy Jerusarẽ pona. Mame oseruao ẽmepyry ae

12 josenetupuhtoh onekaropyra exiase imehnomo a, Ritonõpo nyrihpyry ukurohtaka pata kurãkary ropa poko. Towõse ywy koko jytotohme onoa, imehnõ ymaro exiketõ maro. Toiro rokẽ okyno aroase, jumẽtu rokene, epo jytotohme.

13 Tutũtase ywy koko Omõtoh Jakanahmã ae xixi omõtoh wino, ytoase ikurenaka Tuna eutary Zakareimo kuroko Omõtoh Typahsẽ pona. Ytoytoryhtao pata apuru enẽko exiase tytohkase aexityã te, omõtoh tonõ roropa jahkatyã apoto ke.

14 Morotoino toeramase ywy inikahpozakoxi Omõtoh Tuna Enatyry pona te, Tuisa Tunary Pẽkamã pona roropa. Moroto jeky, jumẽtu tosemary onenepyra tokurehse typahsã rãnakuroko,

15 morara exiryke tyhtose ywy jakanahmã Keterõ pona. Moro irãnakuroko ytoase pata apuru enẽko rokẽ exiase. Mame eramase ropa jesemahpyry ae ropa. Pata pona tomõse ropa ywy Omõtoh Jakanahmã ae.

16 Pata tuisary tõ zuaro pyra toh nexiase jytotopõpyry poko te, ynyrihpyry poko, enara. Morara ahtao juteu tõ onurupyra ro exiase: oturuketomo te, tuisa tomo te, kowenu poetory tomo te, imehnõ roropa imeĩpo pata kurãkary poko akorehmary se exiketomo.

17 Yrome ynara tykase ywy eya xine:

— Enetoko ke! Etuarimãko sytatose! Kypatarykõ Jerusarẽ tytohtohkase mana. Omõtoh tonõ tyahkase kehko. Ehmaropa apuru tõ ritohme ropa ehxiropyra kuehtohkõme.

18 Mame toto zuruase kure jyritopõpyry poko Ritonõpo a te, jakorehmatopõpyry poko roropa eya. Ekaroase roropa tuisa konõto omihpyry poko ya.

— Ehmaropa erohpitose apuru tõ riry ropa poko, tykase toto.

Tãtakimase toto erohpitotohme.

19 Yrome zuaro toehse Sãparate ahtao, Topia maro, arape Jesẽ roropa yna erohtoh poko, toexianase toto. Yna tounohse roropa eya xine. Ynara tykase toto:

— Oty riry se hmatou? Tuisa konõto epetõkarame exĩko matou? tykase toto.

20 Ynara tykase ywy eya xine:

— Ritonõpo Kapuaõ yna akorehmãko mana yna erohtoh poko otyhkatohme kure. Ipoetoryme ynanase. Erohpitõko ynanase pata apuru riry poko. Yrome tosake pyra matose Jerusarẽ po, moro tao tapyi esẽme ehsaromepyra matose. Izyraeu tõ ekyryme pyra roropa matose. Ritonõpo tapyĩ poko te, okyno zahkary poko ynanekaroryme Ritonõpo eahmaryme, morohne poko ehsaromepyra matose ipunaka.

3

Apuru tõ riry ropa

1 Pata apuru tõ tyrise ropa kehko nexiase ynara samo: Omõtoh Kaneru tyrise ropa Eriaxipe tomo a. Oturukety imehxo exiketyme kynexine ynororo, imaro oturuketõ nexiase. Moromeĩpo moro omõtoh tokarose eya xine Ritonõpo a, Omõtoh apuru tyrise eya

xine tosaka xine. Mame pata apuru tyrise ropa eya xine, tapyi Kaetokohxo Exikety 100mã pona, tapyi Kaetokohxo Exikety Hananeu pona roropa.
2 Mokaro mykapo Jeriko põkõ toerohse pata apuru riry ropa poko. Mokaro mykapo toerohse Zakua, Iniri mũkuru pata apuru riry poko.
3 Mame Omõtoh Kana tõ tyrise Hasenaa tomo a, oxiekyry tõ maro. Omõtoh apõ tyrise eya xine xikihme exiketõ te, omõtoh apuru tõ roropa, kurimene risẽ maro apurutohme.
4 Moromeĩpo pata apuru zokonaka oseruao tyrise orutua komo a:
Apitorymã tyrise Meremote a, Uria mũkuru, Hakoze pary. Mokyro mykapo Mesurã toerohse, Perekia mũkuru, Mesezapeu pary. Mokyro mykapo Zatoke toerohse, Paana mũkuru.
5 Mokyro mykapo orutua kõ, Tekoa põkõ toerohse nexiase. Yrome mokaro tamuximãkõ toerokurukõ se pyra toh nexiase tomarykõ ke tyrohmanohpose toto ahtao erohtoh erasamo a.
6 Mokaro mykapo toerohse Joiata, Paseia mũkuru, Mesurã maro, Pesotia mũkuru, Omõtoh Pakato riry poko. Wewe konõto tõ tyrise eya xine esaka xine, omõtoh apuru tõ roropa, kurimene risẽ maro, enara.
7 Mokaro mykapo toerohse Meratia, Kipeão pono te, Jatõ, Meronote pono te, Kipeão pata põkõ maro te, Mixipa põkõ maro mya kowenatu Eupyrati-Oeste tapyĩ pona.
8 Mokaro mykapo toerohse Uzieu, Haraia mũkuru, uuru poko erohkety. Mokyro mykapo toerohse Hanania, ixtaratu poko erohkety, mya Apuru Topuximã pona.
9 Moro mykapo toerohse Repaia, Huru mũkuru, kowenatume, Jerusarẽ nonory zokonaka tuisaryme.
10 Moro mykapo toerohse Jetaia, Harumape mũkuru, tytapyĩ pũto. Moro mykapo toerohse Hatu, Hasapaneia mũkuru.
11 Moro mykapo toerohse Maukia, Harĩ mũkuru te, Hasupe roropa Paate-Moape mũkuru. Pata apuru poko toerohse toto te, Kaetokohxo exikety Ekeitoh tonõ poko roropa.
12 Moro mykapo toerohse Sarũ, Haroe mũkuru, kowenatume Jerusarẽ nonory zokonaka zakorõ tuisaryme. Takorehmase ynororo tõxiry tomo a toerohtoh poko.
13 Omõtoh Jakanahmã tyrise Hanũ tomo a, Zanoa põkõ maro. Omõtoh apõ tõ tyrise eya xine te, apurutoh tonõ roropa tosaka xine tyrise eya xine, kurimene risẽ maro. Mame pata apuru tyrise roropa eya xine 500 meturume, Omõtoh Typahsẽ pona.
14 Moro Omõtoh Typahsẽ tyrise ropa Maukia a, Rekape mũkuru, kowenatume, Pete-Hakerẽ nonory tuisaryme. Omõtoh apõ tyrise eya, apurutoh tonõ roropa tosaka xine kurimene risẽ maro.
15 Omõtoh Tuna Enatyry tyrise Sarũ a, Kou-Hoze mũkuru, kowenatume Mixipa nonory tuisary. Amotoh tyrise eya omõtoh pona. Apurutoh tonõ tyrise tosaka xine kurimene risẽ maro. Sera tunary po pata apuru tyrise roropa Sarũ a, tuisa tupi ehpikuroko, opyi pona, Tawi Patary myhtokoxi yhtotoh pona.
16 Moro mykapo toerohse Neemia, Azepuke mũkuru, kowenatume Pete-Zua nonory zokonaka tuisaryme. Pata apuru tyrise eya mya Tawi ekepyry zonẽtopõpyry pona te, tuna pẽkamã pona te, soutatu tõ tapyĩ pona, enara.

Rewita tõ erohtopõpyry

17 Moro mykapo Rewita tõ roropa toerohse: Reũ, Pani mũkuru toerohse pata apuru riry poko; Mokyro mykapo toerohse Hasapia, kowenatume, Keira nonory zokonaka tuisaryme.
18 Mokyro mykapo toerohse Pawai, Henatate mũkuru, kowenatume, Keira nonory zokonaka akorõ tuisaryme.
19 Moro mykapo toerohse Ezea, Jesua mũkuru, kowenatume Mixipa tuisaryme, onuhtoh etonie soutatu tõ pyre esaka, moro poe mya apuru eramatoh pona.
20 Moro eriety poe toerohse Paruke, Zapai mũkuru apuru riry poko mya Eriaxipe, Oturukety imehxo exikety tapyĩ omõtoh pona;
21 Moro mykapo toerohse Meremote, Uria mũkuru, Hakoze pary apuru riry poko Eriaxipe tapyĩ omõtoh poe tapyi etyhpyry pona.

Oturuketõ erohtopõpyry

22 Oturuketõ roropa toerohse pata apuru riry ropa poko. Jerusarẽ zomye tosake exiketõ moro mykapo toerohse toh nexiase.
23 Moro mykapo toerohse Pẽjamĩ tomo, Hasupe maro tytapyĩkõ ẽpataka. Moro mykapo toerohse Azaria, Maaseia mũkuru, Anania pary tytapyĩ ẽpataka.
24 Moro mykapo toerohse Pinui, Henatate mũkuru mya Azaria tapyĩ poe pata apuru eriety pona.
25-26 Moro mykapo toerohse Parau, Uzai mũkuru pata apuru eriety poe, tuisa tapyĩ kaetokohxo exikety poe, nono kae ehtoh poe, soutatu tõ zarã pũto.

Moro mykapo toerohse Petaia, Paro mũkuru mya, xixi tũtatoh wino Omõtoh Tuna tõ pũto, tapyi kaetokohxo exikety pũto roropa, Ritonõpo Tapyĩ ewomatopo. Moroto kynexine pata zokonaka Opeu pũto, Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ esarykomo.

Imehnõ roropa

27 Moro mykapo toerohse ropa Tekoa põkomo, pata apuru riry poko ropa tapyi kaetokohxo exikety, Ritonõpo Tapyĩ ewomatoh poe, moroto apuru, Opeu pũtokoxi.
28 Moro mykapo oturuketõ toerohse Kawaru tõ Omõtoh poe inikahpozakoxi. Toerohse toto tytapyĩkõ ẽpataka.
29 Moro mykapo toerohse Zatoke, Imea mũkuru tytapyĩ ẽpataka. Moro mykapo toerohse Semaia, Sekania mũkuru, Omõtoh Xixi tũtatoh wino ewomaneme exikety.
30 Moro mykapo toerohse Hanania, Seremia mũkuru, Hanũ maro Zarape mũkuru omazũpona. Moroto nexiase toto erohtoh asakoro aehtopo.
Moro mykapo toerohse Mesurã, Perekia mũkuru tytapyĩ etonie.
31 Moro mykapo toerohse Maukia, uuru poko erohkety. Toerohse ynororo pata apuru riry poko Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ tapyĩ pona. Moro tapyi osepekahketõ esaryme roropa kynexine. Erase Omõtoh pũto kynexine osa kae exikety pũto roropa, pata apuru eriety po inikahpozakoxi, xixi tũtatoh winakoxi.
32 Moro mykapo toerohse uuru poko erohketõ te, osepekahketõ maro. Apuru tyrise eya xine etyhpyry pona, osa apuru eriety poe Omõtoh Kaneru pona.

4

Neemia Epetõkara

1 Morarame pata apuru riry poko juteu tomo a, zuaro toehse Sãparate ahtao, tyenonohse ynororo, yna typoihtopitose eya.
2 Tope tõ netaryme, Samaria põkõ soutatu tõ netaryme roropa, ynara tykase ynororo:
— Oty rĩko hna mokaro juteu tõ kahpyry? Otarame pata rĩko ropa toh mana, nary! Otarame okyno tõ zahkary ke eya xine tynekarorykõme, axĩ toerohtohkõ otyhkatomã toto, osenetupuhnõko mã toto. Otarame ypy tõ typahsã wino topu tõ rĩko mã toto tapyi tõ ritohme ropa, nary rokene! tykase Sãparate a, tounohse toto.
3 Imaro Topia nexiase Amõ pono. Ynara tykase ynororo:
— Oty rĩko toh nae pata apurume? Onokyro pitiko, raposa itohtohkãko mana! tykase Topia.
4 Mame ynara tykase ywy Ritonõpo a: "Ritonõpo, mokaro omiry etako yna poihtory eya xine! Yna eunohtoh eya xine iramapoko ropa epona xine. Ah ĩkyryry tõ tomatonanohse nexĩ kehko. Ah imehnõ toto arõ toto, typoetorykõme imepỹ nonory pona.
5 Mokaro zae pyra ehtoh onykorokara exiko! Iirypyryme toto ehtoh poko wenikehpyra exiko, yna zuroryke eya xine, yna nyriry tõ eunopyryke roropa eya xine."
6 Mame erohkehpyra ynanexiase pata apuru tõ riry poko. Okynã pyra apuru zokonaka tõtyhkase, kae exiry. Yronymyryme toerohse toto, tãkye toto exiryke.
7 Jerusarẽ apuru riry poko erohkehpyra yna ehtoh waro toehse Sãparate tõ ahtao, Topia maro, Arapia põkõ maro, Amõ põkõ maro, Axitote põkõ maro tyekĩtapãse toh nexiase, orame exiketõ tapuruse yna a exiryke.
8 Tõximõse toto tõturutohkõme, tõsetapatohkõme Jerusarẽ põkõ maro, yna otupitohme.
9 Yrome tõturuse yna Ritonõpo a. Orutua kõ tyrise yna a enenanõme, yna epetõkara enetohme saereme ahtao, koko, enara.
10 Juta tõ toremiase toh nexiase. Ynara tykase toto:
"Topu tõ puimananõ pake totaehse mã toto,
yrome typahsẽ moro nae ro,
enahpỹme sã mana,
apuru poko erohnõko;
otara ahtao otyhkãko?
Otarame otyhkara ekurehnõko."
11 Osenepyra yna a tõsekarose yna epetõkara. Tuaro pyra yna tokarose roropa eya xine, omatome aepyrykohtao yna poremãkapose, yna etapase roropa, yna erohtoh etypohkapotohme repe.
12 Tuhke pixo juteu tõ tooehse yna a, yna epetõkara rãnao exiketomo, yna zuruse yna epetõkara omiry poko yna ryhmary se toto ehtoh poko.
13 Naeroro erohketõ typyrehtose ya: tapema ke te, warata ke te, taky ke pyrou tõ maro. Mame oximõme oxiekyry tõ tyrise ya pata apuru mykakoxi, ikurãkary poko otyhkara ro ahtao.

14 Torẽtyke toto ehtoh eneryke ya ynara tykase ywy eya xine, tamuximãkomo a te, toto tuisary tomo a roropa:

— Enaromyra ehtoko. Toto zuno pyra ehtoko. Ritonõpo Kuesẽkõ Imehxo nase, orẽpyra mana. Osetapatoko oekyry tõ pynanohtohme: opoenomo te, opyxiã tomo te, oesarykomo, enara.

15 Mame yna epetõkara zuaro toehse toh nexiase yna ryhmary se toto ehtoh poko tuaro yna ehtoh poko. Tonetupuhse eya xine tõsenetupuhtohkõ yna poko tykararahse Ritonõpo a. Naeroro toeramase ropa ynanase porehme yna erohtoh poko, pata apuru kurãkary ropa poko.

16 Moromeĩpo zokonaka yna orutua kõ toerohse pata apuru kurãkary ropa poko, imehnõ enenanõme toehse. Mame yna epetõkara toehse ahtao erohketõ towomase eya xine tywarata ke te, osewomatoh ke te, tytakykõ ke pyrou tõ maro, tupõ osewomatoh ke roropa, enara. Mame tuisa tõ roropa erohketõ akorehmary se toehse toh nexiase

17 pata apuru riry poko toerohse toto ahtao. Toiro oma ke topu tõkehko tupuimase erohketomo a; zakorõ tomary ke typyrekõ arõko toh nexiase.

18 Mokaro erohketõ emero tytapemake toh nexiase imetỹkõ myhtoh eary poko. Mokyro, enene, rue etone epetõkara aepyry eneryhtao tyya, upũto nexiase.

19 Ynara tykase ywy erohketomo a, tamuximãkomo a, tuisa tomo a roropa:

— Atameke sytatose kuerohtohkõ poko apuru tõ po kuahtao xine.

20 Naeroro rue etaryhtao oya xine oximõme ehtoko jomye. Kuesẽkõ Ritonõpo etonãko mana kuepekõkara maro, kypynanohnekõme aexiryke.

21 Morara exiryke kokoro rokẽ, ẽmepyry poe ikohmamyry pona, xirikuato tõ enepitoryhtao, erohketõ zokonaka toerohse apuru tõ poko, imehnõ zokonaka eneneme toehse ahtao, typyreke warata ke.

22 Morara ahtao ynara tykase ywy erohtoh erasamo a: amarokõ emero ãkorehmananõ maro oẽmehtoko Jerusarẽ po. Morarame erohnõko sytatose saereme ahtao. Koko eneneme exĩko sytatose.

23 Yna zupõ onoupyra ynanexiase, ywy te, ymaro exiketomo te, ypoetory tomo te, soutatu tomo jewomananomo, emero tupoke rokẽ tynyhse yna. Typyreke exikehpyra ynanexiase yna emahpo.

5

Tymõkomokãkara rohmanohpory poko

1 Moromeĩpo juteu tõ tykerekeremapitose tuhkãkomo a, orutua komo a, nohpo tomo a, enara.

2 Ynara tykase toitoine exiketomo:

— Yna tapyĩ taõkõ tuhke nase. Tonahsã se ynanase, tiriiku tõkehko, isene ro yna ehtohme, tykase toto.

3 Imehnõ ynara tykase:

— Yna emitapãpyra ehtohme yna tupi tõ tokamose yna a, yna narykahpyry uwa zoko tõkehko, yna tapyĩ tõ roropa tonahsẽ epekahtohme, tykase toto.

4 Imehnõ roropa ynara tykase:

— Tineru tokaropose yna a axĩtao rokẽ tuisa konõto epehmatohme kowenu tinerume tupito tõ poko yna narykahpyry uwa tõ poko roropa.

5 Oxisã ynanase imehnõ juteu tõ maro repe. Yna poenõ kure roropa mã toto, mokaro poenõ sã repe. Yrome yna poenõ irohmanohpõko ynanase topehke pyra. Toitoine yna ẽxiry tõ tokamose yna a tineru poko, imehnõ namotome. Otupĩko ynanase yna tupi tõ tupuxihkase exiryke yna wino yna narykahpyry uwa tõ roropa.

6 Morara kary etaryke ya tyekĩtapãse ywy.

7 Orẽpyra sã toto tuisary tõ tupokase ya, ynara tykase ywy eya xine:

— Oekyry tõ htomãko matose. Epehpyry motye epehmaporyhtao oekyry tomo a tonahsẽ poko, eukuru poko roropa aosanumãko matose. Morara popyra mana.

Mame taoximõnohpose toto ya morara zae pyra ehtoh kurãkatohme.

8 Ynara tykase ywy:

— Tineru nae kuahtao xine kuekyrykõ topekahse kyya xine imehnõ ahno wino, toto namotome toehse toto ahtao. Yrome seromararo oekyry tõ tyripõko matose osekarotohme anamotome toto ehtohme, tykase ywy.

Yrome jezuhpyra tamuximãkomo, mynyhme rokẽ toh nexiase.

9 Mame ynara tykase ywy:

— Onyrihpyrykõ zae pyra nase ipunaka! Ritonõpo omipona ehtoko zae oehtohkõme. Morara awahtao xine kuepetõkara, juteutõkara kykerekeremasaromepyra exĩko mã toto.

10 Ahno a tineru ekaroase, tiriiku roropa axĩtao rokẽ repe. Morara tyrise ymaro exiketomo a te, ypoetory tõ a roropa, morohne tokarose ahno a axĩtao rokene. Seromararo morohne onepehmapopyra ropa sehtone eya xine.

11 Amarokõ roropa onepehmapopyra ropa ehtoko eya xine, tineru te, uwa eukuru te, azeite, enara. Itupi tõ roropa ekarotoko ropa eya xine seromararo, uwa ke inarykatyamo te, oriwera tõ inarykatyamo te, itapyĩkõ roropa.

12 Ynara tykase tamuximãkomo:

— Kure. Morara tyrĩko ynanase onyripohpyry ae ro. Esarykõ ekarõko ropa ynanase eya xine. Ynanekarohpyry roropa onepehmapopyra ropa ynanase, tykase toto.

Morara exiryke oturuketõ tonehpose ya tuisa tõ omiry etatohme eya xine, ekurehpyra toto ehtohme, tõmihpyrykõ omipona toto ehtohme.

13 Mame jupõ zamareary touse ya, moro tytohtohmase ya. Ynara tykase ywy:

— Ynara amarokõ tytohtohmasẽme exĩko Ritonõpo a õmihpyrykõ omipona pyra exiketyme awahtao xine zae ehtoh ritohme. Mokyro tapyĩ puxihkãko Ritonõpo mana. Tymõkomoke pyra inomõko mana.

Mame morotõkomo a tozuhse:

— Kure. Morara zae mã yna a!

Mame Ritonõpo toahmase eya xine. Tõmihpyrykõ omipona toehse roropa toh nexiase.

Zae Neemia ehtopõpyry

14 12me jeimamyry ae kowenatume jahtao Juta nonory po, jeimamyry 20mã poe Arataxerexe tuisa konõtome ahtao jeimamyry 32mã pona, kowenatu tonahsẽ anapoipyra exiase wekyry tõ maro, moro apoipory se kowenu ahtao ro yna a.

15 Osemazuhme, kowenatume pyra ro jahtao, imehnõ kowenatu tomo a ahno tyrohmanohpose tupimã ke. 40me parata tonehpose tyya xine ahno a kokoro rokẽ tynapyrykõ epekahtohme tõkurukõ maro. Ipoetory tomo a roropa ahno tyrohmanohpose. Yrome tyoro exiase Ritonõpo omipona jexiryke.

16 Erokuase yronymyryme pata apuru riry ropa poko. Jesaryme imehnõ esary anapoipyra exiase. Ypoetory tõ emero toerohse toto akorehmatohme pata apuru riry poko.

17 Morararo kokoro rokẽ tõtuhse juteu tõ ytapyĩ tao 150me tuisa tõ maro imehnõ oehketõ maro jenese imeimehnõ nonory poe.

18 Kokoro rokẽ toiro pui totapapose ya te, 6me kaneru kurano te, kuratiri tuhke roropa. 10me ẽmepyry taropose ahtao eukuru kurã tyripose ya. Yrome tupime ahno erohtoh waro jexiryke osepehmapopyra exiase eya xine kowenatu epehpyryme.

19 Oya, Ritonõpo, ynara ãko ase: “Wenikehpyra exiko ynyrihpyry kurã poko moxiã akorehmatohme.”

6

Neemia kuhtopõpyry Epetõkara a

1 Mame pata apuru taotyhkanohse yna a. Orame pyra toehse, yrome omõtoh apuru etapuru tõ onyripyra ro toh nexiase esaka. Moro waro toehse Sãparate tõ Topia maro, Jesẽ maro, imehnõ yna epetõkara maro.

2 Naeroro tõmiry tonehpose ya Sãparate a, Jesẽ maro. Toahmase ywy eya xine jytotohme oximõtohme toto maro imepỹ pata pona, jakanahmã Ono pona. Yrome popyra jyriry se toh nexiase.

3 Jomiry aronanõ aropoase eya xine ynara katohme:

— Ritonõpo nyripohpyry poko erohnõko ase. Onurumekasaromepyra ase jytotohme myaro. Jerohtoh onurumekara ase oturutohme rokẽ amaro xine.

4 4me aehtoh pona morara tõmirykõ tonehpose ropa ya, eya xine. Moro saaro tozuhse ropa ya oxisamo.

5 Mame tõmiry tonehpose ropa Sãparate a ya 5 pona ropa. Sero tymerose pape pokona, tonehse ya Sãparate poetory a, toiro.

6 Moro pape totapuruhmakase nexiase. Ynara tymerose:

“Ynara juruno Jesẽ: Ahno emero oturũko mã toto opoko xine. Tuisa konõto omipona pyra exĩko juteu tõ mana. Morara exiryke pata apuru rĩko mã toto. Ynara nase roropa ynororo opoko: Toto tuisary konõtome oexiry se mase,

7 urutõ tymenekase roropa oya Jerusarẽ po, morotõkõ zurutohme tuisa konõtome oehtoh poko Juta nonory po. Tuisa Arataxerexe moro waro exĩko sãtã mana. Morara exiryke oeahmary se ase kymoro rokẽ oximõtohme oturutohme moro poko.”

8 Ezuhtoh aropoase eya. Ynara tykase ywy:

— Õmihpyry emero zae pyra mana. Ajohpe mase. Õsenetupuhtoh rokẽ moro.

9 Enaromỹke yna riry se toh nexiase yna erohtoh poko pyra yna ehtohme.
"Seromaroro, Ritonõpo, jamihmehxo yna tyriko!"
10 Morara ahtao, Semaia, Teraia mũkuru, Meetapeu pary tũtasaromepyra nexiase tytapyĩ tae. Naeroro mokyro enese ytoase. Ynara tykase ynororo ya:
— Eropa otonẽse Ritonõpo Tapyĩ taka, Osa Kurã taka. Moro tao omõtoh tonõ apurũko sytase osewomatohme, mokaro a oetaparyino. Ynara exiryke: koko oehnõko mã toto oetapase rahkene, tykase ynororo.
11 Ynara ase eya:
— Ywy moro sã pyra ase, epaketyme pyra ase, otonẽtohme. Epaketyme jekarõko mah? osepynanohtohme otonẽketyme Ritonõpo Tapyĩ tao? Morara onyripyra ase ipunaka.
12 Moro poko tõsenetupuhse jahtao, tuaro toehse ywy. Ritonõpo poe pyra Semaia omiry nexiase. Topehmase rokẽ ynororo Topia a Sãparate a roropa moro omi ekarotohme ya.
13 Tineru tokarose eya xine jerehmapotohme, yyrypyry poko jehtohme. Mame morara toehse jahtao, ykerekeremary ynaroro, zae pyra toehse jahtao.
14 "Ritonõpo Jesemy, wenikehpyra exiko Topia tõ nyrihpyry poko Sãparate maro toto wãnohtohme. Wenikehpyra exiko nohpo Noatia poko imehnõ urutõ kõ poko roropa enaromỹke jyriry se toto ehtoh poko."

Apuru riry poko aotyhkatopõpyry
15 Pata apuru tõ poko tõtyhkase ẽmepyry 25mã po, nuno eruu po, 52me ẽmepyry taropose ahtao tyriry poko.
16 Moro waro toehse yna epetõkara ahtao, typoremãse sã toh nexiase. Tonetupuhse eya xine, Ritonõpo a takorehmase yna exiryke moro erohtoh taotyhkanohse yna a rahkene.
17 Morara ahtao pape tõ tuhke tymerose juteu tõ tuisary tomo a Topia neneryme. Inymerohpyry tõ roropa tapoise eya xine.
18 Juteu tõ tuhke Topia epeme toh kynexine, juteu paniryme exiryke esety Sekania, Ara mũkuru. Moro motye roropa imũkuru Joanã typytase Mesurã ẽxiry maro, Perekia mũkuru.
19 Jẽpataka tõturuse toto Topia nyrityã kurã poko. Eya tokarose roropa jomiry emero eya xine. Pape tonehzomose ropa Topia a yneneryme, enaromỹke jyritohme repe.

7

1 Morarame pata apuru tyrise ahtao te, omõtoh tonõ apuru tõ tyrise roropa ahtao esaka te, soutatu tõ tymenekase ahtao omõtoh erase tõ te, eremiaketõ, rewita tõ roropa toerohtohkõ poko tyrohmanohpose toto ahtao,
2 orutua kõ asakoro tymenekase ya pata Jerusarẽ tuisaryme toto ehtohme: jakorõ Hanani te, Hanania, soutatu tõ tuisary, tapyi jamihmã tao. Ritonõpo omipona exiketyme kynexine, zae exiketyme roropa, imehnõ motye.
3 Mokaro asakoro turuse ya, pata Jerusarẽ omõtoh etapuruhmakatohme xixi tõnuhse ahtao rokene, axitũ toehpitose ahtao. Mame toto a apurutohme ropa kokonie pukuro, tysorotohtose ehtohme, moroto ro erase tõ ahtao. Imehnõ erase tõ tymenekapose eya xine ahno Jerusarẽ põkõ rãnao, eraseme toto ehtohme osa tõ tao te, imehnõ roropa eraseme ehtohme tytapyĩkõ etonie.

Aehtyamo Papironia poe
(Extara 2.1-70)
4 Mame pata Jerusarẽ zumo nexiase, yrome pata põkõ tuhke pyra nexiase. Tuhke pyra roropa tapyi tõ nexiase tukurãkase ropa exiketomo.
5 Ritonõpo a osenetupuhtoh tyrise ukurohtaka ahno enehpotohme oximõme, tuisa tõ maro, tamuximãkõ maro, toto ekyry tõ esetykõ enetohme. Pape enease ropa tymerose, apitoryme aehtyã ropa Papironia poe esetykomo. Ynara tymerose moro pape pokona:
6 Izyraeu tõ tarose ahtao Napukotonozo a typoetoryme Papironia pona, Juta põkõ tuhke tarose eya. Mokaro tooehse ropa Jerusarẽ pona Juta patary tõ pona roropa, tosaka xine.
7 Ituisary tõ ynara nexiase: Zoropapeu te, Jozue te, Neemia te, Azaria te, Raamia te, Naamani te, Moatekai te, Piusã te, Mixiperete te, Pikiwai te, Neum te, Paana, enara.
8 Sero nase tymerose atakenaka, Izyraeu tõ oxiekyry tõ, Papironia poe aehtyamo, tuisa tõ esety tymerose, atapona tuhke imaro xine exiketõ roropa:

Oxiekyry tomo:
Paro tomo 2.172me,
9 Sepatia tomo 372me,
10 Ara tomo 652me,
11 Paate-Moape (Jesua pakomotyã Moape roropa) 2.818me,
12 Erão tomo 1.254me,
13 Zatu tomo 845me,

14 Zakai tomo 760me,
15 Pinui tomo 648me,
16 Pepai tomo 628me,
17 Azakate tomo 2.322me,
18 Atonikã tomo 667me,
19 Pikiwai tomo 2.067me,
20 Atim tomo 655me,
21 Atea tomo (esety akorõ Ezekia) 98me
22 Hasũ tomo 328me,
23 Pesai tomo 324me,
24 Haripe tomo 112me,
25 Kipeão tomo 95me.

Pata tomo
26 Tooehse ropa ahno, itamuru tõ ynara pata tõ po nexiase: Perẽ po, Netopa po roropa 188me.
27 Anatote po 128me,
28 Pete-Azamawete po 42me,
29 Kiriate-Jearĩ po, Sepira po, Peerote po roropa 743me,
30 Rama po, Kepa po roropa 621me,
31 Mikima po 122me,
32 Peteu po Ae maro 123me,
33 Nepo po 52me,
34 Imepỹ Erão po 1.254me,
35 Harĩ po 320me,
36 Jeriko po 345me,
37 Rote po, Hatite po Ono maro 721me,
38 Senaa po 3.930me.

Oturuketomo
39 Sero nase oturuketõ ekyry tõ aehtyamo Papironia poe: tuisa esety, imaro xine exiketõ tuhke exiry, enara: Jetaia tomo (Jesua pakomotyamo) 973me,
40 Imea tomo 1.052me,
41 Pasua tomo 1.247me,
42 Harĩ tomo 1.017me.

Rewita tomo.
43 Sero nase rewita tõ oxiekyry tõ aehtyamo Papironia poe Jesua tomo, Katamieu tõ maro (Hotawia pakomotyamo) 74me,
44 Rue etonanomo, eremiaketõ roropa, (Asape pakomotyamo) 148me,
45 Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tomo, (Sarũ tõ pakomotyamo, Atea maro, Taumõ maro, Akupe maro, Hatita maro, Sopai maro, enara) atapona 138me toh nexiase.

Erohketõ Ritonõpo Tapyĩ poko
46 Sero nase Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ ekyry tõ, aehtyamo Papironia poe. Tuisa tõ esety tõ tymerose: Zia te, Hasupa te, Tapaote,
47 Kero te, Xia te, Patõ te,
48 Repana te, Hakapa te, Saumai te,
49 Hanã te, Jiteu te, Kaa te,
50 Reaia te, Rezĩ te, Nekota te,
51 Kazã te, Uza te, Paseia te,
52 Pesai te, Meunim te, Nepixĩ te,
53 Pakepuke te, Hakupa te, Harua te,
54 Pasarite te, Meita te, Harasa te,
55 Parako te, Xisera te, Tema te,
56 Nexia te, Hatipa, enara.

Saromão poetory
57 Sero nase Saromão poetory tõ ekyry tõ aehtyamo Papironia poe: Tuisa tõ esety rokẽ tymerose: Sotai te, Soperete te, Perita te,
58 Jaara te, Tarakõ te, Jiteu te,
59 Sepatia te, Hatiu te, Pokerete-Hazepaĩ te, Amõ, enara.
60 Atapona mokaro Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ ekyry tõ, Saromão poetory ekyry tõ maro 392me nexiase.

61-62 Imehnõ aehtyamo, oxiekyry tõ Teraia tomo, Topia tõ maro te, Nekota tõ maro 642me
ahno nexiase, pata tõ Teu-Mera poe, Teu-Harasa poe, Kerupe poe, Atõ poe, Imea poe, enara.
Yrome Izyraeu tõme toto ehtoh enetupuhpotoh pyra toh nexiase, Izyraeu pakõme nymyry
toto exiry waro ehtohme.
63 Oturuketõ ekyry tõ Hopaia tomo, Hakoze tõ maro, Paazirai tõ roropa pape tõ
onenepyra toh nexiase tytamurukõ ehtoh waro toto ehtohme. (Mokaro Paazirai tõ tamuru
typytase kynexine Paazirai pata Kireate põ ẽxiry maro. Tymeretamuru esety tapoise eya
tosetyme.)
64 Oturuketõme erohsaromepyra toh nexiase tytamurukõ waro nymyry pyra
toexirykõke.
65 Oturuketõ napyry kurã, ahno nekarotyã Ritonõpo a onenahpopyra kowenatu nexiase
eya xine imepỹ oturukety, imehxo exikety oehtohto, imenekary waro exikety Urim poko,
Tumĩ maro.
66 Atapona Izyraeu tõ aehtyã 42.360me nexiase.
67 Ipoetory tõ atapona 7.337me nexiase. Eremiaketõ 245me nexiase.
68 Kawaru tõ 736me nexiase. Mura tomo 245me nexiase.
69 Kameru tomo 435me nexiase. Jumẽtu tomo 6.720me nexiase.
70 Tuhkãkomo a tytinerũ tokarose akorehmatohme Ritonõpo Tapyĩ ritohme ropa. Uuru
tokarose kowenatu a 8,4 kirume te, 50me paxiha tõkehko Ritonõpo eahmary poko ehtohme,
oturuketõ zupõ 530me.
71 Oxiekyry tõ tamuximãkomo a uuru tokarose Ritonõpo a 168 kirume te, parata roropa
1.257 kirume tokarose eya xine.
72 Imehnõ ahno a uuru tokarose 168 kirume te, parata roropa 1.142 kirume te, upo
roropa 67me, oturuketõ zupõme.
73 Morarame mokaro juteu tõ emero tõsesarise toh nexiase Juta patary tõ po, pata pitiko
po roropa. Oturuketõme toh nexiase te, rewita tomo te, Ritonõpo Tapyĩ erase tomo te,
eremiaketomo te, ahno rokẽ roropa te, Ritonõpo Tapyĩ poko erohketomo, enara.

8

Ritonõpo Omihpyry sekerematopõpyry Extara a

1 Morarame nuno 7mã toehse ahtao juteu tõ emero toh nexiase typatarykõ po. Ẽmepyry
apitorymã po nuno 7mã po tõximõse toto emero Jerusarẽ po, Omõtoh Tuna tõ ẽpataka.
Ritonõpo Omihpyry tonehpose eya xine oturukety Extara a, amorepaneme aexiryke,
Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a ekarotohme Izyraeu tomo a.
2 Moro pape tonehse Extara a oximõmãkomo a: orutua komo, nohpo tomo, poetohti tõ
maro, enetuputyry waro exiketomo.
3 Mame moroto, jarao, omõtoh ẽpataka Ritonõpo nymeropohpyry tysekeremase Extara a
imoihmãkõ netaryme, ẽmehtopõpyry poe tãxiahtao pona. Kure rokẽ totase eya xine.
4 Xikihme Extara nexiase zara pitiko po, wewe risẽ po. Moro zara pitiko tyrise eya xine
moro poko ehtohme. Extara apotunuru wino xikihme nexiase Matitia te, Sema te, Anaia
te, Uria te, Hiukia te, Maaseia, enara.
Xikihme roropa opozery wino nexiase: Petaia te, Misaeu te, Maukia te, Hasũ te,
Hasapatana te, Zakaria te, Mesurã, enara.
5 Moroto Extara nexiase zara pitiko po, kaehxo, imoihmãkõ epoe. Mokyro enẽko toh
nexiase emero. Pape totapuruhmakase ahtao eya, xikihme toehse toto emero.
6 Ynara tykase Extara:
— Kure mase Ritonõpo, sykatone. Imehxo mase, yna Esemy!
Tomarykõ tanỹse imoihmãkomo a. Ynara tykase toto:
— Ije! Aõ! (Amem! Amem!)
Tosekumurukõ po typorohse toh nexiase, tõmytykõ po nono pokoxi Ritonõpo eahmaryke
Tosẽkõme.
7 Imeĩpo towõse ropa toto xikihme tosao xine. Tamorepase toto rewita tomo a Ritonõpo
Nyripohpyry poko, Aomihpyry poko: Jesua a, Pani a, Serepia a, Jamĩ a, Akupe a, Sapetai a,
Hotia a, Maaseia a, Kerita a, Azaria a, Jozapate a, Hanã a, Peraia a, enara.
8 Ritonõpo Omiry, Moeze nymerohpyry sekeremãko toh nexiase, Aomiry apiakãko toh
nexiase. Toto amorepãko roropa toh nexiase zae isekeremahpyry enetupuhtohme eya
xine.
9 Ritonõpo omiry sekeremary etaryke tyya xine, toemynyhmase toto tukurohtao xine.
Tyxitapitose toto. Naeroro turuse toto kowenatu Neemia a, oturukety Extara a roropa,
Ritonõpo omiry poko amorepane, rewita tomo a roropa, amorepane akorehmananomo.
Ynara tykase toto:

— Sero ẽmepyry Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatohme nase. Morara exiryke xitara sehtone, emynyhmara roropa sehtone.
10 Ytotoko atapyĩkõ taka. Otuhtoh konõto tyritoko. Anapyrykõ apiakatoko eukuru roropa ekarotohme imehnomo a, tynahke pyra exiketomo a. Seroae Ritonõpo kurã eahmatohme mana; naeroro emynyhmara ehtoko. Atãkyematoko Ritonõpo poko, morara awahtao xine jamihme matose exĩko.
11 Ahno rãnakuroko toytose Rewita tomo xitaketõ mynyhpãkapose.
— Emynyhmara ehtoko. Kure Ritonõpo ehtoh poko tãkye rokẽ ehtoko.
12 Naeroro toytose toto, emero tytapyĩkõ taka, otuhse te, eukuru ẽse, atãkyematohme. Tynahke exiketõ a tynapyrykõ tapiakase ekarotohme imehnomo a, Ritonõpo omiry sekeremato põpyry tonetupuhse eya xine exiryke.

Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko
13 Yrokokoro toytose toto, oxiekyry tõ tamuximãkomo, oturuketõ maro, rewita tõ maro, Extara a, atamorepase imaro, Ritonõpo nyripohpyry poko.
14 Ritonõpo nyripohpyry Moeze a tonese eya xine, ynara tymerose: tapyi tõ pitiko ao Izyraeu tõ nyhnõko mã toto, Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko ahtao.
15 Naeroro omi taropose eya xine Jerusarẽ poro porehme, imehnõ pata tõ pona roropa porehme. Ynara tykase toto:
— Ytotoko ypy tõ pona wewe amoriry tõ enehse, pinieiro tomo, oriwera tomo, murta tomo, airiki panõ tõkehko, imehnõ roropa tapyi tõ pitiko tyritohme, Moeze nyripohpyry ae ro.
16 Naeroro toytose toto amoriry tõ enehse. Tapyi pitiko tyrise eya xine tytapyĩkõ zarã po, tytapyĩkõ myhtokoxi te, Ritonõpo Tapyĩ zarã po, nono pipahmã po Omõtoh Tuna tõ ẽpataka te, Omõtoh Eparaĩ ẽpataka, enara.
17 Papironia poe aehtyamo a emero tapyi tõ pitiko tyrise. Morohne taka tomõse toto Otuhtoh enahtoh pona ro. Moino ro, Jozue, Num mũkuru ehtopõpyry poe, moro panõ onyripyra Izyraeu toh nexiase. Tãkye toh nexiase emero porehme.
18 Kokoro rokẽ ẽmepyry apitorymã poe etyhpyry pona Ritonõpo Omiry zokonaka tysekeremase eya xine. Tõseahmase toto 7me ẽmepyry ae. Mame ẽmepyry 8mã po tõximõse toto, Ritonõpo eahmaryme otuhtoh konõto etyhpyryme Moeze nymerohpyry ae ro.

9

Ahno osekarory tyyrypyrykõ poko
1-2 Mame ẽmepyry 24mã po, nuno 7mã po, tõximõse Izyraeu tomo, otuhpyra ehtohme, toemynyhmatohkõme tyyrypyrykõ poko. Osemazuhme tãtapiakase toto juteutõkara wino. Toemynyhmarykõ enetupuhpotohme upo tamuruse eya xine, kamisa topuxiximã risemy. Tupuhpyrykõ pona nono tyrise roropa eya xine. Mame towõse toto xikihme, tyyrypyrykõ tokaropitose eya xine, tytamurukõ rypyhpyry tõ roropa.
3 Okynahxo, 3 orame exisasaka Ritonõpo Omiry tysekeremase toto a, imoihmãkõ netaryme. Moromeĩpo 3 orame ropa tõsekarose toto, tyyrypyrykõ tokarose eya xine, kure Ritonõpo tokarose roropa eya xine eahmaryme.
4 Rewita tõ xikihme toh nexiase tyzarã pitiko po, kae. Tõturuse toto opore samo Ritonõpo a, Tosẽkomo a. Ynara toh nexiase zara po: Jesua te, Pani te, Katamieu te, Sepania te, Puni te, Serepia te, Pani te, Kenani, enara.
5 Mame ahno tykohmase rewita tomo a Ritonõpo eahmatohme. Ynara toh nexiase rewita tomo: Jesua te, Katamieu te, Pani te, Hasapaneia te, Serepia te, Hotia te, Sepania te, Petaia, enara. Ynara tykase toto:
"Owõtoko! Ritonõpo Oesẽkõ eahmatoko!
'Kure mase, Ritonõpo,'
kakehpyra ehtoko jũme.
Ah emero sero nono põkõ, 'Kure mase,' nykã toto eya,
Imehxo aexiryke, eahmary kyya xine ipune pyra ahtao ro."

Aoturutopõpyry kõ Ritonõpo a
6 Ynara tykase Izyraeu tõ Ritonõpo eahmaryme:
"Ritonõpo, omoro rokẽ yna Esẽme mase.
Kapu tyrise oya, xirikuato tõ roropa.
Sero nono tyrise oya, tuna konõto roropa, emero zae exiketõ roropa.
Isene toto tyrise oya, emero porehme.
Tosekumurukõ po kapuaõkõ porohnõko mã toto oeahmaryme.

7 "Oya, Ritonõpo, Aparã tymenekase,

touse ynororo oya Ua wino, Papironia poe;
Esety tymyakãmase oya Aparãome.
8 Ỹme aexiry oya, tonese oya.
Õmihpyry metapoase eya.
Sero nono ekarõko ase Aparão a, makene:
Kanaã põkõ nonory, heteu tõ nonory, amoreu tõ nonory,
perizeu tõ nonory, jepuseu tõ nonory, kirikaseu tõ nonory,
ipakomotyã esaryme ehtohme.
Morara tyrise oya, omihpyry ae ro, ekurehpyra oexiryke.

9 "Yna tamuru tõ etuarimatopõpyry tonese oya Ejitu po.
'Yna ipynanohko!'
katopõpyry okohmaryme eya xine totase oya tuna konõto Tahpiremã ehpiõ po.
10 Tõsenuruhkase toto ajamitunuru eneryke tyya xine Ejitu tuisary wãnopyryme,
Kowenu tuisary akorehmananõ wãnopyryme roropa, Ejitu põkõ maro,
zuaro oexiryke opoetory tõ rohmanohpotopõpyry eya xine.
Morara exiryke imehxo oexiry waro toehse sero nono põkõ mã emero,
seroae ro imehxo oexiry waro mã toto emero porehme.
11 Tuna konõto tapiakase oya yna tamuru tõ ẽpataka,
Tarose toto oya tuna kuroko, osema ae akuohtohme, nono tonorẽ poro.
Mokaro ekahmananõ tynerymapose oya zue ao.
Tyneryse toto topu neryry samo pohkane konõto kuao.
12 Akurũ ke toto tarose oya saereme ahtao,
koko apoto xikihmã ke, tykohmãse ahtao.
Osema saerehkatohme, zae osema ae toto ytotohme.
13 Ypy Xinai pona tyhtose omoro, kapu ae Opoetory tõ zurutohme.
Õmihpyry kurã mekaroase eya xine
zae ehtoh poko tamorepase toto oya.
14 Tamorepase toto oya ẽmepyry 7mã apiakary poko,
opoko ehtohme, oeahmatohme eya xine.
Opoetory, Moeze ae, onyripohpyry mekaroase eya xine.
15 Omise toehse toto ahtao,
kapu ae tonahsẽ menehpoase inapyrykomo,
topu poe tuna tutũtanohpose oya tutunazehnase toto ahtao.
Tynonorykõ tapoipose oya tosarykõme, õmihpyry ae ro, itamuru tomo a.
16 Yrome yna tamuru tõ epyrypaketõme toh nexiase
putupyra exiketõ sã toehse toto
õmihpyry omipona se pyra toh kynexine, Onyripohpyry tomo.
17 'Arypyra, Õmiry omipona pyra ynanase,' tykase toto.
Tuenikehse toto onyrihpyry poko emero;
tuenikehse toh kynexine ajamitunuru enepotopõpyry poko.
Toepyryparykõme, imepỹ tymenekase eya xine tutuisarykõme,
Ejitu pona toto arotohme ropa,
topehke pyra imehnõ namotome toehtohkõme ropa.
Yrome omoro, Ritonõpo, yna rypyry korokaneme mase.
Kurãme mase, yna pyno exiketyme.
Okynã sã yna zehno pyra mase,
opoetory tõ pynanopyry enahpyra mana.
Morara exiryke toto onurumekara mexiase.
18 Pui mũkuru panõ tyrise eya xine, uuru risemy.
'Ritõ mose ro' tykase toto,
'Kuenepyhpõkomo Ejitu nonory poe.'
Ritonõpo, tyhtomase mexiase eya xine.
19 Yrome toto onurumekara mexiase ona tonorẽ po,
ahno pyno itamurume oexiryke.
Akuru onupuxihkara mexiase apoto roropa
osema enepotohme eya xine saereme ahtao, koko, enara.
20 Ouzenu kurã mekaroase eya xine
toto amorepaneme zae ehtoh poko toto ehtohme;
Tonahsẽ manã mekaroase eya xine
tuna roropa tutunazehnase toto ahtao.

21 40me jeimamyry taropose eya xine ona tonorẽ po,
tynahpase toto oya, omise pyra toto ehtohme.
Toto zupõ onenahkara roropa kynexine,
ipupurukõ zaozao pyra toh kynexine.

22 "Oya ahno typoremãkapose eya xine, tuisa konõto tomo,
katonõ nonory, tosarykõ ehpiõ po,
Hexipõ nonory typoremãkase Izyraeu tomo a,
tuisa Seõ nonory roropa,
Pasã nonory roropa, moroto Oke tuisame ahtao.
23 Oya ipoenõ tomãkapose, tuhke ikuhpỹme, xirikuato sã kapu ao.
Mame tonehse toto oya sero nono pona,
õmihpyry ae ro, itamuru tomo a.
24 Kanaã nonory typoremãkase eya xine;
oya morotõkõ typoremãkapose.
Opoetory tomo a, ajamitunuru mekarone,
typenetatohkõ ritohme Kanaã põkomo a, ituisary tomo a roropa.
25 Pata tõ jamihmãkõ tapoise eya xine
tapuruse toto ahtao ro, tupito tõ kurã roropa,
tapyi tõ maro tymõkomoke pehme,
tuna pẽkamã tõ tahkase toto ahtao, oriwera tomo, wewe eperytaketomo,
uwa zoko ke tarykase exiketomo.
Typenetatohkõ tonahsẽme tonahse eya xine,
tupunase toto, tõseahmase toto
onekarohpyry kurã ke porehme.

26 "Yrome opoetory tõ orumekary se toehse,
owino toeramase toto;
õmiry omipona pyra toehse toh kynexine.
Toeramase toto õmihpyry omipona toehxĩpo xine.
Õmiry poko urutõ kõ totapase eya xine,
zae ehtoh poko tutuarõtase toto ahtao,
'Ehmaropa Ritonõpo a ropa,' tykase toto ahtao.
Tyzehno xine orine toto, tynyrihpyrykõ ke, tõmihpyrykõ ke roropa.
27 Morara exiryke tokarose toto oya toto epetõkara a, toto poremãkatohme, irohmanohpotohme.
Yrome toetuarimarykohtao, okohmane toto takorehmapotohkõme,
tozuhse toto oya, kapu ae.
Toto pyno exikehpyra oexiryke,
toto akorehmananõ tonyohse oya, toto pynanohtohme epetõkara wino.
28 Mame osepeme toehse ropa toto ahtao tykatonomorykõ maro,
tyyrypyrykõ poko toehse ropa toto, õmiry omipona pyra.
Morarame toto typoremãkapose ropa oya, topetõkara a.
Mame toeramase ropa toto ahtao,
tyyrypyrykõ rumekatohme ropa,
toto pynanohtohme ropa oya,
Aomirykõ totase oya, kapu ao,
toto typynanohzomose ropa oya,
toto pyno exikehpyra oexiryke.
29 Turuse toto oya: 'Kurehxo exiry Jomiry omipona awahtao xine,'
yrome aepyryparykõke Õmihpyry turumekase eya xine.
Õmihpyry omipona ahtao isene exĩko ynanase.
Orumekary se toh kynexine, putupyra exiketõ samo,
Õmihpyry omipona pyra toehse toto.
30 Tuhke jeimamyry ae turuse toto oya,
penekehpyra mexiase.
Urutõ kõ ae tõturuse Ouzenu toto netaryme repe,
yrome onetara toh kynexine.
Naeroro toto mekarone imehnõ nono põkomo a toto poremãkatohme eya xine.
31 Mãpyra, toto pyno exikehpyra oexiryke,
toto onurumekara mexiase
toto onenahkara roropa mexiase.

Omoro mase Ritonõpo,
opoetory tõ pyno exikehpyra, kurãme oexiryke!

32 "Ritonõpo, yna Esemy, Imehxo Exiketyme mase!
Osenuruhkãko ynanase, ajamitunuru eneryke yna a!
Õmihpyry yna tamuru tomo a anamonohpyra mase.
Moino typoremãkase yna ahtao, axirio tomo a tarona, toetuarimase yna!
Yna tuisary tomo, yna tamuximãkomo, oturuketomo te, urutõ kõ roropa,
yna tamuru tomo te, yna ekyry tomo emero toetuarimase yna!
Wenikehpyra exiko yna etuarimatoh poko!
33 Zae mase ipunaka yna wãnopyry poko;
zae ro mexiase, iirypyryme toehse yna ahtao ro.
34 Onyripohpyry omipona pyra yna tamuru tõ kynexine,
yna tuisary tomo te, tamuximãkomo, oturuketõ roropa.
Õmiry onetara toh kynexine, turuse toto ahtao oya.
35 Kure oexiryke opoetory tomo a, tuisa tõ tyrise oya toto esẽme.
Moroto toh kynexine nono konõto po, nono kurã po, onekarohpyry;
yrome oeahmara toh kynexine, tyyrypyrykõ onurumekara, popyra toto ehtopõpyry poko.
36 Seromaroro imehnõ namotome ynanase,
sero nono onekarohpyry po, nono kurã, tỹkyryry zamaro exikety,
ipoe otuhnõko ynanase.
37 Tykyrysã tõkehko arõko tuisa tomo,
onekarotyã yna a
ynarohmanohpotohme yna rypyry pokoino.
Typenetatohkõ rĩko mã toto yna a te, yna eky tõ poko, pui tõkehko poko, enara.
Naeroro yna ryhmatopõpyryke otupĩko ynanase."

Tosetykõ merotopõpyry tõmirykõ etaporyme

38 Morara exiryke, morohne toehse exiryke, kymarokõ Izyraeu tõ, kuomirykõ merõko sytatose Ritonõpo omihpyry omipona kuehtohkõme. Mame moro pokona tosetykõ merõko kutuisarykõ mana, rewita tõ maro, oturuketõ roropa, enara.

10

1 Mame tosety merohpõ osemazupu, kowenatu Neemia, Hakaria mũkuru nexiase. Mokyro mykapo Zetekia nexiase. Mokaro mykapo imehnomo a tosetykõ tymerose. Ynara toh nexiase:
2 Oturuketomo: Seraia te, Azaria te, Jeremia te,
3 Pasua te, Amaria te, Maukia te,
4 Hatu te, Sepania te, Maruke te,
5 Harĩ te, Meremote te, Opatia te,
6 Tanieu te, Kinetõ te, Paruke te,
7 Mesurã te, Apia te, Miamĩ te,
8 Maazia te, Piukai te, Semaia, enara.
9 Rewita tomo: Jesua, Azania mũkuru te, Pinui, Henatate ekyry tõ wino te, Katamieu te,
10 Sepania te, Hotia te, Kerita te, Peraia te, Hanã te,
11 Mika te, Reope te, Hasapia te,
12 Zakua te, Serepia te, Sepania te,
13 Hotia te, Pani te, Peninu, enara.
14 Tamuximãkomo: Paro te, Paate-Moape te, Erão te, Zatu te, Pani te,
15 Puni te, Azakate te, Pepai te,
16 Atonia te, Pikiwai te, Atim te,
17 Atea te, Ezekia te, Azua te,
18 Hotia te, Hasũ te, Pezai te,
19 Haripe te, Anatote te, Nopai te,
20 Makapia te, Mesurã te, Hezia te,
21 Mesezapeu te, Zatoke te, Jatua te,
22 Peratia te, Hanã te, Anaia te,
23 Ozeja te, Hanania te, Hasupe te,
24 Haroe te, Pirea te, Sopeke te,
25 Reũ te, Hasapana te, Maaseia te,
26 Aia te, Hanã te, Anã te,
27 Maruke te, Harĩ te, Paana, enara.

Toto netapohpyry

28 Kymarokomo, Izyraeu tomo te, oturuketomo te, rewita tomo te, Ritonõpo Tapyĩ erase tomo te, Itapyĩ poko erohketõ maro te, eremiaketomo te, imehnõ maro, emero Ritonõpo Omihpyry omi poe tãtapiakase exiketomo juteutõkara wino, yna nonory po toto ahtao ro: kypyxiãkõ maro, kypoenõkõ maro, tuãtase toto ahtao, enetuputyry waro toto ahtao,

29 oximõnõko sytatose kutuisarykõ maro kuomirykõ etapotohme Ritonõpo netaryme: aomihpyry omipona kuehtohkõme, inekarohpyry Moeze a. Ritonõpo Kuesẽkõ Nyripohpyry omipona exĩko sytatose emero porehme. Aomipona pyra toehse kuahtao xine kuãnohtorỹko Ritonõpo mana popyra ehtoh enehporyke eya.

30 Kuẽxirykõ onekaropyra exĩko sytatose juteutõkara pyxiãme te, mokaro ẽxiry tõ onymenekara roropa exĩko sytatose kumũkurukõ pyxiãme.

31 Ẽmepyry 7mã oserematoh po osepekahpyra exĩko sytatose. Tiriiku tõkehko enepyryhtao juteutõkara a, ekamotohme 7mã po onepekahpyra exĩko sytatose. Imepỹ ẽmepyry tapiakase ahtao Ritonõpo eahmatohme ipoetory tomo a, moro po osepekahpyra exĩko sytatose.

Jeimamyry 7mã po kutupikõ poko erohpyra exĩko sytatose. Mame imehnõ nepehmary ro ahtao, moro onepehmapopyra exĩko sytatose.

32 Jeimamyry ae rokẽ 4 karamame parata ekarõko sytatose emero Ritonõpo Tapyĩ tinerũme.

33 Ynara ekarõko sytatose Ritonõpo eahmatohme Itapyĩ tao: pão tomo kynekarorykõme Ritonõpo a te, kokoro rokẽ tiriiku te, sewata maro, okyno tomo zahkatohme tytororo kynekarorykõme kokoro rokene te, imehnõ okyno tõ kynekarorykõme ẽmepyry 7mã po te, oseahmatoh Nuno Kasenato po, imehnõ oseahmatoh po roropa te, imehnõ kynekarorykõ roropa Ritonõpo a te, kynekarorykõ roropa Izyraeu tõ rypyry korokapotohme te, emero rokẽ Ritonõpo Tapyĩ kyryryme roropa ise ahtao.

34 Emero jeimamyry ae kymarokomo, Izyraeu tomo te, oturuketomo te, rewita tõ maro, imenekatoh emãko apotopokõ poko erohketõ menekatohme okyno tõ zahkatohme Ritonõpo Tapyĩ tao, kynekarorykõme Ritonõpo Kuesẽkomo a, Inyripohpyry ae ro.

35 Emero jeimamyry ae tiriiku, apitoryme toehse exikety enehnõko sytatose Ritonõpo Tapyĩ taka kynekarorykõme te, sewata roropa apitoryme toehse exikety te, wewe tõ epery tõkehko roropa apitoryme toehse exiketomo.

36 Kumũkurukõ osemazupu tonuruse exiketõ enehnõko sytatose Ritonõpo Tapyĩ taka, oturuketõ a mokaro ekarotohme Ritonõpo a, Inyripohpyry ae ro. Kuekykõ mũkuru tõ osemazupu tonuruse exiketõ roropa ekarõko sytatose Ritonõpo a, pui mũkuru osemazupu tonuruse exiketomo te, kaneru mũkuru osemazupu tonuruse exiketomo te, poti mũkuru osemazupu tonuruse exiketomo, enara.

37 Pão enehnõko sytatose oturuketomo a Ritonõpo Tapyĩ taka, tyrise tiriiku apitorymã toehse exikety ke, emero jeimamyry ae te, uwa eukuru jehnahpyry ekarõko roropa sytatose, tyrisenano, kynekarorykõme te, azeite te, wewe epery tõ roropa.

10me ahtao toiro ekarõko sytatose rewita tomo a tỹkyryry tapoise ahtao kyya xine, Ritonõpo Omihpyry ae ro.

38 Oturukety toiro Arão paryme, rewita tõ maro exĩko moro zokonaka apoiryhtao eya xine. Mame morohne tapoise ahtao 10me ahtao toiro tarosẽme exĩko rewita tomo a ikurãkatohme Ritonõpo Tapyĩ taka, Ritonõpo Tapyĩ tao enahtohme.

39 Morohne ahno nekarotyã arõko toto, Izyraeu tomo te, rewita tomo ikurãkatoh taka: tiriiku tõkehko te, uwa eukuru jehnahpyry te, azeite, enara. Moro tao Ritonõpo Tapyĩ mõkomory mana. Moroto oturuketõ esary toerohtoh poko toto ahtao te, omõtoh erasamo te, eremiaketõ roropa, enara.

Ritonõpo Kuesẽkõ Tapyĩ onurumekara sytatose.

11

Jerusarẽ po exiketomo

1 Izyraeu tõ tuisary tõ moroto rokẽ kynexine toto Jerusarẽ po. Imehnomo a imenekatoh tomase, 10me tapyi tõ ahtao toiro tapyi taõkõ menekatohme ytotohme Jerusarẽ pona osesaritohme, Ritonõpo nymenekahpyry tosaryme. Imehnõ nexiase imehnõ pata tõ po, pata tõ pitiko po roropa.

2 Jerusarẽ po toytory se exiketõ ahtao, kure rokẽ tyripose toto morotona imoihmãkomo a.

3 Izyraeu tõ nexiase imehnõ pata tõ po, oturuketõ roropa te, rewita tomo te, Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ te, Saromão poetory tõ pakomotyamo, enara. Tosarykõ po toh nexiase.

Juta tõ tuisary tõ, Jerusarẽ po exiketõ ynara nexiase:

4 Juta pakomotyamo:
Ataia, Uzia mũkuru, Zakaria pary. Itamuru tõ kynexine: Amaria te, Sepatia te, Maarareu,
enara, Pereze, Juta mũkuru pakomotyamo;
5 Maaseia, Paruke mũkuru, Kou-Hoze pary. Itamuru tõ kynexine: Hazaia te, Ataia te,
Joiaripe te, Zakaria, enara, Sera, Juta mũkuru pakomotyamo.
6 Pereze pakomotyã 468me orutua kõ nexiase, soutatume exiketomo.
7 Pẽjamĩ pakomotyamo: Saru, Mesurã mũkuru, Joete pary. Itamuru tõ kynexine Petaia te,
Koraia te, Maaseia te, Itieu te, Jesaia, enara;
8 Kapai roropa Sarai maro, Saru ekyry tomo, enara.
Atapona 928me orutua komo, Pẽjamĩ tomo toh nexiase Jerusarẽ po;
9 Joeu, Zikiri mũkuru toto tuisaryme nexiase. Juta, Senua mũkuru tuisa akorehmaneme
nexiase.
10 Oturuketomo:
Jetaia, Joiaripe mũkuru, Jakĩ maro;
11 Seraia, Hiukia mũkuru, Mesurã pary. Itamuru tõ kynexine: Zatoke te, Meraiote te,
Aitupe, oturuketõ tuisary Ritonõpo Tapyĩ tao.
12 Atapona 822me orutua komo, erohketõme toh nexiase Ritonõpo Tapyĩ tao;
Ataia, Jeroão mũkuru, Peraria pary. Itamuru tõ kynexine Anazi te, Zakaria te, Pasua te,
Maukia, enara.
13 Atapona 242 orutua kõ nexiase, typoenoke exiketomo;
Amasai, Azareu mũkuru, Azai pary. Itamurukõ kynexine Mexiremote te, Imea, enara.
14 128me orutua kõ nexiase, oxiekyry tomo, soutatu tõ orẽpyra exiketomo. Toto tuisary
nexiase Zapitieu, orẽpyra exiketõ ekyry.
15 Rewita tomo:
Semaia, Hasupe mũkuru, Azarikã pary. Itamuru tõ kynexine Hasapia te, Puni, enara;
16 Sapetai te, Jozapate roropa rewita tõ emese kure exiketomo. Erohketõ tuisaryme toh
nexiase Ritonõpo Tapyĩ poko jarao.
17 Matania, Mika mũkuru, Zapiti pary, Asape ekyryme nexiase. Ritonõpo Tapyĩ tao
eremiaketõ tuisaryme nexiase, toto eremiary poko, “Kure mase, Ritonõpo,” kary poko eya
xine Ritonõpo eahmaryme;
Pakepukia, Matania akorehmaneme nexiase.
Apata, Samua mũkuru, Karau pary. Jetutũ ekyryme nexiase ynororo.
18 Atapona 284 rewita tõ nexiase pata kurã Jerusarẽ po.
19 Ritonõpo Tapyĩ omõtoh erase tomo: Akupe te, Taumõ maro, jekyry tõ maro: 172 orutua
kõ atapona.
20 Imehnõ Izyraeu tõ nexiase tosarykõ po, imehnõ pata tõ po, pata pitiko po roropa Juta
nonory po, imehnõ oturuketomo te, imehnõ rewita tomo, enara.
21 Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ toh nexiase Opeu po, Jerusarẽ po. Toerohtohkõ tuisary
tõ nexiase Zia te, Kixipa, enara.
22 Mokaro rewita tõ Jerusarẽ po exiketõ tuisary nexiase Uzi, Pani mũkuru, Hasapia pary.
Itamurukõ kynexine Matania te, Mika, enara. Asape ekyryme nexiase ynororo. Mokaro
nexiase eremiaketomo, eremiatoh rinanomo, Ritonõpo eahmary poko Itapyĩ tao.
23 Tuisa konõto nyripohpyry nexiase, imoihmãkõ akorehmananõ atakenaka etyorõmãko
mã toto kokoro rokẽ eremiatoh poko, Ritonõpo eahmary poko Itapyĩ tao.
24 Petaia, Mesezapeu mũkuru, Zera ekyryme, Juta parỹpyryme roropa toerohse Izyraeu tõ
akorehmaneme, Perexia tuisary konõto ẽpataka.

Imehnõ pata tõ põkomo

25 Izyraeu tõ tuhke toh nexiase pata tõ po tutupikõ pũto. Juta tõ nexiase Kiriate-Arapa po
te, Tipõ po te, Jekapazeeu te, pata tõ pitiko po roropa, moro pata tõ pũto.
26 Tõsesarise toto: Jesua po te, Morata po te, Pete-Parete po te,
27 Hazaa-Suau po te, Peresepa po te, pata pitiko tõ po roropa moro pata tõ zomye.
28 Zikirake po toh nexiase te, Mekona po te, pata pitiko tõ po roropa moro pata tõ pũto te,
29 Ene-Rimõ po te, Zora po te, Jaramute po te,
30 Zanoa po te, Aturã po te, pata pitiko tõ po roropa moro pata tõ pũto. Pata Rakixi po
toh nexiase te, tutupi tõ po roropa ameke pyra; pata Azeka po te, pata pitiko tõ po roropa
moro pata pũto. Ynara nexiase, Juta tõ moroto ehse toh nexiase Peresepa poe ikurenaka,
jakanahmã Hinõ pona inikahpozakoxi.
31 Pẽjamĩ tõ nexiase moroto Kepa poe inikahpozakoxi te, Mikima pona te, Aia pona te,
Peteu pona te, pata tõ pitiko po roropa moro pata tõ pũto te,
32 Anatote po te, Nope po te, Anania po te,
33 Hazoa po te, Rama po te, Kitaĩ po te,

34 Hatite po te, Zepoĩ po te, Neparate po te,
35 Rote po te, Ono maro, jakanahmã Emese kure Erohketõ esary po.
36 Toitoine rewita tõ roropa, Juta tõ nonory po aepyhpyã taropose toh nexiase Pẽjamĩ tõ nonory pona.

12

Oturuketõ esetykõ rewita tõ maro

1 Papironia poe oturuketõ tooehse toh nexiase rewita tõ maro, Zoropapeu, Saratieu mũkuru maro, Jozue, Oturukety Tuisamehxo exikety maro.
2 Ynara toh nexiase oturuketomo: Seraia te, Jeremia te, Extara te, Amaria te, Maruke te, Hatu te,
3 Sekania te, Reũ te, Meremote te,
4 Ito te, Kinetoi te, Apia te,
5 Miamĩ te, Maatia te, Piuka te,
6 Semaia te, Joiaripe te, Jetaia te,
7 Saru te, Amoke te, Hiukia te, Jetaia, enara.
Mokaro tuisamehxo toh nexiase, oturuketõ rãnao isene Jozue ahtao.
8 Rewita tomo:
Ynara tymenekase toh nexiase erohtohme eremiatoh poko Ritonõpo eahmary poko: Jesua te, Pinui te, Katamieu te, Serepia te, Juta te, Matania, enara.
9 Ynara tymenekase toh nexiase eremiatohme oximõme mokaro ezuhneme: Pakepukia te, Uni te, imehnõ imarõkõ maro, rewita tomo.

Jozue, Oturukety imehxo exikety pakomotyamo

10 Jozue toemũkuase Joiakĩme, Joiakĩ toemũkuase Eriaxipeme, Eriaxipe toemũkuase Joiatame.
11 Joiata toemũkuase Jonatame. Jonata toemũkuase Jatuame.

Oturuketõ oxiekyry tõ tuisary tomo

12-21 Oturuketõ tuisarymehxo exiketyme Joiakĩ ahtao, ynara toh nexiase oturuketõ ekyry tõ tuisaryme:
Meraia: Seraia tõ oturukety.
Hanania: Jeremia tõ oturukety.
Mesurã: Extara tõ oturukety.
Joanã: Amaria tõ oturukety.
Jonata: Maruki tõ oturukety.
Joze: Sepania tõ oturukety.
Atina: Harĩ tõ oturukety.
Heukai: Meraiote tõ oturukety.
Zakaria: Ito tõ oturukety.
Mesurã: Kinetõ tõ oturukety.
Zikiri: Apia tõ oturukety.
Piutai: Miniamĩ tõ oturukety Moatia tõ maro.
Samua: Piuka tõ oturukety.
Jonata: Semaia tõ oturukety.
Matenai: Joiaripe tõ oturukety.
Uzi: Jetaia tõ oturukety.
Karai: Sarai tõ oturukety.
Hepea: Amoke tõ oturukety.
Hasapia: Hiukia tõ oturukety.
Netaneu: Jetaia tõ oturukety.

Typoenõke exiketomo, rewita tomo oturuketõ roropa

22 Typoenõke exiketõ rewita tomo, oturuketõ roropa, isene Oturuketõ Imehxo Exiketõ ahtao: Eriaxipe te, Joiata te, Joanã te, Jatua, enara. Mokaro esetykõ tymerose, tuisa papẽ ao tuisa konõtome Tariu ahtao Perexia po.
23 Rewita tõ typoenõke exiketõ esetykõ tymerose tuisa papẽ ao, Joanã, Eriaxipe mũkuru ehtoh pona rokene.

Ritonõpo Tapyĩ poko erohtoh apiakary poko

24 Mame Rewita tõ tapiakase tuhke pixo oximõmãkõ ehtohme. Tyrohmanohpose toto Hasapia a te, Serepia a te, Jesua a te, Pinui a te, Katamieu a, enara. Mame eremiaketõ tapiakase asakoro oximõmãkõ ehtohme; toiro oximõmãkõ a toremiase, zakorõ a tozuhse.

Eremiaryhtao, “Kure mase Ritonõpo,” tykase toto, tuisa Tawi, Ritonõpo poetory nyripohpyry ae ro.
25 Ynara toh nexiase, mõkomo esary erase tõ Ritonõpo Tapyĩ omõtoh pũto: Matania te, Pakepukia te, Opatia te, Mesurã te, Taumõ te, Akupe, enara.
26 Mokaro isene toh nexiase isene Joiakĩ, Jozue mũkuru, Jozatake pary ahtao, kowenatume Neemia ahtao te, isene roropa Extara, oturuketyme ahtao, Ritonõpo omihpyry poko amorepaneme roropa.

Pata apuru tõ ekarotopõpyry Ritonõpo a
27 Pata Jerusarẽ apuru ekarotohme Ritonõpo a, rewita tõ tonehpose tosae xine oseahmatohme, oximõmãkõ maro. Toremiase toto, kure Ritonõpo ehtoh poko, “Kure mase Ritonõpo,” kary poko, toremiarykõme, paratu tõ maro, haapa tõ maro, rira tõ maro.
28 Rewita tõ eremiaketõ, oxiekyry tõ tõximõse toh nexiase. Tosae xine tooehse toh nexiase, Jerusarẽ zomye tõsesarise toexirykõke. Tooehse roropa toto pata tõ pitiko poe, pata Netopa zomye te,
29 Pete-Kiukau poe te, Kepa poe te, Azamawete poe, enara.
30 Mame toekurikase toh nexiase oturuketomo, rewita tomo, enara, nuriame pyra toehtohkõme Ritonõpo a. Morarame imoihmãkõ kure tyripose eya xine te, pata omõtoh tonõ kure tyripose te, pata apuru roropa kure tyripose eya xine.
31 Juta tõ tamuximãkõ taunuhmapose ya, Neemia, oximõtohme pata apuru po, eremiaketõ maro. Toto tapiakase ya asakoro oximõmãkõme ehtohme toto ytotohme pata zomye, pata apuru pũtokuroko, “Kure mase Ritonõpo,” katohme, eremiaryme Ritonõpo eahmaryme.
Toiro oximõmãkõ toytose apotunuru wino Omõtoh Typahsẽ pokoxi.
32 Eremiaketõ mykapo toytoytose Hosaia. Mokyro mykapo toytoytose Juta tõ tamuximãkõ zokonaka te,
33 oturuketõ roropa ytoytõko, rue tõ etõko: Azaria te, Extara te, Mesurã te,
34 Juta te, Pẽjamĩ te, Semaia te, Jeremia, enara.
35 Mokaro mykapo tooehse Zakaria, Jonata mũkuru, Semaia pary. (Itamurukõ kynexine: Matania te, Mikaia te, Zakua te, Asape ekyry tomo, enara.)
36 Zakaria mykapo toytose imehnõ jekyry tomo: Semaia te, Azareu te, Mirarai te, Kirarai te, Maai te, Netaneu te, Juta te, Hanani, enara. Harpa tõ tarose eya xine, emero, rira tõ maro, eremiatoh etotohme, Ritonõpo poetory Tawi etotopõpyry samo. Extara Ritonõpo omiry poko atamorepakety toytose osemazuhme, toto aroneme.
37 Omõtoh Tuna Enatyry po tõnuhse toto opyi poro, Tawi patary pona ytotoh ae. Toytose toto Tawi tapyĩ konõto kuroko, apuru pona ropa Omõtoh Tuna tõ pona, pata ehpio xixi tũtatoh wino.
38 Zakorõ oximõmãkõ, Ritonõpo eahmananõ toytose opozery wino pata apuru poro. Toto tokahmase yna a imoihmãkõ zokonakãkõ maro. Toytose yna Tapyi Kaetokohxo exikety Ekeitoh tonõ poe Apuru Topuxiximã pona.
39 Morotoino toytose yna Omõtoh Eparaĩ epozakuroko te, Omõtoh Jesana epozakuroko te, Omõtoh Kana tõ epozakuroko te, Tapyi Kaetokohxo exikety Hananeu kuroko te, Tapyi Kaetokohxo exikety 100mã kuroko te, Omõtoh Kaneru pona. Mame toytokehse yna Omõtoh pũto, Ritonõpo Tapyĩ taka ytotohme.
40 Naeroro oximõmãkõ asakoro, eremiaketõ Ritonõpo eahmaryme toeporehkase toto Ritonõpo Tapyĩ esaka. Oximõme yna maro, tamuximãkõ maro,
41 oturuketõ nexiase, rue tõ etonanomo: Eriakĩ te, Maaseia te, Miniamĩ te, Mikaia te, Erioenai te, Zakaria te, Hanania, enara.
42 Maaseia roropa te, Semaia te, Ereaza te, Uzi te, Joanã te, Maukia te, Erão te, Ezea, enara. Eremiaketõ, tutuisarykõ Jezeraia maro, toremiase toto myatokohxo.
43 Moro ẽmepyry ae okyno tuhke tyahkase eya xine tynekarorykõme Ritonõpo a. Oseahmãko toh nexiase, tãkye toexirykõke. Ritonõpo poe atãkyemãko toh nexiase. Nohpo tõ roropa poetohti tõ maro oseahmãko toh nexiase, toto panaikatõ totase imehnomo a moe exiketomo a.

Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ napyry kehko
44 Moro ẽmepyry ae orutua kõ tymenekase mõkomo esary eraseme toto ehtohme Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro tao ahno nekarotyã tukurãkase: Ritonõpo Tapyĩ kyryryme te, 10me ahtao toiro tokarosẽme te, tỹkyryry apitorymã tanỹse aexityã jeimamyry ae, enara. Mokaro a ahno nekarory apoise toytose toto, tupito tõ pona, pata tõ zomye, Moeze nyripohpyry ae ro, oturuketõ napyryme te, rewita tõ napyryme, enara. Juta tõ tãkye toh nexiase oturuketõ nyrihpyry poko, rewita tõ nyrihpyry poko roropa,

45 Ritonõpo nyripohpyry tyrise exiryke eya xine imoihmãkõ kurãkary poko te, iirypyry
korokapory poko Ritonõpo a, enara. Eremiaketõ roropa Ritonõpo Tapyĩ tao, erase tõ
roropa, toerohtohkõ tyrise eya xine tyrohmanohpotopõpyry ae ro tuisa Tawi a, imũkuru
Saromão a roropa.
46 Tuisa Tawi ehtopõpyry poe, eremiakety Asape poe roropa pake, ahno takorehmase
eremiaketomo a, eremiatoh poko Ritonõpo eahmaryme te, "Kure mase Ritonõpo," kary
poko, eremiaryme, enara.
47 Isene Zoropapeu ahtao te, Neemia isene ahtao roropa, tynekarorykõ tokarose ahno
a kokoro rokene, eremiaketõ napyryme te, Ritonõpo Tapyĩ erase tõ napyryme roropa.
Tynekarorykõ kurã tokarose eya xine rewita tomo a, mame morohne tapiakase rewita
tomo a zokonaka ekarotohme oturuketomo a.

13

Atapiakatopõpyry juteutõkara wino

1 Morarame Moeze nyripohpyry sekeremãko toh nexiase imoihmãkõ netaryme. Ynara
tysekeremase eya xine: "Jũme moapita tõ oximõpopyra ehtoko Ritonõpo poetory tõ maro te,
amonita tõ roropa jũme oximõpopyra ehtoko imaro xine."
2 Morara tykase Moeze tonahsã onekaropyra, tuna maro Amõ tõ exiryke, Moape tõ
roropa Izyraeu tomo a tutũtase toto ahtao Ejitu poe. Mãpyra Paraão a tineru topehmase
eya xine popyra Izyraeu tõ ripotohme eya. Yrome popyra toto ripotopõpyry tymyakãmase
Ritonõpo a kure rokẽ toto riryke.
3 Morara isekeremary etaryke tyya xine, juteutõkara taropose eya xine tywinoino xine.

Zae ehtoh tyripotopõpyry Neemia a

4 Morara exipyra ahtao ro, Oturukety Eriaxipe, mõkomo esary tõ erasemy Ritonõpo Tapyĩ
tao, osepeme toehse kynexine Topia maro oxiekyryme toehtohkõ samo.
5 Morara exiryke osa konõto tokarose eya Topia esaryme Ritonõpo Tapyĩ tao. Apitoryme
moro osa ao ahno nekarotyã tukurãkase: tiriiku tõkehko te, ixtaratu tõkehko te, Ritonõpo
mõkomory Ipoko ehtohme Itapyĩ tao te, ahno nekarohpyry oturuketõ otuhtohme te,
tykyrysã 10me ahtao toiro tonehse eya xine, uwa eukuru jehnahpyry te, azeite roropa
tokarosẽme rewita tomo a, eremiaketomo a, Ritonõpo Tapyĩ erase tomo a, enara.
6 Morara toehse Jerusarẽ po pyra jahtao, jeimamyry 32me tuisa konõtome Arataxerexe
ahtao Papironia po, toytose ropa ywy morotona, ynyrihpyry poko Jerusarẽ po ekarotohme
eya. Yrome imeĩpo okynahtao, aomi poe ytoase ropa Jerusarẽ pona ropa.
7 Mame tooehse ropa jahtao Jerusarẽ pona zuaro toehse ywy Eriaxipe nyrihpyry poko
popyra, osa ekarory eya Topia a, esaryme Ritonõpo Tapyĩ tao.
8 Tyekĩtapãse ywy moro eneryke ya, Topia mõkomory emero tomase ya jarãnaka.
9 Imeĩpo moro osa tukurikapose ya nuriame pyra ehtohme, Ritonõpo Tapyĩ mõkomory
enehtohme ropa moro taka, tiriiku tõkehko ahno nekarotyamo te, ixtaratu tõkehko roropa.
10 Zuaro toehse roropa ywy eremiaketõ Ritonõpo Tapyĩ tae toytose ropa toto imehnõ
rewita tõ maro Jerusarẽ poe tutupikõ pona ropa, ahno nekarohpyry toto napyryme ipune
pyra exiryke.
11 Tamuximãkõ tupokase ya Ritonõpo Tapyĩ turumekapose eya xine exiryke. Mame
rewita tõ tonehpose ropa ya eremiaketõ maro Ritonõpo Tapyĩ taka ropa toto erohtohme
ropa moro tao.
12 Mame tykyrysã 10me ahtao toiro tonehpitose ropa Izyraeu tomo a Ritonõpo Tapyĩ taka
tiriiku tõkehko te, uwa eukuru jehnahpyry te, azeite, enara.
13 Orutua kõ tymenekase ya mõkomo esary eraseme toto ehtohme: oturukety Seremia te,
Zatoke omi merone te, toiro rewita roropa esety Petaia, enara. Mokaro akorehmaneme
tymenekase ya Hanã, Zakua mũkuru, Matania pary. Mokaro zae ehtoh waro exiase.
Anamonohpyra toh nexiase. Zae rokẽ tonahsẽ apiakary waro toh nexiase tymaro xine
erohketõ maro oturuketomo te, rewita tomo, enara.
14 "Ritonõpo Jesemy, wenikehpyra exiko ynyrityã poko Atapyĩ kurãkary ropa poko te,
oeahmary ropa poko Atapyĩ tao."

Ẽmepyry 7mã kurãkary ropa poko

15 Morarame ahno tonese ya Jerusarẽ po, uwa epery euhkary poko erohnõko ẽmepyry
7mã po. Imehnõ toky tõ jumẽtu tõ po tykyrysã puimãko toh nexiase: tiriiku tõkehko te, uwa
eukuru te, uwa epery te, fiku tomo te, otyro tõkehko arotohme pata Jerusarẽ pona. Naeroro
tyripose toto ya, tykyrysã onekamopyra toto ehtohme ẽmepyry 7mã po.
16 Orutua kõ nexiase pata Tiro poe aehtyã Jerusarẽ pona. Kana tõkehko tonehse eya xine
Jerusarẽ pona ekamotohme juteu tomo a ẽmepyry 7mã po.
17 Mame juteu tõ tamuximãkõ tupokase ya. Ynara tykase ywy eya xine:

— Enetoko ke! Azahkuru matose sero poko. Ẽmepyry 7mã rĩko matose nuriame Ritonõpo a!
18 Morara exiryke atamurukõ tuãnohse Ritonõpo a, sero pata typoremãkapose roropa. Seromaroro ẽmepyry 7mã rĩko matose nuriame, Izyraeu tõ zehnohxo Ritonõpo ehtohme.
19 Morara exiryke pata omõtoh tonõ tapurupose ya kohmãsasaka ahtao 7mã exipitoryhtao, etapuruhmakatohme ropa 7mã tonahse ahtao rokene. Ypoetory tõ emero pyra tyripose ya omõtoh tonõ po, mõkomo onenehpopyra toto ehtohme pata pona ẽmepyry 7mã po.
20 Mame osepekahketõ tõmehse toiro toh nexiase jarao, omõtoh tonõ ẽpataka, mõkomo ekamonanomo. Toitoine tõmehzomose ropa toto jarao sexta-feira tykohmãse ahtao.
21 Yrome turuse toto ya. Ynara tykase ywy:
— Oty katohme jarao ẽmehnõko matou? Ekurehnõko matose. Zomory ãpoipõko ase soutatu tomo a.
Moromeĩpo oehzomopyra toh nexiase ẽmepyry 7mã po.
22 Mame rewita tõ toekurikapose ya nuriame pyra toto ehtohme Ritonõpo a. Tyripose toto ya pata omõtoh eraseme toto ehtohme, zuaro yna ehtohme ẽmepyry 7mã kurãkary poko Izyraeu tomo a.
"Ritonõpo Jesemy, wenikehpyra exiko ypoko, ynyrihpyry poko roropa. Ypyno exiko roropa, opoetory tõ pyno Exiketyme oexiryke."

Ipytatopõpyry kõ kurãkary ropa poko
23 Morarame juteu tõ tonese ya, typytase exiketõ juteutõkara maro: nohpo tõ Axitote põkõ maro te, Amõ põkõ maro te, Moape põkõ maro, enara.
24 Ipoenõ zokonaka Axitote omiry waro rokẽ nexiase, imepỹ omiry roropa, juteu tõ omiry waro pyra toh nexiase.
25 Mokaro orutua kõ tupokase ya, popyra ehtoh tonehpose ya toto pona roropa, toitoine typipohse toto ya, zũsetykõ tumukase roropa ya. Toto omiry totapose ya Ritonõpo netaryme jũme juteutõkara ẽxiry anapoipyra toto ehtohme tumũkurukõ pyxiãme, typyxiãkõme, enara.
26 Ynara tykase ywy eya xine:
— Nohpo tõ juteutõkara apoiryke tuisa Saromão a typyxiãme iirypyryme toehse ynororo. Imehnõ motye tuisamehxo kynexine ynororo repe. Ipyno Ritonõpo exiryke tyrise ynororo Izyraeu tõ tuisaryme porehme. Morara ahtao ro tyyrypyhpyke toehse ynororo nohpo tõ juteutõkara apoiryke eya typyxiãme.
27 Naeroro Saromão iirypyryme ehtopõpyry sã pyra sehtone; Ritonõpo omipona sehtone, pytara sehtone juteutõkara maro.
28 Joiata, Eriaxipe mũkurume nexiase, Oturukety imehxo exikety. Yrome Joiata mũkuru toiro typytase Sãparate ẽxiry maro, Pete-Horõ pono. Morara exiryke Joiata aropoase Jerusarẽ poe.
29 "Ritonõpo Jesemy, wenikehpyra exiko: nuriame oturuketyme ehtoh tyripose mokaro a te, Õmihpyry etapotopõpyry nuriame tyrise eya xine, Õmihpyry rewita tomo a te, oturuketomo a, enara."
30 Mokaro ahno tukurãkapose ya juteutõkara maro pyra toto ehtohme. Oturuketõ tyrohmanohpose ya, rewita tõ roropa, toerohtohkõ waro toto ehtohme porehme.
31 Apotopokõ rakananõ tyrohmanohpose roropa ya, apotopokõ enehtohme eya xine, tynekarorykõ zahkatohme, amonohkara toto ehtohme. Tamorepase toto ya tynekarorykõ enepyry poko, tiriiku tõkehko aeperytapitoryme, wewe epery aeperytapitoryme roropa.
"Wenikehpyra exiko senohne poko, Ritonõpo Jesemy. Kure rokẽ kyriko!" tykase ywy Ritonõpo a.

EXITE
Ester
Ekarotopo

Sero ekarõko Exite poko, juteu ẽxiry. Tuisa Xerexe pytyme toehse ynororo Perexia esemy. Mame tuisa akorehmane, Hamã, juteu tõ se pyra kynexine. Juteu tõ enahkary se emero porehme, yrome Exite tuaro toehse moro poko. Hamã typoremãkase Exite a, tyekyry Moatekai maro. Hamã taorihmapose inyripohpyry wewe kaetokohxo exikety pona. Mame typynanohse toexirykõke, epetõkara typoremãkase exiryke roropa atãkyematoh tyrise juteu tomo a jeimamyry punero.

Sero pape ao

Tuisa pytyme Exite toehse *1.1–2.23*
Hamã juteu tõ enahkary se *3.1–5.14*
Hamã orihtopõpyry *6.1–7.10*
Juteu tõ osepynanopyry *8.1–9.19*
Oseahmatoh Purimme *9.20–10.3*

Tuisa konõto omiry onetara Waxti ehtopõpyry

1-2 Pake ahtao Xerexe kynexine tuisa konõto Perexia tuisaryme. Tuisa tapyĩ konõto kynexine Susã po. Inonoryme 127me pata nonory tõ kynexine Ĩtia poe Etiopia pona.

3 Mame oseruao jeimamyry tuisame ahtao atãkyematoh konõto tyrise eya. Typoetory tõ tuisary tõ toahmase eya, takorehmananõ maro. Soutatu tõ tuisary tõ tooehse roropa, Perexia põkomo te, Metia põkomo roropa, kowenatu tomo te, tamuximãkomo roropa inonorykõ poe, enara.

4 6me nuno taropose tuisa Xerexe a tymõkomory kurã enepory poko, uuru tõkehko tykyryry typynehxo exiketõ tytapyĩ taõkomo.

5 Moromeĩpo, otuhtoh konõto tyrise tuisa a tytapyĩ konõto myhto Susã põkõ emero atãkyematohme; tymõkomoke exiketomo te, tymõkomokãkara roropa. Mame moro atãkyematoh taropose toiro semaname.

6 Moro atãkyematoh esary emeporyme tyrise eya xine kamisa karimutumã ke te, ezuezumã ke roropa, tymyhse eary ke mauru panõ risẽ tahpiremã ke parihmã parata risẽ pokona, xikihmãkõ maamore risẽ pokona. Epehtoh kurã moroto nexiase kehko uuru risemy te, parata risẽ roropa zara kurã po maamore karimutumã ke te, topu tõ kurã ke, ezuezumã ke te, matareperora topu tõ typyne exiketõ tahpiremã kehko.

7 Eukuru tokarose eya xine oseahmaketomo a kopu tõ, uuru risẽ ao, osehta, oxisã pyra kopu tõ exiryke. Eukuru enahpỹme sã nexiase.

8 Ise toto ahtao, eukuru tõse eya xine. Tuisa omi poe ipoetory tomo a eukuru tokamose ise exiketomo a.

9 Tuisa pyty a roropa otuhtoh tyrise tuisa tapyĩ tao toahmase exiketõ pyxiã atãkyematohme roropa.

10 7me ẽmepyry taropose ahtao atãkyematoh poko, tãkye tuisa nexiase eukuru tõse eya exiryke pitiko rokẽ pyra. Typoetory tõ 7mãkõ tykohmase tyya, emukatyamo, Meumã te, Pizita te, Harapona te, Pikita te, Apakata te, Zetaa te, Karaka, enara.

11 Taropose toto tuisa a, tuisa pyty Waxti enehtohme tyya typarimãke, uuru risẽ ke zupuhpyry po. Oryxime kynexine ynororo. Naeroro atãkyemaketomo a typyty kurã enepory se nexiase repe.

12 Yrome tuisa pyty aomipona pyra nexiase. Ytopyra tokurehse ynororo. Morara exiryke tyekĩtapãse inio.

13 Toipe kynexine ynororo, takorehmananõ tuaro exiketomo a tõturupose ynororo zuaro se tahtao tynyriry poko. Naeroro toto tykohmase tyya

14 zae ehtoh waro toto exiry enetupuhpory se exiryke eya xine: Kasena te, Setaa te, Atamata te, Taraxi te, Mere te, Masena te, Memukã, enara. Mokaro 7mãkõ tuisa akorehmananõme nexiase Perexia kowenu poko te, Metia maro. Tamuximehxo toh nexiase, tuisa amorepananõme roropa toh nexiase.

15 Tõturupose ynororo eya xine:

— Ywy, tuisa Xerexe, ypyty Waxti enehpono ya aehtohme ypoetory tõ maro repe, yrome jomipona pyra toehse ynororo. Naeroro otara ãko ywy eya? Otara ãko tuisa Xerexe omipona pyra exikety wãnohtohme?

16 Mame ynara tykase Memukã tuisa a imarõkõ maro:

— Oya rokẽ pyra, tuisa pyty Waxti azahkuru toehse ãkorehmananõ maro, yna roropa orutua kõ emero ononory põkomo a azahkuru toehse ynororo.
17 Ynara exiryke, tuisa pyty nyrihpyry waro toehse nohpo tõ ahtao emero ononory põkomo, tyniokõ omiry onetara exĩko mã toto. Ynara ãko mã toto: “Tuisa Xerexe a taropose typyty Waxti enehtohme tyya repe, yrome ytopyra ynororo tokurehse.”
18 Seroae ro nohpo tõ, tamuximãkõ pyxiã Perexia po, Metia po roropa tyniokõ zurũko mã toto tuisa pyty nyrihpyry poko. Tyniokõ omipona se pyra exĩko nohpo tõ mana. Mame typyxiãkõ zehno exĩko iniokõ mana.
19 Morara exiryke azamaro jomiry ahtao, õmiry imeroko jũme opyty Waxti oehpyra ropa ehtohme oẽpataka. Mame moro õmihpyry tyripoko Perexia tuisary tõ, Metia tuisary tõ nyripohpyry maro kowenu omiryme, jũme onytyoromara ehtohme. Imeĩpo nohpo imenekako kurano opytyme, Waxti myakãme ehtohme.
20 Mame õmiry tarose ahtao sero ononory poro porehme, nohpo tõ emero õmiry etãko mã toto. Kure rokẽ tyniokõ rĩko mã toto, toto omipona exĩko, tymõkomoke exiketomo te, tymõkomokãkara, enara.
21 Mokyro Memukã omiry tuisa tõ zamaro nexiase akorehmananõ maro. Morara tyrise ynororo Memukã omihpyry ae ro.
22 Pape tõ tymeropose eya, tõmiry aropotohme pata tomo a tynonory po. Imeimehnõ omiry ae morara tymerose eya xine, emero neneryme tõmirykõ ae. Tuisa konõto omi poe emero nohpo nio tuisamehxo sã exĩko tytapyĩ tao, aomipona itapyĩ taõkõ ehtohme.

2

Tuisa pytyme Exite toehse

1 Imeĩpo typyty zehno pyra toehse tuisa ahtao, toemynyhmase ynororo typyty Waxti nyrihpyry poko te, tynymerohpyry poko roropa Waxti poko, oehpyra ropa aehtohme tyya.
2 Mame ynara tykase ipoetory tõ, osepemehxo exiketõ eya:
— Tuisa, oryximehxo exiketõ enehpoko oya ononory poe.
3 Opoetory tõ imenekako nohpo tõ oryximãkõ zupitohme emero pata nonory tõ poe enehtohme xiaro nohpo tõ tapyĩ taka apatary Susã pona. Opoetory Hekai emukahpyry toto pynanohnõko mana, toto amorepãko oryximehxo ehtoh poko emese kure toto ehtohme typoko xine.
4 Mame oryximehxo exikety menekãko mase opytyme ehtohme Waxti myakãme.
Morara kary kure nexiase tuisa a, morara tyrise eya rahkene.
5 Morarame pata Susã po juteu nexiase, esety Moatekai, Jaia mũkuhpyry, Ximei parỹpyryme, Kixi mũkuru paryme, Pẽjamĩ ekyryme roropa.
6 Jerusarẽ põkõ tarose ahtao Napukotonozo a, Papironia tuisary a, tuisa Joakĩ, Juta põ tarose eya tynamotome. Imaro Moatekai tõ tarose roropa eya imehnõ maro.
7 Morarame tõxiryme Hatasa tarose Moatekai a, esety akorõ Exite, poeto nupunato, oryximehxo exikety roropa. Jũkõ toorihse kynexine, morara exiryke tõxiryme mokyro tyrise eya zuãtanohtohme tytapyĩ tao.
8 Mame tõmiry taropose ahtao tuisa a oryximãkõ tuhke tarose tuisa patary Susã pona ekarotohme Hekai a ipynanohtohme, nohpo tõ tapyĩ erase a, tuisa tapyĩ konõto tao. Exite roropa tarose tuisa tapyĩ taka. Tokarose ynororo Hekai a.
9 Mame Exite sehxo Hekai kynexine, enuru zamaro kynexine ynororo. Naeroro okynã pyra ise aehtoh tokarose eya aekurãkatoh tonomo, tonahsẽ kurã roropa. 7me nohpo tõ kurehxo exiketõ tokarose eya tuisa tapyĩ tae aomiry omipona toto ehtohme. Exite tysyryhmase Hekai a ipoetory 7mãkõ maro osa kurã taka nohpo tõ esao.
10 Yrome juteu ẽxiryme toexiry onekaropyra Exite nexiase: “Morara kara exiko,” tykase Moatekai exiryke eya.
11 Kokoro rokẽ toytoytose Moatekai moro tapyi myhtokoxi Exite kure ehtoh waro toehtohme, otara tyko aexiry waro roropa toehtohme.
12 Tãtamorepase toto oryximãkomo 12me nuno pune porehme. 6me nuno taropose toto a atamorepary poko oriu mira maro te, 6me nuno roropa taropose eya xine imehnõ ixtaratu tõ maro oryximehxo toehtohkõme. Tõtyhkase toto ahtao tarose toto toitoiro tuisa Xerexe neneryme.
13 Mame toytotoh toehse ahtao, nohpo tõ tapyĩ tae tuisa tapyĩ konõto taka, tupõme tynymenekatoh tarose tymaro, emero rokene.
14 Kokonie pukuro toytose ynororo tuisa tapyĩ taka. Tõmehse ahtao toytose ynororo imepỹ nohpo tõ tapyĩ taka. Moroto erase kynexine Saaxkaze, emukahpyry tuisa pyxiãpyã ewomaneme erohkety. Morotoino eramara ropa toh toehse tuisa maro ehtohme ropa. Mãpyra ise tuisa ahtao rokẽ esety ae ikohmapõko ropa mana aehtohme ropa.

15 Morarame tuisa tapyĩ konõto taka Exite ytotoh toehse, Apiaiu ẽxihpyry Moatekai ẽxirymane, tytapyĩ tao inuãtanopyhpyry oryxime exikety imehnõ emero zamaro exikety. Toytotohme tuisa tapyĩ taka tuisa maro ehtohme, Hekai nenepyhpohpyry rokẽ tarose tymaro, tuisa poetoryme ynororo, emukahpyry, nohpo tõ tapyĩ erase.

16 Exite tarose nexiase tuisa tapyĩ konõto taka osenepose tuisa Xerexe a. Nuno tepete nexiase, nuno 10mano, jeimamyry 7mano tuisame Xerexe ehtoh poko.

17 Mame imehnõ motye tuisa zamaro Exite nexiase. Ise nexiase ynororo, imehnõ oryximãkõ motye. Mokaro motye Exite pyno toehse ynororo. Naeroro uuru risẽ parimã tyrise eya zupuhpyry pona. Typytyme tyrise eya Waxti myakãme.

18 Moromeĩpo otuhtoh konõto tyrise eya Exite eahmatohme imehxo exiketyme aehtohme, tamuximãkõ maro kowenu poetoryme erohketõ maro roropa toahmase toto. Moro ẽmepyry ae erohpyra tyripose eya, tynonory po porehme. Tynekarory tõ kurã tokarose eya imehnomo a tãkye toto ehtohme, tuisa nekarory kurã samo.

Tuisa typynanohse Moatekai a

19 Morarame nohpo tõ oryximãkõ tarose ropa ahtao tyorõ tapyĩ taka, Moatekai tymenekase tuisa a aerohtohme tymaro kowenu erohtoh poko.

20 Moatekai omihpyry ae ro osekaropyra ro Exite nexiase juteu ẽxiryme toexiry poko. Moatekai omipona ro nexiase, poetome toehtopõpyry saaro, zuãtanohporyhtao Moatekai a.

21 Mame morara ahtao, toerokuru poko Moatekai ahtao, tuisa tapyĩ konõto tao, zuaro toehse ynororo Pikitã tõ poko Terexi maro asakoro emukatyamo. Omõtoh eraseme toh nexiase. Morararo Tuisa konõto zehno toehse toto. Naeroro atamorepãko toh nexiase tuisa etapary poko, etapary se toexirykõke.

22 Morara exiryke tynetahpyry tokarose Moatekai a tuisa pyty Exite a. Mame Exite tõturuse tuisa maro Moatekai netahpyry poko.

23 Naeroro tupipose tuisa a ajohpe pyra katohme tyya moro poko zuaro toehtohme. Tuaro toehse ynororo, ajohpe pyra nexiase. Naeroro mokaro emukatyã tosenãpose eya wewe pokona aorihtohme. Mame morohne tymeropose tuisa a typapẽ pokona tuisame toehtoh poko.

3

Juteu tõ enahkapory se Hamã ehtopõpyry

1 Moromeĩpo orutua tymenekase tuisa konõto Xerexe a, takorehmane imehxo exiketyme ehtohme. Mokyro esety kynexine Hamã, Hametata mũkuru, Akake ekyrỹpyryme.

2 Mame typoetory tõ emero, erohketõ tytapyĩ konõto tao tyripose tuisa konõto a, tosekumuru po porohtohme, tupueh katohme roropa Hamã ẽpataka, "Imehxo mase" katohme. Naeroro erohketõ emero morara tyripitose toto. Toiro rokẽ, Moatekai tupueh kara, tosekumuru po porohpyra roropa nexiase.

3 Mame tõturupose mokaro erohketomo Moatekai a: "Oty katohme tuisa konõto omipona pyra hma?" tykase toto.

4 Naeroro kokoro rokẽ turuse ynororo eya xine repe: "Tuisa omipona exiko," tykase toh repe. Yrome onetapỹ sã nexiase. Mame turuse toto eya: "Juteume jexiryke aomipona pyra ase," tykase ynororo. Mame moro tokarose eya xine Hamã a, enery se toexirykõke: otarame tuisa omihpyry omipona exĩko mana, otarame arypyra.

5 Mame porohpyra tosekumuru po Moatekai eneryke tyya tyekĩtapãse Hamã.

6 Mame juteume Moatekai ehtoh waro toehse tahtao, Moatekai rokẽ kara etapary se toehse Hamã; tãtamorepase ynororo juteu tõ emero etapapotohme roropa tuisa Xerexe nonory põkõ emero porehme.

7 Morarame jeimamyry 12me aehtoh po Xerexe tuisame exiry poko, nuno apitorymã po, nuno nisã po, imenekatoh "purim" tomapose Hamã a ẽmepyry menekatohme, nuno roropa, juteu tõ etapatohme. Ẽmepyry 13mã tymenekase, nuno ataa po, 12mã po. (Moro imenekatoh esety "purim" me mana.)

8 Mame toytose Hamã oturuse tuisa maro. Ynara tykase ynororo:

— Sapararahme ahno ononory po nae tyorõkomo. Imepỹ omihpyry omipona mã toto. Popyrahxo mana, tuisa, onyripohpyry omipona pyra mã toto. Naeroro kurehxo exiry toto enahkapory.

9 Ise awahtao õmiry aropoko mokaro orihmapotohme. Morara ahtao akorehmãko ase, 342 miu kirume parata ekarõko ase oya moro epehmary akorehmatohme.

10 Mame tomary ae omahtao touse tuisa a, moro ke tosety tyrise eya tõmihpyry merosẽ pokona tynyripohpyry ripotohme, moro omahtao tokarose tuisa a Hamã emahpokoxi, Hametata mũkuhpyry, Akake ekyrỹpyry, juteu tõ epekara.

11 Ynara tykase tuisa eya:

— Otinerũ ikurãkako, mokaro ahno ekarõko ase oya. Ise oehtoh tyriko ipoko xine.

12 Ẽmepyry 13mã po, nuno apitorymã po, pape meronanõ tykohmase Hamã a tuisa tapyĩ taka, tynyripohpyry ekarotohme eya xine. Tõmiry tyripose eya emero omiry ae roropa tuisa nonory poro exiketomo a ekarotohme. Tynyripohpyry taropose eya emero tuisa tõ neneryme, kowenu akorehmananomo a, kowenatu tomo a roropa, ahno tamuximãkomo a, enara. Moro tymerose eya tuisa Xerexe omiryme, tuisa esety tyrise roropa ipokona. Mame moro tapuhse tuisa omahtaõ ke.

13 Moro otyhkaxĩpo pape tarose aronanomo a ekarotohme emero tuisa tõ punero tuisa tõ neneryme. Inyripohpyry nexiase juteu tõ etapatohme toiro ẽmepyry ae, ẽmepyry 13mã po nuno 12mã ataa po. Emero juteu tõ enahkatohme, enupunara toto poko ehtohme, emero toto etapatohme, nohpo tomo, poetohti tomo, tamuhpomãkomo nuasemãkomo, imõkomohpyrykõ roropa emero. Moro imõkomohpyrykõ tapoisẽme exiry kowenu kyryryme.

14 Emero pata po punero sero tuisa omihpyry tysekeremasẽme exĩko mana, imoihmãkõ netaryme tuaro emero ahno ehtohme, etapatoh toehse ahtao, typyreke toto ehtohme.

15 Tõmiry tokarose tuisa a ahtao aomihpyry aronanõ toytose axiny pata tõ pona pata nonory tõ pona roropa. Pata Susã po tuisa esary po moro tysekeremase jarao, imoihmãkõ netaryme. Mame typorohse tuisa konõto Hamã maro eukuru ẽtohme. Yrome imehnõ pata põkõ emero tonaroxitapãse toto.

4

Moatekai nyripotopõpyry Exite a

1 Mame zuaro toehse Moatekai ahtao morohne poko emero, tupõ tyxihkase eya toemynyhmaryme, tyorõ upo, kamisa topuxiximã risẽ rokẽ tamuruse eya, tupuhpyry pona oruno tyrise eya, toytoytose ynororo pata esemary ae tyxitaryme, kui kui ãko roropa, enara.

2 Mame toeporehkase tahtao, tuisa tapyĩ konõto omõtoh taka omõpyra nexiase, moro sã kamisa topuxiximã risẽ ke tõtupohtose ahtao omõsaromepyra nexiase moro taka.

3 Mame pata tõ po pata nonory tõ po emero, tuisa konõto nyripohpyry tysekeremase ahtao, tyxitapitose toto opore juteu tõ rãnaka. Tyhnamose toto, tyxitase toto, otuhpyra toehse toh nexiase toemynyhmarykõke. Tuhkãkomo a upo saku risẽ tamuruse eya xine. Imihme toehse toto oruno po tyxitarykõme.

4 Mame typoetory tõ omiry etaryke tyya torẽtyke toehse Exite, emukahpyry tõ nekarohpyry poko tynenehpyrykõ poko. Upo taropose eya Moatekai a amurutohme repe yrome ise pyra nexiase.

5 Mame typoetory Hatake tykohmase tyya. Hatake emukahpyry kynexine, tuisa tapyĩ tao exikety, tymenekase aexihpyry tuisa pyty omipona ehtohme. Taropose ynororo Exite a oturutohme Moatekai maro zuaro ehtohme: “Otara toehse? Oty pokoino morohne toehse?”

6 Mame Moatekai zupise toytose Hatake osa pona tuisa tapyĩ konõto ẽpataka.

7 Turuse ynororo Moatekai a morohne poko, emero typoko ehtopõpyry poko te. Turuse roropa eya otãto pixo tineru ekarory se Hamã ehtopõpyry poko juteu tõ etapananõ epehmatohme tuisa akorehmatohme, enara.

8 Mame tuisa nymeropohpyry isekeremahpyry moro tokarose Hatake emahpokoxi Moatekai a, imoihmãkõ netaryme isekeremahpyry pata Susã po, juteu tõ emero etapatohme. Tokarose Hatake emahpokoxi Moatekai a moro imerohpyry ekarotohme Exite neneryme, tuaro aehtohme morohne poko. Mame Exite tonyohse eya aoturutohme tuisa a, kure aoturutohme tyekyry tõ pynanohpotohme eya.

9 Morara tyrise Hatake a.

10 Mame Hatake tonyohse ropa Exite a Moatekai zurutohme ropa:

11 “Emero zuaro mã toto tuisa tapyĩ konõto tao erohketomo te, pata nonory tõ po exiketõ emero, omõsaromepyra sytatose, tuisa esaka oturuse onykohmara ynororo ahtao, orutuame ahtao te, nohpo ahtao roropa. Tonehpose ahtao rokẽ tuisa a omõnõko mana, tamoreme tomõse ahtao taorihmaposẽme exĩko mana, mãpyra tuisa a mara pitiko uuru risẽ tanỹse ahtao ahno eahmatohme orihpyra mana. Seromaroro toiro nuno ykohmara toehse tuisa mana.”

12 Mame Exite omihpyry totase ahtao Moatekai a,

13 ynara tozuhse eya:

— Orymo, ynara osenetupuhpyra exiko, tuisa tapyĩ tao oexiry poko. Osewomãko ase, imehnõ wekyry tõ tonahkase ahtao.

14 Mynyhme rokẽ awahtao serara ahtao, juteu tõ akorehmatoh enehpõko Ritonõpo mana kapu ae toto pynanohtohme; yrome orihnõko mase, omy tapyĩ taõkõ tonahkasẽme exĩko

mana. Mãpyra otarame sero pokoino tuisa pytyme toehse mase oekyry tõ pynanohtohme, tykase Moatekai.

15 Naeroro tõmiry taropose Exite a, Moatekai neneryme. Ynara tykase ynororo:

16 “Juteu tõ emero oximõme tyripoko pata Susã põkomo, otuhpyra ehtoko õtururukõme ypoko. Oseruao ẽmepyry ae otuhpyra ehtoko otytyko onẽpyra ehtoko õtururukõme, saereme, koko, enara. Ywy roropa otuhpyra ase ypoetory tõ nohpo tõ maro. Moromeĩpo ytõko ase tuisa a oturuse, aomiry onymoipyra exikety samo. Mame moro pokoino taorihmapose jahtao, ‘Otara’ kara, orihnõko ase,” tykase Exite.

17 Morara exiryke, Exite omiry omi poe toytose Moatekai, moro sã tyrise eya emero Exite nyripohpyry ae.

5

Tuisa maro Hamã eahmatopõpyry Exite a

1 Morarame 3me ẽmepyry toehse ahtao, otuhpyra toto ehtoh poko tõtururume, upo kurã tamuruse Exite a, tuisa pyty zupony. Mame toytose ynororo zara pona eraximase tuisa esary ẽpataka, itapyĩ konõto tao. Moro tao tuisa nexiase typorohse, tapõ konõto po, tosary omõtoh etonie.

2 Typyty Exite tonese ahtao eya, jarao zara po eraximãko. Ise toexiryke, mara pitiko uuru risẽ tanỹse eya eahmatohme omõtohme. Tomõse Exite. Tuisa marã tapose eya ameke pyra tooehse ahtao.

3 Tõturupose tuisa eya, ynara tykase:

— Otara exĩko hnae, meta Exite? Oty se hma, ekaropoko ya? Ise oehtoh ekarõko ase oya, tuisame jehtoh zokonaka se awahtao ro, tykase.

4 Tozuhse Exite a, ynara tykase:

— Kure oya ahtao okohmary se ase Hamã maro oytotohme otuhtoh kurã pona, seroae. Tyrĩko ase seroae ãtãkyematohkomo.

5 Mame typoetory tonyohse tuisa a:

— Kaxitatoko Hamã a aehtohme xiaro axiny. Ytõko ynanase Exite tapyĩ taka otuhse imaro. Naeroro toytose toto, tuisa tõ Hamã maro Exite nyrihpyry otuhtoh taka.

6 Mame eukuru enyryhtao ro eya xine tõturupose ropa tuisa Exite a:

— Oty se nymyry mahno? Kaxiko ya. Ise oehtoh ekarõko ase oya ynonory zokonaka se awahtao, tykase tuisa.

7 Ynara tykase Exite eya:

— Ynara se hano

8 azamaro jahtao, ypenetatoh ekarory se nymyry awahtao, okohmary se ropa ase kokoro ooehtohme ropa Hamã maro otuhtoh kurã pona ropa. Ynara tyrĩko ase kokoro õtykõ kurã rĩko ase, amaro xine jotuhtohme. Morara ahtao ise jehtoh ekaropõko ase oya, tykase Exite tynio a.

Moatekai orihmapory se Hamã ehtopõpyry

9 Mame tãkye tutũtase Hamã otuhkehxĩpo. Yrome toeporehkase ynororo ahtao tuisa tapyĩ konõto omõtoh taka, Moatekai tonese eya moroto. Mokyro eneryke tyya tyekĩtapãse ynororo, tupueh kara Moatekai exiryke tõpataka, tosekumuru po porohpyra roropa exiryke “Imehxo mase,” kara ynororo ipunaka.

10 Yrome “Syk,” tykase rokẽ Hamã. Tytapyĩ taka toytose ynororo, tope tõ tykohmase, typyty Zere roropa tykohmase tyya.

11 Mame toepyrypapitose ynororo imehxo toexiry poko: tytineruke toexiry poko te, typoenõ tuhke exiry poko te, imehnõ tuisa tõ motye imehxo toehtoh poko, tuisa konõto akorehmananõ tuisaryme toehtoh poko.

12 Tõturuse ro ynororo:

— Morara emero motye, toahmase ywy toiroro tuisa maro otuhtoh kurã pona, tuisa pyty Exite nyrihpyry, tynio eahmatohme. Toahmase ywy roropa eya jytotohme ropa kokoro imaro otuhtohme ropa!

13 Yrome morohne emero jãkyemara mana Moatekai eneryhtao ya, juteume exikety, typorohse tuisa tapyĩ omõtoh tao.

14 Mame ynara tykase ipyty, epe tõ roropa, imaro exiketomo:

— Wewe risẽ tyripoko xikihme exikety, 20 meturume exikety. Kokoro pakeimo ekaropoko tuisa a Moatekai anỹpotohme ipymyry ae tyhwyme moro wewe pokona. Moromeĩpo ytoko tãkye tuisa maro otuhtoh kurã pona.

Morara kary kure nexiase Hamã a, wewe risẽ tyripose eya rahkene.

6

Orẽpyra Moatekai ehtopõpyry

1 Moro kohmamyry ae nyhsaromepyra tuisa nexiase, naeroro typapẽ tonehpose tyya. Moro tao pape pokona tymerose emero toehtopõpyry poko. Morararo tysekeremapose typoetory tomo a tynetaryme.

2 Tysekeremase eya xine Moatekai nyrihpyry poko, zuaro toehse ahtao, Pikitã tõ poko Terexi maro, emukatyamo, soutatu tomo, tuisa tapyĩ omõtoh erase tomo. Tãtamorepase toto tutuisarykõ etapary poko repe. Yrome mokaro poko tokarose Moatekai a tuisa a.

3 Tõturupose tuisa a eya xine:

— Oty tyrise yna a Moatekai nyrihpyry kurã epehmatohme? tykase tuisa tope tomo a.

— Arypyra. Kure ehtoh onekaropyra ro moro epehpyryme, tykase ipoetory tomo.

4 Morara tykase ahtao osa zara taka toeporehkase Hamã, tuisa nyhtoh pũtokoxi, ekaropotohme Moatekai anỹpotohme tyhwyme tynyrihpyry pokona. Tõturupose tuisa:

— Onoky noehno zara taka?

5 — Hamã mose ro! tykase ipoetory tomo.

— Enehpoko xiaro! tykase tuisa eya xine.

6 Tomõse Hamã, mame ynara tykase tuisa eya:

— Kurã ke orutua epehmary se jahtao, oty rĩko ha eya? tykase.

Tõsenetupuhse Hamã: “Onoky epehmary se tuisa kurã ke? Ywy tarame,” tykase tõsenetupuhse.

7 Naeroro ynara tykase ynororo tuisa a:

8 — Upo enehpoko, tuisa zupõ nymyry te, oeky kawaru roropa eporo oytotopo, parimã uuru risẽ tyripoko kawaru zupuhpyry pona.

9 Mame oupõ ekaroko kawaru maro opoetory imehxo exikety a. Eya amurupoko mokyro onymenekahpyry kurã ke epehmatohme. Moromeĩpo mokyro arõko ynororo kawaru po pata rãnakuroko, ynara ãko opore: “Serara rĩko tuisa konõto orutua a kurã ke epehmary se tahtao!”

10 Mame ynara tykase tuisa Hamã a:

— Axĩ ke jupõ apoiko kawaru roropa. Morara tyriko juteu Moatekai a morohne emero õmihpyry ae ro. Mokyro enẽko mase typorohse tapyi omõtoh myhto. Wenikehpyra exiko tyritohme emero onekarohpyry ae ro.

11 Naeroro upo tapoise Hamã a kawaru roropa, Moatekai a tamuruse tuisa zupony. Moromeĩpo Moatekai tarose eya kawaru po pata rãnakuroko, opore tõturuse ynororo: “Ynara tyrĩko tuisa konõto orutua a kurã ke epehmary se tahtao!” tykase Hamã.

12 Moromeĩpo toytose ropa Moatekai tuisa tapyĩ omõtoh myhtokoxi, yrome Hamã toehxirose toytose ropa tururume tytapyĩ taka tõmyty tyõtose, sekese pyra toexiryke.

13 Typyty a tokarose emero, tope tomo a roropa morara ehtopõpyry poko tyya. Mame ynara tykase ipyty, epe tõ maro, tuaro exiketomo:

— Poremãpitõko mase õsetaparykõ poko Moatekai maro. Juteume mã ynororo, onyporemãkapopyra mase rahkene. Poremãnõko rokẽ mase rahkene.

14 Oturũko ro toto ahtao, tuisa poetory tõ, emukatyã, tooehse. Hamã tarose eya xine topohme Exite nyrihpyry otuhtoh kurã pona.

7

Hamã orihmapotopõpyry

1 Morara exiryke toytose tuisa, Hamã maro otuhse tuisa pyty Exite maro.

2 Mame uwa eukuru jehnahpyry enyryhtao, tuisa a tõturupose ropa Exite a apitoryme õturutopõpyry saaro, ynara tykase ynororo:

— Oty ekaropory se hma ya? Ise oehtoh zurupoko ya. Ise oehtoh ekarõko ase oya ynonory zokonaka ise awahtao, tykase tuisa.

3 Ynara tykase Exite eya:

— Azamaro jahtao, tuisa, ise jehtoh ekarory se awahtao, ynara se rokẽ hano oya, ypynanopyry se ase oya orihpyra yna ehtohme, wekyry tõ maro.

4 Ynara exiryke: ywy, wekyry tõ maro tokarose ynanase, yna enahkatohme emero porehme, totapasẽme yna ehtohme. Tokarose rokẽ yna ahtao imehnõ poetoryme yna ehtohme, topehke pyra yna erohtohme roropa, otara, kara ase, oerekohmara ynanexiry, yna hxirotopõpyry pokoino rokene. Mãpyra oepekara jũme onepehmasaromepyra mana owino tomatonanohtopõpyry emetakame.

5 Ynara tõturupose tuisa Xerexe typyty Exite a:

— Onoky mokyro moro riry se exikety? Otoko hnae ynororo?

6 — Yna epekara, yna enahkary se exikety, mose Hamã popyra exikety! tykase Exite.

Tonaroxitapãse Hamã tuisa enẽko rokene, tuisa pyty enẽko roropa ynororo.
7 Tutũtase tuisa, zehno ipunaka otuhtoh tae, aryhnaka. Tonetupuhse Hamã a tuãnopyry tuisa a oehsasaka exiry poko. Naeroro tehme moro tao nexiase typynanopyry ekaropõko tuisa pyty a.
8 Tyxitaryme toepukase ynororo Exite porohtoh pona: “Ajohpãme sã kypynanohko, jetapapopyra exiko!” kary poko. Morara ahtao tomõse ropa tuisa aryhnae. Hamã eneryke eya, opore ynara tykase ynororo:
— Tee! Ypyty poko roropa tokoh nae ytapyĩ tao, jẽpataka? tykase tuisa.
Morara tykase tuisa ahtao Hamã zupuhpyry tyõtose tuisa poetory tomo a.
9 Toiro mokyro, esety Harapona, ynara tykase ynororo tuisa a:
— Hamã tapyĩ pũto wewe risẽ xikihme exikety nae mana, 20 meturume kae exikety, tyrise eya Moatekai tyhwyme tyripotohme ipokona repe. Yrome Moatekai a typynanohse mexiase.
— Tyhwyme Hamã tyritoko moro pokona, tykase tuisa.
10 Naeroro Hamã tanỹse tyhwyme eya xine inyripohpyry pokona, Moatekai orihmapotopõpyry pokona.
Morara exiryke tyekĩtapãkehse tuisa roropa.

8

Tuisa nyripohpyry juteu tõ akorehmatohme

1 Mame moro ẽmepyry ae ro Hamã tapyĩ tokarose tuisa a typyty Exite a imõkomory maro, mokyro juteu tõ epekara. Mame Moatekai tonepose tuisa a, tyekyryme Moatekai ehtoh tonepose eya.
2 Naeroro omahtao touse tuisa a tomary ae, tapoise ropa exiryke Hamã winoino, moro tokarose eya Moatekai a. Mame Moatekai tyrise Exite a Hamã kyryrỹpyry eraseme.
3 Moromeĩpo tosekumuru po typorohse Exite tuisa ẽpataka. Tyxitase ynororo, tokaropose tuisa a Hamã, Akake ekyrỹpyry nyripohpyry xihpyry tyorõmatohme juteu tõ enahkapotoh exipyra ehtohme.
4 Tymarã pixo tanỹse tuisa a typyty Exite eahmatohme; towõse ynororo xikihme tuisa ẽpataka.
5 Ynara tykase ynororo tuisa a:
— Azamaro jahtao, zae jomiry ahtao roropa oya, tuisa, õmiry aropoko Hamã nyripohpyry puxihkatohme ropa, Hametata mũkuru, Akake ekyrỹpyry. Inymerohpyry juteu tõ enahkapotoh nase pata tõ po porehme ononory po.
6 Wekyry tõ enahkary oneanahtosaromepyra ase, wekyry tõ etapary poko roropa.
7 Ynara tykase tuisa Xerexe typyty Exite a, juteu Moatekai a roropa:
— Hamã taorihmapose ya wewe pokona juteu tõ etapary se exiryke. Imõkomohpyry porehme ekaroase Exite a.
8 Yrome inyripohpyry tymerose ahtao jomiryme, tapuhse roropa ahtao jesety ke onytyoromasaromepyra mana. Mãpyra ise oehtohkõ imerotoko juteu tõ neneryme. Jesety tyritoko ipokona, mame moro apuhtoko jemahtao ke.
9 Morara toehse 23me ẽmehtoh po nuno oseruaõ po, nuno xiwã po. Pape meronanõ tonehpose Moatekai a tynyripohpyry merotohme juteu tõ neneryme te, tuisa omi poe erohketõ neneryme te, kowenatu tõ neneryme te, tamuximãkõ neneryme emero 127me pata nonory tõ po Ĩtia nonory poe Etiopia nonory pona. Inyripohpyry tyripose eya emero omiry ae tõtururu waro exiketõ nae ahtao. Imeimehnõ omiry ae imerohpyry roropa pape tymeropose eya pata nonory tõ põkõ ipoko torẽnase toto moro imerohpyry poko. Tõmiry tymeropose roropa eya juteu tõ omiry ae.
10 Tynymeropohpyry tymerose tuisa omiryme, tapuhse tuisa esety ke, tuisa emahtaõ ke. Mame moro pape tõ tarose kawaru po ytoketomo a, tuisa eky tõ po.
11 Moro pape tõ ao juteu tõ osewomatoh tyripose tuisa a emero pata tõ po, tynonory po, oximõme tyripose toto eya osewomatohme imehnõ tooehse ahtao toto ryhmase. Imehnõ typyreke exiketõ tooehse ahtao osetapase juteu tõ maro, tuisa omi poe osewomãko mã toto poremãpyra toto ehtohme. Tuisa omi poe oepetõkara emero enahkapoko ipyxiã maro te, ipoenõ maro, imõkomohpyry apoitoko roropa omõkomorykõme.
12 Pata nonory tõ po emero juteu tõ morara tyripose toto toiro ẽmepyry ae juteu tõ etapatoh po, 13me aehtoh po, nuno 12mã, ataa po.
13 Moro tuisa nymerohpyry, inyripohpyry tokamopose isekerematohme emero netaryme, pata nonory tõ po emero, moro ẽmepyry tooehse ahtao tymenekase juteu tõ etapatohme, typyreke juteu tõ ehtohme emỹpotohme topetõkara maro.

14 Tuisa omi poe kawaru tõ po, aomiry aronanõ toytose, axĩ tururume ytoketõ po, tuisa eky tõ po. Inyripohpyry tysekeremase roropa Susã po, tuisa konõto patary po, jarao emero netaryme.

15 Tutũtase Moatekai tuisa tapyĩ konõto tae, upo kurã tamuruse ezuezumã karimutumã maro te, parimã panõ nexiase zupuhpyry po uuru risemy te, upo jaraono, kapa tahpirẽ maro mauru panõ risemy. Osema tao tãkye toh nexiase, tykohtase toto tãkye exiketomo.

16 Juteu tõ atãkyematoh konõto toehse, enaromyra toh toehse, emero oseahmãko toto, orẽpyra exiketõ samo.

17 Emero pata tõ po tuisa nyripohpyry tysekeremase ahtao, tãkye toehse juteu tomo, erohpyra toehse toto, oseahmatohme, otuhtoh konõto ritohme tãtãkyematohkõme. Morararo ajohpe pyra imeimehnõ tuhkãkõ juteume toehse toh nexiase juteu tõ kurũke.

9

Topetõkara etapatopõpyry juteu tomo a

1 Morarame ẽmepyry 13me aehtoh toehse, nuno 12mã, ataa po, tuisa konõto nyripohpyry ritohme. Moro ẽmepyry ae juteu tõ epetõkara juteu tõ poremãkapory se toh nexiase repe; mãpyra juteu tõ orẽpyra toehse toh nexiase topetõkara poremãkapory poko.

2 Pata tõ po emero Xerexe nonory po moroto toehse juteu tõ ahtao, tõximõse toh nexiase, toto etapary se exiketõ poremãkatohme. Juteu tõ etapary se exiketõ typoremãse toh nexiase, juteu tõ zuno toehse toto exiryke.

3 Mame kowenu maro erohketomo a emero pata nonory tõ po: tamuximãkomo te, tuisa konõto poetory tomo te, kowenatu tõ maro, juteu tõ takorehmase eya xine Moatekai zuno toehse toexirykõke.

4 Mya Moatekai ehtoh waro toehse toh nexiase, tuisamehxo aexiry waro toehse, tuisa konõto akorehmaneme. Kokoro rokẽ tuisamehxo toehse ynororo.

5 Morara exiryke topetõkara typoremãkase juteu tomo a emero porehme. Totapase toto eya xine typyrekõ ke; tyzehno xine exiketõ tonahkase eya xine rahkene.

6 Pata Susã po, tuisa konõto esary po 500me orutua kõ totapase eya xine.

7-10 Hamã mũkuhpyry tõ roropa 10mãkõ totapase eya xine. Hametata mũkuhpyryme Hamã kynexine, juteu tõ zehno exikety. Mokaro esetykõ ynara kynexine: Parasãtata te, Taupão te, Axipata te, Porata te, Ataria te, Aritata te, Pamaxita te, Arisai te, Aritai te, Waizata, enara. Yrome mokaro mõkomohpyry anapoipyra juteu tõ nexiase.

11 Moro ẽmepyry ae ro tuisa turuse tuhke totapase ahno exiry poko Susã po.

12 Naeroro ynara tykase ynororo Exite a:

— Taro Susã po 500me orutua kõ totapase juteu tomo a. Hamã mũkuhpyry tõ roropa 10mãkõ totapase. Tuhke otarame totapase eya xine pata nonory tõ po. Oty se hma seromaroro? Ekaropoko rokẽ ya. Ise oehtoh ekarõko ase oya, tykase.

13 Ynara tykase Exite:

— Kure oya ahtao, juteu tõ tyripoko ropa kokoro, taro Susã po, onyripohpyry saaro eya xine seroae. Ekaropory se ase roropa Hamã mũkuhpyry tõ 10mãkõ ekepyry tõ poko, tanỹse toto tyhwyme tyrise wewe pokona.

14 "Ỹ," tykase tuisa, tõmiry tysekeremapose eya jarao imoihmãkõ netaryme pata Susã po. Mame Hamã mũkuhpyry tõ 10mãkõ ekepyry tõ tanỹse kae tyhwyme wewe pokona.

15 Yrokokoro, ẽmepyry 14me aehtoh ae, tõximõse juteu tõ kynexine Susã po tyzehno exiketõ totapase ropa. 300mãkõ totapase eya xine. Yrome imõkomohpyrykõ anapoipyra toh nexiase.

16-17 Ẽmepyry 13me aehtoh ae, nuno ataa po, juteu tõ tõximõse toto, pata nonory tõ po osewomatohme. 75 miumãkõ totapase eya xine, tyzehno xine exiketomo. Morara exiryke tõsepynanohse toh nexiase tyzehno xine exiketõ wino. Yrome imõkomohpyry anapoipyra toh nexiase. Yrokokoro, 14me aehtoh ae tõseremase toto, tõseahmase roropa otuhtoh poko te, atãkyematoh poko, enara.

18 Yrome juteu tõ Susã po tõseahmase toto ẽmepyry 15me aehtoh ae. Ẽmepyry 13me aehtoh ae te, 14me aehtoh ae roropa tyzehno exiketõ totapase eya xine. Mame ẽmepyry 15me aehtoh ae rokẽ tõseremase toto.

19 Morara exiryke juteu tomo, pata pisarara põkomo te, pata zomye exiketõ roropa oseahmãko mã toto ẽmepyry 14me aehtoh ae, nuno ataa po. Oseahmãko mã toto otuhtoh kurã ke te, watoh ke te, tonahsẽ ekaroryke imehnomo a roropa.

Atãkyematoh esety Purim

20 Mame pape tymerose Moatekai a morara ehtopõpyry poko emero, aropotohme juteu tõ neneryme moe pyra exiketomo a te, moehxo exiketomo a roropa, Perexia nonory po exiketomo a porehme.

21 Tyripose toto moro pape pokona atãkyematohme, emero jeimamyry ae, ẽmepyry 14me aehtoh ae, 15me aehtoh ae roropa nuno ataa po,
22 moro ẽmepyry tõ ae tõsepynanohse juteu tõ exiryke tyzehno xine exiketõ wino. Moro nuno po toemynyhmatopõpyrykõ te, tyxitarykõ roropa tymyakãmase tãkye ehtoh ke, atãkyematoh ke roropa. Naeroro otuhtoh kurã tyritoko, watoh roropa, tonahsã aropoko imehnomo a, mõkomo ekarotoko onekarorykõme tymõkomokãkara a.
23 Morara kynexine Moatekai nymerohpyry ae ro, juteu tõ tõseahmapitose toto moro ẽmepyry tõ poko.
24 Topu tõ pitiko, imenekatoh (purim) tomase Hamã a, Hametata mũkuhpyry, Akake ekyrỹpyry, juteu tõ zehno aexihpyry, ẽmepyry menekatohme juteu tõ etapatohme, toto enahkatohme.
25 Yrome Exite toytose oturuse tuisa konõto maro, inyripohpyry tymeropose eya, juteu tõ ryhmary se Hamã ehtopõpyry iramapotohme ropa Hamã tõ ryhmatohme. Morarame Hamã tanỹse tyhwyme imũkuhpyry tõ maro wewe pokona.
26 Morara exiryke moro ẽmepyry tõ oseahmatoh tosehpase eya xine “Purimme”, imenekatoh katohme.
Morara toehse Moatekai nymerohpyry pokoino te, tynenehpyrykõ pokoino te, morohne ehtopõpyry pokoino roropa juteu tomo a,
27 ynara tyripose toto tyya xine te, typoenõ a te, typakomotyã a roropa, imehnomo a roropa, juteume toeramase exiketomo a: emero jeimamyry ae oseahmatohme moro ẽmepyry asakorõ poko, Moatekai nymerohpyry ae ro.
28 Naeroro morara tyripose eya xine, moromeĩpo emero juteu tapyĩ taõkõ, emero pata tõ po, tuisa konõto nonory po, oseahmakehpyra Otuhtoh Purim poko, wenikehpyra juteu tõ ehtohme jũme, toehtopõpyrykõ poko. Jũme moro Otuhtoh konõto poko oseahmatoh onurumekara toto ehtohme.
29 Mame tuisa pyty Exite roropa, Apiaiu ẽxihpyry pape merone juteu Moatekai maro, inymerohpyry saaro, ỹme toexiryke Moatekai nyripohpyry poko, juteu tõ oseahmatoh poko, Otuhtoh Purim tõ poko.
30 Ipapẽ taropose nexiase juteu tomo a emero, 127me pata nonory tõ po, tuisa konõto nonory po. Ynara se ase oya xine: torẽtyke pyra oexirykõ se hano, ozehno xine pyra imehnõ ehtoh se roropa ase.
31 Morara tyripõko ase roropa, Moatekai omihpyry ae ro, Oseahmatoh Purim poko. Moro poko oseahmatoko ẽmepyry tõ po, inymenekatoh po, amarokomo te, opoenomo te, apakomotyã roropa, imehnõ otuhtoh konõto saaro, otuhpyra ehtoh saaro roropa, yna omihpyry omipona toto ehtohme Moatekai omihpyry te, tuisa pyty omihpyry, enara.
32 Exite nyripohpyry, Moatekai omihpyry ae ro, Atãkyematoh Purim poko, tymerose pape pokona.

10

Tuisamehxo Moatekai ehtopõpyry

1 Mame tynonory põkõ tyrohmanohpose tuisa Xerexe a, emero ehpio exiketomo te, nono rãnao exiketõ roropa. Typoetory tõme tyrohmanohpose toto eya.
2 Tuisa Xerexe nyrityã kurã emero tymerose pape pokona esety Tuisa tõ Ehtopõpyry Metia po Perexia po, enara. Moro ao tymerose roropa Moatekai menekatopõpyry eya takorehmaneme, erohtohme kowenu erohtoh poko.
3 Tuisamehxo toehse Moatekai tuisa Xerexe akorehmaneme. Imehnõ emero motye toehse ynororo. Tuisa Xerexe rokẽ imotye kynexine. Juteu tõ emero ise toh nexiase, ipyno toh nexiase, toerohse yronymyryme Moatekai exiryke toto ewomatohme, kure rokẽ toto ehtohme, enara.

JO
Jó
Ekarotopo

Sero ekarõko *Jo* ehtopõpyry poko. Zae ehtoh poko Jo kynexine, Ritonõpo eahmaneme. Tymõkomoke exiketyme roropa kynexine, tãkye exiketyme roropa. Tomeseke nexiase iirypyryme ehtoh poko pyra toehtohme, typoenõ pyno roropa nexiase. Yrome Jo onewomara Ritonõpo nexiase ikukuru toehse joroko tamuru ahtao. Jo mũkuru tõ totapase, eky tõ tonahkase epetõkara a, takuruhtase roropa ynororo yronymyryme. Mame epe tõ tooehse Jo enese.

Ynara osenetupuhnõko Jo epe toh nexiase: kurã ke rokẽ zae exiketõ epehmãko Ritonõpo mana, yrome popyra exiketõ wãnohnõko mana. Yrome zae rokẽ toehtopõpyry waro Jo nexiase. Naeroro: "Oty katohme etuarimãko hano," tõturupose ynororo Ritonõpo a. Onenetupuhkehpyra Jo nexiase, yrome ezuhtoh se rokẽ nexiase Ritonõpo poe.

Jo nurupohpyry onezuhpyra Ritonõpo nexiase aporo. Tõturuse ynororo tyjamitunuru poko, tuaro toehtoh poko roropa. Morara exiryke Jo tõsenetupuhse pitiko rokẽ toexiry poko, jamihme pyra toexiry poko tõsekarose ynororo Ritonõpo ẽpataka: "Zae pyra exiase orẽpyra sã jotururuke Oya, Ritonõpo," tykase Jo.

Etyhpyryme Jo tokarose zae exiketyme Ritonõpo a; yrome epe tõ zae pyra tokarose. Mame Jo tukurãkase ropa, ipyty toemũkuase ropa 7me imũkuru tomo, oseruao ẽxiry tomo, enara. Mame Jo epe tõ tupokase Ritonõpo a zae pyra tõsenetupuhse toto exiryke Jo etuarimary poko, zae pyra tõsenetupuhse Ritonõpo poko roropa aexirykõke.

Sero pape ao

Jo ehtopõpyry ekaropitory *1.1—2.13*
Jo tope tõ maro *3.1—31.40*
Eriu otururu *32.1—37.24*
Ezuhtopõpyry Ritonõpo a *38.1—42.6*
Jo ehtopõpyry etyhpyryme *42.7-17*

Jo ehtopõpyry apitoryme

Jo 1—2

Jo ehtopõpyry itapyĩ taõkõ maro

1 Uze nonory po orutua kynexine, esety Jo. Zae exikety kynexine ynororo, ajohpe pyra exiketyme ipunaka. Ritonõpo eahmaneme kynexine ynororo. Tomeseke nexiase zae pyra ehtoh poko pyra ehtohme.

2 Tumũkue Jo nexiase 7me, tõxike roropa oseruao.

3 Tokyke nexiase: kaneru tomo 7 miume te, kameru tomo 3 miume te, pui tomo toiro miume te, jumẽtu tomo 500me, enara. Tuhke roropa typoetoke nexiase. Imehnõ motye tymõkomoke nexiase ynororo moro nono po, xixi tũtatoh wino.

4 Mame toytose Jo poenomo tytapyĩkõ taka atakenaka otuhtoh ritohme, oximõme atãkyematohme. Toryxiry tõ oseruaõkõ toahmase roropa eya xine otuhtohme, eukuru ẽtohme, enara.

5 Mame tõtyhkase toto ahtao otuhtoh riry poko jũkõ Jo towõse pakeimo okyno zahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a typoenõ emero kurãkapotohme Ritonõpo a. Morara tyrise eya ynara karyke tukurohtao: "Otarame umũkuru toiro iirypyryme toehse tukurohtao Ritonõpo neneryme." Moro sã toto rypyry tykorokapose Jo a.

Jo hxirotopõpyry joroko tamuru a

6 Morarame ẽmepyry toehse ahtao Ritonõpo nenyohtyã tõsenepose Ritonõpo ẽpataka. Toto maro joroko tamuru roropa tooehse.

7 Tõturupose Ritonõpo eya:

— Ozeino moehno? tykase.

— Arypyra. Ytoytõko rokẽ exiase nono poro xiaxiake ytoytõko rokene, tykase joroko tamuru.

8 — Ypoetory Jo menease? Moroto nono po imehnõ isã exiketõ pyra mana. Kure mã ynororo, ajohpe pyra exiketyme. Jeahmaneme mana, zae rokẽ exiketyme, tykase Ritonõpo.

9 Ynara tykase joroko tamuru Ritonõpo a:

— Topehke pyra oeahmãko nae? Nary rokene.

10 Ewomãko mase, itapyĩ taõkõ maro, emero, eky tõ roropa. Kure rokẽ inyriry rĩko mase. Imõkomory emãnõko mana opokoino.

11 Morohne tonahkase oya ahtao: “Popyra mase,” ãko oya mana, tykase joroko tamuru Ritonõpo a.
12 Naeroro ynara tykase Ritonõpo joroko tamuru a:
— Morara ahtao ikyryry emero onewomara exĩko ase, ipoko oehtohme. Yrome ynororo nymyry poko pyra exiko, tykase Ritonõpo joroko tamuru a.
Mame toytose ropa joroko tamuru Ritonõpo winoino.

Jo poenõ enahkatopõpyry
13 Morarame oseahmãko Jo mũkuru toh nexiase, ẽxiry tõ maro, otuhtoh konõto poko, imũkuru osemazupu tapyĩ tao.
14 Morara ahtao Jo tapyĩ taka toeporehkase ipoetory tururume. Ynara tykase:
— Nono poko erohnõko ynanakene pui tõkehko maro. Jumẽtu tõ moroto onahpoty enahnõko toh kynako.
15 Axĩ sapeu tõ tooehse osetapase, mame emero tarose eya xine. Opoetory tõ totapase roropa eya xine. Ywy rokẽ epano moro ekarotohme oya.
16 Mame mokyro aotururuhtao ro, ipoetory imepỹ tooehse tururume. Ynara tykase ynororo:
— Neneneh tykase kaneru tõ pona, erase tõ pona roropa. Totapase toto porehme. Ywy rokẽ epano moro ekarotohme oya.
17 Mame moro poko aotururuhtao ro ipoetory oseruao ehtoh toeporehkase. Ynara tykase ynororo:
— Kauteu tõ oximõmãkõ oseruao tooehse omatonanohtõkomo. Opoetory tõ totapase eya xine. Kameru tõ tarose emero porehme. Ywy rokẽ epano moro ekarotohme oya.
18 Mame moro poko aotururuhtao ro ipoetory imepỹ tooehse. Ynara tykase Jo a:
— Opoenõ atãkyemãko toh kynako, otuhtoh konõto po, oẽxiry tõ maro omũkuru osemazupu tapyĩ tao.
19 Morotoino tyryrykane konõto noehno ona tonorẽ poe. Wirikane a tapyi tomase. Toepukase opoenõ pona. Emero toorihse toto. Ywy rokẽ epano moro ekarotohme oya.
20 Mame towõse Jo morara kary etaryke tyya. Toemynyhmaryme tupõ tyxihkase eya, tõximerehkase roropa ynororo. Moromeĩpo tosekumuru po typorohse ynororo tõmyty po nono pokoxi, Ritonõpo toahmase eya.
21 Mame ynara tykase ynororo:
— Tupoke pyra tonuruse ywy, tymõkomoke pyra roropa. Morararo tymõkomoke pyra orihnõko ase. Ritonõpo a morohne tokarose ya. Eya tapoise ropa ahtao, kure rokẽ Ritonõpo mana, tykase Jo.
22 Mame morara toehse ahtao ro, tyyrypyry poko pyra Jo nexiase. Ritonõpo onykerekeremara nexiase. Onyhxiropyra nexiase ynororo ipunaka.

2

Jo kuhtopõpyry ropa joroko tamuru a
1 Moromeĩpo kapuaõkõ oximõtoh toehse ropa, osenepotohme Ritonõpo ẽpataka. Toto maro joroko tamuru tooehse roropa.
2 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Ozeino moehno? tykase.
— Sero, nono poro ytoytõko rokene, tykase joroko tamuru, xiaxiake ytõko, nono põkõ enẽko rokene.
3 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Ypoetory Jo meneno? Moro nono po imepỹ pyra mana Jo panono. Zae exiketyme mana. Ajohpe pyra exiketyme, jeahmaneme roropa mana. Zae pyra ehtoh poko pyra mã ynororo ipunaka. Õmiry omi poe onewomara toehse ywy, iiryhmatohme oya, zae aexiry kuhtohme oya repe. Oerekohmara ynororo ahtao ro tyyryhmase ynororo oya. Morara ahtao ro zae ro exiketyme mana, ajohpe pyra ipunaka, tykase Ritonõpo joroko tamuru a.
4 Ikuhxi ropa toiro, tykase joroko tamuru:
— Takuruhtanohpose Jo ahtao tyoro exĩko mana. Ahno otara kara ikyryry tõ tonahkase ahtao, ipoenõ roropa, emero, tonahkase ahtao.
5 Yrome ipũ tyyryhmase oya ahtao tyrohsẽ ke popyra oripõko mana okerekeremãko, tykase joroko tamuru Ritonõpo a.
6 Ynara tykase Ritonõpo joroko tamuru a:
— Kure, inomõko ase amaro. Mame openetatoh tyriko. Yrome anaorihmapopyra exiko, tykase.

7 Mame tutũtase ropa joroko tamuru Ritonõpo ẽpatae. Tyrohsẽ tyripose eya Jo pũ poko.
Itamurume muretanoimo hpe toehse ynororo kunu maro. Ipupuru poe zupuhpyry pona
tymoke toehse ynororo.
8 Mame typorohse Jo oruno htaka. Oripõpo tuhmose akoĩpyry tapoise eya typihpyry
zurĩkatohme.
9 Morara ahtao ynara tykase ipyty eya:
— Zae ehtoh poko roh mah? Popyra Ritonõpo tyriko oorihtohme, tykase ipyty.
10 Yrome Jo ynara tykase eya:
— Õtururu ajoajohpã otururu sã mana. Ritonõpo nekarotyã kurã apoĩko sytase. Morararo
etuarimatoh apoĩko roropa sytase Ritonõpo winoino, tykase Jo typyty a.
Morara ahtao ro Ritonõpo onykerekeremara Jo nexiase. Tyyrypyry poko pyra roropa
nexiase ipunaka.

Epe tõ oehtopõpyry Jo enese

11 Morarame topeke Jo nexiase, oseruao, Eripaze, Temã pono te, Piutate, Sua pono te,
Zopaa, Naama pono, enara. Zuaro toehse toto ahtao Jo etuarimatoh poko tõturuse toto
oseya, oximõme, toto ytotohme Jo enese, akorehmatohme emuhkehkatohme.
12 Ameke ro toto ahtao Jo onenetupuhpyra toh nexiase, yrome imeĩpo, tonetupuhse
ynororo ahtao eya xine tyhnamopitose eya xine, tyxitase toto yronymyryme. Jo eneryke
tupõkõ tyxihkase eya xine toemynyhmarykõke. Nono tomase eya xine tupuhpyrykõ pona,
sam karyke yronymyryme.
13 Morarame typorohse toto nono pona topekõ maro. Moroto tõmehse toto 7me,
tykohmãse roropa mynyhme rokene. Tõtururukõ waro pyra toh nexiase, itamurume Jo
etuarimary eneryke tyya xine.

Aoturutopõpyry osemazupu

3

Jo 3—14

Jo nykerekerematopõpyry
(Jo 3)

1-2 Morarame okynahtao Jo tõturupitose. Popyra rokẽ tonurutopõpyry tyripose eya. Ynara
tykase ynororo:
3 "Popyra kahpyry moro ẽmepyry tyripoko, jenurutopõpyry!
Popyra kahpyry moro kohmamyry tyripoko, morara tykase ahtao:
'Tonuruse! Orutuame mana!' tykase ahno tomo.
4 Moro ẽmepyry tyripory se ase ikohmamyryme konõto!
Moro ẽmepyry wenikehkapory se ase Ritonõpo a Kapu ao, jũme ẽmehpyra ehtohme,
saerehkara roropa ehtohme!
5 Moro ẽmepyry kohmanohpory se ase, xinukutume rokẽ ehtohme,
moro ẽmepyry oxiõtory se ase akurũ tõ ke, xixi ezehkatohme.
6 Moro koko jũme ẽmehpyra exiry se ase, tykorokase ehtohme karẽtariu poe.
7 Moro kohmamyry toiroro exiketyme se ase, emynyhmatohme atãkyemaketõ kohtary
onetara moro ae ehtohme.
8 Moro koko popyra tyripory se ase pyaxi tomo a,
mokaro tyjamitunuru ke onokyroimo Rewiatã, zakareimo kuremary waro exiketomo a!
9 Moro ẽmepyry ae maparukawa tozehse aexiry se ase ẽmehpyra ehtohme.
10 Popyra moro ẽmepyry tyripoko, moro ae tonuruse jexiryke.
Aja a jenurumara jahtao sero jetuarimary exipyra exiry.

Oty katohme toorihse enurupyra exiahse?

11 "Oty katohme toorihse enurupyra exiahse?
Oty katoh tonuruse jahtao orihpyra exiahse?
12 Oty katoh tonao tapoise ywy aja a?
Oty katoh tauhpase ywy aja a tysuhsuru ke?
13 Toorihse jahtao jenururuhtao,
seromararo oseremakety sã exiry torẽtyke pyra.
14 Tuisa tõ sã exiry, imehxo exiketõ samo tytapyĩ konõto rinanõ samo.
15 Otarame kowenatu sã exiry tytapyĩkõ pehkananõ uuru ke, parata maro.
16 Otarame poeto aepukahpyry ropa sã exiry,
tonuruse exikety toorihse;
tonẽse, ẽmepyry saerehkatoh onenepitopyra exikety samo.
17 Aorihtyã esao popyra exiketõ tyyrypyrykõ poko pyra exĩko mana,

moroto totaehse exiketõ oseremãko.
18 Moroto ãpuruhpyry tao exiketõ oseremãko oximõme,
tyrohmanohponanõ kohtary onetara mã toto.
19 Moroto emero rokẽ mã toto, tuisamehxo exiketomo te, tuisame pyra exiketomo.
Moroto ahno poetory tõ namotome pyra mã toto.

Oty katoh isene ro etuarimaketõ nae?
20 "Oty katoh isene ro etuarimaketõ nae?
Oty katohme emynyhmaketõ ẽmehnõko nae?
21 Toorikyrykõ eraximãko toh mã repe,
yrome oehpyra, mõkomo kurã motye isehxo toto ahtao ro.
22 Atãkyemãko mã toto, tãkye exĩko mã toto.
Etyhpyryme toorihtohkõ po toehse ahtao.
23 Ritonõpo poe zuaro pyra mã toto imeĩpo toto ehtoh poko,
ipoe tapuruse sã mã toto zomye.

24 "Tyoro tynahke ase, yxitaryke.
Pusuh kakehpyra ase, tuna kuamyry sã ya.
25 Popyra ehtoh zuno jehtopõpyry toehse ya.
Enaromỹke jehtopõpyry a tapoise ywy.
26 Oserekohmãko ase, oseremasaromepyra ase;
jerekohmakehpyra mana."

4

Eripaze oturutopõpyry
(Jo 4—5)

Oetuarimatoh toehse mana
1 Mame Eripaze a tozuhse, Temã pono. Ynara tykase ynororo:
2 "Oturuxi oya, Jo, ajohpame samo.
Mynyhme exisaromepyra toehse ywy.
3 Tuhkãkõ tamorepase oya.
Ahno tõ tuhke takorehmase roropa oya tapotũkehse toto ahtao.
4 Tõsetapase ahno ahtao, totaehse toto ahtao,
jamihme pyra toehse toto ahtao, õmiry ke takorehmase,
toto tanỹse ropa xikihme.
5 Yrome seromaroro oetuarimatoh toehse mana,
oty katoh penekehnõko mah?
Oty katoh torẽse mahno?
6 Ritonõpo omipona oexiryke onenetupuhkehpyra exiko!
Zae ehtoh poko rokẽ oexiryke kure ehtoh eraximako!
7 Osenetupuhko imehnõ ahno kurã poko.
Zae exiketõ osenahkara mã toto.
Otara ahtao ajohpe pyra exiketõ tyyryhmase toh nexiahse?
8 Ynara rokẽ tonese ya:
tupito riry poko erohketõ sã mana,
popyra ehtoh arykaryhtao ahno a popyra ehtoh apoĩko mana.
9 Tyryrykane sã konõto toto enahkãko Ritonõpo mana zehno toehtoh ke.
10 Popyra exiketõ reão jamihmã sã kohtãko toh mã repe,
yrome toto mynyhpãkapõko Ritonõpo mana,
mokaro zery tahkãko roropa mana.
11 Tyere pyra reão ahtao urakanara mana,
orihnõko mana omise exiryke.
Imũkuru tõ sapararahme ytõko mã toto.

Zae ehsaromepyra ahno mana Ritonõpo ẽpataka
12 "Omi toehse ya, opore pyra,
totase ya ypanary ao puti puti katoh samo.
13 Koko, tynyhse imehnõ ahtao yronymyryme,
taosenehkase ywy, tõserehse exiase.
14 Enaromỹke toehse ywy,
tykytyky tykase joko porehme.
15 Tyryrykane toehse jẽmyty poro,

jũsety towõse sã,
ypihpyry tupupiarỹse roropa enaromỹke.
16 Ahno panõ nexiase moroto; osenuhmase,
yrome ahno onenepyra exiase.
Mynyhme rokẽ nexiase.
Mame omi etase, ynara tykase:
17 ‘Zae exĩko ahno nae Ritonõpo ẽpataka?
Kure nymyry ahno ehsaromepyra mana Ritonõpo neneryme?
18 Typoetory kapuaõkomo a tamonohse ahtao, moro enẽko mana.
Tynenyohtyã azahkuru toehse ahtao toto hxirõko mana.
19 Morararo kymarokomo, nono risẽme exiketomo, amonohnõko sytatose.
Takurihmosẽme exĩko sytatose, nuko samo.
Morohne enetupuhnõko Ritonõpo mana.
20 Isene sytatose tõmehse ahtao,
yrome mõtahtao orihnõko sytatose jũme rokene.
Otara kara imehnõ mana.
21 Orihnõko sytatose, tapyi epukary samo,
orihnõko sytatose tuaro exipyra ro kuahtao xine.’

5

Kypokoino xine kuetuarimatohkõ mana

1 “Okohtako, Jo! Otarame oezuhnõko imepỹ mana.
Onoky Ritonõpo nenyokyhpyry kohmãko mah?
2 Otyme kure imehnõ zehno oexiry?
Oorihmapõko rokẽ mana.
Toiparo rokẽ torẽtyke tuaro pyra exikety mana imehnõ poko.
Orihnõko mana, imehnõ zumoxike toexiryke.
3 Tuaro pyra exikety enease ekurãkãko samo, otyro ahtary samo.
Yrome axĩ popyra ehtoh toehse itapyĩ taõkõ pona.
4 Imũkuru tõ osewomasaromepyra mã toto;
apiakane tõ ẽpataka tuãnohsẽme mã toto,
zae ehtoh poko toto ahtao ro,
toto onewomara roropa imehnõ mana.
5 Omise exiketõ mokyro narykahpyry enahnõko mã toto,
omoxino rãnao otyro ahtao ro.
Imõkomory poko penetãko roropa mã toto.
6 Tupito nonory poe etuarimatoh exipyra mana,
popyra ehtoh tamoreme exipyra roropa mana.
7 Kypokoino xine popyra ehtoh oehnõko kyya xine mana.
Ajohpe pyra ikarany poko samo,
apoto poko ahtao ikarany pisarara onuhnõko kakoxi mana.

Kure ehtoh eraximatoh ekarõko Ritonõpo mana

8 “Jo, omorome jahtao eramary ropa Ritonõpo a popyra jehtoh ekarotohme eya.
9 Inyriry tõ osenuruhkatoh enetupuhsaromepyra sytatose.
Inyrihpyry tõ tyjamitunuru ke enahpỹme mã kehko.
10 Konopo enehpõko Ritonõpo mana nono pona,
tuna kuãnõko mana tupito tõ pona, ona pona roropa.
11 Osenetaonohpyra exiketõ anỹnõko mana tuisamehxo toto ehtohme.
Xitaketõ anỹnõko mana osa towomase exikety pona.
12 Tuaro exiketõ osenetupuhtoh enahkapõko Ritonõpo mana.
Jamihme pyra toto ripõko mana tyriry se toehtohkõ onyrisaromepyra aehtohkõme.
13 Zuarohxo exiketõ tapoisẽme exĩko zuaro
toehtopõpyrykõke; ekurehnõko mã toto tynyrirykõ poko.
14 Tãxiahtao tykohmãse eya xine mana,
tonurãkara sã tomarykõ ke osema zupĩko mã toto.
15 Tymõkomokãkara pynanohnõko Ritonõpo mana orihpyra toto ehtohme;
etuarimaketõ pynanohnõko mana orẽpyra exiketõ winoino.
16 Naeroro kure ehtoh eraximatoh ekarõko Ritonõpo mana jamihme pyra exiketomo a.
Popyra exiketõ mynyhme tyripõko mana.

Ritonõpo emary kukurãkatorỹko mana

17 “Tãkye mokyro mana, tukurãkase exikety Ritonõpo a!

Naeroro tohne pyra exiko tuãnohse awahtao Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.
18 Apurõko Ritonõpo mana,
yrome epinohnõko roropa mana.
Iiryhmãko mana,
yrome tomary ke ro ikurãkãko ropa mana.
19 Tuhke ẽmepyry ae opynanohnõko Ritonõpo mana popyra ehtoh wino,
oryhmapopyra roropa mana popyra ehtoh oryhmaryino.
20 Omise ehtoh konõto toehse ahtao opynanohnõko mana oorikyryino,
etonatoh toehse ahtao opynanohnõko mana oetaparyino.
21 Oewomãko mana omi xihpyry a oryhmaryino,
enaromyra exĩko mase enahkatoh toehse ahtao.
22 Etonatoh toehse ahtao exianãko mase,
omise ehtoh konõto toehse ahtao roropa,
onokyro tõ itu htaõ kõ zuno pyra exĩko roropa mase.
23 Otupi tõ po topu tõ ãkorekehkara exĩko mana,
onokyro tõ oesekara roropa mã toto.
24 Atapyĩ tao torẽtyke pyra exĩko mase,
okyryry tõ eneryhtao emero moroto exĩko mana.
25 Ẽmũkuãko mase tuhke,
apakomotyã emãnõko mã toto onahpoty ary samo ona po.
26 Tamuhpõme orihnõko mase, jamihme ro,
otyro epery toehsehxo ahtao samo.
Moro samo tamuhpõme orihnõko mase, jamihme ro.
27 Etako pahne, Jo, morohne enease zae ehtoh waro jehtohme.
Ajohpe pyra mana.
Moro poko osenetupuhko tuaro oehtohme.”

6

Tozuhse Jo a
(Jo 6—7)

Kure ehtoh oneraximara jahtao, otyme kure isene jexiry?
1 Mame tozuhse Jo a. Ynara tykase:
2 “Jetuarimary kuhpory se ase sam kary roropa ikuhtoh po.
3 Isawã motye omoxihxo exiry tuna konõto ehpio po.
Morara exiryke oturuno zehno exikety samo.
4 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety pyre ke tuose ywy,
opi orihmatõ ke topinohse toto.
Juzenu aka moro opi omõnõko mana.
Tõsetaparyke ymaro tonaroximase ywy Ritonõpo a.
5 Tuesapare jumẽtu exĩko mana onahpoty nae ahtao.
Pui roropa tehme exĩko mana tonahsẽ ipune ahtao.
6 Yrome sautu pyra ahtao tomepore pyra tõsẽ exĩko mana.
Oty sã kuratirihmo tunary nae enapyryhtao?
Anusasame pyra mana.
7 Morohne enapyry se pyra ase ipunaka,
emero enapyryhtao ya juakuru jetũ exĩko mana.

8 “Oty katohme ise jehtoh onekaropyra Ritonõpo nae ya?
Oty katoh jotururu onezuhpyra Ritonõpo nae?
9 Jetapary se ase eya,
jorihmapotohme jũme rokene.
10 Moro riry eya waro jahtao, pyhseky ykary tãkye jehtoh ke jetuhxo toehse jahtao ro.
Kure rokẽ Ritonõpo mana.
Aomiry onykerekeremapitopyra exiase.
11 Tapotũkehse ywy,
kure ehtoh oneraximasaromepyra toehse ywy.
Otyme kure isene ro jexiry,
kure ehtoh oneraximara jahtao?
12 Topu risẽ sã jamihme hano?
Joko metau risẽme nae?
13 Atakorehmasaromepyra ase,

topeke pyra roropa ase jakorehmatohme.

Jeahmara jepe tõ tokurehse myhene

14 "Popyra ehtoh toehse ahtao ahno a typynanopyry sehxo mana tope tomo a,
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omipona toehtoh turumekase ahtao ro eya.
15 Yrome tonekunohse ywy oya xine,
jepe tomo, iporiry sã matose eina toehse ahtao, tonore ipunaka.
16 Osemazuhme pehme mana jerumã ke, newe maro.
17 Yrome imeĩpo tuname exĩko,
mame axitũ pohto toehse ahtao anorỹko mana.
Axitũ nymyry toehse ahtao,
tonore exĩko mana tũpore roropa.
18 Ahno tõ ytoketõ tahnõko mã toto tuna zupiry poko repe,
onenepyra toto ahtao orihnõko mã toto ona tonorẽ poro toytorykohtao.
19 Mokaro oehketomo Tema poe, Sapa poe roropa,
moro iporiry tõ zupĩko tõkurukõme repe.
20 Yrome pore, toeporehkase toto ahtao
akye pyra mã toto iporiry tonoryse exiryke.
21 Moro iporiry tonorẽ sã matose;
jetuarimary enẽko matose,
mame oserehnõko matose.
22 Omõkomory onekaropopyra exiase oya xine.
'Onekaroryme uuru ekaroko ya!'
kapitopyra ase oya xine.
23 'Kypynanohko jepetõkara winoino,' te,
'Kuewomatoko omato tõ winoino,' kara exiase.

Popyra jekaropyra ehtoko

24 "Kuamorepatoko,
mame oezuhpyra exĩko ase;
azahkuru jehtopõpyry enepotoko ya.
25 Ajohpe pyra exikety zae ehtoh ekarõko mana.
'Ajohpe pyra,' kamexipõko mana etananomo a.
Yrome jyhxirory oya xine zae pyra rokẽ mana.
26 Jotururu hxirory se hmatou?
Tyryrykane sã rokẽ jomiry ekarõko matou,
orutua tyhtomase exiketyme jahtao?
27 Zae pyra matose:
otarame tumyke pyra exikety ekarory oya xine tineru apoitohme;
otarame oepe ekarory oya xine tineru poko!
28 Kuenetoko jenuru aka, ajohpe jekarotohme;
ajohpe pyra ase ipunaka.
29 Epo hnae õtururukomo.
Ajohpe pyra ehtoko.
'Popyra mase,' kara ehtoko ya;
zae jexiryke.
30 Okurohtao xine, ajohpe jekarõko matou?
Zae ehtoh onenetupuhsaromepyra jekarõko matou, zae pyra ehtoh wino?

7

Tõsenekunohse rokẽ exiase

1 "Isene ehtoh sero nono po tupime mana,
soutatu tõ erohtoh samo;
erohnõko mã toto emero porehme yronymyryme,
2 namoto samo penetãko jerutume exikety poko wewe myhto,
erohkety sã roropa toerohtamitu eraximary samo.
3 Tuhke nuno rokẽ tõsenekunohse exiase,
tykohmãse ahtao jetuarimary poko ẽmehnõko ase.
4 Jataxikaryhtao nyhtohme okynahxo nyhpyra ase.
Eraeramakehpyra ase ẽmehtoh pona.
Ekaropõko rokẽ ase: jowõtoh pune hna?
5 Upũ tyyryhmase ahtao moromoro tomo a,
wewe pihpyry sã jerukoimory tõ mana;

ypihpyry tyrakase mana, kunu tũtãko mana.
6 Isene jehtoh axĩ enahnõko mana.
Kure ehtoh eraximakehnõko ase.
7 Ritonõpo, wenikehpyra exiko, isene jehtoh puu katoh sã rokẽ mana.
Jenuru ke jũme tãkye ehtoh onenepyra ropa exĩko ase.
8 Jenẽko mase seromaroro,
yrome zomory jenekehnõko mase.
Jupĩko mase repe, yrome ywy tonahse.

Kurumekako ty!
9 "Akurũ samo osenepyra toehse ahtao,
moro sã ahno orihnõko mana,
ytõko aorihtyã tõ esaka oehpyra ropa ehtohme jũme.
10 Oehpyra ropa exĩko mana tytapyĩ taka;
ipoko wenikehnõko mokyro waro aexityamo.
11 Morara exiryke, mynyhme ehsaromepyra ase.
Etuarimãko ase, sekere kary se ase.
Ikerekeremary se ase,
sam karyke yronymyryme ukurohtao.
12 Oty katoh jenẽko mah tuna konõtome jahtao samo?
Ihporyme jekaroryke tuna konõto kuao, otarame?
13 Ataxikãko ase jynyhtoh po, oserematohme,
nyhtohme pitiko, jetuhkopyra jehtohme,
14 jerehnõko mase josenehtoh ke,
josenehkary ke jenaroximãko mase.
15 Kurehxo ya josesenamyry;
joorikyry kurehxo, isene jehtoh sero joko ao popyra mana.
16 Isene jehtoh se pyra ase ipunaka;
jorikyry se ase. Kurumekako, toiparo rokẽ isene ase.

Oty katoh yna enẽko mah?
17 "Oty katohme imehxo exikety sã yna enẽko mah?
Oty katoh ahno poko osenetupuhnõko mah?
18 Kokoro rokẽ yna enẽko mase,
yna onukuhkehpyra roropa mase.
19 Otara ahtao jenekehnõko mah,
axĩtao rokẽ toiroro jehtohme?
20 Ahno Eneneme, iirypyryme jahtao, oty tyrise ya oryhmatohme?
Oty katoh opyre ke juõko mah?
Otarame omoxihxo toehse hano oya?
21 Oty katohme yyrypyry onykorokara mah,
popyra jehtopõpyry onukurikara mah?
Okynã pyra tonẽsẽme exĩko ase nono aka;
jupiryhtao jenepyra exĩko mase, arypyra jexiryke."

8

Piutate oturupitotopõpyry
(Jo 8)

Eramako ropa Ritonõpo a
1 Mame Piutate, Sua pono tõturupitose. Ynara tykase ynororo:
2 "Jo, otara ahtao moro sã sekere kakehnõko mah?
Õmiry tyryrykane konõto sã mana, otara ahtao mynyhme exĩko mah?
3 Ritonõpo zae ehtoh onytyorõmara mana.
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety popyra ehtoh onyripyra mana.
4 Ajohpe pyra omũkuru tõ iirypyryme toehse Ritonõpo neneryme,
naeroro tuãnohse toto eya, popyra toto ehtohtamitume.
5 Seromaroro eramako ropa Ritonõpo a, oturuko Jamihmehxo Exikety a.
6 Iirypyryme pyra awahtao, ajohpe pyra roropa,
axĩ oehnõko Ritonõpo mana ãkorehmase ropa,
atapyĩ ekarõko ropa oya mana zae rokẽ oexiryke.
7 Pitiko sã rokẽ okyryry tonahkase mana:
morohne motye kuhse ekarõko Ritonõpo oya imeĩpo.

Toiparo rokẽ kure ehtoh eraximãko popyra exiketõ mana
8 "Ekaropoko kytamuru tomo a.
Atamorepako mokaro ehtopõpyry poko.
9 Pake hkopyra tonuruse kymarokomo,
tuaro pyrahme sã sytatose.
Isene sytatose sero nono po axĩtao rokene jerutumã samo.
10 Ah kytamuru tõ noturũ toto oya, ãmorepatohme.
Tuaro toehtohkõ poe ynara ãko mã toto:
11 'Wezamo ahtara mana tuna esaryme pyra ahtao,
tamutamuimo roropa tuna kuao rokẽ ahtãko mana.
12 Tuna tonore toehse ahtao ahtaryhtao ro,
onysahkara ahtao,
anorỹko mã kehko axiny,
imehnõ otyro sã pyra.
13 Moro sã exĩko mokaro a,
tuenikehse exiketõ Ritonõpo poko.
Toiparo rokẽ kure ehtoh eraximãko popyra exiketõ mana.
14 Eary pisarara jamitunuru enetupuhnõko mã toto.
Ipune, ãko toh mã repe.
Yrome arakaku etuety sã rokẽ mana.
15 Epona omoxinety riryhtao atamohnõko mana.
Eary apoiryhtao anakorehmara mana xikihme aowõtohme.'

16 "Popyra exiketõ ahtãko ãtarykahme sã xixime ahtao.
Ãtarykahme sã tupito po emãnõko mã toto.
17 Imity tõ osexihnõko topu tõ pona,
topu konõto pokona roropa.
18 Yrome touse ahtao, mokaro a tuaro pyra exĩko imehnõ mana.
'Oty nexiase moroto?'
kara mã toto ipoko.
19 Moro rokẽ tãkye ehtoh nae popyra exiketõ mana.
Mokaro mykapo imehnõ oehnõko mana,
morotona osesarise, toto esahpyry pona.

20 "Zuaro sytatose, zae ehtoh poko exiketõ onurumekara Ritonõpo mana.
Popyra exiketõ anakorehmara roropa mana.
21 Ritonõpo poe exianãko ropa mase,
kui ãko roropa mase ãtãkyemaryke.
22 Yrome ozehno exiketõ otupĩko mã toto.
Popyra exiketõ tapyĩ tõ osenahkãko mana."

9

Tozuhse Jo a
(Jo 9—10)

Ritonõpo onezuhsaromepyra ahno mana
1 Mame tozuhse Jo a; ynara tykase ynororo:
2 "Moro waro ase, yrome otãto zae jehtoh enetupuhpõko ha Ritonõpo a?
3 Ritonõpo onezuhsaromepyra ahno mana.
Ekaropotoh miu motye ekaropõko mana, onezuhsaromepyra kymarokomo.
4 Tuarohxo Exiketyme mã ynororo, Jamihmehxo Exiketyme roropa.
Atatapoiry se ahno ahtao imaro, onyporemãkasaromepyra mana.
5 Tokare pyra ypy tõ syryhmãko mana esarykõ poe,
zehno tahtao toto enahkapõko mana.
6 Nono tykytyky kamexipõko mana,
tykytyky ãko nono mana.
Sero nono apõ kywyh kywyh kamexipõko mana.
7 'Xixi tũtara exiko,' ãko mana.
Mame saerehkara mana.
Xirikuato tõ ezehkãko roropa mana zemime pyra aehtohme koko.
8 Takorehmane maro pyra kapu tyrise Ritonõpo a.
Toiroro pohkane poro ytoytõko mana tuna konõto kuao.

9 Xirikuato tõ tyrise eya kapu ao oximõme:
Uusa Zumohxo, Oseruao Maria tomo, 7me xirikuato tõ puripurikaneme, xirikuato tõ roropa ikurenaka.
10 Onenetupuhsaromepyra sytatose emero Ritonõpo nyrityã kurano.
Inyrityã poko osenuruhkãko sytatose.
Inyrityã tyjamitunuru ke enahpỹme mana,
ikuhpỹme roropa mana.
11 Upũtokoxi Ritonõpo ytoryhtao onenepyra ase.
Ytoytõko mana yrome inyriry osenepyra mana ya.
12 Okyryry arory se Ritonõpo ahtao, anaropopyra ehsaromepyra mase.
Onoky ekaropõko eya: 'Oty poko mah?'
13 Zehno toehse Ritonõpo ahtao eramara ropa mana;
epetõkara, ihpory Raape* akorehmananõ epukãko mã toto ipupuru myhtokoxi.

Zae ase, ajohpe pyra

14 "Naeroro ime pyra ase ipunaka,
otãto Ritonõpo ezuhnõko ha?
Otoko omi enẽko hano osezuhtohme imaro?
15 Zae rokẽ jahtao ro onezuhpyra jexiry.
Japiakaneme mana;
'Ajohpãme samo, ypyno exiko,'
ãko rokẽ ase.
16 Otarame Ritonõpo kohmaryhtao ya apiakatoh taka ytotohme,
mame toytose ynororo ahtao, ynara enetupuhnõko ase:
jomiry onetara Ritonõpo exiry mana.
17 Tyryrykane konõto ke jetapãko Ritonõpo mana,
popyra ehtoh poko pyra jahtao ro
jutuarimãko mana itamurumehxo.
18 Joseremanohpopyra mana.
Sam kakehpyra ase isene ro jahtao.
19 Jamihme ehtoh kuhnõko ha?
Jamihme Exiketyme mana.
Ikohmaryhtao apiakane ẽpataka,
onoky Ritonõpo enehpõko nae apiakane ẽpataka?
20 Zae ase ajohpe pyra,
yrome jomiry jyhxirõko mana,
popyra jekarõko mana.
21 Zae ase, yrome moro poko oty kara ase;
typenekehse ywy isene jehtoh poko.
22 Ya, emero rokẽ oxisã mana;
morara exiryke ynara ãko ywy:
kurãkõ enahkãko Ritonõpo mana popyra exiketõ samo.
23 Popyra ehtoh toehse ahtao axiny,
ahno kurã orihmapose,
Ritonõpo exianãko mana.
24 Sero nono tokarose Ritonõpo a popyra exiketomo a,
apiakane tõ enuru tapuruse eya
zae ehtoh onenetupuhpyra toto ehtohme.
Moro onyripyra Ritonõpo ahtao onoky a morohne tyrise?

Zae jekaropyra Ritonõpo mana

25 "Ẽmepyry tõ ytõko mana axihxo,
tururume ytokety motye epãko mã kehko
tãkye ehtoh onenepyra ro ahtao.
26 Isene jehtoh enahnõko mana,
kanawa axihxo exikety ytory samo,
piano yhtory samo onokyro apoise.
27 Ikuhnõko ase.
Wenikehnõko ase mokyro kerekeremary ya.
Tãkye pyra jehtoh rumekãko ase, tãkye jehtohme ropa.
28 Yrome jetuarimatoh tonõ jenẽko mana,

* **9:13** Raape kary: Ritonõpo epetõkara, Ejitu roropa.

ynara zuaro jexiryke:
zae pyra jekarõko Ritonõpo mana.
29 Iirypyryme Ritonõpo jekaroryhtao toiparo rokẽ erohnõko ase ekurãkatohme.
30 Sahpau jakorehmara yyrypyry kurikary poko.
Sahpau jamihmehxo exikety ynyrihpyry xihpyry onukurikasaromepyra mana.
31 Ritonõpo jẽmãko mana eutary aka, ikurepato htaka.
Jupõ yse pyra sã mana, nuriame jexiryke.
32 Ysã pyra Ritonõpo mana, ahnome pyra.
Morara exiryke eya onezuhsaromepyra ase,
ytosaromepyra ynanase apiakane ẽpataka atae pyra yna ehtoh zurupotohme.
33 Yna a asakoro, apiakane pyra mana,
yna atae pyra ehtoh apiakatohme:
ywy, Ritonõpo maro, atae yna ripotohme.
34 Ritonõpo, juãnohpyra exiko!
Ouno pyra kyriko, enaromyra jehtohme.
35 Morarame oturũko ase oya,
enaromyra ase zae jehtoh ukurohtao waro ase.

10

Emero tyrĩko ase aryhnaka

1 "Typenekehse ywy isene jehtoh poko.
Emero tyrĩko ase aryhnaka,
sam ykary poko, ukurohtao,
sekere ãko ase.
2 Ritonõpo, popyra exiketyme jekaropyra exiko!
Kuruko oty poko jyhxirõko mah?
3 Omoro ro kyriase.
Kure oya nae yyryhmary?
Jyhtomary roropa?
Kure roropa oya jyhtomary popyra exiketomo a?
4 Oenuru ahno enuru sã nae?
Ahno sã rokẽ osenuhmãko mah?
5 Ahno sã orihnõko mah okynã pyra ahtao?
Arypyra.
6 Naeroro oty katoh yyrypyry tõ emero enẽko mah?
Oty katohme ynyrityã xihpyry zupĩko mahno?
7 Zae rokẽ jehtoh waro mase,
ypynanohne pyra jexiry waro roropa mase jewomatohme owinoino.

Nonome jyrĩko ropa mahno?

8 "Oya tyrise ywy,
mame seromaroro jenahkãko mase.
9 Wenikehpyra exiko orino risẽme kyriase;
ikurepatome jyrĩko ropa mahno?
10 Papa tyrise oya aja maro emũkuatohme, isene jehtohme.
11 Joko tapuhse oya zehpo maro, imity tõ maro.
Tyõtose ywy oya upũ ke ypihpyry maro.
12 Isene kyriase,
ypyno roropa mexiase.
Ypyno oexiryke, isene ro ase.
13 Yrome seromaroro zuaro ase,
osenetupuhnõko mexiase okurohtao ynara tyritohme tokare pyra:
14 Jenery se mexiase iirypyryme toehse jahtao,
moromeĩpo popyra jehtoh onykorokara oehtohme.
15 Iirypyryme jahtao juãnopyry eraximãko rokẽ ase oya;
zae jahtao, jupuhpyry anymyry zuno ase,
ehxirõko roropa ase jetuarimatoh eneryke ya.
16 Jupuhpyry anymyryhtao ya, epyrypary zae rokẽ jehtoh poko, omoro, reão samo, jekahmãko mase;
ajamitununu enepõko mase yyryhmatohme.
17 Enenanõ onenehkehpyra mase jyhxirotohme.
Yzehno oehtoh emãnõko mana.

Osetapakehpyra mase ymaro soutatu tõ imoihmãkõ samo.

Ritonõpo, kurumekako ty!
18 "Ritonõpo, oty katohme jenurutopõpyry tyripose oya?
Kurehxo exiry toorihse jahtao jenepyra ro imehnõ ahtao.
19 Topohme jytotopõpyry aja wakuru poe zonẽtoh pona, jenuru toh pyra exiry.
20 Orihsasaka ywy.
Naeroro kurumekako ty!
Tãkye pixo ehxi,
21 ytopyra ro jahtao, oehpyra ropa jehtoh pona,
ytopyra ro jahtao kohmãtoh pona, xinukutume ehtoh pona,
22 jerutume ehtoh nonory pona, otupitoh pona.
Moroto saereme ehtoh ikohmamyry sã mana, xinukutume rokene."

11

Zopaa otururu
(Jo 11)

Zokonaka rokẽ awãnohnõko Ritonõpo mana onyrihpyry emetakame
1 Mame Zopaa, Naama pono tõturuse, ynara tykase ynororo:
2 "Mose Jo sekere kary onezuhsaromepyra sytatou?
Itamurume sekere karyke zae aexiry ekarõko sytatou?
3 Jo, onezuhsaromepyra yna ekarõko mah?
Yna poihtory oya yna mynyhpãtoh ekarõko mah?
4 Õsenetupuhtoh zae rokẽ ekarõko mase.
Ritonõpo a iirypyryme pyra oehtoh ekarõko roropa mase.
5 Ritonõpo otururu etary se ase,
oezukuru eya etary se,
6 Ãmorepary roropa tuaro ehtoh poko, tokare pyra ro ahtao ro, itamurume zuaro ehtoh nae ro mana.
Yrome zuaro ehsaromepyra sytatose.
Tamorepase awahtao eya ynara enetupuhnõko mase:
zokonaka rokẽ awãnohnõko Ritonõpo mana onyrihpyry emetakame.

Tuaro Ritonõpo ehtoh tonẽse exiketõ enery se mahno?
7 "Imehxo Ritonõpo ehtoh tonẽse mana.
Moro enery se mahno?
Emero Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ehtoh poko zuaro ehsaromepyra mase.
8 Kapu atapurupyra mana Ritonõpo omõpyra ehtohme.
Yrome morotona ytosaromepyra mase.
Aorihtyã esary waro Ritonõpo mana.
Yrome moro waro pyra mase.
9 Sero nono zumo ehtoh motye mana,
tuna konõto zumo ehtoh motye roropa.
10 Toytory se Ritonõpo ahtao ahno apoise arotohme apiakatoh taka,
'Moro poko pyra exiko, Ritonõpo,'
kasaromepyra sytatose.
11 Ahno tõ popyra exiketõ waro Ritonõpo mana;
inyrirykõ popyra ehtoh onenekehpyra mana.
12 Jumẽta ona pono emũkuasaromepyra mana ikuremahpyryme exikety.
Moro saaro putupyra exiketõ tuaro ehsaromepyra mã toto.

Oorypyry irumekako
13 "Jo, okurohtao eramako ropa Ritonõpo a.
Oemary tõ anỹko õtururume eya.
14 Onyriry xihpyry irumekako.
Oorypyry, nuriame exikety, onyripyra exiko atapyĩ tao.
15 Morararo ehxiropyra exĩko mase,
kure rokẽ ytoytõko mase,
imehnõ zuno pyra.
16 Wenikehnõko mase oetuarimatopõpyry poko, zueme tuna ehtopõpyry samo.
Tãpaise ropa ahtao axĩ tuenikehse ropa mana.
17 Mame isene oehtoh saereh ãko mana xixime ehtoh samo tãxiahtao.

Oemynyhmatoh tonõ ikohmamyry sã tymyakãmase ẽmehtoh samo.
18 Towomaneke exĩko mase, torẽtyke pyra,
kure ehtoh eraximãko rokẽ mase.
Oewomãko Ritonõpo mana, kure rokẽ nyhnõko roropa mase koko.
19 Enaromyra exĩko mase imehnõ poko, õseremaryhtao.
Tuhkãkõ oehnõko mã toto takorehmapotohkõme oya.
20 Yrome popyra exiketõ tỹkakoxi osenuhmãko mã toto, enaromỹke,
otonẽtoh zupĩko mã toto epatohme repe.
Yrome onenepyra mã toto;
toorikyrykõ rokẽ eraximãko mã toto."

12

Jo a tozuhse
(Jo 12—14)

Ywy roropa zuaro ase

1 Mame Jo a tozuhse, ynara tykase ynororo:
2 "Tuaro exiketõ sã oturũko matose.
Otarame toorihse awahtao xine
tuaro ehtoh enahnõko mana amaro xine.
3 Yrome ywy roropa zuaro ase,
asã xine ase.
Onoky senohne waro pyra hnae?
4 Jeunohnõko jepe tõ mana, ywy, ajohpe pyra exikety, zae exikety.
Oturuase Ritonõpo a,
mame tozuhse ywy eya.
5 Etuarimaketõ poihtõko towomaneke exiketõ mã toto,
epukasasaka exiketõ purohmãko mã toto.
6 Omato kõ torẽtyke pyra mã toto tytapyĩkõ tao,
Ritonõpo kerekeremananõ roropa. Ritonõpo oneahmara mã toto;
tyjamitunuru rokẽ moĩko mã toto.

Onokyro tõ ãmorepãko mã toto

7 "Zopaa, ekaropoko torõ tomo a, onokyro tomo a roropa,
ãmorepãko mã toto.
8 Ekaropoko onokyro a, nono poro ytoketomo a, tuna konõto kuaõkomo a,
enetupuhpotoh ekarõko mã toto oya.
9 Mokaro emero zuaro mã toto,
tyrihpõkõ Ritonõpo waro mã toto.
10 Onokyro isene emero Ritonõpo poe mã toto.
Ipoe rokẽ ahno tõ emero isene exikehpyra mana.
11 Jepe tomo, omi etary sã kypanarykomo a, omi kurã apiakary samo, omi xihpyry winoino.
Morararo kynapyrykõ kuhnõko roropa kunurukõ mana.
Moro sã õmirykõ etãko ase,
zae ehtoh rokẽ menekãko ase.

Akohnõko Ritonõpo mana; ipahnõko, enahkãko, enara

12-13 "Tamuhpõme exiketõ tuaro exĩko mana.
Ritonõpo zuaro mana, yrome jamihme roropa mana.
Tamuhpõme exiketõ enetupuhnõko mana.
Ritonõpo enetupuhnõko mana, yrome
jamihme roropa mana zae ehtoh ritohme.
14 Itahkaryhtao Ritonõpo a, onyrisaromepyra ropa ahno mana.
Tymyhse ahtao Ritonõpo a, onymyhpokasaromepyra ropa ahno mana.
15 Konopo onenehpopyra Ritonõpo ahtao tonore exĩko mana.
Konopo enehporyhtao eya zueme tuna tõ exĩko mana.

16 "Ritonõpo jamihme mana,
orẽpyra roropa mana.
Tonekunohse exikety Esẽme mana, onekunohto Esẽme roropa.
17 Tuisa tõ tuaro ehtoh puxihkãko ropa Ritonõpo mana.
Tamuximãkõ putupyra exiketõ sã tyripõko mana.
18 Tuisa tõ tuisame pyra tyripõko Ritonõpo mana,

imehnõ poetoryme toto rĩko mana.
19 Oturuketomo, orẽpyra exiketõ roropa imehnõ poetoryme toto rĩko mana.
20 Zae ehtoh poko imehnõ amorepananõ rĩko mynyhme Ritonõpo mana osepeme toto ahtao ro.
Tamuhpõme exiketõ tuaro ehtoh enahkapõko mana.
21 Tuisamehxo exiketõ hxirõko mana.
Orẽpyra exiketõ jamitunuru enahkapõko mana.
22 Saerehkatoh aropõko mana, tonẽse exiketõ xinukutumao enepotohme.
Saereh kamexipõko mana tykohmãse itamurume ahtao.
23 Ahno tõ imehxo tyripõko mana jamihme roropa.
Yrome imeĩpo toto poremãkapõko mana,
toto enahkapõko roropa.
24 Ahno tuisary tõ putupyra exiketõ sã tyripõko mana.
Toto arõko mana ona tonorẽ poro, tytahse exiketõ samo.
Otupĩko mã toto, osema ae pyra ytoketõ samo.
25 Ixinukuturu htoko toytorykõ kuhnõko mã toto,
tonurãkara, osetapãko mã toto, toetỹse exiketõ samo.

13

Jotururu se ase Ritonõpo maro
1 "Morohne emero enease jenuru ke;
etase roropa emero ypanary ke,
morohne emero zuaro ase.
2 Jepe tomo, asã xine ase, ime hkopyra jekarõko matose repe.
Yrome ymotye pyra matose:
emero zuaro oehtohkõ waro roropa ase.
3 Yrome jotururu se ase Ritonõpo maro, Jamihmehxo Exikety, jezuhtohme zae jehtoh poko.
4 Tuaro pyra oehtohkõ zonẽnõko matose ajohpe ehtoh ke;
Opi warõkõ sã matose kurãkõkara kurãkary warõkara samo.
5 Mynyhme rokẽ toehse awahtao xine, kurehxo exiry, tuaro oekarõko imehnõ mana!

Ritonõpo enekunopyry waro osekarõko matou?
6 "Etatoko ke jotururu,
zae jehtoh poko josenetuputyry ekarõko ase oya xine.
7 Oty katohme ajohpe oturũko matou?
Ritonõpo akorehmatohme?
Ritonõpo ewomãko matou omi zae pyra ehtoh ke?
8 Ritonõpo akorehmaneme osekarõko matou?
Mokyro ewomãko matou juize ẽpataka oturutoh tao?
9 Oenerykohtao kure ehtoh enẽko Ritonõpo nae?
Ritonõpo enekunopyry kuhnõko matou, ahno enekunopyry sã oya xine?
10 Zae pyra awahtao xine,
tokare pyra ro awahtao xine,
iirypyryme oekarotorỹko mana, oupokatorỹko roropa.
11 Imehxo aexiry enaromỹke oritorỹko mana.
Zunohxo yronymyryme exĩko matose.
12 Imehnõ amorepatoh tonõ oya xine oruno sã toiparo rokẽ mana;
toto ezuhtoh oya xine jamihme pyra mana ipunaka, orino risẽ sã rokene.

Zae jehtoh poko oturũko ase Ritonõpo ẽpataka
13 "Mynyhme ehtoko,
oturuxi aporo,
otara exĩko nae ya? ah nexino.
14 Osewomara toehse ywy,
jytory zuno pyra ase Ritonõpo ẽpataka,
joorikyry zuno pyra roropa ase.
15 Typenekehse ywy kure ehtoh eraximary poko,
naeroro Ritonõpo jetaparyhtao,
enetupuhnõko ro ase Jesẽme,
zae jehtoh ekarõko ase ẽpataka.
16 Otarame zuno pyra jexiryke typynanohsẽme exĩko ase, ynara exiryke:
popyra exiketõ mã ytopyra Ritonõpo ẽpataka.
17 Etatoko pahne jotururu oya xine,

otato ehtoko ãmoreparykohtao josenetuputyry poko.
18 Ezuhtoh tonõ tymenekase ya zae jehtoh poko oturutohme.
Zae jehtoh poko zuaro ase rahkene.

Ritonõpo, oty katohme yyryhmãko mah?
19 "Yrome Ritonõpo ynara karyhtao:
'Onoky mose ro tõsezusezukuru zuno pyra hnae ymaro, apiakane ẽpataka?'
Morara ahtao mynyhme rokẽ exĩko ase,
orihnõko ase.
20 Ritonõpo, asakoro rokẽ se ase oya.
Morarame otonẽpyra ase owinoino.
21 Juãnohpyra ke exiko te,
ouno pyra kyriko enaromyra jehtohme.

22 "Ritonõpo, kykohmako apiakatoh taka
jytotohme, mame oezuhnõko ase; arypyra ahtao
oturuxi osemazuhme, mame kuezuhko.
23 Oty popyra jehtopõpyry nae?
Otãto yyrypyry tõ nae?
Oty pokoino tyhxirose ywy?

24 "Oty katohme otonẽnõko mah ywinoino?
Oty katohme oepekara sã jyhxirõko mah?
25 Ywy ase wewe ary sã rokene, tarose ahtao tyryrykane a:
oty katohme jerehnõko mah?
Onahpoty tonorẽ sã ase:
Oty katoh jekahmãko mah?

26 "Jyhxirotoh itunety sã imerõko mase.
Mame popyra jehtopõpyry poetome ro jahtao epehmapory se roropa mase ya.
27 Keti ke upupuru tõ myhnõko mase,
jesemary tõ emero enẽko mase. Yputahpyry tõ enẽko mase ynutumahpyry osema tao.
28 Naeroro osenahkãko ase wewe samo tymotase ahtao,
upo sã roropa ase nuko tomo a tonahse ahtao.

14

Tuhke pyra jeimamyry isene sytatose
1 "Jamihme pyra sytatose, emero, kuenurutopõpyry poe ro.
Tuhke pyra jeimamyry isene sytatose,
yrome popyra ehtoh enẽko sytatose pitiko rokẽ pyra.
2 Ekuru sã sytatose ekutãko,
mame aremãnõko sã sytatose.
Jerutumã sã exikehnõko sytatose
osenepyra exĩko.
3 Ritonõpo, arypyra sã ynanase;
naeroro oty katoh yna enẽko mah?
Oty katoh jarõko mah apiakatoh taka?
4 Ahno mã, nuriame exiketyme mana,
kure nymyry ehtoh onyrisaromepyra mana.
5 Isene yna ehtoh tuhke jeimamyry waro Ritonõpo mana.
Otãto nuno isene exĩko ynanae?
Omoro, Ritonõpo, zuaro mase.
Moro tyrise oya,
onytyoromasaromepyra ynanase.
6 Yna enẽko mase, osenuhmakehko yna pona.
Yna irumekako toiroro yna ehtohme, ẽmepyry etyhpyry pona,
erohkety samo toerohtoh tõtyhkase ahtao kokonie pukuro.

7 "Wewe kure ehtoh eraximãko mana;
takohse ahtao arỹtãko ropa mana.
Ahtãko ropa mana.
8 Imity tõ xihpyryme toehse ahtao,
ãtykyry toorihse ahtao roropa nono ao,

9 ehxikaryhtao arỹtãko ropa mana,
amoriry tõ ropa mã kehko otyro arykasenã samo.
10 Yrome ahno toorihse ahtao, arypyra exĩko mana;
orihnõko exino mana,
mame otara exĩko nae?

11 "Ikuhpo tõ samo tonore toehse ahtao, tuna sã roropa tãpaise ahtao,
12 moro sã orihnõko sytatose, emero, kapu nae ro ahtao.
Nyhnõko sytatose kuorikyrykõme, jũme pakara ropa ehtohme.

Kurehxo ehtoh eraximãko ase
13 "Ynara se hano oya:
kyriko aorihtyã tõ esaka, moroto tonẽse jehtohme, zehno pyra oehtohto ropa.
Morararo okynahtao ypoko wenikehpyra ehtoh tyripoko!
14 Toorihse ahno ahtao ẽsemãnõko ropa nae?
Yrome kurehxo ehtoh eraximãko ase, jetuarimatoh tonahse ahtao.
15 Morararo ykohmãko mase,
ywy roropa oezuhnõko ase;
tãkye exĩko mase ypoko, onyrihpyryme jexiryke.
16 Ypynanohnõko mase azahkuru pyra jehtohme,
jenepyra mase popyra ynyriry tõ ehtoh kuhtohme.
17 Yyrypyry poko wenikehnõko mase.
Ynyrihpyry xihpyry korokãko mase.

Kure ehtoh eraximary ahno a enahkapõko mase
18 "Morararo ypy tõ osenahkary sã,
topu tõ esyryhmary sã roropa.
19 Topu tõ ahkary sã tuna a, nono arory sã roropa opotunety a,
moro saaro kure ehtoh eraximary ahno a enahkapõko mase.
20 Yna poremãkapõko mase, orihnõko ynanase.
Yna ẽmyty tyoro sã tyrĩko mase sero nono poe yna osekazumatohme.
21 Imũkuru tõ eahmaryhtao ahno a imehxo toto ehtoh poko,
moro waro pyra mã ynororo.
Tyhxirose toto ahtao azahkuru toehse toto exiryke,
eya onekaropyra imehnõ mana moro poko.
22 Jetũ tupũ ehtoh waro rokẽ mana,
tukurohtao sam katoh roropa, tuzenu ao."

Aoturutopõpyry **asakoromano**

15

Jo 15—21

Eripaze a tozuhse ropa
(Jo 15)

Tyyrypyhpyke oexiryke sekere ãko mase moro samo
1 Mame Jo tozuhse Eripaze Temã pono a. Ynara tykase ynororo:
2 "Jo, tuaro exikety mã moro sã pyra ezuhnõko.
Sekere ãko rokẽ mase;
tyryrykane sã rokẽ õmiry mana.
3 Tuaro exikety toiparo rokẽ sekere kara mana.
Onezuhpyra roropa mana zuaro pyra exikety omiry ke.
4 Etako pahne, Ritonõpo zuno ahno ehtoh enahkapory se hma?
Õtururu etaryhtao imehnomo a, oturupyra exĩko mã toto Ritonõpo a.
5 Tyyrypyhpyke oexiryke sekere ãko mase moro samo.
Imehnõ enekunopyry se mase õtururu ke rokene.
6 Ohxirory se pyra ase repe;
yrome õmiry ro ohxirõko mana iirypyryme oehtoh poko.

7 "Osemazuhme aenuruhpyryme osekarõko mah?
Otarame tonuruse mexiase ypy tõ exipyra ro ahtao.
8 Ritonõpo osenetupuhtoh tonõ waro hma
tokare pyra toto ahtao ro?
Omoro rokẽ tuaro exiketyme mahno?

9 Zuaro pyra yna ehtoh waro mahno?
Yna motye senohne enetupuhnõko mah?
Zuaro oehtoh waro ynanase roropa emero.
10 Tamorepase ynanase tamuhpõme exiketomo a,
osemazuhme aenurutyamo a, enurupyra omy ahtao ro.

11 "Oemuhkehkary se Ritonõpo mana,
yrome moro se pyra mase, oty katohme?
Ipoe tõturuse yna amaro tomeseke samo.
12 Oty katohme openetatoh ekahmãko rokẽ mah?
Oty katoh yna zehno exikety sã yna enẽko mah, yna se pyra exikety samo?
13 Oty katohme Ritonõpo zehno mexino okurohtao?
Oty katohme ikerekeremãko mah?

14 "Otara ãko mah: iirypyryme pyra ahno exĩko nae Ritonõpo a?
Ahnome aenuruhpyry kure nymyry exĩko nae?
Arypyra.
15 Ritonõpo a inenyohtyã kure nymyry pyra mã toto,
kapu roropa eya kure nymyry pyra mana ineneryme.
16 Moro motye ahno popyra ehtoh nuriame,
tuna ẽnõko sã tyyrypyrykõ poko mã toto.

Popyra exiketõ etuarimãko mana
17 "Etako pahne, Jo, josenetupuhtoh ekarõko ase oya;
ynenehpyry ekarõko ase oya.
18 Tuaro exiketõ imehnõ amorepãko ajohpe pyra ehtoh poko, tumykõ namorepatoh tonõ poko,
19 tynonorykõ po, imehnõ nonory poe aepyhpyã pyra nexiase:
ahno pyra nexiase morotõkõ arotohme Ritonõpo winoino.

20 "Popyra exiketyme ahno ahtao, imehnõ ryhmaneme ynororo ahtao etuarimãko mana toorikyry ponãmero.
21 Panaikatõ etaryhtao oserehnõko mana;
tõsewomase osekarõko mana,
moro ae ro omato tõ oehnõko osetapase imaro.
22 Popyra ehtoh toehse ahtao typynanopyry oneraximara mana, totapary zuno mã ynororo imehnomo a.
23 Aorikyry eraximãko kurumu tõ mana, ekepyry pũ õtohme.
Toorikyry a rokẽ zuaro mana,
okynã pyra xinukutume mã exĩko eya.
24 Popyra ehtoh oepyry, aosanumatoh tonõ roropa, enaromỹke tyrĩko mana.
Iporemãkapõko mã toto tuisa konõto samo, tysoutatu tõ maro.
25 Moro sã exĩko emero osepeme se pyra ahtao Ritonõpo maro.
Tãtatapoiry se mã ynororo, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety poremãkatohme repe.
26-27 Epyrypaketyme mã ynororo, Ritonõpo omipona pyra,
osewomãko mana osewomatoh konõto ke,
mame tururume ytõko Ritonõpo poremãkapose.

28 "Pata tõ typoremãkase mokyro popyra exikety a, tapyi tõ, irumekatyã, apoitohme tytapyĩme.
Yrome moro pata tõ tapyi tõ maro patãpome exĩko, otyro xihpyry ipapyhpyry kaetoko ehtoh samo.
29 Tymõkomoke exikety axĩtao rokẽ mana,
imõkomory enahnõko mana, emero porehme.
Jerutu roropa osenepyra exĩko sero nono po.
30 Mokyro popyra exikety, xinukutume ehtoh wino epara mana, orihnõko.
Wewe amoriry sã exĩko mana tyahse ahtao apoto ke,
ekuru tomo tyryrykane a tarosẽme exĩko.
31 Tuaro pyra exiketyme mana, ajohpe ehtoh ke tuisame toehse ahtao,
ajohpe ehtoh apoĩko mana tynyrihpyry epehpyryme.
32 Anorỹko mana tamuhpõme nymyry pyra ahtao, wewe amoriry aremamyry samo, arỹtara ropa ekurehnõko mana.

33 Uwa zoko sã exĩko mana epery ohpapyry sã exipyra ro ahtao, oriwera zoko sã roropa
ekuru tõ ohpahtoh samo.
34 Popyra exiketõ typoenõke pyra exĩko mã toto,
tapyi tõ tyrise ahtao imehnõ enekunohtoh ke, moro zahnõko mã kehko apoto ke.
35 Osenetupuhnõko mã toto popyra ehtoh ritohme,
zae pyra ehtoh rĩko mã toto.
Osenetupuhkehpyra mã toto imehnõ enekunopyry poko."

16

Mokaro ezuhtoh Jo a
(Jo 16–17)

Openekehkatorỹko jomiry ke
1 Mame mokaro ezuhtohme ynara tykase Jo:
2 "Morohne panõ emero etase pake.
Jemuhkehkara matose,
jerekohmãko rokẽ matose.
3 Sekere kakehpyra hmatou, jũme?
Oty katoh jyhtomary se hmatou?
4 Jesao awahtao xine, oesarykõ po jahtao roropa,
ywy sekere kary oya xine asã xine.
Jupuhpyry kywyh kywyh ykamexipory asã xine tuaro exikety samo.
Morararo openekehkatorỹko ase jomiry ke, asã xine.
5 Mãpyra omi kurã ekaroryhtao emuhkehkananomo a, emynyhmara oehtohkõme, je-
tuhkopyra oetuarimarykõ exiry.
6 Yrome jotururuhtao jetũ jehtoh onymynyhpãkara mana,
morararo mynyhme jahtao jetuarimary onymynyhpãkara roropa mana.

Jakurihmoase Ritonõpo
7 "Ritonõpo, opoe tapotũkehse ywy,
ytapyĩ taõkõ tonahkase oya.
8 Typoremãkase ywy oya, yzehno exiketyme mase.
Tupune pyra toehse ywy, ipihpyry rokene zehpo maro,
morara exiryke jyhxirõko mã toto, iirypyryme jekarõko.

9 "Zehno toexiryke tyxihkase ywy Ritonõpo a;
jenẽko mana yse pyra toehtoh ke.
Onokyro samo jekahmãko mana, jenaroximãko.
10 Imehnõ emero jenaroximãko mã toto,
ẽtakãko mã toto ykerekerematohme,
ypipohnõko mã toto jẽmyty pokona.
11 Ritonõpo jekaroase ajoajohpãkomo a, popyra exiketõ emahpokoxi tokarose ywy.
12 Torẽtyke pyra exiase, osepeme imehnõ maro,
yrome jakurihmoase Ritonõpo;
jesenary ae japoiase ynororo,
tytahkase ywy eya.
Tuotohme exikety sã tyrise ywy eya.
13 Emero rokẽ poe tuose ywy eya typyre ke;
jepyasyhny tuose eya, typosohkase,
ypyno pyra nexiase, juahxiririĩ wino jeresukuru toekuãse nono pona.
14 Soutatu oehtoh sã tooehse ynororo ya. Jyyryhmãko roropa nexiase, ywy tytahtahkase
porehme eya.

15 "Jemynyhmaryke upo, topuxiximã risẽ, amuruase. Mame typorohse ywy nono pona,
typoremãkase jexiryke.
16 Tyxitase ywy itamurume.
Jẽmyty tõpire toehse,
jenuru tõ tyaose roropa, ikohmamyry samo, xinukutume.
17 Yrome imehnõ onyryhmara exiase,
oturũko exiase Ritonõpo a zae rokẽ ehtoh poko.

Jewomane nae ase kapu ao
18 "Nono, zae pyra yyryhmatopõpyry imehnomo a ononẽpyra exiko!
'Zae kuapiakako!' ikohmaryhtao ya, jomiry onymynyhpãkapopyra exiko!

19 Jewomane nae ase kapu ao, moro waro ase.
Mokyro oturukety, jakorehmane moroto mana.
20 Jepe tõ ykerekeremãko mã toto; eramãko ropa ase Ritonõpo a yxitaryme.
21 Tope ewomary sã imepyny a,
moro sã jewomane se hano zae jehtoh ekarotohme Ritonõpo a.
22 Jeimamyry tõ, tuhke pyra toehse,
tõtyhkase ahtao ytõko ase moro osema ae oehpyra ropa jehtohme.

17

1 Apotũkehnõko ase.
Isene jehtoh enahsasaka mana;
jekepyry zonẽtoh jeraximãko mana seromararoro.
2 Jeunohnanõ japurũko mã toto,
aomirykõ eanahtõko ase.

Ahno oehnõko ituh kase jẽmyty pona
3 "Ritonõpo, omoro rokẽ jakorehmãko mase;
imepỹ pyra ase zae jehtoh enetupuhponeme.
4 Osenetupuhsaromepyra mokaro tyrise oya, ypoihtonanomo, onenetupuhpyra toto ehtohme senohne poko;
yporemãkapopyra exiko eya xine.
5 Tuaro aexihpyry omihpyry samo:
'Mokyro mũkuru tõ omise exĩko mã toto, tineru poko tope tõ towokase exiketyme ahtao.'
6 Moro omihpyry ekarõko mã ahno tomo ya,
mame ituh ãko mã toto jẽmyty pona.
7 Tonurẽkara sã exĩko ase jemynyhmaryke,
waxiry tomo japory tõ roropa jerutumã sã rokẽ mã kehko.
8 Jeneryke zae ehtoh poko exiketõ osenuruhkãko mã toto.
'Ritonõpo turumekase eya,' ãko mã toto ypoko.
9 Zae exiketyme osekaroketõ mokaro, tamuximehxo exiketomo, orẽpyrahxo zae ehtoh poko exikehpyra mã toto.
Nuriame ehtoh poko pyra exiketõme, orẽpyrahxo zae exiketõme osekarõko mã toto.
10 Yrome aepyry ropa toto ahtao xiaro, toiro tuaro exikety onenepyra jexiry toto maro.

Otoko hna moro kure ehtoh eraximatopo?
11 "Isene jehtoh enahnõko mana;
josenetupuhtopõpyry tõ torẽse mã kehko,
kure ehtoh eraximary se jehtopõpyry tonahse mana.
12 Yrome jepe tõ mã koko ekarõko ẽmepyryme;
moe hkopyra ẽmepyry ekarõko mã toto,
yrome zuaro ase xinukutumao ro ase.
13 Aorihtyã esary riryhtao ya ytapyĩme,
moroto ataxikãko ase jynyhtohme xinukutumao.
14 Jekepyry zonẽtoh papame ekarõko ase,
moromoro ajame ekarõko ase, woryxiry tõme roropa, morara ahtao
15 otoko kure ehtoh eraximary ya?
Onoky kure ehtoh eraximatoh enẽko nae?
16 Kure ehtoh eraximary ya yhtopyra mana ymaro nono zopikoxi aorihtyã esaka?"

18

Piutate omiry ropa
(Jo 18)

Mynyhme exiko, Jo, otatõme oehtohme
1 Mame Piutate Sua pono a tozuhse. Ynara tykase ynororo:
2 "Jo, oty katoh sekere kakehpyra mahno?
Mynyhme exiko, otatõme oehtohme,
mame oturũko sytatose oximaro.
3 Oty katohme tuaro pyra exiketõme yna ekarõko mah,
okyno sã yna ekarõko?
4 Onyetũ ke atapurõko rokẽ mase.
Tohne oexiryke sero nono patãpome exĩko nae?
Opokoino ypy tõ syryhmapõko Ritonõpo nae? Nary.

Popyra exiketõ etyhpyry
5 “Popyra exiketõ orihnõko mã toto, saerehkatoh ezehkary samo, apoto sã roropa tozehse
ahtao.
6 Ezuru itapyĩ tao tozehsẽme exĩko, saerehkara roropa mana.
Saerehkane esahpokoxi, xinukutume exĩko mana.
7 Jamihme exikety sã ytoytõko nexiase,
yrome seromaroro osetapãko mana.
Tõsenetupuhtoh riry poko epukãko mana.
8 Tarãpa pona toytoryhtao, ipupuru tõ apoĩko mana.
9 Ihtainy tapoise apoitopo a, tũtara ropa aehtohme.
10 Apoitoh tonẽse nexiase nono po, osema tao, mokyro esemary ao.
11 Popyra ehtoh toto zomye toto enaroximãko,
toto ekahmãko roropa aytorykohtao.
12 Tytineruke nexiase,
yrome seromaroro omise mã toto;
mokaro enahkary eraximãko popyra ehtoh mana mokaro apoitohme.
13 Tyrohsẽ popyra orihmatõ emãnõko mana zoko tõ poko,
naeroro jaxiry tomo, apory tõ roropa motãko.
14 Tousẽme exĩko mã toto tytapyĩkõ htae, moro
tao torẽnase toh nexiase towomase sã roropa,
mame tysyryhmasẽme exĩko mã toto Tuisa Orihtoh ẽpataka.
15 Itapyinỹpyry tukurikasẽme exĩko ẽxofere ke nuriame pyra ehtohme,
mame imeĩpo imepỹ moro taka omõnõko mana, moroto ehse.
16 Wewe sã toorihse aexihpyry sã exĩko mana, tonore imity tõ poe amoriry tõ pona.
17 Mokyro poko wenikehnõko imehnõ mana.
Esety poko roropa wenikehnõko mã toto inonory põkomo.
18 Mokyro taroposẽme exĩko mana isene exiketõ esary winoino.
Saereme ehtoh winoino roropa taroposẽme exĩko mana xinukutumã aka.
19 Tumũkue pyra exĩko mana,
typakõke pyra roropa exĩko itapyinỹpyry tosẽke pyra ehtohme.
20 Mokyro orihtoh poko zuaro exiketõ, xixi tũtatoh winoino xixi omõtoh pona,
tykytyky ãko mã toto, enaromỹke toexirykõke.
21 Moro sã popyra exiketõ orihnõko mã toto, Ritonõpo se pyra exiketomo.”

19

Ezuhtopõpyry ropa Jo a
(Jo 19)

Typoihtose ywy oya xine
1 Mame Jo a tozuhse. Ynara tykase ynororo:
2 “Oty katohme jyhtomãko matou?
Otara ahtao japurokehnõko matou õmirykõ ke?
3 Tuhke rokẽ typoihtose ywy oya xine.
Ehxiropyra hmatou azahkuru oehtopõpyrykõ poko ypoko?
4 Azahkuru jahtao ro, otãto oryhmatorỹko hano?
5 Ymotye kure osekarõko matose.
Popyra ehtoh toehse ya exiryke iirypyryme jekarõko matose.

Tysoutatu tõ tonehpose Ritonõpo a etonatohme ymaro
6 “Tuaro ehtoko zae pyra Ritonõpo toehse ypoko.
Ahno apoitoh tyrise eya japoitohme.
7 Kohtãko ase, yyryhmara Ritonõpo ehtohme.
Yrome onetara imehnõ mana.
Kohtãko ase opore repe,
yrome zae ehtoh onyripyra mã toto.
8 Jesemary tapuruse eya, ytopyra jehtohme.
Jesemary tõ tonẽse eya ikohmamyry a.
9 Ymõkomory emero tupuxihkase eya,
ime jehtopõpyry tonahkase roropa eya.
10 Ypipohnõko mana emero rokẽ poe jenahkatohme.
Kure ehtoh eraximary ya touse roropa eya, otyro mity oury samo.
11 Yzehno toehse ynororo, tyahse sã ywy;
topekarame jekaroase.

12 Tysoutatu tõ tonehpose eya etonatohme ymaro.
Nono ahkãko mã toto;
tõsesarise mã toto ytapyĩ zomye.

Turumekase ywy wekyry tomo a, jepe tomo a roropa
13 "Turumekapose ywy Ritonõpo a wekyry tomo a.
Imepỹ nono põme exiketyme jyrĩko jepe tõ mana.
14 Wekyry tomo a turumekase ywy,
jepe tõ tuenikehse mã toto ypoko.
15 Ytapyĩ tao tynyhse aexityã juaro pyra sã mã toto;
ypoetory tõ roropa ytapyĩ tao imepỹ nono poe aepyhpyryme jekarõko mã toto.
16 Ypoetory kohmãko ase repe onetara mana,
'Ajohpãme sã kuakorehmako,' karyhtao ro eya.
17 Ỹtary tymoke mana ypyty a, typoxine pyra;
nuriame ase jakorõ tomo a.
18 Poetohti tõ yse pyra mã toto;
jeunohnõko mã toto jowomyryhtao.
19 Jepe tõ mã yse pyra ipunaka,
imehnõ pyno exiase repe,
yrome jepeme pyra toehse mã toto.
20 Ipihpyryme rokẽ toehse ywy tupunatãse.
Orihsasaka toehse ywy.
21 Oenupunako ypoko, jepe tomo, Ritonõpo a tapurose jexiryke.
22 Oty katohme yyryhmãko matou, yyryhmary sã Ritonõpo a?
Penekehpyra hmatou sam kamexipory poko ya?

Jewomane isene mana
23 "Kure ya exiry jomiry poko wenikehpyra ahno ahtao,
pape pokona tymerose ahtao roropa!
24 Kure roropa exiry jomiry tymerose ahtao kurimene ke xũpu pokona te, topu pokona roropa, jũme ehtohme!
25 Ynara zuaro ase: Jewomane isene mana;
etyhpyryme oehnõko mana jewomase sero nono pona.
26 Ypihpyry tonahkase ahtao ro tyrohsẽ ke,
ynara zuaro ase: sero joko ao Ritonõpo enẽko ase.
27 Ywy roro jenuru ke nymyry mokyro enẽko ase,
mokyro waro exĩko ase rahkene.
Moro sehxo ywy yronymyryme!
28 Typoremãse exiase ynara karyke oya xine:
'Otãto mokyro sam kamexipõko sytatou?
Ipokoino rokẽ moro popyra ehtoh toehse eya.'
29 Yrome Ritonõpo tapemã zuno ehtoko.
Moro ke popyra exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana.
Tuaro ehtoko, Apiakane nae mana,
kymarokõ apiakãko mana."

20

Zopaa tõturuse ropa
(Jo 20)
1 Morarame Zopaa, Naama pono tõturuse. Ynara tykase ynororo:
2 "Jo, jerehnõko mase;
torẽtyke jexiryke axĩ oezuhnõko ase.
3 Jupokaryke oya jyhxirõko mase,
yrome oezukuru waro ase zae ehtoh ke.

Popyra exiketõ tãkye ehtoh axĩtao rokẽ mana
4 "Ynara zuaro mase, moino ro nexiase,
ahno exipitotopõpyry poe sero nono po etyorõmara mana:
5 Popyra exiketõ axĩtao rokẽ tãkye exĩko mã toto.
Okynã pyra tãkye toto ehtoh enahnõko ropa mana.
6 Tõnuhse ynororo ahtao kakoxi, kapu aka samo, zupuhpyry akurũ aka,
7 jũme tonahkasẽme exĩko mana oruno samo.
Mokyro waro exiketõ ipoko zuaro pyra exĩko mã toto.

‘Otara toehse mokyro?’ ãko.
8 Osenehto sã osenepyra exĩko ropa mana, koko osenehtopõpo sã, jũme onenepyra ehtohme.
9 Popyra exikety onenepyra exĩko imehnõ mana,
esary po exĩko.
10 Imõkomohpyry ekarõko ropa imũkuru tõ mana
tymõkomokãkara a, inematonanopyhpyry,
inapoihpyry imehnõ enekunohtopõpyry ke.
11 Zokokõ nuaseme aexihpyry, jamihme roropa,
okynã pyra nonome exĩko mana.

Popyra ehtoh opi orihmatõ itunety sã exĩko
12 “Popyra exikety a, popyra ehtoh anusasame mana.
Tunuru zopino moro zonẽnõko mana.
13 Tỹtary ao ikurãkãko mana, tomepore mana, emepory jamaro exiryke.
14 Yrome imeĩpo zuakuru ao zehnãko mana.
Itũ exĩko, opi orihmatõ itunety samo.
15 Mokyro popyra exikety enarutãko mana, mõkomo kurã tomatonanohse ahtao eya;
morohne oũko Ritonõpo mana zuakuru ae.
16 Okoi epity ẽtoh samo;
moro opi mokyro orihmãko mana.
17 Iporiry tõ azeite ke pehme onenepyra
ekurehnõko popyra exikety mana, suhsu onẽpyra,
ano zeni onenahpyra roropa mana.
18 Emero tymõkomory rumekãko mana.
Toerohtamitu nomõko mana.
Tytinerũ poko ehsaromepyra exĩko mana, enara.
19 Tymõkomokãkara tyrohmanohpose eya,
mame tuenikehse ynororo toto poko,
imepỹ tapyĩ tapoise eya esẽ winoino tytapyĩme,
yrome tytapyĩ onyripyra tokurehse ynororo.
20 Tãkye nymyry pyra mana tymõkomory poko;
itamurumehxo ise ro exikehpyra mana.
21 Emero rokẽ apoiry kuhnõko mana,
yrome imõkomory enahnõko mana.
22 Imehxo toehse ynororo ahtao popyra ehtoh epona epukãko mana;
totapase sã exĩko mana toetuarimaryke.

Zehno Ritonõpo ehtoh tukuãse popyra exiketõ pona
23 “Ah notuhno tuesapare ehtohme!
Mokyro zehno toehtoh ke mokyro wãnohnõko Ritonõpo mana;
konopo sã mokyro zehno Ritonõpo ehtoh oehnõko mana epona.
24 Epanohtao tapema kurimene risẽ wino
osepynanohtohme, pyrou ke tuosẽme exĩko mana ipotyry metau risẽ ke.
25 Moro pyrou oũko mã toto ĩpary wino, tũtãko
mana zemime imunuru ke. Mame enaroxitapãnõko mana.
26 Imõkomory emero inapoityã tonahkasẽme
exĩko mana. Apoto ke, ahno onyripyra aexihpyry
ke, tyahkasẽme exĩko mana itapyĩ taõkõ maro.

27 “Popyra exiketõ rypyry enepõko kapu mana,
sero nono owõnõko mana toto hxirotohme.
28 Moro ẽmepyry ae zehno Ritonõpo ehtoh tukuãse ahtao epona xine,
itinerũ imõkomory roropa tonahkasẽme exĩko mana, emero porehme.
29 Senohne rĩko Ritonõpo mana popyra exiketõ pona;
moro kurãkãko mana, epehpyryme popyra exiketõ epehmatohme.”

21

Tozuhse ropa toto Jo a
(Jo 21)

Ahno maro oseosezuhpyra ase
1 Mame tozuhse ropa Jo a, ynara tykase:

2 “Jemuhkehkary se awahtao xine, jotururu etatoko rokene.
3 Penekehpyra ehtoko jotururuhtao oya xine;
imeĩpo tõtyhkase jahtao jurõko matose ise awahtao xine.
4 Ahno maro oseosezuhpyra ase,
morara exiryke typenekehse ywy.
5 Kuenetoko osenuruhkatohme,
oemary tyritoko õtarykõ pona.
6 Josenetuputyryhtao senohne jehtopõpyry poko oserekohmãko ase
tykytyky ãko joko porehme.

Popyra exiketõ eremiãko, oseahmãko roropa

7 “Oty katohme popyra exiketõ isene exikehpyra nae toto?
Oty katohme tymõkomoke exĩko toh nae?
Tamuhpõme exĩko roropa toh nae?
8 Tumũkue exĩko mã toto, typakõke roropa,
isene ro mã toto, mokaro wãtary enetohme tymaro xine.
9 Itapyĩ tao imehnõ zuno pyra mã toto,
onuãnohpyra roropa Ritonõpo mana.
10 Eky tõ, pui tõkehko amonohkara emũkuãko mã toto,
enurũko mã toto mynyhkara.
11 Imũkuru tõ tururume ytõko mã toto kaneru poenõ samo,
pyhseky ãko mã toto tãtãkyemarykõme.
12 Eremiãko mã toto,
oseahmãko roropa mã toto eremiatoh ke, pãteru tõ ke, rira tõ ke, rue tõkehko maro.
13 Popyra exiketõ kure ehtoh apoĩko mã toto, kurehxo ehtoh ke roropa,
orihnõko mã toto torẽtyke pyra,
etuarimara roropa mã toto.

14 “Moro sã toto ahtao ro Ritonõpo a ynara ãko mã toto:
‘Yna inomoko torẽtyke pyra;
zuaro se pyra ynanase onyripohpyry tõ poko.
15 Onoky mokyro, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, eahmapotohme yna a?
Otyme kure yna otururu eya?’
16 Popyra exiketõ ynara ãko mã toto:
‘Toerohse jexiryke yronymyryme tytineruke toehse ywy, tymõkomoke roropa, emero.’
Yrome moro omi zae pyra mana ya.

Ah mokyro iirypyryme exikety tuãnohsẽme nexino

17 “Otara ahtao popyra exiketõ ezuru tozehse nexiase?
Otara ahtao toiro popyra exikety tonahkase, tuãnohse Ritonõpo a, zehno toexiryke?
18 Otara ahtao popyra exiketõ typahse Ritonõpo a tiriiku akumuru samo,
tiriiku pihpyry sã roropa tarose ahtao tyryrykane a?

19 “Ynara ãko matose: ‘Ahno mũkuru wãnohnõko Ritonõpo mana jũ rypyry emetakame.’
Yrome zae exiry jumy tuãnohse ahtao iirypyry emetakame zomory zuaro ehtohme.
20 Ah mokyro iirypyryme exikety tuãnohsẽme nexino, sam katohme,
popyra ehtoh zehno Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ehtoh waro ehtohme!
21 Yrome, toorihse ynororo ahtao, aorihtyã esao ynororo ahtao, oty kara mana tyekyry
atasamary poko.
22 Ahno Ritonõpo Jamihmehxo Exikety amorepãko nae, kapuaõkõ apiakaryhtao eya?

23 “Ahno nae tãkye exiketomo, jamihme, torẽtyke pyra toorihtohkõ poko,
tymõkomoke tahtao xine ro orihnõko mã toto,
24 tyrohsẽke pyra, kure rokene.
25 Mãpyra imehnõ tyoro sã mã toto, tãkye ehtoh onukuhpitopyra,
orihnõko mã toto sam karyke tukurohtao xine.
26 Yrome oxisã etyhpyryme orihnõko mã toto.
Tonẽse toto ahtao oxisã tyõtosẽme exĩko mã toto moromoro tõ maro.

Jepe tomo, jemuhkehkara matose

27 “Õsenetupuhtohkõ waro ase.
Popyra jekarõko matose, zuaro ase.
28 Ekaropõko matose:
‘Otoko mokyro imehxo exikety tapyiny seromararo, tyyrypyhpyke exikety tapyiny?’

29 “Ytoketõ maro oturupyra ro mexiatose?
Aomirykõ imeimehnõ poko onetara ro mexiatose?
30 Ynara ekarõko mã toto:
‘Tohne toehse Ritonõpo ahtao, mame ahno tuãnohse ahtao eya, popyra exikety epãko mana;
typynanohsẽme exĩko mana.
31 Mokyro onyhxiropyra imehnõ mana inyrihpyry xihpyry poko.
Mokyro onepehmara imehnõ mana zae pyra inyrihpyry emetakame.
32 Mokyro ekepyry tarose ahtao zonẽtoh pona, erase tõ moroto eraximãko mã toto.
33 Ahno tuhkãkõ miu motye mokyro ekepyry ekahmãko mã toto,
tomeseke sã ekepyry enyhtõko eutary aka,
mame zohzohme sã nono ẽmãko mã toto etapurutohme.’

34 “Jepe tomo, jemuhkehkasaromepyra matose,
õmirykõ emero ajohpe rokẽ mana.”

Aoturutopõpyry **oseruaono**

22

Jo 22–27

Eripaze oturutopõpyry ropa oseruao aehtopo (Jo 22)

Tyyrypyhpyke mase pitiko rokẽ pyra

1 Mame Eripaze, Temã pono tõturuse ropa, ynara tykase:
2 “Ahno tuarohxo ahtao ro ipunaka, Ritonõpo akorehmaneme ehsaromepyra mana.
3 Tãkye exĩko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety nae ajohpe pyra ehtoh poko awahtao?
Zae rokẽ awahtao emero onyriry poko, Ritonõpo akorehmãko nae?
4 Awãnopyryhtao Ritonõpo a, okohmaryhtao apiakatoh taka, Ritonõpo eahmaryke oya awãnohnõko nae? aomiry omipona oexiryke roropa?
5 Arypyra. Tyyrypyhpyke oexiryke pitiko rokẽ pyra, onyrihpyry tõ popyra ikuhpỹme roropa exiryke, awãnohnõko Ritonõpo mana.
6 Axĩtao rokẽ otinerũ mekaroase imehnõ ononory põkomo a repe,
yrome zupõ tapoise oya,
tupoke pyra toto tynomose oya, oepehmapotohme ropa eya xine.
7 Tuna onekaropyra mexiase tapotũkehse exiketomo a,
tonahsẽ onekaropyra mexiase omise exiketomo a roropa.
8 Ajamitunuru ke, imehxo oexiryke roropa nono esẽme toehse mase.
9 Poetõpo tõ winoino ijamitunuru tomatonanohse oya,
pytỹpo tõ anakorehmara mexiase ipunaka.
10 Morara exiryke seromaroro popyra ehtoh tuhke ãpurũko mana,
mõtoino rokẽ enaroxitapãnõko mase.
11 Tykohmãse opona, osenuhmasaromepyra mexino,
tuna zueme toehse opona.

Popyra exiketõ esemary ae oytory se hma?

12 “Ritonõpo kaehxo mana kapu ao;
zopikoxi osenuhmãko mana xirikuato tõ pona, kae kuhse kehko ahtao ro kyya xine.
13 Yrome ekaropõko mase:
‘Oty waro Ritonõpo nae?
Akurũ tõ xinukutumãkõ moroto mana, irãnao.
Otãto kuapiakatorỹko nae?’
14 Jo, kuenesaromepyra xine Ritonõpo ekarõko mah akurũ xinukutumãkõ pokoino, kapu kuroko aytoryhtao?

15 “Popyra exiketõ esemary ae oytory se hma?
Moino ro tynyrirykõ popyra onyrikehpyra toh nexiase.
16 Mõtoino rokẽ toorihse toh nexiase, tarose samo tuna zueme exikety a.
17 Ynara tykase toto Ritonõpo a:
‘Yna inomoko torẽtyke pyra!’
Ynara tykase roropa:
‘Oty rĩko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety nae kypoko xine?’
18 Yrome Ritonõpo a, popyra exiketõ tapyĩ tõ pehme tyrise mõkomo kurã ke,
naeroro mokaro omiry zae pyra mana ya.
19 Popyra exiketõ enahkary eneryke zae exiketomo a

exianãko mã toto tãkye toexirykõke, toto eunohnõko mã toto,
20 popyra exiketõ mõkomory enahkary eneryke tyya xine.
'To! Myhene! Kuepetõkara tonahkase mã toto!'
ãko mã toto.

Osepeme exiko Ritonõpo maro

21 "Jo, osepeme exiko Ritonõpo maro,
oepekara sã mokyro onyripyra exiko,
morarame kure rokẽ orĩko ropa mana.
22 Otatõme exiko ãmoreparyhtao Ritonõpo a,
aomiry ikurãkako okurohtao.
23 Oeramary ropa ahtao Jamihmehxo Exikety a oesekumuru po, popyra ehtoh enahkaryhtao oya atapyĩ tao emero porehme,
24 otinerũ uuru tõkehko pyno nymyry pyra awahtao, morohne tomase ahtao oya nakuaka,
25 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety uurume sã exĩko mã oya, parata kurãme sã roropa itamurume oya exĩko mana.
26 Morarame atãkyemãko mase Ritonõpo poko,
enaromyra exĩko mase ajoajohpãkarame oexiryke.
27 Õtururu eya etãko mana,
õmihpyry ae ro onekarory tõ enehnõko mase ekarotohme eya.
28 Onyriry tõ emero kure rokẽ exĩko mana.
Saereme exikehpyra exĩko mana oesemary ae.
29 Epyrypaketõ ime pyra tyrĩko Ritonõpo mana.
Yrome epyrypara exiketõ pynanohnõko mana.
30 Opynanohnõko Ritonõpo mana popyra ehtoh poko pyra awahtao, zae ehtoh poko rokẽ exikehpyra awahtao."

23

Tozuhse ropa Jo a
(Jo 23—24)

Zuaro jexiry se ase otoko oseporỹko ha Ritonõpo maro

1 Yrome tozuhse Jo a, ynara tykase ynororo:
2 "Seroae ro Ritonõpo kerekeremãko ase;
pusuh kakehsaromepyra ase.
3 Zuaro jexiry se ase otoko oseporỹko ha imaro;
jytory se ase esaka,
4 oturuse jehtoh poko, ekarotohme zae jehtopõpyry poko emero porehme.
5 Zuaro jexiry se ase Ritonõpo omiry poko,
jezuhtoh se roropa ase eya.
6 Otarame tyjamitununu ke yporemãkãko mana.
Otarame arypyra!
Ynara enetupuhnõko ase:
jotururuhtao jomiry etãko mana.
7 Ajohpe pyra exiketyme ase.
Otarame osekarõko ase emero porehme inetaryme.
Mame jũme rokẽ iirypyryme pyra jekarõko mana.

Ritonõpo zupĩko ase

8 "Ritonõpo zupiryhtao ya xixi tũtatoh wino, moroto pyra mana;
jytoryhtao xixi omõtoh wino, onenepyra ase.
9 Toerokuru poko ynororo ahtao inikahpozakoxi, ikurenaka roropa, moroto onenepyra ekurehnõko ase.
10 Yrome jytojytory waro mana ipunaka;
tukuhse jahtao eya, uuru kurã sã exĩko ase ineneryme.
11 Esemary ae ytõko ase,
inenepohpyry ya ekahmãko ase aomiry omipona,
zae ehtoh esemary onurumekara ase.
12 Anamonohpyra ase Ritonõpo nyripohpyry omipona jehtoh poko;
ise Ritonõpo ehtoh sehxo hano, ypenetatoh se jehtoh motye.

Jyrĩko Ritonõpo mana tõsenetupuhtopõpyry ae ro

13 "Tyriry se Ritonõpo ehtoh rĩko mana,
tõsenetupuhse ynororo ahtao tyritohme, onytyoromara imehnõ mana.

14 Tõsenetupuhtoh ritohme ymaro tyrĩko mana etyhpyry pona.
Imehnõ riry se aehtoh tuhke rĩko roropa mana.
15 Morara exiryke orẽnõko ase ẽpataka.
Moro poko osenetuputyryhtao enaromỹke exĩko ase.
16-17 Ikohmamyry a tonurẽkara sã tyrise ywy;
yrome Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mã jerehpõko mana,
ikohmamyry a jerehpopyra mana.

24

Ematonanohnõko popyra exiketõ mana

1 "Oty katohme ẽmepyry onymenekara Ritonõpo Jamihmehxo Exikety nae ahno apiakatohme, zae ehtoh ekarotohme typoetory tomo a?
2 Ahno nae tosary ehpio menuru syryhmãko zumohxo tynonory ritohme.
Kaneru tõ ematonanohnõko toky tõ maro toto ritohme.
3 Jumẽtu tõ arõko mã toto poetõpo tõ eky tomo,
pui mũkuru apoĩko mã toto pytỹpo eky, tineru, inapoihpyry axĩtao rokẽ epehmapotohme ropa.
4 Tymõkomokãkara onewomara mã toto,
toto anakorehmara mã toto zae ehtoh apoitohme eya xine.
Tytineruke pyra exiketõ erehnõko mã toto, tururume toto ytotohme, otonẽtohme.

Tymõkomokãkara enekunohnõko popyra exiketõ mana

5 "Tytineruke pyra exiketõ, jumẽtu tõ tosẽke pyra exiketõ sã,
ytoytõko mã toto ona poro tonahsẽ zupiry poko typoenõ napyryme.
6 Tytineruke pyra exiketõ toerokurukõ se mã toto popyra exiketõ poetoryme, uwa tõ epery apoiry poko.
7 Tãtyke pyra mã toto oxiõtotohme koko,
tupoke pyra roropa mã toto osewomatohme kuenime toehse ahtao.
8 Ypy tõ po tohxikasẽme exĩko mã toto, konopome ahtao,
eutary zupĩko mã toto moro taka omõtohme osesaritohme.
9 Poetõpo tõ pitiko apoĩko popyra exiketõ mana, tynamotome toto ritohme.
Tymõkomokãkara poenõ apoĩko roropa mã toto jũkõ nepehmary epehpyryme.
10 Tupoke pyra exisasaka ytoytõko mã toto tupoke pyra toexirykõke,
omise exĩko mã toto aerokurukohtao tiriiku anymyry poko.
11 Azeitona tõ akurihmõko mã toto azeite ritohme,
uwa tõ purihmãko roropa mã toto uwa eukuru ritohme, popyra exiketõ poetoryme.
Yrome orihnõko mã toto tutuna zehnarykõke aerokurukohtao.
12 Tapurose aexityã, orihsasaka exiketõ roropa kohtãko mã toto tãtakorehmapotohkõme repe.
Yrome onetara Ritonõpo mana.

Iirypyrymãkomo, etapananomo, omato komo

13 "Popyra exiketõ saereme ehtoh se pyra mã toto.
Toto esemary ao emero, inyriry poko emero rokẽ poko ahtao saereme ehtoh se pyra mã toto.
14 Ahno etapane owõnõko mana tõmehse ahtao tytineruke pyra exiketõ etapatohme.
Mame tykohmãse ahtao omatome exĩko mana.
15 Imeimehnõ nohpo poko exikety kokonie pukuro eraximãko
tõmyty zõtõko mana onenepyra imehnõ ehtohme.
16 Koko, imehnõ tapyĩ taka omõnõko omato kõ mana.
Ytoytopyra mã toto saereme ahtao, saereme ehtoh se pyra toexirykõke.
17 Saereme ehtoh zuno mã toto.
Yrome ikohmamyryhtao enaromyra mã toto."

Zopaa otururu ropa
(24.18-25)

Popyra exiketõ enahkãko Ritonõpo mana

18 "Popyra exiketõ tarosẽme exĩko mana tuna zueme exikety a.
Popyra inonorykõ ripõko Ritonõpo mana,
oehpyra ropa mã toto tutupikõ pona erohse uwa tõ poko.
19 Newe tuname exiry sã xixime ahtao, axitũ toehse ahtao, moro sã iirypyryme exiketõ tonahkasẽme exĩko isene exiketõ nonory po.
20 Mokaro poko wenikehnõko jẽkõ roropa mana.
Tyhmokasẽme exĩko toto moromoro tomo a,

tonahkasẽme exĩko mã toto wewe aepukahpyry samo.
21 Morohne exĩko mana pytỹpo tõ anakorehmara toto exiryke, nohpo tõ emũkuahno pyno
pyra roropa aexirykõke.
22 Tyjamitunuru ke popyra exiketõ enahkapõko Ritonõpo mana;
tyripõko mana,
mame tyyrypyhpyke exiketõ orihnõko mana.
23 Imehnõ ewomãko Ritonõpo mana isene ro,
yrome toto onenekehpyra mana.
24 Axĩtao rokẽ orẽpyra exĩko popyra exiketõ mana.
Mame axĩ sã aremãnõko mã toto onahpoty samo, tiriiku sã roropa tysahkase ahtao.
25 Onoky sero jomiry zae pyra ekarõko nae?
Onoky ajohpe jekarõko nae?
Moro joturutopõpyry zae mã ipunaka."

25

Piutate oturutopõpyry oseruao
(25.1-6)

Zae rokẽ ehsaromepyra sytatose Ritonõpo neneryme
1 Mame Piutate, Sua pono a tozuhse, ynara tykase:
2 "Ritonõpo jamihme mana.
Imehxo aexiry senetupuhtone;
Ritonõpo poe osepeme emero kapuaõkomo.
3 Inenyohtyã tukuhse imepyny a tuhke toto ehtoh waro ehtohme?
Ahno nae epona Ritonõpo ezuru saerehkara ro nae?
4 Zae rokẽ ehsaromepyra sytatose Ritonõpo neneryme.
Ahno nae, sero nono po tyyrypyhpyke pyra exiketyme?
5 Ritonõpo a nuno roropa saerehkarahme sã mana.
Xirikuato tõ roropa saerehkarahme sã mana.
6 Naeroro otara ãko nae ahno poko, maikuato sã exiketyme?
Otyme kure sytatou mukuku sã exiketõ Ritonõpo a?"

26

Jo oturutopõpyry Piutate netaryme
(26.1-4)
1 Mame Jo a tozuhse, ynara tykase ynororo:
2 "Piutate, jamihme pyra ase,
tapotũkehse ywy.
Ohkato toehse mase jakorehmase!
3 Emese kure mase imepỹ akorehmary poko zae ehtoh waro ehtohme.
Tuarohxo oehtoh ke putupyra exikety ysã exikety amorepãko mase!
4 Onoky a takorehmase mano õtururu poko, moro samo?
Onoky zuzenu poe morohne poko ekarory waro mexino?"

Piutate oturũko ropa oseruaono
(26.5-14)

Ritonõpo jamitunuru imehxo ehtopo
5 "Aorihtyã zuzenu tõ tykytyky ãko mã toto enaromỹke toexirykõke, tunakuaõkomo nono
zopino.
6 Ritonõpo a aorihtyã esary totapuruhmakase mana;
apuru pyra mana, morohne enẽko mana.
7 Kapu tyrise Ritonõpo a amerehmã epoe, inikahpozakoxi.
Sero nono tyhwyme sã tyrise eya amerehmã po.
8 Tuna rĩko mana akurũ aka, xinukutume ehtoh taka.
Yrome moro akurũ tõ ohpahpyra mã kehko omoxĩ tuna ahtao ro.
9 Nuno ẽmyty oxiõtõko mana akurũ ke zumome ahtao.
10 Saerehkatoh apiakãko mana ikohmamyry wino,
parihmã ke tymerose tuna konõto pokona.
11 Xikihme exiketõ, kapu apõ tõ enaroximaryhtao eya oserehnõko mã kehko,
tykytyky ãko mã kehko enaromỹke toehtohkõke.
12 Tyjamitunuru ke tuna konõto kuremãko mana.
Tuaro toehtoh ke ihpory Raape tonahkapose eya.

13 Pũ katoh ke kapu tukurãkase Ritonõpo a,
tomary ke Okoimo epakety totapase eya.
14 Yrome moro enetupuhpotoh pitiko rokẽ mã kehko, puti puti katoh sã rokẽ inyriry waro
kuehtohkõme.
Ijamitunuru nymyry imehxo ehtoh waro ehsaromepyra ahno mana."

27

Jo oturutopõpyry tope tomo a
(27.1-12)

Zae jehtoh poko oturukehpyra ase
1 Mame Jo tõturuse ropa, ynara tykase:
2 "Jomiry etapõko ase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety netaryme,
zae jyriry se pyra mã ynororo,
itunety rokẽ ekarõko ya mana, ukurohtaka.
3 Ritonõpo poe oseremãko ro jahtao,
4 zae pyra ehtoh oturupyra exĩko ase,
ajohpe exipyra roropa ase.
5 'Zae mexiatose jyhxiroryhtao,'
kara ase jũme.
Isene ro jahtao, zae rokẽ jehtoh poko kakehpyra ase.
6 Etyorõmara ase,
zae rokẽ jehtoh poko oturukehpyra ase, ehxiropyra jexiryke ukurohtao.

Jepetõkara wãnopyry se ase Ritonõpo a
7 "Ah jepetõkara emero popyra jyriry se exiketomo tuãnohse nexĩ toto popyra exiketõ samo,
iirypyrymãkõ samo.
8 Oty kure ehtoh eraximãko Ritonõpo waro pyra exiketõ nae aorihtoh toehse ahtao?
9 Popyra ehtoh toehse ahtao eya xine,
kui karyhtao takorehmapotohkõme
aomirykõ onetara exĩko Ritonõpo mana.
10 Atãkyemara mã toto Ritonõpo poko,
oturupyra roropa mã toto Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.

11 "Ãmorepatorỹko ase Ritonõpo Imehxo Exikety jamitunuru poko,
mokyro Jamihmehxo Exikety osenetupuhtoh ritoh ekarõko ase oya xine.
12 Yrome ãmoreparykõ se pyra matose ya, morohne tonese oya xine exiryke.
Morara exiryke oty katoh putupyra exiketõ sã sekere ãko matou?

Zopaa oturutopõpyry asakoropanemano
(27.13-23)

Popyra exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana
13 "Popyra exiketõ, imehnõ ryhmananõ wãnopyry poko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a
ekarõko ase oya.
14 Ipoenõ emitapãnõko mã toto,
imũkurukõ tuhke toto ahtao ro orihnõko mã toto etonatoh poko;
15 akoĩpyry isene ro exiketõ tyrohsẽ ke orihnõko mã toto.
Mame ipytỹpyrykõ xitara exĩko mã toto tyniokõ hnamotohme.

16 "Parata itamurume apoiryhtao eya, nono samo, upo roropa apoiryhtao eya kaetoko
exikety samo,
17 imepỹ zae ehtoh poko exikety moro upo amurũko mana,
mame ajohpe pyra exikety moro parata esẽme exĩko mana.
18 Popyra exikety wewe xihpyrymã ke tapyi amõko mana.
Okynã pyra exĩko mana, arakaku nyrihpyry samo, tupito erase nyrihpyry sã roropa tupito
po.
19 Etyhpyryme ataxikãko mokyro mana itamurume tineru esẽme mã repe,
yrome typakase ropa ynororo ahtao pake itinerũ tõtuenikase.
20 Popyra ehtoh mokyro pona oehnõko mana tuna zueme exikety samo.
Koko tarosẽme exĩko mana tyryrykane konõto a.
21 Itapyĩ tae tarosẽme exĩko mana tyryrykane jamihme exikety a xixi tũtatoh wino.
22 Tyryrykane konõto ahno ryhmãko yronymyryme toeparykõ se ahtao ro.
23 Tururume ytõko mana torehse toexiryke,

jamihme exiryke emero enahkãko mana.”

28

Tuaro ehtoh kure kuhse mana
(Jo 28)

Otyro kurã emero enẽko sytatose
1 Nono ahkatoh nae parata outohme,
osa tõ nae roropa uuru zahkatoh tonõ ikurãkatohme.
2 Kurimene tõkehko touse mana nono ae,
topu tõ poe metau osenẽko, tuname tyrise ahtao apoto ke.
3 Tymaro xine ezuru arõko ahno mana nono zopikoxi;
moroto xinukutumao uuru tõkehko zupīko mã toto.
4 Moe pata tõ poe eutary ahkãko mana, ahno esahpokoxi,
morotona ahno ytopyra ipunaka.
Toiroro erohnõko mana tyhwyme,
kywyh ãko mana.
5 Epoe tiriiku ahtãko tupito tõ po nono po,
yrome zopino emero tyxihkase sã mana, tykararahse.
6 Topu tõ ao sapira tõ nae mana,
nono ao uuru nae roropa mana.
7 Osema eutary aka nono aka onenepyra piano tomo,
morohne onenepyra kurumu tomo roropa.
8 Moro osema ae ytopyra kaikuxi tamuru tomo, imehnõ onokyro tõ orẽpyra exiketõ roropa,
osekatõ komo.
9 Topu tõ tũpore exiketõ ahkãko ahno mana.
Ypy tõ akohnõko mã toto aryhnaka imity tõ ritohme.
10 Eutary tõ ahkãko mã toto topu tõ aka,
otyro kurã emero enẽko mã toto.
11 Ahkãko mã toto tuna enatyry tõ pona,
morohne osenepyra aexityã enehnõko mã toto saereme ehtoh aka.

Tuaro ehtoh typyne exikety sã mana
12 Yrome otoko tuaro ehtoh enẽko sytatou?
Otoko zuaro ehtoh tukurãkase nae?
13 Tuaro ehtoh typyne exiry waro pyra ahno mana,
moro onenepyra roropa mã toto sero nono po.
14 Tuna konõto zueme ehtoh ynara ãko sã roropa:
“Tuaro ehtoh yna maro pyra mana,” ãko.
15 Tuaro ehtoh osepekahsaromepyra mana uuru ke te, parata ke roropa.
16 Uuru kurã motye mana,
topu kurã motye roropa typyne tuaro ehtoh mana, akata te, sapira tomo, enara.
17 Uuru motye tuaro ehtoh kure mana, kutehi kurã motye roropa.
Uuru risẽ kurano ipune pyra mana tuaro ehtoh epehmatohme.
18 Korau motye, kyrixtau motye, morohne motye tuaro ehtoh kure mana rupi tõ motye,
perora tõ motye roropa.
19 Topazio motye Etiopia poe, uuru kurã roropa;
moro motye kuhse tuaro ehtoh mana.

Otoko tuaro ehtoh nae? Ritonõpo rokẽ zuaro
20 Oty poe tuaro ehtoh oehnõko nae?
Otoko na zuaro ehtoh seromaroro?
21 Tuaro ehtoh onenesaromepyra isene exiketõ mã emero porehme.
Torõ tõ roropa, pohpohme ytoytoryhtao tuaro ehtoh onenesaromepyra mã toto.
22 Aorihtoh roropa enahkatoh maro ynara ãko sã mã toto:
“Tuaro ehtoh poko imehnõ otururu totase rokẽ yna a,” ãko.
23 Ritonõpo rokẽ zuaro mana tuaro ehtoh esemary poko.
Ynororo rokẽ tuaro ehtoh esary waro mana.
24 Sero nono etyhpyry tõ eneryke eya,
emero osa tõ enẽko mana,
sero nono põkõ nyriry roropa emero enẽko mana.
25 Tyryrykane jamitunuru tokarose ahtao eya,
tuna konõto zumo ehtoh tymerose roropa ahtao eya,

26 tõmiry omipona konopo tyripose ahtao eya,
tyryrykane esemary tyripose roropa ahtao eya,
27 morohne toehse ahtao tuaro ehtoh tonese eya,
tukuhse roropa eya, “Kure mana,” tykase ynororo ipoko.
28 Ynara tykase ynororo ahno a:
“Tuaro oexirykõ se awahtao xine,
Imehxo Ritonõpo Ehtoh enetupuhtoko aomiry omipona oehtohkõme;
zuaro ehtoh enetuputyry se awahtao xine popyra ehtoh irumekatoko.”

Etyhpyryme Jo oturutopõpyry

29

Jo 29–31

Jo esemary pona Ritonõpo saereh katopõpyry

1 Mame Jo tõturuse ropa, ynara tykase:
2 “Pake ehtopõpyry poko penetãko ase, towomase jehtopõpyry Ritonõpo a!
3 Morarahtao jesemary pona saereh tykase Ritonõpo,
ezuru ae ytoase ixinukuturu htoko.
4 Moro ẽmepyry tõ ae kure rokẽ exiase,
osepeme jehtopõpyryke Ritonõpo maro ytapyĩ towomase nexiase.
5 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ymaro nexiase,
ypoenõ roropa tytapyĩke toh nexiase ytapyĩ pũto.
6 Ytapyĩ tao suhsu nae nexiase pitiko rokẽ pyra, azeite roropa,
azeitona zoko tõ roropa tahtase topu tõ rãnao.
7 Toytose jahtao oximõtoh taka apiakatoh tao, typorohse jahtao juize tõ maro,
8 nuasemãkõ tãtapiakase toh nexiase jesemary etapuruhmakatohme jytotohme,
tamuhpomãkõ roropa towõse toh nexiase.
9 Ahno tuisary tõ tymynyhpãse toh nexiase,
sekere kara toehse;
10 tamuximehxo exiketõ mynyhme toehse tuisamehxo jekaroryke eya xine.

Papame exiase tymõkomokãkara a

11 “Jotururu etaryhtao imehnomo a kure rokẽ tyripose ywy eya xine,
jenenanõ tõturuse kure ypoko.
12 Tymõkomokãkara takorehmase ya takorehmarykõ se exiketomo,
poetõpo tõ pyno exiase, towomaneke pyra exiketomo.
13 Kure rokẽ tyripose ywy etuarimaketomo a,
pytỹpo tõ tãtãkyemase takorehmarykõ poko ya.
14 Zae rokẽ exiase imehnõ poko, ajohpe pyra
roropa exiase. Upo amururu sã torẽnase exiase zae rokẽ imehnõ riry poko.
15 Tonurãkara enurume sã exiase, pupume exiase ahmitahpyryme exiketomo a.
16 Jũme exiase tymõkomokãkara a; ewomaneme
exiase imehnõ nonory poe aepyhpyamo a.
17 Imehnõ ryhmananõ jamitunuru tonahkapose ya, iiryhmatyã typynanohse ya.

Jomiry etaryke eya xine otato nexiase toto

18 “Ynara osenetuputyase:
‘Okynahxo isene ro exĩko ase.
Imeĩpo orihnõko ase ytapyĩ tao jetũ pyra, tãkye rokene.
19 Wewe sã exiase tymise exikety,
imity tõ ytõko tuna pona,
amoriry tõ tohxikase mã kehko konopo ke.
20 Kure rokẽ jekãtõko imehnõ mana,
ywy jamihme exikehpyra exĩko ase, orẽpyra exiketyme roropa.’
21 Imehnõ turuse ya ahtao, otatõme toh nexiase mynyhme rokene.
Tomeseke sã jomiry totase eya xine.
22 Tõturukehse jahtao jezuhpyra toh nexiase.
Osenetupuhnõko rokẽ toh nexiase jomihpyry poko.
Konopo sã jomiry nexiase etananomo a.
23 Toto zamaro jomiry nexiase,
konopo oepyry sã tupito esẽ zamaro eina pyra ro ahtao.
24 Tõseahmase ywy mokaro maro, typenekehse aexityã kurãkõ eraximary poko.
Otarame jẽmyty eneryke tyya xine tõseanahtose nexiase toto.

25 Mokaro tuisaryme sã exiase,
toto esemary menekãko,
toto nyriry menekãko roropa.
Toto maro tuisa sã exiase tysoutatu tõ maro,
toto arõko etonatoh taka;
toto emuhkehkãko roropa exiase ihnamoryhtao.

30

Mokaro ahno jeunohnõko mã toto

1 "Yrome seromaroro ahno poetomehxo exiketõ jeunohnõko mã toto.
Jũkõ toerokurukõ waro pyra toh nexiase.
Akĩme exiketyme toh nexiase.
Toto anaropopyra jexihpyryme kaikuxi tõ maro jeky tõ kaneru tõ pynanohtohme.
2 Tupunatãse exiketomo,
jamihme pyra mã toto, erohsaromepyra exiketomo.
3 Torẽse aehtyamo,
tomitapãse tuhke toexirykõke, toetuarimase toto.
Tykohmãse ahtao ahno esaka pyra ytõko mã toto otyro mity enahse, takyhse exiketomo.
4 Otyro ary apoĩko mã toto, wewe pihpyry roropa,
imity tõ enahnõko repe, tonahsẽme pyra aexityamo.
5 Taropose toh nexiase ahno a, ikohtary ke omato tõ aropory samo.
6 Eutary ao tõsesarise toh nexiase, eutary tahkase ahtao eya xine ypy tõ pokona.
7 Itu htao kui tykase toto onokyro tõ samo,
itu zopikoxi toytose toto oximõme.
8 Popyra exiketomo, tosehke pyra, tynonory poe taropose toto.

9 "Yrome seromaroro jeunohnõko ipoenõ mã toto toremiarykõ ke.
Inypoihtorykõme rokẽ ase.
10 Nuriame rokẽ ase eya xine.
Ameke rokẽ exĩko mã toto ywino.
Oehnõko mã toto ituh kase jẽmyty pona.
11 Tyjamihkehse jexiryke Ritonõpo a,
takorehmaneke pyra tyripose roropa jexiryke eya
itamurumehxo yzehnotokõ yyryhmãko toto.
12 Mokaro, popyra exiketõ, osetapase oehnõko mã toto,
tururume jaropõko mã toto.
Jenahkary kuhnõko mã toto.
13 Epasaromepyra ase mokaro poeino,
jenahkary kuhnõko mã toto.
Takorehmaneke pyra ase ipunaka mokaro poremãkatohme.
14 Japurũ tõ tahkatopõpyry ae omõnõko mã toto.
Patãpo rãnao pohkane konõto sã osemãko mã toto ypona.
15 Tonaroxitapãse ywy.
Ime jehtopõpyry tonahse, tarose sã tyryrykane a. Tymõkomoke jehtopõpyry tonahse akuru ehtopõpyry samo.

Zehno exikety sã yyryhmãko mase

16 "Seromaroro typenekehse ywy isene ro jehtoh poko;
sam katoh a typoremãkase ywy.
17 Koko ahtao yzehpyry jetũ mã ipunaka.
Jetũ jehtoh enahpỹme mana.
18 Jesenary tapoise Ritonõpo a jamihme samo,
jupõ anãnonohpopyra nexiase.
19 Ikurepato htaka tomase ywy eya.
Typahsẽme sã rokẽ ase, nono sã rokene, oruno sã roropa.

20 "Ritonõpo, kohtãko ase oya, jakorehmatohme,
yrome jezuhpyra mase.
Oturũko ase oya, yrome onetara mase.
21 Yyryhmaneme toehse mase, ajamitunuru ke
yrohmanohpõko mase.
22 Tyryrykane konõto ke jaropõko mase,

tyryrykane jamihme exikety ke jemajemãko mase mya, xiaro ropa.
23 Jarõko mase aorihtyã esaka, zuaro ase.
Morotona isene exiketõ ytõko mã toto emero porehme.
24 Oty katohme orutuame aexihpyry maro osetapãko mah?
Atakorehmasaromepyra mana ipunaka.
‘Ypyno exiko,’ ãko rokẽ mana.
25 Otarame xitara exiase imehnõ etuarimaketõ maro?
Otarame tytineruke pyra exiketõ pyno nymyry pyra exiahse?
26 Tãkye jehtoh eraximãko exiase,
yrome popyra ehtoh toehse;
saerehkatoh eraximãko roropa exiase,
yrome xinukutume sã toehse.

Kuakorehmako ajohpãme samo

27 “Torẽtyke ase jetuhxo jexiryke,
oseremasaromepyra ase;
kokoro rokẽ etuarimãko ase.
28 Jytoryhtao emynyhmãko ase,
ẽmepyry xinukutume sã toehse,
xixi saerehkaryke pyra;
ahno rãnao owõnõko ase ajohpãme sã jakorehmapotohme.
29 Jomiry pusuhkatoh emynyhmakety sã mana,
toiroro exikety samo, kaikuximo omiry samo, awexituruze omiry sã roropa.
30 Ypihpyry xinukutume exĩko mana,
joko axitũ exĩko mana oxirohnõko.
31 Torẽnase exiase eremiatoh tãkye etary poko, rue tõ maro, rira tõ roropa.
Yrome seromaroro ihnamory rokẽ etãko ywy,
ahno xitãko rokẽ rahkene.

31

Jukukuru se ase Ritonõpo a zae ikuhtoh ke

1 “Jomihpyry etapoase ya ro imepỹ nohpo onenepyra jehtohme ipoko ipenetaryino.
2 Moro jomihpyry omipona pyra toehse jahtao, oty rĩko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety nae juãnohtohme?
Oty ke kuepehmatorỹko nae kynyrirykõ emetakame.
3 Popyra ehtoh enehpõko mana, iiryhmatoh roropa popyra exiketõ wãnohtohme.
4 Ynyriry emero waro Ritonõpo mana.
Jytojytory enẽko roropa mana.

5 “Popyra ehtoh poko exipitopyra exiase,
imehnõ onenekunohpitopyra roropa exiase.
6 Jukukuru se ase Ritonõpo a ikuhtoh ajohpe pyra exikety ke.
Zae rokẽ jehtoh enẽko mana.

Imehnõ kyryry poko penetapitopyra exiase

7 “Zae ehtoh poko turumekase ahtao ya, iirypyryme jehtoh poko typenetase jahtao imepỹ kyryry tapoise ahtao ya,
8 ah imehnõ notuhno toto ynarykahpyry epery poko.
Ah ynarykahpyry enahno toto.
9 Typenetase jahtao imepỹ pyty poko,
tõtonẽse jahtao itapyĩ omõtoh enery poko,
10 moro sã jahtao ah ypyty imepỹ namotome nexino.
Ah imehnõ ipoko nexĩ toto.
11 Moro popyra ehtoh tyrise ahtao ya,
zae exiry tapiakase jahtao,
joorikyry ke tuãnohse roropa jahtao,
12 moro rypyry apoto konõto sã exiry, tapyi zatyry samo, popyra ipunaka, ỹkyryry tõ kurã emero enahkatohme.

Jũme sã zae exiase

13 “Tykerekeremase jahtao ypoetory a zae oturuase imaro moro kurãkatohme atae yna ehtohme.
14 Moro sã pyra jahtao otara ykary Ritonõpo a tapiakase jahtao eya?
Otara ezuhnõko ha tõturupose jahtao Ritonõpo a ynyrihpyry poko?

15 Ritonõpo ro, Yrihpono ypoetory tõ Rihpõme roropa mana.

16 "Tymõkomokãkara anakorehmakehpyra exiase, pytỹpo tõ roropa ixitarykohtao aetuarimarykohtao.
17 Toiroro otuhpyra exiase,
tonahsẽ ekaroase poetõpome aexityamo a.
18 Toto pyno exiase ypoenõ pyno jehtoh samo,
pytỹpo tõ towomase roropa ya nexiase.
19 Ahno eneryhtao ya orihnõko, kuenime toehse exiryke, tupoke pyra axitunety ke exiryke,
imepỹ tytineruke pyra exikety tonese ahtao ya tãtyke pyra,
20 upo axitunety ekaroase eya kaneru hpoty risemy, jeky tõ poe.
Tãkye toehse ynororo toahmase ywy eya yronymyryme.
21 Poetõpo tyyryhmase ahtao ya takorehmase jahtao juize tomo a,
22 ah japory tõ tytahkase nexino,
ah japory tõ touse nexĩ kehko ymotary tõ poe.
23 Morohne onyripitopyra exiase juãnopyry Ritonõpo a zuno jexiryke,
ytosaromepyra exiase mokyro Imehxo Exikety ẽpataka.

Moino ro anamonohpyra exiase Ritonõpo omipona

24 "Uuru onyripitopyra exiase Ritonõpo myakãme, ipoko penetatohme orẽpyrahxo jehtohme.
25 Epyrypapitopyra exiase itamurume tineru esẽme jehtoh poko, itamurume tineru apoiry poko roropa ya.
26 Xixi enease saereme ahtao, nuno roropa enekure kapu kuroko aytoryhtao,
27 yrome toto oneahmapitopyra exiase ukurohtao ro, tokare pyra roropa.
Jemary onypohpyra exiase toto eahmaryme.
28 Morohne tyrise ahtao ya iirypyryme jexiry Ritonõpo Imehxo Exiketyme pyra ekaroryke ya,
mame tuãnohsẽme jexiry rahkene.

Emỹpopyra exiase

29 "Atãkyemapitopyra exiase jepetõkara etuarimary poko, mokaro ryhmatopõpyry poko roropa.
30 Oturupitopyra exiase Ritonõpo a mokaro etapapotohme.

31 "Ypoetory tõ zuaro mã toto imehnõ toahmase
ya, kure tõtuhse toto tõsẽ kurano ynekarohpyry eya xine.
32 Imepỹ nono poe aepyhpyã jarao onynomopyra exiase osema tao ẽmehtohme,
osa ekaroase eya xine nyhtohme ytapyĩ tao.
33 Azahkuru jehtopõpyry ononẽpitopyra exiase, imehnõ sã pyra.
34 Imehnõ omiry zuno pyra exiase;
Otonẽpyra exiase ytapyĩ tao,
mynyhme pyra exiase ykerekeremary kurũke eya xine.

Jomiry etyhpyry

35 "Jomiry etary sehxo hano imehnomo a!
Oturukehnõko ase zae jehtopõpyry poko;
jezukuru sehxo hano Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a!
Jyhxirotoh tymerose ahtao moro enery se exiry.
36 Morohne yriry ymotary po epyrypakety samo,
jupuhpyry pona morohne yriry roropa parimã samo.
37 Ritonõpo a ynyrihpyry emero ekarory, ẽpataka xikihme jexiry, ihximyra, tupuehme kara.

38 "Ynonory onematonanohpyra exiase esẽ wino.
Tomatonanohse ahtao ya,
39 otyro epery tonahse ahtao ya topehke pyra,
ipoko aerohtyã onepehmara jahtao,
tomitapãkapose toto ahtao ya,
40 ah omoxino tõ nahtano tiriiku myakãme, ãtarykahme roropa sewata myakãme."
Ynara rokẽ sero Jo oturutopõpyry.

Eriu oturutopõpyry

32

1 Zae rokẽ toehtoh poko oturukehpyra Jo nexiase. Morara exiryke epe tõ oseruaõkõ tõturukehse toto, onezuhpyra toehse toh nexiase.
2 Yrome moroto imepỹ orutua nexiase, esety Eriu, Parakeu mũkuru, Puze ekyry, Rão ekyryme roropa. Tohne toehse Eriu nexiase Jo poko, zae rokẽ tõsekarose ynororo exiryke, zaẽkara sã Ritonõpo ekaroryke roropa eya.
3 Mokaro roropa, Jo epe tõ oseruaõkõ zehno roropa nexiase, Jo onezuhsaromepyra toto exiryke. Morara exiryke zae pyra Ritonõpo tokarose sã eya xine.
4 Toraximase Eriu a aporo, etyhpyryme rokẽ tõturutohme, tamuhpõmehxo mokaro exiryke.
5 Yrome Jo ezukuru waro pyra mokaro ehtoh eneryke tyya, tohne toehse Eriu rahkene.

Eriu oturupitory
(Jo 32–33)

Jamihmehxo Exikety Zuzenu tuaro kamexipõko
6 Mame Eriu, Parakeu mũkuru, Puze pary ynara tykase:
“Poetome ro ase, amarokõ tamuhpõmehxo matose.
Morara exiryke enaromỹke exiase,
josenetupuhtoh ekarory oya xine zuno exiase.
7 Ynara osenetuputyase:
Ah mokaro tamuhpomãkõ noturũ toto,
tuarohxo mã toto, ase.
8 Yrome tuzenuke ahno mana,
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Zuzenu tuaro kamexipõko mana.
9 Tuarohxo exipyra sytatose tamuhpõme toehse rokẽ kuahtao xine,
ahno nae, zae ehtoh waro pyra ro tytamuhpopãse toto ahtao.
10 Naeroro etatoko pahne jomiry.
Josenetupuhtoh ekarõko roropa ase.

Ritonõpo rokẽ Jo ezuhnõko mana
11 “Õtururukõ eraximase, mokyro ezuhtoh oya xine etatohme repe.
Omi kurã tymenekase ahtao oya xine,
12 õmirykõ etãko rokẽ exiase.
Yrome Jo osenetupuhtoh onytyoromara mexiatose,
aomiry onezuhpyra tokurehse mexiatose.
13 ‘Tuaro toehse ynanase,’ kasaromepyra matose.
Ritonõpo rokẽ, ahno kara, Jo ezukuru waro mana.
14 Mokyro onezuhpyra jexiry asã xine.
Yrome amaro xine oturũko Jo nexiase ymaro pyra.

Josenetupuhtoh ekarory se ase
15 “Jo, moxiã oseruaõkõ tõturukehse toto,
mynyhme toehse toh mana.
16 Tymynyhpãse mã toto, sekere kara toehse.
Eraximãko ro hano oturupyra toto ahtao?
17 Arypyra! Ezuhtoh ekarõko ase seromaroro.
Oturũko ase josenetupuhtoh moro poko.
18 Itamurume nae ase oturutohme,
mynyhme ehsaromepyra toehse ywy.
19 Oturupyra jahtao otarame ehmõko ase eukuru ẽ samo, eukuru jehnahpyry ke pehme exikety samo.
20 Oneanahtopyra toehse ywy,
jotururu se hano jetuhkopyra ehtohme.
Josenetupuhtoh ekarory se ase.
21 Zae rokẽ oturũko ase, ajohpe pyra ipunaka,
opyrypara xine ase ipunaka.
22 Jepyrypary waro pyra ase,
moro riryhtao ya, axĩ juãnohnõko Ritonõpo mana.

33

Josenetupuhtoh ekarõko ase
1 “Naeroro, Jo, etako pahne jomiry,
otato exiko jotururu poko.
2 Tõsenetupuhse ywy,

josenetupuhtoh ekarory se ase oya.
3 Topohme josenetupuhtoh ekarõko ase oya,
ajohpe pyra ase.
4 Ritonõpo Zuzenu a tyrise ywy,
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oseremaryke isene ase.

5 "Kuezuhko jezukuru waro awahtao.
Ezuhtoh anonohko osezuhtohme.
6 Ritonõpo a oxisã sytase;
ywy roropa ase orino risemy.
7 Morara exiryke juno pyra exiko;
ãkurihmory se pyra ase.

Zae rokẽ oehtoh ekarõko mase
8 "Õmiry etase ynara karyhtao oya:
9 'Iirypyryme pyra ase, popyra ehtoh poko pyra jexiryke ipunaka.
Zae rokẽ ase; azahkuru pyra ipunaka
10 Ritonõpo ikonehmãko rokẽ mana etonatohme ymaro.
Topekarame jekarõko mana.
11 Upupuru tõ tymyhse eya keti tõ ke.
Jenekehpyra roropa mana ynyriry emero enetohme.'

Ritonõpo otururu osehta mana
12 "Yrome ynara ãko ase oya:
Azahkuru mase, tynyrihpyry ahnomãkõ motye Ritonõpo mana.
13 Oty katohme Ritonõpo hxirõko mah, ynara karyke:
'Tykerekeremary kyya xine onetara mana?'
14 Osehta oturũko Ritonõpo mana,
yrome otato pyra sytatose.
15 Koko, nyhtoh po, tynyhse kuahtao xine yronymyryme, osenehtoh ae, aosenepotoh ae roropa,
16 oturũko Ritonõpo mana ahno a ipanary aka,
enaroximãko mana.
17 Oturũko mana ahno a iirypyrykõ rumekatohme, epyrypara toto ehtohme roropa.
18 Morararo ahno pynanohnõko mana orihpyra ehtohme, kuetapara xine imehnõ ehtohme.

Kukurãkatorỹko Ritonõpo mana
19 "Toitoine ahno wãnohnõko Ritonõpo mana kure pyra ehtoh ke, jetũ itamurume ehtoh ke, okynahxo roropa.
20 Mokyro kurãkara omise pyra exĩko mana,
tonahsẽ tomepore exikety enery se pyra exĩko mana.
21 Punatãnõko mana, osenahkãko mana,
ipihpyryme rokẽ exĩko mana,
jehpyry tõ osenẽko mã kehko;
22 orihsasaka mana,
okynã pyra ekepyry arõko mã toto zonẽtohme.

23 "Otarame ipynanohnõko Ritonõpo nenyokyhpyry mana.
Tuhke miumãkõ nae inenyohtyamo.
Ahno amorepãko mã toto zae ehtoh riry poko.
24 Ipyno tahtao oturũko mana Ritonõpo a:
'Imyhpokako ropa, orihpyra aehtohme!
Sero mana ipynanohtoh epehpyryme.'
25 Mame ekurãkãko ropa mana,
jamihme zoko exĩko ropa, nuaseme exiketyme samo, poetome toehtopõpyry samo.
26 Aotururuhtao Ritonõpo a, etãko mana.
Tãkye toehtoh ke Ritonõpo eahmãko mana.
Ritonõpo zamaro exĩko roropa mana, zae exikety ehtoh samo.
27 Ynara ãko mana imehnomo a emero:
'Iirypyryme exiase, zae pyra ehtoh poko exiase.
Yrome juãnohpyra Ritonõpo nexiase.
28 Typynanohse exiase eya orihpyra jehtohme.
Saereme ehtoh enẽko ro ase.'

29 “Morohne emero rĩko Ritonõpo mana kyya xine.
Mame tyrizomõko ropa mana.
30 Kuorihmapopyra xine mana.
Naeroro isene ro sytatose saerehkatoh enetohme kyya xine, saerehkatoh ao isene kuehtohkõme.

31 “Seromaroro, Jo, otato exiko;
oturupyra exiko jotururuhtao ro.
32 Ezuhtoh nae awahtao, kaxiko ya, tãkye jexiry zae oehtoh enetuputyryhtao ya.
33 Yrome arypyra ahtao mynyhme rokẽ exiko jomiry etatohme.
Ãmorepãko ase tuaro oehtohme.”

34

Eriu oturutopõpyry ropa
(Jo 34)

1 Eriu tõturuse ropa, ynara tykase:
2 “Tuaro exiketomo, tamorepase exiketõ roropa, etatoko ke jotururu.
3 Tõsẽ kurã waro sytatose tomepore ahtao kyya xine, ahno omiry etaryhtao kyya xine zae aomiry ehtoh kuhnõko sytatose.
4 Naeroro seromaroro Jo ehtoh poko satamorepatone zae ehtoh waro kuehtohkõme.

Azahkuru pyra Ritonõpo mana ahno poko

5 “ ‘Zae rokẽ ase,’ ãko Jo mana;
‘Ya zae ehtoh onyripyra Ritonõpo mana,’
ekarõko roropa mana.
6 Ekaropõko mana:
‘Otyme kure ajohpe jotururuhtao, azahkuru jekaroryhtao?
Kure pyra ase, ekurãkapỹme, iirypyryme pyra jahtao ro.’

7 “Sero nono po imepỹ pyra mana Jo sã exikety.
Eya Ritonõpo kerekeremary tupime pyra mana, tuna enyry samo.
8 Popyra exiketõ maro ytoytõko mana,
zae pyra exiketõ maro oximõnõko roropa mana.
9 Ynara ãko roropa mana:
‘Toiparo rokẽ mana Ritonõpo zamaro ehtoh kukuruhtao kyya xine.’

10 “Seromaroro, tuaro exiketomo, jomiry etatoko.
Azahkuru ehtoh rĩko Ritonõpo nae?
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety zae pyra ehtoh onyripyra mana.
11 Zae kuepehmatorỹko mana kynyrihpyrykõ epehpyryme, kure kuehtopõpyrykõ emetakame.
12 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety popyra ehtoh onyripyra mana.
Zae ehtoh poko rokẽ mana imehnomo a emero porehme.
13 Onoky a tyjamihtanohse Ritonõpo nae?
Onoky omi poe kapuaõkõ Esẽme emero toehse roropa nae?
14 Ise Ritonõpo toehse ahtao, kuoserematohkõ puxihkãko ropa mana;
15 moro toehse ahtao ahno emero orihnõko oximõme,
nonome exĩko ropa mã toto.

Zae Ritonõpo mana jamihme roropa

16 “Seromaroro, Jo, tuaro awahtao jomiry etako,
otato exiko.
17 Zae ehtoh se pyra Ritonõpo ahtao otãto senohne emero tõmiry omipona tyrĩko nae?
Iirypyryme mokyro riry se hma,
zae Exiketyme ynororo ahtao ipunaka, Jamihme Exiketyme roropa mana?
18 Tuisa tõ wãnohnõko Ritonõpo mana, kowenume erohketõ roropa zae pyra toto ahtao,
toto wãnohnõko mana popyra toto exiryke.
19 Kurehxo tuisame exiketõ onyripyra Ritonõpo mana, tamuximãkõ roropa,
popyrahxo tymõkomokãkara onyripyra roropa mana, emero ahno tyrise exiryke eya.
20 Ahno orikyry otarame oehnõko mõtoino rokene, otarame onoa.
Eano mynyhpãnõko mana,
mame orihnõko mokyro mana.
Takorehmane se pyra Ritonõpo mana tuisame exiketõ etapatohme.

21 Ynara exiryke kynyrirykõ emero enẽko mana.
Kuenetorỹko roropa mana ytoytõko kuahtao xine.
22 Osa pyra mana, otonẽtohme xinukutumehxo exikety, iirypyryme exikety otonẽtohme
onenepyra Ritonõpo ehtohme.
23 Ẽmepyry menekary se pyra Ritonõpo mana zae ahno apiakatohme, iirypyrykõ emero
zuaro mana.
24 Tamorepary se pyra roropa mana tuisamehxo exiketõ kuhtohme, toto enahkatohme,
esarykõ ekarotohme imehnomo a.
25 Ynara exiryke, mokaro nyriry waro Ritonõpo mana; koko toto akohnõko mana, toto
akurihmõko roropa mana.
26 Jarao, emero rokẽ neneryme, toto wãnohnõko Ritonõpo mana popyra exiketõ wãnopyry
samo.
27 Irumekary se toehse toto exiryke, inyripohpyry tõ omipona pyra toehse roropa toto
exiryke.
28 Tymõkomokãkara kui tykamexipose eya xine Ritonõpo netaryme,
aomirykõ totase eya, tykohmary takorehmatohkõme.

29 "Yrome Ritonõpo mynyhme toehse ahtao, 'Popyra mana,' kasaromepyra exĩko imehnõ
mana.
Tõmyty tonẽse ahtao eya takorehmaneke pyra kymarokõ exiry, towomaneke pyra roropa.
30 Moro toehse ahtao osewomara exĩko sytatose popyra tuisa tõ winoino,
kowenume toto exĩko, kynonorykõ ryhmatohme.

Popyra ehtoh rumekãko mah?
31 "Jo, oorypyry epehpyryme oetuarimary ehtoh menetupuhno Ritonõpo ẽpataka.
Õmiry etapõko mah eya oorypyry poko pyra ropa oehtohme?
32 Mekaropoase Ritonõpo a azahkuru oehtoh enepotohme oya?
Oorypyry tõ rumekary se mexino morohne poko pyra ropa oehtohme?
33 Ritonõpo nyriry se pyra awahtao, oty katohme ise oehtoh eraximãko mah inyriryme?
Omoro rokẽ ezuhnõko mase, ywy kara.
Kaxiko seromaroro, õsenetupuhtoh tonõ ekaroko yna a.

34 "Tuaro exiketõ atae mã toto emero,
zuaro se exiketõ roropa jomiry etaryke eya xine ynara ãko mã toto:
35 'Jo zuaro pyra exikety sã oturũko mana;
sekere ãko rokẽ mana.
36 Aomiry etaryhtao kyya xine enetupuhnõko sytatose:
ajoajohpe exikety sã rokẽ ezuhnõko mana.
37 Jo tyyrypyhpyke mana, tyyrypyry rumekary se pyra roropa mana.
Kynetarykõme Ritonõpo kerekeremãko mana.
Sekere kakehpyra mana Ritonõpo hxiroryme, zae pyra Ritonõpo ekaroryme.' "

35

Oseruao Eriu oturutoh ropa
(Jo 35)
1 Mame ynara tykase Eriu:
2 "Jo, zae pyra mase, zae rokẽ exiketyme osekaroryhtao Ritonõpo a.
3 Ynara kary Ritonõpo a zae pyra roropa mana:
'Ritonõpo, jetũ exĩko mah yyrypyry poko jahtao?
Otyme kure ya yyrypyry poko pyra jexiry?' ãko mase.
4 Oezuhnõko ase,
oepe tõ ezuhnõko roropa.

Popyra oehtoh Ritonõpo onyryhmara mana
5 "Kakoxi osenuhmako kapu enetohme akurũ tõ roropa.
Kaehxo mã kehko omotye.
6 Oorypyry poko awahtao Ritonõpo Kapuaõ onyryhmara mase.
Itamurume popyra awahtao ro, 'Oty' kara mana,
sam kamexipopyra mase eya.
7 Kure ehtoh riryhtao oya, moro ke Ritonõpo anakorehmara mase.
Okyryry se pyra Ritonõpo mana ipunaka.
8 Oorypyry poko awahtao imehnõ ahno rokẽ etuarimãko.
Ahno rokẽ akorehmãko roropa mase kure ehtoh poko awahtao.

9 “Tyyryhmase ahtao itamurume kohtãko etuarimaketõ mana.
Takorehmane kohmãko mã toto, typynanohtohkõme jamihme exiketõ winoino.
10 Yrome eramara ropa mã toto Ritonõpo a, tyrihpõkomo a.
Ijamitunuru ekarõko mokyro mana, koko ahtao.
11 Yrome eramara ropa mã toto Ritonõpo a, tamorepase tahtao xine ro eya, torõ tõ motye, onokyro tõ motye roropa.
12 Takorehmane kohmãko toh mã repe.
Yrome toto epyryparyke onezuhpyra Ritonõpo mana, popyra roropa toto exiryke.
13 Yrome zae pyra mana ynara kary Ritonõpo poko:
‘Onetara mana, onenepyra roropa Ritonõpo mana, Jamihmehxo Exikety.’

Tuaro pyra exikety sã sekere ãko mase

14 “Jo, Ritonõpo onenepyra oexiry ekarõko mase.
Yrome penekehpyra exiko eraximary poko;
oehtoh poko zuaro mana.
15 Popyra ehtoh poko exiketõ onuãnohpyra Ritonõpo,
ekarõko mase.
Iirypyrykõ poko oty kara roropa,
ekarõko roropa mase.
16 Oturukehpyra oexiry toiparo rokẽ mana.
Oturũko mase itamurume repe,
yrome tuaro pyra exikety sã sekere ãko mase.”

36

Eriu oturutopõpyry asakoropane (Jo 36—37)

1 Mame tõturuse ropa Eriu. Ynara tykase:
2 “Jo, penekehpyra exiko, ajohpame samo.
Oturutoh nae ro ase ekarotohme oya zae Ritonõpo ehtoh poko.
3 Tuaro jehtoh pitiko rokẽ pyra mana.
Moro ke enetupuhpõko ase oya zae Ritonõpo ehtoh poko, Jyrihpono.
4 Ynekarory emero ajohpe pyra mana;
ywy, oturukety amaro, tuaro exiketyme ase.

Ewomãko Ritonõpo mana, ahno wãnohnõko roropa

5 “Jamihmehxo Ritonõpo mana!
Imehnõ onyhtomara mana.
Emero ehtoh waro mana.
6 Okynahxo isene ro iirypyrymãkõ onyripopyra mana,
zae rokẽ tymõkomokãkara rĩko roropa mana.
7 Zae ehtoh poko exiketõ ewomãko Ritonõpo mana,
tuisame toto ripõko mana,
jũme tuisamehxo toto ripõko mana.
8 Yrome ãpuruhpyry taka tõmase ahno ahtao,
tymyhse toto ahtao keti ke, eary panõ ke roropa etuarimatohme,
9 moro toehse ahtao mokaro enetupuhpõko Ritonõpo mana,
inyrihpyrykõ pokoino tuãnohsẽme exĩko mã toto, iirypyrykõ emetakame, toto epyryparyke roropa.
10 Otatõme ahno ripõko Ritonõpo mana, enaroximatoh ekaroryhtao eya xine,
iirypyrykõ rumekapõko roropa mã eya xine.
11 Ritonõpo omipona toto ahtao, eahmaryhtao roropa eya xine, ewomanekõ nae exĩko mã toto,
kure rokẽ exĩko roropa mã toto toorihtohkõ ponãmero.
12 Yrome aomiry omipona pyra toto ahtao, orihnõko rokẽ mã toto tuaro pyra exiketõ samo,
tuna akuohnõko mã toto aorihtyã esaka.

13 “Ritonõpo waro pyra exiketõ mã zehno exikehpyra tukurohtao xine, tuãnohse toto ahtao ro, takorehmanekõ onykohmara mã toto.
14 Zae pyra mã toto,
Ritonõpo omiry omipona pyra, imeimehnõ poko mã toto.
Naeroro orihnõko mã toto poetome ro toto ahtao.
15 Yrome etuarimatoh ke ahno amorepãko Ritonõpo mana.
Popyra ehtoh eneryke enurukõ etapuruhmakãko mana enetupuhtohme Ritonõpo poko.

Etuarimãko mase popyra toehse oexiryke
16 "Jo, typynanohse mexiase Ritonõpo a popyra ehtoh wino,
towomase mexiase eya torẽtyke pyra oehtohme.
Okyryry otuhtoh kurã po rokẽ motukuase,
tonahsẽ kurã menapyase.
17 Yrome seromaroro tapiakase mase,
iirypyryme mase.
Naeroro tuãnohse mase onyrihpyry emetakame.
18 Tomeseke exiko imehnõ nekarory anapoipyra oehtohme zae ehtoh tyoromatohme;
osenekunohpopyra exiko tineru ke.
19 Ãkorehmane kohmary oya anakorehmara mana.
Ajamitunuru anakorehmara roropa mana seromaroro.
20 Ikohmamyry poko penetara exiko, ahno tõ enahtoh poko.
21 Etuarimãko mase popyra oehtoh pokoino.
Tomeseke exiko eramara ropa oehtohme moro poko ropa.

Jamihme kuhse Ritonõpo mana
22 "Jamihme kuhse Ritonõpo mana!
Onoky imehnõ amorepary waro nae isamo?
23 Ritonõpo onynamotomasaromepyra sytatose.
Onyhxirosaromepyra roropa sytatose zae pyra ehtoh riry poko eya.
24 Sero nono põkõ emero Ritonõpo eahmãko mã toto inyriry poko.
Omoro roropa wenikehpyra exiko mokyro eahmatohme.
25 Amekeino inyriry enẽko sytatose, emero porehme.
Osenuruhkãko sytatose inyriry kurã eneryke kyya xine.
26 Ritonõpo imehxo kuhse mana.
Zumo aexiry waro ehsaromepyra sytatose.
Otãto jeimamyry nae ynororo?
Moro onukuhsaromepyra sytatose.

Ritonõpo jamitunuru, imehxo aexiry roropa
27 "Tuna onuhmapõko mana nono poe esaka.
Mame konopome moro ripõko mana.
28 Akurũ poe konopo oehnõko mana, nono ehxikatohme, ahno maro, enara.
29 Akurũ tõ ytory waro pyra sytatose.
Otãto konomeru panaikato exĩko roropa kapu ao, Ritonõpo esao?
30 Sapararahme nenenehkane aropõko Ritonõpo mana tomye.
Yrome zue ao tuna konõto kuao, xinukutume rokẽ mana.
31 Moro sã tonahsẽ ekarõko Ritonõpo mana ahno a otuhtohme tuesapare ehtohme.
32 Nenenehkane apoĩko mana tomary ke topohme aropotohme tuotoh pona.
33 Konomeru mã enaroximãko tyryrykane jamihmã oepyry poko,
pui tõ zuaro mã toto tyryrykane oehsasaka exiry poko.

37

1 Tyryrykane konõto oepyryhtao, jeano tuhãko itamurume,
pyhseky kary se sã mã upuropuru winoino.
2 Etatoko ke Ritonõpo omiry poko,
aomiry konomeru sã tũtãko mã ĩtae.
3 Nenenehkane aropõko mana nono etyhpyry poe imepỹ etyhpyry pona, emero rokẽ pona
roropa kapu zopikoko.
4 Moromeĩpo omi konõto osetãko mana, panaikato konõto, konomeru exiry samo;
moro toehse ahtao nenenehãko ro mana.
5 Ritonõpo omiry takararahãko mana;
tyjamitunuru ke imehxo exiketõ rĩko mana,
morohne onenetupuhsaromepyra sytatose.
6 Aomiry omi poe newe epukãko konopo oepyry samo nono pona,
konopo itamurume jamihme roropa enehpõko mana.
7 Moro ke tehme ahno ripõko mana itapyĩkõ tao.
Erohsaromepyra mã toto, zuaro toto ehtohme,
moro tyrise eya.
8 Onokyro tõ omõnõko mã toto tosaka xine,
moroto rokẽ tõtonẽse mã toto.
9 Tyryrykane konõto oehnõko mana ikurenaeino,

kuenime ehtoh oehnõko inikahpoe ino.
10 Pu katoh ke Ritonõpo a tuna akyhnõko mana jerume.
Tuna zumõ tũpore exĩko mana jerume.
11 Akurũ tõ atanonohnõko mana konopo maro,
nenenehkane emãko mana kapu zopikoko.
12 Ritonõpo omi poe, sapararahme ytõko akurũ tõ mana emero rokẽ ehtoh tonõ pona.
Ritonõpo nyripohpyry ae ro exĩko mana, emero porehme, sero nono pona.
13 Konopo enehpõko Ritonõpo mana nono pona, toitoine ahno wãnohtohme,
kypyno xine toehtoh waro kuehtohkõme roropa.

Tuaro Ritonõpo ehtopo
14 "Etako pahne, Jo,
osenetupuhko aporo Ritonõpo nyriry kurã poko.
15 Zuaro hma otãto nenenehkane tyripõko Ritonõpo nae akurũ tõ saerehkatohme?
16 Zuaro hma otãto akurũ tõ tyhwyme exĩko nae kae?
Morohne mã enetupuhtohme tuarohxo Ritonõpo ehtoh poko.
17 Omoro axitũ exĩko mase oupõ ao tyryrykane oehpyra ro ahtao isawã maro ikurenae,
18 Ritonõpo akorehmary waro mah kapu riry poko esaka, tũpore tyritohme metau samo?
19 Yna amorepako kure oturutohme eya, moro poko onenetupuhpyra yna exiryke.
20 Ywy oseosezuhpyra ase Ritonõpo maro jenahkaporyino eya.

21 "Xixi osenepyra mana tonẽse ahtao akurũ tomo a.
Yrome saereme exĩko ropa mana akurũ tõ tarose ropa ahtao tyryrykane a.
22 Inikahpozakoxi saereh ãko mana uuru zemime exikety samo.
Ritonõpo saerehkatoh imehxo ehtoh eneryke eahmary se sytatose.
23 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety jamihme kuhse
mana, naeroro oehsaromepyra sytatose ipũtokoxi,
zae rokẽ mana, ahno onyryhmara mana.
24 Morara exiryke zuno mã toto emero,
yrome oty kara mana tuaro osekaroketõ poko."

Ritonõpo **oturutopõ**pyry **Jo maro**

38

38.1—42.6

Ritonõpo otururu Jo a apitorymano (38.1—40.2)
1 Moromeĩpo tyryrykane konõto wino tõturuse Ritonõpo, ynara tykase ynororo Jo a:
2 "Õtururu mã tuaro pyra oehtoh enetupuhpõko;
onoky mahno, tuaro jehtoh onenetupuhpyra tyripõko mah?
3 Owõko ty xikihme orutuame awahtao.
Ekaropõko ase oya jezuhtohme oya.

Sero nono ynyrihpyryme mana
4 "Otoko mexiahse sero nono tyrise ahtao ya?
Tuaro nymyry awahtao moro poko oturuko ya.
5 Onoky a sero nono zumo ehtoh tymenekase?
Onoky a morohne tukuhse, zuaro hma?
6 Oty po xikihmãkõ tyrise nã kehko sero nono apõme?
Onoky a topu konõto tyrise esaka epoehme sero nono ehtohme?
7 Moro ẽmepyry ae senohne emero tyrise ahtao xirikuato tõ toremiase toto oximõme.
Ynenyohtyã tykohtase toto tãkye toehtohkõke.

8 "Onoky a tuna konõto tapuruse myahxo ytopyra ehtohme tonuruse ahtao sero nono wakuru ae?
9 Ya moro tuna konõto tyõtose akurũ ke,
ya ro moro tuna tyõtose ikohmamyryke.
10 Ehpiry tõ tyrise ya,
apuru tõ ke tapuruse ya.
11 Ynara tykase ywy eya:
'Oehnõko mase tarona rokene,
mya ytopyra mase.

Pohkane tõ kaetokohxo exiketõ mã etypohnõko kehko taro.'

Ozeino saerehkatoh oehnõko nae, ikohmamyry roropa?
12 "Jo, isene awahtao sero nono po ẽmepyry tonehpose oya saereh kapitotohme?
13 Xixi tõmehkapose oya nae sero nono po popyra exiketõ erehtohme toto ahpahpotohme aotonẽtohkõ tae?
14 Saereme ypy tõ ehtoh tonõ enepõko mana jakanahmã kõ roropa upo mirihmã samo aryhnao, imenuru sã roropa orino pokona.
15 Saereme ahtao zae pyra exiketomo a saeremehxo mana,
toto akorekehkãko mana popyra ehtoh poko toexirykõ se toto ahtao.

16 "Jo, ytopitopyra mexiase tuna konõto enatyry tõ enese?
Zue aka tuna konõto kuaka ytopitopyra roropa mexiase?
17 Omõtoh tonõ aorihtyã esaka tonepose oya imepyny a?
Moroto mã xinukutume konõto
ikohmamyry enahpỹme mana.
18 Sero nono zumo ehtoh waro hma?
Kuezuhko morohne waro awahtao.

19 "Otokoino saerehkatoh oehnõko nae?
Ozeino roropa ikohmamyry oehnõko nae?
20 Ohpetu pona morohne ytory enepory waro hma, imeĩpo aropotohme ropa toto esyryhmapitotopõpyry pona ropa?
21 Otarame morohne waro mase tamuhpõme oexiryke,
pake tonuruse oexiryke sero nono onyripyra ro ahtao.

Onoky newe rineme exikety nae?
22 "Mytoase ykyryry newe kurãkatoh enese, konopoimo topu xikirimã kurãkatoh roropa?
23 Morohne kurãkãko ase etuarimatoh ehtoh pona, etonatoh pona roropa.
24 Mytoase xixi tũtatoh pona, tyryrykane exipitotoh pona roropa xixi tũtatoh wino?

Onoky konopo te, jeru tõkehko rineme nae?
25 "Onoky a konopo esemary tyrise konopo itamurume oehtohme,
onoky a tyryrykane esemary tyripose roropa tyryrykane konõto ytotohme?
26 Onoky omi poe konopo oehnõko nae ona tonorẽ pona ahno esaka pyra?
27 Onoky omi poe nono tonorẽ ehxikãko nae onahpoty ahtatohme?
28 Tumyke konopo nae?
Otokoino tuna oehnõko nae otyro ehxikatohme?
29 Onoky kuenimã jeru ẽme nae, newe roropa?
30 Onoky mokyro tuna tũpore rineme topu samo, ikuhpo eworĩko jerume aehtohme?

Kapu poko exiketõ ytory poko zuaro hma?
31 "7me xirikuato tõ mykyry waro mah eary ke, puripurikaneme,
Oseruao Maria tõ myhpokary waro roropa hma?
32 Xirikuato ẽmepyryme maparukawa osenepory waro hma,
Uusa Zumohxo arory waro mahno, Uusa Zumõkara roropa?
33 Xixi tõkehko Rihpõ waro hma,
nuno roropa xirikuato tõ roropa Rihpõ waro mahno?
Morohne Rihpõ waro hma sero nono po?

Onoky tuna emary waro nae konopome aehtohme?
34 "Õmiry etapory waro hma kakoxi akurũ tõ a, konopo itamurume enehpotohme zueme tuna ehtohme opona?
35 Nenenehkane enepory waro hma aropotohme,
ynara kaxĩpo oya:
'Taro ynanase õmiry omipona ehtohme?'
36 Onoky a torõ tõ tuaro tyripose, ipi tomo a, poroporo roropa, zueme tuna kumary ehtoh ekarotohme?
Morararo onoky kuratiri orutua zurũko konopo oepyry poko?
37-38 Onoky akurũ tõ kukuru waro nae?
Onoky konopo enehpory waro roropa nae nono ehxikatohme tũpore toehse ahtao?

Onoky okyno tõ nahpãko nae torõ tõ roropa?
39 "Omoro hma kaikuxi tamuru tõ nahpãko mah tuesapare ipoenõ ehtohme,
40 tõtonẽse toto ahtao tosao xine, eutary ao tykarimory eraximaryhtao eya xine?

41 Onoky torõ tõ nahpãko nae ipoenõ xitaryhtao ynetaryme, toto ytoytoryhtao roropa
tonahsẽ zupiry poko?

39

Onoky a onokyro tõ tyrise tyotyoro?
1 "Otara ahtao poti tõ ypy tõ po exiketõ enurũko nae?
Zuaro hma? Kapau tõ enururu meneahse?
2 Toto nunory tõ kukuru waro hma aroporyhtao eya xine enurutohme?
Zuaro roropa hma otara ahtao enurũko toh nae?
3 Ãtykyry kuehme exĩko tumũkuru enururuhtao;
poa, sam kakehnõko mana.
4 Imũkuru tõ wãtãko,
jamihme exĩko ona po;
imeĩpo mya ytõko mã toto oehpyra ropa ehtohme.

5 "Onoky a jumẽtu tõ ona põkõ tymyhpokase tamoreme xine toto ytotohme, tosẽke pyra
exiketomo?
6 Ona tonorẽ ekaroase eya xine esarykõme ehtohme.
Nono sãme aexityã ekaroase roropa eya xine, esarykõme.
7 Panaikato kõ etary se pyra mã toto pata tõ myhto;
toto onukuremasaromepyra mã toto, omoxinety puimatohme.
8 Otuhnõko mã toto ypy tõ po,
emero rokẽ otyro ahtaryhtao enahnõko mã toto.

9 "Pui orutua itu htaõ toerokuru se exĩko nae oekyme?
Oehnõko mokyro nae oeky tõ esaka nyhse?
10 Mokyro myhnõko mah eary tõ ke nono ahkatoh pokona, raxiteru pokona roropa nono
poro itywyhmatohme?
11 Jamihme mana ajohpe pyra.
Yrome onyriry tupime exikety onyripyra mana, aerohtohme tyripose ahtao oya.
12 Tiriiku tõkehko anapoihpyry enehpõko mah eya atapyĩ taka?
Õmiry omipona mokyro ehtoh enetupuhnõko mah? Naary!

13 "Awexituruze aporiry tõ pohpoh ãko mã toto axĩ sã repe.
Yrome onuhsaromepyra mã awexituruze tomo, sekonia sã pyra mana.
14 Mokyro awexituruze ehmokãko mana nono pona rokene,
ihmo axihnanohnõko isawã mana toto atahtohme.
15 Wenikehnõko mana pupu a akurihmory poko, onokyro tomo a itũtũmary roropa.
16 Ehmokãko mana yrome tuhmo a wenikehnõko
mana. Oty kara mana tyhmose ahtao.
17 Ya ro mokyro tyrise tuaro pyra exiketyme, tuaro ehtoh onekaropyra jexiryke eya.
18 Yrome tururume toytoryhtao axĩ ytõko mana.
Kawaru eunohnõko sã mana, epo ytokety maro.

19 "Jo, omoro hma kawaru rihpõme jamihme?
Ipymyry pokona irehkyxĩ tyripose oya?
20 Mokyro pyhseky kamexipõko mahno taparara samo, ahno erehtohme aryrykatoh ke?
21 Typenekehse ahtao nono ahkãko mã toto tupupurukõ ke toytorykõ se toexirykõke
tururume etonatoh pona tyjamitunurukõke.
22 Enaromyra mã toto.
Oserehpyra roropa mã toto.
Tapema tõ eneryhtao eramara ropa mã toto toorikyry zuno pyra toexirykõke.
23 Epozakuroko xine etakinakety sã pyrou ytõko mã kehko, warata tõkehko zemime mã
kehko xixi ao.
24 Tywyh tywyh ãko toytorykõ se toexirykõke,
tururume ytõko mã toto, axiny.
Rue etoryhtao etypohsaromepyra mã toto.
25 Opore rueimo totose ahtao, aryrykatoh ke ezuhnõko mã toto;
moino etonatoh pohnõko mã toto,
soutatu tõ tuisary kohtary etãko roropa mã toto.

26 "Piano ytõko nae,

pohpoh ãko nae tamorepase oya exiryke,
aporiry tõ pohpoh ãko mana aytoryhtao ikurenaka?
27 Õmiry eraximãko pianoimo nae tymỹ ritohme kaetokõ po?
28 Esary topu tõ po, kaetokõ po.
Moroto topu kae ehtoh po tymỹ rĩko mana jamihme samo.
29 Moro poe tykarimory enẽko mana,
enurukõ moino enẽko.
30 Onokyro toorihse ahtao, moroto oximõnõko
piano tomo, munu ẽnõko ipoenõ mã toto.”

40

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Jo a:
2 “Jo, ymaro oseosezukuru se mexiase azahkuru jehtoh kurãkatohme.
Yrome Jamihmehxo Exiketyme ase;
seromaroro typoremãse osekarõko mah te, jezuhnõko ro mah?”

Ritonõpo ezuhtopõpyry Jo a
(40.3-5)

3 Mame Ritonõpo tozuhse Jo a. Ynara tykase ynororo:
4 “Otara ãko ywy?
Oezuhsaromepyra ase.
Kurehxo mynyhme rokẽ jexiry.
5 Tymotyẽkase ywy jotururu sero poko.
Seromaroro ezuhtoh pyra ase ipunaka.”

Ritonõpo tõturuse ropa Jo a
(40.6—41.34)

6 Morarame tyryrykane konõto htae Ritonõpo tõturuse Jo a. Ynara tykase ynororo:
7 “Owõko ty xikihme seromaroro ynekaropory ezuhtohme oya.
8 Jyhxirory se hma zae pyra jexiry poko, iirypyryme jehtoh poko, zae rokẽ õsekarotohme?
9 Ajamitunuru ekarõko mah yjamitunuru samo?
Õmiry ke konomeru riry waro mahno panaikato konõto, jomiry samo?
10 Morohne riry waro awahtao tuisamehxo oexiry enepoko,
saeremehxo oexiry enepoko roropa, upo kurã amurutoh sã oya.
11 Epyrypaketõ eneko;
toto zehno oehtoh zumakako epona xine toto tuarimatohme.
12 Ajohpe pyra, epyrypaketõ eneko toto poremãkatohme, popyra exiketõ enahkatohme esarykõ po.
13 Zonẽko toto nono aka.
Imyhko roropa toto aorihtyã tõ esary ao.
14 Morohne riryhtao oya ywy roropa oeahmãko ase:
‘Ãmoreme orẽpyra mexino,’ ãko ase oya.

Ihpory Peemote kuremary waro hma?

15 “Onokyro Peemote eneko.
Ya tyrise ynororo oritopõpyry samo.
Onahpoty enahnõko mana pui samo.
16 Morararo ijamitunuru eneko, jaxiry pũ jamihme mã kehko, zuakuru pũ roropa!
17 Arokyry tanỹse ahtao tũpore mana, wewe amoriry samo, jaxiry tõ pũ roropa jamihme mã kehko.
18 Mokyro zehpyry tũporemã kehko metau samo, jaxiry kurimene sã roropa.
19 Mokyro eneryhtao oya osenuruhkãko mase, ynyrihpyryme mã mokyro, jamihme roropa emero motye!
Ywy ro rokẽ, mokyro Rihpõme ase.
Morararo iporemãkapory waro ase.
20 Onahpoty inapyry ahtãko mana ypy tõ po,
moroto imehnõ onokyro tõ osemeikãko mã toto.
21 Ataxikãko mana omoxino zopikoxi,
otonẽnõko mana sapisapiriimo htaka tuna ehpikuroko.
22 Omoxino tõ sã zerukumãnõko mã kehko, saukeiru tõ roropa.
23 Enaromyra mana tuna kumaryhtao;
oserehpyra roropa mana tuna Joatão zuemehxo ahtao eunary pona.
24 Onenukehkasaromepyra matose apoitohme;

onoky apoitoh riry waro nae mokyro apoitohme erẽnanohtohme?

41

Ihpory Rewiatã apoiry waro mahno?

1 “Onokyroimo Rewiatã apoiry waro mahno oka ke?
Inuru mykyry waro mahno eary ke?
2 Eutary aka eunary ae eary riry waro hma,
jematary posohkary waro mahno oka konõto ke?
3 Emyhpokapõko ropa nae oya?
‘Ajohpãme samo ypyno exiko,’ ãko nae oya?
4 Tõmiry etapõko nae oya toerohtohme opoetoryme, toorikyry ponãmero?
5 Imaro osemeikãko mano torõ pitiko maro osemeikary samo?
Oekyme imyhnõko mano opoetory tõ osemeikatohme imaro?
6 Mokyro ekamõko mah kana anỹnanomo a?
Ipũ sahkatohme?
7 Warata tõ emary waro mahno ipihpyry wotohme?
Zupuhpyry pokona tuotoh waro mahno pyrou potyry tõ ke kana wotoh samo?
8 Ikuhko oemary ke mokyro apory, itemuhmako toiro, moro onyrizomopyra mase,
jũme wenikehpyra exĩko mase moro oesekatopõpyry poko eya.

9 “Mokyro ihpory Rewiatã eneryhtao rokẽ oserehnõko ahno mana,
enaroxitapãnõko mana,
epukãko nono pona aorikyhpyry samo.
10 Ihtomaryhtao zehno exĩko mana.
Onoky ytõko nae mokyro ẽpataka ikuhtohme?
11 Onoky imaro osetapãko nae, osesekapopyra roropa?
Arypyra, osewomara sero nono põkõ mã emero porehme.

12 “Seromaroro oturuxi oya onokyroimo Rewiatã axiry tõ poko, zumo aexiry poko te, jamihme aexiry poko, enara.
13 Ipihpyry onousaromepyra ahno mana; ipũ eworine.
Mokyro osewomatoh onyposohkasaromepyra roropa mã toto.
14 Onoky mokyro mytary mytakapõko nae, mokyro zery taere exikety?
15 Ĩpary tupuhtuke tũpore topu samo tyõtose aosewomatohme, tuhke osepokona, zakare puhturu samo.
16 Morararo osepokona tõsexihse mã kehko kure samo, tyryrykane omõpyra ehtohme zaka, enara.
17 Tõsexihse mã kehko osepokona;
morararo anapiakasaromepyra ahno mana.
18 Mokyro ihpory Rewiatã ahtiuh karyhtao ikarany pisarara sã osenẽko mana,
enuru tõ zemime sã exĩko mã kehko xixi tũtary samo.
19 Ĩtary ae apoto tũtãko mana ikarany pisarara samo roropa.
20 Eunary ae orexĩto tũtãko mana, oripo zopino amoriry tõ zatyry samo.
21 Mokyro puu karyhtao apoto zukãko mana,
ĩtary ae apoto tũtãko roropa.
22 Ipymyry ao ijamitunuru mana,
ẽmyty eneryhtao enaromỹke exĩko emero porehme mã toto.
23 Ipihpyry jamihme, tũpore roropa kurimene samo.
24 Ipuropuru topu samo, imehnõ zuno pyra;
tũpore mana topuimo samo.
25 Towõse ynororo ahtao jamihme exiketõ oserehnõko mana;
epasaromepyra mã toto.
26 Tapema mokyro anakohpyra mana.
Warata, pyrou roropa mokyro onuopyra mã kehko.
27 Eya kurimene jamihme pyra mana, tiriiku zoko samo, metau eya wewe motasẽ samo.
28 Pyrou tõ mokyro onerehpyra mana.
Topu tõ tomase ahtao epona otyro akumuru sã rokene eya.
29 Etaetaparyhtao kaparu ke tiriiku zoko ke etapatoh sã rokẽ mana eya.
Eunohnõko mana ahno a warata tõ emaryhtao epona.
30 Zuakuru mã toxiõtose ipuhturu tõ ke, oripo ehmosẽ sã, suisuime mã kehko.
Morohne ke ikurepato ahkãko mana

kurimene risẽ ke samo.
31 Tuna zueme exikety kurokuro kamexipõko mana oripo ao samo, oriu samo kurokuro
karyhtao oripo konõto ao.
32 Aytoryhtao tuna kuao, esemary saerehkaneme sã exĩko mana,
tuna konõto akurome tyrĩko mana.
33 Onoky sã nã ynororo?
Imepỹ ipanõ pyra mana, tyrise ynororo imehnõ zuno pyra aehtohme.
34 Imehnõ enẽko mã mokyro emero popyra exiketõ samo.
Onokyro tõ rãnao epyrypaketõ maro ynoro rokẽ tuisamehxo osekarõko mana.”

42

Ritonõpo ezuhtopõpyry Jo a
(42.1-6)

1 Morarame Ritonõpo tozuhse Jo a. Ynara tykase ynororo:
2 “Enetupuhnõko ase, Ritonõpo, jamihmehxo mase.
Tyriry se oehtoh emero tyrĩko mase.
Oetypohkaposaromepyra imehnõ mana.
3 Mekaropono ya:
‘Onoky mose ro, aotururu enetupuhpõko nae tuaro hkopyra jekarõko nae?’
Ywy tuaro pyra exiketyme rokẽ ase.
Sekere ãko exiase tuaro pyra jehtoh poko, josenuruhkatoh tonõ poko roropa, morohne
onenetupuhsaromepyra jahtao.
4 Õmiry etatohme tyripose ywy oya, oezuhtohme ya.
5 Apitoryme awaro exiase imehnõ omiry etaryke rokẽ ya,
yrome seromararoro oenẽko ase jenuru ke nymyry.
6 Morara exiryke ehxirõko ase joturutopõpyry poko emero.
Yyrypyry tõ ekarõko ase oya, taro typorohse jahtao nono pona, oruno htao.”

Jo ehtopõpyry etyhpyryme

42.7-16

Jo epe tõ oseruao
7 Mame tõturukehse Ritonõpo ahtao Jo maro tõturuse ynororo Eripaze maro, Temã pono.
Ynara tykase eya:
— Tohne ase opoko oepe tõ asakoro natokõ maro, zae pyra tõturuse oexirykõke ypoko,
ypoetory Jo sã pyra.
8 Seromararoro 7me pui orutua kõ apoitoko, 7me kaneru tõ maro ekarotohme Jo a. Mame
onekarorykõme etapako toto jahkatohme opynanohtohkõme. Ypoetory Jo oturũko mana
ya opoko xine. Aomiry etãko ase. Awãnohpyra xine exĩko ase oorypyrykõ emetakame, zae
pyra õturutopõpyry ke ypoko, Jo nekarohpyry sã pyra.
9 Naeroro Eripaze, Temã pono te, Piutate, Sua pono te, Zopaa, Naama pono maro toytose
toto tyritohme emero Ritonõpo nyripohpyry ae rokene. Mame Jo otururu totase Ritonõpo
a.

Jo pyty toemũkuase ropa Jo poenõme
10 Moromeĩpo tõturuse Jo ahtao tope tõ oseruaõkõ poko, kure rokẽ Jo tyrise ropa Ritonõpo
a, imõkomory itamurumehxo tokarose roropa Ritonõpo a.
11 Jo akorõ tõ maro, aoryxiry tõ maro, epe tõ roropa tooehse toh nexiase Jo tapyĩ taka,
oseahmatoh taka, otuhtoh konõto pona. Tõturuse roropa toto tãkye pyra toexirykõ poko
kure pyra Jo ehtopõpyry poko, enara. Mame Jo tomuhkehkase eya xine emero popyra ehtoh
poko, Ritonõpo nenehpohpyry poko eya. Mame tineru tokarose eya xine Jo a omahtao
roropa uuru risemy tynekaroryme eya.
12 Mame kure rokẽ Jo tyrise ropa Ritonõpo a apitoryme kure aehtopõpyry motye. Eky tõ
tomãkase: kaneru tõ 14 miume toehse, kameru tõ 6 miume toehse, pui tõ asakoro miume,
jumẽta tõ miume.
13 Toemũkuase roropa 10me ipoenomo, 7me orutua komo, oseruao ẽxiry tomo.
14 Osemazupu esety Jemima nexiase, zakorony Kaxia, imepỹ roropa Kerẽ-Hapuke.
15 Emero nono põkõ motye oryximehxo Jo ẽxiry tõ nexiase. Mame toto tyrise eya mõkomo
esãme Ipirykõ maro.
16 Moromeĩpo Jo isene ro nexiase 140me jeimamyry typakomotyã enetohme, typakomo-
tyã poenõ enetohme roropa eya.
17 Mame toorihse ynororo tamuhpõme toehse ahtao rahkene.

SAUMU
Izyraeu tõ Eremiatopõpyry
Salmos
Ekarotopo

Saumu pehme mana eremiatoh ke, oturutoh ke roropa Ritonõpo a. Saumu tõ tymerose imeronanomo a 700me jeimamyry ae (miume jeimamyry ehtoh poe 333me jeimamyry ehtoh pona oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao). Senohne Saumu tõ tysekeremase juteu tomo a tõximõse toto ahtao Ritonõpo eahmatohme.

Nae Saumu tomo osehta: eremiatoh tonomo, Ritonõpo eahmatoh tonõ, oturutoh tonõ Ritonõpo a akorehmapotohme, osewomapotohme, ipynanohtohme; iirypyry korokapotohme te, "Kure mase," katohme Ritonõpo a inyrihpyry pokoino; kure tuisa ripotohme Ritonõpo a; ahno amorepatohme zae ehtoh poko; epetõkara wãnohpotohme; oturutohme Ritonõpo a typoko te, oturutohme roropa Ritonõpo poetory tõ poko porehme.

Sero pape ao

Saumu tomo atapiakãko 5me imerohpyry tõme:
Saumu 1—41
Saumu 42—72
Saumu 73—89
Saumu 90—106
Saumu 107—150

1

Tãkye ehtoh poko

1 Tãkye exĩko matose popynõ omihpyry
omipona pyra awahtao xine,
iirypyrymãkõ onypoenohpyra roropa awahtao xine,
Ritonõpo kerekeremananõ maro oximõpyra
roropa awahtao xine.
2 Yrome Ritonõpo nymeropohpyry omipona
oexirykõ poko atãkyemãko matose,
inymeropohpyry poko osenetupuhnõko matose
saereme, koko, enara.
3 Moro sã awahtao xine wewe tõ sã exĩko
matose tarykase ahtao tuna ehpio;
ahtãko mana, eperytãko roropa
toperytatoh po toehse ahtao,
zary mã aremãpyra roropa mana.
Moro sã orẽpyra exĩko matose,
onyrirykõ kure exĩko roropa mana emero.

4 Yrome Ritonõpo omipona pyra exiketõ
moro sã pyra mana;
otupĩko mã toto, tyryrykane a arexi pihpyry
arory sã exĩko mã toto.
5 Naeroro tõmipona pyra exiketõ
apiakãko Ritonõpo mana,
ameke exĩko mã toto
Ritonõpo omipona exiketõ winoino.
6 Ynara exiryke, tõmipona exiketõ
pynanohnõko Ritonõpo mana,
yrome popyra exiketõ wãnohnõko mana.

2

Ritonõpo nymenekahpyry tuisame

1 Oty katohme atamorepãko sero nono põkõ nae
Ritonõpo poremãkapory poko?
Toiparo rokẽ moro poko osenetupuhnõko mã toto.
2 Sero nono põkõ tuisary tõ typyrekõ rĩko mã toto,
kowenu poko erohketõ maro atamorepãko mã toto

Ritonõpo epeme pyra toehtohkõme, tuisame
inymenekahpyry epeme pyra toehtohkõme roropa.

3 Ynara ãko mã toto:
“Tuisame mokaro ehtoh surumekatone;
mame inyripohpyry kyya xine senahkatone.”
4 Tapõ po Exikety kapu ao exianãko mana;
mokaro eunohnõko Kuesẽkõ mana.
5 Mame tohne toexiryke mokaro zurũko mana,
toto enaroximãko mana tyjamitunuru ke,
toto zehno toexiryke.
6 Ynara ãko mana:
“Ynymenekahpyry yriase tuisame japõ po,
moroto Jerusarẽ po, ypy Xião kurã po.”

7 “Jarao omi ekarõko ase,” ãko tuisa mana.
“Ritonõpo omiry ekarõko ase.
Ynara nase ya:
‘Umũkurume mase; seroae omyme toehse ywy.
8 Ekaropoko ya,
imeimehnõ nonory põkõ ekarõko ase oya
opoetoryme toto ehtohme;
sero nono emero ononoryme exĩko mana.
9 Toto esẽme exĩko mase
omyxiry mã kurimene risẽme exĩko;
zae pyra exiketõ wãnohnõko mase
oripo ehmory sã topu pona.’ ”

10 Naeroro etatoko, tuisa tomo;
otato ehtoko, kowenu poko erohketomo!
11 Kuesẽkõ eahmatoko tomeseke samo.
Tykytyky kaxitoko,
oesekumurukõ po oporohtoko ẽpataka;
12 ozehno xine aexiryino te,
oenahkaryino oesemary ae oytoryhtao.
Tãkye matose exĩko
oewomaneme Ritonõpo riryhtao oya xine!

3

Atakorehmapotoh Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry sero toepase ynororo ahtao tumũkuru Apisarão kurũke.
1 Ritonõpo, jepetõkara tuhke mã toto!
Tuhkãkõ yzehno toehse mã toto!
2 Oturũko mã toto ypoko, ynara ãko mã toto:
“Mokyro anakorehmara Ritonõpo exĩko mana!”

3 Yrome omoro, Ritonõpo,
jewomãko mase osewomatoh samo.
Orẽpyra jyrĩko mase,
imehnõ zuno pyra jyrĩko ropa mase.
4 Ritonõpo kohmãko ase jakorehmaneme,
tosary ypy kurã poe jezuhnõko mana.

5 Ataxikãko ase, torẽtyke pyra nyhnõko ase,
imeĩpo pakãko ropa ase Kuesẽkõ jewomaryke.
6 Enaromyra ase, jepetõkara miu motye toto ahtao,
jomye toehse toto ahtao, toto zuno pyra ase.

7 Osehko, Ritonõpo! Kypynanohko Jesemy!
Etonãko mase jepetõkara maro;
mokaro popyra exiketõ poremãkãko mase,
toto jamitunuru enahkapõko mase.

8 Orẽpyra kyritorỹko Ritonõpo Kuesẽkõ mana.
Kure rokẽ opoetory tõ tyriko, Ritonõpo.

4

Atakorehmapotoh Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo, Jewomane, kuezuhko jotururuhtao oya!
Etuarimãko exiase, yrome kuakorehmase.
Ypyno exiko seromararo, jotururu oya etako!

2 Orutua komo, oty katohme orẽpyra jehtopõpyry
tyoromãko matou jyhxirotoh ke?
Oty katoh popyra ehtoh se rokẽ matou?
Oty katoh ajohpe ehtoh etãko roropa matou?

3 Wenikehpyra ehtoko:
zae ehtoh poko exiketõ tymenekase
Ritonõpo a typoetoryme toto ehtohme;
jotururu etãko mana ikohmaryhtao ya.
4 Enaromỹke ehtoko, oorypyrykõ poko exikehtoko;
mynyhme ehtoko onyhtohkõ po
õsenetupuhtohkõ waro oehtohkõme.
5 Zae onekarorykõ ekarotoko Ritonõpo a,
Oesẽkõme enetupuhtoko.

6 Imehnõ ynara ãko oya:
Kure ehtoh ekaroko yna a itamurumehxo,
Ritonõpo, nupunato yna eneko, yna pyno exiko!
7 Yrome opoko tãkye jehtoh, onekarohpyry
ya mokaro tãkye ehtoh motye mana
tykyrysã apoiry poko eya xine.

8 Ataxikãko ase torẽtyke pyra,
kure rokẽ nyhnõko ase, omoro rokẽ Ritonõpo,
jewomãko mase.

5

Osewomapotoh Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo, jotururu etako josenetupuhtoh roropa!
2 Tuisa konõto Jesemy, Ritonõpo, otato exiko,
kuakorehmako, ãko ase;
oya oturũko ase, yna Esemy!
3 Pakeimo ẽmepyryhtao jomiry etãko mase;
xixi tũtapitoryhtao, oturũko ase oya,
mame jezuhtoh eraximãko ase oya.

4 Omoro mase Ritonõpo, popyra ehtoh
azamaro pyra mana;
Popyra ehtoh poko exiketõ onenehpopyra mase oẽpataka.
5 Epyrypaketõ se pyra mase ipunaka.
Popyra exiketõ zehno mase emero porehme.
6 Ajohpe exiketõ enahkapõko mase,
imehnõ ryhmananõ se pyra mase ipunaka,
imehnõ enekunohnanõ roropa.

7 Yrome yna pyno oexiryke yronymyryme
omõnõko ase azarã pona Atapyĩ taka,
jesekumuru po porohnõko ase oẽpataka
oeahmãko ase Atapyĩ Kurã tao.
8 Ritonõpo, jepetõkara tuhke mã toto!
Kuakorehmako zae jehtohme,

õmiry omipona jehtohme.
Jesemary zae ehtoh poko enepoko ya
epona jytotohme.
9 Jepetõkara omiry zae pyra mana ipunaka.
Imehnõ enahkary poko rokẽ
osenetupuhnõko mã toto.
Aomirykõ kure sã mã repe, imepỹ pyrypãko.
Yrome enekunohnõko mã toto aorihmapotohme.
10 Ajohpãme sã mokaro apiakako,
toto wãnohtohme, Ritonõpo!
Osenetupuhnõko mã toto imehnõ ryhmary poko,
naeroro tyripoko toto osenahkapotohme!
Aropoko toto owinoino, tahxime õmiry omipona
pyra toexirykõke, orumekary se roropa toexirykõke.

11 Yrome amaro tõsewomary se exiketõ
tãkye exĩko mã toto, tãtãkyemarykõme eremiãko mã
toto, toto ewomãko oexiryke.
Opyno exiketõ tãkye exĩko mã toto opokoino.
12 Ritonõpo, yna Esemy, kure rokẽ mokaro rĩko mase,
õmiry omipona exiketomo,
kure oehtoh toto ewomãko mana osewomatoh samo.

6

Kurãkara atakorehmapotoh Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, jupokara exiko yzehno
awahtao! Juãnohpyra exiko zehno awahtao!
2 Ypyno exiko tapotũkehse jexiryke.
Kukurãkako ropa takuruhtase jexiryke.
3 Torẽtyke ase ipunaka ukurohtao.
Ritonõpo, otara ahtao oehnõko ma jukurãkase?
Ekurehpyra exiko.

4 Kypynanohko, Ritonõpo Jesemy!
Yna pyno oexiryke kuanỹko orihpyra jehtohme.
5 Aorihtyã ekepyry esao tuenikehse mase,
moroto oeahmasaromepyra mã toto.
6 Penekehnõko ase yxitary poko.
Kokoro rokẽ jynyhtoh tahxikure exĩko nase
yxitatoh ke;
jupuhpyry apõ tahxikure exĩko yxity ke.
7 Jepetõkara pokoino jenuru tyaose nase
xitakehpyra jexiryke.
Pitiko osenuhmasaromepyra ase.

8 Ameke ehtoko ywinoino,
popyra ehtoh poko exiketomo!
Ritonõpo Jesemy, jotururu etãko yxitaryhtao;
9 jotururu etãko mana jakorehmapory
ekaroporyhtao ya,
otato mana jotururuhtao eya.
10 Jepetõkara ehxirõko mã toto; oserehnõko mã
toto, epãko axiny tuaro pyra exiketõ sã ipunaka.

7

Zae ehtoh ekaropõko Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, oya oehnõko ase jewomatohme;
kuanỹko, kypynanohko jekahmananõ winoino
emero porehme.
2 Reão sã jarory se mã toto ypynanohsaromepyra

imehnõ ehtoh pona, moroto yxihxihkatohme.

3 Ritonõpo, Jesemy, zae pyra ehtoh poko
toehse jahtao, imepỹ popyra tyrise ya ahtao,
4 jepeme exikety towokase ahtao ya te,
imepỹ jepekara popyra tyrise ya ahtao
5 moro sã toehse jahtao ah jepetõkara jekahmã
toto, ah japoĩ toto. Ah jemã toto nono pona
totapase, tynomose ekepyryme nono po.

6 Ritonõpo, owõko ty zehno oehtoh ke,
jepetõkara yzehno ipunaka, iporemãkapoko toto!
Xikihme exiko, kuakorehmako, zae ehtoh se oexiryke.
7 Oximõme imeimehnõ nonory põkõ enehpoko
õmye toto ehtohme, toto tuisaryme exiko kaino kapu poe.
8 Ritonõpo yna Esemy, yna apiakaneme mase,
ahno apiakane emero.
Kuapiakako zae exiketyme, Ritonõpo, zae ehtoh
poko rokẽ jexiryke, ajohpe pyra jexiryke.
9 Ajohpãme sã popyra exiketõ nyrihpyry xihpyry
enahkapoko, kurã ke zae ehtoh poko exiketõ
epehmako. Zae Ritonõpome oexiryke ipunaka, yna
osenetupuhtoh apiakãko mase, yna penetatoh roropa.

10 Ritonõpo, kuewomako osewomatoh samo;
ajohpe pyra nymyry exiketõ ipynanohko.
11 Zae rokẽ apiakaneme Ritonõpo mana;
kokoro rokẽ popyra exiketõ wãnohpõko mana.
12 Tyyrypyrykõ rumekary se pyra toto ahtao,
tytapemã aehtõko Ritonõpo mana.
Tytakỹ toaryhtose eya pyrou tõ ekomatohme.
13 Typyre tõ apoĩko mana toto wotohme,
pyrou ke tuõko mana apoto zukatoh tonõ samo.

14 Enetoko ke popyra exiketõ popyra ehtoh poko
osenetupuhnõko mã toto.
Atamorepãko mã toto popyra ehtoh riry poko,
ajohpe exikehpyra mã toto.
15 Ahno apoitoh rĩko mã toto,
yrome ynaroro omõnõko mã toto moro aka.
16 Moro sã tuãnohsẽme exĩko mã toto
popyra toehtohkomo a.
Tyyryhmasẽme exĩko mã toto,
imehnõ ryhmary se toexirykõke.

17 Yrome ywy: “Kure mase, Ritonõpo,”
ãko ase zae rokẽ oexiryke imehnõ apiakary poko.
Eremiãko ase oeahmaryme, Jesemy
Ritonõpo Imehxo Exikety.

8

Ritonõpo saerehkatoh poko
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo yna Esemy, imehxo oehtoh
tõsenepose sero nono poro porehme!
Oeahmãko mã toto kapu etyhpyry pona,
2 oeahmãko poeto tõ pisarara, eremiãko
enurusenã komo, mireremã kõ roropa oeahmãko
mã toto, oepetõkara poremãkatohme ozehno
exiketõ mynyhpãkapotohme emero porehme.

3 Kapu eneryhtao ya, onyrihpyry, nuno te,

xirikuato tõ roropa, esao xine tyrise kehko oya,
4 onokyme kure yna, ahnome rokẽ ynanase?
Yrome yna poko osenetupuhnõko mase.
Orihketõme ynanase, yrome yna pyno ro mase.

5 Tyrise ynanase oya, Ritonõpo,
opoetoryme yna ehtohme,
yna Esẽ imehxo oehtohme.
Yrome tuisame kyriase roropa imehnõ esẽme yna ehtohme.
6 Ajamitunuru mekaroase yna a,
onyrityã esẽme yna ehtohme.
Onokyro tõkehko, okyno tõ roropa,
yna ekyme toto ehtohme:
7 Kaneru tomo te, pui tõkehko, onokyro tomo emero.
8 Torõ tomo te, kana roropa tuna konõto kuaõkõ,
isene exiketõ porehme.

9 Ritonõpo, yna Esemy, imehxo oehtoh
tonepose mana sero nono po porehme.

9

"Kure mase," kary Ritonõpo a zae aexiryke
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, oeahmãko ase yronymyryme.
Onyrityã poko osenuruhkãko ase,
ipoko xine imehnõ zurũko ase.
2 Opokoino atãkyemãko ase,
eremiãko ase yzamaro oexiryke.
Oeahmaryme eremiãko ase onetaryme,
Ritonõpo, Imehxo Exikety.

3 Ooepyryhtao jepetõkara epãko mã toto;
epukãko, orihnõko roropa mã toto.
4 Ahno apiakaneme mase, zae exiketyme,
typorohse awahtao tuisa konõto apõ po zae
ehtoh rĩko mase, zae ypynanohnõko mase.
5 Imeimehnõ nonory põkõ, awaro pyra exiketõ
tuãnohse oya.
Popyra exiketõ tonahkase oya;
tuenikehsẽme toto ehtohme jũme.
6 Kuepetõkara patary tõ takuhkuhmose oya;
tonahkase toto oya jũme
tuenikehse ipunaka mã toto.

7 Yrome Kuesẽkõ Ritonõpo jũme tuisa imehxo mana.
Typorohse tapõ po, tuisa konõto apõ po,
imehnõ apiakãko mana.
8 Kure rokẽ erohnõko Ritonõpo mana
sero nono põkõ tuisaryme;
zae toehtoh ke ahno apiakãko mana,
zae ehtoh waro toexiryke.
9 Tapyi jamihmã sã Kuesẽkõ mana
tyyryhmase exiketõ osewomatohme;
aetuarimarykohtao toto ewomãko mana.
10 Ritonõpo yna Esemy, awaro exiketõ
oenetupuhnõko mã toto Tosẽkõme,
oya ytoketõ atakorehmapotohme,
jũme mokaro onurumekara mase.

11 Oeremiatoko Ritonõpo eahmaryme,
tuisa imehxo mana Jerusarẽ po.
Imeimehnõ nonory põkõ zurutoko inyrityã poko.

12 Wenikehpyra Ritonõpo mana
taosanumase exiketõ poko;
pusuhkatoh poko eya xine wenikehpyra mana,
imehnõ osanumary se exiketõ wãnohnõko mana.

13 Ritonõpo Jesemy, kuewomako, kypynanohko!
Josanumary eneko jepetõkara a, yzehno exiketomo a.
Kypynanohko orihpyra jehtohme.
14 Mame owõnõko ase xikihme opoetory tõ
ẽpataka Jerusarẽ po oturutohme tãkye
jehtoh poko: “Tãkye ase oeahmaryhtao
typynanohse jexiryke orihpyra jehtohme,” ãko ase.

15 Ozehnotokomo a eutary ahkahpyry aka
toepukase toto.
Ahno apoitoh aka tomõse toh nexiase,
tynyrihpyrykõ aka.
16 Ritonõpo, awaro exĩko imehnõ mana,
zae rokẽ imehnõ apiakaryke oya.
Mokaro popyra exiketõ, tynyrityã aka
omõnõko mã toto, ahno apoitoh aka.
17 Etyhpyryme orihnõko mã toto,
Ritonõpo rumekananõ maro emero.

18 Wenikehpyra mã tymõkomokãkara poko.
Mokaro etuarimaketõ kure Ritonõpo ehtoh
oneraximakehpyra mã toto.
19 Osehko Ritonõpo!
Sero nono põkõ oenetuputyry se pyra mã toto
Tosẽkõme; orẽpyra exiko toto neneryme.
Awaro pyra exiketõ enehpoko
oẽpataka toto apiakatohme.
20 Toto tyripoko ouno toto ehtohme, Ritonõpo!
tuaro toto tyripoko orihketyme toehtohkõ
waro toto ehtohme!

10

Zae ehtoh tyripõko Ritonõpo a

1 Ritonõpo yna Esemy,
oty katoh ameke mahno ya?
Oty katohme otonẽnõko mah jetuarimaryhtao?
2 Popyra exiketõ epyrypãko mã toto,
tymõkomokãkara tuarimapõko mã toto.
Apoiko toto, Ritonõpo, ahno apoitoh aka,
inyrihpyrykõ aka.

3 Popyra ehtoh poko exiketõ
epyrypãko mã toto typenetatohkõ poko.
Tyamene se exiketõ imehnõ ryhmãko mã toto,
popyra ehtoh tyripõko mã toto Ritonõpo a,
tosẽkõme Ritonõpo onenetupuhpyra mã toto.
4 Popyra exiketõ Ritonõpo onupipyra mã toto;
toepyrypatohkõke oty kara mã toto Ritonõpo poko.
5 Emero rokẽ poko mokyro ahtao typenetatoh apoĩko mana.
Onenetupuhsaromepyra mana Ritonõpo napiakary
poko, topetõkara poihtõko roropa mana.
6 Ynara osenetupuhnõko mokyro mana:
Orẽpyra exikehpyra ase; jũme etuarimara exĩko ase.
7 Oturukehpyra mana popyra ehtoh
enehpory poko te, omi ajohpanory ke,
imehnõ enaroximary poko.
Imehnõ hxirõko roropa mana,

popyra toto ehtoh poko oturukehpyra mana.

8 Otonẽnõko mokyro mana pata tõ rãnao;
ahno kurã eraximãko moroto mana etapatohme,
towomaneke pyra exiketõ zupĩko mana
toto apoitohme.
9 Eraximãko mana tõtonẽtoh tao, reão samo,
imehnõ enẽko mana,
osewomasaromepyra exiketomo.
Tãto tao eraximãko mana urakanakety samo,
tykarimory apoĩko mana apoitoh tao,
tymõkomoke pyra exikety, iiryhmatohme.
10 Totapase toto, epukãko toto;
typoremãkase jamihme exikety a.
11 Mokyro popyra exikety ynara ãko mana
tyya rokene:
"Ritonõpo 'Oty' kara mana.
Pimỹme rokẽ mana, osenuhmara mana!"

12 Osehko, Ritonõpo yna Esemy,
mokaro popyra exiketõ zuãnohko!
Wenikehpyra exiko aosanumatyã poko!
13 Ritonõpo onypoihtosaromepyra popyra
exiketõ mana, eunopyryhtao eya xine:
"Juãnohpyra Ritonõpo mana,"
ãko osenetupuhnõko mã toh repe.

14 Yrome omoro, Ritonõpo, osenuhmãko mase,
imehnõ osanumary enẽko mase, emynyhmaketõ
akorehmary se mase toto atasamaryhtao ro.
Osewomasaromepyra exiketõ oeraximãko mã toto.
Etuarimaketõ anakorehmakehpyra mase.

15 Ritonõpo, popyra exiketõ jamitunuru
enahkapoko, zae pyra exiketomo.
Toto zuãnohko inyrityãkõ popỹ epehpyryme,
zae pyra toehtohkõ poko pyra ropa
toto ehtohme.
16 Ritonõpo tuisame mase jũme;
imehnõ tyneponãmarykõ eahmananõ
osenahkãko mã toto ononory po.

17 Ritonõpo yna Esemy, taosanumase exiketõ
otururu oya etãko mase, orẽpyra toto rĩko mase.
18 Iiryhmatyã kohtary etãko mase,
tumyke pyra exiketõ roropa;
zae apiakãko mase toto akorehmaryme,
toto onyryhmara ropa ahno tõ ehtohme.

11

Ritonõpo Kuewomanekomo
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Kuesẽkõ maro towomase ywy.
Tuaro pyra exikety sã mase ynara karyhtao ya:
"Epako torõ samo ypy tõ pona,
2 popyra exiketomo a taky tõ tapoise exiryke
tõtonẽtohkõ tao, typyrekõ tanỹse eya xine
zae ehtoh poko exiketõ wory eraximãko mã toto.
3 Ajohpe pyra exikety kure ehtoh
onyrisaromepyra mana Ritonõpo nyripohpyry,
zae ehtoh roropa turumekase ahtao ahno a."

4 Ritonõpo Kuesẽkõ Tytapyĩ Kurã tao mana;
tuisa imehxo mana, tapõ po kapu ao.
Sero nono põkõ emero enẽko mana,
toto nyriry waro mana.
5 Tõmiry omipona exiketõ enẽko mana,
popyra ehtoh poko exiketõ roropa; imehnõ
osanumananõ se pyra Ritonõpo mana ipunaka.

6 Apoto emãko mana ẽxofere maro
popyra exiketõ pona; toto wãnohnõko mana
tyryrykane axitunety ke apoto samo.
7 Zae ehtoh rĩko Ritonõpo mana,
ajohpe pyra ehtoh jamaro mana;
aomiry omipona exiketõ jũme
isene exĩko mã toto Ritonõpo ẽpataka.

12

Yna ipynanohko Ritonõpo
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Yna ipynanohko, Ritonõpo yna Esemy,
zae ehtoh poko exiketõ tonahse mã toto,
õmiry omipona exiketõ osenepyra toehse.
2 Ajohpe oturũko mã toto oseya; imehnõ
enekunohnõko mã toto ipyrypary ke eya xine.

3 Ritonõpo, mokaro imynyhpãkapoko
imehnõ pyrypaketomo!
Ĩtarykõ apuruko mokaro epyrypaketomo.
Ynara ãko mã toto:
4 "Yna omiry ke yna penetatoh emero apoĩko ynanase.
Mynyhme yna onyrisaromepyra imehnõ mana,
tõmipona yna onyrisaromepyra mã toto."

5 Yrome ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
"Seromaroro oehnõko ase, tymõkomokãkara
tuarimaporyke imehnomo a,
pusuh ãko mã toto sam katoh ke.
Toto ewomãko ase towomarykõ se toexirykõke."

6 Ritonõpo omiry zae ehtoh enetupuhnõko ase.
Parata kurã sã aomiry mana tukurikase ahtao
apoto ao 7me otootomosẽ pona.
7 Ritonõpo yna Esemy, yna onewomakehpyra
exiko, yna ipynanohko yna onyryhmara popyra
exiketõ ehtohme,
8 ynara exiryke, emero rokẽ po ytõko mã toto popyra ehtoh poko; moro poko "Kure nase,"
ãko mã toto emero.

13

Atakorehmapotoh Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, jũme ypoko
tuenikehse mahno?
Otara ahtao otonẽkehnõko mah,
oẽmyty enetohme ropa ya?
2 Otãto ise ro jetuarimatoh eanahtotohme ya?
Otãto ise ro jemynyhmary ukurohtao saereme,
koko, enara?
Otãto ise ro yporemãkary jepetõkara a?

3 Ritonõpo Jesemy, kueneko, kuezuhko!
Kyjamihtanohko ropa, orihpyra jehtohme.

4 Morarame jepetõkara atãkyemasaromepyra
exĩko mã toto yporemãkapory poko;
ynara kasaromepyra exĩko mã toto:
“Mokyro typoremãkase kyya xine!”

5 Ypyno oehtoh enetupuhnõko ase.
Atãkyemãko ase ukurohtao ypynanopyryke oya.
6 Naeroro eremiãko ase oeahmaryme, Ritonõpo, kure tyrise jexiryke oya.

14

Popyra ahno ehtopo
(Saumu 53)
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Putupyra exiketõ mã mokaro,
ynara kananõ tukurohtao xine:
“Ritonõpo pyra mana,” kananomo.
Popyra rokẽ mã mokaro, inyrityã nuriame;
zae ehtoh poko exikety pyra mana ipunaka.
2 Kapu poe sero nono põkõ enẽko Ritonõpo mana,
zae ehtoh waro exikety zupĩko mana,
toiro Ritonõpo pyno exikety zupĩko mana.
3 Mame tamonohse toto a emero,
zae ehtoh esemary.
Oxisã mã toto popyra ipunaka, tymotase samo.
Zae ehtoh poko exiketõ pyra mana,
toiro zae exikety pyra mana ipunaka.

4 Ritonõpo, ynara ãko ekaropõko:
“Zae ehtoh waro pyra toh nae,
mokaro popyra exiketomo?
Torẽnase toto ypoetory tõ kyryry kurã
ematonanopyry poko.
Oturupyra roropa mã toto ya.”
5 Yrome imeĩpo enaromỹke exĩko mã toto,
tykytyky ãko, tõmiry omipona exiketõ maro
Ritonõpo exiryke.
6 Tymõkomoke pyra exiketõ ise ehtoh
kararahnõko popyra exiketõ mana.
Yrome mokaro ewomãko Ritonõpo mana.
7 Ritonõpo, Izyraeu tõ pynanohne enehpoko,
Jerusarẽ poe!
Opoetory tõ enepyry ropa ahtao
imeimehnõ nonory poe,
tãkye exĩko mã toto Jako pakomotyamo.

15

Ritonõpo Tapyĩ taka ytokety
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo, onoky Atapyĩ taka ihximyra
omõnõko nae?
Onoky enaromyra oesary kurã taka
ytõko nae oeahmase ypy kurã po?

2 Mokyro mã Ritonõpo omipona rokẽ exikety,
zae rokẽ exikety imehnõ poko,
aomiry ajohpe pyra roropa mana.
3 Imehnõ onykerekeremara exiketyme mana,
tope tõ onyryhmara roropa exikety,
imeimehnõ anaomihtopyra roropa mana.

4 Kure rokẽ Ritonõpo omipona exiketõ rĩko mana,
tõmihpyry anamonohpyra exiketyme mana

tyriry tupime toehse ahtao ro,
yrome popyra exiketõ se pyra mã ynororo ipunaka.
5 Tytinerũ ke imehnõ akorehmãko mana,
imotye onepehmapopyra ropa mana,
ajohpãkõ nekarory anapoipyra mana
zae pyra ehtoh epehpyryme.
Morara awahtao jũme orẽpyra exĩko mase, enara.

16

Ymaro Ritonõpo exikehpyra mana
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Kuewomako, Ritonõpo, oenetuputyryke ya,
towomase ywy oya!
2 Ritonõpo a ynara ase:
“Omoro mase Jesemy; ymõkomory kurã
emero onekarohpyryme mana.”

3 Kure rokẽ mã mokaro,
Ritonõpo omipona exiketomo!
Atãkyemãko ase toto maro jahtao.
4 Etuarimãko mã mokaro imehnõ
neponãmary ekahmananomo.
Toto maro ytopyra ase, tynekarorykõ
etaparyhtao eya xine;
ineponãmarykõ oneahmara ase.

5 Omoro rokẽ mase ymõkomoryme,
Ritonõpo Jesemy, omise jahtao ise jehtoh ya ekarõko mase, jesemary ae jarõko mase.
6 Kure rokẽ jyrĩko mase!
Onekarory kurã poko tãkye rokẽ ase,
osenuruhkãko ase!

7 Ritonõpo, oeahmãko ase Jesẽme oexiryke.
Jamorepaneme mase zae jehtoh poko,
koko josenetupuhtoh ekarõko mase ya.
8 Ynara zuaro ase: Ritonõpo ymaro
exikehpyra ehtoh waro ase.
Ameke pyra mana, emero rokẽ toehse ahtao,
enaromyra ase.
9 Morara exiryke tãkye ase osenetupuhnõko opoko.
Orihketyme ro jahtao, torẽtyke pyra ase,
oenetuputyryke ya.
10 Oya, Ritonõpo, towomase jexiryke
jurumekara mase aorihtyã esao jahtao.
Onymenekahpyry kurã onymotanohpopyra mase.
11 Oya, isene exiketõ esemary poko
tutuarõtanohpose ywy.
Ymaro oexiry jãkyemãko mana,
yzamaro exikehpyra mana jũme.

17

Tawi oturutopõpyry Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, jomiry etako,
zae ehtoh ekaropõko rokẽ hano!
Jotururu etako, kuakorehmako, josekarory etako oya,
ajohpe pyra jexiryke.
2 “Zae mase,” kary etary se ase, õmiry ya,
zae ehtoh waro oexiryke.

3 Josenetupuhtoh waro mase, jenẽko mase ukurohtao,
koko ahtao, tukuhse jahtao oya yyrypyry poko

ypenetatoh onenepyra mase.
Azamaro pyra exikety poko oturupyra ase oya,
4 imehnõ orutua kõ sã pyra ase.
Õmihpyry omipona toehse ywy,
imehnõ ryhmananõ ehtoh sã pyra ase.
5 Osema kurã ae ytokety sã, õmiry omipona ase,
azahkuru ehtoh poko pyra exiase.

6 Ritonõpo, oya oturũko ase, jezukuruke oya.
Naeroro jomiry etako, jotururu oya.
7 Ypyno oehtoh, enepoko ya, kurano.
Yna pynanohneme mase. Amaro yna ahtao
osewomãko ynanase yna poko pyra
yna zehnotokõ ehtohme.
8 Kuewomako, oenuru ewomary sã oya;
taporihke exikety typoenõ ewomary sã,
taporiry zopikoxi,
9 otonẽxi amaro, ypoko pyra popyra exiketõ ehtohme.
Yzehnotokõ jomye mã toto.
10 Imehnõ enupunara mã toto,
zurũko mã toto epyrypaketõ samo.
11 Ameke pyra jekahmãko mã toto.
Seromararoro jomye toehse mã toto
jematoh eraximãko mã toto, nono pona.
12 Reão tõ sã mã toto,
tõtonẽse jeraximãko toto yyryhmatohme.

13 Osehko, Ritonõpo, Jesemy, atatapoiko
jepetõkara maro, toto enahkatohme.
Atapemã ke kypynanohko popyra exiketõ wino.
14 Ritonõpo, kypynanohko mokaro orutua kõ wino;
sero nono po ipenetatohkõ nae mã toto emero porehme!
Zuãnohko toto etuarimatoh ke
onukurãkahpyry toto epehpyryme.
Moro etuarimatoh ipune tyriko roropa
toto poenomo wãnohtohme,
ipakomotyã etuarimatohme roropa.
15 Yrome oenẽko ase, azahkuru pyra jexiryke;
mame typakase ropa jahtao,
oẽpataka atãkyemãko ase oeneryke ya.

18

Tawi, tuisamehxo ehtoh poko
(2 Samueu 22.2-51)
Sero saumu tymerose Tawi a Ritonõpo eahmatohme typynanohse ahtao Sauu tõ wino.
1 Ritonõpo Jesemy, opyno ase ipunaka!
Omoro mase jewomaneme.
2 Ritonõpo ytopũme konõto nase, jeraseme nase, ytapyĩ jamihmano.
Ypynanohneme roropa nase, imaro jexiryke
yporemãkasaromepyra jepetõkara mana.
Ritonõpo Jesemy jewomãko nase
tõsewomatohke jehtohme;
ytapyĩme nase, imaro enaromyra ase.
3 Ritonõpo kohmãko ywy jakorehmatohme;
ypynanohnõko mana yporemãkara
jepetõkara ehtohme.
Kuesẽkõ seahmatone!

4 Tapurupose exiase, joorihmatoh ke;
zue sã konõto, yyryhmatoh nexiase,
typoremãkapose ywy.
5 Orihnõko ase tarãpa ke apoihpyry samo.

Emynyhmãko ase yronymyryme
jorikyry se pyra jexiryke.
6 Typoremãse jahtao, tykohtase ywy Ritonõpo a:
“Kuakorehmako myhene!” ase eya.
Tytapyĩ tae kapu ao jomiry totase eya,
yxitary etase rahkene.
7 Morarame nono tykytyky tykase,
kywyh tykase roropa, ypy tõ apõ kywyh tykase.
Tykytyky tykase roropa, tãtaekymase Ritonõpo exiryke.
8 Eunary ae orexĩto tutũtase,
ĩtae roropa apoto tutũtase oahmame pyra.
9 Kapu totapuruhmakase eya, tyhtose ynororo,
akurũ xinukutumã maro, ipupuru zopikoxi.
10 Taporihke exikety pona tõtyrise toytotohme,
tõnuhse axiny tyryrykane aporiry tõ maro.
11 Toxiõtose ynororo akurũ konõto ke,
akurũ xinukutumã ke; konopo itamurume zomye.
12 Ikarany konopoimo maro topuxikiri panono,
tũtãko nenenehkane poe mokyro ẽpataka,
akurũ xinukutumãkõ kuroko roropa.

13 Morarame konomeru konõto tyrise Ritonõpo a;
tõmiry totapose Ritonõpo Imehxo Exikety a.
14 Pyrou tokomase eya, sapararahme topetõkara taropose toto eya;
nenenehkane ke tonepanohpose toto.
15 Oepetõkara tupokase ahtao oya, Ritonõpo,
zehno oexiryke konomeru tonehpose oya;
morara ahtao tuna kurohtaonõpo tõsenese tãpaise,
sero nono apaisẽ tõsenepose.

16 Kaino Ritonõpo a tomary ke tapoise ywy;
tanỹse ywy eya zue konõto kuae.
17 Ritonõpo a typynanohse ywy jepetõkara
jamihme exiketõ poe, yzehno exiketõ poe.
Mokaro emero ymotye jamihme toh nexiase.
18 Jetuarimaryhtao tõsetapase ymaro toto;
yrome Ritonõpo a towomase ywy.
19 Tonehse ywy eya, osa konõto pona,
mame ypynanopyase ypyno toexiryke.

20 Kurãkõ ke jepehmãko Ritonõpo mana
zae ehtoh poko rokẽ jexiryke;
kure rokẽ jyrĩko mana,
azahkuru ehtoh poko pyra jexiryke.
21 Ise Ritonõpo ehtoh tyrise ya, ynara onyripyra exiase:
Kuesẽkõ onurumekara exiase.
22 Inyripohpyry omipona toehse ywy, emero porehme.
Eramara ropa exiase aomipona pyra jehtoh poko.
23 Jyhxiropyra imehnõ mana zae rokẽ jexiryke,
Ritonõpo neneryme yyrypyry poko pyra roropa jexiryke.
24 Naeroro kurã ke rokẽ topehmase ywy Ritonõpo a,
ajohpe pyra jexiryke, tyyrypyhpyke pyra
roropa jexiryke ineneryme.

25 Opoko amonohkara exiketomo a,
anamonohpyra mase, Ritonõpo,
zae roropa mase, zae exiketomo a.
26 Tyyrypyry poko pyra exiketomo a kure rokẽ mase,
yrome popyra exiketõ zehno mase.
27 Tyamene se pyra exiketõ pynanohnõko mase,
Ritonõpo, yrome tyamene se exiketõ rĩko mase
tuisame pyra.

28 Omoro, Ritonõpo, saerehkaneme mase ya;
koko enahkapõko mase ya, Jesemy.
29 Yjamitunuru mekaroase ya jepetõkara etypohkapotohme.
Ymaro oexiryke toto patary apuru kuroko
pyhseky ãko ase.

30 Onyriry, Ritonõpo, kure rokẽ mana.
Õmihpyry omipona mase, anamonohpyra mase.
Ewomaneme mase, towomaneme ose exiketõ ewomaneme mase.
31 Ritonõpo rokẽ Kuesẽkõme mana, imepỹ pyra.
Ynoro rokẽ kuewomanekõme mana, topuimome.
32 Ritonõpo mana yjamihtanohneme,
emero rokẽ poro jytoryhtao jewomãko mana.
33 Osetapara upupuru rĩko mana
kapau pupuru samo, ypy tõ po jewomãko mana.
34 Osetapary poko jamorepãko mana taky tũporemã,
jamihmehxo exikety kyryry, kenãpatohme ya.

35 Jewomãko mase, Ritonõpo,
osewomatoh mekaroase ya;
typynanohse oya jexiryke, orẽpyra ase toehse.
36 Japoipopyra mexiase jepetõkara a,
epukara roropa exiase ipunaka.
37 Jepetõkara ekahmãko ase, toto amorõkãko ywy;
eramara ropa ase toto enahkatoh pona.
38 Typoremãkase toto ya, owõsaromepyra ropa toehse toto.
Nono pona toepukase toto ymyhtokoxi.
39 Yjamitunuru ekarõko mase ya etonatohme,
mokaro jetapary se exiketõ poremãkapõko
roropa mase ya.
40 Ritonõpo, opoe jepetõkara epãko mã toto,
naeroro yzehno exiketõ enahkãko ase.
41 Takorehmanekõ zupĩko toh mã repe.
Yrome toto pynanohne pyra mana.
Ritonõpo a kohtãko toh repe.
Yrome toto onezuhpyra mana.
42 Toto enahkãko ase, putoh katoh sã
exĩko mã toto, tyryrykane a putoh kane
arory samo.
Toto tũtũmãko ase ikurepato samo osema tao.

43 Typynanohse exiase oya, ahno tõ rãnaino, osetaparyhtao.
Ahno tõ tuisaryme kyriase.
Toto waro pyra exiase repe,
yrome ypoetoryme toehse mã toto.
44 Tyotyorõkõ omiry ae exiketõ oehnõko ya mã toto
jomipona se toexirykõke;
jomiry etaryhtao eya xine, omipona mã toto.
45 Tõsetapary se pyra mã toto,
enaromỹke tũtãko mã toto jamihme tosarykõ htae.
46 Isene Ritonõpo mana! “Kure mase,”
sykatone eya, Jewomaneme mana.
Imehxo Ritonõpo mana, Ypynanohne.
47 Jepetõkara poremãkãko mana,
imehnõ ahno tõ rĩko ypoetoryme,
48 ypynanohnõko mana yzehno exiketõ poe.

Omoro, Ritonõpo, orẽpyra jyrĩko mase,
yzehnotokõ poremãkaneme,
jewomãko mase yyryhmary se imehnõ ahtao.
49 Morara exiryke “Kure mase,” ãko ase.
Oeahmãko ase imeimehnõ pata tõ po.

Eremiãko ase oeahmaryme.

50 Tuisame orẽpyrahxo jyrĩko Ritonõpo mana.
Tynymenekahpyry pyno exikehpyra mana;
ywy Tawi pyno mana, ypoenomo,
ypakomotyã roropa,
jũme yna pyno exikehpyra mana.

19

Imehxo Ritonõpo ehtoh poko
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Kapu eneryke imehxo Ritonõpo ehtoh
enetupuhnõko ase!
Senohne emero inyrihpyryme mana.
2 Imehxo aehtoh enepõko ẽmepyry mana,
kokoro rokene,
koko roropa tuaro aehtoh enetupuhpõko mana.
3 Sekere kara inyrityã mã repe omikara roropa mana,
omi osetara ipunaka repe.
4 Yrome kapu omiry enetupuhnõko sytatose
sero nono po porehme.
Aomiry enetupuhnõko mã toto,
imehnõ pata tõ po sero nono etyhpyry po.

Kapu poko xixi esary tyrise Ritonõpo a.
5 Pytakety sã tosae tũtãko xixi mana,
tururume ytokety sã mana,
tururume toytory se ahtao.
6 Tũtãko mana kapu etyhpyry poe,
mya ytõko imepỹ etyhpyry pona;
piukah ãko mana emero pona.

7 Kure kuhse Kuesẽkõ omiry mana,
kyjamihtanohtorỹko kukurohtao xine mana.
Aomiry zae mana, naeroro enetupuhnõko sytatose,
tuaro pyra exiketõ tuarõtanohnõko mana.
8 Zae Ritonõpo nyripotyã mana,
aomipona exiketõ atãkyemãko mã toto.
Inyripotyã kure mana, kutuarõtanohtorỹko mana.
9 Tuisamehxo Kuesẽkõ enetuputyryhtao kyya xine,
zae exĩko sytatose jũme rahkene.
Zae kuapiakatorỹko Kuesẽkõ mana,
zae ehtoh waro toexiryke.
10 Uuru kurã motye kure Ritonõpo
namorepatoh mana, uuru itamurume
kure kuhse Ritonõpo omiry mana.
Morararo ano zeni anusasame ehtoh motye
anusasame Ritonõpo omiry mana.

11 Ritonõpo, õmiry etaryke ya zae ehtoh waro ase, opoetoryme;
kurãkõ apoĩko ase õmiry omipona jahtao.

12 Tupime kyya xine azahkuru kuehtohkõ
enery kyya xine.
Naeroro azahkuru jahtao yyrypyry ikorokako,
zuaro pyra jehtopo.
13 Yyrypyry poko jahtao, ikorokako
ukurohtao ipoko pyra jehtohme;
yyrypyry xihpyry namotome pyra kyriko.
Morara jahtao zae ehtoh poko rokẽ exĩko ase.
Yyrypyry poko pyra exĩko roropa ase.

14 Kuakorehmako kure rokẽ jomiry ehtohme oya,
josenetupuhtoh roropa kure ehtohme oya,
Ritonõpo, Jesemy.
Jewomaneme roropa mase, Ypynanohneme! Enara.

20

Oturutopõpyry orẽpyra toehtohme
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Tuisa, oxitaryhtao Ritonõpo netaryme,
õmiry etary se ynanase eya,
oezukuru se ynanase eya!
Oewomary se ynanase Ritonõpo a, Jako Esemy!
2 Opynanohtoh enehpory se ynanase Ritonõpo a,
Tytapyĩ tae, ãkorehmary se ynanase eya,
ypy Xião poe!
3 Onekarotyã eya emero apoiry se ynanase eya,
onyahkatyã apoto apõ po emero
Ritonõpo zamaro se ynanase!
4 Ise oehtoh, tuisa, ekaropory se ynanase Ritonõpo a,
tyriry se oehtoh tyripory se ynanase eya.
5 Mame kohtãko ynanase atãkyemaryme,
oepetõkara typoremãkase oya exiryke,
Ritonõpo eahmaryme atãkyemãko ynanase
orẽpyra toehse oexiryke.
Tuisa, onekaropory tõ Ritonõpo a,
ekaropory se ynanase eya emero porehme!

6 Tuisa: Seromaroro zuaro ase:
tuisame tynymenekahpyry rĩko
orẽpyra Ritonõpo mana.
Tosary poe kapu kurã poe ezuhnõko mana,
tyjamitunuru ke orẽpyra mokyro rĩko mana.
7 Toitoine ahno ynara ãko: "Orẽpyra ase
tykahuke jexiryke etonatohme," ãko.
Imehnõ ynara ãko: "Tykawaruke jexiryke
orẽpyra ase," ãko roropa.
Yrome kymarokõ Ritonõpo Kuesẽkõ
jamitunuru enetupuhnõko sytatose.
8 Mokaro osetapãko mã toto,
epukãko roropa mã toto,
yrome kymarokõ owõnõko sytatose xikihme,
orẽpyra exĩko sytatose.

9 Ritonõpo, yna Esemy, orẽpyra tuisa tyriko!
Yna ezuhko yna akorehmatoh ekaroporyhtao oya.

21

Ritonõpo eahmaryme
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo, tãkye mã tuisa,
eya ajamitunuru mekaroase exiryke;
atãkyemãko mã ynororo,
opoe topetõkara typoremãkase exiryke eya.
2 Ipenetatoh mekaroase eya
inekaropohpyry oya mekaroase eya.
3 Toehse omoro eya, kure rokẽ tyrise ynororo oya,
zupuhpyry pona parimã myriase, uuru risemy.
4 Isene toehtoh tokaropose tuisa a,
isene ehtoh mekaroase eya, okynã exikehpyra mana.

5 Imehxo nase opokoino, takorehmase oya exiryke.
Tanỹpose ynororo oya epe tõ motary pona:

“Imehxo mase,” ãko imoihmãkõ eya,
opoetoryme aexiryke.
6 Kure rokẽ tyrĩko mase, jũme kakehpyra,
amaro toexiryke atãkyemãko mana.
7 Ritonõpo Jamihmehxo Exiketyme
enetupuhnõko tuisa mana, ipyno Ritonõpo exiryke,
tuisame exikehpyra mana.
8 Topetõkara apoĩko tuisa mana;
tyjamitunuru ke tyzehnotokõ apoĩko mana, emero.
9 Toto enahkãko mana apoto zemime
exikety samo toeporehkase ahtao.

Toto zehno Ritonõpo exiryke, toto enahkãko mana,
apoto ke toto zahkãko mana.
10 Ipakomotyã isene pyra exĩko mã toto;
emero etapãko tuisa mana.
11 Atamorepãko epetõkara mana
tuisa poremãkatohme tyya xine repe,
yrome ekurehnõko mã toto.
12 Pyrou tõ ekomãko mana toto pona,
toto erehtohme eramatohme epatohme.

13 Ritonõpo, oeahmãko ynanase jamihme
kuhse oexiryke; eremiãko ynanase,
oeahmaryme ajamitunuru poko.

22

Etuarimatoh poko, eahmary poko
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, oty katohme kurumekase?
Oty katoh ameke toehse mahno?
Kykohmase repe jakorehmatohme
yrome jomiry onetara mexiase.
2 Ritonõpo, saereme ahtao okohmãko ase,
yrome jezuhpyra mase.
Koko okohmãko ase, yrome oseremasaromepyra ase.
3 Tuisa apõ po typorohse mase, Ritonõpo kurano.
Omoro mase Izyraeu tõ neahmahpyry.
4 Typynanohnekõme, tonetupuhse
omoro yna tamuru tomo a;
omoro tonetupuhse eya xine, oya typynanohse toto.
5 Tõturuse toto oya, takorehmatohkõ poko oya,
tõsepynanohse toto, tyzehnotokõ wino;
amonohkara oehtoh tonetupuhse eya xine,
moromeĩpo tãkye rokẽ toh nexiase.

6 Yrome ywy orukome rokẽ ase; ahnome pyra.
Jeunohnõko mã toto emero,
ypoihtõko roropa mã toto.
7 Jeneryhtao emero eunohnõko mã toto,
tunurukõ enepõko mã toto,
tupuhpyrykõ wykywykyhmãko mã toto.
8 Ynara ãko mã toto: “Ritonõpo enetupuhnõko
mase Oesẽme; oty katohme opynanohpyra hnae?
Ose ynororo ahtao oty katohme ãkorehmara nae?”
ãko mã toto ya.

9 Omoro, Ritonõpo, kuenehne sero nono pona
tonuruse jahtao,
mame poetome jahtao kuewomane.
10 Jenurutopõpyry poe tõsekarose ywy oya;
jũme Jesẽme mexiase, Ritonõpo.

11 Ameke pyra exiko ya, jetuarimatoh oehsasaka
mana, mame takorehmaneke pyra ase.
12 Pui orutua kõ zomyehmary sã jomyehmãko
jepetõkara mana,
Pasã nonory poe pui aehtyã samo.
13 Reão tõ samo ẽtakãko mã toto,
pyhseky kary se mã toto ypona.
14 Yjamitunuru tonahse; ywy ase tuna tukuãse
aexihpyry samo nono pona.
Yzehpyry tõ toesyryhmase tosae xine;
jeano moronapu sã nase toetunamase ahtao.
15 Jesenary tonore nase, putokane samo.
Unuru tõsexihse sã nase ỹtary pokona.
Kynomoase aorikyhpyry samo, nono po.
16 Popyra exiketõ jomyehmãko mã toto;
kaikuxi tõ sã ya oehnõko mã toto,
jemah xihxihkãko mã toto upupuru roropa
xihxihkãko mã toto.
17 Yzehpyry tõ jarao exĩko mana.
Yzehpyry tuhke exiry kuhnõko mã toto.
Jenẽko jepetõkara, okynano jenekehpyra mã toto.
18 Jupõ apiakãko mã toto tupõkõme.
Tuaro ehtoh emãko mã toto
juponỹpyry esẽ menekatohme.

19 Ritonõpo, ya ameke pyra exiko!
Axĩ ke kypynanohko.
20 Kuewomako jetapara toto ehtohme,
isene jehtohme, kaikuxi tomo a jesekaryino.
21 Kypynanohko mokaro reão tõ poe;
osewomasaromepyra ase, mokaro pui, zehnotokohtae.

22 Mame wekyry tõ zurũko ase onyrityã poko; oeahmãko ase toto rãnao, oximõme toto ahtao:
23 "Ritonõpo a eremiatoko, emero ipoetory tomo.
Inyrityã kurã ekarotoko, Jako pakomotyamo!
Oesẽkõme eahmatoko Izyraeu tomo!
24 Tymõkomokãkara onurumekara mana,
wenikehpyra roropa mana toto
etuarimatopõpyry poko.
Otonẽpyra ynororo toto wino,
yrome ezuhnõko mana tykohmase ahtao eya xine."

25 Ritonõpo, imoihmãkõ rãnao oeahmãko ase
onyrityã poko.
Õmihpyry omipona exiketõ neneryme
ynekarory tõ ekarõko ase oya, jomihpyry ae ro.
26 Tymõkomokãkara otuhnõko mã toto,
tuesapare exĩko; Ritonõpo a oehketõ eremiãko
mã toto, eahmaryme.
Kure rokẽ toto ripory se ase eya, jũme, exikehpyra.

27 Imeimehnõ nonory põkõ emero osenetupuhnõko
mã toto Ritonõpo poko.
Sero nono etyhpyry po eramãko mã toto eya,
Tosẽkõme aenetupuhnõko mã toto,
eahmãko mã toto, emero.
28 Tuisame Ritonõpo mana,
emero nono põkõ Esẽme mana.
29 Tymõkomoke exiketõ tosekumuru po
porohnõko mã toto oẽpataka.
Sero nono põkõ emero tosekumuru po
porohnõko mã toto oẽpataka.

Orihketõme mã toto.
30 Ahno imeĩpo exiketõ aomipona exĩko;
Ritonõpo Kuesẽkõ poko typoenõ zurũko mã toto,
imepỹ zumakahpõkomo a roropa.
31 Enurupyra ro exiketõ etãko mã toto,
turuse toto ahtao Ritonõpo nyrityã poko:
“Eya typoetory tõ typynanohse!” ãko mã toto.

23

Kaneru pynoto sã Jesẽ mana
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Jesẽ ypyno mana kaneru pynoto samo;
emero nae exikety sã ase ukurohtao.
2 Osa kurã po toky tõ eremapõko esẽ mana,
tuna kurã pona toto arõko roropa mana.
3 Moro saaro yjamihtanohnõko Jesẽ mana,
ya oserematoh ekarõko roropa mana ukurohtao.
Zae ehtoh poko jakorehmãko mana
tõmihpyry ae ro.

4 Jemynyhmaryhtao yronymyryme enaromyra ase
ymaro oexiryke, Ritonõpo Jesemy;
jewomãko mase, zae tyritoh enepõko mase
ya azamaro jehtohme.
5 Otuhtoh konõto rĩko sã mase jotuhtohme
tomyehmase jahtao jepetõkara a.
Oty kara ase toahmase jexiryke oya, tãkye ase
oepeme jekaroryke oya, pehme sã ase
ukurohtao ypyno oexiryke.
6 Ypyno exikehpyra mase,
kure rokẽ jyrikehpyra roropa mase jorikyry ponãmero.
Mame atapyĩ taka ytõko ase osesarise,
jũme oesary mã jesaryme exĩko mana.

24

Ritonõpo tapyĩ kurã taka ytory
Tawi nymerohpyry.
1 Sero nono esẽme Ritonõpo Kuesẽkõ mana,
emero esẽme roropa mana;
sero nono epõkõ maro, ahno te, onokyro tomo,
otyro tõkehko emero esẽme mana.
2 Tuna konõto epoe nono tyrise eya,
apõ tõ tyrise eya tuna konõto zue ao.

3 Onokãkõ ytõko nae Kuesẽkõ ypy pona?
Onoky Itapyĩ kurã taka ytõko nae?
4 Zae exiketõ rokẽ omõnõko mã toto,
zae roropa aosenetupuhtoh exiketomo,
imepỹ neponãmary oneahmara exiketõ
Ritonõpo myakãme.
Tõmiry anamonohpyra roropa exiketomo.
5 Kure rokẽ mokaro rĩko Ritonõpo Kuesẽkõ mana,
ipynanohnõko mana, ewomãko roropa mana.
“Zae mose mana,” ãko Ritonõpo mana apiakatoh tao.
6 Moro sã mã mokaro Ritonõpo pyno exiketomo,
Jako Esẽ eahmananomo.
7 Omõtoh tonõ etapuruhmakatoko,
omõtoh pakato tõ etapuruhmakatoko.
Mame mokyro omõnõko mana, Tuisa Imehxo Exikety.
8 Onoky mokyro Tuisa Imehxo Exikety?
Ritonõpo Kuesẽkomo, jamihme exikety,

tuarohxo exiketyme roropa mana.
Kuesẽkõ orẽpyrahxo, jamihme mana,
topetõkara poremãkapõko mana.

9 Kure rokẽ omõtoh tonõ etapuruhmakatoko,
etapuruhmakatoko omõtoh tonõ pakatokomo,
mame Tuisa konõto Imehxo Exikety omõnõko mana.
10 Onoky mokyro Tuisa konõto Imehxo Exikety?
Ritonõpo mokyro Kuesẽkomo Jamihmehxo Exikety.
Ynororo rokẽ Tuisa konõtome mana,
Imehxo Exikety.

25

Kuakorehmako, kuewomako, katoh Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, oya jotururu se hano.
2 Jesemy, oenetupuhneme ase.

Kypynanohko eporemãkapopyra jehtohme,
ehxiropyra jehtohme;
jepetõkara anãkyemapopyra exiko,
yporemãkapory se exiketomo.
3 Oenetupuhnanõ ehxiropyra exĩko mã toto,
toto onyporemãkapopyra oexiryke.
Yrome mokaro orumekary se exiketõ
poremãketõme exĩko mã toto.

4 Ritonõpo, kuamorepako zae onyriry tõ poko!
Oesemary tõ kurã enepoko ya.
5 Kuamorepako zae ehtoh poko jehtohme,
zae rokẽ oexiryke,
Jesẽme mase, Ritonõpo, Ypynanohne.
Jũme oenetupuhnõko ase.
6 Ritonõpo, wenikehpyra exiko kure
oehtopõpyry poko yna a,
yna pyno oehtopõpyry, moino ro
moro menepoase yna a.
7 Moino ro iirypyryme toehse ywy,
poetome ro jahtao azahkuru
jehtopõpyry poko owenikehko.
Yna pyno oexiryke, kure roropa oexiryke
wenikehpyra exiko ypoko, Ritonõpo, Jesemy!

8 Zae Ritonõpo mana, kure roropa,
naeroro iirypyryme exiketõ amorepãko mana
zae ehtoh poko toto ehtohme.
9 Imehnõ motye kure osekaropyra exiketõ arõko
Ritonõpo mana zae ehtoh esemary ae.
Toto amorepãko mana ise toehtoh poko.
10 Tõmihpyry anamonohpyra mana,
kypyno xine toexiryke aomihpyry onurumekara
exiketõ amorepãko mana,
Ritonõpo omiry omipona se exiketomo.

11 Ritonõpo Jesemy, õmihpyry omipona exiko,
yyrypyry tõ ikorokako, tuhke toehse exiryke!

12 Ritonõpo enetupuhnanõ tosẽkõme
ipoe tuaro exĩko mã toto
tosemarykõ poko zae toehtohkõme.
13 Kure rokẽ osesarĩko mã toto osa kurã po,
ipoenõkõ roropa moro nono kurã esẽme exĩko mã toto.

14 Ritonõpo Kuesẽkõ, osepeme mana
Tosẽkõme enetupuhnanõ maro.
Toto amorepãko mana tõmihpyry poko,
tynyripohpyry poko eya xine.

15 Ritonõpo wino tahxime enẽko ase,
ypynanohnõko mana popyra ehtoh winoino.
16 Ritonõpo, kueneko; ypyno exiko,
toiroro jexiryke towomaneke pyra roropa jexiryke!
17 Torẽtyke jehtoh ikorokako ukurohtao,
kypynanohko popyra ehtoh winoino emero porehme.
18 Jetuarimatoh eneko, sam katoh ya roropa,
yyrypyry tõ ikorokako emero porehme.

19 Jepetõkara eneko tuhke toto exiry waro oehtohme;
yzehno toto ehtoh eneko roropa.
20 Kuewomako, kypynanohko roropa;
yporemãkapopyra exiko jyhxiroryino.
Oya oehnõko ase josewomapotohme.
21 Emese kure oehtoh enetuputyryke ya
kuewomako ajohpe pyra jexiryke,
zae ehtoh se jexiryke.

22 Ritonõpo, opoetory tõ Izyraeu tõ ipynanohko
popyra ehtoh wino emero porehme.

26

Zae ehtoh poko exikety otururu Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jesemy, zae exiketyme kuekaroko
zae ehtoh poko jexiryke,
oenetuputyryke ya roropa yronymyryme.
2 Kueneko ukurohtao, ikuhko roropa, Ritonõpo;
ypenetatoh apiakako josenetupuhtoh roropa.
3 Ypyno exikehpyra oexiryke
zae osema ae jarõko mase;
anamonohpyra oexiryke jarokehpyra mase.

4 Ajohpãkõ maro ytoytopyra ase,
kurãkõ panõ ajohpe exiketõ maro osepeme pyra ase.
5 Popyra exiketõ maro oximomyry
se pyra ase ipunaka,
zae pyra exiketõ maro ytoytopyra ase.

6 Ritonõpo, osemahnõko ase
zae jehtoh waro imehnõ ehtohme.
Okyryry apoto apõ zomye ytoytõko ase
imehnõ oeahmananõ maro,
7 eremiãko opoko, “Kure mase,” ãko oya,
onyrityã kurã ekarõko.
8 Ritonõpo Jesemy, atapyĩ sehxo hano, oesary;
saereme oehtoh moroto mana.

9 Iirypyrymãkõ enahkaporyhtao oya jenahkara exiko;
kypynanohko imehnõ etapananõ wãnopyryhtao oya,
10 popyra ehtoh poko exikehpyra
mokaro mã toto; tineru apoiry sehxo
mã toto zae pyra toehtamitume.
11 Yrome ywy, zae ehtoh poko rokẽ ase,
kypynanohko, juãnohpyra exiko roropa.

12 Towomase ywy popyra ehtoh ypoko pyra ehtohme;
Ritonõpo poetory tõ oximomyryhtao

Ritonõpo eahmãko ase, Kuesẽkomo.

27

Towomase Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jesemy jezurume mana,
ypynanohneme roropa;
enaromyra exĩko ase.
Jewomãko Ritonõpo mana popyra ehtoh
ypoko pyra ehtohme;
imehnõ zuno pyra jyrĩko mana ipunaka.

2 Popyra exiketõ etonary se ahtao ymaro,
jetapary kukuruhtao roropa eya xine
osetapãko mã toto, epukãko.
3 Tapuruse jahtao soutatu tomo a,
zuno pyra jyrĩko mase;
ymaro jepetõkara etonaryhtao,
Ritonõpo onenetupuhkehpyra exĩko ase.

4 Toiro ekaropoase Ritonõpo a,
moro se rokẽ ase eya: Itapyĩ tao jexiry se ase jũme,
isene ro jahtao, atãkyematohme kure aexiry poko,
zae ehtoh poko ekaropotohme eya.
5 Mame popyra ehtoh toehse ahtao
jewomãko mana tytapyĩ tao.
Jukurãkãko mana Tytapyĩ kurã tao,
jewomãko mana kaetoko exikety ao, topu konõto po.
6 Moro sã jepetõkara poremãkapõko ase,
japuruhpõkomo. Kohtãko ase atãkyemaryme,
okyno tõ zahkãko ase ynekaroryme Itapyĩ tao;
eremiãko ase Ritonõpo Kuesẽkõ eahmaryme.

7 Ritonõpo, jomiry etako okohmaryhtao ya!
Ypyno exiko, kuezuhko roropa.
8 Ynara mase ya: “Osehko jeahmase.”
Kuezukuase: “Oehnõko ase oeahmase,
Jesemy Ritonõpo.”
9 Otonẽpyra exiko ywinoino.

Yzehno pyra exiko; owinoino jaropopyra exiko.
Jakorehmahpono, jurumekara exiko, toiroro
ynomopyra exiko, Ritonõpo Ypynanohne.
10 Jurumekaryhtao papa tomo a, aja maro,
ypyno ro mase exĩko, Ritonõpo.

11 Ritonõpo Jesemy, kuamorepako zae ehtoh poko õmiry omipona jehtohme.
Kuaroko zae ehtoh poko jehtohme,
kuewomako jepetõkara tuhke exiryke.
12 Jekaropyra exiko jepetõkara a,
ajohpe jyhxirõko mã toto jenaroximãko mã toto.

13 Zuaro ase isene ro jahtao Ritonõpo Jesẽ
nyriry kurã enẽko ase orihpyra ro jahtao.
14 Ritonõpo enetupuhko. Wenikehpyra exiko
inyrihpyry poko, enaromyra roropa exiko.
Ritonõpo Kuesẽkõ enetupuhko.

28

Takorehmapotoh Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jewomane, okohmãko ase;

kuakorehmako! Otato exiko.
Jezuhpyra awahtao, mokaro orihketõ maro
exĩko ase, yhtõko mã toto aorihtyã esaka.
2 Jomiry etako okohmaryhtao ya
jakorehmatohme oya, jemary tõ anymyryhtao
ya Atapyĩ kurã ẽpataka.
3 Juãnohpyra exiko iirypyryme exiketõ maro,
popyra ehtoh poko exikehpyra exiketõ maro.
Osepeme sã oturũko mã toto,
yrome ikurohtao xine popyra mã toto.

4 Mokaro zuãnohko inyrityã epehpyryme,
popyra toto nyrityã emetakame.
Popyra exiketõ zuãnohko tyyrypyhpyke toexirykõke.
5 Tuaro toexirykõ se pyra mã toto
Ritonõpo nyrihpyry poko.
Inyrityã tyjamitunuru ke,
morohne poko osenetupuhpyra mã toto;
naeroro toto wãnohnõko mana,
jũme toto enahkapõko mana.

6 "Kure mase," sykatone Ritonõpo Kuesẽkomo a,
jomiry totase eya exiryke
tykohmase ahtao ya jakorehmatohme.
7 Jewomãko Ritonõpo mana,
yjamitunurume roropa mana;
Jesẽme enetupuhnõko ase. Jakorehmãko mana;
morara exiryke atãkyemãko ase, eremiatoh kurã
eremiãko ase Ritonõpo eahmaryme.

8 Typoetory tõ ewomãko Kuesẽkõ mana.
Inymenekahpyry tuisame ewomãko mana.
9 Opoetory tõ ipynanohko, Ritonõpo,
kure rokẽ toto tyriko opoetoryme aexirykõke!
Kaneru pyno exikety sã opoetory tõ pyno exiko,
jũme toto pyno exiko.

29

Ritonõpo jamitunuru tyryrykane konõto ao
Tawi nymerohpyry.
1 Kuesẽkõ eahmatoko, Ritonõpo nenyohtyamo;
imehxo aehtoh eahmatoko,
jamihmehxo aexiryke eahmatoko roropa.
2 Ritonõpo saerehkatoh ekarotoko imehnomo a;
oesekumurukõ po oporohtoko Kuesẽkõ Kurã
ẽpataka tõsenepose ynororo ahtao.

3 Ritonõpo omiry osetãko mana tuna tõ epoe;
Ritonõpo Imehxo Exikety takararahãko mana,
tuna konõto epoe aomiry osetãko mana.
4 Ritonõpo omiry tyjamitunuru ke pehme mana;
tuisamehxo toehtoh ke pehme roropa mana.
5 Wewe konõto apupari tahkãko aomiry mana.
Apupari tahkãko mana ypy tõ Ripano po.
6 Ypy tõ Ripano pyhseky kamexipõko mana
pui poenõ samo;
Ypy Heremõ pyhseky kamexipõko mana
pui mũkuru wãtasene exikety samo.
7 Neneneh kamexipõko Ritonõpo omiry mana.
8 Ona tonorẽ tykytyky kamexipõko aomiry mana.
Ona tonorẽ Kate tykytyky kamexipõko
Ritonõpo omiry mana.

9 Wewe karawario tykytyky kamexipõko
Ritonõpo omiry mana.
Ituary emapõko mana wewe tõ poe.
Moro sã toehse ahtao Ritonõpo Tapyĩ Kurã tao
ynara kohtãko mã toto:
"Saeremehxo Ritonõpo mana, imehxo mana," ãko toto.

10 Tuisame Ritonõpo Kuesẽkõ mana,
tuna tõ zueme exiketõ epoe;
Tuisame, jũme exikehpyra mana.
11 Typoetory tomo a tyjamitunuru
ekarõko Ritonõpo mana,
kure rokẽ toto rĩko roropa mana;
eya xine kurãkõ emero ekarõko roropa mana.

30

"Kure mase," katopõpyry typynanohse exiryke
Tawi nymerohpyry.
1 "Kure mase, Ritonõpo," ãko ase eremiãko,
tanỹse jexiryke oya jorihtoh poe; jepetõkara
epyrypasaromepyra mã toto jenatyry poko.
2 Ritonõpo Jesemy, kykohmase jakorehmatohme,
mame tukurãkase ywy oya.
3 Kypynanopyase orihpyra jehtohme.
Mokaro orihketõ maro exiase, yhtõko mã toto
aorihtyã esaka, yrome isene ropa kyriase.
4 Eremiatoko Ritonõpo Kuesẽkõ eahmaryme,
emero aomiry omipona exiketomo!
Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo Kurã nyrityã poko,
"Kure mase," kahtoko eya.
5 Zehno Ritonõpo ehtoh axĩtao rokẽ mana,
yrome kure aexiry exikehpyra mana
isene ro kuahtao xine.
Kyxitarykõ poko ẽmehnõko sytatose repe,
yrome tõmehse ahtao atãkyemãko ropa sytatose.

6 Torẽtyke pyra exiase, towomase oya jexiryke.
Ynara osenetuputyase: "Sero sã exikehpyra mana,
jũme etuarimara exĩko ase."
7 Ritonõpo Jesemy, kure rokẽ mexiase ya,
kuewomase tapyi jamihmã samo ypy po.
Yrome moromeĩpo tõtonẽse mexiase ywinoino,
mame enaromỹke toehse ywy.
8 Ritonõpo Jesemy, kykohmase jakorehmatohme.
9 Otyme kure jorikyry oya nae?
Ahno ekepyry oeahmasaromepyra mana.
"Emese kure Ritonõpo mana,
anamonohpyra mana," kasaromepyra mã toto.
10 Ritonõpo, etako pahne ypyno exiko!
Kuakorehmako, Ritonõpo Jesemy!

11 Jemynyhmary tymyakãmase oya watoh ke,
jatãkyemary ke.
Yxitatopõpyry tymyakãmase oya tãkye ehtoh ke.
Jomye tãkye jehtoh tyrise oya.
12 Naeroro mynyhme pyra exĩko ase,
eremiãko ase oeahmaryme.
Ritonõpo, omoro mase Jesemy;
jũme "Kure mase," kakehpyra exĩko ase.

31

Ritonõpo enetupuhnõko
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo yna Esemy, oya ytõko ase jewomapose;
yporemãkapopyra exiko jepetõkara a.
Zae mase; kuakorehmako ajohpãme samo.
2 Jomiry etako! Kypynanohko seromararoro!
Ajohpãme sã topu konõtome exiko ytapyĩme,
jewomatohme, ypynanohneme.

3 Ytapyĩme mase, topu konõtome,
josewomatoh jamihmãme mase;
kuaroko, kuamorepako õmihpyry ae ro ya.
4 Kuanỹko ahno apoitoh tae,
imehnõ nyrihpyry tokare pyra japoitohme,
omoro mase josewomatohme.
5 Oya isene jehtoh ekarõko ase.
Ypynanohnõko mase, Ritonõpo,
jũme amonohpyra exiketyme oexiryke, Jesemy.

6 Imehnõ neponãmary eahmananõ se pyra mase
ipunaka; ajohpe rokẽ mã toto.
Yrome ywy oenetupuhnõko ase.
7 Tãkye exĩko ase,
atãkyemãko roropa ase ypyno oexiryke.
Jetuarimatoh enẽko mase,
tyrohsẽ hpe jehtoh waro mase.
8 Japoipopyra mexiase jepetõkara a.
Osa konõto mekaroase ya,
jytotohme jytory se jehtoh pona torẽtyke pyra.

9 Ritonõpo, Jesemy, ypyno exiko,
etuarimãko jexiryke!
Jenuru typenekehse nase, itamurume yxitary
poko; tapotũkehse upũ mana, juzenu roropa.
10 Yjamitunuru tonahse jemynyhmaryke;
okyna hkopyra orihnõko ase yxitaryke.
Jamihme pyra ase tyrohsẽ ke;
yzehpyry roropa osenahkãko nase.

11 Ypoihtõko jepetõkara mana,
ykerekeremãko ypãnary tomo.
Juaro exiketõ juno mã toto,
epãko mã toto jeneryhtao osema tao.
12 Tuenikehse ywy jepe tomo a emero,
toorihse jehtoh samo;
typahse aexihpyry sã ase.
13 Jepetõkara tuhke etãko ase puti puti ãko;
jenaroximãko imehnõ mana emero rokẽ po.
Atamorepãko mã toto yyryhmary poko,
jetapatohme tyya xine.

14 Yrome jewomaneme oenetupuhnõko ase, Ritonõpo;
omoro mase Jesemy.
15 Ypyno exikehpyra mase.
Kypynanohko jepetõkara winoino,
yyryhmary se exikehpyra exiketõ winoino.
16 Nupunato kueneko, opoetoryme ase;
kypynanohko ypyno oexiryke.
17 Ritonõpo Jesemy, okohmãko ase.
Yporemãkapopyra exiko jepetõkara a.
Mokaro popyra exiketõ iporemãkapoko,

mynyhme toto ytotohme aorihtyã esaka!
18 Ah ajohpe exiketõ mynyhme nexĩ toto,
mokaro epyrypaketomo,
imehnõ motye kure osekaroketomo,
imehnõ ajohpe pyra exiketõ poihtonanomo!

19 Kure kuhse okyryry tõ onukurãkahpyry
ekarotohme õmiry omipona exiketomo a!
Kure oehtoh enẽko imehnõ mana emero,
oenetupuhnanõ ewomary oya enẽko mã toto.
20 Imaro xine oehtoh ke toto ewomãko mase,
toto ryhmary kuhtoh wino popyra exiketomo a.
Otonẽtoh jamihmã tao toto zonẽnõko mase
toto hxirory tõ wino topetõkara a.

21 Kure kuhse Ritonõpo Kuesẽkõ mana!
Japururuhtao jepetõkara a, etonatohme ymaro,
ypyno toexiry tonepose eya. Osenuruhkãko ase.
22 Enaromỹke toehse ywy, taropose ywy eya
ẽpatary winoino, ekaroase repe.
Yrome ykohtary totase eya jakorehmatohme
tykohmase ynororo ahtao ya.

23 Ritonõpo pyno ehtoko,
aomiry omipona exiketõ emero!
Aomiry omipona exiketõ ewomãko mana,
yrome epyrypaketõ wãnohnõko mana
inyrityã emetakame.
24 Ajamihtatoko orẽpyra roropa ehtoko,
amarokõ emero Oesẽkõme Ritonõpo enetupuhnanomo!

32

Osekarõko, akorokãko
Tawi nymerohpyry.
1 Tãkye mã mokyro, popyra aexihpyry
topehmase ahtao Ritonõpo a,
iirypyry tykorokase ahtao eya.
2 Tãkye mã mokyro onyhxiropyra Ritonõpo ahtao
popyra ehtoh poko, ajohpe pyra roropa
ynororo ahtao imehnõ onenekunohpyra exiryke!

3 Yyrypyry onekaropyra jahtao totaehse exiase,
yxitary poko rokẽ kohmãnõko exiase.
4 Saereme ahtao koko roropa tuãnohse exiase oya,
Ritonõpo; yjamitunuru tonahse axitaku samo
axitũ toehse ahtao eina ahtao.
5 Mame osekaroase oya, yyrypyry ekaroase,
popyra jehtoh ononẽpyra exiase,
zae pyra jehtopõpyry emero ekaroase oya,
mame yyrypyry tõ emero mykorokase.

6 Morara exiryke, popyra ehtoh toehse ahtao,
kure opoetory tõ otururu exiry emero oya;
pohkane konõto sã popyra ehtoh toehse ahtao
taryporyke, toto pona eporehkara exĩko mana.
7 Omoro mase jotonẽtohme;
jewomãko mase etuarimara jehtohme.
Eremiãko ase imehnõ netaryme ypynanohtopõpyry
poko oya, towomase jexiryke oya.

8 Ynara tykase Ritonõpo Jesemy ya:
“Ãmorepãko ase oesemary ae zae oytotohme;

ãkorehmãko ase oesemary menekary poko,
zae ehtoh enepõko ase oya tuaro oehtohme.
9 Tuaro pyra exiketõ sã pyra exiko, kawaru samo
te, mura sã roropa, kurimene se mã toto ĩtao,
eary se roropa zae toto ytotohme tosẽkõ omipona."

10 Popyra exiketõ etuarimãko mã toto
pitiko rokẽ pyra. Yrome Ritonõpo enetupuhnanõ
Tosẽme, towomase mã toto ipyno xine aexiryke.

11 Tãkye ehtoko emero zae ehtoh poko exiketomo,
Ritonõpo nyrihpyry poko atãkyematoko!
Eremiatoko tãkye rahkene,
amarokõ emero aomiry omipona exiketomo!

33

Eremiatoh Ritonõpo eahmaryme

1 Eremiatoko Ritonõpo Kuesẽkõ eahmaryme,
amarokõ emero aomiry omipona exiketomo.
Atãkyematoko inyrityã poko,
eahmatoko emero zae ehtoh poko exiketomo.
2 "Kure mase," kahtoko Ritonõpo a rira tõ maro,
eremiatoko eahmaryme haapa tõ etory maro,
10me eary nae exiketomo.
3 Eremiatoko Ritonõpo netaryme,
eremiatoh ke kasenato,
haapa tõ etotoko, okohtatoko roropa opore samo.

4 Ritonõpo omiry ajohpe pyra mana;
inyrityã emero zae mana ipunaka.
5 Zae ehtoh sehxo Ritonõpo Kuesẽkõ mana,
ajohpe pyra exiketõ jamaro mana; sero nono
pehme mana kypyno xine Ritonõpo ehtoh ke.

6 Tõmiry ke kapu tõkehko tyrise Kuesẽkomo a.
"Exiko," karyke xixi tyrise eya te,
nuno te, xirikuato tõ roropa.
7 Oximõme tuna konõto tõ tyrise Ritonõpo a
esaka toiro; tukurãkase kehko eya ikurãkatoh tonõ ao.
8 Ah sero nono põkõ emero Ritonõpo Kuesẽkõ
omiry omipona nexĩ toto!
Imehxo aexiry enetupuhtoko,
ahno emero, sero nono po.
9 Aotururuhtao sero nono tyrise kehko.
"Exiko," tykase ynororo ahtao, emero toehse rahkene.

10 Ahno tõ osenetupuhtoh tyritohme,
morohne enahkapõko Ritonõpo mana,
mokaro penetatoh onyripopyra mana.
11 Yrome tyriry se Ritonõpo ehtoh
jũme exikehpyra mana.
Inymenekahpyry nyritoh enahpỹme mana jũme.
12 Tãkye mã mokaro tosẽke exiketomo,
Ritonõpo ke! Tãkye kuhse mã toto
tymenekase exiketomo Ritonõpo a typoetoryme!

13 Ritonõpo Kuesẽkõ kapu poe osenuhmãko
mana, ahno tõ enẽko mana, kymarokõ porehme.
14 Tosae enẽko mana,
isene exiketõ emero sero nono po.
15 Aosenetupuhtohkõ rĩko Ritonõpo mana,
inyriry tõ waro mana emero porehme.

16 Tuisa tõ osepynanohpyra mã toto
soutatu tõ ke, tuhke nae toexirykõke.
Soutatu tõ roropa imehnõ onyporemãkara
mã toto jamihme toexirykõke.
17 Kawaru tõ osetapaketõ topetõkara
onyporemãkapopyra mã toto osetapary poko,
tyjamitunuru ke osepynanohsaromepyra mã toto.
18 Ritonõpo Kuesẽkõ rokẽ mã
tõmiry omipona exiketõ ewomãko mana.
Ynoro rokẽ mã typyno xine aehtoh
enetupuhnanõ kurãkãko mana.
19 Toto pynanohnõko mana orihpyra toto ehtohme.
Mame omise konõto toehse ahtao
isene ro toto kurãkãko mana.

20 Ritonõpo enetupuhnõko sytatose Kuesẽkõme;
kuakorehmanekõme mana, kuewomanekõme roropa.
21 Atãkyemãko sytatose Kuesẽkõ nyrihpyry pokoino;
enetupuhnõko sytatose kure rokẽ aexiryke.

22 Ritonõpo yna Esemy, yna pyno exikehpyra exiko, oenetupuhnõko ynanase!

34

Kure Ritonõpo ehtoh poko
Tuisa Apimereke ẽpataka Tawi ahtao rowohpã samo
1 "Kure mase, Ritonõpo Jesemy," kakehpyra ase;
Oeahmary poko kohmãnõko ase.
2 Eahmãko ase inyrityã kurã pokoino.
Ah taosanumasã moro poko netã toto, atãkyematohme!
3 Oximaro imehxo Ritonõpo ehtoh sekarotone
imehnomo a; oximõme Kuesẽkõ seahmatone!

4 Tõturuse ywy Kuesẽkomo a jakorehmatohme,
mame tozuhse ywy eya;
typynanohse ywy joserehtopõpyry tõ poe.
5 Typynanohnekomo a eramaketõ atãkyemãko mã
toto; jũme atasamara exĩko mã toto.
6 Takorehmaneke pyra jahtao tykohtase ywy;
totase Ritonõpo a, mame typynanohse ywy eya
yyryhmatoh tonõ poe emero.
7 Ritonõpo nenyokyhpyry osesarĩko mana
aomipona exiketõ zomye, toto ewomãko mã
ynororo toto onyryhmara imehnõ ehtohme.

8 Anusasame Ritonõpo Kuesẽkõ ehtoh
ikuhko tuaro oehtohme kure aexiry poko.
Tãkye mã mokaro, imaro osewomaketomo.
9 Imehxo Kuesẽkõ enetupuhnanõ,
aomiry omipona ehtoko, emitapãpyra mã toto,
aomiry omipona exiketomo!
10 Reão tõ omise exĩko, emitapãnõko mã toto,
yrome Kuesẽkõ omiry omipona
exiketõ mã emitapãpyra mana.

11 Osehtoko, jepe tõ poetohti, kuetatoko ke,
ãmorepatorỹko ase kure Ritonõpo Kuesẽkõ ritoh poko oya xine.
12 Oseahmary se hmatou isene ehtoh poko?
Okynahxo isene oehtohkõ se hmatou,
tãkye roropa oehtohkõme?
13 Ahtao omi xihpyry ke oturupyra ehtoko,
ajohpe pyra ehtoko roropa.
14 Popyra ehtoh irumekatoko,

zae ehtoh poko oehtohkõme;
osepeme ehtoko kure rokẽ oehtohkõme oximaro.

15 Zae ehtoh poko exiketõ pyno Kuesẽkõ mana,
aomirykõ etãko mana ekaroporyhtao eya xine.
16 Yrome popyra ehtoh poko exiketõ
akorekehkãko mana; naeroro toorihse toto ahtao axĩ toto poko wenikehnõko mã toto.
17 "Kuakorehmako, Jesemy!" tykohmase ahtao
zae ehtoh poko exiketomo a, etãko Ritonõpo mana,
toto pynanohnõko mana aetuarimatohkõ wino.
18 Sekese pyra exiketõ wino moe pyra Kuesẽkõ mana, atasamaketõ pynanohnõko mana.

19 Zae ehtoh poko exiketõ etuarimãko roropa mana, yrome morara toehse ahtao toto
pynanohnõko Kuesẽkõ mana.
20 Toto ewomãko mana, ipunaka;
jehpyry onyhmopyra exĩko mana emero porehme.
21 Popyra ehtoh poko exiketõ orihnõko mã toto
tynyrityã xihpyry pokoino.
Kurãkõ zehno exiketõ mã tuãnohsẽme exĩko mã toto.
22 Typoetory tõ pynanohnõko Kuesẽkõ mana;
Eya ytoketõ osewomapose,
mokaro pynanohnõko mana.

35

Kuakorehmako Ritonõpo, katopõpyry Tawi a
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jesemy, atatapoiko yyryhmary se
exiketõ maro, yporemãkary se exiketõ iporemãkapoko!
2 Okyryry osewomatoh apoiko, oupõ kurimene
risẽ maro, mame osehko jakorehmase.
3 Awaratã apoiko, kaparu roropa yyryhmananõ
poremãkatohme.
Õmiry etapoko ya ypynanopyry poko oya rahkene.

4 Ah mokaro jetapary se exiketõ typoremãkase
nexĩ toto! Ah toehxirose nexĩ toto!
Ah nepã toto otupĩko rokẽ rahkene,
yyryhmary se aexityamo!
5 Ah tiriiku pihpyry sã nexĩ toto
tarose tyryrykane a, tokahmase toto ahtao
Ritonõpo nenyokyhpyry a!
6 Ah toto esemary xinukutumehme sã nexino,
tykohmãse samo, piserehkatoh sã roropa toto
ekahmaryhtao Ritonõpo nenyokyhpyry a!
7 Ahno apoitoh tyrise exiryke eya xine japoitohme
zae rokẽ jahtao eya xine;
eutary tahkase eya xine japoitohme.
8 Yrome, zuaro pyra toto ahtao,
tonahkasẽme exĩko mã toto.
Tynyrihpyrykõ ao tapoisẽme exĩko mã toto;
epukãko mã toto zaka, osenahkãko mã toto.

9 Mame atãkyemãko ase Ritonõpo
Jesẽ nyrihpyry poko; tãkye exĩko ase
typynanohse jexiryke eya, joorihtoh winoino.
10 Yronymyryme ynara ãko ase: "Omoro rokẽ mase,
Ritonõpo, imepỹ pyra mana asã exikety!
Jamihme pyra exiketõ ewomãko mase,
toto poko pyra jamihmãkõ ehtohme,
tymõkomokãkara ewomãko mase
omise exiketõ roropa iiryhmananõ winoino."

11 Popyra exiketõ ykerekeremãko mã toto;
jyhxirõko mã toto popyra ehtoh poko
ipoko pyra jahtao.
12 Kurãkõ riryhtao ya jepehmãko mã toto
popyra ehtoh ke, morara exiryke ihtomãko ase.
13 Yrome kure pyra toehse mokaro ahtao
upo tamuruse ya jemynyhmatoh ke,
otuhpyra roropa exiase. Tupue jupuhpyry yriase,
oturuase Ritonõpo a toto poko.
14 Oturuase Ritonõpo a jepe poko jotururu samo,
jakorõ poko sã roropa.
Toytoytose ywy tupuehme samo, jemynyhmaryke,
xitakety sã tyse poko.

15 Yrome tyhtomase jahtao,
mokaro tãkye toehse mã toto,
oximõme tooehse toh nexiase jomye, jeunohtohme.
Typipohse exiase imehnomo a, zuaro pyra exiketomo a,
tapurose ywy eya xine toiro rokẽ pyra.
16 Pakaihkapỹ poihtory ahno a, moro sã jeunohnõko
mokaro nexiase. Xihpyryme jenẽko toh nexiase,
yse pyra sã ipunaka.

17 Otãto ise ro hma, Ritonõpo, enẽko rokẽ mahno?
Kuewomako mokaro winoino
atatapoiryhtao yporemãkatohme.
Kypynanohko mokaro reão tomo a jesekaryino.
18 Mame “Kure mase,” ãko ase jarao, ahno netaryme;
oeahmãko ase imoihmãkõ rãnao.

19 Tãkye jepetõkara onyripopyra exiko
yporemãkary poko; ajohpãkõ mokaro.
Yzehno mã toto, popyra toto onyripyra jahtao.
Tãkye mokaro onyripopyra exiko,
aexianarykõino typoremãkapose jahtao oya.
20 Aotururuhtao osepemãkõ sã pyra mã toto;
yrome ajohpe rokẽ mã toto, imehnõ zae ehtoh
se exiketõ kerekeremãko mã toto.
21 Jyhxirõko mã toto, kohtãko mã toto:
“Onyrihpyry ynanenease!”

22 Yrome, Ritonõpo Jesemy, emero tonese oya.
Naeroro mynyhme pyra exiko, Ritonõpo,
ameke pyra exiko ywino!
23 Apakako, Ritonõpo, jewomatohme!
Owõko, Jesemy, zuruko toto zae ynyriry poko!
24 Ritonõpo Jesemy, zae rokẽ mase.
Naeroro mokaro zuruko zae jehtoh poko.
Tãkye jepetõkara onyripopyra exiko
yporemãkapory poko!
25 Ynara kamexipopyra exiko oseya xine:
“Mokyro tonahkase kyya xine. Moro se rokẽ sexiatose.”

26 Mokaro, atãkyemaketõ jetuarimary poko,
iporemãkapory se ase oya, toto ehxirotohme ipunaka!
Mokaro ehxirory se ase,
ymotye kure tõsekarose ynaroro exiryke.
27 Yrome atãkyemãko kohtãko roropa mokaro
mana zae jehtoh ekary etary se exiketomo!
Ynara kakehpyra ase eya xine:
“Imehxo kuhse Ritonõpo mana!
Jamaro mana kure rokẽ emero toehse ahtao
ipoetory maro.”

28 Mame anamonohpyra oehtoh poko
imehnõ zurũko ase, oeahmãko ase,
kure rokẽ oriry poko kohmãnõko ase.

36

Popyra ahno ehtopo
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ynara enetupuhnõko ase ukurohtao
popyra exiketõ iirypyryme ehtoh poko:
Ritonõpo zuno pyra mã toto,
turumekase ynororo eya xine.
2 Orẽpyrahxo osekarõko mana.
Tyyrypyry onenepyra Ritonõpo mana ekarõko,
tuãnohpyra roropa ekarõko mana.
3 Mokyro otururu popyra mana,
ajohpe itamurume mana; tuaro nymyry pyra mana,
zae ehtoh riry se pyra roropa mana.
4 Tãtaxikase tahtao tynyhtoh po,
osenetupuhnõko mana popyra ehtoh riry poko.
Zae pyra ehtoh esemary ae ytoytõko mana.
Popyra ehtoh poko: “Moro se pyra ase,”
kapitopyra mana.

Kure Ritonõpo ehtopo
5 Ritonõpo Jesemy, yna pyno oehtoh kaetoko
exikety sã mana kapu pona exikety samo.
Anamonohpyra oehtoh yna ewomary poko
itamurume mana, akurũ pona exikety samo.
6 Zae ehtoh poko oehtoh onytyoromara mana,
ypy tõ konõto samo, yna apiakary oya zae mana,
zueme tuna konõto ehtoh samo.
Ritonõpo yna Esemy, ahno pyno mase,
onokyro tõ roropa.
7 Kure kuhse yna pyno oehtoh mana!
Ãporiry tõ zopino jerutumã po osewomãko ynanase.
8 Tuesapare ynanase onekarohpyry ke yna napyryme,
itamurume mekaroase yna a exiryke;
kure oehtoh tuna enahpỹme exikety sã mana,
moro ẽpõko mase yna a.
9 Tuna enatyry sã mase, opoe isene ynanase.
Saerehkaneme oehtoh poe, saerehkatoh enẽko ynanase.

10 Ritonõpo awaro exiketõ pyno exikehpyra exiko.
Kure rokẽ mokaro tyriko
ajohpe pyra exiketõ tukurohtao xine!
11 Epyrypaketomo a, popyra exiketomo a roropa
onutũtũmapopyra exiko.
Jepary se pyra ase mokaro winoino.
12 Moroto mã toto, toepukase; typoremãkase toh
nexiase, owõsaromepyra ropa mã toto.

37

Iirypyrymãkõ etyhpyry, kurãkõ etyhpyry roropa
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Torẽtyke pyra exiko popyra exiketõ poko.
Zae pyra ehtoh poko exiketõ poko zumoxike pyra exiko.
2 Onahpoty anoryry sã,
okynã pyra osenepyra exĩko mã toto;
orihnõko mã toto otyro orikyry sã xixi ao.

3 Ritonõpo enetupuhko Oesẽme,
kure ehtoh poko exiko roropa;

morara awahtao kure exĩko mase,
imehnõ zuno pyra Ritonõpo nekarohpyry po.
4 Atãkyemako Kuesẽkõ poko!
Mame openetatoh ekarõko oya mana.

5 Osekaroko Kuesẽkomo a. Oesẽme nymyry
enetupuhko. Mame ãkorehmãko mana.
6 Ajohpe pyra oehtoh ẽmepyry sã tyripõko mana.
Zae oehtoh ripõko mana saerehkatoh samo
tãxiahtao exikety samo.

7 Imehnõ zumoxike pyra exiko,
tineru itamurume apoiryhtao eya xine,
oserẽtykyro pyra exiko imehnõ poko,
typenetatohkõ xihpyry riryhtao roropa eya xine.
Mynyhme rokẽ exiko Ritonõpo nyriry eraximaryme.

8 Zehno pyra exiko, zenonohpyra roropa.
Imehnõ poko atakirimara roropa exiko,
torẽtyke pyra exiko popyra oexiryino.
9 Ritonõpo Kuesẽkõ enetupuhnanõ mã kure rokẽ
exĩko inekarohpyry po kuesarykõme. Yrome
popyra exiketõ mã taroposẽme exĩko mã toto.

10 Okynã pyra popyra exiketõ mã
osenepyra exĩko mana; toto zupiry se awahtao,
toto zupĩko mase repe,
yrome toto onenepyra exĩko mase.
11 Tyamene se pyra exiketõ towomasẽme exĩko mã toto
Ritonõpo nekarohpyry po, tãkye exĩko mã toto,
kure rokẽ exĩko torẽtyke pyra roropa.

12 Popyra exiketõ mã atamorepãko mã toto
kurãkõ poremãkatohme tyya xine.
Zehno sã toto enẽko mã toto.
13 Yrome pohnõ eneryke tyya, exianãko
Kuesẽkõ mana, okynã pyra enahnõko mã toto.
Moro waro Kuesẽkõ mana.

14 Popyra exiketõ typyrekõ apoĩko mã toto:
tapema tomo, taky tõ maro, tymõkomokãkara
etapatohme, etuarimaketõ maro, zae ehtoh poko
exiketõ roropa etapatohme.
15 Yrome mokaro popyra exiketõ totapasẽme
exĩko mã toto tytapemãkõ ke,
itakykõ tytahkasẽme exĩko roropa mã kehko.
16 Kurehxo mõkomo pitiko,
zae ehtoh poko exiketõ mõkomoryme ahtao;
popyrahxo mõkomo itamurume,
zae pyra exiketõ mõkomoryme ahtao.
17 Ynara exiryke mokaro zae pyra exiketõ jamitunuru
enahnõko mana, yrome zae ehtoh poko exiketõ
ewomãko Kuesẽkõ mana.

18 Tõmihpyry omipona exiketõ pynanohnõko
Kuesẽkõ mana;
jũme inekarohpyry esẽme exĩko mã toto.
19 Popyra ehtoh toehse ahtao,
etuarimara exĩko mã toto.
Inapyrykõ ipune mana emitapãtoh konõto toehse ahtao.

20 Yrome popyra exiketõ orihnõko mã toto;
Kuesẽkõ zehnotokõ osenepyra exĩko mã toto

onahpoty ekuru sã jakanahmã po.
Orexĩto sã osenepyra exĩko mã toto.

21 Popyra exiketõ tineru ekaropõko mã
axĩtao rokẽ repe,
yrome onepehmara ropa ekurehnõko mã toto.
Mãpyra zae ehtoh poko exiketõ imehnõ
pynanohnõko mã toto,
tykyryrykõ ekarõko mã toto pitiko rokẽ pyra.
22 Kure rokẽ Ritonõpo nyrityã moroto exĩko mã toto
inekarohpyry po toto esaryme.
Yrome popyra tyripose aexityã enahkãko mana.

23 Zae kuesemarykõ ae kuarotorỹko Kuesẽkõ mana,
tyamaro exiketõ ewomãko mana.
24 Aepukarykohtao jũme toto onemapopyra
Esẽkõ mana,
toto akorehmãko mana owõtohme ropa.

25 Poetome exiase, seromararoro tamuhpõme toehse ywy,
yrome yneneryme zae ehtoh poko
exiketõ onurumekapitopyra Kuesẽkõ mana.
Ipoenõ roropa: “Ise, ise,” kara toto tonahsẽ poko.
26 Imehnõ pynanohnõko mana, tytineru ke
imehnõ akorehmãko mana.
Ipoenõkõ roropa Ritonõpo nekarohpyryme mã toto.
27 Zae pyra ehtoh poe eramako, zae ehtoh
poko oehtohme;
mame opoenõ maro apakõ maro exikehpyra
matose Ritonõpo nekarohpyry po.
28 Zae ehtoh poko exiketõ Kuesẽkõ zamaro mã
toto, typoetory ỹme exiketõ onurumekara mana,
toto ewomãko mana.
Yrome zae pyra ehtoh poko exiketõ pakomotyã
enahketõme mã toto.
29 Zae ehtoh poko exiketõ mã nono esẽme
exĩko mã toto Ritonõpo nekarohpyry po.
Jũme moroto exĩko mã toto.

30 Tuaro exiketõme mã oturũko mã toto,
zae ehtoh poko exikehpyra aomirykõ mana.
31 Ritonõpo omiry ikurohtao xine mana
ikurãkahpyry samo.
Aomiry omipona exikehpyra mana.

32 Zae ehtoh poko exiketõ enẽko
popyra exiketõ mana. Toto etapary se mã toto.
33 Yrome typoetory tõ kurã onurumekara Kuesẽkõ
mana, zehno exiketõ emahpo ahtao;
mame apiakane ẽpataka tarose toto ahtao
toto anaorihmapopyra mana.

34 Ritonõpo enetupuhko Oesẽme,
aomiry omipona exiko.
Nono esẽme orĩko mana moroto tynekarohpyry po,
popyra aexityã enẽko mase tonahkase toto ahtao.

35 Popyra exikety enease tuisame toehse ahtao;
imehnõ ryhmãko kynexine, imehnõ motye tuisamehxo
tõsekarose ynororo repe,
apupari samo ypy Ripano tõ po.
36 Yrome imeĩpo esary kuroko toytose jahtao
onenepyra exiase;

upiase repe, yrome mokyro onenesaromepyra exiase.

37 Zae ehtoh poko exiketõ eneko,
ajohpe pyra exiketõ roropa; atatapoipyra exiketõ
typoenõke, typakõke roropa mã toto,
38 yrome Ritonõpo omiry omipona pyra exiketõ
osenahkãko mã toto,
ipakomotyã osenepyra exĩko, tonahkase.

39 Zae ehtoh poko exiketõ pynanohnõko Kuesẽkõ
mana, toto ewomãko mana popyra ehtoh toehse ahtao.
40 Toto akorehmãko mana,
toto pynanohnõko roropa mana;
tõsewomaporykõke roropa eya xine Ritonõpo a
toto ewomãko mana zehnotokõ poe.

38

Etuarimaryhtao otururu Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ritonõpo Jesemy, juãnohpyra exiko tohne awahtao!
Jupokara exiko yzehno awahtao!
2 Tapurose ywy opyre a, jetuhxo ase;
oemary omoxĩ sã ya juãnopyryhtao oya.
3 Yzehno oexiryke takuruhtase ywy yronymyryme.
Joko porehme kure pyra mana popyra jehtopõpyryke.
4 Nerỹko ase zue aka samo, yyrypyry tõ zue aka;
omoxĩ sã toehse mã kehko, anarosaromepyra ase.

5 Tuaro pyra exiketyme toehse jexiryke,
japurotopõpyry sũ ãko mana, motãko.
6 Tapotũkehse ywy, tupuehme ase,
yxitary poko kohmãnõko ase.
7 Takuruhtase ywy itamurume,
oxirohnõko ase yronymyryme.
8 Jamihme pyra ase ipunaka,
taomipohtomase ywy;
torẽtyke ase ukurohtao, pusuh ãko ase sam karyke ya.

9 Ritonõpo, ise jehtoh waro mase,
pusuhkatoh ya etaryke oya emero.
10 Tuhtuhãko jeano axihxo, jamihme pyra ase,
jenuru zemime pyra toehse mana.
11 Muretano hpe jexiryke jepe tõ oehpyra mã toto
upũtokoxi;
wekyry tõ roropa ameke rokẽ exĩko mã toto ywinoino.
12 Apoitoh rĩko jetapary se exiketõ mana japoitohme;
japurory se exiketõ jenaroximãko mã toto,
yyryhmary poko osenetupuhkehpyra mã toto.
13 Yrome otato pyra exikety poenohnõko ase
onetara sã jehtohme; tõtururu waro pyra exikety
poenohnõko ase oturupyra jehtohme.
14 Onezuhpyra exikety sã ase otato pyra exikety samo.

15 Yrome oenetupuhnõko ase, Ritonõpo;
omoro, Ritonõpo Jesemy, jezuhnõko mase.
16 Jepetõkara anãkyemapopyra exiko
torẽse jehtopõpyryke;
tãkye toto onyripopyra exiko yporemãkatopõpyry poko.
17 Epukasasaka ywy, jetuarimatoh enahpỹme samo.
18 Popyra jehtoh ekarõko ase, yyrypyhpyry
roropa, morohne torẽtyke jyrĩko mã rahkene.
19 Jepetõkara jamihme mã toto akuruhtara mã toto,

tuhke ahno yzehno mã toto katoh ke pyra.
20 Mokaro imehnõ epehmãko mã toto popyra
ehtoh ke; yse pyra mã toto kure ehtoh riryke ya.

21 Ritonõpo Jesemy, jurumekara exiko!
Ameke pyra exiko ywinoino, Jesemy!
22 Kuakorehmako seromaroro, Jesemy,
Ypynanohneme oexiryke!

39

Etuarimakety omihpyry Ritonõpo a
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Ynara tykase ywy: "Tomeseke exĩko ase
ynyriry poko,
jotururu poko roropa iirypyryme pyra jehtohme.
Popyra exiketõ upũto ahtao oturupyra exĩko ase."
2 Mynyhme toehse ywy, oturupyra exiase ipunaka.
Otyro kurã poko oturupyra roropa exiase!
Yrome jetuarimatoh popyrahxo toehse,
3 torẽtyke toehse ywy ukurohtao.
Itamurumehxo jemynyhmaryhtao
itamurumehxo ataosanumãko exiase.
Mame tõturupopitose ywy:
4 "Ritonõpo Jesemy, otãto ẽmepyry nae ro hano
joorihtoh pona?
Otara ahtao orihnõko hano?
Kuuruko isene jehtoh enatyry poko."

5 Axĩtao rokẽ isene jehtoh onekarohpyry ya!
Oneneryme isene jehtoh okynã pyra ipunaka.
Ajohpe pyra, ahnome ehtoh puu katoh sã rokẽ mana.
6 Ytoytõko mana jerutu sã rokene.
Otyme kure yronymyryme aerokuru?
Tineru apoitohme repe,
yrome imeĩpo onoky tinerũme exĩko nae?

7 Seromaroro, Ritonõpo, oty eraximãko ha?
Oeraximãko rokẽ ase.
8 Kypynanohko yyrypyry tõ winoino;
ykerekeremapopyra exiko ajoajohpãkomo a.
9 Mynyhme ase, oturupyra ase,
oya sam tykamexipose jexiryke sero samo.
10 Ritonõpo, kuãnohkehko,
orihsasaka ywy ypipohtoh tonõ ke oya!
11 Yna zupokãko mase, yna rypyry poko
yna wãnohnõko mase.
Nuko tõ sã yna kyryry tõ kurã enahkãko mase.
Ajohpe pyra ahno mã puu katoh sã rokẽ mana.

12 Ritonõpo Jesemy, jotururu oya etako!
Otatõme exiko ynekaropory oya.
Kuakorehmako yxitaryhtao.
Ytamuru tõ ehtopõpyry sã emero
axĩtao rokẽ apãnaryme ase.
13 Ajohpame sã jenepyra exiko aporo
jatãkyematohme ya ytopyra ro jahtao taroino
jenahkatoh pona.

40

Eremiatoh Ritonõpo eahmaryme
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Eraximase, atarypopyra exiase Kuesẽkõ

eraximary poko, jakorehmatoh eya eraximase.
Mame ya toeramase ynororo yxitary etatohme,
jomiry totase eya.
2 Janymyase oramã xihpyry ae,
ikurepato tahxikurẽ poe, purapuramã orihmatõ poe.
Topu jamihmã pona jaroase, jewomatohme.
3 Jamorepase eremiatoh tyrisenã poko,
eremiatohme Kuesẽkõ kurã eahmatoh poko.
Moro eneryke tyya xine tuhkãkõ enetupuhnõko mana,
Kuesẽkõ enetupuhnõko mã toto tosẽkõme.

4 Tãkye exiketõ mokaro Kuesẽkõ enetupuhnanomo,
eramara roropa mã toto
imehnõ neponãmarykõ pokona.
Oximõpyra roropa mã toto mokaro maro
imehnõ neponãmarykõ poko exiketõ maro.
5 Ritonõpo, yna Esemy, tuhke kurãkõ tyrise
oya yna akorehmatohme.
Apanõ pyra mana! Õsenetupuhtoh mã tuhke,
kure yna ritohme.
Emero õsenetupuhtoh kukuruhtao ya
tuhke exiry waro jehtohme ekuhpỹme mana.

6 Okyno tõ etapary ynanekaroryme ise pyra mase,
tiriiku tõkehko maro.
Okyno tõ zatyry apoto apõ po onekaropopyra mase
yna a yna rypyry korokatohme.
Yrome ypanary totapuruhmakase oya,
õmiry etatohme ya.
7 Naeroro kuezukuase: “Taro ase;
Õmiry ya tymerose nase pape pokona, onyripotyamo.
8 Õmihpyry omipona sehxo ase, Ritonõpo Jesemy!
Jamorepatopõpyry oya ukurohtao mana.”
9 Ritonõpo, opoetory tõ oximõmãkõ ẽpataka
õmiry kurã ekaroase yna pynanopyry poko oya.
Moro omi kurã onekarokehpyra ase, zuaro mase.
10 Õmiry kurã yna pynanopyry poko
ononẽpyra exiase.
Zae oehtoh poko yna akorehmatopõpyry
poko roropa oturuase.
Imoihmãkõ rãnao mynyhme pyra exiase amonohkara
oehtoh poko opoetory tõ poko,
toto pyno oehtoh poko, enara.
11 Ritonõpo, zuaro ase ypyno exikehpyra mase.
Ypyno oexiryke amonohkara roropa
oexiryke jũme jewomãko mase.

Oturutoh Ritonõpo a takorehmapotohme
(Saumu 70)
12 Tomyehmase ywy yyryhmatoh ke tuhke.
Ikuhpỹme mã toto.
Yyrypyry tõ pokoino otupĩko ywy tonurẽkara samo.
Jũsety motye jupuhpyry po yyrypyry tõ toehse tuhke, naeroro typoremãse ywy.

13 Ritonõpo Jesemy, kypynanohko!
Kuakorehmako seromaroro!
14 Jetapary se exiketõ iporemãkapoko,
tuaro pyra tyripoko toto.
Tãkye exiketõ jetuarimary poko iramapoko
ropa toto epatohme ropa aehxirotohkõme.
15 Ah ypoihtonanõ notupĩ toto;
Xẽ! Xẽ! kananomo typoremãkase toexirykõke.

16 Ah tãkye nexĩ toto emero oehketõ oya,
ah noseahmã toto.
"Ritonõpo rokẽ mã imehxo Kuesẽkomo," nykã toto
mokaro tãkye exiketõ typynanopyrykõ poko.
17 Ywy ase jamihme pyra te, tytineruke pyra;
Ritonõpo axĩ ke osehko ya! Ypynanohneme mase,
Jesẽme mase. Axĩ ke kuakorehmako, Jesemy!

41

Oturutoh Ritonõpo a kure pyra ahtao
Sero saumu tymerose Tawi a.
1 Tãkye mã mokaro
tymõkomokãkara pyno exiketomo.
Mokaro akorehmãko Ritonõpo mana
popyra ehtoh toehse ahtao eya xine.
2 Mokaro ewomãko Kuesẽkõ mana
okynahxo isene toto ripõko mana.
Tãkye toto ripõko mana
tynekarohpyry po toto nonoryme.
Toto onyryhmapopyra mana epetõkara a.
3 Toto jamihtanohpõko ropa Kuesẽkõ mana
inyhtohkõ po kure pyra toto ahtao
toto akorehmãko mana kure toto ehtohme ropa.

4 Ynara ase: "Ritonõpo Jesemy,
iirypyryme toehse ywy oneneryme.
Juãnohpyra exiko kukurãkako ropa."
5 Jepetõkara omiãko xihpyryme ypoko mã toto.
Joorikyry se mã toto wenikehtohme ypoko.
6 Jenese oehketõ ajohpe rokẽ mã toto;
oturupõko mã toto kure pyra jehtoh poko,
mame tõmirykõ ahpahnõko mã toto.
7 Yse pyra exiketõ putiputime oturũko mã toto
oseya rokẽ ypoko: "Popyra exĩko mana itamurume,"
ãko mã toto, osenetupuhnõko.
8 "Tyrohsẽ popỹ tapoise eya
tynyhtoh poe owõpyra ropa mana,
orihnõko mana," ãko mã toto.
9 Jepe kurã roropa, zae exiketyme ekaroase,
ymaro otuhkety, mokyro jewokaneme toehse.

10 Ritonõpo Jesemy, juãnohpyra exiko, kukurãkako ropa, mame yzehnotokõ emetakamãko ase!
11 Yporemãkara exĩko mã toto,
mame azamaro jehtoh waro exĩko ase.
12 Jakorehmãko mase zae ehtoh poko jexiryke.
Amaro jyrĩko mase jũme.

13 Ritonõpo eahmatoko, Izyraeu tõ Esemy!
Eahmatoko seromaroro, jũme roropa! Enara rokene!

42

Ritonõpo poko penetãko
Sero saumu tymerose Kora tomo a.
1 Ritonõpo, kapau tuna se zehnase ahtao
iporiry poko penetãko mana,
mokyro sã opoko penetãko ase, amaro jehtohme!
2 Tuna enyry se exikety sã opoko penetãko ase,
Ritonõpo, ose ase, isene exikehpyra Exikety!
Omõxi oẽpataka oeahmase, Ritonõpo.
3 Saereme ahtao yxitary poko kohmãnõko ase,
koko ahtao moro poko ẽmehnõko ase,

yxitary rokẽ ynapyryme mana.
Jepetõkara ynara ekaropõko: Otoko hnae Ritonõpo Oesemy? kakehpyra mã toto.

4 Ukurohtao sam ãko ase josenetuputyryhtao
pake ehtopõpyry poko, toytose jahtao
imoihmãkõ maro Ritonõpo maro oturutoh taka.
Esemazupurume ytoase imaro xine, oximõme
atãkyemãko, eremiãko kohtãko Ritonõpo eahmãko.

5 Oty katohme emynyhmãko ha yronymyryme?
Oty katoh torekohmase ywy?
Ritonõpo nyriry kurã eraximãko ase,
okynã pixo eahmãko ropa ase,
Ypynanohneme, Ritonõpo Jesemy.

6-7 Taro ase imehnõ nonory po
emynyhmãko yronymyryme,
naeroro osenetupuhnõko ase Ritonõpo poko.
Pohkane konõto sã tuna konõto kuao
jemynyhmatoh tonehpose eya ypona
ukurohtao; otupĩko ywy, sõkane tõ sã panaikato
ke yhtõko ypy Heremõ poe, ypy Mizar poe
roropa orẽpyra tuna Joatão kuaka, moro sã
jemynyhmatoh tonehpose eya ukurohtaka.
8 Ah ypyno toexiry enepono ya saereme ahtao,
morarame koko eremiãko ase ipoko,
jotururume Ritonõpo a isene jyriponeme exikety.

9 Ekaropõko ase Ritonõpo jewomane a:
“Oty katoh tuenikehse ywy oya?
Oty katohme etuarimãko hano, tyyryhmase ywy jepetõkara popyra ehtoh pokoino?”
10 Yzehpyry jetunu, yyryhmatopo yzehnotokomo a. Onekaropokehpyra mã toto:
“Otoko hnae Ritonõpo, oesemy?” ãko mã toto ya.

11 Oty katohme emynyhmãko ha yronymyryme?
Oty katoh torekohmase ywy?
Ritonõpo nyriry kurã eraximãko ase,
okynã pixo eahmãko ropa ase,
Ypynanohneme mana Ritonõpo Jesemy.

43

Oturutoh Ritonõpo a imehnõ nonory po
1 Ritonõpo, zae jehtoh ekaroko,
kuewomako õmihpyry omipona pyra exiketõ winoino.
Kypynanohko ajohpe exiketõ winoino,
enekunohnanõ winoino.
2 Ritonõpo, jewomaneme mase;
oty katoh kurumekase?
Oty katoh etuarimãko hano tyyryhmase
yzehnotokomo a?

3 Saerehkatoh enehpoko ya
jamorepaneme zae jesemary poko.
Kuaroko ropa ypy Xião pona, oesary kurã pona,
atapyĩ kurã pona.
4 Mame apoto apõ pona ytõko ase
oẽpataka, Ritonõpo. Omoro rokẽ jãkyemãko mase.
Ykyryry haapa etõko ase,
eremiãko ase oeahmatohme, Ritonõpo, Jesemy.
5 Oty katohme emynyhmãko ha yronymyryme?
Oty katoh torekohmase ywy?
Ritonõpo nyriry kurã eraximãko ase,

okynã pixo eahmãko ropa ase,
Ypynanohneme Ritonõpo Jesemy.

44

Oturutoh Ritonõpo a osewomapotohme
Kora tõ nymerohpyry.
1 Ritonõpo, moro poko totase yna a ynapanary
ke, turuse yna, yna tamuru tomo a, onyrihpyry
poko ajamitunuru ke pake ahtao, isene ro toto ahtao.
2 Ajamitunuru ke imehnõ ahno maropoase
opoetory tõ esaryme moroto ehtohme.
Turuse yna imehnõ ahno wãnohtopõpyry poko
oya. Moro tyrise oya kure rokẽ opoetory tõ ritohme, toto emãtohme.
3 Typyrekõ ke pyra moro nono
typoremãkase opoetory tomo a; tyjamitunurukõke
pyra topetõkara typoremãkase eya xine.
Yrome ajamitunuru ke orẽpyra oexiryke
typoremãkase toto eya xine,
imaro xine oehtoh poko tutuarõtanohpose toto
oya exiryke roropa.
Moro eneryke tyya xine typyno xine oehtoh
waro toh kynexine.

4 Ritonõpo, utuisaryme mase, Jesẽme roropa;
orẽpyra opoetory tõ rineme mase.
5 Ajamitunuru ke yna zehnotokõ
poremãkãko ynanase, yna maro oexiryke
yna etapary se exiketõ enahkãko ynanase.
6 Ypyre pokoino pyra orẽpyra exĩko ase,
taky maro, ytapemã maro;
morohne pokoino pyra jepetõkara poremãkãko ywy.
7 Yrome omoro mase yna pynanohneme
yna epetõkara wino,
oya yna zehno exiketõ typoremãkase.
8 Oeahmary poko kohmãnõko ynanase;
“Kure mase,” kakehpyra ynanase.

9 Yrome seromaroro turumekase ynanase oya,
typoremãkapose yna zehnotokomo a,
yna maro ytopyra mase yna ytoryhtao etonatoh taka.
10 Morara exiryke ynanepase yna epetõkara wino
taropose yna exiryke oya,
yna mõkomory tapoise eya xine tymõkomorykõme.
11 Yna maro pyra oexiryke,
yna etaetapase toto kaneru tõ samo,
sapararahme yna taropose oya imehnõ nonory pona.
12 Opoetory tõ tokamose oya, epehpyry pitiko poko,
mõkomo typyne pyra aexihpyry samo.
13 Moro onyrihpyry yna poko enẽko mã
ynakatonomory, yna eunohnõko mã toto,
exianãko roropa mã toto yna poko.
14 Opoe yna poihtõko imeimehnõ nonory põkõ mana;
imehnõ ahno ynahtomãko mã toto.
15 Yna onutuarimanohpokehpyra mã toto,
ehxirõko ase yronymyryme,
16 ykerekeremary yzehnotokomo a etaryke ya,
yyryhmary se exiketõ omiry etaryke roropa ya.

17 Moro sã toehse yna a emero,
wenikehpyra yna ahtao ro opoko;
anamonohpyra roropa yna ahtao, õmihpyry poko,
onetapohpyry opoetory tomo a.

18 Eramara ynanexiase opoe,
õmihpyry omipona ynanexiase,
onyripohpyry omipona.
19 Yrome oya tomase yna,
akurihmohpyry sã onokyro tõ rãnao,
turumekase yna oya xinukuturu htao.
20 Omoro, Ritonõpo, toahmakehse awahtao yna a,
imepỹ neponãmary eahmatohme yna a,
21 moro poko yna ahtao zuaro oexiry,
emero ahno osenetupuhtoh waro oexiryke,
tokare pyra ahtao ro zuaro mase.
22 Yrome opokoino kokoro rokẽ yna etapãko mã toto.
Yna rĩko mã toto kaneru samo
etapatoh taka tarose ahtao osewomara.

23 Ritonõpo, apakako! Oty katoh nyhnõko mah?
Owõko! Yna onurumekara exiko, jũme.
24 Oty katoh yna poe otonẽnõko mahno
yna zunoto samo?
Oty katoh yna rumekãko mah yna etuarimary htaho?

25 Toepukase ynanase nono pona;
typoremãse ynanase, tohpahse nono pona.
26 Owõko yna akorehmatohme!
Yna ipynanohko kure oehtoh pokoino,
yna pyno oehtoh enahpỹme exiryke.

45

Tuisa pytatoh eremiatopo
Kora tõ nymerohpyry.
1 Omi kurã oehkehpyra mana ukurohtaka sero
eremiatoh riryhtao ya tuisa eahmatohme.
Ununu pape merotoh sã nase,
emese kure pape merone emary ao.

2 Tuisa, nuaseme potu mase, imehnõ motye emero,
imehnõ zururu poko emese kure mase.
Moino ro kure rokẽ orĩko Ritonõpo mana.
3 Ometỹ eary pokona atapemã tyriko,
tuisa jamihmehxo exikety, orẽpyrahxo, tuisamehxo!
4 Kawaru po orẽpyra mase ytõko,
okyryry tõ mã zemizemiãko xixi ke,
ajohpe pyra ehtoh ewomãko mase,
zae rokẽ imehnõ apiakãko mase.
Ajamitununu ke imoihmãkõ poremãkãko mase.
5 Opyre, pyrou tõ pohsuime mã kehko,
ozehnotokõ eano posohkãko mã kehko;
imehnõ nonory põkõ epukãko mã toto omyhtokoxi.

6 Tuisame oehtoh, Ritonõpo nekarohpyryme oya,
jũme exikehpyra mana.
Zae rokẽ erohnõko mase tuisame oehtoh poko.
7 Zae ehtoh pyno mase,
popyra ehtoh se pyra mase ipunaka.
Morara exiryke Ritonõpo Oesemy a
tymenekase mexiase, oya tãkye ehtoh
ekaroase imehnõ tuisa tomo a inekarohpyry motye.
8 Ixtaratu kurã nae nase oupõ poko,
mira te, aroe tomo, enara.
Eremiatoh etõko mã toto onetaryme
tuisa tapyĩ tõ konõto tao,
maafim ke emeporyme.

9 Nohpo tõ maro atapyĩ konõto tao,
tuisa tõ ẽxiry tõ mana.
Ãpotunuru wino tuisa pyty mana,
uuru kurã risẽ ke tynamuruke.

10 Tuisa pytyme exikety, jomiry etako:
"Oekyry tõ poko owenikehko,
omy tapyĩ taõkomo.
11 Oryxime potu mase,
morara exiryke opyno exĩko tuisa mana;
kure rokẽ aomiry omipona exiko oniome exiryke.
12 Tuisa pytyme exikety, pata Tiro põkõ tynekarory kurã enehnõko oya mana;
tuhke tymõkomokãmo kure oriry se exĩko."

13 Tuisa tapyĩ konõto tao tuisa pytyme exikety mana, oryxime potu mana!
Zupõ mã uuru kurã risẽme mana.
14 Upo kurã tamuruse, sỹsỹkamã potu
toytotohme tuisa ẽpataka,
tymaro oryximãkõ arõko mana.
15 Oseahmaryme atãkyemaryme roropa
oehnõko mã toto, omõnõko tuisa tapyĩ konõto taka.

16 Omoro, tuisa, tuhke tumũkue exĩko mase,
tuisame exĩko mã toto, atamuru tõ myakãme;
sero nono põkõ tuisaryme toto rĩko mase,
sero nono põkõ porehme.
17 Sero jeremiatoh ke jũme wenikehpyra
exĩko mã toto imehxo oehtoh poko, jũme
oeahmãko mã toto myarotokoromero.

46

Ritonõpo kymaro xine mana
Kora tõ nymerohpyry.
1 Kuewomanekõme Ritonõpo mana,
kyjamitunurukõme roropa mana.
Ameke pyra exiryke kuakorehmatorỹko mana
popyra ehtoh toehse ahtao.
2 Morara exiryke enaromyra exĩko sytatose,
sero nono tykytyky karyhtao ro, ypy tõ
epukaryhtao roropa zue aka, tuna konõto kuaka;
3 Oserehpyra sytatose pohkane konõto
etaryhtao tuna konõto kuao, ypy tõ
kywyh kywyh karyhtao roropa.

4 Tuna nae mana, ipokoino tãkye exĩko
Ritonõpo patary põkõ mana,
Ritonõpo Imehxo Exikety tapyĩ kurã taõkomo.
5 Moro pata po Ritonõpo mana,
naeroro jũme enahpyra exĩko mana;
ẽmepyryhtao typatary akorehmãko Ritonõpo mana.
6 Imehnõ nonory põkõ oserehnõko mã toto,
mokaro kowenu tõ tyjamihkehkasẽme mã toto.
Oturũko mã Ritonõpo konomeru samo,
tuname sero nono exĩko mana.

7 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety kymaro xine mana;
Jako Esemy kuewomanekõme mana.

8 Osehtoko osenuhmatokose Kuesẽkõ nyrihpyry!
Enetokose osenuruhkatoh tonõ tyrise eya sero nono po.
9 Osetapatoh konõto mynyhpãkãko mana
sero nono po porehme;

taky tõ tahkãko mana, warata tõ roropa,
osewomatoh tonõ zahkãko mana.
10 "Osetapakehtoko," ãko ynororo.
"Zuaro ehtoko ypoko, ywy ase Ritonõpo.
Sero nono põkõ tuisaryme ase.
Sero nono esẽme ase, porehme."

11 Kuesẽkõ Jamihmehxo Exikety kymaro xine mana;
Ritonõpo Jako Esemy kuewomanekõme mana.

47

Ritonõpo, nono Esẽme porehme
Kora tõ eremiatopo.
1 Tahtah kaxitoko atãkyemaryme, ahno tõ emero!
Opore eremiatoko Ritonõpo eahmaryme!
2 Kuesẽkõ imehxo mana, kure ehtoh
se rokẽ mana kyya xine;
Tuisa imehxo mana, sero nono Esẽme porehme.

3 Ritonõpo a imehnõ ahno typoremãkapose yna a;
imeimehnõ nonory põkõ tuisaryme yna tyrise eya.
4 Sero nono tymenekase eya kuesarykõme ehtohme,
sero nono poko tãkye toehse ipoetory tomo,
mokaro pyno mã ynororo.
5 Onuhnõko Ritonõpo mana tapõ pona,
tuisa konõto apõ pona.
Morara ahtao tãkye exiketõ kohtãko,
rue tõ etõko mã toto.
6 Eremiatoko, Ritonõpo eahmaryme;
eremiatoko Kutuisarykõ eahmaryme!
7 Eremiatoh ke Ritonõpo eahmatoko!
Tuisame mana sero nono Esẽme porehme.

8 Tapõ po typorohse Ritonõpo mana,
tuisa konõto apõ kurã po;
sero nono põkõ Esẽme mana porehme.
9 Sero nono põkõ tuisary tõ oximõnõko mã toto
Ritonõpo poetory tõ maro,
Aparão Esẽ poetory tõ maro.
Sero nono põkõ jamitunuru emero motye tuisamehxo mana;
imehnõ emero Esẽme Ritonõpo mana.

48

Jerusarẽ, Ritonõpo patary
Kora tõ nymerohpyry.
1 Tuisamehxo Ritonõpo mana, eahmaryme
seremiatone ipatary Xião po, esary ypy kurã po.
2 Ritonõpo esary ypy kae mana, kure potu roropa;
Tuisa konõto patary poko atãkyemãko
sero nono põkõ mã toto porehme.
3 Tonepose Ritonõpo a tymaro exiketõ
ewomãko mana, tapyi jamihmãkõ tao pata po.

4 Imehnõ tuisa tõ tõximõse tõsetapatohkõme,
ypy Xião kararahtohme repe.
5 Yrome toeporehkase toto ahtao pata pona
tõserehse toto; toepase toto enaromỹke toexirykõke.
6 Tonaroxitapãse toh nexiase, taosanumase toto,
nohpo jetũ ehtoh samo enururuhtao,
7 wapu ao ytoketõ samo, wapu konõto ao
tomase ahtao pohkane konõto a,
tyryrykane jamihme exikety maro.

8 Ritonõpo nyrityã poko totase yna a,
seromararoro ynanenease Kuesẽkõ nyrihpyry typatary ao,
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety.
Jũme typatary ewomãko mana.
9 Ritonõpo, Atapyĩ tao osenetupuhkehpyra ynanase yna pyno oehtoh poko.
10 Ritonõpo, oeahmãko ahno tõ mana emero
nono po, oesety waro onyrityã roropa
imeimehnõ nonory po porehme.
Zae rokẽ tuisame mase;
11 atãkyematoko Jerusarẽ põkomo!
Ritonõpo, zae rokẽ apiakãko mase!
Naeroro atãkyematoko Juta patary tõ põkomo!

12 Ritonõpo poetory tomo, ytoytotoko Jerusarẽ poro,
tapyi tõ kaetokohxo exiketõ ikuhtoko
tuhke exiry waro ehtohme!
13 Pata apuru tõ enetoko kure;
soutatu tõ esary jamihmãkõ enetoko kure roropa.
Morarame ynara ãko matose
opoenomo a apakomotyamo a roropa:
14 Mose Ritonõpo jũme Kuesẽkõme mana.
Zae kuarotorỹko mana jũme rahkene.

49

Ekurehpyra orihketõme sytatose porehme
Kora tõ nymerohpyry.
1 Ahno tomo, etatoko pahne!
Otato ehtoko, sero nono põkomo porehme,
2 tuisamehxo exiketomo te, imehnõ poetory tomo,
tymõkomoke exiketomo te, tymõkomokãkara roropa,
3 Josenetupuhtoh enetupuhpõko mana;
tuaro ehtoh ekarõko ase.
4 Atamorepãko ase omi tuaro ehtoh poko,
ipoko amorepãko ase, ykyryry rue ynetoryke.

5 Enaromyra ase popyra ehtoh toehse ahtao,
tomyehmase jahtao yzehnotokomo a.
6 Popyra exiketõ orẽpyra osekarõko mã toto
tytinerũkõ pokoino, itamurume tytineruke
toexirykõ poko epyrypãko mã toto.
7 Yrome onepehmasaromepyra sytatose
orihpyra kuehtohkõme;
Ritonõpo onepehmasaromepyra sytatose jũme
isene kuehtohkõme,
8 isene ahno ehtoh typyne kuhse exiry mana.
Tineru itamurume nae ahno ahtao ro
ipune pyra exiry mana,
9 orihpyra mokyro ehtohme,
jũme isene mokyro ehtohme.
10 Ynara enẽko sytatose: tuaro exiketõ ro
orihnõko mã toto, tuaro pyra exiketõ morararo,
putupyra exiketõ morararo.
Tymõkomorykõ nomõko mã toto emero imehnõ mõkomoryme.
11 Ekepyrykõ zonẽtoh tonõ itapyĩkõme exĩko
mana jũme; moroto exikehpyra exĩko mã toto
nono itamurume esemỹpyryme toto ahtao ro.

12 Kymarokõ ahnome kuexirykõke,
imehxo kuahtao xine ro, ekurehpyra orihnõko sytatose;
onokyro tõ orikyry sã orihnõko sytatose.

13 Mokaro etyhpyry enetoko ke typoe xine rokẽ

orẽpyra osekaroketomo; enetoko ke tymõkomorykõ poko epyrypaketomo,
14 kaneru sã orihnõko mã toto,
aorihtohkõ toto esẽ sã toto arõko.
Ẽmepyryhtao mokaro poremãkapõko zae exiketõ mã
toto; ekepyrykõ motãko mana zonẽtopõpyry ao
ameke toto tapyinỹpyrykõ winoino.
15 Yrome juzenu pynanohnõko Ritonõpo mana
joorihtopõpyry wino, jarõko mana tymaro jehtohme.

16 Torẽtyke pyra ehtoko imehnõ tymõkomoke toehse ahtao, itamurumehxo imõkomory
tomãse ahtao.
17 Tymõkomory anarosaromepyra mana
toorihse ahtao;
imõkomory ytopyra mana imaro zonẽtoh aka.
18 Tãkye exiketyme ahno ahtao ro isene toehtoh poko,
kure turuse ahtao roropa inyrityã poko,
19 toorihse ahtao tytamuru tõ maro oximõnõko mana,
moroto xinukutume ehtoh exikehpyra mana.
20 Kymarokõ ahnome kuexirykõke, imehxo kuahtao xine ro, ekurehpyra sytatose;
onokyro tõ orikyry sã orihnõko sytatose.

50

Ritonõpo eahmary poko isene exiryke
Asape nymerohpyry.
1 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Kuesẽkomo,
oturũko mana; sero nono põkõ kohmãko
xixi tũtatoh wino aomõtoh pona.
2 Saereh ãko moroto Ritonõpo mana Jerusarẽ po,
pata kurã potu ipunaka.

3 Kuesẽkõ oehnõko mana, mynyhme pyra
eporehkãko mana;
apoto nyahkary sã esemazupurume oehnõko.
Zomye tyryrykane itamurume exĩko.
4 Kapuaõkõ kohmãko mana nono põkõ roropa
eneneme toto ehtohme,
typoetory tõ apiakary tyya enetohme.
5 Ynara ãko mana: “Jomiry omipona exiketõ
enehpoko ya, tõmihpyrykõ etahpõkomo ya,
mame moro enetupuhtohme tokykõ
tyahkase eya xine tynekaroryme ya.”
6 Kapuaõkõ emero zae Ritonõpo ehtoh
ekarõko mã toto, ynororo apiakaneme exĩko mana.
7 Ritonõpo ynara ãko: “Etatoko pahne ypoetory tomo,
ourutorỹko ase; ohxirotorỹko ase, Izyraeu tomo.
Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
8 Ohxiropyra xine ase onekarotyãkõ poko,
okyno tomo, apoto apõ po onyahkatyãkomo,
mokarohne onenehkehpyra matose ya.
9 Yrome otyme kure ya, pui orutua kõ oeky tõ wino?
Mokaro apoiry se pyra ase,
poti tõ se pyra ase roropa oeky tõ wino.
10 Onokyro tõ emero itu htaõ komo jekyme mã toto,
pui tõ roropa miu motye
ypy tõ po exiketõ jekyme mã toto.
11 Torõ tõ jekyme mã toto, emero ypy tõ po
exiketomo, onokyro tõ roropa ona po exiketõ
jekyme mã toto.
12 Omise jahtao tonahsẽ onekaropopyra jexiry
oya xine, sero nono ykyryryme exiryke
emero zao aexityã maro.
13 Johme pui orutua kõ pũ õnõko ha?

Poti tõ munuru ẽnõko ha?
14 Ah, ‘Kure mase,’ katoh, onekarorykõme nexĩ ya.
Õmihpyrykõ omipona oehtohkõ roropa:
‘Ynara ekarõko ase oya,’ karyhtao ya,
moro ekaroko onekarorykõ kurãme
Ritonõpo Imehxo Exikety a.
15 Kykohmako popyra ehtoh toehse ahtao,
opynanohnõko ase, mame jeahmãko mase.”

16 Yrome popyra ehtoh poko exiketomo a
ynara ãko Ritonõpo mana:
“Oty katoh ynyripohpyry ekarõko matou?
Oty katoh ynetapohpyry poko oturũko roropa matou?
17 Zae pyra oehtohkõ kurãkapory se pyra matose ya,
ynyripohpyry oya xine rumekãko roropa matose.
18 Emero rokẽ omato tõ eneryhtao oya xine
osepeme exĩko matose toto maro,
imehnõ nohpo poko exiketõ maro
imehnõ orutua poko exiketõ maro
osepeme exĩko matose.
19 Ihximyra matose popyra õmiarykõ poko,
tupime pyra oya ajohpe õtururu mana.
20 Oekyrykõ hxirokehpyra matose, ajohpe ehtoh ke
toto onykerekeremakehpyra matose.
21 Morohne tyrise oya xine,
mame mynyhme rokẽ exiase;
naeroro asã xine kuekaroase repe.
Yrome seromaroro oupokatorỹko ase;
zae pyra oehtohkõ enepõko ase oya xine.
22 Etatoko pahne, jenetupuhpyra exiketomo,
jomiry onetara awahtao xine oenahkatorỹko ase.
Mame opynanohnekõ pyra exĩko mana.
23 ‘Kure mase,’ kary ya, onekaroryme mana,
jeahmãko mase, mame opynanohtorỹko ase,
jomipona awahtao xine emero porehme.”

51

Tyyrypyry korokapotopõpyry
Tawi nymerohpyry sero.
1 Ritonõpo, yna pyno exikehpyra oexiryke
ajohpãme sã juãnohpyra exiko.
Yna pyno oexiryke, iirypyryme jehtopõpyry
ikorokako emero.
2 Kukurikako popyra jexiryke,
iirypyryme jehtoh ikurikako kure jehtohme ropa.

3 Zae pyra jehtopõpyry enetupuhnõko ase,
yyrypyry mã kokoro rokẽ jẽpataka mana.
4 Yyrypyry mã oryhmaneme rokẽ mana,
popyra ehtoh yriase oneneryme,
ise pyra oehtoh ipunaka moro tyrise ya.
Zae mase japiakaryhtao oya, juãnopyryhtao oya zae rokẽ mase morohne rĩko.
5 Ajohpe pyra, popyra ywy jenurutopõpyry poe ro; jenurutopõpyry poe ro iirypyryme exiketyme ase.

6 Zae jehtoh se mase ukurohtao
ajohpe pyra jehtohme. Tuaro kyriko ukurohtao.
7 Yyrypyry touko ukurohtae kure jehtohme;
kukurikako upo ikurikasenã sã jehtohme,
mauru karimutumã motye jehtohme.
8 Sekese kyriko ropa tãkye exiketõ omiry
etatohme ropa, oseahmaketõ omiry etatohme

roropa, tytũtũmase jahtao ro oya tytohtohkase jahtao roropa, tãkye exĩko ropa ase.
9 Yyrypyry onenepyra exiko,
popyra jehtopõpyry ikorokako ropa, emero porehme.
10 Ritonõpo, kure rokẽ josenetupuhtoh
tyriko ukurohtao,
Ouzenu ekaroko ya tyrisenã sã jehtohme ropa.
11 Jenyohpyra exiko owinoino,
Ouzenu kurã onupuxihkara exiko roropa ywinoino.
12 Tãkye kyriko ropa typynanohse jexiryke oya,
õmiry omipona se jehtoh tyriko ropa ukurohtao.
13 Moromeĩpo õmiry omipona pyra exiketõ
amorepãko ase onyripohpyry poko,
mame eramãko ropa mã toto oya.
14 Ritonõpo, ypynanohneme mase, kuewomako orihpyra jehtohme, mame tãkye rokẽ
yna pynanohneme oehtoh ekãtõko ase!
15 Ritonõpo, wakorehmako õmiry poko jotururu poko, mame oeahmãko ase!

16 Okyno tõ etapary ya se pyra mase
ynekaroryme oya; okyno zahkary se pyra roropa mase ynekaroryme oya.
17 Ritonõpo, ynekaroryme juzenu ekarõko ase oya osanume jahtao ro;
“Ose pyra ase,” kara mase ya ime pyra jahtao
ukurohtao, yyrypyry rumekary se roropa jahtao.

18 Ritonõpo, kure oexiryke Jerusarẽ põkõ
akorehmako, ipatarykõ apururu tõ tyriko ropa!
19 Morarame opoetory tõ nekarory azamaro
exĩko, zae okyno tõ zahkasẽ tytororo
azamaro exĩko mana.
Pui mũkuru tõ roropa zahkãko mã toto
okyryry apoto apõ po.

52

Zae Ritonõpo mana, kypyno xine roropa
Tawi nymerohpyry toytose Toeke etomita ahtao tuisa Sauu a ekarose Tawi ytotopõpyry poko Apimereke a.
1 Oty katoh epyrypãko mah popyra oehtoh poko,
orẽpyra exikety?
Kypyno xine Ritonõpo ehtoh
anamonohpyra mana jũme.
2 Atamorepãko mase imehnõ ryhmary poko;
taerẽ exikety sã onuru mana.
Ike imehnõ enekunohnõko mase, ajohpe õmiry exiryke.
3 Popyra ehtoh sehxo mase kurãkõ se hkopyra,
ajohpe ehtoh sehxo roropa mase,
zae omi se hkopyra mase.
4 Ajohpe exikety, imehnõ ryhmary
sehxo mase õmiry ke!
5 Morara exiryke jũme oenahkãko Ritonõpo mana;
ãpoĩko mana, jarãnaka oemãko mana atapyĩ tae;
sero nono isene exiketõ esary po
oenahkãko Ritonõpo mana.
6 Moro enẽko zae Ritonõpo omipona exiketõ mana,
enaromỹke exĩko mã toto;
opoihtõko mã toto, ynara ãko:
7 “Enetoko ke mokyro mã Ritonõpo onyripyra
towomaneme; yrome orẽpyra tõsekarose ynororo
itamurume tymõkomoke toexiryke, tõsewomary tukuhse ynororo zae pyra toehtoh poko.”

8 Yrome oriwera zoko sã ase ahtãko
Ritonõpo tapyĩ myhto;
ypyno aexiry enetupuhnõko ase,
jũme ypyno exikehpyra mana.

9 Ritonõpo, oeahmakehpyra ase onyrityã pokoino;
opoetory tõ ẽpataka kure oehtoh ekarõko ase.

53

Popyra ahno ehtopo
(Saumu 14)

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Tuaro pyra exiketõ ynara osenetupuhnõko
tukurohtao mana:
"Ya Ritonõpo jesẽme pyra mana."
Yrome popyra mã mokaro, inyrityã nuriame mana;
zae ehtoh onyripyra mã toto emero porehme.

2 Kapu poe sero nono põkõ enẽko Ritonõpo mana,
zae ehtoh waro exiketõ zupĩko,
toiro Tosẽme Ritonõpo eahmane zupĩko mana.
3 Yrome toeramase mã toto
emero zae ehtoh esemary poe,
oxisã mã toto imotahpyry samo.
Zae ehtoh poko exiketõ pyra mã ipunaka,
toiro zae exikety pyra mana.

4 Ritonõpo ynara ekaropõko: "Mokaro popyra
exiketõ zae ehtoh waro pyra toh nae?
Torẽnase toto, ypoetory tõ kyryry
kurã ematonanopyry poko,
mame moro motye, oturupyra mã toto ya."
5 Yrome imeĩpo enaromỹke exĩko mã toto,
tykytyky ãko, moro oserehtoh panõ
onukuhpitopyra toh nexiase,
typoetory tõ epetõkara zehpyry
pahnõko Ritonõpo exiryke.
Turumekase mã toto, Ritonõpo a,
naeroro toto poremãkãko Izyraeu tõ mana porehme.

6 Ritonõpo, Izyraeu tõ pynanohne
enehpoko Jerusarẽ poe!
Opoetory tõ enepyry ropa ahtao Ritonõpo a
imeimehnõ nonory poe tãkye exĩko mã toto,
Jako pakomotyamo.

54

Kuewomako Ritonõpo

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, kypynanohko ajamitunuru ke!
Kuanỹko jamihmehxo oexiryke.
2 Jotururu oya etako ke, Ritonõpo!
Otatõme exiko jomiry poko.
3 Ahno oehnõko, epyrypaketomo, etonatohme ymaro.
Orutua kõ zehnotokõ jetapary se mã toto.
Ritonõpo omipona pyra exiketõme mã toto.

4 Yrome Ritonõpo Jesẽ mã jakorehmaneme mana,
Jewomaneme roropa mana, zuaro ase.
5 Jepetõkara nyrihpyry popỹ ke
toto wãnohpory se ase Ritonõpo a.
Zae Ritonõpo mana, morara exiryke
toto enahkapõko mana.

6 Tãkye jexiryke ynekarory ekarõko ase
oya, Ritonõpo. "Kure mase," ãko ase,
oeahmaryme, kure oexiryke.

7 Kypynanopyase popyra ehtoh wino emero,
jepetõkara poremãkatopõpyry tonese ya.

55

Towokase ahtao tope a
Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, jotururu etako!
Ajohpãme sã ekaropotoh wino eramara exiko.
2 Jomiry etako, kuezuhko;
tapotũkehse ywy torẽtyke jehtoh ke.
3 Jerehnõko jepetõkara jenaroximaryhtao eya xine;
yyryhmaryhtao popyra exiketomo a
jakurihmõko mã toto.
Popyra ehtoh enehpõko mã toto ypona;
yzehno mã toto, yse pyra mã toto ipunaka.

4 Ukurohtao enaromỹke ase ipunaka,
joorikyry zuno jehtoh jakurihmõko mana.
5 Enaromỹke ywy itamurume,
tykytyky ãko ase; tonaroxitapãse ywy.
6 Aporiry tõ se sã hano utuku samo,
mya jytotohme oserematoh taka!
7 Ywy epary myahxo ahno esaka pyra,
moroto jehtohme rokẽ rahkene.
8 Axĩ sã osa jamihmã zupiry ywy otonẽtohme
tyryrykane winoino, konopoimo winoino roropa.

9 Ritonõpo, jepetõkara omiry akorekehkako,
toto otupitohme.
Imehnõ etapary eya xine,
osetapary roropa enease pata tõ po!
10 Saereme ahtao, koko roropa ytoytõko mã toto
pata zomye, apuru tõ poro imehnõ ryhmãko;
popyra ehtoh poko mã toto.
11 Emero rokẽ po osema tao roropa imehnõ
ryhmãko mã toto; ematonanohnõko mã toto,
imehnõ enekunohnõko mã toto.

12 Jepekarame ahtao jeunohnõko, ywy
eanahtory; yzehno exikety ykerekeremaryhtao
otonẽkety sã rokẽ jexiry roropa repe.
13 Yrome omoro mase, ymaro ytoytokety,
ymaro atamorepakety jepemehxo repe!
14 Soturuase oximaro emero poko, sytoase
oximaro oseahmase ahno maro Ritonõpo Tapyĩ tao.

15 Ah jepetõkara norihno
toto aorihtoh exipyra ahtao ro;
ah nyhtõ toto isene ro toto ahtao aorihtyã esaka.
Popyra ehtoh itapyĩkõ tao mana, ikurohtao xine roropa!
16 Yrome Ritonõpo Jesẽ kohmãko ase
jakorehmatohme, ypynanohnõko mana.
17 Pakeimo, tãxiahtao, koko roropa xitãko ase
jotururume eya, mame jomiry etãko mana.
18 Jenehnõko ropa mana kure rokene etonatoh poe osetapary poko jahtao jepetõkara
tuhkãkõ maro.
19 Ritonõpo, tuisamehxo Exikety moino
apitorymã poe, jomiry etãko mana
mokaro poremãkãko mana;
toetyorõmarykõ se pyra toexirykõke,
Ritonõpo imehxo enetuputyry se pyra
roropa toexirykõke.

20 Jepẽpo tõsetapase tope tõ maro,
toto poremãkapotohme; tõmihpyry tamonohse eya.
21 Aomiry kure sã nexiase mãteka samo
enekunohtohme, yrome ikurohtao imehnõ se pyra
ipunaka exiketyme nexiase.
Aomiry kure sã nexiase azeite samo,
yrome tapema taere exikety sã nysahkatoh sã nexiase.

22 Torẽtyke oehtohkõ ekaroko Ritonõpo a,
mame ãkorehmãko mana.
Tõmihpyry omipona exiketõ
onyporemãkapopyra mana.
23 Yrome mokaro imehnõ etapananomo te,
imehnõ ewokananomo, ajohpe exiketõ roropa
emãko mase, Ritonõpo, aorihtyã esaka;
isene toto ehtoh zokonaka exipyra ahtao ro.
Yrome ywy, oenetupuhnõko ase.

56

Ritonõpo ymaro mana

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, ypyno exiko, osetapãko mã toto ymaro;
yyryhmakehpyra jepetõkara mana.
2 Japoijapoiry poko kohmãnõko mã toto,
tuhke mã mokaro osetapaketõ ymaro.

3 Enaromỹke jahtao oenetupuhnõko ase,
Ritonõpo Jamihmehxo Exikety.
4 Ritonõpo enetupuhnõko ase,
eahmãko roropa ase aomihpyry pokoino,
kymaro xine toexiry poko.
Enetuputyryke ya enaromyra exĩko ase.
Yyryhmasaromepyra ahno mana.

5 Jepetõkara jakorekehkary poko kohmãnõko mã toto,
josepekatyry se jahtao osenetupuhnõko mã toto
popyra jyriry poko.
6 Oximõnõko mã toto,
otonẽnõko ynyriry enetohme tyya xine,
jetapatoh eraximãko mã toto.
7 Ritonõpo, mokaro zuãnohko popyra
toto ehtamitume; zehno oehtoh enepoko, toto iporemãkapoko!

8 Yronymyryme torẽtyke jehtoh waro mase,
yxity tukurãkase oya okyryry kutehi ao.
Onymeropyra mã kehko apapẽ pokona?
9 Okohmaryhtao ya jakorehmatohme,
jepetõkara epãko mã toto.
Ynara zuaro ase: Ritonõpo ymaro mana.
10 Ritonõpo omihpyry eahmãko ase;
Kuesẽkõ omihpyry.
11 Ritonõpo enetuputyryke ya enaromyra exĩko ase.
Yyryhmasaromepyra ahno mana.

12 Ritonõpo, jomihpyry ae ro ynekarory
ekarõko ase oya; “kure mase,” ãko ase ynekaroryme,
13 ynara exiryke: kypynanopyase orihsasaka jahtao, yporemãkapopyra mexiase.
Naeroro, Ritonõpo, oẽpataka ytoytõko ase,
saeremae ytõko ase isene jexiryke.

57

Towomase Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ypyno exiko, Ritonõpo, ypyno exiko!
Oya oehnõko ase osewomatohme.
Ãporiry tõ jerutumã zopino otonẽnõko ase
tyryrykane konõto mynyhme ehtoh pona.
2 Ritonõpo Imehxo Exikety kohmãko ase;
Ritonõpo netaryme, tõsenetupuhtopõpyry ae ro
jakorehmãko mana emero poko.
3 Kapu poe jezuhnõko mana, ypynanohnõko mana;
yyryhmary se exiketõ poremãkapõko mana.
Ypyno toexiry enepõko Ritonõpo mana,
tõmihpyry anamonohpyra mana.
4 Tapuruse ywy jepetõkara a;
reão tõ sã mã toto, jesekary se mã toto.
Jery warata sã mã kehko, pyrou sã roropa,
inurukõ tapema sã mana, taere exikety sã ipunaka.

5 Ritonõpo, imehxo oehtoh enepoko kapu ao,
saereme oehtoh enepoko sero nono poro porehme!

6 Ahno apoitoh tyrise jepetõkara a japoitohme,
torẽtyke toehse ywy ipunaka.
Orame tahkase eya xine jesemary ao,
yrome ynaroro toepukase zaka.

7 Oenetupuhkehpyra ase, Ritonõpo,
oenetupuhkehpyra ase;
eremiãko ase opoko oeahmaryme.
8 Apakako, ukurohtao! Ykyryry tõ haapa,
rue roropa apakatoko! “Xixi apakako,” ase ẽmepyryme.
9 “Ritonõpo, kure mase,” ãko ase ahno tõ rãnao.
Oeahmãko ase imoihmãkõ rãnao.
10 Yna pyno oehtoh kaetokohxo sã mana kapu pokona.
Zae oehtoh anamonohpyra mana, akurũ pona samo.

11 Ritonõpo, imehxo oehtoh enepoko kapu ao.
Saeremehxo oehtoh enepoko sero nono poro porehme!

58

Popyra exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana
Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Tuisa tomo, kowenu poko erohketomo,
zae imehnõ apiakãko matou inyrihpyry emetakame?
Zae nymyry ahno apiakãko matou?
2 Arypyra. Popyra ehtoh riry poko rokẽ
osenetupuhnõko matose,
imehnõ ryhmãko roropa matose sero nono po.

3 Tonurutopõpyry poe ro popyra exiketõ
zae pyra ehtoh poko mã toto;
ajohpe omiãko mã toto tonurutopõpyry poe ro.
4 Opi orihmato ke pehme mã toto,
okoi orihmatõ samo.
Typanarykõ apurũko mã toto, okoi saaro,
otato pyra toehtohme,
5 mokyro okoi emepane omiry etary se pyra
toexiryke, emese kure etoryhtao ro.

6 Ritonõpo, popyra exiketõ zery itahkako!
Ritonõpo yna Esemy, mokaro zery touko,

reão tõ mokaro, imehnõ esekananomo!
7 Ah mokaro popyra exiketõ tonahkasẽme
nexĩ toto, tuna samo tukuãse ahtao nono pona!
Ah takurihmose nexĩ toto otyro sã,
ahtaryhtao osema tao!
8 Mokaro kue sã tyripoko toto,
tuname samo ikurepato htao.
Poeto sã tyripoko toto tonuruse ahtao toorihse,
saereme ehtoh onenepitopyra aexihpyry!
9 Tuaro pyra ro toto ahtao, mokaro popyra
exiketõ ãtarykahmã sã tysahkasẽme exĩko mã toto;
isene ro toto ahtao, mokaro zehno toexiryke,
toto aropõko Ritonõpo mana tyryrykane ke.

10 Tãkye exĩko zae ehtoh poko exiketõ mana
popyra exiketõ wãnopyry eneryhtao tyya xine;
tupupurukõ kurikãko zae exiketõ mana imunurukõ ke.
11 Imehnõ ynara ãko: "Ajohpe pyra, zae ehtoh
poko exiketõ kurã ke topehmase mã toto.
Ritonõpo nae rahkene sero nono põkõ apiakane."

59

Osewomatoh Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a, soutatu tõ tonyohse ahtao Sauu a Tawi tapyĩ taka Tawi etapatohme.
1 Ritonõpo Jesemy kypynanohko jepetõkara winoino!
Kuewomako japoiry se exiketõ winoino.
2 Kypynanohko orutua kõ popyra exiketõ winoino;
kuewomako jetapary se exiketõ winoino.
3 Ritonõpo Jesemy, eneko ke!
Jeraximãko mã toto jetapatohme.
Orutua komo, imehnõ ryhmary se exiketomo,
osenetupuhnõko mã toto japoiry poko.
Yrome yyrypyry pokoino pyra,
popyra jehtopõpyry pokoino pyra roropa,
4 zae pyra jehtoh pokoino pyra,
atarypõko mã toto japoitohme.
5 Ritonõpo Jesemy, Jamihmehxo Exikety,
owõko ty jakorehmatohme! Eneko, Ritonõpo,
Izyraeu tõ Esemy!
Apakako opoetory tõ kara wãnohtohme,
enupunara exiko mokaro, ewokananõ poko te,
popyra exiketõ poko, enara.

6 Tykohmãse ahtao oehnõko ropa mã toto
kaikuxi tõ samo, pata poro ytoytõko mã toto.
7 Tõmirykõ ke imehnõ enaroximãko mã toto,
tytapemakẽ samo; imehnõ eunohnõko:
"Yna omiry onetara imehnõ mana," ekarõko toh mã repe.

8 Yrome omoro, Ritonõpo, mokaro poko
exianãko mase;
mokaro emero opoetory tõ kara poihtõko mase.
9 Ritonõpo, torẽtyke pyra ase ajamitunuru
enetuputyryke ya; jesaryme jamihmã roropa mase.

10 Ypyno oexiryke, Ritonõpo, oehnõko mase
oseporyse ymaro;
jepetõkara poremãkapory enepõko ya mase.
11 Ritonõpo, jepetõkara onenahkara exiko,
ypoetory tõ wenikehpyra ehtohme
popyra mokaro ehtoh poko! Ritonõpo yna Ewomane,

mya toto aropoko ajamitunuru ke, iporemãkako toto.

12 Tahxime jepetõkara otururuhtao,
iirypyryme mã toto.
Ah tapoisẽme nexĩ toto aepyryparykohtao!
Popyra ehtoh enehpõko mã toto imehnõ pona,
ajohpe oturũko roropa mã toto;
13 naeroro mokaro enahkapory se ase oya
zehno awahtao, tonahkase toto ehtohme.
Mame tuaro exĩko mã toto:
Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽme mana,
sero nono põkõ porehme esẽme roropa mana.

14 Tykohmãse ahtao jepetõkara oehnõko ropa mã toto,
pata poro ytoytõko mã toto kaikuxi tõ samo.
15 Kaikuxi tõ sã ytoytõko mã toto pata tõ poro,
tonahsẽ zupĩko, xitãko tonahsẽ ipune pyra ahtao.

16 Yrome eremiãko ase ajamitunuru poko.
Tõmehse ahtao eremiãko ase ypyno oehtoh poko.
Jewomaneme toehse mase, jesaryme jamihmã mase
popyra ehtoh toehse ahtao.
17 Oya, Ritonõpo, eremiãko ase oeahmaryme!
Omoro mase jesary jamihmãme,
omoro mase Ritonõpo, ypyno Exikety.

60

Ritonõpo a typynanohse

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, turumekase yna oya,
typoremãkase roropa ynanase oya.
Yna zehno mexiase,
yrome seromararoro eramako ropa yna a!
2 Nono tykytyky tykamexipose oya;
iiryhmatopõpyry tõ ikurãkako ropa,
kywyh kywyh karyke ro.
3 Opoetory tõ tyrohmanohpose oya itamurume;
eukuru jehnahpyry mekaroase yna a,
toetỹse exiketõ sã ytoytõko ynanase.
4 Õmiry omipona exiketõ enaroximatohme
pãteira tanỹse oya, toto epatohme,
osenahkara toto ehtohme.
5 Yna ipynanohko ajamitunuru ke;
yna otururu oya etako opoetory tõ pynanohtohme,
toto pyno oexiryke.

6 Tytapyĩ tao ynara tykase Ritonõpo: “Typoremãkase
toto ahtao Xikẽ patary apiakãko ase,
jakanahmã Sukote roropa apiakãko ase
ypoetory tõ esaryme ehtohme.
7 Kireate ynonoryme mana, Manase roropa;
Eparaĩ ykyryryme mana, kapasete samo.
Juta roropa ypoetory tuisaryme mana.
8 Yrome Moape exĩko ypaxihãme ekurikatohme;
ysãtajã tõ emãko ase Etõ pona,
esẽme jehtoh enetupuhpotohme.
Pirixteu tõ roropa ynyporemãkahpyryme
exĩko mã toto.”

9 Ritonõpo, onoky jarõko nae pata jamihmã taka,
towomase ahtao apuru konõto ke?
Onoky jarõko nae Etõ pona?

10 Ekaropoxi: kurumekase nymyry?
Ytopyra ropa mahno yna soutatu tõ maro?
11 Yna akorehmako yna zehnotokõ poremãkatohme;
ahno a takorehmase ahtao toiparo rokẽ mana.
12 Ritonõpo kymaro xine ahtao
orẽpyra exĩko sytatose,
kyzehnotokõ poremãkapõko sytatose.

61

Towomase ywy Ritonõpo a

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, okohmary ya etako, etuarimãko ase.
Jotururu oya etako.
2 Tapotũkehse ywy;
ameke roropa ytapyĩ tae okohmãko ase!

Kuaroko topuimo pona, jewomatoh taka,
ymotye kuhse mase jamihme.
3 Omoro mase jewomaneme exiryke, jamitu mase,
jewomane, ypoko pyra yzehnotokõ ehtohme.
4 Amaro ehxi atapyĩ tao jũme joorikyry ponãmero.
Osewomaxi ãporiry zopikoxi.
5 Ritonõpo jomihpyry metase: tymõkomoke
exiketõ tymõkomory nomõko mã toto typoenõ
mõkomoryme. Moro sã mã Õmiry omipona exiketõ ehtoh kurã mekaroase ya.

6 Tuhke jeimamyry ekaroko ya
okynahxo isene jehtohme.
7 Ritonõpo, mokyro akorehmako
zae tuisame aexiry poko oneneryme jũme.
Ewomako ipyno oehtoh ke,
anamonohpyra roropa oehtoh ke.

8 Morarame eremiãko ase oeahmaryme,
zae oehtoh poko jũme.
Kokoro rokẽ ynekarory ekarõko ase oya
jomihpyry ae ro.

62

Ritonõpo rokene

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo eraximaryme torẽtyke pyra exĩko ase;
ynoro rokẽ ypynanohnõko mana.
2 Ynoro rokẽ jewomãko mana, ypynanohnõko mana;
jewomaneme mana, jũme yporemãkapopyra mã toto.

3 Otãto ise ro matou õsetaparykõ poko ymaro,
jamihme pyra exikety, apuru pakato samo,
epukasasaka exikety samo?
4 Tuisame pyra jyripory se rokẽ matose;
ajohpe oexirykõ se matose.
Kurã sã jekarõko matose õmirykõ ke,
yrome okurohtao xine popyra jyripõko matose.

5 Torẽtyke pyra jehtoh oehnõko Ritonõpo poe,
naeroro ynoro rokẽ eraximãko ase kure jyritohme.
6 Ynoro rokẽ jewomãko mana, ypynanohnõko mana;
jewomaneme roropa mana,
jũme yporemãkara exĩko mã toto.
7 Ritonõpo a typynanohse ywy,
ipoe tuisame toehse ywy;
ynoro rokẽ jewomaneme jamihme mana,

jesary kurãme mana.
8 Wekyry tomo, Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra ehtoko!
Osekarotoko eya, Kuewomanekõme ynororo exiryke,
kuesarykõ kurano.
9 Ahno tomo, tymõkomokẽkara roropa,
imehxo exiketõ roropa, otyme kure sytatou?
Puu katoh sã rokẽ sytatose.
Omoxinety kuhtoh po kuahtao xine
zohzohme sã kuexirykomo, puu katoh sã rokene.
10 Imehnõ onyryhmara ehtoko,
imõkomorykõ onematonanohpyra ehtoko.
Omõkomory itamurume toehse ahtao,
oyamene se xine pyra ehtoko.

11 Ynara tykase Ritonõpo ynetaryme:
“Ywy ro rokẽ jamihme ase,
12 ywy ro rokẽ opyno xine ase roropa.”
Naeroro omoro, Ritonõpo, yna epehmãko mase
ynanyrihpyry emetakame.

63

Ritonõpo poko penetãko
Tawi nymerohpyry ona tonorẽ po tahtao Juta po.
1 Ritonõpo, Jesẽme mase; oẽpataka jytory sehxo hano.
Opoko penetãko ase amaro jehtohme;
tutunazehnase exikety samo,
nono tonore exikety samo tuna pyra ahtao.
2 Oenery se ase Atapyĩ tao;
jamihmehxo oehtoh enery se ase,
saeremehxo oehtoh roropa enery se ase.
3 Isene yna ehtoh motye kure yna pyno oehtoh mana.
Naeroro oeahmãko ase. “Kure mase,” ãko ase.
4 Isene ro jahtao kure oehtoh ekarõko ase;
jemary anỹnõko ase oeahmaryme.
5 Kure jyriry oya tonahsẽ tomepore sã ya mana;
tuesapare sã ase ukurohtao,
morara exiryke tãkye eremiãko ase oeahmaryme.

6 Tohrame jahtao, wenikehpyra ase opoko.
Osenetupuhnõko ase opoko koko ahtao, ẽmepyry pona
7 jakorehmakehpyra oexiryke.
Ãporiry jerutumã ao eremiãko ase jatãkyemaryme.
8 Orumekara ase, janỹnõko mase xikihme
osetapara jehtohme.

9 Jetapary se exiketõ osenahkãko mã toto,
ytõko mã toto aorihtyã esaka.
10 Totapasẽme exĩko mã toto etonatoh po,
ekepyry tõ õnõko mã onokyro tomo.
11 Morararo tuisa atãkyemãko mana Ritonõpo poko,
orẽpyra tyrise exiryke eya.
Ynara kananomo: “Takorehmase jahtao Ritonõpo a
ynekarory ekarõko ase eya,”
kananõ tãkye exĩko mana.
Yrome ajohpe exiketõ mynyhme rokẽ exĩko mã toto.

64

Ekaropotoh osewomapotohme
Tawi nymerohpyry ekarotohme eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, jotururu etako.
Popyra ehtoh toehse ya ahtao!

Kypynanohko yzehno exiketõ zuno jexiryke.
2 Kuewomako popyra exiketõ osenetupuhtoh winoino;
kypynanohko mokaro ajoajohpãkõ winoino.

3 Tunurukõ aehtõko sã mã toto
rato pohsuimã aehtory samo,
aomirykõ pyrou sã mana typohke urari ke
ahpahpyry samo.
4 Axĩ mã toto ajohpe ehtoh ekarory poko,
imehnõ hxirory poko,
kurãkõ ryhmãko mã toto omi xihpyry ke.
5 Atakorehmãko mã toto popyra ehtoh ritohme;
oturũko mã toto imehnõ apoitoh riry poko tyya xine,
zonẽnõko mã toto osenepyra toto ehtohme.
6 Atamorepãko mã toto popyra ehtoh ritoh poko,
mame ynara ãko: "Tuaro toehse yna imehnõ
ryhmatoh poko, yna onenepyra tuisa tõ ehtohme,"
ãko mã toh repe.
Tupime enetuputyry mana ahno osenetuputyry
ikurohtao xine.

7 Yrome typyre ekomãko Ritonõpo mana toto pona, mõtoino rokẽ tapurosẽme exĩko mã toto.
8 Toto enahkãko Ritonõpo mana aomirykõ pokoino;
mokaro eneryhtao imehnomo a, osenuruhkãko mã toto.

9 Ahno emero enaromỹke exĩko;
Ritonõpo nyrityã poko oturũko mã toto,
osenetupuhnõko mã toto
inyriry tõ poko tyjamitunuru ke.
10 Zae ehtoh poko exiketõ atãkyemãko mã toto
Ritonõpo nyrityã poko; imaro osewomãko mã toto.
Emero aomiry omipona exiketõ
Ritonõpo eahmãko mã toto.

65

"Kure mase," katopo tykyrysã apoiry poko
Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, zae nase oeahmary yna a ypy Xião po, yna omihpyry ae ro ynanekarory
enepyry roropa oya tokarosẽme.
2 Yna otururu etaneme oexiryke, oya ahno emero
nono põkõ oehnõko mana oeahmase
3 tyyrypyhpyke yna exiryke.
Typoremãkase ynanase popyra yna ehtoh ke,
yrome yna rypyry korokãko mase.
4 Tãkye mã mokaro onymenekatyamo,
oya oehnõko mã toto atapyĩ taka ehse!
Tãkye exĩko ynanase, tuesapare exiketõ samo,
okyryry kurã poko Atapyĩ tao,
amaro Oturutoh kurã tao.

5 Ritonõpo, yna ezuhnõko mase orẽpyra
yna riryke oya, ajamitunuru enepõko mase yna a yna pynanohtohme oya.
Sero nono etyhpyry põkomo te, tuna konõto moino exiketõ roropa tosẽkõme oenetupuhnõko
mã toto.
6 Ypy tõ tosaka tyrise oya ajamitunuru ke,
moro ke jamihmehxo oehtoh tonepose oya.
7 Tuna konõto panaikato exikety mynyhme
tyripõko mase pohkane konõto roropa,
ahno imoihmãkõ kui katoh roropa
mynyhpãkapõko mase.
8 Onyrityã eneryke tyya xine sero nono põkõ emero
osenuruhkãko mã toto.

Onyriry eneryke tyya xine kohtãko mã toto tãkye
toexirykõke nono etyhpyry poe nono etyhpyry pona.

9 Sero nono pyno oehtoh enepõko mase, konopo
enehpõko mase nono ehxikatohme kure ehtohme.
Konopo oepyryke iporiry kumanohnõko mana,
morararo otyro zamaro nono exĩko, eperytãko kure,
morara tyripose oya exiryke.
10 Konopo enehpõko mase itamurume tupito tõ pona,
nono ahkahpyry pona.
Moro nono tohxikase ahtao tũpore pyra exĩko.
Otyro ahtanohpõko mase.

11 Toehsehxo ahtao otytyko apoĩko itamurume,
onekarohpyry, kure oexiryke.
Emero pata tõ po tonahsẽ nae pitiko rokẽ pyra.
12 Ona po onahpoty ahtãko,
pehme mana kaneru tõ ke;
somohmã po atãkyemãko roropa mã toto.
13 Ekykõ tuhke jakanahmã ao exĩko mã toto.
Anarykatyãkõ eperytãko tiriiku tõkehko.
Emero kohtãko, eremiãko, tãkye toexirykõke.

66

Ritonõpo eahmary, "Kure mase," katoh ke
Saumu, eremiatoh tokarose eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo eahmatoko, okohtatohkõ ke,
ãtãkyemarykõme emero sero nono põkomo!
2 Oeremiatoko eya, eahmaryme:
"Kure mase, Ritonõpo Imehxo," kahtoko eya.
3 Ynara kahtoko eya:
"Onyrityã pokoino osenuruhkãko ynanase!
Ajamitunuru imehnõ jamitunuru motye exiryke,
emero ozehno exiketõ tosekumuru po
porohnõko mã toto oẽpataka.
4 Sero nono põkõ emero oeahmãko mã toto,
eremiãko mã toto, oeahmaryme,
eremiãko mã toto imehxo oekaroryme."

5 Osehtoko Ritonõpo nyrityã enese,
orẽpyra nase tynyrityã poko ahno pynanopyry poko.
6 Nonome tuna konõto tyripose eya.
Tupupurukõ po kytamuru tõ toytose tuna akuohse.
Moroto tãkye sexiatose inyrihpyry poko.
7 Tyjamitunuru ke tuisame exikehpyra mana jũme, imeimehnõ nonory põkõ enẽko mana.
Ah Ritonõpo zehno exiketõ typoremãkasẽme nexĩ toto!

8 Ah emero ahno tõ Ritonõpo Kuesẽkõ eahmã toto! Oeremiatoko opore eahmatohme.
9 Towomase kymarokõ eya, isene kuehtohkõme,
takorehmase kymarokõ eya epukara kuehtohkõme.

10 Ritonõpo, tukuhse ynanase oya; parata kuhtoh
samo apoto ke, moro sã tukuhse ynanase oya.
11 Tynomose yna oya apoitoh pona yna epukatohme,
yna motary pona omoxinety tõ tyrise roropa oya.
12 Yna tytũtũmapose oya yna zehno exiketomo a.
Apoto kuroko ynanytoase, tuna kuroko roropa,
yrome seromararo kuenepyatose ropa
osa towomaneke exikety pona.

13 Atapyĩ taka ynekarory tõ arõko ase
jahkatohme tytororo;

jomihpyry ae ro ynekarory ekarõko ase oya.
14 Moro ekarõko ase, tykase ywy oya
popyra ehtoh toehse ahtao ya.
15 Kaneru tõ ekarõko ase oya jahkatohme
apoto apõ pona;
pui orutua zahkãko ase, poti tõ maro,
mame orexĩto onuhnõko mana kakoxi kapu aka.

16 Osehtoko, amarokõ emero Ritonõpo omipona
exiketomo, jomiry etatoko,
inyrihpyry ya ekarõko ase oya xine.
17 Tykohmase ynororo ya jakorehmatohme;
mame eahmase roropa eremiatoh ke.
18 Aryhnaka yyrypyry onekaropyra jahtao
jomiry onetara Kuesẽkõ exiry.
19 Yrome jomiry totase Ritonõpo a rahkene,
jotururu eya totase.
20 "Kure mase, Ritonõpo," ãko ase eya
typanary anapurupyra aexiryke, tõturuse
jahtao eya, ypyno exikehpyra roropa aexiryke.

67

Kure mase, Ritonõpo
Saumu, eremiatoh tokarose eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, yna onuãnohpyra exiko,
kure rokẽ yna tyriko! Yna pyno exiko,
2 tyriry se oehtoh waro
sero nono põkõ ehtohme, emero;
typynanopyrykõ se oexiry waro imeimehnõ
nono põkõ ehtohme porehme.

3 Ritonõpo, oeahmary se ase imehnõ nonory põkomo a!
Emero nono põkomo a oeahmary se ase!

4 Imehnõ ahno tãkye exiry se ase, eremiatohme atãkyemaryme zae ahno apiakaryke oya,
zae sero nono põkõ aroneme roropa oexiryke.

5 Ritonõpo, oeahmary se ase imehnõ nonory põkomo a!
Emero nono põkomo a oeahmary se ase!

6 Tykyrysã zamaro nono exiryke
tonahsã itamurume toehse.
Ritonõpo, Kuesẽkomo a kure rokẽ tyrise sytatose.
7 Eya kure rokẽ tyrise sytatose;
ahno tõ emero, sero nono põkomo Ritonõpo
waro toto ehtohme aomipona ehtohme roropa!

68

Izyraeu tõ orẽpyra ehtopõpyry poko
Tawi nymerohpyry. Eremiatopo. Inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Owõnõko Ritonõpo mana tyzehnotokõ enyohtohme sapararahme aytotohkõme.
Ise pyra exiketõ epãko mã toto, typoremãkapose toexirykõke.
2 Orexĩto aropory sã tyryrykane a,
moro sã toto aropõko mana.
Popyra exiketõ osenahkãko mã toto Ritonõpo ẽpataka,
mopuku epukuru tunatary samo apoto ke.
3 Yrome zae exiketõ tãkye rokẽ exĩko mã toto,
atãkyemãko mã toto Ritonõpo ẽpataka.
Tãkye toexirykõke eremiãko Ritonõpo poko mã toto.
4 Oeremiatoko Ritonõpo eahmaryme,
oeremiatoko kure aexiry poko.
Osema ikurãkatoko esemaryme,

akurũ po ytokety sã mana.
Esety Kuesẽkõme mana;
atãkyematoko ẽpatao awahtao xine.

5 Poetõpo tõ pynanohnõko Ritonõpo mana,
Tytapyĩ kurã tao isene exikety,
pytỹpo tõ ewomãko roropa mana.
6 Turumekase exiketomo a tapyi ekarõko mana
moro tao toto ehtohme,
ãpuruhpyry taõkõ tũtanohpõko ropa mana,
tỹpokase sã toto ehtohme tãkye rokẽ aehtohkõme,
yrome Ritonõpo omipona pyra exiketõ
nono tonorẽ po rokẽ exĩko mã toto.

7 Ritonõpo, opoetory tõ tarose ahtao oya
ahno esaka pyra,
nono tonorẽ kuroko toytose awahtao,
8 nono tykytyky tykase, kapu poe konopo toehse
itamurume Ritonõpo oepyryke Xinai esemy,
Izyraeu tõ Esẽ roropa.
9 Konopo itamurume menehpoase
ononory kurãkatohme ropa,
patãpome sã toehse exiryke.
10 Opoetory tõ tõsesarise moroto;
kure oexiryke tonahsẽ mekaroase tymõkomokãkara a.

11 Tynyripohpyry tokarose Ritonõpo a,
mame nohpo tõ tuhkãkomo a moro omi tarose:
12 "Tuisa tõ soutatu tõ maro epãko mã toto,
typoremãkase toexirykõke!"
Tytapyĩkõ tao mõkomo tapiakase nohpo tomo a
tynapoihpyrykomo topetõkara mõkomohpyry.
13 Utukuimo panono parata ke tyõtose, taporihke
zemime uuru kurã ke.
(Oty katoh toitoine amarokõ tehme toehse kaneru tõ esao etonatoh po?)
14 Tuisa tõ typoremãkapose ahtao Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a newe tonehpose eya,
moroto ypy Saumõ po.

15 Kaetokohxo ypy Pasã mana, ypy tõ tuhke, zumo roropa mana!
16 Oty katohme matou ypy tõ kaehxo exiketõ poe
Ritonõpo nymenekahpyry zumoxike sã enẽko matou? Moroto jũme Ritonõpo ehse exĩko
mana.
17 Tykahu tõ tuhkãkõ jamihmãkõ maro Ritonõpo
Kuesẽkõ tooehse ypy Xinai poe tosary kurã pona.
18 Tõnuhse ynororo kakoxi, tynamoto tõ tuhkãkõ tarose tymaro; ahno nekarotyã tapoise
eya, aomiry onymoipyra
exiketõ nekarotyã roropa tapoise eya.
Moroto Ritonõpo Kuesẽkõ ehse exĩko mana.

19 "Kure mase," sykatone Kuesẽkomo a.
Kokoro rokẽ kuakorehmatorỹko mana tupime hkopyra kyrohmanohpotoh ehtohme kyya
xine omoxĩ hkopyra aehtohme roropa!
Kypynanohnekõme mã ynororo.
20 Kuesẽkõ Kypynanohnekõme mana;
Ritonõpome mana Kuesẽkomo,
kypynanohtorỹko mana oorihpyra kuehtohkõme.
21 Tyzehnotokõ zupuhpyry hmõko mana,
tyyrypyrykõ rumekary se pyra exiketomo.
22 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara nase yna a:
"Ozehnotokõ enehpõko ropa ase ypy Pasã poe.
Toto enehpõko ropa ase tuna konõto zue ae
23 oepytohkõme toto munuru ke,
oekykõ kaikuxi tunurukõ ke toto munuru emẽko mana."

24 Ritonõpo orẽpyrahxo oytory enẽko mã toto emero,
atakenaka ytoketõ Ritonõpo ekahmãko, Jesẽ,
omõnõko mana Tytapyĩ kurã taka.
25 Eremiaketõ ytõko osemazuhme,
mokaro mykapo etyhpyryme rue etonanomo.
Mokaro rãnao oryximãkõ ytõko mana
tãpori tõ etonanomo.
26 "Kure mase," kahtoko Ritonõpo eahmaryme,
oximõmãkomo ipoetory tomo.
"Kure mase," kahtoko Ritonõpo Kuesẽkomo a,
Izyraeu pakomotyamo.
27 Pẽjamĩ tõ oehnõko osemazuhme,
jekyry tuhke hkopyra exiryke;
mokaro mykapo Juta tamuximãkõ oehnõko
tyekyry tõ maro; mokaro mykapo Zepurõ tõ
tamuximãkomo te, Napatari tõ tamuxiry tõ maro.
28 Ritonõpo, ajamitunuru enepoko yna a,
ajamitunuru ke takorehmase yna exiryke.
29 Atapyĩ Jerusarẽ po, morotona tynekarorykõ
arõko tuisa tõ mana,
30 Ejitu põkõ enaroximako, onokyroimo sã mokaro
mana sapisapiriimo htao exiryke samo;
Ritonõpo, imehnõ nonory põkõ enaroximako;
pui orutua kõ sã mã toto typoenõkõ maro, oeahmatohto
eya xine tosekumurukõ po, parata enepyryhtao
roropa eya xine tynekarorykõme oya.
Sapararahme tõsetapary se exiketõ aropoko.
31 Kowenu nenehpotyã oehnõko Ejitu poe;
Etiopia tõ roropa oehnõko, tomarykõ tanỹse kakoxi
tõtururume oya, Ritonõpo.

32 Oeremiatoko Ritonõpo eahmatoko, emero nono
põkomo, oeremiatoko Kuesẽkõ eahmatoko!
33 "Kure mase," kahtoko Mokyro a, kapu ae kawaru po
ytokety a, moino ro kapu ao mana,
pakato ro mokyro.
Aomiry etatoko, konomeru konõto sã mana.
34 Oturutoko Ritonõpo jamitunuru poko;
imehxo aexiry Izyraeu tõ maro mana.
Ijamitunuru kapu ao mana.
35 Ritonõpo imehxo mana Itapyĩ kurã tae aepyryhtao,
Izyraeu tõ Esẽme mana!
Tyjamitunuru ekarõko typoetory Izyraeu tomo a.

"Kure mase, Ritonõpo!" kahtoko.

69

Oturutoh Ritonõpo a tyyryhmase ahtao
Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo kypynanohko!
Tuna zueme nexino ypymyry ae.
2 Ikurepato htaka omõnõko ase zue aka,
tũporẽ pyra mana upupuru apõme.
Zue aka tomõse ywy, nerỹko ase tuna opotũ exiryke.
3 Tapotũkehse ase: "Kuakorehmako!" kary poko.
Jesenary jetuhxo nase, jenuru piukah ãko nase ooepyry
eraximary poko, Ritonõpo Jesemy jakorehmase!

4 Yzehno exiketõ tuhke mã toto, toto onyhtomapopyra
jahtao ro, ikuhpỹme toh mana jupuhpyry po
jũsety ehtoh motye.
Jamihme mã toto jenahkary se exiketomo,

ajohpe ehtoh ke jyhxirõko mã toto.
Imehnõ mõkomory onematonanohpyra exiase repe,
yrome epehmapõko ropa mã toto ya.

5 Yyrypyry ononẽpyra ase owinoino, Ritonõpo;
tuaro mase putupyra jehtopõpyry poko.
6 Ritonõpo Jesemy, Jamihmehxo Exikety,
oenetupuhnanõ ewomako ehxiropyra
toto ehtohme azahkuru jehtopõpyryke.
Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy, ah oeahmananõ
ehxiropyra ypoko nexĩ toto.
7 Opyno jexiryke yronymyryme jyhxirotoh
toanahtose ya, toehxirose roropa repe ywy.
8 Imepỹ nonory põ sã toehse ywy jakorõ tomo a,
katonõme sã ase ytapyĩ taõkomo a.

9 Atapyĩ pynohxo jehtoh apoto sã ukurohtao mana,
okerekerematopõpyry opoihtonanomo a
ypona toehse roropa mã kehko.
10 Yxitaryhtao te, otuhpyra roropa jahtao
jotururuke oya jeunohnõko mã toto.
11 Upo topuxiximã amururuhtao ya aorihtyã
hnamonanõ samo, moro eneryke tyya xine
jeunohnõko mã toto, ypoihtõko roropa mã toto.
12 Ypoko oturũko mã toto osema ae ytoketomo,
aetỹtyã roropa ypoko eremiãko mã toto.

13 Yrome oya oturũko ase, Ritonõpo Jesemy.
Kuezuhko, Ritonõpo, ise oehtoh toehse ahtao
ypyno yronymyryme oexiryke.
Kypynanohko õmihpyry ae ro.
14 Kuewomako omõpyra jehtohme ikurepato htaka;
kypynanohko yzehnotokõ winoino,
nerypyra jehtohme tuna zue aka.
15 Ypona tuna onenehpopyra exiko tukumase ahtao;
zue ao ynerymapopyra exiko,
aorihtyã esaka ytopyra jehtohme.

16 Ritonõpo Jesemy, kure mase,
ypyno roropa mase ipunaka. Kuezuhko,
kuakorehmako, juãnopyry se pyra oexiryke ipunaka.
17 Otonẽpyra exiko ywinoino; kuezuhko seromaroro,
popyra ehtoh konõto toehse exiryke ya!
18 Osehko ya, kypynanohko;
kuewomako yzehnotokõ winoino.

19 Yzehnotokõ emero enẽko mase,
ypoihtoh tonõ eya xine waro mase, tuaro mase
jehxirotopõpyry poko tyhxirose jahtao eya xine.
20 Jyhxirotoh pokoino sam ãko ase ukurohtao,
tapotũkehse ywy jakorehmane oehpyra exiryke!
Ypyno exikety toraximase ya repe, yrome arypyra,
ypyno exikety pyra nexiase; jemuhkehkane oepyry
toraximase ya repe, yrome oehpyra tokurehse.
21 Omise toehse jahtao orihmato tyrise
ynapyry aka eya xine.
Tutunazehnase jahtao ikatainety tokarose ya jokurume.

22 Naeroro otuhtoh riryhtao eya xine,
ah nyporemãno, mokaro ryhmapotohme!
Otuhtoh konõto riryhtao eya xine,
ah tyyryhmasẽme nexĩ toto, toto wãnohtohme.
23 Ritonõpo, tonurãkõkara sã toh tyripoko!

Jũme jamihme pyra tyripoko toto!
24 Mokaro zuãnohko, toto zehno oexiryke,
jetunety ke epehmako toto orẽpyra oexiryke!
25 Ah toto esary irumekahpyry sã nexino!
Ah isene exiketõ pyra nexino itapyĩkõ tao.
26 Onuãnohtyã rohmanohpõko mã toto,
anapurotyã tuarimary eunohnõko mã toto.
27 Mokaro rypyry imeroko apapẽ pokona emero;
toto onypynanohpyra exiko ipunaka.
28 Mokaro esety ikyryko isene exiketõ papẽ poe,
õmiry omipona exiketõ esety maro pyra toto ehtohme!

29 Sam ãko ase, tapotũkehse jakorehmane oehpyra
exiryke! Ritonõpo, kuanỹko, kypynanohko!
30 "Kure mase," ãko ase, eremiãko Ritonõpo
eahmaryme; "Onyrityã motye imehxo mase,"
ãko ase, tãkye jexiryke opoko.
31 Morara kary ya Kuesẽkõ zamaro mana
pui tõ ynekarory motye, pui orutua zuãtahpyry,
totapasẽ motye apoto apõ po.
32 Moro eneryhtao irohmanohpotyamo a,
tãkye exĩko mã toto.
Mokaro, Ritonõpo eahmananõ sekese exĩko mã toto.
33 Tymõkomokãkara omiry etãko Ritonõpo mana.
Wenikehpyra mana typoetory tõ poko
ãpuruhpyry tao toto ahtao ro.

34 Ritonõpo eahmatoko kapuaõkomo, sero nono põkõ
roropa, tuna konõto maro, ikuaõkõ roropa emero!
35 Jerusarẽ pynanohnõko mana.
Juta patary tõ rĩko ropa mana.
Moroto ipoetory tõ exĩko mana.
Osesarĩko mã toto moro nono po: "Sero nono
ekarõko ase oya xine," katopõpyry ae ro.
36 Mame moro nono esẽme
exĩko Ritonõpo poetory pakomotyamo.
Moroto ipyno exiketõ exĩko mana.

70

Oturutoh Ritonõpo a akorehmatohme
(Saumu 40.13-17)

Tawi nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo, axĩ ke kypynanohko!
Jesẽme mase; axĩ kuakorehmako, seromaroro!
2 Jetapary se exiketõ poremãkapory se ase oya.
Tuaro pyra tyripoko toto.
Tãkye exiketõ jetuarimary poko
iramapoko ropa, aehxirotohkõme.
3 Ah ypoihtone tõ typoremãse nexĩ toto;
Ah neramã toto toehxirotopõpyryke.

4 Ah tãkye nexĩ toto:
"Ritonõpo Imehxo Kuesẽkõme mana," kananomo!
Tãkye exĩko mã toto typynanohse toexirykõke,
ah ynara nykã toto: "Kure kuhse Mase, Ritonõpo,
Imehxo Exikety."

5 Ywy ase jamihme pyra te,
tytineruke pyra roropa ase;
Ritonõpo axĩ ke osehko jakorehmase!
Ypynanohneme mase, Jesẽme mase.
Axĩ ke kuakorehmako!

71

Tamuhpõme exikety oturutoh Ritonõpo a

1 Ritonõpo Jesemy, jewomaneme mase;
jũme yporemãkapopyra exiko, jehxiroryino.
2 Kuakorehmako, kuewomako zae oexiryke;
kuetako, kypynanohko roropa!
3 Ritonõpo, jesary jamihme exiko, topuimo samo,
tapyi topu risẽ samo, josewomatohme!
Jesary jamihme mase, topuimo; ytapyiny topu risẽme.

4 Ritonõpo Jesemy, kypynanohko
popyra exiketõ winoino.
Kypynanohko azahkuru exiketõ jamitunuru winoino,
jetapary se exiketõ winoino roropa!
5 Ritonõpo Jesemy, oenetupuhnõko ase;
poetome ro jahtao omoro tonetupuhse ya Jesẽme.
6 Moino ro oenetupuhkehpyra exiase;
jenurutopõpyry poe towomase ywy oya.
Jũme oeahmakehpyra ase.

7 Jenẽko imehnõ mana, tuhkãkomo,
osenuruhkãko mã toto, jewomatoh oya
jamihme toehse exiryke.
8 Oeahmary poko kohmãnõko ase;
saeremehxo oehtoh ekarõko ase imehnomo a.
9 Jurumekara exiko seromaroro,
tamuhpõme toehse jahtao.
Wenikehpyra exiko ypoko jamihme pyra toehse jahtao.
10 Jepetõkara jetapary se mã toto;
ykerekeremãko mã toto.
Atamorepãko mã toto joorihmapory poko tyya xine.
11 Ynara ãko mã toto: “Mokyro turumekase
Ritonõpo a; sekahmatone apoitohme kyya xine,
ipynanohne pyra exiryke.”

12 Ritonõpo, ameke pyra exiko ywino!
Kuakorehmako seromaroro, Jesemy!
13 Ynara se ase: typoremãkase toto exiry se ase,
tonahkase roropa mokaro
ymaro osetapary se exiketomo!
Ah mokaro yyryhmary se exiketõ aehxirohpyryme
nexĩ toto; ah ihxitapãtyãme nexĩ toto!

14 Oenetupuhkehpyra ase,
oeahmãko ase itamurumehxo!
15 Zae oehtoh ekarõko ase;
ypynanopyryke oya ekarory poko kohmãnõko ase,
josenetupuhtoh motyehxo moro ahtao ro.
16 Ritonõpo Jesemy, ajamitunuru poko oturũko ase;
zae oehtoh poko roropa,
anamonohpyra mase zae rokẽ oehtoh poko.

17 Moino poetome ro jahtao tamorepase ywy oya,
oturukehpyra ase seroae ro onyrityã kurã poko.
18 Seromaroro tamuhpõme ase, jũsety karimutume
toehse, jurumekara exiko, Ritonõpo!
Ymaro exiko ajamitunuru poko otururuhtao ahno a,
imehxo oehtoh roropa ekaroryhtao moxiamo a,
ipoenõkomo a ipakomotyamo a roropa.

19 Ritonõpo, zae oehtoh anamonohpyra mana,
kae exikety sã mana kapu poko.

Onyrityã imehxo mã kehko,
imepỹ pyra mana asã exikety.
20 Popyra ehtoh tonehpose oya ya,
jetuarimatoh roropa, yrome yjamitunuru
ekarõko ropa mase ya,
janỹnõko mase orihpyra jehtohme.
21 Tuisamehxo jyrĩko mase,
jemuhkehkapõko ropa mase.

22 Rue ke, haapa ke oeahmãko ase rahkene.
Zae oehtoh anamonohpyra exiryke
oeahmãko ase Ritonõpo, Jesemy!
Onetaryme eremiãko ase, haapa maro,
Kurãme exikety, Izyraeu tõ Esemy.
23 Eremiãko ase tãkye jexiryke,
rue etoryhtao oeahmaryme, eremiãko ase,
kohtãko yjamitunuru ke emero,
typynanohse jexiryke oya.
24 Zae oehtoh ekarory poko kohmãnõko ase,
yyryhmary se exiketõ typoremãkase exiryke,
tonahkase roropa toto exiryke oya.

72

Tuisa akorehmapory poko Ritonõpo a
Saromão omihpyry.
1 Ritonõpo, tuisamã amorepako zae ehtoh ke imehnõ apiakatohme eya, zae oehtoh samo!
Zae oehtoh ekaroko eya
2 ajohpe pyra aehtohme opoetory tõ tuisaryme
aerokuruhtao, zae toto apiakatohme
tymõkomokãkara tonekunohse ahtao
jamihmehxo exiketomo a.
3 Tymõkomoke ononory põkõ tyripoko,
opoetory tõ akorehmako zae ehtoh poko toto ehtohme!
4 Tuisamã akorehmako zae tymõkomokãkara
apiakary poko; etuarimaketõ akorehmatohme,
imehnõ enekunohnanõ poremãkatohme.
5 Ah opoetory tõ oeahmã toto xixi nae ro ahtao,
ezurume nuno ahtao roropa, jũme enahpỹme!
6 Ah mokyro tuisamã konopo sã nexino ona po,
aepyryhtao onahpoty ehxikase nono poro.
7 Ah zae ehtoh poko exiketõ nemã toto
isene ro mokyro ahtao.
Ah osetapara nexĩ toto, kure rokẽ toto ehtohme
ezurume nuno nae ro ahtao.

8 Tuisame exĩko mana tuna konõto poe
imepỹ tuna konõto pona te,
tuna Eupyrati poe nono etyhpyry pona.
9 Ahno tõ ona tonorẽ põkõ tosekumuru po
porohnõko mã toto ẽpataka, epetõkara roropa
porohnõko mã toto tosekumurukõ po
tõmytykõ nono pokoxi mokyro ẽpataka.
10 Expania tuisary tõ, ahmõta tõ tuisary roropa
tynekarorykõ enehnõko mã toto eya, mokaro
roropa Arapia tuisary te, Etiopia tuisary roropa tynekarorykõ enehnõko mã toto eya.
11 Tuisa tõ emero tosekumurukõ po porohnõko
mã toto mokyro ẽpataka, imeimehnõ nonory
põkõ emero aomiry omipona exĩko.

12 Tymõkomokãkara pynanohnõko mana:
“Kuakorehmako ajohpãme samo,” karyhtao eya xine; tytineruke pyra exiketõ maro,
turumekase exiketõ roropa.

13 Jamihme pyra exiketõ pyno mana,
etuarimaketõ roropa, takorehmaneke pyra exiketõ pynanohnõko mana.
14 Mokaro pynanohnõko mana irohmanohpotoh winoino te, etaetapatoh winoino roropa;
isene toto ehtoh sehxo mana ipunaka.

15 Ah mokyro tuisamã isene exikehpyra nexino!
Ah uuru nenehpõ toto eya Arapia poe!
Ah noturũ toto Ritonõpo a ipoko kokoro rokene,
kure rokẽ tyripotohme eya, jũme!
16 Ah tiriiku tõkehko itamurume nexino
sero nono po!
Ah ypy tõ poro tỹkyryneke nexino itamurume,
ypy tõ Ripano põ samo!
Ah pata tõ pehme nexĩ toto ahno ke
onahpoty samo ona po!
17 Ah tuisa esety poko jũme wenikehpyra ahno
nexĩ toto; imehxo aehtoh waro imehnõ ehtohme
xixi nae ro ahtao!
Ah imeimehnõ ahno tõ emero kure toehtohkõ
nekaropõ toto Ritonõpo a,
kure mokyro tuisa ritopõpyry saaro eya.

18 Ritonõpo eahmatoko, Izyraeu tõ Esemy!
Ynoro rokẽ morohne emero Rihpõme aexiryke.
19 Jũme Ritonõpo Imehxo Exikety eahmatoko!
Ah sero nono pehme nexino Imehxo Aehtoh ke!
Enara! Aõ! Kure mana!

20 Sero ke Ritonõpo maro Tawi, Jese mũkuru,
oturutoh tonõ nenahno.

73

Ritonõpo zae ehtopo
Asape nymerohpyry.
1 Ajohpe pyra, kure Ritonõpo mana Izyraeu tomo a,
kure mana kure ehtoh poko exiketomo a
ikurohtao xine.

2-3 Yrome tymõkomokehxo popyra exiketõ
tonese ahtao ya, epyrypaketõ roropa,
amonopyĩse exiase Ritonõpo enetuputyry poko;
axĩtao rokẽ tuenikehse ywy kure Ritonõpo ehtoh poko,
mokaro zumoxike toehse jexiryke.

4 Popyra exiketõ etuarimara mã toto;
jamihme mã toto tyrohsẽke pyra exiryke.
5 Sam kara mã toto imehnõ etuarimaketõ sã
pyra, popyra ehtoh oehpyra eya xine mana.
6 Naeroro, epyrypãko mã toto
osenao riry samo tomeporyme,
imehnõ ryhmãko mã toto upo amururu samo.
7 Tukurohtao xine popyra ehtoh poko rokẽ
osenetupuhnõko mã toto, osenetupuhkehpyra
mã toto imehnõ ryhmary poko.
8 Imehnõ eunohnõko mã toto, popyra ehtoh
poko omiãko mã toto.
Epyrypãko mã toto, osenetupuhnõko roropa
mã toto imehnõ rohmanohpory poko tyya xine.
9 Ritonõpo kapu ao kerekeremãko mã toto,
tuisame exiketõ sã imehnõ rohmanohpõko
mã toto taro nono po.
10 Morarame Ritonõpo poetory tõ roropa
toto omipona exĩko, zae toto ekarõko mã toto.

11 Ynara ãko mã toto:
“Ritonõpo zuaro pyra exĩko mana;
sero onenepyra mã Ritonõpo Imehxo Exikety.”
12 Popyra exiketõ ynara sã mã toto:
tymõkomoke itamurume mã toto,
mame itamurumehxo tytineruke exĩko mã toto.

13 Otarame toiparo rokẽ zae ehtoh poko exiase, yyrypyry poko pyra roropa exiase.
14 Ritonõpo, opoe sam kary poko
kohmãnõko ase.
Kokoro rokẽ ẽmepyry ae tuãnohse ywy oya.
15 “Otarame toiparo rokẽ zae ehtoh poko exiase,”
tykase jahtao, opoetory tõ ehtoh sã pyra jexiry.
16 Naeroro morohne poko enetuputyry tukuhse ya
yronymyryme repe. Yrome tupimehxo nexiase ya.
17 Mame toytose jahtao Atapyĩ Kurã taka,
tonetupuhse ya popyra exiketõ etyhpyry poko.
18 Mokaro rĩko mase serehmã pona,
toto emapõko mase aorihtoh pona.
19 Axĩ tonahkasẽme exĩko mã toto,
etyhpyrykõ popyra mana ipunaka.
20 Yrome, Ritonõpo, mokaro popyra exiketõ poko
wenikehnõko mase, tõsenehtopõpyry poko
tuenikehse ahno ehtoh sã typakase ropa ahtao.

21 Josenetupuhtoh itũ ahtao, sam tykase roropa
jahtao ukurohtao,
22 tuaro pyra exikety sã exiase onokyro samo;
onenetupuhpyra exiase.
23 Moro sã jahtao ro amaro ro ase,
jemary apoĩko mase.
24 Zae jarõko mase jamorepatoh ke oya.
Mame etyhpyryme tãkye rokẽ jarõko mase oesaka.
25 Kapu ao omoro rokẽ mase ymaro.
Amaro jexiryke oty se ro hano nono po?
Arypyra, tãkye rokẽ ase opoko.
26 Upũ jamihme pyra exĩko josenetupuhtoh roropa,
yrome Ritonõpo yjamitunurume mana,
ynoro se rokẽ ase tãkye jehtohme.

27 Orumekananõ orihnõko mã toto,
mokaro enahkapõko mase õmiry omipona pyra exiketomo.
28 Yrome ywy, tãkye rokẽ ase Ritonõpo maro jahtao!
Ritonõpo Jesẽ rĩko ase jesaryme jamihme;
imehnõ zurũko ase inyrityã kurã poko emero.

74

Ritonõpo, opoetory tõ poko wenikehpyra exiko!
Asape nymerohpyry.
1 Ritonõpo, oty katohme turumekase yna oya
jũme samo?
Oty katohme yna zehno mahno?
Yna esẽme mase, kaneru sã ynanase oeky tõ samo,
opoetoryme ynanase.
2 Wenikehpyra exiko opoetory tõ poko,
tymenekase toto oya pake opoetoryme toto ehtohme.
Typynanohse toto oya imehnõ namotome toto ahtao,
amaro toto ehtohme.
Wenikehpyra exiko ypy Xião poko, oesahpyry.
3 Ytoytoko senohne patãpo tõ poro:
Atapyĩ mõkomohpyry emero tonahkase yna
epetõkara a.

4 Atapyĩ tao oepetõkara tykohtase orẽpyra toehtohkõ poko tãkye toehtohkõke,
moroto pãteira tyrise eya xine, orẽpyra toehtohkõ enetupuhpotohme.
5 Apotopokõ akohnanõ sã toh nexiase,
wewe akohnõko tywyrykõ ke.
6 Tywyrykõ ke te, mate tõkehko ke
atapyĩ emepory tõ wewe risẽ tonahkase eya xine.
7 Atapyĩ Kurã tykararahse eya xine, nono pona
tomase, tyahkase eya xine;
Oesary nuriame tyripose eya xine, oeahmatoh esary.
8 Ynara tykase toto tukurohtao xine:
“Senahkatose toto emero porehme.”
Oesary kurã tyahkase toto a emero,
sero Izyraeu nonory po.

9 Onyriry tõ ajamitunuru ke onenepyra toehse yna,
urutõ pyra toehse roropa mana;
otara ahtao serara sã exikehnõko ropa nae?
Zuaro pyra ynanase.
10 Ritonõpo oty po ahtao yna eunohkehnõko
yna epetõkara nae?
Jũme oeunohkehpyra toh exĩko nae?
11 Oty katohme yna akorehmary se pyra hmahno?
Oemary anỹko mokaro wãnohtohme.

12 Yrome omoro, Ritonõpo, moino ro yna Esẽme mase.
Tuhke rokẽ typynanohse ynanexiase oya.
13 Ajamitunuru ke tuna konõto tapiakase oya,
zakareimo zupuhpyry takurihmose oya nakuao.
14 Zakareimo Rewiatã zupuhpyry takurihmose oya;
ipũ typahse oya onokyro tõ zohme ona po.
15 Tuna enatyry tõ tyrise oya iporiry tõ roropa,
tuna inunõ tonore tyripose oya.
16 Ẽmepyry tyrise oya ikohmamyry roropa,
xixi tyrise oya esaka, nuno roropa,
xirikuato tõ roropa emero tosaka xine.
17 Sero nono ehpiry tõ tyrise oya,
jeimamyry tyrise oya ikonopory roropa.

18 Ritonõpo yna Esemy, wenikehpyra exiko
oeunohkehpyra oepetõkara exiry poko.
Popyra ehtoh poko mã toto, opoihtõko mã toto.
19 Opoetory tõ Izyraeu onekaropyra exiko
epetõkara a, takorehmaneke pyra toto ahtao.
Opoetory tõ tyyryhmase exiketõ poko,
wenikehpyra exiko!
20 Wenikehpyra exiko õmihpyry poko,
totapose oya yna a.
Imehnõ etapãko zehnotokõ mana,
emero rokẽ po ikohmamyryhtao.
21 Tyyryhmase exiketõ onyhxiropopyra exiko,
yrome ah tymõkomokãkara oeahmã toto
omise exiketõ roropa.

22 Owõko, Ritonõpo, onyriry ewomako!
Wenikehpyra exiko, awaro pyra exiketõ
oeunopyry poko kohmãnõko mã toto.
23 Wenikehpyra exiko oepetõkara kui kary poko
ozehno toehtohkõke, panaikato onyrikehpyra
roropa oepetõkara mana.

75

Ritonõpo, zae apiakaneme
Asape nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 "Kure mase," ãko ynanase oya, Ritonõpo.
"Kure mase," ãko ynanase ameke pyra oexiryke.
Imehxo oexiry poko oturũko ynanase,
onyrityã osenuruhkatoh kurã ekarõko ynanase.

2 Ritonõpo ynara ãko:
"Apiakatoh tymenekase ya, zae apiakãko ase.
3 Sero nono põkõ emero tykytyky karyhtao ro,
nono roropa tykytyky karyhtao,
apõ tõ kurãkãko ase tũpore aehtohme.
4 Popyra exiketomo a ynara ãko ase:
Imehnõ motye kure osekaropyra ehtoko;
5 orẽpyra oehtohkõ poko epyrypara ehtoko, ãko ase."

6 Ahno wãnohtoh oehpyra mana xixi tũtatoh
wino te, xixi omõtoh wino roropa, inikahpoino te, ikurenaeino roropa.
7 Ritonõpo kuapiakatorỹko mana;
ynoro rokẽ zae pyra exiketõ apiakãko mana,
imehnõ iirypyryme pyra ekarõko mana.
8 Kasana nae Ritonõpo Kuesẽkõ emahpo eukuru
jehnahpyry ke pehme, zehno ehtoh ke.
Moro ekamõko mana, popyra exiketõ okurume,
ẽnõko mã toto emero porehme eukuru enahtoh pona.

9 Yrome ywy oturukehpyra ase Ritonõpo,
Jako Esẽ poko, eremiãko ase eahmaryme.
10 Popyra exiketõ jamitunuru enahkãko mana;
yrome Ritonõpo omipona exiketõ
jamihmehxo exĩko mã toto.

76

Ritonõpo orẽpyra Exikety
Asape nymerohpyry. Eremiatopo. Inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo waro Juta põkõ mã toto;
imehxo aexiry waro mã Izyraeu tomo.
2 Tapyike mã ynororo pata Jerusarẽ po;
tosao mana ypy Xião po.
3 Moroto tyzehno exiketõ pyre tytahtahkase eya;
toto osewomatoh tonomo, tapema tõkehko,
ipyrekõ emero tonahkase eya.

4 Xixi motye saereh ãko mase, Ritonõpo!
Orẽpyrahxo mexiase toehse ropa awahtao
ypy tõ poe ozehnotokõ poremãkaxĩpo!
5 Mokaro soutatu tõ, jamihme exiketõ pyre
tarose kehko emero;
seromararoro nyhnõko mã toto toorihse,
osewomasaromepyra toexirykõke.
6 Ritonõpo, Jako Esemy, mokaro
enaroximaryhtao oya, kawaru tõ maro epo ytoketõ roropa toepukase, toorihse toto.
7 Ahno emero ouno mã toto. Oẽpataka xikihme ehsaromepyra mã toto, zehno awahtao.
8 Kapu aeino "Awãnohtorỹko ase," karyhtao mokaro a; zuno toehse sero nono põkomo,
tymynyhpãse ropa toto,
9 towõse awahtao zae apiakatohme oya,
mokaro emero tyrohmanohposã pynanohtohme oya sero nono po.

10 Oxiehno ahno ahtao ro toahmasẽme exĩko mase itamurumehxo;
tõsetapakehse toto ahtao, orihpyra exiketõ oseahmãko mã toto oeahmaryme.
11 Onekarorykõ enehtoko Ritonõpo Kuesẽkomo a

õmihpyry ae ro; osehtoko imehnõ nonory põkomo,
moe pyra exiketomo, onekarorykõ enehtohme
Ritonõpo a. Tõmiry omipona imehnõ ripõko mana emero porehme;
12 kowenu poetory tõ, epyrypaketõ,
poremãkapõko Ritonõpo mana.
Zuno imehnõ nonory põkõ tuisary tõ ripõko mana.

77

Emuhkehkatoh emynyhmaryhtao
Asape nymerohpyry, osekarotohme Ritonõpo a.
1 Opore Ritonõpo kohmãko ase;
opore ikohmãko ase, mame jomiry etãko mana.
2 Popyra ehtoh toehse ya ahtao oturũko ase
Kuesẽkomo a koko, jemary anỹnõko ase
jotururume eya, yrome jemuhkehkara mana.
3 Osenetuputyryhtao Ritonõpo poko
pusuh kapitõko ase;
ipoko emynyhmaryhtao sekese pyra exĩko ase.

4 Jynyhmapopyra Ritonõpo mana;
torẽtykehxo jexiryke oturusaromepyra ase.
5 Pake ehtopõpyry poko osenetupuhnõko ase,
poetome jehtopõpyry poko roropa.
6 Wenikehpyra ase jeremiatopõpyry poko koko ahtao.
Emynyhmãko ro ase ukurohtao,
ya rokẽ ynara ekaropõko ase:

7 "Jũme yna rumekãko Kuesẽkõ nae?
Jũme Ritonõpo zamaro ehsaromepyra ynanae?
8 Yna pyno pyra toehse nae?
Aomihpyry yna a tymyakãmase hnae?
9 Tuenikehse Ritonõpo nae yna pyno toexiry poko?
Yna pyno toexiry tymyakãmase hnae
yna zehno toehtoh ke?"
10 Mame ynara tykase ywy: "Popyrahxo nase
kuakorehmarykõ se pyra toehse Ritonõpo Imehxo
Exikety mana, pake toehtopõpyry sã pyra."

11 Ritonõpo, wenikehpyra ase onyrityã kurã poko, ajamitunuru ke!
Osenetupuhnõko ase onyrityã osenuruhkatoh
poko pake ahtao.
12 Osenetupuhnõko ase emero onyrityã poko,
emynyhmãko ase onyrityã poko emero ajamitunuru ke.

13 Ritonõpo, onyrityã emero kure mana.
Imepỹ ritõ asã pyra mã ipunaka,
Imehxo Exiketyme mase.
14 Ritonõpome mase, ajamitunuru ke
kure ehtoh rokẽ rĩko mase; imeimehnõ nonory
põkomo a ajamitunuru tonepose oya.
15 Ajamitunuru ke opoetory tõ typynanohse oya,
Jako pakomotyamo te, Joze pakomotyamo, enara.

16 Ritonõpo, oeneryhtao tuna tomo a tõserehse sã mã kehko, zueme exikety tykytyky tykase.
17 Akurũ tomo a konopo tukuãse,
konomerume nexiase kapu ao,
xiaxiake neneneh tykase kapu poko.
18 Konomeru konõto tururume toytose epozakuroko;
nono saereh tykase nenenehkane ke,
nono tykytyky tykase, kywyh kywyh tykase roropa.

19 Pohkane kuroko xikihxikihme mytoase,

osema myriase zue kuroko,
yrome oputahpyry onenepyra toh nexiase.
20 Toky tõ kaneru tõ pyno exikety sã opoetory tõ
tarose oya, Moeze maro, Arão maro.

78

Ritonõpo typoetory tõ maro
Asape nymerohpyry.
1 Jepe tomo, etatoko zae omi Ritonõpo ehtoh poko,
otato ehtoko oururukõ poko ya!
2 Zae omi ekarõko ase oya xine, tuaro ehtoh poko,
tupimãkõ poko ãmorepatorỹko ase,
pake ehtopõpyry poko.
3 Morohne totase yna a,
tamorepase yna papa tõ nekarohpyry, aja tõ roropa,
tam tõ nekarohpyry roropa.
4 Morohne ononẽpyra sytatose kypoenõkomo a,
yrome oturũko sytatose kypakomotyãkomo a
Ritonõpo Kuesẽkõ jamitunuru poko,
inyrityã poko roropa tyjamitunuru ke,
osenuruhkatoh tonõ kehko inyrityamo.

5 Tõmihpyry tokarose eya Izyraeu tomo a,
tynyripohpyry Jako pakomotyamo a.
Tõmiry ke tumũkuru tõ tamorepapose eya
kytamurukomo a
6 inyripotyã waro ipakomotyã ehtohme,
imeĩpo toto poenõ tonuruse ahtao,
typoenõ amorepatohme roropa eya xine.
7 Morara ahtao ynaroro Ritonõpo enetupuhnõko
roropa mã toto;
wenikehpyra exĩko mã toto inyrityã poko,
mame inyripohpyry omipona
exikehpyra exĩko roropa mã toto.
8 Morarame tytamurukõ sã pyra exĩko mã toto,
ahno ryhmary se exiketomo, omipona pyra,
mõpãme rokẽ Tosẽkõ Ritonõpo enetupuhnanomo,
axĩtao rokẽ omipona toehse toh kynexine.

9 Eparaĩ tomo, orutua komo typyreke
toh kynexine repe,
yrome etonatoh toehse ahtao toepase toto.
10 Ritonõpo a tõmiry totapose Izyraeu tomo a.
Yrome Ritonõpo omihpyry winoino toeramase toto,
inyripohpyry omipona se pyra toehse toh kynexine.
11 Tuenikehse toh kynexine inyrityã kurã poko
tyjamitunuru ke toto neneryme.
12 Toto tamuru tõ neneryme, tynyrityã tyrise Ritonõpo
a tyjamitunuru ke ona Zoã po, Ejitu nonory po.
13 Tuna konõto tapiakase eya,
ikuroko Izyraeu tõ arotohme;
pata apuru tõ sã tuna tyripose eya, kaetokohxo.
14 Saereme ahtao, tarose toto eya akurũ ke,
tykohmãse ahtao tarose toto apoto ezuru ke eya.
15 Topu tõ konõto tyrakase eya ona tonorẽ po,
nono kurohtae roropa tuna ekarotohme eya xine
itamurume, imoihmãkõ okurume.
16 Iporiry tõ enatyry tonehpose eya topu wino,
tuna serere katohme, ĩporiryme.

17 Yrome popyra ehtoh poko ro kytamurukõ
kynexine Ritonõpo neneryme;

moroto ona po Ritonõpo Imehxo Exikety
omipona pyra toehse toh kynexine.
18 Typoe xine Ritonõpo tukuhse eya xine,
tõsẽ poko typenetatohkõ tokaropose eya xine.
19 Tykerekeremase ynororo eya xine, ynara karyke:
“Otarame tõsẽ ekarosaromepyra Ritonõpo mana
ona po, ahno esao pyra!
20 Ajohpe pyra topu konõto totapase eya,
mame tuna tutũtapitose iporiryme.
Yrome wyi ekarõkohxo ke hnae?
Tõsemy roropa ekarõkohxo ke hnae
typoetory tõ zohme?”
21 Morara exiryke morara kary
etaryke tyya tyekĩtapãse ynororo.
Apoto tukase eya typoetory tõ wãnohtohme.
Typoetory tõ zehnohxo toehse ynororo
22 Tosẽkõme onenetupuhpyra toto exiryke,
typynanopyrykõ onenetupuhpyra roropa toexirykõke.

23 Mãpyra tõturuse Ritonõpo akuru htae kapu a
kaino toto epoe, omõtoh totapuruhmakase eya kapu aka.
24 Tiriiku risẽ panõ tonehpose eya kapu aeino,
manã epukatohme, toto napyryme.
25 Naeroro kapuaõkõ napyry tonahse ahno a,
Ritonõpo nenyohtyã napyry.
Pitiko rokẽ pyra tonehpose eya, tuesapare toehse toto.
26 Morarame xixi tũtatoh wino tyryrykane
tonehpose eya, tyjamitunuru ke
ikurenaeino tyryrykane tyryry tykamexipose eya.
27 Ahno tõ pona torõ tõ tuhke toepukase
putoh katoh samo,
isawã tuhke ehtoh samo tuna konõto ehpio.
28 Torõ tõ toepukase ahno esary rãnaka,
tapyi tõ zomye.
29 Naeroro tõtuhse toto, tuesapare toehse toh
kynexine, ipenetatohkõ tokarose Ritonõpo a
eya xine exiryke.
30 Yrome otuhnõko ro toto ahtao tuesapare pyra ro
toto ahtao,
31 toto zehno toehse Ritonõpo kynexine,
totapase toto eya, orutua komo jamihmehxo exiketomo,
nuasemãkõ kurano, Izyraeu tomo.

32 Moromeĩpo tyyrypyrykõ poko ro
ipoetory tõ kynexine;
tyjamitunuru tonepose ahtao eya xine
Ritonõpo onenetupuhpyra toh kynexine.
33 Morara exiryke tonahkase toto eya,
tyryrykane tyryry katoh samo,
mõtoino rokẽ popyra ehtoh oehtopõpyry samo.
34 Yrome toitoine totapase toto ahtao eya,
tupise ynororo orihpyra exiketomo a;
toeramase ropa toto tyyrypyrykõ rumekary se
toehse toto, yronymyryme tõturuse toto Ritonõpo a.
35 Mame wenikehpyra toehse toto towomanekõme
Ritonõpo ehtoh poko, topu konõto samo;
Ritonõpo Imehxo Exikety poko wenikehpyra toehse
toto Typynanohnekõme.
36 Toepyrypase rokẽ ynaroro repe tõmirykõ ke,
yrome ajohpe rokẽ toh kynexine.
Onekunohto rokẽ aomirykõ kynexine emero.
37 Zae pyra toh kynexine ikurohtao xine

aotururukohtao Ritonõpo a, inetapohpyry omipona pyra roropa toh kynexine.
38 Yrome typoetory tõ wãnopyry
se pyra Ritonõpo kynexine.
Toto onenahkara kynexine, toto rypyry tykorokase eya.
Tuhke rokẽ typoetory tõ zehno toehtoh
tymynyhpãkapose eya totypohse ynororo toto zehno toexiry poko, toto onuãnohpyra toehtohme.
39 Wenikehpyra toehse ynororo,
ahnome rokẽ toexirykõ poko,
tyryrykane sã rokẽ toh nexiase,
toytose ahtao eramara ropa mana.

40 Tuhke rokẽ Ritonõpo omipona se pyra toh
kynexine ona po!
Tuhke roropa tãkye pyra tyripose ynororo eya xine!
41 Tuhke rokẽ tukuhse ynororo eya xine, tãkye pyra Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Kurã, tyripose eya xine.
42 Tuenikehse toto ijamitunuru imehxo ehtoh poko, typynanohtopõpyrykõ poko roropa eya tyzehnotokõ winoino,
43 inyrityã poko roropa tyjamitunuru ke ona Zoã po Ejitu nonory po.
44 Moroto tuna tõ tyripose eya munume,
iporiry tõ wino tuna onẽsaromepyra
Ejitu põkõ kynexine.
45 Moromoro tuhke akurũ sã tonyohse eya,
toto erekohmatohme, pororu tõ roropa
itupikõ nuriame ehtohme.
46 Taparara tõ roropa tonyohse eya
tykyrysã enahtohme, Ejitu tõ narykatyã
tonahkase eya xine.
47 Konopoimo ke tũporẽ sã topuxikiri samo,
uwa tõ tonahkase eya,
kuenimã ke konõto wikeira tõ tonahkase eya.
48 Toto eky tõ pui tomo te, kaneru tõ roropa
totapase eya konopoimo ke, nenenehkane maro.
49 Tutuarimanohpose toto eya zehno toexiryke,
tyekĩtapãse toexiryke inenyohtyã tooehse,
toto orihmapotohme.
50 Toto zehno toehtoh onymynyhmãkapopyra
kynexine, toto onypynanohpyra kynexine,
yrome tyrohsẽ ke taorihmapose toto.
51 Emero tapyi tao apitoryme aenurutyã totapase
eya Ejitu nonory po.

52 Moromeĩpo toky tõ kaneru pyno exikety sã,
Izyraeu tõ tarose Ritonõpo a Ejitu nonory poe ona poro.
53 Tarose toto eya, toto ewomaryme
enaromyra toto ehtohme;
yrome epetõkara tynerymapose toto eya
tuna konõto kuao.
54 Izyraeu tõ tarose Ritonõpo a tynonory kurã pona,
ypy tõ pona tynyporemãkatopõpyry pona.
55 Moro nono põkõ taropose eya moro nono poe,
moro taka ipoetory tõ omomyryhtao.
Moro nono tapiakase eya ekamotohme
typoetory tõ esaryme, Izyraeu tõ osesaritohme
mokaro tapyinỹpyry tao.

56 Yrome Ritonõpo tukuhse eya xine,
Tosẽkõ Imehxo Exikety turumekase Izyraeu tomo a.
Inyripohpyry omipona pyra toehse toh kynexine,
57 toeramase toh kynexine ewinoino,
tyryhpopãkase ynororo eya xine tumykõ ehtopõpyry

saaro, pyrou nyetokyry samo popyra taky ahtao.
58 Tyryhpopãkase sã ynororo eya xine apoto apõ
ritopõpyryke eya xine, imehnõ ritõ eahmaryme
tyzehno xine Ritonõpo tyripose eya xine,
tynyrityã ke tosẽkõ myakãme tumoxike xine
tyripose ynororo eya xine.
59 Morohne eneryke tyya, tyekĩtapãse Ritonõpo
kynexine, typoetory tõ Izyraeu turumekase eya.
60 Tytapyĩ kurã turumekase eya Xiro po,
tymaro oturutopo ahno rãnao.
61 Tõmihpyry ẽ tapoipose eya Izyraeu tõ
zehnotokomo a, tyjamitunuru enetupuhpotopo,
imehxo toehtoh enetupuhpotoh roropa.
62 Typoetory tõ zehno toehse ynororo,
taorihmapose toto eya toto epetõkara a.
63 Nuasemãkõ totapase tõsetapary poko toto ahtao,
oryximãkõ roropa niotara tokurehse toto
nuasemãkõ pyra exiryke.
64 Ritonõpo maro oturuketõ roropa totapase kynexine,
toto onyhnamopopyra ipyxiamõpyrykõ kynexine.

65 Morarame Ritonõpo typakase ropa, nyhxĩpo samo,
orẽpyra exikety sã tykohtase ynororo
aetymyhpyry samo.
66 Topetõkara typoremãkapose eya, toepase toto,
jũme ehxirokehpyra tyripose toto eya.
67 Joze pakomotyã turumekase eya,
Eparaĩ tõ onymenekara tokurehse ynororo.
68 Yrome Juta tõ tymenekase eya,
ypy Xião roropa, ipyno exikety.
69 Tytapyĩ Kurã tyrise eya, tytapyĩ samo kapu ao,
jamihme moro tyrise eya sero nono
jamihme ehtoh samo jũme jamihme ehtohme.

70 Mame typoetory Tawi tymenekase Ritonõpo a,
tapoise ynororo eya kaneru tõ esary wino
71 kaneru tõ poko aerokuruhtao ro.
Izyraeu tõ tuisaryme tyrise ynororo eya,
Ritonõpo poetory tõ pyno exiketyme aehtohme.
72 Tomeseke sã Izyraeu tõ pyno Tawi kynexine,
zae rokẽ exiketyme,
tuaro roropa kynexine toto tuisaryme toehtoh poko.

79

Tynonorykõ pynanohpotoh Ritonõpo a
Asape nymerohpyry.
1 Ritonõpo, ononory pona tomõse opoetory tõ kara.
Atapyĩ Kurã tyripose nuriame eya xine,
Jerusarẽ takuhmopose eya xine, tonahkase mana.
2 Opoetory tõ ekepyry tynomose eya xine
kurumu tõ zohme, onokyro tõ zohme roropa.
3 Opoetory tõ munuru tukuãse eya xine tuna samo;
Iporiry sã munu serere ãko Jerusarẽ esemary kuroko,
ahno pyra toehse mana aorihtyã ekepyry zonẽtohme.

4 Imehnõ nonory põkõ, ynakatonomory, yna poihtõko,
exianãko mã toto, yna eunohnõko mã toto.
5 Ritonõpo, otãto ahtao yna zehno
exikehnõko mahno?
Jũme yna zehno exikehpyra hma? Otarame yna poko
tohne oehtoh ezehpỹme sã mana, apoto samo?
6 Ritonõpo, mokaro zehno exiko opoetory tõ kara,

imehnõ nonory põkomo, oeahmara exiketomo,
õmiry omipona pyra exiketomo!
7 Yna, opoetory tõ etapãko mã toto,
ononory enahkapõko mã toto.
8 Yna onuãnohpyra exiko yna tamuru tõ
rypyhpyry emetakame, yna pyno exiko seromararoro taomipohtomase yna exiryke.

9 Yna akorehmako, Ritonõpo, yna Pynanohneme mase; yna ipynanohko, yna rypyry ikorokako yna Esẽme imehxo oexiryke.
10 Otyme kure imehnõ nonory põkõ ynara
ekaropory opoko: “Otoko hnae Oesẽkomo?”
Ritonõpo, ajohpame sã mokaro wãnopyry enery se
ynanase opoetory tõ etapahpõkomo.
11 Tõmase exiketõ ãpuruhpyry taka pusuhkatoh
etako te, ajamitunuru ke mokaro ipynanohko,
tapiakase exiketomo aorihtohme.

12 Ritonõpo, mokaro imehnõ nonory põkõ zuãnohko
7me opoihtotopõpyry eya xine emetakame!
13 Mame yna opoetory tõ, oeky tõ kaneru sã ynanase, yna Esẽme mase.
Jũme “Kure mase,” kakehpyra ynanase,
yna poenõ maro, yna pakomotyã roropa.
Eremiãko ynanase oeahmaryme, seroae te,
imeĩpo roropa jũme rahkene.

80

Ritonõpo, yna pynanohko ropa
Asape nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Yna omiry etako, kaneru esẽ sã Izyraeu tõ
Esemy! Yna otururu etako, oeky tõ aroneme sã
mase yna Aroneme! Omoro mase typorohse Tuisa
Imehxo Exikety apõ po, moroto kae kerupĩ tõ epoe,
2 osenepoko Eparaĩ tomo a te, Pẽjamĩ tomo a,
Manase tomo a roropa! Ajamitunuru enepoko yna a; osehko, yna ipynanohkose.

3 Yna enehko ropa, Ritonõpo!
Yna onuãnohpyra exiko,
mame typynanohsẽme exĩko ropa ynanase.

4 Ritonõpo yna Esemy, Jamihmehxo Exikety, otoko ahtao opoetory tõ otururu zehno exikehnõko mah?
5 Yna emynyhmatoh mekaroase yna a, yna napyryme, kasana pehme xity ke mekaroase yna okurume.
6 Imeimehnõ nonory põkõ yna zomye exiketõ
osetapãko mã toto yna nonory poko.
Yna epetõkara yna eunohnõko mã toto.

7 Yna enehko ropa, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety!
Yna onuãnohpyra exiko,
mame typynanohsẽme exĩko ropa ynanase.

8 Ejitu nonory poe uwa zoko menehpone;
imehnõ ahno taropose oya moro uwa zoko
arykatohme mokaro esahpyry po.
9 Nono takorokase oya moro uwa zoko esaryme;
imity tõ tomõse mya nono aka, tomãse roropa kehko,
moro nono typehkase eya.
10 Somohmã tõ toxiõtose amoriry tõ jerutumã ke;
apupari konõto motye amoriry tõ tahtase.
11 Amoriry tõ myahxo tahtase tuna konõto
Metiteraneu pona, tuna Eupyrati pona roropa.
Moro uwa zoko opoetory tõ Izyraeume mana.

12 Oty katoh apuru tõ tytahkase oya mokyro zomye?
Seromararo osema ae ytoytoketõ epery
ematonanohnõko mã toto.
13 Pakira tõ poinoko roropa itũtũmãko mã toto,
iiryhmãko mã toto,
imehnõ onokyro tõ roropa morohne enahnõko mã toto.

14 Osehko ropa yna a, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety!
Kapu poe yna eneko; osehko anarykahpyry pynanohse.
15 Osehko uwa zoko pynanohse, anarykahpyry,
sero amoriry ahtasenano, tyjamihtanohpose oya.

16 Takohse mana yna epetõkara a, tyahkase roropa eya xine. Zehno mokaro eneko toto enahkatohme oya.
17 Opoetory tõ, onymenekatyã ewomako,
ikurãkako ropa toto, oxiekyry tõme
tomãkapose toto oya jamihme toto ehtohme.
18 Orumekara ropa ynanase jũme;
yna ewomako isene yna ehtohme.
Morararo oeahmãko ynanase kure oehtoh poko.

19 Yna enehko ropa, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety!
Yna onuãnohpyra exiko, yna pyno exiko.
Mame ipynanopyhpyryme ropa exĩko ynanase.

81

Oseahmatoko, Ritonõpo Omiry omipona ehtoko
Asape nymerohpyry, inekarohpyry eremiaketõ tuisary a.
1 Oeremiatoko ãtãkyemarykõme Ritonõpo netaryme,
kuewomanekõme mana;
oeremiatoko Ritonõpo Jako Esẽ eahmaryme.
2 Rue tõkehko etotoko tãpori tõ roropa; tãkye ehtoh etotoko rira tõkehko, haapa tõkehko roropa.
3 Rueimo etotoko oseahmatoh ritohme nuno kasenato toehse ahtao zumome nuno toehse ahtao roropa.
4 Morohne mã tyripose Izyraeu tomo a,
Ritonõpo Izyraeu Esẽ nyripohpyry.
5 Toytose Ritonõpo ahtao Ejitu põkõ poremãkapose
tõmihpyry tokarose eya Izyraeu tomo a,
aomipona toto ehtohme.

Omi totase ya onoky omiryme? Zuaro pyra exiase.
Ynara tykase:
6 "Õparykõ poe orohmanohpotohkõ touse ya,
omoxinety ouru samo,
tymyhpokase ropa mexiatose ya,
ruto tõ tijoro tõ ke pehme onupuimara oehtohkõme.
7 Oetuarimarykohtao kykohmatose,
mame kypynanopyatose.
Moroto aotonemyhpyry sã jahtao
tyryrykane konõto ao, kuezukuatose.
Mame kukukuatose tuna enatyry tõ Meripa po.
8 Etatoko ke, ypoetory tomo, ãmorepatohkõ ya!
Izyraeu tomo otato oexirykõ se ase ipunaka!
9 Jũme imehnõ neponãmary oneahmara ehtoko,
imehnõ ritõ pyno pyra ehtoko ipunaka.
10 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo,
ya touse amarokomo Ejitu nonory poe.
Ẽtakatoko, anahpatorỹko ase.

11 "Yrome ypoetory tõ jomiry etary se pyra
toh nexiase;

Izyraeu tõ jomiry omipona pyra toh nexiase.
12 Naeroro tyyrypyrykõ se exiketõ sã toto tyripose ya,
typenetatohkõ poko toto ehtohme.
13 Otato ypoetory tõ ehtoh se exiase ipunaka,
Izyraeu tõ jomiry omipona ehtoh yzamaro exiry se!
14 Morara awahtao xine oepetõkara poremãkapory ya,
ozehno xine exiketõ wãnopyry roropa.
15 Mokaro, yzehno exiketõ tosekumuru po
porotyry jẽpataka,
toto wãnohtoh jũme exikehpyra exiry.
16 Yrome oya xine tiriiku kurã ekarory
anapyrykõme, ano zeni roropa ekarory oya xine
õkurukõme tuesapare oehtohkõ pona."

82

Imehxo Ritonõpo mana Apiakaneme
Asape nymerohpyry.
1 Ritonõpo tosao mana kapu po,
oximõmãkõ rãnao; ritõ tõ rãnao apiakãko mana:
2 "Epo hnae zae pyra imehnõ apiakary poko
oya xine, popyra exiketõ anakorehmara ehtoko.
3 Zae ehtoko tymõkomokãkara a, poetõpo tomo a
roropa, ewomatoko toto;
zae rokẽ ehtoko tyrohmanohposamo a,
etuarimaketomo a roropa.
4 Imehnõ motye kure osekaropyra exiketõ
akorehmatoko, tytinerukãkara roropa;
ipynanohtoko toto popyra exiketõ winoino.

5 "Tuaro pyra matose, onenetupuhpyra;
xinukutumao rokẽ ytoytõko matose.
Zae ehtoh tonahkase sero nono po.
6 Ynara ase: 'Ritõme matose; Ritonõpo Imehxo
Exikety poenõme matose emero porehme.'
7 Yrome orihnõko matose, emero rokẽ orihketõ samo.
Isene oehtohkõ enahnõko mana
imehnõ tuisa tõ poenõ samo."

8 Osehko, Ritonõpo, tuisame exiko sero nono Esẽme.
Imeimehnõ nonory põkõ emero okyryryme mã toto,
opoetoryme roropa.

83

Izyraeu tõ epetõkara poremãkapõko Ritonõpo mana
Asape nymerohpyry. Eremiatopo.
1 Ritonõpo, mynyhme pyra exiko!
Tehme pyra exiko, oturuko ynanetaryme!
2 Eneko ke! Õmipona pyra oepetõkara mã toto,
õmiry rumekãko ose pyra exiketomo.
3 Osenetupuhnõko mã toto tokare pyra
opoetory tõ poremãkapory poko tyya xine.
Osenetupuhnõko mã toto
mokaro ryhmary poko onewomatyã poko.
4 Ynara ãko mã toto: "Ehmaropa! Izyraeu tõ enahkase,
wenikehtohme toto esety poko jũme."

5 Oepetõkara atae mã toto tõsenetupuhtohkõ poko;
mokaro atae exiketõ oporemãkapory poko
ynara mã toto:
6 Etõ põkomo te, iximaeu tõ maro;
Moape põkomo te, hakarita tõ maro;

7 Kepau põkomo te, Amõ tõ maro, Amareke tõ
maro, pirixteu tomo te, Tiro põkomo, enara.
8 Axirio tõ roropa osepeme toehse mokaro maro,
tyjamitunuru ke amonita tõ akorehmãko,
moapita tõ roropa, Ro pakomotyamo.

9 Ritonõpo, mokaro tyriko onyrihpyry sã
mitianita tomo a, onyrihpyry sã Xisera poko,
Japĩ poko roropa tuna Kisõ po;
10 Typoremãkase toh oya Ẽtoa po,
ekepyry tõ tymotase nono po.
11 Ituisary tõ tyriko onyrihpyry sã
Orepe tomo a Zeepe maro;
toto esẽ tõ iporemãkapoko Zepa poremãkatopõpyry
sã oya, Saumuna roropa.
12 Ynara tykase toto exiryke:
“Izyraeu tõ nonory sapoitone kuesarykõme ehtohme,
Ritonõpo nonoryme ahtao ro.”

13 Ritonõpo Jesemy, sapararahme mokaro aropoko
putoh katoh samo, tiriiku pihpyry samo
mya tarose ahtao tyryrykane a!
14 Itu zahkary sã apoto a,
emory mã po apoto zukary sã roropa,
15 mya mokaro aropoko tyryrykane konõto ke,
enaromỹke tyriko toto tyryrykane jamitu ke,
wiriwirĩkane ke.
16 Ritonõpo yna Esemy, mokaro tyripoko
aehxirotyã samo,
ajamitunuru enetupuhpotohme eya xine!
17 Typoremãkase tyripoko toto,
jũme aehxirohpyryme toto ehtohme!
Ah norihno toto, iporemãkatyãme toto exiryke ipunaka!
18 Zuaro imehnõ ehtohme:
Omoro rokẽ Ritonõpome mase, yna Esemy,
Tuisa Imehxo mase,
sero nono põkõ emero Esẽme mase!

84

Omuhpe Ritonõpo Tapyĩ poko

Kora tõ nymerohpyry, tokarose eremiaketõ tuisary a.
1 Kure potu Atapyiny, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety,
yzamaro mana!
2 Moroto amaro jexiry se ase!
Omuhpe ase, Ritonõpo,
amaro Atapyĩ tao jexiry se jexiryke.
Upũ ke porehme oeahmãko ase, eremiãko ase opoko,
Ritonõpo isene Exikety.
3 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Utuisary, Jesemy,
okyryry apoto apõ pũto tymỹ rĩko torõ tõ mana,
moroto tosarykõ rĩko parapi tõ roropa mã toto,
typoenõ pyno toehtohkõme.
4 Tãkye mã mokaro atapyĩ taõkomo,
eremiakehpyra mã toto oeahmaryme.

5 Tãkye mã mokaro onyjamihtanohtyamo,
osema ae toytorykõ se exiketomo ypy Xião pona.
6 Aytorykohtao Jakanahmã Xity tõ rãnakuroko,
tuna enatyryke pehme exĩko mana,
konopo oehpitoryke pẽkamã pehme exĩko roropa mana.
7 Aytorykohtao jamihmehxo exĩko mã toto;
Ritonõpo Imehxo Exikety imehnõ ritõ tõ Esẽ

enẽko mã toto, Xião po.

8 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety,
etako ke jotururu oya!
Otato exiko, Ritonõpo, Jako Esemy!
9 Ritonõpo, kure rokẽ yna ewomane tyriko,
yna tuisary, onymenekahpyry!

10 Kurehxo ya toiro ẽmepyry aroporyhtao
Atapyĩ Kurã tao,
miume ẽmepyry motye taropose ahtao imepỹ po.
Kurehxo ya Ritonõpo Jesẽ tapyĩ omõtoh tao
eraseme jahtao, popyrahxo ya tyyrypyry poko
exiketõ tapyĩ tao ehse.
11 Ritonõpo Kuesẽkõ kuezurukõme mana,
kuewomanekõme roropa.
Zae ehtoh poko exiketõ pyno mana.
Imehxo toto rĩko mana.
Kurãkõ ekarõko roropa eya xine mana.

12 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, tãkye mã mokaro
tosẽkõme oenetupuhnanomo.

85

Oturutoh Ritonõpo a kure rokẽ ehtoh poko
Kora tõ nymerohpyry, tokarose eremiaketõ tuisary a.
1 Ritonõpo yna Esemy, kure rokẽ mexiase
sero ononory poko;
Izyraeu tõ tonehpose ropa oya,
tomãkapose roropa toto oya.
2 Opoetory tõ rypyry emero tykorokase oya,
popyra toto ehtopõpyry onenepyra toehse mase.
3 Toto zehno pyra toehse ropa mase,
tohne oehtopõpyry wino toeramase ropa.

4 Yna enehko ropa, Ritonõpo yna Pynanohne,
penekehpyra exiko opoetory tõ poko!
5 Jũme yna zehno exikehpyra hma?
Zehno oehtoh jũme exikehpyra hnae?
6 Yna jamihtanohpoko ropa, morarahtao
yna, opoetory tomo atãkyemãko ropa ynanase.
7 Ritonõpo yna Esemy yna pyno oehtoh enepoko
yna a, yna ipynanohko roropa.

8 Ritonõpo omiry etãko ase;
kyya xine, typoetory tomo a tõmiry etapõko mana
kuewomarykõ poko, torẽtyke pyra kuehtohkõme
eramara ropa kuahtao xine
ajoajohpe kuehtohkõ pokona ropa.
9 Ajohpe pyra, tõmihpyry omipona se
exiketõ pynanopyry se Ritonõpo mana,
kynonorykõ po exikehpyra toehtohme,
Kypynanohnekõme.
10 Kypyno xine Ritonõpo ehtoh anamonohpyra
aehtoh maro oseporỹko mã toto;
zae aehtoh, osepeme se toehtoh maro
oseahmãko mã toto.
11 Amonohpyra ahno ehtoh ahtãko mana
sero nono po porehme.
Zae Exiketyme, Ritonõpo kuenetorỹko mana kapu poe.
12 Kyya xine kure ehtoh ekarõko
Ritonõpo Kuesẽkõ mana.

Mame kynonorykõ po tykyrysã ahtãko,
itamurume exĩko mana.
13 Zae ehtoh Ritonõpo esemazupurume ytõko
Kuesẽkõ esemaryme, aytotohme kukurohtaka xine.

86

Oturutoh Ritonõpo a akorehmapotohme
Tawi oturutopõpyry.
1 Ritonõpo yna Esemy, jotururu etako,
kuezuhko roropa jamihme pyra jexiryke,
takorehmaneke pyra jexiryke roropa!
2 Kypynanohko orihpyra jehtohme õmipona jexiryke;
kypynanohko opoetoryme jexiryke,
oenetuputyryke roropa ya Jesẽme.
3 Omoro mase Ritonõpo, Jesemy.
Naeroro juãnohpyra exiko;
oya jotururu poko kohmãnõko ase.
4 Ritonõpo, tãkye kyriko ukurohtao,
oturukehpyra jexiryke oya!
5 Ritonõpo, kure mase, yna rypyry korokãko mase,
yna pyno mase, emero oturuketõ oya pyno mase.
6 Jotururu oya etako, Ritonõpo,
otato exiko kui karyhtao ya jakorehmatohme!
7 Popyra ehtoh toehse ahtao ya okohmãko ase,
jezukuruke oya.

8 Imepỹ asã exikety pyra mana, Ritonõpo;
imepỹ pyra mana onyrityã riry waro exikety.
9 Emero ahno onyrityã oehnõko,
tosekumuru po porohnõko mã toto oẽpataka;
imehxo oehtoh eahmãko mã toto
10 jamihme oexiryke,
emese kure roropa oexiryke kurãkõ riry poko.
Omoro rokẽ mase Ritonõpo.

11 Ritonõpo Jesemy, kuamorepako ise oehtoh ritohme,
mame õmiry omipona exĩko ase yronymyryme!
Kuamorepako zae õmiry omipona jehtohme
opyno jexiryke.
12 Ritonõpo Jesemy, oeahmãko ase yronymyryme,
imehxo oehtoh onekarokehpyra ase imehnomo a.
13 Ypyno mase yronymyryme!
Kypynanopyase jorihmapopyra imehnõ ehtohme.

14 Ritonõpo, epyrypaketõ oehnõko ya osetapase.
Yzehno exiketõ jetapary se mã toto,
õmiry etary se pyra exiketomo.
15 Yrome omoro mase Ritonõpo yna Esemy,
yna pyno Exikety;
penekehpyra mase, kure rokẽ mase.
Õmihpyry anamonohpyra mase.
16 Kueneko ropa, juãnohpyra exiko;
kyjamihtanohpoko, kypynanohko roropa
õmipona jexiryke, õmipona aja ehtopõpyry samo.
17 Ritonõpo Jesemy, kure oehtoh
enetupuhpotoh ekaroko ya!
Mame ypyno oehtoh eneryke yse pyra exiketomo a
ehxirõko mã toto,
jakorehmatoh oya eneryke tyya xine,
jemuhkehkatoh oya eneryke roropa tyya xine.

87

Jerusarẽ, Ritonõpo patary
Kora tõ nymerohpyry.
1-2 Ypy kurã po typatary tyrise Ritonõpo a;
imehnõ pata tõ motye Izyraeu tõ nonory po,
pata Jerusarẽ sehxo mana.
3 Etako pahne, Ritonõpo patary,
aotururu kurã Jerusarẽ poko:

4 "Ahno esehtoryhtao ya jomiry omipona
exiketõme, Ejitu esehtõko ase, Papironia roropa;
Pirixitea põkomo, Tiro põkõ maro, Etiopia põkõ roropa: mokaro rĩko ase Jerusarẽ po aenurutyã samo."

5 Pata Jerusarẽ poko ynara ãko mã toto:
ahno tõ emero rokẽ nonory poe moro pata po
osesarĩko mã toto, mame Ritonõpo Imehxo Exikety mã moro pata rĩko jamihme.
6 Ahno tõ esety merõko Ritonõpo mana;
mokaro emero Jerusarẽ põkõme exĩko mã toto.
7 Wãko mã toto, eremiãko roropa, ynara ãko mã
toto: "Jerusarẽ pokoino kure rokẽ sytatose, atãkyemãko sytatose."

88

Etuarimakety oturutoh Ritonõpo a
Kora tõ nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jesemy, Ypynanohne, saereme ahtao
yxitary poko kohmãnõko ase,
koko roropa oẽpataka oehnõko ase.

2 Jotururu oya etako;
otato exiko kui karyhtao ya jakorehmapory poko.
3 Popyra ehtoh tuhke toehse ya exiryke,
joorihtoh ameke pyra toehse.
4 Imehnõ orihsasaka exiketõ sã ase;
tapotũkehse exikety sã ase.
5 Turumekase ywy aorihtyã ekepyry tõ rãnao;
soutatu tõ ekepyry sã ase, tõmase zonẽtoh aka;
mokaro sã ase tuenikehse aexihpyry sã oya,
towomase okohmasaromepyra mã toto.
6 Tõmase ywy oya aorihtyã ekepyry esaka,
mya eutary aka, xinukutumã aka.
7 Yzehno oehtoh omoxinety sã ypoko nase,
opoe pohkane tõ jakurihmõko mana.
8 Turumekapose ywy oya jepe tomo a,
nuriame exiketyme jenẽko mã toto.
Ãpuruhpyry tao exiketyme sã ase, epasaromepyra ase.
9 Jetuarimary ke jenuru tonukehse sã mana.
Ritonõpo Jesemy, kokoro rokẽ okohmãko ase,
jemary anỹnõko ase jotururume oya.

10 Ajamitunuru kurã enepõko mah aorihtyamo a?
Ẽsemãnõko ropa toh nae oeahmaryme eremiatohme?
11 Otarame aorihtyã ekepyry esao oturũko mã toto yna pyno oehtoh poko, nary!
Moroto enahkahpyry po oturũko toh nae
anamonohpyra oexiry poko? Arypyra.
12 Otarame moroto xinukutumã ao ajamitunuru kurã osenẽko? Otarame moroto tuenikehse ehtoh po anamonohpyra oehtoh enẽko toh nae? Nary!

13 Ritonõpo Jesemy, okohmãko ase, kuakorehmako; kokoro rokẽ ẽmepyry ae oturũko ase oya.
14 Oty katoh jurumekãko mah, Ritonõpo? Oty katoh otonẽnõko mah ywinoino?
15 Poetome jehtopõpyry poe toetuarimase ywy,
jorikyry ameke pyra nexiase; tapotũkehse ywy, omoxĩ sã juãnohtoh oya mana.

16 Zehno oehtoh ypona toehse pohkane konõto samo; japoijapoiry ke jenahkãko mase.
17 Jomyehmãko yzehno oehtoh mana zueme ehtoh samo; tapuruse ywy eya xine, tyneryse
sã ase zue ao.
18 Oya turumekapose ywy jepe tomo a, ypyno exiketomo a, seromararo ikohmamyry rokẽ
tynamase jepeme.

89

Jamihmehxo Exikety eahmary poko
Tymerose Etã ezeraita a.
1 Ritonõpo Jesemy, tahxime eremiãko ase
yna pyno oehtoh poko.
Jũme anamonohpyra oexiry poko ekarõko ase
yna pakomotyamo a emero.
2 Yna pyno oehtoh enahpỹme mana; moro waro ase,
anamonohpyra oexiry enẽko ase kapu ao,
tyrise oya exiryke.
3 Ynara mase: “Ypoetory Tawi tymenekase ya,
jomiry etapoase eya, ynara ase eya:
4 ‘Apary toiro tuisame exĩko mana, jũme.
Tuisame apakõ ehtoh kurãkãko ase omyakãme jũme.’ ”

5 Ritonõpo, kapu tõ eremiãko mã toto
onyrihpyry kurã poko,
onenyohtyã kurãkõ eremiãko mã toto
anamonohpyra oehtoh poko.
6 Imepỹ apanõ pyra mana kapu ao, Ritonõpo!
Kapuaõkõ emero asã pyra mã toto.
7 Ouno mã toto kurãkõ tõximõse ahtao;
osenuruhkãko mã toto oeneryke tyya xine.

8 Ritonõpo Jamihmehxo Exiketyme mase, yna Esemy!
Imepỹ pyra mana jamihme Exikety asamo!
Emero poko awahtao anamonohpyra mase, Ritonõpo.
9 Tuna konõto jamihme exikety poremãkãko mase;
pohkane tõ orẽpyra exiketõ mynyhpãkapõko mase.
10 Onokyroimo *Raape takurihmose oya, totapase oya;
ajamitununu ke oepetõkara typoremãkapose oya.
11 Kapu Esẽme mase, sero nono roropa;
sero nono tyrise oya,
epo exiketõ roropa emero porehme.
12 Inikahpoe ehtoh tyrise oya, ikurenae ehtoh roropa.
Ypy tõ Tapoa te, Heremõ maro oeahmãko mã toto
tãkye toehtohkõke.
13 Orẽpyrahxo mase!
Ajamitununu jamihme kuhse mana!
14 Tuisamehxo mase emero Esẽme roropa;
ajohpe pyra mase, zae ehtoh poko rokẽ roropa,
yna pyno mase,
anamonohpyra roropa mase emero poko awahtao.

15 Tãkye mã mokaro toremiary ke oeahmananomo;
õmiry omipona exiketõ roropa,
saeremae ytoketõ sã oẽpataka.
16 Opoko atãkyematoh poko kohmãnõko mã toto,
oeahmãko mã toto kure ehtoh poko oexiryke.

Ritonõpo a tõmiry etapotopõpyry Tawi a
17 Omoro, Ritonõpo, jamihme yna rĩko mase;
kure rokẽ yna riryke oya, orẽpyra toehse yna.
18 Yna ewomane tymenekase oya.

* **89:10** Raape kynexine onokyroimo jamihmã esety; pakatokõ nekarohpyryme aexihpyry, popyra aexihpyryme, emero ryhmaneme roropa kynexine: Ritonõpo epetõkara enetupuhtohme.

Omoro mexiase Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ kurano
yna tuisary ekarohpõ yna a.
19 Pake ahtao, enepotoh ae moturuase
õmiry omipona exiketomo a: “Soutatu akorehmase,
orẽpyra exikety;
tuisame mokyro yriase, ynymenekahpyry ahno wino.
20 Ypoetory Tawi tymenekase ya tuisame ehtohme
typopase ynororo azeite ke ykyryry kurã ke.
21 Yjamitunuru imaro exikehpyra mana,
yjamitunuru poe orẽpyra exĩko mana.
22 Jũme onyporemãkaposaromepyra exĩko epetõkara mana; onyporemãkara exĩko popyra
exiketõ mana.
23 Epetõkara akurihmõko ase,
zehno exiketõ etapãko ase, toto enahkapõko ase.
24 Jũme anamonohpyra ase Tawi akorehmary poko,
ipyno exikehpyra ase,
yjamitunuru ke orẽpyra exĩko mana.
25 Inonory zumohxo tyrĩko ase
tuna konõto Metiteraneu poe tuna Eupyrati pona.
26 Mame ynara ãko ya mana: ‘Omoro mase papame
ya, Ritonõpo Jesemy,
topuimome mase ypynanohneme.’
27 Aenuruhpyry osemazuhme exikety imehxo ehtoh
ekarõko ase eya, imehxo mokyro rĩko ase,
imehnõ tuisa tõ emero motye, sero nono po.
28 Jũme ipyno exikehpyra exĩko ase,
jomihpyry ynetapohpyry eya onytyorõmara exĩko ase.
29 Imeĩpo ipakomotyã tuisame exikehpyra exĩko mã toto, jũme tuisame exĩko enahpyra ro
kapu ahtao.

30 “Yrome jomiry omipona pyra toehse
ipakomotyã ahtao, toto amorepatopõpyry
poko pyra toehse toto ahtao,
31 ynyripohpyry eya xine se pyra toehse toto ahtao,
jomihpyry omipona pyra toehse roropa toto ahtao,
32 toto wãnohnõko ase iirypyrykõ pokoino,
toto tuarimapõko ase azahkuru toto ehtoh emetakame.
33 Yrome Tawi pyno exikehpyra exĩko ase,
tyrĩko ase emero ynekarohpyry ae ro eya.
34 Anamonohpyra ase ynetapohpyry Tawi a,
tyrĩko ase emero jomihpyry ae ro eya.

35 “Oturuase toiro, jũme onytyorõmara jehtohme;
jomiry etapoase Tawi a zae Exiketyme jexiryke,
ajohpe exipyra ase eya.
36 Jũme typakõke exikehpyra exĩko mana,
tuisame aehtoh ewomãko ase
xixi saereh karyhtao kapu poko.
37 Jũme exĩko mana nuno ehtoh samo,
eneneme sã mana anamonohpyra mana kapu ao.”

Tuisa poremãkatopõpyry poko
38 Yrome seromaroro, Ritonõpo, tohne mase
onymenekahpyry poko, tuisame;
turumekase ynororo oya, typahse mã ynororo oya.
39 Õmihpyry totapose oya opoetory a repe,
yrome moro tamonohse oya, tuisame aehtoh
nuriame tyripose oya,
iparimã typahse oya nono pona.
40 Ipatary apuru tõ tytahkase oya,
itapyĩ tõ jamihmãkõ tonahkase oya.
41 Ytoytoketõ ikuroko ematonanohnõko mã toto,

imõkomory enahkãko mã toto,
katonõ eunohnõko mã toto.
42 Epetõkara orẽpyra tyripose oya,
tãkye tyripose toto oya.
43 Tuisa pyre, tapema tõkehko taere pyra tyripose oya,
osetaparyhtao typoremãkapose ynororo oya.
44 Tuisame pyra mokyro tyripose oya,
tuisa apõ tomase oya nono pona.
45 Tamuhpõmehxo tyripose ynororo oya
tamuhpõme exipyra ro ahtao;
toehxirose ynororo yronymyryme,
tyripose exiryke oya.

Oturutoh typynanopyry ropa poko
46 Otãto ise ro Ritonõpo?
Jũme otonẽnõko mah?
Otãto ise ro yzehno oehtoh nae apoto zatyry samo?
47 Wenikehpyra exiko okynã pyra isene jehtoh nase;
wenikehpyra exiko ahno emero onyrityã orihnõko mana.
48 Onoky isene rokẽ exĩko nae, orihpyra ehtohme?
Arypyra, emero orihnõko mã toto.
Epasaromepyra mã toto toorikyrykõ winoino.

49 Ritonõpo, otoko hnae pake enetupuhpotoh
yna pyno oehtoh poko?
Otoko hnae õmihpyry onetapohpyry Tawi a?
50 Wenikehpyra exiko, Ritonõpo,
ywy opoetory eunohnõko mã toto,
eanahtõko ase ypoihtory ahno a,
awaro pyra exiketomo a.
51 Ritonõpo, tuisame onymenekahpyry
kerekeremãko oepetõkara!
Emero rokẽ pona aytoryhtao eunohnõko mã toto.

52 Ritonõpo Kuesẽkõ seahmatone kokoro rokene,
jũme, enara rokene.

90

Ritonõpo ahno maro
Moeze oturutopõpyry
1 Ritonõpo, yna tapyime mase,
moino ro apitorymã poe tarona.
2 Ypy tõ onyripyra ro awahtao,
sero nono onyripyra roropa awahtao, xixi tõkehko,
apitorymã poe Ritonõpome mase,
jũme exikehpyra mase.
3 Ahno a ynara ãko mase:
“Eramatoko ropa, nonome ropa oehtohkõme,
oehtopõpyry sã apitoryme,” ãko mase.
Opoe nonome exĩko ropa mã toto.
4 Miume jeimamyry tyoro pyra mana
toiro ẽmepyry maro oya,
kokonie ehtopõpyry samo taropose ahtao;
enetoh koko sã roropa axĩ sã taropose ahtao.
5 Yna arõko mase tuna zueme ehtoh samo,
osenehtopõpo sã axĩtao rokẽ ynanase.
Ãtarykahmã sã ynanase, ẽmepyry exipitory samo,
6 ahtãko te, ekutãko, mame mõtahtao
aremãnõko mana, orihnõko ropa.

7 Tonahkasẽme ynanase yna zehno awahtao,
yna zetũ poko oserehnõko ynanase.

8 Yna rypyry tõ rĩko mase oẽpataka,
tokare pyra popyra yna ehtopõpyry enetohme
saeremã aka.

9 Mõtoino rokẽ yna ehtoh tonahkaposẽme exĩko
tuhke pyra yna jeimamyry ahtao ro
yna zehno oexiryke;
orihnõko ynanase puti puti katoh enatyry samo.
10 70me jeimamyry rokẽ aropõko ynanase
isene exiketõme, jamihmehxo exiketõ
otarame 80me aropõko toorihtohme,
yrome morara ahtao etaehnõko ynanase,
kure pyra exĩko roropa.
Okynã pyra orihnõko, osenepyra exĩko ropa ynanase.
11 Onoky tyehno oexiry jamitunuru waro nae?
Onoky enaromỹke toehse tyehno oehtoh pokoino?
12 Yna amorepako okynã pyra isene yna ehtoh
poko taro, tuaro yna ehtohme yna kurohtao.

13 Ritonõpo, opoetory tõ eneko ropa.
Otara ahtao yna zehno oehtoh enahnõko nae?
Yna poko oenupunako, opoenõme ynanase.
14 Yna autuhmako ẽmepyry ae,
yna poko oenupunaryke,
tuesapare yna ehtoh pona, yna eremiatohme,
atãkyemakehpyra yna ehtohme isene ro yna ahtao.
15 Tãkye yna tyripoko, itamurume tãkye yna ehtohme,
pake itamurume emynyhmatoh ekarotopõpyry sã yna a,
moro jeimamyry tõ ae toetuarimase yna ahtao.
16 Ajamitunuru enepoko yna a,
opoetoryme yna exiryke!
Onyrityã kurã enepoko yna poenomo a,
yna pakomotyamo a, enara.
17 Ritonõpo yna Esemy, kure rokẽ yna tyriko!
Yna akorehmako yna erohtoh poko,
emero tyriry se yna ehtoh poko kure rokẽ ehtohme.

91

Ritonõpo Kuewomanekomo
1 Ritonõpo a ytokety osewomatohme, tehme
roropa ynororo ahtao Jamihmehxo exikety maro,
2 zae ynara ãko eya mana:
“Omoro mase ypynanohne, jewomane roropa.
Jesẽme mase, Ritonõpo, oenetupuhnõko ase.”

3 Opynanohnõko Ritonõpo mana, apoitoh taka
omõpyra oehtohme tonẽse moro ahtao ro;
oewomãko roropa mana tyrohsẽ tõ wino
akuruhtara oehtohme.
4 Taporihke exikety typoenõ ewomary sã
taporiry zopikoxi oewomãko mana.
Amonohkara mana, kokoro rokẽ amaro
exĩko mana oewomatohme osewomatoh samo.
5 Oserehpyra exĩko mase apoitoh poko koko,
oryhmatoh poko roropa saereme ahtao.
6 Enaromyra mase exĩko tyrohsẽ poko koko,
tykohmãse ahtao,
orihmatoh poko roropa saereme ahtao.
7 Miume ahno totapase ahtao opũto,
10 miumãkõ totapase ahtao õmye,
oryhmara exĩko mana.
8 Osenuhmãko mase,

popyra exiketõ wãnopyry enẽko mase.

9 Ritonõpo tyrise oya opynanohneme,
mokyro Imehxo Exikety oewomaneme;
10 morara exiryke popyra ehtoh oetapara
ekurehnõko mana, osetapaketõ oehpyra mã toto atapyĩ pũtokoxi.
11 Tynenyohtyã ripõko Ritonõpo mana
oewomatohme emero rokẽ pona oytoryhtao.
12 Tomary ke ãpoĩko mã toto epuhtãmara opupuru ehtohme topu tõ pona.
13 Opupuru ke reão tõ tũtũmãko mase, okoi tõ roropa, reão tõ osekatõ komo te, okoi tõ orihmatõ komo.

14 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Ypyno exiketõ
pynanohnõko ase,
Ritonõpome jenetupuhnanõ tosẽkõme ewomãko ase.
15 Ykohmaryhtao eya xine ezuhnõko ase,
aetuarimarykohtao imaro xine exĩko ase.
Toto pynanohnõko ase, imehxo toto rĩko ase.
16 Isene toto ehtoh ke toto epehmãko ase;
toto Pynanohneme osenepõko ase.”

92

“Kure mase,” katohme Ritonõpo a
Eremiatopo.
1 Ritonõpo yna Esemy, “Kure mase,” kary oya
kure nase! Kure roropa nase yna eremiary onetaryme Imehxo Exikety,
2 yna pyno oehtoh ekarory pakeimo,
anamonohpyra oehtoh roropa ekarotohme kokonie pukuro,
3 haapa maro eremiãko ynanase oya, 10me toare exiketymã pokona.
4 Ritonõpo, onyrityã ajamitunuru ke
jãkyemãko mana!
Eremiãko ase, atãkyemãko onyrityã poko.
5 Ritonõpo, inunõ konõto onyrityã mana!
Õsenetupuhtoh tonõ tupime enetuputyry ya.
6 Tuaro pyra exikety zuaro pyra mana,
putuhtome exikety sero onenetupuhpyra roropa mana:
7 popyra exiketõ emãnõko ãtarykahmã samo,
azahkuru exiketõ tymõkomoke exĩko roropa, repe,
yrome tonahkasẽme exĩko mã toto.
8 Omoro Ritonõpo tuisa imehxo mase,
emero esẽme mase, jumanatome.
9 Zuaro ynanase, oepetõkara emero orihnõko mã toto, popyra exiketõ emero typoremãkasẽme exĩko mana.

10 Tyjamihtanohse ywy oya pui orutua itu htaõ samo; kure kyriase tãkye jehtoh ke.
11 Jepetõkara poremãkatopõpyry tonese ya,
popyra exiketõ kui kary totase roropa ya.

12 Zae ehtoh poko exiketõ kure exĩko, airiki tõ samo; orẽpyra exĩko mã toto zae ehtoh poko, apupari ahtary samo ypy Ripano po.
13 Wewe sã exĩko mã toto,
arykatyã sã Ritonõpo tapyĩ tao,
ahtãko kure Ritonõpo maro oturutoh zarã po.
14 Tamuhpõme toehse ahtao kure ro exĩko mã toto zae ehtoh poko, eperytaketõ samo, ahtãko ro, jamihme ro.
15 Moro imehnõ enetupuhpõko mana zae Ritonõpo ehtoh poko, Jewomane zae rokẽ mana, azahkuru pyra mã ipunaka.

93

Tuisamehxo Ritonõpo mana, Kapu Esemy
1 Ritonõpo Kuesẽkõ tuisame mana.
Tuisamehxo ehtoh ke tupoke mana,

tymetyke ynororo tyjamitunuru ke.
Sero nono tyrise eya orẽpyra sã esaka,
onysyryhmasaromepyra imehnõ mana.
2 Tuisame oehtoh onytyoromasaromepyra
imehnõ mana, jũme mase apitorymã poe.

3 Ritonõpo, tuna konõto zueme exikety opore tyryãko,
tuna konõto opore omiomitaketyme mã kehko,
pohkane konõto panaikato opore aryrykane samo.
4 Ritonõpo tuisamehxo mana kapu ao,
Jamihmehxo Exikety.
Tuna konõto jamitunuru motye jamihme mana,
pohkane konõto jamitunuru motye
tuna konõto kuao jamihmehxo mana.

5 Ritonõpo, jũme õmihpyry zae mana,
Atapyiny jũme oesary kurãme mana,
jũme exikehpyra mana.

94

Kuapiakanekõ zae exiketyme Ritonõpo mana
1 Ritonõpo yna Esemy, zae pyra exiketõ
wãnohneme mase!
Mokaro zehno oehtoh enepoko yna a!
2 Ahno apiakaneme mase emero porehme;
owõko, epyrypaketõ epehmako
toto nyrihpyry emetakame.
3 Ritonõpo, otoko na pixo popyra exiketõ
tãkye rokẽ exĩko toh nae?
Otoko ehtoh pona, Ritonõpo?
4 Otokonahxo imehnõ motye kure osekarõko toh nae,
epyrypãko roropa popyra tynyrirykõ poko?

5 Ritonõpo, opoetory tõ osanumãko mã toto,
ononory põkõ rohmanohpõko mã toto,
ĩkyryrykõ ematonanohnõko mã toto.
6 Pytỹpo tõ etapãko mã toto, poetõpo tõ roropa,
katonomo imehnõ nonory poe aehtyã tarona
aorihmapõko mã toto.
7 Ynara ãko mã toto: “Onenepyra Ritonõpo mana;
sero poko zuaro pyra Izyraeu tõ Esẽ mana.”

8 Tamuxi tomo, putupyra exiketõme pyra ehtoko!
Otara ahtao tuaro exĩko matou?
9 Ritonõpo kynexine kypanarykõ rihpono;
oty katoh onetasaromepyra ynororo, ekarõko matohu?
Kuenurukõ rihpõme mana;
oty katoh onenesaromepyra ekarõko matou?
10 Ahno tõ zupokãko Ritonõpo mana;
toto onuãnohpyra roropa hnae?
Sero nono põkõ emero amorepãko Ritonõpo mana;
oty katohme zuaro pyra ynororo, ekarõko matou?
11 Ahno osenetupuhtoh waro Ritonõpo mana;
toiparo rokẽ kuosenetupuhtohkõ ahtao moro waro mana.

12 Ritonõpo yna Esemy, tãkye mã mokaro tamorepase exiketõ oya,
Õmiry poko anamorepatyamo.
13 Torẽtyke pyra ehtoh ekarõko mase eya xine popyra ehtoh toehse ahtao, yrome popyra exiketõ esaryme eutary tahkasẽme exĩko zonẽtohme.
14 Typoetory tõ onurumekara exĩko Ritonõpo mana; tosẽkõme tonetupuhnanõ onynomopyra mana.
15 Zae ehtoh poko exĩko ropa mã toto apiakatoh tao.

Mame kure ehtoh poko exiketõ emero
moro zae ehtoh sehxo exĩko mã toto.

16 Onoky towõse ymaro popyra exiketõ poremãkatohme?
Onoky ymaro nexiase popyra ehtoh poko exiketõ akorekehkatohme?
17 Jakorehmara Ritonõpo ahtao axĩ toytose jexiry mynyhme ehtoh pona.
18 Ritonõpo Jesemy: "Orihnõko ase myhene," ase ahtao, ypyno oehtoh ke tanỹse ropa ywy oya.
19 Torẽtyke jahtao, jetuarimaryhtao roropa
jemuhkehkapõko mase, tãkye jyrĩko ropa mase.

20 Osepeme pyra mase apiakananõ maro ajohpe exiketõme toto ahtao,
zae pyra ehtoh rĩko mã toto zae ehtoh samo,
21 oximõnõko mã toto ajohpe pyra exiketõ akorekehkatohme, zae ehtoh poko exiketõ popyra ekarõko mã toto, aorihmapotohme.
22 Yrome Ritonõpo jewomãko mana;
topuimo sã mana, ytapyiny jamihme exikety.
23 Apiakananõ zae pyra exiketõ wãnohnõko mana zae pyra toto nyrityã pokoino; toto enahkapõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana popyra inyrityãkõ emetakame.

95

Eremiatoh sero Ritonõpo eahmatohme
1 Osehtoko, Ritonõpo Kuesẽkõ eahmase!
Seremiatone kuatãkyemarykõme Ritonõpo netaryme, kypynanohnekomo!
2 Ehmaropa ẽpataka, "Kure mase," katohme eya,
tãkye rokẽ seremiatone eahmaryme.
3 Kuesẽkõ Ritonõpo Jamihmehxo Exiketyme exiryke, tuisa imehxo imehnõ ritõ kõ motye emero porehme.
4 Sero nono tytororo esẽme mana, eutary tõ poe
nono kurohtao ypy tõ kaehxo exiketõ pona.
5 Tuna konõto esẽme mana tyrise tyya exiryke,
sero nono roropa inyrihpyry tomary ke.

6 Ehmaropa, Ritonõpo seahmatatose
kuesekumurukõ po; kuesekumurukõ po
syporohtone ẽpataka Kyrihpõkõme aexiryke.
7 Kuesẽkõme mana; ipoetoryme sytatose,
eky tõme sã sytatose kaneru tomo onahpoty po,
inyrihpyry po, kypynanohnekõme mana.

Seroae etatoko ke Ritonõpo omiry kyya xine:
8 "Putuhtome exiketõ sã pyra ehtoko,
atamurukõ ehtopõpyry sã pyra Meripa po,
Masa po ona tonorẽ po.
9 Moroto atamurukõ jukuhne toto, tyehno xine jehtohme. Yjamitunuru tonese tyya xine ahtao ro jukuhne toto. Onymoipyra toh kynexine.
10 Morara exiryke 40me jeimamyry mokaro
zehno toehse exine. Ynara akene: 'Azahkuru rokẽ mokaro osenetupuhnõko mana. Jomipona pyra ekurehnõko mã toto,' akene.
11 Toto zehno exine, naeroro ynara akene:
'Jesaka jũme omõpyra ekurehnõko matose
ynonory pona, oserematoh taka.' "

96

Ritonõpo eahmary, tuisame aexiryke
(1 Koronika 16.23-33)
1 Oeremiatoko eremiatoh kasenato ke
Ritonõpo eahmatohme.
Oeremiatoko Ritonõpo netaryme,
sero nono põkomo emero!
2 Oeremiatoko Ritonõpo netaryme, eahmatoko.
Kokoro rokẽ imehnõ zurutoko,

typynanohse eya kuexirykõ poko.
3 “Ritonõpo kurã poko,” ekãtotoko imehnõ nonory
põkomo a,
emero ahno zurutoko inyrihpyry poko tyjamitunuru ke.
4 Tuisamehxo Ritonõpo ehtoh eahmatohme kyya xine mana; imehnõ ritõ tõ motye emero,
tuisamehxo mana.
5 Imehnõ nonory põkõ ritõ kõ,
ineponãmarykõme rokẽ mã toto,
yrome kapu rihpõme Ritonõpo mana.
6 Ritonõpo zomye saereh ãko mana, xixi motye,
tuisamehxo aehtoh osenẽko mana;
ijamitunuru ikuranory roropa Itapyĩ pehkãko mana.

7 Ritonõpo eahmatoko sero nono põkõ emero!
Saeremehxo aexiry poko eahmatoko,
ijamitunuru poko roropa.
8 Kuesẽkõ kure exiketyme aexiryke eahmatoko;
onekarorykõ enehtoko õmõtohkõme Itapyĩ zarã taka.
9 Sepuitone, kuesekumurukõ po syporohtone
Ritonõpo kurã ẽpataka, aoseneporyhtao;
tykytyky kahtoko ẽpataka, nono põkõ emero.

10 Imehnõ nonory põkõ emero zurutoko Ritonõpo tuisame ehtoh poko! Sero nono esaka
tyrise, esyryhmasaromepyra mana;
zae rokẽ sero nono põkõ apiakãko mana.
11 Tãkye exiko, nono, kapu roropa!
Panaikatome exiko, tuna konõto, onokyro tõ roropa emero tunakuaõkomo.
12 Atãkyematoko, ona tõkehko moro põkõ roropa.
Wewe tomo itu htaõ komo kohtãko mã toto
tõseahmarykõme Ritonõpo ẽpataka,
13 aepyry ropa ahtao emero Esẽme ehtohme.
Zae rokẽ sero nono põkõ rohmanohpõko mana.

97

Ritonõpo sero nono Esẽme mana
1 Ritonõpo Kuesẽkõ tuisa konõtome mana.
Atãkyematoko, sero nono põkomo!
Atãkyematoko, ahmõta po exiketomo,
tuna konõto ehpiõkomo!
2 Mokyro zomye akurũ tõ mana,
ikohmamyry xinukutume roropa.
Tuisamehxo mana ajohpe pyra exiketyme ipunaka,
zae rokẽ exiketyme roropa mana.
3 Esemazupurume apoto ytõko
epetõkara zahkatohme zomye.
4 Neneneh katoh sero nono zeipõko mana.
Moro eneryke sero nono põkõ tykytyky ãko mã toto.
5 Ypy tõ tunatãko mã kehko moronapu samo
Kuesẽkõ ẽpataka, sero nono emero esẽ ẽpataka.
6 Kapu poko exiketõ kuurutorỹko mã kehko
zae Ritonõpo ehtoh poko.
Saeremehxo aehtoh enẽko sero nono põkõ emero.

7 Imehnõ neponãmary eahmananõ ehxirõko mã toto; epyrypaketõ tyneponãmarykõ poko
ehxirõko mã toto.
Ritonõpo Kuesẽkõ ẽpataka emero ritõ tõ
tosekumurukõ po porohnõko mã toto.
8 Zae rokẽ imehnõ apiakary poko oya, Ritonõpo,
pata Jerusarẽ põkõ tãkye mã toto,
Juta patary põkõ roropa atãkyemãko mã toto.
9 Ritonõpo Imehxo Exikety, erohnõko mase
sero nono esẽme ehtoh poko porehme,

emero ritõ tõ motye tuisamehxo mase.

10 Opyno xine Ritonõpo Kuesẽkõ mana
popyra ehtoh se pyra awahtao xine;
oewomãko mana orihpyra oehtohme,
opynanohnõko mana popyra exiketõ winoino.
11 Saerehkatoh saereh ãko mana
zae ehtoh poko exiketõ pona,
tãkye ehtoh saereh ãko sã mana
Ritonõpo omiry omipona exiketõ pona.
12 Tãkye ehtoko Ritonõpo poko,
amarokõ emero aomiry omipona exiketomo!
“Kure mase,” kahtoko Ritonõpo kurano a,
eahmatohme inyrihpyry poko.

98

Tuisamehxo Ritonõpo mana Zae Apiakaneme roropa
Eremiatopo.
1 Eremiatoh kasenato ke oeremiatoko Ritonõpo
Kuesẽkõ netaryme;
inyrityã eneryke osenuruhkãko sytatose.
Tyjamitununu ke imehxo toehtoh ke roropa,
orẽpyra toehse mana.
2 Orẽpyra toehtoh tokarose Kuesẽkomo a;
imeimehnõ nonory põkõ tuaro tyripose eya
toto pynanopyry poko tyjamitununu ke.
3 Izyraeu tõ pyno toexiryke, anamonohpyra
toexiryke roropa, typynanohse toto eya
tõmihpyry ae ro.
Imehnõ nonory moe exiketõ po orẽpyra
Ritonõpo Kuesẽkõ ehtoh tonese ahno a emero.

4 Oeremiatoko tãkye Ritonõpo eahmaryme,
sero nono põkõ porehme!
Kuesẽkõ eahmatoko eremiatoh ke,
kui katoh ke roropa tãkye oehtohkõke.
5 Oeremiatoko Ritonõpo Kuesẽkõ eahmaryme,
haapa tõ etotoko, rira tõ etotoko roropa.
6 Rue etotoko, koroneta tõ maro oeremiatoko
ãtãkyemarykõme Ritonõpo ẽpataka,
tuisa konõtome aexiryke.

7 Panaikato tyriko tuna konõto,
isene exiketõ emero tunakuaõkõ maro.
Oeremiatoko, nono, emero nono põkõ maro.
8 Tuna tomo, tahtah kahtoko!
Ypy tomo, oeremiatoko tãkye oehtohkõke
Ritonõpo ẽpataka.
9 Ynara exiryke, oehnõko mana tõmiry omipona
sero nono põkõ ritohme!
Ahno tõ emero esẽme exĩko mana sero nono po,
zae ehtoh ke toto rohmanohpõko mana,
zae rokẽ ehtohme sero nono po.

99

Ritonõpo, Tuisa Imehxo Exikety
1 Ritonõpo Kuesẽkõ tuisame mana:
ahno tõ tykytyky ãko mã toto.
Typorohse mã ynororo tapõ po tuisamehxo kerupĩ tõ epoe; sero nono tykytyky ãko mana.
2 Kuesẽkõ jamihmehxo mana Jerusarẽ po;
ahno tõ emero esẽme mana.
3 Eahmatoko emero porehme, imehxo aexiryke,

tuisamehxo aexiryke aomiry etatoko.
Kure rokẽ mana.

4 Tuisa orẽpyra Exikety, zae ehtoh sehxo mase;
Izyraeu tomo a zae ehtoh tonehpose oya,
ajohpe pyra ehtoh tyripose roropa oya,
jamihme pyra exiketõ ewomatohme eya xine.
5 Ritonõpo Kuesẽkõ seahmatone kuosekumurukõ po
syporohtone apõ konõto ẽpataka.
Ritonõpo Kuesẽkõ kure rokẽ mana.

6 Moeze tõ Arão maro oturuketõme toh kynexine
Ritonõpo poetoryme, Samueu roropa tõturuse eya;
Ritonõpo Kuesẽkõ tykohmase eya xine,
tozuhse roropa toto eya.
7 Akurũ xikihme exikety poe tõturuse ynororo
Izyraeu tomo a;
aomiry omipona toehse toh kynexine,
inyripohpyry roropa, inekarohpyry eya xine.

8 Ritonõpo yna Esemy, opoetory tõ tozuhse oya;
toto rypyry korokaneme mosenepoase eya xine,
iirypyry tuãnohse oya ahtao ro.
9 Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoko.
“Kure mase,” kahtoko eya esary po, ypy kurã po.
Ynara exiryke, Ritonõpo Kuesẽkõ kure rokẽ mana.

100

Eremiatoh sero eahmatohme
Eremiatopo.
1 Ritonõpo eahmaryme oeremiatoko,
emero sero nono põkomo!
2 Atãkyemarykõme Ritonõpo eahmatoko,
osehtoko oeremiarykõme Kuesẽkõ ẽpataka.

3 Wenikehpyra ehtoko Kuesẽkõ Ritonõpo mana.
Inyrihpyryme sytatose, ipoenõme roropa;
ipoetoryme sytatose, ekyme roropa.
4 Omõtoko omõtoh ae Itapyĩ taka, “Kure mase,” kahtoko eya, eahmaryme omõtoko tyarakẽ taka.
Ritonõpo eahmatoko. “Kure mase,” kahtoko eya.
5 Kure Ritonõpo exiryke,
kypyno xine aexiry jũme mana,
kypyno xine aehtoh amonohkara,
zae rokẽ exikehpyra roropa mana.

101

Tawi omihpyry
Tawi nymerohpyry.
1 Eremiãko ase anamonohpyra oehtoh poko,
zae oehtoh poko roropa;
eremiãko ase oeahmaryme, Ritonõpo Jesemy.
2 Zae ehtoh poko rokẽ exĩko ase.
Otara ahtao oehnõko mah osẽpatakãmase ymaro?

Kure ehtoh poko rokẽ exĩko ase ytapyĩ tao,
3 moro taka popyra ehtoh onẽmapopyra ase ipunaka.
Ritonõpo rumekary se exiketõ nyriry se pyra ase
yronymyryme, mokaro rypyry poko se pyra roropa ase.
4 Osenetupuhtoh ajohpe ehtoh ameke
aropõko ase ywinoino.
Popyra ehtoh poko pyra exĩko ase ipunaka.

5 Tokare pyra tykatonomory kerekeremananõ
enahkapõko ase, imehnõ motye kure
osekaroketomo te, epyrypaketõ se pyra ase ipunaka.
6 Anamonohpyra exiketõ Ritonõpo omipona
toexiry poko se rokẽ ase.
Osa ekarõko ase eya xine ytapyĩ konõto tao.
Zae ehtoh poko exiketomo a, erohtoh ekarõko ase.

7 Imehnõ enekunohne tosake pyra exĩko mana ytapyĩ konõto tao.
Ajohpe exiketõ se pyra ase upũto roropa.
8 Kokoro rokẽ popyra exiketõ enahkapõko ase
kynonorykõ po, zae pyra ehtoh poko
exiketõ aropõko ase Ritonõpo patary poe.

102

Etuarimakety otururu Ritonõpo a
Tapotũkehse ahtao.
1 Ritonõpo, jotururu oya etako,
otato exiko okohmaryhtao ya jakorehmatohme!
2 Otonẽpyra exiko ywinoino,
popyra ehtoh toehse ahtao ya.
Jomiry etako okohmaryhtao ya, kuezuhko axiny.

3 Isene jehtoh osenepyra exĩko mana, orexĩto samo,
oxirohnõko ase, upũ zahnõko sã mana apoto aõ samo.
4 Tapotũkehse ywy onahpoty sã ase tysahkase ahtao,
tytũtũmase ahtao; omise pyra ase ipunaka.
5 Pusuh ãko ase opore;
ipihpyryme rokẽ ase zehpo maro.
6 Torõ sã ase patãpo po, ahno esao pyra,
suhsuku samo tapyĩpo tao.
7 Nyhsaromepyra ase;
torõ toiroro sã ase tapyi mypatarãnao.
8 Jeunopyry poko kohmãnõko jepetõkara mana;
jesety esehtõko ypoihtonanõ mã toto
imehnõ pona popyra ehtoh enehporyhtao eya xine.

9-10 Zehnohxo oexiryke oruno ynapyryme toehse
mana, yxity zoximãko roropa jokuru maro.
Kuapoiase, kuemase roropa jarãnaka.
11 Isene jehtoh jerutume sã mana kohmãsasaka ahtao; apotũkehnõko ase onahpoty anoryry
sã rokene.

12 Yrome omoro, Ritonõpo Jesemy, jũme tuisame mase; imeĩpo yna pakomotyã tonuruse
ahtao, opoko osenetupuhnõko mã toto.
13 Owõnõko mase, Jerusarẽ pyno exĩko mase;
Ipynanohtoh toehse mana,
seromaroro ipynanohtoh tõmehse rahkene.
14 Ipyno opoetory tõ mana, moro pata tonahkase ahtao ro; ipoko aenupunaryke osene-
tupuhnõko mã toto typahse nono pona ahtao ro.

15 Kuesẽkõ zuno exĩko emero nonory põkõ mã toto;
ijamitununu zuno exĩko ahno tuisary tõ mana
emero porehme sero nono po.
16 Jerusarẽ ripitory ropa ahtao Ritonõpo a,
imehxo toexiry enepõko mana.
17 Typoetory tõ irumekatyã omiry etãko mana.
Otato exĩko mana, toto otururu etãko.

18 Morohne imeroko kypakomotyãkõ zuaro ehtohme
Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry poko, mokaro enurupyra ro exiketomo Ritonõpo eahma-
tohme!

19 Tosary kurã poe, kaino kapu poe Kuesẽkõ tõsenuhmase; kapu poe sero nono tonese,
20 tapuruse exiketõ pusuhkatoh totase, tapiakase aexityã orihtohme tymyhpokase ropa eya.
21 Morara exiryke Ritonõpo Kuesẽkõ
toahmasẽme exĩko mana Jerusarẽ po,
moroto imehxo aexiry ekarõko mã toto,
22 imeimehnõ nonory põkõ oximomyryhtao
tuisa tõ maro mokyro eahmatohme.

23 Poetome ro ase, yrome tyjamihkehkapose ywy
Ritonõpo a isene jehtoh enahsasaka tyripose eya.
24 Ritonõpo Jesemy jũme isene exikehpyra mase,
jaropyra exiko seromaroro,
tamuhpõme exipyra ro jahtao!
25 Pake ahtao sero nono tyrise oya,
oemary ke kapu tyrise roropa oya.
26 Sero nono kapu roropa enahnõko mã kehko,
yrome omoro jũme isene exikehpyra exĩko mase.
Sero nono kapu roropa atahnikaketyme sã mã kehko, upo samo.
Mokarohne myakamãko mase upo myakãmary samo, typahsẽme exĩko mã kehko.
27 Yrome omoro Ritonõpo jũme etyorõmara mase, isene oehtoh jumãme mana.
28 Yna poenõ kure rokẽ exĩko mã toto torẽtyke
pyra. Ipoenõ roropa ipakomotyã roropa towomasẽme exĩko mã toto oya, jũme rahkene.

103

Kypyno xine Ritonõpo ehtoh poko
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jesemy, kure mase ipunaka!
Ukurohtao oeahmãko ase yjamitunuru ke porehme!
2 Oeahmãko ase, Ritonõpo, yjamitunuru ke,
onyrityã kurã poko ya wenikehpyra ase!
3 Yyrypyry tõ korokãko mana emero,
kure pyra jehtoh kurãkãko roropa mana;
4 ypynanohnõko mana orihpyra jehtohme,
kure rokẽ jyrĩko mana ypyno toexiryke,
juãnohpyra roropa mana.
5 Inyriry ya yzamaro mana kure rokẽ exiryke,
jamihme jyrĩko ropa mana nuasemã sã jehtohme,
piano sã jehtohme.

6 Zae rokẽ kuapiakatorỹko Ritonõpo mana,
irohmanohpotyã akorehmãko mana,
toto ewomãko mana.
7 Tyriry se toehtoh tonepose Moeze a,
tõsenetupuhtoh tonõ roropa; tynyrityã tyjamitunuru ke tonepose Izyraeu tomo a.
8 Ritonõpo kure mana, kuãnopyrykõ se pyra mana,
kure kyrirykõ se mana, axĩ pyra zekĩtapanõko mana
kypyno xine toexiryke.
9 Axĩtao rokẽ kupokatorỹko mana,
jũme pyra kyzehno xine exĩko mana.
10 Kuãnohpyra xine Ritonõpo mana
kynyrirykõ emetakame,
kyyrypyrykõ onepehmara mana popyra
kuehtohkõ ke, epehpyryme.
11 Kapu kae exiry sã sero nono epoe,
moro sã mã kypyno xine Ritonõpo ehtopo,
tõmiry omipona se exiketomo a.
12 Moe xixi tũtatoh wino mana xixi omõtoh poe,
moro moe ehtoh sã kywinoino xine
kyyrypyrykõ apiakãko Ritonõpo mana.
13 Poetohti tõ zũ typoenõ pyno ehtoh sã
kypyno xine Kuesẽkõ mana, aomipona se exiketomo.

14 Ynara exiryke, kynyrihpyrykõ waro mana;
nonome kuehtohkõ poko wenikehpyra mã ynororo.

15 Isene kuehtohkõ onahpoty sã mana;
ahtãko mana ekutãko roropa mana ona po.
16 Mame tyryrykane tyryry ãko mana.
Moro ekuru tonahsẽme exĩko;
jũme osenepyra ropa exĩko mana.
17 Yrome kypyno xine Ritonõpo Kuesẽkõ ehtoh
jũme mana, tosẽkõme enetupuhnanomo a, kure
toehtoh enepõko mana kypoenõkõ poenomo a,
18 tynetapohpyry poko ỹme exiketomo a,
inyripohpyry omipona anamonohpyra exiketomo a.

19 Ritonõpo Kuesẽkomo a tuisamehxo
toehtoh apõ tyrise tosao kapu ao; tuisa konõtome mana, emero esẽme rahkene.
20 Ritonõpo eahmatoko, inenyohtyã jamihme
exiketomo, orẽpyra exiketomo, aomiry
etananomo, inyripohpyry omipona exiketomo!
21 Kuesẽkõ eahmatoko
inenyohtyã emero kapuaõkomo,
ipoetory tõ emero, tyriry se Ritonõpo ehtoh omipona exiketomo!
22 Ritonõpo eahmatoko inyrityã emero,
emero osa po, tuisame ynororo ehtoh po.
Oeahmãko ase, Ritonõpo Jesemy,
yjamitunuru ke porehme!

104

Eremiatoh Ritonõpo eahmaryme
1 Ritonõpo Jesemy, imehxo mase! Enekure mase
tuisamehxo, saerehkatoh amuruhpõme mase;
2 upo amurũko mase, saerehkatoh ke.
Kapu tytywyhmase oya
kamisa tywyhmary samo tapyime,
3 atapyĩ tyrise oya tuna epoe, kae kapu ao.
Akurũ tõ rĩko mase akahõme, etonatoh kyryryme;
tyryrykane aporiry tõ po ytõko mase.
4 Tyryrykane tõ rĩko mase onenyohtyãme,
nenenehkane tõ õmipona exiketõme tyrĩko mase.

5 Sero nono tyrise oya apõ tõ po, tũpore samo,
tosary winoino jũme esyryhmara exĩko mana.
6 Sero nono tyõtose oya tuna konõto ke,
zuemũ ke zupõme samo,
moro tuna tõ zueme toehse, ypy tõ emory epoe.
7 Yrome tuna tõ tupokase ahtao oya,
toepase toh nexiase; õmiry etaryke tyya xine,
tykohtase ahtao oya, tururume toytose toto.
8 Tuna toytose tururume ypy tõ epozakuroko,
mame tyhtose jakanahmã pona tosaka xine,
onyrihpyry tõ aka, toto esaryme.
9 Tuna ehpio tyrise oya moro ehpio
onymotyẽkara tuna ehtohme,
oehpyra ropa mã kehko sero nono poro,
nono nerypyra ropa ehtohme.

10 Tuna enatyry rĩko mase jakanahmã tõ ao,
iporiry tõ roropa ypy tõ rãnakuroko.
11 Otunary poko tuna ẽnõko onokyro tõ mana;
otunary jumẽtu tõ zamaro mana
tutunazehnase toto ahtao.
12 Tuna ehpio torõ tõ tymỹkõ rĩko mã toto,

eremiãko mã toto wewe amoriry tõ poe.

13 Kapu poe konopo enehpõko mase ypy tõ pona,
onyrityã kurã nono zamaro mana.
14 Onahpoty ahtanohpõko mase pui tõ napyryme,
tykyrysã roropa, tiriiku tõkehko ahtanohpõko mase
ahno napyryme, morohne arykatohme
kyya xine tonahsãme.
15 Nono poe uwa eukuru ripõko mase ahno a sekese toto ehtohme; azeite roropa tãkye toto
ehtohme, wyi roropa jamihme toto ehtohme.

16 Konopo itamurume oehnõko wewe tõ pona,
Ritonõpo Kuesẽkõ kyryry apupari tõ pona,
inarykatyã pona ypy tõ Ripano po.
17 Moroto torõ tõ tymỹkõ rĩko mã toto,
sekonia tõ tymỹkõ rĩko mã toto wewe pinieiro tõ po.
18 Poti tõ itu htaõ tosarykõ menekãko mã toto
kae ypy tõ po,
onokyro tõ otonẽnõko mã toto topuimo tõ rãnao.

19 Nuno tyrise oya nuno tõ kuhtohme;
xixi tuaro mana tyomõtoh toehse ahtao.
20 Koko tyrise oya, imeimehnõ onokyro tõ
tũtãko mã toto tykohmãse ahtao.
21 Reão tõ wãtara ro exiketõ panaikato kuime
urakanãko mã toto,
Ritonõpo nekarory zupiryhtao tyya xine tohkõme.
22 Yrome xixi tũtaryhtao ytõko ropa mã toto
kohrame ehtohme tosaka xine.
23 Mame ahno ytõko mã toto erohse,
toerokurukõ poko kohmãnõko mã toto.

24 Ritonõpo, onyrityã tuhke rokẽ rahkene,
tuaro oehtoh ke morohne tyrise oya.
Sero nono pehme mana onyrityã ke.
25 Moroto mã tuna konõto, zumohxo mana tukuaõke,
onokyro inunomo, pisarara exiketõ roropa,
tuhke mã toto, ekuhpỹme.
26 Tuna konõto poro wapu tõ ytõko,
zue ao Rewiatã osemeikãko mana,
onokyroimo nakuaono onyrihpyryme toexiryke.

27 Mokaro emero oeraximãko mã toto,
tonahsẽ eraximãko onekarory eya xine
inapyrykõme omise toehse toto ahtao.
28 Toto napyry ekarõko mase, otuhnõko mã toto,
tuesapare exĩko.
29 Toto winoino oeramaryhtao oserehnõko mã toto;
toto oserematoh tupuxihkase ropa oya ahtao
orihnõko mã toto,
nonome exĩko ropa nono risẽme toexirykõke.
30 Yrome, oserematoh ekaroryhtao oya
enurũko mã toto; moro saaro
isene exiketõ ekarõko mase sero nono põkomo a.

31 Ah Ritonõpo Kuesẽkõ saeremehxo ehtoh jũme
exikehpyra nexino! Ah tãkye nexino tynyrityã poko!
32 Sero nono eneryhtao Ritonõpo a tykytyky ãko mana; ypy tõ aporyhtao eya orexĩto tũtãko
mana.

33 Eremiãko ase Ritonõpo eahmaryme isene ro jahtao; eremiãko ase Ritonõpo netaryme
jorihtoh ponãmero.
34 Ritonõpo zamaro se ase jeremiatoh tonõ ke, ipoe tãkye jexiryke.

35 Ah enahketyme nexĩ toto mokaro Ritonõpo enetuputyry se pyra exiketomo, ah popyra
exiketõ tonahkasẽme nexĩ toto!

Yjamitunuru ke porehme oeahmary se ase,
Ritonõpo Jesemy! Kure mase, Ritonõpo!

105

Ritonõpo, typoetory tõ maro
(1 Koronika 16.8-22)

1 "Kure mase," kahtoko Ritonõpo Kuesẽkomo a,
imehxo aehtoh ekãtotoko; imehnõ nonory põkõ zurutoko inyrityã poko.
2 Oeremiatoko Ritonõpo eahmaryme,
inyrityã kurã osenuruhkatoh ekarotoko.
3 Tãkye ehtoko ipoetoryme kuexirykõ poko.
Kuesẽkõ poko oseahmaketõ emero, atãkyematoko.
4 Ritonõpo zupitoko, ãkorehmatohkõme;
oneahmakehpyra ehtoko kokoro rokene.
5-6 Amarokõ, Ritonõpo poetory Aparão
pakomotyãme matose, inymenekahpyry Izyraeu pakõme matose, wenikehpyra ehtoko
Ritonõpo nyrityã poko tyjamitunuru ke, kuepekõkara wãnohtopõpyry poko eya.

7 Ritonõpo Kuesẽkõme mana;
inyripohpyry sero nono põkõ akorehmatohme mana emero porehme.
8 Jũme wenikehpyra ynororo tõmiry etapotopõpyry poko, miu motye zumakahpõkõ pona,
jũme tõmihpyry omipona anamonohpyra mana.
9 Tõmiry totapose Aparão a, anamonohpyra mana: "Morara tyrĩko ase," katopõpyry Izake a
roropa.
10 Tõmihpyry totapose Jako a, jũme enahpyra ehtohme.
11 Morara ahtao ynara tykase Ritonõpo eya:
"Kanaã nonory ekarõko ase oya, mame jũme ononoryme exĩko mana, oesarykõme."

12 Tuhke pyra toh kynexine, katonõme sã rokẽ Kanaã nonory po.
13 Imeimehnõ nonory poro toytose toto, tuisa esary poe, imepỹ tuisa esary pona.
14 Yrome mokaro onyryhmapopyra Ritonõpo kynexine imehnomo a, mame toto ewoma-
tohme ynara tykase ynororo tuisa tomo a:
15 "Ypoetoryme ynymenekatyã onerekohmara ehtoko; ypoe urutõ kõ onyryhmara ehtoko."

16 Ritonõpo poe tomitapãse toto inonorykõ po
toto napyry tonahkapose eya.
17 Yrome orutua tonyohse osemazuhme esety Joze, ekarohpyry imepỹ namotome.
18 Ipupuru tõ keti ke tymyhse kynexine,
ipymyry pokona esenao kurimene risẽ tyrise.
19 Ãpuruhpyry tao Joze kynexine morohne
katopõpyry eya ehtoh pona.
Ritonõpo omiry tonetupuhpose zae
Joze ehtopõpyry poko.
20 Naeroro Ejitu tuisary a tutũtanohpose ropa ynororo; imoihmãkõ tuisary a touse ropa
ynororo ãpuruhpyry tae.
21 Tuisamehxo tyrise ynororo eya,
tynonory põkõ esẽme, typatary tõ esẽme emero.
22 Tuisamehxo toehse Joze imehnõ tuisa akorehmananõ rohmanohpotohme, tuisa
amorepananõ roropa amorepatohme.

23 Moromeĩpo Jako toytose Ejitu pona moroto ehse.
24 Tuhke ipoenõ tokarose Ritonõpo a typoetory tomo a, topetõkara motye tyjamihtanohse
roropa toh eya.
25 Typoetory tõ zehno Ejitu põkõ tyrise eya,
ipoe Izyraeu tõ tonekunohse Ejitu põkomo a.

26 Mame typoetory Moeze tonyohse eya Arão maro,
tynymenekahpyryme.
27 Ritonõpo jamitunuru tonepose eya xine Ejitu po,

inyripohpyry kurã tyrise eya xine
aosenuruhkatohkõme.
28 Tykohmãkapose Ritonõpo a Ejitu po,
yrome aomihpyry omipona pyra Ejitu põkõ kynexine.
29 Munume Ejitu tunary tõ tyripose eya,
kana tõ itunary kuao taorihmapose eya emero.
30 Pororu tyripose eya Ejitu põkõ tapyĩ takuroko,
tuisa tapyĩ typehkase pororu ke.
31 Moromoro tõ tyripose Ritonõpo a, mapiri panõ kõ maro, moro nono poro porehme.
32 Konopoimo tonehpose eya topu sã tũpore,
nenenehkane maro nono pona, konopo myakãme.
33 Ĩkyryrykõ tonahkase eya tupito po toto narykahpyry uwa tomo te, fiku tõ maro, wewe tõkehko typahpose eya.
34 Taparara tõ tonehpose roropa Ritonõpo a, mame taparara tõ tooehse, tuhke miujão motye, ikuhpỹme.
35 Emero arykatyã tonahse eya xine, toto tupi po ĩkyryrykõ tonahkase eya xine.
36 Ejitu põkõ poenõ taorihmapose eya,
imũkurukõ osemazuhme aenurutyamo,
ipynohxo aexityã jekyry tomo a itapyĩ taõkomo a.

37 Mame Izyraeu tõ touse eya Ejitu poe; aytorykohtao parata te, uuru roropa tarose tymaro xine. Kure rokẽ toh kynexine jamihme roropa.
38 Tãkye toehse Ejitu põkõ kynexine Izyraeu tõ toytose ahtao, toto zuno toehse toexirykõke.
39 Akurũ tyrise Ritonõpo a typoetory tõ epozakoxi,
apoto panõ tyrise eya koko, toto ezurume.
40 Tokaropose eya xine, mame aramixi panõ tonehpose
Ritonõpo a, kapu poe wyi panõ tokarose eya xine,
emitapãpyra toto ehtohme.
41 Topu tapiakase eya, mame tuna tutũtase serereme, iporiryme ona poro.
42 Wenikehpyra kynexine tõmihpyry kurã poko
typoetory Aparão a.

43 Naeroro tynymenekatyã typoetoryme tarose Ritonõpo a Ejitu poe toremiarykõme, tutũtase toto, kohkohtãko oseahmãko, tãkye rokene.
44 Toto esaryme, imehnõ nonory tokarose kynexine eya xine itupikõme, tỹkyryneke toto ehtohme,
45 Tosẽkõ omihpyry omipona toto ehtohme,
inyripohpyry onurumekara aehtohkõme.

Kure mase, Ritonõpo! kahtoko eya.

106

Kure Ritonõpo ehtoh Izyraeu tomo a
1 Kure Ritonõpo mana!
“Kure mase,” kahtoko Ritonõpo a kure aexiryke,
kypyno xine exikehpyra mana.
2 Inyrityã kurã tyjamitunuru ke ikuhpỹme nase.
Jũme eahmaryhtao kyya xine kure aexiry
onymotyẽkara sytatose.
3 Tãkye mã mokaro, Ritonõpo omipona exiketomo,
zae ehtoh poko rokẽ exiketomo.

4 Wenikehpyra exiko ypoko, Ritonõpo,
opoetory tõ akorehmaryhtao oya;
kypynanohko roropa toto pynanopyryhtao oya.
5 Opoetory tõ kure rokẽ ehtoh enery se ase, atãkyematohme ononory põkõ maro,
oseahmatohme tosẽkõme oenetupuhnanõ maro.
6 Popyra toehse kymarokomo, zae pyra ipunaka;
iirypyryme toehse sytatose, kytamurukõ samo.
7 Ejitu po kytamurukõ ahtao onenetupuhpyra toh kynexine Ritonõpo nyrityã kurã poko.
Tuenikehse toh kynexine tahxime typyno xine Ritonõpo ehtopõpyry poko, aomipona pyra toehse toh kynexine tuna konõto Tahpiremã po.

8 Yrome tyjamitunuru enepotohme,
typynanohse toh eya, tõmihpyry ae ro.
9 Ritonõpo a tyripose ahtao tuna konõto Tahpiremã tãpaikapose;
typoetory tõ tarose eya nono tonorẽ poro.
10 Toto zehno exiketõ winoino typynanohse toto eya;
epetõkara winoino tanỹse toto.
11 Yrome epetõkara tyneryse;
epara tokurehse toto emero.
12 Moro eneryke tyya xine zae aomihpyry ehtoh
tonetupuhse eya xine,
toremiase toto Ritonõpo eahmaryme.

13 Yrome axĩ tuenikehse ropa toto inyrihpyry poko,
tamoreme tyriry se toehtoh tyrise eya xine,
aomiry oneraximara toh kynexine.
14 Typenetatoh se toehse toto ona po, ahno esao pyra,
Ritonõpo tukuhse eya xine.
15 Naeroro ise toto ehtoh tokarose eya,
yrome tyrohsẽ konõto tonehpose roropa eya xine.

16 Moroto ona po Moeze zumoxike toehse toh
kynexine, Arão roropa, Ritonõpo maro oturukety,
aomiry omipona exikety.
17 Naeroro nono totapuruhmakase, Tatã tonyohse,
kuih kary samo nono aka tomõse;
Apirão roropa, itapyĩ taõkõ maro, tonẽse nono aka.
18 Toto marõkõ pona apoto toepukase,
mokaro tyahkase, ajoajohpãkomo.

19 Ypy Xinai po pui mũkuru panõ tyrise
Izyraeu tomo a, uuru risemy,
tynyrihpyrykõ toahmase eya xine Ritonõpo myakãme.
20 Ritonõpo Imehxo Exikety tymyakãmase eya xine
okyno panõ ke, onahpoty enahne ke.
21 Tuenikehse toh kynexine Ritonõpo
Typynanohnekõ poko,
inyrityã kurã poko roropa tyjamitunuru ke Ejitu po.
22 Inyrityã osenuruhkatohme moroto!
Inyrihpyry aoserehtopõpyrykõ poko
tuna konõto Tahpiremã po!
23 Naeroro: “Toto enahkapõko ase,”
tykase Ritonõpo Izyraeu tõ poko;
yrome Moeze, inymenekahpyry typoetoryme
toexikihmase Ritonõpo ẽpataka toto ewomatohme,
toto onenahkara aehtohme.

24 Moromeĩpo aomihpyry zae exiry
onenetupuhpyra toexirykõke
Kanaã pona tomomyry se pyra toehse toh kynexine,
nono kurã pona.
25 Tytapyĩkõ tao, okyno pihpyry risẽ tao
tehme toexirykõ se toh kynexine ikerekeremãko,
aomiry onetara, imoiry se pyra toh kynexine
Ritonõpo Tosẽkõ omiry poko.
26 Naeroro ynara tykase ynororo eya xine:
“Ourutorỹko ase, ona po oorihmanohpotorỹko ase,
27 apakomotyã saparararahme exĩko, juaro pyra
exiketõ rãnaka, imehnõ nonory po orihnõko matose.”

28 Moromeĩpo tõximõse Ritonõpo poetory tõ
ypy Peoa po, tyneponãmarykõ Paau eahmatohme,
tõtuhse toto tynekarorykõ poko
isene pyra exiketõ eahmaryme.

29 Tynyrityã ke tyehno xine
Ritonõpo tyripose eya xine,
naeroro tyrohsẽ xihpyrymã ke, tyyryhmase toto.
30 Yrome mokyro zae pyra exikety tuãnohse Pineia a,
mame moro tyrohsẽ tonahse.
31 Inyrihpyry kurã poko wenikehpyra mã toto,
zae Pineia ehtoh ekarõko jũkõ mana, imepỹ
zumakahpõkomo a jũme wenikehpyra toto ehtohme.

32 Moromeĩpo Meripa tuna enatyry po,
tyehno xine Ritonõpo tyripose eya xine,
morara ahtao sam tykase Moeze, mokaro pokoino.
33 Tyekĩtapãse ynororo taomipohtomase ynororo
eya xine, azahkuru tõturuse ynororo,
ajoajohpã samo.

34 Pohnõ onetapara tokurehse toto,
Ritonõpo Tosẽkõ nyripohpyry omipona pyra.
35 Yrome typytase toto mokaro maro,
torẽnase toto imaro xine,
typoenohse toto eya xine inyrityãkõ eahmary poko.
36 Imehnõ neponãmary toahmase
Ritonõpo poetory tomo a,
morara exiryke tonahkase toto.
37 Typoenõkomo tõxirykomo te, orutua kõ roropa
totapase eya xine jahkatohme tynekarorykõme
Kanaã põkõ neponãmary eahmatohme.
38 Poeto kurãkõ totapase eya xine,
mame moro nono nuriame toehse
mokaro etaparyke eya xine.
39 Morohne riryke eya xine
popyra toehse toh kynexine ipunaka.
Nuriame toehse toto Ritonõpo a
imeimehnõ poko exiketõ samo,
aomiry onymoipyra toh kynexine.

40 Naeroro typoetory tõ zehno toehse Ritonõpo,
typenekehse ynororo toto poko.
41 Turumekase toh eya,
typoremãkapose toto Ritonõpo waro pyra exiketomo a.
42 Izyraeu tõ tyyryhmase epetõkara a,
tyrohmanohpose toto eya xine.
43 Tuhke rokẽ typynanohse toto Ritonõpo a,
yrome Tosẽkõ rumekary sehxo toh kynexine,
yronymyrymehxo tyyrypyrykõ poko se toh kynexine.
44 Mãpyra tyxitaryme Ritonõpo a takorehmarykõ
tokaropose ahtao eya xine,
toto omiry totase Ritonõpo a.
Toytose ropa ynororo eya xine aetuarimarykohtao.
45 Mokaro eneryke tyya wenikehpyra toehse tõmihpyry etapotopõpyry poko, typoetory tõ pynohxo toexiryke toto zehno pyra toehse ropa ynororo.
46 Typoetory tõ pyno iporemãkaponanõ tyripose ropa eya.

47 Ritonõpo yna Esemy, yna ipynanohko! Yna
enehko ropa awaro pyra exiketõ nonory poe,
“Kure mase,” katohme yna a oya, atãkyemãko roropa oesety kurã eahmaryme.

48 “Kure mase,” kahtoko Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a. “Kure mase,” kahtoko eya seromaroro te, jũme roropa. Sero nono põkõ emero, ynara kahtoko: “Zae mase!”

“Kure mase, Ritonõpo” kahtoko!

107

Ritonõpo eahmatoko kure aexiryke

1 "Kure mase," kahtoko Ritonõpo Kuesẽkomo a,
kurãme aexiryke, kypyno xine aexiry
enahpỹme mana jũme!
2 Ah typynanohse aexityã moro nekarõ toto Ritonõpo eahmaryme! Typynanohse toh
nexiase eya epetõkara wino,
3 tonehpose ropa toto eya imeimehnõ nonory
poe, inikahpoino te, ikurenaino roropa, xixi
tũtatoh winoino te, xixi omõtoh winoino roropa.

4 Toitoine toytose toh nexiase tytahse ona tonorẽ poro, pata onenepyra tokurehse toto
tosarykõme.
5 Omise toh nexiase, tutunazehnase roropa,
tapotũkehse toto toorikyrykõ eraximãko
rokẽ toh toehse.
6 Mame toetuarimarykohtao tykohtase toto
Ritonõpo a takorehmatohkõme,
mame typynanohse ropa toh nexiase eya aetuarimatohkõ winoino.
7 Tarose toto eya osema zae exikety ae pata pona,
moroto toto ehtohme.
8 Ah "Kure mase," nykã toto Ritonõpo a
kypyno xine exikehpyra exiryke,
typynanohse roropa toexirykõke eya!
9 Tutunazehnase exiketomo a tuna ekarõko mana
aukurukõme, tonahsẽ kurã ekarõko mana
omise exiketomo a.

10 Toitoine ikohmamyry ao toh nexiase,
xinukutume ehtoh ao, tyrohmanohpose
ãpuruhpyry tao, tymyhse keti kurimene risẽ ke,
11 Ritonõpo Imehxo Exikety omiry
omipona pyra toehse toexirykõke,
inyripohpyry omipona pyra toh nexiase
tamorepase tahtao xine ro.
12 Toerohtohkõ tupime ehtoh ke tapotũkehse
toh nexiase; toepukase toto,
mame toto anakorehmara imehnõ nexiase.
13 Mame toetuarimarykohtao tykohtase toto
Ritonõpo a takorehmatohkõme,
mame aetuarimatohkõ poe typynanohse toh nexiase
Ritonõpo Kuesẽkomo a.
14 Touse toto eya moro kohmamyry poe,
tymyhpokase ropa eya, keti tõ tamohse eya.
15 Ah "Kure mase," nykã toto Ritonõpo a
kypyno xine exikehpyra exiryke,
typynanohse roropa toexirykõke eya!
16 Omõtoh apuru tõ tahkãko mana metau risemy,
ikyryry kurimene risẽ kararahnõko roropa mana.

17 Toitoine putupyra exiketõme sã toh nexiase,
toetuarimase toh nexiase tyyrypyrykõ pokoino,
Ritonõpo omiry omipona pyra toexirykõke;
18 tõtukurukõ se pyra toehse, takuruhtase toh nexiase,
ameke pyra toehse toorikyrykõ poko.
19 Mame toetuarimarykohtao tykohtase toto
Ritonõpo a takorehmatohkõme,
mame Ritonõpo Kuesẽkomo a typynanohse ropa toto
aetuarimatohkõ winoino.
20 Tõmiry ke tukurãkase toto eya,
typynanohse toto aorikyrykõino.
21 Ah "Kure mase," nykã toto Ritonõpo a

kypyno xine exikehpyra aexiryke,
typynanohse roropa toexirykõke eya!
22 Ah tynekarorykõ enehno toto, “Kure mase,”
katohme, eremiatoh maro tãtãkyemarykõme
Ritonõpo nyrityã emero ekaroryme!

23 Toitoine toytose toto wapu tõ ae tuna konõto poro,
toerohtamitukõme tineru apoitohme tuna konõto tõ po;
24 Ritonõpo Kuesẽkõ nyriry tonese eya xine,
inyrityã osenuruhkatoh tuna konõto tõ poro.
25 Aomiry omi poe tyryry tykapitose jamihme exikety,
pohkane tõ poh tykapitose.
26 Wapu tõ tanỹse kaehxo mã kehko,
mame tyhtose ropa zue aka. Morara toehse ahtao tõserehse toto, tyneryrykõ kurũke.
27 Tõsetapase toto, aetỹtyã sã toytose toto
wapu kywyh karyke; emese kure aehtopõpyrykõ toto anakorehmara nexiase.
28 Mame toetuarimarykohtao tykohtase toto
Ritonõpo a takorehmatohkõme,
mame Ritonõpo Kuesẽkomo a typynanohse toto
aetuarimatohkõ winoino.
29 Tyryrykane konõto tymynyhpãkapose eya,
pohkane tõ mynyhme toehse.
30 Tãkye toehse toh nexiase tuna konõto
tymynyhpãse exiryke; kure rokẽ toto tarose
Ritonõpo a otyryhkatoh pona, ise aehtohkõ pona.
31 Ah “Kure mase,” nykã toto Ritonõpo a
kypyno xine exikehpyra exiryke,
typynanohse roropa toexirykõke eya!
32 Ah imehxo Ritonõpo ehtoh nekarõ toto
oximõme aepyrykohtao;
Ritonõpo eahmatoko tamuximãkõ ẽpataka
oximõme toehse toto ahtao.

33 Tuna tõ tyripose Ritonõpo a tonore rahkene,
tuna enatyry tõ tonore tyripose eya,
34 nono kurã tyrise eya patãpome,
sautu ke tyõtose moro põkõ popyra ehtoh pokoino.
35 Ona tonorẽ tyripose eya ikuhpo tõme,
nono tonore tymyakãmase eya tuna enatyry tõme.
36 Omise exiketõ tonehpose eya
aosesaritohkõme moroto.
Typatarykõ tyrise eya xine, moroto toehtohkõme;
37 tupito tõ tarykase eya xine,
uwa zoko tõ tarykase roropa eya xine,
tykyrysã itamurume tapoise eya xine.
38 Kure rokẽ typoetory tõ tyrise Ritonõpo a;
toemũkuase toh nexiase tuhke.
Eky tõ roropa tomãkapose eya,
tuhke hkopyra toto exiryino.
39 Ritonõpo poetory tõ typoremãkase ahtao,
toehxirose roropa toto ahtao, sam tykase toto ahtao tyrohmanohpose toto ahtao,
40 tãkye pyra toehtoh tonepose Ritonõpo a
tuisa tõ poko iiryhmaneme toto exiryke.
Toytoytorykõ poko taropose toto eya ona tonorẽ poro, osema pyra ehtoh poro.
41 Yrome tymõkomokãkara typynanohse eya
aetuarimatohkõ winoino,
ipoenõ tomãkapose eya, eky tõ kaneru tõ samo.
42 Moro eneryke tyya xine atãkyemãko
kure ehtoh poko exiketõ mana,
yrome popyra exiketõ tymynyhpãkapose
exĩko mã toto.

43 Ah tuaro exiketõ nosenetupuhno toto
morohne poko, kypyno xine Ritonõpo ehtoh poko
roropa, Kuesẽkomo.

108

Oturutoh Ritonõpo a
(Saumu 57.7-11; 60.5-12)
Tawi nymerohpyry.
1 Oenetupuhkehpyra ase, Ritonõpo,
oenetupuhnõko ase; eremiãko ase opoko oeahmaryme. Apakako, ukurohtao!

2 Ykyryry tõ haapa, rira roropa apakatoko!
Xixi ẽpakãko ase ẽmepyryme.
3 Ritonõpo, "Kure mase," ãko ase ahno tõ rãnao.
Oeahmãko ase imoihmãkõ rãnao.
4 Yna pyno oehtoh kaetokohxo sã mana kapu epoe.
Zae oehtoh anamonohpyra mana, akuru pona samo.

5 Ritonõpo, imehxo oehtoh enepoko kapu ao.
Saereme oehtoh enepoko sero nono poro porehme!
6 Yna ipynanohko ajamitunuru ke; yna otururu oya etako, opoetory tõ typynanohsẽme toto
ehtohme, ipyno xine oexiryke.

7 Tytapyĩ tao ynara tykase Ritonõpo:
"Typoremãkase toto ahtao ya Xikẽ patary apiakãko ase,
jakanahmã Sukote roropa apiakãko ase
ypoetory tõ esaryme ehtohme.
8 Kireate ynonoryme mana, Manase roropa;
Eparaĩ ykyryryme mana, jupuhpyry ẽ kapasete samo.
Juta roropa ypoetory esẽme mana,
ynyripohpyry ekaroneme.
9 Yrome Moape exĩko ypaxihãme ekurikatohme;
ysãtajã tõ emãko ase Etõ pona,
esẽme jehtoh enetupuhpotohme.
Pirixteu tõ roropa typoremãkasẽme exĩko mã toto ya,
moro poko eremiãko ase, orẽpyra jehtoh poko."

10 Ritonõpo, onoky jarõko nae pata jamihmã taka,
towomase ahtao apuru konõto ke?
Onoky jarõko nae Etõ pona?
11 Ekaropoxi, yna turumekase nymyry oya?
Ytopyra ropa mahno yna soutatu tõ maro?
12 Yna akorehmako yna zehnotokõ
poremãkatohme; ahno a takorehmase ahtao
toiparo rokẽ mana.
13 Ritonõpo kymaro xine ahtao
orẽpyra exĩko sytatose;
kyzehnotokõ enahkãko mana.

109

Tyyryhmase exikety otururu Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry.
1 Oeahmãko ase, Ritonõpo; mynyhme rokẽ pyra exiko!
2 Jyhxirõko popyra exiketõ mã toto,
ajohpe exiketõ roropa;
ajohpe oturũko mã toto ykerekeremãko.
3 Popyra jehtoh ekarõko mã toto, ymaro osetapãko mã toto typoko xine pyra jahtao ro.
4 Jyhxirõko mã toto, typyno xine ro jahtao,
tõturuse roropa jahtao Ritonõpo a ipoko xine.
5 Ynyriry kurã epehmãko mã toto popyra ehtoh ke, ipyno xine jehtoh emetakamãko mã toto
yse pyra toehtohkõke.

6 Ritonõpo, popyra exikety imenekako
jepekara apiakaneme,
ah epekara ihxironeme nexino roropa.
7 Mame tapiakase ynororo ahtao,
ah ynara nykano apiakane eya: “Popyra mase,
awãnohpõko ase!”
Ah aomiry oya iirypyryme nexino!
8 Ah jepekara norihno nuaseme ro tahtao.
Ah imepỹ imyakãme nexino aerohtoh poko.
9 Ah ipoenõ poetõpome nexĩ toto,
ah ipyty pytỹpome nexino!
10 Ah ipoenõ tytapyĩke pyra nexĩ toto,
tonahsẽ ekaroponeme toto ehtohme imehnomo a.
Ah taroposẽme nexĩ toto patãpo tõ tosarykõ poe!
11 Ah imõkomohpyry emero tupuxihkasẽme nexino inepehmary epehmatohme!
Ah imehnõ imõkomohpyry esẽme nexĩ toto
inapoihpyry toerohtamitume!
12 Ah imehnõ ipyno pyra nexĩ toto,
ah ipoenõpyry onypynanohpyra nexĩ toto
poetõpome aexityamo!
13 Ah ipoenõ norihno toto, ipakomotyã roropa
axĩ wenikehtohme ipoko!
14 Ah Ritonõpo wenikehpyra nexino itamuru tõ
popyra ehtopõpyry poko,
iirypyryme jeny ehtopõpyry poko roropa!
15 Ah Ritonõpo wenikehpyra nexino iirypyrykõ
poko; yrome mokaro ehtoh poko ah wenikehtohme nexĩ toto.

16 Ynara exiryke: kure ehtoh onyripyra nexiase
imehnomo a, tymõkomokãkara tyyryhmase eya,
totapase roropa toto eya, omise exiketõ roropa,
takorehmaneke pyra exiketõ roropa.
17 Popyra ehtoh enehpory se nexiase imehnõ
pona, ah popyra ehtoh noehno eya! Kure ehtoh
enehpory se pyra nexiase imehnõ pona,
ah kurãkõ onenehpopyra nexĩ toto eya!
18 Torẽnase ynororo popyra ehtoh enehpory
poko imehnõ pona upo amururu sã eya.
Ah inyripohpyry nomõno ipũ aka tuna samo
jehpyry aka roropa azeite samo!
19 Ah inyripohpyry enahpỹme nexino zupõme samo, imetỹ earyme sã roropa.
20 Ritonõpo, moro sã jepetõkara epehmako, xihpyryme ykerekeremananõ roropa.

21 Yrome, Ritonõpo Jesemy, kuakorehmako
onetapohpyry ae ro ya, kypynanohko kure oexiryke,
yna pyno oexiryke.
22 Ywy ase tymõkomoke pyra, omise ase roropa;
tapurose ywy ukurohtao.
23 Okynã pyra ase jerutume samo kohmãsasaka ahtao;
tyryrykane a tarose ywy taparara arory samo.
24 Otuhpyra jehtopõpyryke tuhke, jesekumuru tõ
tykytyky ãko nase kehko,
joko ypihpyry rokẽ toehse mana zehpo maro.
25 Jeneryhtao imehnomo a ypoihtõko mã toto,
jeunohnõko roropa mã toto.

26 Kuakorehmako Ritonõpo Jesemy!
Kypynanohko ypyno exikehpyra oexiryke.
27 Jepetõkara a zuaroh kamexipoko:
ypynanohneme oexiry poko!
28 Ypona popyra ehtoh enehpõkõ mã toto,
yrome omoro kure rokẽ jyrĩko mase.

Ah yyryhmananõ typoremãkase nexĩ toto,
mame ywy, opoetory, tãkye ehxi!
29 Ah jepetõkara typoremãkasẽme nexĩ toto,
aehxirotohkõme, upo amururu sã imehnõ emero
neneryme, ah nehxirõ toto.

30 Opore, “Kure mase,” ãko ase Ritonõpo
Kuesẽkomo a; eahmãko ase oximõmãkõ netaryme
31 tymõkomokãkara ewomaryke eya,
toto pynanohnõko roropa mana
etapapory se exiketõ winoino.

110

Ritonõpo nymenekahpyry Tuisame
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase jesemy a:
“Oporohko japotunuru wino oepetõkara
poremãkatohto ya, anamotome toto ehtohme.”
2 Tuisame oehtoh orẽpyrahxo tyripõko
Ritonõpo mana Jerusarẽ poe.
“Oepetõkara Esẽme exiko,” ãko
Ritonõpo Kuesẽkõ mana.
3 Mokaro oepetõkara maro osetaparyhtao oya
opoetory tõ oehnõko mã toto osekarotohme oya.
Konopo oepyry sã ẽmepyryme mokaro
nuasemãkõ oehnõko mã toto oya ypy tõ kurã po.

4 Ritonõpo Kuesẽkomo a tõmiry totapose,
jũme onytyoromara ehtohme.
Ynara tykase: “Omoro mase oturuketyme ya jũme,
Meukizeteke oturuketyme ehtopõpyry samo.”
5 Tuisa, ãpotunuru wino Ritonõpo mana,
tuisa tõ poremãkãko mana zehno toehse ahtao.
6 Sero nonory põkõ apiakãko mana,
osetaparyhtao ona tõ pehkãko mana
aorihtyã ekepyry ke,
sero nono poro porehme tuisa tõ poremãkãko mana.
7 Osema tao tuna ẽnõko tuisa mana iporiry wino,
tyjamihtase owõnõko ropa mana, orẽpyra rahkene.

111

Ritonõpo eahmatopo
1 Kure Ritonõpo mana, kahtoko! Ipoetory tõ
oximõmãkõ maro Ritonõpo Kuesẽkõ eahmãko ase
yjamitunuru ke porehme.

2 Emese kure Ritonõpo mana inyrityã poko,
osenuruhkãko ase! Morohne poko tãkye exiketõ enetuputyry sehxo mã toto.
3 Inyrihpyry emero emese kure aexiry
enetupuhpõko mana, tuisamehxo aexiry roropa.
Zae aexiry jũme anamonohpyra mana.
4 Inyrityã kurã poko onuenikehkamexipopyra
Ritonõpo mana kyya xine;
kypyno xine mana, kuãnohpyra xine roropa mana.
5 Tonahsẽ ekarõko mana tõmiry
omipona exiketomo a,
wenikehpyra roropa mana jũme
tynetapohpyry poko kyya xine.
6 Ritonõpo a tyjamitunuru tonepose typoetory Izyraeu
tomo a imehnõ nonory tokarose ahtao eya xine.

7 Anamonohpyra mana, zae roropa mana tynyriry

poko emero porehme;
inyripohpyry emero onytyoromara mana,
naeroro torẽtyke pyra sehtone.
8 Jũme exikehpyra mana ajohpe pyra Ritonõpo
exiryke, zae rokẽ ynororo exiryke.
9 Typoetory tõ tymyhpokase Ritonõpo a,
tõmiry totapose roropa eya xine
jũme onytyoromara ehtohme.
Kure mana jamihme roropa!

10 Tuaro oexiry se awahtao,
apitoryme Ritonõpo enetupuhko Oesẽme.
Aomiry omipona exiketõ tuaro tyripõko mana.
"Kure mase, Ritonõpo," sykatone jũme!

112

Tãkye mã mokyro Ritonõpo omipona exikety
1 "Kure mase, Ritonõpo," sykatone!
Tãkye mã mokyro Ritonõpo omipona exikety.
Mokyro zamaro mana,
Ritonõpo nyripohpyry omipona toexiryke!
2 Mokyro mũkuru tõ orẽpyra exĩko mã toto
Ritonõpo nekarohpyry po,
ipakomotyã roropa kure rokẽ exĩko mã toto.
3 Itapyĩ tao mõkomo kurã nae mana pitiko rokẽ pyra,
tytineruke exikehpyra exĩko mana jũme.
4 Ezuru saereh ãko mana ikohmamyry ao, zae ehtoh poko exiketomo a te, kure ehtoh poko exiketomo a, imehnõ pyno exiketomo a, enara.

5 Tãkye mã mokyro imehnõ pyno exikety, tytineru ke toto akorehmãko mana aekurãkatohkõme ropa, zae osepekahnõko zae ekamõko roropa mana!
6 Zae exikety mã poremãpyra exĩko, ipoko jũme wenikehpyra exĩko imehnõ mana.
7 Popyra ehtoh oepyry poko omi zuno pyra mana; jamihme Ritonõpo enetuputyryke tyya.
8 Torẽtyke pyra mana, zuno pyra roropa mana;
topetõkara poremãkary eraximãko rokẽ mana.
9 Tymõkomokãkara akorehmãko mana pitiko
rokẽ pyra, kure exikehpyra mana jumãme.
Orẽpyra exĩko mana,
aomiry etary se exĩko roropa imehnõ mana.

10 Moro eneryke popyra exiketomo a tohne
exĩko mã toto; mokyro se pyra toh mã repe,
osenahkãko rokẽ mã toto.
Popyra exiketõ ise ehtoh enahnõko rokẽ mana,
arypyra exĩko ropa mana.

113

Ritonõpo kure ehtoh eahmary poko
1 "Kure mase, Ritonõpo," kahtoko!
Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoko, ipoetory tomo!
2 "Kure mase, Ritonõpo," kakehpyra sehtone
seromaroro, jũme roropa rahkene!
3 Ẽmepyry poe ikohmamyry pona
ah Ritonõpo toahmasẽme nexino!
4 Imeimehnõ nonory põkõ emero esẽme
Ritonõpo mana;
tuisamehxo aexiry kapu tõ epoe mana.

5 Imepỹ pyra mana Ritonõpo Kuesẽkõ panono,
esary kae mana kapu ao.
6 Yrome epuĩko mana kapu enetohme, nono roropa.
7 Tymõkomokãkara anỹnõko mana toto

ehxirotopõpyry winoino,
omise exiketõ anỹnõko mana toto etuarimatoh poe;
8 tuisa poenõ epeme toto rĩko mana,
typoetory tõ tuisary epeme.
9 Nohpo, emũkuapỹ ãkyemapõko mana
imehxo tytapyĩ tao, tãkye mokyro ripõko mana,
imũkuru tõ ekarõko eya mana.

"Kure mase, Ritonõpo," kahtoko!

114

Ejitu poe Izyraeu tõ tũtatopõpyry
1 Jako pakomotyã tutũtase ahtao Ejitu poe, Izyraeu
tomo, imepỹ omiry ae oturuketõ nonory poe,
2 Ritonõpo nymenekahpyryme Juta tõ toehse,
ipoetoryme te, esaryme toehse Izyraeu tomo.

3 Tuna konõto Tahpiremã moro eneryke tyya
toepase; tuna Joatão totypohse, ytopyra toehse.
4 Ypy tõ pyhseky tykase toh nexiase kaneru tõ samo,
somokyhmã kõ pyhseky tykase toh nexiase
kaneru poenõ samo.

5 Otara toehse oya, tuna konõto, mepase oty katohme?
Omoro roropa tuna Joatão, oty katohme metypotyahse?
6 Ypy tomo, oty katohme kaneru tõ sã
pyhseky mexiatose?
Somokyhmãkomo, oty katohme kaneru poenõ sã
pyhseky mexiatose?

7 Tykytyky kaxiko, nono, Kuesẽkõ oepyryhtao,
Izyraeu tõ Esẽ ẽpataka,
8 topu konõto rĩko mana tuna enatyryme,
topuimo tõ rĩko mana tuna enatyry tõme.

115

Ritonõpo nymyry eahmatoko
1 Oya rokene, Ritonõpo yna Esemy, oya rokene,
yna a pyra, "Kure mase," ãko ynanase eremiãko,
yna pyno oehtoh anamonohpyra oexiryke.

2 Oty katohme imehnõ nonory põkõ ynara ekaropõko
yna a: "Otoko hnae Ritonõpo Oesẽkomo?"
3 Ynara ezuhnõko ynanase: "Ritonõpo kapu ao mana;
tyriry se toehtoh rĩko mana.
4 Imehnõ nonory põkõ ritõ panõ parata risẽme mã
kehko, uuru risẽme roropa,
ahno nyrityãme rokẽ mã kehko.
5 Ĩtary nae mã kehko repe,
yrome sekere kara toh mana.
Enuru nae roropa mã kehko repe,
yrome onetopyra mã toto.
6 Typanare mã kehko repe, yrome onetara mã toto.
Eunary nae roropa mã kehko repe,
yrome onypohpyra mã toto.
7 Tomahke mã kehko, yrome anapoipyra mã toto.
Ipupuru tõ nae repe, yrome ytoytopyra mã toto.
Esenarykõ ae omi tũtara mana ipunaka.
8 Ah mokaro tynyrityã sã,
tyneponãmarykõ sã nexĩ toto:
tyrihpõkomo te, tyneponãmarykõ eahmananõ roropa!"

9 Izyraeu tomo, Ritonõpo enetupuhtoko, Oesẽkomo!
Ãkorehmanekõme mã ynororo, oewomanekõme roropa.
10 Ritonõpo enetupuhtoko, imaro oturuketomo!
Ãkorehmanekõme mã ynororo, oewomanekõme roropa.
11 Ritonõpo enetupuhtoko, eahmananomo emero.
Ãkorehmanekõme mã ynororo, oewomanekõme roropa.

12 Wenikehpyra Ritonõpo mana kypoko xine,
kure rokẽ kyritorỹko mana;
kure rokẽ Izyraeu tõ rĩko mana,
Ritonõpo maro oturuketõ roropa emero.
13 Imehxo Ritonõpo rinanõ mã, kure mokaro rĩko
roropa Ritonõpo mana, tuisamehxo exiketomo,
ime pyra exiketõ roropa.

14 Typoenõke tuhke oriporykõ se ase Ritonõpo
Kuesẽkomo a, amarokomo, apakomotyã roropa.
15 Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a,
kapu rihpõme mana, sero nono rihpõme roropa!

16 Kapu tõ Ritonõpo esaryme mana,
ynoro rokẽ Esẽme mana,
yrome sero nono tokarose eya ahno a kuesarykõme.
17 Aorihtyã ekepyry tyhtose ahtao mynyhme ehtoh
pona Ritonõpo Kuesẽkõ oneahmara mana.
18 Yrome kymarokomo, isene ro exiketomo:
“Kure mase, Ritonõpo,” ãko sytatose seromararoro,
jũme roropa rahkene.

“Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko!

116

Typynanohse Ritonõpo a orihpyra ehtohme
1 Ritonõpo Jesẽ pyno ase jomiry etaryke eya;
jotururu eya etãko mana.
2 Jomiry etãko mana tykohmaryhtao ya
jakorehmatohme.
3 Jorihmapotoh jomye nexiase ameke pyra.
Tapuruse exiase jerehtoh ke jorikyry zuno jexiryke,
enaromỹke exiase torẽtyke roropa ipunaka.
4 Mame Ritonõpo tykohmase ya:
“Ajohpame sã kypynanohko, Ritonõpo,
orihpyra jehtohme!”

5 Kure Ritonõpo mana;
kypynanopyrykõ eya anamonohpyra mana.
Kypynanohtorỹko Kuesẽkõ mana.
6 Osewomasaromepyra exiketõ ewomãko mana.
Orihsasaka jahtao typynanohse exiase eya.
7 Torẽtyke pyra exiko ipunaka, ãko ase ya ukurohtao,
Ritonõpo Jesemy onenetupuhkehpyra exiko,
kure rokẽ tyrise jexiryke eya!

8 Ritonõpo a typynanohse ywy jorikyryino,
yxity tõ totypohkapose eya
yporemãkapopyra roropa nexiase.
9 Morara exiryke ytoytõko ase Ritonõpo neneryme,
isene exiketõ rãnao.
10 Onenetupuhkehpyra exiase ynara tykase jahtao ro:
“Takurihmose ywy ipunaka.”
11 Enaromỹke exiase ahtao
ynara tykase ywy:

“Ahno emero ajohpe rokẽ mã toto.”

12 Oty ekarõko ha ynekaroryme Ritonõpo Jesemy a kure rokẽ tyrise jexiryke eya?
13 Uwa eukuru jehnahpyry kurã enehnõko ase
ynekaroryme Jesemy a, “Kure mase,” katohme eya,
typynanohse jexiryke eya.
14 Ipoetory tõ oximõmãkõ rãnao ynekarory
ekarõko ase eya, jomihpyry ae ro.

15 Sam ãko Ritonõpo mana typoetory poko
aorikyry eneryhtao eya!
16 Opoetoryme ase, Ritonõpo; õmiry omipona ase,
õmiry omipona aja ehtopõpyry saaro.
Typynanohse exiase oya orihpyra jehtohme.
17 “Kure mase,” ãko ase ynekaroryme oya,
jotururu ekarõko ase roropa oya.
18-19 Oximõme opoetory tõ ahtao emero, zara tõ po,
Atapyĩ Kurã tao, Jerusarẽ po,
ynekarory ekarõko ase oya, jomihpyry ae ro.

“Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko!

117

Ritonõpo eahmary poko
1 Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoko,
imeimehnõ nonory põkõ emero!
Eahmatoko, ahno tomo emero porehme!
2 Kypyno xine aexiry jamihme mana,
anamonohpyra roropa mana jũme.

“Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko!

118

Kure mase, Ritonõpo, orẽpyra jyriryke oya
1 “Kure mase,” kahtoko Ritonõpo a, kure aexiryke,
kypyno xine aexiry enahpỹme roropa exiryke.
2 Ah Izyraeu tõ ynara nykã toto:
“Kypyno xine aexiry jũme enahpỹme mana!”
3 Ah Ritonõpo maro oturuketõ ynara nykã toto:
“Kypyno xine aexiry jũme enahpỹme mana!”
4 Ah aomipona exiketõ emero ynara nykã toto:
“Kypyno xine aexiry jũme enahpỹme mana!”

5 Jetuarimaryhtao Ritonõpo tykohmase ya;
tozuhse ywy eya tanỹse ywy eya jetuarimatoh poe.
6 Ritonõpo ymaro mana, enaromyra exĩko ase;
jyryhmasaromepyra imehnõ mana.
7 Ritonõpo ymaro mana; jakorehmãko mana.
Morara exiryke yneneryme jepetõkara
poremãkapõko mana.
8 Kurehxo mana Ritonõpo enetuputyry kyya xine,
kure hkopyra mana ahno eraximary
kypynanohtohkõme.
9 Kurehxo mana Ritonõpo enetuputyry kyya xine,
kure hkopyra mana tuisa tõ eraximary
kypynanohtohkõme.

10 Jepetõkara jomye exiketõ tuhke toh nexiase,
yrome Ritonõpo Jesẽ jamitunuru ke tonahkase toto ya.
11 Tapuruse exiase eya xine emero rokẽ poe,
yrome Ritonõpo jamitunuru ke tonahkase toto ya.
12 Tõximõse toto ano zũ samo, jomye,

yrome tyahkase toto apoto ke amoriry tõ
tonore exiketõ samo;
Ritonõpo jamitunuru ke tonahkase toto ya.
13 Tõsetapase toh nexiase ymaro tyjamitunuru ke
jetapatohme,
orikyĩse exiase, yrome Ritonõpo jakorehmase.
14 Ritonõpo Jesemy yjamihtanohpõko mana,
orẽpyra jehtohme; typynanohse ywy eya.

15 Etatoko ke, kui ãko mã toto tãkye toehtohkõke
Ritonõpo poetory tomo orẽpyra toexirykõke:
“Ritonõpo jamitunuru ke orẽpyra toehse sytatose!
16 Ritonõpo jamitunuru orẽpyra mana,
ijamitunuru ke kuepetõkara typoremãkase kyya xine.”

17 Orihpyra exĩko ase; mãpyra isene exĩko ase,
imehnõ zurũko ase Ritonõpo Kuesẽkõ nyrityã poko.
18 Tuãnohse exiase yronymyryme eya,
yrome jorihmapopyra nexiase.

19 Ritonõpo Tapyĩ omõtoh tonõ etapuruhmakatoko
moro taka jytotohme;
omõnõko ase Ritonõpo eahmatohme.

20 Sero nase Ritonõpo omõtohme;
aomiry omipona exiketõ rokẽ omõnõko mã toto eya.

21 Oeahmãko ase, Ritonõpo, jomiry totase oya exiryke,
orẽpyra kyripoase roropa.

22 Moro topu, tapyi rinanõ nurumekahpyry,
moro topu se toehse toto, kurãme kuhse exiryke,
tapyi kyryryme nymyry.
23 Moro tyrise Ritonõpo a, osenuruhkatohme
kyya xine!
24 Sero ẽmepyry Ritonõpo nyrihpyryme mana,
orẽpyra toehtohme;
tãkye sehtone, soseahmatone roropa sero ẽmepyry ae!
25 Yna ipynanohko, Ritonõpo, yna ipynanohko!
Yna emãkapoko, Ritonõpo!

26 Kure rokẽ mokyro tyriko, Ritonõpo,
opoe oehkety oesety ke!
Ritonõpo Tapyĩ tae kure rokẽ oripõko ynanase.
27 Ritonõpo Kuesẽkõme mana;
saerehkatoh ekaroneme mana kypona xine.
Amoriry tõ oemary ao, õseahmarykõme
ytoytopitotoko apoto apõ zomye.

28 Omoro mase Jesemy, oeahmãko ase.
Omoro mase Jesemy, imehnõ zurũko ase
imehxo oehtoh poko.

29 “Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko
Kuesẽkomo a kure aexiryke,
kypyno xine aexiry jũme enahpỹme exiryke.

119

Ritonõpo nyripohpyry
1 Tãkye matose ohxirosaromepyra imehnõ ahtao,
zae ehtoh poko rokẽ awahtao xine,
Ritonõpo Oesẽkõ omiry omipona!
2 Tãkye exĩko mã mokaro Ritonõpo nyripohpyry

omipona exiketomo,
aomiry omipona exiketõme mã toto yronymyryme!
3 Tãkye mã mokaro popyra ehtoh poko pyra
exiketomo,
tosẽkõ Ritonõpo zae ehtoh poenohnõko mã toto!
4 Õmihpyry mekaroase yna a, Ritonõpo,
omipona yna ehtohme tomeseke roropa.
5 Onyripohpyry omipona jexiry se ase ipunaka,
anamonohpyra jehtohme!
6 Tomeseke jahtao onymeropohpyry omipona jehtoh
poko ehxiropyra exĩko ase.
7 Yna amorepatoh tonõ kurã enetuputyryhtao ya
oeahmãko ase ukurohtao tukurikase jexiryke.
8 Onetapohpyry ya omipona exĩko ase,
ajohpame sã jũme jurumekara exiko.

Ritonõpo omiry ukurohtao

9 Otãto nuasemãkõ zae rokẽ ehtoh poko exĩko nae?
Õmihpyry omipona exikehpyra ahtao rokẽ
atapuropyra exĩko mã toto!
10 Azamaro jexiry se ase yjamitunuru ke porehme.
Kuakorehmako õmiry omipona
exikehpyra jehtohme, jũme.
11 Õmihpyry tukurãkase ya ukurohtao,
iirypyryme pyra jehtohme oya.
12 Kure mase, Ritonõpo, oeahmãko ase!
Kuamorepako onyripohpyry tõ poko.
13 Jarao imehnõ netaryme onymeropohpyry
sekeremãko ase emero.
14 Õmihpyry omipona jehtoh yzamarohxo mana,
itamurume tytineruke jexiry motye.
15 Anamorepatoh tonõ poko atamorepãko ase,
zae ehtoh poko jamorepary oya enetupuhnõko ase.
16 Onyripohpyry tõ yzamaro mana;
wenikehpyra ase õmiry poko.

Ise oehtoh waro se ase

17 Kure rokẽ kyriko opoetoryme jexiryke,
isene ro jehtohme,
jamorepatoh oya omipona jehtohme roropa!
18 Jenuru etapuruhmakako õmiry zae ehtoh
enetohme ya, josenuruhkatohme.
19 Tuhke hkopyra jeimamyry aropõko ase
taro nono po;
onyripohpyry tõ ononẽpyra exiko ywino.
20 Ukurohtao sam ãko ase torẽtyke,
ise oehtoh waro se exikehpyra jexiryke.
21 Epyrypaketõ zupokãko mase;
õmiry omipona pyra exiketomo a
popyra ehtoh enehpõko mase.
22 Kuewomako jeunohnanõ wino,
ypoihtonanõ wino roropa,
anamorepatyã omipona toehse jexiryke.
23 Kowenu poko erohketõ oximomyryhtao ro
yporemãkatohme, ywy,
opoetory atamorepakehpyra ase õmiry poko.
24 Josenetupuhtoh jamorepatopõpyry poko
oya sehxo ywy;
jakorehmãko mana zae ehtoh menekatohme ya.

Õmihpyry omipona jexiry se ase

25 Typoremãkase ywy, toepukase nono pona;
õmihpyry ae ro kyjamihtanohpoko ropa.

26 Osekaroase oya ynyrihpyry poko emero,
mame kuezukuase; kuamorepako
onyripohpyry tõ poko.
27 Kuakorehmako õmihpyry enetuputyry poko ya,
mame osenetupuhnõko ase,
osenuruhkãko roropa ase anamorepatoh tonõ poko.
28 Jemynyhmaryme tapotũkehse ywy;
kyjamihtanohpoko ropa õmihpyry ae ro.
29 Azahkuru ehtoh esemary apuruko
moro ae ytopyra jehtohme;
kure rokẽ oexiryke kuamorepako onyripohpyry poko.
30 Zae ehtoh esemary tymenekase ya,
tomeseke sã õmiry ymoiase omipona jehtohme.
31 Ritonõpo Jesemy, jamorepatopõpyry oya
omipona toehse ywy;
yporemãkapopyra exiko ehxiropyra jehtohme.
32 Axĩ onyripohpyry ya omipona exĩko ase,
ynara exiryke:
otato jahtao itamurumehxo oenetupuhnõko ase.

Kuamorepako onyripohpyry tõ poko

33 Ritonõpo Jesemy, kuamorepako
onyripohpyry tõ poko tuaro jehtohme,
jũme omipona exĩko ase.
34 Tuaro kyriko õmihpyry omipona jehtohme,
yronymyryme omipona jehtohme.
35 Kuaroko onyripohpyry tõ esemary ae,
moro ae tãkye jehtoh eporỹko ase.
36 Yna amorepatopõpyry oya omipona se jehtoh
tyriko, mõkomo apoiry se jehtoh myakãme.
37 Josenetupuh anakorekehkanopyra exiko popyra
ehtoh poko; kure rokẽ kyriko õmihpyry ae ro.
38 Opoetoryme ase; kyriko emero õmihpyry ae ro,
onetapohpyry ae ro õmipona exiketomo a.
39 Kypynanohko ypoihtonanõ omiry winoino, mokaro
zuno jexiryke; kure kuhse ahno apiakary oya!
40 Onyripohpyry tõ omipona jexiry se ase.
Isene kyriko ropa zae oexiryke.

Tãkye ase õmiry poko

41 Ritonõpo Jesemy, ypynohxo oehtoh enepoko ya,
kypynanohko jepetõkara winoino õmihpyry ae ro!
42 Mame mokaro ezukuru waro exĩko ase
jyhxiroryhtao eya xine, zae õmiry enetuputyryke ya.
43 Kuakorehmako ajohpe pyra rokẽ jehtohme,
kure ehtoh eraximãko ase zae
onyripohpyry tõ enetuputyryke ya.
44 Kokoro rokẽ onyripohpyry omipona exĩko ase;
jũme omipona exĩko ase rahkene.
45 Torẽtyke pyra ytoytõko ase
yna amorepatopõpyry tõ oya omipona se jexiryke.
46 Onyripohpyry tõ poko oturũko ase tuisa tomo a, ehxiropyra exĩko ase roropa.
47 Onyripohpyry tõ yzamaro mana,
ipyno xine jexiryke.
48 Otato ase onyripohpyry tõ etaryke ya
ipyno xine jexiryke,
atamorepãko ase onymeropohpyry tõ poko.

Õmihpyry pokoino kure ehtoh eraximãko ase

49 Wenikehpyra exiko onetapohpyry poko ya,
opoetoryme jexiryke,
moro pokoino kure ehtoh eraximãko ase.
50 Jetuarimaryhtao tomuhkehkase exiase,

õmiry poe isene toehse jexiryke.
51 Jeunohkehpyra epyrypaketõ mã toto ypoko,
yrome õmiry onurumekara ase.
52 Wenikehpyra ase pake anapiakatopõpyry tõ poko,
Ritonõpo, jemuhkehkapõko mana.
53 Tohne exĩko ase popyra exiketõ eneryhtao ya
onyripohpyry omipona pyra aehtohkõ poko.
54 Isene ro jahtao sero nono po eremiatoh tonõ rĩko
ase onyripohpyry tõ poko.
55 Koko ahtao wenikehpyra ase opoko,
osenetupuhnõko roropa ase õmiry poko.
56 Õmihpyry omipona jehtoh yzamaro mana:
moro pokoino tãkye ase.

Õmihpyry omipona exĩko ase
57 Ritonõpo Jesemy, ose rokẽ ase;
ajohpe pyra ase onyripohpyry omipona exĩko ase.
58 Yronymyryme ekaropõko ase oya:
juãnohpyra exiko, õmihpyry ae ro.
59 Tõsenetupuhse ywy ynyriry poko,
ajohpe pyra onyripohpyry tõ omipona exĩko ase.
60 Axiny, atarypokety sã õmiry omipona exĩko ase.
61 Ahno apoitoh tyrise jepetõkara a, japoitohme repe,
yrome wenikehpyra ase õmihpyry poko.
62 Onoa owõnõko ase oeahmatohme yna
amorepatopõpyry kurã poko oya.
63 Osepeme ase opoetory tõ maro, porehme,
õmihpyry omipona exiketõ maro.
64 Ritonõpo, sero nono pehme mana,
yna pyno oehtoh ke;
kuamorepako onyripohpyry tõ poko.

Õmihpyry zae ehtoh enetupuhnõko ase
65 Ritonõpo Jesemy, õmihpyry poko ya
anamonohpyra mexiase,
kure rokẽ kyriase, opoetoryme.
66 Tuaro kyriko zae ehtoh poko zuaro jehtohme,
õmihpyry zae ehtoh enetuputyryke ya.
67 Juãnohpyra ro awahtao azahkuru ehtoh poko
exiase, yrome seromararo õmiry omipona ase.
68 Ritonõpo, kure mase; kure ehtoh rĩko mase;
kuamorepako onyripohpyry tõ poko.
69 Epyrypaketõ ajohpe ehtoh ke jyhxirõko mã toto,
yrome ywy, yronymyryme õmihpyry omipona ase.
70 Mokaro orutua kõ tãtamoreparykõ se pyra mã toto
õmiry poko, yrome yzamaro mana.
71 Juãnohtopõpyry kure nexiase ya, ynara exiryke:
moro pokoino onyripohpyry warohxo toehse ywy.
72 Mõkomo kurã motye õmiry kure mana ya,
tineruje motye roropa.

Josenetuputyry õmiry poko yzamaro mana
73 Ritonõpo, oemary ke kyriase, kuaputyase;
tuaro kyriko õmihpyry enetupuhtohme ya.
74 Oenetupuhnanõ atãkyemãko mã toto jeneryhtao
tyya xine zae õmihpyry tonetupuhse ya exiryke.
75 Ritonõpo, zuaro ase yna apiakary oya zae rokẽ mã
ipunaka, tuãnohse roropa exiase oya,
ypyno exikehpyra oexiryke.
76 Ajohpãme sã wemuhkehkapoko,
ypyno oehtoh anamonohpyra oexiryke
õmihpyry ae ro ya, opoetoryme!
77 Juãnohpyra exiko isene ro jehtohme,

õmiry poko josenetuputyry se jexiryke.
78 Ah mokaro epyrypaketõ ehxiroketõme nexĩ toto,
ajohpe tyhxirose jexiryke eya xine!
Yrome ywy osenetupuhnõko ase
anamorepatopõpyry tõ poko.
79 Ah mokaro õmiry omipona exiketõ noehno toh ya,
õmihpyry waro exiketomo!
80 Ah onymeropohpyry omipona ehxi yronymyryme,
ehxiropyra jehtohme jyporemãkapory poko.

Kypynanohko, Ritonõpo

81 Tapotũkehse ase, ypynanopyry eraximary poko oya;
õmihpyry zae ehtoh enetupuhnõko ase.
82 Jenuru etaehnõko mã kehko josenuhmaryhtao,
onetapohpyry ya eraximary poko.
Ekaropoxi: “Otara ahtao oehnõko mah
jemuhkehkapose?”
83 Uwa eukuru ẽtypyry sã toehse ase
iposohkahpyry samo,
yrome onymeropohpyry tõ poko wenikehpyra ase.
84 Otara ahtao ywy opoetory oeraximakehnõko hano?
Otara ahtao mokaro wãnohnõko mah,
jyryhmananomo?
85 Eutary tõ tahkase epyrypaketomo a japoitohme;
õmihpyry omipona pyra mokaro mã toto.
86 Onyripohpyry tõ zae mã kehko emero.
Kuakorehmako, tyyryhmase jexiryke
ajohpe exiketomo a.
87 Jetapaĩse toh nexiase,
yrome anamorepatopõpyry tõ onurumekara ase.
88 Ypyno oexiryke kypynanohko isene ro orẽpyra
jehtohme õmihpyry omipona.

Ritonõpo omiry jũme enahpyra mana

89 Ritonõpo Jesemy, õmihpyry jũme exikehpyra mana;
enahpỹme mã kapu ao.
90 Anamonohpyra mase jũme,
emero zumakahpõkomo a exikehpyra mase;
sero nono tyrise oya esaka,
moro poe esyryhmara mana.
91 Onyripohpyry ae ro senohne emero exikehpyra
mana seroae ro, õmiry omipona emero exiryke.
92 Õmihpyry yzamaro pyra ahtao,
pake toorihse jexiry jetuarimary ke.
93 Jũme wenikehpyra ase anamorepatopõpyry tõ
poko, moro ke isene ro kyriase.
94 Kypynanohko jepetõkara winoino
opoetoryme jexiryke, onyripohpyry tõ omipona se
toehse roropa jexiryke.
95 Popyra exiketõ jeraximãko mã toto jetapatohme,
yrome osenetupuhnõko ase onekarohpyry poko.
96 Ynara zuaro toehse ywy sero nono po
kurãkõ emero enahnõko mana;
yrome õmihpyry jũme yna akorehmãko mana
zae ehtoh poko yna ehtohme.

Õmihpyry sehxo ase, Ritonõpo

97 Õmihpyry sehxo hano!
Osenetupuhse kohmãnõko ase ipoko.
98 Onymeropohpyry ymaro exikehpyra mana,
ipokoino tuarohxo ase, jepetõkara motye.
99 Jamorepananõ emero motye enetupuhnõko ase,
jamorepatopõpyry poko oya josenetuputyryke.

100 Tamuximãkõ motye enetupuhnõko ase,
onyripohpyry tõ omipona jexiryke.
101 Popyra ehtoh poko exiketõ esemary ae ytopyra
exiase, õmihpyry omipona se jexiryke.
102 Onyripohpyry tõ omipona exikehpyra ase,
omoro ro jamorepaneme oexiryke.
103 Anusasamã sã ya õmiry mana!
Ano zeni motye anusasame mã ya.
104 Õmihpyry enetuputyryke ya tuaro exĩko ase,
morara exiryke zae pyra ehtoh emero
se pyra ase ipunaka.

Õmihpyry saerehkaneme mana

105 Õmiry jezurume mana zae osema ae jytotohme,
saerehkaneme mana saereme jesemary ehtohme.
106 Jomihpyry etapoase, moro rĩko ase, zae oya
jamorepatopõpyry omipona exĩko ase rahkene.
107 Ritonõpo Jesemy, etuarimãko ase itamurume;
kypynanohko isene ro, õmihpyry ae ro.
108 Ritonõpo, jomiry etako, “Kure mase,” karyhtao
oya, kuamorepako onyripohpyry tõ poko!
109 Tahxime orihsasaka ywy ahtao ro
wenikehpyra ase õmihpyry poko.
110 Ahno apoitoh tyrise popyra exiketomo a
japoitohme repe,
yrome anamonohpyra exiase onyripohpyry tõ omipona.
111 Jamorepatopõpyry oya ymõkomory kurã sã mã
kehko jũme rahkene;
tãkye jyrĩko mã toto ukurohtao.
112 Ynara tymenekase ywy, õmihpyry omipona
exikehpyra ase isene jehtoh etyhpyry pona
jorikyry ponãmero.

Anamorepatopõpyry tõ se ase

113 Ajohpe exiketõ se pyra ase ipunaka,
yrome õmihpyry sehxo ase.
114 Otonẽtohme mase ya, josewomatohme roropa
mase; kure ehtoh eraximãko ase õmihpyry ae ro.
115 Ytotoko ywinoino popyra ehtoh poko exiketomo,
Ritonõpo Jesẽ nyripohpyry omipona exĩko ase!
116 Jamihme kyriko ropa, õmihpyry ae ro, isene ro
jehtohme; penekehpyra kamexipoko
kure ehtoh eraximary poko.
117 Kuakorehmako, towomase jehtohme oya,
jũme õmihpyry omipona exikehpyra exĩko ase.
118 Mokaro rumekãko mase emero õmihpyry
omipona pyra exiketomo;
toiparo rokẽ osenetupuhnõko mã toto
imehnõ enekunohtohme.
119 Popyra exiketõ emero pahnõko mase
typahsẽ samo,
morara exiryke anamorepatopõpyry tõ sehxo ase.
120 Tykytyky ãko ase oẽpataka,
enaromỹke ase yna apiakaryke oya.

Anamorepatopõpyry tõ omipona ase

121 Zae ehtoh tyrise ya, kure ehtoh roropa;
jekaropyra exiko jepetõkara a.
122 Õmiry etapoko ya jakorehmary poko oya,
ywy ase opoetoryme.
Jutuarimapopyra exiko epyrypaketomo a.
123 Jenuru tõ totaehse nase josenuhmary poko,
oupĩko ase ypynanohtohme oya õmihpyry ae ro.

124 Juãnohpyra exiko opoetoryme jexiryke,
yna pyno exikehpyra oexiryke,
kuamorepako onyripohpyry tõ poko.
125 Opoetoryme ase; morara exiryke tuaro kyriko
anamorepatoh tonõ waro jehtohme.
126 Ritonõpo yna Esemy, epo tyritoh oya toehse mana,
onyripohpyry omipona pyra rokẽ mã toto.
127 Õmihpyry sehxo hano uuru se jehtoh motye,
uuru kurã motye.
128 Morara exiryke anamorepatoh tonõ omipona ase;
zae pyra exiketõ nyriry se pyra ase ipunaka.

Ritonõpo omihpyry omipona se hano

129 Onyripohpyry tõ kure kuhse mã kehko,
morara exiryke toto omipona ase yronymyryme.
130 Õmihpyry poko atamorepatopo
saerehkatoh sã mana,
tuaro pyra exiketõ tuarõtanohnõko mana.
131 Ẽtakãko ase joserematohme, õmihpyry poko
ypenetaryke, omipona se jexiryke.
132 Kueneko ropa, ypyno exiko roropa opyno exiketõ
pyno exikehpyra oehtoh samo.
133 Kuakorehmako epukara jehtohme õmihpyry ae ro;
yporemãkapopyra exiko roropa iirypyryme ehtoh ke.
134 Kypynanohko yrohmanohponanõ winoino,
onyripohpyry tõ omipona jehtohme.
135 Nupunato kueneko, opoetoryme jexiryke,
kuamorepako õmihpyry poko.
136 Iporiry sã yxity serere ãko, ikurenaka jenuru tõ
poe, õmihpyry omipona pyra ahno tõ exiryke.

Õmihpyry etyorõmara mana!

137 Zae rokẽ mase, Ritonõpo Jesemy;
onyripohpyry tõ zae roropa mana.
138 Anamorepatopõpyry tõ kure rokẽ mana,
zae roropa mã kehko ipunaka.
139 Apoto sã ase ukurohtao tohne jehtoh ke
õmiry htomaryke jepetõkara a.
140 Õmihpyry ya etyorõmara mana!
Moro sehxo ase, opoetoryme exiketyme ase!
141 Epyrypara exiketyme ase kure jehtoh poko,
ime pyra exiketyme jekarõko roropa imehnõ mana,
yrome wenikehpyra ase anamorepatopõpyry tõ poko.
142 Zae oehtoh jũme exikehpyra mana,
õmihpyry jũme zae roropa mana.
143 Jetuarimatopo te, torẽtyke jehtoh roropa mã
jerekohmãko repe,
yrome onyripohpyry tõ jãkyemãko mana.
144 Anamorepahpyry tõ zae rokẽ mana jũme,
tuaro kyriko isene exikehpyra jehtohme.

Õmihpyry zae ehtoh enetupuhnõko ase

145 Yronymyryme okohmãko ase, Ritonõpo;
kuezuhko, mame onyripohpyry tõ omipona exĩko ase!
146 Okohmãko ase, jakorehmatohme;
kypynanohko jepetõkara winoino te,
õmiry omipona exĩko ase.
147 Ẽmehpyra ro ahtao, okohmãko ase
jakorehmatohme, zae õmihpyry enetuputyryke ya
kure ehtoh eraximãko ase.
148 Nyhpyra ẽmehnõko ase josenetupuhtohme
õmiry poko.
149 Ritonõpo Jesemy, yna pyno exikehpyra oexiryke

jomiry etako!
Kypynanohko isene ro jahtao,
zae ehtoh riry se oexiryke.
150 Jyyryhmananõ popyra exiketõ ameke hkopyra
oehnõko mã toto;
jũme õmihpyry omipona pyra mã toto.
151 Yrome omoro, Ritonõpo, ameke pyra mase ya;
onyripohpyry tõ emero zae mã kehko.
152 Moino ro anamorepatopõpyry tõ waro toehse ywy;
jũme aehtohme morohne tyrise oya.

Õmihpyry zae mana ipunaka
153 Ritonõpo, jetuarimary eneko,
kypynanohko õmihpyry poko wenikehpyra jexiryke.
154 Kuewomako, sero ãpuruhpyry tae kutũtanohpoko;
kypynanohko isene ro, õmihpyry ae ro.
155 Popyra exiketõ osepynanohpyra exĩko mã toto
õmihpyry omipona pyra toexirykõke.
156 Yna pyno oehtoh kure kuhse mana, Ritonõpo!
Kypynanohko isene ro jahtao, zae õmihpyry ae ro.
157 Jepetõkara tuhke mã toto, jyyryhmary se
exiketõ roropa,
yrome onyripohpyry tõ omipona exikehpyra ase.
158 Mokaro ewokananõ eneryhtao ya:
“Popyra mã toto,” ãko ase, toto se pyra ase
õmihpyry omipona pyra toto exiryke.
159 Anamorepatyã sehxo jehtoh eneko, Ritonõpo!
Yna pyno oehtoh jũme etyorõmara mana,
naeroro isene ro kypynanohko!
160 Õmihpyry emero zae mana;
onyripohpyry tõ kurã jũme exikehpyra mã kehko.

Ritonõpo nyripohpyry tõ omipona se ase
161 Ahno jamihmãkõ osetapãko mã toto
ymaro onyryhpopãkara jahtao,
yrome õmiry poko otato ase ukurohtao.
162 Tãkye kuhse ase õmihpyry poko,
imepỹ tãkye ehtoh samo mõkomo kurã apoiryhtao eya!
163 Ajohpe ehtoh se pyra ase ipunaka,
zae pyra ehtoh roropa, yrome õmihpyry sehxo ase.
164 Oeahmazomõko ase 7me, toiro ẽmepyry ae,
anapiakatoh tonõ zae rokẽ exiryke.
165 Õmihpyry sehxo exiketõ torẽtyke pyra, towomase
mã toto, mokaro onemapopyra imehnõ mana.
166 Ritonõpo Jesemy, ypynanopyry oya eraximãko ase
jepetõkara winoino, onyripohpyry tõ omipona ase.
167 Anamorepatopõpyry tõ omipona ase;
toto sehxo ase yronymyryme.
168 Õmihpyry omipona ase, onyripohpyry tõ roropa,
ynyriry enẽko mase emero porehme.

Õmihpyry poko tãkye ase
169 Ritonõpo Jesemy, okohmary ya etako,
tuaro kyriko õmihpyry ae ro.
170 Jotururu oya etako, kypynanohko õmihpyry ae ro!
171 Oeahmakehpyra ase,
jamoreparyke oya onymeropohpyry tõ poko.
172 Õmihpyry poko eremiãko ase,
zae onyripohpyry tõ exiryke.
173 Ritonõpo, tahxime kuakorehmako,
onymeropohpyry omipona jexiryke.
174 Ritonõpo Jesemy, ypynanopyry poko penetãko ase,
õmihpyry poko jahtao atãkyemãko ase.

175 Kuewomako isene ro jahtao, oeahmatohme ya.
Ah anamorepahpyry tõ jakorehmãko mã toto!
176 Kaneru itatyhpyry sã toytose ywy xiaxiake rokene.
Ritonõpo Jesemy, osehko jenese ropa,
wenikehpyra jexiryke onyripohpyry tõ poko!

120

Takorehmatoh ekaropory Ritonõpo a
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Popyra ehtoh toehse ahtao ya,
Ritonõpo Kuesẽkõ tykohmase ya, jomiry totase eya.
2 Ritonõpo, ajohpe exiketõ wino kypynanohko,
onekunohtõkõ winoino.

3 Ajohpãkomo, oty rĩko Ritonõpo oya xine nae?
Oty ke awãnohtorỹko nae?
4 Awãnohtorỹko mana pyrou pohsuimã ke
soutatu poe te, ikarany zemimã ke roropa!

5 Taro jehtoh amaro xine popyra nase;
Meseke nonory po jehtoh samo,
Ketaa põkõ maro jehtoh sã roropa.
6 Moino okynahxo ywy ase taro
osepeme se pyra exiketõ maro.
7 Osepeme ehtoh poko jotururuhtao,
oturũko mã toto etonary se toehtohkõ poko.

121

Ritonõpo kuewomanekomo
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Mya osenuhmãko ase, ypy tõ enẽko.
“Ozeino jakorehmatoh oehnõko nae?” ãko,
ekaropõko ase.
2 Kuesẽkõ jakorehmãko mana,
kapu rihpõme mã ynororo, sero nono roropa.

3 Opupuru piserehkamexipopyra mana;
oewomanekõ nyhpyra mana.
4 Izyraeu tõ pyno exikety pimỹme exipyra mana,
nyhpyra roropa mana.

5 Oewomãko Kuesẽkõ mana;
ãpotunuru wino exikehpyra mana, oewomatohme.
6 Saereme ahtao xixi oryhmara exĩko mana;
koko ahtao nuno oryhmara mana.
7 Kuesẽkõ opynanohnõko mana popyra ehtoh
winoino; isene oehtoh ewomãko mana.
8 Oewomãko mana oytoryhtao te, oepyry ropa ahtao,
seromaroro te, jũme exikehpyra, enara.

122

Pata Jerusarẽ kure potu
Tawi nymerohpyry.
1 Tãkye exiase ynara tykase toto ahtao ya:
“Ehmaropa Ritonõpo Tapyĩ taka.”
2 Seromaroro taro sytatose, omõtoh tao
xikihme Jerusarẽ po!

3 Jerusarẽ tyrise ropa mana, pata kurano,
moroto ahno oximõnõko mã toto.
4 Tarona ahno tõ onuhnõko mana, oxiekyrymãkomo,
Izyraeu pakomotyamo, “Kure mase,”

katohme Ritonõpo a, inyripohpyry ae ro.
5 Taro zae ehtoh apiakãko tuisa tõ mana,
taro Izyraeu tõ tuisary roropa
typoetory tõ apiakãko mana.

6 Oturutoko Kuesẽkomo a Jerusarẽ põkõ poko,
osepeme toto ehtohme.
“Kure rokẽ Jerusarẽ pyno exiketõ tyripory se ase!
7 Osepeme tyripoko toto pata po,
apuru tõ ao exiketomo!
Tuisa tapyĩ konõto tao exiketõ towomasẽme
toto ripory se ase roropa.”
8 Wekyry tõ pyno jexiryke jepe tõ maro,
ynara ãko ase Jerusarẽ põkomo a:
“Osepeme oexirykõ se ase, torẽtyke pyra oehtohkõme.”
9 Ritonõpo Kuesẽkõ Tapyĩ sehxo ase.
Morara exiryke oturũko ase Ritonõpo a opoko xine.
Kure rokẽ oriporykõ se ase eya, Jerusarẽ põkomo.

123

Yna ipynanohko
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Ritonõpo yna Esemy, kakoxi osenuhmãko ase oya.
Ãpony, tuisa imehxo apõ moroto mana kapu ao.
2 Namoto mã tosẽ emary enẽko mana,
nohpome namoto ahtao morararo tosẽ emary onenekehpyra mana,
moro saaro oya enẽko ynanase, Ritonõpo yna Esemy,
yna pyno oehtoh eraximãko ynanase.

3 Yna pyno exiko, Ritonõpo! Yna pyno exiko,
ynahtomaryke imehnomo a.
4 Ynahtomãko mã mokaro tymõkomoke
exiketomo, kokoro rokẽ epyrypaketõ roropa yna poihtõko mã toto.

124

Typoetory tõ pynanohneme Ritonõpo mana
Tawi nymerohpyry.
1 “Otara sehtory kymaro xine pyra
Ritonõpo Kuesẽkõ ahtao?”
Kuezuhtoko Izyraeu tomo!

2 Ezuhtoh sero: “Kymaro xine pyra Kuesẽkõ ahtao
kyzehno xine exiketõ tooehse ahtao etonase,
3 typoremãkase sehtory, kymarokõ tonahse exiry eya xine isene ro; kyzetũkõ tanỹse ahtao
eya xine.
4 Mame tuna konõto a kymarokõ tarose exiry;
zue aka tarose sehtory,
5 zue konõto kuaka tynerymapose kymarokõ exiry.”

6 “Kure mase,” sykatone Ritonõpo Kuesẽkomo a,
kymarokõ onekaropyra exiryke kuepetõkara a
poremãkatohme eya xine.
7 Tonepanohse sytatose, torõ enepanopyry sã
apoitoh winoino.
Apoitoh tyhmose, imyhpokatyã tõ sã sytatose.
8 Kuakorehmatohkõ oehnõko Ritonõpo poe,
kapu Rihpono, sero nono Rihpõme roropa.

125

Typoetory tõ ewomary Ritonõpo a
Ytoytoketõ eremiatoh sero.

1 Ritonõpo Kuesẽkõ enetupuhnanõ ypy Xião
ehtoh sã mã toto; esyryhmasaromepyra mana,
jũme tosarykõ po exĩko mã toto.
2 Pata Jerusarẽ zomye ypy tõ mana,
moro sã typoetory tõ zomye Kuesẽkõ mana,
toto ewome seromaroro, jũme roropa exikehpyra.

3 Zae pyra exiketõ jũme pyra tuisame exĩko mã toto, zae exiketõ nonory esẽme.
Okynahxo zae pyra exiketõ tuisame ahtao, otarame mokaro zae exiketõ popyra ehtoh poko
exipitõko mã toto.

4 Ritonõpo, kure rokẽ opoetory tõ tyriko,
zae exiketomo, õmiry omipona exiketomo!
5 Yrome popyra exiketõ wãnopyryhtao oya,
mokaro roropa zuãnohko, onyripohpyry
rumekahpõkomo, õmiry omipona pyra aexityamo.

Izyraeu tõ ewomako, osepeme tyriko ropa toto!

126

Kure yna tyriko tãkye yna ehtohme
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Kuenepyrykõ ropa ahtao Kuesẽkomo a
Jerusarẽ pona osenehketõ sã sexiatose.
2 Exianãko sexiatose, eremiãko roropa
tãkye kuexirykõke.
Mame ynara tykase imehnõ nonory põkõ kypoko xine:
“Kure rokẽ mokaro tyrise Ritonõpo a.”
3 Ajohpe pyra, kure rokẽ kymarokõ tyrise eya;
tãkye kuhse sytatose.

4 Ritonõpo, kure yna tyriko ropa, yna narykatyã ahtanohpoko, yna eky tõ emãkapoko ropa,
konopo oepyry samo iporiry tõ pehkase ropa, tonore aexityamo.
5 Ah mokaro ixitatyã tutupikõ arykaryhtao
tãkye nexĩ toto tykyrysã apoiryhtao ropa tyya xine!
6 Mokaro ixitatyã toytorykohtao,
ipuhturu puimãko arykatohme,
oehnõko ropa mã toto toremiarykõme,
tãkye rahkene, tykyrysã enepyryhtao.

127

Kure tapyi taõkõ tyrise ahtao Ritonõpo a
Ytoytoketõ eremiatoh sero. Saromão nymerohpyry.
1 Tapyi onyripyra Ritonõpo ahtao toiparo rokẽ
erohnõko tapyi rinanõ mana tyriry poko.
Pata onewomara Kuesẽkõ ahtao
toiparo rokẽ eraximãko erase tõ mana.
2 Toiparo rokẽ itamurumehxo toerokuru poko
epehpyry apoiry poko;
pakeimo owõnõko mase, ataxikãko tykohmãse ahtao.
Ynara exiryke, tonahsã ekarõko Ritonõpo mana
typyno aexityamo a inykyrykohtao ro.

3 Omũkurukõ Kuesẽkõ nekaroryme mã toto;
inekarory kurãme mã oya xine toto.
4 Orutua mũkuru tõ tonuruse tamuhpõme pyra
ynororo ahtao, pyrou sã mã toto soutatu emahpo;
5 Tãkye mã mokyro tuhke typyreke exikety;
mokyro onyporemãkapopyra imehnõ mana,
tyehno exiketõ maro aotururuhtao juize tõ ẽpataka,
apiakatoh tao.

128

Kure rokẽ exĩko, Ritonõpo omiry omipona ahtao
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Tãkye mã mokaro Ritonõpo omiry omipona
exiketomo, inyripohpyry omipona exiketomo.
2 Morara awahtao otuhnõko mase oerohtamitume,
tãkye exĩko mase, kure ehtoh oehnõko oya mana.
3 Opyty eperytakety sã exĩko atapyĩ tao mana;
opoenõ oriwera zoko sã exĩko mã toto õtuhtoh zomye.
4 Ritonõpo omiry omipona exikety
moro sã kure rokẽ exĩko mana.

5 Tosae, ypy Xião poe, kure rokẽ oripory se ase
Ritonõpo a!
Kokoro rokẽ isene ro awahtao kure Jerusarẽ põkõ
riry se ase oneneryme!
6 Isene oexiry se ase, apakomotyã enetohme oya!

Osepeme Izyraeu tõ kamexipory se ase!

129

Tyyryhmase, yrome onyporemãkara
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Izyraeu tomo, yna zuruko oryhmatopõpyrykõ poko
oepetõkara a apitorymã poe
poetome ro awahtao xine.

2 "Ỹ, poetome yna ehtopõpyry poe
tyyryhmase ynanexiase,
yrome yna onyporemãkara ro
yna epetõkara toh nexiase.
3 Ỹpary tysahkase ikurohtaka sã ypipohnanomo a,
mosa roropa tupito nonory ahkary samo,
otyro puhturu arykatohme.
4 Yrome Kuesẽkomo a, zae Exiketymã,
yna typynanohse mokaro popyra exiketõ winoino."

5 Ah Jerusarẽ se pyra exiketõ emero
typoremãkase nexĩ toto, epatohme.
6 Ah onahpoty sã nexĩ toto tapyi amotoh po,
axĩ orihnõko mana ahtara ro ahtao;
7 moro onahpoty anapoipyra isahkane mana,
anaropyra roropa mana pitiko rokẽ exiryke.
8 Ah ytoketõ mokaro kuroko ynara kara nexĩ toto:
"Kure rokẽ Ritonõpo Kuesẽkomo a oriporykõ se ase!
Kure oriporykõ se ynanase Ritonõpo a."

130

Oturutoh Ritonõpo a akorehmatohme
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Ritonõpo yna Esemy, kykohmase zue ae
typynanohneke pyra jahtao.
2 Okohmary etako Ritonõpo! Jotururu etako
jakorehmary ekaroporyhtao oya.
3 Yna rypyry tymerose ahtao oya yna wãnopyry
emero, tyyrypyhpyke yna exiryke porehme.
4 Yrome popyra yna ehtoh korokãko mase,
morara exiryke oeahmãko ynanase.

5 Jakorehmary poko Ritonõpo
Kuesẽkomo a penetãko ase;

eraximãko ase, zae aomiry enetupuhnõko ase.
6 Kuesẽkõ eraximãko ase pata omõtoh erase tomo a
ẽmepyry eraximary motye, pata omõtoh erase
tomo a ẽmepyry eraximary motye.

7 Izyraeu tomo, Ritonõpo Oesẽkõ enetupuhtoko
opyno xine exikehpyra aexiryke,
opynanopyrykõ se exikehpyra roropa aexiryke.
8 Typoetory tõ Izyraeu pynanohnõko mana
iirypyrykõ korokãko mana porehme.

131

Zae Ritonõpo ehtoh enetuputyry
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo Jesemy, imehnõ motye tuisame jehtoh poko
epyrypara ase; imehxo jehtopõpyry turumekase ya,
yamene se pyra jexiryke.
Tuaro pyra jehtoh tonõ poko torẽtyke pyra ase,
morohne poko onenetupuhsaromepyra jahtao.
2 Ukurohtao tymynyhpãse ywy,
atarypopyra ase syhryme poeto ehtoh samo,
tyse apory ao suhsu turumekase ahtao eya.
Moro saaro tãkye ase, mynyhme sã roropa ase ukurohtao.
3 Izyraeu tomo, Ritonõpo enetupuhtoko
Oesẽkõme seromararoro, jũme roropa, enara!

132

Ritonõpo netapohpyry Tawi a
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Ritonõpo, wenikehpyra exiko Tawi poko,
aetuarimatopõpyry poko roropa.
2 Wenikehpyra exiko aomihpyry poko oya, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Jako Esemy,
ynara tykase ahtao:
3 "Ytapyĩ taka ytopyra ase jynyhtoh taka oseremase;
4 ataxikara ase jynyhtohme,
5 Ritonõpo esary onyripyra ro jahtao,
Jamihmehxo Exikety Jako Esẽ tapyĩme."

6 Perẽ po turuse ynanexiase Ritonõpo õmihpyry ẽ poko, moro tonese yna a ona Jearĩ po.
7 "Ehmaropa Ritonõpo tapyĩ taka, seahmatone apõ ẽpataka," tykase yna.
8 Osehko Atapyĩ taka, Ritonõpo, õmihpyry ẽ maro, ajamitunuru enetupuhpotopo, moroto
ehtohme jũme!
9 Ah oturuketõ zae ehtoh poko rokẽ nexĩ toto; ah opoetory tõ nykohtã toto atãkyemaryme!

10 Ritonõpo, õmiry mekaroase opoetory Tawi a;
onymenekahpyry tuisame onurumekara exiko.
11 Onetapohpyry Tawi a onytyoromara mana: "Opoenõ wino toiro menekãko ase tuisame
ehtohme omyakãme.
12 Mame zae omũkuru tõ ahtao, ynetapohpyry
omipona, jomiry omipona roropa toto ahtao, imũkuru tõ roropa, tuisame exikehpyra
exĩko mã toto, jũme."

13 Ypy Xião tymenekase Ritonõpo a;
tosaryme moroto se ynororo nexiase, ynara tykase:
14 "Taro jesaryme exĩko mana jũme;
taro ypoetory tõ Esẽme jexiry se ase.
15 Jerusarẽ põkomo a ise toto ehtoh ekarõko ase pitiko rokẽ pyra; tymõkomokãkara a tonahsã
ekarõko ase tãkye toto ehtohme.
16 Kure rokẽ oturuketõ nyriry tõ rĩko ase,
moro pata põkõ eremiãko, kohtãko roropa mã toto tãtãkyemarykõme.
17 Taro toiro Tawi pary rĩko ase tuisa imehxo,
taro roropa ynymenekahpyry poenõ jũme tuisame tyripõko ase.

18 Mokyro zehno exiketõ poremãkapõko ase,
ehxirõko mã toto. Yrome tuisame aehtoh imehxo exĩko, emãnõko roropa mã kehko.”

133

Ritonõpo poetory tõ osepeme ehtoh poko
Tawi nymerohpyry.
1 Kure potu moro, Ritonõpo poetory tõ
osepeme toto ahtao, oxiekyryme sã toto ahtao!
2 Azeite kurã ipopatoh sã mana Arão zupuhpyry po, serere ãko mana yhtõko etypoty pona,
zupõ ehpiry poro.
3 Konopo sã mana ypy Heremõ po,
konopo oepyry sã ypy tõ Xião pona.
Moroto Jerusarẽ po kure rokẽ typoetory tõ rĩko
Kuesẽkõ mana, tõmihpyry ae ro,
jũme isene exikehpyra ehtopo.

134

Ritonõpo eahmary poko
Ytoytoketõ eremiatoh sero.
1 Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoko, ipoetory tõ emero
oturuketõme aexityã itapyĩ tao, koko!
2 Kakoxi oemarykõ anỹtoko itapyĩ tao
Kuesẽkõ eahmaryme!
3 Kapu rihpõme mã Ritonõpo, sero nono roropa,
eya kure rokẽ oriporykõ se ase Jerusarẽ poe!

135

Eremiatoh sero, Ritonõpo eahmary poko
1 Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoko!
“Kure mase,” kahtoko eya, ipoetory tomo,
2 amarokõ Itapyĩ tao exiketomo,
Kuesẽkõ maro Oturutoh tao!
3 Ritonõpo eahmatoko kure aexiryke;
oeremiatoko eahmaryme, pynotome aexiryke.
4 Jako tymenekase eya topeme aehtohme,
Izyraeu tõ tymenekase eya tykyryry kurãme toto ehtohme.

5 Ritonõpo imehxo mana, zuaro ase;
imehnõ ritõ tõ emero motye Kuesẽkõ mana.
6 Tyriry se toehtoh rĩko Kuesẽkõ mana:
kapu ao te, sero nono po te, tuna konõto tõ kuao te,
zue konõto tõ ao, enara.
7 Sero nono etyhpyry poe akurũ enehnõko mana,
nenenehkane rĩko mana konopo maro,
tyryrykane enyohnõko mana tykyryry tõ esary ae.

8 Ejitu tõ poenõ apitoryme aenurutyã totapase eya,
ahno tomo te, eky tomo, enara.
9 Tyjamitunuru tonepose Ejitu põkomo a,
osenuruhkatoh tonõ toto tuisarykõ wãnohtohme akorehmananõ maro.
10 Ahno tõ tuhke typoremãkase eya;
tuisa tõ jamihmãkõ totapase eya.
11 Seõ totapase eya, amoreu tõ tuisary,
Oke, Pasã tõ tuisary roropa,
Kanaã põkõ tuisary tõ roropa emero totapase eya.
12 Typoetory tomo a mokaro nonohpyry tokarose eya; Izyraeu tomo a esarykõme ehtohme.

13 Ritonõpo, sero nono põkõ emero awaro
exikehpyra exĩko mã toto;
omoro mase yna Esemy, emero zumakahpõkomo wenikehpyra exĩko mã toto opoko.
14 Izyraeu tõ ewomãko Kuesẽkõ mana;

typoetory tõ pyno exĩko mana.

15 Imehnõ neponãmarykõ parata risẽme mã kehko,
uuru risẽme roropa, ahno nyrityamo.
16 Tỹtare mã kehko, yrome oturupyra;
tonure roropa toh mã repe,
yrome osenuhmara mã kehko.
17 Typanare toh mã repe, yrome otato pyra mã kehko;
oseremara roropa mã kehko.
18 Tynyrityãkõ sã mã mokaro tyrinanomo,
tuamekaro xine rokene.
Mokaro roropa, tyneponãmarykõ enetupuhnanomo,
tuaro pyra mã toto.

19 Ritonõpo Kuesẽkõ eahmatoko, Izyraeu tomo;
"Kure mase, Ritonõpo," kahtoko, imaro oturuketomo!
20 "Kure mase, Ritonõpo," kahtoko, Rewita tomo;
Kuesẽkõ eahmatoko, emero aomipona exiketomo!
21 Ritonõpo eahmatoko Xião po,
Jerusarẽ po, Kuesẽkõ esary po.
"Kure mase, Ritonõpo," kahtoko!

136

Eremiatoh kure Ritonõpo riry poko

1 "Kure mase," kahtoko Kuesẽkomo a, kure aexiryke; kypyno xine exikehpyra mana.
2 "Kure mase," kahtoko Ritonõpo Imehxo Exikety a; kypyno xine exikehpyra mana.
3 "Kure mase," kahtoko tuisamehxo Exikety a;
kypyno xine exikehpyra mana.

4 Ritonõpo rokẽ osenuruhkatoh Rihpõme mana;
kypyno xine exikehpyra mana.
5 Tuaro toehtoh ke kapu Rihpõme mana;
kypyno xine exikehpyra mana.
6 Sero nono tyrise eya tuna zueme aexityã po;
kypyno xine exikehpyra mana.
7 Xixi tyrise eya, nuno roropa;
kypyno xine exikehpyra mana.
8 Saeremehxo xixi ehtohme saereme ahtao;
kypyno xine exikehpyra mana.
9 Nuno te, xirikuato tõ maro ezurume ehtohme koko; kypyno xine exikehpyra mana.

10 Ejitu poenõ apitoryme aenurutyã totapase eya;
kypyno xine exikehpyra mana.
11 Ejitu poe Izyraeu tõ tarose eya;
kypyno xine exikehpyra mana.
12 Tarose toto tomary jamihmã ke, tapory jamitunuru ke roropa;
kypyno xine exikehpyra mana.
13 Tuna konõto Tahpiremã tapiakase eya irãnaka;
kypyno xine exikehpyra mana.
14 Irãnakuroko typoetory tõ tarose eya;
kypyno xine exikehpyra mana.
15 Yrome Ejitu tuisary tynerymapose eya isoutatu tõ maro; kypyno xine exikehpyra mana.

16 Ona tonorẽ poro Izyraeu tõ tarose eya; kypyno xine exikehpyra mana.
17 Imehnõ nonory esẽkõ jamihmãkõ totapase eya; kypyno xine exikehpyra mana.
18 Tuisa tõ imehxo exiketõ totapase eya; kypyno xine exikehpyra mana.
19 Seõ, amoreu tõ tuisary totapase eya; kypyno xine exikehpyra mana.
20 Oke, Pasã tõ tuisary roropa totapase eya;
kypyno xine exikehpyra mana.
21 Typoetory tomo a mokaro nonohpyry tokarose eya; kypyno xine exikehpyra mana.
22 Typoetory Izyraeu nonoryme ehtohme moro tokarose eya; kypyno xine exikehpyra mana.

23 Wenikehpyra kynexine ynororo kypoko xine typoremãkase kuahtao xine; kypyno xine
exikehpyra mana.
24 Kymarokõ tymyhpokase eya kyzehnotokõ wino; kypyno xine exikehpyra mana.
25 Isene exiketomo a tonahsẽ ekaroneme mana, porehme; kypyno xine exikehpyra mana.

26 "Kure mase," kahtoko Ritonõpo kapu Esemy a; kypyno xine exikehpyra mana.

137

Omuhpe Izyraeu ehtopõpyry poko
1 Typorohse ynanexiase tuna tõ ehpiõ po
Papironia po; xitãkone ynanexiase wenikehpyra
yna ahtao Jerusarẽ poko.
2 Rira tõ tynomose yna a tyhwyme moroto wewe tõ pokona.
3 Mokaro typoetoryme yna aronanõ yna eremiary etary se toh nexiase, tãkyemaporykõ se
toh nexiase yna a: "Oeremiatoko eremiatoh tonõ Xiãpoko," tykase toto.

4 Yrome imehnõ nonory po yna ahtao
otãto eremiãko yna nae Kuesẽkõ eahmaryme?
5 Pata Jerusarẽ, opoko tuenikehse jahtao,
jũme rira etory rumekary se ase.
6 Opoko tuenikehse jahtao, jũme jeremiary rumekary
se ase jãkyemaneme Jerusarẽ osenetupuhkepyryhtao.

7 Ritonõpo, wenikehpyra exiko etomita tõ
nyrihpyry poko Jerusarẽ poremãkatopõpyry poko! Wenikehpyra exiko aomihpyrykõ
poko: "Pata Jerusarẽ ikararahtoko emapotohme nono pona," tykase toto.

8 Pata Papironia, omoro tykararahsẽme exĩko!
Tãkye exĩko mokaro mana oryhmananomo,
yna poko onyrihpyrykõ emetakame,
9 opoenõkõ pisarara apoiryhtao eya xine,
toto apihpytanohpotohme topu pona!

138

"Kure mase, Ritonõpo," kary poko
Tawi nymerohpyry.
1 Kure mase, Ritonõpo, oeahmãko ase yronymyryme;
imehnõ ritõ tõ neneryme eremiãko ase
oeahmaryme.
2 Yna pyno oexiryke te, anamonohpyra roropa
oexiryke, jesekumuru po porohnõko ase
oeahmatohme Atapyĩ kurã myhtokoxi.
Ynara menepoase ya, emero motye oesety mana,
õmiry roropa emero motye mana.
3 Kuezukuase okohmaryhtao ya,
ajamitununu ke jamihme kyriase ropa ukurohtao.

4 Ritonõpo yna Esemy, tuisa tõ emero sero nono po oeahmãko mã toto õmiry etaryhtao tyya
xine.
5 Eremiãko mã toto onyrityã poko,
saerehkatoh sã imehxo oehtoh exiryke.
6 Kaehxo awahtao ro sero nono epoe, osanume exiketõ pyno mase, epyrypaketõ roropa
otonẽsaromepyra mã toto owinoino.
7 Tomyehmase jahtao popyra ehtoh ke, jewomãko mase. Yzehnotokõ poremãkãko mase;
ypynanohnõko mase ajamitununu ke.
8 Õmihpyry ae ro ya tyrĩko mase emero.
Ritonõpo Jesemy, jũme ypyno oehtoh exikehpyra mana. Oerohtoh onurumekara exiko,
erohko ro onyriry otyhkatohme.

139

Ritonõpo ẽpataka
Tawi nymerohpyry

1 Ritonõpo Jesemy, jenẽko mase ukurohtao,
juaro roropa mase ipunaka.
2 Ynyriry waro mase emero,
amekeino josenetupuhtoh waro roropa mase.
3 Jerokuruhtao jenẽko mase, joseremaryhtao roropa;
ynyriry emero waro mase ipunaka.
4 Oturupyra ro jahtao, jotururu waro mase emero.
5 Jomye mase japurume samo,
jewomãko mase ajamitunuru ke.
6 Juaro oehtoh poko osenuruhkãko ase;
tuaro jehtoh motye kuhse mã õsenetupuhtopo.

7 Mya jytoryhtao jenẽko ro mã Ouzenu;
epasaromepyra ase owinoino.
8 Jonukuruhtao kapu aka, moroto mase;
aorihtyã esaka jytoryhtao moroto roropa mase.
9 Taporihke jytoryhtao xixi tũtatoh pona te,
xixi omõtoh pona roropa moe josesariryhtao,
10 moroto ro jesemary ae jemary poko jarõko mase,
moroto roropa jakorehmãko mase.
11 Ynara karyhtao ya ixinukuturu a: “Kuapuruko,”
karyhtao, morararo saeremano a:
“Yzeipopyra exiko,” karyhtao,
12 jenẽko ro mase.
Koko ahtao saereme ro mã oya.
Ikohmamyry maro saerehkatoh oxisã oya mana.

13 Jeretutumuru tyrise oya juahxirirĩ kehko,
upũ roropa emero; kuapuhne aja wakuru ao.
14 “Kure mase,” ãko ase oya orẽpyra oexiryke.
Tomeseke sã tyrise ywy oya, kure kuhse onyrityã mana,
moro waro ase rahkene.
15 Yzehpyry tõ menene tokare pyra jyriryhtao oya;
tomeseke sã tyrise ywy oya aja wakuru ao jahtao.
16 Kuenene enurupyra ro jahtao.
Apapẽ pokona emero isene jehtoh poko tymerose oya
ẽmepyry punero, onyrihpyry exipyra ro ahtao.
17 Ritonõpo, kure kuhse õsenetupuhtoh mã ya!
Ikuhpỹme roropa mã kehko!
18 Tukuhse ahtao ya, isawã motye tuhke exiry mana.
Ypakaryhtao amaro ro ase.

19 Ritonõpo, popynõ enahkapory se ase oya!
Ryhmatõ kõ ytory se ase ymyhtoino,
torẽtyke pyra jehtohme.
20 Okerekeremãko omi xihpyry ke mã toto;
ajohpe oturũko mã toto opoko.
21 Jesemy Ritonõpo, ozehnotokõ zehno roropa ase!
Amaro tãtãtapoiry se exiketõ se pyra ase ipunaka!
22 Toto zehno ywy yronymyryme;
jepeme pyra mã toto.
23 Ritonõpo kueneko, ukurohtao juaro oehtohme!
Kukuhko roropa josenetupuhtoh waro oehtohme.
24 Kueneko popyra ehtoh nae ahtao ukurohtao,
kuaroko jũme amaro exiketõ esemary ae.

140

Oturutoh Ritonõpo a osewomapotohme
Tawi nymerohpyry
1 Ritonõpo Jesemy, kypynanohko popyra
exiketõ winoino!
Kuewomako jetapary se exiketõ winoino.

2 Osenetupuhkehpyra mã toto popyra ehtoh riry poko imehnomo a, tahxime etonatoh
kuhnõko mã toto.
3 Inurukõ okoi orihmatõ sã mã toto,
aomirykõ okoi epity sã mã orihmato.
4 Ritonõpo Jesemy, kuewomako popyra
exiketõ jamitunuru winoino!
Kuewomako jetapary se exiketõ winoino,
yporemãkapory se exiketõme mã toto.
5 Mokaro epyrypaketomo a ahno apoitoh tyrise,
tarãpa tõ tyrise eya xine jesemary ao;
japoitoh tyrise eya xine japoitohme.

6 Ritonõpo a oturũko ase: "Jesẽme mase, Ritonõpo."
Otatõme exiko, kuakorehmako, ekaroporyhtao oya.
7 Jesemy imehxo, Jewomane jamihme,
kuewomase etonatoh po.
8 Ritonõpo, popyra exiketomo a ise aehtohkõ
onekaropyra exiko.
Popyra ehtoh poko se toto ahtao,
toto anakorehmara exiko ime pyra toto ehtohme.
9 Orẽpyra jepetõkara onyripopyra exiko;
ah jenaroximatoh tonõ eya xine
nepukã toto epona xine.
10 Ah ikarã nepukã toto epona xine!
Ah mokaro tõmasẽme nexĩ toto oramã aka
jũme tũtara ropa toto ehtohme!
11 Ah imehnõ hxironanõ torẽse nexĩ toto,
ajohpe toto ahtao!
Ah popyra ehtoh noehno imehnõ etapananomo a,
tapoisẽme toto ehtohme,
tonahkasẽme roropa toto ehtohme!

12 Ritonõpo yna Esemy, zuaro ase,
tymõkomokãkara ewomãko mase,
omise exiketõ roropa,
zae toto ripotohme imehnomo a.
13 Õmiry omipona exiketõ oeahmãko mã toto.
Zae ehtoh poko exiketõ isene exĩko mã toto oẽpataka.

141

Oturutoh Ritonõpo a kokonie pukuro
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo, okohmãko ase;
axĩ ke osehko jakorehmase!
Jotururu etako okohmaryhtao jakorehmary ekaroporyhtao.
2 Joturutoh apoiko ixtaratu samo ynekaroryme oya, jemary anymyry roropa ynekaroryme
kokonie pukuro.

3 Ritonõpo, ỹtary erase tyriko,
aomi popyra oturupyra jehtohme.
4 Kukurãkako zae pyra ehtoh poko se pyra jehtohme,
popyra exiketõ maro oximaro pyra jehtohme
iirypyrykõ poko.
Kuakorehmako ytopyra jehtohme jũme
toto otuhtoh konõto pona!

5 Otarame zae exiketõ juãnohnõko mã toto,
otarame jupokãko roropa mã toto
ypynotome toto ahtao;
yrome popyra exiketomo a jeahmary
se pyra ase ipunaka.
Oturukehpyra ase Ritonõpo a popyra ehtoh poko

exiketõ akorekehkatohme eya.
6 Mokaro tuisary tõ tomase ahtao
ypy topu poe, kaino;
enetupuhnõko mã toto,
zae jomihpyry ehtopõpyry poko.
7 Apotopokõ takohse ahtao, tyrakase roropa ahtao,
moro saaro mokaro zehpyry tõ typahse
exĩko zonẽtopõpyrykõ eutary pũto.

8 Yrome, Ritonõpo Jesemy, oenetupuhnõko ase,
amaro osewomãko ase. Jorihmapopyra exiko.
9 Kypynanohko tarãpa tõ wino tyrise ahtao
popyra exiketomo a japoitohme.
Kypynanohko popyra ehtoh poko exiketõ
jarakapyhpyry tõ wino, inapurupotoh tae.
10 Ah popyra exiketõ nepukã toto apoitoh taka,
tynyrihpyrykõ aka, jeparyhtao josewomatoh taka.

142

Takorehmapotoh Ritonõpo a
Tawi nymerohpyry
1 Ritonõpo Kuesẽkõ kohmãko ase ypynanohtohme,
ajohpame sã jakorehmary ekaropõko ase.
2 Ekerekeremary ekarõko ase eya emero,
zae pyra ehtoh poko emero oturũko ase jerekohmaryke.
3 Tapotũkehse ukurohtao jahtao,
zae ynyriry waro mana. Zae ehtoh poko torẽnase ywy repe, yrome jesemary ao ahno apoitoh tonẽse jepetõkara a japoitohme.
4 Jomye josenuhmaryhtao japotunuru wino
jakorehmane enetohme, arypyra,
takorehmaneke pyra ase, towomaneke pyra. Ypyno exikety pyra ase.

5 Ritonõpo, okohmãko ase jakorehmatohme.
Omoro mase jewomaneme,
ose rokẽ ase isene ro jahtao sero nono po.
6 Okohmatoh etako jakorehmatohme,
tapotũkehse jexiryke ukurohtao.
Kypynanohko yzehno exiketõ wino,
ymotye jamihme toexirykõke.
7 Jetuarimatoh tae kuanỹko,
mame oeahmãko ase opoetory tõ oximõtoh tao
kure ypoko toehse oexiryke.

143

Ritonõpo enetuputyry poko
Tawi nymerohpyry.
1 Ritonõpo, jomiry etako! Zae oexiryke kuetako; kuezuhko anamonohpyra oexiryke!
2 Opoetoryme jexiryke japiakara exiko,
zae nymyry pyra ynanase emero porehme oneneryme.

3 Yzehno exiketomo a tokahmase ywy japoitoh pona, typoremãkase ywy eya xine ipunaka. Ãpuruhpyry xinukutumã taka tõmase ywy eya xine, pake aorihtyã sã ase.
4 Naeroro apotũkehnõko ase, ehtomãko ase,
enahkety sã ase ukurohtao.
5 Pake ehtopõpyry poko wenikehpyra ase,
onyrityã poko osenetupuhnõko ase;
wenikehpyra ase onyrityã poko emero.
6 Jemary tõ anỹnõko ase oneneryme, Ritonõpo,
jotururume oya;
nono tonorẽ sã tuna zehnãko ase opoko.

7 Axĩ ke kuezuhko, Ritonõpo Jesemy

tapotũkehse jexiryke oeraximary poko.
Ywino otonẽpyra exiko,
jorikyryino imehnõ orihketõ maro.
8 Ẽmepyry ae rokẽ kuruko ropa ypyno oehtoh poko,
oenetuputyryke ya ypynanohneme.
Oturũko ase oya; zae ehtoh riry poko
tuaroh kamexipoko.

9 Ritonõpo, kypynanohko yzehnotokõ wino,
oya ytõko ase jewomatohme.
10 Omoro mase Ritonõpo Jesemy;
kuamorepako õmiry omipona jehtohme.
Kure rokẽ kyriko, kuakorehmapoko Ouzenu a
zae jesemary ae jytotohme, towomaneke jehtohme.
11 Kypynanohko, Ritonõpo, õmihpyry ae ro ya!
Kure oexiryke kuanỹko jetuarimatoh wino.
12 Ypyno oexiryke mokaro yzehno exiketõ etapako;
yyryhmananõ enahkapoko, opoetoryme jexiryke.

144

Kure Ritonõpo ehtoh ekarory tuisa a
Tawi nymerohpyry.
1 "Kure mase, Ritonõpo," kahtoko Kuesẽkomo a!
Jewomaneme mana; jamorepãko mana etonatohme,
tuaro jehtohme yzehnotokõ poremãkapotohme.
2 Jewomaneme mana, jakorehmaneme roropa.
Ytapyĩme jamihmã mana, ypynanohne roropa.
Enetuputyryke ya imaro osewomãko ase.
Imehnõ nonory põkõ poremãkãko mã ynororo,
ypoetoryme toto ehtohme.
3 Ritonõpo, ahnome rokẽ ynanase;
oty katohme yna poko osenetupuhnõko mah?
Orihketõme rokẽ ynanase mãpyra yna pyno mase.
4 Anonokane sã ynanase, pu katoh samo;
isene yna ehtoh jerutumã sã mana axĩtao rokene.

5 Ritonõpo, kapu etapuruhmakako oyhtotohme!
Ypy tõ apoko, mame orexĩto tũtãko mana.
6 Nenenehkane enehpoko ozehno
exiketõ aropotohme sapararahme;
pyrou tõ ekomako toto epatohme tururume.
7 Oesae kapu ae kuanỹko oemary ke,
zue ae kypynanohko.
Kuewomako awaro pyra exiketõ wino,
8 zae pyra rokẽ toto exiryke.
"Ajohpe pyra ase," ãko toh mã repe,
yrome ajohpe mã toto tõmirykõ etaporyhtao ro.

9 Onetaryme, Ritonõpo, eremiatoh kasenato ke
eremiãko ase;
rira etõko ase 10me toare exikety ke,
eremiãko ase oeahmaryme.
10 Omoro mase tuisa tõ pynanohneme,
Tawi ewomaneme mase onetapara imehnõ ehtohme.
11 Kypynanohko, kuewomako yzehno exiketõ wino,
zae pyra rokẽ toexirykõke.
"Ajohpe pyra," ãko toh mã repe, yrome ajohpe mã toto.

12 Ah yna mũkuru tõ poetome toto ahtao,
otyro zoko sã nexĩ toto, jamihme,
ah yna ẽxiry tõ tuisa tapyĩ konõto ipuroxikihny sã
nexĩ toto, emeporyme!

13 Ah yna napyry tapyĩ tõ pehme nexĩ kehko,
emero rokẽ tykyrysã ke!
Ah yna eky tõ kaneru tõkehko nemã toto
10 miumãkõme toto ehtohme, yna nonory po!
14 Ah yna eky tõ pui tõkehko nemã toto,
ipoenõ epukara ehtohme, orihpyra ehtohme roropa!
Ah kui kara roropa osema tao nexĩ toto!

15 Tãkye mã mokaro morohne nae exiketomo!
Tãkye roropa mã toto
Tosẽkõme Ritonõpo enetupuhnanomo!

145

Eremiatoh sero Ritonõpo eahmaryme
Tawi nymerohpyry
1 Ritonõpo Jesemy, ytuisaryme mase;
imehxo oehtoh ekarõko ase, “Kure mase,”
kakehpyra ase jũme.
2 Kokoro rokẽ, “Kure mase,” ãko ase oya.
Jũme oeahmakehpyra ase.
3 Imehxo Kuesẽkõ mana,
eahmary kyya xine kure mana;
imehxo aexiry kuosenetupuhtohkõ motye mana.

4 Ritonõpo, onyrityã kurã ekarõko toiro emãsamo imepỹ emãsamo a, mame oeahmãko mã
toto onyrityã poko ajamitunuru ke.
5 Oturũko mã toto xixi motye saereme oehtoh poko,
imehxo oehtoh poko roropa.
Morohne poko osenetupuhnõko ase, onyrityã osenuruhkatoh tonõ poko.
6 Oturũko mã toto onyrityã poko ajamitunuru ke,
ywy roropa imehxo oehtoh ekarõko ase.
7 Kure oehtoh poko emero oturũko mã toto,
eremiãko roropa mã toto tãtãkyemarykõme
anamonohpyra oehtoh poko.

8 Ritonõpo Kuesẽkõ kure mana, kypyno xine mana;
axĩ pyra zekĩtãko mana, kuãnopyrykõ se pyra mana,
kypynanopyrykõ sehxo mana.
9 Kure Kuesẽkõ mana ahno poko emero,
tynyrityã pyno mana emero porehme.

10 Ritonõpo yna Esemy, oeahmãko mã toto
onyrityã emero, “Kure mase,” ãko oya mã toto,
õmiry omipona exiketomo.
11 Oturũko mã toto, xixi saerehkatoh motye,
tuisamehxo oehtoh poko, ajamitunuru poko oturũko roropa mã toto,
12 onyrityã ajamitunuru ke zuaro
emero nono põkõ ehtohme, xixi saerehkatoh motye tuisamehxo oehtoh poko roropa.
13 Tuisame oehtoh jũme mana,
emero esẽme oehtoh exikehpyra mana.

Ritonõpo Kuesẽkõ tõmihpyry ae ro emero rĩko mana,
anamonohpyra mana emero riryhtao eya.
14 Etuarimaketõ akorehmãko mana,
aepukatyã anỹnõko roropa mana.
15 Isene exiketõ emero enẽko mã toto,
ewino tynapyrykõ eraximãko mã toto,
inapyrykõ ekarõko eya xine mana ise toto ahtao.
16 Tonahsẽ ekaroryhtao Kuesẽkomo a epo exĩko mana,
isene exiketõ pune, emero tuesapare exĩko mã toto.
17 Kuesẽkõ zae mana emero riry poko,
anamonohpyra mana emero riryhtao eya.

18 Ameke pyra Ritonõpo mana ahno a,
ekaroporyhtao eya xine takorehmapotohkõme,
ajohpe pyra ekaroporyhtao eya xine.
19 Aomiry omipona exiketõ ise ehtoh ekarõko mana;
toto kohtary etãko mana,
ipynanohtorỹko mana aorikyrykõino.
20 Typyno exiketõ ewomãko Ritonõpo mana,
yrome popyra exiketõ enahkãko mana.

21 "Kure mase, Ritonõpo," kakehpyra ase,
Kuesẽkõ eahmaryme.
Ah isene exiketõ emero Ritonõpo kurã eahmã toto,
jũme rahkene.

146

Ritonõpo eahmary, jũme Tuisame exikety

1 "Kure mase, Ritonõpo," sykatone!
"Kure mase, Ritonõpo," ãko ase,
opyno jexiryke yronymyryme.
2 Isene ro jahtao Ritonõpo oneahmakehpyra ase,
eremiãko ase eahmaryme joorikyry ponãmero.

3 Ahno onyripyra ehtoko opynanohnekõme,
tuisame toto ahtao ro;
opynanohsaromepyra mã toto
orihketõme rokẽ toexirykõke.
4 Toorihse toto ahtao, nonome exĩko ropa mã toto,
morara ahtao tyriry se aexihpyry tonahse
exĩko toh mana.

5 Tãkye mã mokyro takorehmaneke Ritonõpo ke,
Jako esemy;
tosẽme Ritonõpo enetupuhnõko mana typynanohneme.
6 Kapu Rihpõme mã ynororo te, sero nono te,
tuna konõto maro, nakuaõkõ maro emero porehme!
Tõmihpyry omipona exikehpyra Kuesẽkõ mana;
7 tyrohmanohpose exiketõ ewomãko mana,
omise exiketomo a tonahsẽ ekarõko mana.
Ãpuruhpyry taõkõ tũtanohpõko ropa
Ritonõpo Kuesẽkõ mana,
8 tonurãkara tonure tyrĩko ropa mana.
Aepukatyã anỹnõko ropa mana,
tõmiry omipona exiketõ pyno mana.
9 Katonõ imehnõ nonory poe aehtyã
kynonorykõ pona ewomãko mana, pytỹpo tomo te,
poetõpo tõ roropa akorehmãko mana,
yrome popyra ehtoh poko exiketõ anakorehmara mana.
10 Tuisame exikehpyra Kuesẽkõ mana.
Jerusarẽ põkomo, jũme Oesẽkõ tuisame
exikehpyra mana.
Kure mase, Ritonõpo!

147

Kure mase, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety

1 "Kure mase, Ritonõpo," sykatone!
Kueremiarykõ Ritonõpo eahmaryme kure mana;
jamaro mana, zae roropa eahmary kyya xine mana.
2 Pata Jerusarẽ kurãkãko ropa Kuesẽkõ mana;
Izyraeu tõ enehnõko ropa mana imehnõ nonory poe,
arotyã imehnõ poetoryme.
3 Emynyhmaketõ kurãkãko ropa mana,
iiryhmatopõpyrykõ epinohnõko mana.

4 Xirikuato tõ tuhke ehtoh tyripose eya,
toine esety ae toto kohmãko mana.
5 Imehxo Kuesẽkõ mana, jamihme kuhse mana;
tuarohxo ynororo, emero zuaro mana.
6 Imehnõ motye osekaropyra exiketõ
anỹnõko Kuesẽkõ mana,
yrome popyra exiketõ akuhmõko mana nono pona.

7 Eremiatoko Kuesẽkõ eahmaryme;
rira tõ etotoko, “Kure mase, Ritonõpo,” karyme.
8 Akurũ ke kapu apurũko mana,
konopo enehpõko mana nono pona,
onahpoty ahtanohpõko roropa mana ypy tõ po.
9 Onokyro tomo a tonahsẽ ekarõko mana,
atõko poenõ nahpãko roropa mana
ikohmaryhtao eya xine.

10 Oty Ritonõpo zamaro nae?
Kawaru tõ jamihmãkomo? Arypyra.
Soutatu tõ orẽpyra exiketomo? Arypyra roropa.
11 Ritonõpo zamaro mokaro,
aomiry omipona exiketomo, penekehpyra exiketõ
Ritonõpo eraximary poko typynanohtohkõme.

12 Ritonõpo eahmatoko, Jerusarẽ põkomo!
“Kure mase,” kahtoko Oesẽkomo a, Xião põkomo!
13 Jamihme apatary omõtoh rĩko mana.
Kure rokẽ apatary põkõ rĩko roropa mana.
14 Ononory ehpiry ewomãko mana,
ozehno xine pyra imehnõ ehtohme,
tonahsẽ kurã ekarõko oya xine mana
tãkye oehtohkõme.

15 Tõmiry ke tyripõko mana,
axĩ inyripohpyry exĩko mana.
16 Kuenimã enehpõko mana sero nono pona
topuxixime, kaneru hpoty samo;
kuenimã topuru pahnõko mana putoh katoh samo.
17 Konopoimo enehpõko mana
topuxikiri samo, jeru kuenimano.
Kõxikene sytatose exĩko kuenimã enehporyhtao eya.
18 Mame aomiry omi poe jeru kuenimã tuname
exĩko ropa mana.
Tyryrykane enehpõko mana,
mame tuna serere ãko mana.

19 Tõmihpyry ekarõko Ritonõpo mana
Jako pakomotyamo a,
tynyripohpyry tõ Izyraeu tomo a.
20 Morara onyripyra imepỹ nonory põkomo a;
imehnõ ahno aomiry waro pyra mã toto.
“Kure mase, Ritonõpo,” sykatone!

148

Kuesẽkõ seahmatone emero porehme!
1 “Kure mase, Ritonõpo,” sykatone!
Kuesẽkõ eahmatoko, kapuaõkomo emero,
eahmatoko moroto kae kapu ao!
2 Ritonõpo eahmatoko, emero inenyohtyamo,
ipoetory tõ etonaketõ emero kapu ao!
3 Eahmatoko, xixi te, nuno maro;
Eahmatoko xirikuato tomo, zemimãkomo!

4 Eahmatoko, kapu tomo kaehxo exiketomo, tuna tõ roropa kapu epoehme aexityamo!
5 Ah Kuesẽkõ eahmã toto, eya tyripose toto,
mame tyrise toh rahkene!
6 Eya tyripose toto, jũme tosao xine toto ehtohme;
aomihpyry omipona jũme exikehpyra toto ehtohme.

7 Kuesẽkõ eahmatoko, sero nono põkomo emero:
onokyroimo tomo tuna konõto kuaõkomo,
zue tõ emero tuna konõto kuaõkomo.
8 Kuesẽkõ eahmatoko, nenenehkane konopoimo topuxikiri sã exikety te, kuenimã topuru akurũ kehko, tyryrykane jamihmã tomo aomipona exiketomo.
9 Eahmatoko, ypy tomo somohmãkõ roropa,
wewe eperytaketomo itu tõkehko roropa!
10 Eahmatoko, onokyro tõkehko okyno tõ roropa!
Eahmatoko, torõ tõkehko nono poro ytoketõ roropa!

11 Kuesẽkõ eahmatoko, tuisa tomo ahno tõ maro
emero, kowenatu tomo kowenu poko erohketõ maro!
12 Kuesẽkõ eahmatoko, nuasemãkomo oryximãkõ roropa, tamuhpomãkomo poetohti mãkõ roropa!
13 Ah Ritonõpo Kuesẽkõ eahmã toto emero porehme,
imehnõ ritõ tõ motye imehxo aexiryke!
Tynyrityã motye imehxo mana sero nono po
kapu ao roropa, morohne motye saeremehxo mana.
14 Typoetory Izyraeu tõ tyripose eya kokoro rokẽ jamihmehxo toto ehtohme.
Naeroro eahmatoko, ipoetory tõ anamonohpyra exiketomo, Izyraeu tomo, ipyno aehtyamo.
“Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko!

149

Eremiatoh sero Ritonõpo eahmaryme
1 “Kure mase, Ritonõpo,” sykatone!
Eremiatoh kasenato ke eremiatoko Kuesẽkõ eahmaryme. Eahmatoko ipoetory tõ anamonohpyra exiketõ oximõtoh tao.
2 Atãkyematoko, Izyraeu tomo, Ritonõpo Oesẽkõ poko. Oseahmatoko, Jerusarẽ põkomo, Otuisarykõ poko.
3 Ritonõpo eahmatoko, Kuesẽkomo,
awatoko mokyro eahmaryme; pãteru tõ etory ke rira tõ etotoh ke roropa.

4 Kuesẽkõ zamaro ipoetory tomo; imehnõ motye osekaropyra exiketõ orẽpyra tyripõko mana.
5 Ah Ritonõpo poetory tõ tãkye nexĩ toto
topetõkara typoremãkase tyya xine exiryke, tãtãkyemarykõme tõseahmarykohtao.
6 Ah Ritonõpo eahmã toto opore toremiarykõme, tytapemãkõ taere exiketõ ke tomahpo xine
7 imehnõ nonory põkõ poremãkatohme, ahno tõ wãnohtohme;
8 ituisary tõ myhtohme keti tõ ke, kowenu poko
erohketõ roropa kurimene risẽ keti tõ ke;
9 ahno tõ wãnohtohme Ritonõpo nyripohpyry ae ro!
Moro sã orẽpyrahxo ipoetory tõ exĩko mana,
anamonohpyra exiketomo.
“Kure mase, Ritonõpo,” sykatone!

150

Kuesẽkõ Ritonõpo eahmatoko!
1 “Kure mase, Ritonõpo,” sykatone!
Ritonõpo eahmatoko Itapyĩ tao.
Ijamitunuru eahmatoko kapu ao.
2 Eahmatoko inyrityã kurã poko tyjamitunuru ke.
Eahmatoko emero motye tuisamehxo aexiryke.
3 Eahmatoko rue tõ etotoh ke.
Eahmatoko haapa etotoh ke rira tõ maro.
4 Eahmatoko pãteru tõ ke watoh ke roropa.

Eahmatoko haapa tõ etory ke, rue tõ maro.
5 Eahmatoko pratu tõ etory ke.
Eahmatoko opore pratu tõ panaikato ke.
6 Kuesẽkõ eahmatoko, isene exiketõ emero!
“Kure mase, Ritonõpo,” sykatone!

POROWEPIO
Emese Kure Ehtoh poko
Provérbios
Ekarotopo

Sero *Porowepio* amorepatoh tonõ nae tuaro se exiketõ akorehmatohme tuaro ehtohme. Tuaro se awahtao xine wenikehpyra ehtoko Oesẽkõme Ritonõpo enetupuhtohme, Aomiry omipona oehtohkõme. Izyraeu tõ tamuximãkõ tuaro ehtopõpyry ekarõko mana zae ehtoh poko tyekyry tõ maro, zae osepekahtoh poko, tuaro osepeme ehtoh poko, tomeseke sã onymotyẽkara ehtohme atae pyra ahtao imehnõ maro. Amorepãko epyrypara ehtoh poko, penekehpyra ehtoh poko, tymõkomokãkara pyno ehtoh poko, topekõ onewokara ehtoh poko, enara.

Sero pape ao

Tuaro ehtoh kure mana *1.1–9.18*
Amorepatoh tonõ osehta *10.1–29.27*
Tuaro ehtoh tonõ osehta *30.1-33*
Nohpo emese kure exikety *31.1-31*

Zae omi ehtoh poko

1 Zae omi ehtoh poko sero, Tawi mũkuru, Saromão nekarohpyry, Izyraeu tõ tuisaryme.
2 Sero omi mã ãkorehmãko zuarohxo se oehtohme zae ehtoh poko te, ãmorepatoh kurã se oehtohme te, osenetupuhtoh tupimãkõ enetupuhtohme.
3 Ãmorepatorỹko mã toto tuaro ehtohme isene ehtoh poko te, zae ehtoh poko, kure ehtoh poko, ajohpe pyra ehtoh poko, enara.
4 Tuaro pyra exiketõ amorepãko tuaro toto ehtohme tamuhpõme pyra ro toto ahtao. Poetohti tõ amorepãko zae ehtoh menekatohme eya xine, zae ehtoh poko toto ehtohme.
5 Sero jomiry zae ehtoh poko tuaro exiketõ zuarohxo tyripõko mana, amorepatyã amorepãko mana
6 omi zae ehtoh poko enetupuhtohme, tuaro ehtoh tonẽse ahtao enetupuhtohme, tuaro exiketõ omiry enetupuhtohme te, ekaropotoh tupimãkõ enetupuhtohme roropa.
7 Tuaro exiketyme se awahtao osemazuhme Ritonõpo enetupuhko Oesẽme. Tuaro pyra exiketõ zae ehtoh poko etary se hkopyra mã toto.

Poetohti tõ amorepatoh sero

8 Aimo, otato exiko ãmoreparyhtao omy a, asa omiry roropa onurumekara exiko.
9 Inamorepatohkõ oehtoh kurãkãko mana, parimã kurã sã te, osenao kasuru kurã emeporyme ehtoh samo enekurehxo oehtohme.
10 Aimo, zae pyra exiketomo a okukuruhtao ỹme pyra exiko.
11 Ynara karyhtao oya: “Eropa yna maro. Ahno setapatatose oseahmatohme rokene!
12 Isene toto ahtao toto orihmapõko sytatose.
13 Imõkomorykõ apoĩko sytatose arotohme tapyi taka, pehme kytapyĩkõ ehtohme.
14 Eropa yna maro. Mõkomo apiakãko sytatose tomatonanohse ahtao kyya xine,” karyhtao, ỹme pyra exiko mokaro a.
15 Aimo, mokaro maro ytoytopyra exiko. Ameke exiko toto winoino.
16 Atarypoketõ sã mã toto popyra toehtohkõ ritohme, imehnõ etapary se roropa mã toto.
17 Oty katohmehxo torõ apoitoh rĩko nae torõ neneryme? Omõpyra mana.
18 Yrome mokaro rokẽ omõnõko mã toto tynyrihpyrykõ aka. Mame tapoise toto ahtao orihnõko mã toto.
19 Moro sã exĩko mã tyamene se exiketomo, omato kõ roropa, etyhpyryme orihnõko mokaro mana.

Tuaro ehtoh okohmãko samo

20 Etako pahne! Tuaro ehtoh okohmãko sã mana osema tao te, osepekahtoh tao,
21 pata tõ omõtoh tao te, oximõtoh tao tuaro ehtoh kohtãko sã opore. Ynara ãko sã mana:
22 — Tuaro pyra exiketomo! Otara ahtao rowohpe oehtohkõ rumekãko matou? Otara ahtao ãtahmãkarykõ tuaro ehtoh poko rumekãko matou? Jũme tuaro oexirykõ se pyra hmatou?
23 Etatoko ke zae pyra oehtoh eneporyhtao oya xine. Ãkorehmarykõ se ase zae ehtoh poko oehtohkõme; tuaro jehtoh ekarõko ase oya xine.
24 Okohmatorỹko exiase repe, yrome onetara mexiatose, otato pyra mexiatose.

25 Ãmorepatopõpyrykõ ya omipona pyra mexiatose. Azahkuru oehtohkõ kurãkapory se pyra mexiatose ya.
26 Naeroro popyra ehtoh toehse ahtao oya xine, exianãko rokẽ ase. Tyrohsẽ toehse opona ahtao, oeminõko ase.
27 Oeunohtorỹko ase oetuarimatohkõ toehse ahtao oya xine, konopo itamurumã samo, tyryrykane jamihme exikety maro. Exianãko rokẽ ase moro sã toehse ahtao, oetuarimary eneryhtao ya, oryhmary eneryhtao roropa ya.
28 Mame morara toehse ahtao ykohmãko matose repe, yrome ywy, tuaro ehtoh, oezuhpyra xine exĩko ase. Jupĩko matose repe. Yrome jenepyra ekurehnõko matose.
29 Tuaro ehtoh se pyra oexirykõke te, Ritonõpo omiry omipona se pyra roropa oexirykõke,
30 ãmorepatopõpyrykõ ya zae ehtoh poko onetara mexiatose, otato pyra roropa mexiatose: “Sẽ onyrirykõ iirypyryme mana,” karyhtao ya oya xine.
31 Morara exiryke onyrihpyrykõ epehpyry apoĩko matose, onyrityãkõ emetakã apoĩko matose.
32 Tuaro pyra exiketõ orihnõko mã toto tuaro ehtoh se pyra toexirykõke. Zae ehtoh waro pyra exiketõ osenahkãko mã toto, tuaro pyra toehtoh se rokẽ toexirykõke.
33 Yrome jomiry etaryhtao oya xine osewomãko matose. Towomaneke exĩko matose, torẽtyke pyra exĩko.

2

Tuaro ehtoh epehpyry

1 Aimo, otato exiko ãmorepatoh poko ya, wenikehpyra roropa exiko ynyripory poko oya.
2 Tuaro exiketõ omiry etako, atamorepako toto namorepatoh enetupuhtohme oya.
3 Ỹ, tuaro ehtoh ekaropoko, ikohmako opore enetupuhtoh ekaropotohme oya.
4 Morohne zupiko, parata zupiry sã oya, mõkomo kurã zonemyhpyry zupiry sã roropa oya.
5 Morohne zupiryhtao oya Ritonõpo zuno ehtoh waro exĩko mase. Ritonõpo waro ehtoh enetupuhpitõko roropa mase.
6 Kuesẽkõ mokyro tuaro ehtoh ekaroneme kyya xine; Aomiry poe tuaro exĩko sytatose, enetupuhnõko roropa sytatose.
7 Zae ehtoh poko exiketõ akorehmãko mana, toto ewomãko roropa mana.
8 Zae imehnõ poko exiketõ ewomãko Ritonõpo mana, Tõmipona exiketõ eraseme mana.
9 Jomiry etaryhtao oya enetupuhnõko mase zae ehtoh poko, kure ehtoh poko, ajohpe pyra ehtoh poko, enara, mame zae ehtoh riry waro exĩko mase.
10 Tuaro exiketyme exĩko mase, azamaro tuaro oehtoh exĩko mana.
11 Zae ehtoh waro oehtoh oewomãko mana, tuaro oehtoh ke osewomãko mase
12 popyra ehtoh poko pyra oehtohme. Moro pokoino ameke rokẽ exĩko mase ajohpe exiketõ poe:
13 mokaro a zae ehtoh turumekase tyyrypyrykõ poko rokẽ toehtohkõme;
14 tãkye exĩko mã toto popyra ehtoh poko tahtao xine te, popyra imehnõ ehtoh toto zamaro mana;
15 ajohpe mã toto, ajoajohpe roropa mã toto.
16 Mame osenekunohpopyra exĩko mase tukuhse awahtao nohpo a imeimehnõ poko exikety a, omi kurã ke sã oeahmaryhtao tymaro oehtohme.
17 Mokyro nohpo tynio wenikehkãko mana, tõmihpyry Ritonõpo a moro poko wenikehnõko roropa mana.
18 Itapyĩ taka oytoryhtao orihtoh esemary ae ytõko mase; moro ae ytokety ameke pyra exĩko mana aorihtyã esaka.
19 Mokyro nohpo maro ytoketõ oehpyra ropa mã toto, isene exiketõ esemary pona ropa.
20 Naeroro zae ehtoh poko exiketõ ipoenohko zae ehtoh poko oehtohme roropa.
21 Zae exiketõ, azahkuru pyra exiketõ isene exĩko mã toto sero nono po.
22 Yrome popyra exiketõ itumehnõko Ritonõpo mana. Ãtaryka mukary sã iirypyrymãkõ oũko mana.

3

Zae poetohti amorepatoh sero

1 Poetohti, wenikehpyra ehtoko ãmorepatopõpyrykõ poko ya; ynyripotyã oya xine ikurãkatoko okurohtaka xine.
2 Morara awahtao xine tuhke jeimamyry aropõko matose orihpyra taro, pehme exĩko roropa matose, kure ehtoh ke.

3 Osepeme oehtoh onurumekara exiko, anamonohpyra oehtoh roropa. Morara oehtoh ikurãkako okurohtao, imerohpyry sã ehtohme.
4 Morara awahtao Ritonõpo zamaro exĩko mase; ahno zamaro exĩko roropa mase.
5 Oesẽme Ritonõpo enetupuhko yronymyryme. “Zuaro ase jamoreme,” kara exiko.
6 Emero poko awahtao wenikehpyra exiko Oesẽ poko, mame zae ehtoh enepõko oya mana tyritohme oya.
7 Tuaro exiketyme osekaropyra exiko; Ritonõpo omiry omipona exiko, zae pyra ehtoh poko pyra exiko.
8 Zae oehtoh opi kurã sã mana, tyrohsẽ epity samo, jetuhkopyra oetuarimary ritohme.
9 Ritonõpo sehxo exiko, eahmako okyryry kurã ekaroryke eya, tykyrysã kurã ekaroryke roropa eya anarykatyã toehse ahtao.
10 Moro sã riryhtao oya anapyry ẽ pehnõko mana, itamurume toehse exiryke, õkuru ẽ roropa pehme exĩko mana eukuru ke, imotye roropa exĩko mana.
11 Aimo, etako kure tupokase awahtao Kuesẽkomo a zomory zuaro oehtohme, emynyhmara exiko zae pyra oehtoh pokoino jetũ oriryhtao.
12 Opyno Ritonõpo exiryke okurãkãko mana azahkuru toehse awahtao, poeto zũ tumũkuru kurãkary samo zae ehtoh poko aehtohme ipyno toexiryke.

Tuaro ehtoh kure exiry

13 Tãkye exĩko mase tuaro toehse awahtao, zae ehtoh enetuputyryhtao oya,
14 parata motye kure mana, uuru motye roropa kure mana.
15 Tuaro ehtoh topu tõ typyne exiketõ motye kure mana; emero ise oehtoh motye kure mana.
16 Tuaro ehtoh pokoino okynahxo orihpyra exĩko mase, ipokoino tymõkomoke exĩko mase, tuisame exĩko roropa mase.
17 Tuaro awahtao isene oehtoh azamaro exĩko mana, tuaro oehtoh oewomãko roropa mana oytoryhtao.
18 Tuaro exiketõ tãkye exĩko mã toto, isene roropa exĩko mã toto.
19 Sero nono tyrise Ritonõpo a tuaro toehtoh ke;
tuaro toehtoh ke kapu tyrise eya esaka.
20 Tuaro toexiryke tuna tyripose eya sararakaneme;
akuru tõ poe konopo oehtohme nono pona tyrise roropa eya.

Kure rokẽ imehnõ tyriko

21 Aimo, tuaro exikehpyra exiko, zae ehtoh imenekako ipoko rokẽ oehtohme, jũme toto onurumekara exiko.
22 Mokaro pokoino isene oehtoh azamaro exĩko mana, tãkye exĩko roropa mase rahkene.
23 Kure rokẽ ytoytõko mase oesemary ae, oseosetapara exĩko roropa mase.
24 Tohrame awahtao oserehpyra mase, ãtaxikaryhtao kure nyhnõko mase.
25 Torẽtyke pyra exĩko mase popyra ehtoh poko, mõtoino rokẽ konopoimo oepyryhtao samo tyryrykane konõto maro popyra exiketõ pona.
26 Ritonõpo Oesẽ oewomãko mana, ãkorehmãko roropa mana apoitoh taka opupuru epukara ehtohme.
27 Tymõkomokãkara etuarimaryhtao mokaro akorehmako akorehmatoh pune oya ahtao.
28 Ynara kara exiko imehnomo a: “Eraximako aporo, kokoro ãkorehmãko ase,” kara exiko mokyro akorehmary waro awahtao seroae ro.
29 Osenetupuhpyra exiko katonõ riry poko popyra; omyhto osesarĩko mã ynororo, zae oehtoh enetupuhnõko roropa mana.
30 Oseosezuhpyra exiko imehnõ maro zae ynororo ahtao, oryhmara roropa ynororo ahtao.
31 Imehnõ ryhmananõ ehtoh sã penetara exiko, inyriry sã onyripyra exiko roropa.
32 Popyra ehtoh poko exiketõ se pyra Ritonõpo Kuesẽkõ mana, yrome zae ehtoh poko exiketõ epeme mana.
33 Zae pyra exiketõ tapyĩ ripõko popyra Ritonõpo mana, yrome zae ehtoh poko exiketõ tapyĩ kure rokẽ tyripõko mana.
34 Tounohnanõ eunohnõko Ritonõpo mana, yrome epyrypara exiketõ akorehmãko mana.
35 Tuaro exiketõ tuisamehxo exĩko mã toto, yrome tuaro pyra exiketõ itamurumehxo ehxirõko mã toto.

4

Tuaro ehtoko kurehxo

1 Poetohti etatoko pahne, omykomo a ãmorepatohkõ poko. Otato ehtoko tuaro ehtoh waro oehtohkõme.

2 Zae ãmorepatorỹko ase, zae ãmorepatopõpyrykõ poko wenikehpyra ehtoko.
3 Poetome ro jahtao papa tapyĩ tao toiroro aja tõ mũkurume
4 tamorepase ywy papa a. Ynara tykase ynororo ya:
— Jomiry ikurãkako okurohtaka; ynyripotyã oya omipona exiko, mame isene exĩko mase.
5 Tuaro exiko! Zae ehtoh enetupuhko! Wenikehpyra exiko, jomihpyry onurumekara exiko roropa.
6 Tuaro ehtoh onurumekara exiko, oewomãko mana. Ipyno exiko, mame kure rokẽ okurãkãko mana.
7 Tuaro ehtoh kure kuhse mana. Naeroro tuaro ehtoh apoiko, typyne moro apoiry ahtao ro. Omõkomory ekamoko zae ehtoh waro oehtoh epekahtohme.
8 Tuaro ehtoh pyno exiko, tuaro awahtao tamuximehxo exĩko mase. Tuisamehxo tuaro ehtoh orĩko mana isehxo awahtao.
9 Tuaro oehtoh parimã kurã sã exĩko, oupuhpyry emepory samo.

Ameke exiko zae pyra exiketõ wino.

10 Etako pahne aimo, jomiry poko otato exiko. Mame tuhke jeimamyry aropõko mase sero nono po isene.
11 Tuaro ehtoh poko ãmorepãko ase zae ehtoh poko oehtohme.
12 Tuaro ehtoh poko awahtao, osema kurã ae ytokety sã mase exĩko. Kure rokẽ moro ae ytõko mase. Tururume oytoryhtao moro ae osetapara mase.
13 Jũme wenikehpyra exiko ãmorepatopõpyry poko ya. Ãmorepatopõpyry isene oehtohme mana; tomeseke exiko ikurãkatohme.
14 Popyra exiketõ ytoytotoh pona ytopyra exiko. Mokaro nyriry onypoenohpyra exiko.
15 Popyra exiketõ nyriry onyripyra exiko. Zae pyra ehtopo a ameke exiko. Imyhtoino esyryhmako oytotohme zae oesemary ae.
16 Mokaro nyhsaromepyra popyra ehtoh onyripyra tahtao xine. Tohrame toh repe, yrome nyhpyra mã toto imehnõ onyryhmara ahtao ro.
17 Ynara exiryke, popyra ehtoh eya xine tonahsẽ sã mana. Imehnõ ryhmary eya xine eukuru sã roropa mana.
18 Zae ehtoh poko exiketõ esemary saerehkane sã mana, xixi tũtapitory sã mana. Saeremehxo exĩko mana, xixime ehtoh pona.
19 Yrome popyra ehtoh poko exiketõ esemary xinukutumã sã mana koko exikety samo. Epukãko rokẽ mã toto tosemarykõ onenepyra toexirykõke.

Tomeseke exiko

20 Aimo, jomiry etako kure. Otato exiko, jotururu etako.
21 Jomihpyry poko wenikehpyra exiko, morohne ikurãkako okurohtao.
22 Okynã isene ehtoh ekarõko mana kure ehtoh roropa morohne enetupuhnanomo a.
23 Tomeseke exiko õsenetuputyry poko, ynara exiryke: osenetupuhxĩpo moro sã exĩko mase imeĩpo.
24 Ajohpe pyra exiko. Zae rokẽ oturuko onekunohto pyra exiko.
25 Topohme osenuhmako, zae oehtoh waro oehtohme. Epuipyra exiko, ihxipỹke exikety sã pyra exiko
26 Tomeseke sã osenetupuhko onyriry se oehtoh poko, mame onyriry kure exĩko mana.
27 Ameke exiko popyra ehtopo a, zae rokẽ exiko, osema topohmã ae ytokety samo; eramara exiko ipunaka zae pyra ehtoh pokona ropa.

5

Imepỹ poko penetara exiko

1 Aimo umũkuru, otato exiko jomiry a tuaro jexiryke, josenetupuhtoh zae exiryke roropa.
2 Moro sã awahtao zae ehtoh poko zuaro exĩko mase, õmiry roropa tyriko imehnomo a enetupuhtohme zuaro oehtoh poko.
3 Imepỹ pyty potapihpyry, otarame anusasame mana oya, ano zeni samo, oeahmary eya otarame anusasame mana azeite samo;
4 yrome imeĩpo mã karapa sã itunu exĩko oya, etuarimãko mase.
5 Mokyro nohpo yhtõko mana aorihtyã esaka; esemary etyhpyry oorihtohme mana.
6 Mokyro nohpo isene ehtoh ae ytopyra mana; xiaxiake ytõko mana, yrome osema kurã waro pyra mana.
7 Etako pahne, aimo, wenikehpyra exiko jomiry poko!
8 Mokyro panõ nohpo ahtao, ameke rokẽ exiko eya. Itapyĩ omõtoh pũtokoxi ytopyra exiko!

9 Oytoryhtao mokyro tapyĩ taka imehnõ omyakamãko mã toto, oesahpokoxi tamuximehxo exĩko mã toto, yrome poetome ro awahtao orihnõko mase, taorihmapose ozehnotokomo a exiryke.
10 Moromeĩpo omõkomory apoĩko imehnõ mana, awaro pyra exiketomo, anapoityã oerohtamitume imehnõ mõkomoryme exĩko mana.
11 Pusuh ãko mase oorihtoh po, opũ tonahsẽme exĩko axĩ pyra.
12 Mame ynara ãko mase:
— Jamorepananõ zehno exiase! Zae ehtoh poko jurunanõ omipona pyra exiase!
13 Jamorepananõ onetara exiase, otato pyra rokẽ exiase.
14 Mõtoino rokẽ tyyryhmase ywy, ehxirõko ase jarao imoihmãkõ neneryme.
15 Naeroro kure opyty maro exiko, ynoro se rokẽ exiko.
16 Imehnõ nohpo tumũkuase oya ahtao mokaro opoenõ ãkorehmara mã toto.
17 Kure opoenõ wãtanopyry oya ãkorehmatohme, imehnõ akorehmatohme pyra.
18 Naeroro tãkye exiko opyty maro, imaro rokẽ atãkyemako opytyme toehse exiryke,
19 oryxime exiryke kure rokẽ ytoytõko mana kapau samo. Inyriry kurã poko tãkye rokẽ exiko, ah opyno aehtoh azamaro nexino!
20 Aimo, otyme kure imepỹ nohpo maro se oexiry? Otyme kure imehnõ pyxiã poko openetary nae?
21 Onyriry emero enẽko Ritonõpo mana, oytoytory enẽko roropa mana.
22 Zae pyra exiketõ nyriry onokyro apoitoh sã mana. Atapoĩko ynororo mana tarãpa ao samo, tyyrypyry ke ro.
23 Zae ehtoh omipona pyra toexiryke orihnõko mana. Iirypyry mokyro arõko mana aorihtoh pona, rowohpe exikety samo.

6

Zurutoh Imepỹ sero

1 Kuku, imepỹ epeme se awahtao tomeseke exiko; zae pyra exikety poko tomeseke exiko. “Oesety poko osepekahnõko ase,” karyhtao imepỹ oya, “Ỹ,” kara exiko. Tomeseke exiko morarãkõ poko.
2 “Ỹ,” tykase eya awahtao tapoisẽme exĩko mase, õmihpyry omi poe.
3 Naeroro ynara tyriko aimo, moro winoino otũtatohme ropa: mokyro a ytoko axiny, oturuta axiny oemyhpokatohme ropa samo, oepe poetoryme tymyhse sã oexiryke.
4 Nyhpyra exiko, oseremara roropa exiko;
5 otũtako ropa torõ samo tapoise ahtao tarãpa poe, osewomako kapau sã roropa, urakanakety winoino.

Akĩme pyra ehtoko

6 Akinukety, atamorepako maikuato maro! Inyriry eneko tuaro oehtohme.
7 Tutuisake pyra mã kehko, tosẽke pyra roropa mã kehko, tyrohmanohponeke pyra mã kehko.
8 Yrome tonahsẽ poko erohnõko mã kehko jeimamyry punero, tỹkyryrykõ anỹnõko mã kehko.
9 Akĩmano, oty pona ro tohrame mahno? Otoko xixi ahtao owõnõko mahno?
10 Ynara ãko akĩme exikety mana: Pitiko rokẽ nyhnõko hano. Atapomẽnõko pixo ase joserematohme pixo, ãko mana.
11 Mame tynyhse ynororo ahtao tymõkomokẽkara sã exĩko mana, omato typyreke exikety sã osetapãko akĩme aehtoh mana imaro.
12 Orutua kõ zae pyra exiketõ, ajohpe ehtoh poko rokẽ mã toto.
13 Pimyhpimyhãko mã toto, tomary ke tupupuru ke roropa omiãko mã ynaroro imehnõ enekunohtohme.
14 Zae pyra toexirykõke osenetupuhkehpyra mã toto popyra ehtoh riry poko, imehnõ akorekehkapõko mã toto.
15 Morara exiryke mõtoino rokẽ popyra ehtoh oehnõko eya xine, aosepynanohtohkõ pune pyra exĩko mana.
16-19 Sero 7mãkõ Ritonõpo zamaro pyra ipunaka:
epyrypakety ẽmyty te,
omi ajohpano te,
imehnõ zae exiketõ etapananomo te,
popyra ehtoh riry poko osenetupuhkety te,
tupupuru ke axĩ ytokety popyra ehtoh rise te,
ajohpe rokẽ imepỹ hxirory se exikety te,
imehnõ akorekehkapone osepeme pyra toto ehtohme.

Enaroximatoh imehnõ pyty poko pyra ehtohme

20 Kuku, omy omihpyry omipona exiko, jũme wenikehpyra exiko roropa asa namorepatopõpyry poko.
21 Okurohtao osenetupuhkehpyra exiko toto omiry poko.
22 Mya oytoryhtao ãpuineme aarõko mã toto, onykyryhtao oewomãko mã kehko, typakase ropa awahtao ãmorepãko mã kehko zae ehtoh poko.
23 Inyripotyã oya saerehkatoh sã mã kehko, zae ehtoh pona tonehpose ropa awahtao ãmorepãko isene oehtoh poko.
24 Opynanohnõko mã kehko nohpo popyra exikety winoino, epyrypakety omiry anusasamã winoino.
25 Oryxime aexiry poko penetara exiko okurohtao, apoitoh taka epukara exiko enuru oeahmary ke, ẽpihpyry okohmaryke roropa.
26 Imeimehnõ poko exikety nohpo epehmãko mã orutua tineru pitiko repe imaro ehtohme; yrome ipoko aexihpyry epehmapõko ro imõkomory emero porehme, isene aehtoh maro.
27 Tonao apoto puimaryhtao ahno a, tupõ onyahkara hnae? Jahkãko sãtã mana.
28 Apoto karany zemime aexityã po oytoryhtao opupuru tõ onyahkara hmahno?
29 Moro saaro exĩko imepỹ pyty poko exikety. Ipoko toehse exikety sam ãko mana itamurume.
30 Omato zehno nymyry pyra ahno, tonahsẽ tapoise ahtao eya, omise toexiryke.
31 Mãpyra tapoise ynororo ahtao, mokyro epehmapõko ropa mã toto 7me inapoihpyry motye, imõkomory enahkaryhtao ro itapyĩ tao.
32 Yrome imepỹ nohpo poko exikety tuaro pyra exiketyme mana; osenahkãko mana.
33 Ehxirõko mana, typipohsẽme exĩko mana; jũme "Putupyra exiketyme mokyro," ekarõko mã toto ipoko.
34 Zumoxike inio ahtao, zehno exĩko mana, emỹpõko mana itamurume.
35 Epehpyry se pyra mã ynororo. Mõkomo anapoipyra roropa mana, itamurume ekarory se ahtao ro.

7

1 Kuku, jomihpyry poko wenikehpyra exiko, jũme ynyripohpyry oya wenikehpyra exiko.
2 Jomiry oya omipona exiko, mame isene exikehpyra exĩko mase. Tomeseke exiko ynyripohpyry omipona oehtoh poko, oenuru ewomary sã oya.
3 Ãmorepatopõpyry ya ikurãkako okurohtao.
4 Tuaro ehtoh poko exiko, ooryxiry pyno oehtoh samo ipyno exiko. Ãtamorepary poko exiko oepe kurã pyno oehtoh samo.
5 Ãkorehmãko mã kehko ameke oehtohme imehnõ pyxiã winoino, tõmire ajohpe exikety poe roropa.

Imeimehnõ poko exikety

6 Pake hkopyra osenuhmãko exiase osenuhmatoh ae ytapyĩ tao,
7 nuasemãkõ enease tuaro hkopyra exiketomo; mame toirõ enease putupyra exikety.
8 Mokyro ytoytõko nexiase osema ae, nohpo tapyĩ esemary pũtokuroko. Ytoytõko nexiase itapyĩ kuroko,
9 kohmãnõko nexiase, xinukutumehme sã toehse.
10 Morarame tutũtase nohpo osẽpatakãmase imaro, tupõ tamuruse eya imeimehnõ poko exikety samo, osenetupuhnõko nexiase tynyriry poko.
11 Musurehpe nexiase, ihximyra, toytory poko osema tõ ae torẽnase ynororo.
12 Jarãnao xikihme eraximãko nexiase, pata rãnao te, osema ehpio roropa osenuhmãko.
13 Mokyro nuasemano a toytose nohpo, toahmase ynororo, typohse roropa eya, mame ynara tykase eya eahmaryme:
14 — Ynekarotyã arono seroae ynekaroryme Ritonõpo a, tõsẽ osepeme ehtoh nae ase ytapyĩ tao tupuruse seroae.
15 Naeroro utũtano oẽpatakãmase. Oupĩko akene, seromararo kueneno!
16 Jynyhtoh tyõtose ya kamisa kurã ke Ejitu põ ke.
17 Ixtaratu ke jynyhtoh typoxine tyrise ya: mira ke, aroe ke, kanera ke, enara.
18 Eropa, oximaro kuehtohme ẽmepyry pona ro. Oseahmary poko ẽmehnõko sytase oximaro.
19 Ynio tapyi tao pyra mana. Toytose ynororo mya rahkene.
20 Tineru tarose eya itamurume. Nuno zumome ahtao rokẽ oehnõko ropa mana.
21 Tõmiry anusasamã ke mokyro tõmipona tyripose eya. Tonekunohse ynororo eya.

22 Axĩ toytose ynororo imaro, pui ytory samo tuamekaro totapatoh pona, onokyro omomyry sã roropa apoitoh taka,
23 moroto eano wõko pyrou mã rahkene. Torõ sã nexiase ytõko apoitoh taka, tuamekaro toorikyry poko exiryke.
24 Seromararo aimo, etako pahne! Otatõme exiko ãmorepatoh poko ya.
25 Mokyro nohpo panõ poko penetara exiko, eporemãkapopyra exiko eya; onekahmara exiko.
26 Tuhkãkõ typoremãkase eya, taorihmapose roropa orutua kõ eya, tuhke ikuhpỹme.
27 Mokyro nohpo tapyĩ taka oytoryhtao aorihtyã esaka ytõko mase, topohme ytõko mase oorihtoh pona.

8

Tuaro ehtoh Kure mana

1 Etatoko ke! Tuaro ehtoh kohtãko mana:
zae enetupuhtoh opore omitãko mana.
2 Tuaro ehtoh ypy emory po mana te, osema ehpio roropa,
osema atapiakary tõ po roropa mana.
3 Pata omõtoh po mana, omõtoh apuru tõ pũto kohtãko mana:

4 "Oya xine oturũko ase porehme,
toiro ekaropõko ase oya xine,
sero nono põkomo a emero porehme.
5 Poetome ro mase, zae ehtoh waro nymyry pyra ro mase.
Atamorepako zae ehtoh waro oehtohme.
Putupyra exikety sã pyra exiko.
Zae ehtoh poko atamorepako tuaro oehtohme.
6 Etatoko pahne, jomiry zae mana;
ynekarory oya emero zae mana.
7 Ynekarory oya ajohpe pyra mana;
ajohpe ehtoh se pyra jexiryke ipunaka.
8 Jomiry oya emero zae mana;
oenekunohpyra mana, ajohpe pyra mana.
9 Tuaro exiketomo a emero tupime pyra enetuputyry;
tuaro exiketomo a emero jarao mana.
10 Otato exiko ãmorepatoh poko ya; parata se hkopyra exiko.
Zuaro ehtoh sehxo exiko; uuru kurã se hkopyra exiko.

11 "Ywy ase Tuaro ehtopo;
kasuru motye typynehxo ase, uuru risẽ kehko motye roropa.
Openetatoh emero motye typynehxo ase.
12 Ywy ase Tuaro ehtopo;
zae ehtoh enetupuhnõko ase;
atamorepatoh waro ase, zae imenekary waro roropa ase.
13 Ritonõpo omipona awahtao popyra ehtoh se pyra mase.
Oepyrypary se pyra ase ipunaka te, imehnõ motye kure osekarory roropa,
popyra ehtoh poko se pyra roropa ase te,
omi ajohpe ehtoh se pyra ase, enara.
14 Ynyriry poko osenetupuhnõko ase,
mame tyrĩko ase rahkene;
zae ehtoh waro ase, jamihme ase roropa.
15 Tuisa tõ akorehmãko ase tuisame aehtohkõ poko, kowenu poko erohketõ akorehmãko ase inyripotyã kurã ritohme.
16 Kowenu tõ erohnõko mã toto akorehmaryke ya, tamuximãkõ te, tuisa tõ porehme takorehmase ahtao ya erohnõko mã toto.

17 "Imehnõ pyno ase ypyno toto ahtao; jupiryhtao ahno a jeporỹko mã toto.
18 Tineru nae ase, imehxo ehtoh roropa, mõkomo kurano te, emese kure ehtoh roropa zae apiakary poko, enara.
19 Ynekarory oya uuru kurã motye kure mana,
parata kurã motye roropa kure mana.
20 Zae ehtoh poko exiketõ esemary ae ytõko ase,
ajohpe pyra ase, zae ehtoh se exiketõ maro ytoytõko ase,

21 mõkomo kurã ekarõko ase ypyno exiketomo a,
itapyĩkõ pehkãko ase mõkomo kurã ke.

22 "Ywy, tuaro ehtoh tyrise Ritonõpo a apitoryme,
inyrityã onyripyra ro pake ahtao.
23 Ywy tyrise pakehxo, apitoryme,
sero nono onyripitopyra ro ahtao.
24 Tonuruse ywy tuna konõto tõ exipyra ahtao ro,
tuna enatyry pyra ahtao ro.
25 Tonuruse ywy ypy tõ exipyra ahtao ro,
somohmã tõ onyripyra ro ahtao esaka te,
26 sero nono onyripyra ro Ritonõpo ahtao,
tupito tõkehko; nono tomary pehmã apitorymã onyripyra tahtao ro.
27 Moroto exine kapu tyrise ahtao eya esaka,
xixi omõtoh tyrise ahtao eya tuna konõto epozakoxi.
28 Moroto exine akurũ tyrise ahtao eya kapu ao,
tuna enatyry totapuruhmakase ahtao eya tuna konõto kuao te,
29 tuna taunuhmapokehse ahtao eya,
esary ehpio onymotyẽkara ehtohme.
Moroto exine sero nono apõ tyrise ahtao eya.
30 Morara ahtao imaro exine, akorehmaneme sã inyriry poko.
Ypokoino tãkye kynexine, kokoro rokẽ amonohkara,
atãkyemãko imaro.
31 Atãkyemãko sero nono tõkehko poko,
inyrityã ahno poko roropa.

32 "Naeroro, aimo tomo, etako pahne!
Ynyripohpyry tyritoko, morarame tãkye exĩko matose.
33 Ãmorepatopõpyrykõ poko wenikehpyra ehtoko.
Tuaro ehtoko; ãmorepatopõpyrykõ onurumekara ehtoko.
34 Jomiry etaneme awahtao tãkye exĩko matose:
kokoro rokẽ ytapyĩ omõtoh tao awahtao,
jeraximãko ytapyĩ omõtoh tao.
35 Tapoise jahtao oya isene exĩko mase,
Ritonõpo zamaro exĩko roropa mase.
36 Yrome japoipyra exikety ataosanumãko mana.
Yse pyra exiketõ emero toorihtohkõ se mã toto."

9

Tuaro ehtopo, putupyra ehtoh roropa

1 Tuaro exikety a tytapyĩ tyrise. Inepuru tõ 7me tyrise eya tytapyĩ nepurume.
2 Toky tõ totapapose eya otuhtoh konõto ritohme, uwa eukuru jehnahpyry tyrise eya te, meza pona paratu tõkehko tyrise roropa eya.
3 Typoetory nohpo tõ taropose eya, kohtase kaetokohxo exiketõ poe, pata po:
4 "Omõtoko, tuaro pyra exiketomo!" Tuaro pyra exiketomo a ynara ãko mã ynororo:
5 "Osehtoko otuhse, ynyrihpyry tõsemy, uwa eukuru jehnahpyry maro.
6 Tuaro pyra exiketõ irumekatoko isene oehtohkõme. Tuaro exiketõ maro atamorepatoko, tuaro oehtohkõme."
7 Ahno kurã osekarokety zururuhtao oya zaehxo ehtohme tounohsẽme rokẽ exĩko mase. Popyra exikety zupokaryhtao oya aekurãkatohme tyyryhmasẽme rokẽ exĩko mase.
8 Kure rokẽ osekarokety onupokara exiko ipunaka; zupokaryhtao oya ozehno exĩko mana. Yrome tuaro exikety zupokaryhtao oya topeme oekarõko mana.
9 Tuaro exiketõ amoreparyhtao tuarohxo exĩko mana. Zae ehtoh poko exikety amoreparyhtao zuarohxo exĩko mana.
10 Tuaro exiketyme oexiry se awahtao, apitoryme Ritonõpo Imehxo Exikety enetupuhko, Oesẽme. Ritonõpo Kurã waro awahtao zae ehtoh enetupuhnõko mase.
11 Tuaro ehtoh pokoino tuhkehxo jeimamyry aropõko mase isene oehtoh poko.
12 Tuaro exiketyme awahtao okyryry tõ kurã emãnõko mana. Yrome zae ehtoh rumekaryhtao oya, omoro ro etuarimãko mase.
13 Putupyra exikety ahtao ynara sã mana: opore oturukety, tuaro pyra exikety, ihximyra, musurehpe exikety.
14 Porohnõko mana tytapyĩ omõtoh tao, otarame epehtoh po kaetokõ po, pata po

15 ytoytoketõ kohmãko mana tỹpokõke exiketomo:
16 "Omõko, tuaro pyra exiketomo!" ãko mana. Putupyra exiketomo a ynara ãko roropa mana:
17 "Tuna ematonanopyhpyry ahtao anusasamehxo mana; wyi ematonanopyhpyry ahtao, enahkure mana."
18 Yrome toahmase exiketõ eya zuaro pyra mã toto, itapyĩ taka aomomyryhtao orihnõko mã toto. Aomõtyã pake tyhtose aorihtyã esaka.

10

Saromão namorepatopõpyry

1 Saromão omihpyry sero: Tuaro ahno mũkuru ahtao, tãkye tumy rĩko mana, yrome putupyra exiketyme imũkuru ahtao atasamãko jẽ mana.
2 Tineru apoiryhtao oya ajohpe oehtamitume, ãkorehmara exĩko mana, yrome ajohpe pyra awahtao osepynanohnõko mase orihpyra oehtohme.
3 Zae ehtoh poko exiketõ onemitapãkapopyra Ritonõpo mana, yrome popyra exiketõ akorekehkãko mana ipenetatohkõ anapoipyra toto ehtohme.
4 Akĩme awahtao tymõkomoke pyra exĩko mase, yrome orẽpyra oerokuruhtao mõkomo esẽme exĩko mase.
5 Tuaro exikety tykyrysã apoĩko mana toehse ahtao, yrome nyhketyme tynyhse rokẽ ahtao tykyrysã toehse ahtao ehxirõko mana.
6 Zae ehtoh poko exiketõ kurãkõ ke pehme mã toto. Popyra ehtoh poko exiketõ omiry mã imehnõ ryhmary se toehtohkõ zonẽnõko mana.
7 Zae ehtoh poko exiketõ poko wenikehpyra imehnõ mana kure toto nyrityã pokoino, yrome axĩ wenikehnõko mã toto popyra exiketõ poko.
8 Zae ehtoh se exiketõ tuaro exiketõ omiry etãko mã toto; yrome ajoajohpe tõmire exikety osenahkãko rokẽ mana.
9 Ajohpe pyra exiketõ towomase mã toto, torẽtyke pyra mã toto, yrome ajohpe exiketõ tapoisẽme exĩko mã toto.
10 Zae ehtoh tonẽse ahtao ahno a tupime ehtoh tyripõko mana, yrome jarao zae pyra ehtoh zupokaryhtao akorehmãko mana kure rokẽ ehtohme.
11 Zae ehtoh poko exiketõ omiry tuna enatyry sã mana isene exiketomo a. Yrome popyra ehtoh poko exiketõ omiry mã imehnõ ryhmary se toexiry poko zonẽnõko mana.
12 Imehnõ zehno awahtao etapary se exĩko mase. Yrome imehnõ pyno awahtao azahkuru aexiry korokapõko mase.
13 Tuaro exiketõ zuaro ehtoh poko oturũko mã toto, yrome popyra ehtoh poko exiketõ tuãnohsẽme exĩko.
14 Tuaro exiketõ emero poko zuaro se mã toto. Yrome popyra exiketõ otururuhtao, oseosezuhpitõko mã toto.
15 Tymõkomoke exiketõ osewomãko mã toto tymõkomorykõ ke, yrome tymõkomokãkara osenahkãko mã toto tymõkomoke pyra toexirykõke.
16 Toerokurukõke zae ehtoh poko exiketõ isene mã toto, yrome tyyrypyry poko exiketõ itamurumehxo tyyrypyrykõ poko exĩko mã toto.
17 Otato exiketõ tupokase ahtao isene exikehpyra mã toto, yrome tupokatoh etary se pyra exiketõ itatyhpyry sã mã toto.
18 Tõmiry ke ajohpe exikety imepỹ zehno toehtoh zonẽnõko mana; imehnõ omihtone tuaro exiketyme pyra mana.
19 Itamurumehxo õtururuhtao ameke hkopyra exĩko mase iirypyryme oehtoh pokona. Tuaro exiketyme awahtao õtary apururu waro mase.
20 Zae ehtoh poko exiketõ omiry kure mana, parata kurã samo; yrome popyra exiketõ osenetupuhtoh typahsẽme sã mana.
21 Tuhkãkõ akorehmãko zae ehtoh poko exiketõ omiry mana, yrome tuaro pyra exiketyme ahtao toorihsẽme exĩko mana.
22 Tymõkomoke sytatose kure kyrirykõke Ritonõpo a. Moro motye onyrisaromepyra sytatose kuerohtohkõ ke.
23 Zae pyra ehtoh poko exikety tãkye mana popyra ehtoh riry poko, yrome tuaro exikety atãkyemãko mana tuaro ehtoh poko.
24 Popyra ehtoh zuno zae pyra exiketõ ahtao morara exĩko mana, zuno aehtopõpyry ae ro, yrome zae ehtoh poko exiketõ typenetatohkõ apoĩko mã toto.
25 Tyryrykane konõto toehse ahtao popyra exiketõ arõko mana, mãpyra ajohpe pyra exiketõ towomasẽme exĩko.

26 Akĩme exikety onyrohmanohpopyra exiko; irohmanohporyhtao oya sam ãko mase irimawa ozery pokona sam kary samo te, orexĩto a oenuru piuhkary samo.
27 Ritonõpo omiry omipona exiketõ isenehxo mã toto, okynahxo orihpyra mã toto. Yrome popyra exiketõ orihnõko mã toto aorihtoh po pyra ahtao ro.
28 Kurãkõ eraximaryhtao zae ehtoh poko exiketomo a tãkye exĩko mã toto, yrome popyra exiketõ typenetatohkõ poko osenetupuhtoh onyripyra ekurehnõko mã toto.
29 Zae ehtoh poko exiketõ ewomãko Ritonõpo mana, yrome popyra ehtoh poko exiketõ enahkapõko mana.
30 Zae ehtoh poko exiketõ towomase mã toto, yrome popyra exiketõ tosake pyra exĩko mã toto nono po.
31 Zae ehtoh poko exiketõ ajohpe pyra oturũko mã toto; yrome ajohpe exiketõ tuãnohsãme exĩko mã toto.
32 Kure rokẽ zae ehtoh poko exiketõ omiry mana, yrome imehnõ mã ihtomãko popyra exiketomo.

11

1 Omoxinety kuhtoh zae pyra ahtao ise pyra Ritonõpo mana. Yrome zae ikuhtoh Ritonõpo zamaro mana.
2 Ahno epyryparyhtao okynã pyra tyhxirosẽme exĩko mana; yrome imehnõ motye kure osekaropyra exiketõ tuarohxo mã toto.
3 Zae ehtoh poko exiketõ ajohpe pyra mã toto. Ajohpe exiketõ osenahkãko mã toto ajoajohpe toexirykõke.
4 Tineru ãkorehmara mana oorihtoh toehse ahtao, yrome ajohpe pyra ahno ehtoh ipynanohnõko mana.
5 Ajohpe pyra toehtohkõ zae ehtoh poko exiketõ akorehmãko mana, yrome popyra exiketõ tamoreme osenahkãko mã toto.
6 Zae ehtoh poko exiketõ typynanohsẽme exĩko mã toto zae ehtoh poko toto exiryke, yrome ajohpe exiketõ tapoisẽme exĩko mã toto tyamene se toexirykõke.
7 Popyra exiketõ orikyryhtao ineraximahpyrykõ tonahsẽme exĩko mana; tãkye tymõkomory poko aehtopõpyry tonahsẽme exĩko roropa mana.
8 Zae ehtoh poko exikety a etuarimatoh toehse ahtao typynanohsẽme exĩko mana; yrome moro etuarimatoh ytõko mana popyra exiketõ pona.
9 Popyra exiketõ omiry imehnõ ryhmãko mana, yrome tuaro ehtoh ke zae ehtoh poko exiketõ typynanohsẽme exĩko mana.
10 Kurãkõ apoiryhtao zae ehtoh poko exiketomo a atãkyemãko toto pata põkõ emero, kui ãko roropa mã toto tãtãkyemarykõke popyra exikety orikyryhtao.
11 Pata imehxo exĩko mana, kure ehtoh enehporyhtao ajohpe pyra exiketomo a, yrome ajohpe exiketõ omiry a tonahkasẽme exĩko mana.
12 Tuaro exikety sã pyra mokyro, imehnõ kerekeremaryhtao xihpyryme samo; tuaro exikety imehnõ kerekeremary se pyra mana, mynyhme sehxo mana.
13 Osekarosaromepyra mase õmihpyry ononẽpyny a, omi ahpahnõko mana, yrome kure osekarõko mase zae ehtoh poko exikety a.
14 Esẽ kurã pyra ahtao typoremãkasẽme ahno exĩko; tuaro exiketõ tuhke nae ahtao ahno amorepatohme towomasẽme exĩko mã toto.
15 Õmiry tokarose ahtao oya imepỹ katonõ tynepehmakemy a epehmatohme atasamãko mase. Kurehxo oya õmiry onekaropyra awahtao eya.
16 Nohpo kurã pyno imehnõ mana, yrome imeimehnõ poko exikety ehxirõko mana.
Akĩme exikety tytineruke pyra exĩko mana, yrome toerokuru zuno pyra exikety tytineruke exĩko mana.
17 Imehnõ pyno exikety atakorehmãko mana. Yrome popyra ehtoh poko exikety atakorekehkãko rokẽ mana.
18 Epehpyry nymyry anapoipyra popyra exikety mana toerohtamitume, yrome zae rokẽ erohkety kurã ke topehmasẽme exĩko.
19 Zae ehtoh poko se exiketõ isene exĩko mã toto, yrome popyra ehtoh poko exiketõ orihnõko mã toto.
20 Zae pyra exiketõ ikurohtao zehno Ritonõpo mana, yrome Ritonõpo zamaro zae ehtoh poko exiketõ mana.
21 Popynõ wãnohnõko Ritonõpo mana, yrome zae ehtoh poko exiketõ osewomãko mã toto.
22 Nohpo enekure exikety tuaro pyra ahtao parihmã uuru risẽ sã mana poinokoimo eunary pokona.
23 Zae ehtoh poko exiketõ tyriry se ehtoh tãkye imehnõ rĩko mana; yrome typenetatohkõ riryhtao popyra exiketomo a tãkye pyra emero exĩko.

24 Ahno nae omomỹke pyra tytinerũ poko, yrome itamurumehxo tytineruke exĩko; imehnõ nae omomỹke exiketomo, yrome tymõkomoke pyra sã exĩko mã toto.
25 Omomỹke pyra exiko, mame okyryry tõ emãnõko mana; imehnõ akorehmako, mame takorehmaneke exĩko mase.
26 Mõkomo ekamone omomỹke ahtao, tỹkyryry kurãkaryhtao eya tytapyĩ tao typynehxo ehtoh eraximatohme, popyra ehtoh enehpõko imehnõ mana mokyro pona; yrome ahno zamaro mokyro tykyrysã nae ahtao ekamõko mana.
27 Kure ehtoh riry se awahtao opyno exĩko imehnõ mana, yrome popyra ehtoh riryhtao oya, popyra ehtoh apoĩko roropa mase.
28 "Orẽpyra ase tineru nae jexiryke," kananõ ituary tonorẽ sã exĩko, yrome zae ehtoh poko exiketõ zary isene exiketõ sã exĩko mã toto.
29 Popyra ehtoh enepyryhtao oya atapyĩ taõkomo a, etyhpyryme tỹkyryneke pyra exĩko mase.
Putupyra exiketõ tuaro exikety poetoryme exĩko mana.
30 Zae ehtoh poko exikety kurãkõ enehnõko imehnomo a mana; tuaro exiketõ imehnõ akorehmãko osepeme toto ehtohme.
31 Zae ehtoh poko exiketõ kurãkõ ke topehmasẽme mã toto sero nono po; morararo iirypyrymãkomo, popyra exiketõ roropa tuãnohsẽme exĩko mã toto.

12

1 Tuaro sehxo exikety tukurãkary se ropa mana imehnomo a, azahkuru toehse ahtao zae ehtohme; putupyra exikety rokẽ tukurãkary se pyra mana imehnomo a.
2 Ritonõpo zamaro zae ehtoh poko exiketõ mana, yrome jamaro pyra mana popyra tyriry se exiketomo.
3 Popyra ehtoh poko exikety osewomasaromepyra mana, yrome ajohpe pyra exikety orẽpyra exĩko mana.
4 Typye kurã ke ahtao tãkye exĩko inio mana, yrome tynio hxironeme nohpo ahtao tyrohsẽ sã mana, jehpyry motary sã mana.
5 Ajohpe pyra exikety zae imehnõ rĩko mana, yrome popyra exikety imehnõ enekunohnõko rokẽ mana.
6 Popyra exiketõ omiry ahno apoitoh sã mana toto eraximãko aorihmapotohme, yrome zae ehtoh poko exiketõ omiry imehnõ pynanohnõko mana.
7 Popyra ehtoh poko exiketõ osenahkãko mã toto, typakõke pyra, yrome zae ehtoh poko exiketõ ekyry kure rokẽ exĩko mã toto.
8 Tuaro exikety eahmãko imehnõ mana, yrome imehnõ zamaro pyra azahkuru ehtoh poko exikety mana, ihxirõko rokẽ mã toto.
9 Imehnõ motye pyra awahtao kure ro mase, erohketyme awahtao etuarimara oehtohme tynahke oexiryke, popyra oya exiry imehxo õsekaroryhtao, yrome tynahke pyra atapyĩ tao.
10 Zae ehtoh poko exiketõ kure tokykõ rĩko mã toto, yrome oty kara popyra exiketõ mana tokykõ etuarimaryhtao.
11 Otupi poko toerohse awahtao tynahke mase, pitiko rokẽ pyra, yrome tyorõ poko rokẽ osenetuputyryhtao ekurehnõko mase, tuaro pyra exikety sã mase.
12 Imehnõ zae pyra ehtoh poko penetãko popyra exiketõ mã toto, yrome zae ehtoh poko exiketõ orẽpyra exĩko mã toto kure ehtoh riry poko.
13 Ajohpe exiketõ tapoisẽme exĩko mã toto aomirykomo a, yrome ajohpe pyra exiketõ tũtãko mã toto popyra ehtoh winoino.
14 Kure rokẽ õmiry ahtao tãkye exĩko mase oepehpyryme; kure oerokuruhtao epehpyry kurã apoĩko mase oerohtamitume.
15 Zae rokẽ osekarõko tuaro pyra exikety mana, yrome imehnõ omiry etãko tuaro exikety mana.
16 Putupyra exikety tyhtomase ahtao okynã pyra moro poko zuaro exĩko imehnõ mana emero porehme, yrome tuaro exikety tyyryhmase ahtao "Oty kara!" ãko rokẽ mana.
17 Ajohpe pyra oturukety zae ehtoh tyripõko mana, yrome ajohpe exikety otururu onekunohto mana.
18 Sekerekane õmiry imepỹ wõko sã mana pyrou potyry samo, yrome tuaro exikety omiry mã imehnõ akorehmãko ekurãkatohme ropa.
19 Omi ajohpe ahtao okynã pyra mana, yrome zae omi ahtao jũme exikehpyra mana.
20 Zae pyra tyriry se exikety popyra ehtoh apoĩko mana, yrome erohketõ imehnõ akorehmatohme tãkye toto ehtohme, tãkye exĩko mã toto.
21 Popyra ehtoh oehpyra mana zae ehtoh poko exiketomo a, yrome popyra exiketomo a tupimehxo ehtoh exikehpyra mana.

22 Ajohpe exiketõ zehno Ritonõpo mana, yrome Ritonõpo zamaro zae exiketõ mana.
23 Tuaro exiketõ mynyhme mã toto zuaro toehtohkõ poko, yrome putupyra exiketõ oturukehpyra mã toto zuaro pyra toehtohkõ poko.
24 Yronymyryme erohkety tuisamehxo exĩko mana, yrome akĩme exikety imehnõ namotome exĩko mana.
25 Torẽtyke oehtoh, omato sã tãkye oehtoh ematonanohnõko mana, yrome omi kurã akorehmãko tãkye kuehtohkõme ropa.
26 Tope akorehmãko zae ehtoh poko exikety mana tahpyra ehtohme, yrome popyra ehtoh poko exiketõ tahtahnõko mã toto osema ae.
27 Akĩme exiketõ ise ehtoh anapoipyra ekurehnõko mã toto, yrome yronymyryme oerokuruhtao kurãkõ apoĩko mase.
28 Zae ehtoh poko ahtao osema sã mana isene ehtoh poko. Popyra ehtoh poko orihtoh pona esemaryme mana.

13

1 Poetohti, tuaro exiketõ tumykõ omiry etãko mã toto turuse ahtao eya xine, yrome emero rokẽ ipoihtone azahkuru toehtoh onenetupuhpyra ekurehnõko mana.
2 Zae ehtoh poko exiketõ kurãkõ apoĩko mã toto zae tõmiry ehtamitume; ajohpe exiketõ imehnõ ryhmary se rokẽ mã toto.
3 Tomeseke awahtao õtururu poko osewomãko mase, yrome tomeseke pyra exikety tõtururu poko osenahkãko mana.
4 Akĩme exikety typenetatoh anapoipyra ekurehnõko mana, itamurume ise ahtao ro, yrome typenetatoh apoĩko yronymyryme erohkety mana.
5 Zae exiketõ ajohpe ehtoh se pyra mã toto ipunaka, yrome popyra exiketõ omiry nuriame mana, ehxirotohme mana.
6 Zae ehtoh iirypyryme pyra exikety ewomãko mana, yrome iirypyryme exikety popyra ehtoh iporemãkapõko mana.
7 Toitoine ahno mã tytineruke pyra repe, yrome tytineruke exiketyme osekarõko mã toto; imehnõ mã tytineruke itamurume, yrome tytineruke pyra osekarõko mã toto.
8 Itamurume tytineruke exikety tineru epehmãko mana tõsepynanohtohme, yrome tymõkomokãkara a onepehmapopyra mã toto.
9 Zae ehtoh poko exiketõ saerehkatoh sã mã toto, yrome popyra exiketõ azawa ezehsasaka exikety sã mã toto.
10 Kuepyrypatohkõ pokoino oxiehno exĩko sytatose; yrome tuarohxo exikety ekaropõko mana zae ehtoh waro exikety a.
11 Tineru apoiry tupime pyra ahtao axĩ enahnõko mana; yrome tineru tapoise oya ahtao oerohtamitume emãnõko mana.
12 Ise oehtoh eraximary okynahxo ahtao kure pyra exĩko okurohtao mana, yrome ise oehtoh toehse ahtao atãkyemãko mase isene exiketyme sã okurohtao.
13 Omi zae ehtoh se pyra awahtao popyra ehtoh apoĩko mase, yrome omi zae ehtoh omipona awahtao kurãkõ apoĩko mase.
14 Tuaro exiketõ namorepatoh tuna enatyry kurã sã mana; ãkorehmãko ameke rokẽ oytotohme orihmato tõ winoino.
15 Tuaro exiketõ omiry etary se imehnõ mana, yrome ajohpe exiketõ mã tonahkatoh esemary ae ytõko mã toto.
16 Emese kure exiketõ osenetupuhnõko aporo, imeĩpo tyritohme, yrome tuaro pyra exikety oturukehpyra mana zuaro pyra toehtoh poko.
17 Omi arone onekunohtõme ahtao popyra ehtoh tyripõko mana, yrome zae exiketyme ahtao osepeme ehtoh enehnõko mana.
18 Otato pyra ahno ahtao tupokase ahtao tỹkyryneke pyra exĩko mana, tyhxirosẽme exĩko mana, yrome otato exikety tupokase ahtao, ahno kurã mokyro, ãko mã toto ipoko.
19 Ise ehtoh tapoise ahtao ahno a anusasamã sã mana ikurohtao!
Tuaro pyra exikety popyra ehtoh rumekary se pyra mana.
20 Osepeme awahtao tuaro exiketõ maro, tuaro exĩko mase, yrome putupyra exiketõ maro osepeme awahtao popyra ehtoh apoĩko mase etyhpyryme.
21 Popyra ehtoh iirypyrymãkõ ekahmãko mana, yrome zae ehtoh poko exiketõ kurãkõ apoĩko mã toto kure toehtamitukõme.
22 Mõkomo kurã nomõko zae ehtoh poko exiketõ mã toto typakõ mõkomoryme, yrome iirypyrymãkõ mõkomohpyry mã zae ehtoh poko exiketõ mõkomoryme exĩko.
23 Tykyrysã itamurume exĩko tymõkomokãkara tupi po repe, yrome ajohpe exiketõ pokoino atahnikãko rokẽ mana.

24 Opoenõ anamorepara awahtao xine zae ehtoh poko toto pyno nymyry pyra mase. Typoenõ pyno exiketõ mã toto zupokãko zae pyra toto ahtao.
25 Zae ehtoh poko exiketõ kure otuhnõko mã toto, tuesapare exĩko, yrome popyra exiketõ mã omise exikehpyra mã toto.

14

1 Nohpo tuaro exiketyme ahtao tytapyĩ taõkõ esary rĩko mana, yrome tomary ke tytapyĩ kararahnõko tuaro pyra exikety mana.
2 Ajohpe pyra exiketyme awahtao Ritonõpo enetuputyry oya Oesẽme enepõko mase, yrome ajohpe awahtao aomipona pyra oehtoh enepõko mase roropa.
3 Tuaro pyra exikety epyrypaketyme ahtao etuarimãko mana tõturutopõpyry pokoino, yrome tuaro exiketõ tõmiry ke towomasẽme exĩko mã toto.
4 Takorehmaneke pyra awahtao otupi kurãkatohme pitiko rokẽ apoĩko mase, yrome takorehmaneke awahtao atapyĩ pehme exĩko tonahsẽ ke mana.
5 Enene zae exiketyme ahtao ajohpe pyra mana, yrome zae pyra exikety ajohpe ehtoh tuhke oturũko mana.
6 Ipoihtone tuaro ehtoh zupĩko repe, yrome onenetupuhpyra mana, yrome zae ehtoh enetuputyry tupime pyra mana tuaro exikety a.
7 Ameke rokẽ exiko putupyra exikety wino amorepatoh pyra exiryke.
8 Oty katohme emese kure exikety tuaro exiketyme nae? Tyriry waro toexiryke. Yrome putupyra exikety mã tyriry waro osekarõko, zuaro pyra tahtao ipunaka.
9 Tuaro pyra exiketõ iirypyryme toehse ahtao: “Otara kara,” ãko mã toto, yrome zae ehtoh poko exiketõ tyyrypyrykõ korokapory se mã toto.
10 Omoro rokẽ sam katoh waro mase okurohtao; omoro rokẽ atãkyemary waro roropa mase, imehnõ okurohtao onenepyra exiryke.
11 Popyra exiketõ tapyĩ tonahkasẽme exĩko mana, yrome zae ehtoh poko exiketõ tapyĩ xikihme exĩko ro mana epukara.
12 Osema menekary sã tynyriry menekãko ahno mana, zae ehtoh ekaroryke eya repe, yrome toorihtoh pona ytõko mana etyhpyryme.
13 Toexianaryke toemynyhmatoh tonẽse mana ahno kurohtao repe, yrome tãkye ehtoh tõtyhkase ahtao, emynyhmatoh moroto ro mana.
14 Popyra exiketõ popyra toehtoh emetakã apoĩko mã toto, yrome zae ehtoh poko exiketõ topehmasẽme exĩko kurã ke mã toto inyrityã epehpyryme.
15 Emero rokẽ zae ekarõko tuaro pyra exikety mana, yrome tuaro exikety osenetupuhnõko mana tomeseke sã toytotohme.
16 Tuaro exiketõ tomeseke mã toto tupimã taka omõpyra ehtohme, yrome putupyra exikety emero rokẽ kuhnõko mana osenetupuhpyra exiryke.
17 Axĩ zehno exiketõ ajoajohpe exiketõ nyriry sã tyrĩko mã toto, yrome tuaro exikety mokaro mynyhpãkãko mana.
18 Tuaro pyra exiketõ tynyrityã emetakã apoĩko mã toto, yrome tuaro exiketõ epehpyryme tuarohxo exĩko mã toto.
19 Popyra exiketõ tosekumurukõ po porohnõko mã toto zae exiketõ ẽpataka. “Ajohpãme sã kuakorehmako,” ãko mã toto eya xine.
20 Tymõkomokãkara se hkopyra imehnõ mana, ikatonomory roropa ise pyra mana, yrome tytineruke exiketõ tuhke topeke mana.
21 Tãkye oexiry se awahtao kure rokẽ tymõkomokãkara tyriko. Imehnõ htomary iirypyryme mana.
22 Zae ehtoh poko oerokuruhtao, õmiry etary se exĩko mã toto, ime oehtoh enetupuhnõko roropa mã toto, yrome popyra ehtoh poko oerokuruhtao azahkuru mase.
23 Oerokuruhtao tineru apoĩko mase oerohtamitume, yrome tehme rokẽ awahtao otururu poko rokene, tymõkomoke pyra exĩko mase.
24 Tuaro exiketõ tymõkomoke exĩko mã toto toerohtamitume, yrome tuaro pyra exiketõ epehpyry inyrityã xihpyry rokene.
25 Enene omiry ajohpe pyra ahtao imehnõ pynanohnõko mana, yrome enene omiry ajohpe ahtao ahno ewokãko mana.
26 Imehxo Ritonõpo enetuputyryhtao, towomaneke exĩko mase, imehnõ zuno pyra exĩko mase towomase oexiryke atapyĩ taõkõ maro.
27 Imehxo Ritonõpo enetuputyry isene ehtoh tuna enatyry sã mana, ãkorehmãko mana omõpyra oehtohme orihmapotoh pona.
28 Tuisa imehxo mana tuhkehxo ipoetory tõ ahtao, typoetoke pyra ynororo ahtao tuisame pyra mana.

29 Imynyhpãkaponeme awahtao tuaro exiketyme mase, yrome axĩ zehno awahtao tuaro pyra oehtoh enepõko mase imehnomo a.
30 Torẽtyke pyra awahtao kure rokẽ opũ exĩko mana, akuruhtara, yrome zumoxike ehtoh motatoh sã okurohtao mana, tyrohsẽ samo.
31 Tymõkomokãkara tyrohmanohpose ahtao topehke pyra, Ritonõpo htomãko mase, toto Rihpõme aexiryke, yrome toto pynanopyryhtao oya Ritonõpo eahmãko mase.
32 Popyra exiketõ osenahkãko mã toto popyra tynyrityã ke, yrome zae ehtoh poko exiketõ towomase mã toto zae inyrityã exiryke.
33 Tuaro exiketõ mã osenetupuhkehpyra mã toto zae ehtoh poko, yrome tuaro pyra exiketõ zae ehtoh waro pyra mã toto ipunaka.
34 Zae ehtoh poko ahno ahtao imehxo exĩko inonory põkõ mana, yrome tyyrypyrykõ poko ahno ahtao ehxirõko rokẽ mã toto.
35 Tuisa tõ tãkye mã toto emese kure takorehmananõ ahtao, yrome azahkuru toehse toto ahtao, toto wãnohnõko mã toto.

15

1 Zehno exikety ezukuruhtao tomeseke samo zehno hkopyra exĩko mana, yrome õmiry ke jamihme ezukuruhtao ihtomapõko sã mase.
2 Tuaro exikety otururu etakure mana, yrome tuaro pyra exikety zuaro pyra ehtoh poko sekere ãko rokẽ mana.
3 Sero nono põkõ emero enẽko Ritonõpo mana; zae ehtoh poko exiketõ enẽko mana, zae pyra ehtoh poko exiketõ enẽko roropa mana.
4 Omi kurã kukurãkatorỹko mana, yrome omi rypyryme ahtao sam kamexipõko kukurohtao xine mana.
5 Omykõ namorepatoh poko otato pyra awahtao tuaro pyra exiketyme mase, yrome omykõ namorepatoh etaryhtao oya okurãkary se ynororo ahtao zae oehtohme tuaro exiketyme mase.
6 Zae exiketõ tapyĩ tao tymõkomoke ro exĩko mana popyra ehtoh toehse ahtao, yrome zae pyra exiketõ etuarimãko mã toto.
7 Tuaro exiketõ otururuhtao imehnõ zuarohxo exĩko mã toto, yrome morara exipyra mana tuaro pyra exiketõ otururuhtao.
8 Ritonõpo zamaro mana zae ehtoh poko exiketõ otururuhtao eya, yrome popyra exiketõ nekarotyã eya ise pyra mana ipunaka.
9 Popyra exiketõ nyrityã se pyra Ritonõpo mana ipunaka, yrome zae ehtoh poko exiketõ pyno mana.
10 Zae ehtoh rumekaryhtao ahno a tuãnohsẽme exĩko mana pitiko rokẽ pyra, mame tukurãkary se pyra exikety orihnõko mana.
11 Aorihtyã esary po emero eneryhtao Ritonõpo a, tuaro sytatose: kuosenetupuhtohkõ ononẽsaromepyra sytatose ewinoino.
12 Epyrypakety tukurãkary se pyra mana imehnomo a, zae ehtoh poko onekaropopyra roropa mana tuaro exiketomo a.
13 Tãkye ahno ahtao mirỹme ẽmyty exĩko mana, yrome toemynyhmaryhtao sekese pyra exĩko mana.
14 Tuaro exikety tãtamorepary se mana, yrome putupyra exiketõ tuesapare sã mã toto tuaro pyra toehtohkõke.
15 Tymõkomoke pyra exiketõ ehtoh tupime eya xine mana, yrome tãkye exiketõ mã oseahmakehpyra mã toto.
16 Kurehxo pitiko rokẽ tymõkomoke awahtao Ritonõpo enetuputyryke oya Oesẽme, kure hkopyra mana tymõkomoke itamurume exikety tãkye pyrahme samo.
17 Tonahsẽ enapyryhtao imehnõ opyno exiketõ maro kurehxo mana, popyra mana tõse kurã onyry ozehno exiketõ maro.
18 Imeimehnõ zehno exikety ihtomapõko mana, yrome penekehpyra awahtao imehnõ kure ehtoh eraximary poko, osepeme ehtoh enehnõko mase.
19 Akĩme exikety a tupime exĩko emero poko ahtao, yrome zae ehtoh poko exikety a tupime hkopyra exĩko mana.
20 Tuaro exiketõme poetohti ahtao tãkye tumykõ rĩko mã toto, yrome putupyra exiketõ tysekõ htomãko mã toto.
21 Tuaro pyra exikety atãkyemãko mana zuaro pyra toehtoh poko, yrome tuaro exikety zae ehtoh rĩko mana.
22 Tuhke tuaro exiketõ omiry etaryke oya tyriry se oehtoh rĩko mase ekurehpyra, yrome takorehmaneke pyra ahtao tyriry se oehtoh onyripyra ekurehnõko mase.

23 Zae ezuhtoh ekarory waro awahtao tãkye exĩko mase; kure kuhse mana omi kurã ekaroryhtao zae moro omi ekarotoh toehse ahtao!
24 Tuaro exikety yhtopyra mana orihtoh osema taka, yrome onuhnõko mana isene ehtoh esemary ae.
25 Epyrypaketõ tapyĩ enahkapõko Ritonõpo mana, yrome pytỹpo tõ tapyĩ ewomãko mana.
26 Popyra exiketõ osenetupuhtoh se pyra Ritonõpo mana ipunaka, yrome omi kurã osepeme ehtoh jamaro mana.
27 Tyamene se exikety tytapyĩ taõkõ ewokãko mana, yrome tineru zae pyra tyritamitume se pyra exikety isene exĩko mana itamurumehxo.
28 Zae ehtoh poko exiketõ osenetupuhnõko aporo ezuhtohto; popyra exiketõ axĩ ezuhnõko mã toto, yrome toto omiry tupimãkõ enehpõko mana.
29 Ameke rokẽ exĩko Ritonõpo mana popyra exiketõ wino, yrome zae ehtoh poko exiketõ otururuhtao eya etãko mana.
30 Tãkye oepe ahtao tãkye exĩko mase okurohtao; omi kurã etaryke oya ekurãkãko mase.
31 Tupokase awahtao zaehxo oehtohme, otato roropa awahtao tuaro exiketõ maro exĩko mase.
32 Otato pyra awahtao zae ehtoh poko tamorepase awahtao eryhmãko mase. Yrome otato awahtao tuarohxo exĩko mase.
33 Ritonõpo Imehxo ehtoh enetuputyryhtao oya tuarohxo exĩko mase; imehnõ motye kure osekaropyra awahtao, imeĩpo imehxo orĩko imehnõ mana.

16

Oseanahtõko zae Ritonõpo omipona ehtoh poko

1 Ahno osenetupuhnõko mã toto ise toehtoh ritohme repe, yrome Ritonõpo rokẽ tyripõko mana.
2 Onyriry emero zae rokẽ nase oya repe, yrome õsenetupuhtoh enẽko Ritonõpo mana okurohtao, ise oehtoh apiakãko mana.
3 Tyriry se oehtoh ekaroko Ritonõpo a ãkorehmapotohme eya, mame zae rokẽ exĩko mana.
4 Emero tyrise Ritonõpo a zae rokẽ ehtohme etyhpyryme, popyra exiketõ tuãnohsẽme rokẽ exĩko mã toto.
5 Epyrypaketõ se pyra Ritonõpo mana emero; tuãnopyrykohtao osepynanohsaromepyra exĩko mã toto ipunaka.
6 Zae ehtoh poko awahtao zae omi onurumekara roropa awahtao oorypyrykõ korokãko Ritonõpo mana, aomipona exiketõ mã typynanohsẽme exĩko mã toto.
7 Ritonõpo zamaro kuahtao xine, kuepetõkara rĩko mana kuepekõme.
8 Kurehxo pitiko rokẽ tymõkomoke ahtao zae rokẽ tapoise ahtao oya, popyrahxo itamurume tymõkomoke ahtao onekunohto toehtamitume.
9 Tukurohtao tynyriry poko osenetupuhnõko ahno mana, yrome Ritonõpo rokẽ oehtoh tyripõko mana.
10 Ritonõpo poe tuisa konõto omiry jamihme mana; azahkuru pyra mana zae ehtoh apiakaryhtao eya.
11 Zae omoxinety kuhtoh Ritonõpo kyryryme mana; morara exiryke zae rokẽ kuosepekatyrykõ se Ritonõpo mana.
12 Popyra ehtoh se pyra tuisa tõ mana ipunaka, jamihme exĩko kowenu mana zae ehtoh poko tahtao.
13 Tuisa konõto tãkye exĩko mana zae ehtoh etaryhtao tyya, ajohpe pyra exiketõ pyno mana.
14 Tohne toehse tuisa ahtao otarame imepỹ orihmapõko mana, yrome tuaro exikety mokyro akorehmary se mana zehno pyra aehtohme.
15 Tãkye tuisa ahtao isene mã toto, kure imehnõ riry eya konopo oepyry sã mana otyro ahtatohme.
16 Tuaro ehtoh nae awahtao uuru motye kure mana; tuaro oehtoh parata motye mana.
17 Zae ehtoh poko exiketõ tomeseke sã mã toto ameke rokẽ ehtohme popyra ehtoh winoino; tomeseke exikety tynyriry poko osepynanohnõko mana.
18 Epyrypatoh ahno arõko rokẽ mana enahkatoh taka, imehnõ motye kure osekaroryhtao typoremãkasẽme exĩko mana.
19 Kurehxo mase imehnõ motye osekaropyra awahtao tymõkomokãkara maro; popyrahxo mana imehnõ motye imehxo osekaroketõ maro awahtao mõkomo kurã apoitohme oya.
20 Otato ehtoko ãmorepatopõpyry poko, kure ehtoh apoitohme oya; Ritonõpo Oesẽme enetuputyryhtao oya tãkye exĩko mase.

21 Tuaro exiketyme awahtao okurohtao, zae enetupuhneme oekarõko imehnõ mana. Etakure õmiry ahtao itamurumehxo imehnõ amorepãko mase.
22 Tuaro ehtoh iporiry enatyry sã mana isene ehtoh ekarõko tuaro exiketomo a, yrome tuaro pyra exiketõ zupokary ikurãkatohme toiparo rokẽ mana.
23 Tuaro exikety osenetupuhnõko mana osemazuhme tõturutohme. Morara ahtao yronymyrymehxo imehnõ amorepãko mana.
24 Omi kurã ano zeni sã mana: anusasame etananomo a, opi sã roropa mana ekurãkatohme.
25 Osema menekary sã tynyriry menekãko ahno mana, zae ehtoh ekaroryke eya repe, yrome toorihtoh pona ytõko mana etyhpyryme.
26 Omise erohkety ahtao orẽpyrahxo erohnõko mana, tõtukuru se toexiryke tuesapare toehtohme.
27 Popyra exiketõ popyra ehtoh riry se rokẽ mã toto; aomirykõ apoto sã imehnõ zahkãko mana.
28 Popyra exiketõ oseosezuhtoh tyripõko mã toto, imehnõ kerekeremane epe tõ kurã osepeme pyra tyripõko mana.
29 Tope tõ enekunohnõko zehnoto mana, toto arõko roropa mana popyra ehtoh osema ae.
30 Tomeseke exiko imehnõ poko mirỹme toto ahtao pimyhpimyhãko mã toto; popyra ehtoh poko osenetupuhnõko mã toto.
31 Okynahxo orihpyra zae ehtoh poko exikety mana, zae toehtamitume; karimutume tũsehke ahtao tamuximehxo mokyro enetupuhnõko imehnõ mana.
32 Kurehxo penekehpyra awahtao, jamihmehxo ehtoh motye; kure roropa zae ehtoh poko menekary oya pata poremãkary motye.
33 Imenekatoh emãko mã toto ise Ritonõpo ehtoh waro ehtohme, yrome Ritonõpo rokẽ tynyriry menekãko mana.

17

1 Kurehxo wyi pitiko rokẽ ahtao enahtohme torẽtyke pyra exiry, kure hkopyra exiry otuhtoh konõto ahtao, yrome tapyi taõkõ oxiehno mã toto.
2 Ahno namoto tuaro exiketyme ahtao, tosẽ mũkuru tuisaryme exĩko mana, tumy tyhxirose ahtao eya; imõkomohpyry zokonaka apoĩko roropa mana imũkuru maro.
3 Uuru kehko, parata roropa tukurãkase mana apoto ke, yrome ahno kuhnõko Ritonõpo mana kukurohtao xine zae kuehtohkõ waro toehtohme.
4 Popyra exiketõ otato mã toto zae pyra ehtoh poko, ajohpe ehtoh omiry etary se ajohpãkõ mana.
5 Tymõkomokãkara poihtoryhtao oya, Ritonõpo htomãko sã mase inyrityãme exiryke. Tuãnohsẽme exĩko mokyro mana atãkyemaryke popyra ehtoh toehse ahtao imepyny a.
6 Itamurukõ atãkyemãko typakõ poko, poetohti atãkyemary saaro tumykõ poko.
7 Zae otururu waro pyra putupyra exiketõ mana, zae exiketõ ajohpe pyra mã toto.
8 Ahno nae ynara osenetupuhnõko, tineru ke imehnõ epekahnõko emero porehme; tineru ekarõko mã toto zae pyra ehtoh ripotohme imehnomo a, pyaxi jamitunuru sã moro ekarõko mã toto.
9 Imepỹ rypyry ikorokapoko tyhtomase awahtao eya, morara awahtao ipyno oehtoh enepõko mase. Ohtomatopõpyry poko wenikehpyra awahtao osepeme oehtoh tonahkasẽme exĩko.
10 Tuaro exikety tupokase ahtao tuarohxo exĩko mana, 100me putupyra exikety pipohtopõpyry motye.
11 Popyra exiketõ ehtomakehpyra mana; naeroro aorihtoh oehnõko eya xine mana omi arone samo, karimotakehpỹ samo.
12 Kurehxo onokyro uusa maro õseporyry, ipoenõ tomatonanohse ahtao, popyrahxo oya tuaro pyra exikety maro õseporyry ipenetatoh poko ahtao.
13 Kurãkõ epehmaryhtao oya popyra ehtoh ke, jũme popyra ehtoh anaropopyra mase atapyĩ tae.
14 Oxiehno exipitonohtao mã tuna tũtapitory sã mana apurutoh kuroko: kurehxo etypohkary oseosezuhpyra ro ahtao.
15 Asakoro ehtoh se pyra Ritonõpo mana ipunaka: ahno kurã ekaroryhtao popyra te, popyra exiketõ onuãnohpyra roropa kure ekaroryke.
16 Toiparo rokẽ putupyra exikety tineru ke epehmãko tamorepasẽme ehtohme, tuaro ehsaromepyra toexiryke.
17 Osepeme exiketõ tope tõ pyno exikehpyra mã toto, popyra ehtoh toehse ahtao atakorõme exĩko mã toto.

18 Tuaro pyra exikety rokẽ tõmiry etapõko mana katonõ nepehmary epehmatohme, onepehmasaromepyra ynororo ahtao.
19 Tãtatapoiry se exikety tyyrypyry se mana. Epyrypakeh pyra ahno ahtao mõtoino rokẽ popyra ehtoh oehnõko mana.
20 Popyra ehtoh poko osenetupuhkehpyra ahtao, morohne poko oturukehpyra roropa ahtao kurãkõ anapoipyra ekurehnõko mana, popyra ehtoh apoĩko rokẽ mana.
21 Popyra typoenõke exikety ahtao tãkye pyra jũkõ mana, sam ãko rokene.
22 Tãkye oexiry mã jamihme orĩko, tãkye pyra rokẽ awahtao orihnõko mase axĩ pyra.
23 Zae pyra apiakananõ tokare pyra tineru apoĩko mã toto popyra exiketõ wino, morara exiryke zae ehtoh onyripyra ekurehnõko mã toto.
24 Tuaro exikety tynyriry poko atamorepaxĩpo zae ehtoh riry se rahkene, yrome tuaro pyra exikety ise toehtoh waro pyra mana.
25 Ajoajohpe typoenõ ahtao tãkye pyra jũ exĩko mana, jẽ roropa atasamãko mana.
26 Zae ehtoh poko exikety a imepỹ rypyry epehmapory zae pyra mana; ahno kurã wãnopyry zae pyra mana.
27 Tuaro exikety tahxime pyra oturũko mana. Mynyhme exikety tuaro nymyry toehtoh enepõko mana.
28 Tuaro pyra exikety roropa mynyhme ahtao, tuarohxo mokyro ekarõko imehnõ mana.

18

1 Osepeme se pyra exikety tyamene se rokẽ mana, imehnõ tuaro exiketõ namorepary se pyra mana.
2 Putupyra exikety tãtamorepary se pyra mana zae ehtoh poko; tõsenetupuhtoh ekarory se rokẽ mã ynororo.
3 Popyra exiketõ se pyra imehnõ mana, naeroro popyra ehtoh poko awahtao ehxirõko mase imeĩpo.
4 Ahno omiry itamurume zuaro ehtoh nae, tuna konõto zueme ehtoh samo, tuaro exiketõ omiry iporiry sã mana, anorypyra exikety samo.
5 Kure rokẽ pohnõ ekarory zae pyra mana ipunaka te, kurãkõ ekarory popyra roropa zae pyra mana ipunaka.
6 Putupyra exikety oseosezukuruhtao, typipokuru se rokẽ mã ynororo.
7 Tuaro pyra exikety otururuhtao ehxirõko mana, tõmiry ke apoitoh rĩko sã mana, mame tapoisẽme exĩko mã ynororo tynyrihpyry ao.
8 Imehnõ kerekeremary tonahsẽ tomepore sã mana, kyzamaro xine kynapyrykõ enapyry samo.
9 Akĩme erohkety ahtao popyra mana, mõkomo ahnikane sã rokẽ mana.
10 Tapyi jamihmã sã Kuesẽkõ mana, moro taka zae ehtoh poko exiketõ ytõko mã toto tõsewomatohkõme.
11 Tymõkomoke exikety tytinerũ poko osenetupuhnõko mana pata apuru samo, kaehxo exikety, jamihme roropa osewomatohme repe.
12 Epyrypakety osenahkatoh esemary ae ytõko mana, yrome imehnõ motye osekaropyra exikety tuisamehxo exĩko mana.
13 Imehnõ ezukuruhtao onetara ro ahtao tuaro pyra toehtoh enepõko mana, ehxirõko roropa mana.
14 Isene oehtoh sehxo awahtao apotũkehpyra mase kure pyra toehse awahtao, yrome isene oehtoh se pyra toehse awahtao ãkorehmasaromepyra imehnõ mana.
15 Tuaro exikety tãtamorepary se exikehpyra mana zuarohxo toehtohme.
16 Imehxo exikety maro õtururu se awahtao onekarory aroko; tupime pyra exĩko mana.
17 Oturukety osemazuhmã otururuhtao apiakane ẽpataka zaehxo sã aomiry mana, epekara oturupopitory pona rokene.
18 Jamihme exiketõ atae pyra ahtao apiakane ẽpataka imenekatoh emãko mã toto akorehmatohme oxiehno pyra toto ehtohme.
19 Oepe tyhtomase ahtao oya tupime exĩko mana osepeme oehtohkõme ropa, tapyi jamihmã poremãkary motye. Oseosezukuruhtao osepeme ehtoh osenahkãko mana.
20 Õmirykõ tupito sã mana, anarykahpyry apoĩko ropa mase imeĩpo.
21 Õmiry ke imehnõ pynanohnõko mase te, imehnõ ryhmãko roropa mase; naeroro tomeseke sã oturuko, mame kurãkõ rokẽ apoĩko mase.
22 Nohpo apoiryhtao oya opytyme, tãkye oehtoh apoĩko mase: Ritonõpo nekarory kurã apoiryke oya.
23 Tymõkomokãkara tõtururu se tahtao tomeseke sã ekaropõko mana: “Ajohpãme sã oturuxi,” ãko, yrome tytineruke exikety opore sã ezuhnõko mana.

24 Toitoine osepeme ehtoh okyna hkopyra mana, yrome epeme nymyry ahtao amonohkara mana atakorõme ehtoh motye.

19

1 Kurehxo mana tymõkomoke pyra exiry ajohpe pyra ahtao, popyrahxo mana ajohpe exiry putupyra exiketyme roropa ahtao.

2 Emero rokẽ tyriryhtao osenetupuhpyra ahtao zae pyra mana; taryporyke awahtao azahkuru oesemary menekãko mase.

3 Zae ehtoh menekary waro pyra ahno ahtao osenahkãko mana; imeĩpo Ritonõpo hxirory se mã repe.

4 Tymõkomoke exiketõ imeimehnõ maro tuhke osepeme exĩko mã toto, yrome tymõkomokãkara a tupime topeke exiry, tuhke pyra, jũme pyra roropa.

5 Ajohpe imehnõ hxirone tuãnohsẽme exĩko mana, epasaromepyra exĩko mana.

6 Tuisamehxo exiketõ zamaro se sytatose emero, tynekarory tõ ekaroneme exiketõ maro osepeme se sytatose roropa emero.

7 Tymõkomoke pyra exikety ekyry tõ ameke se rokẽ mã toto ewino, mokaro motye epe tõ imaro se pyra mã toto. Tope tõ zupĩko mã ynororo repe, yrome ise nymyry pyra mã toto.

8 Ãtakorehmary se awahtao atamorepako yronymyryme tuaro oehtohme. Mame tuaro oehtoh poko wenikehpyra awahtao tãkye exĩko mase.

9 Ajohpe imepỹ hxiroryhtao apiakane ẽpataka tuãnohsẽme exĩko mana, taorihmaposẽme exĩko mana.

10 Putupyra exiketõ tymõkomoke ehtoh zae pyra mana. Morararo namoto tõ tuisa mũkuru tõ tuisaryme ehtoh zae pyra mana.

11 Tuaro exiketyme awahtao axĩ pyra imehnõ zehno exĩko mase tyhtomase awahtao eya, imehxo mase iirypyry korokaporyhtao oya.

12 Imepỹ zehno tuisa konõto ahtao reão aryry kary sã aomiry mana, yrome imehnõ pyno ynororo ahtao konopo oepyry sã mana otyro pona.

13 Tuaro pyra exiketõme ipoenõ ahtao tumykõ poremãkaponeme mã toto. Opyty onykerekeremakehpyra ahtao tuna pitahpitahkatoh sã mana.

14 Tumykõ mõkomohpyry apoĩko imũkuhpyry mana: tapyi te, tineru tõkehko maro, yrome Ritonõpo rokẽ mã tuaro exikety ekarõko ipytyme mana.

15 Akĩme awahtao, onykyry sehxo awahtao, omise exĩko mase imeĩpo.

16 Ritonõpo nyripohpyry omipona exikety okynahxo isene exĩko mana; aomipona pyra awahtao orihnõko mase.

17 Okyryry ekaroryhtao tymõkomokãkara a Ritonõpo a otinerũ ekarory sã mana axĩtao rokene. Oepehmazomõko ropa Ritonõpo mana.

18 Opoenõ amorepako poetome ro toto ahtao, tuaro toto ehtohme, yrome onymotyẽkara exiko toto wãnopyry poko toto enahkaryino.

19 Zehno exiketyme ahno ahtao, ah inyrihpyry epehpyry napoino emetakame, ynara exiryke, mokyro akorehmaryhtao oya toiro, imeĩpo takorehmapory se exĩko ropa mana oya.

20 Otato exiko ãmoreparyhtao imehnomo a te, tuaro oexiry se roropa awahtao; imeĩpo tuaro exiketyme exĩko mase rahkene.

21 Osenetupuhnõko ahno mana tynyrirykõ poko repe, yrome Ritonõpo nymenekahpyry rokẽ exĩko mana.

22 Tyamene se ehtoh popyra mana; tymõkomoke pyra ahtao kure ro mana, ajohpe ehtoh popyra mana ipunaka.

23 Ritonõpo enetuputyryhtao tosẽme isene exĩko ahno mana okynahxo, tãkye exĩko mana, towomase roropa.

24 Ahno nae akĩmehxo exiketyme, tomary anymyry se pyra mana tonahsẽ ritohme tỹtaka.

25 Epyrypaketõ tuãnohse ahtao zae mana, tuaro pyra exiketõ tuarohxo exĩko mã toto imehnõ motye kure osekaropyra ehtohme; tuaro exiketõ tupokase ahtao tuarohxo exĩko mã toto.

26 Tumy ryhmaneme ahtao, tyse roropa taropose ahtao tytapyĩ tae ehxiroketyme mana, popyra mana ipunaka.

27 Aimo, tãtamorepakehse awahtao, okynã pyra ãmorepatopõpyry poko wenikehnõko roropa mase.

28 Imepỹ sam kamexipory se ihxirone ahtao zae ehtoh ehsaromepyra mana. Popyra exiketõ omise sã mã toto zae pyra ehtoh riry poko.

29 Imehnõ kerekeremananõ tuãnohsẽme exĩko, putupyra exiketõ typipohsẽme exĩko roropa mã toto.

20

1 Eukuru enyry poko emotyẽkaryhtao, opore õmiry exĩko, imehnõ eunohnõko roropa mase. Eukuru namotome awahtao tuaro exiketyme exipyra ekurehnõko mase.

2 Tuisa konõto zehno ehtoh reão aryry kary sã mana; ozehno toehse ynororo ahtao tomeseke exiko oorikyryino.

3 Tupime pyra zuaro pyra exikety a imehnõ maro atatapoiry mana; ameke awahtao mokaro a tuaro exiketyme oekarõko mã toto.

4 Akĩme tupito poko erohkety ahtao erohpyra mana erohtoh po toehse ahtao, naeroro tykyrysã anapoipyra ekurehnõko mana apoitoh toehse ahtao.

5 Ahno osenetupuhtoh tuna sã mana eutary zueme exikety ao, yrome tuaro exikety ekaropory waro mana, aryhnaka tyritohme.

6 Ahno emero kure toehtoh poko, zae toexiry poko roropa ekarõko mã repe, yrome tupime toiro kurã nymyry enery.

7 Tãkye mã poetohti tumykõ ajohpe pyra exiketyme ahtao, zae ehtoh poko exiketyme roropa ahtao.

8 Tapõ po typorohse tuisa konõto ahtao zae ehtoh apiakaneme, azahkuru ehtoh waro mã ynororo eneryhtao eya.

9 Ynara kasaromepyra hma: “Yyrypyry tykorokapose ya, tyyrypyhpyke pyra ase ukurohtao,” kasaromepyra hma?

10 Mokaro zehno Ritonõpo mana ajohpe omoxinety kuhtoh rinanomo imehnõ enekunohtohme.

11 Poetohti roropa mã toehtohkõ enepõko mã toto, tynyrirykõ enepõko mã toto; moro eneryke ajohpe pyra toto ehtoh te, kure roropa toto ehtoh enetupuhnõko mase.

12 Kuenurukõ tokarose Ritonõpo a kyya xine osenuhmatohme, kypanarykõ roropa tokarose eya etatohme.

13 Onykyry poko okohmamyryhtao tymõkomoke pyra exĩko mase; erohko tynahke oehtohme.

14 “To! Typynehxo mana,” ãko osepekahkety, yrome imeĩpo epyrypãko mana typyne hkopyra topekahse tyya exiryke.

15 Uuru nae itamurume topu tõ kurã roropa; yrome õtururu tuaro oehtoh poko moro kure kuhse mana, typyne exikety motye.

16 Tuaro pyra exiketyme mokyro: “Katonõ nepehmary epehmãko ase, onepehmara ynororo ahtao,” ãko mana. Zae exiry mokyro mõkomory apoiry ikurãkatohme moro epehmatoh pona.

17 Imehnõ enekunohtamitume tonahsẽ tapoise ahtao oya, otarame tomepore mana, yrome imeĩpo isawã sã exĩko mana õtao.

18 Imehnõ zae exiketõ omiry zupiko orẽpyra oehtohme onyriry poko; etonatoh taka ytopyra exiko moro poko atamorepara ro awahtao.

19 Onekarohpyry tokare pyra ekarõko omihpo ononẽpyny mana imehnõ netaryme. Naeroro ameke exiko sekere kakehpyra exiketõ wino.

20 Popyra ehtoh enehporyhtao oya omykõ pona, isene oehtoh enahnõko mana nãparina ezehkety samo koko ahtao.

21 Omõkomory tapoise ahtao oya oerokuruke pyra, ãkorehmara nymyry mana.

22 Emỹpopyra exiko; Ritonõpo enetupuhko Oesẽme, mame zae ehtoh rĩko mana oya.

23 Mokaro se pyra Ritonõpo mana ipunaka zae pyra ikuhtoh rinanomo imehnõ enekunohtohme.

24 Kuesemarykõ menekãko Ritonõpo mana, emero rokẽ toehse ahtao kyya xine onenetupuhpyra sytatose repe, yrome Ritonõpo zuaro mana.

25 Osenetupuhko aporo onekarory poko Ritonõpo a õmiry etapory se awahtao. Taryporyke awahtao otarame imeĩpo tyorõ riry se exĩko mase.

26 Tuisa konõto tuaro exiketyme ahtao, zae pyra exiketõ waro exĩko mana, toto wãnohnõko roropa mana yronymyryme.

27 Ritonõpo nekarohpyryme kuosenetupuhtohkõ mana, zae ehtoh waro roropa kuehtohkomo; kywino xine otonẽsaromepyra sytatose.

28 Tuisa konõto jamihme exikehpyra mana ajohpe pyra tahtao te, typoetory tõ ewomaryhtao te, kure rokẽ zae exiketõ riryhtao roropa eya.

29 Imehxo nuasemãkõ ekarõko sytatose jamihme toto ehtoh poko, yrome tamuhpomãkõ emeporyme zũsety karimutumã mana.

30 Tuãnohse kuahtao xine zae pyra kynyrihpyrykõ pokoino kurehxo exĩko sytatose, zae ehtoh se exĩko roropa sytatose.

21

1 Tuisa konõto osenetupuhtoh arory tupime pyra mana Ritonõpo a, iporiry sã mokyro eramãko mana typenetatoh ripotohme eya.
2 Onyriry emero zae mã oya repe, yrome wenikehpyra exiko, ise oehtoh enẽko Ritonõpo mana okurohtao.
3 Zae ehtoh tyriko imehnomo a, toto onenekunohpyra exiko, morara ehtoh Ritonõpo zamaro mana, onekarory motye.
4 Popyra exiketõ epyrypãko mã toto imehnõ motye kure toexiry poko, orẽpyra toexiry poko roropa, morara ehtoh iirypyryme mana.
5 Tomeseke sã osenetupuhko onyriry poko, tynahkẽ sã enahpyra oehtohme, yrome taryporyke awahtao ipune pyra anapyry exĩko mana.
6 Mõkomo itamurume apoiryhtao imehnõ tonekunohse ahtao, axĩ enahnõko mana, ahno apoitoh sã roropa moro mana aorihmapotohme.
7 Popyra exiketõ osenahkãko mã toto imeimehnõ etaparyke eya xine zae ehtoh riry se pyra toexirykõke.
8 Zae pyra exikety torẽnase azahkuru ehtoh poko, yrome kure exiketõ zae ehtoh poko rokẽ mã toto.
9 Kurehxo mana tapyi pitiko tao toiroro tupito po, kure hkopyra mana tapyi tao nohpo atakirimakety maro ahtao.
10 Popyra exiketõ omise sã mã toto zae pyra ehtoh poko; imehnõ pyno pyra mã toto ipunaka.
11 Imehnõ motye osekarokety tuãnohse ahtao, tuaro hkopyra exiketõ tuarohxo exĩko mã toto. Tuaro exikety amoreparyhtao tuarohxo exĩko mana.
12 Ritonõpo zae exiketyme mana; popyra exiketõ nyriry waro mana itapyĩkõ tao, toto wãnohnõko mana inyrihpyry emetakame.
13 Tymõkomokãkara omiry etary se pyra ahno ahtao takorehmatoh ekaroporyhtao eya, mokyro roropa takorehmatoh se exĩko repe, yrome aomiry onetara roropa imehnõ exĩko mana.
14 Ozehno exikety nae ahtao tokare pyra onekarory ekaroko eya, mame ozehno pyra exĩko ropa mana.
15 Zae ehtoh tyrise ahtao kure exiketõ tãkye exĩko mã toto, yrome popyra exiketõ oserehnõko mã toto.
16 Tuaro ehtoh rumekaryhtao oya osema ae ytõko mase oorihtoh pona.
17 Typyne exikety sehxo awahtao anapyryme, uwa eukuru jehnahpyry, tõsẽ kurã maro tymõkomoke pyra exĩko mase.
18 Ajohpe pyra exiketõ torẽtyke pyra mã toto zae toexirykõke, yrome popyra exiketõ etuarimãko mã toto kurãkõ myakãme.
19 Ona tonorẽ po ehtoh kurehxo mana, popyra mana nohpo atakirimakety maro ehtopo.
20 Tuaro exikety tymõkomoke exĩko, tynahke roropa, yrome tuaro pyra exikety arypyra, axĩ tytinerũ enahkãko mana, toerohtamitu apoiryhtao tyya.
21 Imehnõ pyno awahtao, zae roropa awahtao okynahxo isene exĩko mase, õmiry etary se exĩko imehnõ mana, kure orĩko roropa mã toto.
22 Tuaro exiketyme soutatu tuisary ahtao pata poremãkãko mana ewomananõ jamihmãkõ maro, apuru tõ kararahnõko mana jamihme tokarose ahtao ro pata põkomo a.
23 Popyra ehtoh enehpory se pyra awahtao tomeseke exiko õtururu poko.
24 Imehnõ motye kure osekarokety epyrypaketyme mana, imehnõ poihtone, imehnõ pyno pyra exiketyme roropa mana.
25 Akĩme exikety orihnõko mana emero poko penetaryhtao ro toerokuru se pyra toexiryke;
26 typenetatoh poko osenetuputyry poko kohmãnõko mana. Yrome zae ehtoh poko exikety tykyrysã nae ekarotohme, tãkye roropa mã ynororo moro ekarory poko.
27 Popyra exiketõ nekarory se pyra Ritonõpo mana ipunaka, ise pyra kuhse mã ynororo tokarose ahtao eya xine popyra ehtoh ripotohme.
28 Ajohpe exikety omiry zae pyra ehtoh waro mã toto, yrome otato exikety omiry etãko mã toto.
29 Zae ehtoh poko exikety enaromyra mana tõtururuhtao imehnõ ẽpataka, yrome popyra exikety mokyro poenohnõko rokẽ mana.
30 Ahno namorepatoh te, tupimã ezukuru waro roropa ahtao te, tyriry waro ehtoh roropa, morohne emero ãkorehmara mana oepeme pyra Ritonõpo ahtao.
31 Kawaru tõ kurãkãko ahno mana etonatoh poko toto ehtohme, yrome Ritonõpo rokẽ mã oepetõkara poremãkapõko mana orẽpyra oehtohme.

22

1 Zae rokẽ exiketyme awahtao, moro waro imehnõ ehtoh tymõkomoke ehtoh motye mana; ose imehnõ ehtoh parata motye, uuru nae ehtoh motye roropa mana.
2 Tymõkomoke exiketõ oxisã mã toto tymõkomokãkara maro, asakoro ro tyrise Ritonõpo a exiryke.
3 Tuaro exikety popyra ehtoh oepyry enẽko mana, otonẽnõko mana; yrome tuaro pyra exikety etypohpyra mana, imeĩpo atasamãko mana.
4 Ritonõpo omipona exiketyme ahtao, imehnõ motye osekaropyra roropa ahtao, tymõkomoke exĩko, tuisamehxo mokyro ekarõko imehnõ mana, okynahxo isene exĩko roropa mana.
5 Popyra exiketõ esemary ao ahno apoitoh nae, etuarimatoh roropa, yrome isene ehtoh pyno exikety ameke exĩko mana moro winoino.
6 Poetohti amorepako zae ehtoh poko toto ehtohme, mame jũme moro onurumekara exĩko mã toto toorikyrykõ ponãmero.
7 Tymõkomokã namotome tymõkomokãkara exĩko mana. Tineru apoiryhtao oya axĩtao rokẽ repe, mokyro tineru esẽ namotome sã exĩko mase.
8 Zae pyra ehtoh riryhtao ahno a, otyro puhturu arykary sã mana, imeĩpo atasamãko mana, tuãnohsẽme exĩko imehnõ zehno toehtamitume.
9 Omomỹke pyra exikety tynapyry apiakãko mana ekarotohme tymõkomokãkara a, moro pokoino kure rokẽ mokyro rĩko roropa Ritonõpo mana.
10 Imehnõ motye kure osekarokety aropoko ropa amaroino, mame oxiehno pyra exĩko, oseosezuhpyra exĩko te, oxikerekerematoh pyra exĩko roropa mana, enara.
11 Zae ehtoh pyno awahtao okurohtao, emese kure roropa awahtao õtururu poko, osepeme exĩko mase tuisa konõto maro.
12 Tuaro Ritonõpo mana zae omi ewomatohme, yrome ajohpe exiketõ akorekehkãko mana aosenetupuhtohkõ enahkãko mana morohne onyripyra toto ehtohme.
13 Akĩme exikety tũtara mana tytapyĩ tae: otarame jytoryhtao jarãnaka jesekãko reão mana, ãko mã ynororo.
14 Imehnõ nohpo poko ehtoh ahno apoitohme mana; moro taka epukãko mã toto, ise xine pyra Ritonõpo ahtao.
15 Toipe poetohti popyra ehtoh rĩko mã toto tomeseke pyra roropa, yrome tamorepase toto ahtao zae ehtoh poko tuaro exĩko mã toto.
16 Pitiko rokẽ tymõkomokãkara epehmaryhtao oya mõkomo ekaroryhtao roropa tymõkomoke exikety a onekaroryme tymõkomoke itamurumehxo oehtohme, etyhpyryme tymõkomoke pyra exĩko mase.

30me zuaro ehtoh sero

17 Etako pahne, ãmorepãko ase tuaro exiketõ omihpyry poko. Atamorepako toto namorepatopõpyry poko,
18 tãkye exĩko mase morohne poko wenikehpyra awahtao, morohne ekarory waro awahtao roropa.
19 Senohne tuaro ehtoh ekarõko ase oya seromaroro, Ritonõpo enetupuhtohme oya Oesẽme.
20 30me tuaro ehtoh tymerose ya ekarotohme oya zae ehtoh poko, aomipona ehtoh poko,
21 ãkorehmatohme ajohpe pyra ehtoh enetupuhtohme oya. Mame oytoryhtao zae ehtoh zupise tuaro exĩko mase. Imehnomo a ekaroporyhtao oya, zae toto ezukuru waro exĩko mase.

-1-

22 Tymõkomoke pyra exikety onymotyẽkara exiko ikyryry apoitohme oya tymõkomoke pyra exiryke. Imepỹ onymotyẽkara exiko apiakane ẽpataka towomaneke pyra ynororo ahtao.
23 Ynara exiryke, mokaro ewomãko Ritonõpo mana, toto orihmapory se exikety orihmapõko roropa mana.

-2-

24 Osepeme pyra exiko zehzehno exiketõ maro, axĩ imehnõ etapary se exiketõ maro,
25 otarame toto ehtoh sã exĩko mase tamorepase awahtao eya xine, mame etyorõmasaromepyra exĩko mase.

-3-

26 Oesety onekaropyra exiko imepỹ nepehmary epehmatohme.
27 Onepehmasaromepyra awahtao omõkomory emero ipuxihkãko mã toto onyhtoh maro roropa.

-4-

28 Imepỹ nonory ehpio enetupuhtoh tyrise ahtao pakatokomo a, moro onytyoromara exiko.

-5-

29 Kure rokẽ toerokuru poko exikety waro hma? Imehnõ tuhkãkõ motye kure ynororo mana, kure exiry tuisa konõto maro aerohtohme.

23

-6-

1 Tamuximehxo exikety maro otuhtoh pona toahmase awahtao wenikehpyra exiko mokyro ehtoh poko.
2 Omise ro awahtao tomeseke exiko onymotyẽkara oehtohme.
3 Oyamene se pyra exiko inekarory poko tomepore ahtao ro; otarame oenekunopyry se mã ynororo.

-7-

4 Emotyẽkara exiko oerokuru poko tuhke tineru apoitohme oya,
5 torẽtyke pyra exiko roropa moro poko. Tarame otinerũ axĩ enahnõko mana taporihke toehse exikety samo mya ytotohme piano samo.

-8-

6 Otuhpyra exiko omomỹke exikety tapyĩ tao, oyamene se pyra roropa exiko tõsẽ kurã enepyryhtao eya.
7 "Otuhko ty toiro," ãko mã ynororo repe, yrome tyoro aosenetupuhtoh mana.
8 Tuesapare oriry se ynororo rupome oehtohme. Imeĩpo enarutãko mase õty wamĩko ropa mase, mame atahnikãko rokẽ mã ipyrypatopõpyry oya.

-9-

9 Putupyra exikety maro oturupyra exiko, õmiry tuaro ehtoh poihtõko rokẽ mana imeĩpo.

-10-

10 Imehnõ nonory ehpiry enetupuhtoh pakato onytyoromara exiko, poetõpo tõ nonory anapoipyra roropa exiko ononoryme.
11 Ritonõpo jamihme mana, poetõpo tõ ewomaneme mana, toto ewomãko mana toto onenekunohpyra oehtohme.

-11-

12 Otato exiko ãmorepatoh poko, itamurume atamorepako tuarohxo oehtohme.

-12-

13 Poetohti amorepako azahkuru toto ahtao. Typipohse ahtao wewe pisarara ke orihpyra mana.
14 Ajohpe pyra, toto pynanohnõko mase tomeseke sã toto amoreparyhtao oya.

-13-

15 Aimo, tuaro toehse awahtao, tãkye exĩko ase ipunaka.
16 Tãkye exĩko ase õmiry etaryke ya, tuaro oehtoh poko.

-14-

17 Iirypyryme exiketõ sã se pyra exiko. Ritonõpo Imehxo enetupuhko aomiry omipona oehtohme oorikyry ponãmero.
18 Morara awahtao imehxo exĩko mase, kure Ritonõpo ehtoh oneraximakehpyra exĩko roropa mase.

-15-

19 Aimo, etako pahne. Tuaro exiko, atahmãkara exiko, osenetupuhko onyriry poko.
20 Eukuru poko emotyẽkaketõ maro ytoytopyra exiko; tõtukurukõ poko emotyẽkaketõ maro pyra roropa exiko.
21 Ynara exiryke etỹketõ mã tõtukuru poko emotyẽkaketõ roropa wetukene exiketõme mã toto, tymõkomoke pyra exĩko mã toto tupoke pyra roropa exĩko mã toto.

-16-

22 Omy omipona exiko, omy hnao isene pyra mexiry; asa onyhtomara exiko kunumuxime toehse ynororo ahtao.
23 Ajohpe pyra ehtoh epekahko, tuaro ehtopo te, ãmorepatopo te, kure osenetupuhtopo, enara, yrome morohne onekaropyra ropa exiko.

24 Orutua tumũkue ahtao, zae exiketyme, tuaro exiketyme roropa ahtao, tãkye exĩko mokyro mana, tukurohtao.
25 Opoko tãkye omy tyripoko; morararo tãkye asa roropa tyripoko opoko.

-17-

26 Aimo, jomiry etako, zae jehtoh sã exiko, ynyriry kurã ipoenohko.
27 Nohpo, orutua kõ poko exiketõ mã onekunohto rokẽ mã toto, orihmatõme roropa mã ynaroro.
28 Omato kõ sã oeraximãko mã toto typoko oehtohme Ritonõpo omipona pyra oehtohme.

-18-

29 Onoky mokyro kui kakehpyra jetunety ke? Onoky tãkye pyra hnae? Onoky tãtatapoiry poko nae, ikerekeremãko roropa nae? Onoky enuru tahpire nae? Onoky mokyro iwyhwyhnahpyry, tyyryhmase roropa ynororo, yrome tyyryhmahpõ waro pyra mana?
30 Mokyro eukuru enyry poko emotyẽkakety. Ytoytõko mana eukuru zupiry poko zoximatohme.
31 Eukuru poko penetara exiko jehnahpyry kutehi aõ poko, zemime exikety, kamirarame, axĩ eukuru ẽne samo.
32 Ynara exiryke, etyhpyryme oesekãko sã mana okoi orihmatõ samo.
33 Moro enyryhtao tyoro exiketõ enẽko mase, rowohpe exikety sã omiãko mase.
34 Tuna konõto rãnao osekarõko mase, enarutãko roropa mase, tyhwymã sã exĩko mase, kae.
35 Mame ynara ãko mase: "Totapase ywy onoky a? Otarame typipohse ywy. Yrome awamekaro. Oty katoh owõpyra hano? Eukuru se rokẽ ase," ãko mase.

24

-19-

1 Popyra exiketõ poko zumoxike pyra exiko, toto maro osepeme ehtoh onukuhpyra exiko roropa.
2 Tukurohtao xine imehnõ ryhmary poko rokẽ osenetupuhnõko mã toto, aotururukohtao imepỹ htomatoh poko rokẽ oturũko mã toto.

-20-

3 Tuaro ehtoh ke tapyi rĩko mã toto tosarykõme, zae ehtoh enetuputyryke jamihmã ke apõ rĩko exino.
4 Tuaro exikety tapyĩ tao osa tõ nae, tymõkomoke roropa mana, enekure exikety ke, typyne exikety ke roropa.

-21-

5 Tuaro ehtoh kurehxo mana, jamihme ehtoh motye; tamorepase awahtao ajamitunuru motye kure mana, orẽpyra orĩko mana.
6 Naeroro osetapara ro awahtao imehnõ poremãkatohme, kure ãtamorepary osemazuhme aporo, mame tuhke tuaro exiketõ nae ahtao ãmorepananõme tupime pyra exĩko mana imehnõ poremãkapory poko oya.

-22-

7 Tuaro exiketõ nekarotyã tupime mã kehko putupyra exiketomo a, onenetupuhpyra mã toto; tõximõse ahno ahtao osenetupuhtohme tynyrirykõ poko tuaro pyra exiketõ teh ãko rokẽ mã toto, ezuhtoh pyra toexirykõke.

-23-

8 Ahno atamoreparyhtao popyra ehtoh ritoh poko, "Imehnõ htomaponeme" mokyro esehtõko imehnõ mana.
9 Zae ehtoh waro pyra exiketõ atamoreparyhtao tynyriry poko, iirypyryme rokẽ osenetupuhnõko mã toto. Imehnõ poihtone se pyra imehnõ mana ipunaka.

-24-

10 Jamihme pyra awahtao popyra ehtoh toehse ahtao roropa, jamihme pyra mase rahkene.

-25-

11 Axĩ ke imehnõ ipynanohko, mokaro aroryhtao imehnomo a aorihmapotohme.
12 Ynara karyhtao oya, "Morohne poko zuaro pyra ase," karyhtao, õsenetupuhtoh waro Ritonõpo mana, okurohtao eneryke eya. Kymarokõ emero epehmãko mana kynyrihpyrykõ emetakame.

-26-

13 Kuku, umũkuru, ano zeni enahko pixo. Kure orĩko ano zeni mana anusasame exiryke,
14 moro saaro atamorepako tuaro oehtohme, anusasame exĩko okurohtao mana. Tuaro ehtoh apoiryhtao oya kure ehtoh oehnõko oya mana, kure ehtoh oneraximakehpyra roropa exĩko mase.

-27-

15 Popyra exikety sã pyra exiko, imepỹ tapyĩ onenepyra exiko, zae exikety tapyiny ematonanohtohme oya.
16 Ajohpe pyra exikety epuepukaryhtao owõnõko ropa mana. Yrome popyra ehtoh poko exiketõ enahkãko mana, popyra ehtoh toehse ahtao.

-28-

17 Atãkyemara exiko oepekara etuarimaryhtao. Tãkye pyra exiko iporemãkary eneryhtao oya.
18 Tãkye oexiry enẽko Ritonõpo Oesẽ mana, morara oehtoh se pyra mana. Otarame mokyro wãnohkehkapõko roropa mana.

-29-

19 Torẽtyke pyra exiko popyra exiketõ poko, toto zumoxike pyra exiko roropa.
20 Popyra exiketõ kure ehtoh oneraximara mã toto. Nãparina ezehkety sã rokẽ mã toto.

-30-

21 Aimo, Ritonõpo Kuesẽkõ enetupuhko, aomiry omipona exiko. Kure rokẽ tuisa konõto tyriko roropa. Osepeme pyra exiko tuisa myakãmary se exiketõ maro,
22 otarame axĩ sã osenahkapõko mã toto. Zuaro pyra mase popyra ehtoh itamurume enepyry waro Ritonõpo mana te, tuisa konõto roropa morohne ripory waro mana, enara.

Imehnõ tuaro ehtoh poko

23 Ynara roropa tuaro exiketõ nekarohpyry:
Kure mana zae rokẽ ahno apiakaryhtao apiakananomo a.
24 Popyra exiketõ onuãnohpyra ahtao eya xine, “Kure mose ro,” karyhtao eya xine, morara kananõ popyra ekarõko imehnõ mana. Mokyro se pyra exĩko roropa mã toto ipunaka.
25 Yrome zae rokẽ popyra exiketõ wãnopyryhtao apiakananomo a, kure rokẽ mokaro apiakananõ ekarõko imehnõ mana. Kure rokẽ oturũko roropa imehnõ mana toto poko.
26 Ajohpe pyra ezuhtoh osepeme ehtoh nymyry enetupuhtohme mana.
27 Atapyĩ onyripyra exiko otupi anarykara ro awahtao te, oerohtoh poko pyra ro awahtao, tineru apoitohme.
28 Zae rokẽ omyhtõkõ ahtao onyhxiropyra exiko, onykerekeremara exiko roropa.
29 Ynara kara exiko: “Mokyro poko emỹpõko ase, epehmãko ase inyrihpyry emetakame,” kara exiko.
30 Tupito tõ kuroko toytose ywy akĩme exikety tupi enese, putupyra exikety.
31 Omoxino tuhke nexiase ãtarykahme roropa, apuru topu risẽ toepukase nexiase.
32 Moro eneryke ya ynara tõsenetupuhse ywy:
33 Onyhko pitiko, atapomẽko, oseremako toiro pixo;
34 yrome tynyhse awahtao omõkomory enahnõko mana, omato sã, typyreke exikety sã osetapãko akĩme oehtoh mana amaro.

25

Saromão nekarotyã tuaro ehtoh poko

1 Sero imehnõ Saromão nekarotyã tuaro ehtoh poko. Tymenekase mã kehko, tymeropose roropa tuisa Ezekia a, Juta tõ esemy, typoetory tomo a.
2 Ritonõpo imehxo ehtoh enetupuhnõko sytatose tuaro ehtoh zonẽtopõpyryke eya kywino xine. Kutuisarykõ imehxo ehtoh ekarõko sytatose tupime ehtoh poko tãtamorepatohkõke eya xine tuaro ehtohme.
3 Tuisa osenetupuhtoh waro ehsaromepyra mase; kuosenetupuhtohkõ motye kapu kae ehtoh samo, moe tuna konõto zue ehtoh sã roropa aosenetupuhtoh mana.
4 Parata tukurãkase ahtao apoto po joia kurã rĩko ipoko erohkety mana.
5 Moro saaro zae pyra amorepatõkõ aroporyhtao tuisa winoino, jamihmehxo exĩko tuisa mana zae ehtoh riry poko.
6 Tuisa konõto ẽpataka awahtao imehxo exiketyme osekaropyra exiko.
7 Kurehxo oya imeĩpo osa kurã ekarory oya, kure hkopyra exiry oya oesary tupuxihkase ropa ahtao ekarotohme imepỹ tuisamehxo exikety a.
8 Atarypopyra exiko onenehpyry ekarotohme apiakane ẽpataka. Otarame imehnõ morara enenanõ mã oehnõko azahkuru oekarõko, morara ahtao otara ãko mah?

9 Atae pyra awahtao apãnary maro oximaro ekurãkatoko amarokõ rokene, tokare pyra ehtoh onekaropyra exiko imehnomo a.
10 Mãpyra tokare pyra ehtoh ekaroryhtao imehnomo a, tuaro exĩko mã toto opoko: tokare pyra ehtoh kurãkary waro pyra oexiry poko. Mame moro poko ehxirokehpyra exĩko mase jũme.
11 Emese kure sã omi kurã ekaroryhtao, uuru risẽ sã mana epery kuhtoh samo tyrise parata risẽ pokona.
12 Otato ahno ahtao tuaro se toexiryke, tuaro exikety namorepary kure kuhse mana, omahtao uuru risẽ motye te, õkyry uuru kurã risẽ motye roropa mana.
13 Tuna kuenimã sã xixi jetũ ahtao tykyrysã apoitoh toehse ahtao, moro sã omi arone mã zae exiketyme ahtao. Mokyro taropohpõ ãkyemapõko mã ynororo.
14 Tõmihpyry onymoipyra ahno ahtao tỹkyryry ekarory poko te, imepỹ akorehmary poko roropa repe, yrome tõmihpyry tamonohse onekaropyra tokurehse ahtao akurũ sã mana tyryrykane maro konopo oehpyra ahtao.
15 Inehmỹke pyra awahtao, axĩ pyra imehnõ tuarõtanohpõko mase ise oehtoh se roropa toto ehtohme, tuisa tõ osenetuputyry tyoromãko roropa mase.
16 Ano zeni enapyryhtao oya onymotyẽkara exiko, oenarutaryino.
17 Onymotyẽkara exiko oytory poko apãnary tapyĩ taka. Tahxime itapyĩ taka oytoryhtao otarame penekehnõko mã ynororo opoko, mame ozehno exĩko mã ynororo.
18 Ajohpe exikety imehnõ kerekeremary poko aorihmapone sã mana, punião samo, kaparu sã roropa, pyrou potyry sã roropa.
19 Etuarimatoh toehse ahtao, ãtakorehmapory se awahtao zae pyra exikety a, tõsẽ onyry sã mana tyery imotahpyry ke, ytoytopỹ ytory sã roropa mana,
20 upo oury sã roropa mana kuenime ahtao. Eremiaryhtao emynyhmakety netaryme sautu riry sã mana apurohpyry pona.
21 Ozehnoto omise ahtao tonahsẽ ekaroko eya; tuna se ahtao tuna ekaroko eya.
22 Moro riryhtao oya osenuruhkãko mã ynororo ehxirõko roropa mana, mame kurã ke oepehmãko Ritonõpo mana.
23 Inikahpoe tyryrykane ahtao konopo enehpõko, moro sã ajohpe imehnõ kerekeremananõ oxiehno imehnõ ripõko mana.
24 Kurehxo tapyi pitiko tao oexiry tupito po, kure hkopyra tapyi tao nohpo maro oseosezuhketyme.
25 Omi kurã etary moino imepỹ pata poe tuna kuenimã enyry sã mana tutunazehnase awahtao, tapotũkehse awahtao.
26 Zae ehtoh poko exikety osekaroryhtao popyra exikety a, tuna enatyry sã mana nuriame toehse ahtao, pẽkamã sã roropa orihmatõ ke topinohse ahtao.
27 Ano zeni enapyry poko toemotyẽkase awahtao akuruhtãko mase, moro sã opyrypary imehnomo a zupiryhtao oya popyra mana.
28 Õsenetuputyry menekary waro pyra awahtao oorypyry poko pyra oehtohme, tõsewomatohke pyra mase pata samo, apuru pyra exikety samo.

26

Tuaro pyra exikety

1 Putupyra exikety riryhtao imehxo, enara sã mana: kuenimã oepyry sã mana eina ahtao, konopo oepyry sã roropa mana tykyrysã apoitoh zano.
2 Zae rokẽ awahtao, popyra ehtoh enehpory se ozehno exikety ahtao opona oryhmasaromepyra mana. Aomiry xihpyry torõ sã ytoytõko repe, yrome porohpyra mana opona ekurehnõko.

Tuaro pyra exiketomo

3 Ipipohtoh nae kawaru aropotohme, etypohkatoh nae jumẽtu etypohkatohme, mara pisarara nae putupyra exikety pipohtohme.
4 Putupyra exikety a ekaroporyhtao onezuhpyra exiko; ezukuruhtao oya mokyro sã exĩko mase.
5 Putupyra exikety a ekaroporyhtao ezuhko omi tupimã ke pyra, tuarohxo exiketyme osekaropyra ynororo ehtohme.
6 Omi aroporyhtao tuaro pyra exikety ae, popyra ehtoh ripõko mana: kurehxo exiry opupuru asakoro ehkotyry oya.
7 Omi tuaro ehtoh ekaroryhtao putupyra exikety a, emese popyrahme sã mana, ãtakamahpyry axiry samo.
8 Putupyra exikety eahmary zae pyra mana, topu mykyry sã mana parateira pokona.

9 Omi tuaro ehtoh ekaroryhtao putupyra exikety a ynara sã mana: omoxino oury aetymyhpyry a tomary ae.
10 Typoetokemy a putupyra exiketõ riryhtao typoetoryme, imehnõ akorekehkãko rokẽ mana, emero porehme.
11 Popyra ehtoh tyrise ropa ahtao putupyra exikety a ynara sã mana: kaikuxi eramary ropa sã mana tonarutatopõpyry pona ropa.
12 Tuarohxo osekaroketyme ahno ahtao ynara sã mana: putupyra exikety motye zuaro pyra mana, toepyryparyke.

Akĩme ehtoh poko
13 Akĩme exikety tapyi tae tutũtary se pyra mana, ynara ãko mana: "Tutũtase jahtao otarame jesekãko reão mana."
14 Tapyi omõtoh apuru sã eraeramãko akĩme exikety mana tynyhtoh po, yrome tosary poe ytopyra mana.
15 Ahno nae akĩmehxo exikety ipunaka, tynapyry riry se pyra roropa tỹtaka mana.
16 Akĩme exikety tuarohxo osekarõko mana, imehnõ 7mãkõ tuaro exiketõ motye, zae tõsenetupuhtohkõ ehtoh ekarory waro toto ahtao ro.

Imepỹ tuaro ehtoh poko
17 Imehnõ oseosezukuruhtao, toto ezukuruhtao oya ynara sã mana: kaikuxi apoiry sã ipanary poko mokyro eneryhtao oya osema tao.
18-19 Ahno a imepỹ tonekunohse ahtao, mame ynara karyhtao eya: "Osemeikãko rokẽ exiase," karyhtao ynara sã mana: rowohpã sã mana typyre orihmatõ poko osemeikaryhtao.
20 Apotopokõ pyra ahtao apoto ezehnõko mana; ekerekerematoh pyra ahtao oseosezuhpyra roropa exino.
21 Sakaramato riryhtao ikarã pona zemime exĩko mana, apotopokõ riryhtao apoto pona ezehpyra apoto mana, moro sã tõsezukuru se exikety nae ahtao oseosezuhkehpyra exino.
22 Ikerekeremary imehnõ poko etary se sytatose, tõsẽ pitiko tomepore sã kyya xine mana!
23 Oturutoh ajohpe ahtao osenetupuhtoh nymyry zonẽnõko mana, mopuku ke oripo zonohtoh sã mana, jarao kure enepotohme repe, moro sã kukurohtao xine mana.
24 Ahno ajohpe exikety imehnõ zehno toexiry zonẽnõko mana, omi kurã ke oturũko mã ynororo repe.
25 Aomiry kure sã repe, yrome tuaro exiko, ajohpe rokẽ mana, ikurohtao ose pyra mana ipunaka.
26 Imehnõ zae exiketõ poenohnõko mã repe, imehnõ enekunohtohme, yrome etyhpyryme popyra inyrityã enẽko mã toto emero.
27 Imehnõ apoitoh riryhtao ahno a, omõnõko mã ynororo moro aka; topu purohmaryhtao eya, mororo ke osetapapõko ynororo mana.
28 Imepỹ se pyra awahtao, sam kamexipory se mase ajohpe ikerekeremary ke oya; omi kurã sã repe onekunohto ahtao imehnõ ryhmãko mana.

27

1 Epyrypara exiko õsenetupuhtoh poko onyriry poko kokoro, zuaro pyra oexiryke otara exĩko kokoro.
2 Ah imehnõ oeahmã toto, epyrypara exiko onyrihpyry poko, kure oehtoh poko roropa, enara.
3 Topu te, isawã roropa omoxĩ mã kehko ipuimaryhtao ahno a, yrome morohne motye kuhse putupyra exikety nyriry mana, omoxiny.
4 Imehnõ zehno ehtoh ryhmatome mana, yrome moro motye kuhse imepỹ zumoxike ehtoh mana.
5 Kurehxo imepỹ zupokary jarao samo zae pyra ynororo ahtao, kure hkopyra mana ipyno sã awahtao yrome oturupyra imaro zae ehtoh poko.
6 Kuepekõ kypyno xine mana sam kamexiporyhtao ro eya, yrome tomeseke exiko oeahmaryhtao oepekara a opyno exikety samo!
7 Tuesapare awahtao ano zeni se pyra mase, yrome omise awahtao tõsẽ itunety tomepore sã oya mana.
8 Ahno moe ahtao tytapyĩ poe, torõ sã exĩko mana tymỹ poe ameke exikety samo.
9 Ixtaratu te, oriu typoxine exikety roropa tãkye orĩko mana. Morararo oepe maro awahtao tãkye exĩko mase õtururuke imaro.
10 Wenikehpyra exiko oepe tõ poko te, omy epe tõ poko roropa. Tupime ehtoh toehse ahtao oya, oekyry a ytopyra exiko atakorehmapose eya. Omyhto exiketomo a rokẽ atakorehmapoko. Ãkorehmãko mã toto moe oekyry tõ ahtao.

11 Aimo, tuaro exiko tãkye jehtohme; imehnõ ezuhtoh nae exĩko ase ykerekeremaryhtao eya xine.
12 Tuaro exiketõ popyra ehtoh oepyry enẽko mã toto, otonẽnõko mã toto, yrome tuamekaro exiketõ tomeseke pyra ytõko mã toto, imeĩpo atasamãko mã toto.
13 Ỹme ahno ahtao imepỹ nepehmary epehmatohme, yrome mokyro waro nymyry pyra ahtao, zae exiry zupõ maro imõkomory ekarory ikurãkatohme mokyro nepehmary epehmatohto.
14 Oepe ẽpakaryhtao oya pakeimo, opore omitatoh ke: “Apakano konohno?” katoh ke, õmiry eya popyra tyripotoh sã exĩko mana.
15 Konopome ahtao pitahpitahkakehpyra ehtoh sã nohpo mana okerekeremakehpyra exiketyme ahtao.
16 Mokyro onymynyhpãkasaromepyra imepỹ mana. Tyryrykane mynyhpãkary tukuhse oya nae? Oriu anymyry tukuhse oya nae oemary ke?
17 Ahno mã atamorepãko imepỹ ahno maro, kurimene risẽ ataehtory sã imepỹ kurimene ke.
18 Wikeira zoko pyno exiko eperytatohme anapyryme; kure rokẽ oesẽ tyriko kure oepehmatohme roropa eya.
19 Oẽmyty enẽko mase tuna kuao, osenẽko roropa mase okurohtao.
20 Ahno penetatoh aorihtyã esary sã mana: toiro osa nae ro exikety sã mana.
21 Apoto ke uuru zahkãko mana parata roropa, kure exiry enetohme. Moro saaro zae ahno ehtoh kuhnõko mana.
22 Putupyra exikety typipohse ahtao itamurume ityoromatohme repe putupyra exikehpyra mana, osemazuhme aehtopõpyry saaro.
23 Oeky tõ pyno exiko, kaneru tomo pui tõ roropa kure toto ehtohme,
24 omõkomory, kowenu sã roropa jũme pyra exĩko mã toto.
25 Pui tõ napyry anarykahpyry isahkako aporo ikurãkatohme; imeĩpo onahpoty isahkako ypy tõ po, anarykahpyry ahtary ropa eraximaryme.
26 Mame upo rĩko mase kaneru hpoty ke. Imepỹ tupito epekahnõko mase tineru ke poti mũkuru tõ epehpyry ke.
27 Poti nohpory tõ suhsuru ekarõko itamurume mã toto oya õkurume, atapyĩ taõkomo a, opoetory tomo a roropa, enara.

28

1 Popyra exiketõ epãko mã toto onekahmara imehnõ ahtao ro, yrome ajohpe pyra exikety orẽpyra mana reão samo.
2 Tutuisake ahno ahtao, tuaro exiketomo, ajoajohpe pyra roropa exiketomo, jamihme exĩko mã toto, orẽpyra exĩko roropa mã toto. Yrome tyyrypyrykõ poko toehse ahno ahtao ituisarykõ myakamãko mã toto tahxime.
3 Tymõkomoke pyra exikety, tymõkomokãkara ryhmaryhtao eya konopo jamihmã sã mana, tykyrysã enahkaponeme samo.
4 Ritonõpo omihpyry omipona pyra exikety osepeme mana popyra exiketõ maro, yrome Ritonõpo omiry omipona exikety popyra exiketõ akorekehkaneme mana.
5 Zae ehtoh waro pyra mã popyra exiketomo, yrome Ritonõpo omiry waro se exiketõ zae ehtoh enetupuhnõko mã toto.
6 Kurehxo tymõkomoke pyra exiry ajohpe pyra ahtao, kure hkopyra tytineruke exiry ajohpe ahtao roropa.
7 Ritonõpo omihpyry omipona poetohti ahtao tuaro exiketõme mã toto, yrome osepeme toto ahtao ajoajohpãkõ maro, jũkõ ehxirõko mana toto pokoino.
8 Tytineruke itamurume toehse awahtao epehpyryje epehmaporyke oya imehnomo a axĩtao rokẽ tineru ekaroryhtao eya xine, etyhpyryme otinerũ nomõko mase imepỹ tinerũme ehtohme, tymõkomokãkara pyno exikety tinerũme.
9 Ritonõpo omiry omipona pyra exikety õmiry etary se pyra exĩko Ritonõpo mana aoturuhtao eya.
10 Ajohpe pyra exikety tonekunohse oya ahtao zae pyra ehtoh tyritohme eya, epukãko mase moro apoitoh taka, onyrihpyry aka; yrome zae ehtoh poko exikety mã kure rokẽ topehmasẽme exĩko.
11 Tymõkomoke exiketõ tuarohxo osekarõko mã toto toipe, yrome tymõkomoke pyra exikety tuaro exiketyme ahtao mokaro ehtoh waro mana.
12 Zae ehtoh poko exiketõ tuisame toehse ahtao, oseahmãko mã toto emero porehme, yrome tuisame toehse popyra exiketõ ahtao, otonẽnõko mã toto enaromỹke toexirykõke.
13 Tyyrypyry tonẽse ahno a ahtao, orẽpyra exipyra ekurehnõko mana, yrome opynanohnõko Ritonõpo mana oorypyry ekaroryhtao eya irumekatohme oya.

14 Ritonõpo omiry omipona awahtao tãkye exĩko mase, yrome aomiry omipona se pyra awahtao, popyra ehtoh oehnõko oya mana.
15 Kowenu popyra ahtao zehno exiketyme sã mana reão samo, uuso sa roropa tymõkomokãkara tuisaryme.
16 Kowenatu zae ehtoh riry waro nymyry pyra ahtao, imehnõ ryhmaneme exĩko mana; ajohpe ehtoh se pyra tuisa ahtao ipunaka okynahxo tuisame exĩko mana.
17 Imepỹ etapahpono nono ahkãko taryporyke samo tokepyry zonẽtohme; ah nahkano.
18 Ajohpe pyra exikety osewomãko mana, yrome ajohpe exikety mõtoino rokẽ orẽnõko mana.
19 Tutupi poko ahno erokuruhtao tynahke exĩko mana pitiko rokẽ pyra, yrome erohpyra ikohmamyryhtao omise exĩko mana, jũme tymõkomoke pyra exĩko mana.
20 Ajohpe pyra exikety tãkye exĩko mana, yrome axĩ tytineruke se exikety tuãnohsẽme exĩko roropa mana.
21 Zae pyra mana tineru ekarory apiakane a osepeme ehtohme, yrome toitoine apiakananõ nae, azahkuru imenekãko tineru pitiko tokarose ahtao eya xine.
22 Tyamene se exikety atarypõko mana itamurume tytineruke toehtohme, naeroro zuaro pyra mana mõtoino rokẽ itinerũ enahnõko mana.
23 Ahno tupokase ahtao oya osepemehxo exĩko matose imeĩpo, ipyrypary motye.
24 Zae rokẽ osekarokety tumy tinerũ tomatonanohse ahtao, tyse tinerũ tomatonanohse ahtao roropa, popyra mana ipunaka imepỹ omato motye.
25 Tyamene se exikety popyra ehtoh enehpõko rokẽ mana. Yrome Ritonõpo enetuputyryhtao oya oesẽme, orẽpyra exĩko mase.
26 Õsenetupuhtoh poko rokẽ awahtao putupyra exikety sã mase, yrome imehnõ tuaro exiketõ namorepatoh omipona awahtao osewomãko mase.
27 Tymõkomokãkara pyno awahtao omise exipyra exĩko mase, yrome pimỹme awahtao tymõkomokãkara onenepyra oehtohme popyra oripõko Ritonõpo a tuhkãkõ mana.
28 Popyra exiketõ tuisame toehse ahtao, otonẽnõko ahno mã toto enaromỹke toexirykõke, yrome tuisame pyra toehse ropa toto ahtao, ajohpe pyra exiketõ emãnõko mã toto.

29

1 Tuhke rokẽ tupokase awahtao, otato pyra rokẽ toehse roropa awahtao, mõtoino rokẽ toatãkasẽme exĩko mase, osepynanohsaromepyra exĩko mase.
2 Zae ehtoh poko exiketõ tuisame ahtao, ahno emero atãkyemãko mã toto; yrome popyra exikety tuisame ahtao pusuh ãko ipoetory tõ mana, ikerekeremãko roropa mã toto.
3 Tuaro ehtoh sehxo imũkuru ahtao, epyrypãko mã jũ ipoko. Imehnõ nohpo poko exikety tytinerũ ahnikãko mana emero.
4 Zae ehtoh poko kowenu ahtao, ahno ewomãko mana; yrome itinerujã epehmaporyhtao ahno a tynonory enahkapõko mana.
5 Oepe tõ pyryparyhtao oya, apoitoh rĩko mase moro taka amoreme omõtohme ro.
6 Popyra exiketõ tapoise mã toto apoitoh taka tyyrypyrykomo a, yrome zae ehtoh poko exiketõ ytoytõko mã toto, tãkye rokene.
7 Zae ehtoh poko exikety osenetupuhnõko mana tymõkomokãkara ewomary poko, yrome popyra exiketõ mokaro poko osenetupuhpyra mã toto.
8 Emero poko ikerekeremananõ pokoino pata põkõ torẽtyke exĩko, osetapãko oxiehno exiketõ samo, yrome tuaro exiketõ ekuremãko mã toto atatapoipyra imoihmãkõ ehtohme.
9 Tuaro exikety tõsezusezuhse ahtao putupyra exikety maro, exianãko rokẽ mokyro mana, opore kohtãko te, ipoihtõko roropa mana.
10 Imehnõ etapananõ zae exiketõ se pyra mã toto ipunaka, yrome zae ehtoh poko exiketõ toto ewomãko mã toto isene toto ehtohme.
11 Putupyra exikety tohne toexiry enepõko mana imehnõ neneryme, yrome tuaro exikety mynyhme exĩko, tehme roropa mã ynororo.
12 Otato tuisa ahtao ajohpe ehtoh poko, mokyro akorehmananõ emero ajohpe exĩko mã toto.
13 Tymõkomoke pyra exikety, iiryhmane maro toiro rokẽ ehtoh ke oxisã mã toto: Ritonõpo a enuru tokarose eya xine enetohme.
14 Tymõkomokãkara ewomaneme tuisa konõto ahtao, okynahxo tuisame exĩko mana.
15 Poetohti kurãkary kure mana, toto amorepary zae ehtoh poko kure roropa mana. Typenetatoh poko rokẽ poetohti ahtao, etyhpyryme jẽ ehxirõko mana.
16 Popyra exiketõ tuisame toehse ahtao, popyra ehtoh emãnõko mana; yrome zae ehtoh poko exiketõ isene ro exĩko mã toto, popyra exiketõ enahkary enẽko mã toto.
17 Opoenõ amorepako zae ehtoh poko toto ehtohme, toto poko epyrypãko mase, ehxiropyra roropa mase toto poko.

18 Ritonõpo omiry onenetupuhpyra ahno ahtao zae ehtoh onyripyra mã toto. Tãkye mã mokaro, Ritonõpo omiry omipona exiketomo.
19 Azahkuru opoetory toehse ahtao, omi ke rokẽ onytyoromara mase. Õmiry etãko mã repe, yrome omipona pyra mana.
20 Ahno otururuhtao osenetupuhpyra ahtao zae ehtoh onyripyra mana ipunaka, mokyro motye kure ehtoh rĩko putupyra exikety mana.
21 Opoetory penetatoh emero ekaroryhtao eya poetome ro ahtao, imeĩpo emero esẽme se exĩko mana.
22 Axĩ zekĩtapakety oxiehno imehnõ ripõko mana, oseosezuhnõko, atatapoĩko roropa mã toto.
23 Imehnõ motye kure osekaroryhtao ahno a orẽnõko mana, yrome epyrypara ynororo ahtao aomiry etary se exĩko imehnõ mana.
24 Omato akorehmaneme toehse ahno ahtao atakorehmasaromepyra exĩko mana. Ajohpe pyra ahtao ahno apiakane ẽpataka, tuãnohsẽme exĩko mana, yrome ajohpe ahtao, Ritonõpo a tuãnohsẽme exĩko mana.
25 Opoko imehnõ osenetupuhtoh zuno awahtao orẽnõko mase, yrome Ritonõpo enetuputyryhtao oya towomasẽme exĩko mase.
26 Kymarokõ emero atakorehmapory se sytatose tuisa konõto a, yrome Ritonõpo rokẽ, kuapiakanekõme nymyry, zae ehtoh ke kuepehmatorỹko mana.
27 Zae ehtoh poko exiketõ popyra exiketõ se pyra mana ipunaka. Zae ehtoh poko exiketõ zehno roropa popyra exiketõ mana.

30

Akua omiry

1 Sero Akua omihpyryme mana, Jake mũkuru:
“Ritonõpo ymaro pyra mana,
Ritonõpo ymaro pyra mana.
Torẽse ywy.
2 Onokyrome ase, ahnome pyra;
tuaro pyra exiketyme ase,
tuaro ahno tyripose ahtao ro Ritonõpo a.
3 Atamorepara tokurehse ywy tuaro ehtoh poko,
Ritonõpo Kurã waro nymyry pyra ase.
4 Onoky nae tuaro exiketyme kapu ehtoh poko emero?
Onoky nae tyryrykane apoihpono tomary ke?
Onoky nae tuna ãtyhtõko kamisa ke?
Onoky nae sero nono ehpiry tõ meroneme?
Mokyro esety waro hma?
Imũkuru esety waro roropa hma?
Kaxiko zuaro awahtao.
5 “Ritonõpo omiry emero ajohpe pyra mana. Osewomatohme mana towomanekõme enetupuhnanomo a emero.
6 Omi tyorõ onekaropyra exiko Ritonõpo omiryme; moro tyrise ahtao oya oupokãko mana, ajohpe oehtoh enepõko roropa mana.”

Oturutoh Ritonõpo a

7 Ritonõpo, asakoro ehtoh se rokẽ hano oya orihpyra ro jahtao:
8 Ajohpe pyra kyripoko te, tymõkomoke itamurume jyripyra exiko, tymõkomoke pyra jyripyra roropa exiko. Tonahsẽ ipune ehtoh rokẽ ekaroko ya isene jehtohme.
9 Moro motye nae jahtao otarame: “Ose pyra ase,” ãko ase. Mãpyra tymõkomoke pyra jahtao ipunaka otarame ematonãko ase, mame oesety, Ritonõpo hxirõko imehnõ mana Jesẽme oexiryke.

Imehnõ tuaro ehtoh omiry

10 Imepỹ poetory onykerekeremara exiko esemy a, popyra ehtoh oya onenehpopyra imehnõ ehtohme, etuarimara roropa oehtohme moro poko.
11 Ahno nae tumykõ kerekeremãko, tysekõ kure onyripyra roropa mã toto.
12 Ahno nae kure rokẽ osekarõko repe, yrome nuriame toto ehtoh onukurikara ro mana.
13 Ahno nae imehnõ motye kure osekarõko mã toto, imehnõ enẽko mã toto ahno kahpyryme rokene.
14 Ahno nae, tytinerũ apoitohme tyya xine tymõkomokãkara akorekehkãko, etuarimaketõ akorekehkãko roropa mã toto.

15 Rere, munu ẽneme exikety tõxike asakoro mana, esetykõ mã: “Ekaroko ya! Ekaroko ya!”
Asakoropane: “Epo hnae!” kara exiketõ nae:
16 Aorihtyã ekepyry esary te;
nohpo, poetoẽme exipitopyra ro ahtao;
nono tonore konopo sehxo ahtao;
apoto, itu tonore zatyryhtao tapyi tõ maro, enara.
17 Tumy poihtoneme exikety te, tyse htomaneme exikety roropa kunumuxime toehse ahtao, tõsẽ exĩko mokyro mana kurumu tomo a, enuru typosoposohkasẽme exĩko roropa mana atõko tomo a.
18 Asakoropane exiketõ nae onenetupuhsaromepyra jehtopo:
19 Piano ytoytory kapu ao te;
okoi ytory poko topu poro;
wapu ytory poko tosemary ae tuna konõto kuao te,
nohpo maro orutua osepyno ehtoh poko, enara.
20 Ynara sã mã nohpo tynio maro rokẽ pyra exikety: imepỹ maro ehxĩpo epỹko mana; moromeĩpo ynara ãko mana: “Azahkuru ehtoh onyripyra akene!”
21 Asakoropane ehtoh se pyra sero nono põkõ mã ipunaka:
22 Ahno namoto tuisa konõtome toehse ahtao;
putupyra exikety typenetatoh emero nae ahtao tonahsẽme;
23 ajoajohpe exikety tyniotase ahtao te,
nohpo namoto tosẽ myakãme toehse ahtao.
24 Sero nono po asakoropane onokyro tõ nae, zumo pyra exiketomo yrome emese kure mã toto:
25 maikuato tõ, jamihme pyra exiketomo, yrome tonahsẽ kurãkãko mã toto eina ahtao;
26 koeriu tomo, jamihme pyra roropa mã toto, yrome tytapyĩ rĩko mã toto topu tõ ao;
27 taparara tomo, tutuisake pyra mã toto, yrome oximõme ytõko mã toto;
28 joxi tomo, tupime pyra mokaro apoiry oma ke, yrome omõnõko mã toto tuisa tapyĩ konõto taka.
29 Asakoropane isene exiketõ nae aytorykohtao toto enery se osenuhmaketõ mana:
30 reão te, imehnõ onokyro tõ motye jamihme mana, imehnõ zuno pyra roropa mana;
31 poti te;
kuratiri orutua, orẽpyra exikety samo;
tuisa konõto typoetory tõ ẽpataka.
32 Putupyra exiketyme toehse awahtao, orẽpyra osekaroryke popyra ehtoh riry se toehse awahtao apoaporo, osenetupuhko aporo:
33 pui suhsuru etaparyhtao mãteka rĩko mase;
eunary totapase ahtao munu tũtãko mana;
ozehno imehnõ riryhtao oya atatapoĩko matose, enara.

31

Tuisa ẽ omiry sero

1 Tuisa Remueu eny omiry sero, tumũkuru netaryme, ynara tykase ynororo:
2 Omoro mase umũkuru, Ritonõpo nekarohpyry ya tõturuse jexiryke eya, opyno ase ipunaka. Otara ãko ywy oya?
3 Ajamitunuru, otinerũ roropa onenahkara exiko nohpo tõ poko, tuisa tõ tõsenahkase nohpo tõ poko.
4 Etako pahne, Remueu! Popyra mana uwa eukuru jehnahpyry enyryhtao tuisa tomo a, imehnõ eukuru jehnahpyry roropa onẽpyra exiko.
5 Jehnahpyry enyryhtao tuisa tomo a wenikehnõko mã toto Ritonõpo nyripohpyry poko. Etuarimaketõ ewomary poko wenikehnõko roropa mã toto.
6 Eukuru jehnahpyry kure orihsasaka exiketõ okurume te, etuarimaketõ okurume roropa.
7 Ah jehnahpyry ẽno toto wenikehtohme toetuarimarykõ poko te, tãkye pyra toehtohkõ poko, enara!
8 Oturuko osewomasaromepyra exiketõ omiryme. Takorehmaneke pyra exiketõ ewomako, etuarimaketomo emero porehme.
9 Toto akorehmatohme oturuko, zae rokẽ apiakaneme exiko. Tymõkomokãkara ewomako, etuarimaketõ roropa.

Ipyty emese kure exikety

10 Mame opytyme nohpo kurã enery tupime mana. Kure aexiry topu tõ typyne exiketõ motye mana.
11 Zae aexiry enetupuhnõko inio mana, jũme etuarimara exĩko mana.
12 Isene ro tahtao mokyro nohpo kure rokẽ tynio rĩko mana, popyra ehtoh onyripyra roropa mana.
13 Erohkehpyra mana kaneru hpoty riry poko upome te, mauru panõ riry poko roropa upome.
14 Moino tonahsẽ enehnõko mã ynororo tytapyĩ taka, wapu tõ samo, osepekahketõ samo.
15 Ẽmehpyra ro ahtao owõnõko mana, tonahsẽ ritohme tytapyĩ taõkõ otuhtohme, typoetory tomo a erohtoh ekarotohme roropa.
16 Tupito enẽko mana, epekahnõko mana tytinerũ ke, toerohtamitu ke, mame tutupi arykãko mana uwa zoko tomo.
17 Orẽpyra erohnõko mana, jamihme, tuaro roropa.
18 Tynyrihpyry tõ epehpyry waro mana emero porehme, toerokuru poko kohmãnõko mana.
19 Mauru topuru rĩko mana kyita pokona, kaneru hpoty te, mauru panõ maro. Moro ke kamisa kahnõko mana, tupõ ritohme.
20 Tymõkomokãkara akorehmãko mana, omise exiketõ roropa.
21 Kuenime toehse ahtao torẽtyke pyra mã ynororo, tupoke kurã ke itapyĩ taõkõ exiryke.
22 Ãty kõ rĩko mana, upo amurũko mã ynororo mauru panõ risemy, imepỹ kamisa kurã risẽ roropa.
23 Inio imehxo mana, isehxo mã toto emero. Aomiry etary se roropa mã toto emero porehme.
24 Upo rĩko mokyro nohpo, zamareary roropa ekamotohme osepekahketomo a.
25 Jamihme mana, aomiry etary se imehnõ mana, imeĩpo ehtoh zuno pyra roropa mana.
26 Tuaro ehtoh ke oturũko mana, imehnõ poko tonupunaryke toto zurũko mana.
27 Akĩme pyra mana, tytapyĩ taõkõ onypynanohkehpyra mana.
28 Ipoenõ aomipona mã toto, kure oturũko mã toto ipoko, inio roropa typyty eahmãko mana.
29 Ynara ãko mana ipoko: “Nohpo tõ tuhke, tynio maro kure repe, yrome moxiã emero motye kure mase.”
30 Nohpo enekure exikety onekunohto mana, oryxime ehtoh axĩtao rokẽ mana, yrome Ritonõpo omipona exiketyme nohpo ahtao kure mokyro ekarõko imehnõ mana.
31 Zae rokẽ mokyro ekarotoko inyrihpyry pokoino, kure rokẽ aexiry ekarotoko imehnõ netaryme, emero porehme.

EKEREZIAXTI
Tuaro Exikety Namorepatopo
Eclesiastes
Ekarotopo

Sero *Ekereziaxti* tuaro exikety tõsenetupuhse isene ahno ehtoh poko te, zae pyra imehnõ ryhmananõ poko te, onekunohtõkõ poko, enara. Mame etyhpyryme: "Emero toiparo rokẽ mana," tykase ynororo. Ritonõpo waro pyra exiketyme ahtao oturũko mana orẽpyra toehtoh poko, typoremãkatopõpyry poko, tãkye toehtoh poko te, toemynyhmary poko roropa.

Yrome wenikehpyra toehse ahtao Ritonõpo poko, ynara ãko poetohti a: Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo Oesẽkõ poko poetome ro awahtao xine, opũkõ motara ro ahtao te, ouzenukõ ytopyra ro Tyrihpõkomo a (12.1,7). Ritonõpo pyno ehtoko Aomiry omipona oehtohkõme. Moro poko kuehtohkõme tyrise sytatose eya. Imeĩpo osekarõko sytatose Ritonõpo ẽpataka kynyrihpyrykõ poko tonẽse ahtao ro, kure kynyrihpyrykõ poko te, popyra kynyrihpyrykõ poko roropa, enara (12.13-14).

Sero pape ao

Oty katohme isene hano? *1.1—2.26*
Tuaro ehtoh isene ehtoh poko *3.1-15*
Senohne a tamorepase ywy *3.16—6.12*
Senohne isene ehtoh poko *7.1—12.8*
Aotyhkatopõpyry *12.9-14*

Isene ehtoh toiparo rokẽ mana

1 Sero nase oturukety omiry, Tawi mũkuru, tuisame exikety Jerusarẽ po.
2 "Toiparo rokene, toiparo rokẽ mana," ãko oturukety mana. "Emero porehme toiparo rokẽ mana."
3 Erohnõko sytatose orẽpyra samo, tamuhpõme kuehtohkõ pona, oty apoitohme kuerohtohkõ tamitukõ nahe?
4 Ahno tõ enurũko mã toto, orihnõko roropa mã toto. Yrome sero nono etyorõmara mana.
5 Xixi tũtãko mana. Mame omõnõko ropa mana ytotohme ropa tosaka, tutũtatoh pona ropa.
6 Tyryrykane tyryry ãko ikurenaka, imeĩpo tyryry ãko inikahpozakoxi, eraeramãko mana, mame oehnõko ropa mana toesyryhmatopõpyry pona ropa.
7 Tuna tõ emero yhtõko mã kehko tuna konõto kuaka, yrome tuna konõto zueme exipyra mana. Moro tuna ytõko ropa mana aenatyry pona ropa, yhtotohme ropa.
8 Senohne emero erohnõko mana: etaehnõko sytatose morohne eneryhtao kyya xine. Morohne emero onekarosaromepyra sytatose. Kuenurukõ penekehpyra mã kehko tõsenuhmarykõ poko, kypanarykõ penekehpyra roropa mã kehko etary poko.
9 Pake ehtopõpyry sã exĩko ropa mana. Pake tyrihpyry sã tyrisẽme exĩko ropa mana. Tyrisã kasenato ehsaromepyra mana sero nono po.
10 Tyrisã nae, ipoko ynara kasaromepyra mã exino: "Eneko ke! Sero panõ exipitopyra mana sero nono po?" Arypyra! Emero toehse osemazuhme, enurupyra ro kuahtao xine.
11 Pake ehtopõpyry poko wenikehnõko sytatose. Moro saaro imeĩpo ehtoh poko wenikehnõko mã mokaro, enurupyra ro exiketomo.

Tuaro ahno ehtoh poko

12 Ywy, tuaro exikety, Izyraeu tõ tuisaryme exiase Jerusarẽ po.
13 Jatamorepary se toehse ywy emero riry poko sero nono po. Tyrohmanohpose sytatose Ritonõpo a kuetuarimatohkõme.
14 Ahno nyriry enease emero porehme sero nono po. Ourutorỹko ase: toiparo rokẽ mana, emero. Tururume tyryrykane ekahmary sã mana.
15 Ijome exikety onytopohmasaromepyra mã toto. Onukuhsaromepyra mase atapona waro ehtohme arypyra ahtao.
16 Ynara tõsenetupuhse ywy: "Ywy tuisamehxo toehse, imehnõ tuisa tõ osemazuhme aexityã Jerusarẽ po motye tuarohxo toehse ywy. Tuaro ehtoh poko zuaro ase, emero ehtoh poko zuaro roropa ase."
17 Naeroro tukuhse ywy enetupuhtohme: emero poko zuaro ehtoh poko te, tuaro nymyry ehtoh poko roropa, putupyra ehtoh poko te, tuaro pyra ehtoh poko ipunaka. Yrome ynara rokẽ tonetupuhse ya: moro poko atamorepatoh tonõ tururume tyryrykane ekahmary sã mana.

18 Tuarohxo ahno ahtao, itamurumehxo torẽtyke exĩko mana. Emero poko zuarohxo awahtao xine, jetuhxo exĩko mana oya xine.

2

Oseahmary toiparo rokẽ mana

1 Mame ynara tymenekase ya: ypenetatoh poko, joseahmary poko tãkye jehtohme. Yrome ynara zuaro toehse ywy: morohne poko jehtoh toiparo rokẽ mana.

2 Ynara tõsenetupuhse ywy: exianary rowohpe ehtoh sã mana, atahmãkatoh poko exianatohme otyme kure? Toiparo rokẽ mana.

3 Tuaro se exiase: oty riry kure tãkye jehtohme isene ro jahtao? Naeroro tymenekase ya jatãkyematohme eukuru jehnahpyry ke, oseahmary poko roropa, enara. Osenetuputyase: otarame sero poko kure rokẽ exiry okynã pyra kuexirykõke sero nono po.

4 Ynyrihpyry tõ imehxo tyrise ya. Tapyi tõ yriase ytapyĩme, tupito tõ arykase uwa zoko ke.

5 Tupito tõ arykase, otyro tõkehko, epery zoko tõkehko roropa emero rokene.

6 Tuna pẽkamã tahkase ya moro otyro ehxikatohme.

7 Namoto tõ topekahse ya tuhke, imehnõ namoto tõ nae exiase tonuruse aexityã ytapyĩ tao. Pui tõ tuhke nae exiase kaneru tõ roropa tuhke, imehnõ tuisa tõ, osemazuhme Jerusarẽ po aexityã motye.

8 Uuru roropa apoiase parata maro ikurãkatohme ykyryryme, tuisa tõ tinerũ poe te, kowenatu tõ poe roropa. Eremiaketõ nae exiase orutua komo, nohpo tomo eremiatohme ynetaryme. Nohpo tõ nae exiase ypenetatoh pune.

9 Morara exiryke imehxo toehse ywy, tytineruke itamurume, Jerusarẽ põkõ tytineruke aexityã emero motye exiase, tuaro roropa exikehpyra exiase.

10 Ypenetatopõpyry emero apoiase. Ise jehtopõpyry moro apoiase emero. Atãkyemãko exiase ynyrihpyry poko. Naeroro moro epehpyryme emero se jehtopõpyry tapoise ya.

11 Yrome morohne poko tõsenetupuhse jahtao ynyrihpyry poko emero te, jerohtopõpyry poko roropa morohne ritohme, zuaro toehse ywy: morohne emero toiparo rokẽ nexiase. Axĩtao rokẽ nexiase sero nono po. Tururume jytory sã nexiase tyryrykane ekahmary sã rokene.

12 Mame tõsenetupuhpitose ywy tuaro ehtoh poko, ajoajohpe ehtoh poko roropa, putupyra ehtoh poko, enara. Enetupuhpotohme rokene: tynyriry kasenato riry waro tuisa nae? Arypyra! Tyriry kuhnõko mana, yrome imehnõ tuisa tõ osemazuhme aexityã nyrityã sã tyrĩko rokene.

13 Etyhpyryme ynara tonetupuhse ywy: tuaro ehtoh kurehxo, zuaro pyra ehtoh popyra mana, saerehkatoh kurehxo ehtoh samo, ikohmamyry popyrahxo.

14 Tuaro exiketõ toytorykõ enẽko mã toto. Yrome tuaro pyra exiketõ ikohmamyry ae ytoytõko mã toto. Mãpyra zuaro ase kure ehtoh te, popyra ehtoh roropa oehnõko tuaro exiketomo a putupyra exiketomo a roropa.

15 Naeroro ynara osenetuputyase: “Emero rokẽ toehse ahtao putupyra exiketomo a, morara exĩko ya roropa mana. Naeroro oty tapoise ya jepehpyryme tuaro jehtamitume?” “Arypyra! Epehpyry anapoipyra exiase ipunaka!” Moro roropa toiparo rokẽ mana.

16 Tuaro exiketõ tuenikehsẽme exĩko, putupyra aexityã samo. Imeĩpo emero porehme tuenikehsẽme exĩko sytatose. Orihnõko sytatose emero, tuaro exiketomo, putupyra exiketomo, enara.

17 Morara exiryke isene ehtoh otyme kure? Arypyra ipunaka! Jerohtopõpyry pokoino popyra ehtoh rokẽ toehse ya. Toiparo rokẽ erokuase; tururume tyryrykane ekahmãko sã rokẽ exiase.

18 Emero ynapoihpyry, emero ynyrihpyry roropa toiparo rokẽ toehse ya. Ynara exiryke: emero ykyryry tõ nomõko ase imepỹ tuisa, ymyakãme exikety kyryryme ehtohme.

19 Otarame tuaro exiketyme exĩko mokyro mana. Otarame tuaro pyra exiketyme exĩko mana, zuaro pyra ase. Yrome mokyro ykyryrỹpyry emero esẽme exĩko mana. Morohne poko toerohse ywy yronymyryme, tuaro jehtoh ke morohne apoitohme sero nono po. Toiparo rokẽ mana.

20 Naeroro toemynyhmase ywy jerohtopõpyry poko.

21 Toerohse ywy yronymyryme, tuaro jehtoh ke, senohne poko zuaro jehtoh ke, emese kure jehtoh ke roropa. Mame morohne emero inomõko rokẽ ase imepỹ kyryryme ehtohme, ipoko erohpitopyra ynororo ahtao. Toiparo rokẽ mana. Moro zae pyra mana ipunaka!

22 Erohnõko sytatose, torẽtyke exĩko sytatose kuorikyrykõ ponãmero oty apoitohme epehpyryme?

23 Kynyrihpyrykõ emero isene ro kuahtao xine, epehpyry onenehpyra kyya xine mana, torẽtyke ehtoh rokene, sam katoh roropa kukurohtao xine. Oseremasaromepyra sytatose, tykohmãse ahtao roropa. Toiparo rokẽ mana.
24 Ya ynara rokẽ kure mana: otuhnõko, eukuru ẽnõko te, oseahmãko moro tineru ke oerohtamitu. Moro roropa Ritonõpo nekaroryme mana, moro enetupuhnõko ase.
25 Ritonõpo hnao tynahke pyra kymarokõ exiry, oseahmatoh pyra roropa kymarokõ exiry.
26 Tuaro ehtoh ekarõko mana kyya xine, senohne poko zuaro ehtoh roropa, tãkye ehtoh roropa tyamaro exiketomo a. Yrome popyra exiketõ irohmanohpõko Ritonõpo mana tykyryrykõ apoitohme tyya xine, ikurãkatohme roropa ekarotohme Ritonõpo zamaro exiketomo a. Moro roropa toiparo rokẽ mana, tururume tyryrykane ekahmary samo.

3

Toehtoh nae sero nono po

1 Emero porehme sero nono po toehtoh nae Ritonõpo poe.
Emero rokẽ aehtoh toehse ahtao moro exĩko mana.
2 Enurutoh nae mana te,
aorihtoh nae roropa mana,
arykatoh nae mana te,
toutoh nae roropa mana.
3 Etapatoh nae mana te,
ikurãkatoh nae roropa mana.
Akohtoh nae mana te,
tyritoh nae roropa mana.
4 Emynyhmatoh nae mana te,
atãkyematoh roropa nae mana.
Ihnamotoh nae mana te,
watoh nae roropa mana.
5 Topu tõ pahtoh nae mana te,
topu tõ oximõme tyritoh nae roropa mana.
Oseahmatoh nae mana te,
osekazumatoh nae roropa mana.
6 Zupitoh nae mana te,
emapotoh nae roropa mana.
Tineru kurãkatoh nae mana te,
ipahtoh nae roropa mana.
7 Ixihkatoh nae mana te,
ixixĩtoh nae roropa mana.
Mynyhme ehtoh nae mana te,
oturutoh nae roropa mana.

8 Imepỹ pyno ehtoh nae mana te,
ise pyra ehtoh nae roropa mana.
Osetapatoh poko ehtoh nae mana te,
osepeme ehtoh poko ehtoh nae roropa mana.
9 Oty apoĩko erohkety nae toerohtamitume?
10 Ritonõpo nyrohmanohpotoh ahno a enease emero porehme toerohtohke toto ehtohme.
11 Ritonõpo nyrityã emero kure potu mana, toto ehtoh toehse ahtao. Isene exikehpyra ehtoh tyrise roropa eya kukurohtaka xine. Yrome inyrityã emero onenetupuhpyra sytatose.
12 Ynara enetupuhnõko ase: sero nono po ynara rokẽ kure tyriry kyya xine: ikuhko tãkye rokẽ ehtohme te, kure ehtoh poko rokẽ ehtoko imehnõ maro.
13 Kure roropa kyya xine otuhnõko, eukuru ẽnõko tãkye ehtohme kuerohtamitukõme. Moro Ritonõpo nekarohpyryme mana kyya xine.
14 Zuaro ase, Ritonõpo nyriry emero jũme exikehpyra mana. Moro motye onyrisaromepyra sytatose, pitikohxo moro onyrisaromepyra roropa sytatose. Moro rĩko Ritonõpo mana, imehxo toexiry enetupuhpotohme kyya xine.
15 Emero sero nono po ehtoh pake toehse, imeĩpo ehtoh roropa pake toehse nexiase. Ritonõpo poe inyripohpyry exĩko mana, mame moro sã exĩko ropa mana.

Zae pyra ehtoh sero nono po

16 Sero nono po ynara enease roropa: zae ehtoh esao, popyra ehtoh nexiase. Kurãkõ esao iirypyryme nexiase.
17 Osenetupuhnõko ase ukurohtao: “Zae ehtoh poko exiketõ apiakãko Ritonõpo mana, popyra exiketõ roropa. Ynara exiryke, emero ehtoh, emero ahno nyriry roropa exĩko mana, zae morohne ehtoh toehse ahtao.”
18 Osenetupuhno roropa ahno ehtoh poko: Ahno kuhnõko Ritonõpo mana ynara enetupuhtohme kyya xine: onokyro tõ motye kure exipyra sytatose.
19 Etyhpyryme oxisã orihnõko mã toto, ahno, okyno, onokyro roropa. Ahno osewomara mana orihpyra ehtohme. Oxisã oseremãko mã toto isene ehtohme. Enẽko mase, toiparo rokẽ mana.
20 Ahno, onokyro sã, toorihse ahtao nonome exĩko ropa mana. Nono poe tyrise toto. Nonome exĩko ropa mã toto.
21 Otãto zuaro exĩko ahno nae: ahno zuzenu onukuru poko kakoxi, onokyro tõ, okyno zuzenu yhtõko nono aka? Zuaro pyra sytatose.
22 Naeroro ynara osenetupuhno: kure ya mana kuoseahmarykomo tãkye kuehtohkõme kynyrirykõ poko. Moro rokẽ kuepehpyrykõme mana kuerohtamitukõme. Otãto zuaro exĩko sytatou toorihse kuahtao xine imeĩpo ehtoh poko?

4

Imehnõ ryhmary poko

1 Morarame osenuhmase ropa imehnõ ryhmary enetohme zae pyra exiketomo a sero nono po. Tuhkãkõ enease tonekunohse exiketomo, tyyryhmase roropa aexityamo. Xitãko toh nexiase yrome toto anakorehmara imehnõ nexiase. Toto anakorehmara topeke iiryhmananõ exiryke jamihmehxo exiketomo.
2 Morara exiryke ynara tonetupuhse ywy: mokaro toorihse aexityã tãkyehxo mã toto, isene ro exikety tõ motye.
3 Yrome tãkye kuhse mã mokaro enurupyra ro exiketomo, zae pyra imehnõ ryhmary onenepyra ro toexirykõke sero nono po.
4 Tonetupuhse roropa ya oty katohme ahno erohnõko yronymyryme orẽpyra toehtohkõme tineru apoiry poko: imehnõ motye se toexirykõke. Yrome moro emero toiparo rokẽ mana. Tururume ytokety sã mana tyryrykane ekahmary poko.
5 Ynara ãko imehnõ mana: rowohpe exikety rokẽ tehme exĩko mana erohpyra, akĩme toexiryke orihnõko mana, axĩ pyra emitapãnõko.
6 Otarame ajohpe pyra mana. Yrome kurehxo mana pitiko rokẽ nae ahtao toiro emary ao torẽtyke pyra roropa ahtao. Popyra mana asakoro emary pehme exikehpyra ahtao erohtoh ke, tyryrykane apoiry kuhne samo.
7 Imepỹ toiparo rokẽ ehtoh enease roropa:
8 Orutua, toiroro exikety, topeke pyra, tumũkue pyra, takorõke pyra tahxime erohnõko mana, tãkye pyra toerohtamitu poko. Oty katoh itamurumehxo erohnõko nae, oseahmara, atãkyemara kyryry kurã poko? Moro roropa toiparo rokẽ mana, popyra ipunaka.
9 Asakoro ahtao kurehxo mana, asakoro ahno erokuruhtao oximaro, tuhkehxo tyrĩko mã toto.
10 Toiro mokyro epukaryhtao, akorehmãko epe mana aowõtohme ropa. Yrome toiroro ahtao toepukase ahtao popyrahme sã exĩko mana imepỹ pyra exiryke akorehmatohme aowõtohme ropa.
11 Kuenime toehse ahtao, oximaro ataxikaryhtao nyhse axitũ ehtohme atakorehmãko mã toto. Toiroro ahtao kõxitapãnõko rokẽ mana.
12 Asakoro ahtao, jamihmehxo matose omato toehse ahtao osetapase. Eary, oseruao eary risẽme ahtao, tupime amotyry mana.
13 Nuasemã tytineruke pyra exikety, yrome tuaro exiketyme ahtao, tuisa tamuhpõme exikety motye mana, tuaro pyra ynororo ahtao, tuaro exiketõ onetara roropa ahtao.
14 Orutua otarame tũtãko ãpuruhpyry tae, tuisa konõtome ehtohme, tonuruse ynororo tytineruke pyra tahtao ro.
15 Tõsenetupuhse exiase ahno poko emero, isene exiketõ sero nono po. Mokaro rãnao toiro nuasemã nae tuisame exĩko ymyakãme.
16 Otarame tuisa konõto poetory tõ ikuhpỹme mã toto. Toorihse ynororo ahtao, “Kure mase,” kara exĩko mã toto inyrihpyry poko. Moro toiparo rokẽ mana. Tururume tyryrykane ekahmary sã mana.

5

Tomeseke ehtoh omi etapory poko

1 Tomeseke exiko oytoryhtao Ritonõpo Tapyĩ taka. Ytoko ẽpataka aomiry etatohme oya. Onekarory onekaropyra exiko putupyra exiketõ samo, zuaro pyra mã toto zae ehtoh oxisã pyra mana zae pyra ehtoh maro.
2 Osenetupuhko aporo, imeĩpo õturutohme. Axĩ pyra õmiry etapoko Ritonõpo a. Kapu ao Ritonõpo mana, omoro taro nono po; naeroro pitiko rokẽ oturuko.
3 Torẽtyke itamurumehxo awahtao, tuhkehxo ataosenehkãko mase. Itamurumehxo õtururuhtao putupyra exikety omiry sahxo sekere ãko mase.
4 Õmiry etaporyhtao Ritonõpo a onekarory poko, ekurehpyra exiko moro riry poko oya, omihpyry ae ro. Putupyra exiketõ se pyra Ritonõpo mana. Naeroro moro tyriko kẽty õmihpyry etapotopõpyry ae ro.
5 Kurehxo oya exiry õmiry onetapopyra awahtao, popyrahxo õmiry etaporyhtao oya: "Ynara tyrĩko ase," karyke, mame onyripyra ekurehnõko mase.
6 Tomeseke exiko õmiry poko, iirypyryme exipyra oehtohme õtururu pokoino. Mame ytopyra ropa exĩko mase oturukety a osekarotohme, azahkuru omihpyry ehtopõpyry ekarotohme eya. Otyme kure ozehno Ritonõpo tyripory oya, onyrihpyry enahkapory roropa eya awãnopyryme?
7 Tuhke rokẽ tõsenehse awahtao ro, toiparo rokẽ toerohse awahtao roropa, emero poko õtururuhtao imehnomo a, Ritonõpo Imehxo ehtoh onenetupuhkehpyra exiko.

Mõkomo itamurume apoiry toiparo rokẽ mana

8 Osenuruhkara exiko tymõkomokãkara rohmanohpory poko kowenu a eneryhtao oya, tytineruke pyra exiketõ ryhmaryhtao roropa kowenu poko erohketomo a, toto onewomara roropa ahtao eya xine. Kowenu poko tuisame exiketõ towomase mã toto tosemy a, mokaro asakoro towomase roropa ituisarykomo a.
9 Ynara ãko mã toto: "Kymarokõ emero otuhnõko sytatose nono pokoino, yrome tuisa konõto tonahsẽ apoĩko mana imehnõ apoihpyry tõ wino."
10 Tineru sehxo exikety tãkye nymyry exipyra mana. Tineru itamurume esẽme toexiry se exikety: "Epo mana," kasaromepyra mana tytinerũ poko. Moro roropa toiparo rokẽ mana.
11 Itamurumehxo tỹkyryneke ahno ahtao, tuhkehxo ahno exĩko inapyry enahtohme. Naeroro otyme kure itamurumehxo morohne apoiry eya? Ynara rokẽ kure eya, zuaro toehtoh itineruje toexiry poko.
12 Kure nyhnõko erohkety mana pitiko rokẽ enapyryhtao eya, itamurume enapyryhtao roropa eya. Yrome tymõkomoke exikety torẽtyke toexiryke tymõkomory poko nyhsaromepyra mana.
13 Sero popyra ehtoh enease sero nono po: tytinerũ kurãkãko ahno mana, nae ehtohme imeĩpo ise toehse tahtao.
14 Mame moro tineru enahkahpyryme exĩko, tonekunohse esẽ ahtao imehnomo a. Naeroro tineru pyra toehse, tokarosẽ pyra, inomotohme typoenõ tinerũme.
15 Sero nono rumekãko sytatose kuenurutopõpyrykõ samo, arypyra kuemarykõ ao. Toerohse kuahtao xine ro yronymyryme mõkomo anarosaromepyra sytatose toorihse kuahtao xine.
16 Moro popyra mana ipunaka. Sero nono rumekãko sytatose kuenurutopõpyrykõ samo. Toerohse itamurume, tyryrykane apoiry kuhnõko, toiparo rokẽ toerohse sytatose.
17 Ynara rokẽ tapoise kyya xine: tamuhpõme toehse, tykohmãse sã sytatose kuemynyhmarykõ poko, torẽtyke ehtoh poko, kure pyra, tãkye pyra, enara.
18 Ynara tõsenetupuhse ywy: Ynara tyriry kurehxo kyya xine: kuotukurukomo te, eukuru enyry te, oseahmary kytinerũ ke, kuerohtohtamitume. Moro Ritonõpo nekarohpyryme kyya xine mana.
19 Tineru tokarose ahtao Ritonõpo a oya, mõkomo tõkehko maro, mame tãkye ehtoh ekaroryhtao roropa oya, tãkye exiko inekarohpyry poko oya, oerohtopõpyry poko roropa. Morohne Ritonõpo nekarohpyryme mana oya.
20 Ritonõpo poe tãkye kuexirykõke, torẽtyke hkopyra exĩko sytatose okyna hkopyra isene kuexirykõ poko sero nono po.

6

1 Ynara tonese roropa ya sero nono po emynyhmatohme ynara toehse ahtao:
2 ahno a, emero ise ehtoh ekarõko Ritonõpo mana, tineru, tapyi te, tupito tõ maro, imehxo ehtopo, enara. Yrome imeĩpo morohne poko oseahmasaromepyra exĩko mana. Mame imepỹ ikyryrỹpyry poko oseahmãko mana, ynororo kara. Moro toiparo rokẽ mana, zae pyra mana ipunaka.
3 Otyme kure okynahxo isene orutua ahtao, 100me imũkuru tõ tonuruse ahtao roropa. Yrome atãkyemara ekurehnõko mana kure toehtoh poko oseahmara, topeke pyra roropa

exĩko mã ynororo ekepyry zonẽtoh toehse ahtao. Mokyro motye tãkye exiry poeto toorihse ro tonuruse ahtao.

4 Toiparo rokẽ enurũko mokyro poeto mana. Ikohmamyry aka esyryhmãko mana. Moroto ahtao tuenikehsẽme exĩko mana.

5 Saereme ehtoh onenepitopyra mana, isene ehtoh waro pyra roropa mana. Yrome oseremãko mana.

6 Mokyro orutua motye oseahmapitopyra exikety, asakoro miu jeimamyry taropose ahtao eya. Etyhpyryme ytõko mã asakoro ro aorihtyã esaka.

7 Erohnõko sytatose yronymyryme tonahsẽ apoitohme, otuhtohme. Yrome tuesapare exipyra ekurehnõko sytatose.

8 Otãto kurehxo orutua tuaro ahtao, tuaro pyra exikety motye? Otãto kurehxo tuaro ahtao isene ehtoh poko tytineruke pyra ahtao?

9 Moro toiparo rokẽ mana. Tururume ytokety sã mana tyryrykane apoise. Kurehxo mana tãkye toehse tahtao tykyryry poko, kure hkopyra mana itamurumehxo se exikehpyra tahtao.

10 Emero ehtoh sero nono po pake tonetupuhse imepyny a moro ehtoh poko. Enurupyra ro poeto ahtao, zuaro Ritonõpo mana emero ipoko ehtopo. Zuaro sytatose onezuhsaromepyra sytatose jamihmehxo kymotye xine exikety ahtao.

11 Ajohpe pyra mana: itamurumehxo sekere karyhtao itamurumehxo omitãko sytatose popỹ ke; moro poko kure ehtoh anapoipyra sytatose.

12 Otãto zuaro sytatou, oty riry kure kyya xine isene ro kuahtao xine? Emero exisasaka toiparo rokẽ mana, isene ehtoh jerutume sã axĩtao rokẽ mana. Morarame toorihse kuahtao xine otara exĩko nae sero nono po? Onoky zuaro?

7

Isene ehtoh poko

1 Ahno esety kurã ixtaratu typyne exikety motye kure mana. Ahno orihtoh ẽmepyry kurehxo roropa mana, aenurutopõpyry kure ehtoh motye.

2 Kurehxo oytory imehnõ tapyĩ taka, aorihtyã hnamoryme, kure hkopyra oseahmatoh taka oytory mana. Aorihtyã hnamotoh tao wenikehpyra exĩko sytatose ẽmepyry oehnõko mana kuorihtohkomo. Moro poko wenikehpyra kuexirykõ kure mana.

3 Kuemynyhmarykõ kurehxo mana, kuexianarykõ motye. Oẽmyty tãkye pyra exĩko mã repe. Yrome okurohtao kurehxo osenetupuhnõko mase.

4 Tãtãkyemary poko rokẽ osenetupuhkety putupyra exikety sã mana. Orihtoh poko osenetupuhnõko roropa tuaro exikety mana.

5 Kurehxo oupokary tuaro exikety a, kure hkopyra oeahmary mana tuaro pyra exikety a.

6 Tuaro pyra exiketõ exianary omoxino zatyry sã mana oripo zopino; panaikato rokẽ mana.

7 Otarame tuaro exiketyme mase. Yrome imehnõ tonekunohse ahtao oya putupyra exiketyme sã mase. Tineru apoiryhtao oya, imepỹ nekarohpyry zae pyra tyritamitume iirypyryme exĩko mase.

8 Etyhpyryme exikety kurehxo mana, aexipitory motye. Penekehpyra ehtoh kurehxo mana, epyrypatoh motye kuhse.

9 Imehnõ zehno oehtoh ikuremako. Imehnõ zehno ehtoh putupyra exikety sã mana.

10 Ynara kara exiko: “Oty katohme pake ahtao kurehxo nexiase?” Moro sã ekaropory tuaro exikety otururu sã pyra mana.

11 Tuaro ehtoh kure mana isene ro ahtao; tuaro ehtoh tineru apoiry sã mana, imepỹ aorihtyã nynomohpyry apoiry samo.

12 Tuaro ehtoh kure exiry tineru motye mana, tuaro ehtoh isene ehtoh ewomãko mana.

13 Osenetupuhko Ritonõpo nyriry poko. Ijome exikety tyrise ahtao Ritonõpo a onytopohmasaromepyra sytatose.

14 Kure ehtoh toehse ahtao tãkye exiko. Popyra ehtoh toehse ahtao moro poko wenikehpyra exiko: Ritonõpo mokyro kure ehtoh enehponeme mana. Morararo popyra ehtoh enehponeme roropa mana. Imeĩpo ehtoh waro ehsaromepyra sytatose.

15 Isene jehtoh toiparo rokẽ toehse mana. Yrome emero rokẽ enease isene ro jahtao. Zae ehtoh poko exiketõ toorihse zae toto ahtao ro, popyra exiketõ isene ro mã toto popyra ehtoh poko toto ahtao ro.

16 Morara exiryke kure ehtoh poko onymotyẽkara exiko, tuaro oehtoh poko onymotyẽkara exiko; otyme kure osenahkary oya?

17 Mame tomeseke exiko popyra ehtoh poko onymotyẽkara oehtohme. Putupyra exikety sã pyra roropa exiko; otyme kure oorikyry tamuhpõme pyra ro awahtao?
18 Moro enetuputyryhtao oya kure mana, asakoro ehtoh waro oehtohme. Ritonõpo Imehxo ehtoh enetuputyryhtao oya, aomipona awahtao kure rokẽ exĩko oya mana emero poko awahtao.
19 Tuaro awahtao, jamihmehxo exĩko mase tuaro oehtoh pokoino, 10me pata esã motye toiro pata ewomary poko.
20 Zae exikety nymyry pyra mana sero nono po, anamonohpyra exiketyme kure ehtoh riry poko, tyyrypyry poko pyra ipunaka roropa.
21 Emero rokẽ sekere katoh tonõ onetara exiko, otarame okerekeremary etãko mase opoetory a.
22 Mame zuaro mase, tuhke rokẽ imehnõ tykerekeremase roropa oya mana.
23 Tuaro jehtoh ke emero poko tãtamorepase ywy. Tuaro se exiase. Yrome tuaro ehtoh anapoipyra, jekuretyase.
24 Otãto zuaro exĩko sytatou: oty katoh isene kuexirykomo? Moro tupime ya, enetuputyry morohne poko tupime rahkene.
25 Tãtamorepase ywy yronymyryme zuaro jehtohme. Tuaro ehtoh enery se exiase. Ezuhtoh tonõ roropa waro se exiase, ynekaropory tõ ezukuru. Zuaro se exiase oty katohme popyra ehtoh te, tuaro pyra ehtoh roropa rowohpe ehtoh sã hnae?
26 Ahno orihtoh motye popyra exikety enease: nohpo, apoitoh sã exikety. Opyno aexiry ahno apoitoh sã mana, tarãpa sã opyno mã ynororo repe; apory tõ keti sã omyhnõko mã toto. Ritonõpo zamaro exiketyme orutua ahtao epãko mana mokyro winoino. Yrome iirypyryme exikety epara ekurehnõko mana.
27 Morohne waro toehse ywy axĩ pyra, morohne poko tãtamorepase jahtao ynekaropohpyry ezuhtoh tupise ya ahtao.
28 Imehnõ ezuhtoh tupise roropa ya repe yrome onenepyra exiase ipunaka. Zae exiketõ zupiase miume orutua kõ ahtao toiro enease zae ehtoh poko rokẽ exikety, yrome nohpo zae exiketyme onenepyra exiase.
29 Ynara rokẽ zuaro toehse ywy jatamorepatoh poko: kymarokõ tyrise Ritonõpo a ajohpe pyra ehtohme, zae ehtoh poko roropa, yrome amonohnõko sytatose.

8

1 Tuaro exiketõ rokẽ tupimãkõ enetupuhpory waro mã toto. Tuaro exikety ẽmyty saereh ãko sã mana, tuaro aexiry enekure ẽmyty rĩko mana, enepopyra ahtao ro.

Tuisa omiry omipona ehtoh poko

2 Tuisa konõto omiry omipona exiko, Ritonõpo neneryme õmiry totapose oya tuisa omiry omipona oehtohme.
3 Ise toehtoh rĩko tuisa mana. Axĩ pyra otũtako ẽpatae. Azahkuru ehtoh riry onukuhpyra exiko.
4 Tuisame toexiryke tyriry se toehtoh rĩko mana. Onykerekeremasaromepyra imehnõ mana.
5 Aomiry omipona awahtao towomasẽme exĩko mase. Tuaro exikety zuaro mana, otãto tyriry waro mana, otoko ahtao roropa.
6 Zae ẽmepyry nae emero tyritohme, otãto tyritohme roropa zae ehtohme. Yrome zuaro pyrahme sã sytatose:
7 otara exĩko kokoro? Zuaro pyra sytatose, imehnõ moro ekarory waro pyra roropa mã toto kyya xine.
8 Tyryrykane onukuremasaromepyra sytatose, apoiry waro pyra roropa sytatose. Moro saaro kuorikyrykõ ẽmepyry onymenekasaromepyra sytatose. Moro etonatoh wino epasaromepyra sytatose, tuarohxo ehtoh ke roropa osepynanohsaromepyra sytatose.

Kurãkomo, popyra exiketomo

9 Morohne emero enease josenetuputyryhtao emero ehtoh poko sero nono po. Orutua enease tuisame toehse ahtao, imehnõ ipoetoryme exiketõ toetuarimase mokyro ituisarykõ pokoino.
10 Popyra aexityã zonẽtopõpyry enease roropa. Ahno oepyry ropa ahtao mokyro zonẽtopõpyry poe oturũko toh nexiase mokyro kure ehtopõpyry poko moro pata poro popyra inyrihpyry ahtao ro. Toiparo rokẽ moro mana.
11 Oty katoh axĩ sã rokẽ popyra ehtoh rĩko ahno nae? Otarame axi hkopyra tuãnohse popyra exiketõ exiryke.

12 Popyra exikety otarame 100me popyra ehtoh rĩko mana, morarame isene ro mana. Zuaro ywy, ynara ãko imehnõ mana: “Ritonõpo omiry omipona awahtao emero kure exĩko oya mana,
13 yrome popyra ehtoh exĩko mana zae pyra exiketomo a. Okyna hkopyra isene exĩko mokyro mana, jerutumã samo. Poetome ro tahtao orihnõko mã toto Ritonõpo omiry omipona pyra toexirykõke,” ãko repe.
14 Yrome moro ajohpe mana. Eneko ke ynara exĩko sero nono po mana: tuhke rokẽ zae ehtoh poko exiketõ tuãnohsẽme exĩko mã toto popyra exiketõ arypyra; mame popyra exiketõ mã topehmasẽme exĩko kurã ke, yrome kurãkõ arypyra. Morara exiryke: “Toiparo rokẽ mana,” ãko ase.
15 Ynara enetupuhnõko ase: kure mã oseahmary rokẽ kyya xine: otuhnõko, eukuru ẽnõko, oseahmãko, enara. Moro rĩko sytatose kuerokurukõ poko kuahtao xine, isene ro kuahtao xine. Moro tokarose Ritonõpo a kyya xine.
16 Tuaro se toehse jahtao morohne poko enetupuhtohme emero poko sero nono po, ynara zuaro toehse ywy: typakase jahtao ro koko saereme ahtao roropa,
17 onenetupuhsaromepyra ase emero Ritonõpo nyriry poko. Yronymyryme tãtamorepase awahtao emero zuaro exisaromepyra mase. Tuaro exiketõ otarame: “Emero zuaro ase,” ãko repe, yrome zuaro pyra mã toto.

9

1 Osenetuputyase itamurume, morohne poko zuaro se toehse jexiryke. Ynara tonetupuhse ya: tuaro exiketõ, zae ehtoh poko exiketõ roropa tyripõko Ritonõpo mana, emero poko toto ahtao, imehnõ pyno toto ahtao, imehnõ zehno toto ahtao roropa. Imeĩpo ehtoh poko zuaro pyra sytatose emero porehme.
2 Yrome otara kara sytatose. Emero rokẽ oehnõko mana zae exiketomo a, ajohpe exiketomo a roropa; kurãkomo a, popyra exiketomo a roropa; enetupuhnanomo a, onenetupuhpynomo a roropa; tynenehpyry enehnanomo a, onenehpyra exiketomo a roropa. Oxisã exĩko mana kure ehtoh poko exikety a, iirypyryme exikety a roropa; tõmiry etapone a, onetapopyra exikety a roropa.
3 Oxisã exĩko mana ahno a emero. Moro popyra mana ipunaka sero nono po. Ahno isene ahtao ikurohtao xine pehme mã toto popyra ehtoh ke, rowohpe ehtoh ke. Mame mõtoino rokẽ orihnõko mã toto.
4 Yrome isene ro ahtao sero nono po kure ehtoh eraximãko sytatose; kurehxo kaikuxime exiry isene ahtao, kure hkopyra reãome ehtoh toorihse ahtao.
5 Ajohpe pyra, isene exiketõ toorikyrykõ oepyry waro mã toto, yrome toorihse ahtao zuaro pyra ipunaka. Epehpyry anapoipyra ropa exĩko mã toto. Tuenikehsẽme exĩko roropa mã toto.
6 Ise aexityã, ise pyra roropa aexityamo, imehnõ zumoxike aexityã, emero toorihse toto maro. Oehpyra ropa mã toto oseahmatohme imehnõ maro sero nono po.
7 Naeroro otuhko ãtãkyemaryme; uwa eukuru ẽko õseahmaryme. Morohne riry oya kure Ritonõpo a mana.
8 Kokoro rokẽ tãkye exiko inekarohpyry poko oya.
9 Isene ro awahtao sero nono po oseahmatoko opyty maro ipyno oexiryke, toiparo rokẽ ehtoh nae ro ahtao, moro rokẽ apoĩko mase oepehpyryme oerohtamitume.
10 Yronymyryme erohko emero rokẽ poko awahtao, ynara exiryke aorihtyã esao erohpyra exĩko exino mana, osenetupuhpyra, onenetupuhpyra, zuaro pyra, enara. Morotona ytõko mase.
11 Ynara tonetupuhse roropa ya sero nono po ehtoh poko: toitoine axihxo tururume ytoketõ osemazuhme eporehkara mã toto, toitoine soutatu tõ jamihmehxo exiketõ typoremãsẽme exĩko mã toto. Enease roropa toitoine tuaro exiketõ tonahsẽ pyra exĩko mã toto. Toitoine tãtamorepase exiketõ tymõkomoke pyra exĩko mã toto. Enease roropa toitoine emese kurehxo exiketõ tuisame exipyra exĩko mã toto. Popyra ehtoh exĩko kyya xine mana, emero.
12 Zuaro ehsaromepyra sytatose otara ahtao typoremãkasẽme exĩko sytatou. Torõ tõ samo toepukase ahtao apoitoh taka, kana sã roropa tomõse ahtao tarãpa aka. Moro sã typoremãkasẽme exĩko sytatose oneraximara kuahtao xine.

Osenetupuhtoh tuaro ehtoh poko

13 Imepỹ ropa enease enetupuhpotohme sero nono po: tuaro ehtoh se hkopyra mã toto.
14 Pata zumõkara nexiase, tytaõke tuhke pyra. Imepỹ tuisa jamihmã tooehse tysoutatu tõ maro moro pata pitiko põkõ poremãkapose. Opyi tõ tyrise eya moro pata zomye apuru tõ topu risẽ tohkapotohme.

15 Moro pata po orutua nexiase tymõkomoke pyra exikety, yrome tuaro exiketyme nexiase. Tuaro toexiryke moro pata typynanohse eya. Yrome moromeĩpo tuenikehse toh nexiase ipoko.
16 Ynara kakehpyra exiase: tuaro ehtoh kurehxo mana, jamihme ehtoh motye. Yrome moro onenetupuhpyra imehnõ mana: "Tymõkomokãkara tuaro ehsaromepyra mana," ekarõko mã toto, aomiry onetara mã toto.
17 Kurehxo mana tuaro exikety omiry etary opore pyra aomiry ahtao ro, kure hkopyra mana putupyra exiketõ tuisary omiry etary, opore kohtaryhtao ro.
18 Tuaro ehtoh kurehxo mana, soutatu tõ pyre motye. Yrome toiro azahkuru exikety, osenetupuhtoh kurã tyoromãko mana.

10

1 Ixtaratu rĩko tymoke moromoro toorihse tuhke pyra ahtao ro, kutehi tytororo su kamexipõko mã toto, moro saaro tuaro exikety ajoajohpe toehse ahtao pitiko rokẽ repe, tuaro aexiry popyrahme sã tyripõko mana.
2 Tuaro exikety zae ehtoh menekãko mana tyritohme, yrome tuaro pyra exikety toipe zae pyra ehtoh riry menekãko mana.
3 Tuaro pyra mokyro ehtoh enẽko imehnõ mana emero; mokyro waro pyra exiketõ roropa, tuaro pyra aexiry enetupuhnõko mã toto.
4 Ozehno toehse otuisary ahtao oserehpyra exiko, oerohtoh onurumekara exiko; azahkuru oehtoh tykorokasẽme exĩko mana, mokyro epeme exikehpyra awahtao.
5 Azahkuru ehtoh enease sero nono po, tuisa konõto nyrihpyry zae pyra ipunaka:
6 tuaro pyra exiketõ rĩko mã toto toerohtoh tuisaryme, mame emese kure exiketõ onymenekara mã toto.
7 Namoto tõ enease kawaru po ytoytõko, mame tuisa mũkuru tõ tupupurukõ po ytoytõko toh nexiase, imehnõ namotome exiketõ samo.
8 Eutary ahkaryhtao ahno a moro aka epukãko mana; apuru tohkaryhtao eya, tosekasẽme exĩko mana okoi a.
9 Topu tõ ahkaryhtao, tomeseke exiko osetapara oehtohme topu ke. Apotopokõ akotyryhtao tuaro exiko oxiryhmara oehtohme.
10 Wenikehpyra exiko taere pyra wywy ahtao itamurumehxo erohnõko mase. Tuaro exikety mã osenetupuhnõko aporo, toerohtohto.
11 Toiparo rokẽ mana okoi kuremary waro oexiry tosekase awahtao eya.
12 Tuaro exikety otururuhtao, aomiry etãko imehnõ mana kure aomiry exiryke. Yrome tuaro pyra exikety oxiryhmãko mana tõmiry ke.
13 Oturupitõko mana ajoajohpe sã rokene. Mame etyhpyryme rowohpe exikety omiry sã exĩko mana, popyra ipunaka.
14 Tuaro pyra exikety sekere kakehpyra mana.

Imeĩpo ehtoh waro pyra sytatose, emero. Zuaro ehsaromepyra roropa sytatose otara exĩko toorihse kuahtao xine nae.
15 Toerokuru poko tykohmãse tuaro pyra exikety ahtao penekehnõko mana tosemary zupiry poko tapyi taka ropa.
16 Myhene, popyra exĩko mana nono põkomo a ituisarykõ poetome sã ahtao, tamuximãkõ oseahmary poko ẽmehnõko roropa mã toto.
17 Kure rokẽ exĩko matose, nono põkomo, otuisarykõ zae ehtoh menekary waro ahtao, tamuximãkõ otuhnõko mã toto otuhtoh toehse ahtao, eukuru ẽnõko roropa mã toto etỹketyme toehtohme pyra!
18 Akĩme oexiryke atapyĩ onukurãkara awahtao, okynã pyra eruruãko, mame epukãko mana.
19 Otuhtoh akorehmato mana oseahmatohme, uwa eukuru jehnahpyry akorehmato roropa atãkyematohme. Yrome tineru pyra ahtao morohne onyrisaromepyra mase.
20 Otuisarykõ onykerekeremara exiko putiputime ro ahtao, tymõkomoke exikety onykerekeremara exiko onyhtoh tao ro ahtao, otarame torõ pitiko õmiry arõko mana ekarotohme eya xine.

11

Tuaro ehtoko

1 Otinerũ ke imehnõ akorehmako, mame imeĩpo ãkorehmãko roropa imehnõ mana.
2 Otinerũ ke imeimehnõ toerohtoh poko akorehmako, oerohtoh tonõ osehta ahtao kure roropa mana, imeĩpo ehtoh waro pyra oexiryke, sero nono po.

3 Akurũ xinukutume toehse ahtao konopo oehnõko mana. Mame wewe konõto emero
rokẽ pona epukãko mana, yrome toepukase ahtao moroto rokẽ exĩko mana.
4 Tyryrykane mynyhme ehtoh eraximaryhtao ahno a kure rokẽ ehtohme anarykara
ekurehnõko mana, anapoipyra exĩko roropa mana.
5 Emero tyrĩko Ritonõpo mana. Zuaro pyra awahtao otãto poeto isene exipitõko jẽ wakuru
ao, zuaro ehsaromepyra roropa mase Ritonõpo nyriry tõ poko emero.
6 Ipuhturu arykako pakeimo, kokonie pukuro roropa, zuaro pyra oexiryke; emero rokẽ
kure ahtary poko, toitoine kurehxo ahtary poko, enara.
7 Kure rokẽ saerehkatoh mana, kure roropa mana xixi eneryhtao!
8 Tãkye exiko kokoro rokene isene ro awahtao. Yrome tuhke jeimamyry taropose ahtao
oya isene ro sero nono po, wenikehpyra exiko tuhkehxo jeimamyry aropõko mase aorihtyã
esao. Toiparo rokẽ morohne mana.

Tuaro ehtoko poetome exiketomo

9 Nuasemãkomo, oryximãkõ roropa, atãkyematoko poetome ro awahtao xine. Ise oe-
htohkõ tyritoko, openetatohkõ okurohtao xine. Yrome ynara wenikehpyra ehtoko:
ãpiakatorỹko Ritonõpo mana onyrihpyrykõ poko emero porehme.
10 Naeroro torẽtyke pyra ehtoko, atasamara roropa ehtoko okurohtao xine. Popyra ehtoh
myahme sã tyritoko owinoino xine, poetome oehtohkõ jũme pyra exiryke.

12

1 Wenikehpyra exiko Ritonõpo poko poetome ro awahtao: ẽmepyry tõ popyra exipyra
ro ahtao, jeimamyry tõ roropa popyra exipyra ro ahtao. Morara ahtao: “Isene jehtoh
yzamaro pyra toehse,” ãko mase.
2 Osenetupuhko imehxo Ritonõpo ehtoh poko, xixi saereme exikehpyra ro ahtao oya,
nuno roropa, xirikuato tõ roropa zemime ro ahtao oya; imeĩpo akurũ tõ konopome
oehkehpyra exĩko mana.
3 Mame ãpory tõ, oewomane tõ tykytyky kapitõko mana, ãxiry tõ roropa jamihme ro mã
aporo seromaroro, jamihme pyra exĩko mã kehko. Ozery tõ epukãko mã kehko, tuhke pyra
exĩko mã kehko akoĩpyry, tupime exĩko oya õtukuru mana. Oenuru tõ jamihme pyra exĩko
mã kehko, tupime imenuru enery exĩko oya mana.
4 Otato pyra exĩko mase, panaikato osema tao onetasaromepyra exĩko mase. Tupime oya
exĩko tiriiku tõkehko apotoh etary, eremiatoh etary roropa. Yrome pakãko mase pakeimo
torõ tõ eremiapitoryhtao.
5 Mame kaetoko ehtoh poko enaromỹke exĩko mase, oytoytory poko osema ae tomeseke
se exĩko mase. Oũsety karimutume exĩko mana. Mame emero exisasaka azamaro pyra
exĩko mana.
Ytõko sytatose kuoserematohkõ etyhpyry pona; mame moro toehse ahtao ihnamõko mã
toto kypoko xine osema tõ tao.
6 Isene kuehtohkõ kurã otyhkãko mana: ezuru uuru risẽ epukãko, etahkãko mana, keti
parata risẽ etahkãko, oripo tuna ẽ ehmõko, tuna anỹtoh eary atamohnõko.
7 Mame kuekepyrykõ nonome exĩko ropa mana nono risẽme exiryke, kuzenukõ ytõko
ropa mana Ritonõpo a tokarose eya exiryke kyya xine.
8 Toiparo rokẽ mana, toiparo rokene, ãko mokyro tuaro exikety mana. Emero porehme
toiparo rokẽ mana.

Etyhpyrymano

9 Yrome mokyro oturukety, tuaro exiryke imehnõ anamorepakehpyra nexiase tuaro
ehtoh poko. Tãtamorepase ynororo, tuaro exiketõ omihpyry tonese tyya exiryke. Mame
morohne atakenaka tyrise eya, tuhke.
10 Omi kurã ke morohne tymerose eya, inymerohpyry emero zae mana.
11 Tuaro exiketõ omiry perẽku sã mã kehko kure tuose ahtao. Morararo mara sã mã toto
suime exiketõ samo kaneru tõ aronanõ samo emary ao kaneru tõ arotohme. Ritonõpo a
moro omi tokarose kehko, ynoro rokẽ Kuesẽkõme mana.
12 Aimo, ynara kary se ro ase oya: pape tõ onymerokehpyra mã toto; itamurumehxo
ãtamoreparyhtao etaehnõko opuhpyry mana.
13 Etyhpyryme emero tykase ahtao ynara ãko rokẽ ase: Imehxo Ritonõpo ehtoh ene-
tupuhko, Aomipona exiko roropa, moro poko kuehtohkõme tyrise sytatose.
14 Mame Ritonõpo ẽpataka osekarõko sytatose kynyrihpyrykõ poko emero porehme,
tokare pyra tyrise ahtao ro kyya xine: kure ehtopo, popyra ehtoh roropa, enara rokene.

KÃTIKU
Saromão Eremiatopõpyry
Cântico dos Cânticos
Ekarotopo

Sero *Kãtiku* eremiatoh tonõ mana nohpo netaryme, ezuhtoh nae roropa nohpo a.

Typyty niome Ritonõpo ehtoh enetuputyry poko sero eremiatoh mana, juteu tõ ipytyme ahtao. Jezu Kyrixtu pytyme tokahmananõ ehtoh poko roropa sero eremiatoh nase. Naeroro sero eremiatoh ke oseahmãko mã toto, tyniokõme Jezu eahmãko roropa mã toto.

Sero pape ao

Eremiatoh apitorymano *1.1–2.7*
Eremiatoh asakoromano *2.8–3.5*
Eremiatoh oseruaono *3.6–5.1*
Eremiatoh asakoropanemano *5.2–6.3*
Eremiatoh omamemano *6.4–8.4*
Eremiatoh omazũpona mano *8.5-14*

1 Sero nase Saromão eremiatoh imehxo exikety, imehnõ eremiatoh motye kurehxo exiketyme nase.

Eremiatoh osemazupu

Nohpo omiryme

2 Ah ypohno typotapihpyryke!
Ypyno oehtoh uwa eukuru jehnahpyry motye kure mana.
3 Typoxine mase;
oesety etaryhtao ya moro typoxine oehtoh oehnõko ropa ya mana, josenetupuhtoh aka.
Nohpo tõ emero, opyno exikehsaromepyra mã toto.
4 Kuaroko amaro! Eropa axiny!
Ytuisaryme exiko, mame kuaroko onyhtoh taka.

Imoihmãkomo

Tuisa konõto, atãkyemãko ynanase opokoino,
eremiãko ynanase opoko, opyty pyno oexiry poko,
amaro ehtoh kure mana yna a, eukuru jehnahpyry motye.
Naeroro, tuisa, emero opyno ynanase.

Nohpo

5 Nohpo tomo, Jerusarẽ põkomo, xinukutumehme sã ypihpyry nase.
Yrome oryxime ase.
Xinukutumehme sã ywy, tapyi tõ sã ona tonorẽ po, kamisa tyhwyme exikety samo Saromão tapyĩ konõto tao.
6 Jenepyra ehtoko xinukutumehme sã jexiryke, tyahkase jexiryke xixi a.
Ypiry tõ yzehno toexiryke yrohmanohpoase toto uwa zoko tõ poko.
Morara exiryke osepyno exisaromepyra exiase.

7 Kaxiko ya, pihpi, otoko oeky tõ nahpãko mah, kaneru tomo?
Otoko na toto arõko mah toto oserematohme tãxiahtao?
Kuuruko ytoytopyra jehtohme oupiry poko imehnõ eky tõ rãnakuroko.

Orutua

8 Zuaro pyra awahtao, kuku, imehnõ nohpo tõ motye oryximehxo mase,
imehnõ eky tõ ekahmako onahpoty enetohme oeky tõ poti tõ nahpatohme, toky tõ pyno exiketõ tapyĩ tõ pũto.
9 Enekure potu mase, kuku, kawaru tõ samo, Parao kahu aronanõ samo.
10 Oẽmyty enekure mana, oũsety maro, panasere maro.
Opymyry kure potu mana osenao maro, uuru risemy!
11 Osenao rĩko sytase okyryryme, uuru risẽ parata maro emeporyme.

Nohpo

12 Ytuisary kohrame toehse ahtao upũtokoxi, typorohtoh po,
ixtaratu typoxine exikety ke osa pehkãko nexiase.
13 Mokyro ypyno exikety typoxine mira sã mana, aoseremaryhtao ymanatyry tõ po.
14 Ypyno exikety otyro ekuru sã mana ona po, uwa tõ esao roropa Keti po.

Orutua

15 Oryxime mase, kuku, opyno ase ipunaka!

Oryximehxo mase!
Utuku enuru sã oenuru mana, zemime mana.
Nohpo
16 Nuaseme mase, pihpi, opyno ase yronymyryme.
Yzamaro mase ipunaka!
Onahpoty potu kynyhtohme exĩko mana.
17 Apupari moro kytapyĩ weweme exĩko mana,
pinieiro tõ kytapyĩ amotohme exĩko mana.

2

1 Ona ekurume ase Sarõ po;
ririome ase jakanahmã po.
Orutua
2 Ririo samo omoxino tõ rãnao, moro sã mase, kuku, nohpo tõ rãnao.
Nohpo
3 Masã zoko sã mase wewe tõ rãnao itu htao, moro sã mokyro mana ypyno exikety, imehnõ orutua kõ rãnao.
Typorohse jahtao imaro tãkye ase ipunaka.
Ypyno aexiry anusasamã sã mana ya.
4 Jaroase ynororo oseahmatoh taka otuhtoh konõto pona.
Soutatu tõ kamisã sã konõto tanỹse jupuhpyry epoe ynara tymerose: “Opyno ase.”
5 Uwa epery asarahtyã enehko ynapyryme yjamihtanohpotohme ropa, masã tõ roropa enahtohme,
ynara exiryke apotũkehnõko ase opyno jehtoh ke.
6 Emary opozery wino jupuhpyry zopino mana,
japoĩko mana tomary ke apotunuru wino.
7 Nohpo tomo, Jerusarẽ põkomo, õmirykõ etapoko kapau tõ netaryme, kapau nohpory tõ netaryme roropa,
yna onerekohmara oehtohkõme tohrame yna ahtao oximaro.

Eremiatoh asakoromano
Nohpo
8 Omi etãko ase, ypyno exikety omiryme.
Oehnõko mana axiny, ypy tõ poe yhtõko mana,
somohmã poe pyhseky ãko,
tururume oehnõko ya.
9 Ypyno exikety kapau sã mana, kapau mũkuru samo.
Mose apuru moino ypyno exikety mana,
jarao osenuhmãko tapyi taka osenuhmatoh ae.
Tera kuroko jenẽko mana,
10 Oturũko mã ypyno exikety ynetaryme.
Orutua
Osehko xiaro, ynymenekahpyry;
eropa ymaro opyno ase ipunaka.
11 Kuenime ehtoh tonahse,
konopo toehkehse roropa,
12 ona po emero ekutãko mana.
Eremiatoh toehse mana;
utuku tõ osetãko mana tupito tõ po.
13 Fiku tõ epery exipitõko mana,
uwa zoko tõ roropa eperytapitõko mana, typoxine mã kehko.
Owõko kuku, ỹpynu, oryxime exikety, eropa ty!
14 Tõtonẽse mase utukuimo samo topu tõ rãnao, eutary aka osenepyra ehtohme.
Oẽmyty enexi; õmiry etaxi,
anusasame õmiry ya mana,
oẽmyty enekure roropa mana.

Oximõme exiketomo
15 Soesoe tõ sapoine, soesoe poenomo, kynarykahpyry ryhmaryino, uwa zoko tõ ekutaketomo.
Nohpo
16 Ypyno exikety pyno ase ynymenekahpyryme mana.
Inymenekahpyryme ase roropa.

Toky tõ arõko mana, kaneru tomo, onahpoty pona ririo tõ rãnakuroko,
17 ẽmehtoh pona, koko enahtoh pona.
Ỹpynume exikety osehko ropa axiny, tururume kapau samo, kapau mũkuru sã roropa ypy tõ Petea pona.

3

1 Tohrame jahtao jynyhtoh po, kokoro rokẽ tykohmãse ahtao tõsenehse ywy ỹpynume exikety poko;
tupise ynororo ya repe,
yrome onenepyra tokurehse ywy.
2 Mame towõse sã ywy,
ytoase sã pata poro porehme, osema tõ ae, oximõtoh kuroko.
Ỹpynume exikety zupiase;
zupiase repe, onenepyra tokurehse ywy.
3 Erase tomo a, pata enery poko toto ahtao, tonese ywy.
Ekaropoase eya xine: "Ỹpynume exikety menetou?"
4 Mokaro turumekase ahtao ya, enease.
Tapoise sã ynororo ya.
Onurumekara ropa exiase,
mokyro arotohto ya aja tapyĩ taka, jenurutopõpyry taka.

5 Nohpo tomo, Jerusarẽ põkomo, õmirykõ etapoko kapau tõ netaryme,
kapau nohpory tõ netaryme roropa,
yna onerekohmara oehtohkõme tohrame yna ahtao oximaro.

Eremiatoh Oseruaono
Nohpo
6 Onoky mokyro oehnõko nae ona tonorẽ poe?
Orexĩto sã mana, typoxine mira ke, ixtaratu ke roropa,
emero rokẽ ixtaratu tokamose exikety osepekahketõ nekamory samo?
7 Eneko ke! Saromão kahu oehnõko mana,
60me soutatu tõ maro kurehxo exiketomo Izyraeume exiketomo, tuisa konõto ewom-ananomo.
8 Mokaro emero emese kure mã toto osetapary poko tapema ke,
tamorepase ynaroro osetapary poko.
Typyreke roropa mã toto tõsewomatohkõme koko ahtao, zehnotokõ winoino.

9 Tuisa apõ kurã tyripose tuisa Saromão a, wewe kurã ke, tykahu ao.
10 Xikihme exiketõ moro ao tapuhse eya parata ke;
tyripose kamisa kurã ke te, uuru ke tomepore exikety samo.
Apõ moro ao kamisa risẽ mã arazumano tyrise tomeseke sã nohpo tõ Jerusarẽ põkomo a.

11 Nohpo tõ Xião põkomo, osehtoko tuisa enese!
Tuisa Saromão typarimãke zupuhpyry po, jẽ nekarohpyry eya ipytatoh po, atãkyematoh po.

4

Orutua
1 Enekure mase, kuku, jenuru zamaro mase!
Oryxime mase ipunaka!
Oenuru tõ zemime mã kehko ypyno oehtoh ke kamisa mykae!
Oũsety mirimirime potu mana, poti tõ imoihmãkõ samo,
toto yhtoryhtao ypy tõ poe Kireate po.
2 Ozery karimutume mana, kaneru tõ samo ihpoty tysahkase ahtao, ikurikasenãme toto ahtao.
Moroto emero tosao mã toto,
kure potu mã toto.
3 Opotapihpyry kamirarame mana,
õtary enekure mana,
oẽmyty roropa kamirarame mana,
zemime mana kamisa notao.
4 Opymyry enekure mana, tuisa Tawi namohpyry kaetokohxo exikety samo,
amiamime mana. Oesenao miume osewomatoh tyhwyme mana,
soutatu tõ jamihmãkõ mõkomory sã osetaparyhtao.

5 Amanatyry asakoro kapau poenõ kamarame exiketõ sã mana,
aotukurukohtao onahpoty ekuru tõ rãnao.
6 Ytõko ase ypy mira pona, ypy ixtaratu tõ pona,
ẽmehpyra ro ahtao saereme ehtoh exipitoryhtao.
7 Oryxime mase, kuku, jenuru zamaro mase!
Enekure mase ipunaka!
8 Eropa ymaro, kuku, ypytyme exikety, ypy tõ Ripano poe.
Oyhtoko ymaro ypy Amana poe, ypy Senia poe, ypy Heremõ poe roropa.
Moroto reão tõ esary kaikuxi tamuru tõ esary roropa.
9 Kuku, opyno ase ipunaka, toiro jeneryhtao oya
okyryry osenao tonese ahtao ya jeano tomatonanohse oya,
opyno toehse ywy yronymyryme.
10 Kure kuhse ya ypyno oehtoh mana, kuku, ynymenekahpyry ypytyme!
Ypyno oexiry kurehxo mana eukuru jehnahpyry motye.
Typoxine oehtoh kurehxo mana, imepỹ ixtaratu motye.
11 Opotapihpyry anusasame mana ano zeni samo.
Onuru mana suhsu maro ano zeni zoximahpyry samo.
Oupony typoxine mana ypy Ripano typoxine ehtoh samo.

12 Kuku, tupito arykahpyry sã mase,
tuna kurã enatyry maro apuruhpyry sã roropa mase.
13 Moroto otupi po sã otyro kure ahtãko mana;
kure eperytãko roropa mana romã tõkehko, hena te, naratu roropa,
14 asaparão nae, kanera te, jasamĩ ezuezumano,
emero rokẽ typoxine exiketomo, ixtaratu maro, mira te, aroe te, imehnõ otyro roropa typoxine exiketomo.
15 Tuna enatyryme mase utupi po, tuna kurano, iporiryme tururume yhtõko ypy Ripano poe.
Nohpo
16 Owõko tyryrykane inikahpozakoxi!
Osehko tyryrykane ikurenae!
Tyryry kaxiko utupi pona typoxine osa ehtohme porehme.
Ah ypyno exikety noehno tutupi pona, epery kurã menekatohme, tynapyryme, enahtohme tyya.

5

Orutua
1 Ytoase utupi pona, kuku, ypytyme exikety.
Mira apoĩko ase imehnõ otyro typoxine exiketõ maro;
ano zeni ẽnõko ase, jokuru, uwa eukuru jehnahpyry roropa, suhsu maro.
Nohpo tomo
Otuhtokose osepyno exiketomo.
Eukuru ẽtokose, oetỹtoh pona osepyno ehtoh ke.

Eremiatoh asakoropane
Nohpo
2 Nyhnõko exiase, yrome ukurohtao typakase exiase.
Mame ypyno exikety omiry etase ykohmãko omõtoh po.
Orutua
Omõxi, kuku, ypytyme exikety, opyno ase utuku pitiko, atapuropyra exikety.
Jupuhpyry tahxikure nase konopo ke,
jũsety roropa tahxikure mana konopo ke.
Nohpo
3 Yrome tupoke pyra ase, touse ya.
Upo amururu se ropa hma ya?
Upupuru tõ roropa tukurikase ya.
Oty katohme ixikuromãko ropa ywy?
4 Tomary tyrise omõtoh pokona ypyno exikety a,
atãkyemãko exiase moe pyra toehse ynororo exiryke.
5 Towõse ywy etapuruhmakatohme, ypyno exikety omõtohme.
Jemary tahpase mira ke, jemahxikyry roropa,
omõtoh epuru apoiase etapuruhmakatohme.
6 Mame omõtoh etapuruhmakase ypyno exikety omõtohme repe,

yrome pake toytose ropa ynororo.
Aomiry etary se exiase yronymyryme!
Upiase repe, onenepyra exiase;
ykohmase, yrome jezuhpyra nexiase.
7 Pata erase tõ jenease;
typipohse ywy eya xine,
totatotapase roropa ywy eya xine;
jupõ tupuxihkase apuru erase tomo a.

8 Ynara ãko ase oya xine, nohpo tomo, Jerusarẽ põkomo:
mokyro pyno jexiryke eneryhtao oya xine kaxitoko eya:
apotũkehnõko ase ipyno jehtoh ke ipunaka.
Nohpo tomo
9 Omoro, oryximehxo exikety, imehnõ nohpo tõ motye, yna zuruko:
opyno exikety imehnõ motye kure nae?
Oty nae ynororo imehnõ nohpo pyno exiketõ motye kurehxo aehtohme?
Oty pokoino yna omiry etapõko mah moro samo oya?
Nohpo
10-11 Orutua kõ 10 miumãkõ ahtao, mokyro, ypyno exikety enekurehxo mana,
jamihmehxo exiketyme roropa mana.
Ẽmyty enekure mana ipunaka, nuaseme potu.
Zũsety mosa mana,
mirimirime potu mana, xinukutume roropa titiko arokyry samo.
12 Enuru utukuimo enuru sã mana iporiry ehpio exikety samo,
utukuimo karimutume suhsu samo,
epỹko ynororo opotunety ehpio.
13 Ẽmyty enekure mana, tupito po otyro typoxine exiketõ arykahpyry samo.
Ipotapihpyry ririo sã mana,
aomiry kure mana ixtaratu samo.
14 Emary tõ kure rokẽ mã tyrise,
omahtao emeporyme uuru risẽ joia tõ samo.
Zoko kure mana maafim tykorokase exikety samo,
sapira tõ risẽ emeporyme.
15 Jaxiry maamore risẽ sã mana xikihme, tapõ po uuru risẽ kurã po.
Ypyno exikety ypy tõ sã mana Ripano po, enekure apupari mosahxo aexityã samo.
16 Anusasame mana ĩtapihpyry potyry ya,
emero ipoko yzamaro mana.
Moro sã ypyno exikety mana, moro sã yniome exikety, nohpo tõ Jerusarẽ põkomo.

6

Nohpo tomo
1 Omoro, oryximehxo exikety, imehnõ nohpo tõ motye, yna ezuhko:
aza nytono opyno exikety?
Otoko esemary nae?
Ãkorehmãko ynanase mokyro enetohme ropa oya.
Nohpo
2 Ypyno exikety tyhtose tutupi pona, tynarykatyã enese, otyro typoxine exikety.
Toky tõ kaneru tõ nahpãko mana tutupi po,
ekuru tõ, ririo tõ apoĩko roropa mana.
3 Ypyno exikety nypynume ase, jepeme roropa mã ynororo.
Toky tõ kaneru arõko mana onahpoty pona toto nahpatohme, ririo tõ rãnakuroko.

Eremiatoh omame exikety
Orutua
4 Kuku, opyno ase, oryxime mase,
enekure mase pata Jerusarẽ samo, kure ehtoh enetupuhpotohme mase pata Tiriza samo,
osenuruhkatohme sã roropa mase moro pata tõ asakoro ehtoh samo.
5 Jenepyra exiko, kuku, typoremãkase ywy oenuru tomo a.
Oũsety mirimirime potu mana, poti tõ tuhkãkõ samo, mokaro yhtoryhtao ypy Kireate poe.
6 Ozery karimutume mana, kaneru hpoty samo tysahkase ahtao, ikurikahpyry samo.
Moroto emero tosao mana, kure potu mana.
7 Oẽmyty kamirarame mana,

zemime mana kamisã notao.
8 Imepỹ pyra mana isã exikety sero nono po.
60me tuisa tõ pyxiã ahtao, 80me imehnõ nohpo tõ kurã maro,
oryximãkõ ikuhpỹme exiketõ maro!
9 Yrome toiro rokẽ pyno ase, atapuropyra exikety, utukuimo samo.
Jẽ ẽxiryme mã toirono,
nupunato jeny a mana.
Imehnõ nohpo tõ emero ynymenekahpyry eneryke tyya xine: “tãkye mana,” ekarõko mã toto.
Tuisa tõ pyxiamo, imehnõ nohpo tõ kurã roropa mokyro eahmãko mã toto. Ynara ãko:
10 “Onoky mose ro ẽmepyry ehtoh samo,
oryximehxo exikety nuno samo,
zemime exikety, xixi samo,
enekure moro asakoro zemime exiketõ samo xirikuato tõ maro kapu poko?”

11 Yhtoase utupi pona amẽtoeira tõ esaka,
otyro tõ enese jakanahmã po uwa zoko tõ ekutary enese roropa,
wewe tõ, romãzeira tõ ekutary enese roropa.
12 Tykytyky tykamexipose ywy oya.
Ose jexiryke rowohpe sã tyripose ywy oya, kahu arone sã etonatoh taka toytory se toehtoh samo.
Nohpo tomo
13 Osehko ropa, osehko ropa, suramita.
Osehko ropa; awary enery se ynanase.
Nohpo
Oty katoh jenery se hmatou
pytatoh watoh poko tuhkãkõ neneryme?

7

Orutua
1 Tuisa ẽxirymano! Enekure opupuru mana, asãtajã tamuruse ahtao!
Ãxiry te, awãtykyry roropa joia sã mana, aputyhpyry samo emese kure exikety a.
2 Oponuru eukuru ẽ pitiko sã mana,
moro ao eukuru enahpyra mana.
Awakuru tiriiku myhtoh sã roropa mana, tapuruse ekuru, ririo tõ ke zomye.
3 Kapau poenõ asakorõ exiketõ sã amanatyry mana, kamarame aenurutyã samo.
4 Opymyry tapyi kaetokohxo exikety sã mana, maafim risẽ samo.
Oenuru tõ tuna pẽkamã sã mã kehko pata Hexipõ po, moro pata imehxo exikety omõtoh põto.
Oeunary nupunato mana, tapyi kaetokohxo exikety sã Ripano po.
Moro poe pata Tamaxiku osenẽko mana.
5 Oupuhpyry jũme tanỹse mana, ypy Karameru samo.
Oũsety kamisa kurã sã mana.
Moro kure ehtoh eneryke tuisa a tymyhse sã exĩko mana, anamotome samo.
6 Oryxime mase, kuku, enekure mase.
Yzamaro mase ipunaka, tãkye ase amaro jahtao!
7 Enekure mase, kuku, airiki mosa exikety samo,
amanatyry asakorõ epery tamara tõ oxikone aexityã sã mana.
8 Onuhnõko ase moro airiki pokona moro epery pohtohme.
Amanatyry uwa epery sã mana ya.
Õtary ixtaratu sã mana masã samo.
9 Opotapihpyry uwa eukuru jehnahpyry sã mana ya, anusasame potu.
Nohpo
Morara ahtao ah moro eukuru jehnahpyry ẽno ypyno exikety.
Ah moro eukuru rino tỹtaka, tyzery tõ pona roropa.
10 Ypyno exikety nymenekahpyryme ase,
yse mã ynororo.
11 Eropa, ypyno exikety, eropa tupito pona;
ẽmehnõko sytase uwa zoko tõ rãnao.
12 Owõnõko sytase pakeimo, uwa zoko tõ enese.
Otarame exipitõko mana.
Otarame ekutapitõko mana, imehnõ wewe tõ roropa.

Otarame romãzeira tõ ekutãko mana.
Moroto opyno jehtoh ekarõko ase oya.

13 Mãtarakora tõ typoxine mana.
Imepỹ epery tõ emero nae kytapyĩ omõtoh tao.
Ypyno exikety, epery tõ tukurãkase ya anapyryme, emero rokẽ epery exisenã tomo, asarahtyã roropa.

8

1 Kure exiry ypiryme awahtao, aja a tysuhsuru ke tohpase awahtao!
Morarame tõseporyse kuahtao osema tao, epohnõko sexiry, mame imehnõ oty kara exiry.
2 Kuarory aja tapyĩ taka, moroto ahtao kuamorepary.
Eukuru kurã ekarory oya, uwa eukuru jehnahpyry, romã risẽ roropa õkurume.
3 Emary opozery wino jupuhpyry zopino exĩko mana,
japoĩko mana tomary ke ãpotunuru wino.

4 Nohpo tomo, Jerusarẽ põkomo, õmirykõ etapoko yna a onerekohmara oehtohkõme tohrame yna ahtao oximaro.

Eremiatoh 6mano
Nohpo tomo
5 Onoky mokyro oehnõko ona poe, ipyno exikety maro,
oximaro ytoytõko mã toto?
Nohpo
Moroto masã wewe zopino kuẽpakase, oenurutopõpyry po.
Moroto asa a tonurumase mexiase.
6 Jesety rokẽ imeroko okurohtao, imehnõ pyno pyra exiko.
Ywy ro rokẽ apoiko ãpory tõ ke, imehnõ pyra.
Opyno jehtoh jamihme mana orihtoh samo.
Amaro se jehtoh joorikyry zuno jehtoh motye mana.
Apoto zukary sã mana,
mame jahkãko mana apoto konõto samo.
7 Opyno jehtoh onezehkasaromepyra tuna mana.
Tuna zueme ahtao ro onerymaposaromepyra mana.
Ipyno ehtoh epekatyry se ahno ahtao tineru ke, uuru tõkehko ke, toiparo rokẽ exiry.
"Moky kahpyry," ãko rokẽ mana ipoko.
Nohpo piry tomo
8 Tooryxike ynanase tymanahke pitiko rokene.
Otara ãko ynanae nuasemã tooehse ahtao yna oryxiry ekaropose ipyno toehtohme?
Orutua poko exipitopyra mana.
Towomatoh se ro mana.
9 Apurume sã ynororo ahtao ewomãko ynanase tapyi kaetokohxo exikety ke, parata risẽ ke.
Omõtohme sã ynororo ahtao, wewe apupari ke apuru rĩko ynanase ewomatohme.
Nohpo
10 Apurume ase, ymanatyry tõ tapyi kaetokohxo exiketõ sã mana.
Ypyno exikety zuaro mana:
imaro jahtao tãkye ase, torẽtyke pyra ipunaka.

11 Saromão tutupike nexiase, uwa zoko tomo, Paau-Hamõ po.
Erohketõ ipoko tymenekase eya.
Toiro erohkety miume parata ke topehmase eya.
12 Saromão, osehko otinerũ miume parata apoise.
Erohketomo, osehtoko otinerũ 200me parata apoitoko oerohtamitukõme.
Yrome ywy tutupike roropa ase; uwa zoko tarykase ya, ywy ro rokẽ ypenetatoh rĩko ase ipoko!
Orutua
13 Kuku ỹpynu, õmiry etary se mã jepe tomo.
Ywy roropa õmiry etary se ase ynarykahpyry po.
Nohpo
14 Osehko axiny ypyno exikety, tururume kapau samo, kapau mũkuru tõ samo pyhseky ãko ypy po, typoxine exiketõ po. Enara rokene.

IZAJA
Isaías
Ekarotopo

Izaja urutõme kynexine Izyraeu tõ rãnao jeimamyry 742 poe jeimamyry 687 pona oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Turuse ynororo Ritonõpo, Izyraeu Esẽ jamihmehxo ehtoh poko. Emero motye mana, kure kuhse roropa mana:

1. Izaja 1-39 ekarõko Juta tõ ehtopõpyry poko, Axiria iporemãkaporykõ se ahtao. Juta tõ turuse eya: iirypyryme toto ehtoh poko Ritonõpo omipona pyra, Tosẽkõme onenetupuhpyra toto ehtoh poko. Popyra ehtoh oehnõko mana, naeroro eramatoko ropa, zae ehtoh poko ehtohme ropa, imehnõ onenekunohpyra ehtoko. Imeĩpo Tawi pary tuisame kurã exĩko mana.

2. Izaja 40-55 ekarõko Izyraeu tõ typoremãkase toto ahtao, tarose toto ahtao inonorykõ poe Papironia pona. Morara ahtao Izyraeu tõ turuse eya toto myhpokary ropa poko, toto arory ropa poko Ritonõpo a Izyraeu nonory pona ropa aosesaritohkõme ropa. Typoetory tõ poko osenetupuhnõko Ritonõpo mana, kure ehtoh aropotohme mokaro ae imehnõ nonory põkomo a, emero porehme.

3. Izaja 56-66 omi kurã ekarõko mokaro a aytotyamo Papironia poe Jerusarẽ pona ropa. Toto zurũko ajohpe pyra toto ehtohme, zae ehtoh poko toto ehtohme, ẽmepyry 7mã po oserematohme oturutohme Ritonõpo a, eahmatohme roropa. Toerohpitose Jezu ahtao Izaja 61.1-2 tonepose typoko osenetupuhpotohme.

Sero pape ao

Enaroximatoh, omi kurano *1.1–12.6*
Nono tõ põkõ wãnohtopo *13.1–23.18*
Sero nono põkõ apiakary *24.1–27.13*
Enaroximary ro, omi kurano *28.1–35.10*
Ezekia, axirio tõ maro *36.1–39.8*
Omi kurã etapory *40.1–55.13*
Enaroximatoh, omi kurano *56.1–66.24*

1 Sero omi Ritonõpo nekarohpyryme mana Juta tõ poko, pata Jerusarẽ põkõ poko roropa. Morohne tokarose Izaja a Amoxi mũkuru, tuisame Uzia ahtao, Jotão tuisame ahtao, Akaze tuisame ahtao, Ezekia tuisame ahtao roropa Juta po.

Typoetory tõ zupokatopõpyry Ritonõpo a

2 Etatoko ke, kapu tõ põkomo, nono põkõ roropa! Ynara ãko Ritonõpo Oesẽkõ mana: “Ypoenõ tuãtanohpose ya, ipyno xine exiase repe, yrome jurumekãko mã toto.

3 Pui tõ tosẽkõ waro mana, jumẽtu tõ tosẽ nekarory esary waro roropa mã kehko tynapyrykõ esaryme, yrome ypoetory tõ tuaro pyra mã toto; Izyraeu tõ onenetupuhpyra mã toto.”

4 Tee! Ahno popyra rokẽ mã mokaro, pehme tyyrypyhpyke mã toto! Emero zae pyra ehtoh poko exiketõme mã toto. Ritonõpo turumekase eya xine, Ritonõpo kurano, Izyraeu tõ Esemy. Toeramase toto Ritonõpo winoino.

5 Oty katoh oorypyrykõ poko ro matou? Awãnopyrykõ se ro matohu? Oupuhpyrykõ orukoimo hpe rokẽ mana opipohtopõpyry komo. Typoremãse matose tãkye pyra, kure pyra ipunaka.

6 Oupuhpyrykõ poe opupurukõ pona tynyrohpase matose, opũkõ totatotapase exiryke, orukoimo hpe roropa, yrome onukurikapopyra mexiatose onepinohpopyra roropa oriu ke mexiatose.

7 Ononorykõ typõke pyra mana, apatarykõ tyahkase kehko apoto ke. Onenerykõme ononorykõ tykararahse imehnõ nonory põkomo a. Oesarykõ tonahkase imehnõ nonory põkomo a.

8 Jerusarẽ rokẽ tõxinamase toiroro, tãto sã rokene erase esaryme uwa arykahpyry rãnao ehtoh samo, tapyi pitiko sã roropa pepino arykahpyry rãnao, pata sã roropa tapuruse ahtao zehnotokomo a.

9 Toitoine Jerusarẽ põkomo onypynanohpyra Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ahtao, pake tonahkase kymarokõ exiry Sotoma põkõ saaro, Komora põkõ enahkatopõpyry sã roropa.

10 Jerusarẽ tuisary tomo, etatoko pahne Ritonõpo nekarory oya xine! Pata põkomo, otato ehtoko Ritonõpo namorepatoh poko oya xine!

11 Ynara ãko mana: “Onekarorykõ tyahkasẽ se pyra toehse ywy. Tuesapare sã ase onekarorykõ ke, oekykõ kasery ke te, kaneru te, poti tõ roropa tyahkase apoto apõ po.

Typenekehse ywy oekykõ munuru poko, pui mũkuru tomo; kaneru tomo te, poti tõ roropa se pyra toehse ywy.
12 Onoky omi poe mokarohne enehnõko matou Ytapyĩ taka ooepyrykohtao jeahmase? Onoky omi poe xiaxiake ytoytõko matou Ytapyĩ zarã tao?
13 Toiparo rokẽ onekarorykõ enehnõko matose jahkatohme ya; ixtaratu zahkary yzamaro pyra mana. Oseahmãko matose otuhtoh konõto Nuno Kasenato po ahtao te, oserematoh po ahtao roropa te, imehnõ oximõtoh ahtao roropa jeahmaryme repe. Yrome morohne jetũ sã ya mana, oneanahtopyra ase oorypyrykõ onurumekara oexirykõke.
14 Õtuhtoh konõto Nuno Kasenato po ahtao, imehnõ oximõtoh po roropa jeahmatohme yzamaro pyra mã ipunaka; typenekehse ywy morohne enery poko.
15 "Oemarykõ anymyryhtao oya xine õtururutohkõme ya jenuru apurũko ase oenepyra xine jehtohme. Itamurume õtururukohtao ya onetara exĩko ase, nuriame oemarykõ exiryke imehnõ etaparyke oya xine.
16 Osemahtoko, epytoko! Azahkuru oehtohkõ enery se pyra ase. Popyra ehtoh poko pyra ehtoko,
17 atamorepatoko zae ehtoh riry poko, zae rokẽ tyritohme. Zae rokẽ ehtoko imehnõ maro, imehnõ akorehmatoko tyrohmanohpose toto ahtao, poetõpo tõ ewomatoko, pytỹpo tõ roropa ewomatoko."
18 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana: "Osehtoko xiaro, soturutone sero poko. Oorypyrykõ ke tonohse sã matose tahpireme, xinukutumehme sã xikuxikumã samo. Yrome okurikatorỹko ase, karimutume exĩko ropa matose mauru samo, karimutume kaneru hpoty samo.
19 Ỹme awahtao xine, jomipona roropa awahtao xine kure otuhnõko matose, tỹkyryneke oexirykõke.
20 Yrome jurumekaryhtao oya xine, jomiry omipona pyra roropa awahtao xine orihnõko matose õsetaparykõ poko. Ywy, Oesẽkomo, oturuno."

Toto pynanohtopo, toto wãnohtoh roropa

21 Jerusarẽ põkõ Ritonõpo omipona anamonohpyra toh nexiase repe, yrome seromararoro imeimehnõ poko exikety sã imehnõ neponãmary poko mã toto. Zae ehtoh poko exiketõ ke pehme pata nexiase repe, yrome seromararoro imehnõ etapananõme rokẽ tõxinamase.
22 Jerusarẽ, parata kurã sã mexiase repe, yrome seromararoro typahsẽme mase; uwa eukuru jehnahpyry kurã sã mexiase, yrome seromararoro tuna zoximahpyry sã mase.
23 Otuisarykõ ewokananõme mã toto, omato tõ epeme mã toto. Tineru apoĩko mã toto zae pyra toehtohkõ epehpyryme. Poetõpo tõ onewomara mã toto, pytỹpo tõ omiry onetara mã toto towomarykõ se toto ahtao.
24 Naeroro etatoko pahne Ritonõpo Oesẽkõ omiry, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Izyraeu tõ ewomaneme. Ynara ãko mã ynororo typoetory tomo a: "Awãnohtorỹko ase, jepetõkara; yzehnotokõ etapãko ase.
25 Tyekĩtapãse jexiryke awãnohtorỹko ase kure rokẽ oehtohkõme, metau kurãkary sã apoto ke, oorypyrykõ korokãko ase emero porehme.
26 Tuisa tõ ekarõko ase oya xine apiakane tõ roropa pake ehtopõpyry samo. Mame Jerusarẽ esehpãko mã toto Pata Zae Exiketõ Esaryme, Ritonõpo Omipona Anamonohpyra Exiketõ Pataryme, enara."
27 Zae Exiketyme Ritonõpo exiryke Jerusarẽ põkõ pynanohnõko mana, tyyrypyrykõ rumekananõ maro emero.
28 Yrome Aomiry omipona pyra exiketõ enahkãko Ritonõpo mana, tyyrypyry poko exiketõ maro, Tosẽkõ Ritonõpo rumekananõ maro.
29 Emynyhmãko matose wewe konõto tõ karawario tõkehko eahmatopõpyry pokoino oya xine; anarykatyã pokoino roropa, oneahmahpyrykõme.
30 Wewe orihkety sã exĩko matose, zary aremãnõko kehko, ahno narykahpyry sã roropa tuna peneryke toorihse otyro ahtao.
31 Jamihme exiketõ onahpoty tonorẽ sã exĩko mã toto. Inyrihpyrykõ xihpyrymãke osenahkãko mã toto, apoto ke samo, apoto ezehkane pyra ahtao.

2

Tuisame Ritonõpo Kuesẽkõ ehtoh poko
(Mikeja 4.1-3)

1 Sero omi Ritonõpo nekarohpyry Izaja a, Amoxi mũkuru, Juta poko, Jerusarẽ poko roropa:

2 Imeĩpo, moro ypy Ritonõpo Tapyĩ esary kaehxo exĩko mana, imehnõ ypy tõ kae ehtoh
motye, emero porehme. Mame morotona iporiry sã ytõko ahno, imehnõ nonory põkomo,
imehnõ nonory poe emero porehme.
3 Ynara ãko mã toto: "Ehmaropa onuhse Ritonõpo esary pona, ehmaropa Ritonõpo
Tapyĩ taka, Izyraeu tõ Esemy a. Kuamorepatorỹko mana zae ehtoh poko kuehtohkõme,
inyripohpyry omipona exĩko sytatose. Ynara exiryke, kuamorepanekõ Ritonõpo poko
Jerusarẽ poe oehnõko mana; ypy Xião poe typoetory tõ zurũko mana."
4 Emero nono põkõ apiakaneme exĩko Ritonõpo mana. Atae pyra ahno ahtao zae
ehtoh ekarõko mã ynororo eya xine. Mame typyrekõ tyoromãko mã toto tupito nonory
ahkatohme te, tywaratãkõ myakamãko mã toto tiriiku sahkatohme. Jũme osetapara exĩko
imehnõ nonory põkõ mana. Ẽtonatoh pyre onyripyra ropa exĩko mã toto.
5 Osehtoko, Jako pakomotyamo, ehmaropa osema ae ytoketõ samo saerehkatoh ae, zae
ehtoh poko sehtone Kuesẽkõ nekarohpyry omipona.

Ritonõpo Ẽmepyry

6 Ritonõpo, opoetory tõ turumekase oya, Jako pakomotyamo. Pirixteu tõ pyaxi tõ
poenohnõko mã toto, oturuketõ roropa xixi tũtatoh wino. Imehnõ nonory põkõ nyriry
poenohnõko opoetory tõ mana.
7 Izyraeu tõ nonory po itamurume parata nae uuru roropa. Tymõkomoke mã toto
ikuhpỹme samo. Tykahuke roropa mã toto ikuhpỹme etonatohme, kawaru tõ roropa.
8 Yrome ineponãmarykõ tuhke nae roropa inonorykõ po, ahno nyrityã eahmatohme!
Opoetory tõ tosekumuru po porohnõko mã toto mokaro ẽpataka; tynyrityãkõ eahmãko mã
toto.
9 Mãpyra iirypyhpopãkahpyryme exĩko mã toto emero, ehxirõko roropa mã toto. Ritonõpo,
mokaro rypyry onykorokara exiko!
10 Tõtonẽtohkõ zupĩko mã toto oramã aka topu tõ ao ypy tõ rãnao, nono ahkãko roropa
mã toto, tyzehno xine Ritonõpo ehtoh winoino toepatohkõme repe, Kuesẽkõ saerehkatoh
winoino roropa!
11 Imeĩpo epyrypaketõ epyrypakehnõko mã toto. Imehnõ motye kure osekaroketõ
imehnõ poetoryme sã exĩko; morara ahtao Ritonõpo Kuesẽkõ rokẽ eahmãko mã toto
tuisamehxo aexiryke.
12 Moro ẽmepyry toehse ahtao tuisamãkõ emero poremãkapõko Kuesẽkõ Jamihmehxo
Exikety mana, epyrypaketõ poremãkapõko mana, imehnõ motye tuisamehxo toexirykõ se
exiketõ maro.
13 Apupari tõ kaetokohxo exiketõ Ripano po enahkapõko mana, wewe karawario tõ maro
emero Pasã nonory po.
14 Ypy tõ kaetokohxo exiketõ isahmãko mana somohmã kae hkopyra exiketõ maro.
15 Tapyi tõ kaetokohxo exiketõ pahnõko mana apuru tõ jamihme exiketõ roropa.
16 Wapu tõ konõto nerymapõko mana kanawa tõ kurã potu roropa.
17 Moro ẽmepyry toehse ahtao epyrypaketõ typoremãkasẽme exĩko, imehnõ motye kure
osekaroketõ imehnõ namotome sã exĩko; Kuesẽkõ rokẽ tuisamehxo Exikety toahmasẽme
exĩko,
18 ahno neponãmary tõ tonahkasẽme exĩko mana ipunaka.
19 Tõtonẽtohkõ zupĩko ahno mã toto oramã aka topu tõ ao ypy tõ rãnao, nono ahkãko
roropa mã toto, tyzehno xine Ritonõpo ehtoh winoino toepatohkõme repe, Kuesẽkõ
saerehkatoh winoino roropa, aepyryhtao sero nono tykytyky kamexipotohme.
20 Moro ẽmepyry toehse ahtao tyneponãmarykõ parata risemy te, uuru risẽ roropa,
tynyrihpyrykõ eahmatohme, apoĩko mã toto ipahtohme inomotohme mũpo tõ kyryryme,
rere tõ kyryryme roropa.
21 Mame Ritonõpo Kuesẽkõ tooehse ahtao sero nono tykytyky kamexipotohme,
tõtonẽtohkõ zupĩko ahno mã toto oramã aka topu tõ ao ypy tõ rãnao, nono ahkãko roropa
mã toto, tyzehno xine Ritonõpo ehtoh winoino toepatohkõme repe, Kuesẽkõ saerehkatoh
winoino roropa!
22 Ahno onenetupuhpyra ehtoko oewomanekõme orihketyme rokẽ toto exiryke. Otyme
kure mokaro nae?

3

Jerusarẽ wãnopyry poko

1 Enetoko ke! Ynara tyrĩko Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety mana: Jerusarẽ poe, Juta poe
roropa tonahsẽ puxihkãko mana, emero tykyrysã tõkehko; wyi pyra exĩko mana, tuna pyra
roropa.

2 Ahno imehxo exiketõ arõko roropa mana, orẽpyra exiketomo, soutatu tõ maro, apiakane tomo, urutõ komo, pyaxiamo, tamuximãkomo,
3 soutatu tõ tuisary tomo, pata esamo roropa, kowenu poko erohketomo te, amorepananomo, emero joroko jamitunuru ke tyriry kuhnanomo, enara.
4 Poetohti tõ menekãko Ritonõpo mana kowenume toto ehtohme, ahno tuisaryme; kowenu jamitunuru ekarõko mana poetohti tomo a.
5 Imehnõ rohmanohpõko mã toto emero; orutua kõ rohmanohpõko imehnõ mana. Imehnõ katonõ rohmanohpõko imepỹ mana. Tamuhpomãkõ rohmanohpõko nuasemãkomo te, kurãkõ rohmanohpõko putupyra exiketõ mana roropa.
6 Mame turui apoĩko ahno mana tumy tapyĩ tao ynara katohme: "Tupoke mase; tuisame exiko yna esẽme, sero ypy ohpahsã tuisaryme!"
7 Yrome moro toehse ahtao ynara ezuhnõko mã ynororo: "Ywy ãkorehmasaromepyra ase. Tonahsẽ pyra ase ytapyĩ tao, upo pyra ase roropa. Otuisarykõme jyripyra exiko," ãko mana.
8 Jerusarẽ tonahkasẽme exĩko, Juta nonory patãpome exĩko mana. Aomirykõ ke, inyrirykõ ke roropa Ritonõpo epemetõkara toehtoh ekarõko mã toto, tyzehno xine Tosẽkõ ripõko mã toto.
9 Oxisã imehnõ onyripyra mã toto; moro poko zae pyra mã toto. Jarao zae pyra toehtohkõ poko mã toto Sotoma põkõ ehtopõpyry samo; otonẽpyra mã toto iirypyryme ehtoh poko toto ahtao. Tuãnohsẽme exĩko mã toto, popyra toto ehtopõpyry epehpyry apoĩko mã toto.
10 Zae ehtoh poko exiketõ tãkye exĩko mã toto, kure ehtoh exĩko roropa eya xine mana. Toerohtopõpyrykõ epehpyry apoiryke eya xine atãkyemãko mã toto.
11 Yrome popyra ehtoh poko exiketõ tãkye pyra exĩko mã toto, popyra ehtoh oehnõko eya xine mana; popyra toto nyrityã imehnomo a tyrisẽme exĩko eya xine mana.
12 Ypoetory tõ rohmanohpõko poetohti tõ mana. Nohpo tõ kowenume exĩko mã toto.
Ypoetory tomo, otuisary tõ oenekunohtorỹko mã toto, aarotorỹko mã toto zae ehtoh poko pyra oehtohkõme.

Typoetory tõ apiakary Ritonõpo a

13 Ritonõpo Kuesẽkõ zae ehtoh ekarosasaka mana; typoetory tõ apiakãko mana.
14 Typoetory tõ tuisary tõ hxirõko mana. Ynara ãko eya xine mana: "Izyraeu tõ tonahkase oya xine, ynarykahpyry uwa zoko tomo! Atapyĩkõ pehme mã kehko tymõkomokãkara kyryrỹpyry tapoise oya xine exiryke.
15 Zae pyra matose ypoetory tõ ryhmaryhtao oya xine tymõkomokãkara rohmanohporyhtao oya xine." Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, ourutorỹko ase.

Nohpo tõ Jerusarẽ po enaroximary

16 Ynara ãko Ritonõpo Oesẽkõ mana: "Enetoko ke, Jerusarẽ põkõ nohpo tõ typoko xine rokẽ osenetupuhnõko mã toto. Imehnõ motye imehxo osekarõko mã toto. Epyrypãko mã toto. Imehnõ enẽko mã toto enekunohtohme rokene. Ytoytõko mã toto waketõ samo xirixiri ãko ipyrakũtykomo imehnomo a enepotohme.
17 Morara exiryke toto wãnohnõko ase, zũsetykõ sahkapõko ase tũsehke pyra inomõko ase, merehkusasame."
18 Moro ẽmepyry toehse ahtao Jerusarẽ nohpory tõ wino ikyryrykõ kurã emeporymãkõ emero puxihkãko Ritonõpo mana: pyrahtokotoko kyryry te, zupuhpyrykõ emepory tomo te, osenao tomo te,
19 panasere tomo te, omekumy tomo, enara. Ẽmyty apuru kurã puxihkãko mana,
20 xapeu tomo te, pyraku emeporymãkõ te, apory emeporymãkomo. Typoxinemy kutehi ao puxihkãko mana, kure ehtoh ripotoh tonomo te,
21 omahtao tomo emary poko te, ounasere tomo roropa,
22 zupõ kurã oseahmatohme te, mãto tomo te, xare tomo te, tineru ẽ tomo roropa,
23 upo osenepotoh tonomo te, kamisa mauru panõ risẽ kurã te, turupãte tomo te, mãtiria tomo, enara.
24 Mame ixtaratu pyra toexirykõke tyhnoke exĩko mã toto. Zamareary pyra exĩko mã toto, otuato eary ke tupõ myhnõko mã toto. Tũsehke kurã ke pyra exĩko mã toto; merehkusasame exĩko mã toto. Upo kurã ao pyra exĩko mã toto; yrome upo kamisa topuxiximã risẽ amurũko mã toto. Oryxime toto ehtopõpyry enery xihpyryme exĩko ehxirotoh ke.
25 Orutua kõ Jerusarẽ põkõ totapasẽme exĩko mana, etonatoh po; jamihmehxo exiketõ roropa orihnõko mã toto.
26 Pata Jerusarẽ põkõ aorihtyã hnamõko mã toto. Nohpo sã xitãko mã toto, typorohse nono po, tynio hnamone sã toiroro.

4

1 Morara ahtao orutua apoĩko nohpo tomo 7mãkomo. Ynara ãko mã toto: “Yna napyry
epehmãko ynanase upo roropa. Yrome amaro ynanehxi yna niome oehtohme toiroro
tynioke pyra yna exiryino, ehxiropyra yna ehtohme.”

Pata Jerusarẽ tãkye exĩko ropa imeĩpo

2 Morara ahtao, “Amoriry Ahtasenano” Ritonõpo Kuesẽkõ poe ahtãko jamihme te, kurã
roropa. Izyraeu põkõ, isene ro exiketõ tãkye exĩko mã toto; epyrypaketõ sã exĩko mã toto
Ritonõpo nekarotyã kurã poko tapoise ahtao tyya xine.

3 Mame mokaro Jerusarẽ põkõ, Ritonõpo nymenekatyã isene ro toto ehtohme tosehpasẽme exĩko mã toto, “Ahno Kurãme.”

4 Tyjamitunuru ke Jerusarẽ põkõ apiakãko mana, toto wãnohnõko mana; iirypyrykõ
kurikãko mana, nuriame toto ehtopõpyry, imehnõ etapatopõpyry roropa eya xine.

5 Morarame ypy Xião epoe, typoetory tõ tõximõse exiketõ epoe akurũ ripõko Ritonõpo
mana saereme ahtao. Mame orexĩto apoto maro enyohnõko mana koko. Ritonõpo
saerehkatoh typoetory tõ ewomãko mana, pata tytororo oxiõtõko mana.

6 Saereme ahtao zuzenume exĩko mana toto ewomatohme axtũ pyra xixi ehtohme.
Mame konopome toehse ahtao tyryrykane maro tãto sã exĩko roropa mana toto ewomatohme.

5

Eremiatoh sero uwa tõ poko

1 Eremiãko ase onetaryme jepe kurã poko, inarykahpyry uwa zoko tõ poko:
Tupito tyrise jepe a uwa tõ arykatohme.
Esary tymenekase eya nono kurã moroto exiryke.
2 Mame moro nono tahkase eya, topu tõ touse roropa,
mame uwa zoko kurã tarykase eya moroto tutupi po.
Irãnao tapyi tamose eya, kae exikety, enene esaryme ehtohme.
Euhkatoh tahkase roropa eya uwa tõ euhkatohme.
Toraximase ynororo uwa tõ kurã eperytatohme,
yrome ikatainy exiketõ rokẽ toehse kehko.

3 Seromararo Jerusarẽ põkomo, Juta põkõ maro, apiakatoko; kaxiko ya, onoky zae pyra
hnae: ywy? ynarykahpyry uwa zoko?

4 Emero tyrise ya zae ehtoh waro jehtopõpyry ae ro; naeroro oty katohme uwa ikatainety
rokẽ toehse, uwa kurã anusasamã kehko eraximaryhtao ya?

5 “Seromararo ourutorỹko ase, ynara tyrĩko ase ynarykahpyry uwa tõ poko: utupi apuru
kararahnõko ase, uwa zoko tõ ewomatopo. Moro apuru pahnõko ase onokyro tõ omõtohme
moro aka, uwa zoko tõ enahkatohme.

6 Ynarykahpyry turumekasẽme exĩko mana, ãtarykahme ehtohme; uwa amoriry tõ
onysahkara exĩko ase, moro nono anakorokara roropa exĩko ase; ãtarykahme rokẽ inomõko
ase, omoxino tõ rokẽ ehtohme. Akurũ tomo a konopo onenehpopyra exĩko ase, utupi
pona.”

7 Moro tupito uwa tõ esary Ritonõpo Jamihmehxo Exikety tupime, inarykatyã uwa zoko sã
Juta tõ mana, Izyraeu tõ maro.
Zae ehtoh zupiryhtao Ritonõpo a, tõmiry omipona toto ehtoh zupiryhtao eya imehnõ
etapary rokẽ tonese eya;
zae ehtoh riry typoetory tomo a toraximase eya repe; yrome toto ryhmary rokẽ tonese
tyya, toto kohtary rokẽ totase eya, takorehmatohkõ kohmary, tyxitarykõme.

Zae pyra ehtoh poko mã toto

8 Popyra ehtoh oehnõko oya xine mana, tapyi tuhke epekatyryke oya xine tupito tõ
roropa oesaryme rokẽ ehtohme! Taroino okynã pyra osa pyra exĩko mana imehnõ
esaryme, amarokõ rokẽ toiroro exĩko matose sero nono po!

9 Ynara tykase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynetaryme: “Tapyi tõ konõto, kurã potu
roropa tonahkasẽme exĩko mana, tytaõke pyra exĩko mã kehko.

10 Tupito konõto 4me heketaa ahtao (200 meturume mosa, 200 meturume ipuroroje) uwa
zoko ke tarykase ahtao 20 riturume rokẽ uwa eukuru euhkãko matose. Morararo tiriiku
puhturu 100 kirume arykaryhtao, otarame 10 kirume rokẽ apoĩko matose.”

11 Popyra ehtoh oehnõko oya xine mana! Pakeimo owõnõko matose eukuru jehnahpyry
enyry poko ehtohme, okohmamyrykohtao oetỹtohkõme.

12 Oseahmatoh poko haapa tõ enehnõko matose rira tõ maro, pãteru tõ roropa te,
rue tõ maro, eukuru jehnahpyry maro itamurume ẽtohme. Yrome Ritonõpo Kuesẽkõ
osenetupuhtoh poko oty kara matose, inyriry poko tuaro pyra matose roropa.

13 Morara exiryke jomipona pyra ypoetory tõ exiryke tarosẽme exĩko mã toto imepỹ nonory pona, imehnõ namotome. Tamuximãkõ emitapãnõko mã toto, imoihmãkõ tuna zehnãko mã toto.
14 Omise onokyroimo sã aorihtyã esary ẽtakãko mana zumohxo, Jerusarẽ põkõ enahtohme, tamuximãkomo te, imoihmãkõ maro, oseahmaketomo te, oseosezuhketõ maro.
15 Ehxirõko mã toto emero porehme, epyrypaketõ roropa typoremãkasẽme exĩko mã toto.
16 Yrome zae ehtoh rĩko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mana, moro ke imehxo toehtoh enepõko mana; kure rokẽ ehtoh rĩko mana typoetory tõ apiakaryhtao eya. Moro ke kure rokẽ aexiry waro exĩko imehnõ mana emero.
17 Pata tõ kaetokohxo exĩko typahsẽ ypyme, mame moroto kaneru tõ onahpoty enahnõko mã toto poti tõ maro.
18 Popyra ehtoh oehnõko oya xine, azahkuru oehtohkõ poko tymyhse matose ajohpe oehtohkõke, eary ke samo. Oorypyrykõ kahu ao sã ipuimãko matose.
19 Ynara ãko matose: "Ah Ritonõpo axĩ nerohno kynenerykõme inyriry waro kuehtohkõme. Ah Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ tyriry se ehtoh axĩ nexino, zuaro kuehtohkõme," ãko matose.
20 Popyra ehtoh oehnõko mokaro a: kurãme ehtoh ekaronanõ popyra te, popyra ehtoh ekaronanõ roropa kurãme, koko ekaronanõ saereme te, saerehkatoh ekaronanõ ikohmamyryme, itunety ekaronanõ anusasame te, anusasame ehtoh ekaronanõ itunetyme, enara.
21 Popyra ehtoh oehnõko tuarohxo osekaroketomo a, imehnõ motye zuarohxo osekarõko mã toto.
22 Popyra ehtoh oehnõko mokaro a: orẽpyrahxo exiketõ eukuru enyry poko, emese kure exiketõ eukuru jehnahpyry zoximary poko;
23 tineru apoĩko mokaro mã toto popyra exiketõ ekarotohme kure, zae exiketõ ekarotohme popyra!

Typoetory tõ wãnohnõko Ritonõpo mana

24 Morara exiryke ãtaryka zahkary sã apoto a, onahpoty tonore zahkary sã roropa; moro sã Izyraeu tõ osenepyra exĩko: otyro sã exĩko mã toto imity tõ tymotase ahtao, ekuru tõ tarosẽme exĩko putoh katoh samo, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety nyripohpyry omipona pyra toehse oexirykõke; Izyraeu tõ Esẽ Kurã omiry xihpyryme tokarose roropa oya xine.
25 Naeroro tyekĩtapãse Kuesẽkõ typoetory tõ poko; tomary tanỹse eya, tuãnohse toto. Ypy tõ tykytyky tykase kehko, aorihtyã ekepyry tõ typahsẽ sã tõxinamasẽme exĩko pata esemary po. Morara toehse ahtao ro toto zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra ro; tomary tanỹse ro mana typoetory tõ wãnohtohme.
26 Tykamisã pãteira anỹnõko Ritonõpo mana ahno tõ kohmatohme moino ro sero nono etyhpyry poe; etakinãko mana mokaro kohmatohme moino nono poe, mame axĩ oehnõko mã toto tururume, taryporykõke.
27 Etaehpyra exĩko mã mokaro soutatu tomo, osetapara roropa mã toto. Oseremara exĩko mã toto, nyhpyra roropa. Eraximãko mã toto tõtõsetapatohkõme; imetỹkõ eary tymyhse kure mã kehko, isãtajãkõ eary atamohpyra mã kehko.
28 Ipyrekõ pyrou tõ pohsuime mã kehko, taky tõ kure tyrise axĩ tuotohme. Eky tõ kawaru pupuru tũporemã kehko topu samo. Kahu tõ etonatoh pupuru emerehnõko mã kehko wiriwirikane samo.
29 Mokaro soutatu tõ aryryãko reão sã mã toto, orẽpyra esekatohme reão ehtoh samo onokyro tosekase ahtao, mame imehnõ enaroximãko mokyro tywyhmãko imepỹ osa pona aosewomatohme, onupuxihkara imehnõ ehtohme.
30 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao mokaro soutatu tõ oehnõko mã toto tuna konõto panaikato samo Izyraeu tõ poremãkatohme. Mame Izyraeu tõ nonory pũtokoxi osenuhmaryhtao xinukutumã rokẽ enẽko, emynyhmatoh roropa te, akurũ xinukutumãkõ saerehkatoh zonẽnõko mana.

6

Izaja menekatopõpyry urutõme ehtohme

1 Moro jeimamyry ae, tuisa Uzia toorihse ahtao, Ritonõpo Kuesẽkõ enease typorohse tuisa apõ po, kae, tanỹse roropa. Itapyĩ kurã typehkase zupõ kurã ke,
2 zomye serafĩ tõ nexiase. 6me aporiry nae serafĩ toh nexiase, asakoro aporiry ke tõmyty tapuruse, asakoro aporiry ke tupupurukõ tyõtose nexiase, asakoro aporiry ke ytõko toh nexiase.
3 Oturũko toh nexiase opore oseya, ynara ãko:
"Kurano, kurano, kurano!

Ritonõpo Jamihmehxo Exikety kure mana;
Saeremehxo aexiry sero nono pehkãko mana!"
4 Moro Ritonõpo Tapyĩ apõ tykytyky tykase mã kehko panaikato pokoino, serafĩ tõ omiry opore exiryke. Orexĩto ke typehkase roropa moro Tapyi kurano.
5 Mame ynara ase:
— Popyra ehtoh oehnõko ya! Tytahse ywy iirypyryme jexiryke! Ypotapihpyry nuriame nase. Ahno maro roropa ase typotapihpyryke nuriame exiketõ ke. Jenuru ke Tuisa Imehxo Exikety enease, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mokyro.
6 Mame toiro serafĩ toehse ya tomary ao ikarany apoitopo, ikarany maro inapoihpyry apoto apõ poe.
7 Moro ikarã ke ypotapihpyry tapose eya. Ynara tykase ynororo:
— Seromaroro opotapihpyry tapose sero ikarany a, popyra oehtopõpyry tonahse, oorypyhpyry tykorokase mana.
8 Moromeĩpo Kuesẽkõ omiry etase, ynara tykase ynororo:
— Onoky aropõko ha urutõme? Onoky yna omiry arõko nae?
Mame tozuhse ya, ynara ase:
— Taro ase. Kuaropoko!
9 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ya:
— Ytoko, mame ahno a ynara kaxiko: "Etãko matose emero rokẽ repe, yrome onenetupuhpyra exĩko matose. Osenuhmãko matose kure repe, yrome onenepyra exĩko matose."
10 Izaja, mokaro osenetupuhtohkõ tyripoko tũpore samo, onenetupuhpyra toto ehtohme, ipanarykõ onetara ehtohme, enurukõ onetopyra ehtohme, onenesaromepyra toto ehtohme, onetasaromepyra roropa toto ehtohme, onenetupuhsaromepyra toto ehtohme. Mãpyra jenetuputyryhtao eya xine otarame aeramarykõ ropa ya ekurãkatohme, mame tukurãkase toto exiry.
11 — Oty pona morara exĩko nae? ekaropoase eya.
Ynara nase ya:
— Pata tõ tonahkase kehko ehtoh pona, ahno pyra moroto ehtoh pona, tapyi tõ tytaõke pyra ehtoh pona, tupito tõ patãpome ehtoh pona.
12 Ywy, Ritonõpo, ahno aropõko ase mya sero nono poe, mame pata tõ tytaõke pyra exĩko mã kehko.
13 Mame toitoine rokẽ tõxinamase ahtao, 10mãkõ wino toiro rokẽ tõxinamase ahtao mokyro roropa totapasẽme exĩko mana. Ahno akoĩpyry wewe karawario ãtykyry sã exĩko toh mana takohse ahtao.
Moro wewe ãtykyry sã Ritonõpo poetory tõ exipitõko ropa mã toto sero nono po.

7

Ritonõpo omiry Akaze a

1 Morarame Akaze, Jotão mũkuru, Uzia pary tuisame ahtao Juta tõ esẽme, etonatoh toehse. Rezĩ tõ tooehse Xiria tuisary, Peka maro Remaria mũkuru, Izyraeu tõ esemy, pata Jerusarẽ poremãkase repe. Yrome onyporemãkasaromepyra toh nexiase.
2 Mame zuaro toehse Juta tõ esẽ Akaze ahtao Xiria tõ oehtoh poko Izyraeu tõ nonory pona osepeme Izyraeu tõ maro, tõserehse ynororo Juta tõ maro emero. Tykytyky tykase toto wewe sã itu htao tyryrykane ke.
3 Mame ynara tykase Ritonõpo Izaja a:
— Ytoko omũkuru Sea-Jasupe maro oseporyse tuisa Akaze maro. Osema tao mokyro enẽko matose kamisa poko erohketõ esary po, tuna enehtoh pũto moro tuna enehtoh kaeno pẽkamã poe.
4 Mame ynara kaxiko eya: "Tuaro exiko, yrome torẽtyke pyra exiko; enaromyra exiko, ataomipohtomara exiko ozehno tuisa Rezĩ ahtao, Xiria tõ maro, tuisa Peka roropa. Ozehno toto ehtoh orexĩto sã rokẽ mana, aritu asakoro zatyry sa rokẽ toh nase."
5 Ynara osenetupuhnõko mã mokaro xirio tomo, tuisa Peka maro Izyraeu tõ maro: "Tuisa Akaze poremãkatohme satakorehmatone;
6 Ehmaropa Juta tõ nonory pona setapatatose, toto poremãkatohme, mame Tapeau mũkuru syritone mokaro tuisaryme," ãko osenetupuhnõko mã toto.
7 — Yrome ywy, Ritonõpo, ynara ãko: morohne exipyra exĩko mana ipunaka.
8-9 Ynara exiryke Xiria jamitunurume pata Tamaxiku mana, kowenu esary, Tamaxiku jamitunuru tuisa Rezĩ mana. Izyraeu jamitunuru pata Samaria mana, kowenu esaryme. Samaria jamitunuru tuisa Peka mana, Remaria mũkuru. Taroino 65me jeimamyry taropose ahtao Izyraeu tonahkasẽme exĩko, tynonory põkõme pyra.
— Orẽpyra onenetupuhpyra awahtao xine, orẽpyra ehsaromepyra matose ipunaka.

Emanueu: typoetory tõ maro Ritonõpo

10 Tõmiry taropose ropa Ritonõpo a tuisa Akaze netaryme. Ynara tykase ynororo eya:
11 — Ekaropoko Ritonõpo Oesẽkomo a toiro enetupuhpotoh enepotohme oya. Moro enetupuhpotoh otarame oehnõko moino zue ae, aorihtyã esary poe te, otarame oehnõko kaino kapu ae.
12 Yrome ynara tykase Akaze:
— Enetupuhpotoh onekaropopyra ase Ritonõpo a. Kuesẽkõ kukuru se pyra ase.
13 Morara kary etaryke tyya ynara tykase Izaja eya:
— Etatoko pahne, tuisa Tawi pakomotyamo, epo hnae! Ahno typenekehkapose oya xine. Mame moro motye Ritonõpo typenekehkapose oya xine roropa.
14 Naeroro typoero Ritonõpo enetupuhpotoh ekarõko oya xine mana: oryximã, orutua maro exipitopỹ, poetoẽme exĩko mana, emũkuãko mana orutuame, mame esehpãko mana Emanueume (Ritonõpo kymaro xine mana.)
15 Wãtara ro ynororo ahtao, zae ehtoh menekary waro toehse ahtao, pui suhsuru akyhsẽ enahnõko ahno mana ano zeni roropa.
16 Yrome morara exipyra ro ahtao mokaro tuisa tõ oerehmananõ nonory turumekasẽme exĩko, patãpome exĩko mana.
17 — Orohmanohpotohkõ enehpõko Ritonõpo Kuesẽkõ oya mana, tuisa, oekyrykomo a te, opoetory tomo a roropa. Morara tyrĩko mana Axiria tuisary enehporyke eya. Mame orohmanohpotorỹko mana popyrahxo, Juta tõ apiakatopõpyry poe Izyraeu tõ maro.
18 Moro ẽmepyry toehse ahtao Ritonõpo Kuesẽkõ etakinãko sã mana Ejitu tõ soutatu tõ oehtohme, moromoro samo, moino osa tõ tuna Niro poe. Etakinãko roropa mana axirio tõ, ano zũ tõ samo, oehtohme tynonorykõ poe.
19 Oehnõko mã toto, ano zũ tõ samo, porohse ypy tõ rãnao te, topu tõ rãnao te, omoxino tõ pokona, tuna eutary kehko pui tomo tuna ẽtoh pona emero porehme.
20 — Morara ahtao ũsehpo sahkane enehpõko Ritonõpo mana typoetoryme moino, tuna Eupyrati mõpoe, mokyro Axiria tuisary. Oehnõko mana otypo etypokase, oũsetykõ sahkase oupuhpyrykõ poko te, õkokõ poko emero porehme.
21 — Morara ahtao tokyke ahno ahtao toiro pui nohpo asakoro poti tõ maro,
22 suhsu ipune exĩko pui suhsuru akyhsemy ritohme. Mame isene ro exiketõ moro nono po pui suhsuru akyhsẽ enahnõko mã toto ano zeni maro.
23 — Morara ahtao miume uwa zoko esahpyry po, epehpyry miume parata, ãtarykahme rokẽ exĩko mana omoxino tõ maro.
24 Moro nono emero ãtarykahme exiryke omoxino tõkehko maro, urakanase ytõko mã toto taky pyrou maro.
25 Mame ypy tõ po emero tupitõpome exĩko, ãtarykahme rokẽ omoxino tõ maro, ytoketõ ytoytopyra moroto mã toto ãtaryka kurũke. Pui tõ rokẽ moroto ytõko kaneru tõ roropa onahpoty enahse.

8

Enetupuhpotohme Izaja mũkuru esety poko

1 Morarame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Imerotoh zumõ apoiko imerotohme imenuru konõto ehtohme; ynara imerotohme: "Axĩ-ke-Mõkomo-Apoiry-Axĩ-Ematonanopyry."
2 Mame tamuximãkõ asakoro zae exiketõ enehpoko, oturukety Uria, Zakaria maro, Jeperekia mũkuru, enara, eneneme toto ehtohme.
3 Moromeĩpo okynã pitiko ahtao ypyty poetoẽme toehse, tonuruse yna mũkuru. Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Mose esehpako Axĩ-ke-Mõkomo-Apoiry-Axĩ-Ematonanopyry.
4 Ynara exiryke wãtara ro moky pitiko ahtao, "aja" kary waro pyra ro ynororo ahtao, "papa" kary waro pyra roropa ahtao Tamaxiku mõkomory te, Samaria mõkomory roropa emero arõko Axiria tuisary mana.
5 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya, ynara tykase ynororo:
6 — Iporiry mynyhme kurã Xiroe se pyra sero nono põkõ toehse, tuisa Rezĩ poko tykytyky ãko mã toto tuisa Peka poko roropa.
7 Morara exiryke Axiria tuisary tõ enehnõko ase soutatu tõ maro etonatohme Juta tõ maro. Ywy ase Ritonõpo. Mokaro oehnõko mã toto tuna Eupyrati zueme ehtoh samo, onukuruhtao ehpio epozakuroko, iporiry tõ roropa emero onukuruhtao ehpiõ epozakuroko.
8 Omõnõko mã toto Juta nonory pona tuna zueme ehtoh samo, tõnuhse ahtao nono poro porehme ahno pymyry pona.

Yrome typoetory tõ maro Ritonõpo mana, Emanueume exiryke. Aporiry totapuruhmakase sã tynonory ewomatohme mana.
9 Oximõtoko ahno tomo, yrome enaromỹke ehtoko! Etatoko pahne moe nono tõ poe aehtyamo! Opyrekõ ikurãkatoko etonatohme, yrome typoremãkaposẽme exĩko matose! Ije opyre tõ ikurãkatoko etonatohme, yrome typoremãkaposẽme exĩko matose!
10 Oximõme osenetupuhtoko onyririkõ poko, yrome morohne onyripyra ekurehnõko matose. Oturutoko onyririkõ se oehtohkõ poko, yrome toiparo rokẽ moro exĩko mana yna maro Ritonõpo exiryke.

Urutõ kõ tonaroximase Ritonõpo a
11 Mame tyjamitunuru ke tõturuse Ritonõpo ya, tonaroximase ywy eya ymaro exiketõ maro, imehnõ osenetupuhtoh onekahmara yna ehtohme. Ynara tykase ynororo yna a:
12 — Mokaro sã pyra ehtoko. Enaromỹke exikehpyra mã toto imehnõ poko: "Imehnõ mã osenetupuhnõko kyporemãkarykõ poko," ãko mã toto. Yrome enaromyra ehtoko, torẽtyke pyra ehtoko roropa.
13 Yrome, wenikehpyra ehtoko ywy ase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety. Kurã kuhse ase, naeroro juno ehtoko, ozehno xine jexiry poko enaromỹke ehtoko.
14 Atapyĩkõ Kurãme exĩko ase oewomanekõme; topu sã roropa exĩko ase epona Izyraeu tõ osetapatohme, Juta tõ roropa osetapãko sã mã toto jomipona se pyra toexirykõke; ahno apoitohme sã roropa exĩko ase Jerusarẽ põkõ apoitohme.
15 Tuhkãkõ mokaro osetapãko, epukãko mã toto, takurihmosẽme exĩko te; tapoisẽme exĩko mã toto moro apoitoh ao.

Joroko tomo a onekaropopyra ehtoko
16 Ynara tykase ywy ymaro atamorepaketomo a:
— Amarokõ ypoetory tõ, sero Ritonõpo nekarohpyry ya ikurãkatoko wenikehpyra oehtohkõme.
17 Tõtonẽse Ritonõpo mana typoetory Izyraeu tõ winoino, yrome zae aexiry poko enetupuhnõko ase, kukurãkarykõ ropa Kuesẽkomo a eraximãko ase.
18 — Taro ase ypoenõ maro, Ritonõpo nekarotyã ya. Kuesẽkomo Jamihmehxo Exikety, tosake Exikety ypy Xião po, yna enyokyase, omi isene exiketõme, tonetupuhpotohme Izyraeu tomo a.
19 Mame ynara karyhtao oya xine:
— Ekaropoko pyaxime exiketomo a oturutohme joroko tõ maro, puti puti kananomo a te, omi omi kananomo a aorihtyã omiryme, omi etary se ynanase joroko tõ poe, ekaropory se ynanase aorihtyã zuzenu a isene exiketõ poko.
20 Yrome ynara kaxiko eya xine:
— Kurehxo exiry kyya xine Ritonõpo Kuesẽkõ namorepatoh poko ekaropory kyya xine, inyripohpyry roropa. Pyaxime exiketõ omiry onetara ehtoko, mokaro omiry anakorehmara mana popyra ehtoh oehpyra ehtohme.

Etuarimatoh poko
21 Mame mokaro ahno ytoytõko xiaxiake sero nono poro typoremãse, omise exĩko roropa mã toto. Mame omise toexirykõke tohne exĩko mã toto. Popyra tutuisarykõ ekarõko mã toto, Ritonõpo Tosẽkõ popyra ekarõko roropa mã toto. Otarame kakoxi kapu aka osenuhmãko mã toto,
22 nono pokoxi osenuhmãko roropa mã toto. Etuarimatoh rokẽ enẽko mã toto, kohmamyry te, sam katopo. Moro erehtoh konõto, xinukutume ehtoh taka taroposẽme exĩko mã toto. Epasaromepyra exĩko mã toto, moro etuarimatoh tao.

9

Imeĩpo Tuisame Exikety
1 Yrome mokaro etuarimaketõ etuarimatoh otyhkãko mana. Apitoryme Zepurõ nonory põkõ Napatari maro tyrohmanohpose Ritonõpo a, yrome imeĩpo moro nono kurãkaryhtao Ritonõpo a imehxo exĩko mana, tuna konõto Metiteraneu poe tuna Joatão mõpozakoxi xixi tũtatoh wino, Karirea, juteutõkara esary pona.
2 Ezuru konõto enẽko Ritonõpo waro pyra exiketõ mana;
orihketõme toh nexiase tyyrypyhpyke toexirykõke.
Yrome Ritonõpo nymenekahpyry ytõko eya xine mana.
Toto tuarõtanohtorỹko mana,
3 Mokaro tomãkapose oya, Ritonõpo,
tãkyehxo toto tyripose roropa oya.
Atãkyemãko mã toto onyrihpyry poko,

tykyrysã apoiry poko exiketõ sã tupito tõ po te,
mõkomo apiakary sã roropa soutatu tomo a osetapaxĩpo.
4 Keti tõ tamohse oya, ike opoetory tõ tymyhse ahtao,
wewe risẽ ipymyrykõ poko aexihpyry tytahkase oya, mara roropa opoetory tõ pipohtopõpyry,
epetõkara tonahkase oya, irohmanohponanomo, mitianita tõ enahkatopõpyry sã oya pake.
5 Mokaro soutatu sapatũ tomo, zuponỹpyry xikuromã maro munuhpe apoto htaka tomasẽme exĩko mã kehko jahkatohme.
6 Poeto tonuruse, mokyro tonehpose Ritonõpo a,
kutuisarykõme exĩko mana.
Ynara tosehpasẽme exĩko mana:
Kuamorepanekõ Kurano te, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety te, Papa jũme Exiketyme te, Tuisame Exikety Kukurãkanekõme, enara.
7 Tuisa Tawi paryme exĩko mana, imyakãme roropa tuisame.
Mame jamihme aexiry wãtãko itamurume mana.
Jũme osetapara exĩko ipoetory tõ mana.
Zae ehtoh poko tuisame erohnõko mana,
kure ehtoh tyripõko roropa mana.
Apitorymã poe morara ehtoh exikehpyra exĩko mana jũme.
Sero põkõ pyno toexiryke ipunaka,
Kuesẽkõ Jamihmehxo Exikety morohne ripõko mana, emero.

Izyraeu wãnohnõko Ritonõpo mana

8 Tõmiry tonyohse Ritonõpo a Izyraeu tomo a, toto apiakary poko toto wãnopyry poko, enara.
9 Samaria põkõ emero, Izyraeu tõ maro moro Ritonõpo nyrihpyryme enetupuhnõko toh mã repe. Yrome epyrypaketõme toto exiryke ynara ãko mã toto:
10 Tapyi tõ toepukase tijoro risẽ tõkehko, yrome tyrĩko ropa sytatose topu tõ ke. Imytytyã tykararahse kehko, yrome seromaroro apupari ke tyrĩko ropa sytatose.
11 Morara exiryke toto epetõkara enehpõko Ritonõpo mana etonatohme toto maro.
12 Xiria tomo xixi tũtatoh wino te, pirixteu tõ, xixi omõtoh wino ẽtakãko sã mã toto Izyraeu tõ enahtohme. Yrome morara ahtao ro toto zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra mana; tomary tanỹse ro mana toto wãnohtohme.
13 Typoetory tõ tuãnohse Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a, yrome tyyrypyrykõ onurumekara ro toh nexiase, eramara roropa toh nexiase Ritonõpo a.
14 Naeroro toiro ẽmepyry ae Izyraeu tõ tuisary wãnohnõko Ritonõpo mana ahno roropa, okyno zupuhpyry sahkary samo arokyry maro; airiki panõ amoriry sahkãko mana sapisapiriimo maro.
15 Mokaro tamuximãkõ, tuisamehxo exiketõ roropa zupuhpyry sã mã toto; mokaro urutõ kõ ajohpe imehnõ amorepananõ arokyryme mã toto.
16 Azahkuru ahno arõko mokaro tuisame exiketõ mana, osema azahkuru ae samo, morara exiryke itatyhpyry sã ytoytõko mã toto.
17 Morara exiryke mokaro nuasemãkõ pyno pyra exĩko Ritonõpo mana, poetõpo tomo te, pytỹpo tõ roropa onypynanohpyra exĩko mana. Tosẽkõme Ritonõpo onenetupuhpyra mã toto emero porehme; popyra ehtoh poko rokẽ mã toto, omi xihpyry poko mã toto, omiãko mã toto. Yrome morara ahtao ro toto zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra mana. Tomary tanỹse ro mana toto wãnohtohme.
18 Mokaro popyra ehtoh apoto sã mana; ãtaryka zahkãko mana omoxino tõkehko maro. Itu zatyry sã mana, orexĩto onuhmapõko kakoxi akurũ samo.
19 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety tohne mana, morara exiryke sero nono tyahkasẽme exĩko mana, ahno tuãnohsẽme exĩko roropa mana. Imehnõ pyno pyra mã toto ipunaka.
20 Emero pata tõ po tonahsẽ zupĩko mã toto. Axĩ enahnõko mã toto eneryhtao, yrome omise ro exĩko mã toto. Typoenõ pũ õnõko roropa mã toto!
21 Manase tõ etonãko Eparaĩ tõ maro. Eparaĩ tõ Manase tõ etapãko mã toto. Mame oximaro ytõko mã toto etonase Juta tõ maro. Yrome morara ahtao ro toto zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra mana; tomary tanỹse ro mana toto wãnohtohme.

10

1 Popyra ehtoh oehnõko oya xine mana, zae pyra tyripotoh riryke oya xine, ypoetory tõ rohmanohporyke!
2 Zae ehtoh onyripyra matose tymõkomokãkara a, toto onewomara matose, etuarimaketõ pyno pyra matose, pytỹpo tõ mõkomory ematonanohnõko matose, poetõpo tõ kyryry roropa.

3 Oty rĩko matou awãnopyrykohtao Ritonõpo a? Oty rĩko matou popyra ehtoh enepyryhtao
eya awãnohtohkõme moino imepỹ nonory poe? Aza ytõko matou ãkorehmatohkõ zupiry
poko? Otoko omõkomorykõ zonẽnõko matou?
4 Tarosẽme exĩko matose imehnõ namotome. Totapasẽme exĩko roropa matose etonatoh
tao. Morara ahtao ro zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra mana. Emary tanỹse ro mana
awãnohtohkõme.

Axiria tuisary Ritonõpo kyryryme

5 Ynara tykase Ritonõpo: "Popyra ehtoh oehnõko Axiria tuisary a! Kaparu sã mana
jemary ao imehnõ wãnohtohme toto zehno jahtao.
6 Axirio tõ taropose ya imehnomo a, jomiry omipona pyra exiketõ wãnohtohme,
tyekĩtapãse jexiryke toto poko. Naeroro mokaro taropose ya mõkomo arotohme te, ema-
tonanohtohme, ahno tomo a itũtũmatohme, ikurepato htaka samo osema tao.
7 "Yrome mokyro Axiria tuisary moro motye se mana; typoe osenetupuhnõko mana
imehnõ ryhmary poko. Imehnõ nonory põkõ tuhkãkõ poremãkapory se mã ynororo toto
enahkatohme.
8 Ynara ãko mã ynororo epyrypãko: 'Ypoetory tõ soutatu tõ tamuximãkõ emero tuisame-
hxo mã toto!
9 Tuhke pata tõ konõto typoremãkapose ya: Kauno te, Karakemi te, Hamate te, Arapate
roropa; Samaria typoremãkase ya te, Tamaxiku roropa.
10 Tuisa tõ typoremãkase ya ineponãmary maro, ahno maro tyneponãmarykõ eahmananõ
maro. Tuhke ineponãmarykõ nexiase, Jerusarẽ põkõ neponãmarykõ motye, Samaria põkõ
neponãmarykõ motye roropa.
11 Samaria tykararahse ya ineponãmarykõ maro. Mame moro rĩko ase Jerusarẽ põkomo a
roropa, ineponãmarykõ maro.' "
12 Yrome ynara ãko Ritonõpo mana: "Tõtyhkase jahtao josenetupuhtoh ae ro ynyriry poko
ypy Xião po, Jerusarẽ po roropa, Axiria tuisary wãnohnõko ase aepyryparyke te, typoko
rokẽ aosenetuputyryke roropa."
13 Ynara tykase mokyro, Axiria tuisary: "Ywy roro morohne yriase jamihme jexiryke
te, tuaro jexiryke roropa, emese kure jexiryke. Imehnõ nonory ehpiry tõ myakãmase,
imõkomory tõkehko aroase; pui orutua sã moro põkõ pona tytũtũmase ya.
14 Ahno tõ mõkomory apoiase ihmo apoiry sã torõ mỹ ao turumekase ahtao. Aporiry
popokane pyra nexiase jerehtohme, omikara roropa toh nexiase."
15 Yrome ynara ãko Ritonõpo mana: "Tosẽ motyehxo wywy osekarõko nae? Tapema
roropa ike erohkety motye nae? Kaparu ahno ananỹpyra mana, yrome kaparu anỹnõko
ahno mana."
16 Naeroro tyrohsẽ enehpõko Ritonõpo Imehxo Exikety mana mokaro axirio tõ soutatu
jamihmãkõ wãnohtohme, tyjamihkehsẽme exĩko mã toto. Oxirohtoh enehpõko roropa mana
eya xine apoto samo, axitũ oxirohnõko mokaro mana.
17 Ritonõpo Zae Exikety, Izyraeu tõ Saerehkane, apotome exĩko mana: toiro ẽmepyry ae
ãtaryka zahkãko mana omoxino tõ maro Axiria po.
18 Itu kurã enahkapõko mana tupito tõ maro; ahno enahkary samo tyrohsẽ konõto a.
19 Toitoine rokẽ wewe tõ tõxinamasẽme exĩko mana, ikukuru se poeto ahtao ikuhnõko
mana tuhke pyra exiryke.

Izyraeu tõ emero pyra oehnõko ropa

20 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao, Izyraeu tõ akoĩpyry isene ro exiketõ jũme axirio
tomo a takorehmapory se pyra ropa exĩko toh mana, tyhtomahpõkomo a. Yrome Ritonõpo
a ytõko mã toto takorehmapotohkõme, Izyraeu tõ Esẽ Kurano.
21 Toitoine Izyraeu tõ oehnõko ropa mã toto Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.
22 Tuhke Izyraeu tõ ahtao ro seromararoro isawã tuhke ehtoh samo, tuna konõto ehpio,
tuhke pyra toitoine rokẽ oehnõko ropa mã toto. Tõsenetupuhse Ritonõpo mana typoetory tõ
enahkary poko; zae toto apiakatoh oehnõko mana tuna zueme ehtoh samo.
23 Sero nono porehme tonahkasẽme exĩko mana, moro tõsenetupuhse Ritonõpo jamihme
Exikety mana. Morara tyrĩko mana tõsenetupuhtopõpyry ae ro.

Axiria wãnohnõko Ritonõpo mana

24 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ Jamihmehxo Exikety typoetory tomo a, moroto aexityamo
a Xião po:
— Axirio tõ zuno pyra ehtoko tuãnohse awahtao xine eya xine, tyyryhmase roropa
awahtao xine eya xine, Ejitu põkõ nyrihpyry samo.
25 Ynara exiryke, okynã pyra awãnohkehtorỹko ase. Mame zehno ro jexiryke axirio tõ
enahkãko ase.

26 Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety axirio tõ wãnohnõko ase ipipohtoh ke samo
mitianita tõ enahkatopõpyry sã topu Orepe pũto. Mokaro wãnohnõko ase Ejitu tõ
wãnohtopõpyry sã ya.
27 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao opynanohtorỹko ase imehnõ namotome pyra oe-
htohkõme, mame orohmanohpotopõpyrykõ oũko ase owinoino xine, axirio tõ nyripohpyry
opona xine.

Axirio tõ etonãko mana

Oepekõkara oehnõko mã toto pata Rimõ winoino.
28 Pata Ae typoremãkase eya xine, Mikirõ kuroko toytose toto, tykyryrykõ tynomose eya
xine Mikima po.
29 Ypy tõ kuroko esemary ae takuohse eya xine, sero koko ẽmehnõko mã toto Kepa po.
Rama põkõ tykytyky ãko oserehnõko mã toto. Kipea põkõ, tuisa Sauu patahpyry poe,
toepase mã toto.
30 Okohtatoko Karĩ põkomo! Toto kohtatoh etatoko Raixi põkomo! Ezuhtoko Anatote
põkomo!
31 Matamena põkõ epãko mã toto, Kepĩ põkõ roropa epãko mã toto.
32 Seroae ro epetõkara eporehkãko pata Nope pona. Moro poe ypy Xião enaroximãko mã
toto, pata Jerusarẽ.
33 Yrome axirio tõ epyrypaketõ poremãkãko Kuesẽkõ, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety
mana, wewe amoriry kaetokohxo exiketõ akotyry samo, wewe konõto akotyry sã roropa.
34 Wywy ke wewe akotyry sã itu htao mokaro akohnõko Kuesẽkõ mana, epukãko mã toto
wewe kurã epukary sã Ripano po.

11

Izyraeu tõ Esẽ toehse ahtao

1 Tawi tõ tuisame ehtopõpyry imũkuru maro ipakomotyã maro wewe akotyhpyry sã
mana;
yrome amoriry ahtary sã wewe ãtykyrỹpyry wino,
imepỹ tuisa enurũko mana Tawi parỹpyryme, Jese mũkuru.
2 Imaro Ritonõpo Zuzenu exĩko mana,
tuaro ehtoh ekarõko, enetupuhtoh roropa,
emese kure ehtoh ekarõko, jamihmehxo ehtoh roropa.
Ritonõpo omipona exĩko mana,
ise Ritonõpo ehtoh waro exĩko roropa mana,
3 Ritonõpo omipona toehtoh sehxo exĩko mana.
Mame zae pyra aexityã apiakaryhtao eya mokaro eneryke rokẽ tonuru ke anapiakara
mana,
aomiry etaryke roropa typanary ke onymenekara roropa mana.
4 Yrome zae ehtoh ke tymõkomokãkara apiakãko mana.
Zae rokẽ tuisamã kara ewomãko roropa mana.
Aomi poe zae pyra exiketõ tuãnohsẽme exĩko mana,
popyra exiketõ taorihmaposẽme exĩko roropa mana.
5 Zae toehtoh ke erohnõko mana typoetory tõ tuisaryme, ajohpe pyra toexiryke ipunaka.

6 Ropo tõ kaneru tõ maro oximaro exĩko mã toto osepeme,
reoparatu tõ poti tõ maro pohme exĩko mã toto oserematohme.
Pui poenomo reão poenõ maro oximaro otuhnõko mã toto,
poetohti tõ toto aroarõko mana.
7 Pui tomo onahpoty enahnõko mã toto uusa tõ maro,
toto poenõ oseremãko mã toto oximaro.
Reão tõ onahpoty enahnõko mã toto pui tõ samo.
8 Poetohti tõ osemeikãko okoi tõ pũto repe,
yrome onesekara exĩko mã toto,
tomary tyrise ahtao ro poeto pitiko a okoi eutary aka onesekara exĩko mana.
9 Ypy Xião po, jesary kurã po, popyra ehtoh exipyra exĩko mana;
imehnõ onyryhmara exĩko, ynara exiryke:
Tuisamehxo Kuesẽkõ enetupuhnõko sero nono põkõ mana emero porehme, tuna konõto
pehkary samo tuna ke.

Izyraeu oepyry ropa tynonory pona

10 Moro ẽmepyry toehse ahtao tuisa Tawi pary tuisame exĩko mana, imityme roropa mana
Jese tõ Rihpõme exiryke; pãteira sã exĩko mana imehnõ nonory põkomo a. Imeimehnõ
nonory põkõ ytõko mã toto eya imaro ehtohme, ipatary kure rokẽ exĩko mana.
11 Moro ẽmepyry toehse ahtao tyjamitunuru ke typoetory tõ enehnõko ropa Kuesẽkõ
mana Axiria nonory poe te, Ejitu poe, Pataro poe te, Etiopia poe, Erão poe te, Papironia
poe, Hamate poe, tuna konõto Metiteraneu ehpio poe, ahmõta tõ poe, enara.
12 Pãteira anỹnõko Ritonõpo mana enetupuhpotohme oximõme Izyraeu tõ enehtohme
Juta tõ maro sapararahme aexityã sero nono poro porehme; toto enehnõko ropa mana
inonorykõ pona ropa.
13 Mame Juta tõ poko zumoxike exikehnõko Izyraeu tõ mana, Izyraeu tõ zehno
exikehnõko roropa Juta tõ mana.
14 Oximaro ytõko mã toto pirixteu tõ poremãkapose xixi omõtoh wino; imehnõ
poremãkãko roropa mã toto xixi tũtatoh wino, imõkomory apoitohme tymõkomoryme. Etõ
tõ poremãkãko mã toto, Moape tõ roropa te, Amõ tõ roropa, enara.
15 Mame Sueze tunary apaikapõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana, tyryrykane axitunety eny-
ohnõko roropa mana tuna Eupyrati pona. Iporiry 7mãkõ rokẽ oxinomõko, zumõkara
exiketomo, tupime pyra ytoytokety akuohtohme.
16 Mame pake Izyraeu tõ esemahpyry sã tutũtase toto ahtao Ejitu poe, osema kurã exĩko
Axiria nonory poe, ypoetory tõ akoĩpyry isene ro exiketõ ytotohme.

12

Eremiatoh Ritonõpo eahmatohme

1 Moro ẽmepyry toehse ahtao ynara ãko matose, eremiãko:
"Ritonõpo, oeahmãko ase!
Yzehno mexiase repe,
yrome yzehno pyra mexi ropa.
Seromaroro jemynyhmatoh enahkãko mase.
2 Ypynanohneme Ritonõpo mana;
enetupuhnõko ase, mame enaromyra ase exĩko.
Yjamihtanohnõko Ritonõpo mana, orẽpyra jehtohme.
Ypynanohneme mã ynororo.
3 Tuna anymyry poko exiketõ samo, tutunazehnase ahtao.
Moro saaro atãkyemãko matose typynanohse eya oexirykõ poko."
4 Morarame moro ẽmepyryme toehse ahtao ynara ãko matose, eremiãko:
"Ritonõpo eahmatoko!
Ikohmatoko, ãkorehmapotohkõme eya.
Imehnõ nonory põkõ emero zurutoko inyrityã kurã poko;
imehxo aexiry poko toto zurutoko.
5 Eremiatoko Ritonõpo eahmaryme inyrityã kurã pokoino, morohne waro emero nonory
põkõ ehtohme!
6 Xião põkomo, atãkyematoko, Ritonõpo eahmatoko roropa.
Ritonõpo kurano, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy moroto mana typoetory tõ maro
osesarĩko mana."

13

Papironia wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Sero omi Papironia ehtoh poko tokarose, Ritonõpo nenepohpyry ae Izaja, Amoxi
mũkuru a:
2 Ypy emory tyweweke pyra exikety po, pãteira anỹtoko etonatoh enetupuhtohme!
Soutatu tõ ikohmako etonatohme, oemary anỹko toto neneryme pata omõtoh ae toto
omõtohme, pata imehxo exikety pona.
3 Soutatu tõ tõmipona exiketõ kohmãko Ritonõpo mana, orutua kõ orẽpyra exiketomo,
tãkye exiketomo imehnõ poremãkapory poko. Toto kohmãko Ritonõpo mana imehnõ
wãnohtohme, toto zehno toexiryke.
4 Panaikato osetãko, ahno imoihme ypy tõ po! Soutatu tõ imoihmãkõ oximõnõko mã
toto! Soutatu tõ imehnõ nonory poe tuhke, oximõnõko mã toto tõsetapatohkõme; Ritonõpo
jamihme Exikety toto enehnõko mana oximõme, aetonatohkõme.
5 Soutatu tõ oehnõko mã toto Perexia poe, moino tynonorykõ poe, moino nono etyhpyry
poe oehnõko mã toto. Zehno Ritonõpo exiryke, typoetoryme mokaro rĩko mana Papironia
enahkatohme.

6 Oxitatoko, okohtatoko opore, Kuesẽkõ ẽmepyry ameke pyra toehse exiryke; enahkatoh ẽmepyry Ritonõpo Jamihmehxo Exikety poe.
7 Emarykõ emero jamihme pyra exĩko, enaromỹke exĩko mã toto, emero porehme.
8 Oserehnõko mã toto. Sam ãko mã toto xitãko roropa nohpo samo aenururuhtao. Oseya rokẽ enẽko mã toto takorehmanekõ zupĩko repe, enaromỹke ipunaka. Ẽmytykõ kamirarame exĩko toehxirorykõke.
9 Kuesẽkõ Ẽmepyry oehnõko mana, ẽmepyry osenaroximatoh ipunaka, popyra ehtoh zehno ehtopo, zae pyra ehtoh wãnohtohme. Sero nono patãpome exĩko, iirypyrymãkõ tonahkasẽme exĩko mã toto.
10 Xirikuato tõ emero ezehnõko mã kehko kapu ao; xixi tũtaryhtao xinukutume exĩko mana, nuno roropa saerehkara exĩko mana.
11 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Sero nono põkõ wãnohnõko ase popyra toto ehtoh emetakame; popyra exiketõ wãnohnõko ase iirypyrykõ epehpyryme. Imehnõ motye kure osekaroketõ ipyrypakehpõko ase, orẽpyra exiketõ imehnõ ryhmary poko poremãkapõko ase.
12 Mame tõtyhkase jahtao mokaro wãnopyry poko, tuhke pyra ahno isene exiketõ exĩko, typynehxo exikety sã exĩko mã toto, uuru kurã Opia poe.
13 Moro ẽmepyry ae ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, zehno jehtoh eneporyhtao, awãnopyrykohtao ya, kapu tõkehko tykytyky kamexipõko ase, sero nono syryhmãko roropa ase esary poe.
14 "Imeimehnõ nonory põkõ moroto Papironia po epãko mã toto tynonorykõ pona ropa, kapau epary sã urakanaketomo a torehse ahtao, kaneru tõ sã roropa ipyno exikety pyra ahtao.
15 Tapoise toto ahtao topetõkara a tuosẽme exĩko mã toto.
16 Toto ẽpataka ineneryme ipoenõ totapasẽme exĩko, itapyĩkõ taka omato tõ omõnõko, ipyxiãkõ tyyryhmasẽme exĩko.
17 "Mame papironio tõ poremãkatohme meto tõ enehpõko ase. Parata se hkopyra mokaro mana, uuru roropa se hkopyra mã toto.
18 Typyrekõ ke nuasemãkõ wõko mã toto; poetohti tõ etapãko, enurusenã kõ roropa, toto pyno pyra exĩko mã toto ipunaka.
19 Papironia enekurehxo mana, ipoko epyrypãko morotõkõ mana, imehnõ pata tõ motye, emero, sero nono po; yrome Sotoma sã exĩko mana Komora maro tyahkapose toto ahtao ya.
20 Papironia patãpome exĩko, turumekasẽme, jũme oehpyra ropa morotõkõ ehtohme. Arape tõ mya ytoketõ tytapyĩkõ onyripyra exĩko mã toto moroto, kaneru tõ aronanõ morotona ytopyra exĩko roropa mã toto toky tõ maro.
21 Onokyro tõ rokẽ moroto exĩko patãpo po, suhsuku tõ ke rokẽ tytaõke tapyĩpo tao exĩko mã toto, awexituruze moroto exĩko mã toto, poti tomo tosẽke pyra exiketõ ararinãko mã toto tapyĩpo tõ rãnao.
22 Tapyi kaetokõ taka, tuisa tapyĩ konõto tao roropa onokyro tõ ytõko mã toto; kohtãko hiena tomo, raposa tõ maro. Tuhke pyra ẽmepyry ise ro mana moro sã ehtohme Papironia wãnohtohme."

14

Izyraeu tõ oepyry ropa

1 Morarame Izyraeu tõ pynanohnõko ropa Ritonõpo mana; typoetoryme toto menekãko ropa mana. Toto ripõko ropa mana tynonorykõ pona, imehnõ nonory põkõ oehnõko roropa mã toto morotona, toto maro ehtohme.
2 Izyraeu tõ akorehmãko imehnõ nonory põkõ mana, toytorykõ poko tynonorykõ pona ropa, Ritonõpo nekarohpyry pona eya xine. Moroto Izyraeu tõ namotome erohnõko mã toto imehnõ nonory põkomo. Typoetoryme tapoihpõkõ rĩko Izyraeu tõ mana, tyrohmanohponanõ esẽme exĩko mã toto.

Papironia tuisary Aorihtyã esao

3 Izyraeu tomo, moro ẽmepyry oehnõko mana, typoetory tõ myhpokãko ropa Ritonõpo mana imehnõ namotome pyra toto ehtohme. Etuarimara exĩko mã toto, sam kakehnõko mã toto, toto onyrohmanohpopyra exĩko imehnõ mana.
4 Moro ẽmepyry toehse ahtao Papironia tuisary eunohnõko matose, ynara ãko matose:
Enetoko ke mokyro tuisa popyra aexihpyry tonahse! Enetoko ke kyyryhmatopõpyrykõ nenahno!
5 Popyra exiketõ jamitununu tonahkapose Ritonõpo a; kowenatu tõ myxiry tytahkase eya, ahno ryhmananomo,

6 zehno toexirykõke tyrohmanohpose toto eya xine, imeimehnõ nonory põkõ onyryh-
makehpyra toh nexiase typoremãkase toto ahtao eya xine.
7 Seromararo sero nono põkõ oseremãko mã toto emero porehme, osepeme mã toto,
eremiãko mã toto tãkye toehtohkõke, emero porehme.
8 Wewe tõ konõto roropa xipirexite tomo te, apupari tõ maro Ripano po atãkyemãko mã
toto Papironia tuisary enatyry poko. Ynara ãko mã toto: "Papironia esẽ toepukase, naeroro
kymarokõ akohse oehpyra mã toto!"
9 Mya nono kurohtao, aorihtyã esao, Papironia tuisary oepyry eraximãko mã toto.
Tuisãpo tõ zuzenu pakãko sã mã toto, jamihme aexityamo, owõnõko mã toto tapõkõ poe.
10 Ynara ãko mã toto emero Papironia tuisary a: "Omoro roropa tyjamihkehse mase!
Seromararo yna sã mexino!
11 Otoko hnae imehnõ motye õsekarotopõpyry nae? Otoko hnae moro eremiatoh haapa
tõ maro, oeahmatopõpyry? Seromararo taro mase aorihtyã esao, taro ataxikãko mase
moromoro htaka, oxiõtõko mase moromoro tõ ke."
12 Papironia tuisary, maparukawa sã* mexiase, yrome mepukase kapu poe! Ahno tõ
poremãkapohpõme mexiase, yrome seromararo emahpyryme mase nono pona.
13 Pake ynara mosenetuputyase okurohtao: "Onuhnõko ase kapu pona Ritonõpo esaka.
Tuisamehxo porohnõko ase yporohtoh pona, xirikuato tõ Ritonõpo nyrihpyry epozakoxi.
Moe, inikahpozakoxi, tuisamehxo exĩko ase ypy kurã po, ritõ tõ oximõtoh po.
14 Onuhnõko ase kaehxo akurũ epozakoxi, mame Ritonõpo Imehxo Exikety sã exĩko ase,"
mase repe.
15 Yrome tomase mexiase Ritonõpo a aorihtyã esaka, mya zue aka oramã aka.
16 Okynahxo sã oenẽko aorihtyã mana, osenuruhkãko mã toto. Ynara ãko mã toto oenery
poko: "Onoky reh mose ro? Sero nono põkõ erehne nexiahse, pata tõ põkõ enaroximaneme
emero porehme?
17 Mose ro a sero nono kurã tytaõke pyra tyripose, pata tõ kurã tykararahse, mose a
ãpuruhpyry taõkõ anaropopyra ropa tapyi taka ropa?"
18 Imehnõ tuisa tõ sero nono po emero omi kurã ke tonẽse toh nexiase tonẽtoh tao kurano,
19 yrome otonẽtoh pyra mase. Amoriry typahsẽme sã oekepyry typahse rokẽ nase
motatohme; tonẽse soutatu tõ ekepyry tõ maro, totapase aexityã etonatoh tao, toto maro
oramã aka tõmase rokẽ mase topu tõ maro, opona ahno a itũtũmatohme.
20 Ononory tykararahse oya exiryke, ononory põkõ totapase roropa oya exiryke
oekepyry ononẽpyra ekurehnõko mã toto. Ah mokyro pakomotyã emero norihno toto tuisa
popyra exiryke.
21 Imũkuru tõ aorihmapotoko, itamuru tõ popyra ehtopõpyry pokoino, mame tuisame
exipyra ekurehnõko mã toto sero nono po, pata tõ onyripyra roropa ekurehnõko mã toto.

Papironia poremãkãko

22 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko:

— Pata Papironia põkõ poremãkãko ase, ahno emero enahkãko ase: jũkomo, ipoenõkõ
maro, itamuru tomo, ipakomotyã maro. Ywy ase Ritonõpo, oturuase.
23 Mame pata Papironia rĩko ase nono tahxikure, ikurepato esary samo, purapuramãme.
Moroto suhsuku esaryme exĩko mana. Sapi ke sã pata Papironia itumehnõko ase, pata
enahkatohme. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, morara oturuno.

Axiria enahkary Ritonõpo a

24 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase: "Tyrĩko ase josenetupuhtopõpyry ae ro.
Tyriry se jehtoh rĩko ase rahkene.
25 Axiria põkõ enahkapõko ase Izyraeu tõ nonory po. Toto tũtũmãko ase ypy tõ po
ynonory po. Ypoetory tõ pynanohnõko ase axirio tõ namotome pyra toto ehtohme,
onyrohmanohpopyra axirio tõ ehtohme.
26 Moro josenetupuhtoh tyritohme tyrĩko ase sero nono põkomo a emero porehme;
jemary tanỹse nase imeimehnõ nonory põkõ wãnohtohme.
27 Morara tyrĩko ase," tykase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety exiryke; onytyoro-
masaromepyra imehnõ mana. Tomary tanỹse mana toto wãnohtohme; onytyoromara
imehnõ mana.

Pirixitea enahkapõko Ritonõpo mana

28 Moro jeimamyry ae tuisa Akaze toorihse ahtao, ynara tykase Ritonõpo:
29 "Pirixitea põkomo, atãkyemara ehtoko axirio tõ, kaparu sã tahkatopõpyry poko,
awãnohtopõpyrykomo. Ynara sã mana: okoi toorihse ahtao imyakã oehnõko, popyrahxo

* **14:12** Joroko tamuru, Satanaxi ematopõpyry enetupuhtohme roropa sero. Epereu omiry ae Rusiweame esety nase.

exikety. Okoihmo wino okoimo, taporihke exikety tũtãko mana, pohpohme ytokety panono.
30 Kaneru pynanohne sã tymõkomokãkara ypoetory tõ pynanohnõko ase. Toto ewomãko roropa ase, torẽtyke pyra toto ehtohme. Yrome amarokomo, pirixteu tomo, oya xine omise ehtoh konõto enehpõko ase, amarokõ orihmapotohme emero porehme.
31 "Oxitatoko pirixteu tomo, kui kahtoko jetũ toehse oya xine exiryke, pirixteu patary põkomo! Enaromỹke ehtoko emero porehme! Inikahpoe akurũ konõto oehnõko, putoh katoh samo: imoihmãkõ, soutatu tõ tuhke enaromyra exiketõ mana."
32 Otara ãko sytatou omi aronanõ ezuhnõko Pirixitea poe aepyhpyamo? Ynara ãko sytatose eya xine: "Jerusarẽ tyrise Ritonõpo a. Moro po ipoetory tõ tymõkomokãkara osewomãko mã toto."

15

Moape tõ enahkãko Ritonõpo mana

1 Sero nase Ritonõpo omiry Moape poko:

Pata Ara tonahkase mana; Pata Kia roropa toiro kohmamyry ae.

2 Tipõ põkõ xitãko mã toto tõnuhse toto ahtao ypy pona tyneponãmarykõ eahmatoh pona. Pata Nepo kararahtopõpyry poko Metepa roropa ihnamõko Moape tomo; toemynyhmarykõme tũsetykõ sahkãko, osetypokãko roropa mã toto.
3 Tupoke kamisa topuxiximã risẽ ke ytoytõko mã toto pata esemary ae. Kui ãko mã toto xitãko atarerekãko pata rãnao te, tytapyĩkõ zarã po roropa.
4 Hexipõ põkõ sam karyke kui kui ãko mã toto, Ereau põkõ roropa, toto kui kary etãko mã toto Jasa po. Moape tõ soutatu tõ tonaroxitapãse, tykytyky ãko mã toto enaromỹke toexirykõke.
5 Xitãko ase ukurohtao Moape tõ poko. Toepase toto pata Zoa pona, Ekerate-Serixia pona roropa. Imehnõ xitaryke, onuhnõko mã toto Ruite pona; imehnõ kui ãko sam karyke, epãko mã toto Horonaĩ pona.
6 Iporiry Ninirĩ tonore mana; onahpoty emero tanoryse mana, otyro emero toorihse mana, okyno tõ napyry tonahse ipunaka.
7 Tosarykõ rumekãko Moape tõ mana, iporiry Saukeiru tõ mõpozakoxi ytõko mã toto. Tymaro xine tykyryrykõ arõko, tymõkomorykõ porehme.
8 Moape nonory po porehme, kui katoh osetãko, ixitarykomo; ihnamõko mã toto Ekeraĩ po, Peea-Erĩ po roropa panaikato, ixitarykõ osetãko mana.
9 Pata Tipõ po itunarykõ pehme exĩko munu ke, mame morohne motye etuarimatoh enehpõko Ritonõpo mana Tipõ po: reão tõ enehpõko mana, isene ro exiketõ Moape nonory po tosekasẽme exĩko toh mana.

16

Moape tõ enahkary poko

1 Pata Sera poe ona tonorẽ po kaneru poenõ aropõko Moape tõ mana, tynekarorykõme Jerusarẽ tuisary a.
2 Tuna Aranõ ehpiõ po xiaxiake ytoytõko rokẽ mã toto, torõ tõ samo tymỹkõ poe torehse toto ahtao.
3 Juta tomo a ynara ãko mã toto: "Kaxitoko yna a, otara tyrĩko ynanae? Yna akorehmatoko, yna ewomatoko. Wewe konõto sã ehtoko yna a xixi jetũ ahtao, tãxiahtao zerukumãnõko mana, ynanoseremaxi amaro xine jerutume sã oexirykõke yna a. Tosake pyra ynanase, yna zonẽtoko yna onenepyra imehnõ ehtohme.
4 Epãko ynanase Moape poe; yna zehnotokõ wino yna ewomako, yna onetapara toto ehtohme, ononorykõ po ynanehxi."

Tyrohmanohpotoh otyhkãko mana, irohmanohpone tonahsẽme exĩko sero nono po.
5 Morara ahtao Tawi parỹpyry tuisame exĩko mana. Zae rokẽ tuisame erohnõko mana, typoetory tõ apiakãko zae rokene. Axĩ zae ehtoh rĩko mana, imehnõ zae ehtoh poko ripõko roropa mana.
6 Ynara ãko Juta tomo: "Turuse yna Moape tõ epyrypary poko; ahno epyrypaketõme mã toto, typoko xine rokẽ osenetupuhnõko mã toto, imehnõ motye kure osekarõko mã toto. Yrome ajohpe mã toto. Epyrypãko rokẽ mã toto."
7 Morara exiryke Moape tõ xitãko mã toto; toetuarimatohkõ pokoino xitãko mã toto toemynyhmarykõme wenikehpyra toto ahtao tynekarorykõ kurã poko tyneponãmarykomo a, pata Kia-Here po.
8 Seromararo tupito tõ, uwa ke arykahpyry tõkehko turumekase mã kehko Hexipõ po te, Xipima po roropa. Pake moro tupito tõ wino eukuru jehnahpyry tõse tuisa tomo a;

imehnõ nonory esẽ tomo a tuhkãkõ toetỹse toh nexiase. Morara ahtao uwa zoko esary nae nexiase mya pata Jazea po te, xixi tũtatoh wino uwa zoko esary nae nexiase ona tonorẽ po te, xixi omõtoh wino uwa zoko esary nae nexiase roropa tuna moro mõpoe, tuna konõto Aorikyhpyry mõpoe.

9 Naeroro xitãko ase pata Jazea poko te, uwa zoko poko roropa Xipima po. Xitãko ase pata Hexipõ poko te, Ereau poko roropa uwa tõkehko apoisẽ pyra exiryke, tãkye ehtoh pyra mã ipunaka.

10 Tãkye exiketõ pyra toehse nono kurã po; eremiaketõ pyra, kui kui kananõ pyra toehse mana uwa zoko esary tõ po. Eukuru rinanõ pyra toehse; kui katoh tãkye ehtoh poko tymynyhpãkapose Ritonõpo a.

11 Rira eary samo ukurohtao, pusuh ãko ase jemynyhmaryke Moape tõ poko, Kia-Here põkõ poko.

12 Apotũkehnõko Moape tõ mana ypy tõ pona tonukurukõ poko tyneponãmarykõ eahmatohme, tõturutohme roropa eya xine repe, yrome toiparo rokẽ moro rĩko mã toto.

13 Morara tykase Ritonõpo Moape tõ poko pake.

14 Yrome seromararoro ynara ãko Ritonõpo mana eya xine:

— Taroino oseruao jeimamyry taropose ahtao, Moape tõ tuhkãkõ maro jamitunuru tonahsẽme exĩko mana. Ahno akoĩpyry tuhke pyra rokẽ oxinomõko, jamihme pyra roropa exĩko mã toto.

17

Xiria wãnohnõko Ritonõpo mana Izyraeu roropa

1 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Pata Tamaxiku patãpome exĩko mana, ypy tõ typahsẽme rokẽ exĩko mana.

2 Xiria patary tõ jũme turumekasẽme exĩko mã kehko; pui tõ maro kaneru morotona ytõko mã toto oseremase, onerehpyra roropa mã toto.

3 Pata tõ jamihmãkõ Izyraeu tõ nonory po tykararahsẽme exĩko mã kehko. Xiria tomo tuisary imehnõ poetoryme exĩko mã toto. Mame Xiria tõ akoĩpyry Izyraeu tõ sã exĩko: isene ro toh mã repe, etuarimãko mã toto. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.

4 “Imeĩpo ẽmepyry oehnõko mana: Izyraeu tõ imehxo ehtoh otyhkãko mana, itinerũkõ imõkomorykõ kurã maro tonahsẽme exĩko.

5 Moro ẽmepyry toehse ahtao tupito sã exĩko Izyraeu mana tykyrysã tapoikehse ahtao, tytaõke pyra exĩko mana jakanahmã Ahno konõto repaĩ samo tiriiku tysahkase ahtao tapoikehse ahtao roropa.

6 Ahno tuhke pyra oxinamãko mana, wewe oriwera sã Izyraeu tõ exĩko mana epery tapoise ahtao. Imeĩpo oriwera kywyh tykamexipose ahtao toitoine rokẽ epery tõxinamasẽme sã exĩko mana, asakoro, otarame oseruao nae ro amoriry kaehxo exiketõ poko, otarame asakoropane, otarame omame tõxinamasẽme amoriry zopinõ poko. Ywy Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ, oturũko ase.”

7 Moro ẽmepyry toehse ahtao eramãko ropa ahno tõ mana Tyrihpõkomo a, takorehmapotohkõme; emero oehnõko ropa mã toto Izyraeu tõ Esẽ Kurano a.

8 Apoto apõ poko enetupuhkehnõko mã toto, tynyrityãkõ tomarykõ ke, tynaxikatyãkõ tyneponãmarykõme roropa, Asera kuhtoh kehko, ixtaratu zahkatoh roropa.

9 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao pata tõ jamihme exiketõ topu ke tapure exiketõ turumekasẽme exĩko mã kehko heweu tõ patary rumekatopõpyry samo, amoreu tõ patary rumekatopõpyry sã roropa Izyraeu tõ ẽpataka inonory pona tomõse Izyraeu tõ ahtao; emero tykararahsẽme exĩko mana.

10 Izyraeu tomo, Ritonõpo opynanohnekõ poko tuenikehse matose, oewomanekõ Jamihmehxo Exikety. Otyro tarykase oya xine imehnõ neponãmary tõ eahmatohme oya xine Ritonõpo myakãme repe.

11 Mãpyra moro anarykahpyry tahtase, tokutase roropa ahtao moro ae ro, epery anapoipyra ekurehnõko matose, etuarimatoh rokẽ apoĩko matose, sam katoh roropa ekurãkara exikety.

Epetõkara typoremãkase

12 Imehnõ nonory põkõ jamihme exiketõ, imoihmãkõ oxiehno mã toto; panaikato tuna konõto samo te, pohkane konõto sã roropa.

13 Ahno imoihme osetapase oehnõko mã toto pohkane sã tuna konõto kuao, yrome toto zupokãko Ritonõpo mana, mame epãko mã toto. Taroposẽme exĩko mã toto putoh katoh samo ypy po, tiriiku pihpyry arory sã roropa wiriwirikane a.

14 Tykohmãse ahtao erehnõko mã toto, yrome tõmehse ropa ahtao pake tonahse toto. Morara exĩko Izyraeu tõ nonory poremãkary se exiketomo a, kymõkomorykõ kurã arory se exiketomo a roropa emero porehme.

18

Etiopia wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Sam katoh oehnõko oya xine mana, ahno, Etiopia tunary tõ ehpio exiketomo. Moroto tapararaimo aporiry tõ osetãko mã kehko!

2 Moro nonory poe omi aronanõ yhtõko tuna Niro kuae tykanarykõ aruma panõ risẽ ae. Omi aronanõ, axĩ sã ytoketomo, omi arose ytotoko ropa atapyĩkõ taka! Ytotoko ononory põkomo a, ahno jamihmãkomo, mosa exiketomo, typihpyke serehme exiketomo; mokaro zuno imehnõ nonory põkõ emero, esarykõ tãtapiakase tuna tõ ke.

3 Etatoko pahne isene exiketõ sero nono po porehme! Pãteira enetoko tanỹse ahtao ypy tõ emory po, etatoko rue osetopitory!

4 Ynara tykase Ritonõpo ya: "Enẽko ase kapu ae, jesary poe, mynyhme xixi saereme ehtoh samo eina toehse ahtao, konopo pitiko xiriri katoh samo aepyryhtao tykyrysã anymyryhtao."

5 Uwa tõ anapoipyra ahtao ro, ekuru tõ toepukase ahtao, epery exipyra ro ahtao, epetõkara oehnõko mana Etiopia põkõ enahkatohme tytapemã taere exikety ke uwa amoriry sahkary samo.

6 Soutatu tõ ekepyry jarao tynomosẽme exĩko; eina ahtao kurumu tõ tõnõko mana, ikonopory ae onokyro tõ tõnõko roropa mana.

7 Moro ẽmepyry toehse ahtao, tynekarorykõ enehnõko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a, ahno jamihmãkomo, mosa exiketomo typihpyke serehme exiketomo; mokaro zuno imehnõ nonory põkõ emero, esarykõ tãtapiakase tuna tõ ke. Tynekarorykõ ekarõko mã toto ypy Xião po, Itapyĩ tao, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety eahmatoh tao.

19

Ejitu wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Sero omi mã Ejitu wãnohtoh poko.

Akurũ po Ritonõpo ytõko mana Ejitu pona axiny. Ejitu põkõ neponãmarykõ tykytyky ãko Ritonõpo ẽpataka, Ejitu põkõ enaromỹke exĩko.

2 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Osetapatoh tyripõko ase Ejitu põkõ etonatohme imehnõ Ejitu põkõ maro; atakorõ tõ oxiehno exĩko mã toto, tykatonomory tõ oxiehno exĩko roropa mã toto, pata põkõ imepỹ pata põkõ zehno exĩko, tuisa tõ oxiehno exĩko roropa mã toto.

3 Mame Ejitu põkõ orẽnõko mã toto, tyriry se toto ehtoh onyrisaromepyra toto ripõko ase. Morara ahtao ekaropõko mã toto tyneponãmarykomo a, typyaxiry tomo a, joroko tõ maro oturuketomo a roropa tuaro ehtoh ekarotohme eya xine.

4 Yrome Ejitu põkõ ekarõko ase tuisa popyra exikety a, toto zehno exikety a toto esẽme ehtohme. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno."

5 Mame tuna Niro apaĩko mana; anorỹko mana porehme.

6 Mame iporiry tõ su ãko popyrahme sã axĩ pyra anoryryhtao. Pyrouimo aremãnõko, sapisapiriimo roropa.

7 Otyro tarykase aexihpyry tupito tõ po Niro ehpikuroko aremãnõko mã kehko, tarosẽme exĩko mana tyryrykane a.

8 Mokaro kana anỹnanõ emynyhmãko mã toto xitãko roropa; tarãpa tõ oka tõ roropa toto anakorehmara mã kehko.

9 Mokaro roropa mauru panõ rinanõ kamisame otupĩko mã toto;

10 Kamisa riry poko emese kure exiketõ toerohtohke pyra toexirykõke typoremãsẽme exĩko mã toto ipunaka.

11 Pata Zoã tuisary tõ putupyra rokẽ mã toto; Tuaro exiketõ, Ejitu tuisary akorehmananõ zae ehtoh ekarory waro pyra mã toto ipunaka. Pake tuisa tõ parỹpyryme osekarõko mã toto, tuaro exiketõ parỹpyryme roropa repe, ajohpe mã toto.

12 Ejitu tuisary, otoko hnae mokaro tuaro exiketomo ãkorehmananomo? Otarame ourũko mã toto josenetupuhtoh ritoh poko ya Ejitu a! Ywy ase Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety.

13 Pata Zoã tuisary putupyra mã toto, pata Mẽpi tuisary tõ enekunohtyãme mã toto. Azahkuru Ejitu põkõ amorepãko mã toto zae pyra ehtoh poko toto ehtohme.

14 Ritonõpo poe otupĩko mã toto; morara exiryke Ejitu põkõ emero rĩko mã toto azahkuru rokene, oseosetapãko mã toto etỹketõ samo, epuepukãko sã mã toto tonarurukõ pona.

15 Ejitu põkõ akorehmary waro pyra imehnõ mana: tymõkomokamo, tymõkomokãkara roropa, imehxo exiketomo, ime pyra exiketomo, enara.

Ritonõpo eahmãko Ejitu põkomo axirio tõ maro

16 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao Ejitu põkõ nohpo sã exĩko mã toto: Ritonõpo Jamihmehxo Exikety zuno exĩko mã toto emary tanỹse ahtao toto wãnohtohme.

17 Enaromỹke exĩko mã toto Juta tõ nonory põkõ poko, mokaro poko etaryhtao zuno exĩko mã toto, osenetupuhnõko mã toto Ritonõpo Jamihmehxo Exikety osenetupuhtoh poko tynyriry poko Ejitu põkomo a.

18 Moro ẽmepyry toehse ahtao pata põkõ 5me pata tõ po Ejitu po oturũko mã toto epereu omiry ae. Tõmirykõ etapõko roropa mã toto Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omipona toehtohkõme. Toiro pata esety "Xixi Pataryme" exĩko mana.

19 Moro ẽmepyry toehse ahtao apoto apõ exĩko Ejitu nonory po Ritonõpo eahmatohme, topu risẽ roropa xikihmã exĩko imehxo Ritonõpo ehtoh enetupuhtohme Ejitu nonory ehpiõ po.

20 Morohne tyrisẽme exĩko mana Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ehtoh enetupuhpotohme Ejitu nonory po. Mame Ejitu põkomo etuarimaryhtao, otururuhtao Ritonõpo a takorehmapotohme toto ewomane enehpõko mana toto pynanohtohme.

21 Osenepõko Ritonõpo mana Ejitu põkomo a, enetupuhnõko mã toto. Ritonõpo eahmãko mã toto, mame tynekarorykõ enehnõko mã toto eya, tiriiku tõkehko. Tõmirykõ etapõko mã toto eya, mame tõmirykõ omipona tyrĩko mã toto.

22 Ejitu põkõ apurõko Ritonõpo mana, yrome toto kurãkãko ropa mana. Tyyrypyrykõ rumekãko mã toto, eramãko ropa mã toto Ritonõpo a, aomipona toehtohkõme; mame toto omiry etãko mana, toto kurãkãko ropa mana.

23 Moro ẽmepyry toehse ahtao osema konõto exĩko Ejitu poe Axiria pona: moro ae Ejitu põkõ ytõko toh mana Axiria pona, Axiria põkõ ytõko Ejitu pona roropa, mame oximaro Ritonõpo eahmãko mã toto.

24 Moro ẽmepyry toehse ahtao Izyraeu tõ maro, Ejitu tõ maro, axirio tõ maro roropa oseruao ahno tomo kure rokẽ Ritonõpo ehtoh enepõko mã toto sero nono põkomo a, enara.

25 Mame Ritonõpo Jamihmehxo Exikety kure rokẽ mokaro rĩko mana. Ynara ãko mã ynororo: "Kure rokẽ oritorỹko ase Ejitu põkomo, ypoetory tomo; amarokõ roropa Axiria põkomo ynyrityamo; amarokõ roropa Izyraeu tomo, ynymenekatyamo ypoetory tõme."

20

Ejitu tõ poremãkary poko

1 Mame Sarakão a, Axiria tuisary, tysoutatu tõ taropose pata Axitote poremãkapose, typoremãkase eya.

2 Apitoryme 3me jeimamyry morara exipyra ahtao ro Izaja turuse Ritonõpo a:

— Izaja, Amoxi mũkuru, asãtajã tõ touko, oupony roropa, kamisa topuxiximã risemy. Aomi poe morara tyrise eya, toytose ynororo tupoke pyra, tysãtajake pyra, enara.

3 Morarame Axitote typoremãkase ahtao, ynara tykase Ritonõpo:

— Oseruao jeimamyry taropose ypoetory Izaja a tupoke pyra ytoytõko, tysãtajake pyra roropa enetupuhpotohme Ejitu ehtoh poko te, Etiopia ehtoh poko roropa.

4 Ejitu põkõ, Etiopia põkõ roropa arõko Axiria tuisary mana, tynamotome ehtohme, nuasemãkomo te, tamuhpomãkõ maro. Ytõko mã toto tysãtajake pyra te, tupoke pyra ãtykyrykõ jarao, Ejitu põkõ ehxirotohme.

5 Mokaro Etiopia põkõ enetupuhnanõ takorehmanekõme, Ejitu jamitunuru poko epyrypaketõ roropa osenekunohkehnõko mã toto, typynanopyrykõ ropa oneraximara exĩko mã toto.

6 Morarame mokaro tuna Metiteraneu ehpio põkõ ynara ãko mã toto: "Enẽko matou mokaro tonetupuhse kyya xine kuewomatohkõme repe, kypoko xine pyra Axiria tuisary ehtohme! Seromararo otara tyrĩko sytatou epatohme orihpyra kuehtohkõme?"

21

Papironia poremãkatopo

1 Sero omi Ritonõpo nekarohpyry Papironia poko, "ona tonorẽ tuna konõto ehpio":

Wiriwirikane konõto sã ona tumehtohme ikurenae, popyra ehtoh oehnõko, ona tonorẽ poe enaroximatoh nonory poe.

2 Ritonõpo nenepohpyry ya popyra nexiase ipunaka: Enekunopyry poko te, enahkary poko emero rokẽ po!

Soutatu tõ Erão po, osetapatoko! Soutatu tõ Metia po, pata tõ apurutoko! Papironia nyrityã enahkapõko Ritonõpo mana, imeimehnõ sam kamexipotopõpyry eya xine.

3 Moro enepohpyry pokoino enaromỹke toehse ywy, juakuru jetũ toehse, sam ãko exiase
nohpo enururu jetũ ehtoh samo. Ypanary otatõkara sã toehse sam karyke ya; jenuru
onetõkara sã toehse jamihme pyra toehse jexiryke.
4 Otupĩko ase, tykytyky ãko roropa, enaromỹke jexiryke; ikohmamyry eraximase repe
joseremotohme, yrome koko itamurumehxo enaromỹke ywy.
5 Inenepohpyry ae otuhtoh konõto enease, tahnose Papironia po; meza po toahmase
exiketõ typorohse toh nexiase epehtoh po, otuhnõko toh nexiase eukuru ẽnõko roropa.
Mõtoino rokẽ tyripotoh opore osetãko: "Soutatu tuisary tomo! Owõtoko, opyrekõ apoitoko!"
6 Mame ynara tykase Ritonõpo ya: "Soutatu tyriko eneneme ehtohme, tynenery emero
ekarotohme oya!
7 Kawaru po ytoketõ oepyry eneryhtao atakenaka asasakorõkõme samo, orutua kõ
roropa jumẽtu tõ po, kameru tõ po roropa, Tomeseke sã mokaro enetohme."
8 Mame mokyro erase tykohtase, ynara tykase: "Tuisa, toraximase ywy taro saereme
ahtao koko roropa, kokoro rokene."
9 Mõtoino rokẽ, mokaro oehnõko! Kawaru po soutatu tomo, atakenaka asasakorõ
komo. Imeĩpo ynara tykase mokyro erasemy: "Typoremãkase! Papironia typoremãkase!
Ineponãmarykõ, papironio tõ neahmatyã emero tytahkase kehko, typahse kehko nono
pona."
10 Amarokõ, wekyry tomo, tyyryhmase mexiatose tiriiku samo. Yrome omi kurã ekarõko
ase oya xine Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ poe.

Omi Etõ tõ poko

11 Ynara ãko Ritonõpo mana Etõ tõ poko:
Ahno ykohmãko Etõ nonory poe, ynara ãko: "Erasemy, otãto ise ro ẽmehtoh pona?
Erasemy, otãto ise ro ẽmehtoh pona?"
12 Mokyro ezuhnõko erase mana, ynara ãko: "Ẽmehnõko mana, yrome kohmãnõko ropa
mana. Awãnohtohkõ otyhkasasaka mana seromaroro. Naeroro eramatoko Ritonõpo a,
oezuhtohkõ kurã ekarotohme oya xine, awãnohtohkõ oehtohto ropa. Mame osehtoko ropa
ekaropotohme ropa."

Omi Arapia põkõ poko

13 Sero omi ekarotohme mana Arapia põkõ netaryme:
Epaketomo Tetã poe otonẽnõko mã toto ona tonorẽ po Arapia po.
14 Tema põkomo, mokaro Tetã põkõ akorehmatoko, tuna ekarotoko eya xine te, tonah-
semy, enara.
15 Epãko mã toto etonatoh orẽpyra ehtoh poe; topetõkara winoino toeparykõ kuhnõko mã
toto, etapary se exiketõ winoino tapema ke, typyrekõ ke roropa, enara.
16 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Taroino toiro jeimamyry taropose ahtao tytororo, Ketaa tomo orẽpyra ehtoh enahnõko
mana.
17 Toitoine rokẽ mokaro pyrou ke wotõkomo, Ketaa põkõ, orẽpyra exiketõ isene ro exĩko
mã toto. Ywy, Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ, oturuno.

22

Ritonõpo omiry Jerusarẽ põkõ poko

1 Ynara ãko Ritonõpo mana Jakanahmã Enepotoh poko:
Oty katohme zara kaetokõ pona tõnuhse matou?
2 Kohtãko, oseahmãko matose? Oty katohme apatary põkõ emero panaikato ke
atãkyemãko?
Soutatu tomo, Jerusarẽ põkõ aorihtyamo, etonatoh poko pyra toh nexiase.
3 Soutatu tõ tuisary toepase toto emero, tapoise toto topetõkara a toiro pyrou onuopyra
ahtao ro. Mya aepatyã roropa tapoise toh nexiase.
4 Morara exiryke morara tykase ywy: "Kurumekako ty; yxitaxi yronymyryme. Je-
muhkehkapory onukuhpyra ehtoko, wekyry tõ typoremãkapose exiryke."
5 Moro ẽmepyry enehpoase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety kyya xine, ẽmepyry oserehtopo,
otupitopo, kyporemãkatopo jakanahmã Enepotoh po. Pata apuru tõ tytohkase kehko, moro
pata põkõ kui katoh totase ypy tõ po.
6 Kawaru po, kahu etonatoh maro soutatu tõ, Erão põkõ, tooehse etonatohme kymaro
xine typyrekõ ke. Imehnõ soutatu tõ Kia põkõ roropa tooehse toto tõsewomatohke.
7 Jakanahmã tõ Juta nonory po typehkase kahu tõ etonatoh ke; epetõkara soutatu tomo
kawaru tõ po nexiase, pata Jerusarẽ omõtoh etonie.
8 Juta tõ osewomasaromepyra toehse toto.

Moro ẽmepyry ae mytoatose opyrekõ enehse, tukurãkase aexityã tuisa tapyĩ konõto Itu htao,
9 Tawi Patary apuru tõ meneatose itohkahpyry tõ ikurãkatohme, tuna ke pẽkamã zopino typehkase oya xine pata rãnao.
10 Tapyi tõ meneatose Jerusarẽ po; toitoine tapyi tõ tykararahse oya xine topu tõ apoitohme oya xine pata apuru tõ kurãkatohme ropa.
11 Pata apuru tõ asakorõ rãnao tuna ẽ konõto tyrise oya xine, tuna kurãkatohme Pẽkamã Pakatõ poe aepyhpyry. Yrome Ritonõpo a ytopyra mexiatose, senohne poko emero tõsenetupuhse ynororo pake ro; eya senohne tyripose emero porehme, yrome onenetupuhpyra mexiatose.
12 Oesẽkomo, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety okohmatorỹko nexiase oxitatohkõme, ihnamotohme, oũsetykõ sahkatohme, upo amurutohme kamisa risẽ topuxiximano, tãkye pyra oehtohkõ enetupuhpotohme.
13 Yrome moro sã pyra mexiatose, oseahmãko mexiatose atãkyemãko; otuhtoh rĩko mexiatose, pui tõ totapase oya xine kaneru tõ maro. Otuhnõko mexiatose, eukuru ẽnõko tuesapare oehtohkõ pona. Ynara matose: “Sotuhtone, sẽtone roropa kokoro kuorikyrykõke.”
14 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase ya:
— Mokaro popyra ehtoh onykorokara ase; orihnõko mã toto emero porehme, tyyrypyrykõ onykorokara ahtao. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.

Sepena wãnopyry poko
15 Mame Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a tonyohse ywy oturutohme Sepena maro, tuisa tapyĩ konõto tao erohketõ tuisary, ynara katohme eya:
16 — Oty rĩko mahno? Onoky omi poe okyryryme aorihtyã ekepyry esary ahkapõko mahno topu ao, ypy emory po?
17 Otarame tuisamehxo mase repe, yrome Kuesẽkõ Ritonõpo ãpoĩko mana tyjamitunuru ke; mya oemãko mana.
18 Ãpoĩko mana, pora apoiry samo, mame oemãko mana mya rahkene imepỹ nonory konõto pona. Moroto orihnõko mase akahõ etonaketõ pũto, moro kahu tõ poko epyrypaketyme mexiase. Yrome opokoino ehxirõko oesẽ mana Juta tõ tuisary.
19 Omoro oũko ropa ase tuisame oehtoh poe oritohme tuisame pyra oehtohme ropa.
20 Ynara tykase Ritonõpo Sepena a:
— Morara toehse ahtao ypoetory Eriakĩ kohmãko ase, Hiukia mũkuru;
21 oupõ kurã ke mokyro zupohtopõko ase tuisa tapyĩ poko erohketõ tuisary zupõ ke. Ometỹ eary ekarõko ase eya, mame tuisame mokyro rĩko ase oehtopõpyry samo. Papame Eriakĩ exĩko Jerusarẽ põkomo a porehme, Juta tomo a roropa.
22 Mame soroto tõ ekarõko ase eya Tawi tapyĩ kyryry. Imehnõ motye orẽpyra mokyro rĩko ase. Tuisa konõto rokẽ mokyro motye exĩko mana. Omõtoh etapuruhmakaryhtao eya anapurupyra exĩko imehnõ mana te, omõtoh tapuruse eya ahtao onetapuruhmakara exĩko imehnõ mana.
23 Mame jamihme mokyro rĩko ase, wewe tũpore exikety samo tosao. Jekyry tõ emero tãkye exĩko mã toto tyekyrykõ tuisame exiry poko.
24 Yrome jekyry tõ emero, tuisamehxo exiketomo te, tuisame pyra exiketõ roropa omoxinety sã exĩko mã toto eya, otuhnõko mã toto imaro, yrome typyne sã exĩko mã toto eya. Kopu tõ sã exĩko mã toto, kutehi sã roropa, otytyko tõ sã roropa, tyrise ahtao perẽku pokona.
25 Morarame wewe tahkary sã omoxinety a, moro sã Eriakĩ otoũko mana, tuisame toehtoh poe. Mame jekyry tõ emero otytyko pyra exĩko mã toto. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.

23

Tiro poko, Xitõ poko roropa
1 Ynara tykase Ritonõpo Tiro põkõ poko:
Oxitatoko wapu aõkomo, tuna konõto po, pata Tiro tonahkase exiryke! Tapyi tõ pyra toehse, opyi wapu tõ myhtohme, ahno tõ otyritoh tonahkase. Morohne poko metatose ahmõta Xipere po awahtao xine.
2 Pusuh kahtoko oemynyhmarykõme, amarokomo, tuna ehpio exiketomo, osepekahketõ roropa Xitõ põkomo! Ytoketõ maropoatose tuna konõto akuotyry poko,
3 wapu ae toytose toto tuna konõto tõ poro. Tiriiku tõkehko tuna Niro poe Ejitu po tokamose oya xine imeimehnõ nonory põkomo a, tineru apoitohme oya xine.
4 Ehxirotoko pata Xitõ põkomo, Tiro põkõ roropa! Opoko xine tuna konõto ynara tykase: “Awaro xine pyra ase, ypoenõme pyra matose; tumũkue pyra ase, tõxike pyra roropa ase.”

5 Ejitu põkõ ihnamõko roropa mã toto zuaro toehse toto ahtao Tiro tõ enahkatopõpyry poko.
6 Penixia põkomo, oemynyhmarykõme oxitatoko! Epatoko Expania pona.
7 Sero pata yrorome ro nae, pata Tiro tãkye aexihpyry? Pake toehpitose, tuhke jeimamyry taropose eya. Sero pata poe ahno taropose imehnõ nonory pona, moe exiketõ pona?
8 Tiro pata imehxo exiketyme nexiase; moro põkõ osepekahketõ tuisame sã toh nexiase. Omõkomory poko erohketõ omiry imehnõ zamaro nexiase emero pata tõ po. Onoky tõsenetupuhse serara ehtoh poko, pata Tiro enahkatohme?
9 Ritonõpo nexiase, Jamihmehxo Exikety, morohne poko tõsenetupuhse, epyrypaketõ ime pyra tyritohme, tuisamehxo exiketõ tosekumurukõ po porohtohme.
10 Expania po aosesarityamo, erohtoko otupikõ poko, tuna Niro ehpiõ po tiriiku arykananõ samo, okyryryme opyi wapu tõ myhtoh, tonahse exiryke.
11 Ritonõpo a tomary tanỹse, tuna konõto wãnohtohme; tuisa tõ nonory tonahkapose eya. Aomihpyry omi poe pata tõ jamihme exiketõ Penixia po tonahkapose toto.
12 Ynara tykase ynororo Xitõ põkomo a: "Pata Xitõ myhene, tyrohmanohpose exikety. Epo hnae õseahmarykomo! Ahmõta pona Xipere pona oeparykohtao ro osewomara exĩko matose."
13 Sero pata enetoko ke, seromararo tytohkase mana, nono pona typahse mana! Papironia põkomo a, axirio tõ kara, nono ke opyi tõ tyrise onuhtohme pata apuru pona, etonatohme, tapyi tõ jamihme exiketõ tytohkase, patãpome tyrise onokyro tõ esaryme.
14 Oxitatoko wapu ao erohketomo, tuna konõto po! Pata Tiro tonahkase exiryke. Wapu myhtoh kurã pyra toehse matose.
15 Okynã pyra ahtao Tiro tuenikehsẽme exĩko mana, 70me jeimamyry taropose ahtao. Moro tuisa isene ehtoh sã mana. Mame nohpo sã Tiro exĩko mana, imehnõ poko aexihpyry samo eremiatoh ao:
16 "Imehnõ poko aexihpyry, tuenikehse mase,
rira apoiko pata poro oytotohme.
Eremiatoh etoko, oeremiako roropa
oeremiatoh tonõ ikuhko mokaro enehtohme ropa."
17 Moromeĩpo 70me jeimamyry taropose ahtao, Ritonõpo poe Tiro patame exĩko ropa mana. Osekamõko ropa mana imeimehnõ nonory põkomo a ropa, emero.
18 Yrome tineru tapoise ahtao eya toerohtamitume tokarosẽme exĩko mana Ritonõpo a. Tytinerũme rokẽ onukurãkara exĩko mana, yrome moro tineru ke tonahsẽ epekahnõko Ritonõpo eahmananõ mana, upo roropa.

24

Sero nono wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Etatoko ke! Sero nono typõke pyra exĩko mana, tonore ona ripõko Ritonõpo mana; popyra sero nono ripõko mana, sapararahme pata tõ põkõ ripõko mana.
2 Oxisã etuarimãko mã toto emero porehme: oturuketõ etuarimãko emero rokẽ ahno samo, erohketõ etuarimãko tosẽkõ saaro, nohpo tõ tosẽkõ sã roropa; osepekahketõ ekamonanõ samo; axĩtao rokẽ tineru ekaronanõ tineru apoihpõkõ samo, tytineruke exiketomo tytineruke pyra exiketõ samo.
3 Sero nono atakurohkãko mana tonahkasẽme samo. Morara tykase Ritonõpo exiryke morara exĩko mana.
4 Sero nono anorỹko mana, aremãnõko, nono põkõ emero apotũkehnõko mana, sero nono enahnõko mana, kapu roropa.
5 Sero nono nuriame toehse epõkõ pokoino, Ritonõpo omihpyry omipona pyra toehse toto; inyripohpyry omipona pyra. Aomihpyry inetapohpyry eya xine jũme onytyoromara ehtohme, yrome moro turumekase eya xine.
6 Morara exiryke popyra ehtoh enehpõko Ritonõpo mana sero nono pona, sero nono enahkapõko mana. Epõkõ tuãnohsẽme exĩko mã toto iirypyrykõ epehpyryme; apoto orẽpyra exikety toto zahkãko mana, tuhke pyra ahno oxinamãko mana.
7 Uwa zoko tõ aremãnõko mã kehko, euhkehnõko roropa mana. Mokaro tãkye aexityã pusuh ãko mã toto toemynyhmarykõke.
8 Panaikato, pãteru tõ etory osetara toehse, rira tõ etory roropa tãkye ehtohme, mokaro oseahmatoh rinanõ, eremiaketõ roropa mynyhme rokẽ mã toto.
9 Uwa eukuru jehnahpyry onẽpyra mã toto oseahmatoh tao, eukuru nae ahtao itũ mana.
10 Pata typõke pyra mana, tytohkase mana. Morotõkõ tytapyĩkõ omõtoh apurũko mã toto, omõpyra imehnõ ehtohme.

11 Uwa eukuru jehnahpyry pyra exiryke ipeneryke kohtãko mã toto osema tao. Tãkye
ehtoh tonahse, taropose sã rokẽ moro nono poe.
12 Moro pata po tapyĩpo tõ rokẽ mana, pata omõtoh apuru tõ tytohkase mã kehko.
13 Ynara sã exĩko mana: azeitona akoĩpyry tuhke pyra tõxinamase amoriry poko, uwa tõ
roropa tuhke pyra oxinamãko zoko poko, tapoikehse ahtao, moro sã mã emero nonory po
sero nono po tuhke pyra ahno exĩko mana isene ro.
14 Mame mokaro isene ro exiketõ eremiãko mã toto tãkye toexirykõke; mokaro xixi
omõtoh wino exiketomo tuisamehxo Ritonõpo ehtoh ekarõko mã toto.
15 Xixi tũtatoh wino exiketõ eremiãko mã toto Ritonõpo eahmãko. Tuna konõto ehpiõkõ
Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ eahmãko mã toto.
16 Imeimehnõ nonory põkomo moehxo esarykõ exiketomo, aeremiatohkõ etãko sytatose
Ritonõpo zae Exikety eahmary poko.
Yrome ynara tykase ywy: “Popyra ehtoh rokẽ oehnõko ya, myhene! Typoremãse ywy,
tapotũkehse! Mokaro onekunohtõkõ ewokãko ro mã toto; ajohpe aexirykõ popyrahxo exĩko
mana.”
17 Etatoko pahne imeimehnõ nonory põkomo! Oekahmatorỹko imehnõ mana onokyro
ekahmary sã urakanaketomo a; eutary ahkahpyry ãpoitohkõ roropa oeraximatorỹko mã
kehko.
18 Mame urakanaketõ kurũke aepatyã epukãko mã toto eutary aka. Itũtatyã eutary ae
tapoisẽme exĩko mã toto apoitoh ao. Konopo itamurume kapu poe oehnõko mana; sero
nono apõ tõ tykytyky ãko mã kehko.
19 Sero nono kywyh ãko, tyrakasẽme exĩko, tykararahsẽme exĩko mana ipunaka.
20 Sero nono wazawazame ytõko mana aetymyhpyry samo, kywyh kywyh ãko mana
tapyi pitiko samo, tyryrykane jamihme ahtao. Popyra ehtoh poko sero nono põkõ ehtoh
omoxinety sã mana; toepukase ahtao owõsaromepyra ropa exĩko mana.
21 Moro ẽmepyry toehse ahtao mokaro imehxo exiketõ kapuaõkõ wãnohnõko Ritonõpo
mana; tuisa tõ roropa ahno esẽ tõ sero nono po.
22 Oximõme mokaro enehpõko mana, toto ẽmatohme eutary aka; moro ao tapurusẽme
exĩko mã toto okynahxo, moromeĩpo tuãnohsẽme exĩko mã toto.
23 Nuno ehxirõko sã mana zemime hkopyra exĩko, xixi roropa zemime hkopyra exĩko
enaromỹke samo, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety tuisa konõtome aexiryke ypy Xião po,
Jerusarẽ po. Imehnõ tamuximãkõ ẽpataka tuisamehxo toehtoh enepõko mana. Saereme
toehtoh enepõko roropa mana eya xine.

25

Ritonõpo eahmary

1 Ritonõpo, Jesẽme mase.
Imehxo orĩko ase, oesety eahmãko ase,
onyrityã kure kuhse exiryke;
pake mosenetuputyase onyriry poko, zae morohne tyrise oya rahkene.
2 Yna zehnotokõ patary tõ tykararahse oya,
pata tõ topu risẽ ke tapuruse exiketõ typipahmase oya.
Tuisa tapyĩ konõto tõ tonahkase oya,
jũme moro onyrizomopyra mã toto.
3 Morara exiryke ahno jamihmãkõ oeahmãko mã toto,
imehxo oexiry enetupuhnõko pata tõ põkõ mana, zehnotokõ nonory po.
4 Tymõkomokãkara akorehmaneme mexiase,
omise exiketõ ewomaneme,
tapyime mexiase tyryrykane jamihmã maro konopo toehse ahtao,
jerutume mexiase xixi axitũ toehse ahtao.
Popyra exiketõ imehnõ zehno ehtoh
tyryrykane jamihmã sã mana, kuenime toehse ahtao,
5 axitũ sã mana xixi ao ona tonorẽ po.
Yrome yna zehnotokõ mynyhpãkapõko mase;
akurũ sã xixi jetuhkopyra tyriry samo,
moro sã popyra exiketõ kohtary mynyhme tyripõko mase.

Otuhtoh konõto poko

6 Ypy Xião po otuhtoh konõto rĩko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mana, emero nonory
põkõ otuhtohme; tonahsẽ rĩko mana, tõsẽ kurãkomo eukuru jehnahpyry kurã roropa.
7 Mame moroto akurũ sã tãkye pyra ehtoh enahkapõko mana, ahno emero nono põkõ
xitary tõkehko.

8 Orihtoh enahkãko roropa mana jũme, nono põkõ orihpyra exĩko mã toto. Toto xity
korokãko Ritonõpo mana toto enuru ae, mame typoetory tõ ehxirotopõpyry enahkãko mana
sero nono po. Morara tykase Ritonõpo.
9 Morarame moro ẽmepyry toehse ahtao ynara ãko mã toto emero:
— Kuesẽkõme mokyro mana. Tonetupuhse ynororo kyya xine, mame typynanohse
sytatose eya. Ritonõpo Kuesẽkõme enetupuhnõko sytatose. Seremiatone eahmaryme,
satãkyematone takorehmase kuexirykõke eya.

Moape wãnohtoh Ritonõpo a

10 Ypy Xião ewomãko Kuesẽkõ mana, yrome Moape nonory põkõ wãnohnõko mana,
tytũtũmasẽme sã exĩko mã toto onahpoty samo pui tõ pupuru zopino.
11 Tomarykõ anỹnõko mã toto nakuae ytoketõ samo; yrome tõsewomarykõ kukuruhtao ro,
osepynanohpyra mã mokaro epyrypaketomo, toto poremãkapõko Ritonõpo mana.
12 Moape patary jamihmãkõ kararahnõko mana, apuru tõ kaetokohxo exiketõ roropa,
typahsẽme exĩko mã toto nono pona.

26

Juta tõ eremiatoh Ritonõpo poko

1 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao eremiãko Juta tõ mana, ynara ãko mã toto:
Typatake sytatose jamihmã ke!
Ritonõpo Kuewomanekõme mana, kypatarykõ apurume,
Kypynanohnekõme mã ynororo.
2 Pata omõtoh etapuruhmakatoko Ritonõpo poetory tõ omõtohme, aomipona exiketomo te,
zae ehtoh poko exiketomo, enara.
3 Õmiry omipona se exiketõ rĩko mase torẽtyke pyra, oenetuputyryke eya xine.
4 Kokoro rokẽ Ritonõpo enetupuhtoko,
jũme Kuewomanekõme mana.
5 Imehnõ motye kure osekaroketõ typoremãkase eya,
ipatarykõ kaetokohxo exikety tykararahse eya,
apuru tõ pipahme tyripose eya nono pona.
6 Seromaroro tymõkomokãkara te, omise exiketõ roropa apatary ikararapyhpyry poro
itũtũmãko mã toto.

7 Zae ehtoh poko exiketõ esemary tupime pyra mana;
Omoro, Ritonõpo, zae exiketõ esemary rĩko mase amimome.
8 Ritonõpo, õmihpyry omipona ehtoh poko ynanase,
oeraximãko ynanase; opyno rokẽ ynanase
awaro sehxo ynanase, opoko yna osenetuputyry se.
9 Yronymyryme amaro se ase ukurohtao koko;
yronymyryme ise oehtoh waro jexiry se ase.
Ynara exiryke, sero nono põkõ apiakaryhtao oya,
tuãnohse roropa toto ahtao oya,
zae ehtoh waro exĩko mã toto.
10 Kure ehtoh riryhtao oya popyra exiketomo a,
zae ehtoh riry anamorepara ekurehnõko mã toto.
Taro roropa zae exiketõ nonory po toto ahtao ro
popyra ehtoh poko exikehpyra mã toto, Ritonõpo Imehxo Exikety poko oty kara mã toto.
Tosẽkõme oenetupuhpyra mã toto.
11 Ritonõpo, oemary tanỹse mana ozehnotokõ wãnohtohme, yrome onenepyra mã toto.
Mãpyra opoetory tõ pyno yronymyryme oexiry eneryhtao eya xine ehxirõko mã toto.
Ah netuarimã toto, zuãnohko toto, popyra exiketõ wãnohtoh ke.
Opoetory tõ pyno yronymyryme oehtoh enepoko eya xine.

12 Ritonõpo, kure rokẽ yna rĩko mase yna emãtohme,
ynanyrityã emero tyrise oya.
13 Ritonõpo, yna Esemy, tyrohmanohpose ynanexiase imehnõ ahno tomo a, toto ritõ tomo
a roropa,
yrome omoro rokẽ mase yna Esẽme nymyry.
14 Mokaro ahno toorihse mã toto,
oehpyra ropa mã toto isene toehtohkõme ropa;
zuzenume rokẽ mã toto ẽsemãpyra ropa.
Tuãnohse toto oya, tonahkase toto,

ipoko xine tuenikehse imehnõ mana emero porehme.
15 Ritonõpo, Izyraeu tõ tomãkapose oya,
yna nonory roropa zumohxo tyrise oya,
moro pokoino imehxo oehtoh enetupuhnõko imehnõ mana.

16 Ritonõpo, opoetory tõ tuãnohse oya;
yna etuarimaryhtao ynanoturuase oya.
17 Nohpo tonururuhtao kui ãko mana jetũ toexiryke;
moro sã ynanexiase opokoino, Ritonõpo.
18 Poetoẽme exikety sã sam tykase ynanexiase,
yrome arypyra, poeto enurupyra nexiase.
Sero nono põkõ onypynanohpyra ynanexiase.
Ahno onemãkapopyra roropa ynanexiase.
19 Izyraeu tõ aorihtyã ẽsemãnõko ropa mã toto;
ekepyrykõ owõnõko ropa mã toto.
Nono ao aorihtyã ekepyry tõ pakãko roropa,
atãkyemãko mã toto, eremiãko roropa mã toto.
Axitaku onenehpohpyry otyro ehxikãko,
ahtanohpõko roropa mana.
Moro sã aorihtyã ẽsemãkapõko ropa mase, Ritonõpo, nono ae itũtatohkõme ropa.

Zuãnohtopo, Ipynanohtopo

20 Wekyry tomo, atapyĩkõ taka omõtoko, omõtoh apurutoko, ikiritihmatoko; otonẽtoko axĩtao rokene, zehno Ritonõpo ehtoh otyhkatãne.
21 Tosary poe kapu ao Ritonõpo Kuesẽkõ oehnõko mana sero nono põkõ wãnohse iirypyrykõ epehpyryme. Tokare pyra ahno etapatyã ononẽpyra exĩko sero nono po mana, imehnõ etapahpõkõ sero nono po emero osenepõko mana.

27

1 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao, tytapemã apoĩko Ritonõpo mana, tytapemã konõto, jamihme, omoxĩ roropa, mame onokyroimo Rewiatã, okoimo konõto apurõko mana, eiomakety, wazawazame ytokety; mokyro Rewiatã etapãko Ritonõpo mana tuna konõto kuao exikety.
2 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao ynara ãko Ritonõpo mana: “Oeremiatoko ynarykahpyry poko, uwa zoko tõ kurã poko!
3 Ywy, Ritonõpo, ipynanohnõko ase, tuna ke ehxikãko ase; eraseme ase enẽko saereme ahtao koko roropa, onyryhmara imehnõ ehtohme.
4 Utupi zehno pyra toehse ropa ase; omoxino tõkehko ãtarykahme ahtao ynarykahpyry wiripitanopyryhtao, morohne poremãkãko ase, jahkãko ase moro ãtaryka enahkatohme.
5 Ypoetory tõ epetõkara tõsewomarykõ se ahtao ya, ah noehno toto ya jepeme tõsekarotohkõme, yje, ah noehno toto ya tõsekarotohkõme ya jepeme toehtohkõme.”
6 Ẽmepyry oehnõko: Izyraeu tõ wewe tymise exikety sã exĩko mana, ahtãko, ekutãko, eperytãko mã toto, moro epery ke sero nono pehkãko mana.
7 Izyraeu tõ tuãnohse Ritonõpo a itamurume hkopyra, itamurumehxo toto zehnotokõ tuãnohse eya; tuhke hkopyra Izyraeu tõ totapase Ritonõpo a, yrome tuhkehxo toto etapahpõkõ totapase eya.
8 Typoetory tõ tuãnohse ahtao Ritonõpo a tonyohse toto eya imehnõ namotome imeimehnõ nonory pona. Taropose toto eya puu karyke jamihme samo, tyryrykane jamitu ke xixi tũtatoh winoino.
9 Yrome Izyraeu tõ rypyry tykorokasẽme exĩko, popyra toto ehtopõpyry tousẽme exĩko mana apoto apõ tomo, ahno neponãmary eahmatoh tonahkase ahtao, ikyryry topu tõ tapose ahtao tawa samo te, ixtaratu zahkatoh tonõ tonahkase ahtao roropa tyneponãmarykõ Asera kyryry maro emero.
10 Pata ewomahpyry apuru tõ jamihmãkõ ke tytaõke pyra mana; ahno pyra moro pata po, turumekase ona tonorẽ samo. Patãpome mana pui tõ esaryme, moroto onahpoty enahnõko okyno tõ mana, ona po mã toto oseremãko.
11 Wewe amoriry tõ toorihse mã kehko, toetahtahkase mã kehko; morohne anỹnõko apotopokõme nohpo tõ mana. Putuhtome exiketõ sã Izyraeu tõ exiryke toto pyno pyra Ritonõpo exĩko mana, toto wãnopyryhtao onewomara mana.
12 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao typoetory tõ enehnõko Ritonõpo mana imeimehnõ ahno tõ wino tuna Eupyrati poe Ejitu nonory ehpiõ pona. Tiriiku puhturu apiakary sã ipihpyry htae, moro saaro Izyraeu tõ tapiakasẽme exĩko mã toto toitoine.

13 Mame moro ẽmepyry toehse ahtao rue konõto osetõko mana, mame Izyraeu tõ itahtyã Axiria nonory po te, mokaro roropa arotyã Ejitu tõ namotome oehnõko ropa mã toto tynonorykõ pona. Mame Ritonõpo Tosẽkõ eahmãko mã toto ypy kurã po, Jerusarẽ po.

28

Popyra ehtoh oehnõko Izyraeu tomo a

1 Popyra ehtoh oehnõko Samaria pona, typatarykõ kurã poko epyrypãko Izyraeu tõ etỹketomo. Pata kurã potu myhene jakanahmã kurã epoe! Apatary põkõ toetỹse mã toto, pata enekure ehtoh enahnõko mana ekuru aremamyry samo.

2 Orutua jamihmã enehpõko Ritonõpo mana, orẽpyra exikety; konopoimo topuxikirime exikety sã oehnõko mana, tyryrykane jamihmã samo, emero enahkane sã roropa. Konopo jamihmã samo, tuna tukumase ahtao zueme exikety samo. Emero enahkapõko mokyro mana!

3 Moro pata kurã Samaria, epyrypatopõpyry tuisa tõ etỹketomo a Eparaĩ po tytũtũmasẽme exĩko mana.

4 Pata kurã potu, jakanahmã kurã epoe, kure potu aexihpyry enahnõko mana, ekuru aremamyry samo. Fiku epery apitorymã sã exĩko, eina toehse ahtao: ahpirãsasaka ahtao, apoĩko imehnõ mana, enahtohme.

5 Moro ẽmepyry toehse ahtao Ritonõpo Jamihmehxo Exikety parimã sã exĩko mana ekuru kurã risemy typoetory isene ro exiketomo a.

6 Apiakananomo a zae toehtoh se toto ehtoh ekarõko mana. Soutatu tomo pata ewomananomo a topetõkara wino orẽpyra toto ehtoh ekarõko mana.

Omi Juta tõ netaryme

7 Yrome imehnõ nae rowohpã sã ytoytoketomo eukuru jehnahpyry tõse itamurume tyya xine exiryke. Xikihme ehsaromepyra mã toto eukuru pokoino: Ritonõpo maro oturuketõ mokaro, urutõ kõ roropa. Moroto ehse toto toetỹse rokene, rowohpã samo. Mokaro urutõ kõ Ritonõpo enepotoh apoiryhtao, toetỹse mã toto; morararo Ritonõpo Tapyĩ tao erohketomo, ahno apiakaryhtao eya xine apiakatoh tao.

8 Meza tõ otuhtoh nuriame mã kehko; tonarutase exiryke, osa kurã pyra toehse ipunaka.

9 Ykerekeremãko mã toto, ekaropõko roropa; ynara ãko: "Onoky amorepary se mokyro nae? Ritonõpo nekarohpyry ekarõko hnae kyya xine? Poeto pitikome kymarokõ ekarõko nae, pake pyra suhsu rumekahpõkomo?

10 Poetohti amorepary sã kuamoreparykõ se mana: a, e, i, pa, pe, pi, tõkehko."

11 Jomiry etary se pyra awahtao xine, ourutorỹko Ritonõpo mana imehnõ omiry ae.

12 Pake pixo oturuase amaro xine, ynara ase: "Oserematoh ekarõko Ritonõpo mana oya xine; oewomatorỹko mana." Yrome jomiry etary se pyra mexiatose.

13 Morara exiryke ãmorepatorỹko Ritonõpo mana: a, e, i, pa, pe, pi tõkehko poetome awahtao xine samo. Mame oytorykõ kuhnõko matose yrome osetapãko matose, tyyryhmasẽme exĩko, epukãko matose apoitoh taka, ãpuruhpyry taka omõnõko matose.

Topu kurã Xião apõme

14 Jerusarẽ tuisaryme exiketomo, kowenume erohketomo, epyrypaketomo, Ritonõpo Kuesẽkõ omiry etatoko pahne!

15 Ynara ãko matose epyrypãko: "Orihtoh maro osepeme toehse ynanase, yna omihpyry totapose yna a aorihtyã esary a. Naeroro popyra ehtoh konõto toehse ahtao etuarimara exĩko ynanase," ãko matose. Yrome enaromyra matose ajohpe ehtoh etaryke oya xine; õsewomarykõ kuhnõko matose, zae pyra ehtoh poko exiketõ enetuputyryke oya xine.

16 Naeroro ynara ãko Ritonõpo mana: "Topu rĩko ase Xião po ynyriry apõme, ynymenekahpyry jamihme ehtohme tũpore roropa. Ipokona ynara tymerose mana: 'Jenetupuhnanõ enaromyra mã toto.'

17 Zae ehtoh rĩko ase tyrinanõ kyryryme, ajohpe pyra ehtoh ykyryryme exĩko mana, ikuhtohme."

Atapyĩkõ õsewomatohkõme ekarõko matose repe. Yrome morohne arõko konopoimo mana topuxikiri maro, tarosẽme exĩko mana tuna zueme toehse exiryke.

18 Mame oorihtohkõ maro osepeme oehtopõpyrykõ tonahkasẽme exĩko mana. Aorihtyã esary a õmihpyrykõ typahsẽme exĩko. Popyra ehtoh konõto toehse ahtao tuna ikumahpyry samo typoremãkasẽme exĩko matose.

19 Popyra ehtoh konõto toehse ahtao aarotorỹko mana; ẽmepyry ae rokẽ oehzomõko mana. Saereme ahtao, koko roropa eanahtõko matose. Ritonõpo omiry etaryke oya xine, oserehnõko matose.

20 Mokyro orutua sã exĩko matose, ahno omihpyry samo: "Nyhtoh mytyhse exiryke nyhpyra mana, ãty pitiko exiryke ipune pyra mana."

21 Kuesẽkõ owõnõko mana, pake aowomyhpyry sã ypy Perazĩ po; Zehno exĩko mana pake
zehno toehtopõpyry sã jakanahmã Kipeão po. Tyriry se toehtoh rĩko mana, tyoro sã ahtao
ro. Aerohtoh otyhkãko mana tuaro pyra kuahtao xine ro.
22 Morara exiryke onuropyra ehtoko; Oneunohpyra ehtoko oenaroximarykõ poko oepa-
tohkõ tupimehxo exĩko oya xine mana. Ynara totase ya Ritonõpo Jamihmehxo Exikety
omiryme: “Sero nono porehme tonahkasẽme exĩko mana.”

Tuaro Ritonõpo Ehtoh poko

23 Etatoko ke jotururu oya xine! Otato ehtoko ynekarory poko.
24 Tupito poko erohkety nono ahkary poko rokẽ pyra mana.
25 Takorokakehse ahtao oseosehta ipuhturu arykãko mana.
26 Zae rokẽ emero arykãko mana tamorepase toexiryke Ritonõpo a.
27 Mame apoitoh toehse ahtao tykyrysã anỹnõko mana, apoĩko mana, ikararahnõko mana
tomeseke samo.
28 Tiriiku ahtao morararo, tomeseke sã apoĩko mana, ipoko erohnõko mana.
29 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety poe tuaro exĩko sytatose. Tuaro toexiryke tomeseke sã
tõsenetupuhtopõpyry ae tyrĩko mana. Tuaro kuhse mã ynororo emero riryhtao eya.

29

Jerusarẽ põkõ ehtopo

1 Popyra ehtoh oehnõko Jerusarẽ pona, Ritonõpo wahtory apõ, esaryme; moroto tuisa
Tawi tõsesarise typoetory tõ maro! Ah jeimamyry aropõ toto, otarame asakoro motye,
otuhtoh konõto poko tõseahmarykõme,
2 Moromeĩpo popyra ehtoh enehpõko Ritonõpo mana sero pata: “Ritonõpo wahtory apõ,”
pona. Pata põkõ xitãko mã toto, ihnamõko; sero pata apoto apõ sã osenẽko, munuhpe.
3 Soutatu tõ tuhke enehpõko Ritonõpo mana etonatohme sero pata põkõ maro; pata
zomyehmãko epetõkara soutatu tomo, apurũko mã toto. Nono ke opyi tõ rĩko mã toto
tonuhtohkõme apuru tõ tohkatohme.
4 Pata tonahkasẽme exĩko, epõkõ tomasẽme exĩko mã nono pona; zuzenu sã tõtururukõ
kuhnõko mã toto, puti puti ãko, pusuh ãko roropa moe nono zopino akuaryhpo samo.
5-6 Yrome mõtoino rokẽ, tokare pyra oepetõkara maro osetapãko Ritonõpo Jamihmehxo
Exikety mana. Mokaro imoihmãkõ imeimehnõ nonory põkõ aropõko mana konomeru
ke, nenenehkane ke te, nono tykytyky karyke, tyryrykane konõto ke, apoto konõto ke,
topetõkara rĩko mana putoh katohme; arexi pihpyryme sã exĩko mã toto tyryrykane narory
samo.
7 Mame epetõkara emero, Ritonõpo wahtory apõ patary põkõ maro osetapaketomo,
soutatu tõ emero pata apuruhpõkomo, opyi tõ maro, emero osenepyra exĩko osenehtoh
samo, osenehtopõpyry sã roropa.
8 Mokaro imeimehnõ nonory põkõ emero ypy Xião maro osetapaketõ ahno aemitapãtyã
sã exĩko, tõsenety ae otuhnõko sã mana, yrome typakase tahtao omise ro mana. Tutunase
zehnase exikety sã exĩko roropa mã toto, tõsenety ae tuna ẽnõko sã mã repe, yrome typakase
tahtao tuna sero mana.

Jerusarẽ põkõ tuarõmatopo

9 Putuhtome exiketõ sã rokẽ ehtoko, ise awahtao xine! Tonurãkara sã roropa ehtoko ise
awahtao xine! Eukuru jehnahpyry onẽpyra awahtao xine etỹtoko, rowohpã sã ytoytotoko!
10 Ritonõpo poe wetukene matose yronymyryme, oupuhpyrykõ tyõtose eya, oenurukõ
tapuruse roropa eya. Moro enurukõ urutõ kõme mã toto, Ritonõpo poe enetohme repe,
yrome Ritonõpo nenepohpyry onenepyra mã toto.
11 Seromararo, Ritonõpo nenepohpyry oya xine pape tymerose sã mana tapuruse ikyri-
tihmatoh ke. Moro pape aroryhtao isekeremary waro exikety a isekerematohme ynara
ãko mana: “Onysekeremasaromepyra ase tapuruse exiryke ikyritihmatoh ke.”
12 Mame moro pape ekaroryhtao isekeremary waro pyra exikety a, ynara ãko mã
ynororo: “Isekeremary waro pyra ase,” ãko.
13 Ynara tykase Ritonõpo: “Moxiamo oturũko mã toto ya tỹtarykõ ke rokene, jeahmãko mã
toto typotapihpyrykõ ke rokẽ roropa, yrome ikurohtao xine ameke mã toto ywinoino, yse
nymyry pyra mã toto. Jeahmãko sã mã toto, yrome ahno nyripohpyry poko rokẽ mã toto.
14 Naeroro yjamitunuru ke ynyriry mokaro rãnao oserehnõko mã toto, osenuruhkãko mã
toto. Moro eneryke tyya xine tuarohxo exiketõ zuaro pyra exĩko mã toto, mokaro roropa
amorepatyamo amorepatopõpyrykõ anakorehmara xine mana.”
15 Popyra ehtoh oehnõko oya xine mana: Ritonõpo winoino õsenetupuhtohkõ zonemyryke
oya xine. Koko, xinukutumao zae pyra ehtoh poko matose, mame ynara ãko: “Kuenepyra
xine imehnõ mana, kynyrirykõ waro pyra imehnõ mana, emero.”

16 Yrome azahkuru matose: oripo rihpõ motye orino ekarõko matose! Oripo ynara
kasaromepyra mana tyrihpono a: “Jyripyra mexiase.” Tumeri ynara kasaromepyra mana
tyrihpono a: “Zuaro pyra mase onyriry poko.”

Imeĩpo opynanohtorỹko ase

17 Okynã pyra itu tupitome exĩko kehko. Tupito tõ roropa itume exĩko ropa mana.
18 Moro ẽmepyry toehse ahtao, otato pyra exiketõ pape sekeremary etãko mã toto,
pape apuruhpyry ikyritihmatoh ke, tonurãkara roropa ikohmamyry poe saereme ehtoh
enepitõko, osenuhmãko mã toto.
19 Tymõkomokãkara tãkye exĩko mã toto Ritonõpo poe, Izyraeu tõ Esẽ Kurã nyrihpyry ke
atãkyemãko mã toto.
20 Typoetory tõ rohmanohponanõ enahkapõko Ritonõpo mana; typoihtonanõ
enahkapõko mana. Osenetupuhketõ imehnõ ryhmatoh poko tonahkasẽme exĩko mã
toto.
21 Ajohpe imehnõ hxironanõ enahkapõko Ritonõpo mana, apiakananõ enekunopyry se
exiketõ enahkapõko Ritonõpo mana, ajohpe toehtohkõke imehnõ zae exiketõ tuãnohpose
ahtao, mokaro enahkapõko Ritonõpo mana.
22 Naeroro ynara ãko Ritonõpo, Aparão pynanohne, Izyraeu tõ poko: “Ypoetory tõ
onyporemãkapopyra exĩko imehnõ mana, jũme ehxirozomopyra exĩko matose.
23 Opoenõ eneryhtao, ynekarohpyry oya xine, kure rokẽ jekarõko matose, Ritonõpo
Kurãme jenetupuhnõko matose, Izyraeu tõ Esemy. Yronymyryme jomipona exĩko matose.
24 Mame tuaro pyra aexityã tuaro exĩko mã toto, ykerekeremary sato kõ tãkye ata-
morepãko mã toto jomiry poko.”

30

Osepeme ehtoh Ejitu tuisary maro

1 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Popyra ehtoh oehnõko ypoenõ jomipona pyra exiketomo
a. Osenetupuhnõko mã toto tynyrirykõ poko, yrome onekaropopyra mã toto ya. Tõmirykõ
etapõko mã toto imehnomo a: ‘Moro riry kure,’ kara jahtao! Iirypyrykõ emãnõko mana.
2 Onekaropopyra ro toto ahtao ya, Juta tõ tuisary toytose Ejitu pona takorehmatohkõ
ekaropose Ejitu tuisary a. Ejitu tõ jamitunuru Juta tõ ewomãko mana, ekarõko mã toto.
3 Yrome ãkorehmasaromepyra xine exĩko mana, oewomara xine Ejitu tõ ekurehnõko mana,
iporemãtyãme rokẽ exĩko matose.
4 Juta tuisary naropotyã toeporehkase toto Ejitu pona, pata Zoã pona te, pata Hane pona
roropa,
5 yrome ehxirõko rokẽ mã toto, anakorehmara Ejitu põkõ exiryke ipunaka; akorekehkãko
mã toto, naeroro ehxirõko mã toto, typoremãse toexirykõke.”
6 Ynara ãko Ritonõpo mana onokyro tõ poko ona po ikurenae: “Nono tupimã akuohnõko
mã mokaro Juta tuisary naropotyamo, moroto reão tõ nae, okoi tomo te, okoimo tõ roropa
taporirykõ ke ytoketomo. Jumẽtu tõ po, kameru tõ po roropa mõkomo kurã arõko mã toto
tynekarorykõme ahno a, anakorehmasaromepyra exiketomo a.
7 Imehnõ anakorehmasaromepyra Ejitu mana ipunaka, naeroro Ejitu esehpãko ase
‘Zakareimo ikuremahpyry.’ ”

Ritonõpo omipona pyra exiketomo

8 Mame ynara tykase Ritonõpo ya: “Ynara imeroko pape pokona, jũme ehtohme, zae pyra
ypoetory tõ ehtoh waro imehnõ ehtohme.
9 Jomiry omipona pyra exiketõ mokaro, ajohpe exiketomo, Ritonõpo nyripohpyry etary
se pyra exiketõme roropa mã toto.
10 ‘Mynyhme ehtoko,’ ãko mã toto enenanomo a; urutõ komo a roropa: ‘Zae ehtoh poko
etary se pyra ynanase. Yna zuruko yna zamaro ehtoh poko. Osenehtoh poko rokẽ yna
zuruko.
11 Otũtatoko yna esemary ae! Yna anakorekehkara exiko! Yna onuruzomopyra ropa
ehtoko Ritonõpo kurã, Izyraeu tõ Esẽ poko,’ ãko mã toto!”
12 Morara exiryke Ritonõpo kurã, Izyraeu tõ Esẽ, ynara ãko typoetory tomo a: “Jomiry
rumekãko matose, mame zehnotokõ rĩko matose oepekõme, ajohpe ehtoh ekarõko matose
kure rokene.
13 Popyra matose, mame popyra oehtohkõ oenahkatorỹko mana; itohkapitory sã exĩko
mana apuru kae exikety ao: irakapitõko, mame axĩ epukãko mana nono pona.
14 Tonahkasẽme rokẽ exĩko matose, oripo samo tytohkase ahtao, zokonaka oxinamara
mana ikarã anỹtohme apoto htae, tuna anỹtohme roropa pẽkamã kuae.”

15 Ynara ãko Ritonõpo Kurano, Izyraeu tõ Esemy, typoetory tomo a: “Oepyry ropa awahtao xine ya, tehme roropa awahtao xine typynanohsẽme exĩko matose; jenetuputyryhtao oya xine towomasẽme exĩko matose orẽpyra oritorỹko ase. Yrome jomipona se pyra matose.
16 Mãpyra oeparykõ poko osenetupuhnõko matose kawaru axĩ exiketõ po oepetõkara winoino. Ajohpe pyra matose, oeparykõ kuhnõko matose kawaru po, yrome oepetõkara eky kawaru tõ axihxo mã toto.
17 Miume awahtao xine epãko matose toiro rokẽ oepekõkara tooehse ahtao oetapase xine, 5me oepetõkara oenepanohpotorỹko mã toto emero porehme. Tonahkasẽme exĩko matose, ãkoĩpyrykõ kamisa apoitoh mara sã exĩko ypy emory po.”

Kure typoetory rĩko ropa Ritonõpo mana

18 Oeraximatorỹko ro Ritonõpo mana, kure orirykõ se toexiryke, opynanopyrykõ se roropa mana; Ritonõpome mana, zae ehtoh rineme. Tãkye exiketõ mokaro aenetupuhnanomo.
19 Jerusarẽ põkomo, Xião põkomo, xitara exĩko matose. Ritonõpo Oesẽkõ kohmaryhtao oya xine ãkorehmatohkõme, nupunato oenetorỹko mana; opyno xine exĩko, õmirykõ etãko, ãkorehmatorỹko roropa mana.
20 Oetuarimatohkõ ekarõko Ritonõpo oya xine mana, yrome amaro xine exĩko mã ynororo ãmorepatohkõme, osẽpatakamãko matose imaro ise awahtao xine.
21 Oesemarykõ rumekaryhtao oya xine ãpotunuru wino te, opozery wino, aomiry etãko matose õkae xine, ynara ãko: “Oesemary zaenato seny; seroae ytotoko.”
22 Onyrityã, oneponãmarykõ apoĩko matose, parata risemy te, uuru risẽ roropa ipahtohme nuriame aexityã samo. Eya xine ynara ãko matose: “Ytotoko taroino!”
23 Mame otyro puhturu arykaryhtao oya xine otupikõ po konopo enehpõko Ritonõpo mana, kure anapyrykõ apoitohme oya xine. Itamurume onahpoty nae exĩko pui tõ napyryme.
24 Mame oekykõ jumẽtu tomo, pui tõ roropa aerokurukohtao otupikõ ahkary poko tonahsã kurã enahnõko mã toto, toximase sautu maro.
25 Morarame moro ẽmepyry toehse ahtao, oepetõkara totapase ahtao itapyĩ tõ jamihmãkõ tonahkase roropa ahtao, iporiry tõ tuna maro yhtõko mã kehko ypy tõ poe emero, somohmã emory tõ poe roropa.
26 Mame typoetory tõ apurotopõpyry topinohse ahtao Ritonõpo a, toto ryhmatopõpyry tukurãkase ahtao roropa eya toto wãnohtopõpyry eya, nuno saereh ãko mana xixi saerehkatoh samo te, xixi roropa jamihmehxo saereh ãko mana 7me, 7me ẽmepyry saerehkatoh sã exĩko toiro ẽmepyry ae.

Axiria wãnohnõko Ritonõpo mana

27 Enetoko ke! Ritonõpo Kuesẽkõ moino oehnõko mana. Zehno exiketyme oehnõko mana akurũ ao, orexĩtome. Oturũko mana, aomiry apoto sã mana, jahkatohme.
28 Ritonõpo puu katoh tuna zueme ehtoh sã mana, tukumase ahtao ahno pymyry pona. Ahno, imehnõ nonory põkõ ahpĩko sã mana tiriiku samo, ipihpyry sã toto pahnõko mana. Etypohkapotoh rĩko mana ĩtarykõ aka toto arotohme azahkuru esemary ae.
29 Yrome atãkyemãko matose, eremiãko Ritonõpo eahmaryme oseahmatoh poko ẽmepyryhtao sã oya xine; tãkye exĩko matose ytoketõ samo, rue tõ etoryme onuhnõko mã toto ypy kurã pona, Ritonõpo eahmatohme, Izyraeu tõ ewomane, jamihme Exikety.
30 Ritonõpo Imehxo Exikety omiry osetãko imehnomo a emero, zehno toehtoh enepõko mana. Apoto zahkatõ sã exĩko, konopo itamurume, tyryrykane jamihme, konopoimo topuxikirime; tomary jamihmã anỹnõko mana toto wãnohtohme.
31 Axirio tõ oserehnõko mã toto Ritonõpo omiry etaryke tyya xine, sam katoh toto wãnohtoh toehse exiryke.
32 Tãpoa tõ etoryhtao rira tõ maro, axirio tõ etaetapãko Ritonõpo mana tykaparu ke; ynororo osetapãko mana axirio tõ maro.
33 Moino ro osa tukurãkase apoto konõto ritohme, axirio tõ tuisary zahkatohme. Moroto zumo mana, mosa roropa, apotopokõ nae itamurume jahkatohme. Ritonõpo puu katoh ke topu zahkasẽ sã apoto zukãko mana.

31

Jerusarẽ ewomãko Ritonõpo mana

1 Popyra ehtoh oehnõko mokaro a, Ejitu pona ytoketõ takorehmapotohkõme! Osepeme ahno maro toexirykõ se mã toto kawaru tõ tuhke nae toexirykõke, kahu tõ tuhke nae roropa toexirykõke, soutatu tõ orẽpyra exiketõ kawaru po ytoketõ nae roropa repe, yrome Izyraeu tõ Esẽ Kurã onenetupuhpyra mã toto, Ritonõpo a atakorehmapopyra mã toto.

2 Yrome Ritonõpo tuaro mana, popyra ehtoh enehpory waro roropa mana; tõmihpyry
ae ro tyrĩko mana. Naeroro popyra ehtoh poko exiketõ wãnohnõko mana, popyra exiketõ
akorehmananõ roropa wãnohnõko mana.
3 Ejitu põkõ ahnome rokẽ mã toto, ritõme pyra; eky tõ kawaru tõ okyno orihketõme roropa
mã toto, zuzenume pyra. Mame tomary tanỹse ahtao Ritonõpo a toto wãnohtohme orihnõko
mã toto oximaro, Ejitu tõ jamihmãkomo, Juta tõ saaro jamihme pyra exiketomo.
4 Ritonõpo tõturuse ymaro, ynara tykase ya: “Reão a kaneru tosekase ahtao, oserehpyra
mana, epara roropa mana kui karyhtao kaneru pyno exiketomo a, tuhke toto ahtao ro,
opore kui karyhtao roropa. Moro saaro ywy Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oserehpyra
ase tyhtose jahtao etonatohme Ypy Xião põkõ ewomatohme.
5 Torõ samo, tymỹ epoe ytoytõko typoenõ ewomaryme. Moro saaro ywy, Ritonõpo
Jamihmehxo Exikety, Jerusarẽ ewomãko ase; moro pata pynanohnõko ase, ypoetory tõ
ewomãko ase.”
6 Izyraeu tomo, Ritonõpo turumekase oya xine; yrome seromaroro oorypyrykõ irumeka-
toko, eramatoko ropa eya aomiry omipona oehtohkõme ropa.
7 Moro ẽmepyry toehse ahtao oneponãmarykõ parata risemy, uuru risẽ roropa pahnõko
matose, emero porehme, oorypyrykõ rumekatohme.
8 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Axirio tõ typoremãkasẽme exĩko, totapasẽme exĩko mã toto
aetonarykohtao. Yrome ahno kara toto etapãko mana. Epãko mã toto etonatoh poe, mame
ipoenõ nuasemãkõ imehnõ namotome exĩko mã toto.
9 Axirio tõ esẽkõ epãko mana tõserehse, ipoetory tõ soutatu tõ tuisary tõ enaromỹke
toexirykõke kamisa pãteira tõ rumekãko mã toto.” Morara tykase Ritonõpo, toahmase
exikety Jerusarẽ po, iwahtory apõ moroto mana apoto maro, ahno nekarory zahkatohme.

32

Tuisa zae Exikety

1 Mame ẽmepyry oehnõko mana zae Exikety mã Tuisame exĩko, zae erohnõko mana
tuisame toexiry poko, imaro kowenu poko erohketõ roropa zae rokẽ erohnõko mã toto.
2 Ahno ewomãko mã toto tapyi samo konopome ahtao tyryrykane maro; iporiry tõ sã
roropa exĩko mã toto nono tonorẽ po, jerutume sã exĩko mã toto topu konõto myhto ona
tonorẽ po.
3 Mame kure osenuhmãko mã toto, ise ahno ehtoh etãko mã toto.
4 Penekehpyra exĩko mã toto tuaro exiketõ samo, kure enetupuhnõko mã toto, topohme
tõtururu waro exĩko mã toto.
5 Mame putuhtome exikety onekaropyra mã toto tuaro exiketyme. Ajohpe exikety
onekaropyra mã toto tuisamehxo exiketyme.
6 Ynara exiryke: putuhtome exikety ajohpe oturũko mana. Tahxime osenetupuhnõko
mana popyra ehtoh riry poko. Inekarory Ritonõpo poko ajohpe rokẽ mana; inyriry
roropa Ritonõpo zamaro pyra mana: omise exiketomo a tonahsẽ onekaropyra mana,
tutunazehnase exiketomo a tuna onekaropyra roropa mana.
7 Ajoajohpe exikety zae pyra ehtoh rĩko mana popyra toexiryke. Osenetupuhnõko mana
tymõkomokãkara enekunohtohme ajohpe ehtoh ke, zae ehtoh anapoipyra toto ehtohme.
8 Yrome zae ehtoh poko exikety osenetupuhnõko mana zae ehtoh riry poko, ajohpe pyra
toehtohme, emero poko tahtao.

Omi nohpo tomo a Jerusarẽ po

9 Nohpo tomo, kure rokẽ osekaroketomo, etatoko pahne jomiry; otato ehtoko, torẽtyke
pyra exiketomo!
10 Tuesapare matose seromaroro yrome taroino toiro jeimamyry motye pitiko, etuari-
matoh oehnõko oya xine mana, uwa tõ apoitoh pyra exiryke.
11 Tupime pyra nexiase oya xine, torẽtyke pyra mexiatose; yrome seromaroro tykytyky
kahtoko enaromỹke oehtohkõke! Ometỹkõ toutoko, kamisãpo amurutohme ometỹkõ
myakãme.
12 Amanatyrykõ etaetapatoko oemynyhmarykõme otupikõ kurã tonahkase exiryke, uwa
zoko tõ anarykatyãkõ maro.
13 Mame omoxino, ãtaryka roropa ahtãko ypoetory tõ nonory po. Oxitatoko pata põkõ
poko, tãkye toh nexiase. Tapyi tõ poko roropa, pehme toh nexiase ahno ke, tãkye exiketõ
ke!
14 Tuisa tapyĩ kurã turumekasẽme exĩko mana. Pata roropa turumekasẽme exĩko. Tapyi
tõ jamihmãkõ, soutatu tõ pata ewomananõ esary tõ tykararahsẽme exĩko, typahsãme
kaetokohxo ehtohme jũme. Jumẽtu tõ tosẽke pyra exiketõ moroto ytoytõko rokẽ mã toto,
kaneru tõ onahpoty enahnõko roropa moroto.

15 Yrome Tuzenu enehpõko ropa Ritonõpo mana kypona xine; tupi tõ po tõ mã kurãkõ tarykasã zamaro exĩko ropa, itamurume tykyrysã ahtãko tupito tõ po.
16 Emero osa po Izyraeu nonory po zae ehtoh poko exĩko mã toto; zae rokẽ imehnõ rĩko roropa mã toto.
17 Mame zae ehtoh poko toehse emero exiryke osepeme exĩko mã toto, osetapara exĩko, jũme towomasẽme exĩko mã toto.
18 Ritonõpo poetory tõ towomasẽme exĩko mã toto; itapyĩkõ tao osepeme exĩko, osewomãko roropa mã toto.
19 (Konopoimo topuxikirime itu enahkãko mana, pata kararahnõko roropa mana.)
20 Amarokõ emero tãkye exĩko matose; tuna itamurume nae exĩko anarykatyãkõ ehxikatohme, onahpoty ewomahpyry ipune exĩko oeky tõ napyryme, jumẽtu tomo, pui tõ roropa.

33

Etuarimatopo, Ipynanohtopo

1 Popyra ehtoh oehnõko oya myhene, imehnõ enahkapone, yrome oenahkara ro imehnõ mana! Popyra ehtoh oehnõko oya, ewokane yrome oewokara ro imehnõ mana! Imehnõ tonahkakehse ahtao oya, tonahkasẽme exĩko mase; imehnõ towokakehse ahtao oya towokasẽme exĩko mase.
2 Ritonõpo yna Esemy, yna pyno exiko, yna akorehmako, oeraximãko ynanase. Kokoro rokẽ yna ewomaneme exiko, yna ipynanohko popyra ehtoh toehse ahtao yna a.
3 Yna akorehmaneme Ritonõpo osetaparyhtao ahno tõ mã epãko aomiry konomeru sã etaryke tyya xine, sapararahme exĩko mã toto.
4 Ahno tomo, omõkomory emero arõko oepetõkara mana, taparara tuhkãkõ akurũ sã toehse toto ahtao.
5 Ritonõpo, tuisamehxo mase, kae oesary mana; Pata Xião pehkãko mana zae ehtoh ke, ajohpe pyra ehtoh ke roropa.
6 Moroto typoetory tõ ewomãko mana, toto pynanohnõko mana, tuaro toto ripõko mana, emero ehtoh poko zuaro toto ripõko roropa mana. Ritonõpo imehxo enetuputyry typoetory tomo a, tineru motye kure mana eya xine.
7 Soutatu tõ orẽpyra exiketõ takorehmanekõ kohmãko mã toto, tuisa konõto naropotyã osepeme tyripotohme xitãko mã toto yronymyryme.
8 Osema konõto tao popyra ehtoh kurũke ytoytoketõ pyra mana. Tõmihpyrykõ totapose repe, yrome aomipona pyra toehse toto; enenanõ onetara mã toto, kure imehnõ onyripyra mã toto emero.
9 Tupito tõ poko pyra mã toto, turumekase eya xine; itu tõ ypy Ripano tõ po tonore toehse kehko. Jakanahmã Sarõ oname tonorẽ toehse. Pasã po, ypy Karameru po roropa wewe ary ohpahnõko rokẽ mana.

Topetõkara enaroximãko Ritonõpo mana

10 Ynara ãko Ritonõpo ahno tomo a: "Seromararo owõnõko ase; yjamitunuru enepõko ase, imehxo jehtoh roropa.
11 Õsenetupuhtohkõ ritohme tiriiku pihpyry sã rokẽ mana; onyrirykõ roropa toiparo rokẽ mana, ypoe puu katoh apoto sã oenahkatorỹko mana.
12 Orunome exĩko matose; omoxino tyahkasẽ samo, tomase ahtao apoto htaka.
13 Amarokõ emero, ameke exiketomo, ameke pyra exiketõ roropa, ynyrihpyry poko etatoko pahne, yjamitunuru enetupuhtoko!"
14 Pata Xião po, iirypyrymãkõ tykytyky ãko mã toto. Ynara ãko mã toto enaromỹke toexirykõke: "Otãto orihpyra exĩko sytatou moro apoto enahkatoh pũto kuahtao xine, jũme ezehpyra exikety pũto kuahtao xine? Onoky osewomãko nae zahpyra toehtohme?"
15 Osewomãko mana zae ehtoh poko rokẽ ahtao te, ajohpe pyra tõmiry ahtao roropa, epehpyryje onepehmapopyra ahtao jamihme pyra exiketomo a te, tineru anapoipyra ahtao zae pyra toehtamitume, oximõpyra tahtao imehnõ etapary se exiketõ maro, ỹme pyra tahtao zae pyra exiketõ maro.
16 Moro sã ahtao towomasẽme exĩko mana, tapyi jamihme exikety tao sã exĩko mana, topu risẽ tao; tonahsẽ nae exikehpyra mana, tuna roropa enahpỹme aukurume exĩko.

Kure ehtoh oehnõko mana

17 Morarame tuisa konõto enẽko ropa matose, tuisa imehxo exikety, nono konõto esemy.
18 Osenetupuhnõko matose enaromỹke oehtopõpyrykõ poko, mame ekaropõko: "Otoko hnae mokaro tineru epehmaponanomo kowenu tinerũme, tynepehmapory epehmaponanomo? Otoko hnae mokaro tapyi jamihmã erase tomo?"

19 Mokaro ahno epyrypaketõ onenepyra ropa exĩko matose, tyoro omiry ae oturuketomo, omi tupime enetuputyry.
20 Pata Xião enetoko, moro pata po oseahmatoh rĩko sytatose! Jerusarẽ pata ewomahpyryme exĩko kuesarykõme. Tapyi sã mã moro toehse, jũme esyryhmara mana. Ixikihmatyã onoupyra exĩko, eary tõ anamohpyra roropa mana.
21 Moroto saeremehxo Exiketyme osenepõko Kuesẽkõ mana kyya xine. Jerusarẽ po tuna konõto tõ nae exĩko, iporiry tõ roropa, yrome epetõkara kanary tõ ytopyra exĩko mã kehko morohne ae, wapu konõto tõ roropa ytopyra exĩko morohne ae.
22 Ritonõpo mã zae Kuapiakanekõme, Kutuisarykõme roropa mana, ynororo mã kypynanohtorỹko roropa.
23 Wapu tõ eary sarasarame mã kehko tymyhpokase mana. Mame itamĩ apõ xikihme exikety tũpore pyra toehse, itaminy ananỹpyra mana. Morarame kuepetõkara kyryry kurã apoĩko sytatose; imõkomory tõkehko, itamurume mõkomo apoĩko sytatose, ahmitahpyry tõ roropa mõkomo apoĩko mã toto.
24 Jerusarẽ põkõ tyrohsẽ anapoipyra exĩko mã toto, iirypyrykõ emero tykorokase exiryke.

34

Ahno wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Osehtoko, imeimehnõ nonory põkomo, etatoko pahne, oximõtoko, ahno tomo, otato ehtoko! Sero nono põkõ emero porehme etatoko, otato ehtoko isene exiketomo porehme!
2 Ahno tõ zehno Kuesẽkõ mana emero porehme, isoutatu tõ maro; toto wãnohnõko mana toto enahkapotoh ke.
3 Aorihtyã ekepyryme moroto exĩko mã toto aepukatopõpyrykõ po, motãko, suu ãko mã toto nono po porehme; munu yhtõko ypy tõ poe iporiry tõ samo.
4 Xixi te, nuno roropa, xirikuato tõ roropa enahnõko mana, kapu amẽnõko mana pape samo tamẽse ahtao. Xirikuato tõ epukãko mã kehko kapu ae, uwa ary epukary samo, wikeira ary sã roropa.
5 Kuesẽkõ tapemã taehtose sã mana, eraximãko kapu ao. Etõ tõ wãnohnõko Ritonõpo mana toto enahkatoh ke; tytapemã ke Etõ tõ etapãko mana.
6 Moro tapema munuhpe exĩko imunurukõ ke ikaseryhpe roropa, kaneru tõ etapatopõpyry samo, poti tõ roropa jahkatohme tynekaroryme. Etõ tõ etapãko Ritonõpo mana, mame toto ekarõko mana tynekaroryme pata Posora po.
7 Mokaro ahno maro, pui tõ ikuremahnõ totapasẽme exĩko mã toto, pui poenõ maro, pui wãtasenã maro; munu ke pehme sã nono exĩko mana, ikasery ke toxiõtose nono exĩko roropa mana.
8 Moro ẽmepyry ae Ritonõpo Kuesẽkõ emỹpõko mana, moro jeimamyry ae Xião epetõkara epehmapõko mana.
9 Iporiry tõ Etõ po azawame exĩko, nono ẽxofereme exĩko roropa mana; moro nono Etõ esary porehme zahnõko mana azawa samo.
10 Moro apoto onezehkara exĩko mana, erexĩtory onuhkehpyra exĩko roropa mana. Moro nono jũme zahketyme exĩko mana, typahse nono pona, ikuroko jũme ytoytoketõ ytopyra exĩko mana.
11 Torõ tõ moro nono esẽme exĩko, tymỹkõ rĩko mã toto moroto, emero rokẽ po. Patãpome moro nono rĩko Kuesẽkõ mana, ahno pyra ipunaka, pake ehtopõpyry samo sero nono ripitoryhtao.
12 Tuisa pyra exĩko mã Etõ nonory po, kowenume erohketõ pyra, tamuximãkõ pyra roropa.
13 Omoxino tõ tuisa tapyinỹpyry tõ tao, pata ãpuruhpyry tao ãtarykahme exĩko roropa. Onokyro tõ esaryme Etõ exĩko mana, raposa tõ esaryme, awexituruze tõ esaryme roropa.
14 Kaikuxi tõ itu htaõ komo, imehnõ onokyro tõ roropa, moroto exĩko mã toto; joroko tõ kohtãko mã toto oseya, onokyroimo koko ytoketõ moroto oseremãko mana.
15 Moroto suhsuku tõ tymỹkõ rĩko mã toto, ehmokãko, emũkuãko, typoenõ ewomãko mã toto taporiry tõ zopino. Moroto kurumu tõ oximõnõko mã toto, orutua komo typyxiãkõ maro.
16 Zupitoko Ritonõpo papẽ ao isene exiketõ poko, isekerematoko: mokaro onokyro tõ emero porehme moroto exĩko typyxiãkõ maro. Moro tyripose Ritonõpo a; mame Zuzenu morohnome tyrĩko mana.
17 Moro nono apiakãko Ritonõpo mana toto esaryme, tosake toto ehtohme emero porehme. Moroto exĩko mã toto, tuhke jeimamyry, jũme toto esaryme moroto exĩko mana.

35

Jerusarẽ põkõ tãkye ehtoh ropa

1 Ona tonorẽ atãkyemãko mana,
ekutãko ropa mana nono tonorẽ po;
2 Otyro ekuru tõ ke pehme, ona tonorẽ eremiãko mana tãtãkyemaryke.
Kure potu moro ona rĩko Ritonõpo mana ypy tõ Ripano samo,
otyro zamaro moro nono rĩko roropa mana ypy Karameru samo, jakanahmã Sarõ sã roropa.
Emero saeremehxo Ritonõpo ehtoh enẽko mã toto,
tuisamehxo Kuesẽkõ enẽko roropa mã toto.

3 Jamihmehxo oemarykõ tyritoko totaehse toto ahtao, oesekumurukõ roropa jamihme pyra aexityamo.
4 Kaxiko typoremãse exiketomo a:
“Enaromyra ehtoko; jamihme ehtoko,
Ritonõpo Kuesẽkõ oehnõko mana.
Kypynanohse xine oehnõko mana,
kuepetõkara wãnohse oehnõko mana.”

5 Mame tonurãkara osenuhmãko ropa,
otato pyra exiketõ otatõme exĩko ropa;
6 ahmitatyamo pyhsekyhme ytõko te,
wãko roropa mã toto,
tõmire pyra exiketõ eremiãko mã toto tãtãkyemarykõme.
Tuna enatyry tõ soesoekaneme exĩko nono tonorẽ po,
iporiry tõ axĩ serere ãko mã kehko nono tonorẽ kuroko.
7 Isawã axitunety ona tonorẽ po ikuhpome exĩko,
tuhke tuna enatyry nae exĩko ona tonorẽ po.
Onokyro tõ esaryme mã nono tahxikure exĩko, pyrou tõ ahtãko, muzua tõ sã roropa.

8 Moroto osema konõto nae exĩko,
tosehpase “Ritonõpo Kurã Esemaryme.”
Moro ae popyra ehtoh poko exiketõ ytopyra exĩko,
Ritonõpo poetory tõ moro osema ae ytõko mã toto.
Tuamekaro exiketõ moro ae aytorykohtao tahpyra exĩko mã toto.
9 Moro osema po reão tõ pyra exĩko mana,
onokyro tõ ytoytopyra mã toto moro ae;
mokaro ipynanohtyã rokẽ Ritonõpo a moro osema ae ytõko mã toto.
10 Toremiarykõme pata Jerusarẽ pona omõnõko mã toto,
kohtãko mã toto tãkye rokene.
Tãkye exikehpyra exĩko mã toto jũme, atasamara,
emynyhmara, xitara mã toto.

36

Jerusarẽ põkõ enaroximãko axirio tomo
(2 Tuisa 18.13—19.37; 2 Koronika 32.1-19)

1 Morarame 14me jeimamyry taropose tuisa Ezekia ahtao Juta tõ esẽme ehtoh poko, Axiria tuisary, Senakeripe, tooehse Juta tõ nonory pona. Juta patary tõ tapuruse exiketõ põkõ maro totonase ynororo. Typoremãkase toto eya.

2 Moromeĩpo soutatu tõ tuisary tonehpose Axiria tuisary a ytotohme pata Rakixi poe Jerusarẽ pona soutatu tõ maro tuhke, Ezekia poremãkapose. Mame toeporehkase toto ahtao Jerusarẽ pona osema tao toh nexiase, kamisa zonohnanõ erohtoh esary pũto, nono ahkahpyry tuna esemary pũto, tuna enehtohme kaino pẽkamã poe.

3 Oseruao Ezekia poetory esã toytose oseporyse imaro: tuisa tapyĩ erase Eriakĩ, Hiukia mũkuru; omi merone Sepena; tuisa akorehmane Joa, Asape mũkuru, enara.

4 Mame Axiria soutatu tõ esẽ ynara tykase eya xine:

— Sero omi arotoko Ezekia a, tuisa konõto Axiria esẽ omiryme: “Onoky enetupuhnõko mah ãkorehmaneme enaromyra oehtohme?

5 Omi yna motye ekarõko mah? Torẽnase yna imehnõ poremãkapory poko, yna soutatu tõ orẽpyra mã toto. Onoky ekarõko mah ãkorehmanekõme, orẽpyra oehtohkõme, Axiria tuisary poetoryme pyra oehtohkõme?

6 Otarame Ejitu tuisary eraximãko mase ãkorehmatohme, yrome morara awahtao aruma
apoiry sã exiry omyxiryme, etahkãko mana, oemary wasakãko. Moro sã Ejitu esẽ Parao
mana, ãkorehmaneme tyrise ynororo ahtao.
7 "Otarame Ritonõpo Oesẽkõ enetupuhnõko mase ãkorehmaneme? Yrome ikyryry
tykararahse Ezekia a; okyno zahkatoh tõkehko, eahmatoh roropa. Morara tyrise eya
Jerusarẽ po, toiro Ritonõpo eahmatoh tyripose ahtao eya.
8 Ynara ãko ase oya yna tuisary omi poe: 'Asakoro miu kawaru tõ ekarõko ase oya epona
orutua kõ tyripory waro awahtao.
9 Yna soutatu tõ esẽ putuhtome ahtao ro, omotye aexiry mana. Morara ahtao ro Ejitu tõ
eraximãko matose kahu tõ etonatoh enehpotohme kawaru po soutatu tõ maro!
10 Toiroro, Ritonõpo maro pyra, ononory typoremãkase ya, ekarõko matou? Arypyra,
Ritonõpo a tonehpose ywy etonatohme, ononory enahkatohme.' "
11 Mame ynara tykase Eriakĩ, Sepena, Joa maro, mokyro a:
— Tuisa, oturuko aramaiku omiry ae, ajohpãme samo, enetupuhnõko ynanase. Epereu
omiry ae oturupyra exiko, mokaro pata apuru po exiketomo a oetarykõ ino.
12 Ynara tykase ynororo:
— Tonyohse exiase Tuisa konõto a, senohne poko oturuse oya xine, otuisarykõ maro,
mokaro netaryme roropa, pata apuru po typorohse exiketõ netaryme. Jetykõ enahnõko
mã toto, isukurukõ ẽnõko roropa mã toto, amarokõ roropa morara exĩko matose.
13 Mame toexikihmase ynororo tykohtase epereu omiry ae:
— Etatoko pahne tuisa konõto Axiria esẽ omiryme oya xine!
14 Ynara ãko oya xine mana: "Osenekunohpopyra ehtoko Ezekia a. Opy-
nanohsaromepyra xine mana.
15 Aomiry onetara ehtoko: 'Ritonõpo Oesẽkõ opynanohtorỹko mana,' karyhtao. Tuaro
ehtoko, opynanohpyra xine Ritonõpo mana, apatarykõ onewomara mana. Apatarykõ
poremãkãko axirio tõ soutatu tõ mã rahkene.
16 Ezekia omiry onetara ehtoko. Axiria tuisary omi poe otũtatoko apatarykõ poe
õsekarotohkõme. Morara awahtao xine uwa epery enahnõko matose anarykahpyrykomo,
fiku epery enahnõko matose otupikõ pono. Tuna ẽnõko matose otunary eutary aono,
17 aarorykõ ponãmero, tuisa konõto a, imepỹ nono pona sero ononorykõ saaro. Moroto
uwa tõkehko nae eukuru ritohme te, tiriiku nae roropa pão ritohme.
18 Osenekunohpopyra ehtoko Ezekia a: 'Ritonõpo opynanohtorỹko mana,' karyhtao
oya xine. Imehnõ neponãmarykõ ahno tõ onypynanohpyra tokurehse. Axiria esemy a
typoremãkase toto emero porehme.
19 Otoko na Hamate neponãmary tomo, Arapate neponãmary tõ roropa seromaroro?
Otoko na Separawaĩ neponãmary tomo? Samaria põkõ towomase toh nae
ineponãmarykomo a, yjamitunuru winoino?
20 Otara ahtao pata põkõ typynanohse ineponãmarykomo a, toto onyporemãkapopyra
Axiria esẽ ehtohme? Oty pokoino: 'Jerusarẽ pynanohnõko Ritonõpo,' ekarõko matou?"
21 Yrome mynyhme rokẽ toh kynexine, tuisa Ezekia omihpyry omipona; omitara toh
nexiase.
22 Morarame Eriakĩ a, Sepena a, Joa a roropa tupõkõ tyxihkase, toemynyhmarykõke.
Mame toytose toto tuisa zuruse mokyro Axiria soutatu tõ tuisary oturutopõpyry poko.

37

Ezekia omihpyry Izaja a
(2 Tuisa 19.1-7)

1 Morarame mokaro omiry etaryke tyya tãtasamaryme tupõ tyxihxihkase tuisa Ezekia a,
upo topuxiximã rokẽ tamuruse eya tokozeremy, toemynyhmaryke, mame Ritonõpo Tapyĩ
taka toytose ynororo.
2 Mame typoetory tõ taropose eya oturuse urutõ Izaja maro, Amoxi mũkuru mokyro. Upo
topuxiximã rokẽ tamuruse eya xine.
3 Ynara tykase toto Izaja a Ezekia omiryme:
— "Seroae etuarimatoh mana; kyhxirotorỹko mã toto, Axiria põkomo, ehxirõko sytatose.
Nohpo enurukety sã sytatose tonurutoh po toehse ahtao, yrome jamihkehnõko sã mana.
4 Mokyro Axiria esemy a typoetory, soutatu tõ esẽ tonehpose Ritonõpo Imehxo Exikety
eunohtohme. Kure exiry mokyro omiry etaryke tyya mokyro wãnopyry Ritonõpo a.
Naeroro oturuko Ritonõpo a kypoko xine, enepanohtyã poko."
5 Mame Ezekia naropohpyry totase ahtao Izaja a,
6 ynara tykase ynororo Ezekia ezuhtohme:

— Ynara ãko Kuesẽkõ mana: “Enaromyra exiko onetahpyry poko, Axiria tuisary poetory
omihpyry poko, opynanohsaromepyra Ritonõpo mana, katopõpyry poko.
7 Ritonõpo poe imehnõ nekarohpyry etaryhtao eramãko ropa mã ynororo tosaka ropa.
Mame moroto esao etapãko imehnõ mana,” ãko mã Ritonõpo, tykase Izaja.

Axirio tõ naropotopõpyry
(2 Tuisa 19.8-19)

8 Morarame mokyro Axiria soutatu tõ tuisary zuaro toehse Rakixi turumekase ẽperatu
Axiria esemy a, etonatohme Ripina põkõ maro. Naeroro toytose ynororo morotona
oturuse imaro.
9 Omi totase Axiria tuisary a Ejitu tõ soutatu tõ poko, toto tuisary Tiraka, Etiopia pono.
Aepyry poko totase eya, etonase tymaro. Moro poko tuaro toehse axirio tõ tuisary ahtao
pape tymerose eya tuisa Ezekia, Juta esẽ, neneryme.
10 Ynara tykase: “Oesemy Ritonõpo oewomanekõme enetupuhnõko mase repe: ‘Oe-
womatorỹko ase, pata Jerusarẽ onyporemãkara ehtohme,’ ãko ynororo oya repe; yrome
osenekunohpopyra exiko eya.
11 Orẽpyra Axiria tuisary ehtoh poko zuaro mase. Imehnõ nonory poremãkapory se
ynororo ahtao, iporemãkapõko mana. Osepynanohsaromepyra mase.
12 Pake ahtao pata tõ typoremãkapose ytamuru tomo a, Kozã te, Harã te, Rezepe te,
Etẽ põkõ totapase eya xine, Terasaa patary ponõpo tomo. Toto onewomasaromepyra
ineponãmarykõ kynexine.
13 Otoko na mokaro pata tõ esã seromaroro? Hamate esemy te, Arapate esemy,
Separawaĩ te, Hena te, Iwa esemy, enara? Tonahse mã toto.”
14 Moro pape enexĩpo, toytose Ezekia Ritonõpo Tapyĩ taka. Moro tao moro pape tyrise eya
Ritonõpo ẽpataka.
15 Mame tõturuse ynororo Ritonõpo a, ynara tykase:
16 — Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy. Ãpõ po mase moroto taporihke
exiketõ epoe! Omoro rokẽ mase tuisa tõ Esẽme, Kapu Rihpõme mase, nono Rihpõme roropa.
17 Yna omiry etako, Ritonõpo, yna etuarimatoh eneko. Mokyro Senakeripe omiry etako,
oeunohnõko mana, Ritonõpo, isene Exikety.
18 Ajohpe pyra tuhke pata põkõ typoremãkase Axiria tuisary tomo a, toto nonory tyyryh-
mase eya xine.
19 Ineponãmarykõ wewe risã typahse eya xine apoto htaka toto enahkapotohme, asã pyra
toto exiryke. Tyrityãme rokẽ exiryke, wewe risã rokene, topu risamo, enara.
20 Seromaroro yna Esẽme mase, Ritonõpo. Naeroro yna ipynanohko yna ony-
poremãkapopyra Axiria põkõ ehtohme. Mame imehnõ pata põkõ emero awaro exĩko mã
toto. Omoro rokẽ Ritonõpome mase yna Esẽme, tykase, tõturuse Ezekia Ritonõpo a.

Izaja omihpyry Ezekia a
(2 Tuisa 19.20-34)

21 Mame omi taropose Izaja a Ezekia netaryme. Ynara tykase ynororo:
— Turuse Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy a oexiryke,
22 ynara ãko Ritonõpo mana: “Pata Jerusarẽ põkõ oeunohnõko mã toto, Senakeripe,
opoihtõko roropa mã toto.
23 Onokyme jekarõko mah ykerekeremaryhtao oya? Onoky poihtõko mexiase? Ritonõpo
orẽpyrahxo Exiketyme jekaropyra mexiase, ywy ase Izyraeu tõ Esẽ kurano.
24 Opoetory tõ tonehpose oya oepyrypatohme orẽpyra oehtoh poko; okyryry tuhke kahu
tõ ke ypy tõ kaehxo exiketõ Ripano po typoremãkase oya. Moroto wewe konõto takohse
oya, apupari tõkehko kaetokohxo exiketomo, xipirexite tõ kurã roropa, mya wewe htaka
oytotopõpyry poko toepyrypase omoro.
25 Tuna pẽkamã ahkatopõpyry poko oya tuna ẽtohme imehnõ nonory po toepyrypase
omoro. Opoetory tõ soutatu tõ tuhke exiry poko toepyrypase roropa omoro, ipupurukõ
ke tuna Niro tonore tyripose.
26 “Otarame zuaro pyra mase moino ro tõsenetupuhse ywy senohne ripory poko, sero-
maroro morohne tyrise ya rahkene. Ajamitunuru ekaroase oya pata tõ, tapuruse exiketõ,
kararahtohme oya.
27 Moro pata taõkõ tyjamihkehse toh nexiase, enaromỹke toh nexiase, toehxirose toto.
Onahpoty sã toehse toh nexiase ona po, ãtarykahme sã roropa tapyi po, axĩ anorỹko
tyryrykane axitũ toehse ahtao, xixi tũtatoh wino.
28 “Yrome awaro ase ipunaka; onyriry waro ase, aza rokẽ oytory waro roropa ase.
Yzehno oehtoh waro ase.
29 Turuse ywy yzehno oehtoh poko, imehnõ motye imehxo oehtoh poko oepyrypary poko
roropa, naeroro seromaroro oeunary ao oka rĩko ase, õtaka kurimene rĩko ase, kawaru

mytaka kurimene riry sã tosẽ omipona ehtohme. Mame aaropõko ropa ase oesemary ae, oehtopõpyry ae ropa.”

30 Mame ynara tykase Izaja tuisa Ezekia a:

— Ynara zae Ritonõpo omiry ehtoh enetupuhpotoh ripõko Ritonõpo mana: sero jeimamyry ae, moae roropa, tamoreme ahtatyã enahnõko matose, anarykahpyrykõ kara. Yrome moromeĩpo otyro arykãko matose tiriiku tõkehko, mame otyro apoĩko roropa matose, uwa zoko arykãko roropa matose, uwa epery enahnõko roropa.

31 Morarame mokaro Juta tõ, enepanohtyã ekurãkãko mã toto, otyro samo, tymise exiketõ samo, mya imity nono aka tomõse, eperytãko mana.

32 Jerusarẽ po ahno tõ exĩko mana, ypy Xião po roropa. Morara se Ritonõpo Jamihmehxo Exikety exiryke tyripõko mã ynororo.

33 — Mame ynara ãko Ritonõpo mokyro Axiria esẽ poko: “Sero pata pona omõpyra mana. Pyrou onuopyra roropa mana sero pata po. Isoutatu tõ, tõsewomatohke oehpyra exĩko pata pũtokoxi. Nono onupuimara exĩko mã toto opyime pata apuru pokona, pata poremãkapotohme.

34 Toehtopõpyry ae ytõko ropa Axiria tuisary mana, tosaka ropa, omõpyra ahtao sero pata pona. Ywy, Ritonõpo, morara ãko ase.

35 Ywy sero pata pynanohnõko ase, ewomãko ase imehxo jehtoh waro imehnõ ehtohme, jomihpyry totapose ya exiryke roropa ypoetory Tawi a. Ywy, Ritonõpo, oturuno.”

Axiria poremãkatopõpyry

36 Mame moro kohmamyry ae ro Ritonõpo nenyokyhpyry toytose axirio tõ osesaritoh pona, soutatu tõ taorihmapose eya 185 miumãkomo. Mame tõmehse ahtao aorihtyã ekepyry rokẽ nexiase moroto nono po.

37 Mame Senakeripe, Axiria esẽ tõtouse ropa, tosaka toytose ropa ynororo Niniwe pona ropa.

38 Morarame tyneponãmary eahmaryhtao eya, Nixiroke, eahmatoh tao, totapase ynororo imũkuru tomo a, asakorõkomo a, Ataramereke a te, Sarezea a, enara. Tytapemã ke tumykõ totapase eya xine. Mame toepase toto Ararate nonory pona. Imepỹ imũkuhpyry, Esaa-Hatõ, tuisame toehse tumy myakãme.

38

Tuisa Ezekia kurãkatopõpyry
(2 Tuisa 20.1-11; 2 Koronika 32.24-26)

1 Morarame tuisa Ezekia takuruhtase yronymyryme, orikyĩse kynexine. Mame urutõ Izaja, Amoxi mũkuru, toytose mokyro enese, ynara tykase eya:

— Ynara ãko Ritonõpo mana: “Okyryry tõ ikurãkako emero, ekurãkara ropa oexiryke. Orihnõko mase.”

2 Naeroro tõmyty torimase Ezekia a apuru winakoxi, tõturuse ynororo Ritonõpo a, ynara tykase:

3 — Ritonõpo, wenikehpyra exiko opoetoryme jehtoh poko, omihpyry omipona exiase yronymyryme, onyripohpyry ya tymoise ya ipunaka kokoro rokene. Mame tyxitase tãtasamaryke.

4 Tutũtase Izaja tuisa nyhtoh tae, yrome turuse ynororo Ritonõpo a:

5 — Eramako ropa Ezekia zuruta, ynara kaxiko eya: Ywy, Ritonõpo, atamuru Tawi Esemy, õmiry etano, oxity eneno. 15me jeimamyry ekarõko ase oya isene ro oehtohme.

6 Opynanohnõko ase sero apatary Jerusarẽ maro Axiria tuisary winoino, sero pata ewomãko ase.

(v 21) Ynara tykase Izaja tuisa akorehmananomo a:

— Opime fiku epery risẽ tyriko jetunety pona, tuisa erukoimory pona, mame ekurãkãko ropa mana. (v 22) Mame tuisa Ezekia tõturupose eya:

— Oty rĩko Ritonõpo nae, tukurãkase ropa jahtao, zuaro jehtohme jytotohme Ritonõpo Tapyĩ taka?

7 — Zae toehtoh enetupuhpotoh ekarõko Ritonõpo oya mana, tõmihpyry ae tynyriry enetupuhtohme oya.

8 “Eneko ke, xixi zuzenu onuhmapõko ropa ase 10me onuhtoh opyi Akaze nyrihpyry pokona tyhtose ahtao.” Mame xixi zuzenu tõnuhse ropa 10me onuhtoh pona ropa.

9 Morarame toekurãkase ropa tuisa Ezekia ahtao eremiatoh tymerose eya Ritonõpo eahmatohme, ynara tymerose eya:

10 Nuaseme jahtao ro orihnõko ase, tamuhpõme pyra,
osekaroase repe, aorihtyã esaka ytõko ase,
moro sã enetupuhnõko exiase repe.

11 Taroino, sero nono po, isene exiketõ rãnao, Ritonõpo onenepyra ropa exĩko ase;
imehnõ isene exiketõ onenepyra ropa exĩko ase.
12 Isene jehtoh tonahse rahkene, kaneru pyno exikety tapyinỹpyry samo,
tykararahse ropa ahtao,
kamisa sã roropa tapopohse ahtao.
Saereme ahtao, koko roropa jorihmanohpõko Ritonõpo mana,
moro sã ekaroase repe.
13 Koko kui kary poko tõmehse ywy jetũ jexiryke,
yzehpyry akuhmory sã reão a nexiase.
Saereme ahtao, koko roropa jorihmanohpõko Ritonõpo mana,
moro sã ekaroase repe.
14 Jetũ jexiryke pusuh tykase ywy jamihme pyra samo, parapi omiry samo;
pusuh ãko exiase utuku omiry samo.
Kakoxi josenuhmary poko jenuru totaehse, kapu enery poko.
Ritonõpo, etuarimãko ase! Kypynanohko!
15 Ritonõpo a senohne tyrise ahtao ya,
onykerekeremasaromepyra ase.
Jũme epyrypara ase ypoko
sam tykase jexiryke sero samo ukurohtao.

16 Ritonõpo, onyrityã pokoino isene ynanase emero porehme;
ywy roropa isene ase onyrityã pokoino.
Tukurãkase ropa ywy oya isene jehtohme!
17 Kure jehtohme morohne ke toetuarimase ywy, zuaro ase.
Yrome kypynanopyase orihpyra jehtohme,
yyrypyry tõ emero tykorokase oya.
18 Aorihtyã esao, “Kure mase,” kasaromepyra mã toto,
morotõkõ oeahmasaromepyra mã toto;
typynanopyrykõ oya onenetupuhsaromepyra mã toto.
19 Isene exiketõ oeahmãko mã toto,
ya oeahmary sã seromaroro.
Mame jũkõ typoenõ zurũko mã toto zae oehtoh poko,
typynanohnekõme oenetupuhtohme eya xine.
20 Typynanohse ywy oya, Ritonõpo.
Morara exiryke haapa tõ etõko,
eremiãko roropa ynanase oeahmaryme;
isene ro yna ahtao oeahmãko ynanase Atapyĩ kurã tao.
21-22 (-)

39

Papironia poe omi enehnanomo
(2 Tuisa 20.12-19)

1 Mame morara ahtao Papironia tuisary, Merotake-Paratã, Paratã mũkuru zuaro toehse Ezekia kure pyra ehtopõpyry poko, yrome seromaroro kure ropa toehse. Naeroro tynymerohpyry tonehpose eya Ezekia neneryme, tynekarory maro.

2 Mokaro omi enehnanõ toahmase Ezekia a tytapyĩ taka toto omõtohme. Mame eya xine tykyryry tõ kurã emero tonepose eya, parata te, uuru roropa, tonahsã kurãkõ roropa, ixtaratu te, typyre tõkehko etonatoh mõkomory. Emero tykyryry tõ, mõkomo kurãkatoh tao, imehnõ tapyĩ tao roropa tonepose eya xine.

3 Morarame urutõ Izaja toytose tuisa Ezekia a ekaropose, ynara tykase:

— Otokoino tooehse mokaro nahe? Otara nykã toh oya? tõturupose Izaja Ezekia a.

— Moe nono poe tooehse toh nexiase, Papironia poe, tykase Ezekia.

4 — Oty tonese eya xine atapyĩ konõto tao? tykase, tõturupose Izaja.

— Tonese emero porehme, tykase Ezekia. — Emero enepoase eya xine mõkomo kurãkatoh tao.

5 Mame ynara tykase Izaja tuisa a:

— Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oya:

6 “Imeĩpo ynara exĩko mana, omõkomory emero atapyĩ konõto tao exiketõ, atamuru tõ nukurãkatyã, emero tarosẽme exĩko Papironia pona. Arypyra exĩko mana.

7 Toitoine opoenomo, apakõ roropa tarosẽme exĩko mã toto namotome, mame tomukase toto ahtao erohnõko mã toto Papironia tuisary tapyĩ tao.”

8 Morara kary etaryke tyya, tuisa Ezekia ynara tõsenetupuhse, etonara exĩko isene ro
jahtao, jorikyry ponãmero. Naeroro tozuhse ynororo, ynara tykase:
— Ritonõpo nekarohpyry oya jurutohme kure mana.

40

Omi emuhkehkatohme

1 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
“Emuhkehkatoko! Yje, ypoetory tõ emuhkehkatoko!
2 Oturuko ipynanopyryme Jerusarẽ põkomo a, toto eahmaryme zuruko toto,
tonahse mana imehnõ namotome toto ehtopõpyry,
iirypyrykõ tykorokase mã kehko.
Tuãnohse toto ya asakoro popyra toto ehtopõpyry emetakame.”

3 Opore ahno oturũko mana, ynara ãko:
“Kuesẽkõ oehsasaka mana;
ona tonorẽ po* esemary tyritoko!
Esemahtotoko Ritonõpo esemaryme!
4 Jakanahmã emero tynonotosẽme exĩko osepune aehtohme,
somohmã tõkehko ypy tõ maro tahkasẽme exĩko osepune ehtohme.
Nono somokyhmã ke jakanahmã roropa amimome exĩko mã kehko,
ypy tõ osepune amimome exĩko mana.
5 Morarame saeremehxo toehtoh enepõko Ritonõpo mana,
moro enẽko sero nono põkõ mana emero.
Morohne rĩko ase, tykase Ritonõpo Kuesẽkomo.”

6 Imepỹ kohtãko mana, ynara ãko:
“Omi ekaroko imehnõ netaryme!”
“Otara ekarõko ywy omime?” ãko ase ekaropõko.
“Kaxiko: ahno emero onahpoty sã mana,
ijamitunurukõ ona ekuru sã rokẽ nase.
7 Onahpoty anorỹko mana,
ekuru tõ ohpahnõko tyryrykane tonehpose ahtao Ritonõpo a toto pona.
Ajohpe pyra, onahpoty sã axĩtao rokẽ ahno mana.
8 Onahpoty anorỹko mana, ekuru ohpahnõko,
yrome Ritonõpo Kuesẽkõ omiry jũme exikehpyra mana.”

9 Omoro, omi kurã ekaroneme mase Jerusarẽ põkomo a,
onuhko ypy kaetoko ehtoh pona;
omoro, omi kurã ekaroneme Xião põkõ netaryme,
opore omi kurã ekaroko.
Ihximyra exiko Juta patary põkõ zuruko,
ynara kaxiko opore: “Ritonõpo Oesẽkõ oehnõko mana.”
10 Ritonõpo Kuesẽkõ oehnõko mana tuisamehxo ehtohme;
tyjamitunuru ke topetõkara poremãkãko mana.
Tymaro typynanohse aexityã enehnõko mana.
11 Kaneru tõ pyno exikety sã, typoetory tõ pyno Kuesẽkõ mana;
kaneru poenõ pisarara oximõme tyripõko mana,
tonao toto arõko mana,
taporykõ po tomeseke sã jẽkõ suhsu ẽnanõ arõko mana.

Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Imehxo ehtoh poko

12 Onoky a tuna konõto tukuhse tomary ke?
Onoky a kapu tukuhse tomahxikyry tõ ke?
Onoky paxiha ke nono itamurume ehtoh kukuru waro nae?
Onoky a ypy tõ omoxĩ ehtoh tukuhse somokyhmã roropa ikuhtoh ke?
13 Ritonõpo osenetupuhtoh waro pyra ahno mana.
Kuesẽkõ anamorepasaromepyra roropa sytatose.
14 Onoky a Ritonõpo tamorepase zuarohxo ehtohme?
Onoky a Ritonõpo tamorepase zaehxo ahno apiakatohme?

* **40:3** Oesẽkõme enetupuhtoko. Oorypyrykõ ikorokapotoko topohme aytotohme okurohtaka xine.

Onoky Ritonõpo amorepãko nae itamurumehxo zuaro aehtohme, tuarohxo aehtohme roropa?

15 Ritonõpo a ahno tõ emero sero nono po toiro tuna pitahkatoh sã mã toto poketi ao,
putoh katoh sã rokẽ mã toto omoxinety kuhtoh po;
ahmõta tõ moe aexityã puimãko mana,
yrome eya isawã pisarara puimary samo.
16 Ripano po wewe tõ emero porehme ipune pyra exiry jahkatohme kynekarorykõme Ritonõpo a emero motye imehxo aexiryke.
Okyno tõ roropa emero ahtao ipune pyra exiry kynekarorykõme eya.
17 Ritonõpo a ahno tõ emero sero nono po arypyra sã mana;
Ritonõpo ẽpataka typahsãme sã rokẽ mã toto.

18 Onoky sã Ritonõpo nae?
Onoky panõme nae ynororo?
19 Ahno nyrihpyry sã pyra mana,
uuru apuhsẽ sã pyra, parata risẽ sã pyra roropa.
20 Uuru onepekahsaromepyra exikety a parata roropa,
wewe kurã epekahnõko mana.
Mame wewe axikane emese kure exikety zupĩko mana tyneponãmary axikatohme, esaka tyritohme apõ pona.

21 Zuaro pyra hmatou?
Onetapitopyra hmatou sero poko?
Onekaropyra ro toh nexiase oya xine pake sero nono ritopõpyry poko?
22 Ritonõpo mokyro exikety mã tapõ po iporotyhpyry sero nono epoe,
ahno enẽko mana pisarara, maikuato samo.
Ynororo mokyro kapu rihpono;
kamisa samo kapu tytywyhmase eya,
tapyi sã roropa tyrise eya, moro tao toehtohme.
23 Tuisa tõ jamihme exiketõ tuisame pyra tyrĩko ropa mã ynororo jamihme pyra toto ehtohme.
24 Otyro ẽxihtary sã mã toto, imity tõ pisarara samo.
Mame tyryrykane tonehpose ahtao Ritonõpo a toto pona,
anorỹko mã toto,
mame wirikane toto arõko mya tiriiku pihpyry samo.

25 Onoky sã Ritonõpo nae?
Onoky sã jekarõko matou? ãko Ritonõpo Kure Exikety.
26 Enetoko ke kakoxi kapu poko xirikuato tomo.
Onoky kynexine mokaro rihpono?
Mokyro ynororo, toto tũtanohpone atakenaka, soutatu tõ samo;
tuhke toto exiry waro mana, toto esehtõko mana toto esety ae.
Ijamitunuru itamurumehxo exiryke aomipona exikehpyra mã kehko.

27 Izyraeu tomo, oty katohme ykerekeremãko matou?
Ynara ãko: “Kuetuarimatohkõ poko oty kara Ritonõpo mana.
Kyyryhmatopõpyrykõ zae pyra exiketomo a:
moro poko oty kara mana.”
28 Zuaro pyra hmatou?
Onetapitopyra hmatou sero poko?
Kuesẽkõme mã Ritonõpo, jũme exikehpyra Exikety.
Tytororo sero nono rihpõme mã ynororo.
Etaehpyra mã ynororo, apotũkehpyra roropa;
tuaro aexiry onukuhsaromepyra imehnõ mana.
29 Totaehse exiketõ jamihtanohpõko ropa mana,
tyjamihkehse exiketomo a tyjamitunuru ekarõko mana.
30 Poetome ro exiketõ etaehnõko mã toto, apotũkehnõko;
nuasemãkõ osetapãko, epukãko roropa mã toto.
31 Yrome Ritonõpo enetupuhnanõ mã jamihme exĩko ropa.
Onuhnõko mã toto kakoxi piano tõ samo;
tururume ytõko mã toto yrome apotũkehpyra exĩko;
pupu po ytoytõko mã toto, mame etaehpyra exĩko.

41

Izyraeu tõ pynanohnõko Ritonõpo mana

1 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Mynyhme ehtoko, jomiry etatoko, moe nono põkomo!
Ajamitunurukõ ikurãkatoko ropa,
mame osehtoko jẽpataka õsewomatohkõme ynetaryme.
Oximõme sehtone kuoturutohkõme zae ehtoh enetupuhtohme.

2 "Onoky a mokyro tuisa tonehse xixi tũtatoh wino imehnõ poremãkaponeme?
Onoky poe orẽpyra mã ynororo emero rokẽ nono poremãkapory poko, tuisa tõ poremãkapory poko roropa?
Typyre ke tytapema ke roropa toto etapãko mana putoh katoh riry samo,
sapararahme toto aropõko tiriiku pihpyry arory sã tyryrykane a.
3 Toto ekahmãko mana, orẽpyra sã ytõko ynororo;
axĩ roropa ytõko mana ipupuru nono epozakuroko samo.
4 Onoky morohne poko tõsenetupuhse emero tyripotohme?
Onoky moino ro apitorymã poe morohne poko tõsenetupuhse morara ehtohme sero-maroro?
Ywy, Ritonõpo, moroto exine apitoryme,
morarame ywy, Ritonõpo, moroto exĩko ase sero etyhpyry po.

5 "Ynyrihpyry tonese moero nono põkomo a,
enaromỹke toehse, tykytyky tykase toto.
Naeroro oximõnõko mã toto tooehtohkõme.

6 "Tyneponãmarykõ rinanõ atakorehmãko mã toto,
tykatonomorykõ maro oseahmãko mã toto.
7 Morarame mokyro wewe axikane ynara ãko uuru poko erohkety a: 'onyrihpyry kure mana.'
Mokyro kurimene etapane mate ke ynara ãko osexihmapone a:
'Emese kure mase, moro onyrihpyry kure mana!' ãko.
Tyneponãmary rĩko mã toto esaka exixihmãko epukara ehtohme."

8 Yrome ynara ãko Ritonõpo Izyraeu tomo a:
"Ypoetoryme mase, ynymenekatyãme matose;
jepe Aparão pakomotyãme matose.
9 Kuenepyatose moino, sero nono etyhpyry poe, imeimehnõ nonory poe,
mame ynara ase oya xine: 'Ypoetoryme matose.'
Tymenekase matose ya, orumekara xine exiase.
10 Enaromyra ehtoko amaro xine jexiryke;
oserehpyra ehtoko, Oesẽkõme jexiryke.
Ajamihtanohtorỹko ase, ãkorehmatorỹko roropa;
oewomatorỹko ase, opynanohtorỹko ase japotunuru ke.

11 "Mokaro ozehnotokõ emero typoremãkasẽme exĩko,
epyrypakehnõko mã toto;
mame osetapaketõ amaro xine emero tonahkasẽme exĩko,
orihnõko mã toto.
12 Ozehnotokõ zupiryhtao oya xine onenepyra exĩko matose,
mokaro emero arypyra exĩko tonahse exiryke.
13 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo;
oemary apoĩko ase, ynara ãko ase oya xine:
'Enaromyra ehtoko, ãkorehmatorỹko ase.' "

14 Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tomo a:
"Pisarara matose jamihme pyra roropa,
yrome enaromyra ehtoko;
ywy ase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ kurano,
Opynanohnekõme ase, oewomatorỹko ase.

15 "Makina tiriiku ipikatoh sã oritorỹko ase,
tyere exikety kurimene risemy, pohsuime exikety ke:
ypy tõ akuhmõko matose toto enahkatohme;

emorymãkõ poro ytõko matose,
putoh katoh sã exĩko mã kehko.
16 Typahse kehko kakoxi ahtao oya xine,
tarosẽme exĩko mana tyryrykane a,
mame wirikane a sapararahme typahsẽme exĩko mã kehko.
Morarame moro sã toehse ahtao tãkye exĩko matose ywy, Ritonõpo Oesẽkõme jexiryke.
Mame jeahmãko matose, Izyraeu tõ Esẽ kurano.

17 "Mame ypoetory tõ etuarimaryhtao tuna zupiryhtao tutunazehnase toexirykõke,
yrome onenepyra;
esenary tonore toehse ahtao tuna se toexirykõke,
ywy, Ritonõpo toto omiry etãko ase,
ywy, Izyraeu tõ Esẽ jũme toto onurumekara exĩko ase.
18 Tuna enatyry tõ ripõko ase jakanahmã tõ po,
emorymãkõ rãnakuroko serere kane tõ rĩko ase, iporiry tõ roropa.
Mame ona tonorẽ tyripõko ase ikuhpome,
nono tonorẽ tuna pẽkamã ke exĩko tuhke.
19 Wewe tõ arykãko ase ona tonorẽ po:
apupari tomo, akaxia tõ roropa te, murta tomo, oriwera tõ roropa;
nono tonorẽ po pinieiro tõ ahtanohpõko ase, zĩporo tõ maro te, xipirexite tõ maro, enara.
20 Morohne enẽko ahno tõ emero,
zuaro exĩko mã toto morohne tyrise ya, Oesẽkomo a.
Kure osenetupuhnõko mã toto tuaro exĩko mã toto,
morohne emero rihpõme mã Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ kurano."

Ahno neponãmary otyme kure?
21 Ynara ãko Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy:
"Imeimehnõ neponãmary eahmananomo, osehtoko osekarotohme, osewomatohkõme.
22 Oneponãmarykõ enehtoko xiaro yna zurutohme:
otara exĩko nae taroino?
Zurutoko roropa õmihpyrykõ poko,
zuaro yna ehtohme õmihpyrykõ zae exiry poko,
morohne toehse ahtao õmihpyrykõ ae ro.
Yna zurutoko seromaroro,
otara exĩko nae taroino?
Morarame zuaro exĩko ynanase õmirykõ zae exiry poko te, zae pyra exiry poko, enara.
23 Kahtoko yna a, otara exĩko nae taroino?
Zuaro yna ehtohme ritõme nymyry oehtohkõ poko!
Kurãkõ riry se awahtao xine tyritoko,
popyra ehtoh riry se awahtao xine roropa,
enaromỹke yna ehtohme, yna osenuruhkatohme roropa!
24 Yrome ritõme pyra matose!
Tyriry waro pyra matose ipunaka!
Oneahmarykõ se pyra ase ipunaka, nuriame mã toto ya.

25 "Ya orutua tymenekase, xixi tũtatoh wino nono pono.
Jenetupuhne mokyro, enehpõko ase inikahpoe etonatohme topetõkara maro.
Ikurepato pona sã tuisa tõ pona itũtũmãko mana, oripo apuhne sã orino tũtũmary sã tupupurukõ ke.
26 Onoky a morohne mekaroatose: 'ynara exĩko mana,'
zae oexiry waro yna ehtohme?
Morara kara mexiatose emero.
Õmirykõ onetapitopyra imehnõ mana moro poko.
27 Ywy, Ritonõpo, apitorymãme exiase Jerusarẽ põkõ zuruneme,
omi arone tonyohse ya Jerusarẽ pona ynara kase:
'Oekyrykõ oehnõko ropa, tosaka xine,
oehnõko ropa mã toto!'
28 Zupiase ahno neponãmary rãnao
yrome jezuhsaromepyra toh nexiase.
Ekaropoase repe, yrome jezukuru waro pyra toh nexiase.
29 Mokaro ahno neponãmary tõ otyme kure?
Arypyra ipunaka, tyriry waro pyra mã toto!
Mokaro ahno naxikahpyry tõ isene pyra mã toto

tyjamihke pyra mã toto ipunaka.”

42

Ritonõpo poetoryme exikety

1 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
“Ypoetory mose ro, tyjamihtanohse ynororo ya,
ynymenekahpyryme mana, yzamaro Exikety!
Juzenu ekaroase eya;
zae ehtoh enehnõko mana imeimehnõ nonory põkomo a emero porehme.
2 Kohtara exĩko mã ynororo,
opore oturupyra exĩko roropa mana.
Tõtururu opore onetapopyra exĩko mana jarao osema taõkõ netaryme.
3 Amoriry etahkasẽ onemapopyra exĩko mana,
ezuru aryry ezehsasaka ahtao onezehkapopyra exĩko ynororo mana.
Tyyrypyrykõke iporemãtyã pitiko zemime exikety sã mana;
mokaro pynanohnõko mana.
Etuarimaketõ pynanohnõko roropa mana pitiko rokẽ enetuputyryhtao ro eya xine,
toto zehno pyra exĩko mana,
toto akorehmãko roropa mana itamurumehxo tonetupuhtohme toto a.
4 Apotũkehpyra exĩko mana,
orẽpyra exikehpyra exĩko roropa mana,
zae pyra ehtoh enahkapõko mana.
Imeimehnõ nonory põkõ eraximãko mã toto inamorepatary etatohme, Tosẽkõme mokyro enetupuhtohme.”

5 Kapu tyrise Ritonõpo a, myahxo rahkene;
sero nono tyrise roropa eya itaõkõ maro emero porehme,
isene ahno tyrise eya oserematohme.
Seromararo ynara ãko mã ynororo typoetory a:
6 “Ywy, Ritonõpo, kykohmase,
yjamitunuru ekaroase oya zae ehtoh ripotohme sero nono po,
sero nono põkõ pynanohtohme oya.
Kuenehpoase ynetapohpyry ae ro ypoetory tõ Izyraeu tomo a,
imeimehnõ nonory põkõ emero juaro ehtohme oenetuputyryke eya xine;
7 tonurãkara enuru etapuruhmakãko mase,
ãpuruhpyry taõkõ myhpokãko mase,
tapuruse aexityã xinukutumao tũtanohpõko ropa mase.
8 Ywy ro rokẽ Ritonõpome ase:
morome jesety mana!
Imehxo jehtoh onekaropyra ase imehnomo a;
imehnõ neponãmary oneahmapopyra ase ipunaka.

9 “Jomihpyry ae ro emero toehse,
seromararo tyrisenã ehtoh poko ourutorỹko ase,
morohne waro oehtohkõme exipyra ro ahtao.”

Eahmatopo

10 Eremiatoh kasenato ke eremiatoko Ritonõpo eahmaryme!
Imehxo ynororo ehtoh poko eremiatoko, sero nono po porehme:
eahmatoko wapu ae ytoketomo tuna konõto poro ytoketomo eahmatoko inyrityã emero tuna konõto kuao,
ahno a roropa moe imeimehnõ nonory põkõ porehme!
11 Ona tonorẽ po, ipatary tõ po roropa ah Ritonõpo eahmã toto,
ah pata Ketaa põkõ neahmã toto!
Amarokõ pata Sera põkõ, atãkyematoko,
eremiatoko ypy tõ emory po!
12 Ah Ritonõpo toahmase nexino,
ah mokaro moe nono põkõ saeremehxo Ritonõpo ehtoh poko nekarõ toto!
13 Ritonõpo ytõko mana etonakety samo,
emero tyrikehse eya etonatoh taka toytotohme.
Kohtãko mana toetonatohme,
topetõkara poremãkapõko mana tyjamitunuru ke.

Typoetory tõ akorehmãko mana
14 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Okynahxo oturupyra exiase,
mynyhme rokẽ exiase, ypoetory tõ onezuhpyra;
yrome seromararoro kohtãko ase nohpo samo tonururuhtao,
jetũ toehse ahtao xitãko mana pusuh ãko.
15 Emorymãkõ tohtohkãko ase
toto enahkãko ase ypy tõ maro,
jomi poe otyro emero anorỹko mã kehko wewe tõ maro.
Tuna tõ maro jakanahmã tõ rĩko ase ona tonorẽme,
tuna pẽkamã tõ emero tonore tyripõko ase.
16 Tonurãkara arõko ase imepỹ osema ae,
moro ae ytopitopyra ro toh nexiase.
Toto kohmamyry myakamãko ase saerehkatoh ke.
Osema tupimãkõ tupime pyra tyrĩko ase toto esemaryme.
Morara tyrĩko ase, totapose ya exiryke.
Morara tyrĩko ase rahkene, ekurehpyra ase.
17 Yrome tyneponãmarykõ eahmananõ te,
tynaxikatyã riryhtao tosẽkõme,
mokaro typoremãsẽme exĩko,
ehxirõko mã toto, ynara kananomo tyneponãmarykomo a:
Omoro mase yna rihpono.”

Izyraeu tõ onenetupuhpyra
18 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Etatoko pahne, otato pyra exiketomo!
Enetoko ke, tonure pyra exiketomo!
19 Ypoetory tõ Izyraeu motye tonurãkara nae?
Jomiry aroneme ynaropohpyry motye otato pyra exikety nae?
Arypyra;
20 Izyraeu tomo, itamurume meneatose repe,
yrome onenetupuhpyra mexiatose;
omi tuhke totase oya xine repe
yrome zuaro pyra sã mexiatose.”

21 Ritonõpo Oesẽkõ mã typoetory tõ pynanohneme Exikety,
morara exiryke tynyripohpyry tokarose eya,
toto amorepatohme, tõmiry waro toto ehtohme,
omipona se toto ehtohme.
22 Yrome ipoetory tõ tyyryhmase,
imõkomory tomatonanohse, tõmase toto ãpuruhpyry taka,
moro tao tymyhse toh nexiase.
Epetõkara a tarose toto tynamotokõme,
typynanohneke pyra toh nexiase.
23 Sero jomiry etary se exikety sehxo ase.
Taroino tomeseke sã jomiry etane sehxo ase.

24 Onoky a Izyraeu tõ tokarose epetõkara a?
Onoky omi poe tomatonanohse toh nexiase?
Ritonõpo poe nexiase,
ineneryme yna rypyry poko toehse ynanexiase.
Zae ehtoh poko se pyra sexiatose,
aomiry omipona se pyra sexiatose tamorepase kuahtao xine eya.
25 Naeroro kyzehno xine toehtoh ke tuãnohse sexiatose,
toetuarimase roropa sexiatose etonatoh tao.
Kyzehno xine aexiry apoto sã nexiase
zahnõko Izyraeu tõ rãnao.
Yrome zuaro pyra sexiatose.
“Otara exĩko nae?” tykase,
onenetupuhpyra sexiatose ipunaka.

43

“Opynanohtorỹko ase,” ãko Ritonõpo mana

1 Yrome seromaroro Ritonõpo, Orihpono, ynara ãko Izyraeu a:
“Enaromyra exiko, opynanohnõko ase;
kykohmase oesety ae, ypoetoryme mase.
2 Tuna zuemã rãnakuroko oytoryhtao, amaro ase,
nerypyra exĩko mase.
Apoto rãnakuroko oytoryhtao zahpyra exĩko mase.
3 Ritonõpo Oesẽkõme jexiryke, Izyraeu tõ Rihpono kurano, Opynanohnekomo.
Ejitu ekaroase, Etiopia roropa, Sepa maro, oepehpyryme ypoetoryme oehtohme.
4 Imehnõ nonory põkõ, ahno tytororo ekarory opynanohtohme, typynehxo oexiryke ya,
opyno jexiryke, imehxo oriry se roropa jexiryke.
5 Enaromyra exiko; amaro jexiryke!

“Moino xixi tũtatoh wino te, moino roropa xixi omõtoh wino oekyry tõ enehnõko ropa ase inonorykõ pona.
6 Inikahpoẽkomo a ynara tyripõko ase: ‘Ah mokaro nytõ toto,’
Ikurenaẽkomo a roropa: ‘Mokaro anapoipyra ehtoko.’
Moino nono moe exiketõ poe ah umũkuru tõ noehno ropa toto, jẽxiry tõ roropa tosaka xine!
7 Mokaro emero ypoetoryme mã toto;
toto tyrise ya isene toto ehtohme, imehxo jehtoh enepotohme imehnomo a.”

Izyraeu tõ Ritonõpo zae ehtoh enenanõme

8 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara ãko:
“Ypoetory tõ enehtoko toto apiakatohme.
Tonure ro toh mã repe, yrome tonurãkara sã mã toto.
Typanare toh mã repe,
yrome otato pyra exiketõ sã mã toto.
9 Imeimehnõ nonory põkõ ahno tõ emero enehpotoko oximõme toto ehtohme Apiakatoh tao.
Onoky neponãmary imeĩpo ehtoh ekarory waro nae?
Onoky a tokarose pake serara ehtoh poko seromaroro?
Ah mokyro enenanõ noehno toto
xiaro zae toehtohkõ waro imehnõ ehtohme,
ajohpe pyra aomirykõ waro roropa imehnõ ehtohme.”

10 Ritonõpo ynara ãko: “Izyraeu tomo, omoro jeneneme mase;
kymenekase ypoetoryme oehtohme, juaro oehtohme,
jenetupuhtohme, ywy ro rokẽ Ritonõpome jehtoh waro oehtohme.
Osemazuhme imepỹ ritõ pyra kynexine.
Ymaro imepỹ ritõ pyra mana,
imeĩpo jũme imepỹ ritõ exipyra roropa exĩko mana.
11 Ywy ro rokẽ Ritonõpome ase,
ywy rokẽ opynanopyrykõ waro ase.
12 Jomihpyry etapoase oya xine: ‘Imeĩpo opynanohtorỹko ase.’
Mame kypynanopyatose jomihpyry ae ro.
Moro poko eneneme matose,
morara onyripitopyra imepỹ ritõ nexiase amaro xine.
13 Ywy Ase Ritonõpo, jũme exikehpyra exĩko ase.
Ahno tõ emero epasaromepyra mã toto yjamitunuru wino.
Tyriryhtao ya onytyoromasaromepyra imehnõ mana.”

Papironia poremãkatopõpyry

14 Ynara ãko Ritonõpo, Opynanohnekomo, Izyraeu tõ Esẽ Kurano, typoetory tomo a:
“Opyno xine jexiryke soutatu tõ tuhkãkõ enyohnõko ase Papironia poremãkase.
Ahno atãkyemary ikohtary myakamãko mana ixitarykõke.
15 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkõ kurano,
Orihpõkõme ase, Otuisarykõme ase.
16 Pake ahtao osema tyrise Ritonõpo a tuna konõto rãnakuroko,
oesemarykõ tuna zueme exikety rãnakuroko.
17 Soutatu tõ jamihmãkõ typoremãkase eya, tuhkãkomo, kahu tõ osetapaketõ maro te, kawaru tõ maro.
Toepukase toto jũme owõpyra ropa ehtohme;

tozehse toto nãparina ezetyry samo!”
18 Yrome seromararoro ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana typoetory tomo a:
“Wenikehtoko pake ehtopõpyry poko,
emynyhmara ehtoko pake ynyrityã poko.
19 Seromararo ynyriry tyrisenã sã tyrĩko ase,
okynã pyra morara exĩko mana,
mame mõtoino rokẽ moro enẽko matose.
Osema rĩko ase ona rãnakuroko,
iporiry tõ ekarõko ase oya xine ona tonorẽ po.
20 Onokyro tomo a toahmasẽme exĩko ase, kaikuxi tomo a, torõimo awexituruze tomo a roropa,
soesoekane rĩko ase ona tonorẽ po,
iporiry tõ serere ãko nono tonorẽ poro, tuna ekarotohme aukurukõme ynymenekatyamo a ypoetory tõme exiryke.
21 Mokaro ynrityãme mã toto ypoetoryme toto ehtohme jeahmatohme.”

Iirypyryme Izyraeu tõ toehse
22 Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tomo a:
“Amarokõ typenekehse mexiatose ypoko,
mame jeahmara mexiatose.
23 Okyno tõ kaneru tõ onenehpyra mexiatose jahkatohme onekarorykõme ya,
imehxo jyripyra mexiatose onekarorykõ ke.
Orohmanohpopyra xine exiase tiriiku tõkehko enehporyke oya xine:
‘Ixtaratu jahkatoko’ kara exiase.
24 Ixtaratu onepekahpopyra exiase oya xine ekarotohme ya,
oeky tõ kasery roropa onekaropopyra exiase oya xine tãkye jyritohme.
Mãpyra totaehse kyriatose oorypyrykõ ke,
tapotũkehse tykamexipose ywy oya xine azahkuru ehtoh poko oexirykõke.

25 “Yrome ywy, ywy roro, Ritonõpo Oesẽkõme ase,
naeroro oorypyrykõ korokãko ase,
oorypyrykõ poko wenikehnõko roropa ase.
26 Ypoetory tomo, yhxirotoh nae awahtao xine, ehmaropa Apiakane ẽpataka;
yhxirotoh enepotoko!
Tuaro ehtoh enehtoko zae oexirykõ waro kuehtohkõme!
27 Atamurukõ tyyrypyhpyke toehse;
urutõ kõ roropa iirypyryme toehse toh kynexine yneneryme,
28 Ytapyĩ Kurã nuriame tyripose otuisarykomo a.
Morara exiryke Izyraeu tõ tonahkapose ya,
ypoetory tõ typoremãkapose ya.”

44

Kuesẽkõ toiroro Ritonõpome mana
1 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo:
“Etako pahne, Izyraeu, ypoetoryme mase, ynymenekahpyry.
2 Ywy, Ritonõpo, Orihpõkõme ase;
takorehmase mexiase ya oenurutopõpyry poe.
Izyraeu, ypoetorymano, enaromyra exiko opyno jexiryke,
ynymenekahpyryme mase ymaro oehtohme.
3 Konopo enehpõko ase ona tonorẽ po,
iporiry tõ rĩko ase serere katohme nono tonorẽ poro.
Moro saaro Juzenu kuãnõko ase opoenõ pona, apakõ pona roropa,
kure ehtoh ekarõko roropa ase apakomo a.
4 Kure rokẽ emãnõko mã toto onahpoty samo
konopo itamurume toehse ahtao,
saukeiru tõ sã roropa ahtaketõ iporiry tõ ehpio.

5 “Imeimehnõ Izyraeu tõ maro oximaro exĩko mã toto.
Toitoine ynara ãko: ‘Ywy ase Ritonõpo poetoryme;’
imepỹ Jakome osesehpãko mana;
imepỹ ropa imerõko mana tomary pokona:
‘Ritonõpo Jesẽme mana;’

imepỹ roropa esehpãko mana Izyraeume tosetyme.”

6 Ynara ãko Ritonõpo mana Izyraeu tõ tuisary, Izyraeu tõ Ewomane, Jamihmehxo Exikety:
“Ywy ase Apitorymano te, Etyhpyrymãme roropa,
toiroro Ritonõpome ase, imepỹ ritõ pyra mana.
7 Imepỹ ysã exikety pyra mana,
ynyrihpyry riry waro exikety pyra.
Zuaro awahtao kaxiko ya emero Izyraeu ehtopõpyry poko,
apitotopõpyry poe orẽpyra Izyraeu tyrise ahtao ya tarona,
kaxiko roropa Izyraeu ehtoh poko taroino sero etyhpyry pona.
8 Ypoetory tomo, enaromyra ehtoko, oserehpyra ehtoko!
Zuaro matose, moino ro pake ehtopõpyry poe,
oturuase senohne ehtoh poko.
Eneneme matose ajohpe pyra jomiry ehtoh poko.
Imepỹ ritõ nae? Arypyra! Imepỹ oewomane pyra mana;
onenepitopyra exiase.”

Imehnõ neponãmary eahmary popyra

9 Mokaro tyneponãmarykõ rinanõ popyra mã toto. Inyrityã roropa isehxo aexityã popyra mã toto. Tynyrityã eahmananõ tuaro pyra mã toto, tonure pyra roropa mã toto, naeroro ehxirõko mã toto.

10 Popyra mana tyneponãmarykõ riryhtao, metau risemy, eahmatohme ritõme samo.

11 Mokaro eahmananõ emero ehxirõko mã toto. Tykyryry axikananõ ahnome rokẽ mã toto; ime pyra. Ah oximõme noehno toto, osenepose Apiakane ẽpataka! Moroto oserehnõko mã toto, ehxirõko mã toto.

12 Metau poko erohkety metau zokonaka apoĩko, ipoko erohnõko mana apoto po tapory jamihmã ke, mate ke etaetapãko mana, isene exikety panõme ehtohme. Mame aerokuruhtao omise exĩko mana, tuna se, etaehnõko roropa.

13 Mokyro wewe poko erohkety wewe kuhnõko mana eary ke, imerotoh ke ikuhtoh rĩko mana wewe pokona. Imeĩpo tykyryry ke, tapema tõkehko ke ahno panõ enekure exikety axikãko mana, nuasemã panono, ritõ eahmatoh taka tyritohme.

14 Itu htaka ytõko wewe axikane mana wewe akohse; otarame apupari menekãko mana, otarame wewe xipirexite, otarame karawario. Arypyra ahtao otarame pinieiro arykãko mana ahtatohme tohxikase ahtao konopo a.

15 Moro wewe zokonaka apotopokõme tyrĩko mana; jahkãko mana axitũ potu ehtohme, wyi ekeitohme roropa. Wewe zokonaka akoĩpyry axikãko mana tyneponãmary ritohme; mame tosekumuru po tynaxikahpyry eahmãko mana.

16 Moro sã wewe zokonaka apotopokõme exĩko apoto zukatohme; tõsẽ purũko mokyro mana, otuhnõko mana tuesapare exĩko. Axitũ exĩko roropa mana, mame ynara ãko: “Apoto kurã sero! Axitũ potu toehse ywy!”

17 Moro wewe zokonaka akoĩpyry ke ahno panõ axikãko mã ynororo, tyneponãmaryme. Imeĩpo tosekumuru po porohnõko mana mokyro eahmaryme. Oturũko mana eya: “Omoro mase yritõme; kypynanohko!” ãko.

18 Morara exiketõ mã tuaro pyra mã toto ipunaka. Tonuru apurũko mã toto, mame tonurãkara sã osenuhmasaromepyra mã toto; tõsenetupuhtohkõ apurũko roropa mã toto; onenetupuhpyra mã toto.

19 Mokyro wewe axikane tuaro pyra mã ipunaka. Ynara kary tyya waro ehsaromepyra mana: “Moro wewe ke zokonaka apoto zukano; wyi ekeino te, tõsẽ puruno te, otuhno. Mame wewe zokonaka akoĩpyry ke ynaxikahpyry xihpyry yrino. Taro ase seromararo wewe akoĩpyry eahmãko!”

20 Ahno naxikahpyry eahmary toiparo rokẽ mana; oruno enapyry sã mana. Mokyro wewe eahmaneme exikety zae osenetupuhpyra mana, tonekunohse rokẽ mana, osepynanohsaromepyra. Ynara kasaromepyra mana: “Sero ynaxikahpyry jemah po ajohpe rokẽ mana, ritõ kara mose ro,” kasaromepyra mana.

Ritonõpo Kypynanohnekomo

21 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Izyraeu tomo, wenikehpyra ehtoko sero poko!
Wenikehpyra ehtoko ypoetoryme oehtohkõ poko.
Kyriatose ypoetoryme oehtohkõme,
jũme wenikehpyra exĩko ase opoko xine.
22 Popyra oehtohkõ ykorokase, oorypyrykõ roropa emero;
osenepyra toehse mã kehko akurũ esahpyry samo.

Osehtoko ropa ya Opynanohneme jexiryke.”

23 Okohtatoko oseahmarykõme, kapuaõkomo!
Okohtatoko nono ao exiketomo!
Okohtatoko atãkyemarykõme ypy tomo te, wewe tõ te, emero itu htaõ kõ maro!
Imehxo toexiry tonepose Ritonõpo a typoetory tõ Izyraeu tõ pynanopyryke eya.

24 Kuesẽkõ, Izyraeu tõ Pynanohne, ynara ãko:
“Ypoetory tomo, ywy ase Orihpõkomo;
enurupyra ro awahtao xine kyriatose.
Toiroro, senohne emero Rihpõme ase;
myahxo kapu yrine te, sero nono yrine roropa, takorehmaneke pyra.
25 Imeĩpo ehtoh ekaronanõ tyrĩko ase putupyra exiketõme,
urutõ ajohpãkõ omiry ae onyripopyra ase.
Tuaro exiketõ omiry tyrĩko ase zae pyra,
zuaro toto ehtoh enepõko ase zuaro pyra ehtoh samo.
26 Yrome ypoetory ynara karyhtao:
‘Taroino ynara exĩko mana,’ karyhtao te,
jomiry aroporyhtao josenetupuhtoh enepotohme,
morohne ripõko ase rahkene zae jehtoh waro imehnõ ehtohme.
Ynara ãko ase, pata Jerusarẽ pona ahno tõ oehnõko ropa tosahpyrykõ pona ropa,
Juta patary tõ tyrisẽme ropa exĩko mã kehko,
patãpo tõ ipahtyã poe patame exĩko ropa mana.
27 Jomiry ke rokẽ tyripose ahtao ya tuna konõto anorỹko mana,
tuna tõ roropa apaĩko emero.
28 Ywy ase ynara ãko Xiro a:
‘Jomi poe tuisame erohnõko mase kowenume,
ise jehtoh tyrĩko mase.
Pata Jerusarẽ ripõko ropa mase te,
Ytapyĩ apõ kehko ripõko roropa mase.’ ”

45

Ritonõpo a Xiro tymenekase

1 Ritonõpo a Xiro tymenekase tuisame ehtohme.
Eya tyjamihtanohse ynororo imehnõ nonory põkõ poremãkatohme, tuisa tõ jamitunuru enahkapotohme.
Pata tõ omõtoh etapuruhmakãko Ritonõpo mana Xiro omõtohme,
imehnõ moro omõtoh anapurusaromepyra ropa mana.
Ynara ãko mã ynororo Xiro a:
2 “Ywy roro osemazuhme ytõko ase,
ypy tõ pipahmãko ase oesemaryme, emorymãkõ roropa;
pata tõ omõtoh tonõ metau risẽ tahkãko ase te, kurimene risẽ roropa.
3 Oya mõkomo kurã ekarõko ase, tonẽse aexityamo,
uuru tõkehko tukurãkase aexityã zonẽtoh tao,
zuaro oehtohme ywy ase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, okohmahpono oesety ae.
4 Okohmãko ase ypoetory Izyraeu tõ akorehmatohme oya, ynymenekatyamo.
Mame juaro pyra ro awahtao imehxo oehtoh ekarõko ase oya.

5 “Ywy ro rokẽ ase Ritonõpome;
imepỹ ritõ pyra mana, ywy rokene.
Ajamitunuru ekarõko ase oya etonatohme juaro pyra ro awahtao.
6 Morara tyrĩko ase, nono etyhpyry poe xixi tũtatoh wino mya etyhpyry pona xixi omõtoh wino sero nono põkõ porehme zuaro ehtohme ywy ase Ritonõpo, imepỹ ritõ pyra mana.
7 Saerehkatoh rihpõme ase, ikohmamyry roropa,
kurãkõ ekaroneme ase, popyra ehtoh tyriponeme roropa ase;
ywy Ritonõpo morohne rĩko ase emero porehme.

8 “Konopo enehpory sã ya kaino, orẽpyrahxo jehtoh enehpõko ase kapu poe.
Nono etapuruhmakãko ase moro zae ehtoh apoitohme,
ekutãko sã mana ahno pynanohtoh ke, zae ehtoh ke roropa.
Ywy, Ritonõpo, morara tyrĩko ase.”

Emero Esẽme Ritonõpo mana
9 Tumeri riryhtao orino risemy tyrine maro oseosezuhpyra tyrine maro mana.
Orino onekaropopyra tyrine a: “Oty rĩko mahno?”
Ynara kara roropa mana: “Emese popyra mase,” kara mana.
10 Ahno mũkuru ynara kara tumykomo a:
“Oty katoh kuenurumatose?”
11 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ kurano, Orihpõkomo, ynara ãko:
“Zae pyra matose ekaroporyhtao ya ypoenõ pynanopyry poko ya,
jamorepary se roropa awahtao xine ynyriry poko.
12 Ywy ase sero nono Rihpono porehme,
ahno tyrise ya isene ehtohme sero nono po.
Jemary ke kapu yrine mya,
xixi tyripose ya, nuno roropa, xirikuato tõ maro aosenetohme.
13 Ywy roro Xiro ripõko ase jomipona aerohtohme,
jomihpyry ae ro orẽpyra exĩko mana.
Esemary tõ kurãkãko ase aytotohme.
Ypatary, Jerusarẽ rĩko ropa mana,
ypoetory tõ, imehnõ namoto tõ myhpokãko ropa mana,
toto tũtanohpõko ropa mana, namotome pyra toto ehtohme,
topehke pyra morara tyrĩko mã ynororo.
Ywy, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, morara ãko ase.”

14 Ynara ãko Ritonõpo Izyraeu tomo a:
“Ejitu mõkomory kurã, Etiopia mõkomory roropa okyryryme exĩko mana.
Mokaro Sepa põkõ, ahno mosa exiketõ, anamotome exĩko mã toto;
oekahmatorỹko mã toto tymyhse keti ke.
Tosekumurukõ po porohnõko mã toto oẽpataka xine ynara katohme:
‘Ritonõpo amaro xine mana, ynoro rokẽ Ritonõpome mana,
imepỹ ritõme pyra mana.’ ”
15 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ mã typoetory tõ pynanohneme exikety,
ahno wino otonẽnõko mana.
16 Mokaro tyneponãmarykõ axikananomo ehxirõko mã toto, emero porehme.
17 Yrome Izyraeu tõ mã typynanohse Ritonõpo a;
jumãme typynanohse mã toto,
jũme toto onyporemãkapopyra ropa exĩko mã toto,
jũme ehxiropyra exĩko mã toto.

18 Ritonõpo a kapu tõkehko tyrise,
ynororo rokẽ Ritonõpome mana.
Sero nono tyrise roropa eya, tapuhse eya sero samo,
mame esaka tyrise eya.
Typõke pyra ehtohme sero nono onyripyra kynexine,
yrome ahno esaryme tyrise eya moroto toto ehtohme.
Ritonõpo Kuesẽkõ ynara ãko mana:
“Ywy ase Ritonõpo, imepỹ ritõ pyra mana.
19 Tokare pyra oturupyra exiase,
otonẽpyra exiase xinukutumao,
ynara kara exiase Izyraeu tomo a:
‘Kuupitoko ahno esao pyra.’
Ywy Ritonõpo, zae rokẽ oturuase,
jomiry zae ehtoh enetupuhtoko zae rokẽ exiryke.”

Imehnõ neponãmary ajohpe
20 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Osehtoko oximõme imeimehnõ nono põkomo isene ro exiketomo,
osenepotoko apiakatoh tao!
Tuaro pyra mã toto ipunaka, oturuketomo tyneponãmarykomo a,
osepynanohposaromepyra exiketomo, ahno oximõme ytoytoketomo tynaxikatyã wewe risẽ puimananomo.
21 Osekarotoko apiakatoh tao;
oturutoko oseya ise awahtao xine.
Onoky a tokarose pake, senohne poko?
Ywy exiase, Ritonõpo, typoetory tõ pynanohne;

imepỹ ritõ pyra mana.

22 “Ahno tomo, sero nono põkõ emero, eramatoko ropa ya seromaroro typynanohsẽme
oehtohkõme,
ywy ro rokẽ Ritonõpome ase, imepỹ pyra mana.
23 Jomihpyry totapose ya, onytyoromara ase;
ynara tyripõko ase jomihpyry ae ro:
ahno tõ emero tosekumurukõ po porohnõko mã toto jẽpataka, osekarotohme ya, jomipona
toehtohkõme.
24 Zurũko mã toto, ynara ãko:
Ritonõpo rokẽ mã tyjamitunuru ekarõko kyya xine orẽpyra kuehtohkõme.
Yzehno aexityã emero toehxirosẽme exĩko mã toto,
ehxirõko mã toto jẽpataka.
25 Yrome ywy, Ritonõpo, Jako pakomotyã emero pynanohnõko ase,
mame jeahmãko mã toto.”

46

Papironia põkõ neponãmary

1 “Papironia põkõ neponãmarykõ Peu te,
Nepo maro toahmase aexityã toepuise, nono pona toepukase.
Moro ineponãmarykõ takimase tyritohme jumẽtu tõ pona;
omoxĩ mã kehko okyno tõ ipuimananõ totaehse ahtao.
2 Moxiã neponãmary toepuise, epukãko mã toto;
osepynanohsaromepyra mã toto,
tarosẽme exĩko mya epetõkara a.

3 “Izyraeu tomo, etatoko pahne,
Jako pakomotyã emero isene ro exiketomo!
Moino ro oenurutopõpyry poe ro tupuimase mexiase ya,
opyno xine exikehpyra exiase.
4 Ywy Ritonõpo Oesẽkõme ase,
opyno xine exikehpyra ase tamuhpõme oehtohkõ pona,
oũsetykõ karimutume ehtoh pona.
Kyriatose, aarotorỹko ase;
ãkorehmatorỹko ase opynanohtorỹko ase roropa.

5 “ ‘Onoky sã jekarõko matou?’ ãko Ritonõpo.
‘Onoky nae ysã exikety?’
6 Ahno nae tytineru apoĩko mã toto,
uuru pitiko rokẽ pyra, parata itamurume roropa,
mame tyrine epehmãko mã toto
moro uuru ke moro parata maro tyneponãmary ritohme.
Mame porohnõko mã toto
tosekumurukõ po tyneponãmarykõ eahmatohme.
7 Mame tyneponãmarykõ anỹnõko mã toto
tymotary pona ipuimatohme, esaka tyrĩko mã toto;
moroto rokẽ exĩko, ytosaromepyra mana tosary poe.
Eya ahno otururuhtao onezuhsaromepyra mana;
ahno onypynanohsaromepyra mana
popyra ehtoh toehse ahtao eya xine.

8 “Wenikehpyra ehtoko sero poko, iirypyrymãkomo:
osenetupuhtoko ynyrihpyry poko tuaro oehtohkõme.
9 Wenikehpyra ehtoko pake ynyrihpyry poko,
mame enetupuhtoko ywy rokẽ Ritonõpome ase,
imepỹ ypanõ pyra mana.
10 Apitory poe kuruatose sero etyhpyry poko.
Pake ahtao oturuase senohne emero ehtoh poko.
‘Josenetupuhtoh emero exĩko mana, ekurehpyra,
tyriry se jehtoh tyrĩko ase emero porehme,’ tykase ywy.
11 Orutua kohmãko ase xixi tũtatoh wino aehtohme;
moe nono poe, piano yhtory sã axĩ oehnõko mana ynyripohpyry ritohme emero porehme.

Jomihpyry ae ro emero tyrĩko ase;
josenetupuhtoh rĩko ase rahkene.

12 "Putuhtome exiketomo, etatoko pahne!
Ynara osenetupuhnõko matose:
okynahxo opynanohtohkõ oehpyra ekarõko matou?
13 Yrome ameke hkopyra opynanohtohkõ enehpõko ase jomihpyry ae ro;
okynã pyra orẽpyra exĩko ase.
Okynã pyra Jerusarẽ põkõ pynanohnõko ase, morarame imehxo jehtoh enepõko ase Izyraeu tomo a."

47

Papironia typoremãkase

1 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Papironia põkomo, oyhtoko tuisa apõ poe,
nono pona oporohko.
Pake oryximã sã mexiase, orutua poko exipitopyra exikety samo,
pata onyporemãkapỹme mexiase;
yrome oryximã sã pyra mase toehse,
opihpyry amiamime pyra toehse.
Imehnõ namotome toehse mase!
2 Topu konõto, tiriiku apotoh ikirĩmako; apoko!
Kamisa oẽmyty apuru touko! Oupõ kurã roropa touko!
Omety anỹko iporiry tõ akuohtohme!
3 Tupoke pyra oenẽko imehnõ mana,
toehxirosẽme oehtoh enẽko,
epyrypara oehtoh enẽko mã toto.
Omỹpõko ase, opynanohsaromepyra exĩko imehnõ mana."
4 Kypynanohnekõme Ritonõpo mana, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ kurano.
5 Papironia põkomo a ynara ãko Kuesẽkõ mana:
"Mynyhme oporohko, ytoko ikohmamyry aka,
taroino Nohpo Tuisamã, Ahno tõ Esẽme oesehtopyra ropa exĩko mã toto.
6 Ypoetory tõ poko tyekĩtapãse exiase, ynymenekatyã poko;
morara exiryke typoremãkase toto ya,
toto ekaroase oya xine. Yrome toto pyno pyra mexiatose;
tytamuhpopãse exiketõ tyrohmanohpose oya xine yronymyryme.
7 Jũme tuisame oexiry poko tõsenetupuhse mexiase repe,
ynyriry poko osenetupuhpyra mexiase,
sero etyhpyry poko osenetupuhpyra roropa mexiase.
8 Etako pahne, zae pyra ehtoh poko penetakety,
torẽtyke pyra mase,
popyra ehtoh oepyry zuno pyra roropa mase.
Okurohtao ynara ãko mase: 'Ywy ase tuisame;
imepỹ ypanõ pyra mana.
Pytỹpome exipyra ase,
ypoenõ orihpyra mã toto,' ãko mase repe.

9 "Yrome seromaroro jomiry etako pahne:
axiny, toiro saereme ahtao morohne asakoro exĩko oya,
onio orihnõko mana opoenõ roropa,
oneponãmarykõ poko awahtao ro,
pyaxi tõ poko roropa awahtao ro.
10 Orẽpyra mosekaroase oorypyry poko awahtao,
imehnõ onyriry onenepyra mekaroase repe.
Yrome tuarohxo oehtoh ke mosenekunopyase.
Ynara tõsenetupuhse omoro: 'Ywy imehxo ase,
imehnõ ysã pyra mã toto.'
11 Naeroro popyra ehtoh oehnõko oya,
pyaxi poko oehtoh anakorehmara moro popyra ehtoh oehpyra ehtohme.
Oenahkatoh oehnõko mana,
mame epasaromepyra exĩko mase.
Moro oryhmatoh kehko onenepitopyra ro mase,

oehnõko oya mana tuamekaro awahtao.
12 Pyaxime oehtoh poko ehtoh ikuhko;
opoetoae ro ipoko oehtoh torẽnase mase.
Otarame ãkorehmãko mã kehko,
otarame morohne ke oepetõkara erehnõko mase.
13 Tyjamitunuru ke pyra mase ipunaka,
imehnõ tuaro exiketõ omiry etaryhtao ro oya epasaromepyra mase.
Ah mokaro xirikuato poko atamorepaketõ noehno toto opynanohtohme!
Kapu poko atamorepãko mã toto,
xirikuato tõ onenekehpyra mana,
ekarotohme emero nuno punero: otara exĩko oya.
14 Onahpoty tonore sã mã toto;
toto zahkãko apoto mana,
osepynanohsaromepyra exĩko mã toto.
Zemimehxo moro apoto exĩko mana, osũtoh sã pyra.
15 Morara exĩko mana,
mokaro xirikuato poko atamorepaketomo,
eya xine mekaropoase moino ro tarona.
Yrome orumekãko mã toto, toytotohkõme tosemarykõ ae rokene;
opynanohsaromepyra exĩko mã toto, emero."

48

Imeĩpo ehtoh poko

1 Etatoko pahne, Izyraeu tomo!
Juta pakomotyã, etatoko!
Õmirykõ etapõko matose Ritonõpo netaryme repe:
"Izyraeu Esẽ eahmãko ase," ãko roropa matose repe,
yrome ajohpe matose, õmirykõ zae pyra mana.
2 Pata kurã põkõme osekarõko matose, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ enetupuhnanõme roropa,
mokyro esety Jamihmehxo Exiketyme mana.
3 Ynara ãko Ritonõpo mana oya xine:
"Pake kuruatose imeĩpo ehtoh poko,
jarao morohne poko kuruatose exipyra ro ahtao, zuaro oehtohkõme.
Mõtoino rokẽ tyrise ya,
morohne toehse rahkene ynekarohpyry ae ro.
4 Putupyra oehtohkõ poko tuaro exine,
opymyry kurimene sã tũpore mana,
opery metau sã roropa tũpore mana.
5 Morara exiryke morohne poko kuruatose pake;
exipyra ro ahtao tõturuse ywy oya xine.
Naeroro ynara kasaromepyra matose:
'Ynaneponãmary tomo a serara tyripose;
ynanaxikahpyry a, ynanyrihpyry a, uuru risẽ tõkehko.'

6 "Emero toehse jomihpyry ae ro, morohne enẽko matose.
Naeroro zae jomihpyry ehtopõpyry enetupuhtoko.
Yrome seromararoro kasenato ehtoh poko ourutorỹko ase:
tokare pyra exiketomo, ipoko zuaro pyra ro matose.
7 Seromararoro rokẽ senohne tyripõko ase;
senohne poko onetapitopyra ro matose,
naeroro ynara kasaromepyra matose:
'Morohne waro exiase moino ro.'
8 Ajohpe oehtohkõ waro exiase;
onekunohtõme mexiatose oenurutopõpyry poe ro.
Morara exiryke sero poko onetapitopyra mexiatose,
moino ro zuaro pyra mexiatose senohne ehtoh poko.

9 "Awãnopyrykõ se jahtao tuãnohse oexirykõ ya,
oenahkaporykõ se jahtao pake tonahkase mexitory ya,
yrome morara ahtao jeahmara sero nono põkõ exiry.
Mãpyra penekehpyra exiase opoko xine,
Ritonõpome jexiryke jeahmary oya xine zae mana.

10 Kukukuatose apoto ao samo,
parata zatyry sã apoto htao kurehxo ehtohme,
sam mykamexipoatose ya.
Yrome parata sã pyra matose, popyra rokẽ matose.
11 Ypokoino rokẽ tyrĩko ase;
ywy nuriame kamexipopyra ase imehnomo a,
imehxo jehtoh onekaropyra ase imepyny a,
imehxo jehtoh anapiakara ase imepỹ eahmatohme ysamo. Ywy ro rokẽ imehxo ase."

Izyraeu tõ pynanohnõko Ritonõpo mana
12 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Etatoko pahne Izyraeu tomo, ynymenekatyamo!
Ywy ase Ritonõpo, apitorymano te, etyhpyrymano.
Ywy ro rokẽ ase Ritonõpome.
13 Jemary ke sero nono esaka yrine,
kapu mya yrine roropa.
Tyripose ya, mame senohne emero toehpitose rahkene.

14 "Oximõtoko amarokõ emero jomiry etatohme!
Oneponãmarykõ emero ourusaromepyra toh nexiase ynyriry poko:
orutua tymenekase ya,
yjamitunuru ke osetapãko mana pata Papironia maro,
ypenetatoh tyrĩko mana.
15 Ya ro tykohmase ynororo; tonehpose ya,
mame toehse ynororo.
Inyriry emero zae tyripõko ase orẽpyra mokyro ehtohme.
16 Seromararo, osehtoko xiaro jomiry etatohme:
apitorymã poe jarao oturuase,
otonẽpyra, tokare pyra oturupyra exiase.
Mame emero tyrise ya jomihpyry ae ro."

(Seromararo Tuzenu tokarose Ritonõpo a ya, mame tonyohse ywy.)

Ritonõpo osenetupuhtoh typoetory tõ poko
17 Ynara ãko Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ kurano, toto Pynanohnekomo, typoetory tomo a:
"Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
Ãmorepatorỹko ase kure rokẽ oehtohkõme, zae ehtoh ritohme oya xine.
18 Pake otato awahtao xine ynyripohpyry omipona, kure rokẽ ehtoh oehkehpyra exiry iporiry samo, jũme apaipyra exikety samo,
orẽpyra oehtohkõ exikehpyra exiry pohkane sã tuna konõto kuao.
19 Opoenõ te, apakomotyã maro ikuhpỹme exiry isawã samo tuna konõto ehpiõ po;
jũme toto wenikehpyra jexiry,
mame ywy roro toto ewomaneme exiry, jũme jẽpataka toto ehtohme."

20 Ytotoko Papironia poe, epatoko moro poe!
Okohtatoko tãkye oehtohkõke
omi kurã ekãtotoko emero pata tõ poro:
"Typoetory tõ Izyraeu typynanohse Ritonõpo a!"
21 Typoetory tõ tarose ahtao Ritonõpo a ona tonorẽ rãnakuroko tuna zehnara toh nexiase;
topu ae tuna tutũtanohpose aukurukõme,
topu tyrakase xororokatohme tuna tũtatohme.

22 Yrome popyra ehtoh poko exiketomo a ynara ãko Ritonõpo mana:
"Amaro xine osewomatoh pyra mana."

49

Izyraeu saerehkaneme ahno tõ rãnao
1 Etatoko ke, ahno tomo moe nono põkomo,
ywy ase Ritonõpo poetoryme, jomiry etatoko;
otato ehtoko imeimehnõ nonory põkõ emero!
Jenurutopõpyry poe tymenekase ywy Ritonõpo a,
aja wakuru ao ro jahtao jesety ae tykohmase ywy eya.
2 Jomiry taere exikety sã tyrise eya, tapema aehtohpyry samo,

towomase ywy tomary ke eya.
Pyrou sã tyrise ywy eya pohsuime exikety samo
tukurãkase typyre ẽ ao, tõsẽ wotoh eraximatohme samo.
3 Ynara tykase ynororo ya:
“Izyraeu, ypoetoryme mase,
amaro jehtoh eneryke tyya xine tuhkãkõ jeahmãko mã toto,” tykase.
4 Yrome ynara tykase ywy:
“Toiparo rokẽ erokuase;
yjamitununu tonahkase,
yrome jerohtoh otyhkara ro mana.”
Morara ahtao ro jerohtoh ewomãko Ritonõpo mana,
moro enetupuhnõko ase,
zae jepehmãko mana jerohtamitume.

5 Enurupyra ro jahtao tymenekase ywy Ritonõpo a typoetoryme jehtohme,
Jako pakomotyã enehtohme ropa tyya, Izyraeu tõ sapararahme exiketõ enehtohme tyya.
Imehxo exiketyme jekarõko Kuesẽkõ mana;
Ritonõpo poe jamihme ase.
6 Ynara ãko mã ynororo ya:
“Pitiko rokẽ oerohtoh oya nae?
Ypoetoryme orĩko ase Izyraeu tõ enehtohme ropa isene ro exiketomo,
toto kurãkatohme ropa inonorykõ po.
Moro motye oekarõko ase juteutõkara ezurume roropa oehtohme,
imeimehnõ pynanohneme oehtohme sero nono etyhpyry ponãmero.”
7 Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Kurano, Ipynanohnekõ roropa,
ynara ãko typoetory a, tyhtomase aexihpyry a,
ise pyra aexihpyry ahno a, pata tõ esẽ namoto a:
“Tuisa tõ ajamitununu enẽko;
xikihme owõnõko mã toto:
‘Tuisamehxo Mase,’ katohme.
Tuisa tõ poenõ tosekumuru po porohnõko mã toto oẽpataka:
‘Imehxo Mase,’ katohme.
Ywy, Ritonõpo, zae rokẽ ase, emero tyrĩko ase jomihpyry ae ro;
ywy, Izyraeu tõ Esẽ Kurano, kymenekase ypoetoryme oehtohme.”

Pata Jerusarẽ tyrisẽme exĩko ropa mana

8 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ typoetory tomo a:
“Opynanohtohkõ toehse ahtao õmirykõ etãko ase,
oezuhtorỹko ase, ãkorehmatorỹko ase.
Oewomatorỹko ase.
Mame amaro xine jomiry etapõko ase imeimehnõ ahno tomo a osepeme ehtohme.
Ononorykõ rĩko ropa ase kure,
oesarykõme moro nono ekarõko ropa ase oya xine typahse aexihpyry.
9 Ãpuruhpyry taõkomo a ynara ãko ase:
‘Otũtatoko ropa ãpuruhpyry tae!’
Ikohmamyry ao aexityamo a ynara ãko ase:
‘Tymyhpokase matose oytotohkõme ropa saeremãka!’ ãko.

“Kaneru sã exĩko mã toto onahpoty enapyryhtao osema ehpio, emorymã po roropa.
10 Emitapãpyra, tuna zehnara exĩko mã toto.
Toto onyryhmara xixi exĩko mana tyryrykane axitunety roropa nono tonorẽ poe, toto pyno jexiryke,
zae toto arõko ase tuna enatyry tõ pona.
11 Osema konõto rĩko ase ypy tõ rãnakuroko,
osema amimomã poro ypoetory tõ ytotohme.
12 Oehnõko ropa mã toto moino,
imehnõ nonory poe, inikahpoe te,
xixi omõtoh wino te, Asuã poe roropa ikurenaino.”

13 Kapu tomo, oeremiatoko!
Nono tomo, atãkyematoko!
Ypy tomo, okohtatoko tãkye oehtohkõke!
Typoetory tõ emuhkehkapõko Ritonõpo mana;

typoetory tõ etuarimaketõ pynanohnõko mana.

14 Yrome Jerusarẽ põkõ ynara tykase:
“Kuesẽkomo a turumekase sytatose;
kypoko xine tuenikehse Ritonõpo mana.”
15 Ynara ãko Ritonõpo, toto ezuhnõko:
“Poeto ẽ tumũkuru poko wenikehnõko nah?
Tumũkuru nymyry pyno exikehsaromepyra mana.
Morarame tumũkuru poko tuenikehse nohpo ahtao ro,
jũme wenikehpyra exĩko ase opoko.
16 Jerusarẽ, jũme owenikehpyra ase!
Jemary tõ pokona oesety tymerose ya mana.
17 Orinanõ ropa axĩ oehnõko mã toto,
oryhmahpõkõ orumekãko, epãko mã toto.
18 Osenuhmako omye enetohme,
oekyry tõ oximõnõko mã toto;
oehnõko ropa mã toto tosaka xine!
Ywy Ritonõpo, isene Exikety, ynara etapõko ase:
mokaro emero õkyry uuru risẽ sã mã toto,
epyrypãko matose oekyry tõ poko,
niotakety tõkyry poko epyrypakety samo.

19 “Ononorykõ typahse nexiase, turumekase roropa,
yrome seromaroro pitikohxo exĩko mana oehketõ pune pyra;
mokaro oryhmahpõkõ mya tarosẽme exĩko mana.
20 Mame oekyry tõ imehnõ aenurutyã imepỹ nonory po ynara ãko oya imeĩpo:
‘Sero nono pitikohxo nase;
osa zumohxo se sytatose kuesarykõme!’
21 Morarame ynara ãko mase oseya:
‘Onoky a tumũkuase moxiã emero ypoenõme?
Ywy, nohpo toemũkuakehse aexihpyry, turumekase, tynomose,
ãpuruhpyry tao tapuruse - onoky a moxiã tuãtanohpose ypoenõme?
Toiroro exiase - otokoino toehse moxiã emero nah?’ ”

22 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara ãko typoetory tomo a:
“Jemary anỹnõko ase imehnõ nonory põkõ neneryme,
opoenõ enehtohme ropa Jerusarẽ pona, opoenomo,
oẽxiry tõ roropa tonao xine toto puimãko tymota po roropa.
23 Tuisa tõ jũkõ sã opoenõkõ pyno exĩko mã toto,
ipyxiãkõ opoenõ pyno ehtoh poko erohnõko mã toto.
Tosekumuru po porohnõko mã toto oẽpataka tõmytykõ po nono pokoxi.
Erohnõko mã toto opoetoryme.
Morara ahtao zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo,
jenetupuhnanõ jũme emynyhmara exĩko mã toto.”

24 Soutatu wino imõkomory anapoisaromepyra imepỹ mana etonakehxĩpo.
Tuisa jamihme exikety winoino inamoto tõ onupuxihkasaromepyra ropa imehnõ mana.
25 Yrome ynara ãko Ritonõpo mana:
“Ywy soutatu tõ winoino inapoityãkõ puxihkãko ropa ase;
tuisa jamihmã winoino inamoto tõ apoĩko ropa ase.
Etonãko ase ozehno exiketõ maro,
opoenõ pynanohnõko ase.
26 Mame oepetõkara tõsenahkarykõ poko toto ripõko ase.
Aetỹtyã exĩko mã toto imehnõ etapary poko,
zehno toexirykõ poko roropa.
Morarame ahno emero zuaro exĩko mã toto
ywy, Ritonõpo, Opynanohnekõme ase;
ãpuruhpyry tae otũtanohponekomo.
Zuaro exĩko mã toto
ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Jamihmehxo ase.”

50

Iirypyryme Izyraeu tõ ehtopõpyry

1 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Taropose ropa ya ekarõko matou, typyty aropory sã inio a?
Morara ahtao otoko na apapeny, ypyty aropotoh papeny?
Otarame ynara ekarõko matose:
Imehnõ namotome kuekaroatose tineru apoitohme ya, ynepehmary epehmatohme.
Arypyra! Tarose mexiatose imehnõ namotome oorypyrykõ pokoino;
kuaropoatose popyra ehtoh poko oexirykõke.
2 Oty katoh ypoetory tõ oehpyra osẽpatakãmase ymaro toytose jahtao toto pynanohse?
Oty katoh jezuhpyra toh nexiase tykohmase toto ahtao ya?
Seromararo opynanohsaromepyra jekarõko matou?
Tyjamihkehse jekarõko matou? Arypyra!
Toiro tyripõko ase, mame tuna konõto anorỹko mana.
Tuna tõ rĩko ase ona tonorẽme.
Morara ahtao tuna pyra exiryke
kana orihnõko mã toto tuna peneryke,
tymoke exipitõko mana.
3 Kapu kohmãkapory waro ase xinukutume aehtohme,
xinukutume tupokẽ sã tyekyry tõ hnamone mana.”

Ritonõpo poetory zae exikety

4 Ritonõpo Imehxo Exikety a tamorepase ywy jotururu waro jehtohme
totaehse exiketõ jamihtanohpotohme ya.
Ẽmepyry ae rokẽ aomiry etary se jyrĩko mana
aomiry etatohme jamoreparyhtao.
5 Tuaro jehtoh ekarose Ritonõpo ya,
ỹme exiase, aomiry omipona exikehpyra exiase,
epara exiase ewinoino.
6 Ỹpary ekaroase jypipohnanomo a,
jẽmyty ekaroase otypo mukanomo a.
Otonẽpyra exiase typoihtose jahtao eya xine,
ituh tykase toto ahtao, jẽmyty pona.

7 Yrome ehxiropyra ase Ritonõpo Kuesẽkomo a jakorehmaryke.
Morara exiryke esyryhmara ase topu samo,
zuaro ase ehxiropyra exĩko ase,
8 jewomane ameke pyra exiryke,
azahkuru pyra jehtoh enepõko mana.
Onoky jyhxirory se hnae?
Ahtao eropa oximaro apiakane ẽpataka.
Onoky zae pyra jekarõko nae?
Ah mokyro noehno jyhxirotohme!
9 Ritonõpo Kuesẽkõ mã jewomãko,
naeroro jyhxirosaromepyra imehnõ mana.
Jepetõkara emero tonahkasẽme exĩko mã toto;
kamisa samo tonahse ahtao nuko a.

10 Etatoko pahne, Ritonõpo Imehxo Exikety enetupuhnanomo,
ipoetory omiry omipona exiketomo:
oesemarykõ tykohmãse ahtao xinukutumã samo,
saerehkatoh pyra ahtao ipunaka,
Ritonõpo enetupuhtoko,
Oesẽkomo a ãkorehmarykõ eraximatoko.
11 Enetoko ke amarokomo imehnõ enahkapory poko atamorepaketomo,
osenahkapõko rokẽ matose onyrihpyrykomo a.
Ynara tyripõko Ritonõpo mana awãnohtohkõme;
sam katoh konõto oeraximatorỹko mana.

51

Jerusarẽ põkõ oseanahtotohme

1 Ynara ãko Ritonõpo mana:

“Jomiry etatoko, tõsepynanopyry se exiketomo, ya oehketomo tãtakorehmapotohkõme!
Moro topu poko osenetupuhtoko ewino taxikase mexiatose,
topu ahkatoh esary poe touse mexiatose.
2 Atamurukõ Aparão poko osenetupuhtoko, Sara poko roropa onotykomo.
Tumũkue pyra ro Aparão ahtao tykohmase ynororo ya,
yrome kure rokẽ tyrise ynororo ya tumũkue, typakõke roropa aehtohme tuhke.
3 Ywy, Ritonõpo, Jerusarẽ põkõ emuhkehkapõko ase,
etuarimaketõ pynanohnõko ikararahtyã taõkomo emero.
Inonorykõ tonore toehse ahtao ro, tupito kurãme tyrĩko ropa ase, ynarykahpyry sã Etẽ po.
Tãkye exĩko moro põkõ mana, oseahmãko toto;
eremiãko mã toto jeahmaryme, ‘Kure mase,’ ãko mã toto ya.

4 “Etatoko pahne, ypoetory tomo, otato ehtoko jomiry poko:
Ynyripohpyry tõ ekarõko ase imeimehnõ nonory põkomo a,
jomihpyry saerehkaneme exĩko eya xine mana.
5 Okynã pyra oehnõko ase toto pynanohse,
moro ẽmepyry oehsasaka mana tuisame imehxo jehtohme,
sero nonory põkõ emero tuisaryme exĩko ase.
Moe nono põkõ joepyry eraximãko, jeraximãko mã toto,
jenetupuhnõko mã toto typynanohnekõme.
6 Osenuhmatoko kakoxi kapu enetoko,
nono enetoko roropa.
Kapu osenepyra exĩko mana orexĩto samo,
sero nono osenahkãko mana upo samo pakatome toehse ahtao,
ahno epõkõ orihnõko mã toto moromoro samo.
Yrome tuisame imehxo jehtoh osenahkara mana jũme,
yjamitunuru jũme enahpyra exĩko mana.

7 “Etatoko pahne zae ehtoh waro exiketomo,
ãmorepatohkõ ya tukurãkase okurohtao xine mana!
Enaromyra ehtoko ohtomarykohtao imehnomo a,
opoihtorykohtao roropa eya xine penekehpyra ehtoko.
8 Mokaro osenahkãko mã toto upo samo nuko a tonahse ahtao!
Yrome tuisame imehxo jehtoh osenahkara mana jũme.
Yjamitunuru enahpyra, jũme exĩko mana.”

9 Apakako Ritonõpo, yna akorehmako!
Ajamitunuru ke yna ipynanohko,
onyrihpyry sã pake ahtao, yna tamuru tõ isene ahtao.
Oya ihpory Raape tysahsahkase tuna konõto kuao,
mokyro totapase oya.
10 Oya tuna konõto tonore tyripose, tuna tõ zueme aexityamo.
Osema tyrise oya tuna konõto rãnakuroko,
opoetory tõ, typynanohse exiketõ akuohtohme.
11 Naeroro onypynanohtyã ytõko ropa mã toto Jerusarẽ pona tytapyĩkõ taka,
eremiãko, atãkyemãko, kohtãko tãtãkyemarykõme.
Jũme tãkye exĩko mã toto, atasamara exĩko mã toto,
onyhnamozomopyra exĩko mã toto.
12 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Ywy ase ajamihtanohneme.
Naeroro ahno zuno pyra ehtoko, axĩtao rokẽ mã toto, onahpoty samo.
13 Wenikehnõko matose ywy Orihpõkõ poko;
ya kapu tyrise myahxo, sero nono roropa.
Enaromyra ehtoko ozehno xine orohmanohponanõkõ poko,
oenahkaporykõ se exiketõ poko.
Oryhmapozomosaromepyra xine toehse ozehnotokõ mana.
14 Okynã pyra ãpuruhpyry taõkõ tutũtanohposẽme ropa exĩko mã toto;
orihpyra exĩko mã toto,
tonahsẽ nae ropa exĩko mã toto.

15 “Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.
Tuna konõto axikyhmãko ase, pohkane tomo,

panaikato konõto rĩko ase.
Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety jesetyme mana.
16 Kapu tyrise ya taunuhmapose roropa, sero nono tyrise ya roropa.
Ynara ãko ase Jerusarẽ põkomo a:
'Ypoetoryme matose, jomihpyry ekaroase oya xine,
jemary ke oewomatorỹko ase.' "

Jerusarẽ põkõ etuarimatoh otyhkãko

17 Apakatoko, Jerusarẽ põkomo.
Apakatoko owõtohkõme!
Eukuru sã awãnohtohkõ tõse oya xine,
Ritonõpo nekarohpyry, ozehno xine aehtopo;
tõse oya xine porehme, toetỹse exikety sã osetapãko matose.
18 Opoenõ maro, atapyĩ taõkõ maro, toiro oemary apoine pyra mana aarotohme, ãkorehmatohme oytory poko.

19 Popyra ehtoh asakoro toehse oya xine:
ononorykõ tonahkase oepetõkara a etonatoh ke te,
apatary põkõ emitapãnõko, orihnõko mã toto.
Yrome opyno exikety pyra mana, oemuhkehkane pyra.
20 Osema tõ ae oekyry tõ epukãko mã toto
tapotũkehse tomirykõke toexirykõke;
kapau sã mã toto tapoise ahtao apoitoh ke apoinanomo a.
Toepukase toto tyehno xine Ritonõpo exiryke,
tuãnohse roropa toexirykõke eya.

21 Jerusarẽ põkõ myhene!
Aetỹtyã sã matose,
yrome eukuru jehnahpyry ke pyra.
22 Seromaroro etatoko pahne Ritonõpo Oesẽkõ omiry oya xine, typoetory tõ ewomane:
"Enetoko ke oemah poe xine moro eukuru apoĩko ropa ase, ozehno xine jehtopõpyry,
ike toetỹse mexiatose.
Moro poe onẽzomopyra exĩko matose, jũme.
23 Moro kasana eukuru maro ekarõko ase oepekõkara a,
ynara kahpõkomo a oya xine:
'Imihme ehtoko nono pona yna a otũtũmatohkõme.
Imihme mexiatose nono po,
moroto tytũtũmase mexiatose nono samo osema tao.' "

52

Jerusarẽ pynanohnõko Ritonõpo mana

1 Apakako, Jerusarẽ, apakako ajamihtako ropa.
Pata kurã põkomo, oupõkõ kurãkõ amurutoko,
Ritonõpo se pyra exiketõ mokaro ahno
nuriame aexityã oehpyra ropa mã toto jumãme oesaka xine.
2 Jerusarẽ, pata kurano, typorohse exikety nono po,
emyhpokako keti tõ ikyryko;
owõko ropa ty nono poe, oupõ isasakako,
oporohko tuisa apõ pona, ãpuruhpyry taõkomo, Xião põkomo!
3 Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko typoetory tomo a:
— Tarose awahtao xine imehnõ nonory põkomo a tynamoto tõme mya tosaka xine, tineru onepehmara toh kynexine topehpyrykõme; moro saaro onepehmara exĩko ase omyhpokarykõ ropa ahtao ya.
4 Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko:
— Apitoryme Ejitu pona ypoetory tõ toytose nexiase; tamoreme xine toytose toto ise toexirykõke. Imeĩpo, axirio tomo a tarose toto tynamotokõme, onepehmara roropa toh nexiase.
5 Seromaroro oty enẽko ywy? Papironio tõ morara tyrĩko roropa mã toto: ypoetory tõ tarose eya xine tynamotokõme, yrome onepehmara toh nexiase. Ypoetory tõ poremãkananõ kohtãko, epyrypãko roropa mã toto orẽpyra toexirykõ poko, jyhtomakehpyra mã toto.

6 Yrome imeĩpo ẽmepyry oehnõko mana, ypoetory tõ jesety waro exĩko, ywy ase Ritonõpo,
oturuase oya xine senohne poko!
7 Kure kuhse mã omi enehne tururume aepyry eneryhtao ypy tõ kuroko, omi enepyry
etonara ehtoh poko,
omi kurã kypynanopyrykõ poko!
Ynara ãko mana Jerusarẽ põkomo a:
“Ritonõpo Oesẽkõ Tuisame mana!” ãko.
8 Etatoko ke, pata omõtoh erase tõ kohtãko!
Tãtãkyemarykõme kohtãko mã toto oximõme,
tonuru tõ ke enẽko mã toto,
Kuesẽkõ oepyry ropa pata Jerusarẽ pona.

9 Jerusarẽ typahse aexihpyry, oeremiako ãtãkyemaryme,
nupunato typoetory tõ enẽko Kuesẽkõ mana,
Jerusarẽ pynanohnõko mana.
10 Imeimehnõ nonory põkõ neneryme porehme tyjamitunuru kurã enepõko Ritonõpo
mana.
Typoetory tõ pynanohnõko Kuesẽkõ mana,
moro enẽko sero nono põkõ porehme.
11 Ypoetory tomo, Papironia poe otũtatoko!
Irumekatoko emero porehme,
mame nuriame aexityã anapopyra ehtoko.
Ekurãkatoko amarokomo, Ritonõpo Tapyĩ mõkomory kurã aronanomo.
12 Seromaroro oytorykohtao axĩ pyra tũtãko matose,
oeparykõ se pyra exĩko matose, Ritonõpo aarorykõ ke.
Oewomatorỹko Izyraeu tõ Esẽ omye xine mana.

Ritonõpo poetory etuarimary poko
13 Ynara ãko Kuesẽkõ mana:
“Ypoetory nyriry emero zae exĩko mana;
toahmasẽme exĩko mana,
tuisamehxo ynororo exĩko mana, ekãtõko mã imoihmãkomo.
14 Tuhkãkõ tõsenuruhkase mokyro eneryke tyya xine,
itamurume tyyryhmase aexiryke
onenetupuhpyra epe tõ nexiase,
ahnome pyra tokarose ynororo eya xine.
15 Yrome tuhkãkõ imeimehnõ nonory põkõ kurãkãko mana;
mokyro eneryke tyya xine ynara ãko mã toto ipoko:
‘To, tuisamehxo mana,’ ãko.
Tuisa tõ osenuruhkãko roropa mã toto.
Mokyro eneryke zurupitopyra exiketõ enẽko mã toto,
enetupuhnõko mã toto onetapitopyra ro aexityã ipoko.”

53

1 Ynara ãko mã toto:
“Tupimehxo nase yna omiry zae ehtoh enetuputyry,
Ritonõpo nyrihpyryme moro enetuputyry.
2 Ritonõpo omi poe otyro ahtary sã mokyro wãtãko mana,
otyro mity ahtary samo tonore nono ahtao.
‘Enekurã mokyro,’ kara ipoko toh nexiase.
‘Nuaseme potu mose ro,’ kara sytatose eneryhtao kyya xine.
3 ‘Ahno kahpyry mokyro, surumekatone,’ tykase toto ipoko.
‘Toetuarimase ynororo, sam kakehpyra nexiase,
yrome toanahtose eya toemynyhmaryme.’
Aytory tonese ahtao kyya xine toeramase rokẽ sexiatose enery se pyra kuexirykõke.
‘Ahno kahpyryme rokẽ mokyro,’ sekaroatose.
‘Kure mokyro mana,’ kara sexiatose.

4 “Yrome ahnome toehse ynororo sam katohme kymyakãkõme,
kuetuarimatohkõ toanahtose eya kukurãkatohkõme,
sam kara kuehtohkõme.
Yrome: ‘Mokyro wãnohnõko Ritonõpo mana iirypyry epehpyryme,
morara exiryke etuarimãko mana,

tyyryhmase Ritonõpo a exiryke,' tokarose kyya xine repe.
5 Mãpyra tyyryhmase ynororo kyyrypyrykõ epehpyryme,
tuãnohse ynororo popyra kuehtopõpyrykõ pokoino.
Yrome tuãnohse ynororo kukurãkatohkõme osepeme kuehtohkõme Ritonõpo maro.
Totapase ynororo exiryke tukurãkase sytatose iiryhmatopõpyry ke.
6 Kaneru itatyhpyry sã sexiatose Ritonõpo omipona pyra kuexirykõke;
kypenetatohkõ poko rokẽ sexiatose.
Yrome typoetory tuãnohse Ritonõpo a;
tyrohmanohpose ynororo kyyrypyrykõ epehpyryme iirypyryme pyra kuehtohkõme.

7 "Tyyryhmase ynororo yronymyryme,
yrome onykerekeremara nexiase,
tõseanahtose rokẽ ynororo.
Mynyhme rokẽ nexiase,
kaneru mũkuru sã tarose ahtao etapatoh pona,
kaneru tuhpokaryhtao, mynyhme rokẽ nexiase.
Mokyro sã mã tyyryhmaryhtao oty kara.
8 Tapoise ynororo, tutuarimanohpose, pohnomo a tapiakase,
tarose aorihtohme, oty kara sexiatose ipoko.
Tumũkue pyra ro ahtao taorihmapose eya xine,
wekyry tõ rypyry epehpyryme taorihmapose ynororo.
9 Mame tonẽse ekepyry iirypyrymãkõ ekepyry tõ esaka,
tymõkomokã maro tonẽse ynororo toorihse ahtao,
imehnõ onyryhmara ynororo ahtao ro,
ajohpe pyra zae rokẽ aomiry ahtao roropa."
10 Mame ynara tykase Ritonõpo: "Kure ya iiryhmary,
sam tykamexipose ynororo ya.
Tõsekarose ynororo toorihtohme iirypyrymãkõ rypyry epehpyryme,
typakomotyã enẽko mana,
jumanatome isene exĩko mana.
Ipokoino Ritonõpo osenetupuhtoh zae exĩko mana.
11 Morarame etuarimakehxĩpo tãkye exĩko ropa mana yronymyryme.
Ynara zuaro mana: toiparo rokẽ pyra toetuarimase ynororo.
Ypoetory iirypyryme pyra mana,
yrome tuãnohse ynororo tuhkãkõ rypyhpyry epona tyrise ahtao ya,
toto kurãkãko ase,
iirypyry korokãko ase ypoetory orikyry ke.
12 Naeroro imehxo exiketõ maro osa kurã ekarõko ase eya,
epehpyry apoĩko mana toerohtamitume, orẽpyrahxo exiketõ maro,
tamoreme tõsekarose aexiryke toorihtohme iirypyrymãkõ maro.
Pohnõ rypyhpyry wãnohtoh tapoise eya,
mame: 'Mokaro rypyry ikorokako, Papa, ajohpãme samo,' tykase ynororo."

54

Jerusarẽ pyno Ritonõpo ehtopo

1 Jerusarẽ, nohpo emũkuapitopỹ sã mexiase,
yrome seromararo oeremiako, okohtako ãtãkyemaryme,
ynara ãko Ritonõpo exiryke:
"Mose nohpo, inio nurumekahpyry tuhkehxo emũkuãko mana, tynioke exikety motye."
2 Atapyĩ zumohxo tyriko, oesary zumo ehtohme,
omomỹke pyra exiko moro poko.
Eary tõ mosa xine tyriko,
atapyĩ kyryry wewe inepuru tõ ixixihmako nono aka!
3 Mame ononory sorohme ro exĩko mana xixi tũtatoh wino te,
xixi omõtoh wino, inikahpozakoxi te, ikurenaka roropa;
moro nono esẽme exĩko ropa oekyry tõ mana,
oepetõkara nupuxihkahpyry owinoino xine,
pata tõ irumekatyã pehme exĩko ropa mã kehko ahno ke.
4 Enaromyra exiko, ehxiropyra roropa exiko;
oserehpyra exiko, iiryhmazomopỹme exĩko mase.
Wenikehnõko mase ohtomatopõpyry poko oryxime awahtao, omuhpe oehtopõpyry poko roropa pytỹpome toehse awahtao.

5 Orihpono, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oniome exĩko mana;
Izyraeu tõ Esẽ kurã, sero nono põkõ emero Esemy, opynanohnõko mana.

6 “Izyraeu, nohpo sã mexiase, inio nurumekahpyry samo,
sam ãko mexiase, yrome okohmãko ropa Ritonõpo mana ooehtohme ropa.
Ynara ãko mana:
‘Typyty aropõko ropahxo ke nae anaroposaromepyra inio mana
imaro torẽnase toexiryke nuaseme ro tahtao?
7 Axĩtao rokẽ kurumekase,
yrome seromaroro opyno jexiryke yronymyryme ãpoĩko ropa ase.
8 Ozehno toehse jexiryke otonemyase owinoino, axĩtao rokene;
yrome taroino jũme opyno jehtoh enepõko ase oya,’ ”
ãko Ritonõpo, Opynanohnekomo.

9 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Noe ehtopõpyry ahtao jomiry etapoase eya:
‘Zomory tuna konõto onenehpopyra ropa exĩko ase nono pona;’
Moro saaro seromaroro jomiry etapõko ase:
‘Taroino ozehno exipyra ropa exĩko ase, jũme
oupokara, jũme awãnohpyra roropa exĩko ase.
10 Otarame ypy tõ ohpahnõko mã kehko emorymã tõ roropa,
yrome opyno jehtoh jũme exikehpyra exĩko mana,
omi ynetapohpyry ae ro jũme osepeme exikehpyra exĩko sytase.’ ”
Morara ãko Ritonõpo mana opynoto.

Jerusarẽ tyrisenano

11 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Pata Jerusarẽ, etuarimãko mase,
tuãnohse tyryrykane a, oemuhkehkananõ pyra mã amaro.
Orĩko ropa ase topu kurã ke, ãpõ tõ rĩko ase sapira tõkehko ke.
12 Soutatu tõ tapyĩ tõ pata apuru po rupi tõ risẽme tyrĩko ase,
omõtoh tonõ rĩko ase periro risẽme,
pata apuru tõ topu kurãkõ rĩko ropa ase.
13 Ywy roro apatary põkõ amorepãko ase,
torẽtyke pyra exĩko mã toto, typynanohneke roropa.
14 Zae ehtoh poko oexiryke orẽpyra exĩko mase.
Towomaneke exĩko mase oryhmary se exiketõ winoino,
orohmanohponanõ winoino roropa,
enaromyra exĩko mase popyra ehtoh oehpyra exiryke oya.
15 Imehnõ etonase aytorykohtao oya,
ypoe pyra tamoreme xine rokẽ ytõko mã toto.
Mame mokaro toetonary sato kõ amaro typoremãsẽme exĩko.

16 “Kurimene poko erohkety Rihpõme ase,
apoto zukãko mana, soutatu pyre tõ rĩko mana.
Soutatu Rihpõme roropa ase,
typyre ke imehnõ wõko mana, etapãko roropa mana,
17 yrome toto pyre owosaromepyra exĩko mã kehko,
mame ihxironanõ ẽpataka tarose awahtao
ohxironanõ poremãkãko mase.
Ypoetory tõ ewomãko ase,
orẽpyra toto rĩko ase tyehnotokõ poremãkapotohme.”
Ywy Ritonõpo oturuno.

55

Ahno tõ pynanopyry se Ritonõpo mana

1 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Etatoko pahne,
tuna se exiketomo, osehtoko tuna ẽtokose!
Amarokõ roropa tytineruke pyra exiketomo:
tonahsẽ epekahtoko, otuhtokose!
Osehtoko suhsu epekahtokose, uwa eukuru jehnahpyry roropa,
topehke pyra mana!
2 Oty katoh otinerũkõ ke epekahnõko matou

ise pyra oehtoh poko, tonahsẽ kara poko?
Oerohtamitukõ enahkãko matose,
yrome omise ro matose.
Etatoko pahne, otato awahtao xine tõsẽ kurã õnõko matose,
kure otuhnõko roropa matose.
3 Etatoko pahne ya osehtoko,
otato ehtoko isene oehtohkõme!
Jomiry etapõko ase oya xine, jũme exiketyme:
kure rokẽ oritorỹko ase, jomihpyry ae ro Tawi a.
4 Tuisame Tawi tyrise ya, ahno tõ esẽme,
mame imaro yjamitunuru enepoase eya xine.
5 Seromararoro imehnõ nonory põkõ kohmãko matose,
apitoryme awaro xine pyra aexityamo,
mame tururume oehnõko mã toto õmirykõ omipona toehtohkõme.
Morara exĩko ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, Izyraeu tõ Esẽ kurano jamihmehxo oritorỹko ase,
imehxo oehtohkõme."

6 Ãkorehmatohkõ ekaropotoko Ritonõpo a enery waro awahtao xine;
oturutoko eya, ameke pyra ynororo ahtao.
7 Ah iirypyryme exiketõ zae pyra toehtohkõ rumekã toto,
ah zae pyra exiketõ tõsenetupuhtohkõ rumekã toto!
Eramatoko ropa Ritonõpo a, Kuesẽkomo a,
enupunãko mã opoko xine emero, oorypyrykõ korokãko mana.

8 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Josenetupuhtoh tonõ õsenetupuhtohkõ sã pyra mã kehko,
ynyriry onyririkõ sã pyra roropa mana.
9 Kapu kae ehtoh sã sero nono epoe,
moro sã mã josenetupuhtoh tonõ õsenetupuhtohkõ motye mã kehko,
ynyriry roropa onyririkõ motye mana.
10 Konopo sã jomiry mana axitaku sã roropa.
Oehnõko mã kehko kaino kapu poe sero nono ehxikatohme,
otyro tõkehko ahtanohpõko mã kehko,
aekutatohme, ipuhturu exitohme arykatohme tonahsẽ ekarotohme roropa ahno a.
11 Moro sã mã jomihpyry: ekurehpyra mana,
tyriry se jehtoh rĩko mana emero porehme.
Emero exĩko mana jomihpyry ae ro.

12 "Tãkye rokẽ esyryhmãko ropa matose Papironia poe,
tarosẽme ropa exĩko matose kure rokẽ ononorykõ pona.
Ypy tomo te, emorymã tõ roropa eremiãko mã kehko tãtãkyemaryke;
wewe tõ emero tahtah ãko sã mã kehko.
13 Omoxino tõkehko esary po xipirexite tõ ahtãko mana,
Murta tõ ahtapitõko ãtaryka esary po.
Morara exĩko jũme enetupuhpotohme ynyrihpyry poko,
moro eneryke jũme wenikehpyra oehtohkõme."

56

Imehnõ nono põkõ pynanopyry

1 Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tomo a: "Zae ehtoh poko rokẽ ehtoko, imehnõ onenekunohpyra ehtoko, ynara exiryke okynã pyra opynanohtorỹko ase zae jehtoh enepotohme.

2 Tãkye exĩko matose ynyripohpyry omipona awahtao xine oserematoh riryhtao kure oya xine! Tãkye matose exĩko popyra ehtoh poko pyra awahtao xine!"

3 Imehnõ nonory pono a Tosẽme Ritonõpo enetuputyryhtao, ynara kamexipopyra ehtoko eya: "Taroposẽme ropa myhe exĩko ywy Ritonõpo a typoetory toh tae."

Mokyro emukahpyry a roropa ynara kamexipopyra ehtoko: "Emũkuasaromepyra jexiryke Ritonõpo poetory tõ maro ehsaromepyra ase."

4 Ynara ãko Ritonõpo mana emukatyamo a: "Ynyripohpyry omipona ehtoko joserematoh poko, yzamarõ imenekatoko tyritohme oya xine, ynetapohpyry onurumekara ehtoko.

5 Moro riryhtao emukahpyry a, tumũkue ehtoh motye kurehxo ehtoh ekarõko ase eya.
Esety merõko ase Ytapyĩ Kurã tao, jũme ypoetory tõ maro aehtohme; jũme esety poko
wenikehpyra imehnõ ehtohme."
6 Imehnõ nonory põkomo a roropa Tosẽkõme Ritonõpo enetuputyryhtao, ipyno toto ahtao,
aomipona toto ahtao roropa ynara ãko mana: "Ynyripohpyry omipona awahtao xine
joserematoh poko, ynetapohpyry onurumekara roropa awahtao xine,
7 aarotorỹko ase jesaka ypy kurã pona, tãkye exĩko matose ymaro oturutoh tao. Onekaro-
rykõ yzamaro exĩko mã kehko apoto apõ po. Ytapyiny esehtõko mã toto: 'Ritonõpo maro
Oturutohme' imeimehnõ nonory põkomo a roropa.
8 "Ritonõpo Imehxo Exikety a Izyraeu tõ tonehse ropa inonorykõ pona ãpuruhpyry tae
imeimehnõ nonory poe. Ynara ãko mã ynororo: 'Imehnõ ahno enehnõko ase roropa
Izyraeu tõ nonory pona ypoetory tõ maro toto ehtohme.' "

Izyraeu tuisary tõ wãnohtopo

9 Imehnõ nonory põkõ turuse Ritonõpo a, ynara tykase: "Osehtoko, onokyro tomo,
ypoetory tõ enahkase.
10 Ypoetory tõ erase tonure pyra sã mã toto; tuaro pyra mã toto. Kaikuxi mynyhme
exiketõ sã mã toto tapyi erase, yrome hoho kara mã toto; tohrame rokẽ mã toto, nyhnõko;
akĩme mã toto, tynykyry se rokene, osenehnõko rokẽ mã toto.
11 Mokaro kaikuxi sã tyamene se mã toto, tynapyrykõ poko. Mokaro jeky kaneru tõ pyno
exiketõ tuaro pyra mã toto; typenetatohkõ poko rokẽ mã toto, tyamene se rokẽ mã toto.
12 Ynara ãko mã toto oseya rokene: 'Ehmaropa, uwa eukuru jehnahpyry zupise, moro
ẽtohme tuesapare ehtoh pona, etỹtohme! Kokoro sero syritone ropa seroae ehtoh saaro,
yrome kurehxo exĩko mana!' " ãko mã toh repe.

57

1 "Ahno, zae ehtoh poko exiketõ orihnõko, yrome imehnõ otara kara mã toto tukurohtao
xine; kurãkõ tarose mã toto, yrome onenetupuhpyra imehnõ mana. Mokaro tarose popyra
ehtoh winoino, toto onyryhmara ropa imehnõ ehtohme.
2 Zae ehtoh poko exiketõ torẽtyke pyra exĩko mã toto; toorihse ahtao oseremãko mã toto
tyzehnotokõ maro pyra."

Neponãmary eahmatoh popyra

3 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Osehtoko xiaro tapiakase oehtohkõme, iirypyryme exike-
tomo, joroko poko exiketomo, imeimehnõ nohpo poko exiketomo, imeimehnõ orutua poko
exiketõ roropa!
4 Onoky poihtõko matou? Onoky eunohnõko? Popyra matose; imehnõ hxirõko matose
ajohpe oexirykõke.
5 Wewe kurã jerutumã zopino imeimehnõ poko matose, oneponãmarykõ eahmaryme oya
xine. Oramao topuimo myhto, iporiry tõ ehpio, opoenõ etapãko matose onekarorykõme
oneponãmarykõ eahmatohme.
6 Topu serehmã kõ apoĩko matose iporiry kuae, oneponãmarykõme ehtohme, eahma-
tohme; anapyrykõ eukuru roropa rĩko matose toto ẽpataka onekarorykõme eya xine. Moro
yzamaro ekarõko matou?
7 Ypy tõ kae exiketõ pona ytõko matose, onekarorykõ zahkatohme oneponãmarykõ
eahmaryme te, imeimehnõ poko oehtohkõme, enara.
8 Oneponãmarykõ xihpyry rĩko matose atapyĩkõ omõtoh mykae. Wenikehnõko matose
ypoko, oupõkõ oũko matose tohrame oehtohkõme onyhtohkõ po opoko se exiketõ maro,
toto epehmãko matose amaro toto ehtohme. Moroto openetatoh poko matose, tupoke pyra
mokaro poko matose.
9 Azeite tapoise oya xine ixtaratu maro pitiko rokẽ pyra mokyro Moroke eahmatohme.
Omi aronanõ maropoatose mya, imehnõ neponãmary zupitohme, toto eahmatohme,
mame toytose toto mya, aorihtyã ekepyry esaka roropa.
10 Totaehse mexiatose oytorykõ poko, yrome penekehpyra mexiatose. Oneponãmarykõ
nuriamã ajamihtanohpõko toh nexiase, naeroro apotũkehpyra mexiatose.
11 "Oneponãmarykõ zuno matose! Onokãkõ mokaro, ajohpe õturutohkõme ya? Mame
ypoko tuenikehse matose ipunaka. Otarame mynyhme toehse jexiryke moino ro juno pyra
matose, jomipona pyra.
12 Zae ehtoh poko osekarõko matose repe; yrome onyrityã enepõko ase imehnomo a
emero porehme, onyrityã toiparo rokẽ mana, typahsẽme sã rokene.
13 Mame ãkorehmanekõ kohmaryhtao oya xine oneponãmarykõ tuhkãkõ ãkorehmara xine
mã kehko. Tyryrykane mokaro arõko mana mya rahkene, toiro puu katoh toto enahkapõko

mana. Yrome jenetupuhnanõ nono kurã po exĩko mã toto; jesary ypy kurã toto esaryme exĩko mana."

Typoetory tõ pyno Ritonõpo ehtopo

14 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Osema tyritoko, itopohmatoko osepune ehtohme kure esemarykõ ehtohme ypoetory tõ oehtohme ropa ya.

15 "Ywy ase Kapuaono, Ritonõpo Kurano, Jũme isene Exikety, ynara ãko ase: Jesary kae exiketyme mana, osa kurãme mana, yrome jesary roropa mana epyrypara exiketõ esaryme, tyyrypyrykõ poko emynyhmaketõ esaryme roropa, toto akorehmatohme jenetupuhtohme roropa apotũkehpyra toto ritohme roropa.

16 Ypoetory tõ zupokakehnõko ase, jũme pyra toto zehno exĩko ase; toto zehno exikehpyra jahtao orikyry toto, yrome isene ypoetory tõ tyrise ya, toto orikyry enery se pyra jexiryke.

17 Iirypyryme ypoetory tõ toehse exiryke tyamene se roropa toto exiryke toto zehno toehse ywy, tuãnohse toto ya. Toto zehno jahtao turumekase toto ya, yrome morara ahtao ro putupyra toh nexiase, typenetatohkõ poko rokẽ toh nexiase.

18 "Mokaro popyra ehtoh poko enease, yrome toto kurãkãko ropa ase, zae esemarykõ ae toto arõko ase; toto akorehmãko ase, toto emuhkehkãko ase. Ixitarykohtao

19 eremiatoh rĩko ase ĩtarykõ aka jeahmatohme. Osepeme kuehtohkõ ekarõko ase eya xine: ameke exiketomo a, ameke pyra exiketomo a roropa; toto kurãkãko ropa ase.

20 Yrome popyra ehtoh poko exiketõ tuna konõto pohkane sã mana mynyhme pyra pohkane tõ ahtao, ikurepato xikurome onenehkehpyra mana, nuriame ehtoh maro nono pona.

21 Oserematoh pyra oya xine mana," ãko Ritonõpo mana popyra ehtoh poko exiketomo a.

58

Zae otuhpyra ehtoh poko

1 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Okohtako opore samo, mynyhme pyra exiko. Okohtako rueimo samo! Ypoetory tõ zuruko, Jako pakomotyamo, iirypyryme toto ehtoh poko, zae pyra toto ehtoh poko.

2 Kokoro rokẽ jeahmãko toh mã repe, ise jehtoh waro se toexirykõ ekarõko toh mã repe jomiry omipona exiketõ samo, zae ehtoh poko exiketõ sã roropa repe. Zae ynyripohpyry tõ ekaropõko mã toto, tahxime jeahmary se mã toto jomiry omipona exiketõ sã repe."

3 Ynara ãko ahno ekaropõko Ritonõpo a: "Oty katohme amotyryae rokẽ otuhnõko ynanae yna onenepyra awahtao? Toiparo rokẽ otuhpyra ynanase, oty kara awahtao."

Ynara ãko ezuhnõko Ritonõpo mana: "Ynara ajohpe pyra mana, moro ẽmepyry ae otuhpyra awahtao xine openetatohkõ poko ro matose, opoetory tõ rohmanohpõkohxo matose.

4 Otuhpyra awahtao xine oxiehno exĩko ro matose, oseosezuhnõko, atatapoĩko roropa. Morara awahtao xine, otuhpyra awahtao xine õtururukohtao ya, õmirykõ etary se jekarõko matou?

5 Oty se ywy oya xine otuhpyra awahtao xine õtururukohtao ya? Omise oehtohkõ yzamaro pyra nase, tupuehme oexirykõ jẽpataka, kurumuri samo yzamaro pyra, upo amururu topuxiximã risẽ ke, oruno po imihme oehtohkõ yneneryme yzamaro pyra. Morara oehtohkõ ikohmamyry pona yzamaro pyra mana.

6 "Ynara se hano oya xine: opoetory tõ sam kamexipopyra ehtoko, keti ke sã zae exiketõ tymyhse ahtao imyhpokatoko, zae pyra ehtoh irumekatoko, tapuruse exiketõ zae pyra ehtoh ke itũtanohpoko ropa toto, imehnõ namotome ahno onyripyra ehtoko ipunaka.

7 Anapyrykõ apiakatoko ekarotohme omise exiketomo a, osa ekarotoko atapyĩkõ tao tytapyĩke pyra exiketomo a, upo ekarotoko tupoke pyra exiketomo a, oekyry tõ roropa akorehmatoko.

8 "Mame opyno xine jehtoh xixi ẽmepyry sã saereh ãko opona xine mana, tukurãkasẽme exĩko matose. Aarotorỹko ase Opynanohnekõme, oewomatorỹko ase õmye xine.

9 Õtururukohtao ya oezuhtorỹko ase. Ykohmaryhtao oya xine: 'Taro ase!' ãko ase.

"Mame sam kamexipopyra awahtao xine imehnomo a, imehnõ onenaroximara roropa awahtao xine, omi xihpyry poko pyra roropa awahtao xine;

10 tonahsẽ ekaroryhtao omise exiketomo a, etuarimaketõ akorehmaryhtao oya xine tãkye toto ehtohme, opyno xine jehtoh saereh ãko sã opona xine mana, koko xinukutume ehtoh myakamãko ase saerehkatoh ke xixime ehtoh sã tãxiahtao.

11 Ywy Ritonõpo, zae ehtoh poko aarotorỹko ase; ynekarory kurã ke tuesapare exĩko matose konopo oehpyra ro ahtao, jamihme oritorỹko ase, kure rokẽ rahkene. Tupito arykahpyry sã exĩko matose ekurehpyra konopo ahtao, iporiry enatyry sã exĩko matose anorypyra exikety samo.

12 Pata tõ typahse aexityã tyrĩko ropa matose, esahpyry tõ pona ropa. Awaro xine exĩko
imehnõ mana: ‘Pata apuru rihpõkõme ropa,’ oesehtõko mã toto. ‘Tapyĩpo tõ rihpõkõme
ropa,’ oesehtõko roropa mã toto.”

Kure oserematoh riry poko

13 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Ynyripohpyry omipona ehtoko oserematoh poko; moro
ẽmepyry kurãme ya exiryke openetatohkõ poko, osepekahtoh poko erohpyra ehtoko. Moro
ẽmepyry ae otuhtoh konõto tyritoko, ẽmepyry kurano jeahmatohme. Moro ae mya ytopyra
ehtoko, erohpyra ehtoko, oserematoko, emero rokẽ poko oturupyra ehtoko.

14 Jomiry omipona awahtao xine tãkye ehtoh soesoekaneme exĩko ase oya xine, orẽpyra
oritorỹko ase tupime ehtoh toehse ahtao oya xine. Tãkye rokẽ exĩko roropa matose
ononorykõ po, ynekarohpyry atamurukõ Jako a. Ywy Ritonõpo, oturuase.”

59

Ahno rypyry popyra ipunaka

1 Ritonõpo jamihme pyra toehse, kypynanopyrykõ waro pyra mana, ekarõko matou?
Otarame otato pyra mana, kuotururukõ onetasaromepyra mana.

2 Yrome oorypyrykõ pokoino õmirykõ onetara mana. Popyra ehtoh poko oexirykõke
otonẽnõko mana owinoino xine, õtururukõ onezuhpyra roropa mana.

3 Popyra matose: imehnõ etapãko matose, imehnõ ryhmãko matose, ajohpe matose,
popyra ehtoh poko oturukehpyra matose.

4 Ahno apiakatoh taka ytõko matose repe, yrome zae ehtoh se pyra matose, apiakane
ẽpataka ajohpe rokẽ oturũko matose. Torẽnase matose imehnõ enekunopyry poko. Ata-
morepãko matose imehnõ ryhmary poko, mame morohne ke imehnõ ryhmãko matose.

5 Õsenetupuhtohkõ popyra mã toto okoi orihmato kõ samo: moro okoi ihmo enapyryhtao
ahno a orihnõko mana, aehmoryhtao okoi orihmato tũtãko mana. Õsenetupuhtohkõ otyme
kure? Popyra rokẽ mã kehko, arakaku nyrihpyry sã rokene;

6 upome tyrise ahtao, moro upo anamurusaromepyra ahno mana. Onyrityã emero
popyra mana, imehnõ ryhmãko rokẽ matose.

7 Osenetupuhkehpyra matose popyra ehtoh riry poko, atarypõko matose ahno kurã
etapatohme oya xine; imehnõ ryhmary poko osenetupuhnõko matose, oytorykohtao
tykararahsẽme exĩko te, tonahkasẽme, enara.

8 Osepeme ehtoh waro pyra matose, oxiehno rokene, onyrityã zae pyra mã kehko emero.
Zae pyra ehtoh poko sehxo matose, naeroro osewomasaromepyra matose.

Osekarõko toto iirypyryme toehtohkõ poko

9 Kypynanohpyra xine ro Ritonõpo mana iirypyryme kuexirykõke. Saerehkatoh zupĩko
sytatose repe, yrome ikohmamyry rokẽ enẽko sytatose; ẽmepyry eraximãko sytatose yrome
xinukutumao ytoytõko sã sytatose.

10 Apuru tõ apoapõko sytatose tonurãkara samo tonure pyra exiketõ samo; tãxiahtao
osetapãko sytatose, koko ahtao samo, poetome ro kuahtao xine aorihtyã sã ytoytõko
sytatose.

11 Aryryãko sã sytatose uuso tõ samo torehse ahtao, pusuh ãko sytatose utuku tõ
samo; kypynanopyrykõ eraximãko sytatose, yrome okynahxo oehpyra mana; Ritonõpo a
kuakorehmarykõ se sytatose repe, yrome kypoko xine pyra mana.

12 Iirypyryme ynanase õmihpyry omipona pyra, Ritonõpo, yna rypyry yna hxirõko mã
kehko. Wenikehsaromepyra ynanase zae pyra yna ehtopõpyry poko; iirypyryme yna ehtoh
enetupuhnõko ynanase.

13 Tamonohse yna a, õmihpyry omipona pyra toehse, omoro, Ritonõpo, turumekase yna
a, yna Esemy. Tãtamorepase yna imehnõ ryhmary poko, yna tuisary tõ rumekary poko yna
a te, imehnõ enekunopyry poko roropa.

14 Zae ehtoh turumekase yna a, kure ehtoh onyripyra ynanase. Ajohpe rokẽ ynanase
imehnõ maro yna otururuhtao, zae ehtoh poko pyra ynanase.

15 Zae omi ehtoh tonahkase, osenepyra toehse, ajohpe pyra toexiry se exiketõ tyyryh-
masẽme exĩko mã toto.

Typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana

Moro eneryke Ritonõpo a, zae ehtoh pyra exiry jamaro pyra mana ipunaka.

16 Typoetory tõ akorehmane pyra eneryke tyya tõsenuruhkase Ritonõpo kynexine. Morara
exiryke tyjamitununu ke rokẽ toto pynanohnõko mana, zae exiketyme toexiryke Tuisame
Imehxo exĩko mana.

17 Soutatu sã tupuropuru apurutoh ke zae ehtoh ripõko mana. Soutatu zupuhpyry
ewomatoh amururu sã ipynanohnõko roropa mana. Imỹponeme sã zae pyra exiketõ
wãnohnõko mana, zehno exikety sã zae pyra ehtoh kurãkãko roropa mana.
18 Ahno emero wãnohnõko mana toto nyrihpyry emetakame. Zehno toexiryke topetõkara
wãnohnõko mana, imehnõ nonory põkõ tyyrypyrykõ epehpyry apoĩko mã toto.
19 Ahno emero, xixi tũtatoh wino xixi omõtoh pona Kuesẽkõ zuno exĩko mã toto, ijami-
tunuru roropa. Ynara exiryke: tuna zueme exikety sã oehnõko mana tyryrykane jamihme
exikety a taropose ahtao.
20 "Opynanohnekõ oehnõko Xião pona ypoetory tõ, tyyrypyrykõ rumekahpõkõ, py-
nanohse," ãko Ritonõpo mana.
21 "Ynara jomiry etapõko ase oya xine," ãko Ritonõpo mana: "Juzenu, amaro xine exikety
te, jomiry roropa ynekarohpyry oya xine, jũme amaro xine exikehpyra exĩko. Morohne
poko opoenõ amorepãko matose te, apakomotyã roropa jũme orumekara xine ehtohme,"
ãko Ritonõpo mana.

60

Pata Jerusarẽ imehxo exiry

1 Owõko, pata Jerusarẽ!
Ah oẽmyty saerehkatoh sã nexino tãkye oehtoh ke, tõmehse exiryke opona xine.
Ritonõpo saerehkaneme sã saereh ãko mana opona xine.
2 Imehnõ nonory toxiõtose sã mana ikohmamyryke,
koko sã nase imeimehnõ nonory põkomo a,
yrome opona xine Ritonõpo imehxo Ehtoh saereh ãko mana;
opoe xine Ritonõpo saerehkatoh osenẽko mana.
3 Mapetekere tõ oepyry sã saerehkatoh pona,
moro sã Jerusarẽ exĩko mana,
sero nono põkõ oehnõko mã toto oya;
orẽpyra oexiryke tuisa tõ oehnõko mana.

4 Jerusarẽ, eneko ke õmye, ahno tõ oximõnõko toehtohkõme ropa!
Opoenõ oehnõko ropa mã toto,
eporehkãko mã toto.
Moino oehnõko mã opoenomo,
oẽxiry tõ roropa enehnõko jẽkõ mana, poetohti samo.
5 Moro eneryke oya xine atãkyemãko matose yronymyryme;
tykytyky ãko oeanokõ mana jamihme samo tãkye oehtohkõke.
Moe nono põkõ tuna konõto akuohnõko mã toto
tymõkomorykõ kurã enepyryme oya xine.
6 Mitiã nonory poe, Epa poe roropa ahno oehnõko toky tõ,
kameru tõ tuhkãkõ maro;
imehnõ oehnõko roropa Sapa nonory poe
ixtaratu tõkehko uuru roropa enehnõko mã toto.
Mokaro emero omi kurã Ritonõpo Imehxo Exikety
nyrityã ekarõko mã toto.
7 Ketaa nonory poe te, Nepaiote poe roropa
kaneru tõ enehnõko oya xine jahkatohme
onekarorykõme apoto apõ po Ritonõpo eahmaryme.
Mame Tytapyĩ kurã rĩko Ritonõpo mana enekurehxo rahkene.

8 Otara mokaro wapu tomo, akurũ sã ytõko,
utuku tõ sã oehnõko ropa tosaka xine?
9 Wapu tõ moro, moe nono tõ poe oehnõko;
inunõ osemazuhme Ritonõpo poetory tõ enehnõko mã toto tosaka xine.
Uuru enehnõko parata roropa ekarotohme
Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ Kurano a tynekarorykõme.
Kure rokẽ typoetory tõ ripõko mana imeimehnõ nonory põkomo a.

10 Ynara ãko Ritonõpo Jerusarẽ põkomo a:
"Imehnõ nonory põkõ apatary apuru rĩko ropa mã toto,
ituisary tõ erohnõko mã toto opoetorykõme.
Ozehno xine jehtopõpyryke kuãnopyatose,
yrome opyno xine ase, awãnohpyra ropa exĩko ase.

11 Saereme ahtao koko roropa apatary omõtoh totapuruhmakasẽme exĩko mã kehko,
imeimehnõ nonory põkõ tuisary tõ tymõkomory kurã enehtohme oya xine.
12 Imehnõ nonory põkõ opoetoryme exipyra ahtao tonahkasẽme exĩko mã toto.

13 "Mame wewe kurã: xipirexite, pinieiro te,
zĩporo roropa Ripano poe, tonehsẽme exĩko oya, pata Jerusarẽ pona,
Ytapyĩ kurãkatohme ropa, enekure ehtohme ropa, upupuru esaryme kurano.
14 Mame orohmanohponanõ tuisary tõ poenõ oehnõko mã toto,
tosekumurukõ po porohnõko mã toto nono pokoxi oẽpataka:
'Imehxo mase,' katohme oya.
Mokaro emero oryhmahpõkõ, oehnõko mã toto oya,
tõmytykõ rĩko nono pokoxi.
Ritonõpo pataryme oesehtõko mã toto,
Xiãome, Izyraeu tõ Esẽ kurã pataryme.

15 "Pata turumekase mexiase, ose pyra toh nexiase;
arãnakuroko toytory se pyra ytoketõ nexiase.
Yrome moro sã exipyra ropa exĩko mase;
pata kurã potume orĩko ase, pata orẽpyrahxo exikety,
tãkye exiketõ esaryme orĩko ase,
jũme moro sã exikehpyra oehtohme.
16 Poeto ẽ suhsu ekarory sã tumũkuru a,
moro sã imehnõ nonory põkõ,
ituisarykõ roropa opyno xine exĩko mã toto.
Mame zuaro exĩko matose,
ywy Ritonõpo Opynanohnekõme ase,
Jamihmehxo Exiketyme, Izyraeu tõ Esemy, Omyhpokanekomo.

17 "Metau myakãme uuru enehnõko ase oya xine,
parata enehnõko ase kurimene myakãme;
metau enehnõko ase wewe myakãme,
kurimene roropa topu tõ myakãme.
Otuisary tõ orohmanohpopyra ropa tyripõko ase,
zae ehtoh ke erohnõko mã toto kowenume,
osepeme erohnõko roropa mã toto.
18 Osetapara ropa exĩko matose ononorykõ po;
panaikato etonatoh poko onetara ropa exĩko matose
ononorykõ po, onypahpyra ropa exĩko mana.
Apatary apuru esehtõko mase 'Typynanohse',
omõtoh tonõ esehtõko mase 'Ritonõpo eahmatohme'.

19 "Xixi oezurume pyra exĩko saereme ahtao,
nuno roropa oezurume pyra exĩko koko;
ywy, Ritonõpo, jũme oezurume exĩko ase,
saereh ãko ase xixi sã opona.
20 Ywy roro oezurume exĩko ase, xixi samo, nuno sã roropa,
xixime jehtoh jũme kohmãpyra exĩko,
nunome jehtoh jũme osenekehpyra exĩko.
Saereh ãko ase opona jũme rahkene,
mame oemynyhmatopõpyry otyhkãko mana.
21 Apatary põkõ zae ehtoh poko exĩko mã toto,
jũme sero nono ynekarohpyry esẽme exĩko matose.
Ynarykahpyryme matose; jemary ke,
toto tyrise ya imehxo jehtoh enepotohme imehnomo a emero porehme.
22 Atapyĩ taõkõ tuhke pyra toto ahtao ro tuhkehxo exĩko mã toto;
sero ahno imoihme exĩko, imehnõ nonory põkõ motyehxo.
Moro tyritoh toehse ahtao, tyrĩko ase rahkene axiny.
Ywy ase Ritonõpo."

61

Izyraeu tõ pynanopyry poko
1 Ritonõpo Imehxo Exikety a Tuzenu tokarose ya,

tymenekase jexiryke eya omi kurã arotohme tymõkomokãkara a.
Tonyohse ywy eya typoremãkase aexityã ãkyematohme.
Tonyohse ywy eya imehnõ namoto tõ myhpokatoh ropa ekarotohme,
ãpuruhpyry taõkõ tũtatoh ekarotohme roropa.
2 Tonyohse ywy ynara katohme:
Ritonõpo poetory tõ pynanohtoh toehse mana.
Typoetory tõ zehno exiketõ poremãkapõko mana.
Tonyohse ywy xitaketõ emero emuhkehkatohme,
3 tãkye ehtoh ekarotohme parimã samo xitaketomo a Xião po.
Ihnamotoh myakamãko ase eremiatoh ke.
Zae ehtoh poko rokẽ exĩko mã toto;
wewe karawario sã exĩko mã toto Ritonõpo Kuesẽkõ narykatyamo.
Imehxo Ritonõpo ehtoh enepõko mã toto.
4 Tapyi tõ rĩko ropa mã toto aepukatyamo,
patãpo tõ roropa okynahxo typahse aehtyamo,
tuhke jeimamyry turumekase aehtyamo.

5 Ypoetory tomo, imehnõ nonory põkõ oehnõko mã toto erohse oeky tõ kaneru tõ pynopyry poko,
otupikõ arykary poko te, uwa tõ kurãkary poko, enara.
6 Mame Ritonõpo maro oturuketõme oesehtotorỹko imehnõ mana, Kuesẽkõ poetoryme roropa.
Mame imehnõ nonory põkõ mõkomohpyry omõkomorykõme exĩko mana,
atãkyemãko matose epyrypãko mõkomo itamurume esẽme oexirykõ poko.
7 Ohxirotopõpyrykõ tonahse, oporemãkatopõpyrykõ roropa,
toanahtose oya xine asakoro oorypyrykõ epehpyryme;
yrome seromararo ononorykõ pona oehnõko matose,
asakoro omõkomohpyrykõ apoĩko ropa matose
omõkomorykõme, jũme tãkye exĩko roropa matose.

8 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Zae imehnõ riry yzamaro mana,
ematonanopyry se pyra ase ipunaka, imehnõ ryhmary roropa.
Anamonohpyra ase, kurã ke rokẽ ypoetory tõ epehmãko ase,
jũme jomiry etapõko ase roropa eya xine.
9 Apakomotyã imehxo exĩko mã toto imeimehnõ nonory po emero;
toto eneryhtao imehnomo a zuaro exĩko mã toto
kure rokẽ mokaro tyrise mã toto ya.”

Jerusarẽ põkõ eremiatopo
10 Atãkyemãko Jerusarẽ põkõ mana,
eremiãko mã toto Ritonõpo nyrihpyry poko.
Niotakety sã pytakety sã roropa
upo kurã ke tõtupohtose toto typynanopyrykõke,
orẽpyra toehtohkõke roropa.
11 Mame wewe ahtary sã nono po, ipuhturu ahtary sã roropa tupito po,
moro sã typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo Imehxo Exikety mana.
Mame imeimehnõ nonory põkõ eremiãko.
Mokyro eahmãko mã toto emero porehme.

62

Ritonõpo pytyme Jerusarẽ exiry
1 Jerusarẽ põkõ pyno ase ipunaka,
morara exiryke jarao oturukehpyra ase;
oseremara ase ozehnotokõ poremãkary eraximaryme,
orẽpyra oehtohkõ saerehkatohme xixi samo,
opynanopyrykõ saerehkatohme aritu zatyry samo, koko.
2 Jerusarẽ, imehnõ nonory põkõ orẽpyra oehtoh enẽko mã toto emero porehme.
Tuisa tõ emero osenuruhkãko mã toto oryxime oehtoh eneryke tyya xine.
Imepỹ oesetyme exĩko mana;
Ritonõpo nekarohpyry oesetyme exĩko.
3 Parimã kurã sã exĩko mase, Ritonõpo Oesẽ kyryryme.

4 Taroino “Turumekasẽme,” oesehtopyra ropa exĩko mã toto.
Ononory roropa jũme esehtopyra ropa “Patãpome.”
Oesehtõko mã toto “Ritonõpo zamaro” me.
Ononory roropa esehtõko “Torẽnase” me,
tãkye Ritonõpo exiryke opoko xine,
ononory roropa ipytyme sã exĩko mana.
5 Nuasemã tynymenekahpyry maro erẽnary samo,
moro sã mã Orihpõkõ amaro xine pytãko mana.
Tãkye erẽnakety sã typyty maro,
moro sã mã Ritonõpo atãkyemãko opoko xine.

6 Jerusarẽ, apatary apuru po erase tõ tyrise ya.
Ah mynyhme pyra nexĩ toto saereme ahtao, koko ahtao, enara.
Ah noturũ toto Ritonõpo a aomihpyry poko,
jũme wenikehpyra tyripotohme ynororo moro poko.
7 “Ah Ritonõpo oseremara nexino,
Jerusarẽ kurãkatoh ropa ponãmero eya,
sero nono põkõ emero ripotohme Ritonõpo a Jerusarẽ patary eahmatohme.”

8 Typoetory tomo a tõmiry totapose Ritonõpo a onytyoromara ehtohme.
Tyjamituruke ynara tyrĩko mana:
“Anarykahpyry tiriiku tõkehko ozehno exiketõ napyryme exikehnõko mana.
Imeimehnõ nonory põkõ õkuru onẽpyra exĩko mã toto.
9 Yrome amarokomo, oya xine tiriiku tarykase exiryke,
tapoise roropa oya xine exiryke, otuhnõko matose,
mame jeahmãko roropa matose.
Oya xine uwa zoko tarykase, ipyno mexiatose,
tapoise roropa uwa tõ oya xine,
amarokõ uwa eukuru ẽnõko matose Ytapyĩ kurã zarã po.”

10 Jerusarẽ põkomo, pata poe ytotoko osema konõto ritohme oekyry tõ oehtohme ropa.
Osema osepune tyritoko, topu tõ toutoko!
Kamisa anỹtoko pãteirame imehnomo a enetupuhpotohme.
11 Ynara ãko Ritonõpo mana sero nono põkomo a emero porehme:
“Ynara kahtoko Jerusarẽ põkomo a:
‘Oesẽkõ oehnõko mana opynanohse xine.
Tymaro imehnõ enehnõko mana,
typynanohse aexityamo.’ ”
12 Mame oesehpãko mã toto: “Ritonõpo poetory kurãme,”
“Ahno, Ritonõpo a typynanohse aexityamo.”
Pata Jerusarẽ esehtõko roropa mã toto,
“Moro pata, Ritonõpo ipyno mana,”
“Moro pata onurumekara Ritonõpo nexiase.”

63

Ahno wãnohnõko Ritonõpo mana

1 “Onoky mose oehnõko Etõ nonory poe, pata Posora poe? Onoky mose ro tupoke kurã ke, kamiraramã ke, tuisamehxo exikety sã ytõko, jamihme, orẽpyra exiketyme?”
“Ywy ase,” ãko Ritonõpo mana “Orẽpyra ase, yjamitunuru ke Opynanohnekõme ase.”
2 “Yrome oty katohme oupõ tahpire nae? Oty katohme uwa tũtũmane zupõ sã oupõ nae?”
3 Ynara ãko Kuesẽkõ mana: “Uwa epery tũtũmary sã euhkatohme ẽ ao moro sã imeimehnõ ahno tõ tytũtũmase ya, toiroro takorehmaneke pyra exiase. Toto zehno jexiryke tytũtũmase ya; toto munuru ke jupõ tysỹsỹmase, tahpirẽ ke.
4 Tõsenetupuhse ywy, ypoetory tõ pynanohtoh tooehse mana: ‘Toto zehnotokõ emỹpotoh toehse rahkene.’
5 Zupiase repe, yrome jakorehmane pyra nexiase, tõsenuruhkase ywy moro eneryke, takorehmaneke pyra jehtoh eneryke ya. Naeroro toiroro yjamitunuru ke rokẽ yzehnotokõ typoremãkase ya, toto zehno jehtoh ke tyjamihtase jexiryke.
6 Toto zehno jexiryke ahno tõ imehnõ nonory põkõ tytũtũmase ya; toto zehno jehtoh ke takurihmose toto ya, imunurukõ tukuãse ya nono pona.”

Kure Ritonõpo ehtoh Izyraeu tõ poko

7 Kypyno xine Ritonõpo Kuesẽkõ ehtoh ourutorỹko ase:

“Kure mase,” ãko ase eya inyrityã pokoino emero;
Kure rokẽ kyriatose, kure toexiry poko typoetory tomo a tonepose eya,
toto pyno toexiryke, kure toto riry se roropa.
8 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Ypoetoryme mã toto, umũkurume roropa mana, jũme
jenekunohpyra mã toto.” Naeroro typynanohse toto eya
9 toto etuarimatoh wino. Eya nymyry typynanohse toto, inenyokyhpyry kary, imepỹ
urutõ a pyra roropa. Toto pyno toexiryke toto wãnopyry se pyra toexiryke roropa typy-
nanohse toto eya; kokoro rokẽ tanỹse toto eya, tonao tanỹse roropa toto eya, jeimamyry
punero.
10 Yrome morara ahtao ro ewinoino toeramase toto, Ritonõpo Zuzenu kurã tyhtomase
eya xine. Morara exiryke Ritonõpo toeramase, mokaro epeme pyra toehse ynororo,
tãtatapoipitose ynororo toto zehnotokõ akorehmatohme.
11 Mame pake ehtopõpyry poko wenikehpyra toehse toh nexiase, Ritonõpo poetory Moeze
poko wenikehpyra toehse, ynara tõturupose toto: “Otoko Ritonõpo Kuesẽkõ nae? Eya
typoetory tõ typynanohse tuna konõto wino, kaneru tõ sã toh nexiase typynanohse toto
ahtao, toto pyno exikety Moeze kynexine. Otoko na mokyro Tuzenu Kurã ekarohpono
Moeze a,
12 tyjamitununu ke tynyrityã kurã tyripose Moeze a? Tuna konõto tapiakase eya
typoetory tõ neneryme imehxo toehtoh poko zuaro imehnõ ehtohme jũme.
13 Osema ae typoetory tõ tarose eya tuna zuemã poro.
“Towomase toto aytorykohtao; emese kure toytose toto kawaru ona poro ytoketõ samo,
osetapara aexityã samo,
14 pui tõ arory sã roropa taryporyke pyra jakanahmã poro.” Ritonõpo Zuzenu Kurã toto
arõko kynexine oserematoh taka. Moro sã typoetory tõ tarose Ritonõpo a, imehxo toehtoh
poko imehnõ zuaro tyripose roropa eya.

Oturutoh Ritonõpo a

15 Ritonõpo, yna eneko kapu poe, oesary kurã poe. Otoko hnae ajamitununu, yna pyno
oehtoh roropa? Yna pyno exikehpyra exiko, yna onurumekara exiko,
16 Papame oexiryke yna a. Yna tamuru Aparão te, Jako roropa yna onenetupuhpyra exiry
repe, yrome omoro Ritonõpo yna zũme mase, yna Pynanohneme moino exikehpyra oesety
mana.
17 Ritonõpo, oty katohme azahkuru yna ripõko mah, õmiry omipona pyra toehse yna,
otato pyra toehse, onyripohpyry turumekase yna a? Ritonõpo, osehko ropa yna a,
opoetoryme yna exiryke, ahno rãnao onymenekatyãme ynanase.
18 Axĩtao rokẽ yna, opoetory tõ kurã Atapyĩ esẽme ynanexiase; yrome seromararoro yna
zehnotokõ Atapyĩ kurã tũtũmãko mã toto.
19 Yna rĩko mase yna kowenatume exipitopyra exiketyme oexiry samo, opoetoryme yna
exipitopyra ehtoh sã roropa.

64

1 Ritonõpo, kapu xihkary oya enery se ynanase oyhtotohme, ypy tõ tykytyky kamexipory
oya oẽpataka!
2 Tuna sã morohne exiry kurokuro karyhtao apoto zemimã po. Imehxo oehtoh ene-
tuputyry oepetõkara a; ouno toexirykõke tykytyky ãko toto exiry oẽpataka.
3 Pake ahtao ajamitununu ke onyrityã tyrise ahtao oya tõsenuruhkase yna; tyhtose mexiase
kapu poe, mame ypy tõ tykytyky tykase oẽpataka.
4 Imepỹ ritõ onenepitopyra te, onetapitopyra roropa ynanase asã exikety, omoro rokẽ
Ritonõpome mase, senohne rihpõme, oenetupuhnanõ akorehmaneme.
5 Mokaro pynanohnõko mase tãkye exiketõ zae ehtoh poko toexirykõ poko, wenikehpyra
exiketõ õmipona toto ehtohme. Yna zehno toehse mexiase, yrome yna rypyry poko ro
ynanexiase; yna zehno awahtao ro yna rypyry onurumekara ynanexiase moino ro. Otãto
osepynanohnõko ynanae?
6 Yna emero tyyrypyhpyke toehse, nuriame ynanase oya ipunaka kure osekaroryhtao ro
yna a. Wewe ary sã ynanase taremãse ahtao; yna rypyry tyryrykane sã yna arõko mana.
7 Oya oturupyra ynanase, yna anakorehmapopyra ynanase oya. Yna rypyry pokoino
otonẽnõko mase yna winoino, yna turumekase roropa oya.
8 Yrome omoro papame mase, Ritonõpo yna Esemy. Orinome ynanase, oripo rineme
mase, yna emero onyrityãme ynanase,
9 naeroro yna zehno exikehko, yna rypyry poko owenikehko. Wenikehpyra exiko
opoetoryme yna ehtoh poko.

10 Apatary kurã patãpome toehse ona tonorẽ samo, Jerusarẽ typahse mana, ypy Xião
turumekase mana.
11 Ynanyrihpyry Atapyĩme kurano, oeahmatoh potu, yna tamuru a oeahmatohme, moro
tyahkase apoto ke. Yna kyryry kurã emero typahse mana, ipyno yna ehtopõpyry.
12 Moro eneryke oya, oty rĩko mah, Ritonõpo? Teh ãko rokẽ mahno? Mynyhme rokẽ exĩko
mahno, yna wãnohnõko ro mahno?

65

Tyzehno exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Ypoetory tõ akorehmary se exiase repe, yrome
onekaropopyra toh nexiase ya; jenery se exiase eya xine repe, yrome jupipyra toh nexiase.
Oturupyra ahno ahtao ro ya, ynara kary se exiase: 'Taro ase! Ãkorehmary se ase!'
2 Kokoro rokẽ ypoetory tõ toraximase ya, toto eahmatohme repe, yrome putuhto sã, zae
pyra ehtoh riry se rokẽ mã toto, typenetatohkõ poko rokẽ mã toto.
3 Ihximyra mã toto jyhtomary poko. Imeimehnõ neponãmary eahmaryke tynekarory tõ
zahkãko mã toto tynarykahpyry esao te, ixtaratu zahkãko roropa mã toto apoto apõ po
mokaro eahmaryme.
4 Koko ytõko mã toto aorihtyã zonẽtopõpyry pona tõturupotohkõme aorihtyã zuzenu a,
ahno esao pyra ẽmehnõko mã toto osenepotoh apoitohme tyya xine. Poinokoimo pũ
õnõko mã toto; tuma nuriamã ẽnõko roropa mã toto oripo ao pehme, tynekarorykõme
tyneponãmarykomo a.
5 Moromeĩpo ynara ãko mã toto imehnomo a: 'Apoaporo! Yna anapopyra exiko, kurãme
toehse yna exiryke, omotye xine.' Yrome morara karyhtao zekĩtapãnõko ase toto poko;
zehno jehtoh apoto sã mana ezehpyra exikety samo.
6 "Inyrityã emero tymerose ypapẽ pokona; mame oseremara ase toto onuãnohpyra ro
jahtao. Toto epehmapõko ase iirypyhpyrykõ emetakame,
7 itamuru tõ rypyry epehpyryme roropa. Ixtaratu tyahkase eya xine apoto apõ po
imehnõ neponãmary eahmaryme ypy tõ po te, tyhtomase ywy eya xine emory tõ po.
Morara exiryke toto wãnohnõko ase iirypyhpyrykõ epehpyryme emero porehme."
8 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Toitoine uwa kurã eneryhtao ahno a popyra exiketõ maro:
'Onypahpyra sehne, kure ehtoh nae ro mana, euhkãko sytase, eukuru ritohme,' ãko mana.
Moro sã ypoetory tõ pyno jexiryke, emero onenahkapopyra exĩko ase.
9 Kure rokẽ Izyraeu pakomotyã rĩko ase, Juta tõ tuhke emãnõko roropa mã toto, ynonory
esẽme exĩko mã toto ypy tõ maro. Ynymenekatyã ynekarohpyry esẽme exĩko mã toto,
jomihpyry ae ro, jũme moroto exĩko mã toto.
10 Mame jomihpyry omipona se ypoetory tõ ahtao toto eky, kaneru tõ onahpoty enahnõko
mã toto ona Sarõ po te, jakanahmã Ehxirotoh po toto eky tõ, pui tõkehko onahpoty enahnõko
mana.
11 "Yrome toitoine jurumekãko matose; jesary ypy kurã poko wenikehnõko roropa
matose: anapyrykõ ekarõko matose eukuru maro oneponãmarykomo a, onekarorykõme
'ohkato' eahmaryme, 'kuropõme' roropa, enara.
12 Naeroro ynara exĩko oya xine mana: totapasẽme exĩko matose ozehno xine exiketomo
a. Oesekumurukõ po oetapapotorỹko ase emero. Ynara exiryke, kykohmatose repe, yrome
jezuhpyra mexiatose; oturuase oya xine repe, yrome otato pyra mexiatose. Yzamaro pyra
ehtoh tyrise oya xine, ise pyra jehtoh tymenekase oya xine."
13 Morara exiryke ynara tykase Ritonõpo: "Jomiry omipona exiketõ tonahsẽ nae exĩko,
eukuru roropa, yrome amarokõ emitapãnõko matose, tuna zehnãko roropa matose; tãkye
exĩko ypoetory tõ mana, yrome typoremãkasẽme exĩko matose;
14 eremiãko ypoetory tõ mana, atãkyemãko roropa, yrome pusuh ãko matose oemynyh-
marykõme, xitãko matose ohtomaryme okurohtao xine.
15 Ywy, Ritonõpo, oorihmapotorỹko ase, yrome ypoetory tõ, ynymenekatyã oesetykõ ke
rokẽ popyra ehtoh enehpõko mã toto. Yrome esety kasenato ke ypoetory tõ esehpãko ase.
16 Mame ahno, Ritonõpo nonory põkõ kure ehtoh ekaropory se ahtao, Ritonõpo a
morohne ekaropõko mana, tõmihpyry anamonohpyra Exiketyme exiryke; imehnomo a
tõmiry etapory se ahtao: 'Ritonõpo neneryme morara tyrĩko ase,' ãko mã toto."

Kapu kasenato nono kasenato roropa

Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tomo a: "Wenikehnõko matose oetuarimatopõpyrykõ
poko, ywy roropa morohne poko wenikehnõko ase.
17 Kapu tyrisenã rĩko ase, nono kasenato roropa; Pakatokõ poko tuenikehse, morohne
poko osenetupuhpyra ropa exĩko matose.

18 Atãkyematoko, jũme tãkye ehtoko ynyriry tõ poko; pata Jerusarẽ pehkãko ase tãkye ehtoh
ke, moro pata põkõ tãkye kuhse exĩko mã toto.
19 Ywy atãkyemãko ase Jerusarẽ poko, moro pata põkõ poko roropa tãkye exĩko ase. Jũme
xitara ropa exĩko mã toto moroto, kui kara roropa exĩko mã toto toetuarimatohkõ poko.
20 Poetohti tõ orihpyra exĩko mã toto poetome ro toto ahtao; tamuhpõme toehse ahtao
rokene, kunumuxime toehse ahtao roropa orihnõko mã toto. 100me jeimamyry nae
exikety toorihse ahtao: 'Poetome ro nexiase,' ekarõko mã toto ipoko. 100me jeimamyry
pyra ro exikety toorihse ahtao: 'Tuãnohse mokyro Ritonõpo a,' ekarõko matose.
21 Tapyi tõ amõko matose moro tao ehtohme, uwa tõ arykãko matose, eukuru ẽnõko
matose roropa.
22 Tapyĩ onyripyra exĩko matose imehnõ tapyĩme ehtohme, uwa zoko tõ anarykara
matose imehnõ okurume. Okynahxo orihpyra exĩko ypoetory tõ mana, wewe samo,
amarokõ emero tãkye exĩko matose onyrihpyrykõ poko.
23 Oerohtohkõ emero kure rokẽ exĩko mana, opoenõ roropa osenahkara exĩko mã toto;
kure rokẽ opoenõ rĩko ase, apakomotyã maro jũme.
24 Oturukehpyra ro toto ahtao ya, toto akorehmãko ase; ikurãkãko roropa ase aotururuh-
tao ro ya.
25 Kaikuxi tõ itu htaõ kõ, kaneru tõ maro otuhnõko mã toto, reão tõ onahpoty enahnõko
mã toto pui tõ samo, okoi tõ onesekara exĩko mana. Xião po ypy jesary kurã po ryhmato
pyra exĩko mana, popyra ehtoh pyra exĩko roropa mana ipunaka," ãko Ritonõpo mana.

66

Ahno apiakãko Ritonõpo mana

1 Ynara ãko Ritonõpo mana: "Kapu jesaryme mana, japõme mana; sero nono upupuru
apõme mana. Oty amõko matou ytapyĩme? Otãto ytapyĩ rĩko matou moro tao jehtohme?
2 Ya ro kapu tyrise, nono roropa, senohne emero esẽme ase. Tymõkomokãkara pyno
ase, tyyrypyry rumekary se exiketõ roropa, Tosẽkõme jenetupuhnanõ yzamaro mana,
jomihpyry omipona exiketomo.
3 "Yrome ahno nae typenetatoh poko rokẽ exiketomo, pui mũkuru etapãko tynekaroryme
ya, mame ahno etapãko roropa mã toto; ahno nae kaneru etapãko tynekaroryme ya,
mame kaikuxi etapãko roropa mã toto; ahno nae tiriiku enehnõko tynekaroryme ya, mame
poinokoimo mununu enehnõko roropa tynekaroryme ya; ahno nae ixtaratu zahkãko jeah-
matohme, yrome imehnõ neponãmary eahmãko roropa. Atãkyemãko mã toto tynyrirykõ
nuriame ehtoh poko.
4 Morara exiryke, popyra ehtoh enehpõko ase toto wãnohtohme, emero zuno toto ehtoh
enehpõko ase eya xine. Ynara exiryke tykohmase ya repe, yrome jezuhpyra toh nexiase;
tõturuse ywy repe, yrome otato pyra toh nexiase. Mãpyra, yzamaro pyra ehtoh tyrise eya
xine, ise pyra jehtoh tymenekase eya xine."

Zuãnohtopo, Ipynanohtopo

5 Ritonõpo omipona exiketomo, aomiry etatoko pahne, ynara ãko Ritonõpo oya xine
mana: "Imehnõ oekyry tõ ose xine pyra mã toto, amaro xine osepeme se pyra exĩko mã
toto jomiry omipona oexirykõke. Ynara ãko oya xine mã toto: 'Ah Ritonõpo tyjamitunuru
enepono oya xine, opynanohtohkõme, tãkye oehtohkõme ynaneneryme!' Yrome mokaro
ehxirõko mã toto.
6 Etatoko pahne, panaikato konõto pata po, panaikato Ytapyĩ tao! Ritonõpo Oesẽkõ moro
panaikato rĩko mana, tyzehnotokõ wãnohnõko mana toto nyrityã emetakame.
7 "Ypatary kurã nohpo sã mana axĩ tonuruse ahtao jetũ exipyra ahtao ro.
8 Moro panõ onetapitopyra mexiatose, onenepyra roropa mexiatose, sero nono po
toiro ẽmepyry ae ahno nonory tytororo enurũko mana, ahno imoihmãkõ emãnõko axĩ
samo. Yrome moro saaro Xião toehse mana: okynã pyra jetũ toehpitose ahtao toemũkuase
ipoenomo.
9 Ywy Ritonõpo, jetunety enehpõko ase poeto tõ enurutohme. Oenurumapopyra jekarõko
matou? Ywy Ritonõpo Oesẽkõ, oturũko ase."
10 Atãkyematoko Jerusarẽ põkõ maro,
eremiatoko imaro jeahmaryme, ipyno exiketõ emero.
Atãkyematoko Jerusarẽ põkõ maro, tyhnamose ipoko aexityã emero.
11 Enurusenã eny suhsu ekarory sã tumũkuru a,
moro sã Jerusarẽ tymõkomory kurã ekarõko oya xine mana,
mame tãkye exĩko matose.
12 Ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase Jerusarẽ põkomo a: "Kure ehtoh enehpõko ase oya xine
iporiry samo, imeimehnõ nonory poe mõkomo kurã oehnõko oya xine tuna zueme exikety

samo, jũme anorypyra exiketyme samo. Mame Jerusarẽ poeto ẽ sã exĩko mana; suhsu ekarõko sã oya xine mana, opuimatorỹko mana syhryme, tomahpo oeahmatorỹko roropa mana.

13 Typoenõ emuhkehkapory sã jeny a, ywy oemuhkehkapotorỹko ase Jerusarẽ po.

14 Moro eneryhtao oya xine tãkye exĩko matose, jamihme exĩko ropa matose otyro samo kure ahtaryhtao. Morarame zuaro exĩko matose ywy, Ritonõpo, jomiry omipona exiketõ pynanohnõko ase, yrome tyekĩtapãse jahtao yzehnotokõ wãnohnõko ase.”

15 Kuesẽkõ oehnõko mana apoto maro; ikyryry tõ, etonatoh kahu tõ tyryrykane konõto sã mã kehko; topetõkara wãnohtohme, toto zehno toehse toexiryke.

16 Apoto ke tytapemã ke roropa, sero nono põkõ wãnohnõko Kuesẽkõ mana emero zae pyra exiketomo, tuhkãkõ etapãko mana.

17 Ynara ãko Kuesẽkõ mana:

— Ahno nae ekurikãko omõtohme oximõme tynarykahpyry pona tyneponãmarykõ eahmatohme urutõ maro. Mame poinokoimo pũ õnõko mã toto te, mũpo tomo te, imepỹ nuriame aexityã roropa. Mokaro orihnõko mã toto,

18 inyrirykõ waro jexiryke aosenetupuhtohkõ roropa.

— Oehnõko ase imeimehnõ nonory põkõ emero oximõme enehpotohme. Tõximõse toto ahtao saereme jehtoh enẽko mã toto.

19 Toto rãnaka tuisamehxo jehtoh enetupuhpotoh rĩko ase.

— Mame tapiakase toto ahtao ya, isene ro exiketõ aropõko ase, emero pyra, imeimehnõ nonory põkomo a, moe exiketõ pona juaro exipitopyra exiketomo a, yjamitunuru onenepitopyra exiketomo a roropa. Toto aropõko ase Expania pona, Ripia pona, Ritia pona roropa, emese kure pyrou ekomananõ moroto mana. Ytõko roropa mã toto Tupau pona te, Kerexia pona roropa. Mokaro ahno a emero yjamitunuru poko toto zurũko mã toto.

20 Oekyry tõ emero enehnõko ropa mã toto tymaro xine tynekarorykõme ya. Oehnõko mã toto ypy kurã pona, jesary kurã pona Jerusarẽ pona kawaru tõ po te, mura tõ po, kameru tõ po, kahu tõ ao te, kaheta tõ ao roropa. Mokaro oekyry tõ tokarosẽme exĩko mã toto tynekarorykõme ya, Izyraeu tõ nekarotyã enepyry sã Ytapyĩ taka, tiriiku tõkehko, ẽ tukurãkase exiketõ ao.

21 Toitoine mokaro menekãko ase oturuketõme toto ehtohme te, imehnõ menekãko ase rewita tõme toto ehtohme.

22 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Kapu tyrisenano te, nono tyrisenã roropa yjamitunuru poe jũme exikehpyra exĩko mã kehko. Moro saaro opoenomo te, oesetykõ roropa jũme exikehpyra exĩko mana.

23 Mame emero otuhtoh konõto Nuno Kasenato po, emero oserematoh po roropa ahno oehnõko imeimehnõ nonory põkomo, jeahmase, Ytapyĩ kurã taka.

24 Moromeĩpo tutũtase ropa toto ahtao pata poe aorihtyã ekepyry enẽko mã toto, toorihse aexityã jomihpyry omipona pyra toehse toexirykõke. Mokaro ekepyry onenahkehpyra moromoro exĩko mana, orihpyra roropa mã toto, moroto apoto mokaro zahkatoh ezehpyra roropa mana. Moro eneryke: ‘Xe! Jam,’ ãko mã toto, nuriame eya xine exiryke.” Ywy, Ritonõpo, oturuase.

JEREMIA
Jeremias
Ekarotopo

Jeremia urutõme kynexine, tonuruse oturukety mũkurume. Ritonõpo omiry tokaropitose eya jeimamyry 627me oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Tõturuse Jeremia popyra ehtoh enehpory poko Ritonõpo a, Izyraeu tõ poremãkary poko te, toto wãnohtoh poko iirypyrykõ pokoino. Morara toehpitose isene ro Jeremia ahtao. Moroto kynexine ynororo Napukotonozo tooehse ahtao pata Jerusarẽ enahkase, Ritonõpo Tapyĩ zahkase, Juta tõ arose ituisary tõ maro Papironia pona. Morarame tõturuse Jeremia Izyraeu tõ oepyry ropa poko tynonorykõ pona ropa imehxo aehtohkõme ropa tosake exiketõme.

Izyraeu tõ pyno Jeremia kynexine ipunaka. Ritonõpo omiry Izyraeu tõ wãnopyry poko ekarory se pyra nexiase repe, yrome apoto sã Aomiry nexiase ikurohtao. Naeroro mynyhme ehsaromepyra nexiase (Jer. 20.9). Aomiry etary se pyra tuisa tõ toehse. Jeremia tyyryhmase eya xine, ãpuruhpyry taka tõmase ynororo eya xine.

Jeremia ekarõko imeĩpo tõmiry kasenato etapõko Ritonõpo mana typoetory tomo a. Omipona exĩko mã toto Aomiry tymerose exiryke ikurohtao xine.

Sero pape ao

Jeremia kohmatopõpyry urutõme *1.1-19*
Ritonõpo omiry Juta tomo a *2.1—25.38*
Jeremia ehtopõpyry poko *26.1—45.5*
Imeimehnõ wãnohtoh poko *46.1—51.64*
Jerusarẽ poremãkatopõpyry *52.1-34*

Jeremia menekatopõpyry urutõme

1 Sero pape Jeremia omihpyryme mana, inyrihpyry poko roropa ekarõko mana. Oturukety Hiukia mũkurume kynexine ynororo. Moroto imehnõ oturuketõ kynexine pata Anatote po, Pẽjamĩ nonory po.

2 Ritonõpo omiry totapitose Jeremia a 13me jeimamyry taropose ahtao Joxia a tuisame toexiry poko Juta tõ esẽme. Joxia kynexine Amõ mũkurume.

3 Ritonõpo omiry tooehse ropa Jeremia a Jeoakĩ, Joxia mũkuru tuisame ahtao Juta tõ esẽme. Moromeĩpo tuhke rokẽ tõturuse Ritonõpo Jeremia a Jerusarẽ põkõ arotopõpyry pona tynonorykõ poe Papironia tuisary namotome. Morara toehse nuno 5mã po, jeimamyry 11mã po tuisame Zetekia Joxia mũkuru tuisame ahtao Juta tõ esẽme.

Jeremia kohmatopõpyry

4 Kuesẽkõ Ritonõpo ynara tykase ya:

5 — Enurupyra ro awahtao, asa wakuru ao awahtao ro, kymenekase, kuapiakase urutõme oehtohme imehnõ nonory põkomo a.

6 Mame ynara tykase ywy:

— Ritonõpo, yna Esemy, jotururu waro pyra ase, poetome ro jexiryke.

7 Yrome ynara nase Ritonõpo ya:

— "Poetome ro ase," kara exiko. Ytoko imehnõ zuruta, aaroporyhtao eya xine. Toto zuruko emero ynekarory oya ekarotohme eya xine.

8 Imehnõ zuno pyra exiko, amaro jexiryke oewomatohme. Ywy ase Ritonõpo, amaro oturukety.

9 Mame tomary ke ypotapihpyry tapose Ritonõpo a, ynara nase ya:

— Eneko ke! Jomiry ekarõko ase oya, imehnõ zurutohme.

10 Seroae yjamitunuru ekarõko ase oya, orẽpyra oehtohme imehnõ nonory põkõ maro, toto tuisary tõ maro, imity tõ oũko mase, akohnõko mase, enahkãko mase, ipahnõko roropa, tyrĩko roropa mase, arykãko roropa.

Asakoro enepotoh tonomo

11 Tõturupose Ritonõpo ya:

— Oty enẽko mah?

— Wewe eperytakety amoriry enẽko ase, ase eya.

12 — Zae mase, tykase Ritonõpo ya. — Ywy roropa eraseme sã osenuhmãko ase, jomihpyry ae ro emero ehtohme.

13 Tõturupose ropa Ritonõpo ya:

— Oty ropa enẽko mahno?

— Oripo enẽko ase inikahpoe, ahnõko, ekuãnõko roropa xiaro, ase eya.

14 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Inikahpoe enahkatoh oehnõko mana. Ekuãnõko sã mana tarõkõ pona, emero porehme.
15 Enara exiryke, inikahpoe imeimehnõ nonory põkõ kohmãko ase emero. Ituisarykõ oehnõko mã toto xiaro, tuisame tapõkõ rĩko mã toto Jerusarẽ omõtoh etonie te, pata apuru tõ zomye roropa te, imehnõ pata tõ zomye roropa Juta nonory po.
16 Moro pata põkõ wãnohnõko ase popyra toto ehtopõpyry pokoino. Turumekase ywy eya xine, ixtaratu zahkãko mã toto imehnõ neponãmary eahmaryme, tynyrityã tomarykõ ke eahmaryme.
17 Jeremia, atakimako oytotohme. Oturuta eya xine, ynekarory oya emero zuruko toto jomi poe. Enaromyra exiko, mokaro zuno pyra. Enaromỹke awahtao seromaroro, moro motye enaromỹke orĩko ase mokaro ẽpataka awahtao.
18-19 Etako pahne Jeremia! Sero nono põkõ emero oepeme pyra exĩko mã toto: Juta tõ tuisary tomo te, kowenu poko erohketomo te, ymaro oturuketomo te, ahno maro. Yrome seroae yjamitunuru ekarõko ase oya orẽpyra oehtohme mokaro ẽpataka. Pata sã exĩko mase tapuruse exikety topu risẽ kaetoko exikety ke. Kurimene sã roropa mase exĩko xikihme exikety samo. Metau risẽ apurume sã exĩko mase Izyraeu tõ apurume porehme. Oporemãkapopyra mã toto amaro jexiryke oewomatohme. Ywy, Ritonõpo oturuno.

2

Zae Izyraeu ehtopõpyry
1 Morarame tonyohse exiase Ritonõpo a
2 tõmiry ekarotohme Jerusarẽ põkomo a ynara kase:
"Ypoetory tomo, wenikehpyra ase poetome oehtopõpyry poko.
Zae mexiatose ymaro rokene,
yse mexiatose erẽnasenãme kuahtao!
Wenikehpyra ase jekahmatopõpyry poko oya xine ona tonorẽ poro, tupito tõ pyra aexihpyry poro.
3 Izyraeu tomo, ypoetoryme rokẽ mexiatose,
tapiakase mexiatose ymaro rokẽ oehtohme;
tiriiku samo, tapoise ahtao esemazupurume ekarotohme ya.
Oryhmahpõkõ tuãnohse ya emero porehme,
popyra ehtoh enehpoase toto pona.
Ywy, Ritonõpo, oturũko ase."

Izyraeu tamuru tõ iirypyry
4 Jako pakomotyamo, oxiekyryme matose Izyraeu tomo; etatoko Ritonõpo Kuesẽkõ omiry oya xine.
5 Ynara ãko mana:
"Oty popyra jehtoh tonese atamuru tomo a jurumekatohme eya xine?
Tyneponãmarykõ typahsẽme, isene exiketõ kara toahmase eya xine,
mame isaaro toehse roropa toh nexiase typahsẽme sã rokene.
6 Yse hkopyra toh nexiase;
Yrome ya tonehse toto Ejitu poe.
Ya ro tarose toto ona tonorẽ poro, ypy tõ poro, oramã kuroko;
tuna pyra ehtoh poro, orihmapotoh poro, morotona ahno ytopyra, ahno esary pyra roropa moroto.
7 Tonehse toto ya nono kurã pona, kure rokẽ toto otuhtohme tykyrysã poko, wewe epery tõkehko poko roropa.
Yrome moro pona toytose toto ahtao nuriame ynonory kurã tyrise eya xine;
ynekarohpyry eya xine esarykõme tyripose eya xine osa nuriame ipunaka.
8 Ypoko oturupopyra oturuketõ nexiase:
'Otoko Kuesẽkõ nae?' kara toh nexiase.
Ynyripohpyry poko atamorepaketõ juaro toexirykõ se pyra toh nexiase.
Kowenu poko erohketõ tyyrypyrykõ poko rokẽ toh nexiase, jomipona pyra.
Urutõ kõ tõturuse toto ritõ Paau omi poe samo,
tyneponãmarykõ toahmase eya xine, isene pyra aexityamo, ahno anakorehmasaromepyra exiketomo."

Typoetory tõ hxirotopõpyry Ritonõpo a
9 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Naeroro ohxirotorỹko ropa ase, ypoetory tomo, opoenomo, apakõ roropa.
Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
10 Ytotoko ahmõta Xipere pona, xixi omõtoh wino enetohme;

imepỹ ahno aropoko Ketaa pona, xixi tũtatoh winakoxi, osenuhmatohme.
Moino ro sero panõ exipitopyra kynexine.
11 Imepỹ nonory põkõ tyritõ onymyakãmara tyneponãmary panõ ke, isene pyra exiketõ ke,
tynyrihpyrykõ ke, toponãmasã ajohpe exikety ke.
Yrome ypoetory tomo a tymyakãmase ywy,
Ritonõpo kurã, Imehxo Exikety tymyakãmase eya xine, toponãmasã panõ ke, tynyrityã ke,
isene pyra exiketõ ke, anakorehmara exiketõ ke.
12 Morara exiryke, ywy Ritonõpo, kapu tykytyky kamexipõko ase osenuruhkaketyme samo,
tõserehse exiketyme sã ipunaka.
13 Azahkuru ehtoh asakoro tyrise ypoetory tomo a:
turumekase ywy eya xine, itunary kurã enatyryme jahtao te,
pẽkamã tahkase roropa eya xine tutunary ẽme ehtohme, konopo tunary kurãkatohme repe.
Yrome toto tunary ẽ toerakase mã kehko,
erurukaneme sã mã toehse kehko."

Itunety sã mana Ritonõpo rumekary

14 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Izyraeu tõ imehnõ namotome pyra mã toto,
imehnõ namotome enurupyra toh kynexine.
Naeroro oty katohme tynamotome toto rĩko epetõkara nae?
15 Reão tõ sã Izyraeu tõ epetõkara tooehse toto enaroximase.
Izyraeu nonory tyrise eya xine patãpome,
ipatary tõ tonahkase eya xine,
pata põkõ pyra toehse.
16 Ejitu põkomo a Izyraeu zupuhpyry tỹmikase samo,
typoihtose ynororo tonahkase Mẽpi põkomo a te, Tapane põkomo a roropa.

17 "Izyraeu tomo, oorypyrykõ pokoino morara toehse oya xine.
Kurumekatose, Oesẽkomo, Orihpõkomo, oesemarykõ ae aarorykohtao ya.
18 Seromaroro otyme kure oya xine oytorykomo Ejitu pona tuna ẽse tuna Niro kuaka?
Otyme kure roropa oya xine oytorykohtao Axiria pona tuna ẽse tuna Eupyrati kuaka?
19 Popyra oehtopõpyrykõ awãnohtorỹko mana,
Tuãnohsẽme exĩko matose turumekase oya xine jexiryke.
Tuaro exĩko matose popyra jurumekary ehtoh poko oya xine,
itunetyme exikety sã mana Oesẽkõ Ritonõpo rumekary oya xine, jomiry omipona pyra
oexirykomo, enara.
Ywy, Oesẽkomo Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturũko ase."

Ritonõpo eahmary se pyra

20 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Izyraeu tomo, pake jomipona pyra toehse matose.
Oesẽkõme turumekase ywy oya xine,
jeahmary se pyra toehse matose.
Mame ypy kae exiketõ po emero wewe tõ zopikoxi roropa,
jerutume ahtao zae pyra toehse matose imeimehnõ toponãmasã eahmary poko oya xine.
21 Uwa zoko sã mexiatose ya ynymenekahpyry arykatohme, kure eperytatohme.
Yrome seromaroro eneko ke!
Otyme mexitou?
Uwa zoko tonahkase sã matose,
typahsẽme toehse matose.
22 Upo xikuromã sã matose ya.
Toekurikase awahtao xine sahpau ke itamurume, sahpau jamihme exikety ke,
ãtapurohpyrykõ enẽko ro ase;
iirypyryme oehtohkõ osenẽko ro mana.
Ywy, Ritonõpo, oturuno.
23 'Nuriame ehtoh poko pyra ynanexiase,' kasaromepyra matose.
Toponãmasã Paau eahmary poko mexiatose.
Jakanahmã po oorypyrykõ poko mexiatose,
enetoko ke onyrihpyrykomo.
Kamera nohpory wãtasenã sã matose xiaxiake ytokety samo, typoko exikety zupiry poko.
24 Jumẽta sã roropa matose, tosẽke pyra exikety, ona pono, typoko exikety zupiryhtao eya:
mokyro onukuremasaromepyra imehnõ mana.
Jumẽtu orutua mokyro se exikety,

mokyro zupiry se pyra mana:
nuno po, moroto mokyro exĩko mana,
moroto enẽko mana.
25 Izyraeu tomo, tomeseke ehtoko õsetaparykõino, opupurukõ ryhmaryino, imeimehnõ
neponãmary ekahmaryke oya xine;
tomeseke ehtoko roropa oesenarykõ anorypyra ehtohme.
Yrome ynara matose: 'Arypyra! Toipe ywy!
Imehnõ neponãmary eahmary poko penetãko ywy,
mokaro poko rokẽ ase,' ãko matose."

Izyraeu tõ wãnohtopõpyry

26 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Omato tapoise ahtao ehxirõko mana. Mokyro sã Izyraeu tõ ehxirõko mã toto: amarokõ emero, otuisarykõ maro, tuisa mũkuru tõ maro te, Ritonõpo maro oturuketõ maro te, urutõ kõ maro.

27 Ehxirõko mã toto, emero ynara kananõ wewe risemy a: "Omoro mase papame" te, ynara kananõ roropa topu a: "Omoro mase ajame." Morara exĩko mana, toeramase oexirykõke õparykõ ywinakoxi, oẽmytykõ eramara mexiatose ywinakoxi. Yrome popyra ehtoh toehse ahtao oya xine, oetuarimarykohtao oehnõko ya matose opynanohpotohkõme.

28 — Otoko na mokaro onyrityamo, oneponãmarykomo? Ah noehno toto oetuarimarykohtao, opynanohtohkõme ãkorehmarykõ waro toto ahtao. Juta tomo, onyrityã oneponãmarykõme tuhke exiry apatary tõ punero.

29 Ywy, Ritonõpo, ynara ekaropõko ase oya xine:

— Oty poko ykerekeremãko matou? Amarokõ emero kyriatose oepekõkarame. Jomipona pyra toehse matose, oty katohme?

30 Kuãnopyatose, yrome anakorehmara nexiase; okurãkarykõ se pyra oexirykõke. Osekato sã mexiatose, reão samo, oekyry tõ, urutõ kõ totapase oya xine.

31 Amarokomo emero etatoko pahne: Ynara ãko ase, Izyraeu tomo a: Oty sã jekarõko matou? Ona tonorẽ sã jekarõko matou? Nono sã etonatohme saereme pyra ahtao, ewomane pyra ahtao. Naeroro, oty katohme ynara ãko matou: "Yna penetatoh rĩko ynanase. Ritonõpo a ytopyra ropa ynanase," ãko?

32 Tõkyry tõ poko wenikehsaromepyra oryximã mana; tupõ kurã poko wenikehpyra niotakety mana. Yrome ypoetory tõ tuenikehse mã toto ypoko tuhke ẽmepyry ae, ikuhpỹme.

33 Tuarohxo matose imeimehnõ ekahmary poko oximaro oehtohkõme; otarame imeimehnõ poko exiketõ amorepãko matose moro poko.

34 Oupõkõ tyxikuromase tymõkomokãkara mununu ke oryhmapitopyra exiketõ munuru ke roropa.

— Yrome ynara ãko mã ypoetory tomo:

35 "Zae rokẽ ase iirypyryme pyra. Ajohpe pyra, Ritonõpo yzehno pyra toehse mana," ãko. Yrome ywy, Ritonõpo awãnohtorỹko ase: "Iirypyryme pyra ase," karyke oya xine.

36 Oty katohme ytoytõko rokẽ mahno etyorõmatohme popyrahxo oehtohme? Axiria poko oehxirotopõpyry sã ehxirõko roropa mase Ejitu poko.

37 Oehnõko ropa matose Ejitu poe, tãkye pyra, toehxirose oexirykõke. Ywy ase Ritonõpo. Ya oepe tõ turumekase, ãkorehmananomo; mokaro maro oehtohkõ poko kurãkõ anapoipyra ekurehnõko matose.

3

Aomiry omipona pyra

1 Ynara tykase Ritonõpo:

— Typyty turumekase ahtao orutua a, mame mokyro nohpo tyniotase ropa ahtao imepỹ maro, mokyro inio osemazupu pytasaromepyra ropa mana imaro. Morara riryhtao eya nuriame Izyraeu tõ nonory exĩko mana ipunaka. Yrome amarokomo, ypoetory tomo tuhkãkõ maro mexiatose, mame seromararo ooepyrykõ se ropa matose ya! Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

2 Enetoko ke ypy tõ emory pona, osenuhmatoko: osa enẽko matou, opoko xine imehnõ exipyra ehtopo? Osema ehpio oepe tõ eraximãko mexiase, arape samo, mõkomo aronanõ eraximary samo iporemãkatohme tyya. Nuriame Izyraeu nonory tyripose oya xine imeimehnõ poko oexirykõke, popyra oehtohkõke roropa.

3 Morara exiryke konopo oehpyra toehse, onenehpopyra jexiryke konopo oehtoh po toehse ahtao. Yrome amarokõ imeimehnõ poko exikety ẽmyty nae matose; ehxiropyra matose.

4 — Mame seromararoro ynara ãko mase ya: “Omoro mase, papa; poetome jehtopõpyry poe
ypyno mase.
5 Yzehno exikehnõko mase, jũme pyra yzehno mase.” Izyraeu tomo, morara mase repe;
yrome popyra ehtoh poko exikehpyra mexiatose yronymyryme.

Popyra ehtoh rumekary se

6 Mame tuisame Joxia ahtao ynara tykase Ritonõpo ya:
— Izyraeu nyrihpyry enẽko mah? Imeimehnõ poko exiketyme sã mã mokyro. Ypy tõ kae
exiketõ emero pona tõnuhse ynororo imehnõ poko toehtohme, wewe tõ myhtokoxi roropa,
emero, jerutume ahtao.
7 Morohne tyrise ahtao eya, ynara ase eya: “Osehko ropa ya.” Yrome oehpyra ropa
nexiase. Moro tonese zakorõ Juta a, zae pyra exiketyme roropa ynororo.
8 Juta tuaro roropa mana Izyraeu rumekatopõpyry poko ya, mokyro aropotopõpyry poko
ya, turumekase jehtopõpyryke eya, imeimehnõ poko toehtohme. Yrome Juta, zakorony, zae
pyra exiketyme, enaromyra nexiase. Imeimehnõ poko toehse ynororo roropa,
9 ehxiropyra toehse ynororo. Nuriame tynonory tyripose eya imeimehnõ poko toehtoh
ke topu tõ eahmaryke, wewe tõ eahmaryke roropa.
10 Ynara popyrahxo nase: Juta, Izyraeu akorõ zae pyra exikety, toepyry ropa ya tukuhse
sã repe, ajohpe rokene, jenekunohtohme rokene. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
11 Mame ynara tykase Ritonõpo ya: Izyraeu tomo a turumekase jahtao ro, itamurume
hkopyra iirypyrykõ mana; Juta zae pyra ehtoh sã pyra.
12 Mame tonyohse ywy eya jytotohme inikahpozakoxi ynara katohme:
— Izyraeu tomo zae pyra exiketomo, osehtoko ropa ya. Ywy ase Ritonõpo amaro xine
oturukety. Kure ase, naeroro ozehno xine exipyra ase. Jũme pyra tohne exĩko ase. Ywy ase
Ritonõpo, amaro xine oturukety.
13 Zae pyra oehtohkõ enetupuhtoko, Ritonõpo Oesẽkõ omipona pyra oehtopõpyrykõ
ekarotoko. Osekarotoko: wewe tõ emero myhto imehnõ neponãmary toahmase oya xine,
wewe jerutume ahtao, jomiry omipona pyra mexiatose. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

Toto eahmatopõpyry eramatohme ropa

14 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Osehtoko ropa ya, zae pyra exiketomo, ypoetoryme matose, ypytyme sã matose.
Ãpoitorỹko ase, toirõ emero pata tõ poe, asakoro apoĩko ase oxiekyry tõ poe; aarotorỹko ropa
ase ypy Xião pona.
15 Tuisa tõ ekarõko ase oya xine, jomipona exiketomo oesẽkõme. Erohnõko mã toto tuaro
exiketõ samo, emese kure exiketõ sã roropa ãkorehmarykõ poko.
16 Mame tuhke toehse awahtao xine moro nono po oturupyra exĩko matose jomihpyry ẽ
poko. Moro kaxo poko osenetupuhkehnõko matose. Wenikehnõko matose ipoko; ise pyra
exĩko matose. Imepỹ onyripyra exĩko roropa matose.
17 Morara ahtao esehpatoh toehse ahtao Jerusarẽ esehpãko mã toto “Kuesẽkõ apõme”.
Mame imehnõ nonory põkõ emero oximõnõko mã toto jeahmatohme, moroto. Morotoino
typenetatohkõ onyripyra exĩko mã toto, zae pyra ehtoh poko pyra exĩko roropa mã toto.
18 Izyraeu tõ maro oximõnõko Juta tõ mana. Oximaro oehnõko mã toto inikahpoe
tosarykõ pona, nono ynekarohpyry pona itamurukomo a.

Typonãmarykõ eahmary poko

19 Ynara tykase Ritonõpo:
“Izyraeu tomo, umũkurume orirykõ se exiase,
nono kurã ekarory se roropa exiase oya xine, imepỹ nono motye nono kurano ipunaka.
‘Papame, ykohmary se exiase oya xine,’ jũme jurumekara ropa oehtohkõme.
20 Yrome tynio rumekahpõ sã kurumekase, Izyraeu tomo.
Ywy ase Ritonõpo, amaro xine oturukety.”

21 Ypy tõ emory po panaikato osetãko mana:
Izyraeu tomo xitãko,
zae pyra toto ehtopõpyry korokapõko mã toto, iirypyryme toehse toexirykõke, Ritonõpo,
Tosẽkõ poko tuenikehse roropa toexirykõke.
22 Osehtoko ropa, emero, Ritonõpo rumekahpõkomo,
zae pyra oehtopõpyrykõ kurãkãko mana.
Ynara ãko matose:
— Ỹ! oehnõko ropa sytatose Ritonõpo a, Kuesẽkõme aexiryke.
23 Imehnõ neponãmary kuakorehmara xine ipunaka toahmase toto ahtao kyya xine, kui
kui karyke ypy tõ emory po. Ritonõpo rokẽ, Kuesẽkomo, Izyraeu tõ akorehmary waro mana.

24 Paau xihpyry eahmary poko kuexirykõke kymõkomorykõ tonahse emero, kytamurukõ napoihpyry toerohtamitukõme moino poetome kuahtao xine ro kaneru tomo te, pui tomo te, kumũkuru komo te, kuẽxiry komo, enara.
25 Sosekarotone iirypyryme toehse kuexirykõ poko; ehxirõko sytatose yronymyryme. Moino touse kuehtopõpyrykõ poe Ritonõpo a Ejitu poe kyyrypyrykõ poko sexiatose, kytamurukõ maro, Ritonõpo omipona pyra sexiatose.

4

Eramatoh ropa Ritonõpo a

1 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Izyraeu tomo, ooepyrykõ se ropa awahtao xine osehtoko ropa ya. Imehnõ neponãmarykõ se pyra ase ipunaka; toto enahkapotoko, jurumekara ropa ehtoko.
2 Mame ajohpe pyra õmirykõ etaporyhtao oya xine, zae rokẽ awahtao xine: "Ritonõpo netaryme te, Ritonõpo neneryme," ãko matose. Mame imehnõ nonory põkõ emero kure toto ripõko mã toto ya, jeahmãko roropa mã toto.
3 Ynara ãko Ritonõpo mana Juta tõ orutua komo a, Jerusarẽ põkomo a roropa:
— Nono ahkatoko anarykara ro exikety, arykatohme. Otyro puhturu anarykara ehtoko ãtaryka htaka.
4 Juta tomo, Jerusarẽ põkõ roropa, õmihpyrykõ onetapohpyrykõ ya omipona ehtoko. Osekarotoko ya Oesẽkomo a; moro onyripyra awahtao xine ozehno xine jehtoh apoto sã zukãko mana popyra ehtoh poko oehtopõpyrykõke. Zahnõko mana apoto samo, mame onezehkasaromepyra exĩko imehnõ mana.

Juta tõ zehnotokõ oehnõko

5 Rue etotoko Juta nonory po emero!
Okohtatoko opore tuaro toto ehtohme!
Ynara kahtoko Juta tomo a Jerusarẽ põkomo a roropa:
ytotoko tururume pata tõ pona, towomase exiketomo a apuru tõ ke.
6 Osema enepotoko Xião pona ytotopo!
Osewomatoh taka epatoko! Oneraximara ehtoko!
Inikahpoe, popyra ehtoh enehpõko Ritonõpo mana,
itamurume tonahkasẽme exĩko.
7 Reão tũtary sã tõtonẽtoh tae, imehnõ nonory põkõ enahkane oehnõko Juta tõ enahkase.
Juta patary tõ tonahkasẽme exĩko,
patãpome exĩko mana.
8 Naeroro upo amurutoko kamisa topuxiximã risẽ ke tãkye pyra oehtohkõ enetupuhpotohme.
Oxitatoko, ihnamotoko awãnohtohkõ poko, kyzehno xine Ritonõpo ehtoh exikehpyra exiryke taro Juta nonory po.
9 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Moro ẽmepyry toehse ahtao tuisa tõ oserehnõko mã toto, kowenu poko erohketõ maro, Ritonõpo maro oturuketõ tykytyky ãko mã toto, urutõ kõ osenuruhkãko mã toto.
10 Mame ynara tykase ywy:
— Ritonõpo, Jesemy, Jerusarẽ põkõ tonekunohse oya ipunaka! "Towomasẽme exĩko matose, ozehnotokõ pyra exĩko," mase repe, yrome tapema toehse mana toto esenarykõ pokona.
11 Ẽmepyry oehnõko mana ynara katohme Jerusarẽ põkomo a: "Tyryrykane axitunety oehnõko ona tonorẽ poe xiaro Ritonõpo poetory tõ pona. Tyryrykane pohto rokẽ pyra exĩko mana tiriiku pihpyry apiakatoh rokẽ pyra ipuhturu oxinamatohme.
12 Moro tyryrykane, Ritonõpo nenehpohpyry jamihme exĩko mana. Seromaroro Ritonõpo mã typoetory tõ apiakãko mana, toto wãnohtohme."

Juta tõ tapuruse topetõkara a

13 Enetoko ke! Kuepetõkara oehnõko mã toto akurũ samo. Toto kahu tõ osetapaketõ wiriwirikane jamihme exikety sã mã kehko, eky tõ kawaru axĩ sã ytõko, piano axĩ ytory motye. Typoremãse sytatose myhene! Tonahkase sytatose!
14 Jerusarẽ põkomo, popyra oehtohkõ ikurikatoko okurohtao xine, typynanohsẽme oehtohkõme. Okynahxo matose oorypyrykõ poko osenetupuhnõko matose. Epo hnae moro poko oehtohkomo.
15 Omi enehnanõ pata Tã poe, ypy tõ Eparaĩ poe roropa popyra ehtoh oepyry poko kuurutorỹko mã toto, kuepetõkara oepyry poko.

16 Imeimehnõ nonory põkõ enaroximapoko, ãko mã toto, Jerusarẽ põkõ zurutoko roropa:
kuepetõkara moino oehnõko mã toto, opore kui ãko mã toto Juta patary tõ netaryme, toto
maro etonatohme.
17 Pata Jerusarẽ apurũko mã toto tupito apururu sã erase tomo a tarykase ahtao, Ritonõpo
Kuesẽkõ turumekase exiryke kynonorykõ põkomo a.
18 Juta tomo, onyrityã emetakame sero popyra ehtoh oehnõko mana, popyra ehtoh poko
toehse oexirykõke. Oorypyrykõ pokoino atasamãko matose, sam ãko roropa matose. Ywy,
Ritonõpo oturũko ase.

Jeremia emynyhmatoh tyekyry tõ poko

19 Sam ãko ase!
Emynyhmãko ase ipunaka ukurohtao!
Ukurohtao jeano tahtah ãko jamihme sã mana!
Mynyhme ehsaromepyra ase.
Rue totase ya exiryke, kui kui katoh tonõ roropa etonatoh poko.
20 Popyra ehtoh oehnõko kypona xine atakenaka samo.
Sero kynonorykõ tytororo tonahkase.
Axĩ kytapyĩkõ pahnõko mã toto, ikamisã risẽ toexihkase pisarara mã kehko.
21 Otara ahtao kuepetõkara kamisã pãteira tõ enekehnõko ha?
Otara ahtao rue etory etakehnõko roropa ha osetapary poko?
Epo hnae moro enery, moro etary roropa ya, enara!
22 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Ypoetory tõ tuaro pyra mã toto,
juaro pyra roropa mã toto.
Poeto pitiko sã mã toto, putupyra rokene,
onenetupuhpyra mã toto.
Popyra ehtoh poko tuarohxo mã toto.
Yrome zae ehtoh poko zuaro pyra mã toto ipunaka."

Enahkatopo imeĩpo

23 Mame osenuhmase.
Sero nono patãpome nexiase tytaõke pyra,
Kapu ao ezuru pyra nexiase.
24 Osenuhmase ypy tõ pokoxi, tykytyky ãko toh nexiase;
Emorymãkomo roropa kywyh ãko nexiase xia, mya ropa.
25 Osenuhmase ro, ahno onenepyra exiase ipunaka.
Torõ tõ roropa kapu ae ytoketõ toepase toto.
26 Osenuhmase ro moro nono kurã tykyrysã zamaro aexihpyry patãpome nexiase.
Pata tõ roropa typahse Ritonõpo a,
tonahkase toto eya, toto zehno toexiryke.
27 Ynara tykase Ritonõpo: moro nono emero patãpome exĩko mana, yrome emero
porehme onenahkapopyra ase.
28 Moro nono xitãko mana,
kapu kohmãnõko mana xinukutume,
Ritonõpo tõturuse exiryke, onytyoromara mana.
Tynyriry waro toehse ynororo, ekurehpyra mana.
29 Panaikato etaryhtao, kawaru po ytoketomo, pyrou ekomananõ roropa, tũtãko mã toto
emero, tururume.
Toitoine itu htaka ytõko,
imehnõ topu tõ pona onuhnõko mã toto.
Pata tõ emero tytaõke pyra exĩko,
patãpome exĩko mã kehko.
30 Pata Jerusarẽ, tuãnohsẽme exĩko mase!
Oty katoh upo kamiraramã amurũko mah?
Oty katoh õkyry tõ amurũko,
oenuru tõ zonohnõko roropa hma?
Toiparo rokẽ enekure oriry se mase!
Opoko typenetase aexityã orumekase ropa,
seromaroro oetapary se mã toto.
31 Kui kary etase, nohpo kui kary sã aenururuhtao, nohpo kui kary samo apitorymã
enurumaryhtao eya.
Jerusarẽ põkõ nohpo sã mã toto,
kui ãko, apotũkehnõko,

tomary anỹnõko toetuarimaryme ynara ãko:
“Tonahkasẽme exĩko ase!
Oehnõko mã toto jetapase, myhene!”

5

Jerusarẽ põkõ rypyry

1 Jerusarẽ põkomo, ytotoko osema tõ ae!
Osenuhmatoko õmye xine!
Zupitatoko, osepekahtoh tao!
Zae ehtoh poko exikety toiro enẽko matou?
Ritonõpo omipona se, amonohkara exikety?
Toiro mokyro eneryhtao oya xine,
Jerusarẽ rypyry korokãko Ritonõpo mana.
2 “Ritonõpo eahmãko ynanase,” ãko matose repe.
Yrome ajohpe rokẽ matose.
3 Amonohkara tõmiry omipona exiketõ zupĩko Ritonõpo mana.
Typipohse mexiatose eya
yrome otato pyra mexiatose;
takurihmose mexiatose eya,
yrome enetuputyry se pyra mexiatose.
Putupyra exiketõ sã mexiatose,
oorypyrykõ rumekary se pyra mexiatose.

4 Mame osenetuputyase: “Tuaro pyra exiketõ rokẽ moro sã mã toto.
Mokaro ajoajohpe sã mã toto.
Ise Ritonõpo ehtoh waro pyra mã toto.
Inyripohpyry waro pyra roropa mã toto.
5 Seromaroro tamuximãkomo a ytõko ase oturuse imaro xine.
Mokaro puhko zuaro mã toto ise Kuesẽkõ ehtoh poko,
Ritonõpo nyripohpyry waro roropa mã toto.”
Yrome Tosẽkõme Ritonõpo turumekase eya xine porehme,
Aomiry omipona se pyra mã toto.
6 Morara exiryke reão a itu htae tosekasẽme exĩko mã toto;
kaikuximo ona poe toto esekãko,
reoparatu tõ otonẽnõko pata põkõ esekase.
Itũtarykohtao pata poe tosekasẽme exĩko mã toto iirypyrykõ tuhke exiryke,
tuhke Ritonõpo turumekase roropa eya xine.

7 Ynara ãko Ritonõpo, ekaropõko:
“Oty katohme ypoetory tõ rypyry korokãko ha?
Turumekase ywy eya xine.
Imehnõ neponãmary eahmãko mã toto, ajohpãkomo.
Ypoetory tõ tonahpase ya, tuesapare toto ehtoh pona.
Yrome imehnõ poko toehse toh nexiase,
imeimehnõ poko exiketõ maro toehse toto.
8 Kawaru sã kure tynahpase ahtao, imehnõ poko se yronymyryme typãnary pyty poko penetãko nexiase toto.
9 Zae pyra oya xine mokaro wãnopyryhtao ya moro poko?
Zae pyra oya xine tuãnohse Izyraeu tõ porehme iirypyrykõ emetakame?
10 Oepetõkara enehpõko ase anarykatyã uwa zoko tõ akohtohme,
yrome emero porehme onenahkapopyra exĩko ase.
Jomi poe uwa amoriry tõ kararahnõko oepetõkara mã toto moro amoriry tõ ykyryryme pyra exiryke.
11 Yrypome toehse Juta tomo Izyraeu tõ maro jarao, imehnõ neneryme.
Towokase ywy eya xine.
Ywy Ritonõpo oturũko ase.”

Typoetory tõ Izyraeu rumekãko Ritonõpo mana

12 Mame Ritonõpo poetory tõ a ajohpe Ritonõpo tokarose. Ynara tykase toto:
— Ritonõpo kypoko xine pyra mana. Popyra ehtoh onenehpopyra mã ynororo kuãnohtohkõme: etonatoh onenehpopyra mana, omise konõto ehtoh onenehpopyra roropa mana.

13-14 Urutõ poko ynara ãko mã toto: “Tyryrykaneme rokẽ mã toto, typoe xine rokẽ oturũko
mã toto Ritonõpo omi poe pyra.”
Ynara tykase Ritonõpo Imehxo Exikety ya:
— Jeremia, ourũko ase mokaro poko morara karyke eya xine. Jomiry rĩko ase apoto samo,
tũtãko õtary ae. Mokaro apotopokõme sã exĩko mã toto, tyahkasẽme exĩko mã toto.
15 Etako pahne Izyraeu tomo, ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ywy, Ritonõpo ahno enehnõko ase moino etonatohme amaro xine. Ahno jamihme
exiketomo, pakatokomo, tyoro omiry ae oturuketomo. Aomiry onenetupuhpyra matose
ipunaka.
16 Mokaro soutatu tõ orẽpyra mã toto; typyrekõ ke ahno wõko mã toto, ipyno xine pyra
toexirykõke.
17 Anapyrykõ enahnõko mã toto otupikõ ao, omũkurukõ oẽxirykõ roropa etapãko mã toto.
Oekykõ, kaneru tomo te, pui tõ roropa õnõko mã toto. Anarykatyãkõ epery enahnõko mã
toto, uwa tomo te, fiku tõ roropa. Apatarykõ pahnõko isoutatu tõ mana tapuruse toto ahtao
ro apuru konõto ke, topu risẽ ke, õsewomatohkõme mekaroatose repe.
18 — Yrome ywy, Ritonõpo ynara ãko ase oya xine, morara ahtao ro oenahkapopyra xine
ase.
19 Mame ekaroporyhtao oya oty katohme morara tyripose Ritonõpo a, ynara ãko mase,
Jeremia: “Ritonõpo turumekase oya xine exiryke, imehnõ neponãmary toahmase oya xine
ononorykõ po; seromaroro imehnõ poetoryme exĩko matose imehnõ nonory po.”

Typoetory tõ enaroximãko Ritonõpo

20 Ynara tykase Ritonõpo:
— Jako pakomotyã enaroximako, Juta tõ zuruko:
21 Otato ehtoko tuaro pyrahme sã exiketomo, amarokomo, tonure matose repe, yrome
onenepyra matose, typanare matose repe, yrome otato pyra matose.
22 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Oty katohme juno pyra hmatou? Oty katoh tykytyky
kara hmatou jẽpataka? Isawã rine tuna konõto ehpiryme jũme onymotyẽkara ehtohme.
Tuna konõto osemãko, yrome tosae tũtara mana; pohkane tõ aryryãko reão sã repe, yrome
ytopyra mã toto tosarykõ poe.
23 Yrome amarokõ Izyraeu tõ putupyra exiketõ sã matose, ywy, Oesẽkõ omipona se pyra
matose, kurumekatose.
24 Okurohtao xine ynara kara mexiatose: “Kurehxo kyya xine exiry Ritonõpo Kuesẽkõ
omipona kuahtao xine, konopo enehpõko mana konopo oehtoh toehse ahtao, eina etyh-
pyryme ahtao te, eina exipyra ro ahtao roropa. Kurehxo kyya xine exiry Ritonõpo Imehxo
Exikety zuno kuahtao xine, jeimamyry ae rokẽ tykyrysã apoitoh enehpõko mana.”
25 Yrome zae pyra oexirykõke tapiakase matose morohne kurã winoino, kurãkõ
anapoipyra matose popyra oexirykõke.
26 — Popyra exiketõ nae ypoetory tõ rãnao. Tarãpa rinanõ sã mã toto torõ tõ apoitohme
repe; yrome ahno apoitoh rĩko mã toto.
27 Torõ tõ apoitoh pehme tyriry sã urakanakety a, moro sã tytapyĩkõ pehme mõkomo ke
tomatonanohse aexityã ke. Morara exiryke orẽpyra mã toto, tytineruke roropa,
28 tupune mã toto, kure tynahpase roropa mã toto. Popyra toto ehtoh enahpyra mana;
poetõpo tõ onewomara mã toto, oty kara mã toto jamihme pyra exiketõ osanumary
eneryhtao tyya xine.
29 — Yrome ywy mokaro wãnohnõko ase moro pokoino, epehmapõko ase inyrityã
emetakame. Ywy, Oesẽkõ oturũko ase.
30 Popyra ehtoh konõto exĩko sero nono po seromaroro:
31 Urutõ kõ ajohpe oturũko mã toto. Mame oturuketõ takorehmase ahtao eya xine
ypoetory tõ esẽme osekarõko mã toto. Morara ehtoh ypoetory tõ zamaro mana. Yrome
otara tyrĩko toh nae serara tõtyhkase ahtao?

6

Jerusarẽ apurũko epetõkara mana

1 Pẽjamĩ tomo pata Jerusarẽ irumekatoko, epatoko osa osewomatoh pona! Rue etotoko
Tekoa po, enaroximatoh tyritoko pata Pete-Hakerẽ po. Popyra ehtoh oehnõko mana
inikahpoe, tarõkõ esary enahkatohme.
2 Jerusarẽ, pata kurano, oryxime exikety samo, tonahkasẽme exĩko mana.
3 Tuisa tõ osesarĩko mã toto tysoutatu tõ maro moroto. Tapyi tõ rĩko mã toto pata zomye
tynymenekatyã po.

4 Ynara ãko mã toto: “Opyrekõ apoitoko õsetapatohkõme, pata põkõ maro! Owõtoko ty
oytotohkõme tãxiahtao!” Yrome imeĩpo ynara ãko mã toto: “Kohmãsasaka mana, kohmãnõko
rahkene.
5 Opyrekõ apoitoko! Ehmaropa osetapase sero kohmamyry ae; tapyi jamihmãkõ
sykararahtone Jerusarẽ po.”
6 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tyripose tuisa tomo a:
— Wewe tõ akohtoko, opyi tõ tyritoko onuhtohme etonatohme Jerusarẽ põkõ maro.
Ynara tykase roropa ynororo:
— Sero pata põkõ wãnohnõko ase imehnõ osanumaryke eya xine ipunaka.
7 Tuna pẽkamã ae tuna tũtãko mana. Moro sã mã Jerusarẽ poe iirypyry tũtãko mana. Moro
pata po oturũko mã toto imehnõ etapary poko, toto enahkary poko; tyrohsẽ rokẽ enẽko ase,
apurotopõpyrykõ roropa.
8 Jerusarẽ põkomo, tuaro ehtoko oetuarimatoh oenaroximatohme; arypyra ahtao
orumekatorỹko ase. Apatarykõ ripõko ase patãpome, osa tytaõke pyra exiketyme.

Awãnohtohkõ popyra ehtoh epehpyryme

9 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase ya:
— Izyraeu tõ nonory po ahno akoĩpyry exipyra exĩko mana: enahkahpyryme exĩko mã
toto uwa zoko samo epery tapoise ropa ahtao asakoro. Uwa epery apoine sã imehnõ
ipynanohko emero, ipynanopyry waro awahtao.
10 Ynara tykase ywy:
— Onokãkõ maro oturũko ha? Jotururuhtao enaroximatohme onokãkõ otato exĩko nae?
Typanarykõ apurũko mã toto etary se pyra toexirykõke. Onekarohpyry etary se pyra mã
toto, eunohnõko mã toto.
11 Ritonõpo, Jesemy, mokaro zehno oehtoh apoto sã ukurohtao mana; typenekehse ywy
toto zehno oehtoh kurãkary rokẽ ya ukurohtao.
Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Mokaro zehno jehtoh ikuãko poetohti tõ pona osema tao, nuasemãkõ pona roropa
oximõme toto ahtao. Inio tõ typyxiãkõ maro tarosẽme exĩko imehnõ namotome, tamuh-
pomãkõ maro.
12 Itapyĩkõ imehnõ tapyĩme exĩko, itupikõ maro, ipyxiãkõ maro. Sero nono põkõ
wãnohnõko ase. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
13 Mokaro emero tymõkomoke exiketomo te, tymõkomokãkara roropa emero tineru apoiry
kuhnõko mã toto imehnõ enekunopyry ke. Urutõ kõ roropa oturuketõ maro ahno
enekunohnõko mã toto.
14 Ypoetory tõ apurotopõpyry poko oty kara mã toto, mynyhme pyra ekarõko mã toto:
“Kure rokẽ mana,” ãko mã toto kure pyra emero ahtao.
15 Ehxirõko mã toto, yzamaro pyra ehtoh poko toehse toto ahtao? Arypyra! Ehxiropyra
toh nexiase ipunaka. Ehxirotoh waro pyra mã toto. Morara exiryke epukãko mã toto
imehnõ epukatopõpyry samo. Tuãnohse toto ahtao ya emahpyryme exĩko mã toto nono
pona. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

Ritonõpo esemary se pyra Izyraeu tõ mana

16 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ typoetory tomo a:
— Xikihme ehtoko osema tõ atakuohtohpo osema kurã enetohme. Osema kurã nymyry
enetupuhtoko moro ae oytotohkõme torẽtyke pyra oehtohkõme, tykase.
Yrome tozuhse eya xine:
— Ytopyra ynanase moro osema ae!
17 Morarame enenanõ tyrise Ritonõpo a oewomananõme rue etatohme! Yrome:
— Onetara ynanase, tykase toto.
18 Naeroro ynara tykase Ritonõpo:
— Etatoko pahne imeimehnõ nonory põkomo, enetoko ke otara exĩko ypoetory tomo a.
19 Etako ke nono! Popyra ehtoh enehnõko ase mokaro a, toto nyrityã emetakame, jomiry
omipona pyra toehse toexirykõke, tamorepatohkõ se pyra roropa toexirykõke.
20 Otyme kure ya ixtaratu inenehpyrykõ Sapa poe te, axikaru anusasamã moino
tonehse ahtao eya xine? Mokaro nenehtyã tynekarorykõme ya anapoipyra exĩko ase, toto
nyahkatyã roropa yzamaro pyra mana.
21 Naeroro ywy, Ritonõpo, mokaro rĩko ase etonatohme, epukatohme. Jũkõ orihnõko mã
toto tumũkurukõ maro, tope tõ maro te, typãnarykõ maro.

Epetõkara oehtoh inikahpoe

22 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Ahno oehnõko moino, imehnõ nonory poe inikahpoe; ahno jamihme exiketõ typyrekõ rĩko mã toto etonatohme.
23 Typyreke mã toto: taky tõ ke, pyrou ke, tytapema ke, enara. Imehnõ pyno pyra mã toto, imehnõ nupunato onenepyra mã toto. Kawaru po ytõko mã toto, panaikato rĩko mã toto tuna konõto samo, pohkane konõto samo. Oehsasaka mã toto osetapase Jerusarẽ põkõ maro.
24 — Omi totase yna a moro poko, ãko Jerusarẽ põkomo, — mame yna emary jamihme pyra toehse; ataosanumãko ynanase nohpo samo aenururuhtao.
25 Ytopyra ynanase pata poe itu htaka, osema tõ ae roropa yna epetõkara kurũke, typyreke exiryke, emero rokẽ po erehtoh nae, etapatopo, enahkatopo, orihmapotopo.
26 Ynara ãko Ritonõpo typoetory tomo a:
— Oemynyhmaryme upo amurutoko kamisa topuxiximã risemy, oporohtoko oruno pona. Oxitatoko omũkuru hnamory samo, toirono; xitatoko oehsasaka oenahkaponekõ exiryke.
27 Jeremia, ypoetory tõ ikuhko metau kukuru samo; eneko kure zuaro oehtohme zae toto ehtoh waro oehtohme.
28 Mokaro emero jomipona pyra mã toto, ytoytõko mã toto imeimehnõ zuruse ajohpe ehtoh poko rokene. Putupyra mã toto, tũpore metau samo, kurimene sã roropa.
29 Apoto ẽ axitũ nymyry ahtao ro parata tuname onyrisaromepyra mana apiakatohme parata rypyry winoino paratame pyra exiryke. Moro sã ypoetory tomo onukurãkara mã toto popynõ otoxie kurãkõ maro ahtao.
30 Popyra exiketõ tosehpasẽme exĩko: “Parata rypyryme” toto rumekaryke ya, ãko Ritonõpo.

7

Jeremia Ritonõpo Tapyĩ tao
1-3 Mame tonyohse ywy Ritonõpo a Tytapyĩ Kurã omõtoh taka eahmananomo a tõmiry ekarotohme. Ynara tykase ynororo ya, moroto tehme exiko, jomiry ekaroko eya xine, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ omiryme, ynara kaxiko:
— Etyorõmatoko, zae pyra onyrirykõ ityoromatoko, mame jomi poe taro exĩko ro matose.
4 Omi zae pyra ehtoh onenetupuhpyra ehtoko, ajohpe exiryke: “Towomase sytatose! Sero Ritonõpo Tapyĩme mana, sero Ritonõpo Tapyĩme mana, sero Ritonõpo Tapyĩme mana!”
5 — Etyorõmatoko, zae pyra onyrirykõ poko pyra ehtoko. Zae rokẽ ehtoko imehnomo a.
6 Imehnõ nonory põkõ onenekunohpyra ehtoko, poetõpo tomo te, pytỹpo tõ roropa. Imehnõ zae exiketõ onetapara ehtoko sero pata po. Imehnõ neponãmary eahmakehtoko, moro poko oexirykõke osenahkãko matose.
7 Etyorõmaryhtao oya xine, jomi poe taro exĩko ro matose sero nono po, jũme atamuru tomo a ynekarohpyry po.
8 — Enetoko ke! Omi ajohpe ehtoh ekarõko matose ajohpe pyra. Osenekunohnõko rokẽ matose.
9 Ematonanohnõko matose, imehnõ etapãko, imehnõ nohpo poko matose, õmirykõ etapõko matose imehnõ enekunohtohme ajohpe oehtoh poko, onekarorykõ zahkãko matose Paau eahmaryme, imehnõ neponãmary eahmãko roropa matose, mokaro waro pyra mexiatose pake ahtao.
10 Yzamaro pyra onyrirykõ ipunaka, moromeĩpo jẽpataka oehnõko matose Ytapyĩ Kurã taka ynara kase: “Kure rokẽ sytatose taro, towomase!” ãko matose repe.
11 Ytapyĩ Kurã omato tõ otonẽtohme ekarõko matou? Onyrirykõ tonese ya. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
12 Ytotoko Xiro pona ynymenekahpyry osemazuhme moroto jeahmatohme, ynyrihpyry moroto enẽko matose popyra Izyraeu tõ ehtopõpyry pokoino, ypoetory tomo.
13 Morohne oorypyrykõ poko emero toehse matose. Tuhke rokẽ kuenaroximatose repe, yrome jomiry etary se pyra mexiatose; mame okohmarykohtao ya jezuhpyra mexiatose. Ywy, Ritonõpo, oturuno.
14 Morara exiryke ynyrihpyry Xiro poko tyrĩko roropa ase sero Ytapyĩ Kurã poko, oewomatohkõme ekaroryhtao ro oya xine. Ynyrihpyry Xiro po tyrĩko ase taro ononorykõ po, ynekarohpyry atamurukomo a.
15 Aaropotorỹko ase jẽpatae oekyry tõ aropotopõpyry samo, Izyraeu tomo. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

Omipona pyra ahno ehtopõpyry
16 Ynara tykase Ritonõpo:

— Jeremia, oturupyra exiko ya mokaro poko. Kure ehtoh onekaropopyra exiko; ykohmara exiko toto akorehmatoh poko. “Ajohpãme sã,” kara exiko roropa ya, õtururu onetara jexiryke.
17 Otarame mokaro nyriry onenepyra mase Juta patary toh tao, Jerusarẽ esemary tõ ae.
18 Apotopokõ enehnõko poetohti, apoto zukãko orutua komo, wyi panõ ekeĩko nohpo tomo ekarotohme tynekaroryme tyneponãmarykõ nohpome exikety a esety “Nohpo Imehxo Kapu Esemy”. Eukuru kuãnõko roropa mã toto tynekarorykõme imehnõ typonãmarykomo a. Moro sã mã toto jyhtomatohme, toto zehno jehtohme.
19 Yrome otarame rokẽ jyhtomãko mã toto. “Arypyra! Jyhtomara mã toto,” ãko ase. Atapurõko mã toto, imeĩpo ehxirõko mã toto.
20 Naeroro ywy, Ritonõpo, tohne jehtoh kuãnõko sã ase sero Ytapyĩ pona. Zehno jehtoh kuãnõko sã ase ahno pona, okyno tõ pona te, wewe tõ pona te, tykyrysã pona. Apoto sã tarõkõ zehno jehtoh exĩko mana, ezehpỹ sã exĩko mana.
21 — Toitoine onekarorykõ tyahkasẽme exĩko tytororo apoto apõ po, yrome imehnõ onekarorykõ pũ õnõko matose jomi poe. Yrome ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy, ynara ãko ase oya xine, otara kara ywy moro tõsẽ emero onyryhtao oya xine.
22 Ejitu poe atamurukõ touse ahtao ya, toto onyripopyra exiase okyno tõ poko, toto nekarorykõme jahkatohme tytororo apoto apõ po te, imehnõ inekarotyã roropa tõsẽme.
23 Yrome ynyripohpyry ekaroase eya xine, jomiry omipona toto ehtohme, toto Ritonõpome jehtohme, ypoetoryme toto ehtohme. Tyripose toto ya zae rokẽ toto ehtohme jomihpyry omipona, emero kure ehtohme eya xine.
24 Yrome otato pyra toh nexiase, jomiry omipona pyra. Yrome putupyra exiketõ sã typenetatohkõ xihpyry poko toehse toh nexiase. Naeroro kurãkõ anapoipyra tokurehse toto, popyrahxo toehse toh nexiase.
25 Moino ro atamurukõ tũtatopõpyry poe Ejitu poe tarona ypoetory tõ, urutõ kõ emero enehpoase oya xine.
26 Yrome otato pyra mexiatose. Aomirykõ omipona pyra mexiatose. Yrome putupyra exiketõ sã mexiatose. Popyra ehtoh poko mexiatose atamurukõ saaro, imotye xine roropa.
27 — Morara exiryke, Jeremia, sero jomiry emero ekaroko ypoetory tomo a, yrome otato pyra exĩko mã toto; toto kohmãko mase repe, yrome onezuhpyra exĩko mã toto.
28 Mokaro zurũko mase Ritonõpo, Tosẽkõ, omipona pyra toto exiry poko. Ahno ekurãkasaromepyra mã toto tuãnohse toto ahtao ro. Ajohpe pyra ehtoh tonahse; zae nymyry ehtoh poko oturupyra toehse mã toto.

Toto wãnohtopo tyneponãmarykõ eahmaryke

29 Ynara tykase Ritonõpo:
“Oxitatoko, Jerusarẽ põkomo.
Oũsetykõ isahkatoko ipahtohme;
Eremiatoko aorihtyã hnamoryme ypy tõ emory po,
ywy Ritonõpo, ozehno xine jexiryke ypoetory tõ turumekase ya.”
30 — Juta tõ nyrihpyry azahkuru mana ya. Tyneponãmarykõ tyrise eya xine Ytapyĩ Kurã taka, moro se pyra ase yronymyryme, nuriame Ytapyĩ tyrise eya xine. Ywy Ritonõpo, oturuno.
31 Jakanahmã Pẽ-Hinõ po apoto apõ tyrise eya xine, esety Topete, mame moroto typoenõ tyahkase eya xine tynekarorykõme. Moro onyripopyra exiase eya xine, moro ehtoh sã osenetupuhpitopyra exiase ipunaka.
32 Naeroro etako pahne okynahtao sero pata esety Topeteme pyra exĩko mana, sero jakanahmã Pẽ-Hinõme pyra exĩko roropa mana, yrome “Jakanahmã Etapatopo” me tosehpasẽme exĩko mana. Topete po aorihtyã ekepyry tõ zonẽnõko mã toto imepỹ osa pyra exiryke.
33 Ahno ekepyry õnõko torõ tõ mana te, onokyro tõ roropa, mokaro onerehpyra roropa imehnõ mana, ahno pyra exiryke.
34 Mame sero nono patãpome exĩko mana. Kui kui kary tãkye ehtoh enahkapõko ase, oseahmarykõ poko roropa, panaikato roropa oseahmaryme pytatoh poko enahkapõko ase, Juta patary tõ po te, pata Jerusarẽ esemary ae roropa, enara.

8

1 — Moro sã toehse ahtao aorihtyã ekepyry zonẽtopõpyry ae tuisa tõ zehpyry tousẽme exĩko, Juta tõ tamuximãkõ zehpyry roropa te, oturuketõ zehpyry maro te, urutõ kõ zehpyry maro, imehnõ Jerusarẽ põkõ zehpyry roropa. Ywy Ritonõpo oturũko ase.

2 Jehpyrykõ typahsẽme exĩko sapararahme xixi zopino, nuno roropa, xirikuato zopino
roropa. Morohne sehxo toh nexiase, tynekarorykõ tonehse eya xine, imeĩpo ehtoh poko
tõturupose toto a eya xine, toahmase toto eya xine. Jehpyry tõ ananỹpyra exĩko mã toto
zonẽtohme. Jarao rokẽ exĩko mã kehko nono po, onokyro ety samo.
3 Mame mokaro popyra exiketõ akoĩpyry, sapararahme taropose aexityã ya toorikyrykõ
sehxo exĩko mã toto. Ywy Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oturuno.

Iirypyry wãnohtopo
4 Mame typoetory tomo a tõturupose Ritonõpo a ya. Ynara tykase ynororo:
— Ahno toepukase ahtao owõpyra ropa hnae? Tyetohse osema ahtao eramara ropa hnae?
5 Ypoetory tomo, oty katoh tahxime eramãko matou ywinoino? Amekehxo rokẽ ytõko
matose ywinoino, oty katohme? Azahkuru oehtohkõ rumekary se pyra matose oe-
htohkõme ropa ya.
6 Otato exiase õmirykõ etatohme repe, yrome zae omi ke oturupyra mexiatose. Emynyh-
mara mexiatose popyra oehtohkõ poko. "Oty yriase azahkuru?" kara mexiatose. Oe-
semarykõ ae rokẽ ytõko matose, emero porehme, kawaru samo tururume aytoryhtao
etonatoh taka.
7 Torõ tõ toytotohkõ waro mã toto, urutukue tomo te, akarara tomo te, parapi tõ roropa,
imepỹ nono pona toytotohkõ waro mã toto; ruperupewa tõ zuaro mã toto toehtohkõ
ropa toehse ahtao. Yrome amarokõ ypoetory tomo, ynyripohpyry oya xine omipona pyra
matose.
8 — Otãto ehxiropyra exiketõ sã ynara ãko matou: "Tuaro exiketõme ynanase, Ritonõpo
Omiry nae yna exiryke?" Yrome enetoko ke! Mokaro, jomiry meronanõ mã azahkuru
jomiry tymerose eya xine.
9 Tuaro exiketõ ehxirõko mã toto; otupĩko mã toto, tamonohse mã toto, Jomiry tu-
rumekase eya xine exiryke. Oty moro tuaro ehtoh nae toh nae?
10 Morara exiryke ipyxiãkõ ekarõko ase imehnomo a, inonorykõ ekarõko ase imehnõ
esẽ tomo a. Ynara exiryke: mokaro emero tineru apoiry kuhnõko mã toto, imehnõ
enekunopyry ke, tamuximãkomo te, tytineruke pyra exiketomo, enara. Urutõ komo,
oturuketõ roropa emero ajohpe mã toto.
11 Ypoetory tõ apurotopõpyry ekarõko mã toto emikatoh sã rokene. Ynara ãko mã toto:
"Kure rokẽ mana," ãko popyrahxo ahtao.
12 Morarame morohne poko, yzamaro pyra ehtoh poko ehxirõko toh nae? Arypyra!
Ehxiropyra mã toto ipunaka; ehxirosaromepyra mã toto. Naeroro epukãko mã toto
imehnõ toepukase aexityã samo; toto wãnopyryhtao ya typahsẽme exĩko mã toto nono pona.
Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
13 — Ywy Ritonõpo, ypoetory tõ enepyry se exiase oximõme, tupito poko erohkety tonahsẽ
apoiry samo. Yrome uwa zoko sã toh nexiase topere pyra, wikeira zoko samo topere
pyra; tyaremãse roropa toorihse. Naeroro imehnõ nonory põkõ tonehpose ya sero nono
apoitohme eya xine.
14 — Oty katohme tehme rokẽ sytatou? ãko Ritonõpo poetory tomo. — Ehmaropa
tururume pata tõ pona, tapuruse exiketõ pona, moroto orihtohme. Kuorihmapotorỹko Ri-
tonõpo Kuesẽkõ mana. Tuna tokarose eya kuokurukõme opi orihmato maro tyyrypyhpyke
toehse kuexirykõke, aomiry omipona pyra.
15 Osepeme ehtoh imehnõ maro eraximãko sexiatose, kure kuehtohkõme repe, yrome
kure ehtoh oehpyra tokurehse; oserematoh toraximase kyya xine repe, yrome kuere-
htohkõ rokẽ toehse.
16 Kuepetõkara toehse mã toto pata Tã pona; kawaru tõ etãko sytatose oseremãko
jamihme ahtao. Mokaro omitaryhtao nono tykytyky kamexipõko mã toto. Kuepetõkara
tooehse mã toto sero kynonorykõ enahkase kỹkyryrykõ maro emero porehme, ky-
patarykomo te, pata tõ põkõ maro.
17 — Tomeseke ehtoko! ãko Ritonõpo mana. — Okoi tõ enehpõko ase oya xine orihmatõ
komo; mokaro okoi tõ ekuremasaromepyra mã toto, oesekatorỹko mã toto.

Jeremia emynyhmatopõpyry
18 Emynyhmãko ase ipunaka,
ekurãkasaromepyra ase;
ukurohtao jeano kure pyra mana.
19 Etatoko ke! Wekyry tõ kui kary etãko ase,
kohtãko mã toto sero nono po porehme.
Ynara ãko mã toto:
"Otarame Ritonõpo Kuesẽkõ Xião po pyra toehse nae?
Xião Tuisary moroto pyra hnae?"

Mame Ritonõpo, Ituisarykõ toto ezuhnõko:
“Oty katoh jyhtomãko matou oneponãmarykõ ke, ritõ panõ eahmaryke oya xine,
typahsẽme rokẽ mokaro mã toto?”

20 Mame ahno kohtãko mã toto:
“Jeimamyry nenahno,
tykyrysã apoitoh tonahse,
yrome kypynanohpyra xine sytatose.”
21 Ukurohtao jeano tapurose mana wekyry tõ tapurose exiryke.
Xitãko ase, tapotũkehse ywy ipunaka.
22 Opi pyra hnae Kireate po?
Opi warõ pyra roropa hnae moroto?
Morara exiryke oty katohme wekyry tõ onukurãkara toh nae?

9

1 Jupuhpyry tuna pẽkamãme ehtoh sã se ase repe,
jenuru soesoekaneme sã se ase roropa repe yxity ke, ywy yxitatohme saereme, koko roropa wekyry tõ hnamoryme, totapase aexityamo.
2 Osa se ase jesaryme ahno esao pyra, ameke jehtohme wekyry tõ winoino.
Imeimehnõ nohpo tõ poko mã toto,
imehnõ ewokananõme oxikone mã toto.
3 Tahxime ajohpe oturũko mã toto imehnomo a.
Ajohpe rokẽ mã toto sero nono po,
zae ehtoh poko pyra mã toto.

Ynara ãko Kuesẽkõ mana:
“Ypoetory tõ popyra ehtoh poko exikehpyra mã toto,
Ritonõpome jenetupuhpyra mã toto.”
4 Tomeseke se mã toto topekõ maro,
osenekunohpopyra toehtohkõme emero porehme.
Takorõ tõ zae onekaropyra mã toto,
zae pyra toto exiryke emero, Jako samo.
Tope tõ kerekeremãko mã toto ajohpe ehtoh ke.
5 Tope tõ enekunohnõko roropa mã toto emero porehme,
zae ehtoh onekaropyra mã toto.
Tunurukõ amorepãko mã toto ajohpe ehtohme;
tyyrypyrykõ poko mã toto,
iirypyryme toehtohkõ onurumekara mã toto.
6 Imehnõ ryhmãko mã toto,
mame iiryhmazomõko ropa mã toto, enekunohnõko,
mame enekunohnõko ropa mã toto.
“Yse pyra ypoetory tõ mã toto Tosẽkõme,” ãko Ritonõpo mana.

7 Morara exiryke Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko mana:
“Ypoetory tõ kurãkãko ase parata kurãkary sã apoto ao.
Toto kuhnõko ase kure toto ehtoh enepotohme.
Popyra ehtoh poko toehse ypoetory tõ mana,
oty ropa tyrĩko ha toto a?
8 Inuru pyrou sã mana, topinohse orihmato ke,
ajohpe oturũko mã toto.
Typãnary maro kure sã oturũko mã toto, ipyrypãko,
yrome ahno apoitoh rĩko mã toto typãnary apoitohme tyya.
9 Naeroro mokaro wãnohnõko ase toto nyrityã emetakame.
Moro sã jahtao zae pyra hano oya?
Zae pyra hano mokaro wãnopyryhtao ya?
Ywy Ritonõpo, oturuno.”

10 Ywy Jeremia, ynara ase:
“Xitãko ase ypy tõ pokoino, onahpoty pokoino roropa,
toorihse exiryke,
ytoketõ moro ae ytopyra mã toto.
Pui tõ omiry osetara mana moroto;
torõ tõ roropa, onokyro tõ toepase, mya toytose mã toto.”

11 Ynara tykase Ritonõpo:
“Pata Jerusarẽ rĩko ase ypyme topu tõ osepona, kaikuxi panõ esaryme.
Juta patary tõ rĩko ase patãpo tõme, tytaõke pyra exĩko mana.”
12 Oturupoase:
— Ritonõpo Jesemy, oty katohme yna nonory tonahkase nah? Oty katohme tonore toehse, ona tonorẽ samo, tonore exiryke moro ae ytoketõ ytopyra mã toto? Onoky tuarohxo exikety moro enetupuhnõko nae? Onoky tamorepase oya morohne poko, imehnõ amorepatohme eya?
13 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Serara toehse ynamorepatopõpyryme ypoetory tomo a turumekase exiryke eya xine. Jomihpyry omipona pyra toehse toto. Ynyripohpyry onyripyra toh nexiase.
14 Yrome putupyra sã toehse toh nexiase. Ritõ panõ Paau tõkehko toahmase eya xine, tumykõ namorepatopõpyry ae.
15 Seromaroro etatoko pahne, ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ ynara tyrĩko ase: Otyro itunety ekarõko ase ypoetory tomo a inapyrykõme, tuna roropa topinohse orihmato ke ekarõko ase eya xine aukurukõme.
16 Sapararahme ypoetory tõ aropõko ase imeimehnõ nonory pona. Mokaro ehtoh waro pyra toh nexiase. Itamuru tõ mokaro ehtoh poko zuaro pyra roropa toh nexiase. Imehnõ soutatu tõ enehpõko ase etonatohme ypoetory tõ maro toto enahkatoh pona ipunaka.

Takorehmarykõ se Jerusarẽ põkomo
17 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase:
“Etatoko pahne!
Aorihtyã hnamonanõ enehpotoko, nohpo tomo, ekepyry zonẽtoh eremiary waro exiketomo.”
18 Ahno ynara ãko:
“Axĩ ke eremiaketõ enehpotoko, eremiatohme emynyhmatoh poko ynanetaryme,
yna enuru pehkatohme yna xity ke, tuna tũtatohme yna enuru ae, yna xitaryme!”
19 Etatoko Xião põkõ xitary, ynara ãko mã toto:
“Tonahkase sytatose! Typoremãkase sytatose!
Kytapyĩkõ tykararahse kehko,
tomase roropa kehko nono pona.
Kynonorykõ turumekapose kyya xine.”

20 Ynara tykase ywy:
“Nohpo tomo, otato ehtoko Ritonõpo Oesẽkõ omiry oya xine,
Aomiry omipona ehtoko.
Oẽxirykõ amorepatoko tyxitary waro toto ehtohme;
oepe tõ amorepatoko toremiarykõ waro emynyhmatoh poko.
21 Omato sã kuorikyrykõ tomõse osenuhmatoh ae kytapyĩkõ taka,
kutuisarykõ tapyĩ konõto taka tomõse;
poetohti tonahkase osema tõ ae, nuasemãkõ roropa osepekahtoh tao.
22 Aorihtyã ekepyry epukãko,
onokaro ety sã sapararahme typahse ona po,
tykyrysã tysahkase ahtao samo
mame aepukaryke tynomose apoinanomo a,
tonahsemy sã tynomose rokene.
Moro Ritonõpo nekarohpyry ya ourutohkõme.”
23 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Tuaro exiketomo, epyrypara ehtoko tuaro oehtohkõ poko, jamihme exiketomo, epyrypara ehtoko ajamitunurukõ poko, tymõkomoke exiketomo, epyrypara ehtoko tytineruke oehtohkõ poko.
24 Epyrypary se awahtao epyrypako juaro oehtoh poko, jomiry enetuputyry poko roropa oya. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõme ase, opyno xine exikehpyra ase, zae ehtoh rĩko ase zae jexiryke sero nono po. Morohne yzamaro mana. Ywy, Ritonõpo oturũko ase:
25-26 — Okynã pyra ahno wãnohnõko ase: Ejitu põkomo te, Juta põkomo te, Etõ põkomo te, Amõ põkomo te, Moape põkomo emero ona põkõ maro; torẽnase toto tũsety sahkary poko mytyhse samo. Mokaro emero aĩkõpotapihpyry tysahkase repe, yrome jomiry omipona pyra mã toto. Ypoetoryme toto ehtoh enetupuhtoh moro, aĩkõpotapihpyry sahkary repe. Yrome mokaro emero Izyraeu tõ roropa ynyripohpyry eya xine turumekase eya xine, ypoetoryme nymyry sã pyra toehse toto.

10

Toponãmasã poko Jeahmary sã pyra

1 Izyraeu tomo, etatoko ke Ritonõpo Oesẽkõ nekarohpyry oya xine!
2 Ynara ãko mana:
"Imehnõ ahno nyrityã onypoenohpyra ehtoko.
Oserehnõko mã toto kapu poko exiketõ tyoro sã eneryke tyya xine.
Yrome amarokõ oserehpyra ehtoko.
3 Mokaro enetuputyry typahsẽme sã mana ipunaka.
Wewe akohnõko mã toto itu htao;
mame ipoko erohkety moro wewe axikãko tytapema ke kehko,
tyneponãmary rĩko mana.
4 Mame emeporyme parata rĩko uuru maro,
perẽku ke tũpore tyrĩko mã toto apõ po epukara ehtohme, ehmopyra roropa ehtohme.
5 Mokaro toponãmasã oturusaromepyra mã toto:
torõ tõ erehtoh sã mã toto tupito rãnao tarykase ahtao otyro ke.
Tarorykõ se rokẽ mã toto, ytoytosaromepyra toexirykõke.
Mokaro zuno pyra ehtoko:
imehnõ onyryhmasaromepyra mã toto,
imehnõ kure onyrisaromepyra roropa mã toto."

6 Ritonõpo, yna Esemy, imepỹ asã exikety pyra mana.
Imehxo mase, jamihme mase,
oesety jamihme mana.
7 Onoky ouno pyra hnae, emero nono põkõ Esẽme mase?
Kure kuhse mase yna a, imehxo oexiryke.
Imepỹ pyra mana asã exikety, tuaro exiketõ rãnao, ahno tuisary tõ rãnao.
8 Mokaro emero zuaro pyra mã toto,
putupyra exiketõ sã mã toto.
Toto anamorepara ineponãmarykõ wewe risẽ mana?
9 Mokaro neponãmary tyõtose parata ke Expania poe, uuru ke roropa Upaze poe; ahno nyrityã emero.
Tupohtose mã kehko upo ke kamisa kurã risẽ ke,
kamiraramã ke roropa tyrise emese kure exiketomo a.
10 Yrome omoro mase Ritonõpo nymyry;
Ritonõpo isene exikety, Tuisame jũme exikehpyra exiketyme.
Zehno awahtao sero nono tykytyky ãko mana;
ahno tõ zehno awahtao enahnõko mã toto.
11 Amarokomo, mokaro zurutoko, ynara kahtoko eya xine: "Mokaro toponãmasã sero nono onyripyra exiketomo, kapu onyripyra exiketomo, tonahkasẽme exĩko. Osenepyra exĩko mã kehko ipunaka sero nono po."

Eremiatoh kure Ritonõpo riry poko

12 Tyjamitunuru ke sero nono tyrise Ritonõpo Kuesẽkomo a;
tuaro toehtoh ke sero nono tyrise eya.
Kapu roropa epozakoxi tyrise eya tõsenetupuhtopõpyry ae ro.
13 Tyripose ahtao eya tuna tõ aryryãko kapu ao:
akurũ tõ onuhmanohpõko mana nono etyhpyry poe.
Neneneh kamexipõko mana konopo maro,
tyryrykane tũtanohpõko mana esary poe.
14 Morohne eneryke ahno a, tuaro pyrahme sã osekarõko mã toto, putupyra sã ipunaka.
Tyneponãmary rinanõ ehxirõko mã toto tynyrityã ajohpe rokẽ exiryke, isene pyra exiketyme exiryke.
15 Typahsẽme rokẽ mã kehko,
toiparo rokẽ tyrise mã kehko.
Tonahkasẽme exĩko mã kehko
tooehse Kuesẽkõ ahtao toto wãnohtohme.
16 Yrome Jako Esẽ mokaro sã pyra mana;
emero Rihpõme mã ynororo,
Izyraeu tõ tymenekase eya typoetoryme toto ehtohme.
Esety mã Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety.

Ahno taroposẽme exĩko tynonorykõ poe

17 Jerusarẽ põkomo, apatary tapuruse oepetõkara a! Õkyryrykõ akimatoko,
18 seromaroro oematorỹko Ritonõpo exiryke mya, ononorykõ poe; ãkuhmotorỹko mana
tuaro oehtohkõme. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
19 Jerusarẽ põkõ tykohtase:
“Tapurose sytatose, myhene!
Kuapurotopõpyry tõ ekurãkara mana!
‘Seanahtoatose,’ tykase kymarokõ repe.
20 Yrome kytapyĩkõ tonahkase mã kehko,
eary tõ imyhtoh tonõ tamohse kehko.
Kypoenõkõ toytose toto kywinoino xine.
Tonahse toto ipunaka,
tapyi rine pyra toehse kuakorehmatohkõme tapyi ritohme ropa,
apuru tõ kamisa risẽ anỹnanõ pyra toehse sytatose kymaro xine aehtohme rahkene.”
21 Ynara tykase ywy:
“Kutuisarykõ tuaro pyra mã toto;
onekaropopyra mã toto Ritonõpo Kuesẽkomo a takorehmapotohkõme.
Morara exiryke torẽse mã toto,
kuekyrykõ sapararahme toehse roropa mã toto.
22 Etatoko pahne! Omi toehse!
Ahno inikahpoe panaikato ke oximõnõko mã toto.
Isoutatu tõ oehnõko Juta patary tõ ritohme patãpome, onokyro tõ esaryme.”

Jeremia otururu Ritonõpo a tyekyry tõ poko

23 Ritonõpo yna Esemy, zuaro ase,
ahnome rokẽ yna exiryke imeĩpo yna ehtoh waro pyra ynanase;
imeĩpo ehtoh onytyoromasaromepyra ynanase.
24 Ritonõpo, yna ikurãkako zae yna ehtohme,
yrome onymotyẽkara exiko.
Yna onuwãnohpyra exiko zehno awahtao, yna enahkaryino.
25 Imehnõ nonory põkõ zuãnohko yronymyryme,
oeahmara exiketomo,
tosẽkõme oenetuputyry se pyra exiketomo.
Yna, opoetory tõ totapase eya xine, Jako pakomotyamo.
Yna nonory patãpome tyrise roropa eya xine, enara.

11

Ritonõpo netapohpyry Izyraeu tomo a

1 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ya:
2 — Otato exiko sero omi poko, ynetapohpyry poko. Kaxiko Juta tomo a, Jerusarẽ põkomo
a roropa:
3 Ywy Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy popyra ehtoh enehpõko ase emero ynetapohpyry
omipona pyra exiketomo a.
4 Sero ynetapohpyry yroro mana, ynetapohpyry atamurukomo a toto enepyryhtao ya
Ejitu poe; moroto kynexine apoto ẽ kurimene ritoh sã eya xine zemime exikety samo.
Toto zurune: “Jomiry omipona awahtao xine emero porehme, ynyripohpyry omipona,
ypoetoryme exĩko matose, Oesẽkõme exĩko ase.
5 Mame jomihpyry ae ro atamurukomo a sero nono kurã ekarõko ase oya xine,” ase eya
xine. “Seromaroro ononoryme mana.”
Ynara tykase ywy:
— Yje, Ritonõpo. Ajohpe pyra mase.
6 Mame ynara tykase ro Ritonõpo:
— Ytoko Juta patary tõ pona, Jerusarẽ esemary ae roropa jomiry ekarotohme. Kaxiko
Izyraeu tomo a ynetapohpyry etatohme eya xine, morohne tyritohme eya xine.
7 Toto tamuru tõ touse ahtao ya Ejitu poe tonaroximase toto ya jomiry omipona toto
ehtohme, moro sã ypoetory tõ enaroximãko ro ase seroae ro.
8 Yrome onetara toh nexiase, otato pyra roropa toh nexiase. Popyra toehtohkõ poko
ro toh nexiase, putupyra exiketõ samo, moino toto ehtopõpyry samo. Tyripose toto ya
ynetapohpyry omipona toto ehtohme repe. Yrome jomiry omipona se pyra toh nexiase.
Morara exiryke tuãnohse toto ya toto wãnohtoh ke emero tymerose aexityã ynetapohpyry
ao.
9 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

— Juta tomo Jerusarẽ põkõ maro atamorepãko mã toto popyra ehtoh ritohme yyryhmatohme.
10 Toeramase ropa toto tytamurukõ rypyry poko toto ehtohme, ynyripohpyry omipona se pyra toehse toto, imehnõ neponãmarykõ toahmase roropa eya xine. Izyraeu tomo Juta tõ maro ynetapohpyry omipona pyra toehse mã toto, ynekarohpyry itamurukomo a.
11 Morara exiryke ywy, Ritonõpo oenaroximãko ase: popyra ehtoh enehpõko ase mokaro pona. Epasaromepyra exĩko mã toto. Mame ykohmaryhtao eya xine takorehmapotohkõme ya onetara exĩko ase.
12 Mame Juta tomo Jerusarẽ põkõ maro takorehmaporykõ se exĩko mã toto tyneponãmarykomo a, tynekarorykõ tyahkase eya xine exiryke toto eahmaryme. Yrome moro popyra ehtoh toehse ahtao mokaro ineponãmarykõ toto onypynanohsaromepyra exĩko mã toto.
13 Juta tomo tyneponãmarykõ tuhke nae, typatarykõ punero. Mame tynekarorykõ zahkatohme apoto apõ tyrise Jerusarẽ põkomo a pata esemary tõ punero mokyro toponãmasã nuriame exikety Paau eahmaryme.
14 Jeremia, oturupyra exiko ya sero ahno poko, toto anakorehmapopyra exiko ya. Toto etuarimarykohtao, ya takorehmaporykohtao onetara exĩko ase.
15 Ynara tykase Ritonõpo roropa:
— Mokaro pyno ase repe, yrome popyra ehtoh poko mã toto. Onoky omi poe ytõko toh nae Ytapyĩ Kurã taka? Otarame ynara osenetupuhnõko mã toto: “Kuãnohtohkõ onenehpopyra sytatose Ritonõpo a okyno tõ zahkaryhtao kynekarorykõme eya, kuomirykõ etaporyhtao roropa eya.” Moromeĩpo atãkyemãko toh nae?
16 Pake ahtao mokaro poko ynara tykase ywy, Oriwerame nupunato mana, topere sã nexiase azeitona kurã ke, tẽme. Seromararo panaikato maro konomeru sã apoto zukãko ase zary tõ poko ãmoriry tõ tahkãko ase.
17 — Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu arykase Juta maro; yrome seromararo popyra ehtoh ke toto enaroximãko ase. Eya xine sero popyra ehtoh tonehpose typona xine, zae pyra toehse toto exiryke; tyzehno xine tyripose ywy eya xine tynekarorykõ zahkary poko Paau eahmaryme.

Jeremia etapary poko atamorepatopo

18 Mame tuaro tyripose ywy Ritonõpo a jetapary se jepetõkara ehtoh poko.
19 Kaneru mũkuru sã exiase imehnõ zuno pyra tarose ahtao totapasẽme ehtohme. Zuaro pyra exiase ypoko osenetupuhnõko toh nexiase popyra ehtoh ritohme ya. Ynara tykase toto:
— Ehmaropa, wewe enahkase jamihme ro tahtao. Jeremia setapatone jũme wenikehtohme ipoko emero.
20 Mame ynara tõturuse ywy Ritonõpo a:
— Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, zae yna apiakaneme mase. Yna osenetupuhtoh enẽko mase yna penetatoh roropa. Zae ehtoh tyriko, mokaro zuãnohko, tõsekarose jexiryke oya.
21 Mokaro orutua kõ Anatote põkõ jenery se toorihse toh nexiase. Ynara tykase toto: oturukehpyra awahtao Ritonõpo poko oetapãko ynanase.
22 Naeroro Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase toto poko:
— Mokaro wãnohnõko ase. Toto poenõ orutua kõ totapasẽme exĩko etonatoh tao. Imehnõ ipoenõ orihnõko mã toto omise konõto toehtohkõke.
23 Mame popyra ehtoh enehpõko ase Anatote põkõ pona. Moro toehse ahtao tonahsẽme exĩko mã toto. Ahno akoĩpyry exipyra exĩko mã ipunaka.

12

Jeremia oturupotoh Ritonõpo a

1 — Ritonõpo Jesemy, kure jehtoh poko osezukuruhtao ya, zae rokẽ oehtoh enepõko mase ya. Yrome oya ekaropory se ase zae ehtoh poko: Oty katohme popyra exiketõ tytineruke exĩko nae? Oty katoh ajohpe exiketõ orẽpyra toh nae tynyrirykõ poko?
2 Otyro sã toto arykãko mase, imity jamihme exĩko; ahtãko mã toto, eperytãko. Oturukehpyra mã toto kure oehtoh poko, yrome ajohpe pyra: oty kara mã toto azamaro ehtoh poko.
3 Yrome omoro, Ritonõpo juaro mase; ynyriry enẽko mase, ose jehtoh waro mase. Ritonõpo, mokaro itywyhmako kaneru samo etapatoh taka; toto apiakako ikurãkatohme toto etapatoh pona.
4 Otãto jeimamyry ise ro tonore rokẽ sero yna nonory exĩko nae? Otãto ise ro onahpoty zaremãnõko ona po emero? Onokyro tõ orihnõko mã toto torõ tõ roropa, popyra sero nono põkõ exiryke, ynara karyke eya xine: “Onenepyra Ritonõpo mana, kynyrirykõ onenepyra mana.”

5 Ynara tykase Ritonõpo:
— Jeremia, tapotũkehse awahtao tururume oytory poko orutua kõ motyẽkary poko, otara exĩko mah tururume oytoryhtao kawaru tõ maro? Tupime oya ahtao owomyry jarao osetapara ahtao, otara tyrĩko mah apotũkehpyra oehtohme itu htao tuna Joatão ehpio?
6 Oekyry tõ ro, atapyĩ taõkõ oewokaneme toehse mã toto. Oepetõkara maro okerekeremãko mã toto. Osenekunohpopyra exiko eya xine, kure rokẽ aotururukohtao ro amaro osepeme sã repe.

Ritonõpo emynyhmary typoetory tõ poko
7 Ynara ãko Ritonõpo:
“Ypoetory tõ Izyraeu turumekase ya;
ynymenekatyã se pyra toehse ywy.
Mokaro pyno jexityã ekaroase epetõkara a.
8 Ypoetory tõ, ynymenekatyã yzehno toehse mã toto;
reão samo itu htao aryry tykase toto jerehtohme,
naeroro toto se pyra ase ipunaka.
9 Ypoetory tõ torõ sã mã toto tapuruse ahtao piano tomo a etonatohme.
Onokyro tõ enehpoko otuhtoh konõto pona!
10 Tuhke rokẽ kowenatu tõ a imehnõ nonory poe ynarykahpyry uwa zoko tõ tonahkase,
utupi tõ tytũtũmase toto,
ynonory tõ kurã patãpome tyrise eya xine.
11 Ynonory kurã tonahkase eya xine,
turumekase mana yneneryme,
patãpome toehse, ona tonorẽ samo.
Yrome ‘otara’ kara mã toto.
12 Somohmã poro imoihmãkõ oehnõko mana imehnõ enahkatohme.
Ywy Ritonõpo etonatoh enehpoase sero nono enahkatohme;
ahno osepeme ehsaromepyra mã toto.
13 Tiriiku puhturu tarykase ypoetory tomo a, omoxino rokẽ tapoise eya xine;
toerohse toto itamurume repe,
yrome epehpyry anapoipyra tokurehse toto.
Toto zehno yronymyryme jexiryke tonahsẽ anapoipyrahme sã toehse mã toto.”

Imehnõ nonory põkõ Izyraeu tõ pũto
14 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Seromaroro oturũko ase popyra exiketõ poko Izyraeu tõ zomye, moro nono popyra tyrise eya xine, ynekarohpyry ypoetory tomo a. Mya mokaro arõko ase inonorykõ poe, otyro samo touse ahtao. Juta tõ roropa pynanohnõko ase mokaro winoino.
15 Yrome, imeĩpo tarose toto ahtao mya, toto pyno exĩko ropa ase. Toto enehnõko ropa ase inonorykõ pona ropa.
16 Mame mokaro emero amorepapory se ase jenetupuhtohme ypoetory tõ samo juaro toto ehtohme, ypoko ynara katohme: “Ritonõpo Isene Exikety kuakorehmatorỹko mana,” katohme eya xine ypoetory tõ tamorepase sã eya xine Paau poko. Moro sã toto ahtao ypoetoryme exĩko mã toto. Kure rokẽ toto rĩko ase.
17 Yrome jomihpyry omipona se pyra exiketõ oũko ropa ase porehme otyro samo imity tõ maro toto enahkatohme. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

13

Upo tymotase
1 Mame upo epekahse jenyokyase Ritonõpo Kuesẽkomo, upo zopinono kasenato, amurutohme. Yrome moro upo onukurikapopyra aporo nexiase ya.
2 Moro tyrise ya Ritonõpo omihpyry omipona: upo zopinono epekatyase, mame amuruase.
3 Imeĩpo ynara tykase Ritonõpo ya:
4 — Ytoko tuna Eupyrati nakuataka oupõ, zonẽtohme oramã aka topu ao.
5 Ytoase, mame moro jupõ tonẽse ya tuna Eupyrati pũto Ritonõpo omihpyry omipona.
6 Moromeĩpo okynahxo tonyohse ropa ywy Ritonõpo a nakuataka ropa juponỹpyry apoise ropa, aomi poe ynonemyhpyry.
7 Morotona toytose ropa ywy, zupiase, juponỹpyry zonẽtopõpyry enease ropa. Yrome tymotase nexiase, typahsẽme rokẽ toehse.
8 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya, ynara tykase:
9 — Moro saaro Juta tõ epyrypatoh enahkapõko ase, Jerusarẽ põkõ epyryparykõ enahkapõko roropa ase.

10 Mokaro popyra exiketõme mã toto, jomiry etary se pyra mã toto, moino ro putupyra exiketõ sã mã toto. Imehnõ neponãmarykõ eahmãko mã toto. Morara exiryke moro upo typahsẽme sã rokẽ exĩko mã kehko.
11 Mame ahno metỹ sã tymyhse exikety rary sã Izyraeu tõ se exiase Juta tõ maro tymyhse sã ypokona, ameke pyra toto ehtohme. Ypoetoryme toto se exiase jeahmatohme, kure rokẽ jyritohme; yrome jomiry omipona se pyra nexiase toto.

Oripo eukuru ke pehme

12 Ynara tykase Ritonõpo ya:

— Jeremia, mokaro Izyraeu tõ zuruko, ywy Ritonõpo ynara ãko ase: eukuru ẽ emero pehme ehtoh se mã toto eukuru ke. Ynara ãko mã toto ezuhnõko: zuaro sytatose eukuru ẽ emero pehme ehtoh se mã toto eukuru ke.
13 Mame toto zuruko: ywy, Ritonõpo sero nono põkõ rĩko ase pehme eukuru ke, toto etỹtoh pona: tuisa tomo, Tawi pakomotyamo te, oturuketomo te, urutõ komo roropa te, Jerusarẽ põkõ maro emero.
14 Mame toto akuhmõko ase emero oripo tõ samo osepokona, tamuhpomãkomo poetohti tõ maro. Toto pyno pyra exĩko ase, nupunato onenepyra exĩko ase, toto enahkapõko ase, toto onewomara exĩko ase ipunaka.

Epyrypary poko enaroximatopo

15 Izyraeu tomo, ynara Ritonõpo oturũko mana:
Epyrypara ehtoko,
imehnõ motye kure osekaropyra ehtoko,
otato ehtoko.
16 Oorypyrykõ ekarotoko Ritonõpo Oesẽkomo a, onykohmãnohpopyra ynororo ahtao ro,
tykohmãse ahtao osetapãko matose ypy tõ pona.
Ẽmepyry saereme ehtoh eraximãko matose repe,
yrome xinukutume moro tyripõko mana koko samo,
saereme pyra tyripõko mana ipunaka.
17 Otato pyra awahtao xine, xitãko ase tokare pyra opoko xine oepyryparykõke.
Xitãko ase yronymyryme,
yxity kuãnõko ase Ritonõpo poetory tõ tarose exiryke imehnõ namotome.
18 Tõturuse ro Ritonõpo ya, ynara tykase:

— Tuisa zuruko jẽ maro toto yhtotohme tuisa apõ poe iparimã uuru risẽ tuisa kyryry kurã toepukase exiryke zupuhpyrykõ poe.
19 Juta patary tõ ikurenae tapuruse mã toto epetõkara a, ytosaromepyra imehnõ mana morotona eya xine. Juta tõ emero tarose nexiase imehnõ namotome, tarose toto emero tynonorykõ poe imepỹ nono pona.
20 — Enetoko ke Jerusarẽ põkomo! Oepetõkara oehnõko inikahpoe! Otoko hnae mokaro, tokarose aexityã oya xine ipynanohtohme? Otoko hnae mokaro ahno, ipoko xine epyrypãko mexiatose?
21 Otara ãko matou mokaro poko, oepekõme toto mekaroatose repe yrome Ritonõpo a oesẽkõme tyrise toto, otuisarykõme? Sam ãko matose nohpo samo aenururuhtao.
22 Jerusarẽ, oya rokẽ ekaropõko mase: “Oty katoh serara toehse ya? Oty katoh jupõ touse eya xine? Oty katoh ypoko toehse roropa toh nae?” Tuaro ehtoko, morohne toehse oorypyrykõ tuhke toehse exiryke.
23 — Ahno xinukutumã typihpyry onytyoromasaromepyra mana, kaikuxi onahtaono typihpyry onytyoromasaromepyra roropa mana. Mororo saaro matose; popyra ehtoh rokẽ waro exiketõme matose. Kure ehtoh onyrisaromepyra matose ipunaka.
24 Sapararahme aaropotorỹko Ritonõpo mana tiriiku pihpyry aropory sã tyryrykane a ona tonorẽ poe.
25 Moro sã exĩko oya xine onyrityã emetakame, ãko Ritonõpo mana. Moro ripõko Ritonõpo mana ipoko tuenikehse oexirykõke te, toponãmasã, Paau eahmary poko toehse roropa oexirykõke.
26 Ritonõpo ro oupõ oũko mana, toehxirose oritorỹko mana.
27 Onyrityãkõ xihpyry tonese Ritonõpo a; moro se pyra mana ipunaka. Amarokõ, tonese eya oytorykohtao toponãmasã eahmatohme somohmã poro te, jakanahmã poro roropa, orutua kõ typãnarykõ pyxiã poko penetakety samo te, kawaru sã roropa tynohpory poko penetakety samo. Jerusarẽ põkomo, tuãnohsẽme exĩko matose! Otara ahtao oorypyrykõ rumekãko matou, okurãkapotohkõme ropa?

14

Tonorẽ konõto

1 Ynara tykase Ritonõpo ya tonore konõto poko:
2 “Juta tõ ihnamõko mana, xitãko.
Ipatarykõ orihnõko mã kehko,
ahno tapotũkehse mã toto,
imihme nono pona, ihnamoryme,
Jerusarẽ põkõ takorehmanekõ kohmãko mã toto.
3 Typoetory tõ aropõko tytineruke exiketõ mana tuna enehse repe.
Pẽkamã tõ pona ytõko mã toto,
yrome tuna onenepyra ekurehnõko mã toto.
Oehnõko ropa mã toto ẽ tõ maro, tuna maro pyra ipunaka.
Ehxirõko mã toto, otupĩko,
tupuhpyrykõ zõtõko mã toto ihnamoryme.
4 Tupito poko erohketõ roropa tupuhpyrykõ zõtõko mã toto ihnamoryme,
torẽtyke mã toto yronymyryme, konopo oehpyra exiryke, nono tonore exiryke roropa.
5 Ona po kapau tõ typoenõ nomõko mã toto onahpoty pyra exiryke.
6 Jumẽtu tõ tosẽke pyra exiketõ etypohnõko mã toto somohmã emory po.
Oserematoh pyra exiryke erohnõko mã toto oserematohme kaikuxi tõ samo.
Popyrahme sã osenuhmãko mã toto onahpoty pyra exiryke.”

7 Ypoetory tõ ynara ãko mã toto:
“Ritonõpo, yna Esemy, yna hxirõko yna rypyry tõ mana,
yrome: ‘yna akorehmako õmihpyry ae ro yna a.’
Tuhke rokẽ kurumekatose,
yna rypyry poko toehse yna oneneryme.
8 Omoro rokẽ mase Izyraeu tõ pynanohneme,
yna pynanohnõko mase popyra ehtoh toehse ahtao yna pona.
Oty katohme katonõme sã rokẽ mahno Izyraeu tõ nonory po, imehnõ nonory põ samo?
Oty katoh ytokety sã mahno toiro rokẽ ẽmehnõko yna esary po?
9 Oty katohme osenuruhkãko sã mahno, soutatu samo tapotũkehse ahtao imehnõ onewom-
asaromepyra ynororo ahtao?
Yrome omoro Ritonõpo yna maro mase, opoetoryme ynanase.
Yna onurumekara exiko!”

10 Ynara tykase Ritonõpo sero põkõ poko:

— Toytorykõ se rokẽ mã toto typenetatohkõ poko, zae ehtoh poko se pyra mã toto. Morara exiryke yzamaro pyra mã toto, tãkye pyra ase ipoko xine. Wenikehpyra exĩko ase popyra toto ehtopõpyry poko, toto wãnohnõko ase iirypyrykõ emetakame.

11 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

— Mokaro anakorehmapopyra exiko ya.

12 Otuhpyra toto ahtao ro tõtururukõme ya aomirykõ onetara exĩko ase. Okyno tõ etaparyhtao eya xine tynekaroryme ya tiriiku tõkehko maro, morohne se pyra exĩko ase. Osepeme exipyra ekurehnõko ase, yrome mokaro enahkãko ase etonatoh ke te, omise konõto ehtoh ke te, tyrohsẽ ke, enara.

13 Mame ynara tykase ywy:

— Ritonõpo, Jesemy, tuaro mase: urutõ kõ nae ynara ãko ahno a: “Etonatoh exipyra mana, omise konõto ehtoh exipyra roropa mana. Õmihpyry omi poe, osepeme ehtoh exĩko mana sero nono po,” ãko mã toto.

14 Yrome ynara tykase Ritonõpo:

— Mokaro urutõ kõ ajohpe oturũko mã toto jomi poe samo. Toto anaropopyra exiase: “Ynara kahtoko,” kara exiase eya xine. Oturupyra exiase imaro xine ipunaka. Toto nenepohpyrykõ ajohpe rokẽ mana. “Ynara exĩko mã,” karyhtao eya xine, typoe xine rokẽ morara ãko mã toto; typahsẽme rokẽ aomirykõ mana; oturũko mã toto onekunohto ehtohme rokene.

15 Ywy, Ritonõpo ynara ãko ase oya: ynara tyrĩko ase mokaro urutõ komo a, jomi poe pyra aehtyamo a, yrome tõturuse toto jomi poe sã repe, ynara ãko toto: “Etonatoh exipyra mana te, omise konõto ehtoh oehpyra mana sero nono po.” Mokaro etapãko ase etonatoh tao te, omise konõto ehtoh ke, enara.

16 Mame mokaro, ajohpe urutõ kõ omiry etahpõkõ orihnõko roropa mã toto etonatoh tao te, omise konõto ehtoh ke, enara. Mokaro ekepyry tõ tomasẽme exĩko osema tao Jerusarẽ po; ahno pyra exĩko mã moroto mokaro ekepyry tõ zonẽtohme, ipyxiãkõ maro, imũkuru

tõ maro, ẽxiry tõ maro. Moro popyra ehtoh ekarõko ase eya xine iirypyrykõ emetakã epehmatohme.
17 Mame tonyohse ywy Ritonõpo a jemynyhmary ekarotohme ahno a. Ynara ase:
“Saereme, koko roropa jenuru tõ poe yxity kuãnõko mana.
Yxitakepyry se pyra ase, itamurume wekyry tõ tyyryhmase exiryke,
tyhtomase mã toto yronymyryme.
18 Ona pona jytoryhtao, ahno ekepyry tõ enẽko ase,
orutua komo totapase aexityamo etonatoh tao;
pata tõ taka jytoryhtao ahno enẽko ase orihnõko omise konõto toexirykõke.
Ẽrohnõko ro urutõ komo te, oturuketõ roropa,
yrome tynyrirykõ waro pyra mã toto.”

Tyyrypyrykõ ekarõko Ritonõpo a
19 “Ritonõpo, yna Esemy, Juta tõ turumekase oya yronymyryme?
Xiãe põkõ se pyra mexino ipunaka?
Oty katohme yna tyhtomase oya itamurumehxo, ekurãkasaromepyra yna ehtohme?
Osepeme kuehtohkõ eraximãko ynanexiase repe.
Yrome kure ehtoh oehpyra tokurehse;
ekurãkãko sytatose tõsenetupuhse yna repe.
Yrome erehtoh rokẽ toehse.
20 Ritonõpo iirypyryme toehse ynanase oneneryme:
yna rypyry ekarõko ynanase oya, yna tamuru tõ rypyhpyry roropa.
21 Õmihpyry poko wenikehpyra exiko,
typahsẽme rokẽ yna onekaropyra exiko,
Jerusarẽ onyporemãkapopyra exiko, onymenekahpyry Tuisa Konõtome oehtoh apõ esaryme exiryke.
Omihpyry onetapohpyry yna a omipona exikehpyra exiko.
22 Imehnõ nonory põkõ neponãmarykõ emero konopo onenehposaromepyra mã toto;
tamoreme kapu tuna onemasaromepyra mana nono pona.
Oeraximãko ynanase Ritonõpo yna Esemy, omoro rokẽ morohne riry waro oexiryke.”

15

Juta tõ wãnohnõko Ritonõpo mana
1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Moeze maro Samueu tõ xikihme tooehse ahtao jẽpataka oturutohme ya mokaro pynanohtohme, toto pyno pyra jexiry. Aropoko toto taroino, mya toto ytotohme ywinoino.
2 Ekaroporyhtao oya aza yna ytõko nae? Kaxiko eya xine ynara ãko Ritonõpo mana:
“Zokonaka matose tapiakase aorihtohme tyrohsẽ ke;
moro sã exĩko mana!
Imehnõ tapiakase orihtohme etonatoh tao;
moro sã exĩko!
Zokonaka tapiakase orihtohme omise ehtoh ke;
moro sã exĩko mana!
Imehnõ tapiakase arotohme imehnõ namotome;
moro sã exĩko mana!”
3 — Ywy, Ritonõpo, tõsenetupuhse moro asakoropane orihmapotoh xihpyry poko: orihnõko mã toto etonatoh tao te, ekepyry tõ tywyhmãko kaikuxi tõ mana; torõ tõ toto õnõko mana, onokyro tõ roropa akoĩpyry õnõko mã toto.
4 Imehnõ nonory põkõ emero tõsenuruhkase ripõko ase morohne eneryke tyya xine, Manase, Ezekia mũkuru nyrihpyry pokoino Jerusarẽ po Juta tõ tuisaryme ynororo ahtao.
5 Ynara tykase Ritonõpo:
“Onoky opyno xine exĩko nae Jerusarẽ põkomo?
Onoky torẽtyke exĩko nae opoko xine?
Onoky etypohnõko nae ekaropotohme oya xine:
‘Otãto pãna mã repe?’
6 Kurumekatose,
toeramase mexiatose õparykõ ywino.
Naeroro jemary anymyase,
kuakurihmoatose typenekehse jexiryke awãnohpyra xine jehtoh poko.
Ywy, Ritonõpo, oturũko ase:
7 Pata tõ po emero sero nono po kuematose kakoxi tyryrykane aka tiriiku emary samo, ipihpyry apiakatohme ipuhturu winoino.

Kuenahkapoatose, ypoetory tomo, opoenõ etapase, popyra onyrirykõ onurumekara oexirykõke.
8 Pytỹpo tõ tyripose ya amaro xine isawã motye tuna konõto ehpio.
Omũkurukõ etapase nuaseme ro toto ahtao,
jẽkõ sam tykamexipose ya.
Mõtoino rokẽ tyrohmanohpose toto ya te, tonaroxitapãse toto ya.
9 Imũkuru tõ 7me toorihse ahtao jẽkõ toepukase toorihse samo, tapotũkehse.
Eya saerehkara toehse, tykohmãse;
tãkye pyra toehse mana ipunaka.
Kure ehtoh oneraximasaromepyra mana.
Oepetõkara enehpõko ase oetapatohkõme emero isene ro exiketomo.
Ywy, Ritonõpo, oturũko ase."
10 Ynara tykase ywy:
— Tupime ya isene jehtopo! Oty katohme aja jenurumase sero nono po isene jehtohme? Ywy oseosezuhtoh ripõko mase imehnõ ahno maro emero sero nono po. Axĩtao rokẽ tineru anapoipyra exiase imehnomo a, axĩtao rokẽ tineru onekaropyra roropa exiase imehnomo a; morara ahtao ro popyra jyripõko mã toto emero porehme.
11 Ritonõpo, Jesemy, õmiry omipona pyra toehse jahtao, oturupyra jahtao oya jepetõkara akorehmatohme etuarimaryhtao, takuruhtase roropa toto ahtao, ah mokaro nyripohpyry nexino ya.
12 Kurimene onytahkasaromepyra ahno mana, kurimene tooehse ahtao inikahpoe, otoxie metau maro.
13 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Jeremia, ypoetory tõ epetõkara enehpõko ase imõkomorykõ kurã arotohme, toto wãnohtohme iirypyrykõ pokoino, inyrityã sero nono po porehme.
14 Epetõkara namotome toto ripõko ase imehnõ nonory po, zuaro pyra ro exikety po, toto zehno jehtoh apoto sã exiryke, ezehpỹme exikety samo.
15 Mame ynara tykase ywy:
— Ritonõpo, zuaro mase. Wenikehpyra exiko ypoko, kuakorehmako roropa. Yyryhmananõ poe kymỹpoko. Jepetõkara pyno pyra exiko jetaparyino eya xine. Tuaro mase õmiry omipona jexiryke ykerekeremãko mã toto.
16 Moturuase ya. Otato exiase õmiry poko emero. Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, opoetoryme ase. Morara exiryke õmiry tãkye jyrĩko mana ukurohtao, atãkyemãko ase ipunaka.
17 Kohmãpyra exiase imehnõ maro exianãko, oseahmãko roropa. Õmiry omi poe jerohtoh tupimã poko exiase toiroro, tyenonohse exiase.
18 Oty katohme sam ãko ro hano? Oty katoh jyyryhmatopõpyry jetũ exikehpyra nae? Oty katoh etyhpyra nae? Ypynanopyry oneraximasaromepyra hano? Amonohnõko mah iporiry tãpaise exikety samo eina toehse ahtao.
19 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ooepyry se ropa awahtao ya, ose exĩko ropa ase, ypoetoryme orĩko ropa ase. Atakirimara awahtao, yrome zae jomiry ekaroryhtao oya imehnõ netaryme urutõme exĩko ropa mase. Mame ahno oehnõko ropa mã toto oya, omoro ytopyra exĩko mase eya xine oturutohme.
20 Orĩko ase apurume samo, jamihme exikety, metau risẽ samo. Osetapãko mã toto amaro repe yrome oporemãkasaromepyra exĩko mã toto, amaro exĩko ase oewomatohme, opynanohtohme roropa.
21 Popyra exiketõ winoino omoro anỹnõko ase, oetapary se exiketõ winoino opynanohnõko ase. Ywy Ritonõpo, oturuno.

16

Jeremia ehtoh mokaro enaroximatohme

1 Mame Ritonõpo tõturuse ropa ya, ynara tykase ynororo:
2 — Pytara exiko, emũkuara roropa exiko sero pata po.
3 Ourũko ase poeto tõ aenurutyã poko taro, jẽkõ poko roropa jũkõ maro.
4 Orihnõko mã toto tyrohsẽ ke popyra ipunaka. Toto onyhnamopyra exĩko imehnõ mana, ekepyry ononẽpyra exĩko mã toto. Typahse rokẽ exĩko mã toto sapararahme nono poro okyno ety samo. Orihnõko mã toto etonatoh tao te, omise ehtoh konõto ke roropa, ekepyrykõ tõsẽme exĩko mã toto torõ tomo a, onokyro tomo a roropa.
5 — Imehnõ tapyĩ taka omõpyra exiko xitaketõ nae ahtao moro tao. Emynyhmara exiko, xitara roropa exiko imehnõ poko. Kure rokẽ mokaro ypoetory tõ onyripyra ropa exĩko ase

osepeme toto ehtoh ke; toto pyno pyra exĩko ase, toto onewomara roropa exĩko ase. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
6 Oxisã orihnõko tytineruke exiketomo, tymõkomokãkara roropa sero nono po. Ekepyrykõ ononẽpyra exĩko mã toto, aorihtyã onyhnamopyra roropa exĩko mã toto. Typihpyrykõ onysahkara exĩko mã toto aorihtyã hnamoryme, tũsetykõ onysahkara roropa exĩko mã toto toemynyhmarykõme.
7 Imepỹ ekyry toorihse ahtao imehnõ otuhpyra exĩko mã toto imaro, eukuru onẽpyra roropa exĩko mã toto imaro emuhkehkatohme. Onemuhkehkara exĩko mã toto imepyny a jumy toorihse ahtao te, jeny toorihse ahtao roropa.
8 — Imehnõ tapyĩ taka omõpyra exiko roropa oseahmatoh nae ahtao moro tao. Porohpyra exiko mokaro maro, otuhpyra exiko, eukuru onẽpyra roropa exiko toto maro.
9 Etako pahne ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ oturũko ase. Tãkye exiketõ kui kary enahkapõko ase, atãkyematoh panaikato otuhtoh poko, pytatoh poko. Sero pata po morohne emero enẽko matose.
10 — Mame mokaro zururuhtao oya morohne poko, ekaropõko mã toto oty katohme toto wãnopyry se toehse ywy moro saaro. Ynara ãko mã toto: “Oty popyra ehtoh tyrise yna a? Oty poko iirypyryme toehse ynanae Ritonõpo, yna Esemy a?”
11 Mame toto zurũko mase Ritonõpo oezuhtoh ynara mana: “Atamuru tomo a turumekase ywy, imehnõ neponãmary tokahmase eya xine, tynekarorykõ tyahkase eya xine tyneponãmarykõ eahmaryme, toahmase roropa toto eya xine. Jurumekase toto, ynamorepatyã eya xine omipona pyra toehse toh nexiase.
12 Yrome atamurukõ motye popyra mexiatose. Putupyra exiketõ sã matose. Popyra matose ipunaka, jomiry omipona se pyra matose.
13 Naeroro sero nono poe aaropotorỹko ase, imepỹ nonory pona oematorỹko ase, zuaro pyra oehtohkõ pona, moro nono waro pyra atamurukõ roropa toh kynexine. Moroto imehnõ neponãmary eahmãko matose saereme koko, enara, moroto opynanohpyra xine jexiryke.”

Oehtoh ropa ononory pona ropa

14 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Ẽmepyry oehnõko mana, imehnõ otururuhtao ypoko: “Ritonõpo isene Exikety, Izyraeu tõ Enehpone Ejitu poe,” kara exĩko mã toto.
15 Yrome ypoko ynara ãko mã toto: “Ritonõpo isene Exikety, Izyraeu tõ Enehpone nono Inikahpoe, imehnõ nono tõ poe roropa.” Morotona sapararahme typahse toh nexiase ya, mokaro enehnõko ropa ase inonorykõ pona ropa, ynekarohpyry pona itamurukomo a. Ywy, Ritonõpo oturũko ase.

Toto wãnohtoh tyneponãmarykõ pokoino

16 Ynara tykase Ritonõpo:
— Kana anỹnanõ enehpõko ase tuhke, mokaro anỹtohme. Imeĩpo urakanaketõ tuhke enehpõko ase mokaro zupitohme ypy tõ po te, somohmã po te, oramã kõ ao topu tõ ao. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
17 Inyrirykõ enẽko ase emero porehme. Otonẽpyra mã toto ywinoino. Inyrihpyrykõ enẽko ase emero porehme.
18 Mokaro epehmapõko ase asakoro inyrityãkõ emetakame, iirypyrykõ epehpyryme. Nuriame ynonory tyrise eya xine tyneponãmary ke, toorihse aexityã ke ahno ekepyry samo; pehme ynonory tyrise eya xine tyneponãmarykõ ajohpãkõ ke.

Jeremia otururu Ritonõpo a

19 Ynara tykase ywy:
— Ritonõpo Jesemy, Jewomaneme mase, yjamitunuru ekarõko mase ya; jakorehmãko mase popyra ehtoh toehse ahtao ya. Sero nono etyhpyry tõ poe imehnõ ahno oehnõko oya ynara kase: “Yna tamuru tõ tyneponãmarykõ ajohpe rokẽ nae nexiase; tyneponãmarykõ typahsẽme rokẽ nae toh nexiase.
20 Tyritõkõ riry waro ahno nae? Arypyra! Tyriryhtao eya xine ritõme nymyry pyra toh exiry mana.”
21 Ynara tykase Ritonõpo:
— Morara exiryke yjamitunuru waro toto tyripõko ase, orẽpyra jehtoh waro exikehpyra toto ehtohme. Mame jesety waro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo.

17

Juta tõ wãnohtopo iirypyrykõ poko

1 Ynara tykase Ritonõpo:

— Juta tomo oorypyrykõ tymerose mana kurimene suime exikety ke; tymerose okurohtao xine oeanokõ pokona topu potyry tũporemã ke samo, okyryrykõ apoto apõ potyry pokona roropa.
2 Opoenõ roropa wenikehpyra mã toto oneponãmary kyryry apoto apõ tõ poko, wewe xikihme exiketõ roropa oneponãmary Asera eahmatohme wewe tõ myhtokoxi te, somohmã emory po,
3 ypy tõ po te, jakanahmã po roropa. Ynara tyripõko ase, otinerũkõ ematonanohpõko ase oepetõkara a, omõkomory kurã maro oorypyrykõ pokoino, onyrityã popyra tyrise oya xine emero rokẽ po.
4 Ononorykõ rumekapõko ase oya xine, ynekarohpyry oya xine. Oepetõkara namotome oripotorỹko ase imepỹ nonory po, zuaro pyra oehtohkõ po, ozehno xine jehtoh apoto sã exiryke, jũme ezehpyra exiketyme mana.

Tuaro ehtoh poko osenetupuhnõko

5 Ynara tykase Ritonõpo:
“Popyra ehtoh enehpõko ase jurumekary se exiketomo a, ahno rokẽ ritohme takorehmaneme, orihketõ jamitunuru se rokẽ exiketomo a.
6 Otyro sã exĩko mokyro mana, ahtãko ona tonorẽ po, nono sãme exikety ao,
moroto tyoro otyro ahtara mã kehko ipunaka.
Kure ehtoh oehpyra eya mana.

7 “Yrome kure ehtoh enehpõko ase jenetupuhneme exikety a, jenetupuhneme exikety Tosẽme.
8 Wewe sã exĩko mã ynororo tarykase tuna pũto,
tymise exikety mosahxo ahtãko iporiry pona.
Axitũ toehse ahtao enaromyra mana zary tõ aremãpyra exiryke.
Konopo oehpyra ahtao torẽtyke pyra mana;
eperytãko ro mana.

9 “Kukurohtao xine iirypyryme sytatose ipunaka.
Imehnõ enekunohnõko sytatose.
Kuosenetupuhtohkõ waro pyra imehnõ mana.
Onukurãkasaromepyra sytatose popyra exiryke ipunaka.
10 Ywy, Ritonõpo, okurohtao xine enẽko ase,
õsenetupuhtohkõ kuhnõko ase.
Ahno emero epehmãko ase inyrityã emetakame,
zae toto epehmãko ase inyrityã epehpyryme.”

11 Tineru apoiryhtao ahno a imehnõ enekunohtamitume torõ sã mana typorohse ahtao imepỹ ihmo tõ po;
Isene ro tahtao tytineruke pyra exĩko mana.
Mame tõsenekunohtopõpyry waro exĩko mana.
12 Kuesẽkõ Tapyĩ Kurã tuisa konõto apõ sã mana,
saerehkanemehxo mana;
apitorymã poe, ypy kae exikety emory po mana.
13 Ritonõpo yna Esemy, omoro mase Izyraeu tõ pynanohneme,
oeraximãko mã toto;
orumekananõ ehxirõko mã toto emero porehme.
Osenepyra exĩko mã toto esetykõ tymerose ahtao sã isawã po turumekase oexiryke eya xine, yna Esemy, tuna kurã enatyry samo.

Ritonõpo a takorehmapotoh Jeremia a

14 Ritonõpo, kukurãkako ropa, mame tukurãkasẽme exĩko ase; kypynanohko, mame typynanohsẽme exĩko ase, eremiãko ase imehxo oehtoh poko oeahmaryme.
15 Imehnõ ynara ãko ya mana: “Otoko nae moro yna enaroximatoh tonomo Ritonõpo poe? Ah morohne nexino seromaroro!”
16 Yrome, Ritonõpo, popyra ehtoh onenehpopyra exiase oya mokaro wãnohtohme; mokaro tuarimapotoh onekaropyra exiase. Ritonõpo, moro waro mase; jomihpyry eya xine waro mase.
17 Jerehpyra exiko; jesary kurã jewomatohme mase, popyra ehtoh toehse ahtao.
18 Mokaro poremãkapoko yyryhmary se exiketõ ehxirotohme, yrome kypynanohko, Ritonõpo. Enaromỹke toto tyriko yrome jerehpyra exiko. Popyra ehtoh enehpoko mokaro pona; enahkako toto ipunaka.

Oserematopo

19 Ynara tykase Ritonõpo ya:

— Jeremia, ytoko jomiry ekarose Ahno Omõtoh pona, moro ae tuisa tõ omõnõko, tũtãko roropa mã toto pata pona; moromeĩpo ytoko imehnõ omõtoh pona, emero Jerusarẽ omõtoh tonõ pona.

20 Oturuko imehnõ netaryme emero jomiry etatohme eya xine; moro kaxiko tuisa tõ netaryme te, Juta tõ emero netaryme, Jerusarẽ põkõ netaryme emero aomomyrykohtao moro omõtoh tonõ ae.

21 Kaxiko eya xine: isene ro toexirykõ se toto ahtao mõkomo onupuimara ehtoko oserematoh ae. Moro ae otytyko onenehpyra ehtoko omõtoh ae Jerusarẽ pona,

22 otytyko anaropyra roropa ehtoko atapyĩkõ tae. Kaxiko eya xine erohpyra toto ehtohme oserematoh ae. Oserematoh ikurãkapoko eya xine ẽmepyry kurãme ehtohme, ynyripohpyry ae ro itamuru tomo a.

23 Otato pyra itamurukõ nexiase, jomihpyry omipona pyra. Putupyra exiketõ sã toh nexiase; jomiry omipona se pyra toh nexiase, tamoreparykõ se pyra roropa toh nexiase.

24 — Oturuko mokaro a jomiry omipona toto ehtohme yronymyryme, mame oserematoh ae otytyko anaropyra toto ehtohme omõtoh ae pata pona! Oserematoh ikurãkapoko eya xine, moro ae erohpyra toto ehtohme.

25 Mame ituisary tõ, tuisa mũkuru tõ roropa omõnõko mã toto omõtoh ae pata Jerusarẽ pona. Orẽpyra exĩko mã toto tuisa Tawi ehtopõpyry samo. Oximaro Juta tõ maro, Jerusarẽ põkõ maro kahu ae ytõko mã toto, kawaru tõ po roropa; pata Jerusarẽ põkõ exikehpyra exĩko roropa mana.

26 Oehnõko mã toto Juta patary tõ poe, pata tõ pisarara poe roropa Jerusarẽ zomye; Pẽjamĩ nonory poe oehnõko mã toto somohmã poe, ypy tõ poe, Juta nonory poe ikurenae. Okyno tõ enehnõko mã toto Ytapyĩ Kurã taka jahkatohme tynekarorykõme, tiriiku maro, ixtaratu maro, “Kure mase,” katoh tonõ maro.

27 Yrome jomiry omipona toto tyripoko; oserematoh ikurãkapoko eya xine. Otytyko onypuimapopyra exiko eya xine omõtoh ae pata Jerusarẽ pona moro ae. Mãpyra jomiry omipona pyra toehse toto ahtao apoto zukãko ase moro omõtoh tonõ zahkatohme, tuisa tapyĩ konõto zahkãko roropa mana Jerusarẽ po. Mame moro apoto onezehkasaromepyra exĩko mã toto.

18

Oripo orino risemy

1 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ya:

2 — Yhtoko oripo rine tapyĩ taka, orino risemy, mame moroto jomiry ekarõko ase oya.

3 Naeroro ytoase oseporyse oripo rine maro, erohnõko nexiase wewe risẽ tymerehmã po oripo riry poko orino risemy.

4 Moro oripo riryhtao eya tapurose ahtao moro orino tapoise eya imepỹ ritohme.

5 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

6 — Ekaropoxi oya, Izyraeu tõ onyrisaromepyra hano mokyro oripo rine samo orino poko? Amarokõ jemary ao matose, orino mokyro emary ao samo. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

7 Ynara karyhtao ya ahno poko: mokaro oũko ase, toto emãko ase nono pona, toto enahkãko ase,

8 yrome popyra toehtohkõ rumekaryhtao eya xine, ywy roropa etyorõmãko ase; toto onuãnohpyra exĩko ase.

9 Tyoro roropa, ynara karyhtao ya ahno poko: tuhkãkõme toto emãkapõko ase, ipatarykõ kurãme tyrĩko ase karyhtao roropa ya,

10 yrome mokaro popyra ehtoh poko toehse ahtao jomiry omipona pyra, ywy roropa etyorõmãko ase; kure toto onyripyra exĩko ase.

11 Naeroro, Jeremia, oturuko Juta tomo a, Jerusarẽ põkomo a roropa, osenetupuhnõko ase ynara tyritohme eya xine, toto wãnohnõko ase. Kaxiko eya xine: popyra oehtohkõ irumekatoko zae ehtoh poko rokẽ oehtohkõme.

12 Ynara ãko mã toto oezuhnõko: “Toiparo rokẽ mana; oty katohme moro rĩko ynanae? Yna penetatoh poko onurumekara ynanase. Ise yna ehtoh tyrĩko ro ynanase putupyra exiketõ samo, popyra yna ahtao ro yna kurohtao.”

Ritonõpo rumekãko ahno

13 “Naeroro ywy, Ritonõpo, ynara ãko:
Ekaropoko imehnõ nonory põkomo a emero:
moro panõ toehse ineneryme?

Arypyra, moro panõ exipitopyra mana.
Izyraeu tõ nyrihpyry popyra mana ipunaka!
14 Ypy tõ topuimo emory Ripano po newe pyra exĩko nae?
Arypyra. Tuna kuenimã iporiry tõ kuao ypy tõ poko apaipyra mã kehko.
15 Yrome ypoetory tomo a tuenikehse ywy,
ixtaratu zahkãko mã toto tyneponãmarykõ eahmaryme.
Osema tõ ae zae ehtoh poko osetapãko mã toto.
Osema tõ pakatokõ po zae ehtoh poko toytorykõ se pyra mã toto,
imehnõ osema ae onymeropyra exiketõ ae rokẽ ytõko mã toto.
16 Sero nono tyrise eya xine osa popyra ipunaka, jũme ise pyra imehnõ ehtohme.
Moro rãnakuroko ytoketõ osenuruhkãko mã toto,
tupuhpyrykõ kywyh ãko eunohnõko roropa mã toto.
17 Sapararahme ypoetory tõ aropõko ase tokahmase epetõkara a, putoh katoh arory sã tyryrykane a xixi tũtatoh wino.
Eramãko ase ỹpary toto wino;
popyra ehtoh toehse ahtao toto anakorehmara exĩko ase."

Jeremia etapary se mã toto

18 Mame ynara tykase ahno:

— Ehmaropa Jeremia mynyhme tyripotohme! Oturuketõ nae ro, exikehpyra mã toto kuamorepatohkõme, tuaro exiketõ roropa zae ehtoh poko kuakorehmatohkõme te, urutõ kõ roropa Ritonõpo omiry ekarotohme kyya xine. Ehmaropa ihxirotohme, aomiry etakehtohme kyya xine.

19 Mame ynara oturuase Ritonõpo a:

— Ritonõpo Jesemy, jomiry etako: Mokaro jepetõkara otururu etako pahne, jyhxirõko mã toto.

20 Popyra ehtoh ke zae jehtoh epehmãko toh nae? Mãpyra orame tahkase eya xine ywy epukatohme zaka. Wenikehpyra exiko jotururu poko oya mokaro akorehmaneme; ekaropoase oya toto onuãnohpyra oehtohme zehno awahtao.

21 Yrome, seromararo, Ritonõpo, ah mokaro poenõ norihno toto omise ehtoh ke te, etonatoh tao roropa. Ah mokaro nohpo tõ nio tõ norihno toto, ah ipoenõ roropa norihno toto. Ah mokaro orutua kõ tyrohsẽ ke norihno toto, ah mokaro wãtasenãkõ norihno toto etonatoh ke.

22 Ah kui nykã toto tytapyĩkõ tao, torehse tahtao xine omato tomo a, tokare pyra tooehse toto ahtao, orame tahkase exiryke eya xine jepukatohme zaka. Ahno apoitoh tyrise roropa eya xine japoitohme repe.

23 Yrome zuaro mase, Ritonõpo, mokaro osenetupuhtohkõ emero porehme jetapatohme. Mokaro popyra ehtoh anakorokara exiko, iirypyrykõ onykorokara exiko. Mokaro emako nono pona typoremãse toto ahtao. Toto zuãnohko zehno oehtoh ke.

19

Oripo ehmotoh poko

1 Mame Ritonõpo a tonyohse ywy oripo epekahse, orino risemy.

Tamuximãkõ taropose eya ymaro toto ytotohme oturuketõ tamuhpomãkõ tuhkã kara maro,

2 jakanahmã Pẽ-Hinõ pona Omõtoh Oripõpo tahkahpyry pũtokoxi. Moroto opore sã Ritonõpo nekarory zurutohme taropose exiase.

3 Tonyohse ywy Ritonõpo a ynara oturuse:

— Juta tõ tuisary tomo, Jerusarẽ põkõ maro etatoko ke, ywy Oesẽkõ Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ otururu. Popyra ehtoh konõto enehpõko ase sero pata pona. Moro poko omi etaryke tyya xine osenuruhkãko mã toto, tõserehsẽme exĩko roropa yronymyryme popyrahxo exiryke.

4 Moro rĩko ase turumekase jexiryke ypoetory tomo a, sero nono nuriame tyripose roropa eya xine, ixtaratu zahkãko sero po imehnõ neponãmary eahmary poko. Yrome mokaro neponãmary poko zuaro pyra sero ahno nexiase, itamuru tõ roropa mokaro waro pyra toh kynexine, Juta tuisary tõ mokaro waro pyra toh kynexine ipunaka. Sero ahno a sero osa typehkase ahno kurã munuru ke,

5 apoto apõ tyrise roropa eya xine tyneponãmary Paau kyryryme typoenõ zahkatohme apoto ao tynekaroryme. Morohne onyripopyra exiase, oturupyra exiase ipoko, osenetupuhpitopyra roropa moro poko exiase.

6 Morara exiryke ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase: okynahtao sero pata esety Topeteme
pyra exĩko mana, sero jakanahmã Pẽ-Hinõme pyra exĩko roropa mana, yrome "Jakanahmã
Etapatopo" me tosehpasẽme exĩko mana.
7 Sero po Juta tõ osenetupuhtoh emero Jerusarẽ põkõ tyriry se ehtoh roropa enahkapõko
ase. Epetõkara a toto poremãkapõko ase; toto etapãko mã toto etonatoh tao. Ekepyry tõ
ekarõko ase kurumu tõ zohme onokyro tõ zohme roropa.
8 Sero pata enahkapõko ase popyra ehtoh ke ipunaka. Sero pata kuroko ytoketõ
osenuruhkãko mã toto, oserehnõko roropa mã toto morohne eneryke tyya xine.
9 Epetõkara pata apurũko mã toto, pata põkõ etapary kuhnõko mã toto. Itamurume
popyra exĩko moro pata po tapuruse ahtao. Ahno imehnõ ahno õnõko mã toto, typoenõ
õnõko roropa Jerusarẽ põkõ mana.
10 Mame moro oripo tyhmopose Ritonõpo a ya mokaro ymaro aytotyã ẽpataka.
11 Ynara tykase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ekarotohme eya xine:
— Sero ahno itahkãko ase, sero pata roropa, sero oripo sã tyhmosẽme exĩko mã toto,
onukurãkasaromepyra ropa exĩko mã toto. Aorihtyã ekepyry tonẽsẽme exĩko mã toto Topete
po imepỹ osa pyra exiryke toto zonẽtohme.
12 Ynara tyrĩko ase sero pata poko, sero pata põkõ maro: toto tyripõko ase Jakanahmã
Topete samo. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
13 Tapyi tõ Jerusarẽ po, Juta tõ tuisary tapyĩ tõ maro nuriame exĩko mã toto Jakanahmã
Topete samo. Emero tapyi tõ roropa nuriame exĩko, moro tao ixtaratu tyahkase ahtao
xirikuato eahmaryme te, eukuru tukuãse ahtao tynekaroryme imehnõ neponãmary eah-
maryme.
14 Mame ytoase ropa Topete poe. Morotona tonyohse exiase Ritonõpo a aomiry ekaro-
tohme. Ytoase Ritonõpo Tapyĩ taka, zara pona, moroto xikihme toehse ywy, oturuase ahno
a emero
15 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy nekarohpyry:
— Putupyra exiketõme sã matose, jomiry etary se pyra roropa matose; morara exiryke
popyra ehtoh emero enehpõko ase sero pata pona, pata tõ pisarara exiketõ pona roropa
Jerusarẽ zomye awãnohtohkõme jomihpyry ae ro.

20

Jeremia maro oturukety Pasua

1 Mame Pasua, Imea mũkuru oturuketyme nexiase, erohketõ tuisaryme Ritonõpo tapyĩ
tao. Jotururu totase eya morohne poko,
2 naeroro typipohpose ywy eya, tymyhse roropa exiase keti ke ãpuruhpyry tao Omõtoh
Pẽjamĩ pũto Ritonõpo tapyĩ tao.
3 Yrokokoro tymyhpokase ropa jahtao Pasua a ynara ase eya:
— Ritonõpo a oesety tymyakãmase, Pasuame pyra mana; "Iiryhmane emero rokẽ po!" me
mana.
4 Ritonõpo ro ynara tykase: "Pasua, iiryhmaneme orĩko ase oya ro; oepe tomo a roropa.
Toto etapary enẽko mase emero porehme epetõkara a. Juta tõ emero ekarõko ase Papironia
tuisary a ipoetoryme toto ehtohme; zokonaka arõko mana tynamotome tynonory pona,
imehnõ etapãko mana.
5 Sero pata mõkomory kurã aropõko ase emero, oepetõkara a Papironia pona. Juta tõ
tuisary tõ kyryry kurã maro, emero arõko mã toto Papironia pona.
6 Omoro, Pasua, oekyry tõ maro emero tapoisẽme exĩko matose. Tarosẽme exĩko matose
Papironia pona. Moroto orihnõko mase, tonẽsẽme exĩko mase oepe tõ maro emero, eya xine
ajohpe ehtoh mekaroase tuhke rahkene."

Ritonõpo kerekeremãko Jeremia

7 Ritonõpo, kuenekunopyase,
tonekunohse exiase rahkene.
Jamihme mase ymotye,
typoremãkase ywy oya.
Jeunohnõko mã toto emero porehme,
ypoihtory poko kohmãnõko mã toto.
8 Tahxime jotururuhtao kohtanohpõko mase ya,
"Oryhmatorỹko! Oenahkatorỹko!"
Ritonõpo, ypoihtõko mã toto, jeunohkehpyra mã toto õmiry ekaroryke ya.
9 Yrome ynara karyhtao ya:
"Wenikehnõko ase Ritonõpo poko, oturupyra ase exĩko aomiryme,"
õmiry tapurusẽme exĩko ukurohtao mana,

apoto sã mana tukase mya ukurohtao.
Etaehnõko ase ikurãkary poko tũtara ehtohme repe,
yrome mynyhme ehsaromepyra ase.
10 Imoihmãkõ omiry etãko ase puti puti ãko:
“Emero rokẽ po erehtoh nae, enahkatopo!
Eropa, Jeremia sekarotone tuisa tomo a!” ãko.
Jepe tõ roropa josetapary eraximãko. Ynara ãko:
“Otarame ahno apoitoh taka omõnõko mana;
mame apoĩko sytatose, emỹpõko sytatose,” ãko.
11 Yrome omoro, Ritonõpo, ymaro mase, jamihme mase, orẽpyra exiketymano.
Yyryhmary se exiketõ osetapãko mã toto,
torẽsẽme exĩko mã toto.
Ehxirõko mã toto typoremãse toexirykõke
jũme otupikehpyra exĩko mã toto,
moro poko wenikehpyra exĩko imehnõ mana.
12 Yrome, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, zae rokẽ yna kuhnõko mase.
Yna osenetupuhtoh enẽko mase, yna kurohtao roropa.
Ajohpãme sã jepetõkara wãnopyry enery se ase,
osekaroase oya jexiryke.
13 Eremiatoko Ritonõpo netaryme!
Kuesẽkõ eahmatoko, tymõkomokãkara, typynanohse eya oexirykõke popyra exiketõ jamitunuru winoino.

14 Popyra moro ẽmepyry tyripoko jenurutopõpyry!
Owenikehtoko moro ẽmepyry poko, aja a tonuruse jehtopõpyry!
15 Popyra mokyro tyripoko papa zuruhpono atãkyemapory se exikety moro omi ekaroryke eya:
“Orutuame mana! Tumũkue mase!”
16 Mokyro ripory se ase moro pata tõ samo,
Ritonõpo a tonahkase aexityã sã ipunaka.
Ah pusuhkatoh netano ẽmepyryhtao, sam katopo,
ah kui kui katoh netano osetapary poko tãxiahtao,
17 jetapara tokurehse aexiryke enurupyra ro jahtao!
Ahtao aja wakuru ao jekepyry zonẽtoh toehse exiry,
ywy enurupyra exiry.
18 Oty katoh jenuruase?
Otarame tãkye pyra jehtohme rokene, jetũ roropa jehtohme, orihtohme roropa yporemãkatopõpyry ke.

21

Jerusarẽ tonahkasẽme exĩko

1 Mame tuisa Zetekia, Juta tõ esemy a, Pasua, Maukia mũkuru, tonyohse ya oturukety Sowonia, Maaseia mũkuru maro, ynara ekaropose:

2 — Jeremia, oturuko Ritonõpo Kuesẽkomo a yna akorehmatohme, ynara exiryke: tuisa Napukotonozo Papironia esẽ tooehse, tysoutatu tõ maro, osetapase kymaro xine. Otarame Ritonõpo tyjamitunuru ke kuakorehmatorỹko mana, Napukotonozo aropõko ropa mana kywinoino xine.

3 Mame turuse ywy Ritonõpo a ynara katohme:

4 Ezuhtoh arotatoko tuisa Zetekia a Ritonõpo poe, Izyraeu tõ Esemy:

— Typoremãkasẽme exĩko opoetory tomo, Zetekia, soutatu tõ onyriry etonatohme tuisa Papironia esẽ maro isoutatu tõ maro. Jarao mokaro mã toto pata Jerusarẽ apururu tõ zomye. Opyre tõkehko kaetokohme tyrĩko ase pata rãnao.

5 Ywy roro osetapãko ase yjamitunuru ke oporemãkatohme ozehno xine jehtoh ke, tohne jehtoh ke, orẽpyra jehtoh ke, enara.

6 Sero pata po isene exiketõ aorihmapõko ase; ahno tomo okyno tõ roropa orihnõko mã toto tyrohsẽ xihpyrymã ke.

7 Tuisa Zetekia, tamuximãkõ maro, imehnõ isene exiketõ tõxinamase ahtao etonatoh poe, omise konõto ehtoh poe te, tyrohsẽ poe roropa, emero tapoisẽme exĩko tuisa Napukotonozo a, imehnõ epetõkara a roropa toto etapary se exiketomo a. Toto orihmapõko Napukotonozo mana; toto pyno pyra exĩko mana, nupunato toto onenepyra xine exĩko mana. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

8 Morarame ynara turupose Ritonõpo a ya mokaro ahno netaryme:

— Etatoko ke! Ywy, Ritonõpo, imenekatoh ekarõko ase oya xine: isene ehtoh esemary te,
orihtoh esemary, enara.
9 Tehme rokẽ exiketõ taro, pata po orihnõko mã toto etonatoh tao, omise konõto ehtoh ke,
tyrohsẽ ke, enara. Yrome otũtarykohtao eya xine, osekaroryhtao Papironia põkomo a, sero
pata apurunanomo a orihpyra exĩko matose; osepynanohnõko matose isene rahkene.
10 Ynara tõsenetupuhse ywy, sero pata onewomara exĩko ase, enahkapõko ase. Tokarosẽme
exĩko mana Papironia tuisary a, mame jahkãko mana porehme. Ywy Ritonõpo oturuno.

Ritonõpo omiry Juta tõ tuisary ekyry tomo a
11-12 — Jeremia, oturuko tuisa Tawi pakomotyamo a, Juta tuisary ekyry tomo a, ywy
Ritonõpo omiry etatohme eya xine: "Zae ehtoko kokoro rokene. Iiryhmatyã ewomatoko
iiryhmananõkõ wino. Toto onewomara awahtao xine awãnohtorỹko ase popyra oehtohkõ
emetakame, ozehno xine jehtoh apoto sã zukãko mana, ezehpỹme exikety.
13 Pata Jerusarẽ, kae oesary mana, jakanahmã tõ epoe, topu konõto sã ona kuraraximã
epoe. Yrome ywy Ritonõpo etonãko ase oporemãkatohme. Imehnõ emero ouno xine
ekarõko matose, oetapasaromepyra xine mã toto, apatarykõ apoitohme tyya xine.
14 Yrome ywy, Ritonõpo, awãnohtorỹko ase onyrityã emetakame. Apoto zukãko ase
otuisary tapyĩ konõto zahkatohme, emero zomye exiketõ maro tyahkasẽme exĩko mana.
Ywy Ritonõpo oturuno."

22

Ritonõpo omiry Juta tõ tuisary ekyry tomo a
1-2 Mame Ritonõpo a tonyohse exiase Juta tõ tuisary tapyĩ taka, Tawi parỹpyryme nexiase
ynororo, oturuse eya tamuximãkõ maro, Jerusarẽ põkõ maro aomiry etatohme eya xine,
ynara tykase ynororo:
3 — Ywy Ritonõpo ynara ãko ase oya xine: zae ehtoh tyritoko, ajohpe pyra ehtoko. Tyyryh-
mase exiketõ ewomatoko iiryhmananõ wino. Imehnõ nonory poe exiketõ onyryhmara
ehtoko, toto onenekunohpyra ehtoko, poetõpo tomo te, pytỹpo tõ roropa; ahno zae exiketõ
onetapara ehtoko sero pata kurã po.
4 Sero jomiry omipona awahtao xine otuisarykõme Tawi pary tõ exikehpyra exĩko mã
toto. Oehkehpyra mã toto sero tapyi konõto omõtoh ae, typorohse kahu tõ ao te, kawaru tõ
po roropa, takorehmananõ maro, typoetory tõ maro.
5 Yrome jomiry omipona pyra awahtao xine, ywy roro ynara etapõko ase oya xine, sero
tapyi konõto tykararahsẽme exĩko, topu tõ kaetokohxo exĩko mana. Ywy Ritonõpo oturũko
ase.
6 — Sero tapyi, Juta tõ tuisary tapyĩ konõto enekure mana Kireate nonory samo, ypy tõ
Ripano sã roropa, yrome ona tonorẽ sã moro rĩko ase, patãpome tyrĩko ase roropa.
7 Orutua kõ enehpõko ase sero enahkatohme. Wywy tõ enehnõko mã toto, tapyi
manatyry kurã, apupari xikihme exiketõ akohnõko mã toto apoto htaka ematohme.
8 — Moromeĩpo imehnõ nonory põkõ tuhke moro kuroko ytõko mã toto, ekaropõko mã
toto oseya rokene, oty katohme morohne tyrise Ritonõpo a sero pata konõto pokona?
9 Mame ynara ezuhnõko mã toto, Ritonõpo omihpyry turumekase oya xine exiryke,
onetapohpyrykõ roropa ya, Ritonõpo Oesẽkomo, imehnõ neponãmary eahmatohme oya
xine.

Ritonõpo omiry Joakaze poko
10 Juta tomo, xitara ehtoko tuisa Joxia poko,
onyhnamopyra ehtoko aorihtopõpyry poko.
Yrome imũkuru, Joakaze poko oxitatoko yronymyryme.
Mokyro arõko mã toto,
jũme oehpyra ropa mana,
jũme tonurutopõpyry onenepyra ropa exĩko mana.
11 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana Joakaze, Joxia mũkuru poko, tumy myakãme Juta tõ
tuisaryme:
— Toytose mã ynororo taroino jũme, oehpyra ropa ehtohme.
12 Orihnõko mokyro mana moroto inarotopõpyry po, jũme sero nono onenepyra ropa
exĩko mana.

Ritonõpo omiry Jeoakĩ poko
13 Popyra ehtoh oehnõko mokyro a myhene, tytapyĩ riryhtao zae pyra ehtoh ke, imehnõ
enekunopyry ke,
topehke pyra typãnary tõ rohmanohpõko,
aerohtamitu onepehmara ynororo!

14 Tuãnohsẽme exĩko mokyro, ynara kahpono:
“Tapyi amõko ase, inunomo, nyhtoh ke zumo pohto roropa zara po kae!”
Mame osenuhmatoh rĩko mã ynororo,
apupari rĩko apuru tõ pokona, tonohse kamirarame.
15 Tuisame osekarõko mah tapyi tyrise oya exiryke apupari ke, imehnõ tapyĩ tõ motye kure?
Omy Joxia tynahke nexiase tõkuke roropa;
zae exikehpyra nexiase, ajohpe pyra ipunaka.
Inyrihpyry emero kure toehse nexiase.
16 Zae rokẽ nexiase tymõkomokãkara poko, etuarimaketõ poko roropa,
naeroro emero kure toehse eya.
Moro riryhtao ahno a enetupuhnõko mase,
juaro mokyro mana.
Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
17 Yrome omoro ise oehtoh rokẽ enẽko mase,
openetatoh poko mase.
Ahno kurã etapãko mase,
oekyry tõ ryhmãko mase jamihme oexiryke.
18 Morara exiryke ynara ãko Ritonõpo mana Jeoakĩ, Juta tuisary, Joxia mũkuru poko:
“Xitara exĩko mã toto emero Jeoakĩ orihtopõpyry poko,
ynara kara mã toto:
‘Popyra ehtoh toehse oya myhene!
Popyra ehtoh moro, jepe!’
Onyhnamopyra mã toto,
ynara kara mã toto:
‘Yna tuisary! Yna Esemy!’
19 Ekepyry tonẽsẽme exĩko jumẽtu zonẽtoh samo toorihse ahtao;
tytywyhmasẽme exĩko ematohme jarãnaka pata Jerusarẽ omõtoh ae.”

Jerusarẽ ynara exĩko mana

20 Jerusarẽ põkomo, ytotoko Ripano pona kohtase,
Pasã nonory pona ytotoko kohtase opore.
Okohtatoko ypy tõ poe Moape nonory po,
oepe tõ nonory emero typoremãkase!
21 Tõturuse Ritonõpo oya kure ro awahtao etuarimara awahtao,
yrome etary se pyra mexiase.
Moro sã mexiase moino ro poetome awahtao,
toipe mexiase Ritonõpo omipona pyra.
22 Otuisary tõ taroposẽme exĩko sapararahme tyryrykane a,
oepe tõ tarosẽme exĩko mã toto imehnõ namotome tapoisẽme etonatoh tao.
Apatary typoremãkasẽme exĩko,
ehxiroketyme sã exĩko roropa mana popyra ehtoh tyrise oya exiryke.
23 Omoro, towomase exikety, torẽtyke pyra mase apupari risẽ tao,
Ripano poe tonehse aexihpyry;
yrome pusuh ãko mase myhene, takarah katoh toehse ahtao, jetũ toehse ahtao nohpo samo aenururuhtao!

Joakĩ wãnohtopo

24 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ, Juta tuisary Joakĩ a, Jeoakĩ mũkuru:
— Jomiry etapõko ase oya, ywy ase Ritonõpo, Isene Exikety. Jemahtao awahtao jemary poko apotunuru wino, omoro oũko ase.
25 Oekarõko ase oetapary se exiketomo a, mokaro zuno mase, tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy, isoutatu tõ maro.
26 Oemãko ase asa maro imepỹ nonory pona, moroto enurupyra mexiatose, moroto orihnõko matose.
27 Ononorykõ poko omuhpe exĩko matose repe, yrome morotona oehpyra ropa matose.
28 Mame ynara tykase ywy:
— Otarame tuisa Joakĩ oripo sã toehse, tyhmose aexihpyry, typahse aexihpyry, ise pyra toehse aexihpyry? Oty katohme tarose ynororo ipoenõ maro tomase roropa imepỹ nono pona, zuaro pyra aexihpyry pona?
29 Nono, nono, nono! etako ke Ritonõpo omiry:
30 “Mose tuãnohsẽme exĩko mana tumũkue pyra ehtohme,
orẽnõko mana.
Typakõke pyra exĩko mana tuisame ehtohme, Tawi ehtopõpyry samo, Juta tõ tuisaryme.

Ywy Ritonõpo oturũko ase.”

23

Kure ehtoh eraximary poko

1-2 Ynara tykase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy typoetory tõ tuisary tõ poko:
— Awãnohtorỹko ase tuisa tomo popyra onyrityã poko. Ypoetory tõ pyno pyra toehse mexiatose, tynomose toto aorihtohme, taropose toto sapararahme oya xine mya. Naeroro popyra ehtoh ke awãnohtorỹko ase! Ywy Ritonõpo oturuno.
3 Ypoetory tõ akoĩpyry enehpõko ase imehnõ nonory tõ poe. Morotona toto taropose ya, inonorykõ pona toto enehnõko ropa ase. Emũkuãko mã toto tuhke, emãnõko mã toto.
4 Tuisa tõ menekãko ase toto pyno ehtohme. Ypoetory tõ enaromyra exĩko mã toto; oserehpyra exĩko roropa mã toto. Toto onuwãnohpyra ropa exĩko ase. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
5 Ynara ãko roropa Ritonõpo mana:
— Imeĩpo zae exikety menekãko ase, Tawi paryme tuisame ehtohme. Mokyro tuisa tuaro exiketyme exĩko mana. Zae ehtoh rĩko mana ajohpe pyra ipunaka sero nono po porehme.
6 Tuisame mokyro ahtao Juta tõ towomasẽme exĩko, Izyraeu tõ maro osepeme exĩko mã toto. Tosehpasẽme exĩko mana: “Kuesẽkomo, Kypynanohnekomo”.
7 — Imeĩpo, ãko Ritonõpo mana, — tõmirykõ etapory se ahno ahtao ynara kara exĩko mã toto ypoko: “Ritonõpo Isene Exikety, Izyraeu tõ Enehpono Ejitu nonory poe.”
8 Yrome ypoko ynara ãko mã toto: “Ritonõpo Isene Exikety, Izyraeu tõ Enehpono ropa inikahpoe, imeimehnõ nonory poe roropa, morotona inaropotyã poe. Mame moroto exĩko ropa mã toto tynonorykõ po.”

Urutõ kõ ajohpe exiketõ poko

9 Urutõ kõ poko ynara tykase ywy:
“Tãtasamase ywy ukurohtao jemynyhmaryme,
tykytyky ãko ase.
Ritonõpo Kuesẽkõ pokoino, aomiry kurã pokoino,
toetỹse exikety sã ase,
orutua sã ase eukuru itamurume tõse ahtao eya.
10 Sero nono pehme mana imeimehnõ nohpo poko ehtoh ke, Ritonõpo omipona pyra;
tyyrypyrykõ poko rokẽ mã toto,
tyjamitunurukõke zae pyra ehtoh poko rokẽ mã toto.
Popyra ehtoh enehporyke Ritonõpo a sero nono xitãko mana,
onahpoty tyaremãse, toorihse sã mana.”

11 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Urutõ kõ, oturuketõ roropa ya tuaro pyra mã toto;
tyyrypyrykõ poko tapoise toto ya Ytapyĩ Kurã tao ro.
12 Mokaro esemary iserehmã sã exĩko, ikohmamyry sã roropa;
Ynara toto tyripõko ase:
osetapãko mã toto, epukãko roropa.
Popyra ehtoh enehpõko ase toto pona,
toto wãnohtoh oehnõko mana.
Ywy Ritonõpo oturuno.
13 Samaria põkõ urutõ kõ rypyry enease:
tõturuse toh nexiase tyneponãmary Paau omiryme, azahkuru ypoetory tõ Izyraeu arotohme.
14 Yrome mokaro popyra ehtoh motye Jerusarẽ põkõ urutõ kõ enease:
imehnõ nohpo poko mã toto,
ajohpe oturũko mã toto,
imehnõ akorehmãko mã toto tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
Naeroro etypohpyra mã toto popyra ehtoh riry poko.
Ya popyra mã toto emero Sotoma põkõ ehtopõpyry samo, Komora põkõ popyra ehtopõpyry sã roropa.
15 Naeroro ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, ynara ãko ase Jerusarẽ põkõ urutõ kõ poko:
Toto nahpãko ase otyro itunety ke,
tuna toximase orihmatõ ke toto auhpãko ase
jenetupuhpyra imehnõ tyripose eya xine exiryke sero nono po porehme.”
16 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko Jerusarẽ põkomo a:

— Urutõ kõ omiry onetara ehtoko, oenekunohtorỹko mã toto: “Kure rokẽ exĩko mana,” karyke oya xine. Typoe xine rokẽ ourutorỹko mã toto, jomiry onekaropyra mã toto.
17 Oturukehpyra mã toto jomiry se pyra exiketomo a: “Kure rokẽ exĩko mana.” Putupyra exiketomo a: “Popyra ehtoh oehpyra exĩko oya xine mana,” ãko mã toto.
18 Mame ynara tykase ywy:
— Mokaro urutõ kõ Ritonõpo osenetupuhtoh tokare pyra aexityã waro exipitopyra mã toto. Aomiry onetapitopyra mã toto. Onenetupuhpyra roropa mã toto. Otato pyra nexiase toto, aomiry omipona pyra.
19 Oturuase ro:
— Zehno Ritonõpo ehtoh konopoimo sã mana, tyryrykane jamihme exikety mana wiriwirikane samo, popyra exiketõ zupuhpyry epoe.
20 Mame moro zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra exĩko mana tyriry se toehtoh onyripyra ro ahtao. Morohne rĩko mana tõsenetupuhtopõpyry ae ro. Imeĩpo moro enetupuhnõko ipoetory tõ mana kure rokẽ rahkene.
21 Ynara tykase Ritonõpo:
— Mokaro urutõ kõ onenyohpyra exiase, jomiry onekaropyra exiase eya xine. Yrome typoe xine rokẽ tururume toytose toto oturuse jomiryme samo.
22 Josenetupuhtoh tokare pyra aexityã waro toto ahtao, jomiry ekarory waro toto exiry, ypoetory tõ takorehmase exiry eya xine azahkuru toto ehtoh rumekatohme eya xine, popyra toto ehtoh rumekary roropa eya xine.
23 — Ywy ase Ritonõpo emero osa po Exikety, toiro osa po rokẽ pyra. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
24 Otonẽsaromepyra matose oenepyra jehtohme. Zuaro pyra hmatou, emero osa po ase, kapu ao te, nono po roropa, enara?
25 Mokaro urutõ kõ nekarohpyry waro ase, ajohpe oturũko mã toto jomihpyryme samo, jomiry ekaroase eya xine aosenetykõ ae ekarõko mã toto ajohpe.
26 Otara ahtao ypoetory tõ enekunohkehnõko mokaro urutõ kõ nae ajohpe tõsenetupuhtohkõ ke?
27 Osenetupuhnõko mã toto, tõsenehtohkõ ekaroryke eya xine ypoetory tõ wenikehkapõko mã toto ypoko, itamuru tõ ypoko wenikehtopõpyry sã tyneponãmarykõ Paau pokoino.
28 Urutõ tõsenehse ahtao, ah tõsenety nekarono aosenetyme rokẽ rahkene. Yrome jomiry etaryhtao urutono a zae moro ekarory ripõko ase imehnõ netaryme. Otyme kure tiriiku pihpyry, jomiry tiriiku puhturu nymyry sã mana?
29 Jomiry apoto sã mana, mate konõto sã roropa mana, topuimo akuhmotoh samo. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
30 Mokaro urutõ kõ epeme pyra ase imehnõ omiry apoiryhtao eya xine zurutohme imehnõ netaryme jomiryme samo.
31 Urutõ kõ epeme pyra ase roropa typoe xine otururuhtao, yrome ypoe tõmirykõ ekarõko mã toto ajohpe.
32 Etatoko ke ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase: urutõ kõ epeme pyra ase tõsenehtohkõ ekaroryhtao pehme ajohpe ehtoh ke. Tõsenehtohkõ ekarõko mã toto, ajohpe ehtoh maro, epyrypãko mã toto, ypoetory tõ azahkuru ehtoh poko tyripõko mã toto. Mokaro onenyohpyra exiase, toto anaropopyra exiase, ypoetory tõ anakorehmara mã toto ipunaka. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

Omoxinety sã Ritonõpo a

33 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Jeremia, imehnõ ekaroporyhtao oya, ypoetory tomo, urutõ komo, oturuketõ roropa: “Otara ãko Ritonõpo omiry nae?” ynara ezuhko: “Amarokõ matose omoxinety sã Ritonõpo a, naeroro oenahkapotorỹko mana.”
34 Ynara karyhtao urutono te, oturuketomo te, imepỹ ahno roropa: “Ritonõpo omiry omoxinety sã mana,” mokyro wãnohnõko ase jekyry tõ maro.
35 Kurehxo ynara karyhtao tope tomo a, tyekyry tomo a roropa: “Otara ezuhnõko Ritonõpo nae? Otara tykase ynororo?”
36 Yrome taroino jũme ynara kamexipopyra ase eya xine: “Ritonõpo omiry omoxĩ sã mana.” Ynara exiryke, moro karyhtao ahno a jomiry ripõko ase omoxĩ sã eya xine. Mokaro a Ritonõpo omiry tytyoromase, Ritonõpo Isene Exikety, Jamihmehxo Exikety.
37 Jeremia, ekaropoko imeimehnõ urutõ komo a: “Otara tozuhse mexiase Ritonõpo a? Otara tykase ynororo?”
38 Mame ynara karyhtao eya xine oezukuruhtao: “Ritonõpo nekarohpyry omoxinety sã mana, tupime,” mokaro wãnohnõko ase moro katopõpyryke eya xine: “Morara kara ehtoko,” tykase jexiryke.

39 Mokaro apoĩko ase, mya toto emãko ase ywinoino ipatarykõ maro, ynekarohpyry eya
xine itamurukõ maro.
40 Mame toto hxirõko ase jũme samo. Jũme moro ehxirotoh wenikehpyra exĩko mã toto.

24

Ruto tõ asakoro pehme fiku epery ke

1 Mame enepotoh tonepose ya Ritonõpo a ruto tõ asakoro pehme fiku epery ke, Itapyĩ
Kurã ẽpataka. Moro enepotoh toehse imeĩpo tuisa Joakĩ, Jeoakĩ mũkuru, Juta esẽ tarose ahtao
Papironia tuisary Napukotonozo a, tynamotome Jerusarẽ poe, tynonory pona. Izyraeu
tõ tarose eya, Juta tõ tamuximãkõ maro, wewe poko erohketõ maro, imehnõ emese kure
toerokuru waro exiketõ maro.
2 Moro enepotoh ao ruto apitorymã ao fiku epery nexiase kurãkõ rokene, ahpirãsasaka
exiketomo. Zakorõ ruto ao fiku epery nae nexiase popyra aexityamo, tonahsẽme ise pyra
aexityã ipunaka.
3 Mame tõturupose Ritonõpo ya, ynara tykase:
— Jeremia, oty enẽko mah?
— Fiku epery! tykase ywy. — Moro kurãkõ kure nymyry mã kehko. Yrome moro popyra
aexityã popyra mã kehko ipunaka, onenahsaromepyra ahno mana.
4 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
5 — Ywy, Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ ourũko ase, mokaro Izyraeu tõ tarose aexityã Papironia
pona moro fiku epery kurã sã mã toto, kure rokẽ mokaro rĩko ase.
6 Mokaro pyno exĩko ase. Mame toto enehnõko ropa ase sero nono pona ropa. Tapyi riry
sã kure toto rĩko ase, toto onenahkapopyra exĩko ase; toto arykãko ase, onoupyra ropa exĩko
ase.
7 Ikurohtaka xine jenetuputyry se toto ehtoh rĩko ase, Ritonõpo Tosẽkõme. Mame
ypoetoryme exĩko mã toto, ywy toto Esẽme exĩko ase, yronymyryme toepyrykõ se exĩko mã
toto ya, jomipona toehtohkõme.
8 — Yrome ywy Ritonõpo mokaro rĩko ase fiku epery popyra onenahpyra aexityã samo:
tuisa Zetekia Juta tõ esemy te, tamuximãkõ kowenu poko erohketomo te, Jerusarẽ põkõ
akoĩpyry maro, sero nono po aexityamo te, Ejitu pona aytotyã roropa.
9 Popyra ehtoh konõto enehpõko ase toto pona. Moro eneryke imehnõ nonory põkomo
a osenuruhkãko mã toto emero porehme. Mokaro kerekeremãko mã toto, toto poihtõko
mã toto, eunohnõko roropa mã toto. Mame emero nono po toto aropotopõpyry po ya, toto
esehtõko imehnõ mana popyra ehtoh enehpotohme topetõkara pona.
10 Etonatoh enehpõko ase eya xine te, omise konõto te, tyrohsẽ roropa toto enahkatohme
sero nono po, ynekarohpyry eya xine, itamuru tomo a, enara.

25

70me jeimamyry Papironia po

1 Mame asakoropane jeimamyry taropose ahtao tuisame Jeoakĩ a, Joxia mũkuru, Juta
esẽme, Ritonõpo omiry toehse ya Juta tõ poko. Moro nexiase jeimamyry apitorymã po
tuisame Napukotonozo toehse ahtao Papironia po.
2 Oturuase Juta tõ netaryme, Jerusarẽ põkõ netaryme roropa emero, ynara tykase ywy
eya xine:
3 — 23me jeimamyry taropose ya, 13me jeimamyry poe tuisame Joxia, Amõ mũkuru ahtao
Juta po tarona, Ritonõpo Kuesẽkõ omiry etary poko te, aomiry ekarory poko roropa oya
xine. Yrome otato pyra mexiatose.
4 Onetara mexiatose, otato pyra rokẽ mexiatose, typoetory tõ urutõ kõ onenyohkehpyra
Ritonõpo ahtao ro oya xine.
5 Tõturuse toh nexiase oya xine popyra ehtoh poko oehtohkõ irumekatohme oya xine,
zae pyra onyrirykõ rumekatohme roropa oya xine. Moro sã awahtao xine okynahxo exĩko
matose sero nono po, Ritonõpo nekarohpyry po oya xine, atamurukomo a roropa, jũme
oesarykõme ehtohme.
6 Mokaro urutõ kõ tõturuse oya xine imehnõ neponãmary onupipyra oehtohkõme
toto oneahmara roropa oehtohkõme, Ritonõpo a ehtomapopyra roropa oehtohkõme in-
eponãmarykõ riry poko oya xine. Ritonõpo omipona awahtao xine awãnohpyra xine aexiry.
7 Yrome Ritonõpo ro ynara tokarose, aomiry etary se pyra mexiatose. Mãpyra Oesẽkõ
tyhtomapose oya xine oneponãmarykõ eahmary poko oexirykõke, morara exiryke tuãnohse
mexiatose.
8 — Morarame aomiry etary se pyra oexirykõke, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara
tykase:

9 "Ahno tõ enehpõko ase emero inikahpoe ypoetory, tuisa Napukotonozo maro Papironia
poe. Mokaro enehnõko ase etonatohme sero põkõ, Juta tõ maro, imehnõ nonory põkõ
maro, ononorykõ zomye exiketõ maro. Mokaro enahkapõko ase ipunaka; nono pona jũme
tomasẽme exĩko mã toto. Morohne eneryke osenuruhkãko imehnõ mana, enaromỹke exĩko
mã toto. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
10 Kui katoh tãkye exiryke enahkapõko ase atãkyematoh roropa te, panaikato roropa
oseahmatoh poko, pytatoh poko, enara. Tynahke pyra exĩko matose azeite pyra roropa,
nãparina eukuru.
11 Sero nono emero typahsẽme exĩko mana, enenanõ osenuruhkãko mã toto. Mokaro
ahno tõ emero Papironia tuisary poetoryme exĩko mã toto 70me jeimamyry pona.
12 Moromeĩpo Papironia tuisary wãnohnõko ase ipoetory tõ maro iirypyrykõ emetakame.
Moro nono enahkãko ase, jũme typahse inonorykõ nomõko ase. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
13 Moro nono põkõ wãnohnõko ase, toto enaroximatopõpyry ae ro ya, emero tymerose
aexihpyry ae ro sero pape poko, Jeremia nekarohpyry ae ro nono tõ põkõ wãnopyry poko.
14 Imeimehnõ nonory põkõ namotome exĩko mã toto, tuisa tõ jamihme exiketõ poeto-
ryme exĩko roropa mã toto, morara ahtao jepehmãko mã toto tynyrityãkõ emetakame."

Imeimehnõ nonory põkõ wãnopyry poko

15 Mame Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ynara tykase ya:
— Seny, eukuru ẽ pehme eukuru jehnahpyry ke, zehno jehtoh ke. Sero eukuru ẽ apoiko
mokaro ahno tõ ohpatohme, emero, eya xine aaroporyhtao ya.
16 Moro eukuru enyryhtao eya xine, kywyh kywyh ãko mã toto, rowohpe exĩko mã toto
etonatoh aroporyke ya eya xine.
17 Naeroro moro eukuru ẽ apoiase Ritonõpo nekarohpyry ya, moro eukuru ke ahno tõ
tauhpase ya, eya xine taropose jahtao Ritonõpo a.
18 Jerusarẽ te, Juta patary tõ maro, ituisary tõ maro kowenu poko erohketõ maro
tauhpapose toh nexiase. Tõse eya xine tosarykõ ona tonorẽme ehtohme, osa xihpyryme
enepopyra ehtohme, enenanomo osenuruhkatohme. Mame esetykõ esehtõko imehnõ
mana, popyra ehtoh enehpotohme. Seroae ro morararo mana.
19-26 Ynara mã mokaro esetykõ auhpapohpyryme moro eukuru ke, zehno Ritonõpo ehtoh
ke:
Ejitu tuisary te, imaro tamuximãkomo, kowenu poko erohketomo;
Ejitu põkõ maro emero,
imehnõ nonory põkõ aepyhpyã Ejitu pona;
tuisa tõ Uze nonory po exiketomo;
tuisa tõ roropa pirixteu tõ patary tõ po:
Axikerõ te, Kaza te, Ekorõ te, Axitote akoĩpyry;
Etõ põkomo, Moape tomo te, Amõ tõ maro;
tuisa tõ emero Tiro po te, Xitõ po roropa;
tuisa tõ emero nono esamo tuna konõto Metiteraneu ehpio;
pata tõ Tetã te, Tema te, Puze roropa;
mokaro emero tũsety mytyhse sã isahkananomo;
Arapia tuisary tõ emero;
ahno tõ ona tonorẽ põkõ tuisary tõ emero;
tuisa tõ roropa Ziniri po, Erão po, Metia po;
tuisa tõ emero inikahpoe moemoẽkomo te, ameke pyra exiketomo atakenaka.
Ahno tõ emero sero nono po tauhpapose toh nexiase. Mame etyhpyryme Papironia
tuisary tauhpasẽme exĩko mana.
27 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Kaxiko ahno a ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy toto ohpapõko
ase toto etỹtoh pona, enarutatoh pona, aepukatoh pona owõsaromepyra ropa toto ehtohme
etonatoh pokoino, ynaropohpyry eya xine.
28 Mame moro eukuru ẽ apoiry se pyra toto ahtao oemary winoino, Jeremia, moro
eukuru se pyra toto ahtao, kaxiko eya xine, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ẽpõko mana oya
xine.
29 Enahkapitõko ase taro ypatary po. Otarame osenetupuhnõko mã toto typoko xine,
onuãnohpopyra osekarõko toh nae? Arypyra! Tuãnohsẽme exĩko mã toto, etonatoh aropõko
ase emero ahno a sero nono po. Ywy Ritonõpo oturuno.
30 — Omoro, Jeremia, jomiry emero ekaroko eya xine, ynara kaxiko eya xine:
"Konomeru rĩko Ritonõpo mana moroto kapu ao
oturũko mana osa kurã poe, tosary poe.
Konomeru rĩko mana typoetory tõ pona,

kohtãko mana mokaro uwa epery amuhnanõ samo, uwa eukuru riryhtao.
Mokyro etãko mã toto sero nono põkõ emero.
31 Moro panaikato totasẽme exĩko sero nono etyhpyry po, ahno tõ hxirory se Ritonõpo
exiryke.
Ahno emero apiakãko mana,
popyra exiketõ etapãko mana.
Ritonõpo Oesẽkõ, noturuno."
32 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oturũko mana, popyra ehtoh ytõko mana ahno nonory
poe imepỹ pona, tyryrykane konõto jamihmehxo exĩko nono etyhpyry po.
33 Moro ẽmepyry ae ahno ekepyry tõ, Ritonõpo netapatyã sapararahme exĩko mã toto sero
nono po porehme. Toto onyhnamopyra exĩko mã toto. Okepy tõ ananỹpyra exĩko mã toto,
ononẽpyra roropa exĩko mã toto: typahse rokẽ exĩko mã toto nono po okyno ety samo.
34 Amarokomo, tuisamãkomo, kui kahtoko! Ypoetory tõ pynanohneme exiketomo kui
kahtoko opore! Oxitatoko, osẽtorimatoko oruno htaka! Oetapatohkõ toehse: epukãko
matose toorihse kaneru imenekatyãme aexityã samo.
35 Ahno tuisary tõ epasaromepyra exĩko mã toto; osepynanohpyra exĩko mã toto.
36-37 Kui ãko mã toto, pusuh ãko roropa sam karyke, toto zehno Ritonõpo exiryke mokaro
nonory põkõ tonahkase eya; toto nonory tytahkase eya, towomase aexihpyrỹpyry.
38 Typoetory tõ turumekase Ritonõpo a, tosary rumekatopõpyry sã reão a. Osetapatoh
popyra ehtoh te, zehno Ritonõpo ehtoh roropa sero nono tyripose patãpome, nono tonorẽme
rokẽ toehse rahkene.

26

Jeremia tonaroximase aorihmapotoh ke

1 Mame Jeoakĩ, Joxia mũkuru tuisame toehse ahtao, Juta tõ esẽme,
2 ynara tykase Ritonõpo ya:
— Xikihme exiko moroto zara po Ytapyĩ tao, ahno zurutohme emero ynekarohpyry
oya, Juta patary tõ poe morotona aepyhpyamo a jeahmatohme. Zuruko toto emero
ynyripohpyry poko oya.
3 Otarame otatõme exĩko mã toto, mame popyra toehtohkõ rumekãko mã toto. Moro sã
toehse ahtao, ywy roropa etyorõmãko ase, popyra ehtoh onenehpopyra exĩko ase toto pona,
toto wãnohtohme popyra toto ehtoh emetakame.
4 Ritonõpo a turuse ywy ynara toto zurutohme:
— Ywy, Ritonõpo kuuruatose jomiry omipona oehtohkõme, ãmorepatopõpyrykõ ya
omipona oehtohkõme.
5 Otato ehtoko ypoetory tõ, urutõ kõ omiry poko. Toto enyohkehpyra exiase, yrome
aomirykõ omipona pyra mexiatose.
6 Otato pyra awahtao xine, sero Ytapyĩ Kurã rĩko ase Xiro ritopõpyry sã ya. Mame
imeimehnõ nonory põkõ sero pata esehtõko mã toto, popyra ehtoh enehpory se toto ahtao.
7 Morohne ekarory ya totase oturuketomo a, urutõ komo a, ahno a roropa emero moroto
zara po Ritonõpo Tapyĩ tao.
8 Mame Ritonõpo nekarohpyry poko tõturukehse jahtao, tapoise exiase oturuketomo a,
urutõ komo a, ahno a roropa, opore tykohtase toto:
— Orihnõko mase moro pokoino!
9 Oty katohme morohne myka Ritonõpo Kuesẽkõ omiryme, sero Tapyi Kurã Xiro
ehtopõpyry sã exĩko, sero pata roropa tonahkasẽme exĩko te, pata põkõ tonahsẽme exĩko
roropa mã toto?
Mame tõximõse toto jomye moroto zara po Ritonõpo Tapyĩ tao.
10 Mame moro poko zuaro toehse Juta tõ kowenu poko erohketõ ahtao tutũtase toto tuisa
tapyĩ konõto tae, toytose toto porohse tosarykõ po omõtoh kasenato tao Ritonõpo Tapyĩ tao.
11 Mame ynara tykase oturuketomo, urutõ kõ maro, tuisa tomo a, ahno a roropa:
— Mose orihmapory se ynanase popyra tõturuse exiryke kypatarykõ poko. Aomiry
metatou apanarykõ ke.
12 Mame ynara ase eya xine:
— Ritonõpo Kuesẽkõ nurupotopõpyry rokẽ ekarono onetarykõme sero Tapyi poko, sero
pata poko roropa.
13 Kurehxo oya xine exiry oetyorõmarykõ Ritonõpo omiry omipona oehtohkõme. Moro
sã toehse awahtao xine, etyorõmãko mana. Popyra ehtoh onenehpopyra exĩko mana:
"Enehpõko ase," tykase ahtao ro eya osemazuhme.
14 Ywy tapoise oya xine, jamihmehxo matose ymotye. Kyritoko zae ehtoh oya xine.

15 Yrome tuaro ehtoko sero poko: jetaparyhtao oya xine awãnohtorỹko Ritonõpo mana, amarokomo, sero pata põkõ maro, zae exikety totapase oya xine exiryke, tonyohse jexiryke Ritonõpo a senohne emero oturuse oya xine.

16 Mame tuisa tõ, kowenu poko erohketõ maro ahno maro ynara tykase oturuketomo a urutõ komo a roropa:

— Mose orutua anaorihmapopyra ynanase tõturuse exiryke Ritonõpo Kuesẽkõ nekarohpyry rokene.

17 Mame toitoine tamuximãkõ towõse roropa oturuse imoihmãkomo a, ynara tykase:

18 — Ezekia tuisame ahtao Juta esẽme, urutõ Mikeja, Moresete pono tõturuse ahno a emero Kuesẽkõ, Jamihmehxo Exikety omiryme. Ynara tykase ynororo:

“Jerusarẽ ypyme exĩko topu tõ rokẽ kaetokohxo,
ypy Xião tahkasẽme exĩko tupito samo,
Ritonõpo Tapyĩ esary itume exĩko mana.”

19 Tõturuse ro mokaro tamuximãkomo:

— Morarame urutõ Mikeja etapary se Ezekia tõ kynexine Juta tõ maro? Arypyra ipunaka! Ritonõpo zuno Ezekia toehse, aomiry omipona se toehse ynororo. Mame Ritonõpo toetyorõmase. Popyra ehtoh onenehpopyra toehse ynororo: “Enehpõko ase,” tykase ahtao eya osemazuhme. Seromaroro otara ãko sytatou? Popyra ehtoh enehpõko sytatou Ritonõpo a kuãnohtohkõme?

20 — Imepỹ ropa urutõ tõturuse Ritonõpo omiryme. Uria nexiase Semaia mũkuru, pata Kiriate-Jearĩ pono. Tõturuse ynororo sero pata wãnohtoh poko Juta tõ wãnopyry poko roropa, Jeremia nekarohpyry saaro.

21 Uria nekarohpyry waro toehse tuisa Jeoakĩ ahtao, soutatu tõ maro, kowenu poko erohketõ maro taorihmapose ynororo tuisa a repe. Yrome moro waro Uria ahtao zuno toehse, mame toepase ynororo Ejitu pona.

22 Yrome Eunatã, Akapoa mũkuru, tonyohse tuisa Jeoakĩ a imehnõ maro Ejitu pona Uria apoitohme.

23 Uria tonehse Ejitu poe ekarotohme Jeoakĩ a. Mame totapapose ynororo eya ekepyry tõmase emero rokẽ zonẽtoh taka.

24 Yrome towomase jexiryke Aikã, Sapã mũkuru a jekaropyra toh nexiase ahno a jetapatohme.

27

Kãka wewe risemy

1 Mame Zetekia, Joxia mũkuru tuisame toehse ahtao, Juta tõ esẽme, Ritonõpo Kuesẽkõ a ohpetu tyripose ya:

2 Wewe tyripose ya kãkame, imyhtoh ke pui pihpyry risemy, tyritohme ypymyry pona.

3 Mame Ritonõpo a turuse ywy omi aropotohme nono tuisary tomo a: Etõ esemy a te, Moape esemy a roropa, Amõ esemy a te, Tiro esemy a te, Xitõ esemy a, enara, toto nenyohtyamo ae Jerusarẽ pona omi aronanõme, ẽpaixatoame tuisa Zetekia enese.

4 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy jaropoase mokaro ẽpaixatoa tomo a, tõmiry aropotohme eya xine tutuisary tomo a, ynara katohme:

5 — Ywy, yjamitunuru ke, tyriry waro jexiryke sero nono rine, ahno maro onokyro tõ maro okyno tõ maro isene exiketõ emero sero nono po; morohne ekarory se jahtao ekarõko ase imehnomo a.

6 Ywy exiase ahno tõ emero ekarohpono ypoetory Napukotonozo a, Papironia pono, ypoe onokyro tõ roropa erohnõko ekyme.

7 Ahno tõ emero ipoetoryme exĩko mã toto, imũkuru poetoryme, ipary poetoryme roropa, Papironia poremãkatoh pona. Morarame Papironia typoremãkasẽme exĩko imehnõ ahno poetoryme exĩko mã toto ituisary tõ jamihmãkõ maro.

8 — Yrome ahno nae ahtao Papironia tuisary poetoryme toexirykõ se pyra ahtao, aomiry omipona se pyra roropa toto ahtao, mokaro wãnohnõko ase etonatoh ke, omise konõto ehtoh ke, tyrohsẽ ke, enara. Mame etyhpyryme mokaro ahno enahkapõko ase Napukotonozo a. Ywy Ritonõpo oturuno.

9 Imehnõ urutõ kõ omiry onetara ehtoko, imeĩpo ehtoh waro exiketõ omiry roropa: tõsenehtopõpyry ke te, tõtururuke aorihtyã zuzenu tomo a te, pyaxiã maro tõtururuke roropa. Mokaro emero ourutorỹko mã toto osekaropyra oehtohkõme Papironia tuisary a.

10 Oenekunohtorỹko mã toto, ynara oritorỹko mã toto: taroposẽme exĩko matose onorykõ poe, mya tarosẽme exĩko, mame tonahkasẽme exĩko matose.

11 Yrome emero ahno Papironia tuisary omipona toehse ahtao, ipoetoryme toehse ahtao, mokaro nomõko ase tynonorykõ po, tutupikõ poko erohtohme moroto toto ehtohme. Ywy Ritonõpo oturuno.

12 Moro saaro tuisa Zetekia Juta tõ esemy a oturuase, ynara ase eya:

— Osekaroko Papironia tuisary a. Ipoetoryme exiko papironio tõ poetoryme roropa, mame isene exĩko mase.

13 Oty katohme omoro, opoetory tõ maro oorikyrykõ se etonatoh tao, omise ehtoh konõto ke, tyrohsẽ ke roropa? Ynara exiryke, Ritonõpo Kuesẽkõ kuruatose moro sã exĩko ahno a emero Papironia tuisary poetoryme exipyra ahtao.

14 Imehnõ urutõ kõ omiry onetara exiko, Papironia tuisary poetoryme pyra oriporykõ se toto ahtao. Oenekunohtorỹko mã toto.

15 Ritonõpo ro Kuesẽkõ ynara tykase toto poko: mokaro anaropopyra exiase; ajohpe oturũko mã toto Ritonõpo omiryme samo. Imeĩpo ynara exĩko: ononorykõ poe aaropotorỹko mana, mame amarokõ maro urutõ kõ ajohpe exiketõ orihnõko matose.

16 Mame oturuase oturuketomo a, ahno a roropa, Ritonõpo Kuesẽkõ omiryme, ynara tykase ywy:

— Otato pyra ehtoko mokaro urutõ komo a: "Okynã pyra Ritonõpo Tapyĩ mõkomory kurã tonehsẽme exĩko ropa Papironia poe," ãko. Ajohpe mana!

17 Mokaro omiry onetara ehtoko! Papironia tuisary poetoryme ehtoko, orihpyra oehtohkõme! Oty katohme sero pata itahkapõko sytatou, ypyme ehtohme typahsẽme?

18 Mokaro urutõ kõme nymyry ahtao jomiry nae toto ahtao, ah noturũ toto ya, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Ytapyĩ mõkomory akoĩpyry tuisa tapyĩ mõkomory roropa Jerusarẽ po anaropopyra ehtohme Papironia pona.

19-20 Juta tõ tuisary Joakĩ, Jeoakĩ mũkuru tarose ahtao tuisa Napukotonozo a imehnõ tamuximãkõ maro Juta poe, Jerusarẽ poe roropa Papironia pona, xikihme exiketõ metau risẽ anaropyra nexiase, paxiha konõto te, apõ tõ maro, imepỹ mõkomo maro Ritonõpo Tapyĩ tae.

21 Otato ehtoko jomiry poko, ywy ase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy. Moro mõkomo tynomose aexihpyry Ytapyĩ tao, tuisa tapyĩ tao roropa Jerusarẽ po,

22 morohne tarosẽme exĩko Papironia pona moroto ehtohme josenetupuhtoh ropa pona ipoko. Mame morohne enehnõko ropa ase tarona tyritohme ropa esaka. Ywy Ritonõpo oturuno.

28

Jeremia maro urutõ Hanania

1 Mame nuno 5mã po moro jeimamyry ae ro, 4me jeimamyry taropose ahtao Zetekia a tuisame toexiry poko, urutõ Hanania, Azua mũkuru tõturuse ymaro zara po, Ritonõpo Tapyĩ tao. Kipeão põme Hanania nexiase. Ynara tykase ynororo ya oturuketõ netaryme, ahno netaryme roropa,

2 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara ãko:

— Papironia tuisary jamitunuru tytahkase ya.

3 Taroino asakoro jeimamyry otyhkara ro ahtao Ytapyĩ mõkomory enehnõko ropa ase tarona, tuisa Napukotonozo narotyã Papironia pona.

4 Juta tõ tuisary roropa enehnõko ropa ase Joakĩ, Jeoakĩ mũkuru imehnõ ahno maro emero tarose aexityã Juta nonory poe Papironia pona. Yje, Papironia tuisary jamitunuru enahkapõko ase. Ywy Ritonõpo oturuno, tykase.

5 Mame oturuketõ netaryme imoihmãkõ maro zara po Ritonõpo Tapyĩ tao, ynara ase Hanania a:

6 — Kure kuhse exiry moro toehse ahtao! Morohne se ase Ritonõpo a. Õmihpyry ae ro, Ritonõpo nyriry enery se ase, Itapyĩ mõkomory emero enehpory ropa eya Papironia poe ahno maro emero, toto narotyã tynamotokõme.

7 Yrome etako pahne jomiry oya, moxiamo a roropa:

8 Moino ro urutõ kõ tõturuse, exipyra ro jahtao, arypyra awahtao roropa, etonatoh oepyry poko tõturuse toto te, omise konõto ehtoh poko te, tyrohsẽ oepyry poko roropa tuhke ahno nonory pona, ahno jamihmãkõ pona roropa.

9 Yrome urutõ ynara karyhtao: "Emero kure rokẽ exĩko mana, torẽtyke pyra ehtoko," karyhtao, Ritonõpo a tonyohse aexiry enetupuhnõko sytatose, moro toehse ahtao rokene aomihpyry ae ro.

10 Mame moro kãka, ynyrihpyry wewe risẽ ypymyry pokona, tapoise Hanania a, tytahkase eya,

11 mame imoihmãkõ netaryme ynara tykase ynororo:

— Ritonõpo Kuesẽkomo a ynara turuse: “Sero sã Napukotonozo kyryry, kãkame itahkãko Ritonõpo mana inyrihpyry imeimehnõ nonory põkõ pymyry pokona emero. Moro rĩko mã ynororo asakoro jeimamyry otyhkara ro ahtao.”

Mame ywy ytoase ropa.

12 Moromeĩpo okynã pitiko ahtao Ritonõpo a tonyohse ywy Hanania zuruse, ynara tykase ywy:

13 — Ritonõpo ynara tykase: “Kãka tytahkase oya, wewe risemy, yrome imepỹ rĩko ase imyakãme, kurimene risẽme.”

14 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy kãka rĩko mana imeimehnõ nonory põkõ pona emero porehme, kurimene risemy, typoremãkasẽme exĩko mã toto tuisa Napukotonozo a, Papironia pono. Ritonõpo ynara tykase: onokyro tõ roropa ripõko ase Napukotonozo akorehmananõme.

15 Ynara tykase roropa ywy:

— Etako pahne, Hanania! Omoro enyohpyra Ritonõpo Kuesẽkõ nexiase; mokaro enekunohnõko mase, ajohpe ehtoh ekaroryke eya xine.

16 Morara exiryke Ritonõpo oenahkapõko mana: sero jeimamyry ae ro orihnõko mase, ahno turuse oya exiryke Ritonõpo omihpyry omipona pyra toto ehtohme.

17 Mame urutõ Hanania toorihse nuno 7mã po moro jeimamyry ae.

29

Jeremia nymerohpyry juteu tõ neneryme Papironia po

1 Mame pape meroase juteu tõ neneryme, Napukotonozo narotyã tynamotome Jerusarẽ poe Papironia pona: tuisa tomo, oturuketomo, urutõ komo, ahno maro emero.

2 Moro pape tymerose ya moromeĩpo Jerusarẽ poe tuisa Joakĩ tarose ahtao, jeny maro, tuisa akorehmananõ maro itapyĩ tao te, Juta tõ tuisary tõ maro te, Jerusarẽ tuisary tõ maro te, tapyi rinanõ maro te, imehnõ emese kure exiketõ maro toerokurukõ poko, enara.

3 Mame Erasa, Sapã mũkuru taropose tuisa Zetekia a, Juta tõ esemy, Kemaria, Hiukia mũkuru maro ynymerohpyry arotohme tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy. Ynara tykase:

4 “Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara ãko juteu tomo a emero tynaropotyã Napukotonozo a arotohme tynamotome Jerusarẽ poe Papironia pona:

5 ‘Tapyi tõ amotoko morohne tao oehtohkõme. Wewe tõ eperytaketõ arykatoko epery enahtohme oya xine.

6 Opytatoko, emũkuatoko roropa, opoenõ pytatohme roropa emũkuatohme roropa, oemãtohkõme tuhkehxo oehtohkõme.

7 Erohtoko kure rokẽ apatarykõ ehtohme, morotona taropose ya oexirykõke imehnõ namotome. Oturutoko ya kure rokẽ moro pata ripotohme ya, kure rokẽ moro pata ahtao amarokõ roropa kure exĩko.

8 Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ourutorỹko ase: osenekunohpopyra ehtoko urutõ komo a amarõkomo te, imeĩpo ehtoh poko zuaro ase, kananomo a roropa. Toto omiry onetara ehtoko mokaro osenehtohkõ poko roropa.

9 Ajohpe ourutorỹko mã toto jomiryme sã repe. Mokaro onenyohpyra exiase. Ywy Ritonõpo oturuno.’

10 “Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse ro, ynara tykase: ‘Imeĩpo 70me jeimamyry taropose oya xine ahtao Papironia po opyno xine jehtoh enepõko ropa ase oya xine. Mame jomihpyry ae ro oenehtorỹko ropa ase ononorykõ pona ropa.

11 Ywy ro rokẽ josenetupuhtoh waro ase opoko xine: kure rokẽ oritohkõme, oporemãkapopyra xine roropa jehtohme, imeĩpo kure rokẽ oehtohkõ ekarõko ase oya xine, morohne eraximãko matose. Ywy Ritonõpo oturuno.

12 Mame ykohmãko matose, oturũko roropa matose ya, mame ywy oezuhtorỹko ase.

13 Morarame jupĩko matose, jenẽko roropa matose jupiryhtao oya xine yronymyryme.

14 Yje! Ourutorỹko ase, jeporỹko matose, mame aarotorỹko ropa ase ononorykõ pona ropa. Oximõme oenehtorỹko ase imeimehnõ nono tõ poe emero, aaropotopõpyrykõ poe. Mame aarotorỹko ropa ase ononorykõ pona ropa, moro poe kuaropoatose imehnõ namotome. Ywy Ritonõpo oturuno.’

15 “ ‘Urutõ kõ tokarose Ritonõpo a yna a Papironia po,’ ãko matose.

16 Etatoko ke Ritonõpo nekarory mokyro tuisame exikety poko, Tawi myakãme te, pata Jerusarẽ põkõ poko roropa, oekyry tõ mokaro, anaropyra aexityã amaro xine imehnõ namotome.

17 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko: ‘Eya xine etonatoh aropõko ase te, omise konõto ehtoh te, tyrohsemy, enara; mokaro rĩko ase fiku epery imotahpyry samo, popyra ipunaka enapyry se pyra aexityã samo.
18 Mokaro ekahmãko ase etonatoh ke, omise ehtoh konõto ke, tyrohsẽ ke, enara; toto eneryke tyya xine osenuruhkãko imeimehnõ nono põkomo mana. Mame emero nono po, morotona taropose toto ahtao ya, osenuruhkãko mã toto. Xẽ! jam! ãko mã toto mokaro ehtoh eneryke tyya xine. Eunohnõko mã toto, mokaro esehtõko mã toto popyra ehtoh enehpotohme.
19 Moro exĩko mana jomiry omipona pyra toto exiryke tonyohse ahtao ya ypoetory tõ urutõ komo a ekarotohme eya xine. Otato toexirykõ se pyra toh nexiase.
20 Yrome seromaroro amarokõ emero, ynaropotyã Papironia tuisary a arotohme Jerusarẽ poe tynamotome, etatoko ke jomiry oya xine.’
21 “Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy tõturuse Akape, Koraia mũkuru poko, Zetekia, Maaseia mũkuru poko roropa, ajohpe oturũko mã toto aomiryme samo. Ynara ãko Ritonõpo mana, mokaro ekarõko ase Napukotonozo, Papironia tuisary a, mame toto etapãko mana onenerykõme.
22 Morarame mokaro, tarose aehtyã imehnõ namotome, Jerusarẽ poe Papironia pona, popyra ehtoh enehpory se toto ahtao imepỹ pona, ynara ãko mã toto: Ritonõpo a oripory se ase inyrihpyry sã Zetekia a Akape maro tupuruse toto ahtao Papironia tuisary omi poe isene ro toto ahtao.
23 Moro toehse Zetekia a Akape maro tyyrypyrykõ xihpyry poko toehse toexirykõke, imehnõ nohpo poko toehse toh nexiase, ajohpe toh nexiase roropa Ritonõpo omiry ekaroneme samo. Mokaro nyrihpyry waro Ritonõpo mana, tonese eya exiryke. Ritonõpo noturuase.”

Semaia nymerohpyry

24-25 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy a taropose ywy Semaia zuruse, pata Neerão pono, ynara kase:
— Pape tõ tymerose oya, opoe rokene, ahno a emero Jerusarẽ po te, oturukety Sowonia a, Maaseia mũkuru te, imehnõ oturuketomo a roropa emero. Moro pape onymerohpyry ae ynara mase Sowonia a:
26 “Ritonõpo Kuesẽkõ oriase oturuketyme, Joiata myakãme. Seromaroro tuisame mase Ritonõpo Tapyĩ poko erohketõ tuisaryme porehme. Naeroro oerohtoh nase rowohpe exiketõ apoipory, urutõme osekarokety ahtao imyhtohme keti ke, osenao kurimene risẽ maro ipymyry pokona.
27 Morara exiryke oty katohme Jeremia, Anatote põ anapoipyra ro mexiase urutõme aotururuhtao ynororo ahno a?
28 Jeremia apoipoko ynara turuse ynororo exiryke Papironia põkõ narotyamo a tynamotome: Okynahxo exĩko mã toto moroto, morara exiryke kure tapyi tõ amory eya xine tosarykõme, eperytaketõ arykary eya xine inapyrykõ enahtohme.”
29 Mame moro pape tysekeremase oturukety Sowonia a ynetaryme.
30-32 Mame Ritonõpo a tõmiry tonyohpose ya papironio tõ narotyamo a emero Semaia poko, ynara tykase: “Ywy Ritonõpo, Semaia wãnohnõko ase ipoenõ maro, ipakomotyã maro. Mokyro onenyohpyra exiase, yrome typoe rokẽ tõturuse ynororo urutõ samo ajohpe ehtoh etapotohme oya xine. Morara exiryke typakõke pyra exĩko mana arãnao xine. Jomiry omipona pyra aarorykõ se toehse ynororo, naeroro ynyriry kurã ypoetory tomo a onenepyra ekurehnõko mana. Ywy Ritonõpo oturuno.”

30

Ritonõpo omiry kure Izyraeu tõ riry poko

1-3 Mame Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ynara tykase ya:
— Jeremia, ynekarohpyry oya imeroko pape pokona emero, ynara exiryke, okynã pyra ypoetory tõ enehpõko ropa ase, Izyraeu tomo te, Juta tõ roropa. Mokaro enehnõko ropa ase moro nono pona ropa ynekarohpyry itamuru tomo a. Moro nono esẽme exĩko ropa mã toto. Ywy Ritonõpo oturuno.
4 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase Izyraeu tõ poko Juta tõ maro:
5 “Kui katoh totase ya, tonaroxitapãse, kui katoh enaromỹke, torẽtyke roropa ipunaka.
6 Apoaporo, osenetupuhtoko!
Orutua poeto enurũko nae? Nary!
Naeroro oty katohme mokaro orutua kõ enẽko
ywy emero tuakurukõ apoĩko, nohpo,
poetoẽme exikety samo, enurusasaka ahtao?

Oty katohme ẽmytykõ tytyorõtase nae?
7 Moro ẽmepyry, popyrahxo ehtoh oehnõko mana!
Imepỹ ẽmepyry moro ẽmepyry sã pyra mana ipunaka.
Jako pakomotyã etuarimãko yronymyryme,
yrome typynanohsẽme exĩko mã toto moro poe.”
8 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase:
— Moro ẽmepyry toehse ahtao ipymyrykõ winoino irohmanohpotohkõ hmõko ase, imyhtoh tonõ keti tõ oũko roropa ase. Mame imehnõ namotome exipyra ropa exĩko mã toto.
9 Yrome, ywy Ritonõpo, toto Esemy omipona exĩko mã toto, Tawi pary poetoryme roropa exĩko mã toto, ynekarohpyry eya xine toto esẽme.
10 “Ypoetory tomo, Jako pakomotyamo, enaromyra ehtoko!
Izyraeu tomo, oserehpyra ehtoko!
Opynanohtorỹko ase moro nono moe exikety poe,
moro nono põkõ namotome oehtohkõ poe.
Oehnõko ropa matose, Jako pakomotyamo.
Towomasẽme exĩko matose;
oenaroximara xine exĩko imehnõ mana.
Ywy Ritonõpo oturuno.
11 Amaro xine exĩko ase opynanohtohkõme.
Imeimehnõ nonory enahkapõko ase, emero
aaropotopõpyrykõ ya, yrome oenahkara xine ase.
Tuãnohsẽme exĩko matose repe;
yrome, awãnopyrykohtao ya,
zae rokẽ awãnohtorỹko ase; onymotyẽkara ase.
Ywy Ritonõpo oturuno.”
12 Ynara tykase Ritonõpo pata Jerusarẽ põkomo a:
“Popyra oehtohkõ kurãkatoh pyra mana,
ãpurotopõpyrykõ etyhpyra mana.
13 Ahno pyra mana opyno exiketyme.
Opi pyra mana ãpurotoh tonõ epityme.
Ekurãkasaromepyra osekarõko matose.
14 Opyno aexityã emero tuenikehse mã toto opoko,
opoko penetara toehse mã toto.
Amaro tõsetapase ywy, jepekarame awahtao samo.
Awãnohtopõpyry jetuhxo nexiase oya oorypyry tuhke exiryke, popyra oehtoh itamurume exiryke roropa.
15 Atakirimara exiko ãpurotopõpyry poko, okurãkatoh pyra exiryke.
Kuãnopyase moro saaro oorypyry tuhke exiryke, popyra oehtoh itamurume exiryke roropa.
16 Yrome seromaroro mokaro emero oenahkananõ tonahkasẽme exĩko,
oepetõkara emero tarosẽme exĩko mã toto imehnõ namotome.
Orohmanohponanõkõ tyrohmanohposẽme exĩko mã toto,
omõkomory ematonanohnanõ tomatonanohsẽme exĩko mã toto.
17 Oepetõkara ynara ãko mã toto opoko xine:
‘Xião typahsẽme rokẽ toehse,
ise pyra toehse mã toto!’
Yrome kure rokẽ orĩko ropa ase,
ãpurotoh kurãkãko ropa ase.
Ywy Ritonõpo oturuno.”

18 Ynara tykase Ritonõpo:
“Jako pakomotyã enehnõko ropa ase inonorykõ pona ropa.
Emero tapyi taõkõ pynanohnõko ase.
Jerusarẽ tyrisẽme ropa exĩko mana,
tuisa tapyĩ konõto tao ahno exĩko ropa.
19 Moro põkõ eremiãko mã toto Ritonõpo eahmãko,
kohtãko mã toto tãkye toexirykõke.
Toto emãkapõko ase,
aomirykõ etary se exĩko imehnõ mana imehxo exiketõ samo.
20 Jamihme exĩko ropa mã toto pake toto ehtopõpyry samo.
Jekyry tõ maro orẽpyra exĩko ropa mã toto.
Toto ryhmananõ wãnohnõko ase emero.

21-22 Mame mokaro kowenatume jekyry tõ exĩko mana,
ynarorome ro exĩko mana.
Mokyro eahmaryhtao ya oehnõko ya mana.
Imehnõ ya oehsaromepyra exĩko oneahmara ahtao.
Ypoetoryme exĩko mã toto.
Toto Esẽme exĩko ase.
Ywy Ritonõpo oturuno."
23-24 Zehno Ritonõpo ehtoh tyryrykane konõto sã mana, tyryrykane jamihme exikety tyryry ãko popyra exiketõ zupuhpyry pona. Moro zehno Ritonõpo ehtoh enahpyra mana aosenetupuhtoh ritoh pona Ritonõpo a emero. Imeĩpo kure rokẽ morohne enetupuhnõko ipoetory tõ mana.

31

Izyraeu tõ oepyry ropa tosaka xine

1 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Imeĩpo ẽmepyry oehnõko mana: Izyraeu ekyry tõ emero Esẽme exĩko ase, ypoetoryme exĩko roropa mã toto.
2 Ona tonorẽ po, mokaro pyno exiase, tõsepynanohse aexityã aorikyrykõ wino. Tõserematoh se toehse Izyraeu tõ ahtao,
3 moino tooehse ywy, osenepose eya xine. Moino ro opyno xine exiase, naeroro opyno xine jehtoh enepõko ro ase oya xine, jũme opyno xine jehtoh exikehpyra mana.
4 Izyraeu tomo, oritorỹko ropa ase tynonoke ahnome. Tãporĩ tõ apoĩko ropa matose watohme tãkye oehtohkõke.
5 Uwa zoko tõ arykãko ropa matose ypy tõ po Samaria po. Uwa zoko arykananõ epery apoĩko roropa mã toto.
6 Ẽmepyry oehnõko mana, erase tõ imehnõ kohmãko mã toto ypy tõ po Eparaĩ po: "Osehtoko! Ehmaropa ypy Xião pona, moroto Ritonõpo Kuesẽkõ exiryke," ãko mã toto.
7 Ynara tykase Ritonõpo:
"Oeremiatoko tãkye oexirykõke Izyraeu poko, imehxo exiketyme tynonoke ahno tõ rãnao.
Oeremiatoko eahmaryme sero:
'Typoetory tõ typynanohse Ritonõpo a,
Izyraeu tõ akoĩpyry typynanohse eya.'
8 Toto enehnõko ase inikahpoe, imehnõ nono tõ poe, moino sero nono etyhpyry poe.
Imaro xine tonurẽkara oehnõko mã toto, ahmitatyã roropa, nohpo tõ poetoẽme exiketõ maro enurusasaka exiketõ roropa.
Oehnõko ropa mã toto imoihmãkomo, tynonoke imehxo exiketõme.
9 Mokaro enepyryhtao ya, oehnõko mã toto xitãko,
oturũko roropa ya.
Toto arõko ase tuna ehpikoxi iporiry tõ pona, osema kuraraximã poro,
moroto osetapara exĩko mã toto.
Izyraeu tõ zũme ase,
Eparaĩ umũkurume mana osemazuhme aenuruhpyryme."

10 Ynara ãko ro Ritonõpo mana:
"Ahno tomo, etatoko ke, jotururu, jomihpyry ekarotohme imehnomo a ahmõta tõ po te, nono moe etyhpyry po roropa.
Izyraeu tõ sapararahme aropoase,
yrome toto muhxihmapõko ropa ase,
toto ewomãko ase, kaneru pyno exikety toky tõ pynanopyry samo.
11 Izyraeu pakomotyã tymyhpokase ropa ya,
typynanohse toto ya ahno jamihmehxo exiketõ wino.
12 Oehnõko mã toto eremiase tãkye toexirykõke ypy Xião pona;
atãkyemãko mã toto ynekarory tõ poko eya xine, tiriiku tõkehko, uwa eukuru, azeite, pui tomo te, kaneru tomo, enara.
Tupito tarykasãme exĩko mã toto tuna itamurume nae ahtao,
emero ise toto ehtoh nae exĩko mã toto.
13 Mame oryxiamo wãko mã toto
atãkyemãko roropa,
nuasemãkomo, tamuhpomãkõ roropa oseahmãko mã toto.
Emuhkehkapotorỹko ase,
ixitarykõ myakamãko ase tãkye ehtoh ke,

aemynyhmarykõ myakamãko ase atãkyematoh ke.
14 Oturuketõ nahpãko ase inapyrykõ kurã ke,
ypoetory tomo a emero ise toto ehtoh ekarõko ase.
Ywy Ritonõpo oturuno."

Typoetory tõ pyno Ritonõpo exĩko mana

15 Ynara tykase Ritonõpo:
"Panaikato osetãko mana Rama po, ixitary yronymyryme.
Rakeu xitãko mana tumũkuru tõ poko;
tõsemuhkehkary se pyra mana,
toorihse toto exiryke emero.
16 Xitara exiko, oxity ikorokako ropa.
Onyrihpyry emero opoenõ poko topehmasẽme exĩko mana;
oehnõko ropa mã toto epetõkara nonory poe.
Ywy Ritonõpo oturuno.
17 Kure ehtoh oeraximãko mana,
moro apoĩko mase imeĩpo;
opoenõ oehnõko ropa mã toto atapyĩ taka.
Ywy Ritonõpo oturuno.

18 "Ypoetory tõ, Izyraeu tõ kerekeremary etãko ase:
Ynara ãko mã toto: 'Ritonõpo, pui mũkuru sã ynanexiase, ekuremara ro exiketõ samo.
Yrome tamorepase ynanexiase oya, õmiry omipona yna ehtohme.
Yna enehpoko ropa oya, Ritonõpo,
mame oehnõko ropa ynanase oya, yna Esẽme oexiryke.
19 Turumekase yna a omoro,
yrome okynã pyra yna rypyhpyry rumekary se toehse ropa ynanexiase.
Tuãnohse yna ahtao oya,
tupue toehse yna emynyhmaryke popyra ynanyrihpyry pokoino nuaseme ro yna ahtao.'

20 "Izyraeu tomo, amarokõ matose umũkurume nupunato,
opyno xinehxo ase ipunaka.
Oesehtoryhtao ya opoko osenetupuhnõko ase, opyno jexiryke.
Ukurohtao oeahmary se ase,
awãnohpyra exĩko ase rahkene.
Ywy Ritonõpo oturuno.
21 Osema esety menuru tyritoko osema tõ po;
oesemarykõ enetoko kure, oytorykohtao.
Osehtoko ropa, Izyraeu tomo, apatarykõ pona,
atapyĩkõ taka osehtoko ropa, onurumekahpyry pona ropa.
22 Jẽxiryme jomiry omipona pyra exikety sã matose.
Otara ahtao jenetupuhpyra oehtohkõ rumekãko matou?
Ywy Ritonõpo tyorõ sã yriase sero nono po,
orutua ewomãko nohpo mã rahkene."

Kure rokẽ Ritonõpo poetory tõ ehtopo

23 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ ynara ãko:
— Izyraeu tõ enepyry ropa ahtao ya inonorykõ pona ropa, ynara ãko ropa mã toto Juta tõ nonory po, ipatary tõ po roropa:
"Ritonõpo a kure rokẽ oripory se ase,
ypy kurã Jerusarẽ esary,
moroto mã Ritonõpo Zae Exikety esaryme!"
24 Moroto Juta po, ipatarykõ po emero, ahno exĩko; tupito poko erohketomo, kaneru tõ poko erohketõ roropa.
25 Totaehse exiketõ sekese toto ripõko ropa ase, tonahsẽ ekarõko ase omise exiketomo a roropa emero.
26 Mame typakase ywy tõseremase, kure nexiase jynyhtopõpyry ya.

Ynara tyrĩko ase, katopõpyry Ritonõpo a

27 — Ywy Ritonõpo ynara ãko ase, imeĩpo ahno emãkapõko ase, okyno tõ roropa Izyraeu nonory pehme ehtohme, Juta nonory roropa.
28 Morarame tomeseke jehtopõpyry sã, toto mity ouru poko, toto akotyry poko, toto ryhmary poko te, toto itahkary poko, toto enahkary poko roropa, moro saaro tomeseke sã

toto emãkapõko ase tupito arykary samo te, tapyi amory sã toto rĩko ropa ase. Ywy Ritonõpo oturuno.
29 Morarame moro ẽmepyry toehse ahtao ynara kara exĩko mã toto:
"Uwa tõ exipyra ro exiketõ tonahse jũkomo a,
yrome ipoenõ zery jetũ toehse."
30 Mãpyra mokyro uwa tõ exipyra ro exiketõ enapyryhtao, ynororo zery jetũ exĩko mana;
ahno emero tyyrypyry poko rokẽ tuãnohsẽme exĩko, toorikyry ke epehmãko mana.
31 Ritonõpo ynara tykase:
— Imeĩpo ẽmepyry oehnõko mana, jomiry kasenato etapõko ase Izyraeu tomo a, Juta tomo a roropa.
32 Sero jomiry jomihpyry pakato sã pyra exĩko mana, ynekarohpyry itamuru tomo a emarykõ tapoise ahtao ya, toto tarose ahtao roropa ya Ejitu nonory poe. Mokaro pyno exiase, typyty pyno inio ehtoh saaro, yrome jomihpyry omipona pyra toh nexiase.
33 Moro ẽmepyry toehse ahtao ynara tyrĩko ase Izyraeu tomo a, jomiry kasenato etapõko ase eya xine: jomiry merõko ase ikurohtaka xine, eanokõ pokona samo. Toto Esẽme exĩko ase, ypoetoryme exĩko mã toto. Ywy Ritonõpo oturuno.
34 Typãnarykõ anamorepara exĩko mã toto, tyekyrykõ roropa anamorepara exĩko mã toto, ynara kary se pyra exĩko mã toto: "Ritonõpo enetupuhko oesẽme." Juaro exĩko mã toto emero porehme, tamuximãkomo, poeto tõ roropa. Popyra toto nyrihpyry korokãko ase, jũme zae pyra toto ehtopõpyry wenikehnõko ase. Ywy Ritonõpo oturuno.
35 Xixi tyrise Ritonõpo a saerehkatohme ẽmepyryme ahtao,
nuno tyrise eya xirikuato tõ roropa saerehkatohme koko.
Tuna konõto tyripõko mana zehno exikety samo, panaikato, pohkane roropa;
esety Ritonõpo Jamihmehxo Exiketyme.
36 Tõmiry etapõko mana:
morohne inyrityã enahpyra ahtao, moro saaro Izyraeu tõ enahpyra mana,
tynonoke ahnome exikehpyra mã toto.
37 Zuaro toehse ahno ahtao,
kapu zumo ehtoh kukuru waro toehse ahno ahtao,
nono apõ enery waro toehse toto ahtao,
morara ahtao rokẽ Izyraeu tõ rumekãko Ritonõpo mana, popyra inyrityã pokoino.
Ritonõpo Oesẽkõ oturũko mana.
38 — Ẽmepyry oehnõko mana, ãko Ritonõpo mana. — Sero pata tyrisẽme exĩko ropa mana, tapyi kae exikety Hananeu poe Omõtoh Wazahmatoh pona.
39 Moro poe apiakatoh eary ytõko ypy Karepe pona, morotoino ytõko Koa pũtokoxi.
40 Mame jakanahmã porehme: aorihtyã ekepyry tõ maro, oruno maro, tupito tõ maro emero iporiry Keterõ moinakoxi Omõtoh Kawaru pona xixi tũtatoh wino jesary kurãme exĩko mana. Mame Jerusarẽ etahkara ropa exĩko, onenahkara ropa mana jumãme.

32

Tupito epekahtopõpyry Jeremia a

1 Morarame jeimamyry 10mã po Zetekia tuisame ahtao Juta tõ esẽme, Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse ya. Moro jeimamyry 18mã nexiase Napukotonozo tuisame ehtoh poko Papironia po.
2 Morarame Jerusarẽ tapuruse nexiase Papironia tuisary a soutatu tõ maro; ywy ãpuruhpyry tao exiase zara po tuisa tapyĩ konõto tao.
3 Tuisa Zetekia a tapoipose ywy. Tyhxirose ywy eya, ynara tokarose ya exiryke Ritonõpo omiryme: "Sero pata ekarõko ase Papironia tuisary a. Iporemãkãko mana.
4 Tuisa Zetekia epara ekurehnõko mana Papironia põkõ winoino, yrome tokarosẽme exĩko mana toto tuisarykomo a. Papironia tuisary enẽko Zetekia mana osẽpataka; oturũko imaro mana.
5 Mame tarosẽme exĩko mana Papironia pona, moroto ehtohme, zae mokyro epehmatoh pona ya. Osetaparyhtao ro papironio tõ maro toto onyporemãkasaromepyra mana. Ywy Ritonõpo oturuno."
6 Mame Ritonõpo tõturuse ya,
7 Hanameu, eo Sarũ mũkuru, oepyry poko tutupi epekahpotohme ya, Anatote po. Moro se nexiase jekyryme jexiryke, naeroro epekatyry ya kure exiry, ise jahtao.
8 Morarame Ritonõpo omihpyry ae ro ya wekyry Hanameu tooehse oseporyse ymaro zara pona, ãpuruhpyry tao. Ynara tykase:
— Utupi epekahko Anatote po, Pẽjamĩ nonory po. Wekyryme oexiryke epekatyry oya zae exiry mana ononoryme ehtohme.

Morara exiryke zuaro exiase, Ritonõpo omi poe moro nexiase.
9 Morara exiryke moro tupito epekatyase Hanameu wino, eo mũkuru, Anatote pono. Tineru tukuhse ya parata 200 karamame.
10 Morohne tymerose pape pokona, jesety ymeroase roropa moro pape pokona, tapuruse roropa ya apuhtoh ke. Moromeĩpo enenanõ tykohmase ya parata kuhtohme omoxinety kuhtoh po, toto neneryme.
11 Mame moro pape tõ asakoro tapoise ya, toiro tapuruse exikety apuhtoh ke, tymerose moro nono epekatyry poko emero, zakorõ pape kuhsemy anapurupyra exikety rokene;
12 asakoro ro ekarotohme Paruke a, Neria mũkuru, Maaseia pary. Moro yriase Hanameu ẽpataka mokaro enenanõ ẽpataka roropa moro pape po tosetykõ tymerose exiryke eya xine, imehnõ juteu tõ neneryme roropa, moroto typorohse exiketõ zara po.
13 Mokaro ẽpataka emero, ynara tykase ywy Paruke a:
14 — Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara tyripõko mana oya: sero pape tõ apoiko moro tupito epekahtoh papẽ kehko, toiro tapuhse aexihpyry apuhtoh ke, zakorõ anapurupyra exikety maro oripo aka tyritohme ikurãkatohme tuhke jeimamyry.
15 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara ekarõko mana: sero nono po tapyi tõ topekahsẽme exĩko ropa mana, tupito tõ roropa te, uwa zoko roropa ahno narykahpyry tomo.

Jeremia otururu Ritonõpo a

16 Morarame moro pape tõ tokarose ahtao ya Paruke a, Neria mũkuru, tupito epekahtoh pape tomo, oturuase Ritonõpo a, ynara tykase ywy:
17 — Ritonõpo Jesemy, ajamitunuru ke kapu tyrise oya nono roropa. Emero tupime pyra mana oya.
18 Kure mexiase tuhke miumãkomo a, yrome imũkuru tõ tuãnohse roropa oya jũkõ rypyhpyry pokoino. Ritonõpo Imehxo mase, Jamihmehxo Exikety roropa; oesety Kuesẽkõme mana, Jamihmehxo Exikety.
19 Zumo mã toto õsenetupuhtoh tonõ ritohme oya, onyrityã kurã osenuruhkatohme mana. Ahno nyriry enẽko mase emero porehme, toto epehmãko mase inyrityãkõ emetakame, emero porehme.
20 Ajamitunuru tonepose oya Ejitu nonory po onyrityã eneporyke eya xine. Moro saaro tyrĩko ro mase seroae ro Izyraeu nonory po imehnõ nonory po roropa emero. Morara exiryke awaro toehse mã toto seromaroro emero nono po.
21 Ajamitunuru ke Izyraeu tõ touse oya Ejitu nonory poe. Onyrityã kurã ajamitunuru ke enaromỹke yna epetõkara tyripose oya.
22 Izyraeu tomo a sero nono kurã mekaroase, õmihpyry ae ro itamuru tomo a.
23 Yrome tomõse toto ahtao sero nono pona, tapoise ahtao eya xine tosarykõme õmiry omipona pyra toh nexiase. Toto amorepatopõpyrykõ oya omipona pyra toehse toto. Onyripohpyry eya xine onyripyra tokurehse toh nexiase. Naeroro senohne popyra ehtoh tonehpose oya toto pona.
24 — Nono ke opyi tõ tyrise papironio tomo a onuhtohme, pata apuru zomye, omõtohme, seromaroro osetapãko mã toto. Osetapatoh ke, omise ehtoh konõto ke, tyrohsẽ ke roropa typoremãkasẽme exĩko sero pata mana. Enẽko mase õturutopõpyry ae ro emero toehse.
25 Morara ahtao ro, Ritonõpo Jesemy, tupito epekahpõme mase ya enenanõ ẽpataka, sero pata apoisasaka ahtao papironio tomo a.

Ezuhtopõpyry Ritonõpo a

26 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
27 — Ywy ase Ritonõpo, ahno tõ emero Esẽme. Emero tupime pyra mana ya.
28 Morara exiryke sero pata ekarõko ase tuisa Napukotonozo Papironia esemy a, isoutatu tõ maro; iporemãkãko mã toto
29 apoto zukãko mã toto. Tapyi tõ zahkãko mã toto, moro tapyi tõ tao taosanumase ywy ixtaratu tyahkase ahtao eya xine ritõ panõ Paau eahmaryme zara tõ po. Eukuru tukuãse roropa eya xine tynekaroryme imehnõ neponãmary tomo a.
30 Moino ro apitotopõpyry poe Izyraeu tomo Juta tõ roropa yzamaro pyra toh nexiase tynyrityã popyra ehtoh ke. Mame mokaro popyra ehtoh eneryke ya toto zehno toehse ywy.
31 Sero pata põkomo a tasamase ywy, toto zehno jehtohme moino ro pata tyrise ahtao. Naeroro tõsenetupuhse ywy mokaro enahkapory poko
32 popyra Izyraeu tõ ehtopõpyry poko, Juta tõ popyra ehtopõpyry poko roropa, ituisary tõ nyrityã popyra te, oturuketõ roropa te, urutõ komo te, ahno tomo roropa Jerusarẽ po.
33 Toeramase toto ymaroino. Tamorepase toto ahtao ro ya onetara toh nexiase; atamorepara toh nexiase, otato pyra nexiase toto tonaroximase toto ahtao ro.

34 Tyneponãmarykõ xihpyry tyrise roropa eya xine Ytapyĩ Kurã tao; tyrise Ytapyĩme
ehtohme repe, yrome nuriame tyrise eya xine.
35 Jakanahmã Pẽ-Hinõ po apoto apõ tyrise eya xine tyneponãmarykõ Paau kyryryme,
moroto typoenõkõ zahkatohme tõxirykõ roropa tynekarorykõme tyneponãmarykõ Moroke
eahmatohme. Morohne onyripopyra exiase eya xine. Moro poko osenetupuhpitopyra
roropa exiase. Morohne poko toto ehtoh nuriame ya ipunaka, moro sã Juta tõ tarose
tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.

Kure ehtoh eraximary ropa

36 Moromeĩpo Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ynara tykase:
— Jeremia, ahno ynara ãko mã toto: etonatoh ke, omise konõto ehtoh ke, tyrohsẽ ke
roropa sero pata poremãkãko Papironia tuisary a. Seromaroro etako pahne jomiry!
37 Oximõme mokaro enehnõko ropa ase; toto zehno jehtopõpyryke ipunaka sapararahme
typahse toto ya. Mokaro enehnõko ropa ase tarona, kure rokẽ toto ehtohme enaromyra
toto ehtohme.
38 Ypoetoryme exĩko mã toto. Ywy Ritonõpo, toto Esẽme exĩko ase.
39 Mame toiro rokẽ ise toto ehtoh ekarõko ase eya xine: Tosẽkõme imehxo jyriry se exĩko
mã toto, kure rokẽ toehtohkõme ipoenõ maro te, ipakomotyã maro.
40 Jomiry etapõko ase eya xine: jũme kure rokẽ toto onyrikehpyra ase; toto rĩko ase juno
toto ehtohme yronymyryme, jũme jurumekara ropa toto ehtohme.
41 Tãkye exĩko ase kure rokẽ toto riry poko. Otyro sã toto arykãko ase sero nono pona jũme
toto esaryme sero nono ehtohme.
42 — Mame popyra ehtoh enehtopõpyry sã ya toto pona, kure ehtoh ekarõko ase roropa
eya xine jomihpyry ae ro.
43 Jeremia, mokaro ynara ãko repe: sero nono patãpome exĩko, ahno pyra, okyno pyra,
papironio tõ nonoryme exĩko. Yrome ynara ãko ase: sero nono po tupito tõ topekahsẽme
exĩko ropa mana.
44 Nono epekahnõko ropa mã toto, tosetykõ merõko mã toto pape pokona enenanõ maro.
Moro sã exĩko Pẽjamĩ nonory po te, pata pisarara tõ po Jerusarẽ zomye, pata tõ po Juta po te,
pata tõ po ypy tõ po, nono jakuraramã po imuae. Mokaro enehnõko ropa ase tynonorykõ
pona ropa. Ywy Ritonõpo oturuno.

33

Ritonõpo netapohpyry kurãkõ eraximatohme

1 Ãpuruhpyry tao ro jahtao erase tõ zarã po, tõturuse ropa Ritonõpo ymaro. Ynara tykase:
2 — Ywy Ritonõpo, oturũko ase amaro, sero nono rihpono, sero nono aputyhpono, esaka
tyrihpõme roropa. Jesety Ritonõpome mana.
3 — Jeremia, ykohmaryhtao oya oezuhnõko ase, ourũko ase zuaro pyra oehtoh poko,
kurãkõ poko, zuaro exipitopyra aehtyamo.
4 Ywy Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ourũko ase, tapyi tõ Jerusarẽ po typahsẽme exĩko, tuisa
tapyĩ konõto roropa Juta po typahsẽme exĩko, opyi tõ riryhtao papironio tomo a nono ke,
etonatohme sero pata põkõ maro.
5 Orutua kõ osetapãko papironio tõ maro, yrome tapyi tõ pehkãko mã mokaro ynetapatyã
ekepyry ke, toto zehno jexiryke, typenekehse jexiryke. Sero pata turumekase ya popyra
ehtoh poko sero pata põkõ exiryke.
6 Yrome sero pata, epõkõ maro kurãkãko ropa ase, kure rokẽ toto ehtohme ropa.
Osepeme toto ripõko ase, torẽtyke pyra toto ehtohme, towomase roropa toto ehtohme.
7 Tymõkomoke Juta tõ rĩko ase Izyraeu tõ maro, tapyi tõkehko rĩko ropa ase, osemazuhme
toto ehtopõpyry samo.
8 Iirypyrykõ korokãko ase emero, popyra toto nyrityã roropa, jurumekatopõpyry roropa
eya xine.
9 Jerusarẽ poko tãkye exĩko ase, imehxo jyrĩko mã toto, epyrypãko ase toto poko.
Imeimehnõ nonory põkõ enaromỹke exĩko, tykytyky ãko mã toto Jerusarẽ põkõ kurãkary
poko ya etaryke tyya xine te, tymõkomoke toto riry poko ya etaryke roropa tyya xine.
10 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Ynara ãko imehnõ mana: “Sero pata patãpome toehse, ahno pyra, okyno pyra roropa.”
Ajohpe pyra pata tõ Juta po, Jerusarẽ esemary roropa tytaõke pyra toehse, ahno pyra,
okyno pyra roropa. Yrome sero pata tõ po etãko ropa matose:
11 kui katoh tonõ tãkye exiketõ omiry, atãkyemaketõ panaikato roropa otuhtoh riry poko,
pytary poko roropa. Ahno eremiaketõ etãko roropa matose, tynekarorykõ enehnõko Ytapyĩ
taka, “Kure mase,” katohme ya. Ynara ãko mã toto eremiãko:
“ ‘Kure mase,’ kahtoko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a, kure aexiryke,

kypyno xine exikehpyra mana, jũme."

Sero nono po tymõkomoke toto ripõko ase, osemazuhme toto ehtopõpyry samo. Ywy Ritonõpo oturuno.

12 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase:

— Sero nono, patãpome exikety ahno pyra okyno pyra roropa, onahpoty nae exĩko ropa mana, morotona kaneru tõ aronanõ toky tõ arotohme.

13 Imeĩpo toky tõ kuhnõko aronanõ mana pata tõ po ypy tõ rãnao te, pata tõ po ona jakuraramã po Juta po imuae, Pẽjamĩ nonory po, pata pisarara tõ po Jerusarẽ zomye, Juta patary tõ po, enara. Ywy Ritonõpo oturuno.

14 Ynara tykase Ritonõpo:

— Imeĩpo moro kurã rĩko ase Juta tomo a Izyraeu tomo a roropa ynetapohpyry ae ro eya xine.

15 Moro ẽmepyry toehse ahtao Tawi paryme nymyry enehpõko ase, zae ehtoh rokẽ tyrĩko mana, zae imehnõ apiakãko roropa mana.

16 Moro ẽmepyry toehse ahtao Juta tomo typynanohsẽme exĩko mã toto, Jerusarẽ põkõ roropa towomasẽme exĩko. Mame Jerusarẽ esehpãko mã toto: "Ritonõpo, Kypynanohnekomo."

17 Ywy Ritonõpo, jomiry etapõko ase: jũme Tawi pary tuisame exikehpyra exĩko mana Izyraeu tõ esẽme.

18 Oturuketõ roropa Rewi pakomotyã enahpyra exĩko mã toto jẽpataka, tynekarorykõ enehnõko jahkatohme tytororo tiriiku tõkehko maro, okyno tõ maro.

19 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase ya:

20 — Ẽmepyry tyripose ya, ikohmamyry roropa oehkehpyra toto ehtohme. Morohne onytyoromasaromepyra matose.

21 Moro saaro ynetapohpyry ypoetory Tawi a onytyoromasaromepyra ase. Naeroro ipary exikehpyra exĩko tuisame, jũme. Ynetapohpyry roropa urutõ komo, Rewi ekyry tomo a, onytyoromasaromepyra ase, jũme erohkehpyra mã toto ypoetoryme Ytapyĩ tao.

22 Ypoetory Tawi pakomotyã emãkapõko ase, oturuketõ Rewi pakomotyã roropa emãkapõko ase, tuhke toto ehtoh onukuhsaromepyra exĩko mã toto, xirikuato tõ kuhsaromepyra ehtoh samo, isawã kuhsaromepyra ehtoh sã roropa tuna ehpio.

23 Mame tõturupose Ritonõpo ya:

24 — Jeremia, zuaro hma ynara ãko mã toto: Izyraeu tomo Juta tõ roropa turumekase Ritonõpo a asakoro oxiekyry tomo, ynymenekatyamo? Naeroro ypoetory tõ htomãko mã toto: "Tynonoryke pyra ahnome pyra toehse mã toto," ãko mã toto ypoetory tõ poko.

25 Yrome ywy Ritonõpo jomiry ke ẽmepyry rine ikohmamyry roropa, jomiry ke sero nono yrine sero samo, kapu roropa.

26 Moro saaro kapu ritopõpyry sã ya nono roropa, jomihpyry ae ro tyrĩko ase Jako pakomotyamo a, ypoetory Tawi a roropa. Tuisame Tawi pary menekãko ase, Aparão pakomotyã esẽme, Izake te, Jako roropa pakomotyã esẽme. Kure rokẽ ypoetory tõ rĩko ropa ase toto emãtohme ropa, toto pynanohnõko ase, enara.

34

Ritonõpo omiry Zetekia a

1 Tuisa Napukotonozo, Papironia esemy, tysoutatu tõ maro etonãko toh nexiase, Jerusarẽ poremãkary poko. Imaro imeimehnõ nonory põkõ soutatu tõ nexiase, tuhkãkomo, typoremãkase aexityã eya. Morarame Ritonõpo tõturuse ya,

2 tonyohse ywy eya, tõmiry arotohme tuisa Zetekia a, Juta esemy. Ynara tykase:

— Ywy Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy sero pata ekarõko ase Papironia esemy a, mame sero enahkãko mana apoto ke.

3 Epara exĩko mase; yrome tapoisẽme exĩko mase, tokarosẽme exĩko mase eya. Napukotonozo enẽko mase, oturũko mase imaro osẽpataka. Imeĩpo ytõko mase Papironia pona.

4 Tuisa Zetekia, etako ke, ywy Ritonõpo omiry oya: oetapara exĩko mã toto etonatoh po.

5 Yrome torẽtyke pyra orihnõko mase. Ixtaratu zahkãko mã toto oekepyry tonẽse ahtao, atamuru tõ tuisãpo tõ ekepyry zonẽtopõpyry samo. Ime oehtopõpyry poko oturũko mã toto. Xitãko mã toto, ohnamõko: "Kutuisarykõ norihno!" ãko mã toto. Ywy Ritonõpo oturuno.

6 Mame moro emero ekaroase tuisa Zetekia a, Jerusarẽ po,

7 Papironia tuisary soutatu tõ osetaparyhtao pata Jerusarẽ poremãkapory poko. Osetapãko roropa isoutatu tõ nexiase Rakixi po, Azeka po roropa, pata tõ tapuruke exiketõ etyhpyrymãkomo Juta po.

Ritonõpo omiry ahno a

8 Mame tõmiry totapose ahtao Zetekia tomo a Jerusarẽ põkõ maro tynamoto tõ myhpokatohme tyya xine, tõturuse ropa Ritonõpo ymaro.
9 Epereume toto ahtao tymyhpokase toto eya xine, orutua komo, nohpo tõ roropa. Morarahtao epereu tõ tynamotoke pyra epereume toehse toh nexiase.
10 Atae toh nexiase tuisa tõ maro tamuximãkõ maro tynamoto tõ myhpokary ropa poko. Tõmirykõ totapose roropa eya xine jũme topehke pyra typoetoryme epereu tõ onyripyra ropa toto ehtohme. Tynamoto tõ tymyhpokase eya xine repe.
11 Yrome imeĩpo tytyorõtase ropa toto, tonehpose ropa toto eya xine tynamotome toto ehtohme ropa.
12-13 Mame Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy a tonyohse ywy ahno zuruse, ynara tykase ynororo:
— Atamuru tõ touse ahtao ya Ejitu poe, tymyhpokase toto ahtao ya, jomihpyry totapose ya eya xine. Ynara tykase ywy eya xine:
14 emero 7me jeimamyry taropose ahtao, oekyry tõ epereume ahtao topekahse oya xine ahtao imyhpokatoko toto, anamotome toerohse toto ahtao, 6me jeimamyry etyhpyry pona. Yrome atamurukõ otato pyra toh toehse, jomiry omipona pyra nexiase toto.
15 Yrome pake hkopyra tytyorõmase mexiatose, mame onyrihpyrykõ yzamaro nexiase. Atae mexiatose opoetory tõ epereu tõ myhpokary poko, mame õmirykõ totapose oya xine jẽpataka, Ytapyĩ tao, onyrihpyrykomo jeahmatohme.
16 Yrome imeĩpo tytyorõmase ropa mexiatose, nuriame kyriatose. Opoetohpyry tõ tonehpose ropa oya xine, toto myhpokaxĩpo, anamotome toto ehtohme ropa topehke pyra.
17 Naeroro ywy Ritonõpo ynara ãko ase: jomiry omipona pyra mexiatose, opoetory tõ epereu tõ onymyhpokara tokurehse mexiatose, toto ytotohme. Kure! Etatoko ke omyhpokatorỹko ase: oorihtohkõme etonatoh tao te, oorihtohkõme tyrohsẽ ke te, oorihtohkõme omise konõto ehtoh ke, enara. Aaropotorỹko ase imeimehnõ nonory pona oetuarimatohkõme. Mame ynyrihpyry oya xine eneryke tyya xine oserehnõko imeimehnõ nono põkõ mã toto yronymyryme.
18-19 Juta tõ tuisary tomo a tõmirykõ totapose ya, Jerusarẽ tamuximãkõ maro, tuisa tapyĩ tao kowenu poko erohketõ maro, oturuketõ maro, ahno tõ emero maro. Pui zoko tyrakase eya xine zokonaka asakoro kuroko toto ytotohme. Yrome tõmihpyrykõ omipona pyra toehse toh nexiase: “Morohne rĩko ynanase,” kaxĩpo jẽpataka, onyripyra tokurehse toh nexiase. Naeroro toto rĩko ase inyrihpyrykõ saaro pui mũkuru a.
20 Morara exiryke mokaro ekarõko ase epetõkara a, etapary se exiketomo a; ekepyrykõ tõsẽme exĩko torõ tomo a te, onokyro tomo a, enara.
21 Tuisa Zetekia, Juta tõ esemy, akorehmananõ maro ekarõko ase epetõkara a, etapary se exiketomo a. Papironia tuisary soutatu tomo a toto ekarõko ase, tãtatapoikehse toh mã repe, owinoino xine toeramase toh mana.
22 Yrome toto enehpõko ropa ase, jomi poe oehnõko ropa mã toto. Osetapãko mã toto, pata poremãkãko mã toto, apoto ke pata zahkãko mã toto. Juta tõ patary tõ ripõko ase patãpo tõme, ona tonorẽ samo, ahno esary kara samo. Ywy Ritonõpo oturuno.

35

Jeremia rekapita tõ maro

1 Mame Jeoakĩ, Joxia mũkuru tuisame ahtao Juta tõ esẽme, ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Jeremia, ytoko rekapita tõ tapyĩ taka oturuse toto maro. Imeĩpo toto aroko osa taka Ytapyĩ tao uwa eukuru jehnahpyry ekarotohme eya xine.
3-4 Mame ytoase rekapita tõ enehse; toto aroase emero Ritonõpo Tapyĩ taka: Jazania, imepỹ Jeremia mũkuru, Hapazinia mũkurume exikety, zakorõ tõ maro emero toto poenõ maro roropa. Mokaro aroase Ritonõpo Tapyĩ taka, urutõ Hanã, poetoryme exiketõ esaka. Hanã, Ritonõpo poetoryme exikety, Jikitaria mũkurume nexiase. Moro osa tamuximãkõ esary pũto nexiase, Maaseia, Sarũ mũkuru, esary epoe nexiase. Tamuximehxo Maaseia nexiase Ritonõpo Tapyĩ tao.
5 Mame uwa eukuru jehnahpyry yriase mokaro rekapita tõ ẽpataka kopu tõ maro aukurukõme.
— “Eukuru pitiko ẽtokose,” ase eya xine repe.
6 Yrome tozuhse ywy eya xine, ynara tykase toto:
— Uwa eukuru, jehnahpyry onẽpyra ynanase yna tamuru Jonatape, Rekape mũkuru, omihpyry omipona. Ynara tyripose ynororo yna a: “Jũme uwa eukuru jehnahpyry onẽpyra ehtoko, opoenõ roropa, apakomotyã roropa, enara.
7 Tapyi tõ onyripyra ehtoko, tupito tõ anarykara roropa ehtoko. Uwa zoko tõ anarykara ehtoko, imehnõ narykatyã onepekahpyra roropa ehtoko. Pata tõ onyripyra ehtoko

oesarykõme. Tapyi pisarara ao rokẽ ehtoko oesarykõme jũme samo, okynahxo oehtohkõme sero nono po.”

8 Mame Jonatape, Rekape mũkuru, nyripohpyry yna a omipona toehse ynanase. Jũme eukuru jehnahpyry onẽpyra toehse ynanase, yna pyxiã maro, yna poenõ roropa, enara.

9-10 Tapyi tõ onyripyra ynanase yna esaryme: tapyi pitiko tao rokẽ ynanase. Uwa zoko tõ esẽme pyra ynanase, tupito tõ onyripyra ynanase, tiriiku tõkehko esẽme pyra roropa ynanase. Yna tamuru Jonatape nyripohpyry omipona toehse ynanase emero porehme.

11 Yrome tuisa Napukotonozo, Papironia esẽ, toehse ahtao etonase, kurehxo nexiase yna a Jerusarẽ pona yna ytory papironio tõ soutatu tõ kurũke xirio tõ soutatu tõ kurũke roropa. Morara exiryke tarõme ynanase.

12-13 Mame Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy a tonyohse ywy oturutohme Juta tomo a, Jerusarẽ põkomo a roropa, ynara tykase:

— Ywy Ritonõpo ekaropõko ase: oty katohme jomiry etary se pyra hmatou, ynyripohpyry omipona se pyra roropa hmatou?

14 Mokaro Jonatape pakomotyã tytamurukõ nyripohpyry omipona toh nexiase uwa eukuru jehnahpyry onẽpyra ehtoh poko. Seroae ro eukuru jehnahpyry onẽpyra mã toto emero, tytamurukõ nyripohpyry omipona. Yrome ywy oturukehpyra exiase oya xine, mame ynyripohpyry omipona pyra mexiatose.

15 Ypoetory tõ urutõ kõ aropoase oya xine ourutohkõme popyra oehtohkõ rumekatohme oya xine zae ehtoh poko oehtohkõme. Tonaroximase mexiatose eya xine imehnõ neponãmarykõ oneahmara oehtohkõme, ritõ panõ poko pyra oehtohkõme ipunaka, okynahxo oehtohkõme ononorykõ po ynekarohpyry po oya xine atamuru tomo a roropa. Yrome otato pyra mexiatose jomiry omipona pyra roropa mexiatose.

16 Jonatape poenõ, ipakomotyã roropa tytamurukõ omipona exikehpyra toh nexiase; yrome amarokõ, ypoetory tõ jomiry omipona pyra matose.

17 Naeroro, ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy, oenahkapotorỹko ase Juta tomo, Jerusarẽ põkõ roropa jomihpyry ae ro. Moro rĩko ase jomiry omipona se pyra oexirykõke turuse awahtao xine ya, Jezukuru se pyra ropa oexirykõke tykohmase awahtao xine ya.

18 Mame rekapita tõ turuse ya, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy nekarohpyry, ynara tykase ynororo:

— Atamurukõ Jonatape nyripohpyry omipona mexiatose, tomeseke mexiatose aomihpyry omipona oehtohkõme emero porehme.

19 Naeroro ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy, jomiry etapõko ase oya xine: Jonatape, Rekape mũkuru, typakõke jũme enahpỹme exĩko jẽpataka, ypoetoryme. Jomipona exikehpyra exĩko mã toto.

36

Jeremia papẽ tysekeremase Paruke a

1 Mame jeimamyry 4me ehtoh po Jeoakĩ, Joxia mũkuru tuisame ahtao Juta tõ esẽme, ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ya:

2 — Jeremia, pape apoiko, jomihpyry merotohme ipokona: ynekarohpyry Izyraeu tõ poko te, Juta tõ poko roropa te, imehnõ nonory põkõ poko roropa emero. Ynekarohpyry emero imeroko joturupitotopõpyry poe oya, Joxia tuisame ahtao, seromaroro pona.

3 Juta tõ zuaro exĩko mã toto josenetupuhtoh poko toto enahkary poko. Otarame popyra toehtohkõ rumekãko mã toto, mame popyra toto ehtoh korokãko ase, toto rypyry roropa.

4 Naeroro Paruke, Neria mũkuru ykohmase imerotohme emero Ritonõpo nekarohpyry ya. Moro tymerose eya pape pokona.

5 Mame ynara tykase ywy eya:

— Ywy ytosaromepyra ase Ritonõpo Tapyĩ taka.

6 Yrome aaropory se ase moro taka ahno moro tao ahtao otuhpyra toto ahtao tururukohtao Ritonõpo a. Moro pape isekeremako opore samo, toto netaryme, emero Ritonõpo nekarohpyry ya imeropotohme oya. Morohne isekeremako morotõkõ emero netaryme, Juta patary tõ poe aehtyã netaryme roropa.

7 Otarame moro etaryke tyya xine oturũko mã toto Ritonõpo a, otarame tyyrypyrykõ rumekãko mã toto, mokaro zehno Ritonõpo exiryke popyra toto ehtoh pokoino.

8 Naeroro Paruke a Ritonõpo omiry tysekeremase Ritonõpo Tapyĩ tao, jomi poe.

9 Morarame nuno 9mã po, jeimamyry 5mã po tuisame Jeoakĩ, Joxia mũkuru ahtao, Juta tõ esẽme, ahno imoihme otuhpyra toh nexiase Ritonõpo eahmaryke. Jerusarẽ põkomo te, Juta patary tõ patary poe aehtyã maro.

10 Naeroro imoihmãkõ netaryme moro pape tysekeremase Paruke a ynekarohpyry eya
emero. Moro tyrise eya zara po Ritonõpo Tapyĩ tao Kemaria, Sapã mũkuru esary po, tuisa
papẽ meroneme. Mokyro esary kae nexiase zara po, Omõtoh Kasenato pũto Ritonõpo Tapyĩ
tao.

Tamuximãkõ netaryme moro pape tysekeremase ropa

11 Moro omi sekeremary Paruke a Ritonõpo omiryme totase Mikaia a Kemaria mũkuru,
Sapã pary.
12 Mame tyhtose ynororo tuisa tapyĩ taka, pape merone esaka, tamuximãkõ moroto
tõximõse ahtao. Moroto nexiase Erisama, tuisa papẽ merone te, Teraia, Semaia mũkuru te,
Eunatã, Akapoa mũkuru te, Kemaria, Sapã mũkuru te, Zetekia, Hanania mũkuru te, imehnõ
tamuximãkõ maro.
13 Turuse toto Mikaia a emero tynetatyã, Paruke nysekeremahpyry ahno netaryme.
14 Mame Jeuti, Netania mũkuru, Seremia pary, Kuxi pary mũkuru tonyohse eya xine
Paruke zuruse, ynara kase:
— Osehko xiaro, moro pape enehko onysekeremahpyry mokaro netaryme.
Mame moro pape tapoise Paruke a; toytose tuisa tapyĩ taka.
15 Toeporehkase ahtao ynara tykase toto eya:
— Ajohpame sã oporohko, moro isekeremako ynanetaryme.
Mame Paruke a tysekeremase toto netaryme.
16 Moromeĩpo emero totase ahtao eya xine tonese toto oseya torẽtyke toehse toto. Ynara
tykase toto Paruke a:
— Senohne ynanekaroxi emero tuisa konõto a.
17 Mame tõturupose Paruke a:
— Otãto sero tymerose oya? Nekaroase Jeremia oya imerotohme?
18 Ynara tykase Paruke:
— Jeremia a tõmiry tokarose ya axĩ pyra. Ywy pape ymeroase inekarohpyry emero pape
pokona pape merotoh ke.
19 Mame ynara tykase toto eya:
— Omoro, Jeremia maro otonẽtoko, oesary waro pyra imehnõ ehtohme.

Pape zahkatopõpyry tuisa a

20 Moro pape tynomose mokaro tamuximãkomo a Erisama esao, tuisa akorehmane pape
merotoh poko. Mame toytose toto tuisa esaka, eya tokarose emero.
21 Mame Jeuti tonyohse tuisa a moro pape enehtohme tyya. Toytose ynororo Erisama
esaka, moro pape tonehse eya, mame tysekeremase eya tuisa Jeoakĩ netaryme, imaro
emero tamuximãkõ netaryme roropa.
22 Ikonoporyme nexiase, kuenime, tytapyĩ ikonoporyme ehtoh tao tuisa nexiase, ty-
porohse apoto pũto.
23 Tuhke pyra pape ary tysekeremase ahtao Jeuti a, moro pape ary tysahkase tuisa a
tyratõ pitiko ke ematohme apoto htaka. Moro tyrizomose eya moro pape emero tyahkase
ehtoh pona.
24 Yrome mokyro tuisa, imaro tamuximãkõ enaromyra toh nexiase moro omi etaryhtao
tyya xine. Enaromyra toh nexiase, emynyhmara popyra toehtohkõ poko Ritonõpo nen-
eryme.
25 Moro pape onyahkapopyra Eunatã tõ nexiase, Teraia maro, Kemaria maro repe,
yrome otato pyra tuisa nexiase.
26 Mame typoetory tõ tonyohse eya: tuisa mũkuru Jerameeu te, Seraia maro, Azarieu
mũkuru te, Seremia maro, Apateu mũkuru, enara, jakorehmane Paruke apoitohme tyya
xine ymaro repe. Yrome tonẽse ynanexiase Ritonõpo a.

Imepỹ pape ropa

27 Moromeĩpo moro pape tyahkase ahtao tuisa Jeoakĩ a, ynymeropohpyry Paruke a,
ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ya:
28 — Imepỹ pape apoiko imerotohme emero onymerohpyry samo apitoryme tuisa
nyahkahpyry samo.
29 Mame ynara tykamexipose ropa ywy Ritonõpo a ynara kase:
— Tuisa Jeoakĩ, moro pape tyahkase oya; mekaropoase roropa: “Oty katohme morohne
tymerose Jeremia a, Papironia tuisary oehnõko mana, sero nono enahkãko mana, ahno
etapãko, okyno tõ roropa?”
30 Morara exiryke, ywy Ritonõpo ynara ãko ase oya, tuisa Jeoakĩ, apakomotyã tuisame
exipyra ekurehnõko mã toto, Tawi myakãme. Oekepyry typahsẽme exĩko mana xixi ao
saeremã po, kuenimao tykohmãse ahtao roropa.

31 Awãnohtorỹko ase, opoenõ maro, apakomotyã maro, ãkorehmananõ maro emero,
oorypyrykõ pokoino. Otato pyra mexiatose, Jerusarẽ põkõ maro Juta tõ maro tonaroxi-
mase awahtao xine ya. Morara exiryke popyra ehtoh enehpõko ase opona xine jomihpyry
ae ro oya xine.
32 Mame imepỹ pape apoiase ekarotohme jakorehmane Paruke a, moro pokona emero
ynekarohpyry tymerose eya, emero tymerose aexihpyry sã pape apitorymã pokona, tuisa
Jeoakĩ nyahkahpyry pona. Moro motye omi ekaroase eya, morohne saaro imerotohme
ropa eya.

37

Zetekia nekaropohpyry

1 Mame tuisa Napukotonozo, Papironia esemy a Zetekia, Joxia mũkuru, tuisame tyrise
Juta tõ esẽme, Joakĩ, Jeoakĩ mũkuru myakãme.
2 Yrome Zetekia tõ, imaro tuisame exiketõ, imehnõ ahno roropa Ritonõpo omiry omipona
pyra toh nexiase, ywy, urutõ Jeremia, ynekarohpyry eya xine omipona pyra toh nexiase.
3 Mame Jukau, Seremia mũkuru, oturukety Sowonia maro, Maaseia mũkuru tonehpose
tuisa Zetekia a oturuse ymaro. Ynara tykase toto ya:
— Ajohpãme sã, Jeremia, oturuko Ritonõpo Kuesẽkomo a, yna poko.
4 Morara ahtao omõpyra ro exiase ãpuruhpyry taka. Ytoytõko ro exiase ahno rãnakuroko.
5 Jerusarẽ tapuruse papironio tõ soutatu tomo a. Yrome Ejitu tõ soutatu tõ tutũtase Ejitu
nonory poe Izyraeu tõ akorehmatohme. Moro waro toehse papironio tõ ahtao Jerusarẽ
turumekase eya xine.
6-7 Mame Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, jenyokyase Zetekia, Juta tõ esẽ zuruse, ynara kase:
— Mokaro Ejitu tõ soutatu tõ oehnõko ãkorehmase repe, yrome ytõko ropa mã toto Ejitu
pona ropa.
8 Mame papironio tõ oehnõko ropa mã toto osetapase ropa, sero pata pona. Sero pata
poremãkãko mã toto, apoto zukãko roropa mã toto.
9 Ywy Ritonõpo, ourutorỹko ase zuaro oehtohkõme: osenekunohpyra ehtoko papironio
tõ poko: “Oehpyra ropa mã toto,” kara ehtoko. Oehnõko ropa mã toto.
10 Mokaro Papironia soutatu tõ typoremãkase ahtao oya xine, etonaketomo, tapurose
exiketõ rokẽ tõxinamase ahtao, tohrame tynyhtohkõ tao toto ahtao, ekurehpyra exĩko,
owõnõko ropa mã toto sero pata zahkatohme.

Jeremia ãpuruhpyry tao

11 Mame papironio tõ soutatu tõ toesyryhmase Jerusarẽ poe Ejitu tõ soutatu tõ oepyryke.
12 Mame moro toehse ahtao jytory se exiase Jerusarẽ poe Pẽjamĩ nonory pona, ynonory
apoise wekyry tõ nonory maro exikety.
13 Yrome toeporehkase jahtao Omõtoh Pẽjamĩ pona, erase tõ tuisary, Jeria, Seremia
mũkuru, Hanania pary moroto nexiase. Totypohkapose ywy eya, ynara tykase ynororo ya:
— Epãko mase papironio tõ maro oehtohme!
14 — Ajohpe! tykase ywy. — Epara ase, papironio tõ maro jexiry se pyra ase!
Yrome jomiry etary se pyra Jeria nexiase. Tapoise ywy eya, jaroase tuisa tomo a.
15 Tohne toehse toh nexiase, yzehno. Typipohse ywy eya xine, mame tapuruse ywy eya
xine Jonata tapyĩ tao, tuisa papẽ meroneme exikety. Itapyiny ãpuruhpyryme tyrise nexiase.
16 Mame osa pitiko aka tyrise ywy, nono ahkahpyry aka. Moro tao exiase okynahxo.
17 Imeĩpo tonehpose ywy tuisa Zetekia a. Toeporehkase jahtao itapyĩ konõto taka,
tõturupose ywy eya tokare pyra:
— Jeremia, Ritonõpo otururu totase oya, Kuesẽkõ omiry yna poko?
— Ỹ, totase ya! Omoro, tuisa, tokarosẽme exĩko Papironia tuisary a.
18 Mame ekurehpyra jehtohme ekaropoase eya:
— Tuisa Zetekia, oty popyra yriase opoko, oty yriase tuisa tõ poko erohkety ryhmaryme,
ahno ryhmaryme, ãpuruhpyry taka jẽmatohme?
19 Otoko hnae mokaro opoetory tõ, aoturutyamo: “Papironia tuisary oehpyra mana
osetapase amaro, ononory põkõ maro,” kahpõkomo?
20 Morara exiryke, tuisa, ajohpãme sã jaropopyra ropa exiko apapẽ merone, Jonata tapyĩ
taka. Jytory ropa ahtao moro taka orihnõko ase.
21 Mame tyripose ywy tuisa Zetekia a erase tõ zarã pona. Kokoro rokẽ wyi tokarose ya
wyi ekeitoh poe, enatyry pona pata po. Naeroro moroto ehse exiase erase tõ zarã po.

38

Jeremia tyrise eutary aka

1 Morarame jotururu ahno a totase Sepatia a, Matã mũkuru te, Ketaria a, Pasua mũkuru
te, Jukau a, Seremia mũkuru te, Pasua a roropa, Maukia mũkuru, enara. Ynara ãko exiase:
2 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Taro pata po tehme exiketõ orihnõko mã toto etonatoh ke te, omise ehtoh ke te, tyrohsẽ
ke, enara. Yrome pata poe tũtaketõ osekarotohme papironio tomo a orihpyra exĩko mã toto;
osepynanohnõko mã toto isene ro.
3 Ynara ãko roropa exiase: Ritonõpo omihpyry ynara mana:
— Sero pata ekarõko ase Papironia tuisary a, isoutatu tõ maro, iporemãkãko mã toto.
4 Mame mokaro tamuximãkõ toytose tuisa a, ynara tykase toto:
— Mokyro orihmapory se ynanase. Moro sã aotururuhtao soutatu tõ konehmãko mana
sero pata po; ahno emero jamihkehnõko mã toto. Mose imehnõ akorehmary se pyra mana,
toto poremãkapory se rokẽ mana emero porehme.
5 Ynara tykase tuisa Zetekia:
— Kure! Jeremia tyritoko ise oehtohkõ ae. “Ipoko pyra ehtoko,” kara exĩko ase oya xine.
6 Mame tapoise ywy eya xine, tõmase ywy eya xine tuisa mũkuru, Maukia pẽkamã aka,
tapyi konõto erase tõ zarã rãnao. Eary tõ ke tonyhtose ywy moro aka. Tuna pyra nexiase,
ikurepato rokene; moro aka tyhtose ywy.
7-8 Mame Epete-Mereke, Etiopia pono, erohkety tuisa tapyĩ tao, zuaro toehse jẽmatopõpyry
poko pẽkamã aka. Toytose ynororo tuisa tapyĩ tae oturuse tuisa maro, imehnõ apiakãko
tuisa nexiase Omõtoh Pẽjamĩ po. Ynara tykase Epete-Mereke eya:
9 — Tuisa, mokaro nyrihpyry popyra mã ipunaka. Jeremia tõmase eya xine pẽkamã aka.
Moro ao orihnõko mana tonahsẽ pyra exiryke pata po.
10 Naeroro Epete-Mereke taropose tuisa a orutua kõ 30mãkõ arotohme janỹtohme moro
pẽkamã ae joorikyry ino.
11 Mame mokaro orutua kõ tarose Epete-Mereke a mõkomo esaka tuisa tapyĩ tao.
Kamisãpo tapoise eya upõpo roropa yhtotohme ya pẽkamã ao eary ke.
12 Ynara tykase ya:
— Jeremia, senohne kamisãpo tyriko ãpory tõ zopikoxi jetũ pyra eary tõ ehtohme
ãnymyryhtao.
Moro tyrise ya aomi poe.
13 Mame tanỹse ywy eya xine eary tõ ke. Touse ropa ywy eya xine moro pẽkamã ae.
Moromeĩpo moroto tapuruse exiase erase tõ zarã po.

Zetekia zae ehtoh waro se Jeremia a

14 Mame tuisa Zetekia a tonehpose ywy tyya, Omõtoh oseruaõ pona Ritonõpo Tapyĩ tao.
Ynara tykase ynororo ya:
— Jeremia, ekaropory se ase oya, zuaro oehtoh onẽpyra exiko ywinoino.
15 Ynara ase eya:
— Ajohpe pyra jotururuhtao oya, jetapãko mase; zae ehtoh poko turuse ya awahtao, otato
pyra exĩko mase.
16 Mame Zetekia a tõmiry totapose ya tokare pyra ynara tykase:
— Ritonõpo Kuesẽkõ netaryme, isene Exikety, isene Kyrihpõkomo, oetapara exĩko ase,
oekaropyra roropa ase oetapary se exiketomo a.
17 Mame Zetekia a tõturuse ywy: Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara
tykase:
— Tuisa Zetekia, osekaroryhtao oya Papironia tuisary akorehmananomo a oetapara
exĩko mã toto, sero pata onyahkara exĩko roropa mã toto. Omoro, atapyĩ taõkõ maro isene
exĩko matose.
18 Yrome osekaropyra awahtao, sero pata typoremãkasẽme exĩko papironio tomo a, apoto
zukãko roropa mã toto. Oepatoh pune pyra exĩko mana.
19 Mame tuisa Zetekia ynara tykase:
— Yrome mokaro juteu tõ zuno ase, yna rumekahpõkomo Papironia põkõ maro ehtohme.
Otarame jekarõko papironio tõ mana eya xine, mame yyryhmãko mã toto.
20 Ynara tykase ywy eya:
— Oekaropyra mã toto mokaro juteu tomo a. Ajohpãme sã Ritonõpo nekarohpyry
omipona exiko, ynekarohpyry ae ro. Mame kure rokẽ exĩko mana, oorihpyra exĩko mase.
21 Yrome Ritonõpo a tuaro tyripose ywy, osekaropyra awahtao eya xine ynara exĩko
mana:
22 Nohpo tõ emero Juta tõ tuisary tapyĩ konõto tao aexityã arõko mã toto Papironia tuisary
akorehmananomo a. Mame mokaro nohpo tõ ynara ãko mã toto aytorykohtao:
“Tonekunohse tuisa nexiase epe tõ kurano a,
typoremãkase ynororo eya xine.

Naeroro seromaroro tomõse ynororo ikurepato htaka exiryke,
turumekase mã ynororo epe tomo a.”
23 Ynara ase roropa eya:
— Tuisa Zetekia opyxiã emero opoenõ roropa tokarosẽme exĩko mã toto papironio tomo a,
omoro roropa epara exĩko mase mokaro winoino. Tynamotome aarõko Papironia tuisary,
mame sero pata tonahkasẽme exĩko mana apoto ke.
24 Mame ynara tykase Zetekia ya:
— Jeremia, sero onekarohpyry ya onumakara exiko imehnomo a; oetaparyino.
25 Mokaro tamuximãkõ zuaro toehse ahtao amaro tõturuse jehtopõpyry poko oehnõko mã
toto oya oturupose: “Oty poko moturutou? Oetapara ynanase ekaroryhtao emero,” ãko mã
toto.
26 Ynara rokẽ kaxiko eya xine: “Ajohpãme sã jaropopyra ropa exiko Jonata tapyĩ taka
jorikyryino,” kaxiko.
27 Mame mokaro tamuximãkõ tooehse ekaropose. Oturuase tuisa nekaropohpyry
rokene. Naeroro turumekase ywy eya xine. Ypoko pyra toh nexiase, yna omihpyry onetara
toh exiryke.
28 Mame moroto rokẽ toehse ywy, erase tõ zara po, Jerusarẽ poremãkatoh pona.

39

Jerusarẽ poremãkatopõpyry
(2 Tuisa 25.1-21; 2 Koronika 36.17-21; Jeremia 52.3-30)
1 Mame jeimamyry 9me ehtoh po nuno 10mã po Zetekia tuisame ehtoh poko Juta
tõ esẽme, tuisa Napukotonozo, papironio tõ esẽ, tooehse tysoutatu tõ maro Jerusarẽ
poremãkapose.
2 Mame jeimamyry 11mã po Zetekia tuisame ehtoh poko, nuno 4mã po ẽmepyry 9me
ehtoh po pata apuru tyhmose eya xine.
3 Jerusarẽ typoremãkase ahtao Papironia tuisary akorehmananõ, tamuximãkõ emero
tooehse, typorohse toto tapõkõ pona Omõtoh Irãnaõ taka. Mokaro maro nexiase Nerekau-
Sarezea te, Sãkaa-Nepo te, Sarasekĩ te, imepỹ Nerekau-Sarezea, enara.
4 Mame morohne tonese ahtao tuisa Zetekia a, isoutatu tõ maro, toepapitose toto koko
pata poe. Tutũtase toto tuisa tupi esemary ae, omõtoh ae asakoro apuru rãnao. Toepase toto
Joatão jakanahmae.
5 Yrome tuisa Zetekia tokahmase papironio tõ soutatu tomo a. Tapoise ynororo eya xine
ona po Jeriko pũto. Tarose ynororo eya xine tymyhse Napukotonozo a, pata Ripira po
ynororo ahtao, Hamate nonory po. Moroto Zetekia tuãnohpose Napukotonozo a.
6 Moroto Ripira po Zetekia mũkuru tõ totapapose eya jũkõ ẽpataka. Zetekia ako-
rehmananõ, Juta tõ tamuximãkõ totapase roropa eya.
7 Moromeĩpo Zetekia enuru tõ typosohkapose Napukotonozo a, keti ke metau risẽ ke
tymyhse ynororo arotohme Papironia pona.
8 Morara ahtao tuisa tapyĩ konõto tyahkase Papironia põkomo a, ahno tapyĩ tõ roropa
tyahkase eya xine, pata Jerusarẽ apuru tõ tytahkase roropa eya xine.
9 Mame papironio tõ soutatu tõ tuisary Nepuzaratã nexiase. Eya Juta tõ akoĩpyry tarose
tynamotome Papironia pona, epaketõ maro papironio tõ epeme ehtohme.
10 Yrome ahno tynomose eya, tymõkomoke pyra exiketomo tutupike pyra exiketõ roropa,
eya xine tupito tõ tokarose eya uwa zoko esary tõ roropa.

Jeremia tymyhpokase ropa
11 Mame ynara tykase Napukotonozo, Papironia esẽ, typoetory Nepuzaratã a tyritohme
ya:
12 — Ytoko Jeremia enehse, ipyno exiko. Tomeseke exiko ipoko, ise ynororo ehtoh
ekaroko eya.
13 Naeroro Nepuzaratã imehnõ tamuximãkõ maro, Nepusazapã te, Nerekau-Sarezea te,
imehnõ tuisa Papironia esẽ akorehmananõ maro,
14 eya xine tonehpose ywy erase tõ zarã poe. Tokarose ywy Ketaria a, Aikã mũkuru, Sapã
pary, jarotohme tytapyĩ taka. Mame moroto exiase Jerusarẽ po, ahno rãnao.

Ritonõpo Omiry Epete-Mereke a
15 Moroto ro tymyhse jahtao erase tõ zarã po, Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse ya. Ynara
tyripose ya:
16 — Oturuko Epete-Mereke, Etiopia pono a, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ
Esemy ynara tykase:
— Jomihpyry ae ro popyra ehtoh enehpõko ase sero pata Jerusarẽ pona. Moro toehse
ahtao moroto exĩko mase, morohne enẽko mase.

17 Yrome ywy Ritonõpo, oewomãko ase, oekaropyra exĩko ase ozehno exiketomo a,
mokaro zuno oehtyã winoino
18 opynanohnõko ase. Oetapara exĩko imehnõ mana. Isene exĩko mase tonetupuhse
jexiryke oya. Ywy Ritonõpo oturuno.

40

Jeremia kowenatu maro

1 Mame Ritonõpo tõturuse ropa ya, tymyhpokase ropa jahtao soutatu tõ tuisary a,
Nepuzaratã a pata Rama po. Moroto exiase tarose jexiryke tymyhse keti ke Jerusarẽ põkõ
maro, imehnõ Juta põkõ maro; mokaro arõko toh nexiase tynamotokõme Papironia põkomo
a pata Papironia pona.
2 Soutatu tõ tuisary a tykohmase ywy, oturuse ya imehnõ netaryme pyra. Ynara tykase
ynororo:
— Ritonõpo Oesẽkomo a tonaroximase sero nono enahkary poko.
3 Seromaroro tyrise eya emero tõmihpyry ae ro. Morohne tyrise eya iirypyryme toehse
ipoetory tõ exiryke. Aomiry omipona pyra toehse toto exiryke.
4 Seromaroro omyhpokãko ase, keti oũko ase omekũ tõ poe, oytotohme ise oehtoh pona.
Oytory se awahtao ymaro Papironia pona, eropa, kure rokẽ opyno exĩko ase. Yrome oytory
se pyra awahtao ytopyra exiko. Taro oesary menekãko mase oesaryme ehtohme. Ytoko ise
oehtoh pona, kure oya ahtao.
5 Yrome axĩ pyra imenekary poko jexiryke, onezuhpyra exiase. Naeroro ynara tykase
Nepuzaratã ya:
— Ytoko Ketaria tapyĩ taka, Aikã mũkuru, Sapã pary, moroto oehtohme imaro. Kowe-
natume, Juta patary tõ esẽme Ketaria tyrise Papironia tuisary a. Imaro exiko ise awahtao
ahno rãnao, mame ytoytõko mase ise oehtoh pona.
Mame tonahsẽ ekaroase Nepuzaratã ya tynekarory maro, mame ytoase morotoino.
6 Mame ytoase Ketaria tapyĩ taka, Mixipa pona moroto exiase imaro. Ahno morotõkõ
maro ytopyra aexityã maro Papironia pona, Juta nonory po.

Kowenatu Ketaria ehtoh poko
(2 Tuisa 25.22-24)

7 Toitoine Juta põkõ tamuximãkõ tysoutatu kõ maro ona po toexirykõke osekaropyra
tokurehse toh nexiase papironio tomo a. Tuaro toehse toh nexiase Ketaria poko, Aikã
mũkuru; Papironia tuisary a Ketaria ritopõpyry kowenatume nono esẽme, emero ytopyra
exiketõ Papironia pona esẽme roropa. Tymõkomokãkara exiketõ tõxinamase moroto Izyraeu
tõ nonory po.
8 Naeroro Iximaeu, Netania mũkuru te, Joanã, Karea mũkuru te, Seraia, Tanumete mũkuru
te, Epai mũkuru tomo, pata Netopa põkomo te, Jezania maro, Maaka pono toytose toto
tysoutatu tõ maro Mixipa pona oturuse Ketaria maro.
9 Mame Ketaria ynara tykase eya xine:
— Jomiry etapõko ase oya xine: enaromyra ehtoko; osekarotoko Papironia põkomo a.
Osesaritoko sero nono po, Papironia tuisary poetoryme oehtohkõme. Kure rokẽ exĩko oya
xine mana.
10 Ywy roro Mixipa po exĩko ase. Mame papironio tõ tooehse ahtao, oturũko ase toto maro
ãkorehmatohkõme. Epery tõkehko apoĩko matose, ikurãkatohme, eukuru kurãkãko roropa
matose azeite maro. Moroto pata tõ po exĩko matose anapoityãkõ po.
11 Morararo imehnõ juteu tõ zuaro toehse Moape po toto ahtao te, Amõ po te, Etõ po
te, imehnõ nonory tõ po roropa, Papironia tuisary a juteu tõ nomotopõpyry poko Juta tõ
nonory po. Zuaro toehse roropa toto kowenatume Ketaria ritopõpyry poko eya.
12 Mame tutũtase juteu tomo osa tõ poe imeimehnõ nonory po toehtohkõme ropa Juta
nonory pona ropa. Mixipa pona toytose toto Ketaria esaka; eukuru tyrise eya xine
itamurume, epery tõ tapoise roropa eya xine itamurume.

Ketaria etapatopõpyry
(2 Tuisa 25.25-26)

13 Moromeĩpo Joanã, Karea mũkuru toytose soutatu tõ tuisary tõ maro, osekaropyra
aexityamo papironio tomo a, Mixipa pona Ketaria esaka.
14 Ynara tykase toto eya:
— Zuaro hma, Iximaeu, Netania mũkuru tonyohse Paari, Amõ tuisary a oetapatohme?
Yrome moro ajohpe tokarose Ketaria a.
15 Mame ynara tykase Joanã eya rokene, imehnõ netaryme pyra:

— Kuaropoko Iximaeu etapatohme; imehnõ tuaro pyra exĩko onoky a mokyro totapase. Oty katoh oetapapõko ynanae eya? Morara toehse ahtao juteu tõ emero amaro exiketõ atahpahnõko mã toto. Mame tarõkõ Juta nonory põkõ ehxirõko mã toto.

16 Yrome tozuhse ynororo Ketaria a:

— Iximaeu onetapara exiko! Ajohpe moro omi mana mokyro poko.

41

1 Mame moro jeimamyry ae ro, nuno 7mã po, Iximaeu, Netania mũkuru, Erisama pary, tuisa ekyry, toytose Mixipa pona orutua kõ 10mãkõ maro oseporyse Ketaria maro. Moroto toto ahtao aotukurukohtao oximaro,

2 Iximaeu tõ orutua kõ 10mãkõ maro tytapemãkõ tapoise, mame Ketaria totapase eya xine. Moro saaro Papironia tuisary nyrihpyry kowenatume totapase eya xine.

3 Juteu tõ roropa Ketaria maro exiketõ Mixipa po totapase Iximaeu tomo a. Papironia soutatu tõ moroto exiketõ totapase roropa eya xine.

4 Yrokokoro zuaro pyra ro imehnõ ahtao Ketaria etapatopõpyry poko,

5 orutua kõ 80mãkõ toeporehkase toto. Xikẽ poe tooehse toh ynaroro te, Xiro poe roropa te, Samaria poe, enara. Tõtypotykõ tysahkase eya xine, tupõkõ tyxihxihkase te, typihpyrykõ tokotokose eya xine. Tiriiku tõkehko tonehse eya xine, ixtaratu maro tynekarorykõme Ritonõpo Tosẽkomo a Itapyĩ tao.

6 Naeroro Iximaeu toytose pata Mixipa poe oseporyse mokaro maro. Xitãko nexiase toytoryme. Toeporehkase ynororo ahtao, ynara tykase ynororo:

— Omõtoko, ehmaropa Ketaria enese, tykase.

7 Yrome tomõse toto ahtao pata pona, Iximaeu tomo a totapase ynaroro ipoetory tõ maro; ekepyrykõ tõmase eya xine tuna eutary aka.

8 Yrome mokaro maro orutua kõ 10mãkõ nae nexiase, ynara tykase toto Iximaeu a:

— Yna onetapara exiko! Tiriiku tõkehko nae ynanase, azeite te, ano zeni roropa tonẽse ona po.

Naeroro mokaro 10mãkõ onetapara tokurehse ynororo.

9 Moro pẽkamã zumo nexiase zaka ahno ekepyry ẽmatopõpyry Iximaeu a tynetapatyamo. Tuisa Asa nahkapohpyry nexiase; tuisa Paasa, Izyraeu esẽ zuno toexiryke moro tahkapose eya. Moro oramã typehkase ahno ekepyry ke Iximaeu a.

10 Mame Iximaeu toytose Amõ nonory pona, typoetoryme tuisa ẽxihpyry tõ tarose eya imehnõ ahno Mixipa põkõ akoĩpyry maro. Mokaro nexiase tuisa Nepuzaratã nynomotyamo Ketaria maro toto pynanohtohme.

11 Mame Joanã, Karea mũkuru, imehnõ soutatu tõ tuisary tõ maro zuaro toehse Iximaeu nyrihpyry xihpyry poko.

12 Naeroro tysoutatu tõ tykohmase eya oximõtohme. Toytose toto etonase Iximaeu tõ maro. Toporyse ynororo eya xine pẽkamã konõto pũto Kipeão po.

13 Morarame Joanã tõ imaro soutatu tõ tuisary tõ tonese ahtao Iximaeu narotyamo a tãkye toehse toto.

14 Mame mokaro Iximaeu narotyã Mixipa poe, toeramase toto, tururume toytose toto Joanã maro toehtohkõme.

15 Yrome Iximaeu tõ toepase 8mãkõ maro Joanã tõ winoino. Amõ nonory pona toepase toto.

16 Mame Joanã tõ soutatu tuisary tõ maro tõximõse toto soutatu tõ maro te, nohpo tomo te, poeto tomo te, tomukase aexityã maro, emero Iximaeu narotyamo Mixipa poe typoetoryme, Ketaria etapaxĩpo. Moro sã tõximõse toto Joanã napoityã Iximaeu wino Kipeão po,

17 mame toytose toto Kerute-Kimã pona aporo Perẽ pũto. Toytorykõ se toh nexiase Ejitu pona

18 papironio tõ poe toeparykõme. Mokaro zuno toh nexiase Ketaria totapase Iximaeu a exiryke, tyrise kowenatume ahtao Papironia tuisary a.

42

Jeremia oturupotopõpyry Ritonõpo a

1 Mame soutatu tõ tuisary tõ emero toehse, Joanã, Karea mũkuru maro te, Azaria, Hosaia maro, ahno maro, emero rokene

2 oturuse ymaro. Ynara tykase toto:

— Jeremia, ajohpame sã yna omiry imoiko: oturuko Ritonõpo Kuesẽkomo a yna poko, mokaro akoĩpyry tõ poko roropa, aoxinamatyã akoĩpyry poko. Tuhke ynanexiase repe, yrome seromaroro tuhke pyra toehse ynanase. Moro enẽko mase.

3 Oturuko Ritonõpo Oesemy a yna esemary enepotohme zae rokẽ yna ytotohme, zae
ehtoh poko rokẽ yna ehtohme roropa.
4 Ynara ezukuase:
— Ỹ, kure! Oturũko ase Ritonõpo Oesẽkomo a, õmirykõ moĩko ase. Imeĩpo aomihpyry
ekarõko ase oya xine. Inekarory ononẽpyra ase, emero ekarõko ase oya xine.
5 Mame ynara tykase toto:
— Ah Ritonõpo Kuesẽkõ yna eneneme nexino, zae exiketyme mana ajohpe pyra roropa:
Inekarory oya omipona exĩko ynanase ipunaka.
6 Ise yna ahtao, inyripory se pyra yna ahtao roropa, Ritonõpo Kuesẽkõ omipona exĩko
ynanase, imaro õtururuke yna poko. Ritonõpo omipona yna ahtao emero kure exĩko yna a.

Ezuhtopõpyry Ritonõpo a

7 Mame 10me ẽmepyry taropose ahtao Ritonõpo noturuase ya.
8 Naeroro Joanã, Karea mũkuru ykohmase soutatu tõ tuisary tõ maro, imaro exiketomo
te, emero rokẽ ahno maro.
9 Ynara ase:
— Oturuase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy a õmihpyrykõ omi poe. Ynara nase ynororo:
10 “Taro oexirykõ se ro awahtao xine, sero nono po ahnome oritorỹko ropa ase, oe-
nahkapopyra xine exĩko ase; aarykatorỹko sã ase, amarokõ omukara xine roropa ase.
Oenahkapotopõpyrykõ pokoino ya toemynyhmase ywy ipunaka.
11 Papironia tuisary zuno pyra ehtoko amaro xine jexiryke. Opynanohtorỹko ase,
oewomatorỹko ase opoko xine pyra aehtohme. Ywy Ritonõpo oturuno.
12 Opyno xine exĩko ase, opyno xine mokyro rĩko ase roropa, taro onomotohkõme sero
nono po.”
13-15 — Yrome amarokomo, tehme exiketõme taro Juta po, Ritonõpo Oesẽkõ omipona rokẽ
ehtoko. Aomiry poe tehme ehtoko sero nono po. Ynara kara ehtoko: “Ytõko ynanase Ejitu
pona, moroto yna ehtohme. Moroto osetapara exĩko ynanase te, rueimo etory etonatohme
onetara ynanase exĩko, omise konõto ehtoh pyra roropa moroto.” Moro sã õtururukohtao
ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy: “Ejitu pona oytorykõ se
awahtao xine moroto oehtohkõme,
16 moroto etonatoh exĩko mana, moro etonatoh zuno oehtopõpyrykomo. Moroto omise
konõto ehtoh oekahmatorỹko, moro omise konõto zuno oehtopõpyrykomo, oorihnõko ro-
ropa matose moroto Ejitu po.
17 Emero Ejitu pona toytory se exiketõ orihnõko mã toto etonatoh poko te, omise konõto
ehtoh poko te, tyrohsẽ poko, enara. Akoĩpyry exipyra exĩko mana; osewomara exĩko matose
popyra ehtoh toehse ahtao, ynenehpohpyry opona xine.”
18 — Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ ynara nase: “Ejitu pona oytorykohtao
ozehno xine jehtoh awãnohtorỹko mana Jerusarẽ põkõ wãnohtopõpyry samo. Xihpyryme
oehtohkõ eneryke imehnomo a osenuruhkãko mã toto, oserehnõko mã toto. Imehnõ
eunohnõko mã toto opoko xine, oesehtotorỹko mã toto popyra ehtoh ripotohme imehnõ
pona. Mame jũme oehpyra ropa matose tarona.”
19 Oturuase ro:
— Ritonõpo Kuesẽkõ ynara nase: amarokõ, Juta põkõ anaropopyra ase Ejitu pona. Morara
exiryke seromaroro oenaroximatorỹko ase.
20 Azahkuru matose exĩko, mame oorikyrykõ ke epehmãko matose. Tonyohse ywy oya
xine oturuse Ritonõpo a Kuesẽkomo a. Ynara matose ya: “Oturuko Ritonõpo a yna poko.
Imeĩpo yna zuruko emero inyripohpyry yna a, tyrĩko ynanase aomiry omipona.”
21 Seromaroro ekaroase emero oya xine, yrome Ritonõpo Kuesẽkõ omiry omipona pyra
exĩko matose ipunaka.
22 Morara exiryke wenikehpyra ehtoko: orihnõko matose etonatoh poko te, omise konõto
ehtoh ke te, tyrohsẽke roropa moro nono po oytorykõ se oehtohkõ po, moroto oehtohkõke.

43

Jeremia tarose Ejitu pona

1 Morarame tõturukehse jahtao mokaro a, Ritonõpo, mokaro Esẽ nekaropohpyry poko
emero,
2 tozuhse ywy Azaria a, Hosaia mũkuru, Joanã, Karea mũkuru maro imehnõ orutua kõ,
epyrypaketõ maro, ynara tykase toto ya:
— Ajohpe mase, Jeremia. Ritonõpo Kuesẽkõ yna onurupopyra nexiase oya ytopyra yna
ehtohme Ejitu pona, moroto ehtohme.
3 Paruke, Neria mũkuru moĩko rokẽ mase yna poremãkatohme yna ekarotohme Papironia
põkomo a yna etapatohme te, yna arotohme roropa Papironia pona.

4 Naeroro Joanã tõ, soutatu tõ tuisary tõ maro, ahno tõ maro Ritonõpo nyripohpyry
omipona se pyra toh nexiase. Tehme toexirykõ se pyra toh nexiase Juta po.
5 Ahno emero Juta po aoxinamatyã tarose Joanã tomo a Ejitu pona soutatu tõ tuisary
tomo a roropa. Juta nonory põkõ tarose eya xine imehnõ nonory poe aehtyã roropa:
6 orutua komo te, nohpo tomo te, poetohti tõ roropa tuisa ẽxiry tõ maro. Tarose toto
emero tuisa Nepuzaratã nynomotyã kowenatu Ketaria maro. Paruke te, ywy roropa tarose
eya xine tymaro xine.
7 Moro sã Ritonõpo omipona pyra toytose toto Ejitu pona. Toeporehkase toto pata Tapane
pona.
8 Moroto Tapane po ynara tykase Ritonõpo ya:
9 — Jeremia, topu tõ apoiko, zumo exiketomo zonẽtohme orino aka zara ao, tuisa tapyĩ
konõto ẽpataka sero pata po. Moro tyriko juteu tõ neneryme.
10 Moromeĩpo ynara kaxiko eya xine: "Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ
Esemy, ypoetory Napukotonozo, papironio tõ Esẽ enehpõko ase. Moro topu tõ pona tapõ
rĩko mã ynororo, tytapyĩ konõto kamisa risẽ rĩko roropa ynororo moroto.
11 Napukotonozo oehnõko mana Ejitu poremãkapose. Tymenekase aexityã orihtohme ty-
rohsẽ ke, tyrohsẽ ke orihnõko mã toto; tymenekase aexityã inamotome tarosẽme, tarosẽme
exĩko Papironia pona papironio tõ namotome; tymenekase aexityã orihtohme etonatoh
poko, etonatoh poko orihnõko mã toto.
12 Ejitu põkõ neponãmary tapyĩ tõ zahkapõko ase. Mokaro neponãmary zahkapõko ase
Papironia tuisary a, toitoine toto neponãmary arõko roropa mana tymaro. Kaneru tõ
pynanohne samo, azamo apoiry sã eya tupõ poe azamo pyra ehtohme, moro sã mõkomo
kurã enahkapõko Papironia tuisary mana Ejitu po, mame orẽpyra ytõko ropa mana.
13 Topu risẽ xikihme exiketõ pata Heriopori po, Ejitu po enahkapõko mana Ejitu tõ
neponãmarykõ eahmatoh zahkapõko mana roropa, enara."

44

Ritonõpo omiry juteu tomo a Ejitu po

1 Ritonõpo tõturuse ya juteu tõ poko Ejitu po: pata Mikitou po te, pata Tapane po te, Mẽpi
po te, nono ikurenae po, enara.
2 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara tykase:
— Pata Jerusarẽ enahkatopõpyry tonese oya xine, imehnõ pata tõ roropa emero Juta
nonory po. Seromaroro patãpome ro mã kehko, tytaõke pyra,
3 popyra ehtoh poko moro pata tõ põkõ toehse exiryke, toto zehno jehtohme. Tynekarory
tõ tyahkase eya xine tynekarorykõme imehnõ neponãmary tomo a. Imehnõ neponãmary
tõ toahmase eya xine; apitoryme mokaro oneahmara nexiase toto; amarokõ mokaro
oneahmapitopyra mexiatose; atamurukõ roropa mokaro oneahmapitopyra toh kynexine.
4 Ypoetory tõ, urutõ kõ onenyohkehpyra exiase oya xine ourutohkõme moro oorypyrykõ
xihpyry poko pyra oehtohkõme, moro se pyra jexiryke ipunaka.
5 Yrome onetara mexiatose, otato pyra mexiatose. Oorypyrykõ xihpyry onurumekara
mexiatose; onekarorykõ onyahkakehpyra mexiatose onekarorykõme, oneponãmarykõ
eahmatohme.
6 Morara exiryke tohne jehtoh ke Juta patary tõ tonahkapose ya, Jerusarẽ esemary
roropa tyahkapose ya. Tonahkase toh ya. Moro eneryke osenuruhkãko enenanõ mana
popyra exiryke ipunaka.
7 — Morara exiryke ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy, ekaropõko ase
seromaroro: Oty katohme sero popyra ehtoh konõto poko matou? Oxiryhmãko matose.
Osenahkapory se hmatou: orutua komo, nohpo tõ maro, poetohti, enurusenã kõ maro,
akoĩpyry oxinomopyra ehtohme ipunaka?
8 Oty katoh jyhtomãko matou ritõ panõ poko, onekarorykõ zahkãko onekarorykõme
imehnõ ritõ tõ eahmaryme, taro Ejitu po, tõsesarise oehtohkõ po? Otarame senohne rĩko
matose osenahkapotohme, imeimehnõ nonory põkõ oeunohtohme. Oesetykõ esehtõko mã
toto popyra ehtoh enehpory se toto ahtao.
9 Owenikehtou, atamuru tõ popyra ehtopõpyry poko, Juta tõ tuisary popyra ehtopõpyry
poko, ipyxiã popyra ehtopõpyry poko amarokõ popyra ehtopõpyry poko opyxiãkõ maro Juta
patary tõ po Jerusarẽ esemary tõ ao roropa?
10 Yrome seroae ro oorypyrykõ onurumekara ro matose, oesekumuru po porohpyra ro
matose osekarotohme ya, jomiry etary se pyra matose; jomihpyry ynyripohpyry roropa
oya xine omipona pyra matose, ynekarohpyry oya xine, atamuru tomo a roropa.
11 — Naeroro ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy oenahkapotorỹko
ase, Juta põkõ enahkapõko roropa ase, emero porehme.

12 Juta põkõ enahkapõko ase porehme: tynonorykõ po tehme toh nexiase aporo, mame imeĩpo toytorykõ se toh nexiase Ejitu pona. Mokaro emero tamuximãkomo, ime pyra exiketõ maro orihnõko mã toto Ejitu po: etonatoh po orihnõko mã toto, omise konõto ehtoh ke roropa. Mokaro eneryke osenuruhkãko imehnõ mana. Enaromỹke exĩko mã toto. Imehnõ mokaro eunohnõko mã toto; esetykõ esehtõko mã toto popyra ehtoh enehpotohme.

13 Mame Ejitu po exiketõ wãnohnõko ase, Jerusarẽ põkõ wãnohtopõpyry sã ya; etonatoh ke te, omise konõto ehtoh ke te, tyrohsẽ ke, enara.

14 Mokaro Juta nonory po aexityã, imeĩpo toehse toh nexiase Ejitu pona ehse, osewomara, orihnõko mã toto; isene oxinamara mã toto. Toytorykõ se ropa exĩko mã toto Juta nonory pona ropa repe. Yrome ytosaromepyra exĩko mã toto. Toitoine epaketõ rokẽ ytõko mã toto morotona.

15 Mame ahno tuhke tooehse oturuse ymaro. Orutua kõ nexiase, zuaro exiketõ typyxiãkõ poko: tynekarorykõ tyahkase eya xine imehnõ neponãmarykõ eahmaryme te, nohpo tõ roropa morotõkõ emero te, juteu tõ roropa ikurenaẽkomo Ejitu po. Ynara tykase toto:

16 — Otato pyra exĩko ynanase onekarohpyry poko yna a Ritonõpo Kuesẽkõ omiryme.

17 Mãpyra emero tyrĩko ynanase yna omihpyry ae ro. Yna nekarory tõ zahkãko ynanase yna neponãmary eahmatohme: Nohpo Imehxo Kapu Esemy. Eukuru ekarõko ynanase eya ynanekaroryme, yna tamuru tõ nyrihpyry samo, yna maro yna tuisary tõ tamuximãkõ nyrihpyry sã roropa Juta patary tõ po, Jerusarẽ esemary po roropa. Moro sã yna ahtao yna napyry enahpỹme nexiase, kure rokẽ yna erohtoh nexiase, popyra ehtoh exipyra nexiase.

18 Yrome morohne tyrikehse ahtao yna a, ynanekarory onyahkara yna ahtao ynanekaroryme Nohpo Imehxo a Kapu Esemy te, eukuru roropa eya onekaropyra tokurehse ahtao yna a, tonahsẽ pyra toehse, toorihse ynanexiase osetapary poko, omise konõto roropa yna ehtoh ke.

19 Nohpo tõ ynara tykase roropa:

— Kure nexiase yna nio tomo a wyi panõ tyrise ahtao yna a Nohpo Imehxo Kapu Esẽ panono te, ynanekarory tõ tyahkase ahtao roropa yna a te, eukuru roropa tukuãse ahtao yna a ynanekaroryme eya.

20 Moro ezuhtoh etaryke ya ynara tykase ywy eya xine emero, orutua komo a te, nohpo tomo a roropa:

21 — Moro ixtaratu tyahkase ahtao oya xine Juta patary tõ po, Jerusarẽ esemary tõ ao oya xine, atamurukomo a, otuisarykomo a, tamuximãkomo a moro põkomo a roropa, moro poko zuaro pyra Ritonõpo ekarõko matou? Moro poko tuenikehse ynororo, ekarõko matou?

22 Seroae ro ononorykõ tonahkase mana, patãpome toehse mana typõke pyra roropa toehse mana ipunaka. Moro eneryke tyya xine osenuruhkãko imehnõ mana oserehnõko roropa mã toto. Moro esehtõko imehnõ mana popyra ehtoh ripotohme, typenekehse Ritonõpo exiryke popyra ehtoh poko oexirykõke, zae pyra oexirykõke roropa.

23 Sero popyra ehtoh toehse oya xine, onekarorykõ tyahkase oya xine exiryke imehnõ neponãmary tõ eahmatohme, iirypyryme matose Ritonõpo a aomiry omipona pyra oexirykõke, inyripohpyry onyripyra roropa oexirykõke.

24-25 Oturuase ro ahno a emero, nohpo tomo a roropa Ritonõpo Jamihmehxo Exikety nekarohpyry ya ekarotohme mokaro Juta põkomo a, tosake exiketomo Ejitu po. Ynara tokarose ynororo ya oturutohme eya xine:

— Õmirykõ totapose oya xine opyxiãkõ maro Nohpo Imehxo Kapu Esemy a, onekarorykõ zahkatohme onekarorykõme eya, eukuru maro. Morohne tyrise oya xine. Kure! Morohne tyritoko õmihpyrykõ ae ro! Anamonohpyra ehtoko!

26 Yrome seromaroro etatoko ke, jomiry etaporyhtao oya xine: Ywy, Ritonõpo, yjamitunuru ke ynara tyripõko ase oya xine juteu tomo a Ejitu po. Taroino jesety onesehtopyra ropa ehtoko õmirykõ etaporyhtao ynara samo: "Jomiry etapõko ase Ritonõpo Isene Exikety, Kuesẽkõ netaryme."

27 Tãkye ehtoh onenehpopyra ropa ase oya xine, yrome ehxirotoh rokẽ ekarõko ase oya xine. Amarokõ emero Juta tomo Ejitu po orihnõko matose etonatoh poko, tyrohsẽ poko roropa oenatyrykõ ponãmero.

28 Yrome toitoine matose epãko Ejitu poe Juta pona orihpyra ehtohme. Mame mokaro isene exiketõ Juta po zuaro exĩko mã toto: jomiry zae nexiase, mokaro omiry zae pyra nexiase.

29 Ywy, Ritonõpo, zae jomiry ehtoh enetupuhpotoh ekarõko ase oya xine zuaro oehtohkõme: tarõkõ wãnohnõko ase sero nono po, toto enahkapõko ase jomihpyry ae ro.

30 Moro enetupuhpotohme ynara mana: tuisa Hopora Ejitu esẽ ekarõko ase epetõkara a, etapary se exiketomo a, Zetekia, Juta tõ esẽ ekarotopõpyry sã ya tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy a. Epekara, mokyro etapary se exiketyme kynexine.

45

Ritonõpo omiry Paruke a

1-2 Morarame jeimamyry asakoropane taropose ahtao Jeoakĩ a, Joxia mũkuru, tuisame toexiry poko, Juta tõ esẽme, Paruke, Neria mũkuru pape meroase emero ynekarohpyry eya. Mame ekaroase Paruke a, ynara mã Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ nekarohpyry ya:

— Paruke,

3 ynara ãko mase: "Typenekehse ywy! Ritonõpo, Jesemy a jemynyhmatoh tomãkapose, jetuarimary roropa. Tapotũkehse ywy pusuh kary poko, oseremasaromepyra ase!"

4 Mame ynara tykase Ritonõpo ya Paruke zurutohme:

— Ynyrihpyry enahkapõko ase; ynarykahpyry mukãko ropa ase. Moro rĩko ase sero nono po porehme.

5 Imehnõ motye kurehxo oripory se hma ya? Moro oneraximara exiko. Popyra ehtoh enehpõko ase ahno pona emero porehme, sero nono põkõ pona. Yrome oewomãko ase, isene oehtohme, ynekarohpyryme oya emero rokẽ pona oytoryhtao. Ywy Ritonõpo oturuno.

46

Ejitu poremãkatopo Karakemi po

1 Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse ya ahno tõ poko.

2 Tõturuse ya Neko tõ poko, Ejitu tuisary, isoutatu tõ maro, typoremãkase aexityã poko Karakemi po, tuna Eupyrati pũto. Tuisa Napukotonozo a Papironia tuisary a typoremãkase Neko tomo. Moro toehse asakoropane jeimamyry taropose ahtao Jeoakĩ a, Joxia mũkuru, Juta põkõ esemy. Ejitu poko ynara tykase Ritonõpo:

3 "Ejitu põkõ soutatu tõ tuisary ynara kohtãko mã toto:
'Osewomatoh apoitoko arotohme oytorykõme etonatoh taka!
4 Kawaru tõ kyryry tyritoko oekykõ pona õtyritohkõme epona xine!
Atakenaka ytotoko,
kapasete tõ tyritoko opuhpyrykõ pona!
Awaratãkõ aehtotoko.
Soutatu zupõ amurutoko!'

5 "Yrome oty enẽko ywy?"
ãko, ekaropõko Ritonõpo mana.
"Ejitu põkõ soutatu tõ epãko mã toto, enaromỹke toexirykõke.
Torehse toto, tururume ytõko toto axiny,
tỹkakoxi xine osenuhmara mã toto.
'Emero rokẽ po omye xine erehtoh nae,
etapatopo, enahkatopo, orihmapotopo!' ãko Ritonõpo mana.
6 Mokaro axĩ tururume ytoketõ epasaromepyra mã toto;
soutatu tõ mã osewomasaromepyra mã toto.
Inikahpozakoxi, tuna Eupyrati pũto osetapãko mã toto,
epukãko mã toto.
7 Onoky mokyro, onuhkety, tuna Niro samo, zueme tuna exiryhtao pehme toehse ahtao, ehpio tyneryse ahtao.
8 Ejitu mokyro, onuhnõko Niro samo zueme ahtao, tuna samo ehpio kõ tyneryse ahtao.

"Ejitu ynara ãko mana:
'Onuhnõko ase zueme tuna ehtoh samo, sero nono pehkatohme;
pata tõ enahkãko ase epõkõ maro.
9 Ejitu põkomo, kawaru tõ aropotoko, kahu tõ roropa axĩ toto ytotohme etonatoh taka!
Soutatu tõ aropotoko etonatoh taka, orutua komo Etiopia poe Ripia poe roropa, osewomatoh aronanomo, Rute põkõ roropa, emese kure pyrou ekomananomo tytakykõ ke.'
"

10 Sero ẽmepyry ahno apiakatohme Ritonõpo a, Kuesẽkõ Jamihmehxo Exiketyme mana!
Seroae, emỹpõko mana;
seroae, topetõkara wãnohnõko mana.
Itapemã mokaro enahnõko mana tuesapare toehtoh pona,
imunurukõ ẽnõko mana ise pyra toehtoh pona.
Seroae, tynetapatyã zahkãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mana inikahpozakoxi, tuna Eupyrati pũto.
11 Ejitu põkomo, ytotoko Kireate pona opi zupise!

Oepitykõ toiparo rokẽ mana,
popyra oehtoh ekurãkasaromepyra mana.
12 Imeimehnõ nonory po tokãtose oehxirotopõpyry poko, oporemãkatopõpyry poko.
Oxitarykõ totase ahno a ononorykõ poro porehme.
Imepỹ pona soutatu tõsetapase,
oximaro toepukase toto nono pona.

Napukotonozo oehtopõpyry poko

13 Papironia tuisary, Napukotonozo tooehse ahtao Ejitu tõ nonory poremãkapose, Ritonõpo tõturuse ya, ynara tykase:
14 "Ynara kahtoko pata tõ po, Ejitu po:
Mikitou po te, Mẽpi po te, Tapane po, enara:
'Opyrekõ apoitoko õsewomatohkõme;
okyryrykõ emero tonahkasẽme exĩko etonatoh tao!
15 Oty katohme oneponãmarykõ jamihme exikety toepukase?
Tomase ynororo exiryke Ritonõpo a nono pona.'
16 Ejitu põkõ soutatu tõ tõsetapase; toepukase toto.
Ynara tykase toto oseya:
'Ehmaropa axiny!
Ehmaropa tapyi taka kuesaka xine ropa, osewomatohme, orihpyra kuehtohkõme, epatohme kuepetõkara winoino!'
17 Ejitu esẽ esehpatoko sero esety kasenato ke:
'Panaikato ke epyrypakety, tokurehse exikety.'

18 "Ywy, tuisame Exikety oturũko ase.
Ywy ase Ritonõpo, Isene Exikety.
Jesety mã Oesẽkomo, Jamihmehxo Exikety.
Ypy Tapoa imehnõ ypy tõ motye kaehxo mana.
Ypy Karameru roropa kaehxo mana tuna konõto epoe,
morohne sã mokaro aehtyã osetapase amaro xine
omotye xine jamihme mã toto, Ejitu põkomo.

19 "Ejitu põkomo, atakimatoko tarose oehtohkõme imehnõ poetoryme!
Pata Mẽpi patãpome exĩko,
tomasẽme exĩko nono pona,
tytaõke pyra exĩko mana.
20 Pui ẽxiry sã Ejitu mana kurano, tupurusẽme moromoroimo a inikahpoe aehtyamo a.
21 Soutatu tõ epehmãko mã toto takorehmatohkõme repe,
yrome pui mũkuru tõ sã rokẽ mã toto.
Osetapara mã toto.
Toeramase rokẽ mã toto emero epatohme, toto ehxirotoh toehse exiryke,
toto enahkatoh toehse mana.
22 Ejitu põkõ epãko mã toto,
etakinãko mã toto okoi samo, soutatu tõ epetõkara oepyryke.
Wywy ke osetapãko mã toto apotopokõ akohnanõ samo.
23 Itu akohnõko mã toto, tupime moro taka omomyry ahtao ro;
isoutatu tõ tuhke mã toto, ikuhpỹme, taparara tõ tuhke exiry motye.
24 Ejitu põkõ toehxirose mã toto,
typoremãkase toexirykõke ahno a inikahpoe exiketomo a.
Ywy Ritonõpo oturuno."

25 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy ynara tykase:

— Amõ wãnohnõko ase, Tepa põkõ neponãmarykõ, Ejitu tõ roropa te, toto neponãmarykõ roropa te, ituisary tõ maro. Ejitu tuisary wãnohnõko ase, ahno roropa emero, mokyro enetupuhnanõ towomanekõme.

26 Mokaro ekarõko ase toto etapary se exiketomo a, tuisa Napukotonozo a hkotano, Papironia esemy ipoetory tõ maro. Yrome imeĩpo mokaro ahno oehnõko ropa mã toto Ejitu nonory pona ehse. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

Typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana

27 "Ypoetory Jako pakomotyamo, enaromyra ehtoko!
Izyraeu tomo oserehpyra ehtoko!
Opynanohtorỹko ase moro nono poe, moe otũtatohkõme ropa,
moroto imehnõ poetoryme matose.

Oehnõko ropa matose oesaka xine kure rokẽ ehse,
torẽtyke pyra, towomase.
Mame imehnõ oerehpyra xine exĩko mã toto.
28 Amaro xine exĩko ase opynanohtohkõme.
Imeimehnõ nonory põkõ enahkapõko ase
emero porehme moro pona taropose matose ya,
yrome amarokõ oenahkapopyra exĩko ase.
Tuãnohsẽme exĩko matose roropa repe,
yrome awãnopyrykohtao ya,
zae rokẽ awãnohtorỹko ase;
onymotyẽkara ase.
Ywy Ritonõpo oturuno.”

47

Ritonõpo nekarohpyry pirixteu tõ poko

1 Osetapara ro Ejitu tuisary ahtao pata Kaza põkõ maro, tõturuse Ritonõpo Kuesẽkõ ya
pirixteu tõ poko.
2 Ynara tykase ynororo: “Enetoko ke!
Tuna onuhnõko inikahpozakoxi,
tururume ytõko mana opotunety samo, tuna zueme exikety sã roropa.
Nono emero nerỹko mana, pata tõ maro, ahno maro pata põkomo.
Kohtãko mã toto takorehmane se toexirykõke,
sero nono põkõ xitãko mã toto emero porehme.
3 Kawaru tõ pupuru etãko mã toto, kahu tõ panaikato, ipupuru tõ panaikato.
Typoenoke exiketõ eramara ropa mã toto typoenõ zupitohme,
emary tõ jamihme pyra toehse exiryke, tapotũkehse toto.
4 Tõmehse moro ẽmepyry pirixteu tõ nonory enahkatopo.
Tõmehse moro ẽmepyry pata Tiro tõ akorekehkapotohme tope tomo a, Xitõ maro, enara.
Ywy Ritonõpo, pirixteu tõ enahkapõko ase, ahmõta Kereta poe aepyhpyamo emero.
5 Kaza põkõ ihnamõko mã toto toemynyhmarykõme,
Axikerõ põkõ emynyhmãko mã toto.
Oty pona xitakehpyra mã mokaro pirixteu tõ akoĩpyry?
6 Ynara kohtãko matose, pirixteu tomo:
‘Ritonõpo, otara ahtao yna etapakehnõko mah?
Atapemã ikurãkako ropa ẽ aka;
moroto rokẽ tehme ehtohme!’
7 Yrome moro tapema oseremasaromepyra mana,
erohtoh tokarose ahtao ya aerohtohme.
Mokyro aropoase osetapase pata Axikerõ tõ maro,
ahno maro roropa tuna konõto ehpio po.”

48

Moape enahkatoh poko

1 Ritonõpo Jamihmehxo, Izyraeu tõ Esemy ynara tykase Moape tõ poko:
“Emynyhmatoko pata Nepo põkõ poko, ipatarykõ tonahkase exiryke!
Pata Kiriataĩ tapoise nexiase,
isoutatu tõ tapyĩ jamihme exikety tytahkase,
tomase nono pona, epõkõ typoremãkase.
2 Imehxo Moape tõ ehtopõpyry tonahse.
Hexipõ po, epetõkara osenetupuhnõko mã toto tynyrirykõ poko:
‘Ehmaropa, Moape tõ enahkase!’
Soutatu tõ ytõko mã toto pata Matamẽ poremãkase;
mynyhme rokẽ exĩko moro pata põkomo.
3 Pata Horonaĩ põkõ kohtãko mã toto:
‘Yna etapãko mã toto!
Yna esary enahkãko mã toto!’

4 “Moape nonory tonahkase mana;
poetohti xitãko mana.
5 Etatoko ke ixitarykomo, osema tao pata Ruite pona,
etatoko roropa kui kui katoh moro,

sam karyke osema tao ikurenaka pata Horonaĩ pona.
6 ‘Axiny! Tururume ytotoko osepynanohtohme!’
ãko mã toto, kui ãko mã toto.
‘Epatoko jumẽtu samo, ona po exiketomo, tosẽke pyra exiketomo!’

7 “Moape tomo ajamitununu ipune mekaroatose omõkomory roropa oewomatohkõme repe,
yrome seromaroro typoremãkasẽme exĩko mase.
Oritõ Kemo tarosẽme exĩko imepỹ nono pona, otuisary poenõ maro oritõ poko oturuketõ
maro.
8 Apatary tõ emero osewomara exĩko,
tonahkasẽme exĩko mã toto; jakanahmã tomo,
ona maro somohmã tõ maro typahsẽme exĩko mã toto.
Ywy Ritonõpo oturuno.
9 Topu imenekatoko aorihtyã ekepyry zonẽtohme, Moape tõ kyryryme, ynara exiryke,
okynã pyra sero nono tonahkasẽme exĩko;
ipatary tõ patãpome exĩko, tytaõke pyra.
Ahno pyra exĩko mã moroto.”

10 Popyra ehtoh enehpoko mokyro ajoajohpe rokẽ Ritonõpo nyripohpyry poko exikety!
Popyra ehtoh oehnõko mokyro a soutatume ahtao
yrome onuopyra ynororo ahtao!

Moape tõ patary tõ enahkatoh poko
11 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Moino ro Moape tõ osetapara toh nexiase, towomase toh nexiase, epetõkara a anaropyra toh nexiase imehnõ poetoryme, inonory poe. Uwa eukuru sã mã Moape tomo tukurãkase ahtao, onywyrywyrymara ahtao, anarykara roropa ahtao imepỹ ẽ aka. Tomepore aexihpyry atahnikara nexiase, onytyoromara nexiase.
12 — Naeroro etatoko pahne, imeĩpo, ãko Ritonõpo mana, imehnõ ahno enehpõko ase Moape tõ enahkatohme, uwa eukuru kuamyry sã nono pona ipoko erohketomo a. Moape tõ kuãnõko sã mã toto, ẽ tõ akuhmõko mã toto.
13 Mame Moape tõ ehxirõko mã toto tyneponãmarykõ Kemo poko, Izyraeu tõ ehtopõpyry samo toehxirose toto ahtao Peteu poko towomanekõme enetupuhxĩpo eya xine.
14 Orutua komo, Moape põkomo, ynara kasaromepyra matose:
Orẽpyra ynanase, jamihme ynanase osetapary poko,
kasaromepyra matose.
15 Moape tomo, ipatary tõ maro tonahkase mã toto;
ipoenõ, nuasemãkõ totapase mã toto.
Ywy ase Tuisa, oturũko ase.
Jesety Oesẽkõme mana, Jamihmehxo Exikety.
16 Sero ahno poremãkatoh ameke pyra oehnõko mana;
okynã pyra oenahkatoh oehnõko mana.

17 Emynyhmatoko Moape tõ poko, ameke pyra exiketomo; mokyro esety waro exiketomo.
Ynara kahtoko:
“Orẽpyra oehtohkõ tonahse,
imehxo oehtopõpyry nenahno.”
18 Amarokõ, Tipõ põkomo, yhtoko tuisame exiketõ esary poe;
oporohtoko nono pona, putoh katoh pona.
Moape poremãkane tooehse mana;
soutatu tõ tapyĩ tõ jamihme exiketõ tahkãko mana.
19 Pata Aroea põkomo, osema ehpiõ po eraximatoko;
ekaropotoko mokaro epaketomo a: “Otara toehse?”
20 Ynara ãko ezuhnõko mã toto:
“Moape nonory põkõ typoremãkase mã toto.
Ixitatoko mokaro poko tonahkase toto exiryke.
Zuruko toto tuna Aranõ ehpikuroko Moape poremãkatopõpyry poko.”
21 Ona po pata tõ wãnohtoh toehse mana: Horõ wãnohtoh te, Jasa te, Mepaate te,
22 Tipõ te, Nepo te, Pete-Tipirataĩ te,
23 Kiriataĩ te, Pete-Kamuu te, Pete-Meão te,
24 Keriote te, Posora, enara. Moape tõ patary tõ porehme moe exiketomo moe pyra exiketõ roropa emero tuãnohsẽme exĩko mã toto.

25 Moape orẽpyra ehtoh takurihmose, ajamitunuru tonahkase mana. Ywy Ritonõpo
oturuno.

Moape ehxirotoh sero

26 Ynara ãko ro Ritonõpo mana:

— Toetỹse Moape tõ tyripotoko, turumekase jexiryke eya xine, Ritonõpo, toto Esẽkomo.
Tonarutatopõpyry aka omõnõko Moape tõ mana. Toto zurõko imehnõ mana.

27 Moape tomo, wenikehpyra hma Izyraeu tõ zurotopõpyry oya xine? Mokaro tyrise oya
xine omato kõ samo tapoise ahtao.

28 — Moape põkomo, apatarykõ irumekatoko, ytotoko osesarise topu tõ rãnaka. Utuku sã
ehtoko. Tymỹkõ rĩko mã toto topu emory ehpiõ po.

29 Moape tõ epyrypaketõme mã toto. Imehnõ motye kure osekarõko mã toto. Typoko xine
rokẽ osenetupuhnõko mã toto.

30 Ywy Ritonõpo, imehnõ zehno Moape tõ ehtoh waro ase. Epyrypãko mã toto toiparo
rokẽ tynyrirykõ poko. Okynã pyra tonahse mã toto.

31 Morara exiryke xitãko ase Moape põkõ poko emero, Kia-Here põkõ poko roropa.

32 Xitãko ase itamurumehxo Xipima põkõ poko, Jazea põkõ poko roropa, yrome itamu-
rume hkopyra. Pata Xipima, uwa zoko sã mase; ãmoriry tõ ahtãko tuna konõto Aorikyhpyry
epozakoxi mya pata Jazea pona. Yrome seromararoro oepetõkara a anarykatyã tonahkase
tiriiku tõkehko, uwa zoko tõ roropa.

33 Tãkye ahno ehtoh tonahse, atãkyematoh roropa tonahse Moape nonory kurã po. Uwa
eukuru onyripyra toehse mã toto. Eukuru rinanõ pyra mana, kui kananõ pyra roropa
mana tãkye ehtoh ke.

34 — Mokaro pata Hexipõ põkomo te, pata Ereau põkõ roropa kui ãko mã toto, toto kui
katoh etãko imehnõ mana Jasa po. Osetãko roropa pata Zoa põkomo a te, mya roropa
Horonaĩ põkomo a, pata Tyrisenã Ekerate põkomo a roropa. Iporiry Ninirĩ roropa tãpaise.

35 Moape põkomo a tynekarorykõ zahkakehpõko ase ypy tõ emory po. Inekarorykõ
zahkakehpõko ase eya xine toto ritõ tõ eahmaryme. Ywy ase Ritonõpo, oturuno oya xine.

36 — Morara exiryke emynyhmãko ase, xitãko ase ukurohtao Moape tõ poko, pata
Kia-Here põkõ poko roropa, rue etone sã ase ahno hnamoryme ekepyry zonẽtoh poko;
ikyryrykõ emero tonahkase exiryke.

37 "Zũsetykõ tysahkase emynyhmaryme, tõsetypokase roropa mã toto. Typihpyrykõ
tysahsahkase ihnamoryme eya xine tomarykõ poko, upo topuxiximã tamuruse eya xine.

38 Zara po emero tapyi tao, xitãko mã toto, pata esemary tõ ae roropa, Moape tyhmose ya
exiryke oripõpo samo yzamaro pyra toehse ahtao," ãko Ritonõpo mana.

39 Ihnamõko mã toto: Moape tõ tytahkase sã mã toto! Ehxirõko mã toto! Inonory
tonahkase mana, eunohnõko mã toto imehnõ nonory põkomo, zomye exiketomo. Ywy
Ritonõpo oturuno.

Osewomasaromepyra Moape tõ exĩko

40 — Ywy Ritonõpo ekaroase: Imepỹ ahno oehnõko osetapase Moape tõ maro. Piano sã
oehnõko mana yhtose Moape pona, taporihke.

41 Ipatarykõ tapoisẽme exĩko mã kehko soutatu tõ tapyĩ jamihmãkõ maro. Moro toehse
ahtao Moape tõ soutatu tõ oserehnõko mã toto nohpo samo jetũ toehse ahtao enururuhtao.

42 Moape tonahkasẽme exĩko, tynonoryke pyra exĩko mã toto, turumekase jexiryke eya
xine.

43 Enaromỹke ehtopo, eutary tõ nono ao, ahno apoitoh roropa Moape tõ eraximãko. Ywy
Ritonõpo oturuno.

44 Epaketõ enaromỹke eutary aka epukãko mã toto, eutary ae tutũtase exiketõ apoitoh
taka omõnõko mã toto, Moape tõ enahkatoh tymenekase Ritonõpo a exiryke, Moape tõ
enahkapotohme.

45 Imehnõ epãko mã toto, tapotũkehse, osewomatoh zupĩko pata Hexipõ po repe. Yrome
Hexipõ, tuisa Seõ patahpyry zahnõko mana. Moape nonory ehpio tyahkase, ypy tõ emory
roropa, osetapary se exiketõ esary.

46 Moape tomo myhene! Tyneponãmarykõ Kemo eahmananõ tonahkase; imũkuru tomo,
ẽxiry tõ roropa tarose imehnõ poetoryme.

47 Yrome imeĩpo Moape tõ enehpõko ropa ase, apitoryme toto ehtopõpyry sã toto ehtohme
ropa.

Moro sã Moape tõ wãnohpõko Ritonõpo Kuesẽkõ mana.

49

Amonita tõ wãnohtoh poko Ritonõpo a

1 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ amonita tõ poko:

— Otoko hnae Izyraeu tõ orutua komo? Sero nono, Ritonõpo nekarohpyry Izyraeu tõ esaryme ehtohme ewomananõ pyra hnae? Oty katoh ritõ Moroke a Kate tõ nonory tapoise, eahmananõ toytose roropa moro pona osesarise?

2 Yrome imeĩpo etonatoh enehpõko ase pata Rapa põkomo a, panaikatõ etãko mã toto. Moro amonita tõ patary enahkãko mã toto, nono pona emãko mã toto. Pata tõ pisarara moro zomye exiketõ apoto ke tonahkasẽme exĩko mã kehko. Mame tynonorykõ puxihkãko ropa Izyraeu tõ mana moro apoityã wino. Ywy Ritonõpo oturuno.

3 Ihnamoko, kui kahtoko Hexipõ põkomo! Pata Ae tonahkase mana! Oxitatoko nohpo tomo, Rapa põkomo! Upo amurutoko kamisa topuxiximã risemy, ihnamotoko. Tururume ytotoko, wazawazame rokene. Oneponãmarykõ, Moroke tarosẽme exĩko mya imehnõ nonory pona, ipoko oturuketõ maro, tuisame exiketõ maro.

4 Jurumekahpõkomo, oty katoh epyrypãko matou? Orẽnõko matose. Oty katoh jamihme ro osekarõko matou? Imehnõ etonasaromepyra mã toto amaro xine, ouno toexirykõke, ekarõko matose repe.

5 Emero rokẽ poe oerehtoh enehpõko ase opona xine, epãko matose emero porehme. Tururume ytõko matose osepynanohtohme, orihpyra ehtohme. Ahno pyra oxinamãko, soutatu pyra exĩko, osetapasaromepyra exĩko matose. Ywy ase Oesẽkomo, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oturuno.

6 — Yrome imeĩpo amonita tõ enehpõko ropa ase apitoryme toto ehtopõpyry sã toto ehtohme ropa. Ywy Ritonõpo oturuno.

Etõ tõ wãnohtopõpyry poko

7 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase Etõ tõ nonory põkõ poko:

— Pata Temã po tuaro exiketõ pyra mã toto. Tuaro toto ehtoh tonahse.

8 Tetã põkomo, eramatoko, tururume ytotoko! Otonẽtoko! Ezau pakomotyã enahkapõko ase, toto wãnohtoh toehse exiryke.

9 Uwa epery apoiryhtao ahno a, toitoine uwa tõ oxinomõko mã kehko zoko poko; omato tõ oepyryhtao koko ematonanohse, ise toto ehtoh rokẽ arõko mã toto.

10 Yrome Ezau pakomotyã mõkomory emero tapoise ya, aotonẽtohkõ tonahkapose ya. Naeroro otonẽsaromepyra toehse mã toto. Mokaro Etõ põkõ tonahkase toto, jekyry tõ maro, ikatonõ maro. Epara mã toto, emero.

11 Opoenõpo tõ inomoko ymaro, toto pynanohnõko ase. Oekyry tõ pytỹpo tõ ewomãko ase. Ah jenetupuhno toto.

12 Tõturuse ro Ritonõpo nexiase:

— Mokaro zae ehtoh poko exiketõ tuãnohse ahtao imehnõ samo, awãnohpyra xine osekarõko matou? Tuãnohsẽme exĩko matose roropa.

13 Ywy roro oturuase pata Posora põkõ poko, ynara totapose ywy: Posora põkõ enatyry osenuruhkatohme exĩko, ipatarykõ patãpome exĩko mana; imehnõ moro pata eunohnõko mã toto, moro pata esehtõko mã toto popyra ehtoh enehpotohme. Pata tõ pisarara moro pata zomye exiketõ tonahkasẽme exĩko jũme. Ywy Ritonõpo oturuno.

14 Naeroro ynara tykase ywy:

— Ritonõpo Kuesẽkõ omiry totase ya. Tõmiry arone tonyohse eya imeimehnõ ahno zurutohme ynara katohme: “Osoutatu tõ oximõpotoko etonatohme, Etõ poremãkatohme!

15 Etõ tomo, jamihme pyra ononorykõ põkõ rĩko Ritonõpo mana. Ouno xine pyra exĩko imehnõ mana, emero.

16 Imehnõ motye orẽpyra mosekaroatose, yrome tõsenekunohse mexiatose. Topu tõ rãnao tõsesarise matose, ypy tõ emory po. Yrome kaehxo awahtao xine ro piano samo oporemãkapotorỹko Ritonõpo mana. Ywy, Ritonõpo, oturuno.”

17 Ynara tykase Ritonõpo:

— Etõ tõ poremãkatoh popyrahxo exĩko mana. Moro kuroko ytoketõ osenuruhkãko mã toto, enaromỹke exĩko mã toto moro eneryke tyya xine.

18 Etõ exĩko Sotoma tõ ehtopõpyry samo, Komora maro tonahkase toto ahtao, pata tõ pisarara tomye exiketõ maro. Moroto patãpome exĩko, ahno esaryme pyra, axĩtao rokẽ tosarykõ onyripyra moroto mã toto. Ywy Ritonõpo oturuno.

19 Reão samo, tũtaryhtao itu htae, tuna Joatão ehpikuroko onuhtohme onahpoty pona, moro sã oehnõko ase Etõ põkõ erehtohme. Epãko mã toto tynonorykõ poe. Mame tuisame ynymenekahpyry mokaro esẽme exĩko mana. Onoky nae ysã exikety? Onoky orẽpyra nae ymaro tõsetapary zuno pyra? Otoko kowenatu nae tõmiry omipona jyrĩko?

20 Naeroro etatoko pahne: ywy Ritonõpo osenetupuhno ynara tyritohme Etõ tomo a. Etatoko ke, ynara Temã põkõ rĩko ase: ipoenõ syryhmãko imehnõ mana, tamuhpomãkõ roropa. Oserehnõko mã toto, moro popyra ehtoh eneryke tyya xine.

21 Etõ typoremãkase ahtao panaikatõ konõto exĩko, nono tykytyky ãko, ahno kui kary
osetãko moe, tuna konõto Akapa po.
22 Pata Posora põkõ maro osetapãko epetõkara mana piano samo, taporihke yhtõko kaino
axiny ikarimotatohme. Moro toehse ahtao Etõ tõ soutatu tõ enaromỹke exĩko ipunaka,
nohpo samo jetũ toehse ahtao enururuhtao.

Tamaxiku wãnohtoh poko

23 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ pata Tamaxiku poko:
— Pata Hamate põkõ, pata Arapate põkõ roropa torẽtyke mã toto, enaromỹke mã toto,
popyra ehtoh oepyry poko turuse toto exiryke. Enaromỹke toto ehtoh pohkane konõto sã
tuna konõto kuao oehnõko mana toto pona, toto nerymatoh samo. Oseremara mã toto.
24 Tamaxiku põkõ jamihme pyra mã toto. Toeramase mã toto epatohme enaromỹke. Sam
ãko mã toto. Ihtomãko nohpo samo jetũ toehse ahtao enururuhtao.
25 Moro pata kurã potu, tãkye aexihpyry, seromaroro patãpome toehse, tytaõke pyra
ipunaka.
26 Naeroro moro ẽmepyry toehse ahtao nuasemãkõ, soutatu tõ maro emero totapasẽme
exĩko pata esemary tõ ae. Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oturuno.
27 Pata Tamaxiku apuru tõ zahkãko ase. Moro apoto Pẽ-Hatate tapyĩ tõ konõto enahkãko
mana.

Ketaa wãnohtopo, Hazoa roropa

28 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ ahno Ketaa tõ poko, pata Hazoa tuisary tõ poko roropa,
typoremãkase aexityã tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy a:
— Otũtatoko Ketaa põkõ poremãkatohme; mokaro enahkatoko xixi tũtatoh wino aex-
ityamo.
29 Itapyĩkõ apoitoko, eky tõ maro kaneru tõkehko, ikyryry tõ emero kamisa tõkehko itapyĩ
tõ tae, kameru tõ maro. Ynara kahtoko: “Emero rokẽ po õmye xine iiryhmatoh nae,
etapatopo, enahkatopo, orihmapotopo!”
30 — Hazoa põkomo, ywy, Ritonõpo ynara ãko ase, oenaroximatorỹko ase: Epatoko mya,
otonẽtoko. Tuisa Napukotonozo, Papironia esemy tõsenetupuhse oporemãkarykõ poko,
ynara tykase:
31 “Ehmaropa! Mokaro syporemãkatatose, orẽpyra osekarõko mã toto, towomase! Ipatary
tõ ameke mã toto imehnõ wino. Omõtoh apuru pyra mã toto isorotohto pyra roropa.” Ywy
Ritonõpo oturuno.
32 — Jeky tõ tarosẽme exĩko mã kehko, kameru tomo, pui tõkehko! Mokaro ahno
sapararahme aropõko ase emero rokẽ pona, mytyhse tũsetykõ sahkananomo, mokaro a
popyra ehtoh enehpõko ase emero rokẽ poe. Ywy Ritonõpo oturuno.
33 Hazoa ahno esaryme pyra exĩko mana. Jũme patãpome exĩko, kaikuximo tõ itu htaõ kõ
esaryme rokene.

Erão wãnohtoh poko

34 Okynã pyra Zetekia tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme, Ritonõpo tõturuse ya Erão poko.
35 Ynara tykase Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety:
— Orẽpyra toehse Erão soutatu tõ pokoino pyrou ekomary poko emese kure exiketomo.
Yrome mokaro emero etapãko ase.
36 Tyryrykane enehpõko ase emero rokẽ poe Erão pona. Erão põkõ sapararahme aropõko
ase imeimehnõ nonory pona. Imehnõ nonory pona epãko mã toto.
37 Mame topetõkara zuno Erão põkõ ripõko ase, toto etapary se exiketomo. Mame toto
zehno jexiryke toto enahkapõko ase. Imehnõ nonory põkõ soutatu tõ enehpõko ase toto
poremãkatohme, toto enahkatoh pona. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
38 Erão tuisary tõ, tamuximãkõ maro enahkapõko ase, moroto tuisame jehtoh apõ
tyritohme.
39 Yrome imeĩpo Erão ehtopõpyry sã tyripõko ropa ase. Ywy Ritonõpo oturuno.

50

Papironia poremãkatoh poko

1 Ritonõpo Kuesẽkõ tõturuse ya Papironia poko, epõkõ poko roropa. Ynara tykase
ynororo:
2 “Imeimehnõ nonory põkõ zurutoko!
Oturutoko eya xine!
Zuaro toto tyripotoko jarao, imehnõ netaryme!
‘Papironia tapoise!
Mokaro neponãmarykõ Peu-Maatuke tytahkase!

Papironia neponãmarykõ toehxirose mã toto.
Toto neponãmary nuriamã tytahkase mã toto!' "
3 — Ahno tooehse inikahpoe osetapase Papironia maro. Patãpome tyrĩko mã toto. Ahno epãko mã toto okyno tõ roropa epãko. Arypyra exĩko moroto mana.

Izyraeu tõ oehnõko ropa
4 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Moro ẽmepyry toehse ahtao, Izyraeu tõ oehnõko ropa Juta tõ maro tyxitarykõme, jupĩko roropa mã toto, Tosẽkõme.
5 Ekaropõko mã toto: "Otoko osema nae Xião pona?" Mame ytõko mã toto xiaro, Xião winakoxi. Ynara ãko mã toto: "Ehmaropa oximaro kuehtohkõme Ritonõpo maro, Kuesẽkomo a. Kuomirykõ setapotone eya, jũme wenikehpyra ropa kuehtohkõme."
6 — Ypoetory tõ kaneru tõ sã mã toto, tytahse ypy tõ poro, azahkuru toehse ipyno exiketõ exiryke, erase tomo. Taropose toto eya xine ypy tõ po. Mame kaneru tõ sã toytose toto ypy tõ poro, somohmã poro roropa. Mame tuenikehse toh nexiase tosarykõ poko.
7 Tyyryhmase toto imeimehnomo a nexiase, tonese ahtao eya xine. Epetõkara ynara tykase: "Iirypyryme toehse mã toto Ritonõpo a. Naeroro toto ryhmary kyya xine azahkuru pyra mana. Zaehxo mokaro exiry anamonohpyra toto ahtao Ritonõpo Tosẽkõ omiry omipona, tytamuru tõ ehtopõpyry samo."
8 — Izyraeu tomo, epatoko Papironia poe! Moro nono irumekatoko! Moro poe ytoketõ osemazuhme ehtoko!
9 Ynara exiryke: Inikahpoe imehnõ nonory põkõ oximõpõko ase jamihme exiketomo ytotohme etonatohme papironio tõ maro. Osetapãko mã toto pata Papironia poremãkatoh pona. Isoutatu tõ pyrou wõko mã toto, emese kure urakanaketõ samo. Amonohpyra mã toto.
10 Papironia mõkomory kurã apoĩko mã toto, typenetatohkõ emero arotohme tymaro xine. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

Papironia poremãkatoh poko
11 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Papironia põkomo, mõkomo kurã maroatose emero ypoetory tõ nonory poe. Seromaroro tãkye matose pui poenõ samo, tymyhpokase exikety sã onahpoty po, kawaru sã roropa, ekuremara exikety.
12 Yrome apatarykõ typoremãkasẽme exĩko; ehxirõko mã Papironia põkõ mana. Ime pyra exĩko mã toto ipunaka. Patãpome exĩko, ona sã tonore, tuna maro pyra.
13 Mokaro zehno jexiryke Papironia ipapyhpyryme exĩko mana, typahse nono pona. Ahno pyra exĩko moroto mã rahkene. Moro kuroko ytoketõ: "To!" ãko mã toto, osenuruhkãko mã toto. Enaromỹke exĩko moro eneryke tyya xine.
14 — Typyreke exiketomo, ytotoko etonatoh pona Papironia maro. Pata zomye ytotoko. Pyrou ke tuotoko opyre tõ ke emero, iirypyryme toehse toexirykõke ya, Ritonõpo.
15 Kui kahtoko osetapary poko pata zomye porehme! Seromaroro Papironia tõsekarose. Apuru tõ tytahkase. Tomase mã toto nono pona. Ywy Ritonõpo emỹpõko ase papironio tomo a. Amarokõ roropa emỹpotoko. Papironia põkõ tyritoko imehnõ ritopõpyry sã eya xine.
16 Otyro puhturu anarykapopyra ehtoko moro nono po, tykyrysã anapoipopyra ehtoko roropa Papironia po. Katonõ emero imeimehnõ nonory poe aepyhpyã morotona enaromỹke exĩko topetõkara soutatu tõ poko. Ytõko ropa mã toto tynonorykõ pona ropa.

Izyraeu tõ oepyry ropa poko
17 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Izyraeu tõ kaneru tõ sã mã toto tyyryhmase ahtao reão tomo a, sapararahme taropose ahtao roropa eya xine. Osemazuhme Izyraeu tõ typoremãkase Axiria tuisary a, imeĩpo jehpyry tonahse tuisa Napukotonozo a, Papironia esemy.
18 Morara exiryke ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esemy tuisa Napukotonozo wãnohnõko ase ipoetory tõ maro, axirio tõ esẽ wãnohtopõpyry sã ya.
19 Izyraeu tõ arõko ropa ase inonorykõ pona. Tykyrysã poko otuhnõko mã toto ypy Karameru po, Pasã po roropa. Kure rokẽ otuhnõko mã toto emero ipenetatohkõ poko Eparaĩ nonory po, Kireate nonory po roropa.
20 Moro ẽmepyry toehse ahtao Izyraeu tõ onyhxiropyra exĩko imehnõ mana iirypyry poko, Juta tõ roropa onyhxiropyra imehnõ mana popyra ehtoh poko. Mokaro emero tõxinamase exiketõ rypyry korokãko ase. Ywy Ritonõpo oturuno.

Papironio tõ wãnohtopõpyry poko
21 Ritonõpo ynara tykase:

— Ytotoko osetapase Merataĩ põkõ maro, Pekote põkõ maro. Mokaro etapatoko, toto enahkatohme jũme rokene. Ynyripohpyry oya xine tyritoko, emero porehme.
22 Moro panaikatõ osetapary poko osetãko mana moro nono po. Itamurume tonahkasẽme exĩko mana.
23 Maheta ke sã sero nono põkõ tytahkase Papironia a, seromararo moro maheta tytahkase sã rahkene! Imehnõ nonory põkõ emero tõsenuruhkase toto Papironia poremãkatoh eneryke tyya xine.
24 Amarokõ Papironia põkõ tuaro pyra awahtao xine tomõse matose ynyrihpyry taka, ãpoitohkõ aka. Tapoise matose, ãpuruhpyry aka tõsetapase oexirykõke ymaro.
25 Ywy Ritonõpo Oesẽkõ Jamihme Exikety a ypyre tõ esary totapuruhmakase. Ypyre tõ touse ya, zehno toehse jexiryke, erohtoh nae jexiryke roropa Papironia po.
26 Emero rokẽ poe osetapatoko Papironia poremãkatohme! Tiriiku tõkehko ẽ ikararahtoko! Mõkomo enehpotoko kaetokohxo tyritohme tiriiku tõkehko kaetokohxo ehtoh samo! Sero nono enahkatoko porehme. Akoĩpyry onynomopyra ehtoko ipunaka.
27 Isoutatu tõ etapatoko emero. Toto enahkatoko! Papironia põkõ enatyry toehse myhene! Toto wãnohtoh toehse rahkene!
28 Epaketõ Papironia poe toeporehkase mã toto Xião pona. Ekarõko mã toto Ritonõpo Kuesẽkõ emỹpotoh poko; Papironia põkõ wãnohtopõpyry poko Itapyĩ Kurã enahkatopõpyry emetakame.
29 — Pyrou ekomananõ enehpotoko oximõme Papironia põkõ wotohme. Pyrou ekomary waro exiketõ emero enyohtoko morotona. Pata zomyehmapotoko epara toto ehtohme. Papironia põkõ epehmatoko inyrityã imehnomo a emetakame, imehnõ motye kure osekaroryke eya xine yneneryme. Ywy ase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ Kurano.
30 Morara exiryke imũkuru tõ nuasemãkõ totapasẽme exĩko osema tao, soutatu tõ emero tonahkasẽme exĩko moro ẽmepyry ae. Ywy Ritonõpo oturuno.
31 — Papironia, imehnõ motye kure osekarõko matose. Naeroro ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oepekara ase! Awãnohtohkõ toehse mana.
32 Omoro, ahno epyrypaketomo, osetapãko mase, epukãko mase, imehnõ ãkorehmara exĩko mã toto owõtohme ropa. Apatary tõ zahkãko ase. Toto zomye exiketõ emero tonahkasẽme exĩko mana.
33 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase:
— Izyraeu tõ etuarimãko mã toto, Juta tõ maro. Toto rohmanohpõko imehnõ mana, ãpuruhpyry tao samo. Toto onymyhpokara mã toto, aytotohkõme ropa.
34 Yrome mokaro pynanohne jamihme mana; esety mã Ritonõpo Jamihmehxo Exikety. Mokaro ewomãko mana. Osetapara moro nono põkõ tyripõko mana. Yrome Papironia põkõ orẽnõko mã toto, otupĩko mã toto.
35 Ynara tykase Ritonõpo:
“Ah norihno toto Papironia põkomo, osetapary poko!
Ah norihno toto, ahno maro ituisary tomo, tuaro exiketõ maro!
36 Ah norihno toto ipyaxiãkõ, ajohpe exiketomo, putuhtome exiketomo!
Ah norihno toto soutatu tomo, tõserehse exiketomo.
37 Ah tonahkase kawaru tõ nexĩ toto, kahu tõ maro etonatoh kyryry!
Ah norihno toto soutatu tomo torẽse exiketomo, topehmase exiketomo etonatohme!
Imõkomory kurã enahkapotoko!
Itinerũ apoitoko arotohme amaro xine!
38 Ah nenahno itunarykomo, nono tonore rokẽ ehtohme.
Papironia nonory pehme mana tyneponãmarykõke, ahno naxikatyamo;
mokaro pokoino rowohpe sã toehse mã toto.”
39 — Naeroro onokyro tõ esaryme Papironia nonory exĩko mana, kaikuximo tõ esaryme, suhsuku tõ maro, enara. Ahno esaryme pyra exĩko mana, patãpome rokẽ exĩko mana jũme.
40 Mame Papironia exĩko Sotoma ehtopõpyry samo Komora maro. Moro pata tõ tonahkapose ya pata tõ pisarara, moro zomye exiketõ maro. Jũme ahno esaryme pyra moroto toehse. Ywy Ritonõpo oturuno.
41 “Ahno imoihmãkõ oehnõko moinõ, nono poe inikahpoe;
ahno orẽpyra exiketõ, tuisa tõ tuhkãkõ maro, tykyryrykõ rĩko mã toto etonatohme.
42 Typyreke mã toto, tytakyke, tytapemake roropa.
Imehnõ ryhmãko mã toto,
imehnõ pyno pyra mã toto.
Ipanaikatõ tuna konõto pohkane sã mana kawaru po aytorykohtao.
Papironia põkõ maro osetapary eraximãko rokẽ mã toto.
43 Papironia tuisary turuse mokaro oepyry poko.
Emary jamihme pyra toehse.

Atasamãko mana yronymyryme, nohpo samo jetũ toehse ahtao aenururuhtao.”
44 — Enetoko ke, reão samo itũtaryhtao itu htae tuna Joatão ehpio ino onuhtohme
onahpoty pona, moro sã oehnõko ase Papironia põkõ erehtohme. Epãko mã toto typatarykõ
poe. Mame ynymenekahpyry tuisame mokaro esẽme exĩko mana. Onoky nae ysã exikety?
Onoky orẽpyra exiketyme ymaro osetapary zuno pyra? Onoky kowenatume exikety tõmiry
omipona jyrĩko nae?
45 Naeroro etatoko pahne. Ywy, Ritonõpo ynara osenetupuhno Papironia põkõ
wãnohtohme. Etatoko ke ynara toto rĩko ase: ipoenõ roropa tytywyhmasẽme exĩko mana.
Oserehnõko mã toto moro popyra ehtoh eneryke tyya xine.
46 Papironia typoremãkase ahtao panaikato konõto osetãko mana. Nono tykytyky ãko
mana. Ahno kui kary osetãko mana moe imeimehnõ nonory po.

51

Papironia wãnohnõko ro Ritonõpo mana

1 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Tyryrykane konõto enehpõko ase, enahkapotoh konõto Papironia pona, ahno pona,
enara.
2 Imeimehnõ nonory põkõ enehpõko ase Papironia põkõ enahkatohme tyryrykane
konõto samo tiriiku akamuru mya arory samo. Morohne enahkatoh ẽmepyry toehse ahtao
osetapãko mã toto emero rokẽ poe. Moro nono patãpome rokẽ inomõko mã toto.
3 Pyrou onekomapopyra ehtoko Papironia soutatu tomo a, osewomatoh anamurupopyra
ehtoko roropa; nuasemãkõ onypynanohpyra ehtoko; isoutatu tõ enahkatoko!
4 Tapurosẽme exĩko mã toto, orihnõko mã toto osema tao pata tõ po.
5 Izyraeu tõ onurumekara Ritonõpo Kurã nexiase. Juta tõ roropa onurumekara nexiase
iirypyryme toehse toto ahtao ro Izyraeu tõ Esẽ neneryme.
6 Epatoko Papironia poe! Osepynanohtoko osepynanopyrykõ waro awahtao xine! Orih-
pyra ehtoko, iirypyryme Papironia ehtoh pokoino. Seromaroro emỹpõko ase Papironia
nyrihpyry poko. Mokaro wãnohnõko ase inyrihpyrykõ emetakame.
7 Jemary ao Papironia nexiase kopu samo, uuru risemy, toetỹse sero nono põkõ emero
tyripose eya. Moro eukuru moro kopu ao tõse ahtao imehnõ nonory põkomo a tyrowotase
toh nexiase.
8 Mõtoino rokẽ Papironia toepukase, tonahkase! Ihnamotoko! Opi enehpotoko apuroh-
pyry tõ epinohtohme. Moro ke otarame ekurãkãko ropa mana.
9 Imeimehnõ nonory poe aepyhpyã morotona osesarise ynara tykase: “Papironia põkõ
akorehmary se ynanexiase repe, yrome tonahkase toto exiryke anakorehmasaromepyra
ynanexiase. Ehmaropa emero kynonorykõ pona ropa. Papironia tuãnohse Ritonõpo a
tyjamitunuru ke. Tonahkase mana ipunaka.”
10 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Ypoetory tomo ynara okohtatoko: “Zae kuehtohkõ tonepose Ritonõpo a. Ehmaropa
Jerusarẽ pona morotõkõ zurutohme Ritonõpo Kuesẽkõ nyrihpyry poko.”
11 Ritonõpo poe etonary se Metia tuisary tomo Papironia põkõ maro, Papironia enahka-
pory se Ritonõpo exiryke. Itapyĩ Kurã enahkatopõpyry papironio tomo a Jerusarẽ po
emỹpõko Ritonõpo mana.
Soutatu tõ tuisary ynara ãko:
— Pyrou potyry ikurãkatoko suime ehtohme! Õsewomatohkõ ikurãkatoko roropa!
12 Soutatu tõ aropotoko pata Papironia apuru tõ tahkatohme! Erase tõ akorehmananõ
tyritoko! Enenanõ tyritoko roropa! Orutua kõ tõtonẽse exiketõ tyritoko epaketõ
apoitohme!
Tyriry se Ritonõpo ehtoh emero tyrise eya; Papironia põkõ enaroximatopõpyry ae ro
Ritonõpo a tyrise roropa eya.
13 Tuna tõ tuhke nae Papironia nonory po, mõkomo kurã typyne exikety nae roropa
mana. Yrome aenatyry toehse mana, aorihmapotoh toehse.
14 Tõmiry totapose Ritonõpo a, Jamihmehxo Exikety orutua kõ tuhke enehtohme etona-
tohme Papironia põkõ maro. Eporehkãko mã toto taparara tõ samo ikuhpỹme, akurume sã
toto ahtao. Kohtãko mã toto orẽpyra.

Eremiatoh Ritonõpo eahmaryme

15 Tyjamitunuru ke sero nono tyrise Ritonõpo Kuesẽkomo a.
Zuarohxo toexiryke emero tyrise eya sero nono po.
Tuarohxo toexiryke kapu tyrise eya tapyi riry samo.
16 Ritonõpo omipona aryryãko tuna mana kapu ao.
Akurũ tõ onuhmanohpõko mana nono etyhpyry tõ poe.

Neneneh kamexipõko mana konopo ae,
tyryrykane tũtanohpõko mana tymõkomory kurãkatoh tae.

17 Morohne eneryke tyya xine ahno tõ emero putuhtome sã,
tuaro pyra exiketõ sã osekarõko mã toto.
Mokaro neponãmary rinanõ tãkye pyra exĩko mã toto tynyrityã ajohpãkõ, isene pyra exiryke.
18 Mokaro neponãmarykõ typahsẽme rokẽ mã kehko.
Toiparo rokẽ tyrise mã kehko.
Tonahkasẽme exĩko mã kehko Kuesẽkõ oepyry ropa ahtao toto wãnohse.

19 Ritonõpo, Jako Esemy, mokaro sã pyra mana.
Emero Rihpõme mana.
Izyraeu tymenekase eya typoetoryme toto ehtohme.
Esety Kuesẽkõme mana, Jamihmehxo Exikety.

Papironia, mahetame Ritonõpo emahpo
20 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo:
“Papironia, omoro mase maheta sã jemah po etonatohme.
Jomi poe imehnõ nonory põkõ typoremãkase oya,
tonahkase toto oya.
21 Kawaru tõ tonahkase oya, epo xine ytoketõ maro.
Kahu tõ etonatoh kyryry tonahkase oya, aroponanõ maro.
22 Jomi poe orutua kõ totapase oya nohpo tõ roropa, tamuhpomãkomo te, poetohti tõ roropa,
nuasemãkõ totapase oya, oryximãkõ roropa.
23 Erase tõ totapase oya jeky tõ kaneru roropa.
Tupito poko erohketõ totapase oya jeky tõ kawaru roropa, kowenatu tomo te, kowenu poko erohketõ maro.”

Papironia wãnohtopo
24 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara ãko:
— Papironia põkõ wãnopyry ya enẽko matose, toto epehpyryme Jerusarẽ ryhmatopõpyry emetakame.
25 Papironia, ypy sã mase, sero nono emero porehme enahkaponeme mase, yrome ywy, Ritonõpo, oepekara ase. Papironia apoĩko ase, esary pipahmãko ase. Nono pona emãko ase. Orunome toto rĩko ase.
26 Ikyryry tõ topu tõ onyripyra ropa tapyime, patãpome jũme exĩko, ona tonorẽ sã rokene. Ywy Ritonõpo oturuno.
27 — Osetapapotoko! Rue tõ etotoko ahno tõ netaryme! Typyreke toh tyripotoko imehnõ nonory põkomo a etonatohme Papironia poremãkatohme! Tuisa tõ ahno maro oximõpotoko etonatohme Ararate tomo te, Mini tomo te, Axikenaze tõ maro. Toiro orutua imenekatoko soutatu tõ aroneme etonatoh pona. Kawaru tõ enehtoko tuhke rahkene taparara tõ tuhke exiry samo, akurũ sã toto ahtao.
28 Typyreke toh tyripotoko. Metia tuisary tõ enehpotoko, kowenu poko erohketomo te, tuisa tomo te, inonory põkõ maro emero oximõtohme etonatohme Papironia põkõ poremãkary poko.
29 Nono tykytyky ãko, kywyh ãko roropa ynara exiryke: Tyriry se toehtoh rĩko Ritonõpo mã rahkene. Patãpome Papironia rĩko mana ona tonorẽ samo, ahno esaryme pyra rahkene.
30 Papironio tõ soutatu tõ tãtatapoikehse toh mana. Tehme rokẽ mã toto tytapyĩkõ jamihme exiketõ tao. Torẽse toehse mã toto, otupĩko rokẽ mã toto. Pata omõtoh apuru tõ tytahkase toto, tapyi tõ tyahkase mã kehko.
31 Omi aronanõ atakenaka ytõko tururume Papironia tuisary zuruse: Apatary aka tomõse epetõkara emero rokẽ poe.
32 Tuna akuohtoh tapoise epetõkara a, kysoutatu tõ tapyĩ jamihmãkõ tyahkase roropa eya xine. Soutatu tõ papironio tõ tõserehse mã toto.
33 Okynã pyra toto sahkãko epetõkara, itũtũmãko mã toto, tiriiku samo itũtũmatoh po. Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, Izyraeu tõ Esẽ noturuno.
34 Papironia tuisary a Jerusarẽ tysahkase, tõse eya.
Pata tytaõke pyra tyripose eya tuna ẽ kuamyry samo;
zakareimo samo kuih tykase, tõse eya.
Tuesapare toehse ynororo typenetatoh ke.
Mame akoĩpyry typahse eya.

35 Ynara kahtoko, Xião põkomo:
“Papironia põkõ epehmako yna ryhmatopõpyry emetakame!”
Kaxitoko roropa, Jerusarẽ põkomo:
“Papironia põkõ zuãnohko yna ryhmatopõpyry emetakame!”

Izyraeu tõ akorehmãko Ritonõpo mana

36 Ynara tykase Ritonõpo Jerusarẽ põkomo a:
— Oewomatorỹko ase. Omỹpõko roropa ase! Ypoe Papironia tunary enatyry tõ anorỹko mana. Itunarykõ anorymapõko ase.
37 Mame Papironia topu tõ typahsẽme exĩko kaetokohxo, onokyro tõ esaryme. Moro eneryke osenuruhkãko mã toto. Patãpome exĩko mana. Moro enenanõ oserehnõko mã toto aenatyhpyry eneryke tyya xine.
38 Papironia põkõ emero aryryãko reão tõ samo, omiãko roropa reão poenõ samo.
39 Tyamene se rokẽ toh nae? Otuhtoh konõto ekarõko ase eya xine. Toetỹse toto ripõko ase tãkye roropa. Mame nyhnõko mã toto jũme pakara ropa ehtohme.
40 Mokaro arõko ase aorihmapotoh pona, kaneru poenõ samo, poti tõ maro, kaneru inunõ sã roropa. Ywy Ritonõpo oturuno.

Papironia poremãkatoh poko

41 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
— Papironia, pata kurã potu, sero nono põkõ zamaro aexihpyry, typoremãkase! Popyra ehtoh toehse eya. Moro eneryke osenuruhkãko mã toto, oserehnõko roropa mã toto, imehnõ nonory põkomo.
42 Tuna konõto tooehse Papironia epozakoxi, tyneryse pohkane konõto kuao.
43 Pata tõ typahse mã nono pona; ona sã toehse mã kehko tonore, tuna maro pyra, ahno esaryme pyra; moro kuroko ytopyra roropa mã toto.
44 Ritõ panõ Peu wãnohnõko ase, Papironia põkõ neponãmary. Imehnõ mõkomory tomatonanohse eya aexihpyry ipuxihkãko ropa ase. Imeimehnõ ahno tõ mokyro eahmakehnõko mã toto.
— Pata Papironia apuru tõ toepukase mã kehko.
45 Izyraeu tomo epatoko moro poe. Axĩ ke ytotoko osepynanohtohme zehno jehtoh winoino.
46 Oserehpyra ehtoko, enaromyra ehtoko imehnõ omiry etaryhtao oya xine. Jeimamyry ae imehnõ omiry etãko matose tyorono. Imehnõ etapary poko moro nono po te, tuisa etonary poko imepỹ tuisa tõ maro.
47 Morarame okynã pyra Papironia neponãmarykõ wãnohtoh oehnõko mana. Papironia põkõ toehxirosẽme exĩko mã toto, orihnõko roropa mã toto, emero porehme.
48 Typoremãkase Papironia ahtao, tonahkase ahtao aepyhpyamo a inikahpoe, eremiãko mã kapuaõkomo. Nono põkõ roropa emero eremiãko mã toto tãkye toehtohkõke.
49 Ahno totapase Papironia põkomo a emero rokẽ po sero nono po, seromararo typoremãkasẽme exĩko mã toto Izyraeu tõ totapase eya xine exiryke tuhke. Ywy Ritonõpo oturuno.

Ritonõpo omiry juteu tomo a Papironia po

50 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ypoetory tomo, Papironia po, typynanohse matose, orihpyra mexiatose! Seromararo ytotoko! Tehme rokẽ pyra ehtoko, oneraximara ehtoko! Moe awahtao xine ro atapyĩkõ htae, ypoko osenetupuhtoko, Ritonõpo Oesẽkomo. Wenikehpyra ehtoko Jerusarẽ poko.
51 Ynara ãko matose: “Ehxirõko ynanase tounohse yna exiryke. Toehxirose ynanase imehnõ ahno tomõse exiryke osa kurã taka Ritonõpo Tapyĩ taka.”
52 Morara exiryke ynara ãko ase: Papironia põkõ neponãmary wãnohtoh oehnõko mana. Toto wãnohnõko ase. Mame tapurose exiketõ pusuh ãko mã toto, sapararahme nono poro.
53 Tonukuru waro Papironia põkõ ahtao kapu aka, moroto itapyĩ jamihmã ritohme, ahno aropory ya ikyryry enahkapotohme. Ywy Ritonõpo oturuno.

Papironia enahkatopõpyry

54 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
“Etatoko ke, kui katoh Papironia po,
ahno xitãko tynonorykõ tonahkase exiryke.
55 Papironia enahkapõko ase mynyhme ehtohme.
Pohkane tõ konõto sã ahno soutatu tõ oehnõko mokaro nonory pona osetapase kui katoh ke opore.
56 Toehse mã toto Papironia enahkase;
isoutatu tõ tapoise mã toto,

taky tõ tytahkase mã kehko.
Ywy ase Ritonõpo, popyra exiketõ wãnohne,
Papironia põkõ epehmãko ase inyrityã emetakame.
57 Ituisary tõ toetỹse tyripõko ase, tuaro exiketomo te, tuisa tomo, soutatu tomo, enara.
Nyhnõko mã toto jũme owõpyra ropa ehtohme.
Ywy Tuisa oturuno.
Ywy ase Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety.
58 Papironia apuru tõ typahsẽme exĩko mã nono po.
Omõtoh apuru tõ kaehxo exiketõ tyahkasẽme exĩko apoto ke.
Ahno tõ erohtopõpyry toiparo rokẽ toehse mana.
Inyrityã tyahkasẽme rokene."
Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oturuno.

Jeremia nymerohpyry taropose Papironia pona

59 Seraia, Neria mũkuru, Maaseia pary, tuisame nexiase, tuisa Zetekia akorehmane Juta esemy. Asakoropane jeimamyry taropose ahtao Zetekia a Juta po, Seraia ytõko nexiase Papironia pona. Naeroro ynyripohpyry tõ ekaroase eya.
60 Pape imeroase Papironia enahkary poko, imeĩpo ehtoh poko roropa emero.
61 Ynara ase Seraia a:
— Toeporehkase awahtao pata Papironia pona ekurehpyra exiko: Sero pape, ynymerohpyry isekeremako emero, jarao, inetarykõme.
62 Imeĩpo oturuko Ritonõpo a ynara samo: "Ritonõpo, yna Esemy, õmiryme sero nono emero enahkapõko mase, ahno maro okyno tomo, onokyro tõ roropa. Patãpome exĩko sero pata mana jũme rahkene."
63 Mame sero pape tysekeremakehse ahtao mokaro netaryme topu imyhko ipokona ematohme tuna Eupyrati kuaka.
64 Mame ynara kaxiko: "Sero sã exĩko Papironia, nerỹko mana. Jũme onuhpyra ropa exĩko mana, enahkapõko mã Ritonõpo exiryke."
Epo, Jeremia omiry tonahse tarona.

52

Jerusarẽ poremãkatopõpyry
(2 Tuisa 24.18—25.7; 2 Koronika 36.11-21; Jeremia 39.1-7)

1 21me jeimamyry nae Zetekia nexiase tuisame toehse ahtao Juta tõ esẽme. 11me jeimamyry taropose ynororo tuisame ehtoh poko Jerusarẽ po. Jeny esety Hamutau kynexine, imepỹ Jeremia ẽxiry Ripina pono.
2 Tuisa Zetekia iirypyryme nexiase Ritonõpo neneryme, azahkuru ehtoh tyrise eya tuisa Jeoakĩ samo.
3 Tyekĩtapãse Ritonõpo exiryke Jerusarẽ tõ poko, Juta tõ poko roropa toto taropose eya tywinoino.
Morarame Napukotonozo omipona pyra toehse Zetekia.
4 Naeroro Napukotonozo tooehse tysoutatu tõ maro Jerusarẽ poremãkapose. Morara toehse jeimamyry 9mã po nuno 10mã po ẽmepyry 10me ehtoh po Zetekia tuisame ehtoh poko. Mame tosarykõ tyrise Papironia soutatu tomo a jarãnao, pata pũto. Apuru tyrise roropa eya xine Jerusarẽ poremãkatohme.
5 Mame moroto onurumekara toh nexiase jeimamyry 11me ehtoh pona Zetekia tuisame ehtoh poko.
6 Mame nuno 4mã po, ẽmepyry 9mã po, tynahke pyra toehse moro taõkõ ahtao,
7 pata apuru tytahkase papironio tõ soutatu tomo a omõtohme pata pona. Morara ahtao Juta tõ soutatu tõ toepase, koko, pata poe, soutatu tomo a tomyehmase pata ahtao ro. Tutũtase toto tuisa tupi kuroko, omõtoh ae asakoro apuru rãnakuroko. Toepase toto Joatão jakanahmã pona.
8 Yrome tuisa Zetekia tokahmase papironio tõ soutatu tomo a. Tapoise ynororo eya xine ona po, Jeriko pũto. Turumekase ynororo ipoetory tomo a emero.
9 Mame Zetekia tarose eya xine Napukotonozo ẽpataka, Ripira po ynororo ahtao, Hamate nonory po. Moroto Zetekia wãnohtoh tokarose eya.
10 Moroto Ripira po Zetekia mũkuru tõ totapase eya jũkõ ẽpataka. Zetekia akorehmananõ, Juta tõ tamuximãkõ totapase roropa eya.
11 Mame enuru typosohkase Napukotonozo a, keti ke tymyhse ynororo. Mame Papironia pona tarose ynororo.

Ritonõpo tapyĩ enahkatopõpyry
(2 Tuisa 25.8-17; 2 Koronika 36.17-21)

12 Morarame jeimamyry 19mã po, nuno 5mã po, ẽmepyry 7mã po Napukotonozo tuisame
ehtoh poko, Papironia esẽme, akorehmane Nepuzaratã, soutatu tõ tuisary, tomõse Jerusarẽ
pona.
13 Ritonõpo Tapyĩ Kurã tyahkase eya te, tuisa tapyĩ konõto roropa te, tamuxime exiketõ
tapyĩ tõ roropa emero tyahkase eya.
14 Pata apuru tytahkase ipoetory tomo a, soutatu tomo a.
15 Morarame ahno akoĩpyry tarose Nepuzaratã a, Papironia pona, emese kure erohketõ
akoĩpyry maro, mokaro maro tõsekarose aexityã papironio tomo a.
16 Yrome tymõkomokãkara tynomose eya Juta nonory po, tutupike pyra exiketomo.
Mokaro tyrohmanohpose eya tupito poko te, uwa esary poko, enara.
17 Mame metau risẽ asakoro, xikihme exiketõ tytahkase papironio tomo a, kahu tõ
roropa, Ritonõpo Tapyĩ tao, tuna ẽ konõto roropa te, Papironia pona moro metau tarose
eya xine emero.
18 Ritonõpo tapyĩ mõkomory tarose roropa eya xine: pa tomo te, oruno eny tõkehko oruno
puimatohme apoto apõ poe te, nãparina kyrytopo te paxiha tõ munu eny, okyno tõ totapase
ahtao tynekarorykõme te, ixtaratu ẽ tõ roropa ixtaratu zahkatohme te, tyoro metau risẽ
kyryry roropa Ritonõpo tapyĩ tao exiketomo.
19 Uuru risẽ emero parata risẽ roropa tarose eya xine, paxiha pitiko tomo, paratu tõ
roropa ikarany puimatohme te, paxiha tõ munu ẽme aexityamo okyno tõ totapase ahtao
te, oruno ẽ roropa te, nãparina apõ tomo te, ixtaratu ẽ tomo te, paxiha tõ eukuru ẽme
tynekaroryme ahtao, enara.
20 Moro metau risẽ, tuisa Saromão nyrityamo Ritonõpo kyryryme; moro xikihme exiketõ
asakoro te, kahu tomo te, tuna ẽ konõto te, pui orutua 12mãkõ ẽ apõme, enara omoxihxo
toh nexiase. Naeroro omoxĩ toto ehtoh onukuhpyra tokurehse toh nexiase.
21-22 Moro asakoro xikihme exiketõ oxisã toh nexiase, 8me meturu kae toto ehtoh
nexiase. 5,35 meturume toto zomye ehtoh nexiase. Tytaõke pyra toh nexiase, topuxixime
moro metau 10 sẽtimeturume nexiase. Zupuhpyry emepory nexiase moro xikihmã asakorõ
pokona metau risẽ 2,20 meturume kae exiry. Moro zupuhpyry zomye emepory kurã
nexiase tarãpa sã metau risemy romã panõ maro tuhke. Morohne emero metau risẽ
nexiase.
23 96me romã toh nexiase toiro xikihme exikety zupuhpyry pokona, zakorõ isaaro
nexiase; 100me romã tõ nexiase toiro xikihmã ahtao yrome 96me tonesẽme nexiase toto
nono poe.

Juta põkõ tarose
Papironia pona
(2 Tuisa 25.18-21,27-30)

24 Morarame Seraia, Ritonõpo maro Oturukety imehxo exikety tarose tynamotome
Nepuzaratã a, soutatu tõ tuisary a. Sowonia, oturukety ime hkopyra exikety tarose roropa
eya imehnõ oturuketõ maro oseruao.
25 Mame pata poe soutatu tõ tuisary tarose, 7me tuisa akorehmananõ maro Jerusarẽ
poro exiketomo te, soutatu tuisary akorehmane, soutatu tõ esetykõ merone te, 60me
tamuximãkõ maro.
26 Mokaro tarose Nepuzaratã a Papironia esemy a, Ripira po ynororo ahtao,
27 Hamate nonory po. Moroto typipohpose toto tuisary a, mame totapapose toto eya.
Moro sã tarose toto, Juta põkõ, tosae xine imepỹ pona Papironia põkõ namotome.
28 Mame Napukotonozo narotyã Papironia pona tynamotome ynara nexiase tuhke toto
exiry: jeimamyry 7mã po tuisame ynororo ahtao 3.023mãkõ tarose eya.
29 Jeimamyry 18mã po 832me ahno tarose eya Jerusarẽ poe.
30 Jeimamyry 23mã po, 745me ahno tarose Nepuzaratã a. Atapona 4.600me ahno tarose
nexiase.

Joakĩ tũtary ropa ãpuruhpyry tae

31 Morarame Ewiu-Merotake tuisame toehse ahtao Papironia esẽme tuisa Joakĩ Juta tõ esẽ
typynanohse eya. Tutũtanohpose ynororo ãpuruhpyry tae. Morara toehse jeimamyry 37mã
po, nuno 11mã po, 25me ẽmepyrymã po Joakĩ arotopõpyry poe papironio tõ poetoryme.
32 Mame Ewiu-Merotake kure nexiase eya. Imehnõ tuisary tõ motye tamuximehxo tyrise
ynororo eya moroto Papironia po.
33 Naeroro Joakĩ a tupõ, ãpuruhpyry taõ zupony turumekase eya, upo kurã amurutohme,
autuhtohme tuisa otuhtoh po toorikyry ponãmero.
34 Mame kokoro rokẽ isene ro ahtao tonahsẽ tokarose eya tineru pitiko maro ise toehtoh
epekahtohme eya.

RAMẼTASÃO
Ihnamotopõpyry
Lamentações
Ekarotopo

Ramẽtasão mã 5me emynyhmatoh tonõ nae, pata Jerusarẽ enahkatopõpyry poko jeimamyry 586mã po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Izyraeu nonory tonahkase te, moro põkõ tarose imehnõ namotome. Sero ekarõko juteu tõ emynyhmatopõpyry poko, ekarõko roropa Ritonõpo enetuputyry ropa poko eya xine, kure ehtoh eraximary poko roropa. Ekarõko juteu tõ otuhpyra ehtoh poko tõturutohkõme Ritonõpo a, wenikehpyra ehtohme jeimamyry ae pata Jerusarẽ enahkatopõpyry poko.

Sero pape ao

Jerusarẽ põkõ emynyhmary *1.1-22*
Jerusarẽ põkõ wãnopyry *2.1-22*
Zuãnohtoh te, kurã eraximary *3.1-66*
Pata Jerusarẽ tonahkase *4.1-22*
Ritonõpo a ipynanohpotohme *5.1-22*

Ihnamotopõpyry Jerusarẽ poko

1 Myhene! Myhene! Jerusarẽ turumekase mana.
Apitoryme tẽme nexiase ahno ke!
Pata kure potu nexiase.
Enese tooehse mã toto moino, nono etyhpyry poe,
yrome seromararoro pytỹpome sã toehse mana.
Tuisa ẽxiryme sã nexiase pata tõ rãnao,
yrome imehnõ namotome sã toehse mana.

2 Tyxitary poko ẽmehnõko Juta tõ mana;
ixity sukururu ãko mana ẽmyty poro.
Epe tõ, pakatokõ tonahse, oxinomopyra mã toto ipunaka emuhkehkatohme.
Towokase Juta tõ mana epẽpyry tomo a.
Epeme pyra toehse mã toto seromararoro.

3 Juta tõ imehnõ namotome toehse mã toto,
tytapyĩ tae tarose toh nexiase.
Imeimehnõ nonory po tooehse mã toto,
tosake nymyry pyra toh mana.
Tapuruse mã toto epetõkara a,
epasaromepyra mã toto.

4 Seromararoro oehpyra ahno Ritonõpo Tapyĩ taka, eahmatohme Otuhtoh konõto po.
Osema tõ Xião pona mynyhme rokẽ mã toto, omõtoh tonõ tytaõke pyra roropa.
Nohpo tõ eremiaketõ Ritonõpo Tapyĩ tao xitãko,
oturuketõ pusuh ãko.
Pata põkõ etuarimãko mã toehse oximõpyra mã toto osema tao ahno pyra exiryke.

5 Epetõkara mokyro tuisaryme toehse,
orẽpyrahxo exĩko mã toto.
Jerusarẽ põkõ rohmanohpõko Ritonõpo mana iirypyryme itamurume toehse toto exiryke.
Imũkuru tõ tapoise epetõkara a, toto arotohme mya esarykõ poe.

6 Pata Jerusarẽ enekure ehtopõpyry pake tonahse.
Ituisary tõ kapau sã mã toto tomitapãse exiketomo,
epãko mã toto urakanaketõ zuno toexirykõke,
yrome tapotũkehse mã toto.

7 Seromararoro tãkye pyra oseanahtõko, Jerusarẽ põkõ mana, etuarimãko.
Wenikehpyra mã toto tymõkomohpyrykõ kurã poko pake ahtao.
Tapoise ahtao epetõkara a takorehmaneke pyra nexiase,
tounohse rokẽ ynororo epetõkara a.

8 Jerusarẽ tyyrypyhpyke toehse yronymyryme,
nuriame toehse.
Ise aehtyã ise pyra toehse mã toto,
tonese ynororo eya xine tupoke pyra.
Pusuh kakehpyra mana.
Tõmyty apurũko mana toehxirose toexiryke.

9 Mokyro nuriame ehtoh osenẽko mana, zupõ xikurome exiryke.
Yrome oty kara nexiase, torẽtyke pyra imeĩpo toexiry poko.
Mokyro poremãkatopõpyry popyra nexiase ipunaka,
emuhkehkananõ pyra nexiase.
"Ritonõpo, kueneko ajohpame samo,
etuarimãko ase jepetõkara orẽpyra toehse exiryke."

10 Ikyryry tõ kurã emero tarose epetõkara a;
aomomyrykõ tonese eya Ritonõpo Tapyĩ kurã taka,
moro taka juteutõkara onẽmapopyra Ritonõpo nexiase.

11 Jerusarẽ põkõ pusuh ãko mã toto, tonahsẽ zupĩko.
Tymõkomory kurã ke tonahsẽ epehmãko mã toto isene ro toto ehtohme.
"Kueneko, Ritonõpo, jetuarimary eneko!" ãko mã toto.

Mokaro etuarimary

12 Ikuroko ytoketomo a Jerusarẽ põkõ ynara ãko:
"Kuenetoko ke!
Imehnõ etuarimapitopyra nexiase jetuarimary saaro.
Zehno toehse toehtoh po tuãnohse ywy Ritonõpo a sero samo.

13 "Apoto tonehpose eya ypona yzahkatohme ukurohtao.
Ahno apoitoh tyrise eya japoitohme,
tomase ywy eya nono pona.
Imeĩpo jurumekase jetuarimatoh tao jũme samo.

14 "Yyrypyry tõ emero oximõme tyripose eya tymyhse sã toto ehtohme, ypymyry pokona,
omoxinety samo.
Tapotũkehse ywy.
Tokarose ywy eya jepetõkara a,
toto onyporemãkasaromepyra exiase.

15 "Ypoetory tõ jamihmehxo exiketõ typoihtose Ritonõpo a.
Imehnõ soutatu tõ tonehpose eya ypoetory tõ nuasemãkõ enahkapose.
Ahno kurã tutũmase eya uwa epery akurihmory samo, eukuru riryhtao.

16 "Morara exiryke xitãko ase,
jenuru tõ pehme nase yxity ke.
Jemuhkehkapone pyra mana,
jãkyemasaromepyra mã toto ipunaka.
Jepetõkara a typoremãkase ywy,
ypoetory tõ patãpo po toehse mã toto.

17 "Jemary tõ anỹnõko ase jakorehmapotohme repe.
Yrome jakorehmary se pyra imehnõ mana.
Emero rokẽ poe jepetõkara tonehpose Ritonõpo a jyyryhmatohme.
Nuriame exiketyme jekarõko mã toto.

18 "Yrome Ritonõpo zae mana,
tuãnohse ywy eya, aomiry omipona pyra toehse jexiryke.
Imeimehnõ nonory põkõ, etatoko ke!
Sam katoh ya enetoko!
Jẽxiry tomo, umũkuru tõ maro tarose mã toto mya imehnõ namotome.

19 "Jepe tõ tykohmase ya,
yrome towokase exiase eya xine.
Ritonõpo maro oturuketõ toorihse osema tõ ae, kowenu maro erohketõ maro,

tonahsẽ zupiryhtao eya xine isene ro toto ehtohme.

20 "Eneko ke, Ritonõpo, sam katoh ya,
emynyhmãko ase yronymyryme!
Xitãko ase ukurohtao yyrypyry poko, õmiry omipona pyra toehse jexiryke.
Imehnõ etapãko mã toto jarao, osema tõ ao.
Tapyi tao roropa orihnõko mã toto.

21 "Ritonõpo, pusuhkatoh ya etako.
Jemuhkehkananõ pyra nase.
Jepetõkara atãkyemãko mã toto juãnohtopõpyry oya eneryke tyya xine.
Moro ẽmepyry enehpoko, õmihpyry ae ro,
jepetõkara sam kamexipoko ya sam katoh samo.

22 "Mokaro epehmako popyra toto ehtopõpyry emetakame.
Zuãnohko toto juãnohtopõpyry sã oya yyrypyry emetakame.
Pusuh kakehpyra ase, kure pyra roropa ase ukurohtao."

2

Jerusarẽ wãnohtopõpyry Ritonõpo a

1 Zehno toehse Ritonõpo ahtao, pata Jerusarẽ tyõtose eya akurũ xinukutumã ke.
Pata Jerusarẽ tyripose eya ypyme typahsẽme rokene.
Apitoryme pata kurãme nexiase, kapu ao aexihpyry samo,
toepyrypase Izyraeu tomo typatarykõ poko.
Yrome typenekehse Ritonõpo ahtao moro turumekase eya.
Tytapyĩ kurã roropa turumekase eya.

2 Juta pyno pyra toehse Ritonõpo, ipatary tõ
tonahkapose eya tapyi jamihmãkõ maro.
Zehno toexiryke tomase toto eya nono pona.
Toehxirose Juta tõ tuisary tõ nexiase, kowenume erohketõ maro.

3 Zehno toehse Ritonõpo exiryke Izyraeu tõ jamitunuru tonahkapose eya.
Yna epetõkara tooehse ahtao yna akorehmary se pyra nexiase.
Yna takorekehkase eya apoto samo, tomye exiketõ zahkary samo emero.

4 Yna epekara sã typyre potyry tyrise eya yna winakoxi.
Tyjamitunuru ke ahno taorihmapose eya yna ekyry tomo, emero porehme isehxo exiketomo yna a.
Taro Jerusarẽ po kuãnopyrykõ jetuhxo nexiase yna a apoto samo kyzehno xine toehse ynororo exiryke.

5 Epekara samo Ritonõpo a Izyraeu tõ tonahkase.
Itapyĩ tõ jamihmãkõ tomapose eya, tuisa tapyĩ konõto maro.
Ihnamotoh tonehse eya, tãkye pyra ehtoh maro, ixitatopo enahpỹme samo Juta tomo a.

6 Tytapyĩ kurã tomase Ritonõpo a,
tomase nono pona tupito samo.
Toahmatoh esary tonahkase eya.
Otuhtoh konõto tomo ẽmepyry kurã po te,
oseremato po roropa tuenikehkapose eya Xião po.
Tuisa tomo oturuketõ roropa jetũ toehse toh nexiase zehno aexiryke.

7 Tykyryry apoto apõ poko typenekehse Ritonõpo nexiase,
Tytapyĩ kurã turumekase eya.
Ineneryme moro apuru tõ tahkananõme toh nexiase.
Moroto tykohtase toh nexiase orẽpyra toehtohkõ poko, Ritonõpo eahmatopõpyry yna a esahpokoxi.

8 Jerusarẽ apuru tõ emary se toehse Ritonõpo nexiase.
Toto enahkapory poko tõsenetupuhse ynororo.
Oseremara mana toto enahkary pona.
Apuru tõ maro kaetokohxo exiketõ typahse mã kehko nono pona.

9 Omõtoh apuru tõ tonẽse mã kehko typahsẽ ao,
ikyryry tõ tytahkase mana.
Tuisa tarose tamuximãkõ maro imepỹ nono pona.
Ritonõpo omiry poko anamorepara toehse,
urutõ komo a enepotoh onekaropyra toehse Ritonõpo mana.

10 Jerusarẽ põkõ tamuhpõmehxo exiketõ nono po typorohse mã toto, mynyhme.
Tupuhpyrykõ pona nono tyrise eya xine toemynyhmarykõme,
kamisa topuxiximã risẽ upo ke tõtupohtose mã toto.
Nohpo tõ poetome exiketõ, tosekumurukõ po typorohse mã toto zupuhpyrykõ nono pona.
11 Jenuru tõ osenuhmara nase kehko yxity ke;
ukurohtao torẽtyke ase.
Jemynyhmaryke tapotũkehse ywy wekyry tõ tonahkase exiryke.
Poetohti tõ pisarara enẽko ase
orihnõko omise konõto toexirykõke pata esemary tõ ae.

12 Mokaro poetohti tõ ynara ãko:
“Aja, omisehxo hano!
Aja, tuna sehxo puh ano!” ãko mã toto.
Mame epukãko mã toto osema tõ tao tapurose exiketõ samo.
Mame okynã pyra orihnõko mã toto tysekõ enao.

13 Pata Jerusarẽ põkomo, nupunato aexihpyry, otara ãko ha ãkorehmatohme?
Otãto oemuhkehkapõko hano, Xião põkomo?
Imehnõ etuarimapitopyra nexiase asamo.
Oporemãkatopõpyry itamurume mana tuna konõto zumohxo ehtoh samo.
Opynanohsaromepyra imehnõ mana.

14 Urutõ kõ a ajohpe rokẽ enepotoh tokarose oya xine oenekunohtohkõme.
Jarao oorypyrykõ tonepose ahtao eya xine ohxirotohkõme,
tyoro sã oehtohkõ exiry seromararo,
kurehxo exiry oya xine.
Mokaro urutõ komo a tonekunohse mexiatose,
ajohpe toto omiry ke.

15 Ytoytoketõ pata kuroko oeunohnõko mã toto.
“To!” ãko mã toto opoihtotorỹko roropa mã toto, Jerusarẽ põkomo.
“Ajohpe pyra, sero pata tosehtose:
‘Pata Kurãme, Enekure Potu?’ nary.”
“Sero pata kure ehtoh poko epyrypãko toh nexiase, imehnõ nonory po porehme?”

16 Emero oepetõkara ohxirõko mana,
oeunohnõko mã toto.
Ozehno toexirykõke ynara ãko mã toto:
“Jerusarẽ tonahkase yna a!
Sero ẽmepyry eraximãko sexiatose!
Morohne ynanenease porehme,” ãko mã toto!

17 Tyriry se Ritonõpo ehtopõpyry tyrise eya,
kuenaroximatopõpyrykõ eya moino ro, tyrise eya.
Izyraeu tõ tonahkapose eya, onypynanohpyra.
Kuepekõkara tonehpose eya kyporemãkatohkõme,
atãkyematohme roropa kyporemãkatopõpyrykõ poko.

18 Pata Jerusarẽ, ah ãpuru tõ nykohtã toto Ritonõpo a akorehmapotohme!
Xitakehpyra exiko saereme, koko, iporiry sã oxity tõ ehtohme.
Oseremara exiko. Onyhnamokehpyra exiko!

19 Koko owõko ikohmatohme Ritonõpo a ãkorehmapotohme.
Yronymyryme ekaropoko eya, õtururukõme eya opoenõ pynanohtohme eya.
Orihnõko mã toto osema tõ ao omise konõto toexirykõke.

20 Eneko ke Ritonõpo, yna Esemy!
Oty katohme yna wãnohnõko mah sero samo?

Nohpo tõ typoenõ õnõko mã toto, toto pyno toto ahtao ro.
Urutõ kõ, oturuketõ roropa totapasẽme exĩko mã toto Atapyĩ kurã tao!

21 Nuasemãkõ ekepyry tynomose osema tõ ao, tamuhpomãkõ ekepyry roropa.
Ypoenõ totapase epetõkara a, oryximãkomo, nuasemãkõ roropa.
Moro ẽmepyry toehse ahtao, zehno toehse awahtao, omoro Ritonõpo mokaro metapase.
Onypynanohpyra mexiase ipunaka.

22 Emero rokẽ poe jepetõkara menehpoase,
popyra exiketomo, oximõme tooehse toh nexiase otuhtoh konõto poko oeahmatohme samo.
Moro ẽmepyry ae zehno toehse oexiryke epasaromepyra toh nexiase
tonahkase toto emero porehme.
Epetõkara a ypoenõ tonahkase toh nexiase,
ipyno xine jehtoh ke tuãtanohse toto ya.

3

Popyra ehtoh rumekary, kure ehtoh eraximary
1 Ritonõpo a juãnopyry waro ase, sam tykamexipose jexiryke eya, zehno ahtao.
2 Jaropoase ynororo ikohmamyry aka,
osema tõ ae jenyokyase saerehkatoh maro pyra.
3 Tomary ke typitypipohse ywy eya ikohmamyry pona.

4 Kynykynyme upũ tyripose eya,
ypihpyry roropa yzehpyry tõ tytahkase eya.
5 Jomye apuru tyrise eya,
tapuruse ywy jetuarimatoh ke, sam katoh ke, enara.
6 Xinukutumã aka tyripose ywy eya koko samo, aorihtyã sã jehtohme okynahxo.

7 Keti ke tymyhse exiase omoxinety ke Ritonõpo a;
ãpuruhpyry tao ase, epasaromepyra roropa ase.
8 Kohtãko ase jakorehmatohme repe,
yrome jotururu etary se pyra mã ynororo.
9 Ytosaromepyra ase;
jesemary tapuruse exiryke eya topu konõto ke.

10 Reão sã jeraximãko Ritonõpo mana,
uuso sã roropa toehse mana jeraximãko, jesekatohme.
11 Jesemary poe taropose ywy eya,
tyxihxihkase ywy eya,
imeĩpo turumekase ywy eya.
12 Taky tapoise eya,
typyre ke tuose roropa ywy eya.

13 Moro pyrou tõ, Ritonõpo nuotyã mya tomõse kehko nexiase upũ aka.
14 Ahno ypoihtory poko kohmãnõko mã toto;
jeunohnõko mã toto toremiaryhtao kokoro rokene.
15 Tonahsẽ itunety ke tynahpase ywy Ritonõpo a ise pyra jehtoh ke,
tauhpase sã ywy eresukuru ke eya onẽzomopyra jehtoh ke.

16 Jẽmyty tõsykysykymapose eya nono poro,
yzery tytahkase eya topu tõ pokona.
17 Sekese jehtoh waro pyra toehse ywy,
tãkye ehtoh poko tuenikehse ywy pake.
18 Okynã pyra orihnõko ase;
Ritonõpo eraximary poko ya jakorehmatohme tonahse nase.

19 Wenikehpyra ase jemynyhmary poko, toiroro jehtopõpyry poko, sam katoh poko ya te, jetuarimatopõpyry poko roropa.
20 Morohne poko osenetupuhkehpyra ase,
tapotũkehse ywy ukurohtao.
21 Yrome jakorehmary Ritonõpo a eraximapitõko ropa ase ynara josenetuputyryhtao ya rokene:

22 Kypyno xine Ritonõpo ehtoh enahpỹme mana.
Kure aexiry jũme enahpỹme roropa mana.
23 Moro kypyno xine aehtopo te, kure aexiry roropa kasenatome mana ẽmepyry punero.
Imehxo mase, Ritonõpo,
anamonohpyra roropa mase xixi tũtary ropa samo!
24 Ypyno exiketyme Ritonõpo mana.
Imepỹ pyra mã jesẽme.
Naeroro oenetupuhnõko ase.

25 Kure Ritonõpo mana Tosẽkõme enetupuhnanomo a emero.
26 Naeroro kurehxo mã kure ehtoh eraximary kyya xine,
penekehpyra roropa kuakorehmatohkõ Ritonõpo a eraximaryme.
27 Kure mã moro penekehpyra ehtoh waro toehse ahtao poetome ro kuahtao xine.
28 Sam tykamexipose kuahtao xine Ritonõpo a, kure toiroro kuexirykomo, tehme roropa,
penekehpyra kuehtohkõme.
29 Osenetaonohpyra sehtone Ritonõpo neneryme,
otarame kuakorehmatorỹko mana.
30 Typoihtose kuahtao xine onezuhpyra sehtone,
kueunopyrykõ seanahtotone rokene.

31 Iirypyrymãkõ wãnopyry se pyra Ritonõpo mana, jũme kurumekara xine mana.
32 Emynyhmatoh enehporyhtao ro kyya xine kypyno xine ro mana yronymyryme, kypyno
xine aehtoh jamihme mana.
33 Sam kamexipory se nymyry pyra mana,
kymynyhmaporykõ se pyra roropa mana.

34 Ritonõpo zuaro mana ãpuruhpyry taõkõ tyyryhmase ahtao Izyraeu nonory po;
35 Ritonõpo Imehxo Exikety zuaro mana zae pyra imehnõ riryhtao kyya xine,
zae rokẽ tyripose toto ahtao eya.
36 Zuaro Ritonõpo mana zae pyra kuomirykõ ahtao imepỹ poko apiakane ẽpataka.

37 Tyriry se kuehtohkõ onyrisaromepyra sytatose tyripory se pyra Ritonõpo ahtao.
38 Kure ehtoh exĩko mana, popyra ehtoh roropa exĩko, Ritonõpo, Imehxo Exikety omi poe.
39 Onykerekeremara ehtoko, tuãnohse awahtao xine oorypyrykõ emetakame.

40 Kynyrihpyrykõ senetone, sosenetupuhtone
kueramatohkõme ropa Ritonõpo a.
41 Soturutone Ritonõpo a Kapuaono a, ynara sykatone:
42 "Ritonõpo, iirypyryme toehse ynanase.
Õmiry omipona pyra toehse,
moro ynanyrihpyry onykorokara ro mase.

43 "Yna zehno toehse mexiase, yna tokahmase,
yna totapase roropa oya,
yna onypynanohpyra mexiase zehno oexiryke,
44 Akurũ ke sã yna zehno oehtoh ke tãtapuruse mase yna otururu oya onetara oehtohme.
45 Yna tonepose oya imehnõ nonory põkomo a,
popyno anonohse samo, typahsẽme rokẽ yna toehse.

46 "Yna eunohnõko mã toto yna epetõkara, emero.
47 Tonaroxitapãse yna,
yna apoitoh tonõ nae mana,
yna typoremãkase te, yna tonahkase roropa, enara."

48 Xitãko ase, jenuru tõ ae iporiry yhtõko, yxity, wekyry tõ enahkaryke.
49 Xitakehpyra jenuru tõ mana anorypyra roropa,
yxity kuãpõko ase enahpyra samo,
50 Ritonõpo osenuhmatoh pona kapu poe yna enetohme.
51 Atasamãko ase ukurohtao josenetuputyryhtao nohpo tõ poko.
Mokaro ryhmary tõ enease moroto ypatary po.

52 Jepetõkara, popyra ehtoh onyripyra jahtao eya xine urakanase toehse mã toto juotohme
torõ pitiko samo.

53 Jẽmase toto eutary aka, isene ro,
topu ke japuruase.
54 Tuna tõnuhse jupuhpyry epozakoxi:
“Orihnõko ase!” tykase ywy.

55 Moro eutary ae tykohtase ywy jakorehmapotohme oya, Ritonõpo.
56 “Ajohpame sã jomiry etako!” tykase jahtao oya,
ykohtary metase rahkene.
57 Mame tozuhse ywy oya:
“Enaromyra exiko!” mase ya moro ẽmepyry ae.

58 Ritonõpo, moepyase jakorehmase,
kypynanopyase orihpyra jehtohme.
59 Ritonõpo, zae jepetõkara apiakako,
zae pyra toto ehtoh waro mase yyryhmatopõpyry eya xine.
60 Yzehno mokaro ehtoh waro mase,
popyra jyriry se toto ehtoh waro roropa mase.

61 Ritonõpo Jesemy, jeunohtopõpyry eya xine totase oya,
tyriry se toto ehtoh waro mase emero.
62 Ykerekeremary poko kohmãnõko mã toto,
zuaro mase, yyryhmary se mã toto.
63 Mokaro enẽko mase,
jeunohkehpyra mã toto.

64 Ritonõpo, mokaro epehmako zae rahkene,
zuãnohko toto inyrihpyrykõ emetakame.
65 Popyra ehtoh enehpoko mokaro pona.
Takorehmaneke pyra tyriko toto roropa!
66 Ekahmako toto, Ritonõpo, toto zehno oehtoh ke,
enahkapoko toto sero nono po!

4

Jerusarẽ typoremãse
1 Uuru xinukutumehme sã toehse!
Uuru kurã zemime pyra mana!
Topu tõ, Ritonõpo Tapyĩ kyryry sapararahme typahse mã kehko osema tõkehko ae!

2 Poetohti tõ Jerusarẽ põkõ uuru kurã sã toh nexiase kyya xine,
Yrome seromaroro oripo sã rokẽ mã toto orino risẽ sã rokene.

3 Ropo nohpory itu htaõ suhsu ekarõko typoenomo a.
Yrome wekyry tõ mã awexituruze tõ sã mã toto,
typoenõ pyno pyra sã mã toto.

4 Typoenõ orihmapõko mã toto omise ehtoh ke te, tuna se ehtoh ke roropa.
Poetohti xitãko tonahsẽ peneryke,
yrome onekaropyra mã toto.

5 Ahno nae torẽnase aexityã tõtukuru poko kure,
yrome orihnõko mã toto,
tomitapãse osema tõ ae;
torẽnase tonahsã kurã poko toh nexiase,
yrome seromaroro ipahtyã poko mã toto
tynapyry zupĩko.

6 Wekyry tõ wãnohtoh mã Sotoma põkõ wãnohtopõpyry motye,
axĩ tonahkase toto ahtao Ritonõpo a.

7 Yna tuisary tõ poenõ kure rokẽ toh nexiase akurũ karimutumã samo,
jamihme toh nexiase, apotũkehpyra.
Enurukõ zemime sã nexiase kure rokẽ exiryke.

8 Seromararoro ẽmytykõ xinukutume mã toehse, sakaramato samo.
Aytorykohtao osema tao toto onenetupuhpyra imehnõ mana.
Toto pihpyry tasarahse samo tõsexihse jehpyrykõ pokona wewe samo.

9 Totapase aexityã etonatoh poko,
jetuhkopyra toh nexiase.
Mãpyra mokaro axi hkopyra orihketomo, jetuhxo toehse toto,
tomitapãse toexirykõke, tonahsẽ pyra exiryke.

10 Jerusarẽ tonahkase ahtao, nohpo tomo, typoenõ pyno aehtyã,
typoenõkõ tahnose eya xine tõtuhtohkõme.

11 Ritonõpo Kuesẽkõ zehno toexiryke apoto tukase eya.
Jerusarẽ tyahkapose eya porehme.

12 Ahno tõ emero nono põkõ tõsenetupuhse,
ituisary tõ roropa tõsenetupuhse Jerusarẽ poko:
epetõkara omõsaromepyra mana pata Jerusarẽ omõtoh ae,
tykase toh repe.

13 Yrome morara toehse iirypyryme urutõ kõ exiryke,
oturuketõ roropa iirypyryme exiryke,
ahno kurã totapapose eya xine exiryke.

14 Tonurãkara sã toytoytose oturuketomo,
urutõ kõ roropa xikurome mã toto ipunaka.
Zupõkõ apory se pyra imehnõ kynexine nuriame exiryke munu ke.

15 Ynara tykohtase ahno tomo:
“Mya ytotoko! Nuriame matose! Japopyra exiko!”
Mame toytose toto ahtao imehnõ nonory tõ poro
ynara tykase morotõkõ eya xine:
“Tarona oehtohkõ se pyra ynanase,” tykase.

16 Mokaro pyno pyra toehse Ritonõpo nexiase;
sapararahme toto taropose eya.
Mokaro oturuketõ otururu etary se pyra nexiase.
Tamuximãkõ pyno pyra toehse roropa nexiase.

17 Typenekehse ynanexiase yna osenuhmary poko yna akorehmananõ eraximary poko;
yna akorehmary eraximãko ynanexiase ahno a repe,
yrome anakorehmasaromepyra nexiase.

18 Yna epetõkara yna enẽko toh nexiase ytosaromepyra yna ehtohme osema tõ ae.
Isene yna ehtopõpyry enahsasaka nexiase,
orihsasaka ynanexiase.

19 Yna ekahmananõ axĩ tooehse nexiase, pianoimo motye.
Ypy tõ po yna tokahmase eya xine,
tokare pyra yna tapoise roropa eya xine ona tonorẽ po.

20 Isene yna ehtoh tapoise eya xine, Ritonõpo nymenekahpyry yna tuisaryme.
Mokyro ynanenetuputyase yna ewomaneme,
yna onyryhmara yna epetõkara ehtohme.

21 Atãkyematoko, Etõ põkomo, Uze põkõ roropa,
exianatoko oexianarykõ se awahtao xine.
Yrome okynã pyra oporemãkapotohkõ oehnõko mana, awãnohtohkõme;
toetỹse exiketyme sã exĩko matose
tupoke pyra ytoytõko roropa matose.

22 Jerusarẽ põkõ pake tuãnohse mã toto popyra toto ehtoh emetakame.
Jũme pyra taroposẽme exĩko matose Ritonõpo a sapararahme imeimehnõ nonory tõ poro.
Yrome amarokomo, Etõ põkomo tuãnohsẽme exĩko matose Ritonõpo a;

jarãnaka oorypyrykõ ripõko mana.

5

Oturutoh Ritonõpo a typyno xine aehtohme

1 Ritonõpo yna Esemy, wenikehpyra exiko yna ryhmatopõpyry poko;
yna eneko, yna poremãkatopõpyry eneko.

2 Yna nonory tapoise imepỹ nono põkomo a;
yna tapyĩ tao imehnõ nonory põkõ tõsesarise mã toto.

3 Poetõpome ynanase, yna zũ tõ totapase exiryke zehnotokomo a;
seromaroro yna ẽ tõ pytỹpome toehse mã toto.

4 Tuna se yna ahtao, epekahnõko ynanase yna okurume;
apotopokõ epehmãko roropa ynanase.

5 Yna rohmanohpõko mã toto yronymyryme jumẽtu samo, kameru sã roropa,
tapotũkehse ynanase,
yrome yna oneremapopyra mã toto.

6 Tonahsẽ nae yna ehtohme isene ro yna ehtohme,
tokaropose yna a Ejitu põkomo a te, axirio tomo a roropa.

7 Yna tamuru tõ iirypyryme toehse toh nexiase,
toorihse mã toto,
yna etuarimãko popyra mokaro ehtopõpyry pokoino.

8 Yna tuisary tõ imehnõ namotome erohnõko mã toto.
Yna onypynanohsaromepyra imehnõ mana mokaro winoino.

9 Imehnõ etapananõ ytoytõko yna nonory poro.
Naeroro tomeseke sã rokẽ tonahsẽ zupĩko ynanase yna orikyryino.

10 Omise yna exiryke oxirohnõko ynanase,
yna pihpyry axitũ exĩko mana orinato samo, apoto po exikety samo.

11 Yna pyxiã tyyryhmase pata Jerusarẽ po ro, yna ẽxiry tõ oryximãkõ roropa, emero pata tõ po Juta nonory po.

12 Zehnotokomo a yna tuisary tõ tõsexihse wewe pokona;
tamuximehxo exiketõ tyhtomase,
tounohse roropa eya xine.

13 Yna poenõ tyrohmanohpose mã toto yronymyryme erohtoh tupime exikety poko.
Aimo tõ osetapãko mã toto apotopokõ omoxinety puimaryhtao eya xine.

14 Tamuhpomãkõ oximõpyra toehse mã toto pata omõtoh tao,
eremiara toehse nuasemãkõ mã toto.

15 Tãkye ehtoh toepase mana yna kurohtae.
Yna watoh tonõ tymyakãmase emynyhmatoh ke.

16 Yna epyrypatopõpyry emero tonahkase ipunaka,
iirypyryme toehse yna exiryke,
tuãnohse ynanase yna rypyry epehpyryme.

17 Yna kurohtao kure pyra ynanase,
popyrahme sã osenuhmãko ynanase yna xity ke,

18 Ypy Xião turumekase exiryke, raposa tõ ytoytõko mã toto typahsã poro.

Ekaropotoh Ritonõpo a

19 Omoro, Ritonõpo, tuisame oehtoh jũme exikehpyra mana, ahno poenõ pona te, ipakomotyã ponãmero roropa.

20 Oty katoh yna murumekase okynahxo?
Otarahtao yna poko tuarõtãko ropa mah mya roropa?

21 Yna iramapoko ropa oya, Ritonõpo.
Ajohpame sã yna iramapoko ropa!
Yna tyriko osemazuhme yna ehtopõpyry sã yna ehtohme ropa.

22 Otarame jũme turumekase yna oya?
Ajohpe pyra yna zehno exikehpyra exĩko mah jũme?

EZEKIEU
Ezequiel
Ekarotopo

Urutõme Ezekieu kynexine Papironia po Jerusarẽ typoremãkase ahtao papironio tomo a. Morara ahtao juteu tõ tarose morotona namotome. Ritonõpo omiry tokarose eya juteu tomo a Papironia po te, Jerusarẽ po roropa.

Ezekieu a Ritonõpo tõturuse enepotoh ke, mame moro enepotoh tokarose eya ahno a. Tamorepase roropa toto eya tynyriry ke, enetupuhpotoh ke: kymarokõ emero zae pyra kuahtao xine tuãnohsẽme exĩko, kyyrypyrykõ epehpyryme. Naeroro kuosekarorykõ Ritonõpo a zae mana kukurãkatohkõme ropa. Izyraeu tõ eramary ropa Ritonõpo a enery se Ezekieu kynexine zae ehtoh poko toto ehtohme Ritonõpo neneryme. Oturuketyme roropa Ezekieu exiryke torẽtyke kynexine Ritonõpo Tapyĩ poko Jerusarẽ po.

Sero pape ao

Ezekieu kohmatoh urutõme *1.1–3.27*
Jerusarẽ wãnohtopõpyry *4.1–24.27*
Imehnõ nono põkõ apiakary *25.1–32.32*
Tõmiry etapory Ritonõpo a *33.1–37.28*
Koke wãnohtoh poko *38.1–39.29*
Ritonõpo Tapyĩ exĩko ropa *40.1–48.35*

Ritonõpo Nenepohpyry Apitorymano

Ezekieu 1–7

Ritonõpo apony

1 Ẽmepyry 5me ehtoh po, nuno 4mã po, 30me jeimamyry po ahtao tuna Kepaa po exiase imehnõ juteu tõ maro. Moroto exiase Papironia põkõ narotyã maro. Mame kapu tõsetapuruhmakase, Ritonõpo osenepotoh enease.

2 Moro toehse ya, 5me jeimamyry taropose ahtao tuisa Joakĩ a Papironia poetoryme.

3 Moroto Papironia po, tuna Kepaa ehpio, Ritonõpo otururu totase ya. Mame Ritonõpo jamitunuru moroto nexiase ymaro.

4 Osenuhmase, tyryrykane konõto enease oehnõko inikahpoino. Neneneh tykase akurũ konõto wino. Moro akurũ zomye kapu enease apotome, moro apoto rãnao zemime exikety nexiase metau panono.

5 Tyryrykane konõto rãnao onokyro tõ 4mãkõ enease. Ahno sã nexiase toto,

6 yrome taporihke toh nexiase. Toirõ onokyro tõmyhke nexiase 4me te, taporihke roropa 4me. Oxisã toh nexiase mokaro 4mãkomo.

7 Jaxirykõ topohme nexiase, ipupuru tõ pui mũkuru pupuru sã nexiase, zemime roropa metau ikorokahpyry samo.

8 Mokaro 4me tõmyhke exiketõ, 4me taporihke roropa exiketomo, ahno emary sã emarykõ nae roropa toh nexiase 4me; toiro oma toiro aporiry zopino nexiase.

9 Asakoro aporiry toiro onokyro kyryry totapuruhmakase sã nexiase, aporiry etyhpyry zakorõ pokona nexiase. Morarame mokaro 4mãkõ oximaro tahrame sã toh nexiase. Oximaro toytose toto. Eramara roropa toh nexiase.

10 Toiro onokyro 4me ẽmyty nae nexiase oxisã pyra: ipotyryme ahno ẽmyty nae nexiase; apotunuru wino reão ẽmyty sã nexiase; ipozery wino pui ẽmyty sã nexiase; ĩkae piano ẽmyty sã roropa nexiase.

11 Asakoro aporiry, onokyro kyryry, tanỹse kakoxi, zakorõ aporiry etyhpyry pokona tapose eya xine taporiry etyhpyry ke tapotunuru wino, typozery wino, enara; imepỹ asakoro natokomo a taporirykõ ke tokokõ tapuruse eya xine.

12 Mokaro onokyro tõ tõsenuhmase tomye xine. Naeroro toytoytose toto emero typenetatoh pona, yrome eramara toh nexiase.

13 Onokyro tõ maro ezuru saereh ãko nexiase ytokehpyra exikety. Moro apoto zemimehxo toehse, apoto wino neneneh tykase.

14 Mame mokaro onokyro tõ xiaxiake toytose axiny, nenenehkane samo.

15 Mokaro onokyro tõ eneryhtao ro ya ipupuru parihmã 4me enease nono po, toiro onokyro maro toiro pupu parihmã nexiase.

16 Moro pupu parihmã 4mãkõ oxisã zemizemiãko nexiase topu kurã joiame exiketõ samo. Moro pupu tõ parihmã ao imepỹ parihmã nexiase takuohsẽ samo.

17 Mame eramara ro toto ahtao toytoytose toto emero rokene.

18 Moro pupu tõ parihmã ehpio tonure nexiase tuhke.

19 Mokaro onokyro tõ toytose ahtao ipupuru tõ parihmã toytose imaro xine; tõnuhse toto
ahtao nono poe ipupuru tõ parihmã toytose imaro xine.
20 Toytose onokyro tõ typenetatoh pona, imaro xine ipupurukõ toytose roropa aomi poe
samo.
21 Naeroro mokaro onokyro tõ aytorykohtao, totypohse roropa toto ahtao te, tõnuhse toto
ahtao nono epozakoxi, ipupuru tõ parihmãkõ imaro xine nexiase kehko.
22 Mokaro onokyro tõ zupuhpyry epoe amerehme sã nexiase, kutehi zemime exikety
samo saereh ãko.
23 Moro amerehmã zopino mokaro onokyro tomo a taporiry asakorõkomo a totapu-
ruhmakase takorõkõ aporiry osetonie. Tokokõ tapuruse eya xine taporiry asakorõkõ ke
roropa.
24 Mame aytorykohtao aporiry tõ panaikato nexiase tuna konõto panaikatõ samo,
soutatu imoihmãkõ panaikatõ samo, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omiry samo. Mame
totypohse toto ahtao kae hkopyra taporirykõ tehme tyrise toto a.
25 Yrome panaikatõ totase moino, kaino, zupuhpyrykõ epoe.
26 Moro amerehmã epoe apõ panõ nexiase, topu kurano sapira risemy. Typorohse moro
apõ po ahno panõ nexiase,
27 zemime nexiase metau samo apoto tao. Saereh ãko nexiase ynororo apoto zemime
exikety samo.
28 Moro saerehkatoh okohkuri sã nexiase akurũ poko. Moro saerehkatoh zemime
exikety nexiase enetupuhpotohme moroto Ritonõpo imehxo saerehkatoh nexiase.

2

Ezekieu tykohmase urutõme ehtohme

1 Moro eneryke ya epukase, jẽmyty nono pokoxi nexiase. Mame omi etase, ynara tykase
ya:
— Ahno mũkuru, owõko ty xikihme. Jotururu se ase amaro.
2 Moro omi etaryhtao ro ya, Ritonõpo Zuzenu tomõse ukurohtaka, mame tanỹse ywy eya
xikihme. Aomiry etase, ynara nase ynororo:
3 — Ahno mũkuru, aaropõko ase Izyraeu tomo a; Tosẽkõme turumekase ywy eya xine,
toeramase toto jomiry omipona pyra. Moro saaro mã toto seromararo, jomipona pyra,
tytamurukõ ehtopõpyry sã mã toto.
4 Putupyra sã mã toto, jomiry etary se pyra. Aaropõko ase eya xine, jomiry ekarotohme
eya xine: "Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana," katohme eya xine.
5 Mame õmiry etaryhtao eya xine, onetara toto ahtao roropa, tuaro exĩko mã toto, urutõ
tooehse toto rãnaka.
6 — Yrome omoro, ahno mũkuru, mokaro zuno pyra exiko, aomirykõ zuno pyra roropa
exiko. Oseosezuhnõko mã toto, ohxirõko roropa; toto maro oehtoh mynoto tõ maro ehtoh
sã exĩko mana. Morara ahtao ro mokaro ajoajohpãkõ zuno pyra exiko; okerekeremary eya
xine zuno pyra exiko roropa.
7 Mokaro zuruko jomiry ke rokene, etary se toto ahtao etary se pyra toto ahtao roropa.
Wenikehpyra exiko jomiry etary sato kõ karame mã toto.
8 — Yrome omoro, ahno mũkuru, etako pahne jomiry poko. Otatõme exiko, mokaro sã
pyra exiko. Ẽtakako. Ynekarory oya enahko.
9 Morarame josenuhmaryhtao oma enease, pape maro, inymerohpyry.
10 Mame moro pape totapuruhmakase eya yneneryme. Tymerose nexiase seino ĩkae
roropa, enara. Ynara tymerose ipokona, kui kui katopo te, ihnamotopo te, sam katopo,
enara.

3

1 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Ahno mũkuru, sero pape enahko; imeĩpo ytoko Izyraeu tõ zuruse.
2 Mame ẽtakase, moro pape ekarose ynororo ya enahtohme.
3 Ynara tykase ynororo ya:
— Ahno mũkuru, sẽ pape enahko, ynekarory oya; tuesapare awakuru ehtohme ike.
Enapyase. Anusasame nexiase ano zeni samo.
4 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Ahno mũkuru, ytoko Izyraeu tomo a toto zuruse ynekarohpyry poko.
5 Aaropopyra ase mya imehnõ nonory pona tyoro omiry ae oturuketomo a, omi tupimã
ae oturuketomo a, Izyraeu tomo a rokẽ aaropõko ase.
6 Aaroporyhtao ya imeimehnõ nonory pata konõto põkomo a, omi tupimã ae oturuke-
tomo a, aomiry onenetupuhpyra oehtopo, õmiry etary se toh exiry repe.

7 Yrome Izyraeu tõ õmiry etary se pyra mã toto, jomiry etary se pyra toexirykõke. Omi
onymoipyra rokẽ mã toto; jomiry omipona se pyra roropa mã toto.
8 Yrome seromaroro orĩko ase orẽpyra, mokaro sã oehtohme: putupyra exiketõ samo,
tõsenetupuhtohke tũpore exiketõ samo.
9 Orĩko ase jamihme topu samo, tũpore roropa tiamãte samo. Naeroro enaromyra exiko;
oserehpyra roropa exiko mokaro jomipona se pyra exiketõ poko.
10 Tõturuse ro Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, etako kure jomiry poko emero, wenikehpyra oehtohme.
11 Imeĩpo ytoko oturuse ononory põkomo a, Papironia põkõ narotyamo a typoetory tõme.
Zuruko toto: "Ywy Ritonõpo oturũko ase, jomiry etary se toto ahtao, etary se pyra toto ahtao
roropa, enara."
12 Mame Ritonõpo Zuzenu a tarose exiase. Ỹkae omi konõto etase konomeru samo. Ynara
nase opore:
— Kure rokẽ Ritonõpo Imehxo Exikety, saereh ãko mana kapu ao.
13 Panaikatõ roropa etase, mokaro onokyro tõ aporiry tõ tahtah ãko samo tyryry ãko,
ipupurukõ parihmãkõ panaikato opore etase roropa konomeru samo.
14 Mame Ritonõpo jamitunuru toehse ypona, mame tarose exiase Zuzenu a moro poe;
tohne sã exiase, sam ãko ukurohtao.
15 Mame ytoase Teu-Apipe pona, tuna Kepaa ehpiõ pona. Moroto juteu tõ nexiase,
soutatu tõ narotyamo typoetoryme. Moroto exiase 7me ẽmepyry; tõsenuruhkase exiase
ynenehpyry poko, ynetahpyry poko roropa.

Urutõ pata eraseme ehtoh poko
(Ezekieu 33.1-9)

16 Moromeĩpo 7me ẽmepyry taropose ahtao ynara tykase Ritonõpo ya:
17 — Ahno mũkuru, Izyraeu tõ eraseme orĩko ase, Izyraeu nonory põkõ emero eraseme.
Jomiry etako jotururuhtao amaro, mame toto zuruko, ynekarohpyry oya ekaroko toto a.
18 Ynara ekaroryhtao oya: mokyro popyra exikety orihnõko mana, mame mokyro
onurupyra awahtao popyra ehtoh rumekatohme eya tõsepynanohtohme, orihnõko mokyro
mana iirypyryme toexiryke, yrome aorikyry epehmapõko ase oya.
19 Imepỹ popyra exikety zururuhtao oya, yrome tyyrypyry onurumekara ynororo ahtao,
orihnõko mã ynororo iirypyryme toexiryke, yrome omoro orihpyra exĩko mase.
20 — Morarame imepỹ zae ehtoh poko exikety eramaryhtao tyyrypyry poko toe-
htohme; mame aorihmapotoh riryhtao ya mokyro wãnohtohme, orihnõko mana onurupyra
awahtao. Orihnõko mana tyyrypyhpyke toehse exiryke, mame zae aehtopõpyry poko
wenikehnõko ase. Mame oya aorikyry epehmapõko ase.
21 Ahno, zae ehtoh poko exikety, zururuhtao oya iirypyryme pyra aehtohme, mame otato
ynororo ahtao, tyyrypyry poko pyra ynororo ahtao, orihpỹme exĩko mana, omoro roropa
orihpyra exĩko mase.

Oturusaromepyra toehse Ezekieu

22 Mame ymaro Ritonõpo jamitunuru nexiase. Ynara tykase ynororo ya:
— Owõko ty! Ytoko mõ jakanahmã pona. Moroto oturũko ase amaro.
23 Mame ytoase moro jakanahmã pona. Moroto Ritonõpo saerehkatoh enease, yneneh-
pyry samo tuna Kepaa ehpio jahtao. Toepukase ywy nono pona, jẽmyty nono pokoxi
nexiase,
24 yrome Ritonõpo Zuzenu tomõse ukurohtaka, xikihme tyrise ywy eya. Mame ynara
tykase ynororo ya:
— Ytoko atapyĩ taka, atapuruko moro tao.
25 Omoro, ahno mũkuru, omyhnõko mã toto eary ke, tũtara oehtohme ytoytopyra oe-
htohme toto rãnakuroko.
26 Mame omitapỹme onuru rĩko ase, mokaro jomipona pyra exiketõ onurusaromepyra
exĩko mase.
27 Imeĩpo, jotururu ropa ahtao amaro, oturu waro oehtoh ekarory ropa ahtao oya,
mokaro zurũko mase, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ nekarory oya. Toitoine õmiry etãko mã toto,
yrome imehnõ arypyra, jomipona pyra exiketõme toexirykõke.

4

Inyrihpyry Jerusarẽ poko

1 Ynara tykase Ritonõpo Jerusarẽ poko:
— Ahno mũkuru, orino risẽ apoiko tyritohme oẽpataka, mame ipokona pata Jerusarẽ
kuhtoh tyriko.

2 Moro pata kuhtoh pokona epetõkara panõ tyriko, tapuruse sã exĩko soutatu tomo a, nono
kaetoko exiketõ maro apuru pona onuhtohme, tapyi kaetoko exiketõ roropa etonatohme
te, soutatu tõ esary maro te, makina maro pata apuru kararahtohme.
3 Oripo pipahmã apoiko kurimene risemy, tyritohme oẽpataka, pata apuru samo, irãnao
pata etonie samo. Mame oẽmyty iramako pata etonie. Pata tapuruse mana, omoro mase
pata apurũko. Morohne enetupuhpotohme exĩko mana, moro poko tuaro Izyraeu tõ
ehtohme.
4-5 — Imihme exiko opozery wino; opona Izyraeu tõ iirypyryme ehtoh tyripõko ase.
Moroto exĩko mase etuarimãko imihme nono po iirypyrykõ puimãko 390 ẽmepyry pona.
Toiro ẽmepyry oya epehmapõko ase toiro jeimamyry toto wãnohtoh enetupuhpotohme.
6 Mame moro poko tõtyhkase awahtao eramako imihme oehtohme apotunuru wino nono
po; Juta tõ iirypyryme ehtoh puimãko sã mase 40me ẽmepyry ae, toiro ẽmepyry aropõko
mase toiro jeimamyry Juta tõ wãnohtoh enetupuhpotohme.
7 — Naeroro Jerusarẽ wino eneko yronymyryme; tapuruse exikety epetõkara a, soutatu
tomo a. Ãpory tupokase ahtao, imehnõ zurũko mase moro pata põkõ wãnopyry poko.
8 Omyhnõko ase eramasaromepyra oehtohme oepetõkara a apatarykõ rumekatohto ropa.
9 — Seromaroro tiriiku apoiko te, sewata te, erewija tõ te, kumataimo te, tiriiku pisarara
te, aweja, enara. Oximaro tyriko kehko pão ritohme. Moro enahnõko mase 390me ẽmepyry
pune imihme awahtao opozery wino nono po awahtao.
10 Asakoropane pão pitiko enahnõko mase kokoro rokene, yrome axĩ pyra morohne
enahko.
11 Otunary õkurume tukuhsẽme exĩko mana, asakoro kopu pune rokene, ẽtohme axĩ pyra
roropa.
12 Apoto rĩko mase ato tonorẽ ke, ahno ety ke. Anapyry pão ekeĩko mase moro apoto po,
mame moro pão enahnõko mase jarao imehnõ neneryme emero porehme.
13 Ynara tykase roropa Ritonõpo:
— Sapararahme Izyraeu tõ aroporyhtao imeimehnõ nonory pona moro sã tynapyrykõ
enahnõko mã toto, Moeze nyripohpyry omipona pyra.
14 Yrome ezukuase:
— Ritonõpo Jesemy, arypyra! Tonahsẽ nuriamã onenahpitopyra exiase moino ro.
Poetome jehtopõpyry poe okyno pũ onõpyra exiase tamoreme toorihse ahtao, tosekase
ahtao roropa onokyro tomo a onõpyra exiase.
15 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Ỹ, kure. Pui ety ke apoto kemery rĩko mase epona ouru ekeitohme.
16 Tõturuse ropa:
— Ahno mũkuru, wyi onenehpopyra exĩko ase pata Jerusarẽ pona. Naeroro etuarimãko
mã toto; tonahsã apiakãko mã toto pitiko, pitiko, pisarara ekamotohme, tuna roropa
apiakãko mã toto pitiko, pitiko, pisarara ekamotohme roropa.
17 Wyi pyra exĩko mã toto, tuna pyra roropa. Typynanohneke pyra exĩko mã toto, mame
etyhpyryme orihnõko mã toto iirypyryme toehse toexirykõke.

5

Zũsety sahkary poko

1 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ahno mũkuru, tapema apoiko, taere exikety oetypoty sahkatohme, oũsety roropa.
Imeĩpo onysahkahpyry ikuhko omoxinety kuhtoh po, apiakatohme oseruao zokonaka
ehtohme.
2 Mame oepetõkara a pata rumekary ropa ahtao, ytoko pata rãnaka oũsety toiro zokonaka
jahkatohme. Imeĩpo ytoko pata zomye, imepỹ zokonaka oũsety ihkotyhpyry aroko. Moro
oũsety ihkohko tapema ke. Mame oũsety akoĩpyry emako kakoxi aropotohme tyryrykane a:
mokaro ekahmãko ase ytapemã ke.
3 Oũsety ikurãkako tuhke pyra ixixĩtohme oupõ ehpiry pokona.
4 Mame toitoine oũsety ixixĩtopõpyry poe touko ropa ematohme apoto htaka jahkatohme.
Moro apoto tũtãko mokaro wino sapararahme sã Izyraeu tõ poro porehme.
5 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Enetoko ke, pata Jerusarẽ sero sã mana. Sero pata tyrise ya sero nono rãnao. Imehnõ
nonory põkõ tyrise ya Jerusarẽ zomye.
6 Yrome ynyripohpyry turumekase Jerusarẽ põkomo a; jomipona pyra toehse toto
exiryke. Imehnõ nonory põkõ popyra ehtoh motye popyra toehse toh nexiase; jomipona
pyra mokaro ehtoh motye jomipona pyra Jerusarẽ põkõ toehse, ynyripohpyry turumekase
eya xine, jomihpyry omipona pyra toehse toto.

7 Seromararo Jerusarẽ põkomo, etatoko pahne, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko ase: Ynyripohpyry omipona pyra mexiatose, jomihpyry turumekase oya xine; morara exiryke imehnõ nonory põkõ motye iirypyryme toehse matose, õmye exiketomo. Imeimehnõ zae pyra ehtoh poko exiketõ typoenohse oya xine.
8 Morara exiryke ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, ynara ãko ase oya xine: ywy ase oepeme pyra; awãnohtorỹko ase jarao, imeimehnõ nono põkõ neneryme emero porehme.
9 Onyrityã xihpyry pokoino Jerusarẽ wãnohnõko ase, pake awãnohtopõpyrykõ sã pyra, imeĩpo awãnohtohkõ sã pyra roropa.
10 Morara exiryke Jerusarẽ po jũkõ typoenõkõ õnõko mã toto; ipoenõkõ tumykõ õnõko roropa mã toto. Awãnohtorỹko ase; orihpyra exiketõ sapararahme exĩko mã toto imeimehnõ nonory poro porehme.
11 — Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana: Ytapyĩ kurã nuriame tyripose oya xine exiryke popyra oehtohkõke te, onyrityã xikuromã ke roropa, ajohpe pyra ynara ãko ase oya xine: oenahkapotorỹko ase opyno xine pyra exikety samo.
12 Zokonaka amarokõ tyrohsẽ ke orihnõko matose, omise oehtohkõke roropa pata po; imepỹ zokonaka totapasẽme exĩko oepetõkara a te, imepỹ zokonaka sapararahme exĩko imehnõ nonory poro emero. Tokahmasẽme roropa exĩko mã toto, etapary se exiketomo a.
13 — Ozehno xine jehtoh waro exĩko matose; jetũ exĩko oya xine mana tãkye jehtoh pona. Awãnohtorỹko ase onyrityãkõ epehpyryme. Morohne emero toehse ahtao tuaro exĩko matose ypoko, ywy, Ritonõpo kuruatose moro emero, tyryhpopãkase jexiryke oya xine, turumekase ywy oya xine imeimehnõ maro oehtohkõme.
14 Ynara tyrĩko ase opoko pata Jerusarẽ: patãpome orĩko ase imehnõ õmye exiketõ neneryme, okuroko ytoketõ neneryme roropa. Moro põkõ poihtõko mã toto.
15 — Typenekehse jahtao opoko xine, ozehno xine toehse jahtao roropa, tuãnohse awahtao xine ya, imehnõ nonory põkõ oserehnõko mã toto. Oenetorỹko mã toto: “Xẽ! Jam!” ãko mã toto; opoihtotorỹko roropa mã toto.
16 Tonahsẽ onenehpopyra exĩko ase imepỹ poe. Naeroro orihnõko matose omise oehtohkõke. Jetũ exĩko matose omise oehtohkõke pyrou ke owõtohkõ samo, tuohpyry samo oenahtohkõme.
17 Omise ehtoh konõto enehpõko ase, onokyro tõ roropa opoenõkõ esekatohme; tyrohsẽ roropa, zehnotokõ roropa, etonatoh roropa oetapatohkõme. Ywy, Ritonõpo, kuruatose.

6

Ineponãmarykõ eahmary popyra Ritonõpo a

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, osenuhmako Izyraeu tõ ypy tõ winakoxi. Ynara kaxiko eya xine jomiryme:
3 Ritonõpo Kuesẽkõ omiry etatoko, aomiry ypy tõ netaryme te, somohmã tõ netaryme, jakanahmã tõ netaryme roropa: ywy, Ritonõpo, soutatu tõ enehpõko ase, toponãmasã eahmatoh enahkatohme.
4 Apoto apõ tõ onekarotyã zahkatoh tonomo te, ixtaratu zahkatoh roropa typahsẽme exĩko, tomasẽme nono pona. Morohne poko exiketõ totapasẽme exĩko mã toto tyneponãmarykõ ẽpataka.
5 Izyraeu tõ ekepyry pahnõko ase nono pona; jehpyry tõ pahnõko ase apoto apõ tõ zomye.
6 Pata tõ emero Izyraeu nonory po tonahkasẽme exĩko, patãpome exĩko mã kehko. Tyneponãmarykõ eahmatoh tonõ tonahkasẽme exĩko mã kehko. Mame apoto apõ emero typahsẽme exĩko; ineponãmarykõ roropa typahsẽme exĩko mã kehko; ixtaratu zahkatoh tomasẽme exĩko; inyrityã emero tonahkasẽme exĩko.
7 Emero rokẽ po ahno totapasẽme exĩko; orihpyra exiketõ jenetupuhnõko mã toto, ywy ase Ritonõpo.
8 — Yrome ahno akoĩpyry nomõko ase isene ro, sapararahme exĩko mã toto imehnõ nonory po,
9 tarose toto exiryke typoremãkahpõkõ poetoryme. Moroto wenikehpyra exĩko mã toto ypoko; tuaro exĩko mã toto tuãnohse toto ya, tyhxirose roropa mã toto ya, turumekase eya xine jexiryke. Mame jeahmara toehse toh nexiase, ymyakãme tyneponãmarykõ eahmary se toehse toh nexiase. Oxise pyra exĩko mã toto tyyrypyrykõ pokoino, tynyrihpyrykõ xihpyry pokoino roropa.
10 Zuaro exĩko mã toto: ywy ase Ritonõpo. Imehnõ enaroximaryhtao ya ekurehpyra ase, tyrĩko ase emero jomihpyry ae ro.

Izyraeu tõ iirypyryme ehtopõpyry

11 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ezekieu, oemary ke tahtah kaxiko! Itũtũmako opupuru ke! oxitako ãtasamaryme! Izyraeu tõ nyrityã xihpyrymã pokoino orihnõko mã toto osetapary ke, omise ehtoh ke, tyrohsẽ ke, enara.
12 Mokaro ameke exiketõ kure pyra exĩko mã toto, tyrohsẽ ke orihnõko mã toto; imehnõ, ameke pyra exiketõ orihnõko mã toto etonatoh ke. Imehnõ akoĩpyry orihnõko mã toto omise toehtohkõke. Tyzehno xine jehtoh waro exĩko mã toto, sam ãko mã toto.
13 Aorihtyã ekepyry tõ typahsẽme exĩko mã toto tyneponãmarykõ rãnao, apoto apõ zomye. Typahsẽme exĩko mã toto moroto tynekarorykõ zahkatoh po tyneponãmarykõ eahmatopõpyry po; osa kae ehtoh po emero, ypy tõ emory po emero, wewe tõ kurã myhtokoxi emero, wewe konõto myhtokoxi roropa emero. Mame juaro exĩko mã toto emero, ywy ase Ritonõpo.
14 Jemary anỹnõko ase inonorykõ enahkatohme. Ona tonorẽ poe ikurenae pata Ripira pona inikahpozakoxi ononorykõ rĩko ase patãpome, Izyraeu tõ esary emero pyno pyra exĩko ase, onewomara exĩko ase. Mame juaro exĩko mã toto emero porehme, ywy ase Ritonõpo.

7

Etyhpyry ameke pyra toehse mana

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, ynara ãko Ritonõpo Oesẽkõ mana Izyraeu nonory põkomo a: Emero tonahkase! Ononorykõ tonahse!
3 — Izyraeu tomo, seromaroro oenahtohkõ toehse mana. Ozehno xine jehtoh enehpõko ase, jetũ exĩko oya xine mana, ãpiakatorỹko ase onyrityãkõ eneryke ya. Oepehmatorỹko ase popyra oehtohkõ poko toehse oexirykõke.
4 Awãnohtorỹko ase yronymyryme, opyno xine pyra exikety samo. Awãnohtorỹko ase onyrityã xihpyry emetakame, juaro oehtohkõme, ywy ase Ritonõpo.
5 Ynara tykase roropa ynororo:
— Popyra ehtoh tonõ oehnõko atakenaka mana opona xine.
6 Emero tonahkase. Etyhpyryme mana. Amarokõ roropa tonahse matose.
7 Oenahkapotohkõ oehnõko mana oya xine, sero ononorykõ põkõ roropa. Okynã pyra ypy tõ po oseahmatoh tao oseahmara exĩko matose, yrome otupĩko rokẽ matose.
8 — Okynã pyra ozehno xine jehtoh waro exĩko matose. Awãnohtorỹko ase onyrihpyrykõ epehpyryme. Onyrityãkõ nuriamãkõ epehpyryme sam ãko matose.
9 Opynanohpyra xine exĩko ase, nupunato oenepyra xine exĩko roropa ase. Awãnohtorỹko ase popyra ehtoh poko toehse oexirykõke. Morara ahtao juaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo, ywy ase awãnohnekomo.
10 Awãnohtohkõ ẽmehnõko mana. Imeimehnõ ryhmãko mã toto emero pata tõ poro. Epyrypãkohxo mã toto.
11 Itamurumehxo imehnõ ryhmãko mã toto, etapãko mã toto. Ahno wãnohnõko mana popyra rokẽ toto exiryke. Imõkomorykõ tonahsẽme exĩko mana: itinerũkomo te, epe tomo te, imehxo aehtohkomo, enara.
12 Okynã pyra tõsepekatyry se pyra exĩko mã toto, toiparo rokẽ osepekahnõko mã toto, mõkomo onekamopyra exĩko mã toto roropa, emero zehno exĩko Ritonõpo mana, toto wãnohnõko roropa mana emero porehme.
13 Mame osepekahketomo orihpyra ahtao imõkomory tonahkasẽme exĩko mana, anapoipyra ropa mana emero imõkomohpyry. Ynara exiryke toto zehno Ritonõpo ehtoh waro exĩko mã toto emero porehme. Popyra exiketõ poremãnõko mã toto, isene pyra exĩko mã toto.
14 Rue etõko mã toh repe, atakimãko mã toto, emero repe. Yrome ytopyra ekurehnõko mã toto, etonatoh pona, zehno Ritonõpo ehtoh oepyryke emero pona; oxisã toto wãnohnõko Ritonõpo mana.

Izyraeu tõ wãnohtoh poko

15 Jarao osema tao osetapãko mã toto, tapyi tõ tao tyrohsẽ exĩko, omise roropa exĩko mã toto. Tupito po exiketõ orihnõko mã toto tõsetaparykõke, pata po exiketõ enahketõme exĩko mã toto tyrohsẽ ke, omise ehtoh ke roropa, enara.
16 Toitoine orihpyra exiketõ epãko mã toto utuku samo jakanahmã poe ypy tõ pona. Moroto pusuh ãko mã toto xitãko roropa tyyrypyrykõ poko.
17 Ahno emary emero jamihme pyra exĩko mana, esekumurukõ tykytyky ãko mana.
18 Upo amurũko mã toto topuxiximã kamisa risemy toemynyhmaryme, enaromỹke tykytyky ãko mã toto pyrou zoko exipỹ samo. Zũsetykõ isahkahpyry sã exĩko mana, ehxirõko roropa mã toto emero porehme.

19 Tytinerũkõ pahnõko mã toto, uuru te, parata roropa osema tao aepukahpyry samo;
toto zehno toehse Ritonõpo ahtao uuru toto anakorehmara exĩko, parata roropa toto
onypynanohpyra exĩko mã kehko. Toto penetatoh onepekahpyra exĩko mã kehko. Tonahsẽ
onepekahpyra exĩko. Uuru, parata tõ poe roropa tyyrypyhpyke toehse toh nexiase.
20 Toepyrypase toto tyjoiakõ kurã poko repe. Yrome tyrise toto a tyneponãmarykõ
xihpyryme, nuriame exiketõme. Morara exiryke ipenekehtyãme tyripose toto Ritonõpo a
tytinerũkõ poko, tymõkomorykõ poko roropa.
21 — Omõkomory kurã ematonanohpõko ase imehnõ nonory põkomo a! ãko Ritonõpo
mana. — Omõkomory kurã apoĩko mã popyra exiketomo. "Mõkomo kahpyry," ãko mã toto.
22 Mame Ytapyĩ kurã taka aomomyrykohtao toto ematonanohtohme te, nuriame tyri-
tohme eya xine: "Oty" kara exĩko ase. Toto poko pyra exĩko ase.
23 — Otupĩko mã toto emero porehme. Imehnõ etapananõ nae tuhke, imehnõ ryhmãko
mã toto Jerusarẽ po.
24 Imehnõ nonory põkõ enehpõko ase xiaro popyrahxo exiketomo omõtohme atapyĩkõ
taka. Omõnõko mã toto Jeahmatoh taka; nuriame moro rĩko mã toto. Amarokõ, orutua kõ,
jamihme exiketõ jamihme pyra exĩko mã toto.
25 Takorehmaneke pyra exĩko matose. Osepeme ehtoh zupĩko matose repe, yrome
arypyra, onenepyra ekurehnõko matose.
26 Popyra ehtoh oehnõko mana kokoro rokẽ samo. Ekãtõko mã toto popyra ehtoh
poko kokoro rokene. Ekaropõko roropa matose urutõ komo a: "Otara exĩko nah? Oty
enetupuhnõko mah senohne poko?" ãko matose. Oturuketõ imehnõ amorepatoh pyra
exĩko mã toto. Tamuhpomãkõ zae ehtoh poko imehnõ onurupyra exĩko mã toto.
27 Tuisa konõto xitãko mana, imũkuru kure ehtoh oneraximara roropa mana. Ahno
emero tykytyky ãko, oserehnõko mã toto. Awãnohtorỹko ase onyrihpyrykõ poko emero;
awãnohtorỹko ase imehnõ wãnopyry sã oya xine. Moro eneryke oya xine, juaro exĩko
matose, ywy ase Ritonõpo.

Ritonõpo Nenepohpyry Asakoromano

8

Ezekieu 8—10

Toponãmasã Jerusarẽ po

1 Mame Juta tõ tamuximãkõ tooehse ytapyĩ taka oturuse ymaro. Ẽmepyry 5me ehtoh po
nexiase nuno 6mã po, jeimamyry 6mã po toto arotopõpyry poe Papironia põkõ poetoryme.
Mame tokare pyra Ritonõpo Kuesẽkõ jamitunuru toehse ya.
2 Osenuhmase, mame ynara tonepose Ritonõpo a ya: ahno panõ enease apoto samo.
Imety eary poe ipupuru pona zoko apoto sã nexiase. Imety eary epoe zemime nexiase
metau ikorokahpyry samo.
3 Oma panono a jũsety tapoise nexiase. Mame josenuhmaryhtao Ritonõpo Zuzenu a
tanỹse ywy kakoxi, mame jaroase Jerusarẽ pona. Ritonõpo Tapyĩ omõtoh taka jaroase,
omõtoh inikahpozakoxi exikety wino. Moroto ineponãmarykõ enease nuriame xihpyry
exikety; mokyro pokoino zumoxike Ritonõpo mana.
4 Moroto Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ saerehkatoh enease ropa, ynenehpyry sã tuna Kepaa
ehpio jahtao, tõsenepose ropa Ritonõpo ahtao ya.
5 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, inikahpozakoxi osenuhmako. Osenuhmase, moroto apoto apõ pũto,
tapyi omõtoh tao, ineponãmarykõ enease nuriame exikety Ritonõpo a.
6 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, moxiã nyriry enẽko mah? Eneko ke moxiã nyrityã xihpyry, amekehxo
jaropõko jesary kurã poe. Yrome senohne motye inyrityã popyrahxo enẽko mase, nuriame-
hxo ya.
7 Mame jaroase ynororo zara konõto pona omõtoh taka, jarãnaka. Moroto oramã
enepoase ynororo ya ãpuruhpyry ao.
8 Ynara tykase:
— Ahno mũkuru, ahkako; apuru itahkako. Tytahkase ya, mame omõtoh enease moroto.
9 — Omõko, tykase ynororo ya, — mokaro popyra ehtoh poko eneta, inyrirykõ xihpyry
enẽko mase moro tao.
10 Naeroro ywy tomõse, enease. Moroto apuru pokona tonohse, taxikase roropa onokyro
tõkehko nuriame exiketomo, nono po ytoketomo, okoi tõ samo, imehnõ nuriame exiketõ
roropa, mokarohne eahmãko Izyraeu tõ nexiase.

11 70me Izyraeu tõ tamuximãkõ moroto nexiase. Mokaro maro Jazania, Sapã mũkuru nexiase. Ixtaratu zahkatoh apoĩko toh nexiase emero tomarykõ ke, orexĩto tũtãko nexiase morohne wino.

12 Mame tõturupose Ritonõpo ya, ynara tykase:

— Ahno mũkuru, moxiã nyriry enẽko mah? Izyraeu tõ tamuximãkõ tyneponãmary eahmãko mã toto tokare pyra. Ynara ãko mã toto: "Ritonõpo kuenepyra xine mana. Sero nono turumekase eya."

13 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

— Taroino mokaro nyriry xihpyrymehxo enẽko mase.

14 Mame jaroase ropa ynororo Tytapyĩ omõtoh pona inikahpozakoxi. Moroto nohpo tõ tonepose ya, xitãko; Papironia põkõ neponãmary Tamuze hnamõko toh nexiase.

15 Mame tõturupose Ritonõpo ya. Ynara nase:

— Ahno mũkuru, moro enẽko mah? Morohne motye Izyraeu tõ ehxirotoh enẽko mase.

16 Imeĩpo jaroase imepỹ zara pona, Tytapyĩ taka. Moroto, Tapyi omõtoh pũto, irãnao apoto apõ nexiase osema tao orutua kõ enease 25mãkomo. Ĩpary tõ Ritonõpo Tapyĩ wino nexiase, xixi tũtatoh enẽko toh nexiase; tosekumurukõ po nexiase toto nono po, xixi tũtary eahmary samo.

17 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

— Ahno mũkuru, moro enẽko mah? Moxiã, Juta tõ morohne xihpyry rĩko mã toto, onenehpyry tomo; Morara exiryke tyyrypyrykõ poko se ro mã toto. Mokaro pokoino oxiehno, osetapãko mã toto pata tõ poro emero. Morohne motye oehnõko mã toto tynyrirykõ poko toehtohkõme Ytapyĩ kurã tao, naeroro toto zehnohxo jyrĩko toto. Eneko ke yryhpopãkãko mã toto tynyrirykõ xihpyry ke.

18 Morara exiryke sam ãko mã toto, tuãnohse toto ahtao ya, toto zehno jexiryke. Epasaromepyra toto ripõko ase; toto pyno pyra exĩko ase ipunaka. Ykohmãko mã toto opore tyjamitunurukõke repe: "Yna akorehmako, ajohpame samo," ãko mã toto, yrome toto omiry onetara exĩko ase.

9

Jerusarẽ põkõ wãnohtoh poko

1 Mame opore tõturuse Ritonõpo ynetaryme, ynara tykase:

— Osehtoko xiaro, sero pata põkõ wãnohnanomo. Opyrekõ ahno etapatoh tonõ enehtoko amaro xine.

2 Axĩ 6me orutua komo a tõsenepose toto, moroto, Ritonõpo Tapyĩ tao. Omõtoh tae inikahpoino tutũtase toto, ahno etapatoh nae toh nexiase. Toto maro toiro orutua nexiase, mauru panono risẽ ke upo tamuruse, pape merosẽ nae nexiase. Toeporehkase toto apoto apõ metau risẽ pũtokoxi.

3 Mame Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ saerehkatoh toesyryhmase tosae, kerupĩ tõ rãnae; tõnuhse tapyi omõtoh pona. Opore tõturuse Ritonõpo mokyro a, tupoke mauru panono risẽ ke exikety a.

4 Ynara tykase:

— Ytoko pata Jerusarẽ rãnakuroko ahno merotohme ipery pokona, emero emynyhmaketomo kananomo te, pusuh kananomo roropa emero typenekehse exiketomo popyra ehtoh poko sero põkõ nyrityã poko sero pata po.

5 Mokaro imehnomo a ynara tykase ynororo ynetaryme:

— Mokyro mykapo ytotoko pata poro ahno emero etapase. Onypynanohpyra ehtoko, toto pyno pyra ehtoko.

6 Tamuhpomãkõ etapatoko te, nuasemãkomo te, oryximãkomo te, poetohti tomo te, nohpo tõ maro. Yrome mokaro, imerohpyry iperykõ poko onyryhmara ehtoko. Etapapitotoko taroino Ytapyĩ poe.

Naeroro tamuximãkomo totapapitose eya xine moroto Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka.

7 Ritonõpo ynara tykase roropa:

— Nuriame Ytapyĩ tyritoko! Pehme zara tõ tyritoko ahno ekepyry ke! Ytotoko erohse!

Mame moro pata põkõ totapapitose eya xine.

8 Ahno etaparyhtao eya xine, moroto exiase toiroro. Nono pona epukase jẽmyty po nono pokoxi. Kui tykase ywy:

— Ritonõpo yna Esemy, yronymyrymehxo Jerusarẽ põkõ zehno mahno? Izyraeu tõ akoĩpyry enahkãko mahno, toto enahkãko mahno porehme?

9 Ynara tykase Ritonõpo ya:

— Izyraeu tõ tyyrypyhpyke toehse mã toto. Popyra mã toto ipunaka. Imehnõ totapase eya xine pata tõ po, sero nono po porehme. Popyra ehtoh poko rokẽ mã toto Jerusarẽ po. Ynara ãko mã toto: “Kynonorykõ turumekase Ritonõpo a. Kuenepyra xine mana,” ãko.

10 Morara exiryke seromararo epasaromepyra toto ripõko ase emero porehme. Toto pyno pyra exĩko ase ipunaka. Toto rĩko ase, imehnõ ryhmatopõpyry sã eya xine.

11 Mame mokyro tupõ tamuruse mauru panono risemy, imerohpyry aroneme roropa ynororo, toehse ropa Ritonõpo a oturuse tynyrihpyry poko emero. Ynara tykase ynororo:

— Emero yrino õmihpyry ae rokene.

10

Ritonõpo saerehkatoh toytose Itapyĩ tae

1 Mame osenuhmase amerehmã enease, mokaro kerupĩ tõ epozakoxi. Mokaro epoe tuisa apõ sã enease, topu kurã, sapira risẽ samo.

2 Mame ynara tykase Ritonõpo mokyro tupoke mauru panono risẽ ke exikety a:

— Ytoko moro pupu parihmã rãnakuroko taporihke exiketõ zopino ikarany apoitohme, oemarykõ pehme. Imeĩpo sapararahme moro ikarany ipahko pata pona.

Mokyro ytotopõpyry enease.

3 Tomõse ynororo ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka mokaro taporihke exiketõ Tapyi etonie ikurenae toh nexiase, mame osa zara po typehkase akuru ke.

4 Ritonõpo saerehkatoh toytose mokaro taporihke exiketõ epoe Tapyi omõtoh pona. Ritonõpo Tapyĩ typehkase akuru ke, moro tao saereh tykase Ritonõpo saerehkatoh ke.

5 Panaikato nexiase; taporihke exiketõ aporiry totase jarao, zara po, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omiry samo.

6 Morarame tõturuse Ritonõpo mokyro tupoke mauru panono risẽ ke exikety a, ynara tykase: “Apoto apoiko pupu tõ parihmã winoino, taporihke exiketõ zopinoino.” Tomõse ynororo pupu tõ parihmã pũtokoxi.

7 Mame toiro taporihke exikety a ikarany tapoise tomary ke, tokarose eya mokyro tupoke mauru panono risẽ ke exikety a. Mame tutũtase ynororo, ikarany tarose eya.

8 Mokaro enease, taporihke exiketõ tomahke toh nexiase, ahno emary panõ ke, taporirykõ zopino.

9 Mame osenuhmaryhtao pupu parihmã 4me enease taporihke exiketõ myhtokoxi: toiro taporihke exikety maro toiro pupu parihmã nexiase. Moro pupu tõ parihmã zemime kehko nexiase topu kurã samo, joia samo.

10 Oxisã moro pupu tõ parihmã nexiase, zao imepỹ parihmã nexiase atao exikety samo.

11 Mame aytorykohtao emero rokẽ pona topohme toytose toto, eramara toh nexiase. Tupupurukõ parihmãkõ maro toytose toto topohme tosemarykõ ae.

12 Tonure tuhke nexiase zoko poko, ĩpary poko, emary poko, aporiry poko, ipupuru tõ poko roropa, enuru tuhke nexiase.

13 Moro pupu tõ parihmã yroro nexiase kehko ynenehpyry apitoryme tonepose ahtao ya.

14 Toiro taporihke exikety 4me ẽmyty nae nexiase: ahno ẽmyty te, pui ẽmyty te, reão ẽmyty, piano ẽmyty, enara.

15 Mokaro nexiase ynenetyamo apitoryme tuna Kepaa ehpio. Tõnuhse toto nono epoe,

16 mame toytorykohtao ipupurukõ parihmã toytose toto maro. Taporirykõ totapuruhmakase ahtao eya xine toytotohme ipupuru tõ parihmã toytose imaro xine.

17 Totypohse toto ahtao ipupuru komo parihmã tehme rokẽ toehse roropa. Tõnuhse toto ahtao nono poe ipupurukõ parihmã tõnuhse imaro xine, ipoe xine rokẽ ytõko mana.

18 Mame Ritonõpo saerehkatoh tutũtase Tytapyĩ omõtoh tae. Totypohse ynororo taporihke exiketõ epozakoxi.

19 Josenuhmaryhtao ro mokaro taporihke exiketõ taporirykõ totapuruhmakase tonuhtohkõme nono epozakoxi tupupurukõ parihmã maro. Totypohse toto tapyi omõtoh taka, xixi tũtatoh winakoxi. Ritonõpo saerehkatoh toytose toto maro, toto epozakoxi.

20 Mokaro tonetupuhse ya mokaro ro nexiase toto ynenetyamo Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ zopikoxi tuna Kepaa ehpio.

21 Toiro taporihke exikety 4me tõmyhke nexiase, 4me taporihke roropa nexiase te, ahno emary panõ nae roropa toh nexiase aporirykõ zopino.

22 Ẽmytykõ tonetupuhse ya. Ynaroro toh nexiase ynenetyamo tuna Kepaa ehpio. Topohme tosemarykõ ae toytose toto emero.

11

Jerusarẽ põkõ wãnohtopo

1 Mame Ritonõpo Zuzenu a tarose ywy Tytapyĩ omõtoh taka, xixi tũtatoh wino. Moroto
omõtoh pũto orutua kõ nexiase 25mãkomo. Mokaro maro Jazania enease Azua mũkuru te,
Peratia roropa Penaia mũkuru. Tamuximãkõme toh nexiase ahno tuisary tõme.
2 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, moxiã orutua kõ popyra osenetupuhnõko mã toto, popyra ehtoh
ritohme, popyra imehnõ amorepãko roropa mã toto sero pata po.
3 Ynara ãko mã toto: "Okynã pyra tapyi tõ amõko ropa sytatose. Sero pata oripo sã
nase, tõsẽ sã sytatose oripo ao, yrome towomaneke ro sã sytatose kypoko xine pyra apoto
ehtohme."
4 Morara exiryke ahno mũkuru, mokaro zuruko seromaroro toto wãnohtoh poko.
5 Mame Ritonõpo Zuzenu a tapoise ywy. Ynara tykase ynororo ya ekarotohme ahno tomo
a:
— Izyraeu tomo, õtururukõ etãko ase; õsenetupuhtohkõ waro roropa ase tyritohme oya xine.
6 Ahno tuhke totapase oya xine sero pata po, osema tõ pehme mã kehko aorihtyã ekepyry
ke.
7 — Morara exiryke ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase oya xine: Ajohpe pyra, sero
pata oripo sã mana; yrome onoky mokyro tõsẽme oripo ao? Ahno ekepyry tõ mokaro
onetapatyamo! Yrome sero pata poe aaropotorỹko ase.
8 Tapema tõ zuno hmatou? Soutatu tõ tytapemake exiketõ enehpõko ase amaro xine
õsetapatohkõme.
9 Aarotorỹko ase pata poe jarãnaka oekarotohme imehnõ nonory põkomo a. Oorikyrykõ
ke awãnohtorỹko ase,
10 orihnõko matose õsetaparykõ poko ononorykõ po. Mame juaro exĩko matose emero;
ywy ase Ritonõpo.
11 Tõsẽ ewomãko sã oripo mana, yrome sero pata oewomara xine exĩko mana.
Awãnohtorỹko ase emero rokẽ po awahtao xine Izyraeu tõ nonory po!
12 Zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo. Imehnõ katonõ nonory põkõ nyripohpyry
omipona matose repe, yrome jomihpyry omipona pyra matose, ynyripohpyry omipona
pyra roropa matose.
13 Morarame Ritonõpo omiry ekaroryhtao ro ya, Peratia, Penaia mũkuru, toepukase
toorihse ynororo. Jesekumuru po typorohse ywy nono pona, jẽmyty po nono pokoxi. Opore
tykohtase ywy:
— Ritonõpo Jesemy, sero onyripyra exiko! Izyraeu tõ akoĩpyry emero enahkãko mahno?

Ritonõpo Omiry kasenato sero

14 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
15 — Ahno mũkuru, Jerusarẽ põkõ oturũko mã toto opoko, imehnõ Izyraeume exiketõ poko
roropa, arotyã soutatu tomo a taroino. Ynara ãko mã toto: "Mokaro amekehxo mã toto
taroino; Ritonõpo Kuesẽkõ oneahmasaromepyra mã toto. Sero nono tokarose Ritonõpo a
kynonorykõme ehtohme."
16 — Seromaroro ytoko Izyraeume exiketõ zuruse arotyã inonorykõ poe. Ynara kaxiko
eya xine jomiryme: Ywy roro aaropoase mya imehnõ nonory pona, sapararahme
aaropoase imehnõ nonory pona. Yrome, axĩtao rokẽ imehnõ nonory po nexiase toto, ywy
roro exiase amaro xine Tapyi Kurã samo, jeahmatohme oya xine.
17 — Naeroro ynara kaxiko eya xine ywy Ritonõpo Oesẽkõ omiryme: Ywy roro oene-
htorỹko ase imehnõ nonory tõ poe morotona taropose ya oexirykõke, mame ynekarohpyry
Izyraeu tõ nonoryme ekarõko ropa ase oya xine.
18 Mame tooehse ropa toto ahtao tosaka xine, ineponãmarykõ kararahnõko mã toto.
Popyra ehtoh poko ahno ehtoh enahkãko mã toto.
19 Mame tyrisenã sã toto rĩko ase ikurohtao xine, aosenetupuhtohkõ rĩko ase roropa
tyrisenã samo tyneponãmarykõ se pyra toto ehtohme. Topu sã toto ehtopõpyry ikurohtao
xine myakamãko ase jomiry omipona se toto ehtoh ke.
20 Morararo jomiry omipona exĩko mã toto, ynaropohpyry roropa eya xine anamonoh-
pyra exĩko mã toto. Ypoetoryme exĩko mã toto, ywy Ritonõpo toto Esẽme exĩko ase.
21 Yrome tyneponãmarykõ eahmary se exiketõ wãnohnõko ase. Nuriame mã toto ya.
Popyra ehtoh poko exiketõ roropa wãnohnõko ase inyrihpyrykõ emetakame. Ywy, Ri-
tonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Ritonõpo saerehkatoh toesyryhmase Jerusarẽ poe

22 Mokaro taporihke exiketõ tonuhpitose toto tupupurukõ parihmãkõ maro. Toto epoe
Ritonõpo Izyraeu Esẽ saerehkatoh nexiase.
23 Morotoino Ritonõpo saerehkatoh toesyryhmase pata poe, ypy pona totypohse xixi
tũtatoh wino.

24 Ritonõpo a eneporyhtao ro tarose ywy Ritonõpo Zuzenu a Papironia pona. Moroto soutatu tõ narotyã nexiase. Mame Ritonõpo nenepory ya tõtuenikase.
25 Mame morotõkomo a, soutatu tõ narotyamo a tõturuse ywy, emero Ritonõpo nenepohpyry poko ya.

12

Epaketyme urutõ mana

1 Ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, jomiry omipona pyra exiketõ rãnao mase. Tonure toh mã repe, yrome onenepyra mã toto; typanare roropa mã toto, yrome otato pyra mã toto, ajoajohpe rokẽ toexirykõke, jomipona pyra mã toto.
3 — Seromaroro, ahno mũkuru, atakimako oytotohme ononory poe epakety samo. Mame kohmãpyra ro ahtao otũtako atapyĩ tae imehnõ osenuhmaryhtao, oytoryme imepỹ pona. Otarame mokaro jomipona pyra exiketõ oenẽko mã toto.
4 Oenetohme eya xine, apakarã akimako saereme ahtao, epakety samo; osenepoko oytoryhtao kokonie pukuro epakety sã imepỹ nonory pona, tarose ahtao soutatu tomo a.
5 Mame oeneryhtao eya xine oramã ahkako atapyĩ apuru kuroko, moro kuroko oytotohme omõkomory maro.
6 Osenepoko omõkomory anymyryhtao oya, õpary pona tyritohme, oytotohme koko. Kamisa ke oenuru tõ apuruko osenuhmara oehtohme, oesemary onenesaromepyra oehtohme. Onyriry Izyraeu tõ enaroximatohme mana.
7 Moro sã tyrise ya Ritonõpo omi poe. Moro saeremae ykyryry tõ tyrise ya pakara aka epakety samo. Mame kokonie pukuro, jemary ke, oramã tahkase ya tapyi apuru kuroko, jutũtatohme ykyryry tõ maro. Jenẽko toh nexiase ypakarã tanỹse ya ahtao ymotary pona, jytoryhtao roropa.
8 Yrokokoro pakeimo ynara tykase Ritonõpo ya:
9 — Ahno mũkuru, mokaro Izyraeu tomo, jomipona pyra exiketõ ekaropõko mã toto: "Oty poko mah?" ãko mã toto.
10 Seromaroro toto zuruko ynekarory oya ekarotohme eya xine, ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Sero omi ekarõko ase tuisa a, Jerusarẽ po imehnomo a roropa emero moro pata põkomo a.
11 Kaxiko eya xine onyriry enetupuhpotohme mana, moro sã exĩko eya xine mana. Epaketõme exĩko mã toto, tarosẽme exĩko mã toto soutatu tomo a imepỹ nono pona.
12 Mokyro tuisa, Izyraeu tõ esemy tykyryry arõko mana tỹpary po, xinukutumã poro, mame epãko mana eutary ae apuru kuroko. Tõmyty apurũko mana, tosemary onenepyra exĩko mana.
13 Yrome ahno apoitoh rĩko ase, mokyro apoĩko ase moro ao. Moromeĩpo pata Papironia pona mokyro arõko ase. Moroto orihnõko mana, yrome moro onenepyra ekurehnõko mana.
14 Imaro exiketõ emero sapararahme aropõko ase, emero rokẽ winakoxi tuaro ehtoh poko akorehmananomo te, ewomananomo, soutatu tomo; toto ekahmãko imehnõ mana toto etapatohme.
15 — Mame taropose toto ahtao ya imehnõ ahno rãnaka, imeimehnõ nonory poro roropa, zuaro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo.
16 Yrome akoĩpyry orihpyra tyripõko ase osetaparyhtao te, omise toehse toto ahtao te, tyrohsẽ nae ahtao; morarame moroto imeimehnõ nonory po toto ahtao tuaro exĩko mã toto tynyrihpyrykõ xihpyryme ehtoh poko, ehxirõko mã toto. Mame enetupuhnõko mã toto ywy ase Ritonõpo.

Tonahkarykõ poko enaromỹke

17 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
18 — Ahno mũkuru, tykytyky kaxiko õtukuruhtao, tõserehse exikety sã exiko õkuru tuna enyryhtao oya.
19 Kaxiko sero nono põkomo a: ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo Jerusarẽ põkomo a, sero nono po isene ro exiketomo a: "Õtukurukohtao tykytyky ãko matose; õkurukõ enyryhtao oya xine tykytyky ãko matose, enaromỹke. Omõkomorykõ emero arõko mã toto ononorykõ poe. Tytaõke pyra exĩko mana, morotõkõ emero zehnotokõme toto exiryke.
20 Seromaroro pata tõ po ahno tuhke toehse, yrome tonahkasẽme exĩko mã toto, inonorykõ patãpome exĩko roropa mana. Mame ypoko zuaro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo."
21 Mame ynara tykase Ritonõpo ya ropa:

22 — Ahno mũkuru, oty katohme ynara ãko Izyraeu tomo, tuaro exikety nekarohpyry poko: “Tuhke rokẽ Jeimamyry tõ taropose eya xine repe, yrome Ritonõpo omiry exipyra ekurehnõko mana?”

23 Ynara kaxiko eya xine: ywy Ritonõpo ynara osenetupuhnõko ase moro poko: moro tuaro exikety omihpyry enahkãko ase, jũme moro aomihpyry onetazomopyra exĩko Izyraeu tõ rãnao. Ynara kaxiko: “Seromaroro toehse mana, emero exĩko mana Ritonõpo omihpyry ae ro.”

24 — Taroino ajohpãkõ omiry onekaropyra exĩko mã toto imehnõ enekunohtohme Izyraeu tõ rãnao.

25 Ywy Ritonõpo oturũko ase, mame morohne exĩko mana jomihpyry ae ro. Okynã pyra morohne exĩko mana. Jomiry omipona pyra exiketomo, isene ro matose emero riryhtao ya jomihpyry ae ro. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ oturuno.

26 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

27 — Ahno mũkuru, etako pahne, mokaro Izyraeu tõ ynara osenetupuhnõko mã toto ynenepohpyry poko oya: Otarame okynahxo ahtao moro sã exĩko mana, tuhke jeimamyry aroporyhtao, ãko toh mã repe.

28 Morara exiryke ynara kaxiko eya xine: ywy, Ritonõpo ynara ãko ase: “Taroino okynã pyra exĩko mana. ‘Ynara exĩko mana,’ karyhtao ya moro sã exĩko mana.” Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, oturuno.

13

Urutõ kõ ajohpe exiketomo

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

2 — Ahno mũkuru, Izyraeu tõ urutõ kõ zuruko zae pyra toto ehtoh poko, tamoreme xine imehnõ amorepãko mã toto, typoe xine osenetupuhnõko mã toto. Zuruko toto Ritonõpo omiry etatohme eya xine.

3 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo:

— Tuãnohsẽme exĩko mokaro urutõ kõ mana, tuaro pyra exiketõme mã toto, zae pyra roropa exiketõme. Typoe xine rokẽ oturũko mã toto.

4 Izyraeu tomo, toiparo rokẽ oturũko ourunanõkõ mana, raposa sã rokẽ mã toto patãpo tõ po.

5 Oesarykõ onewomara mã toto apuru tõ toepukase ahtao. Moro apuru tõ onyripyra ropa mã toto, onukurãkara ropa mã toto. Naeroro etonatoh toehse ahtao Ritonõpo poe, osewomasaromepyra Izyraeu tõ exĩko mana.

6 Ajohpe rokẽ tõsenepose mã toto. Aotururukõ ajohpe rokẽ mana emero. Toto anaropopyra exiase, yrome ynara ãko mã toto: “Ritonõpo omiry ynara mana,” ãko. Mame eraximãko mã toto, moro sã ehtohme tõmirykõ omipona!

7 Ynara ãko ase eya xine: “Onenehpyrykõ zae pyra rokẽ mã kehko. Onekarorykõ ajohpe rokẽ mana. Jomihpyryme õmirykõ ekarõko matose repe, yrome oturupyra exiase oya xine ipunaka.”

8 Naeroro ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ eya xine:

— Õmirykõ ajohpe rokẽ mana, onenepyrykõ õsenetupuhtohkõ ae ajohpe rokẽ mã kehko, morara exiryke oepekõme pyra ase.

9 Awãnohtorỹko ase, ajohpe rokẽ onenepyrykõ exiryke, urutõ kõ zae pyra exiketõme matose, õmirykõ ajohpe rokẽ mana. Ypoetory tõ oximõme toehse ahtao osenetupuhtohme ynyriry tõ poko, amarokõ toto maro exipyra exĩko matose. Oesetykõ onymeropyra exĩko Izyraeu tõ esety maro. Jũme ytopyra ropa exĩko matose ononorykõ pona. Moro sã toehse ahtao zuaro exĩko matose: ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

10 — Ypoetory tõ enekunohnõko mã mokaro urutõ komo. “Kure rokẽ exĩko mana,” ãko mã toto, popyra rokẽ toehse ahtao! Apuru tyrise ypoetory tomo a tijoro risemy, yrome apuhtoh maro pyra. Torotorome tijoro tõ ehtoh samo. Mame urutõ toehse moro apuru zonohtohme rokene.

11 Kaxiko eya xine: moro apuru epukãko mana. Konopo itamurume enehpõko ase, topuxikiri panõ maro, tyryrykane jamihme exikety maro moro apuru pona.

12 Mame moro apuru epukãko mana. Morara exiryke ekaropõko mã toto emero porehme: “Otyme kure nexiahse moro apuru zonopyry oya xine?” ãko mã toto.

13 Seromaroro ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:

— Ozehno xine jexiryke tyryrykane jamihme exikety enehpõko ase konopo maro itamurume, topuxikiri panõ maro moro apuru emapotohme.

14 Moro apuru kararahnõko ase, moro zonohtopõpyry eya xine. Ipahnõko ase nono pona. Apõ tõ topu tõ osenẽko mã kehko. Mame moro apuru epukaryhtao opona xine epukãko mana. Mame zuaro exĩko matose: ywy ase Ritonõpo.
15 — Moro apuru maro zonohnanõ enahkãko ase, toto zehno toehse jexiryke. Naeroro ynara ãko ase oya xine: "Moro apuru tonahse, mokaro apuru zonohnanomo roropa tonahkase toto.
16 Mokaro urutõ kõ roropa tonahkase toto: 'Kure rokẽ Jerusarẽ exĩko,' kahpõkomo, popyra ehtoh toehse ahtao." Ywy Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Urutõme nohpo tõ ajohpe exiketomo

17 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ahno mũkuru, seromaroro nohpo tõ eneko, oekyry tomo, typoe xine rokẽ imeĩpo ehtoh ekarõko mã toto, urutõ samo. Oturuko zae pyra toto ehtoh poko.
18 Kaxiko eya xine, Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko oya xine mana: "Awãnohtorỹko ase! Pyaxime sã imehnõ rĩko matose õmirykõ omipona toto ehtohme, kure tyripotoh rĩko matose omekumy, kamisa roropa rĩko matose zupuhpyrykõ kyryryme: imehnõ rĩko matose opoetoryme, imehxo oehtohkõme toto esẽme.
19 Ime hkopyra jekarõko matose ypoetory tõ neneryme tonahsẽ pitiko apoitohme oya xine, wyi pitiko apoitohme oya xine. Ahno orihmapõko matose zae exiketomo, imehnõ pynanohnõko matose popyra exiketomo. Ajohpe oehtohkõke ypoetory tõ enekunohnõko matose, zaenato sã onekarory ma repe yrome ajohpe rokẽ matose."
20 Seromaroro ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Moro omekumy tõ onyrityã pyaxi sã imehnõ orihmapotohme oya xine, imehnõ kure ritohme roropa morohne se pyra ase ipunaka. Moro omekumy tõ kararahnõko ase ãpory kõ poe tymyhpokase ropa sã toto ehtohme.
21 Kamisa opuhpyrykõ zõty ixihkãko ase, owino xine ypoetory tõ pynanohnõko ase, jũme õmirykõ omipona pyra ypoetory tõ ehtohme. Mame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo.
22 — Ajohpe rokẽ imehnõ zururuke oya xine ahno kurãkõ apotũkehkapõko matose. Zae pyra exiketõ zurũko roropa matose zae pyra toehtohkõ onurumekara toto ehtohme. Naeroro toto onypynanohpopyra matose.
23 Morara exiryke seromaroro õsenehtohkõ ajohpe, õtururukõ roropa ajohpe ehtoh enahnõko mã kehko. Ypoetory tõ pynanohnõko ase toto poko ehsaromepyra oehtohkõme. Mame tuaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo.

14

Toponãmasã eahmananõ wãnohtopo

1 Morarame toitoine Izyraeu tõ tamuximãkõ noepyase toto ya. Typorohse toto jẽpataka ekaropotohme oty se Ritonõpo ehtoh poko.
2 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
3 — Ahno mũkuru, moxiamo a tõsekarose toto tukurohtao xine toponãmasã eahmatohme. Naeroro tynyrityã pokoino tyyrypyrykõ poko mã toto. Mame ya oehnõko mã toto ekaropose oty se jehtoh poko. Otara ãko ywy eya xine? Toto ezuhnõko ha?
4 — Naeroro zuruko toto. Ynara kaxiko eya xine: Ynara ãko Ritonõpo Oesẽkomo: "Izyraeu tomo, toponãmasã eahmary se awahtao xine okurohtao xine, mame mokaro pokoino popyra ehtoh poko toehse awahtao xine, moromeĩpo ooepyrykohtao urutono a ekaropotohme, ywy roro Ritonõpo oezuhtorỹko ase. Onyrityã poko oehtohkõ epehmãko ase, awãnohtorỹko ase.
5 Mokaro toponãmasã pokoino ypoetory tõ toeramase toto ywinoino. Yrome toto ezuhtoh ke ya toto eramapory se ropa ase, jomiry omipona ropa toto ehtohme apitoryme toto ehtopõpyry samo."
6 — Morara exiryke ynara kaxiko Izyraeu tomo a, ywy Ritonõpo ynara ãko ase: "Tãkye pyra ehtoko oorypyrykõ poko, eramatoko onyrityã toponãmasã winoino. Toto irumekatoko, nuriame mã toto ya."
7 — Amarokõ emero, Izyraeu tomo te, imehnõ nonory po exiketõ Izyraeu po, emero jurumekaryhtao, toponãmasã eahmaryhtao okurohtao xine te, mame mokyro pokoino oorypyrykõ poko toehse matose, mame urutono a tooehse awahtao ekaropotohme, ywy roro, Ritonõpo, oezuhnõko ase.
8 Mokyro epekarame exĩko ase; mokyro wãnohnõko ase, isã se pyra imehnõ ehtohme. Mokyro oũko ase ypoetory tõ winoino. Moro sã toehse ahtao zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.
9 — Mame urutõ tõsenekunohse ahtao, azahkuru imepỹ tozuhse ahtao eya, ywy, Ritonõpo, mokyro tonekunohse ya. Mokyro oũko ase ypoetory tõ Izyraeu tõ winoino.

10 Oxisã toto wãnohnõko ase: urutono te, mokyro roropa eya aytohpyry ekaropose.
11 Moro sã tyrĩko ase tuaro Izyraeu tõ ehtohme jurumekara toto ehtohme erypymara ropa toto ehtohme zae pyra toehtohkõke. Yrome ypoetoryme exĩko mã toto, ywy toto Esẽme exĩko ase. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Noe, Tanieu, Jo maro
12 Mame ynara tykase Ritonõpo:
13 — Ahno mũkuru, ahno tõ iirypyryme toehse ahtao, turumekase jahtao eya xine, jemary anỹnõko ase toto wãnohtohme. Mokaro napyry tapyĩ tõ enahkapõko ase. Omise ehtoh enehpõko ase eya xine, ahno orihmapotohme, okyno tõ maro.
14 Mokaro orutua kõ oseruaõkõ: Noe te, Tanieu te, Jo roropa moroto ahtao, mokaro zae toehtohkõke osepynanohnõko rokẽ mã toto. Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, oturuno.
15 — Onokyro tõ enepyryhtao ya ahno esekatohme, mame toto pokoino sero nono poro ahno ytosaromepyra toehse,
16 mokaro orutua kõ oseruaõkomo moroto ahtao, ajohpe pyra ynara ãko ywy, Ritonõpo Oesẽkomo: imehnõ onypynanohsaromepyra toto exiry, typoenõkõ onypynanohsaromepyra toto exiry roropa. Osepynanohnõko rokẽ mokaro oseruaõkõ exiry, mame sero nono patãpome exiry.
17 — Osetapatoh enehporyhtao ya sero nono pona ahno enahkatohme okyno tõ maro,
18 mokaro orutua kõ oseruaõkomo moroto ahtao, ajohpe pyra ynara ãko ywy, Ritonõpo Oesẽkomo: typoenõkõ onypynanohsaromepyra toto exiry, yrome osepynanohnõko rokẽ toto exiry.
19 — Tyrohsẽ konõto enepyryhtao ya sero nono põkõ pona, toto wãnohtohme zehno toehse jexiryke, tuhkãkõ taorihmapose ahtao ya, ahno te, okyno tõ maro,
20 moroto Noe tõ ahtao, Tanieu maro te, Jo roropa, ajohpe pyra ynara ãko ywy, Ritonõpo Oesẽkomo: typoenõkõ onypynanohsaromepyra toto exiry. Zae toehtohkõke osepynanohnõko rokẽ toto exiry.
21 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Jerusarẽ põkõ wãnohtohme popyrahxo ehtoh enehpõko ase: ynara mã kehko, osetapatopo te, omise konõto ehtopo te, onokyro tõ ahno esekananomo te, tyrohsẽ konõto ahno enahkatohme okyno tõ maro.
22 Mame isene ro exiketõ nae ahtao, typoenõ typynanohse ahtao eya xine, toto eneko toeporehkase toto ahtao. Popyra toto ehtoh enẽko matose, mame mokaro Jerusarẽ põkõ wãnopyry ya zae ehtoh waro exĩko matose.
23 Popyra mokaro ehtoh eneryhtao oya xine, zuaro exĩko matose zae jehtopõpyry poko tuãnohse toto ahtao ya. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

15

Uwa zoko popyra ehtoh poko
1 Mame Ritonõpo tõturuse ya. Ynara tykase:
2 — Ahno mũkuru, otyme kure uwa zoko nae? Weweme itu htaõ motye kure nae?
3 Arypyra, uwa zoko ke okyryry anaxikara mase. Otytyko tyhwymatohme onyripyra roropa mase apuru pokona.
4 Apotopokõme rokẽ kure mana. Mame etyhpyry tõ tyahse ahtao irãnao roropa, otyme kure exĩko nae?
5 Arypyra ipunaka! Onyahpyra ro ahtao popyra nexiase, mame tyahse ahtao morara motye, popyra rokẽ mã ipunaka.
6 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Uwa zoko apoiry sã itu htao jahkatohme, moro sã Jerusarẽ põkõ apoĩko ase.
7 Toto wãnohnõko ase. Toepase toto apotoh takuroko, yrome seromaroro toto enahkãko apoto mana. Mokaro wãnopyryhtao ya zuaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo.
8 Turumekase ywy eya xine, morara exiryke toto nonory ripõko ase patãpome, oname tonorẽ toehse roropa. Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, oturuno.

16

Jerusarẽ, imeimehnõ poko exikety
1 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya, ynara tykase ynororo:
2 — Ahno mũkuru, Jerusarẽ põkõ nyrityã xihpyry enepõko ase eya xine.
3 Kaxiko eya xine, ynara ãko Ritonõpo Oesẽkomo Jerusarẽ põkomo a:
— Tonuruse mexiase Kanaã nonory po. Omykõ amoreume kynexine, asa roropa heteiame kynexine.

4 Tonuruse awahtao oponuru eary onysahkara toh nexiase, opypyra toh nexiase, sautu ke opihpyry onykorokara toh nexiase, awãtyhtopyra toh nexiase kamisa ke.
5 Morohne onyripyra toh nexiase opyno pyra toexirykõke. Tonuruse awahtao ose pyra toh nexiase emero, morara exiryke tomase mexiase ãtaryka htaka.
6 — Mame ytoase opũtokoxi, kuenease oetuarimaryhtao omunuruhpe. Munuhpe mexiase repe, yrome oorihmapopyra exiase.
7 Kuwãtanohpoase, otyro kurã samo. Tuãtase mexiase jamihme, mosa roropa, oryxime toehse mexiase. Tymanahtase roropa, oũsety mosahxo toehse, yrome tupoke pyra mexiase.
8 — Mame toytose ropa jahtao opũtokoxi kuenease, oniotatoh toehse nexiase, naeroro õko tyõtose ya jupõ ke. Osekaroase oya: "Osehxo ase, yzamaro mase. Ajohpe pyra amaro exĩko ase imehnõ maro pyra, ypytyme orĩko ase." Kuruase jũme oximaro kuehtohme, ypytyme toehse mexiase. Ywy ase Ritonõpo, oturuketyme amaro.
9 — Tuna ke kukurikase, omunuru ukurikase. Azeite ke opihpyry ahpase.
10 Upo kurã ekaroase oya amurutohme, sapatu roropa okyno pihpyry kurã risemy, oupuhpyry kyryry ekaroase, mauru panõ risemy te, upo kurã roropa, seta risemy.
11 Joia tõ ekaroase oya oemeporyme, oemekũty te, osenaõme roropa.
12 Ounasere ekaroase oya, panasere tõ roropa, parihmã kurã ekaroase oya oupuhpyry kyryry.
13 Joia tõ okyryry uuru risẽ nexiase kehko, parata risẽ roropa. Oupõ kamisa kurã risẽ nexiase, mauru panõ risemy te, seta risẽ roropa. Pão menapyase tiriiku kurã risemy, ano zeni nae mexiase azeite roropa enahpỹme samo. Nohpo enekure mexiase, tuisa pytyme toehse roropa.
14 Imeimehnõ nonory po emero, opoko tõturuse toto, oryxime oehtoh poko, enekure tyrise ya oexiryke. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo, amaro oturukety.
15 — Yrome nohpo enekure oexiryke, osepeme tuhke toehse roropa oexiryke, emero rokẽ opoko se exiketõ maro toehse mexiase.
16 Oupõ kurã tyrise oya toponãmasã eahmatoh emeporyme te; moroto emero rokẽ poko toehse mexiase, topehke imehnõ poko exikety samo.
17 Ynekarohpyry oya, joia tomo parata risẽ tõkehko, uuru risẽ roropa tapoise oya ahno panõ ritohme; mame toahmase toto oya, ymyakãme, jurumekary se toehse oexiryke.
18 Mame onyrityã ahno panõ kõ tamuruse oya oupõ kurã ynekarohpyry, mame azeite ixtaratu maro tyahkase roropa oya toto ẽpataka, ynekarotyã oya.
19 Tonahsẽ ekaroase oya: tiriiku kurã risemy te, azeite te, ano zeni roropa, yrome morohne emero tyahkase oya onekaroryme onyrityã toponãmasamo a. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo, amaro oturukety.
20 — Imeĩpo, kypoenõ tapoise oya kumũkuru tomo, kuẽxiry tõ maro, toto zahkatohme onekaroryme onyrityã toponãmasamo a. Epo pyra nexiahse jurumekary oya imehnõ poko oehtohme?
21 Ypoenõ etapary se roropa mexiahse toto zahkatohme onekaroryme onyrityã toponãmasamo a?
22 Imeimehnõ xihpyry poko awahtao, tuenikehse mexiase poetome oehtopõpyry poko, tupoke pyra oehtopõpyry poko te, oetuarimatopõpyry poko omunuruhpe awahtao.

Jerusarẽ imeimehnõ poko exikety

23 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Tuãnohsẽme mase, myhene! Tuãnohsẽme mase! Morohne popyra oehtoh poko ehxĩpo,
24 apoto apõ tomo myriase osema tao, toponãmasã eahmatohme oya, imeimehnõ poko oehtohme roropa.
25 Onyrityã toponãmasã eahmatoh tonõ tyrise oya osema tõ etyhpyry po emero. Nohpo enekurãme oehtoh tymyakãmase oya nuriame oehtoh ke, ikurepato ke aexikuromahpyry samo. Mosekaroase imeimehnomo a, okuroko ytoketomo a emero porehme, itamurumehxo oneponãmary toahmase oya roropa.
26 Ejitu põkõ toahmase oya, zae pyra exiketomo, amaro toto ehtohme onyhtoh po, morara exiryke ozehno toehse ywy.
27 — Seromararo jemary anymyase awãnohtohme, ynekarohpyry kurã puxihkãko ropa ase. Kuekaroase ozehnotokomo a, pirixteu tomo a. Nuriame eya xine imeimehnõ poko oehtopo, ohxirõko mã toto onyrityã poko.
28 — Morohne poko awahtao ro, axirio tõ tokahmase oya toto maro oehtohme. Mokaro poko mexiase yrome toto maro awahtao ro imehnõ maro se mexiase.
29 Moromeĩpo papironio tõ maro mexiase, osepekahketõme mã mokaro, yrome toto maro ro awahtao, imehnõ maro se toehse mexiase.

30 Ynara tykase Ritonõpo:

— Morohne emero tyrise oya imeimehnõ orutua poko exikety samo, ehxiropyra exiketyme sã mexiase.

31 Onyrityã eahmatoh tyrise oya osema tõ etyhpyry po emero, apoto apõ tyrise oya toponãmasã eahmatohme, imeimehnõ maro oehtohme roropa. Yrome morohne poko mexiase tineru apoitohme pyra, imehnõ orutua poko exikety sã pyra mase.

32 Nohpo, tynio maro se pyra exikety sã mase, imeimehnõ poko rokẽ toehtohme.

33 Nohpo epehmãko orutua kõ mã toto ipoko ehtohme, yrome omoro okyryry mekaroase amaro aehtyamo a. Oya ro topehmase toto aehtohme tosarykõ poe amaro ehtohme.

34 Omoro mase orutua kõ poko exikety tyoro samo. Orutua kõ poko oripopyra imehnõ nexiase. Epehpyry anapoipyra mexiase, toto topehmase oya! Ajohpe pyra, tyorõ sã mase!

Jerusarẽ wãnohtopo

35 Morara exiryke, seromararoro etako pahne, imehnõ orutua kõ poko exikety, Ritonõpo omiry oya mana.

36 Ynara ãko mana:

— Oupõ touse oya, imehnõ orutua kõ poko exikety sã mosekaroase amaro se aexityamo a, onyrityã toponãmasã xihpyry a roropa, mame opoenõ totapase oya onekaroryme eya xine.

37 Naeroro amaro aexityã oximõme enehpõko ase emero, azamaro aexityamo te, mokaro roropa azamaro pyra aexityamo. Õmye toto rĩko ase, toto rãnao exĩko mase; mame oupokãko ase tupoke pyra oenẽko mã toto.

38 Mame ãpiakãko ase, nohpo apiakatoh samo tynio kuroko imepỹ poko toehse ahtao, imepỹ etaparyhtao roropa eya, ozehno jexiryke zae pyra oehtoh epehmapõko ase, awãnohnõko ase oorihtoh ke.

39 Oekarõko ase eya xine, apoto apõ tõ pahnõko mã toto, onyrityamo; moroto mosekaroase imeimehnomo a, moroto toponãmasã toahmase roropa oya. Oupõ arõko mã toto okyryrykõ kurã maro. Onomõko mã toto tupoke pyra ipunaka.

40 — Imoihmãkõ ozehno tyripõko mã toto oetapatohme topu tõ ke, asahkãko roropa mã toto tytapemakõ ke.

41 Apoto ke atapyĩkõ zahkãko mã toto. Awãnohtoh enepõko mã toto imehnõ nohpo tomo a. Imeimehnõ orutua kõ poko pyra oripõko ase, imehnõ onepehmara oripõko ase amaro ehtohme.

42 Morarame ozehno jehtoh otyhkãko mana, mynyhme exĩko ase. Zehno pyra exĩko ropa ase, oumoxike pyra exĩko roropa ase.

43 Tuenikehse mexiase oritopõpyry poko ya poetome ro awahtao. Ozehno kyriase onyrihpyrykõ ke. Morara exiryke morohne emero epehmapoase oya. Oty katohme onyrihpyry xihpyry tymotyẽkase oya, imeimehnõ poko oehtoh ke? Ywy Ritonõpo Oesẽkõ oturũko ase.

Tyse ehtoh sã ẽxiry, tõxiry ehtoh sã jeny

44 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:

— Tuaro exiketõ omihpyry ae, ynara ãko mã toto opoko, Jerusarẽ: “Tyse ehtoh sã ẽxiry, tõxiry ehtoh sã jeny.”

45 — Ajohpe pyra, omoro mase asa ẽxiryme. Tynio se pyra toehse ynororo ipunaka, typoenõ maro. Apaxiry tõ sã roropa mase. Tynio se pyra nexiase toto typoenõkõ maro. Omoro, imehnõ pata tõ maro, ãkorõ tõme mã toto, tyseke mexiatose heteiame exikety; tumyke mexiatose amoreume exikety.

46 — Samaria apaxiryme mana inikahpozakoxi imehnõ pata tõ pisarara maro zomye. Ãkorõme pata Sotoma mana ikurenae pata tõ pisarara maro zomye aexityamo.

47 Mokaro ekahmary poko tãkye mexiase, toto poenopyry poko roropa popyra toto ehtoh poko? Arypyra! Okynã pyra mokaro nyrityã xihpyry motye myriase. Mokaro motye popyra ehtoh poko mexiase emero poko.

48 — Ajohpe pyra, ãko Ritonõpo mana, — ãkorõ pata Sotoma, ẽxiry tõ maro popyra ehtoh, onyrihpyry sã oẽxiry tõ maro onyripyra toh nexiase.

49 Ãkorõ Sotoma, ẽxiry tõ maro epyrypaketõme toh nexiase, itamurume tynahke toto exiryke, tymõkomoke roropa, erohpyra toto ahtao ro; yrome tymõkomokãkara pyno pyra toh nexiase, etuarimaketõ anakorehmara roropa.

50 Epyrypaketõme toh nexiase, putupyra roropa; tyyrypyrykõ xihpyry poko toh nexiase yneneryme; naeroro toto tonahkase ya, moro poko zuaro mase.

51 — Samaria nyrihpyry popyra onyrihpyry zokonaka rokẽ sã nexiase, Jerusarẽ. Onyrityã nuriamehxo nexiase, ãkorõ tõ Sotoma tõ nyrityã motye, Samaria maro. Mokaro kurãme sã mã toto popyra oehtoh, Jerusarẽ, eneryhtao inyrityã pũtokoxi.
52 Seromararo ehxirõko rokẽ mase oorypyrykõ popyrahxo exiryke, ãkorõ tõ rypyry motye. Morara exiryke kurãkõ sã mã toto opũto. Seromararo ehxiroko, Jerusarẽ, eanahtoko roropa ohxiroryhtao imehnomo a, ynara exiryke: onyrityã xihpyry pokoino ãkorõ tõ kurãkõme sã mã toto.

Sotoma, Samaria maro tukurãkase ropa

53 Ynara tykase Ritonõpo Jerusarẽ a:
— Moro pata tõ ãkorõ tõ kurãkãko ropa ase: Sotoma te, pata tõ pisarara maro moro pata zomye, Samaria roropa pata tõ pisarara maro zomye. Mame oya roropa kure rokẽ ehtoh enehpõko ase.
54 Ehxirõko mase yronymyryme onyrityã pokoino. Mame oehxirotopõpyry eneryke tyya xine kure toehtohkõ enetupuhnõko apaxiry tõ mana, ãkorõ tõ maro.
55 Kure rokẽ exĩko ropa mã toto apitoryme toehtohkõ samo, mame omoro roropa pata tõ pisarara zomye tukurãkasẽme exĩko ropa.
56 Toepyrypase awahtao, Sotoma tomĩnose oya,
57 popyra onyrityã waro pyra ro imehnõ ahtao. Seromararo isaaro mase toehse, Sotoma samo. Omoro tomĩnose etomita tomo a, pirixteu tomo a te, imehnõ katonomo a roropa, ozehno exiketomo a, enara.
58 Sam kamexipõko ase oya onyrityã popyra epehpyryme. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

Jũme jomiry onytyoromara ase

59 Ynara tykase Ritonõpo:
— Jerusarẽ orĩko ase onyrihpyry emetakame, õmihpyry omipona pyra mexiase te, jomihpyry omipona pyra roropa mexiase.
60 Yrome jomihpyry oya omipona ro ase exĩko. Kuuruase poetome ro awahtao. Jomiry ekarõko ropa ase oya jũme onytyoromara ehtohme.
61 Wenikehpyra exĩko mase onyrityã poko. Ehxirõko mase apaxiry toehse ropa ahtao oya ãkorony roropa. Toto rĩko ase oẽxiryme, moro poko oturupyra jahtao ro oya apitoryme.
62 Jomihpyry oya ekarõko ropa ase oya. Mame zuaro exĩko mase, ywy ase Ritonõpo.
63 Popyra onyrityã korokãko ase emero, yrome morohne poko wenikehpyra exĩko mase. Toehxirose oexiryke ihxipỹke exĩko mase õtururu poko. Ywy, Ritonõpo Imehxo Exikety, oturuno.

17

Enetupuhpotoh uwa zoko, asakoro piano tomo

1 Mame ynara tykase Ritonõpo:
2 — Ahno mũkuru, enetupuhpotoh ekaroko Izyraeu tomo a,
3 zuaro toto ehtohme ywy, Ritonõpo Oesẽkõ oturũko ase: Piano konõto nexiase taporirykõ tapirose, ihpoty kurã potu. Toytose ynororo ypy tõ Ripano pona, mame apupari etyhpyry tytahkase eya.
4 Moro apupari amoriry tarose eya osepekahketõ nonory pona; moro amoriry tynomose eya mõkomo ekamonanõ patary po.
5 Mame Izyraeu nonory poe otyro zoko pitiko tapoise eya arykatohme tupito kurã po; moroto tuna kurãme exikehpyra mana, kure rokẽ otyro zoko ahtatohme.
6 Mame tahtase moro, uwa zokome toehse tamorihke tuhke. Amoriry tõ tahtase kakoxi piano winakoxi; imity tõ tahtase mya nono aka. Tahtase, tamorihtase, zary tuhke toehse.
7 — Morarame imepỹ piano kynexine zumono, taporihke zumo roropa ihpoty tuhke mana. Mame moro uwa zoko a imity toeramase mokyro winakoxi, tamoriry tõ roropa tyrise eya mokyro winakoxi, mokyro tuna eraximãko itamurumehxo tynarykatyã tunary motye.
8 Yrome moro uwa zoko tarykase nexiase nono kurã po tuna pũto itamurume, kure ahtatohme, tarỹke ehtohme tuhke, eperytatohme roropa.
9 — Seromararo ywy, Ritonõpo Oesẽkõ ekaropõko ase: "Moro uwa zoko ahtãko nae? Mokyro piano apitorymã moro uwa zoko onoupyra ropa hnae, imity tõ maro? Epery sahkãko mana, inomõko mana asarahnõko. Zary tõ asarahnõko roropa mana. Mame tupime pyra exĩko moro uwa zoko outohme imity tõ maro.
10 Enetoko ke, moro zoko tarykase mana, yrome ahtãko nae? Orihpyra hnae tuãnohse ahtao tyryrykane a xixi tũtatoh wino? Orihpyra hnae moroto inarykahpyry po?"

Moro uwa zoko poko amorepatopõpyry

11 Morarame ynara tykase Ritonõpo ya:
12 — Ekaropoko mokaro jomipona pyra exiketomo a: Menetupuhtou, morohne ynekarohpyry poko? Kaxiko eya xine: Papironia tuisary tooehse Jerusarẽ pona, Juta tõ esẽ tapoise eya imehnõ tamuximãkõ maro, toto arotohme tymaro Papironia pona.
13 Toiro tuisa ekyry tapoise eya, tõmihpyry omipona mokyro tyripose eya. "Jũme amonohkara õmiry omipona exĩko ase," kary tykamexipose eya. Orutua kõ tamuximehxo exiketõ tarose tymaro, Papironia tuisary a,
14 jũme Izyraeu tõ osetapara ropa ehtohme; jũme anamonohpyra Juta tõ esẽ ehtohme roropa tõmihpyry omipona.
15 Yrome Juta tõ esẽ aomihpyry omipona pyra toehse, tõmiry aronanõ taropose eya Ejitu pona kawaru tõ ekaropotohme soutatu tõ maro tuhke. Moro riry akorehmãko nae? Moro rihpono osewomãko nae? Tõmihpyry omipona pyra toehse ahtao osepynanohnõko nae, onuãnohpyra ehtohme?
16 — Ajohpe pyra ase, ãko Ritonõpo mana. — Mokyro tuisa orihnõko mana Papironia po, tõmihpyry tamonohse exiryke, omipona pyra toehse, Papironia tuisary omipona pyra toehse roropa, tuisame tyrise ahtao eya.
17 Ejitu tuisary tysoutatu tõ maro jamihme mã toh repe, yrome anakorehmara exĩko mã toto etonaryhtao papironio tõ maro. Ypy sã nono rĩko mã toto onuhtohme pata apuru tõ pona, tapyi tõ rĩko roropa mã toto kaetokohxo exiketomo ahno imoihmãkõ etapatohme.
18 Tõmihpyry omipona pyra toehse ynororo. Papironia tuisary omihpyry omipona pyra toehse roropa: "Amonohkara õmiry omipona ase," kaxĩpo. Morara exiryke osepynanohsaromepyra orihnõko mana.
19 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ajohpe pyra ase Juta tõ esẽ wãnohnõko ase, tõmiry totapose eya Papironia tuisary a, ynetaryme. Moromeĩpo tõmihpyry omipona pyra toehse.
20 Tarãpa emãko ase, urakanakety samo mokyro apoitohme. Papironia pona mokyro arõko ase zuãnohtohme moroto, jomihpyry omipona pyra toehse exiryke.
21 Isoutatu tõ kurehxo exiketõ totapasẽme exĩko mã toto tõtuorykohtao. Mame akoĩpyry isene ro exiketõ sapararahme exĩko mã toto imeimehnõ nonory pona. Zuaro exĩko matose, ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

Ritonõpo omi poe kure ehtoh eraximary
22 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Apupari etyhpyry kaehxo exikety apoĩko ase
isahkatohme, arykatohme ypy kaetokohxo exikety pona,
23 Izyraeu tõ nonory po, ypy kaetokohxo exikety pona.
Amorihtãko mana,
eperytãko mana ipuhturu exĩko mana,
Apupari kure potu exĩko.
Torõ tõ emero rokẽ tymỹkõ rĩko mã toto amoriry tõ jerutume exikety po.
24 Mame wewe tõ emero nono po zuaro exĩko mã kehko,
ywy ase Ritonõpo.
Wewe kaetokohxo exiketõ akohnõko ase,
zumo pyra exiketõ ahtanohpõko ase.
Wewe tõ isene ro exiketõ anorymapõko ase,
tonore aexityã ahtanohpõko ropa ase.
— Ywy, Ritonõpo, oturuase. Emero tyrĩko ase jomihpyry ae ro."

18

Toitoine tyyrypyry poko tuaro exĩko mana
1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Oty katohme Izyraeu tõ nonory po sero tuaro exikety omihpyry omiãko toh nae: "Jũkomo a uwa ikataĩ aexityã tonahse, mame ipoenõ zery tyekykytase samo?"
3 — Ajohpe pyra ase, ãko Ritonõpo mana, — taroino moro kazomopyra exĩko matose Izyraeu tõ nonory po.
4 Ynara exiryke, isene exiketõ emero ypoetoryme matose. Jũkõ emero ypoetoryme mã toto. Ipoenõ roropa emero ypoetoryme mã toto. Naeroro tyyrypyry poko exikety rokẽ orihnõko mana tyyrypyry emetakame.
5 — Osenetupuhtoko ahno kurã poko, Ritonõpo omihpyry omipona exikety, zae ehtoh poko rokẽ mana.

6 Ypy tõ emory po, ahno neponãmary eahmatoh po tõsẽ onõpyra ynororo; toponãmasã
Izyraeu tõ nyrityã oneahmara roropa mana. Imehnõ pyxiã maro exipyra mana nohpo
maro pyra roropa mã ynororo munume ahtao.
7 Imehnõ onenekunohpyra mana, imehnõ onematonanohpyra mana roropa. Imepỹ
mõkomory ekarõko ropa mana tokarose ahtao axĩtao rokẽ zurupohpyryme exiryke. Omise
exiketomo a tonahsẽ ekarõko mana; upo ekarõko roropa mana tupoke pyra exiketomo a.
8 Tineru ekaroryhtao imehnomo a axĩtao rokene, itamurumehxo tineru
onepehmapopyra mana moro epehmary ropa ahtao. Popyra ehtoh poko pyra mana:
“Zae pyra ehtoh onyripyra ase,” ãko mana. Imehnõ ahno atae pyra ahtao ekaroporyhtao
eya zae rokẽ apiakãko mana.
9 Jomihpyry omipona mana, tomeseke sã ynyripohpyry rĩko roropa mana. Mokyro zae
exiketyme mana, isene exĩko mana, ãko Ritonõpo Oesẽkomo.
10 — Yrome otarame mokyro orutua toemũkuase ahtao, imũkuru omatome exiketyme
tooehse mana, imepỹ etapaneme te, tyorõ popyra ehtoh poko roropa
11 tumy nyrihpyry sã pyra. Moky mũkuru tõsẽ õnõko mana ahno nekarohpyry tupuruse
ahtao toponãmasã eahmatoh tao, Ritonõpo omipona pyra, imehnõ pyty maro toehse roropa
mana.
12 Tymõkomokãkara enekunohnõko mana te, ematonanohnõko te, imehnõ mõkomory
onekaropyra ropa mana axĩtao rokẽ tarose ahtao. Toponãmasã eahmatoh taka ytõko mana,
toponãmasã xihpyry eahmãko roropa, moro nuriame Ritonõpo a.
13 Axĩtao rokẽ tineru ekaroryhtao, imotyehxo emetakamapõko mana. Moro sã mokyro
ahtao isene exĩko nae? Arypyra! Orihnõko mana; morohne emero popyra ehtoh tyrise eya
exiryke orihnõko mana, tynyrityã emetakame orihnõko mana.
14 — Morarame mokyro iirypyryme exikety emũkuãko mana; mame imũkuru tumy rypyry
emero enẽko mana, yrome onypoenohpyra mana.
15 Toponãmasã Izyraeu tõ nyrityã oneahmara mana. Tõsẽ onõpyra mana ahno nekaroh-
pyry apoto apõ po toponãmasã eahmatoh tao, Ritonõpo omipona mana te, imehnõ pyxiã
poko pyra mana,
16 tymõkomokãkara onenekunohpyra mana, onematonanohpyra roropa mana. Imehnõ
kyryry ekarõko ropa mana, zae rokẽ zurupohpyry emetakamaryhtao. Omise exiketomo a
tonahsẽ ekarõko mana, upo ekarõko roropa mana tupoke pyra exiketomo a.
17 Popyra ehtoh poko pyra mana te, tineru ekaroryhtao imehnomo a axĩtao rokene,
imotyehxo onepehmapopyra mana. Jomihpyry omipona mana te, ynyripohpyry omipona
roropa mana. Mokyro orihpyra exĩko mana tumy rypyry emetakame. Isene exĩko mã
rahkene.
18 Jumy a imehnõ tonekunohse, tomatonanohse te, popyra ehtoh poko toehse imehnõ
takorekehkase eya. Morara exiryke orihnõko mana tyyrypyry pokoino.
19 — Otarame ynara ãko mase, ekaropõko: “Oty katoh imũkuru onuãnohpyra exĩko nae
jũ nyrihpyry epehpyryme?” Ezuhtoh ynara mana: imũkuru zae ehtoh poko toehse,
jomihpyry omipona. Ynyripohpyry tyrise eya exiryke isene exĩko mana.
20 Tyyrypyry poko exikety orihnõko mana. Imũkuru tumy rypyry onepehmara mana;
jumy tumũkuru rypyry onepehmara roropa mana. Zae ehtoh poko exiketõ tynyrihpyrykõ
epehpyry apoĩko mã toto; yrome tyyrypyrykõ poko exiketõ tuãnohsẽme exĩko mã toto
tynyrityã epehpyryme.
21 — Yrome popyra exikety toeramase ropa ahtao tyyrypyry rumekatohme, jomihpyry
omipona ehtohme te, ynyripohpyry ritohme roropa, orihpyra exĩko mana; isene exĩko
mana.
22 Jomihpyry omipona pyra aexihpyry tykorokasẽme exĩko mana, isene exĩko mana zae
ehtoh poko toehse exiryke.
23 “Popyra exiketõ orikyry yzamaro, ekarõko matou?” ãko Ritonõpo mana. Arypyra!
Tyyrypyry rumekary eya isene aehtohme. Moro yzamaro mana.
24 — Yrome imepỹ zae exikety toeramase ahtao, zae toehtoh turumekase ahtao eya
popyra ehtoh poko toehtohme, imehnõ popyra exiketõ samo, mokyro isene exĩko nae?
Arypyra! Zae ehtoh poko aexihpyry tuenikehse mana, tamonohse ynororo a exiryke, zae
pyra ehtoh poko toehse toexiryke. Morara exiryke orihnõko mana.
25 — Yrome ynara ãko matose: “Ritonõpo nyriry zae pyra mana,” ãko matose. Etatoko ke
Izyraeu tomo! Ynyriry zae pyra ekarõko matou? Onyrityãkõ zae pyra mana.
26 Ahno zae exikety zae toehtoh poko rumekaryhtao eya, popyra ehtoh poko toehtohme.
Mame toorihse ynororo ahtao, tyyrypyry xihpyry pokoino orihketyme mana.
27 Mame popyra exikety tyyrypyry rumekaryhtao zae ehtoh poko toehtohme jomiry
omipona toehse ahtao, osepynanohnõko mana, isene exĩko mana.

28 Tõsenetupuhse ynororo tynyrihpyry poko; tyyrypyry turumekase eya, ipoko pyra toehse. Naeroro orihpyra exĩko mã rahkene, isene ro exĩko mana.
29 Amarokõ Izyraeu tõ ynara ãko: “Ritonõpo nyriry zae pyra mana.” Ynyriry zae pyra ekarõko matose repe. Yrome onyririkyrõ zae pyra kuhse mana.
30 — Seromaroro ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase oya xine, Izyraeu tomo: oepehmatorỹko ase onyrityãkõ epehpyryme. Oorypyrykõ irumekatoko, zae pyra ehtoh poko pyra ehtoko oenahkapopyra xine oorypyrykõ ehtohme.
31 Popyra ehtoh poko oehtohkõ irumekatoko, zae ehtoh poko se rokẽ oehtohkõme okurohtao xine tyrisenã sã õsenetupuhtohkõ ehtohme. Oty katohme oorikyrykõ se hmatou Izyraeu tomo?
32 Oorikyrykõ se pyra ase ipunaka! ãko Ritonõpo mana. Naeroro oorypyrykõ poko pyra ehtoko isene oehtohkõme.

19

Tuisa tõ hnamotoh eremiatoh sero

1 Eremiatoh tyripose ya, Ritonõpo Kuesẽkomo a, Izyraeu tõ tuisary tõ asakorõkõ poko, toto hnamotohme:
2 Reão nohpory sã asa nexiase!
Imehnõ reão tõ maro toytose ynororo.
Typoenõ tuãtanohpose eya, imehnõ reão tõ rãnao.
3 Toiro mũkuru tuãtanohpose eya,
tamorepase eya urakanaketyme ehtohme.
Orẽpyra exiketyme toehse ynororo, ahno esekaneme.
4 Imehnõ nonory põkõ ipoko zuaro toehse,
tapoise ynororo eya xine oramao,
eunaserẽ tyripose eya xine, isyryhmatohme Ejitu pona.
5 Toraximase jeny a aepyry ropa repe,
yrome imũkuru eramara ropa tooehse,
morara exiryke tumũkuru akorõ tuãtanohpose eya.
Tuãtase ynororo, orẽpyra exiketyme, reão, zehno exiketyme.
6 Tuãtase ynororo ahtao toytoytose ynororo imehnõ reão tõ maro.
Zuaro toehse ynororo turakanary poko.
Orẽpyra exiketyme toehse ynororo, ahno esekaneme.
7 Soutatu tõ esary jamihme exiketõ tytohtohkapose eya, pata tõ roropa.
Moro nonory põkõ tykytyky tykase, enaromỹke toexirykõke, aryryãko ynororo ahtao.
8 Ahno tõ tõximõse etonatohme imaro.
Emero rokẽ pata tõ poe toehse toh nexiase.
Tarãpa panõ kõ tyrise eya xine urakanaketõ kyryry.
Tapoise ynororo eya xine apoitoh tao.
9 Eunaserẽ tyripose eya xine.
Tytywyhmase ynororo eya xine jarakapyhpyry aka tyritohme;
mame tarose ynororo eya xine Papironia tuisary a.
Tukurãkase ynororo eya xine ãpuruhpyry tao,
jũme aomiry onetara ropa ehtohme ypy tõ po, Izyraeu tõ nonory po.

Uwa zoko asaratyhpyry poko

10 Izyraeu tomo, uwa zoko sã asakõ mana,
tarykase iporiry ehpio.
Tamorihke tuhke toehse,
toperytase itamurume, uwa tomo, tuna itamurume nae exiryke.
11 Amoriry tõ jamihme nexiase kehko.
Ahtãko nexiase, tuisa myxiryme toehse kehko.
Tahtase ro moro uwa zoko,
amoriry tõ tõnuhse akuru tõ pona;
moino tonese imehnomo a, kae exikety, tamorihke tuhke.
12 Yrome zehno exiketomo a zoko imity tõ maro touse.
Nono pona tomase.
Tyryrykane a xixi tũtatoh winoino uwa epery tanorymase.
Amoriry tõ tytahkase; tasarahse, tyahkase kehko.
13 Seromaroro, ona tonorẽ po moro uwa zoko tarykase mana, nono tonorẽ po, tutunake pyra exikety po.
14 Zoko tyahkase apoto ke;

amoriry kehko tonahkase apoto a uwa tõkehko maro.
Jũme amoriry tõ jamihme pyra exĩko mã kehko.
Jũme tuisa myxiryme exipyra ropa mana.
Sero eremiatoh emynyhmatoh poko, tuhke toremianohse kyya xine.

20

Ritonõpo omipona pyra Izyraeu tõ ehtopõpyry

1 Jeimamyry 7me ehtoh taropose ahtao, nuno 5me ehtoh roropa, ẽmepyry 10me ehtoh roropa ahtao, Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona, Izyraeu tõ tamuximãkõ toehse ya ekaropose Ritonõpo a. Typorohse toto jẽpataka.

2 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

3 — Ahno mũkuru, oturuko mokaro tamuximãkomo a, ynara ãko Ritonõpo oya xine mana: Oty katohme moehtou xiaro oturupose ya oty se jehtoh poko? Osekaropyra ase oya xine ipunaka. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo, oturukety oya xine.

4 — Ahno mũkuru, moxiã apiakary waro mah? Moxiã apiakako! Zuruko toto itamuru tõ nyrityã xihpyry poko moino ro.

5 Kaxiko eya xine, ywy Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko ase: Izyraeu tõ tymenekase ahtao ya, jomiry etapoase eya xine. Moroto Ejitu po, toto Esẽme jehtoh enepoase eya xine. Ynara etapoase eya xine: "Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo."

6 Morarame ynara ase eya xine: Aarotorỹko ase taroino Ejitu poe imepỹ nono pona, ynymenekahpyry pona oesarykõme ehtohme, nono kurano, otyro zamaro exikety, emero motye nono kurãme exiketyme.

7 Ynara tykase ywy eya xine pake: "Imehnõ neponãmary tõ ipahtoko, nuriame aexityamo, toto se awahtao xine ro, atapuropyra ehtoko ajohpe exiketõ neponãmary onymoipyra ehtoko, Ejitu põkõ kyryry ke, ywy ase Ritonõpo Oesẽkõme jexiryke."

8 Yrome toeramase toto ywinoino. Jomiry etary se pyra toh kynexine. Toponãmasã nuriamãkõ onypahpyra toh kynexine, Ejitu tõ kyryry tyneponãmarykõ onurumekara toh kynexine. Naeroro toto wãnopyry se toehse ywy moroto Ejitu po, toto zehno ipunaka toehse jexiryke.

9 Yrome toto onenahkara tokurehse ywy juaro exiketõ pokoino, ajohpe jekaroryino, jomiry totapose ya exiryke eya xine imehnõ netaryme: ywy Izyraeu tõ oũko ase Ejitu nonory poe.

10 — Naeroro tarose toto ya Ejitu poe, toto arotohme ona tonorẽ poro.

11 Jomihpyry ekaroase eya xine, tamorepase toto ya ynyripohpyry poko, isene toto ehtohme, omipona toto ahtao.

12 Morarame oserematoh ekaroase eya xine, ẽmepyry kurã ehtohme, enetupuhpotohme ypoetoryme toto ehtoh poko; wenikehpyra toto ehtohme tymenekase toto ya Ritonõpo a, tapiakase toto ehtohme ymaro rokẽ toto ehtohme jomiry omipona toto ehtohme roropa.

13 Yrome moroto ona tonorẽ po roropa Izyraeu tõ toeramase ywinoino. Jomiry omipona pyra toehse toh kynexine. Jomihpyry omipona se pyra toehse toto. Ynyripohpyry turumekase eya xine, aomipona toto ahtao, isene exĩko mã toto. Nuriame moro oserematoh tyrise eya xine ipunaka. Toto wãnopyry se toehse ywy, toto zehno toehse jexiryke, toto enahkapory se exine moroto ona tonorẽ po.

14 Yrome toto onuãnohpyra tokurehse ywy juaro exiketõ pokoino; imehnõ nonory põkomo a tonese, Izyraeu tõ arotopõpyry ya Ejitu poe.

15 Naeroro moroto ona tonorẽ po jomiry etapoase eya xine: amarokõ anaropyra exĩko ase moro nono pona, ynekarohpyry oya xine, nono kurano, otyro zamaro exiketyme, imehnõ nono emero motye kure exiketyme.

16 Moro totapose ya ynyripohpyry turumekase eya xine exiryke te, jomihpyry omipona pyra toehse roropa toto exiryke, nuriame oserematoh tyrise roropa eya xine. Tyneponãmarykõ eahmary se roropa toh kynexine.

17 — Yrome toto poko enupunaryke ya toto onetapara toehse ywy; toto onenahkara exine moroto ona tonorẽ po.

18 Yrome ynara tykase ywy toto poenomo a moroto ona po: "Atamurukõ nyripohpyry oya xine omipona pyra ehtoko. Toto nyrityã onypoenohpyra ehtoko roropa. Atapuropyra ehtoko toto nyrityã ke tyneponãmarykõ ke.

19 Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo. Jomihpyry omipona ehtoko, ynyripohpyry roropa omipona ehtoko.

20 Oserematoh tyritoko ẽmepyry tyorõ samo, ẽmepyry kurano, jenetupuhpotohme ypoetoryme oexirykõ poko. Oserematoh pokoino wenikehpyra exĩko matose: Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo."

21 — Yrome mokaro poenõ roropa toeramase toto ywinoino. Jomihpyry omipona pyra toehse toh kynexine, tomeseke pyra toehse toto ynamorepatyã poko, jomiry omipona exiketõ isene exĩko mã toto. Nuriame oserematoh tyrise eya xine. Mame toto wãnopyry se toehse ywy, toto zehno jehtoh ke, toto enahkary se toehse ywy moroto ona tonorẽ po.
22 Yrome toto onenahkara tokurehse ywy juaro exiketõ pokoino imehnõ nonory po; ajohpe jekaropyra toto ehtohme, Ejitu poe Izyraeu tõ arotopõpyry ya tonese eya xine exiryke.
23 Naeroro moroto ona tonorẽ po jomiry etapoase eya xine: Sapararahme Izyraeu tõ aropõko ase imeimehnõ nonory pona porehme.
24 Moro tyrise ya jomihpyry omipona pyra toto exiryke, ynyripohpyry eya xine onetara roropa toh kynexine te, kure rokẽ oserematoh onyripyra toto exiryke, tumykõ neponãmarykõ poko toehse roropa toh kynexine.
25 Morara exiryke tyripotoh kure hkopyra ekaroase eya xine, toto namorepatoh azahkuru roropa isene ripotõ kara;
26 nuriame toto tokarose ya, inekarotyã pokoino, typoenõ osemazuhme aenurutyã totapase eya xine, toto zahkatohme tynekarorykõme. Morara toehse toto wãnohtohme te, Ritonõpome jehtoh enepotohme eya xine, enara.
27 — Morara exiryke ahno mũkuru, Izyraeu tõ zuruko. Kaxiko eya xine: Ynara ãko Ritonõpo oya xine mana: Moro poko omykomo a tykerekeremase ywy, jomiry omipona pyra toexirykõke;
28 tarose toto ahtao ya toto nonory pona, jomihpyry ae ro itamuru tomo a, ypy tõ tonese eya xine kae exiketomo te, wewe konõto roropa, moroto tynekarorykõ tyahkase eya xine. Toto zehno tyripose ywy eya xine tynekarorykõ zahkatopõpyryke, eukuru roropa tynenepyhpyrykõ ke.
29 Mame ynara tykase ywy eya xine: "Oty moro, osa kae exikety, moro pona ytõko matou?" Naeroro tosehpase toto "osa kae exikety" me.
30 Seromaroro Izyraeu tõ zuruko jomiry poko. Ynara kaxiko: Oty katohme atamurukõ rypyhpyry poenohnõko matou? Oty katoh toto nyrityã tyneponãmarykõ ekahmãko matou, toto eahmatohme?
31 Onekarorykõ enepyryhtao oya xine seroae ro, nuriame exĩko matose Ritonõpo a, onyrityã oneponãmarykõ pokoino, opoenõ zahkãko roropa matose onekarorykõme. Morarame oehnõko matose, Izyraeu tomo, oturupose ya oty yzamaro ehtoh poko. "Ajohpe pyra, ynara ãko ywy, Ritonõpo, oya xine: Oya xine onekaropopyra ase ya ipunaka."
32 Ynara sehxo matose: imehnõ nonory põkõ sã se matose, imehnõ ahno samo, wewe tõ eahmananomo, topu tõ roropa. Yrome ekurehnõko matose.

Toto wãnohtopo, iirypyrykõ korokatopo

33 — "Ajohpe pyra ynara ãko ywy," ãko Ritonõpo Oesẽkomo: "Ozehno xine jexiryke jemary ke jamihmã ke jomiry omipona oritorỹko ase, yjamitunuru ke."
34 Yjamitunuru ke, zehno jehtoh ke roropa oenehtorỹko ropa ase imehnõ nonory poe, ãpoitorỹko ase ahno esary poe, morotona sapararahme taropose oexirykõke.
35 Aarotorỹko ase ahno tõ esahpyrykõ pona; osẽpataka oturũko sytatose, ãpiakatorỹko ase.
36 Omykõ apiakatopõpyry sã ona tonorẽ Xinai po, moro saaro ãpiakatorỹko ase, ãko Ritonõpo Imehxo Exikety.
37 — Yjamitunuru ke jomiry omipona oripotorỹko ase. Ynetapohpyry oya xine omipona oritorỹko roropa ase.
38 Owino xine yzehno exiketõ oũko ase, tyyrypyrykõ rumekary se pyra exiketomo. Mokaro enehnõko ase imehnõ nonory poe, moroto tõsesarise toh nexiase, yrome toto anaropopyra ropa ase Izyraeu tõ nonory pona. Mame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo.
39 Ynara ãko Ritonõpo Imehxo Exikety Izyraeu tomo a:

— Imenekatoko, jomiry omipona se pyra awahtao xine, oneponãmarykõ poko ehtoko! Yrome oenaroximapotorỹko ase: imeĩpo jomiry omipona oripotorỹko ase; oneponãmarykõ oneahmara exĩko matose jũme atapuropyra jehtohme.
40 Moroto Izyraeu tõ nonory po, jesary kurã po, ypy kae exikety po Izyraeu tõ nonory po amarokõ emero jeahmãko matose. Yzamaro exĩko matose; onekarorykõ enepyry eraximãko ase, onyahkahpyrykomo, onekarorykõ kurano, onekarotyã kurãkõ ya.
41 Oenehpotorỹko ropa ase imeimehnõ nonory poe, sapararahme oehtohkõ poe, oximõme orĩko ropa ase, mame onekarorykõ zahkãko matose onekarorykõme ya. Yzamaro exĩko matose imeimehnõ nonory põkõ neneryme; morara ahtao Ritonõpo kurãme jehtoh enepõko ase imehnõ ahno a.

42 Oenepyrykohtao ropa Izyraeu nonory pona, ynekarohpyry atamuru tomo a zuaro
exĩko matose ywy ase Ritonõpo.
43 Mame wenikehpyra exĩko matose onyrityãkõ xihpyry poko emero, nuriame toehse
oehtopõpyrykõ poko roropa. Ehxirõko matose onyrityãkõ popyra ehtopõpyry poko.
44 Amarokomo, Izyraeu tomo, zae pyra oehtopõpyrykõ poko, popyra oehtohkõ poko
roropa awãnohpyra xine ase. Yrome zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo, onyrihpyrykõ
epehmapõko ase oya xine imehxo jehtoh waro imehnõ ehtohme. Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo,
oturuno amaro xine.

Apoto ikurenae

45 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
46 — Ahno mũkuru, osenuhmako ikurenaka. Oturuko ikurenaẽkõ wãnopyry poko, itu
wãnopyry poko roropa ikurenae.
47 Itu zuruko etatohme, ynara ãko Ritonõpo exiryke: "Enetoko ke! Apoto zukãko ase wewe
tõ aorihtyã zahkatohme, wewe orihpyra exiketõ roropa! Ezehkapỹme moro apoto exĩko
mana; mya ytõko mana, ikurenaka te inikahpozakoxi, enara, ẽmytykõ emero tyahkasẽme
exĩko mana.
48 Mame enẽko mã toto emero ywy ase Ritonõpo, ya moro apoto tukase, apoto
ezehkapyny."
49 Mame ynara tykase ywy:
— Repe, Ritonõpo Jesemy, ajohpãme sã morohne ekarory kamexipopyra exiko ya. Ypoko
oturũko mã toto, emero porehme: "Enetupuhpotoh rokẽ ekarõko mana," ãko mã toto.

21

Ritonõpo tapemã poko mana

1 Ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, Jerusarẽ põkõ zuruko toto enahkary poko. Toto wãnohnõko ase
tyneponãmarykõ eahmatoh pokoino. Izyraeu tõ nonory põkõ zuruko
3 ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase: "Awãnohtorỹko ase. Ytapemã ke oetapatorỹko ase, emero,
kure ehtoh poko exiketomo te, popyra exiketomo, enara.
4 Ytapemã ke emero rokẽ etapãko ase, ikurenaẽkomo te inikahpoẽkõ roropa.
5 Ahno emero zuaro exĩko mã toto ywy, Ritonõpo, ytapemã touse ya ẽ ae, mame
onukurãkara ropa exĩko ase ẽ aka."
6 — Ahno mũkuru, pusuh kaxiko yronymyryme oemynyhmaryme oekyry tõ hnamoryme.
Ytoko pata rãnaka emero rokẽ oenetohme, mame moroto pusuh kaxiko oemynyhmaryme.
7 Mame, oty katohme pusuh ãko mah? karyhtao eya xine toto zuruko: popyra ehtoh
oehnõko mana. Morara exiryke emynyhmãko ase. Orẽnõko matose porehme, enaromỹke
exĩko matose okurohtao xine, oemarykõ jamihme pyra exĩko, oesekumurukõ tykytyky ãko
mana. Morara ehtoh toehse mana; taro mana. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.
8 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
9 — Ahno mũkuru, oturuko jomiryme. Ahno tõ zuruko, ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase eya
xine:
"Tapema, tapema taere mana, zemime roropa mana.
10 Taere mana sahkatõme;
tykorokase zemime ehtohme nenenehkane samo.
Tãkye ehsaromepyra mã toto,
enaroximatoh tonõ turumekase exiryke ypoetory
tomo a emero, toto wãnohtoh tonõ roropa.
11 Tapema tykorokasẽme exĩko mana,
eraximãko mana erohtohme.
Taere mana, tykorokase roropa ekarotohme ikenãpane a.
12 Kui kaxiko opore, orihketyme oexiryke;
pusuh kaxiko oemynyhmaryme,
sero tapema ypoetory tõ etapatohme mana, Izyraeu tõ tuisary tõ maro emero porehme.
Orihnõko mã toto ypoetory tõ akoĩpyã maro.
Opuropuru etaetapako oemary ke Izyraeu tõ hnamory oya enetupuhpotohme.
13 Sero ke ypoetory tõ kuhnõko ase.
Tyyrypyrykõ rumekary se pyra toto ahtao, senohne emero exĩko eya xine mana.
Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno."
14 — Seromaroro ahno mũkuru, jomiry ekaroko. Tahtah kaxiko, ahno tuhke etaetapãko
sero tapema mana. Etapãko sero tapema mana te, imehnõ erehnõko mana te, tuhkãkõ
etapãko mana.

15 Sero tapema pokoino oserehnõko ypoetory tõ mana, osetapãko mã toto. Ipatarykõ
enaroximãko ase tapema ke, zemime exikety ke nenenehkane samo, moro tapema eraximãko rokẽ mana ahno wotohme.
16 Tapema taere exikety isahkãko mana apotunuru wino te, opozery wino, enara! Emero
rokẽ wino isahkãko mana eramaryhtao isahkatohme.
17 Ywy roropa tahtah ãko ase, mame zehno jehtoh enahnõko mana. Ywy, Ritonõpo,
oturuno.

Papironia tuisary tapemã poko

18 Ynara tykase Ritonõpo ya:
19 — Ahno mũkuru, osema asakorõ imeroko, moro ae Papironia tuisary oehtohme
tysoutatu tõ maro, tytapemãkõ maro roropa. Moro osema akorõ ae oehpitõko toiro nono
poe. Wewe tõ pokona moro osema asakorõkõ esety imeroko tyritohme osema apiakatoh
po.
20 Toiro wewe imerohpyry pata Rapa, amonita tõ patary esemary enepõko mana tuisa a,
zakorony Jerusarẽ esemary enepõko roropa mana, pata tapuruse exikety topu risẽ ke, Juta
tõ nonory po.
21 Papironia tuisary etypohnõko mana osema apiakatoh po. Tyrityã poe tuaro se ynororo
tosemary menekatohme. Naeroro typyre wino asakoro pyrou anỹnõko mana, apotunuru
wino, opozery wino, enara, tyneponãmary a ekaropõko mana, erery enẽko roropa mana,
okyno erery totapase aexihpyry tynekaroryme.
22 Morarame tomary ke tapotunuru wino pyrou apoĩko mana tosehke tymerose
“Jerusarẽ me”. Papironia tuisary ytotohme mana, kui katohme, makina tõ arotohme
pata apuru tohkatohme, tyritohme omõtoh etonie, onuhtoh tonõ ritohme roropa, tapyi
kaetokohxo exiketõ taõkõ etonatohme mana.
23 Senohne zae ehtoh enetuputyry se pyra Jerusarẽ põkomo tõmihpyrykõ totapose eya xine
exiryke osepeme toehtohkõme mokaro maro repe. Yrome sero jomiry toto akorehmãko
mana wenikehpyra toto ehtohme tyyrypyrykõ poko, enaroximatohme roropa toto arorykõ
poko soutatu tomo a.
24 Naeroro ynara ãko ywy, Ritonõpo Oesẽkomo: oorypyrykõ enẽko mã toto emero. Zuaro
mã toto zae pyra oehtohkõ poko. Emero ehtoh poko awahtao xine iirypyryme oehtohkõ
osenẽko mana. Popyra matose, naeroro oekarotorỹko ase oepetõkara a.
25 — Omoro, Zetekia, Izyraeu tõ kowenatume, popyra mase, Ritonõpo omiry omipona
pyra mase. Naeroro awãnohtoh oehnõko mana, jũme rokene.
26 Aparimã oũko mã toto, turupãte roropa oũko mã toto. Serara sã exikehnõko mana.
Tymõkomokãkara tuisame exĩko mã toto. Tuisa tõ tuisame pyra exĩko roropa mã toto.
27 Tonahkase! Tonahkase! Ỹ, sero pata enahkapõko ase. Yrome morara exĩko mana
mokyro ynymenekahpyry toehse ahtao, mame eya sero pata ekarõko ase. Ywy, Ritonõpo
Oesẽkõ, oturuno.

Amonita tõ enaroximatoh

28 — Ahno mũkuru oturuko, jomiry ekaroko amonita tomo a, ywy ase Ritonõpo. Ypoetory
tõ Izyraeu tõ poihtõko mã toto amonita tomo. Naeroro ynara kaxiko eya xine:
“Tapema, tapema mã moroto eraximãko oenahkatohkõme;
tykorokase mana, zemime otapatõme,
zemizemiãko mana nenenehkane samo.”
29 — Amonita tomo, oenepotopõpyrykõ ajohpe rokẽ mã kehko. Urutõ kõ omiry oya xine
zae pyra mã ipunaka. Popyra matose, iirypyryme rahkene. Awãnohtohkõ oehnõko mana,
oenahkatohkomo. Tapema epukãko mana opymyrykõ pona, oetapatorỹko mana.
30 — Amonita tomo, atapemãkõ ẽ aka tyritoko ropa. Awãnohtorỹko ase moroto
awãtatopõpyrykõ po, oenurutopõpyrykõ po roropa.
31 Ozehno xine jehtoh ke awãnohtorỹko ase, apoto ke azahkatoh kõ sã ozehno xine jehtoh
exĩko mana. Ozehno xine exiketomo a oekarotorỹko ase oenahkatohkõme.
32 Apoto ke tyahkasẽme exĩko matose. Taorihmaposẽme exĩko matose ononorykõ po,
enahkahpyryme exĩko matose. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

22

Jerusarẽ põkõ nyrityã popyra mana

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, eraximãko mah pata Jerusarẽ põkõ apiakatohme toto nyrityã poko?
Pehme sero pata mana ahno etapananõ ke. Enepoko eya xine inyrityãkõ poko aehxirotohkõme emero.

3 Mokaro zuruko, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, nekarory oya. Ynara kaxiko: “Tuhkãkõ totapase
oya xine, apatary põkomo. Nuriame matose roropa sero pata po, oneponãmarykõ riryke te,
toto eahmary poko roropa oya xine. Morara exiryke awãnohtohkõ ameke pyra exĩko mana.
4 Popyra matose mokaro etapatopõpyryke oya xine te, nuriame matose toehse
oneponãmarykõ tyrise oya xine exiryke. Morara exiryke awãnohtohkõ ameke pyra tooehse
mana. Onyrityã pokoino oenatyrykõ toehse mana. Naeroro ypoe imeimehnõ nonory põkõ
opoihtotorỹko mã toto, oturõko mã toto opoko xine.
5 Zae ehtoh poko pyra toehse oexirykõke ipunaka opoihtotorỹko mã toto, ourotorỹko mã
toto ameke pyra exiketomo, amekehxo exiketomo, enara.
6 Izyraeu tõ tamuximãkõ emero orẽpyra toexirykõ enetuputyryke tyya xine imehnõ
etapãko mã toto.
7 Sero pata põkõ tumykõ omipona pyra mã toto, tysekõ omipona pyra roropa mã toto.
Imehnõ nonory põkõ amaro xine exiketõ ihtomãko matose, pytỹpo tõ ryhmãko matose te,
poetõpo tõ roropa.
8 Jesary kurã rĩko matose popyrahme samo. Oserematoh roropa onyripyra matose
ẽmepyry kurãme, jeahmatohme.
9 Toitoine matose ajohpe imehnõ poko, toto hxirõko aorihmapotohme. Toitoine matose
tõsẽ õnõko onekarohpyrykõ oneponãmarykõ eahmary poko. Imehnõ typenetatohkõ poko
rokẽ mã toto.
10 Imehnõ, tumykõ pyty poko mã toto. Imehnõ, nohpo poko mã toto munume ynororo
ahtao.
11 Imehnõ mã, imehnõ pyty poko mã toto; toitoine matose, omũkurukõ pyty poko toehse,
imehnõ, tumy ẽxiry poko toehse mã toto roropa.
12 Toitoine apatary põkõ, tineru apoitohme imehnõ etapãko mã toto. Imehnõ axĩtao
rokẽ tineru ekarõko imotyehxo epehmapotohme ropa, itineruje toehtohme; tyekyry tõ
rohmanohpõko mã toto, zae pyra. Tuenikehse mã toto ypoko. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo,
oturuno.
13 Tahtah ãko ase ozehno xine jexiryke moro onematonanopyhpyrykõ pokoino oya xine,
imehnõ etapatopõpyry pokoino roropa oya xine.
14 Osenetupuhtoko: orẽpyra osekarõko ro matou, oemarykõ anỹnõko ro matou tõtyhkase
jahtao awãnopyry poko? Ywy, Ritonõpo, oturuno. Jomihpyry ae tyrĩko ase.
15 Sapararahme aaropotorỹko ase imeimehnõ nonory pona, imeimehnõ ahno rãnaka,
popyra oehtohkõ enahkapõko ase ipoko pyra oehtohkõme.
16 Morara ahtao popyra exiketõme oenetorỹko imehnõ nonory põkõ mana, mame zuaro
exĩko matose ywy ase Ritonõpo.”

Apoto ẽ parata kurãkatopo

17 Ynara tykase Ritonõpo ya:
18 — Ahno mũkuru, Izyraeu tõ popyra exikety sã mã toto ya. Metau akoĩpyry toxie
sã mã toto, exitanio maro, kurimene maro, xũpu maro, apoto ẽ ao, parata zatyryhtao
ikurikatohme, typahsãme sã rokẽ mã toto.
19 Naeroro ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase eya xine: Kure exikety sã pyra matose ya, metau
tõ toxie sã rokene. Oximõme mokaro rĩko ase Jerusarẽ po,
20 parata ahkahpyry samo toxie kopyre maro, kurimene maro, xũpu te, exitanio maro,
enara tomase ahtao jahkatoh taka, apoto ẽ aka. Toto zehno jehtoh, tuname toto rĩko mana,
apoto tuname parata riry samo metau tõ maro.
21 Ajohpe pyra Jerusarẽ po toto oximõme tyrĩko ase. Apoto rĩko ase toto zopikoxi, mame
tuname toto rĩko ase toto zehno jehtoh ke.
22 Tuname exĩko mã toto Jerusarẽ po, parata tuname exiry sã jahkatoh ao, apoto apõ po.
Mame zuaro exĩko mã toto, ywy Ritonõpo toto zehno jehtoh tukuãse epona xine.

Izyraeu tõ tuisary rypyry poko

23 Mame turuse ropa ywy Ritonõpo a. Ynara tykase:
24 — Ahno mũkuru, Izyraeu tõ zuruko: inonorykõ nuriame ya mana, naeroro toto
wãnohnõko ase toto zehno jexiryke.
25 Ituisarykõ reão sã mã toto, tykarimotatopõpyry po aryryãko mã toto. Ahno etapãko mã
toto, imõkomorykõ apoĩko mã toto tapyi te, nono te, tineru, enara. Ahno etaparyke eya xine
pytỹpome nohpo tõ nomõko mã toto tuhke.
26 Ymaro oturuketõ jomiry omipona pyra mã toto. Tomeseke pyra mã toto ykyryry kurã
poko toto ahtao. Ykyryry kurã oxisã mã kehko emero rokẽ kyryry maro eya xine. Imehnõ
anamorepara mã toto ykyryry tõ kurã poko te, nuriame aexityã poko roropa. Oserematoh
ae kure jyripyra mã toto. Naeroro Izyraeu tõ jomiry etary se pyra mã toto.

27 Tamuximãkõ onokyro kaikuximo tõ sã mã toto. Tykarimotatopõpyrykõ apiakãko mã toto. Etapãko mã toto tuhkehxo tytineruke toehtohkõme.
28 Urutõ komo a mokaro rypyry tonẽse, apuru poko erohketõ samo. Moro apuru karimutumã ke zonohnõko mã toto. Ya imeĩpo ehtoh tonepose ekarõko mã toto ajohpe rokene. “Ynara exĩko mana,” ãko ajohpe mã toto. “Sero Ritonõpo Kuesẽkõ omiry,” ãko toh mã repe; yrome ywy, Ritonõpo, oturupyra exiase imaro xine.
29 Imehnõ enekunohnõko tymõkomokamo, ematonanohnõko roropa mã toto. Tymõkomokãkara rohmanohpõko mã toto zae pyra, imehnõ nonory põkõ roropa.
30 — Ahno zupiase pata apuru rineme exikety, aepukahpyry po inomotohme moroto, moro nono põkõ ewomatohme, mokaro enahkaryino toto zehno toehse jahtao. Yrome onenepyra tokurehse ywy.
31 Morara exiryke mokaro pona toto zehno jehtoh tukuãse ya. Toto zehno jehtoh apoto sã toto enahkãko mana toto wãnohtohme inyrityãkõ emetakame. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

23

Nohpo tõ atakorõmãkõ tyyrypyhpyke

1 Ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, nohpo tõ kynexine asakoro atakorõmãkomo
3 Ejitu po ehse exiketomo. Poetome ro toto ahtao orutua kõ poko toehpitose toto.
4 Osemazupu esety Oora (Samaria esetyme) kynexine, zakorõ Ooripa kynexine (Jerusarẽ esetyme). Typytase ywy toto maro asakoro ro, toemũkuase toto ypoenõme.
5 Mame ypytyme tahtao ro imehnõ maro exikehpyra Oora nexiase. Typenetase ynororo axirio tõ poko, tymaro se exiketomo.
6 Tupoke toh nexiase, soutatu zupõ tahpiremã ke te, tuisa tõ mũkuru tomo te, soutatu tõ tuisary tõ maro, nuasemãkõ emero, enekure exiketomo, kawaru po ytoketõ tuisamãkomo, enara.
7 Tõsekarose Oora a axirio tõ tuisary tomo a, enekure exiketomo a; toto poko emero typenetase toexiryke imaro xine toehse ynororo, ineponãmarykõ poko roropa toexiryke nuriame toehse ynororo.
8 Moro sã exikehpyra nexiase orutua kõ poko, pake toehtopõpyry saaro Ejitu po. Moroto Ejitu po orutua poko toehpitose ynororo. Poetome ro ynororo ahtao tomõse toto imaro ehtohme orutua komo. Imeimehnõ oehkehpyra toh nexiase imaro ehtohme.
9 Morara exiryke mokyro ekarone imaro se exiketomo a, axirio tomo a, toto poko typenetase exiryke.
10 Tupoke pyra mokyro tynomose eya xine, ipoenõ tapoise eya xine roropa. Mame totapase ynororo eya xine tapema ke. Imeimehnõ pata tõ po emero, tõturuse nohpo tomo mokyro etyhpyry poko, tuãnohse nexiase ynororo.
11 — Morarame morohne emero tonese ahtao ro Ooripa a, imeimehnõ orutua kõ poko toehse ynororo, typaxiry samo. Imotye roropa toehse ynororo, ehxiropyra exiketyme zae pyra toehtoh poko.
12 Mame axirio tõ tuisary mũkuru tõ poko, typenetase ynororo, soutatu tõ tuisary tõ poko roropa, tupoke kurã ke exiketomo, kawaru po ytoketõ tuisamãkõ roropa, emero nuaseme enekure exiketomo.
13 Mame mokyro enease typenetatoh poko rokẽ toehse ynororo; typaxiry sã toehse ynororo ipunaka.
14-15 — Itamurumehxo zae pyra ehtoh poko toehse ynororo. Orutua kõ kuhtoh taxikase tapyi apuru pokona. Mokaro eneryke tyya typenetase ynororo toto poko, Papironia tuisary tõ kuhtopõpyry tonohse tahpirẽ ke. Zamareary ke, turupãte ke roropa emeporyme tamuruse nexiase.
16 Mokaro tuisa tõ kuhtoh eneryke tyya, typenetase Ooripa toto poko, tõmiry aronanõ taropose eya Papironia pona oturutohme toto maro.
17 Mame Papironia põkõ tooehse Ooripa maro toehtohkõme. Ipoko toehse toto pitiko rokẽ pyra. Itamurume popyra ehtoh poko toehse toto exiryke typenekehse ynororo toto poko.
18 Mame tupoke pyra toehse Ooripa jarãnao, mame zuaro toehse toto emero ipoko, imeimehnõ poko exiketyme aexiry poko. Mame typenekehse ywy, turumekase ynororo ya, ipaxiry rumekatopõpyry sã ya.
19 Yrome itamurumehxo imeimehnõ poko toehse ynororo poetome toehtopõpyry samo imehnõ maro toehpitoryhtao Ejitu nonory po.
20 Typenetase ynororo orutua kõ poko, ipoko sehxo exiketõ poko, kawaru sã exiketomo, jumẽtu sã roropa exiketomo.

21 — Moro sã, Ooripa, tyriry se ropa mase, poetome oehtopõpyry saaro Ejitu po imehnõ
poko oehpitoryhtao, orutua kõ amanatyry apory poko toehse ahtao, opoko toehpitose toto
ahtao.

Zakorõ akomihpyry wãnohtopõpyry sero

22 — Naeroro ynara ãko ywy, Ritonõpo Oesemy, oya, Ooripa: Penekehnõko mase mokaro
amaro aexityã poko repe, yrome ozehno toto ripõko ase, mame toto enehnõko ase omye,
ãpurutohme.
23 Papironia põkõ enehnõko ase emero, kauteu tõ maro pata Pekote poe te, pata Soa poe
te, pata Koa poe roropa, axirio tõ maro emero. Nuase tõ mokaro emero: tuisa tomo te,
tuisa mũkuru tomo, enekure exiketomo, enara. Tamorepase toto emero, kawaru po ytoketõ
tuisaryme mã toto.
24 Inikahpoino oehnõko mã toto etonase, tuhke soutatu tõ oehnõko tykahuke etonatoh
maro, kaheta tõ maro tonahsẽke pehme. Typyreke te, tõsewomatohke te, tupuhpyrykõ
ewomatoh nae mana, ãpurũko mã toto. Oekarõko ase eya xine, ãpiakãko mã toto tynyripoh-
pyry ae ro.
25 Ozehno toto ripõko ase, ozehno jexiryke. Oeunary sahkãko mã toto, apanarykõ roropa;
omũkurukõ etapãko mã toto. Opoenõkõ apoĩko mã toto, toto zahkãko isene ro toto ahtao
apoto htaka.
26 Oupõ oũko mã toto, okyryry kurã joia tõ apoĩko mã toto.
27 Imehnõ poko openetatoh enahkãko ase, imeimehnõ poko oehtoh poko roropa, mo-
rohne poko exikehpyra mexiase Ejitu po oehtopõpyry poe. Taroino imehnõ neponãmary
onenepyra ropa exĩko mase. Ejitu poko osenetupuhpyra ropa exĩko mase.
28 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Oekarõko ase ahno a, mokaro zehno mase, toto se pyra mase ipunaka.
29 Ozehno toto exiryke okyryry kurã apoĩko mã toto, onepekahtyã oerohtoh ke emero,
mame onomõko mã toto tupoke pyra imehnõ orutua kõ poko exikety samo. Imeimehnõ
poko penetaryke oya, toto poko toehse roropa oexiryke,
30 sero sã tuãnohsẽme exĩko mase. Imeimehnõ ahno poko mexiase, nuriame toehse mase
ineponãmarykõ pokoino.
31 Apaxiry nyriry typoenohse oya; morara exiryke kuãnopyase roropa apaxiry
wãnohtopõpyry sã ya.
32 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Apaxiry a ẽtoh ae ẽnõko mase, zumono, zueme exikety samo.
Opoihtõko mã toto emero,
oeunohnõko mã toto.
Moro ẽtoh kasana pehme mana.
33 Apaxiry Samaria kasanary pehme mana enaromỹke ehtoh ke, ehxirotoh ke roropa,
etỹnõko mase ike,
sam ãko roropa mase.
34 Moro ẽnõko mase etyhpyry pona.
Imeĩpo, itahkãko mase,
mame ikyryry taere exiketõ ke, amanatyry xihkãko mase.
Ywy, Ritonõpo Oesẽ, oturuno.”
35 Seromararo Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko:
— Ypoko tuenikehse oexiryke, ywinoino toeramase roropa oexiryke sam ãko mase
imehnõ poko openetaryke, imeimehnõ poko toehse roropa oexiryke.

Atakorõ tõ wãnohtoh poko

36 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, Oora nyrityã apiakary oya eraximãko mah Ooripa mahro? Toto ihxiroko
inyrityã xihpyry poko.
37 Imeimehnõ poko toh nexiase, ahno totapase roropa eya xine. Imeimehnõ neponãmary
poko toh nexiase, typoenõ totapase roropa eya xine ypoenõme toto ahtao. Ypoenõ tokarose
eya xine etapatohme jahkatohme toto nekaroryme tyneponãmarykõ eahmaryme.
38 Morohne motye, Ytapyĩ kurã nuriame tyrise eya xine, oserematoh roropa tyrise
popyra eya xine, ynyripohpyry omipona pyra.
39 Ypoenõ totapase eya xine tynekarorykõme tyneponãmarykõ eahmaryme te; mame
moro ae ro toehse toh nexiase Ytapyĩ kurã taka nuriame tyrise eya xine.
40 — Omi aronanõ taropose Oora tomo a, Ooripa maro, orutua kõ enehpotohme moino,
mame tooehse toto. Toepyse nohpo tomo, tonuru tõ tonohse eya xine. Joia tõ emeporyme
tamuruse eya xine.

41 Typorohse toh nexiase nyhtoh kurã po, otuhtoh kurã etonie. Moro meza po ixtaratu
tyrise eya xine azeite maro ynekarohpyry eya xine.
42 Mame panaikato totase, imoihmãkõ atãkyemãko. Tomõse orutua komo oximõme ona
põkomo. Omekũ tõ tyrise eya xine nohpo tõ emekũ pona, parimã kurã roropa tyrise
zupuhpyrykõ pona.
43 Ynara tykase ywy ya rokene: kunumuxi poko ro toh mana tonahkase aexihpyry emero
rokẽ poko.
44 Tuhke rokẽ tooehzomose ropa toto imaro xine toehtohme. Oora maro Ooripa maro,
imeimehnõ poko aexityã maro tooehse ropa toto.
45 Mokaro apiakãko zae ehtoh poko exiketõ mana. Mokaro nohpo tõ asakoro wãnohpõko
mã toto, imeimehnõ poko toto ehtopõpyryke, imehnõ totapase roropa eya xine exiryke.
46 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Imoihmãkõ enehpoko xiaro enaromỹke mokaro nohpo tõ tyripotohme te, ikyryrykõ
ematonanohtohme roropa.
47 Ah imoihmãkõ mokaro nohpo tõ asakorõkõ etapã toto topu ke, tapema ke roropa.
Imũkuru tõ etapãko mã toto, itapyĩkõ zahkãko roropa mã toto.
48 Sero nono po imeimehnõ poko ehtoh enahkãko ase; oenaroximatorỹko ase, nohpo
tomo emero, imeimehnõ poko pyra ehtoko mokaro asakorõkõ sã pyra ehtoko.
49 Mame amarokõ atakorõ tomo asakorõkõ awãnohtorỹko ase zae pyra oehtopõpyrykõ
epehpyryme, imeimehnõ poko oehtopõpyrykõke te, ineponãmarykõ eahmatopõpyryke ro-
ropa oya xine. Mame zuaro exĩko matose: ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

24

Oripo ahkyryxitahpyry

1 Morarame 9me jeimamyry taropose ahtao yna arotopõpyry poe Papironia pona, nuno
10me ehtoh po, ẽmepyry 10me ehtoh po roropa, ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru sero ẽmepyry imeroko pape pokona, seroae pata Jerusarẽ apurupitõko
Papironia tuisary.
3 Ypoetory tõ, jomiry omipona pyra exiketõ zuruko sero enetupuhpotoh poko, ywy,
Ritonõpo Oesẽkõ omi poe:
“Oripo tyriko apoto pona, tuna ke pehme tyriko.
4 Moro aka tõsẽ kurã tyriko, onymenekahpyry.
Pehme tyriko tõsẽ ke, zehpo maro.
5 Tõsẽ imenekako kaneru pũ kurano,
zopikoxi apotopokõ tyriko, tuna axihnotohme;
tõsẽ ahnotohme roropa zehpo maro.”
6 Seromaroro ynara kary se Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Popyra ehtoh oehnõko oya myhene, pata imehnõ etapananõ esary! Oripo ahkyryxi-
tahpyry exikety sã mase onukurikapitopyra ahtao. Moro ae tõsẽ oũko mã toto zokonaka,
zokonaka akoĩpyry oxinamara ehtoh pona.
7 Ahno totapasẽ moro pata po; yrome munu ekuãpyra nono pona tonẽsẽme ehtohme.
Topu pona tukuãse nexiase.
8 Moroto topu po moro munu tynomose ya, otonẽpyra ehtoh po. Moroto zehno toehtoh
ke emỹpotoh ekaropõko mana.
9 Naeroro ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Popyra ehtoh oehnõko oya myhene, pata, imehnõ etapananõ esary! Ywy roro
apotopokõ rĩko ase osepona kaetokohxo.
10 Apotopokõ enehko ropa itamurumehxo! Apoto zukako! Tõsẽ ahnoko! Apoto po
inomoko ãpaitoh pona! Zehpo tõ aĩko mã toto.
11 Seromaroro moro oripo inomoko taõke pyra ikarã po axihnotohme tahpire ehtohme.
Moro sã ahtao ahkyryxitatopõpyry enahkãko apoto mana, kure rokẽ moro oripo exĩko
mana nuriame pyra.
12 Yrome ekurehnõko mana! Ahkyryxitatopõpyry emero onyahkara mana apoto po.
13 Jerusarẽ, atapurõko mase onyrityã xihpyry ke. Okurãkary kukuase repe, yrome
iirypyryme exikehpyra mexiase. Ekurãkasaromepyra mase awãnohpyra jahtao, ozehno
jehtoh ke, mame sam ãko mase ipunaka.
14 Ywy, Ritonõpo, Oesẽ oturũko ase. Seromaroro tyripotoh toehse ya. Wenikehpyra exĩko
ase oorypyrykõ poko; opynanohpyra exĩko ase. Awãnohnõko ase onyrihpyry emetakame.
Ywy, Ritonõpo Oesẽ, oturuno.

Urutõ pyty orihtopõpyry

15 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

16 — Ahno mũkuru, mose opyty pynohxo mase yronymyryme; yrome seroae axĩ sã
mose arõko ase owinoino. Orihnõko mana yrome onykerekeremara exiko, onyhnamopyra
exiko, xitara exiko.
17 Pusuh kary poko oya onetapopyra exiko imehnomo a. Tyxapeuke ytoytoko, tysãtajake
roropa ytoytoko ihnamopyra exikety sã oehtohme. Oẽmyty anapurupyra exiko, ihnamo-
nanõ napyry onenahpyra exiko imehnõ nekarohpyry ahno ekepyry zonẽtoh po.
18 Morarame pakeimo oturũko exiase ahno tõ maro, mame kokonie pukuro ypyty
norikyase. Yrokokoro Ritonõpo nyripohpyry yriase emero.
19 Mame tõturupose toto ya:
— Oty katohme moro sã tyrĩko mahno?
20 Ynara tykase ywy:
— Ritonõpo tõturuse ya, ynara tykase ynororo
21 ekarotohme oya xine, Izyraeu tomo: epyrypãko matose Ritonõpo Tapyĩ kurã tosao ro
jamihme exiryke. Moro enery se matose, moro taka oytorykõ se roropa matose. Yrome
moro rĩko Ritonõpo mana nuriame. Opoenõ tehme ahtao Jerusarẽ po totapasẽme exĩko mã
toto etonatoh po.
22 Mame amarokõ tyrĩko matose ynyrihpyry samo. Oẽmytykõ anapurupyra exĩko matose,
ihnamonanõ napyry onenahpyra exĩko matose.
23 Tyxapeuke ytoytõko matose, tysãtajake roropa; onyhnamopyra matose, xitara roropa
exĩko matose. Oorypyrykõ pokoino osenahkãko matose, pusuh ãko matose oximaro
rokene.
24 Morara ahtao ywy Ezekieu enetupuhpotohme exĩko ase oya xine. Amarokõ emero
tyrĩko matose ynyrihpyry samo. Mame Ritonõpo omihpyry ae ro moro sã toehse ahtao
zuaro exĩko matose, ynororo mokyro Ritonõpo Oesẽkomo.
25 Ynara tykase Ritonõpo:
— Seromararo, ahno mũkuru, Ytapyĩ kurã puxihkãko ase mokaro wino, tosao jamihme
exikety, ipoko epyrypãko toh nexiase atãkyemãko roropa, enery se toh nexiase moro taka
toytory se roropa toh nexiase. Ipoenõ roropa oũko ase toto winoino.
26 Moro ẽmepyry ae morohne tyrise ahtao ya, epãko imepỹ mana moro enahkatoh poe,
ouruse oehnõko mana moro ehtoh poko.
27 Moro ẽmepyry ae, sekere kapitõko ropa mase, oturũko mase mokyro epakety maro.
Morara ahtao enetupuhpotohme exĩko mase Izyraeu tomo a, mame zuaro exĩko mã toto,
ywy ase Ritonõpo.

25

Popyra ehtoh oehnõko mana Amõ tõ pona

1 Ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, oturuko popyra Amõ tõ nyrihpyry poko.
3 Kaxiko eya xine otato toto ehtohme ywy Ritonõpo Oesẽkõ nekarory poko: “Tãkye
mexiatose nuriame Ytapyĩ kurã ritopõpyry eneryke oya xine te, Izyraeu tõ nonory
enahkatopõpyry eneryke oya xine te, Juta tõ arotopõpyry eneryke oya xine imehnõ namo-
tome.
4 Morara exiryke moro poko tãkye toehse oexirykõke, ona põkõ enehpõko ase xixi tũtatoh
wino oporemãkapose xine. Osesarĩko mã toto ononorykõ po. Anapyrykõ epery tõkehko
enahnõko mã toto, oekykõ suhsuru ẽnõko roropa mã toto.
5 Apatarykõ Rapa myakamãko mã toto kameru tõ esaryme te, ononorykõ myakamãko mã
toto kaneru tõ esaryme. Moro sã toehse ahtao zuaro exĩko matose, ywy ase Oesẽkomo.”
6 — Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkomo: “Amarokomo, amonita tomo tahtah tykase, pyh-
sekyhsekyh tykase roropa tãtãkyemarykõme. Popyrahme sã Izyraeu tõ nonory tokarose oya
xine.
7 Morara exiryke imehnõ nonory põkomo a oekarotorỹko ase. Okyryrykõ emato-
nanohnõko mã toto. Oenahkatorỹko mã toto ipunaka, ahnome tynonoke pyra exĩko
matose. Tosake pyra exĩko matose. Mame zuaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo.”

Popyra ehtoh oehnõko Moape tomo a

8 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Ynara karyke Moape tomo a: “Juta nonory põkõ imehnõ ahno emero rokẽ sã nase,”
karyke,
9 epetõkara, etonaketõ enehpõko ase, pata tõ Moape ehpio kõ ewomananõ maro eto-
natohme. Moro pata tõ kurehxo exiketõ ynara mã toto: Pete-Jeximote te, Paau-Meõ te,
Kiriataĩ, enara.

10 Ona põkõ enehpõko ase xixi tũtatoh wino Moape tõ poremãkapotohme Amõ tõ maro.
Mame Moape tõ tynonoke exikehnõko mana ahnome exikehnõko roropa mã toto.
11 Moape tõ wãnohnõko ase, mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

Etõ tõ esaka popyra ehtoh oehnõko mana

12 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Itamurumehxo Juta tõ tyyryhmase Etõ põkomo a, toto typoremãkase ahtao eya xine.
Tymotyẽkase toto toemỹpose tahtao xine, naeroro zae pyra Etõ põkõ toehse.
13 Seromaroro Etõ põkõ wãnohtoh poko ourutorỹko ase: ahno etapãko ase emero
porehme okyno tõ maro. Totapasẽme exĩko mã toto etonatoh po, Etõ nonory ripõko ase
patãpome, pata Temã poe Tetã pona.
14 Ypoetory tõ, Izyraeu tõ ke Etõ põkõ etapãko ase. Sam ãko Etõ põkõ mana, toto zehno
jehtoh waro exĩko mã toto. Etuarimãko mã toto, zae pyra toehtohkõ epehpyryme toto zehno
jehtoh enẽko mã toto. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Pirixteu tõ pona popyra ehtoh oehnõko mana

15 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Itamurumehxo topetõkara tyyryhmase mokaro pirixteu tomo a. Moino ro epeme pyra
toh kynexine, zehnohxo toexirykõke tonahkase toto eya xine.
16 Seromaroro ourutorỹko ase: osetapãko ase pirixteu tõ maro te, keretita tõ maro, mame
toto enahkapõko ase. Isene exiketõ emero pirixteu tõ nonory po etapãko ase.
17 Orẽpyra sã toto wãnohnõko ase, popyra toto nyrihpyry emetakame, toto zehno jehtoh
enahnõko mana. Mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

26

Popyra ehtoh oehnõko Tiro pona

1 Mame ẽmepyry apitorymã po moro nuno po, jeimamyry 11me toehse ahtao yna
arotopõpyry poe Papironia pona, Ritonõpo tõturuse ropa ya. Ynara tykase:
2 — Ahno mũkuru, pata Tiro põkõ atãkyemãko mã toto Jerusarẽ poremãkatoh poko.
Ynara kohtãko mã toto: “Jerusarẽ, kuepekõkara typoremãkase mana! Aomõtohkõ tota-
puruhmakase mã kehko, kymarokõ omõtohme. Typoremãkase aexiryke itamurumehxo
tytineruke exĩko sytatose!”
3 — Seromaroro ywy, Ritonõpo, ynara ãko ase: Pata Tiro, oepekara ase. Imeimehnõ
nonory põkõ enehnõko ase tuhke etonatohme amaro. Oehnõko mã toto pohkane konõto
samo tuna konõto kuao.
4 Apatary apuru tõ tahkãko mã toto, atapyĩkõ kae exiketõ pahnõko roropa mã toto. Mame
nono tumehnõko ase, jarao moro topu nomõko ase.
5 Moroto topu po, tuna konõto rãnao, xixi aka tarãpa tõ rĩko kana anỹnanõ mana,
anorytohme apatary esahpyry po. Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo, amaro xine oturukety.
Imehnõ nonory põkõ oehnõko mã toto osetapase, ematonanohse Tiro po,
6 tytapemakõ ke pata põkõ ameke pyra exiketõ etapãko mã toto nono tonorẽ po. Mame
Tiro põkõ zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.
7 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Papironia poe tuisa Napukotonozo enehnõko ase, imehnõ tuisa tõ emero motye
jamihmehxo exikety, etonatohme Tiro põkõ maro. Inikahpoino oehnõko mana tuhkãkõ
soutatu tõ maro, kawaru tõ maro, kahu tõ etonatoh maro, kawaru po ytoketõ maro.
8 Pata tõ põkõ ameke pyra exiketõ tonorẽ po totapasẽme exĩko mã toto etonatoh po.
Nono ahkãko oepetõkara mana, opyi tõ rĩko mã toto nono ke apuru pona onuhtohme.
Osewomatoh tonõ anỹnõko mã toto oporemãkatohme.
9 Makina ke topu tõ emãko mã toto; apatary apuru kararahnõko mã toto. Kurimene
omoxinety ke, atapyĩkõ kae exiketõ enahkãko mã toto.
10 Akurũ sã putoputoh katoh anỹnõko kawaru tomo, oxiõtõko sã mana putoh katoh ke.
Mokaro kawaru tõ panaikato, kahu tõ arory poko pata omõtoh kuroko aytorykohtao, moro
pata typoremãse aexihpyry apuru tõ tykytyky ãko mã kehko.
11 Isoutatu tõ, kawaru po omõnõko mã toto oesemarykõ ae, oetapãko mã toto tytapemã
ke. Okyryry xikihme exiketõ, jamihmãkõ tomasẽme exĩko nono pona.
12 Omõkomory kurã ematonanohnõko oepetõkara, otinerũkõ maro. Apatarykõ apuru tõ
itahkãko mã toto, atapyĩ tõ kurã kararahnõko mã toto, nono pona morohne emãko mã toto.
Wewe tõkehko, topu tõkehko maro ikararahtopõpyry roropa pahnõko mã toto tuna konõto
kuaka.
13 Oeremiatoh tonõ mynyhpãkapõko ase, okyryry rira tomo etokehpõko ase.
14 Apatary akoĩpyry topuimo rokẽ inomõko ase jarao tarãpa tõ anorytohme kana
anỹnanomo a. Moro pata onyripyra ropa exĩko mana. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

15 Ynara tykase roropa Ritonõpo pata Tiro põkomo a:
— Oporemãkaporykohtao oserehnõko mokaro mana, tuna konõto ehpio põkomo, kui kui kary etaryke tyya xine, tapurose aexityã kui karyhtao, aorikyrykohtao.
16 Mokaro tuna konõto ehpio põkõ tuisary tõ owõnõko mã toto tapõkõ poe. Tupõkõ kurã enekurã kõ oũko mã toto, mame tykytyky ãko mã toto enaromỹke, porohnõko mã toto nono pona. Oetapatopõpyrykõ eneryke tyya xine oserehnõko mã toto yronymyryme; tykytyky kakehpyra exĩko mã toto.
17 Ynara eremiãko mã toto ohnamoryme:
“Pata imehxo aexihpyry tonahkase!
Ikanarykõ, wapu tõ tutumehse tuna konõto wino,
typahse mã kehko.
Moro pata põkõ orẽpyra toh nexiase tuna konõto esãme,
toto zuno tuna konõto ehpio põkõ nexiase emero porehme.
18 Seromaroro, moro pata poremãkatopõpyry po,
ahmõta tõ tykytyky ãko mã kehko,
moroto exiketõ oserehnõko mã toto, moro enahkary eneryke tyya xine.”
19 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Patãpome orĩko ase, pata tytohkase aexihpyry sã tytaõke pyra ipunaka. Nerỹko mase tuna konõto kuao.
20 Oemãko ase aorihtyã esaka, pakatokõ ekepyry esaka exĩko mase. Onomõko ase moroto aorihtyã esao nono zopino pakatokõ typoremãkase aexityã maro. Jũme apatary po ahno exipyra ropa exĩko mã toto. Patame jũme exipyra ropa exĩko mase isene exiketõ maro sero nono po.
21 Enaroximatohme orĩko ase asã se pyra imehnõ ehtohme. Moro sã oenatyry exĩko mana. Oupĩko imehnõ mã repe, yrome oenepyra exĩko mã toto. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

27

Tiro hnamotopo
1 Ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, eremiako pata Tiro hnamotohme,
3 Moro pata, tuna konõto ehpio po, osepekahketyme ynororo imehnõ nonory põkõ maro emero porehme, tuna konõto ehpio põkõ maro. Kaxiko, ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
“Pata Tiro, epyrypãko mexiase enekure oehtoh poko.
4 Tuna konõto oesaryme mana.
Apatary tyrise orinanomo a wapu kurã samo.
5 Oriryhtao, wewe pinijo tonehse ypy Heremõ poe,
wapu kyryry xikihme exiketyme apupari tonehse Ripano poe.
6 Wewe karawario tonehse Pasã poe apukuita tõ ritohme,
azarã tõ tyrise pinijo ke Xipere poe,
emepory tyrise wewe pokona maafim maro.
7 Kamisã tõ tyrise mauru panõ risemy
Ejitu poe tonehse, kamisa kurano mauru panono risemy,
emeporyme tyxixĩse ehpiry poro; moino tonetupuhse kehko.
Jerutume ehtoh tyrise kamisa kurã ke,
ezuezumã ke tonehse ahmõta Xipere poe.
8 Pata Tiro, mokaro wapu ao erohketomo apatary põkõ nexiase, emese kure exiketomo,
apukuita poko erohketõ tooehse toh nexiase pata Xitõ poe, Arawate poe roropa.
9 Wewe poko erohketõ wapu riry waro toto,
Pipyro põkõ nexiase, emese kure exiketomo.
Wapu ae ytoketõ emero rokẽ tõsepekahse toh nexiase oya, õsepekahtoh tao.”
10 — Soutatu tõ Perexia põkõ te, Ritia põkõ te, Ripia põkõ roropa ãkorehmananõme toh nexiase etonatoh po. Tõsewomatohkõ kehko tynomose eya xine atapyĩ apuru poko, tupuhpyrykõ apuru tõkehko maro tynomose. Imehnõ typoremãkase eya xine, imehxo oehtohme.
11 Soutatu tõ Arawate poe toehse toto apatary eraseme toh nexiase apatary apuru po, orutua kõ Kamate poe eraseme toerohse toto tapyi tõ kaetoko exiketõ poko. Tõsewomatohkõ tyhwyme tynomose eya xine pata apuru poko. Mokaro a apatary tyrise enekure.
12 — Mosepekatyase Expania po omõkomory tometakãmase oya xine parata ke, kurimene ke, exitanio ke, xũpu ke, enara.
13 Mosepekatyase Kerexia po te, Tupau po te, Meseke po, enara. Omõkomory tokamose oya ahno epekahtohme anamotome ehtohme, metau risẽ epekahtohme roropa, enara.

14 Omõkomory tymyakãmase oya kawaru tõ ke emero rokẽ poko te, kawaru tõ roropa
osetapaketõ arone te, mura tõ roropa Pete-Tokarama poe, enara.
15 Rote põkõ tõsepekahse amaro. Omõkomory topekahse tuhke nonory tuna konõto ehpio
põkomo a maafim ke te, wewe epano ke, enara.
16 Xiria põkomo a omõkomory topekahse tuhke. Topehmase eya xine ezemerauta tõ ke
te, kamisa kurã puupura ke, kamisa tyxixĩse aehtyamo ke, mauru panõ kãsemã ke, korau
tomo, joia rupi tõkehko ke, enara.
17 Juta a, Izyraeu maro mõkomo topehmase tiriiku ke Minite poe, ano zeni ke, azeite ke,
otytyko ke, enara.
18 Tamaxiku põkõ tõsepekahse amaro roropa, omõkomory topekahse eya xine; topehmase
eya xine eukuru jehnahpyry ke Heupõ poe te, kaneru hpoty ke roropa Saara poe.
19 Uzau poe eukuru jehnahpyry tonehse te, kurimene risemy te, otytyko ke roropa
omõkomory emetakame.
20 Tetã põkomo a kawaru ãty tõ tonehse omõkomory emetakame.
21 Arape tomo a te, Ketaa tamuximãkomo a roropa omõkomory topehmase kaneru mũkuru
tõ ke, kaneru tõ maro, poti tõ maro, enara.
22 Omõkomory emetakame mokaro osepekahketomo a Sapa po, Rama po roropa
topehmase otytyko kurã ke te, joia topu tõ typyne exiketõ ke te, uuru ke, enara.
23 Pata tõ Harã te, Kane te, Etẽ roropa te, osepekahketõ Sapa põkõ, pata Asua poe te,
Kiumate poe: emero tõsepekahse toh nexiase amaro.
24 Upo kurã tokamose eya xine, typyne exiketomo te, kamisa tahpire te, upo emepory tõ
te, tapyi tõ emepory osehta ezuezume, tahpire tõkehko, eary tomo te, kure tyrityamo, enara.
25 Omõkomory tarose wapu tõ ao oximõme, wapu tõ konõto, omoxinety puimananomo.
“Pata Tiro, wapu konõto sã mexiase tymõkomoke pehme omoxĩ samo.
26 Tarose awahtao mya tuna konõto poro apukuita poko erohketomo a,
omoro tynerymapose tyryrykane a xixi tũtatoh wino, moe, ameke nono poko.
27 Okyryrykõ kurãkõ te tineru tõkehko te omõkomory emero,
wapu ao erohketomo: wapu poko erohketõ roropa,
wewe poko erohketõ wapu ao te, osepekahketomo te,
soutatu tomo wapu ao,
emero porehme tyneryse nakuaka wapu tyneryse ahtao.
28 Wapu ao exiketõ kui kui kary, totase tyneryse toto ahtao,
totase imehnomo a, tuna konõto ehpiõkomo a.
29 Seromaroro moro wapu tõ emero turumekase ipoko erohketomo a;
toytose toto emero tuna ehpikoxi isawã pona.
30 Opoko xitãko mã toto yronymyryme, emero porehme,
tupuhpyrykõ pona nono rĩko mã toto,
mame oruno pona osẽtoritorimãko mã toto, toemynyhmarykõke.
31 Opokoino tũsetykõ sahkãko mã toto,
upo amurũko mã toto kamisa topuxiximã risemy,
xitãko mã toto yronymyryme, sam ãko mã toto.
32 Eremiãko mã toto ohnamoryme,
ynara ãko mã toto:
‘Onoky nae pata Tiro panono seromaroro tymynyhpãse mã ynororo nakuao?
33 Omõkomory tarose ahtao, tuna konõto takuohse ahtao oya
imeimehnõ ahno tuhkãkõ zamaro mexiase.
Omõkomory kurã, typyne ehtoh ke tytineru ke toehse tuisa tomo tuhke sero nono po.
34 Seromaroro zue ao mase tuna konõto kuao.
Tyneryse mase, mya tuna kurohtao tooehse mase.
Omõkomory kurã, mokaro maro emero, amaro erohketomo tyneryse toto amaro tuna
konõto kuao.’ ”
35 — Tuna konõto ehpio põkõ emero enaromỹke mã toto moro pokoino. Imehnõ nonory
tuisary tõ enaromỹke mã toto, zuno toto ehtoh enẽko imehnõ mana tymerose sã exiryke
ẽmytykõ pokona.
36 Omoro tonahkase jũme, osepekahketomo sero nono po tõserehse mã toto, enaromỹke
mã toto, tonahkarykõ zuno mã toto oenahkatopõpyry saaro.

28

Tiro tuisary wãnohtoh poko

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

2 — Ahno mũkuru, pata Tiro tuisary zuruko, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko ase eya:
"Epyrypaketyme mase, Ritõme osekarõko mase. Ritõme sã typorohse mase tuisa apõ po,
tuna konõto õmye. Ritõme oexiry se mase repe, yrome orihketyme mase; ahnome rokẽ
mase Ritonõpo sã pyra.
3 Tuarohxo osekarõko mase, Tanieu motye, imehnõ nyriry tokare pyra ahtao ro,
otonẽsaromepyra mã toto owino, ekarõko mase.
4 Tuaro oexiryke, emese kure oexiryke roropa tymõkomoke toehse mase, tytineruke
roropa, uuru ke, parata ke, enara.
5 Mosepekatyase imehnõ maro, emese kure oexiryke otinerũ emãkehpyra toehse.
Naeroro epyrypãko mase omõkomory kurã tomãse exiryke!"
6 — Naeroro seromaroro ywy, Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko: "Tuarohxo osekarõko mase,
ritõ samo.
7 Naeroro imeimehnõ nonory põkõ enehpõko ase, zehnotokomo etonatohme amaro.
Omõkomory tõkehko, otinerũ roropa enahkãko mã toto, anapoityã emero tuaro oehtoh ke,
emese kure oehtoh ke roropa.
8 Oetapãko mã toto, oemãko mã toto tuna kuaka.
9 Tooehse mokaro ahtao oetapase, ritõme osekarõko ro mahno? Oetapananõ ẽpataka
toehse awahtao ahnome rokẽ exĩko mase, orihketyme, Ritonõpo sã pyra.
10 Orihnõko mase kaikuxi samo, totapase imehnõ nonory põkomo a, Ritonõpo onene-
tupuhpynomo a. Ywy, Ritonõpo Oesẽ moro ripõko ase."

Tiro tuisary orihtopõpyry

11 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya. Ynara tykase:
12 — Ahno mũkuru, oeremiako oemynyhmaryme, Tiro tuisary hnamotohme; aenatyry
eraximãko mana. Kaxiko eya, ywy, Ritonõpo Oesẽ, ynara ãko ase: "Kure mexiase ata-
puropyra. Tuaro exiketyme mexiase, enekure roropa!
13 Moroto mexiase Etẽ po, Ritonõpo narykahpyry po; joia tõ ke tamuruse mexiase,
rupi tomo te, tiamãte roropa, topazio, periro, onixi te, jasape, sapira te, ezemerauta,
karanata, enara. Joia tomo uuru risẽ nae roropa mexiase, tyrise okyryryme ehtohme moro
oritopõpyry po.
14 Ynenyohtyã eraseme orine, taporihke exiketyme. Moroto mexiase jesary ypy kurã po,
topu tõ zemime exiketõ rãnao mytoase.
15 Zae rokẽ ehtoh poko mexiase, atapuropyra moino oritopõpyry poe, popyra tyripitory
pona oya.
16 Osepekahtoh poko mexiase itamurume, ekamõko roropa. Moro poko awahtao orẽpyra
mexiase, imehnõ zehno toehse mexiase, mame iirypyryme toehse mexiase. Morara
exiryke, ynenyohtyã ewomaneme awahtao ro kuaropoase jesary ypy kurã poe; topu tõ
zemime exiketõ winoino.
17 Imehnõ motye kure mosekaroase enekure oexiryke, tuhkãkõ ose exiryke rowohpã sã
mexiase. Morara exiryke kuemase nono pona, imehnõ tuisa tõ enaroximatohme.
18 Ajohpe mexiase õsepekatyry poko ipunaka. Morara exiryke jeahmatoh tonõ nuriame
tyripose roropa oya. Naeroro apatary tyahkapose ya porehme. Seromaroro oenery se
exiketõ oruno rokẽ enẽko mã toto tyahkase oexiryke.
19 Omoro tonahkase jũme. Awaro aexityã tõserehse mã toto, tonahkarykõ se pyra
toexirykõke oenahkatopõpyry saaro."

Xitõ wãnohtopo

20 Mame ynara tykase Ritonõpo:
21 — Ahno mũkuru, Xitõ põkõ zuruko toto wãnopyry poko.
22 Kaxiko eya xine, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko ase: "Pata Xitõ, oepekara ase. Morara
exiryke ynyriry eneryke eya xine, jeahmãko mã toto. Apatary põkõ wãnopyryhtao ya, zuaro
exĩko matose emero, ywy ase Ritonõpo, kure rokẽ ase.
23 Tyrohsẽ enehpõko ase oya xine, tuhkãkõ etapapõko ase apatarykõ esemary ae.
Imeimehnõ nonory poe oehnõko mã toto osetapase amaro xine, orihnõko apatary põkõ
mana. Morarame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo."

Kure rokẽ Ritonõpo typoetory rĩko mana

24 Ynara tykase Ritonõpo:
— Mokaro, Izyraeu zomye exiketomo a, osemazuhme typoihtose; taroino sam kamex-
ipopyra roropa exĩko mã toto omoxino samo te, ãtaryka sã roropa. Zuaro exĩko mã toto ywy
ase Ritonõpo Oesẽkomo.
25 Ynara tykase Ritonõpo:

— Izyraeu tõ enehnõko ropa ase emero nono poe, sapararahme toto taropose ya morotona, mame zuaro exĩko mã toto kure rokẽ jehtoh poko. Moroto exĩko Izyraeu tõ mana tynonorykõ po, ynekarohpyry Jako a ypoetory a.

26 Moroto exĩko mã toto, towomase, tapyi tõ amõko mã toto, tupito tõ po uwa zoko arykãko mã toto. Imehnõ wãnohnõko ase ypoetory tõ typoihtose eya xine ahtao. Enaromyra Izyraeu tõ exĩko mana, mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy.

29

Ritonõpo nekarohpyry Ejitu wãnopyry poko

1 Mame ẽmepyry 12me ehtoh po nuno 10mã po jeimamyry 10me ehtoh po Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona, ynara tykase Ritonõpo ya:

2 — Ahno mũkuru, Ejitu tuisary zuruko mokyro wãnopyry poko. Kaxiko eya, ynororo, Ejitu põkõ maro emero, tuãnohsẽme exĩko mana.

3 Kaxiko eya, ynara ãko Ritonõpo Oesẽkomo: “Oepekara ase, Ejitu tuisary, zakareimo tosary po exikety nakuao. Tuna Niro otunaryme ekarõko mase; onyrihpyryme ekarõko mase okyryryme ehtohme repe.

4 Yrome oka konõto rĩko ase õtary aka. Jomi poe kana tõ osexihnõko mã toto opokona. Otywyhmãko ase tuna Niro kuae nono pona kana tõ maro emero tõsexihse opokona.

5 Oemãko ase kana tõ maro emero ona tonorẽ pona. Moroto oekepyry nomõko mã toto nono po, tonẽse pyra. Oekarõko ase torõ tomo a, onokyro tomo a roropa toto zohme.

6 Mame Ejitu põkõ emero zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.”

Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Oya xine toytose Izyraeu tomo takorehmapotohkõme repe; yrome imyxiry werawerame sã mexiatose.

7 Takorehmanekõme tyrise awahtao xine Izyraeu tomo a toetahkase sã mexiatose. Imotarykõ tapurose oya xine; ĩparykõ tyyryhmapose oya xine.

8 Morara exiryke, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ourutorỹko ase: Orutua kõ enehpõko ase etonatohme amaro xine. Oetapatorỹko mã toto, ahno tomo, okyno tõ roropa, enara.

9 Patãpome Ejitu exĩko mana, ona tonorẽ samo typõke pyra. Mame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo.

— Tuna Niro otunaryme ekarõko mase; onyrihpyryme ekarõko mase okyryryme ehtohme,

10 naeroro oepekara ase. Awãnohtorỹko ase otunary maro. Ejitu nonory tytororo oname tonorẽ rĩko ase, typõke pyra ehtohme, pata Mikitou poe ikurenae pata Asuã pona inikahpozakoxi te, Etiopia ehpio pona roropa.

11 Ononory kuroko ahno tõ ytopyra exĩko mana, onokyro tõ roropa ytopyra exĩko mã toto ononory kuroko. 40me jeimamyry aropõko Ejitu mana typõke pyra.

12 Imehnõ patãpo tõ motye patãpome Ejitu rĩko ase. 40me jeimamyry Ejitu patary tõ tytohkasẽme exĩko, imehnõ patãpo motye. Ejitu põkõ ripõko ase epaketõme. Emero rokẽ nono pona epãko mã toto, moroto imeimehnõ ahno rãnao.

13 Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko mana:

— Imeĩpo moro 40me jeimamyry taropose ahtao mokaro Ejitu tõ enehnõko ropa ase ahno tõ poe, sapararahme toto aropotopõpyrykõ poe ya.

14 Ejitu nonory pona inikahpozakoxi toto aropõko ropa ase, toto esahpyry pona ropa. Moroto ahno tuhke pyra exĩko mã toto,

15 imehnõ ahno sã pyra jamihme pyra exĩko mã toto, jũme imehnõ ahno onyporemãkapopyra exĩko mã toto. Ejitu ime hkopyra tyripõko ase imehnõ onyporemãkaposaromepyra toto ehtohme.

16 Jũme Izyraeu tõ ytopyra ropa exĩko mã toto Ejitu pona takorehmapotohkõme. Ejitu tõ etuarimatopõpyry eneryke tyya xine azahkuru toehtopõpyrykõ enetupuhnõko Izyraeu tõ mana, takorehmaporykõ se toehse toto ahtao eya xine. Mame zuaro exĩko Izyraeu tõ mana ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo.

Ejitu poremãkãko tuisa Napukotonozo mana

17 Mame ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po, jeimamyry 27me ehtoh po ahtao Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona ynara tykase Ritonõpo ya:

18 — Ahno mũkuru, etako pahne. Pata Tiro typoremãkase Napukotonozo a, Papironia tuisary a. Tysoutatu tõ tyrohmanohpose eya omoxinety ke itamurumehxo ipuimatohme eya xine, moro pokoino zũsetykõ tohpahse, imotarykõ typitypikase. Yrome toiparo rokẽ moro tyrise eya xine, toerohtamitu epehpyry anapoipyra tokurehse toto.

19 — Seromararo ywy Ritonõpo ynara ãko ase: “Ejitu nonory ekarõko ase tuisa Napukotonozo a. Ejitu mõkomory kurã apoĩko mana emero porehme arotohme ipoetory tõ, soutatu tõ epehmatohme.
20 Ejitu ekarõko ase Napukotonozo a aerohtamitume, ypoetoryme mokaro soutatu tõ toerohse exiryke. Ywy Ritonõpo Oesẽkõ, oturũko ase amaro xine.”
21 — Morara toehse ahtao Izyraeu tõ jamihme ripõko ase. Omoro Ezekieu õtary kurãkãko ase jomiry ekarotohme imehnõ netaryme emero porehme. Mame zuaro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo.

30

Ejitu tõ wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya. Ynara tykase:
2 — Ahno mũkuru, oturuko imehnõ netaryme ywy, Ritonõpo Oesẽkõ nekarohpyry oya. Opore ynara kaxiko:
“Ẽmepyry oserehtoh konõto exĩko mana!
3 Moro ẽmepyry ameke pyra mana,
moro ẽmepyry ae popyra ehtoh enehpõko Ritonõpo mana,
akurũ xinukutume exĩko mana, imeimehnõ nonory põkõ wãnohtohme.”
4 Etonatoh exĩko mana Ejitu po,
etuarimãkohxo mã toto Etiopia po.
Tuhkãkõ totapasẽme exĩko Ejitu po;
Ejitu nonory poe imõkomory tarosẽme exĩko mana,
ipatarykõ tytohtohkasẽme exĩko mã kehko.
5 Moro etonatoh ao soutatu tõ totapasẽme exĩko mã toto:
Etiopia poe aepyhpyamo te, Ritia poe, Ripia poe, Arapia poe, Kupe poe, ypoetory tõ roropa.
6 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Pata Mikitou poe ikurenae pata Asuã pona inikahpozakoxi Ejitu ewomananõ totapasẽme exĩko mã toto etonatoh po. Ejitu tõ soutatu tõ, epyrypaketõ tonahkasẽme exĩko. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.
7 Imehnõ patãpo tõ motye Ejitu patãpome exĩko. Ipatarykõ tytohtohkasẽme exĩko mã kehko.
8 Ejitu zahkaryhtao ya, ewomananõ emero totapase ahtao roropa zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.
9 — Moro ẽmepyry toehse ahtao, Ejitu tonahkase ahtao roropa, omi aronanõ aropõko ase wapu ae Etiopia põkõ enaroximatohme, putupyra exiketomo. Mame mokaro oserehnõko mã toto, enaromỹke exĩko. Moro ẽmepyry oehnõko mana!
10 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Papironia tuisary, Napukotonozo enehpõko ase Ejitu mõkomory kurã enahkatohme.
11 Tysoutatu tõ, zehno exiketõ, maro oehnõko mana Ejitu enahkase. Tytapema tõ ke osetapãko mã toto, ahno etapãko, mame moro nono pehme exĩko ahno ekepyry ke.
12 Tuna Niro apaikapõko ase; toto tuisaryme popyra exiketõ ripõko ase. Ejitu tõ nonory emero enahkapõko imeimehnõ nonory põkõ mana. Ywy, Ritonõpo, oturuno.
13 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ineponãmarykõ enahkapõko roropa ase, ritõ panõ ajohpe exiketõ pata Mẽpi po. Tuisa tõ pyra exĩko, Ejitu tõ tuisaryme. Mame enaromỹke morotõkõ ripõko ase emero porehme.
14 Ejitu nonory inikahpozakoxi rĩko ase patãpome, pata Zoã zahkãko ase ikurenae. Pata Tepa põkõ wãnohnõko ase, kowenu esary.
15 Zehno jehtoh ke pata Peruxio wãnohnõko ase, pata jamihme exikety Ejitu pono; pata Tepa mõkomory kurã enahkapõko ase.
16 Apoto zukãko ase Ejitu po; pata Peruxio põkõ sam ãko mã toto. Pata Tepa apuru tõ tytohtohkasẽme exĩko mã kehko, tomasẽme exĩko nono pona, mame moro pata tynerysẽme exĩko mana.
17 Nuasemãkõ pata Heriopori põkomo, Pupaxite põkõ roropa totapasẽme exĩko mã toto etonatoh po, imehnõ moro pata põkõ tarosẽme exĩko mã toto namotome.
18 Ejitu jamitunuru tonahkase ahtao ya, orẽpyra aehtopõpyry tonahkase ahtao roropa, moro jamitunuru poko toepyrypase toto exiryke, xinukutume kohmãnõko pata Tapane po. Akurume exĩko Ejitu po, pata tõ põkõ emero tarosẽme exĩko imehnõ nonory pona namotome.
19 Moro sã Ejitu põkõ wãnohnõko ase, mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

Tuisa apory tytahkase

20 Mame ẽmepyry 7mã po, nuno apitorymã po, jeimamyry 11mã po Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona Ritonõpo tõturuse ya. Ynara tykase:
21 — Ahno mũkuru, Ejitu tuisary apory toiro tytahkase ya. Mame moro onymyhpyra tokurehse toh nexiase, topoza onyripyra roropa toto, ekurãkatohme jamihme ehtohme ropa tapema ke etonatohme ropa.
22 Seromaroro, ywy Ritonõpo Oesẽkõ ynara ãko: Mokyro Ejitu tuisary epekara ase. Apory asakoro itahkãko ase, apory kurano te, apory itahkahpyry roropa, itapemã epukãko mana emahpoe.
23 Ejitu põkõ sapararahme aropõko ase imeimehnõ nonory pona sero nono po.
24 Mame Papironia tuisary apory tõ rĩko ase jamihme, ytapemã rĩko ase emahpokoxi. Yrome Ejitu tuisary apory tõ tahkãko ase. Morarame pusuh ãko mã ynororo; orihnõko mana topekara ẽpataka.
25 Yje! Ejitu tuisary jamihme pyra tyripõko ase, mame Papironia tuisary a yjamitununu ekarõko ase. Ytapemã ekaroryhtao eya, moro anymyryhtao eya Ejitu winakoxi, zuaro exĩko mã toto emero ywy ase Ritonõpo.
26 Sapararahme Ejitu põkõ aropõko ase imeimehnõ nonory pona. Morarame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

31

Wewe apupari sã Ejitu mana

1 Morarame ẽmepyry apitorymã po, nuno oseruao ehtoh po, jeimamyry 11me ehtoh po Izyraeu arotopõpyry poe Papironia pona, tõturuse Ritonõpo ya. Ynara tykase:
2 — Ahno mũkuru, Ejitu tuisary zuruko ipoetory tõ tuhkãkõ maro. Ynara kaxiko:
"Jamihmehxo mase, orẽpyra rahkene!
Oty sã oekarõko ah?
3 Wewe apupari sã mase Ripano pono, tamorihke kurã ke, jerutume kure wewe mosahxo
exikety samo, kae akurũ pona.
4 Tuna nae nexiase moro wewe ahtanohpotohme,
tuna tomo nono zopino, kaehxo moro wewe ahtanohpotohme.
Moro wewe esary tohxikase,
iporiry ae tuna taropose imehnõ wewe tõ pona emero itu htakuroko.
5 Kure tohxikase exiryke moro apupari tahtase imehnõ wewe motye,
amoriry tõ zumo toehse, mosa roropa.
6 Torõ tomo a emero rokẽ tymỹ tyrise amoriry po;
moro zopino onokyro tomo a toemũkuase toto,
jerutume wewe zopino, moroto tõseremase ahno tomo.
7 Enekure moro wewe kynexine kaetokohxo roropa tamorihke mosahxo exiketõ ke!
Imity roropa mya tomõse nono aka tuna pona.
8 Imehnõ apupari Ritonõpo narykahpyry tõ isã pyra nexiase.
Wewe xipirexite amoriry isã pyra nexiase.
Wikeira tõ amoriry isã pyra nexiase roropa.
Wewe tõ emero Ritonõpo narykahpyry tõ isã pyra nexiase,
enekure hkopyra toh nexiase.
9 Moro wewe enekure tyrise ya tamorihke tuhke.
Etẽ po, Ritonõpo narykahpyry wewe tõ emero isã se toh nexiase repe."
10 — Seromaroro ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, ourutorỹko ase imeĩpo ehtoh poko. Moro wewe tahtase itamurume, mosahxo toehse; zupuhpyry akurũ pona toeporehkase; yrome zumo ahtaryhtao itamurumehxo toepyrypase.
11 Morara exiryke, moro wewe turumekase ya, iporemãkapõko ase imepỹ nonory tuisary a. Moro wewe rĩko mana inyrihpyry popyra ehtoh emetakame samo.
12 Akohnõko zehnotokõ, imehnõ nonory põkõ mana; moroto irumekãko mã toto. Amoriry tõ itahkatyã epukãko mã kehko emero jakanahmã pona, emero ypy tõ pona roropa moro nonory po. Imehnõ nonory põkõ moroto exiketõ wewe jerutu po esyryhmãko mã toto moro poe.
13 Torõ tõ porohnõko mã toto moro wewe aepukahpyry pona, onokyro tõ roropa ytoytõko mã toto amoriry tõ poro.
14 Mame taroino jomiry omi poe wewe tõ emero, tohxikase ahtao ro, moro wewe kae ehtoh sã exipyra exĩko mã toto, amoriry tõ eporehkara exĩko mã toto akurũ pona. Mame emero orihnõko mã kehko, ahno orihketõ samo, aorihtyã esaka ytõko mã toto.
15 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:

— Moro wewe tyhtose ahtao aorihtyã esaka, tuna ke nono zopino moro wewe nerymapõko ase, ihnamoryme. Tuna tõ etypohkapõko ase iporiry tõ roropa tuhkãkõ etypohkapõko ase. Toorihse moro wewe exiryke ikohmãkapõko ase ypy tõ Ripano po. Wewe tõ itu htao emero aremãnõko mã kehko.

16 Moro wewe emaryhtao ya aorihtyã esaka moro panaikato aepukahpyry ahno tõ tykytyky kamexipõko mana. Wewe tõ emero Etẽ po te, wewe tõ Ripano po roropa, enekure exiketomo te, kure tohxikase exiketomo te, aorihtyã esaka aytotyamo tãkye exĩko mã toto aepukahpyry poko.

17 Imaro ytõko mã toto aorihtyã esaka imehnõ aorihtyã maro ehtohme. Mame mokaro emero moroto wewe jerutumã po aexityã sapararahme exĩko mã toto imeimehnõ nonory poro.

18 — Moro wewe Ejitu tuisaryme mana ipoetory tõ maro emero. Imehnõ wewe tõ Etẽ po motye nexiase, mosahxo, enekurehxo. Yrome seromaroro imehnõ wewe tõ sã Etẽ po, aorihtyã esaka yhtõko mana oximõme ehtohme imehnõ Ritonõpo omipona pyra exiketõ maro, totapase exiketõ maro etonatoh po. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

32

Ejitu tuisary zakareimo sã mana

1 Morarame ẽmepyry apitorymã po, nuno 12mã po, jeimamyry 12mã po Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona Ritonõpo tõturuse ya. Ynara tykase ynororo:

2 — Ahno mũkuru, Ejitu tuisary enaroximako popyra ehtoh oepyry poko eya. Ynara kaxiko eya: "Reão sã mase imeimehnõ nonory põkõ rãnao mase. Yrome zakareimo sahxo mase epỹko, ytoytõko nakuao. Opupuru ke tuna xikuromãko mase, ikurepato ke.

3 Ahno tõ tuhkãkõ tõximõse ahtao, ywy, Ritonõpo Oesẽ, ãpoĩko ase tarãpa ke. Morararo otywyhmapõko ase eya xine tuna ehpikoxi.

4 Orumekãko ase ona tonorẽ po. Nono pona oemãko ase. Mame torõ tõ emero enehpõko ase onokyro tõ maro opũ õtohme.

5 Opũ rĩko ase ypy tõ pona, pehme jakanahmã rĩko ase opũ imotahpyry ke.

6 Omunuru ke nono ehxikãko ase ypy tõ pona, tuna tõ pehme roropa exĩko mana.

7 Oenahkaryhtao ya kapu apurũko ase, xirikuato tõ ezehkãko ase. Xixi osenepyra tyripõko ase akurũ mykae, nuno roropa saerehkara exĩko mana.

8 Ezuru tõ kapu ao emero ezehkãko ase. Ononory tykohmãsẽme exĩko mana xinukutume. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

9 — "Tonahkasẽme exĩko mase, mame tuhkãkõ, imeimehnõ nonory põkõ torẽtyke exĩko mana, oenahkatopõpyry poko tutuarõtanohpose toto ahtao ya, ipoko onetapitopyra exiketomo.

10 Osenuruhkãko mã toto ynyriry poko oya. Ituisary tõ enaromỹke exĩko mã toto ytapemã anymyryhtao ya toto neneryme. Mame oepukaryhtao tykytyky ãko mã toto emero, toorikyrykõ zuno."

11 — Ynara ãko ro Ritonõpo Kuesẽkõ Ejitu tuisary a: "Papironia tuisary oehnõko oya etonatohme.

12 Yneneryme mokaro soutatu tõ, zehnohxo exiketõ tytapema ke Ejitu põkõ etapãko mã toto, tuhke miumãkõ etapãko mã toto. Okyryrykõ kurã, ipoko oepyrypatopõpyry enahkãko mã toto, opoetory tõ etapãko roropa mã toto.

13 Oeky tõ pui tõkehko etapãko ase emero tuna ẽtoh pũto. Ahno pyra exĩko, pui tõ pyra roropa, tuna xikuromananõ pyra exĩko mã ipunaka.

14 Otunarykõ akusasame tyripõko ase, otunary tõ mynytyme sã tyripõko ase. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

15 Mame Ejitu nonory riryhtao ya patãpome, isene exiketõ moroto tonahkase roropa ahtao ya, imehnõ nonory põkõ zuaro exĩko ywy ase Ritonõpo."

16 — Moro enaroximatoh poko eremiãko mã nohpo tomo, imehnõ nonory põkomo Ejitu hnamoryme, inonory põkõ maro emero. Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, oturuno.

Aorihtyã esary

17 Mame ẽmepyry 15mã po, nuno apitorymã po, jeimamyry 12mã po, Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona, ynara tykase Ritonõpo ya:

18 — Ahno mũkuru, oxitako imoihmãkõ Ejitu põkõ poko. Mokaro ihnamoko. Toto aropoko imehnõ ahno jamihmãkõ maro aorihtyã esaka.

19 Ynara kaxiko:

"Imehnõ motye enekure hmatou?
Yhtõko matose aorihtyã esaka, Ritonõpo omipona pyra aexityã maro."

20 — Ejitu põkõ epukãko mã toto imehnõ etapatyã maro etonatoh tao. Totapasẽme exĩko mã toto emero Ejitu põkomo.
21 Orẽpyra aexityamo te, Ejitu tõ akorehmahpõkõ roropa Ejitu tõ omikãko mã toto aomomyryhtao aorihtyã esaka. Ynara ãko mã toto opore: "Moxiã Ritonõpo omipona pyra aexityã totapase etonatoh po, tyhtose toto xiaro, taro ehtohme."
22 — Moroto Axiria mana isoutatu tõ ekepyry maro zomye. Toorihse toh nexiase etonatoh po.
23 Mokaro ekepyry zonẽtopõpyry myahxo mana aorihtyã esary kurohtao. Ipoetory tõ, soutatu tõ totapase etonatoh po. Ekepyry tõ zonẽtoh Axiria zonẽtopõpyry zomye mã toto. Osemazuhme orihpyra ro toto ahtao imehnõ isene exiketõ tykytyky tykamexipose enaromỹke tyripose eya xine.
24 — Erão soutatu tõ moroto mana, moro zomye aorihtyã ekepyry zonẽtoh mã kehko. Totapase toto emero etonatoh po, Ritonõpo omipona pyra toto ahtao ro, tyhtose toto aorihtyã esaka. Orihpyra ro toto ahtao imehnõ torehse eya xine. Yrome seromararo toorihse mã toto, typoremãse rokene.
25 Erão tohrame mana soutatu ekepyry tõ rãnao, totapase aexityã etonatoh po. Jomye soutatu tõ ekepyry zonẽtopõpyry mã kehko. Ritonõpo omipona pyra toh nexiase; totapase toh nexiase emero etonatoh po. Orihpyra ro toto ahtao imeimehnõ enaromỹke tykamexipose eya xine, yrome seromararo toorihse toto, typoremãkase toto, oximaro mã toto imehnõ aorihtyã maro, totapase aexityã etonatoh po.
26 — Meseke nonory Tupau nonory roropa moroto mã toto. Toto zomye isoutatu tõ ekepyry zonẽtoh mã kehko. Ritonõpo omipona pyra toh nexiase; totapase toto emero etonatoh po. Yrome orihpyra ro toto ahtao imeimehnõ isene exiketõ enaromỹke tyripose eya xine toto nonory po.
27 Toto ekepyry ononẽpyra toh nexiase omi kurã ke, pake orẽpyra exiketõ zonẽtopõpyry samo. Mokaro ekepyry tonẽse ipyrekõ maro itapemã kõ maro roropa zupuhpyrykõ zopino, tõsewomatohkõ tokepyry pona tyrise roropa. Mokaro orẽpyra toexirykõke imehnõ enaromỹke tyripose eya xine isene exiketõ nonory po.
28 — Moro sã Ejitu tõ takurihmosẽme exĩko Ritonõpo omipona pyra aexityã rãnao te, etapahpyry tõ maro, etonatoh po.
29 — Etõ tõ moroto mana tutuisarykõ maro, kowenu poko erohketõ maro roropa. Soutatu tõ orẽpyra toh nexiase, yrome seromararo imihme mã toto aorihtyã esao, Ritonõpo omipona pyra aehtyã maro te, etonatoh po etapatyã maro.
30 — Tuisa mũkuru tõ inikahpoe exiketõ moroto mã toto emero, Xitõ põkõ maro aorihtyã esao toorihse toto Ritonõpo omipona pyra ro toto ahtao. Jamihme toehtopõpyryke imehnõ enaromỹke tyripose eya xine, yrome seromararo tyhtose toto, omi kurã maro pyra, imehnõ maro etonatoh po etapahpyry tõ maro. Moroto imihme mã toto. Mokaro maro typoremãkase toto, oximaro tyhtose toto aorihtyã esaka.
31 — Mokaro eneryke Ejitu tuisary a emuhkehnõko mana, typoetory soutatu tõ imoihmãkõ eneryhtao, tonahkase toto ahtao etonatoh po! ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana.
32 — Imehnõ isene exiketõ enaromỹke tyripose ya Ejitu tuisary a, yrome ynororo isoutatu tõ maro totapasẽme exĩko emero porehme, imihme exĩko mã toto Ritonõpo omipona pyra exiketõ maro. Osetapatoh po totapase toh nexiase. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

33

Erase ahno maro
(Ezekieu 3.16-21)

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, oekyry tõ zuruko etonatoh oepyry poko ononory pona. Osetapatoh enepyryhtao ya, toiro orutua menekãko morotõkõ mana eneneme ehtohme.
3 Epetõkara oepyry eneryhtao eya, rue etõko mana ahno tõ tuarõmatohme emero porehme.
4 Mame moro rue etaryhtao ahno a yrome oty kara rokẽ ynororo ahtao totapasẽme exĩko mana. Mame toorihse mokyro ahtao eyame ro otato pyra toehse aexiryke.
5 Totapase ynororo otato pyra exiryke turutoh onymoipyra toehse ynororo. Mãpyra otato ynororo ahtao epary te, osepynanopyry.
6 Yrome epetõkara oepyry eneryhtao enene a, mame rue onetopyra ynororo ahtao imehnõ zurutohme, otarame epetõkara oehnõko, mokaro iirypyryme exiketõ etapãko mana. Morara ahtao mokyro enene zae pyra ehtopõpyry epehmapõko ase eya mokaro orihtopõpyry emetakame.

7 — Seromaroro, ahno mũkuru, eneneme orĩko ase Izyraeu tõ emero zurutohme oya. Zurutoh ekarõko ase oya ekarotohme eya xine.
8 Ynara ekaroryhtao oya: "Ahno popyra exikety orihnõko mana," yrome mokyro onurupyra awahtao popyra toehtoh rumekatohme eya osepynanohtohme, orihnõko mokyro mana, tyyrypyhpyke ro, yrome zae pyra mase ya, mokyro orikyry epehmapõko ase oya.
9 Yrome popyra exikety zururuhtao oya, yrome tyyrypyry onurumekara ynororo ahtao, orihnõko mana tyyrypyhpyke ro, yrome omoro orihpyra mase.

Onoky epehmãko nae?
10 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, Izyraeu tõ omihpyrykõ ekaroko ropa eya xine. Ynara ãko mã toto: "Yna rypyry popyra, yna ehtopõpyry omoxĩ sã yna a. Osenahkãko ynanase. Oty rĩko ynanae orihpyra yna ehtohme?"
11 Mame ynara kaxiko eya xine: Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, jũme isene Exiketyme ase. Iirypyrymãkõ orikyry yzamaro pyra mana. Tyyrypyrykõ rumekary sehxo hano eya xine isene toto ehtohme. Izyraeu tomo, oorypyrykõ poko oehtohkõ etypohkatoko. Oty katohme oorikyrykõ se rokẽ hmatou?
12 — Seromaroro ahno mũkuru, kaxiko Izyraeu tomo a: zae ehtoh poko exikety tyyrypyry poko toehse ahtao inyrityã zae aehtopõpyry pokoino onypynanohpyra mana. Yrome imepỹ popyra exikety a tyyrypyry rumekaryhtao, ipoko pyra toehse ahtao, mokyro onuãnohpyra exĩko ase; zae exikety iirypyryme toehse ahtao orihnõko mana.
13 "Isene exĩko mase," karyhtao ya zae ehtoh poko exikety a, yrome popyra ehtoh poko toehse ynororo ahtao, kure toehtopõpyry ipune ekaroryke osepynanohtohme, wenikehnõko ase inyrityã kurã poko. Iirypyry emetakame orihnõko mana.
14 Morararo: "Orihnõko mase," karyhtao ya popyra exikety a, mame tyyrypyry rumekaryhtao eya zae ehtoh poko rokẽ toehtohme,
15 ynara samo: imepỹ mõkomory ekarory ropa ahtao esemy a te, inematonanopyhpyry ekarory ropa ahtao te, zae ehtoh poko rokẽ toehse ahtao, isene exĩko mana, orihpyra mana.
16 Iirypyry korokãko ase. Isene exĩko mana zae ehtoh poko toehse exiryke.
17 — Mame oekyry tõ ynyriry zae pyra ekarõko mã toto! Yrome mokaro nyriry zae pyra mana!
18 Zae ehtoh poko exikety eramaryhtao zae toehtoh winoino tyyrypyry poko toehtohme orihnõko mana moro pokoino.
19 Popyra exikety eramaryhtao zae ehtoh poko toehtohme, isene exĩko mana moro pokoino.
20 Yrome, Izyraeu tomo, ynyriry zae pyra ekarõko matose. Etatoko pahne ãpiakatorỹko ase onyrityãkõ pokoino.

Jerusarẽ poremãkatopõpyry poko
21 Mame ẽmepyry 5me ehtoh po, nuno 12mã po, jeimamyry 12me aehtoh po Izyraeu tõ arotopõpyry poe Papironia pona, ahno Jerusarẽ poe aepahpyry toeporehkase juruse: "Pata Jerusarẽ typoremãkase mana," tykase.
22 Kokonie koko, oehpyra ro mokyro ahtao, Ritonõpo jamitunuru ymaro nexiase, ỹtary tukurãkase eya. Mame tõmehse ahtao, mokyro toeporehkase ahtao jomiry tokarose ropa Ritonõpo a ya.

Ahno rypyry
23 Ynara tykase Ritonõpo ya:
24 — Ahno mũkuru, pata tõ tytohkase exiketõ põkõ Izyraeu nonory po ynara ãko mã toto: "Aparão toiro rokẽ kynexine. Mame sero nono emero tokarose eya. Tuhke sytatose seromaroro, naeroro kuesarykõme toehse mana."
25 — Kaxiko mokaro a ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase: "Amarokõ tõsẽ õnõko matose munu maro, imehnõ neahmary eahmãko matose te, imehnõ etapãko roropa matose. Oty katohme ononoryme sero nono ekarõko matou?
26 Atapemãkõ ke openetatohkõ rĩko matose. Zae pyra matose. Imehnõ pyxiã poko matose. Oty katohme ononoryme sero nono ekarõko matou?"
27 — Kaxiko eya xine, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturũko ase oya xine: Mokaro patãpo tõ põkõ totapasẽme exĩko mã toto. Mokaro jarao exiketõ ona põkõ roropa tosekasẽme exĩko mã toto onokyro tomo a. Mokaro tõtonẽse exiketõ ypy tõ poro, oramao aotonẽtyã roropa orihnõko mã toto tyrohsẽ ke.
28 Moro nono ripõko ase ona tonorẽme, patãpome roropa. Ajamitunurukõ, ipoko oepyrypatopõpyry, enahketyme exĩko mana. Ypy tõ Izyraeu tõ nonory po typõke pyra exĩko mana. Ikuroko ytoketõ ytosaromepyra exĩko mã toto.

29 Mokaro tuãnohse ahtao ya popyra toto ehtoh poko, inonorykõ patãpome tyrise ahtao ya zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

Urutõ omihpyry etary poko

30 Ynara tykase Ritonõpo:

— Ahno mũkuru, oekyry tõ otururuhtao oximaro pata apuru tõ pũto te, tapyi omõtoh tao roropa opoko oturũko mã toto. Ynara ãko: "Ehmaropa zuaro kuehtohme, otara ãko Ritonõpo kyya xine nahe seromaroro," ãko toto.

31 Naeroro oximõnõko mã toto tuhkãkomo õmiry etatohme tyya xine repe, yrome otato pyra mã toto. "Kurã potu aomiry nase, Ritonõpo eahmãko ynanase," ãko mã toto. Yrome tineru apoiry se rokẽ mã toto.

32 Eremiaketyme sã rokẽ mase õpenery poko eremiãko, haapa etone roropa. Õmiry etãko toh mã repe yrome omipona pyra mã toto.

33 Imeĩpo emero toehse ahtao õmihpyry ae ro, morohne exĩko mã rahkene, moro sã toehse ahtao zuaro exĩko mã toto urutõ nexiase toto rãnao.

34

Izyraeu tõ kaneru sã mã toto

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

2 — Ahno mũkuru, Izyraeu tõ tamuximãkõ zuruko. Ynara kaxiko eya xine ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, ynara ãko ase eya xine: "Amarokõ tamuximãkomo, Izyraeu tõ kaneru ewomane sã matose, yrome kaneru tõ pyno pyra matose, osepyno rokẽ matose. Naeroro tuãnohsẽme exĩko matose.

3 Kaneru suhsuru ẽnõko matose, upo kurã amurũko matose kaneru hpoty risemy te, kaneru tõ kurã etapãko matose õtykõme, yrome kure toto onyripyra matose.

4 Jamihme pyra exiketõ onepinohpyra matose kure pyra toto ahtao te, tyyryhmase toto ahtao onukurikara matose, tãtapiakase toto ahtao tytahse roropa toto ahtao toto onupipyra matose. Yrome matose orẽpyra sã ypoetory tõ ryhmãko matose zehnotokõ samo.

5 Mame tosẽke pyra toto exiryke sapararahme toehse toto. Tosekase toto onokyro tomo a, tõse roropa toto eya xine.

6 Jeky tõ kaneru tõ tahnõko mã toto somohmã poro te, ypy tõ emory poro, enara. Emero rokẽ pona toytose toto sapararahme. Morararo toto zupise ytopyra mã toto, enehse xine ropa."

7 — Naeroro, kaneru ewomananomo etatoko pahne, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ oturũko ase oya xine:

8 "Ywy, isene exikehpyra Exikety, jomiry etapõko ase oya xine. Kaneru ewomananõ pyra jeky tõ exiryke tyyryhmase mã toto, tosekase mã toto, tõse onokyro tomo a. Ypoetory tõ kaneru ewomananõ ytopyra tokurehse toto exiryke zupise xine. Osepyno rokẽ toh nexiase, jeky tõ pyno pyra.

9 Naeroro, amarokõ, kaneru ewomananomo etatoko pahne.

10 Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ourutorỹko ase, oepekõme pyra ase. Owinoino xine jeky tõ puxihkãko ase, kaneru ewomananõme pyra oritorỹko ropa ase. Kaneru ewomananõme orohmanohpopyra xine ase osepyno rokẽ oexirykõke. Jeky tõ pynanohnõko ase owinoino xine toto onõpyra oehtohkõme."

Kaneru esẽ kurano

11 — Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ourutorỹko ase ywy roro jeky tõ zupĩko ase, toto enehnõko ropa ase.

12 Toky tõ enehse ytõko kaneru ewomananõ mana sapararahme aexityamo, moro sã jeky tõ enehnõko ropa ase emero rokẽ poe, morohne pona sapararahme taropose toto moro ẽmepyry xinukutumã po, iporemãkatopõpyry po, enara.

13 Imeimehnõ nonory poe toto enehnõko ropa ase oximõme toto ehtohme, toto enehnõko ropa ase inonorykõ pona. Toto arõko ase ypy tõ pona, Izyraeu tõ nonory pona, moroto iporiry tõ pũto toto nahpãko ase, ahno esary tõ po emero.

14 Inahpatorỹko ase onahpoty kurã ke, ypy tõ po Izyraeu tõ nonory po, jakanahmã po roropa, ona tõ po emero onahpoty kurã nae ahtao Izyraeu tõ nonory po.

15 Ywy roro jeky tõ ewomaneme exĩko ase, osa kurã menekãko ase kaneru tõ oserematohme. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

16 — Kaneru tõ itahtyã zupĩko ase, tãtapiakase aexityã enehnõko ropa ase, tyyryhmase exiketõ epinohnõko ase, kure pyra exiketõ kurãkãko roropa ase. Yrome mokaro tupune exiketõ, tykasere roropa exiketõ enahkãko ase, kaneru ewomane zae ehtoh poko exiketyme jexiryke.

17 — Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase oya xine, jeky tomo: “Ãpiakatorỹko ase emero porehme; kure ehtoh poko exiketomo, popyra exiketõ winoino te, kaneru tõ poti tõ winoino, enara.
18 Toitoine matose tuesapare awahtao xine onahpoty enapyry poko akoĩpyry tũtũmãko matose; tuna akusasamã tõse oya xine ahtao, moro tuna onynomohpyry xikuromãko matose opupurukõ ke.
19 Mame imehnõ jeky tõ onynomohpyrykõ enahnõko mã toto onutũtũmahpyrykomo, tuna ẽnõko mã toto tyxikuromase ahtao oya xine opupurukõ ke.”
20 — Naeroro seromaroro ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase oya xine: Ywy roro ãpiakatorỹko ase kaneru tõ tupune exiketomo te, tupunatãse exiketomo, enara.
21 Mokaro akuruhtahtyã tupurohmase oya xine, jamihmehxo exiketomo a, oretyrykõ ke jamihme pyra exiketõ taropose oya xine owinoino xine.
22 Yrome jeky tõ pynanohnõko ase, onutuarimapopyra xine exĩko ropa ase. Toto apiakãko ase emero, kaneru kurãkõ popyra exiketõ winoino.
23 Tuisa ekarõko ase jeky tomo a ypoetory Tawi panono, toto esẽme toiroro ehtohme. Toto esẽme exĩko mã ynororo, toto pyno exĩko mana.
24 Ywy, Ritonõpo, toto Esẽme exĩko ase, mame tuisa ypoetory Tawi samo toto tuisaryme exĩko mana. Ywy, Ritonõpo, oturuno.
25 Mame jomiry etapõko ase eya xine, toto ewomatoh ya waro toto ehtohme. Onokyro tõ enahkapõko ase okyno esekananomo, Izyraeu tõ nonory po. Mame jeky tõ kaneru tõ enaromyra exĩko mã toto ona po, nyhnõko mã toto itu htao roropa.
26 — Kure rokẽ jeky tõ rĩko ase, moroto toto ehtohme jesary ypy kurã zomye. Mame ise toto ahtao konopo kurã enehpõko ase toto pona, itamurume.
27 Wewe tõ eperytãko, tupito tõ roropa tykyrysã ekarõko tiriiku tõkehko, mame torẽtyke pyra exĩko mã toto emero porehme tosarykõ po. Ypoetory tõ keti tõ tamohse ahtao ya, typynanohse toto ahtao ya irohmanohponanõ winoino, zuaro exĩko emero mã toto ywy ase Ritonõpo.
28 Mame onutuarimapopyra exĩko imehnõ nonory põkõ mana, onokyro tõ toto onesekara roropa exĩko mã toto. Towomaneke exĩko mã toto, onerehpyra imehnõ exĩko mana.
29 Nono kurã ekarõko ase eya xine otyro zamaro exikety. Mame omise exikehnõko Izyraeu tõ nonory põkõ mana. Toto onypoihtopyra exĩko imeimehnõ nonory põkõ mana.
30 Izyraeu tõ ewomary ya waro exĩko mã toto emero porehme, ypoetoryme Izyraeu tõ ehtoh waro exĩko roropa mã toto. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.
31 — Amarokomo, jeky tomo, kaneru sã matose ya tynahpase exiryke ya, ahnome matose, ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo! ãko Ritonõpo mana.

35

Etõ tõ wãnohtopo

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
2 — Ahno mũkuru, oturuko Etõ nonory põkõ wãnohtoh poko ya.
3 Kaxiko moro põkomo a ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase: “Ypy tõ põkomo Etõ nonory po, oepekara ase! Oname tonore oesarykõ rĩko ase, typõke pyra.
4 Apatary tõ poremãkapõko ase, tytohtohkase nono po, patãpome exĩko mã kehko. Mame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo.
5 — “Moino ro Izyraeu tõ epekarame mexiatose. Mame tuãnohse toto ahtao ya, typoremãkapose toto ahtao iirypyhpyrykõ emetakame, taorihmapose toto oya xine.
6 Morara exiryke ywy, isene Exiketyme jexiryke ynara ãko ase oya xine: etonakehpyra exĩko matose; imepỹ pona oytorykohtao osetapãko ro matose. Zae pyra mexiatose imehnõ etapary poko, naeroro amarokõ roropa totapasẽme exĩko matose.
7 Ypy tõ Etõ nonory po ona tonorẽme tyripõko ase; moro rãnakuroko ytoketõ etapãko ase emero porehme.
8 Moro ypy tõ zõtõko ase aorihtyã ekepyry tõ ke, somohmã tõ roropa. Etonatoh po etapatyã tõ ekepyry tõ ke jakanahmã pehkãko mana ahno ekepyry ke, iporiry tõ roropa pehkãko.
9 Ononorykõ rĩko ase ona tonorẽme typõkẽ karame jũme. Jũme apatary tõ roropa patãpome exĩko mã kehko. Mame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo.
10 — “Izyraeu tõ esẽme mosekaroatose, Juta tõ maro, inonorykõ maro. Mame inonorykõ apoitoh mekaroatose, ywy, Ritonõpo toto esẽme, moroto jahtao ro.
11 Morara exiryke ywy, Ritonõpo, jũme isene Exikety ynara ãko ase: Oepehmatorỹko ase mokaro zehno oehtohkõ emetakame te, zumoxike oehtohkõ emetakame te, toto se pyra

ipunaka oehtohkõ emetakame, enara. Zuaro exĩko mã toto awãnohtorỹko ase onyrihpyrykõ emetakame.

12 Mame zuaro exĩko matose ywy, Ritonõpo, õmirykõ etase Izyraeu tõ ypy tõ po jyhtomaryme. Ynara matose: 'Izyraeu tõ ypy tõ typõke pyra toehse kuesarykõme sapoitone.'

13 Moro sã tuhke rokẽ epyrypãko mexiatose jyhtomaryme, moro totase ya."

14 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Imeimehnõ nonory põkõ emero atãkyemãko mã toto oporemãkaporykohtao ya,

15 amarokõ atãkyemary saaro ykyryry Izyraeu tõ nonory oname tonorẽ toehse ahtao. Moro saaro ypy tõ emero Etõ nonory po ona tonorẽme exĩko mana. Mame ahno emero zuaro exĩko ywy ase Ritonõpo.

36

Kure rokẽ Izyraeu tõ rĩko Ritonõpo mana

1 Ynara tykase Ritonõpo:

— Ahno mũkuru, ypy tõ poko oturuko Izyraeu tõ netaryme, jomiry etatohme eya xine; ywy,

2 Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko: "Izyraeu tõ epetõkara ynara tykase toto: Tãkye sytatose! Izyraeu nonohpyry moro ypy tõ pakatokõ kuesarykõme toehse mana, ohkato!"

3 — Seromaroro oturuko imehnõ netaryme, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, omiryme: Ypy tõ Izyraeu nonory po tapoise ahtao imehnõ nonory põkomo a, ikyryry kurã tomatonanohse ahtao roropa eya xine, Izyraeu tõ tomĩnose eya xine, emero.

4 Morara exiryke seromaroro ypy tõ Izyraeu nonory po etatoko ke, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ omiry ypy tomo a, somohmãkomo a, iporiry tomo a, jakanahmã tomo a, itohkatyamo a te, patãpo tomo a tomatonanohse aexityamo ahno tomo a ehpio põkomo te, tomĩnose aexityamo, enara.

5 — Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, zehno toehse jexiryke mokaro imeimehnõ nonory põkõ tupokase ya, Etõ tõ maro, tuãnohsẽme exĩko mã toto, tãkye toehse toexirykõke iirypyryme roropa tukurohtao xine Izyraeu tõ wãnopyry ya eneryke tyya xine. Ynonory tapoise eya xine, ona tõ maro tosarykõme, toky tõ esaryme.

6 — Morara exiryke, ahno mũkuru, oturuko Izyraeu tõ nonory poko; kaxiko ypy tomo a te, somohmãkomo a, iporiry tomo a, jakanahmã tomo a roropa: ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, zehno sã oturũko ase zumoxike jexiryke, tomĩnose oexirykõke mokaro nono põkomo a.

7 — Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase: mokaro nono põkõ omye exiketõ typoremãkasẽme exĩko mã toto.

8 Yrome ypy tõ po Izyraeu nonory po wewe tõ arỹtãko ropa, eperytãko roropa anapyrykõme, Izyraeu tomo ypoetory tomo. Okynã pyra oehnõko ropa matose apatarykõ pona.

9 Amaro xine ase. Jomi poe ekurehpyra matose, otupikõ poko erohnõko ropa matose, otyro tõkehko arykatohme ropa.

10 Amarokõ emãnõko matose. Pata tõ po osesarĩko matose, itohkatyã rĩko ropa matose.

11 Amarokõ emãkapõko ase oeky tõ roropa pui tõkehko emãkapõko ase. Tuhkehxo exĩko matose pake oehtopõpyrykõ motye, tuhke oemũkuãko matose. Moroto oesarykõ po kure rokẽ oripotorỹko ase pake oehtopõpyrykõ samo, itamurumehxo tymõkomoke exĩko matose. Mame zuaro exĩko matose ywy ase Ritonõpo.

12 Amarokõ ypoetory tõ Izyraeu tõ enehnõko ropa ase ononorykõ pona. Ononorykõme exĩko mana, mame jũme opoenõ anaorihmapopyra exĩko mana omise ehtoh ke.

13 — Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko, ajohpe pyra ahno ynara ãko, Izyraeu tõ nonory po ahno õnõko nono mana, ipoenõ ematonanohnõko roropa mana.

14 Yrome taroino ahno onõpyra ropa exĩko mana, opoenõ onematonanohpyra roropa exĩko mana. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

15 Taroino ononorykõ onypoihtopyra exĩko imeimehnõ nonory põkõ mana; ononorykõ oneunohpyra exĩko mã toto. Opoenõ onematonanohpyra ropa nono exĩko mana ononorykõ po. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Izyraeu tõ isene ropa

16 Ynara tykase Ritonõpo ya:

17 — Ahno mũkuru, moroto Izyraeu tõ ahtao tynonorykõ po tosarykõ nuriame tyrise eya xine popyra ehtoh poko toexirykõke. Inyrityã yzamaro pyra popyra exiryke ipunaka.

18 Sam tykamexipose toto ya, toto zehno jehtopõpyryke imehnõ etapatopõpyryke eya xine tynonory po te, tyneponãmarykõ eahmatopõpyryke roropa eya xine. Moro ke tosarykõ nuriame tyrise eya xine.

19 Popyra toto ehtopõpyryke tuãnohse toto ya inyrityã popyra exiryke, naeroro sapararahme toto taropose ya imeimehnõ nonory poro.
20 Yrome emero rokẽ pona toytose toto ahtao toehxirose ywy toto pokoino, ynara tykase imehnõ exiryke ipoko xine: “Moxiã mã Ritonõpo poetoryme repe, yrome taropose toh nexiase inonorykõ poe, inekarohpyryme ahtao ro eya xine.”
21 Morara exiryke torẽtyke toehse ywy jesety kurã poko, emero rokẽ pona Izyraeu tõ toytose ahtao tykerekeremase jexiryke eya xine.
22 — Naeroro Izyraeu tomo a oturuko, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko eya xine: “Izyraeu tomo, ynyriry rĩko ase seromaroro opyno xine jehtoh ke pyra, yrome jesety kurã pyno jexiryke moro rĩko ase. Nuriame jesety kurã tyripose oya xine emero rokẽ pona toytose awahtao xine.
23 Kure rokẽ jehtoh eneporyhtao ya imeimehnõ nonory põkomo a, mokaro nonory po nuriame jesety kurã tyrise oya xine, zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo. Ywy ase, Ritonõpo Oesẽkõ, oturũko ase. Oritorỹko ase jenetupuhpotohme ahno tomo a kure rokẽ jehtoh poko.
24 Ãpoitorỹko ase imeimehnõ nonory poe emero porehme oenehtohkõme ropa ononorykõ pona ropa.
25 Konopo sã tuna kurã emãko ase opona xine okurikatohkõme oneponãmarykõ pokoino, emero nuriame oripotopõpyrykõ pokoino roropa.
26 Tyrisenã sã oritorỹko ase okurohtao xine, tyrisenã sã õsenetupuhtohkõ ekarõko ase roropa. Putupyra oehtohkõ korokãko ase jomipona pyra oehtopõpyrykõ myakamãko ase jomiry omipona se oehtohkõke.
27 Juzenu kurã rĩko ase okurohtaka xine, jomiry omipona oritorỹko ase. Ynyripohpyry oya xine tyrĩko matose, emero porehme.
28 Mame moro nono po exĩko matose ynekarohpyry po atamuru tomo a. Ypoetoryme exĩko matose, ywy Ritonõpo Oesẽkõme exĩko ase.
29 Opynanohtorỹko ase nuriame orirykõ se exiketõ wino emero porehme. Jomi poe tykyrysã, tiriiku tõkehko itamurume exĩko, omise ehtoh pyra oehtohkõme.
30 Jomi poe itamurumehxo eperytãko anarykahpyrykõ, tykyrysã tõkehko, tiriiku tõkehko, omise pyra ropa oehtohkõme, ehxiropyra oehtohkõme imeimehnõ ahno rãnao.
31 Wenikehpyra exĩko matose zae pyra oehtopõpyrykõ poko, popyra onyrityã poko roropa. Yronymyryme ehxirõko matose oorypyrykõ pokoino, popyra oehtopõpyrykõ pokoino roropa.
32 Izyraeu tomo, zuaro oexirykõ se ase, sero onyripyra ase opyno xine jexiryke. Oehxirorykõ se ase onyrityãkõ poko, ihxipỹke roropa, morohne poko awahtao xine. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.”
33 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Oorypyrykõ korokaryhtao ya emero porehme apatary tõ pona aaropotorỹko ropa ase itohkatyã ritohme ropa moroto oehtohkõme ropa.
34 Otupi tõ kuroko ytoketõ emero patãpome rokẽ tonese eya xine, ãtarykahme rokẽ tahtase; yrome jomi poe otupikõ arykãko ropa matose.
35 Ynara ãko mã toto ononorykõ poko: “Patãpome nexiase, oname tonore. Yrome seromaroro Ritonõpo narykahpyry Etẽ sã mana.” Oturũko roropa mã toto pata tõ poko, tomatonanohse aexityamo, tytohkase, typahse nono pona. Moro ẽmepyry toehse ahtao tapurusẽme exĩko mã toto apuru konõto ke, typõke exĩko roropa mã kehko.
36 Mame imehnõ nonory põkõ isene ro exiketõ zuaro exĩko mã toto, ya, Ritonõpo, moro pata tõ tyrise ropa itohkatyamo. Tupito tõ tarykase roropa ya patãpo tomo. “Ywy, Ritonõpo, morohne rĩko ase,” ase. Mame tyrĩko ase rahkene.
37 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Izyraeu tõ otururu etãko ropa ase. Ynara tyrĩko ase eya xine: Jomi poe emãnõko ropa mã toto kaneru tõ samo.
38 Pata tõ seromaroro tytohkase aexityã pehme exĩko mã kehko ahno ke, Jerusarẽ samo pehme toehse ahtao kaneru ke ahno nekarotyã Ritonõpo a oseahmatoh tao. Mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

37

Jakanahmã po zehpo tõ tonore

1 Mame Ritonõpo jamitunuru moroto nexiase ymaro. Zuzenu a tarose ywy jakanahmã pona, moroto nono pehme nexiase zehpõpo ke.
2 Tarose ywy eya ytoytoryme osenuhmase moroto jakanahmã poro. Zehpo rokẽ tonese ya tuhke kehko, zehpo tõ tasarahse ipunaka.

3 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, morohne zehpo tõ ẽsemãnõko ropa hnae?
Ynara tozuhse ya:
— Ritonõpo Jesemy, omoro rokẽ zuaro mase zehpo ẽsemamyry ropa poko.
4 Ynara tykase ynororo:
— Oturuko jomiryme moro zehpo tomo a. Kaxiko zehpo tõ tasarahse aexityamo a etatohme Ritonõpo omiry poko, otato toto ehtohme.
5 Toto zuruko, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase: "Oserematoh ekarõko ase oya xine isene oehtohkõme ropa.
6 Imity tõ ekarõko ase oya xine te, punu te, ipihpyry roropa. Oserematoh rĩko ase okurohtaka xine; isene oritorỹko ropa ase. Mame zuaro exĩko matose, ywy ase Ritonõpo."
7 Mame oturuase Ritonõpo nekarohpyry ae ro. Jotururuhtao ro panaikato etase. Zehpo tõ nexiase oximõnõko, zehpo tõ emero osexihnõko ropa zehpo tõ maro tosaka ropa.
8 Mame osenuhmaryhtao, moro zehpo tõ toxiõtose imity tõ ke, ipunu ke, moromeĩpo ipihpyry ke roropa. Yrome oseremara moro zoko tõ nexiase.
9 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru oturuko jomiryme tyryrykane a. Kaxiko, Ritonõpo Oesẽkõ tyryrykane enehpõko mana emero rokẽ wino tyryry katohme mokaro zoko tõ toorihse exiketõ pona, isene toto ehtohme ropa.
10 Oturuno aomihpyry ae ro. Mame oserematoh tomõse mokaro zoko tõ aka, isene toehse ropa toto, xikihme toehse toto. Tuhke toh nexiase, etonaketõ tuhke ehtoh samo.
11 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, Izyraeu tomo moro zehpo tõ sã mã toto. "Tasarahse rokẽ mã toto," ãko mã toto. "Tukurãkarykõ oneraximara mã toto, otara exĩko sytatou taroino?" ãko.
12 Naeroro oturuko ypoetory Izyraeu tomo a. Ynara kaxiko eya xine, ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, aorihtyã ekepyry zonẽtopõpyry tõ etapuruhmakãko ropa ase. Mame toto oũko ropa ase jarãnaka, toto arotohme ropa Izyraeu tõ nonory pona.
13 Aorihtyã ekepyry tõ zonẽtopõpyry etapuruhmakãko ase, toto oũko ase jarãnaka; mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.
14 Joserematoh rĩko ase toto kurohtaka, isene toto rĩko ropa ase, mame toto nonory pona toto aropõko ropa ase moroto toto ehtohme. Mame zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo. Morara tyrĩko ase, tykase ywy. Tyrĩko ase rahkene. Ywy Ritonõpo oturuno.

Juta tomo Izyraeu tõ maro toiro rokẽ ehtohme oximõme

15 Tõturuse ropa Ritonõpo ya. Ynara tykase:
16 — Ahno mũkuru, wewe pipahmã apoiko ynara imerotohme ipokona: "Juta tõ nonory epõkõ maro." Mame imepỹ wewe pipahmã apoiko roropa ynara imerotohme ipokona: "Izyraeu tõ nonory, epõkõ maro."
17 Mame moro wewe tõ asakoro oximaro tyriko, exixihmapoko kehko toiro wewe sã rokẽ ehtohme oemahpo.
18 Imehnõ a ekaroporyhtao: "Oty kary moro?"
19 kaxiko: Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, moro wewe apoĩko ase Izyraeume exikety, exixihmapõko ase Juta tõ kyryry maro toiro wewe sã toto ehtohme jemah po.
20 — Moro wewe onymerohpyry tõ apoiko oemahpo ahno tõ neneryme.
21 Mame kaxiko eya xine: ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, Izyraeu tõ enehnõko ase, imeimehnõ nonory poe, toto ytotopõpyrykõ poe. Mame toto enehnõko ropa ase oximõme arotohkõme ropa esarykõ pona ropa.
22 Toiro natome rokẽ toto rĩko ase tynonorykõ po ypy tõ po Izyraeu po. Toiro rokẽ tutuisake exĩko mã toto. Jũme atapiakara ropa exĩko mã toto.
23 Nuriame exipyra ropa exĩko mã toto tyneponãmarykõ poko te, popyra ehtoh poko te, iirypyryme oehtohkõ poko jomiry omipona pyra toehtohkõ poko roropa. Toto pynanohnõko ase toto eramatopõpyrykõ poe tyyrypyrykõ poko, yyryhpopãkary poko roropa. Toto kurikãko ase, mame ypoetoryme exĩko mã toto, toto Esẽme exĩko ase.
24 Ypoetory Tawi panõ toto tuisaryme exĩko mana, toiro ipynanohnekõ nae exĩko mã toto emero porehme, ynyripohpyry omipona anamonohpyra exĩko mã toto.
25 Mame moro nono po exĩko mã toto, ynekarohpyry ypoetory Jako a, atamuru tõ esaryme. Moroto jũme exikehpyra exĩko mã toto, mokaro, ipoenomo, ipakomotyamo emero. Mame ypoetory Tawi panõ jũme toto tuisaryme exĩko mana.
26 Jomiry etapõko ase eya xine jũme osepeme kuehtohkõme, towomaneke toto ehtohme. Toto emãkapõko ase, Ytapyĩ rĩko ase toto rãnao jũme moroto jehtohme.
27 Moroto exĩko ase toto maro; toto Esẽme exĩko ase, ypoetoryme exĩko mã toto.

28 Ytapyĩ riryhtao ya Izyraeu tõ rãnao, moroto jehtohme toto maro, zuaro exĩko imeimehnõ nonory põkõ mana Izyraeu tõ tymenekase ya, ypoetoryme toto ehtohme.

38

Ritonõpo nekarohpyry Koke poko

1 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

2 — Ahno mũkuru, seromararoro oturuko Koke wãnohtoh poko, kowenatu imehxo exikety, ahno Meseke tõ tuisary Tupau tõ maro, Makoke nonory po. Oturuko mokyro wãnohtoh poko,

3 ynara kaxiko: ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, mokyro epekara ase.

4 Mokyro eramapõko ropa ase, okaimo rĩko ase eunary poko itywyhmatohme soutatu tõ maro mya rahkene. Kawaru tõ maro, kawaru po ytoketõ maro tupoke kurã ke, tuhke mã toh rahkene. Tõsewomatohke emero mã toto, tytapemake roropa, enara.

5 Soutatu tomo Perexia poe aehtyamo te, Etiopia poe te, Ripia poe roropa aehtyamo imaro mã toto, emero tõsewomatohke, tupuhpyrykõ ewomatohke roropa.

6 Soutatu tõ emero Komea nonory poe te, Pete-Tokarama poe roropa inikahpoẽ exiketõ maro, imehnõ soutatu tõ roropa imehnõ nonory poe tuhke toehse toto.

7 Kaxiko eya xine, atakimatoko eraximatohme, soutatu tõ emero imaro exiketomo.

8 Tuhke jeimamyry taropose ahtao mokaro enehpõko ase aomõtohme sero nonory pona; imeimehnõ nonory poe aehtyã nonory pona. Sero nono po torẽnase toto, etonatoh zuno pyra mã toto. Izyraeu tõ ypyry tõ pona oehnõko mã toto, moro ypy tõ turumekase pake, patãpome toehse okynano. Yrome seromararoro moro põkõ torẽnase mã toto, imehnõ zuno pyra mã toto.

9 Mame, tysoutatu tõ maro, imehnõ nonory põkõ imaro exiketõ tuhke osetapãko mã toto konopo konõto samo tyryrykane jamihmã maro, nono putoãko mana oxiõtõko mã toto akurũ samo.

10 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ Koke a:

— Morarame moro ẽmepyry toehse ahtao osenetupuhnõko mase popyra ehtoh ritohme oya.

11 Nono põkõ poremãkary se exĩko mase, typyreke pyra exiketomo, zehno pyra exiketomo, imehnõ zuno pyra exiketomo, ipatarykõ apuru pyra mã kehko osewomatoh pyra roropa.

12 Ahno poremãkãko mase, pata põkõ pake tytohtohkase exiketomo; ikyryrykõ ematonanohnõko mase. Moro pata tõ põkõ tonehpose ropa imeimehnõ nonory poe oximõme toto ehtohme toiro nonory po. Seromararoro tokyke mã toto pui tõkehko, tutupike te, tytapyĩke mã toto moroto ahno tõ rãnao.

13 Imehnõ ahno: Sapa põkomo te, Tetã põkomo te, osepekahketomo te, tamuximãkõ roropa Expania poe oya ekaropõko mã toto: “Soutatu tõ imoihmãkõ menehno mokaro poremãkase imõkomorykõ pixo arotohme? Pui apoiry se hmatou, parata, uuru maro, mõkomo kurã roropa oytotohme ropa imõkomory maro tomatonanohse oya ahtao.”

14 Naeroro, tonyohse ywy Ritonõpo Kuesẽkomo a tõmiry ekarose Koke a ynara kase:

— Moro ẽmepyry toehse ahtao, ypoetory tõ Izyraeu tõ torẽtyke pyra ahtao ytopitõko mase oesary poe,

15 oehtohme xiaro, inikahpoino moe. Oehnõko mase, soutatu tõ tuhkãkõ maro, orẽpyra exiketõ imehnõ nonory põkõ maro, kawaru tõ po. Konopo konõto samo tyryrykane jamihme exikety maro, moro sã ypoetory tõ Izyraeu tõ maro osetapãko mase.

16 Moro ẽmepyry toehse ahtao jomi poe oehnõko mase ynonory pona imeimehnõ nonory põkõ juaro ehtohme, kure jehtoh enetohme eya xine ynyriry poko amaro xine.

17 Opoko oturuase pake jomiry ekaroryhtao ypoetory tomo a, urutõ komo a Izyraeu po ynara katohme: “Imeĩpo imepỹ enehnõko ase etonatohme Izyraeu tõ maro.”

Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Koke wãnohtopo

18 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:

— Moro ẽmepyry ae, Koke tomõse ahtao Izyraeu tõ nonory pona, zehno exĩko ase yronymyryme.

19 Zehno jehtoh ke, zumoxike roropa jexiryke ynara ãko ase: Moro ẽmepyry ae sero nono tykytyky ãko mana jamihme samo Izyraeu tõ nonory po.

20 Kana tõ emero, torõ tõ roropa te, onokyro tõ okyno tõ roropa inunomo te, zumo pyra exiketõ maro te, ahno tõ emero, sero nono po tykytyky ãko mã toto juno toehtohkõke. Ypy tõ epukãko mã kehko, topu tõ tytohkasẽme exĩko, apuru tõ emero epukãko mã kehko.

21 Popyra ehtoh emero rokẽ enehpõko ase Koke pona, erehtohme. Ywy, Ritonõpo
Oesẽkomo, oturũko ase. Koke soutatu tõ oxiehno exĩko, atatakohnõko mã toto tytapemakõ
ke.
22 Mokaro wãnohnõko ase tyrohsẽ ke, aorikyry ke, enara. Konopoimo enehpõko ase,
konopo itamurume, topuxikiri jerume, apoto te ẽxofere maro Koke pona isoutatu tõ pona,
imeimehnõ nonory põkõ pona tuhke imaro toto exiryke.
23 Moro ke, yjamitunuru enepõko ase imehnõ nonory põkomo a emero, kure jehtoh
enepõko ase roropa eya xine. Zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo.

39

Koke poremãkapory poko

1 Mame ynara tykase Ritonõpo:

— Ahno mũkuru, oturuko jomiryme popyra Koke ehtoh poko, Meseke põkõ tuisary
imehxo mana Tupau põkõ maro. Kaxiko eya epetõkarame ase.
2 Iramanohpõko ase imepỹ nono pokoxi, mame moino inikahpoino enehnõko ase ypy tõ
pona, Izyraeu tõ nonory pona.
3 Moroto taky apoĩko ase emahpoe, ipozery wino; ipyre roropa apoĩko ase emahpoe
apotunuru winoino.
4 Koke, tysoutatu tõ maro, tope tõ maro epukãko mã toto, toorihse ypy tõ po, Izyraeu
nonory po. Toto ekepyry ekarõko ase torõ tõ zohme, onokyro tõ zohme roropa.
5 Jarao, ona po epukãko mã toto, toorihse. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.
6 Apoto zukãko ase Makoke nonory po, tuna konõto ehpio roropa. Moroto ahno tõ
torẽtyke pyra towomase samo, zuaro exĩko mã toto emero ywy ase Ritonõpo.
7 Ypoetory Izyraeu tomo a kure nymyry jehtoh tuarõtanohpõko ase. Jũme jesety kurã
nuriame onyripopyra ropa exĩko ase. Mame imehnõ nonory põkõ zuaro exĩko mã toto, ywy
Ritonõpo, Izyraeu tõ Esẽ kurãme ase.
8 Ynara tykase Ritonõpo:

— Moro ẽmepyry, ynekarohpyry oya xine, oehnõko mã rahkene.
9 Pata põkõ Izyraeu tõ nonory po tũtãko mã toto topetõkara nynomotyã anỹtohme, apoto
zukatohme. 7me jeimamyry moro poko exĩko mã toto apoto zukãko osewomatoh ke te, taky
tõ ke, pyrou tõ maro te, kaparu tõ ke, warata tõ ke, enara.
10 Apotopokõ onupipyra exĩko mã toto ona po, wewe tõ anakohpyra roropa mã toto itu
htao, morohne taky tõkehko mokaro nynomohpyry nae toexirykõke apotopokõme. Omato
tõ kyryry ematonanohnõko mã toto, typoremãkananõ mõkomory puxihkãko ropa mã toto.
Ritonõpo Oesẽkõ noturuno.

Koke zonẽtopõpyry

11 Ynara tykase Ritonõpo:

— Morohne emero toehse ahtao osa ekarõko ase Koke a, ekepyry zonẽtohme Izyraeu
nonory po, jakanahmã Ytotoh po, tuna konõto Aorikyhpyry poe xixi tũtatoh wino. Moro
zonẽtoh pokoino ytoketõ etypohnõko mã toto. Moroto Koke ekepyry isoutatu tõ maro
emero tonẽsẽme exĩko, moro jakanahmã esehpãko mã toto “Koke soutatu tõ Esaryme.”
12 7me nuno aropõko Izyraeu tõ mana aorihtyã ekepyry tõ zonemyry poko tynonorykõ
kurãkary ropa poko.
13 Atakorehmãko mã toto emero Izyraeu nonory põkomo, aorihtyã ekepyry ẽmary poko.
Moro pokoino omi kurã etãko mã toto typoko xine tuisame imehxo toehse jahtao. Ywy,
Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.
14 Imeĩpo 7me nuno taropose ahtao, orutua kõ tymenekasẽme exĩko toytotohme moro
nono poro ekepyry tõ enetohme zonẽtohme tõxinamase ahtao nono po. Sero nono kurãkãko
mã toto.
15 Ytoytõko mã toto Izyraeu nonory poro ahno ekepyry zupiry poko. Ahno zehpyry
eneryhtao eya xine enepotoh rĩko mã toto imaro zonẽtoh ahkananõ oehtohto zehpo tõ
zonẽtohme jakanahmã Koke soutatu tõ Esary po.
16 Moroto pata exĩko tosehke Koke soutatu tõ Esaryme. Naeroro moro nono kure exĩko
ropa mana.
17 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:

— Ahno mũkuru, torõ tõ ikohmako emero, onokyro tõ maro aehtohme emero rokẽ tosae
xine otuhtohme, tõsẽ rĩko ase ynekaroryme eya xine. Otuhtoh konõto exĩko mana ypy tõ
po Izyraeu tõ nonory po. Moroto tõsẽ õnõko torõ tõ mana onokyro tõ maro, munu ẽnõko
roropa mã toto, enara.

18 Soutatu tõ pũ õnõko mã toto, tuisa tõ munuru ẽnõko roropa mã toto. Mokaro tuisa tõ
emero totapasẽme exĩko mã toto kaneru tõ etapary samo, kaneru mũkuru te, poti tomo te,
pui mũkuru tupune exiketõ samo.
19 Mokaro etaparyhtao ya ynekaroryme samo, ikasery õnõko torõ tõ mana onokyro tõ
maro tuesapare toehtoh pona, munu ẽnõko mã toto toetỹtohkõ pona.
20 Typorohse ymezã po, otuhnõko mã toto tuesapare toehtohkõ pona kawaru tõ punu te,
kawaru po ytoketõ pũ maro, soutatu tõ pũ maro, osetapaketõ pũ roropa. Ywy, Ritonõpo
Oesẽkõ, oturũko ase.

Izyraeu tõ exipitõko ropa

21 Ynara tykase Ritonõpo:
— Imehxo jehtoh enepõko ase imehnõ nonory põkomo a, toto wãnohtoh yjamitunuru ke
enẽko mã toto. Moro enepõko ase eya xine.
22 Moromeĩpo Izyraeu tõ emero zuaro exĩko mã toto, ywy ase Ritonõpo, toto Esemy.
23 Imehnõ nonory põkõ zuaro exĩko mã toto, Izyraeu tõ tarose imehnõ namotome esarykõ
poe imepỹ nono pona iirypyrykõ pokoino, turumekase jexiryke eya xine. Naeroro tu-
rumekase ya, toto poremãkatohme epetõkara a, toto etapatohme roropa eya xine osetapary
poko.
24 Zae rokẽ topehmase toto ya inyrityã emetakame, nuriame toto ehtopõpyryke te, popyra
ehtoh poko toexirykõke roropa. Naeroro turumekase toto ya.
25 Ynara tykase Ritonõpo:
— Seromaroro Jako pakomotyã pynanohnõko ase, Izyraeu tomo, kure rokẽ toto rĩko ase
toto emãtohme ropa. Jesety kurã ewomãko ase.
26 Mame tooehse ropa toto ahtao tynonorykõ pona ropa, torẽnase ropa moroto toto ahtao,
torẽtyke pyra toehse ropa toto ahtao onenaroximara imehnõ exiryke wenikehpitõko mã
toto tuãnohtopõpyrykõ poko jewokatopõpyry epehpyryme.
27 Kure jehtoh enepotohme tuhke ahno tomo a toto enehnõko ropa ase imeimehnõ
nonory poe epetõkara nonory poe.
28 Mame ypoetory tõ zuaro exĩko mã toto ywy ase Ritonõpo, toto Esemy, toto tarose ya
exiryke imehnõ namotome imeimehnõ nonory pona, mame seromaroro toto enepyase
ropa toto nonory pona. Toiro onynomopyra ase moe imehnõ nonory po.
29 Juzenu kurã ekarõko ase Izyraeu tomo a, jũme toto onurumekara ropa exĩko ase. Ywy,
Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

Ritonõpo Nenepohpyry Tytapyĩ Kasenato

40

Ezekieu 40—48

Ezekieu arotopõpyry Jerusarẽ pona

1 Morarame ẽmepyry 10me ehtoh po, nuno apitorymã po, jeimamyry 25mã po Izyraeu
tõ arotopõpyry poe Papironia pona, 14me jeimamyry taropose Jerusarẽ poremãkatopõpyry
poe, moro ẽmepyry ae ro Ritonõpo jamitunuru ymaro nexiase; morotoino tarose ywy eya.
2 Enepotoh ae tarose ywy Ritonõpo a Izyraeu nonory pona ypy kaehxo exikety pona.
Moroto ypy poro jẽpataka pata panõ enease, tapyi tõkehko.
3 Ameke hkopyra jaroase ynororo, imepỹ orutua enease ipihpyry metau samo. Xikihme
nexiase pata omõtoh po. Eary nae nexiase mauru panono risemy, mara roropa ikuhtoh
emahpo nexiase.
4 Mame ynara tykase ynororo ya:
— Ahno mũkuru, eneko kure. Etako kure roropa, tomeseke samo ynenepohpyry oya.
Moro poko tonehse mexino xiaro Izyraeu tõ zurutohme emero onenehpyry poko.

Ritonõpo Tapyĩ Kurã omõtoh xixi tũtatoh wino

5 Ritonõpo Tapyĩ sã enease tapuruse apuru ke topu risẽ ke. Mokyro orutua a mara tapoise
ikuhtohme, 3 meturume exikety, apuru kuhtohme. Moro apuru kae ehtoh 3 meturume
nexiase; topuxiximе ehtoh roropa 3 meturume nexiase.
6 Mame toytose ynororo omõtoh taka xixi tũtatoh wino. Opyi pona tõnuhse ynororo.
Moroto omõtoh tukuhse eya: 3 meturume nexiase.
7 Moro mykakoxi ytotoh nexiase, erase esary tõ nexiase oseruao apotunuru wino te,
oseruao ipozery wino, enara. Moro osa tõ oxisã nexiase, tahramehme nexiase kehko,
oseruao meturume mosa exiry, oseruao meturu ipuroroje exiry, enara. Moro osa tõ
apuru topuxiximе ehtoh 2½ meturume (asakoro meturu zokonaka) nexiase. Moro osa tõ
mykakoxi ytotoh nexiase oseruao meturume mosa exiry, toytose osa pona Tapyi ẽpataka.

8-9 Sero osa tukuhse ahtao 4 meturume nexiase mosa exiry. Moro osa omõtoh pũto nexiase, Tapyi pũto, moro osa etyhpyry po moro apuru tõ toiro meturume topuxixime nexiase kehko.
10 Moro osa tõ oxisã toh nexiase zumo ehtopo, apuru roropa oxisã nexiase topuxixime ehtopo.
11 Moromeĩpo ytotoh tukuhse eya omõtoh poe, ipuroroje sexi meturume zokonaka nexiase; omõtoh apuru totapuruhmakase ahtao omõtoh amerehmã 5 meturume nexiase.
12 Moro erase tõ esary etonie apuru kae pyra exikety nexiase zokonaka meturume kae exiry, zokonaka meturume topuxixime exiry. Moro osa tõ 3 meturume nexiase kehko, tahramehme nexiase.
13 Moromeĩpo moe ehtoh tukuhse eya erase esary apuru etyhpyry poe apotunuru wino etonie apuru etyhpyry pona ipozery wino: toze meturume zokonaka nexiase erase esary omõtoh poe zakorõ erase esary omõtoh pona.
14 Osa etyhpyrymã poe toytose zara pona jarãnaka. Moro osa tukuhse ahtao 10 meturume ipuroroje nexiase.
15 Ytotoh mosa ehtoh omõtoh poe apuru pona moe osa etyhpyry ao 25 meturume nexiase.
16 Osenuhmatoh tonõ zumõkara nexiase apuru tõ po, osa tõ ao porehme. Airiki panõ taxikase apuru tõ poko osa tõ ao ytotoh etonie.

Zara jarãnao

17 Moromeĩpo tarose ywy eya zara pona jarãnaka. Moroto osa tõ 30me nexiase apuru jaraohxo exikety pokona. Moro osa tõ etonie zara nexiase topu pipahmã risemy.
18 Amerehmã zomye zarame nexiase kae hkopyra; zaohxo zara kaehxo nexiase.
19 Omõtoh kaehxo nexiase, zara zaohxo exikety pona ytotohme. Ameke ehtoh tukuhse ahtao eya omõtoh kae pyra exikety poe omõtoh kaehxo exikety pona 50 meturume nexiase.

Omõtoh inikahpozakoxi

20 Moromeĩpo omõtoh tukuhse eya inikahpozakoxi zara pona jaraohxo ytotohme.
21 Erase tõ esary oseruao ytotoh poe apotunuru wino te, oseruao opozery wino te, apuru tõ osa tõ rãnao te, osa konõto roropa zumo ehtoh oxisã kehko nexiase morohne maro omõtoh xixi tũtatoh wino. Mosa ehtoh 25 meturume nexiase, ipuroroje toze meturume zokonaka nexiase.
22 Osa zumono te, osenuhmatoh tonomo te, airiki panõ taxikase apuru pokona te, morohne sã nexiase omõtoh ao xixi tũtatoh wino. Opyi nae nexiase 7me onuhtoh tonõ ytotohme omõtoh pona. Osa zumono nexiase etyhpyry po, zara etonie.
23 Moro zara takuohse ahtao omõtoh poe inikahpoe imepỹ omõtoh nexiase zara zaohxo exikety pona ytotohme omõtoh samo xixi tũtatoh wino. Ameke ehtoh tukuhse ahtao eya omõtoh poe omõtoh pona, 50 meturume nexiase.

Omõtoh ikurenae

24 Imeĩpo jaroase mokyro orutua ikurenaka, moroto imepỹ omõtoh enease. Tukuhse moro ahtao oxisã nexiase kehko osemazuhmãkõ omõtoh samo.
25 Erase tõ esary sero omõtoh kyryry osenuhmatoh tonõ nexiase imehnõ sã ipunaka. Mosa ehtoh atapona 25 meturume nexiase, toze meturume zokonaka ipuroroje nexiase.
26 Opyi nexiase 7me onuhtoh tonõ omõtoh pona ytotohme. Osa zumono nexiase etyhpyryme, zara etonie. Airiki panono taxikase apuru pokona, zaohxo exiketõ poko ytotoh etonie.
27 Taro roropa omõtoh nexiase zara zaohxo exikety pona ytotohme. Mokyro a tukuhse ahtao ameke ehtoh omõtoh pona 50 meturume nexiase.

Zara zao exikety: omõtoh ikurenae

28 Mame jaroase ynororo omõtoh ikurenae kuroko zara pona zaohxo exikety pona. Moro omõtoh tukuhse ahtao eya oxisã nexiase imehnõ omõtoh samo.
29-30 Erase tõ esary kehko te, esary zumono te, apuru tõ roropa zao exiketõ oxisã nexiase imehnõ omõtoh samo. Erase tõ esary osenuhmatoh nae nexiase. Moro mosa ehtoh atapona 25 meturume nexiase, ipuroroje toze meturume zokonaka nexiase.
31 Osa zumono nae nexiase zara pona ytotohme jarãnaka. Apuru tõ pokona airiki panõ taxikase ytotoh etonie. Opyi nae nexiase 8me onuhtoh tonõ omõtoh pona ytotohme.

Zara zao exikety: omõtoh xixi tũtatoh wino

32 Mame jaroase mokyro orutua omõtoh kuroko xixi tũtatoh wino zara zaohxo exikety pona. Omõtoh zumo ehtoh tukuhse ahtao eya oxisã nexiase imehnõ omõtoh samo.
33 Erase tõ esary te, osa zumono te, apuru tõ roropa tapyi taõkõ tukuhse ahtao oxisã nexiase imehnõ omõtoh tonõ samo. Osenuhmatoh nae nexiase emero apuru tõ ao, osa

zumo apuru ao roropa. Moroto mosa ehtoh 25 meturume nexiase te, ipuroroje toze meturume zokonaka nexiase.
34 Moro osa zumono osẽpataka nexiase zara jarao exikety maro. Ytotoh kuroko airiki panõ taxikase apuru pokona. Opyi nae nexiase 8me onuhtoh tonõ moro omõtoh pona ytotohme.

Zara zao exikety: omõtoh inikahpoino
35 Mame jaroase ynororo omõtoh inikahpoẽ pona. Morohne zumo ehtoh tukuhse ahtao eya, oxisã nexiase imepỹ omõtoh samo.
36 Moro omõtoh erase tõ esary nae nexiase, apuru tõ taxikase airiki panõ ke te, osa zumono te, osenuhmatoh roropa emero apuru tõ ao. Moro mosa ehtoh atapona 25 meturume nexiase; ipuroroje toze meturume zokonaka nexiase.
37 Moro osa zumõ osẽpataka nexiase zara jarao exikety maro. Ytotoh kuroko airiki panõ taxikase apuru tõ pokona. Opyi nae nexiase 8me onuhtoh tonõ moro omõtoh pona ytotohme.

Tapyi tõ omõtoh inikahpoẽ pũto
38 Zara po jarãnao osa zumo nexiase toxixihmase omõtoh zao exikety pokona. Moro osa poe tomõse osa zumõ taka osẽpataka exikety zara maro. Moro tao okyno tõ tukurikase tysahkase ahtao jahkatohme tytororo tynekarorykõme.
39 4me meza tõ nexiase, asakoro apotunuru wino osa, asakoro ipozery wino moro ao. Moro meza tõ po okyno tõ totapase jahkatohme tynekarorykõme te, jahkatohme tytororo rokẽ pyra, yrome tynekarorykõme roropa tyyrypyrykõ korokapotohme, zae pyra toehtopõpyrykõ roropa korokapotohme.
40 Jarao roropa moro osa etonie meza tõ asakoropane nexiase, asakoro apotunuru wino, asakoro ipozery wino omõtoh inikahpoẽ pũto.
41 Morara exiryke meza tõ 8me nexiase atapona: asakoropane osa zumõ tao, asakoropane jarao, epona xine okyno tõ etapatohme jahkatohme tynekarorykõme.
42 Moro meza tõ asakoropane exiketomo, epona okyno tõ tysahkase jahkatohme, topu risẽ nexiase kehko. Kae morohne ehtoh zokonaka meturume nexiase, zumo ehtoh 75 sẽtimeturume nexiase mosa ehtopo te, ipuroroje ehtoh 75 sẽtimeturume nexiase roropa. Moro meza tõ po okyno etapatoh tõkehko rato tõkehko tyrise emero, tyahkasẽme tynekarorykõme.
43 Moro meza tõ ehpiryme tõsẽ apoitoh nexiase 7 sẽtimeturume zokonaka ipuroroje. Okyno pũ zahkasemy meza pona tyrise nexiase.
44 Mame jaroase ynororo zara pona tapyi tao, moroto osa inunõ asakoro nexiase. Toiro osenuhmãko ikurenaka, omõtoh inikahpoẽ pũto nexiase, zakorony osenuhmãko inikahpozakoxi, omõtoh ikurenae pũto nexiase.
45 Mokyro a turuse ywy moro osa osenuhmakety ikurenaka oturuketõ esaryme nexiase, Ritonõpo tapyĩ tao erohketõ esaryme.
46 Osa zakorony osenuhmakety inikahpozakoxi imehnõ oturuketõ esaryme nexiase apoto apõ poko erohketõ esaryme. Mokaro oturuketõ emero Zatoke pakomotyã nexiase, Rewi pakomotyamo. Mokaro rokẽ Ritonõpo omi poe omõnõko mã toto Ritonõpo ẽpataka erohtohme.

Zara Ritonõpo Tapyĩ tao
47 Mame moro zara Ritonõpo Tapyĩ tao zumo ehtoh tukuhse mokyro a: tahramehme nexiase, 50 meturume mosa exiry, 50 meturume ipuroroje, enara. Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka apoto apõ nexiase.
48 Mame jaroase ynororo osa inunõ omõtoh pona Ritonõpo Tapyĩ taka. Moro ytotoh zumo ehtoh tukuhse eya omõtoh tao. Mosa ehtoh asakoro meturume zokonaka nexiase, ipuroroje seti meturume nexiase. Apuru tõ topuxixime ehtoh toiro meturume zokonaka nexiase.
49 Moro osa omõtoh esary zumo ehtoh 10 meturume nexiase mosa ehtopo te, 6 meturume nexiase ipuroroje exiry. Opyi nae nexiase onuhtohme morotona. Asakoro xikihmã nexiase omõtoh pũto, toiro apotunuru wino, zakorõ ipozery wino, enara.

41

1 Imeĩpo jaroase ynororo osa inunõ taka Tapyi rãnaka, Osa Kurã taka.
Morotona ytotoh tukuhse eya, oseruao meturume nexiase mosa exiry.
2 Ipuroroje nexiase 5 meturume; apuru tõ nexiase asakoro meturume zokonaka seino te, asakoro meturume moino, enara. Mame moro osa inunõ tukuhse eya: 20 meturume nexiase mosa exiry, 10 meturume nexiase ipuroroje exiry.

3 Morotoino toytose ynororo osa inunõ etyhpyry pona. Morotona ytotoh tukuhse eya
toiro meturu mosa exiry te, ipuroroje oseruao meturume. Moro apuru tõ nexiase oseruao
meturume zokonaka topuxixime exiry seino te, oseruao meturume zokonaka moino,
enara.
4 Osa inunõ tukuhse roropa eya: tahramehme nexiase 10 meturume mosa exiry te, 10
meturume ipuroroje exiry, enara. Osa irãnaõ moinakoxi nexiase. Mame ynara tykase
ynororo ya:
— Sero osa Ritonõpo Esary Kurã Kuhse mana.

Osa tõ Ritonõpo Tapyĩ apuru poko

5 Mame Ritonõpo Tapyĩ tao apuru tukuhse mokyro orutua a, oseruao meturume nexiase
topuxixime exiry. Tapyi zomye osa tõ pitiko tuhke nexiase moro apuru poko, asakoro
meturume ipuroroje nexiase emero porehme.
6 Moro osa tõ pitiko oseruao zara po nexiase. Toiro zara po 30me osa pitiko nae nexiase.
Ritonõpo Tapyĩ apuru jaraono topuxixime hkopyra nexiase zara kaehxo aehtopo; moro osa
tõ apõme moro apuru nexiase, yrome osexihpyra nexiase apuru pokona.
7 Naeroro Ritonõpo Tapyĩ apuru tõ eneryhtao jarao oxisã topuxixime aexiry nexiase kae
apõ pona. Opyi tõ konõto asakoro nexiase apuru pokona jarao ahno onuhtohme nono poe
zara irãnaõ pona, kaehxo exikety pona, enara.
8-11 Apuru jaraohxo exikety moro osa tõ apurume topuxixime exiry 2½ meturume
nexiase. Omõtoh nae nexiase osa tõ inikahpoẽ kyryryme. Imepỹ omõtoh roropa nexiase
ikurenae osa tõ kyryryme. Tapyi zomye zara enease 2½ meturume ipuroroje. Nono
epoe roropa nexiase oseruao meturume, osepune nexiase osa tõ apõ maro Tapyi apuru
poko aexityamo. Tapyi zomye irãnao samo zara maro, oturuketõ esarykõ maro amerehmã
nexiase 10 meturume ipuroroje exikety.

Tapyi xixi omõtoh wino

12 Ritonõpo Tapyĩ poe xixi omõtoh wino amerehmã etyhpyry po tapyi nexiase 45 metu-
rume mosa exikety te, 35 meturume ipuroroje nexiase. Moro tapyi apuru tõ topuxixime
exiry 2½ meturume nexiase emero porehme.

Ritonõpo Tapyĩ kuhtopõpyry kehko

13 Jarao Ritonõpo Tapyĩ tukuhse mokyro orutua a: 50 meturume nexiase mosa exiry.
Ritonõpo Tapyĩ etyhpyry poe zara akuohnõko tapyi etyhpyry pona xixi omõtoh wino 50
meturume roropa nexiase.
14 Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka ipuroroje amerehmã ao apotunuru wino te, amerehmã ao
ipozery wino 50 meturume nexiase roropa.
15 Moro tapyi, Ritonõpo Tapyĩ poe xixi omõtoh wino mosa exiry tukuhse roropa mokyro
a amerehmã etyhpyry po, ytotoh maro apotunuru wino te, ytotoh maro ipozery wino: 50
meturume moro nexiase kehko.

Ritonõpo Tapyĩ ehtoh poko

Osa inunõ Ritonõpo Tapyĩ omõtopo te, Osa Kurã maro, Ritonõpo Esary Kurã Kuhse roropa
16 apuru tõ tyõtose wewe ke nono poe osenuhmatoh pona. Moro ao osenuhmatoh
apurutoh kehko nae nexiase.
17 Moro ao apuru tõ taxikase omõtoh etyhpyry pona emero porehme
18 airiki ary panõ ke te, taporihke exiketõ ke, toiro airiki zoko panono, toiro taporihke
exikety atakenaka apuru poko porehme. Toiro taporihke exikety asakoro ẽmyty nae
nexiase:
19 ahno ẽmyty osẽpataka airiki zoko panõ maro te, reão ẽmyty osẽpataka airiki zoko panõ
maro. Moro sã nexiase apuru tõ poko emero,
20 nono poe omõtoh etyhpyry pona.
21 Ritonõpo Esary Kurã omõtoh inepuru tahramehme nexiase kehko.

Apoto apõ wewe risemy

Ritonõpo Esary Kurã Kuhse omõtoh etonie wewe risẽ nexiase
22 apoto apõ panono, toiro meturume zokonaka kae exiry nexiase. Ipuroroje toiro
meturume nexiase. Inepuru tõ te, apõ apuru tõ wewe risẽ nexiase. Ynara tykase mokyro
ya:
— Sero meza mã Ritonõpo Oesẽkõ ẽpataka exikety.

Omõtoh apuru tomo

23 Ritonõpo Esary Kurã pona ytotoh etyhpyry po omõtoh apuru nae nexiase, imepỹ
omõtoh apuru nae roropa nexiase Esary Kurã Kuhse taka ytotoh etyhpyry po.
24 Toiro omõtoh apuru asakoro zary nexiase mirihme irãnaka.

25 Wewe risẽme moro omõtoh apuru nexiase kehko. Airiki panõ, taporihke exiketõ panõ roropa taxikase moro omõtoh apuru tõ pokona Ritonõpo Esary Kurã omõtohme, moro Tapyi apuru tõ samo.
26 Moro Osa Kurã apuru tõ osenuhmatoh nae nexiase, apuru tõ taxikase roropa airiki zoko panõme.

42

Imepỹ tapyi tõ asakoro Ritonõpo Tapyĩ pũto

1 Mame jaroase mokyro jarãnaka zara jaraõ pona, mame jaroase inikahpozakoxi imepỹ tapyi taka ameke pyra moro tapyi wino, xixi omõtoh wino exikety.
2 Sero tapyi inikahpozakoxi 50 meturume nexiase mosa exiry, 25 meturume nexiase ipuroroje exiry.
3 Toiro apuru amerehmã etonie nexiase 10 meturume exikety Ritonõpo Tapyĩ kuroko. Imepỹ apuru zara etonie nexiase, jarao exikety etonie. Oseruao zara tõ nae nexiase osepokona. Zara kae exikety myahxo zao nexiase, zopinono mya hkopyra nexiase.
4 Moro tapyi rãnakuroko inikahpozakoxi ytotoh nae nexiase 5 meturume ipuroroje exiry, 50 meturume mosa exiry, omõtoh tonõ nexiase moro apuru po.
5 Osa tõ zara kaehxo exikety po zumo hkopyra nexiase kehko, kae hkopyra exiketõ zumohxo nexiase kehko, myahxo apuru exiryke kae ahtao.
6 Moro osa tõ osepokona aexityã zara tõ oseruao nexiase kehko. Inepuru tõ po pyra nexiase imehnõ tapyi tõ sã pyra zara konõto po.
7-8 Zara apitorymã po, nono po, tapyi apuru jaraono 50 meturume nexiase mosa exiry. Zokonaka sero apuru osa tõ nae nexiase; zakorõ zokonaka arypyra. Zara kaeno osa tõ rokẽ nexiase porehme.
9-10 Moro osa tõ zopino, tapyi etyhpyry po xixi tũtatoh wino, apuru toehpitose ahtao omõtoh nexiase zara jaraõ pona.
Ritonõpo Tapyĩ poe ikurenae tapyi zakorõ nexiase ipanono ameke pyra moro tapyi poe xixi omõtoh wino.
11 Osa tõ etonie ytotoh nexiase zakorõ panono inikahpozakoxi. Oxisã kehko nexiase zumo exiry te, oxipanõ nexiase toto, oxisã aomõtoh nexiase roropa.
12 Omõtoh nexiase osa tõ zopino ikurenae, etyhpyry xixi tũtatoh wino, apuru exipitory po.
13 Ynara tykase mokyro ya:
— Sero tapyi tõ asakoro kure mã kehko Ritonõpo kyryryme. Moro tao oturuketõ, Ritonõpo ẽpataka ytoketõ tonahsã kurã enahnõko mã toto. Moro osa tõ kurãme exiryke, moro tao tynekarory kurã kurãkãko oturuketõ mana: tiriiku tõkehko, tynekarorykõ tyyrypyrykõ korokapotohme te, popyra toehtohkõ korokapotohme, enara.
14 Ritonõpo Tapyĩ tao oturuketõ ahtao, mame tutũtarykõ se toto ahtao zara jaraõ pona toytotohme, tupõkõ kurã oũko mã toto inomotohme moro osa tõ tao. Imepỹ upo amurũko mã toto toytotohkõme ahno oximõtoh taka.

Ritonõpo Tapyĩ zumo ehtoh kuhnõko

15 Ritonõpo Tapyĩ tao tukuhkehse ahtao mokyro a, tutũtanohpose ywy eya tũtatoh ae xixi tũtatoh wino. Mame jarao tukuhse eya.
16 Ikuhtoh ke apuru mosã tukuhse eya xixi tũtatoh wino: 250 meturume nexiase.
17-19 Mame apuru tõ tukuhse eya inikahpozakoxi te, ikurenaka te, xixi omõtoh wino, enara. Oxisã kehko nexiase 250 meturume mosa exiry.
20 Moro sã apuru ke moro tapuruse nexiase, nono tahramehme samo 250 meturume mosa exiry, 250 meturume ipuroroje exiry, enara. Moro apuru tapiakase kurãkõ Ritonõpo kyryryme moro sã pyra ehtoh wino.

43

Ritonõpo oepyry ropa Tapyi taka

1 Moromeĩpo jaroase ynororo omõtoh pona xixi tũtatoh wino.
2 Moro poe Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ saerehkatoh oepyry enease. Ritonõpo omiry etase tuna konõto pohkane panaikatõ samo. Nono po saereme toehse Ritonõpo saerehkatoh pokoino.
3 Sero enepotoh moro enepotoh sã nexiase Ritonõpo tooehse ahtao Jerusarẽ enahkapose. Moro enepotopõpyry sã roropa nexiase ynenehpyry tuna Kepaa ehpio po jahtao. Mame epukase nono pona jẽmyty po nono pokoxi.
4 Ritonõpo saerehkatoh tomõse omõtoh kuroko xixi tũtatoh wino Ritonõpo Tapyĩ taka.

5 Mame janymyase Ritonõpo Zuzenu. Jaroase zara pona Tapyi taka, osenuhmase Ritonõpo Tapyĩ pehme nexiase Ritonõpo saerehkatoh ke.
6 Mokyro orutua ymaro nexiase, Ritonõpo omiry etase itapyĩ tao. Ynara nase ynororo ya:
7 — Ahno mũkuru, tuisame jehtoh apõ taro mana. Taro ypoetory Izyraeu tõ maro exĩko ase. Jũme toto tuisaryme exĩko ase. Jesety kurã nuriame onyripyra ropa exĩko mã toto, imehnõ neponãmary oneahmara exĩko mã toto, tutuisarykõ ekepyry ononẽpyra exĩko mã toto Ytapyĩ Kurã pũto.
8 Mokaro tuisa tomo a tytapyĩkõ konõto tyrise Ytapyĩ pũtokoxi ipunaka. Moro sã toiro apuru rokẽ nexiase yna apiakãko. Nuriame jesety kurã tyrise eya xine popyra ehtoh riryke eya xine. Morara exiryke toto zehno toehse ywy tonahkase toto ya.
9 Seromaroro kurehxo exiry eya xine tyneponãmarykõ oneahmara toehse toto ahtao, tutuisarykõ ekepyry mya aroryhtao roropa eya xine zonẽtohme. Moro riryhtao eya xine mokaro maro exĩko ase jũme.
10 Tõturuse ropa Ritonõpo. Ynara tykase:

— Ahno mũkuru, Izyraeu tõ zuruko Ytapyĩ Kurã poko, ipoko toto atamorepatohme. Amorepako toto ehxirotohme tyyrypyrykõ poko.
11 Toehxirose toto ahtao tynyrihpyrykõ xihpyry poko toto amorepako Ytapyĩ Kurã poko, osa tõ poko, omõtoh tonõ poko te, tũtatoh roropa, oty sã emero ehtoh poko te, ynyripohpyry poko te, jomiry omipona ehtoh poko, enara. Pape imeroko morohne poko emero inenerykõme ykyryry tõ ehtoh waro toto ehtohme jomiry omipona toto ehtohme.
12 Ynara tyripotoh mana Ytapyĩ Kurã poko: moro nono emero Ytapyĩ zomye moro ypy emory po nono kurã mana, Jesaryme kurano nono kurãme mana.

Apoto apony

13 Ynara apoto apõ zumo ehtoh kuhtoh mana Ritonõpo Tapyĩ zumo ehtoh kuhtopõpyry samo. Moro apoto apõ zomye ahkatopõpyry nexiase zokonaka meturume zueme exiry, zokonaka meturume ipuroroje exiry roropa. Ehpio nae roropa nexiase 25 sẽtimeturume kae exiry.
14 Moro apoto apõ zokonaka kae hkopyra exikety, toiro meturume motye pitiko nexiase kae exiry. Moro zokonaka irãnaono asakoro meturume nexiase kae exiry, ½ meturume nexiase ehpio wino apoto apõ zomye. Moro zokonaka kae exikety ½ meturume nexiase ehpio wino moro zomye.
15 Moro zokonaka roropa asakoro meturume nexiase kae exiry, eporo okyno tõ tyahkase ahno nekarotyamo. Moro suime ehtoh asakoropane kaehxo nexiase kehko.
16 Moro apoto apõ zokonaka kaehxo exikety tahramehme nexiase 6 meturume mosa exiry te, 6 meturume ipuroroje exiry, enara.
17 Moro apoto apõ zokonaka irãnaono tahramehme roropa nexiase 7 meturume mosa exiry te, 7 meturume ipuroroje exiry, enara. Ehpikuroko ehpiry nexiase 25 sẽtimeturume kae exiry. Moro zomye ahkatopõpyry ½ meturume ipuroroje nexiase. Opyi apoto apõ po xixi tũtatoh wino nexiase.

Apoto apõ kurãkary ropa Ritonõpo a

18 Ynara tykase Ritonõpo ya:

— Ahno mũkuru, etako pahne jomiry oya: Moro apoto apõ tyrise ahtao ikurãkapõko mase ya onekarotyã zatyryke epona te, munu emaryke roropa epona, okyno tõ mununu totapase toto ahtao onekarorykõme.
19 Oturuketõ, Rewi pakomotyã rokẽ, Zatoke pakõ rokẽ oehnõko mã toto jẽpataka erohtohme. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, morohne ripõko ase. Pui orutua wãtasenã ekaroko eya xine jahkatohme onekarorykõme oorypyrykõ korokapotohme.
20 Munu zokonaka apoiko tyritohme apoto apõ potyry tõ pona, kae aexihpyry po te, suime ehtoh asakoropane pona irãnao aexihpyry po te, ehpio pona roropa emero porehme. Morara ahtao moro apoto apõ kurãkapõko matose ya ykyryry kurãme ehtohme.
21 Mokyro pui orutua apoiko onekarorykõme oorypyrykõ korokapotohme. Mame mokyro jahkako esary po jarao amekehxo Ytapyĩ esary winoino.
22 Yrokokoro poti orutua apoiko atapuropyra exikety zahkatohme onekarorykõme oorypyrykõ korokapotohme. Apoto apõ ikurãkapoko ya imununu ke, pui orutua mununu ritopõpyry saaro oya.
23 Moro poko tõtyhkase awahtao pui orutua wãtasenã apoiko, kaneru mũkuru maro, atapuropyra exiketomo,
24 enehtohme ya, Ritonõpo a. Mokaro etapaxĩpo sautu rĩko oturuketõ mana toto pona. Mame toto zahnõko tynekarorykõme ya.

25 Mame kokoro rokẽ 7me ẽmepyry aropõko matose toiro poti, toiro pui orutua maro,
toiro kaneru mũkuru roropa zahkãko matose onekarorykõme oorypyrykõ korokapotohme.
Mokaro okyno tõ atapuropyra exiketõ rokẽ imenekako.
26 7me ẽmepyry ae moro apoto apõ kurãkapõko mokaro oturuketõ mana kure ehtohme
apoto apõme.
27 Moromeĩpo moro 7me ẽmepyry taropose ahtao tynekarorykõ zahkapitõko mã mokaro
oturuketõ moro apoto apõ po. Jahkãko mã toto okyno tomo zahkasẽ tytororo, ahno
nekarory tõ osepeme ehtohme, enara. Mame yzamaro exĩko matose emero porehme. Ywy,
Ritonõpo, oturuno.

44

Omõtoh xixi tũtatoh wino

1 Mame jaroase mokyro orutua omõtoh jaraõ pona, Ritonõpo Tapyĩ poe xixi tũtatoh wino.
Moro omõtoh tapuruse nexiase.
2 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Sero omõtoh tapuruse exikehpyra mana; jũme onetapuruhmakara ropa exĩko mana.
Moro ae imehnõ omõsaromepyra mã toto, ywy, Ritonõpo Izyraeu tõ Esemy, moro ae tomõse
jexiryke. Morara exiryke tapurusẽme exĩko mana jũme,
3 yrome tuisa morotona ytõko mana otuhse jeahmaryme jẽpataka. Omõnõko mana osa
inunõ omõtoh ae, moro ae tũtãko roropa mana.

Ahno omomyry poko Ritonõpo Tapyĩ taka

4 Mame jaroase mokyro orutua omõtoh kuroko inikahpozakoxi, Ritonõpo Tapyĩ ẽpataka.
Tõsenuhmase jahtao Itapyĩ enease pehme sã Ritonõpo saerehkatoh ke. Toepukase ywy
jẽmyty po nono pokoxi, eahmatohme.
5 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Ahno mũkuru, tomeseke exiko emero enery poko oya emero etary poko roropa oya.
Ynyripohpyry tõ ekarõko ase oya Ytapyĩ poko. Imeroko emese kure samo onokãkõ jomi
poe omõnõko Ytapyĩ taka, onokãkõ roropa omõsaromepyra exĩko.
6 — Kaxiko mokaro Izyraeu tomo a, jomiry omipona pyra exiketomo a: “Ywy, Ritonõpo
Oesẽkõ. Epo hnae onyrityã nuriame ehtoh poko,” ãko ase.
7 Ytapyĩ Kurã nuriame tyrise eya xine, imeimehnõ ahno tonehse eya xine Ytapyĩ
taka, tyyrypyrykõ onurumekara exiketomo, jomiry omipona pyra exiketomo, juaro pyra
exiketomo. Tonehse toto zara pona Ytapyĩ taka, okyno tõ totapase ahtao tynekarory
kasery imunuru maro ekaroryhtao ya apoto apõ po. Moro sã nuriame ehtoh poko toehse
oexirykõke osepeme kuehtohkõ tytahkase oya xine.
8 Jeahmatoh Ytapyĩ tao tyripose toto imehnõ nonory põkomo a; ynyripohpyry eya xine,
imehnomo a tyrohmanohpose eya xine.
9 — Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, ynara ãko ase: imehnõ nonory pono, jaĩpotapihpyry onysahkara
exiketõ, jomiry omipona pyra exiketõ, zara pona Ytapyĩ taka omõsaromepyra mana, torẽnase
ynororo ahtao ro ypoetory Izyraeu tõ rãnao toexiry poko.
10 — Rewi pakomotyamo a Izyraeu tõ maro emero turumekase ywy tyneponãmarykõ
eahmatohme tyya xine. Naeroro tuãnohsẽme exĩko mã toto.
11 Erohnõko ro mã toto ypoetoryme Ytapyĩ tao omõtoh eraseme te, Ytapyĩ poko roropa;
okyno tõ etapãko mã toto ahno nenehtyamo jahkatohme tytororo apoto apõ po, tynekaro-
ryme roropa. Ahno rãnao eraximãko mã toto akorehmatohme.
12 Tyneponãmarykõ eahmary poko toehse toh kynexine Izyraeu tõ maro, Izyraeu tõ
iirypyryme tyripose eya xine. Morara exiryke ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, jomiry etapõko ase
oya xine, mokaro tuãnohsẽme exĩko mã toto.
13 Erohpyra exĩko mã toto oturuketõme, ykyryry kurã poko pyra exĩko mã toto, upũtokoxi
oehpyra mã toto. Jesary Kurã Kuhse pona omõpyra roropa mã toto. Toto wãnohtoh
tynyrihpyrykõ xihpyry emetakame ynara mana:
14 Ytapyĩ omõtoh eraseme rokẽ toto rĩko ase, enara.

Oturuketomo

15 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Turumekase jahtao Izyraeu tomo a emero porehme, oturuketõ Rewi pakomotyamo,
Zatoke pakomotyã anamonohpyra toh nexiase, toerohse toto kokoro rokene Ytapyĩ tao.
Seromararo erohnõko mã toto jẽpataka tynekarorykõ zahkary poko okyno kasery, munu
roropa apoto apõ po.
16 Mokaro rokẽ omõnõko mã toto Ytapyĩ taka, erohnõko apoto apõ poko te, akorehmãko
roropa mã toto jeahmary poko Ytapyĩ tao.

17 Aomomyrykohtao zara omõtoh ae Ytapyĩ Kurã taka upo amurũko mã toto mauru panõ risemy. Aerokurukohtao zara po Ytapyĩ tao roropa kaneru hpoty risẽ anamurupyra mã toto.
18 Tupuhpyrykõ po mauru panõ risẽ rĩko mã toto, axiakã amurũko mauru panõ risemy roropa; yrome enãkutara toehtohkõme zamareary anamurupyra mã toto.
19 Ytopyra ro toto ahtao jarãnaka ahno maro ehtohme upo oũko mã toto toerohtohkõ zupony Ytapyĩ Kurã tao, ikurãkatohme osa kurã po. Imepỹ upo amurũko mã toto tupõkõ kurã imehnõ onyryhmara ehtohme.
20 — Oturuketõ tupuhpyrykõ onywyhnapopyra mã toto, mosahxo roropa tũsetykõ onyripopyra mã toto, yrome kure rokẽ zũsety sahkapõko mã toto.
21 Uwa eukuru jehnahpyry onẽpyra oturuketõ mana ytosasaka toto ahtao zara pona Ytapyĩ taka.
22 Jomi poe oturuketõ pytasaromepyra mã toto pytỹpo maro te, inio nurumekahpyry maro roropa, yrome pytãko rokẽ mana orutua poko exipitopyra exikety maro te, imepỹ oturukety pytỹpyry maro toorihse inio ahtao, enara.
23 — Ypoetory tõ amorepãko oturuketõ mana, kure ehtoh oxisã pyra mana popyra ehtoh maro. Nuriame exikety oxisã pyra mana kure exikety maro.
24 Osepune pyra exiketõ oepyryhtao oturuketomo a zae apiakatohme, jomihpyry omipona morohne apiakãko mã toto. Oseahmatoh rĩko roropa mã toto jomihpyry omipona te, jomihpyry omi poe oserematoh kurã rĩko roropa mã toto.
25 — Aorihtyã ekepyry anapopyra oturuketõ mana. Tapose ahtao eya nuriame exĩko mana. Yrome jomiry omi poe tumy ekepyry apõko mana te, tyse te, tumũkuru te, turui te, takorony te, toryxiry tynioke pyra exikety rokene, enara.
26 Imeĩpo tukurikase ropa ahtao eraximãko 7me ẽmepyry.
27 Mame omõnõko zara pona Ytapyĩ taka tynekarory zahkatohme kure ehtohme ropa, aerohtohme ropa Ytapyĩ tao. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.
28 — Tymõkomoke exĩko oturuketõ mana: ywy ase toto mõkomoryme samo. Nono esẽme exipyra exĩko mã toto Izyraeu tõ nonory po: ywy ase toto nonoryme samo.
29 Ahno nekarohpyry, tonahsẽ tiriiku tõkehko te, inekarotyã tyyrypyrykõ korokapotohme te, zae pyra toehtohkõ korokapotohme roropa, oturuketõ napyryme exĩko. Ahno nekarohpyry ya Izyraeu tõ nonory po emero oturuketõ kyryryme exĩko.
30 Tonahsã apoipitoryhtao kure exikety tokarose ahtao ya morohne emero oturuketõ napyryme exĩko. Pão riryhtao ahno a, wyi ekeiryhtao eya xine apitorymã ekarõko mã toto oturuketomo a tynekaroryme ya, mame moro sã ahtao kure rokẽ itapyĩ taõkõ rĩko ase.
31 Tamoreme okyno toorihse ahtao te, torõ tõ roropa tosekase toto ahtao roropa onokyro a mokaro onõpyra oturuketõ mana.

45

Nono tapiakase Ritonõpo esaryme

1 Mame nono apiakaryhtao oya xine Izyraeu tõ esaryme, zokonaka apiakãko matose Ritonõpo Oesẽkõ esaryme. Moro nono zumo exiry ynara exĩko mana: toze kirometuru zokonaka mosa exiry te, 10 kirometurume ipuroroje exiry, jesaryme kurano.
2 Moro nono po Ritonõpo Tapyĩ Kurã esaryme exĩko mana, nono tahramehme 250 meturume mosa exiry, 250 meturume ipuroroje exiry, enara. Moro Tapyi esary zomye amerehme exĩko mana 25 meturume ipuroroje exiry.
3 Moro nono poe zokonaka tapiakasẽme exĩko toze kirometuru zokonaka mosa exiry, omame kirometuru ipuroroje exiry, enara. Moroto Ritonõpo Tapyĩ Kurã exĩko mana, Osa Kurã Kuhse, Ritonõpo esaryme moroto mana.
4 Sero nono zokonaka Ritonõpo poe kurãme exĩko Izyraeu tõ nonory po, tapiakase oturuketõ esaryme, Ritonõpo Tapyĩ Kurã tao erohketõ esaryme. Moroto exĩko itapyĩkõ mana; moroto roropa Ritonõpo Tapyĩ esary kurano.
5 Mame moro nono akorony toze kirometuru zokonaka mosa exikety te, 5 kirometuru ipuroroje roropa tapiakase Rewi ekyry tõ esaryme ehtohme, Ritonõpo Tapyĩ Kurã tao erohketõ esaryme. Moroto pata tõ exĩko mana mokaro esaryme ehtohme.
6 Osemyhto moro nono zokonaka kurã maro imepỹ nono ropa exĩko 12½ kirometuru mosa exiry te, 2½ kirometuru ipuroroje exikety tapiakase patame ehtohme emero rokẽ Izyraeu tõ esaryme ehtohme.

Nono tuisa esaryme

7 Izyraeu tõ nonory zokonaka tuisa nonoryme exĩko. Ritonõpo Tapyĩ Kurã nonory poe, pata tõ nonory poe roropa, tuisa nonoryme exĩko xixi omõtoh winakoxi tuna konõto Metiteraneu pona te, xixi tũtatoh wino tuisa nonoryme exĩko Izyraeu tõ nonory ehpiõkõ

pona. Xixi tũtatoh winoino xixi omõtoh pona moro nono mosa ehtoh oxisã mana toiro oxiekyry tõ nonory maro.
8 Sero nono zokonaka tuisa esaryme exĩko Izyraeu nonory po, imehnõ Izyraeu tõ nonory anapoipyra ynororo ehtohme; nono akoĩpyry nomõko mana emero imehnõ oxiekyry tõ esaryme.

Omoxĩ ehtoh kuhtopo
9 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Izyraeu tõ tamuximãkomo, epo hnae! Oorypyrykõ poko pyra ehtoko! Imehnõ onetapara ehtoko! Jamihme pyra exiketõ mõkomory anapoipyra ehtoko! Zae ehtoh poko rokẽ ehtoko! Ypoetory tõ anaropopyra ropa ehtoko toto nonory poe, ãko Ritonõpo Oesẽkõ mana.
10 — Zae omoxinety ke, zae ikuhtoh ke roropa osepekahtoko, mõkomo ekamotoko roropa.
11 — Toiro kiru arexi tõkehko miu karamame mana. Toiro rituru miu karamame mana.
12-14 — Ynara enehnõko matose onekarorykõme: tiriiku tapoise ahtao oya xine otupikõ poe 60me apoiryhtao toiro enehnõko matose onekarorykõme; sewata ahtao morararo, 60me apoiryhtao toiro enehnõko matose onekarorykõme. Azeite ahtao 100me apoiryhtao oya xine toiro enehtoko onekarorykõme.
15 Oeky tõ kaneru tõ Izyraeu nonory po, 200me ahtao toiro enehtoko onekarorykõme.
— Tiriiku tõkehko enehtoko, okyno tõ maro jahkatohme tytororo, onekarorykõme osepeme ehtohme, oorypyrykõ korokapotohme. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, morohne ripõko ase oya xine.
16 — Jomi poe tynekarorykõ arõko ahno mana emero Izyraeu tõ nonory po tutuisarykomo a Izyraeu tõ esemy a.
17 Mame okyno tõ ekarõko mokyro tuisa mana jahkatohme tytororo, tiriiku tõkehko maro te, uwa eukuru jehnahpyry maro, Izyraeu tõ nekaroryme emero. Moro rĩko mana Oseahmatoh Nuno Kasenato po te, oserematoh tonõ po te, imehnõ oseahmatoh po emero. Okyno tõ ekarõko mana tynekarorykõme iirypyrykõ korokapotohme, tiriiku tõkehko maro, okyno tõ zahkatohme tytororo te, tynekarory roropa osepeme ehtohme Izyraeu tõ rypyry korokapotohme.

Paxikoa poko
(Exutu 12.1-20)
18 Mame ynara tykase Ritonõpo:
— Ẽmepyry apitorymã po, nuno apitorymã po pui orutua kure exikety etapãko matose Ytapyĩ Kurã kurãkapotohme.
19 Mokyro munuru zokonaka apoĩko oturukety mana, oorypyrykõ korokapotohme. Mame moro munu rĩko mana Ritonõpo Tapyĩ omõtoh ehpiry pokona te, apoto apõ potyry 4mãkõ pona te, imehnõ omõtoh ehpio pokona zara po Tapyi Kurã tao.
20 Mame ẽmepyry 7mã po moro nuno po moro sã tyrĩko ropa matose imehnõ rypyry korokapotohme; otarame iirypyryme toehse mana tyyrypyry poko se pyra ahtao, otarame tuaro pyra mã ynororo. Mame moro ke Ytapyĩ Kurã kurãkãko matose.
21 — Mame ẽmepyry 14me ehtoh po nuno apitorymã po Oseahmatoh Paxikoa poko tyripitõko matose. 7me ẽmepyry aropõko matose wyi porutatoh maro pyra enahnõko matose.
22 Ẽmepyry osemazupu po Oseahmatoh poko, okyno ekarõko tuisa mana, pui orutua etapatohme tyyrypyry korokapotohme, ahno porehme rypyry korokapotohme roropa.
23 Kokoro rokẽ 7me ẽmepyry ae oseahmatoh poko toto ahtao okyno tõ ekarõko mana etapatohme tynekaroryme Ritonõpo Tosẽkomo a 7me pui orutua komo te, 7me kaneru tõ roropa atapuropyra exiketomo. Mokaro zahkãko mana tytororo. Kokoro rokẽ toiro poti roropa etapãko mana oorypyrykõ korokapotohme.
24 Pui orutua maro te, kaneru maro roropa totapase ahtao onekarorykõme tiriiku tõkehko ekarõko roropa matose 17½ riturume te, azeite 3 rituru maro.

Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko
(Rewitiku 23.33-43)
25 — Mame ẽmepyry 15me ehtoh po, nuno 7mã po Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko, okyno tõ ekarõko tuisa mana kokoro rokẽ 7me ẽmepyry ae oorypyrykõ korokapotohme te, moro saaro okyno tõ zahkãko mana tytororo te, moro saaro tiriiku tõkehko ekarõko mana tynekaroryme azeite maro, enara.

46

Tuisa oseahmatoh maro

1 Mame ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Moro omõtoh xixi tũtatoh wino tapurusẽme exĩko 6me ẽmepyry ae, yrome oserematoh ae totapuruhmakasẽme exĩko mana, Oseahmatoh Nuno Kasenato ae roropa.
2 Mame tuisa ytõko zara poe jarao osa omõtoh taka. Moro tao eraximãko mana xikihme omõtoh pũto, tynekarorykõ zahkatoh zano oturuketomo a; okyno zahkãko tytororo te, osepeme ehtoh zahkãko roropa mã toto, enara. Ritonõpo eahmãko tuisa mana moroto, mame tũtãko ropa mana. Moro omõtoh totapuruhmakasẽme exĩko mana kokonie pukuro pona.
3 Oseremateh po te, Oseahmatoh Nuno Kasenato po roropa tosekumuru po porohnõko imoihmãkõ mana Ritonõpo eahmaryme omõtoh ẽpataka.
4 Oseremateh po okyno tõ enehnõko tuisa mana jahkatohme tynekaroryme Ritonõpo a: toiro kaneru inunomo, 6me kaneru mũkuru tõ maro, emero atapuropyra exiketomo, jahkatohme tytororo.
5 Kaneru inunõ maro tiriiku tõkehko puhturu enehnõko roropa mana tynekaroryme Ritonõpo a, 17½ riturume ipuhturu. Kaneru mũkuru tõ maro ise toehtoh ekarõko roropa mana. Moro 17½ riturume ipuhturu maro 3 riturume azeite enehnõko roropa mana.
6 Oseahmatoh Nuno Kasenato po pui mũkuru enehnõko mana, kaneru inunõ maro, kaneru mũkuru tõ 6mãkõ maro atapuropyra exiketõ tynekaroryme.
7 Moro pui mũkuru maro te, kaneru inunõ maro 17½ riturume tiriiku puhturu enehnõko mana; mokaro kaneru mũkuru tõ maro ise toehtoh ekarõko tuisa mana. Moro 17½ riturume ipuhturu maro 3 riturume azeite enehnõko mana.
8 Mame tuisa ytõko ropa mana osa inunõ omõtoh kuroko omõtoh ae aomõtopõpyry samo.
9 — Mame Ritonõpo eahmary poko ahno oximõme toehse ahtao oseahmatoh poko, mokaro tomõse exiketõ omõtoh ae inikahpozakoxi tũtãko mã toto tũtatoh ae ikurenae tõtyhkase toto ahtao Ritonõpo eahmary poko. Mokaro tomõse exiketõ omõtoh ae ikurenae tũtãko mã toto omõtoh ae inikahpozakoxi. Tũtara ropa mã toto tomõtopõpyrykõ ae ropa, yrome moro omõtoh etonie ae tũtãko mã toto.
10 Mokyro tuisa omõnõko mana imoihmãkõ omomyryhtao; tũtãko ropa mana imoihmãkõ tũtary ropa ahtao.
11 Oseahmatoh poko tõximõse awahtao xine Ritonõpo eahmaryme, 17½ riturume tiriiku puhturu enehnõko matose pui mũkuru maro, pui pyra ahtao kaneru inunõ maro. Mame kaneru mũkuru tõ maro ise toehtoh ekarõko mã Ritonõpo eahmane. Moro 17½ riturume tiriiku puhturu maro 3 riturume azeite enehnõko roropa mana.
12 — Tynekarory enepyry se tuisa ahtao Ritonõpo a jahkatohme tytororo te, osepeme ehtohme ropa ahtao, omõtoh xixi tũtatoh wino zara pona Tapyi tao totapuruhmakasẽme exĩko mana aomõtohme. Tynekarory ekarõko mana tynekarory ekarory sã oseremateh ae, mame tutũtase ropa ynororo ahtao moro omõtoh tapurusẽme exĩko ropa mana.

Tynekarory kokoro rokene

13 Ynara tykase Ritonõpo:
— Ẽmepyry ae rokẽ kaneru mũkuru, toiro jeimamyry exikety atapuropyra exikety, zahkãko matose tytororo, onekarorykõme Ritonõpo a. Kokoro rokẽ morara tyrĩko matose.
14 Moro maro kokoro rokẽ 1½ kirume tiriiku apohpyry enehnõko matose onekarorykõme, toiro rituru azeite maro zoximatohme tiriiku maro. Jomi poe jũme moro ynyripohpyry rĩko matose.
15 Kaneru mũkuru, tiriiku maro apohpyry, azeite maro enehnõko matose kokoro rokene onekarorykõme Ritonõpo a jũme.

Tuisa poko nono esẽme exiry poko

16 Ynara tykase Ritonõpo:
— Tynonory ekaroryhtao tuisa a tumũkuru a tynekaroryme eya mokyro mũkuru esaryme exĩko mana tumy ekyryme aexiryke.
17 Yrome mokyro tuisa a tynonory ekaroryhtao typoetory a, moro nono exĩko ropa tuisa nonoryme ropa mana Jeimamyry Emyhpokatoh ropa toehse ahtao. Moro nono tuisa nonoryme mana jũme, imũkuru tõ maro.
18 Mokyro tuisa imepỹ nonory onupuxihkasaromepyra mana. Nono ekarory se ynororo ahtao tumũkuru tomo a, tynonory poe rokẽ moro ekarõko mana, ypoetory tõ onyryhmara ehtohme, inonory anapoipyra aehtohme roropa.

Kaxiri ahnotoh Ritonõpo Tapyĩ tao

19 Moromeĩpo mokyro orutua jaroase omõtoh pona osa tõ taka osenuhmatoh inikahpozakoxi. Moro osa tõ kurãme kehko nexiase oturuketõ esaryme. Mame osa tonepose ya osa kurãkõ poe xixi omõtoh wino.

20 Ynara tykase ynororo:

— Taro tõsẽ ahnõko oturuketõ mana ahno nekarotyã tyyrypyrykõ korokapotohme, zae pyra toehtohkõ korokapotohme; moroto tiriiku risẽ ekeĩko roropa mã toto ahno nekarohpyry. Morara ahtao Ritonõpo kyryry kurã anaropyra jarãnaka zara pona, imehnõ ryhmaryino.

21-22 Mame jaroase ynororo jarãnaka zara pona. Moroto asakoropane zarapohxikyry po zara tõ zumo hkopyra exiketõ enepoase ya 20 meturume mosa exiry, 15 meturume ipuroroje exiry.

23 Emero zara pitiko tapuruse topu risẽ ke. Mame moro apuru tõ pokona apoto esary nexiase.

24 Ynara tykase ynororo ya:

— Senohne tõsẽ ahnotohme mana, ahno nekarotyã ahnõko mã toto erohketomo Ritonõpo Tapyĩ tao.

47

Tuna tũtary Ritonõpo Tapyĩ tae

1 Mame jaroase ropa mokyro orutua Tapyi omõtoh pona. Moro poe Tapyi omõtoh zopino tuna tũtãko nexiase soesoekane sã exikety; sararakaneme ytõko nexiase xixi tũtatoh wino, moro Tapyi ẽmyty xixi tũtatoh wino nexiase. Moro tuna tũtãko nexiase Tapyi zopinoino, apuru ikurenae isararame ytõko apoto apõ kuroko ikurenaka.

2 Mame jaroase mokyro Tapyi nonory poe omõtoh ae inikahpozakoxi jarãnaka moro omõtoh pona xixi tũtatoh wino. Moroto tuna iporiry tutũtase omõtoh poe ikurenaka.

3 Tymarãke mokyro a tukuhse 500 meturume ikurenaka xixi tũtatoh wino. Tuna takuohpose ya ynororo, zueme pyra nexiase ypyrakũ pona rokene.

4 Moromeĩpo tukuhse 500 meturume ropa, moroto tuna zueme exiry jesekumuru pona toehse. 500 meturume ropa tuna zueme exiry ymetỹ eary pona nexiase.

5 Mame tukuhse ropa ynororo 500 meturume ropa, tuna zueme nexiase, anakuohsaromepyra exiase zuemehxo exiryke.

6 Ynara tykase ynororo ya:

— Ahno mũkuru, senohne emero eneko kure wenikehpyra oehtohme!

Naeroro jaroase ropa tuna ehpio pona ropa.

7 Toeporehkase jahtao morotona osenuhmase: moroto wewe tõ tuhke nexiase tuna ehpikuroko asakoro ro.

8 Mame ynara tykase ynororo ya:

— Sero tuna yhtõko xixi tũtatoh wino tuna Joatão kuaka, myaro tuna konõto Aorikyhpyry pona. Morotona toehse ahtao tuna sãme aexihpyry etyorõmãko mana tuna anusasame ehtohme.

9 Mame emero nono kuroko sero tuna ytoryhtao emero rokẽ onokyro tõ exĩko kana tõ maro. Tuna konõto Aorikyhpyry tunary rĩko sero tuna kure ropa, isene ehtoh enehnõko mana nono kuroko ytoryhtao.

10 Tuna enatyry Keti wino tuna enatyry Ekeraĩ pona kana anỹnanõ osenẽko mã toto tuna konõto ehpikuroko. Moroto tarãpa tõ rĩko mã toto xixi aka anorytohme. Moroto kana itamurume exĩko mana, tuhke tyotyoro kana tõ exĩko roropa tuna Metiteraneu kuaõ samo.

11 Yrome ikuhpo pitiko tõ kuao, pẽkamã kuao roropa tuna onukurãkara mana. Moroto rokẽ exĩko mana sautu ritohme.

12 Mame moro tuna asakoro ehpikuroko eperytaketõ emero rokẽ ahtãko mana. Zary tõ aremãpyra mana, eperytakehpyra moro wewe mã kehko. Emero nuno po epery tõ exisenã exĩko mã kehko, tuna oehkehpyra exiryke Ritonõpo Tapyĩ tae. Moro epery tõ tonahsẽme kurãme exĩko mana, zary tõ opime exĩko.

Nono ehpiõ exiketomo

13 Ynara tykase Ritonõpo:

— Ynara ononorykõ ehpio exĩko apiakatohme 12me oxiekyry tõ nonoryme; Joze ekyry tomo a asakoro zokonaka apoiryke.

14 Jomiry etapoase atamuru tomo a sero nono ekarory poko eya xine inonorykõme ehtohme. Naeroro seromaroro moro nono apiakatoko 12me oxisã oesarykõme ehtohme.

15 — Ehpio inikahpozakoxi ytõko xixi tũtatoh wino tuna konõto Metiteraneu poe pata Heterõ pona, onuhtoh Hamate pona pata tõ Zetate pona,

16 Perota maro te, Xipiraĩ maro (moroto irãnao pata Tamaxiku tuisary nonory maro pata Hamate tuisary nonory maro) pata Hatikõ maro (pata Haurã tuisary nonory ehpiõ po).

17 Naeroro nono ehpiõ inikahpozakoxi ytõko mana Metiteraneu poe xixi tũtatoh wino pata Enõ pona, Tamaxiku nonory Hamate nonory roropa inikahpozakoxi ehpiõme exĩko mã kehko.
18 — Ehpio xixi tũtatoh wino ytõko ikurenaka osa poe irãnao Tamaxiku tuisary nonory maro Haurã tuisary nonory maro. Tuna Joatão nono apiakãko mana Izyraeu nonory xixi omõtoh wino te, Kireate nonory maro xixi tũtatoh wino pata Tamara pona tuna konõto Aorikyhpyry pona roropa.
19 — Ikurenae nono ehpio ytõko ikurenaka, xixi omõtoh wino pata Tamara poe tutunake exikety Kate Meripa pona inikahpozakoxi Ejitu ehpikuroko tuna Metiteraneu pona.
20 — Ehpio xixi omõtoh wino tuna Metiteraneu me mana ytõko inikahpozakoxi osa pona onuhtoh Hamate poe xixi omõtoh wino.
21 — Moro nono apiakatoko oxiekyrymãkomo esaryme;
22 jũme oesarykõme exĩko mana. Ononorykõ apiakaryhtao oya xine imehnõ nonory põkõ amaro xine toehse ahtao toemũkuase ynaroro ahtao taro, nono apoĩko roropa mã toto tosarykõme. Mokaro rĩko matose Izyraeu tõ riry samo, nono menekatoh apoĩko mã toto asã xine Izyraeu tõ maro.
23 Imehnõ nonory põkõ emero amaro xine exiketõ nono apoĩko mã toto tosarykõme Izyraeu tõ oxiekyry tõ maro, moroto mokaro maro toehse toto exiryke. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, oturuno.

48

Izyraeu tõ nonory apiakary

1-7 Nono ehpio inikahpozakoxi ytõko xixi tũtatoh winakoxi tuna konõto Metiteraneu poe pata Heterõ pona, onuhtoh Hamate pona, pata Enom pona, Tamaxiku tuisary nonory ehpio pona Hamate maro. Emero Izyraeu tõ oxiekyry tõ nono apoĩko mã toto nono ehpiõ poe xixi tũtatoh winoino tuna konõto Metiteraneu pona, xixi omõtoh pona, atakenaka inikahpoino ikurenaka: Tã te, Asea te, Napatari te, Manase te, Eparaĩ te, Rupẽ te, Juta, enara.

Nono Ritonõpo esaryme

8 Mame Juta nonory ehpio poe nono tapiakasẽme exĩko nono kurãme ehtohme. Inikahpoe ikurenaka moro nono ipuroroje 12½ kirometurume exĩko. Xixi tũtatoh wino poe xixi omõtoh pona moro nono mosa ehtoh oxisã tapiakasẽme exĩko mana nono tokarose aexityã samo oxiekyry tomo a. Ritonõpo Tapyiny moro rãnao exĩko mana.
9 Moro nono rãnao nono tapiakasẽme exĩko Ritonõpo esaryme 12½ kirometurume mosa exiry, 10 kirometurume ipuroroje exiry, enara.
10 Zokonaka moro nono kurã mã oturuketõ nonoryme exĩko: toto esary ehpiõkõ inikahpozakoxi te, ikurenae roropa 12½ kirometurume exĩko, ehpio kõ xixi tũtatoh wino te, xixi omõtoh wino roropa 5 kirometurume exĩko. Irãnao Ritonõpo Tapyĩ kurã exĩko mana.
11 Moro nono kurã tokarosẽme exĩko oturuketomo a Zatoke pakomotyamo a. Amonohkara jomihpyry omipona toh nexiase; imehnõ Izyraeu tõ maro pyra nexiase toto zae pyra ehtoh poko, imehnõ Rewi ekyry tõ sã pyra.
12 Morara exiryke nono tokarosẽme exĩko eya xine Rewi tõ ekyry nonory pũto, nono kurano, imepỹ nono kure ehtoh motye.
13 Rewi ekyry tõ roropa nono apoĩko mã toto tosarykõme mokaro oturuketõ nonory ehpio pũto, 12½ kirometurume mosa exiry, 5 kirometurume ipuroroje, enara.
14 Moro nono tapiakase Ritonõpo esary kurãme, kurehxo mana, imepỹ nonory kure ehtoh motye. Moro nono anapiakara matose, onekaropyra roropa matose imehnomo a tineru apoitohme, onymyakãmara roropa matose imepỹ ke, imehnõ esaryme exipyra mana ipunaka. Nono kurãme mana Ritonõpo esaryme exiryke.
15 Mame moro nono akoĩpyry 12½ kirometurume mosa exiry, 2½ kirometurume kurãme pyra mana. Emero rokẽ ahno esaryme exĩko mana. Moroto osesarĩko mã toto nono arykãko, enara. Patame exĩko moro rãnao mana,
16 tahramehme sã exĩko, 2.250 meturume mosa exiry, ipuroroje exiry, enara.
17 Pata zomye amerehme exĩko 125 meturume ipuroroje exiry.
18 Mame pata tyrikehse ahtao Ritonõpo nonory kurã pũto, moro nono akoĩpyry - 5 kirometurume mosa exiry, 2½ kirometurume ipuroroje exiry xixi tũtatoh wino te, 5 kirometurume mosa exiry, 2½ kirometurume ipuroroje exiry xixi omõtoh wino, moro nono arykãko mã toto pata põkomo tutupikõme.
19 Moro pata põkõ emero rokẽ oxiekyry tõ poe moro nono arykãko mã toto.
20 Morara exiryke moro nono emero tahramehme sã exĩko 12½ kirometurume mosa exiry, ipuroroje exiry, enara. Moro ao pata nonory exĩko mana.

Tuisa nonory

21-22 Mame Ritonõpo Tapyĩ esary tapiakase ahtao, oturuketõ nonory roropa, Rewi ekyry tõ nonory maro, pata nonory roropa tapiakase ahtao moro nonory 12½ kirometurume poe, nono akoĩpyry emero xixi tũtatoh wino moro nono akoĩpyry maro xixi omõtoh wino tuisa nonoryme exĩko. Xixi tũtatoh wino tuisa nonoryme exĩko Izyraeu nonory ehpio exikety pona, xixi omõtoh poe tuna konõto Metiteraneu pona. Inikahpozakoxi tuisa nonoryme exĩko mana Juta nonory ehpiry pona, ikurenaka Pẽjamĩ tõ nonory ehpikoxi pona.

Imehnõ oxiekyry tõ nonory

23-27 Moro nono kurã poe ikurenaka mokaro imehnõ oxiekyry tõ nonory apoĩko mã toto tosarykõme, Izyraeu tõ nonory ehpio poe xixi tũtatoh poe, xixi omõtoh wino tuna konõto Metiteraneu pona, atakenaka inikahpoe ikurenaka: Pẽjamĩ, Ximeão, Isakaa, Zepurõ, Kate, enara.

28 Mame Kate nonory ikurenaka exĩko mana xixi omõtoh wino pata Tamara poe typõke pixo exikety Kate pona, morotoino inikahpozakoxi xixi omõtoh wino Ejitu nonory ehpikuroko tuna konõto Metiteraneu pona.

29 Ynara tykase Ritonõpo:

— Moro sã nono apiakãko matose zokonaka ekarotohme Izyraeu tõ oxiekyry tomo a, ekarotohme typoenomo a, typakomotyamo a, enara.

Pata Jerusarẽ omõtoh tonomo

30-34 12me omõtoh nae exĩko pata Jerusarẽ pona omõtohme. Toiro apuru konõto mosa exiry 2.250 meturume exĩko; oseruao omõtoh nae exĩko, emero tosehke oxiekyry tõ esety ke. Omõtoh tonõ apuru inikahpozakoxi esehpãko oxiekyry tõ esety ae: Rupẽme, Jutame, Rewime, enara. Apuru ao xixi tũtatoh wino omõtoh tosehpasẽme exĩko Jozeme, Pẽjamĩme, Tãme, enara. Apuru ikurenaka omõtoh esety exĩko roropa Ximeãome, Isakaame, Zepurõme, enara. Apuru xixi omõtoh wino omõtoh esehpãko Kateme, Aseame, Napatarime, enara.

35 Moro apuru mosa exiry pata zomye tytororo 9 kirometurume exĩko mana. Mame moro pata esety taroino ynara exĩko mana: “Ritonõpo Kuesẽkõ taro mana.”

TANIEU
Daniel
Ekarotopo

Sero *Tanieu* tymerose juteu tõ etuarimaryhtao te, tyyryhmase roropa toto ahtao. Toto akorehmary se Tanieu nexiase penekehpyra toto ehtohme, onenetupuhkehpyra roropa toto ehtohme. Imeĩpo popyra exiketõ jamitunuru enahkapõko Ritonõpo mana. Mame tynonoke Izyraeu tõ exĩko ropa, imehnõ namotome pyra. Ekarõko:

1. Tanieu ehtopõpyry poko epe tõ maro Papironia po, morotona tarose toto exiryke namotome. Onenetupuhkehpyra toh nexiase, Ritonõpo omiry omipona roropa. Naeroro orẽpyra toehse tukuhse toto ahtao.

2. Ritonõpo enepotopõpyry Tanieu a: tuisa tõ poko tuarõtanohpotohme, orẽpyra toto ehtoh poko, toto enahkary ropa poko, enara. Imeĩpo Ritonõpo jamitunuru poe juteu tõ orẽpyra exĩko rahkene.

Sero pape ao

Tanieu ehtoh epe tõ maro *1.1—6.28*
Enepotopõpyry Tanieu a *7.1—11.45*
1. Onokyroimo asakoropane *7.1-28*
2. Kaneru te, poti maro *8.1—9.27*
3. Ritonõpo nenyokyhpyry *10.1—11.45*

Etyhpyryme ehtopo *12.1-13*

Juteu tõ nuasemãkõ Napukotonozo esao

1 Mame tuisame Jeoakĩ kynexine Juta tõ nonory po, mame oseruao jeimamyry taropose ahtao eya Juta tõ tuisaryme, tuisa Napukotonozo tooehse Papironia poe etonase Jerusarẽ põkõ maro. Isoutatu tomo a pata Jerusarẽ tomyehmase moro põkõ poremãkatohme.

2 Pata Jerusarẽ typoremãkapose Ritonõpo a Napukotonozo a. Ritonõpo Tapyĩ mõkomory, uuru risẽ tõkehko tarose roropa eya, Papironia pona, tyneponãmary eahmatoh taka tyritohme, mõkomo typyne exiketõ esaka. Ahno tarose roropa eya typoetoryme.

3 Mame typoetory Axipenaze tykohmase Napukotonozo a, tytapyĩ konõto poko erohketõ tuisary, ynara tyripose ynororo eya:

— Ynapoityã Izyraeu tõ wino, nuasemãkõ imenekako, tuisa tõ mũkuru tomo te, tamuximãkõ mũkuru tõ roropa.

4 Kurãkõ rokẽ imenekako, ahmitara exiketomo; tuaro exiketomo, tamorepase exiketomo, emese kure toto ehtohme jakorehmananõme ytapyĩ konõto tao. Toto amorepãko mase papironio tõ omiry poko, isekeremary waro toto ehtohme, imerory waro roropa toto ehtohme, tykase tuisa.

5 Mokaro nuasemãkõ tautuhmapose tuisa konõto a, kokoro rokẽ toto otuhtohme tynapyry saaro tõkuru jehnahpyry saaro roropa. Morarame oseruao jeimamyry taropose ahtao morohne poko mokaro erohpitory tuisa tapyĩ konõto tao.

6 Mame inymenekatyã maro Juta pakomotyã nexiase: Tanieu te, Anania te, Misaeu te, Azaria, enara.

7 Yrome tyoro tosehpase toto Axipenaze a: Peutesazaame te, Satarakeme, Mesakeme, Apete-Nekome, enara toh nexiase.

8 Mame tõsenetupuhse Tanieu tukurohtao, nuriame toexiry se pyra nexiase Ritonõpo nenеryme, tuisa zoty, eukuru jehnahpyry roropa poko pyra nexiase; morara exiryke toytose ynororo ekaropose Axipenaze a takorehmatohme tõsenetuputyry omipona aehtohme.

9 Ritonõpo poe Axipenaze osepeme nexiase Tanieu maro toehse, ỹme toexiry se nexiase imaro.

10 Yrome tuisa konõto zuno roropa Axipenaze nexiase, naeroro ynara tykase ynororo Tanieu a:

— Tuisa konõto nexiase anapyrykõ menekahpono, õkurukõ maro. Oenerykohtao eya jamihme hkopyra te, kure hkopyra roropa imehnõ sã pyra, yzehno exĩko mana, otarame jetapary opokoino xine.

11 Mame Tanieu toytose oturuse erase a, Axipenaze nyrihpyry typynanohneme, epe tõ oseruaõkõ maro. Ynara tykase ynororo erase a:

12 — Ajohpãme sã yna ikuhko 10me ẽmepyry. Tonahsã rokẽ ekaroko yna a yna napyryme, tuna maro yna okurume.

13 Mame 10me ẽmepyry taropose ahtao yna eneko imehnõ nuasemãkõ maro, tuisa zoty õnanõ maro, eukuru ẽnanõ maro tuisa mezã po. Mame yna eneryke oya zae ehtoh waro exĩko mase tyritohme yna a.

14 Ỹme mokyro erase nexiase, toto tukuhse eya 10me ẽmepyry.
15 Mame moro 10me ẽmepyry taropose ahtao mokaro 4mãkõ Izyraeu tõ nuasemãkõ kurehxo toh nexiase, jamihmehxo roropa, imehnõ nuasemãkõ tuisa nekarohpyry õnanõ motye.
16 Moro eneryke tyya tuisa nekarohpyry touse ropa mokaro 4mãkõ erase a, tuisa okuru roropa, otyro rokẽ ekarotohme eya xine.
17 Mame zuaro tyripose toto Ritonõpo a papironio tõ nymerohpyry poko, emero poko tuaro ehtoh roropa. Yrome Tanieu tuaro ehtoh tokarose Ritonõpo a osenehtohtoh põ poko zuaro ehtohme.
18 Morarame oseruao jeimamyry taropose ahtao tãtamorepatoh poko, tuisa Napukotonozo omihpyry ae ro, mokaro nuasemãkõ tarose Axipenaze a emero tuisa konõto ẽpataka.
19 Tõturuse ynororo toto maro yrome orẽpyrahxo Tanieu tõ nexiase epe tõ maro, Anania, Misaeu, Azaria, enara. Morara exiryke toerohpitose toto tuisa tapyĩ konõto tao.
20 Tuisa konõto tõturupose ahtao toto a emero rokẽ poko, tuaro toto ehtoh waro toehtohme tonese ynororo imehnõ motye kuhse tuaro Tanieu nexiase epe tõ maro. 10me tuarohxo mokaro 4mãkõ nexiase, imehnõ tuaro exiketõ motye, amorepananõ motye roropa Papironia po.
21 Mame tuisa tapyi konõto tao Tanieu ehse nexiase Papironia poremãkatoh pona Xiro, Perexia esemy a.

2

Napukotonozo osenehtopõpyry poko

1 Morarame asakoro jeimamyry taropose ahtao Napukotonozo a tuisame toexiry poko, Papironia esẽme toehtoh poko, tõsenehse ynororo koko. Torẽtyke toehse ynororo tõsenehtopõpyry poko, nyhsaromepyra toehse.
2 Naeroro tuaro exiketõ tonehpose tyya, oremime exiketomo te, pyaxime exiketomo te, xirikuato poko atamorepaketõ maro ekaropotohme eya xine tõsenehtopõpyry poko. Toeporehkase toto ahtao tuisa ẽpataka,
3 tõturupose ynororo eya xine:
— Tõsenehse ywy, torẽtyke toehse ywy moro poko. Oseremara ase zuaro pyra jahtao, oty kary se moro josenety? tykase.
4 Ynara tykase toto tuisa a aramaiku omiry ae:
— Tuisa, jũme isene exikehpyra exiko! Õsenehtopõpyry ekaroko yna a, mame tuaro ehtoh ekarõko oya ynanase, tykase toto.
5 Yrome ynara tykase tuisa eya xine:
— Ekarorohxo oya xine, amarokõ josenehtopõpyry ekarõko matose ya, jamorepãko roropa matose oty kary moro josenehtopõpyry. Onekarosaromepyra awahtao xine asahsahkapotorỹko ase emero porehme. Atapyĩkõ kararahpõko roropa ase, tykase ynororo eya xine.
6 — Mãpyra josenehtopõpyry ekaroryhtao ya te, jamoreparyhtao roropa oya xine moro katoh poko, mõkomo kurã ekarõko ase oya xine, tuisamehxo oritorỹko roropa ase. Morara exiryke josenehtopõpyry ekarotoko ya, tuaro ehtoh roropa moro katoh poko, tykase tuisa.
7 Mame tozuhse ynororo tuaro exiketomo a emero. Ynara tykase toto:
— Kaxiko omoro õsenehtopõpyry yna a, mame moro etaryhtao enetupuhnõko ynanase, ourũko ynanase, tykase toto.
8 Tozuhse toto tuisa a, ynara tykase ynororo:
— Zuaro ase onyrirykõ poko. Jakorekehkãko matose josenetupuhtoh waro oexirykõke,
9 josenehtopõpyry onekaropyra ya awahtao xine, awãnohtorỹko ase emero, oxisamo. Oxisã matose porehme, atakorehmãko matose jenekunohtohme, ajohpe oexirykõke, zae pyra õmirykõ exiryke, eraximãko matose, okynahtao ityoromatohme. Josenehtopõpyry ekarotoko ya, morarame tuaro oehtohkõ waro exĩko ywy. Moro tuaro ehtoh ekarory waro oehtohkõ enetupuhnõko ase.
10 Mame ynara tykase mokaro tuaro exiketõ tuisa a:
— Õsenehtopõpyry waro pyra ynanase. Sero nono po onyripory riry waro exiketõ pyra mana ipunaka. Morara exiryke tuisa tõ sero nono po, tuisamehxo toto ahtao ro morara onyripopyra mã toto typoetory tomo a, tuaro exiketomo a te, pyaxiamo a te, xirikuato poko zuaro exiketomo a, enara.
11 Tuisa, tyripory se oehtoh riry waro pyra sero nono põkõ mã ipunaka. Otarame ritõ kõ moro waro mã toto. Yrome taro arypyra mana sero nono po ahno tõ maro.

12 Morara kary etaryke tyya tyekĩtapãse tuisa yronymyryme, tuaro exiketõ emero totapapose eya Papironia põkomo.
13 Mame tuisa nyripohpyry tokarose emero netaryme, moromeĩpo toytose toto Tanieu tõ enehse epe tõ maro, toto orihmapotohme roropa repe.

Osenehtopõpyry enepory Ritonõpo a

14 Mame soutatu tõ tuisary Arioke kynexine. Eya tuaro exiketõ emero totapapose Papironia tuisary konõto a. Naeroro tomeseke sã Tanieu toytose
15 oturupose Arioke a, ynara tykase:
— Oty katohme takorehmananõ zehno nexĩ tuisa, toto etapary se toehse? tykase Tanieu.
Mame Tanieu turuse Arioke a morara ehtopõpyry poko.
16 Naeroro toytose Tanieu oturuse tuisa maro eraximatohme pitiko. Ỹme tuisa kynexine eraximatohme, zuaro Tanieu ehtohme aosenehtopõpyry enetupuhtoh poko.
17 Mame toytose Tanieu tytapyĩ taka. Tope tomo a tokarose emero, Anania a te, Misaeu a, Azaria a, enara.
18 — Oturutoko Ritonõpo kapu Esemy a, tykase Tanieu eya xine, — kypyno xine aehtohme, tuisa osenehtopõpyry enepotohme kyya xine, orihpyra kuehtohkõme mokaro tuaro exiketõ Papironia põkõ maro.
19 Mame moro kohmamyry ae tõsenehse Tanieu Ritonõpo poe. Moro ae tuisa osenehtopõpyry tonepose Ritonõpo a, moro enetupuhpotoh roropa. Naeroro Ritonõpo toahmase Tanieu a,
20 ynara tykase:
— Ritonõpo Kuesẽkõ seahmatone.
“Kure mase,” kakehpyra sehtone eya, jũme.
Tuaro exiketyme mã ynororo, jamihme exiketyme roropa!
21 Xixi esẽme mana, nuno roropa, xirikuato tõ roropa;
xixime ehtoh eina myakamãko mana konopome ehtohme roropa.
Tuisa tõ tuisame exĩko Ritonõpo poe,
toto poremãkapõko roropa mana.
Tuaro exiketõ tuaro exĩko Ritonõpo poe,
tãtamorepary se exiketõ amorepãko mana.
22 Osenepyra aexityã enepõko mana,
tokare pyra aexityã aryhnaka tyrĩko roropa mana,
zonemyhpyry waro roropa mana koko ahtao ro,
zomye saereme mana.
23 Ritonõpo, ytamuru tõ Esemy,
“Kure mase,” ãko ase oya,
oeahmãko ase.
Tuaro kyrino, orẽpyra jehtohme.
Yna omiry etaryke oya, kuezuhno;
tuisa zuaro se ehtoh menepõ ya.

Tuisa osenehtopõpyry ekarory poko Tanieu a

24 Mame toytose Tanieu Arioke zupise, soutatu tõ tuisary. Eya tuaro exiketõ totapapose tuisa konõto a Papironia põkomo. Ynara tykase Tanieu eya:
— Arioke tuaro exiketõ onetapara exiko. Kuaroko oturuse tuisa konõto a. Aosenehtopõpyry ekarõko ase eya.
25 Axĩ Tanieu tarose Arioke a tuisa esaka, ynara tykase ynororo eya:
— Mose enehno oya, juteume exikety, kynenepyhpyrykõ opoetoryme. Õsenehtopõpyry ekarõko oya mana, enetupuhtoh roropa, tykase.
26 Tuisa tõturupose Tanieu a, esety akorony Peutesazaame kynexine, ynara tykase ynororo:
— Ajohpe pyra, josenehtopõpyry ekarory waro mah? Oty kary se moro josenety? Moro ekarory waro roropa mah? tykase.
27 Tanieu a tozuhse, ynara tykase ynororo:
— Tuaro exiketõ pyra mana, pyaximãkomo te oremime exiketomo te, xirikuato poko atamorepaketomo, moro ekarory waro exiketõ pyra ipunaka, naeroro tuaro se oehtoh onekarosaromepyra mã toto.
28 Yrome Ritonõpo Kapuaõ tuaro Exiketyme mana, õsenehtopõpyry ekarory waro mana. Ãmorepary se toexiryke taosenehkapose mase eya, imeĩpo ehtoh poko zuaro oehtohme. Seromaroro, tuisa, õsenehtopõpyry ekarõko ase oya, Ritonõpo nekarohpyry oya tynyhse awahtao õsenetoh ae:

29 — Onyhtoh po awahtao, osenetupuhnõko mexiase imeĩpo ehtoh poko. Mame Ritonõpo, emero waro exikety, tuaro oexiry se nexiase imeĩpo ehtoh poko.
30 Tamorepase ywy eya õsenehtopõpyry poko imehnõ motye tuarohxo jexiryke pyra, yrome tuaro oehtohme õsenehtopõpyry poko, tuaro oehtohme roropa õsenetupuhtopõpyry tõ poko.
31 — Tuisa Napukotonozo, ahno panõ tonese oya õsenety, orutua konõto samo, xikihme, oẽpataka. Zemi ãko nexiase, mokyro eneryke oya tõserehse sã mexiase.
32 Zupuhpyry uuru kurã risẽ sã nexiase oxikone. Ipuropuru parata risẽ sã nexiase apory maro. Zuakuru, ãtykyry maro metau risẽ sã nexiase.
33 Jaxiry kurimene risẽ sã nexiase. Ipupuru kurimene maro orino risẽ sã nexiase, osehta nexiase moro.
34 Mame mokyro ahno panõ eneryhtao oya topu toehkohse sã ypy poe tamoreme, oma ke pyra nehkotyase. Moro topu toepukase mokyro pupuru pona orino maro kurimene otoxie exiketomo, natakuhmoase.
35 Axĩ moro kurimene orino maro te, metau te, parata te, uuru roropa tãtakuhmose. Akumurume toehse, tiriiku pihpyry samo, tarose emero tyryrykane a, atakoinohpyra toehse kehko. Mame moro topu tahtase, zumohxo toehse ypy sã konõto. Nono typehse ike.
36 Morara õsenehtopõpyry nexiase, tuisa. Mame moro enetupuhtoh ekarõko ase oya seromaroro, tykase Tanieu.
37 Tuisa, imehnõ tuisa tõ emero motye jamihme mase, Ritonõpo Kapu Esẽ omi poe tuisame mase. Ipoe rokẽ orẽpyra mase, imehnõ esẽme mase, tuisamehxo mase.
38 Ritonõpo nekarohpyryme tuisa konõtome mase sero nono põkõ tuisaryme porehme te, onokyro tõ esẽme te, torõ tõ esẽme roropa. Omoro mase, mokyro zupuhpyry uuru risẽ samo.
39 Imeĩpo tuisame oehtoh tõtyhkase ahtao imepỹ tuisame exĩko omyakãme jamihme hkopyra exikety; moromeĩpo imepỹ ropa tuisame exĩko, metau risẽ samo, sero nono põkõ esẽme exĩko porehme.
40 Morarame imepỹ ropa tuisame exĩko, 4mano sero nono esẽme porehme. Kurimene sã jamihme exĩko mana, otyro kararahnõko, akuhmõko emero. Moro saaro mokyro imehnõ pata tõ poremãkapõko mana, pata tõ pahnõko mana, toto enahkapõko mana.
41 Mokyro orutua panõ onenehpyry pupuru, ipuhxikyry roropa zokonaka kurimene nexiase, zokonaka roropa orino. Moro enetupuhtohme mana, moro tuisame ehtoh tapiakasẽme exĩko mana. Jamihme exikety nae exĩko kurimene risẽ sã repe, yrome tonese oya moro kurimene toxie nexiase orino maro.
42 Moro ipuhxikyry zokonaka kurimene, zokonaka orino nexiase. Morara kary: moro tuisame ehtoh zokonaka jamihme exĩko mana, yrome zokonaka jamihme pyra exĩko mana.
43 Orino maro kurimene otoxie tonese oya. Morara kary: tuisa tõ pytãko mã toto imehnõ tuisa tõ ẽxiry maro osepeme imehnõ nonory põkõ ehtohme repe. Yrome orino maro kurimene osexihpyra sã mana, morararo mokaro okynã pyra oximaro exĩko mã toto.
44 Mame tuisame mokaro ahtao ro, Ritonõpo Kapu Esẽ tuisame toehtoh enepõko mana, jũme tuisame exikehpyra ehtohme; imehnõ mã onyporemãkaposaromepyra exĩko mana. Mãpyra imehnõ tuisa tõ porehme enahkapõko mã ynororo jũme tuisame toehtohme.
45 Morara ãko moro onenehpyry topu tapiakase ahtao ypy poe tamoreme, onypurohmara ahtao ahno a. Mame moro topu a orutua panõ totapase kurimene risemy te, metau te, parata te, orino te, uuru risemy, enara. Ritonõpo Imehxo Exikety imeĩpo ehtoh enepõko oya mana. Moro sã nexiase õsenehtopõpyry. Moro sã mã enetupuhtoh kehko, tykase Tanieu eya.

Tanieu ritopõpyry imehxo tuisa a

46 Mame Napukotonozo typorohse tosekumuru po Tanieu ẽpataka ẽmyty po nono pokoxi. Tanieu eahmaryme tynekarory tonehpose eya ixtaratu tõkehko zahkatohme.
47 Ynara tykase ynororo Tanieu a:
— Ritonõpo Oesẽkõ ajohpe pyra mana, imehnõ ritõ emero motye mana, jamihmehxo mana, tuisa tõ emero esẽme mana. Zuaro toehse ywy, ynoro rokẽ mã tupimãkõ poko ahno tuarõtanohpõko mana, josenehtopõpyry waro tyripose omoro eya, enara.
48 Morarame Tanieu tuisamehxo tyrise eya. Mõkomo typyne exiketõ tokarose roropa eya. Kowenatume Tanieu tyrise eya Papironia nonory tuisaryme, tuaro exiketõ emero tuisaryme tyrise roropa ynororo eya.
49 Morarame tokaropose ahtao Tanieu a, Satarake tõ tyripose tuisa a kowenu akorehmananõme Mesake maro te, Apete-Neko, enara. Kowenu maro toerohse toto Papironia nonory po; Yrome Tanieu, tuisa tapyĩ konõto tao nexiase.

3

Ahno panõ uuru risemy

1 Mame ahno panõ tapuhpose Napukotonozo a uuru risemy, kae exiry 27 meturume, ipuropuru 2,70 meturume. Moro tyripose eya xikihme ona amimomã pata Tura po, Papironia nonory po.

2 Moromeĩpo tõmiry taropose eya pata tõ pona kowenatu tõ oximõtohme pata esã maro te, kapitão tõ maro te, juize tõ maro te, kowenu tinerũ kurãkananõ maro te, terekatu tõ maro te, akorehmananõ maro te, tamuximãkõ maro emero oseahmatoh taka, tuisa nyripohpyry enepotoh poko.

3 Toeporehkase toto emero oximõme. Xikihme toehse toto tuisa nyripohpyry ẽpataka eahmary eraximaryme.

4 Mame oseahmatoh aporesemyry omiry totase eya xine. Myatoko ynara tykase ynororo:

— Imoihmãkomo, imeimehnõ nonory põkomo, imeimehnõ omiry waro exiketomo, kutuisarykõ omiry etatoko:

5 Rue tõkehko etopitoryhtao, rueimo tõkehko te, paratu panõ kõ maro te, rira tõ maro te, haapa tõkehko osetoryhtao, oporohtoko oesekumurukõ po nono pokoxi tuisa Napukotonozo nyrihpyry uuru risẽ ẽpataka eahmatohme.

6 Porohpyra exiketõ tosekumuru po, mokyro oneahmapỹ tomasẽme exĩko mana axiny apoto konõto htaka, jahkatohme, zemĩmã htaka, tykase aporesemyry tuisa omi poe.

7 Morarame rueimo tõkehko tõsetopitose ahtao, tosekumurukõ po typorohse imoihmãkomo mokyro ahno panõ, uuru risẽ eahmatohme.

Aomipona pyra Tanieu epe tõ ehtopõpyry

8 Morara ahtao juteu tõ tyhxiropitose Papironia põkomo a.

9 Ynara tykase toto tuisa Napukotonozo a:

— Tuisa, jũme isene exikehpyra exiko!

10 Ynara mykahxo puhko: "Rueimo tõkehko etananõ, paratu tõ maro, rira tõ maro, haapa tõ maro etaryhtao emero oesekumurukõ po porohnõko matose, uuru risẽ ahno panõ eahmatohme," mykahxo puhko!

11 Moro omipona pyra exiketõ ahtao tomasẽme exĩko mã toto apoto htaka zemĩmã htaka.

12 Yrome juteu tõ nae onyrityã Papironia nonory tuisaryme repe. Mokaro esetykõ Satarake te, Mesake te, Apete-Neko, enara, õmiry omipona pyra exiketomo. Oneponãmary oneahmara mã toto, onyripohpyry uuru risẽ ẽpataka porohpyra mã toto tosekumurukõ po eahmatohme.

13 Morara kary etaryke tyya tyekĩtapãse Napukotonozo. Satarake tõ tonehpose tyya, Mesake maro te, Apete-Neko maro.

14 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Ajohpe pyra hnae ynyripohpyry uuru risẽ oneahmara matokene? Yritõ oneahmara roropa hmatou?

15 Seromararo etatoko pahne: rueimo tõkehko osetopitoryhtao oesekumurukõ po typorohse awahtao xine ynyripohpyry uuru risẽ eahmatohme, kure. Mãpyra porohpyra awahtao xine, axĩ tomasẽme exĩko matose apoto htaka, zemĩmã htaka. Morara ahtao onoky ritõ opynanohtorỹko nae? tykase tuisa eya xine.

16 Mame tozuhse ynororo Satarake tomo a, Mesake te, Apete-Neko maro, ynara tykase toto:

— Tuisa, osewomara ynanase.

17 Morara toehse ahtao, Ritonõpo yna Esẽ yna ewomary se tahtao yna ewomãko mana, tomase yna ahtao apoto htaka. Yna pynanohnõko mana yna onyryhmara oehtohme.

18 Mãpyra yna onypynanohpyra Ritonõpo ahtao ro tuaro exiko tuisa, oneponãmary oneahmara ynanase, onyripohpyry uuru risẽ oneahmara roropa ynanase, tykase toto.

Nuasemãkõ oseruao apoto htao

19 Morara kary etaryke tyya mokaro oseruaõkõ zehno toehse tuisa Napukotonozo. Ẽmyty kamirarame toehse, toto zehno aexiryke. Moro apoto tyripose eya axituhxo 7me typokõmase ehtopo.

20 Moromeĩpo soutatu tõ jamihme exiketõ taropose eya Satarake tõ myhtohme, Mesake te, Apete-Neko roropa ẽmatohme apoto htaka apoto ẽ aka.

21 Mokaro oseruao nuasemãkõ, tupoke toh nexiase, tyxapeuke roropa tymyhse eya xine, mame tõmase eya xine apoto htaka apoto ẽ aka.

22 Tuisa omihpyry omipona toh nexiase, moro apoto jamihme nexiase tykemehtopose tuisa a exiryke; morara exiryke mokaro soutatu tõ, juteu tõ ẽmahpõkõ tyahkase apoto a nexiase, toorihse toto.
23 Tymyhse ahtao mokaro juteu tõ Satarake te, Mesake te, Apete-Neko, toepukase apoto zemĩmã konõto htaka.
24 Morohne emero enẽko Napukotonozo nexiase. Mõtoino rokẽ towõse ynororo tõserehse samo, tõsenuruhkase ynororo, tõturupose ynororo takorehmananomo a:
— Oseruao tokoh orutua kõ onẽmara sytatokẽ apoto htaka? tykase.
— Ỹ, tykase toto tuisa a.
25 — Otara nexino? Otãto asakoropane ahno enẽko ywy ytoytõko, tymyhpokase apoto ẽ ao? tykase tuisa, tõturupose. Ytoytõko mã toto apoto htao! Onyahkara toehse. Mokyro asakoropane exikety enẽko ase Ritõ mũkurume samo.
26 Mame tuisa Napukotonozo eponarohme sã toytose apoto ẽ omõtoh pũtokoxi. Tykohtase ynororo:
— Satarake, Mesake, Apete-Neko, Ritonõpo Imehxo Exikety poetory tomo! Otũtatoko moro tae! Osehtoko xiaro!
Tutũtase toto oseruaõkõ apoto ẽ ae.
27 Mame toto enese tooehse tuisa tomo emero, tamuximãkõ maro. Toto onyahkara apoto ehtopõpyry tonese eya xine. Zũsetykõ zahpyra nexiase mõtohxo kara ipunaka. Zupõkõ roropa zahpyra nexiase, orexĩto pore pyra roropa nexiase ipunaka.
28 Opore ynara tykase Napukotonozo:
— Kure rukukuh na Satarake tõ Esemy, Mesake maro te, Apete-Neko maro. Mokyro eahmatoko! Inenyokyhpyry tonyohse eya moxiã pynanohtohme, tonetuputyryke eya xine. Jomihpyry omipona pyra toehse toh nexiase; toorikyrykõ zuno pyra toehse toto, tosekumurukõ po porohpyra toehse, Ritonõpo tosẽkõ omipona rokẽ toehse toto.
29 Morara exiryke ynara tyripõko ase emero pata põkomo a te, emero ahno a, emero nono põkomo a, emero rokẽ omiry waro exiketomo a roropa: Ritonõpo, Satarake tõ Esẽ onykerekeremara ehtoko, Mesake maro, Apete-Neko, enara. Ikerekeremaryhtao tysahsahkasẽme exĩko mana, itapyĩkõ typahsẽme exĩko roropa mana. Ynara exiryke, imepỹ pyra exiryke, Ritonõpo mokaro Esẽ panono, typoetory tõ pynanohneme roropa mana.
30 Moromeĩpo Satarake tõ tuisamehxo tyrise Napukotonozo a Mesake maro te, Apete-Neko maro, enara Papironia nonory po.

4

Tuisa Napukotonozo tõsenehse ropa

1 Tuisa Napukotonozo naropohpyry ahno tomo a emero porehme, imeimehnõ nonory põkomo a te, imeimehnõ omiry waro exiketomo a:
— Kure pãna matou?
2 Ourukõ se ase, Ritonõpo Imehxo Exikety nyrihpyry kurã poko ya tyjamitunuru ke.
3 Kure kuhse ijamitunuru mana, inyrityã osenuruhkatohme mana! Tuisame imehxo exikehpyra mana, tuisame aexiry jũme enahpyra mana.
4 — Ywy, Napukotonozo, kure rokẽ ytapyĩ konõto tao exiase. Tãkye exiase.
5 Yrome koko tõsenehse ywy, moro pokoino torẽtyke toehse ywy. Tõserehse sã ywy josenehtopõpyry poko.
6 Morara exiryke tuaro exiketõ emero Papironia põkõ tonehpose ya josenehtopõpyry poko tuaro ehtoh ekarotohme ya repe.
7 Tooehse toto ya, tuaro exiketomo te, pyaxime exiketomo te, xirikuato poko tuaro exiketomo te, oremime exiketõ roropa, enara. Eya xine josenehtopõpyry ekaroase repe. Yrome moro enetupuhtoh onekarosaromepyra toh nexiase.
8 Mame etyhpyryme Tanieu tooehse. Esety akorõ Peutesazaame mana, tosehpase ya yneponãmary eahmaryme ya. Yrome Ritõ tõ zuzenu kurã imaro mana, naeroro josenehtopõpyry ekaroase eya. Ynara ase eya:
9 "Etako pahne Peutesazaa, pyaxime exiketõ tuisaryme mase, zuaro ase, ritõ tõ zuzenu kurã amaro mana. Morara exiryke zuaro pyra imehnõ ehtoh waro mase. Josenehtopõpyry ekarõko ase oya, ipoko enetupuhtoh ekarotohme ya.
10 Nyhnõko exiase jynyhtoh tao, mame tõsenehse ywy. Wewe konõto sã enease, kaetokohxo exikety, tarykase sã nexiase sero nono rãnao.
11 Tahtase sã kaetokohxo, kapu pokona samo mosahxo exikety. Moino moro wewe tonesẽme nexiase nono põkomo a porehme.
12 Moro wewe ary enekurã sã nexiase, topere roropa itamurume nexiase, ipoko nono põkõ emero enahnõko sã toh nexiase. Onokyro tõ tooehse oseremase moro wewe zopikoxi,

jerutume potu exiryke. Tymỹkõ tyrise torõ tomo a amoriry tõ pokona. Epery tonahse isene exiketomo a emero.
13 "Mame Ritonõpo nenyokyhpyry sã enease yhtõko kapu poe. Osenuhmãko, emero enẽko
sã exiase, josenetyryhtao.
14 Ynara tykase sã ynororo opore:
'Moro wewe akohtoko,
amoriry tõ ihkohtoko,
zarỹkatoko ipahtohme,
epery tõ roropa ipahtoko.
Onokyro tõ erehtoko, oseremaketomo jerutumã po exiketomo,
torõ tõ roropa erehtoko amoriry tõ po exiketomo.
15 Yrome ãtykyry inomotoko, imity tõ roropa;
morohne imyhtoko keti kurimene risẽ ke te, metau risẽ ke roropa, onahpoty rãnao, ona po.
Morarame konopo oehnõko mana moro wewe ãtykyry pona, mokyro orutua pona.
Onahpoty enahnõko mana okyno tõ samo.
16 Ahno osenetupuhtoh sã pyra exĩko mana,
okyno sã osenetupuhpitõko mana;
7me jeimamyry aropõko mana moro saaro.
17 Moro mã Ritonõpo nyripohpyryme mana,
tokarose inenyohtyamo a,
sero nono põkõ enenanõ kapu poe,
zuaro emero ehtohme,
Ritonõpo Kapu Esẽ rokẽ tuisa tõ emero esẽme mana sero nono po.
Tynymenekatyamo a tuisame ehtoh ekarõko mana,
tuisame pyra toto ahtao ro ipunaka.'
18 "Moro nexiase josenehtopõpyry. Yrome otara ãko nae? Tuaro exiketõ emero zuaro pyra nexiase toto. Moro enetupuhtoh onekarosaromepyra toh nexiase. Yrome omoro, Peutesazaa, moro enetupuhtoh ekarory waro mase ritõ tõ zuzenu kurã amaro exiryke. Naeroro kuruko josenehtopõpyry enetupuhtoh poko."

Tanieu nekarohpyry

19 Morara kary etaryke Tanieu a, esety akorõ Peutesazaa, tõserehse ynororo, otupĩko rokẽ kynexine aporo. Mame tuisa ynara tykase:
— Peutesazaa, torẽtyke pyra exiko moro josenehtopõpyry poko, moro enetupuhtoh poko roropa.
Yrome ynara tykase Tanieu:
— Tuisa, kurehxo ya exiry, õsenehtopõpyry opoko pyra ahtao, oepetõkara poko ahtao!
20 Moro wewe onenehpyry ahtãko kaetokohxo, kapu pokona samo, mosa exikety, moino moro wewe enẽko sero nono põkõ nexiase emero.
21 Zary kurã sã nexiase, topere roropa itamurume nexiase. Sero nono põkõ emero ipoko tõtuhse sã toh nexiase. Onokyro tõ tõseremase zopino jerutume potu exiryke. Tymỹkõ tyrise torõ tomo a amoriry tõ pokona.
22 — Moro wewe opoko enetupuhtoh nexiase. Tuisamehxo toehse mase, jamihme roropa. Pata tõ esẽme mase sero nono etyhpyry pona, kapu pona sã roropa.
23 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry sã menease emero eneneme, yhtõko kapu poe. Ynara tykase ynororo: "Wewe akohtoko, amoriry tõ isahkatoko emero, yrome ãtykyry inomotoko imity tõ maro. Imyhtoko keti ke, kurimene risẽ ke, metau risẽ ke roropa, moroto rokẽ aehtohme, onahpoty rãnao, ona po. Mame mokyro orutua tahxikure exĩko mana axitaku ke. Onahpoty enahnõko mana okyno tõ samo. 7me jeimamyry aropõko mana morara ehtoh poko."
24 Morarame tõturuse ro Tanieu, ynara tykase ynororo:
— Seromaroro moro enetupuhtoh ekarõko ase oya. Õsenehtopõpyry ãmorepatoh nexiase Ritonõpo Kapu Esẽ a taroino ehtoh poko oya, tuisa.
25 Atapyĩ tae aaropõko mana, mya ahno winoino, onokyro tõ rãnao exĩko mase. Pui sã onahpoty enahnõko mase, jarao rokẽ nyhnõko mase, axitaku oehxikãko mana. Morara exĩko mase 7me jeimamyry pona, Ritonõpo Imehxo ehtoh enetuputyry ponãmero oya. Tuisa tõ Esẽme mana, emero sero nono põkomo, tuisame orutua rĩko roropa mana, ise tahtao.
26 Ritonõpo nenyokyhpyry omi poe moro wewe ãtykyry tynomose imity maro, ynara enetupuhtohme mana: tuisame exĩko ropa mase, Ritonõpo Imehxo Exiketyme tonetupuhse oya ahtao, moro ekaroryhtao roropa oya imehnõ netaryme.

27 Tuisa, etako pahne jomiry: Oorypyry irumekako, zae ehtoh poko rokẽ exiko; imehnõ onyryhmara exiko, tymõkomokãkara akorehmako. Morara awahtao, otarame okynahxo isene exĩko mase torẽtyke pyra, tãkye rokene.
28 Morarame, morara emero toehse rahkene Napukotonozo a.
29 12me nuno taropose ahtao ytoytõko nexiase zara po, kae, tytapyĩ konõto tao, pata Papironia po,
30 Mame ynara tykase ynororo:
— Zumo potu sero pata Papironia! Yjamitunuru ke senohne tyrise ya tuisa konõto esaryme, tuisa imehxo jehtoh enepotohme imehnomo a, orẽpyrahxo jexiryke.
31 Morara ãko ro tuisa nexiase imepỹ omiry etaryhtao eya kaino, ynara tykase:
— Etako pahne, tuisa Napukotonozo, tuisame oexiry nenahno.
32 Atapyĩ tae taroposẽme exĩko mase, mya ahno winoino. Onokyro tõ rãnao exĩko mase. Onahpoty enahnõko mase pui tõ samo. 7me jeimamyry aropõko mase morara oehtoh poko, Ritonõpo Imehxo ehtoh enetuputyry pona oya. Emero tuisa tõ Esẽme mana. Tuisame ahno rĩko mana ise tahtao.
33 Mame morara karyhtao ro morara toehse Napukotonozo. Tonyohse ynororo itapyĩ tae ahno winoino. Onahpoty tonahpitose eya pui tõ samo. Jarãnao tynyhse ynororo, tohxikase myhẽ ynororo koko axitaku ke. Zũsety tahtase mosahxo piano hpoty samo. Emaxipuhturu tahtase roropa, pianoimo emaxipuhturu samo.

Ritonõpo eahmatopõpyry Napukotonozo a

34 — Morarame 7me jeimamyry taropose ahtao, ywy, Napukotonozo osenuhmase kakoxi, josenetupuhtoh toekurãkase ropa. Ynara tykase ywy:
“Kure mase, Ritonõpo kapu Esemy.
Oeahmary se ase Imehxo Exiketyme mase,
jũme Exikehpyra mase.
Ritonõpo jamitunuru enahpỹme mana;
tuisame aehtoh exikehpyra mana.
35 Ritonõpo a kurãkõ nymyryme pyra sytatose;
ipoetoryme sytatose nono põkomo te,
inenyohtyã kapuaõkõ roropa.
Tyriry se ynororo ahtao anakorekehkasaromepyra sytatose.
‘Morohne poko pyra exiko,’
kasaromepyra sytatose eya.”
36 — Josenetupuhtoh toekurãkase ropa ahtao, ywy, Napukotonozo, tuisame toehse ropa, imehxo jehtoh tokarose ropa ya. Tosẽkõme jenetuputyase ropa toto jakorehmananomo, kowenu tomo te, tuisa tomo, enara. Tuisame toehse ropa ywy jamihmehxo roropa, osemazuhme jamihme jehtopõpyry motye.
37 Morara exiryke ywy, tuisa Napukotonozo, “Kure mase,” ãko ase Ritonõpo Kapu Esemy a. “Tuisamehxo mase,” ãko ase eahmaryme. Inyriry emero zae nase ipunaka, epyrypaketõ poremãkapory waro roropa mana. Enara.

5

Tuisa Peusazaa oseahmatopõpyry

1 Morarame tuisa Peusazaa a oseahmatoh tyrise Papironia po, koko. Miume tuisame exiketõ toahmase eya eukuru ẽtohme tymaro.
2 Mame eukuru tõse ahtao eya xine pitiko rokẽ pyra, kopu tõ, uuru risemy te, parata risẽ roropa tonehpose eya, jumy Napukotonozo nenehtyã pake Ritonõpo Tapyĩ tae, Jerusarẽ poe. Moro kopu tõ se tuisa Peusazaa nexiase morohne ae ikohmatyã tauhpase toto te, typyxiãkõ maro, imehnõ nohpo tõ maro, enara.
3 Moro kopu tõ uuru risẽ tonehse eya xine ahtao eukuru jehnahpyry tõpitose eya xine, emero morohne ae.
4 Tyneponãmarykõ toahmapitose roropa eya xine, tynyrityã uuru risemy te, parata risemy te, metau risemy, kurimene risemy, wewe risemy, topu risẽ roropa, enara.
5 Mame mõtoino rokẽ orutua emary tõsenepose. Omi tymeropitose eya apuru karimutumã pokona, ezuru etonie. Moro oma eneryke tuisa a,
6 tõsenuruhkase ynororo; tõserehse ynororo, tykytyky tykase zupuhpyry poe ipupuru pona.
7 Mame tykohtase ynororo, ynara tykase:
— Pyaxiã enehpotoko, tuaro exiketomo te, xirikuato poko tuaro exiketomo roropa. Tooehse toto ahtao ynara tykase Peusazaa eya xine:

— Moro imerohpyry apuru poko isekeremaryhtao, moro kary ekaroryhtao roropa ya, tuisa zupõ kurã ekarõko ase oya, uuru risẽ maro okyryme, tuisamehxo orĩko roropa ase ymarõme, tykase tuisa.

8 Tuaro exiketõ emero tomõse toh nexiase moro oseahmatoh esaka repe. Yrome oma nymerohpyry onysekeremasaromepyra toh nexiase. Morara kary enetupuhtoh ekarory waro pyra roropa toh nexiase porehme.

9 Itamurumehxo tuisa Peusazaa enaromỹke toehse, ẽmyty tyoro sã toehse. Tõsenuruhkase tuisa akorehmananõ roropa, otupĩko toh nexiase.

10 Mame tuisa eny, mokaro tuisa tõ kui kary etaryke tyya, tomõse moro oseahmatoh esaka. Ynara tykase ynororo tuisa a:

— Isene oexiry se ase jũme! Oserehpyra exiko, moro oma nymerohpyry poko torẽtyke pyra exiko.

11 Orutua nae taro Papironia po, ritõ tõ zuzenu kurã nae exikety. Omy, Napukotonozo, tuisame ahtao, mokyro tuaro exiketyme kynexine imehnõ motye. Emese kure kynexine, tuarohxo roropa ritõ tõ samo. Mame tuaro exiketõ esẽme mokyro tyrise omy Napukotonozo a: pyaxi tõ esẽme te, oremime exiketomo te, xirikuato poko tuaro exiketõ maro, enara.

12 Mokyro Tanieu tosehpase ropa omy a Peutesazaame. Kure rokẽ osenetupuhnõko mana; tuaro exiketyme mã ynororo, emese kure roropa osenehtoh poko enetuputyry poko, tupime aexityã enetupuhtoh amorepãko mana. Naeroro mokyro Tanieu enehpoko, moro oma nymerohpyry apuru pokona enetupuhtoh ekarõko mana.

Omi enetupuhtoh ekarotopõpyry Tanieu a

13 Mame Tanieu tonehse tuisa ẽpataka, tõturupose eya Tanieu a:

— Omoro mahno Tanieu, papa, tuisa Napukotonozo nenepyhpyry juteu tõ maro, Juta poe, typoetoryme?

14 Oekary etano ritõ tõ zuzenu kurã amaro mana, kure osenetupuhnõko mase te, tuarohxo mase, zae ehtoh waro roropa exiketyme oexiryke.

15 Tuaro exiketõ enehpono xirikuato enenanõ roropa moro oma nymerohpyry apuru pokona isekerematohme, enetupuhtoh ekarotohme roropa repe. Yrome ipoko enetupuhtoh onekarosaromepyra toh nase.

16 Mame turuse ywy opoko, tupimãkõ enetupuhnõko mase, zuaro pyra imehnõ ehtoh enetupuhnõko mase. Naeroro moro oma nymerohpyry sekeremaryhtao oya, enetupuhtoh ekaroryhtao roropa ya, upo kurã ekarõko ase oya, õkyry kurã uuru risẽ roropa oesenaka tyritohme te, tuisame orĩko roropa ase, tuisame oehtoh oseruaõme ehtohme ymaro, tykase.

17 Ynara tykase Tanieu:

— Okyryry kurã ikurãkako. Ekarory se awahtao onekarory tõ ekaroko imepyny a. Yrome moro omi tymerose aexihpyry apuru poko sekeremãko ase, enetupuhtoh ekarõko roropa ase oya.

18 Omy Napukotonozo tuisame tyrise Ritonõpo Imehxo Exikety a. Eya omy tyrise jamihmehxo, orẽpyrahxo, tuisamehxo, enara.

19 Omy jamitunuru, Ritonõpo nekarohpyry eya, imehnõ motye kynexine. Imehnõ nonory põkõ tykytyky tykase enaromỹke exiryke ẽpataka. Imepỹ etapary se tahtao totapase eya; imehnõ se tahtao isene tynomose eya. Toitoine tuisame ahno tyrise eya, imehnõ tuisame pyra tyrise eya ise toehtopõpyry ae ro.

20 Yrome imehxo toexiry poko toepyrypase ahtao typoremãkase ropa ynororo Ritonõpo a, putupyra roropa exiryke, imehnõ pyno pyra exiryke roropa. Morara exiryke tuisame pyra tyripose ropa eya.

21 Taropose ynororo ahno winoino, onokyro sã tõsenetupuhse ynororo. Jumẽtu tõ ikuremahnõ maro kynexine, onahpoty tonahse eya pui tõ samo, jarao rokẽ tynyhse ynororo tohxikase kynexine koko ahtao axitaku ke. Morara kynexine Ritonõpo Imehxo ehtoh enetupuhtoh pona eya, emero tuisa tõ Esẽme mana, tynymenekahpyry ripõko tuisame mana.

22 — Omoro, tuisa Peusazaa, Napukotonozo mũkuru, moro zuaro mexiase repe, yrome Ritonõpo Imehxo Exikety oesẽme onenetupuhpyra mexiase.

23 Mãpyra osepeme pyra mexino Kapu Esemy a. Ikyryry tõ uuru risemy, kopu tõ, Itapyĩ tae tanỹse aexityã, tonehpose oya eukuru jehnahpyry ẽtohme, omoro, oeahmananõ maro, tuisa tomo te, ipyxiamo, imehnõ nohpo tõ maro, enara. Moro motye roropa imehnõ neponãmarykõ eahmãko mexiatose parata risemy te, uuru risemy, metau risemy, kurimene risemy te, wewe risemy, topu risemy, tonure pyra exiketomo, otato pyra exiketomo, zuaro pyra ipunaka exiketomo. Yrome Ritonõpo Imehxo Exikety oneahmara

mekurehno, tyjamitunuru ke ahno etapãko mana ise tahtao, ipoe isene roropa sytatose. Emero opoko ehtoh menekãko mana.

24 Morara exiryke moro oma tonehpose eya imerotohme apuru pokona:

25 "MENE, MENE, TEQUEL, PARSIM," katopo.

26 Seromararo moro enetupuhtoh ekarõko ase oya: MENE kary, "Tuisame oehtoh ẽmepyry tukuhse Ritonõpo a, tonahkapose eya" kary.

27 TEQUEL kary: "Tukuhse mexiase omoxinety kuhtoh ke, zohzohme mase."

28 PERES kary: "Ononory tapiakasẽme exĩko ekarotohme meto tõ nonoryme te, persa tõ nonoryme," enara.

29 Morara kary etaryke Peusazaa a Tanieu tupohtose tuisa zupõ kurã ke. Aokyry roropa kurã uuru risẽ tyrise esenary pokona. Tuisamehxo Tanieu tyripose roropa eya tymaro papironio tõ tuisaryme ehtohme.

30 Moro kohmamyry ae ro Peusazaa, Papironia põkõ tuisary totapase.

31 Imyakãme Tariu, Metia nonory põkõ esẽ tuisame toehse. 62me jeimamyry nae nexiase tuisame toehpitose ynororo ahtao.

6

Tanieu ẽmatopõpyry reão tõ ẽ aka

1 Tynonory tapiakase tuisa Tariu a 120me osa nae ehtohme, 120me orutua kõ tymenekase eya kowenatume toto erohtohme tynonorykõ tuisaryme.

2 Takorehmananõ oseruao tymenekase eya mokaro tuisa tõ 120mãkõ tuisaryme. Toiro mokyro nexiase Tanieu imehnõ asakoro exiketõ maro, zae mokaro 120mãkõ rohmanohpotohme.

3 Okynã pyra emese kure Tanieu ehtoh tonetupuhse Tariu a. Imehnõ motye tuaro aexiry eneryke tyya, tuisamehxo tyrise ynororo eya, 120mãkõ kowenatu tõ tuisaryme, takorehmananõ tuisaryme, enara.

4 Mame mokaro tuisa akorehmananõ, kowenatu tõ maro Tanieu azahkuru enery se toh nexiase ihxirotohme repe. Yrome azahkuru ehtoh onenepyra tokurehse toto zae rokẽ aexiryke. Ajohpe pyra nexiase, emese kure roropa toerokuru poko. Naeroro onyhxirosaromepyra toh nexiase.

5 Ynara tykase toto oseya:

— Mokyro onyhxirosaromepyra sytatose zae pyra ehtoh poko. Otarame ihxirotoh nae Ritonõpo poko aexiry poko.

6 Naeroro toytose toto oturuse tuisa a, ynara tykase toto:

— Tuisa, jũme isene oexiry se ynanase!

7 Tõximõse yna opoetory tõ tuisary tomo: kowenatu tomo te, pata esamo te, imehnõ ãkorehmananõ maro. Ynara tonetupuhse yna a, ynara ekaropory se ynanase oya, tyripotoh se ynanase oya onytyoromara imehnõ ehtohme, õmiry omipona yna ehtohme emero porehme. Ynara tyripoko: 30me ẽmepyry ae yna emero onekaropopyra imepỹ ritono a te, imehnõ ahno a, enara; oya rokẽ yna ekaropotohme porehme. Mãpyra imepyny a ekaroporyhtao sero 30me ẽmepyry ae, ritono a te, ahno a roropa mokyro tomasẽme exĩko mana reão tõ ẽ aka.

8 Naeroro, tuisa, onyripory imeropoko oesety maro, onytyoromara imehnõ ehtohme. Morara ahtao meto tõ tuisary omihpyry ae ro persa tõ tuisary maro, onyripohpyry onytyoromasaromepyra exĩko mana, tykase toto.

9 Ỹme tuisa nexiase; tosety tyrise eya tynyripohpyry pokona. Mame moro omi taropose eya pata tõ pona porehme.

10 Mame zuaro toehse Tanieu ahtao tuisa nyripohpyry poko, toytose ynororo tytapyĩ taka. Tõnuhse ynororo tynyhtoh taka. Osenuhmatoh nae moroto nexiase Jerusarẽ wino. Moro osenuhmatoh totapuruhmakase eya. Tosekumuru po typorohse ynororo tõturutohme, "Kure mase," katohme Ritonõpo a. Torẽnase ynororo morara tyriry poko oseruao: pakeimo te, tãxiahtao, kokonie pukuro, enara, kokoro rokene.

11 Mame Tanieu tapyĩ taka toytose epetõkara oximõme. Moroto tonese ynororo oturũko Ritonõpo a, Tosemy a.

12 Naeroro toytose toto tuisa a Tanieu hxirotohme. Ynara tykase toto eya:

— Tuisa, onyripohpyry oesety maro tokamose pata tõ pona: 30me ẽmepyry ae, imepỹ ritõ a, imepỹ ahno a ekaroporyhtao, tomasẽme exiry reão tõ ẽ aka. Ajohpe pyra hnae?

— Ỹ, morara ajohpe pyra mana, tykase tuisa. — Moro omipona zae mana meto tõ tuisary omihpyry ae ro, persa tõ tuisary maro, moro omi onytyoromara mana.

13 Mame ynara tykase toto tuisa a:

— Yrome Tanieu, Juta nonory poe aepyhpyry kypoetorykõme, õmiry omipona pyra mana. Tosẽ Ritonõpo a oturũko ro ynororo oseruao, pakeimo, tãxiahtao, kokonie pukuro, kokoro rokene, tykase toto.

14 Morara kary etaryke tyya, toemynyhmase tuisa yronymyryme. Tanieu pynanopyry se toehse nexiase repe. Tykohmãse ynororo morohne poko osenetupuhnõko, ityoromatohme repe.

15 Mame kokonie pukuro Tanieu epetõkara toytose ropa tuisa zuruse. Ynara tykase toto eya:

— Tuaro mase, meto tõ tuisary omihpyry ae ro, persa tõ tuisary maro onyripohpyry oesety tymerose ahtao ipokona, onytyoromara exĩko imehnõ mana, tykase.

16 Naeroro typoetory tomo a Tanieu tonehpose tyya, mame tomapose ynororo reão tõ ẽ aka. Yrome ynara tykase ynororo Tanieu a:

— Ritonõpo Oesemy a, aomiry omipona oexiryke, opynanohpory se hano.

17 Topu tyrise eya xine reão tõ esary omõtoh apurume. Tapuhse roropa, tuisa esety ke azawa panõ pokona omahtao ke, kowenu tuisary tõ emahtaõ ke roropa, Tanieu onypynanohsaromepyra imehnõ ehtohme.

18 Tytapyĩ konõto taka toytose ropa tuisa, yrome otuhpyra nexiase, oseahmara roropa ynororo osemeikatoh ke. Nyhpyra tõmehse ynororo.

19 Yrokokoro pakeimo towõse ynororo, toytotohme, axiny, reão tõ ẽ pona.

20 Moroto toemynyhmaryme tykohtase ynororo. Ynara tykase:

— Tanieu, Ritonõpo Imehxo Exikety poetory! Aomihpyry omipona exiketyme ipunaka mase. Opynanohno ynororo oesekara reão tõ ehtohme? tykase.

21 Tanieu a tozuhse. Ynara tykase:

— Tuisa, jũme isene exikehpyra exiko!

22 Ritonõpo Jesemy a tynenyokyhpyry tonehpose reão tõ mytary apurutohme jesekara toto ehtohme. Morara tyrise eya zae jehtoh waro toexiryke, imehnõ onyryhmara jexiryke roropa, tykase Tanieu tuisa a.

23 Tãkye kuhse toehse ropa tuisa. Typoetory tõ tonyohse eya Tanieu outohme ropa reão tõ ẽ ae. Naeroro Tanieu tanỹse ropa reão tõ ẽ ae. Iwyhwyhnatoh pyra nexiase mõtohxo kara, tosẽme Ritonõpo tonetupuhse exiryke eya.

24 Mame tuisa omi poe Tanieu hxirohpõkõ tonehse. Tomase toto emero reão tõ ẽ aka ipyxiã maro, ipoenõ maro. Axĩ tosekase toto reão tomo a aepukarykohtao ro reão tõ ẽ aka. Axĩ tonahkase toto emero porehme.

25 Morarame pape tymerose tuisa Tariu a aropotohme emero pata tõ punero emero nonory pona, emero ahno neneryme, emero omiry waro exiketomo a. Ynara tymerose eya pape pokona:

"Tãkye rokẽ oexirykõ se ase, torẽtyke pyra.

26 Ynara tyripõko ase oya xine emero ynonory põkomo: Ritonõpo, Tanieu Esẽ zuno ehtoko, Aomipona ehtoko. Mokyro eahmãko Tanieu mana.

Isene Exiketyme mana,
jũme exikehpyra mana.
Tuisame aexiry onenahkapopyra imehnõ mana,
ijamitunuru exikehpyra roropa mana jũme.

27 Ahno akorehmãko mana,
toto pynanohnõko mana;
tyjamitunuru enepõko mana,
osenuruhkatoh enepõko roropa mana, kapu ao te, sero nono po roropa.
Tanieu typynanohse eya, onesekara reão tõ ehtohme."

28 Mame Tanieu tuisamehxo exikehpyra nexiase, tuisame Tariu ahtao akorehmaneme, imeĩpo roropa tuisame Xiro ahtao, Perexia nonory po.

7

Tanieu osenehtopõpyry onokyro 4mãkõ poko

1 Mame jeimamyry apitorymã po, tuisame toehse Peusazaa ahtao Papironia esẽme, tohrame Tanieu nexiase tynyhtoh tao. Mame koko tõsenehse ynororo, taosenehkase ynororo. Typakase tahtao tõsenehtopõpyry tymerose eya pape pokona.

2 Ynara tymerose eya:

Osenehnõko exiase koko. Tyryrykane tõ sã enease xiaxiake tyryry ãko, pohkane rĩko tuna konõto kuao.

3 Axĩ sã tutũtase tuna konõto kuae onokyroimo 4mãkõ konõto, tyotyoro sã exiketomo.

4 Apitorymã reão sã nexiase, yrome taporihke nexiase pianoimo aporiry panõ ke. Mokyro eneryhtao ya, aporiry tõ touse nexiase. Xikihme tyripose ynororo ayaytotohme ahno samo. Mame ahno osenetupuhtoh tokarose eya, ahno sã osenetupuhtohme.

5 Onokyroimo asakoro aehtopo uuso panõ nexiase. Towõse ynororo xikihme jaxiry ãtykyry po, oropa zehpyry oseruao nexiase ĩtao. Mame ynara tykase omi eya: "Owõko, tõsẽ õta tuesapare oehtoh pona," tykase.

6 Moromeĩpo imepỹ onokyroimo enease, oseruaono, kaikuxi tamuru panono. Tupuhpyke 4me nexiase, ĩpary poko 4me aporiry nae nexiase torõ aporiry samo. Mame tuisame tyripose ynororo.

7 Moromeĩpo onokyroimo enease sã josenety asakoropane aehtopo, jamihmehxo exiketyme, popyra exiketyme ipunaka imehnõ erehnõko sã nexiase. Tyere nexiase inunomo, kurimene risemy, ike ahno tosekase eya, tõse toto eya; akoĩpyry tytũtũmase eya tupupuru ke. Mokyro onokyroimo mokaro oseruaõkõ sã pyra nexiase, tyretyke nexiase 10me.

8 Moro iretyry enẽko exiase okynahxo, mame eneryhtao ro ya imepỹ iretyry enease zumo hkopyra exipitõko iretyry tõ rãnao. Oseruao iretyry touse sã nexiase tosake moro iretyry pitiko ehtohme. Tonure nexiase, ahno enuru samo, tỹtare roropa nexiase. Tõturuse ynororo, epyrypãko itamurume.

Ritonõpo osenepotopõpyry

9 Osenuhmãko ro exiase: tuisa apõ tõ tyrise nexiase esaka xine. Mame toiro tuisa apõ po typorohse mokyro Jũme isene Exikety. Zupõ nexiase karimutume, mauru samo, zũsety karimutume nexiase roropa kaneru hpoty samo. Apony te, apõ pupuru tõ roropa apoto zemimã sã nexiase.

10 Ẽpatae tutũtase iporiry samo apoto rokene. Ahno imoihme nexiase tuhke miumãkõ aomipona exiketomo. Mokyro typorohse Exikety eahmãko toh nexiase. Tuhke miujãomãkõ xikihme toh nexiase mokyro ẽpataka. Apiakatoh toehpitose, pape tõ totapuruhmakase nexiase.

11 Osenuhmãko ro exiase, moro iretyry pitiko omiry sekere ãko ro nexiase epyrypãko ro nexiase. Mame enease onokyroimo asakoropane aehtopo totapase; ekepyry tysahsahkase, typahse roropa nexiase apoto htaka.

12 Mokaro imehnõ onokyroimo oseruaõkõ jamihme pyra tyripose toto, yrome onetapara toh nexiase; isene ro tyripose toh nexiase okynã pixo.

13 Mame osenehnõko ro exiase moro koko ahtao, ahno mũkuru panõ enease oehnõko akurũ rãnakuroko kapu ae. Toytose ynororo tuisa porohtoh pona, Jũme isene Exikety a, mame ẽpataka tarose ynororo.

14 Mame eya Tuisamehxo ehtoh tokarose mokyro ahno mũkuru panõ a, saeremehxo ehtohme, aomipona emero nono põkõ ehtohme. Mame emero omi waro exiketomo a, emero ahno a roropa toahmase ynororo. Ijamitunuru jũme mana, tuisame aexiry enahpỹme mana.

Osenehtopõpyry enetupuhtoh sero

15 Tõserehse exiase josenehtopõpyry poko, torẽtyke toehse exiase.

16 Eponaro toytose ywy moroto exikety a, ekaropose ynenehpyry poko. Mame ynara tykase ynororo ya:

17 — Mokaro onokyroimo konõto 4mãkõ 4me tuisame mã toto, sero nono põkõ esẽme.

18 Yrome tuisame ehtoh ekarõko Ritonõpo Imehxo Exikety mana typoetory tomo a tuisame toto ehtohme jũme.

19 Zuaro se exiase roropa mokyro onokyroimo 4mã poko, tyoro sã aexiryke imehnõ oseruao onokyroimo sã pyra. Erehneme nexiase ynororo tyere kurimene ke, emaxipuhturu metau risẽ samo, imehnõ tosekase eya, tonahkase roropa toto eya, mame akoĩpyry onõpyra mana tytũtũmase rokẽ eya tupupuru ke.

20 Ekaropoase roropa enetupuhpotohme moro iretyry 10mãkõ poko onokyroimo zupuhpyry po te, moro iretyry poko roropa tuãtase exikety, imehnõ iretyry oseruao tomase ahtao eya; moro iretyry orẽpyrahxo exikety sã nexiase, tonure nexiase tỹtake roropa, sekere ãko te, epyrypãko, enara.

21 Mame josenuhmaryhtao ro, moro iretyry tãtatapoipitose Ritonõpo poetory tõ maro. Toto poremãkãko nexiase,

22 mokyro Jũme Isene Exikety oehtoh pona. Tapiakase toto eya zae typoetory tõ tyrise eya, Ritonõpo Imehxo Exikety poetory tõ tuisame ehtoh toehse exiryke, morara exiryke tuisame exipitõko mã toto.

23 Sero enetupuhtoh tokarose ya:

— Mokyro onokyroimo 4mano tuisame mana, yrome tuisame aexiry tyoro sã exĩko mana imehnõ tuisame ehtoh sã pyra. Sero nono põkõ poremãkãko mana porehme. Ahno tõ emero ryhmãko mana. Toto enahkãko mana.

24 Moro iretyry 10mãkõ, tuisa tõ 10mãkõ enetupuhtoh moro. Moro tuisame ehtoh tuisaryme exĩko mã toto. Moromeĩpo imepỹ tuisame exĩko mokaro apitorymãkõ sã pyra. Oseruao tuisa tõ emãko mana toto myakãme ehtohme.

25 Ritonõpo kerekeremãko mana, ipoetory tõ ryhmãko mana Ritonõpo Imehxo Exikety poetory tomo. Ritonõpo nyripohpyry myakãmary kuhnõko mana, eahmatoh tonõ roropa. Ritonõpo poetory tõ poremãkãko mana 3me jeimamyry zokonaka.

26 Yrome moromeĩpo apiakatoh exĩko, mokyro apiakãko mana, zuãnohnõko, tuisame aehtoh tonahkasẽme exĩko mana, ijamitunuru roropa tonahkasẽme exĩko jũme.

27 Yrome tuisame ehtoh tokarosẽme exĩko Ritonõpo Imehxo Exikety poetory tomo a. Sero nono porehme esẽme exĩko mã toto jũme. Imehnõ emero ipoetory tõme exĩko mã toto, toto omipona exĩko mã toto.

28 Nenahno moro enetupuhtopo. Torẽtyke ro exiase, osenetupuhnõko rokene, jẽmyty tyoro sã nexiase. Yrome moro poko imehnõ onurupyra exiase ipunaka.

8

Enepotopõpyry kaneru poko poti maro

1 Mame oseruao jeimamyry taropose ahtao Peusazaa a tuisame ehtoh poko, ywy, Tanieu imepỹ enepotoh enease.

2 Pata Susã po sã exiase, tuna Urai ehpio po, Erão nonory po. Moro pata zomye apuru sã nae nexiase.

3 Mame josenuhmaryhtao kaneru sã enease, tuna ehpio sã nexiase tyretyke asakoro mosa exikety. Toiro tutũtase okomino, yrome tuãtase mosahxo.

4 Mokyro enease imehnõ purohmãko tyretyry ke, xixi omõtoh wino te, inikahpozakoxi te, ikurenaka roropa orẽpyra samo, mokyro onyporemãkasaromepyra imehnõ nexiase, okyno tomo te, ahno, enara. Typenetatoh emero rokẽ tyrise eya, tuisamehxo toehse ynororo imehnõ onokyro esẽme samo.

5 Moro poko osenetupuhnõko ro exiase, mame poti enease oehnõko xixi omõtoh wino, tururume axiny, nono epozakuroko. Tyretyke nexiase toiro konõto enuru tõ rãnao.

6 Tururume toytose ynororo kaneru esaka, tuna ehpikoxi. Tyretyry ke mokyro totapase eya tyjamitunuru ke porehme.

7 Mokyro poti enease, kaneru zehno toexiryke tõsetapase imaro, iretyry asakoro tytahkase eya, mokyro kaneru jamihme pyra exiryke, osewomasaromepyra nexiase. Poti a tomase ynororo nono pona, tytũtũmase ynororo ipupuru zopikoxi; ipynanohne pyra nexiase kaneru pynanohtohme.

8 Tuisamehxo toehse mokyro poti, yrome jamihme toehse ynororo ahtao iretyry konõto toetahkase, mame esahpokoxi imehnõ iretyry asakoropane tutũtase. Mosahxo tuãtase toto, toiro inikahpozakoxi te, toiro ikurenaka te, toiro xixi tũtatoh wino te, toiro xixi omõtoh wino, enara.

9 Mame toiro iretyry wino tutũtase imepỹ iretyry pitiko, tuãtase ynororo ikurenaka te, xixi tũtatoh wino roropa te, Nono Kurã winakoxi, enara.

10 Tuãtasehxo ynororo ahtao, toeporehkase Ritonõpo poetory tõ esaka, toitoine mokaro typoremãkase eya, tyyryhmase roropa toto, tytũtũmase toto eya.

11 Ritonõpo poetory tõ tuisary motye tõsekarose ynororo. Itapyĩ Kurã tykararahse eya. Ipoetory tõ nekarotyã, Tosẽkõ eahmatohme kokoro rokẽ tonahkapose eya.

12 Ritonõpo poetory tõ nekarotyã zahkatohme kokoro rokẽ Tosẽkõ eahmaryme, tymyakãmase nuriame exikety ke. Zae Ritonõpo eahmary tonahkase eya. Morohne tyrise eya orẽpyra samo.

13 Imeĩpo Ritonõpo nenyohtyã asakorõkõ otururu etase, tõturupose toiro, ynara tykase:

— Otãto ehtoh morohne exĩko nae? Otãto nuno aropõko moro nuriame ehtoh okyno zahkatoh po kokoro rokene? Otãto nuno Ritonõpo Tapyĩ tykararahsẽme exĩko nae, Ritonõpo poetory tõ typoremãkase roropa nahe?

14 Ezuhtopõpyry totase ya, ynara tykase:

— Oseruao jeimamyry zokonaka aropõko mana serara ehtoh poko rokene, okyno onyahkara Ritonõpo eahmary poko ehtohme. Moromeĩpo Ritonõpo esary tukurãkasẽme ropa exĩko mana.

Ritonõpo nenyokyhpyry Kapirieu omihpyry

15 Osenetupuhnõko ro exiase ynenehpyry tõ poko, mame ahno panõ tõsenepose ya jẽpataka.

16 Ahno omiry totase ya tuna Urai kuae, ynara tykase tykohtase:
— Kapirieu, mose amorepako inenehpyry enetupuhtoh poko.
17 Mame Kapirieu tooehse upũtokoxi, tõserehse ywy moro pokoino. Jesekumuru po typorohse ywy jẽmyty po nono pokoxi. Ynara tykase ynororo ya:
— Etako pahne aimo, sero onenehpyry enetupuhpotohme mana sero etyhpyry poko.
18 Oturũko ro ynororo ahtao, toepukase ywy aorikyhpyry samo jẽmyty po nono pokoxi. Yrome tanỹse ropa ywy eya xikihme.
19 Ynara tykase ynororo:
— Ourũko ase imeĩpo ehtoh poko, zehno Ritonõpo ehtoh etyhpyry poko, moro enehtopõpyry oya sero etyhpyry poko mana:
20 Moro kaneru tyretyke asakoro, onenehpyry, Metia tuisary tõ enetupuhtohme mana, Perexia tuisary maro.
21 Moro poti Kerexia tuisary enetupuhtohme mana. Iretyry konõto enuru tõ rãnao tuisa apitorymãme mana.
22 Mame moro iretyry toetahkase ahtao tymyakãmase 4me iretyry ke. Tuisa tõ 4mãkõ enetupuhtohme mã moro, nono konõto tapiakase ahtao. Yrome mokaro tuisa tõ 4mãkõ jamihme hkopyra exĩko mã toto mokyro osemazuhmã sã pyra mana.
23 Mame mokaro 4mãkõ tuisame ehtoh otyhkasasaka ahtao, toto rypyry pehme exisasaka ahtao imepỹ tuisame exĩko mana, imehnõ zehno exikety imehnõ ryhmaneme exikety, onekunohto roropa.
24 Jamihmehxo exĩko mana, yrome tamoreme pyra. Imehnõ ryhmãko itamurume mana. Ahno jamihmãkõ enahkãko mana, Ritonõpo poetory tõ roropa. Typenetatoh rĩko mana orẽpyra exikety samo.
25 Tõmiry ke, emese kure toexiryke emero enekunohnõko mana. Kure toehtoh poko epyrypãko mana. Tuhkãkõ etapãko mana tonekunohse toto ahtao eya. Mame etyhpyryme tãtatapoiry kõ se exĩko mana tuisa tõ Tuisary maro. Yrome tonahkasẽme exĩko mana Ritonõpo a, ahno jamitunuru ke pyra.
26 Mame tõturukehse Kapirieu, ynara karyke:
— Moro enepotopõpyry oya okyno zatyry poko pakeimo, kokonie pukuro roropa Ritonõpo eahmaryme kuuruno. Moro ynekarohpyry exĩko mana, ajohpe pyra. Yrome morohne poko oturupyra exiko imehnomo a, okyna rohxo exiryke morara ehtohme, tykase ynororo.
27 Ywy Tanieu kure pyra exiase okynã pitiko. Moromeĩpo kure toehse ropa jahtao toerohpitose ropa ywy kowenu erohtoh poko. Torẽtyke ro exiase moro enepotopõpyry poko, onenetupuhpyra jexiryke ipoko.

9

Ritonõpo a Tanieu otururu tyekyry tõ poko

1 Morarame Papironia tuisaryme toehse Tariu, Xerexe mũkuru, Metia nonory pono.
2 Jeimamyry apitorymã po tuisame toehse ynororo ahtao, atamorepãko exiase Ritonõpo poe urutõ nymerohpyry poko. Osenetupuhnõko exiase 70me jeimamyry ae, pata Jerusarẽ kararahtopõpyry poko, Ritonõpo nekarohpyry poko urutõ Jeremia a.
3 Jemynyhmary enetupuhpotohme upo amuruase kamisa topuxiximã risemy, typorohse ywy oruno htaka, otuhpyra exiase oturutohme yronymyryme Ritonõpo a, ypenetatoh ekarory poko te, osekarory poko, enara.
4 Ritonõpo Jesemy a oturuase, ynara ase eya josekaroryme:
— Ritonõpo, Izyraeu Esemy, imehxo mase, jamihme mase roropa! Wenikehpyra mase onetapohpyry poko opoetory tomo a, opyno exiketõ pynanohnõko mase, õmiry omipona exiketomo.
5 Tyyrypyhpyke toehse ynanase, azahkuru ehtoh roropa; popyra ehtoh poko toehse ynanase, õmiry omipona pyra; onyripohpyry omipona pyra toehse ynanase, zae ehtoh turumekase yna a.
6 Opoetory tõ urutõ kõ omiry onetara ynanexiase, opoe tõturuse toto ahtao, yna tuisary tomo a te, tamuximãkomo a te, yna tamuru tomo a te, Izyraeu tomo a porehme, enara.
7 Omoro, Ritonõpo, zae mase ipunaka, yrome ehxirõko ynanase zae pyra yna ehtoh pokoino, opoetory tomo, Jutea põkomo, Jerusarẽ põkomo te, Izyraeu tõ roropa porehme sapararahme onyripotyamo imeimehnõ nonory poro, ameke pyra exiketõ pona, amekehxo exiketõ pona roropa. Morara tyrise oya Õmihpyry omipona pyra toehse toto exiryke.
8 Yna tuisary tomo te, tamuximãkomo te, yna tamuru tomo roropa, yna porehme iirypyryme toehse oneneryme, Ritonõpo. Morara exiryke ehxirõko ynanase.
9 Yrome yna pynanohneme mase, axĩ yna rypyry korokary se ropa mase yna rypyry poko xihpyry toehse ropa yna ahtao ro.

10 Ritonõpo, Izyraeu Esemy, onyripohpyry omipona pyra toehse yna, otato pyra ynanexiase õmiry ekaroryhtao oya, opoetory tomo a, urutõ komo a.

11 Õmihpyry omipona pyra toehse Izyraeu tõ porehme, otato pyra toehse toto turuse toto ahtao ro oya. Tyyrypyhpyke toehse ynanase. Morara exiryke yna tuãnohse oya õmihpyry ae ro opoetory, Moeze nymerohpyry ae ro.

12 Õmihpyry ae ro yna wãnopyry poko, morara tyrise oya. Yna te, yna tuisary tõ maro tuãnohse oya yronymyryme. Moro sã exipitopyra pata tõ po sero nono po, Jerusarẽ wãnohtopõpyry sã oya.

13 Morara toehse yna a emero, Moeze nymerohpyry ae ro. Yrome morara ahtao ro yna rypyry onurumekara ynanase. Ritonõpo, yna Esemy, azamaro yna ehtoh onukuhpyra ro ynanase õmiry omipona yna ehtoh ke.

14 Mosenetuputyase, Ritonõpo, yna wãnopyry poko, mame morara tyripose oya rahkene. Omoro mase Ritonõpo, yna Esemy; zae rokẽ mase onyriry tõ poko emero, yrome otato pyra ynanexiase onyripohpyry poko yna a.

15 — Ritonõpo, yna Esemy, ajamitunuru tonepose oya opoetory tõ tarose oya ahtao Ejitu poe, mame wenikehpyra mã toto seroae ro ajamitunuru poko. Yrome yna rypyry poko toehse yna, azahkuru toehse ynanexiase.

16 Ritonõpo, yna towomase oya moino ro; seromaroro yna zehno exikehko ropa, Jerusarẽ zehno pyra exiko ropa; apataryme mana, moro ypy kurã oesaryme mana. Yna katonõ nonory põkõ emero Jerusarẽ eunohnõko mã toto, opoetory tõ poihtõko mã toto yna rypyry pokoino, yna tamuru tõ rypyhpyry pokoino roropa.

17 Ritonõpo, yna Esemy, jotururu etako yxitaryhtao onetaryme. Awaro emero ehtohme, Ritonõpo, kure rokẽ Atapyĩ tyriko ropa, seromaroro turumekase mana.

18 Otato exiko, Ritonõpo Jesemy, jotururu etako. Pimỹme pyra exiko, moro pata enahkatopõpyry eneko, apataryme mana. Oturũko ynanase oya yna pyno exikehpyra oexiryke, yna kure ehtoh pokoino pyra, zae yna ehtoh pokoino pyra.

19 Yna otururu etako, Ritonõpo! Yna rypyry ikorokako, Ritonõpo! Otatõme exiko, yna akorehmako Ritonõpome oehtoh waro imehnõ emero ehtohme, okyna hkopyra exiko yna pynanopyry poko, Jesemy, opoetoryme yna exiryke, Jerusarẽ apataryme roropa exiryke.

Kapirieu namorepatopõpyry

20 Oturũko ro exiase Ritonõpo a, osekarõko exiase, yyrypyry ekarõko eya te, wekyry Izyraeu tõ rypyhpyry roropa. Ekaropõko exiase Ritonõpo a, Jesemy a Itapyĩ kurã poko, ikurãkapotohme ropa.

21 Mame oturũko ro jahtao mokyro Kapirieu, Ritonõpo nenyokyhpyry ro ynenehpyry josenehtopõpyry ao tooehse. Axĩ sã tyhtose ynororo upũtokoxi. Toeporehkase ynororo kokonie pukuro okyno zahkatoh toehse ahtao.

22 Tõturuse ynororo ya tuaro jehtohme. Ynara tykase ynororo:

— Tanieu, oehno oya seromaroro ãmorepase õsenehtopõpyry poko, tuaro oehtohme.

23 Tõturupitose awahtao Ritonõpo a, õmiry totase eya. Opyno Ritonõpo mana itamurume. Naeroro jenehpoase oya ãmorepase õsenehtopõpyry poko. Morara exiryke jotururu etako kure enetupuhtohme oya.

24 — Tanieu, 7me 70 jeimamyry tyripose Ritonõpo a oekyry tõ, ipatary kurã roropa pynanohtohme, popyra ehtoh enahkatohme iirypyrykõ roropa. Mame oekyry tõ rypyry tykorokasẽme exĩko mana, zae pyra ehtoh topehmasẽme exĩko Ritonõpo a. Morarame Ritonõpo nenepohpyry, urutõ nymerohpyry roropa exĩko mana. Ritonõpo Tapyĩ Kurã tukurãkasẽme exĩko roropa mana.

25 Etako pahne Tanieu, enetupuhtohme oya. Omi taropose ahtao Jerusarẽ ritohme ropa 7me 7 jeimamyry taroposẽme exĩko Ritonõpo nymenekahpyry oehtohme tuisame. Pata apuru tõ, esemary roropa okynahxo exĩko 7me 62 jeimamyry aropõko mana, yrome etuarimãkohxo mã toto.

26 Mame etyhpyryme mokyro, Ritonõpo nymenekahpyry, totapasẽme exĩko mana zae pyra exiketomo a. Mame imepỹ tuisa oehnõko tysoutatu tõ maro pata enahkase, Ritonõpo Tapyĩ maro. Mame moro etyhpyry exĩko mana zueme ehtoh samo, etonatoh enehnõko mana, enahkatoh roropa, Ritonõpo nenehpory tõkehko.

27 Mokyro tuisa osepeme ehtoh rĩko imeimehnõ ahno tõ maro tuhke repe, 7me jeimamyry osepeme ehtohme repe. Yrome zokonaka taropose ahtao, 3me zokonaka jeimamyry taropose ahtao okyno zahkatoh tiriiku maro enahkãko mana Ritonõpo Tapyĩ tao. “Erehtoh konõto” exĩko mana kae ehtoh po, Ritonõpo Tapyĩ tao. Moroto exĩko mana moro enatyry pona, Ritonõpo osenetupuhtopõpyry ae ro.

10

Tanieu osenehtopõpyry Tuna Tikere ehpio

1 Morarame oseruao jeimamyry taropose ahtao tuisa Xiro a Perexia tuisaryme, ywy, Tanieu, Ritonõpo omiry etase; jesety akorõ Peutesazaame nexiase. Ritonõpo nekarohpyry ya zae nexiase, yrome tupime nexiase enetuputyry ya. Mame tuaro enetupuhtoh tokarose ya enepotoh ae.

2 Morara ahtao oseruao semana ae Jerusarẽ poko ihnamõko exiase.

3 Tonahsã tomepore exikety onenahpyra exiase, tõsẽ onõpyra, eukuru jehnahpyry onẽpyra exiase. Jũsety onekurinara exiase, enara.

4 Mame ẽmepyry 24 aehtoh po, nuno osemazupu po tuna Tikere ehpio po exiase, xikihme. Mame

5 ahno enease tupoke karimutumã ke, mauru panõ risemy. Zamareary uuru kurã risemy nexiase.

6 Zoko zemime nexiase topu kurã typyne exiketõ samo, ẽmyty nexiase nenenehkane samo, enuru tõ ezuru sã nexiase apoto samo, apory tõ, jaxiry tõ roropa metau sã nexiase zemime exiketõ samo, aomiry nexiase imoihmãkõ omiry samo.

7 Ywy ro rokẽ moro enepotoh enease. Mokaro ymaro exiketõ morohne onenepyra toh nexiase, yrome tõserehse toh nexiase, toepase toh nexiase otonẽtohme.

8 Ywy toiroro exiase moro enẽko, osenuruhkatoh enẽko. Jẽmyty karimutume toehse enaromỹke jexiryke, jamihme pyra toehse ywy ipunaka.

9 Ritonõpo nenyokyhpyry omiry etaryhtao ya epukase nono pona, toorihse samo jẽmyty nono pokoxi.

10 Mame imepỹ emary a tanỹse ywy jesekumuru pona jemary nono pona ro, tykytyky ãko ro exiase.

11 Mame ynara tykase mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry ya:

— Tanieu, opyno Ritonõpo mana ipunaka, tonehpose ywy eya oturuse amaro. Xikihme exiko, jomiry etako tomeseke samo.

Naeroro towõse ywy xikihme, tykytyky ãko exiase.

12 Mame ynara tykase ynororo ya:

— Enaromyra exiko, Tanieu. Õtururu totase Ritonõpo a, ẽmepyry apitorymã poe, oesekumuru po tõturupitose awahtao eya, tuaro oehtohme. Tooehse ywy õmiry pokoino.

13 Yrome Perexia nonory ewomane a takorekehkase ywy 21me ẽmepyry ae ehtoh po. Morarame toiroro jexiryke etonatoh poko Perexia nonory ewomane tõ maro, Mikeu, toiro Ritonõpo nenyokyhpyry imehxo exikety tooehse ya jakorehmase.

14 Seromaroro toeporehkase ywy oya ãmorepase imeĩpo oekyry tõ ehtoh poko. Moro enepotopõpyry oya imeĩpo ehtoh poko enetupuhtohme mana, tykase.

15 Morohne poko aotururuhtao ya mynyhme rokẽ exiase, tupue rokẽ exiase nono enẽko rokene.

16 Mõtoino rokẽ ypotapihpyry tapose tomary ke mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry a, ahno panono a; morara ahtao oturupitoase, ynara ase eya:

— Tuisa, moro enepotoh pokoino tyjamihkehse ywy, tykytyky kakehpyra ase.

17 Otarahxo ke oturũko ha amaro? Opoetoryme jexiryke, oturusaromepyra ase oya. Typoremãkase sã ywy, jamihme pyra ase ipunaka, tupime ya joseremary.

18 Naeroro tomary ke tapose ropa ywy eya, tyjamihtase ropa ywy.

19 Ynara tykase ynororo ya:

— Opyno Ritonõpo mana, naeroro enaromyra exiko. Oewomaneme mana, torẽtyke pyra exiko. Emynyhmara exiko! Orẽpyra exiko!

Mame morara tykase ynororo ahtao kure pohto sã exiase ropa. Ynara ase eya:

— Oturuko ya, jamihme pohto kyriropa exiryke.

20-21 Mame ynara tykase ynororo ya:

— Zuaro hma oty katoh oehno oya? Oehno oya ouruse moro imerohpyry poko, Zae ehtoh Papẽ pokona. Yrome seromaroro ytõko ropa ase Ritonõpo omi poe etonase Perexia nonory ewomane maro. Mame moro etonatoh tõtyhkase ahtao, Ritonõpo nenyokyhpyry, Kerexia ewomane, oehnõko mana etonase ymaro. Yrome mokaro maro josetaparyhtao jakorehmane maro pyra ase ipunaka. Ritonõpo nenyokyhpyry, Mikeu rokẽ, Izyraeu tõ ewomane mã, jakorehmãko mana.

11

1 Ritonõpo omi poe jakorehmaneme mana jewomaneme roropa mana.

Perexia

2 Tõturuse ropa Ritonõpo nenyokyhpyry ya. Ynara nase ya:

— Ynekarory oya ajohpe pyra mana. Oseruao tuisamãkõ exĩko Perexia tuisaryme; moromeĩpo imepỹ tuisame exĩko asakoropane aehtopo. Imehnõ motye tymõkomoke exĩko mã ynororo. Mame tymõkomoke toexiryke jamihme exĩko mana tuisamehxo; oximõme typoetory tõ soutatu tõ enehnõko mana etonatohme Kerexia tuisary maro.
3 Imeĩpo imepỹ tuisame exĩko jamihme exikety. Zumo inonory exĩko, typenetatoh rĩko roropa mana.

Kerexia

4 — Yrome tuisamehxo toehse ynororo ahtao tuisame aexiry osenahkãko mana, tapiakase inonory exĩko mana 4me ehtohme. Tuisa tõ 4mãkõ imyakãme exĩko, yrome ipoenõme kara mokaro. Jamihme hkopyra roropa exĩko mã toto, mokyro sã pyra.

Ejitu nonory, Xiria roropa

5 — Mame Ejitu tuisary jamihme exĩko mana, yrome mokyro akorehmane, isoutatu tõ tuisary jamihmehxo exĩko. Inonory zumohxo exĩko.
6 Imeĩpo tuhke pyra jeimamyry taropose ahtao osepeme exĩko Ejitu tuisary Xiria tuisary maro toh mana. Tõxiry ekarõko Ejitu tuisary Xiria tuisary a ipytyme ehtohme, jũme osepeme toehtohkõme repe. Yrome moro osepeme ehtoh jamihme pyra exĩko mana, totapasẽme exĩko nohpo, inio maro, ipoenomo te, ipoetory tõ roropa, imaro exiketõ emero.
7 Yrome okynã pixo mokyro nohpo ekyry tuisame exĩko mana. Soutatu tõ arõko mana etonatohme Xiria tuisary soutatu tõ maro. Xirio tõ esaka jamihme exiketõ taka omõnõko mana, xirio tõ poremãkãko mana.
8 Mame xirio tõ neponãmary tõ arõko mã toto Ejitu pona, uuru risẽ roropa, parata risemy, enara. Mame tehme exĩko mã toto okynã pixo.
9 Moromeĩpo Xiria tuisary tomomyry se exĩko Ejitu pona repe. Yrome typoremãkasẽme exĩko mana, mame eramãko ropa ynororo tynonory pona ropa.
10 — Mame Xiria tuisary mũkuru tõ soutatu tõ enehnõko oximõme, tuhkãkõ jamihmãkomo. Mame toiro imũkuru soutatu tõ arõko Ejitu poremãkase. Moro nono poremãkãko mana emero, tuna zueme exikety samo. Omõnõko Ejitu tuisary esaka itapyĩ jamihmã kararahse.
11 Mame Ejitu tuisary toto zehno exĩko, tũtãko ynororo tysoutatu tõ maro osetapase xirio tõ maro. Xirio tõ poremãkãko mana emero porehme tuhke toto ahtao ro.
12 Mame epyrypãko Ejitu tuisary mana orẽpyra toehtopõpyry poko, tuhkãkõ etapatopõpyry poko roropa eya. Yrome orẽpyra aexiry okynã nymyry pyra exĩko mana.
13 Imeĩpo soutatu tõ tuhkehxo enehpõko ropa Xiria tuisary mana, mame tuhke pyra jeimamyry taropose ahtao oehnõko mana tysoutatu tõ tuhkãkõ maro, typyreke exiketomo Ejitu nonory poremãkapose.
14 — Morara ahtao ahno tõ tuhke Ejitu tuisary epeme pyra exĩko mana. Mokaro maro toitoine zehnotokõ, Izyraeu tõ exĩko; toto osenehtopõpyry omipona exĩko toh mã repe, yrome typoremãkasẽme exĩko mã toto.
15 Xiria tuisary oehnõko tysoutatu tõ maro, pata zomyehmãko mana tapure exikety, mame iporemãkãko mã toto. Ejitu tõ soutatu tõ osetapara exĩko mã toto, orẽpyrahxo exiketõ typoremãkasẽme exĩko mã toto xirio tõ soutatu tõ ẽpataka.
16 Typenetatoh rĩko Xiria tuisary mana Ejitu tõ soutatu tomo a, etypohkaponanõ pyra exĩko mana. Omõnõko mã toto Izyraeu tõ nonory pona Ritonõpo nymenekahpyry pona typoetory tõ nonoryme. Moro nono poremãkãko mana porehme.
17 — Mame tysoutatu tõ oximõme tyripõko Xiria tuisary mana emero porehme etonatohme Ejitu tõ maro. Mame topetõkara poremãkatohme osepeme osekarõko mana Ejitu tõ tuisary a. “Jẽxiry ekarõko ase oya opytyme, jũme osepeme kuehtohme,” ãko ynororo eya. Yrome morara exipyra ekurehnõko mana.
18 Mame etonãko ynororo pata tõ põkõ maro tuna konõto Metiteraneu ehpikuroko. Moro pata tõ tuhke poremãkãko mana. Yrome imepỹ soutatu tõ tuisary oehnõko imepỹ nonory poe mokyro poremãkase, mokyro epyrypatoh poremãkapose. Tyhxirosẽme exĩko mokyro Xiria tuisary mana.
19 Mame eramãko ropa ynororo tynonory pona ropa, typatary tõ jamihmãkõ pona ropa, yrome apotũkehnõko mana, orihnõko mana; ipoko jũme tuenikehsẽme exĩko mã toto.
20 — Mame imepỹ tuisame exĩko mokyro myakãme, typoetory aropõko mana tineru apoitohme kowenu tinerũme orẽpyrahxo toehtohme. Yrome tuhke pyra jeimamyry taropose ahtao orihnõko mana, etonatoh poko pyra tahtao ro.
21 — Imepỹ Xiria esẽme exĩko popyra exikety ipunaka, tuisa mũkuru kara ynororo. Osetapatoh poko pyra toto ahtao, osepeme sã omõnõko mana, mame onekunohto toexiryke tuisame exĩko mana.
22 Topetõkara soutatu tõ emero enahkãko mana, Oturukety imehxo exikety roropa etapãko mana.

23 Osepeme se exiketõ enekunohnõko mana, aomirykõ totase ahtao ro eya, mame tysoutatu tõ ke, tuhkãkõkara ke jamihmehxo exĩko mana.
24 Tokare pyra osetapãko mã ynororo, pata tõ põkõ maro, tymõkomokehxo exiketomo. Mokaro ryhmãko xihpyryme mã ynororo, tytamuru nyrihpyry sã pyra ipunaka. Mõkomo apiakãko mã ynororo tysoutatu tõ kyryryme, uuru tõkehko te, ikyryry tõ typyne exiketõ, emero apoiryhtao eya. Mame osenetupuhnõko mana pata tõ, jamihmãkõ poremãkapory poko repe, yrome okynã pyra moro poko osenetupuhnõko mana.
25 — Jamihme tõsekaroryke tysoutatu tõ maro, ytõko mã ynororo tuhkãkõ maro Ejitu tuisary poremãkapose. Mame tũtãko Ejitu tuisary, typoetory tuhkãkõ maro, soutatu tõ orẽpyra exiketomo, yrome xirio tõ onyporemãkara ekurehnõko mana, towokase exiryke
26 akorehmananomo a repe. Mokaro pokoino typoremãkasẽme exĩko mana. Isoutatu tõ typoremãkasẽme exĩko, tuhkãkõ totapasẽme exĩko roropa mana.
27 Mame mokaro tuisa tõ asakoro oximaro oturũko mã toto otuhtoh po. Ajohpe rokẽ oturũko mã toto topekara enekunohtohme. Yrome typenetatohkõ anapoipyra exĩko mã toto morara ehtoh exipyra ro exiryke.
28 Imeĩpo tynonory pona ytõko ropa Xiria tuisary mõkomo kurã maro, tynapoityamo tõsetaparykohtao. Atamorepãko mana Ritonõpo poko Izyraeu tõ ehtoh enatyry poko, Tosẽkõme Ritonõpo eahmakehpotohme eya xine. Naeroro typenetatoh ae ro toto ryhmãko mana. Moromeĩpo ytõko ropa mana tynonory pona ropa.
29 — Mame aytotoh toehse ahtao ytõko ropa mana tysoutatu tõ maro Ejitu maro etonase ropa repe, yrome seromararo Ejitu onyporemãkapopyra ekurehnõko mana, apitorymã sã pyra.
30 Roma põkõ soutatu tõ oehnõko wapu tõ ae xixi omõtoh wino; osetapãko mã toto imaro. Oserehnõko mã ynororo, tõsetaparykõ rumekãko mana. Yrome zehno ro toexirykõke Izyraeu tõ maro osetapãko mana. Ritonõpo poetory tõ ryhmãko mana. Mame oehnõko ropa mana, Ritonõpo Omihpyry rumekahpõkõ omiry etãko mana, aomirykõ omipona exĩko mana.
31 Ipoetory tõ, soutatu tõ Ritonõpo Tapyĩ Kurã rĩko mã toto nuriame. Okyno zahkary etypohkapõko mã toto, kokoro rokẽ Ritonõpo oneahmara ipoetory tõ ehtohme. Mame “erehtoh konõto nuriame” moro rĩko mã toto Ritonõpo Tapyĩ tao.
32 Omi kurã ke sã Ritonõpo Omihpyry omipona pyra exiketõ pyrypãko mana, yrome Ritonõpo pyno exiketõ jamihme exĩko, mokyro tuisa, onekunohto akorekehkãko mã toto.
33 Mame tuaro exiketõ imehnõ amorepãko mã toto, yrome tuhke ẽmepyry ae totapasẽme exĩko mã toto, tyahkasẽme exĩko mã toto, tapoisẽme exĩko mã toto imehnõ poetoryme te, imõkomory tarosẽme exĩko mana, enara.
34 Morarame Ritonõpo poetory tõ tuarimaporyhtao, toitoine imehnõ toto akorehmãko mana; mãpyra tuhke mokaro maro se exĩko mã toto osewomatohme rokene.
35 Toitoine mokaro imehnõ amorepananõ, tuaro exiketõ, totapasẽme exĩko mã toto, yrome morara exĩko Ritonõpo poetory tõ kurãkatohme, Ritonõpo kure ehtoh sahxo toto ehtohme. Morara exĩko ro sero etyhpyry pona ro, sero etuarimatoh otyhkãko Ritonõpo a imenekatoh pona.

Tuisamehxo osekarotopõpyry

36 — Typenetatoh rĩko Xiria tuisary mana. Tuisame imehxo toehtoh poko osekarõko mana, ritõ tõ emero esẽme samo. Epyrypãko mana tuisamehxo toexiry poko, Ritonõpo emero Esẽ kerekeremãko mana. Morara tyrĩko mokyro mana zuãnohtoh pona Ritonõpo a; mokyro wãnohnõko Ritonõpo mana tõsenetupuhtopõpyry ae ro.
37 Tytamurukõ neponãmarykõ oneahmara exĩko mokyro mana te, nohpo tõ neponãmary oneahmara exĩko roropa mana. Imehnõ ritõ tõ oneahmara exĩko mana ritõ tõ motye osekaroryke eya.
38 Yrome imepỹ ritõ eahmãko mana, soutatu tõ patary jamihmã ewomane eahmãko mana. Mokyro waro pyra itamuru tõ kynexine, eya uuru ekarõko mã ynororo tynekaroryme; parata te, topu kurã typyne exikety te, mõkomo typyne aexityã, enara.
39 Typatary jamihmãkõ ewomatohme, imehnõ ritõ eahmananõ rĩko mana takorehmananõme. Mame tuisame mokyro enetupuhnanõ emero epeme exĩko toh mana, tamuximehxo exĩko, nono kurã apoĩko roropa.
40 — Mame etyhpyryme exisasaka ahtao Ejitu tuisary ytõko etonase xirio tõ tuisary maro. Mame xirio tõ tuisary oehnõko axiny osetapase imaro wirikane samo, tykahu tõ maro, kawaru po ytoketõ maro, wapu tõ maro tuhke. Tuna zueme ehtoh sã omõnõko isoutatu tomo Ejitu nonory pona.

41 Omõnõko roropa mokyro mana Ritonõpo nekarohpyry pona, Izyraeu tõ nonory pona. Tuhke miume ahno etapãko mã ynororo; yrome Etõ tõ osewomãko mã toto te, Moape tõ roropa te, Amõ tõ roropa, enara.
42 Imeimehnõ nonory tuhke typoremãkase ahtao eya Ejitu roropa poremãkãko mana.
43 Ejitu poe mõkomo arõko mana, uuru te, parata te, imepỹ mõkomo typyne exiketõ roropa, enara. Mame Ripia nonory poremãkãko mana Etiopia nonory roropa.
44 Yrome omi oehnõko xixi tũtatoh wino te, inikahpoino roropa tuaro ehtopo. Moro omi etaryke tyya oserehnõko mokyro mana. Tohne ytoytõko mã ynororo tysoutatu tõ maro ahno etapase tuhke.
45 Mame osesarĩko mana irãnao tuna Metiteraneu maro ypy kurã Ritonõpo esary maro. Yrome orihnõko mana, takorehmaneke pyra exĩko mana ipynanohtohme.

12

Etyhpyry po

1 Mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry oturũko ro nexiase, ynara tykase ynororo:
— Morara ahtao, Ritonõpo nenyokyhpyry Mikeu owõnõko mana, Ritonõpo poetory tõ ewomaneme exikety. Etuarimãko mã toto yronymyryme, moro etuarimatoh panõ exipitopyra mana, ahno exipitory poe. Yrome morara ahtao ro typynanohsẽme exĩko mã toto emero esetykõ tymerose Ritonõpo papẽ pokona.
2 Aorihtyã tuhke isene exĩko ropa mã toto: tuhkãkõ jũme orihpyra ropa ehtohme, imehnõ tuãnohsẽme exĩko mã toto jũme etuarimatoh tao.
3 Mokaro tuaro exiketõ, imehnõ tuhkãkõ amorepananõ zae ehtoh poko toto ehtohme, zemimã sã exĩko mã toto, xirikuato sã kapu poko, jũme osezehkara sã exĩko mã toto.
4 Ynara tykase ropa ynororo ya:
— Seromararo, Tanieu, senohne onekaropyra exiko imehnomo a, moro pape apuruko apuhtoh ke onetapuruhmakara ropa imehnõ ehtohme etyhpyry pona. Tuhkãkõ xiaxiake tururume ytoytõko mã toto tuarohxo toehtohkõme.
5 Mame ahno panõ kõ asakoro enease, tuna ehpio, toiro moino te, toiro nexiase seino.
6 Toiro mokyro tõturupose Ritonõpo nenyokyhpyry a, tupoke karimutumã ke, inikahpozakoxi. Ynara tykase ynororo eya:
— Otara ahtao morohne, osenuruhkatoh otyhkãko nae?
7 Tomary tanỹse Ritonõpo nenyokyhpyry a kakoxi kapu a. Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, Jũme isene Exikety omi poe, senohne emero exĩko 3½ jeimamyry ae. Mame Ritonõpo poetory tõ ryhmatoh tonahse ahtao ipunaka, morohne emero exĩko mana.
8 Aomiry etase repe, yrome onenetupuhpyra exiase. Morara exiryke ekaropoase eya:
— Ajohpãme sã kuuruko, otara morohne exĩko nae aotyhkatohme?
9 Ynara tykase ynororo ya:
— Torẽtyke pyra exiko, Tanieu, ytoko ropa rokene. Sero omi tokare pyra exĩko, tapuruse samo etyhpyry pona.
10 Tuhkãkõ etuarimatoh ke tukuhsẽme exĩko mã toto. Tukurãkasẽme exĩko mã toto. Ritonõpo kure ehtoh sã ekurãkãko mã toto. Popyra exiketõ tyyrypyrykõ poko ro exĩko mã toto, onenetupuhpyra exĩko mã toto morara ehtoh poko. Yrome tuaro exiketõ morara ehtoh poko zuaro exĩko mã toto.
11 Okyno zahkatoh Ritonõpo Tapyĩ tao kokoro rokẽ, tyripokehse ahtao, “erehtoh konõto” tyrise ahtao Ritonõpo Eahmatoh tao, moromeĩpo 1.290me ẽmepyry aropõko mana.
12 Tãkye kuhse exĩko mokaro Tosẽkõ Ritonõpo onurumekara exiketomo 1.335me ẽmepyry ae!
13 — Omoro, Tanieu, zae ehtoh poko exikehpyra exiko etyhpyry pona. Orihnõko mase, yrome sero etyhpyry po ẽsemãnõko ropa mase, Ritonõpo nekarory kurã apoitohme oya, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry.

OZEJA

Oséias

Ekarotopo

Urutõ Ozeja a Ritonõpo omiry tokarose Izyraeu tomo a, inikahpoẽkomo a. Urutõ Amoxi mykapo Ozeja kynexine, pata Samaria onyporemãkara ro ahtao axirio tomo a, jeimamyry 721mã po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Ozeja nekarohpyry: Izyraeu tõ wãnohnõko Ritonõpo mana tyneponãmarykõ eahmaryke eya xine. Yrome jũme toto onurumekara mana, eraximãko mana toto pynanohtohme ropa.

Sam tykase Ozeja typyty pokoino imeimehnõ orutua poko se aexiryke. Orẽpyra sã Izyraeu tõ turuse eya typyty sã Izyraeu tõ ehtoh poko; zae Ritonõpo nexiase repe Izyraeu tõ niome, yrome zae pyra Izyraeu tõ nexiase tyneponãmarykõ eahmaryke eya xine. Morara exiryke Izyraeu tõ zehno toehse Ritonõpo mana, toto wãnohnõko mana. Yrome jũme toto pyno exikehpyra mana. Ynara tykase Ritonõpo: Izyraeu tomo, orumekary se pyra ase! Orumekasaromepyra xine ase! Opyno xine jexiryke oenahkaposaromepyra xine ase. Opyno xine jehtoh exikehpyra mana.

Sero pape ao

Ozeja, ipyty maro, ipoenõ roropa *1.1—3.5*
Izyraeu popyra ehtoh poko *4.1—13.16*
Eramatoko Ritonõpo a, opyno xine *14.1-9*

1 Sero nase Ritonõpo omiryme, inekarohpyry Ozeja a, Peeri mũkuru, Juta tõ tuisaryme Uzia ahtao te, Jotão roropa te, Akaze roropa te, Ezekia roropa, enara; Izyraeu tõ tuisaryme Jeropoão ahtao, Joaxi mũkuru.

Ozeja pyty, imũkuru tomo, enara

2 Mame tõturupitose Ritonõpo ahtao Ozeja ae Izyraeu tomo a ynara tykase ynororo Ozeja a:

— Ytoko nohpo apoise opytyme; imeimehnõ poko exĩko mana; omũkuru tõ roropa tysekõ sã exĩko mã toto. Ynara exiryke, Izyraeu tõ imeimehnõ poko exikety sã toehse mã toto. Jomiry omipona pyra toehse toto, turumekase ywy eya xine.

3 Naeroro toytose Ozeja pytase Komea maro, Tipiraĩ ẽxiry ke. Mame imũkuru osemazupu tonuruse ahtao,

4 ynara tykase Ritonõpo Ozeja a:

— Poeto esehpako Jezereume, okynã pyra Izyraeu tõ tuisary wãnohnõko ase tuhkãkõ totapase tuisa Jeu a exiryke pata Jezereu po. Izyraeu tõ tuisary tõ enahkapõko ase.

5 Mame jakanahmã Jezereu po Izyraeu tõ soutatu tõ jamitunuru enahkapõko ase.

6 Imeĩpo Komea toemũkuase ropa Ozeja ẽxiryme, ynara tykase Ritonõpo Ozeja a:

— Oẽxiry esehpako “Ipyno pyra”, Izyraeu tõ pyno toehkehse jexiryke, iirypyrykõ onykorokara toehse jexiryke roropa.

7 Yrome Juta tõ pyno exikehpyra exĩko ase. Ywy roro Ritonõpo Oesẽkõ toto pynanohnõko ase. Yrome moro onyripyra ase etonatoh ke: taky ke pyra, pyrou tõ maro, tapema ke pyra, kawaru tõ ke pyra, kawaru po ytoketõ ke pyra, enara.

8 Imeĩpo suhsu turumekapose tõxiry a ahtao, poetoẽme toehse ropa Komea, toemũkuase ropa orutuame.

9 Mame ynara tykase Ritonõpo Ozeja a:

— Mose poeto esehpako “Wekyry karame”, ynara exiryke: Izyraeu tõ ypoetoryme pyra toehse mana, toto Esẽme pyra toehse roropa ywy.

Izyraeu Imehxo ehtoh poko imeĩpo

10 Ẽmepyry oehnõko mana Izyraeu tõ tuhke exĩko mã toto isawã samo tuna konõto ehpio; emãnõko mã toto ikuhpỹme samo. Mame moroto “Ypoetory tõ karame matose,” katopõpyry po Ritonõpo a, moroto, “Ritonõpo isene Exikety poenõme matose,” ãko mana.

11 Juta tomo Izyraeu tõ maro oximõnõko mã toto. Oximõme toiro tuisa menekãko mã toto tutuisarykõme. Ahno tõ jamihme exĩko ropa mã toto, tymõkomoke roropa. Moro ẽmepyry toehse ahtao Oseahmatoh konõtome exĩko mana, Jezereu ẽmepyryme.

2

1 Naeroro oekyry tõ Izyraeu tõ esehpako “Ritonõpo poetoryme” te, “Ritonõpo nypynanopyhpyryme mã toto.”

Ritonõpo omipona pyra Izyraeu tõ mana, Komea samo

2 Ynara tykase Ritonõpo Izyraeu tomo a:
— Poetohti, asakõ ihxirotoko, oseosezuhtoko imaro zae pyra aexiry poko, ynara exiryke: ypytyme pyra toehse mana, iniome pyra toehse ywy roropa. “Imehnõ poko pyra exiko,” kaxitoko asakomo a, typoko exiketõ aropotohme ropa.
3 Moro onyripyra ynororo ahtao zupõ puxihkãko ropa ase emero tupoke pyra aehtohme aenurutopõpyry samo. Ona tonorẽ sã mokyro ripõko ase tuna maro pyra ipunaka, orihnõko mana tuna peneryke.
4 Ipoenõ pyno pyra exĩko ase imeimehnõ poko exikety poenõme toto exiryke.
5 Imeimehnõ poko tõsekarose ynororo, moro poko ehxiropyra nexiase. Ynara tykase: “Ypyno exiketõ ekahmãko ase, tonahsẽ ekaroryke eya xine ya eukuru roropa, upo te, kaneru hpoty risemy, mauru panõ risẽ roropa, azeite te, uwa eukuru jehnahpyry roropa, enara.”
6 — Morara exiryke omoxino tõ ke mokyro apurũko ase, apuru rĩko ase osema tao moro ae ytopyra ropa aehtohme.
7 Tymaro aexityã ekahmãko mana tururume repe, yrome toto anapoipyra ekurehnõko mana. Ytõko mana toto zupise yrome onenepyra mana. Mame ynara ãko mana: Ytõko ropa ase ynio a, ynara exiryke ynio maro jahtao tãkyehxo exiase, sero sã pyra.
8 Tuaro pyra nexiase: ywy exiase, tiriiku ekaroneme eya, uwa eukuru jehnahpyry te, azeite roropa ekaroase eya; ynekarory tõ tuhke ekaroase eya, parata te, uuru roropa, yrome ynekarotyã tokarose tyneponãmary a, Paau a, eahmatohme.
9 Naeroro otyro epery apoitoh toehse ahtao, mokyro nohpo wino ynapyry tiriiku puxihkãko ropa ase, uwa eukuru jehnahpyry maro. Upo roropa puxihkãko ase kaneru hpoty risemy te, mauru panõ risemy roropa ynekarotyã eya zupõme.
10 Seromaroro inomõko ase tupoke pyra ipunaka ipoko aexityã neneryme; onypynanohsaromepyra exĩko mã toto ywinoino.
11 Tãkye aehtoh enahkapõko ase: jeimamyry ae oseahmatoh tonõ te, nuno ae oseahmatoh tonõ te, oserematoh ae oseahmatoh tonõ roropa emero aoseahmatoh tonõ enahkapõko ase.
12 Inarykatyã enahkapõko ase, uwa zoko tomo, wikeira tomo roropa; morohne ipoko aexityã nekarohpyryme, tykase ynororo, imaro toehtohkõ epehpyryme. Naeroro itupikõ rĩko ase ãtarykahme, itume roropa; otyro emero enahkãko onokyro tõ mana.
13 Turumekase ywy eya, tyneponãmarykõ toahmase eya, Paau tomo; ixtaratu tyahkase eya tynekaroryme eya. Tõtupohtose ynororo, panasere maro, uuru risẽ tõ maro, typoko exiketõ tokahmase tururume eya. Ypoko tuenikehse ynororo. Morara exiryke mokyro wãnohnõko ase. Ywy, Ritonõpo, oturuno.

Typoetory tõ pyno Ritonõpo mana

14 Ynara tykase Ritonõpo Izyraeu tõ poko:
— Morara exiryke mokyro eahmãko ase; arõko ropa ase ona tonorẽ pona ropa, moroto omi kurã ke oturũko ase eya ipyno jehtoh ae.
15 Moroto itupi tõ ekarõko ropa ase eya, uwa zoko tõkehko, tarykase exiketomo. Moro jakanahmã Ehxirotoh myakamãko ase Omõtoh kurãkõ eraximatohme. Moroto oturũko mana ya poetome toehtopõpyry samo tutũtase ahtao Ejitu poe.
16 Mame “meta” ãko ropa mana. “Yniome” ãko roropa mana. “Jesemy Paau” kara exĩko mana.
17 Jũme “Paau” onesehtopyra exĩko mana; jũme mokyro tyneponãmarykõ poko oturupyra exĩko mana. Ywy Ritonõpo oturuno.
18 — Moro ẽmepyry toehse ahtao jomiry etapõko ase onokyro tomo a, torõ tomo a te, okoi tomo a roropa ypoetory tõ onesekara toto ehtohme. Taky tõ pyrou roropa itahkãko ase warata tomo, tapema tõ roropa oseosetapara toto ehtohme. Ypoetory tõ osepeme exĩko mã toto, towomasẽme exĩko roropa mã toto.
19 — Izyraeu tomo, pytãko ase amaro, jũme ypyty nymyryme exĩko mase. Opynanohnõko ase, kure ehtoh ke oeahmãko ase.
20 Amonohkara exĩko ase oniome. Ywy Ritonõpo, ya rokẽ osekarõko roropa mase.
21 Moro ẽmepyry toehse ahtao ypoetory tõ Izyraeu omiry etãko ase. Konopo enehpõko ase nono pona otyro ehxikatohme.
22 Otyro ahtãko mana, itamurume tiriiku tõkehko exĩko, uwa tõkehko, azeitona tõ roropa. Moro sã ypoetory tõ Izyraeu omiry etãko ase.
23 Ypoetory tõ arykãko sã ase ynekarohpyry pona: “Moro nono ekarõko ase oya xine oesarykõme,” katopõpyry ae ro. Mame utupime exĩko matose. Mokyro tosehke, “Typynanohsẽ karame” pynanohnõko ase, mokyro tosehkemy a “Wekyry kara”, “Wekyryme mase,” ãko ase. Mame jezuhnõko mana: “Omoro mase Ritonõpo, Jesemy.”

3

Nohpo epekahtopõpyry ropa Ozeja a

1 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya. Ynara tykase:

— Ytoko ropa nohpo pynanohse, imeimehnõ poko aexihpyry, imepỹ maro exikety. Mokyro pyno exiko, Izyraeu tõ pyno jexiry samo imehnõ neponãmarykõ poko toto ahtao ro, tynekaroryme uwa epery asarahtyã aroryhtao ro eya xine ritõ Paau eahmatohme.

2 Naeroro ytoase, mokyro nohpo epekatyase 15me parata ke, 150 kirume sewata maro.

3 Ynara tykase ywy eya:

— Okynahxo jeraximãko mase. Morarame jeraximaryme imeimehnõ maro pyra exiko, osekaropyra exiko amaro se exikety a. Ywy roropa eraximãko ase amaro jehtohme imeĩpo.

4 Moro sã tuhke ẽmepyry eraximãko Izyraeu tõ mana tuisa konõto maro pyra te, imepỹ tutuisake pyra roropa te, tynekarorykõ onyahkara exĩko mã toto, xikihme exiketõ topu risẽ Paau kyryry poko pyra exĩko mã toto, tyneponãmarykõ poko pyra exĩko roropa mã toto tytapyĩkõ tao.

5 Yrome ẽmepyry oehnõko mana: Izyraeu tõ oehnõko ropa Ritonõpo eahmase ropa Tosẽkõme. Tutuisake exĩko mã toto tuisa Tawi paryme exikety. Morarame Ritonõpo eahmãko mã toto Tosẽkõme, aomiry omipona, inekarory kurã tuhke apoĩko roropa mã toto.

4

Izyraeu tõ hxirory Ritonõpo a

1 Sero nono põkõ hxirotoh nae Ritonõpo Kuesẽkõ mana. Etatoko ke Izyraeu tomo, Ritonõpo nekarory:

— Ajohpe rokẽ mã toto emero, imehnõ pyno nymyry pyra, Ritonõpo ehtoh poko etary se pyra sero nono põkõ mana ipunaka.

2 Tõmirykõ etapõko mã toto ajohpe rokene, onekunohto mã toto, otapato, omatonanohto, imeimehnõ poko mã toto. Popyra toto ehtoh itamurumehxo exĩko te, imehnõ tuhkehxo etapãko roropa mã toto.

3 Morara exiryke sero nono tonore exĩko mana, isene exiketõ emero orihnõko mana. Okyno tõ orihnõko mã toto, onokyro tõ roropa, torõ tomo, kana tõ roropa, enara.

Oturuketõ hxirõko Ritonõpo mana

4 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Ypoetory tõ onyhxiropyra ehtoko, toto onupokara roropa ehtoko. Amarokõ hxirõko ase, oturuketomo.

5 Xiaxiake ytoytõko rokẽ matose saereme ahtao, koko roropa, moro sã urutõ kõ roropa mana. Izyraeu enahkapõko ase, asakõme exikety.

6 Ypoetory tõ ypoko tuaro se pyra mã toto. Morara exiryke osenahkãko mã toto. Amarokõ roropa, oturuketomo, ya tuaro se pyra matose, ynyripohpyry poko tuenikehse oya xine. Naeroro oturuketõme orumekatorỹko ase, omũkuru tõ se pyra ase roropa ymaro oturuketõme.

7 — Tuhkehxo oturuketõ awahtao xine, tuhkehxo oorypyrykõ exĩko mana, onyrihpyry; morara exiryke imehxo oehtohkõ myakamãko ase ehxirotoh ke.

8 Epehpyry apoĩko matose ahno rypyry pokoino; morara exiryke ahno se matose itamurumehxo tyyrypyrykõ poko.

9 Naeroro oturuketõ wãnohnõko ase ypoetory tõ emero samo. Toto wãnohnõko ase, mame epehmãko mã toto tyyrypyrykõ emetakame.

10 Jurumekãko oturuketõ mana imehnõ neponãmary tõ eahmatohme. Naeroro otuhnõko mã toto ypoetory tõ nekarotyã poko ya repe. Yrome omise ro exĩko mã toto. Imehnõ neponãmary tõ eahmãko mã toto tõsewomatohkõme repe, yrome onewomara mã toto.

Imehnõ neponãmary tõ eahmary Izyraeu tomo a

11 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Ypoetory tõ rowohpe sã exĩko mã toto eukuru jehnahpyry enyryke itamurume eya xine.

12 Ekaropõko mã toto wewe risemy a: “Otara exĩko nae taroino?” Tuaro ehtoh ekaropõko mã toto wewe xikihmãkomo a. Turumekase ywy eya xine. Imeimehnõ poko exikety sã ywy turumekase eya xine imehnõ neponãmary tõ poko toehtohkõme.

13 Okyno tõ zahkãko mã toto tynekarorykõme imehnõ apoto apõ po ypy tõ emory po. Moroto ixtaratu zahkãko mã toto wewe karawario tõ zopino, imehnõ wewe tõ myhto roropa zaryje exikety, jerutũme kure exiryke.

— Moro sã oẽxiry tõ imeimehnõ poko exipitõko mã toto, omũkurukõ pyxiã roropa imehnõ poko exĩko mã toto.

14 Yrome mokaro onuãnohpyra ase moro poko; amarokõ, orutua kõ imehnõ nohpo tõ
poko oexirykõke. Toto maro ytõko matose ineponãmarykõ eahmatoh taka, onekarory tõ
zahkãko matose toto eahmaryme. Moro sã tuaro pyra exiketõ sã ytõko matose axiny
oenahkatohkõ pona.
15 — Izyraeu tomo a turumekase ywy, yrome toto poenopyry se pyra ase Juta tomo a,
mokaro rypyry poko pyra toto ehtohme. Kiukau pona eahmatoh taka ytopyra ehtoko,
Pete-Awẽ pona roropa, õmirykõ onetapopyra ehtoko ynara karyke: “Ritonõpo Kuesẽkõ
netaryme, jũme isene Exikety.”
16 Izyraeu tõ putupyra sã mã toto, pui nohpo samo ekuremara ro ahtao. Ypoetory tõ
onypynanohsaromepyra ase kaneru tõ pyno exikety sã toky tõ pynanopyry sã ona po.
17 Ypoetoryme osekarõko sã mã toto tyneponãmarykõ eahmary poko, toto anako-
rehmasaromepyra ase.
18 Etỹnõko mã toto, osekarõko mã toto imeimehnõ poko toehtohkõ poko. Orẽpyra
toexirykõ se pyra mã toto zae ehtoh poko imehxo toehtohkõme. Toehxirorykõ sehxo mã
toto.
19 Mya tarosẽme exĩko mã toto tyryrykane a, mame ehxirõko mã toto tyneponãmarykõ
eahmary poko tyya xine.

5

1 — Etatoko ke oturuketomo! Otato ehtoko Izyraeu tomo! Etatoko tuisa tapyĩ taõkomo.
Ahno apiakaneme matose zae ehtoh ritohme; naeroro tuãnohsẽme exĩko matose! Ahno
apoitoh sã toehse matose Mixipa po, ypy Tapoa po roropa tarãpa sã toehse matose
2 jakanahmã Akaxia tõ po eutary nono ao zueme exikety sã mexiatose. Morara exiryke
awãnohtorỹko ase.
3 Zuaro ase Izyraeu tõ nyrihpyry poko: imehnõ neponãmary tõ toahmase eya xine.
Naeroro nuriame toehse toh nexiase.

Tyneponãmarykõ eahmary Izyraeu tomo a

4 Popyra ehtoh riryke Izyraeu tomo a eramasaromepyra mã toto Tosẽkomo Ritonõpo a.
Tyneponãmarykõ eahmary poko penetaryke tyya xine Ritonõpo a tuaro se pyra mã toto.
5 Toepyrypatohkõ enetupuhpõko mã toto iirypyryme toehtohkõ poko. Tyyrypyrykõ
pokoino osetapãko mã toto, epukãko, mame imaro xine Juta tõ erypymãko roropa mã toto.
6 Toky tõ arõko mã toto: kaneru tomo te, pui tõ roropa ekarotohme tynekaroryme Ri-
tonõpo a, yrome toiparo rokẽ moro rĩko mã toto. Onenesaromepyra mã toto, toesyryhmase
ynororo exiryke mokaro winoino.
7 Ritonõpo omipona pyra Paau poko toehse toh nexiase. Ipoenõkõ anoryme aenurutyã
mã toto. Seromararoro toto tonahkasẽme exĩko mã toto, inonorykõ roropa tonahkasẽme exĩko
mana.

Etonãko Izyraeu tomo Juta tõ maro

8 Rue etotoko Kipea po, Rama po roropa. Okohtatoko opore ahno enaroximatohme Pete-
Awẽ po! Õkae xine enetoko orutua komo Pẽjamĩ tomo!
9 Izyraeu tomo turuse ya rahkene, morohne exĩko, anamonohpyra mana: ẽmepyry
oehnõko mana awãnohtohkõme, Izyraeu tonahkasẽme exĩko mana.
10 Ynara tykase Ritonõpo Kuesẽkomo:
— Juta tuisary tõ tomõse Izyraeu nonory pona; nono tapoise eya xine tynonorykõme.
Morara exiryke tohne toehse ywy, toto wãnohnõko ase yronymyryme.
11 Izyraeu tõ etuarimãko mã toto. Inonorykõ tupuxihkase ewinoino xine takorehma-
porykõ se toexirykõke tyneponãmarykomo a.
12 Naeroro, nuko sã Izyraeu enahkãko ase, tyrohsẽ ke Juta enahkapõko ase roropa.
13 — Kure pyra toehtoh waro toehse Izyraeu ahtao, Juta roropa tapurose toehtoh tonese
ahtao, toytose Izyraeu Axiria tuisary konõto a takorehmapotohkõme repe; yrome toto
onukurãkasaromepyra nexiase, apurotopõpyry onetyhnanohsaromepyra roropa nexiase.
14 Reão sã Izyraeu tõ maro etonãko ase, Juta tõ maro roropa. Toto kararahnõko ase, imeĩpo
ytõko ase mya, toto arõko ase ymaro. Toto onypynanohsaromepyra exĩko imehnõ mana.
15 — Mame ytõko ropa ase jesaka, moroto exĩko ase toto eraximaryme. Tyyrypyrykõ
enetuputyryhtao eya xine, toetuarimarykohtao roropa, oehnõko mã toto jupise.

6

Tyyrypyry rumekary sã rokẽ Izyraeu tomo a

1 Ynara ãko Izyraeu tõ mana:

— Ehmaropa emero Ritonõpo a ropa, Kuesẽkomo a. Tapurose sexiatose eya, yrome kukurãkatorỹko ropa mana. Tuãnohse sexiatose eya repe, yrome kyyrypyryrykõ korokãko ropa mana.
2 Taroino asakoro tõmehse ahtao, otarame oseruao tõmehse ahtao kyjamihtanohtorỹko ropa mana, xikihme kuanỹtorỹko ropa mana. Mame aomiry omipona exikehpyra exĩko sytatose.
3 Yronymyrymehxo sosekarotone Kuesẽkomo a! Anamonohpyra xixi ehtoh samo, kuakorehmatorỹko mana; anamonohpyra oehnõko mana konopo oepyry sã nono ehxikatohme eina exisasaka ahtao.
4 Yrome ynara ãko Ritonõpo mana, toto ezuhnõko:
— Otara tyrĩko ha opoko xine, Izyraeu tomo? Amarokõ roropa, Juta tomo, oty rĩko ywy opoko xine? Ypyno oehtohkõ axĩtao rokẽ mana akurũ samo ẽmepyryhtao. Konopo pitiko samo otyro poko, xixi tõnuhse ahtao axĩ anorỹko mana.
5 Morara exiryke urutõ kõ tonyohse ya ourutohkõme, awãnohtorỹko ase, oenahkatorỹko ase. Oty se jehtoh oya xine jarao mana, saerehkatoh sã mana.
6 Ypyno oehtohkõ se ase, okyno tõ etapary jahkatohme onekarorykõme se pyra ase. Onekarorykõ myakãme jomiry omipona ypoetory tõ sehxo ase.
7 Yrome Atão patary pona toeporehkase toto ahtao jomihpyry, ynetapohpyry eya xine omipona pyra toehse toh nexiase.
8 Pata Kireate popyra exiketõ ke tuhke mana, etapahpõkomo roropa.
9 Mokaro oturuketõ omato sã mã toto, eraximãko tõtonẽse imehnõ ematonanohtohme. Osema tao etapãko mã toto Xikẽ esemary ao, imehnõ ryhmãko mã toto popyra ipunaka.
10 Izyraeu tõ nonory po popyra ehtoh xihpyry tonese ya: tyneponãmarykõ eahmãko ypoetory tõ mana, naeroro nuriame toehse mã toto.
11 Ẽmepyry tymenekase ya, moro ae Juta tõ roropa wãnohnõko ase.

7

1 — Izyraeu tõ kurãkary se ropa ase repe, tymõkomoke toto ehtohme ropa, yrome iirypyrykõ rokẽ enẽko ase, popyra toto ehtopo. Ajohpe mã toto, omatome roropa, imehnõ tapyĩ taka omõnõko mã toto ematonanohse. Jarao, osema tao imehnõ ryhmãko mã toto, ematonanohtohme tyya xine.
2 Toto rypyry poko emero wenikehnõko jekarõko mã toto. Tapuruse sã mã toto tyyrypyrykõke. Popyra toto ehtoh onenekehpyra ase.

Ajohpe, zehno, onekunohto roropa
3 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ypoetory tõ popyra mã toto, ajohpe toehtohkõke tuisa tõ enekunohnõko mã toto, kowenatu tõ maro.
4 Ewokananõme mã toto emero porehme. Imehnõ zehno toto ehtoh apoto sã mana orinato zopino tymynyhpãse ahtao, ipoko pyra wyi ekeine mana, wyi eraximaryme.
5 Mame oseahmatoh toehse ahtao tuisa maro, eukuru jehnahpyry tokarose eya xine tuisa tomo a itamurume, kowenatu tõ maro, toto etỹtohme. Toetỹse toto ahtao ajoajohpe toehse toh nexiase.
6 Tutuisarykõ zehno toehtohkõ apoto sã mana toto kurohtao. Ẽmehnõko mã toto osenetuputyry poko tutuisarykõ ryhmatoh poko. Tõmehse ahtao apoto zukãko sã mã toto.
7 Zehno ro, apoto samo, tutuisarykõ totapase eya xine; totapase toto emero porehme atakenaka. Yrome ya oturupyra mã toto takorehmapotohkõme.

Izyraeu tomo imehnõ ahno tõ maro
8 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Izyraeu tomo a, tõmiry totapose imehnõ ahno tomo a osepeme ehtohme. Seromararoro wyi sã mã toto popyrahme sã tokeise ahtao.
9 Zuaro pyra mokaro mana, tyjamitunuru enahkãko imeimehnõ ahno a tõsekaroryke osepeme. Jamihme pyra toehse toto tamuhpõme exikety samo tũsehke karimutumã ke, yrome onenetupuhpyra mã toto moro poko.
10 Toepyrypatohkõke zae pyra toehtohkõ ekarõko mã toto. Morohne emero toehse eya xine repe, yrome oehpyra ro mã toto ya. Oturupyra mã toto ya, Ritonõpo toto Esemy, takorehmapotohkõme ya.
11 Utuku putupyra exikety sã toehse Izyraeu tõ mana: osemazuhme Ejitu pona ytõko takorehmapotohkõme, imeĩpo Axiria pona ytõko mã toto takorehmapotohkõme eya xine.
12 Yrome torõ tõ apoine sã tarãpa ke, mokaro apoĩko ase. Toto wãnohnõko ase toto etatopõpyry ae ro toto oximõtoh tao.

13 Tytahse mã toto, tonahkasẽme exĩko mã toto, toepase aexirykõke, jomihpyry omipona
pyra toehse roropa toexirykõke. Toto pynanopyry se exiase repe, yrome ajohpe tõturuse toh
nexiase ypoko.
14 Toto otururuhtao ya zae nymyry pyra mã toto tukurohtao xine; aotururukohtao
osemãko mã toto nono pona, tyxitarykõme juaro pyra exiketõ samo. Tonahsẽ ekaroporyhtao eya xine, eukuru maro typihpyry sahkãko mã toto juaro pyra exiketõ samo. Jomiry
omipona pyra mã toto, emero porehme.
15 Tuãtanohpose toto ya, tamorepase toto ya, jamihme toto tyripose ya roropa, yrome
popyra ehtoh riry se toh nexiase ya.
16 Pyrou ekomaryhtao samo taky popyra exikety ke, jetohnõko mana, onekomara
mana. Moro sã ypoetory tõ mana tãtapiakase mã toto ywinoino imehnõ neponãmary tõ
eahmatohme. Ituisarykõ epyrypãko mã toto, naeroro totapasẽme exĩko mã toto, mame toto
eunohnõko Ejitu põkõ mana.

8

Tyneponãmarykõ eahmary wãnohtopo

1 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Rueimo etotoko enaroximatohme! Epetõkara oehnõko mã toto piano tõ samo ynonory
pona, ynetapohpyry omipona pyra toehse ypoetory tõ exiryke, ynyripohpyry eya xine
omipona pyra toehse roropa mã toto.
2 Oturũko mã toto ya, ynara ãko: “Omoro mase Ritonõpo yna Esemy, opoetory tõme
ynanase.”
3 Yrome kure ehtoh turumekase eya xine, naeroro epetõkara toto ekahmãko mana.
4 — Tutuisarykõ tymenekase ypoetory tomo a, oturupyra toto ahtao ymaro toto poko.
Kowenatu tõ tymenekase eya xine, “Mokyro ynymenekahpyryme mana,” kara jahtao.
Parata ke, uuru ke roropa tyneponãmarykõ tyrise eya xine; morara exiryke tonahkasẽme
exĩko mã toto.
5 Mokyro pui mũkuru, uuru risẽ se pyra ase ipunaka, Samaria põkõ mokyro eahmãko
mã toto, naeroro mokaro zehno ase. Otara ahtao typenekehsẽme exĩko toh nae
tyneponãmarykõ eahmary poko?
6 Mokyro pui mũkuru panõ tyrise Izyraeume exikety a tyneponãmaryme, moro Ritonõpome pyra mana! Mokyro pui mũkuru panõ toahmase Samaria po, tytohkasẽme exĩko
mana.
7 Tyneponãmarykõ poko tyryrykane arykary sã eya xine mana, moromeĩpo wiriwirikane
apoĩko sã mã toto, Axiria etonase oehnõko mana. Tiriiku tõkehko tarykase eya xine, yrome
eperytara mana. Toperytase ahtao imeimehnõ oehnõko mana moro epery enahkase.
8 Imehnõ ahno sã Izyraeu toehse mana, toiparo rokẽ sã mã toto, otyme pyra mã toehse
toto.
9 Putupyra sã mã toto, jumẽtu samo ekuremara ro ahtao; toiroro toytory se rokẽ mana.
Toytose toto Axiria pona tãtakorehmapotohkõme repe, imehnõ ahno topehmase eya xine
towomapotohkõme.
10 Yrome toto apoĩko ase, toto wãnohnõko ase. Okynahxo etuarimãko mã toto, tyrohmanohpose toto ahtao Axiria tuisary a.
11 — Apoto apõ tõ tuhke tyrise Izyraeu tomo a tyyrypyrykõ korokapotohme ya repe,
yrome morohne pokoino itamurumehxo tyyrypyrykõ poko toehse toh nexiase.
12 Ynyripohpyry tõ eya xine tuhke tymerose ya, yrome morohne turumekase eya xine:
“Otyme kure moro?” tykase toto.
13 Okyno tõ etapãko mã toto tynekarorykõme ya, mokaro pũ onyry poko oseahmãko mã
toto. Yrome ywy, Ritonõpo, tãkye pyra ase ipoko xine. Wenikehpyra exĩko ase iirypyrykõ
poko, toto wãnohnõko ase. Mokaro enyohnõko ropa ase Ejitu pona ropa,
14 tuenikehse Izyraeu tõ exiryke Tyrihpõkõ poko. Tapyi tõ konõto tyrise Izyraeu tomo a,
pata tõ tyrise Juta tomo a tapuruse aexityã apuru konõto ke. Yrome apoto enehpõko ase
moro pata tõ zahkatohme, moro tapyi tõ jamihmãkõ enahkatohme roropa.

9

Izyraeu tõ wãnohtoh poko

1 Izyraeu tomo, atãkyemara ehtoko, otuhtoh konõto poko oseahmara ehtoko, imehnõ
sã pyra ehtoko. Ritonõpo turumekase oya xine, imehnõ neponãmarykõ eahmãko matose.
Emero tiriiku apotoh po imehnõ poko exikety sã mosekaroatose mokaro neponãmarykõ
Paau a, epehpyry se oexirykõke ewino.

2 Yrome taroino okynã pyra tiriiku pyra exĩko, azeite pyra roropa te, uwa eukuru
jehnahpyry pyra, enara.
3 Taro Ritonõpo nonory po okynã pyra exĩko Izyraeu tõ mana, taroposẽme exĩko ropa mã
toto Ejitu pona, mame Axiria po tonahsẽ nuriame exikety enahnõko mã toto.
4 Morohne nono po tynekarory tõ onekarosaromepyra exĩko mã toto Ritonõpo a, uwa
eukuru jehnahpyry te, okyno tõkehko roropa. Tonahsẽ enahnõko mã toto aorihtyã
ekepyry zonẽtoh po ahtao samo, moro poko otuhketõ nuriame exĩko mã toto. Tonahsẽ
onekarosaromepyra exĩko mã toto tynekaroryme Ritonõpo Tapyĩ tao; otuhnõko rokẽ mã
toto.
5 Morarame oseahmatoh konõto toehse ahtao Ritonõpo eahmatohme otara tyrĩko toh
nae?
6 Epãko mã toto osenahkara toehtohkõme, yrome toto apoĩko Ejitu põkõ mana. Toto
zonẽnõko pata Mẽpi põkõ mã toto. Toto mõkomory kurã parata tõkehko, itapyĩ tõ roropa
ãtarykahme tapurusẽme exĩko omoxino tõ ke.
7 Ẽmepyry oehnõko mana awãnohtohkõme, morara ahtao typoetory tõ wãnohnõko Ritonõpo
mana. Moro toehse ahtao Izyraeu tõ zuaro exĩko mã toto! Yrome amarokõ ynara ãko:
“Mose urutõ rowohpe mana! Ritonõpo poe osekarõko repe, yrome rowohpe mana!” Moro
sã oturũko matose iirypyryme oexirykõke, naeroro yzehno, yse pyra roropa matose.
8 Urutõme tonyohse ywy Ritonõpo a typoetory tõ, Izyraeu tõ enaroximatohme. Yrome
emero rokẽ jytoryhtao ahno apoitoh rĩko matose japoitohme. Ritonõpo Tapyĩ tao roropa
jepeme pyra mã toto.
9 Iirypyryme mã toto tynyrirykõ poko emero, mokaro Kipea põkõ ehtopõpyry samo.
Wenikehpyra exĩko Ritonõpo mana mokaro rypyry poko, toto wãnohnõko mana.

Izyraeu tõ rypyry emetakã poko

10 Ynara tykase Ritonõpo:

— Izyraeu eneryhtao ya apitoryme, tãkye toehse ywy, uwa epery enery samo ahtãko ona
po. Atamurukõ tonese ya ahtao, tãkye exiase tonahsẽ fiku tõ apitorymãkõ enery samo
toehse toto ahtao. Yrome ypy Peoa pona toeporehkase toto ahtao, imehnõ neponãmarykõ
Paau toahmapitose eya xine, nuriame toehse toh nexiase, tyneponãmake xihpyryme
exikety samo.
11 Izyraeu tõ imehxo ehtoh ime pyra exĩko mana. Enurupyra ipoenõ exĩko; ipyxiãkõ
poetoẽme exipyra exĩko, emũkuara exĩko mã toto.
12 Toemũkuase toto ahtao imũkuru tõ arõko ase mya; akoĩpyry onynomopyra ase ipunaka.
Popyra ehtoh oehnõko eya xine myhene turumekase toto ahtao ya!
13 Izyraeu tõ enease pata Tiro samo, otyro zamaro osa kurã po samo; yrome tumũkuru tõ
arõko mã toto aorihmapotoh pona.
14 Ritonõpo yna Esemy, oty rĩko mah mokaro opoetory tõ poko? Ipyxiãkõ
emũkuasaromepyra toto tyriko! Toemũkuase toto ahtao suhsu toukure pyra tyriko toto
onẽpopyra toto ehtohme!

Popyra typoetory tõ ekarõko Ritonõpo mana

15 Ynara tykase Ritonõpo:

— Popyra Izyraeu tõ ehtoh toehpitose pata Kiukau po. Moroto mokaro se pyra toehpitose
ywy. Mame iirypyrykõ pokoino toto aropõko ase ynonory poe. Taroino mokaro pyno pyra
exĩko ase. Ituisarykõ emero jomiry omipona pyra toehse mã toto.
16 Izyraeu tõ tapurose mana; wewe eperytapỹ sã mã toto topere pyra, imity tõ tonore
toehse exiryke. Toemũkuase toto ahtao ipoenõkõ nupunato aorihmapõko ase.

Urutõ oturutopõpyry Izyraeu tõ poko

17 Typoetory tõ rumekãko Ritonõpo mana, aomiry omipona pyra toto exihpyryme.
Xiaxiake ytoytõko mã toto imehnõ ahno rãnakuroko.

10

Ineponãmarykõ apoto apõ enahkary poko

1 Izyraeu tõ uwa zoko sã toh nexiase, uwa epery pehme. Tymõkomoke itamurumehxo
toehse toto ahtao, tuhkehxo apoto apõ tyrise eya xine; itamurumehxo toperytase itupikõ
po ahtao tuhkehxo xikihme exiketõ tyrise eya xine tyneponãmarykõ Paau kyryryme.
2 Tamonohse eya xine, Ritonõpo omiry omipona pyra toehse. Seromararo epehmãko mã
toto iirypyryme toehtohkõ emetakame. Toto nyrihpyry apoto apõ tõ kararahnõko Ritonõpo
mana, xikihme exiketõ, Paau kyryry tõ pahnõko roropa mana.

3 Okynã pyra ynara ãko mã toto: “Tutuisake pyra sytatose Ritonõpo omiry omipona
pyra toehse kuexirykõke. Yrome tutuisake toehse kuahtao xine, oty rĩko ynororo nae
kuakorehmatohkõme?”
4 Ajohpe rokẽ mã toto; tõmirykõ etapõko mã toto emero. Yrome tõmirykõ omipona pyra
mã toto. Zae ehtoh eya xine owokatõ sã mana; ãtaryka orihmatõ ahtary samo tupito rãnao.
5 Samaria põkõ enaromỹke exĩko, xitãko roropa tyneponãmarykõ, pui mũkuru panõ,
uuru risẽ tarose ahtao Pete-Awẽ poe. Oturuketõ tyneponãmarykõ poko otupĩko mã toto
tyneponãmarykõ typyne exikety tomatonanohse exiryke.
6 Ineponãmarykõ tarosẽme exĩko Axiria pona, ahno nekaroryme tuisa konõto kyryryme.
Mame Izyraeu tõ ehxirõko mã toto imehnõ omiry omipona toehse toexirykõke.
7 Izyraeu tõ tuisary tarosẽme exĩko mana wewe akumuru arory sã nakuae.
8 Apoto apõ tõ ypy Awẽ emory po, tyneponãmarykõ eahmatoh tonõ Izyraeu tomo a,
tonahkasẽme exĩko mã kehko. Epo ãtarykahme exĩko mã kehko, omoxino tõkehko ahtãko
mana. Ahno tõ kohtãko ypy tomo a: “Epukatoko yna pona!” somokyhmã tomo a roropa:
“Epukatoko yna pona,” ãko mã toto!

Izyraeu tõ tuãnohsẽme exĩko

9 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Tyyrypyrykõ poko toehtopõpyrykõ poe Kipea po, Izyraeu tõ tyyrypyrykõ poko exikeh-
pyra mã toto. Morara exiryke Kipea po etonatoh eporehkãko mana epona xine, ahno tõ
popyra toehse exiryke.
10 Osetapãko ase imaro xine, toto wãnohtohme. Imehnõ ahno tõ oximõme oehnõko mã toto
Izyraeu tõ poremãkapose, toto wãnopyryhtao ya tyyrypyhpyke tuhke toto exiryke.
11 — Pui nohpo sã Izyraeu tõ nexiase tukuremase exiketyme, tiriiku puhturu tũtũmary se
exiketyme nexiase ipikatohme. Yrome omoxinety tywyhmatoh yriase ipymyry enekure
exikety pokona, tupito nonory poko aerohtohme nono ahkatoh ke. Izyraeu tõ maro Juta tõ
irohmanohpõko ase, tupito poko toto erohtohme.
12 Ynara ase eya xine: “Tupito nonory kasenato ahkatoko, zae ehtoh arykatohme. Mame
kure ehtoh apoĩko matose ypyno toehse oexirykõke. Oehtohkõme ropa ya toehse mana.
Ywy ase Ritonõpo. Konopo sã kure ehtoh enehpõko ase opona xine, opynanohtorỹko ase.”
13 Yrome moro se pyra mexiatose, popyra ehtoh tarykase oya xine. Zae pyra ehtoh
roropa tapoise oya xine. Epery enahnõko matose ajohpe oehtohkõ emetakame.
— Jamihme osekarõko matose kahu tõ nae oexirykõke etonatohme, soutatu tõ roropa
tuhke nae oexirykõke.
14 Morara exiryke etonatoh oehnõko oya xine, atapyĩkõ jamihmãkõ tonahkasẽme exĩko.
Ynara exĩko oya xine mana: tuisa Saumã nyrihpyry samo, tõsetapase ynororo ahtao Pete-
Arapeu maro: tapyi tõ typahse eya nono pona, nohpo tõ tysahkase eya ipoenõ maro.
15 Moro sã exĩko oya xine, Izyraeu tomo, popyra ehtoh poko toehse oexirykõke. Mame
osetapapitoryhtao, Izyraeu tõ tuisary orihnõko mana.

11

Tõmipona pyra exiketõ pyno Ritonõpo mana

1 Typoetory tõ Izyraeu poko, ynara ãko Ritonõpo mana:
“Poetome ro Izyraeu ahtao, ipyno exiase,
umũkurume tykohmase ya, Ejitu po ynororo ahtao.
2 Yrome itamurumehxo tykohmase ynororo ahtao ya,
itamurumehxo toesyryhmase ynororo ywinoino.
Tynekarory tõ tyahkase eya xine, tyneponãmarykõ Paau eahmatohme.
Ixtaratu tyahkase eya xine roropa tyneponãmarykõ eahmatohme.
3 Ya ro Izyraeu tõ tamorepase ayaytorykõ poko;
toto tanỹse ya jemary ke,
yrome onenetupuhpyra toh nexiase typyno xine jehtopõpyry poko.
4 Toto pyno jehtoh ke, toto ewomaryke roropa ya toahmase toto ya.
Tanỹse toto ya jemary ke, jenao poeto apoiry sã jũ tomo a tonao xine.
Toepuise ywy toto otuhmapotohme.”
5 — Toepyrykõ se pyra ropa mã toto ya. Naeroro Ejitu pona ytõko ropa mã toto; axirio
tomo a typoremãkasẽme exĩko mã toto.
6 Etonatoh oehnõko mana ipatarykõ pona. Pata tõ omõtoh tonõ tytahtahkasẽme exĩko
mana epetõkara a, tonahkasẽme exĩko mã toto. Ypoetory tõ totapasẽme exĩko mã toto zae
pyra exiketõ osenetupuhtoh riry se rokẽ toexirykõke.

7 Ypoetory tõ putupyra sã rokẽ mã toto, jomiry omipona pyra; morara exiryke tarosẽme
exĩko mã toto epetõkara a, tynamoto tõme. Imehnõ toto onypynanohsaromepyra exĩko mã
toto.
8 "Izyraeu tomo, orumekarykõ se pyra ase!
Orumekasaromepyra xine ase!
Oenahkaposaromepyra xine ase, Atama enahkapotopõpyry sã ya!
Orisaromepyra xine ase Zepoĩ ritopõpyry sã ya, tonahkase ahtao ya!
Opyno xine jexiryke oenahkaposaromepyra xine ase.
Opyno xine jehtoh exikehpyra mana.
9 Awãnohpyra xine ase ozehno xine jehtoh ke.
Ypoetory tõ onenahkara ropa ase,
Ritonõpome jexiryke ahno rokẽ kara ase;
Ywy, Ritonõpo Kurano, ypoetory tõ rãnao ase,
toto onenahkara ropa ase."
10 — Ywy opore omitaryhtao, reão samo jepetõkara enepanohpotohme, ymaro ypoetory
tõ ytõko mã toto. Xixi omõtoh wino ypoetory tõ oehnõko mã toto tururume.
11 Torõ tõ sã oehnõko mã toto Ejitu poe, utuku tõ sã oehnõko Axiria poe. Mame toto ripõko
ase toto nonory pona ropa, moroto aehtohkõme ropa. Ywy Ritonõpo oturuno.

Izyraeu wãnohtopo, Juta wãnohtoh roropa

12 Ynara tykase Ritonõpo:
— Izyraeu tõ jomyehmãko sã mã toto ajohpe toehtohkõke, imehnõ enekunohtoh kõ ke
roropa. Juta tõ roropa jomiry omipona pyra mã toto, anamonohpyra Exiketyme ase,
Ritonõpo kurano.

12

1 Popyra ehtoh poko rokẽ kohmãnõko Izyraeu tõ mana. Inyrityãkõ toiparo rokẽ mã
kehko. Imeimehnõ enekunohnõko mã toto, toto ryhmatohme, toto etapatohme roropa,
enara. Osepeme toehtohkõme tõmirykõ etapõko mã toto axirio tomo a, mame azeite aropõko
mã toto tynekaroryme Ejitu pona.
2 Juta tõ hxirõko Ritonõpo mana, Izyraeu tõ wãnohnõko roropa mana iirypyryme toehse
toto exiryke.
3 Toto tamuru, Jako, toetoepurohmase turui Ezau maro, kamarame exikety, tysekõ
wakuru ao ro toto ahtao. Tuãtase tahtao toekuhse Jako Ritonõpo maro;
4 Ritonõpo nenyokyhpyry maro toekuhse ynororo, orẽpyra toehse. Tyxitase ynororo,
kure toehtoh tokaropose eya. Tõseporyse Ritonõpo imaro Peteu po, mame moroto tõturuse
imaro.
5 Ritonõpo nexiase, Kuesẽkomo, Jamihmehxo Exikety. Esety Ritonõpo Kuesẽkõme mana.
6 Naeroro, Izyraeu tomo, eramatoko ropa Ritonõpo Oesẽkomo a. Zae ehtoh poko ehtoko.
Aomiry onurumekara ehtoko. Opynanopyrykõ eya enetupuhtoko.

Typoetory tõ wãnopyry poko

7 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Izyraeu tõ kananeu tõ sã mã toto: onekunohto mã toto, ikuhtoh ajohpe exikety ke
tykyryrykõ kuhnõko mã toto typynehxo epehmapotohme.
8 Ynara ãko mã toto: "Ajohpe pyra tuhke tytineruke sytatose. Yrome kyhxirosaromepyra
xine imehnõ mana zae rokẽ kuexirykõke kuerohtohkõ poko."
9 Yrome ywy Ritonõpo Oesẽkõme ase, Ejitu poe oenehtopõpyrykõ poe ya; mame oripo-
torỹko ropa ase tapyi tõ pisarara taka, oehtopõpyrykõ samo tõseporyse kuahtao xine ona
tonorẽ po.
10 — Oturuase urutõ komo a, enepotoh ekaroase roropa eya xine; enetupuhpotoh tonõ
ekaroase urutõ komo a ahno zurutohme.
11 Yrome tyneponãmarykõ eahmary se Kireate põkõ mana, morara exiryke orihnõko mã
toto. Apoto apõ po Kiukau po pui orutua kõ zahkãko mã toto. Morara exiryke moro apoto
apõ tõ ypyme topu tõme rokẽ exĩko tupito tõ ahkatopõpyry po.
12 Kytamurukõ Jako toepase Mesopotamia pona, toerohse ynororo kaneru tõ py-
nanohneme typyty epekahtohme.
13 Ejitu poe urutõ Moeze a, typoetory tõ Izyraeu toupose Ritonõpo a, typynanohse toto
eya.
14 Tyyrypyrykõ poko toexirykõke tyzehno xine Ritonõpo tyripose Izyraeu tomo a, morara
exiryke, popyra toto ehtopõpyry epehmapõko Ritonõpo mana, toto wãnohnõko mana zae
pyra toto ehtoh emetakame.

13

Izyraeu enahkary poko

1 Pake ahtao Eparaĩ tõ otururuhtao, otato imehnõ Izyraeu tõ nexiase emero, imehxo
Eparaĩ tõ ekaroryke eya xine. Yrome tyneponãmarykõ Paau toahmapitose eya xine,
naeroro orihnõko mã toto.
2 Tyyrypyrykõ poko exikehpyra mã toto, tuhkehxo tyneponãmarykõ rĩko mã toto, metau
risemy eahmatohme; parata rĩko mã toto ahno panono tõsenetupuhtohkõ poe; ahno
nyrihpyryme rokẽ mã kehko, yrome ynara ãko mã toto: "Onekarorykõ jahkatoko moxiã
kyneponãmarykõ eahmatohme!" Toto eahmãko mã toto, pui panõ pohnõko, metau risẽme
rokẽ toto ahtao ro.
3 Morara exiryke mokaro osenepyra exĩko mã toto, akurũ samo ẽmepyryhtao, xixi
tũtaryhtao, konopo akoĩpyry sã onahpoty po, axĩ tonore exĩko, tiriiku pihpyry sã aroryhtao
tyryrykane a, orexĩto sã roropa tõnuhse ahtao.
4 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ywy, Ritonõpo Oesẽkõme ase oenehtopõpyrykõ poe ya Ejitu poe. Toiro rokẽ ase,
Oesẽkomo. Juaro matose, imepỹ ritõ pyra mana. Ywy ro rokẽ Opynanohnekõme ase.
5 Opyno xine exiase ona tonorẽ po awahtao xine, moro nono tuna pyra aexihpyry po.
6 Yrome toytose awahtao xine nono kurã pona tuesapare toehse mexiatose. Mame
imehnõ motye imehxo mosekaroatose okurohtao xine. Tuenikehse mexiatose ypoko.
7 Morara exiryke amaro xine osetapãko ase reão samo; osema ehpio poe oenetorỹko ase
reoparatu samo.
8 Uusa onokyroimo sã ipoenõ tomatonanohse ahtao, osetapãko ase amaro xine,
akararahtorỹko ase; reão sã oesekatorỹko ase moroto ro; onokyro tõ sã akararahtorỹko ase.
9 Oenahkatorỹko ase, Izyraeu tomo; onoky opynanohtorỹko nae?
10 Tuisa konõto mekaropoatose ya, tuisa tõ roropa pata tõ po porehme. Yrome opy-
nanohsaromepyra mã toto.
11 Ozehno xine toehse ywy, naeroro tuisa tõ ekaroase oya xine. Mame tohne ro jexiryke
opoko xine otuisarykõ touse ropa ya owinoino xine.
12 — Izyraeu tõ rypyhpyry tymerose nexiase pape pokona, moro pape popyra toto
ehtopõpyry poko tukurãkase mana.
13 Ẽmepyry toehse nase Izyraeu tõ isene ehtohme, yrome Izyraeu tõ ise pyra mana
tuamekaro rokẽ toexirykõke; poeto samo, enurutoh toehse ahtao, tutũtary se pyra tyse
wakuru ae.
14 Morara exiryke ypoetory tõ pynanohnõko ha orihpyra toto ehtohme? Naary! Toto
anỹnõko ha aorihtyã ekepyry esary poe? Arypyra. Tyrohsẽ kehko enehpoko, orihtopo!
Mokaro enahkatoh enehpoko, aorihtyã esary! Mokaro pyno exikehnõko ase.
15 Tomãse Izyraeu tõ ahtao ro ãtaryka samo, tyryrykane axitunety enehpõko ase ona
tonorẽ poe, xixi tũtatoh wino tuna enatyry tõ anorymapotohme, pẽkamã tõ roropa. Mõkomo
kurã emero uuru tõkehko tarosẽme exĩko mana.
16 Samaria põkõ tuãnohsẽme exĩko mã toto Ritonõpo turumekase eya xine exiryke. Orutua
kõ orihnõko mã toto osetapary poko; poeto pitiko tõ totapasẽme exĩko topu tõ pona;
poetoẽme exiketõ wakuru tyxihkasẽme exĩko, enara.

14

Izyraeu tõ toahmase eramatohme ropa Ritonõpo a

1 Izyraeu tomo, osehtoko ropa Ritonõpo Oesẽkomo a! Mepukatose oorypyrykõ poko
toehse oexirykõke.
2 Osehtoko ropa Ritonõpo a, ynara kahtoko eya: "Yna rypyry ikorokako, yna otururu oya
etako! Oeahmary yna a ekarõko ynanase oya ynanekaroryme.
3 Axirio tõ yna onypynanohsaromepyra mã toto, kawaru tõ yna onewomasaromepyra
mã toto. Jũme ynanyrityamo a, ynaneponãmary tomo a 'Yna Esẽme mase,' kara ropa exĩko
ynanase. Omoro, Ritonõpo, yna pyno mase, tymõkomoke pyra exiketõ etuarimaketõ roropa
pynanohnõko mase."

Isene ehtoh ekarõko ropa Ritonõpo mana

4 Ynara ãko Ritonõpo mana:
"Ypoetory tõ kurãkãko ase,
toto amonohtopõpyrykõ korokãko ase.
Toto pyno exĩko ase yronymyryme ukurohtao, tohne toehkehse jexiryke ipoko xine.
5 Konopo sã exĩko ase Izyraeu tomo a,
ekuru tõ ekutãko mã kehko, ririo tomo.

Imity tõ ahtãko roropa mã kehko mya rahkene, wewe mity sã Ripano po.
6 Amoriry tõ mosahxo exĩko mã kehko, kure potu oriwera amoriry tõ samo.
Typoxine exĩko roropa mã kehko apupari samo Ripano po.
7 Isene exĩko ropa Izyraeu mana, towomase ya;
tiriiku ahtary sã emãnõko mã toto,
topere sã exĩko mã toto uwa zoko samo.
Mokaro imehxo ehtoh waro exĩko imehnõ mana, uwa eukuru jehnahpyry samo Ripano po.
8 'Ynaneponãmary tõ toiparo rokẽ mã kehko, typahsẽme rokene,' ãko Izyraeu tõ mana.
Ywy ase Ritonõpo Oesẽkomo, ypoetory tõ otururu etãko ase;
ywy ase toto pynanohneme.
Pinieiro wewe isene exikety sã ase toto ewomãko.
Ypoe kure ehtoh apoĩko mã toto emero porehme."

Etyhpyryme

9 Senohne, ynymerohpyry enetuputyry se ase tuaro exiketomo a, osenetupuhtohme moro poko. Ritonõpo esemary tõ zae mã kehko. Zae ehtoh poko exiketõ ytoytõko mã toto moro ae, yrome iirypyryme exiketõ osetapãko, epukãko mã toto.

JOEU
Joel
Ekarotopo

Taparara tõ enahpỹme, konopo oehpyra roropa. Morara exiryke Juta tõ nonory tonahkase. Moro eneryke tyya urutõ Joeu a tonetupuhse sero nono põkõ apiakary poko Ritonõpo a, iirypyrymãkõ wãnohtohme. Izyraeu tõ toahmase eya zae pyra toto ehtoh rumekatohme ropa eya xine, aeramatohme ropa Ritonõpo a. Morara ahtao kure Izyraeu tõ rĩko ropa Ritonõpo mana, taparara tõ enahkatopõpyry ekarõko ropa mana. Izyraeu tõ emãnõko ropa, tãkye exĩko ropa toto. Mame Jerusarẽ po Ritonõpo exĩko ropa mana typoetory tõ maro.

Tõmiry tokarose Ritonõpo a Tuzenu enehpory poko typoetory tõ pona emero porehme (Joeu 2.28-32). Moro poko tõturuse Jezu poetory Peturu ẽmepyry Pẽtekoxite po (Atos 2.17-21). Moro ẽmepyry ae Ritonõpo Zuzenu Kurã tyhtose Jezu poetory tõ pona tõximõse toto ahtao Jerusarẽ po.

Sero pape ao

Taparara hpe, konopo oehpyra *1.1—2.17*
Nono kurãkãko ropa ase, ãko *2.18-27*
Ritonõpo ẽmepyry *2.28—3.21*

1 Sero nase Ritonõpo omiry, inekarohpyry Joeu, Petueu mũkuru a.

Ahno xitãko tynapyrykõ enahkatopõpyry poko

2 Etatoko ke, tamuximãkomo!
Otato ehtoko, Juta tomo!
Sero popyra ehtoh panõ toehse nae isene kuahtao xine, kytamurukõ, pakatokõ ehtopõpyry ae ro?
3 Opoenõkõ zurutoko sero popyra ehtoh poko,
typoenõ zurutohme eya xine,
typoenõ zurutohme roropa mokaro a sero popyra ehtoh poko.
4 Akurũ sã tooehse, itamurume akurũme sã tooehse taparara tõ rokene,
ahno narykatyã emero otyro tonahse eya xine.
Taparara tõ osemazuhme aehtyã nynomohpyry tonahse okomino aehtyamo a.
5 Apakatoko toetỹse exiketomo!
Oxitatoko, eukuru jehnahpyry sato komo,
uwa epery tonahkase exiryke,
eukuru tyrisenã pyra exĩko mã rahkene.
6 Taparara tõ tooehse toto, tuisa konõto soutatu tõ samo, tuhkehxo,
orẽpyrahxo tooehse mã toto ynonory pona.
Jery reão zery sã nexiase,
taere mana reão zery samo.
7 Uwa zoko tõ kynarykahpyrykõ tonahkase eya xine wikeira tõ roropa tonahse eya xine.
Eperytaketõ pihpyry tonahse eya xine,
amoriry tõ rokẽ tynomose karimutume.

8 Oxitatoko oryximã samo,
ihnamone exikety samo,
tynio orihtopõpyry hnamone samo.
9 Oturuketõ Ritonõpo poetory tõ xitãko mã toto Ritonõpo Tapyĩ tao
ahno nekarotyã tonahse exiryke,
tonahsẽ pyra eukuru pyra toehse roropa, enara.
10 Tupito tõ po ona po roropa otyro tõ pyra toehse exiryke,
ihnamõko nono mana, tiriiku tõkehko tonahkase exiryke,
uwa zoko tõ oriwera zoko roropa toorihse kehko.

11 Emynyhmatoko tupito poko erohketomo;
oxitatoko uwa zoko tõ poko erohketomo;
tiriiku pyra toehse exiryke,
sewata pyra toehse roropa.
Emero tarykasã tonahkase mana.
12 Uwa zoko tõ toorihse mã kehko wikeira tõ roropa;

romã zoko te, airiki panõ zoko kehko te,
masã zoko kehko te,
emero wewe eperytaketõ toorihse kehko.
Tãkye ahno ehtoh tonahse,
emynyhmãko mã toto ipunaka.

Eramatoko ropa oorypyrykõ rumekatohme
13 Oturuketomo, apoto apõ poko erohketõme matose,
upo amurutoko kamisa topuxiximã risemy, oxitatohkõme.
Ritonõpo poetory tomo, omõtoko Itapyĩ taka, oxitarykõ poko oẽmehtoko,
Ritonõpo Tapyĩ tao ahno nekarotyã pyra toehse exiryke tiriiku tõkehko pyra, eukuru pyra roropa.
14 Imoihmãkõ eahmatoko Ritonõpo Tapyĩ taka toto ytotohme!
Zurutoko toto toiro ẽmepyry ae otuhpyra toto kohmãtohme;
tuisa tõ eahmatoko Juta tõ maro emero oximõtohme Ritonõpo Kuesẽkõ Tapyĩ tao,
oturutoko eya kuakorehmatohkõme.

Enahkatoh enetupuhtopo
15 Moro ẽmepyry oehnõko, myhẽ mana!
Kuesẽkõ ẽmepyryme exĩko.
Sero enahkapõko Kuesẽkõ Jamihmehxo Exikety mana.
Oserehtoh konõto exĩko moro ẽmepyry ae mana!

16 Anakorehmasaromepyra sytatose,
kynarykahpyrykõ enahkary enẽko rokẽ sytatose.
Ritonõpo Kuesẽkõ Tapyĩ tao atãkyemara mã toto,
otuhtoh onyripyra roropa mã toto.
17 Tupito tõ tonore mã kehko,
ipuhturu tõ ahtara mana;
tykyrysã tiriiku tõkehko anapoipyra sytatose.
Morara exiryke tiriiku tõkehko kurãkatoh epukãko rokene.
18 Pui tõ kohtãko mã toto omise toexirykõke,
ytoytõko mã toto rowohpã samo,
tihtitihme ytoytõko mã toto onahpoty pyra exiryke.
Kaneru tõ roropa orihnõko mã toto.

19 Ritonõpo, oya kohtãko ase!
Wewe tõ toorihse kehko,
apoto ke jahkahpyry samo,
onahpoty tyahse mã emero porehme.
20 Onokyro tõ oya kohtãko mana takorehmatohkõme,
tuna tõ tasarahse exiryke,
onahpoty tonahkase roropa exiryke emero porehme.

2

Taparara tomo, Ritonõpo ẽmepyry poko
1 Rue tõ etotoko ypy Xião po, toto tuarõmatoh etotoko ypy kurã po!
Tykytyky kahtoko enaromỹke oehtohkõke Juta tomo!
Ritonõpo ẽmepyry oehnõko oya xine exiryke.
2 Moro ẽmepyry ikohmamyry sã exĩko mana, koko ehtoh samo,
akurũ xinukutumã sã exĩko mana tapure exikety samo.
Taparara tõ oehnõko mã toto soutatu tõ ikuhpỹme samo jamihme roropa,
akurũ xinukutumã sã ypy tõ po.
Sero panõ exipitopyra nexiase moino ro,
taroino exipyra ropa exĩko roropa mana.

3 Emero enahnõko mã kehko, apoto samo,
apoto nyahkary samo emero enahkaryhtao.
Oehpyra ro toto ahtao tupito kurã sã mana,
Ritonõpo narykahpyry Etẽ samo;
yrome toytose ropa toto ahtao ona tonorẽ sã mana.
Taparara tomo a emero tonahkasẽme exĩko mana!
4 Kawaru tõ sã mã toto,

kawaru tõ osetapaketõ sã tururume ytõko mã toto.
5 Pyhsekyhsekyh ãko mã toto ypy tõ emory po,
panaikato mã toto kahu tõ ao osetapaketõ samo,
apoto po amoriry tõ tonore exiketõ sã roropa.
Soutatu tõ ikuhpỹme exiketõ sã mã toto, atakenaka, etonatohme.
6 Mokaro oepyryhtao, tykytyky ãko imehnõ mana emero porehme,
ẽmytykõ roropa enaromỹke exĩko mana.
7 Osetapãko mã toto soutatu tõ orẽpyra exiketõ samo;
tururume ytõko, apuru tõ pona onuhnõko, ytokehpyra.
Atakenaka ytoytõko topohme
8 imehnõ onypurohmara mã toto,
tosemarykõ ae ytõko mã toto.
Ytoytokehpyra mã toto, typyre ke
onetypohkaposaromepyra imehnõ mana.
9 Xiaxiake tururume ytõko mã toto pata poro.
Apuru tõ pona onuhnõko mã toto tapyi tõ taka.
Osenuhmatoh ae omõnõko mã toto, omato kõ samo.
10 Ytokehpyra mã toto, nono tykytyky ãko mana, kapu roropa,
xixi kohmãnõko mana nuno roropa,
xirikuato tõ roropa zemime hkopyra exĩko mã kehko.
11 Konomeru sã soutatu tõ tyripõko Ritonõpo mana;
ipoetory tõ osetapaketõ ikuhpỹme mã toto,
orẽpyra aomiry omipona exiketõ mana.
Ritonõpo ẽmepyry enaroximatoh imehxo mana,
orekohmato konõto.
Onoky moro eanahtõko nae?

Oorypyrykõ irumekatoko
12 “Naeroro seromaroro,” ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana,
“eramatoko ropa ya yronymyryme,
otuhpyra roropa ehtoko õtururukohtao ya te, oxitatoko te, emynyhmatoko.
13 Oorypyrykõ rumekary se oehtohkõ enetupuhpotoko;
oupõkõ onyxihkara ehtoko,
yrome okurohtao xine oxitatoko oorypyrykõ poko.”

Eramatoko ropa Ritonõpo Kuesẽkomo a.
Kure mana, awãnopyrykõ se pyra roropa mana;
penekehpyra mã ynororo, kypyno xine mana;
axĩ ekurãkãko ropa mana kuãnohpyra xine toehtohme.
14 Otarame Ritonõpo Kuesẽkõ tõsenetupuhtoh myakamãko mana
kure rokẽ typoetory tõ ritohme ropa;
tykyrysã itamurume ahtanohpõko ropa mana.
Mame tonahsẽ ekarõko ropa matose eukuru maro onekarorykõme Ritonõpo a.

15 Rue tõ etotoko ypy Xião po;
ẽmepyry imenekatoko otuhpyra oehtohkõme õtururukõ poko Ritonõpo a,
ahno ikohmatoko oximõme toto ehtohme Tapyi Kurã tao!
16 Ahno emero ikohmatoko oximõme toto ehtohme,
tyyrypyrykõ korokapotohme eya xine.
Tamuhpomãkõ ikohmatoko, toto oehtohme poetohti tõ maro,
enurusenã kõ maro roropa.
Pytasenãkõ ikohmatoko tytapyĩkõ tae toto oehtohme Ritonõpo Tapyĩ taka!
17 Amarokõ roropa, oturuketomo Ritonõpo Tapyĩ zara po erohketomo,
oxitatoko, ynara kahtoko Ritonõpo a:
“Opoetory tõ onuãnohpyra exiko, Ritonõpo!
Yna onyporemãkapopyra exiko imehnõ ahno neneryme,
yna oneunohpyra imehnõ nonory põkõ ehtohme,
ynara kara toto ehtohme: ‘Otoko hnae mokyro, Ritonõpo Oesẽkomo?’ ”

Tynonory kurãkary ropa Ritonõpo a
18 Mame tynonory pyno toexiry tonepose Ritonõpo a, typoetory tõ pyno tonepose roropa mana.
19 Tozuhse toto eya, ynara tykase:

“Seromararoro tykyrysã ekarõko ase oya xine,
tiriiku tõkehko, uwa eukuru te, azeite roropa;
otuhnõko matose, tuesapare exĩko.
Taroino opoihtopopyra xine exĩko ase imehnõ ahno tomo a, jũme.
20 Mya mokaro taparara tõ inikahpoe aehtyã aropõko ropa ase owinoino xine.
Ona tonorẽ pona toto aropõko ase.
Osemazuhme aehtyã tõmasẽme exĩko mã kehko tuna konõto Aorikyhpyry kuaka xixi tũtatoh wino,
mokaro mykapo aehtyã epukãko mã toto tuna konõto Metiteraneu kuaka.
Mokaro taparara ekepyry tõ tymoke exĩko mana, su ãko mã kehko.
Toto enahkapõko ase yjamitunuru ke.

21 “Tupito tomo, enaromyra ehtoko,
atãkyematoko, ynyrihpyry imehxo ehtoh pokoino! Ywy ase Ritonõpo.
22 Onokyro tomo enaromyra ehtoko,
onahpoty ahtãko ropa mana,
wewe tõ eperytãko ropa mã kehko,
fiku tõ tuhke exĩko, uwa tõ tuhke exĩko roropa mã kehko.

23 “Atãkyematoko, Jerusarẽ põkomo,
ywy, Ritonõpo Oesẽkõ, nyrihpyry imehxo ehtoh pokoino.
Konopo ekaroase oya xine zae konopo oehtoh po,
ikonopotatoh po te, eina exisasaka ahtao roropa,
konopo itamurume, osemazuhme ehtopõpyry samo.
24 Kure tiriiku tõkehko apoĩko matose,
uwa eukuru itamurume te, azeite itamurume roropa.
25 Taparara tõ enahkatopõpyry emetakamãko ase,
akurũ konõto sã taparara tõ enehpoase,
soutatu tõ tuhke exiry samo, anarykatyãkõ enahkatohme.
26 Tonahsẽ nae exĩko matose, tuesapare exĩko,
ise pyra oehtohkõ pona.
Ritonõpo Oesẽkõ eahmãko matose,
kure ehtoh tuhke tokarose eya exiryke oya xine.
Mame ypoetory tõ onyporemãkapopyra ropa exĩko mã toto jũme.
27 Mame amaro xine jehtoh waro exĩko matose.
Ywy, Ritonõpo Oesẽkõme jehtoh waro exĩko matose,
imepỹ ritõ pyra mana ipunaka.
Mame ypoetory tõ onyporemãkapopyra ropa exĩko mã toto jũme.”

Ritonõpo Ẽmepyry
28 Ynara tykase Ritonõpo typoetory tomo a:
“Moromeĩpo Juzenu enehpõko ase opona xine, emero porehme: omũkurukõ
Jomiry ekarõko mã toto, oẽxirykõ roropa.
Tamuhpomãkõ osenehnõko mã toto,
nuasemãkõ Ritonõpo nenepotoh enẽko mã toto.
29 Moro toehse ahtao namoto tõ pona roropa Juzenu enehpõko ase,
orutua kõ pona, nohpo tõ pona roropa.
30 Moro ẽmepyry oehtoh enetupuhtohme
osenuruhkapotoh rĩko ase kapu ao, nono po roropa,
munu te, apoto roropa, akurũ tõ orexĩto maro.
31 Xixi kohmãnõko mana,
nuno kamirarame exĩko munu samo,
Ritonõpo ẽmepyry oehpyra ro ahtao,
imehxo ehtopo te, oserehtoh konõto exĩko.”
32 Yrome Ritonõpo a ekaroporyhtao ahno a takorehmatohme, typynanohsẽme exĩko mana. Ynara tykase Ritonõpo exiryke: ahno akoĩpyry ypy Xião po exĩko mã toto, Jerusarẽ po, Ritonõpo nymenekatyã typynanohsẽme exĩko mã toto.

3

Imehnõ nono põkõ apiakãko Ritonõpo mana
1 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara ãko:
— Moro ẽmepyry toehse ahtao kure rokẽ Jerusarẽ põkõ rĩko ropa ase, Juta põkõ roropa.

2 Mame imeimehnõ nonory põkõ emero oximõme enehpõko ase toto arotohme
jakanahmã Josapa pona, toto apiakatohme. Moro rĩko ase popyra Izyraeu tõ ritopõpyry
pokoino eya xine, ynymenekatyã ypoetoryme: sapararahme Izyraeu tõ taropose eya xine
imeimehnõ nonory pona, mame ynonory tapiakase eya xine tynonorykõme.
3 Imenekatoh tomase eya xine tynamoto tõme ypoetory tõ apiakatohme; poetohti
tokamose eya xine imehnõ namotome toto ehtohme. Mame moro tineru tonahkase eya
xine nohpo tõ poko, eukuru jehnahpyry poko roropa.
4 — Oty se hmatou ya, Tiro põkomo, Xitõ põkõ roropa, Pirixitea põkõ roropa? Jepehmary
kuhnõko matou ynyrihpyry poko oya xihne? Popyra ehtoh riryhtao oya xine ynyrihpyry
emetakame, axĩ onyrihpyrykõ emetakamãko ase roropa!
5 Ykyryry kurano parata tapoise oya xine, uuru roropa arotohme oneponãmarykõ
eahmatoh taka.
6 Juta tõ tarose oya xine, Jerusarẽ põkõ maro, mya toto esarykõ poe, toto ekarotohme
Kerexia tõ namotome toto ehtohme.
7 Ypoetory tõ enehnõko ropa ase moino, imeimehnõ nonory poe; morotona taropose toto
oya xine. Mame oritorỹko ase onyrihpyrykõ saaro.
8 Opoenõ ekamopõko ase Juta tõ namotome toto ehtohme; mame toto ekamõko roropa
mã toto sapeu tomo a moe nono pona toto arotohme. Ywy ase Ritonõpo, oturuno.
9 — Imeimehnõ nonory põkõ zurutoko:
“Atakimatoko etonatohme;
soutatu tõ ikohmatoko;
toto enehpoko oximõme, oximaro toytotohkõme.
10 Tupito poko erohtoh tonõ kehko anyhtanohpoko etonatoh kyryryme:
tapema tomo, warata tõkehko.
Ah jamihme pyra exiketõ: ‘Jamihme ase,’ nykã toto.
11 Axĩ ke osehtoko,
imeimehnõ nono põkõ emero,
oximõtohme jakanahmã pona.

“Ritonõpo, opoetory soutatu tõ jamihmãkõ enehpoko etonatohme!” ãko.
12 “Imeimehnõ nonory põkõ emero,
akimatoko ooehtohkõme jakanahmã Josapa pona.
Moroto ywy, Ritonõpo, ahno tõ emero moro zomye exiketõ apiakãko ase.
13 Mokaro ahno tõ iirypyrymehxo mã toto,
naeroro tysahsahkasẽme exĩko mã toto
tiriiku toehse exikety samo,
isahkatoh po toehse ahtao;
tytũtũmasẽme exĩko mã toto uwa tõ tũtũmary sã eukuru ritoh ao,
uwa eukuru ekuãtoh pona.”

14 Tuhkãkõ maro tuhkãkõ
moroto mã toto Jakanahmã Atapiakatoh po.
Morotona Ritonõpo ẽmepyry oehsasaka mana.
15 Xixi kohmãnõko mana, nuno roropa,
xirikuato tõ zemime hkopyra exĩko mã kehko.

Kure rokẽ typoetory tõ rĩko Ritonõpo mana
16 Ypy Xião poe opore Ritonõpo oturũko mana,
aomiry konomeru sã mana Jerusarẽ poe;
nono tykytyky ãko, kapu roropa!
Yrome typoetory Izyraeu tõ ewomãko mana.
17 Ynara ãko Ritonõpo typoetory tomo a:
“Izyraeu tomo, zuaro exĩko matose:
ywy, Ritonõpo Oesẽkõme ase.
Jesary Xião ypy kurã po.
Jerusarẽ ypatary kurãme exĩko roropa mana;
moro pata jũme onyporemãkara ropa imehnõ exĩko mana.
18 Morarame moro toehse ahtao emory mã tõ pehme exĩko mã kehko uwa zoko ke,
onahpoty enahnõko pui tõ mana ypy tõ po,
tuna itamurume iporiry tõ ao exĩko Juta tõ nonory po.
Ytapyĩ tae tuna tũtãko mana,
jakanahmã Akaxia ehxikatohme.
19 Ejitu turumekasẽme exĩko, ona tonorẽ samo,

Etõ patãpome exĩko
Juta nonory typoremãkase eya xine exiryke,
ahno kurã totapase roropa eya xine exiryke.
20-21 Mokaro mỹpõko ase,
toto etapahpõkõ wãnohnõko ase.
Yrome Juta nonory po ahno jũme exikehpyra exĩko mana,
Jerusarẽ po roropa, jũme pata typõke exĩko mana.
Ywy, Ritonõpo, moroto exĩko ase, ypy Xião po.”

AMOXI
Amós
Ekarotopo

Amoxi kaneru tõ pyno exiketyme pata pitiko Tekoa po, Juta po. Tymenekase ynororo Ritonõpo a tõmiry ekarotohme Izyraeu tomo a inikahpozakoxi. Morara kynexine jeimamyry 750me Jezu Kyrixtu oehpyra ro ahtao, Jeropoão 2mano tuisame ahtao. Etonatoh pyra kynexine moroto Izyraeu po, yrome iirypyryme ehtoh moroto kynexine.

Tymõkomoke exiketõ rokẽ emãnõko toh kynexine, yrome zae pyra toh kynexine, enekunohnõko, imehnõ ryhmãko emero rokẽ po. Ritonõpo poko toto ahtao zae nymyry pyra toh kynexine. Naeroro turuse toto urutono a tyyrypyry rumekatohme, eramatohme ropa Ritonõpo a zae ehtoh poko rokẽ ehtohme ropa, popyra ehtoh se pyra ehtohme. Enepotoh ekaroryke Ritonõpo a Amoxi a zuaro toehse ynororo: typoetory tõ wãnohnõko Ritonõpo mana, yrome toto onenahkapopyra mana. Imeĩpo kure ehtoh enehpõko ropa Ritonõpo mana toto emãtohme ropa, osepeme tyrĩko mana, tãkye ropa tuisa Tawi ehtopõpyry samo.

Sero pape ao

Izyraeu zomye aexityã wãnopyry *1.1–2.5*
Izyraeu tõ wãnopyry *2.6–6.14*
Amoxi nenehpyry tomo *7.1–9.15*

1 Sero omi Izyraeu tõ poko Ritonõpo nekarohpyryme mana Amoxi a, kaneru tõ poko erohkety, pata Tekoa po. Moro toehse asakoro jeimamyry nono tykytyky kara ro ahtao, Uzia tuisame ahtao Juta po te, Jeropoão, Joaxi mũkuru, tuisame ahtao Izyraeu nonory po.
2 Ynara tykase Amoxi:
"Ypy Xião poe, Jerusarẽ po,
opore oturũko Ritonõpo mana,
aomiry konomeru sã mana.
Onahpoty orihnõko mana,
tonore toehse ypy Karameru po porehme."

Imeimehnõ wãnohnõko Ritonõpo mana

Xiria

3 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Pata Tamaxiku põkõ iirypyryme toehse itamurume, morara exiryke toto wãnohnõko ase. Kireate põkõ tyyryhmase eya xine exiryke, toto pona kahu tõ tarose eya xine ipupuru parihmã typohke kurimene risẽ ke.
4 Morara exiryke apoto enehpõko ase tuisa Hazaeu tapyĩ konõto zahkatohme, tuisa Pẽ-Hatate tapyĩ tõ jamihmãkõ maro.
5 Pata Tamaxiku omõtoh apuru tõ kararahnõko ase, Jakanahmã Awẽ põkõ enahkapõko ase, Pete-Etẽ tuisary maro. Xiria põkõ arõko imehnõ mana typoetoryme Kia nonory pona. Ywy Ritonõpo oturuno.

Pirixitea

6 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Kaza põkõ iirypyryme toehse itamurume, morara exiryke toto wãnohnõko ase. Ahno tapoise eya xine imepỹ nono põkõ porehme tynamotokõme, toto ekamotohme Etõ tomo a.
7 Morara exiryke apoto enehpõko ase Kaza apuru tõ zahkatohme. Moro pata tapyi tõ jamihmãkõ zahkãko roropa moro apoto mana.
8 Tuisa tõ Axitote te, Axikerõ roropa enahkapõko ase. Pata Ekorõ enahkapõko ase imehnõ pirixteu tõ maro porehme. Ywy Ritonõpo oturuno.

Tiro

9 Ynara tykase Ritonõpo:
— Tiro põkõ iirypyryme toehse itamurume. Morara exiryke toto wãnohnõko ase. Ahno tapoise eya xine, tõmirykõ totapose ahtao eya xine osepeme ehtohme. Tynamotokõme emero tarose eya xine Etõ pona.
10 Naeroro apoto enehpõko ase pata Tiro apuru zahkatohme, tapyi tõ jamihmãkõ zahkãko roropa mana moro pata po.

Etõ

11 Ynara tykase Ritonõpo:

— Etõ põkõ iirypyryme toehse itamurume, naeroro toto wãnohnõko ase. Tõsetapase toto takorõ tõ maro, Izyraeu tõ maro, toto pyno pyra, onypynanohpyra roropa toh nexiase. Mokaro zehno Etõ tõ exikehpyra mana, jũme sã toto se pyra toh mana.

12 Morara exiryke apoto enehpõko ase pata Temã zahkatohme, tapyi tõ jamihme exiketõ zahkãko roropa moro apoto mana Posora po.

Amõ

13 Ynara tykase Ritonõpo:

— Amõ põkõ iirypyryme toehse itamurume. Morara exiryke toto wãnohnõko ase. Tõsetaparykõ poko toto ahtao, Kireate nonory po, itamurumehxo nono apoitohme tosarykõme nohpo tõ tuahkase eya xine, poetoẽme exiketomo.

14 Morara exiryke apoto enehpõko ase pata Rapa apuru zahkatohme, mame moro apoto tapyi tõ jamihmãkõ zahkãko roropa mana moro pata po. Osetapatoh exĩko mana, kui ãko, orihnõko roropa mã toto, moro po.

15 Tuisa arõko mã toto, kowenu poetory tõ maro, imehnõ namotome toto ehtohme. Ywy Ritonõpo oturuno.

2

Moape

1 Ynara tykase Ritonõpo:

— Moape põkõ iirypyryme toehse itamurume, naeroro toto wãnohnõko ase. Etõ tuisary ekepyry tyahkase eya xine, orunome rokẽ ehtohme.

2 Morara exiryke apoto enehpõko ase Moape nonory pona, moro apoto tapyi jamihmãkõ zahkãko roropa mana Keriote po. Tõsetaparykõ poko exĩko, soutatu tõ tykohtarykõ poko, rue etory poko, ahno orihnõko mã toto, enara.

3 Moape tuisary tõ enahkapõko ase kowenu poko erohketõ maro. Ywy, Ritonõpo oturuno.

Juta

4 Ynara tykase Ritonõpo:

— Juta tõ iirypyryme toehse itamurume, naeroro toto wãnohnõko ase. Jomihpyry turumekase eya xine exiryke, ynyripohpyry eya xine omipona pyra toehse toto. Tyneponãmarykõ toahmase eya xine tytamurukõ saaro.

5 Naeroro apoto enehpõko ase Juta nonory pona, tapyi tõ jamihmãkõ zahkãko roropa mana Jerusarẽ po.

Izyraeu wãnopyry poko

6 Ynara tykase Ritonõpo:

— Izyraeu tõ iirypyryme toehse itamurume, naeroro toto wãnohnõko ase. Ahno zae ehtoh poko exiketõ ekamõko mã toto imehnõ namotome, tytineruke pyra toto exiryke, tynepehmarykõ epehmatohme roropa eya xine. Tymõkomokãkara nae tynepehmarykõ onepehmasaromepyra mana sãtaja epehpyry sã rokẽ ahtao ro.

7 Tymõkomokãkara rohmanohpõko mã toto, toto ryhmãko roropa mã toto tuaro pyra exiketõ enekunohnõko towomaneke pyra toto ahtao. Orutua kõ tumũkuru tõ maro, nohpo tõ poko exĩko mã toto tyneponãmarykõ eahmatoh tao, nuriame jekarõko imehnõ mana, jyhxirõko mokaro pokoino.

8 Tyneponãmarykõ eahmatoh po apoto apõ pũtokoxi upo pona ataxikãko mã toto, zupõ apoihpyry tynepehmake exiketõ wino. Otuhnõko mã toto tõsẽ poko ahno nekarohpyry tyneponãmarykõ eahmatoh tao. Eukuru epekahnõko mã toto tineru ke tynapoihpyrykomo tynepehmake exiketõ wino.

9 — Owenikehtou ynyrihpyry poko amoreu tomo a? Mokaro tonahkase ya mosahxo exiketomo, wewe apupari sã exiketomo te, wewe kurano sã roropa jamihme exiketomo. Mokaro tonahkase ya porehme.

10 Ywy exiase opynanohnekõme Ejitu nonory poe, kuaroatose 40me jeimamyry ona tonorẽ poro, oya xine amoreu tõ nonory ekaroase.

11 Omũkurukõ tymenekase ya toitoine urutõme toto ehtohme, imehnõ nazireume toto ehtohme. Ajohpe pyra moro ynyrihpyry nae?

12 Yrome amarokõ eukuru jehnahpyry mekaroatose nazireu tomo a, urutõ komo a. “Mynyhme ehtoko” matose jomiry onekaropyra toto ehtohme.

13 Naeroro seromaroro awãnohtorỹko ase, omoxinety riry sã opona xine takurihmosẽme exĩko matose nono pona, pusuh ãko matose kahu pehme sã tiriiku ke.

14 Axĩ sã tururume ytoketõ epasaromepyra exĩko mã toto, jamihme exiketõ apotũkehnõko mã toto, orẽpyra exiketõ osepynanohpyra exĩko mã toto.

15 Typyreke exiketõ orẽnõko mã toto, epaketõ tupupuru po osepynanohpyra exĩko mã toto, kawaru po epaketõ morararo osepynanohpyra exĩko mã toto.
16 Moro ẽmepyry toehse ahtao soutatu tõ jamihmãkõ, orẽpyrahxo exiketõ roropa typyrekõ pahnõko mã toto toepatohkõme. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

3

1 Izyraeu tomo etatoko pahne Ritonõpo omiry opoko xine, tynenehtyã Ejitu poe:
2 — Sero nono po, ahno tõ rãnao, amarokõ rokẽ tymenekase ya ypoetoryme oehtohkõme. Morara exiryke awãnohtorỹko ase oorypyrykõ emetakame, popyra ehtoh tyrise oya xine exiryke.

Urutõ mynyhme ehsaromepyra mana
3 Oximaro ytosaromepyra ahno asakoro natokomo oturupyra ro toto ahtao atae toto ehtohme?
4 Reão itu htaõ aryry kara mana tykarimory onenepyra ro ahtao. Mynyhme rokẽ exĩko mana tosao tõsẽ anapoipyra ro ahtao.
5 Torõ omõpyra mana apoitoh taka, apoitoh onyripyra ahno ahtao.
Onokyro apoitoh tamoreme atapurupyra mana omõpyra onokyro ahtao.
6 Rue etory etaryhtao pata põkomo a epetõkara oepyry enetupuhpotohme, tykytyky ãko mã toto.
Popyra ehtoh toehse ahtao pata põkomo a moro popyra ehtoh tonehpose Ritonõpo Kuesẽkomo a.
7 Tynyriry onyripyra Ritonõpo mana moro onenepopyra ahtao typoetory tomo a, urutõ komo a.
8 Reão aryry karyhtao etananõ zuno exĩko mã toto. Moro saaro Ritonõpo otururuhtao, mynyhme ipoetory tõ ehsaromepyra exĩko, aomiry ekarõko urutõ mana imehnõ netaryme.

Pata Samaria wãnohtopo
9 Opore mokaro zuruko tuisa tapyĩ konõto tao Axitote po te, tuisa tapyĩ konõto tao Ejitu po roropa. Ynara kahtoko: "Oximõtoko ypy tõ po Samaria po, enetoko ke tuhkãkõ popyra ehtoh poko mã toto moro pata po te, tuhkãkõ imehnõ ryhmãko roropa mã toto."
10 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Zae ehtoh riry waro pyra Samaria põkõ mana, itapyĩkõ konõto pehme mana mõkomo ke, inematonanopyhpyry komo imehnõ winoino, totapase ahtao eya xine.
11 Morara exiryke ononorykõ apurũko oepetõkara mana, atapyĩ jamihmãkõ enahkãko mã toto, mõkomo arõko roropa mã toto emero atapyĩ konõto tae.
12 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Kaneru apoiryhtao reão a, toitoine asakoro jaxiry rokẽ pynanohnõko ipyno exikety mana, otarame toiro ipanary rokẽ pynanohnõko roropa ipyno exikety mana. Moro sã toitoine rokẽ Izyraeu tõ, Samaria põkõ typynanohsẽme exĩko mã toto, mokaro seromararo oseremãko mã toto nyhtoh po, typyne exiketõ po.
13 Etatoko ke jomiry, ypoetory tõ ihxirotoko, Jako pakomotyamo, ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety.
14 Izyraeu tõ wãnopyryhtao ya iirypyrykõ emetakame, apoto apõ kararahnõko ase Peteu po. Ipotyry tõ asakoropane apoto apõ kyryry kararahnõko ase, nono pona epukãko.
15 Tapyi tõ enahkãko ase: ikonopory tapyi tomo, jeimamyry tapyi tõ roropa; tapyi tõ typyne exiketomo, maafim risẽ emeporyme exiketõ emero porehme enahkãko ase. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.

4

1 — Etatoko ke sero omi, nohpo tomo Samaria põkomo; tuesapare matose, tupune roropa pui tõ samo Pasã po! Omise exiketõ rohmanohpõko matose, tymõkomokãkara a pitiko rokẽ epehmãko matose, eukuru jehnahpyry tahxime enehpõko matose oniokomo a õkurukõme.
2 Ywy, Ritonõpo Imehxo Exikety, zae jexiryke jomiry etapõko ase oya xine: ẽmepyry oehnõko mana, otywyhmatorỹko mã toto oka tõ ke jarãnaka pata poe; kana sã epara exĩko matose emero porehme.
3 Pata apuru tõ itohtohkahpyry ae tũtãko matose, tomase roropa exĩko matose ypy Heremõ winakoxi.

Izyraeu tõ tyyrypyrykõ rumekary se pyra
4 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Izyraeu tomo, oorypyrykõ poko se hmatou? Ytotoko eahmatoh taka Peteu pona oorypyrykõ poko oehtohkõme; ytotoko Kiukau pona roropa oorypyrykõ poko oehtohkõme

itamurumehxo. Okyno tõ enehtoko onekarorykõme ẽmepyry ae rokene, otinerũkõ 10me ahtao toiro enehtoko roropa onekarorykõme oseruao ẽmepyry taropose ahtao rokene.
5 Anapyrykõ wyi roropa enehtoko onekarorykõme, “Kure mase,” katohme Ritonõpo a, imeĩpo epyrypatoko imehnõ netaryme onekarorykõ poko! Morohne riry azamaro xine mã tarame.
6 — Omise konõto ehtoh enehpoase oya xine emero apatarykõ pona, yrome oehpyra ropa mexiatose ya.
7 Konopo onenehpyra exiase oseruao nuno pune tykyrysã exipyra ro ahtao. Konopo enehpoase toiro pata pona, yrome zakorõ pona onenehpopyra exiase; konopo toehse toiro tupito pona, yrome zakorõ pona arypyra, moroto otyro toorihse emero.
8 Ahno toytose pata tõ poro tuna zupise, yrome tuna onenepyra tokurehse toto, tõkurukõme. Yrome morara ahtao ro amarokõ oehpyra ropa mexiatose ya. Ywy Ritonõpo oturũko ase.
9 — Kuãnopyatose tyryrykane axitunety ke, tyrohsẽ ke roropa otyro pokona; taparara tomo a tupito tõ tonahkase, uwa zoko tõ roropa, wikeira tõ roropa te, oriwera tõ maro. Yrome moro toehse ahtao ro oehpyra ropa mexiatose ya.
10 Tyrohsẽ enehpoase opona xine, ynaropohpyry sã Ejitu pona. Nuasemãkõ taorihmapose ya aosetaparykohtao ona po, kawaru tõ osetapary poko exiketõ tomatonanohpose ya oepekõkara a. Aorihtyã ekepyry tõ motaryke suu tykamexipose ya oesarykõ po. Yrome moro toehse ahtao ro oehpyra ropa mexiatose ya. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
11 — Toitoine apatarykõ tonahkase ya, Sotoma tõ enahkatopõpyry sã ya, Komora maro; amarokõ typynanohse mexiatose wewe amoriry sã apoto htao, tapoise ahtao imepyny a jahkasasaka ahtao. Yrome moro toehse ahtao ro oehpyra ropa mexiatose ya.
12 Morara exiryke, Izyraeu tomo, awãnohtorỹko ase. Moro waro toehse oexirykõke ekurãkatoko, oorypyrykõ irumekatoko, ikorokapotoko õsẽpatakãmatohkõme Oesẽkõ Ritonõpo maro. Ywy, Ritonõpo, oturũko ase.
13 Ritonõpo mokyro ypy tõ Rihpono,
tyryrykane Rihpono roropa.
Tõsenetupuhtoh tonõ enepõko mana ahno tomo a;
Saerehkatoh rĩko mana ikohmamyryme.
Ytoytõko mana ypy tõ poro.
Mokyro Esety: Kuesẽkõ Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety.

5

Oorypyrykõ irumekatoko, katopõpyry
1 Izyraeu tomo, etatoko ke sero eremiatoh tãkye pyra, eremiãko ase jemynyhmaryme opoko xine:
2 “Izyraeu, oryximãme mase Ritonõpo a,
orutua poko exipitopyra exiketyme mase;
mepukase, jũme owõpyra ropa mase!
Nono po tynomose mase,
takorehmaneke pyra mase anỹtohme ropa xikihme!”
3 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Pata poe miumãkõ orutua kõ aroporyhtao, etonatohme, 100me rokẽ oehnõko ropa mã toto isene ro; 100me orutua kõ aroporyhtao, 10me rokẽ oehnõko ropa mã toto.
4 Ynara ãko Ritonõpo Izyraeu tomo a:
— Osehtoko ropa ya isene oehtohkõme.
5 Yrome jupipyra ehtoko Peteu po, Kiukau po roropa te, Peresepa po roropa, Kiukau põkõ tarosẽme exĩko inonorykõ poe, imehnõ namotome toto ehtohme, pata Peteu tonahkasẽme exĩko roropa mana, typahsẽme exĩko nono pona.
6 Osehtoko ropa ya Oesẽkomo a isene oehtohkõme. Oehpyra ropa awahtao xine yhtõko Ritonõpo mana apoto samo Izyraeu tõ nonory enahkatohme. Moro apoto onezehkasaromepyra exĩko mã toto Peteu po.
7 Zae ehtoh poko pyra matose imehnõ maro, onekunohtõme oexirykõke oxiehno matose, jamihme pyra exiketõ onewomara matose.
8 Xirikuato tõ tyrise Ritonõpo a, Kuesẽkomo,
Puripurikane tomo, Oseruao Maria tõ roropa.
Koko ehtoh ẽmehkapõko mana,
saereme ehtoh kohmãkapõko roropa mana.
Tuna konõto zumyhkãko mana aekuãtohme nono pona.
Mokyro esety Ritonõpome mana.

9 Jamihme exiketõ enahkapõko mana,
itapyĩkõ jamihmãkõ roropa kararahnõko mana.
10 Zae pyra ehtoh kurãkary se exiketõ se pyra matose ipunaka, ajohpe pyra exiketõ omiry apiakane ẽpataka azamaro xine pyra mana;
11 tymõkomokãkara rohmanohpõko matose, toto napyry ematonanohnõko matose, epehpyryje toto epehmaporyhtao oya xine. Morara exiryke omõpyra ekurehnõko matose onyrityã typyne exiketõ taka atapyĩkõme, eukuru jehnahpyry onẽpyra ekurehnõko roropa matose uwa zoko tõ kurã tarykase ahtao ro oya xine.
12 Zuaro ase itamurume popyra oehtohkõ poko, oorypyrykõ poko oehtohkõ poko. Zae exiketõ ryhmãko matose, tineru tokarose oya xine ahtao zae pyra exiketomo a, moro tineru apoĩko matose zae pyra oehtohkõ emetakame, tytineruke pyra exiketõ onewomara matose tapiakase toto ahtao juize ẽpataka.
13 Naeroro tuaro exiketõ mynyhme exĩko mã toto popyra ehtoh toehse ahtao sero samo!
14 Zae ehtoh poko ikuhtoko, zae pyra ehtoh poko pyra ehtoko isene oehtohkõme. Moro sã awahtao xine ajohpe pyra õmirykõ exĩko mana Ritonõpo Oesẽkõ Jamihmehxo Exikety amaro xine mana.
15 Popyra ehtoh se pyra ehtoko, zae ehtoh se rokẽ ehtoko. Imehnõ ewomatoko ajohpãkomo a ihxiroryhtao apiakane ẽpataka. Otarame Ritonõpo Oesẽkõ, Jamihmehxo Exikety oekyry tõ akoĩpyry pyno exĩko mana.
16 Ritonõpo Oesẽkõ Jamihmehxo Exikety ynara ãko mana:
— Kui ãko ihnamõko mã toto, pata tõ rãnao esemary tõ ae emero. Tupito poko erohketõ kohmãko roropa mã toto ixitatohkõme aorihtyã ekepyry poko, imehnõ epehmatyã maro.
17 Emero uwa zoko tõ esary po xitãko mã toto. Morohne exĩko mana oehnõko ropa jexiryke awãnohtohkõme. Ywy Ritonõpo oturuno.

Ritonõpo ẽmepyry

18 Ritonõpo ẽmehtoh poko penetãko matose, myhene! Otyme kure exĩko moro ẽmepyry oya xine nahe? Ẽmepyry tykohmãse sã exĩko mana saereme pyra.
19 Orutua epary sã exĩko mana reão winoino yrome osẽpataka oseporỹko uuso maro; imepỹ ahno sã roropa tytapyĩ taka tooehse ahtao tomary tyrise eya apuru pokona, mame tosekase okoi a mana.
20 Moro ẽmehtoh Ritonõpo ẽmepyry saereme pyra exĩko mana, ikohmamyry sã exĩko, koko ehtoh sã ipunaka.

Zae ehtoh se Ritonõpo mana

21 Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tomo a:
— Õseahmatohkõ jeahmatoh se pyra ase ipunaka; õximõtohkõ ypoko yzamaro pyra mana!
22 Onekarorykõ enepyryhtao oya xine jahkatohme tiriiku tõkehko maro ise pyra ase, okyno tõ tupune exiketõ se pyra roropa ase onekarorykõme, jahkatohme osepeme ehtohme.
23 Epo hnae oeremiatohkomo, panaikato rokẽ matose; haapa tõ etary se pyra toehse ywy.
24 Yrome zae ehtoh poko ehtoh se moino ase iporiry samo, ah zae ehtoh poko enahpỹme nexino tuna zueme exikety samo.
25 — Izyraeu tomo, okyno tõ mekaroatose ya onekarorykõme tiriiku tõkehko maro moro ona po oytorykohtao 40me jeimamyry ae?
26 Seromaroro tũtãko matose toponãmasẽ panõ Xikute maro te, Kium roropa xirikuato esemy. Mokaro toponãmasẽ panõ arõko matose
27 aaroporykohtao ya imehnõ nonory pona mya, Tamaxiku moinakoxi imehnõ namotome. Ywy, Ritonõpo Oesẽkomo, Jamihmehxo Exikety oturũko ase.

6

Izyraeu tõ wãnopyry

1 Awãnohtohkõ oehnõko oya xine myhene, emero kurã nae exiketomo Jerusarẽ po! Awãnohtohkõ oehnõko oya xine myhene, towomase exiketõ Samaria po, amarokõ tuisame exiketõ, sero Izyraeu nonory imehxo tuisaryme, oya xine ahno oehkehpyra mã toto takorehmapotohme!
2 Ynara ãko matose ahno a: “Ytotoko pata Kaune pona osenuhmase, imeĩpo ytotoko pata konõto Hamate pona, morotoino pata Kate pona, pirixteu tõ nonory pona roropa. Mokaro Izyraeu tõ motye, tymõkomokehxo toh nae, inonory kynonorykõ motye zumohxo nae?”
3 Popyra ehtoh oepyry enetuputyry se pyra matose awãnohtohkõme, yrome onyrirykõ pokoino okyna hkopyra moro popyra ehtoh oehnõko mana.

4 Popyra ehtoh oehnõko oya xine mana myhene! Otuhtoh konõto sehxo matose, kohrame
sehxo roropa matose porohtoh typyne exiketõ po, pui mũkuru pũ õnõko matose te, kaneru
pũ roropa.
5 Eremiatoh rĩko matose tuisa Tawi nyrihpyry samo; eremiãko matose haapa tõ etõko
roropa matose.
6 Uwa eukuru jehnahpyry ẽnõko matose ẽtoh konõto ae, ixtaratu typyne exikety ke
epopãko matose, yrome torẽtyke pyra matose Izyraeu tõ enatyry poko.
7 Morara exiryke amarokõ osemazuhme arotorỹko oepetõkara mana tynamotokõme
imepỹ nono pona, moroto otuhtoh konõto pyra exĩko mana.
8 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety a tõmiry totapose, ynara tykase:
— Pata Samaria ekarõko ase epetõkara a, emero imõkomorykõ eneryhtao eya xine arõko
mã toto. Izyraeu tõ imehnõ motye kure osekarory se pyra ase ipunaka, itapyĩkõ konõto se
pyra roropa ase.
9 Ynara exĩko mana, ahno 10me tõxinamase ahtao tapyi tao orihnõko ro mã toto emero.
10 Mame imepỹ toehse ahtao tyekyry ekepyry apoitohme jahkatohme, ekaropõko mana
isene ro exikety a: “Ahno nae ro moro tao?” Ynara ãko imepỹ ezuhnõko: “Arypyra.”
Mame mokyro apitorymã ynara ãko: “Mynyhme exiko! Tomeseke sehne Ritonõpo esety
onesehtopyra ehtohme.”
11 Etatoko ke, Ritonõpo ynara tyripõko mana; tapyi tõ emero, inunõme exiketõ tapyi tõ
pitiko roropa tonahkasẽme exĩko mana.
12 Kawaru tõ tururume ytosaromepyra mã toto topu tõ poro. Pui tõ ke nono anahkara
matose tupitome tuna konõto kuao. Yrome zae ehtoh tyorõmãko matose opi orihmatõ
samo, kure ehtoh rĩko matose popyra ehtohme.
13 Epyrypãko matose pata Ro-Tepaa typoremãkase oya xine exiryke. Oseahmãko matose,
ynara ãko: “Kyjamitunurukõ ke pata Karanaĩ tapoise kyya xine,” ãko matose repe.
14 Yrome Ritonõpo Oesẽkõ, Jamihmehxo Exikety ynara ãko:
— Izyraeu tomo, imehnõ soutatu tõ enehpõko ase oporemãkatohkõme. Otuarimapotorỹko
mã toto ypy tõ esemary Hamate poe, inikahpozakoxi, iporiry Arapa pona, ikurenaka
roropa, enara.

7

Enepotoh taparara tõ poko

1 Mame enepotoh ekaroase Ritonõpo ya: inyrihpyry enease taparara tomo tyrohsẽme
exiketomo. Moro toehse onahpoty tahtapitose ropa ahtao isahkaxĩpo tuisa eky tõ
napyryme.
2 Mame otyro emero tonahkase ahtao taparara tomo a ynara tykase ywy:
— Ritonõpo Imehxo Exikety, ajohpãme sã yna rypyry ikorokako. Opoetory tõ jamihme
pyra mana; apotũkehnõko ynanase.
3 Naeroro tõsenetupuhtoh tytyoromase Ritonõpo a, ynara tykase:
— Onenehpyry exipyra exĩko mana.

Enepotoh apoto samo

4 Mame imepỹ enepotoh tonepose ropa Ritonõpo a ya: typoetory tõ wãnohsasaka
enease apoto ke. Moro apoto a tuna konõto tanoryse toehse nono zopino, otyro tõkehko
enahkapitõko roropa nexiase.
5 Mame ynara ase Ritonõpo Jesemy a:
— Epo hnae, Ritonõpo! Moro onyripyra exiko! Opoetory tõ jamihme pyra mã toto, otãto
eanahtõko toh nae?
6 Naeroro tõsenetupuhtoh tytyoromase Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:
— Morohne roropa exipyra exĩko mana, tykase.

Enepotoh tapyi rine eary

7 Mame imepỹ enepotoh enepoase Ritonõpo ya: xikihme ynororo nexiase apuru pũto,
kure rokẽ tyrihpyry, topohme, emahpo eary nae nexiase topohme ehtoh kuhtopo.
8 Ynara tykase ynororo ya:
— Amoxi, oty enẽko mah?
— Eary! topohme ehtoh kuhtopo.
Mame ynara nase ynororo ya:
— Zae ehtoh poko pyra ypoetory tõ ehtoh enepõko ase: apuru sã mã toto ijome tyrise
ahtao, topohme pyra. Jũme toto rypyhpyry onykorokara ropa ase.
9 Izake pakomotyã neponãmarykõ eahmatoh tonõ tonahkasẽme exĩko mana. Imehnõ
eahmatoh tonõ Izyraeu tõ nonory po typahsẽme exĩko mana. Tuisa Jeropoão enahkãko ase
ipoenõ te, ipakomotyã roropa, enara.

Amoxi, Amazia maro

10 Mame omi taropose Amazia a, oturukety Peteu po tuisa Jeropoão netaryme, Izyraeu esemy, ynara tykase ynororo eya:

— Amoxi osenetupuhnõko mana ahno tõ emero õmiry omipona pyra tyripotohme, tykase Amazia Jeropoão a. — Oepeme pyra roropa toto ripory se mana. Kynonorykõ poremãkapory se roropa mana.

11 Ynara ãko mana: "Jeropoão orihnõko mana etonatoh poko ahtao, Izyraeu tõ arõko imehnõ mana inonorykõ poe imepỹ pona imehnõ namotome toto ehtohme."

12 Moromeĩpo ynara tykase Amazia Amoxi a:

— Ytoko taroino, urutono! Ytoko ropa oesaka Juta pona, tineru pixo apoitohme oya urutõme oehtoh poko.

13 Taro Peteu po oturupyra exiko; taro tuisa konõto esaryme nase. Sero Tapyi tao Ritonõpo eahmary se tuisa konõto mana, Tapyi imehxo exiketyme exiryke.

14 Ynara tykase Amoxi:

— Urutõme erohpyra exiase tineru apoitohme, urutõ mũkurume pyra roropa exiase. Kaneru tõ poko erohketyme ase, wikeira zoko poko roropa erohketyme ase.

15 Yrome Ritonõpo Jesemy a tapoise ywy kaneru tõ wino jenehpotohme xiaro aomiry ekarotohme Izyraeu tomo a.

16 Morara exiryke Ritonõpo, Jesẽ omiry etako: Omoro, Amazia kuruase Izyraeu tõ zurukehtohme Ritonõpo omiry poko.

17 Yrome oya ynara ãko Ritonõpo mana: "Opyty imeimehnõ orutua kõ poko exĩko mana sero pata po. Omũkuru tõ oẽxiry tõ roropa orihnõko mã toto etonatoh poko ahtao. Sero nono tapiakasẽme exĩko mana imehnõ esaryme. Orihnõko mase Ritonõpo waro pyra exiketõ nonory po. Izyraeu tõ arõko imehnõ mana tynamotome, mya sero nono poe, imepỹ nonory pona."

8

Ruto pehme epery ke enepotoh nexiase

1 Mame Ritonõpo Kuesẽkomo a enepotoh tonepose ropa ya, ynara nexiase: ruto pehme epery ke tahpirãse exiketomo.

2 Mame tõturupose ynororo ya, ynara tykase:

— Amoxi, oty enẽko mah?

— Ruto, pehme epery ke exikety, tahpirãse exiketõ ke! ase eya.

Mame ynara tykase ynororo ya:

— Izyraeu, ypoetory tõ enahsasaka mana. Epery tahpirãse exikety sã toehse mã toto, toto apoitoh eraximãko rokẽ mã toto. Jũme toto onypynanohpyra ropa exĩko ase, toto wãnohnõko ase.

3 Moro ẽmepyry toehse ahtao eremiatoh tymyakãmasẽme exĩko ihnamotoh ke tuisa tapyĩ konõto tao. Aorihtyã tuhke exĩko mana, sapararahme rokẽ ekepyãkõ exĩko typahse. Mynyhme! Ywy Ritonõpo oturũko ase.

Izyraeu tõ wãnohtopo

4 Etatoko ke tymõkomokãkara ryhmananomo, omise exiketõ enekunohnanomo sero ononorykõ po.

5 Ynara ãko matose oseya rokene: "Penekehnõko ase eraximary poko, Oseahmatoh Nuno Kasenato tõtyhkase ahtao, tiriiku tõkehko ekamõko ropa ase. Typenekehse ywy Oserematoh otyhkary eraximary poko, tõtyhkase ahtao tiriiku ekamõko ropa ase, typynehxo ekamõko ase, zae pyra ikuhtoh ke.

6 Tiriiku ekamõko ynanase imotahpyry maro, typynehxo roropa. Tymõkomokãkara enẽko ynanase, tytineruke pyra exikety; tynepehmake exikety roropa, onepehmasaromepyra exikety sãtaja rokẽ ahtao ro. Mokyro epekahnõko ynanase yna namotome aehtohme!"

7 Naeroro Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy ynara ãko, tõmiry etapõko:

— Jũme wenikehpyra exĩko ase ypoetory tõ nyrihpyry xihpyry poko.

8 Morara exiryke nono tykytyky ãko mana, epõkõ emero xitãko mã toto toemynyhmarykõke. Nono onuhnõko mana, yhtõko ropa mana tuna Niro samo.

9 Moro ẽmepyry toehse ahtao xixi porohkapõko ase tãxiahtao, saereme ahtao ro kohmãnõko mana, xinukutume exĩko mana. Ywy, Ritonõpo oturũko ase.

10 Õseahmatohkõ myakamãko ase aorihtyã tõ hnamotoh samo; xitãko matose, oeremiatohkõ myakamãko ase oxitatohkõ ke. Kamisa topuxiximã risẽ amurũko matose, oũsetykõ sahkãko roropa matose ihnamoryme. Jũkõ sã exĩko matose, tumũkuru toirõ hnamotoh samo. Emero itunetyme exĩko etyhpyryme.

11 — Ẽmepyry oehnõko mana, omise konõto ehtoh enehpõko ase ononorykõ pona emero porehme. Omise exĩko mã toto tonahsẽ nae ahtao ro. Tuna se zehnãko mã toto tuna nae ro ahtao. Omise exĩko mã toto, tuna se roropa exĩko mã toto Ritonõpo Tosẽkõ omiry poko, aomiry etary se exĩko mã toto.
12 Ytoytõko mã toto tuna konõto Aorikyhpyry poe Metiteraneu pona te, inikahpozakoxi ytõko mã toto, xixi tũtatoh wino roropa Ritonõpo omiry zupise, etary se toexirykõke repe, yrome onenepyra ekurehnõko mã toto.
13 Moro ẽmepyry toehse ahtao nuasemãkõ, oryximãkõ roropa tapotũkehsẽme exĩko mã toto tutunazehnase toexirykõke.
14 Mame mokaro a tõmiry etaporyhtao, Samaria põkõ neponãmary tõ netaryme, ynara kananomo: "Jomiry etapõko ase Tã tõ neponãmary tõ netaryme" te: "Jomiry etapõko ase Peresepa põkõ neponãmary tõ netaryme," mokaro epukãko mã toto, jũme owõpyra ropa mã toto. Ywy, Oesẽkõ, oturũko ase.

9

Ritonõpo enepotoh Izyraeu tõ wãnopyry poko

1 Mame Ritonõpo Jesemy enease apoto apõ pũto. Ynara tykase ynororo:
— Tapyi Kurã nepuru tõ zupuhpyry etapako moro tapyi tytororo tykytyky kamexipotohme. Ah inepuru tõ etahkasã nepukã toto ahno tõ zupuhpyry pona moro tao. Epaketõ isene ro exiketõ etapãko ase aosetaparykohtao; epara exĩko mã toto, orihnõko rokẽ mã toto.
2 Aomomyrykohtao nono aka aorihtyã esaka, moro poe toto enehnõko ropa ase; tõnuhse toto ahtao kapu aka, moro poe toto enyhtõko ropa ase.
3 Aotonemyrykohtao ypy Karameru pona, morotona ytõko ase toto apoise. Tõtonẽse toto ahtao tuna konõto zopino, zue ao, okoimo aropõko ase toto esekatohme.
4 Tarose toto ahtao epetõkara a imehnõ namotome, omi aropõko ase toto orihmapotohme. Ywy roro toto enahkapõko ase, toto onypynanohpyra exĩko ase.
5 Ritonõpo, yna Esemy, Jamihmehxo Exiketyme mase,
sero nono tapose ahtao oya, tykytyky ãko mana,
sero nono põkõ emero xitãko mã toto toemynyhmarykõme.
Sero nono onuhnõko mana,
yhtõko roropa mana tuna Niro tunary samo.
6 Tytapyĩ rĩko Ritonõpo mana kapu ao,
kapu rĩko mana nono epozakoxi.
Tuna kohmãko mana tuna konõto kuao,
moro tuna tõ kuãnõko mana nono pona.
Ritonõpome esety mana!
7 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Izyraeu tomo, Etiopia põkõ pyno ase opyno xine jehtoh samo. Amarokõ enepyase Ejitu poe, pirixteu tõ enepyase roropa ahmõta Kereta poe, arameu tõ enepyase Kia nonory poe.
8 Izyraeu tõ nonory enẽko ase, tyyrypyrykõke pehme exiketomo, moro nono enahkapõko ase osenepyra ehtohme sero nono po; yrome Izyraeu tõ porehme onenahkapopyra ase. Ywy, Ritonõpo oturuno.
9 — Ynara tyripõko ase: ahno kurã apiakãko ase popyra exiketõ winoino Izyraeu nonory po, tiriiku puhturu apiakary sã ipihpyry winoino, toiro puhturu onemapopyra exĩko ase.
10 Orihnõko mã mokaro iirypyrymãkõ emero ypoetory tõ rãnao etonatoh po, mokaro roropa ynara kananomo: "Popyra ehtoh onenehpopyra Ritonõpo exĩko mana kypona xine."

Izyraeu tãkye ehtoh ropa imeĩpo

11 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Moro ẽmepyry toehse ahtao tuisame Tawi ehtopõpyry kurãkãko ropa ase, tapyĩpo aepukahpyry sã toehse exiryke. Irakatopõpyry apuru tõ apuhnõko ropa ase, ikurãkãko ropa ase, tyrĩko ropa ase. Kure exĩko ropa mana osemazuhme aehtopõpyry samo.
12 Mame Etõ nonory akoĩpyry poremãkãko ypoetory tõ mana, imehnõ nonory tõ roropa emero ykyryrỹpyryme aexityamo. Moro emero tyripõko ase. Ywy Ritonõpo oturuno.
13 — Ẽmepyry oehnõko mana: tiriiku ahtãko axihxo, apoinanõ motyẽkãko mana, uwa zoko axihxo eperytãko, eukuru riry poko erohketõ motyẽkãko roropa mana. Tuhkehxo uwa eperytãko mana, eukuru itamurume exĩko iporiry samo.
14 Ypoetory tõ enehnõko ropa ase imeimehnõ nonory tõ poe imehnõ namoto tõme toto ehtoh poe, inonorykõ pona. Patãpo tõ rĩko ropa mã toto typatarykõme ropa moroto toehtohkõme. Tupito tõ po uwa zoko tõ arykãko mã toto, uwa eukuru ẽnõko mã toto; tarykasã arykãko mã toto, epery enahnõko roropa mã toto.

15 Ypoetory tõ rĩko ase moro nono pona, ynekarohpyry eya xine. Mame moro poe jũme toto onysyryhmara ropa exĩko mã toto. Ywy, Ritonõpo Oesẽkõ oturuno.

OPATIA
Obadias
Ekarotopo

Jerusarẽ typoremãkase papironio tomo a jeimamyry 586mã po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Mame Etõ põkõ esary ikurenae kynexine Juta tõ nonory pũto. Izyraeu tõ poremãkatopõpyry eneryke tyya xine tãkye toehse toto. Epetõkara takorehmase eya xine. Jerusarẽ põkõ mõkomory tomatonanohse eya xine. Etõ nyrihpyry Juta tomo a popyra tokarose Opatia a: Awãnohtorỹko Ritonõpo mana imehnõ epetõkara maro, tykase. Mame kure Izyraeu tõ rĩko Ritonõpo mana; emãnõko ropa mã toto, orẽpyra exĩko ropa.

Sero pape ao

Etõ põkõ wãnohtoh poko *1-14*
Ritonõpo ẽmepyry *15-21*

1 Sero nase Ritonõpo oturutopõpyry Opatia a Etõ tõ poko.

Etõ tõ wãnohnõko Ritonõpo mana

Omi arone taropose Ritonõpo a imeimehnõ nonory pona, aomiry totase yna a.
Ynara ãko mã ynororo:
“Opyrekõ tyritoko! Ehmaropa etonase Etõ tõ maro!”

2 Ynara tykase Ritonõpo Etõ tomo a:
“Amarokõ ahno tomo jamihme pyra oritorỹko ase,
ouno xine pyra exĩko imehnõ mana, emero.
3 Orẽpyra oehtohkõ poko epyrypãko matose,
yrome osenekunohnõko rokẽ matose.
Topu eutary tõ rãnao oesarykõ mã repe, ypy tõ emory po.
Morara exiryke ynara osenetupuhnõko matose:
‘Yporemãkasaromepyra imehnõ mana taro jahtao.’
4 Tõnuhse awahtao ro piano samo,
omỹkõ riryhtao oya xine xirikuato tõ rãnaka,
otywyhmãko ase moro poe, oporemãkapõko ase.

5 “Omato tõ tooehse ahtao koko,
typenetatohkõ rokẽ arõko mã toto.
Uwa epery apoiryhtao ahno a, toipe rokẽ akoĩpyry nomõko mã toto zoko poko, amoriry tõ rãnao.
Yrome oenahkapõko oepetõkara mana emero ipunaka.
6 Etõ tomo, omõkomorykõ porehme tomatonanohse;
okyryrykõ kurãkomo, uuru tõkehko tarose owinoino xine.
7 Oepekomo a tonekunohse mexiatose,
ononorykõ poe taropose matose eya xine.
Imehnõ nonory põkomo, imaro xine õmirykõ
totapose oya xine etonara oehtohkõme repe,
yrome ononorykõ typoremãkase eya xine.
Oepekõ roropa amaro xine tõtuhse aexityamo a osenetupuhnõko mã toto ahno apoitoh riry poko ãpoitohkõme;
ynara ãko mã toto opoko xine:
‘Etomita tõ tuaro pyra exiketõme mã toto!’ ” ãko.

8 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Moro ẽmepyry ae Etõ tõ tuãnohse ahtao ya,
tuaro exiketõ enahkapõko ase;
tuaro ehtoh onynomopyra exĩko ase toto nonory po.
9 Soutatu tõ Temã po tykytyky ãko mã toto enaromỹke toexirykõke;
etonaketõ Etõ po orihnõko mã toto.”

Popyra Etõ ehtopõpyry

10 Ynara ãko Ritonõpo mana Etõ tomo a:
“Ãkorõkõ tyyryhmase oya xine,
totapase toto roropa oya xine, Jako pakomotyamo.
Naeroro tonahkasẽme exĩko matose,
jũme typoremãkasẽme exĩko matose.

11 Jerusarẽ omõtoh tytohkase ahtao epetõkara a,
tomõtohkõme pata pona mõkomo typyne exiketõ ematonanohse, oty kara mexiatose.
Mame imeimehnõ nonory põkomo a, imenekatoh tomase,
moro mõkomo kurã apiakatohme tymõkomorykõme,
mokaro sã mexiatose, imaro xine.

12 "Yrome zae pyra mexiatose ya,
tãkye awahtao xine ãkorõkõ Juta tõ poremãkapory eneryhtao ro oya xine.
Zae pyra mexiatose ãtãkyemarykõ poko awahtao xine mokaro enahkary eneryke oya xine.
Popyra mexiatose ya eunopyryhtao oya xine, mokaro etuarimaryhtao.
13 Zae pyra mexiatose õmomyrykõke Jerusarẽ pona, typoremãkase ypoetory tõ ahtao;
zae pyra mexiatose tãkye toehse oexirykõke,
ypoetory tõ poremãkapory eneryke oya xine.
Zae pyra mexiatose, typoremãkase ypoetory tõ ahtao,
imõkomorykõ tomatonanohse oya xine exiryke.
14 Popyra mexiatose toraximase awahtao xine osema tao epaketõ etapatohme,
popyra mexiatose epaketõ tokarose ahtao oya xine epetõkara a."

Imehnõ nonory põkõ wãnopyry poko Ritonõpo a

15 Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase:
"Ẽmepyry oehnõko mana, imehnõ nonory põkõ emero wãnohnõko ase.
Amarokõ, etomita tõ, tuãnohsẽme exĩko matose onyrihpyrykõ emetakame;
onyrihpyrykõ imehnomo a tyrisẽme exĩko oya xine mana.
16 Ypoetory tõ tuãnohse toh nexiase yronymyryme jesary ypy kurã po.
Imehnõ nonory põkõ, sero zomye exiketõ emero tuãnohsẽme exĩko roropa toh mana orẽpyrahxo.
Tuãnohsẽme exĩko,
mame osenepyra exĩko mã toto."

Orẽpyra Izyraeu tõ exĩko mana

17 "Yrome ypy Xião po typynanohsẽme exĩko mã toto.
Izyraeu tõ tynonorykõ esẽme exĩko ropa mã toto ynekarohpyry eya xine.
18 Juta tomo Izyraeu tõ maro apoto sã exĩko mã toto.
Ezau pakomotyã enahkãko mã toto onahpoty tonorẽ zahkary sã apoto a;
epara exĩko mã toto emero porehme.
Ywy, Ritonõpo oturuno."

19 Izyraeu tõ, Juta tõ nonory po ikurenaẽkomo Etõ tõ poremãkãko mã toto. Emorymã põkomo pirixteu tõ nonory apoĩko mã toto tosarykõme. Eparaĩ nonory Samaria roropa apoĩko Izyraeu tõ mana, Kireate apoĩko Pẽjamĩ tõ mana.

20 Mokaro Izyraeu tõ tarose aexityã mya imehnõ poetoryme, oehnõko ropa mã toto Penixia nonory apoitohme pata Sarepeta pona, inikahpozakoxi; Jerusarẽ poe tarose aexityã Separate pona Juta tõ nonory apoĩko mã toto ikurenae.

21 Ritonõpo poetory tõ orẽpyra exĩko, onuhnõko mã toto ypy Xião pona. Moro poe Etõ tõ esẽme exĩko mã toto. Mame Ritonõpo Tuisa Konõtome exĩko mana.

JONA
Jonas
Ekarotopo

Sero *Jona*, ekarõko Ritonõpo omipona pyra urutõ ehtopõpyry poko. Pata imehxo Niniwe kynexine, axirio tõ tuisary esaryme. Izyraeu epetõkara roropa mokaro kynexine. Mame Niniwe põkomo a Jona tonyohse Ritonõpo a tõmiry kurã ekarose inetarykõme repe. Yrome toytory se pyra Jona nexiase. Otarame toto pyno Ritonõpo exiry tonetupuhse eya, toto onenahkara ekurehnõko. Mame Ritonõpo omipona pyra toehse ynororo, yrome Jona tuãnohse Ritonõpo a. Moromeĩpo aomipona toehse.

Ritonõpo omiry tokarose ahtao eya Niniwe põkomo a toeramase toto tyyrypyrykõ winoino. Mame onenahkapopyra Ritonõpo toehse. Sero ekarõko kapu Esẽme Ritonõpo ehtoh poko, tuna konõto te, nono te, onokyro tomo te, ahno roropa. Ekarõko roropa sero nono põkõ pyno Ritonõpo ehtoh poko. Kypynanopyrykõ se mana. Eraximãko mana ahno rypyry korokatohme, juteu tõ pynanohtohme, juteutõkara roropa.

Sero pape ao

Jona epary Ritonõpo poe *1.1-17*
Jona oturutopõpyry Ritonõpo a *2.1-10*
Jona otururu Niniwe põkõ netaryme *3.1-10*
Niniwe pyno Ritonõpo ehtopõpyry *4.1-11*

Jona epatopõpyry Ritonõpo winoino

1 Morarame ynara tykase Ritonõpo Amitai mũkuru, Jona a:

2 — Aimo, atakimako oytotohme pata konõto Niniwe pona moro põkõ zurutohme. Mokaro wãnohnõko ase popyra toto ehtoh waro toehse jexiryke, tykase Ritonõpo.

3 Mame Jona tãtakimase repe, yrome toepase ynororo Ritonõpo winoino. Ytopyra ynororo toehse pata Niniwe pona. Toytose ynororo Jope pona, tuna konõto ehpikoxi. Moroto wapu tonese eya Expania pona ytokety, ytosasaka nexiase. Toytotoh topehmase eya, tõtyrise wapu aka ynororo toytotohme wapu aõkõ maro Expania pona myahxo Ritonõpo winoino repe. “Otarame jenepyra Ritonõpo mana wapu ao jahtao xinukutume exiryke moro ao,” tykase Jona otarame.

4 Toytopitose toh repe, yrome okynã pyra tyryrykane konõto tonehpose Ritonõpo a. Pohkane konõto roropa toehse tuna konõto po. Orẽpyra pohkane exiryke wapu toehkotyry se toehse.

5 Tonaroxitapãse wapu aõkomo. Kui tykase toto: “Yna akorehmako!” tykase toto, kohtãko tyneponãmarykomo a repe. Mame mõkomo typahpitose eya xine, zohzohmehxo wapu ehtohme. Jona rokẽ nyhnõko nexiase tuenikaroro wapu ao. Tuaro pyra nexiase.

6 Mame tyhtose wapu tuisary ahtao Jona tonese eya, ynara tykase:

— Oty katoh nyhnõko rokẽ mah? Owõko ty! Oturuko oneponãmary a, kypynanohtohkõme eya. Otarame kypyno xine ynororo ahtao kuorihmapopyra xine mana, tykase ynororo Jona a.

7 Mame ynara tykase wapu poko erohketõ oseya rokene:

— Imenekatoh sematone zae pyra exikety menekatohme, zuaro kuehtohkõme, onoky zae pyra ehtoh pokoino serara tyryrykane konõto kypona xine noehno.

Morara tyrise eya xine, mame Jona tymenekase.

8 Naeroro tõturupose toto eya, ynara tykase toto:

— Kaxiko yna a: onoky rypyry pokoino serara tyryrykane konõto noehno? Oty poko mah taro? Ozeino moehno? Otoko ononory nae? Onokãkõ oekyry tõ nae? tykase toto.

9 — Ywy ase epereume, tykase Jona. — Ritonõpo eahmaneme ase. Emero Rihpõme ynororo: kapu te, tuna konõto te, nono, enara.

10 Mame tõsekarose Jona toepary poko Ritonõpo, Tosẽ winoino. Morara kary etaryke tyya xine tõserehse toto wapu aõkomo itamurumehxo. Ynara tykase toto:

— To! Zae pyra mexiase ipunaka! tykase.

11 Orẽpyrahxo tyryrykane konõto exĩko nexiase popyrahxo pohkane roropa exĩko nexiase. Naeroro tõturupose wapu poko erohketõ Jona a:

— Otara orĩko ynanae tuna konõto mynyhpãtohme ropa? tykase toto Jona a.

12 Ynara tykase Jona:

— Kuematoko zue aka. Tomase jahtao nakuaka mynyhpãnõko tyryrykane mana, pohkane tõ roropa. Zuaro ase. Yyrypyry pokoino serara tyryrykane konõto noehno opona xine.

13 Aomipona toexirykõ se pyra wapu poko erohketomo. Koeh koeh tykapitose toto orẽpyra repe, wapu arory se toh nexiase tuna konõto ehpikoxi. Yrome tokurehse toto jamihmehxo tyryrykane toehse exiryke.
14 Naeroro tykohtase toto Ritonõpo a opore, ynara tykase toto:
— Ritonõpo yna anaorihmapopyra exiko mose tomase yna a ahtao. Omoro mase Ritonõpo, onyrihpyryme sero tyryrykane konõto. Mose emãko ynanase zue aka aomi poe ro sero tyryrykane mynyhpãtohme.
15 Moromeĩpo Jona tapoise wapu poko erohketomo a. Nakuaka tomase ynororo eya xine. Mame axĩ pohkane tymynyhpãse, tyryrykane roropa.
16 Moro eneryke tyya xine Ritonõpo zuno toehse toto. Okyno totapase eya xine tynekarorykõme Ritonõpo a, tõmirykõ totapose roropa eya xine Ritonõpo netaryme, aomipona toehtohkõme.
17 Mame kanaimo konõto tonyohse Ritonõpo a Jona enahtohme. Mokyro ao oseruao tõmehse ynororo kanaimo wakuru ao.

2

Jona oturutopõpyry Ritonõpo a

1 Moroto kanaimo wakuru ao tõturuse Jona Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:
2 "Ritonõpo Jesemy, jetuarimaryhtao kykohmase, kuezukuase roropa.
Zue ao jahtao, aorihtyã esary poe, kui tykase ywy:
'Kypynanohko!' ase oya.
Mame jomiry totase oya.
3 Kuemase zue konõto kuaka, tuna konõto kurohtaka.
Moroto tuna a toworise ywy emero porehme.
Pohkane jamihme exiketõ, okyryry emero toytose jupuhpyry epozakuroko.
4 Jũme tomase tõsekarose ywy owinoino, myame roropa,
Atapyĩ kurã onenepyra ropa jehtohme.
5 Tuna zueme exiryke tumyhkase ywy,
tynerymase ywy tuna konõto a,
otyro nakuaõkõ jupuhpyry amẽnõko nexiase.
6 Tyhtose ywy ypy tõ zopikoxi,
imepỹ nono pona, moroto omõtoh tapuruse mana jũme.
Yrome omoro, Ritonõpo Jesemy,
kypynanopyase orihpyra jehtohme,
7 Orihsasaka jahtao, wenikehpyra opoko exiase,
Ritonõpo, oturuase oya,
mame kuetase Atapyĩ kurã tao awahtao.
8 Mokaro tyneponãmarykõ xihpyry eahmananomo a
turumekase omoro Tosẽkõme.
9 Yrome ywy oeahmaryme eremiãko ase.
Oya ynekarory ekarõko roropa ase.
Jomihpyry ae ro, kure orĩko ase
Ypynanohneme oexiryke, Ritonõpo, Jesemy."
10 Morarame Ritonõpo omi poe kanaimo tonarutase ropa, Jona tomase eya isawã pona tuna konõto ehpikoxi.

3

Niniwe po Jona ehtopõpyry

1 Mame tõturuse ropa Ritonõpo Jona a. Ynara tykase ynororo eya:
2 — Owõko, oytotohme pata konõto Niniwe pona. Moro pata põkõ zuruta jomiry poko, ynekarory oya.
3 Naeroro tãtakimase Jona, pata Niniwe pona toytotohme Ritonõpo omi poe. Niniwe pata zumo kynexine, tupupuru po ytoytoryhtao oseruao ẽmepyry aropõko pata akuohtohme irãnakuroko.
4 Moro pata pona toeporehkase Jona. Toytopitose ynororo, ynara tykase opore:
— 40me ẽmepyry ise ro, Niniwe põkõ enahkatohme! tykase Jona toto netaryme.
5 Mame morara kary etaryke tyya xine, Ritonõpo tonetupuhse Niniwe põkomo a. Otuhpyra toehse toto toemynyhmarykõke tyyrypyrykõ poko. Upo, kamisa topuxiximã risẽ tamuruse eya xine, tamuximãkomo a te, tuisame pyra exiketomo a roropa emero, tyyrypyrykõ rumekary se toexirykõke Ritonõpo neneryme.

6 Mame Jona omihpyry tarose ahtao Niniwe tuisary a towõse ynororo tuisa apõ poe, tupõ
kurã touse eya, upo kamisa topuxiximã risẽ tamuruse eya, oruno htaka typorohse ynororo
sekese pyra toehtoh enepotohme Ritonõpo a.
7 Tõmiry taropose roropa eya pata Niniwe põkõ netaryme: "Ynara tyripõko ase, otuis-
arykomo, jakorehmananõ maro: Otuhpyra ehtoko, emero porehme. Tuna onẽpyra ehtoko
roropa amarokomo. Morararo oekykõ roropa pui tomo, kaneru tomo emero anautuhmara
ehtoko, tuna onẽpopyra ehtoko roropa, enara.
8 Upo amurutoko kamisa topuxiximã risẽ rokene, oekykõ roropa! Mame oturutoko
yronymyryme Ritonõpo a te, zae pyra oehtohkõ irumekatoko oorypyrykõ roropa.
9 Otarame Ritonõpo nupunato kuenetorỹko ropa mana. Otarame kyzehno xine
exikehnõko mana. Morarahtao kuenahkapopyra xine exĩko roropa mana," tykase tuisa.
10 Mame tyyrypyrykõ turumekase Niniwe põkomo a. Moro eneryke tyya, ynara tykase
Ritonõpo ipoko xine: "Toto onenahkapopyra ase tyyrypyrykõ poko pyra toehse toto
exiryke." Naeroro Niniwe põkõ onuãnohpyra toehse Ritonõpo.

4

Tohne Jona ehtopõpyry

1 Niniwe põkõ typynanohse Ritonõpo a exiryke tãkye pyra toehse Jona, tohne toehse
roropa ynororo.
2 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo, Jesemy, zuaro exiase ynonory poe oehpyra ro jahtao, serara exiry ene-
tuputyase, imehnõ pyno oexiry waro exiase. Morara exiryke jepary se exiase Expania
pona! Kure oexiry waro exiase, axĩ pyra iirypyrymãkõ wãnohnõko mase. Penekehpyra
mase te, tyyrypyrykõ rumekary se ropa ahno ahtao axĩ ityoromãko mase, toto onuãnohpyra
ekurehnõko mase.
3 Naeroro ajohpãme sã kuorihmapoko, kurehxo ya joorikyry mana, isene jehtoh kure
hkopyra mana, tykase Jona.
4 Ynara tykase Ritonõpo eya:
— Otara toehse oya? Oty pokoino zehno mexino? tykase Ritonõpo.
5 Mame tutũtase Jona pata poe xixi tũtatoh wino. Moroto typorohse ynororo. Moromeĩpo
tapyi pitiko tyrise eya porohtohme jerutumã zopino, xixi jetuhxo exiryke. Eraximãko
nexiase, enetohme, otara Niniwe exiry.
6 Mame otyro tahtanohpose Ritonõpo a Jona epoehme samo, jerutume pohto ehtohme,
jetuhkopyra xixi ehtohme. Tãkye toehse Jona moro otyro pokoino.
7 Yrome yrokokoro pakeimo, otyro mity tonahse oruko a, Ritonõpo omi poe. Otyro
toorihse roropa.
8 Imeĩpo tõnuhse xixi ahtao tyryrykane tonehpose Ritonõpo a, axitunety, xixi tũtatoh wino.
Tapotũkehse sã Jona nexiase axitũ xixi exiryke zupuhpyry pona. Naeroro tohne toexiryke
toorikyry se toehse Jona nexiase. Ynara tykase ynororo Ritonõpo a:
— Ajohpãme sã joorikyry sehxo hano. Popyra ya serara jehtoh nase.
9 Yrome ynara tykase Ritonõpo eya:
— Aimo, zae oya yzehno oehtoh otyro orihtopõpyry pokoino? tykase.
— Ỹ, tykase Jona, zae ro ase, tohne jahtao. Tyekĩtapãse jexiryke joorikyry se ase! tykase.
10 Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
— Moro otyro axĩ tahtase toiro kohmamyry ae. Yrokokoro osenepyra toehse ropa. Ipoko
erohpyra mexiase, anahtanohpopyra mexiase. Yrome nupunato moro otyro eneryke oya,
emynyhmãko mase ipoko.
11 Moro motye kuhse zae ro ase Niniwe põkõ poko toenupunase jahtao. Moro tao poeto
tõ rokẽ ahtao, 120 miu motye nae nase zae ehtoh waro pyra ro exiketomo, eky tõ roropa
tuhke nae, tykase Ritonõpo Jona a.

MIKEJA

Miquéias

Ekarotopo

Mikeja urutõme kynexine Izaja isene ahtao. Tonuruse ynororo pata pitiko po Juta nonory po ikurenae. Juta tõ tonese eya iirypyryme, Izyraeu tõ samo. Naeroro Juta tõ wãnopyry poko Ritonõpo a Izyraeu tõ wãnohtopõpyry saaro torẽtyke nexiase. Yrome kure Ritonõpo mana; typoetory tõ wãnohnõko repe, yrome toto rypyry korokãko roropa mana.

Ekarõko: kure rokẽ exĩko Tuisame Ritonõpo ahtao (Mikeja 4.1-4). Imeĩpo tuisa konõto enurũko Tawi paryme, Perẽ po. Osepeme ehtoh sero nono po enehnõko mana (Mikeja 5.2-4). Oty se Ritonõpo nae typoetory tomo a? Ynara se mã ynororo kyya xine: zae ehtoh riry poko, imehnõ pyno kuehtohkomo yronymyryme te, tomeseke sã Kuesẽkõ omiry omipona kuehtohkomo, enara (Mikeja 6.8).

Sero pape ao

Izyraeu tõ wãnopyry poko *1.1—3.12*
Toto pynanopyry poko *4.1—5.15*
Kure ehtoh eraximary poko *6.1—7.20*

1 Sero nase Ritonõpo omiryme, inekarohpyry Mikeja a, Moresete pono. Senohne enepotoh tonõ tonese Mikeja a pata Samaria põkõ poko, Jerusarẽ põkõ poko roropa, tuisame Jotão ahtao te, Akaze ahtao te, Ezekia ahtao roropa Juta tõ nonory po.

Samaria wãnohtopo

2 Etatoko ke, ahno tõ emero;
otato ehtoko, sero nono põkõ porehme!
Ritonõpo Imehxo Exikety ohxirotorỹko mana.
Etatoko ke! Tytapyĩ tae kapu ae oturũko mana.
3 Oehnõko Ritonõpo mana tosary kurã poe;
Yhtõko mana toytotohme ypy tõ emory tõ poro.
4 Mame ipupuru tõ zopino ypy tõ tunatãko mã kehko;
moronapu sã mã kehko apoto htao;
sararakame ytõko mã jakanahmã pona tuna sararakaneme samo.

5 Morohne emero exĩko mana Izyraeu tõ iirypyryme toehse exiryke. Ritonõpo omiry omipona pyra toehse toh nexiase. Onoky pokoino aomiry omipona pyra toehse Izyraeu tõ nae? Samaria põkõ pokoino! Onokãkõ pokoino tyneponãmary eahmatoh tonõ tyrise Juta tõ nonory po? Jerusarẽ põkõ pokoino!

6 Morara exiryke ynara ãko Ritonõpo mana:

— Pata Samaria ripõko ase ipapyhpyryme ona po; tupito sã tyripõko ase, uwa zoko tõ arykatoh esaryme. Topu tõ pata ritoh tonõ, emãko ase ypy myhtokoxi jakanahmã pona, mame Samaria tapyi tõ apõ tõ osenẽko mã kehko.

7 Mokaro neponãmary emero tytohkasẽme exĩko mã kehko. Mõkomo kurã emero ahno nekarohpyry, nohpo epehpyryme oneponãmarykõ tapyĩ tao tyahkasẽme exĩko mana, oneponãmarykõ emero tumuhxihmasẽme exĩko mã kehko, typahsẽme rokene. Moro mõkomo, topekahse Samaria põkomo a tineru ke, nohpo tõ epehpyry ke. Naeroro seromaroro morohne tarosẽme exĩko epetõkara a imehnõ poko exiketomo a ekarotohme, imepỹ neponãmary eahmatoh tao.

Epetõkara ameke pyra toehse Jerusarẽ poko

8 Morara exiryke ihnamõko ase, xitãko, kui ãko ase sam karyke. Jemynyhmaryme tysapatuke pyra ytoytõko ase tupoke pyra roropa. Ho ho ãko ase kaikuxi samo. Kui kui ãko ase awexituruze sã roropa.

9 Ynara exiryke, Samaria põkõ apurotopõpyrykõ ekurãkasaromepyra mana. Juta tõ enahkatoh oehsasaka roropa mana. Toto enahkatoh toeporehkase pata Jerusarẽ omõtoh pona, wekyry tõ esaka.

10 Kuepekõkara onurupyra ehtoko Kate po kyporemãkatopõpyrykõ poko. Xitara ehtoko. Pete-Reafara põkomo, epukatoko nono pona ihnamoryme typynanohneke pyra oexirykõke.

11 Pata Sapia põkomo, ytotoko tupoke pyra oporemãkananõ namoto tõme, ehxirõko matose. Zaanã põkomo, tũtara ehtoko apatarykõ poe. Pete-Eseu põkõ xitary etaryhtao oya xine, zuaro exĩko matose, ãkorehmasaromepyra mã toto.

12 Takorehmarykõ eraximãko Marote põkõ mã repe, popyra ehtoh tonehpose Ritonõpo a exiryke Jerusarẽ pona.

13 Rakixi põkomo, kawaru tõ imyhtoko kahu tõ pokona oepatohkõme! Awãnohtohkõ oehsasaka mana. Amarokomo a Izyraeu tõ typoenohse iirypyrykõ poko, moro ke Jerusarẽ põkõ tarose oya xine tyyrypyrykõ poko toto ehtohme.
14 Naeroro seromaroro Juta põkomo, osekazumatoko pata Moresete-Kate põkomo a. Pata Akazipe põkõ ahno apoitohme sã exĩko mã toto Izyraeu tuisary tomo a.
15 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Pata Maresa põkõ ekarõko ase epetõkara a, apatarykõ poremãkãko mã toto. Izyraeu tõ tuisary ytõko mã toto otonẽse eutary Aturã aka.
16 Juta põkomo oũsetykõ isahkatoko opoenõ hnamoryme, toto pyno oexirykõke. Merehkusasame ehtoko kurumu samo, opoenõ tarosẽme exĩko exiryke owinoino xine oepetõkara esaka, toto namotome ehtohme.

2

Tymõkomokãkara enekunohnanõ wãnohtopo
1 Popyra ehtoh oehnõko mana! Owõpyra ro tarõkõ ahtao osenetupuhnõko mã toto imehnõ rohmanohpory poko, toto ryhmary poko, enara! Mame tõmehse ahtao owõnõko mã toto, typenetatohkõ rĩko mã toto tyriry waro toexirykõke.
2 Imepỹ tapyĩ poko penetaryhtao, imepỹ nonory poko roropa, moro apoĩko mã toto. Imehnõ ryhmãko mã toto, imõkomory apoĩko jekyry tõ zuno pyra toexirykõke.
3 Morara exiryke ynara ãko Ritonõpo mana:
— Popyra ehtoh enehpõko ase opona xine, epara exĩko matose. Etuarimãko matose, morarame epyrypara exĩko matose oytorykohtao.
4 Moro ẽmepyry toehse ahtao oturũko imehnõ mana opoko xine, eremiãko roropa mã toto opoko xine toemynyhmarykõme. Ynara ãko mã toto:
“Tonahkasẽme sytatose myhene!
Kynonorykõ tapiakase Ritonõpo a.
Kuesarykõ tupuxihkase eya, ekarotohme kuepekõkara a, kyporemãkananõkomo a.”
5 Naeroro, imeĩpo, nono tokarose ropa ahtao Ritonõpo poetory tomo a, nono anapoipyra exĩko matose oesarykõme.
6 Mame ynara tykase ahno ya:
— Epo hnae! Morara kara exiko! Popyra ehtoh oehsaromepyra mana kypona xine. Ritonõpo kyporemãkapopyra xine mana.
7 Popyra ehtoh enehpõko Ritonõpo nae Izyraeu tõ wãnohtohme? Tohne toehse Ritonõpo nae? Kyzehno xine aexiryke moro rĩko nahe?
Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ajohpe pyra, jomiry kure ehtoh enehnõko mana zae ehtoh poko exiketomo a.
8 Yrome amarokomo, jepetõkara sã, osetapãko matose ypoetory tõ maro. Orutua kõ oehnõko ropa mã toto etonatoh poe, ynara osenetupuhnõko mã toto: “Ohkato, towomase ynanase, typynanohse,” ãko mã toto, yrome moroto matose toto eraximãko zupõkõ ematonanohtohme.
9 Ypoetory tõ nohpo tõ aropõko matose tytapyĩkõ kurã tae, ipoenõ wino kure ehtoh ematonanohnõko matose jũme, kure toto riry se jehtopõpyry.
10 Ytotoko taroino! Taro osewomara exĩko matose, oseremara exĩko matose osepeme exiketõ maro. Taro tuhke ajohpe exiketõ nae mana, popyra ehtoh poko exiketomo. Toto wãnohtohme tarõkõ enahkapõko Ritonõpo mana.
11 Ynara se mã toto urutõme: omi ajohpe ekaroneme onekunohtõme, ynara kaneme: “Eukuru jehnahpyry itamurume nae exĩko matose,” kane se mã toto.

Typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana
12 Ynara ãko Ritonõpo Izyraeu tomo a:
— Amarokõ emero Izyraeu tõ akoĩpyry oximõme enehpõko ase, oenehtorỹko ropa ase ynekarohpyry pona oesarykõme, kaneru tõ pyno exikety toky tõ arory sã ona poro te, toto enepyry ropa ewomatoh taka ropa. Morarame apatarykõ pehme exĩko ropa mana ahno ke; panaikato exĩko ropa toytoytorykõ poko.
13 Osema rĩko Ritonõpo mana typoetory tõ tũtatohme pata tõ omõtoh ae tamoreme xine toytotohme. Tuisa konõtome Ritonõpo ytõko osemazuhme; ahno emero ekahmãko mã toto.

3

Izyraeu tõ tuisary tõ popyra ehtoh poko
1 Etatoko ke, Izyraeu tõ tuisary tomo tamuximãkõ roropa! Zae ehtoh riry waro pyra hmatou?

2 Kure ehtoh se pyra matose, popyra ehtoh sehxo matose. Ypoetory tõ pikãko matose,
ipũkõ oũko matose jehpyry po ino.
3 Ypoetory tõ õnõko matose: toto pikãko matose, toto zehpyry tahkãko matose, ipũkõ
sahsahkãko matose pisarara, tõsẽ samo ahnotohme.
4 Ẽmepyry oehnõko mana, Ritonõpo kohmãko matose ãkorehmatohkõme repe, yrome
onetara exĩko mana; õmirykõ onetara exĩko mana popyra ehtoh poko toehse oexirykõke.
5 Ypoetory tõ enekunohnõko urutõ kõ, ajohpe exiketõ mana. Ahno a tytineru ekaroryh-
tao eya xine: “Osetapatoh oehpyra exĩko mana,” ãko mã toto, yrome tineru onekaropyra
ahno ahtao eya xine, enaroximãko mã toto. “Osetapatoh oehnõko mana,” ãko. Ynara ãko
Ritonõpo mokaro urutõ komo a:
6 — Enepotoh myakãme ikohmamyry rokẽ enẽko matose, enetupuhpotoh myakãme
xinukutume rokẽ exĩko oya xine mana. Kohmãnõko oya xine mana urutõ kõ ajohpe
exiketomo. Saereme ahtao saereme pyra exĩko oya xine mana.
7 Imeĩpo ehtoh enetupuhnanõ ehxirõko mã toto. Ezuhtoh anapoipyra exĩko mã toto
Ritonõpo poe. Morara exiryke typoremãse sã exĩko mã toto, ihxipỹke exĩko.
8 Yrome tyjamitununu ekarõko Ritonõpo Zuzenu ya mana, zae ehtoh se jehtoh roropa,
orẽpyra jehtoh ekarõko roropa mana zae pyra Izyraeu tõ ehtoh ekarotohme popyra,
iirypyrykõ ekarotohme popyra roropa.
9 Etatoko ke Izyraeu tõ tamuximãkomo, tuisa tõ roropa! Zae ehtoh se pyra matose
ipunaka, zae ehtoh tyoromãko matose zae pyra ehtohme.
10 Pata Jerusarẽ, Ritonõpo patary kurã rĩko sã matose apõ po, zae pyra ehtoh po, imehnõ
etapatoh po roropa, enara.
11 Jerusarẽ tuisary tõ tineru apoĩko mã toto tokarose ahtao eya xine zae pyra exiketomo
a zae ehtoh tyorõmatohme, oturuketõ ahno a epehmapõko mã toto Ritonõpo Omihpyry
poko amorepatamitume, urutõ kõ ahno a epehmapõko mã toto imeĩpo ehtoh ekarotohme.
Yrome moro sã toto ahtao ro: “Ritonõpo yna akorehmãko mana,” ãko mã toto. “Popyra
ehtoh onenehpopyra Ritonõpo mana kymaro xine aexiryke,” ãko.
12 Morara exiryke opokoino xine Jerusarẽ tumuhxihmasẽme exĩko mana, topu tõ rokene,
ypy Xião po takorokasẽme exĩko tupito samo, Ritonõpo Tapyĩ Kurã esahpyry itume exĩko
mana.

4

Osetapara exĩko Tuisame Ritonõpo ahtao
(Izaja 2.2-4)

1 Imeĩpo moro ypy, Ritonõpo Tapyĩ esary
imehnõ ypy tõ motye kaehxo exĩko mana, emero porehme.
Mame morotona ytõko ahno tõ mana,
imehnõ nonory põkomo, imehnõ nonory poe emero porehme.
2 Ynara ãko mã toto:
“Ehmaropa onuhse ypy pona Ritonõpo esary pona, Ritonõpo Tapyĩ taka, Izyraeu tõ Esemy
a.
Kuamorepatorỹko mana zae ehtoh poko kuehtohkõme;
Inyripohpyry omipona exĩko sytatose.
Ynara exiryke, Kuamorepatohkõ Ritonõpo poko Jerusarẽ poe oehnõko mana;
ypy Xião poe typoetory tõ netaryme oturũko mana.”

3 Emero nonory põkõ apiakaneme exĩko Ritonõpo mana.
Atae pyra ahno ahtao, imoihmãkomo moe toto ahtao roropa zae ehtoh ekarõko mã ynororo
eya xine.
Mame ahno etapatoh tyoromãko mã toto tupito nonory ahkatoh ke,
tywaratã tõ myakamãko mã toto, tiriiku sahkatoh ke.
Moromeĩpo jũme osetapara exĩko imehnõ nonory põkõ mana.
Osetapatoh pyre onyripyra ropa exĩko mã toto.
4 Enaromyra exĩko mã toto emero, towomase toexirykõke;
oseremãko mã toto torẽtyke pyra
wikeira zopino jerutumã po, uwa zoko zopino roropa jerutumã po.
Moro omi totapose Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.

5 Imehnõ nonory põkõ tyneponãmarykõ eahmãko mã toto,
aomipona roropa mã toto;
yrome kymarokomo a Ritonõpo Kuesẽkõme mana.
Ynororo eahmãko sytatose,

aomipona exikehpyra sytatose, jũme.

Typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana

6 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:

— Imeĩpo, etuarimaketõ enehnõko ase oximõme, emero tuãnohse aexityã ya, taropose toto ahtao ya tynonorykõ poe.

7 Imeimehnõ nonory tõ poe, moe exiketõ poe, isene ro exiketõ emero enehnõko ropa ase ahno orẽpyra exiketyme toto ehtohme. Ywy Ritonõpo tuisame exĩko ase ypy Xião po. Mame moromeĩpo ypoetoryme exĩko ropa mã toto, jũme.

8 Mame pata Jerusarẽ po, Ritonõpo, kaneru tõ esẽ sã typoetory tõ pynanohnõko mana. Mame pata imehxo exĩko ropa mana, tuisa konõto esaryme pata Jerusarẽ po.

9 Jerusarẽ, oty katohme xitãko mah nohpo samo aenururuhtao jetũ toehse ahtao? Tutuisake pyra toehse matou? Tamorepaneke pyra roropa hmatou?

10 Jerusarẽ, sam kahtoko, kui kahtoko nohpo samo aenururuhtao jetũ toehse ahtao; apatary põkõ tũtãko mã toto ona po ehtohme. Imeĩpo ytõko mã toto Papironia pona. Yrome moroto opynanohtorỹko Ritonõpo mana oepetõkara winoino.

11 Tuhkãkõ, imeimehnõ nonory põkõ tõximõse mã toto etonatohme amaro xine, Jerusarẽ põkomo. Ynara ãko mã toto: “Kure exiry Jerusarẽ tonahkase ahtao, nuriame tyripose ahtao roropa.”

12 Yrome Ritonõpo osenetupuhtoh waro pyra mã toto. Inyriry waro pyra roropa mã toto. Tykohmase mã toto eya toto wãnohtohme, tiriiku sã oximõme tyrise ahtao apotohme apiakatohme ipihpyry maro pyra ehtohme.

13 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Jerusarẽ põkomo, owõtoko oepetõkara wãnohtohme! Jamihme oritorỹko ase pui orutua samo kurimene risẽ tyretyke, metau risẽ ipupuru tomo. Ahno tuhkãkõ poremãkãko matose. Inapoityã kurã imehnõ etaparyke eya xine, moro enehnõko matose onekarorykõme ya, Ritonõpo sero nono Esemy.

5

1 Jerusarẽ põkomo, osoutatu tõ ikohmatoko! Kypatarykõ apurũko epetõkara mana. Izyraeu tõ tuisary etapary se exĩko mã toto!

Tuisa enehpõko Ritonõpo mana Izyraeu tõ Esẽme

2 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Perẽ-Epyrata, pata pitiko mase Juta patary tõ rãnao, yrome owino Izyraeu tõ tuisary enehpõko ase, moino ro exiketyme mã ynororo, apitorymã poe.

3 Epetõkara a Izyraeu tõ ekarõko Ritonõpo mana, toto poremãkãko mã toto nohpo mũkuru enurutohto; mokyro nohpo enurũko mana. Mame Izyraeu tõ imeimehnõ nonory po imehnõ namotome aexityã oehnõko ropa mã toto tyekyry tomo a, Ritonõpo nekarohpyry pona.

4 Mokyro tuisa oehnõko mana typoetory tõ pynanohtohme, kaneru pynanohne samo, Ritonõpo jamitununu ke. Imehxo exĩko mana Ritonõpo Izyraeu tõ Esẽ omi poe. Ipoetory tõ towomasẽme exĩko mana, tuisa jamihme exiryke mya nono etyhpyry pona.

5 Osetapara ehtoh enehnõko mana.

Axirio tõ oepyryhtao kynonorykõ pona, soutatu tapyĩ tõ jamihmãkõ taka aomomyryhtao eya xine, kutuisarykõ imehxo exiketõ aropõko sytatose etonatohme imaro xine.

6 Mokaro ytõko mã toto Ninirote nonory pona, axirio tõ nonory pona iporemãkatohme. Moro sã axirio tõ toehse ahtao osetapase kymaro xine, kypynanohtorỹko kutuisarykõ mana.

7 Mame Izyraeu tõ isene ro exiketõ konopo sã exĩko mã toto imehnomo a, Ritonõpo nenehpohpyry samo nono pona otyro ehxikatohme. Ritonõpo eraximãko mã toto takorehmatohkõme, ahno oneraximara exĩko mã toto.

8 Mokaro Izyraeu tõ isene ro exiketõ imehnõ ahno tõ rãnao reão sã exĩko mã toto onokyro tõ rãnao, reão wãtasenã sã roropa exĩko mã toto kaneru tõ esekaryhtao, toto apoĩko, toto ryhmãko, toto onypynanohsaromepyra imehnõ exĩko mana.

9 Moro sã topetõkara poremãkãko Izyraeu tõ mana, toto etapãko mana emero porehme.

10 Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tõ Izyraeu tomo a:

— Moro ẽmepyry toehse ahtao oekykõ kawaru tõ enahkapõko ase, kahu tõ etonatoh tonõ enahkapõko ase roropa.

11 Apatarykõ enahkapõko ase. Tapyĩ tõ jamihme exiketõ enahkãko ase.

12 Imeĩpo ehtoh ekaronanõ enahkapõko ase, pyaxi tõ roropa. Pyaxi pyra exĩko mana amaro xine.

13 Oneponãmarykõ enahkapõko ase, Paau kyryry tõ xikihme exiketõ roropa. Jumãme
onyrityã oneahmara ropa exĩko matose.
14 Oneponãmarykõ Asera kyryry tõ, xikihme exiketõ emãko ase, apatarykõ roropa
enahkapõko ase.
15 Jomiry omipona pyra exiketõ, emero nono põkõ wãnohnõko ase toto zehno jexiryke,
orẽpyra jexiryke.

6

Izyraeu tõ apiakatopõpyry Ritonõpo a

1 Etatoko ke Izyraeu tõ hxirotoh Ritonõpo a!
Owõko, Ritonõpo, mokaro hxirotohme;
ypy tomo te, somohmãkõ roropa õmiry etãko mã kehko.
2 Etatoko ke, ypy tomo, sero nono apõ tõ jamihmãkomo,
Izyraeu tõ hxirotoh Ritonõpo a.
Typoetory tõ, Izyraeu tõ hxirotoh ekarõko mana;
ekaropõko mana zae ehtoh waro ehtohme.
3 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ypoetory tomo, oty tyrise ya azahkuru? Ynyripohpyry oya xine, moro poko tymo-
tyẽkase ywy? Kuezuhtoko!
4 Kuenepyatose Ejitu poe, kypynanopyatose imehnõ namotome awahtao xine. Moeze tõ
aropoase, Arão maro, Miriã maro roropa aarotohkõme ona tonorẽ kuroko.
5 Ypoetory tomo, wenikehpyra ehtoko Parake, Moape tuisary osenetupuhtoh poko
oritohkõme te, Paraão, Peoa mũkuru ezuhtopõpyry poko roropa eya. Wenikehpyra
ehtoko emero ehtopõpyry poko jakanahmã Akaxia tõ poe oytotopõpyrykõ poko mya
oeporehkatopõpyrykõ pona pata Kiukau pona. Wenikehpyra ehtoko oepetõkara
poremãkatopõpyry poko ya opynanohtohkõme.

Oty Ritonõpo zamaro nae?

6 Oty arõko ha Ritonõpo a eahmatohme? Oty ekarõko ha Ritonõpo Imehxo Exikety a? Pui
mũkuru tõ kurã enehnõko ha jahkatohme ynekaroryme eya?
7 Ritonõpo zamaro exĩko ha miu motye kaneru tõ zahkaryhtao ya ynekaroryme eya?
10 miume iporiry tõ pehme azeite maro? Umũkuru osemazupu ekarõko ha jahkatohme
ynekaroryme, yyrypyry tõ epehmatohme, popyra jehtopõpyry korokapotohme?
8 Arypyra, zae ehtoh poko tokarose Ritonõpo a kyya xine. Ynara se mã ynororo kyya xine:
zae ehtoh riry poko te, imehnõ pyno kuehtohkomo yronymyryme te, tomeseke sã Kuesẽkõ
jamitunuru ke aomipona kuehtohkõme.
9 Ritonõpo oturũko mana Jerusarẽ põkomo a. Etatoko ke! Tomeseke sã aomiry etananõ
tuaro exiketõme mã toto. Ynara ãko mana:
— Otato ehtoko tuãnohse awahtao xine, Kuenetupuhtoko roropa!
10 Popyra ehtoh poko exiketõ tapyĩ tao mõkomo kurã nae tineru roropa tapoise eya xine
imehnõ enekunohtopõpyry poko. Ikuhtoh zae pyra ehtoh ke erohnõko mã toto imehnõ
enekunohtohme. Moro se pyra ase ipunaka.
11 Oorypyrykõ onykorokasaromepyra ase zae pyra ikuhtoh poko awahtao xine ajohpe
omoxinety kuhtoh ke imehnõ enekunopyryhtao oya xine.
12 Jerusarẽ po, tymõkomokamo imehnõ enekunohnõko mã toto tineru apoitohme, ajohpe
roropa matose emero porehme.
13 Morara exiryke awãnohtorỹko ase; oorypyrykõ pokoino oenahkatorỹko ase.
14 Otuhnõko matose repe yrome tuesapare exipyra matose; omise ro exĩko
matose. Tineru apoĩko matose ikurãkatohme, tymõkomoke oehtohme repe. Yrome
onukurãkasaromepyra exĩko matose; pitiko ikurãkaryhtao oya xine, moro enahkapõko
ase õsetaparykohtao.
15 Otyro arykãko matose yrome tonahsẽ anapoipyra exĩko matose. Azeitona tõ
akurihmõko matose azeite ritohme repe, yrome epopara ike ekurehnõko matose. Uwa tõ
amuhnõko matose eukuru ritohme, yrome onẽpyra ekurehnõko matose.
16 Morohne exĩko emero tuisa Oniri tõ popyra ehtoh typoenohse oya xine exiryke,
imũkuru tuisa Akape maro. Mokaro nyripotoh tyrise roropa oya xine. Naeroro Jerusarẽ
enahkãko ase. Jerusarẽ põkõ poihtõko mã toto. Amarokõ zurõko mã toto ahno tomo, emero
porehme.

7

Iirypyryme Izyraeu tõ ehtoh poko

1 Popyra ehtoh toehse ya ipunaka, myhene! Omise exikety sã ase, otyro epery zupĩko
repe, tapoikehse ahtao. Fiku pyra mana wikeira po, uwa epery pyra mana uwa zoko poko.
Arypyra ipunaka emero toehsehxo exiketõ tytyhkase exiryke.
2 Taro Izyraeu tõ nonory po zae exikety pyra mana ipunaka, Ritonõpo omipona exikety
pyra mana. Imehnõ etapary se mã toto emero; imehnõ ẽmary kuhnõko mã toto ãpuruhpyry
taka.
3 Torẽnase mã toto, emero, popyra ehtoh riry poko. Tuisa tomo, juize tõ roropa
tineru apoĩko mã toto zae pyra exiketõ nekarohpyry. Tamuximãkõ, jamihme exiketõ
typenetatohkõ popyra ekarõko mã toto. Oximaro popyra ehtoh rĩko mã toto.
4 Zae ehtoh kukuruhtao eya xine, ajohpe pyra ehtoh kukuruhtao omoxino sã rokẽ mã
toto, popyra ro mã toto. Yrome ẽmepyry oehnõko mana, awãnohtorỹko Ritonõpo mana,
enenanõ nekarohpyry ae ro, urutõ kõ omihpyry ae ro. Moro ẽmepyry toehse ahtao otupĩko
mã toto emero porehme.
5 Osewomapopyra ehtoko oepe tomo a. Osenekunohpopyra exiko amaro ytoytokety a.
Tomeseke exiko õtururu poko opyty a.
6 Tumy htomãko imũkuru mana, tyse omipona pyra ẽxiry tõ mana. Tymerenoty maro
atatapoĩko ipary ẽ mana. Osepeme pyra exĩko oxiekyry tõ mana; oxiehno exĩko mã toto
yronymyryme.
7 Yrome ywy, Ritonõpo Jesemy eraximãko ase. Ypynanohnõko mana; moro enetupuhnõko
ase yronymyryme. Jomiry etãko roropa mana.

Typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana

8 Epetõkara, yna oneunohpyra ehtoko! Ajohpe pyra, toepukase ynanexiase, yrome
owõnõko ropa ynanase. Seromaroro tykohmãse yna zomye, yrome ezurume Ritonõpo
saereh kamexipõko ropa mana yna pona.
9 Iirypyryme toehse sytatose Ritonõpo neneryme. Naeroro seromaroro kuãnohtohkõ
eanahtõko sytatose. Yrome kuapiakatorỹko mana. Zae ehtoh rĩko mana. Saereme ehtoh
taka kuarotorỹko mana. Mame typynanohsẽme exĩko sytatose.
10 Moro eneryhtao kuepetõkara a, ehxirõko mã toto, ynara tykase toto exiryke: “Otoko
hnae Ritonõpo Oesẽkomo?” Seromaroro toto poremãkatoh enẽko sytatose, tytũtũmase toto
ahtao ikurepato samo osema tao.
11 Jerusarẽ põkomo, ẽmepyry oehnõko mana pata apuru tõ ritohme ropa te, myahme sã
nono etyhpymatohme ropa.
12 Moro ẽmepyry toehse ahtao kuekyry tõ oehnõko ropa mã toto Jerusarẽ pona. Axiria
nonory poe oehnõko ropa mã toto te, Ejitu nonory poe te, tuna Eupyrati poe roropa. Tuna
konõto tõ poe oehnõko mã toto, ypy tõ poe roropa.
13 Yrome sero nono emero ona tonorẽme exĩko mana, moro põkõ iirypyryme exiryke.

Oturutoh Ritonõpo a

14 Ritonõpo yna Esemy, yna pyno exiko kaneru pyno exikety samo, oekyme sã, kaneru tõ
sã yna exiryke. Toiroro sã ynanase itu htao tapuruse samo nono kurã ke, otyro zamaro
exikety ke. Onyrihpyry sã pake, yna aroko seromaroro onahpoty kurã pona Pasã po,
Kireate po roropa.
15 Ajamitununu enepoko yna a onyrihpyry sã yna enepyryhtao oya Ejitu poe.
16 Moro eneryke imehnõ nonory põkomo a, jamihmãkomo a, ehxirõko mã toto. Imehnõ
ahno tõ enaromỹke exĩko, tỹtarykõ apurũko mã toto, typanarykõ apurũko roropa mã toto.
17 Esyryhmãko mã toto nono po okoi tõ samo, onokyro tõ samo nono poro sararahme
ytõko. Tykytyky ãko enaromỹke tũtãko mã toto tosarykõ jamihmãkõ poe, oehnõko ropa mã
toto, enaromỹke, Ritonõpo Kuesẽkomo a.
18 Ritonõpo, imepỹ ritõ pyra mana asã exikety. Opoetory tõ akoĩpyry isene ro exiketõ
rypyry tõ korokãko mase. Zehno exikehnõko mase, jũme yna pyno oehtoh enepõko mase
yna a.
19 Yna pynanohnõko ropa mase; popyra yna ehtoh enahkapõko mase, yna rypyry tõ
pahnõko mase zue aka tuna konõto kuaka.
20 Õmihpyry ae, pake yna tamuru tõ netaryme, anamonohpyra mase yna pyno oehtoh
poko, Aparão pakomotyamo, Jako pakomotyã roropa.

NAUM
Naum
Ekarotopo

Naum urutõme kynexine isene ro Apakuke ahtao Sowonia roropa. Sero ao Naum ekarõko pata Niniwe poremãkatoh poko. Pata imehxo Niniwe kynexine, Axiria nonory esẽ esaryme. 150me jeimamyry ae imeimehnõ nonory põkõ esẽme Axiria kynexine. Mame 612mã po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao, Niniwe typoremãkase papironio tomo a. Moro poko, axirio tõ wãnohtopõpyry Ritonõpo a, tonetupuhse Naum a, Izyraeu tõ tyyryhmase eya xine exiryke pitiko rokẽ pyra. Orẽpyra sã Naum tõturuse Niniwe poremãkatoh poko.

Sero pape ao

Niniwe põkõ apiakary poko *1.1-15*
Pata Niniwe poremãkatopo *2.1—3.19*

Naum nymerohpyry Niniwe tõ poko

1 Sero mã Ritonõpo omihpyry Niniwe tõ poko, enepotoh tokarose ahtao Naum a, pata Euko pono a.

Tohne Ritonõpo ehtoh Niniwe põkõ poko

2 Ritonõpo Kuesẽkõ toiro mana,
imehnõ ritõ panõ se pyra mana ipunaka.
Topetõkara wãnohnõko mana, toto zehno toexiryke.
Topetõkara epehmãko Ritonõpo mana,
tohne tahtao toto wãnohnõko mana.
3 Inehmỹke pyra Ritonõpo mana,
axĩ pyra tohne exĩko,
yrome jamihme mana,
popyra exiketõ enẽko mana,
toto wãnopyry eya ekurehpyra mana.

Tyryrykane konõto maro ytoytõko mana,
tyryrykane jamihmãkomo;
akurũ putoh kane sã mana tanỹse ipupuru a.
4 Tuna konõto mynyhpãkapõko Ritonõpo mana, anorỹko mana.
Tuna tõ apaikapõko Ritonõpo mana.
Onahpoty ona Pasã po te, ypy Karameru po roropa orihnõko mana,
ekuru tõ ypy Ripano po aremãnõko kehko.
5 Ritonõpo ẽpataka, ypy tõ tykytyky ãko mana,
somohmã tõ atakuhmõko mã kehko.
Oseneporyhtao nono tykytyky ãko,
ipõkõ emero nono pona epukãko mana.
6 Zehno Ritonõpo ahtao xikihme ẽpataka
ehsaromepyra mã toto, isene ro ehsaromepyra sytatose emero.
Zehno aexiry kuãnõko mana iporiry sã apotoimo, ẽpataka topu tõ ehmõko rokene.

7 Kure Ritonõpo Kuesẽkõ mana.
Popyra ehtoh toehse ahtao,
typoetory tõ pynanohnõko mana.
Mokaro pyno exĩko mana tupise ahtao eya xine osewomapotohme.
8 Tuna zueme ehtoh samo topetõkara enahkãko mana.
Tyzehno exiketõ enyohnõko mana aorihtyã esaka.

Ritonõpo toto zehno ehtopo

9 Oty poko osenetupuhnõko matou
tyritohme Ritonõpo a, iporemãkatohme?
Morohne enahkapõko mana porehme.
Ritonõpo epetõkara owõpyra ropa mã toto!
10 Omoxino tõ emuhxihmase sã kaetoko,
onahpoty sã toorihse ahtao,
amarokõ porehme tonahkasẽme exĩko matose!
11 Pata Niniwe poe orutua tooehse popyra ehtoh riry se exikety, etonatoh se mokyro mana Ritonõpo poremãkary poko.

12 Yrome ynara ãko Ritonõpo mana typoetory, Izyraeu tomo a:
"Axirio tõ tonahkasẽme exĩko mã toto,
jamihme toto ahtao ro, tuhke roropa,
osenepyra exĩko mã toto.
Amarokõ tynomose ya etuarimatohme repe,
yrome moro onyripyra ropa ase.
13 Seromararo opynanohtorỹko ase axirio tõ winoino,
jamihme toto ahtao ro.
Omyhpokatorỹko ase toto poetoryme pyra oehtohkõme."
14 Axiria tuisary poko ynara tykase Ritonõpo:
"Emũkuara exĩko mana,
naeroro mokyro esety poko wenikehnõko mã toto.
Ritõ panõ enahkapõko ase,
oneponãmarykõ eahmatoh tao.
Axirio tõ ekepyry zonẽtoh ahkãko ase typahsẽme sã rokẽ toto exiryke."
15 Enetoko ke! Ypy tõ poro omi arone oehnõko mana. Omi kurã enehnõko mana, omi kurã osepeme ehtoh poko. Juta tomo, oseahmatoh tyritoko. Onekarorykõ enehtoko onekaroryme Ritonõpo a, omihpyry ae ro. Ononorykõ pona jũme popyra exiketõ omõpyra ropa exĩko mã toto; tonahkase porehme exiryke.

2

Pata Niniwe poremãkatoh poko
1 Niniwe põkomo, oepetõkara toeporehkase,
oryhmane toehse osetapase amaro xine.
Erase tõ tyritoko tapyi kaetokohxo exiketõ taka;
osema tõ enetoko roropa!
Soutatu tõ enehpotoko typyrekõ apoitohme etonatohme.
2 Izyraeu tõ imehxo ehtoh enehpõko ropa Ritonõpo mana, Kuesẽkomo. Imehxo toehtopõpyry sã exĩko ropa mana, tymõkomory kurã emero anaropyra ro epetõkara ahtao, sero nono onynomopyra ro ahtao wewe amorihkahpyry exikety samo.
3 Osewomatoh tahpire exiketõ arõko epetõkara soutatu tõ mana,
zupõkõ kamirarame roropa mana.
Typyreke mã toto pata Niniwe põkõ maro etonatohme.
Ikyryry tõ, kahu tõ etonatoh zemime mã kehko, apoto samo,
jeky tõ kawaru tõ penekehnõko mã toto tehme toehtohkõ poko.
4 Axiny kahu tõ etonatoh kyryry ytõko mana osema tõ ae,
xiaxiake ytõko mã toto amerehmã akuohnõko.
Ezuru sã mã toto saereh ãko nenenehkane samo.

5 Tyripotoh ekarõko epetõkara tuisary typoetory tomo a,
tamuximãkomo a;
tururume ytõko mã toto pata apuru tõ pona,
ipuipurohmãko mã toto tururume toytorykõke.
Apuru tõ rĩko mã toto, tõsewomatohkõme.
6 Apurutoh tonõ tuna kuao totapuruhmakase,
tuisa tapyĩ konõto tao oserehnõko emero mã toto.

7 Tuisa neponãmary tapoise,
tarose epetõkara a;
ipoko exiketõ pusuh ãko,
xitãko utukuimo samo,
tupuropurukõ etapãko mã toto ihnamoryme.
8 Tuna tũtary samo, tuna apuru tytahkase ahtao,
moro sã tururume epãko mã toto pata Niniwe poe!
"Oetypohko! Oetypohko!" kohtãko imehnõ mã repe,
yrome eramara mã toto emero porehme.
9 Parata apoitoko! Uuru arotoko!
Pata pehme mana mõkomo kurã ke,
miu motye otytyko kurãkõ nae mana.

10 Pata Niniwe tonahkase, turumekase, patãpome toehse!
Ikurohtao xine enaromỹke,

esekumurukõ tykytyky ãko,
tyjamihkehse mã toto.
Ẽmytykõ karimutume mã toto.
11 Otara toehse moro Axiria patary nae?
Reão tõ esaryme sã nexiase.
Moro tao reão poenõ tynahpase.
Moroto reão tõ toytose tynohpory maro ipoenõkõ
towomase, imehnõ zuno pyra.
12 Okyno tosekase reão a,
ipũ tapiakase eya tynohpory zohme ipoenõ zohme roropa;
tosary pehme toehse ikarimory ke.
13 Ynara tykase Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety Niniwe põkomo a:
— Ywy oepekõkara ase. Okyryrykõ kahu etonatoh zahkapõko ase. Osoutatu tõ orihnõko mã toto õsetaparykohtao. Omõkomohpyry emero tomatonanohse oya xine imehnõ wino, arõko ase mya. Mame jũme typoetory tõ anaropopyra ropa otuisary exĩko mana imehnõ nonory tõ pona.

3

Ihnamotoh Niniwe enatyry poko
1 Awãnohtoh oehnõko oya xine,
Niniwe põkomo, myhene!
Imehnõ ryhmahpõkõme matose,
apatarykõ ajohpe ehtoh ke pehme mana,
imeimehnõ etapananõ ke roropa,
imehnõ onyryhmakehpyra matose.
2 Etatoko ke: kawaru tõ pipohnõko mã toto axihxo toto ytotohme,
panaikato kahu tõ pupuru tomo!
Kawaru tõ tururume oehnõko,
kahu tõ maro etonatoh kyryryme oehnõko mã toto.
3 Kawaru po ytoketõ osetapapitõko mã toto,
tytapemake zemime exiketomo,
tywaratake zemime exiketõ roropa.
Aorihtyã ekepyry emero rokẽ po,
tuhke ekepyry tomo, miu motye, ikuhpỹme.
Osetapãko soutatu tomo aorihtyã ekepyry tõ pona.
4 Pata Niniwe, imeimehnõ poko exikety sã, tuãnohsẽme exĩko mana!
Enekure exiketyme, enekunohto roropa.
Pyaxime toehtoh ke tõmiry omipona
imehnõ nonory põkõ tyripose eya,
osepeme toto maro ehxĩpo,
tymyhpose toto eya.

5 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety ynara ãko:
“Niniwe, awãnohnõko ase.
Oupõ oũko ase, tupoke pyra oenepotohme imehnõ nonory põkomo a emero porehme,
ohxirory enetohme eya xine.
6 Popyra exiketyme sã orĩko ase,
xikurome ehtoh emãko ase opona;
oenekehpyra exĩko tuhkãkõ mana,
osenuruhkãko mã toto, enaromỹke.
7 Oeneryke epãko mã toto emero,
ynara ãko mã toto:
‘Niniwe tonahkase mana!’
Onoky ipyno exĩko nae?
Onoky mokyro emuhkehkapõko nae?”
8 Niniwe põkomo, pata Tepa motye kure osekarõko matou, Ejitu kowenu patary? Apatary sã towomase moro pata nexiase tuna ke: tuna Niro apuru sã nexiase, pata ewomãko.
9 Pata Tepa imehxo nexiase Ejitu kowenu esaryme, Etiopia esẽme roropa; imehnõ pata tõ emero motye nexiase sero nono po, Ripia põkõ roropa osepeme nexiase imaro.
10 Moro sã ahtao ro Tepa põkõ tarose imepỹ nono pona imehnõ namotome; tynonorykõ poe tarose toh nexiase; ipoenõ takurihmose osema tõ ae emero. Imenekatoh tomase

epetõkara a tamuximãkõ apiakatohme typoetoryme toto ehtohme, imeĩpo tarose toto tymyhse keti ke tynamotokõme.
11 Niniwe, omoro roropa toetỹse exiketyme ytoytõko mase, oepary kuhnõko mase otonẽtohme oepetõkara winoino.
12 Osoutatu tõ tapyĩ tõ jamihmãkõ emero wikeira zoko sã mã toto, topere, pehme epery tahpirãse ahtao: zoko kywyh kywyh karyhtao ohpahnõko mana ise exikety mytaka.
13 Osoutatu tõ jamihme pyra mã toto, nohpo tõ samo, pata omõtoh tonõ totapuruhmakase mã kehko. Omõnõko oepetõkara mana, ise tahtao xine, omõtoh ikiritihmatoh tonõ tyahkase exiryke apoto ke.
14 Tuna ikurãkatoko ẽ tõ ao enahpyra ehtohme pata tapuruse ahtao epetõkara soutatu tomo a, jamihmehxo soutatu tõ tapyĩ tyritoko. Orino itũtũmatoko, apuhtoh tonõ ikurãkatoko roropa tijoro tõ ritohme.
15 Moro riryhtao ro oya xine orihnõko matose apoto ke, apoto ke pyra ahtao osetapanohtao orihnõko matose; oenahkatorỹko oepekõkara mana, tykyrysã enahkary sã taparara tomo a.
Emãtoko taparara tõ samo, emãtoko wexixi tõ samo!
16 Amaro xine mõkomo ekamonanõ tuhke toehse, ikuhpỹme xirikuato sã kapu ao. Yrome seromaroro toytose toto, taparara tõ samo: taporihke pohpoh ãko mã toto, esyryhmãko mã toto.
17 Otuisarykõ, kowenu poko erohketõ roropa taparara sã etypohnõko mã toto apuru tõ pokona kuenime toehse ahtao; yrome xixi tõnuhse ahtao taporihke ytõko mã toto aza rokẽ, zuaro pyra matose.
18 Axiria tuisary, otuisary tõ toorihse mã toto, kowenatu tõ maro, soutatu tõ tuisary tõ roropa toorihse toto. Opoetory tõ sapararahme mã toto ypy tõ po, toto pyno exikety pyra mana, toto oximõme enehpotohme ropa.
19 Opi pyra mana ãpurotopõpyry tõ epinohtohme; naeroro ekurãkasaromepyra mã toto. Oehxirotopõpyry etaryke imeimehnomo a atãkyemãko mã toto, tahtah ãko mã toto. Ynara exiryke: ahno emero sam tykamexipose oya xine, popyra oehtohkõ enahpỹme nexiase.

APAKUKE
Habacuque
Ekarotopo

Apakuke urutõme kynexine isene Naum ahtao, Sowonia roropa. Morara ahtao, jeimamyry 612me ehtoh po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao, axirio tõ typoremãkase papironio tomo a. Mame imehnõ motye orẽpyra toehse papironio tomo. Torẽtyke Apakuke toehse orẽpyra Izyraeu epetõkara eneryke tyya. Tõturupose ynororo Ritonõpo a: "Oty katohme mynyhme rokẽ mah kurehxo exiketõ enahkaryhtao papironio tomo a?" (Apakuke 1.13) Tozuhse Ritonõpo a, ynara tykase: "Imeĩpo Izyraeu epetõkara wãnohnõko ase, toto wãnohtoh toehse ahtao. Yrome zae ehtoh poko exiketõ isene exĩko mã toto, jenetuputyryke eya xine" (Apakuke 2.4).

Mame sero etyhpyryme ekarõko popyra ehtoh oepyry poko zae pyra exiketõ pona. Saumu ke roropa Ritonõpo Imehxo Exikety eahmãko Apakuke mana, Tosẽme onenetupuhkehpyra roropa mana.

Sero pape ao

Tykerekeremase Apakuke a *1.1—2.4*
Papironio tõ tuãnohsẽme exĩko *2.5-20*
Apakuke otururu Ritonõpo a *3.1-19*

1 Ritonõpo nekarohpyry sero urutõ Apakuke a enepotoh ae.

Ikerekeremãko Apakuke zae pyra ehtoh poko

2 Ritonõpo Jesemy, oya oturũko ase,
yna akorehmatohme repe.
Oty katohme onetara sã mahno?
Kohtãko ase oya: "Yna ryhmãko mã toto!" ãko ase repe.
Yrome yna onypynanohpyra mase.
3 Popyra ehtoh enepõko mase ya.
Oty katohme? Oty katoh zae pyra exiketõ onuãnohpyra mahno?
Ematonãko mã toto!
Imehnõ etapãko toto!
Oseosezuhnõko mã toto emero rokẽ poko.
4 Naeroro õmihpyry omipona pyra mã toto,
zae ehtoh onyripyra mã toto.
Kure ehtoh poko exiketõ tapuruse mã toto zae pyra exiketomo a.
Zae pyra ahno apiakãko mã toto.

Ezuhtoh Ritonõpo a

5 Mame ynara tykase Ritonõpo typoetory tomo a:
"Imeimehnõ nonory põkõ enetoko omye xine.
Osenuruhkãko matose,
oserehnõko roropa matose.
Seromararo tyoro sã tyrĩko ase.
Moro poko ekaroryhtao oya xine:
'Ajohpe,' ãko rokẽ matose.
6 Papironia põkõ enehnõko ase,
zehno exiketomo, imehnõ etapananomo.
Etypohpyra exĩko mã toto,
ytoytoketõme mã toto sero nono poro,
imehnõ nonory poremãkatohme.

7 "Mokaro zuno imehnõ ripõko mã toto.
Tõmihpyrykõ omipona rokẽ imehnõ ripõko mã toto
imehnõ motye kure tõsekarorykõke eya xine.
8 Ekykõ, kawaru tõ axihxo ytõko mã toto, reoparatu tõ motye.
Zehno exiketõ sã mã toto,
kaikuximo tõ samo, omise ahtao.
Tokykõ, kawaru po ytoketõ tururume ytokehpyra mã toto.
Moino oehnõko mã toto,
axĩ samo piano samo ayhtoryhtao,
tykarimory apoise. Mokã sã mã toto.

9 Ytoytõko mã toto, soutatu tomo, ahno poremãkapose.
Aytorykohtao imehnõ enaroximãko mã toto.
Tynamotokõme ahno apoĩko mã toto tuhke, ikuhpỹme
isawã samo tuna konõto ehpio exikety samo.
10 Tuisa tõ eunohnõko mã toto, papironio tõ soutatu tomo,
kowenatu tõ poihtõko mã toto.
Tapyi tõ jamihmãkõ poko eunohnõko mã toto;
Nono arõko mã toto apuru pona opyi ritohme pata põkõ apoitohme.
11 Mame mya ytõko mã toto tyryrykane samo.
Osenepyra ropa exĩko mã toto,
Ritonõpo oneahmara mã toto,
oseahmãko rokẽ mã toto tyjamitunurukõ pokoino."

Ikerekerematopõpyry ropa Apakuke a

12 Moino ro mase, Ritonõpo, jũme.
Jesẽme mase, zae rokẽ Exiketyme mase, Kurano.
Yna Ewomaneme mase.
Papironio tõ tymenekase oya,
jamihme tyripose toto oya yna wãnohtohme.
13 Yrome otãto mokaro popyra exiketõ eanahtõko mah, Ritonõpo?
Nuriame exiketõ enery se pyra mase ipunaka kure oexiryke.
Popyra exiketõ tyyrypyrykõ poko ehtoh oneanahtosaromepyra mase.
Naeroro oty katohme mynyhme rokẽ mahno kurehxo exiketõ etaparyhtao popyra exiketomo a?
14 Oty katoh ahno tyripõko mah kana samo tuna konõto kuao,
onokyro tõ sã roropa tosẽke pyra exiketõ samo?

15 Imehnõ ahno apoĩko papironio tõ mana,
kana tõ apoiry sã kana anỹnanomo a, oka ke te, tarãpa ke, moro sã ahno apoĩko mã toto.
Mame oseahmãko rokẽ mã toto.
16 Tynekarorykõ ekarõko mã toto tarãpa tomo a,
tarãpa tõ eahmãko mã toto oka tõ maro.
Morohne pokoino kure otuhnõko mã toto te,
tymõkomoke toehse roropa mã toto.
17 Mokaro papironio tõ jũme etonakehpyra exĩko toh nae?
Imehnõ nonory põkõ maro etonakehpyra exĩko toh nae?

2

Ezuhtopõpyry ropa Ritonõpo a

1 Onuhnõko ase ytapyĩ kaetokohxo exikety taka, pata enene esaka. Jezuhtoh eraximãko ase Ritonõpo a. Otara ãko hnae tykerekerematopõpyry ya ezuhtohme?
2 Mame ynara tykase Ritonõpo ya:
"Ynenepohpyry oya imeroko tymerosẽ pokona, imehnõ neneryme.
Kure rokẽ imeroko, imenuru jarao ehtohme,
tupime pyra isekerematohme.
3 Sero enepotoh oehpyra ro mana,
yrome morohne exĩko sero etyhpyry po,
ekurehpyra mã rahkene.
Okynahxo oehpyra ahtao eraximatoko.
Ynara exiryke moro enepotoh toehse ahtao morohne exĩko mã rahkene.
4 Ynara ãko mana: popyra ehtoh poko exiketõ tonahkasẽme exĩko mã toto.
Yrome zae ehtoh poko exiketõ isene exĩko mã toto,
zae Ritonõpo ehtoh enetuputyryke eya xine."

Papironio tõ tuãnohsẽme exĩko mã toto

5 Itamurume tytineruke se mokaro Papironia põkõ mana, osenekunohnõko rokene. Tyamene se exiketõ epyrypãko mã toto, oseremasaromepyra mã toto. Tymõkomory onemãkapokehpyra mã toto, aorihtoh samo: "Epo nase," kara mã toto, imehnõ mõkomory se ro exikehpyra mã toto.
6 Yrome papironio tõ eunohnõko ahno tõ mana, typoremãkase exiketomo. Toto poihtõko mã toto. Ynara ãko mã toto: "Popyra ehtoh oehnõko oya xine, myhene! Itamurume tymõkomoke matose, imehnõ kyryry ematonanopyryke oya xine! Otara ahtao omõkomory emãkapokehnõko matou, tineru epehmapory poko roropa tymõkomokãkara a?"

7 Axĩ ke amarokomo, papironio tõ tynepehmakẽme exĩko matose; mame tineru esẽ tõ
epehmapõko mã toto oya xine onepehmarykomo imotye epehmatoh tonõ maro. Etonãko
mã toto amaro xine, enaromỹke exĩko matose, omõkomorykõ kurã arõko mã toto emero
porehme.
8 Imehnõ mõkomory tomatonanohse oya xine tuhke nono tõ po, seromaroro moro
sã tyrĩko mã toto oya xine. Imehnõ ryhmatopõpyry oya xine epehmãko matose, toto
etapatopõpyry poko roropa oya xine, ipatarykõ po, inonory tõ po.
9 Enẽko mase Papironia põkomo popyra ehtoh oehnõko oya xine atapyĩkõ pehme tyrise
ahtao oya mõkomo ke onematonanopyhpyry imehnõ kyryry! Moro ke õsewomary se
mexiase popyra ehtoh winoino, oepetõkara wino roropa.
10 Yrome tyriry se oehtohkõ pokoino ehxirõko atapyĩ taõkõ mana. Imeimehnõ nonory
põkõ enahkaryke oya xine oenahkatohkõ tonehpose oya roro opona.
11 Topu tõ roropa apuru tõ ao ohxirõko mã toto, toto ezuhnõko wewe itararã tõ mana!
12 Popyra ehtoh oehnõko oya xine, myhene! Apatarykõ tyrise oya xine imehnõ ryhmatoh
ke, zae pyra oehtohkõke, imehnõ etaparyke oya xine.
13 Yrome toiparo rokẽ toerohse mexiatose atapyĩ tõ riry poko. Onyrityãkõ emero
tyahkasẽme exĩko apoto ke. Moro tyrise Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a.
14 Sero nono pehme exĩko mana, imehxo Ritonõpo ehtoh waro ahno ehtoh ke, tuna konõto
pehme ehtoh samo zueme ahtao.
15 Tuãnohsẽme exĩko mase, eukuru jehnahpyry ekaroryhtao imepyny a opi maro
itỹpotohme. Toetỹse ahtao tupõ oũko mokyro mana, mame emero mokyro enẽko toh mana
tymetyke pyra aexiry.
16 Amarokõ roropa ime pyra exĩko matose. Ehxirõko matose. Eukuru ẽnõko matose,
osetapãko. Awãnohtohkõ ẽpõko sã Ritonõpo mana oya xine ozehno xine toexiryke. Etỹnõko
matose. Imehxo oehtohkõ myakamãko mana oehxirotohkõke.
17 Wewe tõ tonahkase oya ypy tõ Ripano po, seromaroro tonahkasẽme exĩko mase.
Onokyro tõ totapase oya, seromaroro mokaro zuno exĩko mase. Ahno tõ ryhmatopõpyry
oya epehmãko mase, ipatary tõ enahkatopõpyry oya roropa.
18 Otyme kure ahno neponãmary tomo? Ahno nyrihpyryme rokẽ moro osenekuno-
htohme rokene. Oturupyra mã kehko. Otãto mokyro jamitunuru enetupuhnõko nae tyrise
ahtao eya ro?
19 Tuãnohsẽme exĩko mokyro mana myhene ynara karyhtao wewe risemy a: “Apakako!”
topu risã a roropa: “Owõko ty!” Mokyro neponãmary oturũko nae? Arypyra. Otu-
rusaromepyra mana. Tyõtose uuru ke rokẽ exiryke, parata ke roropa. Yrome isene pyra
mana.
20 Ritonõpo Tytapyĩ Kurã tao mana. Ah emero porehme mynyhme nexĩ toto ẽpataka.

3

Urutõ oturutopõpyry Ritonõpo a

1 Sero nase urutõ Apakuke oturutopõpyry Ritonõpo a, eremiatohme tymerose eya.
2 Ritonõpo, imehnõ nekarohpyry onyrihpyry poko totase ya, osenuruhkãko ase.
Seromaroro morohne tyriko ropa ynaneneryme,
pake onyrityã imehxo ehtopõpyry samo.
Yna zehno awahtao ro yna pynanohko.

3 Ikurenae Etõ nonory poe Ritonõpo toehse,
ypy Parã poe toehse Ritonõpo Kurano.
Kapu typehkase mana saereme aehtoh ke,
eahmãko sero nono põkõ mã toto, emero porehme.
4 Saereh ãko mã ynororo xixi saerehkatoh samo.
Emary poe saereh ãko nexiase,
moroto tyjamitunuru tonẽse mana.
5 Osemazuhme esemary ae popyra ehtoh konõto ytõko mana.
Okomino tyrohsẽ konõto oehnõko orihmatono.
6 Totypohse ynororo ahtao,
nono tykytyky ãko mana;
ahno enẽko mana imeimehnõ nono põkomo,
enaromỹke exĩko mã toto.
Ypy tõ pake exiketõ kywyh kywyh ãko mã kehko,
somohmã epukãko mã kehko, moino ro exiketomo, aytoryhtao moro po, apitorymã poe.
7 Kuxã põkõ enease torẽtyke,
Mitiã põkõ roropa enaromỹke mã toto.

8 Ritonõpo, tuna tõ zehno mexiahse?
Tuna konõto poko tohne mexiahse?
Morara exiryke oeky tõ, kawaru tõ po moepyahse,
kahu ao etonatohme orẽpyra opoetory tõ ritohme?
9 Taky tapoise oya, opyre tõ maro.
Tuna zueme ehtoh ke sero nono tahkase oya.
10 Ypy tõ oeneryke tykytyky tykase kehko;
tuna tukuãse kapu aeino.
Tuna tõ nono zopino panaikatome toehse sororokane samo,
pohkane konõto samo tõnuhse mã kehko.
11 Xixi tõ nuno maro totypohse toh nexiase
opyre neneneh katoh eneryke tyya xine,
awaratã saerehkatoh eneryke tyya xine.
12 Tohne oexiryke mytoase emero porehme nono poro,
zehno oexiryke ahno tõ mytũtũmase.
13 Mytoase opoetory tõ pynanohtohme,
onymenekahpyry tuisame exikety pynanohtohme oya.
Popyra exiketõ tuisary tonahkase oya,
isoutatu tõ roropa tonahkase oya, porehme.
14 Opyre ke soutatu tõ tuisary taorihmapose oya,
toehse toto ahtao tyryrykane konõto samo osetapase,
toehse toto epyrypaketomo,
yna enahkary se toh nexiase,
tymõkomokãkara etapary samo, tokare pyra.
15 Oeky tõ, kawaru tõ po, tuna konõto kuao toytoytose omoro, pohkane akurome exikety
htoko.

16 Morohne etaryke ya oserehnõko ase,
ypotapihpyry tykytyky ãko enaromỹke jexiryke.
Tyjamihkehse ywy, owõsaromepyra exiase xikihme.
Yrome moro ẽmepyry eraximãko ase,
yna poremãkaponanõ wãnohnõko Ritonõpo mana.

17 Wewe tõ eperytara ahtao ro,
uwa eperytara roropa ahtao,
epery tõkehko pyra ahtao enahtohme,
tupito tõkehko po otyro pyra ahtao,
okyno tõ pyra ahtao ona tõ po,
pui tõ pyra roropa ahtao apurutoh ao,
emero otyro pyra ahtao ro,
18 "Kure mase Ritonõpo," ãko ase eya.
Kuesẽkõ eahmãko ro ase, ypynanohneme aexiryke.
19 Yjamitunurume Ritonõpo mana.
Ipokoino osetapara upupuru exĩko mã kehko,
kapau pupuru samo, ypy tõ poro jarõko mana,
moroto jewomãko mana.

SOWONIA
Sofonias
Ekarotopo

Sowonia urutõme kynexine isene Naum ahtao, Apakuke roropa. Tõmiry tokarose eya tuisa Joxia, Juta tõ esẽ eramatohto ropa Ritonõpo omiry omipona; ahno neponãmary tõ enahkase eya, Paau eahmatoh tonõ kararahse eya, Juta tõ akorehmase aeramatohkõme ropa Ritonõpo rokẽ eahmatohme eya xine. Jeimamyry 621 kynexine oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Tõturuse ynororo Ritonõpo ẽmepyry poko, Juta wãnohtoh poko te, Jerusarẽ põkõ wãnohtoh poko roropa. Tõturuse imehnõ nonory põkõ wãnopyry poko roropa. Pirixteu tõ patary tõ tonahkasẽme exĩko. Mame Jerusarẽ põkõ tuãnohse ahtao tukurãkasẽme exĩko ropa, Ritonõpo poe kure ehtoh apoĩko ropa mã toto.

Sero pape ao

Apiakaneme Ritonõpo ahtao *1.1—2.3*
Zomye exiketõ wãnohtopo *2.4-15*
Jerusarẽ põkõ pynanohtopo *3.1-20*

1 Sero omi tokarose Ritonõpo a Sowonia a, tuisa Joxia, Amõ mũkuru, Juta tõ tuisaryme ahtao. Sowonia, Kuxi mũkurume kynexine, Ketaria pary, Amaria pary mũkuru, tuisa Ezekia paryme roropa kynexine.

Juta tõ apiakatoh po Ritonõpo a

2 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Sero nono po ehtoh emero enahkapõko ase:
3 Ahno enahkapõko ase, onokyro tõ maro, okyno tomo, torõ tomo, kana tomo, enara. Popyra exiketõ wãnohnõko ase. Ahno enahkapõko ase emero porehme.
4 — Juta tõ nonory põkõ wãnohnõko ase, Jerusarẽ põkõ roropa. Tyneponãmarykõ Paau eahmary poko ehtoh enahkapõko ase Jerusarẽ po ipunaka. Paau poko oturuketõ tuenikehsẽme exĩko mã toto emero porehme.
5 Onuhketõ tytapyĩ mypatarãnaka xixi eahmatohme te, nuno te, xirikuato tõ roropa enahkapõko ase. Mokaro enahkapõko ase jeahmananõ roropa, tõmirykõ etapõko mã toto Jesety maro repe, yrome tyneponãmarykõ Moroke esehtõko roropa mã toto tõmirykõ etaporyhtao.
6 Toeramase exiketõ ywinoino enahkapõko ase emero, oehpyra mã toto ya takorehmapotohme, jomihpyry omipona se pyra roropa mã toto.
7 Moro ẽmepyry oehnõko mana, typoetory tõ apiakatopo Ritonõpo Kuesẽkomo a, toto wãnohtohme. Naeroro mynyhme ehtoko ẽpataka! Typoetory tõ zahkãko sã mana apoto apõ po tynekaroryme samo. Epetõkara toahmase eya takorehmatohme moro riry poko.
8 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Moro ẽmepyry toehse ahtao tuisa tõ wãnohnõko ase, tuisa mũkuru tõ maro, imehnõ nono põkõ jomiry omipona pyra exiketõ poenohnanõ maro.
9 Imehnõ wãnohnõko roropa ase emero, juaro pyra exiketõ sã tyneponãmarykõ eahmary poko toto ahtao te, ematonãko, imehnõ etapãko roropa pehme tosẽkõ tapyĩ ritohme mõkomo ke.
10 — Moro ẽmepyry toehse ahtao, ãko Ritonõpo mana, — ahno xitary etãko matose Kana Omõtoh tao Jerusarẽ po. Kui kary etãko roropa matose pata zokonaka kasenato po, panaikatõ konõto etãko matose ypy tõ po.
11 Oxitatoko osepekahketõ poko, mõkomo ekamonanõ emero toorihsẽme exĩko exiryke!
12 — Moro toehse ahtao ezuru apoĩko ase, pata Jerusarẽ põkõ enetohme. Mokaro wãnohnõko ase typoko xine tãkye exiketomo, tuesapare exiketõ roropa emero nae toexirykõke, orẽpyra sã exiketomo, ynara kananõ tyya rokene: “Oty rĩko Ritonõpo nae? Arypyra; onypynanohpyra mana, onuãnohpyra roropa mana.”
13 Morara exiryke mokaro mõkomory tomatonanohsẽme exĩko mana, itapyĩkõ roropa tykararahsẽme exĩko mana. Imehnõ tapyi tõ amõko mã toto, yrome moro taka omõpyra mã toto; tutupikõ po uwa tõ arykãko mã toto, yrome eukuru jehnahpyry onẽpyra ekurehnõko mã toto.
14 Moro Ẽmepyry imehxo Ritonõpo Ehtoh moe pyra mana, oehsasaka mana! Moro ẽmepyry oserehtohme exĩko mana, soutatu tõ jamihmãkõ kui ãko oserehnõko mã toto!
15 Moro ẽmepyry ae zehno exĩko Ritonõpo mana, iiryhmatohme exĩko mana, sam katohme, tykararahse ehtopo, tonahkase ehtoh roropa, kohmamyry xinukutume exĩko mana, akurũ tõ xinukutume samo, omoxinety samo.

16 Moro ẽmepyry ae rue osetãko, kohtãko osetapary poko soutatu tomo, pata apuru tõ kararahnõko tapuruse exiketomo apuru tõ ke, tapyi tõ kaetokohxo exiketõ maro, erase tõ osenuhmatohme.

17 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Popyra ehtoh tuhke rokẽ enehpõko ase ahno pona, wazawazame ytoytõko mã toto tonurãkarame exiketõ samo. Mokaro iirypyryme toehse toh nexiase jomihpyry omipona pyra. Morara exiryke imunuru tukuãsẽme exĩko tuna samo. Ekepyry tõ tomasẽme exĩko mã toto typahsẽ sã rokene.

18 Moro ẽmepyry toehse ahtao, parata ãkorehmasaromepyra mana uuru roropa opynanohsaromepyra mana awãnohpyra Ritonõpo ehtohme, ozehno xine Ritonõpo Kuesẽkõ ahtao. Sero nono zehno toexiryke jahkãko mã ynororo apoto ke emero porehme. Epasaromepyra exĩko sero nono põkõ mana, mokaro enahkapõko mana oximõme emero porehme.

2

Juta tõ kohmatopõpyry tyyrypyrykõ rumekatohme

1 Osenetupuhtoko, tuaro ehtoko, ihxitapãpyra exiketomo,

2 aarotohto xine tiriiku pihpyry arory sã tyryrykane a te, ozehno xine Ritonõpo ehtoh oehtohto opona xine, moro ẽmepyry oehtohto, zehno Ritonõpo toehse ahtao.

3 Eramatoko ropa Ritonõpo a, imehnõ motye kure osekaropyra exiketomo, emero Ritonõpo omihpyry omipona exiketomo. Zae ehtoh poko rokẽ ehtoko, imehnõ motye kure osekaropyra ehtoko. Moro sã awahtao xine otarame towomasẽme exĩko matose tuãnohse imehnõ ahtao, moro ẽmepyry ae, zehno Ritonõpo ehtoh toehse ahtao.

Imeimehnõ nono põkõ wãnohtopo

4 Pata Kaza turumekasẽme exĩko mana, Axikerõ roropa patãpome exĩko. Axitote põkõ taroposẽme exĩko mã toto toiro ẽmepyry ae. Ekorõ põkõ tarosẽme exĩko mã toto mya, imehnõ poetoryme.

5 Popyra ehtoh oehnõko oya xine mana, myhene! Pirixteu tomo, tuna konõto Metiteraneu ehpio põkomo! Ritonõpo Kuesẽkõ ynara tykase awãnohtohkõ poko: “Kanaã nonory enahkapõko ase, ononorykomo; moro põkõ emero oorihnõko mã toto.

6 Ononorykõ tuna konõto ehpio po okyno tõ esaryme exĩko, onahpoty nae exĩko mana, tapyi pitiko rokẽ exĩko kaneru tõ pyno exiketõ esaryme, apurutoh roropa kaneru tõ esaryme.”

7 Juta tõ akoĩpyry, orihpyra exiketõ osesarĩko mã toto moro nono po, tuna konõto ehpio po. Moroto toky tõ pyno exĩko mã toto, Axikerõ põkõ tapyĩ tao nyhnõko mã toto. Ynara exiryke, typoetory tõ poko wenikehpyra exĩko Ritonõpo mana, toto maro exĩko ropa mana toto emãkapotohme ropa.

8 Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety:

— Moapita tõ omiry etase, amonita tõ omiry roropa ypoetory tõ eunohnõko, toto poihtõko roropa. Epyrypãko toh mana inonorykõ poremãkary poko tyya xine.

9 Morara exiryke ywy, Ritonõpo, Izyraeu tõ Esemy, jomiry etapõko ase: Moape tõ nonory, Amõ tõ nonory roropa tonahkasẽme exĩko pata Sotoma tõ samo, Komora maro. Inonorykõ patãpome exĩko mana jũme rahkene. Ãtarykahme exĩko moroto mana, omoxino hpe roropa, eutary tõ roropa sautume rokene. Mokaro mõkomohpyry arõko ypoetory tõ akoĩpyry mana, inonohpyrykõ esẽme exĩko roropa mã toto.

10 Moro sã tuãnohsẽme exĩko mã toto. Toepyrypase toto exiryke, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety poetory tõ tounohse eya xine exiryke, toepyrypase roropa exiryke inonorykõ poremãkary poko tyya xine.

11 Mokaro maro osetapãko Ritonõpo mana orẽpyra samo. Ineponãmarykõ emero sero nono po enahkapõko mana. Mame imeimehnõ nono põkõ emero Ritonõpo eahmãko mã toto tosarykõ po.

12 Etiopia põkõ roropa totapasẽme exĩko mã toto Ritonõpo a.

13 Tyjamitunuru ke Axiria enahkapõko Ritonõpo mana, inikahpozakoxi. Pata Niniwe enahkapõko mana, patãpome inomõko mana, ona tonorẽ samo exĩko, tuna pyra exikety samo.

14 Kaneru tõ oxikone oseremãko mã toto, onokyro tõ roropa, emero rokẽ, oseremãko mã toto, moroto patãpo po. Suhsuku tõ moroto exĩko mã toto tapyĩpo tõ tao, kohtãko mã toto osenuhmatoh tae Sãtaru tõ roropa kohtãko mã toto tapyi tõ omõtoh tae. Apupari emero tousẽme exĩko mã kehko tapyi tõ tae.

15 Moro sã exĩko pata Niniwe, pata epyrypakety, tyjamitunuru poko. Ynara tykase ynororo: “Imepỹ pata pyra mana jamihme exikety ysamo.” Patãpome exĩko mana, onokyro

tõ esaryme. Ytoketõ morotona oserehnõko mã toto, osenuruhkãko roropa mã toto moro pata enahkatopõpyry eneryke tyya xine.

3

Jerusarẽ wãnohtopõpyry, ipynanopyry roropa

1 Myhene Jerusarẽ! Popyra ehtoh oehnõko oya mana. Tosẽ omipona pyra exikety, zae ehtoh poko pyra exiketõ ke pehme tooehse mase. Opõkõ ryhmaneme roropa mase!

2 Tosẽ, Ritonõpo omiry onetara pata Jerusarẽ nexiase. Zae pyra toehtoh kurãkapory se pyra nexiase roropa eya. Typynanohnekõme Ritonõpo onenetupuhpyra nexiase. Takorehmatoh se pyra roropa nexiase eya.

3 Ituisarykõ reão tõ sã mã toto, aryryãko mã toto. Apiakane tõ jou tõ samo, zehno exiketõ sã mã toto. Okyno tosekase ahtao eya xine tõnõko mã toto etyhpyry pona, akoĩpyry onynomopyra ehtohme ẽmepyry pona.

4 Urutõ kõ epyrypaketõme mã toto; onekunohtõkõme roropa mã toto. Tapyi Kurã rĩko nuriame mã toto oturuketomo. Ritonõpo nyripohpyry omipona pyra mã toto.

5 Yrome Ritonõpo moroto ro mana, pata po. Zae ehtoh poko exikehpyra mana. Zae pyra ehtoh poko pyra mana. Kokoro rokẽ ẽmehnõko moroto mana, anamonohpyra roropa mana, zae ehtoh ripõko kyya xine mana; yrome zae pyra exiketõ popyra toehtohkõ onurumekara mã toto, ehxiropyra roropa mã toto.

6 Ritonõpo ynara ãko mana:

— Ahno tõ tonahkase ya, pata tõ tykararahse, nono pona toto typahse ya, tapyi tõ kaetokohxo exiketõ, erase tõ esary, osema tõ roropa. Pata tõ patãpome toehse mã kehko, tytaõke pyra ipunaka.

7 Ynara tõsenetupuhse ywy: "Seromararo jomihpyry omipona exĩko ypoetory tõ mana. Zae pyra toehtopõpyrykõ kurãkapõko mã toto ya. Wenikehpyra exĩko mã toto tuhke rokẽ tuãnohtopõpyrykõ poko ya." Yrome orẽpyra toh nexiase popyra ehtoh poko toehtohkõme.

8 Naeroro ynara tykase Ritonõpo:

— Eraximatoko, ẽmepyry oehnõko mana. Owõnõko ase imeimehnõ nonory põkõ hxirotohme. Ynara osenetupuhno tyritohme: ahno tõ emero oximõme tyripõko ase, imoihme emero tutuisake exiketõ ehtohme toto wãnohtohme. Toto zehno jehtoh waro exĩko mã toto, toto wãnohtoh kuãnõko ase toto pona. Sero nono porehme tonahkasẽme exĩko mana apoto ke, zehno jehtoh ke.

9 — Morarame ahno tõ kurãkãko ropa ase tyneponãmarykõ eahmakehtohme eya xine. Ywy rokẽ jeahmãko mã toto Tosẽkõme. Jomiry omipona toto ripõko ase, jomiry omipona toto ehtohme emero porehme yronymyryme.

10 Mame ypoetory tõ sapararahme aexityã imeimehnõ nonory tõ poro oehnõko mã toto tynekarorykõ ekarotohme ya. Moino oehnõko mã toto moe pata tõ poe, Etiopia nonory poe.

11 Moro ẽmepyry toehse ahtao, amarokõ, ypoetory tõ ehxirokehnõko matose, tuhke jurumekatopõpyry pokoino oya xine. Ynara exiryke owino xine epyrypaketõ oũko ase, imehnõ motye kure osekaroketomo, mokaro panõ osenepyra ehtohme amaro xine. Jũme epyrypaketõme exipyra exĩko matose jesary po, ypy kurã po.

12 Ahno nomõko ase Jerusarẽ po, imehnõ pyno exiketomo, zae ehtoh poko se exiketõ roropa, Tosẽkõme jenetupuhnanomo.

13 Mame mokaro Izyraeu tõ akoĩpyry jũme popyra ehtoh poko pyra exĩko mã toto, ajohpe pyra exĩko mã toto. Imehnõ enekunopyry se pyra exĩko mã toto. Inapyrykõ ipune exĩko mana, towomaneke exĩko mã toto, imehnõ zuno pyra exĩko mã toto.

Eremiatoh Ritonõpo eahmaryme

14 Atãkyematoko, Jerusarẽ põkomo!
Izyraeu tomo, eremiatoko Ritonõpo eahmaryme!
Oseahmatoko yronymyryme.
15 Awãnohtohkõ totypohkapose Ritonõpo Oesẽkomo a.
Oepetõkara tonyohse eya typoetory tõ winoino.
Ritonõpo Oesẽkõ, Izyraeu tõ Tuisary, amaro xine mana.
Popyra ehtoh oepyry zuno pyra exĩko matose.
16 Ẽmepyry oehnõko mana: ynara ãko mã toto Jerusarẽ põkomo a:
"Enaromyra ehtoko, Xião põkomo, penekehpyra ehtoko, orẽpyra ehtoko.
17 Ritonõpo Oesẽkõ amaro xine mana.
Jamihme mana, opynanohtorỹko mana.
Tãkye exĩko mã opoko xine.
Opyno xine toexiryke isene oritorỹko roropa mana.

Eremiãko mana tãtãkyemaryme opoko xine, oseahmatoh ritoh samo.”

18 Ynara ãko Ritonõpo mana:
“Omuhpe exiketõ oseahmatoh poko oximõme enehpõko ase,
omuhpe pyra, ohxirotopõpyrykõ tonahse.
19 Moro ẽmepyry toehse ahtao mokaro wãnohnõko ase oryhmahpõkomo.
Ahmitahpyryme exiketõ pynanohnõko ase.
Sapararahme aexityã enehnõko ropa ase.
Toehxirose mexiatose emero rokẽ po,
yrome moromeĩpo oeahmatorỹko imehnõ mana.
Imehxo exiketõme oritorỹko mã toto.
20 Moro ẽmepyry toehse ahtao oximõme oenehtorỹko ase oenehtohkõme ropa ononorykõ pona.
Kure rokẽ oritorỹko ase, amarokõ emãtohme ropa.
Imehxo oehtohkõ waro exĩko imehnõ mana, emero nono põkomo.
Õmirykõ etary se exĩko imehnõ mana imeimehnõ nono põkomo.”
Ywy, Ritonõpo, oturuno.

AJEU
Ageu
Ekarotopo

Jeimamyry 538me ehtoh po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao Izyraeu tõ tooehpitose ropa Papironia poe namotome ehxĩpo. Tytapyĩkõ tyrise eya xine Jerusarẽ po, yrome osenetupuhpyra toh nexiase Ritonõpo Tapyĩ poko, tonahkase aexihpyryme. Mame jeimamyry 520mã po oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao, Ritonõpo omiry tokarose urutõ Ajeu a. Ritonõpo Tapyĩ tyripose ropa eya. Mokaro tonehpose ropa eya Ritonõpo a. Morara ahtao kure toto rĩko ropa Ritonõpo mana, kure toto ehtohme ropa, toto emãtohme roropa. Osepeme Ajeu nexiase urutõ Zakaria maro.

Sero pape ao

Ritonõpo tapyĩ tyripose ropa *1.1-15*
Kure ehtoh eraximatoh poko *2.1-23*

Tytapyĩ tyripose ropa Ritonõpo a

1 Jeimamyry asakoromã po tuisame Tariu toehse ahtao Perexia esẽme, ẽmepyry osemazupu, nuno 6mã po, Ritonõpo tõturuse Ajeu a. Moro omi tonyohse Ritonõpo a kowenatu, Juta tõ tuisary Zoropapeu a, Saratieu mũkuru, Oturukety imehxo Exikety a roropa, Jozue, Jozatake mũkuru.

2 Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety ynara tykase:

— "Tapyi Kurã ritoh ropa exipyra ro mana," ãko ahno tõ mana.

3 Morara exiryke ynara tykase Ritonõpo Ajeu a:

4 — Juta tomo, kure oya xine nae tapyi tõ kurã tao ehse amarokomo, apupari risẽ tao, Ytapyĩ Kurã tonahse ahtao?

5 Osenetupuhtoko! Otara toehse oya xine nae?

6 Õkyryrykõ puhturu arykãko matose tuhke repe, yrome pitiko apoĩko matose. Tonahsẽ nae matose repe, yrome tuesapare exipyra matose. Uwa eukuru nae matose repe, yrome ipune pyra mana etỹtohme. Upo nae matose yrome õseworitoh pune pyra mana kuenime toehse ahtao. Erohketõ epehpyry ipune pyra mana ise toehtoh epekahtohme.

7 Morara exiryke ynara ãko Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety:

— Osenetupuhtoko, otara toehse oya xine nae?

8 Seromaroro ytotoko ypy tõ pona, wewe enehtohme Ytapyĩ Kurã ritohme ropa. Tãkye exĩko ase moro Tapyi poko, mame moro tao toahmasẽme exĩko ase, imehxo jehtoh ekarõko mã toto.

9 — Õkyryrykõ itamurume apoiry se mexiatose repe, pitiko rokẽ tapoise oya xine. Mame moro pitiko aroryhtao tapyi taka "puu" karyke ya, anapyrykõ tonahkase ya emero exisasaka. Oty katohme moro tyrise ya? Atapyĩkõ kurãkary poko rokẽ matose, yrome Ytapyĩ poko, "Oty kara," matose, onukurãkara matose, tykararahse ahtao.

10 Morara exiryke konopo oehpyra, otupikõ pona õkyryry pitiko rokẽ exĩko mana.

11 Konopo onenehpopyra exiase otupikõ pona, ypy tõ pona roropa; tonore tyripose ya anarykahpyrykõ pona tiriiku tõkehko te, uwa zoko tomo te, oriwera tomo, emero anarykahpyrykõ pona sero nono po. Awãnohtohkõme nexiase, onokyro tõ maro okyno tõ maro otyro tõ anarykatyãkõ maro emero porehme.

Ritonõpo nyripohpyry omipona ahno toehse rahkene

12 Mame Ritonõpo nyripohpyry omipona toehse toh nexiase. Zoropapeu, Saratieu mũkuru, Oturukety imehxo exikety Jozue, Jozatake mũkuru, emero ahno maro, Papironia poe aehtyamo. Zae Ritonõpo omiry tonetupuhse eya xine, inekarohpyry urutõ Ajeu a, moro omipona toehse toh rahkene.

13 Mame Ritonõpo omihpyry tokarose Ajeu a Juta tomo a, ynara tykase ynororo:

— Amaro xine exĩko ase. Ywy Ritonõpo oturuno.

14 Mame Ritonõpo poe orẽpyra toehse kowenatu Zoropapeu, Saratieu mũkuru, Juta tõ esemy. Tyjamitunuru tokarose Ritonõpo a eya. Morohne tokarose roropa Oturukety imehxo exikety a, Jozue a, Jozatake mũkuru te, ahno a roropa emero Papironia poe aehtyamo a roropa. Toytose toto, toerohpitose toto, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Tapyĩ Kurã riry poko,

15 ẽmepyry 24me ehtoh po, nuno 6mã po, jeimamyry asakoromã po tuisame Tariu toehse ahtao.

2

Ritonõpo Tapyĩ Kurano, Tyrisenano

1 Asakoro jeimamyry po tuisame Tariu ahtao, Perexia esẽme, ẽmepyry 21me ehtoh po,
nuno 7mã po, tõturuse ropa Ritonõpo urutõ Ajeu a. Tonyohse
2 ynororo Ritonõpo a oturutohme kowenatu Zoropapeu, Juta tõ esemy a, Saratieu mũkuru
te, Oturukety imehxo exikety a roropa, Jozue a, Jozatake mũkuru te, ahno a roropa emero,
ynara katohme:
3 — Onokãkõ nae ro amaro xine Ritonõpo Tapyi Kurã tonese enekure ro ahtao? Otyme
moro enẽko matou seromararoro? Arypyra sã hnae oya xihne?
4 Yrome orẽpyra exiko, Zoropapeu! Orẽpyra exiko, Jozue! Sero nono põkomo emero,
orẽpyra ehtoko! Erohtoko, ywy ase Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, amaro xine ase.
5 Ynetapohpyry ae ro ypoetory tomo a, tarose toto ahtao ya Ejitu poe Juzenu amaro xine
exikehpyra mana. Naeroro enaromyra ehtoko.
6 — Ywy, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety ynara ãko ase: Okynã pyra kapu tykytyky
kamexipõko ase, nono maro, tuna konõto te, nono tonorẽ roropa.
7 Imeimehnõ nonory põkõ tykytyky kamexipõko ase emero porehme. Mame imõkomory
kurã tonehsẽme exĩko mana Ytapyĩ taka tarona Jerusarẽ pona. Morohne ke Ytapyĩ kure
potu exĩko ropa mana.
8 Parata emero porehme, uuru roropa emero sero nono po ykyryryme mana.
9 Naeroro Ytapyĩ tyrisenã kure potu exĩko mana, apitoryme aexihpyry motye, ãko
Ritonõpo mana, imoihmãkõ Esemy. Mame moro poe osepeme ehtoh ekarõko ase ypoetory
tomo a, osetapara toto ehtohme.

Nuriame pyra ehtoh poko

10 Mame moro jeimamyry ae ro, ẽmepyry 24me ehtoh po, nuno 9mã po, tõturuse ropa
Ritonõpo urutõ Ajeu a.
11 Ynara tykase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety:
— Ytoko, oturuta oturuketõ maro. Oturupoko eya xine toto osenetupuhtoh waro
oehtohme. Ynara ekaropoko eya xine:
12 Tõsẽ kurã aroryhtao oya oupõ ao ahno tõ nekarohpyry, tokarose ahtao Ritonõpo a;
mame moro oupony a wyi tapose ahtao te, pão te, ahnohpyry te, eukuru te, azeite te,
tonahsẽ emero rokẽ tapose ahtao oupony a kure exĩko morohne nae?
Tõturupose Ajeu a, mame “Arypyra,” tykase oturuketõ eya.
13 Mame ynara tykase Ajeu oturuketomo a:
— Ahno nuriame toehse ahtao aorihtyã ekepyry tapose exiryke eya, mame imeĩpo
morohne tonahsẽ tapose ahtao eya, moro tonahsẽ nuriame exĩko nae?
Tozuhse ynororo oturuketomo a:
— Ỹ! Nuriame exĩko mã kehko, tykase oturuketomo.
14 Mame Ajeu ynara tykase:
— Moro sã mã toto, sero ahno ya, ãko Ritonõpo mana. Nuriame sero nono põkõ mana,
inyrityã roropa emero, inekarotyã roropa jahkatohme apoto apõ po.

Typoetory tõ rĩko kure Ritonõpo mana

15 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Osenetupuhtoko opoko xine: otara toehse oya xine moino tarona? Apitoryme Ytapyĩ
onyripyra ro awahtao xine,
16 otara nexiasene? Toytose awahtao xine tiriiku tapyĩ taka 200 kirume tiriiku
apoitohme oya xine, 100 kirume rokẽ tonese oya xine; mame eukuru tapyĩ taka toytose
awahtao xine 100 rituru tõ apoise oya xine, 40 riturume rokẽ eukuru nae nexiase.
17 Amarokõ tuãnohse ya, tyryrykane axitunety ke te, tyrohsẽ ke otyro anarykahpyrykõ
poko te, konopoimo ke topuxikiri panõ ke, anarykatyãkõ tonahkapose ya. Yrome moro
toehse ahtao ro oehpyra ropa mexiatose ya.
18 Seroae, ẽmepyry 24mã po, nuno 9mã po, Ytapyĩ apõ tyrikehse oya xine. Enetoko taroino
kure ehtoh exĩko oya xine mana.
19 Seromararoro tiriiku pyra ahtao ro tiriiku tapyĩ tao, epery pyra ahtao ro uwa zoko tõ
poko, wikeira tõ poko te, romãzeira tõ poko, oriwera tõ poko roropa, taroino kure rokẽ
oritorỹko ase.

Zoropapeu kure ripotoh Ritonõpo a

20 Moro ẽmepyry ae ro, ẽmepyry 24me ehtoh po, nuno 9mã po tõturuse ropa Ritonõpo Ajeu
a,
21 Zoropapeu, Juta tõ kowenatu zurutohme, ynara katohme:
— Ywy kapu tykytyky kamexipõko ase, nono roropa.

22 Tuisa tõ apõ tõ pahnõko ase, toto jamitunuru enahkapõko ase. Kahu tõkehko etonatoh tahkãko ase, aronanõ enahkapõko ase, kawaru tõ roropa orihnõko mã toto; kawaru po ytoketõ osetapãko mã toto.
23 Moro ẽmepyry toehse ahtao orĩko ase tuisame ypoetory tõ tuisaryme, Zoropapeu, Saratieu mũkuru, ypoetoryme tymenekase oexiryke ya. Ywy, Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety oturuno.

ZAKARIA
Zacarias
Ekarotopo

Sero *Zakaria* papeny atapiakãko asakoro ehtohme:

1. Zakaria 1-8 ekarõko urutõ Zakaria omihpyry Izyraeu tomo a, aehtyã ropa namotome ehxĩpo Papironia poe Jerusarẽ pona. Urutõ Ajeu epeme Zakaria kynexine. Aomihpyry Izyraeu tomo a Ritonõpo nenepohpyry tõ poko ekarõko kynexine. Sero tokarose eya jeimamyry 520mã poe 518mã pona oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao. Moro Ritonõpo nenepohpyry tomo tamorepase pata Jerusarẽ riry ropa poko te, Ritonõpo Tapyĩ riry poko te, ahno rypyry korokary poko te, imeĩpo ehtoh poko roropa ahno Pynanohne oepyryhtao.

2. Zakaria 9-14 ekarõko ahno Pynanohne poko, Apiakary konõto poko roropa Etyhpyryme. Zakaria 9.9 poko ekarõko nase Mateu 21.5 po, João 12.15 po, enara.

Sero pape ao

Kure ehtoh eraximatohme *1.1–8.23*
Imehnõ nonory põkõ wãnohtopo *9.1-8*
Imeĩpo kure ehtopo poko *9.9–14.21*

Tyyrypyrykõ rumekatoh sero

1 Nuno 8mã po jeimamyry asakorõ po tuisame Tariu ahtao Perexia esẽme, tõturuse Ritonõpo urutõ Zakaria a, Parakia mũkuru, Ito pary. Ynara tykase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety eya, ahno zurutohme:

2 — Ywy Ritonõpo tohne toehse yronymyryme atamurukõ poko.

3 Mame seromararoro ynara ãko ase oya xine: Osehtoko ropa ya; ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oehnõko roropa ase oya xine.

4 Atamurukõ sã pyra ehtoko. Otato pyra toh nexiase turuse toto ahtao urutõ komo a pake, sero jomihpyry tokarose ahtao eya xine: "Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tyripõko mana oya xine: popyra ehtoh poko pyra ehtoko. Zae pyra oehtohkõ irumekatoko." Yrome jomihpyry omipona pyra toh nexiase.

5 Seromararoro otoko hnae atamurukomo? Mokaro urutõ kõ roropa isene ro toh nae?

6 Ypoetory tõ ae, urutõ kõ ae jomihpyry aropoase atamurukomo a, toto enaroximatohme repe. Yrome oty kara toh nexiase. Morara exiryke tuãnohse toh nexiase. Mame toeramase ropa toh nexiase tyyrypyrykõ wino. Ynara tykase toto: "Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a tuãnohse sexiatose tõmihpyry ae ro. Iirypyryme toehse kuexirykõke tuãnohse sexiatose kyyrypyrykõ emetakame."

Enepotoh apitorymano: kawaru tomo

7 Ẽmepyry 24me ehtoh po, nuno 11mã po, esety sepate, jeimamyry asakoromã po tuisame Tariu ahtao Ritonõpo omiry etase. Ywy ase urutono Zakaria, Parakia mũkuru, Ito pary.

8 Koko nexiase enepotoh tonepose ahtao ya: Ritonõpo nenyokyhpyry enease tõtyrise kawaru kamiraramã po. Totypohse nexiase jakanahmã po wewe tõ rãnao. Mokyro mykae imehnõ nenyohtyã nexiase kawaru tõ po, kamiraramãkomo, imehnõ pitahpitahmãkomo, imehnõ karimutume exiketomo.

9 Inenyokyhpyry toiro tõturuse ymaro. Naeroro ekaropoase eya:

— Pãna, onokah koh moxiã inenyohtyamo kawaru tõ po?

— Enepõko ase oya, tykase ynororo.

10 Mame mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry wewe rãnao ynara tykase:

— Mokaro tynenyohtyã taropose Ritonõpo a toytotohme sero nono poro porehme.

11 Mame ynara tykase toto Ritonõpo nenyokyhpyry a, wewe rãnao exikety a:

— Toytose yna sero nono poro porehme. Tonese emero mynyhme samo osetapara mã toto.

12 Mame ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry:

— Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, 70me jeimamyry taropose Jerusarẽ põkõ poko tohne toehtoh poko, Juta patary tõ põkõ maro. Otãto ise ro mokaro pyno oehtohme ropa?

13 Mokyro tozuhse Ritonõpo a omi kurã ke, kypyno xine ehtoh ke, omi emuhkehkatoh ke.

14 Mame mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry, ymaro oturukety ynara tykase ya:

— Ynara kaxiko opore emero rokẽ netaryme: Sero omi Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omiryme mana: "Pata Jerusarẽ pyno ase yronymyryme, ypatary kurãme mana.

15 Imeimehnõ nonory põkõ poko tohne ase, osewomaketõ poko, torẽtyke pyra exiketõ poko. Ynara exiryke tohne toehse jahtao ypoetory tõ poko, pitiko rokẽ repe itamurumehxo toto tyrohmanohpose eya xine, toto etuarimatohme pitiko rokẽ pyra.

16 Naeroro toto pyno jexiryke oepyase ropa Jerusarẽ pona. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo
Exikety ynara ãko ase: Ytapyiny tyrisẽme exĩko ropa mana, pata Jerusarẽ roropa tyrisẽme
exĩko ropa mana."
17 Ynara tykase roropa inenyokyhpyry ya:
— Oturuko imehnõ netaryme, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase: ypatary tõ
tymõkomoke exĩko ropa mã kehko, pitiko rokẽ pyra. Pata Jerusarẽ akorehmãko roropa
mana tynymenekahpyryme aehtohme ropa.

Enepotoh asakoromano: iretyry tõ poko

18 Imepỹ enepotoh toehse ya: 4me pui retyry enease.
19 Ritonõpo nenyokyhpyry ymaro oturukety a ekaropoase. Ynara ase eya:
— Oty katohme moro iretyry tomo?
Jezukuase ynororo, ynara nase:
— Mokaro mã imehnõ nonory põkomo. Eya xine Juta tõ sapararahme taropose sero nono
poro porehme, Izyraeu tõ maro Jerusarẽ põkõ maro.
20 Mame 4me erohketõ tonepose Ritonõpo a ya kurimene poko erohketomo.
21 — Oty rĩko mokaro nae? ase eya, ekaropoase.
Ynara nase ynororo:
— Moro iretyry tõ imehnõ nonory põkõme mã kehko. Juta tõ sapararahme taropose
eya xine nono poro, imehnõ poetoryme sã rokẽ toto ehtohme. Yrome seromaroro
moxiã erohketõ oehnõko mã toto mokaro ahno tõ erehtohme, iretyrykõ tahkatohme, toto
pahtohme roropa, mokaro Juta tõ poremãkaponanomo, Juta tõ ahpahponanomo.

2

Enepotoh oseruaono: mosa ehtoh kuhtopo

1 Mame imepỹ enepotoh tonese ya: Orutua enease, mosa ehtoh kuhtoh emahpo nexiase.
2 — Aza ytõko mah? ase, ekaropoase eya.
Ynara nase ynororo:
— Ytõko ase pata Jerusarẽ kuhtohme mosa aehtoh waro jehtohme ipuroroje ehtoh waro
roropa jehtohme.
3 Mame mokyro, Ritonõpo nenyokyhpyry, ymaro tõturuse aexihpyry tũtary enease. Imepỹ
nenyokyhpyry noepyase oseporyse imaro.
4 Mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry apitorymã ynara nase tymarono a:
— Tururume ytoko mokyro nuasemã zuruse, ikuhtohke tomahpokemy: "Pata Jerusarẽ
tytaõke exĩko ropa mana, ahno tuhke, okyno tõ tuhke moroto exĩko, naeroro apuru
onyrisaromepyra exĩko mã toto pata zomye.
5 Ynara tõmiry etapõko Ritonõpo mana: Ywy roro apurume exĩko ase, apotome sã Jerusarẽ
zomye. Ywy roro moroto exĩko ase moro pata po jesaryme exĩko, moroto roropa saereme
jehtoh enepõko ase."

Namotome pyra Izyraeu tõ exĩko ropa mana

6-7 Ynara ãko Ritonõpo mana typoetory tomo a:
— Epatoko, Xião põkomo, tapoise mexiatose papironio tomo a, epatoko! Epatoko moro
nono põkõ inikahpoẽkõ poe! Typahse sã mexiatose ya imeimehnõ nonory tõ pona. Yrome
seromaroro ooepyrykõ ropa toehse nase, Jerusarẽ pona ooehtohkõme ropa.
8 Tyjamitunuru ke, jenyokyase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety imeimehnõ nonory põkõ
zurutohme, typoetory tõ mõkomory kurã aronanomo omatome. Ynara tykase ynororo:
— Ypoetory tõ poko aexihpyry tomahxikyry rĩko sã mana jenuru aka.
9 Naeroro ywy roro osetapãko ase amaro xine oporemãkatohkõme. Mame omõkomohpyry
kurã emero tarosẽme exĩko opoetohpyry tomo a, anamotome aexityamo a.
Morohne toehse ahtao zuaro exĩko mã toto emero, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a
tonyohse ywy oya xine.
10 Ynara ãko Ritonõpo Kuesẽkõ mana:
— Jerusarẽ põkomo, oeremiatoko atãkyemarykõme, oehnõko jexiryke osesarise amaro
xine!
11 Moro ẽmepyry toehse ahtao ahno tõ tuhke oehnõko mã toto Ritonõpo Oesẽkomo a,
ipoetoryme exĩko mã toto. Imaro xine exĩko roropa mana. Mame zuaro exĩko Izyraeu tõ
mana, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a tonyohse ywy oturuse imaro xine.
12 Mame Juta tõ nonory Ritonõpo esary kurãme exĩko ropa mana Izyraeu tõ nonory kurã
po te, Jerusarẽ Ritonõpo nymenekahpyryme exĩko ropa mana tosary kurãme.
13 Mynyhme ehtoko emero porehme Ritonõpo ẽpataka. Oehnõko mana tosary kurã poe,
typoetory tõ maro ehse.

3

Enepotoh 4mano: Oturukety imehxo exikety

1 Imepỹ enepotoh enease: Oturukety imehxo exikety, Jozue enepoase Ritonõpo ya. Mokyro Jozue xikihme nexiase Ritonõpo nenyokyhpyry ẽpataka. Mokyro Jozue apotunuru wino nexiase joroko tamuru Satanaxi, ihxirory se toexiryke.

2 Tõturuse Ritonõpo nenyokyhpyry Satanaxi a, ynara tykase:

— Satanaxi, oupokãko Ritonõpo mana mynyhme oehtohme! Ritonõpo, pata Jerusarẽ menekahpono awãnohnõko mana! Mose typynanohse eya apotopokõ sã touse ahtao apoto poe.

3 Jozue tupoke xikuromã ke nexiase, moroto xikihme, Ritonõpo nenyokyhpyry ẽpataka.

4 Mame takorehmananomo a Jozue zupõ toupose Ritonõpo nenyokyhpyry a. Imeĩpo ynara tykase ynororo:

— Moro sã oorypyry tõ korokãko ase. Seromararo upo kasenato ke amurũko mase.

5 Mame takorehmananomo a turupãte tyripose Ritonõpo nenyokyhpyry a Jozue zupuhpyry pona, turupãte tukurikase exikety nuriame pyra ehtohme. Moro tyrise eya xine zupuhpyry pona, upo oseahmatoh tyrise roropa eya xine epona. Moroto ro Ritonõpo nenyokyhpyry nexiase xikihme.

6 Ynara tykase ynororo Jozue a:

7 — Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety oya: "Ynyripohpyry omipona awahtao, oerohtoh roropa riryhtao oya jomihpyry omipona, tuisame exĩko mase Ytapyĩ tao. Jesary kurã pyno exĩko mase, imehnõ osa tõ roropa emero. Mame moxiã ynenyokyhpyry tõ sã jẽpataka omõnõko mase.

8 Naeroro etako pahne, Oturukety Imehxo Jozue, imehnõ oturuketõ roropa amaro xine, etatoko pahne. Amarokõ emero enetupuhpotohme matose: ypoetory tomo a Jakorehmane enehpõko ase, esety 'Amoriry' me.

9 Eneko ke, topu yrino Jozue ẽpataka pipahmã 7mã ke. Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety imerõko ase moro topu pokona toiro esety. Mame toiro ẽmepyry ae sero nono põkõ rypyry korokãko ase.

10 Moro ẽmepyry ae amarokõ emero oepe tõ eahmãko matose katonõ maro oximõtohme, oseahmatohme uwa zoko tõ zopino, wikeira tõ zopino roropa. Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oturuno."

4

Enepotoh 5mano: ezuru apony

1 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry, ymaro osemazuhme aoturuhpyry toehse ropa ya jẽpakase ropa samo. Typakase sã exiase inykyhpyry pakary ropa samo.

2 Tõturupose ynororo ya:

— Oty enẽko mah?

Tozuhse ya:

— Ezuru apõ enẽko ase uuru risemy. Moro po azeite ẽ nae mana uuru risẽme roropa. 7me nãparina tõ nae moro ezuru apõ po, 7me tupo tõ roropa azeite arotohme nãparina tomo a.

3 Moro ezuru apõ pũto asakoro oriwera zoko enẽko ase, toiro apotunuru wino samo, toiro ipozery wino.

4 Mame oturupoase mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry a:

— Tuisa, oty katohme morohne nae?

5 — Zuaro pyra hma? tykase ynororo tõturupose ya.

— Arypyra, zuaro pyra ase! ase eya.

Ritonõpo omiry Zoropapeu a

6 Moromeĩpo tonyohse exiase Ritonõpo nenyokyhpyry a Ritonõpo omiry ekarose Zoropapeu a. Ynara tykase ynororo:

— Soutatu tõ jamitunuru ke pyra te, ajamitunuru ke pyra roropa ynyripohpyry rĩko mase. Yrome Juzenu Kurã ke moro rĩko mase. Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oturuno.

7 — Zoropapeu ẽpataka ypy tõ kaehxo exiketõ ona topohmãme exĩko. Topu imehxo exikety Ritonõpo Tapyĩ kyryry enehnõko mana, esaka tyritohme. Moro eneryke kohtãko mã toto: "Kure potu! Kure potu mana!" ãko.

8 Mame tõturuse ropa Ritonõpo ya.

9 Ynara tykase ynororo:

— Sero Tapyi Kurã apõ tyrise Zoropapeu a. Ynororo moro Tapyi riry poko otyhkãko roropa mana. Moro toehse ahtao zuaro exĩko mã toto ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, aaropoase oturuse imaro xine.

10 Mame mokaro, tãkye pyra exiketõ moro ripitory eneryke tyya xine, atãkyemãko mã toto
Ytapyĩ Kurã otyhkanopyry Zoropapeu a eneryhtao tyya xine.
— Moro 7me nãparina tomo Ritonõpo enuru tõ 7mãkõ enetupuhpotohme mã toto. Emero
enẽko Ritonõpo mana, sero nono po, porehme.
11 Mame ekaropoase eya:
— Oty kary moro oriwera tõ asakoro ezuru apõ iratozome exiketomo?
12 Oturupoase roropa eya:
— Oty kary moro roropa asakoro oriwera amoriry, tupo tõ uuru risẽ pũto? Toto wino
azeite tũtãko tupo tõ aka.
13 — Moro waro pyra hma? tykase ynororo tõturupose.
— Arypyra, tuisa! Zuaro pyra ase ipunaka, ase eya.
14 Mame ynara tykase ynororo:
— Moro enetupuhtohme mã kehko orutua kõ asakorõ poko. Tymenekase toh nexiase,
typopase roropa toh nexiase Ritonõpo akorehmaneme toto ehtohme, sero nono Esemy
akorehmananõme.

5

Enepotoh 6mano: pape amẽsẽ kae ytokety

1 Mame imepỹ enepotoh enease. Pape enease tymerose exikety amẽsẽ kae sã ytõko.
2 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry ymaro oturukety tõturupose ya. Ynara tykase:
— Oty enẽko mah? tykase.
— Arypyra, tykase ywy. Pape rokẽ enẽko ano, tymerose exikety, amẽsẽ kae sã ytõko; mosa
exiry 9 meturume, ipuroroje exiry 4,5 meturume.
3 Ynara tamorepase ywy Ritonõpo nenyokyhpyry a:
— Sero pape pokona popyra ehtoh tymerose popyra exiketõ wãnohtohme sero nonory po
porehme. Seino tymerose omato tõ wãnohtoh poko, taroposẽme exĩko mã toto tynonorykõ
poe; moino tymerose mana ajohpe exiketõ poko, taroposẽme exĩko mã toto emero imehnõ
enekunohnanomo Ritonõpo neneryme.
4 Tõmiry etapõko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mana moro popyra ehtoh aropõko mana
omato tõ tapyĩ taka omõtohme te, ajohpe exiketõ tapyĩ taka roropa. Moroto exĩko moro
tapyi tõ tao tapyi enahkatoh pona; wewe itararany oxinomopyra exĩko mana, topu tõ
roropa tonahkasẽme exĩko mã kehko.

Enepotoh 7mano: nohpo ruto ao

5 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry ymaro oturukety toehse ropa oturupose:
— Eneko ke, ohpetu, oehnõko seromararoro!
6 — Otyh sehny? ase, ekaropoase.
Ynara tykase ynororo:
— Rutoimome mana, enetupuhpotohme sero nono põkõ rypyry poko.
7 Moro rutoimo totapure nexiase xũpu risemy. Moro apuru tanỹse eya xine, moro ao
nohpo nexiase typorohse sokohme.
8 Ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry:
— Mose nohpo popyra ehtoh enetupuhpotohme mana. Mame mokyro tupurohmase eya
zopikoxi ruto ao apurutohme ropa.
9 Mame asakoro nohpo tõ enease taporihke sekonia aporiry samo. Kae toytose toto,
tarose tyryrykane a. Toeporehkase toto, moro ruto tapoise eya xine arotohme tymaro xine
kae samo.
10 Ekaropoase Ritonõpo nenyokyhpyry a:
— Aza moro ruto arõko toh nae?
11 Tozuhse ywy eya, ynara tykase:
— Papironia pona. Moroto tapyi amõko mã toto, moro taka moro ruto ritohme apõ pona
eahmatohme.

6

Enepotoh 8mano: kahu tõ etonatohme

1 Mame enepotoh enease ropa. Ypy tõ asakoro enease metaume exiketomo. Toto rãnae
tutũtase kahu tõ asakoropane etonatoh tonomo.
2 Kahu osemazupu tytywyhmase kawaru kamirarame exiketomo a. Moro mykapo kahu
tytywyhmase kawaru tõ xinukutumãkomo a.
3 Kahu oseruaono tytywyhmase kawaru karimutumãkomo a, kahu asakoropane exikety
kawaru pitahpitahme sã exiketomo a tytywyhmase nexiase.
4 Ekaropoase Ritonõpo nenyokyhpyry a:

— Pãna, oty katohme moro kahu tõ etonatohme nae?
5 Tozuhse ywy eya, ynara tykase:
— Tyryrykane asakoropanemã toto, Ritonõpo ẽpatae ytõko mã toto, sero nono Esẽ ẽpatae.
6 Moro kahu tytywyhmase kawaru tõ xinukutumãkomo a, Papironia pona ytõko mana inikahpozakoxi. Moro mykapo kahu tytywyhmase kawaru karimutumãkomo a ytõko mana nono pona xixi omõtoh wino. Moro kahu tytywyhmase kawaru pitahpitahme exiketomo a ytõko nono pona ikurenaka.
7 Mokaro kawaru jamihmãkõ tutũtase, toytorykõ se toh nexiase nono poro porehme. Naeroro taropose toto Ritonõpo nenyokyhpyry a:
— Ytotoko sero nono poro porehme!
Toytose toto.
8 Mame tykohmase ywy mokyro a. Ynara tykase:
— Eneko ke mokaro ytoketõ inikahpozakoxi, Papironia põkõ zehno Ritonõpo ehtoh mynyhpãkapõko mã toto.

Jozue kyryry, parimano uuru risemy
9 Mame tõturuse Ritonõpo ya. Ynara tykase:
10 — Ytoko, mokaro Papironia poe aehtyã nekarory apoitohme Heutai tõ wino, Topia maro, Jetaia maro, enara. Mame ytoko Joxia tapyĩ taka, Sowonia mũkuru,
11 moro parata maro uuru maro, mokaro nekarohpyry. Morohne ke parimã tyriko. Mame moro parimã tyriko Oturukety imehxo exikety Jozue zupuhpyry pona, Jozatake mũkuru.
12 Mame mokyro zuruko, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko mana:
"Orutua, tosehke Amoriryme, ahtãko sã mana tosao, mame Ritonõpo Tapyĩ rĩko ropa mana.
13 Ritonõpo Tapyĩ Kurã rĩko mana, mame Tuisamehxo exĩko mana tuisa konõto samo. Tuisa apõ po porohnõko mana tuisame toexiryke. Mokyro oturukety roropa porohnõko mana tapõ po. Mokaro asakoro osepune osenetupuhnõko mã toto, Amoriryme exikety, oturuketyme exikety, enara.
14 Moromeĩpo moro parimã tukurãkasẽme exĩko Ritonõpo Tapyĩ tao wenikehpyra ehtohme mokaro poko: Heutai, Topia, Jetaia te, Joxia poko roropa Sowonia mũkuru."
15 Mame ahno oehnõko mã toto moino Jerusarẽ pona akorehmase Ritonõpo Tapyĩ riry poko. Moro eneryke oya xine enetupuhnõko matose: Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a tonyohse exiase oya xine. Morohne emero exĩko mana Ritonõpo Oesẽkõ nyripohpyry tõ omipona awahtao xine yronymyryme.

7

Amotyryae otuhpyra ehtoh poko
1 Mame ẽmepyry asakoropane ehtoh po, nuno 9mã po, esety kixireu, jeimamyry asakoropane ehtoh po tuisame Tariu ahtao, Ritonõpo omiry tooehse ya.
2 Moro toehse Sarezea tõ taropose ahtao Peteu põkomo a, Rekẽ-Mereke maro, tymarõkõ maro Ritonõpo Tapyĩ taka, takorehmarykõ ekaropotohme Ritonõpo a.
3 Oturupotohme roropa taropose toto oturuketomo a, urutõ komo a roropa, ynara ekaropose:
— Tuhke jeimamyry taropose yna a yna xitary poko te, amotyryae otuhpyra ehtoh poko, nuno 5mã po, moro nuno po Ritonõpo Tapyĩ enahkatopõpyry kynexine. Moro poko ro yna a zae nae Ritonõpo a?
4 Mame Ritonõpo Jamihmehxo Exikety tõturuse ya
5 ynara katohme oturuketomo a, ahno a roropa:
— "70me jeimamyry taropose oya xine oxitarykõ poko, amotyryae otuhpyra oehtohkõ poko roropa nuno 5mã po, nuno 7mã po roropa. Yrome moro onyripyra mexiatose jeahmatohme.
6 Õtukurukohtao, eukuru enyryhtao roropa oya xine openetatohkõ poko rokẽ mexiatose."
7 Moro Ritonõpo omiry yroro nexiase Ritonõpo nenehpohpyry urutõ kõ ae pake pata Jerusarẽ kure ro ahtao, osetapara ro ahtao, tytaõke roropa ahtao tuhke. Pata tõ roropa Jerusarẽ zomye tytaõke ahtao, Juta nonory po roropa ikurenae tuhke ahno nae ahtao.

Ritonõpo omipona pyra toto ehtopõpyry
8 Mame tõturuse Ritonõpo Zakaria a. Ynara tykase:
9 — Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, ynara ase ypoetory tomo a: "Zae rokẽ ehtoko oximaro, ajohpe pyra ehtoko, kure rokẽ ehtoko imehnomo a. Toto pyno ehtoko.

10 Pytỹpo tõ onenekunohpyra ehtoko, poetõpo tõ roropa. Imehnõ nonory poe aehtyã roropa ononorykõ pona ehtohme te, tymõkomokãkara roropa. Osenetupuhpyra ehtoko imeimehnõ enekunohtoh poko."
11 Yrome otato pyra toehtohkõ se toh nexiase, jomiry omipona se pyra. Toeramase toh nexiase ywinoino, typanarykõ tapuruse nexiase, ynyripohpyry tõ onetara toto ehtohme.
12 Tũpore sã toehse toh nexiase ikurohtao xine, topu samo, ynyripohpyry tõ omipona pyra toehtohkõme; jomihpyry roropa Juzenu nekarohpyry urutõ komo a pake, omipona pyra toehtohkõme. Morara exiryke tohne toehse exiase ipoko xine.
13 Mame jomiry etary se pyra toto ehtoh sã jotururuhtao, moro sã aomirykõ onetara exĩko ase aotururukohtao ya. Ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, oturuno.
14 Wirikane sã sapararahme typahse toto ya imeimehnõ nonory pona. Inonorykõ kurano, otyro zamaro exikety, patãpome toehse tytaõke pyra ipunaka!

8

Tõmiry etapõko Ritonõpo mana

1 Tõturuse Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ya. Ynara tykase:
2 — Jerusarẽ põkõ pyno ase ipunaka, toto pyno jexiryke epetõkara zehno ase.
3 Oehnõko ropa ase Jerusarẽ pona, morotona osesarise. Mame Jerusarẽ esehtõko mã toto "Pata Anamonohpyra Ehtopo". Ypy moro roropa Ritonõpo Jamihmehxo Exikety esary esehtõko mã toto "Ypy Kurano".
4 Morarame tamuhpomãkomo te, kunumuxime exiketõ roropa tymyxirykõ maro tomahpo xine porohnõko mã toto Jerusarẽ esemary tõ ae.
5 Moro esemary tõ pehme exĩko poetohti tõ ke osemeikaketõ ke.
6 Moro otarame exisaromepyra ekarõko aehtyamo Papironia poe, namoto tõme ehxĩpo. Yrome ya moro exĩko mana, Ritonõpo Jamihmehxo Exiketyme jexiryke.
7 Ypoetory tõ pynanohnõko ase. Toto enehnõko ase nono tõ xixi tũtatoh wino exiketomo te, nono tõ xixi omõtoh wino exiketõ roropa, moro nono tõ pona tarose toto exiryke imeimehnõ namoto tõme.
8 Mame toto enehnõko ropa ase Jerusarẽ pona moroto toto ehtohme ropa. Ypoetoryme exĩko mã toto. Toto Ritonõpome exĩko ase. Mame ajohpe pyra Exiketyme zae rokẽ toto maro erohnõko ase toto tuisaryme.
9 Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety:
— Oseanahtotoko! Urutõ kõ omiry totase oya xine Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Tapyĩ tyripitose ropa ahtao, tapyi apõ tõ tyrise ahtao. Moro omi sã etãko ropa matose seromararoro aomirykõme.
10 Osemazuhme tineru pyra nexiase erohketõ epehmatohme, okyno tõ esẽ epehmatohme roropa omoxinety puimatohme. Tuhke epetõkara nae toh nexiase. Osewomasaromepyra mexiatose, emero osepeme pyra tyripose ya exiryke.
11 Yrome ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, jomiry etapõko ase oya xine: Taroino ypoetory tõ akoĩpyry onyripyra ase pake toto ritopõpyry sã ya.
12 Ipuhturu kure ahtãko mã kehko, uwa zoko eperytãko, otyro zamaro nono exĩko, konopo oehnõko roropa mana. Morohne emero ekarõko ase ypoetory tõ akoĩpyry a.
13 Juta põkomo, Izyraeu põkõ roropa, osemazuhme imeimehnõ nono põkomo a popyra ehtoh tonehpose ahtao topetõkara pona ynara tykase toto: "Awãnopyrykõ se ase Ritonõpo a Juta tõ wãnohtopõpyry sã eya, Izyraeu tõ wãnohtopõpyry sã roropa eya." Yrome opynanohtorỹko ase. Moromeĩpo ynara ãko mokaro mã toto oseya: "Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a, kure Juta tõ ritopõpyry sã eya, kure Izyraeu tõ ritopõpyry sã roropa eya." Enaromyra ehtoko! Orẽpyra ehtoko!
14 Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Izyraeu tomo a:
— Tohne tyripose jahtao atamuru tomo a, toto tuãnohse ya ynetapohpyry ae ro eya xine. Onytyoromara exiase.
15 Seromararo kure rokẽ Jerusarẽ põkõ rĩko ase, Juta tõ roropa. Onytyoromara exĩko ase. Naeroro enaromyra ehtoko.
16 Ynara tyripõko ase oya xine: Ajohpe pyra ehtoko imehnõ maro, onenekunohpyra ehtoko, zae rokẽ ehtoko juize tõ ẽpataka toytose awahtao xine, osepeme oehtohkõme, oxiehno pyra.
17 Osenetupuhpyra ehtoko okurohtao xine imehnõ ryhmary poko oya xine. Ajohpe õmirykõ onetapopyra ehtoko, Ywy, Ritonõpo morohne se pyra jexiryke ipunaka.
18 Tõturuse Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ya. Ynara tykase:
19 — Amotyryae otuhpyra oehtohkõ nuno asakoropane exikety po te, 5me exikety po, 7me exikety po, 10me exikety po roropa, emero jeimamyry ae, oseahmatohme exĩko mã kehko,

otuhtoh konõto roropa Juta tõ atãkyematohme. Naeroro zae ehtoh sehxo ehtoko, oxiehno pyra oehtohkõme roropa.
20 Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety:
— Ẽmepyry oehnõko mana, imeimehnõ pata tõ põkõ oehnõko mã toto Jerusarẽ pona.
21 Mame pata põkõ ynara ãko mã toto imepỹ pata põkomo a: "Ytõko ynanase Ritonõpo Jamihmehxo Exikety eahmase oturuse roropa eya kure rokẽ yna ripotohme!" Mame toto ezuhnõko moro pata põkõ mana: "Ytõko ynanase amaro xine!"
22 Imeimehnõ nono põkõ jamihme exiketõ tuhke oehnõko Jerusarẽ pona Ritonõpo Jamihmehxo Exikety eahmase, oturuse roropa eya, kure rokẽ toto ripotohme eya.
23 Morarame moro ẽmepyry toehse ahtao 10me imeimehnõ nonory põkõ oehnõko mã toto toiro juteu a, ynara kase: "Yna ytory se ynanase amaro Ritonõpo eahmase zuaro toehse yna exiryke, Ritonõpo amaro xine mana."

9

Imehnõ ahno tõ apiakãko Ritonõpo mana
1 Ritonõpo Kuesẽkõ omiry ynara mana: Hatarake nonory põkõ, pata Tamaxiku põkõ roropa tuãnohsẽme exĩko mã toto. Izyraeu tõ rokẽ kara, Xiria patary imehxo exikety Ritonõpo kyryryme mana.
2 Pata Hamate roropa, Hatarake ehpio po, Ritonõpo kyryryme mana, pata tõ roropa Tiro te, Xitõ roropa epõkõ emese kure exiketõ maro Ritonõpo kyryryme mã toto.
3 Tapyi tõ jamihme exiketõ tyrise Tiro põkomo a osewomatohme, parata itamurume tapoise eya xine uuru maro itamurume nonome ehtoh samo.
4 Yrome morohne emero arõko Ritonõpo mana; Tiro põkõ mõkomory kurã emãko mana tuna konõto kuaka, moro pata roropa tyahkasẽme exĩko mana apoto ke.
5 Moro eneryhtao Axikerõ põkõ oserehnõko mã toto. Kaza põkõ roropa etuarimãko mã toto yronymyryme, Ekorõ põkõ roropa orẽnõko mã toto. Kaza tuisary orihnõko mana, Axikerõ patãpome exĩko, tytaõke pyra.
6 Imeimehnõ nonory põkõ osesarĩko mã toto Axitote po.
Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Pirixteu tõ epyrypakehnanohpõko ase.
7 Tõsemy munu maro onõpyra toto ripõko ase, imepỹ onenahpopỹ aexihpyry roropa onenahpyra toto ripõko ase. Mame mokaro akoĩpyry ypoetoryme exĩko mã toto, Juta tõ maro exĩko mã toto. Ekorõ põkõ roropa ypoetory tõ maro exĩko mã toto, jepuseu tõ ehtopõpyry samo.
8 Ypoetory tõ ewomãko ase epetõkara winoino. Epetõkara soutatu tõ onẽmapopyra exĩko ase ynonory pona. Jũme ypoetory tõ onyrohmanohpopyra ropa tuisa popyra exikety exĩko mana. Ypoetory tõ etuarimatopõpyry tonese ya exiryke.

Imeĩpo Izyraeu tõ tuisary
9 Atãkyematoko, Xião põkomo!
Jerusarẽ põkomo, oeremiatoko ãtãkyemarykõme!
Otuisarykõ oehnõko mana.
Orẽpyra Exiketyme oehnõko mana,
Imehxo Exiketyme roropa,
yrome epyrypara mana, jumẽtu po tõtyrise mana,
jumẽtu zumõkara, imũkurumano.
10 Kahu tõ etonaketõ kyryry enahkapõko mana Izyraeu nonory po,
soutatu tõ kawaru tõ po ytoketõ roropa Jerusarẽ po.
Taky tõ, pyrou tõ roropa tonahkasẽme exĩko mã kehko.
Etonara ahno tõ tyripõko mana.
Tuisame exĩko mana tuna konõto poe imepỹ tuna konõto pona,
tuna Eupyrati poe roropa nono etyhpyry tõ pona.

Imeĩpo Izyraeu imehxo exĩko mana
11 Ritonõpo ynara ãko mana:
"Jerusarẽ põkomo, jomihpyry etapoase oya xine,
opynanopyrykõ topehmase munu ke.
Morara exiryke oekyry tõ anỹnõko ase toto apoihpõkõ winoino,
tanỹsẽme exĩko mã toto eutary winoino,
namotome oehtopõpyrykõ poe.
12 Osehtoko ropa, namoto tomo,
oewomatohkõ jamihmã pona;

osehtoko ropa opynanohtohkõ eraximananomo.
Ynara ãko ase oya xine,
itamurumehxo kurã ke oepehmatorỹko ase,
asakoro oetuarimatopõpyrykõ emetakame.
13 Juta tõ rĩko ase taky samo etonatoh kyryryme,
Izyraeu tõ pyrou sã exĩko mã toto.
Orutua kõ, Jerusarẽ põkõ ytapemãme exĩko mã toto,
mokaro maro osetapãko ase Kerexia põkõ maro.”

14 Mame osenepõko Kuesẽkõ mana typoetory tõ epoe.
Nenenehkane sã typyre ekomãko mana.
Rue etõko mana.
Ytõko mana tyryrykane konõto maro ikurenae.
15 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety typoetory tõ ewomãko mana;
topetõkara soutatu tõ poremãkãko mã toto,
ipyrekõ kararahnõko mã toto,
topetõkara munuru kuãnõko mã toto eukuru jehnahpyry samo,
kohtãko mã toto toetỹse exiketõ samo,
pehme sã exĩko kasana sã munu ke ikuamyryhtao tynekaroryme apoto apõ pona.
16 Moro ẽmepyry toehse ahtao typoetory tõ pynanohnõko Ritonõpo mana
toky tõ pynanopyry sã ipynanohne a.
Moro nono po topu tõ kurã zemime exiketõ sã exĩko mã toto parimã poko,
uuru risẽ parimã poko tuisa konõto zupuhpyry po.
17 Kure kuhse sero nono exĩko ropa mana,
enekure roropa!
Tiriiku nae exĩko, uwa eukuru roropa itamurume.
Poetohti tõ wãtãko roropa mã toto jamihme, enekure roropa.

10

Izyraeu tõ pynanohnõko Ritonõpo mana

1 Konopo ekaropoko Ritonõpo a eina oehpyra ro ahtao. Ritonõpo mokyro konopo enehpone, akurũ tõ maro, otyro ahtatohme tonahsẽ nae ahno emero ehtohme.

2 Toiparo rokẽ ekaropõko matose oneponãmarykomo a, joroko tõ poe urutõ komo a roropa, ajohpe rokẽ mã toto, enekunohnõko rokẽ mã toto. Osenehtoh poko amorepananõ ajohpe rokẽ mã toto. Omiãko mã toto emuhkehkananõ sã repe, yrome aomiry anakorehmara mana. Morara exiryke ahno etuarimãko mã toto, xiaxiake ytõko mã toto kaneru tõ samo tosẽke pyra ahtao.

3 Ynara ãko Ritonõpo mana:

— Tohne ase imeimehnõ nonory põkõ tuisary tõ poko ypoetory tõ tuisaryme toehse toto ahtao. Mokaro wãnohnõko ase yronymyryme. Juta tõ ypoetoryme mã toto; ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, toto pynanohnõko ase. Mokaro rĩko ase jekyme kawaru osetapakety jamihmã samo, orẽpyra toto ehtohme.

4 Juta tõ poe toto tuisary tõ emero oehnõko mana, tuisa konõto, kowenatu tomo, soutatu tõ esẽ tomo, enara.

5 Oximõme orẽpyra exĩko mã toto soutatu tõ samo topetõkara tũtũmãko, ikurepato htaka, osema tao. Osetapãko mã toto, ywy Ritonõpo, imaro xine jexiryke, topetõkara poremãkãko mã toto kawaru po toto ahtao ro.

6 Ynara ãko Ritonõpo Oesẽkõ mana:

“Jamihme Juta tõ tyripõko ase.
Izyraeu tõ pynanohnõko ase.
Toto pyno jexiryke toto enehnõko ropa ase imehnõ nonory tõ poe,
imehnõ namotome toto ehtoh poe.
Ymaro osepeme exĩko ropa mã toto,
toto onurumekapitopyra jehtopõpyry samo,
Ritonõpome jexiryke toto Esẽme.
Toto ezuhnõko ase aotururukohtao ya.
7 Izyraeu tõ orutua kõ jamihme exĩko mã toto,
soutatu tõ samo,
tãkye exĩko mã toto eukuru ẽnanõ samo.
Moro ekarory etãko ipoenõ mana,
ipakomotyã roropa,
mame tãkye exĩko mã toto.

Atãkyemãko mã toto ywy,
Ritonõpo, nyrihpyry poko.

8 "Ypoetory tõ kohmãko ase,
oximõme toto enehpõko ase.
Toto enehnõko ropa ase toto nonory pona ropa.
Mame emãnõko ropa mã toto tuhkehxo ehtohme pake toto ehtopõpyry samo.
9 Sapararahme toto aropoase mya imehnõ nonory pona.
Yrome morara ahtao ro ypoko wenikehpyra toh nexiase.
Isene ro exĩko mã toto ipoenõkõ maro.
Oehnõko ropa mã toto tynonorykõ pona ropa.
10 Ejitu poe toto enehpõko ropa ase, Axiria poe roropa.
Toto arõko ase Kireate nonory pona, Ripano pona roropa.
Tuhkehxo exĩko mã toto,
osa mokaro emero pune pyra exĩko mana.
11 Tuna konõto Tahpiremã akuotyryhtao oya xine,
ywy, Ritonõpo, pohkane tõ mynyhpãkapõko ase.
Tuna Niro zueme ehtoh anorymapõko ase.
Axirio tõ epyrypakehnanohpõko ase.
Ejitu jamitunuru enahkapõko ase.
12 Ypoetory tõ jamihtanohpõko ase,
mame yjamitunuru ke isene exĩko mã toto jomipona.
Ywy Ritonõpo oturuno."

11

Popyra Tuisa tõ Poremãkapory sero

1 Ripano, omõtoh tonõ etapuruhmakako
wewe apupari okyryry tõ zahkatohme apoto ke.
2 Oxitatoko, pinieiro tomo, toepukase apupari tõ exiryke!
Wewe tõ enekure exiketõ tonahkase toh nexiase!
Oxitatoko, karawario tomo Pasã po, itu akohpitopỹ takohse exiryke!
3 Pusuh ãko tuisa tomo, xitãko mã toto!
Ime toto ehtoh tonahkase!
Reão tõ aryryãko mã toto, itu tõ tosarykõ takohse exiryke tuna Joatão ehpiõ po.

Asakoro kaneru tõ pyno exiketomo

4 Tõturuse Ritonõpo Jesemy ya, ynara tykase ynororo:

— Kaneru tõ pyno exikety panõ exiko, orihketõ nahpaneme.

5 Kaneru tõ epekahnanõ onuãnohpyra exĩko mã toto toky tõ etaparyhtao ipũ ekamotohme. Ynara ãko mã toto: "Kure Ritonõpo mana! Tineru itamurume tapoise kyya xine!" Kaneru tõ pyno exiketõ toky tõ etapary poko emynyhmara mã toto.

6 Ywy roropa emynyhmara exĩko ase Izyraeu nonory põkõ poko. Mokaro emero ekarõko ase ipãnary tomo a, ituisarykomo a roropa. Toto nonory enahkãko mã toto, mame toto onypynanohpyra exĩko ase ituisarykõ wino. Ywy Ritonõpo oturuno.

7 Morarame toerohpitose ywy kaneru tõ epekahnanõ poetoryme, kaneru tõ orihketõ pyno ehtoh poko. Mara tõ asakoro apoiase tosehke exiketomo: "Kure ehtopo" te, zakorony: "Oximõme ehtopo". Mame kaneru tõ pyno ehtoh poko erokuase.

8 Typenekehse exiase imehnõ kaneru pyno exiketõ poko. Toiro nuno ae oseruao kaneru poko erohketõ aropoase, toto se pyra toehse jexiryke. Yse pyra toehse roropa toh nexiase.

9 Mame typenekehse exiase kaneru tõ poko. Ynara tykase ywy eya xine:

— Opyno xine exiketyme jehtoh nenahno. Ah orihketyme exiketõ norihno toto. Ah enahketõ nenahno toto. Ah moxiã akoĩpyry nosenahkã toto.

10 Mame toiro mara apoiase, esety "Kure ehtoh", itahkatohme enetupuhpotohme, tõmihpyry itahkary poko Ritonõpo a, inetapohpyry ahno tomo a emero porehme, sero nono po.

11 Naeroro Ritonõpo netapohpyry tykararahse nexiase moro ẽmepyry ae. Mokaro kaneru tõ epekahnanõ, ekamonanõ roropa jenẽko toh nexiase. Zuaro toh nexiase Ritonõpo oturũko nexiase ynyrihpyry ae.

12 Mame ynara ase eya xine:

— Kure oya xine ahtao kuepehmatoko jerohtamitume. Arypyra ahtao onepehmara ehtoko.

Mame topehmase ywy eya xine 30me parata kehko.

13 Ynara tykase Ritonõpo ya:
— Moro tineru tyriko tineru kurãkatoh taka Tapyi Kurã tao.
Naeroro moro 30me parata apoiase, jerohtamitu kurano; ẽmase tineru kurãkatoh taka Tapyi Kurã tao.
14 Moromeïpo mara akorõ tosehke "Oximõme" tytahkase ya enetupuhpotohme Izyraeu tõ atakorõme ehtoh Juta tõ maro tonahse ehtoh poko.
15 Morarame ynara tykase Ritonõpo ya:
— Seromararoro kaneru pyno exikety panõ exĩko ropa mase, toiparo rokẽ exiketymano.
16 Mokyro kaneru pyno exikety popỹ rĩko ase ypoetory tõ esẽme. Yrome tomeseke pyra exĩko mana, toky tõ onewomara mana esekane kõ toehse ahtao. Tytahse exiketõ onupipyra exĩko mana. Tãtapurose exiketõ onepinohpyra roropa mana. Oserematoh onekaropyra mana toky tomo a totaehse toto ahtao. Toky tõ pũ õnõko mana tykasere exiketomo. Toto pepexipuhturu kararahnõko mana.
17 Popyra ehtoh oehnõko eya, kaneru poko erohkety popyny! Toky tõ turumekase eya. Emary toiro, enuru apotunuru wino tapurosẽme exĩko etonatoh po! Emary pakaihkapỹme exĩko, enuru tonurẽkarame exĩko roropa mana.

12

Jerusarẽ pynanopyry ropa poko
1 Sero nase Ritonõpo Kuesẽkõ omiryme Izyraeu tõ poko. Ritonõpo, kapu Rihpono, sero nono Rihpõme roropa, isene ahno Rihpõme roropa, ynara ãko mana:
2 — Jerusarẽ ripõko ase eukuru jehnahpyry samo imehnõ nono põkomo a, zomye exiketomo a emero; moro eukuru enyryhtao eya xine etỹnõko mã toto. Jerusarẽ pona ytõko mã toto etonase Juta tõ patary tõ maro.
3 Yrome moro ẽmepyry toehse ahtao Jerusarẽ rĩko ase topu omoxinety samo imehnõ ahno tomo a emero; anymyry kukuruhtao imepyny a atapurõko mana itamurume. Mame imeimehnõ ahno tõ emero oximõnõko mã toto etonatohme pata Jerusarẽ poremãkatohme.
4 Yrome moro ẽmepyry ae kawaru tõ tõserehsẽme tyripõko ase, soutatu tõ roropa kawaru po ytoketõ ripõko ase rowohpe. Juta põkõ ewomãko ase, epetõkara eky tõ kawaru tõ ripõko ase tonure pyra.
5 Mame oxiekyrymãkõ emero Juta po ynara osenetupuhnõko mã toto: "Tyjamitunuru ekarõko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mana typoetory tomo a Jerusarẽ po."
6 Moro ẽmepyry ae Juta põkõ oxiekyrymãkõ rĩko ase ikarã samo apotopokõ kaetokohxo exikety ao, apoto sã roropa tiriiku rãnao. Ahno tõ tomye exiketõ emero enahkãko mã toto. Mame Jerusarẽ põkõ towomasẽme exĩko mã toto pata po.
7 — Ywy Ritonõpo, orẽpyra Juta tõ soutatu tõ ripõko ase osemazuhme, Tawi pakomotyã imehxo ehtoh, Jerusarẽ põkõ imehxo ehtoh roropa, imehnõ Juta põkõ imehxo ehtoh sã ehtohme, imotye exipyra ehtohme.
8 Moro ẽmepyry toehse ahtao Jerusarẽ põkõ ewomãko ase. Jamihme pyrahxo exiketõ toto rãnao tuisa Tawi jamihme ehtopõpyry sã exĩko mã toto. Tawi pakomotyã ytõko mã toto osemazuhme imehnõ aroryme, Ritonõpo nenyokyhpyry samo, Ritonõpo ehtoh sã roropa.
9 Morara ahtao imepỹ nonory põkõ enahkapõko ase, osetaparyhtao Jerusarẽ põkõ maro.
10 — Mame moro ẽmepyry ae Juzenu ekarõko ase Tawi pakomotyamo a imehnõ Jerusarẽ põkomo a roropa, kure ehtoh poko toto ehtohme, oturutohme roropa ymaro. Mame jenẽko mã toto tynuohpyrykomo. Xitãko mã toto yhnamõko, ahno samo tumũkuru toirõ hnamory samo, tumũkuru apitoryme aenuruhpyry orihtoh hnamory samo.
11 Moro ẽmepyry ae xitãko mã toto itamurume Jerusarẽ po, moro ixitatopõpyry saaro ona pipahmã Mekito po, Hatate-Rimõ po.
12 Oxiekyrymãkõ emero xitãko mã toto. Oxikone sã tapyi taõkõ xitãko mana, Tawi pakomotyã imehnõ maro pyra xitãko mã toto, Natã pakomotyã oxikone imehnõ maro pyra xitãko,
13 Rewi pakomotyamo oxikone xitãko, Ximei pakomotyamo oxikone roropa xitãko mã toto.
14 Oxiekyrymãkõ emero tõxinamase exiketõ oxikone xitãko mã toto: orutua kõ oxikone xitãko osa po, ipyxiã oxikone roropa xitãko mã toto imepỹ po.

13

Jerusarẽ kurãkary Ritonõpo a
1 — Mame moro ẽmepyry toehse ahtao tuna enatyry totapuruhmakasẽme exĩko, moroto Tawi pakomotyã ekurikatohme imehnõ Jerusarẽ põkõ maro, tyyrypyrykõ emero kurikatohme te, nuriame toehtohkõ kurikatohme roropa eya xine.

2 Moro ẽmepyry ae ywy Ritonõpo, Jamihmehxo Exikety, ahno neponãmary esetykõ emero
enahkapõko ase Izyraeu tõ nonory po. Toto poko wenikehnõko mã toto emero porehme.
Urutõ kõ ajohpe exiketõ roropa enahkapõko ase moro nono po. Tyneponãmarykõ eahmary
se ahno ehtoh enahkapõko ase roropa.
3 Mame tõtururu se imepỹ ahtao urutõme, jũkõ jẽ maro ynara ãko mã toto eya: "Orihnõko
mase, õmiry ajohpe ekarõko mase Ritonõpo Kuesẽkõ omiryme! Ajohpe mase!" Mame
tumũkurukõ etapãko jũkõ mana. Tuõko mã toto aotururu kukuruhtao eya urutõme!
4 Moro ẽmepyry toehse ahtao, enepotoh eneryhtao ahno a, moro ekarory se pyra exĩko
mana imehnõ netaryme. Urutõme tõsekarory se pyra exĩko mana, onokyro pihpyry risẽ
anamurupyra exĩko mana, imehnõ onenekunohpyra ehtohme urutõme toexiry poko.
5 Ynara ãko mã toto emero porehme: "Urutõ kara ase. Tupito poko erohketyme ase.
Poetome jehtopõpyry poe tupito poko rokẽ toerohse ywy."
6 Mame imepỹ ekaroporyhtao eya: "Oty moro ãpurosẽ tõ opuropuru poko?" Ezuhnõko
mana: "Japurosẽ sero jepe tõ tapyĩ tao."

Kaneru pyno exikety etapary
7 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase:
"Tapema, owõko ty, jeky tõ pyno exikety
etapatohme, erohkety jakorehmaneme!
Jeky tõ pyno exikety etapako,
mame kaneru tõ typahsẽme exĩko mã toto, sapararahme.
Mame etonãko ase ypoetory tõ maro.
8 Izyraeu nonory põkõ oseruao ahtao asakoro orihnõko mana;
oseruao wino toiro rokẽ tõxinamasẽme exĩko mana isene ro.
9 Mame mokaro aoxinamatyã aropõko ase apoto kuroko.
Toto kurãkãko ase parata kurãkary samo.
Toto kuhnõko ase, uuru kukuru samo.
Mame oturũko mã toto ya,
ywy roropa toto ezuhnõko ase.
Ynara ãko ase eya xine:
'Ypoenõme matose.'
Mame jezuhnõko mã toto: 'Yna Esẽme mase, Ritonõpo.' "

14

Ritonõpo sero nono Tuisary Konõto
1 Ẽmepyry oehnõko mana, imeimehnõ ahno apiakãko Ritonõpo mana popyra exiketõ
wãnohtohme. Pata Jerusarẽ typoremãkasẽme exĩko, imõkomory emero apiakãko epetõkara
mana.
2 Imeimehnõ ahno tõ emero oximõme enehpõko Ritonõpo mana osetapase pata Jerusarẽ
maro. Moro pata poremãkãko mã toto. Mõkomo emero tarosẽme exĩko mana tapyi tõ tae
mya rahkene. Nohpo tõ tyyryhmasẽme exĩko mã toto. Moro pata põkõ zokonaka tarosẽme
exĩko mya imehnõ namotome. Ahno akoĩpyry tehme exĩko mã toto Jerusarẽ po.
3 Imeĩpo mokaro ahno tõ maro osetapãko Ritonõpo mana, pake tõsetapatopõpyry samo.
4 Mame moro ẽmepyry ae xikihme exĩko mana ypy Oriwera tõ po, Jerusarẽ poe xixi tũtatoh
wino. Mame jakanahmã konõto xixi tũtatoh wino xixi omõtoh pona moro ypy Oriwera
tõ apiakãko asakoro ehtohme. Moro ypy apiakasẽ zokonaka esyryhmãko inikahpozakoxi,
etozõpyry roropa esyryhmãko mana ikurenaka.
5 Moro jakanahmã ae epãko matose pata poe. Moro jakanahmã ytõko pata Azau pona.
Epãko matose atamurukõ epatopõpyry sã nono tykytyky tykase ahtao tuisame Uzia ahtao
Juta esemy. Mame Ritonõpo Jesemy oehnõko mana tynenyohtyã maro emero.
6 Moro ẽmepyry meĩpo kuenime exipyra exĩko mana, newe pyra roropa exĩko mana.
7 Kohmãpyra ropa exĩko mana. Saereh ãko rokẽ mana, xixi saereh ãko ro koko ahtao.
Yrome Ritonõpo rokẽ moro ẽmepyry exipitory waro mana.
8 Mame moro ẽmepyry ae soesoekane ae tuna kurã tũtãko Jerusarẽ poe. Zokonaka ytõko
tuna konõto Aorikyhpyry ehtoh pona, zokonaka ytõko tuna Metiteraneu pona. Moro tuna
apaipyra exĩko mana, eina ahtao ikonoporyme ahtao, enara.
9 Ritonõpo Kuesẽkõ sero nono põkõ emero tuisaryme exĩko mana. Ynoro rokẽ Ritonõpome
exĩko mana, Kuesẽkõme esehtõko mã toto emero porehme.
10 Izyraeu tõ nonory pipahmãme exĩko mana porehme, Kepa poe inikahpoe, Rimõ pona,
Jerusarẽ poe ikurenaka. Jerusarẽ rokẽ pata kaehxo exiketyme exĩko mana. Moroto ahno
exĩko mana tosake Omõtoh Pẽjamĩ poe Omõtoh Wazahmatoh pona, osemazuhme Omõtoh

Pakatome kynexine, tapyi kaetokohxo Hananeu poe eukuru ẽ konõto pona tuisa okuru ritoh pona.
11 Jũme moro pata onenahkara ropa exĩko mana. Moro pata põkõ moroto rokẽ exĩko mã toto towomase rahkene.
12 Mame ahno emero wãnohnõko Ritonõpo mana, Jerusarẽ poremãkahpõkomo etonatoh ke. Tyrohsẽ enehpõko mana; ahno pũ motanohpõko, isene ro toto ahtao; enurukõ, inurukõ roropa motãko mã kehko.
13 Moro ẽmepyry toehse ahtao oserehnõko mã toto Ritonõpo poe; tuaro pyra toto tyripõko mana, osetapãko mã toto emero tykatonomory maro.
14 Orutua kõ Juta nonory põkõ etonãko mã toto pata Jerusarẽ ewomaryme. Imeimehnõ nonory põkõ mõkomory kurã tarosẽme exĩko mana: uuru te, parata te, upo roropa itamurume.
15 Moro tyrohsẽ Ritonõpo nenehpohpyry ahno tomo a emero epetõkara eky tõ kure pyra tyrĩko mana, mura tomo, kameru tomo te, jumẽtu tõ roropa, pui tomo, enara.

Ritonõpo toahmasẽme exĩko Jerusarẽ po

16 Moromeĩpo mokaro ahno tõ akoĩpyry tõsetapase aexityã Jerusarẽ põkõ poremãkary poko, mokaro ytõko mã toto moro pata pona emero jeimamyry ae, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety eahmase Tuisa Konõtome, atãkyematohme roropa Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko.
17 Ahno tõ ytopyra ahtao Tuisa eahmase, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, konopo oehpyra exĩko inonorykõ pona.
18 Ejitu põkõ ytopyra ahtao Jerusarẽ pona oseahmatohme Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko, toto wãnohnõko Ritonõpo mana yroro tyrohsẽ ke imehnõ nono põkõ samo, konopo oehpyra exĩko mana toto nonory po.
19 Moro ke mokaro wãnohnõko Ritonõpo mana, Ejitu põkomo te, imehnõ nono põkomo roropa ytopyra toto ahtao Jerusarẽ pona oseahmatohme Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko.
20 Moro ẽmepyry toehse ahtao: "Tapiakase Ritonõpo Imehxo Exikety kyryryme," tymerosẽme exĩko xirixiri tõ poko kawaru tõ retea tõ poko roropa; oripo kehko kurã kuhse exĩko Ritonõpo Tapyĩ tao, oxisã exĩko mã kehko paxiha tõ maro apoto apõ ẽpataka.
21 Jerusarẽ po, Juta po roropa, oripo tõ emero tapiakasẽme exĩko mã kehko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety kyryryme. Mame ahno ytoryhtao Ritonõpo Tapyĩ taka tynekarory ekarose Ritonõpo a, moro oripo tõ apoĩko mana tõsẽ ahnotohme ekarotohme tynekaroryme. Mame moro ẽmepyry toehse ahtao mõkomo ekamonanõ pyra exĩko mana Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Tapyĩ tao.

MARAKIA
Malaquias
Ekarotopo

Irãnao jeimamyry 500mã poe 450mã pona oehpyra ro Jezu Kyrixtu ahtao, urutõ Marakia tõturuse Juta tomo a Ritonõpo Tapyĩ tyrise ropa ahtao Jerusarẽ po. Yrome Ritonõpo omihpyry omipona pyra toh kynexine. Inekaropohpyry onenehpyra tynekaroryme Ritonõpo a, oserematoh ae Ritonõpo oneahmara toto, typytase toto Ritonõpo poetory tõ kara maro, oturuketõ zae pyra toh kynexine. Naeroro tyyrypyrykõ rumekary se toehse toto ahtao rokẽ zae toehtohkõme ropa Ritonõpo zamaro toto exiry. Ritonõpo maro oturuketõ turuse Marakia a zae pyra toehtohkõ poko; amonohnõko toh kynexine tynekarorykõ enepyry poko jahkatohme apoto apõ pona, Ritonõpo zamaro pyra toh kynexine. Mame turuse ropa toto Marakia a, Ritonõpo oepyry poko sero nono pona typoetory tõ apiakase, yrome osemazuhme urutõ enehpõko mana tõmiry ekaroneme, esemarykõ kurãkatohme. Ahno tomo a tyyrypyrykõ rumekaryhtao, aeramatohkõme ropa Ritonõpo a ipoetoryme exĩko ropa mã toto.

Sero pape ao

Izyraeu iirypyryme *1.1—2.16*
Zuãnopyry, ipynanopyry *2.17—4.6*

Izyraeu tõ pyno Ritonõpo ehtoh sero

1 Sero Ritonõpo oturutopõpyry Marakia a ekarotohme Izyraeu tomo a.
2 Ritonõpo ynara ãko typoetory tomo a:
— Moino ro opyno xine ase, ãko.
Yrome ekaropõko mã toto:
— Otara enetupuhnõko ynanah, yna pyno oexiry poko?
Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Atakorõme Ezau tõ nexiase Jako maro. Yrome Jako pyno exiase ipoenõ maro, ipakomotyã roropa,
3 yrome Ezau tõ se pyra exiase ipoenõ maro, ipakomotyã roropa. Ezau nonory ypy tõ po tonore tyripose ya, onokyro tõ esaryme rokẽ ehtohme.
4 Ezau pakomotyã, etomita tomo ynara karyhtao: “Kypatarykõ tonahkase mã kehko, yrome tyrĩko ropa sytatose.” Ritonõpo Jamihmehxo Exikety toto ezuhnõko mana: “Tyrise ropa ahtao eya xine ipahnõko ropa ase. Mokaro nonory esehpãko imehnõ mana ‘Popyra exiketõ nonoryme,’ te ‘Mokaro zehno exikehpyra Ritonõpo exĩko mana, jũme,’ ” ãko mã toto.
5 Moro ehtoh enẽko Izyraeu tõ mana. Mame ynara ãko mã toto:
— Orẽpyra Ritonõpo mana. Ijamitunuru enẽko imehnõ mana mya Izyraeu tõ nonory moinakoxi.

Oturuketõ zupokary Ritonõpo a

6 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko mana oturuketomo a:
— Tumy omipona imũkuru mana, tosẽ omipona inamoto roropa mana. Omykõme jahtao oty katohme jomipona pyra hmatou? Oesẽkõme jahtao oty katohme juno pyra hmatou? Jyhtomãko matose, yrome moro sã awahtao xine ro ekaropõko matose: “Otara ahtao ohtomãko ynanexiahse?”
7 Tonahsẽ nuriamã ekarõko matose apoto apõ po onekarorykõme ya. Mame ekaropõko ro matose: “Otãto ohtomãko ynanahe?” Jyhtomãko matose apoto apõ ryhpopãkaryhtao oya xine.
8 Jyhtomãko matose roropa oekykõ tonurãkara enepyryhtao oya xine onekarorykõme ya, kure pyra exiketõ roropa, ytoytopyny enepyryhtao roropa. Moro riryhtao oya xine, zae osekarõko matohu? Ikuhtoko, mokaro panõ ekarotoko kowenatu a, otuisarykomo a! Moro riryhtao eya jamaro nae, kurãkõ ekarõko nae oya xine? Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.
9 Oturuketomo, seromararoro oturutoko Ritonõpo a kure kyritohkõme. Õmirykõ etãko nae, onekarorykõ xihpyry ekaroryhtao oya xine eya?
10 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko oturuketomo a:
— Kurehxo exiry ya Ytapyĩ apururu oya xine. Moro toehse ahtao apoto onukara oexirykõ ykyryry apoto apõ po. Toiparo rokẽ onekarorykõ zahkãko matose. Yzamaro pyra matose; onekarorykõ se pyra ase ipunaka.

11 Imeimehnõ nonory po emero, jeahmãko mã toto. Emero rokẽ po ixtaratu zahkãko imehxo jehtoh ekaroryme, tokykõ kurã ekarõko mã toto tynekarorykõme ya. Emero Tuisamehxo jekarõko mã toto.
12 Yrome amarokõ jyhtomãko matose ykyryry apoto apõ nuriame ekaroryhtao oya xine. Jyhtomãko roropa matose typahsẽ enepyryhtao jahkatohme apoto apõ po onekarorykõme ya.
13 Ynara ãko matose: "Typenekehse yna morohne poko!" Ypoihtõko matose, jeunohnõko roropa matose. Okyno ematonanopyhpyry enehnõko matose ya, ahmitahpyryme exikety te, kure pyra exikety roropa. Morohne yzamaro pyra mana ipunaka! Ywy ase Oesẽkomo.
14 Popyra ehtoh enehpõko ase ajohpe exikety a, tõmiry onymoipyny a: "Okyno kurã ekarõko ase jeky tõ poe," kahpono a repe, yrome tapurose exikety rokẽ enehnõko mana tynekaroryme ya! Ywy ase Tuisamehxo Exikety, imeimehnõ nono põkõ emero Tuisame Imehxo Exiketyme jekarõko mã toto. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.

2

Oturuketõ wãnohtopo

1 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara tykase:
— Oturuketomo, oturũko ase oya xine.
2 Oesẽkõme imehxo jyripyra awahtao xine, ynyripohpyry omipona pyra roropa awahtao xine, popyra ehtoh enehpõko ase opona xine. Kure ehtoh riporyhtao oya xine moro myakamãko ase popyra ehtoh ke. Moro tyripose ya pake, imehxo jyripyra toehse oexirykõke.
3 Opoenõkõ wãnohnõko ase, oẽmytykõ pona oekykõ ety rĩko ase, onenehpyrykõ onekarorykõme ya. Morarame tarosẽme exĩko matose ato ematoh pona.
4 Morarahtao zuaro exĩko matose, sero ynyripohpyry ekarõko ase oya xine, ynetapohpyry oturuketomo a, Rewi pakomotyamo a anamonohpyra oehtohkõme. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.
5 — Ynetapohpyry ae, isene ehtoh ekarõko ase oya xine, ase eya xine, kure ehtoh roropa. Moro yriase jomihpyry ae ro juno toto ehtohme. Mame juno toh nexiase, tosẽkõme imehxo jyriase roropa toto.
6 Zae ehtoh poko imehnõ anamorepakehpyra toh nexiase. Azahkuru ehtoh poko imehnõ anamorepara toh nexiase. Osepeme ynanexiase moroto. Zae ehtoh poko imehnõ tuhkãkõ takorehmase roropa eya xine zae pyra toehtohkõ rumekatohme eya xine.
7 Zae imehnõ amorepatohme ypoko, oturuketõ tyripose ya, tuaro se imehnõ ahtao zae ehtoh poko, ah nytõ toto oturuketomo a Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omiry ekaronanõme aexirykõke.
8 — Yrome seromaroro amarokõ oturuketõ zae ehtoh rumekãko matose. Zae pyra imehnõ amoreparyke oya xine tuhkãkõ iirypyryme toehse. Ynetapohpyry tamonohse oya xine oturuketomo.
9 Morara exiryke ohtomapotorỹko ase ahno a, orumekatohkõme eya xine jomipona pyra oexirykõke, ahno toehse ahtao oya xine atae pyra toehtohkõ apiakapotohme oya xine zae jomiry omipona nymyry pyra moro apiakãko matose. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.

Ritonõpo omiry omipona pyra Izyraeu tõ ehtopo

10 Ajohpe pyra kumykõ toiro rokẽ mana. Toiro Ritonõpo a kymarokõ tyrise emero! Morara exiryke oty katohme imehnõ enekunohnõko sytatou? Ritonõpo netapohpyry kytamurukomo a ihtomãko sã sytatose.
11 Ritonõpo omiry tamonohse Juta tomo a, aomiry omipona pyra toehse toto Izyraeu po, Jerusarẽ po roropa. Tytapyĩ sehxo Ritonõpo mana, yrome nuriame Itapyĩ tyrise Juta tõ orutua komo a typytase toto ahtao tyneponãmarykõ eahmananõ maro.
12 Moro poko exiketõ aropory se ase Ritonõpo a kynonorykõ poe, Izyraeume pyra toehse mokyro mana, okyno enepyryhtao ro eya tynekaroryme Ritonõpo Jamihmehxo Exikety a!

Oxirumekary poko

13 Tyoro rĩko roropa matose: pusuh ãko matose, xitãko apoto apõ ehxikãko matose oxitatohkõ ke, onekarorykõ se pyra toehse Ritonõpo exiryke.
14 Ekaropõko matose: "Oty katohme ynanekarory se pyra toehse Ritonõpo nae?" ãko matose. Ynara exiryke: Ritonõpo awaro xine mana, õmihpyrykõ opyxiãkõ netaryme tamonohse oya xine typytase imaro nuaseme awahtao xine. Torẽnase ynororo amaro, yrome õmihpyry eya Ritonõpo netaryme imaro rokẽ oehtoh poko tamonohse oya.
15 Ajohpe pyra mana: toiro pũme sã amarokõ tyrise Ritonõpo a ouzenukõ maro typoetoryme oehtohme. Oty se Ritonõpo nae oya xine, opyty maro? Oemũkuarykõ se mana,

typoenõme toto ehtohme, tõmiry omipona aehtohkõme. Morara exiryke tomeseke ehtoko anamonohpyra oehtohkõme, opyty kuroko ytopyra oehtohkõme imepỹ nohpo poko.
16 Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety Izyraeu Esemy:
— Opyxiãkõ rumekary se pyra ase ipunaka oya xine. Moro rihpõ zehno ase ipunaka, typyty ryhmaneme aexiryke. Naeroro tomeseke ehtoko opyxiãkõ kuroko ytopyra oehtohkõme imepỹ nohpo poko.

Moro ẽmepyry, ahno apiakatoh oehnõko mana
17 Typenekehse mã Ritonõpo õmirykõ etaryke tyya. Yrome ekaropõko matose. Ynara ãko: "Oty tyrise yna a, Ritonõpo typenekehse ehtohme?" ãko matose. Ynara karyke oya xine: "Ritonõpo Kuesẽkõ popyra exiketõ kurãkõme ekarõko mana, popyra ehtoh poko exiketõ se mana," ãko matose. Ekaropõko roropa matose: "Otoko nah Ritonõpo, Zae Exikety?" ãko matose.

3

1 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko:
— Jomiry arone aropõko ase osemazuhme jesemary kurãkatohme. Mame Oesẽkõ eraximaryhtao oya, axĩ oehnõko mana Tytapyĩ taka. Ritonõpo omiry arone enery se oehtohkõ oehnõko mana. Ynetapohpyry ekarõko mana.
2 Yrome onoky oseanahtõko nahe moro ẽmepyry toehse ahtao mokyro oepyryhtao? Onoky orẽpyra exĩko nae tooehse mokyro ahtao? Apoto sã exĩko mana uuru kurãkatoh samo, kymarokõ kurãkatohme. Sahpau sã exĩko roropa mana kukurikatohkõme.
3 Porohnõko mokyro mana oturuketõ kurãkatohme, Rewi pakomotyamo, parata kurãkane samo, uuru kurãkane sã roropa apoto ke. Moromeĩpo tynekarorykõ enehnõko mã toto Ritonõpo a zae rokẽ rahkene tukurãkase toexirykõke.
4 Morarame Juta tõ nekarory, Jerusarẽ põkõ nekarory roropa Ritonõpo zamaro exĩko mã toto, pake ehtopõpyry samo.
5 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko typoetory tomo a:
— Oehnõko ase oya xine ãpiakatohkõme. Eneneme jexiryke jomiry ekarõko ase mokaro hxirotohme, jomiry omipona pyra exiketomo, joroko tõ poko exiketomo te, imepỹ nohpo poko exiketomo te, ajohpe exiketomo erohketõ onepehmara exiketomo, pytỹpo tõ anakorehmara exiketomo, poetõpo tõ roropa, imehnõ nono poe aehtyã anakorehmara exiketõ roropa, juno pyra exiketõ emero.

10me ahtao, toiro onekaroryme mana Ritonõpo a.
6 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ywy ase Ritonõpo. Onytyoromara ase. Morara exiryke amarokomo, Jako pakomotyã onenahkara mexiatose.
7 Atamurukõ sã matose: ynyripohpyry tõ rumekãko matose, jomiry omipona pyra matose. Osehtoko ropa ya, mame ywy roropa ytõko ropa ase oya xine. Yrome ynara ekaropõko matose: "Otãto eramãko ropa ynanahe?"
8 Ekaropoxi oya xine: "Zae oya xine nae Ritonõpo kyryry ematonanopyry nahe?" Arypyra, yrome ykyryry tomatonanohse oya xine mana, mame ekaropõko matose ya: "Otãto okyryry ematonanohnõko ynanae?" Ykyryry tomatonanohse oya xine 10me apoiryhtao oya xine, toiro onekaropyra toehse awahtao xine te, onekarorykõ onenehpyra tamonohse oya xine.
9 Ykyryry tõ ematonanohnõko matose emero porehme. Naeroro popyra ehtoh enehpoase opona xine, emero porehme.
10 Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, ynara tyripõko ase oya xine, okyryrykõ 10me tapoise oya xine ahtao toiro enehtoko ytapyĩ taka, emero porehme, tonahsẽ itamurume nae ehtohme ytapyĩ tao. Kukuhtoko, mame enẽko matose. Osenuhmatoh tonõ etapuruhmakãko ase kapu ae, mame kure ehtoh itamurume enehpõko ase oya xine.
11 Anarykahpyrykõ onenahkapopyra ase taparara tomo a. Uwa zoko tõ eperytãko roropa mã kehko itamurume.
12 Imeimehnõ nonory põkõ tãkye oekarõko mã toto oesarykõ ononorykõ kure exiryke otyro zamaro exiketyme rahkene. Ywy, Ritonõpo Jamihmehxo Exikety, oturuno.

Kypyno xine Ritonõpo ehtopo
13 Ynara ãko Ritonõpo mana:
— Ykerekeremãko xihpyry mexiatose mame mekaropoatose: "Otara tykase yna okerekeremaryme?"
14 Ynara ãko matose: "Toiparo rokẽ Ritonõpo omipona sytatose, ipoetoryme. Otyme kure Ritonõpo Jamihmehxo Exikety omipona sytatou? Otyme kure aorihtyã hnamonanõ zupõ amurũko sytatou kyyrypyrykõ rumekary se kuehtohkõ enepotohme?

15 Ynara enẽko ase: epyrypaketõ tãkye mã toto. Popyra exiketomo a emero kure rokẽ exĩko mana. Ritonõpo omipona pyra aexityã onuãnohpyra Ritonõpo mana," ãko matose.
16 Mame Ritonõpo omipona exiketõ tõturuse oximaro, aomirykõ etãko Ritonõpo nexiase. Mame Ritonõpo ẽpataka aomiry omipona exiketõ esetykõ tymerose nexiase, ipyno exiketõ roropa tymerose nexiase pape pokona.
17 Ritonõpo Jamihmehxo Exikety ynara ãko:
— Moxiã ypoetoryme exĩko mã toto. Moro ẽmepyry ynyriryme toehse ahtao ypoetoryme nymyry exĩko mã toto. Toto pyno exĩko ase, jumy tumũkuru pyno ehtoh samo, tumy omipona exiketyme imũkuru ahtao.
18 Morarame enẽko ropa ypoetory tõ mana: Kure ehtoh poko exiketõ tyoro sã exĩko mana, popyra ehtoh poko exiketõ sã pyra. Jomiry omipona exiketõ tyoro sã exĩko mã toto, jomiry omipona pyra exiketõ sã pyra.

4

Popyra exiketõ wãnohtopo

1 Ynara ãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety:
— Moro ẽmepyry oehnõko mana: epyrypaketõ emero tyahkasẽme exĩko mana, popyra exiketõ maro, onahpoty samo tonore ahtao. Tonahkasẽme exĩko mã toto ipunaka.
2 Yrome oya xine, jomiry omipona exiketomo, opynanopyrykõ ya saereme sã exĩko mana, xixi saerehkatoh samo, isene ehtoh enehnõko. Pyhsekyhsekyh ãko matose tãkye oehtohkõke, pui poenõ samo tutũtarykohtao jarakapyhpyry ae.
3 Moro ẽmepyry ynyriry toehse ahtao popyra exiketõ tũtũmãko matose oruno ehtoh samo opupurukõ zopino.
4 — Wenikehpyra ehtoko ypoetory Moeze nyripohpyry tõ poko oya xine. Morohne tymeropose ya, Izyraeu tõ amorepatohme, moroto ypy Xinai po, omipona Izyraeu tõ ehtohme.
5 — Yrome moro ẽmepyry ae, popyra ehtoh oehpyra ro ahtao ywy, Ritonõpo, ypoetory urutõ Eria enehpõko ase.
6 Osepeme jũkõ ripõko mana ipoenõkõ maro, sero nono põkõ enahkaporyino ya emero porehme.

MATEU
Nymerohpyry Jezu poko
Mateus
Ekarotopo

Sero *Mateu* nekarohpyryme mana Jezu Kyrixtu poko, Kypynanohnekomo. Sero nono pona Ritonõpo nenehpohpyryme Jezu mana tõmihpyry ae ro juteu tõ pynanohtohme te, sero nono põkõ pynanohtohme emero.

Apitoryme Jezu enurutopõpyry poko ekarõko mana, Ritonõpo mũkurume aexiry enetupuhpotohme. Mame tõpurihkase Jezu ahtao João ahno ẽpurihkane a, tukuhse kynexine joroko tamuru a ona tonorẽ po. Moromeĩpo toytose Jezu Karirea pona, imoihmãkõ amorepase, kurãkõkara kurãkase, joroko tõ tũtanohpose jorokohpã kõ ae.

Jezu namorepatoh tonõ kurã poko ekarõko Mateu mana. Kuurutorỹko roropa, Jezu omihpyry poko zae pyra parixeu tõ ehtopõpyry poko, amorepatõkõ Moeze nyripohpyry poko roropa.

Sero pape ao

Apitorymã Jezu ehtoh poko *1.1—4.11*
Jezu Karirea po *4.12—18.35*
Karirea poe Jerusarẽ pona *19.1—20.34*
Jerusarẽ po Kyrixtu ehtopõpyry *21.1—27.66*
Jezu ẽsemãkary ropa, aosenepory ropa *28.1-20*

Jezu ekyrỹpyã esety poko
(Ruka 3.23-28)

1 Sẽ nase Jezu Kyrixtu enurutopõpyry poko. Tawi paryme Jezu kynexine. Aparão paryme roropa Tawi kynexine.
2 Aparão mokyro Izake zumy. Izake mokyro Jako zumy. Jako mokyro Juta zumy, Juta akorõ tõ maro.
3 Juta mokyro Pereze zumy, Zera zumy roropa. Jẽkõ Tamara kynexine. Pereze mokyro Ezerõ zumy. Ezerõ roropa Arão zumy.
4 Arão mokyro Aminatape zumy. Aminatape mokyro Nasõ zumy. Nasõ mokyro Saumõ zumy.
5 Saumõ mokyro Poaze zumy. Poaze eny Raape kynexine. Poaze mokyro Opete zumy. Opete eny Ruti kynexine. Opete mokyro Jese zumy.
6 Jese mokyro tuisa Tawi zumy.
Tawi mokyro Saromão zumy. Saromão eny mokyro Uria pytỹpyry.
7 Saromão mokyro Ropoão zumy. Ropoão mokyro Apia zumy. Apia mokyro Asa zumy.
8 Asa mokyro Josapa zumy. Josapa mokyro Jorão zumy. Jorão mokyro Uzia zumy.
9 Uzia mokyro Jotão zumy. Jotão mokyro Akaze zumy. Akaze mokyro Ezekia zumy.
10 Ezekia mokyro Manase zumy. Manase mokyro Amõ zumy. Amõ mokyro Joxia zumy.
11 Joxia mokyro Jekonia zumy, Jekonia akorõ tõ maro. Mame morara ahtao soutatu tõ tooehse Papironia poe Izyraeu tõ poremãkapose. Tuhke totapase eya xine. Toto akoĩpyry tarose eya xine Papironia pona.
12 Morarame tarose tahtao xine Papironia pona Jekonia toemũkuase moroto Saratieume. Saratieu mokyro Zoropapeu zumy.
13 Zoropapeu mokyro Apiuti zumy. Apiuti mokyro Eriakĩ zumy. Eriakĩ mokyro Azoro zumy.
14 Azoro mokyro Satoke zumy. Satoke mokyro Akĩ zumy. Akĩ mokyro Eriuti zumy.
15 Eriuti mokyro Ereaza zumy. Ereaza mokyro Matã zumy. Matã mokyro Jako zumy.
16 Jako mokyro Joze zumy. Joze mokyro Maria nio, Jezu ẽ nio. Jezu mokyro Kyrixtu, Kuesẽkomo.
17 Morara exiryke Aparão tõ toemũkuase, imũkuru tõ roropa toemũkuase, ipakõ roropa toemũkuase, Aparão poe tãtakenahtose toto 14me Tawi enurutopõpyry pona. Ẽ xia ropa, Tawi poe Izyraeu tõ arotopõpyry pona Papironia pona tãtakenahtose toto 14me. Morotoino Izyraeu tõ arotopõpyry poe Ritonõpo nymenekahpyry enurutopõpyry pona 14me tãtakenahtose ropa toto.

Jezu Kyrixtu enurutopõpyry
(Ruka 2.1-7)

18 Mame ynara Jezu Kyrixtu enurutopõpyry kynexine. Maria Jezu eny tymenekase Joze
a typytyme repe. Yrome oximaro exipitopyra ro tahtao xine poetoẽme toehse nohpo
Ritonõpo Zuzenu poe.
19 Mame mokyro Joze zae exikety kynexine. Nohpo poetoẽme eneryke tyya iniome se
pyra toehse ynororo repe. Yrome jarao Maria hxirory se pyra kynexine. Morara exiryke
tõsenetupuhse irumekary poko. Tokare pyra rokẽ irumekary se toehse ynororo.
20 Mame moro poko aemynyhmaryhtao ro taosenehkase ynororo Ritonõpo a. Ynara
tykase Ritonõpo nenyokyhpyry aosenety eya:
— Aimo Joze, Tawi paryme mase. Etako pahne, torẽtyke pyra exiko Maria poetoẽme exiry
poko. Mokyro apoiko opytyme. Ritonõpo Zuzenu poe poetoẽme mã ynororo.
21 Enurũko mana orutuame. Mame Jezume mokyro esehpãko mase. Ynara exiryke,
typoetory tõ kurãkãko mana. Toto rypyry korokãko roropa mana. Morara exiryke Jezume
esehpãko mase, tykase sã mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry Joze a aosenety.
22 Morara toehse emero Ritonõpo omihpyry ae ro, pake ynara tykase Ritonõpo exiryke
urutono a:
23 "Oryximã poetoẽme exĩko, orutua maro exipitopyra ro tahtao.
Mame enurũko mana orutuame, esety Emanueume exĩko,"
tykase ynororo Ritonõpo poe pake. ("Emanueu" kary: "Ritonõpo kymaro xine mana" kary
epereu omiry ae.)
24 Morarame typakase ropa tahtao Ritonõpo nenyokyhpyry omipona toehse ynororo.
Maria tapoise eya typytyme.
25 Yrome typyty maro pyra kynexine aporo aenururu ponãmero. Mame tonuruse ahtao
Jezume tosehpase eya.

2

Jezu enese aehtyã xixi tũtatoh wino

1 Mame Jezu tonuruse Perẽ po, Jutea rãnaõ pata po, Erote Jutea tuisaryme ahtao. Mame
te rokẽme orutua kõ toytose Jerusarẽ pona. Xixi tũtatoh wino esarykõ kynexine. Xirikuato
poko atamorepaketõ kynexine, ynara tykase toto Jerusarẽ põkomo a:
2 — Otoko hko enurusenã nae? juteu tõ tuisaryme aenuruhpyry nae? Ikyryry ynane-
nease xirikuato, tõnuhse ahtao xixi tũtatoh wino. Moro eneryke yna a aenururu waro
toehse yna. Moro xirikuato tokahmase yna a. Morara exiryke mokyro enese ynanoehno
xiaro kure tyritohme, tykase toto Jerusarẽ põkomo a.
3 Mame mokaro xirikuato ekahmahpõkõ omiry etaryke tyya xine tutuisarykõ turuse toto
a, Erote turuse. Mame toto omiry etaryke tyya torẽtyke toehse Erote imepỹ tuisa se pyra
toexiryke tymyakãme. Morararo Jerusarẽ põkõ emero torẽtyke toehse toto.
4 Mame Erote a Ritonõpo maro oturuketõ tykohmase tyya, tamuximãkomo, Moeze
omihpyry poko imehnõ amorepananõ roropa.
— Otoko Ritonõpo nymenekahpyry enurũko nae Kuesẽkõme? tykase Erote, tõturupose eya
xine.
5 — Perẽ po Jutea rãnaõ po, tykase toto. Ynara tymerose exiryke urutono a pake Ritonõpo
poe:
6 "Perẽ-Epyrata, pata pitiko mase Juta patary
tõ rãnao, yrome owino Izyraeu tõ tuisary
enehpõko ase, moino ro exiketyme mã ynororo,
apitorymã poe. Izyraeu tõ esẽme exĩko mana,"
ãko Ritonõpo poe urutõ nymerohpyry, tykase toto Erote a.
7 Morarame Erote a xirikuato ekahmahpõkõ tykohmase tyya toto maro tõturutohme
tokare pyra. Mame tõturupose eya xine xirikuato onuhtopõpyry poko:
— Otara ahtao xirikuato menepitoatohse? tykase ynororo.
8 Mame zuaro toehse tahtao taropose toto eya Perẽ pona.
— Ytotoko Perẽ pona. Enurusenã zupitatoko. Mame mokyro tonese oya xine ahtao,
meramatatose ropa aporo juruse. Ywy roropa jytory se ase kure tyrise, tykase Erote eya
xine repe. (Ajohpe morara tykase ynororo poeto etapary se toexiryke.)
9 Mame morara kary etaryke tyya xine toytose toto. Toytorykohtao xirikuato tonese
ropa eya xine, mororo inenehpyrykõ ro xixi tũtatoh wino, aosenepohpyry ro. Mame toto
esemazupurume xirikuato toytose poeto pitiko esary pona. Mame totypohse epozakoxi.
10 Tãkye toehse toto yronymyryme xirikuato eneryke tyya xine.
11 Mame tapyi taka toytose toto. Moro tao enurusenã tonese eya xine tyse enao, Maria
enao. Mame tosekumurukõ po typorohse toto Jezu ẽpataka, "Kure mase imehxo" katohme

tyya xine eya. Mame typakarãkõ ae tynekarorykõ touse eya xine ekarotohme eya. Uuru te, ixtaratu te, imepỹ ixtaratu mira roropa, enara touse kehko eya xine tynekarorykõme eya.
12 Mame tõsenetykõ Ritonõpo omiry totase eya xine:
— Ytopyra ropa ehtoko Erote a, tykase eya xine aosenetykomo. Morara exiryke imepỹ osema ae rokẽ toytose ropa toto, tosaka xine.

Aepatopõpyrykõ Ejitu pona
13 Morarame toytose ropa xirikuato ekahmahpõkõ ahtao, Ritonõpo nenyokyhpyry tõsenepose sã Joze a aosenety. Ynara tykase sã ynororo Joze a:
— Owõko, poeto aroko jẽ maro, epatoko Ejitu pona. Mame moroto rokẽ mehtatose aporo. Turuse ropa ya awahtao xine rokẽ moehtatose ropa. Poeto pitiko enurusenã zupĩko Erote mana etapatohme repe, tykase sã Ritonõpo nenyokyhpyry Joze a aosenety.
14 Morara exiryke towõse Joze. Mororome ro toytose toto koko. Poeto tarose eya jẽ maro Ejitu pona.
15 Mame moroto toehse toto, Erote orikyry ponãmero.
Morara toehse zae Ritonõpo omihpyry exiryke. Pake Ritonõpo poe ynara tykase urutono: "Ejitu poe umũkuru enehpõko ropa ase," tykase pake ynororo.

Poetohti etapatopõpyry poko Erote a
16 Morarame mokaro a tonekunohtopõpyry poko tutuarõtase tahtao, tyekĩtapãse Erote. Xirikuato ekahmahpõkõ zehno toehse. Mame soutatu tõ taropose eya Perẽ pona poeto pisarara enurusenã kõ etapatohme. Emero porehme totapapose toto orutua komo, inenyohtyamo a. Tyse suhsuru poko ro exiketõ tonahkapose eya Jezu enurutopõpyry poko tutuarõtase toexiryke xixi tũtatoh wino aehtyamo a turuse toexiryke. Morara exiryke emero totapapose toh eya, Perẽ põkõ poenomo, Perẽ zomyẽkõ poenomo roropa. Enara totapapose toh Erote a.
17 Zae morara tykase Jeremia pake Ritonõpo poe:
18 "Panaikato osetãko mana Rama po,
ixitary yronymyryme.
Rakeu xitãko mana tumũkuru tõ poko;
tõsemuhkehkary se pyra mana,
toorihse toto exiryke emero,"
tykase Jeremia pake.

Aehtopõpyrykõ ropa Ejitu poe
19 Morarame Erote toorihse ahtao Ritonõpo nenyokyhpyry toytose Joze a, Ejitu poro Joze ahtao. Mame ynara tykase sã aosenety:
20 — Owõko ropa. Poeto aroko ropa jẽ maro Izyraeu tõ esaka ropa. Mokaro poetohti etapary se aehtyã toorihse toh mana emero porehme, tykase sã Ritonõpo nenyokyhpyry Joze osenety.
21 Morarame Joze towõse ropa. Poeto tarose jẽ maro Izyraeu tõ esaka ropa.
22 Mame Erote mũkuhpyry esety Akerau. Mokyro kynexine Jutea esemy. Tumy myakãme toehse kynexine. Mokyro ekary etaryke tyya, Jutea pona toytory se pyra Joze toehse. Mame Ritonõpo a taosenehkase ropa. Mame aomi poe toytose Joze Karirea pona.
23 Mame Nazare pona toytose roropa toto, Karirea rãnaõ pona. Moroto ke ehse toh rahkene, Ritonõpo omihpyry ae ro. Pake ynara tykase urutõ kõ Ritonõpo poe inymenekahpyry poko: "Nazare põme exĩko mana," tykase.

3

João ahno ẽpurihkane nurutatopõpyry
(Maku 1.1-8; Ruka 3.1-18; João 1.19-28)
1 Morarame Nazare po Jezu ahtao ro João ahno ẽpurihkane toytose. Imehnõ tamorepapitose eya Ritonõpo omiry poko moroto, ahno esao pyra, Jutea po.
2 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Oorypyrykõ irumekatoko. Emynyhmatoko oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme. Ritonõpo nymenekahpyry oehsasaka mana, Kuesẽkomo, tykase ynororo eya xine.
3 João poko tõturuse Izaja ekepyry. Pake Ritonõpo poe urutõme kynexine ynororo. Ynara tykase ynororo:
"Opore mokyro oturũko mana ahno esao pyra.
Ynara ãko mana: 'Kuesẽkõ oehsasaka mana.
Naeroro esemahtotoko Ritonõpo esemaryme!
Oesẽkõme enetupuhtoko.
Oorypyrykõ ikorokapotoko topohme aytotohme

okurohtaka xine,' ãko mana,"
tykase Izaja pake.
4 João zupony kameru hpoty rokẽ kynexine. (Ihpoty yrawa ekasẽ samo.) Mame
zamareary okyno pihpyry kynexine. Zoty wexixi panõ kynexine. Ano zeni aukurume
kynexine.
5 Mame Jerusarẽ põkõ tooehse João a aomiry etase. Jutea põkõ roropa tooehse toto eya.
Joatão ehpiõkõ roropa tooehse toto eya.
6 Morarame tyyrypyrykõ tokarose tyya xine ahtao Ritonõpo omipona toehtohkõme
tõpurihkase toto Joatão kuaka João a.
7 Morarame parixeu tõ roropa toytose João a satuseu tõ maro. (Parixeu tõ imehnõ
amorepananõ roropa kynexine Moeze omihpyry poko. Satuseu tõ roropa morararo
imehnõ amorepananõme kynexine Moeze omihpyry poko repe. Yrome satuseu tõ ahno
ẽsemãkary ropa poko onenetupuhpyra toh kynexine.) Mokaro toytose João a osẽpurihkapose
roropa repe. Yrome toto eneryke tyya orẽpyra sã turuse toto João a. Ynara tykase ynororo
eya xine:
— Okoi tõ mã apoto kurũke epãko toto. Mokaro sã matose. Ritonõpo kurũke epãko matose
repe, ozehno xine aexiry enetuputyryke oya xine.
8 Oorypyrykõ rumekary se awahtao xine kure ehtoko. Kure imehnõ tyritoko oorypyrykõ
rumekatopõpyry oya xine waro imehnõ ehtohme roropa.
9 Ynara kara ehtoko roropa: "Kytamurukõ Aparão ekepyry Ritonõpo poetoryme imehxo
kynexine. Iparyme yna exiryke Ritonõpo poetoryme ynanase," kara ehtoko. "Ritonõpo
poetoryme yna exiryke yna onuãnohpyra Ritonõpo mana yna rypyry poko," kara roropa
ehtoko. Etatoko pahne, senohne topu tõkehko tyriry se Ritonõpo ahtao Aparão pakomo-
tyãme, tyrĩko mana tyriry waro toexiryke.
10 Ritonõpo tupito esẽme sã mana. Popyra eperytakety sahkãko sã mana tytapemã
ke, ipahtohme apoto htaka. Moro sã matose, popyra exikety samo, eperytapỹ samo,
oorypyrykõ onurumekara awahtao xine, tykase João eya xine.
11 — Mame oorypyrykõ rumekaryhtao oya xine oẽpurihkatorỹko ase nakuaka, imehnõ
tuarõtanohtohme oorypyrykõ rumekatopõpyry poko oya xine. Mame okomino imepỹ
oehnõko mana. Mokyro tooehse ahtao Ritonõpo Zuzenu ekarõko oya xine mana. Yrome
oorypyrykõ onurumekara awahtao xine awãnohtorỹko mana. Tuisame roropa mana. Ywy
tuisame pyra ase ipunaka.
12 Mame ynara sã exĩko kypoko xine mana. Arexi poko erohkety sã exĩko mana. Arexi
poko erohkety arexi apõko mana. Moromeĩpo ipũmãko mana ipihpyry ohpahtohme arexi
kurã apiakatohme tyya. Mame arexi kurã rokẽ ẽmãko mana ẽ aka. Ikurãkãko mã ipoko
erohkety mana. Yrome ipihpyry wỹnãko mana ipahtohme apoto htaka. Moro sã Kuesẽkõ
kuapiakatorỹko mana. Mame iirypyrymãkõ emãko mana ezehpy htaka, tykase João eya
xine.

Jezu ẽpurihkatopõpyry
(Maku 1.9-11; Ruka 3.21-22)

13 Morarame Jezu toytose rahkene Karirea poe Joatão mõpozakoxi. Toytose ynororo João
a osẽpurihkapose eya.
14 Yrome Jezu ẽpurihkary se pyra João kynexine. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Kurehxo jẽpurihkary oya. Oty katoh ya oehnõko mah osẽpurihkapose? tykase João Jezu
a.
15 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Jomipona rokẽ exiko. Morara awahtao Ritonõpo omipona exĩko sytase, tykase. Morara
karyke tyya Jezu omipona toehse João.
16 Jezu tõpurihkase eya. Mame towõse ropa ahtao nakuae, kapu toepiakase samo. Mame
Ritonõpo Zuzenu tyhtose utukuimo panono Jezu pona. Moro tonese João a.
17 Mame omi totase kaino. Ynara tykase:
— Umũkuru nymyry mose. Ipyno ase. Tãkye ase roropa ipoko, tykase.

4

Jezu kuhtopõpyry joroko tamuru a
(Maku 1.12-13; Ruka 4.1-13)

1 Morarame ahno esaka pyra Jezu tarose Ritonõpo Zuzenu a ikuhpotohme joroko tamuru
a.
2 Mame moroto tuhke Jezu otuhpyra tõmehse, 40me ẽmepyry. Morarame tomitapãse
ynororo.
3 Mame porẽ, joroko tamuru tooehse eya. Ynara tykase ynororo Jezu a:

— Ritonõpo mũkurume awahtao senohne topu tyriko ourume, tykase.
4 — Arypyra, tykase Jezu eya. — Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Wyi kure repe. Yrome wyi poko rokẽ awahtao xine orihnõko matose. Mãpyra Ritonõpo omipona awahtao xine ipunaka orihpỹme exĩko matose,” ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu eya.
5 Morarame pata kurã pona Jezu tarose joroko tamuru a, Jerusarẽ pona. Morotona Ritonõpo Tapyĩ pona Jezu tarose eya, kaetokõ pona, tapyi mypatarãnaka.
6 Mame ynara tykase ynororo Jezu a:
— Ritonõpo mũkuru nymyryme awahtao epukako sero poe nono pona, ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme:
“Tynenyohtyã tyripõko Ritonõpo mana,
oewomatohme emero rokẽ pona oytoryhtao,
Tomary ke ãpoĩko mã toto,
epuhtãmara opupuru ehtohme topu tõ pona,”
me tymerose mana, tykase joroko tamuru Jezu a.
7 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Arypyra. Ynara ãko Ritonõpo omiry roropa: “Oesẽkõme Ritonõpo exiryke, onukuhpyra ehtoko ipunaka,” ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu.
8 Morarame Jezu tarose ropa joroko tamuru a ypy emory pona. Moro poe typatary tõ kurã tonepose eya, tuisa tõkehko.
9 Ynara tykase ynororo eya:
— Sero nono põkõ patary tuhke nae ase kurãkomo. Tytaõke kurã ke roropa mana. Emero ekarõko ase oya oesekumuru po typorohse jẽpataka awahtao, “Kure mase. Imehxo mase,” katohme ya, tykase joroko tamuru Jezu a.
10 Yrome ynara tykase Jezu:
— Ytoko ropa taroino. Kurumekako joroko tamuru, ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: “Ywy rokẽ kure kyritoko, oesẽkõme jexiryke. Jomipona rokẽ ehtoko,” ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu joroko tamuru a.
11 Morara exiryke Jezu turumekase ropa joroko tamuru a. Mame Ritonõpo nenyohtyã toytose eya, akorehmase.

Imehnõ amorepapitory Jezu a Karirea po
(Maku 1.14-15; Ruka 4.14-15)

12 Moromeĩpo João tõmapose ãpuruhpyry taka juteu tõ tuisary a. Mame moro poko Jezu turuse imehnomo a. Mame morara kary totase tyya ahtao, toesyryhmase ropa ynororo Karirea pona ropa.
13 Yrome okynã pyra kynexine Nazare po. Toytose ynororo Kapanaũ pona, ikuhpo ehpikoxi, Karirea ehpikoxi. Zepurõ pata moe pyra kynexine. Napatari pata moe pyra roropa kynexine.
14 Ritonõpo omihpyry ae ro morotona toytose Jezu, ynara tymerose exiryke Izaja a Ritonõpo omiryme:
15 “Zepurõ põkomo, Napatari põkõ roropa, tuna
konõto ehpiõkomo, tuna Joatão mõpoe, Karirea,
juteutõkara esaryme roropa mana!
16 Ritonõpo
waro pyra exiketõ ezuru konõto enẽko mana.
Orihketõme matose tyyrypyhpyke oexirykõke.
Yrome Ritonõpo nymenekahpyry oya xine ytõko
mana. Otuarõtanohtorỹko mana,”
me tymerose pake Izaja a.
17 Morarame imehnõ tamorepapitose Jezu a Ritonõpo poko. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Oorypyrykõ irumekatoko. Ritonõpo enetupuhtoko oesẽkõme nymyry, tykase.

Imehnõ eahmatopõpyry Jezu a tymaro toto ytotohme
(Maku 1.16-20; Ruka 5.1-11)

18 Morarame Jezu toytose Karirea ehpikuroko, ikuhpo ehpikuroko. Moroto kana anỹnanõ tonese eya, asakoro. Ximão Peturu kynexine takorõ maro Ãtare maro. Kana anỹnõko toh kynexine tarãpa ke.
19 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ymaro ehmaropa. Tyoro ãmorepatorỹko ase, imehnõ amorepatohme oya xine, jomipona toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.
20 Axĩ tarãpa turumekase eya xine Jezu maro toytotohkõme.

21 Mame toesyryhmase Jezu ahtao, imehnõ tonese ropa eya, Tiaku tomo, João maro.
Zepeteu poenõ tõ kynexine. Tykanarykõ ao toh kynexine, tohpike ao. Tumykõ maro toh
kynexine Zepeteu maro. Tarãpa poko erohnõko toh kynexine. Tykohmase tahtao xine
22 axĩ tykanarykõ tynomose tumykõ maro, Jezu maro toytotohkõme.

Imehnõ amorepatopõpyry Jezu a, kurãkõkara kurãkatopõpyry roropa eya
(Ruka 6.17-19)

23 Morarame Karirea poro toytoryme Jezu a imehnõ tamorepase eya. Toto atamorepatoh
tao tamorepase toto eya Ritonõpo omiry kurã poko, toto esẽme Ritonõpo exiry poko, enara.
Mame tuhke kurãkõkara tukurãkase ropa eya.
24 Mame Jezu tokãtose eya xine. Xiria põkõ Jezu poko tutuarõtase roropa. Morarame
eya xine kurãkõkara tuhke tonehse Jezu a ikurãkatohme. Jorokohpã kõ roropa tonehse
toto a epuepukaketomo te, ytoytopyra exiketõ roropa tonehse eya xine. Morarame emero
tukurãkase ropa Jezu a toto.
25 Morarame imeimehnõ põkomo a Jezu tokahmase, imoihmãkomo a. Karirea põkomo a
tokahmase te, Omame Osetoro pata tõ põkomo a te, Jerusarẽ põkomo a te, Jutea põkomo a te,
tuna Joatão mõpoẽkomo a roropa Jezu tokahmase, enara.

5

Jezu nurutatopõpyry ypy po
(Ruka 6.20-23)

1 Morarame imoihmãkõ eneryke tyya Jezu tõnuhse ypy pona. Mame typorohse ynororo
ahtao ipoetory tõ toytose eya.
2 Mame tamorepase toto eya. Ynara tykase eya xine:
3 — Tãkye exĩko mã ynara kananomo:
"Jamoreme kure ehtoh riry waro pyra ase repe.
Yrome Ritonõpo omipona jexiry se ase," kananõ mã
tãkye exĩko Ritonõpo poetoryme toexirykõke.
Amarokõ roropa morara karyhtao oya xine, tãkye
exĩko matose Ritonõpo poetoryme oexirykõke roropa.
4 — Oxitarykohtao oorypyrykõ poko oorypyrykõ
rumekary se oexirykõke, tãkye exĩko ropa matose.
Ritonõpo poe xitara exĩko ropa matose.
5 — Oyamene se pyra awahtao xine tãkye exĩko ropa
matose. Ritonõpo nekarory esẽme exĩko matose.
6 — Ritonõpo omipona se awahtao xine
yronymyryme tãkye exĩko matose Ritonõpo poe.
Zae ehtoh ekarõko roropa Ritonõpo mana oya xine.
7 — Imehnõ pyno awahtao xine tãkye exĩko matose,
opyno xine roropa Ritonõpo exiryke.
8 — Kure ehtoh se awahtao xine okurohtao xine
tãkye exĩko matose, Ritonõpo enẽko roropa matose.
9 — Oxiehno exiketõ oxiehno pyra tyripose ropa oya
xine ahtao tãkye exĩko matose. "Ypoenõme matose,"
ãko Ritonõpo oya xine mana.
10 — Ritonõpo omipona awahtao xine kokoro rokene,
mame kure oexirykõ pokoino tyyryhmase awahtao
xine imehnomo a, tãkye rokẽ ehtoko. Ohtomarykõ
toanahtose oya xine ahtao Ritonõpo esary oesarykõme exĩko mana.
11 — Tãkye ehtoko opoihtorykohtao imehnomo a, oryhmarykohtao roropa eya xine,
onetãparykohtao roropa imehnomo a tãkye ehtoko ypoetoryme oexirykõke.
12 Atãkyematoko. Ynara exiryke, oepehpyrykõ kurã tukurãkase Ritonõpo a tynekaroryme
oya xine kapu ao. Oryhmarykõ sã pake urutõ kõ tyyryhmase imehnomo a.

Sautume sã kuehtohkõ poko; saerehkaneme roropa
(Maku 9.50; Ruka 14.34-35)

13 — Sautu kure tõsẽ sauhpatohme. Kure roropa mana tõsẽ onymotanohpopyra mana.
Yrome sãme pyra toehse ahtao oty katohme kure? Arypyra, typahsẽme rokene, popyra
toehse exiryke. Moro sã matose sero nono põkõ emeporyme rokene sautu samo, zae
awahtao xine. Yrome zae pyra toehse awahtao xine popỹ sautu sã matose, zae pyra
oexirykõke. Typahsẽme rokẽ sã matose.

14 — Imehnõ amorepatoko ypoko, toto tuarõtatohme ypoko. Morara awahtao xine saerehkane sã matose sero nono po. Pata konõto kaetokõ po tyrise ahtao jarao osenẽko mana. Moro sã matose. Juaro awahtao xine zae oehtohkõ enẽko imehnõ mana.
15 Onokyhxo hna kasana ke nãparina etapurũko saerehkara ehtohme? Arypyra, anapurupyra. Esaka rokẽ tyrĩko mana saerehkatohme tytapyĩ tao. Morara ahtao kure osenuhmãko mã toto tapyi taõkomo.
16 Moro saaro kure ehtoh poko ehtoko imehnõ neneryme jenetuputyryke oya xine. Mame kure oexirykõ eneryke tyya xine Ritonõpo Kapuaõ enetupuhnõko toh mana. Ynororo rokẽ okurãkahpõme enetupuhnõko mã toto.

Imehnõ amorepary poko Moeze omihpyry poko

17 — Ynara kara ehtoko okurohtao xine: "Jezu tooehse Moeze nymerohpyry rumekapose kyya xine," kara ehtoko. "Ritonõpo poe urutõ kõ namorepatopõpyry omipona pyra ehtoko," kara ase oya xine. Toto namorepatopõpyry rumekapory se pyra ase oya xine. Pake tõturuse toto Ritonõpo poe, toto omihpyry ae oepyase. Toto omihpyry ae ro emero tyrĩko ase, zae ehtoh Ritonõpo a waro oehtohkõme.
18 Etatoko pahne, kapu nae ro ahtao, nono roropa nae ro ahtao enahpyra Ritonõpo nymeropohpyry Moeze tomo a. Inymeropohpyry ae ro emero exĩko mana nono enahtoh ponãmero, kapu enahtoh ponãmero roropa.
19 Morara exiryke toiro pitiko aomipona pyra toehse awahtao xine, imehnõ tamorepase oya xine ahtao roropa asã xine toto ehtohme, Ritonõpo poetory amorepaneme nymyry pyra matose. Morara awahtao xine ime pyra roropa matose Ritonõpo a. Mãpyra aomipona awahtao xine yronymyryme, imehnõ amoreparyhtao roropa oya xine, aomipona toto ehtohme orẽpyrahxo exĩko matose Ritonõpo poe. Kure oritorỹko roropa Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.
20 — Etatoko pahne, parixeu tõ Ritonõpo omiry omipona sã toh mã repe. Yrome aomipona nymyry pyra mã toto. Mokaro saaro Moeze omihpyry poko amorepatõkõ mana. Yrome mokaro sã rokẽ awahtao xine omõpyra matose Ritonõpo esaka. Zae awahtao xine rokẽ omõnõko matose Ritonõpo esaka.

Imehnõ zehno ehtoh poko

21 — Ynara tykase Moeze atamurukomo a: "Imehnõ onetapara ehtoko. Imepỹ totapase oya xine ahtao aarotorỹko toh mana terekatu a oetapapotohkõme roropa," tykase Moeze Ritonõpo poe.
22 Yrome ywy oya xine ynara ãko ase, imehnõ zehno awahtao xine okurohtao xine toto etapãko sã matose. Morara awahtao xine awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Imepyny a: "Popyra rokẽ mase," karyhtao oya xine kure oekarorykomo terekatu a. Imepyny a: "Rowohpe mase," karyhtao oya xine kure apotoimo htaka aaroporykomo. Morara exiryke omi rypyry poko pyra ehtoko ipunaka.
23 Mame onekarorykõ tonehse oya xine ahtao Ritonõpo Tapyĩ taka Ritonõpo a ekarotohme, onekaropyra ehtoko aporo imepỹ ozehno xine exiry waro awahtao xine.
24 Oturutatoko aporo ozehnotokomo a. Zae pyra oehtopõpyrykõ ekarotoko eya ozehno xine pyra aehtohme ropa. Moromeĩpo ytotoko ropa Ritonõpo Tapyĩ taka ropa onekarorykõ ekarotohme eya.
25 — Axĩ ke azahkuru toehse awahtao xine osenetupuhtoko. Ekorokapotoko roropa axiny Ritonõpo ẽpataka ytopyra ro awahtao xine. Sero nono po imepỹ aarorykõ se ahtao terekatu a mokyro maro kure oturutoko aaropyra xine ahtao ro terekatu a. Mame otarame aaropyra xine ekurehnõko mana kure tõturuse imaro oexirykõke. Mãpyra popyra tõturuse awahtao xine imaro terekatu a arotorỹko mana. Ohxirotorỹko roropa mana. Morarame terekatu roropa oekarotorỹko mana soutatu a, oẽmapotohkõme ãpuruhpyry taka.
26 Moro taka tomõse awahtao xine, etatoko pahne, okynã matose moro ao, terekatu nepehmapory epehmãko matose emero porehme.

Imehnõ nohpo poko ehtoh poko

27 — Moeze omihpyry ynara ãko: "Imehnõ nohpory poko pyra ehtoko. Imehnõ nio tõ poko pyra ehtoko," ãko. Moro tymeropose Ritonõpo a pake.
28 Yrome ynara ãko ase oya xine, nohpo eneryhtao oya xine, ipoko openetarykohtao, pake iirypyryme toehse matose imaro se toehse oexirykõke okurohtao xine. Popyra moro Ritonõpo a mana.
29 Tomeseke ehtoko õsenetupuhtohkõ poko zae rokẽ õsenetupuhtohkõme, zae rokẽ oehtohkõme roropa, iirypyryme pyra oehtohkõme. Oenuru pokoino apotunuru wino iirypyryme awahtao xine, moro enuru toutoko, ipahtohme. Kurehxo oya xine exiry õkokõ

kyryry tomapose ahtao oorypyrykõ rumekatohme, amarokõ omõtohme Ritonõpo esaka. Popyrahxo mã oya xine õmomyrykõ apotoimo htaka.
30 Mame oemary pokoino apotunuru wino iirypyryme awahtao xine, ihkohtoko emapotohme. Kurehxo mã oya xine toiro oemarykõ tyhkohse ahtao, oorypyrykõ rumekatohme oya xine õmõtohkõme Ritonõpo esaka. Popyrahxo mã õmomyrykõ apotoimo htaka.

Typyty rumekary poko inio a
(Mateu 19.9; Maku 10.11-12; Ruka 16.18)
31 — Pakatokõ omihpyry waro roropa matose nohpo rumekary poko. Ynara tykase toto: "Opyxiãkõ rumekary se awahtao xine pape imerotoko, opyxiãkõ rumekary poko oya xine," tykase toto pake.
32 Yrome ynara ãko ase oya xine, opyxiãkõ rumekaryhtao oya xine imehnõ poko pyra ynororo ahtao mokyro rĩko matose iirypyryme. Imepỹ pytyme toehse ynororo ahtao iirypyryme exĩko mana. Morararo imepỹ orutua imaro toehse ahtao, iirypyryme exĩko roropa ynororo opokoino xine.

Tõmipona ehtoh poko
33 — Ynara totase oya xine pakatokõ omihpyry: "Ritonõpo riryhtao oya xine oenenekõme imehnõ onenekunohpyra ehtoko," kary totase oya xine.
34 Yrome ywy ynara ãko ase oya xine, Ritonõpo onesehtopyra ehtoko oenenekõme. Kapu onykohmara ehtoko roropa oenenekõme Ritonõpo esaryme exiryke.
35 Nono onyripyra ehtoko roropa oenenekõme Ritonõpo pupuru esaryme exiryke. Jerusarẽ onesehtopyra ehtoko roropa oenenekõme tuisa konõto esaryme exiryke.
36 Oupuhpyrykõ onyripyra ehtoko roropa oenenekõme oupuhpyrykõ tyorõmary waro pyra oexirykõke. Oũsetykõ karimutume ahtao xinukutume tyriry waro pyra matose. Xinukutume ahtao karimutume tyriry waro pyra roropa matose.
37 Naeroro: "Ỹ," kahtoko rokene. "Arypyra," kahtoko roropa. Mãpyra morohne tymotyẽkase oya xine ahtao ryhtãko matose. Ajoajohpe exĩko matose joroko tamuru omi poe.

Emỹpopyra exiry poko
(Ruka 6.29-30)
38 — Ynara totase oya xine pakatokõ omihpyry: "Imepỹ tonukase oya xine ahtao oenukatorỹko roropa mã toto emetakame. Morararo, imepỹ zery tytahkase oya xine ahtao ozerykõ roropa oũko toh mana," me totase oya xine.
39 Yrome ynara ãko ase oya xine, tyyryhmase awahtao xine, oryhmahpõkõ onyryhmara ehtoko, onemetakãmara ehtoko. Oẽpatapihmorykohtao osẽpatapihmopotoko rokene osetatoro.
40 Mame imepỹ ometỹkõ apoiry se ahtao ometỹkõ kurã ekarotoko eya.
41 Morarame soutatu ynara karyhtao oya xine: "Sẽ ipuimako morotona kuakorehmako," karyhtao oya xine, mokyro akorehmatoko itamurumehxo.
42 Mame imepyny a ynara karyhtao oya xine okyryrykõ poko: "Sẽ se ase," karyhtao oya xine ekarotoko eya. Mame imepyny a: "Sẽ se ywy axĩtao rokene," karyhtao oya xine, ekarotoko roropa eya.

Nupunato kuepekõkara enery poko kyya xine
(Ruka 6.27-28,32-36)
43 — Ynara kary roropa totase oya xine pakatokõ omihpyryme: "Oekyrykõ pyno ehtoko. Yrome oekyrykõ kara pyno hkopyra ehtoko," katopõpyry totase oya xine.
44 Yrome ywy ynara ãko ase oya xine, oekyrykõ kara pyno roropa ehtoko. Oryhmarykohtao eya xine oturutoko toto poko Ritonõpo a,
45 Omy kapuaõ poenõme oehtohkõme. Ynara exiryke, xixime tyrĩko Ritonõpo mana iirypyrymãkõ pona, kurãkõ pona roropa, enara. Morararo konopo enehpõko Ritonõpo mana kurãkõ pona, iirypyrymãkõ pona roropa, enara.
46 Oekyrykõ pyno rokẽ awahtao xine oty kara Ritonõpo mana. Moro pokoino oepehmara xine Ritonõpo mana kurã ke. Iirypyrymãkõ morararo, tyekyrykõ pyno toh mana. Oepekõkara pyno ehtoko roropa.
47 Mame oekyrykõ rokẽ omiroryhtao oya xine oepekõ maro, otãto kure Ritonõpo rĩko matou morara awahtao xine? Ritonõpo waro pyra exiketõ morararo, tyekyrykõ maro kure oturũko toh mana.
48 — Omykõ kapuaõ kure nymyry mana. Imehnõ pyno mana. Morara exiryke, ipoenõme oexirykõke, isã ehtoko, imehnõ pyno ehtoko, tykase Jezu typoetory tomo a.

6

Imehnõ akorehmary poko kyya xine

1 — Ritonõpo eahmaryhtao oya xine imehnõ rãnao rokẽ pyra eahmatoko. Imehnõ
neneryme rokẽ Ritonõpo eahmaryhtao oya xine otarame, “Kure mase,” ãko oenenanõkõ
mã repe. Yrome tynekarory kurã onekaropyra Ritonõpo oya xine mana. “Pake topehmase
sã matose ahno tomo a,” ãko Ritonõpo oya xine mana.
2 — Morara exiryke tymõkomokãkara akorehmaryhtao oya xine tokare pyra sã rokẽ
akorehmatoko toto. Ajohpãkõ sã pyra ehtoko. Ajohpãkõ tymõkomokãkara akorehmãko
tonesẽme rokẽ mã toto, oximõtoh tao roropa imehnõ zuromatohme tyya xine repe. “To!
Kure mase,” kary etary se toexirykõke imehnomo a morara ãko mã toto. Etatoko pahne,
mokaro kure exiry topehmase pake. Onepehmazomopyra kurã ke Ritonõpo ekurehnõko
mana.
3 Imehnõ akorehmaryhtao oya xine tokare pyra akorehmatoko toto.
4 Mame zuaro pyra imehnõ mana. Yrome Omykõ kapuaõ oenetorỹko mana. Imeĩpo kurã
ke oepehmatorỹko mana, tykase Jezu eya xine.

Ritonõpo maro kuotururukomo
(Ruka 11.2-4)

5 — Mame Ritonõpo maro õtururukohtao ajohpãkõ sã pyra ehtoko. Xikihme owõnõko
mokaro mana, oximõmãkõ rãnao, jarao roropa osema tao tõturutohkõme Ritonõpo maro
repe. Etatoko pahne, mokaro pake topehmase sã mã toto.
6 Mame Ritonõpo maro õtururukõ se awahtao xine ynara rokẽ ehtoko. Oesaka xine
omõtoko, nyhtoh taka. Apurutoko roropa, õturutohkõme Omykõ kapuaõ maro. Ritonõpo
onenepyra matose repe, yrome oenetorỹko ynororo mana. Mame kurãkõ ekarõko oya xine
mana, kure oenerykõke toiroro awahtao xine.
7 — Morarame õtururukohtao Ritonõpo maro otomose oturupyra ehtoko. Ritonõpo waro
pyra exiketõ sã pyra ehtoko. Mokaro ynara ãko: “Otarãme otomose kuotururukohtao
kuetatorỹko Ritonõpo mana,” ãko toh mã repe.
8 Naeroro mokaro sã pyra ehtoko. Ritonõpo omykõme exiryke emero zuaro mana. Ise
oehtohkõ waro roropa mana onekaropopyra ro awahtao xine.
9 Imaro õtururukohtao, ynara kahtoko eya:
“Papa Kapuaono, kure oriry se ynanase.
10 Emero oenetuputyry se ynanase.
Yna akorehmako sero nono po,
õmipona yna ehtohme ipunaka,
õmipona kapuaõkõ ehtoh samo.
11 Seroae yna zoty ekaroko yna a.
12 Yna rypyry roropa ikorokako Papa,
yna ryhmahpõkõ rypyry korokapory sã yna a.
13 Yna ewomako, iirypyryme yna onyripyra joroko tamuru ehtohme,”
kahtoko Ritonõpo a.
14 — Ynara exiryke, popyra orirykohtao imehnomo a, yrome mokaro rypyry korokapory-
htao oya xine Ritonõpo a, oorypyrykõ roropa korokãko Ritonõpo mana.
15 Yrome imehnõ rypyry korokapory se pyra awahtao xine, oorypyrykõ onykorokara
ekurehnõko Omykõ kapuaõ mana.

Amotyryae rokẽ kuotukurukomo Ritonõpo poko kuehtohkõme
16 — Mame Ritonõpo maro õtururukohtao yronymyryme otuhpyra ehtoko aporo. Os-
ekãtopyra roropa ehtoko otuhpyra oexirykõ poko. Ajohpe emynyhmaketõ sã pyra ehtoko.
Otuhpyra mã toto Ritonõpo maro tõturutohkõme repe imehnõ neneryme rokene, otuhpyra
toexirykõ waro imehnõ ehtohme. Etatoko pahne, pake topehmase sã mokaro, imehnomo
a enetopõpyry ke rokene.
17 Yrome otuhpyra awahtao xine osẽkurikatoko ro. Oũsetykõ ekurinatoko ro.
18 Morara awahtao xine imehnõ oenetupuhpyra xine mana otuhpyra oexirykõ poko.
Omykõ rokẽ zuaro mana. Onenepyra matose repe, yrome ynororo oenetorỹko mana.
Morarame emero eneryke tyya kurãkõ ekarõko oya xine mana tãkye oehtohkõme.

Tymõkomokã sã kuehtohkõme kapu ao
(Ruka 12.33-34)

19 — Ritonõpo nekarory kurã se ehtoko. Sero nono po tuhke tineru tõkehko anãnonohpyra
ehtoko. Tanonohse oya xine ahtao ryhtãko mana ahkyryxitãko. Nuko tõkehko roropa
iiryhmãko mana. Omato roropa ematonanohnõko mana.
20 Kurehxo Ritonõpo a omõkomorykõ kurãkapory oya xine kapu aka. Moero mã
omõkomorykõ mã ahkyryxitara. Moroto nuko onenahpyra mana. Omato roropa onema-
tonanohpyra mana moero ahtao.

21 Senohne poko omõkomorykõ poko rokẽ õsenetuputyrykohtao taro se rokẽ exĩko matose.
Yrome kure Ritonõpo maro ehtoh poko õsenetuputyrykohtao myaro oytorykõ se exĩko
matose.

Saereme sã ehtoh poko kukurohtao xine
(Ruka 11.34-36)

22 — Kuokokõ ezurume sã kuenurukõ mana. Kure oenurukõ ahtao, saereme osenuhmãko
matose. Zae ehtoh poko õsenetuputyrykohtao saerehkane ao sã matose.
23 Yrome oenurukõ popyra toehse ahtao osenuhmara exĩko matose. Xinukutume sã oya
xine exĩko mana. Moro saaro oorypyrykõ poko openetarykohtao xinukutume sã exĩko
okurohtao xine mana. Kurãkõ enetupuhnõko matose popyra. Popỹ enetupuhnõko matose
kure samo. Enara.

Tosẽke kuehtohkõ poko, Ritonõpo ke rokene
(Ruka 16.13; 12.22-31)

24 — Asakoro tosẽke exiry tupime mana. Ynara exiryke toirõ pyno awahtao xine imepỹ
se hkopyra exĩko matose mokyro pokoino. Mokyro maro oerokurukõke imepỹ maro
oerokurukõ se pyra roropa exĩko matose. Morararo Ritonõpo poetoryme awahtao xine
tyorõ onyripyra matose oesẽkõme, Ritonõpo poetoryme oexirykõke.
25 — Morara exiryke ynara ãko ase oya xine, torẽtyke pyra ehtoko arypyra oehtohkõ poko,
õtykõ se oehtohkõ poko roropa õkurukõ se oehtohkõ poko roropa, enara. Ometỹkõ poko
roropa torẽtyke pyra ehtoko. Ritonõpo poe taro matose sero nono po. Õtykõ motye kuhse
matose Ritonõpo a. Ometỹkõ motye kuhse roropa õkokõ mana eya.
26 Etatoko pahne, torõ tõ ytoytõko rokene. Tỹkyryrykõ anarykara toto. Tynapyrykõ
onẽmara roropa mã toto ẽ aka ikurãkatohme. Omykõ kapuaõ toto pyno mana. Yrome torõ
tõ motye kuhse opyno xine Ritonõpo mana.
27 Torẽtyke awahtao xine oorikyrykõ poko, orihnõko ro matose. Oorikyrykõ se pyra
matose repe, yrome orihnõko ro matose. Naeroro oty katohme pyra mã torẽtyke exino.
28 — Kamisa poko torẽtyke pyra ehtoko roropa. Onahpoty ekuru enetoko. Erohpyra
onahpoty ekuru mana kamisa riry poko, tupõ riry poko, enara.
29 Yrome kure potu mã ekuru, Saromão zuponỹpyry kurã motye kuhse kure ona ekuru
mana.
30 Ritonõpo ona Rihpõ mokyro. Axĩ onahpoty ahtanohpõko mana, ahtanohpory se tahtao.
Yrome axĩ orihnõko ropa mana onahpoty. Axĩ roropa enahnõko mana apoto ke tyahkase
ahtao. Morararo oupõkõ riry tupime pyra Ritonõpo a. Onahpoty pyno toexiry motye opyno
xine toexiryke pitiko rokẽ tonetuputyryhtao ro oya xine.
31 Morara exiryke torẽtyke pyra ehtoko. Ynara kara ehtoko: “Onokyhxo keh joh ekarõko
nae?” kara ehtoko. “Onokyhxo keh johme nae?” kara roropa ehtoko. “Onokyhxo keh
jokuru enehnõko roropa nahe?” kara ehtoko. “Oty ke roropa ymetỹ epekahnõko hano?”
kara roropa ehtoko. Oserẽtykyro pyra ehtoko morohne poko. Tuenikaro rokẽ ehtoko.
32 Otytyko poko penetãko Ritonõpo waro pyra exiketõ roropa mana. Yrome Ritonõpo
awaro xine mana. Omise oexirykõ waro mana.
33 Morara exiryke osemazuhme Ritonõpo poko openetatoko oesẽkõme aehtohme,
aomipona oehtohkõme roropa yronymyryme, morara se Ritonõpo exiryke. Mame senohne
emero ekarõko oya xine mana.
34 Morara exiryke, torẽtyke pyra ehtoko. “Otara exĩko nae kokoro?” kara ehtoko.
Ritonõpo opynanohtorỹko mana kokoro rokene. Naeroro oehtohkõ onymotyẽkara ehtoko.
Torẽtyke pyra ehtoko. Enara.

7

Imehnõ onekaropyra ehtoko popyra
(Ruka 6.37-38,41-42)

1 — Imehnõ onykerekeremara ehtoko okerekeremara xine roropa Ritonõpo ehtohme.
2 Ynara exiryke imehnõ pokõnopyryhtao oya xine, opokõnohtorỹko roropa Ritonõpo mana,
imehnõ pokõnopyry sã oya xine. Kure imehnõ riryhtao oya xine, kure oritorỹko roropa
Ritonõpo mana. Yrome popyra toto riryhtao oya xine, popyra oritorỹko roropa Ritonõpo
mana.
3 Otarãme imepỹ mã iirypyryme pitiko rokẽ repe. Wewe akumuru pitiko enuru ao
exikety sã mana. Yrome oorypyrykõ pitiko rokẽ pyra mana, wewe konõto onu ao exikety
sã mana. Morara awahtao xine imehnõ rypyry enẽko rokẽ matose. Yrome oorypyrykõ
onenepyra amarokomo.

4 Imehnõ kerekeremaryhtao oya xine otarame ynara ãko matose eya xine: “Wewe
akumuru pitiko moro oenuru ao. Ouxi,” ãko matose repe. Yrome oenurukõ ao roropa
wewe konõto exiry waro pyra matose.
5 Onekunohto rokẽ matose. Osemazuhme aporo wewe konõto toutoko oenurukõ ae.
Moromeĩpo kure osenuhmãko matose. Imepỹ enuru ae wewe akumuru oũko ropa matose
kure õsenuhmarykõke. Moro saaro osemazuhme oorypyrykõ irumekatoko. Moromeĩpo
kurehxo imehnõ akorehmãko matose, iirypyrykõ rumekapory poko. Enara.
6 — Ritonõpo nekarohpyry kurã onekaropyra ehtoko etary se pyra exiketomo a. Kaikuxi
sã rokẽ mã toto. Naeroro eya xine onekaropyra ehtoko ozehno xine toto exiryino,
oryhmarykõino roropa eya xine. Poinokoimo sã roropa mã toto. Kasuru kurã onekaropyra
sytatose poinokoimo a. Tokarose eya xine ahtao onenahpyra mã toto itũtũmãko rokẽ mã
toto. Morararo Ritonõpo omiry ekaroryhtao ise pyra exiketomo a ahnikatohme rokẽ mã
apoĩko toto. Naeroro ise pyra exiketomo a otuhparo pyra ehtoko toiparo rokẽ ãkĩtarykõino.

Ekaropotoko, zupitoko, ikohmatoko
(Ruka 11.9-13)

7 — Oturukehpyra ehtoko Ritonõpo a. Ekaropotoko eya. Mame onekaropohpyrykõ
ekarõko mã oya xine. Axĩ pyra onekaropohpyrykõ ekaroryhtao penekehpyra ehtoko.
Otyro zupine sã oturukehpyra ehtoko. Moromeĩpo kurãkõ ekarõko Ritonõpo mã oya xine.
Etapuruhmakapone sã ehtoko. Moromeĩpo etapuruhmakãko mana.
8 Ynara exiryke kurãkõ ekaroporyhtao Ritonõpo a ekarõko oya xine mana. Ise oehtohkõ
zupiryhtao oya xine ekarõko oya xine mana. Ãpuruhpyry etapuruhmakaporyhtao oya xine
etapuruhmakãko roropa mana.
9 Typoenõkamo, etatoko pahne. Opoenõkomo a: “Wyi se ase,” karyhtao oya xine topu
onekaropyra matose eya xine.
10 “Papa, omise ase,” karyhtao oya xine, okoi onekaropyra matose eya xine.
11 Iirypyryme matose repe, yrome kurãkõ ekarory waro matose opoenõkomo a. Kure
kuhse mã Papa Kapuaono. Naeroro otyro kurã ekarõko oya xine mana ekaroporyhtao eya.
12 — Imehnomo a kure orirykõ se matose. Naeroro imehnõ roropa kure tyritoko kure
orirykõ se oehtohkõ samo. Morara awahtao xine Moeze omihpyry omipona roropa
matose. Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry omipona roropa matose.

Omõtoh pitiko
(Ruka 13.24)

13 — Asakoro osema sã kuosenetupuhtohkõ mana. Ritonõpo omipona ehtoh osema pitiko
ae ytotoh sã mana, tupimã ae ytotoh samo. Yrome moro ae rokẽ ytotoko. Ynara exiryke
Ritonõpo osenetuputyry ae pyra awahtao xine tyoro ae ytoketõ sã matose, zumo ae ytoketõ
samo. Moro ae ytoketõ mã etuarimaketõ esaka ytõko. Tuhke roropa moro ae ytoketõ mana.
14 Yrome zumõkara ae ytoketõ orihpỹme exĩko mã toto. Tuhke hkopyra moro ae ytoketõ
mana.

Epery zoko kure ehtoh waro sytatose epery eneryke kyya xine
(Ruka 6.43-44)

15 — Tomeseke ehtoko ajoajohpãkõ poko. Oenekunopyrykõ se mã toto Ritonõpo esaka
omõpyra oehtohkõme.
“Urutõme ase Ritonõpo poe,” ãko toh mã repe. Yrome ajohpe rokẽ mã toto. Toto eneryke
kaneru sã kure toto ekarõko matose repe. Yrome ikurohtao xine kaikuxi tamuru sã imehnõ
ryhmary se mã toto. Imehnõ mõkomory apoiry se roropa mã toto.
16 Ajohpe toto exiry waro exĩko matose toto nyriry eneryke oya xine. Otyro sã mã toto.
Omoxino zoko uwame eperytara mana, morararo ãtaryka zoko mã fikume eperytara mana.
Toperyme rokẽ eperytãko mana.
17 Kure otyro zoko ahtao kure eperytãko mana. Mãpyra popyra zoko ahtao, popyra
eperytãko roropa mana.
18 Otyro zoko kure ahtao popỹ ke eperytara mana. Morararo otyro zoko popyra ahtao
kurã ke eperytara mana.
19 Mame otyro zoko popyra ahtao akohnõko mã toto popyra eperytaryke. Apoto htaka
ipahnõko mã toto.
20 Morohne saaro mã ajohpe exiketomo. Ajohpe toto exiry waro exĩko matose toto rypyry
eneryke oya xine.

“Awaro xine exipitopyra ase,” kary poko
(Ruka 13.25-27)

21 — "Jesẽme mase Jezu," kananõ mã ypoetoryme exĩko Papa Kapuaõ omipona toto ahtao.
Yrome: "Yna esẽme mase, yna esẽme mase," kananõ mã ypoetoryme pyra mã toto Papa
Kapuaõ omipona pyra toto ahtao. Ritonõpo esaka ytopyra aomipona pyra exiketõ mana.
22 Mame sero nono põkõ apiakatoh toehse ahtao tuhke ynara ãko ya mã toto: "Tamuxi
Jezu, õmiry omi poe Ritonõpo omiry ynanekaroase imehnomo a. Õmiry omi poe roropa
joroko tõ ynanutũtanohpoase imehnõ ae. Kurãkõkara ynanukurãkase roropa õmiry omi poe,"
ãko toh mã repe ya.
23 Mame ynara ãko ase eya xine: "Awaro xine pyra ase ipunaka. Ytotoko taroino.
Oorypyrykõ poko rokẽ matose," ãko ase eya xine.

Tapyi rihpõkõ asakoro mana
(Ruka 6.47-49)

24 — Morara exiryke jomiry etaryhtao oya xine, jomipona awahtao xine roropa, tuaro
exĩko matose. Imepỹ tuaro exikety sã matose. Tuaro exikety a tytapyĩ tamose tũporẽ po.
25 Mame konopo toehse itamurume. Tuna tukumase. Mame tyryrykane konõto tooehse,
jamihme tapyi pokona tooehse. Yrome tapyi onemara, kure tyrise exiryke tũporẽ po.
26 — Yrome jomiry etananõ jomipona pyra toehse ahtao tuenikaro sã exĩko toh mana.
Imepỹ tuaro pyra exikety sã roropa exĩko toh mana. Tytapyĩ tyrise eya isawã po repe.
27 Mame konopo tooehse itamurume. Tuna tukumase roropa. Mame itapyĩ tomase
tyryrykane a nakuaka. Tuna a tarose tapyi, tykase Jezu eya xine.

Orẽpyra Jezu ehtopõpyry
28 Morarame tõturukehse Jezu ahtao tõsenuruhkase toto tamorepatopõpyrykõ poko Jezu a.
29 Moeze omihpyry poko amorepatõkõ sã pyra Jezu namorepatoh kynexine, tuaro
toexiryke.

8

Ipũ imotahpyry kurãkatopõpyry Jezu a
(Maku 1.40-45; Ruka 5.12-16)

1 Morarame Jezu tyhtose ropa ypy poe. Mame imoihmãkõ toytose imaro.
2 Mame imepỹ toytose tupũ motaryke eya. Tosekumuru po typorohse Jezu ẽpataka. Ynara
tykase eya:
— Jukurãkary se awahtao jukurãkary waro mase, tykase eya.
3 Mame tomary ke Jezu a tapose.
— Ỹ, okurãkary se ropa ase. Kure exiko ropa, tykase eya. Mame axĩ mokyro pũ totyhse
ropa.
4 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Etako ke, topoh rokẽ ytoko aporo Ritonõpo maro oturukety a. Osekãtopyra exiko
aporo. Eya rokẽ osenepota. Moromeĩpo Moeze omihpyry omi poe onekarory ekarota eya
jahkatohme, okurãkatopõpyry ropa waro imehnõ ehtohme, tykase Jezu eya.

Sajẽtu poetory kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Ruka 7.1-10)

5 Morarame Jezu toytose Kapanaũ pona. Eporehkasasaka tahtao tõseporyse toto romano
maro, sajẽtumã maro. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Kuakorehmako, ajohpãme samo.
6 Ypoetory kure pyra ipunaka mana, ytapyĩ taono. Ytoytopyra toehse ynororo. Tohrame
rokẽ mana. Takarah ãko mana itamurume, tykase ynororo Jezu a.
7 — Ỹ, tykase Jezu. — Ytõko ase amaro atapyĩ taka ikurãkase, tykase eya.
8 Yrome ynara tykase ynororo Jezu a:
— Arypyra, kure mase. Popyra rokẽ ase. Typatakẽme pyra roropa ase. Ytopyra exiko
ytapyĩ taka. Õmiry ke rokẽ ypoetory kurãkary waro mase.
9 Ywy roropa tosẽke ase, Kapitão tomo. Typoetoke roropa ase, soutatu tomo. "Ytoko,"
karyhtao ya soutatu tomo a, ytõko mã toto. Mame imepyny a: "Osehko," karyhtao ya
oehnõko mana. Ypoetory a roropa: "Senohne tyriko," karyhtao ya, tyripohpyry rĩko mã
toto. Moro saaro mase. Õmiry ke kurãkõkara kurãkary ropa waro mase, tykase ynororo Jezu
a.
10 — To! tykase Jezu morara kary etaryke tyya. Mame ynara tykase Jezu imoihmãkomo a:
— Etatoko pahne, mose juteu kara. Yrome jenetupuhnõko nase yronymyryme. Ipanõ
onenepitopyra ywy taro juteu tõ rãnao.
11 Etatoko pahne, tuhkãkõ mã oehnõko xixi tũtatoh wino, xixi omõtoh wino roropa
Ritonõpo esaka. Aparão tõ maro otuhnõko mã toto, Izake maro, Jako maro, enara.

12 Yrome tuhkãkõ toahmase roropa repe. Yrome omõpyra mã toto Ritonõpo esaka. Xinukutumao exĩko mã toto tomase toexirykõke. Moro ao xitãko mã toto, atasamãko. Kui kui ãko mã toto tãtasamaryme.
13 Mame ynara tykase Jezu sajẽtu a:
— Ytoko ropa atapyĩ taka. Tonetupuhse oya jexiryke opoetory nekurãka ropa.
Mame toytose ropa ynororo tytapyĩ taka. Mame typoetory tonese eya. Pake toekurãkase ropa kynexine Jezu omi poe.

Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Maku 1.29-34; Ruka 4.38-41)
14 Morarame Jezu toytose ropa Peturu tapyĩ taka. Moroto Peturu merenoty tonese Jezu a kure pyra. Oxirohnõko kynexine, tohrame.
15 Mame tomary ke mokyro tapose Jezu a. Axĩ kynoxirohkehne ynororo. Mame kynowõne ropa tonahsẽ ritohme, Jezu napyry ritohme.
16 Morarame kokonie pukuro jorokohpã kõ tonehse tuhke imehnomo a, Jezu a. Mame tõmiry ke joroko tõ tutũtanohpose ropa eya mokaro ae. Kurãkõkara, tukurãkase ropa eya porehme.
17 Morohne tyrise Jezu a pake urutõ omihpyry ae ro, Izaja omihpyry ae ro. Ynara tymerose Izaja a pake: "Tamoreme kure pyra kuehtohkõ kurãkãko mana. Tamoreme kukurãkatorỹko roropa mana," tykase pake Izaja Ritonõpo nymenekahpyry poko. Morara katopõpyry ae ro kurãkõkara tukurãkase ropa Jezu a.

Jezu maro toexiry se aehtyamo
(Ruka 9.57-62)
18 Mame imoihmãkõ eneryke tyya, ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Ehmaropa ikuhpo mõpozakoxi, tykase.
19 Mame Moeze omihpyry poko imehnõ amorepane tooehse Jezu a oturuse. Ynara tykase ynororo:
— Jytory se ase amaro emero rokẽ pata pona, atamorepary se jexiryke. Orumekary se pyra roropa ase jũme, tykase ynororo.
20 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Oetuarimary zuno pyra hma ymahro? Onokyro tõ tosake mana. Torõ tõ roropa, tosake toh mana. Yrome Kapu ae Ayhtohpyry tytapyike pyra mana, tosake pyra taro, tykase Jezu eya.
21 Imepỹ Jezu maro atamorepakety kynexine. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Ajohpãme sã ytoxi aporo papa tapyĩ taka. Tamuhpõme toehse mã ynororo. Mame toorihse ynororo ahtao oehnõko ropa ase, tonẽse ahtao roropa amaro jytotohme, tykase ynororo Jezu a.
22 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Toipe orihnõko exino mana. Mame toorihse ahtao imehnõ zonẽnõko mana epẽpyry tomo. Yrome omoro rokẽ eropa ymaro, tykase Jezu eya.

Tyryrykane mynyhpãkatopõpyry poko Jezu a
(Maku 4.35-41; Ruka 8.22-25)
23 Morarame Jezu tõtyrise kanawa aka, ipoetory tõ roropa tõtyrise imaro.
24 Mame okynã pyra tyryrykane konõto tooehse itamurume, ikuhpo akuotyryhtao eya xine, poh tykase roropa itamurume kanawa pona. Yrome Jezu nyhnõko kynexine kanawa ao.
25 Axĩ ipoetory tõ toytose eya, tõpakase ynororo eya xine:
— Jezu, yna ipynanohko! Nerỹko sytatose! tykase toto.
26 — Oty katoh oserehnõko matou? Jenetupuhpyra ro hmatou? tykase eya xine Jezu. Mame towõse ynororo. Ynara tykase tyryrykane a, pohkane a roropa:
— Omynyhpãko, tyryry kara exiko, tykase. Mame axĩ tyryry kara toehse. Pohkara roropa toehse. Mynytyme konõto rokẽ toehse.
27 Mame imarõkõ tõsenuruhkase:
— To! Imehxo mose nase. Tyryrykane aomipona nymynyhpãno. Pohkane roropa nymynyhpãno aomi poe, tykase toto.

Jorokohpã kõ kurãkatopõpyry poko Jezu a
(Maku 5.1-20; Ruka 8.26-39)
28 Morarame tuna ehpikoxi Jezu toeporehkase, ikuhpo ehpikoxi. Moroto Katara põkõ esary kynexine. Mame okepy esary poe asakoro jorokohpã kõ toytose Jezu a. Zehnotokõ kynexine. Mokaro eneryke tyya xine, imehnõ tõserehse. Ytopyra toehse toto moro esemary ae.

29 Mame kui tykase toto jorokohpã komo Jezu eneryke tyya xine.
— Oty kase moehno Ritonõpo mũkuru? Yna htomase moehno? Atapiakatoh po pyra ro nase, tykase toto Jezu a.
30 Mame moe pyra poinokoimo tõ kynexine. Tuhke toh kynexine otuhnõko.
31 Ynara tykase joroko tõ Jezu a:
— Yna aroporyhtao oya, poinokoimo aka yna aropoko, tykase toto Jezu a.
32 Mame:
— Ytotoko, tykase Jezu eya xine. Morara exiryke toytose toto ahno ae poinokoimo aka. Mame poinokoimo tõ axĩ toytose ypy poe ikuhpo kuaka. Moro kuaka tyneryse toto.
33 Mame poinokoimo erasẽpyã toytose pata pona tururume. Moroto tõturuse toto imehnõ netaryme. Tynenehpyrykõ tokarose imoihmãkomo a. Ahno ae joroko tõ tũtatopõpyry poko turuse toto.
34 Morara exiryke pata põkõ tuhke toytose Jezu enese. Mame Jezu tonese tyya xine ahtao:
— Ytoko ropa taroino yna esae ajohpãme samo, tykase toto eya.

9

Pakaihkapỹ kurãkatopõpyry Jezu a
(Maku 2.1-12; Ruka 5.17-26)

1 Mame Jezu tõtyrise ropa kanawa aka. Mame ikuhpo takuohse ropa, tosaka toytose ropa, pata pona.
2 Mame pakaihkapỹ tonehse imehnomo a etueh tapoe. Jezu jamitunuru waro toexirykõke, Ritonõpo mũkurume Jezu tonetupuhse tyya xine exiryke kurãkara tarose eya xine. Mame toto a tonetuputyry eneryke tyya, ynara tykase Jezu ytoytopyny a:
— Enaromyra exiko aimo. Oorypyry korokãko ropa ase, tykase Jezu eya.
3 Mame morara kary etaryke tyya xine ynara tykase Moeze nymerohpyry poko amorepatõkomo:
— Mose zae pyra mana, Ritonõpo poenohnõko rokẽ mana, tykase toto Jezu poko.
4 Yrome mokaro a typoihtory waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase ynororo:
— Juaro pyra oexirykõke ykerekeremãko matose okurohtao xine.
5 Ynara kary mã tupime pyra Ritonõpo a, yrome oya xine tupime mana: “Aimo, oorypyry korokãko ase,” kary tupime oya xine mana, ynara kary roropa: “Owõko ropa ytoytoko,” kary. Morara kary tupime oya xine mana ahnome rokẽ oexirykõke.
6 Yrome ya asakoro ro tupime pyra mana Kapu ae Ayhtohpyryme jexiryke. Iirypyrymãkõ rypyry korokary waro ase. Naeroro yjamitunuru enepõko ase oya xine. Mose kurãkãko ropa ase onenerykõme iirypyry korokary waro jexiry waro oehtohkõme, tykase Jezu eya xine. Mame ynara tykase ynororo ytoytopyny a:
— Owõko ropa. Awãty anỹko. Ytoko ropa atapyĩ taka, tykase Jezu ytoytopynỹpo a.
7 Mame mokyro towõse ropa axiny. Toytose ropa ynororo tytapyĩ taka kure toehse ropa toexiryke.
8 Mame moro eneryke tyya xine tõserehse toto.
— To! Kure mase Ritonõpo, ajamitunuru tokarose oya exiryke ahno a. Morara exiryke kurãkara tukurãkase ropa eya, tykase toto Jezu poko.

Mateu eahmatopõpyry Jezu a tymaro aytotohme
(Maku 2.13-17; Ruka 5.27-32)

9 Morotoino Jezu toytose ropa. Mame toytose tahtao Mateu tonese eya. Kohrame ynororo kowenu tineru apoitoh tao. Erohkety kynexine kowenu poetoryme. Tineru apoine kynexine imehnõ wino, ekarotohme kowenu a, kowenu tinerũme.
— Ymaro eropa, tykase Jezu eya.
Mame axĩ towõse Mateu. Jezu maro toytose.
10 Mame toytose Jezu Mateu tapyĩ taka otuhse. Moroto tuhke Mateu epe tõ kynexine, kowenu tinerũ apoinanomo. Tuhke iirypyrymãkõ roropa toytose Jezu a. Moroto ynororo kynexine otuhnõko typoetory tõ maro meza po.
11 Mame iirypyrymãkõ maro Jezu eneryke tyya xine ynara tykase parixeu tõ Jezu poetory tomo a:
— Oty katoh oesẽkõ otuhnõko nah iirypyrymãkõ mahro, kowenu tinerũ poko erohketõ mahro? tykase toto, tõturupose Jezu poetory tomo a.
12 Mame toto omiry totase tyya ahtao toto ezuhne Jezu. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Kure awahtao xine opi warõ se pyra matose. Yrome kure pyra awahtao xine ise matose.

13 Ritonõpo omiry poko otuarõtatoko. Ynara ãko Ritonõpo omiry: “Onekarorykõ ya kure repe, kaneru tõkehko. Yrome imehnõ pyno oexirykõ se nymyry ase,” ãko Ritonõpo omiry. Moro enetuputyryhtao oya xine, joehtopõpyry poko enetupuhnõko roropa matose. Kapu ae tyhtose ywy. Kure exiketõ poko hkopyra ase. Yrome iirypyryme exiketõ pyno ehse oepyase, Ritonõpo poetoryme toto ehtohme, tykase Jezu parixeu tomo a.

Amotyryae rokẽ otuhtoh poko
(Maku 2.18-22; Ruka 5.33-39)

14 Mame João poetory toytose Jezu a oturupose. João kynexine ahno ẽpurihkane. Mame ynara tykase ipoetory tõ Jezu a:

— Oty katoh opoetory tõ otuhnõko kokoro rokẽ nae? Yna reh amotyryae rokẽ otuhnõko ynanase Ritonõpo maro yna otururuke. Morararo parixeu tõ amotyryae rokẽ otuhnõko mã toto kokoro rokẽ pyra, tykase João poetory tomo.

15 Ynara tykase Jezu eya xine:

— Amotyryae rokẽ otuhnõko matose oemynyhmarykõke. Yrome ypoetory tõ ymaro toexirykõke emynyhmara mã toto, tãkye rokẽ toexirykõke. Toorihse jahtao rokẽ emynyhmãko ypoetory tõ mana. Amotyryae rokẽ roropa mã otuhnõko toto toemynyhmarykõke, toorihse jexiryke, tykase Jezu eya xine.

16 — Upo pakato toexihkase ahtao kamisa kasenato ke pyra ipanõ ke rokẽ ixixĩnõko ropa sytatose. Kamisa kasenato ke typitahmase ahtao exihkãko ropa mana itamurumehxo. (Moro saaro atamurukõ omihpyry maro jomiry toximase oya xine ahtao popyra mana. Atae pyra mã jomiry atamurukõ omihpyry maro.)

17 Morararo eukuru ẽme okyno pihpyry tyrise ahtao. Mame eukuru tyrisenã onyripyra sytatose pakato ẽtypyry aka. Pakato ẽtypyry aka tyrise eukuru kasenato ahtao ehmõko mana pakato ẽtypyryme exiryke. Mame eukuru ekuãnõko mana atahnikãko. Eukuru ẽ roropa atahnikãko. Mãpyra eukuru ẽ tyrisenã aka eukuru tyrisenã tyrise ahtao atahnikara mana asakoro ro eukuru, eny, enara. (Moro saaro ynekarohpyry ẽme matose tyrisenã sã toehse oexirykõke,) tykase Jezu eya xine.

Jairu ytotopõpyry Jezu a; Jezu zupõ apotopõpyry nohpo a
(Maku 5.21-43; Ruka 8.40-56)

18 Morara karyhtao ro orutua toytose eya juteu tõ tamuxiry. Typorohse ynororo Jezu ẽpataka tosekumuru po. Ynara tykase eya:

— Jẽxiry reh norihno seromararo. Morara exiryke eropa ymaro ikurãkatohme ropa oya, ẽsemãkapotohme ropa, tykase Jezu a ynororo.

19 Morarame Jezu toytose imaro. Ipoetory tõ roropa toytose.

20 Moroto imoihmãkõ maro imepỹ nohpo kynexine kurãkara. 12me jeimamyry taropose eya kure pyra toexiry poko, munume rokẽ ynororo. Mame kỹtone ynororo Jezu mykapo. Zupõ ehpiry rokẽ tytemuhmase eya.

21 Ynara tykase ynororo tukurohtao: “Zupõ rokẽ tytemuhmase ya ahtao ekurãkãko ropa ase,” tykase ynororo tukurohtao kurãkara.

22 Mame zupõ tytemuhmase eya rahkene. Mame Jezu kynosenuhmane tỹkakoxi, tupõ tytemuhmase exiryke. Ynara tykase ynororo:

— Enaromyra exiko kuku. Tonetupuhse oya jexiryke tukurãkase ropa mase, tykase Jezu eya. Axĩ toekurãkase ropa ynororo. Kure toehse ropa.

23 Morarame Jezu toytose juteu tõ tamuxiry tapyĩ taka. Moroto tuhke ahno tonese eya, rue etonanomo te, xitaketõ roropa tonese eya, enara.

24 Mame ynara tykase Jezu eya xine:

— Otũtatoko taroino emero porehme. Mose orihpyra mana, nyhnõko rokene, tykase. Yrome typoihtopitose eya xine.

25 Mame tutũtase ropa toto emero porehme. Mame toto esahpokoxi Jezu kynomõne aorikyhpyry anỹse ropa emary poko. Mame tõsemãse ropa rahkene.

26 Morarame mokyro ẽsemãkapotopõpyry ropa tokãtose eya xine.

Tonurãkara kurãkatopõpyry ropa poko Jezu a

27 Morotoino Jezu kỹtone ropa. Aytoryhtao tokahmase tonurãkara a. Asakoro kynexine tonurãkara. Mokaro a Jezu tokahmase. Ynara tykase toto:

— Tawi parỹpyry mase. Yna pyno exiko Tawi parỹpyry, tykase toto opore.

28 Mame tapyi taka Jezu tomõse ahtao, mokaro toytose eya, tonurãkara. Ynara tykase Jezu eya xine:

— Okurãkary ropa waro hmatohu ya? Jenetupuhnõko matohu? tykase Jezu eya xine.

— Ỹ, zuaro ynanase, yna kurãkary waro mase. Enetupuhnõko ynanase, tykase toto eya.

29 Morarame toto enuru apone Jezu tomary ke. Ynara kynako eya xine:

— Jenetuputyryke oya xine, okurãkatorỹko ropa ase, tykase Jezu eya xine.
30 Mame toto enuru tukurãkase ropa eya. Kure tõsenuhmase ropa toto. Mame turuse toto
Jezu a. Ynara tykase:
— Etatoko pahne, imehnõ onurupyra ehtoko okurãkatopõpyrykõ ropa poko, tykase Jezu
eya xine.
31 Yrome aomipona pyra toh kynexine. Toytose tahtao xine Jezu tokãtose eya xine emero
pata punero.

Tomirẽkara kurãkatopõpyry poko
32 Morarame toytose ropa toto ahtao, jorokohpã tonehse imehnomo a. Tomirẽkara
kynexine jorokohpano.
33 Mame joroko tutũtanohpose ahtao Jezu a, sekere tykase ropa ynororo. Mame
tõsenuruhkase toto, jorokohpã tukurãkase ropa exiryke eya.
— To! Serara onenepitopyra sytatose Izyraeu tõ esao, tykase toto.
34 Yrome ynara tykase parixeu tõ ipoko:
— Joroko tamuru poe rokẽ jamihme mana. Joroko tamuru poe rokẽ joroko tõ tũtanohpõko
ropa mana ahno ae, tykase toto Jezu poko, ajohpe rokene.

Nupunato imoihmãkõ enetopõpyry poko Jezu a
35 Morarame pata tõ poro toytose Jezu. Morotõkõ tamorepase eya. Toto atamorepatoh
tao tamorepase toto eya Ritonõpo omiry kurã poko, toto esẽme Ritonõpo exiry poko, enara.
Mame emero tukurãkase ropa toh eya.
36 Mame imoihmãkõ eneryke tyya toto pyno toehse ynororo yronymyryme, torẽtyke toto
exiryke. Turumekase sã roropa toexirykõke, kaneru tõ samo, tosẽkãkara samo.
37 Morara exiryke ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Tupito konõto sero ahtao arexi toehkehse sã mana. Erohketõ se rokẽ esẽ mana epery
anỹtohme. Ritonõpo tupime sã moxiã enẽko ase. Toehkehse sã mã toto. Morara exiryke
erohketõ se nase, toto amorepatohme tõmiry poko, typoetoryme toto ehtohme.
38 Naeroro oturutoko tupito esemy a, Ritonõpo a, tõmiry poko imehnõ amorepananõ
enehpotohme, tarõkõ amorepatohme, ipoetoryme toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

10

Jezu nymenekatyã imehnõ amorepananõme, 12mãkomo
(Maku 3.13-19; Ruka 6.12-16)
1 Mame 12mãkõ kohmane Jezu tyya.
— Yjamitunuru ekarõko ase oya xine, joroko tõ tũtanohpotohme ahno ae, kurãkõkara
kurãkatohme roropa, tykase ynororo eya xine.
2 Mokaro 12mãkõ ynara kynexine, Ximão te, zakorony Ãtare roropa. Ximão esety akorõ
Peturu kynexine. Tiaku kynexine zakorõ roropa João. Zepeteu mũkuru Tiaku tõ kynexine,
João maro.
3 Piripe roropa kynexine Patoromeu te, Tome te, Mateu roropa. Kowenu tinerũ apoiry
poko aerokuhpyry Mateu kynexine. Imepỹ Tiaku roropa Aupeu mũkuru kynexine te, Tateu
te,
4 tyorõ Ximão roropa romano kowenu myakãmary poko aerokuhpyry kynexine te, Juta
Ixikariote roropa. Juta mokyro Jezu ewokahpono. Enara kynexine toto.

Typoetory tõ aropotopõpyry poko Jezu a, 12mãkomo
(Maku 6.7-13; Ruka 9.1-6)
5 Mokaro taropose Jezu a, imeimehnõ pata poro, morotõkõ amorepatohme eya xine
Ritonõpo omiry poko. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ytopyra ehtoko, juteutõkara esaka. Samaria põkõ esaka ytopyra ehtoko roropa.
6 Izyraeu tomo a rokẽ ytotoko. Tytahse sã mokaro mana kaneru tõ samo, tosẽkõ
onenetupuhpyra toexirykõke. Inymeropohpyry omipona pyra roropa mã toto.
7 Morara exiryke Ritonõpo omiry poko amorepatatoko toto. Ynara kaxitatoko eya xine:
“Oesẽkõ moe pyra mana. Enetupuhtoko oesẽkõme nymyry,” kaxitatoko eya xine.
8 Kurãkõkara mukurãkapotatose roropa, aorihtyã mẽsemãkapotatose roropa, ipũ imotatyã
roropa mukurãkapotatose, joroko tõ mutũtanohpotatose roropa jorokohpã kõ ae. Topehke
pyra yjamitunuru tapoise oya xine. Morara exiryke imehnõ akorehmatatoko, topehke
pyra roropa.
9 Tineru anaropyra ehtoko, uuru, parata, tineru pisarara roropa anaropyra ehtoko.
10 Pakara tõkehko anaropyra ehtoko roropa, oytorykohtao. Asakoro oupõkõ anaropyra
ehtoko roropa. Toiro rokẽ arotoko oupõkomo, sapatu imepỹ anaropyra ehtoko roropa.

Tymyxike pyra roropa ytotoko. Morara awahtao xine otuhse okohmarykohtao tyya xine otuhtoko imaro xine, oerohtamitukõme samo, tykase Jezu eya xine.

11 — Mame imepỹ pata pona toytose awahtao xine imepỹ eneryhtao oya xine, mokyro oepekõme tyritoko. Mame eya toahmase awahtao xine, imaro ytotoko itapyĩ taka. Mame moroto rokẽ ehtoko, oytotohkõ ropa ponãmero.

12 Mame itapyĩ taka tomõse awahtao xine: "Oehno kene," kahtoko. "Opyno xine Ritonõpo mana. Naeroro torẽtyke pyra ehtoko," kahtoko eya xine, tapyi taõkomo a.

13 Mame moro taõkõ kure oya xine ahtao moroto rokẽ toto maro mehtatose. Yrome ose pyra toto ahtao mytotatose ropa moro tae.

14 Mame otarame imepỹ tapyi taõkõ toitoine ose xine pyra exĩko mana. Otarãme pata põkõ toitoine roropa tymarõme ose xine pyra toh mana õmirykõ etary se pyra toexirykõke. Morara ahtao mytotatose ropa moro tae. Mame asãtajãkõ mysasakatatose mokaro nen-eryme, tyyrypyrykõ poko enetupuhtohme eya xine.

15 Etatoko pahne, kurãkõ apiakaryhtao mokaro wãnohnõko Ritonõpo mana. Sotoma põkõ wãnohnõko roropa mana. Komora põkõ roropa wãnohnõko mana. Yrome mokaro kuhse wãnohnõko mana, tyyrypyrykõ rumekary se pyra toto exihpyryme, tykase Jezu eya xine.

Ritonõpo poetory ryhmary poko
(Maku 13.9-13; Ruka 21.12-17)

16 — Etatoko pahne kaneru tõ esẽ sã ase. Kaneru tõ sã matose. Aaropotorỹko ase kaikuxi tõ rãnaka samo sero põkõ esaka. Okoi tõ tuaro exiry sã tuaro ehtoko. Yrome utukuimo imehnõ zehno pyra exiry sã imehnõ zehno pyra ehtoko.

17 Tuaro ehtoko. Ozehno xine exiketõ mã ãpoitorỹko mana. Mame aarotorỹko mã toto terekatu tomo a. Atamorepatoh tao opipohtorỹko mã toto.

18 Kowenatu a aarotorỹko mã toto, tuisa konõto a roropa, ypoetoryme oexirykõke. Mame Ritonõpo omiry kurã poko toto zurũko matose. Juteutõkara zurũko roropa matose.

19 Mame aarorykohtao terekatu a ohxirotohkõme, oserehpyra ehtoko. Torẽtyke pyra ehtoko ezukurukõ poko oya xine. "Otara ãko hano jyhxiroryhtao? Otãto toto ezuhnõko hano?" kara ehtoko. Toto maro awahtao xine, Ritonõpo ãkorehmatorỹko mana toto ezukuru poko.

20 Morarame õmirykõ ke toto onezuhpyra matose. Ritonõpo Zuzenu nekarohpyry ke rokẽ toto ezuhnõko matose.

21 — Morarame orutua kõ takorõ tõ ewokãko toh mana ekarotohme terekatu tomo a, aorihmapotohme. Turuikõ ekarõko roropa mã toto terekatu tomo a, aorihmapotohme. Jũkõ typoenõ ewokãko roropa mã toto. Imehnõ roropa tumykõ zehno exĩko. Toto orihmapõko mã toto.

22 Mame emero porehme ozehno xine exĩko mã toto ypoetoryme oexirykõke. Yrome oryhmatopõpyrykõ eanahtoryhtao oya xine, jurumekara roropa awahtao xine oorikyrykõ ponãmero, opynanohtorỹko ase.

23 Morara exiryke oryhmarykohtao toiro pata po imepỹ pona ytotoko. Etatoko pahne, emero Izyraeu patary põkõ anamorepara ro awahtao xine Kapu ae Ayhtohpyry oehnõko ropa mana, tykase Jezu eya xine.

24 — Atamorepaketõ tuisame hkopyra mana. Yrome amorepanekõ tuisamehxo mana. Morararo erohketõ tuisame hkopyra mana. Yrome esẽkõ tuisame mana.

25 Morara exiryke ãmorepanekõ sã toehse awahtao xine tãkye ehtoko, oesẽkõ sã toehse oexirykõke. Yrome tapyi esẽ esehtoryhtao imehnomo a joroko esety ae morararo oesehto-torỹko toh mana jorokome. Popyra kuhse oesehtotorỹko toh mana, tykase Jezu typoetory tomo a.

Imehnõ zuno pyra ehtoh poko
(Ruka 12.2-7)

26 Ynara tykase roropa Jezu typoetory tomo a:

— Imehnõ zuno pyra ehtoko. Emero zonẽtyã enepõko ropa Ritonõpo mana. Emero puti puti katopõpyry roropa zumakãko roropa mana.

27 Ynekarohpyry roropa oya xine koko oxime rokẽ kuahtao xine, moro ekarõko ropa matose saereme toehse ropa ahtao imoihmãkõ netaryme.

28 Imehnõ zuno pyra ehtoko. Kuokokõ etapary waro toh mã repe, yrome kuzenukõ etapary waro pyra mã toto. Ritonõpo zuno rokẽ ehtoko. Kuokokõ etapary waro mã ynororo. Kuzenukõ emary waro roropa mana apotoimo htaka, tykase Jezu typoetory tomo a.

29 — Torõ pitiko epekatyryhtao oya xine typyne pyra oya xine mana. Yrome toiro pitiko torõ orikyryhtao zuaro Ritonõpo mana. Torõ pitiko orikyry se Ritonõpo ahtao rokẽ

orihnõko mana. Yrome torõ pitiko motye kuhse opyno xine Ritonõpo mana. Morara exiryke oorikyrykõ se pyra Ritonõpo ahtao orihpyra matose.
30 Awaro xine Ritonõpo mã ipunaka. Oũsetykõ tuhke exiry waro roropa mana.
31 Morara exiryke oserehpyra ehtoko. Torõ pitiko motye kuhse opyno xine Ritonõpo mana, tykase Jezu typoetory tomo a.

Ihximyra Jezu poetoryme tõsekarory poko
(Ruka 12.8-9)

32 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— "Jezu poetoryme ase," karyhtao oya xine imehnõ netaryme, morararo ase: "Mose ypoetoryme," ãko ase opoko xine Papa Kapuaõ netaryme.
33 Yrome ihxipỹke awahtao xine ypoko: "Jezu waro pyra ase," karyhtao roropa oya xine imehnõ netaryme, morararo ase: "Mose waro pyra ase," ãko ase opoko xine Ritonõpo Kapuaõ netaryme, tykase Jezu.

Sero põkõ apiakatohme sã Jezu oehtopõpyry
(Ruka 12.51-53; 14.26-27)

34 — Ynara kara ehtoko: "Jezu tooehse osepeme kuehtohkõme porehme," kara ehtoko ypoko. Moro pokona pyra oepyase. Yrome iirypyrymãkõ rypyry korokapose oepyase, iirypyrykõ rumekapose roropa toehse ywy. Yrome tyyrypyrykõ rumekary se pyra exiketõ mã yzehno exĩko mã toto. Ypoetory zehno roropa exĩko mã toto.
35 Ỹ, tooehse ywy sero nono pona orutua kõ tumykõ maro oxiehno toto ehtohme te, nohpo tõ tysekõ maro oxiehno toto ehtohme, tymerenotykõ maro roropa oxiehno toto ehtohme te,
36 orutua kõ roropa, tyekyry tõ maro oxiehno toto ehtohme roropa yronymyryme.
37 — Morararo ymotye omykõ pyno awahtao xine asa maro, ypoetoryme nymyry pyra matose. Morararo opoenõkõ pyno awahtao xine, oẽxirykõ, omũkurukõ roropa, yrome ypyno hkopyra awahtao xine, ypoetoryme nymyry pyra matose, tykase Jezu.
38 — Morarame oorikyrykõino ymaro se pyra awahtao xine, ypoetoryme nymyry pyra matose.
39 Morararo oorikyrykõ kurũke jurumekaryhtao oya xine orihnõko rokẽ matose. Yrome oorikyrykõ zuno pyra awahtao xine, jomipona se rokẽ awahtao xine orihpỹme exĩko matose jũme, tykase Jezu eya xine.

Kure zae exiketõ rĩko Ritonõpo mana
(Maku 9.41)

40 — Mame oeahmarykohtao imehnomo a tytapyĩkõ taka, jeahmãko sã toh mã roropa. Morarame jeahmaryhtao eya xine, kure jyriryhtao roropa eya xine, Ritonõpo Kapuaõ eahmãko roropa mã toto, eya tonehpose jexiryke tarona.
41 Morarame kure Ritonõpo omiry ekaronanõ riryhtao oya xine, Ritonõpo poetoryme toto exiryke kure oritorỹko roropa Ritonõpo mana, kure toto riryke oya xine. Zae exiketõ kure riryhtao oya xine, zae toto exiryke, kure oritorỹko roropa Ritonõpo mana.
42 — Etatoko pahne, kure ypoetory tõ riryhtao imehnomo a, toto ohparyhtao tuna kuenimã ke, tuisame pyra ypoetory ahtao ro, kure toto epehmãko Ritonõpo mana, ypoetory ohpatamitume, tykase Jezu typoetory tomo a.

11

Joãо ahno ẽpurihkane nenyohtyã poko
(Ruka 7.18-35)

1 Morarame morohne poko turukehse tahtao xine toytose toto 12mãkomo, tyotyorõ pata tõ pona. Mame Jezu roropa toytose tyorõ pata tõ pona imehnõ amorepase Ritonõpo omiry poko.
2 Mame Joãо kynexine ãpuruhpyry tao, ahno ẽpurihkane. Moro tao tahtao Jezu ekary totase eya. Morarame typoetory tõ aropone Jezu a, toto oturupotohme.
3 Mame tooehse tahtao xine ynara tykase toto Jezu a:
— Onokyh koh mano? Joãо oturutopõpyry mahno? "Okomino oehnõko mana ỹkapo," katopõpyry mahno? Ynorome pyra awahtao imepỹ eraximãko ynanah? tykase toto tõturupose Jezu a.
4 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ytotoko ropa, Joãо zurutatoko ynyrihpyry poko, onetahpyrykõ poko, onenehpyrykõ poko, enara.
5 Ynara enẽko matose, tonurãkara kure osenuhmãko ropa mana. Ytoytopynỹpo tõ kure ytoytõko ropa mana. Xikihxikihme ytoytõko mã toto. Ipũ imotatyã kure exĩko ropa mana.

Otato pyra aehtyã otato exĩko ropa mana. Aorihtyã tõ ẽsemãnõko ropa mana. Kure Ritonõpo ehtoh waro pyra exiketõ tuarõtãko mã toto Ritonõpo omiry poko, enara.
6 Morara exiryke tãkye kuhse matose exĩko jenetupuhkehpyra awahtao xine, tykase Jezu eya xine.
7 Morarame João poetory tõ toytose ropa ahtao, ynara tykase Jezu imoihmãkomo a João poko:
— João a toytose awahtao xine ahno esaka pyra, onoky enese mytoatose? Poremãkety kananaru sã exikety eneseh mytoatohse? Arypyra, poremãpyra exikety monexiano.
8 Upo kurã ao exikety enese mytoatohse? Arypyra, upo kurã ao exiketõ tuisa tapyĩ konõto tao nyhnõko toto.
9 Morara exiryke kahtoko ya. Onoky enese mytoatose? Urutõ Ritonõpo poe enese mytoatose? Etatoko pahne. Ritonõpo poe urutõ nymyry meneatose. Urutõ imehxo exikety meneatose.
10 Ynara exiryke, João poko ynara tymerose pake Ritonõpo omiryme Tumũkuru a: “Mokyro jomiry arõko mana. Urutõme mana. Osemazuhme mokyro aropõko ase imehnõ zurutohme oytory poko eya xine,” tykase ynororo Tumũkuru a. Morara tymerose pake Ritonõpo omiryme.
11 Etatoko pahne, João ahno ẽpurihkane imehnõ motye mana. Imehnõ aenurutyã sero nono po mokaro motye João mana. Yrome Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine oesẽkõme tuisame pyra awahtao xine ro João motye matose, João omihpyry motye Ritonõpo nekarohpyry oya xine exiryke.
12 João oturutopõpyry poe tuhkãkõ Ritonõpo poetoryme se mã toto. Orẽpyra sã aomipona se mã toto.
13 Pakatokõ urutõ kõ Ritonõpo poe tõturuse tuisame Ritonõpo exiry poko imeĩpo. Morararo Moeze nymerohpyry roropa tõturuse tuisame Ritonõpo exiry poko imeĩpo.
14 Ynara tykase roropa toto: “Eria oehnõko mana tarõkõ zuruse,” tykase. Toto omihpyry enetuputyry se awahtao xine, João oepyry poko oturũko toh kynexine.
15 Otato awahtao xine etãko matose.
16 — Onokã sã sero põkõ nae? Poetohti sã mã toto, osemeikaketõ samo osepekahtoh tao. Osezuhnõko mã toto imehnõ poetohti maro. Ynara ãko mã toto:
17 “Rue ynanetoase onetarykõme watohme repe, yrome wara mexiatose. Mame aorihtyã poko xitaketõ ixitary ynanukukuase roropa repe, yrome xitara mexiatose. Oty se hmatou?” ãko poetohti mana. Mokaro sã sero põkõ mana.
18 Ynara exiryke, João tooehse oya xine. Amotyryae rokẽ tõtuhse ynororo. Uwa eukuru onẽpyra roropa kynexine. Mame ynara tykase imehnõ ipoko: “Mokyro jorokohpe mana,” tykase toto ipoko.
19 Mame Kapu ae Ayhtohpyry tooehse roropa oya xine. Orẽpyra otuhnõko ynororo. Jehnahpyry ẽnõko roropa mana. Morarame ynara ãko matose ipoko: “Enetoko ke. Tõtukuru poko emotyẽkãko mana. Jehnahpyry ẽnõko roropa mana itamurume. Kowenu tinerũ poko erohketõ xihpyry epeme roropa mana. Iirypyrymãkõ epeme roropa mana,” ãko matose ypoko. Yrome Ritonõpo poe João tyoro nexiase. Ritonõpo poe roropa tyoro ase. Tuaro Ritonõpo exiry enetupuhnõko matose. Zae aexiry enetupuhnõko roropa matose, aomipona imehnõ exiry eneryke oya xine, tykase Jezu eya xine.

Onenetupuhpyra pata tõ põkomo
(Ruka 10.13-15)

20 Morarame juteu tõ patary põkõ tyhxiropitose Jezu a tyyrypyrykõ rumekary se pyra toto exiryke. Tuhke Jezu jamitunuru tonese eya xine repe. Yrome tyyrypyrykõ onurumekara tokurehse toto. Naeroro ynara tykase ynororo eya xine:
21 — Jetũ myhẽ exĩko mã oya xine taroino, Korazim põkomo, oya xine roropa, Petesaita põkomo. Jetũ mã oya xine exĩko myhene. Awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Yjamitunuru meneatose repe apatarykõ rãnao, yrome jenetupuhpyra amarokomo. Oorypyrykõ onurumekara roropa matose. Onenehpyrykõ tonese ahtao Tiro põkomo a Xitõ põkomo a roropa, tyyrypyrykõ turumekase eya xine exiry pake. Saku risẽ tyrise eya xine exiry tupõkõme. Oruno roropa tyrise eya xine exiry tokokõ pokona, tyyrypyrykõ rumekary se toto exiry enetupuhpotohme imehnomo a.
22 Etatoko pahne, kurãkõ apiakatoh po awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Tiro põkõ wãnohnõko roropa mana. Xitõ põkõ roropa wãnohnõko mana. Yrome mokaro wãnopyry motye awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.
23 — Amarokõ roropa Kapanaũ põkomo, imehxo se matosehxo, oepyryparykõ se oexirykõke repe, yrome apahtorỹko Ritonõpo mana apotoimo htaka. Ynara exiryke, yjamitunuru tonese oya xine repe. Yrome oorypyrykõ onurumekara matose. Jenetupuhpyra

roropa matose oesẽkõme. Morohne tonese ahtao Sotoma põkomo a zahpyra ro toh exiry, ipatarykõ zahpyra roropa exiry. Tyyrypyrykõ onurumekara toto exiryke tyahse Sotoma põkomo ipatarykõ maro.

24 Etatoko pahne, kurãkõ apiakatoh po Sotoma põkõ wãnohnõko Ritonõpo mana. Yrome itamurumehxo awãnohtorỹko mana, tykase Jezu eya xine.

Osehtoko ya oserematohme
(Ruka 10.21-22)

25 Morarame ynara tykase Jezu Tumy a:

— Papa Kapuaono, kapuaõkõ esẽme mase. Sero nono põkõ esẽme roropa mase. Kure mase Papa tuaro pyra exiketõ amoreparyke oya õsenetupuhtoh poko. Opoe zuarohxo exĩko toh mana. Tuaro exiketõ motye exĩko toh mana. Atamorepaketõ motye roropa tuaro exĩko toh mana. Opoe roropa tuaro exiketõ zuaro pyra toehse ropa mana.

26 Ãmoreme morohne tyrise oya Papa, tyriry se oexiryke, tykase Jezu Tumy a.

27 Ynara tykase roropa Jezu eya xine:

— Emero Papa kynekarone ya. Ritonõpo mũkuru waro pyra matose repe. Papa rokẽ juaro mana. Papa waro pyra roropa matose. Ywy imũkurume jexiryke zuaro ase. Ynymenekatyamo a roropa Papa enepõko ase zuaro toto ehtohme.

28 — Osehtoko ya totaehse awahtao xine, typenekehse roropa awahtao xine oorypyrykõ poko. Omoxinety puimary sã oorypyrykõ mana. Yrome ywy etaehpyra oritorỹko ase. Oeremapotorỹko roropa ase.

29 Ymaro ytoytotoko jekahmananõme sã ehtoko, ypoko aemyhtyã samo, omoxinety puimananõ samo. Ymaro atamorepatoko zae ehtoh poko, kure jexiryke, imehnõ pyno jexiryke roropa. Mame oseremãko matose okurohtao xine.

30 Oeremanohporykõ ya tupime pyra mana oya xine. Jomipona oexirykõ zohzohme exikety puimary sã oya xine mana, tykase Jezu eya xine.

12

Oserematoh esẽme Jezu ehtoh poko
(Maku 2.23-28; Ruka 6.1-5)

1 Morara kaxĩpo tyya Jezu kỹtone typoetory tõ maro, tupito rãnakuroko. Oseremateh ae kỹtone. Mame omise toexirykõke ipoetory tomo a tiriiku tytyhkase tynapyrykõme. Toipe juteu tõ pake. “Ematonanohnõko mase,” kara toto imepỹ tupi po tonahsẽ apoiryhtao omise exikety a enahtohme.

2 Morarame tiriiku tyhkary eneryke tyya xine ynara tykase parixeu tõ Jezu a:

— Eneko ke, azahkuru opoetory tõ mana. Moeze omihpyry omipona pyra toto otyro tyhkaryke eya xine oseremateh ae. Erohnõko mã toto, tykase toto Jezu a.

3 Ynara tykase Jezu eya xine:

— Pape imerohpyry onenepitopyra ro hmatohu Tawi poko typoetory tõ maro, omise toto ehtopõpyry poko? (Kytamurukõme Tawi kynexine. Tuisame roropa kynexine.)

4 Mame Ritonõpo maro oturutoh taka tomõse ynororo typoetory tõ maro. Wyi tonese eya xine. Imehnõ nekarohpyry kynexine Ritonõpo zurume. Moro onenahpopyra kynexine Moeze omihpyry ae ro. Arão pakõ zurume rokẽ kynexine repe. Yrome moro tonahse Tawi tomo a. (Mame moro enahxĩpo Tawi tomo a: “Popyra matose,” kara Ritonõpo kynexine eya xine.)

5 Tyoro roropa onenepitopyra ro matohu Moeze omihpyry? Emero oseremateh ae tynekarory etapananõ mã Moeze omihpyry omipona pyra exĩko, Ritonõpo maro oturutoh tao toerokurukõke. Yrome toto onyhxiropyra Ritonõpo mana.

6 Etatoko pahne, ime jehtoh Ritonõpo Tapyĩ motye kuhse mana.

7 Otarãme Ritonõpo omiry waro pyra matose. Ynara tymerose: “Oekykõ kaneru tõ etaparyhtao oya xine onekarorykõme ya, kure mã repe. Yrome imehnõ pyno awahtao xine moro kure kuhse ya mana,” me tymerose Ritonõpo omiryme. Moro tonetupuhse oya xine ahtao yna onyhxiropyra oexirykõ mana, azahkuru pyra yna exiryke.

8 Kapu ae Ayhtohpyry oseremateh esẽme mana. Ywy ase oseremateh esemy, tykase Jezu eya xine.

Aosemahmirihmahpyry kurãkatopõpyry ropa poko
(Maku 3.1-6; Ruka 6.6-11)

9 Morotoino Jezu toytose ropa juteu tõ atamorepatoh taka.

10 Moroto orutua kynexine, aosemahmirihmahpyry. Imehnõ roropa moroto kynexine Jezu eraximãko, ihxirory se toexirykõke. Iirypyryme Jezu enery se toh kynexine repe. Morara exiryke ynara tykase toto:

— Otara ãko Ritonõpo nymeropohpyry nah? Zae sytatou ynara ahtao, kurãkõkara kurãkary ropa ahtao kyya xine oserematoh ae? tykase toto Jezu a.
11 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Kaneru esẽme awahtao xine, mame oserematoh ae oekykõ toepukase ahtao oramã aka, ytopyra hmatohu oekykõ anỹse ropa oramã ae? kynako Jezu kynoturupone eya xine.
12 Kaneru tõ kure Ritonõpo a. Ipyno mana. Yrome kaneru motye kuhse opyno xine mana. Naeroro azahkuru matose imehnõ akorehmary se pyra awahtao xine. Moeze omihpyry omipona sytatose imehnõ akorehmaryhtao kyya xine oserematoh ae ro, tykase Jezu eya xine.
13 Mame ynara tykase ynororo kurãkara a:
— Oemary itopohmako, tykase.
Mame tomary tytopohmase kurãkara a. Axĩ kure toehse ropa osetatoro.
14 Mame parixeu tõ toytose morotoino oximõme osenetupuhse Jezu etapatohme tyya xine.

Ritonõpo nymenekahpyry poko typoetoryme
15 Mame moro poko Jezu tutuarõtase tahtao toytose morotoino imepỹ pona. Mame imoihmãkõ imaro toytose. Mame kurãkõkara tukurãkase ropa eya. Emero porehme tukurãkase ropa eya toto.
16 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Jekãtopyra ke ehtoko, tykase Jezu eya xine.
17 Izaja omihpyry ae ro morara tykase Jezu. Ynara tykase Izaja pake Ritonõpo omiryme:
18 "Mose ypoetoryme mana, ãko Ritonõpo.
Tymenekase ya mana.
Ipyno ase yronymyryme, yzamaro roropa mana.
Juzenu ekarõko ase eya, zae jomiry ehtoh poko sero nono põkõ amorepatohme.
19 Imehnõ oneonezuhpyra exĩko mana.
Opore oturupyra roropa mana.
Osema taõkõ netaryme opore oturupyra mana.
20 Pitiko zemime toehse nãparina ahtao onezehkapopyra ynororo mana,
amoriry etahkasẽ anaorihmapopyra mana tomeseke.
Tyyrypyrykõke iporemãtyã pitiko zemime exikety sã mana.
Mokaro pynanohnõko mana.
Etuarimaketõ pynanohnõko roropa mana pitiko rokẽ enetuputyryhtao ro eya xine.
Toto zehno pyra exĩko mana.
Toto akorehmãko roropa mana itamurumehxo tonetupuhtohme toto a.
Orẽpyra exikehpyra ynororo mana.
Zae pyra ehtoh enahkapõko roropa mana.
21 Mame tosẽkõme mokyro enetupuhnõko sero põkõ mana emero porehme,"
tykase Izaja pake Ritonõpo omiryme.

Peuzepu poko
(Maku 3.20-30; Ruka 11.14-23)
22 Morarame orutua enehne toto Jezu a, tonurẽkara, tomirẽkara, enara. Jorokohpe roropa kynexine. Mame mokyro tukurãkase ropa Jezu a. Joroko roropa tutũtanohpose eya, enara. Mame kynosenuhmane ropa rahkene. Sekere tykase roropa ynororo.
23 Mame tõsenuruhkase imoihmãkomo.
— To! Otarame Tawi parỹpyry nymyryme nase, tykase toto.
24 Mame morara kary totase tyya xine ahtao ynara tykase parixeu tomo:
— Mokyro mã Peuzepu poe rokẽ jamihme mana. Naeroro joroko tõ tũtanohpõko ropa mana ahno ae, tykase toto ajohpe. Peuzepu joroko tamuru esety akorony.
25 Toto osenetupuhtoh waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara kynako eya xine:
— Pata tamuru põkõ oxiehno ahtao atatapoĩko toto. Mame okynã pyra osenahkãko mã toto. Morararo pata pitiko ahtao. Moro põkõ osetaparyhtao osenahkãko mã toto. Tapyi taõkõ roropa tyekyry zehno ahtao osenahkãko mã toto.
26 Morararo joroko tõ tãtapiakase ahtao, oxiehno roropa toto ahtao okynã pyra osenahkãko mã toto.
27 "Joroko tamuru poe joroko tõ tũtanohpõko mokyro mana," ãko matose ypoko repe. Naeroro oturupoxi oya xine. Onoky poe roropa joroko tõ tũtanohpõko ropa opoetory tõ nahe? Joroko tamuru poe joroko tõ tũtanohpõko toh nae? Arypyra. Morararo joroko tamuru tyjamitunuru onekaropyra ya mana. Opoetory tõ eneryke oya xine azahkuru oexirykõ enetupuhnõko matose.

28 Joroko tamuru poe pyra ase. Ritonõpo Zuzenu poe joroko tõ tũtanohpõko ropa ase.
Moro eneryke oya xine tuaro exĩko matose. Emero esẽme Ritonõpo exiry waro exĩko
matose. Tarona roropa tooehse ynororo mana oya xine.
29 — Etatoko pahne, mõkomo arory se omato ahtao imepỹ tapyĩ tae tapyi esẽ myhnõko
aporo. Mame tymyhse esẽ ahtao, imõkomory arõko mana.
30 — Ypyno pyra awahtao xine yzehno matose. Jakorehmara awahtao xine imehnõ
enepyry poko ya, toto aropõko rokẽ matose ywinoino. Jakorekehkãko matose.
31 Morara exiryke ynara ãko ase oya xine, oorypyrykõ porehme korokary waro ase.
Iirypyryme õmirykõ toehse ahtao moro korokary waro roropa ase. Toiro rokẽ onykorokara
ase. Ritonõpo Zuzenu kerekeremaryhtao oya xine moro oorypyrykõ onykorokara ase
ekurehnõko. Onykorokara Ritonõpo roropa ekurehnõko mana, Tuzenu tounohse oya xine
exiryke.
32 Kapu ae Ayhtohpyry kerekeremaryhtao oya xine, moromeĩpo oorypyrykõ rumekary
se ropa awahtao xine, moro korokãko ropa Ritonõpo mana. Yrome Ritonõpo Zuzenu
tounohse oya xine ahtao moro oorypyrykõ onykorokara Ritonõpo mana ekurehnõko.
Seromararo onykorokara mana. Imeĩpo onykorokara roropa mana jũme, tykase Jezu eya
xine.

Otyro zoko epery
(Ruka 6.43-45)

33 — Otyro zoko kure ahtao kure eperytãko mana. Yrome ãtaryka htao rokẽ tarykase
ahtao popyrahme sã eperytãko mana. Eperytara roropa mana. Morara exiryke epery
eneryke otyro zoko kure exiry enetupuhnõko sytatose. Morohne saaro ahno, kure toto
exiry eneryhtao tyya xine kure toto omiry etaryhtao roropa tyya xine kure toto exiry
enetupuhnõko imehnõ mana. Mãpyra popyra toto exiry eneryhtao iirypyryme toto ehtoh
enetupuhnõko imehnõ mana.
34 Okoi sã matose. Iirypyryme matose ipunaka. Morara exiryke õmirykõ iirypyryme
roropa mana. Iirypyryme okurohtao xine oexirykõke, ajoajohpe õmirykõ mana.
35 Kure awahtao xine kure osenetupuhnõko matose okurohtao xine. Mame õmirykõ
roropa kure exĩko. Mãpyra popyra awahtao xine popyra roropa osenetupuhnõko matose
okurohtao xine. Õmirykõ popyra roropa exĩko mana, enara.
36 — Etatoko pahne, kurãkõ apiakatoh po õmihpyrykõ xihpyry poko oturupõko oya xine
Ritonõpo mana. Imehnõ kerekerematopõpyry poko roropa oya xine oturupõko mana.
37 Morarame õmihpyrykõ ekarõko ropa oya xine mana. Otarãme kure õmihpyrykõ kynex-
ine. Otarãme popyra kynexine. Kure õmihpyrykõ ahtao, "Kure matose," ãko mana. Yrome
popyra õmihpyrykõ ahtao awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

Jezu jamitunuru enery se parixeu tõ ehtopõpyry
(Maku 8.11-12; Ruka 11.29-32)

38 Morarame parixeu tõ toytose Jezu a, Moeze omihpyry poko amorepatõkõ maro. Ynara
tykase toto:
— Jezu, ajamitunuru enery se ynanase, tykase toto Jezu a.
39 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Popyra matose, Ritonõpo omipona pyra oexirykõke ipunaka: "Ajamitunuru enepoko
yna a, oenetupuhtohme yna a," karyke oya xine. Yjamitunuru onenepopyra ase oya xine.
Toiro rokẽ enepõko ase oya xine. Jona ehtopõpyry panõ enepõko ase oya xine. (Ritonõpo
poe urutõme Jona kynexine pake.)
40 Mame kanaimo a tonahse ynororo. Oseruao tõmehse ynororo zuakuru ao. Mokyro
ehtopõpyry sã mã Kapu ae Ayhtohpyry. Oseruao ẽmehnõko mana, aorihtyã esao.
41 Etatoko pahne, kurãkõ apiakatoh po, Niniwe põkõ Ritonõpo ẽpataka exĩko mã toto.
Amarokõ roropa oximõme Ritonõpo ẽpataka exĩko matose imaro xine. Mame Niniwe põkõ
ohxirotorỹko mã toto oorypyrykõ poko. Ynara exiryke, Jona omiry etaryke tyya xine
tyyrypyrykõ turumekase eya xine. Ritonõpo omiry omipona se kynexine toto. Etatoko
pahne, Jona motye ase taro amaro xine. Jomiry etãko matose repe. Yrome jomipona pyra
matose, tykase Jezu eya xine.
42 — Kurãkõ apiakatoh po ikurenaẽkõ tuisary ohxirotorỹko roropa mana, nohpo. Mya
toytose ynororo Saromão omiry etase, tuarohxo Saromão exiryke tuisamehxo exiryke
roropa. Yrome Saromão motye kuhse exikety nase amaro xine. Oty katoh jomipona pyra
hmatou? tykase Jezu eya xine.

Joroko aepyry ropa tunurumekahpyry a ropa
(Ruka 11.24-26)

43 Ynara tykase ropa Jezu:

— Joroko otarame tũtãko mã repe ahno ae. Mame xiaxiake ytõko ynororo. Imepỹ zupĩko mã ynororo tosaryme repe. Yrome onenepyra tahtao
44 ynara ãko mã otarame tyya rokene: "Ytõko ropa ase jesahpyry aka ropa, unurumekahpyry aka ropa," ãko. Mame tunurumekahpyry a ytõko ropa mana. Kure enẽko ropa ikurohtao mana. Taõke pyra, tutumehse samo, saereme potu enẽko ropa mana.
45 Naeroro omõpyra aporo, eramãko ropa mana imehnõ joroko pokona, tymarõme toto ehtohme moro tao. Popyrahxo exiketõ imaro oehnõko mana, 7me, osesarise mokyro ahno aka. Mame mokyro itamurumehxo jorokohpe exĩko mana. Osemazuhme toehtopõpyry motye popyra exĩko mana. Mokyro ehtoh sã exĩko popyra exiketõ mã seromaroro, tykase Jezu eya xine.

Jezu eny, zakorõ tõ maro
(Maku 3.31-35; Ruka 8.19-21)

46 Morarame toto zururuhtao ro, Jezu ẽ tooehse zakorõ tõ maro. Jezu maro tõtururu se toh kynexine repe. Yrome omõpyra toh kynexine tapyi taka. Jarãnao rokẽ toh kynexine.
47 Morara exiryke ynara tykase imepỹ Jezu a:
— Etako ke, asa mokyro noehno, ãkorõ tõ maro. Tõtururu se mã toto amaro, tykase ynororo Jezu a.
48 Morarame ynara tykase Jezu:
— Onoky koh mokyro aja? Onokah koh mokaro jakorõ tomo? tykase Jezu eya.
49 Mame typoetory tõ enepone toto a:
— Moxiã enetoko. Moxiã ajame nase toehse, jakorõ tõme nase toehse.
50 Emero Papa Kapuaõ omipona exiketõ mã jakorõme exĩko, woryxiryme exĩko roropa, ajame roropa exĩko, tykase Jezu eya xine.

13

Otyro puhturu arykane
(Maku 4.1-9; Ruka 8.4-8)

1 Morarame kohmãpyra ahtao ro tapyi tae kỹtone ropa Jezu ikuhpo ehpikoxi. Moroto kỹporohne ikuhpo ehpio, imehnõ amorepatohme tyya.
2 Morarame imoihmãkõ tooehse tyya ahtao kynotyrine kanawa aka. Mame typorohse ynororo kanawa aka. Mokaro moroto tuna ehpio, imoihmãkomo.
3 Mame Ritonõpo enetupuhtohme tamorepase toto eya itamurume. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Tupito arykase toytose orutua.
4 Mame otyro puhturu typahse eya ahtatohme repe. Mame ipuhturu toepukase osema tao. Mame tẽ pitiko tykase ahtao torõ pitiko tyhtose ipuhturu enahse.
5 Mame ipuhturu toepukase roropa topuxikiri htaka. Moro puhturu tahtase repe okyna hkopyra, nonome hkopyra exiryke topuxikiri hpe sã exiryke.
6 Morarame xixi tõnuhse ahtao jetũ toehse ahtao otyro pisarara tyahkase xixi a, tymise pyra ro exiryke, nono pyra exiryke. Topuxikiri htaka ipapyhpyry tonahse. Toorihse emero porehme.
7 Morarame ipuhturu typahse ropa ãtaryka htaka. Moroto tahtase repe. Yrome ãtaryka a toise. Mame toorihse roropa.
8 Mame ipuhturu typahse ahtao, nono kurã pona toepukase roropa. Tahtase. Kure toperytase roropa tuhke, nono kure exiryke.
9 — Naeroro etatoko. Otato awahtao xine Ritonõpo enetupuhnõko matose, tykase Jezu eya xine.

Oty katoh osenetupuhpotoh ke rokẽ tamorepase toto?
(Maku 4.10-12; Ruka 8.9-10)

10 Morarame ipoetory tõ toytose Jezu a ekaropose:
— Oty katoh mokaro amorepãko ma osenetupuhpỹ ke, tupimã ke? tykase toto, tõturupose.
11 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Oesẽkõme Ritonõpo exiry poko ãmorepatorỹko ase. Yrome mokaro tuaro pyra ro mana.
12 Ynara exiryke zuarohxo exiketõ amorepãkohxo Ritonõpo mana tuarohxo toto ehtohme. Yrome tuaro hkopyra exiketõ tamorepatopõpyrykõ poko wenikehnõko mana zuaro pyra toexirykõke.
13 Mokaro oseosenuhmãko toh mã repe. Yrome onenetupuhpyra mã toto. Jomiry etãko toh mã repe. Yrome otuenikehkãko mã toto. Morara exiryke tupimãkõ poko rokẽ toto amorepãko ase.
14 Izaja omihpyry ae ro mã mokaro toehse. Ynara tykase Izaja pake:
"Etãko matose repe, yrome onetara matose.

Oseosenuhmãko roropa matose repe.
Yrome onenepyra sã matose.
15 Tũpore sã oupuhpyrykõ exiryke onenetupuhpyra matose,
apanarykõ ipanapuruhpyry sã exiryke,
oenurukõ pimỹmã sã exiryke roropa.
Oenurukõ pimỹmã sã onyripyra awahtao xine
kure osenuhmakety sã mehtory.
Apanarykõ ipanapuruhpyry sã pyra oexirykohtao
kure jomiry metatory,
oesẽkõme wenetupuhtory roropa.
Mame oesẽkõme jenetuputyryhtao oya xine,
tukurãkase mehtory ya, ãko Ritonõpo,"
tykase Izaja pake.
16 — Naeroro tãkye matose, tykase Jezu typoetory tomo a, — kure õsenuhmarykõke oenurukõ ke, kure otato oexirykõke roropa.
17 Etatoko pahne, urutõ kõ onenehpyrykõ enery se toh kynexine repe, tuhke Ritonõpo omihpyry omipona aehtyã roropa. Yrome onenepyra tokurehse toto. Onetahpyrykõ etary se roropa toh kynexine repe. Yrome onetara tokurehse roropa toto.

Jezu namorepatopõpyry poko
(Maku 4.13-20; Ruka 8.11-15)

18 — Etatoko pahne, ãmorepatorỹko ase ynekarohpyry poko, otyro puhturu arykatopõpyry poko.
19 Ritonõpo omiry etananõ nae. Toto esẽme Ritonõpo exiry poko etãko toh mã repe. Yrome onenetupuhpyra toto. Mame onenetupuhpyra toto exiryke, joroko tamuru axĩ oehnõko, Ritonõpo omiry poko wenikehkapose ikurohtaka xine. Mokaro osema sã mã toto ikurohtao xine, ãko ywy. Ritonõpo omiry otyro puhturu sã mana. Mame mokaro tũpore sã exiryke ikurohtao xine, Ritonõpo omiry ahtara sã toto kurohtao mana.
20 Imehnõ topuxikiri hpã sã mã toto ikurohtao xine. Ritonõpo omiry etaryhtao axĩ tãkye exĩko repe. Ritonõpo omiry se exĩko toh mã repe.
21 Yrome mya, ikurohtaka xine omõpyra sã Ritonõpo omiry mana. Jarao exikety sã rokẽ aomiry mana. Morara exiryke toetuarimarykohtao axĩ Ritonõpo omiry rumekãko ropa mã toto. Tyyryhmarykohtao roropa imehnomo a Ritonõpo omipona toexirykõ axĩ irumekãko ropa mã toto.
22 Imehnõ Ritonõpo omiry etananõ ãtarykahmã sã mã toto ikurohtao xine. Esẽkõme Ritonõpo exiry poko etãko toh mã repe. Yrome torẽtyke mã toto senohne poko, otyro tõkehko poko. Mõkomo poko typenetarykõke Ritonõpo omiry se hkopyra exĩko mã toto. Mame Ritonõpo omipona yronymyryme pyra mã toto. Mãsa rokẽ mã toto. Irumekãko ropa toh mana.
23 Mame imehnõ Ritonõpo omiry etananõ mã nono kurã sã mã toto tukurohtao xine. Tosẽkõme Ritonõpo exiry enetupuhnõko mã toto. Aomipona exĩko mã toto yronymyryme. Mame imehnõ akorehmãko mã toto Ritonõpo omipona toto ehtohme roropa, tuhke, pitiko rokẽ pyra, tykase Jezu typoetory tomo a.

Ãtaryka poko turuse toto, osenetupuhpotohme

24 Morarame typoetory tamorepase ropa Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ritonõpo emero esẽme mana. Imepỹ sã roropa mana, tupito esẽ samo. Mokyro a tutupi tarykapose otyro puhturu kurã ke.
25 Mame tarykase emero ahtao, koko, emero tynyhse ahtao, imepỹ tooehse epekara. Eya ãtaryka puhturu tarykase roropa, tupito rãnao, tiriiku rãnao roropa. Mame toepase ropa ynororo.
26 Morarame okynã pyra otyro tahtase. Mame toperytapitose. Yrome ãtaryka roropa tahtase.
27 Mame tupito esemy a toytose ipoetory tomo. Ynara tykase toto tupito esemy a: "Otyro puhturu kurã marykase otupi po. Yrome otokoino ãtaryka itamurume tahtase nahe?" tykase toto, tõturupose.
28 — "Otarãme jepetõkara a tarykase mana," tykase ynororo.
— "Yna ytory se hma ãtaryka mukase ropa?" tykase toto, tõturupose.
29 — "Arypyra. Ãtaryka mukase oytorykohtao seromararo, otarame tiriiku roropa mukãko matose.

30 Morara exiryke ah moroto rokẽ nexĩ aporo, ãtaryka htao rokẽ aporo tiriiku exitãne.
Morarame toehkehse tiriiku ahtao ãtaryka mukananõ aropõko ase. Ynara ãko ase erohke-
tomo a: ‘Ãtaryka imukatatoko aporo ipahtohme apoto htaka, jahkatohme. Moromeĩpo
tiriiku isahkatatoko ẽ aka tyritohme,’ ãko ase eya xine,” ãko mã tupito esemy eya xine,
tykase Jezu typoetory tomo a.

Moxitatu puhturu
(Maku 4.30-32; Ruka 13.18-19)

31 Morarame typoetory tõ tamorepase ropa Jezu a, imepỹ poko ropa. Ynara tykase
ynororo:
— Ritonõpo kuesẽkõme exiry otyro puhturu pisarara ahtary sã mana, moxitatu puhturu
ahtary samo. Moxitatu puhturu pisarara repe.
32 Mame moro tarykase ahtao tupito pona ẽxihtãko mana. Ahtãko roropa mana. Zumo
exĩko mana. Mame tamorihtase ahtao wewe konõto sã exĩko mana. Mame torõ tõ oehnõko
osesarise amoriry htaka, tykase Jezu.

Iporutatopo
(Ruka 13.20-21)

33 Mame imepỹ ke ropa typoetory tõ tamorepase Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine Oesẽkõme, otyorõmatorỹko mana. Aomiponahxo
exĩko matose yronymyryme. Iporutatoh sã Ritonõpo omiry okurohtao xine mana. Moro
iporutatoh zoxie ahtao tiriiku maro emero porutãko mana. Wyime exĩko tokeise ahtao.
Moro sã exĩko Ritonõpo omiry okurohtao xine mana, tykase Jezu eya xine.

Tõsenetupuhtoh ke toto turuse
(Maku 4.33-34)

34 Morarame tupimã ke rokẽ imoihmãkõ tamorepase Jezu a. Toto esẽme Ritonõpo
exiry poko tamorepase toto eya. Ynara sã oesẽkõme Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine,
kakehpyra roropa Jezu kynexine toto a.
35 Morarame urutõ kõ omihpyry ae ro Jezu kynexine. Ynara kynexine urutõ kõ omihpyry
pake:
“Osenetupuhtoh ke toto amorepãko ase,
tyorõ poko toto zurũko ase.
Moro poko zuaro exipitopyra mã toto
moino ro, sero nono ritopõpyry poe ro.
Yrome morohne poko toto amorepãko ase,”
tykase urutõ kõ pake Ritonõpo omiryme.

Typoetory amorepatopõpyry ropa poko Jezu a

36 Morarame imoihmãkõ turumekase Jezu a. Tomõse tapyi taka. Mame ipoetory tõ
toytose eya, oturupose.
— Otara katoh koh moro ãtaryka poko moturuno? Moro tupito poko yna amorepako ropa,
tykase toto Jezu a.
37 Ynara tykase Jezu:
— Mokyro otyro puhturu kurã arykaneme sã Kapu ae Ayhtohpyry mana.
38 Mame utupime sã sero põkõ esary mana. Mame otyro puhturu kurã sã mokaro
tosẽkõme Ritonõpo enetupuhnanomo. Yrome ãtarykahmã sã mã mokaro joroko tamuru
poetory tomo, joroko tõ omipona exiketomo, enara.
39 Mame epekara mokyro, ãtaryka arykaneme, joroko tamuru. Mame otyro epery
toehkehse ahtao esẽ isahkãko mana kurãkõ apiakatohme. Moro saaro sero põkõ apiakãko
Ritonõpo mana. Mame mokaro ãtaryka mukananõ sã Ritonõpo nenyohtyã mana.
40 Mame ãtaryka mukãko sã mã toto ipahtohme apoto htaka. Moro sã exĩko kurãkõ
apiakatoh po mana sero etyhpyry po.
41 Morara ahtao Kapu ae Ayhtohpyry tynenyohtyã aropõko mana. Imehnõ iirypyryme
tyripohpõkõ enehpõko mana. Iirypyrymãkõ enehpõko roropa mana oximõme.
42 Mame toto pahnõko apotoimo htaka. Moroto toh mã xitãko. Kui kui ãko rokẽ mã toto
atarypõko.
43 Mame Ritonõpo poetory nymyry Ritonõpo maro exĩko. Tumykõ maro tuisamehxo exĩko
mã toto. Tãkye roropa exĩko mã toto. Etatoko pahne, typanare awahtao xine otato ehtoko,
tykase Jezu eya xine.

Typyne exikety nono aka zonemyhpyry

44 — Ritonõpo enetuputyry oya xine oesẽkõme ynara sã roropa mana. Typyne exikety
sã mana nono aka zonemyhpyry samo imepỹ tupi po. Mame moro typyne exikety tonese

ahtao tokare pyra ytõko mokyro, typyne exikety enene mana. Tytapyĩ ekarõko mana, tutupi tõkehko ekamõko roropa mana tineru apoitohme tyya. Mame moro tineru ke tupito epekahnõko mana tỹpenery maro. Moro sã oesẽkõme Ritonõpo enetuputyry oya xine mana, tykase Jezu eya xine.

Kasuruimo kurano

45 — Tyorõ sã roropa oesẽkõme Ritonõpo enetuputyry oya xine mana. Kasuru kurã epekahne sã mana.

46 Mame kurã kasuru eneryhtao tyya moro poko rokẽ penetãko mana. Mame emero tymõkomory ekamõko mana, tỹpenery epekahtohme tyya. Moro sã mã Ritonõpo enetuputyry oya xine oesẽkõme, tykase Jezu eya xine. — Senohne emero se hkopyra exĩko matose, Ritonõpo maro rokẽ oehtohkõme, tykase Jezu eya xine.

Tarãpa konõto

47 — Tyorõ sã roropa, oesẽkõme Ritonõpo enetuputyry oya xine mana. Kana anymyry sã mana ikuhpo kuao, tarãpa konõto ke. Mame tarãpa tomase ahtao kana itamurume anỹnõko anỹnanõ mana, kana osehta.

48 Morarame typehse ahtao tarãpa arõko mã toto, kana anỹnanomo tuna ehpikoxi kana apiakatohme: kurãkõ ẽmãko mã toto ẽ aka, yrome popyra exiketõ pahnõko mã toto.

49 Moro saaro exĩko sero enatyryhtao mana. Ritonõpo nenyohtyã ytõko mana pohnõ apiakatohme kurãkõ htae.

50 Morarame pohnõ pahnõko mã toto apotoimo htaka. Moroto xitãko mã toto. Kui kui ãko roropa mã toto tãtasamaryme, tykase Jezu eya xine.

Zae atamorepatopõpyry kasenato, pakatokõ roropa

51 — Menetupuhtou ãmoreparykõ ya? tykase Jezu eya xine.

— Ỹ, tykase toto.

52 Ynara tykase ropa Jezu:

— Moeze omihpyry waro exiketõ ypoetoryme toehse ahtao, tapyi esẽ sã exĩko mã toto. Tymõkomory esary wino tykyryry oũko ropa tapyi esẽ mana, pakatokomo te, kasenato komo, enara. Moro saaro Moeze omihpyry waro exiketõ Ritonõpo enetuputyryhtao tyya xine tosẽkõme. Ikurohtao xine aosenetupuhtohkõ tuhke mana, kasenato komo, pakatokomo, enara, tykase Jezu eya xine.

Jezu enetuputyry se pyra Nazare põkõ ehtopõpyry
(Maku 6.1-6; Ruka 4.16-30)

53 Morarame Jezu tõturukehse ahtao morohne poko, toytose ropa moro tae.

54 Morarame tosaka ropa toytose. Morarame morotõkõ atamorepatoh tao tamorepase toto eya. Mame Jezu etananõ ynara tykase:

— To! Otokoino tuaro toehse nae? tykase toto. — Onoky poe roropa jamihme toehse mose nae? tykase roropa toto. Tõsenuruhkase toto.

55 — Wewe poko erohkety mũkuru mose ro. Maria roropa jẽ mokyro. Zakorõ tõ roropa waro sytatose. Tiaku, Joze, Ximão, Juta, enara toh mana.

56 Aoryxiry tõ taro roropa mana. Yrome otokoino tuaro toehse nae? tykase toto.

57 Jezu enetuputyry se pyra toh kynexine jekyry waro toexirykõke. Yrome Ritonõpo mũkurume onenetupuhpyra toh kynexine. Morara exiryke ynara tykase Jezu eya xine:

— Urutõ omiry etãko imehnõ mana, imehnõ pata poro aytoryhtao. Yrome itapyĩ taõkõ aomiry onetara mã toto. Jekyry tõ roropa aomiry onetara mã toto. Ipatary põkõ aomiry onetara roropa mana, tykase Jezu toto a.

58 Mame tyjamitununu onenepopyra Jezu kynekurehne moroto aporo. Kurãkõkara onukurãkara roropa kynexine moroto onenetupuhpyra toto exiryke.

14

João ahno ẽpurihkane zuhkatopõpyry
(Maku 6.14-29; Ruka 9.7-9)

1 Morarame Jezu poko ahno oturutopõpyry totase Erote a. Karirea rãnaõ kõ tuisaryme kynexine ynororo.

2 Ynara tykase Erote Jezu poko:

— João ahno ẽpurihkane mokyro. Tõsemãse ropa mana, tykase typoetory tomo a. — Morara exiryke jamihme toehse ynororo. Kurãkõkara kurãkãko ropa mana, tykase.

3 Osemazuhme, orihpyra ro ahtao, João tapoipose Erote a. Mame tymyhse ahtao tõmapose eya ãpuruhpyry taka. João zehno pyra Erote kynexine repe. Mame takorõ typykase eya typytyme Erote a. Mame Erotia omi poe João zehno toehse ynororo, takorõ pytỹpyry omi poe.

4 Ynara kakehpyra João exiryke: “Ãkorõ pyty asapoino opytyme, mokyro apoiryhtao oya
opytyme iirypyryme exĩko mase,” kakehpyra João exiryke Erote a.
5 Morara exiryke João etapary se toehse ynororo. Yrome juteu tõ zuno toexiryke
onetapara kynexine aporo. “Urutõ João mokyro Ritonõpo poe,” karyke juteu tomo a.
6 Morarame João ãpuruhpyry tao ro ahtao Erote aniwesario nae kynexine. Tuhkãkõ
toahmase eya eukuru ẽtohme, watohme, enara. Moroto Erotia ẽxiry tuase imoihmãkõ
neneryme. Erote epe tõ neneryme roropa tuase ynororo. Mame Erote zamaro Erotia ẽxiry
kynexine.
7 Morara exiryke ynara tykase eya ynororo:
— Oty se nymyry hma ya? Õpenery ekarõko ase oya emero porehme, tykase Erote nohpo
a, Erotia ẽxiry a.
8 Mame tyse maro tõturuxĩpo ynara tykase ynororo:
— Seromaroro toiro se rokẽ ase oya. João, ahno ẽpurihkane zupuhpyry se ase, paratu ao,
tykase ynororo eya.
9 Morara kary etaryke tyya Erote toemynyhmase yronymyryme. Yrome: “Õpenery
ekarõko ase oya,” tykase toexiryke imoihmãkõ netaryme, soutatu tõ taropose eya, João
zupuhpyry kohtohme eya xine.
10 Morara exiryke João zupuhpyry tyhkohse soutatu tomo a, ãpuruhpyry tao ahtao ro.
11 Mame paratu ao zupuhpyry tonehse eya xine ekarotohme nohpo a. Mame mokyro a
zupuhpyry tokarose tyse a.
12 Morarame ipoetohpyã tooehse, João ekepyry poko. Mame tonẽse ahtao eya xine,
toytose toto Jezu a, Jezu zuruse.

Imoihmãkõ otuhmatopõpyry Jezu a 5.000mãkomo
(Maku 6.30-44; Ruka 9.10-17; João 6.1-14)

13 Morarame João etapatopõpyry totase Jezu a ahtao toytose ynororo imepỹ pona.
Kanawae toytose ahno esaka pyra, toiroro toehtohme repe. Yrome Jezu ytory poko tuaro
ahno toehse ahtao, tosae xine toytose toto. Jezu mykapo toytose toto, pupu po.
14 Mame towõse ropa Jezu ahtao kanawae imoihmãkõ tonese eya. Toenupunase ynororo
toto poko yronymyryme. Mame kurãkõkara tukurãkase ropa eya.
15 Morarame kokonie pukuro ipoetory tõ toytose Jezu a. Ynara tykase toto:
— Pake nykohmãno. Ahno esao pyra sytatose taro. Moxiã aropoko ropa pata tõ pona
tynapyrykõ epekahtohme eya xine, tykase toh repe eya.
16 — Oty katohme? tykase Jezu. — Toto anaropopyra ase. Otuhtoh rokẽ ekarotoko eya
xine toto otuhtohme, tykase Jezu eya xine.
17 — Wyi pitiko rokẽ nae ynanase, 5me rokene. Kana roropa asakoro rokene, tykase toto.
18 — Enehtoko ya, tykase Jezu eya xine.
19 Mame imoihmãkõ typorohkapose Jezu a, onahpoty htaka kure exiryke moroto. Mame
wyi apoiryhtao Jezu a, kana maro, tõsenuhmase kapu aka. Ynara tykase ynororo:
— Kure mase Papa Kapuaono, tykase Jezu. Mame wyi tytohtohkase eya typoetory tomo a
ekarotohme. Tuhke wyi toehse emahpo, tõsẽ roropa. Mame imoihmãkomo a wyi tokarose
eya xine tõsẽ maro.
20 Mame tõtuhse toto emero porehme. Tuesapare toehse toto. Mame tõsẽ akoĩpyry tanỹse
ropa eya xine, Jezu poetory tomo a. Ruto pehme kynexine 12me, wyi akoĩpyry maro, tõsẽ
akoĩpyry maro, enara.
21 Mokaro imoihmãkõ tuhke kynexine. Tuhke toto exiry 5.000me kynexine, orutua kõ
rokene. Nohpo tõ roropa tuhke kynexine, poetohti tõ roropa. Enara.

Tuna poro Jezu ytotopõpyry
(Maku 6.45-52; João 6.16-21)

22 Morarame typoetory taropose ropa Jezu a, kanawae toto ytotohme osemazuhme,
ikuhpo akuohtohme toto a, imoihmãkõ osekazumary se Jezu exiryke tyya.
23 Morarame tõsekazumakehse imoihmãkõ ahtao tõnuhse Jezu toiroro ypy emory pona,
oturuse Tumy maro. Mame tykohmãse ahtao, Jezu moroto ro kynexine, toiroro, ypy emory
po.
24 Ikuhpo rãnao ipoetory tõ kynexine. Pohkane konõto jamihme toehse kanawa pokona
tyryrykane jamihme exiryke.
25 Morarame kuratiri etapitory zano Jezu kỹtone eya xine tuna poro.
26 Morarame tuna poro Jezu ytory eneryke tyya xine ipoetory tõ tõserehse. Tunõmase eya
xine.
— Ahno akuaryhpyry mokyro oehnõko, tykase toto. Tonaroxirykõke tykohtase roropa
toto, tõserehse yronymyryme toexirykõke.
27 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

— Juno pyra ehtoko. Ywy ase Jezu. Enaromyra ehtoko, tykase eya xine.
28 Morara kary etaryke tyya xine ynara tykase Peturu:
— Jezume awahtao amaro kuaroko jytotohme tuna poro, tykase Peturu.
29 — Osehko, tykase Jezu eya.
Morarame towõse Peturu kanawae tuna poro toytotohme Jezu a.
30 Yrome pohkane konõto eneryke tyya enaromỹke toehse ynororo. Axĩ tyneryse tuna kuaka.
— Kypynanohko, Jesemy, tykase Peturu.
31 Axĩ tomary ke Peturu tapoise Jezu a.
— Yronymyryme pyra jenetupuhnõko mase. Oty katoh jenetupuhpyra make? tykase Jezu Peturu a.
32 Mame kanawa aka tõtyrise Jezu Peturu maro. Mame axĩ sapararahkane sapararah tykakehse. Tymynyhpãse ropa.
33 Mame mynyhme toehse ipoetory tomo. Jezu eahmary poko rokẽ toh kynexine, tukurohtao xine.
— To! Ritonõpo mũkurume nymyry mase. Kure mase, tykase toto.

Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a Kenezare po
(Maku 6.53-56)

34 Mame ikuhpo takuohse rahkene eya xine. Mame toeporehkase toto Kenezare pona.
35 Morarame Jezu eneryke tonetupuhse morotõkomo a, Kenezare põkomo a. Morara exiryke morotõkõ kurãkõkara tonehpose eya xine Jezu a toto kurãkatohme ropa. Ynara tykase toto Jezu a:
36 — Ah oupõ ehpiry apõ toto kurãkõkara, ajohpãme samo, tykase toto Jezu a, tuhkãkomo. Mame Jezu zupony tytemuhmase ahtao kurãkõkara a, toekurãkase ropa toto, emero porehme.

15

Juteu tamuru tõ namorepatopõpyry
(Maku 7.1-13)

1 Mame Jerusarẽ poe parixeu tõ toytose Jezu a, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõ maro. Mame ynara tykase toto eya:
2 — Oty katoh kytamurukõ omipona pyra opoetory tõ nae? "Osemahxĩpo rokẽ otuhtoko zae oehtohkõme," katopõpyry tuenikehse toto, tykase toto Jezu a.
3 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Atamurukõ omihpyry poko rokẽ matose. Ritonõpo omiry poko tuenikaroro sã matose. Naeroro aomipona pyra matose.
4 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: "Kure omykõ tyritoko. Kure asakõ tyritoko roropa," me tymerose. Ynara roropa tymerose Ritonõpo omiryme: "Tumy eunopyryhtao imepyny a, tyse roropa eunopyryhtao, mokyro etapapotoko aorihtohme, tumykõ eunopyryke eya," me tymerose Ritonõpo omiryme.
5 Yrome Ritonõpo omiry tyorõmãko matose. Azahkuru imehnõ amorepãko roropa matose. Ynara ãko matose eya xine: "Tỹkyryneke awahtao xine omykõ akorehmatohme repe, asakõ maro. Yrome ekarory se pyra awahtao xine eya xine, ynara kahtoko eya xine: 'Jomihpyry ae senohne Ritonõpo kyryryme rokẽ mana,' kahtoko eya xine," ãko matose imehnomo a, tumykõ pyno se pyra exiketomo a.
6 "Morara karyke oya xine, õkyryrykõ anapoipyra omykõ mana," ãko matose imehnõ amorepãko. Ritonõpo omipona pyra matose morara awahtao xine. Õmirykõ ke rokẽ Ritonõpo omiry myakamãko matose.
7 Ajohpe rokẽ matose. Zae Izaja omihpyry kynexine. Ynara tymerose eya Ritonõpo omiryme opoko xine:
8 "Õmirykõ ke rokẽ kure jyrĩko matose.
Yrome okurohtao xine ymaro pyra matose ipunaka.
9 Toiparo rokẽ kure jyrĩko matose,
jomipona pyra awahtao xine.
Jomiry tytyorõmase oya xine.
Tymyakãmase roropa oya xine õmirykõ ke.
Morara exiryke õmirykõ etary se hkopyra ase,"
tykase Izaja pake opoko xine, tykase Jezu eya xine.

Iirypyryme ehtoh poko
(Maku 7.14-23)

10 Morarame imoihmãkõ tykohmase Jezu a. Ynara tykase eya xine:
— Etatoko pahne. Enetupuhtoko roropa.
11 Oty pokoino, ahno iirypyryme exĩko nahe? Otuhtoh pokoino iirypyryme exĩko? Arypyra, tonahsẽ enahnõko repe, yrome moro pokoino pyra iirypyryme matose exĩko. Yrome õmirykõ xihpyry pokoino õsenetupuhtohkõ xihpyry pokoino roropa iirypyryme exĩko matose okurohtao xine, iirypyryme oexirykõke, tykase Jezu toto a.
12 Morarame Jezu a toytose ipoetory tomo zuruse. Ynara tykase toto eya:
— Tohne nexĩ toto, õmiry etaryke tyya xine. Tuaro makene? tykase toto Jezu a.
13 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Zae pyra toto ahtao Papa Kapuaõ narykahpyryme pyra sã mã toto. Popyra mã toto, ãtarykahmã samo. Imeĩpo ãtaryka mukapõko Ritonõpo mana ãtarykahme exiryke.
14 Ah moroto rokẽ mokaro nexino tonurãkara sã toexirykõke. Tonurãkara osenuhmara mana. Mokaro sã mã mokaro Ritonõpo namorepatopõpyry onenetupuhpyra toexirykõke. Mame tonurãkara asakoro tãtarorykohtao epukãko mã toto oramã aka tonure pyra toexirykõke, tykase Jezu eya xine.
15 Ynara tykase Peturu:
— Yna amorepako ropa moro poko, anamorepatopõpyry poko, tykase.
16 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Tuaro pyra ro matohu? Mokaro saaro matose.
17 Etatoko pahne. Kynapyrykõ enapyryhtao kyya xine, kỹtaka xine omõnõko mana, kuwakurukõ aka roropa, enara. Mame okynã pyra tũtãko ropa mana tuekase ahtao. Yrome kynapyrykõ iirypyryme kyripyra xine mana.
18 Kuosenetupuhtohkõ xihpyry poe oturũko sytatose. Mame moro pokoino iirypyrymehxo exĩko sytatose.
19 Iirypyryme awahtao xine okurohtao xine oorypyrykõ poko penetãko matose, imehnõ etapãko matose, imehnõ nohpo tõ poko exĩko matose, imeimehnõ ryhmary se exĩko, ematonãko matose, ajoajohpe exĩko, imehnõ kerekeremãko roropa matose.
20 Morohne poko awahtao xine, popyra exĩko matose, iirypyryme, enara. Yrome osemahpyra awahtao xine õtukurukohtao otyme popyra nae? Morohne iirypyryme kyripyra xine mana, tykase Jezu eya xine.

Jezu enetupuhtopõpyry nohpo a (Maku 7.24-30)

21 Morotoino Jezu toytose ropa Tiro pata pũtokoxi, Xitõ pata pũtokoxi roropa.
22 Mame nohpo toytose Jezu a, Kanaã pono. Moroto esary kynexine nohpo esary. Morara exiryke tosae toytose ynororo Jezu enese.
— Tawi parỹpyryme mase. Morara exiryke oehno oya. Yna pyno exiko ajohpãme samo. Jẽxiry jorokohpe mana. Etuarimãko mana yronymyryme, tykase nohpo Jezu a.
23 Yrome onetapỹ sã toehse Jezu aporo. Mame Jezu poetory toytose eya.
— Mose xihpyry aropoko ropa. Kuekahmatorỹko kahpyry mana. Panaikato roropa mana, tykase Jezu a toto.
24 Mame ynara tykase Jezu nohpo a:
— Tonehpose ywy tarona Izyraeu tõ pakõ pokoino. Kaneru sã toehse mã toto. Tytahse sã mã toto. Tosẽkõ waro pyra toehse roropa mã toto, tykase Jezu eya.
25 Morara kary etaryke tyya tosekumuru po typorohse nohpo Jezu myhtokoxi.
— Kuakorehmako ajohpãme samo, tykase ynororo eya.
26 Ynara tykase Jezu eya:
— Popyra poeto napyry ekarory kaikuxi a omise poeto ahtao, tykase Jezu nohpo a.
27 Mame ynara tykase nohpo eya:
— Ajohpe pyra mase. Juteu tõ ekyme sã ynanase juteume pyra yna exiryke. Yrome toto eky sã tõsẽ akumuru eraximãko ynanase, toto zoh akoĩpyry eraximãko, tykase nohpo Jezu a.
28 Morara kary etaryke tyya ynara tykase Jezu eya:
— To! Kuenetupuhno yronymyryme. Tonetupuhse jexiryke oya, ãkorehmãko ase, tykase Jezu eya. Mame axĩ mokyro ẽxiry toekurãkase ropa, morara karyke rokẽ Jezu a.

Tuhkãkõ kurãkatopõpyry ropa Jezu a

29 Morotoino Jezu toytose ropa ikuhpo Karirea ehpikuroko. Mame ypy taunuhmase tyya ahtao typorohse nono pona.
30 Mame imoihmãkõ toytose eya. Tymaro xine ytoytohnõ tarose kurãkõkara, jaxiry kurãkara te, tonurãkara te, jaxiry osetokye exiketomo te, sekere kahnomo te. Imehnõ kurãkara roropa tarose toto a Jezu myhtokoxi. Mame kurãkõkara tukurãkase ropa eya moroto.

31 Mame tõsenuruhkase imoihmãkomo kurãkõkara kurãkary ropa eneryke tyya xine. Sekere kapynỹpo tõ sekere tykase ropa. Jaxiry osetokye exiketõ osepune toehse ropa jaxiry, toekurãkase ropa te, ytoytopynỹpo roropa toekurãkase ropa. Xikihxikihme toytose ropa te, tonure pyra aexihpyry roropa toekurãkase ropa. Kure tõsenuhmase ropa. Mame:

— Kure Ritonõpo mana, Izyraeu tõ esẽme, tykase toto imoihmãkomo.

Imoihmãkõ otuhmatopõpyry Jezu a 4.000mãkomo
(Maku 8.1-10)

32 Morarame Jezu a typoetory tõ tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo eya xine:

— Emynyhmãko ase moxiã poko, imoihmãkõ poko, toto pyno jexiryke. Oseruao tõmehse toto ymaro toexirykõ poko. Mame seromaroro tynahke pyra toehse toto. Toto aropory se ropa ase repe. Yrome toto anautuhmara jahtao toto aropory se pyra ase, aepukarykõino, jamihme pyra toto exiryke, omise toto exiryke, tykase Jezu typoetory tomo a.

33 Ynara tykase ipoetory tomo:

— Yrome ahno esary kara sero taro. Otokoino moxiã napyry rĩko sytatohu? tykase ipoetory tomo, tõturupose Jezu a.

34 — Otãto wyi nae matou? tykase Jezu toto a.

— 7me rokene. Kana roropa nae ynanase tuhke pyra, tykase toto.

35 Mame imoihmãkõ typorohkapose Jezu a nono pona.

36 Moro wyi tapoise eya kana maro.

— Kure mase Papa, senohne onekarohpyry, tykase. Morarame wyi tohtohkane typoetory tomo a ekarotohme, ekamotohme imoihmãkomo a. Morararo kana apiakane Jezu typoetory tomo a ekarotohme, ekamotohme imoihmãkomo a.

37 Mame tõtuhse toto emero porehme. Tuesapare toh toehse. Mame wyi akoĩpyry tanỹse ropa eya xine, tõsẽ akoĩpyry maro. Ipoetory tomo a tanỹse 7me ruto pehme.

38 Mame imoihmãkõ tuhke exiry 4.000me kynexine orutua kõ rokene. Nohpo tõ roropa tuhke kynexine. Poetohti tuhke roropa kynexine.

39 Morarame imoihmãkõ taropose ropa tyya ahtao kynotyrine ropa ynororo, kanawa aka. Mame kỹtone ropa Makatã pona.

16

Jezu jamitunuru enery se parixeu tõ ehtopõpyry
(Maku 8.11-13; Ruka 12.54-56)

1 Mame parixeu tõ toytose Jezu a, satuseu tõ maro. Azahkuru Jezu enery se toh kynexine, ihxirotohme repe. Morara exiryke ynara tykase toto Jezu a:

— Ritonõpo poe nymyry awahtao ajamitunuru enepoko yna a, ynaneneryme, tykase toto.

2 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

— Kokonie pukuro kapu enẽko matose. Mame kamirarame kapu eneryhtao oya xine ynara ãko matose: “Kure kokoro exĩko mana. Konopo oehpyra kokoro,” ãko matose.

3 Yrome pakeimo kapu kamirarame eneryhtao oya xine: “Konopo oehnõko seroae,” ãko matose. Tuaro matose. Kapu eneryhtao oya xine konopo oepyry poko enetupuhnõko matose repe. Yrome Ritonõpo mũkuru oepyry poko, tuaro pyra sã matose. Kurãkõ apiakatoh poko, onenetupuhpyra roropa matose.

4 Amarokõ iirypyryme matose. Ritonõpo omipona pyra roropa matose. “Ajamitunuru enepoko yna a. Enery se ynanase,” ãko matose ya repe. Arypyra, yjamitunuru onenepopyra ase oya xine. Toiro rokẽ yjamitunuru enepõko ase oya xine. Jona ehtopõpyry sã enepõko ase oya xine, tykase Jezu eya xine.

Mame turumekase ropa toto Jezu a. Toytose ropa imepỹ pona ropa.

Pou porutatoh sã parixeu tõ ehtopõpyry
(Maku 8.14-21)

5 Ikuhpo mõpozakoxi tãtakuohse ropa typoetory tõ maro. Yrome wyi anaropyra tokurehse toto, tuenikehse toexirykõke.

6 Mame ynara tykase Jezu eya xine:

— Tuaro ehtoko. Pou porutatoh sã parixeu tõ namorepary tõ mana, satuseu tõ namorepary tõ roropa, tykase.

7 Mame morara kary etaryke tyya xine tõturuse ipoetory tõ oseya rokene. Ynara tykase toto:

— Morara tykase Jezu wyi onenehpyra tokurehse kuexirykõke tuenikehse kuexirykõke, tykase toto oxime rokene.

8 Yrome typoetory tõ otururu waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase eya xine:

— Oty katoh wyi pyra oexirykõ poko oturũko matou? Jenetupuhpyra ro rukuh matohu,
tykase Jezu eya xine.
9 — Tuaro pyra ro rukuh matohu? Pake hkopyra imoihmãkõ autuhmapoase onen-
erykõme. 5me rokẽ wyi pitiko nae mexiatose. Yrome tytohtohkase ahtao ya tuhke toehse.
Mame imoihmãkõ tõtuhse, 5.000 motye. Mame tõtuhkehse toto ahtao, otãto ruto pehme
manymyatose ropa wyi akoĩpyry, tõsẽ inamatyã maro?
10 Moromeĩpo 4.000mãkõ autuhmapoase ropa. 7me rokẽ wyi pitiko nae nexiase.
Morarame otãto ruto mypehkatose, wyi akoĩpyry ke? tykase Jezu eya xine.
11 — Jomiry onetara sã matose. Wyi poko pyra oturũko akene. Tuaro ehtoko parixeu tõ
namorepary poko, satuseu tõ namorepary poko roropa, ykano. Kure osekarõko toh mã
repe tyyrypyrykõ poko ro tahtao xine.
12 Morarame tuaro toehse ropa toto Jezu poetory tomo. Wyi poko tomeseke toto ehtoh
poko toto anamorepara Jezu kynexine. Yrome parixeu tõ namorepatoh poko, satuseu tõ
namorepatoh poko roropa turuse toto Jezu a. Moro poko tutuarõtase ropa toto.

Peturu nurutopõpyry
Jezu poko
(Maku 8.27-30; Ruka 9.18-21)

13 Morotoino typoetory tõ maro toytose Jezu Sezarea Piripe pũtokoxi. Mame Jezu tõturuse
typoetory tõ maro. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Kapu ae Ayhtohpyry ase. Yrome onoky nymyryme keh jekarõko tarõkõ nae? tykase,
tõturupose eya xine.
14 — Joãome oekarõko mã toto ahno ẽpurihkaneme, tykase toto. — Imehnõ Eriame oekarõko
roropa mã toto. Imehnõ roropa Jeremiame oekarõko roropa mã toto. Imehnõ otarame
urutõme Ritonõpo poe oekarõko mã toto, tykase Jezu poetory tõ eya.
15 — Amarokõ ke, onokyme roropa jekarõko matou? tykase Jezu eya xine, typoetory tomo
a.
16 Ynara tykase Ximão Peturu eya:
— Ritonõpo nymenekahpyryme mase, iirypyrymãkõ kurãkaneme. Ritonõpo mũkurume
nymyry mase, tykase Peturu eya.
17 Ynara tykase Jezu eya:
— Ỹ zaerohxo rukuh ma Ximão, João mũkuru. Juaro oexiry imehnõ poe pyra mana.
Imehnõ namorepatopõpyry poe pyra mase juaro. Papa Kapuaõ poe juaro toehse mase.
18 Juaro oehtoh mekaro ya. Naeroro awaro jehtoh ekaroxi oya. Oesety, “Peturu” kary,
“Topu pitiko” kary. Topu onytyoromara imehnõ mana. Moro saaro jenetuputyry oya
onytyoromara imehnõ mã exĩko, yronymyryme jenetuputyryke oya. Morarame asã emero
ypoetory tõ orẽpyra tyrĩko ase, yronymyryme jenetuputyryhtao eya xine. Mame orẽpyra
exikehpyra mã toto toorikyrykõ ponãmero, tykase Jezu eya.
19 — Tapyi erase sã exĩko roropa mase. Tapyi esẽ ytoryhtao soroto ekarõko erase a mana.
Moro saaro tosẽkõme Ritonõpo enetupuhnanõ tuisaryme orĩko ase. Imehnõ zurũko mase
zae pyra ehtoh poko pyra toto ehtohme toto esẽme samo. Ritonõpo poe morara tyripõko
mase. “Senohne kure tyriry,” karyhtao oya taro nono po, Ritonõpo poe morohne tyripõko
mase.
20 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Onekaropyra ehtoko imehnomo a Ritonõpo nymenekahpyryme jehtoh poko, sero põkõ
kurãkaneme, tykase.

Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry
(Maku 8.31—9.1; Ruka 9.22-27)

21 Morotoino typoetory zurupitone Jezu toorikyry poko. Ynara tykase ynororo:
— Jerusarẽ pona ytõko ase Ritonõpo omi poe. Moroto jahtao yyryhmãko juteu tõ
esẽ mana, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ roropa, Moeze omihpyry poko imehnõ
amorepananõ roropa. Mame jetapapõko mã toto. Yrome oseruao tõmehse ahtao ẽsemãnõko
ropa ase, tykase Jezu eya xine.
22 Morarame imehnõ myhtoino Jezu tarose Peturu a zurutohme takorony a tõturutoh
samo. Ynara tykase ynororo:
— Morara kara exiko Jezu. Ritonõpo sãtã oetapapopyra mana. Orihpyra sãtã mase,
tykase Peturu eya.
23 Yrome toeramase Jezu Peturu a. Ynara tykase ynororo eya:
— Mynyhme exiko! Joroko tamuru sã mase. Jakorekehkãko mase. Ãmoreme rokẽ
morohne poko osenetupuhnõko mase ahnome oexiryke. Yrome Ritonõpo poe pyra
õsenetupuhtoh mana, tykase Jezu Peturu a.
24 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Ymaro oytorykõ se awahtao xine openetatohkõ irumekatoko. Oorikyrykõ ymaro enetupuhtoko oorypyrykõ poko. Mame ymaro rokẽ ehmaropa, tykase ynororo.
25 — Osepyno awahtao xine orihnõko ro matose. Yrome ypoetoryme awahtao xine oorikyrykõ zuno pyra matose. Jomipona roropa awahtao xine orihpỹme exĩko matose, enara.
26 Otara ãko matou senohne emero omõkomorykõme toehse ahtao oorikyrykõ ke rokẽ epehmatohme? Arypyra, toiparo rokẽ morohne esẽme exĩko matose, oorikyrykõ ke epehmãko matose. Onykenãpara roropa ekurehnõko matose. Morararo orihpyra oehtohkõ onepehmara mã omõkomorykomo. Otinerũkõ roropa ipune pyra mana, tykase Jezu eya xine.
27 — Kapu ae Ayhtohpyry ase sero nono pona. Imeĩpo orẽpyra oehnõko ropa ase tuisamehxo Papa jamitunuru maro, Papa nenyohtyã maro roropa. Morara ahtao sero põkõ epehmãko ase, emero porehme, toto nyrihpyry epehpyryme.
28 Etatoko pahne, toitoine matose Kapu ae Ayhtohpyry enẽko. Tuisame aexiry enẽko matose orihpyra ro awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

17

Jezu maro Moeze ehtopõpyry Eria maro
(Maku 9.2-13; Ruka 9.28-36)

1 Morarame 6me tõmehse ahtao typoetory tarose Jezu a oseruao rokene. Kaetokõ pona tarose toto, ypy pona. Peturu tõ tarose eya, Peturu, Tiaku, João, enara.
2 Mame tanyhtase ynororo, saeremã sã toehse ynororo toto neneryme. Ẽmyty zemimã sã toehse, xixi samo. Zupõ roropa karimutume toehse, saerehkane samo toto neneryme.
3 Mame Jezu maro Moeze tõ tonese eya xine, Eria maro. Oturũko toh kynexine Jezu maro.
4 Mame ynara tykase Peturu Jezu a:
— Jezu, kure sytatose taro. Ise awahtao tapyi pitiko amoxi oseruao, axĩtao rokene, toiro atapyĩme, toiro Moeze tapyĩme, toiro Eria tapyĩme, enara ehtohme, tykase Peturu.
5 Yrome aotururuhtao ro akurũ tooehse, putokane. Mame omi totase toto a akuru htae. Ynara tykase:
— Umũkuru nymyry mose ro, umũkuru kurano, yzamaro exikety. Mose omiry etatoko, tykase omi kaino.
6 Mame Ritonõpo omiry etaryke tyya xine tõserehse Jezu poetory tomo. Nono pona toepukase toto pohme.
7 Mame typoetory tomo a toytose Jezu. Tapose toto eya.
— Owõtoko ropa ty. Oserehpyra ehtoko, tykase Jezu eya xine.
8 Morara exiryke tõsenuhmase ropa toh repe. Yrome mokaro onenepyra ropa toh kynexine. Jezu rokẽ tonese eya xine.
9 Mame toto yhtory ropa ahtao ypy poe ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Imehnõ onurupyra ehtoko aporo onenehpyrykõ poko. Tõsemãse ropa jahtao rokẽ imehnõ zurutoko, tykase Jezu eya xine.
10 Mame ynara tykase toto Jezu a:
— Oty katoh ynara ãko Moeze omihpyry poko amorepatõkõ nae: “Eria oehnõko mana osemazuhme,” ãko? tykase toto, tõturupose Jezu a. Mame ynara tykase Jezu eya xine:
11 — Zae ro mã toto, Eria oepyry poko osemazuhme, sero põkõ tuarõtanohpose kapu ae aepyhpyry poko, tykase Jezu eya xine.
12 — Yrome ynara ãko ase oya xine, Eria tooehse mana pake. Yrome onenetupuhpyra sero põkõ nexiase. Tyyryhmase ynororo eya xine. Mokyro ryhmatopõpyry sã Kapu ae Ayhtohpyry roropa ryhmãko mã toto, tykase Jezu typoetory tomo a.
13 Mame morara kary etaryke tyya xine tonetupuhse toto a. João ahno ẽpurihkane poko Jezu otururu tonetupuhse eya xine.

Poeto kurãkatopõpyry ropa poko Jezu a
(Maku 9.14-29; Ruka 9.37-43a)

14 Morarame imoihmãkomo a toytose ropa toto. Mame orutua toytose Jezu a. Tosekumuru po typorohse ynororo Jezu ẽpataka.
15 Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Ajohpãme sã umũkuru poko oenupunakohxo. Epuepukãko mana. Tuhke toepukase ynororo apoto htaka, tuna kuaka, enara.
16 Mose enehno opoetory tomo a repe. Yrome onukurãkasaromepyra toh kynako, tykase ynororo Jezu a.
17 Ynara tykase Jezu eya:

— Onenetupuhpyra ro matose azahkuru oexirykõke. Okynã amaro xine ywy repe, yrome jenetupuhpyra ro matose. Typenekehse ywy opoko xine. Omũkuru enehko ya, tykase Jezu.
18 Mame zae joroko tutũtanohpose Jezu a. Joroko tutũtase ahtao mokyro ae kure toehse ropa mõtoino rokene, joroko ke taõkemỹpo.
19 Morarame imoihmãkõ maro pyra Jezu ahtao ipoetory tõ toytose eya.
— Oty katoh yna omi poe joroko tũtara kynako? tykase toto Jezu a.
20 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Pitiko rokẽ jenetuputyryke oya xine tũtara joroko kynako, õmipona xine pyra kynako. Etatoko pahne, jenetuputyryhtao oya xine pitiko repe, moxitatu puhturu samo, ynara ãko matose sero somohmã netaryme: "Ytoko esyryhmako mõtona," ãko matose. Mame õmi poe xine esyryhmãko mana. Emero tyriry waro exĩko matose.
21 Yrome yronymyryme õtururukohtao rokẽ Ritonõpo maro otuhpyra roropa awahtao xine õtururukohtao, morara awahtao xine rokẽ mokarohne tũtanohpõko ropa matose, tykase Jezu typoetory tomo a.

Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry
(Maku 9.30-32; Ruka 9.43b-45)

22 Morarame Karirea po tõximõse ropa toto, Jezu maro ipoetory tomo. Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Kapu ae Ayhtohpyry ekarõko mã toto imehnomo a.
23 Jetapãko mã toto. Yrome oseruao tõmehse ahtao jẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana, tykase.
Mame toemynyhmase toto, ipoetory tomo, yronymyryme.

Tineru pitiko ekarory poko Ritonõpo Tapyĩ tinerũme

24 Morarame Jezu toytose Kapanaũ pona typoetory tõ maro. Mame moroto tineru apoine toytose Peturu a tineru pitiko apoitohme Ritonõpo Tapyĩ tinerũme. Toipe juteu tomo, emero jeimamyry ae tineru pitiko epehmãko tineru apoine a Ritonõpo Tapyĩ kurãkatohme. Mame ynara tykase tineru apoine Peturu a:
— Ritonõpo Tapyĩ kurãkatoh epehmãko oesẽkõ nae? tykase, tõturupose eya.
25 — Ỹ, tykase Peturu. — Epehmãko mana.
Mame tapyi taka tomõse ahtao ynara tykase Jezu Peturu a:
— Ximão, otara ãko ma? Onokãkomo a tineru epehmapõko sero põkõ tuisary tõ nae, tyekyry tomo a, imehnomo a? tykase Jezu, tõturupose.
26 — Imehnomo a, tykase Peturu. Ynara tykase Jezu:
— Morara ahtao jekyry onepehmara mana. Imũkuru tõ roropa onepehmara mana. Ritonõpo mũkurume ase. Naeroro ya tineru onepehmapopyra mã toto, tykase.
27 — Yrome tohne mokaro riry se pyra sytatose. Morara exiryke kana anỹse ytoko ikuhpo kuaka. Mame osemazuhme kana tanỹse oya ahtao, ĩtaka eneko. Tineru enẽko mase ĩtao. Moro tineru aroko tineru apoine a, Ritonõpo Tapyĩ tinerũme, onekaroryme ynekaroryme, enara, tykase Jezu eya.

18

Tuisame ehtoh poko
(Maku 9.33-37; Ruka 9.46-48)

1 Morarame ipoetory tõ tooehse Jezu a ekaropose:
— Onoky tuisamehxo exĩko nae Ritonõpo esao? tykase toto tõturupose.
2 Mokaro omiry etaryke Jezu a poeto tykohmase tyya. Xikihme tyrise eya mokaro neneryme.
3 Mame ynara tykase ynororo eya xine:
— Etatoko pahne, etyorõmara awahtao xine omõsaromepyra matose Ritonõpo esaka. Yrome oetyorõmarykohtao, poeto pitiko sã toehse awahtao xine, omõnõko matose Ritonõpo esaka, tykase.
4 — Imehnõ poetoryme sã toehse awahtao xine, mose poeto samo, imehxo exĩko ropa matose Ritonõpo esao.
5 Mame jomi poe, poeto pitiko mose panõ pyno awahtao xine, ypyno roropa matose, tykase Jezu.

Imehnõ kukuru poko iirypyryme aehtohkõme
(Maku 9.42-48; Ruka 17.1-2)

6 — Yrome poeto pitiko jenetupuhpitoryhtao tosẽme, mame mokyro tyoro amoreparyhtao oya xine urumekatohme ropa eya popyra matose ipunaka. Awãnohtorỹko roropa

Ritonõpo mana. Kurehxo oya xine exiry topu konõto mykyry opymyrykõ ae onerymapotohkõme tuna kurohtaka, poeto pitiko onenekunohpyra ro awahtao xine. Popyrahxo oya xine exĩko poeto pitiko tonekunohse oya xine ahtao. Awãnohtorỹko Ritonõpo mana.

7 Sero nono po iirypyryme imehnõ riponanõ nae. Urumekapõko mã toto oya xine, oorypyrykõ poko rokẽ oehtohkõme. Toipe toh mã repe. Yrome mokaro wãnohnõko itamurume Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

8 — Oemarykõ pokoino urumekary se awahtao xine ihkohtoko ipahtohme. Morararo opupurukõ pokoino urumekary se awahtao xine ihkohtoko ipahtohme. Kurehxo Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tomahke. Popyra mã oya xine apotoimo htaka õmomyrykõ osetatoro oemarykõ exiryke, ezehpỹ htaka. Kurehxo roropa oya xine Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tupuhke awahtao xine. Popyra mã oya xine apotoimo htaka õmomyrykõ opupurukõ osetato exiryke.

9 Oenurukomo a urumekaporyhtao toutoko ipahtohme. Kurehxo oya xine Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tonure awahtao xine. Popyra mã oya xine õmomyrykõ apotoimo htaka osetatoro tonure awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

Kaneru mũkuru itatyhpyry (Ruka 15.3-7)

10 — Tomeseke ehtoko: “Poeto kahpyry,” kara ehtoko poeto pitiko poko. Ritonõpo nenyohtyã poeto pitiko akorehmãko mã toto. Etatoko pahne, mokaro torẽnase Ritonõpo ẽpataka toytorykõ poko. Papa Kapuaõ ẽpataka toytorykõ poko, tykase Jezu.

11 (Kapu ae Ayhtohpyry tooehse sero pona, iirypyrymãkõ pynanohse. Itahtyã sã iirypyrymãkõ mana.)

12 — Etatoko pahne, tuhke tokyke kaneru esẽ mana. 100me eky tõ mã otarame. Mame otara ãko nae toiro toky tytahse ahtao? Ynara ãko mã otarame: “Jeky tõ nomõko ase aporo taro ona po, toto otukuruhtao,” ãko mana. Mame ytõko mã ynororo, itatyhpyry zupise ropa.

13 Mame toky tonese ropa ahtao tãkye exĩko ropa mana itatyhpyry tonese ropa tyya exiryke. Yrome imoihmãkõ enery poko tãkye hkopyra mana tahpyra toto exiryke.

14 Moro saaro Omy kapuaõ mana. Poeto pitiko otuenikary se pyra mã ipunaka. Toto pynanopyry se ynororo mana tymaro toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

Ãkorõ akorehmary poko iirypyryme toehse ahtao

15 — Mame imepỹ iirypyryme toehse ahtao, ytoko eya oturuse, iirypyry poko. Tokare pyra oturutoko eya aporo, toiroro imaro. Mame õmiry etaryhtao eya, tyyrypyry rumekaryhtao roropa eya oepeme exĩko ropa mana. Ãkorõme roropa exĩko mana.

16 Yrome õmiry etary se pyra ahtao, amaro imepỹ aroko, otarame toiro otarame asakoro, õmiry etaneme, ãkorehmaneme roropa. “Asakoro ahtao ipune, oseruao ahtao roropa ipune,” ãko Ritonõpo omiry.

17 Yrome õmirykõ etary se pyra ahtao ypoetory tõ zurutoko, oximõme toto ahtao. Mame oximõmãkõ omiry etary se pyra ahtao, azahkuru nymyry mokyro mana. Tyyrypyry rumekary se pyra mana. Naeroro ypoetoryme pyra mana, tykase Jezu eya xine.

Otytyko popyra ekarory poko

18 — Etatoko pahne, imehnõ zurũko matose zae pyra ehtoh poko pyra toto ehtohme. Ritonõpo poe morara tyripõko matose. “Senohne kure tyriry,” karyhtao oya xine taro nono po, Ritonõpo poe morohne tyripõko matose.

19 — Tyoro roropa, atae awahtao xine õtururukohtao Ritonõpo a sero nono po õmirykõ etãko Ritonõpo mana. Mame ise oehtohkõ rĩko Papa Kapuaõ mana.

20 Oximõme toehse awahtao xine ypoko, jomiry poko roropa, amaro xine ase, tuhke pyra awahtao xine ro, otarame asakoro rokẽ awahtao xine, otarame oseruao, amaro xine ro ase.

Imehnõ rypyry poko wenikehtohme ropa

21 Morarame Peturu toytose Jezu a ekaropose. Ynara tykase ynororo eya.

— Tuisa, oturupose oehno oya. Otarãme imepỹ yyryhmãko mana. Ykerekeremãko mana. Yzehno exĩko mana. Mame osepeme se ropa exĩko mana ajoajohpe toehxĩpo. “Yzehno pyra exiko ajohpãme samo,” ãko ya mana. “Ỹ, oty kara hnae,” ãko ywy eya. “Moro poko wenikehnõko ase, oorypyry poko.” Mame wãto ropa pixo ajoajohpe exĩko ropa mana. Moromeĩpo oehnõko ropa mana jepeme toehtohme ropa. Otãto kure morara rypyry korokary otootomose, 7me? tykase Peturu, tõturupose.

22 — Arypyra, tykase Jezu eya. — 7me imepỹ rypyry a tuenikehse awahtao kure repe. Yrome tuhke rokẽ azahkuru toehse oya imepỹ ahtao, mame tyyrypyry rumekary se ropa toehse ahtao ekurãkako ropa imaro, ekuhpỹme, tykase Jezu eya.

23 — Ynara exiryke, oesẽkõme Ritonõpo exiry ynara sã mana, pata konõto esẽ samo. Mokyro typoetory tomo a epehmapory se toehse, pata esemy. "Ytinerũ epehmapõko ase ypoetory tomo a emero porehme," tykase ynororo.
24 Mame okynã pyra toiro ipoetory tonehse eya xine pata esẽ ẽpataka, tuhke tineru onepehmara ro exikety kynexine, miujão motye.
25 Yrome tytineruke pyra kynexine ynororo. Morara exiryke onepehmara kynexine. Naeroro ynara tykase esemy: "Mose ekarotoko imehnõ namotome aehtohme tineru apoitohme epehpyryme, ynororo, ipyty, ipoenomo, imõkomory. Emero porehme ekarotoko tineru apoitohme jepehmatohme ropa," tykase ynororo pata esemy.
26 Mame tosekumuru po typorohse mokyro tosẽ ẽpataka. Ynara tykase: "Atarypopyra exiko ypoko ajohpãme samo. Oepehmãko ro ase emero porehme," tykase ynororo eya.
27 — Mame nupunato typoetory tonese pata esemy a. Typynanohse ropa eya. Ynara tykase ynororo typoetory a: "Ywy roro epehmãko ase. Ytoko ropa. 'Onepehmararohxo hano,' kara exiko," tykase typoetory a pata esemy.
28 Mame mokyro tutũtase ropa tãkye, onepehmapopyra tosẽ toehse exiryke. Yrome toytory ropa ahtao imepỹ tonese eya, topehmara exikety roropa. Mame ynara tykase ynororo eya: "Otara ahtao jepehmãko mah?" tykase eya rahkene. Tuhke pyra inepehmary kynexine repe, pitiko rokene. Yrome esenary poko tapoise eya topehmara exiryke. Tosenakorõkorõmase eya epehpyry sato a jehno toehse toexiryke. "Axĩ ke kuepehmako emero porehme," tykase ynororo eya.
29 — Mame tosekumuru po typorohse mokyro, mokyro ẽpataka. Ynara tykase ynororo eya: "Jesenakorõkorõmara exiko. Kurumekako ropa ajohpãme samo. Oepehmãko ro ase emero," tykase ynororo eya.
30 — Yrome mokyro omiry onetapỹ sã toehse, jehno toexiryke. Eya tõmapose ãpuruhpyry taka topehmara exiryke.
31 Mame moro eneryke tyya xine imehnõ erohketõ tãkye pyra toehse. Tosẽkõ zuruse toytose toto, pata esẽ zuruse. Emero tynenehpyrykõ tokarose eya.
32 Mame toto omiry etaryke tyya typoetory xihpyry tonehpose ropa tyya. Ynara tykase ynororo eya: "Ypoetory kahpyry mase. Tuhke tineru onepehmara mexiase ya, miujão motye. Yrome, ywy roro epehmãko ase, ase oya repe. 'Onepehmararohxo hano,' kara ke exiko, ase oya repe.
33 Naeroro kure imehnõ pyno roropa oexiry, opyno jehtopõpyry samo," tykase pata esemy typoetory a.
34 — Morarame typoetory zehno toehse ynororo yronymyryme. Ãpuruhpyry taka tõmapose eya, aetuarimatohme topehmara exiryke roropa, moro epehmatohme emero porehme, tykase Jezu.
35 — Mokyro saaro Papa Kapuaõ mana. Otuarimapotorỹko mana emero porehme imehnõ rypyry poko oweniketyrykõ se pyra awahtao xine okurohtao xine, tykase Jezu eya xine.

19

Typyxiãkõ rumekary poko iniokomo a
(Maku 10.1-12)

1 Morarame moro poko tõturukehse Jezu ahtao Karirea poe kỹtone ropa juteu tõ esaka ropa Jutea pona, Joatão mõpozakoxi.
2 Imoihmãkõ imaro toytose. Mame tukurãkase ropa toto eya moroto.
3 Morarame parixeu tõ toytose eya oturupose. Azahkuru aexiry enery se toh kynexine repe, ihxirotohme repe. Morara exiryke ynara tykase toto eya:
— Zae ro sytatou kypyxiãkõ rumekaryhtao kyya xine kuamoreme xine irumekary se toehse kuahtao xihne? Otara ãko Ritonõpo nae morara exinohtao? tykase toto.
4 Ynara tykase Jezu:
— Ritonõpo omiry onysekeremara ro matou? Ynara tymerose pake: "Emero tyrise ahtao Ritonõpo a, orutua tyrise eya nohpo maro."
5 Mame ynara tykase ynororo: "Naeroro orutua tumy rumekãko mana, tyse rumekãko roropa mana typyty maro rokẽ toehtohme. Mame mokaro asakoro toiro pũ sã exĩko mana, typyty maro rokene," tykase Ritonõpo toto poko.
6 Naeroro osetyoro pyra mã toto. Osepũme rokẽ mã toto typyty maro. Oximaro tyripose Ritonõpo a exiryke oxirumekara toh mana, tykase Jezu toto a.
7 Ynara tykase parixeu tõ eya:
— Morara ahtao oty katohme Moeze a pape tymeropose? Ynara tykase ynororo pake: "Opyty rumekary se awahtao xine pape imerotoko moro poko. Mame pape ke rokẽ

opytỹpyry kõ aropoko ropa owinoino xine." Morara tymerose Moeze a pake, tykase toto Jezu a.

8 Ynara tykase Jezu eya xine:

— Õsenetupuhtohkõ tũpore exiryke morara tymerose Moeze a. Ritonõpo omiry onenetupuhpyra oexirykõke. Yrome osemazuhme emero tyriryhtao Ritonõpo a, opyxiãkõ rumekapory se pyra Ritonõpo kynexine.

9 Etatoko pahne opyxiãkõ kure rokẽ ahtao oya xine, imehnõ orutua poko pyra roropa ynororo ahtao, mame irumekaryhtao oya xine, imepỹ apoitohme oya xine opyty myakãme, popyra matose ipunaka. Iirypyryme matose, tykase Jezu eya xine.

10 Ynara tykase ipoetory tomo:

— Morara ahtao kurehxo pytara kuexirykomo, tykase toto.

11 — Ỹ, tykase Jezu. — Otarãme kurehxo oya xine pytara oexirykomo. Yrome toitoine rokẽ Ritonõpo poe pytara matose, emero pyra, tykase eya xine.

12 — Oxisã pyra matose. Typytary se pyra exiketõ nae tomukase toexirykõke. Imehnõ toipe moino ro tonurutopõpyrykõ poe ro typytarykõ se pyra mã toto. Imehnõ roropa Ritonõpo enetuputyryke tyya xine tutuisarykõme pytara mã toto Ritonõpo poko rokẽ toehtohkõme. Moro waro awahtao xine otato ehtoko, tykase Jezu eya xine.

Kure poetohti ritopõpyry poko Jezu a
(Maku 10.13-16; Ruka 18.15-17)

13 Morarame imehnomo a typoenõkõ tonehse Jezu a, zupuhpyrykõ apotohme eya. Typoenõkõ poko Jezu otururu etary se roropa toh kynexine Ritonõpo a. Mame toto eneryke tyya xine Jezu poetory tomo a turuse toto Jezu onerekohmara toto ehtohme.

14 Yrome toto omiry etaryke tyya ynara tykase Jezu:

— Ah poetohti noehno ya. Asaropotou ropa kehne. Poetohti a roropa tosary ekarõko Ritonõpo mana, toto esaryme, tykase Jezu toto a.

15 Mame tomary tyrise poetohti zuhpokoxi. Morotoino toytose ropa ynororo imepỹ pona.

Tymõkomoke itamurume nuasemã ehtopõpyry
(Maku 10.17-31; Ruka 18.18-30)

16 Mame orutua toytose eya, amorepatõme Jezu enetuputyryke tyya. Ynara tykase ynororo:

— Tamuxi, otara ãko hano kure jehtohme, jũme orihpỹme jehtohme? tykase.

17 Ynara tykase Jezu eya:

— Oty katohme kure ehtoh poko ekaropõko ma ya? Toiro rokẽ kure exikety mana. Orihpỹme oexiry se awahtao Ritonõpo nymeropohpyry omipona exiko, tykase Jezu eya.

18 — Oty moro Ritonõpo nymeropohpyry? tykase, tõturupose eya. Ynara tykase Jezu:

— Imehnõ onetapara ehtoko. Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko. Ematonara ehtoko. Onekunohto pyra ehtoko.

19 Kure rokẽ omykõ tyritoko, asakõ roropa kure rokẽ tyritoko. Imehnõ pyno ehtoko osepyno oexirykõ samo, tykase Jezu eya.

20 — Moino ro ywy morohne omipona ase toehse poetome ro jahtao, tykase ynororo. — Yrome oty riry se ropa ke hano kure nymyry jehtohme? tykase.

21 Ynara tykase Jezu eya:

— Kure nymyry se awahtao omõkomory ekamota emero porehme tineru poko. Mame otinerũ ekarota tymõkomokãkara a. Morara awahtao tymõkomoke exĩko ropa mase Ritonõpo esao, tykase Jezu eya. — Mame tokamose oya emero ahtao moehtase ropa ya, ymaro oytotohme, tykase Jezu eya.

22 Morara kary etaryke tyya toeramase ropa ynororo. Toemynyhmase yronymyryme tuhke tymõkomoke toexiryke.

23 Morarame ynara tykase Jezu typoetory tomo a.

— Etatoko pahne, tupime kuhse tymõkomokã omomyry Ritonõpo esaka. Tytinerũ pyno toexirykõke, tosẽme Ritonõpo onenetupuhpyra mã toto, tykase Jezu eya xine.

24 — Etatoko pahne, kameru kawaru sã konõto. Jawi eutary pitiko sã mana. Morara exiryke kameru jawi eutary aka omõpyra, ipune pyra exiryke. Moro saaro tymõkomokã omõpyra mã toto Ritonõpo esaka, tosẽkõme Ritonõpo onyripyra toexirykõke, tykase Jezu eya xine.

25 Morara kary etaryke tyya xine:

— To! tykase toto, Jezu poetory tomo. — Morara ahtao onokãkõ Ritonõpo poetoryme exĩko nahe? tykase toto, tõturupose eya.

26 Tonese toto Jezu a. Mame ynara tykase ropa ynororo eya xine:

— Ãmoreme xine omõpyra matose Ritonõpo esaka. Yrome Ritonõpo typoetoryme orirykõ waro mana, emero tyriry waro Ritonõpo exiryke, tykase Jezu eya xine.
27 Mame ynara tykase Peturu:
— Etako pahne, emero turumekase yna a, amaro yna ytotohme, oty apoĩko ynanah imeĩpo? tykase ynororo Jezu a.
28 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Etatoko pahne, Kapu ae Ayhtohpyry tuisamehxo toehse ahtao porohnõko mana tapõ pona. Morara ahtao amarokõ roropa tuisame exĩko matose ymaro. Mame ãpõkõ pona porohnõko matose Izyraeu tõ esãme, tykase Jezu typoetory tomo a.
29 — Morararo tytapyĩkõ turumekase ahtao jomipona exiketomo a te, takorõkõ turumekase ahtao te, toryxirykõ turumekase ahtao roropa, tumykõ turumekase ahtao, tysekõ roropa te, typoenõ turumekase ahtao, tosarykõ roropa turumekase tyya xine ahtao ypokoino, jomipona ehtohme roropa, tuhke kuhse apoĩko ropa mã toto. Mame orihpỹme exĩko roropa mã toto jũme, tykase Jezu eya xine.
30 — Mame tuisamehxo exiketõ tuhke tuisame pyra exĩko mana. Morararo tuisame pyra exiketõ tuhke tuisame exĩko mana, tykase Jezu toto a.

20

Tupito poko erohketõ ehtopõpyry
1 Mame ynara tykase roropa Jezu:
— Ritonõpo enetuputyry oya xine oesẽkõme tyoro sã roropa mana. Tupito esẽ sã mana, uwa arykahpyry esẽ samo. Pakeimo mokyro toytose, erohketõ eahmase tutupi poko toto erohtohme.
2 — "Oepehmatorỹko ase. Oerohtamitukõ ekarõko ase toiro tineru," tykase ynororo eya xine. Mame taropose toto eya tutupi pona, aerohtohkõme.
3 Mame toytose ropa ynororo pata rãnaka ropa osepekahtoh taka ropa xixi tõnuhsehxo ahtao. Mame imehnõ roropa tonese eya tehme rokẽ toto.
4 "Erohtatoko utupi pona ynarykahpyry uwa pokona. Oepehmatorỹko ase," tykase ynororo eya xine.
5 — Morara exiryke toytose roropa toto tupito pona. Mame tãxiahtao toytose ropa ynororo imehnõ erohpyra exiketõ rohmanohpose ropa tutupi poko. Morara tyrise ropa eya xixi tywykahme ahtao.
6 Mame xixi ituperyme exisasaka ahtao toytose ropa ynororo pata rãnaka ropa. Erohpyra exiketõ tonese ropa eya: "Oty katoh tehme rokẽ kohmãnõko matou?" tykase ynororo toto a, tõturupose.
7 — "Ỹ, toerohtohke pyra yna exiryke," tykase toto eya. "Tyrohmanohponeke pyra yna exiryke roropa," tykase toto. Ynara tykase tupito esemy eya xine: "Morara ahtao ytotoko utupi pona. Erohtatoko," tykase ynororo eya xine.
8 — Morarame tykohmãse ahtao tupito esemy a typoetory tykohmase tyya: "Erohketõ ikohmako, toto epehmatohme oya," tykase ynororo. "Ynara epehmako toto. Okomino aerohtyã epehmako osemazuhme. Mame osemazuhme aerohtyã okomino epehmako," tykase tupito esemy typoetory a.
9 — Morarame okomino aerohtyã tooehse ahtao topehmase toto eya xine toiro ẽmepyry ae erohtamitu ke.
10 Mame osemazuhme aerohtyã tooehse ahtao topehpyrykõ poko tõsenetupuhse toto. "Otarãme itamurumehxo yna epehmãko mana," tykase toh repe tukurohtao xine. Yrome morararo topehmase toto, mokaro epehmatopõpyry saaro.
11 Mame toerohtamitukõ tapoise tyya xine ahtao, tupito esẽ tykerekeremapitose eya xine.
12 "Oty katoh oxisã yna epehmãko mah? Okomino aerohtyã toiro pitiko rokẽ toerohse toh repe. Yrome morararo topehmase toto," tykase toto. "Yna toerohsehxo itamurume repe. Toiparo rokẽ xixi tyrohse kyya xine, mokaro saaro topehmase yna," tykase toto.
13 — Toiro tykerekeremane a ynara tykase tupito esemy: "Etako pahne jepe, oenekunohpyra xine reh ahse. 'Toiro ẽmepyry oerohtamitukõ ekarõko ase,' ykã puh oya xine. Mame: 'Ỹ, morara ahtao kure,' mykatou ya.
14 Morara exiryke oepehpyrykõ apoitatoko atapyĩkõ taka oytotohkõme ropa. Moxiã toahmase ya okomino, toto erohtohme roropa. Yrome toto epehpyry morararo oepehmatopõpyrykõ saaro.
15 Morara jahtao zae ro ase. Ytinerũ ekarory se jahtao ekarõko ase, ytinerũme exiryke. Imehnõ zumoxike hmatohu toto epehmaryke ya, eya xine ytinerũ ekaroryke ya?" tykase eya tupito esemy, tykase Jezu eya xine.

16 Morarame ynara tykase ropa Jezu:
— Moro saaro otuisarykõme Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine. Tuhke etyhpyryme Ritonõpo enetupuhnanõ tuisamehxo exĩko mã toto. Tuhke tuisame aehtyã tuisame pyra exĩko roropa mã toto, tykase Jezu toto a.

Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry ropa
(Maku 10.32-34; Ruka 18.31-34)

17 Mame Jezu toytoryhtao osema ae Jerusarẽ pona, typoetory tõ maro tõturuse, toiroro tahtao, 12mãkõ maro rokẽ tahtao.
18 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Etatoko pahne, Jerusarẽ pona ytõko sytatose. Moroto Kapu ae Ayhtohpyry ekarõko mã toto Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananomo a, enara. Jetapapory se exĩko mã toto oximõme.
19 Mame jekarõko mã toto imehnomo a, juteutõkara a. Mame tounohse jahtao eya xine, ypiypipohnõko mã toto. Mame wewe pokona jexixihmapõko mã toto. Orihnõko ase. Yrome oseruao tõmehse ahtao jẽsemãkapõko ropa Papa mana, tykase Jezu eya xine.

Jẽkõ nekaropotopõpyry
(Maku 10.35-45)

20 Mame Zepeteu mũkuru ẽ toytose Jezu a tumũkuru tõ maro asakoro. Tupue toehse ynororo Jezu ẽpataka. Mame ynara tykase eya:
— Ohpetu se hano ajohpãme samo, tykase.
21 — Oty se hma? tykase Jezu eya.
— Moxiã umũkuru tõ asakoro tuisame tyriko toto, amaro, tuisa konõtome toehse awahtao, toiro ãpotunuru wino, toiro opozery wino, enara, tykase nohpo eya.
22 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Onekaropohpyry waro pyra matose, jokuru ẽsasaka ase. Jokuru enyry se roropa matohu? tykase Jezu eya xine.
— Ỹ, enyry se ynanase, tykase toto.
23 Toorikyry poko morara tykase Jezu eya xine repe. Yrome onenetupuhpyra toh kynexine. "Jokuru enyry se hmatou?" tykase ahtao eya xine, "Oorikyrykõ se hmatou?" ãko kynexine toto a repe. Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Jokuru ẽnõko matose repe. Yrome ymaro tuisame exiketõ onymenekara ase. Papa Kapuaõ menekary rokẽ ymaro tuisame exĩko mana, tykase Jezu toto a.
24 Mame mokaro omihpyry totase tyya xine ahtao, Zepeteu poenõ zehno toehse toto, Jezu poetory tõ 10mãkomo.
25 Mame typoetory tykohmase tyya. Ynara tykase Jezu eya xine:
— Etatoko pahne, sero põkõ tuisaryme tahtao xine, tõmipona imehnõ rĩko mã toto. Typoetoryme imehnõ rĩko roropa mã toto. Mame typoetory aropõko mã toto. Imehnõ enehpõko mã toto, enara.
26 Yrome amarokõ tyoro exĩko matose. Tuisamehxo se awahtao xine imehnõ poetoryme sã ehtoko. Imehnõ akorehmatoko, tykase Jezu typoetory tomo a.
27 — Imehnõ esẽme se awahtao xine, toto namotome sã ehtoko,
28 Kapu ae Ayhtohpyry ehtoh saaro. Kapu ae tooehse ywy xiaro, sero nono pona. Typoetoke pyra sã ywy. Takorehmaneke pyra roropa. Yrome ãkorehmase xine oepyase. Orihse roropa oepyase oorypyrykõ epehmatohme. Ritonõpo poenõme oehtohkõme, tykase Jezu eya xine.

Tonurãkara kurãkatopõpyry ropa asakoro
(Maku 10.46-52; Ruka 18.35-43)

29 Morarame Jeriko poe tutũtase toto ahtao, Jezu tokahmase imoihmãkomo a.
30 Morarame osema ehpio tonurãkara kynexine asakoro. Typorohse rokẽ toto osema ehpio. Mame Jezu ytory totase tyya xine ahtao, tykohmase toto a:
— Tamuxi! Tawi parỹpyry, yna pyno exiko, tykase toto.
31 Yrome turuse toto imoihmãkomo a:
— Mynyhme ehtoko, tykase toto eya xine. Yrome itamurumehxo tykohmase toto a:
— Tamuxi! Tawi parỹpyry, yna pyno exiko, tykase toto.
32 Morarame totypohse Jezu toto zurutohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Oty se hmatou ya, tykase tõturupose eya xine.
33 — Tuisa, tonure se ropa ynanase, tykase toto eya.
34 Mame toto pyno Jezu kynexine. Toto enuru apone. Axĩ tõsenuhmase ropa toto, tonurãmõpotõkara. Mame Jezu tokahmase eya xine.

21

Jerusarẽ pona Jezu ytotopõpyry
(Maku 11.1-11; Ruka 19.28-40; João 12.12-19)

1 Morarame toytose toto ahtao Jerusarẽ pona, Petepaje pona toeporehkase toto, ypy Oriwera ãkataka. Mame typoetory taropose Jezu a asakoro, osemazuhme toto ytotohme.
2 Ynara tykase eya xine:
— Mõ pata pona ytotoko. Moroto jumẽtu mana tymyhse, tumũkuru maro. Mymyhpokatatose toto. Mame toto enehtoko xiaro ya.
3 Mame: "Oty katoh jumẽtu poko matou?" karyhtao imehnomo a, ynara kahtoko eya xine: "Tuisa ise kynako," kahtoko. Mame ekarõko toh mã oya xine, tykase Jezu eya xine.
4 Morara toehse urutõ omihpyry ae ro. Ynara tykase urutõ pake:
5 "Xião põkõ zurutoko. Ynara kahtoko eya xine:
'Oesẽkõ ytõko oya xine mana.
Tuisa imehxo exikety sã pyra mana.
Jumẽtu po ytoytõko mana, zumõkara po.
Jumẽtu mũkuru po ytõko mana,' kahtoko."
Morara tymerose pake urutono a.
6 Morara exiryke Jezu omi poe toytose ipoetory. Emero tyrise toto a.
7 Jumẽtu tonehse eya xine imũkuru maro ro. Mame tupõkõ tyrise eya xine jumẽtu mypatarãnaka, epona Jezu porohtohme.
8 Mame tupõkõ tyrise roropa osema taka imoihmãkomo a osema emeporyme, eporo Jezu ytotohme. Marariary panõ roropa tapokase tuhkãkomo a, osema taka tyritohme, kure Jezu ritohme eya xine.
9 Mame kui kui tykase toto imoihmãkomo tãkye toexirykõke, osemazuhme ytoketomo Jezu mykapo ytoketomo, enara. Ynara tykase toto:
— Kure Tawi parỹpyry mana. Kure mose tyriko Ritonõpo, õmi poe aepyhpyryme aexiryke. Kure Ritonõpo mana, imehxo, tykase toto.
10 Mame Jerusarẽ pona toeporehkase Jezu ahtao panaikato rokẽ toh kynexine, osetato pyra omi.
— Onoky keh mokyro? tykase imehnomo.
11 — Mokyro urutono, Jezu Nazare pono, Karirea rãnaono, tykase imehnomo, imoihmãkomo.

Ritonõpo Tapyĩ taka Jezu ytotopõpyry
(Maku 11.15-19; Ruka 19.45-48; João 2.13-22)

12 Morarame Ritonõpo Tapyĩ taka toytose Jezu. Moro tae osepekahketõ tutũtanohpose ropa eya okyno ekamonanõ maro. Tineru emetakamananõ tinerũ typahpose roropa eya apõ poe. Meza tõ roropa tõtorimase eya. Parutopuruimo ekamonanõ apõ tõ tõtorimase roropa eya.
13 Mame ynara tykase ynororo eya xine:
— Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: "Ritonõpo maro oturutohme exĩko nase sero," me tymerose repe. Yrome imaro oturutoh tyorõmãko matose, imehnõ tinerũ ematonanohtohme oya xine, tykase Jezu eya xine.
14 Morarame tonurãkara toytose Jezu a moro taka, jaxiry osetokye exiketõ maro. Mame tukurãkase ropa toto Jezu a.
15 Mame tohne toehse Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõ maro. Kurãkõkara kurãkaryke ropa Jezu a tohne toehse toto. Poetohti omiry etaryke roropa tyya xine tohne toehse toto, ynara karyke poetohti a: "Kure nymyry Tawi parỹpyry mana," karyke toto a. Morara kary etaryke tyya xine tohne toehse toto Moeze omihpyry poko amorepatõkomo, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ maro.
16 Morara exiryke ynara tykase toh Jezu a:
— Moxiã omiry onetara hmahno? tykase toto Jezu a.
— Ỹ, etãko ase. Ritonõpo omiry onysekeremara ro hmatohu sero poko? Ynara ãko Ritonõpo omiry: "Poetohti tamorepase ya, enurusenã kõ maro, 'Kure mase,' katohme toto a ya. Zae roropa mã toto," ãko Ritonõpo omiry.
17 Morarame turumekase ropa toto Jezu a. Morotoino toytose ynororo pata poe, Petania pona ropa. Moroto toiro kynẽmehne.

Epery zoko orihmapotopõpyry Jezu a
(Maku 11.12-14,20-24)

18 Yrokokoro pakeimo toytory ropa ahtao Jerusarẽ pona ropa tomitapãse kynexine.

19 Mame wikeira zoko tonese eya osema ehpio. Yrome toytose tahtao eponaro, epery
onenepyra tokurehse. Zary rokẽ tonese eya. Morara exiryke ynara tykase Jezu:
— Jũme eperytara ropa mase, tykase. Mame morara tykase Jezu exiryke wikeira zoko
taremãse axiny.
20 Moro eneryke tyya xine Jezu poetory tõ tõsenuruhkase.
— To! Otãto wikeira zoko axĩ naremãno? tykase toto.
21 Ynara tykase Jezu eya xine.
— Etatoko pahne, jenetuputyryhtao yronymyryme oya xine ynyrihpyry panõ rĩko roropa
matose. “Nary rokene,” kara awahtao xine roropa, ynyrihpyry motye tyrĩko roropa
matose. Ypy a ynara karyhtao oya xine: “Onuhko, tuna konõto kuaka oepukatohme,”
karyhtao oya xine, moro kuaka epukãko mana.
22 Jenetuputyryhtao oya xine, onekaropohpyrykõ ekarõko Ritonõpo mã oya xine,
õtururukohtao imaro, tykase Jezu eya xine.

Onoky omi poe Jezu ehtopõpyry
(Maku 11.27-33; Ruka 20.1-8)

23 Morarame Jezu toytose ropa Ritonõpo Tapyĩ taka. Mame imehnõ amoreparyhtao eya
Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ toytose eya, juteu tamuxiry tõ maro. Ynara tykase toto:
— Onoky omi poe senohne rĩko mahno? tykase toto tõturupose.
24 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ywy roropa oturupõko ase oya xine. Jezukuruhtao oya xine ywy roropa ourutorỹko
ase onoky omi poe senohne tyrĩko ywy.
25 Onoky omi poe ahno tõpurihkase João a? Ritonõpo omi poe, ahno omi poe? Kuezuhtoko,
tykase Jezu eya xine.
Mame tõsezusezuhse rokẽ toto, oxime rokene.
— Otara ãko sytatou? “Ritonõpo poe,” karyhtao kyya xine ynara kuezuhtorỹko mana: “Oty
katoh João omiry onenetupuhpyra matohu?” ãko kyya xine mana otarame.
26 Yrome: “Ahno omi poe rokene,” karyhtao kyya xine, imoihmãkõ kyzehno xine exĩko
mã toto. Urutõme Ritonõpo poe João tonetupuhse eya xine exiryke, tykase toto oxime
rokene.
27 Morara exiryke ynara tykase toto Jezu a:
— Zuaro pyra ynanase, tykase toto.
Ynara tykase Jezu eya xine:
— Morara ahtao ywy roropa jenehpohpõ onekaropyra ase oya xine, tykase.

Orutua mũkuru tõ poko

28 — Etatoko pahne. Orutua kynexine tumũkue asakoro. Mame ynara tykase ynororo
tumũkuru a, osemazuhme aenuruhpyry a: “Aimo erohta tupito poko,” tykase.
29 — “Arypyra, akĩme ase. Jytory se pyra ase,” tykase ynororo aporo.
— Moromeĩpo tõsenetupuhse ropa ynororo. Tupito pona toytose rahkene erohse.
30 Morarame zakorony a toytose roropa jũkomo. Morararo tykase ropa ynororo eya: “Ỹ,
ytõko ase papa,” tykase imũkuru eya repe. Yrome ytopyra tokurehse ynororo.
31 Morara ahtao onoky tumy omipona kynexine? tykase Jezu eya xine.
— Mokyro osemazuhme aenuruhpyry, tykase toto.
— Ỹ, tykase Jezu. — Etatoko pahne, iirypyrymãkõ omõnõko mã toto Ritonõpo esaka,
kowenu tinerũ poko erohketomo, orutua kõ poko aehtyã roropa. Tosẽkõme Ritonõpo
enetuputyryke tyya xine omõnõko mã toto, tyyrypyrykõ turumekase exiryke roropa tyya
xine. Yrome amarokõ otarame etyhpyryme omõnõko matose enetuputyryhtao oya xine.
Otarãme omõpyra matose ekurehnõko onenetupuhpyra oexirykõke.
32 Ynara exiryke, João ahno ẽpurihkane toytose oya xine repe, ãmorepase xine, Ritonõpo
omipona oehtohkõme repe. Yrome aomiry zae exiry onenetupuhpyra mexiatose. Mokaro
a rokẽ iirypyryme aehtyamo a rokẽ tonetupuhse ywy. Ritonõpo omipona toehse mã toto.
Mame mokaro tonese oya xine repe. Yrome oorypyrykõ onurumekara mexiatose. João
omiry omipona pyra mexiatose, tykase Jezu eya xine.

Popyra tupito poko erohketõ poko
(Maku 12.1-12; Ruka 20.9-19)

33 — Ẽ imepỹ poko ropa, Ritonõpo enetupuhtohme, tykase Jezu. — Orutua kynexine tupito
esemy. Mame uwa zoko tarykase eya tuhke. Apuru tyrise roropa eya tutupi zomye. Mame
eutary tahkase eya uwa eukuru euhkatohme. Tapyi tyrise roropa eya kaetoko exikety.
Mame axĩtao rokẽ tutupi tokarose imehnomo a tineru rokẽ apoitohme tyya imepỹ pona
toytotohme roropa.

34 Morarame uwa eperytatoh po toehse ahtao typoetory imehnõ taropose eya tutupi
erase tomo a, epery zokonaka apoitohme toto a.
35 Yrome mokaro tapoise tupito erase tomo a. Toiro typipohse eya xine itamurume. Toiro
totapase eya xine. Imepỹ pona topu tomase roropa eya xine.
36 Mame typoetory imehnõ taropose ropa eya tuhkehxo. Yrome mokaro tyyryhmase
roropa tupito erase tomo a.
37 Mame etyhpyryme tumũkuru taropose eya rahkene. “Umũkuru zuno toh exĩko mana
umũkurume aexiryke,” tykase ynororo repe.
38 Yrome imũkuru tonese tyya xine ahtao ynara tykase tupito erase tõ oseya rokene:
“Tupito esẽ mũkuru mose ro. Setapatone. Mame tupito esẽme exĩko sytatose,” tykase toto.
39 — Morara exiryke imũkuru tapoise eya xine. Mame tarose tyya xine ahtao tupito poe
totapase eya xine rahkene.
40 — Morarame tupito esẽ tooehse ropa ahtao, otara ãko hna mokaro a, tupito erase tomo
a? tykase, Jezu a tõturupose eya xine.
41 — Mokaro xityã etapãko sãtã mana, tykase toto. — Morarame tutupi ekarõko imehnomo
a mana kurãkomo a, tutupi eraseme toto ehtohme. Zae uwa epery apiakãko mã toto
toperytase ahtao, tykase toto.
42 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo omiry onysekeremara ro matou? Ynara tymerose mana:
“Tapyi risẽ sã mokyro mana,
tapyi rinanõ nurumekahpyry samo.
‘Popyra sero nase,’ tykase toh repe.
Yrome tapyi nikapuru apoihtyme toehse
kure exiryke, tũpore,
jamihme tapyi ehtohme.
Morara tyrise Kuesẽkomo a.
Morara exiryke kure mana.
Kyzamaro xine mana,”
me tymerose Ritonõpo omiryme.
43 — Ynara kary se roropa ase oya xine, tõmipona orirykõ se Ritonõpo kynexine
repe. Yrome aomipona pyra oexirykõke tynekarohpyry oya xine puxihkãko ropa mana
imehnomo a ekarotohme ropa. Mame mokaro zae exĩko mã toto, Ritonõpo omipona exĩko.
44 Ritonõpo nymenekahpyryme ase. Yzehno awahtao xine etuarimãko matose topu
pona aepukahpyry samo. Yrome ozehno xine jahtao popyrahxo oya xine mana ipunaka.
Etuarimakehpyra exĩko matose. Topu konõto nutũmahpyry sã roropa matose exĩko, tykase
Jezu.
45 Morarame typoko xine Jezu otururu tonetupuhse parixeu tomo a, Ritonõpo maro
oturuketõ tuisary tõ maro.
46 Morara exiryke Jezu apoipory se toh kynexine soutatu tomo a. Yrome imoihmãkõ zuno
toexirykõke anapoipyra tokurehse toto urutõme Jezu ekaroryke imoihmãkomo a.

22

Otuhtoh konõto ritopõpyry tuisa mũkuru pytatohme
(Ruka 14.15-24)
1 Mame enetupuhtoh ke toto amorepane ropa Jezu.
2 Ynara tykase ynororo:
— Ritonõpo enetuputyry oesẽkõme ynara sã mana. Pata konõto esẽ sã mana. Mame
otuhtoh konõto tyrise eya tumũkuru erẽnatohme.
3 Mame typoetory tõ taropose eya imehnõ eahmatohme toto a, otuhtoh konõto pona toto
oehtohme. Yrome otuhtoh konõto pona toytorykõ se pyra toehse toto.
4 Morara exiryke imehnõ typoetory tõ taropose ropa eya toto eahmatohme ropa: “Ynara
kaxitatoko eya xine: ‘Otuhtoh konõto esẽ oeraximatorỹko rokẽ mana. Pui konõto totapase
eya, pui poenõ maro. Tõsẽ itamurume nae mana. Morara exiryke ehmaropa. Imũkuru
erẽnary enetokose,’ kaxitoko,” tykase typoetory tomo a ynororo. Mame toytose toh rahkene
toto eahmase ropa repe.
5 — Yrome mokaro eahmatyã tuenikaroro rokẽ toh kynexine. Toerohtoh poko rokẽ
torẽtyke toh kynexine. Toiro tutupi pona toytose. Imepỹ osepekahtoh taka toytose.
6 Imehnomo a ipoetory tapoise. Typipohse eya xine. Totapase roropa toto eya xine.
7 Morara exiryke pata konõto esẽ toto zehno toehse. Soutatu tõ taropose eya typoetory
tõ mỹpotohme, toto etapahpõkõ etapatohme, toto esary zahkapotohme roropa.

8 Morarame typoetory tykohmase ropa tyya: “Emero tõtyhkase tõsẽ tõkehko. Yrome
mokaro yneahmatyã popyra rokẽ mã toto.
9 Morara exiryke ytotoko osema taka. Emero rokẽ imehnõ eahmatatoko xiaro toto
oehtohme otuhtoh konõto pona,” tykase ynororo.
10 — Morara exiryke toytose toto osema konõto taka. Mame emero tonehse eya xine,
kurãkomo, ajoajohpe exiketomo emero rokene. Tapyi konõto typehse ahno ke.
11 Mame pata konõto esẽ toytose tytapyĩ konõto taka tyneahmatyã enese. Mame moro
tao toiro orutua tonese eya tupoke kurã ke pyra, erẽnatoh ke tupoke pyra.
12 Mokyro eneryke tyya ynara tykase eya: “Jepe otãto moehno xiaro kurã ke pyra
tupoke?” tykase ynororo tõturupose tuisa konõto. Yrome onezuhpyra tokurehse ynororo.
13 Mame ynara tykase tuisa konõto typoetory tomo a: “Mose imyhtoko emary poko
ipupuru poko, enara. Mame ematoko jarãnaka, xinukutumã aka, moroto ikohmãtohme
rahkene. Moroto xitãko mana, kui kui ãko roropa mana,” tykase pata konõto esemy.
14 Ynara tykase Jezu etyhpyryme:
— Tuhke toahmase toh mana, Ritonõpo poetoryme toto ehtohme repe. Yrome tuhke
hkopyra tymenekase mana Ritonõpo a, tykase Jezu eya xine.

Kowenu tinerũ epehmary poko
(Maku 12.13-17; Ruka 20.20-26)

15 Morarame parixeu tõ toytose oximõme rokẽ tõturutohkõme. Jezu a tõturuporykõ se toh
kynexine iporemãkapotohme tyya xine, ihxirotohme repe.
16 Mame typoetory tõ taropose eya xine Jezu a, Erote epe tõ maro. Ynara tykase toto Jezu
a:
— Zae rokẽ yna amorepãko mase. Awaro ynanase. Ritonõpo omiry poko yna amorepãko
mase. Torẽtyke pyra roropa mase opoko. Okerekeremaryhtao imehnomo a oty kara mase.
Oenery poko roropa imehnomo a oty kara mase.
17 Morara exiryke yna zuruko õsenetupuhtoh poko. Ritonõpo omiry tyoro mana. Romano
kowenu omiry tyoro roropa mana. Morara exiryke yna tinerũ ekaroryhtao romano
kowenu tinerũme Ritonõpo omipona ro ynanah? tykase toto tõturupose.
18 Moro ke Jezu poremãkapory se toh kynexine. Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Ajohpe matose. Oty katoh yporemãkapory se hmatohu?
19 Romano kowenu epehmatoh enehko ya tineru pitiko, tykase.
Mame tineru tarose eya xine ahtao Jezu a,
20 ynara tykase ynororo eya xine:
— Onoky ekuhsẽ roropa mosehro? Onoky esety roropa mosehro? tykase tõturupose eya
xine.
— Ĩperatu mose ro, romano tõ esemy, tykase toto.
21 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Morara ahtao Ĩperatu kyryry ekarotoko eya. Yrome Ritonõpo kyryry ekarotoko
Ritonõpo a, tykase.
22 Mame morara kary etaryke tyya xine toemynyhmase toto. Mame Jezu turumekase
ropa eya xine. Toytose ropa toto.

Aorihtyã ẽsemãkapory ropa poko
(Maku 12.18-27; Ruka 20.27-40)

23 Morarame moro ẽmepyry ae ro satuseu tõ toytose Jezu a. Satuseu tõ mokaro aorihtyã
ẽsemamyry ropa poko onenetupuhpynomo. Ynara tykase toto Jezu a:
24 — Moeze namorepatopõpyry ynara ãko mana: “Orutua toorihse ahtao typoenõke pyra
ahtao, ah zakoronỹpyry ipytỹpyry apoino typytyme, imũkuatohme aorihtyã mũkurume,”
tykase Moeze nymerohpyry.
25 Mame orutua kynexine takorõke 6me. Atapona 7me toh kynexine. Mame ose-
mazuhme aenuruhpyry typytase. Yrome tumũkue pyra ro tahtao toorihse ynororo. Mame
ipytỹpyry tapoise ropa zakoronỹpyry a, tamuximehxo exikety a.
26 Yrome morararo tumũkue pyra ro tahtao toorihse mokyro. Morararo ĩkaponato.
Morararo emero porehme, atapona 7me.
27 Mame etyhpyryme nohpo toorihse roropa.
28 Morara exiryke ẽsemãkatoh po onoky pytyme exĩko mokyro nae, 7mãkõ pytỹpyryme
toehse aexiryke? tykase toto tõturupose.
29 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Azahkuru matose Ritonõpo nymeropohpyry waro pyra oexirykõke, ijamitunuru waro
pyra roropa oexirykõke.

30 Aorihtyã tõsemãkapose ropa ahtao Ritonõpo nenyohtyã sã exĩko mã toto. Orutua kõ nohpo tõ maro pytara mã toto. Niotara roropa mã toto.
31 Mame aorihtyã ẽsemãkapory ropa poko Ritonõpo omiry onysekeremara ro matou? Ynara tykase Ritonõpo:
32 "Ywy ase Aparão esemy, Izake esemy, Jako esemy, enara," tykase. "Aparão tõ esemỹpyryme ase," kara kynexine ynororo. Oty katohme? Ynara exiryke, imeĩpo toto ekepyry ẽsemãnõko ropa mana. Seromararo zuzenukõ Ritonõpo maro mana. Isene exiketõ esẽme Ritonõpo mana. Aorihtyã ekepyã esẽme rokẽ pyra mana, tykase Jezu satuseu tomo a.
33 Mame Jezu omiry etaryke tyya xine tõsenuruhkase imoihmãkomo, tuaro Jezu exiryke.

Ritonõpo omipona ehtoh poko
(Maku 12.28-34; Ruka 10.25-28)

34 Morara kary etaryke tyya xine satuseu tõ tymynyhpãse. Moro poko totase ahtao parixeu tomo a, tõximõse ropa toto Jezu maro.
35 Toiro parixeu Moeze omihpyry poko imehnõ amorepaneme kynexine. Jezu poremãkapory se kynexine. Morara exiryke tupimã poko tõturupose eya.
36 Ynara tykase Jezu a:
— Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a tuhke mana. Yrome toiro moro kurehxo ahtao oty kurehxo inymeropohpyry omipona kuehtohkõme? tykase parixeu tõturupose Jezu a.
37 Ynara tykase Jezu eya:
— Ritonõpo oesẽkõme mana. Morara exiryke ipyno ehtoko yronymyryme. Ise ehtoko okurohtao xine, oorikyrykõ ponãmero. Kure rokẽ tyritoko õsenetupuhtohkõ ae. Oemynyhmarykohtao ro ipyno ehtoko.
38 Morara awahtao xine kure matose Ritonõpo a.
39 Mame zakorõ isã roropa mana. Ynara ãko: "Imehnõ pyno ehtoko, osepyno oexirykõ samo," ãko.
40 Asakoro ro moro omipona awahtao xine, Moeze omihpyry omipona matose ipunaka. Urutõ kõ omihpyry omipona roropa matose, tykase Jezu eya.

Onoky mũkuru hano?
(Maku 12.35-37; Ruka 20.41-44)

41 Morarame parixeu tõ tõximõse ahtao ynara tykase Jezu eya xine:
42 — Otara ãko matou Ritonõpo nymenekahpyry poko? Onoky parỹpyryme nae? tykase ynororo tõturupose eya xine.
— Tawi parỹpyryme mana, tykase toto.
43 Ynara tykase Jezu:
— Tawi parỹpyryme ynororo ahtao oty katohme: "Jesemy," tykase Tawi ipoko Ritonõpo Zuzenu poe? Ynara tykase Tawi pake:
44 "Ritonõpo tõturuse jesẽ maro. 'Oporohko seino japotunuru wino. Ozehno exiketõ rĩko ase opoetory tõme,' tykase Ritonõpo." Morara tymerose Tawi a.
45 Naeroro Tawi a tosẽme mokyro tokarose ahtao otãto Tawi parỹpyryme roropa ynororo nae Ritonõpo nymenekahpyry? tykase Jezu eya xine.
46 Yrome Jezu ezukuru waro pyra toh kynexine emero porehme. Morara exiryke tõturuporykõ se pyra toehse toto.

23

Osenekunohpopyra ehtoko parixeu tomo a
(Maku 12.38-39; Ruka 11.43-46; 20.45-46)

1 Morarame Jezu tõturuse imoihmãkõ netaryme typoetory tõ netaryme roropa.
2 Ynara tykase ynororo:
— Moeze omihpyry poko ãmorepatõkõ mokaro repe, parixeu tõ roropa. Ritonõpo omiry poko ãmorepatorỹko toh mã repe.
3 Morara exiryke toto omiry omipona ehtoko. Ãmorepatopõpyrykõ roropa omipona ehtoko. Yrome toto nyrihpyry onypoenohpyra ehtoko, aomirykõ sã pyra inyrirykõ exiryke.
4 Imehnõ tuarimapõko mã toto yronymyryme. Yrome toto anakorehmara mã toto ipunaka.
5 Kure sã osenepõko toh mã repe. Ritonõpo omiry aroarõko mã toto imehnõ neneryme kure toexirykõ enetohme imehnomo a repe. Upo kurã ke, otupohtõko roropa mã toto kure toexirykõ enetupuhtohme roropa imehnomo a repe.

6 Tamuximehxo exiketõ esaka porohnõko mã toto oximõme toehse toto ahtao otuhtoh konõto pona. Epehtoh kurã se rokẽ mã toto tapõkõme atamorepatoh tonõ tao.
7 Ynara kary etary se roropa mã toto: “Moehno tuisa? Amorepatõ mase. Imehxo exikety mase imehnõ motye,” kary etary se mã toto osepekahtoh tao, ahno imoity htao, enara.
8 Yrome: “Amorepatõme mase,” kamexipopyra ehtoko imehnomo a. Atakorõmãkõ sã rokẽ matose. Toiro rokẽ ãmorepanekõ nymyry mana, Ritonõpo.
9 Naeroro sero nono po imehnõ onyripyra omykõme ehtoko roropa. Toiro rokẽ omykõme nymyry mana, Papa Kapuaono.
10 Tuisame pyra ehtoko roropa, toiro otuisarykõme nymyry aexiryke, Ritonõpo nymenekahpyry.
11 Tuisame se awahtao xine imehnõ poetoryme sã ehtoko. Imehnõ akorehmatoko.
12 Tuisamehxo otyrirykohtao ãmoreme xine, tuisame pyra oritorỹko Ritonõpo mana. Yrome imehnõ akorehmaneme awahtao xine tuisamehxo oritorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu.

Popyra mã onekunohtõkomo
(Maku 12.40; Ruka 11.39-42,44,52; 20.47)

13 Ynara tykase Jezu parixeu tomo a, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananomo a roropa:
— Jetuhxo exĩko oya xine mana kurãkõ apiakaryhtao Ritonõpo a. Ajohpe oexirykõke jetuhxo awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Ritonõpo esary apurũko sã matose. Imehnõ amoreparyhtao oya xine tyoro sã toto amorepãko matose onenetupuhpyra toto ehtohme. Õmomyrykõ se pyra matose Ritonõpo esaka. Mame imehnõ Ritonõpo enetuputyry se toto ahtao toto akorekehkãko matose Ritonõpo onenetupuhpyra toto ehtohme tosẽkõme.
14 (— Morara exiryke jetuhxo exĩko oya xine mana. Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõme matose. Parixeu tõme matose roropa. Yrome ajohpe rokẽ matose. Pytỹpo tõ enekunohnõko matose toto mõkomory ematonanohtohme oya xine, itapyĩkõ apoitohme roropa oya xine. Mame imehnõ netaryme oturũko matose itamurume Ritonõpo a samo. Morara exiryke awãnohtorỹko Ritonõpo mana itamurumehxo.)
15 — Parixeume matose. Imehnõ amorepananõme roropa matose Moeze omihpyry poko. Yrome oya xine jetuhxo exĩko mana ipunaka ajohpe oexirykõke. Tuna konõto akuohnõko matose. Pata tamuru poro roropa ytoytõko matose imepỹ tyorõmatohme oya xine asã xine aehtohme. Mame tõtyhkase awahtao xine mokyro amorepary poko omotye xine exĩko mana orẽpyra tyyrypyry poko. Mokyro emãko roropa Ritonõpo mana apotoimo htaka asã xine.
16 — Jetuhxo oya xine exĩko mana. Imehnõ amorepaneme osekarõko matose. Otãto imehnõ amorepaneme osekarõko matou kure ehtoh waro pyra awahtao xine? Imehnõ amorepãko matose ajoajohpe toto ehtohme. Ynara ãko matose imehnõ amorepãko: “Ritonõpo Tapyĩ poko õtururukohtao ajohpe pyra oekarotohkõme repe, oty kara ajohpe toehse awahtao xine. Iirypyryme pyra matose. Yrome uuru risẽ poko õtururukohtao ajohpe pyra oekarotohkõme Ritonõpo Tapyĩ tao exikety poko õtururukohtao, morara ahtao ajohpe pyra ehtoko ipunaka iirypyryme pyra oehtohkõme,” ãko matose imehnõ amorepãko.
17 Azahkuru matose morara karyhtao oya xine. Oty kurehxo Ritonõpo a? Uuru risemy? Tymaro oturutopo? Ritonõpo poe asakoro ro kure Ritonõpo kyryryme exiryke.
18 Ynara ãko roropa matose imehnõ amorepãko azahkuru: “Tokarosẽ zahkatoh apõ poko õtururukohtao ajohpe pyra oehtohkõme repe oty kara ajohpe toehse awahtao xine. Iirypyryme pyra matose. Yrome tyahkasẽ poko õtururukohtao ajohpe pyra oekarotohkõme, ajohpe pyra ehtoko ipunaka iirypyryme oexirykõino,” ãko matose repe imehnõ amorepãko.
19 Azahkuru rokẽ matose morara karyhtao oya xine. Oty kurehxo nae Ritonõpo a? Onekarorykõ zahkatoh apony, onyahkarykomo? Onekarorykõ riryhtao oya xine jahkatoh pona kure exĩko mana Ritonõpo a. Morara exiryke asakoro ro kure mana.
20 Naeroro onekarorykõ zahkatoh apõ poko õtururukohtao onyahkarykõ poko roropa oturũko matose.
21 Morararo Ritonõpo Tapyĩ poko õtururukohtao Ritonõpo poko oturũko roropa matose moro tao Ritonõpo exiryke.
22 Morararo kapu poko õtururukohtao Ritonõpo porohtoh poko oturũko matose Ritonõpo esaryme kapu exiryke. Ritonõpo poko roropa oturũko matose, moroto Ritonõpo exiryke.
23 — Jetuhxo exĩko mã oya xine parixeu tomo, Moeze omihpyry poko amorepatõkomo imehnõ tonekunohse oya xine exiryke. Aixi nae awahtao xine omame porehme, toiro ekarõko matose Ritonõpo a, otyro tõkehko, omõkomorykõ roropa. Moro poko zae matose repe, yrome ãmorepatopõpyrykõ poko Ritonõpo omiry poko, moro omipona pyra matose. Zae ehtoh poko ehtoko. Imehnõ pyno ehtoko. Kure rokẽ ehtoko. Ritonõpo omipona

ehtoko. Morara awahtao xine kure matose Ritonõpo a. Morara awahtao xine omõkomorykõ zokonaka ekarory kure roropa mana eya.
24 Azahkuru rokẽ imehnõ amorepananõme matose. Tuna ẽne sã matose. Xikuromã pisarara ahpĩko, erere pisarara anỹnõko roropa matose, xikuromã pitiko onẽpyra oehtohkõme repe. Yrome xikuromã konõto õkuru ao ahtao oty kara, ẽnõko rokẽ matose xikuromã konõto maro. Azamaro pyra imehnõ ehtoh poko torẽtyke matose. Yrome oorypyrykõ konõto poko oty kara matose.
25 — Jetunety ke itamurume awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Imehnõ amorepaneme matose repe Moeze omihpyry poko. Parixeume roropa matose. Yrome ajohpe rokẽ matose. Eukuru ẽtoh kurikane sã matose paratu tõkehko. Apoitoh rokẽ kurikãko mã ynororo, jarao rokene. Yrome zao onukurikara mana. Mokyro sã matose. Okurohtao xine pehme matose oorypyrykõ ke, onematonanohtyãkõ ke, imehnõ mõkomory poko openetatohkõ ke, enara.
26 Tuaro pyra matose parixeu tomo. Oorypyrykõ rumekaryhtao oya xine okorokatohkõme Ritonõpo a, kure oritorỹko ropa Ritonõpo mana okurohtao xine. Mame kure exĩko matose iirypyryme pyra.
27 — Itamurumehxo awãnohtorỹko Ritonõpo mana, parixeu tomo, Moeze omihpyry poko amorepatõkõ roropa, ajohpe oexirykõke. Tonohse aorihtyã ekepyry ẽ ahtao karimutumã ke kure sã exĩko repe. Moro sã matose ajohpe oexirykõke. Kure oenetorỹko imehnõ mã repe. Yrome okurohtao xine aorikyhpyry tõ zonẽtyã sã matose. Nuriame matose oorypyrykõ ke.
28 Morara awahtao xine kure oekarotorỹko imehnõ mã repe. Yrome okurohtao xine iirypyryme matose ajoajohpe oexirykõke.

Toto wãnohnõko Ritonõpo mana
(Ruka 11.47-51)

29 — Jetuhxo exikety ke awãnohtorỹko Ritonõpo mana Moeze omihpyry poko amorepatõkomo, parixeu tõ roropa, ajohpe oexirykõke. Otonẽtoh kurã rĩko matose, Ritonõpo poe urutõ kõ zonẽtohme. Kurãkõ ekepyry esary rĩko roropa matose. Kurã ke otonẽtoh zonohnõko matose kurãkõ poko wenikehpyra oehtohkõme repe.
30 Ynara ãko roropa matose: "Pake yna tamuru ehtopõpyry sã pyra ynanase. Ritonõpo poe urutõ kõ onetapara ynanase yna tamuru sã pyra," ãko matose repe.
31 Atamurukõ rypyry poko zuaro matose. Eya xine urutõ kõ etapatopõpyry waro matose. Yrome toto pakõme matose.
32 Toto sã roropa matose, oorypyrykõ poko rokẽ oexirykõke.
33 Okoi sã matose, orihmatõkõ samo. Oeparykõ se exĩko matose repe awãnohtohkõ kurũke. Yrome ãpiakatorỹko Ritonõpo mana apotoimo htaka oemapotohkõme.
34 Mame etatoko pahne, urutõ kõ aropõko ase oya xine, tuaro exiketomo, ãmorepanekomo. Mame toitoine toto etapãko matose. Imehnõ exixihmapõko matose wewe pokona. Toitoine toto pipohnõko matose atamorepatoh tao. Imehnõ aroaropõko roropa matose apatarykõ poe.
35 Morara exiryke awãnohtorỹko Ritonõpo mana kurãkõ etapatamitume oya xine, emero porehme, Apeu etapatopõpyry poe Zakaria etapatopõpyry pona. Mokyro Parakia mũkuru kynexine. Mokyro totapase oya xine Ritonõpo Tapyĩ myhto, onekarorykõ zahkatoh apõ wino.
36 Etatoko pahne, mokaro etapatamitume sã awãnohtorỹko Ritonõpo mana.

Jerusarẽ põkõ pyno Jezu ehtopõpyry
(Ruka 13.34-35)

37 — Jerusarẽ põkomo, urutõ kõ Ritonõpo poe etapananõme matose. Topu emananõme matose Ritonõpo naropotyã pona oya xine. Tuhke rokẽ oeahmarykõ se exiase repe. Oewomarykõ se roropa exiase repe kuratiri nohpory a typoenõ ewomary samo taporiry zopikoxi. Yrome yse pyra mexiatose.
38 Naeroro Ritonõpo Tapyĩ tytaõke pyra exĩko mana apatarykõ po. Patãpome exĩko oesarykõ mana.
39 Etatoko pahne, taroino jenepyra ropa matose. Imeĩpo jenẽko ropa matose. Ynara karyhtao oya xine: "Kure mose nase. Ritonõpo poe oehketyme ynororo," karyhtao ypoko oya xine, tykase Jezu eya xine.

24

"Ritonõpo Tapyĩ tykararahsẽme exĩko" katopõpyry
(Maku 13.1-2; Ruka 21.5-6)

1 Morarame Jezu toytose ropa ahtao Ritonõpo Tapyĩ tae ynara tykase ipoetory tõ eya:

— Eneko ke Jezu, sero tapyi Ritonõpo Tapyĩ topu risẽ kurano, tykase toto.
2 — Ỹ, repe, tykase Jezu. — Etatoko pahne, senohne topu risẽ etohtohkãko mana, emero porehme, tykase Jezu eya xine.

Oryhmatorỹko mã toto
(Maku 13.3-13; Ruka 21.7-19)

3 Morarame ypy pona toytose toto, Oriwera pona. Morotona typorohse Jezu. Mame oximõme rokẽ tahtao xine ynara tykase ipoetory tõ eya:
— Yna zuruko Jezu, otara ahtao morohne epahnõko nae? Otara ooepyry ropa enetupuhnõko roropa ynanah? Kurãkõ apiakatoh enetupuhtohme roropa yna a? tykase toto tõturupose.
4 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Tomeseke ehtoko osenekunohpopyra oehtohkõme.
5 Ynara exiryke, tuhke ytõko oya xine mana. "Ywy ase Ritonõpo nymenekahpyry," ãko mã imehnomo a toh repe. Tuhkãkõ enekunohnõko mã toto.
6 Mame imehnõ osetapary poko etãko matose ameke hkopyra, amekehxo roropa. Yrome etatoko pahne, torẽtyke pyra ehtoko sero nono enahkary poko. Oty kara ehtoko. Ynara exĩko mana, osetapãko sero põkõ mana. Yrome sero nono onenahkapopyra ro Ritonõpo mana.
7 Toiro pata põkõ mã imepỹ pata pona ytõko morotõkõ etapase. Tuisa konõto poetory tõ mã ytõko imepỹ tuisa poetory etapase roropa. Mame tomirykõke tuhke orihnõko mã toto tynahke pyra toexirykõke. Nono kywyh kywyh ãko mana tuhke pata tamuru punero.
8 Morara toehse ahtao etuarimapitõko exino, poeto ẽ enurupitory samo.
9 — Mame ãpoitorỹko imehnõ mana oẽmapotohkõme ãpuruhpyry taka ypoetoryme oexirykõke. Oryhmatorỹko mã toto oetapatorỹko roropa mã toto. Tuhkãkõ ozehno xine exĩko mana, ypoetoryme oexirykõke, jomipona oexirykõke.
10 Morara ahtao toetuarimarykõ kurũke tuhke jurumekãko mã toto. Tuhke roropa osewokãko mã toto. Tope tõ ewokãko mã toto. Tope tõ zehno exĩko roropa mã toto.
11 Mame morara ahtao ajohpe urutõ kõ tuhke exĩko mã toto. Imoihmãkõ enekunopyry se exĩko mã toto.
12 Tuhkehxo tyyrypyrykõ poko exĩko mã toto, sero põkomo. Mame mokaro pokoino ypoetory tõ roropa penekehnõko mã toto ypoko. Yronymyryme hkopyra yse exĩko mã toto.
13 Yrome ypoetory tõ jomipona toexirykõ poko penekehpyra tahtao xine, kurãkõ apiakatoh po toto pynanohnõko ase.
14 Mame pata tõ poro jomiry kurã arõko ypoetory tõ mana. Imehnõ amorepãko mã toto Ritonõpo enetupuhtohme eya xine tosẽkõme. Emero pata tõ poro ytõko mã toto emero pata põkõ amorepase ypoko. Moromeĩpo kurãkõ apiakatoh exĩko mana.

Ahno nyrihpyry xihpyry
(Maku 13.14-23; Ruka 21.20-24)

15 — Pake Tanieu a tymerose iirypyrymãkõ nyrihpyry xihpyry poko. Mame Tanieu omihpyry ae ro iirypyrymãkõ nyrihpyry xihpyry enẽko matose Ritonõpo esao. (Moro poko enetupuhtoko. Tuaro ehtoko.)
16 Jutea po awahtao xine morara aexiryhtao epatoko ypy tõ pona, orihpyra oehtohkõme.
17 Atapyĩkõ mypatarãnao awahtao xine morara aexiryhtao omõkomorykõ poko pyra ehtoko. Topohme rokẽ mepatatose.
18 Tupito po awahtao xine roropa mepatatose roropa. Upo enehse ytopyra ehtoko atapyĩkõ taka. Mepatatose rokẽ axiny.
19 Morara aexiryhtao itamurumehxo etuarimãko matose nohpo tomo, poetoẽme awahtao xine, typoenõke pisarara awahtao xine roropa.
20 Oturutoko Ritonõpo a konopome pyra ehtohme oeparykohtao. Oserematoh ae ro epãko matose.
21 Ynara exiryke etuarimãko matose itamurume. Moro oetuarimatohkõ panõ onenepitopyra sero põkõ mana sero nono ritopõpyry poe ro. Moro oetuarimatohkõ panõ onenezomopyra roropa exĩko sero põkõ mana.
22 Yrome Ritonõpo poe tuhke pyra ẽmehnõko matose oetuarimarykõ poko. Tuhke tõmehse awahtao xine oetuarimarykõ poko oenahtory roropa. Yrome tynymenekatyã pokoino tuhke hkopyra oẽmehkapotorỹko Ritonõpo mana otuarimanohpotohkõme.
23 — Morarame oya xine ynara karyhtao: "Enetoko ke, mokyro Ritonõpo nymenekahpyryme mana," karyhtao imehnomo a oya xine ajohpe rokẽ toh mana morara karyhtao eya xine. Ynara karyhtao roropa ajohpe rokẽ toh mana: "Mokyro roropa ynororo," karyhtao eya xine imepỹ poko ajohpe rokẽ mã toto.

24 Tuhke ajohpãkõ oehnõko mana, Ritonõpo nymenekahpyryme osekarõko toh mã repe. Tuhke roropa Ritonõpo poe urutõ kõme osekarõko toh mã repe. Ajoajohpe rokẽ toh mana. Jamihme sã osekarõko toh mã repe. Otarãme kurãkõkara kurãkãko ropa toh mã repe imehnõ enekunohtohme rokẽ tyya xine. Ritonõpo poetory enekunopyry se roropa toh mã repe.
25 Etatoko pahne, seromaroro ourutorỹko ase morohne exipyra ahtao ro.
26 — Morarame ynara ãko imehnõ mã oya xine: “Enetatoko mokyro, ahno esao pyra mana. Ritonõpo nenehpohpyry mokyro,” ãko toh mã repe. Morotona ytopyra ehtoko. Mame ynara karyhtao roropa oya xine: “Enetoko ke, taro nase. Tõtonẽse rokene,” karyhtao oya xine ajohpe rokẽ toh mana.
27 Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa nenenehkane sã exĩko mana. Nenenehkane ahtao kapu zopikoko saereh ãko mana emero tonesẽme, xixi tũtatoh wino exikety sã xixi omõtoh pona. Moro saaro Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa exĩko mana, emero ahno neneryme.
28 — Okyno ekepyry ahtao axĩ kurumu tõkehko ipokona porohnõko mana.

Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa poko
(Maku 13.24-27; Ruka 21.25-28)

29 — Mame toetuarimakehse awahtao xine okynã pyra xixi ezehnõko mana. Nuno roropa saerehkara exĩko mana. Xirikuato ohpahnõko kapu poe kapuaõkõ esyryhmaryke tosae xine, jamihme exiketõ tosae xine esyryhmaryke.
30 Morarame Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa enẽko tarõkõ mana. Mame pata põkõ xitãko mana emero porehme. Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa eneryke tyya xine xitãko mã toto. Oehnõko mana akuru htoko. Jamihme kuhse oehnõko ropa mana kapu ae. Emero motye tuisamehxo oehnõko ropa mana, emero esẽme toexiryke.
31 Mame rue konõto etõko mana. Opore osetokety etõko mana. Mame tynenyohtyã aropõko Ritonõpo mana sero nono poro tynymenekatyã enehtohme tyya emero pata tõ poe.

Wasasa etary poko enetupuhtoh poko
(Maku 13.28-31; Ruka 21.29-33)

32 — Mame wasasa tõkehko waro matose. Wasasa etaryhtao oya xine jeimamyry enetupuhnõko matose.
33 Moro saaro oryhmatopõpyrykõ eneryhtao oya xine tuaro exĩko matose. Joepyry ropa okynã pyra exiry waro exĩko matose.
34 Etatoko pahne, ynekarohpyry oya xine emero osenẽko mana. Mame morohne enenanõ toitoine orihpyra exĩko toh mana joepyry ropa ponãmero.
35 Kapu enahnõko mana. Sero nono roropa enahnõko mã repe. Yrome jomiry jũme enahpỹme exĩko mana.

Joepyry ropa waro pyra
imehnõ mana
(Maku 13.32-37; Ruka 17.26-30,34-36)

36 — Kapu ae jyhtory ropa waro pyra sero nono põkõ mana. Ritonõpo nenyohtyã zuaro pyra roropa mana. Ywy roropa zuaro pyra ase. Papa Kapuaõ rokẽ zuaro mana.
37 Kapu ae jyhtory ropa Noe ehtopõpyry sã exĩko mana.
38 Sero onynerymapopyra ro Ritonõpo ahtao tõtuhse sero nono põkomo. Eukuru tõse eya xine. Typytase toto. Tyniotase roropa toto Noe omõtoh pona kanawa konõto aka.
39 Zuaro pyra toto ahtao tuna tukumase. Tynerymapose toto emero porehme. Moro sã mã Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa ahtao.
40 Morara ahtao tupito poko erohnõko orutua kõ asakoro. Mame toiro rokẽ ytõko mana. Yrome imaronõpo moroto rokẽ oxinomõko mana.
41 Nohpo tõ roropa erohnõko mã toto oximõme tonahsẽ riry poko. Toiro rokẽ ytõko mana. Yrome imaronõpo oxinomõko mana.
42 Morara exiryke tuaro ehtoko. Oesẽkõ oepyry ropa waro pyra oexirykõke.
43 Etatoko pahne, omato oepyry poko zuaro tapyi esẽ ahtao nyhpyra mana, tytapyĩ taka omõpyra omato ehtohme, tymõkomory onematonanohpyra roropa omato ehtohme.
44 Morara exiryke mokyro sã ehtoko kokoro rokene. Tuaro pyra awahtao xine otarame: “Seroae oehpyra mana,” ãko matose zuaro pyra oexirykõke. Morara ahtao otarame Kapu ae Ayhtohpyry oehnõko ropa mã rahkene.

Tuisa poetory zae exikety, zae pyra exikety roropa
(Ruka 12.41-48)

45 — Naeroro Ritonõpo poetoryme nymyry matou? Tuaro exiketyme matou? Etatoko pahne, tuisa konõto kynexine typoetoke exikety. Morarame imepỹ pona toytory se

toexiryke typoetory toiro tyrise eya imehnõ eraseme. “Ypoetory otuhmanohponeme mase jesahpyo,” tykase ynororo eya.
46 Morarame okynahtao oehnõko ropa mana typoetory tõ enese. Mame typoetory erase zae ahtao, tãkye exĩko mana tooehse ropa tahtao.
47 Tãkye exĩko roropa erase mana. Mame jũme mokyro rĩko tymõkomory eraseme mana.
48 Yrome ajoajohpe mokyro toehse ahtao tosẽ esahpyo, ynara ãko mã ynororo otarame oseya rokene: “Otarãme jesẽ oehpyra ropa mana. Okynahxo ynororo,” ãko otarame mã oseya rokene.
49 Mame tosẽ poetory pipohnõko mana. Tope tõ maro rokẽ otuhnõko roropa mana. Eukuru ẽnõko etỹketõ maro.
50 Mame mokyro esẽ oehnõko ropa mana ynara karyhtao ro eya: “Jesẽ seroae oehpyra mana,” karyhtao ro eya oehnõko mana. Tuaro pyra ynororo ahtao esẽ oehnõko mana.
51 Mame tooehse tahtao typoetory kahpyry wãnohnõko mana. Jehno toexiryke iiryhmãko roropa mana. Imehnõ ajoajohpãkõ maro mokyro emãko mana. Moroto xitãko ynororo, kui kui ãko. Enara.

25

Oryximãkõ 10mãkomo
1 Ynara tykase Jezu:
— Morarame kurãkõ apiakatoh po Kapu ae Ayhtohpyry oehnõko ropa mana. Mame ynara sã exĩko mana pytatoh sã exĩko mana. Pytatoh ke mana. Mame morotona sã nohpo tõ eahmãko, omame porehme oryximãkomo. Mame tynãparinãkõ apoĩko mã toto pytakety eraximatohme sã tyya xine.
2 Mame 5mãkõ tuaro pyrahme sã mana. Imehnõ 5mãkõ tuaro mana.
3 Mame mokaro tuaro pyra exiketõ tynãparinãkõ arõko sã mã toto. Yrome oriu anaropyra mã toto.
4 Mame mokaro tuaro exiketõ tynãparinãkõ maro tynãparinãkõ aryry arõko sã mã toto ẽ ao pehme.
5 Mame mokyro pytakety okynã sã mana oehpopyra. Morarame okynã toehse ahtao wetukene nohpo tõ exĩko mana. Nyhnõko mã toto.
6 — Morarame onoa toehse ahtao sekere kary etãko mã toto. “Mokyro erẽnakety oehnõko mana. Ehmaropa. Mokyro senetatose,” ãko sã mã toto.
7 — Axĩ pakãko ropa sã mã toto 10mãkomo. Mame tynãparinãkõ zukãko mã toto.
8 Ynara ãko sã tuaro pyra exiketõ mana: “Oriu pitiko ekaroko yna a taryse pyra yna nãparina nase,” ãko sã mã toto.
9 — “Arypyra,” ãko tuaro exiketõ mana. “Oriu ekaroryhtao oya xine ipune pyra exĩko mana. Epekahtatoko osepekahtoh taka anãparinãkõ aryhtotohme,” ãko toh mã eya xine.
10 — Morara kary etaryke tyya xine ytõko mã toto 5mãkomo, tuaro pyra exiketomo, oriu epekahse repe. Mame erẽnakety oehnõko sã koko toto esahpyo mana. Morarame imaro ytõko toh mã tuaro exiketõ rokene, 5mãkõ rokene. Tapyi taka omõnõko mã toto erẽnatoh taka, otuhtoh konõto pona. Mame tapyi apurũko sã erẽnatoh aporesemyry mana.
11 — Mame okynahtao tuaro pyra exiketõ oehnõko roropa mã toh repe. “Ynanomõxi. Ynanomõxi,” ãko mã toto. Kohtãko toh mã repe.
12 — Yrome: “Awaro pyra ase,” ãko mã ynororo eya xine.
13 Mame ynara tykase Jezu eya xine etyhpyryme:
— Morara exiryke tomeseke ehtoko, mokaro sã pyra oehtohkõme, tuaro pyra exiketõ sã pyra oehtohkõme. Emero tyritoko Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa eraximaryme, aepyry ropa waro pyra oexirykõke, tykase Jezu eya xine.

Pata esẽ poetory tomo, 3mãkomo
(Ruka 19.11-27)
14 Ynara tykase roropa ynororo:
— Ynara sã exĩko Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa ahtao mana. Orutua ehtopõpyry sã exĩko mana. Mame tytapyĩ tae toytory se toehse ynororo imepỹ pona. Morara exiryke typoetory tykohmase tyya tymõkomory eraseme toto ritohme.
15 Mame emese kure exiketõ a tytinerũ 5 miujãome tokarose eya. Imepyny a 2 miujãome tokarose eya. Etyhpyrymano a toiro miujãome tokarose eya. Mame toytose ynororo rahkene.
16 Mame mokyro 5 miujão apoihpõ toytose erohse tytinerũ poko, emãkapotohme. Okynahtao imepỹ 5 miujão tapoise ropa eya, 10 miujãome atapona.
17 Morararo, asakoro miujão apoihpono. Tytinerũ tomãkapose eya, imepỹ asakoro miujão tapoise ropa eya.

18 Yrome mokyro toiro miujão rokẽ apoihpõ toytose. Nono tahkase eya zonẽtohme. Mame
tosẽ tinerũ tyrise eya moro aka. Tonẽse eya. Tukurãkase rokẽ eya.
19 — Morarame okynahtao esẽkõ tooehse ropa tytinerũ apoise ropa.
20 Mame mokyro 5 miujão apoihpõ tooehse osemazuhme tytinerũ ekarose ropa tosemy
a. Ynara tykase ynororo eya: "Eneko ke, 5 miujão mekaroase ya. Imepỹ 5 miujão apoiase
ropa. Seny, otinerũ rahkene, 10 miujãome," tykase.
21 — "Kure myriase rahkene. Ypoetory zae rokẽ exikety mase," tykase esemy. "Zae
mexiase ymõkomory poko pitiko rokẽ ahtao. Morara exiryke tuhkehxo ekarõko ase oya.
Omõko jesaka. Tãkye exiko ymaro," tykase ynororo.
22 — Morarame ipoetory akorõ tooehse, asakoro miujão apoihpono. Mame ynara tykase
ynororo tosemy a: "Asakoro miujão mekaroase ya. Eneko ke imepỹ asakoro miujão apoiase
ropa, ipoko jerokuruke," tykase ynororo.
23 — Ynara tykase esemy: "Kure mase. Erohketyme nymyry mase. Zae mexiase
ymõkomory poko, pitiko rokẽ ahtao. Morara exiryke tuhkehxo ekarõko ase oya. Omõko
jesaka tãkye oehtohme ymaro," tykase ynororo eya.
24 — Morarame ipoetory etyhpyrymã tooehse roropa, toiro miujão apoihpono. Ynara
tykase ynororo tosemy a: "Tuisa, otinerũ ukurãkase ymotye kuhse tuaro oexiry waro
jexiryke. Orẽpyra mase. Imehnõ narykatyã epery apoĩko mase, anarykara awahtao ro.
25 Naeroro ouno jexiryke otinerũ ukurãkase nono aka. Seny, otinerunu," tykase ynororo
eya.
26 — "To! Popyra mase. Akĩme rokẽ mexiase," tykase esẽ eya. "Imehnõ narykatyã epery
apoiry se jexiry waro mexiase. Otyro puhturu anarykara jahtao imeĩpo epery apoiry ya
waro roropa mexiase.
27 Naeroro oty katohme ytinerũ onekaropyra mexiahse tineru poko erohketõ esemy a.
Morara ahtao tomãse pohto ytinerũ exiry," tykase ynororo typoetory a.
— Mame imehnomo a ynara tykase esemy:
28 "Mose wino ytinerũ apoitoko, ekarotohme ropa 10 miujão esemy a.
29 Ynara exiryke, tykyryryke exiketomo a itamurumehxo ekarõko ase ykyryry poko
toerohse exiryke, tuhkehxo tymõkomoke aehtohme. Yrome imepyny tymõkomoke pyra
ahtao ewinoino ikyryry ipuxihkãko ropa ase erohpyra exiryke.
30 Mose ypoetory otyme kure hnae? Ematoko jarãnaka, ikohmamyhpyry panõ aka.
Moroto xitãko mana, kui kui ãko roropa mana," tykase ynororo.

Sero põkõ apiakatoh poko sero etyhpyry po

31 — Mokyro sã Kapu ae Ayhtohpyry omipona pyra aexihpyry exĩko mana. Tuisa
konõtome exĩko Kapu ae Ayhtohpyry mana. Ritonõpo nenyohtyã maro porohnõko mana
tuisa apõ kurã pona.
32 Mame ẽpataka oximõnõko sero põkõ emero porehme mana. Mame toto apiakãko mana
kaneru tõ esemy a toky apiakary samo; xia kaneru tomo, mya poti tomo. Mokaro apiakary
sã typoetory apiakãko mana.
33 Mame tapotunuru wino tynymenekatyã rĩko ynororo mana, typoetoryme nymyry toto
exiryke, tymaro toto ehtohme. Yrome imehnõ typozery wino tyrĩko mana typoetoryme
pyra toto exiryke.
34 Morarame ynara ãko mã typoetory tomo a: "Osehtoko. Kure matose. Papa
nymenekatyãme matose. Osehtoko xiaro jesaka. Oesarykõme jesary tyrise ya moino ro,
senohne ritopõpyry poe ro, nono ritopõpyry poe ro.
35 Ynara exiryke, omise exiase. Mame tõsẽ mekaroatose ya. Tuna se exiase. Mame tuna
mekaroatose ya jokurume. Katonõme exiase. Mame atapyĩkõ taka weahmatose.
36 Tupoke pyra exiase. Mame upo mekaroatose ya jupõme. Kure pyra exiase. Mame
ypyno mexiatose. Ãpuruhpyry tao exiase. Mame ãpuruhpyry taka mytoatose jenese ymaro
oturuse," ãko mã ynororo eya xine.
37 — Morarame ynara ãko ipoetory tõ eya: "Tuisa, otokohxohko omise awahtao tõsẽ
ynanekaroase oya? Otara ahtao roropahxo hko tuna se awahtao tuna ynanekaroase oya
õkurume?
38 Otara ahtao roropa katonõme awahtao yna tapyĩ taka yna oeahmase? Otara ahtao
roropa tupoke pyra awahtao oupõ ynanekaroase oya?
39 Otara ahtao kure pyra mexiase? Otara ahtao roropa ãpuruhpyry tao awahtao oenese
ynanytoahse?"
40 — Mame ynara ãko mã tuisa konõto oya xine: "Etatoko pahne, ypoetory tõ jakorõ tõme
mana. Mame jakorõ tõ etuarimaketõ, kure tyrise oya xine ahtao, kure kyriatose roropa,"
ãko ynororo oya xine mana.

41 — Mame imoihmãkomo a roropa typozery wino exiketomo a roropa ynara ãko mana:
"Mya ytotoko. Ritonõpo ozehno xine mana. Apotoimo htaka ytõko matose. Moro apotoimo
tyrise Ritonõpo a joroko tamuru wãnohtohme, inenyohtyã wãnohtohme roropa, enara.
42 Omise jahtao jotuhmara myhe mexiatose. Tuna se jahtao roropa tuna onekaropyra
mexiatose.
43 Katonõme jahtao roropa ypoko enupunara mexiatose. Tupoke pyra jahtao jupõ
onekaropyra mexiatose. Kure pyra jahtao, ãpuruhpyry tao jahtao roropa enupunara myhe
mexiatose ypoko," ãko mana.
44 — Morara kary etaryke tyya xine ynara ãko mã toto eya: "Otara ahtaohxo ke yna
oenease roropa omise? Otara ahtao roropa tuna se mexiase? Otara ahtao roropa
katonõme mexiase? Otara ahtao roropa tupoke pyra mexiase? Otara ahtao kure pyra
roropa mexiase? Otara ahtao ãpuruhpyry tao roropa mexiase? Otara ahtao ãkorehmara
ynanexiahse?" ãko mã toto, ekaropõko.
45 — Morarame ynara ãko tuisa konõto eya xine mana: "Etatoko pahne, imehnõ poko
enupunara mexiatosene, aetuarimarykohtao. Toto pyno pyra mexiatosene. Toto anako-
rehmara roropa mexiatosene. Morara exiryke, jakorehmara mexiatosene," ãko ynororo
eya xine mana.
46 — Morarame mokaro aropõko mana, apotoimo htaka, jũme toto etuarimatohme.
Yrome mokaro rokẽ kurãkõ jũme orihpỹme exĩko toh mana Ritonõpo maro, tykase ynororo
eya xine.

26

Juteu tõ atamorepatopõpyry Jezu apoiry poko
(Maku 14.1-2; Ruka 22.1-2; Joãо 11.45-53)

1 Morarame moro poko, imoihmãkõ tamorepakehse ahtao Jezu a, ynara tykase ynororo
typoetory tomo a:
2 — Zuaro matose. Asakoro tõmehse ahtao Oseahmatoh Paxikoa exĩko mana. Mame Kapu
ae Ayhtohpyry apoĩko mã toto. Wewe pokona exixihmapõko mã toto, tykase Jezu.
3 Morarame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ tõximõse juteu tõ tamuxiry tõ maro.
Kaipa tapyi konõto nae kynexine. Morara exiryke moro taka tõximõse toto. Ritonõpo maro
oturuketõ tuisary imehxo Kaipa kynexine.
4 Mame tãtamorepase toto Jezu apoiry poko tyya xine. Tokare pyra Jezu apoiry se toh
kynexine repe, etapapotohme tyya xine.
5 Ynara tykase toto:
— Setapapotone, yrome otuhtoh konõto po ahtao popyra mana. Imoihmãkõ kyzehno
xine exĩko mana, tykase toto.

Jezu popatopõpyry poko Petania po
(Maku 14.3-9; Joãо 12.1-8)

6 Morarame Jezu Petania po kynexine, Ximão tapyĩ tao. Ximão ipũ imotahpyrỹpyry
kynexine.
7 Mame mokyro tapyĩ tao Jezu ahtao nohpo toytose eya. Ixtaratu kurã tarose nohpo a
Jezu popatohme. Topu kurã risẽ ao ixtaratu kynexine, arapaxturu risẽ ao. Ixtaratu ke
pehme topu risẽ kynexine. Mame ixtaratu ẽ tuhkohse nohpo a Jezu zuhpokoxi tyritohme
Jezu otukuruhtao. Moro ixtaratu tyrise eya Jezu zupuhpyry pona emero.
8 Mame moro eneryke tyya xine Jezu poetory tõ tohne toehse.
— Oty katoh ixtaratu ahnikãko rokẽ mose nae? tykase toto tõturupose.
9 — Moro ixtaratu tokamose ahtao osepekahtoh tao tuhke tineru apoiry ekarotohme ropa
tymõkomokãkara a, tykase toto.
10 Mokaro a nohpo kerekeremary waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase
ynororo eya xine:
— Oty katoh mose nohpo kerekeremãko matou? Mose nyrihpyry juhpokoxi kure potu
nase ya.
11 Tymõkomokãkara mã enahpyra amaro xine. Yrome okynã pyra ase amaro xine.
Orihnõko ase.
12 Morara exiryke joko popano orihpyra ro jahtao, toorihse jahtao jonẽtoh po jekepyry
popatoh kuhno.
13 Etatoko pahne, emero pata tõ poro jomiry poko imehnõ amoreparyhtao oya xine mose
nyrihpyry mã mya otuotuhponamãko mana. Mame oesahpyo xine roropa morararo mana,
otuotuhponamãko mana, wenikehpyra oehtohkõme jũme sẽ ritopõpyry poko ypokona,
tykase Jezu eya xine.

Jezu ewokatopõpyry poko Juta a
(Maku 14.10-11; Ruka 22.3-6)

14 Morarame moroto 12mãkõ kynexine. Toiro esety Juta Ixikariote kynexine. Mokyro
toytose Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a.
15 Ynara tykase ynororo toto a:
— Otãto tineru pixo ekarõko matou ya Jezu ekaroryhtao oya xine? tykase ynororo.
Morara kary etaryke tyya xine tineru tokarose eya. 30me tineru tokarose eya.
16 Moromeĩpo Jezu ekarory se toehse Juta eya xine. Morara exiryke tãtamorepase ynororo
Jezu ekarory poko Jezu ewokary se toexiryke.

Paxikoa ae Jezu typoetory tõ maro autuhtopõpyry
(Maku 14.12-21; Ruka 22.7-14,21-23; João 13.21-30)

17 Mame ẽmepyry apitorymã po Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra, ynara
tykase Jezu poetory tõ eya:
— Otoko otuhtoh ripõko mah yna a, Oseahmatoh Paxikoa? tykase toto eya.
18 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Pata pona oytorykohtao orutua enẽko matose. Ynara kahtoko eya: "Yna amorepane
ynara nykã oya: 'Jytotoh po toehse nase. Morara exiryke ypoetory tõ maro Oseahmatoh
Paxikoa otuhnõko ynanase atapyĩ tao,' " kaxiko eya, tykase Jezu typoetory tomo a.
19 Mame toytose toto Jezu omi poe otuhtoh ritohme Paxikoame.
20 Morarame tykohmãse ahtao typorohse Jezu typoetory tõ maro, 12mãkõ maro, otuhse.
21 Mame tõtukurukohtao ro ynara tykase Jezu eya xine:
— Etatoko pahne, taro toiro ohtaõkõ jewokãko mana, tykase ynororo typoetory tomo a.
22 Morara kary etaryke tyya xine toemynyhmase ipoetory tomo. Mame tõturupose toto,
atatakomino.
— Onoky? Ywy? tykase toto tõturupose.
23 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Mose jewokãko nase, ymaro morohno paratu aka otuhkety.
24 Etatoko pahne, Ritonõpo nymeropohpyry ae ro orihnõko ase, Ritonõpo omi poe ro.
Yrome jetuhxo exĩko mã jewokahpono a. Etuarimãkohxo mana jewokatamitume. Kurehxo
eya exiry enurupyra tokurehse ynororo ahtao. Morara ahtao etuarimara exiry, tykase
Jezu typoetory tomo a.
25 Mame ynara tykase Juta, Jezu ewokahpono:
— Ypoko moturu pãna? tykase, tõturupose.
— Ỹ, tykase Jezu eya.

Kuesẽkõ otuhtopõpyry poko
(Maku 14.22-26; Ruka 22.15-20; 1 Korĩtiu 11.23-25)

26 Mame tõtukurukohtao ro wyi tapoise Jezu a.
— Kure mase Papa. Yna zuru seny onekarohpyry yna a, tykase. Mame wyi tytohtohkase
eya typoetory tõ punero ekarotohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Seny, apoitoko enahtohme oya xine. Upũ sero, tykase.
27 Morarame eukuru tapoise roropa. Tõturuse ropa Ritonõpo a:
— Kure mase, tykase. Mame typoetory tomo a eukuru tokarose roropa.
— Seny, ẽtoko, emero porehme.
28 Umunurume nase sero. Umununu kuãnõko ase tuhke iirypyrymãkõ kurãkatohme.
Umununu ekuamyryhtao tuhke Ritonõpo poetoryme exĩko mã toto jumãme.
29 Etatoko pahne, uwa eukuru onẽzomopyra ase orihpyra ro jahtao. Tyoro ẽnõko ase
euhkasenano Ritonõpo esao rokene, tykase Jezu eya xine.
30 Morarame toremiase toto Ritonõpo kure exiry poko. Mame toytose toto moro tae ypy
pona, Oriwera pona.

Peturu zurutopõpyry Jezu a
(Maku 14.27-31; Ruka 22.31-34; João 13.36-38)

31 Morarame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Sero kohmamyry ae ro epãko matose. Jurumekãko matose. Ynara tymerose exiryke Ri-
tonõpo omiryme sero poko: "Kaneru tõ esẽ etapapõko Ritonõpo mana, ekỹpyã atahpahnõko
mana. Sapararahme exĩko mã toto," me tymerose Ritonõpo omiryme.
32 Yrome tõsemãse ropa jahtao, Karirea pona ytõko ase osemazuhme. Moroto jenẽko ropa
matose, tykase Jezu.
33 Ynara tykase Peturu Jezu a:
— Orumekara ase jũme. Imehnõ orumekãko mã repe emero. Yrome ywy orumekara ase
jorikyry ponãmero, tykase Peturu eya.

34 Yrome ynara tykase Jezu Peturu a:
— Etako pahne, sero kohmamyry ae kuratiri onetara ro ahtao: “Jezu waro pyra ase, Jezu waro pyra ase,” ãko mase oseruao, tykase Jezu eya.
35 Ynara tykase ropa Peturu Jezu a:
— “Awaro pyra ase,” kara ase jũme. Amaro ro jetapary se imehnõ ahtao morara kara ase. “Jezu waro pyra ase,” kara ase, tykase Peturu.
Morararo tykase ipoetory tõ emero repe.

Jezu oturutopõpyry Tumy maro Ketysemane po
(Maku 14.32-42; Ruka 22.39-46)

36 Morarame toytose Jezu typoetory tõ maro Ketysemane pona. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Taro oporohtoko aporo. Mõtona pixo ytõko ase Papa maro oturuse, tykase ynororo.
37 Mame tymaro Peturu tarose eya Zepeteu mũkuru tõ maro asakoro. Morarame tomuhtapãse Jezu, toemynyhmase yronymyryme.
38 Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Emuhtapãnõko ase yronymyryme. Morara exiryke taro rokẽ ehtoko aporo, eneneme ymaro, tykase Jezu eya xine.
39 Mame mya pitiko toytose Jezu. Nono pona typorohse ynororo tõpotapoe. Mame ynara tykase ynororo Tumy a:
— Papa, emero ritõme mase. Emero zuaro roropa mase. Jorikyry se pyra ase repe. Yrome jorikyry se awahtao õmipona se rokẽ ase, tykase.
40 Mame toytose ropa Jezu typoetory tõ oseruaõkomo a. Nyhnõko toh kynexine. Mame ynara tykase ynororo Peturu a:
— Owetũkõ oneanahtopyra matokene?
41 Nyhpyra ehtoko. Oturutoko Ritonõpo maro oenekunohpyra xine joroko tamuru ehtohme. Onykyrykõ se pyra matose repe. Yrome jamihme pyra matose, tykase Jezu eya xine.
42 Morarame toytose ropa Jezu oturuse ropa Tumy maro:
— Jorikyry se awahtao õmipona se rokẽ ase, tykase ynororo.
43 Mame toeramase ropa ynororo typoetory tomo a. Nyhnõko rokẽ toh kynexine tuetũkõ oneanahtopyra toexirykõke.
44 Mame mya roropa toytose Jezu toiroro oturuse ropa Tumy maro. Osemazuhme tõturutopõpyry saaro tõturuse ropa ynororo.
45 Mame toeramase ropa ynororo typoetory tomo a. Ynara tykase ynororo:
— Nyhnõko ro matohu? Oseremãko matohu? Enetoko ke. Kapu ae Ayhtohpyry ewokatoh po toehse nase. Seromaroro iirypyrymãkomo a osekarõko mana.
46 Owõtoko. Ehmaropa, jewokane enetokose, tykase ynororo.

Jezu apoitopõpyry
juteu tomo a
(Maku 14.43-50; Ruka 22.47-53; João 18.3-12)

47 Mame Jezu otururuhtao ro Juta toytose eya, 12mãkõ maronõpo kynexine. Tymaro tuhkãkõ tarose, ajoajohpãkomo, tytapemake exiketomo, tykaparuke exiketõ roropa. Juteu tõ tuisary naropotyã tõ kynexine. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary naropotyã roropa kynexine.
48 Mame eporehkara ro tahtao xine ynara tykase Jezu ewokary se exikety tymarõkomo a: “Etatoko pahne, Jezu maro rokẽ oturũko ase. Eahmãko sã ase, ipohnõko ase. Moro eneryhtao oya xine enetupuhnõko matose. Jezu mokyro. Apoitoko,” tykase Juta eya xine.
49 Morarame Jezu a toytose ynororo topohme. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Oehno kẽ tuisa, tykase taomirose eya. Typohse roropa eya.
50 — Oty kase moehno jepe? Axĩ ke openetatoh poko exiko, tykase Jezu eya.
Mame Jezu tapoise eya xine arotohme.
51 Mame Jezu marono a imepỹ tysahkase tytapemã ke. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto tysahkase eya. Ipanary rokẽ tysahkase eya.
52 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Atapemã tyriko ropa ẽ aka. Imehnõ tuose oya xine ahtao owotorỹko roropa mã toto.
53 Tuaro pyra ro matohu? Jakorehmananõ se jahtao ekaropory Papa Kapuaono a. Mame tuhke kuhse tynenyohtyã enehpory ya jewomananõme.
54 Yrome morara ahtao Ritonõpo omipona pyra exiry. Morohne urutõ kõ nurutopõpyry ae ro mana.
55 Mame ynara tykase Jezu imoihmãkomo a:

— Oty katohme tytapemake moehtou? Tykaparuke roropa moehtou? Japoiry se matose zehnoto apoiry samo. Yrome kokoro rokẽ yporotyasene Ritonõpo Tapyĩ tao. Kokoro rokẽ amorepato exiasene roropa. Oty katoh pake ro japoipyra mexiatose?

56 Yrome serohne exĩko mana urutõ kõ omihpyry ae ro, tykase Jezu eya xine.

Morarame ipoetory tõ toepase toto. Jezu turumekase eya xine.

Tamuxi tõ ẽpataka Jezu ehtopõpyry
(Maku 14.53-65; Ruka 22.54-55,63-71; João 18.12-14,19-24)

57 Morarame Jezu tarose eya xine apoihpõkomo a Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tapyĩ taka. Mokyro esety Kaipa kynexine. Kaipa tapyĩ tao tõximõse juteu tõ tamuxiry kynexine, Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananõ maro.

58 Ameke rokẽ Peturu ytõko kynexine toto ekahmãko Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tapyĩ taka. Jarao rokẽ Peturu kynexine aporo eraximãko rokene. Mame jarakapyhpyry aka tomõse ynororo. Soutatu tõ maro typorohse ynororo eraximase rokene, Jezu orikyry enese.

59 Mame Jezu hxironanõ tupise juteu tõ tamuxiry tomo a, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a roropa. Jezu etapapory se toh kynexine repe.

60 Yrome Jezu hxironanõ nymyry pyra kynexine. Tuhkãkomo a tukuhse repe. Ihxirory se toh kynexine repe. Yrome ajohpe rokẽ toh kynexine. Morarame etyhpyryme orutua tooehse asakoro.

61 Ynara tykase toto Jezu poko:

— Ynara nase mose ynanetaryme: "Ritonõpo Tapyĩ kararapyry waro ase. Mame imyakã rĩko ropa ase oseruao rokẽ tõmehse ahtao," nase mose ro, tykase toto Jezu poko.

62 Mame mokaro omiry etaryke tyya ynara tykase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary Jezu a:

— Moxiã ohxirõko nase. Otara ãko hmah moxiã ezuhnõko? tykase ynororo.

63 Yrome mynyhme rokẽ Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase ropa Ritonõpo maro oturuketõ tuisary eya:

— Ritonõpo Kapuaõ kuenetorỹko mana. Awãnohnõko mana zae pyra jezukuruhtao oya. Morara exiryke zae yna zuruko. Ritonõpo nymenekahpyry hmahno? Yna kurãkaneme? Ritonõpo mũkuru nymyry mahno, tykase ynororo tõturupose.

64 — Ywy ase, tykase Jezu. — Yrome etatoko pahne, moromeĩpo jenẽko ropa matose tuisamehxo jahtao, Papa Kapuaõ maro. Akuru htoko joepyry ropa enẽko matose, tykase ynororo.

65 Morara kary etaryke tyya tupõ tyxihxihkase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a.

— Epo hnae, tykase ynororo. — Epyrypãko rokẽ mose mana. Ritonõpo mũkurume osekarõko mana. Popyra mose nase ipunaka. Imehnõ se pyra sytatose mose hxironeme. Seromararo aomiry kahpyry metatou.

66 Otara ãko matou? tykase ynororo.

Ynara tykase toto:

— Iirypyryme mana. Taorihmaposẽme mana, tykase toto.

67 Mame ituh tykase toto Jezu ẽmyty pona. Typitypipohse roropa toto a. Mame tomarykõ ke Jezu totapase tyya xine ahtao,

68 ynara tykase toto:

— Yna zuruko Ritonõpo nymenekahpyryme awahtao. Onoky opipohno? tykase toto.

"Jezu waro pyra ase," katopõpyry poko Peturu a
(Maku 14.66-72; Ruka 22.56-62; João 18.15-18,25-27)

69 Jarao ro Peturu kynexine, tapyi mykae. Mame morotona toytose Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto, nohpo. Ynara tykase ynororo Peturu a:

— Omoro roropa Jezu maro makene, Karirea põ maro, tykase.

70 — Arypyra, tykase Peturu toto netaryme. — Otara ãko hmahno? Zuaro pyra sãtã ase, tykase Peturu.

71 Mame toytose ropa Peturu jarakapyhpyry eutary aka ropa. Moroto tonese ropa ynororo imepỹ nohpo a. Ynara tykase ynororo orutua kõ netaryme:

— Mose roropa Jezu maro nexiase, Nazare põ maro, tykase ynororo.

72 — Ajohpe mase. Mokyro waro pyra sãtã ase, tykase ropa Peturu.

73 Morarame okynã pitiko ahtao, orutua kõ roropa toytose Peturu a.

— Ajohpe pyra, mokyro marõme roropa mase. Õmiry etaryke yna a oenetupuhnõko ynanase, tykase toto.

74 Mame ynara tykase Peturu eya xine:

— Juãnohnõko Ritonõpo mana ajohpe jahtao. Mokyro waro pyra sãtã ase, tykase.

Mame morara karyhtao ro kuratiri totase eya.

75 Mame tutuarõtase ropa ynororo Jezu omihpyry poko. Ynara katopõpyry poko: “Kuratiri onetara ro awahtao: ‘Jezu waro pyra ase. Jezu waro pyra ase,’ ãko mase oseruao,” katopõpyry poko.

Mame tutũtase ropa Peturu. Tyxitase ynororo yronymyryme.

27

Pirato ẽpataka Jezu arotopõpyry
(Maku 15.1; Ruka 23.1-2; João 18.28-32)

1 Morarame tõmehse ahtao Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ tõturuse juteu tõ tamuximehxo exiketõ maro Jezu etapary poko tyya xine. Oximõme tõturuse toto Jezu etapary poko etapapory se toexirykõke.

2 Mame Jezu tymyhse tyya xine ahtao keti ke, tarose eya xine Pirato a. Kowenatume Pirato kynexine.

Juta osesenatopõpyry poko
(Atos 1.16-19)

3 Morarame Juta, Jezu ewokahpono, Jezu etapapory mokaro a waro toehse tahtao toetyorõmary se toehse ropa repe. Morara exiryke tineru tarose ropa eya Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, juteu tõ tuisary tomo a roropa. 30me tineru kynexine.

4 — Iirypyryme ase ahno kurã towokase ya exiryke. Mokyro orihmapory se pyra ase, tykase ynororo eya xine repe. Yrome oty kara toh kynexine.

— Kũ omorohko, tykase rokẽ toto eya.

5 Mame moro tineru typahpose rokẽ Juta a moro taka, Ritonõpo maro Oturutoh taka. Mame toytose ynororo toiroro osesenãse.

6 Mame moro tineru tanỹse ropa ahtao Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a ynara tykase toto:

— Sẽ tineru ahno etapapotamitume nase. Morara exiryke oty rĩko sytatou ipoko? Moeze omihpyry omi poe sẽ onyripyra sytatose Ritonõpo Tapyĩ tinerũ maro, tykase toto.

7 Morarame oximaro tõtururukohtao tupito topekahse eya xine moro tineru ke. Oripo rihpõ esahpyry moro kynexine. Mame katonõ ekepyry orihsẽ zonẽtohme moro tyrise eya xine.

8 Morara exiryke tupito tosehpase toto a Munuhpãme, topekahse exiryke Jezu ewokatamitu ke.

9 Morara toehse urutõ omihpyry ae ro, Jeremia omihpyry ae ro. Ynara tykase ynororo pake Ritonõpo omiryme: “Tineru tapoise eya xine, 30me, Izyraeu tõ nekarohpyry, mokyro epehpyryme, mokyro ewokatamitume.

10 Yrome moro ke tupito topekahse eya xine, oripo rihpõ esahpyry topekahse eya xine. Ritonõpo nurutopõpyry ae ro,” me tymerose pake Jeremia a.

Jezu oturupotopõpyry
Pirato a
(Maku 15.2-5; Ruka 23.3-5; João 18.33-38)

11 Morarame Jezu kowenatu ẽpataka tooehse ahtao ynara tykase kowenatu eya:

— Juteu tõ tuisary mahno? tykase tõturupose.

— Ỹ, ywy ase, tykase Jezu.

12 Yrome tyhxirory onezuhpyra Jezu toehse tyhxirose tahtao Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a juteu tõ esamo a roropa.

13 Morara exiryke ynara tykase Pirato eya:

— Mokaro omiry onetara hma? Ohxirõko toh mana, tykase.

14 Yrome onezuhzomopyra Jezu toehse ipunaka. Moro eneryke tyya tõsenuruhkase kowenatu tozuhzomopyra Jezu exiryke.

Jezu ekarotopõpyry aorihtohme
(Maku 15.6-15; Ruka 23.13-25; João 18.39—19.16)

15 Morarame ãpuruhpyry tao tuhke ẽmapotyã kynexine. Oseahmatoh Paxikoa po rokẽ toirõ tũtanohposene kowenu tuisary. Imoihmãkõ nymenekahpyry rokẽ tũtanohposene Paxikoa po.

16 Morarame ãpuruhpyry taõ kynexine, esety Parapa. Mokyro waro kynexine imoihmãkomo.

17 Morarame imoihmãkõ tooehse ahtao ynara tykase Pirato eya xine:

— Onoky sehxo matou? Onoky tũtanohpõko ropa matou ya ãpuruhpyry tae? Parapa se matohu? Jezu Kyrixtu se hmatou? Onoky sehxo hmatou orihpyra aehtohme? tykase ynororo eya xine.

18 Tuaro Pirato kynexine. Jezu zumoxike toexirykõke Jezu tapoise juteu tõ tamuxiry tomo
a aorihmapotohme. Moro waro Pirato kynexine.
19 Morarame kowenatu apiakatoh tao typorohse Pirato ahtao pape taropose ipyty a
ineneryme:
— Mokyro onyryhmapopyra exiko kurãme aexiryke. Ipoko osenehse jẽmehno, tykase
ynororo tynio a.
20 Morarame imoihmãkõ tutuarõtanohse Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, juteu
tõ tuisary tomo a roropa. Morara exiryke Parapa tokaropose Pirato a orihpyra aehtohme,
Jezu rokẽ orihmapotohme.
21 Yrome ynara tykase kowenatu eya xine:
— Onoky tũtanohpory se ropa hmatou orihpyra ehtohme? tykase ropa ynororo eya xine.
— Parapa, tykase toto.
22 — Morara ahtao oty rĩko ywy Jezu Kyrixtu poko? tykase ropa ynororo eya xine.
— Wewe pokona exixihmapoko, tykase toto oximõme.
23 Ynara tykase Pirato:
— Oty pokoino? Oty iirypyryme nae? tykase tõturupose ynororo.
Mame tykohtase rokẽ imoihmãkomo:
— Wewe pokona exixihmapoko, tykase toto.
24 Mame mokaro ajoajohpe exiry eneryke tyya, tuna tapoise Pirato a tõsemahtohme
imoihmãkõ neneryme. Ynara tykase ynororo:
— Ywy ahtao mose anaorihmapopyra exiry zae se jexiryke. Mose etapary zae pyra ya
mana iirypyryme pyra exiryke. Etapary se awahtao xine amarokohko, tykase ynororo eya
xine.
25 Mame ynara tykase imoihmãkõ eya:
— Ỹ, awãnohpyra Ritonõpo mana mose etapary poko. Yna rokẽ wãnohnõko Ritonõpo mana,
yna poenõ roropa wãnohnõko mana, tykase imoihmãkõ Pirato a.
26 Morara kary etaryke tyya Parapa tokarose eya xine, orihpyra aehtohme. Yrome
Jezu typipohpose eya soutatu tomo a. Mame tokarose ynororo rahkẽ wewe pokona
exixihmapotohme.

Jezu eunohtopõpyry poko soutatu tomo a
(Maku 15.16-20; João 19.2-3)

27 Morarame Pirato poetory a Jezu tarose, soutatu tomo a, kowenatu tapyĩ taka, emeikase
aporo. Moro tao Jezu zomye tõximõse toto, soutatu tomo.
28 Mame Jezu tupokase eya xine kamiraramã ke zupohtotohme ropa tyya xine.
29 Mame parimã sã tyrihpyry omoxino risẽ tyrise zupuhpyry pokona. Mara pitiko tyrise
eya xine emahpokoxi tuisame sã Jezu ekarotohme tyya xine. Mame Jezu ẽpataka typorohse
toto tosekumurukõ po eunohtohme rokẽ tyya xine. Mame ynara tykase toto eya:
— Tuisa, juteu tõ esẽme mase, tykase toto.
30 Mame ituh tykase toto epona, totakurukõ xihpyry ke. Mame mara pitiko tapoise ropa
eya xine ipipohtohme tyya xine zupuhpyry pokona.
31 Mame Jezu tounohkehse tyya xine ahtao upo kurã touse ropa eya xine. Zupõ ke ro
tupohtose ropa eya xine. Mame tarose eya xine wewe pokona exixihmatohme.

Exixihmatopõpyry poko wewe pokona
(Maku 15.21-32; Ruka 23.26-43; João 19.17-27)

32 Morarame aytorykohtao orutua tonese eya xine. Xirene põ mokyro kynexine. Mokyro
tapoise eya xine wewe arotohme eya, Jezu exixihmatoh arotohme.
33 Morarame Jezu exixihmatoh pona toeporehkase toto, Koukota pona. "Upuhpõpo
esary," Koukota kary.
34 Mame uwa eukuru jehnahpyry tokarose eya toximase itunety ke. Morara exiryke
tukuhse tyya ahtao ise pyra Jezu kynexine.
35 Mame wewe pokona toxixihmase Jezu rahkene. Mame zuponỹpyry tapiakase toto a
tupõkõme. Topu pisarara ke upo esẽ tymenekase eya xine.
36 Morarame typorohse toto osenuhmase rokene.
37 Morarame Jezu zuhpokoxi ynara tymerose kynexine wewe pokona:
— Jezu mose juteu tõ tuisary, katoh tymerose kynexine.
38 Morarame omato kõ toxixihmase roropa Jezu maro asakoro. Toiro toxixihmase Jezu
apotunuru wino. Zakorõ toxixihmase ipozery wino, enara.
39 Morarame Jezu tounohse osema ae ytoketomo a.
40 — Ehẽ, otoko ahtao Ritonõpo maro Oturutoh kararahnõko mahno? Otoko ahtao
imyakamãko ropa mah oseruao rokẽ tõmehse ahtao? Moro waro awahtao oenupunako

roropa. Ritonõpo mũkurume awahtao osepynanohko roropa, wewe poe oyhtoko ropa, tykase toto.
41 Morararo Jezu tounohse Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Moeze omihpyry
poko imehnõ amorepananomo a, juteu tõ esamo a roropa, enara.
42 — Imehnõ typynanohse eya repe. Yrome tõsepynanopyry waro pyra mana. Izyraeu
tuisaryme tõsekarose ynororo. Ah nyhtono wewe poe. Ayhtory eneryhtao kyya xine
enetupuhnõko sytatose.
43 Tosẽme Ritonõpo tonetupuhse eya. Ritonõpo mũkurume tõsekarose roropa ynororo.
Naeroro seraximatone. Otarãme Ritonõpo ipynanopyry se exĩko mana, nary rokene, tykase
toto.
44 Morararo Jezu tounohse imaro exixihmatyamo a.

Aorihtopõpyry
(Maku 15.33-41; Ruka 23.44-49; João 19.28-30)
45 Morarame tãxiahtao tyarumãkapose Ritonõpo a pata tõ punero. Mame xixi tyhtosehxo
ahtao, 3 orame ahtao tõmehse ropa.
46 Morarame 3 orame ahtao kui tykase Jezu opore. Ynara tykase ynororo:
— Eri, Eri, rema sapahtani, tykase. Morara kary: "Ritonõpo Kapuaono, oty katoh
kurumekano?" kary Tumy a.
47 Morarame morotõkõ Jezu kui kary etaryke tyya xine ynara tykase toto:
— Metatou, Eria kohmãko mana, tykase toto.
48 Mokyro toiro tururume toytose, uwa eukuru jehnahpyry enehse toximase itunety ke.
Mame mauru panõ tyrise eya myxiry potyry pokona, tyhpase. Eukuru aka moro tyrise
tyya ahtao tanỹse Jezu mytaka tyritohme, isuhmatohme eya.
49 Mame imehnõ ynara tykase:
— Seraximatone. Otarãme Eria oepyry enẽko sytatose, ipynanohse, tykase toto.
50 Mame kui tykase ropa Jezu ahtao komih tykakehse. Kynorihne.
51 Morarame apurutoh toexihkase Ritonõpo Tapyĩ tao. Kamisa risẽ toexihkase kaino
zuhkurenaka. Nono roropa kywyh kywyh tykase. Topu konõto roropa toehmose kehko.
52 Aorikyhpyry tõ ekepyry esary roropa toẽtakase. Ritonõpo poetory ekepyry tõsemãse
ropa tuhke.
53 Tonẽtopõpyrykõ poe toytose toto. Morarame tõsemãse ropa Jezu ahtao Jerusarẽ pona
toytose toto. Moroto tonese toto tuhkãkomo a.
54 Morarame soutatu tõ esẽ moroto kynexine, typoetory tõ maro. Jezu enẽko toh
kynexine aorikyry eraximãko. Nono kywyh kywyh kary tõkehko eneryke tyya tõserehse
ynororo itamurume. Ynara tykase ynororo:
— Ajohpe pyra ro rukuh nexiahse. Mose Ritonõpo mũkurume nymyry nexiahse, tykase
ynororo.
55 Mame nohpo tõ moroto kynexine tuhke amekeino rokẽ enẽko. Orihpyra ro Jezu ahtao
toytose toto imaro Karirea poe. Takorehmase roropa eya xine Jezu.
56 Mokaro esetykõ Maria Matarena, imepỹ Maria roropa Tiaku tõ eny Joze maro. Zepeteu
mũkuru ẽ roropa moroto kynexine.

Jezu ekepyry zonẽtopõpyry
(Maku 15.42-47; Ruka 23.50-56; João 19.38-42)
57 Mame kokonie pukuro Arimatea põ toeporehkase. Esety kynexine Joze. Tymõkomoke
exikety kynexine ynororo. Jezu poetoryme roropa kynexine.
58 Pirato a toytose ynororo Jezu ekepyry ekaropose. Mame aomiry etaryke tyya typoet-
ory tomo a Jezu ekepyry tonehpose tyya, Joze a ekarotohme, zonẽtohme.
59 Naeroro Jezu ekepyry tarose eya, jõtotohme tyya kamisa ke, karimutumã ke, epekah-
senã ke.
60 Mame tykyryry aka okepy tõmase, topu eutary risẽ aka. Pake hkopyra moro eutary
tahkapose eya topu konõto aka. Morarame moro aka Jezu ekepyry tõmase ahtao tyya, topu
parihmã ke okepy ẽ tapuruse eya. Mame toytose ropa ynororo.
61 Maria Matarena moroto kynexine imepỹ Maria maro. Kohrame rokẽ toh kynexine
zonẽtopõpyry enẽko rokẽ toh kynexine.

Zonẽtopõpyry erase ritopõpyry
62 Yrokokoro parixeu tõ toytose Pirato a Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ maro juteu
tõ oseremato ae.
63 Mame ynara tykase toto eya:
— Etako pahne tuisa, mokyro onekunohto nexiase. Orihpyra ro tahtao ynara nase
ynanetaryme: "Oseruao tõmehse ahtao ẽsemãnõko ropa ase," nase ynororo ynanetaryme.

64 Morara exiryke soutatu tõ aropoko mokyro ekepyry zonẽtopõpyry eraximatohme. Soutatu tõ pyra ahtao otarame ipoetohpyã ytõko ekepyry ematonanohse. Otarãme imehnõ zurũko mã toto. Ynara ãko mã toto: "Ỹ, tõsemãse ropa mana," ãko mã toto. Mame morara kary etaryke tyya xine tuhkãkõ osenekunohnõko mã toto. Popyrahxo exĩko mã yna a, tykase toto.

65 — Tyritoko, tykase Pirato eya xine. — Zonẽtopõpyry erase tõ tyritoko, tykase ynororo.

66 Naeroro toytose toto. Azawa panõ tyrise eya xine okepy ẽ apuhtohme, Jezu ekepyry ematonanopyryino imehnomo a. Mame soutatu tõ tyrise moroto eya xine okepy ẽ eraseme.

28

Ẽsemãtopõpyry ropa
(Maku 16.1-10; Ruka 24.1-12; João 20.1-10)

1 Mame oserematoh tykohmãse. Mame nomĩko ẽmepyry ae nohpo tõ toytose ekepyry zonẽtopõpyry enese. Maria Matarena imepỹ Maria maro toytose toto.

2 Mame tuaro pyra toto ahtao nono kywyh kywyh tykase jamihme. Mame Ritonõpo nenyokyhpyry tyhtose kapu ae. Jezu ekepyry ẽtypyry apurutoh tysyryhmase ropa eya. Mame epona typorohse ynororo topu pona.

3 Mokyro eneryhtao nenenehkane sã ezuru kynexine. Zupõ roropa karimutume potu kynexine.

4 Mame soutatu tõ tõserehse itamurume. Tykytyky tykase toto. Mame aorihtyã sã toehse toto. Nono pona toepukase toto.

5 Morarame ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry nohpo tomo a:

— Oserehpyra ehtoko. Jezu zupĩko hmatou wewe pokona exixihmahpyry? Zuaro ase.

6 Arypyra reh taro nahse. Tõsemãse ropa mana tõmihpyry ae ro. Enetoko ke se ao. Esahpyry rokẽ moro.

7 Axĩ sã ke ytotoko. Ipoetory tõ zurutatoko ropa. "Tõsemãse ropa mana. Seromararo Karirea pona ytõko mana osemazuhme. Moroto enẽko ropa matose," kaxitatoko eya xine, enara rokene. Wenikehpyra ke ehtoko. Jomihpyry ke ekarotoko, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya xine.

8 Morara kary etaryke tyya xine axĩ toytose toto ekepyry esahpyry poe. Oserehnõko ro toh kynexine. Yrome tãkye kuhse toh toehse. Tururume toytose toto Jezu poetory tõ zuruse.

9 Morarame tõseporyse toto Jezu maro.

— Torẽtyke pyra ehtoko, tykase Jezu eya xine. Mame eya toytose toto. Ipupuru tapoise toto a.

— Kure mase, Ritonõpo nymenekahpyryme mase. Yna esẽme mase, tykase toto.

10 — Enaromyra ehtoko, tykase Jezu eya xine. — Ytotoko jakorõ tõ zurutatoko. Enyohtatoko Karirea pona toto ytotohme. Moroto oseporỹko ropa sytatose toto maro, tykase Jezu eya xine.

Zonẽtopõpyry erase nurutopõpyry

11 Morarame nohpo tõ toytose ahtao soutatu tõ roropa toytose okepy esahpyry poe pata pona ropa. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ zuruse toytose toto tynenehpyrykõ poko emero porehme.

12 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõximõse toto juteu tõ tuisary tõ maro tõturutohkõme tynyrirykõ poko. Morarame tineru tokarose eya xine soutatu tomo a, pitiko rokẽ pyra.

13 Ynara tykase toto soutatu tomo a:

— Ynara rokẽ kahtoko imehnomo a: "Ipoetohpyry tomo a ekepyry tomatonanohse tynyhse yna ahtao," kaxitoko.

14 Morarame moro poko kowenatu tutuarõtase tahtao imaro oturũko ynanase ozehno xine pyra aehtohme. Morara exiryke torẽtyke pyra ehtoko. Yna omipona rokẽ ehtoko, tykase toto.

15 Naeroro soutatu tomo a tineru tapoise. Mokaro omihpyry omipona rokẽ toehse toto. Naeroro seroae ro morara ãko ro juteu tõ mana: "Jezu ekepyry tomatonanohse ipoetohpyry tomo a," ãko ro toh mana.

Typoetory tomo a Jezu osenepotopõpyry ropa
(Maku 16.14-18; Ruka 24.36-49; João 20.19-23; Atos 1.6-8)

16 Morarame Jezu poetory tõ toytose Karirea pona, 11mãkomo. Mame ypy pona toeporehkase toto Jezu omipona.

17 Morarame Jezu tonese moroto eya xine. Mokyro eneryke tyya xine:

— Kure mase, Ritonõpo nymenekahpyryme mase, yna esẽme, tykase toto. Yrome toitoine onenetupuhpyra ro toh kynexine.
18 Morarame typoetory tomo a Jezu toytose tahtao ynara tykase ynororo:
— Emero esẽme toehse ase Ritonõpo poe. Kapuaõkõ esẽme ase, sero nono põkõ esẽme roropa ase.
19 Morara exiryke ytotoko emero pata tõ pona. Emero pata põkõ amorepatatoko jomipona toto ehtohme, ypoetoryme toto ehtohme. Mame ẽpurihkatoko toto Papa Kapuaõ omi poe, Imũkuru omi poe, Zuzenu omi poe, enara.
20 Amorepatoko toto emero jomipona toto ehtohme, ãmorepatopõpyrykõ omipona toto ehtohme. Etatoko pahne, amaro xine ase jũme joepyry ropa ponãmero, tykase Jezu eya xine. Enara.

MAKU
Nymerohpyry Jezu poko
Marcos
Ekarotopo

Sero omi kurã tymerose Maku a Jezu Kyrixtu Ritonõpo mũkuru poko. Toytose Jezu tuhke pata tõ poro, omi kurã ekarory poko, ahno tõ amorepase Tuisame Ritonõpo ehtoh poko. Tyjamitunuru tonepose eya kurãkõkara kurãkaryke eya, joroko tõ tũtanohporyke, ahno rypyry korokaryke roropa eya. Takorehmananõme 12me orutua kõ tymenekase Jezu a tymaro toto ytotohme. Tamorepase toto eya Tuisame Ritonõpo ehtoh poko, omi kurã ekarory poko, ahno pynanopyry poko. Kurãkõkara tukurãkase roropa eya xine.

Sero ekarõko mana Jezu ẽpurihkatopõpyry poko João a tuna Joatão kuao (Maku 1.9-11); etyhpyryme Jezu ẽsemamyry ropa ekarõko mana (Maku 16.1-8).

Sero pape ao

Apitorymã Jezu ehtoh poko *1.1-13*
Jezu mã Karirea po *1.14—9.50*
Karirea poe Jerusarẽ pona *10.1-52*
Orẽpyra aehtoh Jerusarẽ po *11.1—15.47*
Jezu ẽsemamyry ropa *16.1-8*
Etyhpyrymã: aosenepotopõpyry, aunuhtopõpyry *16.9-20*

João ahno ẽpurihkane nurutopõpyry
(Mateu 3.1-12; Ruka 3.1-18; João 1.19-28)

1 Sero nase omi kurano Jezu Kyrixtu Ritonõpo mũkuru poko.
2 Apitoryme ynara tymerose Izaja a Ritonõpo omi poe:
" 'Eneko ke ynaropohpyry,' ãko Ritonõpo mana.
'Ytõko mã osemazuhme, oesemary kurãkase.'
3 Opore oturũko mana ona po.
Ynara ãko ynororo mana:
'Kuesẽkõ esemary tyritoko.
Esemary esemahtotoko sorohme,' ãko mana,"
katoh tymerose Izaja a pake.
4 Morarame mokyro João toeporehkase ona pona ahno esaka pyra, ahno ẽpurihkaneme. Mame ynara tykase ynororo:
— Ise awahtao xine oẽpurihkatorỹko ase, Ritonõpo a okurãkatohkõme, oorypyrykõ korokatohme. Yrome oẽpurihkarykõ se pyra ase oorypyrykõ rumekary se pyra awahtao xine, tykase ynororo.
5 Morarame emero toytose toto eya, mokã Jutea põkomo, Jerusarẽ põkomo emero. Mame tõpurihkase toto eya Joatão kuaka.
— Popyra ase. Iirypyryme ase, tykase toto tyyrypyrykõ tokarose irumekatohme. Morara exiryke tõpurihkase toto João a.
6 Mame João zupony okyno hpoty risẽ kynexine kameru hpoty. Imety earyme roropa kynexine okyno pihpyry. Wexixi rokẽ zohme, ano zeni roropa aukurume kynexine.
7 Mame ynara tykase João:
— Okomino imepỹ oehnõko mana. Orẽpyra mokyro mana. Imehxo mokyro mana. Ihxitapãnõko ase eponaro toehse jahtao, isãtajã poko jahtao roropa.
8 Amarokõ tõpurihkase ya nakuaka repe, yrome mokyro Ritonõpo Zuzenu ekarõko mana oya xine, tykase ynororo.

Jezu ẽpurihkatopõpyry
(Mateu 3.13-17; Ruka 3.21-22; 4.1-13)

9 Morarame Jezu tooehse Nazare poe, Karirea poe. Karirea pata tamuru kynexine. Mame Jezu tõpurihkase João a Joatão kuaka.
10 Towõse ropa ahtao tuna ehpikoxi, kapu tonese eya xine toepiakase. Mame Ritonõpo Zuzenu tyhtose utukuimo panono. Jezu zuhpokoxi typorohse.
11 Morarame Ritonõpo omiry totase eya xine kaino:
— Umũkuru nymyry mase, osehxo ywy rahkene. Yzamaro mase, tykase kaino omi inetarykõme.

Jezu kuhtopõpyry joroko tamuru a
(Mateu 4.1-11; Ruka 4.1-13)

12 Morarame tarose Jezu ahno esaka pyra Ritonõpo Zuzenu a.

13 Moero tuhke tõmehse ynororo 40me.
Mame joroko tamuru tooehse eya. Jezu riry se iirypyryme kynexine repe. Yrome kure rokẽ kynexine ynororo. Onokyro esao rokẽ kynexine moroto.
Morarame Ritonõpo nenyohtyã tooehse kapu ae. Jezu takorehmase eya xine rahkene.

Imehnõ amorepapitotopõpyry Jezu a Karirea po
(Mateu 4.12-22; Ruka 4.14-15; 5.1-11)

14 Morarame ãpuruhpyry taka João tõmapose ahtao Erote a, Jezu toytose ropa Karirea pona. Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepase toytose ynororo.
15 — Ritonõpo emero se typoetoryme. Seromaroro ah oesẽkõme nexino. Oorypyrykõ irumekatoko. Aomipona ehtoko, tykase ynororo morotõkomo a.
16 Morarame toytoryhtao Karirea ikuhpo ehpikuroko Ximão Peturu tonese Jezu a, zakorõ Ãtare maro. Tarãpa emãko toh kynexine nakuaka, kana anỹnõko, kana anỹnanõme toexirykõke.
17 — Kana anỹnõko matou? Ehmaropa ymaro. Ãmorepatorỹko ase imehnõ amorepatohme oya xine jenetupuhtohme eya xine, tykase ynororo eya xine.
18 Mame axĩ tarãpa tynomose eya xine Jezu maro toytotohkõme. Jezu tokahmase eya xine rahkene.
19 Morarame moino pitiko Zepeteu mũkuru tõ tonese eya, Tiaku, João, enara. Kanawa ao toh kynexine. Tarãpa tuĩpokary poko toh kynexine.
20 Mame toahmase toto eya tymaro toto ytotohme. Mame tumykõ tynomose eya xine. Zepeteu tynomose kanawa ao ipoetory tõ maro, Jezu maro toytotohkõme.

Jorokohpe aexihpyry poko
(Ruka 4.31-37)

21 Morarame Kapanaũ pona toytose toto. Mame juteu tõ oserematoh ae toto atamorepatoh taka Jezu tomõse mokaro amorepatohme tyya.
22 Mame tõsenuruhkase toto Jezu omiry etaryke tyya xine.
— To! Orẽpyra amorepato mose nase. Moeze omihpyry poko amorepatõkõ sã pyra nase. Orẽpyra nase, tykase toto.
23 Morarame jorokohpã tooehse morotona. Toto atamorepatoh taka tomõse ynororo. Ynara tykase ynororo opore:
24 — Oty se hma Jezu, Nazare pohno? Yna enahkapory se hmahno? Awaro ase. Ritonõpo mũkurume oexiry waro ase. Inenehpohpyry kurãme mase, tykase jorokohpã Jezu a opore.
25 Mame joroko tonyohse Jezu a:
— Mynyhme exiko. Otũtako ropa mokyro ae. Jũme irumekako ropa, tykase Jezu eya.
26 Morarame jorokohpã tõsẽtorimase. Kui tykase ynororo opore, mame tutũtase ropa joroko mokyro ae.
27 Mame tõsenuruhkase moro taõkõ emero.
— Enẽko matose tyoro inamorepatary. Orẽpyra mana. Joroko tõ tũtanohpory ropa waro roropa ynororo, tykase toto oxime rokene.
28 Morarame Jezu tokãtose moerõkomo a Karirea põkomo a.

Peturu merenoty kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 8.14-15; Ruka 4.38-39)

29 Morarame juteu tõ atamorepatoh tae tutũtase ropa ynororo. Mame Ximão Ãtare maro tytapyĩkõ taka toytose toto, Tiaku, João, Jezu, enara.
30 Mame Ximão merenoty kure pyra kynexine oxirohnõko. Tohrame kynexine. Jezu turuse eya xine:
— Kure pyra mose mana, tykase toto eya.
31 Morarame kurãkara anỹne ropa tomary ke. Axĩ tõxirohkehse ropa ynororo. Towõse ropa ynororo. Mame tautuhmase toto mokyro a, kuranõpokara a.

Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 8.16-17; Ruka 4.40-41)

32 Mame kokonie pukuro kurãkõkara tarose imehnomo a tuhke Jezu a, toto kurãkatohme ropa. Jorokohpã kõ roropa tarose eya xine.
33 Kapanaũ põkõ roropa tooehse tuhke imoihme. Tapyi eutary pota taka tõximõse toto.
34 Mame kurãkõkara tukurãkase ropa eya, tuhke. Joroko tõ tutũtanohpose roropa eya mokaro ae. Joroko a sekere kamexipopyra kynexine ynororo: “Awaro ynanase,” karyke eya xine.

Karirea po Jezu ehtopõpyry
(Ruka 4.42-44)

35 Morarame kuratiri etaryhtao towõse ropa Jezu. Tokare pyra toytose ynororo ahno
esaka pyra oturuse Ritonõpo maro.
36 Mame okomino Ximão a tokahmase tymarõkõ maro.
37 Mame Jezu tonese ropa tyya xine ahtao ynara tykase toh eya:
— Emero oupĩko toh mana, tykase toto.
38 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ehmaropa tyorõ pata pona, morotõkõ amorepase Ritonõpo omiry poko. Moro poko
oepyase, tykase Jezu.
39 Morarame kỹkỹtone Karirea poro Ritonõpo omiry ekarory poko juteu tõ atamorepatoh
tonõ takuroko. Joroko tõ tutũtanohpose roropa ahno ae eya.

Ipũ imotahpyry kurãkatopõpyry Jezu a
(Mateu 8.1-4; Ruka 5.12-16)

40 Morarame tupũ motaryke toytose imepyny Jezu a toetuarimaryke. Tosekumuru po
typorohse ynororo Jezu ẽpataka.
— Ajohpãme sã ynara ãko ase oya, kukurãkako ropa ukurãkary se awahtao. Imepỹ
tukurãkase oya exiryke oya tuaro oehno, tykase ynororo Jezu a.
41 Mame nupunato mokyro eneryke tyya tapose tomary ke.
42 — Ỹ, okurãkãko ropa ase, tykase Jezu eya. Axĩ ipũ totyhse ropa. Kure ropa toehse
ynororo.
43 Morarame ynara tykase Jezu tunukurãkahpyry a:
44 — Osekaropyra ke exiko imehnomo a. Topohme rokẽ ytoko Ritonõpo maro oturukety
a. Osenepota eya. Moeze nekaropohpyry ekarota eya, kure rokẽ oehtohme, imehnõ
tuarõtatohme roropa okurãkatopõpyry ropa poko, tykase ynororo eya repe.
45 Yrome toytory ropa ahtao tokãtose eya itamurume. Emero tõsekãtose rahkene. Morara
exiryke Jezu tokare ytoytosaromepyra toehse pata tõ pona. Ahno esao pyra rokẽ ynororo
ehse. Mame pata põkõ tuhke toytose eya.

2

Pakaihkapỹ kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 9.1-8; Ruka 5.17-26)

1 Morotoino toytose ropa Jezu Kapanaũ pona. Mame imehnõ tõturuse ipoko. Ynara
tykase toto:
— Tooehse ropa Jezu mana tytapyĩ taka, tykase toto ipoko.
2 Mame morotona tooehse toto imoihme. Tapyi typehkase eya xine. Tapyi eutary pota
tao tõximõse toto. Morarame tamorepase toto Jezu a Ritonõpo omiry poko.
3 Morarame pakaihkapỹ tonehse imehnomo a Jezu a ikurãkatohme ropa. Asakoropane
kynexine enehnanomo.
4 Yrome omõsaromepyra toh kynexine ahno tuhke exiryke. Morarame tapyi mypatarãnaka
tõnuhse toto. Tapyi typiapose eya xine Jezu etonie. Mame kurãkara tonyhtose eya xine moro
ae etueh maro Jezu myhtokoxi.
5 — Kurãkatõ mokyro, tykase toto tukurohtao xine. Mame toto kurohtao tonetuputyry
waro Jezu kynexine. Mame ynara tykase ynororo kurãkara a:
— Aimo, oorypyry korokãko ase, tykase ynororo eya.
6 Moroto Moeze nymerohpyry poko amorepatõkõ kynexine, typorohse. Tohne toehse
toto Jezu omiry etaryke tyya xine.
7 — To! Morara kary popyra mana. Ritonõpo poenohnõko rokẽ mose mana. Ritonõpo
rokẽ popỹ rypyry korokary waro mana, tykase toto. Jezu kerekeremãko toh kynexine
tukurohtao xine.
8 Yrome Jezu tuaro kynexine. Tykerekeremary tonetupuhse eya.
— Oty katoh ykerekeremãko matou okurohtao xihne? tykase ynororo eya xine. — Ywy
ase Kapu ae Ayhtohpyry.
9 Iirypyrymãkõ rypyry korokary waro ase. Kurãkõkara kurãkary waro roropa ase.
10 Naeroro mose kurãkãko ropa ase, iirypyrymãkõ rypyry korokary waro jexiry waro
oehtohkõme, tykase ynororo eya xine.
Mame ynara tykase pakaihkapyny a ynororo:
11 — Tukurãkase ropa mase. Owõko ropa. Oetuety aroko ropa atapyĩ taka, tykase ynororo
eya.
12 Mame kuranõpokara towõse ropa totuety tapoe. Totuety tarose ropa eya. Mame
tutũtase ropa ynororo tapyi tae imoihmãkõ neneryme. Mame tõsenuruhkase toto.
— To! tykase toto. — Kure Ritonõpo imehxo. Mose ro panõ onenepitopyra sytatose, tykase
toto.

Mateu eahmatopõpyry Jezu a tymaro aytotohme
(Mateu 9.9-13; Ruka 5.27-32)

13 Morarame tutũtase ropa Jezu. Ikuhpo ehpikoxi toytose ynororo. Moroto ahno imoihme Jezu zomye toehse toto. Mame tamorepase toto eya.
14 Morarame mõpozakoxi toytose tahtao Mateu tonese eya, Aupeu mũkuru. Kohrame ynororo kynexine kowenu tinerũ apoitoh tao.
— Ymaro eropa, ypoetoryme, tykase Jezu eya.
Mame toytose ynororo imaro.
15 Morarame Rewi tapyĩ taka toytose Jezu. Typorohse ynororo meza myhtokoxi. Tuhke kowenu tinerũ apoinanõ moroto kynexine. Mokaro maro, Jezu typorohse. Ipoetory tõ roropa imaro typorohse. Iirypyrymãkõ roropa moroto kynexine tuhke.
16 Morarame moroto Moeze nymerohpyry poko amorepatõkõ kynexine, parixeu tõ maro. Jezu otukuru tonese toto a iirypyrymãkõ maro, kowenu tinerũ apoinanõ maro. Ynara tykase toto Jezu poetory tomo a:
— Oty katoh oesẽkõ otuhnõko hnae kowenu tinerũ apoinanõ maro iirypyrymãkõ maro? tykase toto tõturupose.
17 Morarame toto omiry totase Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Kurãkõ topinopyry se pyra mã toto, kure toexirykõke. Kurãkõkara rokẽ topinopyrykõ se mã toto. Morararo kurãkõ kurãkase pyra oepyase. Iirypyrymãkõ rokẽ kurãkase oepyase, Ritonõpo omipona toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

Amotyryae rokẽ otuhtoh poko
(Mateu 9.14-17; Ruka 5.33-39)

18 Morarame João poetory tõ amotyryae rokẽ otuhse toto Ritonõpo maro tõtururukõke. Parixeu tõ roropa amotyryae roropa otuhse toto juteu tamuru omipona toehtohkõme. Morarame imehnõ toytose Jezu a oturupose. Ynara tykase toto eya:
— João poetory tõ amotyryae rokẽ otuhnõko. Parixeu poetory tõ roropa otuhnõko amotyryae rokene. Oty katohme hkoh opoetory tõ rokẽ tuenikaroro otuhnõko nae kokoro rokene? tykase toto, tõturupose Jezu a.
19 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Toipe tosẽkõ maro toexirykõke, ymaro toexirykõke tuenikaroro rokẽ otuhnõko nase toto.
20 Imeĩpo mã emynyhmãko mã toto tymaro xine pyra toehse jahtao. Morara ahtao rokẽ amotyryae rokẽ otuhnõko mã toto toemynyhmarykõke, tykase Jezu eya xine.
21 — Upo pakato toexihkase ahtao, kamisa kasenato ke pyra, ipanõ ke rokẽ ixixĩnõko ropa sytatose. Kamisa kasenato ke typitahmase ahtao exihkãko ropa mana itamurumehxo. (Naeroro atamurukõ omihpyry maro jomiry onoximara ehtoko. Atae pyra mã jomiry atamurukõ omihpyry maro.)
22 Morararo eukuru ẽme okyno pihpyry tyrise ahtao. Mame eukuru tyrisenã onyripyra sytatose pakato ẽtypyry aka. Tyrise eukuru kasenato zaka ahtao ehmõko mana pakatome exiryke. Mame eukuru ekuãnõko mana atahnikãko. Eukuru ẽ roropa atahnikãko. Mãpyra eukuru ẽ tyrisenã aka eukuru tyrisenã tyrise ahtao atahnikara mana asakoro ro eukuru, eny, enara. (Moro sã ynekarohpyry ẽme matose tyrisenã sã toehse awahtao xine,) tykase Jezu eya xine.

Oserematoh esẽme Jezu ehtoh poko
(Mateu 12.1-8; Ruka 6.1-5)

23 Morarame oserematoh ae Jezu toytose tupito rãnakuroko, typoetory tõ maro. Tiriiku rãnaka toytorykohtao ipoetory tomo a tiriiku tytahkase omise toexirykõke. Toipe juteu tõ pake. “Ematonanohnõko mase,” kara toto imepỹ tupi po tonahsẽ apoiryhtao omise exikety a enahtohme.
24 Moro eneryke tyya xine ynara tykase parixeu tõ Jezu a:
— Eneko ke! Oty katohme hko moxiã tiriiku poko erohnõko nae? Popyra mana. Pake Ritonõpo omi poe ynara tymerose Moeze a pape pokona: “Erohpyra ehtoko oserematoh ae,” me tymerose pake, tykase parixeu tomo.
25 Morarame Jezu a tozuhse toto. Ynara tykase ynororo:
— Pape imerohpyry onenepitopyra hmatou Tawi ehtopõpyry poko, typoetory tõ maro omise toto ahtao?
26 Ritonõpo maro Oturutoh taka tomõse ynororo typoetory tõ maro Ritonõpo zuru enahse. Apiataa oturuketõ tuisary imehxo exiketyme kynexine. Ritonõpo nukurãkapohpyry rokẽ kynexine, tymaro oturuketõ zurume. Moro tonahse Tawi a omise toexiryke. Tawi Ritonõpo maro oturuketõ maro pyra kynexine repe. Yrome moro wyi tonahse eya. Tymarõkõ tupase roropa eya. (Mame moro wyi enahxĩpo Tawi tomo a:

“Popyra matose,” kara Ritonõpo kynexine eya xine. Morara ahtao oty katoh ypoetory tõ hxirõko matou?)
27 Mame ynara tykase Jezu parixeu tomo a:
— Oserematoh tyrise Ritonõpo a kuoseremat ohkõme. Yrome sero nono põkõ tyrise eya oserematohme rokẽ pyra.
28 Ywy ase oserematoh esemy, oserematoh rihpõme jexiryke, Kapu ae Ayhtohpyryme jexiryke, tykase Jezu eya xine.

3

Aosemahmirihmahpyry kurãkatopõpyry ropa poko
(Mateu 12.9-14; Ruka 6.6-11)
1 Morotoino juteu tõ atamorepatoh taka Jezu toytose ropa. Moroto aosemahmirihmahpyry kynexine.
2 Morarame parixeu tõ Jezu enẽko toh kynexine aehxirotohme repe.
— Otarãme kurãkara kurãkãko ropa mana oserematoh ae, tykase toto.
3 Mame Jezu tõturuse aosemahmirihmahpyry a, ynara tykase:
— Aimo, osehko irãnaka, tykase eya.
4 Mame tonenanomo a ynara tykase ynororo:
— Oty kurehxo oya xine oserematoh ae nae? Kure ehtopo? Popyra ehtopo? Oty oya xine kurehxo oserematoh ae nae? Kurãkara kurãkatoh ropa? Imepỹ etapatopo? Oty pake tyripose oserematoh ae Moeze a Ritonõpo omi poe? tykase Jezu, tõturupose eya xine.
Yrome onezuhpyra toh kynexine.
5 Mame tãkye pyra Jezu tõsenuhmase. Tomyẽkõ tonese eya. Tohne toehse kynexine toemynyhmaryme otato pyra toto exiryke. Mame kurãkara a ynara tykase ynororo:
— Oemary anỹko, tykase. Mame tãtaporamase ynororo. Emary osepune toehse ropa.
6 Morarame parixeu tõ tutũtase ropa moro tae. Morarame tõximõse toto, Erote epe tõ maro, Jezu poko tõturutohkõme, Jezu etapary se toexirykõke.

Imoihmãkõ poko ikuhpo ehpio
7 Morotoino toytose ropa Jezu typoetory tõ maro ikuhpo pona, Karirea pona. Mame tokahmase ynororo imoihmãkomo a Karirea põkomo a, Jutea põkomo a,
8 Jerusarẽ põkomo a, Itumea põkomo a, Joatão moinõkomo a, Tiro põkomo a, Xitõ põkomo a, enara. Tokahmase ynororo imoihmãkomo a. Inukurãkatary enery se toexirykõke toytose toto, tuhke kurãkõkara tukurãkase eya exiryke.
9-10 Morara exiryke epuepurohmãko toh kynexine kurãkõkara Jezu apotohme tyya xine. Mame kanawa tohpikẽ tonehpose typoetory tomo a tõtyritohme, tuputupurohmaryino imoihmãkomo a.
11 Morarame jorokohpã kõ Jezu eneryhtao, toepukase toto ẽpataka:
— Ritonõpo mũkuru nymyry mase, tykase toto. Kui tykase roropa toto.
12 Mame turuse toto Jezu a.
— Jekaropyra ehtoko, tykase ynororo eya xine.

Orutua kõ menekatopõpyry Jezu a 12me tymaro toto ytotohme
(Mateu 10.1-4; Ruka 6.12-16)
13 Morarame toytose ynororo ypy pona. Tỹpenery tõ rokẽ tarose eya.
14 Moroto tymenekase toto eya 12me tymaro toto ytotohme.
— Amarokõ tymenekase ya ymaro oytotohkõme, tykase ynororo eya xine. — Ynenyokyryme roropa matose exĩko Ritonõpo omiry ekarotohme imehnomo a.
15 Yjamitunuru ekarõko ase oya xine joroko tõ tũtanohpotohme oya xine imehnõ ae, tykase ynororo eya xine.
16 Ynara toh kynexine, Ximão. Mokyro tosehpase ropa Peturume Jezu a.
17 Zepeteu poenõ kynexine. Tiaku, João, enara toh kynexine. Konomerume tosehpase roropa toto Jezu a.
18 Imehnõ roropa moroto kynexine, Ãtare, Piripe, Patoromeu, Mateu, Tome, Tiaku. Aupeu mũkuru kynexine ynororo, Tateu maro, imepỹ Ximão roropa. Juteu tõ esary pynoto exikety kynexine ynororo.
19 Juta Ixikariote roropa tymenekase eya. Tosẽ ewokahpõ ynororo kynexine. Enara tymenekase toh kynexine Jezu a typoetoryme.

Peuzepu poko
(Mateu 12.22-32; Ruka 11.14-23; 12.10)
20 Morarame Jezu toytose ropa ahtao tytapyĩ taka tuhke ahno moroto kynexine tõximõse. Morara exiryke otuhpyra kynexine ynororo.

21 Mame morara aexiry totase jekyry tomo a. Morara exiryke tooehse toto morotona Jezu poko.
— Otarãme rowotãko mana, tykase toto ipoko repe.
22 Morarame Moeze omihpyry warõkõ, Jerusarẽ poe aehtyã ynara tykase toto ipoko:
— Jorokohpe mana, Peuzepu hpe, tykase toto Jezu poko. (Peuzepu joroko tamuru esety akorony.)
— Joroko tamuru poe joroko tõ tũtanohpõko mana ahno ae, tykase imehnõ roropa ipoko.
23 Morarame Jezu a imoihmãkõ tykohmase tyya, toto amorepatohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Otãtohxo joroko tõ na etũtanohpõko ropa nah oxime? Imepỹ joroko onutũtanohposaromepyra imepỹ joroko mana ynarohnõme toexirykõke.
24 Morararo pata tamuru põkõ oseosetaparyhtao, osenahkãko rokẽ mã toto.
25 Tapyi taõkõ roropa osetaparyhtao, osenahkãko rokẽ toto.
26 Morararo joroko tamuru joroko tõ maro osetaparyhtao okynã pyra osenahkãko mã toto oxime toexirykõke.
27 — Etatoko pahne, jamitu tapyĩ taka omõsaromepyra imepỹ mana ematonase, esẽ jamihme exiryke. Yrome tapyi esẽ tymyhse ahtao rokẽ, imõkomory ematonanohnõko mana esẽ tymyhse exiryke sã rokene. (Morararo joroko tamuru tymyhse ahtao rokẽ joroko tõ tũtãko ropa sã mana.)
28 — Ynara kary se ase oya xine, emero oorypyrykõ korokãko Ritonõpo mana.
29 Tykerekerematopõpyry korokãko roropa mana. Toiro rokẽ onykorokara ekurehnõko mana. Tuzenu kerekerematopõpyry onykorokara mana jũme. Ehxirokehpyra Zuzenu kerekeremahpõkõ mana. Etuarimakehpyra roropa toh mana jũme.
30 Morara tykase Jezu typoko: “Jorokohpe mana,” tykase mokaro exiryke.

Jezu eny, zakorõ tomo, enara
(Mateu 12.46-50; Ruka 8.19-21)

31 Morarame Jezu ẽ tooehse zakorõ tõ maro. Jezu maro tõtururu se toh kynexine repe. Yrome omõpyra toh kynexine tapyi taka. Jarãnao rokẽ toh kynexine.
32 Jezu zomye ahno typorohse kynexine imoihme. Ynara tykase toto eya:
— Asa oya kynako. Moky reh oeraximãko jarãnao, ãkorõ tõ maro, tykase toto eya.
33 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Onoky aja mokyro? Onokã jakorõ tõ mokaro? tykase.
34 Tomyẽkõ eneryme ynara tykase ynororo:
— Tarõkõ ajame toh mana, jakorõ tõme roropa mã toto.
35 Ynara exiryke, Ritonõpo omipona exiketõ wekyryme mã toto, jakorõme, woryxiryme, ajame, enara, tykase ynororo eya xine.

4

Otyro puhturu arykane
(Mateu 13.1-9; Ruka 8.4-8)

1 Morotoino tamorepase ropa toto Jezu a ikuhpo ehpio. Ahno imoihme exiryke tõtyrise ynororo kanawa tohpike aka. Typorohse ynororo kanawa aka.
2 Moroto ahno tuhke tuna ehpio. Mame Ritonõpo omiry enetupuhtoh poko tamorepase toto eya. Ynara tykase ynororo:
3 — Etatoko pahne, otyro puhturu arykane toytose. Sapararahme ipuhturu pahne sã mana ahtatohme.
4 Osema taka ipuhturu ohpahnõko roropa sã mana. Moroto torõ tõ enahnõko sã mana osema tao exiryke.
5 Topuxikiri htaka roropa ohpahnõko sã ipuhturu mana. Moroto ẽxihtãko sã mã repe, nono pitiko nae exiryke.
6 Yrome xixi tutũtase ahtao, axĩ aremãnõko mana. Orihnõko ropa axiny. Tymise pitiko toehse repe. Yrome ahtara ekurehnõko mana.
7 Mame ãtaryka htaka roropa ipuhturu ohpahnõko sã roropa mana. Morararo ãtarykahmã eĩko. Ahtara ekurehnõko roropa mana ãtaryka htao toexiryke.
8 Mame nono kurã pona ohpahnõko roropa ipuhturu mana. Moroto ahtãko kure mana otyro zamaro nono exiryke. Kure ekutãko mana. Kure eperytãko roropa mana. Tuhke eperytãko mana, tykase Jezu eya xine.
9 Morarame ynara tykase ynororo eya xine:
— Otatohxo awahtao xine menetupuhtory, metatory roropa, tykase Jezu eya xine.

Jezu namorepatopõpyry poko
(Mateu 13.10-17; Ruka 8.9-10)

10 Moromeĩpo ipoetory tõ tõturupose Jezu a ahno amereh tykase ahtao. Ynara tykase toto:
— Oty poko hkoh moturuno ynanetaryme? Onenetupuhpyrahme sã ynanakene, tykase toto, tõturupose.
11 — Arypyra, Ritonõpo omiry poko oturũko akene oya xine, Ritonõpo enetupuhtohme oya xine oesẽkõme. Ynekarohpyry tupime mã onenetupuhpynomo a.
12 Naeroro:
“Etãko toh mã repe. Yrome jomiry onenetupuhpyra mã toto.
Enẽko roropa mã toto. Yrome zuaro pyra sã mã toto,
tyyrypyrykõ onurumekara toexirykõke,
Ritonõpo a tyyrypyrykõ onykorokapopyra roropa toexirykõke,”
tykase Jezu typoetory tomo a.

Otyro puhturu arykatopõpyry poko amorepary poko
(Mateu 13.18-23; Ruka 8.11-15)

13 Morarame typoetory tõ turuse eya. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ãmorepatopõpyrykõ onenetupuhpyra ro oexirykõ popyra mana. Sẽ onenetupuhpyra awahtao xine, imepỹ ke ãmoreparykohtao roropa morararo onenetupuhpyra matose.
14 — Mokyro tỹkyryry puhturu arykane poko sã oturuno. Mokyro sã mã imepyny, Ritonõpo omiry poko urutono.
15 Mame moro osema taka aohpahtyã sã Ritonõpo omiry etananõ mã repe. Mame joroko tamuru oehnõko axiny, Ritonõpo omiry enahse ikurohtaka xine.
16 Morararo mokaro imehnomo, Ritonõpo omiry etãko roropa toh mã repe. Yrome topuxikiri htaka aohpahtyã sã mokaro mana. Ritonõpo omiry etãko toh mã repe. Atãkyemãko roropa toh mã repe.
17 Yrome mitara Ritonõpo omiry mã ikurohtao xine ekurehnõko. Ahtara ekurehnõko roropa mana. Morotoino okynã pitiko toehse ahtao, tyhtomarykohtao, tykerekeremarykohtao roropa Ritonõpo omiry pokoino, poremãnõko toh mã rahkene. Urumekãko toh mana.
18 Mame tyoro roropa ãtaryka htaka aohpahtyamo. Moro sã Ritonõpo omiry etananõ kurohtao ãtaryka samo. Ritonõpo omiry etãko toh mã repe.
19 Yrome torẽtyke rokẽ toto tyorõ poko, tytineruke se rokẽ toehtohkõ poko, tymõkomoke se toehtohkõ poko roropa. Ritonõpo omiry emãpyra ikurohtao xine, ekurehnõko ãtaryka htaka aohpahtyã samo.
20 Yrome mokaro mã nono kurã pona arykahpyry samo. Ritonõpo omiry etaryhtao tyya xine jamaro toh mana. Ahtãko sã ikurohtao xine mana, aomipona toto exiryke. Eperytãko sã mã toto 30me; imehnõ 60me; imehnõ roropa 100me arykahpyry ikurohtao xine mana. Mãsa rokẽ pyra Ritonõpo omipona exĩko toh mana, tykase Jezu eya xine.

Saerehkatoh poko
(Ruka 8.16-18)

21 Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Kasana zopikoxi nãparina onyripyra exino mana. Zara zopikoxi onyripyra roropa exino mana. Esaka rokẽ tyrĩko exino mana saerehkatohme. Emero zeipõko mana.
22 Moro sã emero zonẽtyã enepõko ropa Ritonõpo mana. Emero enepynỹpo tõ enepõko ropa mana.
23 Otato awahtao xine menetupuhtory, tykase ynororo eya xine.
24 Morarame tõturuse ropa ynororo:
— Jomiry etãko matose repe, jomipona ehtoko. Otato awahtao xine atamorepãko matose kure, tuhkehxo apoĩko matose.
25 Morararo otato awahtao xine, itamurumehxo otuarõtanohtorỹko Ritonõpo mana. Yrome otato pyra awahtao xine, ãmorepatopõpyrykõ poko wenikehnõko matose emero porehme.

Otyro puhturu ahtary poko
26 Morarame ynara tykase ropa Jezu:
— Ritonõpo tuisame exiry otyro puhturu arykane sã mana. Mame otyro puhturu arykãko sã mana tupito pona.
27 Mame tuenikaroro exĩko mana. Okynã pixo toehse ahtao ipuhturu ẽxihtãko mana, ahtãko roropa mana onenepyra ahtao.
28 Nono rokẽ ẽxihtanohpõko mana. Morarame ekutãko mana. Mame eperytãko mã rahkene.
29 Mame otyro toehkehse ahtao tupito esẽ atarypokety sã tuhme tahkãko mana, isapakamyry ke.

Moxitatu puhturu ehtopõpyry poko
(Mateu 13.31-32,34; Ruka 13.18-19)

30 — Moro sã matose Ritonõpo tupime. Oty sã ropa Ritonõpo tuisame exiry nae?
31 Otyro sã mana. Moxitatu samo. Ipuhturu pisarara repe.
32 Yrome tarykase ahtao ahtãko zumo. Amorihtãko. Torõ tõ esaryme amoriry exĩko mana.
33 Mame tuhke turuse toto: "Ynara sã Ritonõpo tuisame exiry mana." Moro sã ehtoh poko turuse toto enetupuhtohme eya xine.
34 Imoihmãkõ maro tahtao enetupuhtoh rokẽ tokarose eya. Mame typoetory maro tahtao enetupuhtoh poko tutuarõmase ropa toto.

Tyryrykane mynyhpãkatopõpyry poko Jezu a
(Mateu 8.23-27; Ruka 8.22-25)

35 Morarame tykohmãse ahtao:
— Ehmaropa ikuhpo mõpozakoxi, tykase Jezu typoetory tomo a.
36 Morarame imoihmãkõ enyokyryhtao tyya xine tõtyrise toto kanawa aka, Jezu arotohme kanawae. Imepỹ kanawa roropa ĩkapo toytose.
37 Morarame tyryry tykase itamurume. Tyryry karyhtao sapararah tykase pohkane kanawa pokona. Kanawa nerymary se toehse pohkane.
38 Jezu nyhnõko kynexine kanawa ãtykyo. Zupuhpyry tapõke kynexine.
— Tuisa, yna pyno pyra hma? Nerỹko reh sytatohse, tykase toto eya.
39 Mame typakase ropa Jezu. Tyryrykane tymynyhpãkapose eya:
— Omynyhpãko, pohkara exiko, tykase Jezu. Mame tyryry tykakehse, mynytyme konõto rokẽ toehse.
40 Mame ynara tykase typoetory tomo a:
— Oty katoh oserehnõko matou? Jenetupuhpyra ro hmatohu? tykase ynororo eya xine.
41 — To! tykase toto tyya xine tõsenuruhkase toto:
— Mosehxo reh imehxo nahse. Tyryrykane mynyhpãkapono, pohkane roropa mynyhpãkapono, tykase toto oseya rokene.

5

Jorokohpã kurãkatopõpyry poko Jezu a
(Mateu 8.28-34; Ruka 8.26-39)

1 Morarame toeporehkase toto Keraza pona, ikuhpo mõpozakoxi.
2 Morarame kanawae Jezu towõse. Mame mokyro jorokohpã tooehse okepỹpo tõ poe.
3 Moroto okepỹpo tõ po esary kynexine. Pake mokyro jorokohpã emyhpopyra ehse.
4 Osemazuhme tymytymyhse repe keti ke. Yrome tymyhtoh kurimene risẽ tamohmohse eya.
— Sukurematatose, tykase imehnõ repe. Yrome onukuremasaromepyra toh kynexine.
5 Nyhpyra ehse ynororo. Okepỹpo tõ zonẽtopõpyry rãnaka ytoytose ynororo somohmã poro. Kui kakehpyra ehse, topu ke tõtokotokose roropa ynororo.
6 Morarame Jezu eneryke tyya, moe ahtao ro tururume toytose ynororo eya. Tosekumuru po typorohse ynororo Jezu ẽpataka.
7 Opore ynara tykase:
— Oty se hma, Jezu, ya? Ritonõpo Kapuaõ mũkuru mase, Imehxo Exikety mũkuru. Ajohpãme sã josanumara ke exiko, tykase ynororo opore.
8 Osemazuhme Jezu ynara tykase exiryke:
— Mose ae otũtako ropa joroko kahpyry, tykase Jezu exiryke.
9 Mame:
— Onoky oesety? tykase ropa Jezu eya.
— Ekuhpỹme yna esety nase, tuhke yna exiryke, tykase ynororo Jezu a.
10 — Yna onenyohpyra exiko mya, tykase jorokohpã Jezu a.
11 Mame moroto tuhke poinokoimo kynexine otyro ẽtuhkãko ypy emory po.
12 — Yna enyohko yna omõtohme poinokoimo aka. Ah ynanomõxi, tykase toto otuhparo Jezu a.
13 Morarame torekohmaryke tonyohse toto Jezu a. Orutua ae tutũtase ropa toto. Poinokoimo aka tomõse toto, joroko tomo. Morarame tururume toytose toto poinokoimo emero porehme. Tyhtose toto ypy emory poe nakuaka. Tyneryse toto emero. Asakoro miume tyneryse poinokoimo.
14 Mame inahpahpõkõ toepase pata põkõ zuruse, pata moinõkõ zuruse roropa. Morarame tuhke panatase tooehse toto Jezu a osenuhmase.

15 Jorokohpanõpo tonese toto a typorohse. Upo tamuruse eya. Zae oturũko kynexine Jezu
maro. Mame tõserehse toto.
16 Morarame morotõkõ ynara tykase toto mokyro enese aehtyamo a:
— Mose jorokohpanõpo. Joroko tõ tũtanohpo ropa Jezu, tuhke zae. Mame tyneryse
poinokoimo tõ emero, tykase toto mokaro a oehsenãkomo a.
17 Morarame Jezu a ynara tykase poinokoimo esamõpyamo:
— Ytoko ropa oesaka, tykase toto. Otuhparo tonyohse ropa Jezu eya xine tosae xine.
18 Morarame kanawa aka Jezu aotyriryhtao, mokyro jorokohpanõpo tõturuse imaro:
— Tuisa, amaro ytoxi ajohpãme samo, tykase ynororo eya repe.
19 — Arypyra. Atapyĩ taka rokẽ ytoko ropa. Oepe tõ maro oturuta. Kure ke oturuko
okurãkatopõpyry ropa poko, opyno jexiry poko roropa, ypoetoryme oexiry poko, enara,
tykase Jezu eya.
20 Morarame toytose ropa jorokohpanõpo osekarose Omame Osetoro pata tõ nonory
poro. Moroto tõturuse ynororo, tukurãkatopõpyry ropa poko. Mame emero tãtãkyemase toto:
“Emese kure Jezu mana,” tykase toto.

Jairu ytotopõpyry Jezu a
(Mateu 9.18-19; Ruka 8.40-42)

21 Morarame tãtakuohse ropa Jezu kanawae mõpozakoxi. Ahno imoihmãkõ tooehse ropa
eya morotona, ikuhpo ehpikoxi.
22 Morarame juteu tõ atamorepatoh esẽ tooehse, esety Jairu. Jezu pupuru myhtokoxi
typorohse ynororo.
23 — Tuisa, kuakorehmako ajohpãme samo. Jẽxiry orihnõko mana. Ymaro eropa ajohpãme
samo. Oemary tyrikose epona aekurãkatohme ropa, orihpyra aehtohme, tykase ynororo
eya.
24 Mame imaro toytose Jezu. Yrome ahno imoihmãkõ Jezu maro toytose. Ytopyra sã
kynexine tuhke ahno exiryke.

Jezu zupõ apotopõpyry
nohpo a
(Mateu 9.20-22; Ruka 8.43-48)

25 Morarame nohpo moroto kynexine munuimohpano. Pake ro kure pyra toehse
ynororo. 12me jeimamyry taropose kure pyra toexiry poko rokene.
26 Toanahtose eya itamurume. Tuhke opi warõkomo a tukuhse roropa repe, yrome epona
pyra, kure pyra itamurume exiryke. Tytinerukehse roropa ynororo.
27 Jezu ekary totase tyya exiryke, ĩkapo toytose ynororo tuhkãkõ rãtakuroko.
28 — Jezu zupõ temuhmaryhtao rokẽ ya ekurãkãko ropa ase, tykase ynororo tukurohtao.
29 Morarame zupõ tytemuhmase eya. Axĩ imunuru tymynyhpãse, kure toehse ropa
ynororo. Mame toekurãkary ropa waro toehse ynororo.
30 Jezu roropa tunukurãkahpyry waro kynexine. Tõsenuhmase ynororo tỹkakoxi.
— Onoky jupõ temuhmano? tykase ynororo.
31 Morarame ipoetory tomo a tozuhse. Ynara tykase toto:
— Imoihmãkõ enẽko mase. Epuepurohmãko rokẽ toh mana. Oty katoh: “Onoky
ytemuhmano?” ãko mahno? tykase toh Jezu a repe.
32 Yrome Jezu tõsenuhmase ropa tỹkakoxi tytemuhmahpõ enetohme.
33 Mame mokyro tõserehse. Tykytyky tykase ynororo tukurãkase ropa toexiryke. Jezu
ẽpataka tooehse. Tosekumuru po typorohse. Emero kure turuse tunukurãkahpyry a.
34 Morarame ynara tykase Jezu:
— Kuku, jupõ mytemuhmano okurãkatohme. Kuenetupuhno. Morara exiryke kure ytoko
ropa. Tukurãkase ropa mase, tykase Jezu eya.

Jairu ẽxiry ẽsemãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 9.23-26; Ruka 8.49-56)

35 Morara kary rohtao Jairu tapyĩ tae tooehse toto.
— Oẽxiry norihno. Amorepatõ onerekohmara exiko, tykase toto aorikyhpyry zumy a.
36 Yrome mokaro otururu totase Jezu a:
— Oserehpyra exiko. Ãkorehmary enetupuhko ya, tykase Jezu aorikyhpyry zumy a.
37 Morarame typoetory tõ rokẽ tarose eya, Peturu, Tiaku, João, enara rokene. Tiaku akorõ
João kynexine.
38 Morarame toeporehkase toto Jairu tapyĩ taka. Tuhke ahno moroto kynexine xitake-
tomo, aorikyhpyry hnamonanomo, enara.
39 Morarame tapyi taka tomomyryhtao ynara tykase ynororo eya xine:

— Oty katoh panaikato matou, xitãko? Xitara ehtoko. Mose orihpyra nase. Nyhnõko rokẽ nase, tykase Jezu eya xine.
40 Morarame tounohse eya xine. Mame emero Jezu a tutũtanohpose ropa toto tapyi tae. Jũ maro rokẽ tomõse toto, jumy, jeny, typoetory tõ oseruao. Enara toh tomõse aorikyhpyry enese.
41 Morarame emary tapoise Jezu a.
— Tarita kumi, tykase ynororo aomiry ae. “Orymo, owõko ty,” katopo.
42 Morara kaxĩpo sã rokẽ tõsemãse ropa ynororo. Towõse ropa, toytoytose ropa tukurãkase ropa exiryke. 12me ikonopory nae kynexine ynororo. Tãkye toehse ropa jũ tomo.
43 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Jekãtopyra ke ehtoko. Mose kure autuhmatoko, tykase Jezu eya xine.

6

Jezu ehtopõpyry Nazare po
(Mateu 13.53-58; Ruka 4.16-30)

1 Morotoino Jezu toytose ropa tosaka, Nazare pona, typoetory tõ maro.
2 Mame juteu tõ atamorepatoh taka toytose ynororo oserematoh ae, ahno amorepatohme tyya. Mame aomiry etananõ ynara tykase toto ipoko:
— Otokoino mose tutuarõtase nae? Onoky poe tuaro nae? Onoky poe roropa kurãkõkara kurãkãko roropa nae? tykase toto.
3 — Yrome Jezu waro sytatose. Wewe poko erohkety mose ro, Maria mũkuru. Zakorõ tõ moxiamo, Tiaku, Joze, Juta, Ximão, enara. Aoryxiry tõ kymaro xine roropa mana, tykase toto ipoko.
Morara exiryke aomiry etary se pyra toh kynexine.
4 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo poe urutõ kõ se imehnõ mã repe. Yrome esary põkõ ise pyra mã toto. Jekyry tõ roropa ise pyra. Itapyĩ taõkõ roropa ise pyra, tykase Jezu eya xine.
5 Naeroro inukurãkatyã kynexine moroto tuhke pyra. Toitoine rokẽ kurãkõkara tapose eya toto ekurãkatohme ropa.
6 — To! Jenetupuhpyrahme sã tarõkõ nase, tykase ynororo tyya rokene.

Typoetory tõ aropotopõpyry Jezu a, 12mãkomo
(Mateu 10.5-15; Ruka 9.1-6)

Morarame pata pisarara tõ pona toytose ynororo imehnõ amorepase.
7 Mame typoetory tõ tykohmase tyya 12me, toto enyohtohme. Asasakoro rokẽ tonyohse toto eya. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Joroko tõ itũtanohpotatoko ropa ahno ae Ritonõpo omi poe.
8 Otyro anaropyra ke ytotoko. Tymyxike rokẽ ytotoko. Wyi anaropyra ke ytotoko, saku tineru eny tytineruke pyra, enara ke ytotoko, tynaroke pyra.
9 Asapatũkõ rokẽ amurutoko, toiro rokẽ kamisa amurutoko.
10 — Mame pata pona tooehse awahtao xine: “Jepe, ytapyĩ taka onyhtokose. Ymaro matose otuhnõko,” karyhtao oya xine, moroto imaro mehtatose imepỹ pona oytorykõ ponãmero.
11 Mame imehnõ typataka xine oytorykõ se pyra toto ahtao, õmirykõ etary se pyra roropa toto ahtao mepuhsasakatatose oytorykõ ropa ahtao inenerykõme turumekarykõ oya xine enetupuhtohme eya xine, tykase Jezu typoetory tõ turuse.
12 Morarame toytose toto Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepase.
— Oorypyrykõ irumekatoko emero porehme, tykase toto imehnõ amoreparyme tyya xine.
13 Joroko tõ tutũtanohpose roropa eya xine tuhke. Kurãkõkara tukurãkase roropa eya xine. Zupuhpyrykõ pona oriu tyrise eya xine toto kurãkatohme ropa.

João ahno ẽpurihkane zuhkatopõpyry
(Mateu 14.1-12; Ruka 9.7-9)

14 Morarame Erote a morohne totase, Jezu tõsekãtose exiryke emero pata tõ punero. Ynara tykase toto toitoine Jezu poko:
— Mokyro ahno ẽpurihkahpono. Tõsemãse ropa mana toorihxĩpo. Morara exiryke imehnõ kurãkãko mana, tykase toto ipoko.
15 Mame imehnõ ynara tykase:
— Mokyro Eria, tykase toto. Imehnõ roropa ynara tykase:
— Mokyro Ritonõpo poe urutono, pake ahtao Ritonõpo poe urutonõpo panõ mokyro, tykase toh repe ipoko.
16 Mame morara kary etaryke tyya ynara tykase Erote:

— Arypyra. Otarãme João zuhkahpyry tõsemãse ropa mana, tykase ynororo, João tuhkapose tyya exiryke.
17 Ãpuruhpyry taka tõmapose kynexine pake eya Erotia omi poe, takorõ Piripe pyty omi poe. Takorõ pyty maro torẽnase ynororo tõseporyxĩpo.
18 Morara exiryke João tõturuse eya repe:
— Ãkorõ pyty maro torẽnase awahtao popyra mase, tykase ynororo eya repe.
19 Morara exiryke Erotia João zehno toehse yronymyryme.
20 Yrome João etapapory se pyra Erote kynexine zuno toexiryke, kure exiryke, otyro kara João exiryke. Morara exiryke ipynoto sã kynexine. João omiry etaryhtao tyya toepohnohse repe, yrome otara se sã rokẽ toehse ynororo.
21 Zomory João omiry etary se toehse ynororo. Morarame Erote aniwesario toehse. Tope tõ toahmase eya, tuisa tomo, pata esamo, Karirea põkomo, enara, toto otuhtohme tymaro.
22 Erotia ẽxiry roropa tooehse morotona wase. Mokyro eneryke tyya xine tãkye toehse morotõkomo, Erote, tyneahmatyã maro zua kure exiryke. Tuakehse ahtao ynara tykase Erote nohpo a:
— Oturupoko ya õpenery se awahtao. Otytyko se awahtao ekarõko ase oya.
23 Jesary apiakãko ase irãnakuroko oya ekarotohme. Mãpyra jomihpyry omipona pyra tokurehse jahtao, ah Ritonõpo juãnohno, tykase ynororo eya.
24 Mame morara kary etaxĩpo tyya toytose nohpo oturupose tyse a:
— Oty se ãkohxo ke ha aja Erote a, tykase ynororo tõturupose tyse a. Mame ynara tykase jeny eya:
— "Ahno ẽpurihkane zupuhpyry se rokẽ ase," kaxiko eya, tykase jeny tõxiry a.
25 Mame toytose ropa Erote a ynororo.
— Ahno ẽpurihkane zupuhpyry se rokẽ ase paratu ao, tykase ynororo eya.
26 Moro etaryke tyya sekese pyrah tykase Erote, João zuhkapory se pyra toexiryke. Tãtasamase ynororo repe. Yrome tõmihpyry poko tutuarõtase ynororo. "Õpenery ekarõko ase oya. Jesary apiakãko ase irãnakuroko oya ekarotohme," katopõpyry poko tutuarõtase ynororo. Katonõ tõ netaryme morara tykase toexiryke roropa,
27 João zuhkane tonyohse eya ãpuruhpyry taka.
28 Zupuhpyry tonehse toto a paratu ao ekarotohme nohpo a. Mokyro a tarose tyse a rahkene.
29 Morarame João poetohpyry tomo a ekary totase tyya xine ahtao ekepyry poko tooehse toto zonẽtohme tyya xine.

Imoihmãkõ otuhmatopõpyry Jezu a, 5.000mãkomo
(Mateu 14.13-21; Ruka 9.10-17; João 6.1-14)

30 Morarame Jezu nenyohtyã tooehse ropa toto. Emero toerohtopõpyrykõ poko tõturuse ropa toto, imehnõ amorepatopõpyry poko roropa tyya xine.
31 Morarame ahno imoihme kynexine moroto. Oehnõko morotona toh kynexine, oseosesahpokoxi ãko toh kynexine. Jezu otukuhtome toh kynexine typoetory tõ maro. Morara exiryke ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Ehmaropa tokare pyra. Soserematatose, tykase Jezu typoetory tomo a.
32 Mame toytose toto ahno esaka pyra kanawae.
33 Yrome tonese ynororo tuhkãkomo a aytoryhtao. Morara exiryke tutuarõtase toto. Zuapõmase toh toytose tururume pata tõ poe, tuna ehpikuroko.
34 Morarame towomyryhtao kanawae ahno imoity tonese eya. Toenupunase ynororo toto poko okyno tõ sã toto exiryke, tosẽkãkara samo. Morara exiryke tamorepase toto eya itamurume.
35 Morarame kokonie pukuro toehse ahtao ipoetory tõ tooehse eya. Ynara tykase toto Jezu a:
— Ahno esary kara sero. Moxiã aropoko ropa pata tõ pona. Kohmãnõko nase.
36 Tynapyrykõ epekahtohme aropoko toto, tykase toh repe.
37 Yrome Jezu a tozuhse toto:
— Autuhmatoko toto, tykase ynororo eya xine.
— Oty ke? tykase toto. — Yna ytory se hma wyi epekahse? Tineru 200mã ke wyi topekahse ahtao ipune pyra mana, ahno tuhke exiryke, tykase toto tosẽkomo a.
38 — Otãto wyi nahe? Enetoko keh aporo, tykase ynororo eya xine.
Mame toytose toto enese.
— Omame wyi pisarara nae nase. Kana roropa asakoro nae nase, tykase toto eya.
39 Morarame typorohkapose toto atakenaka onahpoty htaka.
40 Typorohse toto oxikone 50me ahtao te, 100me ahtao, emero.
41 Mame wyi tapoise tyya ahtao kana maro, kakoxi tõsenuhmase ynororo:

— Kure mase, Papa, tykase ynororo. Moromeĩpo wyi tytohtohkase eya typoetory tomo
a ekarotohme imoihmãkomo a ekarotohme. Kana roropa tapiakase eya emero toto
zopatohme.
42 Tõtuhse toto tuesapare toh toehse rahkene, emero.
43 Mame tõsẽ akoĩpyry tanỹse ropa eya xine, 12me ruto pehme wyi akoĩpyry maro.
44 Mokaro autuhtyã orutua kõ rokẽ ahtao, tuhke exiry 5.000me kynexine toto.

Tuna poro Jezu ytotopõpyry
(Mateu 14.22-33; João 6.15-21)

45 Morarame typoetory tõ tyripose ropa kanawa aka, osemazuhme toto atakuohtohme
mõpozakoxi, Petesaita pona. Jezu moroto ro kynexine. Imoihmãkõ osekazumary tyya
eraximãko kynexine.
46 Morarame tõsekazumakehse toto ahtao toytose Jezu ypy pona oturuse Tumy maro,
Ritonõpo maro.
47 Mame tykohmãse ahtao, ipoetory tõ tuna rãnao toh kynexine. Jezu rokẽ toiroro
kynexine ipũ po.
48 Mame typoetory tõ tonese eya, koeh ãko toto etuarimãko. Tyryrykane konõto toto
ytohtome kynexine. Mame kuratiri etapitory zano, toytose ynororo typoetory tomo a.
Tuna poro toytose ynororo. Kanawa kuroko toytory se kynexine repe.
49 Yrome ipoetory tomo a tunõmase tuna poro ayaytory eneryke tyya xine.
— Ahno akuaryhpyry mokyro, tykase toto, tykohkohtase.
50 Eya xine Jezu tonese. Tõserehse toto emero. Yrome eya xine ynara tykase Jezu:
— Juno pyra ehtoko. Ywy ase. Enaromyra ehtoko, tykase eya xine ynororo.
51 Mame kanawa aka tõtyrise ropa ynororo. Mame tyryrykane tymynyhpãkapose.
Moro eneryke tyya xine tõsenuruhkase toto ipoetory tõ itamurume onenetupuhpyra ro
toexirykõke.
52 Wyi emãkapotopõpyry poko eya tuenikehse toto, onenetupuhpyra ro toexirykõke.

Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a Kenezare po
(Mateu 14.34-36)

53 Morarame tãtakuohse toh rahkene Kenezare pona Jezu maro. Kanawa tymyhse eya
xine.
54 Mame aowomyryhtao Jezu tonetupuhse imehnomo a.
55 Tururume toytose toto kurãkõkara enehse. Toto etueh tapo tonehse toto a Jezu a toto
kurãkatohme ropa. Emero rokẽ kurãkõkara tukurãkase ropa eya.
56 Mame pata tõ poro toytose Jezu, pata pisarara poro, pata konõto tõ poro. Emero rokẽ
pata tõ poro ayaytoryhtao kurãkõkara tonehse imehnomo a pururo pona:
— Ajohpãme sã oupõ ehpiry ytemuhmaxi, tykase toto Jezu a. Mame zupõ tytemuhmase
ahtao tyya xine toekurãkase ropa toto emero.

7

Juteu tamuru tõ namorepatopõpyry
(Mateu 15.1-9)

1 Morarame parixeu tõ toytose Jerusarẽ poe Moeze omihpyry poko amorepatõkõ maro
Jezu enese.
2 Mame Jezu poetory tõ tonese eya xine. Osemahpyra otuhnõko toh kynexine. Parixeu
tõ omihpyry omipona pyra sã toh kynexine.
3 Mokaro parixeu tõ, tytamurukõ omihpyry poe, tõsemahse tahtao xine rokẽ otuhnõko
toto. Morararo imehnõ emahpõko roropa toto.
4 Tooehse ropa osepekahtoh poe tahtao xine otuhpyra mã toto osemahpyra tahtao xine;
tynepekahtyãkõ kurikãko roropa mã toto. Tuhke juteu tõ namorepatoh nae roropa kaneku
kurikary poko, oripo tõkehko kurikary poko kurimene risẽ tõkehko kurikary poko, nyhtoh
roropa.
5 Mame tõturupose toto Jezu a, ynara tykase toto:
— Oty katoh koh opoetory tõ putupyra rokẽ nae? Osemahpyra rokẽ otuhnõko toto, tykase
toto Jezu a.
6 Mame Jezu a tozuhse toto:
— Ajoajohpãkõme matose. Zae Izaja opoko xine kynoturune. Ynara tykase ynororo:
“Õmirykõ ke rokẽ kure jyrĩko matose.
Yrome okurohtao xine ymaro pyra matose ipunaka.
7 Toiparo rokẽ kure jyrĩko matose, jomipona pyra awahtao xine.
Jomiry tytyorõmase oya xine.

Tymyakãmase roropa oya xine õmirykõ ke.
Morara exiryke õmirykõ etary se hkopyra ase,"
tykase Izaja pake opoko xine, tykase Jezu eya xine.
8 — Ritonõpo nyripohpyry onyripyra matose. Atamurukõ omipona rokẽ matose.
9 Ritonõpo nyripohpyry myakamãko matose atamurukõ namorepatopõpyry ke.
10 Ynara Moeze nekarohpyry Ritonõpo omi poe: "Omykõ poko oenupunatoko, asakõ poko roropa oenupunatoko. Taorihmaposẽme rokẽ tumykõ kerekeremananõ mã kure," tykase Moeze nymerohpyry.
11 Yrome ynara matose Ritonõpo omiry tyorõmãko. Ynara ãko matose imehnomo a: "Omykomo a otyro ekarory se pyra awahtao xine, ynara kahtoko rokẽ eya xine: 'Otyro pyra ase,' kaxitoko rokẽ eya xine. 'Nae ase repe, ynekarory rokẽ Ritonõpo a,' kaxitoko omykomo a," ãko matose imehnõ amorepãko.
12 Oty katoh tumykõ poko aenupunahtome matou morara ãko?
13 Imehnomo a Ritonõpo omiry etahtome matose morara ãko. Atamurukõ namorepatopõpyry ke rokẽ Ritonõpo omiry tyorõmãko matose. Morara matose tyrĩko, tykase Jezu eya xine.

Iirypyryme ehtoh poko
(Mateu 15.10-20)

14 Morarame imoihmãkõ tykohmase ropa tyya. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Kuetatoko emero, otato oehtohkõme.
15 Otyro iirypyryme ahno onyripyra mana. Yrome tukurohtao iirypyryme ahno ahtao rokẽ mã iirypyryme samo.
16 (Ãmoreparykõ waro se awahtao xine, otato ehtoko, tykase ynororo eya xine.)
17 Mame ahno turumekase ropa eya. Mame tapyi taka tomõse ahtao, ipoetory tõ tõturupose Jezu a tamorepatopõpyrykõ poko.
18 Mame tozuhse toto eya:
— Amarokõ roropa onenetupuhpyra matou? Etatoko pahne, emero otyro enapyryhtao oya xine iirypyryme onyripopyra mana.
19 Waku aka rokẽ tykyrysã omõnõko mana. Yrome kuzenukõ aka omõpyra mana. Mame wekanohtao tũtãko ropa mana, tykase ynororo.
Morara exiryke emero tonahsẽ kure Jezu omi poe.
20 Morarame tõturuse ro ynororo eya xine, ynara tykase:
— Okurohtae xine õmiry xihpyry tũtaryhtao iirypyryme exĩko matose.
21 Ynara exiryke, tukurohtao xine iirypyryme epohnohketõ popyra tyrĩko roropa mã toto. Ematonãko te, karimotãko te, imehnõ poko exĩko te,
22 imehnõ mõkomory poko penetãko te, imehnõ ryhmary poko te, imehnõ enekunopyry poko te, typenetatoh xihpyry poko te, imehnõ zumoxike exiry poko te, imehnõ kerekeremary poko te, tõsenetaonopyry poko te, ajoajohpe ehtoh poko, enara.
23 Morohne tũtãko mã okurohtae xine. Naeroro iirypyryme exĩko matose, okurohtao xine popyra oepohnopyrykõke, tykase Jezu eya xine.

Jezu enetupuhtopõpyry nohpo a
(Mateu 15.21-28)

24 Morotoino toytose ropa ynororo Tiro ehpikoxi, Xitõ ehpikoxi roropa. Mame tapyi taka tomõse ynororo tokare pyra repe. Yrome otonẽsaromepyra kynexine ynororo.
25 Morarame nohpo tooehse Jezu a. Tosekumuru po typorohse ynororo nono pona, Jezu ẽpataka, Jezu ekary totase tyya exiryke.
26 Mokyro nohpo ẽxiry jorokohpe kynexine. Juteu kara kynexine ynororo, Xiro-Penixia põ kynexine. Tokaropose ynororo:
— Joroko itũtanohpoko ropa jẽxiry ae, ajohpãme samo, tykase ynororo Jezu a.
27 Morarame Jezu a tozuhse:
— Ah poetohti tõ osemazuhme notuhno. Popyra mã kaikuxi zopary poetohti napyry ke, poetohti otuhpyra ro ahtao, tykase ynororo nohpo a.
28 — Ajohpe pyra mase, Tamuxi, kaikuxi sã ynanase katohto. Morara exiryke poetohti napyry akumuru eraximãko sã ynanase, tykase nohpo a tozuhse.
29 Mame tõturuse ropa Jezu eya:
— Kure kuezuhno kuku. Morara tykase oexiryke ytoko ropa atapyĩ taka. Oẽxiry ae joroko tutũtanohpose ropa mana, tykase Jezu eya.
30 Mame tytapyĩ taka toytose ropa nohpo. Tõxiry tonese, tohrame nyhtoh po. Pake joroko tutũtanohpose ropa zae.

Typanarẽkara pusopusome aomiry aexihpyry kurãkatopõpyry ropa

31 Morarame toytose ropa Jezu pata tõ pisarara Tiro ehpio poe Xitõ kuroko, Omame
Osetoro pata tõ rãnakuroko ikuhpo Karirea pona.
32 Mame Jezu a typanarẽkara tonehse imehnomo a. Pusopusome roropa kynexine:
— Mose apoko ajohpãme samo, aekurãkatohme ropa, tykase toto Jezu a.
33 Morarame kurãkara arone myahxo. Tomahxiky tyrise ipanary aka. Ituh tykase roropa
ynororo. Moromeĩpo inuru tytemuhmase tomary ke.
34 Mame kakoxi tõsenuhmase ynororo. Pusuh tykase, ynara tykase ynororo kurãkara a:
— Etapuruhmakako, tykase eya.
35 Mame otato toehse ropa kuranõpokara. Pusopusome pyra roropa aomiry toehse.
Tõmire toehse ynororo.
36 — Jekãtopyra ehtoko, tykase Jezu imoihmãkomo a repe. Yrome itamurume tokãtose toto
a.
37 Tõsenuruhkase toto emero.
— To! Emero Jezu nukurãkatyã kure. Typanaremỹpokara otato ropa toehse. Pusopusome
tõmiremỹpo aomiry kure toehse ropa, tykase toto tõsenuruhkase.

8

Imoihmãkõ otuhmatopõpyry Jezu a 4.000mãkomo
(Mateu 15.32-39)

1 Morotoino imoihmãkõ tõximõse ropa. Mame tohke pyra toexirykõke otuhpyra toto.
Mame Jezu a typoetory tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo toto a:
2 — Imoihmãkõ pynanohnõko ase ymaro oseruao tohke pyra tynyhse toto exiryke.
3 Toto aropory ropa ahtao ya itapyĩkõ taka etuarimãko mã toto tynahke pyra toexirykõke.
Moino tooehse toto tarona, tykase ynororo.
4 Mame ipoetory tomo a tozuhse:
— Otãtohxo ke imoihmãkõ otuhmãko sytatou osepekahtoh pyra ahtao? tykase toto.
5 Mame ynara tykase ynororo:
— Otãto wyi nae matou? tykase.
— 7me rokene, tykase toto.
6 Morarame imoihmãkõ typorohkapose Jezu a nono pona. Mame wyi tapoise eya. Mame,
“Kure mase Papa,” kaxĩpo Ritonõpo a, wyi tytohtohkase rahkẽ eya. Typoetory tomo a
tokarose ekarotohme imoihmãkõ otuhtohme.
7 Mame kana inunõkara roropa nae kynexine tuhke pyra.
— Papa, kure mase, tykase ropa ynororo. Morara kaxĩpo tyya typoetory tomo a
tapiakapose kana imoihmãkõ zohme.
8 Mame tõtuhse toto tuesapare. Mame zohkõ akoĩpyry tanỹse ropa eya xine, 7me ruto
pehme.
9 Mokaro tõsẽ onyhpõkõ, orutua kõ rokẽ tuhke exiry 4.000me exisasaka kynexine.
Morarame imoihmãkõ tonyohse ropa eya.
10 Moromeĩpo kanawa aka tõtyrise ynororo, typoetory tõ maro. Toytose toto Taumanuta
pona.

Jezu jamitunuru enery se parixeu tõ ehtopõpyry
(Mateu 16.1-4)

11 Morarame parixeu tõ tooehse Jezu a. Sekere tykase toto eya. Jezu nukurãkatary enery
se roropa toh kynexine repe, zuaro toehtohkõme.
12 Yrome Jezu typoihtose eya xine. Morara exiryke pusuh tykase ynororo moe toko.
Ynara tykase ynororo:
— Unukurãkatary enery se matose repe, yrome onenepopyra ase oya xine, tykase Jezu
eya xine.
13 Mame tynomose ropa toto Jezu a. Kanawa aka tõtyrise ropa ynororo toytotohme
mõpozakoxi.

Otyro porutatoh sã parixeu tõ ehtopõpyry
(Mateu 16.5-12)

14 Morarame ipoetory tõ turukõ poko tuenikehse toto. Toiro wyi pitiko rokẽ kanawa ao
kynexine.
15 Morarame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Tomeseke ehtoko parixeu tõ poko Erote tõ poko roropa. Otyro porutatoh sã mã toto.
16 — Otara ãko hkoh Jezu nae? Otarãme wyi pyra kuexirykõke, tykase toto oxime rokene.
17 Yrome mokaro etaryke tyya ynara tykase Jezu eya xine:
— Oty katoh wyi poko oseosezuhnõko matou wyi pyra oexirykõ poko? Jomiry onene-
tupuhpyra ro matou? Oty katoh tũpore sã õsenetupuhtohkõ nahe?

18 Tonure amarokõ repe yrome onetõkara sã matose. Typanare roropa amarokõ repe
yrome otato pyra amarokomo. Ãmorepatopõpyrykõ poko wenikehnõko matose.
19 5mã wyi tytohtohkase ya, 5.000mãkõ otuhmatohme. Mame otãto tonahsẽ akoĩpyry
manymyatose ruto pehme? tykase Jezu eya xine.
— 12me ruto pehme, tykase toto.
20 — Moro ke roropa 7me wyi ahtao 4.000mãkõ otuhmatohme, otãto manymyatose
tonahsẽ akoĩpyamo? tykase ynororo, tõturupose eya xine.
— 7me ruto pehme, tykase toto eya.
21 — Moro poko onenetupuhpyra ro matou? tykase Jezu eya xine.

Tonurẽkara kurãkatopõpyry Jezu a Petesaita po
22 Morarame Petesaita pona toytose toto. Mame ahno a tonurẽkara tonehse Jezu a:
— Ajohpãme sã mose apoko, tykase toto.
23 Mame Jezu a kurãkara tarose ameke emary poko pata ehpikoxi. Ituh tykase ynororo
enuru pona. Mame enuru tapose eya:
— Osenuhmãko ma? tykase, tokaropose eya.
24 Mame mokyro tõsenuhmase repe:
— Ahno tõ enẽko ase repe. Yrome wewe panõ rokẽ ytoytõko nase, tykase ynororo eya.
25 Mame enuru tapose ropa Jezu a. Mokyro kure toehse ropa. Kure tõsenuhmase ropa
ynororo rahkene.
26 — Atapyĩ taka topohme ytoko ropa. Pata pona ke ytopyra exiko, tykase Jezu
tonuremỹpokara a.

Peturu nurutopõpyry
Jezu poko
(Mateu 16.13-20; Ruka 9.18-21)
27 Morarame Jezu mya toytose typoetory tõ maro imehnõ pata pona, Sezarea Piripe
patary tõ pisarara pona. Osema ae toytorykohtao Jezu tõturuse:
— Onokyme ha ahno a? tykase.
28 Ipoetory tomo a tozuhse:
— Ahno ẽpurihkane Joãome oekarõko mã toto. Imehnomo: “Eria,” ãko. Imehnomo:
“Ritonõpo omi poe urutono,” ãko, tykase ipoetory tomo.
29 Tõturupose ropa Jezu eya xine:
— Yrome oya xine ke? Onokyme ha oya xine? tykase ynororo.
Mame Peturu a tozuhse:
— Ritonõpo nymenekahpyry mase sero nono põkõ kurãkaneme, tykase ynororo eya.
30 — Jekaropyra ke ehtoko! tykase Jezu typoetory tomo a.

Tõsemamyry ropa poko
(Mateu 16.21-28; Ruka 9.22-27)
31 Mame typoetory tõ maro tõturuse Jezu:
— Kapu ae Ayhtohpyry ase. Yrome tuhke rokẽ jurumekãko mã toto, tamuximãkomo,
Ritonõpo maro oturuketõ tuisamãkomo, Moeze omihpyry warõkomo, enara. Utuarimapõko
mã toto. Jorihmapõko mã toto. Yrome oseruao tõmehse ahtao ẽsemãnõko ropa ase, tykase
ynororo.
32 Zae tõturuse ynororo eya xine. Mame Peturu a tarose ynororo mya zupokatohme repe.
33 Mame Jezu toeramase tỹkakoxi typoetory tõ enetohme. Peturu turuse ropa eya. Ynara
tykase ynororo eya:
— Mynyhme exiko! Joroko tamuru sã mase. Jakorekehkãko mase. Ãmoreme rokẽ
morohne poko osenetupuhnõko mase ahnome oexiryke. Ritonõpo poe pyra õsenetupuhtoh
mana, tykase Jezu Peturu a.
34 Mame emero imoihmãkõ tykohmase tyya typoetory tõ maro.
— Jenetuputyryhtao oya xine oesẽkõme jomipona ehtoko. “Ywy roro ynyriry menekãko
ase,” kara ehtoko. Ymaro oorikyrykõ enetupuhtoko oorypyrykõ poko. Ymaro rokẽ
ehmaropa.
35 Toetuarimary kurũke ypoetoryme se pyra exiketõ mã ytopyra mã toto Ritonõpo esaka
toorihse tahtao xine. Yrome torẽtyke pyra exiketõ mã typenetatohkõ poko jomipona se
toexirykõke, toetuarimarykohtao ro, mokaro ytõko mã toto Ritonõpo esaka. Owõnõko ropa
mã toto.
36 — Otãtohxo kure emero porehme apoiryhtao oya, oorikyry ke rokẽ epehmatohme?
37 Omõkomorykõ ke matose orihpyra oehtohkõ onepehmara ekurehnõko.

38 Ihxipỹke awahtao xine ypoko jomihpyry poko roropa apatao xine, oepe tõ iirypyryme exiketõ maro, ywy roropa ihxipỹke exĩko ase opoko xine joepyry ropa ahtao kapu ae Ritonõpo nenyohtyã kurãkõ maro, tykase Jezu eya xine.

9

1 Moromeĩpo ynara tykase ropa Jezu:
— Otuarõtatoko. Toitoine matose orihpyra ro awahtao xine Ritonõpo tuisame exiry enẽko, tykase Jezu eya xine.

Jezu maro Moeze ehtopõpyry Eria maro
(Mateu 17.1-13; Ruka 9.28-36)

2 Morarame 6me tõmehse ahtao, typoetory tõ tarose ypy kaetokõ pona. Peturu te, Tiaku te, João, enara toh tarose eya. Moroto tanyhtase ynororo.
3 Zupõ saereme toehse, karimutume konõto toehse, emero ikurikasenã motye toehse, karimutume kuhse.
4 Morarame Eria tõ tooehse Moeze maro, pake Ritonõpo omi poe urutonõpo tomo. Mame toto neneryme Jezu maro oturũko toh kynexine.
5 Morarame toto eneryke tyya ynara tykase Peturu:
— Jezu, kure reh taro sytatohse. Tapyi pitiko ynanamoxi oseruao axĩtao rokene, toiro atapyĩme, toiro Moeze tapyĩme, toiro roropa Eria tapyĩme, enara ehtohme, tykase ynororo eya.
6 Tõtururu waro pyra toexiryke morara tykase Peturu, tõserehse toexirykõke mokaro asakorõkõ Jezu poetory tõ maro.
7 Mame aotururuhtao ro akurũ tooehse.
— Umũkuru nymyry mose ro, kurano. Mose omiry etatoko, tykase Ritonõpo akuru htae.
8 Morarame:
— Ỹkae enexi ropa, tykase toh repe. Toto esahpyry pona rokẽ tõsenuhmase toto. Jezu rokẽ moroto, toto esahpyry po.
9 Morarame tyhtorykõ ropa ahtao ypy poe ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Kapu ae Ayhtohpyry ase. Ajohpãme sã yna enetopõpyry oya xine onekãtopyra ehtoko aporo. Jorihxĩpo tõsemãse ropa jahtao rokẽ mekarotatose, tykase ynororo typoetory tomo a.
10 Morara exiryke onekãtopyra tokurehse toto. Oxime rokẽ tõturuse toto.
— Otara nykã hkoty: "Jorihxĩpo tõsemãse ropa jahtao rokẽ mekarotatose," nykano, tykase toto oxime rokene.
11 Morarame tõturupose ropa toto Jezu a:
— Oty katoh Moeze omihpyry warõkõ ynara ãko nae: "Eria osemazuhme oehnõko mana. Okomino Ritonõpo nymenekahpyry," ãko toh nae? tykase toto Jezu a.
12-13 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ajohpe pyra. Oehnõko osemazuhme mana imehnõ tuarõtanohpotohme Ritonõpo poko, toto a Ritonõpo enetupuhtohme repe. Yrome Eria tooehse. Mame taosanumase toto a iiryhmary se toexirykõke. Ritonõpo omi poe urutõ nymerohpyry ae ro tyhtomase eya xine. Etatoko pahne. Oty katohme roropa ynara ãko Ritonõpo omihpyry: "Kapu ae Ayhtohpyry etuarimãko mana itamurume. Irumekãko roropa mã toto" ãko Ritonõpo omiry nae? tykase Jezu eya xine.

Poeto kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 17.14-21; Ruka 9.37-43)

14 Morarame tyhtose ropa tahtao, typoetory tõ maro, imoihmãkõ tonese. Moeze omihpyry warõkõ maro oseosezuhnõko toh kynexine.
15 Mame Jezu tonese tyya xine ahtao tãtãkyemase toto imoihmãkomo. Eya toytose toto axiny, aomikase.
16 Mame Jezu tõturupose eya xine:
— Oty poko oseosezuhnõko matokene mokaro maro? tykase Jezu eya xine.
17 Toirono a Jezu tozuhse:
— Umũkuru enehno oya repe jorokohpe exiryke. Tunurẽkara sã roropa mana.
18 Ayaytoryhtao emapõko mã joroko nono pona. Mame akuakurotãko mana. Taryhtaryh ãko mana. Etoetopohmãko roropa mana. "Joroko itũtanohpoko ropa," yka repe opoetory tomo a. Yrome onutũtanohposaromepyra toh kynako, tykase ynororo Jezu a.
19 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Otara ahtao jenetupuhnõko matou? Amaro xine ase repe ãmorepatorỹko. Okynã amaro xine ywy repe. Yrome jomiry onenetupuhpyra ro amarokomo. Omũkuru enehta xiaro yneneryme, tykase Jezu eya.

20 Mokyro tarose ahtao eya xine, Jezu eneryke mokyro tytotytopohmapose joroko a.
Toepukase ynororo nono pona. Tõsẽtoritorimase. Takutakurotase roropa ynororo.
21 — Pake serara nah? tykase Jezu kurãkara zumy a.
— Pake moino ro nase serara, pitiko ro tahtao.
22 Tuhke rokẽ apoto htaka tomapose nase joroko a. Nakuaka roropa tomapose aorihtohme repe. Ikurãkary waro awahtao umũkuru ikurãkako, yna pyno awahtao, tykase jorokohpã zumy Jezu a.
23 Ynara tykase Jezu eya:
— Enetuputyryhtao oya emero riry waro ase Ritonõpo poe. Wenetupuhko pahne, tykase Jezu jorokohpã zumy a.
24 Morara kary etaryke tyya tosenakunuhse:
— Enetupuhnõko ase! Wakorehmako oenetupuhtohme yronymyrymehxo, tykase ynororo tyxitaryme.
25 Morarame imoihmãkõ atanonopyryke tymyhtokoxi, ynara tykase Jezu joroko a:
— Tunurẽkara mase joroko, typanare pyra roropa mase. Mose ae otũtako ropa jũme, tykase ynororo.
26 Kui tykase joroko tykytyky tykamexipose tutũtaryme. Mame aorikyhpyry sã toehse ynororo joroko esahpyo. Moro eneryke tyya xine:
— Norihno hro, tykase imoihmãkomo.
27 Mame tanỹse ropa Jezu a tomary ke. Towõse ropa.
28 Morarame tapyi taka tomõse ahtao, ipoetory tõ tõturupose Jezu a:
— Oty katohme joroko tũtara kynako yna omipohna? tykase toto Jezu a.
29 Ynara tykase Jezu:
— Joroko tõ tũtara oturupyra awahtao xine Ritonõpo a. Morara exiryke tũtara kynako, tykase.

Tõturuse ropa toorikyry poko, tõsemamyry ropa poko, enara
(Mateu 17.22-23; Ruka 9.43-45)

30 Morotoino toytose toto Karirea rãnakuroko. Tokare pyra toytory se Jezu kynexine typoetory tõ amorepatohme.
31 Mame ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Kapu ae Ayhtohpyry ase. Yrome jewokãko toh mana ahno a jorihmapotohme. Mame taorihmapose jahtao ẽsemãnõko ropa ase oseruao tõmehse ahtao, tykase Jezu typoetory tomo a.
32 Zuaro pyra sã ipoetory tõ kynexine. Yrome oturupopyra toh kynexine aomihpyry poko tyhxirorykõino.

Tuisamehxo ehtoh poko
(Mateu 18.1-5; Ruka 9.46-48)

33 Morarame Kapanaũ pona toytose toto. Tapyi taka tomomyryhtao tõturupose typoetory tomo a Jezu:
— Oty poko moturutou osema ae? tykase toto a ynororo.
34 Yrome onezuhpyra toh kynexine, tõsezusezuhse toexirykõke tuisamehxo toehtohkõ poko.
35 Mame typorohse tahtao typoetory tõ tykohmase tyya, 12mãkomo.
— Tuisame oexirykõ se awahtao xine imehnõ akorehmatoko, tykase Jezu eya xine.
36 Mame poeto pitiko tyrise eya toto rãnaka, xikihme. Mame tonaka tyrise eya eahmatohme. Ynara tykase ynororo:
37 — Poeto pyno awahtao xine ypoetoryme aexiryke ypyno roropa matose. Morararo ypyno awahtao xine ywy ro rokẽ kara pyno matose. Ritonõpo maro roropa yna pyno matose, jenehpohpõme Ritonõpo exiryke, tykase ynororo eya xine.

Kyzehno xine pyra exiketõ mã kuakorehmanekõme
(Ruka 9.49-50)

38 Mame ynara tykase João:
— Jezu, imepỹ ynanenease joroko tõ tũtanohpõko oesety poe. Morara kamexipopyra ynanexiase eya kymaro xine pyra aexiryke, tykase ynororo repe.
39 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Ah joroko tõ tũtanohpo ropa jesety poe. Imepỹ kurãkary waro tahtao jesety poe kure ymaro mana. Moromeĩpo axĩ ykerekeremasaromepyra mana.
40 Imehnõ kyzehno xine pyra ahtao kuakorehmatorỹko mana.
41 Etatoko pahne, imepỹ tuna ekaroryhtao õkurukõme ypoetoryme oexirykõke moro epehmary poko wenikehpyra exĩko Ritonõpo mana.

Popyra kyyrypyrykõ exiry poko
(Mateu 18.6-9; Ruka 17.1-2)

42 — Yrome imepyny a jenetupuhkehporyhtao poetohti a jomiry enetupuhpitoryhtao eya xine, kurehxo mokyro pymyry ae topu konõto mykyry, ematohme nakuaka inerymapotohme. Ahtao poetohti onenekunohpyra mana.
43 Mame oemarykomo a orirykohtao iirypyryme osemahkatoko! Kurehxo oya xine etone tomahke awahtao xine Ritonõpo esaka omõnõko matose. Popyrahxo oya xine oemarykõ osetato ahtao apotoimo htaka rokẽ omõnõko matose, ezehpy htaka.
44 Moroto moromoro poenõ enahpyra mana. Apoto roropa ezehpyra mana.
45 Opupurukõ roropa popyra etone ahtao epuhkatoko! Kurehxo oya xine Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tupuhke pyra. Popyrahxo oya xine mã osetato opupurukõ ahtao apotoimo htaka rokẽ ytõko matose.
46 Moroto moromoro poenõ enahpyra mana. Apoto roropa ezehpyra mana.
47 Morararo oenurukõ etone popyra ahtao toutoko! Kurehxo oya xine mã Ritonõpo esaka õmomyrykõ etone tonure awahtao xine. Popyrahxo oya xine mã osetato tonure awahtao xine apotoimo htaka rokẽ ytõko matose.
48 Moroto moromoro poenõ enahpyra mana. Apoto roropa ezehpyra mana.
49 — Apoto ke uuru zahkãko exino mana zemimehxo aehtohme. Moro sã oetuarimarykõ ke kurehxo exĩko matose, Ritonõpo omiponahxo. Morararo tõsẽ sautu maro ahtao, tomepore exĩko. Moro saaro oetuarimarykohtao tomeporehxo sã exĩko matose Ritonõpo a.
50 Sautu sãme ahtao kure rahkene. Yrome sautu sãme pyra toehse ahtao otyme kure? Arypyra. Typahsẽme rokẽ mana. Amarokõ ke? Sautu kurã sã ehtoko. Kure ehtoko imehnõ maro. Oseosezuhpyra ehtoko roropa, tykase Jezu eya xine.

10

Typyxiãkõ rumekary poko
(Mateu 19.1-12; Ruka 16.18)

1 Morotoino Jezu toytose ropa Jutea pona, Joatão mõpozakoxi. Moroto ahtao ahno imoihmãkõ toytose eya. Mame tamorepase ropa toto eya. Toipe ynororo ehse amorepato.
2 Morarame parixeu tõ tooehse Jezu kuhse.
— Kurehxo hna Ritonõpo a orutua a typyty rumekary? tykase toto eya.
3 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Otara ãko hna Moeze omihpyry moro poko? tykase, tõturupose ynororo eya xine.
4 — Moeze omihpyry ynara ãko: "Ah pape merono typyty rumekary poko, typyty a ekarotohme. Moromeĩpo ah typyty rumekano," ãko, tykase toto eya.
5 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Zehnotokõme oexirykõke moro tymerose Moeze a repe.
6 Yrome emero tyrise ahtao Ritonõpo a, orutua tyrise eya nohpo maro.
7 Naeroro orutua tumy rumekãko mana, tyse rumekãko roropa mana typyty maro rokẽ toehtohme.
8 Mame mokaro asakoro, toiro pũ sã exĩko mana, typyty maro rokene. Naeroro asakoro pũme pyra sã toh mana. Toiro pũme rokẽ mã toto typyty maro.
9 Oximaro tyripose Ritonõpo a exiryke, ah oxirumekara toh nexino, tykase Jezu eya xine.
10 Morarame tapyi tao ahtao ipoetory tõ tõturupose ropa moro poko.
11 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Imepỹ nohpo maro oerẽnatohme opyxiãkõ rumekaryhtao oya xine iirypyryme matose.
12 Morararo nohpo imepỹ maro torẽnatohme tynio rumekaryhtao eya, morararo exĩko mana iirypyrymãme rokene, tykase Jezu eya xine.

Kure poeto tõ riry poko
Jezu a
(Mateu 19.13-15; Ruka 18.15-17)

13 Mame typoenõkõ tonehse nohpo tomo a Jezu a, toto eahmatohme. Yrome ipoetory tõ opore tõturuse nohpo tomo a.
14 Aotururukõ etaryke tyya tohne toehse Jezu typoetory tõ poko.
— Ah poetohti noehno ya. Toto anaropopyra ehtoko ywinoino. Moxiaro pãkõ Ritonõpo esaka ytõko mana, tosẽkõme axĩ enetuputyryke eya xine.
15 Etatoko ke. Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine oesẽkõme poetohti saaro, omõnõko matose Ritonõpo esaka. Mãpyra onenetupuhpyra awahtao xine omõpyra matose Ritonõpo esaka ekurehnõko, tykase Jezu.

16 Morara kaxĩpo poetohti tapoise Jezu a eahmatohme. Zupuhpyrykõ pona tomary tyrise eya kure rokẽ toto ripotohme Ritonõpo a.

— Kure rokẽ oripotorỹko ase Papa Kapuaono a, tykase ynororo eya xine.

Tymõkomoke itamurume exikety
(Mateu 19.16-30; Ruka 18.18-30)

17 Morarame aytory ropa ahtao, orutua toytose tururume eya. Tosekumuru po typorohse ynororo Jezu ẽpataka.

— Tamuxi, kure amorepatõ mase. Naeroro ekaropoxi oya. Oty rĩko ha Ritonõpo neneryme imaro jehtohme jũme, toorihse jahtao? tykase ynororo Jezu a.

18 — Oty katoh, "Kure mase," mykã ya? Ritonõpo rokẽ kure mana.

19 Ritonõpo omiry waro mase. Aomiry tymerose Moeze a: "Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko. Imehnõ onetapara roropa ehtoko. Omatome pyra ehtoko. Imehnõ onenekunohpyra ehtoko. Ajoajohpe pyra ehtoko. Kure asakõ tyritoko. Omykõ roropa kure tyritoko," ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu eya.

20 Mame mokyro a tozuhse:

— Moino ro ase Ritonõpo omipona ypoeto ae ro, tykase ynororo eya.

21 Mame mokyro pyno toexiryke Jezu ynara tykase eya:

— Toiro mase onyripyra ro. Ytoko, omõkomory emero ekamota tineru apoitohme oya. Moromeĩpo otinerũ ekaroko tymõkomokãkara a. Imeĩpo osehko ropa xiaro, ymaro oytotohme. Morara ahtao tymõkomoke exĩko ropa mase Ritonõpo esao, tykase Jezu eya.

22 Morarame akye pyra toehse ynororo. Tymõkomory mynyhmaryke toytose ropa ynororo, tymõkomoke itamurume toexiryke.

23 Mame tỹkakoxi tõsenuhmase Jezu. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:

— Tuhke pyra tymõkomokã Ritonõpo poetoryme exĩko mana, tykase ynororo.

24 Mame morara kary etaryke tyya xine ipoetory tõ toemynyhmase itamurume. Mame ynara tykase ropa Jezu:

— Etatoko pahne, tuhke tytinerukã Ritonõpo onenetupuhpyra tosẽkõme torẽtyke toexirykõke tytinerũkõ poko.

25 Kameru kawaru sã konõto. Jawi eutary pitiko nae. Kameru jawi eutary aka omõpyra mana ipune pyra exiryke. Moro saaro tuhke tymõkomokã omõpyra Ritonõpo esaka mana, tosẽkõme Ritonõpo onyripyra toexirykõke.

26 Mame toepohnohse toto morara kary etaryke tyya xine.

— To! Morara ahtao, onoky Ritonõpo poetoryme exĩko na? Ekurehnõko rokẽ exino, tykase toto oxime rokene.

27 Mokaro etaryke tyya ynara tykase Jezu:

— Ãmoreme xine matose omõpyra Ritonõpo esaka. Yrome Ritonõpo typoetoryme orirykõ waro mana, tykase Jezu eya xine.

28 Morarame ynara tykase Peturu:

— Etako ke, emero ynanurumekase amaro yna ytotohme, tykase Peturu.

29 Mame Jezu a tozuhse:

— Etako pahne, emero turumekase oya xine ahtao jomi poe, atapyiny te, ãkorõkomo, oryxirykomo, asakomo, omykomo, opoenõkomo otupikomo, emero turumekase oya xine ahtao

30 imotye ekarõko ropa mã Ritonõpo, atapyĩkomo, ãkorõkomo, oryxirykomo, asakomo, opoenõkomo, otupikomo emero. Yrome etuarimãko roropa matose sero nono po. Moromeĩpo Ritonõpo esao orihpyra matose jũme.

31 Mame tuhke tuisãpo tõ tuisame pyra exĩko Ritonõpo esao. Tuhke tuisãpo kara roropa tuisame exĩko Ritonõpo esao, tykase Jezu eya xine.

Jezu oturutopõpyry ropa toorikyry poko
(Mateu 20.17-19; Ruka 18.31-34)

32 Morarame toytose toto Jerusarẽ esemary ae, Jezu osemazuhme, ipoetory tõ ĩkapo. Emynyhmãko toh kynexine. Imehnõ roropa imaro ytoketõ enaromỹke sã ytõko toh kynexine.

Mame typoetory tõ 12mãkõ turuse ropa eya totapary poko.

33 — Etatoko pahne, Jerusarẽ pona ytõko sytatose. Kapu ae Ayhtohpyry ase. Yrome Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ jewokãko mana. Moeze omihpyry warõkõ roropa jewokãko jorihmapotohme juteutõkara a.

34 Jeunohnõko mã toto, jetakurõko. Ypipohnõko roropa mã toto. Moromeĩpo jorihmapõko mã toto rahkene. Yrome oseruao tõmehse jahtao ẽsemãnõko ropa ase, tykase Jezu eya xine.

Tiaku tõ nekaropotopõpyry João maro
(Mateu 20.20-28)

35 Morarame Tiaku tõ toytose Jezu a João maro, oturupose. Ynara tykase toto eya:
— Tuisa, ynaporotyry se pyra hma opũtokoxi? tykase toto eya.
36 — Oty katohme? tykase Jezu eya xine.
37 — Arypyra, ynaporotyry se ynanase opũtokoxi tuisa konõtome toehse awahtao, toiro ãpotunuru wino, toiro opozery wino, ãkorehmaneme yna ehtohme, tykase toh repe eya.
38 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Õtururukõ waro pyra matose. Oetuarimarykõ se hmatou ysahmo? Oorikyrykõ se roropa hmatou ymahro? tykase ynororo eya xine.
39 — Ise ynanase, tykase toto eya. Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Ypokoino etuarimãko matose. Orihnõko roropa matose.
40 Yrome ywy tuisame oripyra xine ase. Ywy kara ase oporohkapotorỹko ymyhtokoxi. Ritonõpo nymenekahpyry rokẽ mã porohnõko ymyhtokoxi, tykase Jezu eya xine.
41 Morara kary etaryke tyya xine imehnõ mokaro zehno toehse Jezu poetory tomo, 10mãkomo.
42 Morarame typoetory tõ tykohmase tyya tõturutohme toto a. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ahno waro matose. Ahno tuisame ahtao imehnõ rohmanohpõko rokẽ mana. Tuisame exiryke tynamotoke toto.
43 Yrome amarokõ tyoro. Imehxo oexirykõ se awahtao xine imehnõ akorehmatoko.
44 Tuisame oexirykõ se awahtao xine, imehnõ namotome ehtoko.
45 Kapu ae Ayhtohpyry ase. Imehnõ namotomase pyra aepyhpyry ase. Emero rokẽ akorehmatõme aepyhpyry ase. Orihse roropa oepyase emero pohnõ kurãkatohme ropa, tykase ynororo eya xine.

Patimeu kurãkatopõpyry ropa poko Jezu a, tonurẽkara
(Mateu 20.29-34; Ruka 18.35-43)

46 Morarame Jeriko pona toytose toto. Morotoino pata poe toytose ropa toto, typoetory tõ maro, tuhkãkõ maro. Moroto tonurẽkara kynexine Patimeu, Timeu mũkuru. Typorohse ynororo osema ehpio tineru eraximase.
47 Morarame Jezu Nazare põ oepyry ekary totase tyya ahtao tykohmase eya.
— Jezu, Tawi parỹpyry, ypyno myhẽ exiko, tykase ynororo opore.
48 — Mynyhme exiko, tykase toto eya imoihmãkomo. Yrome tykohmase oporehxo ynororo.
— Tawi parỹpyry, ypyno myhẽ exiko, tykase ropa ynororo opore.
49 Morarame Jezu totypohse osema tao.
— Moky enehpoko xiaro, tykase ynororo eya xine. Mame tonurẽkara tykohmase eya xine:
— Enaromyra exiko. Owõko. Jezu oya kynako, tykase toto eya.
50 Mame tupõ xihpyry tomase eya. Towõse ynororo. Jezu a toytose.
51 — Oty se hma ya, tykase Jezu eya.
— Ritonõpo mũkuru nymyry mase. Josenuhmary se ropa ase, tykase eya.
52 Mame Jezu a tozuhse:
— Ytoko. Tonetupuhse oya jexiryke okurãkãko ropa ase.
Axĩ tonure toehse ropa ynororo. Mame Jezu maro toytose ynororo osema ae.

11

Jerusarẽ pona Jezu ytotopõpyry
(Mateu 21.1-11; Ruka 19.28-40; João 12.12-19)

1 Morarame eporehkasasaka toh kynexine Jerusarẽ pona. Oriwera ãkataka toeporehkase toto. Atameke pyra pata tõ kynexine Petepaje, Petania ypy Oriwera maro. Mame typoetory tõ tonyohse Jezu a asakoro.
2 — Mõ pata pona ytotoko. Morotona toeporehkase awahtao xine jumẽtu mũkuru enẽko matose, tymyhse. Ahno anaropitopỹ enẽko matose. Imyhpokatatoko enehtohme xiaro ya.
3 Mame: “Oty katoh koh arõko matou?” karyhtao imehnomo a, ynara kaxitoko eya xine. “Arypyra, arõko rokẽ ynanase. ‘Enehta aporo,’ tykase tuisa exiryke yna a. Axĩtao rokẽ arõko ynanase. Enehnõko ropa ynanase,” kahtoko eya xine, tykase Jezu typoetory tomo a.
4 Morarame toytose toto. Jumẽtu mũkuru tonese eya xine rahkene, tapyi eutary pota tao, osema ehpio. Mame tymyhpokase eya xine ahtao:
5 — Oty katoh jumẽtu mũkuru myhpokãko matou? tykase imehnõ eya xine, tõturupose.
6 Mame tosẽkõ omihpyry tokarose eya xine.
— Ahtao arotoko, tykase toto eya xine.

7 Mame jumẽtu mũkuru tarose rahke eya xine Jezu a. Morarame tupõkõ tyrise toto a jumẽtu mypatarãnaka Jezu porohtohme epona.
8 Imoihmãkomo a roropa tupõkõ tyrise osema taka. Marariary panõ tapokase roropa eya xine osema ae tyritohme, eporo jumẽtu ytotohme.
9 Mame emero tãtãkyemase toto, osemazuhme ytoketomo, okomino ytoketõ roropa. Ynara tykase toto:
— Kure Ritonõpo mana. Imehxo reh nahse Ritonõpo omi poe aepyhpyry.
10 Kuesẽkõme exĩko mana, tuisa konõtome, pake tuisame Tawi ehtopõpyry samo. Ahtao kure rahkene. Kure Ritonõpo, imehxo! tykase toto tãkye toexirykõke.
11 Morarame Jerusarẽ pona toeporehkase toto. Ritonõpo Tapyĩ taka axĩ rokẽ tomõse Jezu osenuhmase rokene. Tykohmãse exiryke toytose ropa ynororo Petania pona typoetory tõ maro, 12mãkõ maro.

Epery zoko orihmapotopõpyry Jezu a
(Mateu 21.18-19)
12 Yrokokoro Petania poe toytory ropa ahtao omise Jezu kynexine.
13 Amekeino wikeira zoko tonese eya, tarỹke ro. Mame toytose ynororo wikeira epery enahse repe. Yrome topere pyra kynexine, zary rokene, eperytatoh zano pyra exiryke.
14 — Taroino oepery onenahzomopyra exĩko exino mana, jũme, tykase Jezu wikeira zoko a.
Morara kary totase ipoetory tomo a.

Ritonõpo Tapyĩ taka Jezu ytotopõpyry
(Mateu 21.12-17; Ruka 19.45-48; Joãо 2.13-22)
15 Morarame Jerusarẽ pona toeporehkase rahkene. Ritonõpo Tapyĩ taka tomõse Jezu. Moro tae osepekahketõ tutũtanohpose ropa eya okyno ekamonanõ maro. Tineru emetakamananõ meza tõtorimase roropa eya. Parutopuruimo ekamonanõ apõ tõtorimapose roropa eya.
16 Otyro anaropopyra Ritonõpo Tapyĩ takuroko kynexine ynororo.
17 Morarame tamorepase toto eya. Ynara tykase ynororo:
— Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Emero ahno ytapyĩ esehtõko Ritonõpo maro oturutohme,” me tymerose. Yrome ityoromãko matose omato kõ tapyĩme ehtohme, tykase Jezu eya xine.
18 Morarame Jezu otururu totase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Moeze omihpyry warõkõ maro. Jezu etapary se toehse toto zumoxike toexirykõke, emero Jezu poko imehnõ atãkyemary eneryke tyya xine.
19 Mame tykohmãse ahtao Jezu toytose ropa typoetory tõ maro pata poe.

Epery zoko orihmapotopõpyry enetupuhtopõpyry
(Mateu 21.20-22)
20 Morarame yrokokoro pakeimo toytorykohtao, wikeira zoko kuroko toytose toto. Wikeira zokõpyry tonese eya xine. Toorihse kynexine.
21 Mame Peturu tõsenetupuhse ropa moro orihmapotopõpyry poko eya. Ynara tykase ynororo:
— Jezu, eneko ke! Moro anaorihmapohpyry, pake toorihse! tykase Peturu eya.
22 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo enetupuhtoko. Ritonõpo jamitunuru enetuputyryhtao oya xine,
23 mo ypy aroporyhtao oya xine tuna konõto kuaka aepukatohme: “Epukãko hna reh,” kara ehtoko okurohtao xine. Mame tuna konõto kuaka Ritonõpo omi poe epukãko mana. Ritonõpo rokẽ enetupuhtoko okurohtao xine.
24 Morara exiryke ynara ãko ase oya xine, Ritonõpo maro õtururukohtao õpenerykõ poko, inekarory enetupuhtoko. Mame õpenerykõ ekarõko oya xine mana.
25 Mame õtururukohtao Ritonõpo a imehnõ zehno pyra ehtoko. Zae pyra toto ehtopõpyry poko tuenikaro rokẽ ehtoko, Omykõ kapuaõ ozehno xine pyra ehtohme roropa, oorypyrykõ korokatohme roropa eya.
26 Mãpyra imehnõ rypyry poko tuenikaroro pyra awahtao xine, Omykõ kapuaõ roropa oorypyrykõ onykorokara mana, tykase Jezu eya xine.

Onoky omi poe Jezu ehtopõpyry
(Mateu 21.23-27; Ruka 20.1-8)
27 Morarame toeporehkase toto Jerusarẽ pona. Jezu ytoytoryhtao Ritonõpo Tapyĩ tao, morotõkõ toytose eya oturuse, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, Moeze omihpyry warõkomo, juteu tõ tamuximãkomo, enara. Ynara tykase toto eya:
28 — Onoky omi poe senohne rĩko mah? Onokyh: “Ikyryko,” nykã oya? tykase toto Jezu a.

29 Mame Jezu a tozuhse toto:
— Ywy roropa oturupõko ase oya xine. Zae jezukuruhtao oya xine senohne kyrypone ekarõko ase oya xine.
30 Kaxitoko kuezuhtoko. Onoky omi poe roropa ahno ẽpurihkane João? Ritonõpo omi poe, ahno omi poe? tykase Jezu eya xine.
31 Mame tõturuse toto oxime rokene:
— "Ritonõpo omi poe ahno ẽpurihkane João," karyhtao kyya xine, ynara ãko mã Jezu kuezuhtorỹko: "Morara ahtao oty katohme João omiry onenetupuhpyra matou?" ãko mã kyya xine.
32 Yrome: "Ahno rokẽ omi poe ahno ẽpurihkane João," karyhtao kyya xine imoihmãkõ kyzehno xine exĩko mana, urutõme nymyry João Ritonõpo omi poe ekaroryke eya xine, tykase toto oxime rokene.
33 Morara exiryke Jezu tozuhse toto a:
— Kũ, zuaro pyra reh ynanahse, tykase toto Jezu a.
— Morara ahtao roropa senohne kyrypone onekaropyra ase roropa, tykase Jezu eya xine.

12

Popyra mokaro tupito poko erohketõ ehtopõpyry
(Mateu 21.33-46; Ruka 20.9-19)

1 Morarame Ritonõpo namorepatoh poko tõturuse ropa ynororo. Ynara tykase ynororo:
— Imepỹ orutua a otyro tarykase eya, uwa tomo, tupito pona. Mame tapuruse tupito eya. Nono tahkase eya pẽkame uwa euhkatoh ritohme tyya. Tapyi tamose roropa eya kaetoko, emero enetohme. Morarame tutupi emero tokarose eya erohketomo a.
2 Mame toytose ynororo imepỹ pona. Moromeĩpo uwa toehse ahtao typoetory taropose eya mokaro a, uwa epery apiakase, enehtohme tyya.
3 Mame inaropohpyry tapoise tupito poko erohketomo a. Typipohse ynororo eya xine. Tynaroke pyra taropose ropa eya xine.
4 Morarame imepỹ typoetory taropose ropa eya repe. Mame tuhtãtãmase ynororo tupito poko erohketomo a taosanumase itamurume eya xine.
5 Mame imepỹ inaropohpyry totapase roropa eya xine. Morararo tuhke inaropotyã tyhtomase eya xine ipoetory tomo. Totapase roropa tuhke inaropotyamo tupito poko erohketomo a.
6 Mame uwa esẽ poetory toiro rokẽ nae kynexine, imũkuru rokene, ĩpynu rokene. Morara ahtao ro tumũkuru taropose eya. "Otarãme mã toto kure umũkuru rĩko, umũkurume exiryke," tykase esẽ repe. Mame taropose tumũkuru.
7 Yrome mokyro eneryke tyya xine ynara tykase tupito poko erohketomo: "To! Uwa esẽ mũkuru mokyro tumy myakãme. Setapatone uwa esary kutupikõme ehtohme," tykase toto oxime rokene.
8 — Imũkuru tapoise eya xine rahkene. Totapase eya xine. Ekepyry tomase tupito ehpikoxi eya xine.
9 — Naeroro otara ãko uwa esẽ nae tumũkuru etapatopõpyry ekary totase tyya ahtao? Ytõko mã rahkene mokaro etapase. Mame imehnomo a uwa esary ekarõko mana, tykase Jezu totananomo a.
10 — Ritonõpo omiry onenepyra ro matou? Meneatose ro. Ynara tymerose eya:
"Tapyi rinanõ nurumekahpyry:
'Topu popyra,' karyke eya xine,
mororo tyrise ropa tapyi kyryryme,
kure exiryke tũpore, jamihme tapyi ehtohme.
11 Ritonõpo nyrihpyry moro.
Kure mana.
Kyzamaro xine mana,"
me tymerose Ritonõpo omiryme, tykase Jezu eya xine.
12 Morarame Jezu turutopõpyry typoko xine tonetupuhse toto a, uwa esary poko erohketõ sã toexirykõke. Naeroro Jezu apoiry se toehse toto ẽmatohme repe. Yrome tuhkãkõ zuno toexirykõke anapoipyra tokurehse toto.

Kowenu tinerũ epehmary poko
(Mateu 22.15-22; Ruka 20.20-26)

13 Morarame parixeu tõ taropose Erote epe tõ maro, Jezu omiry azahkuru etatohme ihxirotohme tyya xine repe.
14 Mame toytose toto Jezu a. Ynara tykase toto eya:

— Amorepatõ mase. Awaro ynanase. Ajohpe pyra mase ipunaka. Imehnõ zuno pyra roropa mase. Tuisame ahtao, tuisame pyra ahtao, oxisã rokẽ mã toh oya. Zae Ritonõpo omiry poko amorepatõ mase. Yrome kure kowenu tinerũ epehmary yna a? Kure onepehmara yna exiry? Oty kurehxo? tykase toto eya, tõturupose.

15 Yrome Jezu tuaro kynexine, ajoajohpe toto exiry waro.

— Oty katohme jenekunopyry se hmatou? Tineru puhturu enehta. Enexi aporo, tykase ynoro eya xine.

16 Toiro tonehse toto a. Morarame ynara tykase Jezu eya xine:

— Onoky ekuhtopõpyry mokyro ipoko? Onoky esety roropa ipoko? tykase ynororo eya xine.

— Kowenu tuisary mokyro, tykase toto.

17 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:

— Morara ahtao kowenu kyryry ekarotoko ropa kowenu tuisary a. Morararo Ritonõpo kyryry ekarotoko Ritonõpo a, tykase Jezu eya xine.

Morarame toepohnohse toto Jezu otururu etaryke tyya xine.

Aorihtyã ẽsemãkapory ropa poko (Mateu 22.23-33; Ruka 20.27-40)

18 Morarame satuseu tõ toytose Jezu a. (Mokaro ynara kananõ kynexine: "Toorihse kuahtao xine jũme ẽsemãpyra ropa sytatose," kananõ kynexine.) Mame Jezu a ynara tykase toto:

19 — Amorepatõme mase. Etako pahne, Moeze nymerohpyry ynara ãko: "Orutua toorihse ahtao tumũkue pyra ro ahtao, kure ipytỹpyry maro zakoronỹpyry a erẽnanopyry aemũkuatohme aorikyhpyry mũkurume samo," me tymerose Moeze a.

20 Ynara kynexine orutua komo. 7me kynexine. Esemazupuru kõ torẽnase nohpo maro. Yrome emũkuara ro tahtao toorihse ynororo.

21 Okomino zakoronỹpyry ĩkaponato imaro torẽnase, turui pytỹpyry maro. Yrome morararo emũkuara ro tahtao toorihse roropa ynororo.

22 Mame ĩkaponato mokyro ro saaro toorihse. Morara rokẽ emũkuara tokurehse toto. Mame porehme toorihse toto emũkuara ro tahtao xine. Etyhpyrykõme nohpo roropa toorihse.

23 Imeĩpo aorihtyã ẽsemamyry ropa ahtao, onoky pytyme na nohpo exĩko? 7me imaro torẽnase exiryke, tykase, tõturupose toto Jezu a.

24 Morarame Jezu a tozuhse toto:

— Azahkuru matose, Ritonõpo omiry waro pyra oexirykõke, ijamitunuru waro pyra roropa oexirykõke.

25 Aorihtyã tõ ẽsemãkary ropa ahtao pytara exino mana, niotara roropa nohpo tomo, enara. Ritonõpo nenyohtyã sã rokẽ exĩko mã exino.

26 Aorihtyã ẽsemamyry ropa poko Moeze omihpyry onenepitopyra ro hmatou? tykase Jezu eya xine. — Moeze a Ritonõpo tõturuse pika myhto. Ynara tykase ynororo: "Aparão esẽme ase, Aparão te, Izake te, Jako te, enara ase toto esẽme," tykase Ritonõpo Moeze a aorihtyã poko.

27 "Aorihtyã esẽme ase," kara Ritonõpo kynexine Moeze a aẽsemãtyã ropa esẽme toexiryke. Azahkuru rokẽ matose: "Ahno ẽsemãpyra ropa mana," karyhtao oya xine, tykase Jezu eya xine.

Zae ehtoh poko Ritonõpo omipona (Mateu 22.34-40; Ruka 10.25-28)

28 Morarame Moeze omihpyry warõ tooehse, mokaro oseosezukuru etase. Jezu a toto ezukuru kure etaryke tyya ynara tykase ynororo Jezu a:

— Ritonõpo poe Moeze nymerohpyry tuhke nae, aomipona kuehtohkõme. Morara exiryke oty riry kurehxo nae Ritonõpo a? tykase ynororo tõturupose Jezu a.

29 Ynara tykase Jezu eya:

— Ynara kure Ritonõpo a: "Etatoko pahne, Izyraeu tomo. Toiro rokẽ Ritonõpo nae. Ynoro rokẽ oesẽkõme mana.

30 Morara exiryke ipyno ehtoko ipunaka. Oesẽkõme tyritoko okurohtaka xine. Imehxo tyritoko õmirykõ ke. Kure rokẽ tyritoko õsenetupuhtohkõ ae oorikyrykõ ponãmero."

31 Ynara katoh roropa kure Ritonõpo a mana: "Osepyno oexirykõ sã imehnõ pyno ehtoko," katoh kure roropa Ritonõpo a mana. Morara katoh asakoro kure Ritonõpo a mana, tykase Jezu eya xine.

32 Mame ynara tykase ynororo Jezu a:

— Zae amorepatõ mase. Ajohpe pyra mase. Toiro rokẽ Ritonõpo mana. Imepỹ pyra mana.

33 Ipyno kuexirykohtao ipunaka kure mana. Kuesẽkõme tyriryhtao kyya xine kukurohtao xine, kure rokẽ Ritonõpo riryhtao kyya xine kuosenetupuhtohkõke kuorikyrykõ ponãmero. Mame osepyno kuexirykõ sã imehnõ pyno kuahtao xine zae exĩko sytatose. Naeroro moro asakoro omipona kuexirykõ kure kuhse mana, kaneru zahkary motye, tykase ynororo Jezu a.

34 Azahkuru pyra tozuhse eya Jezu. Morara exiryke ynara tykase Jezu eya:

— Ritonõpo enetupuhsasaka mase. Ipoetoryme exisasaka roropa mase, tykase Jezu eya. Mame morara kary etaryke tyya xine, imehnõ Jezu a tõturuporykõ se pyra toehse toto.

Ritonõpo nymenekahpyry ehtoh poko
(Mateu 22.41-46; Ruka 20.41-44)

35 Morarame toto amoreparyhtao ro Ritonõpo Tapyĩ tao ynara tykase Jezu eya xine:

— Oty katohme Moeze omihpyry warõkõ ynara ãko Ritonõpo nymenekahpyry poko nae: “Tawi parỹpyry mokyro,” ãko? Yrome Ritonõpo nymenekahpyryme ynororo. Naeroro otãtohxo Tawi parỹpyryme nah?

36 Ynara tykase Tawi Ritonõpo Zuzenu omi poe:

“Ritonõpo tõturuse jesẽ maro:
‘Oporohko seino japotunuru wino.
Ozehno exiketõ rĩko ase opoetory tõme,’ tykase Ritonõpo,”
me tymerose Tawi a pake Ritonõpo omiryme.

37 Tosẽme tosehtose ahtao Tawi a, otãto iparỹpyryme nah? tykase Jezu eya xine tõturupose.

Osenekunohpopyra ehtoko zae pyra amorepatõkomo a
(Mateu 23.1-36; Ruka 20.45-47)

Mame tãkye toehse toto imoihmãkomo morara kary etaryke tyya xine.

38 Morarame ynara tykase Jezu imoihmãkomo a:

— Tomeseke ehtoko Moeze omihpyry warõkõ poko. Upo kurã ke otupohtõko mã toto, ynara kary etatohme imehnomo a: “Moehno amorepatono,” kary etatohme imehnomo a osepekahtoh tao.

39 Epehtoh kurã se rokẽ toto tapõkõme atamorepatoh tonõ tao. Tuisa apõ se roropa mã toto tapõkõme otuhtoh konõto ahtao.

40 Morarame pytỹpo tõ enekunohnõko mã toto. Ematonanohnõko roropa mã toto. Moromeĩpo oturũko sã mã toto Ritonõpo maro yronymyryme, imehnõ enekunohtohme tyya xine. Itamurumehxo toto wãnohnõko Ritonõpo mana, tykase ynororo eya xine.

Pytỹpo nekarohpyry
(Ruka 21.1-4)

41 Morarame Jezu typorohse tineru ẽ etonie tineru ẽmary enetohme tyya, imehnomo a tineru ẽ aka, Ritonõpo tinerũme. Tuhke tymõkomokamo a tytinerũkõ tõmase repe pitiko rokẽ pyra.

42 Mame okomino pytỹpo a tytinerũ tõmase roropa. Tymõkomokẽkara kynexine. Tineru puhturu rokẽ tõmase eya ẽ aka, asakoro rokene.

43 Moro eneryke tyya typoetory tõ tykohmase Jezu a. Ynara tykase ynororo:

— Moky hkoh pytỹpo enetoko. Ajohpe pyra imehnõ nekarohpyry motye tineru tokarose eya Ritonõpo a.

44 Mokaro a zokonaka rokẽ tytinerũkõ tokarose. Yrome mose nohpo a emero tytinerũ tokarose, tykase Jezu eya xine.

13

Jezu oturutopõpyry Ritonõpo Tapyĩ kararahtoh poko
(Mateu 24.1-2; Ruka 21.5-6)

1 Morarame Ritonõpo Tapyĩ tae tutũtase ropa tahtao xine, tapyi tõ tonepose ipoetory a topu risemy:

— Amorepane, eneko ke! Tapyi pohtomo, topu kurã ke rokẽ tyrise, tykase ynororo eya. Yrome ynara tykase Jezu eya:

2 — Sero tapyi tõ kure repe. Yrome tã pixo rokẽ mana etohtohkãko mana emero, tykase Jezu eya xine.

Etuarimatoh poko, oryhmarykõ poko roropa
(Mateu 24.3-14; Ruka 21.7-19)

3 Morarame ypy pona Jezu tõnuhse, Oriwera pona. Typorohse ynororo moroto ypy po. Ritonõpo Tapyĩ enẽko kynexine. Mame Peturu tõ toytose eya oturupose, Peturu, Tiaku, João, Ãtare, enara. Ynara tykase toto Jezu a:

4 — Otara ahtao hkoh senohne etohtohkãko nae? tykase ynaroro tapyi tõ poko. — Yna
zuruko aetohtohkary poko. Otara ahtao aetohtohkary enepitõko ynanah? tykase toto Jezu
a tõturupose.
5 Morarame Jezu a tozuhse toto:
— Tomeseke ehtoko oenekunohpyra xine imehnõ ehtohme.
6 Tuhke oehnõko jesety ae osesehtoketõ mana. “Kyrixtu ase, Ritonõpo nymenekahpyry,”
ãko toh mã repe. Tuhkãkõ enekunohnõko toh mana.
7 Mame oxiehnotokõ osetapary etãko matose. Mokaro ekary etaryhtao torẽtyke pyra
ehtoko sero nono enahkary poko. Morara exĩko mã repe. Yrome nono onenahkapopyra
ro Ritonõpo mana.
8 Mame ahno tõ osetapãko mã toto. Pata konõto põkõ roropa imehnõ etapãko mana.
Mame nono kywyh kywyh ãko roropa mana imeimehnõ pata tõ punero. Tõsẽ penery
rohnõko roropa mã toto. Morara toehse ahtao etuarimapitõko exino mana poeto ẽ
enurupitory samo.
9 — Naeroro tomeseke ehtoko. Aarotorỹko imehnõ mana terekatu ẽpataka. Opipohtorỹko
roropa imehnõ mana atamorepatoh tao. Kowenu ẽpataka aarotorỹko roropa toh mana,
tuisa konõto ẽpataka roropa, ypokoino. Mame moroto awahtao xine zurutoko toto Ritonõpo
omiry kurã poko zuaro toto ehtohme.
10 Emero pata tamuru po toto zurũko matose jomiry poko. (Mame tosẽkõme jene-
tuputyryhtao eya xine, tyyrypyrykõ rumekaryhtao roropa eya xine Ritonõpo poetoryme
exĩko toh mana.)
11 Morarame terekatu a tarose awahtao xine oẽmapotohkõme, torẽtyke pyra ehtoko.
“Otara ãko hano,” kara ehtoko. Moroto awahtao xine Ritonõpo Zuzenu nekarohpyry rokẽ
ekarotoko morotõkomo a. Ãmoreme xine pyra oturũko matose, Ritonõpo Zuzenu poe.
12 Morarame orutua kõ takorõ tõ ewokãko toh mana ekarotohme terekatu tomo a,
aorihmapotohme. Imehnõ tumũkuru ewokãko roropa mã toto. Imehnõ roropa tumykõ
zehno exĩko. Aorihmapõko roropa mã toto.
13 Mame emero porehme ozehno xine exĩko mã toto ypoetoryme oexirykõke. Yrome
oryhmatopõpyrykõ eanahtoryhtao oya xine, jurumekara roropa awahtao xine oorikyrykõ
ponãmero opynanohtorỹko ase.

Ahno nyrihpyry xihpyry
(Mateu 24.15-28; Ruka 21.20-24)

14 — Mame Tanieu Ritonõpo omi poe urutõme kynexine pake. (Morara exiryke inymeroh-
pyry enetoko kure enetupuhtohme oya xine.) Ynara ãko Tanieu nymerohpyry: “Ahno
nyrihpyry xihpyry eneryhtao oya xine kohrame, Ritonõpo Tapyĩ tao tuarõtãko matose,” ãko
Tanieu nymerohpyry. Morara toehse ahtao ah Jutea põkõ nepã toto ypy tõ pona, orihpyra
toehtohkõme.
15 Zara tao awahtao xine, epatoko omõkomorykõ poko pyra.
16 Tupito po awahtao xine, ytopyra ropa ehtoko oupõkõ poko. Topohme rokẽ mepatatose.
17 Amarokõ roropa nohpo tomo, poetoẽme awahtao xine myhene. Etuarimãko matose
oeparykohtao poeto pitiko enurusenã maro.
18 Oturutoko Ritonõpo a morara exipyra ehtohme ikonopory ae popyra exiryke ipunaka.
19 Morara toehse ahtao tõsẽ penery rohnõko mã toto, tyrohsẽ zetunuru rohnõko roropa
mã toto. Moro panõ onenepitopyra sytatose, moino ro nono ritopõpyry poe Ritonõpo a.
Moromeĩpo moro panõ onenezomopyra sytatose exĩko.
20 Tuhke pyra ẽmepyry morara tyrĩko Ritonõpo mana. Ritonõpo hnao emero enatyry.
Yrome tynymenekatyã pokoino tuhke pyra ẽmehkapõko mã Ritonõpo.
21 — Morarame ourukohtao imehnomo a: “Enetoko ke. Ritonõpo nymenekahpyry
mokyro,” ãko toh mã repe oya xine.
22 Morara exiryke osenekunohpopyra ehtoko. “Ritonõpo nymenekahpyry ase,” kananõ
mã oehnõko, osesehtoketomo, ajohpãkomo. Kurãkara anỹpõko ropa toh mã repe. Pyaxime
roropa toh mã repe. Ypoenohnõko mã toh repe. Imehnõ enekunopyry se mã toh repe.
Ypoetory tõ enekunopyry se roropa mã toto.
23 Morara exiryke jomiry etatoko tuaro oehtohkõme, osenekunohpopyra oehtohkõme,
tykase Jezu eya xine.

Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa
(Mateu 24.29-31; Ruka 21.25-28)

24 — Morara toehkehse ahtao xixi ezehnõko mana. Nuno osenepyra exĩko.
25 Xirikuato tõ epukãko kapu poe kapu kywyh kywyh karyke, kapu esã esyryhmaryke.
26 Morarame emero porehme jenẽko mã toto, Kapu ae Ayhtohpyryme jexiryke. Akuru ae
jyhtory enẽko. Saerehkane sã jenẽko toh mana. Jamihme mã jyhtory exĩko.

27 Mame Ritonõpo namoto tõ enyohnõko ase ynymenekatyã enehtohme emero pata tõ poe, moino nono etyhpyry poe, kapu etyhpyry poe roropa, enara.

Wasasa poko jeimamyry enetuputyry sã joepyry ropa enetuputyry
(Mateu 24.32-35; Ruka 21.29-33)

28 — Mame wasasa tõkehko waro matose. Toto etaryhtao jeimamyry enetupuhnõko matose.

29 Moro saaro ourutopõpyrykõ poko ya tuaro ehtoko. “Oehsasaka ropa mana,” kaxitoko ypoko. Axĩ oehnõko ropa ase, tykase Jezu eya xine.

30 — Etatoko pahne, ynekarohpyry oya xine emero osenẽko mana. Mame morohne enenanõ toitoine orihpyra exĩko toh mana joepyry ropa ponãmero.

31 Kapu enahnõko mana. Sero nono roropa enahnõko mã repe. Yrome jomiry jũme enahpỹme exĩko mana, tykase Jezu.

Otãto ahtao? Zuaro pyra sero põkõ mana
(Mateu 24.36-44)

32 — Joepyry ropa waro pyra matose. Ritonõpo nenyohtyã zuaro pyra roropa mana. Ywy roropa zuaro pyra ase. Papa rokẽ zuaro mana.

33 Tuaro sã rokẽ ehtoko. Kueraximatoko, joepyry ropa waro pyra oexirykõke, tykase Jezu eya xine.

34 — Tapyi esẽ samo. Mame toytoryhtao tytapyĩ tae typoetory rĩko tytapyĩ eraseme mana, erohketõ rohmanohpotohme. Toiro tapyi eutary erase rĩko roropa mana tooepyry ropa eraximatohme eya.

35 Mokaro sã rokẽ weraximatoko joepyry ropa waro pyra oexirykõke. Otarãme ikohmamyryme oehnõko ropa ase. Otarãme onoa. Otarãme kuratiri etaryhtao. Otarãme pakeimo.

36 Tokare pyra joepyry ropa mana. Jeraximara awahtao xine ehxirõko matose joepyry ropa ahtao.

37 Ourutopõpyrykõ ya ekarõko roropa ase imehnomo a. Joepyry ropa imomohtoko, tykase Jezu eya xine.

14

Tãtamorepase toto Jezu apoiry poko
(Mateu 26.1-5; Ruka 22.1-2; João 11.45-53)

1 Morarame asakoro ẽmepyry se ro kynexine Oseahmatoh Paxikoa ritohme, Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra roropa. Moroto Jezu apoiry se toh kynexine Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, Moeze omihpyry warõkomo, enara. Omatome apoiry se toh kynexine repe, etapatohme repe.

2 Ynara tykase toto oxime:

— Otuhtohtao Jezu anapoipyra sehtone ahno tuhke exiryke. Otarãme kyzehno xine exĩko toh mana, tykase toto.

Jezu ehtopõpyry poko
Petania po
(Mateu 26.6-13; João 12.1-8)

3 Morarame Petania po Jezu kynexine Ximão tapyĩ tao. Ximão mokyro ipũ imotahpyrỹpyry. Meza po otuhnõko toh kynexine. Mame nohpo a ixtaratu tonehse Jezu a topu kurã risẽ ao, arapaxturu risẽ ao. Ixtaratu esety naratu. Mame ixtaratu ẽ tuhkohse eya Jezu zũsety popatohme.

4 Morarame enenanõ oseya rokẽ tõturuse toto, ixtaratu poko zumoxike toexirykõke:

— Oty katohme mose ixtaratu ahnikãko rokẽ nae?

5 Tokamosẽme ahtao, tuhke tineru atapoiry tymõkomokãkara a ekarotohme, tykase toto. Nohpo tykerekeremase eya xine.

6 Yrome Jezu a tozuhse:

— Oty katoh mose kerekeremãko matou ixtaratu pokoino? Inykyryhpyry kure ya.

7 Tymõkomokãkara mã enahpyra amaro xine. Mokã akorehmary se awahtao xine akorehmatoko toto. Yrome ywy okynã pyra ase amaro xine.

8 Ixtaratu nae toexiryke, jũsety popano tamoreme. Joko popano orihpyra ro jexiryke, toorihse jahtao joko popatoh samo.

9 Etatoko pahne, emero pata tõ poro jomiry poko imehnõ amoreparyhtao oya xine mose nyrihpyry poko roropa oturũko matose. Mame oesahpyo xine roropa mose poko oturũko imehnõ mana wenikehpyra ehtohme jũme inyrihpyry poko, tykase Jezu eya xine.

Jezu ewokary se Juta ehtopõpyry poko
(Mateu 26.14-16; Ruka 22.3-6)

10 Morarame Juta Ixikariote Jezu poetoryme kynexine repe. Mame toytose ynororo
Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a Jezu ewokase.
11 Mame aomiry etaryke tyya xine tãkye toehse toto.
— Oepehmãko reh ynanahse, tykase toto Juta a. Naeroro toytose ropa ynororo.
Tãtamorepase itamurume Jezu ewokatoh poko tyya.

Paxikoa ae Jezu typoetory tõ maro autuhtopõpyry
(Mateu 26.17-25; Ruka 22.7-14,21-23; João 13.21-30)

12 Morotoino ẽmepyry apitorymã po Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra,
kaneru mũkuru etapatoh poko roropa Oseahmatoh Paxikoa poko tõsẽme, tõturupose Jezu
a ipoetory tomo:
— Aza ytõko ynanae tõsẽ etapase? tykase toto.
13 Mame typoetory tõ tonyohse Jezu a asakoro:
— Ytotoko pata pona. Moroto orutua enẽko matose, tuna puimane enẽko.
14 Mekahmatatose kene. Mame tapyi taka aomomyryhtao ynara kahtoko tapyi esemy a:
“Otoko amorepato esary nahe Oseahmatoh Paxikoa poko autuhtohme typoetory mahro?”
kahtoko eya.
15 Mame tapyi tyarake enepõko mã oya xine. Emero nae exikety, meza te, epehtopo, apoto
esary roropa, enara exikety. Moro tao tõsẽ ikyrytoko kuotuhtohkõme, tykase Jezu eya xine.
16 Morarame toytose toh rahkene pata pona. Mame tonese rahkene eya xine Jezu
oturutopõpyamo. Morarame tõsẽ tykyryse eya xine rahkene.
17 Morarame kokonie pukuro Jezu toytose rahkene otuhse typoetory tõ maro.
18 Toto otukuruhtao ro Jezu a turuse toto:
— Etatoko pahne, taro ypoetory toiro jewokãko mana, ymaro otuhkety, tykase ynororo.
19 Mame tãkye pyra ipoetory tõ toehse morara kary etaryke tyya xine.
— Onoky? Ywy? tykase toto tõturupose atatakomino. Mame tozuhse toto Jezu a:
20 — Arypyra. Toiro mana, wyihpãko paratu aka ymaro, tykase ynororo eya xine.
21 — Kapu ae Ayhtohpyry ase. Ritonõpo nekarotopõpyry ae ro orihnõko ase. Yrome
etuarimãko mã jewokahpono, irohnõko. Enurupyra ahtao kurehxo eya exiry, etuarimara
exiry, tykase Jezu eya xine.

Kuesẽkõ otuhtopõpyry poko
(Mateu 26.26-30; Ruka 22.15-20; 1 Korĩtiu 11.23-25)

22 Morarame tõtukuruhtao ro wyi tapoise Jezu a. Mame Ritonõpo a ynara tykase ynororo:
— Yna zuru seny onekarohpyry yna a. Kure mase, Papa, tykase ynororo. Mame morara
kaxĩpo tyya wyi tytohtohkase eya typoetory punero ekarotohme.
— Apoitoko, upũ sero, tykase ynororo eya xine.
23 Morararo eukuru tapoise eya. Mame tõturuse ropa Ritonõpo a:
— Uwa eukuru onekarohpyry seny. Kure mase, Papa, tykase. Morarame eukuru tokarose
typoetory tõ punero. Tõse eya xine emero.
24 — Umunuru seny. Umunuru kuãnõko ase tuhke iirypyrymãkõ kurãkatohme. Umunuru
ekuamyryhtao tuhkãkõ Ritonõpo poetoryme exĩko mana.
25 Etatoko pahne, uwa eukuru onẽpyra ropa ywy, orihpyra ro jahtao. Tyoro ẽnõko ase,
euhkasenano, Ritonõpo esao rokene, tykase Jezu eya xine.
26 Morarame Ritonõpo omiry ae toremiase toto. Morarame eremiakehxĩpo toytose toto
ypy pona, Oriwera pona.

Peturu zurutopõpyry Jezu a
(Mateu 26.31-35; Ruka 22.31-34; João 13.36-38)

27 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Urumekãko matose emero, ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: “Esẽkõ etapãko
ase. Mame ekỹpyã atahpahnõko mana,” me tymerose.
28 Yrome tõsemãse ropa jahtao ytõko ase osemazuhme Karirea pona, awapo xine. Moroto
jenẽko ropa matose, tykase eya xine Jezu.
29 Mame Peturu a tozuhse:
— Emero orumekãko toh mã repe, yrome ywy orumekara ase, tykase Peturu eya.
30 Mame Jezu a tozuhse ynororo:
— Etako pahne, sero kohmamyry ae asakoro kuratiri etary onetara ro awahtao,
poremãnõko mase. Oseruao mase: “Jezu waro pyra ase,” ãko mase.
31 Mame opore Peturu a tozuhse:
— Jorikyry ponãmero orumekara ase, tykase ynororo Jezu a.

Morara tykase imehnõ Jezu poetory tõ roropa emero.

Jezu oturutopõpyry Tumy maro Ketysemane po
(Mateu 26.36-46; Ruka 22.39-46)

32 Morarame toeporehkase toto Ketysemane pona.
— Oporohtoko taro. Ytõko ase aporo Papa maro oturuse, tykase Jezu typoetory tomo a.
33 Morarame Peturu tõ rokẽ tarose eya, Peturu, Tiaku, João, enara rokene. Morarame tomuhtapãse ynororo toemynyhmaryke yronymyryme.
34 — Sam ãko ase itamurume, jorikyry ponãmero, tykase ynororo. — Morara exiryke taro ehtoko. Kueraximatoko, tykase Jezu tynarotyamo a.
35 Mame mya pitiko toytose ynororo porohse nono pona Tumy maro oturuse, etuarimara toehtohme.
36 — Papa, Papa, jamihme mase. Emero Ritõ mase. Jorikyry se pyra ase repe. Yrome jorikyry se awahtao orihnõko ase. Õmipona se rokẽ ase, tykase ynororo Tumy a.
37 Morarame toytose ropa Jezu typoetory tõ tynyhse ahtao. Mame ynara tykase ynororo Ximão Peturu a:
— Ximão, nyhnõko mah? Toiro pixo eraximary se pyra hma ymahro?
38 Nyhpyra ehtoko. Oturutokohxo ty Ritonõpo maro oenekunohpyra xine joroko tamuru ehtohme. Onykyrykõ se pyra matose repe. Yrome jamihme pyra matose.
39 Morarame mya roropa toeramase Jezu oturuse ropa Tumy maro, osemazuhme tõturutopõpyry saaro.
40 Morotoino typoetory a toytose ropa. Nyhnõko rokẽ toh kynexine tuetũkõ jamitunurume pyra toexirykõke. Toehxirose toh kynexine. Morara exiryke onezuhpyra toh kynexine.
41 Morotoino oseruao toeramatoh toehse ahtao ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Nyhnõko ro matou? Nyhpyra ehtoko, imeĩpo onyhtohkõme. Seromararo jewokãko toh mana, yzehnotokomo.
42 Apakatoko! Ehmaropa! Jewokane enetokose. Mose roro jewokãko mana, tykase Jezu typoetory tomo a.

Jezu apoitopõpyry
(Mateu 26.47-56; Ruka 22.47-53; João 18.3-12)

43 Morarame Jezu otururuhtao ro Juta tooehse eya. 12me toto ehtoh mokyro kynexine ewokane. Imaro tooehse imehnõ roropa tapema ke tomahpõke. Kaparu ke roropa tomahpõke toh kynexine. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary nenyohtyã mokaro kynexine, Moeze omihpyry warõkõ nenyohtyã maro, juteu tõ tuisary nenyohtyã maro.
44 Mame eporehkara ro tahtao xine ynara tykase Jezu ewokary se exikety tymarõkomo a: "Etatoko pahne, Jezu maro rokẽ oturũko ase. Eahmãko sã ase. Ipohnõko ase. Moro eneryhtao oya xine enetupuhnõko matose. Jezu mokyro. Apoitoko," tykase Juta eya xine.
45 Mame tooehse ynororo topohme Jezu a.
— Amorepane, taro hma? tykase eya. Mame typohse.
46 Morarame Jezu tapoise eya xine.
47 Toiro Jezu marono a tytapemã tanỹse. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto akotyry se toehse repe. Yrome typanasahkase rokene.
48 Morarame Jezu tõturuse eya xine:
— Omatome pyra ase. Oty katohme tykaparuke moehtou japoise tytapemake roropa?
49 Kokoro rokẽ amorepato exiasene Ritonõpo Tapyĩ tao. Oty katoh moroto jahtao japoipyra mexiatose? Seromararo rokẽ tokoh japoiry se mexitou. Ritonõpo omihpyry ae ro japoĩko matose, tykase Jezu eya xine.
50 Mame Jezu turumekase ipoetory tomo a. Toepase toto.
51 Moroto nuasemã kynexine Jezu maro, tymetyke rokene. Mokyro apoiry se toehse toh repe.
52 Yrome toepase ynororo tymetyke pyra, enara.

Tamuxi tõ ẽpataka Jezu ehtopõpyry
(Mateu 26.57-68; Ruka 22.54-55; João 18.13-14,19-24)

53 Morotoino Jezu tarose eya xine, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tapyĩ taka. Moroto kynexine Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, juteu tõ tamuxiry tomo, Moeze omihpyry warõkomo, enara toh kynexine moroto oximõme.
54 Ameke rokẽ Jezu tokahmase Peturu a Ritonõpo maro oturuketõ tuisary esaka. Jarakapyhpyry aka tomõse ynororo. Soutatu tõ maro typorohse ynororo osũse apoto myhtokoxi.

55 Mame tapyi tao Jezu hxironanõ zupĩko toh kynexine Ritonõpo maro oturuketõ tuisary
tomo, Jezu orihmapory se toexirykõke. Yrome onenepyra tokurehse toto.
56 Tuhkãkomo a tyhxirose repe, yrome tõsezusezuhse rokẽ toto.
57 Morarame orutua kõ xikihme toehse Jezu hxirotohme repe. Ynara tykase toto:
58 — Ynara nase mose ynanetaryme: "Ritonõpo Tapyĩ seny, ahno nyrihpyry. Ikararahnõko
ase. Mame oseruao rokẽ tõmehse ahtao imyakã rĩko ase, ahno nyriry sã pyra, ynyriryme
ro," nase mose ynanetaryme, tykase toto.
59 Yrome tõsezusezuhse rokẽ toto.
60 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary xikihme toehse toto rãnaka. Ynara tykase
ynororo Jezu a:
— Moxiã onezuhpyra hma ohxiroryhtao toto a? tykase eya.
61 Yrome mynyhme rokẽ Jezu kynexine. Onezuhpyra kynekurehne. Mame ynara tykase
ropa ynororo eya:
— Ritonõpo nymenekahpyry mahno? Imũkurume roropa mahno? tykase ynororo eya
tõturupose.
62 Mame Jezu a tozuhse:
— Ywy ase. Moromeĩpo jenẽko matose, typorohse jahtao tuisame Ritonõpo maro. Joepyry
ropa enẽko roropa matose akuru htoko, tykase Jezu eya.
63 Mame morara kary etaryke tyya tupõ tyxihkase eya. Ynara ynororo:
— Epo mana. Tyorõ se pyra sytatose ihxironeme.
64 Mose metatou? Popyra nase. "Ritonõpo mũkuru ase," nykano. Otara ãko matou ipoko
taroino? tykase ynororo tõturupose.
— Popyra nase, tykase toto. — Aorihmapoko hkoty, tykase toh emero.
65 Toitoine totakuropitose toto Jezu pokona. Mame ẽmyty tapuruse soutatu tomo a
kamisa ke ipipohtohme tyya xine. Moromeĩpo tõturupose toto:
— Onoky opipohno? Esehtoko, tykase toto Jezu a ipiipipohxĩpo tyya xine.

"Jezu waro pyra ase," katopõpyry Peturu a
(Mateu 26.69-75; Ruka 22.56-62; João 18.15-18,25-27)

66 Morarame jarao ro Peturu kynexine tapyi mykae osũnõko.
67 Mame morotona toytose nohpo. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto kynexine
ynororo. Peturu eneryke tyya aosumyryhtao, ynara tykase ynororo:
— Omoro roropa Jezu maro mexiase, Nazare põ maro, tykase eya.
68 Yrome Peturu a tozuhse:
— Onoky? Ywy? Arypyra. Zuaro pyra ase. Otara ãko mah? Onenetupuhpyra ase ipunaka,
tykase Peturu eya.
Mame tutũtase ropa Peturu tapyi eutary pota taka. Mame kuratiri totase eya.
69 Mame imepỹ nohpo a tonese ropa. Imehnomo a ynara tykase ynororo:
— Mose roropa imarono, tykase.
70 — Ajohpe, tykase Peturu.
Moromeĩpo imehnõ osenuhmaketõ tõturupose Peturu a. Ynara tykase toto:
— Ajohpe pyra, omoro roropa imarõme mexiase. Yna onenekunohpyra mase Karirea
põme oexiryke, tykase toto eya.
71 Mame opore tozuhse Peturu a toto:
— Juãnohnõko mã Ritonõpo ajohpe jahtao. Mokyro waro pyra sãtãse, tykase ynororo eya
xine.
72 Mame kuratiri totazomose ropa. Mame Jezu a turutopõpyry poko tutuarõtase ynororo.
"Asakoro kuratiri etary onetara ro awahtao: 'Jezu waro pyra ase, Jezu waro pyra ase,'
ãko mase oseruao," katopõpyry poko tutuarõtase Peturu. Mame toehxirose ynororo
yronymyryme. Tyxitase roropa ynororo.

15

Pirato ẽpataka Jezu ehtopõpyry
(Mateu 27.1-2,11-14; Ruka 23.1-5; João 18.28-38)

1 Morarame ẽmepyryme tõximõse toto Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo te, juteu
tamuru tõ maro te, Moeze omihpyry warõkõ maro, enara. Pata esã maro tõturuse toto
tynyrirykõ waro toehtohkõme. Mame Jezu tymyhpose toto a, arotohme kowenu tuisary
a, Pirato a.
2 Mame Pirato tõturupose Jezu a:
— Juteu tõ tuisary hmahno? tykase ynororo eya.
— Ỹ, ywy ase, tykase Jezu.
3 Mame Jezu tyhxirose tuhke Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a.

4 Naeroro Pirato tõturupozomose ropa eya:
— Oty katoh toto onezuhpyra mah ohxiroryhtao toto a? tykase eya Pirato.
5 Yrome onezuhzomopyra Jezu kynexine. Morara kaxĩpo tyya Pirato tõsenuruhkase tozuhzomopyra Jezu exiryke.

Jezu ekarotopõpyry aorihmapotohme
(Mateu 27.15-26; Ruka 23.13-25; João 18.39—19.16)

6 Morarame ãpuruhpyry tao tuhke ẽmapotyã kynexine. Mame Oseahmatoh Paxikoa ae toine ẽmapotyã tũtanohposene kowenu, jeimamyry punero, imoihmãkõ omi poe.
7 Kowenu zehno aehtyã roropa tõmapose kynexine ãpuruhpyry taka, ahno etapahpõkomo. Toiro esety Parapa kynexine.
8 Imyhpokary poko oturuse tõximõse imoihmãkõ ahtao Pirato ẽpataka,
9 ynara tykase Pirato eya xine, tõturupose:
— Juteu tõ tuisary myhpokapory se hmatou ya? tykase ynororo eya xine.
10 Tuaro kynexine ynororo. Jezu tapoise Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a ekarotohme eya zumoxike toexirykõke. Moro waro Pirato kynexine.
11 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary omi poe Parapa tũtanohpory se toehse imoihmãkomo.
12 Morarame tõturupose ropa Pirato eya xine:
— Otara mokyro juteu tõ tuisary ripõko ahno? tykase ynororo eya xine repe.
13 Opore tozuhse ynororo eya xine. Kui tykase toto:
— Wewe pokona exixihmapoko! tykase toto.
14 — Oty katohme? Azahkuru pyra mana. Iirypyryme pyra roropa mana, tykase Pirato eya xine.
Oporehxo tozuhse ynororo eya xine. Kui tykase rokẽ toto:
— Wewe pokona exixihmapoko! tykase toto.
15 Mame imoihmãkõ ãkyemapory se Pirato exiryke, Parapa tutũtanohpose ropa eya. Mame Jezu typipohpose Pirato a. Moromeĩpo tokarose ynororo soutatu tomo a aorihmapotohme.

Jezu eunohtopõpyry
soutatu tomo a
(Mateu 27.27-31; João 19.2-3)

16 Morarame Jezu tarose soutatu tomo a jarakapyhpyry aka, kowenatu tapyĩ kurã taka. Moro taka roropa imehnõ soutatu tõ toahmase. Tuhke oximõme toehse toto.
17 Mame Jezu tupohtose eya xine tahpiremã ke. Parimã sã tyrihpyry omoxino tyrise roropa eya xine Jezu zuhpokoxi.
18 Morarame taomikase eya xine, ynara tykase:
— Oehno kene, tamuxi. Juteu tõ tuisaryme exikehpyra exiko! tykase toto Jezu a.
19 Tymerehtãtãmase toto a zupuhpyry pokona wewe pitiko ke. Ituh tykase toto Jezu pona. Mame ẽpataka tosekumurukõ po typorohse toto. Atahmãkãko rokẽ toh kynexine.
20 Morotoino ihtomakehxĩpo tupokase ropa eya xine. Ezuezumã touse ropa eya xine. Zupõ ro tamurupose ropa eya xine. Morarame tarose rahkene eya xine wewe pokona exixihmatohme.

Exixihmatopõpyry wewe pokona
(Mateu 27.32-44; Ruka 23.26-43; João 19.17-27)

21 Mame imepỹ tapoise eya xine, wewe arotohme eya, exixihmatoh arotohme. Mokyro esety Ximão kynexine. Tupito poe pata pona ytõko kynexine repe. Xirene põ kynexine. Ipoenõ Arexãtere kynexine Rupo maro. Mame wewe tarose eya, Jezu exixihmatopo, soutatu tõ naropohpyry.
22 Mame Jezu tarose eya xine Koukota pona. (Koukota kary “Upuhpo zehpyry esary”.)
23 Morarame uwa epery ke Jezu tauhpase repe, toximase mira maro, karapa sã itunety maro. Yrome onẽpyra kynexine ynororo.
24 Mame wewe pokona toxixihmase rahkene. Mame zuponỹpyry tapiakase eya xine, tupõkõme. Topu pisarara tomase eya xine upo apoitohme tyya xine.
25 Xixi tõnuhsehxo ahtao Jezu toxixihmase wewe pokona eya xine.
26 Morarame ynara tymerose Jezu exixihmatoh pokona: “Juteu tõ tuisary mose ro,” katoh tymerose ipokona.
27 Morarame omato tõ toxixihmase roropa Jezu maro, asakoro, apotunuru wino, ipozery wino, enara.
28 (Morara toehse Ritonõpo nymeropohpyry ae ro pake Jezu poko: “Pohnõ rypyhpyry wãnohtoh tapoise eya,” katopõpyry ae ro.)

29 Morarame tõsenuhnuhmase osema ae ytoketomo. Jezu tounohse eya xine. Ynara tykase toto:
— Ehẽ! Otara ahtao Ritonõpo Tapyĩ kararahnõko mah? Otara ahtao imyakamãko ropa mah oseruao tõmehse ahtao?
30 Moro waro awahtao oenupunako roropa. Eropa, wewe poe oyhtoko ropa! tykase toto.
31 Mame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a roropa Jezu tounohse, Moeze omihpyry warõkomo a roropa. Ynara tykase toto:
— Imehnõ poko toenupunase ynororo repe. Oty katoh tõsepynanopyry waro pyra nae?
32 Ekuhko ke, oyhtoko ropa morotoino. Ritonõpo nymenekahpyryme awahtao oyhtoko ropa, juteu tõ tuisaryme awahtao. Tyhtose ropa awahtao oenetupuhnõko ynanase, tykase toto eya.
Morarame imaro exixihmatyamo a roropa tounohse ynororo.

Jezu orihtopõpyry
(Mateu 27.45-56; Ruka 23.44-49; João 19.28-30)
33 Morarame tãxiahtao tyarumãkapitose Ritonõpo a pata tõ punero. Mame xixi tyhtosehxo ahtao tõmehse ropa.
34 Morarame opore Jezu tykohtase. Ynara tykase ynororo:
— Eroi, Eroi, rema sapahtani, tykase. Tõmiry ae morara kary ynara katopo: "Ritonõpo, Ritonõpo oty katohme kurumekano?" katopo.
35 Mame enenanõ ikui etaryke tyya xine, ynara tykase toto:
— Etatoko ke! Eria kohmãko mana, tykase toto.
36 Mame imepỹ axĩ tururume toytose mauru panõ zumyhkase ikatainety aka. Wewe pitiko pokona tyrise eya Jezu ohpatohme.
— Seraximatone. Senetone. Otarãme Eria oehnõko mana mose ouse wewe poe, tykase toto, tõturuse.
37 Morarame Jezu kui tykazomose ahtao komih tykakehse. Toorihse rahkene.
38 Morara ahtao ãpuruhpyry toexihkase Ritonõpo Tapyĩ tao, kamisa risemy. Kaino toexihkase zuhkurenaka.
39 Morarame soutatu tõ esẽ Jezu ẽpataka kynexine. Jezu a komihkakepyry eneryke tyya ynara tykase ynororo:
— Ajohpe pyra ro rukuh Ritonõpo mũkurume nexiahse, tykase ynororo.
40 Morarame nohpo tõ moroto kynexine amekeino rokẽ enẽko, Maria Matarena te, Sarome te, Maria Tiaku eny, enara toh kynexine. Tiaku, Joze, enara mokyro poenõ kynexine.
41 Mokaro a Jezu tokahmase akorehmase orihpyra ro ahtao, Karirea poro ahtao. Tuhke roropa nohpo tõ moroto kynexine, ytoketomo Jezu maro Jerusarẽ pona.

Zonẽtopõpyry
(Mateu 27.57-61; Ruka 23.50-56; João 19.38-42)
42 Morarame kokonie pukuro otuhtoh riryhtao, oserematoh pyra ro ahtao roropa Joze a tunõkase Pirato.
43 Eya toytose Jezu ekepyry ekaropose. Joze Arimatea põ kynexine, imehnõ tuisaryme exikety kynexine. Ritonõpo omipona exikety roropa kynexine.
44 Mame Pirato a tozuhse:
— Ajohpe pyra rukuh norihno? tykase ynororo. Soutatu tõ esẽ tonehpose tyya tõturupotohme Jezu orihtopõpyry waro toehtohme.
45 Mame turuse tahtao eya Jezu orihtopõpyry waro toehse Pirato.
— Ekepyry arotoko, tykase ynororo Joze a.
46 Morarame kamisa karimutumã topekahse eya Jezu ekepyry zõtotohme. Touse ahtao wewe poe tyõtose eya topu eutary risẽ aka tyritohme. Morarame topu parihmã ke okepy ẽ tapuruse eya.
47 Mame Jezu ẽmary tonese nohpo tomo a Maria Matarena a, Maria a roropa Joze eny. Enara toh kynexine enenanomo.

16

Ẽsemãtopõpyry ropa
(Mateu 28.1-8; Ruka 24.1-12; João 20.1-10)
1 Morotoino oserematoh tõtyhkase ahtao ixtaratu topekahse toto a okepy popatohme, Maria Matarena a, Sarome a, Maria Tiaku eny a. Enara ixtaratu epekatyhpõkõ kynexine.
2 Pakeimo yrokokoro toytose toto okepy enese, xixi tũtara ro ahtao.
3 Toytorykohtao tõturuse toto:
— Otarahxo koh topu syryhmãko sytano? tykase toto, (zumo topu exiryke).

4 Mame toeporehkase tahtao xine topu tysyryhmase tonese eya xine okepy apuru.
5 Mame okepy ẽ aka tomõse toto. Moro tao nuasemã tonese eya xine, typorohse tapotunuru wino, karimutumã ke tupoke.
6 Mame tõserehse toto. Mokyro a turuse nohpo tomo, ynara tykase eya xine:
— Oserehpyra ehtoko. Jezu zupĩko matou, Nazare pono, exixihmahpyry? Nẽsemãno ropa. Nowõno ropa. Taro arypyra mana, esahpyry rokẽ taro mana. Enetoko pahne.
7 Morara exiryke ytotoko. Jezu poetory tõ zurutatoko. Peturu roropa kẽ zurutoko. Jezu ytõko mana osemazuhme Karirea pona. Moroto eporỹko matose inekarotopõpyry ae ro, tykase mokyro nohpo tomo a.
8 Morarame tutũtase ropa toto. Okepy esahpyry poe toepase toto. Tomikehse toto enaromỹke toexirykõke.

Aosenepotopõpyry ropa
(Mateu 28.9-10; Joãᴏ 20.11-18)
9 Morarame pakeimo nomĩko ae tõsemãse ropa tahtao Jezu kynosenepone ropa Maria Matarena a. Mokyro jorokohpanõpo kynexine. Pake Jezu a joroko tõ tutũtanohpose ropa zae, 7me.
10 Mame toytose ynororo Jezu omihpyry ekarose ipoetory tomo a. Xitãko ro toh kynexine.
11 Mame ynara tykase ynororo eya xine:
— Jezu nẽsemãno ropa! Eneno, tykase ynororo eya xine. Yrome:
— Ajohpe mase, tykase toto eya. Aomiry onenetupuhpyra toh kynexine.

Typoetory tomo a Jezu osenepotopõpyry, 2mãkomo a
(Ruka 24.13-35)
12 Moromeĩpo tõsenepose rahkene Jezu typoetory tomo a, 2mãkomo a, osema ae toto ytoryhtao. Yrome onenetupuhpyra toh kynexine aporo. Tyorõme tokarose eya xine.
13 Morarame Jezu tonetupuhse tyya xine ahtao toytose ropa toto Jerusarẽ pona imehnõ zuruse tynenehpyrykõ poko. Yrome:
— Ajohpe matose, tykase toto, morotõkomo eya xine.

11mãkomo a Jezu osenepotopõpyry
(Mateu 28.16-20; Ruka 24.36-49; Joãᴏ 20.19-23; Atos 1.6-8)
14 Morotoino typoetory tomo a Jezu tõsenepose rahkene, 11mãkomo a, toto otukuruhtao. Orẽpyra tõturupose:
— Oty katohme axĩ jenetupuhpyra matou? Oty katoh: “Ajohpe rokene,” ãko matou jẽsemãtopõpyry ropa poko? tykase Jezu eya xine.
15 Morarame typoetory tõ taropose eya:
— Ytotoko emero pata tõ punero. Jomiry ekarotatoko emero ahno a.
16 Jenetuputyryhtao eya xine tosẽkõme Ritonõpo poetoryme exĩko mã toto, tõpurihkase ahtao. Yrome jenetuputyry se pyra toto ahtao, Ritonõpo roropa toto se pyra exĩko mana, apotoimo htaka rokẽ toto aropõko mana.
17 Yrome jenetuputyryhtao toto jamihtanohpõko Ritonõpo mana. Joroko tõ tũtanohpõko toto jesety poe. Imehnõ omiry ae oturũko roropa mã toto.
18 Okoi tõ apoiryhtao eya xine toto onesekara mana. Orihmatõ enyryhtao eya xine orihpyra toh mana. Tomary ke kurãkõkara apõko toto aekurãkatohme ropa.

Jezu arotopõpyry kakoxi kapu aka
(Ruka 24.50-53; Atos 1.9-11)
19 Morarame tõturukehse tahtao Jezu tõnuhse rahkene kapu aka. Mame typorohse ynororo Ritonõpo apotunuru wino.
20 Morarame Jezu poetory tõ toytose Ritonõpo omiry ekarose emero pata tõ poro. Mame typoetory tõ maro toerohse Jezu. Tyjamihtanohse toto eya tõmiry ekarotohme eya xine, kurãkõkara kurãkatohme roropa eya xine. Enara.

RUKA
Nymerohpyry Jezu poko
Lucas
Ekarotopo

Sero *Ruka* nymerohpyry nase Jezu Izyraeu tõ Pynanohneme ehtoh poko, sero nono põkõ emero Pynanohneme roropa. Morara exiryke Jezu tamuru tõ esetykõ ekarõko nase Atão pona, "Ritonõpo mũkurume" (Ruka 3.23-38). Ekarõko mana Jezu enurutopõpyry poko, João, ahno ẽpurihkane enurutopõpyry poko roropa, osemazuhme tonehpose ynororo exiryke ahno zuruse Jezu oepyry poko.

Ekarõko João ahno ẽpurihkane erohtopõpyry poko. Jezu Kyrixtu, Ritonõpo mũkuru, tõpurihkase eya. Mame Jezu tukuhse joroko tamuru a ona tonorẽ po. Moromeĩpo Jezu toerohse omi kurã ekarory poko Karirea po. Toytose ynororo tuhke pata tõ poro, ahno amorepase Tuisame Ritonõpo ehtoh poko. Tyjamitunuru tonepose eya kurãkõkara kurãkaryke eya, joroko tõ tũtanohporyke, ahno rypyry korokaryke roropa eya. Ruka ekarõko tymõkomokãkara poko, ãpuruhpyry taõkõ poko, tonure pyra exiketomo, samaritano tomo, pytỹpo tomo, poetohti, imehnõ poko aexityamo, enara.

Sero pape ao

Osekarotopõpyry *1.1-4*
João enurutopõpyry, Jezu roropa *1.5—2.52*
Erohpyra ro Jezu ahtao *3.1—4.13*
Jezu Karirea po *4.14—9.50*
Karirea poe Jerusarẽ pona *9.51—19.27*
Jezu Jerusarẽ po *19.28—23.56*
Aẽsemamyry ropa, Jezu osenepotopõpyry, aunuhtopõpyry kapu aka *24.1-53*

Osekarotopõpyry

1 Ynymerohpyry moro oneneryme, jepe Teopiru.
Imehnomo a Jezu ehtopõpyry poko tymerose pape pokona.
2 Imehnõ omiry etaryke tyya xine tutuarõtase toto, Jezu enehpõkõ omiry etaryke tyya xine. Apitoryme Jezu maro aehtyã omiry etaryke tyya xine, pape pokona morohne tymerose eya xine.
3 Naeroro, Teopiru, morohne poko tãtamorepase jexiryke emero porehme, pape merõko ase oneneryme.
4 Zuaro oehtohme moro merõko ase ãmorepatopõpyry zae ehtoh waro oehtohme.

Kapirieu oturutopõpyry João enurutoh poko

5 Teopiru, osemazuhme imerõko ase Zakaria poko, ipyty poko, enara.
Pake Erote Jutea põkõ tuisaryme kynexine. Zakaria roropa Ritonõpo maro oturuketyme kynexine. Apia parỹpyryme kynexine roropa. Emero Apia pakomotyã Ritonõpo maro oturuketyme toh kynexine. Zakaria pyty Izapeu kynexine, Arão parỹpyry kynexine.
6 Mokaro oximaro kure rokẽ toh kynexine Ritonõpo a. Ritonõpo omipona toh kynexine ipunaka, inymeropohpyry omipona roropa toh kynexine.
7 Yrome tumũkue pyra toh kynexine emũkuasaromepyra Izapeu exiryke. Kunumuxime toehse nohpo, tamuhpõme roropa inio, enara toh kynexine.
8 Morarame Ritonõpo Tapyĩ tao toerohtoh poko Zakaria kynexine, Ritonõpo maro oturuketyme toexiryke. Toerohse ynororo, Apia parỹpyry tõ maro.
9 Morarame Zakaria tymenekase toto a Ritonõpo Tapyĩ kurã taka omõketyme, ixtaratu panõ zahkatohme roropa apõ pona tõturutohme Ritonõpo maro. Toipe toto, torẽnase moro poko. Naeroro tomõse Zakaria moro taka oturuse.
10 Moro myhto oximõmãkõ oturũko roropa toh kynexine Ritonõpo a ixtaratu panõ zatyryhtao.
11 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry toeporehkase. Tõsenepose eya. Xikihme kynexine ixtaratu zahkatoh apotunuru wino.
12 Mokyro eneryke Zakaria a kynoserehne. Kynenaroxitapane roropa ynororo.
13 Yrome ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya:

— Enaromyra exiko, Zakaria. Õturutopõpyry totase Ritonõpo a mana, poeto poko. Morara exiryke opyty poetoẽme exĩko mana. Enurũko mana, orutuame. Morara exiryke Joãome esehpako.
14 Tãkye exĩko matose mokyro tonuruse ahtao. Imehnõ roropa tuhkãkõ tãkye exĩko mã toto.

15 Imehxo mokyro enẽko Ritonõpo mana. Naeroro eukuru jehnahpyry onẽpyra monehtane. Ritonõpo Zuzenu imaro exĩko mana aenurutopõpyry poe ro.
16 Tuhkãkõ Izyraeu tõ Ritonõpo poko enetupuhpõko ropa mana, toto esẽme enetupuhpõko ropa mana aomipona toto ehtohme.
17 Osemazuhme ytoytõko mana Kuesẽkõ oehtãne. Orẽpyra roropa exĩko mana. Ritonõpo Zuzenu imaro, urutõ Eria maro ehtopõpyry saaro. Aomiry etaryke tyya xine typoenõke exiketõ mã typoenõ tõ maro oxiehno pyra exĩko ropa mã toto. Aomiry etaryke roropa tyya xine Ritonõpo omipona pyra exiketõ mã tyyrypyrykõ se pyra exĩko mã toto. Zae toexirykõ se rokẽ exĩko mã toto. Aomiry etaryke tyya xine Kuesẽkõ poetory tõ tosẽkõ oepyry eraximapitõko mã toto, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya.
18 Yrome ynara tykase Zakaria Ritonõpo nenyokyhpyry a:
— Emũkuãkohxo nary ke hano? Oty rĩkohxo hko hmã oenetupuhtohme ya? Tamuhpõme reh toehse ahse. Kunumuxime roropa kuh ypyty mah, emũkuapỹme, tykase Zakaria eya.
19 Mame ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry Zakaria a:
— Ywy ase Kapirieu, Ritonõpo ẽpataka exikihmakety. Eya tonyohse ywy ourutohme, tõmiry kurã ekarotohme oya repe.
20 Yrome jomiry ajohpã sã menetupuhno. Emero tyrĩko Ritonõpo mana jomihpyry ae ro. Onenetupuhpyra oexiryke tõmire pyra exĩko mase ipunaka. Mynyhme rokẽ mase exĩko omũkuru enurutoh ponãmero, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya.
21 Morarame oximõmãkõ Zakaria eraximãko toh kynexine. Osenetupuhnõko toto:
— Oty poko hkoh okynã nae, Ritonõpo Tapyĩ tao? tykase toto oxime rokene.
22 Morarame tutũtase ropa tahtao, toto anaomiropyra kynexine, tomikehse toexiryke. Mame Ritonõpo Tapyĩ tao Ritonõpo nenyokyhpyry enetopõpyry eya tonetupuhse eya xine. Mame tomikehse toexiryke tomary ke rokẽ mokaro turuse ropa Ritonõpo nenyokyhpyry oehtopõpyry poko.
23 Morarame toerohtoh poko tõtyhkase tahtao Ritonõpo Tapyĩ tao, toytose ropa ynororo tytapyĩ taka.
24 Moromeĩpo ipyty Izapeu poetoẽme toehse. 5me nuno taropose eya tũtara tytapyĩ tae.
25 Ynara tykase ynororo:
— Kure Ritonõpo jyrĩko ropa mana. Ihxipỹke exiase. Jemũkuatohpopyra kunumuxime toehse. Yrome jehtopõpyry tymyakãmase tãkye jehtohme poetoẽme jexiryke, tykase tyya rokene.

Kapirieu oturutopõpyry Jezu enurutoh poko

26 Morarame 6me nuno Izapeu tuesapare ahtao Kapirieu tonyohse ropa Ritonõpo a, Nazare pona, Karirea rãnaka.
27 Nohpo zurutohme tonyohse mokyro Ritonõpo nenyokyhpyry, orutua kõ poko exipitopỹ zurutohme oryxi. Mokyro esety Maria kynexine. Joze nerẽnanopyryme kynexine. Tawi parỹpyryme kynexine Joze.
28 Morarame nohpo a toytose Ritonõpo nenyokyhpyry.
— Oehno kene! tykase. — Oserehpyra ke exiko orymo. Kuesẽkõ amaro mana, kure rokẽ oriry se mana. Opyno mana, tykase ynororo eya.
29 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry eneryke tyya, aomiry etaryke roropa tyya torẽtyke toehse Maria. Toemynyhmase. “Otara nyka hko hmose?” tykase tukurohtao.
30 Ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya:
— Enaromyra exiko, Maria. Opynanohnõko Ritonõpo mana.
31 Poetoẽme exĩko mase. Emũkuãko mase orutuame. Jezume ke mesehpatase.
32 Tuisamehxo exĩko mana. Ritonõpo mũkuru Imehxo Exiketyme esehtõko imehnõ mana. Emero esẽme tyripõko roropa Kuesẽkõ Ritonõpo mana. Tytamuru Tawi ehtopõpyry sã exĩko mana.
33 Jako pakomotyã tuisaryme roropa exĩko mana jumãme. Toto esẽme exikehpyra mana, tykase Kapirieu eya.
34 — To! tykase Maria eya. — Orutua kõ poko exipitopyra ase. Otãto keh morara exĩko nae? tykase, toemynyhmase.
35 Ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya ropa:
— Ritonõpo Zuzenu oehnõko mana oya. Ijamitunuru poe emũkuãko mase. Morara exiryke: “Kurã nymyry mose ro,” ãko imehnõ mana. Ritonõpo mũkurume esehpãko mã toto.
36 Etako ke, oekyry Izapeu kunumuxime mã repe. Emũkuapitopyra mã repe. Yrome emũkuãko mana. Poetoẽme ynororo toehse 6me nuno,
37 emero tyriry waro Ritonõpo exiryke, tykase.
38 Ynara tykase Maria:

— Kuesẽkõ poetoryme ase. Tõmihpyry ae ro ah morara jyrino. Tyriry se tahtao tyrĩko mana, tykase ynororo. Mame Ritonõpo nenyokyhpyry toytose ropa.

Maria ytotopõpyry poko Izapeu enese

39 Romeĩpo Maria tãtakimase. Mame toytose Jutea põ pona, ypy tõ rãnaõ pona.
40 Morarame toeporehkase tahtao, Zakaria tapyĩ taka tomõse. Izapeu taomirose eya.
41 Mame Maria omiry totase tyya ahtao, imũkuru zuakuru ao pau pau tykase. Mame Izapeu kurohtaka Ritonõpo Zuzenu tomõse.
42 Opore ynara tykase Izapeu eya:
— Kurãme mase tyrise, imehnõ nohpo motye, Ritonõpo mũkuru ẽme oexiryke. Kurãme tyrise roropa omũkuru mana, awakuru aono.
43 Opoetoryme rokẽ sã ywy, Kuesẽkõ ẽme oexiryke. Kure Ritonõpo ya, tooehse roropa xiaro ya oexiryke.
44 Taomirose oya jahtao umũkuru pau pau nykano tãkye exiryke.
45 Kuesẽkõ omiry totase oya. Zae aomiry ehtoh tonetupuhse roropa oya. Morara exiryke tãkye mase. Tõmihpyry ae ro tyrĩko Ritonõpo mana emero, tykase Izapeu Maria a.

Maria eremiatopõpyry

46 Mame toremiase Maria Ritonõpo netaryme:
47 — Etakure ase eremiãko.
Imehxo mã jesemy, Ritonõpo.
Ynororo rokẽ kure mana, ãko ase ukurohtao.
Tãkye kuhse ase Ritonõpo poko,
ypynanohneme aexiryke.
Ypyno mana.
48 Typoetory tonese kure Ritonõpo a ime pyra jahtao ro.
Taroino emero ynara ãko toh mã ypoko.
“Mokyro nohpo kure kuhse tyrise Ritonõpo a,” ãko mã toto ypoko.
49 Jamihme Ritonõpo mana.
Tuhke jakorehmase.
Kurãme nymyry mana.
50 Imehnõ pyno roropa Ritonõpo mana.
Tõmipona exiketõ pyno kuhse mana.
Pakatokõ pyno kynexine.
Seromatokõ pyno roropa mana.
Moromeĩpo ypakomotyã pyno exikehpyra mana.
Mya otuotuhponamãko mana.
51 Tyjamitunuru enepõko mana.
“Kure ase, imehnõ motye,”
kananõ tahpahpose eya imehxo se toto exiryke.
52 Ahno tõ tuisary tuisame pyra tyripose ropa eya.
Jamihme exiketõ tuisame pyra tyripose ropa eya.
Yrome: “Tuisame pyra ase.
Ime pyra ase,” kananõ tuisame tyrise eya.
53 Omise exiketõ tautuhmase kurã ke.
Yrome tymõkomokã tonyohse ropa eya tymõkomoke pyra ropa, tomahpõke pyra roropa.
54 Yrome typoetory tõ Izyraeu tõ typynanohse eya tõmihpyry ae ro,
pake morara katopõpyry ae ro kytamurukomo a.
55 Kytamuru ekepyry Aparão typynanohse roropa eya.
Ipakomotyamo typynanohse eya roropa jũme,
tykase Maria.
56 Morarame 3me nuno taropose Maria a moroto Izapeu maro. Morotoino toytose ropa ynororo tytapyĩ taka ropa.

João enurutopõpyry

57 Morarame Izapeu toxietũtose ahtao tonuruse ynororo orutuame. Tãkye toehse toto, jekyry tomo.
58 Epe tõ roropa tãkye toehse.
— Aimo eny kure tyrise, takorehmase Ritonõpo a, tykase toto.
59 Mame 8me tõmehse ahtao poeto aĩpotapihpyry sahkase tooehse jekyry tomo: “Mose Ritonõpo poetoryme,” katohme. Mame Zakariame esehpary se toh kynexine repe, jũ esety ae ro, repe.
60 Yrome:

— Na, arypyra. Joãome ro esety mana, tykase jeny.
61 Mame ynara tykase toto eya:
— Oty katohme? Oekyry tõ htao Joãome tosehke pyra mã toto ipunaka, tykase toto eya.
62 Morarame tomary ke tõturupose toto a jumy a:
— Onokyme mose esehpãko sytatou? tykase toto.
63 Mame pape tapoise tyya ahtao ynara tymerose jumy a:
— Joãome mose esety, tykase ynororo.
— To! tykase toto, tõsenuruhkase toto.
64 Morarame axĩ toekurãkase ropa ynororo. Taomitanohpose ropa.
— Kure Ritonõpo mana, tykase ynororo.
65 Moro eneryke tyya xine tonaroxitapãse toto morotõkomo, jekyry tomo, emero. João enurutopõpyry tokãtose eya xine ypy tõ poro, Jutea po.
66 Morarame morohne etahpõkõ morohne poko tõsenetupuhse toto yronymyryme. Ynara tykase toto poeto poko:
— Otara mokyro exĩko nah? Orẽpyra exiketyme mã otarame, tykase toto, Ritonõpo jamitunuru imaro ehtoh waro toexirykõke.

Zakaria eremiatopõpyry

67 Morarame Zakaria maro toehse Ritonõpo Zuzenu yronymyryme, poeto zũ maro. Ynara tykase ynororo Ritonõpo Zuzenu poe, imeĩpo aehtoh poko:
68 — "Kure mase," sykatone Ritonõpo a.
"Yna esẽme mase, Izyraeu esẽme!" sykatone eya.
Typoetory tõ akorehmatohme tooehse ynororo iirypyrykõ korokatohme,
toto myhpokatohme ropa samo.
69 Kypynanohnekõ enehpone kyya xine.
Orẽpyra exikety mokyro.
Tawi parỹpyryme ynororo.
70 Ynara tykase Ritonõpo pake, urutõ kõ omihpyry ae:
71 "Opynanohtorỹko ase opoko xine pyra ozehnotokõ ehtohme.
Jamihme ozehnotokõ ahtao ro opynanohtorỹko ase oryhmara xine toto ehtohme.
72 Kure oritorỹko ase.
Iirypyryme ro awahtao xine ro awãnohpyra xine ase," tykase kytamurukomo a.
Morara katopõpyry poko wenikehpyra mana.
Tõmihpyry ae ro mana.
73 Morara tykase Ritonõpo kytamurukõ Aparão a:
"Ekurehpyra ase.
74 Opynanohtorỹko ase ozehnotokõ opoko xine pyra ehtohme.
Ekurehpyra ase," tykase ynororo.
"Ãkorehmatorỹko ase, imehnõ zuno pyra oehtohkõme jomiry poko awahtao xine," tykase.
75 "Ãkorehmatorỹko ase kure oehtohkõme
zae rokẽ oehtohkõme yneneryme, oorikyrykõ ponãmero," tykase Ritonõpo Aparão a, tykase Zakaria toremiaryme.
76 Mame tumũkuru a ynara tykase Zakaria:
— Aimo, Ritonõpo poe urutõme exĩko mase, Kuesẽkõ Imehxo Exikety poe.
Osemazuhme sã ytõko mase Kuesẽkõ esemary akorokaneme samo,
ipoetory tõ tuarõtatohme tosẽkõ oehtoh poko.
77 Toto zuruneme ytõko mase,
iirypyrykõ korokary poko Ritonõpo a ipynanohtohkõme.
78 Ynara exiryke, kypyno xine Ritonõpo mana,
iirypyryme ro kuahtao xine, poeto pitiko pyno jũkõ ehtoh samo.
Naeroro xixi ẽmepyry sã mokyro Kypynanohnekõ oehnõko mana.
79 Saereh ãko xixi kapu ae emero pona, sero nono pona.
Moro saaro mã Kypynanohnekomo.
Emero kuenetorỹko mana.
Toorikyrykõ zuno exiketõ pynanohnõko roropa mana.
Enaromyra toto rĩko ropa mana, torẽtyke pyra toto rĩko roropa mana,
tykase Zakaria tumũkuru a.
80 Morarame kure imũkuru tuãtase. Zumo tuãtase. Yronymyryme Ritonõpo omipona toehse roropa ynororo. Mame ahno esao pyra ehse ynororo ytopyra ro tahtao Izyraeu tõ amorepase.

2

Jezu enurutopõpyry
(Mateu 1.18-25)

1 Morarame Ĩperatu Aukuxtu tuisa konõtome kynexine, emero pata tõ esẽme. Mame pape tymerose eya emero pata põkõ neneryme. Taropose eya pata tõ punero. Ynara tykase:

— Atamurukõ enurutopõpyry pona ytotoko ropa emero porehme, oesetykõ meropotohme ypapẽ pokona, tykase ynororo tymerose pape pokona.

2 Moro poko onukuhpitopyra ro tahtao pape tymerose eya, tuhke typoetory exiry waro toehtohme. Typoetory kuhtoh tymeropose eya, Xireniu kowenatume ahtao Xiria po. Xiria nono esety.

3 Naeroro ahno emero toytose tytamurukõ enurutopõpyry pona, tosetykõ meropose tuisa papẽ pokona.

4 Joze roropa toytose Nazare poe, Karirea poe. Nazare Karirea rãnaõ kynexine. Toytose ynororo Perẽ pona, Jutea rãnaka. Morotona toytose Tawi enurutopõpyry pona Tawi parỹpyryme toexiryke.

5 Tosetykõ meropose toytose ynororo tynerẽnanopyry maro, Maria maro. Poetoẽme ynororo, Ritonõpo mũkuru ẽme. Enurusasaka toehse.

6 Morarame Perẽ pona toehse tahtao xine, tõxietũtopitose rahkene. Tonuruse rahkene moroto.

7 Aemũkuapitory kynexine orutuame. Ahno eky tapyĩ tao tonuruse ynororo katonõ nyhtoh pehme exiryke. Mame tumũkuru tãtose jeny a kamisa ke. Pui napyry ẽ aka tyrise eya inyhmatohme tosake pyra toexirykõke.

Ritonõpo nenyohtyã osenepotopõpyry kaneru erase tomo a

8 Morarame kaneru erase tõ Perẽ ehpio po kynexine. Tokykõ enery poko tõmehse toto, moroto ona po.

9 Moroto toto ahtao Ritonõpo nenyokyhpyry tõsenepose eya xine. Ritonõpo ezuru a tyeipose toto. Epona xine saereh tykase kaino. Saereme potu toehse. Syh tykase toto. Tõserehse toto saerehkane eneryke tyya xine.

10 Yrome ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry eya xine:

— Oserehpyra ke ehtoko. Omi kurã ekarose oehno oya xine, tãkye oehtohkõme. Imehnõ roropa tãkye exĩko mana porehme.

11 Sero koko tao nenuruno, opynanohnekomo. Atamurukõ Tawi enurutopõpyry po nenuruno. Ritonõpo nymenekahpyry Kyrixtu mokyro. Kuesẽkõme inymenekahpyry.

12 Mame mose ro poko enetupuhnõko matose, ynara eneryhtao oya xine. Enurusenã enẽko matose kamisa ke tãtose. Tohrame mana pui nahpatoh tao. Ourutorỹko ase ipoko enese oytotohkõme, tykase eya xine ynororo.

13 Mame mõtoino rokẽ kapuaõkõ imehnõ tõsenepose eya xine. Ritonõpo nenyokyhpyry tomo. Morarame toremiase toto, kapuaõkomo, Ritonõpo kure exiry poko. Ynara tykase toto toremiase:

14 — Kure kuhse mase Ritonõpo, kapuaono.
Nono põkõ torẽtyke pyra riponeme mase.
Kure rokẽ toto riponeme mase roropa,
tykase toto toremiarykohtao, kapuaõkomo.

15 Morarame toremiaxĩpo xine tõnuhse ropa toto tosaka xine kapu aka. Mame ynara tykase kaneru erase tomo tyya xine rokene:

— Ehmaropa ty Perẽ pona. Poeto senetatose, Ritonõpo nekarohpyry, tykase toto.

16 Morarame toytose toto axiny, poeto enurusenã enese. Mame toeporehkase toto. Tonese eya xine pui tõ nahpatoh tao. Moroto roropa jeny tynio maro.

17 Mame mokyro tonese tyya xine ahtao, tãkye toehse toto. Morarame toytose ropa toto. Ritonõpo nenyohtyã oturutopõpyry tokarose eya xine emero netaryme. Poeto enurusẽ roropa tokarose eya xine.

18 Morarame kaneru tõ erase omiry etaryke tyya xine, tõsenuruhkase toto emero porehme.

— To! Ajohpe pyra roh nexiahse, tykase toto.

19 Morarame mokaro omihpyry poko wenikehpyra Maria kynexine. Morohne poko tõsenetupuhse ynororo.

20 Morarame toytose ropa kaneru erase tomo. Toytorykõ ropa ahtao toremiase toto. Ynara tykase toto Ritonõpo a:

— Kure kuhse mase, Ritonõpo. Imehxo mase, tykase toto, toremiarykohtao. Tãkye toehse toto tynenehpyrykõ poko, tynetahpyrykõ poko roropa, Ritonõpo nenyokyhpyry omiry zae toehse exiryke.

Jezu esehpatopõpyry

21 Pake: “Jezume esehpako,” tykase Ritonõpo nenyokyhpyry Maria a, emũkuapitopyra
ro ahtao. Morara exiryke 8me tõmehse ahtao tosehpase Jezume, esehpapotopõpyry ae ro.
Jaĩpotapihpyry tysahkapose jũmane a tytamurukõ omi poe.

Jezu ekarotopõpyry poko Ritonõpo a

22-23 Morarame 40me aenurutopõpyry tõmehse ahtao, Jezu tarose jũmane a. Jerusarẽ
pona toytose toto typyty maro. Jezu tarose enepotohme Ritonõpo maro oturuketomo a
Moeze omihpyry ae ro. Ynara tymeropose pake Ritonõpo a: “Orutuame tonuruse ahtao,
osemazuhme ahtao, umũkurume mã exĩko,” tykase. Morara exiryke Jezu tarose Jerusarẽ
pona, ekarotohme Ritonõpo a, imaro oturutoh taka: “Mose omũkurume nase,” katohme eya.
24 Naeroro asakoro utukuimo tarose eya xine tynekarorykõme Ritonõpo a, Ritonõpo
nymeropohpyry omipona toehtohkõme. Ynara tymeropose Ritonõpo a pake: “Orutua
osemazupu tonuruse ahtao, oeky ekaroko ymaro oturukety a, ekarotohme ya, asakoro
utukuimo. Arypyra ahtao, imepỹ utukuimo panõ ekaroko,” tykase pake.

Ximeão oturutopõpyry

25 Moroto kynexine orutua Jerusarẽ po. Mokyro esety Ximeão. Ritonõpo Zuzenu imaro
kynexine. Kure ynororo, Ritonõpo omipona roropa. Izyraeu tõ pynanohne eraximãko
kynexine, Kyrixtu eraximãko, Izyraeu tõ kurãkary enery se toexiryke orihpyra ro tahtao.
26 Pake ro ynara tykase Ritonõpo Zuzenu eya: “Orihpyra mase aporo. Ynymenekahpyry
enẽko mase aporo, Kyrixtu enẽko. Imeĩpo orihnõko mase,” tykase eya. Morara katopõpyry
tonetupuhse Ximeão a: “Orihpyra ase, Ritonõpo nymenekahpyry onenepyra ro jahtao,”
tykase ynororo tukurohtao.
27 Mame Ritonõpo Zuzenu poe toytose ynororo Ritonõpo maro oturutoh taka. Moroto
ynororo ahtao jẽ tõ tooehse. Tumũkuru Jezu tonehse. Moeze omihpyry poe tynekarory
ekarose toytose toto. Mame Jezu tonese eya jẽ enao.
28 Mame tapoise eya. Ynara tykase ynororo Ritonõpo a:

— Kure rukukuh Ritonõpo nae.

29-30 Seromararo õmihpyry ae ro onenehpohpyry enẽko ase rahkene, orihpyra ro jahtao.
Amonohkara mase. Jenuru ke nymyry

onenehpohpyry enẽko ase, sero nono põkõ pynanohneme.
Morara exiryke tãkye ase.
Torẽtyke pyra exi rahkene jorikyry poko.

31 Õsenetupuhtopõpyry ae ro mose tonehpose oya emero tonesẽme.
32 Ezurume exĩko mã mose. Juteutõkara
amorepãko roropa mana zae toto
osenetupuhtohme, kure toto ehtohme roropa.
Izyraeu tõ roropa imehxo tyrĩko toh mana,
tykase Ximeão Ritonõpo a.
33 Mame morara kary etaryke tyya xine tõsenuruhkase toto, Joze jẽ maro.
34-35 Morarame ynara tykase Ximeão:

— Papa Kapuaono, kure rokẽ moxiã tyriko, tykase ynororo. Mame ynara tykase ynororo
Maria a:

— Pake mose poeto tymenekase Ritonõpo a. Yrome tuhkãkõ Izyraeu tõ ise pyra exĩko toh
mana ipunaka. Naeroro toto enahkapõko Ritonõpo mana. Imeĩpo omoro roropa atasamãko
mase. Okurohtao jetũ exĩko mase tapema ke tuohpyry samo. Yrome tuhkãkõ ise exĩko mã
toto. Tãkye exĩko mã toto ipoko. Mose pokoino toemynyhmatohke toh exĩko mana, tykase
Ximeão Maria a.

Ana ehtopõpyry poko

36 Moroto roropa toehse kunumuximano, esety Ana, Panueu ẽxihpyry. Asea parỹpyryme
roropa kynexine. Ritonõpo omiry ekaroneme roropa kynexine. Pytỹpome roropa ynororo.
Apitoryme tyniotase. Yrome 7me jeimamyry toehse ahtao toorihse inio.
37 Mame 84me ikonopory taropose eya. Ritonõpo Tapyĩ onurumekara toehse, saereme,
koko, enara. Kure Ritonõpo tyrise eya. Amotyryae rokẽ otuhnõko roropa kynexine
tõtururuke Ritonõpo maro.
38 Morarame toeporehkase ynororo. Moroto poeto tonese eya jẽ maro:

— Kure rukukuh na Ritonõpo, tykase ynororo. Poeto poko tõturuse roropa ynororo
Jerusarẽ põkõ pynanohne eraximananõ netaryme.

Nazare pona aytotopõpyry ropa

39 Moromeĩpo tõtyhkaxĩpo xine toytose ropa toto tosaka xine, Ritonõpo nymeropohpyry
poe tynekarohpyrykõ ekaroxĩpo. Toytose ropa toto Nazare pona, Karirea rãnaka ropa.

40 Mame poeto tuãtase, tomesetase roropa. Jamihme toehse ynororo, tutuarõtase roropa.
Otupipyra toehse. Ritonõpo tymaro exiryke, kure tyrise eya.

Jezu ehtopõpyry Ritonõpo maro Oturutoh tao

41 Mame jeimamyry punero Maria tõ ytosene Jerusarẽ pona, Oseahmatoh Paxikoa
ritohme tyya xine.
42 Mame 12me tyeimãse ahtao tyse maro toytose Jezu Jerusarẽ pona, otuhtopõpo ritohme
ropa tyya xine. Ytosene toto.
43 Morarame otuhtopõpo riry poko tõtyhkase tahtao xine toytose ropa toto, tosaka xine.
Jezu rokẽ tamoreme tõxinomopose moroto Jerusarẽ po. Tuaro pyra jẽ tõ kynexine.
44 Tumũkuru toytose ropa tyekyry maro tokarose repe. Morarame kokonie pukuro Jezu
tupise jẽ tomo a repe jekyry tõ htao repe. Yrome arypyra kynexine.
45 Mame onenepyra tokurehse toexirykõke, toeramase ropa toto mya roropa zupise
Jerusarẽ pona ropa.
46 Mame oseruao tõmehse moroto zupiry poko rokene. Mame tonese ropa eya xine
Ritonõpo Tapyĩ tao. Amorepatõkõ maro typorohse ynororo. Aomirykõ etãko roropa
kynexine. Eya xine oturupõko roropa kynexine.
47 Morarame mokaro Jezu omiry etahpõkõ tõsenuruhkase toto ipoko, tuaro Jezu exiryke,
otupipyra aotururuke.
48 Jẽ roropa tynio maro tõsenuruhkase toto Jezu eneryke ropa. To! tykase toto. Mame
ynara tykase jẽ eya:
— Aimo, oty katohme yna a motupipoase? Kupiasehxo reh omy mahro. Ynanoserepyase-
hxo reh opoko, oupiry poko, tykase jeny eya.
49 Mame tyse tozuhse eya. Ynara tykase:
— Aja, oty katohme kupiatohse? Papa maro oturutoh tao se jexiryke ytopyra exiase,
jotururu se jexiryke taro, tykase Jezu.
50 Yrome aomiry onenetupuhpyra toto jeny tynio maro.
51 Morotoino Jezu toytose ropa imaro xine Nazare pona. Mame tyse tõ omiry tymoise
rahkẽ eya. Morarame tumũkuru omiry jũme tukurãkase tukurohtaka jeny a.
52 Morarame Jezu tuãtase rahkene. Jamihme toehse. Tutuarõtase. Ritonõpo zamaro
toehse. Ahno roropa zamaro toehse. Kure Ritonõpo a, kure imehnomo a roropa. Enara.

3

João omihpyry
(Mateu 3.1-12; Maku 1.1-8; João 1.19-28)

1-2 Mame Ritonõpo tõturuse João a, Zakaria mũkuru a, ahno esao pyra ynororo ahtao.
— Jomiry ekaroko zuaro pyra exiketomo a, tykase Ritonõpo eya.
Morara tykase Ritonõpo João a, Tiperiu Ĩperatu Roma põkõ tuisaryme ahtao, 15me
tyeimãkapose eya tuisa konõtome. Morara ahtao ro Pirato roropa juteu tõ tuisaryme
toehse te, Erote roropa Karirea põkõ tuisaryme kynexine te, irui Piripe Itureia põkõ
tuisaryme toehse, Tarakonite põkõ tuisaryme roropa te, Risania, Apirene tõ tuisaryme
roropa kynexine. Anasa te, Kaipa maro Oturuketõ tuisaryme toehse toto. Morara ahtao
Ritonõpo omiry totase João a.
3 Mame Joatão poro toytoytose João, kokoro rokẽ oturuse ahno tõ maro. Ynara tykase
ynororo:
— Oorypyrykõ irumekatoko oẽpurihkatohkõme. Oorypyrykõ turumekase oya xine ahtao
okorokatorỹko Ritonõpo mana, tykase João toytoryhtao Joatão poro.
4 Izaja ekepyry nymerohpyry ae ro João toehse. Pake Ritonõpo poe urutõme Izaja
kynexine. Ynara tymerose eya João poko pake Ritonõpo omiryme typapẽ pokona:
"Opore mokyro oturũko mana, ahno esao pyra.
Ynara ãko mana:
'Kuesẽkõ oehsasaka mana.
Naeroro topohme osema tyritoko.
Esemahtotoko.
5 Jakanahmã inonõtotoko osepune ehtohme,
ypy tõkehko tahkasẽme exĩko roropa pipahme ehtohme.
Ijome exikety osema ahtao topohme tyritoko.
Osema akorokapỹ akorokatoko roropa amimome osema ehtohme.
6 Morarame kypyno xine Ritonõpo ehtoh enẽko imehnõ mana,
Ritonõpo nymenekahpyry enẽko, kypynanohnekomo,' ãko mana,"
me tymerose Izaja ekepyry a pake.
7 Morarame tuhkãkõ toytose João a osẽpurihkapose. Yrome ynara tykase João eya xine:

— Iirypyryme matose. Oty katohme Ritonõpo zuno pyra matou? Oorypyrykõ onurumekara ro matose. Ritonõpo ozehno xine ro mana. Awãnohtorỹko mana.
8 Oorypyrykõ irumekatoko. Kure ehtoko, iirypyryme pyra, oorypyrykõ turumekase oya xine exiry waro imehnõ ehtohme. Ynara kara ehtoko roropa: "Tuisamehxo Aparão ekepyry kynexine. Naeroro kuãnohpyra xine Ritonõpo mana, Aparão pakomotyãme kuexirykõke," kara ehtoko. Ynara ãko ase oya xine, Aparão pakomotyãme senohne topu tõkehko riry waro Ritonõpo mana. Ise tahtao tyriry, tykase João eya xine.
9 — Wewe sã matose toperẽ samo. Tomeseke ehtoko. Imepỹ oehnõko mana, wywy ke wewe mity poro akohtohme, eperytara ahtao, apoto htaka ipahtohme. Moro saaro tõmipona pyra awahtao xine awãnohtorỹko Ritonõpo mana, seromararoro, wewe toperẽkara sã awahtao xine, tykase João eya xine.
10 Morara kary etaryke tyya xine ynara tykase toh eya:
— Morara ahtao oty poko ynanah yna onuãnohpyra Ritonõpo ehtohme? tykase toto tõturupose.
11 Ynara tykase João eya xine:
— Imehnõ pyno ehtoko. Asakoro oupõkõ ahtao, toiro ekarotoko arypyra exiketomo a. Anapyrykõ roropa apiakatoko tynahkãkara napyryme, tykase eya xine.
12 Morarame kowenu tinerũ poko erohketõ tooehse roropa João a tõsẽpurihkapotohkõme repe. Ynara tykase toto, tõturupose eya:
— Yna ke? Otara ãkohxo ynanah yna rypyry rumekary waro oehtohme? tykase toto.
13 Mame ynara tykase João eya xine:
— Ynara rokẽ ehtoko, zae rokẽ tineru apoitoko kowenu tinerũme. Onymotyẽkara ehtoko. Aomipona ehtoko, tykase eya xine.
14 Mame soutatu tõ tõturupose roropa eya. Ynara tykase toto:
— Yna ke? Otara ãko ynanah rorohpa? tykase toto. Ynara tykase João eya xine:
— Amarokomo? Ynara rokẽ ehtoko. Imehnõ onyryhmara ehtoko. Ajohpe pyra ehtoko imehnõ hxiroryhtao roropa oya xine. Osetaehkara ehtoko oerohtamitukõ apoitoh poko oya xine, tykase eya xine.
15 Mame Ritonõpo poe typynanohnekõ eraximãko toh kynexine. Naeroro João omiry etaryke tyya xine tõsenetupuhpitose toto João poko.
— Otarãme Ritonõpo nymenekahpyry mose kypynanohnekõme, tykase toto João poko repe.
16 Naeroro ynara tykase João eya xine:
— Arypyra, ywy kara, nakuaka rokẽ oẽpurihkatorỹko ase. Yrome imepỹ oehnõko mana ymotye kuhse exikety. Tuisamehxo mokyro exiryke isãtajã onymyhpokara ase, ihxike jexiryke, ymotye tuisamehxo aexiryke. Mame Ritonõpo Zuzenu Kurã ekarõko oya xine mana. Otuarimapotorỹko mana zae oehtohkõme.
17 Arexi tõkehko apiakane sã Ritonõpo mana. Arexi kurã kurãkãko esẽ mana tytapyĩ taka. Ipihpyrỹpyry pahnõko mana apoto htaka. Moro saaro kuapiakatorỹko Ritonõpo mana. Tõmipona exiketõ menekãko mana tõmipona pyra exiketõ htae, tõmipona exiketõ jũme tymaro ehtohme. Yrome tõmipona pyra exiketõ pahnõko mana, apoto htaka, ezehpy htaka, tykase João eya xine.
18 Mame orẽpyra João tõturuse toto maro. Omi kurã tokarose eya xine, iirypyrykõ rumekatohme eya xine.
19 Imeĩpo João tõmapose Erote a ãpuruhpyry taka. Mokyro kynexine Karirea põkõ tuisaryme. Ynara kakehpyra João ehse eya: "Orui pyty poko pyra exiko," kakehpyra, turui pyty poko aexiryke. Mokyro nohpo esety kynexine Erotia. Moro rokẽ kara poko kynexine tyyrypyry imepỹ poko roropa kynexine.
20 Morarame tyekĩtapãse Erote tyhxirose toexiryke João a. Tyyrypyry tymotyẽkase eya ãpuruhpyry taka João tõmapose exiryke tyya.

Jezu ẽpurihkatopõpyry
(Mateu 3.13-17; Maku 1.9-11)

21 Mame ahno tõ tõpurihkakehse ahtao João a, Jezu roropa tõpurihkase eya. Moromeĩpo Tumy maro aotururuhtao kapu toepiakase.
22 Morotoino Ritonõpo Zuzenu tyhtose Jezu pona. Utukuimo panõ tõsenepose. Morotoino kapu poe ynara tykase Ritonõpo:
— Umũkurume nymyry mase, opyno ase ipunaka. Tãkye ase opoko, tykase kaino.

Jezu ekyry tõ tamuru tomo
(Mateu 1.1-17)

23 Morarame 30me tyeimãse ahtao toerohpitose Jezu, imehnõ amorepary poko. Joze mũkurume tokarose ynororo imehnomo a repe. Joze mokyro Eri mũkuru.

24 Eri mokyro Matate mũkuru. Matate mokyro Rewi mũkuru. Rewi mokyro Meuki
mũkuru. Meuki mokyro Janai mũkuru. Janai mokyro Joze mũkuru.
25 Joze mokyro Matatia mũkuru. Matatia mokyro Amoxi mũkuru. Amoxi mokyro Naũ
mũkuru. Naũ mokyro Exiri mũkuru. Exiri mokyro Nakai mũkuru.
26 Nakai mokyro Maate mũkuru. Maate mokyro Matatia mũkuru. Matatia mokyro Semei
mũkuru. Semei mokyro Joze mũkuru. Joze mokyro Jota mũkuru.
27 Jota mokyro Joanã mũkuru. Joanã mokyro Reza mũkuru. Reza mokyro Zoropapeu
mũkuru. Zoropapeu mokyro Saratieu mũkuru. Saratieu mokyro Neri mũkuru.
28 Neri mokyro Meuki mũkuru. Meuki mokyro Ati mũkuru. Ati mokyro Kozã mũkuru.
Kozã mokyro Eumatã mũkuru. Eumatã mokyro Ere mũkuru.
29 Ere mokyro Jozue mũkuru. Jozue mokyro Erieze mũkuru. Erieze mokyro Jorĩ mũkuru.
Jorĩ mokyro Matate mũkuru. Matate mokyro Rewi mũkuru.
30 Rewi mokyro Ximeão mũkuru. Ximeão mokyro Juta mũkuru. Juta mokyro Joze mũkuru.
Joze mokyro Jonã mũkuru. Jonã mokyro Eriakĩ mũkuru.
31 Eriakĩ mokyro Merea mũkuru. Merea mokyro Mena mũkuru. Mena mokyro Matata
mũkuru. Matata mokyro Natã mũkuru. Natã mokyro Tawi mũkuru.
32 Tawi mokyro Jese mũkuru. Jese mokyro Opete mũkuru. Opete mokyro Poaze mũkuru.
Poaze mokyro Sara mũkuru. Sara mokyro Nasõ mũkuru.
33 Nasõ mokyro Aminatape mũkuru. Aminatape mokyro Atimĩ mũkuru. Atimĩ mokyro
Ani mũkuru. Ani mokyro Ezerõ mũkuru. Ezerõ mokyro Pereze mũkuru. Pereze mokyro
Juta mũkuru.
34 Juta mokyro Jako mũkuru. Jako mokyro Izake mũkuru. Izake mokyro Aparão mũkuru.
Aparão mokyro Tera mũkuru. Tera mokyro Naoa mũkuru.
35 Nakoa mokyro Seruke mũkuru. Seruke mokyro Reu mũkuru. Reu mokyro Pereke
mũkuru. Pereke mokyro Epea mũkuru. Epea mokyro Sera mũkuru.
36 Sera mokyro Kainã mũkuru. Kainã mokyro Apaxate mũkuru. Apaxate mokyro Sem
mũkuru. Sem mokyro Noe mũkuru. Noe mokyro Rameke mũkuru.
37 Rameke mokyro Matuzarẽ mũkuru. Matuzarẽ mokyro Enoke mũkuru. Enoke mokyro
Jarete mũkuru. Jarete mokyro Maarareu mũkuru. Maarareu mokyro Kainã mũkuru.
38 Kainã mokyro Enoxi mũkuru. Enoxi mokyro Sete mũkuru. Sete mokyro Atão mũkuru.
Atão mokyro Ritonõpo mũkuru.

4

Jezu kuhtopõpyry poko joroko tamuru a
(Mateu 4.1-11; Maku 1.12-13)

1 Mame Jezu maro Ritonõpo Zuzenu kynexine yronymyryme. Ijamitunuru imaro
kynexine. Jezu tarose eya ahno esaka pyra Joatão mõpozakoxi.
2 Moroto Jezu tukuhpitose joroko tamuru a. 40me ẽmepyry taropose iirypyryme ae-
htohme repe. Otuhpyra roropa Jezu toehse. Morarame 40me tõmehse ahtao, tomitapãse
ynororo.
3 Mame ynara tykase joroko tamuru eya:
— Ritonõpo mũkurume awahtao, senohne topu anyhtanohpoko ourume, tykase eya.
4 Mame Jezu a tozuhse. Ynara tykase eya:
— Arypyra. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: "Tonahsẽ enapyryhtao rokẽ isene
exipyra ekurehnõko ahno zuzenu mana, yrome Ritonõpo omipona ahtao orihpỹme exĩko,"
ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu eya.
5 Morotoino joroko tamuru a tarose ynororo ypy pona. Moro poe ahno tõ emero axĩ
tonepose eya, pata tõkehko roropa tonepose eya. Ynara tykase eya:
6 — Eneko ke, moxiã emero opoetoryme ekarõko ase pata tõkehko maro. Ykyryry sero
kehko repe ya ekarotyamo, yrome ise exiketomo a ekarory se jahtao ekarõko ase.
7 Morara exiryke emero ekarõko ase oya opoetoryme toto ehtohme, oesekumuru po
typorohse awahtao jẽpataka: "Kure mase, imehxo mase," katohme ya, tykase eya joroko
tamuru ajohpe rokene.
8 Morarame ynara tykase Jezu eya:
— Arypyra. Ynara ãko Ritonõpo omiry: "Oesẽkõ rokẽ eahmatoko, Ritonõpo. Aomipona
rokẽ ehtoko roropa," ãko Ritonõpo omiry, tykase Jezu joroko tamuru a.
9 Morotoino Jerusarẽ pona tarose ropa Jezu eya. Morotona Ritonõpo Tapyĩ pona tarose
eya, kaetokõ pona, tapyi mypatarãnaka. Ynara tykase ynororo eya:
— Ritonõpo mũkurume awahtao, sero poe epukako nono pona.
10 Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: "Tynenyohtyã aropõko Ritonõpo mana
oewomatohme," me tymerose.

11 Ynara roropa: “Tomarykõ ke ãpoĩko toto opupuru osetapara ehtohme topu pona,” me
tymerose roropa, tykase joroko tamuru Jezu a.
12 Morarame Jezu a tozuhse. Ynara tykase:
— Arypyra. Ynara ãko Ritonõpo omiry: “Oesẽkõme Ritonõpo exiryke onukuhpyra ehtoko
ipunaka,” ãko, tykase Jezu eya.
13 Mame tokurehse joroko tamuru Jezu kukuru poko. Iirypyryme onyripyra tokurehse
ynororo. Mame toytose rokẽ aporo.

Imehnõ amorepapitotopõpyry
Karirea po
(Mateu 4.12-17; Maku 1.14-15)

14 Morotoino toytose ropa Jezu Karirea rãnaka ropa. Imaro Ritonõpo Zuzenu jamitunuru
kynexine. Morarame Jezu poko tokãtose Karirea põkomo a pata tõ punero, imehnõ
kurãkatopõpyry poko eya.
15 Jutea tõ atamorepatoh tao tamorepase toto eya.
— To! Kure rukukuh mose amorepato nahe? tykase toto, Jezu etananõ emero.

Jezu ehtopõpyry poko
Nazare po
(Mateu 13.53-58; Maku 6.1-6)

16 Morotoino Nazare pona toytose ropa Jezu, tuãtatopõpyry pona ropa. Mame oserema-
toh ae toytose ynororo atamorepatoh taka. Torẽnase ytose ynororo moro taka. Mame moro
tao xikihme toehse Jezu Ritonõpo omiry sekerematohme imehnõ netaryme.
17 Mame Izaja nymerohpyry tokarose imepyny a isekerematohme eya. Mame pape
typiapose eya ahtao, tynymenekahpyry tysekeremase eya, ynara tykase:
18 “Kuesẽkõ Ritonõpo Zuzenu ymaro mana,
tymenekase jexiryke eya imehnõ amorepaneme,
etuarimaketõ amorepaneme, tõmiry kurã poko.
‘Totapuruhmakase ropa matose,’ kase tonehpose ywy
ãpuruhpyry taõkõ sã exiketomo a.
‘Tonure ropa matose,’ kase tonehpose roropa ywy tonurãkara a.
Ataosanumaketõ osanumakehpose ropa tooehse ywy.
19 Tonehpose roropa ywy ynara kase ipoetory tomo a: ‘Seroae opynanohtorỹko Ritonõpo
mana,’ ”
tykase Jezu. Izaja nymerohpyry tysekeremase eya.
20 Morotoino pape totapuruse ropa eya isekeremaxĩpo. Mame tokarose ropa orutua a,
atamorepatoh erase akorehmane a. Mame typorohse ropa ynororo kohrame. Tonese eya
xine tỹme.
21 Mame tõturupitose ynororo eya xine, ynara tykase:
— Seromararo sero ynysekeremahpyry ajohpe pyra toehse nase ypoko. Onetahpyrykõ
morararo ypoko kynako, tykase Jezu eya xine.
22 Mame tõsenuruhkase toto:
— To! Mose nysekeremahpyryhxo reh kure kynako, tykase. Imehnõ roropa ynara
tykase:
— Joze mũkuruhxo tã mose ro roropa, tykase toto.
23 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ynara katopõpyry ae ro matose ynara ãko ya: “Opi warõme awahtao ãmoreme os-
epinohko,” katopõpyry ae ro, morara ãko matose ya. “Kapanaũ po Ritonõpo jamitunuru
tonepose oya imehnõ neneryme. Moro sã tyriko taro, oesary nymyry po,” ãko roropa
matose ya, tykase Jezu eya xine.
24 — Yrome ynara ãko ase oya xine, urutõ kõ eahmãko imehnõ mã repe. Yrome esary põkõ
mã oneahmara mã toto. (Ritonõpo omiry ekarone omiry etary se pyra imarõkõ mana.)
25 Etatoko pahne, zae rokẽ ynara ãko ase oya xine. Pake Eria maro tuhke pytỹpo
tõ kynexine Izyraeu tomo, konopo oehpyra toehse ahtao. Oseruao jeimamyry motye
taropose konopo oehpyra. Moromeĩpo tỹkyryneke pyra toehse toto Izyraeu tõ esary po.
Tuhke pytỹpo tõ toetuarimase.
26 Yrome eya xine Eria onenyohpyra Ritonõpo kynexine. Imepỹ pytỹpo a rokẽ tonyohse,
Sarepeta pono a rokẽ tonyohse ynororo Ritonõpo a, akorehmase. Juteu kara a tonyohse
ynororo Xitõ rãnaõ pono a.
27 Mame tuhke roropa ipũ imotatyã moroto Izyraeu tomo Eriseu maro. Yrome toto
onukurãkara tokurehse Eriseu. Naamã rokẽ tukurãkase eya. Xiria põ roropa mokyro
kynexine juteu kara, tykase Jezu eya xine.
28 Morarame morara kary etaryke tyya xine tyekĩtapãse toto, atamorepatohtaõkomo.

29 Towõse roropa toto. Jezu tapoise eya xine. Tarose roropa pata poe eya xine kaetoko
exikety jakanahmãka Jezu ematohme repe tyya xine. Japery epoe kynexine pata. Moro poe
Jezu emapory se toh kynexine repe.
30 Yrome imoihmãkõ rãtakuroko toytose ropa Jezu. Mame toytose ropa rahkene. Enara.

Jorokohpã kurãkatopõpyry ropa
(Maku 1.21-28)

31 Morotoino Kapanaũ pona toytose Jezu, Karirea rãnaka. Moroto ahno tamorepase eya
oseremekoh ae rokene.
32 Mame tõsenuruhkase toto Jezu omiry etaryke tyya xine. Orẽpyra tamorepase
toexirykõke eya.
— Zae mose omiry, tykase toto.
33 Moro tao atamorepatoh tao jorokohpe exikety kynexine. Tykohkohtase ynororo
opore, jorokohpe toexiryke.
34 — Jezu Nazare pono, oty se hma yna a? Oty kase moehno? Yna enahkapose? Yna
irumekako. Awaro ase. Ritonõpo mũkurume oexiry waro ase. Inenehpohpyry kurã mase,
tykase jorokohpã Jezu a.
35 Mame ynara tykase Jezu joroko a:
— Mynyhme rokẽ exiko. Mose ae otũtako ropa, tykase eya. Mame mokyro jorokohpã
tomapose joroko a nono pona repe. Yrome onyryhmara. Moromeĩpo tutũtase ropa rahkene
mokyro ae. Morarame toekurãkase ropa.
36 Mame tõsenuruhkase toto, moro taõkõ emero. Ynara tykase toto oseya:
— Otãto puhko keh mose omiry nae? Joroko tõ tũtanohpõko ropa nae, tõmiry ke rokene.
Orẽpyra toexiryke, aomiry jamihme nase, tykase toto.
37 Mame Jezu tokãtose eya xine pata tõ punero, Karirea zomye, enara.

Kurãkõkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 8.14-17; Maku 1.29-34)

38 Morotoino atamorepatoh tae toytose ropa Jezu Ximão tapyĩ taka. Ximão merenoty
oxirohnõko kynexine itamurume. Mokyro kure pyra exiry tokarose Jezu a imarõkomo a.
— Mokyro ikurãkako ropa, tykase toto.
39 Mame Jezu toytose mokyro enese. Mame tõmiry ke oxirohno tymynyhpãkapose ropa
eya. Axĩ towõse ropa ynororo tõxirohkehse ropa toexiryke. Mame tautuhmase ropa Jezu
tomo kuranõpokara a.
40 Morarame kokonie pukuro imehnomo a tope tõ tonehse, kurãkõkara tonehse
ikurãkatohme ropa Jezu a. Mame tomary tyrise toto pona ahtao, emero tukurãkase ropa
toto eya.
41 Joroko tõ roropa tutũtanohpose ropa eya mokaro ae. Mame joroko tõ tykohtase
tutũtarykõme. Ynara tykase toto:
— Ritonõpo mũkurume mase, tykase toto, Jezu waro toexirykõke, Ritonõpo nymenekah-
pyryme. Morara exiryke tymynyhpãkapose toto Jezu a Ritonõpo mũkurume toehtoh ekarory
se pyra eya xine toexiryke.

Jezu enetupuhtopõpyry Jutea põkomo a
(Maku 1.35-39)

42 Mame ẽmepyryme pata poe Jezu toytose toiroro toehtohme tapyi pyra exikety pona.
Morarame ahno tomo a tupise ynororo. Mame toporyse ropa tyya xine ahtao, tu-
rumekarykõ se pyra toh kynexine Jezu a.
43 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo omiry kurã poko imehnõ pata põkõ amorepary se ase, tuisame aehtoh poko.
Morara kase Ritonõpo jenehpoase, tykase Jezu eya xine.
44 Naeroro pata tõ poro toytose ynororo imehnõ amorepase, toto atamorepatoh tonõ
takuroko. Jutea nonory poro toytose ynororo, enara.

5

Jezu a typoetory tõ eahmary
(Mateu 4.18-22; Maku 1.16-20)

1 Morarame Kenezare ikuhpo esety kynexine. Moro ehpio Jezu kynexine, imehnõ
amorepãko Ritonõpo omiry poko. Ahno tuhke kynexine. Epuepurohmãko toh kynexine,
Jezu omiry etary se toexirykõke.
2 Mame asakoro kanawa tonese eya nakuatao tymyhse. Tykanarykõ tynomose kana
anỹnanomo a. Tarãpa kurikãko toh kynexine.
3 Morarame kanawa aka tõtyrise Jezu, Ximão kanary aka:

— Kanawa isyryhmako pitiko irãnakahme samo, tykase Jezu Ximão a. Mame typorohse ynororo kanawa ao. Mame ahno tõ tamorepase eya kanawa ao tahtao.
4 Mame tamorepakehse tyya ahtao ynara tykase Ximão a:
— Kanawa isyryhmakohme sã irãnaka kana anỹtohme, tykase ynororo eya. Mame tysyryhmase irãnaka. Mame:
— Atarãpãkõ ematoko kana anỹtohme, tykase ropa Jezu eya.
5 Mame ynara tykase Ximão eya:
— Ỹ toerohse yna itamurume repe. Kana anỹse ynanẽmehno repe. Yrome ananỹpyra ynanekurehno, tykase ynororo eya. — Yrome omorohko. Õmi poe tarãpa emãko ropa ase, tykase Ximão eya.
6 Morarame tarãpa tõ tomase ropa eya xine. Kuhxo, tuhke kana tapoise. Tarãpa kararahpoĩse rokẽ toehse, tuhke kana exiryke.
7 Morara exiryke imepỹ tykohmase, kanawa enehtohme eya xine kanawa pehme exiryke. Mame kanawa tonehse rahkene. Asakoro typehkase kehko kana ke eya xine. Neryĩse rokẽ toehse toto, kanawa tõ pehme exiryke.
8 Yrome moro eneryke Ximão Peturu a tosekumuru po typorohse ynororo Jezu ẽpataka imehxo Jezu enetuputyryke tyya. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Tuisa, amekehme sã exiko ywinoino. Popyra ase, iirypyryme, tykase ynororo.
9 Tõsenuruhkase toto tuhke kana eneryke tyya xine.
10 Morararo Ximão marõkomo, Tiaku tomo João maro, atakorõmãkomo, Zepeteu poenomo. Mokaro tõsenuruhkase roropa. Mame ynara tykase Jezu Ximão a:
— Enaromyra exiko. Seromaroro kana poko oerohtoh rumekãko mase. Taroino jomiry ekarory poko rokẽ erohnõko mase. Imehnõ ahno akorehmãko mase Ritonõpo poko toto osenetupuhtohme, tykase Jezu eya.
— Ỹ, tykase Ximão.
11 Morarame tykanarykõ tyryhkase eya xine ehpikoxi ropa. Emero tynomose eya xine, Jezu maro toytotohkõme.

Ipũ imotahpyry kurãkatopõpyry ropa Jezu a (Mateu 8.1-4; Maku 1.40-45)

12 Morarame pata pona tooehse Jezu. Moroto ipũ imotahpyry kynexine. Morarame Jezu eneryhtao tõpatapoe toehse ynororo Jezu ẽpataka. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Tamuxi, ajohpãme sã ukurãkary se awahtao kukurãkako ropa, tykase.
13 Mame Jezu a tomary tyrise epona. Ynara tykase eya:
— Ỹ, okurãkary se ase. Tukurãkase ropa mase, tykase eya Jezu. Morara kaxĩpo sã rokẽ toekurãkase ropa ynororo ipũ imotahpyry.
14 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Osekãtopyra ke exiko. Okurãkatopõpyry ropa onekaropyra exiko imehnomo a. Topohme rokẽ ytoko Ritonõpo Tapyĩ taka. Osenepota Ritonõpo maro oturukety a, okurãkatopõpyry ropa enetohme eya. Morotoino onekarory ekarota eya, Moeze nymerohpyry omi poe, imehnõ tuarõtatohme okurãkatopõpyry ropa poko, tykase Jezu eya.
15 Yrome Jezu poko totase toto a moro põkõ punero. Mame tuhke ahno tooehse eya aomiry etase. Tuhke roropa kurãkõkara tooehse ekurãkapose ropa eya.
16 Morarame ytosene Jezu ahno esaka pyra, Tumy maro oturuse toiroro.

Pakaihkapỹ kurãkatopõpyry ropa Jezu a (Mateu 9.1-8; Maku 2.1-12)

17 Morarame tyorõ ẽmepyry ae ahno amorepãko Jezu kynexine. Parixeu tõ roropa moroto kynexine typorohse, Moeze nymerohpyry poko amorepatõkõ maro. Imepỹ põkõ kynexine mokaro, Karirea rãnaõ põkomo, Jutea rãnaõ põkomo, Jerusarẽ põkõ roropa, enara. Ritonõpo jamitunuru Jezu maro kynexine. Naeroro kurãkõkara kurãkaneme kynexine.
18 Morarame pakaihkapỹ tonehse imehnomo a otuato tapo. Tapyi taka kurãkara arory se toh kynexine Jezu ẽpataka repe.
19 Yrome omõsaromepyra toh kynexine ahno tuhke exiryke. Tapyi mypatarãnaka rokẽ tõnuhse toto. Kurãkara roropa taunuhmase eya xine. Morarame tapyi mypatarãnao typiapose eya xine Jezu etonie. Mame otuato tapo ro tonyhtose kurãkara rahkene eya xine, ahno rãnaka, Jezu ẽpataka.
20 Ynara Jezu tuaro toehse:
— Moxiã juaro, Papa mũkurume jexiry enetupuhnõko mã toto, tykase tyya rokene. Ritonõpo mũkurume aexiry tonetupuhse eya xine. Moro eneryke tyya, ynara tykase Jezu kurãkara a:
— Aimo, oorypyry korokãko ase, tykase eya.

21 Yrome morara kary etaryke tyya xine ynara tykase Moeze nymerohpyry poko amorepatõkomo, parixeu tõ maro:
— Onokyhxo keh mose ro Ritonõpo poenohnõko. Imepỹ rypyry onykorokasaromepyra sytatose ahnome rokẽ kuexirykõke. Ritonõpo poenohnõko mana, tykase. — Ritonõpo rokẽ ahno rypyry korokary waro mana, tykase toto oseya rokene.
22 Mame aosenetupuhtohkõ waro Jezu kynexine. Ynara tykase eya xine:
— Oty katohme ykerekeremãko matou okurohtao xine?
23 Oty kary tupime hkopyra oya xine nahe? Ynara kary: "Oorypyry tykorokase mana," kary te, ynara kary roropa: "Owõko, xikihxikihme ytoytoko," kary roropa. Oty kary tupime pyra oya xine nahe?
24 Asakoro ro tupime pyra ya. Ahno rypyry korokary waro ase Ritonõpo poe Kapu ae Ayhtohpyryme jexiryke. Moro poko otuarõtanohtorỹko ase, tykase Jezu eya xine. Mame ynara tykase Jezu ytoytopyny a:
— Owõko. Oetueh anỹko. Atapyĩ taka ytoko ropa, tykase Jezu eya.
25 Mame axĩ towõse ropa ytoytopynỹpo oximõmãkõ neneryme. Mame totueh tanỹse eya, tytapyĩ taka toytotohme ropa.
— Kure nymyry mase Ritonõpo, tykase ynororo toytoryme ropa.
26 Mame morotõkõ tõsenuruhkase.
— To! Mose ro panõ onenepitopyra reh sytatose, tykase toto. Enaromỹke toh toehse.
— Kure nymyry mase Ritonõpo, tykase roropa toto. — Ritonõpo jamitunuru kurã senetou seromaroro, tykase toto.

Typoetoryme Rewi eahmatopõpyry Jezu a
(Mateu 9.9-13; Maku 2.13-17)

27 Morotoino toytose ropa Jezu. Mame kowenu tinerũ apoine tonese eya. Mokyro esety kynexine Rewi. Tineru apoitoh tao kynexine kohrame. Morarame ynara tykase Jezu eya:
— Ymaro eropa, tykase Jezu.
28 Morara kary etaryke tyya towõse Rewi. Emero tynomose eya jũme Jezu maro toytotohme.
29 Morarame tytapyĩ tao otuhtoh konõto tyripose Rewi a Jezu otuhtohme. Tuhke kowenu tinerũ apoinanõ roropa tooehse otuhse imaro xine. Imehnõ roropa morotona tooehse otuhtoh pona.
30 Morarame Jezu poetory tõ tykerekeremase parixeu tomo a, Moeze nymerohpyry poko amorepatõkomo a roropa. Ynara tykase toto:
— Oty katohme otuhnõko matou eukuru ẽnõko roropa matou, kowenu tinerũ apoinanõ maro, iirypyrymãkõ maro? tykase toto.
31 Yrome Jezu a tozuhse ynaroro. Ynara tykase:
— Kurãkõ topinopyrykõ se pyra mã toto. Kurãkõkara rokẽ topinopyry se mana.
32 Moro saaro tooehse ywy, kurãkõ eahmase pyra, zae exiketõ eahmase pyra. Iirypyrymãkõ eahmase oepyase, ynara katohme eya xine: "Oorypyrykõ irumekatoko," kase oepyase, tykase Jezu eya xine.

Otuhpyra ehtoh poko amorepatoh poko Jezu a
(Mateu 9.14-17; Maku 2.18-22)

33 Moromeĩpo ynara tykase toto Jezu a ikerekerematohme:
— João poetory Ritonõpo maro otururuhtao otuhpyra toto, kurehxo Ritonõpo maro tõturutohkõme. Morararo parixeu poetory tomo otuhpyra toto. Otãtome opoetory tõ rokẽ emero otuhnõko, eukuru ẽnõko? tykase Jezu a toto.
34 Morarame Jezu a tozuhse toto, ynara tykase eya xine:
— Ypoetory tõ emero otuhnõko tymaro xine jexiryke. Ywy pytakety sã rokẽ ase. Erẽnatoh toehse ahtao pytakety epe tõ mã tuenikaro rokẽ otuhnõko, eukuru ẽnõko. Tãkye roropa toto, pytakety maro toexirykõke, topekõ maro toexirykõke.
35 Morarame imeĩpo pytakety arõko imehnõ mana. Morara ahtao rokẽ pytakety epe tõ mã otuhpyra exĩko mã toto toemynyhmarykõke. Morararo ypoetory tõ tymaro xine pyra jahtao otuhpyra mã toto, typoe xine rokene, tykase Jezu eya xine.
36 Morarame osenetupuhtoh tokarose eya xine Jezu a. Ynara tykase ynororo:
— Upo kurã onyxihkara sytatose upo pakato pitahmatohme. Upo kurã xihkaryhtao upo pakato pitahmatohme, upo kurã ahnikãko sytatose. Upo pakato pitahmãko sytatose mõpãme rokene.
37 Morararo uwa eukuru tyrisenã onyripyra sytatose ẽ pakato aka. Ẽ pakato aka uwa eukuru tyrisenã riryhtao, ihmõko mana eukuru jehnahpyry ke. Mame eukuru ekuãnõko, atahnikãko. Ẽtypyry roropa popyra exĩko mana.
38 Mãpyra eukuru ẽ tyrisenã aka eukuru tyrisenã tarykase ahtao atahnikara mana.

39 Morararo eukuru jehnahpyry ẽnanomo. Jehnahpyry ẽxĩpo eukuru tyrisenã se hkopyra mã toto. “Eukuru pakato kurehxo,” ãko toh mana. (Morararo atamurukõ omihpyry se rokẽ awahtao xine jomiry se pyra matose,) tykase Jezu eya xine.

6

Oserematoh esẽme Jezu ehtoh poko
(Mateu 12.1-8; Maku 2.23-28)

1 Morarame tupito pona toytose Jezu oserematoh ae, typoetory tõ maro. Mame arexi panõ typohse ipoetory tomo a. Tamixihse eya xine ihmomikatohme. Tonahse roropa eya xine.

2 Yrome ynara tykase parixeu tomo eya xine.

— Oty katohme erohnõko matou? Moeze nymerohpyry omipona pyra matose: “Oseremato ae erohpyra ehtoko,” katopõpyry omipona pyra matose, tykase toto Jezu a. (Arexi puhturu amixikyryhtao erohtoh sã parixeu tomo a kynexine. Morara exiryke Jezu poetory tõ popyra sã tokarose eya xine.)

3 Morarame Jezu a tozuhse ynaroro:

— Tawi tõ ehtopõpyry poko onysekeremara ro hmatou? Mokyro omise toehse, typoetory tõ maro.

4 Mame Ritonõpo Tapyĩ taka tomõse ynororo typoetory tõ maro. Wyi tonese eya xine. Imehnõ nekarohpyry kynexine Ritonõpo zurume. Moro onenahpopyra kynexine Moeze omihpyry ae ro. Arão pakõ zurume rokẽ kynexine repe. Yrome moro tonahse Tawi tomo a. (Mame moro enahxĩpo Tawi tomo a: “Popyra matose,” kara Ritonõpo kynexine eya xine.)

5 — Ywy ase oserematoh esẽme oserematoh rihpõme jexiryke, Kapu ae Ayhtohpyryme jexiryke, tykase Jezu eya xine.

Aosemahmirihmahpyry kurãkatopõpyry ropa Jezu a
(Mateu 12.9-14; Maku 3.1-6)

6 Morarame imepỹ oserematoh ae ropa tomõse Jezu atamorepatoh taka imehnõ amorepase. Morarame ahno tooehse Jezu a, apotunuru wino aosemahmirihmahpyry.

7 Moro tao Moeze nymerohpyry poko amorepatõkõ kynexine parixeu tõ maro. Ahno kurãkary enery se toh kynexine Jezu a oseremato ae. “Mokyro popyra mana. Moeze nymerohpyry omipona pyra mana,” kary se toh kynexine. Morara exiryke toraximase eya xine, Jezu hxirotohme tyya xine.

8 Yrome toto osenetupuhtoh waro Jezu kynexine. Ynara tykase Jezu aosemahmirihmahpyry a:

— Osehko xiaro yna rãtaka, tykase eya.

Mame towõse ynororo. Toytose ahno rãtaka.

9 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:

— Kuezuhtoko. Oty riry kure kyya xine oserematoh ae Moeze nymerohpyry omipona kuahtao xine, ahno kurãkary, imehnõ ryhmary? Oty riry kure kyya xine, imehnõ poko kuenupunarykomo, imehnõ enahkary? tykase Jezu eya xine.

10 Morarame tỹkakoxi tõsenuhmase Jezu. Ynara tykase ynororo aosemahmirihmahpyry a:

— Oemary enuhmako xiaro, tykase eya.

Morarame tãtaporamase eya. Kure ropa toehse ynororo.

11 Mame moro eneryke tyya xine tyekĩtapãse toto yronymyryme. Tõximõse toto oturutohme Jezu ryhmary poko tyya xine.

12mãkõ menekatopõpyry Jezu a
(Mateu 10.1-4; Maku 3.13-19)

12 Morarame Jezu toytose ypy pona Tumy maro oturuse. Moroto tõmehse ynororo tõtururu poko Tumy maro, Ritonõpo maro.

13 Morarame tõmehse ahtao, tymarõkõ tykohmase tyya. Mame 12me tymenekase eya tynenyokyryme.

— Jomi poe ytoytõko matose jomiry ekarose pata tõ punero, tykase ynororo eya xine.

14 Mame ynara inymenekatyã kynexine. Ximão, mokyro tosehpase ropa Peturume Jezu a. Zakorõ roropa tymenekase Ãtare, Tiaku te, João roropa te, Piripe te, Patoromeu roropa tymenekase te,

15 Mateu te, Tome te, Tiaku, Aupeu mũkuru kynexine te, Ximão imepyny, juteu tõ esary pynoto te.

16 Juta, Tiaku mũkuru ynororo kynexine te, Juta Ixikariote roropa. Jezu ewokaneme kynexine ynororo. Enara tymenekase toto Jezu a.

Ahno amorepatopõpyry, ikurãkatopõpyry enara
(Mateu 4.23-25)

17 Morarame ypy poe tyhtose ropa Jezu 12mãkõ maro. Mame jakuraramã pona tooehse
tahtao totypohse ynororo typoetory tõ maro. Imoihme ipoetory tõ kynexine. Imehnõ
roropa tuhke tooehse morotona Jutea nonory põkomo, Jerusarẽ põkõ roropa. Tuna konõto
ehpiõkõ tooehse roropa Tiro põkomo, Xitõ põkomo, enara tooehse toto morotona.
18 Jezu omiry etase tooehse toto. Kurãkõkara ekurãkapose roropa tooehse toto. Joroko tõ
nyryhmatyã roropa tooehse ekurãkapose roropa. Morarame tukurãkase ropa toto eya.
19 Jezu temuhmary se toh toehse, emero, toekurãkapotohkõme eya, ijamitunuru ene-
tuputyryke tyya xine. Mame toekurãkase ropa toto. Enara.

Tãkye ehtopo, emynyhmatopo roropa
(Mateu 5.1-12)

20 Morarame typoetory tõ tonese Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Tãkye matose, tymõkomokãkara.
Ritonõpo oesẽkõme enetuputyryke oya xine tãkye exĩko matose.
21 — Tãkye roropa matose omise exiketomo.
Imeĩpo otuhnõko matose. Tuesapare exĩko roropa matose.
— Amarokõ roropa xitaketomo, tãkye ehtoko.
Imeĩpo exianãko ropa matose.
22 — Tãkye matose ozehno xine imehnõ ahtao Kapu ae Ayhtohpyry poetoryme oexirykõke.
Orumekatorỹko imehnõ mã repe, opoihtotorỹko roropa toh mã repe, onetãpatorỹko roropa
mã toto ypokoino.
23 Tãkye rokẽ ehtoko morara ahtao, itamurume kurã tukurãkase exiryke kapu ao Papa
esao, okyryrykõme. Ozehno xine toto ehtoh sã urutõ kõ zehno itamuru tõ kynexine roropa
pake, Ritonõpo omiry poko imehnõ amoreparyhtao eya xine, tykase Jezu eya xine.
24 — Naeroro tomeseke ehtoko tymõkomoke exiketomo.
Atãkyemãko matose seromararo tymõkomoke oexirykõke repe, oepehpyrykõ oemarykõ
po toehse exiryke.
Yrome imeĩpo atasamãko myhẽ matose.
25 — Atãkyemãko matose repe, tuesapare exiketomo. Imeĩpo atasamãko ropa matose.
Emitapãnõko roropa matose.
— Amarokõ roropa exianaketomo, imeĩpo atasamãko ropa matose,
ihnamõko matose, xitãko.
26 — Tomeseke ehtoko imehnomo a oeahmarykohtao oenekunohpyra xine toto ehtohme.
Ynara exiryke, pake oeahmarykõ sã urutõ kõ toahmase roropa azahkuru exiketomo a
oxisã toexirykõke, tykase Jezu eya xine.

Ozehnotokõ pyno ehtoko
(Mateu 5.38-48; 7.12)

27 Morarame ynara tykase Jezu totananomo a:
— Ose xine pyra exiketõ pyno ehtoko. Kure rokẽ ozehnotokõ tyritoko roropa.
28 Kure rokẽ okerekeremananõ tyripotoko Ritonõpo a. Oturutoko Ritonõpo a
ohtomananõkõ poko roropa kure toto ritohme roropa.
29 Mame imepyny a oẽpatapihmorykohtao, osetoro osẽpatapihmopotoko eya. Oupõkõ tapoise
ahtao imepyny a, ometỹkõ roropa ekarotoko eya.
30 "Okyryrykõ se ase," karyhtao imehnomo a oya xine, ekarotoko rokẽ eya xine. Mame
okyryrykõ tarose axĩtao rokẽ ahtao imehnomo a moro onupuxihkara ropa ehtoko.
31 Kure rokẽ orirykõ se matose imehnomo a. Naeroro imehnõ kure rokẽ tyritoko roropa,
kure orirykõ se oehtohkõ sã imehnomo a.
32 — Morarame opyno exiketõ se rokẽ awahtao xine, popyra exiketõ motye nymyry pyra
matose. Kure oripyra xine Ritonõpo mana opyno exiketõ se rokẽ awahtao xine. Pohnõ mã
morararo. Typyno xine exiketõ se rokẽ mã toto, typyno xine exiketõ kara se pyra mã toto.
33 Morararo kure orinanõkõ rokẽ riryhtao kure oya xine, zae pyra matose. Kurã ke
oepehmara xine Ritonõpo mana morara awahtao xine. Iirypyrymãkõ morararo, kure
tyrinanõ rokẽ kure rĩko mã toto.
34 Morararo omõkomory ekaroryhtao oya xine imehnomo a axĩtao rokene, toto waro
oexirykõke. Ekarõko ropa oya xine: "Ise ropa ase," karyhtao oya xine. Morara awahtao
xine oty katohme: "Ritonõpo zamaro ywy," ãko matou? Popynõ morararo omomỹke pyra
mã toto tope tomo a tymõkomorykõ ekarory poko, morohne apoiry ropa waro toexirykõke.
35 Morara exiryke ynara rokẽ ehtoko, asatokõkara pyno ehtoko. Kure rokẽ tyritoko
toto. Ãkorehmara xine exiketõ roropa akorehmatoko. Morara awahtao xine kurã ekarõko
Ritonõpo oya xine mana itamurume, imeĩpo kapu ao. Mame Ritonõpo Imehxo Exikety

poenõme exĩko matose, kure Ritonõpo exiryke, “Kure mase,” kara exiketomo a roropa, iirypyrymãkomo a roropa.
36 Mame imehnõ poko oenupunatoko, Omykõ kapuaõ samo, opoko xine aenupunatoh sã roropa oenupunatoko imehnõ poko, tykase Jezu eya xine.

Imehnõ apiakary poko
(Mateu 7.1-5)

37 — Imehnõ onekaropyra ehtoko popyra, popyra oekaropyra xine Ritonõpo ehtohme roropa. Imehnõ onyhxiropyra ehtoko ohxiropyra xine Ritonõpo ehtohme roropa. Imehnomo a oryhmatopõpyrykõ poko awamekaro xine rokẽ ehtoko. Morarame oorypyrykõ korokãko Ritonõpo mana.
38 Imehnomo a okyryrykõ ekarotoko itamurume. Mame oya xine kure toehtoh ekarõko mã Ritonõpo roropa onekarohpyrykõ saaro. Moro motyẽkãko kuhse Ritonõpo mana. Oemarykõ pehkãko mana onekarohpyrykõ saaro imehnomo a. Moro saaro ekarõko ropa Ritonõpo oya xine mana, tykase.
39 Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine, enetupuhtohme eya xine:
— Otãto tonurẽkara tysã exikety arõko hnae? Arypyra, tysã exikety aroryhtao tonurẽkara a epukãko rokẽ toh mana oramã etonie toytoytorykohtao.
40 Morarame tamorepanekõ onymotyẽkara mã toto. Tãtamorepakehse tahtao xine tamorepanekõ sã exĩko toh mana, tykase.
41 — Otarãme imepỹ mã iirypyryme pitiko rokẽ repe. Wewe akumuru pitiko enuru ao exikety sã mana. Yrome oorypyrykõ pitiko rokẽ pyra mana, wewe konõto onu ao exikety sã mana. Morara awahtao xine imehnõ rypyry enẽko rokẽ matose. Yrome oorypyrykõ onenepyra amarokomo.
42 Imehnõ kerekeremaryhtao oya xine otarame ynara ãko matose eya xine: “Wewe akumuru pitiko moro oenuru ao. Ouxi,” ãko matose repe. Yrome oenurukõ ao roropa wewe konõto exiry waro pyra matose. Onekunohto rokẽ matose. Osemazuhme aporo wewe konõto toutoko oenurukõ ae. Moromeĩpo kurehxo enẽko matose. Imepỹ enuru ae wewe akumuru oũko ropa matose kure õsenuhmarykõke. Moro saaro osemazuhme oorypyrykõ irumekatoko. Moromeĩpo kurehxo imehnõ akorehmãko matose, iirypyrykõ rumekapory poko, enara, tykase Jezu eya xine.

Otyro eperytatoh poko sã amorepatopõpyry
(Mateu 7.16-20; 12.33-35)

43 Morarame ynara tykase Jezu roropa:
— Otyro zoko kurã eperytara mana xihpyryme. Morararo ãtaryka xihpyry kurãme eperytara mana.
44 Topere eneryhtao kyya xine otyro zoko enetupuhnõko sytatose; omoxino zoko fikume eperytara mana, morararo ãtaryka zoko mã uwame eperytara mana.
45 Kure awahtao xine kure osenetupuhnõko matose okurohtao xine, õmirykõ roropa kure exĩko. Mãpyra popyra awahtao xine popyra roropa osenetupuhnõko matose okurohtao xine. Õmirykõ popyra roropa exĩko mana, enara.

Tapyi riry poko sã amorepatopõpyry
(Mateu 7.24-27)

46 Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Oty katohme hkoh ynara ãko matou ya: “Jesẽ mase. Jesẽ mase,” ãko matose repe ya, yrome jomipona pyra matose.
47 Jomiry etaryhtao oya xine, jomipona awahtao xine roropa, tuaro exĩko matose. Imepỹ tuaro exikety sã matose.
48 Tuaro exikety a tytapyĩ tamose tũporẽ po. Mame konopo tooehse itamurume. Tuna tukumase. Mame tyryrykane konõto tooehse, jamihme tapyi pokona tooehse. Yrome tapyi onemara kure tyrise exiryke tũporẽ po.
49 Yrome jomiry etananõ jomipona pyra toehse ahtao tuaro pyra exiketõme mã toto. Imepỹ tuaro pyra exikety sã roropa exĩko mã toto. Tytapyĩ tyrise eya isawã po repe. Mame konopo tooehse itamurume. Tuna tukumase roropa. Mame itapyĩ tomase tyryrykane a nakuaka. Mame tuna a tarose tapyi, tykase Jezu eya xine.

7

Sajẽtu poetory kurãkatopõpyry Jezu a
(Mateu 8.5-13)

1 Morarame morohne poko mokaro amorepakehxĩpo Jezu toytose ropa Kapanaũ pona.
Moroto soutatu esẽ kynexine, sajẽtu. Ipoetory tõ 100me kynexine, soutatu tomo. Ro-
manome kynexine ynororo, juteu kara.
2 Inamoto kure pyra toehse. Ipyno pohto rokẽ pyra kynexine. Orihsasaka toehse
ynororo.
3 Mame Jezu ekary totase ahtao sajẽtu a, imehnõ tonyohse eya Jezu enehtohme. Juteu
tamuxiry tõ tonyohse eya mokyro kurãkatohme.
4 Mame Jezu a toytose tahtao xine, ynara tykase toto eya:
— Oenehse ynanoehno Sajẽtu omi poe, inamoto kurãkatohme ropa oya. Oytory kure yna
a ynororo kure yna a exiryke. Yna pyno mana,
5 Juteu tõ pyno. Atamorepatoh tyripose roropa eya yna atamorepatohme. Morara
exiryke kyryh kaxiko, aomipona, tykase toto Jezu a.
6 Naeroro toto maro toytose Jezu. Mame moe hkopyra toehse ahtao tope tõ tonyohse ropa
sajẽtu a, Jezu maro toto oturutohme ropa. Morarame tõsẽpatakãmase toto. Ynara tykase toto
Jezu a, sajẽtu omihpyry tokarose eya xine:
— Oserekohmara exiko ytapyĩ taka ooepyry poko. Tuisa konõto kara ase nykã rehne.
7 Ime pyra roropa ase. Naeroro ytopyra roropa ase oya ihxipỹke jexiryke, nykã rehne.
Õmiry ke rokẽ ypoetory ikurãkako aekurãkatohme ropa, nykã rehne.
8 Ywy roropa tosẽke ase, typoetoke roropa ase soutatu tõ ke. “Ytoko,” karyhtao ya, ytõko
ypoetory mana, jomipona. “Osehko,” karyhtao imepyny a, oehnõko roropa mã ya. “Enara
tyriko,” karyhtao ya, tyrĩko mã toh roropa jomipona. Moro saaro mase õmiry ke kurãkõkara
kurãkary ropa waro mase, nykã reh sajẽtu, tykase inenyohtyã Jezu a.
9 Mame morara kary totase ahtao Jezu a:
— To! tykase. Tõsenuruhkase. Mame tymarõkomo a toeramase ynororo, ynara tykase eya
xine:
— Tonetupuhse ywy mokyro a yronymyryme. Juteu kara mokyro repe yrome jene-
tupuhno. Mokyro panõ onenepitopyra reahse Izyraeu tõ htao. Morara exiryke inamoto
kurãkãko ropa ase, tykase eya xine Jezu.
10 Mame mokyro poetory tõ toytose ropa, tosẽkõ tapyĩ taka. Moro tao kuranõpokara kure
ropa tonese eya xine, toekurãkase ropa, Jezu omiry ke rokene. Enara.

Pytỹpo mũkuru ẽsemãkatopõpyry ropa Jezu a

11 Moromeĩpo imepỹ pata pona toytose Jezu, Naĩ pona typoetory tõ maro. Tuhkãkõ
roropa toytose Jezu maro.
12 Mame pata omõtoh taka tooehse tahtao xine ekepyry aronanõ tonese eya xine. Pytỹpo
mũkuru kynexine aorikyhpyry, toirõ kynexine imũkuru. Mame tuhke pata põkõ mokyro
maro toehse, pytỹpo maro zonemyry enese.
13 Morarame mokaro eneryke tyya sam tykase Jezu tukurohtao. Toenupunase roropa
ynororo pytỹpo poko. Ynara tykase eya:
— Xitara exiko, tykase eya Jezu.
14 Morarame toytose ynororo, ekepyry ẽ apose. Mame aronanõ totypohse ahtao ynara
tykase Jezu, aorikyhpyry a:
— Aimo owõko ty, tykase eya.
15 Mame sẽpe towõse ynororo. Mame tõmitase ropa ynororo. Mame Jezu a
tynẽsemãkahpyry ropa tokarose ropa jeny a.
16 Moro eneryke tyya xine tõsenuruhkase toto. Kure Ritonõpo tyrise eya xine. Ynara tykase
toto:
— Kure kuhse mase, Ritonõpo. Ritonõpo omiry poko urutõ imehxo exikety kymaro xine
mana. Kypynanohse xine Ritonõpo tooehse, tykase toto.
17 Morarame Jezu tokãtose eya xine juteu tõ patary punero, imehnõ pata põkõ punero,
enara.

João a typoetory tõ enyohtopõpyry poko Jezu maro toto oturutohme (Mateu 11.2-19)

18 João poetory tomo a Jezu ehtopõpyry tokarose tosẽkomo a. Mame asakoro typoetory tõ
tykohmase tyya.
19 Mame toto enyohne oturupotohme Jezu a. Ynara tykase João, eya xine:
— Ynara kahtoko Jezu a: “Ritonõpo nymenekahpyry eraximãko ynanase. Ynoro
hmahno? Ynorome pyra awahtao, imepỹ eraximãko ynanah?” kahtoko ke Jezu a, tykase
João tynenyohtyamo a.
20 Morarame tooehse toto Jezu a. Ynara tykase eya:

— Ahno ẽpurihkahpõ yna enyohno oturupotohme oya. Omoro toko hma: “Oehnõko mana,” katopõpyry João a. Ynorome pyra awahtao imepỹ eraximãko ynanah? tykase toto Jezu a.

21 Morarame mokaro morotona toytose ahtao tuhke kurãkõkara kurãkãko Jezu kynexine. Inyrokurukõ roropa tymynyhpãkapose ropa eya. Jorokohpã kõ roropa kure ropa tyripose eya. Tonurãkara roropa tonutanohpose ropa eya.

22 Morarame ynara tykase Jezu João nenyohtyamo a:

— João a ytotoko ropa. Zurutatoko ynyriry poko, onetahpyrykõ poko, onenehpyrykõ poko: tonurãkara kure osenuhmãko ropa, ytoytopynỹpo tõ kure ytoytõko ropa, xikihxik-ihme ytoytõko mã toto, ipũ imotatyã kure exĩko ropa mana, otato pyra aehtyã otato exĩko ropa mana. Aorihtyã ẽsemãnõko ropa mã toto. Kure Ritonõpo ehtoh waro pyra exiketõ tuarõtãko mã toto Ritonõpo omiry poko, enara.

23 Mame tãkye kuhse matose exĩko jenetupuhkehpyra awahtao xine, poremãpyra awah-tao xine, kahtoko João a, tykase Jezu eya xine.

Jezu oturutopõpyry João poko

24 Mame João nenyohtyã toytose ropa toto ahtao, ynara tykase Jezu imoihmãkomo a João poko.

— João maro mytoatose ahno esaka pyra. Oty enesehxo mytoatose morotona. Pyrouimo panõ tyryrykane naronarory enese mytoatose repe? Orutua jamitu kara enese mytoatose?

25 Onoky enese mytoatose? Kurã ke autupohtohpyry eneseh mytoatose? Yrome kurã ke autupohtotyã tuisa tapyi kurã tao rokẽ mã toto, pata esã tapyĩ tao roropa mã toto.

26 Kuurutoko. Onoky enese mytoatose? Ritonõpo omiry poko urutõ enese mytoatohse? “Ỹ,” kahtoko, kuezuhtoko. Ynara ãko ase oya xine, Ritonõpo omiry poko urutõ motye exikety kuhse tonese oya xine, João mokyro.

27 Etatoko ke, mokyro poko ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Ynenyokyhpyry mose ro, ãko Ritonõpo. Osemazuhme mose ro aropõko ase oesemary rineme samo. Imehnõ tuarõtanohneme mana,” katopõpyry Ritonõpo a tymerose mokyro poko, tykase Jezu.

28 — Ynara ãko ase oya xine, ahnome aenurutyã motye João mana, ahno ẽpurihkahpono. Emero motye mana. Yrome Ritonõpo poenõme aenurutyã mã ime pyra ro tahtao xine João motye ro toh mana, tykase Jezu eya xine.

29 Tuhkãkomo a totase Jezu omiry, kowenu tinerũ apoinanomo a roropa totase.

— Zae Ritonõpo mana, tykase toto. Pake João omiry etahpõkõ kynexine. Ritonõpo omipona toehse toto. Tõsẽpurihkapose roropa toto João a tonetupuhse tyya xine exiryke.

30 Yrome parixeu tõ Ritonõpo omipona se pyra toh kynexine, Moeze nymerohpyry poko amorepatõkõ maro. Pake João a ytopyra toh kynexine osẽpurihkapose.

31 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:

— Oty sã seromatokõ Izyraeu tomo? Onoky sã roropa toh nae?

32 Poetohti sã mã toto osepekahtoh tao, kohrame exiketõ samo. Ynara ãko toto poetohti oxime rokẽ kohkohtãko: “Ynaneto rue repe onetarykõme, yrome wara matokene. Mame ynanyhnamõ roropa repe onetarykõme, yrome onyhnamopyra matokene. Oty se keh matou?” ãko toto oseya rokene.

33 Mokaro sã matose. Ynara exiryke, João, ahno ẽpurihkaneme tooehse oya xine repe. Toitoine otuhpyra kynexine tõtururu poko Ritonõpo maro, jehnahpyry roropa onẽpyra kynexine. Yrome amarokõ ynara tykase ipoko: “Jorokohpe mokyro,” matose ipoko.

34 Morarame Kapu ae Ayhtohpyry tooehse roropa oya xine. Tõtuhse ynororo. Eukuru tõse roropa eya. Yrome ynara matose ipoko: “Enetoko ke, mokyro aotukurujano, eukuru ẽne, kowenu tinerũ apoinanõ epeme, iirypyrymãkõ epeme roropa,” matose ipoko roropa.

35 Yrome Ritonõpo omipona se exiketõ mã tuaro Ritonõpo ehtoh enetupuhnõko. Zae aehtoh enetupuhnõko roropa mã toto.

Jezu otuhtopõpyry parixeu tapyĩ tao

36 Morarame Jezu toahmase parixeu a tytapyĩ taka aytotohme otuhse. Parixeu esety Ximão kynexine. Mame itapyĩ taka toytose Jezu. Mame typorohse kohrame otuhtoh pona.

37 Moro pata po nohpo kynexine, iirypyrymano, orutua kõ poko exikety. Morarame: “Jezu toytose parixeu tapyĩ taka otuhse,” kary totase tyya ahtao, parixeu tapyĩ taka toytose roropa ynororo. Mame ixtaratu typyne exikety tarose eya topu risẽ ao, arapaxturu ao.

38 Mame Jezu mykakoxi typorohse ynororo, eponaro. Tyxitase ynororo, tyyrypyry rumekary se toexiryke. Tõxity ke Jezu pupuru tysỹsỹmase eya. Moromeĩpo tũsety ke ipupuru tykorokase ropa eya tyxitakehxĩpo. Typohse roropa ipupuru pona eya. Ixtaratu ke roropa typopase roropa eya, eahmaryme tyya, ipyno toexiryke.

39 Moro eneryke tyya, ynara tykase Jezu kohmahpono, parixeu tukurohtao:

— Mose Ritonõpo poe urutõme nymyry ahtao, nohpo tupupuru poko exikety enetuputyry. Iirypyryme mose nohpo ehtoh waro exiry, tykase ynororo tukurohtao rokene.
40 Morarame ynara tykase Jezu Ximão a:
— Ximão, jotururu se ase amaro, tykase.
— Oty poko? tykase. — Kaxiko, kuuruko, tykase Ximão Jezu a. Mame ynara tykase Jezu:
41 — Asakoro orutua kõ kynexine, tosẽkõ tinerũ apoihpõkomo. Toiro orutua a tineru tapoise 500 miume. Imepyny a 50 miume rokẽ tapoise.
42 Morarame tynapoihpyrykõ epehmary se ropa toh toehse repe. Yrome tosẽkõ onepehmasaromepyra toh kynexine asakoro ro, tytineruke pyra toexirykõke. Moro eneryke tyya toenupunase toto poko esẽkomo. Ynara tykase ynororo: "Otara kara ywy roro moro epehmãko ase onepehmara oehtohkõme," tykase typoetory tomo a esẽkomo.
— Ximão, morara ahtao onoky tokoh tosẽ sehxo nae? tykase Jezu, tõturupose parixeu a.
43 Mame ynara tykase Ximão:
— Otarãme mokyro, tuhkehxo tineru apoihpono. Mokyro tosẽ sehxo mana, tykase Ximão. Ynara tykase Jezu eya:
— Zae mase morara karyke oya.
44 Morarame nohpo a toeramase Jezu. Ynara tykase ynororo Ximão a:
— Mose nohpo enẽko mase. Atapyĩ taka oehno. Yrome jepuhkurikatoh onekaropyra makẽ ya. Mose nohpo rokẽ upupuru kurikano tyxity ke. Tũsety ke upupuru tykorokase roropa eya.
45 Tomõse atapyĩ taka jahtao ypohpyra roropa makene. Yrome mose nohpo jeahmakehpyra mana upupuru pona.
46 Jũsety anahpara roropa makene typoxinẽ ke. Mose nohpo rokẽ upupuru popano ixtaratu ke.
47 Morara exiryke ynara ãko ase oya, mose ypoko toenupunatoh ke otuarõtanohtorỹko mana tyyrypyry tuhke korokatopõpyry poko ya. Imepỹ mã pitiko tyyrypyry tykorokase ahtao, morararo pitiko rokẽ ypoko enupunãko mana, tykase Jezu parixeu a.
48 Morarame ynara tykase Jezu nohpo a:
— Oorypyry ykorokano, tykase.
49 Mame imehnõ otuhketõ ynara tykase toto oseya rokene:
— Onoky mose ro iirypyry korokane? tykase toto.
50 Mame ynara tykase Jezu nohpo a:
— Tonetupuhse oya jexiryke typynanohse mase. Ytoko ropa. Torẽtyke pyra exiko, tykase Jezu eya.

8

Nohpo tõ ytotopõpyry Jezu maro
1 Moromeĩpo Jezu toytose pata tõ poro Ritonõpo omiry kurã poko imehnõ amorepase. Toto esẽme Ritonõpo exiry poko tamorepase toto eya. Ipoetory tõ roropa 12mãkõ toytose imaro.
2 Nohpo tõ roropa toytose imaro inukurãkatyamo, jorokohpanõpo tomo, kuranõpotõkara, enara toytose toto. Toiro esety Maria kynexine, mokyro esety akorõ Matarena kynexine. Mokyro ae 7me joroko tõ tutũtanohpose ropa pake Jezu a.
3 Joana roropa imaro toytose, Erote poetory esẽ pyty. Tuisamehxo kynexine inio, esety Kuza. Susana roropa toytose. Imehnõ nohpo tõ roropa tuhke toytose Jezu maro. Mokaro toenupunase Jezu poko. Ipoetory tõ poko roropa toenupunase toto. Tymõkomorykõ tapiakase eya xine, ekarotohme Jezu tomo a, zotykõ tahnose eya xine.

Ipuhturu pahne poko sã ahtatohme
(Mateu 13.1-9; Maku 4.1-9)
4 Morarame imehnõ oehkehpyra ehse Jezu a, imeimehnõ pata tõ põkomo. Morarame imoihme toehse toto ahtao tamorepase toto Jezu a. Ynara tykase ynororo eya xine, enetupuhtohme toto a.
5 — Orutua toytose otyro puhturu pahse sapararahme, ahtatohme. Mame ipuhturu papyryhtao eya tupito po ipuhturu toepukase roropa osema tao. Moro tytũtũmase ahno a. Torõ tomo a roropa tonahse.
6 Mame ipapyryhtao, topuxikiri htaka toepukase roropa, ipuhturu. Moro tõxihtase axĩ repe. Yrome taremãse ropa tuna pyra exiryke nono ao.
7 Mame ipapyryhtao ro ipuhturu toepukase roropa ãtaryka htaka. Moro tahtase repe yrome ãtaryka a toise.
8 Morarame nono kurã pona toepukase ipuhturu. Moroto kure tahtase, toperytase roropa. Tuhke toperytase, enara.

Mame etyhpyryme ynara tykase Jezu:
— Typanare awahtao xine etãko matose, tykase Jezu eya xine.

Tuarõtanohtopõpyry otyro puhturu arykahpõ poko (Mateu 13.10-23; Maku 4.10-20)

9 Morotoino ynara tykase ipoetory tõ Jezu a:
— Oty poko hko moturuno moro poko samo? tykase toto eya.
10 Mame Jezu a tozuhse toto. Ynara tykase:
— Kuesẽkõme Ritonõpo ehtoh poko zuaro exĩko matose enetuputyryke oya xine. Yrome imehnõ amorepãko ase tupimã ke rokene, enetupuhtohme eya xine repe. Yrome onenetupuhpyra toh mana. Etatohme roropa eya xine repe. Yrome onenetupuhpyra mã toto, tykase Jezu eya xine.
11 Mame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Ynekarohpyry otyro puhturu papyry poko ynara mana, ipuhturu sã Ritonõpo omiry mana.
12 Mame ipuhturu aepukahpyry osema taka sã Ritonõpo omiry etananõ repe. Mame joroko tamuru oehnõko mana Ritonõpo omiry apoitohme ropa ikurohtaka xine, aomipona pyra toto ehtohme, osepynanohpopyra Ritonõpo a toto ehtohme.
13 Mame ipuhturu aepukahpyry topuxikiri htaka, imehnõ Ritonõpo omiry etananõ samo. Mame omi kurã etaryke tyya xine tãkye exĩko toh mã repe. Yrome toto kurohtaka aomiry omõpyra samo. Axĩtao rokẽ enetupuhnõko toh mã repe. Yrome toetuarimarykohtao axĩ poremãnõko ropa mã toto.
14 Morararo imepỹ ipuhturu toepukase ahtao ãtaryka htaka, moro sã Ritonõpo omiry etananõ mã repe. Mame torẽtyke toexirykõke tymõkomoke se roropa, typenetarykõ poko roropa. Morohne mã Ritonõpo omiry eĩko, ãtaryka samo. Eperytara sã mã toto tukurohtao xine, ekurehnõko.
15 Mãpyra ipuhturu aepukahpyry nono kurã pona, moro sã Ritonõpo omiry etananõ mana. Kure Ritonõpo omiry etãko toto. Wenikehpyra roropa exĩko toto. Aomipona roropa toh exĩko. Penekehpyra roropa toh mana. Aomiry ekarõko imehnomo a enetupuhpotohme. Mame enetupuhporyhtao eya xine eperytãko sã mã toto, tykase Jezu eya xine.

Oezurukõ ononẽpyra ehtoko katopõpyry Jezu a (Maku 4.21-25)

16 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Nãparina pitiko saerehkane zukaxĩpo onyripyra sytatose mukuxi zopikoxi. Onyripyra sytatose epehtoh zopikoxi roropa. Jarao rokẽ tyrĩko sytatose kae, apõ pona saerehkatohme, oehketõ zeipotohme, toto osenuhmatohme roropa.
17 Emero zonẽtyã zumakãko mana aryhnaka tyripõko Ritonõpo mana. Emero etapuruhpyry etapuruhmakãko roropa mana jarao ehtohme, tykase Jezu eya xine.
18 — Naeroro tuaro ehtoko, tomeseke roropa ehtoko onetahpyrykõ poko. Nae exiketõ tuhkehxo apoĩko. Yrome arypyra exiketõ ikyryrykõ ipuxihkãko emahpoe xine. Morararo kure jomiry etaryhtao oya xine tuhkehxo enetupuhnõko matose. Yrome jomiry kure onetara awahtao xine jomiry poko wenikehnõko matose, tykase Jezu eya xine.

Jezu ẽ ytotopõpyry poko Jezu enese zakorõ tõ maro (Mateu 12.46-50; Maku 3.31-35)

19 Mame Jezu ẽ toytose Jezu enese repe zakorõ tõ maro. Yrome ytopyra tokurehse ynaroro, ahno imoihme exiryke.
20 Mame imepỹ ynara tykase Jezu a:
— Asa noehno moky ãkorõ tõ maro. Mokã jarãnao. Tõtururu se mã toto amaro, tykase.
21 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo omiry etananõ mã aomipona roropa exiketõ mã mokaro mã ajame exĩko jakorõ tõme roropa, tykase Jezu eya xine.

Tyryrykane mynyhpãkatopõpyry poko (Mateu 8.23-27; Maku 4.35-41)

22 Morarame imepỹ ẽmepyry ae kanawa aka tõtyrise Jezu typoetory tõ maro. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ehmaropa ikuhpo mõpozakoxi, tykase eya xine. Mame toytose toto.
23 Mame toytorykohtao tynyhse Jezu kanawa ao. Morarame tyryrykane konõto tooehse ypy poe ikuhpo pona. Pohkane konõto toehse. Kanawa nerymary se pohkane toehse. Mame enaromỹke toehse toto tyneryrykõ poko.
24 Morara exiryke axĩ Jezu tõpakase ropa eya xine. Ynara tykase toto:

— Jezu, Jezu, nerỹko reh sytatohse, tykase toto. Mame Jezu towõse ropa. Tõmiry ke tyryrykane tymynyhpãkapose eya, pohkane roropa tymynyhpãkapose. Mynytyme tuna toehse ipunaka.
25 Mame ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Otoko ahtao keh jenetupuhnõko matou? tykase Jezu eya xine.
Tõsenuruhkase toto. Enaromỹke roropa toh toehse. Ynara tykase toto oseya rokene:
— Onoky keh mose ro? Tõmiry ke rokẽ tyryrykane mynyhpãkapone, pohkane roropa aomi poe tymynyhpãse, tykase toto oseya rokene.

Joroko tũtanohpotopõpyry poko orutua ae Jezu a (Mateu 8.28-34; Maku 5.1-20)

26 Morotoino toeporehkase toto Keraza pona, Karirea mõpozakoxi.
27 Morarame towõse ropa tahtao ikuhpo ehpikoxi ahno toporyse eya, moro pata pono. Jorokohpe ynororo kynexine moino ro. Pake ro tupõ turumekase eya, tytapyĩ tao nyhpyra roropa ynororo, okepy zonẽtoh po ehse ynororo.
28 Mame Jezu eneryke tyya kui tykase ynororo. Jezu ẽpataka toepukase. Mame ynara tykase ynororo opore:
— Jezu, Ritonõpo Kapuaõ mũkuru mase, Imehxo Exikety mũkuru. Oty se hma ya? Juãnohpyra exiko ajohpãme samo, utuarimapopyra exiko, tykase joroko ahnoaono Jezu a.
29 Morara tykase ynororo Jezu a tutũtanohpory ropa waro toexiryke eya. Tuhke rokẽ mokyro tomatomase joroko a ãpuruhpyry tao ahtao ro. Keti ke tymyhse ynororo repe emary poko ipupuru poko, enara. Yrome keti tamohmohse eya, joroko a taropose ahtao ahno esaka pyra.
30 Morarame ynara tykase Jezu eya:
— Onoky nah tã oesety?
— Ekuhpỹme yna esety nase, tykase, tozuhse eya, tuhke joroko tõ tomõse exiryke zaka.
31 Morarame ynara tykase toto tãaryporykõke Jezu a:
— Yna onenyohpyra exiko yna wãnohtoh taka, tykase toto Jezu a.
32 Moroto poinokoimo tõ kynexine, otuhnõko, ypy po. Mame ynara tykase joroko tõ Jezu a:
— Ynanytoxi poinokoimo aka, ajohpãme samo, tykase toto Jezu a. Morarame Jezu a taropose toto.
33 Tynaõmahpyrykõ ae tutũtase tahtao xine toytose toh rahkene poinokoimo tõ aka. Mame poinokoimo tõ tururume toytose toto. Ypy emory poe tohpahse toto ikuhpo kuaka. Tyneryse toto.
34 Moro eneryke poinokoimo tõ erasẽpyã toepase toto pata pona. Toytose tahtao xine, imehnõ turuse eya xine, apetaõkomo, pata põkomo, emero turuse eya xine.
35 Mame pata põkõ toytose osenuhmase Jezu a. Toeporehkase tahtao xine, jorokohpanõpo tonese eya xine Jezu maro. Typorohse kynexine Jezu pupuru myhto. Tupoke ropa toehse kynexine. Kure osenetupuhnõko ropa kynexine. Moro eneryke tyya xine tõserehse toto.
36 Mame oehsenãkõ turuse roropa eya xine. Joroko tõ tũtanohpotopõpyry ropa poko turuse eya xine.
37 Morarame Keraza põkomo a Jezu taropose ropa, enaromỹke toexirykõke. Morara exiryke Jezu tõtyrise ropa kanawa aka.
38 — Amaro ytoxi, ajohpãme samo, tykase jorokohpanõpo Jezu a.
Yrome tonyohse ropa ynororo Jezu a:
— Arypyra, atapyĩ taka ytoko ropa.
39 Atapyĩ taõkõ zuruko okurãkatopõpyry ropa poko Ritonõpo a, opyno aexiry poko roropa, tykase Jezu eya.
Mame toeramase ropa ynororo. Tukurãkatopõpyry ropa poko Jezu a tokarose eya pata põkomo a emero. Mame Jezu tõ tãtakuohse ropa.

Jairu ẽxiry ẽsemãkatopõpyry ropa poko Jezu a (Mateu 9.18-26; Maku 5.21-43)

40 Mame toeporehkase ropa Jezu ahtao Karirea pona, tãkye toehse imoihmãkomo, toraximase tyya xine exiryke.
41 Morarame imepỹ orutua tooehse. Mokyro esety kynexine Jairu. Juteu tõ atamorepatoh esẽme kynexine. Mame Jezu ẽpataka typorohse ynororo. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Eropa ytapyĩ taka ajohpãme samo.
42 Jẽxiry itamurume kure pyra mana. Orihnõko mana, tykase ynororo Jezu a. Ẽxiry 12me jeimamyry nae kynexine, toirono.

Morarame imaro Jezu toytose ahtao imoihmãkomo a tapurupose, tuhke ahno exiryke.
43 Mame toto rãtaka nohpo toytose, munuimohpano. 12me jeimamyry taropose eya
kure pyra toexiry poko rokene. Tytinerukehse roropa ynororo, opi warõkõ poko tytinerũ
tonahkase eya. Morararo kynexine pohtohkara ro. Topinopyry pona pyra kynexine.
44 Mame mokyro tooehse Jezu mykapo zupõ ehpiry temuhmase. Mame tytemuhmase
eya ahtao axĩ tumũkehse ynororo. Toekurãkase ropa ynororo, tytemuhmase zupõ tyya
exiryke.
45 — Onoky keh ytemuhmano? tykase Jezu eya xine.
— Arypyra, tykase toto eya. Mame ynara tykase Peturu:
— Tuhke nase ahno epuepurohmãko. Otarãme moxiaro kynako.
46 — Arypyra, tykase Jezu. — Kurãkara ytemuhmano. Zuaro exino nekurãka ropa ynororo
yjamitunuru poe, tykase Jezu.
47 Morara kary etaryke tyya tõsenetupuhse nohpo:
— To! Tuaro rukuh Jezu nahe. Tytemuhmatopõpyry waro ya, tykase nohpo tukurohtao
rokene. Mame tooehse eya. Tykytyky tykase ynororo. Enaromỹke toehse. Jezu myhtokoxi
typorohse ynororo nono pona. Tõsekarose ynororo imoihmãkõ netaryme. Ynara tykase
ynororo:
— Pake ro munuimohpe exiase. Morara exiryke oupõ ytemuhmano. Axĩ umũkehno,
tykase nohpo Jezu a.
48 Morarame ynara tykase Jezu eya:
— Kuku, tonetupuhse jexiryke oya tukurãkase ropa mase. Naeroro oserehpyra exiko.
Kure rokẽ ytoko ropa, tykase Jezu eya.
49 Mame nohpo maro aotururuhtao ro ahno tooehse Jairu tapyĩ tae. Ynara tykase toto
Jairu a:
— Oẽxiry norihno, tykase toto Jairu a. — Kuamorepanekõ erekohmakehko, tykase.
50 Yrome aotururukõ totase Jezu a. Ynara tykase ynororo Jairu a:
— Oserehpyra exiko. Wenetupuhko hkoty. Kure exĩko ropa oẽxiry mana toorihxĩpo,
tykase Jezu eya.
51 Mame itapyĩ taka toeporehkase tahtao tymaro imehnõ anaomõnohpopyra kynexine.
Peturu tõ rokẽ tymaro tarose eya, Peturu, João, Tiaku, poeto zumy, jeny, mokaro rokẽ tarose
tapyi taka.
52 Emero tyhnamose tapyi taõkomo a. Kui tykase roropa toto. Yrome ynara tykase Jezu
eya xine:
— Xitara ehtoko. Orihpyra nase. Nyhnõko rokẽ nase, tykase ynororo.
53 Yrome Jezu tounohse eya xine, aorikyhpyry waro toexirykõke.
54 Mame aorikyhpyry emary tapoise Jezu a. Ynara tykase ynororo opore eya:
— Orymo, owõko ropa ty, tykase eya.
55 Morara kaxĩpo sã rokẽ Jezu a tõsemãkase ropa aorikyhpyry. Towõse ropa ynororo.
Morarame:
— Autuhmatoko ropa, tykase Jezu eya xine.
56 Mame tõsenuruhkase jumy jẽ maro. Mame ynara tykase Jezu jẽ tomo a:
— Mose oẽxirykõ ẽsemãkatopõpyry ropa onekãtopyra ehtoko, tykase Jezu eya xine. Enara.

9

12mãkõ enyohtopõpyry poko Jezu a
(Mateu 10.5-15; Maku 6.7-13)

1 Morarame Jezu a tynamorepatyã tykohmase tyya 12mãkomo. Mame tyjamitunuru
tokarose eya xine orẽpyra toto ehtohme, joroko tõ tũtanohpory poko, kurãkõkara kurãkary
poko, enara. Toto tyripose orẽpyra.
2 Mame imehnõ amorepatohme tonyohse toto eya, tosẽkõme Ritonõpo enetupuhtohme
imehnomo a, kurãkõkara kurãkatohme roropa eya xine.
3 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Omõkomorykõ anaropyra ehtoko. Omyxirykõ anaropyra ehtoko, apakarãkõ roropa.
Ourukomo, otinerũkõ roropa anaropyra ehtoko. Oupõkõ akorõ roropa anaropyra ehtoko.
4 Mame imepỹ tapyĩ taka õmomyrykohtao moroto rokẽ ehtoko. Onyhtoko moro tao
oytotohkõ ropa ponãmero.
5 Mame õmirykõ etary se pyra toto ahtao, opyno xine pyra toto ahtao roropa, esae xine
ytotoko ropa. Mame oytorykõ ropa ahtao epuhsasakatoko, toto neneryme: “Ritonõpo
awãnohtorỹko mana, aomiry se pyra oexirykõke,” katohme sã oya xine inetarykõme. Mame
imepỹ pata pona ytotoko, tykase Jezu eya xine.

6 Morarame toytose toto pata tõ punero Ritonõpo omiry kurã poko imehnõ amorepase.
Kurãkõkara tukurãkase roropa eya xine.

Erote oserekohmatopõpyry poko Jezu poko
(Mateu 14.1-12; Maku 6.14-29)

7 Mame Erote Karirea rãnaõ kõ tuisaryme kynexine. Morarame emero Jezu nyrityã
ekarory totase eya. Morara exiryke tõsetaehkase. Torẽtyke toehse ynororo, ynara karyke
imehnomo a Jezu poko:
— João ahno ẽpurihkahpõ tõsemãse ropa mana, kary etaryke tyya.
8 — Arypyra, tykase imehnomo. — Eria ekepyry mokyro tõsemãse ropa mana, tykase toto.
Jezu poko imehnõ roropa ynara tykase:
— Arypyra, pake Ritonõpo poko urutonõpo ekepyry mokyro, tõsemãse ropa mana, tykase
toto Jezu poko.
9 Yrome ynara tykase Erote:
— João tuhkapose ya, onoky keh mokyro osekãtokety. Tuaro pyra reahse, tykase. Mame
Jezu enery se toehse ynororo rahkene.

5.000mãkõ otuhmapotopõpyry poko Jezu a
(Mateu 14.13-21; Maku 6.30-44; João 6.1-14)

10 Mame inenyohtyã tooehse ropa Jezu a. Emero tynyrityãkõ tokarose ropa eya xine.
Morarame tymaro typoetory tõ tarose Jezu a tokare pyra Petesaita pona.
11 Yrome imoihmãkõ tuaro toehse Jezu ytory poko. Tokahmase eya xine. Mame toporyse
ropa toto a ahtao, toto anaropopyra ropa kynexine. Tamorepase toto eya, toto esẽme
Ritonõpo ehtoh poko. Kurãkõkara tukurãkase roropa eya.
12 Mame xixi tyerukumãse ahtao 12mãkõ toytose Jezu a. Ynara tykase toto eya:
— Imoihmãkõ enyohko ropa mõtohne toto ytotohme ahno esaka ropa. Moero tahtao xine
otuhnõko mã toto. Nyhnõko roropa mã toto. Ahno esary kara taro, tapyi pyra, tykase toto.
13 Morarame Jezu a tozuhse typoetory. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Amarokõ ro inahpatoko, tykase eya xine.
Mame ynara tykase toto:
— Otarahxo? 5me rokẽ wyi nae ynanase, kana roropa asakoro rokẽ inunõkara. Morara
exiryke otara ãkohxo ynanah? Yna ytory se hma moxiã zuru epekahse? tykase toto Jezu a.
14 Mame ynara tykase, Jezu a tozuhse:
— Arypyra, iporohkapoko toto. Oseosetyoro tyripotoko toto, 50me rokẽ tuhke toto exiry
tyripotoko, tykase Jezu eya xine. Moroto 5.000me orutua kõ kynexine tuhke exiry.
15 Morarame ahno tõ typorohkapose eya xine emero.
16 Mame wyi tapoise Jezu a 5me. Kana roropa tapoise eya asakoro. Morarame kakoxi
tõsenuhmase:
— Kure mase Papa Kapuaono, tykase ynororo. Moromeĩpo wyi tytohtohkase eya kana
maro. Morotoino tokarose typoetory tomo a, imoihmãkomo a ekarotohme ropa eya xine.
17 Mame tõtuhse toh rahkene. Tuesapare roropa toh toehse. Mame akoĩpyry tanỹse
roropa eya xine. 12me ruto typehkase akoĩpyry ke. Imeĩpo taropose ropa toto esaka xine.

“Kyrixtu mase,” katopõpyry sero Peturu a
(Mateu 16.13-19; Maku 8.27-29)

18 Morarame toiroro Jezu kynexine oturũko Tumy maro. Mame ipoetory tõ 12mãkõ
kỹtone eya. Mame tõturupose eya xine:
— Onokyme imoihmãkõ jekarõko nae? tykase ynororo typoetory tomo a.
19 Mame ynara tykase toto eya:
— Toitoine Joãome oekarõko toh mana, ahno ẽpurihkahpõme. Imehnõ Eriame oekarõko
mã toto. Imehnõ roropa pake Ritonõpo poe urutonõpo tõsemãkase ropa oekarõko mã toto,
tykase toto Jezu a.
20 Morarame eya xine Jezu tõturupozomose ropa. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Amarokõ ke? Onokyme roropa jekarõko matohu? tykase eya xine.
Mame Peturu a tozuhse:
— Ritonõpo nymenekahpyry mase yna pynanohneme, tykase Peturu eya.
21 Mame Jezu a tymynyhpãkapose toto. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Imehnomo a moro onekaropyra ropa ehtoko, tykase eya xine.

Toorihtoh poko ekarotopõpyry sero Jezu a
(Mateu 16.20-28; Maku 8.30—9.1)

22 Mame ynara tykase ropa ynororo typoetory tomo a:
— Kapu ae Ayhtohpyry htomãko mã Izyraeu tõ tamuxiry tomo. Tutuisarykõme yse
pyra exĩko mã toto. Jetapary se exĩko mã toto, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ maro,

Moeze nymerohpyry poko amorepatõkõ maro roropa. Mame jexixihmapõko toh mana jorihmapõko. Yrome moromeĩpo oseruao tõmehse jahtao ẽsemãnõko ropa ase, tykase eya xine.
23 Moromeĩpo ynara tykase ropa Jezu imoihmãkomo a:
— Ymarõme oexirykõ se awahtao xine, ypoe oehtohkõ rokẽ poko ehtoko. Opoe xine oehtohkõ irumekatoko. Kokoro rokẽ oorikyrykõ enetupuhtoko oorypyrykõ poko, ymarõme oehtohkõme, tykase.
24 — Mãpyra opoe xine oehtohkõ poko rokẽ awahtao xine, orihnõko matose. Ymarõme pyra exĩko matose. Yrome ypokoino oorikyrykohtao ymaro exĩko matose jũme.
25 Otyme kure openetatoh apoiry oya emero porehme repe yrome oorikyry ke moro epehmatohme? Arypyra.
26 Etatoko pahne, ihxipỹke awahtao xine ypoko, jomiry poko roropa ihxipỹke awahtao xine, Kapu ae Ayhtohpyry roropa ihxipỹke exĩko opoko xine mana, tuisamehxo tooepyry ropa ahtao Tumy kurã esae, Ritonõpo nenyohtyã kurãkõ maro tooepyry ropa ahtao, tykase Jezu eya xine.
27 — Sero poko wenikehpyra ehtoko. Ynara ãko ase oya xine, kymaro xine exiketõ toitoine orihpyra ro tahtao xine, Ritonõpo tuisame ehtoh enẽko toto, tykase Jezu eya xine.

Moeze maro Eria maro Jezu ehtopõpyry
(Mateu 17.1-8; Maku 9.2-8)

28 Morarame 8me tynyhse ahtao Peturu tõ tarose Jezu a ypy pona, João maro, Tiaku maro. Tarose toto eya oturuse Ritonõpo maro.
29 Morarame aotururuhtao ro ẽmyty tytyorõtase. Zupõ roropa karimutume toehse, saereh tykase.
30 Morara toehse ahtao asakoro orutua kõ tõsenepose eya xine. Mame Jezu maro tõturupitose toto. Ynara toh kynexine, Moeze, Eria, enara, pakatokomo.
31 Morararo toh kynexine saereh ãko roropa. Morarame tõturuse toto Jezu maro aorikyry poko, aetuarimary poko, enara, Jerusarẽ po. Aorikyry se Ritonõpo exiry poko tõturuse toto.
32 Yrome Peturu tõ tynyhse kynexine tyrõnaka xine. Mame typakase ropa toto ahtao, Jezu saereme exiry tonese eya xine. Asakorõkõ roropa tonese eya xine, Jezu maro.
33 Mame mokaro asakorõkõ onuhpitoryhtao ropa, ynara tykase Peturu Jezu a:
— Pãna, kure taro kuexirykomo. Tapyi ynanamoxi, oseruao, axĩtao rokene, toiro atapyĩme, toiro Moeze tapyĩme, toiro Eria tapyĩme, enara ynanamoxi, tykase Peturu. Morara tykase ynororo onenetupuhpyra toexiryke moro poko.
34 Mame Peturu otururuhtao ro akurũ tooehse toto poro. Mame akurũ eneryke tyya xine enaromỹke toehse Peturu tomo.
35 Morarame omi totase akuru htae. Ynara tykase:
— Umũkuru nymyry mose ynymenekahpyry. Morara exiryke aomiry etatoko, tykase Ritonõpo.
36 Morarame omi tymynyhpãse ahtao, Jezu rokẽ tonese eya xine. Mynyhme rokẽ toh toehse. Tynenehpyrykõ poko oturupyra toh toehse roropa imehnomo a.

Joroko tũtanohpotopõpyry ropa poko poeto ae Jezu a
(Mateu 17.14-18; Maku 9.14-29)

37 Morarame tõmehse ahtao ypy poe tyhtose ropa toto. Morarame tuhkãkomo a Jezu toporyse ropa.
38 Toto rãtao toehse ahno. Jamihme Jezu tykohmase mokyro a. Ynara tykase:
— Amorepane, umũkuru eneko ajohpãme samo. Ipyno ase toirõ myhe exiryke.
39 Joroko mose apoĩko mana. Mõtoino rokẽ kui ãko mose nase. Mame akyakyhnõko roropa nase. Akuakurotãko roropa nase ĩtary ae. Iiryhmãko joroko mana. Onurumekara roropa mana.
40 Opoetory tomo a oturu repe itũtanohpotohme ropa repe. Yrome onutũtanohpopyra toh nekurehno, tykase Jezu a ynororo.
41 Mame Jezu a tozuhse. Ynara tykase ynororo:
— Tõ! Otara ahtaohxo keh jenetupuhnõko matou? Jenetupuhpyra ro rukuh matou, popyra oexirykõke. Amaro xine ywy repe. Yrome jenetupuhpyra ro amarokomo. Typenekehse ywy opoko xine, tykase. Mame ynara tykase ynororo jumy a:
— Omũkuru enehko ya, tykase.
42 Mame jumy a tonehse ahtao, joroko a tomase ropa nono pona. Takurotanohpose roropa eya. Mame ynara tykase Jezu joroko a:
— Otũtako ropa joroko, tykase Jezu. Mame tutũtase ropa rahkene. Tukurãkase ropa poeto eya. Morotoino jumy a tokarose ropa eya.
43 Morarame tõsenuruhkase morotõkõ emero Ritonõpo jamitunuru eneryke tyya xine.

Jezu oturutopõpyry poko toorikyry poko
(Mateu 17.22-23; Maku 9.30-32)

Mame mokaro osenuruhkaryhtao ro tõturuse ropa Jezu typoetory tomo a:
44 — Wenikehpyra mehtatose sero jomihpyry poko, Kapu ae Ayhtohpyry ekarõko mã toto jehno exiketomo a, tykase Jezu eya xine typoko.
45 Morarame aomiry onenetupuhpyra toh kynexine tonẽse sã exiryke eya xine.
— Oty kary se mose nae? tykase toto oseya rokene. Yrome eya: “Oty kary se hko hmano?” kara toh kynexine, ihxipỹke toexirykõke.

“Onoky imehxo nae?” katopõpyry
(Mateu 18.1-5; Maku 9.33-37)

46 Morarame oseya toh tõturuse 12mãkomo:
— Onokãkõ imehxo nae taro, tuisamehxo? tykase toto, typoko xine rokene.
47 Yrome toto otururu waro Jezu kynexine. Morara exiryke poeto tapoise eya tupũtokoxi tynyriryme.
48 Mame ynara tykase ynororo eya xine:
— Mose poeto poko oenupunarykohtao ypokoino ypoko enupunãko roropa matose. Morararo ypoko oenupunarykohtao jenehpohpõ poko enupunãko roropa matose. Ynara exiryke, tuisamãkõ kara poko roropa oenupunarykohtao tuisamehxo matose exĩko.

Tymarõ onyhxiropyra Jezu ehtopõpyry poko
(Maku 9.38-40)

49 Morarame ynara tykase João Jezu a:
— Imepỹ ynanenease. Joroko tũtanohpõko ropa nexiase ahno ae oesety poe. Morara kamexipopyra ynanexiase eya kymaro xine pyra aexiryke, tykase João Jezu a.
50 Mame ynara tykase Jezu João tomo a:
— Arypyra: “Ipoko pyra exiko,” kara ehtoko imehnomo a. Kyzehno xine pyra exiketõ kymaro xine mana. Ãkorekehkara xine imehnõ ahtao ãkorehmatorỹko mã toto, tykase Jezu eya xine.

Apoto enehpory se João tõ ehtopõpyry poko
51 Morarame kapu aka ropa ytosasaka tahtao, toytory se toehse Jezu Jerusarẽ pona.
52 Mame osemazuhme typoetory tõ tonyohse eya, tuapo. Mame toytose toto Samaria pata pona. Moroto osa tokaropose eya xine Jezu nyhtohme repe.
53 Yrome morotõkõ osa ekarory se pyra Jezu a toh kynexine Jerusarẽ pona aytory eneryke tyya xine. (Mame moro tokarose ropa Jezu a, nyhtoh onekaropyra toto ehtopõpyry.)
54 Morara exiryke ynara tykase João tomo, Tiaku maro Jezu a:
— Otarãme, kure oya apoto kohmary yna a kapu ae, moxiã enahkatohme, pake ehtopõpyry samo, Eria a apoto kohmatopõpyry samo, tykase toto Jezu a.
55 Mame toeramase Jezu toto ẽpataka. Toto zehno roropa toehse ynororo morara kary etaryke tyya.
— Ritonõpo Zuzenu poe pyra matose morara ãko.
56 Ahno enahkase pyra tooehse ywy Ritonõpo nymenekahpyryme. Toto pynanohse rokẽ tooehse ywy, tykase Jezu eya xine. Mame imepỹ pata pona toytose toto.

Jezu maro toexiry se exiketõ ehtopõpyry poko
(Mateu 8.18-22)

57 Morarame osema tao Jezu ahtao typoetory tõ maro ynara tykase imepỹ Jezu a:
— Jytory se ase amaro emero rokẽ pata pona. Orumekary se pyra roropa ase jũme, tykase ynororo Jezu a.
58 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Oytory se hmah ymahro? Onokyro tõ tosake mana. Torõ tõ roropa tymỹke mana. Mãpyra Kapu ae Ayhtohpyry tosake pyra mana, tykase Jezu eya. — Oytory se roh mah ymahro? tykase eya.
59 Mame imepyny a ynara tykase Jezu:
— Ymaro eropa ypoetoryme, tykase ynororo eya.
Yrome ynara tykase ynororo:
— Ajohpãme sã ytoxi aporo papa tapyĩ taka. Tamuhpõme toehse papa mana. Mame toorihse ahtao zonẽnõko ase. Moromeĩpo oehnõko ropa ase amaro jytotohme, tykase ynororo Jezu a.
Mame ynara tykase Jezu eya:
60 — Ah imehnõ omy ekepyry zonẽno toto. Eropa hkoty ymaro imehnõ amorepatohme kuesẽkõme Ritonõpo ehtoh poko, tykase Jezu eya.
61 Morarame imepỹ ynara tykase Jezu a:

— Ywy kuhse amaro ytõko ano. Apo ke aporo osekazumatã aporo wekyry tomo a, tykase ynororo eya.
62 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Etako pahne, ijoijome kanawa arõko ãpuine mana tỹkakoxi tõsenuhmaryke. Mokyro sã mase. Ymaro se mase repe, emero rokẽ poko penetãko mase roropa. Morara awahtao Ritonõpo maro se nymyry pyra mase, tykase Jezu eya.

10

Sero nase 72mãkõ enyohtopõpyry poko Jezu a
1 Morarame orutua kõ tymenekase Jezu a, 72mãkomo tõmiry ekarotohme imehnomo a. Morarame asakoro ro rokẽ tonyohse toto eya, tuapo pata tõ punero.
2 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Oenyohtorỹko ase jomiry ekarotohme imehnomo a, tupito esẽ typoetory tõ enyokyry samo. Tupito konõto po tiriiku ahpirãtyã sã Ritonõpo omiry onetapitopynõ mana, sero nono po. Yrome tuhke pyra Ritonõpo omiry ekaronanõ nae. Naeroro oturutoko Ritonõpo a: "Papa Kapuaono tuhke õmiry ekaronanõ enyohko õmiry ekarotohme imehnomo a," kahtoko eya.
3 Mame ytotoko. Tomeseke ehtoko roropa. Oty katohme? Oenyohtorỹko ase kaneru mũkuru enyokyry sã kaikuxi tõ htaka. Ytoytõko matose ozehno exiketõ htakuroko.
4 Tineru ẽ anaropyra ehtoko, pakara tõkehko sapatu roropa anaropyra ehtoko amaro xine. Mame etypohpyra ehtoko õturutohkõme imehnõ maro osema tao. Topohme ytotoko.
5 Morarame tapyi taka õmomyrykõ se awahtao xine, ynara kahtoko tytapyikemy a: "Taro hmatou? Kure pãna matou repe," kahtoko. "Opyno xine Ritonõpo mana," kahtoko roropa moro taõkomo a.
6 Mame tapyi esẽ ajoajohpãme pyra ahtao, õmirykõ etary se exĩko mana. Yrome ajoajohpe exiketyme ahtao, õmirykõ etary se pyra ynororo ahtao eramatoko ropa rokene.
7 Yrome õmirykõ etary se ahtao moroto rokẽ ehtoko. Otuhtoko, eukuru ẽtoko, enara, owohparykohtao eya xine. Moro õtuhtohkõ oepehpyrykõme sã mana, jomiry ekaroryke oya xine. Ihximyra ehtoko õtukurukõ poko. Ynara exiryke, erohketõ toerohtamitukõ apoiry zae mana. Esyryhmara ehtoko morotoino imehnõ tapyĩ taka.
8 — Mame emero rokẽ pata pona oytorykohtao: "Otuhtokose," karyhtao oya xine, motuhtatose rokene.
9 Kurãkõkara nae moro pata po ahtao, ikurãkapotoko ropa toto Ritonõpo a. Ynara kahtoko roropa eya xine: "Ritonõpo omiry ekarõko ynanase oya xine enetupuhtohme oya xine oesẽkõme. Ameke pyra Ritonõpo tuisame ehtoh mana oya xine," kahtoko eya xine.
10 Morarame imepỹ pata pona toytose awahtao xine, yrome õmirykõ omipona pyra toto ahtao, osema taka mytotatose ropa. Ynara kahtoko eya xine:
11 "Oesarykõ nonory nosexihno yna pupuru pokona. Naeroro isasakãko ropa ynanase otuarõtatohkõme awãnopyrykõ poko Ritonõpo a. Yrome wenikehpyra ehtoko, Ritonõpo omiry tooehse oya xine mana. Oesẽkõme enetupuhtohme oya xine repe. Yrome ise pyra matose," kahtoko eya xine, tykase Jezu eya xine.
12 — Ynara ãko ase oya xine. Ajohpe pyra, kurãkõ apiakaryhtao Ritonõpo a moro pata põkõ wãnohnõkohxo Ritonõpo mana, Sotoma põkõ wãnopyry motye. Sotoma põkõ pynohxo Ritonõpo exĩko mana, tykase Jezu toto enyokyryme tyya.

Jezu onenetupuhpyra pata tõ põkõ ehtopõpyry
(Mateu 11.20-24)
13 Mame ynara tykase ropa Jezu:
— Jetũ myhẽ exĩko mã oya xine taroino Korazim põkomo, oya xine roropa Petesaita põkomo. Jetũ mã oya xine exĩko myhene. Awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Yjamitununu meneatose repe apatarykõ rãnao. Yrome jenetupuhpyra matose. Oorypyrykõ onurumekara roropa matose. Onenehpyrykõ tonese ahtao Tiro põkomo a Xitõ põkomo a roropa, tyyrypyrykõ turumekase eya xine exiry pake. Saku risẽ tyrise eya xine exiry tupõkõme. Oruno roropa tyrise eya xine exiry tokokõ pokona, tyyrypyrykõ rumekary se toto exiry enetupuhpotohme imehnomo a.
14 Etatoko pahne, kurãkõ apiakatoh po awãnohtorỹko Ritonõpo mana. Tiro põkõ wãnohnõko roropa mana. Xitõ põkõ roropa wãnohnõko mana. Yrome mokaro wãnopyry motye awãnohtorỹko Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.
15 — Amarokõ roropa Kapanaũ põkomo, epyrypãko matose imehxo oexirykõ poko repe. Yrome osenekunohnõko rokẽ matose. Imeĩpo oematorỹko Ritonõpo mana apotoimo htaka, tykase Jezu eya xine.
16 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Õmirykõ etahpõkõ jomiry etãko roropa toh mana. Morararo ose xine pyra exiketõ yse pyra roropa toh mana. Jenehpohpõ se pyra roropa toh mana, yse pyra toehtohkõ samo. (Ytotoko rahkene. Jomiry ekarotatoko emero pata tõ punero, tykase Jezu eya xine.

— Ỹ, tykase toto. Mame toytose toh rahkene omi kurã ekarose.)

Sẽ nase 72mãkõ eramatopõpyry ropa poko

17 Mame mokaro 72mãkõ tooehse ropa toto. Tãkye toh toehse ropa. Ynara tykase toto Jezu a:

— Joroko tõ roropa ynanutũtanohpoase ropa ahno ae. "Jezu omi poe otũtatoko ropa," tykase ahtao rokẽ yna a nutũtase ropa toto, tykase toto Jezu a.

18 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:

— Ỹ, joroko tamuru mokyro. Aepukahpyry enene nenenehkane samo, kapu ae.

19 Etatoko pahne, yjamitunuru ekarõko ase oya xine. Orẽpyra oritorỹko ase. Mame okoi tũmaryhtao oya xine, mynoto roropa tũmaryhtao oya xine õsanumara xine toh mana. Joroko tamuru motyẽkãko matose, ypoe oexirykõke.

20 Etatoko pahne, õmirykõ poe joroko tõ tutũtase ropa ahtao ahno ae kure mana. Yrome moro poko rokẽ pyra atãkyematoko. Ritonõpo poenõme oexirykõ poko atãkyematokohxo yronymyryme. Oesetykõ tymerose pape pokona Ritonõpo esao. Moro poko atãkyematoko, tykase Jezu eya xine.

Jezu ãkyematopõpyry poko
(Mateu 11.25-27; 13.16-17)

21 Mame Jezu tãtãkyemase yronymyryme Ritonõpo Zuzenu poe. Ynara tykase ynororo Tumy a:

— Papa Kapuaono, kapuaõkõ esẽme mase. Sero nono põkõ esẽme roropa mase. Kure mase Papa, tuaro pyra exiketõ amoreparyke oya õsenetupuhtoh poko. Opoe zuarohxo exĩko toh mana. Tuaro exiketõ motye exĩko toh mana. Atamorepaketõ motye roropa tuaro exĩko toh mana. Opoe roropa tuaro exiketõ zuaro pyra toehse ropa mana. Ãmoreme morohne tyrise oya Papa, tyriry se oexiryke, tykase Jezu Tumy a.

22 Mame ynara tykase roropa Jezu eya xine:

— Emero Papa kynekarone ya. Ritonõpo mũkuru waro pyra matose repe. Papa rokẽ juaro mana. Papa waro pyra roropa matose. Ywy imũkurume jexiryke zuaro ase. Ynymenekatyamo a roropa Papa enepõko ase zuaro toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.

23 Mame toeramase ropa Jezu typoetory tomo a. Ynara tykase ynororo eya xine.

— Tãkye ehtoko onenehpyrykõ poko.

24 Ynara ãko ase oya xine, tuhke Ritonõpo omiry poko urutõ kõ pake, tuisa tõ roropa onenerykõ enery se toh kynexine repe. Onetarykõ etary se roropa toh kynexine repe. Yrome onetara tokurehse toto. Onenepyra roropa tokurehse toto, tykase Jezu eya xine.

Imepỹ akorehmatopõpyry poko Samaria pono a

25 Morarame Moeze nymerohpyry poko amorepatõ tooehse Jezu a tõturupotohme. Ynara tykase ynororo, Jezu kuhnõko rokẽ kynexine:

— Otara ãkohxo ke hano orihpyra jehtohme jũme, Ritonõpo maro jehtohme? tykase ynororo eya:

26 Mame ynara tykase Jezu eya:

— Otara ãko Ritonõpo nymeropohpyry nah? Oty enetupuhnõko hma? tykase Jezu eya.

27 Mame tozuhse ropa Jezu eya. Ynara tykase ynororo:

— Ynara enetupuhnõko ase, Ritonõpo pyno ehtoko ipunaka. Yronymyryme ipyno ehtoko okurohtao xine oorikyrykõ ponãmero. Kure rokẽ tyritoko õsenetupuhtohkõ ae. Oemynyhmarykohtao ipyno ehtoko ipunaka. Mame osepyno oehtohkõ sã imehnõ pyno ehtoko, katoh tonõ waro ase, tykase ynororo Jezu a.

28 — Ỹ, tuaro oehtoh zae. Moro omipona awahtao, orihpyra exĩko mase, jũme, Ritonõpo maro, tykase Jezu eya.

29 Mame mokyro, Moeze nymerohpyry poko amorepatõ, imehnõ pyno ehtoh poko ekaropory se toehse. Ynara tykase ynororo Jezu a:

— Onokãkõ mokaro ipyno jehtopo? tykase ynororo Jezu a.

30 Mame Jezu a tozuhse. Ynara tykase ynororo eya aosenetupuhtohme:

— Ahno toytose Jerusarẽ poe Jeriko pona. Juteu mokyro. Morarame osema ae aytoryhtao omato komo a tapoise ynororo. Imõkomory roropa tarose eya xine. Totatotapase roropa ynororo eya xine. Mame moroto ro turumekase eya xine orihsasaka ahtao.

31 Moromeĩpo Ritonõpo maro oturukety toytose moro osema ae. Mame mokyro etaetapahpyry tonese eya. "Tee, jam," tykase rokẽ ynororo. Zomye rokẽ toytose ynororo. Enupunara myhehxo ipoko. Osema ehpikuroko rokẽ toytose.

32 Morarame imepỹ roropa toytose moro osema ae. Ritonõpo Tapyĩ tao erohkety
kynexine ynororo. Morararo ikuroko rokẽ toytose ynororo. Enupunara myhẽ ipoko.
33 Mame imepỹ roropa moro osema ae toytose roropa. Samaria põ kynexine. Toipe
Samaria põkõ maro juteu tõ oxise pyra toto. Yrome mokyro toenupunase etaetapahpyry
poko.
34 Eya toytose ynororo. Tonaka tanỹse eya. Etapatopõpyry tysereseremase opi ke eya.
Tyõtose roropa eya. Morarame toky pona mokyro tyrise eya, jumẽtu pona. Mame tapyi
taka tarose eya ahno nyhtoh taka. Mame kure mokyro tyripose eya tapyi esemy a.
35 Morarame yrokokoro toytory ropa ahtao, tineru tokarose eya, tapyi esemy a. Ynara
tykase ynororo eya: “Mose pyno exiko,” tykase ynororo tapyi esemy a. “Tooehse ropa
jahtao, oepehmãko ropa ase onepekahtyã epehmãko ropa ase,” tykase mokyro Samaria
pono tapyi esemy a. Mame ynara tykase Jezu Moeze nymerohpyry poko amorepatono a.
36 — Etaetapahpyry tonese oseruaõkomo a repe. Yrome onoky rokẽ akorehmaneme
nexiahse? tykase Jezu Moeze nymerohpyry poko amorepatono a. Mame eya tozuhse:
37 — Mokyro rokene, ipyno aexihpyry rokene, tykase ynororo eya.
Mame ynara tykase Jezu eya:
— Naeroro ytoko. Mokyro sã imehnõ pyno exiko, tykase eya Jezu. Mame toytose ropa
ynororo Jezu maro ehxĩpo.

Jezu ytotopõpyry poko Maata tõ tapyĩ taka

38 Mame Jezu toytose typoetory tõ maro. Toeporehkase toto pata pona. Moroto nohpo
kynexine esety Maata. Mokyro a toahmase toto tytapyĩ taka toto ytotohme. Moroto ehse
tõ aporo.
39 Mame Maata akorõ moroto kynexine esety Maria. Mame Jezu otururu etary se
kynexine ipunaka. Morara exiryke Jezu myhtokoxi typorohse ynororo.
40 Maata rokẽ kynexine tỹpokonohke. Tonahsẽ riry poko kynexine. Mame Jezu a toytose
ynororo. Ynara tykase eya, takorõ anakorehmara exiryke:
— Pihpi, ypoko oenupunary se pyra mahno? Eneko ke, jakorõ jakorehmara nase.
Ajohpãme sã wakorehmapoko aporo eya, tykase Maata Jezu a repe.
41 Mame Jezu a tozuhse ynororo. Ynara tykase eya:
— Xihxi, torẽtyke mase senohne poko, otyro riry poko.
42 Toiro se rokẽ matose enetupuhtohme. Senohne irumekako aporo, jomiry etatohme
oya, ãkorõ samo. Zae ehtoh tymenekase eya. Naeroro anaropopyra ase aporo ywinoino,
tykase Jezu eya.

11

Ritonõpo maro õturutoh poko amorepatoh sero
(Mateu 6.9-13; 7.7-11)

1 Morarame Ritonõpo maro oturũko Jezu kynexine. Mame tõturukehse ahtao ynara tykase
ipoetory eya:
— João a typoetory tõ tamorepase Ritonõpo maro oturutoh poko. Morara se ase. Yna
amorepako Ritonõpo a yna oturutoh poko, tykase ynororo Jezu a.
2 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo maro õtururukohtao ynara kahtoko:
“Papa Kapuaono, kure mase.
Yna akorehmako kure rokẽ oritohme yna a,
yna esẽme oenetupuhtohme roropa yna a.
3 Yna nykyryry ekaroko yna a kokoro rokene.
4 Yna rypyry ikorokako ropa imehnõ rypyry korokapotoh sã yna a oya.
Moromeĩpo wenikehnõko mase yna rypyry poko
imehnõ rypyry poko yna wenikehtoh samo.
Joroko tamuru a yna onukuhpopyra exiko,”
kaxitoko Ritonõpo a, tykase Jezu eya xine.
5 Mame ynara tykase ropa Jezu typoetory tomo a, tõturutoh poko Ritonõpo maro:
— Ynara ãko ase oya xine õsenetupuhtohkõme rokene. Otarãme omoro wyi epekatyry se
mase onoa. Morara exiryke oepe tapyĩ taka ytõko mase. Ynara ãko mase eya otarame:
“Jepe, wyi se pitiko hano ajohpãme samo, oseruao rokene nae awahtao rokene.
6 Wekyry noehno ya, imepỹ pono. Morara exiryke autuhmary se ake repe. Yrome wyi
pyra jexiryke anautuhmara jekurehno. Naeroro oya oehno wyi epekahse repe.”
7 — Morarame tytapyĩ tae oezuhnõko oepe mana. Ynara ãko otarame mana:
“Jerekohmara exiko. Tapuruse nase tapyi. Nyhnõko ynanase. Ypoenõ jowomyhtome nase
xitãko. Owõpyra ase,” ãko mã repe, tykase Jezu.

8 — Morarame otarame otuhparo: “Ise, ise,” ãko mase. Morara ahtao otara exĩko hnae moromeĩpo? Etatoko pahne, oepe owõnõko mana wyi ekarose oya. Yrome oepeme toexiry pokoino pyra owõnõko mana, orẽpyra torekohmaryke oya õpenery ekarotohme oya, otuhparo oexiryke. Morara exiryke sã rokẽ owõnõko mana, tykase Jezu eya xine.
9 — Naeroro ynara ãko ase oya xine, moro saaro ekaropotoko Ritonõpo a. Mame ekarõko oya xine mana. Onupirykõ ekaropotoko Ritonõpo a. Mame onupirykõ enẽko matose. Tapyi tapuruse ahtao roropa ikohmatoko. Mame esẽ apuruhmakãko mana. Moro saaro tahxime õtururukohtao Ritonõpo a, oezuhtorỹko mana.
10 Ynara exiryke, ekaroponanõ tynekaropohpyrykõ apoĩko mã toto. Zupinanõ tunupihpyrykõ enẽko ropa mã toto. Tapyi taka tomomyry se exiketõ ikohmaryhtao, tapyi apuruhmakãko mã toto. Omõnõko roropa mã toto.
11 Morararo ynara karyhtao omũkuru a oya xine: “Papa, omise ase,” karyhtao oya xine, okoi onekaropyra matose eya.
12 “Papa kuratirihmo se ano,” karyhtao roropa oya xine, mynoto onekaropyra matose omũkurukomo a.
13 Iirypyryme matose repe, yrome otyro kurãkõ rokẽ ekarõko matose opoenõkomo a. Amarokõ motye kuhse Papa Kapuaono. Tuzenu kurã ekarõko oya xine mana ekaroporyhtao oya xine, tykase Jezu eya xine.

Peuzepu tũtanohpotopõpyry poko ahno ae
(Mateu 12.22-30; Maku 3.20-27)

14 Morarame joroko tutũtanohpose ropa Jezu a tomirẽkara ae. Mame joroko tutũtase ropa zae ahtao, jorokohpanõpo tõmitase ropa. Moro eneryke tyya xine tõsenuruhkase toto imoihmãkomo.
15 Yrome toitoine ynara tykase toto:
— Peuzepu omi poe rokẽ joroko tõ tũtanohpõko ropa mana, joroko tamuru omi poe. (Peuzepu, joroko tamuru esety akorony.)
16 Morarame imehnõ Jezu kukuru se toehse. Ynara tykase toto eya:
— Ajamitunuru enepoko yna a amaro Ritonõpo ehtoh waro yna ehtohme, tykase toto.
17 Yrome aosenetupuhtohkõ waro Jezu kynexine. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Pata tamuru põkõ osetaparyhtao osenahkãko rokẽ toh mana. Morararo tyekyry maro oxiehno toehse ahtao osenahkãko rokẽ tapyi taõkõ mana. Atahpahnõko toto sapararahme exĩko toto oxiehno toexirykõke.
18 Moro saaro joroko tamuru typoetory maro oxime tõsetaparykohtao osemetaka, osenahkãko rokẽ toto. Ynara ãko matose ya: “Ỹ, Peuzepu omi poe joroko tõ tũtanohpõko mose mana,” ãko matose ypoko.
19 Morara jahtao, Peuzepu omi poe joroko tõ tũtanohporyhtao ya, opoetorykõ ke? Onoky omi poe roropa joroko tõ tũtanohpõko toh nahe? tykase Jezu eya xine. — Yrome opoetorykõ tyoro rokẽ otuarõtanohtorỹko mana zae pyra oehtohkõ poko.
20 Arypyra, Ritonõpo jamitunuru poe joroko tõ tũtanohpõko ase ahno ae. Moro eneryke oya xine tuarõtãko matose Ritonõpo oesẽkõme exiry poko.
21 — Mame tapyi esẽ tomahpo typyre ahtao ynara ãko mã ynoro: “Orẽpyra ase typyreke jexiryke imehnõ omõpyra mana ytapyĩ taka ymõkomory poko,” ãko mã ynororo.
22 Yrome jamihmehxo exikety tooehse ahtao iporemãkãko mana ipyre roropa apoĩko mana. Mame ipyre apoixĩpo imõkomohpyry arõko mana, apiakatohme typoetory tomo a. (Moro saaro joroko tamuru, tymyhse sã ya. Jamihme pyra roropa mã tyripose ya, tymyhse ya exiryke.)
23 — Ymarõkõme pyra awahtao xine, yzehno matose, jakorehmara awahtao xine roropa, jakorekehkãko matose, tykase Jezu eya xine.

Sẽ nase joroko omõtopõpyry ropa poko
(Mateu 12.43-45)

24 Mame tõturuse ropa Jezu. Ynara tykase ynororo:
— Joroko tutũtase ropa tahtao ahno ae ytoytõko mana nono poro, tosary imepỹ zupĩko. Mame onenepyra tahtao, ynara ãko mã tyya rokene: “Ytõko ropa ase jesahpyry aka ropa, unurumekahpyry aka ropa, ahno aka” ãko mana.
25 Mame ytõko ropa mana, tosahpyry pona ropa. Morarame kure tosahpyry enẽko ropa mana ahno kurohtao. Tapyi sã ahno kurohtao mana tutumehse sã zao. Saereme potu enẽko mana. Mame omõpyra mã aporo.
26 Ytõko rokẽ mã aporo joroko imehnõ enehse tymarõme toto ehtohme. Mame popyrahxo exiketõ enehnõko mana, 7me osesarise mokyro aka. Mame itamurumehxo jorokohpe exĩko mokyro mana. Osemazuhme toehtopõpyry motye kuhse exĩko mana.

Tãkye nymyry ehtoh poko

27 Morarame morara kary etaryke tyya ynara tykase nohpo tuhkãkohtae:

— Tãkye kuhse asa mana, oenurumahpono, isuhsuru onenyhpyry, tykase nohpo eya.

28 Mame mokyro tozuhse Jezu a. Ynara tykase:

— Amarokõ hkotano. Tãkye exĩko matose Ritonõpo omiry etaryhtao oya xine, aomipona toehse roropa awahtao xine, tykase Jezu eya.

Ahno hxirotoh poko kurãkõ apiakatoh po
(Mateu 12.38-42)

29 Morarame imoihmãkõ tooehse ahtao Jezu a, ynara tykase ropa Jezu eya xine:

— Popyra matose ipunaka juteu tomo. "Ajamitunuru enepoko yna a oenetupuhtohme yna a," ãko matose repe ya. Yrome yjamitunuru onenepopyra ase oya xine. Toiro poko rokẽ ãmorepatorỹko ase, Jona ehtopõpyry poko.

30 Jona tonahse aporo kanaimo konõto a. Oseruao tynyhse Jona kanaimo wakuru ao. Imeĩpo tuamise ropa ynororo kanaimo a nono pona. Mame ipoko tutuarõtase Niniwe põkomo. Tonetupuhse toto a: "Ritonõpo nenehpohpyryme mose nase," tykase toto ipoko. Moro saaro Ritonõpo jenyokyase oya xine. Ywy ase Kapu ae Ayhtohpyry.

31 Morararo Saapa tuisary kynexine nohpo, ikurenaẽkõ tuisary. Imeĩpo ohxirotorỹko ynororo mana sero põkõ apiakatoh po Ritonõpo ẽpataka. Ynara exiryke, mya toytose ynororo pake Saromão otururu kurã etase. Yrome Saromão motye kuhse ywy. Taro ase amaro xine. Yrome jomiry etary se hkopyra matose.

32 Morararo kurãkõ apiakatoh po Niniwe põkõ ohxirotorỹko mã toto sero põkomo, Ritonõpo neneryme. Jona omiry totase tyya xine ahtao tyyrypyrykõ turumekase eya xine. Mokaro mã ohxirotorỹko. Ynara exiryke, taro ase amaro xine. Jona motye kuhse ase. Yrome jomipona se pyra matose, tykase Jezu eya xine.

Sẽ nase ahno enuru poko
(Mateu 5.15; 6.22-23)

33 — Mame nãparina zukaxĩpo ononẽpyra sytatose. Onyripyra sytatose apipa notaka. Aryhnaka rokẽ tyrĩko sytatose apõ pona omõketõ zeipotohme tyrĩko sytatose.

34 Kuenurukõ nãparina ezuru sã mana. Kure oenurukõ ahtao kure sã osenuhmãko matose, saereme sã oya xine exiryke. Yrome oenurukõ popyra ahtao, osenuhmara matose. Xinukutume sã oya xine exĩko mana oenurukõ popyra exiryke.

35 Morara exiryke tomeseke ehtoko onenetuputyhpyrykõ onurumekara oehtohkõme. Turumekase oya xine ahtao xinukutumã sã exĩko ropa matose okurohtao xine.

36 Yrome okurohtao xine saereme ahtao xinukutume pyra roropa mã okurohtao xine, kure enetupuhnõko matose. Mame nãparina kurã sã saereh ãko mana okurohtao xine, tykase Jezu eya xine.

Parixeu tõ zurutopõpyry poko Jezu a
(Mateu 23.1-36; Maku 12.38-40)

37 Mame tõturukehse Jezu ahtao, parixeu a toahmase tytapyĩ taka autuhtohme. Mame toytose ynororo itapyĩ taka, otuhse. Mame osemahpyra ro typorohse ynororo otuhtoh pona.

38 (Juteu tõ osemahnõko itamurume tõtuhtohto Moeze omihpyry poe.) Mame ynara tykase parixeu tyya rokene:

— Tee! Osemahpyra mose ro nah otuhnõko, tykase parixeu tukurohtao rokene.

39 Mame ynara tykase Jezu eya:

— Parixeu tõ matose. Ynara exiketõ matose. Akasanarykõ akurihnõko matose ĩpary rokene, paratu tõkehko maro. Yrome zao nymyry anakurihpyra sã matose. Xikurome mã ipunaka. Moro sã okurohtao xine mana, xikurome. Oyamene se matose. Iirypyryme matose.

40 Onenetupuhpyra matose. Õkokõ rihpõme Ritonõpo mana. Okurohtao xine tyrihpõme roropa mana.

41 Morara exiryke omõkomory apiakako ekarotohme etuarimaketomo a. Imehnõ pyno roropa ehtoko. Morara awahtao xine tãkye exĩko Ritonõpo mana opoko xine. Okurohtao xine ikurikãko roropa mana.

42 — Jetuhxo exĩko matose parixeu tomo. Ynara exiryke, okyryrykõ omame porehme ahtao apiakãko matose. Toiro ekarõko matose Ritonõpo a repe. Anarykahpyrykõ roropa otyro tõkehko apiakãko matose. Emero apiakãko matose zokonaka pitiko onekarorykõme Ritonõpo a. Yrome zae pyra ro matose. Imehnõ ryhmãko ro matose. Ritonõpo pyno pyra roropa matose. Morohne okyryrykõ tapiakase oya xine ahtao, kure roropa mã repe imehnõ pyno awahtao xine roropa, Ritonõpo pyno roropa awahtao xine.

43 — Jetuhxo exĩko matose parixeu tomo. Ynara exiryke, atamorepatoh tonõ tao imehxo se rokẽ oexirykõke. Osepekahtoh taka oytorykohtao, “Kure mase,” kary etary se oexirykõke.
44 — Jetuhxo exĩko matose! Ynara exiryke, okepy zonẽtopõpyry sã matose. Moroto ro imehnõ ytoytõko tuenikaro rokene, tuaro pyra toexirykõke. Moro saaro kure oehtohkõ enepõko matose repe, yrome popyra ro matose, tykase Jezu eya xine.
45 Morara kary etaryke tyya, ynara tykase Moeze omihpyry waro exikety Jezu a:
— Morara karyhtao oya, yna hxirõko roropa mase, tykase ynororo.
46 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Jetuhxo exĩko matose roropa Moeze omihpyry waro exiketomo, imehnõ osanumaryke oya xine. Tupime eya xine anaosanumatatohkomo. Ynara ãko matose: “Moeze omihpyry omipona ehtoko,” ãko matose repe. Yrome amarokõ ke? Aomipona pyra matose. Ourutopõpyrykõ omipona pyra matose.
47 Jetuhxo exĩko matose, otonẽtoh kurã rĩko matose repe, Ritonõpo poko urutonõpo tõ zonẽtohme. Yrome mokaro urutonõpo tõ totapase atamurukomo a.
48 Atamurukomo a Ritonõpo poko urutonõpo tõ etapatopõpyrykõ kure ekarõko matose. Ynara exiryke, atamurukomo a totapase toto. Yrome oya xine roropa toto zonẽtoh tyrise.
49 Morara exiryke ynara tymerose Ritonõpo omiryme, zae mana: “Jomiry poko urutõ kõ enyohnõko ase eya xine. Mame toitoine toto etapãko toh mana. Toitoine toto htomãko roropa toh mana,” ãko Ritonõpo omiry.
50 Naeroro awãnohtorỹko Ritonõpo mana, urutõ kõ etapatamitume. Moino ro nono ritopõpyry poe ro urutõ kõ totapase. Mokaro etapatamitume awãnohtorỹko Ritonõpo mana.
51 Apeu etapatopõpyry poe tuhke urutõ kõ totapase. Zakaria etapatopõpyry pona. Ritonõpo Tapyĩ myhto totapase ynororo, kaneru zahkatoh myhto. Ajohpe pyra, mokaro etapatamitume awãnohtorỹko Ritonõpo mana, sero põkomo.
52 — Jetuhxo exĩko matose Moeze omihpyry poko amorepatõkomo. Ynara exiryke, imehnõ enekunohnõko matose, zae omi waro pyra toto ehtohme. Zae omi enetuputyry se pyra matose. Mame imehnõ roropa akorekehkãko matose. Onenetupuhpyra toto ehtohme, tykase Jezu eya xine.
53 Mame moro tae toytose ropa Jezu ahtao parixeu tõ tyekĩtapãse, Moeze omihpyry warõkõ maro. Jezu tokahmase toto a tõturupotohkõme, ihxirotohme repe.
54 Aoturutopõpyry poko Jezu hxirory se toh kynexine repe.

12

Sẽ nase ajohpe ehtoh poko
(Mateu 10.26-27)

1 Mame tuhkãkõ tõximõse. Epuhtũtũmãko toh kynexine tuhke toexirykõke. Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Tomeseke ehtoko parixeu tõ ajohpe ehtoh poko. Pou porutatoh sã ajohpe toto exiry mana. Kure osekarõko toh mã repe iirypyryme toto ahtao.
2 Yrome emero apurutyã aryhnaka exĩko ropa mana. Emero zonẽtyã roropa zumakapõko ropa mana.
3 Mame totase pyra õturutopõpyrykõ emero atahpahnõko mana jarao exĩko mana. Morararo moe rokẽ oturũko matose repe ãpuruhpyry tao, putiputime rokẽ repe. Yrome moromeĩpo õmihpyrykõ otumakãko mana, tykase Jezu eya xine.

Ritonõpo zuno ehtoko
(Mateu 10.28-31)

4 Mame ynara tykase Jezu:
— Ynara ãko ase oya xine wekyry tomo, oetapanekõ zuno pyra ehtoko. Oetapatorỹko rokẽ mana. Yrome ouzenukõ onetapara mana.
5 Toiro rokẽ zuno ehtoko, Ritonõpo rokẽ zuno. Oetapaxĩpo xine oemarykõ waro mana apotoimo htaka. Naeroro mokyro rokẽ zuno ehtoko.
6 — Mame 5me torõ pisarara epehpyry pitiko rokene. Otarãme tuhke pyra tineru puhturu rokene. Yrome torõ pisarara toiro ahtao ro wenikehpyra Ritonõpo mana ipoko.
7 Morararo oũsetykõ tuhke exiry waro Ritonõpo mana. Naeroro oserehpyra ehtoko. Torõ pisarara pyno toehtoh motye kuhse opyno xine Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.

Ihximyra Jezu poko
(Mateu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Ynara karyhtao oya xine imehnõ netaryme: “Ywy ase, Jezu poetoryme ase,” karyhtao oya xine, morararo ase: “Mose ypoetoryme mana,” ãko ase opoko xine Ritonõpo nenyohtyã netaryme.
9 Yrome ihxipỹke awahtao xine ypoko: “Jezu poetory kara ase,” karyhtao roropa oya xine imehnõ netaryme, morararo ase: “Mokyro ypoetoryme pyra mana,” ãko ase opoko xine Ritonõpo nenyohtyã netaryme.
10 — Mame Kapu ae Ayhtohpyry kerekeremaryhtao oya xine, yrome oorypyrykõ tokarose ropa oya xine ahtao Ritonõpo a, moro korokãko ropa Ritonõpo mana. Yrome Ritonõpo Zuzenu kerekeremaryhtao oya xine onykorokara mã Ritonõpo ekurehnõko ipunaka.
11 — Mame juteu tõ atamorepatoh taka aarorykohtao, ohxirotohkõme pata esẽ tomo a te, kowenu poetory tomo a roropa, torẽtyke pyra ehtoko ezuhtohkõ poko oya xine. “Otara ãko ke hano?” kara ehtoko roropa.
12 Ynara exiryke, Ritonõpo Zuzenu ãkorehmatorỹko mana ezukurukõ poko moro tao awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

Sero tymõkomokẽ ehtopõpyry poko

13 Mame ynara tykase ahno rãnaono Jezu a:
— Amorepatono, oturuko urui a Papa ekepyry mõkomohpyry apiakatohme eya zokonaka ekarotohme ya, tykase ynororo Jezu a.
14 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Arypyra, moro pokõ kara ase. Omõkomorykõ apiakane kara ase, tykase Jezu eya.
15 Ynara tykase ropa Jezu totananomo a:
— Etatoko kure. Tuaro ehtoko, õpynukõme rokẽ pyra tyritoko. Ynara exiryke, toipãme rokẽ omõkomorykõ mana. Yrome ãkorehmara xine mana oytorykohtao Papa esaka, tykase Jezu eya xine.
16 Mame ynara tykase ropa Jezu eya xine toto osenetupuhtohme:
— Tupito konõto esẽ narykapohpyry toperytase itamurume.
17 Mame ynara tykase ynororo tukurohtao rokene: “Oty rĩkohxo ke hano? Tosake pyrahxo hnae ynapyry tomo,” tykase ynororo.
18 “Ytapyĩ tõ kararahpõko ropa ase zumo tyritohme ropa ynapyry esaryme, ymõkomory esary maro.
19 Mame ynara ãko ase ya rokene, ohkato ke senohne nae toehse hano. Ymõkomory enahpỹme nase. Ynapyry tõkehko enahpỹme nase tuhke jeimamyry aropõko ase. Os-eremãko roropa ase. Otuhnõko potu ase. Eukuru ẽnõko roropa ase, tãkye rokẽ ase,” ãko mana tymõkomokemy tyya rokene.
20 Mame ynara tykase Ritonõpo eya: “Oepyrypary hmoro. Seroae ro orihnõko mase. Mame onoky omõkomohpyry esẽme exĩko nae? Onoky onukurãkatyã esẽme exĩko nae? Imehnõ õkyryrỹpyry esẽme exĩko mana,” tykase Ritonõpo eya. Mame toorihse ynororo, tykase Jezu eya xine.
21 Mame etyhpyryme ynara tykase Jezu:
— Moro sã exĩko mã mõkomo anonohnanõ rokẽ tymõkomorykõme. Tymõkomoke ynaroro repe, yrome Ritonõpo a tymõkomoke pyra sã mã toto, omomỹke toexirykõke, tykase Jezu eya xine.

Ritonõpo enetuputyry poko
(Mateu 6.25-34)

22 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Naeroro ynara ãko ase oya xine, õtykõ poko torẽtyke pyra ehtoko. Anapyrykõ poko roropa torẽtyke pyra ehtoko. Oupõkõ poko roropa torẽtyke pyra ehtoko. Tupoke pyra oehtohkõ poko torẽtyke pyra ehtoko.
23 Ynara exiryke, kure kuehtohkõ mã tonahsã motye kuhse, tõsẽ motye kuhse mana. Morararo upo motye kuhse kuokokõ mana, tykase Jezu.
24 — Torõ poko enetupuhtoko. Tynapyrykõ anarykara toto. Onypohpyra roropa mã toto. Ẽ onyripyra roropa mã toto. Tynapyrykõ onukurãkara roropa mã toto. Yrome toto nahpãko Ritonõpo mana. Mame amarokõ torõ motye kuhse matose. Opyno xine ipunaka Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.
25-26 — Osenetupuhtoko. Toiparo rokẽ senohne poko torẽtyke matose. Otara tyrĩko matou okynã orihpopyra oehtohkõme. Torẽtyke oehtohkõke okynã orihpopyra exĩko matou? Arypyra. Ritonõpo rokẽ okynã orihpopyra ehtoh waro mana. Naeroro oty katohme torẽtyke matou emero poko? Toiparo rokẽ torẽtyke matose.
27 Ona ekuru enetatoko. Tamoreme ahtãko mana. Erohpyra mana. Ekurãkara roropa mana. Tamoreme rokẽ kure exĩko mana. Yrome ynara ãko ase oya xine, Saromão tupoke

kurã ke kynexine. Tytineruke roropa kynexine. Yrome Saromão zupõ kure exiry motye kuhse ona ekuru mana. Kure kuhse mana.
28 Onahpoty rineme roropa Ritonõpo mana. Okynã pyra onahpoty mana. Nae ro mã repe seromaroro. Yrome yrokokoro pake tonahse. Zahnõko roropa mana apoto ke, xixi ke, enara. Otytyko ekuru typyne pyra mana. Yrome Ritonõpo ipyno ro mana. Morohne pyno exiry motye kuhse Ritonõpo opyno xine exiry mana. Naeroro õpenerykõ ekarõko oya xine mana. Morara exiryke: “Nary rokene,” kara ehtoko kure Ritonõpo ehtoh poko. Enetupuhtoko Ritonõpo opyno xine exiry.
29 Morara exiryke torẽtyke pyra ehtoko tõsẽ poko, eukuru poko roropa. Tonahsã poko roropa torẽtyke pyra ehtoko.
30 Morohne poko torẽtyke imehnõ mana, Ritonõpo waro pyra exiketomo. Morohne se oexirykõ waro Omykõ kapuaõ mana.
31 Yrome osemazuhme Ritonõpo enetupuhtoko oesẽkõme. Mame morohne ekarõko oya xine mana.

Tymõkomoke ehtoh poko Ritonõpo esao
(Mateu 6.19-21)
32 — Enaromyra ehtoko ypoenomo. Tuhke pyra matose Ritonõpo enetupuhnanomo. Yrome imeĩpo ahno esẽme oehtohkõ ekarõko mã oya xine Omykõ kapuaono.
33 Morara exiryke omõkomorykõ ekamotoko tineru apoitohme. Mame moro tineru ekarotoko etuarimaketomo a. Ekaroryhtao okyryrykõ tuhke exĩko mã kapu ao. Moroto okyryrykõ kurãkãko Ritonõpo mana. Enahpyra moero mana Ritonõpo esao. Moero mã omato pyra ipunaka, nuko pyra roropa mana, enahne pyra mã moero.
34 Morarame omõkomorykõ kurãkaryhtao kapu ao oya xine morotona oytorykõ se exĩko matose. (Yrome sero nono po rokẽ omõkomorykõ tomãkase oya xine ahtao sero nono po se rokẽ exĩko matose. Ritonõpo poko nymyry onenetupuhpyra matose.)

“Tuaro ehtoko,” katopõpyry sero Jezu a
35-36 Mame ynara tykase Jezu:
— Joepyry ropa eraximatoko, tosẽkõ eraximary sã ahno poetory tomo a. Mokaro saaro kueraximatoko. Mokaro esẽ toytose erẽnatoh enese. Typoetory tõ tynomose tytapyĩ tao. Aepyry ropa eraximãko toto itapyĩ tao. Nãparina roropa nae ezurukõme. Mame tõtuhxĩpo oehnõko ropa mana tytapyĩ taka. Aomiry etaryhtao axĩ tapyi apuruhmakãko ipoetory tõ mana.
37 Mame tãkye exĩko mã toto tosẽkõ toraximase tyya xine exiryke. Nyhpyra toh toehse tosẽkõ eraximary poko. Morara exiryke tãkye exĩko mã toto. Etatoko pahne, typoetory tõ porohkapõko mana toto otuhtohme. “Otuhtokose,” ãko mana. Mame typoetory tõ otuhmapõko mana.
38 Tãkye toh exĩko mana. Otarãme esẽkõ oehnõko ropa onoa. Otarãme ẽmepyryme oehnõko ropa mana. Yrome oserehnohpyra tosẽkõ eraximary poko. Moroto ro eraximãko toto. Morara exiryke tãkye mã toto.
39 Omato oepyry waro tapyi esẽ ahtao, tytapyĩ taka omato anaomõnohpopyra aexiry mana, tymõkomory onematonanohpopyra toehtohme.
40 Amarokõ roropa tuaro ehtoko. Kapu ae Ayhtohpyry oehnõko ropa mana. Aepyry ropa oneraximara awahtao xine ro oehnõko ropa mana, tykase Jezu eya xine.

Peturu oturutopõpyry sero Jezu maro
(Mateu 24.45-51)
41 Mame ynara tykase Peturu Jezu a:
— Yna a rokẽ morara ãko mah? Emero rokẽ netaryme roropa morara ãko mah? tykase Peturu, tõturupose Jezu a.
42 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Onoky emese kure nahe tosẽ mõkomory poko? Emese kure exikety rokẽ rĩko tytapyĩ eraseme mana. Typoetory tõ otuhmaponeme tyrĩko mana.
43 Mame zae rokẽ exiketyme ahtao tãkye mokyro exĩko mana, tytapyikẽ tooehse ropa ahtao.
44 Ajohpe pyra tymõkomory eraseme mokyro rĩko mana, imehxo.
45 Yrome ynara karyhtao tyya rokene: “Jesẽ mã okynã oehpopyra mana,” karyhtao tyya rokene, mame ipoetory tõ htomãko mana orutua komo, nohpo tomo, enara toto htomãko mana. Mame otuhnõko mã ynororo eukuru ẽnõko. Etỹnõko roropa mana.
46 Mame mokyro esẽ oehnõko ropa mana, tuenikaroro typoetory ahtao. Aepyry ropa onenetupuhpyra ynororo. Mame mokyro kahpyry pipohnõko mana, ajoajohpe toehse exiryke. Imehnõ iirypyrymãkõ maro tyripõko mana, tykase Jezu Peturu tomo a.

47 — Mame tosẽkõ omiry waro ro tahtao xine, yrome aomipona pyra toto ahtao, toto wãnohnõkohxo esẽkõ mana, yronymyryme, tõmipona pyra toehse toto exiryke.
48 Morararo imehnomo. Tuenikaroro rokẽ popyra toehtohkõ poko tosẽkõ omihpyry waro pyra toexirykõke, mokaro wãnohnõko roropa mã esẽkomo pitiko rokene. Ynara exiryke, itamurume tokarose ahtao typoetory a mokyro wino itamurume ise ropa mã esemy. Tuhke tokarose eya exiryke tuhke ise ropa mã eya esemy, tykase Jezu eya xine.

"Apiakatõme tooehse ywy," katopõpyry sero Jezu a
(Mateu 10.34-36)

49 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Apoto zukase sã tooehse ywy sero nono põkõ rypyry zahkatohme samo. Seromararo tukase ahtao tãkye kuhse exiry.
50 Ẽpurihkety ẽpurityry sã zue aka. Mokyro sã ytõko ase jetuarimatoh pona. Itamurume etuarimãko ase. Sam ãko ase. Typenekehse ase jetuarimakepyry eraximary poko.
51 "Mokyro noepyase sero nono pona emero osepeme ehtohme," ãko matose repe ypoko. Arypyra. Nae jomiry enetupuhnanomo. Nae roropa jomiry onenetupuhpynomo. Osepeme pyra toto ypokoino.
52 Taroino 5me tapyi taõkõ atapiakãko toh mana, esyhmara toh exĩko mana. 3mãkõ zehno exĩko 2mãkõ mã toto. 2mãkõ zehno exĩko 3mãkõ roropa mã toto ypokoino.
53 Mame tumũkue exiketõ mã typoenõ onysyhmara mã exĩko. Tumykõ onysyhmara roropa ipoenõ exĩko mana. Tõxike exiketõ mã tõxirykõ onysyhmara exĩko mã toto. Tysekõ onysyhmara roropa ẽxirykõ exĩko. Typatũke exiketõ mã typatũkõ onysyhmara exĩko mã toto. Tymerenohke exiketõ mã tymerenotykõ onysyhmara exĩko mã toto. Oxiekyryme pyra sã exĩko mã toto, tykase Jezu eya xine.

"Tuaro ehtoko," katopõpyry sero Jezu a
(Mateu 16.2-3)

54 Mame ynara tykase ropa Jezu tuhkãkomo a:
— Akurũ eneryhtao oya xine xixi omõtoh wino, ynara enetupuhnõko matose: "Konopo oehnõko mana," ãko matose. Moromeĩpo konopo oehnõko rahkene.
55 Mame tyryrykane eneryhtao ikurenaino, ynara ãko matose: "To! Moro esahpyo ke onãkutanohto mana zũ karyke," ãko matose. Moromeĩpo xixi jetũ exĩko mã rahkene.
56 Ajohpãkõ sã matose, morohne eneryhtao oya xine konopo oepyry waro matose, yrome onenetupuhpyra matose ypoko, Ritonõpo jenyohne tarona õsenuruhkatohkõ ritohme onenerykõme, tykase Jezu eya xine.

"Axĩ oxiehno pyra ehtoko ropa," katopõpyry sero Jezu a
(Mateu 5.25-26)

57 Ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Oty katohme ãmoreme xine zae ehtoh poko pyra matou?
58 Ozehnotokõ aarorykõ se ahtao terekatu ẽpataka, axĩ ekurãkatoko ropa ozehnotokõ maro, osema tao ro awahtao xine, terekatu a aaropyra xine ro toto ahtao, soutatu tomo a oekaropyra xine toto ehtohme, oẽmapopyra xine toto ehtohme roropa ãpuruhpyry taka.
59 Etatoko pahne, ãpuruhpyry taka tomõse awahtao xine, tũtara ropa matose emero onepehmara ro awahtao xine, tykase Jezu eya xine.

13

"Oorypyrykõ irumekatoko," katopõpyry sero Jezu a

1 Mame morotõkomo a Jezu turuse Karirea põkõ etapatopõpyry poko Pirato a, kowenu poetory a.
— Tynekarorykõ ekaroryhtao ro Ritonõpo a, totapase toto Pirato a, tykase toto, tokarose.
2 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Otara ãko hmatou mokaro poko? Imehnõ Karirea põkõ motye iirypyryme nexiase toto? Morara exiryke moro emetakame taorihmapose toh nae? tykase Jezu eya xine, tõturupose.
3 — Arypyra. Ynara ãko ase oya xine. Amarokõ roropa oorypyrykõ onurumekara awahtao xine, mokaro sã orihnõko matose, tykase Jezu eya xine.
4 — Mokaro roropa ke, Xiroe põkomo? Otara ãko roropa hmatou 18mãkõ pona tapyi epukatopõpyry poko? Jerusarẽ põkõ motye roropa iirypyryme nexiase toto?
5 Arypyra. Ynara ãko ase oya xine, amarokõ roropa emynyhmara awahtao xine oorypyrykõ poko, oorypyrykõ onurumekara awahtao xine, mokaro saaro orihnõko matose, tykase Jezu eya xine.

Sero nase topere pyra otyro zoko ehtopõpyry poko

6 Mame ynara tykase Jezu, enetupuhtohme eya xine:

— Ahno tupinao mã wikeira zoko kynexine. Mame esẽ toytose epery pohse repe. Yrome arypyra kynexine topere pyra ipunaka.
7 Morara exiryke ynara tykase tupito esẽ typoetory a: “Etako pahne, oseruao tyeimãse ywy otyro eperytary eraximary poko repe. Yrome eperytara ro nase. Akohko,” tykase esemy. “Popyra nase. Toipãme rokẽ mã taro,” tykase esemy erase a.
8 Yrome ynara tykase erase eya: “Apoaporo, toiro rokẽ jeimamyry eraximako aporo. Ahkaxi aporo oeky ety ritohme imyhtokoxi.
9 Moro tyrise ahtao, otarame eperytãko mana. Toperytase kure ahtao, anakohpyra ase. Yrome eperytara ro ahtao makohpotase rahkene,” tykase ynororo tupito esemy a, tykase Jezu eya xine.

Tupue aexihpyry kurãkatopõpyry sero Jezu a
10 Mame Jezu a tamorepase toto juteu atamorepatoh tao oserematoh ae.
11 Moroto nohpo kynexine tupue aexihpyry 18me ikonopory taropose eya kure pyra. Joroko poe morara toehse ynororo jũme tupue. Xikihme owõpyra toehse ynororo.
12 Mame mokyro eneryke tyya, Jezu a tykohmase. Ynara tykase ynororo eya:
— Xihxi, okurãkãko ropa ase seromaroro, tykase Jezu eya.
13 Mame Jezu a tomary ke tapose ahtao, axĩ xikihme toehse ropa ynororo. Mame:
— Kure mase, Ritonõpo, tykase ynororo, tukurãkase ropa toexiryke.
14 Mame juteu atamorepatoh esemy tyekĩtapãse oserematoh ae nohpo tukurãkase ropa exiryke Jezu a. Ynara tykase ynororo morotõkomo a:
— 6me ẽmepyry nae erohtohme. Moro ae rokẽ osehtoko ekurãkapose ropa. Yrome oserematoh ae oehpyra ehtoko, tykase ynororo, eya xine.
15 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Oty katohme popyra oya xine nohpo kurãkary ropa nae oserematoh ae? Ajoajohpe rokẽ matose. Yrome amarokõ otãtome oekykõ myhpokãko matou oserematoh ae, pui, kawaru roropa, tuna pona toto arotohme, auhpatohkõme oya xine?
16 Mose Aparão paryme nase. Mose tymyhse nexiase joroko tamuru a. 18me ikonopory taropose eya kure pyra toexiry poko. Oty katohme mose onymyhpokapopyra sã matou oserematoh ae? tykase Jezu eya xine.
17 Mame morara kary etaryke tyya xine, Jezu zehnotokõ toehxirose. Yrome tãkye toehse toh kynexine imoihmãkomo, kure Jezu nukurãkahpyry eneryke tyya xine.

Moxitatu puhturu poko sero
(Mateu 13.31-32; Maku 4.30-32)
18 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Tyoro sã Ritonõpo kuesẽkõme exiry. Ynara sã mana enetupuhtohme rokene.
19 Moxitatu puhturu ke mana pitiko. Mame tarykase ahtao tupito pona, ahtãko mana. Mame tamorihtase ahtao wewe konõto sã exĩko mana. Torõ tõ esaryme roropa exĩko. Osesarĩko torõ tõ mana, amoriry htaka. Moro sã mã kuesẽkõme Ritonõpo enetuputyry kyya xine, tykase Jezu eya xine.

Tiriiku risẽ porutatoh poko
(Mateu 13.33)
20 Mame ynara tykase ropa Jezu:
— Tyoro sã roropa kuesẽkõme Ritonõpo enetuputyry mana.
21 Otyro porutatoh sã mana nohpo a toximase ahtao tiriiku maro. Mame emero porutãko mana, tykase Jezu eya xine. (Moro sã emero pata põkõ etãko toh mana. Ritonõpo kuesẽkõme exiry poko etãko toh mana.)

Omõtoh pitiko poko sero
(Mateu 7.13-14,21-23)
22 Mame pata tõ poro Jezu toytose. Pata konõto tõ poro, pata pisarara poro roropa toytose. Imehnõ amorepãko kynexine toytoryme Jerusarẽ pona.
23 Mame ynara tykase imepyny Jezu a:
— Tuhke pyra rokẽ ipynanohnõko Ritonõpo nahe? tykase, tõturupose.
24 Mame tozuhse Jezu a, ynara tykase:
— Ritonõpo esary eutary omõtoh pitiko samo. Ikuhtoko pahne. Omõtoko eutary pitiko aka. Ynara exiryke, tuhkãkõ tomomyry se exĩko mã repe. Yrome omõsaromepyra toh mana.
25 — Mame tapyi esẽ tapyi apurũko mana. Moromeĩpo tooehse awahtao xine tapyi myhtokoxi, sekere ãko matose. Ynara ãko matose: “Apuruhmakako yna omõtohme,” ãko matose repe. Mame ynara ãko oezuhtorỹko mana: “Awaro pyra xine ase. Ozeino moehtou?” ãko mana.

26 Mame ynara ãko matose eya: “Ynanotuhnehxo puhko amaro. Eukuru ynanẽne amaro
roropa. Yna roropa mamorepane yna esao awahtao,” ãko matose repe.
27 Yrome ynara ãko ropa mã oya xine: “Awaro xine pyra ase, otokoino moehtou? Ytotoko
ropa kehne. Oorypyrykõ poko rokẽ mexiatosene,” ãko mã ynororo.
28 Mame Ritonõpo esaõkõ enẽko matose, Aparão, Izake, Jako. Imehnõ urutonõpo tõ enẽko
roropa matose. Xitãko yronymyryme matose. Kui kui ãko matose mokaro eneryke oya
xine, Ritonõpo esaka omõpyra oexirykõke.
29 Mame imehnõ enẽko matose. Oehnõko toto xixi tũtatoh wino, xixi omõtoh wino,
ikurenaino, inikahpoino, enara oehnõko toh mana. Mame porohnõko mã toto otuhtohme
Ritonõpo esao. Yrome amarokõ ke? Aaropotorỹko rokẽ mana.
30 Mame tuhke tuisãpo tõ kara tuisame exĩko mana moero. Tuhke tuisamehxo aehtyã
roropa tuisame pyra exĩko mana moero, tykase Jezu eya xine.

Jerusarẽ põkõ pyno Jezu ehtopõpyry sero
(Mateu 23.27-39)

31 Morara ahtao Jezu otururuhtao parixeu tõ tooehse eya. Ynara tykase toh eya:
— Ytoko ropa taroino imepỹ pona, Erote oetapãko mana, tykase toto.
32 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Arypyra. Ytopyra ase. Orihnõko ase Ritonõpo poe rokene. Erote oenekunohtorỹko rokẽ
mana. Kaikuxi itu htaõ sã mana. Ytotoko ropa. Ynara kaxitatoko eya: “Oseruao jẽmepyry se
rokẽ ase taro oesao xine. Seroae joroko tõ tũtanohpõko ropa ase aporo. Kurãkõkara kurãkãko
roropa ase. Kokoro morararo erohnõko ase. Mame yrokokoro otyhkãko ase, nykano,”
kaxitatoko eya, tykase Jezu eya xine.
33 — Mame jytojytory se ro ase sero osema ae Jerusarẽ pona, seroae, kokoro, mokokoro,
enara. Oesao xine orihpyra ase. Jerusarẽ po rokẽ orihnõko ase, tykase Jezu eya xine.
34 Mame ynara tykase ropa:
— Jerusarẽ põkomo, Ritonõpo poko urutõ kõ etapananõme matose. Topu emananõme
matose Ritonõpo naropotyã pona, oya xine aropotyã pona. Tuhke rokẽ oeahmarykõ se
exiase repe. Oewomarykõ se roropa exiase repe kuratiri nohpory a typoenõ ewomary
samo taporiry zopikoxi. Yrome yse pyra mexiatose.
35 Taroino oesarykõ patãpome exĩko mana. Etatoko pahne, taroino jenezomopyra matose
aporo. Ynara katoh pona rokẽ jenẽko ropa matose: “Kure rokẽ mose tyriko, Ritonõpo. Õmiry
poe aepyhpyry mose ro,” katoh pona rokẽ jenẽko ropa matose, tykase Jezu eya xine.

14

Kurãkara kurãkatopõpyry ropa poko Jezu a

1 Mame parixeu tapyĩ taka toytose Jezu otuhse, oserematoh ae. Moroto imehnõ parixeu
tõ roropa kynexine. Jezu enẽko tỹme toh kynexine.
2 Mame imepỹ tooehse Jezu a, jaxiry jaohpyry, apory jaohpyry. Mokyro tooehse Jezu
a. Mame Jezu enẽko toh kynexine. Kurãkara kurãkaryhtao, popyra ekarõko toh kynexine,
oserematoh ae kurãkara kurãkaryke eya.
3 Mame ynara tykase Jezu Moeze omihpyry poko amorepatõkomo a, parixeu tomo a
roropa:
— Moeze nymerohpyry omi poe oty riry kure nae oserematoh ae? Kurãkõkara kurãkary
ropa? Kurãkõkara onukurãkara ropa ehtopo? Oty kure nae? tykase Jezu eya xine.
— Tee, tykase rokẽ toto.
4 Onezuhpyra toehse toto. Mame kurãkara Jezu a tapoise. Mame tukurãkase ropa eya.
Mame tonyohse ropa eya.
5 Mame ynara tykase eya xine ynororo:
— Tumũkue awahtao xine omũkurukõ toepukase ahtao tuna eutary aka oserematoh ae
ananỹpyra ropa mehtory? Arypyra, axĩ anỹnõko matose. Oekykõ roropa ke? Tuna eutary
aka toepukase ahtao oserematoh ae mokyro ananỹpyra roropa mehtory oserematoh ae ro?
Arypyra, mokyro anỹnõko roropa matose axiny, tykase Jezu eya xine.
6 Mame morara kary etaryke tyya xine:
— Tee, tykase rokẽ toto. Onezuhpyra ropa toehse toto.

Imehnõ motye se pyra ehtoh poko sero

7 Mame imehnõ tosarykõ kurã menekãko toh kynexine tosarykõme, otuhtoh po. Mokaro
eneryke tyya ynara tykase Jezu eya xine, toto amorepatohme:
8 — Pytakety otuhtoh pona toahmase awahtao epehtoh kurã pona porohpyra exiko.
Otarãme okomino imehxo exikety oehnõko mana, otuhse.

9 Mame esẽ mã oehnõko oya ynara kase: “Mose esary taro. Esyryhmako,” ãko mã oya esemy. Mame ehxirõko mase, imepỹ pona porohnõko ropa mase etyhpyry pona myhene.
10 Yrome toahmase awahtao otuhtoh pona, ytoko. Mame ehpiõ pona rokẽ oporohko epehtoh pona, imãkõkara esary pona. Morarame otarame oeahmahpõ oehnõko mana. Ynara ãko mã oya: “Xiaro osehko, sẽ pona, epehtoh kurã pona,” ãko mã oya. Mame kure oexiry enẽko imehnõ mana emero porehme, tykase Jezu eya xine.
11 — Ynara exiryke, tuisamehxo otyriryhtao ãmoreme, tuisame pyra orĩko Ritonõpo mana. Yrome imehnõ motye oexiry se pyra awahtao tuisamehxo orĩko Ritonõpo mana, tykase Jezu eya xine.
12 Mame ynara tykase ropa Jezu toahmahpono a:
— Otuhtoh tyrise oya ahtao oepe tõ rokẽ kara eahmako. Oekyry tõ rokẽ kara roropa, tymõkomoke exiketõ rokẽ kara roropa. Mokaro rokẽ eahmaryhtao oya emetakamãko mã toto. Mame toahmase awahtao eya xine pake topehmase omoro, kure oehtopõpyry tometakãmase exiryke eya xine.
13 Otuhtoh tyrise ahtao oya tymõkomoke pyra exiketõ eahmako, ahmitahpyryme exiketomo te, oẽmapopyra xine roropa te, tonurãkara roropa.
14 Morara awahtao kure orĩko mã Ritonõpo, oepehmara tokurehse ynaroro exiryke, onemetakãmara toto exiryke roropa. Kurã ekarõko mã Ritonõpo oya. Kurãkõ ẽsemãkatoh po ropa tyya oepehmãko mã Ritonõpo, tykase Jezu eya.

Otuhtoh konõto poko sero
(Mateu 22.1-10)

15 Mame morara kary etaryke tyya toiro Jezu marõ ynara tykase Jezu a otuhtoh po:
— Tãkye exĩko mã toto Ritonõpo maro otuhtoh konõto po exiketomo, tykase ynororo.
16 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Etako pahne, imepỹ orutua otuhtoh konõto riry se toehse. Mame tuhkãkõ toahmase eya toto oehtohme otuhtoh pona.
17 Morarame otuhtoh konõto tõtyhkase ahtao emero, typoetory tonyohse tyneahmatyã kohmatohme repe. Ynara tykase toto: “Ehmaropa rahkene otuhse. Otuhtoh notyhkano,” tykase toh repe.
18 — Yrome ineahmatyã ytopyra tokurehse toto, tỹpokõke toexirykõke emero porehme. Ynara tykase toiro orutua otuhtoh aporesemyry nenyokyhpyry a: “Arypyra, ytopyra ase. Tupito epekatyase. Jytory se ase utupi enese. Ajohpãme sã kyryh kara ekurehnõko ase,” tykase ynororo eya.
19 — Mame ynara tykase imepyny: “Pui omame osetato epekatyase erohketomo. Mokaro kuhse ytõko ase. Morara exiryke sã rokẽ oekahmapỹ sã ase,” tykase ynororo eya.
20 — Mame imepyny a roropa: “Eropa!” tykase repe. “Arypyra, ytopyra ase. Seromararo ypytano. Morara exiryke ytosaromepyra ase,” tykase ynororo eya.
21 — Mame tosemy a toytose ropa ipoetory, turuse ropa eya. Morara exiryke tohne toehse otuhtoh rihpono, tymoipyra mokaro tokurehse exiryke. Ynara tykase ynororo typoetory a: “Axĩ ytoko pata poro osema tõ ae. Etuarimaketõ ke enehko xiaro ymoipynỹpo tõ myakãme. Emero enehko toto. Tymõkomokãkara roropa enehko, ahmitahpyryme exiketomo, tonurãkara, ãtakamatyamo, emero rokẽ enehko toto,” tykase ynororo typoetory a.
22 — Mame aporesẽ omipona toytose ipoetory. Mame tooehse ropa tahtao, ynara tykase ynororo otuhtoh esemy a: “Õmipona akene. Enehno toto. Kyryh nykã toto, etuarimaketomo. Yrome pehme pyra ro atapyĩ nase. Nae ro osa. Nae ro tõsemy,” tykase ipoetory eya.
23 — Mame ynara tykazomose aporesemy eya: “Ytozomoko ropa pata zomye osema tõ ae imehnõ enehtohme oya, pehme ytapyĩ ehtohme,” tykase ropa aporesemy typoetory a.
24 “Ajohpe pyra ase. Mokã osemazuhme yneahmatyã ymaro otuhpyra ekurehnõko mã toto,” tykase ynororo, otuhtoh esemy, tykase Jezu eya xine. Mame toesyryhmase ropa ynororo parixeu tapyĩ tae, toto amorepaxĩpo.

Tupime Jezu poetoryme ehtoh poko sero
(Mateu 10.37-38)

25 Mame ahno imoihme Jezu maro ytõko kynexine. Mame toeramase Jezu toto ẽpataka, toto amorepatohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
26 — Ypoetoryme oexirykõ se matose repe. Yrome omykõ pyno oehtohkõ motye ypyno pyra awahtao xine, ypoetoryme exipyra ekurehnõko matose. Morararo asakõ pyno, opyxiãkõ pyno, opoenõkõ pyno, ãkorõkõ pyno, ooryxirykõ pyno, oruikõ pyno, mokaro pyno oehtohkõ motye ypyno awahtao xine ypoetoryme exĩko matose. Osepyno oehtohkõ motye roropa ypyno awahtao xine ypoetoryme exĩko matose, tykase Jezu eya xine.

27 — Mame Ritonõpo zamarõ poko rokẽ ehtoko, ypoetoryme oehtohkõme. Oorikyrykõ kurũke jomipona se hkopyra awahtao xine ypoetoryme exipyra ekurehnõko matose, tykase Jezu eya xine.
28 Mame ynara tykase ropa ynororo eya xine:
— Tapyi kaetokõ riry se awahtao xine osemazuhme osenetupuhtoko aporo tyritoh poko ipune otinerũkõ waro oehtohkõme.
29 Osenetupuhpyra awahtao xine, otinerũkõ ipune pyra ahtao, tapyi nepuru xikihmãko rokẽ matose. Otyhkara ekurehnõko matose. Mame onyrihpyrykõ eunohnõko imehnõ mana.
30 Ynara ãko opoko xine mã toto. "To! Mokyro a tapyi tyrise zokonaka rokene. Yrome otyhkara tokurehse ynororo," ãko mã toto opoko xine oeunohtorỹko mã toto. Naeroro tapyi riry se awahtao xine otinerũkõ ikuhtoko aporo osemazuhme. Moro saaro ypoetoryme oexirykõ se awahtao xine osenetupuhtoko aporo: "Serara hano jetuarimary zuno Jezu poetoryme jahtao?" kahtoko aporo, tykase Jezu eya xine.
31 — Morararo mã pata esemy typoetoke exikety tuhke 10.000me ipoetory tomo, soutatu tomo. Mame imepỹ oehnõko mana eya esary pynanohse, tosaryme. Mokyro mã oehnõko tuhke typoetoke 20.000me, soutatu tomo. Mame osemazuhme aporo pata esẽ porohnõko mana tõsenetupuhtohme aporo orẽpyra toexiry poko poremãpyra toehtohme.
32 Mame mokyro maro tõsetaparykõ se pyra tahtao, typoetory tõ aropõko mana moeroro ahtao, kure toto oturutohme toto maro, toto ekurematohme.
33 — Morararo, ypoetoryme oexirykõ se awahtao xine, emero okyryrykõ pyno pyra ehtoko, tykase Jezu eya xine.

Sautu papyry poko popyra toehse ahtao
(Mateu 5.13; Maku 9.50)

34 — Kure sautu mã repe. Yrome sãme pyra toehse ahtao oty katohme kure?
35 Arypyra, popyra mana. Tupito pona tyrise ahtao popyra mana. Pui ety htaka roropa tyrise ahtao, morararo popyra mana ipunaka. Typahsẽme rokẽ kure mana. (Morararo Ritonõpo poetoryme awahtao xine, yrome opoe xine rokẽ oyoytorykohtao, otara exĩko matou. Arypyra, typahsẽme rokẽ matose.) Mame typanare awahtao xine etãko matose, tykase Jezu eya xine.

15

Kaneru tahtopõpyry poko
(Mateu 18.12-14; 1 Peturu 2.25)

1 Mame Jezu a toytose tuhke kowenu tinerũ apoinanomo, pohnõ maro, aomiry etary se toexirykõke.
2 Morarame parixeu tomo a Jezu tykerekeremase mokaro eneryke tyya xine. Moeze omihpyry warõkomo a roropa tykerekeremase Jezu. Ynara tykase toto Jezu poko.
— Popynõ se rokẽ mokyro nah. Imaro xine otuhnõko roropa mana, tykase toto Jezu poko.
3 Morara exiryke ynara tykase Jezu eya xine, aosenetupuhtohkõme typoko:
4 — Etatoko pahne, kaneru esẽ mana. Mame tuhke mã kaneru, 100me mana. Mame kaneru otuenikãko mana toiro. Mame esẽ zupĩko mana. Imehnõ nomõko mana, 99mãkõ nomõko aporo mokyro zupitohme tyya. Toiro itatyhpyry zupĩko ropa mana eporyry ropa ponãmero.
5 Mame tonese ropa ahtao, tãkye exĩko ropa mana. Enehnõko ropa mana tymota po.
6 Mame tytapyĩ taka tooehse ropa tahtao tope tõ kohmãko mana, tyekyry tõ maro. Ynara ãko mã eya xine ynororo: "Eneropa jeky. Tãkye sehtone jeky enetopõpyry ropa poko," ãko mã ynororo eya xine.
7 — Etatoko pahne, toiro tyyrypyry poko aexihpyry mokyro kaneru itatyhpyry sã mana. Mame kurãkõ poko tãkye Ritonõpo mã repe. Mame toiro popỹ tosẽme Ritonõpo enetuputyryhtao, tyyrypyry turumekase ahtao roropa eya tãkye kuhse Ritonõpo exĩko mana. Imarõkõ roropa tãkye exĩko toh mana, tykase Jezu eya xine.

Tĩneru otuenikatopõpyry poko sero

8 Mame ynara tykase ropa Jezu:
— Nohpo nae ahtao tytinerukemy, 10me itinerũ nae parata risemy, typynemy, parihmãkomo. Mame toiro itinerũ tõtuenikase ahtao oty rĩko nae otarame? Nãparina zukãko mana. Tytapyĩ tumehnõko mana tytinerũ zupitohme. Kure zupĩko mana otyro akoko.
9 Mame tytinerũ tonese ropa tyya ahtao tyekyry tõ kohmãko mana tope tõ maro. Ynara ãko mã ynororo eya xine: "Tãkye exi ropa ynemapohpyry tonese ropa ya exiryke. Morara exiryke tãkye sehtone," ãko ynororo.

10 — Ynara ãko ase oya xine, morararo Ritonõpo nenyohtyã atãkyemãko mã toto toiro
iirypyryme exikety tyyrypyry rumekary ropa ahtao, tykase Jezu eya xine.

Sẽ nase tumy rumekahpõ poko

11 Mame tõturuse ropa Jezu eya xine aosenetupuhtohkõme Ritonõpo poko. Ynara tykase
ynororo:

— Orutua kynexine tumũkue asakoro.

12 Morarame akomihpyry ynara tykase tumy a: "Papa," tykase. "Jũme rokẽ
kymõkomohtoko orihpyra ro awahtao," tykase ynororo tumy a.

— Mame jũkomo a tymõkomory tapiakase typoenõ mõkomoryme asakoro ro. Typyne
exiketõ tokarose eya xine.

13 Morarame tuhke pyra tõmehse ahtao tumy nekarotyã tokamose ropa imũkuru a,
akomihpyry a. Tineru tapoise eya moro epehpyryme. Mame typenekehse ynororo tumy
maro toexiry poko. Morara exiryke typatary poe toytose ynororo mya imepỹ pata pona.
Pore toeporehkase ynororo. Moero tytinerũ tahnikase eya, tỹpenery tomo a rokẽ tokarose,
typenetatoh tonõ poko tahnikase tytinerũ eya.

14 — Mame okynã pyra itinerũ tonahse. Moromeĩpo konopo toehkehse moroto. Omise
konõto morotõkõ toehse toto. Mokyro omise toehse roropa tytineruke pyra toehse
toexiryke.

15 Morara exiryke toerohtoh tupise eya. Imepỹ poetoryme toerohpitose ynororo. Ahno
eky nahpaneme toehse, poinokoimo nahpaneme.

16 Mame omise toehse ipunaka. Poinokoimo napyry enapyry se toehse repe tomiryke.
Yrome morotõkõ anautuhmara myhẽ toehse.

17 Morarame ynara tõsenetupuhse ynororo: "Papa typoetoke tuhke. Tynahke roropa
tuhke. Atahnikãko roropa toto napyry. Yrome ywy taro, jemiryke rokẽ myhẽ orihnõko ase,"
tykase ynororo tukurohtao rokene.

18 "Morara exiryke ytõko ropa ase papa esaka mya roropa. Ynara ãko ase papa a: 'Oehno
ropa kẽ papa. Iirypyryme rokẽ ase oya, Ritonõpo a, enara.

19 Omũkurume pyra ase otarame, popyra jexiryke. Morara exiryke opoetoryme rokẽ
kyriko rahkene,' ãko ase papa a," tykase tukurohtao ynororo.

20 Morotoino toytose ropa ynororo tumy a ropa.

— Mame amekeino tumũkuru tonese jũ a ahtao, nupunato tonese tumũkuru. Tururume
toytose ynororo tumũkuru eahmase.

21 Morarame ynara tykase imũkuru: "Papa, oehno ropa. Iirypyryme rokẽ ase Ritonõpo a,
oya, enara. Otarãme omũkuru kara ase, popyra jexiryke," tykase imũkuru tumy a. "Arypyra,
umũkuru ro mase," tykase jumy eya.

22 — Mame ynara tykase jumy typoetory tomo a: "Axĩ umũkuru zupõ enehtoko, kurano,
amurutohme eya," tykase. "Omahtao roropa ke ẽmatoko emary aka. Sapatu roropa
ekarotoko eya.

23 Pui mũkuru ikasetahpyry enehtoko etapatohme, otuhtoh konõto ritohme, tãkye kue-
htohkõme," tykase jumy typoetory tomo a.

24 "Ynara exiryke, umũkuru aorikyhpyry sã monexiano. Mame aẽsemamyhpyry sã toehse
ropa nase. Itatyhpyry sã roropa monexiano. Mame seromararo aosenepohpyry ropa sã
nase," tykase jumy. Morara exiryke tãkye toehse ropa toto. Tõtuhse toto. Tãtãkyemase toto.

25 — Morarame irui kynexine, tupito po. Morarame tooehse ropa tahtao tapyi myhtokoxi,
rue totase eya, waketõ roropa totase eya.

26 Mame tumy poetory tykohmase tyya tõturupotohme: "Otara ãko hkoh moxiã nae?"
tykase ynororo tõturupose eya.

27 — Mame tozuhse eya: "Arypyra, ãkorõ noehno ropa. Morara exiryke pui mũkuru kurã
totapapose omy a kure tooehse ropa tumũkuru exiryke," tykase ynororo eya.

28 — Mame tohne toehse irui ipunaka. Tapyi taka tomomyry se pyra toehse. Morarame jũ
toytose eya imaro tõturutohme. "Oty katohme koh omõpyra mano tapyi taka? Aimo, omõko,"
tykase jumy eya.

29 "Etako pahne papa," tykase tumy a. "Tuhke jeimamyry taropose ya amaro jexiry
poko. Opoetoryme roropa toerohse ywy. Õmiry onymoikehpyra roropa ase. Yrome poti
onekaropyra mexiase tãkye jehtohme jepe tõ maro.

30 Yrome mokyro omũkuru kahpyry omõkomory eya pake tahnikase. Nohpo tõ poko
rokẽ tonahkase eya. Mame tooehse ropa ynororo ahtao pui mũkuru kurã totapapose oya
otuhtoh ritohme ipoko. Naeroro sam, ãko ase papa," tykase imũkuru tumy a.

31 — Mame ynara tykase jũ eya: "Aimo, etako pahne. Ymaro mase jũme. Mame
ymõkomory omõkomoryme ro mana, emero porehme.

32 Yrome ãkorony aorikyhpyry sã monexiano amerehme. Mame aẽsemamyhpyry ropa sã noehno ropa. Itatyhpyry sã roropa monexiano. Mame seromaroro aosenepohpyry ropa sã nase. Naeroro otuhtoh konõto yripono tãkye kuehtohkõme," tykase jumy eya. Morara tykase Jezu eya xine.

16

Mõkomo erase tuaro ehtopõpyry poko sero

1 Mame ynara tykase ropa Jezu typoetory tomo a:

— Tymõkomokẽ kynexine. Typoetoke kynexine roropa ynororo. Mame typoetory tyrise eya tymõkomory eraseme. Yrome tosẽ enekunohnõko kynexine. Itinerũ apoĩko kynexine tytinerũme. Mame imehnomo a turuse ropa esemy. Ynara tykase toto eya: "Opoetory reh oenekunohnõko mahna," tykase toto.

2 Mame typoetory tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo eya: "Otara ãko hkoh opoko toh nahe. Ymõkomory ahnikary poko oya? Ymõkomory eraseme pyra exĩko ropa mase. Naeroro ymõkomory papẽ ikurãkako enepotohme ya, emero porehme, oytotohme ropa," tykase tymõkomokemy typoetory a. "Ỹ," tykase ynororo. Mame toytose ropa ynororo.

3 — Mame toemynyhmase ipoetory yronymyryme tukurohtao. Ynara tykase ynororo tyya rokene: "Jesẽ poetoryme pyra exĩko ase. Naeroro otara exĩko hano taroino? Oty pokohxo ke erohnõko hano taroino? Jemary ke jerokuru waro pyra ase. Imehnomo a tineru ekaropory poko ihxipỹke roropa ase.

4 Ynara ãko ase topeke jehtohme toerohtohke pyra jahtao, tytapyĩkõ taka jeahmatohme roropa eya xine," tykase ynororo tyya rokene.

5 — Mame tosẽ mõkomory apoihpõkõ tykohmase tyya onepehmara ro exiketomo. Ynara tykase ynororo osemazupu a: "Otãtoh jesẽ mõkomory oemahpo nahe?" tykase eya.

6 — "100me tãpoa nae ase tõsẽ aitopo, oriu," tykase eya. Mame ynara tykase mõkomo erase eya: "Seny, apapeny. Oporohko aporo. 50me tãpoa rokẽ imeroko," tykase ynororo eya, zokonaka rokẽ tyripose.

7 — Mame imepyny a roropa ynara tykase ynororo: "Otãtoh jesẽ mõkomory nahe owino?" tykase. "Miume saku nae ase tiriiku rokene," tykase eya. Mame ynara tykase mõkomo erase eya: "Ynara imeroko apapẽ pokona, 800me rokẽ imeroko," tykase ynororo eya.

8 — Mame zae pyra aehtopõpyry waro toehse esemy. Osenekunohpopyra toehse. Ynara tykase ynororo typoetory a: "To, orẽpyrahxo reh mahse opyno sã mokaro ehtohme. Zae pyra mase repe. Yrome tuaro mase," tykase typoetory a. Moro poko tõturukehxĩpo eya xine, ynara tykase ropa Jezu:

— Ritonõpo onenetupuhpynõ orẽpyrahxo, tỹpokonopyrykõ poko tuarohxo mã toto. Ritonõpo poetory tõ tuaro hkopyra sã mã toto tỹpokonopyrykõ poko te, Ritonõpo enetuputyry poko tyya xine, enara.

9 Ynara tykase ropa Jezu eya xine:

— Omõkomorykõ ke imehnõ akorehmatoko oepekõme toto ehtohme Ritonõpo waro toto ehtohme roropa. Mame toorihse awahtao xine oseporỹko ropa matose imaro xine, jumãme Ritonõpo esao.

10 Zae rokẽ awahtao xine mõkomo pitiko eraseme awahtao xine, morararo matose zae ro matose tuhkã poko eraseme toehse awahtao xine. Morararo zae pyra awahtao xine tuhke pyra mõkomo eraseme awahtao xine, zae pyra ro matose exĩko tuhkãkõ poko eraseme toehse awahtao xine.

11 Morararo tineru poko zae pyra awahtao xine sero nono po, ahnikãko rokẽ matose. Imeĩpo kurã onekaropyra Ritonõpo oya xine mana.

12 Tomeseke pyra awahtao xine imepỹ mõkomory poko, oya xine mõkomo onekaropyra mã Ritonõpo omõkomorykõme.

13 — Asakoro tosẽke exiry tupime mana. Ynara exiryke, toirõ pyno awahtao xine imepỹ se hkopyra exĩko matose mokyro pokoino. Mokyro maro oerokurukõke imepỹ maro oerokurukõ se pyra roropa exĩko matose. Morararo Ritonõpo poetoryme awahtao xine tyorõ onyripyra matose oesẽkõme, Ritonõpo poetoryme oexirykõke, tykase Jezu eya xine.

Jezu namorepatopõpyry
(Mateu 11.12-13; 5.31-32; Maku 10.11-12)

14 Mame parixeu tomo a Jezu omiry totase. Mõkomo sato kõ ynaroro, tineru roropa se ynaroro. Naeroro Jezu typoihtose eya xine.

15 Morara exiryke ynara tykase Jezu eya xine:

— Amarokõ kure oexirykõ enepõko matose imehnomo a repe. Yrome Ritonõpo oenetorỹko okurohtao xine mana. Onyrityãkõ kure oya xine mã repe. Yrome Ritonõpo a popyra mana.

16 — Pake kuekyrykõ ekepyã toytoytose Moeze nymerohpyry poe. Urutonõpo tõ omi poe roropa toytoytose toto. Moromeĩpo João, ahno ẽpurihkane tooehse. Mame ynara tykase João: "Emero ahno esẽme exĩko mã Ritonõpo," tykase João. Seromararo morararo Ritonõpo omiry ekaronanõ moro poko mã ekarõko. Tuhke ahno moro poko mã etãko toto. Ritonõpo riry se toto tosẽkõme.

17 — Moeze nymerohpyry kure ro mana. Moromeĩpo otarame kapu enahnõko mana. Sero nono enahnõko ropa mã otarame. Yrome Moeze nymerohpyry onenahkapopyra mana, zae rokẽ exiryke Ritonõpo poe.

18 — Mame orutua typyty rumekaryhtao imepỹ nohpo maro toehtohme, iirypyryme exĩko mana imepỹ nohpo poko exiryke. Popyra Ritonõpo a mana. Morararo tynio rumekahpõ maro ipytaryhtao iirypyryme exĩko mana imepỹ pyty poko toexiryke, tykase Jezu eya xine.

Sero Razaru ehtopõpyry poko tymõkomokẽ maro

19 Mame ynara tykase ropa Jezu eya xine:

— Tymõkomoke exikety kynexine tupoke kurã ke. Typynehxo exikety zupõ kynexine. Itamurume tohke kurã ke kynexine roropa, tõkuke roropa.

20 Mame imepỹ moroto roropa kynexine tymõkomokẽkara, esety Razaru. Orukoimo hpe kynexine ynororo. Ẽmepyry pune Razaru anarokehpyra imehnõ kynexine tymõkomokẽ tapyĩ pota taka.

21 Tymõkomokẽ napyry akumuru se rokẽ kynexine, tynapyryme. Mame erukoimory tometomese kaikuxi tomo a. Toetuarimase ynororo pitiko rokẽ pyra.

22 Mame mokyro tymõkomokẽkara toorihse. Aparão pũtokoxi zuzenu tarose Ritonõpo nenyohtyamo a, otuhtoh konõto pona kapu aka. Morarame tymõkomokẽ toorihse roropa. Ekepyry tonẽse nono aka jekyrỹpyamo a. Zuzenu toytose popynõ esaka etuarimatoh pona.

23 Mame sam tykase ynororo myhene, popyno esao tahtao. Mame kakoxi tõsenuhmase ynororo ahtao, moero Aparão tonese eya, Razaru roropa tonese, Aparão maro.

24 Mokaro eneryke tyya opore tykohtase ynororo: "Tam, Aparão, nupunato kueneko myhene. Razaru enehpoko xiaro ya. Tuna enehpoko eya ajohpãme samo ypotapihpyry piukah ãko nase apoto ke," tykase ynororo.

25 — Mame Aparão a tozuhse. Ynara tykase ynororo eya: "Kuku, oehtopõpyry poko enetupuhko. Orihpyra ro awahtao itamurume mõkomo kurã tapoise oya. Yrome Razaru arypyra, ehtomase myhẽ rokene. Ixihpyryme toehtoh rokẽ tapoise eya. Yrome seromararo taro nase ymaro atãkyemãko. Mãpyra mase etuarimãko seromararo.

26 Oya xine ytotoh pyra nase eutary konõto. Morara exiryke oya xine ytopyra mã tarõkomo. Morararo tarona oehpyra matose," tykase Aparão eya.

27 — Mame ynara tykase tymõkomokemỹpo Aparão a: "Ỹ, Tam, ajohpãme sã Razaru enyohko papa tapyĩ taka.

28 Moroto mã jakorõ tomo, 5me orihpyra ro mã toto. Toto zurupoko Razaru a oehpyra toto ehtohme tarona etuarimatoh pona," tykase tymõkomokemỹpo eya.

29 — Mame ynara tykase Aparão: "Ãkorõ tõ Moeze nymerohpyry nae. Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry nae roropa mã toto, ituarõtatohkõme. Ah mokaro omihpyry etã toto, ãkorõ tomo," tykase Aparão eya.

30 — "Arypyra, Tam. Onetara mã toto. Yrome imepỹ tõsemãkapose ropa ahtao orihxĩpo, mame mokyro toytose ahtao eya xine axĩ tyyrypyhpyrykõ rumekãko mã toto," tykase ynororo Aparão a.

31 — Mame ynara tykase Aparão: "Arypyra. Moeze tõ omihpyry omipona pyra toto ahtao, Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry omipona pyra roropa toto ahtao, morararo mã toto turuse tahtao xine ẽsemãkapohpyry ropa a. Aomipona pyra toto exiry mana," tykase Aparão eya, tykase Jezu eya xine. Enara.

17

Iirypyrymãkõ poko
(Mateu 18.6-7,21-22; Maku 9.42)

1 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Iirypyryme tyripotoh tonõ nae, enahpỹme mã kehko. Yrome mokyro, iirypyryme imehnõ rihpõ wãnohnõko Ritonõpo mana yronymyryme.

2 Kurehxo eya exiry topu konõto tymyhse ahtao ipymyry pokona inerymapotohme zue aka, popyra mã exĩko eya imepỹ iirypyryme tyripose ahtao eya; jenetupuhnanõ iirypyryme tyripose ahtao eya. Mokyro wãnohnõko Ritonõpo mana ipunaka.

3 Tuaro ehtoko!

— Ãkorõkõ tyyrypyry poko amaro toehse ahtao zurutoko tuaro aehtohme. Mame tyyrypyry rumekary se tahtao: “Popyra akene amaro,” karyhtao eya, ynara kahtoko eya: “Ỹ, oorypyry a wenikehnõko ase rahkene,” kahtoko eya.

4 Morarame tyyrypyry poko ropa ehxĩpo aytory ropa ahtao oya xine 7me, moro ẽmepyry ae ro: “Popyra ase iirypyryme amaro,” karyhtao eya ynara kahtoko rokẽ eya: “Ỹ, oty kara, Ritonõpo oorypyry korokãko mana. Wenikehnõko ase taroino moro poko,” kahtoko eya, tykase Jezu eya xine.

Ritonõpo enetuputyry poko

5 Mame ynara tykase 12mãkõ Jezu a:

— Yna akorehmako yronymyrymehxo Ritonõpo enetupuhtohme yna a, tykase toto.

6 Ynara tykase esẽkõ eya xine:

— Ritonõpo omiry enetuputyryhtao oya xine pitiko rokẽ repe, onekaropohpyrykõ ekarõko Ritonõpo mana. Ynara karyhtao oya xine sero oroxi panõ a: “Otouko omity maro tuna konõto kuaka atarykata ropa,” karyhtao oya xine, õmipona xine otoũko mana, tykase Jezu eya xine.

Sero Ritonõpo poetoryme ehtoh poko

7 — Otara ãko typoetokã typoetory a erohkehxĩpo tooehse ropa ahtao tapyi taka? Otarãme ipoetory itupi poko toerohse. Otarãme kaneru tõ nahpary poko toerohse. Mame tapyi taka tooehse ahtao otara ãko hna typoetory a? “Otuhkose aporo!” ãko nah eya? Arypyra.

8 Ynara ãko rokẽ eya: “Joh tyriko aporo. Tahnose ahtao enehko ya wyi maro,” ãko mana. “Eukuru enehko roropa,” ãko mana. “Tõtuhkehse jahtao otuhnõko mase. Eukuru ẽnõko, enara,” ãko mã eya.

9 “Kure mase,” karahme sã typoetokã typoetory a.

10 Morararo matose. Ritonõpo omipona emero tyrise oya xine ahtao, ynara kahtoko eya: “Opoetoryme rokẽ ase. Mõpãme rokẽ õmipona exiasene,” kahtoko. Epyrypara ehtoko kure oehtopõpyrykõ poko, tykase Jezu eya xine.

Sẽ nase 10me ipũ imotatyã poko

11 Mame Jerusarẽ pona Jezu ytoryhtao, Samaria ehpikuroko toytose ynororo, Karirea ehpikuroko, enara.

12 Mame pata pitiko pona toeporehkase ahtao tõseporyse Jezu ipũ imotatyã maro, 10me. Amekeino rokẽ tõsenuhmase toto torukoimorykohxike.

13 Jezu tykohmase eya xine, ynara tykase toto:

— Jezu! Tuisa! Nupunato yna eneko myhene, tykase toto.

14 Ynara tykase Jezu eya xine:

— Ỹ, nupunato oenetorỹko ase. Ytotoko Ritonõpo maro oturuketomo a. Osenepotatoko eya xine, okurãkatopõpyrykõ enetupuhtohme eya xine, tykase Jezu ipũ imotatyamo a.

Morarame toytorykohtao, kure toehse ropa toto, ipũ imoimotahpyry pyra.

15 Mame toekurãkary ropa eneryke tyya, toirõ toeramase ropa Jezu a.

— Kure Ritonõpo mana, tykase ynororo opore.

16 Jezu ẽpataka typorohse ynororo nono pona:

— Kure mase, tykase ynororo Jezu a, kure toehse ropa toexiryke. Samaria põ kynexine ynororo.

17 Mame ynara tykase Jezu:

— 10me orutua kõ tukurãkase ropa. Otokoh mokaro nahe, 9mãkohmo? tykase Jezu eya.

18 — Mose rokẽ, juteu kara rokẽ noehno ropa: “Kure mase, Ritonõpo,” kase, tykase Jezu.

19 Mame ynara tykase ynororo ipũ imotahpyrỹpyry a:

— Owõko. Ytoko ropa. Ritonõpo enetuputyryke oya tukurãkase ropa mase, tykase Jezu eya.

Tuisa konõtome Ritonõpo ehtoh poko
(Mateu 24.23-28,37-41)

20 Ynara tykase parixeu tõ Jezu a:

— Otãtahtao Kuesẽkõme toexiry enepõko Ritonõpo nah? tykase toto. Ynara tykase Jezu eya xine:

— Kuesẽkõme Ritonõpo ehtoh osenepyra mana.

21 Morara exiryke ynara kara imehnõ mana: “Enetoko ke moro yro,” kara mã toto. “Yrorohxo rukuh moro,” kara roropa mã toto, tuisame Ritonõpo ehtoh okurohtao xine exiryke, tykase Jezu eya xine.

22 Mame ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Okynã pixo Kapu ae Ayhtohpyry enery se exĩko matose yronymyryme. Yrome onenepyra matose.

23 Morarame ynara ãko imehnõ mã repe ypoko: “Moroto Kapu ae Ayhtohpyry mana,” ãko reh mã toto. “Taro mana,” ãko roropa imehnõ mana. Yrome morara karyhtao oya xine aomipona xine pyra ehtoko.
24 Saereh ãko mã nenenehkane, xixi tũtatoh wino xixi omõtoh pona. Moro sã mã Kapu ae Ayhtohpyry oehnõko ropa mana. Emero enẽko exino mana.
25 Yrome osemazuhme aporo osanume exĩko ynororo mana. Etuarimãko itamurume mana. Mame tosẽkõme ise pyra roropa exĩko seromatokõ mana.
26 Pakatokõ ehtopõpyry sã Noe orihpyra ahtao ro, moro sã exĩko tarõkõ mana, Kapu ae Ayhtohpyry oehsasaka ropa ahtao.
27 Tõtukurukõ poko rokẽ toh kynexine, eukuru enyry poko roropa. Typytarykõ poko toh kynexine, tyniotarykõ poko roropa kanawa aka Noe tõ otyriry ponãmero. Morarame tuna kumaryke tyneryse toto, emero porehme.
28 Moro saaro kynexine Ro ehtopõpyry roropa. Tõtukurukõ poko rokẽ toh kynexine. Eukuru enyry poko roropa toh kynexine. Tõsepekatyrykõ poko, mõkomo ekamory poko roropa toh kynexine. Tupito pomory poko, tapyi amory poko roropa toh kynexine.
29 Morara kynexine Ro ehtopõpyry pake. Morotoino Ro toesyryhmase ahtao, apoto toepukase kapu ae sautu panõ maro moro põkõ zahkatohme emero.
30 Moro saaro exĩko mã sero põkomo Kapu ae Ayhtohpyry oehtoh ropa toehse ahtao, tykase Jezu.
31 — Morara ahtao tapyi mypatarãnao awahtao xine tapyi taka omõpyra ehtoko omõkomorykõ poko. Morararo tupito po awahtao xine eramara ropa ehtoko atapyĩkõ taka omõkomorykõ poko.
32 Ro pytỹpyry ehtopõpyry poko wenikehpyra ehtoko. (Toeramary se ropa toehse ynororo repe tunurumekahpyry pona ropa. Mame topume tanyhtase ynororo; sautume toehse.)
33 Morarame tõsepynanopyry poko exiketõ orihnõko mã toto. Yrome Ritonõpo omipona exiketõ ẽsemãnõko ropa mã toto.
34 Etatoko pahne, joepyry ropa ahtao koko ahtao, asakoro orutua kõ nyhnõko tynyhtohkõ po. Mame toiro arõko mã Ritonõpo. Tõmipona exikety rokẽ arõko mana. Imarõ nomõko mana.
35 Morararo asakoro nohpo tõ erohketõ ahtao, tonahsẽ riry poko toto erokuruhtao toiro arõko Ritonõpo mana. Imarõ nomõko mana.
36 Asakoro orutua kõ tupito po ahtao, toiro arõko mã Ritonõpo. Imarõ nomõko mana, tykase Jezu eya xine.
37 Morarame ynara tykase ipoetory tõ Jezu a:
— Otoko morara exĩko nahe? tykase toto. Ynara tykase Jezu eya xine:
— Imotahpyry ahtao, morotona ayra tõkehko oximõnõko mana, tykase Jezu eya xine. (Morararo Ritonõpo oehnõko mana iirypyrymãkõ wãnohse.)

18

Terekatu a pytỹpo ytotopõpyry poko

1 Mame typoetory tõ tamorepase Jezu a toto osenetupuhtohme tõtururukõ poko Ritonõpo maro. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ritonõpo maro oturukehpyra ehtoko. Penekehpyra ehtoko õtururukõ poko Ritonõpo a, tykase ynororo eya xine.
2 — Etatoko pahne, terekatu kynexine pata konõto po, zae pyra exikety. Ritonõpo omipona pyra exikety kynexine. Imehnõ pyno pyra roropa kynexine.
3 Morarame moro pata po pytỹpo kynexine aosanumase morotõkomo. Kokoro rokẽ ytosene oturuse terekatu a takorehmatohme repe. Ynara tykase ynororo eya: “Kuakorehmako ajohpãme samo. Josanumary imỹpoko,” tykase pytỹpo terekatu a.
4 — Osemazuhme pytỹpo akorehmary se pyra terekatu kynexine repe. Yrome kokoro rokẽ toytose pytỹpo oturuse. Mame okynã ahtao ynara tykase ynororo tyya rokene: “Ritonõpo zuno pyra ase. Imehnõ pyno pyra ase roropa repe.
5 Yrome jerekohmaryke pytỹpo a, akorehmãko ase. Imỹpõko ase tahxime jerekohmaryino, yporemãkaporyino roropa eya,” tykase ynororo tukurohtao, tykase Jezu eya xine.
6 Mame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Mokyro terekatu omihpyry metatou? Zae pyra kynexine. Nohpo akorehmary se pyra. Yrome imeĩpo takorehmase.
7 Mokyro motye kuhse mã Ritonõpo. Tynymenekatyã omiry etãko mana. Toto mỹpõko roropa mana kokoro rokẽ toto otururuke tyya, pakeimo, koko, enara. Ekurehpyra mana typoetory akorehmary poko.

8 Axĩ toto mỹpõko mana. Yrome Kapu ae Ayhtohpyry oepyry ropa ahtao oty enẽko na taro nono po. Tõmipona exiketõ tuhke enẽko nah? Arypyra otarame.

Parixeu ehtopõpyry poko kowenu tinerũ poko erohkety maro

9 Morarame: "Kure ase, imehnõ sã pyra," kananõ amorepary se toehse Jezu. Ynara tykase ynororo eya xine, aosenetupuhtohkõme:

10 — Orutua kõ toytose asakoro, oturuse Ritonõpo maro oturutoh taka. Toiro parixeu kynexine. Imaro kowenu tinerũ poko erohkety kynexine.

11 Mame towõse xikihme parixeu toiroro tõturutohme Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo: "Kure mase, Ritonõpo, yamene se pyra jexiryke. Ajohpe pyra ase. Nohpo tõ poko pyra roropa ase, imehnõ iirypyrymãkõ sã pyra ase. Mose kowenu tinerũ poko erohkety iirypyryme mana. Tãkye ase isã pyra jexiryke.

12 Toitoine otuhpyra ase jotururuke oya. Emero ynapoihpyry apiakãko ase, omame porehme ahtao, toiro ekarotohme oya," tykase parixeu, epyrypãko kure toexiry poko.

13 — Mame mokyro, kowenu tinerũ poko erohkety ameke rokẽ toexikihmase Ritonõpo a tõturutohme. Kakoxi osenuhmara kynexine Ritonõpo ẽpataka, popyra toexiry enetuputyryke tyya. Toepurotõtõmase ynororo toemynyhmaryke. Ynara tykase ynororo: "Ritonõpo, iirypyryme rokẽ ase, nupunato kueneko myhene," tykase ynororo.

14 — Etatoko pahne, tykase Jezu eya xine. — Mokyro rypyry rokẽ tykorokase Ritonõpo a tõsekarose exiryke eya. Yrome parixeu rypyry onykorokara toehse Ritonõpo. Ynara exiryke: "Kurehxo ywy, imehnõ sã pyra," kananõ poremãkapõko Ritonõpo mana. Yrome: "Popyra ase," kananõ kurãkãko rokẽ Ritonõpo mana. Orẽpyra tyrĩko roropa mana, tykase Jezu eya xine.

Sero kure poetohti riry poko Jezu a
(Mateu 19.13-15; Maku 10.13-16)

15 Morarame typoenõkõ tonehse jẽkomo a, jũkomo a roropa Jezu a, onao ro exiketomo, toto apoitohme eya, kure toto ripotohme Ritonõpo a. Mame mokaro eneryke tyya xine, ynara tykase Jezu poetory tomo:

— Oty kase moehtou Jezu erekohmase totaehse ro ahtao? Ytotoko ropa, tykase toto.

16 Yrome Jezu a poetohti tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:

— Ah poetohti noehno ya, tooepyrykõ se toexirykõke oehnõko mã toto. Toto anaropopyra ropa ehtoko ywinoino. Axĩ Ritonõpo enetupuhnõko mã toto tosẽkõme, poetohtime ro toexirykõke.

17 Etatoko pahne, Ritonõpo enetuputyryhtao oya xine poetohti a Ritonõpo enetuputyry saaro, omõnõko matose Ritonõpo esaka. Mãpyra onenetupuhpyra awahtao xine omõpyra matose Ritonõpo esaka, tykase Jezu eya xine.

Tymõkomoke aexihpyry poko
(Mateu 19.16-30; Maku 10.17-31)

18 Morarame juteu tamuxiry tooehse Jezu a oturupose. Ynara tykase ynororo:

— Amorepatõ kurã mase. Naeroro oturupõko ase oya. Oty rĩko ha Ritonõpo maro jehtohme jũme, toorihse jahtao? tykase ynororo Jezu a.

19 Ynara tykase Jezu eya:

— Oty katoh: "Kurã mase," myka ya? Kurãkõ nymyry pyra taro nase. Ritonõpo rokẽ mã kure.

20 Inymeropohpyry Moeze a moro waro mase. "Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko te, imehnõ onetapara ehtoko te, ematonara ehtoko te, onekunohto pyra ehtoko, kure omykõ tyritoko te, asakõ roropa kure tyritoko," katoh waro mase, tykase Jezu eya.

21 Mame ynara tykase ynororo Jezu a:

— Moino ro poetome jehtopõpyry poe ro emero Moeze omihpyry tymoise ya, tykase.

22 Mame morara kary etaryke tyya ynara tykase Jezu eya:

— Toiro ise ro mase. Omõkomory emero ekamoko, tineru apoitohme oya. Mame otinerũ ekaroko tymõkomokãkara a, etuarimaketomo a, enara. Morara tyrise oya ahtao tymõkomoke exĩko mase Ritonõpo esao kapu ao. Moromeĩpo osehko ropa ya ymaro oytotohme, ypoetoryme oehtohme, tykase Jezu eya.

23 Yrome morara kary etaryke tyya: "Teh," tykase ynororo. Toemynyhmase yronymyryme tymõkomoke itamurume toexiryke.

24 Mame aemynyhmary eneryke tyya ynara tykase Jezu:

— Tupime kuhse tymõkomokamo a Ritonõpo enetuputyry tosẽkõme.

25 Kameru kawaru sã konõto. Jawi eutary pitiko kuhse. Jawi eutary aka kameru omõpyra mana. Moro saaro tymõkomokã omõpyra mã toto Ritonõpo esaka tosẽkõme Ritonõpo onyripyra toexirykõke, tykase Jezu.

26 Ynara tykase aomiry etananomo:
— Morara ahtao otara Ritonõpo esaka omõnõko ynanah, jũme imaro yna ehtohme? tykase toto, tõturupose Jezu a.
27 — Ỹ, ãmoreme xine ro osepynanohsaromepyra matose. Yrome Ritonõpo opynanopyrykõ waro mana, tykase Jezu eya xine.
28 Mame ynara tykase Peturu:
— Etako pahne, yna tapyĩ tõ turumekase yna a amaro yna ytotohme, tykase.
29 — Ỹ, tykase Jezu eya xine, — tuaro ehtoko. Atapyĩkõ rumekaryhtao oya xine te, opyxiãkomo te, ãkorõ tomo, omykomo te, opoenõkõ roropa, mokaro rumekaryhtao oya xine oesẽkõme Ritonõpo enetuputyryke oya xine,
30 mokarohne motye apoĩko ropa matose sero nono poro. Mame imeĩpo orihpỹme exĩko roropa matose jumãme, tykase Jezu eya xine.

Toorikyry poko Jezu oturutopõpyry sero
(Mateu 20.17-19; Maku 10.32-34)
31 Mame Jezu a imoihmãkõ htae typoetory tõ tykohmase tyya 12mãkomo, tõturutohme toto maro. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Etatoko pahne, ytõko sytatose Jerusarẽ pona. Moroto Kapu ae Ayhtohpyry ryhmãko mã toto. Ritonõpo poe urutõ kõ nymerohpyry ae ro, ihtomãko mã toto. Katopõpyry ae ro emero exĩko mã seromaroro.
32 Jekarõko mã toto juteutõkara a. Ypoihtõko mokaro mana. Yhtomãko roropa mã toto. Ypona ituh ãko mã toto.
33 Ypiypipohnõko mã toto. Moromeĩpo jetapãko toh mã rahkene. Yrome oseruao tõmehse ahtao ẽsemãnõko ropa ase, tykase Jezu.
34 Yrome morara katopõpyry onenetupuhpyra Jezu poetory tõ kynexine. Jarao pyra Jezu nurutatoh kynexine eya xine. Ihtomary poko onenetupuhpyra toh kynexine.

Sero tonurẽkara kurãkatopõpyry poko
(Mateu 20.29-34; Maku 10.46-52)
35 Morarame Jezu ytoryhtao Jeriko pona, moro osema tao tonurẽkara kynexine, kohrame osema ehpio. Tineru eraximary poko kynexine repe.
36 Mame tuhkãkõ ytory etaryhtao tõturupose ynororo:
— Oty kase hkoh imoihmãkõ ytõko nae? tykase.
37 — Mokyro Jezu Nazare põ okuroko ytõko mana, tykase toto eya.
38 Morara kary etaryke tyya tykohtapitose tonurẽkara:
— Jezu, Tawi parỹpyry, nupunato myhẽ kueneko, tykase ynororo.
39 Osemazuhme imynyhpãkapory se ytoketõ kynexine repe:
— Ajoajohpe pyra exiko. Mynyhme exiko, tykase toto eya. Yrome jamihmehxo tykohtase ynororo:
— Tawi pary, ypyno exiko! tykase ynororo.
40 Mame totypohse Jezu osema tao morara kary etaryke tyya.
— Moky enehtatoko ya, tykase. Ameke pyra toehse tonurẽkara ahtao, ynara tykase Jezu eya:
41 — Oty se hma ya? tykase eya.
— Josenuhmary se ropa ase, tykase ynororo.
42 Ynara tykase Jezu eya:
— Osenuhmako ropa. Tonetupuhse jexiryke oya tukurãkase ropa mase, tykase.
43 Axĩ tõsenuhmapitose ropa ynororo. Mame Jezu tokahmase eya, kure Ritonõpo ekarõko tonure ropa toehse toexiryke. Mame moro eneryke tyya xine, imoihmãkomo a roropa kure Ritonõpo tokarose.
— Kure mase, Ritonõpo, tykase toto.

19

Zakeu ehtopõpyry poko
1 Mame Jeriko pona toytose Jezu. Pata rãnakuroko ytõko kynexine.
2 Mame moro pata po kowenu tinerũ poko erohkety kynexine, orutua, esety Zakeu. Tytinerukẽ kynexine ynororo. Kowenu tinerũ poko erohketõ tuisaryme roropa kynexine.
3 Mame Jezu enery se toehse ynororo repe. Yrome onenesaromepyra kynexine, ahno imoihme exiryke, kae pyra pixo toexiryke.
4 Morara exiryke Jezu onenepyra tokurehse toexiryke, osema ae osemazuhme toytose ynororo tururume, Jezu wapõmase. Wewe pona tõnuhse ynororo, Jezu enetohme tyya aepyryhtao.

5 Morarame wewe zopikoxi tooehse Jezu ahtao kakoxi tõsenuhmase ynororo Zakeu
enetohme tyya. Ynara tykase ynororo Zakeu a:
— Zakeu, oyhtoko axiny. Atapyĩ taka jytory se ase, tykase Jezu eya.
6 Morara kary etaryke tyya, axĩ tyhtose ropa. Tãkye toehse ynororo tomiroryke Jezu a.
Mame tytapyĩ taka toytose Jezu maro.
7 Morarame Zakeu maro Jezu eneryke tyya xine tykerekeremase imoihmãkomo a. Ynara
tykase toto oseya rokene:
— Oty katoh iirypyryme exikety tapyĩ taka ytõko mose nae? tykase toto.
8 Mame towõse xikihme Zakeu tytapyĩ tao. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Etako pahne, yyrypyry rumekary se ase. Naeroro ymõkomory apiakãko ase, zokonaka
ekarotohme tymõkomokãkara a; imehnõ tinerũ tomatonanohse ahtao ya ynematonanopy-
hpyry motye asakoropane ekarõko ropa ase eya xine, tykase Zakeu Jezu a.
9 Morara kary etaryke tyya ynara tykase Jezu eya:
— Seroae Ritonõpo opynanohno. Imũkurume mexino. Aparão paryme nymyry mase.
10 Ynara exiryke Kapu ae Ayhtohpyry tooehse tarona, iirypyrymãkõ enehse ropa, toto
pynanohse roropa, tykase Jezu Zakeu a.

Ỹme ehtoh ipoko
(Mateu 25.14-30)

11 Mame Jezu omiry etãko imoihmãkõ kynexine, Zakeu a aotururu etãko. Mame: “Axĩ
tuisa konõtome Ritonõpo osenepõko mana,” tykase toh repe, moe pyra Jerusarẽ toehse
exiryke.
12 Mokaro osenetuputyry waro toehse Jezu. Naeroro ynara tykase ynororo eya xine toto
osenetupuhtohme:
— Pata esẽ kynexine. Pata tamuru pona toytory se kynexine, moẽ pona, tuisamehxo
toehtohme. Mame tuisamehxo toehse tahtao tooehtohme ropa, tosaka ropa.
13 Mame ytosasaka tahtao typoetory tõ tykohmase tyya 10mãkomo. Tytinerũ tokarose
toitoine eya xine uuru risemy. Toiro ahtao toiro tokarose eya xine ipoko erohtohme. Ynara
tykase ynororo eya xine: “Sero tineru ke ikuhko, itamurumehxo apoitohme ytinerũme,
joepyry ropa ponãmero,” tykase eya xine. Mame toytose rahkene.
14 — Morarame imehnõ ipataõkõ tosẽkõme ise pyra toh kynexine. Zehno toh kynexine.
Ahno tonyohse eya xine ĩkapo, ynara katohme: “Mose se pyra ynanase yna esẽme,” katohme
repe.
15 — Morarame pata tamuru esẽme imehxo toehse ynororo. Moromeĩpo toytose
ropa ynororo tosaka ropa. Mame typoetory tõ tykohmase tyya, tytinerũ apoihpõkomo
10mãkomo. “Otãto ytinerũ tomãse nae, ypoetory tõ emahpo,” tykase tyya rokene.
16 Mame osemazupu tooehse. Ynara tykase ynororo tosemy a: “Seny, onekarohpyry
tomãse jemah po. Toiro kynexine uuru risemy. 10me apoiase ropa,” tykase ynororo eya.
17 — “Emese kure mase,” tykase esemy eya. “Kure mase ypoetoryme. Tymoise oya
jexiryke pitiko rokẽ ynekarohpyry poko itamurumehxo ekarõko ase oya. 10me pata esẽme
orĩko ase,” tykase eya esemy.
18 — Morarame ĩkapo roropa tooehse imepyny. Ynara tykase ynororo tosemy a:
“Onekarohpyry ke uuru risẽ toiro, tuhkehxo apoiase omame etone uuru risemy,” tykase
ynororo eya.
19 — Ynara tykase esemy eya: “Kure omame etone pata esẽme orĩko ase,” tykase.
20 — Mame imepỹ tooehse. Ynara tykase ynororo tosemy a: “Seny, onekarohpyry ro uuru
risemy. Tukurãkase ya kamisa muahtaka.
21 Ouno jexiryke onemyase, tykaripãse oexiryke, jamihme õmiry exiryke. Onyrihpyry
kara apoĩko mase, anarykahpyry kara epery apoĩko roropa mase,” tykase ynororo eya.
22 — Ynara tykase esẽ eya: “Popyra mase. Õmihpyry ae ro orĩko ase pohnõ esaka. Juaro
mexiase. Jamihme jomiry exiry waro. Ynyrihpyry kara apoiry ya waro roropa mexiase.
Ynarykahpyry kara epery apoiry ya waro roropa mexiase.
23 Morara exiryke oty katoh ytinerũ onekaropyra mexihne tineru poko erohketõ esemy
a. Morara ahtao ytinerũ tomãse exiry repe,” tykase eya esemy.
24 — Mame ynara tykase morotõkomo a: “Uuru apoitoko mose wino ekarotohme mokyro
a, 10me uuru esemy a,” tykase.
25 — Ynara tykase toto eya: “Yrome nae ynororo 10me,” tykase toto.
26 — “Etatoko pahne,” tykase esẽkomo. “Itamurume nae exikety ahtao itamurumehxo eya
ekarõko imehnõ mana. Yrome arypyra exiketyme ahtao ikyryry akoĩpyry puxihkãko ropa
imehnõ mana ewinoino.
27 Mame seromaroro moxiã yzehnotokomo, tosẽkõme jexiry satokõkara, enehko toto
xiaro ya. Etapatoko toto yneneryme,” tykase esẽkomo, tykase Jezu eya xine.

Jezu ytotopõpyry poko Jerusarẽ pona
(Mateu 21.1-11; Maku 11.1-11; João 12.12-19)

28 Morarame Jezu tõturukehse. Mame tymarõkõ esemazupurume toytose Jerusarẽ pona.
29 Mame Petepaje pata moe pyra ahtao Petania pata moe pyra roropa kynexine. Moroto typorohse Jezu ypy Oriwera myhtokoxi. Mame typoetory asakoro tonyohse eya osemazuhme toto ytotohme.
30 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Ytotoko mõ pata pona. Mame pata pona oytorykohtao, jumẽtu mũkuru enẽko matose tymyhse, ahno anaropitopyny. Mokyro imyhpokatoko enehtohme xiaro.
31 Mame ynara karyhtao imehnomo a: "Oty katohme imyhpokãko matou?" karyhtao oya xine, ynara kahtoko eya xine: "Tuisa ise kynako," kahtoko.
32 Mame inenyohtyã toytose. Emero tonese eya xine, Jezu nekarotopõpyry ae ro.
33 Mame jumẽtu mũkuru tỹpokase eya xine ahtao, ynara tykase esẽ tomo:

— Oty katohme yna eky myhpokãko matou? tykase toto.

34 — Ỹ, yna esẽ ise kynako, tykase toto.

— Ỹ, arotoko, tykase eya xine ynororo.
35 Mame Jezu a tonehse eya xine. Mame tupõkõ tyrise eya xine jumẽtu mũkuru mypatarãnaka. Epona Jezu tyrise eya xine rahkene.
36 Mame aytorykohtao tupõkõ tyrise eya xine osema taka eporo Jezu ytotohme, tuisamehxo Jezu enetuputyryke tyya xine.
37 Morarame Jerusarẽ ameke pyra toehse ahtao ypy Oriwera poe osema yhtoryhtao imoihmãkõ ynara tykapitose:

— Kure mase, Ritonõpo, tykase. Tãtãkyemase toto. Opore toremiase toto Ritonõpo nyrihpyry eneryke tyya xine.
38 — Kure yna tuisaryme tyriko, Ritonõpo. Kuesẽkõ omi poe aepyhpyry ynororo. Torẽtyke pyra ehtoko, kapuaõkomo. Kure rokẽ Ritonõpo syritone, tykase toto.
39 Mame tõturuse parixeu tomo Jezu a. Imoihmãkõ maro toh kynexine. Ynara tykase toto:

— Amorepane, opoetory tõ imynyhpãkapoko, tykase toto Jezu a.

40 Mame Jezu a tozuhse toto:

— Etatoko pahne, mynyhme moxiã toehse ahtao, axĩ topu tõ jomikary, tykase ynororo eya xine.

Jezu xitatopõpyry Jerusarẽ põkõ poko

41 Mame ameke pyra Jerusarẽ toehse ahtao pata tonese Jezu a. Eneryke tyxitase epõkõ poko, tuhkãkõ Jerusarẽ põkõ Ritonõpo omipona pyra exiryke.
42 Ynara tykase ynororo toemynyhmaryme:

— Jerusarẽ põkomo, jenehpoase Ritonõpo oya xine kure oripotohkõme repe. Moro poko otuarõtanohporykõ se ase repe. Yrome jomiry etary se pyra matose. Morara exiryke ekurehnõko rokẽ matose.
43 Imeĩpo ozehnotokõ oehnõko oya xine mana. Oesarykõ apurũko mã toto. Nono rĩko toh mana oesarykõ zomye kaetokohxo tũtara oehtohkõme, osema ae ytopyra oehtohkõme roropa, epara oehtohkõme.
44 Tuhke ozehnotokõ exĩko mana õmye xine. Oryhmatorỹko mã toto. Oesaõkõ ryhmãko roropa mã toto emero porehme atapyĩ taõkõ maro. Oesarykõ pahnõko mã toto. Topu risẽme tapyi ahtao, topu pahnõko roropa mã toto. Oya xine jenehpoase Ritonõpo repe, typoko ourutohkõme repe. Yrome yse pyra matose. Morara exiryke oryhmatorỹko mã toto. Osepynanohpyra matose emero porehme, tykase Jezu Jerusarẽ põkõ poko.

"Ritonõpo maro oturutoh sero," katopõpyry Jezu a
(Mateu 21.12-17; Maku 11.15-19; João 2.13-22)

45 Mame Ritonõpo Tapyĩ taka toytose Jezu. Tomõse tahtao tokykõ ekamonanõ tutũtanohpose ropa eya moro tae.
46 Ynara tykase ynororo eya xine:

— Ynara mã Ritonõpo nymeropohpyry. "Ytapyĩ ymaro oturutoh moro." Yrome omato tõ otonẽtohme tyrise oya xine mana, omato esaryme, tykase Jezu eya xine.
47 Mame kokoro rokẽ moro taõkõ tamorepase Jezu a, Ritonõpo Tapyĩ tao. Mame Jezu zehno toehse Ritonõpo maro oturuketomo, juteu tõ tamuxiry tõ roropa. Moeze omihpyry warõkõ roropa Jezu zehno toehse. Mame Jezu etapary se toehse toh, repe.
48 Yrome Jezu omiry etary se imoihmãkõ exiryke, onetapara toehse toh aporo.

20

“Onoky omi poe urutõme mah?” katopõpyry
(Mateu 21.23-27; Maku 11.27-33)

1 Morarame Ritonõpo Tapyĩ tao Jezu kynexine, moro taõkõ amorepãko Ritonõpo omiry
kurã poko. Mame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ tooehse eya Moeze omihpyry
warõkõ maro, tamuximãkõ maro.
2 Ynara tykase toh eya:
— Onoky omi poe moxiã amorepãko mah? tykase toto. — Onoky omi poe mokaro
maropoase ropa sero tapyi tahe, tokykõ ekamonanomo? Yna zuruko, tykase toto Jezu a.
3 Ynara tozuhse toto Jezu a:
— Morararo toiro joturupory se ase oya xine. Kuezuhtoko aporo.
4 Onoky omi poe ahno tõpurihkase João a? Ritonõpo omi poe? Ahno rokẽ omi poe?
Kuezuhtoko, tykase Jezu eya xine.
5 Mame oxime rokẽ tõturuse toto. Ynara tykase toto:
— Otara ãkohxo keh sytatou? “Ritonõpo omi poe João toehse,” karyhtao kyya xine ynara
ãko mana: “Morara ahtao oty katohme aomiry onenetupuhpyra matou?” ãko mã kyya xine.
6 Mãpyra: “Ahno omi poe rokẽ kynexine,” karyhtao kyya xine, kuetapatorỹko mã
imoihmãkomo, Ritonõpo omi poe urutõme João ekaroryke eya xine, tykase toto oseya
rokene.
7 Naeroro ynara tozuhse eya xine:
— Zuaro pyra ynanase. Onoky omi poe João toehse otarame? tykase rokẽ toto Jezu a.
8 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Morararo ase onekaropyra ase oya xine onoky omi poe morara ãko ha, tykase Jezu eya
xine.

Uwa esary esã ehtopõpyry poko
(Mateu 21.33-46; Maku 12.1-12)

9 Mame Jezu tõturuse typoko, toto osenetupuhtohme Ritonõpo omi poe toexiry poko.
Ynara tykase ynororo eya xine:
— Tutupi po uwa tarykase ahno a. Mame tutupi tokarose imehnomo a eraseme toto
ehtohme epery apiakatohme tyya. Morotoino mya toytose ynororo. Moroto ehse. Moroto
ehse, okynã moroto ehse.
10 Mame uwa epery ahpirãsasaka ahtao typoetory tonyohse eya tutupi pona ropa, erase
zurutohme uwa epery apiakatohme. Mame ipoetory toytose morotona, pore, tupito pona.
Yrome mokyro eneryhtao tyya xine typipohse eya xine. Mame tonyohse ropa rokẽ eya
xine. Uwa epery anaropopyra tokurehse toto. Tomahpõke pyra taropose ropa ynororo eya
xine.
11 Moromeĩpo typoetory imepỹ tonyohse ropa uwa esemy a. “Utupi pona ytoko. Uwa
epery enehta jokurume,” tykase typoetory a repe. Mame toytose ynororo. Yrome
morararo mokyro typipohse roropa eya xine. Tyyryhmase roropa eya xine. Mame
tonyohse ropa eya xine tomahpõke pyra.
12 Moromeĩpo typoetory imepỹ tonyohse ropa esemy a. Mokyro roropa tyyryhmase
erase tomo a pitiko rokẽ pyra. Mame tomapose eya xine tupito poe.
13 Mame ynara tykase tupito esemy tyya rokene: “Otara ãkohxo ke hano? Otarãme
umũkuru nymyry enyohnõko ase. Ipyno ase ipunaka. Mame umũkuru eneryhtao eya xine
otarame zuno exĩko mã toto. Aomipona exĩko roropa mã toto,” tykase ynororo rahkene.
14 — Morarame tumũkuru tonyohse eya rahkene, tutupi pona. Toytose ynororo. Mame
toeporehkase, pore. Yrome mokyro eneryhtao tupito erase tomo a, ynara tykase toto oseya
rokene: “Mokyro kuesẽkõ mũkuru. Setapatone imõkomohpyry apoitohme kyya xine. Itupi
roropa kutupikõme ehtohme,” tykase toto.
15 — Mame tomase ynororo eya xine tupito poe. Morarame totapase ipunaka eya xine.
Toorihse roropa ynororo, tykase Jezu eya xine.
— Morara exiryke oty rĩko otarame nae tupito esemy tutupi erase tõ maro? tykase Jezu,
tõturupose.
16 — Arypyra, tutupi pona ytõko mana. Erase tõ etapãko mana. Mame mokaro ajoa-
johpãkõ enahkaxĩpo, imehnomo a tutupi ekarõko mana eraseme toto ehtohme, tykase Jezu
eya xine.
Morara kary etaryke tyya xine ynara tykase toto:
— Ko! Morara tokoh tyrĩko na Ritonõpo?
17 Mokaro eneryhtao ro ynara tykase Jezu:
— Morara exiryke ynara tymerose ypoko Ritonõpo omiryme:
“Moro topu turumekase tapyi rinanomo a.

‘Popyra mana,’ tykase toto oseya.
Typahse roropa eya xine repe.
Yrome inypapyhpyrykõ tapoise ropa eya xine kurãme kuhse exiryke.
Ipoe rokẽ tapyi jamihme mana,”
me tymerose Ritonõpo omiryme.
18 Naeroro moro topu pona aepukahpyry osexiõko mana. Yrome moro topu epukaryhtao ahno pona, mokyro akurihmõko mana. (Ywy topu pahsẽ sã rokẽ ase. Tuhkãkõ jenetuputyry se pyra. Popỹme sã jekarõko mã toto. Morara exiryke etuarimãko mã toto sero nono po. Mame sero etyhpyry po toto enahkapõko Ritonõpo mana. Jũme etuarimaketõme exĩko mã toto, tykase Jezu eya xine.)

Jezu kuhtopõpyry kowenu epehmary poko
(Mateu 22.15-22; Maku 12.13-17)

19 Morara kary etaryke tyya xine, Jezu apoiry se toehse toto, Moeze omihpyry warõkomo, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ maro. Typoko xine Jezu oturutoh waro toh kynexine. Naeroro Jezu ryhmary se toehse toto. Yrome imoihmãkõ kurũke anapoipyra tokurehse toto.
20 Naeroro Jezu apoitoh eraximãko rokẽ toh kynexine. Enenanõ topehmase eya xine Jezu enekunohtohme repe.
— Kure sã oturutoko imaro. Oturupoko roropa eya. Mame yronymyryme aomiry etatoko. Otarãme azahkuru ynororo mana. Otarãme kowenu kerekeremãko mana. Morara ahtao kowenatu a ekarõko sytatose. Kowenatu omi poe rokẽ etapãko sytatose, tykase toto Jezu poko.
21 Morara exiryke enenanõ toytose Jezu ekahmase. Ynara tykase toto Jezu a:
— Amorepatõ mase, zae rokẽ yna amoreparyke oya. Imehnõ zuno pyra mase. Ritonõpo omiry zae ekarõko mase imehnomo a, tykase toto. Kure sã tõturuse toto eya repe.
22 — Toiro ekaropory se ynanase oya. Ynara ãko romano tomo: “Otinerũkõ apiakatoko ekarotohme yna tuisary konõto a, Ĩperatu a, ãko toto. Yrome oty zae na oya? Yna tinerũ epehmary Ĩperatu a?” Onepehmara yna exiry? Oty zae oya nae? tykase toto, tõturupose Jezu a.
23 Yrome ajoajohpe toto exiry waro Jezu kynexine. “Ukuhnõko matose,” tykase ynororo tyya rokene.
24 — Tineru enehtoko ya, tykase eya xine.
— Seny, tykase toh tonepose.
Mame ynara tykase Jezu:
— Onoky ekuhtopõpyry ipoko nah? Onoky esety roropa tymerose ipoko nah? tykase, tõturupose eya xine.
Ynara tykase toto:
— Romano tuisary konõto mose, Ĩperatu, tykase toto.
25 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Ĩperatu kyryry ekarotoko Ĩperatu a. Yrome Ritonõpo kyryry ekarotoko Ritonõpo a, tykase Jezu eya xine.
26 Mame aomiry onezuhpyra toehse toto zae rokẽ exiryke. Jezu onyhxiropyra tokurehse toto imoihmãkõ rãnaka. Onyporemãkapopyra tokurehse toto. Naeroro mynyhme rokẽ toehse toto tõsenuruhkarykõke.
— To! tykase rokẽ toto.

Aorihtyã ẽsemamyry ropa poko sero
(Mateu 22.23-33; Maku 12.18-27)

27 Morarame satuseu tõ tooehse Jezu a. Juteu tõ mokaro. Ynara ãko mã toto azahkuru: “Aorihtyã ẽsemãpyra ropa mana. Orihnõko rokene,” ãko toh mã repe. Ynara tykase toto Jezu a:
28 — Amorepatõ mase. Etako pahne. Ynara tymerose Moeze a Ritonõpo poe: “Orutua toorihse ahtao tumũkue pyra ro ahtao, kure zakoronỹpyry a ipytỹpyry apoiry typytyme, emũkuatohme, turuĩpyry poenõme, aorihtyã myakãme toto ehtohme,” me tymerose, tykase toto.
29 — Etako pahne, 7mãkõ kynexine atakorõmãkomo. Morarame osemazupu typytase. Morotoino toorihse tumũkue pyra ro tahtao.
30 Mame ĩkaponato a turui pytỹpyry tapoise eya typytyme. Mame toorihse roropa ynororo emũkuara ro tahtao.
31 Mame ĩkaponato a turui pytỹpyry tapoise roropa. Toorihse roropa ynororo emũkuara ro tahtao roropa. Morararo 7mãkomo, tumũkue pyra toorihse toto.

32 Mame etyhpyryme toorihse nohpo roropa, ipytỹpyrykomo.
33 Naeroro aorihtyã ẽsemãkatoh po onoky pytyme exĩko mokyro nohpo nae 7mãkõ pytyme toehse exiryke, tykase toto Jezu a.
34 Morarame Jezu a tozuhse toto, ynara tykase:
— Serõkõ pytãko mã toto, niotãko roropa mã toto.
35 Yrome tyyrypyrykõ rumekahpõkõ ẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana jũme tymaro toto ehtohme. Mame pytazomopyra kapu ao toh mana. Morararo nohpo tõ niotazomopyra mã toto.
36 Ritonõpo nenyohtyã sã orihzomopyra exĩko mã toto ẽsemãkapotyamo. Ritonõpo poenõme mã toto, tõsemãse ropa toexirykõke orihxĩpo.
37 Azahkuru matose ynara karyhtao oya xine: "Aorihtyã ẽsemãpyra ropa mana, orihnõko rokẽ mã toto," karyhtao oya xine azahkuru matose. Ẽsemãnõko ropa toh mana. Moeze a roropa tutuarõtanohpose aorihtyã ẽsemamyry ropa poko. Pika zatyry poko ekaroryhtao ynara tymerose eya: "Ritonõpo Aparão esẽme mana, Izake esẽme roropa, Jako esẽme roropa," tykase Moeze, mokaro poko aorihtyã poko.
38 Aorihtyã ekepyry esẽme rokẽ pyra Ritonõpo mana. Isene exiketõ esẽme roropa mana. Morara exiryke aorihtyã ẽsemamyry ropa enetupuhnõko sytatose. Ritonõpo a emero isene mã toto, tykase Jezu eya xine.
39 Morarame ynara tykase Moeze omihpyry warõkõ Jezu a:
— Emese kure kuezuhtou. Ajohpe pyra mase, tykase toto.
40 Typenekehse toto Jezu ekaropory poko orẽpyra Jezu exiryke. Mynyhme rokẽ toehse toto.

Ritonõpo nymenekahpyry Tawi parỹpyryme ehtoh poko
(Mateu 22.41-46; Maku 12.35-37)

41 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Oty katohme ynara ãko matou: "Tawi parỹpyryme mã Ritonõpo nymenekahpyry," ãko matou?
42 Ynara tymerose exiryke Tawi a eremiatoh tymerose ahtao eya:
"Ynara tykase Ritonõpo Jesemy a:
'Oporohko seino, japotunuru wino.
43 Ozehnotokõ esẽme orĩko ase.
Opupuru apõme sã oepetõkara rĩko ase,' tykase Ritonõpo,"
me tymerose Tawi a.
44 Morara exiryke: "Jesemy," karyke Tawi a Ritonõpo nymenekahpyry poko, otara Tawi parỹpyryme exiry? tykase Jezu eya xine.

Tomeseke ehtoko Moeze omihpyry warõkõ poko
(Mateu 23.1-36; Maku 12.38-40)

45 Ynara tykase Jezu typoetory tomo a, 12mãkomo a emero toto netaryme:
46 — Tomeseke ehtoko Moeze omihpyry warõkõ oenekunohpyra xine ehtohme. Toepyry-parykõ se mã toto typoko xine. Toytorykõ se toh mana upo kurã ao. Pata rãnao tahtao xine: "Taro mah Tam?" kary etary se toh mana. Atamorepatoh tonõ tao imehxo exiketõ apõ po rokẽ porohnõko mã toto. Morararo otuhtoh konõto htao kurã rokẽ apoĩko mã toto tosarykõme.
47 Pytỹpo tõ mõkomory apoĩko roropa mã toto tykyryrykõme, itapyĩkõ apoĩko roropa mã toto, iniokõ toorihse ahtao. Mame okynã sã oturũko toh mã repe Ritonõpo a imehnõ neneryme: "Kure moxiamo," kary etatohme typoko xine imehnomo a. Yrome imeĩpo itamurumehxo toto wãnohnõko Ritonõpo mana apotoimo htaka toto pahnõko mana, tykase Jezu eya xine.

21

Pytỹpo nekarohpyry poko
(Maku 12.41-44)

1 Morarame tõsenuhmase Jezu tỹkakoxi. Tineru ẽ tonese eya kaxo konõto Ritonõpo Tapyĩ tao. Mame tytineruke exiketõ tineru ẽmãko kynexine kaxo aka tynekarorykõme Ritonõpo a, pitiko rokẽ pyra. Moro tonese Jezu a.
2 Morarame pytỹpo roropa tonese eya. Tymõkomokẽkara kynexine ipunaka. Tineru puhturu rokẽ tõmase eya kaxo aka, asakoro rokene.
3 Moro eneryke tyya ynara tykase Jezu:
— Tuaro ehtoko, mose pytỹpo nekarohpyry mokaro nekarohpyry motye kuhse kynako.

4 Mokaro nekarohpyry ynara kynako. Tymõkomorykõ wino zokonaka rokẽ tokarose eya
xine. Yrome tytinerũ emero tokarose mose pytỹpo a, tykase Jezu.

Jerusarẽ enahkary poko
(Mateu 24.1-2; Maku 13.1-2)

5 Morarame Ritonõpo Tapyĩ poko oturũko Jezu poetory tõ kynexine:
— Tapyi Kurã sero. Emese kure tyrise, topu kurã ke roropa. Ahno nekarotyã ke
topehmase pitiko rokẽ pyra, tykase toto Tapyi poko. Mame ynara tykase Jezu eya xine:
6 — Sero onenerykõ pahnõko ropa imehnõ mana topu risemy. Emero topu pahnõko,
oxioxirehpo onyrizomopyra ehtohme, tykase Jezu eya xine.
7 Mame ynara tykase toto eya:
— Amorepane, otara ahtao morara exĩko nae? Oty eneryke yna a enetupuhnõko ynanah,
sero papyry ameke hkopyra toehse ahtao? tykase toto Jezu a.
8 Morarame ynara tykase Jezu eya xine:
— Tuaro ehtoko osenekunohpopyra oehtohkõme. Tuhkãkõ oehnõko oya xine mana,
jesety ke osesehtõko toh mã repe: "Kyrixtu ase, Ritonõpo nymenekahpyry ase," ãko toh mã
repe. "Oesẽkõ tooehse ropa mana," ãko toh mã repe. Ajohpe rokẽ mokaro omiry ehtoh
enetupuhtoko. Toto maro pyra ehtoko.
9 Tuhke pata põkõ oxiehno exĩko toh mana imepỹ pata põkõ maro. Otuotuõko mã toto.
Yrome morohne poko etaryhtao, enaromyra ehtoko sero nono enahkary poko. Morohne
exĩko mã repe yrome sero nono okynahxo enahpyra ro mana, tykase Jezu eya xine.
10 Ynara tykase roropa ynororo:
— Pata tamuru poe soutatu tõ ytõko imepỹ pata esẽ poremãkapose. Imoihmãkõ imepỹ
pona ytõko morotõkõ etapase roropa.
11 Nono jamihme kywyh kywyh ãko roropa mana. Imehnõ emitapãnõko mã toto.
Enaroxitapãnõko roropa mã toto. Tyrohsẽ konõto roropa exĩko. Kapu pokona tuarõtatoh
exĩko. Oserehtoh roropa exĩko mana.
12 — Mame morohne exipyra ro ahtao ãpoitorỹko toh mana. Ohtomatorỹko roropa
mã toto. Juteu tõ atamorepatoh taka aarotorỹko mã toto ohxirotohkõme oẽmapotohkõme
ãpuruhpyry taka. Oekarotorỹko toh mana tuisa konõto tomo a, kowenu tomo a roropa,
jomipona oexirykõke.
13 Moroto awahtao xine tuaro ehtoko. Jomiry kurã ekarotohme imehnomo a moroto
matose.
14 Yrome: "Oty kara," kahtoko okurohtao xine: "Otara ãko ywy?" kara ehtoko toto
ezuhtoh poko.
15 Toto ezuhtoh ekarõko ase oya xine. Tuaro oritorỹko roropa ase zae rokẽ ozehnotokõ
ezuhtohme oya xine. Oezuhpyra xine exĩko toh mana.
16 Mame ãpuruhpyry taka oẽmatorỹko mã toto omykomo, asakõ roropa, oruikõ roropa,
ãkorõkõ roropa, oekyrykõ roropa, oepekõ roropa. Ozehno xine exĩko mã toto. Toitoine
amarokõ totapasẽme exĩko roropa matose.
17 Ozehno xine exĩko mã toto ymarõme oexirykõke.
18 Yrome amaro xine exĩko ase jũme. Oũsetykõ onemapopyra Ritonõpo ahtao epukara
mana.
19 Ãtasamarykohtao ro poremãpyra awahtao xine, Ritonõpo kure exiry eraximaryhtao
roropa oya xine, opynanohtorỹko Ritonõpo mana.

Jerusarẽ enahkapory enetuputyry poko
(Mateu 24.15-21; Maku 13.14-19)

20 — Mame soutatu tomo a Jerusarẽ tomyehmase ahtao, enetupuhnõko matose. Okynã
pyra Jerusarẽ enahkary poko enetupuhnõko matose.
21 Morara ahtao Jutea põkomo, kurehxo oeparykõ ypy tõ pona axiny. Jerusarẽ põkomo,
kurehxo otũtarykõ pata poe. Pata ehpiõkomo, ytopyra ropa ehtoko pata pona.
22 Morara ahtao morotõkõ wãnohnõko Ritonõpo mana, tynymeropohpyry ae ro.
23 Myhẽ matose poetoẽme exiketomo, tusuhsu ke tumũkurukõ ohpananõ roropa. Etu-
arimãko matose. Etuarimãko myhene tarõkõ itamurume. Opoenõkõ etuarimary enẽko
roropa matose. Sero nono põkõ wãnohnõko roropa mã Ritonõpo.
24 Toto etapãko imehnõ mana. Typoetoryme opoenõkõ apoĩko roropa imehnõ mana toto
arotohme emero pata tõ punero. Morarame Jerusarẽ põkõ enahkapõko Ritonõpo waro
pyra exiketõ mana. Ipatarykõ maro toto enahkapõko mã toto. Mame tuarimakehpotoh
toehse ahtao, tuarimakehpõko Ritonõpo mana. Enara.

"Kapu ae Ayhtohpyry mã oehnõko ropa," katopõpyry Jezu a
(Mateu 24.29-31; Maku 13.24-27)

25 — Morarame tyorõ sã mã exĩko xixi, nuno, xirikuato roropa, tuarõtatohme, enetupuhpotohme. Mame popỹ eneryke tyya xine oserehnõko mã toto, pata tõ punero, tytyorõtase xixi tõ exiryke. “Otara exĩko taroino nae?” kary poko rokẽ mã exĩko toto. Sõkane sã panaikato tuna konõto exĩko. Pohãko konõto mana. Morohne zuno exĩko mã toto.
26 Xirikuato tõ tosary hnaka esyryhmãko kehko. Mame tykytyky ãko mã toto. Morohne eneryke tyya xine poremãnõko mã toto pata tõ punero, popỹ eneryke rokẽ tyya xine.
27 Mame Kapu ae Ayhtohpyry enẽko toh mana, aepyryhtao akuru htoko. Tuisamehxo oehnõko mana, tyjamitunuru maro, saereh ãko roropa mana.
28 Morohne exipitoryhtao owõtatose xikihme. Mosenuhmatatose kakoxi opynanohnekõ oehsasaka exiryke, tykase Jezu eya xine.

Otyro zoko kutuarõtatohkõme
(Mateu 24.32-35; Maku 13.28-31)

29 Morarame enetupuhpotoh tokarose Jezu a eya xine. Ynara tykase:
— Enetupuhtoko eperytakety poko, wikeira poko, emero rokẽ otyro zoko poko roropa.
30 Zary arỹtaryhtao, ikonopotary enetupuhnõko matose.
31 Moro saaro mã serohne oryhmatopõpyrykõ eneryhtao oya xine. Ynara enetupuhnõko matose, okynã pyra mã Ritonõpo emero esẽme exĩko. Moro enetupuhnõko matose, tykase Jezu eya xine.
32 — Etatoko pahne, seromatokõ orihpyra ro exiketõ enahpyra ahtao ro emero exĩko ynekarohpyry ae ro mana.
33 Kapu enahnõko mana nono roropa. Yrome jomiry enahpỹme mana, jumãme, tykase Jezu eya xine.

Joepyry ropa eraximatoko

34 Mame etyhpyryme ynara tykase Jezu:
— Joepyry ropa eraximatoko. Õtuhtohkõ poko onymotyẽkara ehtoko. Õkurukõ enyry poko roropa emotyẽkara ehtoko. Torẽtyke pyra ehtoko omõkomorykõ poko. Joepyry ropa eraximatoko osenuruhkara oehtohkõme joepyry ropa ahtao.
35 Tuenikaroro awahtao xine osenuruhkãko matose joepyry ropa eneryke oya xine. Onokyro tomõse ahtao tapuru aka, mokyro sã exĩko matose. Epara matose exĩko, emero nono põkomo.
36 Naeroro joepyry ropa eraximatoko. Kokoro rokẽ oturutoko Ritonõpo maro, poremãpyra oehtohkõme serara tooehse ahtao. Mame ehxiropyra matose Kapu ae Ayhtohpyry ẽpataka oytorykohtao, tykase Jezu eya xine.
37 Morarame Ritonõpo maro Oturutoh tao toto amorepary poko kohmãse Jezu. Moromeĩpo ytose ynororo ypy pona, Oriwera tõ pona.
38 Mame ẽmepyryme oehse ropa ynororo Ritonõpo maro Oturutoh taka, tuhkãkõ amorepase ropa.

22

Jezu zehno exiketõ toemynyhmase toto
(Mateu 26.1-5; Maku 14.1-2; João 11.45-53)

1 Mame Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra ameke pyra toehse. Moro otuhtoh konõto esety Oseahmatoh Paxikoa.
2 Morarame Jezu etapary tupise eya xine, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Moeze omihpyry warõkomo a roropa. Imoihmãkõ zuno toexirykõke onetapara toh kynexine.

Jezu ewokary se Juta ehtopõpyry
(Mateu 26.14-16; Maku 14.10-11)

3 Mame joroko tamuru tomõse Juta kurohtaka. Juta esety akorõ Ixikariote kynexine. Jezu poetory tõ maro kynexine repe 12mãkõ maro.
4 Morarame toytose ynororo oturuse Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Ritonõpo Tapyĩ erase tomo a roropa. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Jezu apoiry se awahtao xine ekarõko ase oya xine, tykase ynororo eya xine.
5 Tãkye toehse toto morara kary etaryke tyya xine.
— Ỹ, kure oepehmãko reh ynanahse, tykase toto.
6 — Kure, tykase Juta eya xine. Morarame toytose ropa ynororo. Jezu ewokary poko tãtamorepase ynororo. Tokare pyra Jezu ekarory se kynexine zuaro pyra imoihmãkõ ehtohme repe.

Paxikoa ae Jezu otuhtopõpyry
(Mateu 26.17-25; Maku 14.12-21; João 13.21-30)

7 Morarame Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra poko toto ahtao, kaneru mũkuru etapatoh toehse Oseahmatoh Paxikoa ritohme.
8 Morara exiryke tõmehse ahtao, Peturu tõ tonyohse Jezu a, João maro, pata pona toto ytotohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Oseahmatoh Paxikoa tyritatoko, kuotuhtohkõme, tykase ynororo eya xine.
9 — Otoko tyrĩko ynanah? tykase toto.
10 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Etatoko pahne, pata pona oytorykohtao oseporỹko matose tuna puimane maro, orutua. Mokyro ekahmatoko tapyi taka.
11 Mame ynara kahtoko tapyi esemy a: "Ynara ãko yna amorepane oya: 'Otoko Oseahmatoh Paxikoa esary nah yna otuhtohme, ypoetory tõ maro?' " kahtoko eya.
12 Mame osa konõto enepõko mã oya xine, tyarake, tytaõke, tõse apony, epehtopo, enara. Moroto kuotuhtohkõ tyritoko, tykase eya xine Jezu.
13 Mame toytose toto. Mame emero tonese eya xine Jezu omihpyry ae ro. Mame Oseahmatoh Paxikoa tyrise eya xine rahkene.

Kuesẽkõ otuhtopõpyry poko
(Mateu 26.26-30; Maku 14.22-26; 1 Korĩtiu 11.23-25)

14 Morarame tõsẽ tahnose ahtao Jezu typorohse tapõ pona typoetory tõ maro, 12mãkõ maro.
15 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Yronymyryme sero Oseahmatoh Paxikoa jotukuru se exiase amaro xine, etuarimara ro jahtao.
16 Etatoko pahne, sero otuhtoh po otuhzomopyra ase sero po amaro xine. Yrome moe Ritonõpo esao, otuhnõko ropa ase emero esẽme toehse Ritonõpo ahtao, tykase Jezu toto a.
17 Morarame kasana tapoise eya, uwa eukuru eny. Mame ynara tykase ynororo Ritonõpo a:
— Kure mase, Ritonõpo, tykase. Mame typoetory tomo a ynara tykase ynororo:
— Sero, uwa eukuru. Ẽtoko, opune xine ro.
18 Etatoko pahne, taroino uwa eukuru onẽzomopyra ase taro. Ritonõpo emero esẽme toehse ahtao rokẽ ẽnõko ropa ase, tykase.
19 Mame wyi tapoise eya. Ynara tykase:
— Kure mase Papa Kapuaono, tykase. Mame wyi tytohtohkase eya, typoetory tomo a ekarotohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Sero upũme nase. Orihnõko ase oemetakãkõme. Sero enapyryhtao oya xine osenetupuhtoko jorikyry poko, tykase ynororo eya xine.
20 Morararo otuhkehxĩpo kasana tokarose eya xine. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Sero uwa eukuru enyryhtao oya xine osenetupuhnõko matose imeĩpo umununu kuãtopõpyry poko ya. Taroino oorypyrykõ korokãko Ritonõpo mana umununu ke. Sero Ritonõpo omiry kasenato, tykase Jezu eya xine.
21 — Yrome enetoko ke! Jewokane mose, ymaro otuhnõko nase. Jekarõko mana yzehno exiketomo a.
22 Kapu ae Ayhtohpyry ase. Orihnõko ase Ritonõpo omihpyry ae ro. Yrome mose myhe jewokahpõ etuarimãko mana.
23 Morara kary etaryke tyya xine tõturuse toto oseya rokene:
— Onokyh koh Kuesẽkõ ewokãko nae? tykase toto oseya rokene.

Tuisamehxo ehtoh poko

24 Morarame oseosezuhnõko Jezu poetory tõ kynexine imehxo toexirykõ poko, tuisamehxo se toexirykõke.
25 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Sero põkõ tuisary tõ tõmipona imehnõ rĩko mã toto. Morarame: "Kure matose, yna epeme matose," kamexipory se mã toto, tõmipona xine aehtyamo a imoihmãkomo a.
26 Yrome amarokõ mokaro sã pyra matose. Tuisame sehxo awahtao xine imehnõ maro atakorõme sã ehtoko. Toto omipona roropa ehtoko. Toto esẽme se awahtao xine akorehmatoko toto.
27 Onoky tuisamehxo oya xine nae? Otuhkety? Tõsẽ rine? Mokyro otuhkety tuisamehxo mana. Yrome ywy amaro xine ase tõsẽ rineme samo, ãkorehmanekõme.
28 — Morarame urumekara mexiatose jetuarimaryhtao.
29 Naeroro Ritonõpo tuisame jyritopõpyry saaro tuisame oritorỹko roropa ase ymaro tuisame oehtohkõme.

30 Morarame emero esẽme toehse jahtao ymaro otuhnõko matose Ritonõpo esao. Mame
ymaro tuisa apõ pona porohnõko matose sero nono põkõ akorehmatohme zae ehtoh poko
toto ehtohme.

Peturu maro Jezu oturutopõpyry poko sero
(Mateu 26.31-35; Maku 14.27-31; João 13.36-38)

31 — Ximão, tykase Jezu Ximão Peturu a. — Etako pahne! Ynara tykase sã joroko tamuru
opoko: “Ximão kuhnõko ase iirypyryme aehtohme,” tykase sã repe, jurumekapory se
toexiryke oya. “Ikuhko toto, ypoetory tõ emero,” ase eya repe.
32 Yrome opoko oturuase Papa Kapuaõ maro jenetupuhkehpyra oehtohme. Mame ya
toeramase ropa awahtao moxiã ãkorõ tõ ijamihtanohko ropa, yronymyryme jenetupuh-
tohme eya xine, tykase Jezu eya.
33 Ynara tykase Peturu eya:
— Yna esẽme mase. Orumekara ase. Opyno exikehpyra roropa ase jũme. Ãpuruhpyry taka
aaroryhtao, amaro ytõko ase ãpuruhpyry taka. Totapase awahtao eya xine jorikyry se ase
amaro, tykase Peturu Jezu a, repe.
34 — Etako pahne Peturu, kuratiri onetara ro ahtao seroae: “Jezu waro pyra ase! Jezu
waro pyra ase!” ãko mase oseruao, tykase Jezu eya.

Pakara arory poko, tineru eny, tapema, enara

35 Mame ynara tykase Jezu 12mãkomo a:
— Osemazuhme oenyokyrykohtao ya tineru anaropyra mexiatose. Saku te, sãtaja tõ
roropa anaropyra mexiatose. Oty se ro mexiatose etuarimara oehtohkõme?
— Arypyra, tykase toto.
36 — Yrome seromaroro etatoko pahne, tykase Jezu eya xine. — Tineru ẽ nae awahtao
xine, saku roropa, arotatoko amaro xine. Tapema nae ahtao arotatoko. Arypyra ahtao,
oupõkõ ekamotoko tapema epekahtohme, tykase Jezu eya xine.
37 — Etatoko pahne, ynara katopõpyry zae mana. Ypoko ynara tymerose Ritonõpo
omiryme pake: “Pohnõ rypyhpyry wãnohtoh tapoise eya,” me tymerose. Morara
katopõpyry anamonohpyra mana, tykase Jezu eya xine.
38 Ynara tykase Jezu a ipoetory tomo:
— Eneko ke. Seny, asakoro tapema, tykase toto.
— Epo mana, tykase rokẽ Jezu eya xine.

Jezu oturutopõpyry Tumy maro
(Mateu 26.36-46; Maku 14.32-42)

39 Morotoino pata poe toytose ynororo ypy pona, Oriwera pona. Toipe Jezu ypy Oriwera
pona ytosene oturuse Tumy maro. Mame imaro toytose ipoetory tomo.
40 Morarame morotona toeporehkase tahtao xine ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Oturutoko Ritonõpo a oorypyrykõ poko oripopyra xine joroko tamuru ehtohme,
tykase.
41 Morotoino toytose ynororo myahme sã pitiko toiroro toehtohme. Tosekumuru po
typorohse tõturutohme Tumy a.
42 Ynara tykase ynororo:
— Papa Kapuaono, ypynanopyry waro mase, orihpyra jehtohme. Jorikyry se pyra ase.
Zuaro mase. Yrome õmipona se rokẽ ase. Naeroro jorikyry se awahtao, oty kara ase, tykase
Jezu Tumy a.
43 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry kapu ae tyhtose Jezu jamihtanohtohme.
44 Morarame sam tykase Jezu tukurohtao. Yronymyrymehxo tõturuse Ritonõpo a
ynororo. Munume tonãkutase ynororo toemynyhmaryke. Pitahtykase enãkuru nono pona.
45 Mame tõturukehxĩpo, towõse ropa ynororo xikihme. Typoetory tomo a toytose ynororo.
Nyhnõko toh kynexine toemynyhmarykõke.
46 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Oty katohme nyhnõko matou? Apakatoko ropa sahxo ty! Oturutoko roropa Ritonõpo
a, oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme, tykase Jezu eya xine.

Jezu apoitopõpyry poko
(Mateu 26.47-56; Maku 14.43-50; João 18.3-11)

47 Morarame aotururuhtao ro, tuhkãkõ tooehse morotona. Juta tooehse esemazupu-
rukõme Jezu enepotohme eya xine. 12mãkõ maronõpo Juta kynexine. Mame Jezu a toytose
ynororo eahmase repe.
48 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Juta, Ritonõpo nymenekahpyryme ase. Oty katoh jeahmãko mah jewokatohme
rokene? Yzehnotokomo a jenepotohme rokẽ mase, tykase. Onezuhpyra Juta toehse.

49 Morarame tosẽkõ apoiry waro toehse tahtao xine ynara tykase Jezu a ipoetory tomo:
— Moxiã akohnõko ynanah? tykase toto.
50 Mame tytapemã ke imepỹ takohse Jezu poetory a, toiro. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto typanasahkase eya.
51 — Epo hnae, tykase Jezu eya xine. Mame ipanary tapose eya. Kure totyhse ropa axiny.
52 Mame ynara tykase Jezu Juta marõkomo a, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Ritonõpo Tapyĩ erase tõ maro, tamuximãkõ maro roropa:
— Oty kase moehtou? Japoiry se mexitou omato apoiry samo? Tytapemake matose, tykaparuke roropa.
53 Kokoro rokẽ amaro xine exiase Ritonõpo Tapyĩ tao. Moro tao jahtao japoipyra mexiatose. Sero kohmamyry ae rokẽ japoĩko matose tykohmãse exiryke. Iirypyrymãkõ esẽ oesẽkõme mana, joroko tamuru. Oesẽkõme aexiryke aomipona matose, tykase Jezu eya xine.

"Jezu waro pyra ase," katopõpyry Peturu a
(Mateu 26.57-58,69-75; Maku 14.53-54,66-72; João 18.12-18,25-27)

54 Mame Jezu tapoise eya xine rahkene. Tarose roropa eya xine Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tapyĩ taka. Ameke rokẽ Peturu a tokahmase toto.
55 Mame apoto tukase kynexine tapyi myhto, apuruhpyry rãnao. Moro apoto zomye kohrame toehse toto. Peturu roropa toto maro kohrame toehse.
56 Mame apoto pũto Peturu tonese nohpo a. Ynara tykase ynororo:
— Mose roropa Jezu maro nexiase, tykase.
57 — Atahmãkara exiko. Mokyro waro pyra ase, tykase Peturu eya.
58 Moromeĩpo orutua a tonese Peturu.
— Omoro mase Jezu poetoryme roropa, tykase ynororo eya.
— Arypyra, ywy kara. Ipoetoryme pyra ase, tykase Peturu.
59 Morarame okynã pitiko ahtao imepỹ roropa orẽpyra tõturuse Peturu maro.
— Ajohpe pyra. Jezu maronõpome mase, Karirea põme oexiryke, tykase.
60 Yrome ynara tykase Peturu:
— Otara ãko mahno? Zuaro pyra reh ahse, tykase Peturu eya.
Mame aotururuhtao ro kuratiri totase eya.
61 Mame toeramase Jezu. Tỹkakoxi tõsenuhmase. Peturu tonese eya. Mame tosẽ omihpyry poko wenikehpyra toehse Peturu: "Kuratiri onetara ro ahtao seroae: 'Mose waro pyra ase. Mose waro pyra ase,' ãko mase oseruao," katopõpyry poko wenikehpyra toehse.
62 Mame moro tae tutũtase ropa Peturu. Itamurume tyhxitapãse ynororo tõmihpyry poko: "Jezu waro pyra ase. Epeme pyra ase," katopõpyry poko tyya. Mame tyxitase ynororo yronymyryme.

Jezu pipohtopõpyry apoihpõkomo a
(Mateu 26.59-66; Maku 14.65)

63 Mame Jezu tounohse apoihpõkomo a. Typipohse roropa eya xine.
64 Mame kamisa ke tõpuruse eya xine, typipohse ropa eya xine.
— Onoky opipohnõko nae? Kaxiko, tykase toto, atahmãkãko.
65 Xihpyryme aomirykõ toehse. Iirypyryme tõturuse toto eya.

Jezu ehtopõpyry juteu tamuxiry tõ ẽpataka
(Mateu 26.59-66; Maku 14.55-64; João 18.19-24)

66 Mame tõmehse ahtao, juteu tõ tamuxiry tõ tõximõse, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ maro, Moeze omihpyry poko amorepatõkõ maro. Mame Jezu tarose oximõtoh taka.
67 Ynara tykase toto:
— Kaxiko yna a. Ritonõpo nymenekahpyryme mahno? tykase toto.
Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— "Ỹ ynoro ase," karyhtao ya: "Ajohpe mase," ãko rokẽ matose ya.
68 Mame oya xine joturuporyhtao, jezuhpyra roropa mehtory.
69 Yrome taroino Kapu ae Ayhtohpyry porohnõko mana Ritonõpo apotunuru wino. Emero motye jamihme Ritonõpo omiry mana. Jomiry roropa isaaro jamihme mana, tykase Jezu eya xine.
70 — Morara ahtao Ritonõpo mũkurume mahno? tykase toto, tõturupose.
— Zae matose jenetupuhnõko. Ywy ase, tykase Jezu.
71 — Epo hnae! tykase toto. — Imepỹ ihxirone se pyra sytatose. Kyya xine ro aomiry totase. Morara nykã ynororo kynetarykõme, tykase toto.

23

Jezu arotopõpyry Pirato a
(Mateu 27.1-2,11-14; Maku 15.1-5; João 18.28-38)

1 Morarame oximõmãkõ towõse ropa. Jezu tarose eya xine Pirato a ekarotohme.
2 Mame Jezu tyhxirose eya xine. Ynara tykase toto:
— Mose yna ekyry enekunohnõko mana. Azahkuru toto amorepãko mana. Ynara nase: "Tineru onekaropyra ehtoko sero pata tamuru esemy a, Ĩperatu a," nase mose ro, tykase toto ajohpe rokene. "Ritonõpo nymenekahpyryme ase, oesẽkõme ase," nase roropa ynororo, tykase toto Pirato a.
3 Mame ynara tykase Pirato Jezu a:
— Juteu tõ tuisary mahno? tykase.
— Ỹ, ywy ase, tykase Jezu.
4 Morarame ynara tykase Pirato Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, tuhkãkomo a roropa:
— Mose hxirory se pyra ase azahkuru pyra exiryke ya, tykase.
5 Yrome orẽpyrahxo ynara tykase toto eya:
— Azahkuru opoetory tõ amorepãko mã mose ro, tykase toto ajohpe rokene. — Karirea po imoihmãkõ tamorepapitose eya, kutuisarykõ omipona pyra toto ehtohme, Ĩperatu omipona pyra toto ehtohme. Seromaroro tarona tooehse rahkene. Azahkuru ro toto amorepase tooehse ynororo tarona.

Jezu arotopõpyry Erote ẽpataka

6 Morara kary etaryke tyya ynara tykase Pirato:
— Karirea poh mosehro? tykase, tokaropose eya xine.
7 Mame Erote nonory põ Jezu exiry waro toehse Pirato ahtao Jezu tonyohse eya Erote a, Jerusarẽ pona Erote tooehse exiryke.
8 Mame Jezu tarose eya xine Erote a. Mame Jezu eneryke tyya tãkye toehse Erote. Moino ro Jezu enery se kynexine, ipoko totase exiryke. Ijamitunuru enery se ynororo. Kurãkara kurãkary ropa enery se ynororo repe.
9 Tuhke tõturupose ynororo Jezu a repe. Yrome onezuhpyra tokurehse ynororo.
10 Mame Jezu tyhxirose Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a, Moeze omihpyry warõkomo a roropa.
11 Mame Jezu tounohse Erote tomo a, soutatu tõ maro. Tãtahmãkase ipoko roropa toto. Mame tuisa konõto zupõ ke sã tupohtose eya xine. Mame Jezu taropose ropa eya xine Pirato a ropa.
12 Moro ẽmepyry ae ro osepeme toehse Pirato Erote maro. Osemazuhme aporo, oxiehno toh kynexine.

Aorihmapotohme Jezu ekarotopõpyry Pirato a
(Mateu 27.15-26; Maku 15.6-15; João 18.39—19.16)

13 Morarame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ tykohmapose Pirato a, juteu tõ tuisary tõ roropa, oximõme oturutohme.
14 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Mose menehtou ya. Imoihmãkõ enekunohnõko mana, mykatou ya. Morohne poko ekaropõ eya onetarykõme. Iirypyryme pyra mana ya. Ipoko õturutopõpyrykõ poko pyra nexiase.
15 Erote roropa onyhxiropyra kynako. Morara exiryke xiaro ropa tonehpose ropa ynororo. Azahkuru pyra exiryke anaorihmapopyra ase ipunaka. Ya aorihmapory zae pyra mana.
16 Morara exiryke ipipohpõko rokẽ ase aporo. Mame aropõko ropa ase tosaka aytotohme, tykase Pirato repe.
17-18 Yrome imoihmãkõ tykohtase opore. Ynara tykase toto:
— Arypyra! Etapapoko! Parapa rokẽ itũtanohpoko ropa, tykase toto. (Toipe kynexine kowenu omi poe Oseahmatoh Paxikoa ahtao rokẽ toirõ ãpuruhpyry taõ tũtanohpose rokẽ Pirato, tosaka aytotohme ropa.)
19 Parapa tapuruse kynexine oxiehno imehnõ riryke eya, kowenu esemy myakãmary se exiryke. Imehnõ totapase roropa eya.
20 Mame Jezu myhpokary se toehse Pirato repe. Naeroro tõturuse imoihmãkomo a.
21 Yrome orẽpyra tozuhse toto a. Ynara tykase toto:
— Wewe pokona rokẽ exixihmapoko! Wewe pokona exixihmapoko! tykase toto opore tõmitase toto.

22 — Oty katohme morara ãko matou? Otara tykase ynororo oya xine? Iirypyryme pyra
nase ya, totapasẽme pyra. Ipipohkehxĩpo soutatu tomo a aropõko ropa ase aytotohme ropa
esaka, tykase Pirato. Moro saaro tõturuse ropa ynororo oseruao.
23 Yrome opore tõmitase toto imoihmãkomo. Ynara tykase toto:
— Wewe pokona exixihmapoko, tykase rokẽ toto. Morara exiryke orẽpyra imoihmãkõ
omiry exiryke:
— Amarokohko, tykase Pirato, otuhparo toto exiryke.
24 — Amarokõ omi poe mose exixihmapõko ase, tykase Pirato imoihmãkomo a.
25 Mame mokyro ipenehpyrykõ tutũtanohpose ropa eya. Mokyro imoihmãkõ oxietũ
anỹpohpõ kynexine kowenu tuisary myakãmatoh poko. Ahno etapahpõ roropa kynexine
ynororo. Imoihmãkõ omi poe mokyro tutũtanohpose ãpuruhpyry tae tosaka aytotohme ropa.
Jezu rokẽ tokarose eya soutatu tomo a exixihmapotohme eya xine.

Jezu exixihmatopõpyry wewe pokona
(Mateu 27.32-44; Maku 15.21-32; Joãо 19.17-27)

26 Morotoino Jezu tarose eya xine. Mame toytorykohtao tõseporyse toto imepỹ maro.
Esety Ximão kynexine. Xirene põ mokyro kynexine. Ytõko kynexine pata pona repe tupito
poe. Mame mokyro tapoise toto a. Wewe taropose eya xine, Jezu exixihmatopo. Mame
tarose eya Jezu mykapo.
27 Mame tuhke toh kynexine Jezu ekahmãko. Nohpo tõ roropa kynexine xitãko, Jezu
hnamõko toytorykohtao.
28 Mame Jezu toeramase tõturutohme eya xine. Nuh tykase ynororo, ynara tykase eya
xine:
— Xihxi tomo, Jerusarẽ põkomo, opoko xine rokẽ oxitatoko. Ypoko xitara ehtoko.
Opoenõkõ poko roropa oxitatoko. Oty katohme? Arypyra.
29 Etatoko pahne! Moromeĩpo etuarimãko matose. Ynara ãko matose: “Ohkato nohpo
tomo emũkuapitopyra ahtao, poetoẽme exipitopyra ahtao roropa. Ohkato mã tusuhsuke
exipitopyra exiketõ roropa,” ãko matose. Oty katohme? Arypyra. Tupime opoenõkõ
etuarimary eneryke oya xine.
30 Morara ahtao tuhkãkõ toorikyry se exĩko mã toto toetuarimarykõke. Ynara ãko mã toto
ypy tomo a: “Yna pona epukatoko yna etapatohme. Yna zonẽtoko yna enahkatohme,” ãko
mã toto ypy tomo a repe.
31 Morara ãko mã toto tupito akohsenã zatyry samo. Orihkone wewe ahtao ro zah-
pyrahme sã tupito mana. Imeĩpo, wewe toorihse ahtao itamurumehxo zahnõko mana.
Moro sã mã tarõkõ exĩko imeĩpo, tykase Jezu xitaketomo a.
32 Mame kowenu omipona pyra aehtyã tarose eya xine, asakoro, Jezu maro exixihma-
tohme.
33 Mame ypy pona toeporehkase toto ahtao, Jezu toxixihmase eya xine wewe risẽ
pokona. Moro ypy esety Opuhpo Zehpyry kynexine. Mokaro roropa toxixihmapose eya
xine omato komo kowenu omipona pyra aehtyamo, toiro Jezu apotunuru wino, toiro
ipozery wino, enara.
34 Mame ynara tykase Jezu Ritonõpo a toxixihmaponanõ poko:
— Papa, moxiã onuãnohpyra exiko yyryhmatopõpyry epehpyryme. Tuaro pyra rokẽ mã
toto tynyrirykõ poko, tykase ynororo.
Mame Jezu zuponỹpyry tapoise eya xine tupõkõme. Topu pisarara tomase eya xine upo
apoitohme tyya xine.
35 Mame tuhkãkõ totypohse tõsenuhmatohkõme. Mame Jezu tounohse eya xine, juteu tõ
tuisary tomo a. Ynara tykase toto:
— Imehnõ typynanohse eya. Seromaroro ah nosepynanohno roropa Kyrixtume tahtao,
Ritonõpo nymenekahpyryme tahtao, tykase toto tounohse eya xine.
36 Mame soutatu tomo a roropa tounohse. Toytose toto eya uwa eukuru jehnahpyry
ikatainy exikety ke auhpase.
37 Ynara tykase toto eya:
— Juteu tuisaryme awahtao, osepynanohko, tykase soutatu tõ Jezu a.
38 Mame epoe ynara tymerose kynexine: “Mose juteu tõ tuisaryme mana.”
39 Mame toiro omato a exixihmahpyry a roropa Jezu tounohse. Ynara tykase ynororo
Jezu a:
— Ritonõpo nymenekahpyryme awahtao osepynanohko. Oyhtoko ropa moro poe, yna
roropa touko ropa, tykase ynororo eya.
40 Yrome morara kary etaryke tyya ynara tykase zakorõ exixihmahtozõpyry:
— Ritonõpo zuno pyra hma? Oxisã kymoro toxixihmapose mose maro.

41 Zae tuãnohse sytase kyyrypyry epehpyryme. Yrome mose tyyrypyhpyke pyra mana, tykase eya.
42 Mame Jezu a ynara tykase ynororo:
— Ypoko wenikehpyra exiko Jezu, tuisame toehse awahtao, tykase ynororo eya.
43 Ynara tykase Jezu eya:
— Etako pahne, seroae ro ymaro exĩko mase pata kurã po, tykase Jezu eya.

Jezu orihtopõpyry sero
(Mateu 27.45-56; Maku 15.33-41; João 19.28-30)

44 Mame kynyarumane tãxiahtao okynahxo, xixi tywykahme ehtoh pona.
45 Mame Ritonõpo esary apuru toexihkase, Ritonõpo Tapyĩ tao. Kamisa risẽ toexihkase irãnakuroko.
46 Mame opore Jezu tõturuse Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo:
— Papa, kueneko. Orihnõko ase õmi poe. Oya juzenu ekarõko ase, tykase ynororo.
Morara kaxĩpo sa rokẽ toorihse ynororo.
47 Mame Jezu orihtopõpyry eneryke tyya soutatu tõ esẽ ynara tykase:
— To! Kure mase Ritonõpo. Imehnõ motye kuhse mase. Mose kure nexiase ipunaka. Tyyrypyhpyke pyra nexiase, tykase ynororo.
48 Morarame Jezu orihxĩpo, exixihmary enehpõkõ toytose ropa tosaka xine. Toepurotõtõmase toto toytorykõ ropa ahtao, sam karyke tukurohtao xine.
49 Mame imaronõpo tõ ameke rokẽ osenuhmãko toh kynexine. Nohpo tõ roropa, Karirea poe Jezu ekahmahpõkomo, amekeino rokẽ osenuhmãko roropa toh kynexine.

Jezu zonẽtopõpyry sero
(Mateu 27.57-61; Maku 15.42-47; João 19.38-42)

50-51 Morarame Joze toytose Pirato a. Arimatea põ Joze kynexine juteu patary pono. Orutua kurã kynexine, zae exikety roropa. Tuisame Ritonõpo ehtoh eraximãko kynexine. Juteu tõ tuisaryme ynororo kynexine. Tuisamãkõ maro toerohse roropa ynororo kynexine. Yrome toto maro atae pyra kynexine. Imehnõ emero Jezu exixihmapory se kynexine. Yrome Jezu exixihmapory se pyra kynexine ynororo.
52 Mame toytose ynororo Pirato a Jezu ekepyry ekaropose.
— Jezu ekepyry ouxi wewe poe, tykase ynororo eya.
— Ỹ, touta ropa, tykase eya Pirato. Mame toytose ynororo rahkene touse ropa.
53 Mame typorohkase eya. Mame kamisa ke tyõtose. Topu oramãka Jezu ekepyry tõmase eya. Moro aka imepỹ ekepyry ononẽpitopyra kynexine.
54 Sexta-feira ae morara toehse. Kohmãsasaka kynexine. 6 orame toehse ahtao oserematoh po toehse kynexine juteu tomo a.
55 Mame nohpo tõ Jezu maro aehtyã Karirea poe Joze maro toytose zonẽtoh enese. Jezu ekepyry tonese roropa eya xine moro ao.
56 Mame toytose ropa toto tapyi taka ropa ixtaratu tõkehko zoximase Jezu ekepyry pona tyritohme imeĩpo.
Mame tõseremase toto oserematoh ae Moeze omihpyryme ro.

24

Jezu ẽsemãtopõpyry ropa poko
(Mateu 28.1-10; Maku 16.1-8; João 20.1-10)

1 Morarame nomĩkome tõmehse ahtao pakeimo nohpo tõ toytose ropa zonẽtopõpyry pona. Tynyrihpyrykõ typoxinẽ tarose eya xine Jezu ekepyry popatohme tyya xine. Mame toeporehkase toto Jezu zonẽtopõpyry pona.
2 Mame zonẽtopõpyry apuru topu tysyryhmase tonese eya xine.
3 Naeroro tomõse toto. Yrome Tosẽkõ Jezu ekepyry onenepyra tokurehse toto.
4 — Otarahkoh nexiase? tykase toto oseya rokene. Mame tuaro pyra toto ahtao ro, mõtoino rokẽ asakoro orutua kõ tõsenepose eya xine. Zupõkõ karimutume kynexine. Saereh ãko sã kynexine.
5 Tõserehse toto mokaro eneryke tyya xine. Tupueh tykase toto nono pokoxi. Mame ynara tykase mokaro eya xine:
— Oty katoh aẽsemamyhpyry ropa zupĩko matohu zonẽtopõpyry ao?
6 Taro pyra mana. Tõsemãse ropa mana. Aomihpyry poko wenikehpyra ehtoko. Karirea poro tahtao ynara nase ynororo onetarykõme:
7 "Ritonõpo poe Kapu ae Ayhtohpyry ekarõko mã toto iirypyrymãkomo a. Wewe pokona exixihmãko mã toto. Morarame ẽsemãnõko ropa mana oseruao tõmehse ahtao," nase ynororo oya xine, tykase toto eya xine.

8 Mame moro poko tuaroh tykase ropa toto Jezu omihpyry poko.
9 Zonẽtopõpyry poe toytose ropa toto. Emero tynenehpyrykõ poko tokarose eya xine
11mãkomo a, imarõkomo a roropa.
10 Maria Matarena a turuse toto emero, Joana a roropa, Maria a roropa Tiaku eny a.
Imehnõ nohpo tomo a roropa Jezu poetory tõ turuse tynenehpyrykõ poko.
11 Yrome:
— Ajohpe matose, tykase rokẽ toto, zae aomirykõ ehtoh onenetupuhpyra toexirykõke.
12 Mame Peturu towõse. Tururume toytose ynororo zonẽtopõpyry pona. Toeporehkase
tahtao tupueh tykase ynororo zaka tõsenuhmatohme. Kamisãpo karimutumã rokẽ tonese
eya, Jezu pyra. Morotoino toytose ropa tosaka. Tynenehpyry poko toemynyhmase ynororo
yronymyryme.
— Otara toehse Jezu ekepyry nae? tykase ynororo tyya rokene.

Sẽ nase Emauso põkõ poko
(Maku 16.12-13)

13 Mame moro ẽmepyry ae ro Jezu poetory asakoro ytõko kynexine Emauso pata esemary
ae. Emauso Jerusarẽ poe moe exiry 10 kirometurume kynexine.
14 Oturũko toh kynexine tynenehpyrykõ poko, tynetahpyrykõ poko roropa.
15 Mame aotururukohtao ro Jezu toytose eya xine toto maro toytotohme.
16 Enẽko ro toh kynexine repe, ahnome rokẽ ekarõko toh kynexine, imehnõme rokene.
17 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Oty poko oturũko matou? Oseosezuhnõko oytorykõme? tykase ynororo eya xine.
Ẽmytykõ akye pyra kynexine.
Mame totypohse toto, toemynyhmarykõke.
18 Mame Kereopa a Jezu tozuhse. Ynara tykase ynororo:
— Ko! Jerusarẽ põkõ emero zuaro senohne ehtopõpyry poko. Otarãme omoro rokẽ mase
zuaro pyra Jerusarẽ põkõ nyrihpyry poko, tykase ynororo Jezu a.
19 — Otara? tykase ynororo. Mame ynara tykase toto eya:
— Jezu Nazare põ poko oturũko ynanase. Ritonõpo poe urutõme nexiase. Orẽpyra aomiry
nexiase Ritonõpo a, ahno a, enara. Orẽpyra inyrityã roropa nexiase.
20 Yrome Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a taorihmapose. Yna tuisary tomo a
roropa wewe pokona toxixihmapose ynororo. Toorihse.
21 Izyraeu esẽme ynanekaroase repe. Yrome mokyro orihtopõpyry poe oseruao tõmehse.
22 Mame yna marõkõ nohpo tõ yna erehno tõmirykõ ke. Toytose toto pakeimo
zonẽtopõpyry pona.
23 Yrome ekepyry onenepyra tokurehse toto. Mame tooehse ropa tahtao xine: “Ritonõpo
nenyohtyã ynaneneno,” nykã toto. “ ‘Tõsemãse ropa mana,’ nykã toto Ritonõpo nenyohtyã
yna a,” nykã nohpo tõ yna a.
24 Mame yna marõkõ toytose zonẽtopõpyry pona. Nohpo omihpyry ae ro emero tonese
eya xine. Yrome ekepyry onenepyra tokurehse toto, tykase toto.
25 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Tuaro pyra ro rukukuh matohu ipunaka. Õsenetupuhtohkõ tũpore mana. Okynã urutõ
kõ omihpyry zae ehtoh onenetupuhpyra matohu.
26 Zae nexiase Ritonõpo a tynymenekahpyry etuarimary aporo aorikyry roropa. Zae
roropa aunukuru mana kapu aka emero esẽme aehtohme Ritonõpo maro, tykase Jezu eya
xine.
27 Mame Moeze omihpyry poko, urutõ kõ omihpyry poko roropa tamorepase toto eya.
Typoko tamorepase toto eya Ritonõpo nymeropohpyry poe.
28 Mame eporehkasasaka tahtao xine Emauso pona, ynara tykase Jezu eya xine:
— Ỹ ytõko ase myahxo, tykase.
29 Yrome anaropopyra toehse toto:
— Yna maro exiko. Kohmãnõko nase. Ytotoh pyra nexino, tykase toto otuhparo eya.
Naeroro itapyĩkõ taka toytose Jezu imaro xine.
30 Morarame typorohse toto ahtao otuhtoh pona, wyi tapoise Jezu a. Mame, “Kure mase
Papa,” kaxĩpo tyya wyi tytohkase eya ekarotohme eya xine.
31 Mame morara kary etaryke tyya xine tonetupuhse ynororo eya xine.
— Tee! Jezu hmose ro, tykase toh rahkene. Mame Jezu tõtuenikase ropa mokaro maro
toehxĩpo. Esahpyry pona rokẽ tõsenuhmase toto.
32 Mame ynara tykase toto oseya rokene:
— To! Kure rukuh kynako. Sekese sexi ropa aomiry etaryke kyya. Osema ae kuamorepa
roropa kuoepyryhtao, Ritonõpo omiry poko, tykase toto.

33 Mame axĩ towõse ropa toto. Mororome ro toeramase ropa toto Jerusarẽ pona.
Toeporehkase toto ahtao moroto 11mãkõ tonese eya xine imehnõ maro.
34 Oturũko toh kynexine:
— Kuesẽkõ mã tõsemãse ropa rahkene. Tõsenepose Ximão a, tykase toto asakorõkomo a.
35 Morara kary etaryke tyya xine, tynenehpyrykõ tokarose roropa eya xine, tynetah-
pyrykõ roropa, Emauso esemary ae toytotopõpyrykõ poko. Mame ynara tykase toto eya
xine:
— Jezu waro ynanexi ropa. Wyi apiakaryhtao ynanenetupuhno, tykase toto.

11mãkomo a Jezu osenepotopõpyry poko sero
(Mateu 28.16-20; Maku 16.14-18; Joãо 20.19-23; Atos 1.6-8)

36 Mame moro poko aotururukohtao ro mõtoino rokẽ tõsenepose esẽkomo, Jezu, ox-
imõmãkõ rãnaka.
— Enaromyra ehtoko, tykase ynororo eya xine.
37 Yrome tonaroxitapãse toto. Akuaryhpome tokarose eya xine.
38 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Oty katohme oserehnõko matou? Oty katoh: “Nary rokene,” ãko matou okurohtao
xine? Jẽsemãtopõpyry ropa poko onenetupuhpyra ro matou?
39 Enetoko ke jemary, upupuru roropa. Juotopõpyry eutahpyry seny. Ywy roro ase.
Jemary apoitoko juaro oehtohkõme. Akuaryhpo tupũke pyra mana, tyehpyke pyra roropa.
Yrome jenẽko matose. Tupũke ase, tyehpyke roropa ase, enara, tykase ynororo eya xine.
40 Mame morara kaxĩpo tomary tonepose eya xine, tupupuru roropa.
41 Yrome onenetupuhpyra ro toto, tãtãkyemarykõke itamurume, tõsenuruhkarykõke ro-
ropa.
— To! tykase rokẽ toto. Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Tohke matou? tykase.
42 Mame kana ahnohpyry tokarose eya, ano roropa.
43 Moro tapoise Jezu a. Tõse eya toto neneryme.
44 Mame ynara tykase Jezu eya xine:
— Senohne poko kuuruatose amaro xine ro jahtao. Ypoko Moeze nymerohpyry ae ro
emero toehse, Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry ae roropa, Tawi eremiatopõpyry ae roropa,
tykase.
45 Mame tutuarõtanohpose toto, Ritonõpo nymeropohpyry enetupuhtohme eya xine.
Ynara tykase ynororo eya xine:
46 — Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Ynymenekahpyry ypoe ro etuarimãko mana.
Orihnõko mana. Mame ẽsemãnõko ropa mana oseruao tõmehse ahtao.”
47 Aomi poe ro: “Ipoetory tõ ytõko imehnõ amorepase omi kurã poko emero pata tõ
punero. ‘Oorypyrykõ irumekatoko, eya ikorokatohme,’ ãko mã toto. Osemazuhme aporo
Jerusarẽ po amorepapitõko mã toto.” Morara tymerose Ritonõpo omiryme.
48 Morohne tonese oya xine exiryke, imehnõ tuarõtanohneme matose ypoko.
49 “Orẽpyra oritorỹko ase, Kurã Zuzenu poe,” tykase Papa oya xine pake. Naeroro Kurã
Zuzenu enyohnõko ase oya xine. Yrome taro ehtoko aporo pata po. Papa jamitunuru
eraximatoko aporo. (Tyjamihtase awahtao xine imehnõ tuarõtanohnõko matose ypoko,
tykase Jezu eya xine.)

Sẽ nase Jezu onuhtopõpyry ropa poko kapu aka
(Maku 16.19-20; Atos 1.9-11)

50 Morotoino tarose toto Jezu a pata poe Petania myhtokoxi. Mame toto poko tõturuse
ynororo Tumy a:
— Papa, kure rokẽ moxiã tyriko, tykase.
51 Tõtururuhtao ro, tõnuhse toto maroino. Kapu aka toytose.
52 Mame ynara tykase toto:
— Kure mase Jezu, Ritonõpo nymenekahpyry mase, tykase toto. Mame toytose ropa toto
Jerusarẽ pona. Tãtãkyemase toto.
53 Mame kokoro rokẽ kohmãse toto Ritonõpo Tapyĩ tao. “Kure mase, Ritonõpo,” kakehpyra
toh kynexine. Enara.

JOÃO
Nymerohpyry Jezu poko
Joãõ
Ekarotopo

Sero *Joãõ* nymerohpyry ekarõko nase moino ro Ritonõpo maro Jezu ehtopõpyry poko, Ritonõpo Omiryme kynexine. Ahnome tonuruse ynororo zae Ritonõpo ehtoh enepotohme, kypyno xine aehtoh roropa. Tynymerohpyry ae kuamorepatorỹko Joãõ mana Jezu enetupuhtohme kyya xine Kuesẽkõme, Ritonõpo mũkuru nymyryme exiryke. Aenetuputyryke kyya xine isene exĩko sytatose jũme Ritonõpo maro (João 20.31).

Apitoryme Jezu jamitunuru poko ekarõko mana. Razaru ẽsemãkatopõpyry ropa poko tokarose Ritonõpome Jezu enetupuhpotohme. Isene ehtoh Rihpõme mana, ẽsemãkaponeme roropa. Ezurume roropa mana isene ahno ehtohme. Tumy omi poe ahno apiakaneme roropa mana. Tuzenu Kurã enehpory poko toytose ropa ynororo ahtao, Ritonõpo Zuzenu oehnõko mana Jezu poetory tõ amorepase zae Jezu ehtoh poko emero porehme. Etyhpyryme ekarõko nase Jezu hxirotopõpyry poko te, exixihmatopõpyry poko te, aẽsemamyry ropa poko te, Jezu osenepotopõpyry poko roropa typoetory tomo a, enara.

Sero pape ao

Jũme Ritonõpo maro Jezu ehtopõpyry *1.1-18*
Jezu erohpitory *1.19-51*
1. João ahno ẽpurihkane erohtopõpyry *1.19-34*
2. Jezu poetory tõ apitorymãkomo *1.35-51*

Jezu erohtopõpyry Karirea po, Jutea po *2.1–12.50*
7me ẽmepyry aropotopõpyry Jezu a Jerusarẽ po *13.1–19.42*
1. Jezu typoetory tõ maro *13.1–17.26*
2. Aetuarimary te, aorikyhpyry, ekepyry zonẽtopõpyry *18.1–19.42*

Aẽsemamyry ropa, Jezu osenepotopõpyry *20.1-31*
Etyhpyrymã: Jezu osenepotopõpyry ropa, Karirea po *21.1-25*

1 Nono onyripitopyra ro Ritonõpo ahtao Jezu Kyrixtu nae ro ehse. Kuamorepanekõme ynororo Ritonõpo poko. Ritonõpo maro ynororo ehse, Ritonõpome ro toexiryke.

2 Pake ro Ritonõpo maro ehse Kuamorepanekõ Ritonõpo poko.

3 Eya tyripose Ritonõpo a emero porehme. Imepỹ nyrihpyry pyra. Emero porehme inyrityã rokene.

4 Typoero isene toehse. Morara exiryke tarona tooehse saerehkaneme samo. Saerehkane saereh ãko. Moro sã tooehse ynororo sero põkõ amorepase Ritonõpo omiry poko, tuaro kuehtohkõme.

5 Tuhke ajoajohpãkõ kynexine. Yrome Jezu onymynyhpãkaposaromepyra toh kynexine. Ritonõpo omiry poko imehnõ anamorepakehpyra kynexine ynororo.

6 Mame Ritonõpo nenyokyhpyryme mokyro, esety Joãõ.

7 Kuuruse xine tooehse ynororo saerehkaneme exikety poko. Kuuruse xine tooehse aomiry etatohme kyya xine, Jezu enetupuhtohme roropa kyya xine.

8 Mokyro nymyry saerehkaneme pyra kynexine repe. Yrome saerehkane poko urutõme ehtohme tymenekase ynororo Ritonõpo a.

9 Saerehkanemã mokyro, nono pona ayhtohpyry. Kuamorepatorỹko mã emero, Ritonõpo omiry poko.

10 Ritonõpo poko amorepatõme nymyry mã mokyro nono pona aepyhpyry. Sero nono tyripose eya Ritonõpo a. Yrome sero põkõ tyrihpõkõ onenetupuhpyra toto.

11 Tosaka tooehse ynororo repe, yrome jekyry tõ ise pyra.

12 Yrome toitoine ise toehse toto. Tonetupuhse eya xine. Morara exiryke mokaro tyrise typoenõme Ritonõpo a tonetupuhse eya xine exiryke.

13 Moro enetuputyryke kyya xine Ritonõpo poenõme enurũko sytatose, kysekõ ae kuenurutopõpyrykõ pokoino pyra, imehnõ pokoino pyra roropa. Ritonõpo poe rokẽ enurũko sytatose, typoenõme kyrirykõ se toexiryke.

14 Mame mokyro, Ritonõpo poko amorepatõ ahnome tonuruse. Kymaro xine ehse. Kure nymyry aexiry tonese yna a. Iirypyrymãkõ pyno aexiry tonese yna a. Zae aexiry roropa tonese yna a. Kure rokẽ Tumũkuru tyrise Ritonõpo a imehxo aehtohme, Tumũkuru nymyryme exiryke.

15 Ipoko imehnõ turuse Joãõ a. Ynara tykase ynororo imoihmãkõ netaryme:

— Mose poko kuuruatosene. Ynara asene oya xine: “Imepỹ oehnõko mana okomino Imehxo Exikety. Ywy ase ime hkopyra, ynororo ime kuhse mana. Osemazuhme jenurune repe. Yrome ynororo osemazuhme nymyry. Enurupyra ro jahtao nae ro ehse ynororo,” ase oya xine mose ro poko, tykase João eya xine.

16 Kypyno xine ro mana iirypyryme kuahtao xine. Morara exiryke kure kyriatosene.

17 Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a ynara tykase: “Kure rokẽ ehtoko iirypyryme pyra,” tykase. Yrome Jezu Kyrixtu kypyno xine ro mana iirypyryme kuahtao xine ro. Ynoro rokẽ zae kyritorỹko ropa mana.

18 Ritonõpo onenepitopyra sytatose ipunaka. Toiro rokẽ mã ipoko kuamorepatorỹko. Mokyro Ritonõpo mũkurume exikety. Tumy maro exiketyme roropa ynororo mana.

João nekarohpyry
(Mateu 3.1-12; Maku 1.1-8; Ruka 3.1-18)

19 Morarame juteu tomo a typoetory tõ tonyohse.

— Ytotoko, oturupotatoko João a: “Onoky nymyry keh mano?” kaxitatoko eya, tykase toto tynenyokyry tomo a. Inenyohtyãkõ Ritonõpo maro oturuketõ kynexine, Rewi pakomotyã kynexine, enara. Toto enyokyhpõkõ juteu tõ kynexine Jerusarẽ põkomo, parixeu tomo, enara enyokyhpõkõ kynexine. Mame toytose toto oturupose:

— Onoky nymyry keh mano? tykase toto, juteu tõ nenyohtyã João a.

20 Mame João mynyhme pyra toehse. Ynara tykase ynororo, tozuhse toto eya:

— Kyrixtu kara ase. Ritonõpo nymenekahpyry kara ase. Nono põkõ kurãkaneme imenekahpyry kara ase, tykase eya xine.

21 — Ynorome pyra awahtao onoky keh ma roropa? Eria mahno? Moepyase ropa tokoh ro kapu ae? tykase toh eya.

— Arypyra, ynoro kara ase, tykase João eya xine.

— Pakato roh mahno, urutono? Moepyase ropa tokoh ro kapu ae? tykase toto eya.

— Arypyra, tykase ynororo eya xine.

22 — Yna zuruko, tykase toto. — Onokyh koh ma roropa? Otara oekary arõko ynanah osekaropyra awahtao? tykase toto eya.

23 Mame ynara tykase João eya xine:

— Ritonõpo omiry ekaroneme rokẽ ase. Imũkuru oehtãne rokẽ ase urutõme. Oorypyrykõ irumekatoko. Kuesẽkõ oehnõko mana. Morara exiryke oorypyrykõ irumekatoko aomiry etatohme oya xine. Morara kynako Izaja ekepyry, Ritonõpo omi poe urutõ pake. Moro saaro morara ãko roropa ase oya xine, tykase João eya xine.

24 Mame ynara tykase parixeu tõ omihpyry arohpõkõ João a:

25 — Kyrixtume pyra awahtao oty katohme imehnõ ẽpurihkãko mah? Eriame pyra awahtao, pake ro urutõme pyra roropa awahtao? tykase toto eya.

26 Mame João a tozuhse toto:

— Nakuaka rokẽ toto ẽpurihkãko ase. Yrome arãnao xine imepỹ mana. Mokyro waro pyra matose.

27 Okomino oehnõko mana Imehxo Exikety ipunaka. Imaro jahtao ihxitapãnõko ase kure aexiryke, kure jexiry motye kuhse ynororo, tykase eya xine João.

28 Morara toehse Petania po, Joatão mõpoe, João a ahno ẽpurihkatopõpyry po.

Kaneru mũkuru sã Ritonõpo mũkuru

29 Yrokokoro Jezu oepyry tonese João a. Ynara tykase ynororo:

— Kaneru mũkuru kurã etapãko mã toto Ritonõpo maro oturuketomo. Yrome Ritonõpo nymenekahpyry mose ro, kaneru mũkuru sã mose orihnõko mana, nono põkõ rypyry korokatohme.

30 Mose ro poko kuuruatosene. Ynara ase: “Imepỹ oehnõko mana okomino, Imehxo Exikety ipunaka. Osemazuhme jenurune repe. Yrome osemazuhme kuhse ynororo mana. Enurupyra ro jahtao nae ro ehse ynororo,” ase oya xine mose ro poko.

31 Pake onenetupuhpyra exiase repe. Ritonõpo mũkurume pyra ekaroase repe. Yrome ahno ẽpurihkase oepyase Ritonõpo omi poe, Imũkuru waro Izyraeu tõ ehtohme.

— Mame Ritonõpo Zuzenu yhtory enease. Ynara nase Ritonõpo ya:

32 “Juzenu yhtory enẽko mase orutua pona. Mokyro Juzenu ekaroneme nymyry mana oya xine,” nase mokyro ya, ahno ẽpurihkaneme jenyokyhpono.

33 Mame imeĩpo Ritonõpo Zuzenu yhtory kapu ae enease rahkene. Utukuimo panõ nyhtoase Jezu pona.

34 Moro enease. Morara exiryke: “Ritonõpo mũkuru nymyry mose ro,” ãko ase oya xine, tykase João eya xine.

Jezu poetory tõ osemazuhmãkomo

35 Yrokokoro João moroto ropa kynexine, typoetory tõ maro oseruao kynexine. Ipoetory tõ asakoro.
36 Jezu ytory eneryhtao tyya ynara tykase João typoetory tomo a:
— Ritonõpo nymenekahpyry mose ro. Kaneru mũkuru sã mose orihnõko mana, nono põkõ rypyry korokatohme, tykase João.
37 Morara kary etaryke João poetory tomo a Jezu tokahmase eya xine.
38 Jezu tõsenuhmase tỹkakoxi toto ẽpataka. Tokahmary eneryke tyya ynara tykase Jezu eya xine:
— Oty se hko hmatou? tykase ynororo eya xine, tõturupose.
— Arypyra. Otoko oesary nah? tykase toto Jezu a.
39 — Ehmaropa, tykase ynororo. — Senetatose jesary, tykase ynororo eya xine.
Toytose toto esary enese. Mame 4 orame toytose exiryke, tykohmãse toto Jezu maro.
40 Toiro Jezu ekahmahpõ esety Ãtare, Ximão akorõ mokyro Ãtare. Ximão esety akorõ Peturu.
41 Axĩ toytose Ãtare turui zuruse:
— Kyrixtu ynaneneno, tykase ynororo eya. ("Kyrixtu" kary "Ritonõpo nymenekahpyry, Kukurãkanekõme" kary.)
42 Morarame Ximão tarose zakorony a Jezu enese.
Mame Ximão eneryhtao ynara tykase Jezu eya:
— Ximão mase, João mũkuru. Tyoro oesehpãko ase, Peturume, tykase Jezu eya. ("Peturu" kary "topu" kary.)

Piripe tõ eahmatopõpyry Natanaeu maro

43 Yrokokoro Jezu toytose Karirea pona. Piripe toporyse ahtao tarose eya toytotozome.
— Eropa, tykase ynororo eya.
44 (Piripe patary Petesaita, Piripe te, Ãtare te, Peturu, enara. Toto esary moroto kynexine Petesaita.)
45 Mame Piripe toytose Natanaeu enese. Ynara tykase, eya turuse:
— Mokyro ynanenease Ritonõpo nymenekahpyry. Ipoko tymerose Moeze a pake, Ritonõpo nymeropohpyryme. Ipoko tymerose roropa pake urutõ komo a. Jezu mokyro Joze mũkuru, Nazare pono, tykase Piripe Natanaeu a.
46 — Naary rokene! Imehxo exikety pyra reh moroto mana Nazare po, tykase Natanaeu eya.
— Senetase, tykase Piripe. Natanaeu tarose eya.
47 Natanaeu oepyry eneryhtao tyya, ynara tykase Jezu:
— Izyraeu paryme nymyry mahno, ajoajohpe pyra exikety mahno, tykase Jezu eya.
48 — Otãto puhkoke juaro mano? tykase Natanaeu Jezu a.
— Pake ro oenẽko akene, wikeira zopino ro awahtao. Moeroro awahtao oenẽko akene okohmara ro Piripe ahtao. Moroto wikeira zopino makene, tykase Jezu eya.
49 — To! Urutõme mase, tykase Natanaeu eya. — Ritonõpo mũkuru nymyryme mase. Izyraeu tõ esẽme mase, tykase ynororo Jezu a.
50 Ynara tykase Jezu eya:
— Kuenetupuhno jomiry pokoino? "Wikeira zopino kueneno," katopõpyry pokoino? Moro jomiry motye kuhse etãko mase, yjamitunuru roropa enẽko mase, tykase Jezu Natanaeu a.
51 Ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Ajohpe pyra ase, ywy ase Kapu ae Ayhtohpyry. Imeĩpo kapu enẽko matose totapuruhmakase, Ritonõpo nenyokyry tõ enẽko roropa matose onuhnõko, yhtõko roropa Kapu ae Ayhtohpyry pona, tykase Jezu eya xine.

2

Imepỹ pytatoh po Kana po

1 Morarame asakoro tõmehse ropa ahtao juteu tõ pytatoh toehse Kana po, Karirea rãnao. Jezu ẽ moroto kynexine.
2 Jezu roropa toahmase ipoetory tõ maro toto ytotohme myaro.
3 Morarame ynara tykase Jezu eny:
— Aimo, pake eukuru nenahno, toto okuru, tykase ynororo tumũkuru a, eukuru tonahse exiryke.
4 — Aja, tykase Jezu, — oty katohme õmipona jyriry se mano? Papa rokẽ mã tyjamitunuru enepopitory waro mã imehnomo a. Morara exiryke aomipona rokẽ ase erohnõko, tykase Jezu eya.
5 Mame tapyi esẽ poetory tomo a ynara tykase Jezu eny:

— Mose omipona rokẽ ehtoko, umũkuru omipona, tykase ynororo eya xine.
6 Toipe juteu tomo, otytyko akurihnõko toto. Osemahnõko roropa toto itamurume. Morara exiryke moroto kynexine otytyko akurihtoh eny topu risemy, 6me, sẽ rituru pune exiketomo.
7 Mame:
— Moro aka arykako, tykase Jezu tuna poko, tapyi esẽ namoto tomo a.
Tuna ẽ typehkase eya xine tuna ke.
8 — Seromararo eukuru anỹtoko, ekarotohme erẽnatoh aporesemyry a, tykase Jezu eya xine.
Mame eukuru taropose eya xine rahkene. Uwa eukurume tanyhtanohpose eya tunãpo.
9 Morarame eukuru tukuhse aporesemy a. Tuaro pyra ynororo tuna risẽ poko, Jezu nyrihpyry poko. (Mokaro rokẽ tuaro, tonese tyya xine exiryke.) Morara exiryke aporesemy a erẽnakety tykohmase tyya, orutua.
10 Ynara tykase ynororo eya:
— Oty katoh sẽ ke yna anauhpara make apitoryme hro? tykase ynororo pytakety a. — Seromararo rokẽ tokoh sero kurã ekamopitõko ma, tykase eya aporesemy.
11 Moro ke Ritonõpo jamitunuru tonepopitose Kana po, Karirea rãnao. Moroto Ritonõpo mũkurume toexiry tonepopitose Jezu a. Morarame ipoetory tomo a tonetupuhpitose.
12 Moromeĩpo Kapanaũ pona toytose toto, Jezu, jeny, zakorõ tomo, ipoetory tomo. Enara toh toytose morotona. Tynyhse toto tuhke pyra moroto.

Ritonõpo Tapyĩ taka Jezu ytotopõpyry
(Mateu 21.12-13; Maku 11.15-17; Ruka 19.45-46)
13 Mame juteu tõ otuhtoh konõto ameke pyra ahtao Jezu toytose Jerusarẽ pona. Otuhtoh konõto esety kynexine Paxikoa.
14 Mame Ritonõpo Tapyĩ taka toytose tahtao pui ekamonanõ tonese eya moro myhto, pui ekamonanomo, kaneru ekamonanomo, parutopuruimo ekamonanõ roropa, enara moroto toto, tonese Jezu a toto eky tõ maro. Tineru emetakamananõ roropa tonese eya itinerũkõ maro tonese eya meza po.
15 Mokaro pipohtoh tyrise eya apopitu panono. Moro ke emero taropose ropa toto eya. Itinerũkõ tuputokapose roropa eya.
16 Ynara tykase ynororo parutopuruimo ekamonanomo a:
— Oekykõ arotoko ropa taroino. Osepekahtoh tapyĩme sero tapyi onyripyra ehtoko. Sẽ tapyi Papa maro oturutopo. Osepekahtoh kara, sero, tykase Jezu toto a.
17 Mame moro eneryke tyya Ritonõpo omihpyry poko tutuarõtase ropa toto, ipoetory tomo. Ynara tymerose aomiryme pake: "Sam ãko ase, Papa, amaro oturutoh eneryke ya, amaro oturutoh se nymyry jexiryke," katoh tymerose pake. Moro poko tutuarõtase toto Jezu poetory tomo.
18 Morarame tõturupose juteu tõ tuisary tõ Jezu a:
— Onoky omi poe moxiã maropõ rohpa taroino? Oty rĩko hma taroino awaro yna ehtohme? tykase toto eya.
19 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Sẽ tapyi kararahnõko matose repe. Yrome oseruao tõmehse ahtao imyakamãko ropa ase, tykase Jezu eya xine.
20 — Sẽ tapyi myakamãko ropa ma oseruao rokẽ tõmehse ahtaho? tykase toto Jezu a tõturupose. — Tuhke sãtã mã jeimamyry taropose sẽ tapyi riry poko, 46me jeimamyry taropose, tykase toto Jezu a.
21 Yrome toorikyry poko rokẽ oturũko Jezu kynexine.
22 Imeĩpo tõsemãse ropa Jezu ahtao, aorihxĩpo, tutuarõtase ropa ipoetory tomo aomihpyry poko. Zae aehtopõpyry poko tonetupuhse toto a. Zae Ritonõpo Omihpyry exiry poko tonetupuhse ropa eya xine.

Ahno ehtoh waro mã Jezu
23 Mame Jerusarẽ poro Jezu ahtao tuhke kurãkõkara tukurãkase ropa eya. Inukurãkatyã tonese Oseahmatoh Paxikoa pokõ komo a. Morara exiryke Ritonõpo nymenekahpyryme Jezu tonetupuhse eya xine.
24 Yrome Ritonõpo poe toexiry onekaropyra kynexine, emero ahno ajohpanory waro toexiryke.
25 Imehnomo a tururu se pyra roropa kynexine, ahno kurohtao zuaro toexiryke.

3

Jezu maro Nikotemu oturutopõpyry

1 Mame orutua mokyro, esety Nikotemu. Tuisame ynororo kynexine, juteu esẽme.
Parixeume roropa kynexine.
2 Koko toytose ynororo oturuse Jezu a. Ynara tykase ynororo:
— Amorepatõme mase. Awaro ynanase. Ritonõpo nenyokyhpyryme mase yna
amorepaneme. Ynara exiryke, Ritonõpo poe pyra awahtao Ritonõpo jamitunuru
onenepopyra mexiry yna a, tykase eya Nikotemu.
Ynara tykase Jezu eya:
3 — Zae rokẽ ynara ãko ase oya, enuruzomopyra awahtao xine, Ritonõpo tuisame exiry
onenepyra ekurehnõko matose, tykase Jezu eya.
4 — Otãtohxo orutua konõto enuruzomõko ropa nahe otomose? tykase Nikotemu eya,
tõturupose. — Kysekõ wakuru aka omõzomopỹme sytatose toehse inũme. Otãtohxo enurũko
ropa ynanah? tykase Nikotemu eya.
5 — Zae rokẽ ase ynara ãko oya, tõpurihkase awahtao xine kure repe. Yrome Ritonõpo
Zuzenu poe oenururukohtao rokẽ Ritonõpo poenõme exĩko matose. Morara ahtao rokẽ
Ritonõpo esaka omõnõko matose.
6 Opũkõ poe ahnome enurũko matose. Yrome Ritonõpo Zuzenu poe Ritonõpo poenõme
enurũko matose.
7 Osenuruhkara exiko jomiry poko, ynara karyhtao: “Oenururu se ropa mase aporo
Ritonõpo esaka oytotohme,” kary poko osenuruhkara exiko.
8 Tyryrykane ke mana xiaxiake tyryry ãko. Moro etãko mase repe. Yrome: “Ozeino ke
oehnõko nae? Aza ytõko nae?” ãko matose zuaro pyra oexirykõke. Moro sã mã Ritonõpo
Zuzenu poe enuruketomo. Zuaro pyra matose repe yrome Ritonõpo Zuzenu poe Ritonõpo
poenõme exĩko matose, tykase Jezu eya.
9 — Otãto keh morohne nae? tykase Nikotemu Jezu a.
10 Ynara tykase Jezu eya:
— Juteu tõ amorepaneme mase repe. Otãtome serohne waro pyra mahno? tykase Jezu
Nikotemu a.
11 — Zae rokẽ ynara ãko ase oya, zuaro jehtoh poko ase ourũko. Josenuhmatopõpyry poko
oya ekarõko ase roropa. Yrome jotururu etary se pyra matose.
12 Ajohpe rokẽ jekarõko mase otarame senohne poko oururuke ya. Morararo kapuaõkõ
poko oururuhtao ajohpe rokẽ jekarõko mase roropa.
13 Sero nono põkõ onuhpitopyra mana kapu aka. Ywy rokẽ ase Kapu ae Ayhtohpyry.
14 — Pake Moeze a okoi panõ tyrise, Ritonõpo omi poe, metau risemy. Mokyro tanỹse eya
ona po wewe pokona, okoi nesekatyã neneryme, orihpyra toto ehtohme. Mokyro sã mã
Kapu ae Ayhtohpyry anỹnõko mã toto wewe pokona,
15 emero porehme enetupuhtohme, orihpyra toehtohkõme jumãme.
16 Ritonõpo sero nono põkõ pyno ipunaka. Morara exiryke Tumũkuru toirõ tonehpose
eya, emero porehme enetupuhtohme tosẽkõme, orihpyra ehtohme, jũme imaro ehtohme.
17 Sero põkõ pynanohse Tumũkuru tonehpose Ritonõpo a, toto onuãnohpyra aehtohme.
18 — Ritonõpo mũkuru enetupuhnanõ omõpyra mã toto iirypyrymãkõ wãnohtoh taka.
Mãpyra onenetupuhpynõ tuãnohsãme exĩko mã toto onenetupuhpyra aexirykõke.
19 Oty katoh toto wãnohnõko Ritonõpo nae? Ynara exiryke, Tumũkuru tonehpose eya
repe. Yrome tyyrypyrykõ se rokẽ sero põkõ mana. Ritonõpo mũkuru saerehkaneme mana.
Yrome saerehkane se hkopyra sero põkõ mana. Xinukutumã se rokẽ toto iirypyryme
toexirykõke.
20 Tyyrypyrykõ poko exiketõ Ritonõpo mũkuru se pyra, saeremã pona ytopyra toehtohkõ
samo, tyyrypyrykõ enepory se pyra toexirykõke.
21 Yrome zae rokẽ exiketõ mã oehnõko Ritonõpo mũkuru a, aomipona toto exiry waro
imehnõ ehtohme, tykase Jezu Nikotemu a.

Jezu maro João ehtopõpyry

22 Morarame typoetory maro toytose Jezu Jutea pona. Okynã pohto rokẽ kynexine
moroto typoetory tõ maro. Moroto typoetory tomo a imehnõ tõpurihkapose morotõkomo.
23 João roropa imehnõ ẽpurihkãko kynexine Enom po, tuna nae exiryke itamurume. Sarĩ
pata maro Aenõ atameke pyra kynexine. Morotõkõ toytose João a osẽpurihkapose eya.
24 (Omõpyra ro kynexine João ãpuruhpyry taka.)
25 Morarame tõsezusezuhse toto, João poetory tomo juteu maro. Toekurãkary poko kure
ehtohme Ritonõpo a, tõsezusezuhse toto.
26 Mame João a toytose ipoetory tõ oturupose:
— Wenikehpyra ro hma, oximaro oehtopõpyrykõ poko Joatão mõpoe? Mokyro poko
moturuase yna a. Mokyro mã imehnõ ẽpurihkãko. Emero mã ytõko toto eya, tykase toto
tosẽkomo a.

27 Ynara tykase João eya xine:
— Kure ehtoh anapoipyra sytatose, onekaropyra Ritonõpo ahtao.
28 Jomiry metatose ynara karyhtao ya: "Ritonõpo nymenekahpyry kara ase. Yrome osemazuhme tonehpose ase Ritonõpo a."
29 Pytaketõ kẽ pytãko mana. Epe roropa tãkye exĩko mana tope pytaryke, aomiry etaryke tyya. Orẽpyrahxo Jezu ehtoh eneryke ya epe sã rokẽ ase tãkye.
30 Imehxo exĩko mokyro mana. Ywy ime hkopyra exĩko ase. Poremãnõko sã ase. Yrome tãkye ro ase, tykase João typoetory tomo a.

Kapu ae Ayhtohpyry
31 Mame Kapu ae Ayhtohpyry imehxo mana, emero motye mana. Sero nono põkõ senohne waro rokene. Senohne poko rokẽ oturũko toto. Yrome Kapu ae Ayhtohpyry mã sero põkõ motye mana imehxo.
32 Tynenetyã poko oturũko mana. Tynetatyã poko roropa oturũko mana. Yrome aomiry onetara sero põkõ mana.
33 Aomiry se exiketõ rokẽ imehnõ tuarõtanohnõko mana kure Ritonõpo exiry poko.
34 Ritonõpo nenyokyhpyry zae Ritonõpo omiry ekarõko mana, Ritonõpo Zuzenu nae toexiryke.
35 Jumy Tumũkuru pyno ipunaka. Morara exiryke emero tokarose eya, emero esẽme aehtohme.
36 Ritonõpo mũkuru enetupuhnanõ orihpỹme exĩko. Jũme Ritonõpo maro exĩko mã toto. Yrome aomipona pyra exiketõ orihketõme ro mana. Ritonõpo maro exipyra toh ekurehnõko mana. Toto zehno exikehpyra Ritonõpo mana Tumũkuru omipona pyra tokurehse toto exiryke.

4

Jezu a Samaria põ nohpo tuarõmatopõpyry
1 Mame: "João tuapõkase Jezu a ahno ẽpurihkary poko. Ipoetory roropa tomãse," kary totase roropa parixeu tomo a.
2 (Yrome Jezu nymyry toto onẽpurihkara. Typoetory tõ a rokẽ tõpurihkapose toto.)
3 Morara kary totase Jezu a ahtao, Jutea poe toytose Karirea pona ropa.
4 Samaria esemary ae toytose ynororo typoetory tõ maro.
5 Mame Xikaa pona toeporehkase toto Samaria rãnao moro pata kynexine. Moe pyra tupito, Jako nekarohpyry tumũkuru tupime, Joze tupime.
6 Jako tunahpyry moroto kynexine. Mame tãxiahtao toehse ahtao typorohse Jezu. Tuna ẽ pũtokoxi typorohse ynororo, typenekehse toytory poko toexiryke.
7 Morarame nohpo tooehse, Samaria pono, tuna anỹse.
— Ajohpãme sã tuna anỹko jokuru, tykase Jezu eya.
8 Pata pona toytose ipoetory tõ osemazuhme tonahsẽ epekahse.
9 Mame ynara tykase nohpo Jezu a:
— Juteume mase Samaria põ ase. Oty katohme mã tuna ekaropõko ya? tykase nohpo eya. (Toipe juteu tomo tytamurukõ omi poe imehnõ otuhtopõpyry aka otuhpyra toto.)
10 Ynara tykase Jezu eya:
— Ritonõpo nekarory onenetupuhpyra mase. Jenetupuhpyra roropa mase. Tonetupuhse oya jahtao: "Oya hko tuna se ano," mykary ya. Mame tuna kurã ekarory oya soesoekane panõ ekarory oya, orihpyra oehtohme jũme, tykase Jezu nohpo a.
11 — Yrome moe tuna. Tuna puimatoh pyra roropa mase. Otokoinohxo ke morohne rĩko ma rokẽ?
12 Seny kytamurukõ nahkahpyry rokene tuna eny, tykase nohpo eya Jako nahkahpyry poko. — Sero tuna tõse eya, ipoenomo a, eky tomo a, enara. Kytamurukõ motyeh mahno? tykase nohpo eya, tõturupose.
13 Ynara tykase Jezu eya:
— Sẽ tuna enyryhtao oya ise ropa exĩko mase.
14 Yrome ynekarohpyry enyryhtao oya tuna se pyra ropa mase exĩko jũme. Ynara exiryke, ynekarohpyry oya soesoekane sã exĩko okurohtao mana. Moro pokoino orihpyra exĩko matose jũme, tykase Jezu eya.
15 — Ynara ãko oya hano, tuna se pitiko oya hano, jũme tuna se pyra ropa jehtohme, typenekehse jexiryke tuna puimary poko, tykase nohpo eya.
16 — Onio ikohmata, tykase Jezu eya. — Imaro osehko ropa, tykase.
17 — Tynioke pyra reh ahse, tykase, tozuhse eya.
— Ajohpe pyra mase. "Tynioke pyra ase," mykano.

18 Oniõpyamo 5me turumekase oya. Mokyro onio seromato onio nymyry kara. Ajohpe
pyra ro mase, tykase Jezu eya.
19 — To! Urutõme mase Ritonõpo poe, tykase nohpo eya morara kary etaryke tyya.
20 — Toiro joturupory se ase oya. Oty katohme juteu tõ Jerusarẽ po rokẽ Ritonõpo poko
atãkyemãko toh nae? Yna tamuru tõ sero Samaria põkõ mõ ypy pona rokẽ oturuse ytose
toto, tykase nohpo Jezu a.
21 Ynara tykase Jezu eya:
— Etako pahne, okynã pyra sero Samaria po rokẽ pyra Ritonõpo poko atãkyemãko matose.
Jerusarẽ po roropa sero ro saaro exĩko mana.
22 Samaria põkõ matose. Oneahmahpyrykõ waro nymyry pyra matose. Yrome yna
juteu tõ asã xine pyra. Ritonõpo waro ynanase juteu tõ poe sero põkõ kurãkane tõtumakase
exiryke.
23 Okynã pyra Ritonõpo Zuzenu poe Ritonõpo eahmãko mã toto, zae Ritonõpo omipona se
toexirykõke. Mokaro se mã Ritonõpo, tõmipona nymyry exiketõ se.
24 Ritonõpo mã zuzenume. Morara exiryke ipoko exiketõ Zuzenu poe rokẽ eahmãko mã
toto. Zae aomipona exiketõ mã eahmãko mã toto, tykase Jezu eya.
25 Ynara tykase nohpo eya:
— Ritonõpo nymenekahpyry oehnõko mana, Kyrixtu oehnõko. Tooehse ynororo ahtao
emero kuamorepatorỹko mana, tykase.
26 — Ywy ase Kyrixtu, Ritonõpo nymenekahpyry, amaro oturukety, tykase Jezu nohpo a.
27 Morara karyhtao ro eya ipoetory tõ tooehse ropa. Tõsenuruhkase toto jarao Jezu oturu-
ruke nohpo maro. Morarã nohpo amorepane jarao oturukety onenepitopyra toexirykõke,
juteu tõ morara pyra exiryke, nohpo maro jarao oturupyra toto exiryke tytamurukõ poe.
Yrome: “Oty se hko makẽ eya?” kara toh kynexine nohpo a. “Oty katohme mose maro
oturũko make?” kara roropa toh kynexine Jezu a ipoetory tomo.
28 Morarame tuna ẽ tynomose nohpo a axĩ toytotohme pata pona, morotõkõ zuruse.
29 — Ehmaropa! Ahno senetatose, tykase nohpo. — Jenetupuhno mokyro emero ipunaka.
Otarãme Kyrixtu mokyro, Ritonõpo nymenekahpyry, tykase morotõkomo a ynororo.
30 Morarame tuhke toytose toto nohpo maro Jezu enese.
31 Mame:
— Otuhkose, tykase ipoetory tõ eya. Yrome ynara tykase ynororo tozuhse toto:
32 — Tyoro tynahke ase. Zuaro pyra matose, tykase ynororo eya xine.
33 Mame tõturuse toto oseya rokene:
— Otokoino tynahke nexino? Otarãme imepỹ inapyry enehno, tykase ipoetory tomo
oseya rokene.
34 — Jenyokyhpõ omipona jexiry se rokẽ ase. Moro ke rokẽ otuhnõko ase. Imehnõ
tynapyry se ehtoh sã ase jerohtohme ekarohpyry otyhkary se rokẽ ase, tykase Jezu
typoetory tomo a.
35 — Ynara ãko matose ahno tupi poko: “Okyna ro mana. Asakoropane nuno nae ro
tykyrysã anỹtohme,” ãko matose repe. Yrome ynara ãko ase oya xine, sero nono põkõ
utupime sã nase. Enetoko ke. Seromararo oehnõko toto Ritonõpo mũkuru enetupuhse.
Tamorepanekõ se rokẽ toh nase, tykase Jezu typoetory tomo a.
36 — Kure rokẽ ypoetory epehmãko ase imehnõ enehtohme ya, orihpyra toto ehtohme
jũme. Otãto ỹkyryryme exĩko? Jenetuputyryhtao rokene. Jenetupuhpyra ahtao ỹkyryryme
exipyra exino. Morarame arykananõ mã tãkye exĩko ỹkyryry anỹnanõ maro, ypoetory tõ
emamyry eneryke tyya xine, orihpyra toto exiry roropa eneryke tyya xine.
37 Zae ro ahno oturutopõpyry ynara karyhtao: “Toiro arykãko, imepỹ anỹnõko.”
38 Kuaropoatose tupito pona oerohtopõpyrykõ kara pona, tykyrysã anỹtohme. Imehnõ
toerohse arykary poko samo. Aerohtopõpyrykõ anỹnõko sã matose, tykase Jezu typoetory
tomo a.
39 Morarame tuhke Jezu tonetupuhse Samaria põkomo a. Nohpo omi poe tonetupuhse
toto a, ynara tykase exiryke: “Jenetupuhno mokyro emero ipunaka. Otarãme Kyrixtu
mokyro,” tykase nohpo exiryke.
40 Morarame toytose toto Jezu a Samaria põkomo.
— Taro exiko aporo yna maro, tykase toto. Otuhparo toh kynexine tamoreparykõ se
toexirykõke. Morara exiryke asakoro tõmehse Jezu moroto.
41 Tuhkehxo tonetupuhse morotõkomo a Jezu omiry etaryke tyya xine.
42 Ynara tykase toto nohpo a:
— Seromararo Kyrixtu enetupuhnõko ynanase õmi poe rokẽ pyra. Yna a nymyry aomiry
totase. Zuaro ynanase. Kukurãkanekõ nymyry mokyro, tykase toto, Samaria põkomo.

Soutatu mũkuru kurãkatopõpyry ropa Jezu a

43 Morarame asakoro tõmehse ahtao toytose ropa Jezu Karirea pona.
44 Ynara tykase ynororo: “Toipe Ritonõpo poe urutõ kõ oneahmara toto ipataõkomo. Yrome imehnõ pataõkõ Ritonõpo poe urutõ kõ eahmãko toto.”
45 Morarame Karirea pona toeporehkase Jezu ahtao taomikase morotõkomo a. Tãkye toehse toto Jezu eneryke tyya xine. Pake tonese tyya xine Jerusarẽ po, Oseahmatoh Paxikoa pona toytose tahtao xine. Jezu jamitunuru tonese tyya xine exiryke Jezu waro toto. Wenikehpyra toehse toto.
46 Mame Kana pona toytose ropa Jezu Karirea rãnaõ pona uwa eukurume tuna anyhtanohpotopõpyry pona tyya. Moroto kowenu poetory mũkuru kure pyra kynexine Kapanaũ po.
47 Mame: “Jezu tooehse ropa Karirea pona, Jutea poe,” kary etaryke tyya toytose ynororo kurãkara zumy Jezu kohmase repe Kapanaũ pona aytotohme repe, tumũkuru kurãkapotohme ropa, orihsasaka tumũkuru exiryke.
48 Ynara tykase Jezu eya:
— Oty katoh jenetupuhpyra matou yjamitunuru onenepyra awahtao xine samo? tykase.
49 — Ajohpãme sã ymaro eropa aporo. Umũkuru orihnõko mana, tykase ynororo Jezu a.
50 Ynara tykase Jezu eya:
— Ytoko ropa. Omũkuru nekurãka ropa, tykase.
Aomiry zae ehtoh tonetupuhse kowenu poetory a. Toeramase ropa ynororo tosaka ropa.
51 Mame aytory ropa ahtao tõsẽpatakãmase toto typoetory tõ maro:
— Omũkuru kure ropa nexino, tykase toto, ipoetory tomo.
52 — Oty orame ahtao nekurãka ropa? tykase tokaropose jumy a.
— Kokonie, xixi toetokorihmase ahtao, noxirohkehno omũkuru, tykase toto.
53 Moro poko tutuarõtase jumy Jezu omihpyry poko: “Omũkuru kure ropa nexino,” katopõpyry ae ro imũkuru tõxirohkehse. Naeroro Jezu tonetupuhse eya tosẽme, typoetory tõ maro.
54 Mokyro kurãkary poko, tyjamitunuru tonezomopose ropa Jezu a, Jutea poe tooehse ropa tahtao Karirea pona.

5

Kurãkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a

1 Morarame juteu tomo a otuhtoh konõto tyrise ropa, Ritonõpo poko atãkyematohme. Mame Jerusarẽ pona Jezu toytose.
2 Mame moroto kynexine pata tapuremy. Yrome tuhke omõtoh kynexine Jerusarẽ pona ytotopo. Toiro esety Omõtoh Kaneru. Moro pũto kynexine tuna pẽkamã ao, okyokynã kurokuro kara exikety. Omame etone omõtoh kynexine tuna zomye. Tuna tapyĩme roropa kynexine esety Petezata, epereu omiry ae.
3 Mame kurãkõkara kynexine moroto tapyi tao. Imoihme kynexine zara po rokene, tonurãkara te, jaxiry sekunahme exiketomo te, emary pakaihkahnomo, enara toh kynexine moroto imoihme. (Tuna kurokuro kary eraximãko toh kynexine moro ao.
4 Okyokynahtao Ritonõpo nenyokyhpyry morotona oehse tuna kurokuro kamexipose. Kurãkõkara ehse osemazuhme aepukahpyry rokẽ kurokuro kane aka mokyro rokẽ ekurãkase ropa.)
5 Kurãkara kynexine moroto orutua. Tuhke rokẽ ikonopory taropose eya kure pyra toexiry poko rokene, 38me taropose kurãkara a.
6 Mokyro tonese ahtao Jezu a okynã kure pyra aexiry tonetupuhse eya. Ynara tykase ynororo eya:
— Aimo oekurãkary se ropa hmah? tykase.
7 — Ỹ, tykase kurãkara, Jezu tozuhse. — Yrome topeke pyra myhẽ ase, jarone pyra nakuaka kurokuro karyhtao. Jytory se jahtao imepỹ juapõkãko mana, tykase.
8 Ynara tykase Jezu eya:
— Owõko ropa hkoty. Awãty anỹko. Ytoytoko ropa, tykase.
9 Axĩ toekurãkase ropa mororome ro. Tãty tanỹse eya toytotohme ropa.
Oserematoh ae kynowõne ropa.
10 Morara exiryke juteu tõ tõturupose eya:
— Oty katoh erohnõko mano? Awãty aroarõko mano? Erohtoh kara sero seroae. Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a omipona pyra mase, tykase juteu tõ esã kuranõpokara a.
11 — Yrome jukurãkahpõ omi poe jowõno ropa. “Awãty anỹko. Ytoytoko ropa,” tykase exiryke ya, tykase ynororo eya xine, ikurãkahpyry ropa.
12 — Onokyh mokyro awãty anỹpohpõ rohpa? tykase toto eya tõturupose.

13 Yrome ynororo tukurãkahpõ waro pyra kynexine, toesyryhmase Jezu exiryke, ahno
imoihme moro tao exiryke.
14 Imeĩpo tunukurãkahpyry ropa tonese ropa Jezu a Ritonõpo Tapyĩ tao. Ynara tykase
ynororo eya:
— Enẽko mase. Kure mexi ropa. Morara exiryke oorypyry irumekako, popyra ipunaka
oehtoh anapoizomopyra oehtohme, tykase Jezu eya.
15 Morarame mokyro toytose, Jezu ekarose juteu tomo a.
— Jezu mokyro, ukurãkahpõ ropa, tykase ynororo eya xine.
16 Morara exiryke mokaro a Jezu tykerekeremapitose, kurãkara tukurãkase ropa osere-
matoh ae eya exiryke.
17 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Papa Kapuaono erohkehpyra mana. Papa saaro ase erohkehpyra, tykase Jezu eya xine.
18 Morara kary etaryke tyya xine juteu tõ esã Jezu etapary se toehse yronymyryme
oseremara Jezu exiryke oserematoh ae, tumyme Ritonõpo tokarose eya exiryke roropa.
Morara exiryke Ritonõpo mũkurume aosekaroryke eya Jezu etapary se toehse juteu tõ
tuisary tomo.

Tumy omipona Jezu ehtopõpyry

19 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ajohpe pyra ase. Toipe Kapu ae Ayhtohpyry Tumy omipona rokẽ senohne rĩko.
Tamoreme senohne onykyrypyra mana. Morararo Papa Kapuaono erokuru eneryhtao ya
isaaro erohnõko ase. Ipoenohnõko ase imũkurume jexiryke.
20 Papa Kapuaono Tumũkuru se ipunaka. Morara exiryke tynyriry tõ enepõko mã
Tumũkuru a, ise toexiryke. Imeĩpo Papa mã tyorõ enepõko mã ya senohne motye kuhse
õsenuruhkatohkõme.
21 Aorihtyã ẽsemãkaponeme ropa mã Papa Kapuaono. Isaaro ase aorihtyã ẽsemãkaponeme
ropa ase.
22 Ritonõpo nymyry sero põkõ anapiakara mana. Tumũkuru a rokẽ toto apiakapõko mana,
23 emero porehme Imũkuru ime exiry enetupuhtohme, Jũ ime exiry roropa enetupuh-
tohme eya xine. Imũkuru ime exiry onenetupuhpynõ Jũ ime exiry onenetupuhpyra roropa
toh mana.
24 — Zae rokẽ ase ynara karyhtao, jomiry etananõ mã jenehpohpõ enetupuhnõko mã toto.
Orihpyra exĩko roropa mã toto jũme. Toto onemapopyra Ritonõpo mana apoto htaka. Pake
ro mã Ritonõpo a typoenõme tyrise toto. Orihpỹme tyrise toto eya, tykase Jezu eya xine.
25 — Mame zae rokẽ ynara ãko ase oya xine, okynã pyra Ritonõpo mũkuru omiry etãko
aorihtyã mana. Seromaroro aomiry etapitõko mã toto. Morarame aomiry etaryhtao tyya
xine ẽsemãnõko ropa mã toto. Isene exĩko ropa mã toto.
26 Ritonõpo mã isene exiketõ rihpõme. Isaaro ase Papa poe aorihtyã anỹpõko ropa ase
isene aehtohkõme ropa.
27 Papa poe ahno apiakaneme ase, pohnõ apiakaneme roropa ase, kapu ae aepyhpyryme
jexiryke.
28 — Osenuruhkara ehtoko jomiry poko. Imeĩpo mã aorihtyã tõ ẽsemãnõko ropa mana
emero porehme, jomiry totase exiryke eya xine.
29 Tũtãko ropa mã toto okepỹpo tõ esae. Mokaro kure ehtoh poko aehtyã ekepyã isene
exĩko ropa mã toto jumãme. Orihpynõme exĩko ropa mã toto. Morarame popyra ehtoh poko
aehtyã ẽsemãkapõko roropa mana, yrome tuãnohsẽme exĩko mã toto, tykase Jezu eya xine.

Zae Jezu ehtoh poko

30 — Jamoreme ase toto onypokõnohpyra. Ritonõpo omi poe rokẽ toto apiakãko ase.
Morara exiryke zae rokẽ ase, jamoreme pyra jexiryke. Jenehpohpõ omi poe rokẽ morohne
poko ase erohnõko.
31 — Jamoreme rokẽ ypoko otuarõtanohpyra xine ase. Jomi poe rokẽ otuarõtanopyrykohtao
zae pyra jekarory oya xine.
32 Yrome imepỹ nae mana ypoko otuarõtanohnekõme Ritonõpo. Inekarohpyry ypoko zae
mana, moro waro ase.
33 Imehnõ maropoatose João a oturupose. Kure toto zuruase João zae jexiry poko.
34 Ynara kara ase imehnomo a: "Wekãtotatoko," kara ase. Ynara kary se rokẽ ase: "João
omihpyry zae nase ypoko," kary se rokẽ ase oya xine, okurãkarykõ se jexiryke.
35 — Ozeiponekõme sã kynexine João, tororo ãko samo saerehkaneme,
otuarõtanohnekõme. Axĩtao rokẽ João se mexiatose ozeiponekõme.
36 Yrome otuarõtanohnekõ nae, João omiry motye. Ritonõpo poe yjamitunuru tonepose
ya. Morohne eneryke oya xine Papa nenyokyhpyryme jenetupuhnõko matose.

37 Ritonõpo roropa mã ypoko otuarõtanohtorỹko mana, jenehpohpono. Yrome aomiry onetapitopyra matose. Ẽmyty onenepitopyra roropa matose.
38 Morara exiryke aomiry pyra matose okurohtao xine, inenehpohpyry onenetupuhpyra oexirykõke.
39 Atamorepãko matose repe Ritonõpo omiry poko orihpyra oehtohkõme repe. Yrome ypoko ro aomiry mana.
40 Yrome ooepyrykõ se pyra matose ya. Ya ooepyrykohtao orihpyra matose exĩko rahkene.
41 — "Kure mase" kary etary se pyra ase oya xine.
42 Yrome awaro xine ase. Ritonõpo se pyra matose yronymyryme okurohtao xine.
43 Ritonõpo omi poe tarona tooehse ywy. Yrome jomipona pyra matose. Imepỹ tooehse tamoreme ahtao, mokyro omipona rokẽ matose.
44 Opoko xine rokẽ "Kure mase" kary etary se matose imehnomo a. Yrome "Kure mase" kary etary se hkopyra matose Ritonõpo a. Morara exiryke Ritonõpo onenetupuhpyra matose.
45-46 "Moeze omihpyry enetupuhnõko ynanase," ãko matose repe. Yrome Moeze omihpyry mã ypoko ro mana oturũko. Morara exiryke Moeze omihpyry omipona nymyry pyra matose. Opoko xine: "Popyra nase moxiamo," kara ase Ritonõpo a. Yrome Moeze: "Iirypyryme matose," ãko oya xine mana aomihpyry omipona pyra oexirykõke.
47 Aomihpyry onenetupuhpyra oexirykõke jomiry roropa onenetupuhpyra matose, tykase Jezu eya xine.

6

5.000mãkõ otuhmatopõpyry
(Mateu 14.13-21; Maku 6.30-44; Ruka 9.10-17)

1 Moromeĩpo Jezu toytose ropa Karirea moino akoxi, ikuhpo moino akoxi. Ikuhpo esety akorõ Tiperiate.
2 Tokahmase roropa ynororo imoihmãkomo a ijamitunuru tonese tyya xine exiryke, kurãkõkara kurãkary ropa tonese tyya xine exiryke.
3 Morarame ypy taunuhmase Jezu a. Ypy emory po typorohse ynororo, typoetory tõ maro.
4 Okyna hkopyra kynexine juteu tõ otuhtoh konõto ehtopo, Paxikoa ehtopo.
5-6 Mame tỹkakoxi tõsenuhmase Jezu. Tomyẽkõ tonese eya. Imoihmãkõ oepyry tonese roropa eya. Mame ynara tykase Jezu otarame tyya rokene: "Taroino moxiã otuhmapõko ase. Otarãme yjamitunuru waro pyra Piripe. Ikuhxi pahne, oturupoxi," tykase Jezu tyya rokẽ otarame. Mame ynara tykase ynororo Piripe a:
— Otoko moxiã napyry epekahnõko exino nah? Imoihmãkõ napyry? tykase Jezu Piripe a.
7 Ynara tykase Piripe Jezu a:
— Kũ. Tuhke tineru se mana moxiã napyry epekahtohme, tuhke toto exiryke, tykase Piripe Jezu a.
8 Imepỹ Jezu poetory moroto kynexine, Ximão Peturu akorony, esety Ãtare. Ynara tykase ynororo Jezu a:
9 — Poeto napyryme rokẽ enepyhpyry seny, 5me tiriiku panõ risẽ pisarara, kana roropa asakoro. Ise awahtao ekarõko ase oya. Moxiã ke, imoihmãkomo? Oty kehxo moxiã atautuhmãko nah? tykase Ãtare.
10 Mame ynara tykase Jezu:
— Imoihmãkõ iporohkapotoko, tykase typoetory tomo a. Mame onahpoty kurã pona typorohkapose toto. Typorohse toto emero porehme. 5.000me toto tuhke aexirykomo, orutua kõ rokene. Nohpo tõ roropa tuhke kynexine.
11 Morarame tiriiku panõ risẽ tapoise Jezu a:
— Kure mase Papa, tykase ynororo. Mame tokamose iporohtyamo a. Tuhke tomãkapose eya. Morararo kana tomãkapose roropa eya. Tõtuhse toto emero porehme. Tuesapare toh toehse.
12 Tõtuhkehse toto ahtao emero porehme, ynara tykase Jezu typoetory tomo a:
— Moxiã napyry akoĩpyry anỹtoko ropa kana akoĩpyry maro, atahnikara aehtohme, tykase Jezu eya xine.
13 Mame 12me ruto tanỹse eya xine tonahsẽ akoĩpyry ke pehme.
14 Morarame Jezu jamitunuru eneryke tyya xine ynara tykase imoihmãkomo:
— Ajohpe pyra, urutõ nymyry mose ro, Ritonõpo nenyokyhpyry sero nono pona. Kyneraximahpyrykõ mose ro, tykase toto.

15 Morarame orẽpyra tutuisarykõme tyriry se imoihmãkõ exiryke toesyryhmase ropa
Jezu toiroro ypy pona.

Tuna poro Jezu ytotopõpyry
(Mateu 14.22-33; Maku 6.45-52)
16 Morotoino kokonie pukuro toehse ahtao ipoetory tõ toytose ikuhpo pona Jezu eraxi-
mase repe.
17 Yrome tykohmãse ahtao, Jezu oehpyra ro kynexine. Morara exiryke kanawa aka
tõtyrise toto Kapanaũ pona toytotohkõme.
18 Okynã pyra tyryrykane konõto tooehse, pohkane roropa.
19 Koeh tykase toto okynã repe, tyryrykane itamurume exiryke. Morarame ikuhpo rãnao
toto ahtao Jezu tonese eya xine. Tuna poro ytoytõko kynexine. Tyya xine aepyry eneryke
tõserehse toto itamurume.
20 — Oserehpyra ehtoko. Ywy ase Jezu, tykase ynororo eya xine kanawa aõkomo a.
21 — Otyriko, tykase toto eya. Mame tõtyrise ropa Jezu kanawa aka, toto kanary aka.
Mame axĩ toeporehkase ropa toto pata pona, Kapanaũ pona.

Jezu zupitoh poko imoihmãkomo a
22 Yrokokoro imoihmãkõ moroto ro toh kynexine, Jezu a tonahsẽ emãkapotopõpyry poro.
Tõtuhtopõpyrykõ po roropa toh kynexine. Toemynyhmase toto Jezu poko, aytory onenepyra
tokurehse toexirykõke. Ipoetory tõ ytory rokẽ tonese eya xine.
23 Moroto nakuatao imehnõ kanary rokẽ tonese eya xine, Tiperiate poe aehtyã kanary.
Moe pyra kynexine imoihmãkõ nahpatopõpyry Jezu a, "Kure mase," kaxĩpo.
24 Mame Jezu esahpyry eneryke ipoetory tõ esahpyry roropa eneryke tyya xine morohne
kanawa aka tõtyrise toto Kapanaũ pona toytotohkõme Jezu enese ropa.

Wyi sã Jezu ehtoh poko orihpỹme imehnõ ehtohme
25 Mame tonese ropa Jezu ahtao, tõturupose toto:
— Otara ahtao hkoh moepyase ropa? tykase toto eya.
26 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Zae rokẽ ourutorỹko ase. Tõtuhse oexirykõke sã rokẽ jupĩko mexiatose, tuesapare
toehse oexirykõke sã rokene. Yrome Ritonõpo poe jexiry onenetupuhpyra matose.
27 Torẽtyke pyra ehtoko tonahsẽ poko. Erohtoko Kapu ae Ayhtohpyry omipona oe-
htohkõme, orihpyra oehtohkõme jũme. Yjamitunuru enepõko mã Papa oya xine in-
ymenekahpyryme jenetupuhtohme oya xine, tykase Jezu eya xine.
28 Ynara tykase toto, eya tõturupose:
— Oty poko erohnõko ynanahe Ritonõpo omipona yna ehtohme? tykase toto eya.
29 Mame Jezu a tozuhse toto:
— Ynara rokẽ Ritonõpo nyrohmanohpotoh mana oya xine, tynenehpohpyry rokẽ ene-
tuputyry se mã oya xine, tykase eya xine Jezu.
30 Ynara tykase toto:
— Oty rĩko hmah ynaneneryme Ritonõpo jamitunuru enetohme yna a, oenetupuhtohme
yna a. Yna zuru ekaroko kokoro rokene, tykase toto eya.
31 — Kytamurukomo a wyi panõ tonahse kapu ae enehpohpyry, ahno esao pyra toytoy-
torykohtao. Ritonõpo omiry ynara ãko moro poko: "Toto napyry tonehpose Moeze a kapu
ae," ãko, tykase toto Jezu a.
Ynara tykase Jezu eya xine:
32 — Ajohpe pyra ase ynara karyhtao, Moeze nekarohpyry kara kynexine. Papa Kapuaõ
nekarohpyry kynexine. Seromaroro ourukõ nymyry ekarory se Ritonõpo mana oya xine.
33 Ourukõme nymyry mã mokyro Ritonõpo nenehpohpyry kapu ae. Orihpỹme mã
oritorỹko jũme, tykase Jezu eya xine.
34 — Moro ekaroko yna a kokoro rokene, tykase toto Jezu a.
35 — Ourukõme nymyry ase, tykase Jezu eya xine. — Ya ooepyrykohtao omise pyra exikety
sã exĩko matose. Tãkye rokẽ exĩko matose jenetuputyryhtao oya xine. Tuna se pyra exikety
sã exĩko matose tãkye rokene, tykase ynororo eya xine.
36 — Ynara ase oya xine, jenẽko matose repe. Yrome jenetupuhpyra matose ekurehnõko,
ase oya xine.
37 Ritonõpo nekaroryme awahtao xine ya jenetupuhnõko matose. Ya oehnõko roropa
matose emero porehme. Mame ooepyrykohtao ya aaropopyra xine ropa ase jũme.
38 Kapu ae jyhtoase jenehpohpõ omipona jehtohme. Jamoreme pyra oepyase.
39 Mame ynara se mã jenehpohpõ ya, jenetuputyhpõkõ ahpahpory se pyra mã ya. Imeĩpo
toto ẽsemãkapory se ropa mã ya emero porehme, aorihtyã tõ ẽsemãkapotoh ropa po.

40 Ynara se mã Ritonõpo. Tumũkuru enery se mã roropa imehnomo a enetupuhpotohme eya xine, orihpyra toto ehtohme jũme. Mame toto ẽsemãkãko ropa ase aorihtyã ẽsemãkapotoh ropa po, tykase Jezu juteu tomo a.
41 Morarame moro etaryke tyya xine Jezu tykerekeremase eya xine: "Ywy ase ourukõme kapu ae aepyhpyry," kary etaryke tyya xine.
42 Morara exiryke ynara tykase toto:
— Jezu mose ro, Joze mũkuru. Jũ waro sytatose. Jẽ waro roropa sytatose. Otara ãkohxo ke hnae? "Kapu ae aepyhpyry ase," ãko. Epyrypãko rokẽ hnae, tykase toto.
43 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ykerekeremara ehtoko.
44 Ritonõpo jenetupuhpopyra oya xine ahtao, ya oehpyra matose. Yrome ya ooepyrykohtao oẽsemãkapotorỹko ropa ase aorihtyã tõ ẽsemãkapotoh ropa po.
45 "Emero ahno amorepãko Ritonõpo mana," tykase urutõ kõ pake. Papa omiry etaryhtao tuaro exĩko toto. Mame ya oehnõko toto.
46 Yrome Ritonõpo nymyry onenepyra matose, ya rokẽ tonese.
47 — Zae rokẽ ynara ãko ase, jenetupuhnanõ mã orihpỹme exĩko.
48 Ourukõme nymyry ase orihpyra oehtohkõme.
49 Kapu ae enehpohpyry tonahse atamurukomo a ona po. Toorihse toto.
50 Yrome kapu ae aepyhpyry nymyry tonahse oya xine ahtao orihpyra exĩko matose.
51 Ourukõme nymyry ase, kapu ae aepyhpyryme jexiryke. Upũ enapyryhtao oya xine orihpyra exĩko matose jũme. Upũ nase wyi samo, ynekaroryme oya xine, emero porehme, orihpyra oehtohkõme jũme, tykase Jezu eya xine.
52 Morara kary etaryke tyya xine tõsezusezuhse toto juteu tõ tuisary tomo:
— Otãtohxo ke tupũke kuopatorỹko hnae? tykase toto, oxime rokẽ tõturuse toto. ("Upũ tonahse oya xine ahtao" kary, "Tonetupuhse oya xine jahtao" katopo.) Yrome moro onenetupuhpyra tokurehse toto.
53 Morara tykase ropa Jezu eya xine:
— Ajohpe pyra Kapu ae Ayhtohpyry ase. Upũ onenahpyra awahtao xine orihketõme rokẽ matose. Umunuru roropa onẽpyra awahtao xine orihketõme matose.
54 Upũ enapyryhtao oya xine orihpỹme exĩko matose. Umunuru tõse roropa oya xine ahtao oẽsemãkapotorỹko ropa ase aorihtyã tõ ẽsemãkapotoh ropa po.
55 Upũ mã tonahsẽme nymyry, umunuru roropa tõsẽme nymyry.
56 Upũ tonahse oya xine ahtao umunuru maro ymaro exĩko matose. Ywy roropa amaro xine exĩko ase okurohtao xine.
57 Tamoreme Ritonõpo isene mana. Ijamitunuru poe isene exĩko ropa ase, jenehpohpõ jamitunuru poe. Moro saaro matose upũ tonahse oya xine ahtao ypoe isene exĩko ropa matose.
58 Ywy ase ourukõme nymyry kapu ae aepyhpyryme jexiryke. Atamurukõ napyrỹpyry sã pyra ase, nono pona aepukahpyry sã pyra ase. Moro tonahse mokaro a repe. Imeĩpo toorihse toto emero porehme. Yrome upũ tonahse oya xine ahtao orihpyra exĩko matose jũme, moro sã pyra jexiryke, tykase ynororo eya xine.
59 Morara tykase Jezu eya xine toto amoreparyme, juteu tõ atamorepatoh tao, Kapanaũ po. ("Upũ tonahse oya xine ahtao" kary, "Tonetupuhse oya xine jahtao" katopo. "Umunuru enyryhtao oya xine" kary roropa, "Tonetupuhse oya xine jahtao" katoh sero. Yrome juteu tõ esã onenetupuhpyra moro poko toh kynexine.)

Jezu omiry poe orihpỹme exĩko sytatose

60 Morara kary etaryke tyya xine ynara tykase ipoetory tomo:
— To! Tupimehxo reh mã kuamorepatohkõ eya. Onetarahme sã reh sytatohse, tykase toto oxime rokene.
61 Tõmiry poihtory waro Jezu kynexine, kara ro mokaro ahtao eya. Morara exiryke ynara tykase ynororo eya xine:
— Poremãnõko matohu jomiry etaryke oya xine? Poremãpyra ehtoko.
62 Poremãnõko kuhse matose jonukuru ropa eneryhtao oya xine kapu aka.
63 Ritonõpo Zuzenu poe ipoenõme enurũko matose. Opũkõ poe exipyra matose. Ritonõpo Zuzenu poe kuamorepatose isene oehtohkõme.
64 Yrome toitoine ro matose jenetupuhpyra, tykase.
Apitoryme ro tonetupuhpynõ waro Jezu kynexine. Towokane waro roropa kynexine.
65 Naeroro ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Morara exiryke morara tykase ywy oya xine: "Papa nekarohpyryme awahtao xine jenetupuhnõko matose. Ya oehnõko roropa matose," ase, tykase Jezu eya xine.
66 Morara kary etaryke tyya xine toeramase ropa toto tuhke, Jezu ekahmahpõkomo.

67 — Amarokõ ke? tykase Jezu, tõturupose mokaro a, 12mãkomo a. — Urumekãko roropa
hmatohu? tykase eya xine.
68 Ynara tykase Ximão Peturu:
— Omoro rokẽ yna esẽme mase. Onekarohpyry ke rokẽ orihpyra exĩko ynanase jũme.
69 Seromararo oenetupuhnõko ynanase, awaro yna exiryke. Kure mase ipunaka.
Ritonõpo poe mase, tykase Peturu eya.
70 Ynara tykase Jezu:
— Tymenekase matose ya 12me. Yrome toiro joroko tamuru omipona exikety, tykase
ynororo eya xine.
71 Juta poko morara tykase Jezu, Ximão Ixikariote mũkuru. 12mãkõ maro kynexine repe.
Yrome mokyro towokaneme exiry waro kynexine Jezu.

7

Jezu maro zakorõ tomo

1 Moromeĩpo Karirea poro Jezu toytoytose. Jutea poro toytory se pyra toehse juteu tõ esã
a moroto totaparyino.
2 Juteu tõ otuhtoh konõto okyna hkopyra toehse, Oseahmatoh Tapyi Pisarara poko.
3 Ynara tykase Jezu akorõ tõ eya:
— Ytoko taroino Jutea pona. Opoetory tomo a ajamitunuru enepota, tykase toto.
4 — Oty katoh taro rokẽ otonẽnõko mahno kure oexiry ekãtopory se awahtao? tykase toto,
typoihtose eya xine.
5 (Zakorõ tõ roropa onenetupuhpyra kynexine.)
6 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Jytotoh po pyra ro mana. Oytotohkõ emero rokẽ kure oya xine mana,
7 Ritonõpo zehno exiketõ ozehno xine pyra exiryke. Yrome yzehno toh mana.
“Iirypyryme matose popyra ipunaka,” karyke ya eya xine. Moro poko jotururuke mã
yzehno toto.
8 Otuhtoh pona ytotoko. Ytopyra ase aporo jytotoh po pyra ro exiryke, tykase Jezu eya
xine.
9 Morarame morara kaxĩpo moroto rokẽ ehse Jezu kynexine Karirea po.

Jezu Oseahmatoh Tapyi Pisarara po

10 Morotoino zakorõ tõ toytose ahtao Jezu roropa toytose otuhtoh konõto pona, okomino.
Tokare pyra toytose ynororo.
11 Morarame otuhtoh konõto po tupise juteu tõ tuisary tomo a repe. Yrome osenepopyra
toehse ynororo.
— Otoko nae? tykase toto, tokaropose.
12 Putiputime tõturuse toto itamurume Jezu poko imoihmãkõ rãtao.
— Kurã mokyro, tykase toto, emero pyra.
— Arypyra, tykase imehnomo. — Onekunohto rokẽ mokyro, tykase toto.
13 Yrome aryhnaka oturupyra toto, juteu tõ tuisary zuno toexirykõke.
14 Morarame otuhtoh konõto irãnaka toehse ahtao, Jezu toytose Ritonõpo Tapyĩ taka ahno
amorepase.
15 Aomiry etaryke tyya xine tõsenuruhkase juteu tõ tuisary:
— Otokoino mose amorepato toehse nae? Atamorepatoh taka ytopitopyra mana, tykase
toto.
16 Tozuhse toto Jezu a:
— Jamoreme amorepato pyra ase. Ritonõpo poe rokẽ ãmorepatorỹko ase, eya tonehpose
jexiryke.
17 Ritonõpo omipona exiketõ rokẽ mã jomiry enetupuhnõko mã toto. Ritonõpo poe jomiry
ehtoh enetupuhnõko roropa mã toto Ritonõpo omipona se toexirykõke.
18 — Tamoreme rokẽ oturukety ahtao tõmiry rokẽ eahmãko mana. Yrome tonehpohpõ
poe oturukety tonehpohpõ omiry kure tyrĩko mana. Mokyro ajohpe pyra exikety ipunaka.
19 Moeze omihpyry nae matose, Ritonõpo nymeropohpyry eya. Yrome aomipona pyra
matose. Oty katoh jetapary kuhnõko matou? tykase Jezu eya xine.
20 — Jorokohpe mase, tykase imoihmãkomo. — Onoky oetapary se nahe? tykase toto eya.
21 Ynara tykase Jezu:
— Toiro toerohse ywy oserematoh ae. Ritonõpo jamitunuru enepoase oya xine. Moro
poko mosenuruhkatose.
22 Yrome matose Moeze omi poe omũkurukõ aipotapihpyry sahkãko ro 8me aenuru-
topõpyry tõmehse ahtao. Oserematoh ae ro oseremara matose. Aipotapihpyry sahkãko

matose Moeze omipona oehtohkõme repe. (Osemazuhme nymyry pyra Moeze a aipotapihpyry tysahkapose. Atamurukomo a osemazuhme tysahkapose.)
23 Oty katohme oserematoh ae kurãkara kurãkatopõpyry poko ya yzetũ manymyatohse?
Morara ahtao yzehno pyra ehtoko.
24 "Popyra mase," kara ehtoko imehnomo a zae aehtoh waro pyra awahtao xine. Ipũkõ
enery poko rokẽ oya xine: "Iirypyryme mase," kara ehtoko imehnomo a, tykase Jezu eya
xine.

"Mose Ritonõpo nymenekahpyryme nahe?" katopõpyry

25 Morarame Jerusarẽ põkõ ynara tykase:
— Mose ro etapary se toh nahe?
26 Enetoko ke totasẽme rokẽ oturũko mana. Yrome imehnõ mã onyhxiropyra. Ajohpe
pyra hnae, tuisa tõ mose ro enetupuhnõko nah Ritonõpo nymenekahpyryhme?
27 Yrome Ritonõpo nymenekahpyry tooehse ahtao, ozeino oehnõko nae? Aehtoh waro
pyra sytatose exĩko. Yrome mose ro oehtopõpyry waro sytatose, tykase toto.
28 Morarame toto amoreparyhtao Ritonõpo Tapyĩ tao ynara tykase Jezu opore:
— Juaro nymyry hmatohu? Joehtopõpyry waro roropa hmatou ipunaka? Jamoreme
oehpyra exine. Jenehpohpõ mã zae rokẽ exikety mokyro. Yrome zuaro pyra matose.
29 Zuaro ase, Ritonõpo winoino tooehse jexiryke, inenehpohpyryme jexiryke.
30 Morarame Jezu apoiry se toehse toh repe. Yrome anapoipyra toh tokurehse apoitoh
po pyra ro exiryke.
31 Yrome tuhke tonetupuhse imoihmãkomo a. Ynara tykase toto:
— Ritonõpo nymenekahpyry imepỹ pyra mana. Orẽpyrahxo rukuh mose ro nae Ritonõpo
jamitunuru nae, tykase toto ipoko.

Soutatu tõ aropotopõpyry Jezu apoise

32 Morarame imehnõ puti puti kary totase parixeu tomo a Jezu enetuputyry poko.
Morara kary etaryke tyya xine Ritonõpo Tapyĩ erase tõ taropose eya xine, Ritonõpo maro
oturuketõ tuisary tomo a roropa, taropose toto Jezu apoitohme repe.
33 Morarame ynara tykase Jezu imoihmãkomo a:
— Okynã pyra ase amaro xine. Esyryhmãko ropa ase Jenehpohpono a.
34 Jupĩko matose. Yrome jenezomopyra matose, jesaka ytosaromepyra oexirykõke,
tykase Jezu eya xine.
35 Mame oseya rokẽ tõturuse toto juteu tomo:
— Azahko ytõko na roropa osenezomopyra toehtohme? Otarãme juteutõkara esaka ytõko
mana kuekyrykõ sapararahme exiketõ amorepase. Otarãme juteutõkara amoreparyme
ytõko mana.
36 Ynara nase ynororo: "Jupĩko matose. Yrome jenezomopyra matose. Jesaka
ytosaromepyra matose," nykã kyya xine. Otara ãko hko hnae? tykase toto oseya rokene.

Iporiry sararakane sã Ritonõpo Zuzenu mana

37 Toipe juteu tõ otuhtoh konõto etyhpyry yronymyryme. Moroto towõse Jezu xikihme
toto zurutohme opore.
— Tuna se awahtao xine osehtoko. Tuna ẽtokose ya.
38 Ynara tymerose pake sero poko Ritonõpo omiryme: "Jenetuputyryhtao oya xine
iporiry sararakane sã exĩko mã okurohtao xine," tykase Jezu eya xine. ("Tuna ẽtokose" kary,
"Wenetupuhtokose" katopo. "Iporiry sararakane sã mana" kary, "Ritonõpo Zuzenu kure"
katopo.)
39 Morara tykase Jezu Tuzenu ekarosasaka Ritonõpo exiryke tonetupuhnanomo a.
Tuzenu onekaropitopyra ro Ritonõpo kynexine, Jezu ẽsemãpyra ro exiryke.

Imoihmãkõ oseosezukuru poko

40 Morara kary etaryke imoihmãkomo a ynara tykase toto:
— Urutõ nymyry mose ro Ritonõpo poe, tykase toto.
41 Imehnõ roropa ynara tykase:
— Ritonõpo nymenekahpyry mose ro, kukurãkanekõme, tykase.
Yrome imehnõ roropa ynara tykase:
— Ritonõpo nymenekahpyry kara mose ro. Ritonõpo nymenekahpyryme ahtao Karirea
po pyra enururu. Perẽ po enururu.
42 Ynara karyke Ritonõpo a: "Tawi paryme enurũko Ritonõpo nymenekahpyry. Perẽ po
enurũko mana Jutea rãnao, Tawi esaryme Perẽ exiryke," ãko Ritonõpo omiry, tykase toto.
43 Atae pyra toh toehse Jezu poko.
44 Imehnõ Jezu apoiry se toehse repe. Yrome anapoipyra tokurehse toto.

Onenetupuhpyra juteu tõ tuisary ehtopõpyry

45 Morarame toytose ropa toto Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a ropa.
— Otoko na? Menehtou? tykase toto tõturupose eya xine.
46 — Arypyra. Kure rokẽ aomiry ynanetano. Morara kane onetapitopyra ynanase, tykase erase tomo tonyokyhpõkomo a.
47 — To! Oenekunohtou ropa nytãmya? tykase parixeu tomo, morara kary etaryke tyya xine.
48 — Oesẽkõme ynanase. Tuarohxo exiketõme ynanase. Mokyro Ritonõpo mũkurume onenetupuhpyra ynanase. Parixeu tõ roropa mã mokyro onenetupuhpyra toto Ritonõpo mũkurume.
49 Yrome mokaro rokẽ mã Moeze nymerohpyry omipona pyra toto. Iirypyryme toto Ritonõpo a. Morara exiryke mã toto wãnohnõko Ritonõpo, tykase toto imoihmãkõ poko.
50 Nikotemu mokaro maro kynexine, Jezu a aytohpyry koko. Ynara tykase ynororo eya xine:
51 — Moeze omi poe: "Imehnõ popyra mana," kara sehtone aomiry onetapitopyra kuahtao xine, iirypyrykõ waro pyra roropa kuahtao xine, tykase eya xine.
52 — To, omoro roropa tokoh mã Karirea pono? Ritonõpo nymeropohpyry poko atamorepako, zuaro oehtohme. Karirea po mã Ritonõpo poe urutõ mã enurupyra sãtã mana moroto, tykase toto.
53 Morarame tãtahpahse ropa toto tosaka xine ropa.

8

Nohpo apoitopõpyry imehnomo a

1 Mame ypy pona toytose Jezu, Oriwerahpã pona.
2 Sã, yrokokoro toytose ropa ynororo Ritonõpo Tapyĩ taka. Imoihmãkõ tõximõse ahtao Jezu typorohse, toto amorepatohme.
3 Morarame nohpo tonehse parixeu tomo a. Moeze omihpyry poko imehnõ amorepananomo a roropa takorehmase toto. Imepỹ orutua maro osenao ahtao tonese exiryke tonehse toto a Jezu ẽpataka.
4 — Mose imepỹ orutua poko kynako. Tonese yna a osenao toto ahtao.
5 Morara ahtao: "Nohpo etapatoko topu ke, aorihtohme," me tymerose Moeze a kynenerykõme. Yrome otara ãko mahno? tykase toto Jezu a.
6 Morara tykase toto Jezu tahkapotohme repe, Jezu hxirotohme. Yrome toto onezuhpyra Jezu kynexine aporo. Nono rokẽ tymerose aporo tomary ke.
7 Mokaro otururuhtao ro towõse ropa Jezu. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Epona topu ematoko tyyrypyhpyke pyra ipunaka awahtao xine, tykase Jezu eya xine.
8 Mame toepuise ropa Jezu nono pokona imerotohme ropa.
9 Morara kary etaryke tyya xine toesyryhmase ropa toto atatakomino emero porehme. Tamuxime exiketõ osemazuhme toesyryhmase toto. Jezu rokẽ moroto, tynomose eya xine, nohpo maro xikihme.
10 Towõse ropa Jezu. Ynara tykase ynororo nohpo a:
— Ohxironanõ pyra nexi? tykase Jezu nohpo a.
11 — Arypyra, tykase nohpo.
— Morara ahtao ohxiropyra roropa ase. Ytoko ropa. Oorypyry poko pyra ropa ke exiko, tykase Jezu eya.

Saerehkatoh sã Jezu exiry sero nono po

12 Morarame ynara tykase Jezu imoihmãkomo a:
— Emero ezurume ase. Ymaro ytoketõ mã saeremae ytõko mã toto. Zae rokẽ toh exĩko isene roropa toh mana. Xinukutumã htaka ytopyra toh mana, tyyrypyrykõ poko pyra toexirykõke, tykase eya xine Jezu.
13 Ynara tykase parixeu tomo eya:
— Ãmoreme mase morara ãko opoko. Yna onutuarõtanohpopyra õmiry mana, tykase toto.
14 — Arypyra, tykase Jezu. — Ypoko jotururuhtao zae ro jomiry, joehtopõpyry waro jexiryke, jytory ropa waro roropa jexiryke. Yrome joehtopõpyry waro pyra matose. Jytory ropa waro pyra roropa matose.
15 Kurã enẽko matose popyrahme samo, popỹ enẽko matose kure samo ahnome rokẽ oexirykõke. Morara exiryke ywy ahno tõ pũ enery poko rokẽ toto anapiakara ase.
16 Yrome imehnõ apiakaryhtao ya, zae rokẽ toto apiakary ya mana, jamoreme rokẽ pyra jexiryke, Papa jenehpohpõ ymaro exiryke.
17 Ynara tymerose Moeze omihpyryme: "Asakoro tuarõtanoh tonõ ahtao, atae aomirykõ ahtao, zae mã toto."

18 Ypoko otuarõtanohtorỹko ase. Papa jenehpohpõ roropa ypoko otuarõtanohtorỹko mana.
Atae yna exiryke Papa maro zae rokẽ ynanase, tykase Jezu toto a.
19 — Otoko omy nae? tykase toto tõturupose eya.
— Juaro pyra matose. Papa waro pyra roropa matose. Juaro awahtao xine, Papa roropa
waro oexirykõ mana, tykase Jezu eya xine, tozuhse toto eya.
20 Morara tykase Jezu toto amoreparyhtao Ritonõpo Tapyĩ tao, tineru ẽ esao, ahno
nekarohpyry esao. Yrome Jezu anapoipyra tokurehse toto, apoitoh po pyra ro exiryke.

"Ytosaromepyra ymaro matose," katopõpyry Jezu a

21 Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Ytõko ropa ase. Mame jupĩko matose. Yrome oorypyrykõ maro orihnõko matose.
Ymaro ytosaromepyra matose, tykase eya xine.
22 Morara exiryke tõturuse toto oseya rokene:
— Ynara nykahro: "Ymaro ytosaromepyra matose." Otarahkoh exĩko nae? Oseatãkãko
hnah? tykase toto.
23 Ynara tykase Jezu:
— Sero nono põkõme matose, yrome ywy tarõkara ase. Tarõkõme amarokomo, nono
põkomo. Yrome ywy tarõkara ase, kapuaono.
24 Morara exiryke morara yka oya xine: "Oorypyrykõ maro orihnõko matose," ykano oya
xine. Orihnõko matose oorypyrykõ maro jenetupuhpyra awahtao xine. Ywy ase Ritonõpo
nymenekahpyry okurãkanekõme, tykase Jezu eya xine.
25 — Onoky keh ma roropa? tykase toto Jezu a.
— Ywy roro ase. Apitoryme ro aosekarohpyry oya xine, tykase Jezu eya xine.
26 — Tuhke nae ro ase otuarõtanohtohkomo. Tuhke roropa ohxirorykõ se jahtao kyhxiro-
tory, tuhke oorypyrykõ exiryke. Yrome ohxiropyra xine ase. Jenehpohpõ omiry ekarõko
rokẽ ase oya xine. Zae ynororo, tykase Jezu eya xine.
27 Ritonõpo poko tõturuse Jezu, yrome onenetupuhpyra toto.
28 Morara exiryke ynara tykase Jezu eya xine:
— Kapu ae Ayhtohpyry tanỹse oya xine ahtao wewe pokona jenetupuhnõko matose. Ywy
ase Ritonõpo nenehpohpyry okurãkanekõme. Morara jahtao jamoreme pyra jerohtopõpyry
exiry waro exĩko matose. Papa nekarohpyry rokẽ ekaroase oya xine. Moro waro exĩko
matose, ynekarohpyry waro.
29 Jenehpohpõ ymaro mana. Urumekara mana tõmipona ipunaka jexiryke, tykase Jezu
eya xine.
30 Morara kary etaryke tyya xine Jezu tonetupuhse eya xine tuhkãkomo a.

Tymyhse exiketõ sã matose

31 Morarame ynara tykase Jezu tonetuputyhpõkomo a, juteu tomo a:
— Jomipona awahtao xine ypoetoryme nymyry matose.
32 Zae ehtoh waro exĩko matose. Mame zae ehtoh waro awahtao xine õsanumanekõ
poetoryme pyra exĩko matose. Yrome zae ehtoh waro pyra awahtao xine õsanumanekõ
poetoryme ro matose. Onurumekasaromepyra matose, tykase Jezu eya xine.
33 — Yrome Aparão pakõme ynanase. Osanumatõkõ poetoryme exipitopyra ynanase,
tykase toto. — Oty kary moro: "Õsanumanekõ poetoryme pyra exĩko matose," ãko? tykase
toto Jezu a, tõturupose.
34 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Oorypyrykõ poko awahtao xine tosẽke matose, oorypyrykõ ke rokene. Oorypyrykõ
namotome sã matose toehse. Oorypyrykõ onurumekasaromepyra roropa matose.
35 Toipe namoto. Axĩtao rokẽ tytapyikẽ poenõ maro mana, jũme pyra. Tapyi esẽ poenõ sã
pyra mana. Mãpyra tapyi esẽ mũkurume ahtao jũme tumykõ maro mana.
36 Ritonõpo mũkuru maro toehse awahtao xine, õsanumanekõ poetoryme pyra oripotorỹko
ropa mana. Ajamihtanohtorỹko roropa mana oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme.
37 Aparão pakõme oexirykõ waro ase. Yrome jetapary se ro matose ãmoreparykõ se pyra
oexirykõke ya.
38 Papa a jamorepatopõpyry ekarõko ase repe oya xine. Yrome atamurukõ omipona rokẽ
matose. Joroko tamuru omipona rokẽ matose, tykase Jezu eya xine.
39 — Aparão yna tamurume mana, tykase toto.
— Aparão paryme awahtao xine mypoenohtory. Isaaro mehtory.
40 Zae ase Ritonõpo omiry ekarõko oya xine. Yrome aomiry se pyra matose. Jetapary
se rokẽ matose. Aparão morara pyra ehse. Zae Ritonõpo omipona ynororo ehse, asã xine
pyra.
41 Yrome omykõ poenohnõko matose, joroko tamuru poenohnõko, tykase Jezu eya xine.

— Arypyra, anoryme pyra ynanase. Yna zũ mũkurume rokẽ ynanase, Ritonõpo mũkurume, tykase toto eya.
42 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo poenõme nymyry awahtao xine ypyno mehtory, Ritonõpo wino tooehse jexiryke. Jamoreme pyra oepyase tarona aomipona jexiryke.
43 Jotururu onenetupuhpyra matose etary se pyra oexirykõke.
44 Omykõ mũkurume matose, joroko tamuru mũkurume. Omykõ sã matose. Pake ro oatãkatonõpome mokyro omykomo. Zae pyra ynororo ipunaka, ajohpe rokẽ exiryke. Ajohpe ynororo ahtao, toipe, ajohpãme exiryke.
45 Zae rokẽ ase. Morara exiryke jenetupuhpyra matose.
46 Jyhxirosaromepyra matose tyyrypyhpyke pyra jexiryke. Zae rokẽ ourutorỹko ase repe. Yrome zae pyra otarame jekarõko matose jenetupuhpyra oexirykõke.
47 Ritonõpo poenõme awahtao xine aomiry metatory. Yrome aomiry onetara matose ipoenõme pyra oexirykõke, tykase Jezu eya xine.

Aparão ehtopõpyry motye Jezu ehtopo
48 Ynara tykase toto Jezu a:
— Ajohpe pyra ynanase opoko: “Samaria põ mase, azahkuru exikety. Joroko omi poe rokẽ urutõme mase,” karyhtao yna a ajohpe pyra ynanase, tykase toto Jezu a.
49 — Jorokohpe pyra ase, tykase Jezu. — Papa eanohmãko rokẽ ase. Yrome matose jeunohnõko.
50 “Kueanohmatoko,” kara ase oya xine repe. Yrome imepỹ mokyro jeanohmaponeme mana. Mokyro zae jexiry enetupuhnõko mana.
51 Zae rokẽ ase ynara karyhtao: “Jomipona awahtao xine orihpyra exĩko matose jũme,” karyhtao ya, tykase Jezu eya xine.
52 Ynara tykase juteu tõ eya:
— Seromararo jorokohpe oexiry waro ynanase. Aparão toorihse. Urutõ kõ toorihse. Yrome mase ynara ãko: “Jomipona awahtao xine orihpyra exĩko matose jũme,” ãko mase.
53 Kytamurukõ Aparão toorihse. Aparão motyehxo reh mahse? Urutõ kõ roropa toorihse. Onokyh koh mano? tykase toto tõturupose eya.
54 Ynara tykase Jezu:
— Jamoreme rokẽ ase ime jehtoh onekaropyra. Yrome Papa Kapuaõ rokẽ mã ime jehtoh ekarõko ya. “Kyrihpõkõ mokyro,” ãko matose repe.
55 Yrome mokyro waro pyra matose, onenetupuhpitopyra oexirykõke. Yrome zuaro ase. “Ritonõpo waro pyra ase,” karyhtao ya, ajohpe rokẽ jexiry mana, asã xine. Yrome ywy zuaro. Aomipona roropa ase.
56 Atamurukõ tãkye toehse jeneryke. Tonese tyya jexiryke tãtãkyemase toto, tykase Jezu.
57 — Yrome mase 50 anome pyra ro mase. Aparão menene? tykase toto tõturupose eya.
58 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Aparão enurupyra ro ahtao, nae ro exine, tykase Jezu eya xine.
59 Morarame Jezu omiry etaryke tyya xine topu tanỹse juteu tomo a Jezu etapatohme. Ajohpe Jezu tokarose eya xine. Morara exiryke topu tanỹse eya xine. Yrome tõtonẽse rokẽ ynororo, imoihmãkõ rãnaka. Mame Ritonõpo Tapyĩ tae tutũtase ropa Jezu.

9

Tonurẽkara kurãkatopõpyry ropa Jezu a
1 Mame Jezu tõ ytoryhtao orutua tonese tonurẽkara. Tonurutopõpyry poe ro tonure pyra kynexine.
2 Morarame ynara tykase Jezu poetory tomo:
— Onoky rypyry poe tonure pyra tonuruse nahe? Tyyrypyry poe roh morara tonuruse nahe? Tumy tõ rypyry poe morara tonuruse nahe? tykase toh Jezu a, tõturupose.
3 — Arypyra, tykase Jezu. — Iirypyrykõ poe pyra tonure pyra tonuruse mana. Tonurẽkara mose ro Ritonõpo jamitununu enepotohme ro aexihpyry mose ro.
4-5 Xixi saerehkaryke kuesemarykõ waro sytatose. Moro saaro Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepãko ase zae ehtoh waro toto ehtohme. Toorihse jahtao mã ikohmamyhpyry sã exĩko tarõkomo, tamorepaneke pyra toehse toexirykõke, tykase Jezu toto a.
6 Morara kaxĩpo ituh tykase Jezu nono pona. Orino pitiko tywyrywyrymase tomary ke totakuru maro. Morarame orino tyrise enuru pona.
7 Ynara tykase eya:
— Ytoko. Osẽkurikata Xiroe kuaka, ariamã kuaka, tykase. (Aomiry ae, “Xiroe” kary, “Tonyohse” katopo.) Morarame toytose ynororo. Mame tosẽkurikase. Mame tooehse ropa ynororo kure osenuhmãko ropa rahkene.

8 Morarame mokyro waro exiketõ moroto kynexine. Tonure pyra ahtao ro tonese eya
xine osema tao ro ahtao, tineru pitiko eraximaryhtao ro eya. Ynara tykase toto:
— Mose ro puhko tonuremỹpokara, tykase toto ipoko.
9 — Mokyro roh mose ro kynenehpyrykõ ro, tykase imehnomo. Yrome imehnõ ynara
tykase:
— Ynoro kara mose ro. Ipanõ rokẽ mose ro, tykase toto.
— Ynororo ase, tykase, tonuremỹpokara a tozuhse toto.
10 — Otãto tonure ropa toehse mahno? tykase toto tõturupose eya.
11 Ynara tykase ynororo:
— Orutua orino pitiko tyrise jenuru pona. Mame: "Ytoko, osẽkurikata Xiroe kuaka," tykase
exiryke ytono. Morarame tosẽkurikase jahtao jenutã ropa rahkene, tykase toto a.
12 — Otoko mokyro nae? tykase toto.
— Kũ, zuaro pyra ase, tykase tonuremỹpokara eya xine.

Parixeu tõ oturupotopõpyry

13 Morarame tonuremỹpokara tarose eya xine parixeu tomo a.
14 Moro ẽmepyry ae oserematoh kynexine. Moro ẽmepyry ae orino pitiko tyrise Jezu a
tonurẽkara enuru kurãkatohme ropa.
15 Morarame tonuremỹpokara a tõturupose parixeu tomo:
— Otãto puhkoke oenutã ropa puhko? tykase toto eya.
— Orino pitiko jenuru pokona tyrise mokyro a. Morara exiryke tosẽkurikase ropa jahtao
jenutã ropa samo mokyro poe, tykase ynororo eya xine.
16 Mame ynara tykase parixeu tomo:
— Mokyro Ritonõpo poe pyra mana, aomipona pyra exiryke. Oseremara mana oserema-
toh ae, tykase toto.
Yrome imehnõ ynara tykase:
— Iirypyrymãme ahtao kurãkõkara onukurãkara exiry, tykase toto. Atae pyra toto.
17 Morara exiryke tõturupose ropa parixeu tomo. Ynara tykase toto tonuremỹpokara a:
— Oenuru tukurãkase ropa na eya? Morara exiryke oty ãko ipoko mah? tykase toto
tõturupose.
— Urutõ mokyro Ritonõpo poe, tykase ynororo eya xine.
18 Yrome tonure pyra aexihpyry ajohpe rokẽ tokarose juteu tomo a. Morara exiryke jũ
tonehpose jẽ maro tyya xine tõturupotohkõme eya xine.
19 Ynara tykase toto eya xine:
— Omũkuru mosehro? Ajohpe pyra moino ro tonure pyra tonuruse nahe? Ahtao otãto
tonure ropa toehse nae? tykase toto tõturupose eya xine.
20 Jũ tõ ynara tykase:
— Yna mũkuru mose ro. Tonure pyra tonuruse nase. Moro waro ynanase.
21 Yrome otãto toekurãkase ropa nahe? Onoky a tukurãkase ropa nahe? Kũ, zuaro pyra
reh ynanahse. Eya ekaropotoko. Poetome pyra toehse ynororo nase. Oezukurukõ waro
mana,
22 tykase toto eya xine, juteu tõ esã zuno toexirykõke. Ynara tykase juteu tõ esã
exiryke typoetory tomo a: "Jezu enetupuhnõko ase, Ritonõpo nymenekahpyryme kananõ
sutũtanohpotone ropa atamorepatoh tae," tykase toto, atae toexirykõke typoetory tõ maro.
23 Morara exiryke, toto zuno toexirykõke, jũ tõ morara tykase: "Poetome pyra toehse
mana. Eya ekaropotoko," tykase toto.
24 Morarame tonuremỹpokara tykohmase ropa tyya xine. Ynara tykase toto eya:
— Zae rokẽ yna zuruko. Ritonõpo mã oetãko azahkuru awahtao. Morara exiryke zae rokẽ
yna zuruko. Mokyro iirypyryme exiry waro sytatose, tykase toto tonuremỹpokara a.
25 Yrome ynara tykase ynororo:
— Iirypyryme aexiry waro pyra ase. Ynara rokẽ zuaro ase, tonure pyra exiase. Yrome
seromaroro ase osenuhmãko ropa ipoe, tykase tonuremỹpokara eya xine.
26 — Otara sã ke orino riase oenuru kurãkatohme ropa? tykase toto tõturupose ropa eya
toto.
27 — Kuurutouhxo puhko seromaroro. Yrome jomiry onetara sã matokeh. Oty katoh
jomiry etary se ropa hmatou? Otarãme amarokõ roropa ipoetoryme exĩko matose, tykase
ynororo eya xine.
28 — Arypyra. Omoro mase ipoetoryme. Yna Moeze poetoryme.
29 Ritonõpo tõturuse Moeze a. Moro waro sytatose. Yrome mokyro otokoino tooehse?
Zuaro pyra ynanase, tykase toto.
30 — To! Otãto puhkoke zuaro pyra hmatou? Yrome jenuru tukurãkase ropa eya.

31 Iirypyrymãkõ omiry onetara Ritonõpo mana. Moro waro sytatose. Yrome tõmiry
omipona se exiketõ etãko mana. Tõmipona exiketõ etãko roropa mana, enara rokene.
32 Moino ro sero panõ onenepitopyra sytatose. Tonure pyra aexihpyry kurãkary ropa
onenepitopyra sytatose.
33 Ritonõpo poe pyra tahtao tyjamitunuke pyra exiry, kurãkõkara onukurãkara exiry,
tykase tonuremỹpokara eya xine.
34 Yrome ynara tykase toto eya:
— To! Tyyrypyhpyke oenurune. Tuãtase mase iirypyryme ro. Yna anamorepara exiko,
tykase toto eya. Morarame atamorepatoh tae tonuremỹpokara tupurohpurohmase toto a
oehzomopyra aehtohme.

Tonurãkara sã onenetupuhpynomo

35 Mokyro tũtanohpory totase Jezu a ahtao toytose eya. Ynara tykase eya:
— Kapu ae Ayhtohpyry enetupuhnõko mah? tykase Jezu eya.
36 — Onokyh mokyro enetupuhtohme ya? tykase tonuremỹpokara Jezu a.
37 Ynara tykase Jezu eya:
— Meneno. Seromararo oturũko oya mana, tykase Jezu eya.
38 — Ỹ, enetupuhnõko ase, tykase. Tosekumuru po typorohse ynororo Jezu ẽpataka,
tuisame imehxo enetuputyryke tyya. Morara exiryke tosekumuru po typorohse ynororo
Jezu ẽpataka tonuremỹpokara.
39 Ynara tykase Jezu:
— Sero po tonurãkara panõ kõ nae Ritonõpo omiry waro pyra toexirykõke. Mokaro
kurãkase toehse ywy sero nono pona. Imehnõ nae roropa, Ritonõpo omiry waro ynanase,
kananomo. Yrome aomipona pyra mã toto. Naeroro tapiakase mokaro mana Ritonõpo a
tonurãkara sã toto exiryke, tykase Jezu.
40 Morara kary etaryke tyya xine ynara tykase parixeu tomo Jezu a:
— Yna ke. Tonurẽkara sah ynanah? tykase toto tõturupose.
41 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ynara karyhtao oya xine: "Pitiko rokẽ Ritonõpo omiry waro ynanase. Yrome aomiry
waro se ynanase aomipona yna ehtohme," karyhtao oya xine, iirypyryme pyra amarokõ
exiry repe. Mãpyra: "Ritonõpo omiry waro ynanase emero porehme," karyke oya xine
iirypyryme ro matose Ritonõpo a, tykase Jezu eya xine.

10

Kaneru omõtohme sã Jezu

1 Mame ynara tykase Jezu:
— Ajohpe pyra ase. Imepỹ mokyro kaneru omõtoh kuroko sã ytõko omato, imepỹ toro
tonuhtohme, moro aõkõ ematonanohtohme tyya.
2 Yrome esẽ nymyry mã omõtoh eutary ae rokẽ omõnõko.
3 Ãpuruhpyry etapuruhmakãko mã erase, esẽ omõtohme. Tosẽkõ omiry etãko kaneru tõ
mana, tosetykõ ae tykohmarykohtao tosẽkomo a. Morara exiryke tosẽkõ ekahmãko mã toto.
Esẽkõ rokẽ mã toto tũtanohpõko ẽkõ ae tymaro toto ytotohme.
4 Tutũtase toto ahtao, toto esemazupurume mã esẽkõ exĩko mana. Tosẽkõ ekahmãko mã
toto, aomiry waro toexirykõke. Ĩkapo toh ytõko mana.
5 Imepỹ onekahmara mã toto. Epãko rokẽ mã toto, aomiry waro pyra toexirykõke.
6 Typoetory tõ poko morara tykase Jezu, kaneru tõ poko samo, toto amorepatohme.
Yrome kaneru poko rokẽ aotururu kynexine onenetupuhpyra toto exiryke.

Kuesẽkõme mã kurã Jezu

7 Morara exiryke ynara tykase ropa Jezu:
— Ajohpe pyra ase. Kaneru omõtoh sã ase. Ypoetory tõ ewome ase. Kaneru tõ omato
omiry onetara ehtoh sã ypoetory tõ omato omiry onetara mana.
8 Mokaro sã mã azahkuru amorepatõkõ omipona pyra mã ypoetory tomo.
9 Kaneru omõtoh sã ase. Omõnõko mã toto, kaneru tomo. Toto onyryhmara mã
imehnomo. Tũtãko roropa toto otuhse. Morara exiryke moro sã ase õmõtohkõme. Jene-
tuputyryhtao oya xine opynanohtorỹko ase. Oewomatorỹko roropa ase, enara.
10 Omato oehnõko mana moro taõkõ ematonanohse, toto etapase roropa, toto enahkase
roropa, enara. Yrome tooehse ywy tarona orihpyra ypoetory tõ ehtohme, isene nymyry
toto ehtohme.
11 — Toto esẽ ase kurano. Morara exiryke ypoetory tõ pyno ase. Kaneru esẽ ke mana toky
tõ pyno. Mokyro sã ase. Jorikyry se pyra ase repe, yrome ypoetory tõ pynuke jorikyry se
ase, toto pyno jexiryke, orihpyra toto ehtohme.

12 Yrome esẽ namoto mã kaneru esẽme nymyry pyra mana. Toto poko erohketyme rokẽ
mana tineru apoitohme rokẽ tyya. Yrome kaikuxi oepyry eneryhtao mã epãko mana.
Kaikuxi a toto esekapõko mana. Toto onewomara mana. Toto ahpahpõko rokẽ mana.
13 Epãko mã mokyro, toto erasẽpyry, tineru poko rokẽ erohketyme toexiryke, toto pyno
nymyry pyra toexiryke.
14-15 Yrome ypoetory tõ esẽ ase kaneru esẽ kurã samo. Papa waro ase. Juaro roropa Papa
mana. Moro saaro ypoetory tõ waro ase. Juaro roropa toh mana, Papa waro jehtoh sã ya.
Jorikyry se pyra ase repe, yrome ypoetory tõ pynuke jorikyry se ase toto ewome, orihpyra
toto ehtohme.
16 Kaneru esẽ imehnõ kaneru nae imepỹ po. Moro saaro imehnõ ypoetoryme roropa
mana imepỹ po. Toto enehpory se ase ya, jomiry etatohme toto a, ypoetory tõ morohnome
ehtohme tosẽkõ maro, ymaro toto ehtohme.
17 — Papa Kapuaõ mã ypyno, jorikyry se jexiryke aomi poe. Imeĩpo mã jẽsemãkapõko ropa
ypyno toexiryke.
18 Jorikyry se pyra jahtao jetapara mã toto. Yrome ynara tykase Ritonõpo ya: "Orihnõko
mase. Moromeĩpo oẽsemãkapõko ropa ase," nase ya. Morara tykase ya Ritonõpo exiryke
aomipona ase, tykase Jezu.
19 Morara kary etaryke tyya xine tõsezusezuhse toto, juteu tomo, Jezu omiry etaryke tyya
xine.
20 — Jorokohpe nase mose. Otarãme rowohpe nase roropa. Oty katoh aomiry etãko
matou? tykase toto, imoihmãkomo.
21 Yrome ynara tykase imehnomo:
— Jorokohpã omiry mose omiry sã pyra exiry, tyoro. Jorokohpã tonurãkara onukurãkara
ropa exiry. Morara pyra nase mose ro. Tonurãkara enutanohpõko ropa nase, tykase toto
mokaro a.

Tosẽkõme Jezu se pyra juteu tõ kynexine

22 Morarame otuhtoh konõto tyrise ropa eya xine Jerusarẽ po, Ritonõpo Tapyĩ
kurikatopõpyry poko wenikehpyra toehtohkõme.
23 Ikonopory ae kynexine. Mame Jezu toytose tuisa Saromão namohpyry takuroko,
Ritonõpo Tapyĩ tao.
24 Juteu tõ esã tõximõse moro taka. Ynara tykase toto Jezu a:
— Oty katoh yna onurupyra mexiase? Morara exiryke zae yna zuruko rahkene. Kyrixtu
nymyry mahno? Ritonõpo nymenekahpyry mahno? Ynaneraximahpyry mahno? tykase
toto eya tõturupose.
25 Ynara tykase Jezu:
— Pake kuuruatose repe. Yrome jomiry onetara mexiatose jenetupuhpyra oexirykõke.
Otuarõtanohpotohkõ nae ase yjamitunuru Papa poe.
26 Yrome jenetupuhpyra mexiatose, ypoetoryme pyra oexirykõke.
27 Ypoetory tõ rokẽ waro ase. Jomiry etãko mã toto. Jomipona roropa mã toto.
28 Orihpỹme toto ripõko ase, jũme orihpyra toto ehtohme. Imepỹ mã toto onupuxihkara
ywinoino.
29 Jenetupuhponeme mã Papa ypoetory tomo a. Emero motye Papa mana. Imehnõ mã
ypoetory tõ onupuxihkara Papa winoino.
30 Papa ime exiry ime jexiry samo. Oxisã ynanase.
31 Morara kary etaryke tyya xine topu tanỹse toto a Jezu pona ematohme.
32 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Tuhke toerohse ywy. Yjamitunuru enepoase oya xine Papa omi poe. Oty pokoino
jetapary se matou? tykase Jezu eya xine.
33 Ynara tykase juteu tomo:
— Ajamitunuru enepory pokoino pyra oetapary se ynanase. Ritonõpo ime exiry ime
oexiry sã pyra mana. Ahnome rokẽ mase. Yrome Ritonõpome osekarõko mase, epyrypãko
rokẽ mase, tykase toto eya.
34 Ynara tykase Jezu:
— Sero nase Ritonõpo nymeropohpyry tõmiryme Moeze a: "Ynymenekatyã matose ypoe
urutõme," katoh sero ahno tomo a, Ritonõpo a tymenekase toto exiryke.
35 Zae rokẽ Ritonõpo omiry, tyotyorõtara mana. Zae aexiry waro sytatose. Moro ae ro
imehnõ tokarose Ritonõpo a tynymenekatyãme. "Ynymenekatyãme matose," tykase tõmiry
etananomo a.
36 Ywy ase, Papa Kapuaõ nymenekahpyry. Inenehpohpyry roropa ase sero nono pona.
Morara exiryke: "Ritonõpo mũkurume ase," karyhtao ya epyrypara ase Ritonõpo poko.
Morara exiryke: "Ritonõpo poko epyrypãko mase," kara ehtoko ya.

37 Ritonõpo omipona pyra jahtao jenetupuhpyra ehtoko.
38 Yrome aomipona ase. Jenetuputyry se pyra awahtao xine yjamitunuru rokẽ enetupuhtoko, ymaro Papa exiry waro oehtohkõme, Papa maro jexiry waro roropa oehtohkõme, otuarõtatohkõme ypoko, tykase Jezu toto a.
39 Mame Jezu apoiry se toh kynexine repe. Yrome kỹtone ropa ynororo toto maro ehxĩpo.
40 Joatão mõpozakoxi kỹtone ahno ẽpurihkatopõpyry pona João a. Moroto rokẽ ehse rahkene.
41 Morarame tuhke toh toytose eya. Ynara tykase toto:
— Kurãkõkara onukurãkara João kynexine. Yrome aomiry kynexine zae mose ro poko, tykase toto, juteu tomo, oxime rokene.
42 Morarame Jezu tonetupuhse morotõkomo a tosẽkõme.

11

Razaru orihtopõpyry
1 Orutua kynexine, Petania pono. Esety kynexine Razaru. Aoryxiry tõ roropa moroto kynexine. Maria, Maata, enara toh kynexine.
2 Mokyro Maria Jezu pupuru kurikahpõ kynexine ixtaratu ke. Tũsety ke ikorokahpõ roropa kynexine. Mokyro piry kynexine kure pyra.
3 Morara exiryke Jezu a tõmihpyry rokẽ taropose.
— Oepe reh mã takuruhtase, katoh taropose eya tõmiry.
4 Moro totase Jezu a ahtao ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Mokyro mã takuruhtase toorihtohme pyra. Ritonõpo a tyjamitunuru enepotohme rokene, Tumũkuru jamitunuru enepotohme roropa: "Ritonõpo kure, Imũkuru kure," katohme imehnomo a.
5 Maata pyno Jezu kynexine, zakorõ pyno roropa kynexine. Ipirykõ pyno roropa kynexine. Enara kynexine, toto pyno Jezu.
6 Razaru kure pyra exiry poko turuse tahtao moroto ro tõmehse Jezu. Asakoro kynẽmehne moroto, teh rokene.
7 Moromeĩpo ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Ehmaropa Jutea rãnaka Petania pona ropa, tykase Jezu typoetory tomo a.
8 — Arypyra, pake hkopyra oetapary se nexiase morotõkomo, juteu tõ esamo. Ytopyra exiko morotona, tykase toh repe.
9 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Ritonõpo omipona kuahtao xine: "Epo," kara ro Ritonõpo ahtao orihpyra sytatose. Mãpyra: "Epo," tykase Ritonõpo ahtao orihnõko sytatose. Morara exiryke ehmaropa jetapatoh po pyra ro mana.
10 Xinukutumae sã oytorykohtao osetapãko matose saereme pyra exiryke, tozure pyra oexirykõke, tykase Jezu.
11 Morarame ynara tykase ropa ynororo typoetory tomo a:
— Kuepekõ mã nyhnõko Razaru. Yrome ẽpakase ropa ytõko ase, tykase Jezu eya xine.
12 Ynara tykase ipoetory tõ eya:
— Inykyryhtao kure. Ekurãkãko ropa mana, tykase ipoetory tomo Jezu a.
13 Yrome Razaru orihtoh poko tõturuse Jezu repe. Yrome tynyhse rokẽ tokarose ipoetory tomo a.
14 Morara exiryke typoetory tomo a ynara tykase ynororo:
— Razaru toorihse mana.
15 Enese ytopyra exiase aporo. Yrome seromararo enese ytõko ase rahkene. Seromararo roropa Ritonõpo jamitunuru enẽko matose jenetupuhtohme yronymyryme oya xine. Morara ahtao tãkye exĩko ase opoko xine. Ehmaropa, senetatose, tykase Jezu tymarõkomo a.
16 Tome esety akorõ Kamaramanõpo wãtasemy. Ynara tykase ynororo imehnõ Jezu poetory tomo a:
— Tuisa maro ehmaropa imaro kuorihtohkõme, tykase ynororo.

Jezu mã aorihtyã ẽsemãkaponeme ropa
17 Morarame morotona toeporehkase Jezu, Petania pona. Moroto asakoropane aorikyhpyry ẽmehtopõpyry waro toehse toto, tokarose exiryke imehnomo a.
18 Atameke pyra Jerusarẽ kynexine Petania maro.
19 Mame juteu tõ toytose tuhke, Maria tomo a, xitase, ipiry hnamose.
20 Morarame Jezu oepyry waro toexiryke, kỹtone Maata, ẽpatakãmase. Maria moroto rokẽ kynexine tytapyĩ tao.
21 Ynara tykase Maata Jezu a:

— Taro awahtao otarame ypiry orihpyra exiry.
22 Yrome zuaro ase, ekaroporyhtao oya emero mã ekarõko Ritonõpo oya, tykase nohpo Jezu a.
23 — Opiry ẽsemãnõko ropa mana, tykase Jezu Maata a.
24 — Ỹ, zuaro ase. Aorihtyã ẽsemãkatoh ropa po ẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana, tykase Maata eya.
25 Ynara tykase Jezu eya:
— Ywy ase ẽsemãkaponeme ropa. Ypoe rokẽ orihpỹme exĩko matose. Jenetuputyryhtao toorihse awahtao xine ro ẽsemãnõko ropa matose.
26 Jenetuputyryhtao orihpỹme exĩko matose jũme. Moro menetupuhno? tykase Jezu eya.
27 — Ỹ, enetupuhnõko ase. Omoro mase Ritonõpo nymenekahpyry yna kurãkaneme. Omoro mase ynaneraximahpyry. Ritonõpo nenehpohpyryme mase sero nono pona, tykase Maata Jezu a.

Tyxitase Jezu
28 Morarame morara kaxĩpo kỹtone ropa Maata takorõ kohmase tokare pyra.
— Tuisa kynako oya, tykase takorony a.
29 Morara kary etaryke tyya axĩ toytose ynororo Jezu enese.
30 (Pata pona eporehkara ro Jezu kynexine. Maata maro tõseporytopõpyrykõ poro kynexine.)
31 Morarame xitase aytotoh rokẽ tokarose toto a, juteu tomo a. Morara exiryke Maria tokahmase eya xine. Mokaro Maria emuhkehkananomo, ixity akorehmananõ roropa.
32 Morarame Jezu a toytose tahtao kỹporohne imyhtokoxi xitase:
— Taro awahtao ypiry orihpyra exiry, tykase eya.
33 Mokyro xitary eneryke tyya, sam tykase Jezu tãtasamase tukurohtao. Juteu tõ xitary etaryke roropa tyya sam tykase ynororo yronymyryme tukurohtao.
34 — Otoko monẽtohu? kynako Jezu kynekaropone.
— Seze, kynako toto, nohpo marõkomo eya.
35 Tyxitase Jezu.
36 Morotõkõ ynara tykase:
— Enẽko matose. Ipyno yronymyryme nexiase, tykase toto ipoko.
37 Yrome imehnõ ynara tykase:
— Otãtome tonurãkara tukurãkase ropa eya? Oty katoh mose onukurãkara ropa kynako orihpyra ro ahtao? tykase toto ipoko.

Razaru ẽsemãkapotopõpyry ropa
38 Sam tykase Jezu tãtasamase yronymyryme. Morarame toytose ynororo aorikyhpyry ekepyry esaka. Ypy onuhtoh po kynexine okepy eny. Apuru kynexine topu risemy.
39 — Apuru isyryhmatoko, kynako Jezu.
Ynara tykase Maata, aorikyhpyry oryxiry:
— Otarãme tymotase mana. Asakoropane nẽmehno moroto, tykase eya aoryxiry.
40 Ynara tykase Jezu eya:
— "Enetuputyryhtao oya, Ritonõpo jamitunuru enẽko mase," ykã puh oya, tykase Jezu eya.
41 Morarame apuru tysyryhmase toto a. Morarame kakoxi tõsenuhmase Jezu. Ynara tykase ynororo:
— Kure mase Papa Kapuaono. Tãkye ase jomiry etaryke oya.
42 Kokoro rokẽ jomiry etãko mase. Moro waro ase. Yrome tarõkõ zuaro ehtohme oturũko ase oya toto netaryme, onenyokyhpyryme jenetupuhtohme toto a, tykase Jezu.
43 Morara kaxĩpo opore kynomitane Jezu:
— Razaru, osehko moro tae xiaro, tykase Jezu aorikyhpyry a.
44 Tutũtase ropa ynororo. Emary tyõtyke ro kynexine. Ipupuru roropa tyõtyke ro kynexine. Ẽmyty tyõtyke ro roropa kynexine.
— Imyhpokatoko ropa aytotohme, tykase Jezu eya xine.

Tãtamorepase toto juteu tomo Jezu etapatohme
(Mateu 26.1-5; Maku 14.1-2; Ruka 22.1-2)
45 Morarame Maria marõkõ moro eneryke tyya xine Jezu tonetupuhse eya xine, Razaru ẽsemãkapory ropa eneryke tyya xine.
46 Morarame imehnõ toytose parixeu tõ zuruse. Jezu ekãtose toytose toto.
47 Morara exiryke tõximõse toto parixeu tomo te, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary maro. Juteu tõ tuisary tõ maro. Enara toh kynexine tõximõse.

— Otara ãkohxo sytatohu taroino Jezu poko? Orẽpyra kuhmahko, kurãkõkara kurãkãko kuhmahko.
48 "Ah morara rokẽ nexino," karyhtao kyya xine, imoihmãkõ mã Jezu enetupuhnõko tutuisarykõme. Morarame romano tuisary tõ mã soutatu tõ enehpõko mã kyya xine. Ritonõpo Tapyĩ kararahnõko toh mana. Kuaropotorỹko roropa toh mana taroino imehnõ poetoryme kuehtohkõme. Mame kytamurukõ omihpyry omipona pyra exĩko sytatose, enara, tykase toto.
49 Toiro esety Kaipa. Moro jeimamyry ae tuisame kynexine Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme. Ynara tykase ynororo juteu tomo a:
— Tuaro pyra matose.
50 Senetupuhtone. Kurehxo toiro orikyry kuewomanekõme, orihpyra kuehtohkõme emero porehme, tykase ynororo.
51 Yrome typoe pyra morara tykase. Ritonõpo Zuzenu poe rokẽ morara tykase ynororo Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme toexiryke moro jeimamyry ae. Morara exiryke mokaro turuse eya Jezu orikyry poko, juteu tõ ewome aorikyry poko.
52 Juteu tõ ewome rokẽ pyra emero Ritonõpo poetory enehpotohme, sapararahme exiketõ enehpotohme, oximõme toto ehtohme roropa, toiro tosẽke toto ehtohme.
53 Morotoino osenetupuhkehpyra toh kynexine, juteu tuisary tomo, Jezu etapary poko tyya xine, etapary se toexirykõke.
54 Morara exiryke tokare ytopyra ropa Jezu toehse juteu tõ htaka. Mame toytose ropa ynororo ahno htaka. Eparaĩ pona kỹtone typoetory tõ maro ehse.
55 Morarame Oseahmatoh Paxikoa ameke pyra toehse. Morara exiryke Jerusarẽ zomyẽkõ toytopitose toto Jerusarẽ pona. Tyyrypyrykõ korokapose kỹtone toto otuhtoh konõto ritohto.
56 Ritonõpo Tapyĩ taka tõximõse tahtao xine, Jezu tupise eya xine. Ynara tykase toto oseya rokene:
— Otara ãko matou Jezu poko? Oehnõkohxo hna reh otuhtoh konõto pona? tykase toto.
57 Osemazuhme ynara tykase parixeu tõ exiryke Ritonõpo maro oturuketõ tuisary maro: "Jezu eneryhtao oya xine yna zurutoko," tykase toto tõturuse Jezu apoitohme tyya xine.

12

Jezu ehtopõpyry Petania po
(Mateu 26.6-13; Maku 14.3-9)

1 Morarame tuhke hkopyra rokẽ ẽmepyry ise ro kynexine otuhtoh konõto ritohme, Paxikoa ritohme eya xine. Mame Jezu toytose Petania pona, Razaru esaka, tynẽsemãkapohpyry ropa esaka.
2 Morara exiryke autuhtoh tyrise Maria tomo a Jezu otuhtohme. Tõsẽ aroarõko Maata kynexine. Razaru otuhnõko kynexine Jezu maro.
3 Morarame Maria a ixtaratu tapoise typyne exikety, meio riturume naratu kurã risemy. Jezu pupuru pona moro tukuãse eya. Ipupuru tykorokase ropa tũsety ke eya. Typoxine itamurume toehse tapyi tao.
4 Juta Ixikariote moroto kynexine, Jezu poetoryme repe; Jezu ewokaneme roropa kynexine. Ynara tykase ynororo:
5 — Kurehxo moro ixtaratu tokamosẽme ahtao exiry. Tuhke tineru atapoiry tokamose ahtao, tymõkomokãkara a ekarotohme, tykase ynororo repe.
6 Morara tykase ynororo ajoajohpe toexiryke. Tymõkomokãkara pyno nymyry pyra ynororo kynexine. Jezu poetory tinerũ eraseme kynexine, toitoine toto tinerũ touse eya tytinerũme.
7 Ynara tykase Jezu eya:
— Ah keh nyrino. Jekepyry popatoh kuhnõko mana.
8 Tymõkomokãkara nae mosa rokene. Yrome ywy ase okynã pyra taro amaro xine, tykase Jezu eya.

Tãtamorepase toto Razaru etapary poko
9 Morarame: "Jezu Petania po mana," kary totase toto a ahtao, tuhkãkõ toytose Jezu enese. Razaru enese roropa toytose toto, Jezu nẽsemãkapohpyry ropa enese.
10 Morara exiryke Razaru etapary se toehse toto, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo.
11 Razaru pokoino juteu tõ tuhke tosẽkõ rumekary se toehse, Jezu enetupuhtohme rokẽ tosẽkõme. Morara exiryke Razaru etapary se toehse toto juteu tõ tuisary tomo.

Jerusarẽ pona Jezu ytotopõpyry
(Mateu 21.1-11; Maku 11.1-11; Ruka 19.28-40)

12 Yrokokoro: “Jezu oehnõko mana Jerusarẽ pona,” kary totase imoihmãkomo a, Oseahmatoh Paxikoa pona ytoketomo a.
13 Morara exiryke marariary panõ tysahkase eya xine. Morarame toytose toto Jezu ẽpatakãmase. Ynara tykase toto:
— Kure Ritonõpo mana. Kure roropa inenehpohpyry mana. Ritonõpo Kapuaono, kure rokẽ Izyraeu tõ tuisary tyriko, tykase toto, tõturuse toytorykõme.
14 Morarame jumẽtu pitiko tapoise Jezu a. Epona tõtyrise, pake Ritonõpo nymeropohpyry poe ro.
15 Ynara tykase Ritonõpo pake:
“Emynyhmara ehtoko, Jerusarẽ põkomo.
Okynã pyra oesẽkõ mã oehnõko.
Jumẽtu pitiko po oehnõko mana,”
me tymerose Ritonõpo omiryme pake.
16 Yrome Jezu poetory kynexine onenetupuhpyra aporo moro poko. Imeĩpo tonetupuhse toto a, tõsemãse ropa Jezu ahtao, tõnuhse ropa ynororo ahtao roropa kakoxi. Emene tutuarõtase ropa toto Ritonõpo omiry poko. Ritonõpo nekarotopõpyry ae ro Jezu poko tutuarõtase toto.
17 Mame Razaru ẽsemãkatopõpyry ropa enehpõkomo a imehnõ turuse. Imoihmãkõ tutuarõtanohse eya xine. Razaru ẽsemãkatopõpyry ropa poko Jezu a.
18 Morara exiryke imoihmãkõ toytose Jezu ẽpatakãmase, Jezu jamitunuru totase tyya xine exiryke.
19 Morarame parixeu tõ oseya rokẽ tõturuse toto. Ynara tykase toto:
— Enẽko matose. Sekurehtou. Emero porehme Jezu marõme nexĩ toto, tykase toto imoihmãkõ poko.

Kyreku tõ oehtopõpyry Jezu enese

20 Morarame Jerusarẽ pona ytoketõ maro kyreku tõ toytose Paxikoa pona. Jeimamyry punero ytosene toto, juteu tõ maro. Ritonõpo poko atãkyemase ytosene toto.
21 Morarame Piripe a toytose toto. Petesaita põ Piripe kynexine, Karirea rãnaõ pono. Ynara tykase toto Piripe a:
— Pãna, Jezu enery se ynanase. Yna otururu se ynanase imaro, tykase toto Piripe a.
22 Piripe toytose Ãtare zuruse aporo. Mame asakoro ro toytose toto Jezu a:
— Kyreku tõ mã tõtururukõ se amaro, tykase toto Jezu a. Ynara tykase Jezu eya xine:
23 — Kapu ae Ayhtohpyry ase. Okynã pyra orihnõko ase. Mame toorihse jahtao ẽsemãnõko ropa ase. Morarame ime jehtoh enetupuhnõko imehnõ mana, tymyakãkõme toorihse jexiryke. Jẽsemãtopõpyry ropa eneryke tyya xine ime jehtoh enetupuhnõko toh mã rahkene.
24 Zae rokẽ ynara ãko ase oya xine, oxinase puhturu ke mã anarykara ahtao nono aka, ahtara mã ekurehnõko. Emãpyra roropa mana. Mãpyra tarykase ahtao nono aka ahtãko mana. Emãnõko roropa mana. (Morara tykase Jezu toorikyry poko, tõsemamyry ropa poko roropa, tonetuputyry poko tuhkãkomo a, enara.)
25 — Ynara karyhtao kyya xine: “Osepyno ase. Jetuarimary se pyra ase. Jorikyry se pyra ase roropa. Penetãko ro ase. Morara exiryke jorikyry se pyra ase,” karyhtao kyya xine orihnõko rokẽ sytatose. Mãpyra ynara karyhtao kyya xine: “Utuarimary zuno pyra ase. Jorikyry zuno pyra roropa ase. Ritonõpo omipona se rokẽ ase,” karyhtao kyya xine, orihpyra exĩko sytatose.
26 Ypoetoryme se awahtao xine jomipona ehtoko ymaro oehtohkõme. Jomipona awahtao xine ãtãkyematohkõ ekarõko mã Papa oya xine.

Toxixihmary poko Jezu oturutopõpyry

27 — Seromaroro emynyhmãko ase yronymyryme. Otara ãko hano? “Papa, jorikyry se pyra ase,” kary se ase repe. Yrome moro poko tooehse ywy kapu ae orihse tarona.
28 Papa Kapuaono, ime oexiry enepoko imehnomo a, “Kure mase,” katohme toto a, tykase Jezu.
Mame kaino omi totase toto a:
— Imehxo jehtoh tonepose ya eya xine. Imeĩpo enezomopõko ropa ase eya xine, tykase omi kaino.
29 Moro omi etaryke tyya xine ynara tykase imoihmãkomo:
— Konomeru kynako, tykase toto.
Imehnõ ynara tykase:
— Ritonõpo nenyokyhpyry noturuno Jezu a, tykase toto.
30 Yrome ynara tykase Jezu eya xine:
— Moro omi kynako ynetaryme rokẽ pyra. Sekere nykano onetarykõme roropa. Otuarõtatohkõme kynako, tykase eya xine.

31 — Okynã pyra iirypyrymãkõ iirypyryme toto exiry enetupuhpõko ase. Okynã pyra
Ritonõpo omipona pyra exiketõ esẽkõ poremãkapõko ase, joroko tamuru poremãkapõko.
32 Mame tanỹse jahtao wewe pokona, emero sero nono põkomo a osenetupuhpõko ase,
tykase Jezu eya xine.
33 Morara karyke toto a, toto zurune toorikyry poko, wewe pokona toxixihmapory poko.
34 Mame ynara tykase imoihmãkomo Jezu a:
— Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a ynara ãko: "Ritonõpo nymenekahpyry orihpyra
mana jũme," ãko. Yrome omoro ynara ãko: "Kapu ae Ayhtohpyry orihnõko mana," ãko mase.
Onoky Kapu ae Ayhtohpyry na taro? tykase toto tõturupose eya.
35 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Sero nono põkõ ezurume sã ase. Otuarõtanohnekõme ase, Ritonõpo poko. Pohnõ
apiakary poko roropa otuarõtanohtorỹko ase apotoimo htaka toto omomyry poko, enara.
Okynã pyra ase amaro xine. Kuenetupuhtoko amaro xine ro jahtao omõpyra oehtohkõme
apotoimo htaka. Xinukutumae ytoketõ tahnõko rokẽ toh mana, tosemarykõ waro pyra
toexirykõke. Mokaro saaro jenetupuhpynõ mana, tuaro pyra samo. Apotoimo htaka
toytorykõ onenetupuhpyra toto, jenetupuhpyra toexirykõke.
36 Morara exiryke oezurukõme jexiry enetupuhtoko amaro xine ro jahtao. Ritonõpo
poetoryme oehtohkõme, tykase Jezu eya xine.

Onenetupuhpyra juteu tõ ehtopõpyry

Morara kaxĩpo toesyryhmase ropa. Tõtonẽse tonepyra mokaro ehtohme.
37 Tuhke rokẽ tyjamitunuru tonepose repe eya xine. Yrome onenetupuhpyra tokurehse
toto.
38 Morara exiryke zae kynexine urutõ omihpyry pake, Izaja omihpyry. Ynara tykase
ynororo:
"Ritonõpo Kapuaono, moxiã nase yna omiry onenetupuhpyra nase toto.
Ajamitunuru roropa onenetupuhpyra nase toto,"
tykase Izaja pake. Zae morara tykase. Zae ro aomihpyry mã seromararo.
39 Morara exiryke Izaja nekarotopõpyry ae ro onenetupuhpyra toh toehse. Ynara tykase
roropa Izaja pake:
40 "Tuaro pyra tyripose Ritonõpo a,
aosenetupuhpyrykõ tyripose tũpore roropa Ritonõpo a.
Morara exiryke Ritonõpo jamitunuru eneryhtao ro onenetupuhpyra mã toto.
Aomiry etaryhtao ro onenetupuhpyra mã toto.
Tyyrypyrykõ onurumekara roropa toto.
Morarame rokẽ tyripose toto Ritonõpo a.
Tyyrypyrykõ onurumekapỹme tyripose toto tõmipona pyra toto exihpyryme,"
41 me tymerose Izaja a pake, Jezu jamitunuru tonese tyya exiryke.
42 Morarame tuhke juteu tõ esamo a tonetupuhse. Yrome tynotao xine rokẽ tonetupuhse
eya xine parixeu tõ zuno toexirykõke, atamorepatoh tae tutũtanohporykoino ropa eya xine.
43 "Kure mase" kary etary se toh kynexine typoko xine parixeu tomo a. Yrome "Kure
mase" kary etary se hkopyra toh kynexine Ritonõpo a.

Jezu omihpyry kuapiakatorỹko mana

44 Morarame Jezu ynara tykase ropa opore:
— Jenetuputyryhtao oya xine, ywy ro rokẽ kara enetupuhnõko matose. Jenehpohpõ
enetupuhnõko roropa matose.
45 Jenetuputyhpõkõ mã jenehpohpõ enetupuhnõko roropa mã toto.
46 Oepyase xiaro sero nono põkõ ezurume. Ãmorepatorỹko ase Ritonõpo omiry poko.
Jenetuputyryhtao oya xine oorypyrykõ poko pyra exĩko matose. Ixinukuturu htoko ytoketõ
sã pyra exĩko matose. Saeremae ytoketõ sã rokẽ exĩko matose.
47 Jomiry etãko matose. Yrome jomipona pyra awahtao xine oemara xine ase. Ãpiakase
xine pyra oepyase. Yrome okurãkase xine oepyase.
48 Yse pyra awahtao xine jomiry etary se pyra roropa awahtao xine, ãpiakatorỹko mã
Ritonõpo aorihtyã tõ ẽsemãkatoh ropa po tyya, jomipona pyra toehse oexirykõke.
49 Jamoreme ourupyra xine ase. Papa Kapuaõ nekarohpyry rokẽ ekarõko ase oya xine.
50 Inekarohpyry omipona rokẽ awahtao xine orihpyra exĩko matose jũme. Moro
waro ase. Morara exiryke Papa nekarohpyry rokẽ ekarõko ase oya xine, tykase Jezu
imoihmãkomo a.

13

Typoetory pupuru kurikatopõpyry Jezu a

1 Morarame toiro tynyhse ise ro Oseahmatoh Paxikoa poko ehtohme. Morarame
toytotoh poko tuaro Jezu kynexine, sero nono rumekary poko tyya. Tumy a toytotoh poko
tõsenetupuhse. Moino ro typoetory pyno Jezu kynexine. Toto pyno exikehpyra kynexine,
toorikyry ponãmero.
2 Morarame kokonie pukuro tõtuhse Jezu typoetory tõ maro. Morarame joroko tamuru
nymenekahpyry Juta kynexine, Ximão Ixikariote mũkuru. Jezu ewokaneme tymenekase
joroko tamuru a.
3 Ritonõpo a tyjamitunuru tokarose Tumũkuru a emero porehme. Moro waro Jezu
kynexine. Toehtopõpyry Ritonõpo poe waro roropa kynexine. Eya toytotoh ropa waro
roropa kynexine.
4 Morarame Jezu kynowõne ropa tõtuhkehxĩpo. Mame tupõ touse ropa ahtao kynoseku-
nazõtone ropa tuaja ke.
5 Mame eya tuna tarykase ahtao paxiha aka, typoetory tõ pupuru tukurikase eya. Tuaja
ke tykorokase ropa eya.
6 Mame Ximão Peturu a Jezu toytose ahtao, ynara tykase Peturu eya:
— Upupuru kurikãko hma? tykase eya.
7 Ynara tykase Jezu eya:
— Ynyriry onenetupuhpyra ro matose. Yrome imeĩpo zuaro exĩko matose, tykase ynororo
eya.
8 — Upupuru kurikary se pyra ase oya, yna esẽme oexiryke, tykase Peturu eya.
— Yrome opupuru onukurikara jahtao, ypoetoryme pyra mase, tykase Jezu eya.
9 Ynara tykase Peturu:
— Upupuru rokẽ kara ikurikako jemary roropa, jupuhpyry roropa, ikurikako emero,
tykase Peturu eya.
10 Ynara tykase Jezu eya:
— Aepytyã sã oexirykõke õkokõ mã kure. Morara exiryke õkokõ kurikary se pyra ase.
Opupurukõ rokẽ kurikãko ase. Amarokõ emero aepytyã samo. Toiro mose rokẽ tyyrypyry
onurumekara tokurehse nase. Epypỹ saaro nase, tykase Jezu eya xine.
11 Towokane waro toexiryke morara tykase Jezu: “Aepytyã sã matose. Toiro mose
tyyrypyry onurumekara tokurehse nase. Epypỹ saaro nase,” tykase Jezu eya xine.
12 Morarame toto pupuru tukurikakehse ahtao tyya, tupõ tamuruse ropa eya. Meza pona
typorohse ropa. Ynara tykase ynororo typoetory tomo a:
— Menetupuhtou ynyrihpyry poko?
13 Tuisa, ãko matose. Amorepatono ãko roropa matose ypoko. Zae ro matose, oesẽkõme
jexiryke,
14 Ãmorepanekõme roropa jexiryke. Yrome anamotokõme sã opupurukõ ukurikano. Ysã
ehtoko. Imehnõ pyno ehtoko. Imehnõ akorehmatoko roropa.
15 Moro yrino onenerykõme. Morara exiryke moro ipoenohtoko.
16 Ymotye pyra matose, ypoetoryme oexirykõke.
17 Oesẽkõme ase yrome opupurukõ ukurikano, ysã imehnõ akorehmatohme oya xine.
Morara ahtao tãkye exĩko matose moro poenopyryhtao oya xine.
18 — Emero opoko xine kara ywy repe. Ynymenekatyã waro ase. Yrome pake Ritonõpo
nymeropohpyry ae ro jewokaneme toehse: “Mose, ymaro otuhkety jewokaneme toehse,”
tykase pake.
19 Sero poko ourutorỹko ase jewokara ro ahtao. Morarame morara toehse ahtao
jenetupuhnõko matose Ritonõpo nymenekahpyryme. Morara exiryke jomihpyry ana-
monohpyra ase.
20 Zae rokẽ ase ynara karyhtao, ynenyokyhpyry pyno awahtao xine ypyno roropa
matose. Morararo ypyno awahtao xine jenehpohpõ pyno roropa matose, tykase Jezu eya
xine.

Towokahpõ ekarotopõpyry Jezu a
(Mateu 26.20-25; Maku 14.17-21; Ruka 22.21-23)

21 Morarame tõturukehse tahtao sam tykase ynororo tukurohtao. Ynara tykase ynororo:
— Ajohpe pyra, toiro mose jewokãko nase, tykase Jezu eya xine.
22 Tõsenesenese toto oxime, owokato waro pyra toexirykõke.
23 Toiro ipoetory Jezu zamaro exikety. Imaro typorohse kynexine.
24 Tomary ke mokyro tykohmase Peturu a. Ynara tykase ynororo eya:
— Ekaropoko eya: “Onoky ewokaneme nae?” tykase Peturu eya.
25 Eponarohme sã toytose mokyro Jezu a ekaropotohme:
— Onoky mokyro oewokaneme? tykase.
26 Ynara tykase Jezu eya:

— Zupãko ase zuaro oehtohme. Mose ro mã jewokãko, tykase Jezu eya.
Morarame wyi tytohkase Jezu a, tyhpase ahtao tokarose Juta a, Ximão Ixikariote mũkuru a.
27 Moro wyi tapoise eya ahtao, Jezu zetũ tanỹse eya. Joroko tamuru omipona toehse. Mame ynara tykase Jezu eya:
— Ehẽ, axĩ ke ytoko oerẽtykyrỹpyry ritohme, jũme rokẽ oerẽtykehtohme, tykase ynororo eya.
28 Yrome imehnõ Jezu maro exiketõ aomiry onenetupuhpyra toto.
29 Tytinerũkõ eraseme Juta exiryke, osepekahse rokẽ tonyohse tokarose eya xine. Tymõkomokãkara a tineru ekarose roropa tonyohse tokarose eya xine.
30 Morarame moro wyi tapoise tyya ahtao tutũtase Juta. Tykohmãsehxo ahtao toytose.

"Imehnõ pyno ehtoko," katopõpyry Jezu a
31 Morarame toytose Juta ahtao ynara tykase Jezu:
— Seromararo Kapu ae Ayhtohpyry imehxo exiry enẽko matose. Ritonõpo imehxo exiry roropa enetupuhnõko matose jeneryke roropa oya xine.
32 Morara exiryke ime jehtoh eneporyke oya xine Ritonõpo a, ime toehtoh roropa enepõko mã oya xine. Seromararo ime jehtoh enepõko mã oya xine Papa.
33 Poetohti, okynã pyra ase amaro xine. Jupĩko matose repe. Yrome ymaro ytosaromepyra matose. Oya xine rokẽ pyra morara ãko ase. Juteu tomo a roropa serara ase: "Ymaro ytosaromepyra matose," ase eya xine. Morara katopõpyry saaro, morara yka oya xine.
34 Mame jomiry kasenato nomõko ase amaro xine. Imehnõ pyno ehtoko. Opyno xine jexiry saaro imehnõ pyno ehtoko, yronymyryme.
35 Imehnõ pyno awahtao xine ypoetoryme oexirykõ enetupuhnõko sero põkõ mana emero porehme, tykase Jezu eya xine.

Peturu zurutopõpyry Jezu a
(Mateu 26.31-35; Maku 14.27-31; Ruka 22.31-34)
36 — Aza ytõko mah? tykase Ximão Peturu. Ynara tykase Jezu eya:
— Ymaro ytosaromepyra matose seromararo. Yrome imeĩpo matose ya ytõko, tykase Jezu.
37 — Oty katohme amaro ytopyra ahno? Orumekary se pyra ase. Jorikyry zuno pyra ase. Imehnõ ynara karyhtao: "Jezu poetoryme awahtao oetapãko ynanase," karyhtao ya: "Jezu poetoryme ase," ãko ase, orumekary se pyra jexiryke, tykase Peturu eya.
38 Mame ynara tykase Jezu eya:
— Oorikyry zuno pyrahxo hmah? Jurumekarahxo mahno? Etako pahne, kuratiri onetara ro ahtao: "Jezu waro pyra ase. Ipoetory kara ase," ãko mase oseruao, tykase Jezu eya.

14

Osemame Jezu Ritonõpo a
1 Ynara tykase roropa Jezu typoetory tomo a:
— Torẽtyke pyra ehtoko jytory poko. Emynyhmara ehtoko. Ritonõpo enetupuhnõko matose. Kuenetupuhtoko roropa.
2 Tuhke osa nae Papa esao. Arypyra ahtao morara kara exiry oya xine. Ytõko ase oesarykõ kurãkase.
3 Imeĩpo, oesarykõ otyhkaxĩpo oehnõko ropa ase tarona opoko xine, ymaro aarotohkõme kapu aka.
4 Esemary waro matose, tykase Jezu eya xine.
5 Ynara tykase Tome:
— Aza ytõko ma? Zuaro pyra ynanase. Oesemary waro pyra roropa ynanase, tykase.
6 Ynara tykase Jezu eya:
— Ywy ase oesemarykõme nymyry Ritonõpo a. Ywyhnao ytopyra matose Papa a. Ywy ase zae oriponekõme nymyry. Jenetuputyryhtao oya xine ajoajohpe pyra exĩko matose. Oẽsemãkaponekõme roropa ase. Jenetuputyryhtao oya xine orihpỹme exĩko matose.
7 Seromararo juaro toehse matose. Papa waro exĩko roropa matose. Taroino Papa waro matose, tonetupuhse oya xine exiryke, tykase Jezu toto a.
8 Ynara tykase Piripe eya:
— Kumykõ enepoko yna a. Enery se rokẽ ynanase, tykase.
9 Ynara tykase Jezu eya:

— Pake ro ase amaro xine, mõtoino rokẽ pyra. Oty katoh juaro pyra ro mahno Piripe? Juaro awahtao xine Papa Kapuaõ waro roropa matose. Oxisã ynanase Papa maro. Morara exiryke oty katoh: "Kumykõ enepoko yna a," ãko matou?

10 Onenetupuhpyra ro hma, Piripe? Papa maro ase, ymaro roropa Papa mana. Ywy jomi poe pyra kuuruatose. Yrome Papa poe kuuruatose. Ymaro mana erohnõko.

11 Jomiry enetupuhtoko, ynara karyhtao ya, Papa maro ase, ymaro roropa Papa mana. Jomiry onenetupuhpyra awahtao xine ynyrihpyry enery poko kuenetupuhtoko.

12 Zae ase ynara karyhtao, jenetuputyryhtao oya xine ynyriry sã tyrĩko roropa matose. Ynyrihpyry motye roropa tyrĩko matose toytose jahtao Papa esaka.

13 Mame ekaroporyhtao Papa a, emero ekarõko ase oya xine, Papa omi poe ekaroporyhtao, Papa ime exiry enepory se jexiryke oya xine.

14 Mame ynara karyhtao Ritonõpo a: "Onekarohpyry se rokẽ ase," karyhtao oya xine onekaropohpyrykõ ekarõko ase oya xine.

"Kurã Zuzenu ekarõko ase oya xine," katopõpyry Jezu a

15 — Mame yse awahtao xine ãmorepatopõpyrykõ ya omipona ehtoko.

16 Mame ekaroporyhtao ya Ãkorehmanekõ ekarõko mã Papa oya xine. Tuzenu kurã ekarõko oya xine mana jũme aehtohme amaro xine.

17 Ritonõpo Zuzenu anapoipyra jenetupuhpynomo, onenetupuhpyra toexirykõke, zuaro pyra roropa toexirykõke. Yrome matose Ritonõpo Zuzenu waro amaro xine exiryke, isene ro okurohtao xine exiryke.

18 — Jũme orumekara xine ase. Oya xine oehnõko ropa ase.

19 Okynã pyra jenetupuhpynõ jenekehnõko toh mana. Yrome matose jenẽko. Isene jexiryke, isene roropa exĩko matose.

20 Morara ahtao Papa maro jexiry waro exĩko matose. Moro saaro ymaro matose, amaro xine jexiry saaro.

21 — Jomiry se nymyry awahtao xine, jomipona roropa awahtao xine ypyno matose. Morara ahtao opyno xine Papa exĩko mana ypyno oexirykõke. Ywy roropa opyno xine exĩko ase. Ypoko otuarõtanohtorỹko ase, tykase Jezu eya xine.

22 Ynara tykase Juta (imepỹ Juta, Ixikariote kara):

— Oty katoh yna rokẽ tuarõtanohnõko mah? Oty katoh oenetupuhpynõ onutuarõtanohpyra mah? tykase Juta.

23 Ynara tykase Jezu eya:

— Ypyno awahtao xine, jomipona exĩko matose. Opyno xine Papa exĩko roropa mana. Mame oehnõko ynanase Papa maro oya xine, jũme amaro xine yna ehtohme.

24 Ypyno pyra exiketõ jomipona pyra mana. Yrome ywy jomi poe pyra kuuruatose. Papa poe rokẽ kuuruatose, jenehpohpõ omi poe.

25 — Moro poko kuurutou amaro xine jahtao.

26 Papa Tuzenu enehpõko mana ymyakãme Ãkorehmanekõme. Ãmorepatorỹko mana emero. Ynekarohpyry poko otuarõtanohtorỹko roropa mana.

27 — Torẽtyke pyra oripotorỹko ase. Torẽtyke pyra ypoe exĩko matose. Jenetupuhpynõ poe torẽtyke pyra exipyra matose. Ypoe rokẽ torẽtyke pyra exĩko matose. Torẽtyke pyra ehtoko. Emynyhmara roropa ehtoko. Oserehpyra roropa ehtoko.

28 Jomiry metatou? "Ytõko ase. Yrome oehnõko ropa ase. Jũme orumekara xine ase," kary metatou ya? Ypyno awahtao xine Papa a jytory poko tãkye exĩko matose, ymotye Papa exiryke.

29 Moro poko kuurutou seromaroro ytopyra ro jahtao. Morarame toytose jahtao enetupuhnõko matose. "Sero poko kuuruatosene Jezu," ãko matose.

30 Okynã pyra oturukehnõko ase amaro xine, jenetupuhpynõ tuisary oepyryke. Yrome jesẽ kara mokyro. Ypoko pyra roropa mana tyyrypyhpyke pyra jexiryke.

31 Yrome Papa pyno jexiry enetupuhtohme jenetupuhpynomo a, ipyno jexiryke roropa aomipona yronymyryme ase.

— Pa, ehmaropa taroino, tykase Jezu typoetory tomo a.

15

Uwa zoko sã Jezu exiry

1 Ynara tykase Jezu typoetory tomo a:

— Uwa zokome sã ase. Uwa zoko esẽme sã Papa mana. Esẽme rokẽ pyra mana. Ikyryneme roropa mana.

2 Amoriry pisarara sã ypoetory tõ mana. Eperytapỹ amoriry pisarara ahtao, amorihkãko esẽ mana, eperytara exiryke. Eperytakety amoriry ahtao epery tõ zomye amorisahkãko roropa esẽ mana kure aehtohme, itamurume eperytatohme. Mokyro sã mã Papa. Tõmipona se exiketõ amorepãko mana, tõmipona ipunaka toto ehtohme.

3 Amarokõ tukurãkase matose eya jomiry totase oya xine exiryke. Uwa amoriry tapopohse ahtao tuhke eperytãko mana. Moro saaro okurãkatorỹko Papa mana, zae tõmipona oehtohkõme.

4 Ymarõme ehtoko. Ywy roropa amaro xine exĩko ase. Ymarõme pyra awahtao xine zae jomipona exipyra matose. Uwa amorirỹpyry amorihkasẽ sã exĩko matose. Eperytapỹ sã exĩko matose roropa.

5 — Õkokõme ase. Jamoriryme roropa matose. Ymaro awahtao xine zae jomipona exĩko matose. Eperytakety sã exĩko matose. Ymaro pyra awahtao xine Ritonõpo zamaro pyra matose. Aomipona pyra oexirykõke eperytapỹ sã exĩko matose.

6 Uwa amorirỹpyry amorihkasẽ papyry sã ymaro pyra exiketõ pahnõko mã Papa. Tamorihkase ahtao amorirỹpyry orihnõko mana. Mame iwỹnãko toto apoto htaka ematohme jahkatohme.

7 Ymaro awahtao xine, jomiry okurohtao xine ahtao roropa emero ekarõko mã Papa ekaroporyhtao oya xine.

8 Morarame ypoetoryme nymyry awahtao xine eperytaketõ sã exĩko matose, orẽpyra jomipona exĩko matose. Mame jomipona awahtao xine ypoetoryme oenetupuhtorỹko imehnõ mana. “Kure Ritonõpo nase. Imehxo nase,” ãko mã toto jomipona oexirykõke.

9 Papa ypyno exiry saaro opyno xine ase. Morara exiryke opynukõ anakohpyra ehtoko.

10 Jomipona awahtao xine opyno xine ase õsepynuporykõke. Moro saaro mã Papa, aomipona jexiryke ypyno mana.

11 — Naeroro otuarõtanohtorỹko ase moro poko ypoe rokẽ tãkye oehtohkõme, tãkye nymyry oehtohkõme.

12 Ynara ãko ase oya xine, imehnõ pyno ehtoko, opyno xine jehtoh samo.

13 Tope tõ pyno nymyry exikety tope tõ ewome mã orihnõko, orihpyra tope tõ ehtohme. Moro kure kuhse Papa a. Onymotyẽkara exino.

14 Jepeme matose jomipona awahtao xine.

15 Ynamoto tõme rokẽ pyra matose. Jepeme nymyry matose. Namoto tosẽ nyriry waro pyra mana. Yrome amarokõ jepeme matose. Papa nekarohpyry emero ekaroase oya xine.

16 Onymenekahpyrykõ kara ase. Amarokõ matose ynymenekatyamo. Tymenekase matose ya eperytaketõ sã oehtohkõme, jumanatome jomipona oehtohkõme. Morarame emero ekarõko mã Papa oya xine jomi poe ekaroporyhtao oya xine.

17 Naeroro ynara ãko rokẽ ase oya xine, imehnõ pyno ehtoko, ãko ase oya xine, tykase Jezu eya xine.

Jezu poetory tõ ryhmãko imehnõ mana

18 — Jenetupuhpynõ ozehno xine toto ahtao, wenikehpyra ehtoko ypoko. Yzehno toh kynexine roropa pake.

19 Jenetupuhpyra awahtao xine ozehno xine pyra mã toto, topekõme oexirykõke. Yrome tymenekase ya oexirykõke jenetupuhpynõ epeme pyra toehse matose. Morara exiryke ozehno xine toh mana tysã xine pyra toehse oexirykõke.

20 Jomiry poko wenikehpyra ehtoko: “Ymotye pyra matose ypoetoryme oexirykõke.” Yyryhmaryhtao imehnomo a oryhmatorỹko roropa mã toto ysaaro. Mãpyra jomipona toto ahtao õmipona xine mã exĩko roropa toto.

21 Yrome oryhmatorỹko mã toto, jomipona oexirykõke jenehpohpõ waro pyra toexirykõke roropa.

22 Oehpyra jahtao toto onyhxiropyra Ritonõpo exiry toto rypyry poko, iirypyrykõ poko toto onurupyra jexiryke roropa. Yrome tooehse jexiryke tutuarõtase toto tyyrypyrykõ poko. Morara exiryke toto hxirõko mã Papa.

23 Yzehno exiketõ mã Papa zehno roropa mã toto.

24 Mãpyra yjamitunuru onenepopitopyra jahtao toto onyhxiropyra Ritonõpo exiry iirypyrykõ poko. Mame yjamitunuru enepoase toto a repe tuhke. Yrome onenetupuhpyra toto. Naeroro toto hxirõko Ritonõpo mana. Yjamitunuru enease toto yrome yzehno ro toto. Papa zehno roropa toto.

25 Morara toehse Ritonõpo nymeropohpyry ae ro pake Moeze a. Ynara tykase ynororo: “Yzetũ tanỹse eya xine epokapỹme,” tykase ynororo.

26 — Ãkorehmanekõ mã oehnõko, Zuzenu. Zae Ritonõpo ehtoh poko ãmorepanekõme mã ynororo. Oehnõko mana Papa winoino. Mokyro enyohnõko ase Papa poe. Morarame ypoko otuarõtanohtorỹko mana.

27 Amarokõ roropa ypoko imehnõ tuarõtanohnõko matose moino ro ymaro oexirykõke.

16

1 — Moro poko kuurutou, poremãpyra oehtohkõme.
2 Tãtamorepatohkõ tae otũtanohpotorỹko ropa imehnõ mana. Morarame okynã pyra oetaparykohtao: "Ritonõpo akorehmãko sytatose. Aomi poe toto etapãko sytatose," ãko toh mã repe oetaparykohtao.
3 Oryhmatorỹko mã toto Ritonõpo waro pyra toexirykõke, juaro pyra roropa toexirykõke.
4 Yrome moro poko kuurutou oryhmara ro xine toto ahtao. Imeĩpo oryhmarykohtao tuarõtãko matose jomihpyry poko.

Kurã Zuzenu erohtoh poko

— Pake ourupyra xine exiase amaro xine ro jexiryke.
5 Mame seromaroro jytoryke ropa ase otuarõtanohtorỹko ase. Jenehpohpono a ytõko ropa ase. "Aza ytõko ma?" kara matose ya.
6 Jytory poko turuse ya oexirykõke emynyhmãko matose.
7 Yrome etatoko pahne. Kurehxo jytory. Ytopyra jahtao Ãkorehmanekõ oehpyra exiry. Yrome toytose jahtao enehpõko ase oya xine.
8 Tooehse ahtao mã sero nono põkõ rypyry zumakapõko mana. Ritonõpo rokẽ mã iirypyrymãkõ kurãkary waro. Moro poko toto amorepãko mana. Jenetupuhpynõ wãnopyry poko roropa toto tuarõmãko mana, enara.
9 Jenetupuhpyra sero nono põkõ mana. Morara exiryke toto rypyry zumakapõko mana, jenetupuhpyra toto exiryke.
10 Papa a ytõko ase. Morara exiryke Ritonõpo Zuzenu ãmorepatorỹko mana iirypyrymãkõ kurãkary poko Ritonõpo a.
11 Pake joroko tamuru tapiakase Ritonõpo a ematohme apotoimo htaka. Morara exiryke Ritonõpo Zuzenu otuarõtanohtorỹko mana pohnõ apiakary poko toto papyry poko roropa apotoimo htaka.
12 — Tuhke ourutohkõ nae ase repe. Yrome seromaroro pitiko rokẽ ãmorepatorỹko ase wenikehpyra oehtohkõme, oweniketyrykõino.
13 Yrome Zae exikety zuzenu tooehse ahtao otuarõtanohtorỹko mana zae exiry poko emero. Ritonõpo Zuzenu mã tamoreme oturupyra mana. Ritonõpo nekarohpyry rokẽ tyya ekarõko ropa oya xine mana. Ourutorỹko mã aporo morohne poko osemazuhme. Morarame inekarotopõpyry ae ro exĩko mana.
14 Imehxo jexiry enetupuhpõko mã oya xine. Jomiry etaryke tyya ekarõko ropa oya xine mana otuarõtatohkõme.
15 Emero Papa zuaro exiry waro ase. Oxisã ynanase. Morara exiryke morara ykã oya xine: "Ritonõpo Zuzenu ynekarohpyry ekarõko ropa mã oya xine," ykano.

Omuhpe aporo ãkyetãko ropa

16 — Okynã pyra jenekehnõko matose. Yrome okynã pyra jenẽko ropa matose, tykase Jezu.
17 Ynara tykase ipoetory tõ oxime rokene:
— Otara exĩko na moromeĩpo? "Okynã pyra jenekehnõko matose. Moromeĩpo jenezomõko matose," ãko nae? "Papa a jytoryke ropa," ãko nae?
18 Oty katohme hkoh morara ãko nae? Zuaro pyra sytatose, tykase toto. Oxime rokẽ toh tõturuse.
19 Toto otururu waro Jezu kynexine. Morara exiryke ynara tykase ynororo eya xine:
— Ynekarory poko oturupõko matou? "Okynã pyra jenekehnõko matose aporo. Moromeĩpo okynã pyra roropa jenẽko ropa matose," kary ya. Moro poko tokoh oturũko matou oxime rokene?
20 Etatoko pahne, yhnamõko matose, yrome jenetupuhpynõ tãkye exĩko toh mana. Emynyhmãko matose aporo. Yrome imeĩpo tãkye exĩko ropa matose jenery ropa ahtao oya xine.
21 Nohpo ke mana enurusasaka tahtao tãkye pyra mana aporo sam karyke tyya. Yrome tonuruse poeto ahtao toetuarimatopõpyry poko axĩ wenikehnõko ropa mana. Tãkye rokẽ exĩko mana poeto eneryke tyya.
22 Mokyro sã rokẽ matose. Emynyhmãko matose aporo. Yrome oenetorỹko ropa ase. Morarame tãkye exĩko ropa matose tõsenepose ropa oya xine jexiryke. Morara ahtao imehnõ mã omynyhmapopyra xine mana.
23 — Morarame Ritonõpo Zuzenu tooehse ahtao, ya onekaropopyra matose. Etatoko pahne, topohme rokẽ ekaropõko matose Papa a. Morarame oya xine emero ekarõko mana jomi poe ekaroporyhtao oya xine.

24 Ypoe onekaropopitopyra ro matose Papa a. Ekaropotoko eya, apoitohme oya xine,
tãkye yronymyryme oehtohkõme.

Tonetupuhpynõ esẽ poremãkaponeme mã Jezu

25 — Osemazuhme tupimã ke kuamorepatose. Okynã pyra morohne ke ãmorepakehtorỹko
ase. Tupimãkara ke ãmorepatorỹko ase Papa poko.
26 Morara ahtao jomi poe ekaropõko matose Papa a. Morara exiryke: "Ekaropõko ase
Papa a," kara exĩko ase. Amarokõ rokẽ oturũko matose topohme Papa a,
27 opyno xine Papa exiryke. Ypyno oexirykõke mã opyno xine roropa mã Papa, aepyh-
pyryme Papa poe tonetupuhse roropa oya xine jexiryke.
28 Papa maro ehxĩpo tooehse ywy tarona. Seromaroro ytõko ropa ase taroino Papa a ropa,
tykase Jezu typoetory tomo a.
29 Ynara tykase ipoetory tõ eya:
— Seromaroro zae rokẽ yna zurũko mase. Tupimã ke pyra yna muruno.
30 Emero zuaro mase. Seromaroro oenetupuhnõko ynanase. Oturupono se pyra
roropa mase, zae rokẽ tõturuse oexiryke. Morara exiryke Ritonõpo poe aepyhpyryme
oenetupuhnõko ynanase, tykase toto eya.
31 Ynara tykase Jezu eya xine:
— Seromaroro menetupuhtou?
32 Yrome okynã pyra matose epãko oesaka xine. Urumekãko matose oenaroxirykõke.
Toiroro exĩko ase. Yrome toiroro nymyry pyra ase. Papa maro ase.
33 Morara exiryke kuurutou moro poko, torẽtyke pyra oehtohkõme, ypoetoryme
oexirykõke. Jenetupuhpynõ õsanumatorỹko repe. Orẽpyra ehtoko. Jenetupuhpynõ esẽ
poremãkapõko ase.

17

Jezu oturutopõpyry Tumy maro

1 Morarame tõturukehse tahtao, kakoxi Jezu tõsenuhmase. Ynara tykase ynororo:
— Papa, seromaroro jorihtoh po toehse nase. Ime jexiry enepoko imehnomo a.
Morarame kuakorehmako ime oexiry enepotohme imehnomo a.
2 Emero esẽme tyripose ywy oya, toto kurãkatohme, jenetuputyhpõkõ orihpyra ehtohme
jumanatome.
3 Ynara ahtao orihpyra exĩko toto, Ritonõpome nymyry oenetuputyryhtao toto a, oneneh-
pohpyryme jenetuputyryhtao roropa eya xine.
4 Ime oehtoh tonepose ya sero nono põkomo a. Onyrohmanohpotopõpyry taotyhkanohse
ya.
5 Papa, nono onyripyra ro awahtao ke amaro ehse ywy. Moro saaro kyriko ropa, amaro
ime jehtopõpyry saaro.
6 — Sero põkõ jenetuputyhpõkõ tutuarõtanohpose ya opoko. Opoetoryme toh kynexine.
Naeroro mokaro mekarone ya. Õmipona toh toehse.
7 Naeroro tuaro toehse roropa toto onekarohpyry poko. Ya onekarohpyry enetupuhnõko
toto onekarohpyryme exiryke.
8 Onekarohpyry ya ekaroase eya xine. Totase toto a. Zae enetupuhnõko roropa toto.
Amaroino joehtopõpyry waro toto. Onenyokyhpyryme jenetupuhnõko toto.
9 — Kure toh tyriko, ãko ase oya Papa. Emero jenetupuhpynõ poko kara ase. Jene-
tuputyhpõkõ poko rokẽ morara ãko ase, opoetoryme toehse toto exiryke.
10 Ypoetory opoetoryme toh mana. Opoetory roropa ypoetoryme toh mana. Morara
exiryke ime jexiry enẽko imehnõ mana, kypoetory tõ eneryke tyya xine.
11 Seromaroro oya ytõko ase. Sero nono rumekãko ase. Yrome kypoetory tõ sero nono
onurumekara toto. Papa kurano, ewomako toto ajamitunuru ke, ya onekarohpyry panõ
ke. Opoenõ oximaro osepynotokõme tyriko, kysã toto ehtohme.
12 Toto maro jahtao towomase toto ya ajamitunuru ke. Jamihme kyriase Papa, toto
ewomaneme. Toto onyhtomapopyra exiasene. Mokyro a rokẽ tonetupuhkehse ywy toiro,
tymenekase ynororo tuãnohsẽme aehtohme, pake onekarotopõpyry ae ro.
13 Seromaroro ytõko ase oya. Morara exiryke morara ãko ase taro ro jahtao, tãkye ypoe
toto ehtohme yronymyryme.
14 Onekarohpyry ekaroase eya xine. Morara exiryke mã toto zehno jenetupuhpynomo,
tysã xine pyra toto exiryke, ysã toehse toto exiryke.
15 "Aroko toto taroino," kara ase oya Papa. Yrome ewomako toto joroko tamuru toto
onyryhmara ehtohme.
16 Jenetupuhpynõ sã pyra ase. Morararo mã jenetuputyhpõkomo, jenetupuhpynõ sã pyra
mã toto.

17 Opoenõme tyriko toto, õmiry etaryke eya xine, zae õmiry exiryke.
18 Toto aropõko ase sero nono poro, zae imehnõ amorepatohme toto a, oya jenehpotopõpyry saaro nono pona.
19 Mokaro pyno jexiryke orihnõko ase, opoetoryme nymyry toto ehtohme.
20 — Toto poko rokẽ pyra oturũko ase oya Papa. Imehnõ poko roropa, imeĩpo opoetoryme exiketõ poko oturũko ase. Kypoetory tõ omiry etaryhtao tyya xine jenetupuhnõko toh mana.
21 Ynara ãko ase oya Papa, osepyno tyriko toto, osepyno kuehtoh samo, ypyno oexiry samo, opyno roropa jexiry samo, osepyno roropa toto ehtohme, onenehpohpyryme jenetupuhtohme imehnomo a roropa.
22 Imehxo tyripose toto ya, ime jexiry tonepose oya exiryke eya xine osepyno toto ehtohme osepyno kuexiry samo.
23 Toto maro ywy, ymaro omoro, oximaro yronymyryme toto ehtohme, onenyokyhpyryme jenetupuhtohme jenetupuhpynomo a, toto pyno oexiry enetupuhtohme roropa eya xine, ypyno oehtoh saaro.
24 — Papa, wenetupuhpoase eya xine. Naeroro toto arory se ase jesaka, imehxo jexiry enepotohme toto a. Ime jehtoh mekaroase ya ypyno oexiryke. Moino ro ypyno omoro, nono onyripitopyra ro kuahtao.
25 Papa kurano, awaro pyra sero põkomo. Yrome awaro ase. Moxiã roropa awaro toehse. Jenehpotopõpyry waro toehse toh oya.
26 Opoko tutuarõtanohpose toh ya. Toto tuarõtanohpõko ro ywy, ypyno oexiry waro toto ehtohme, asamo ypyno toto ehtohme roropa, jũme toto maro jehtohme, enara, tykase Jezu Tumy netaryme.

18

Jezu apoitopõpyry
(Mateu 26.47-56; Maku 14.43-50; Ruka 22.47-53)
1 Morarame tõturukehse Jezu ahtao Tumy maro, toytose typoetory tõ maro. Keterõ iporiry mõpozakoxi toytose toto tupito pona.
2 Moro waro kynexine Juta Jezu ewokane. Morotona Jezu ytokehpyra ehse typoetory tõ maro rokene.
3 Morara exiryke morotona toytose Juta, tupito pona. Tymaro soutatu tõ tarose Ritonõpo Tapyĩ erase tõ maro. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary naropotyã mokaro kynexine, parixeu tõ naropotyã roropa kynexine. Typyreke toytose toto. Tozure roropa toytose toto, koko exiryke.
4 Morarame tuaro kynexine Jezu, towokary waro. Toorikyry waro roropa kynexine. Morara exiryke toto ẽpatakãmase toytose ynororo. Ynara tykase eya xine:
— Onoky zupĩko matou? tykase.
5 — Jezu Nazare pono, tykase toto.
— Ywy ha Jezu, tykase ynororo eya xine.
Juta mokaro maro kynexine, Jezu ewokane.
6 Morarame: "Ywy ase," kary etaryke tyya xine mya roropa toeramase toto. Nono pona toepukase roropa toto.
7 Tõturupose ropa Jezu eya xine:
— Onoky zupĩko keh matou? tykase ynororo.
— Jezu Nazare pono, tykase toto.
8 — Ywy ase Jezu, ykahxo puhko oya xine. Jupiryhtao oya xine, moxiã aropotoko ropa, tykase ynororo eya xine.
9 Pake Tumy maro tõtururuhtao ynara tykase Jezu: "Papa, onekarotyã ya poko ase tomeseke. Toto onyhtomapopyra exiasene," tykase. (Morara exiryke ynara tykase ynororo Juta tomo a: "Jupiryhtao oya xine, moxiã aropotoko ropa," tykase Jezu eya xine. Tõmihpyry ae ro morara tykase Jezu eya xine.)
10 Ximão Peturu kynexine tytapemake. Moro tapema ke imepỹ akotyry se kynexine. Jezu ewomary se repe. Yrome Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto rokẽ typanasahkase eya. Tapurose rokẽ eya. Mokyro poetory esety kynexine Mauku.
11 Ynara tykase Jezu:
— Atapemã tyriko ropa ẽ aka. Osepynoh wekaroh? Osepyno pyra reahse. Papa omipona ase jorikyry ponãmero, tykase Jezu Peturu a.

Jezu arotopõpyry Anasa ẽpataka
12 Morarame Jezu tapoise soutatu tomo a.

13 Tymyhse tarose eya xine Anasa ẽpataka. Anas, Kaipa meretamuru kynexine. Kaipa
Ritonõpo maro oturuketõ tuisary kynexine.
14 Mokyro ynara kahpõ kynexine juteu tomo a pake Jezu orikyry poko: “Kurehxo toiro
orikyry kuewokõme, orihpyra kuehtohkõme emero porehme,” kahpõ kynexine juteu tomo
a.

“Jezu waro pyra ase,” katopõpyry Peturu a
(Mateu 26.69-70; Maku 14.66-68; Ruka 22.55-57)

15 Jezu tokahmase Ximão Peturu tomo a imepỹ Jezu poetory maro. Mokyro, Peturu marõ
waro kynexine Ritonõpo maro oturuketõ tuisary. Morara exiryke tomõse ynororo Jezu
maro jarakapyhpyry aka, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary esaka.
16 Peturu omõpyra kynexine aporo. Jarakapyhpyry eutary myhto kynexine. Morarame
mokyro Ritonõpo maro oturuketõ tuisary zuaro ehtoh kỹtone mya roropa Peturu poko.
Kynoturune aporo nohpo a, apuru eraximane a. Peturu tonehse tymaro moro taka
rahkene.
17 Ynara tykase nohpo Peturu a:
— Jezu poetoryme pyrah mah? tykase, tõturupose.
— Arypyra, tykase Peturu.
18 Morarame osũtoh tukase soutatu tomo a, kõxikene toexirykõke. Osũnõko toh kynexine
apoto myhto. Morarame toto a toytose Peturu osũse roropa. Xikihme rokẽ kynexine
ynororo.

Ritonõpo maro oturuketõ tuisary ẽpataka
(Mateu 26.59-66; Maku 14.55-64; Ruka 22.66-71)

19 Morarame Jezu a tõturupose Ritonõpo maro oturuketõ tuisary ipoetory poko, in-
amorepatopõpyry poko, enara.
20 Ynara tykase Jezu eya:
— Jarao rokẽ uruase toto, atamorepatoh tao, Ritonõpo Tapyĩ tao amorepasene toto, juteu
tõ oximõtoh tao, enara. Tonesẽme rokẽ amorepase toto.
21 Morara exiryke oty katoh oturupõko mah ya. Jetahpõkomo a ekaropoko
ynamorepatopõpyry poko. Jomihpyry waro mã toto, totase tyya xine exiryke, tykase
Jezu eya.
22 Morarame Jezu omiry etaryke tyya tõtãmase soutatu a.
— Ritonõpo maro oturuketõ tuisary onypoihtopyra exiko, tykase ynororo Jezu a.
23 Yrome ynara tykase Jezu eya:
— Azahkuru jahtao, oty azahkuru kynahko? Azahkuru jehtoh ekaroko moxiamo a
etatohme. Yrome zae rokẽ jomiry ahtao jẽtãmara exiko, tykase Jezu soutatu a.
24 Morarame Kaipa a Jezu aropone Anasa a, tymyhse ro. (Kaipa roropa Ritonõpo maro
oturuketõ tuisary kynexine.)

“Jezu waro pyra ase,” katopõpyry ropa Peturu a
(Mateu 26.71-75; Maku 14.69-72; Ruka 22.58-62)

25 Peturu osũnõko ro kynexine. Ynara tykase imehnõ eya, tõturupose:
— Mokyro poetoryme pyra hma? tykase toto, tõturupose Peturu a.
— Ỹ, Ipoetoryme pyra ase, tykase, Peturu a tozuhse toto.
26 Ritonõpo maro oturuketõ tuisary namoto moroto kynexine. Peturu nypanakahpyry
ekyry kynexine. Ynara tykase ynororo Peturu a:
— Omoro make tupito po? tykase.
27 — Arypyra, ywy kara akene, tykase Peturu. Mame kuratiri totase eya.

Pirato ẽpataka Jezu ehtopõpyry
(Mateu 27.1-2,11-14; Maku 15.1-5; Ruka 23.1-5)

28 Morarame Jezu tarose ropa toto a Kaipa tapyĩ tae kowenatu tapyĩ konõto taka.
Ẽmehsasaka kynexine. Kowenatu tapyĩ taka omõpyra juteu tõ tuisary kynexine tyyrypyh-
pyke toexirykõino, Paxikoa pona tõtuhtohkõme.
29 Morara exiryke tutũtase Pirato tapyi tae, toto ẽpatakãmase. Ynara tykase ynororo eya
xine:
— Oty popyra ehtoh poko mose hxirõko matou? tykase.
30 Ynara tykase juteu tuisary tõ eya:
— Ajoajohpe pyra mose ro ahtao, oya onenehpyra ynanexiry, tykase toto.
31 Ynara tykase Pirato:
— Amarokõ ikuhtoko atamurukõ nymerohpyry poe, tykase eya xine.
Yrome ynara tykase toto eya:

— Omoro ro ikuhko kowenu omi poe aorihmapotohme. Kowenu omi poe ahno anaorihmaposaromepyra ynanase, tykase toto eya.
32 Morara tykase toto Jezu omihpyry ae ro wewe pokona exixihmary poko. “Kapu ae Ayhtohpyry anỹnõko mã toto wewe pokona,” katopõpyry ae ro eya. Morara tykase juteu tomo, aomihpyry ae ro.
33 Tapyi taka toytose ropa Pirato. Ynara tykase ynororo Jezu a:
— Juteu tõ tuisaryme mahno? kynako kynoturupone Jezu a.
34 Ynara tykase Jezu eya:
— Ãmoreme tokoh morara ãko ma ya? tykase.
35 — Arypyra, ekaropõko rokẽ ase, juteume pyra jexiryke. Oekyry tõ kuh oekarõ ya hko. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ roropa oekarõ toh ya. Otyh mypokõnopyahse? tykase ynororo eya, tõturupose.
36 — Ywy, sero po tuisame pyra ase. Sero po tuisame jahtao ypoetory tõ jewomary, japoipopyra toh exiry juteu tomo a. Tuisame pyra ase taro, tykase Jezu eya.
37 Ynara tykase Pirato:
— Tuisame nymyry mah? tykase.
Ynara tykase Jezu eya:
— Zae morara mykano, tuisame jexiry poko. Morome ro tooehse ywy sero nono pona, zae rokẽ imehnõ zurutohme. Zae exiketõ jomiry etãko, emero porehme.
38 — Oty moro zae exiry? tykase Pirato eya.

Jezu ekarotopõpyry aorihmapotohme
(Mateu 27.15-31; Maku 15.6-20; Ruka 23.13-25)

Morarame mya roropa tutũtase ropa Pirato. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Kure rokẽ nase ynororo, orihpỹme.
39 Yrome toipe matose Paxikoa riryhtao oya xine imenekãko toiro orihpỹme ehtohme. Itũtanohpõko ropa matose ya orihpyra aehtohme. Mose ro se pyra hmatou otuisarykõme, kynako eya xine repe.
40 Yrome ise pyra toh kynexine ipunaka.
— Arypyra, ise pyra ynanase. Parapa se rokẽ ynanase, tykase toto Pirato a.
Mokyro Parapa kynexine karimotakehpyny.

19

1 Morarame Jezu typipohpose Pirato a.
2 Mame omoxino risẽ tyrise zuhpokoxi parimã sã tyrihpyry soutatu tomo a: “Tuisame mase,” katohme tyya xine. Eunohtohme rokẽ tyrise eya xine. Mame upo ke kurã ke tupohtose eya xine roropa.
3 Morarame eya tooehse toto, imehnõ soutatu tõ tooehse.
— Tuisa konõto, juteu tõ tuisary, tykase toto Jezu a, ipoihtõko rokẽ toh kynexine. Morarame tõtãtãmase eya xine tomarykõ ke.
4 Morarame Pirato tutũtase ropa tapyi tae. Ynara tykase ynororo imoihmãkomo a:
— Mokyro enehse ropa ytõko ase onenerykõme. Aorihmapory se pyra ase. Oty pokoinohxo aorihmapõko ha, tykase Pirato eya xine.
5 Naeroro tutũtase Jezu tuhpõke, omoxino risẽ ke. Tupoke kurã ke roropa kynexine.
— Mose ro ynoro. Enetoko ke, tykase Pirato eya xine.
6 Morarame Jezu eneryke tyya xine ynara tykase toto opore:
— Wewe pokona exixihmapoko aorihtohme. Wewe pokona exixihmapoko aorihtohme, tykase toto. Jamihme tõmitase toto.
Ynara tykase Pirato eya xine:
— Amarokõ arotatoko. Exixihmatatoko. Ywy aorikyry se pyra ase repe. Morara exiryke arotoko, tykase eya xine.
7 Ynara tykase juteu tomo:
— Yna tamuru omihpyry poe aorikyry se ynanase. Ritonõpo mũkurume tõsekarose exiryke aorihmapory se ynanase.
8 Morara kary etaryke tyya Pirato tõserehse itamurumehxo mokaro omiry etaryke tyya.
9 Kynomõne ropa tapyi taka Jezu a oturupose.
— Ozeh mahno? kynako kynoturuzomopone ropa eya.
Yrome onezuhpyra kynexine Jezu.
10 Ynara tykase Pirato eya tozuhzomopyra exiryke:
— Oty katoh jezuhzomopyra mah? Tuisame ase. Otũtanohpory se ropa jahtao otũtanohpõko ase. Yrome oexixihmapory se jahtao oexixihmapõko ase, tykase ynororo.
11 Ynara tykase Jezu Pirato a:

— Tuisame oehtoh onekaropyra Ritonõpo ahtao, tuisame pyra mexiry. Yrome tuisame oehtoh tokarose Ritonõpo a exiryke sã rokẽ tuisame mase toehse. Mokyro rokẽ hxirõkohxo mã Ritonõpo jekarohpõ oya. Ohxiropyrahko mana, tykase Jezu eya.

12 Morara kary etaryke tyya Jezu tũtanohpory se ropa toehse ynororo ipunaka. Yrome juteu tõ sekere tykase opore:

— Mokyro tũtanohpory ropa ahtao oya Ĩperatu epeme pyra mase exĩko. "Tuisame ase," kahpõ mã Ĩperatu epeme pyra mana, tykase toto Jezu poko.

13 Morara kary etaryke Jezu tarose ropa eya jarãnaka ropa. Morarame typorohse Pirato, terekatu porohtoh pona. Moro esety Topu risẽ zara (juteu tõ omiry ae moro esety Kapata).

14 Mame tõmehse. Moro ae ro kokonie pukuro Paxikoa rĩko toh kynexine. Ynara tykase Pirato juteu tomo a:

— Mose otuisarykomo, tykase eya xine.

15 Mame ynara tykase toto eya:

— Etapapoko ty! Etapapoko ty! Wewe pokona exixihmapoko, tykase rokẽ toh Pirato a.

— Otuisarykõ exixihmapory se hmatou, wewe poko hna? tykase eya xine Pirato.

Mame ynara tykase toto eya:

— Toiro tutuisake ynanase. Ĩperatu rokẽ mã yna tuisaryme, tykase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo Pirato a.

16 Morarame soutatu tomo a Jezu tokarose rahkene, wewe pokona exixihmatohme eya xine. Mame Jezu tarose soutatu tomo a rahkene.

Jezu exixihmatopõpyry
(Mateu 27.32-44; Maku 15.21-32; Ruka 23.26-43)

17 Toxixihmatoh tarose roropa eya. Toytose toto ypy pona. Ypy esety Upuhpõpo. (Epereu omiry ae moro esety Koukota kynexine.)

18 Moroto wewe pokona Jezu toxixihmase eya xine. Imehnõ roropa toxixihmase wewe pokona eya xine Jezu maro. Toiro Jezu apotunuru wino toiro ipozery wino, enara.

19 Morarame wewe tymerose Pirato a rahkene. Jezu apõ pokona tynymerohpyry tyrise eya emero tonesẽme. "Jezu Nazare pono juteu tõ tuisary," me tymerose eya.

20 Moro tonese juteu tomo a tuhke, atameke pyra pata exiryke exixihmatopõpyry a. Oseruao omi kynexine tymerose eya, epereu omiry ae, ratĩ omiry ae, kyreku omiry ae. Enara kynexine tymerose eya.

21 Ynara tykase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, juteu tõ tamuximãkomo:

— Juteu tõ tuisaryme onymeropyra exiko. Ynara rokẽ imeroko: "Ywy ase juteu tõ tuisaryme," katoh rokẽ imeroko morotona, tykase toto eya.

22 Ynara tykase Pirato eya xine:

— Ynymerohpyry onytyoromara ase. Ah morara rokẽ nexino, tykase eya xine ynororo.

23 Morarame Jezu toxixihmase ahtao wewe pokona soutatu tomo a, zuponỹpyry tapiakase eya xine tupõkõme. Asakoropane soutatu tõ kynexine. Mame upo mosã tapoise roropa eya xine ixixĩpyny, tytororo exikety.

24 Ynara tykase toto:

— Onyxihxihkara sehtone. Topu pisarara rokẽ sematone upo mosã apoitohme kyya xine, tykase toto. Morara kynako toto pake Ritonõpo nekarotopõpyry ae ro:

"Juponỹpyry apiakãko toh mana, tupõkõme.
Topu pisarara emãko toh mana juponỹpyry mosã apoitohme tyya xine,"
katopõpyry ae ro urutõ komo a. Morara tyrise soutatu tomo a rahkene.

25 Moroto kynexine Jezu eny. Exixihmatoh myhto kynexine ynororo typaxiry maro. (Imehnõ nohpo tõ maro kynexine, Maria maro. Kyropa pyty Maria kynexine.) Maria Matarena roropa, enara toh kynexine moroto.

26 Morarame tyse enene Jezu. Tonuru zamaro exikety enene roropa. Ynara tykase ynororo tyse a:

— Aja, omũkurume mose tyriko, tykase tyse a ynororo.

27 Morarame typoetory a ynara tykase roropa ynororo:

— Mose asame tyriko, tykase eya. Morara exiryke Jezu enỹpyry tarose tyya tytapyĩ taka tymarõme aehtohme.

Jezu toorihse rahkene
(Mateu 27.45-56; Maku 15.33-41; Ruka 23.44-49)

28 Morarame toerohtopõpyry otyhkary waro toehse Jezu. Morara exiryke Ritonõpo omihpyry ae ro:

— Tuna se hano, tykase ynororo.

29 Moroto kynexine kasana taõke uwa eukuru ikataĩ exikety ke. Morarame mauru panõ
tyrise myxiry potyry pokona, moro eukuru anỹtohme, Jezu ohpatohme.
30 Ẽxĩpo ynara tykase ynororo eya xine:
— Epo. Notyhkano, tykase toerohtopõpyry poko.
Morarame morara kaxĩpo sã rokẽ toetywykase zupuhpyry. Kynorihne rahkene.

Jezu ekepyry tuose warata ke soutatu a
31 Morarame juteu tõ tuisary tõ tõturuse Pirato maro. Ynara tykase toto:
— Wewe pokona exixihmatyã jaximorykõ zehpyry etapapoko axĩ toto orihtohme, toto
outohme ropa wewe poe. Morara se ynanase sexta-feirame exiryke. Ahno ekepyry
nomory se pyra ynanase wewe poko oserematohme exiryke. Paxikoame exiryke roropa,
tykase toto.
32 Morarame soutatu tõ toytose wewe pokona exixihmatyã etapazomose jaximorykõ
pokona, axĩ toto orihtohme. Osemazuhme Jezu maro exixihmatyã jaximorykõ pokona
totapazomose eya xine.
33 Morarame Jezu tonese tyya xine ahtao aorikyry tonese eya xine. Morara exiryke jaxiry
pokona onetapara toh tokurehse toorihse exiryke.
34 Toiro soutatu a tuose warata ke ikumikyhny aka. Tuotopõpyry ae munu axĩ tutũtase
tuna maro.
35 Moro tonese ya. Morara exiryke moro poko ourutorỹko ase. Zae aehtoh waro yna
exiryke, zae jexiry waro roropa ase. Morara exiryke zae rokẽ ynymerohpyry mã moro
poko, enetupuhtohme oya xine.
36 Morara kynexine, pake Ritonõpo nymeropohpyry ae ro: "Jehpyry onyhmopyra mã
toto," katopõpyry ae ro, urutõ komo a, onytahkara toh kynexine.
37 Moro roropa pake Ritonõpo nymeropohpyry ae ro: "Tunuwohpyrykõ enẽko rokẽ mã
toto," katopõpyry ae ro urutõ komo a tunuwohpyrykõ tonese rokẽ eya xine.

Jezu zonẽtopõpyry
(Mateu 27.57-61; Maku 15.42-47; Ruka 23.50-56)
38 Morarame Joze moroto kynexine, Arimatea pono. Toytose ynororo Pirato a. Ynara
tykase:
— Jezu ekepyry se ase zonẽtohme, tykase ynororo Pirato a. (Joze Jezu poetoryme
kynexine. Yrome juteu tõ tuisary zuno toexiryke tokare pyra rokẽ Jezu poetoryme ynororo
kynexine.) Morarame:
— Aroko, tykase Pirato exiryke Jezu ekepyry arone rahkene zonẽtohme.
39 Mame Joze maro Nikotemu kynexine. Jezu ekepyry arotozome kynexine. Nikotemu
mokyro, pake orihpyra ro Jezu ahtao koko aytohpyry Jezu enese. Mokyro a tauku panõ
tarose, 35 kirume, ixtaratume otoxie mira, aroe tõ maro.
40 Jezu ekepyry tapoise eya xine, tyõtose eya xine kamisa kurã ke ixtaratu maro.
Typutoputohmase roropa toto a ixtaratu panõ ke jõtoryhtao. Toipe juteu tomo morara ehse
tokepyrykõ zõtõko, ipomãko zonẽtohme.
41 Moe pyra tupito kynexine Jezu exixihmatopõpyry a. Moroto kynexine zonẽtopo, topu
tyrisenano, moro tupito po. Imepỹ ekepyry ononẽpitopyra kynexine moro aka.
42 Morarame yrokokoro juteu tõ oserematohme exiryke, moe pyra otonẽtoh exiryke
roropa, moro aka rokẽ tonẽse eya xine tãtaryporykõke.

20

Jezu ẽsemãtopõpyry ropa
(Mateu 28.1-8; Maku 16.1-8; Ruka 24.1-12)
1 Morarame pakeimo toytose Maria Matarena, xinuxinukutume ro ahtao, nomĩko ae,
okepy esaka. Morarame okepy apuru tysyryhmase tonese nohpo a topu risemy.
2 Morarame moro eneryke tyya toeramase ropa ynororo. Tururume toytose ropa
ynororo Ximão Peturu tõ zuruse. Peturu maro Jezu zamaro exikety kynexine. Ynara tykase
nohpo eya xine:
— Esae Jezu ekepyry tarose kynako imehnomo a. Aza tarose kynako otarame? tykase
ynororo eya xine.
3 Morarame Peturu tõ toytose Jezu poetory imepỹ maro tururume, Jezu ekepyry esah-
pyry enese.
4 Asakoro toytose toto tururume. Yrome Peturu tymotyẽkase imarono a. Imarõ toe-
porehkase osemazuhme okepy esahpyry pona.
5 Moroto tupueh tykase tahtao kamisa tonese eya, okepy zõtỹpyry, eutahpyry ao. Yrome
omõpyra ynororo kynexine.

6 Morarame ĩkapo Peturu tooehse. Tomõse ynororo okepy esahpyry aka. Eya tonese
okepy zõtỹpyry moro ao.
7 Zupuhpyry zõtỹpyry tonese roropa eya. Imyhto tonese eya. Atakahpo kara kynexine.
8 Morarame mokyro osemazuhme aepyhpyry tomõse roropa. Moro eneryke tyya Jezu
ẽsemãtopõpyry tonetupuhse eya.
— To! Tõsemãse ropa nae, tykase tyya rokene.
9 (Ritonõpo omihpyry poko tuarõtara ro toh kynexine Jezu ẽsemamyry ropa poko aori-
hxĩpo.)
10 Morarame toytose ropa toto tytapyĩkõ taka.

Tõsenepose ropa Jezu Maria Matarena a
(Mateu 28.9-10; Maku 16.9-11)

11 Morarame Maria xitãko kynexine okepy eutahpyry myhto. Morarame tupueh tykase
tyxitaryhtao ro. Eutary aka tõsenuhmase.
12 Morarame Ritonõpo nenyohtyã tonese eutary ao, asakoro, upo karimutumã ao toto.
Moro tao typorohse toh kynexine, Jezu ekepyry esahpyry pona. Toiro zupuhpyry esahpyry
wino, toiro ipupuru esahpyry wino roropa.
13 — Xihxi, oty katoh xitãko mah? tykase toto, tõturupose.
Ynara tykase Maria:
— Utuisary tarose imehnomo a. Otarãme aza tarose toto a? Zuaro pyra ase, tykase nohpo
eya xine.
14 Morara kaxĩpo toeramase ropa ynororo. Jezu tonese tỹkae xikihme. Yrome imepỹme
tokarose nohpo a.
15 — Oty katoh xitãko mahno? Onoky zupĩko mahno? tykase Jezu nohpo a.
Tupito eraseme tokarose nohpo a. Ynara tykase ynororo eya:
— Mokyro tarose oya ahtao kuuruko, zuaro jehtohme, ekepyry enehse ropa jytotohme,
tykase nohpo eya.
16 — Maria, tykase Jezu eya.
Tõsenuhmase ynororo. Ynara tykase epereu omiry ae:
— Raponi! tykase nohpo, (Amorepatono, kary.)
17 — Apoipoito pyra exiko. Onuhpyra ro ase Papa a. Morara exiryke ytoko. Jakorõ tõ
zuruta ypoko. “Jezu eneno,” kaxita toto a. “Ytõko mã rahkene Tumy a, Kumykomo a,
Ritonõpo a, Kyrihpõkomo a,” kaxita, tykase Jezu nohpo a.
18 Morarame Jezu poetory tomo a toytose.
— Jezu eneno, tykase nohpo toto a.
Morarame Jezu omihpyry tokarose nohpo a, kaxiko katopõpyry tokarose ropa eya xine.

Tõsenepose ropa Jezu tymarõkomo a
(Mateu 28.16-20; Maku 16.14-18; Ruka 24.36-49)

19 Morarame tykohmãse ahtao nomĩko ae ro tõximõse Jezu poetory tomo tapyi tao. Tapyi
omõtoh tonõ tapuruse toto a, juteu tuisary tõ zuno toexirykõke.
Morarame Jezu tooehse toto rãnaka. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Torẽtyke pyra ehtoko, tykase eya xine.
20 Morara kaxĩpo tomary tonepose eya xine. Tuotopõpyry roropa tonepose eya xine
warata eutahpyry tukumikyhny po tonepose eya xine. Tãtãkyemase toto Jezu eneryke tyya
xine.
21 Morarame ynara tykase ropa Jezu eya xine:
— Torẽtyke pyra ehtoko. Jenyohtopõpyry saaro Papa a oenyohtorỹko ase, tykase Jezu eya
xine.
22 Morara kaxĩpo puu tykase ynororo toto pona. Ynara tykase eya xine:
— Ritonõpo Zuzenu ekarõko ase oya xine. Aomipona ehtoko.
23 Imehnõ rypyry tykorokapose oya xine ahtao, toto rypyry korokãko Ritonõpo mana.
Yrome iirypyrykõ onykorokapopyra awahtao xine Ritonõpo a, iirypyryme ro toh mana,
tykase Jezu eya xine.

Tome maro Jezu ehtopõpyry

24 Toiro Jezu poetory moroto pyra kynexine. Tome pyra kynexine. Kamaramanõpo
wãtasẽ pyra kynexine, toto rãnaka Jezu tooehse ahtao.
25 Morarame Tome tonese ropa tyya xine ahtao:
— Jezu ynaneneno, tykase toh eya repe.
Yrome ynara tykase ynororo:

— Perẽku eutahpyry enery se ase emary poko. Jemary onẽmara jahtao perẽku eutahpyry aka, warata eutahpyry aka roropa: “Ajohpe,” ãko ase. Onenetupuhpyra ase. Mãpyra jemary tõmase ya ahtao: “Ajohpe pyra ro,” ãko ase, tykase ynororo eya xine.

26 Toiro semana taropose ahtao tõximõse ropa Jezu poetory tomo, tapyi tao. Tome roropa toto maro kynexine rahkene. Tapyi tysorotohtose repe. Yrome Jezu tooehse toto rãnaka. Ynara tykase eya xine:

— Torẽtyke pyra ehtoko, tykase ropa eya xine Jezu.

27 Morarame Tome a ynara tykase ynororo:

— Jemary eneko. Oemahxiky tyriko sẽ aka, perẽku eutahpyry aka. Oemary tyriko ukumikyhny aka roropa warata eutahpyry aka. “Ajohpe” kara exiko jẽsemãtopõpyry ropa poko. Wenetupuhko, tykase Jezu eya.

28 — Jesẽ mase. Ritonõpome mase, tykase Tome.

29 Ynara tykase Jezu eya:

— Wenetupuhnohxo rahke? Osenepõ puh oya rohke. Imeĩpo tãkye kuhse imehnõ exĩko mana jenepyra ro ahtao jenetuputyryke tyya xine, tykase Jezu eya.

Oty katohme sero pape tymerose João a

30 Tuhke rokẽ tyjamitununu tonepose Jezu a typoetory tõ neneryme. Yrome morohne poko onymeropyra ase.

31 Ynara rokẽ tymerose sero poko ya nase, Jezu enetupuhtohme oya xine Ritonõpo nymenekahpyryme kukurãkanekõme. Morarame Ritonõpo mũkurume enetuputyryhtao orihpyra exĩko matose jũme, katoh rokẽ tymerose ya.

21

Jezu osenepotopõpyry ropa 7mãkomo a

1 Moromeĩpo tõsenepose ropa Jezu typoetory tomo a ikuhpo ehpio, Tiperiate ehpio. Ynara kynexine toto moroto,

2 Ximão Peturu tõ oximõme kynexine Tome maro, Natanaeu maro, Zepeteu mũkuru tõ maro, imehnõ asakoro Jezu poetory tõ maro. (Natanaeu Kana põ kynexine. Karirea rãnaõ põ kynexine. Tome kamaramanõpo wãtasẽ kynexine.) Enara toh kynexine moroto.

3 Morarame ynara tykase Peturu eya xine:

— Urakanase ytõko ase, kana anỹse, tykase toto a.

— Amaro ytõko ynanase, tykase toto eya.

Morarame toytose toto. Kanawa aka tõtyrise toto. Moromeĩpo toytose toh rahkene. Kana anỹse tõmehse toto. Yrome ananỹpyra tokurehse toto.

4 Mame xixi porehkaryhtao Jezu tonese toto a tuna ehpio. Yrome zuaro pyra toh kynexine, ahnome rokẽ tokarose eya xine.

5 Ynara tykase Jezu eya xine:

— Aimo tomo, onoky manỹtou? tykase toto a.

— Arypyra, kana ananỹpyra ynanekurehno. Toiparo rokẽ ynanẽmehno, tykase toto eya.

6 Ynara tykase Jezu eya xine:

— Tarãpa ematoko ropa moino akoxi ãpotunurukõ winakoxi, kana anỹtohme oya xine, tykase Jezu eya xine.

Morara exiryke tarãpa tomase ropa eya xine tapotunurukõ winakoxi. Morarame anymyry se ropa toehse toh repe. “Somoky ykaxi,” tykase toh repe. Tẽ omoxĩ toehse kana ke. Itamurume kana exiryke, omoxĩ toehse.

7 Ynara tykase Jezu zamaro exikety Peturu a:

— Kutuisarykõ mokyro, tykase. Morara kary etaryke tyya tupõ tamuruse ropa Ximão Peturu a, osemazuhme touse tyya exiryke toerohtohme. Morarame kuhparo tykase Peturu nakuaka, Jezu maro toytotohme.

8 Mokaro imehnõ Jezu poetory tõ kanawae rokẽ ehpikoxi ropa toytose toto. Kuremỹme tarose tarãpa eya xine. Tuna ehpiry moe pyra kynexine, otarame sẽ meturume rokene.

9 Morarame toeporehkase toto ahtao apoto tonese eya xine kana purutopo. Kana tonese epo epurũko wyi maro.

10 — Ananymyhpyrykõ enehko xiaro, tykase Jezu.

11 Kanawa aka toytose Ximão Peturu kana enehse. Kana moity tarose eya tarãpa ao, sororohme, Jezu a ekarotohme. Moroto kana tuhke, 153me tuhke exiry, yrome tarãpa ekororohpyra.

12 — Otuhtokose, tykase Jezu eya xine.

“Onokyh mahno?” kary se toh kynexine Jezu a repe. Ihxipỹke toexirykõke, kara tokurehse toto zuaro toexirykõke roropa.

13 Morarame wyi tytohtohkase typoetory punero. Morararo kana tokarose eya xine.

14 Oseruao aehtoh moro kynexine aosenezomopory ropa typoetory tomo a tõsemãxĩpo ropa.

Peturu maro Jezu ehtopõpyry

15 Morarame tõtuhkehxĩpo xine ynara tykase Jezu Ximão Peturu a, (João mũkuru Peturu kynexine).

— Ximão, moxiã motye ypyno mahno? tykase Jezu.

— Ỹ, opyno jexiry waro mase, tykase Peturu Jezu a.

— Ypyno awahtao ypoetory tõ pyno exiko. Kaneru esẽ toky tõ poenõ pyno ehtoh sã poetohti pyno exiko, tykase Jezu eya.

16 Morarame tõturupose ropa Jezu:

— Ximão, ypyno mahno? tykase ropa eya.

— Ỹ, opyno jexiry waro mase, tykase ropa Peturu.

— Morara awahtao ypoetory tõ pyno exiko, kaneru esẽ toky tõ pyno ehtoh sã toto pyno exiko, tykase Jezu eya.

17 Morarame Jezu tõturupose ropa oseruao:

— Ximão ypyno mahno? tykase ropa Jezu eya.

Morarame toemynyhmase Peturu: "Ypyno mahno?" katopõpyry oseruao Jezu a exiryke. Ynara tykase ynororo:

— Jesẽ mase Jezu. Zuaro mase emero porehme. Opyno jexiry waro mase, tykase Peturu eya.

— Morara ahtao ypoetory tõ pyno exiko. Kaneru esẽ toky tõ pyno ehtoh sã ypoetory tõ pyno exiko, tykase ynororo Peturu a.

18 Mame ynara tykase ynororo eya:

— Poetome awahtao ãmoreme ometỹ eary mykyry waro mexine, openetatoh pona oytotohme. Yrome tamuhpõme toehse awahtao oemary myhnõko imehnõ mana aarotohme oytory se pyra oehtoh pona, tykase Jezu eya.

19 Moro poko Peturu turuse Jezu a aorikyry poko, kure Ritonõpo ehtoh enepory poko roropa imehnomo a. Mame ynara tykase ropa Jezu eya:

— Ymaro eropa. Jomiry ekarokose imehnomo a, tykase eya.

Imepỹ tymarõ maro Jezu ehtopõpyry

20 Morarame tỹkakoxi tõsenuhmase Peturu. Jezu enuru zamaro exikety tonese eya. Jezu orihpyra ro ahtao eponaro aexihpyry kynexine Jezu a otuhtoh po. Ynara kahpõ kynexine Jezu a: "Onoky mokyro owokatõme," kahpõ kynexine, Jezu orihpyra ro ahtao.

21 Mokyro eneryke tyya ynara tykase Peturu Jezu a:

— Mose ke? Otara mose ro exĩko nae? tykase ynororo tõturupose.

22 Ynara tykase Jezu eya:

— Aorikyry se pyra jahtao joepyry ropa momohnõko mana. Oty katoh oturupõko ma ipohko? Eropa hkoty, tykase Jezu eya.

23 Morara exiryke moro poko tõturuse toto, Jezu poetory tomo:

— Otarãme orihpyra mokyro mana Jezu oepyry ropa ponãmero, tykase toh repe ipoko. Yrome: "Orihpyra mokyro mana," kara Jezu toehse. Ynara tykase rokene: "Aorikyry se pyra jahtao joepyry ropa momohnõko mana," tykase rokẽ ynororo.

24 Ywy ase Jezu poetory. Morara exiryke moro poko ymerono onenerykõme. Ynymerohpyry waro matose, zae jexiry waro roropa matose.

Etyhpyry

25 Tuhke rokẽ Jezu nyrityamo. Tymerose emero ahtao pape pokona, tuhke pape exiry. Otarãme sero nono motye exiry emero aerohtopõpyry tymerose ahtao. Sero nono aerohtopõpyry merosẽ pune pyra exiry, emero Jezu nyrityã tymerose ahtao. Enara.

ATOS
Omi Kurã Jezu poko Ekarory poko 12mãkomo a Atos dos Apóstolos
Ekarotopo

Sero *Atos* ekarõko nase Jezu poko, omi kurã ekarory poko: "Jerusarẽ po, Jutea po, Samaria po, imehnõ pata tõ po sero nono etyhpyry pona." Sero tymerose Ruka a. Toytose ynororo Pauru maro pata tõ punero. Jezu poetory tõ emãtopõpyry poko ekarõko mana, Tosẽkõme Jezu enetuputyryke tyya xine, osemazuhme Jerusarẽ po juteu tomo a, juteutõkara a roropa mya Roma po, pata imehxo exikety Itaria po.

Ritonõpo Zuzenu nyrihpyry kurã ekarõko mana. Toerohse Ritonõpo Zuzenu Jezu poetory tõ maro, tõnuhse Jezu ahtao kapu aka. Peturu maro kynexine Jerusarẽ po, Samaria po (Atos 1.12—8.25), Rita po, Jope po, Sezarea maro (Atos 9.32—11.18).

Pauru tõ toytose (Atos 13.1—28.31) imehnõ amorepase Jezu poko, omi kurã ekarory poko, emero pata tõ punero. Sero ekarõko nase imehnõ poko roropa: Exitewão, osemazuhmã totapase aexihpyry Jezu poetoryme aehtoh pokoino; Piripe, omi kurã ekarohpõ kynexine Etiopia pono a; Panape te, Timoteu te, Xira roropa, Pauru maro aytotyamo; Ritia roropa pata Piripo pono.

Sero pape ao

Tosẽkõme Jezu enetupuhpitory *1.1—2.42*
Omi kurã Jezu poko turuse Jerusarẽ po *2.43—8.3*
Omi kurã Jezu poko turuse Izyraeu po, Xiria po roropa *8.4—12.25*
Pauru, Jezu Kyrixtu maro exikety *13.1—21.26*
Pauru, Jezu Kyrixtu namotome *21.27—28.31*
1. Jerusarẽ po *21.27—23.22*
2. Sezarea po *23.23—26.32*
3. Roma pona Pauru ytory *27.1—28.15*
4. Roma po *28.16-31*

1 Ynymerohpyry moro oneneryme jepe Teopiru. Ywy ase Ruka. Apitoryme Jezu poko
pape ymeroase oneneryme. Inyrihpyry poko ymeroase, kurãkõkara kurãkatopõpyry poko
eya, imehnõ amorepatopõpyry poko eya roropa,
2 aunuhtopõpyry pona rokene kakoxi kapu aka, enara. Morohne poko ymeroase apito-
ryme. Mame onuhpyra ro tahtao tõmiry ekaroase typoetory tomo a, tynymenekatyamo a.
Takorehmase roropa ynororo Ritonõpo Zuzenu a typoetory rohmanohpory poko.
3 Orihxĩpo tõsenepose ropa tuhke typoetory tomo a, orihpynỹpo samo. Tuhke tutu-
arõmatopõpyry tokarose roropa eya xine. 40me ẽmepyry taropose eya tõsenepory poko eya
xine, Kuesẽkõme Ritonõpo ekarory poko roropa eya xine.
4 Morarame tõximõse tahtao typoetory tõ maro, toto anaropopyra Jezu kynexine aporo.
Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ytoytopyra ehtoko aporo. Taro Jerusarẽ po Papa nekarory eraximatoko. Zuzenu
oepyry eraximatoko. Moro poko kuuruatose:
5 "João oẽpurihkatone tuna kuaka. Yrome tuhke pyra tynyhse awahtao xine, Tuzenu
ekarõko mã Papa oya xine," ase oya xine, tykase Jezu eya xine.

Jezu tõnuhse kapu aka

6 Pake ahtao Roma põkõ tuisary juteu tõ esẽme kynexine. Mokyro se pyra juteu tõ
kynexine, Roma põkõ tuisary se pyra tutuisarykõme. Morara exiryke tõximõse tahtao xine
Jezu a tõturupose. Ynara tykase toto eya:
— Otãto ahtao tuisa konõtome exĩko mahno yna tuisary myakãme? Seromararo? tykase
toto eya.
7 Jezu a tozuhse toto:
— Tamoreme rokẽ tuisame jyrĩko Papa mana, ise tahtao. Naeroro zuaro pyra matose
onekaropyra oya xine exiryke.
8 Yrome tyjamitununu ekarõko mã Papa oya xine, Tuzenu ekarõko. Morarame ypoko
imehnõ tuarõtanohnõko matose Jerusarẽ po te, Jutea po te, Samaria po te, emero pata tõ
punero, tykase Jezu eya xine.
9 Morarame tõnuhse Jezu kapu aka typoetory tõ maro ehxĩpo. Morarame akuru htaka
toehse ahtao tonekehse ipoetory tomo a.
10 Morarame Jezu poetory tõ osenuhmaryhtao ro kakoxi asakoro orutua kõ toe-
porehkase toto rãnaka, tupoke karimutumã ke.

11 — Karirea põkomo, oty katohme kakoxi osenuhmãko ro matou, kapu enẽko? Mokyro
Jezu taroino arohpyry, moro saaro oehnõko ropa mana, kapu aka tonuhtopõpyry saaro,
tykase toh aeporehkatyamo.

Juta myakãmatopõpyry

12 Morarame toytose ropa toto, Jezu poetory tomo, ypy poe, Oriwera poe, Jerusarẽ pona.
Oriwera poe moe pyra moro toto esary kynexine Jerusarẽ.

13 Morarame tapyi taka toytose ropa toto, Peturu tapyĩ taka. Tõnuhse toto zara taka.
Moroto Peturu tytapyikemy. Peturu, Tiaku, João, Ãtare, Piripe, Tome, Patoromeu, Mateu,
Tiaku Aupeu mũkuru te, Ximão juteu tõ esary pynoto te, Juta, Tiaku mũkuru, enara toh
tõnuhse zara taka.

14 Mokaro tehme kynexine Ritonõpo omiry poko rokene. Ritonõpo maro oturũko roropa
kynexine nohpo tõ maro, Jezu ẽ maro, Jezu akorõ tõ maro, enara.

15 Morarame Jezu poetory rãnao Peturu towõse tõturutohme. Mokaro oximõme 120mãkõ
kynexine. Ynara tykase ynororo:

16 — Orutua komo, wekyry tomo, etatoko ke jotururu. Pake Ritonõpo a tymeropose Juta
poko, Jezu ewokahpõ poko. Ritonõpo Zuzenu omi poe Tawi a tymerose, zuaro Ritonõpo
exiryke. Morara exiryke morara toehse Juta.

17 Kymaro xine Juta nexiase repe. Yna maro nerokuase.

18 (Yrome tineru tapoise eya tyyrypyry emetakame, Jezu ewokatamitume. Moro tineru
ke tupito topekahse eya. Morarame toepukase ynororo tõsesenãxĩpo. Zuakuru toehmose.
Zuahxirirĩ tutũtase. Toorihse rahkene.

19 Moro poko zuaro toh toehse Jerusarẽ põkomo. Morara exiryke tupito tosehpase
Munuhpãme. “Akeutama,” ãko aomirykomo.)

20 — Ynara tymerose pake Ritonõpo papẽ pokona, Saumu pokona:

“Ah esahpyry patãpome nexino,
imepỹ osesaripyra ehtohme morotona,”

tykase.

— Ynara tymerose roropa:

“Apo imepỹ aorikyhpyry myakãme nerohno,”

me tymerose.

21 — Morara exiryke toiro Jezu marõ symenekatone, kymaro xine Jezu ẽsemamyry
warono,

22 Jezu poko imehnõ amorepatohme kymaro xine. Jezu maro ytoytokety se sytatose
ẽpurihkatopõpyry poe João a, kapu aka aunukuru ponãmero.

23 Morarame asakoro tymenekase aporo eya xine, Joze Juxitu, (Pasapame roropa tosehke
ynororo), Matia maro.

24 Morarame tõturuse toto Ritonõpo a:

— Papa, emero ahno kurohtao enẽko mase. Onoky mymenekano? Yna zuruko
onymenekahpyry poko,

25 yna maro aerohtohme Juta myakãme. Iirypyryme Juta toehse exiryke esaka tonyohse
ropa mana.

26 Morarame imenekatoh tapoise toto a, Ritonõpo nymenekahpyry waro toehtohkõme.
Morarame Matia a tapoise tymenekatopo, toerohtohme 11mãkõ maro, 12me toto ehtohme
ropa.

2

Ritonõpo Zuzenu oehtopõpyry

1 Morarame Oseahmatoh Pẽtekoxite toehse ahtao oximõme tapyi tao Jezu poetory tõ
kynexine.

2 Morarame tyryrykane konõto panõ totase toto a topozakoxi xine. Tyhtose tapyi taka
tyryrykane panono.

3 Morarame apoto panõ tõtumakase. Tororokane panõ toepukase tapyi taõkõ pona.

4 Morarame morotõkõ aka Ritonõpo Zuzenu tomõse. Tyotyorõkõ omiry ae tõturupitose
toto Ritonõpo Zuzenu poe.

5 Moroto Jerusarẽ po juteu tõ kynexine, Ritonõpo omipona exiketõ tuhke. Juteu tõ
otuhtoh konõto pokoino, tuhke tosae xine toh tooehse, imeimehnõ maro tuhke toh tooehse
morotona.

6 Morarame moro ekary etaryhtao morohnome toytose toto tururume, enese.

7 Tõsenuruhkase toto tõmirykõ ae Jezu poetory otururuke.

— To! Otãto yna omiry waro toehse matou?

8 Karirea põkõ amarokõ repe. Yrome yna omiry waro amarokomo!

9 Taro ynanase, Paratia põkomo, Metia põkomo, Erão põkomo, Mesopotamia põkomo, Jutea
põkomo, Kapatoxia põkomo, Põtu põkomo, Azia põkomo,
10 Piritia põkomo, Pãpiria põkomo, Ejitu põkomo, Xirene põkomo (Ripia põ Xirene), Roma
põkomo,
11 Arapia põkomo, enara. Toitoine Kereta poe aehtyã ynanase. Imehnõ Arapia poe aehtyã
roropa ynanase. Toitoine juteu tõme ynanase. Toitoine juteu poenopyhpõkõme ynanase.
Moxiaro etãko ynanase yna omiry ae toto exiryke. Morararo nase moxiamo tõmirykõme
exiryke etãko toto Ritonõpo kypyno xine exiry poko, tykase toto.
12 Moroto toh kynexine tõsenuruhkarykõ poko. Toepohnohse toto.
— Oty moro? tykase toh tõturupose.
13 Yrome imehnomo a tounohse toto:
— Moxiã aetỹtyã rokene, tykase toto. Toetỹse tokarose toto a.

Peturu nurutopõpyry

14 Morarame Peturu tooehse 11mãkõ maro. Opore tõturuse imoihmãkomo a:
— Etatoko pahne Jutea põkomo, Jerusarẽ põkõ roropa.
15 Oty katohme: "Toetỹse," ãko matou yna poko? Etỹtoh zano pyra nase. Xixi onuhpyra ro
nase. Etỹpyra ynanase.
16 Yrome pake Ritonõpo nymeropohpyry Joeu a sero poko. Ynara tykase:
17 "Imeĩpo ynara tyrĩko ase, ãko Ritonõpo,
Juzenu ekarõko ase oya xine.
Morarame omũkuru tõ oẽxiry tõ roropa jomiry ekarõko mana.
Nuasemãkomo a osenepõko ase.
Tamuhpomãkomo a oturũko ase aosenety.
18 Ỹ, ypoetory pona emero Juzenu aropõko ase,
orutua kõ pona, nohpo tõ pona roropa.
19 Morarame jomiry ekarõko toh mã rahkene.
Tyoro sã tyrĩko ywy kapu ao, nono po roropa, õsenuruhkatohkõme, munu te, apoto te, orexĩto
konõto.
20 Xixi zarumãkapõko ase.
Nuno kamirarame exĩko mana munu samo.
Morarame okynã pyra ynymenekahpyry oehnõko ropa mana, tuisamehxo, ẽmepyry kure
moroto ahtao.
21 Morarame 'Tuisa oenupunako ypoko,' karyhtao oya xine ynymenekahpyry a,
enupunãko mã rahkẽ opoko xine, tykase Ritonõpo,"
me tymerose Joeu a Ritonõpo omi poe.
22 — Etatoko pahne orutua komo, juteu tomo. Jarao nexiase Jezu Nazare pono. Ritonõpo
zamaro ynororo kynexine. Morara exiryke tyjamihtanohpose eya kurãkõkara kurãkatohme
ropa eya. Zuaro ro matohu?
23 Pake Ritonõpo zuaro kynexine, Jezu exixihmapotoh waro. Toxixihmapose oya xine,
zehnotokomo a. Moro waro Ritonõpo kynexine Jezu orihpyra ro ahtao. Yrome: "Ah
nexixihmã toto," tykase Ritonõpo.
24 Mame tõsemãkapose ropa ynororo Ritonõpo a. Jũme orihpynỹpo sã toehse ropa ynororo
typoremãkapory se pyra toexiryke toorihtopõpyry a.
25 Ynara tymerose kytamurukomo Tawi a, Jezu poko:
"Kokoro rokẽ Kuesẽkõ rĩko ase jẽpataka, ymaro
aexiryke torẽtyke pyra ase.
26 Tãkye ase ukurohtao. Kure mase Papa.
Oeahmãko ase ypyno oexiryke.
Torẽtyke pyra ase, jorikyryhtao ro urumekara oexiryke.
27 Toorihse jahtao jekepyry onymotanohpopyra mase omũkuru nymyryme jexiryke.
28 Jẽsemãkapõko ropa mase, orihpỹme jehtohme.
Tãkye rokẽ jyripõko mase oẽmyty eneryke ya,"
me tymerose Tawi a.
29 — Wekyry tomo, topohme oturuxi amaro xine. Pake kytamurukõ Tawi toorihse.
Ekepyry tonẽse. Ekepyry esary mõto mana seroae ro.
30 Yrome Tawi urutõme kynexine Ritonõpo Zuzenu omi poe. Zuaro ynororo Ritonõpo
omi poe, Kyrixtu typaryme exiry waro. Tuisa konõtome Kyrixtu exiry poko tuaro roropa,
tymyakãme aexiry waro.
31 Ritonõpo omiry waro Tawi kynexine. Jezu ẽsemamyry ropa waro roropa kynexine.
Morara exiryke morara tykase ynororo:
"Zuzenu onynomopyra Ritonõpo exĩko mana aorihtyã esao.

Ekepyry motara roropa mana,"
tykase ynororo.
32 Tõsemãkapose ropa Jezu Ritonõpo a. Ynanenease. Morara exiryke ourutorỹko ynanase.
33 Seromaroro Jezu tuisamehxo tyrise Ritonõpo a. Ritonõpo maro mana. Pake Ritonõpo
tõturuse eya: "Juzenu ekarõko ase oya," tykase Ritonõpo. Mame Tuzenu tokarose Jezu a
rahkene. Morara exiryke senohne enẽko matose. Õmirykõ ae Ritonõpo omiry etãko matose.
34 Kapu aka onuhpyra Tawi ekepyry kynexine. Jezu rokẽ tõnuhse. Ynara tymerose roropa
Tawi a:
"Ritonõpo tõturuse Kuesẽkomo a:
'Oporohko seino, japotunuru wino, tuisame oexiryke,
35 oepetõkara ke anamotomatohto ya,' tykase Ritonõpo Tumũkuru a."
Morara tymerose Tawi a pake.
36 — Izyraeu tomo, tuaro ehtoko. Jezu mokyro onexixihmahpyrykomo. Tuisame tyrise
ynororo Ritonõpo a Kuesẽkõme aehtohme, tykase Peturu eya xine.
37 Morarame toemynyhmase toto Peturu omiry etaryke tyya xine:
— Morara ahtao oty rĩko ynanah? tykase toto Peturu tomo a, tõturupose.
38 Peturu a tozuhse toto:
— Oorypyrykõ irumekatoko Jezu omipona oehtohkõme. Osẽpurihkapotoko Jezu Kyrixtu
omi poe, oorypyrykõ korokatohme Ritonõpo a. Mame Ritonõpo nekarory apoĩko matose.
Zuzenu Kurã apoĩko matose.
39 Ritonõpo mã Tuzenu ekarory se oya xine, opoenomo a, moemoẽkõ pata tõ põkomo a
roropa, emero tyneahmatyamo a, tykase Peturu toto a.
40 Morarame Peturu toto zurune itamurume Jezu poko. Otuhparo turuse toto:
— Emero iirypyryme matose. Iirypyryme oexirykõ se pyra Ritonõpo mana. Naeroro
oorypyrykõ irumekatoko awãnohpyra xine Ritonõpo ehtohme, tykase Peturu eya xine.
41 Morarame mokaro a Jezu tonetupuhse Peturu omiry etaryke tyya xine. Tõpurihkase
toto Peturu tomo a. Moro ẽmepyry ae tuhke tomãse toto Jezu poetoryme, 3.000me.
42 Morarame kokoro rokẽ tõximõse toto Jezu omiry etatohme, Peturu tomo a ekarory
etatohme. Kure tõturuse toto. Oximõme tõtuhse toto. Kokoro rokẽ tõturuse roropa toto
Ritonõpo maro.

Jezu poetory oximõme ehtopõpyry

43 Morarame emero Ritonõpo zuno toehse toto, Peturu tõ nukurãkatyã eneryke roropa
tyya xine, kurãkõkara tukurãkase ropa exiryke Peturu tomo a.
44 Morarame Jezu omipona exiketõ oximõme kynexine. Tymõkomorykõ tapiakase eya
xine imehnõ Jezu poetory tomo a.
45 Tymõkomorykõ tokarose roropa eya xine imehnomo a tineru apoitohme tyya xine,
apiakatohme imehnõ Jezu poetory tomo a, etuarimara toehtohkõme.
46 Kokoro rokẽ morohnome Ritonõpo tapyĩ tao toh kynexine aomiry poko. Morarame
Ritonõpo tapyĩ tae xiaxiake tõtuhse toto. Tãkye rokẽ toh kynexine:
47 — Ritonõpo kure mana, tykase toto. Tãtãkyemase toto. Jerusarẽ põkomo a tyyrypyrykõ
turumekase Jezu omipona toehtohkõme. Kokoro rokẽ Jezu poetory tomãkapose Ritonõpo a.

3

Ytoytopỹ kurãkatopõpyry ropa

1 Morarame Peturu toytose João maro Ritonõpo Tapyĩ taka Ritonõpo maro tõturutohkõme.
Xixi tywykahme toehse ahtao toytose toto.
2 Mame toytorykohtao, ytoytopỹ tonese toto a. Moino ro morara tonuruse ynororo
ytoytopỹme ro. Kokoro rokẽ arosene toto onao Ritonõpo tapyĩ pota taka, tineru apoitohme
eya. Moro Omõtoh Enekurãme tosehpase kynexine.
3 Mokyro a Peturu eneryhtao João maro, toto ytoryhtao, tineru tokaropose eya.
4 Mame kurãkara tonese tyya xine ahtao ynara tykase Peturu:
— Xiaro kueneko, tykase Peturu.
5 Mame tõsenuhmase mokyro. Tineru pitiko eraximane.
6 — Tineru pyra ynanase. Yrome tyoro ekarõko ase oya. Owõko. Xikihme exiko. Jezu
Kyrixtu okurãkãko ropa mana, Nazare pono, tykase Peturu eya.
7 Mame kurãkara xikihme tanỹse emary poko Peturu a. Ipyrakũ toekurãkase ropa.
8 Pyhseky tykase ynororo. Xikihxikihme toytoytose ynororo toekurãkase ropa toexiryke.
— Kure Ritonõpo mana, tykase ynororo. Peturu tõ maro tomõse ynororo Ritonõpo Tapyĩ
taka. Tãtãkyemase ynororo. Pyhsekyhsekyh tykase.
9-10 Moro taõkõ tutuarõtase kuranõpokara ytoytory eneryke tyya xine: "Kure Ritonõpo,"
kary etaryke roropa tyya xine tutuarõtase toto.

— Mose ytoytopynỹpo, tineru eraximahpõ Omõtoh Enekurã pũto toekurãkase ropa, tykase toto.
11 Tõsenuruhkase toto mokyro eneryke tyya xine. Ritonõpo Tapyĩ taka omõtoh Saromão tapyĩme tosehpase. Moro tao Peturu kynexine João maro. Mokaro onurumekara aekurãkahpyry ropa toehse. Moro taka toytose toto emero, enese.
— To! Kure matose, tykase toh eya xine.

Peturu nurutopõpyry Ritonõpo tapyĩ tao
12 Morarame morohnome aepyrykõ eneryhtao tyya ynara tykase Peturu:
— Orutua komo, wekyry tomo, serara ekurãkano onenepitopyra hmatou? Jezu rokẽ mose kurãkaropa, yna kara, kypyno xine toexiryke.
13 Ritonõpo kytamurukõ esemy, Aparão esemy, Izake te, Jako, enara. Emero Kuesẽkõme roropa mana. Mokyro a Tumũkuru kuesẽkõme tyrise, onurumekahpyrykomo, Jezu, onekarohpyrykomo Pirato a exixihmatohme. Exixihmapory se pyra Pirato repe.
14 Yrome aomipona pyra oya xine toxixihmase Jezu, tyyrypyhpykẽ kara. Inetapatahpyry rokẽ mutũtanohpoatose ropa.
15 Kyrihpõkõ mũkuru mexixihmatose repe. Yrome Jumy a tõsemãkase ropa. Moro poko otuarõtanohtorỹko ynanase tonese ropa yna a exiryke tõsemãse ropa ahtao.
16 Mokyro poe mose nekurãka ropa. Mose enẽko matose, Jezu nukurãkahpyry ropa. Tonetupuhse toexiryke Jezu nukurãka ropa, tykase Peturu.
17 — Wekyry tomo. Awaro xine ase. Jezu exixihmahpõkõ matose, tuaro pyra oexirykõke, oesẽkõ maro.
18 Pake Ritonõpo a tõmiry tymeropose urutõ komo a Jezu poko, aetuarimary poko, aorikyry poko, ẽsemãkapory ropa poko tyya. Ajohpe pyra ro Ritonõpo nexiase, tykase Peturu mokaro a.
19 — Oorypyrykõ irumekatoko. Jezu eahmatoko oesẽkõme aehtohme, oorypyrykõ korokatohme eya,
20 tãkye oehtohkõme ipoko. Imeĩpo Jezu Kyrixtu enehpõko ropa Ritonõpo mana tarona, Kuesẽkõme.
21 Kapu ao eraximãko mana tonehpory ropa Tumy a. Tooehse ropa tahtao, kukurãkatorỹko ropa mana. Moro poko tymerose pake Ritonõpo poe urutõ komo a.
22 Moeze a ynara tymerose:
"Urutõ menekãko Ritonõpo mana, enehpõko mana
jenehtopõpyry sã eya, kuekyrykõme exikety. Aomipona ke ehtoko.
23 Aomipona pyra exiketõ enahkapõko Ritonõpo mana."
24 Morara tymerose urutõ komo a pake. Samueu tomo a morara tymerose senohne poko, onenehpyrykõ poko.
25 Samueu tõ ekepyã pakomotyã matose. Opoko xine kynoturune Ritonõpo atamurukomo a. Ynara tykase ynororo eya xine: "Apary rĩko ase sero nono põkõ kurãkaneme," tykase Ritonõpo Aparão a.
26 — Naeroro Tumũkuru enyohne kyya xine Kuesẽkõme, kuatãkyematohkõme kyyrypyrykõ korokaryhtao eya, tykase Peturu eya xine.

4

Peturu ehtopõpyry kõseriu ẽpataka João maro
1 Morarame Peturu tõ otururuhtao imoihmãkõ maro, Ritonõpo maro oturuketõ tooehse eya xine, Ritonõpo tapyi esẽ maro, satuseu tõ roropa, enara. Satuseu tomo ahno ẽsemamyry ropa warõkõkara kynexine.
2 Peturu tõ tyenonohse eya xine imoihmãkõ amoreparyke eya xine: "Jezu tõsemãse ropa mana toorihxĩpo," karyke eya xine.
3 Morarame Peturu tõ tapoise toto a. Ãpuruhpyry taka tarose eya xine, moro tao toto ẽmehtohme, tykohmãse exiryke.
4 Mame Peturu tõ otururu totase tyya xine exiryke Jezu tonetupuhse imoihmãkomo a tosẽkõme. Tuhke Jezu poetoryme toehse toto, 5.000me.
5 Mame yrokokoro juteu tõ esã tõximõse Jerusarẽ po, Moeze omihpyry poko amorepatõkõ maro.
6 Anasa Ritonõpo maro oturuketõ tuisary kynexine. Imaro tõximõse toto jekyry tõ maro, Kaipa, João, Arexãtere, enara.
7 Mokaro ẽpataka Peturu tõ tarose toto a.
— Onoky poe ahno kurãkãko ropa matou? tykase mokaro eya xine.
8 Ritonõpo Zuzenu Peturu ao kynexine. Aomi poe Peturu tõturuse:
— Tamuxi tomo, pata esamo,

9 oty katoh: “Onoky poe ytoytopynỹpo mukurãkatose rohpa?” ãko matou oturupõko yna
a?
10 Jomiry etatoko Izyraeu tomo. Mokyro ynanukurãkase ropa Jezu poe. Jezu mokyro
Nazare pono, Ritonõpo mũkuru. Onexixihmahpyrykõ mokyro. Yrome tõsemãkase ropa
mana Ritonõpo a. Jezu poe mokyro toekurãkase ropa mana.
11 Jezu Kyrixtu poko pake tymerose Ritonõpo omiryme. Ynara tymerose urutõ komo a:
“Moro topu, tapyi rinanõ nurumekahpyry,
moro topu se toehse toto, kurãme exiryke, tapyi kyryryme nymyry.
Emese kure kuhse Ritonõpo kyya xine mana,”
tykase.
12 Jezu rokẽ kyyrypyrykõ korokaneme mana, toiro. Imepỹ kyyrypyrykõ korokane pyra,
Jezu rokene, tykase Peturu eya xine.
13 Morarame Peturu tõ otururu totase tyya xine ahtao, tõturuse toto oxime rokene:
— Otokoino moxiã enaromyra toehse nae? Atamorepara toh nase repe. Yrome Jezu
maro monexiã toto atamorepãko. Otarãme morara exiryke zuaro toehse toh mana, Jezu
maronõpotõme toexirykõke, tykase toto. Oxime tõturuse toto.
14 Mame mokyro kuranõpokara eneryke tyya xine toto maro: “Ajohpe matose,” kara toto.
15 Morarame tosae xine Peturu tõ tutũtanohpose ropa toto a, oxime rokẽ tõturutohkõme:
16 — Otara ãko sytatou mokaro a Jezu poko toto oturukehpotohme? tykase toto, tõturuse
oxime rokene. — Kurãkara kurãkahpõ mokaro. Tarõkõ emero zuaro mana, Jerusarẽ põkomo.
“Ajohpe,” kara sytatose ipoko xine.
17 Jezu poko oturupyra rokẽ syripotone toto. Senaroximatone toto imehnõ onurupyra
Jezu poko toto ehtohme, tykase toto.
18 Morarame tykohmase ropa toto tyya xine:
— Imehnõ onurupyra ehtoko Jezu poko, tykase toto.
19 Yrome ynara tykase Peturu tomo:
— Oty Ritonõpo a kure nae? Õmipona xine yna exiry, tõmipona yna exiry?
20 Yna a tonese exiryke oturukehpyra ynanase Jezu poko, tykase toto.
21 Morarame Peturu tõ enaroximary se toh kynexine repe:
— Ytotoko ropa. Awãnohtorỹko ynanase imehnõ zururuhtao Jezu poko oya xine, tykase
toto, mokaro aroporykõme. Peturu tõ wãnopyry se toh kynexine repe. Yrome onuãnohpyra
tokurehse toto, tuhkãkõ Peturu tõ pyno exiryke.
— Kure Ritonõpo mana, ãko rokẽ toh kynexine.
22 Tãtãkyemase toto, ytoytopynỹpo ikaripamyhpyry tukurãkase ropa exiryke.

Ritonõpo a tõturuse

23 Morarame tonyohse ropa toexirykõke Peturu tõ toytose ropa João maro, imehnõ Jezu
poetory tomo a. Juteu tõ esã omihpyry tokarose eya xine.
24 Morarame toto omiry etaryke tyya xine tõturuse toto Ritonõpo maro, Jezu poetory tõ
oximõme. Ynara tykase toto:
— Yna esẽme mase Ritonõpo. Kapu Rihpõme mase, kapu, nono, tuna, tunakuaõkomo, nono
põkomo, emero tyrise oya.
25 Pake moturune yna tamuru Tawi a, ynara tymerose eya õmiryme Ouzenu poe:
“Oty katoh sero nono põkõ yzehno toh nae?
Toiparo rokẽ osenetupuhnõko mã toto.
26 Sero nono põkõ tuisary tõ atamorepãko mã toto
Ritonõpo maro osepeme pyra toehtohkõ poko,
inymenekahpyry maro osepeme pyra toehtohkõme roropa.”
27 — Morararo taro nase Jerusarẽ po seromararo, tykase Peturu Ritonõpo a. — Erote
tuisame nase. Põtiu Pirato kowenatume roropa nase. Mokaro oximõme Roma põkõ maro
Izyraeu tõ maro Omũkuru zehno.
28 Zehnotokõ moxiaro Omũkuru exixihmahpõkomo. Morara tyrise eya xine onekaro-
topõpyry ae ro, tuarohxo oexiryke, orẽpyrahxo roropa oexiryke.
29 Seromararo mokaro eneko Papa Kapuaono, yna enaroximary se aehtyamo. Yna
akorehmako enaromyra yna ehtohme, õmiry ekarotohme yna a.
30 Kurãkõkara ikurãkako ropa. Ajamitunuru enepoko ropa Omũkuru kurã pokoino, Jezu
pokoino, tykase Peturu Ritonõpo a.
31 Morarame tõturukehse toto ahtao, moro tapyi kywyh kywyh tykase. Ritonõpo Zuzenu
tomõse toto aka. Orẽpyra Ritonõpo omiry tokarose eya xine imehnomo a.

Oximõme toto tỹkyryrykõ poko

32 Morarame Jezu poetory tõ oximõme toehse, omomỹke pyra toh kynexine
toenupunarykõke imehnõ poko.

33 Orẽpyra imehnõ turuse eya xine Jezu ẽsemamyhpyry ropa poko. Kure rokẽ toh kynexine
oximõme, tãkye rokene. Imehnõ roropa ipyno xine.
34 Morara exiryke etuarimara toh kynexine emero. Tutupikamo a tutupikõ tokarose eya
xine Peturu tomo a. Tytapyikamo a roropa tytapyĩkõ tokarose tineru apoitohme tyya xine,
35 ekarotohme Peturu tomo a, apiakatohme ise exiketomo a etuarimara aehtohkõme.
36 Morarame Joze kynexine, Xipere pono, Rewi pary. Mokyro tosehpase Panapeme,
oxiehnotokõ kurãkaneme ropa aexiryke.
37 Mokyro a tutupi tokarose tineru apoitohme tyya. Mame Peturu tomo a tytinerũ
tokarose emero.

5

Anania tomo Sapira maro

1 Mame imepyny a roropa tutupi tokarose roropa, Anania a ipyty maro.
2 Ipyty esety Sapira. Emero pyra tytinerũkõ tokarose eya xine:
— Seny, yna tupi epehpyry emero, tykase toh ajohpe. Typyty maro tõturuse toto.
"Senekunohne," tykase toto.
3 Morarame Peturu tõturuse Anania maro:
— Jepe, oty katoh joroko tamuru omipona mahno? Yna enekunopyry se hma repe?
Yrome Ritonõpo Zuzenu zuaro mana. Otupi epehpyry emero pyra mekaro yna a.
Makoinohno otinerũkõme.
4 Otupi onekaropyra ro awahtao xine otupime nexiase. Tupito epehpyry morararo,
otinerũkõme ro nexiase. Oty katoh popyra oexirykõ se hmatou, yna enekunopyry se?
Ajohpe mase Ritonõpo a yna a rokẽ pyra, tykase Peturu eya.
5 Morara kary etaryke tyya nono pona toepukase Anania. Toorihse. Morarame: "Mokyro
norihno Ritonõpo poe," kary etaryke tyya xine tõserehse toto itamurume.
6 Mame nuasemãkomo a ekepyry tanỹse. Tyõtose, enara. Tarose toto a, zonẽtohme.
7 Morarame tẽ pitiko tykase ahtao ipytỹpyry tooehse, tuaro pyra.
8 Mame Peturu tõturupose nohpo a:
— Moro rokẽ kynako otupi epehpyry?
— Ỹ moro rokẽ kynako, tykase nohpo.
9 Morarame Peturu a tozuhse. Ynara tykase ynororo:
— Oty katoh moturutou onio maro: "Senekunohne," mykã onio a? Yrome Ritonõpo
Zuzenu oenetou. Eneko pahne moxiã, onio ekepyry zonemyhpõkõ noehno ropa toto tapyi
eutary pota taka. Oekepyry arõko roropa toh mana zonẽtohme, tykase Peturu eya.
10 Axĩ toepukase nohpo nono pona, toorihse. Morarame nuasemãkõ tooehse ropa ahtao
tapyi taka, nohpo orihsẽ tonese eya xine. Tarose toto a zonẽtohme inio ekepyry myhtokoxi.
11 Morarame tõserehse Jezu poetory tomo. Mokaro ekary etahpõkõ tõserehse roropa toto.

Jamihme tyrise toto Ritonõpo a

12 Kokoro rokẽ tõximõse toh rahkene Peturu tõ maro, Ritonõpo Tapyĩ taka, Saromão
nyrihpyry taka. Mame jamihme tyrise toto Ritonõpo a kurãkõkara kurãkatohme ropa eya
xine.
13 Mame imehnõ mokaro maro oximõpyra toehse toto, zuno toexirykõke. Yrome kure
tõturuse toto ipoko xine.
14 Mame tuhke Jezu poetory tõ toehse, orutua komo, nohpo tomo, enara. Tuhke tomãse
toto.
15 Morarame kurãkõkara kurãkary ropa eneryke tyya xine tuhke kurãkõkara tonehse eya
xine etuehkõ tapo, osema taka Peturu zuzenu rokẽ ytotohme epozakuroko, osema ae
Peturu ytoryhtao.
16 Tuhke roropa imeimehnõ pata tõ poe tooehse toto Jerusarẽ pona. Kurãkõkara tonehse
roropa toto a, jorokohpã kõ roropa tonehse eya xine. Emero toh tukurãkase ropa eya xine.

Peturu tõ ryhmatopõpyry

17 Morarame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ, satuseu tõ maro Peturu tõ zumoxike
toehse toto.
18 Tapoise toto a ẽmatohme ãpuruhpyry taka.
19 Yrome Jezu nenyokyhpyry toytose koko ãpuruhpyry apuruhmakase ropa. Mokaro
tutũtanohpose ropa eya.
20 — Ytotoko Ritonõpo Tapyĩ taka. Oturutatoko mokamo a Jezu poko, Jezu poetoryme toto
ehtohme, orihpyra toto ehtohme jũme, tykase Jezu nenyokyhpyry eya xine.
21 Morara tykase exiryke toytose toto pakeimo Ritonõpo Tapyĩ taka imehnõ amorepase.
Yrome mokaro Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tymarõkõ maro juteu tõ tuisary
tykohmase tyya xine. Peturu tõ enehnanõ taropose eya xine ãpuruhpyry taka.

22 Morarame toytose toto ãpuruhpyry taka. Yrome tynẽmatyãkõ onenepyra tokurehse toto. Naeroro toytose ropa toto kõseriu a oturuse. Ynara tykase toto eya xine:

23 — Ãpuruhpyry tapuruse kynako. Erase tõ rokẽ moroto kynako. Ynanetapuruhmaka repe. Yrome arypyra toh kynako, tykase toto.

24 Morara kary etaryke tyya xine tõserehse toto, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo, oturutoh erase tõ maro.

— Otara toehse toh nae?

— Kũ. Aza rokẽ nytõ toto? tykase toto.

25 Morarame imepỹ tooehse oturuse. Ynara tykase ynororo:

— Mokã mõto, onẽmatyãkomo. Oturũko toto Ritonõpo Tapyĩ tao. Imehnõ amorepãko mã toto, tykase ynororo eya xine.

26 Morarame soutatu tõ esẽ toytose, typoetory tõ maro, Peturu tõ apoise ropa. Opore pyra tõturuse toto eya xine sekerereme, imehnõ kurũke, totaparykõ se pyra toexirykõke.

27 Morarame tarose ropa Peturu tomo kõseriu ẽpataka ropa.

28 — Oty katoh imehnõ amorepãko matou mokyro poko? Toto anamorepapopyra ynanexiase ipoko oya xine. Seromaroro emero Jerusarẽ põkõ tamorepase oya xine. Yna hxirõko roropa matose mokyro exixihmatopõpyry poko, tykase mokyro Ritonõpo maro oturuketõ tuisary.

29 Morarame Peturu tomo a tozuhse:

— Ritonõpo omipona se ynanase. Õmirykõ omipona se hkopyra ynanase.

30 Ritonõpo mokyro kytamurukõ esemy. Eya Jezu tõsemãkase ropa onexixihmah-pyrykomo wewe pokona.

31 Mame tuisa konõtome tyrise ropa ynororo Ritonõpo a, emero Kuesẽkõme aehtohme. Kypynanohnekõ mokyro. Kyyrypyrykõ korokary se ynororo. Kyyrypyrykõ rumekary se kuahtao xine ikorokãko mana.

32 Naeroro imehnõ tuarõmãko ynanase morohne poko. Yna maro Ritonõpo Zuzenu mana yna akorehmãko. Tõmipona exiketomo a Tuzenu ekarõko Ritonõpo mana, tykase Peturu.

33 Mame morara kary etaryke tyya xine tyekĩtapãse toto. “Setapatone,” tykase toto.

34 Yrome toiro towõse tõturutohme. Parixeume ynororo, esety Kamarieu. Moeze omih-pyry poko amorepatõme ynororo. Emero ise roropa toh kynexine. Mokyro a Peturu tõ jarãnaka taropose aporo. Mame ynara tykase ynororo:

35 — Izyraeu tomo, tomeseke ehtoko mokã poko.

36 Pake hkopyra imepỹ tamuxime toehse, Teuta. Tõsekarose ynororo tuisame toexiry poko. Imehnõ roropa toytose imaro, 400mãkomo. Yrome totapase ynororo ahtao, tãtahpahse toh emero, aomipona aehtyamo. “Tuisa konõto mokyro,” kara toehse toto.

37 Okomino tyoro, Juta, Karirea pono kowenu tineru apoiryhtao ahno a, tuhke roropa imaro tãtãnonohse toh repe. Yrome toorihse ynororo ahtao ipoetohpyã toytose ropa toto tosaka xine.

38 Naeroro ourutorỹko ase mokã poko pyra oehtohkõme. Ah nytõ toto. Ahno omi poe rokẽ toto ahtao toto namorepary enahnõko rokẽ mana. Yrome Ritonõpo omi poe toto ahtao enahpyra mana imehnõ amorepary eya xine.

39 Morara exiryke tomeseke ehtoko. Typoetory ryhmaryhtao ozehno xine exĩko Ritonõpo mana, tykase Kamarieu eya xine.

40 — Ỹ, tykase toh repe. Yrome Peturu tõ tonehse ropa tyya xine ahtao typipohse toto a.

— Oturupyra ke ehtoko Jezu poko, tykase toh eya xine. Mame tonyohse ropa toto ipipohxĩpo xine.

41 Morarame toytorykõ ropa ahtao kõseriu wino tãtãkyemase toto.

— Jezu poetoryme kuexiryke kypipohno toto. Morara exiryke tãkye sytase, tykase toto.

42 Mame kokoro rokẽ Ritonõpo Tapyĩ tao tõturuse toto Jezu Kyrixtu poko. Imehnõ tapyĩ tao roropa oturukehpyra toh kynexine.

6

7me Jezu poetory akorehmananomo

1 Morarame Jezu poetory tõ tuhke tomãse ahtao kyreku tomo a juteu tõ tykerekeremase.

— Oty katoh juteu tõ pyxiamõpyamo a rokẽ tõsẽ ekarõko toh nae? Kyya xine onekaropyra mã toto, tykase toto.

2 Morarame Jezu poetory tõ tonehpose 12mãkomo a tõturutohkõme imaro xine. Ynara tykase Peturu tõ eya xine:

— Popyra Ritonõpo omiry rumekary yna a tykyrysã ekarotohme rokene.

3 Morara exiryke imehnõ Jezu poetory tõ akorehmananõ menekãko ynanase, 7me ajoajohpãkõkara rokene, Ritonõpo Zuzenu omipona yronymyryme exiketomo, toerokurukõ warõkõ roropa.
4 Yrome yna kokoro rokẽ Ritonõpo maro oturũko ynanase. Imehnõ amorepãko roropa ynanase aomiry poko, tykase toto.
5 Morara kary etaryke tyya xine tãtãkyemase toto. Ynara tyrise toto a Jezu poetory tõ akorehmananõme, Exitewão. Ritonõpo Zuzenu imaro kynexine. Aomipona yronymyryme exikety ynororo. Ynororo, Piripe, Pyrokoro, Nikanoa, Timõ, Parymena, Nikorau, enara. Nikorau juteume aeramahpyry kynexine, Ãtiokia põme exikety roropa.
6 Mokaro tooehse Peturu tõ ẽpataka. Morarame tõtururukohtao Ritonõpo a tomarykõ tyrise zuhpokoxi xine.
7 Morarame Ritonõpo omiry totase tuhkãkomo a Jerusarẽ põkomo a. Jezu poetory tomãse Jerusarẽ po. Tuhke Ritonõpo maro oturuketõ roropa Jezu omipona toehse toto.

Exitewão apoitopõpyry
8 Morarame Exitewão Ritonõpo omipona kynexine. Kure kynexine orẽpyra roropa Ritonõpo poe. Kurãkõkara kurãkary waro roropa ynororo kynexine.
9 Yrome imehnõ moroto kynexine, aomipona se pyra exiketomo. Moino aehtyã mokaro kynexine. Xirene poe, Arexãtyria poe, Xirixia poe, Azia poe, enara tooehse toh kynexine morotona. Tyorõ tao tãtamorepase ynaroro. Tõsezusezukurukõ se toh kynexine repe Exitewão maro.
10 Yrome typoremãse toto orẽpyrahxo Exitewão exiryke Ritonõpo Zuzenu poe.
11 Morarame imehnõ taomipohtomase eya xine:
— Mose ynanetase Moeze kerekeremãko, Ritonõpo kerekeremãko roropa, tykase toto imehnomo a Exitewão poko ajohpe.
12 Morara kary etaryke tyya xine juteu tõ tyekĩtapãse. Typatakã maro toytose toto Moeze omihpyry warõkõ maro Exitewão apoise kõseriu a arotohme.
13 Morarame tokarose eya xine rahkene.
— Mose sẽ tapyi poihtoase, Ritonõpo maro oturutopo. Moeze omihpyry poihtoase roropa.
14 Ynara nase mose: “Sẽ tapyi kararahnõko Jezu Nazare põ mana. Moeze namorepatyã myakamãko roropa mana,” nase mose, tykase toto Exitewão poko ajohpe rokene.
15 Morarame mokaro a emero terekatu tõ maro iporohtyamo a Exitewão ẽmyty tonese, kapu ae Ritonõpo nenyokyhpyry ẽmyty samo.

7

Exitewão oturutopõpyry
1 Morarame Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a tõturupose:
— Ajohpe pyra moxiã na? tykase ynororo Exitewão a.
2 Ynara tykase Exitewão eya xine:
— Wekyry tomo, kuetatoko, orutua kõ roropa. Pake Aparão a Ritonõpo tõsenepose saerehkane panõ ezure, Mesopotamia po Aparão ahtao ro Harã pona ytopyra ro ahtao.
3 Ynara tykase Ritonõpo eya: “Oesary irumekako, oekyry tõ roropa. Ymaro eropa. Imepỹ pata enepõko ase oya,” tykase Ritonõpo eya.
4 Morara exiryke Kautea turumekase Aparão a Harã pona toytotohme. Morarame tumy orihxĩpo tosary turumekase eya. Tarona tooehse kuesaka xine.
5 Ritonõpo onesaripopyra Aparão a repe. Yrome ynara tykase ynororo eya: “Sero imeĩpo ekarõko ase oya oesaryme, oesahpyo apakõ esaryme roropa toorihse awahtao,” tykase Ritonõpo Aparão a tumũkue pyra ro ahtao.
6 Mame ynara tykase roropa ynororo: “Apakõ mã imehnõ nonory pona ytõko osesarise, katonõme sa rokene. Moroto 400me zeimãnõko mã toto, etuarimãko imehnõ namotome.
7 Morarame apakõ tuarimahpõkõ wãnohnõko ase. Morotoino xiaro oehnõko toh mana jeahmatohme kure,” tykase Ritonõpo Aparão a.
8 Morarame Aparão tamorepase Ritonõpo a aipotapihpyry sahkary poko. Ynara tykase ynororo: “Kure rokẽ oritorỹko ase. Morara exiryke aĩkõpotapihpyry sahkapõko ase oya xine,” tykase Ritonõpo eya. Morarame Aparão toemũkuase, Izakeme. Mame oma etato irãnao ae aenurutopõpyry ahtao, tumũkuru aĩpotapihpyry tysahkase eya. Mame tuãtase Izake ahtao toemũkuase ynororo Jakome. Mame Jako toemũkuase 12me, kytamurukõme.
9 — Morarame kytamurukomo a takorõkõ tokarose imehnomo a jehno toexirykõke. Ejitu pona tarose ynororo. Yrome Ritonõpo imaro kynexine.
10 Toenupunase ipoko. Tutuarimakehpose eya. Morarame Ejitu esẽ Joze se toehse, tuaro aexiryke. Esety Parao kynexine. Joze kowenatume tyrise eya tytapyĩ esẽme roropa.

11 Morarame konopo toehkehse, tonahsẽ pyra toehse. Toetuarimase toto Ejitu po, Kanaã po, enara. Kytamurukõ nykyryry tonahse.
12 Yrome Ejitu põkõ nykyryry nae ro kynexine. Imeĩpo morara kary etaryke tyya tumũkuru tõ tonyohse Jako a tynapyrykõ epekahse.
13 Morarame toytozomose toto ahtao Joze tõsenepose turui tomo a. Tyekyry tõ tonepose Parao a eya.
14 Morarame: "Kumykõ enehtoko xiaro," tykase Joze turui tomo a. Mame emero morotona toytose toto, 75me.
15 Morarame kytamurukõ toorihse moroto, Jako, imũkuru tõ, enara.
16 Yrome toto ekepyry tarose Xikẽ patahpyry pona zonẽtohme, Aparão nepekatyhpyry aka. Hamoa poenomo a topekahse eya orihpyra ro toto ahtao. Xikẽ zũ Hamoa kynexine.
17 — Morarame Aparão pakõ toemũkuase Ejitu po. Tuhke toehse toto moroto. Morarame tynekarotopõpyry ae ro toto arory se ropa Ritonõpo kynexine esaka xine.
18 Morarame imepỹ Ejitu tuisaryme toehse, Joze warõkara.
19 Kytamurukõ tonekunohse eya. Tyyryhmase toto eya. Toto zehno toehse ynororo toto emamyryke. Imũkurukõ typahpose eya nakuaka.
20 Morarame Moeze tonuruse, poeto kuranoryme. Tumy tapyĩ tao oseruao rokẽ nuno taropose eya.
21 Mame tapyi tae jeny a tarose ynororo nakuataka. Mame Parao ẽxiry a tanỹse ropa tunuãtanopyryme tumũkurume.
22 Ejitu põkomo a tamorepase ynororo itamurume. Tõtururu waro toehse. Emese kure toehse roropa ynororo otyro riry poko.
23 — Morarame Moeze tykaripãse ahtao, 40me jeimamyry taropose ahtao tyekyry tõ enese toytose ynororo, Izyraeu tõ enese.
24 Morarame tyekyry osanumary tonese tyya ahtao typynanohse eya. Ejitu põ totapase eya.
25 "Wekyry tõ pynanohneme jenetupuhnõko toh mana. Ritonõpo nenyokyhpyryme jekarõko mã toto," tykase Moeze tukurohtao repe. Yrome onenetupuhpyra toh kynexine.
26 Yrokokoro tyekyry enese toytory ropa ahtao, osetapaketõ tonese eya. Toto zupokary se kynexine repe. "Aimo, ãkorõ ananapoipyra exiko. Oxiehno pyra ehtoko," tykase ynororo eya xine repe.
27 — Yrome ajoajohpano a tupurohmase. "Onoky omi poe upokato mano tuisame awahtao samo?
28 Ejitu põ etapahpõ mase. Jetapary se roropa hma?" tykase ynororo Moeze a.
29 Morara kary etaryke tyya toepase Moeze Mitiã pona. Tõsesarise ynororo moero, katonõme, toemũkuase asakoro.
30 — Morarame 40me tyeimãse ahtao moroto, Ritonõpo nenyokyhpyry tõsenepose Moeze a ona tonorẽ po, ypy Xinai pũto.
31 Moroto pika zatyry tonese Moeze a tororo ãko. Moro eneryke tyya toemynyhmase ynororo. "Otãto puhkoke pika ezehpyra nae? Eneta aporo," tykase ynororo tukurohtao.
— Morarame enese toytose tahtao Ritonõpo omiry totase eya, ameke pyra toehse ahtao. Ynara tykase Ritonõpo eya:
32 "Ritonõpo ase, atamurukõ Esemy, Aparão Esemy, Izake Esemy, Jako Esemy, enara," tykase ynororo eya.
— Morara kary etaryke tyya tykytyky tykase Moeze. Osenuhmara toehse ynororo tõserepyryke.
33 Morarame ynara tykase Ritonõpo eya: "Asãtajã tõ touko jẽpataka oehtohme. Onoupyra awahtao orihnõko mase," tykase ynororo eya.
— Mame morara kary etaryke tyya tysãtaja tõ touse eya. Mame ynara tykase Ritonõpo eya:
34 "Ypoetory tõ tuarimary enẽko ase Ejitu põkomo a. Morara exiryke oehno toto pynanohse. Seromararo aaropõko ase Ejitu pona," tykase Ritonõpo Moeze a.
35 — Moeze mokyro ro. Apitoryme ise pyra toh kynexine repe tutuisarykõme. "Onoky omi poe upokato mano tuisame awahtao samo?" tykase toto eya. Yrome mokyro ro tyrise Ritonõpo a toto tuisaryme, takorehmase ynororo apoto htaonõpo a.
36 Morarame tarose ropa toto eya Ejitu poe. Tyjamitunuru tonepose roropa eya moroto Ejitu po, typoetory anaropopyra ropa Ejitu põkõ exiryke. Tuna konõto Tahpiremã purohpokuroko tarose toto eya. Mame ahno esao pyra 40me ikonopory taropose toto a, Ritonõpo jamitunuru enery poko roropa tyya xine. Tỹkyryneke pyra toto ahtao tỹkyrynehtose toto Ritonõpo a.
37 Mame Moeze ynara tykase Izyraeu tomo a: "Urutõ enehpõko Ritonõpo mana, kuekyrykomo, ysã exikety," tykase Moeze pake tyekyry tomo a.

38 Moeze mokyro Ritonõpo poetory amorepahpono ahno esao pyra. Ritonõpo nenyokyhpyry maro roropa kynexine ypy po, Xinai po. Imaro tõturuse ynororo moro ypy po kytamurukõ netaryme. Eya Ritonõpo omiry tymerose, kyya xine ekarotohme roropa.
39 — Yrome aomipona se pyra kytamurukõ kynexine. Tymaro xine ise pyra toh kynexine ipunaka. Ejitu pona ropa toeramarykõ se ropa toh kynexine tukurohtao xine.
40 Arão a ynara tykase toto: "Ritõ tyriko Ritonõpo myakãme, kuesemazupurukõme aytotohme. Aza rokẽ nytoase Moeze, kuenepyhpõkomo Ejitu poe? Zuaro pyra sytatose," tykase toto.
41 Moroto tahtao xine pui mũkuru panõ tyrise toto a. Morarame kaneru tõ totapase eya xine uuru risẽ ẽpataka, "Kure mase," katohme tyya xine. "Kuesẽkõme mose ro nase," tykase toto. Tãtãkyemase toto tynyrihpyrykõ poko.
42 Morarame mokaro turumekase Ritonõpo a: "Kuesẽkõme sero nase," kary etaryke tyya. Mame xirikuato tõkehko roropa tyrise eya xine tosẽkõme. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme pake urutõ komo a:
"Izyraeu tomo, oekykõ mekarotone ya?
Onekarorykõme oekykõ metapatone repe,
yrome ya pyra mekarotone,
40me ikonopory taropose oya xine,
Izyraeu tomo, oyoytorykohtao ahno hnakuroko.
43 Tapyi pitiko maromarotone kamisa risemy,
ymyakãme onyrihpyrykõ tapyĩme,
onohpetu tapyĩme Moroke tapyĩme.
'Kuesẽkõme sero nase,' matokene mokyro poko.
Raipã roropa onyrihpyrykõ xirikuato esẽ panõ repe.
Morara oexirykõke aarotorỹko ase mya
Papironia pona," tykase Ritonõpo eya xine.
44 — Kytamurukõ maro Ritonõpo tapyĩ kynexine, okyno pihpyry risemy, ahno esao pyra, typoko toto amorepatohme. Moeze a moro tapyi tyrise Ritonõpo omi poe, imaro tõturuse exiryke.
45 Moro tonehse kytamurukomo a xiaro pake tooepyrykohtao. Mame Jozue tõ tõsesarise ropa imehnõ esahpyry po, taropose morotõkõ exiryke Ritonõpo a. Morarame Tawi Izyraeu tõ tuisaryme toehse.
46 Ritonõpo omipona exikety ynororo kynexine. Tapyi amory se toehse repe Ritonõpo tapyĩme.
47 Yrome imũkuru a rokẽ tamose, Saromão a, Ritonõpo tapyĩme.
48 — Yrome imehxo Ritonõpo Kapuaono. Tapyi tao nyhpyra mana, ahno nyrihpyry tao, tykase Exitewão. — Ynara Ritonõpo nekarohpyry sero poko pake urutonõpo a:
49 "Kapu jesaryme mana,
sero nono upupuru apõme mana.
Oty amõko matou ytapyĩme?
Otãto ytapyĩ rĩko matou moro tao jehtohme?
50 Ywy rokẽ senohne emero Rihpõme ase.
Ya ro kapu tyrise, nono roropa.
Senohne emero esẽme ase,"
tykase Ritonõpo pake urutono a, tykase Exitewão mokaro a. Mame ynara tykase roropa eya xine:
51 — Otato pyra matose, Ritonõpo omipona pyra. Zuzenu okorokarykõ se mã repe. Yrome ise pyra matose. Atamurukõ saaro matose.
52 Urutõ kõ tyyryhmase atamurukomo a emero. "Ritonõpo mũkuru oehnõko mana," kananõ totapase toto a. Mokaro saaro matose. Mokyro mexixihmatose tooehse ahtao.
53 Ritonõpo a tõmiry tokarose oya xine inenyokyhpyry tomo a repe. Yrome aomipona pyra matose, tykase Exitewão eya xine.

Exitewão etapatopõpyry topu ke

54 Morara kary etaryke tyya xine tyekĩtapãse toto. Exitewão ẽpataka tyerykõ totose toto a tynyetũkõke.
55 Yrome Ritonõpo Zuzenu Exitewão maro kynexine. Kakoxi tõsenuhmase tahtao Jezu tonese kapu ao xikihme, Ritonõpo maro. Saerehkane konõto tonese roropa eya Ritonõpo ezurume.
56 Morarame ynara tykase ynororo:
— Enetoko ke! Kapu enẽko ase tãtapiakase. Jezu Kyrixtu enẽko ase. Ahnome aexihpyry enẽko xikihme, Ritonõpo maro, tykase ynororo eya xine.

57 — Ajohpe mase! tykase toto. Toepanapuruse toto. Axĩ toytose toto tururume Exitewãʼo apoise.
58 Pata ehpikoxi tarose toto a topu ke etapatohme. Morarame etapatohme tupõkõ tapoipose nuasemano a. Toto zupõ apoihpõ Sauru kynexine.
59 Mame topu ke totaparyhtao ro ynara tykase Exitewãʼo:
— Tuisa Jezu, kuaroko oesaka, tykase rokẽ ynororo.
60 Morarame tosekumuru po toepukase tahtao opore tõmitase rahkene:
— Jezu kapuaono moxiã onyhxiropyra exiko jetapary poko, tykase ynororo toorihtohto. Morara kaxĩpo sã rokẽ toorihse ynororo rahkene.

8

Sauru a Jezu poetory ryhmatopõpyry
1 Morarame Exitewãʼo tomĩnose Sauru a jehno toexiryke. Morarame Exitewãʼo etapaxĩpo Jezu poetory tõ totapazomose moroto ro zehnotokomo a. Morara exiryke tãtahpahse toh emero Jutea pona, Samaria pona, enara. Peturu tõ rokẽ epara kynexine.
2 Morarame Ritonõpo omipona exiketomo a Exitewãʼo tyhnamose. Tãtarerekase toto. Ekepyry tarose eya xine zonẽtohme.
3 Mame Sauru toytose Jezu poetory zupise, toto zehno toexiryke. Emero rokẽ tapyĩ taka toytose ynororo toto apoise. Orutua kõ tapoise aporykõ poko, nohpo tõ roropa tapoise ãpuruhpyry taka toto ẽmatohme.
4 Morara exiryke toepase toto. Emero pata tõ poro toytose toto imehnõ zuruse Ritonõpo omiry poko.

Ritonõpo omiry ekarotopõpyry Samaria po
5 Morarame Piripe toytose Samaria pona morotõkõ amorepase Jezu Kyrixtu poko.
6 Kure Piripe omiry totase imoihmãkomo a. Otato toehse toto kurãkõkara kurãkary ropa eneryke tyya xine.
7 Joroko tõ tutũtanohpose ropa eya ahno ae. Joroko tõ tũtary ropa ahtao toto kurohtae kui tykase toto. Tuhke ytoytopynỹpo tõ roropa tukurãkase ropa eya.
8 Morara exiryke tãtãkyemase toto morotõkomo, Samaria põkomo.
9 Moroto pyaxi kynexine, esety Ximãʼo. Pake tunuhnatase itamurume ynororo Samaria po.
— Pyaxime ase, tykase ynororo repe.
10 Mokyro omiry etãko toh kynexine poetome exiketomo, ikaripãtyamo, enara.
— Mokyro jamihme mana Ritonõpo poe, tykase toh repe.
11 Yrome joroko poe uhnato kynexine, Ritonõpo poe pyra. Pake aepyaximahpyryme aexiryke toytose toto eya enetao.
12 Yrome Piripe tõturuse eya xine Ritonõpo kuesẽkõme exiry poko. Morarame zae aomiry tonetupuhse toto a. Jezu Kyrixtu poetoryme toehse toto. Tõpurihkase roropa toto Jezu omi poe, orutua komo, nohpo tomo, enara.
13 Morarame Ximãʼo a roropa Jezu tonetupuhse. Morarame Piripe a tõpurihkase tahtao tõpurihkahpõ onurumekara toehse ynororo. Kurãkõkara kurãkary ropa tonese eya. Tõsenuruhkase ynororo pitiko rokẽ pyra.
14 Morarame: “Samaria põkomo a Ritonõpo omiry tapoise mana,” kary totase Jezu poetory tomo a Jerusarẽ po. Naeroro asakoro orutua tonyohse eya xine morotõkomo a, Peturu, Joãʼo, enara.
15 Morarame Samaria pona tooehse tahtao xine tõturuse toto Ritonõpo a:
— Ouzenu ekaroko moxiamo a õmiry apoihpõkomo a, tykase toto Ritonõpo a,
16 Tuzenu onekaropyra ro Ritonõpo exiryke toto a, nakuaka rokẽ tõpurihkase toto Jezu omi poe.
17 Morarame tomarykõ tyrise ahtao eya xine morotõkõ zuhpokoxi, Tuzenu tokarose Ritonõpo a eya xine rahkene.
18 Morarame moro eneryke tyya tytinerũ ekarory se Ximãʼo toehse Peturu tomo a, toto sã Ritonõpo Zuzenu ekaroneme toehtohme repe.
19 Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ritonõpo Zuzenu ekaroneme kyritoko, imehnõ zuhpokoxi jemary riryhtao ya moxiã aka Ritonõpo Zuzenu omõtohme, tykase ynororo Peturu tomo a.
20 Yrome Peturu a tozuhse ynororo. Ynara tykase:
— Ritonõpo oenyohsasaka mana apotoimo htaka otinerũ maro, inekarohpyry epekatyry se oexiryke tineru poko.
21 Oesary kara sero taro, tykase Peturu eya. — Ritonõpo omipona pyra oexiryke ipoetoryme pyra mase.

22 Iirypyryme mase okurohtao Ritonõpo a. Moro oorypyry irumekako! Ekorokapoko
Ritonõpo a. Otarãme oorypyry korokãko ropa mana, tykase ynororo eya.
23 — Iirypyryme oexiry waro ase. Itũ sã okurohtao mana zumoxike oexiryke. Tymyhse
sã roropa mase oorypyry a, tykase Peturu, Ximão tyenonohse.
24 Mame ynara tykase Ximão eya xine:
— Ajohpãme sã kaxitoko amarokõ ypoko. Oturutoko Ritonõpo a kure rokẽ jehtohme,
juãnohpyra Ritonõpo ehtohme, tykase ynororo Peturu tomo a.
25 Morarame imehnõ tamorepase Peturu tomo a João maro Ritonõpo omiry poko. Kure
rokẽ turuse toto Jezu poko. Morarame axĩ pyra toytose ropa toto imehnõ amoreparyme
pata tõ poro Samaria po, tosaka xine, Jerusarẽ pona.

Piripe Etiopia põ maro oturutopõpyry
26 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry kapu ae tõturuse Piripe a:
— Ytokose osema ae Jerusarẽ esema taka, eporehkakety ae oytotohme ona pona, Kaza
pona.
27 Mame Piripe toytose moro ae. Moroto orutua tonese eya Etiopia pono. Mokyro Kãtase
mõkomory esẽ kynexine. Kãtase Etiopia põkõ esẽ kynexine. Mokyro ipoetory ytõko ropa
kynexine Jerusarẽ poe Ritonõpo omiry poko tãtamorepaxĩpo. Ritonõpo eahmatohme toytose
ynororo Jerusarẽ pona.
28 Morarame Ritonõpo omiry sekeremaryme ytõko ropa kynexine kahosa ae, Izaja
nymerohpyry sekeremaryme.
29 Morarame Piripe taropose Ritonõpo Zuzenu a:
— Kahosa aka ytoko mose maro oytotohme, tykase ynororo eya.
30 Tururume toytose Piripe kahosa aka. Morarame Izaja nymerohpyry sekeremary
totase eya.
— Onysekeremary enetupuhnõko hma? tykase ynororo Etiopia pono a.
31 — Arypyra, onenetupuhpyra reahse. Tamorepaneke jahtao enetuputyry. Otyriko,
ymaro eropa, tykase ynororo Piripe a.
32 Ynara Ritonõpo omiry sekeremãko kynexine:
“Mokyro tarose kaneru samo, etapatoh pona.
Kaneru hpoty sahkaryhtao oty kara mana.
Mokyro sã oty kara toehse ynororo tyyryhmaryhtao.
33 Mokyro tutuarimanohpose toto a.
Pohnomo a tyhtomase.
Tumũkue pyra ro ahtao taorihmapose eya xine,”
tykase, tysekeremase Piripe ytotozõpyry a.
34 Morarame Etiopia põ tõturupose Piripe a:
— Onoky poko Izaja nymerohpyry sero? Typoko, imepỹ poko? tykase ynororo Piripe a.
35 Mame Piripe tõturuse imaro Ritonõpo omiry poko, inysekeremahpyry poko. Kure
turuse eya Jezu poko.
36 Morarame toytorykohtao tuna pona toeporehkase toto.
— Tunahxo mony. Jẽpurihkary se pyra hma? tykase mokyro Etiopia põ Piripe a.
37 — Arypyra, Jezu enetuputyryhtao oya oesẽme oẽpurihkãko ase, tykase Piripe eya.
— Ỹ, Jezu Kyrixtu enetupuhnõko ase, Ritonõpo mũkuru nymyry mokyro, jesemy, tykase
ynororo Piripe a.
38 Mame kahosa totypohkapose eya. Toytose toto nakuaka, Piripe maro. Mokyro Etiopia
põ tõpurihkase eya Jezu omi poe.
39 Morarame towõse ropa nakuae toto ahtao, Piripe tarose ropa Ritonõpo Zuzenu a.
Onenepyra ropa toehse Etiopia pono. Mame toytoryme ropa tãtãkyemase ynororo.
40 Morarame Piripe tonese ropa imehnomo a rokene, Azotu po ahtao. Mame imeimehnõ
pata tõ poro toytoryhtao Ritonõpo omiry poko tõturuse ynororo morotõkõ netaryme,
Sezarea pona toytoryme.

9

Jezu enetupuhtopõpyry poko Sauru a
(Atos 22.6-16; 26.12-18)
1 Morarame Jezu poetory tõ zehno ro Sauru kynexine. Toto ryhmary se ro kynexine. Toto
etapary se roropa toehse ynororo.
2 Naeroro Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a toytose ynororo pape meropose. Pape
arory se kynexine Tamaxiku põkõ neneryme toto atamorepatoh tao. Moro pape se
kynexine Jezu poetory tõ moero ahtao enehtohme ropa tyya, tymyhse, Jerusarẽ pona,
orutua komo, nohpo tomo, enara.

3 Yrome aytory rohtao, moe hkopyra Tamaxiku toehse ahtao, mõtoino rokẽ etonie saereh
tykase itamurume, kaino kapu ae.
4 Nono pona toepukase ynororo. Omi totase roropa eya. Ynara tykase:
— Sauru, Sauru, oty katohme yyryhmãko mah, ypoetory tõ ryhmãko? Sam kamexipõko
mase ya, tykase.
5 — Onoky hma? tykase Sauru tõserehse toexiryke.
— Ywy ase, Jezu. Oty katoh yyryhmãko mah, ypoetory tõ ryhmãko?
6 Owõko ropa hkoty. Ytokose pata pona. Morotona toytose awahtao ypoetory enyohnõko
ase oenese. Jomiry ekarõko oya mana, tykase Jezu Sauru a.
7 Morarame Sauru marõkõ mynyhme toehse. Omi totase eya xine repe. Yrome oturukety
onenepyra toh kynexine.
8 Mame Sauru towõse ropa. Yrome pĩpokah tykase ropa tahtao onetopyra toehse. Emary
poko rokẽ tarose imehnomo a Tamaxiku pona.
9 Morarame moroto oseruao tõmehse ynororo onetopyra ro kynexine. Otuhpyra roropa
kynexine, tuna onẽpyra, enara.
10 Mame Jezu poetory moroto kynexine Tamaxiku po, esety Anania. Mokyro a tõsenepose
Jezu aosenety. Ynara tykase sã ynororo:
— Anania, tykase.
— Otara ãko ma Tuisa? tykase ynororo.
11 — Ytokose Topohmã ae Juta tapyĩ taka. Moroto awahtao Sauru ekaropoko Taasu pono.
12 Mokyro mã Ritonõpo maro oturũko. Oenẽko roropa mana tõsenety. Oytory enẽko
oemary rise epona aosenuhmatohme ropa, tykase sã Jezu eya.
13 Yrome Anania a tozuhse:
— Tuhke tokare mokyro mana. Opoetory tõ zehnoto mokyro Jerusarẽ po. Toto tyyryh-
mase eya itamurume.
14 Tarona roropa tonehpose ynororo Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a opoetory
tõ myhtohme, tykase Anania.
15 Yrome Jezu ynara tykase sã eya aosenetoh ae:
— Ytoko jomi poe. Sauru ynymenekahpyry mokyro ypoetoryme. Imeimehnõ pataka
ynenyokyryme roropa exĩko mana, juteu tõ pataka, juteutõkara pataka, enara, pata esã
maro aoturutohme ypoko.
16 Sauru osanumãko toh mana itamurume jomiry poko tamoreparykohtao, jomipona
aexiryke. Moro ekarõko ase eya, tykase.
17 Morarame Anania toytose Juta tapyĩ taka, Sauru enese. Epona tomary tyrise eya.
— Jepe Sauru, Jezu nosenepoase oya osema ae ooepyryhtao. Mokyro jenehpõ oya
õsenuhmatohme ropa, Ritonõpo Zuzenu ekarotohme oya, tykase Anania.
18 Axĩ toepukase kana puhturu panõ enuru ae. Moro esahpyo kure ropa toehse ynororo.
Tõsenuhmase ropa. Morarame tõpurihkase ynororo rahkene.
19 Mame tõtuhxĩpo tyjamihtase ropa ynororo.

Jezu poko Sauru oturutopõpyry Tamaxiku po

Moroto tuhke pyra tõmehse Sauru Jezu poetory tõ maro, Tamaxiku põkõ maro.
20 Morarame juteu tõ atamorepatoh taka toytose ynororo moro taõkõ amorepase Jezu
poko.
— Ritonõpo mũkuru nymyry mokyro, tykase ynororo.
21 Mame Sauru etaryke tyya xine tõsenuruhkase toto.
— Ajohpe pyra mose ro Jezu poetory ryhmahpõ Jerusarẽ po? Xiaro noepyase roropa Jezu
poetory tõ poko, tymyhse toto arotohme tymaro Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a
ekarotohme, tykase toto, tõturuse oxime rokene.
22 Mame orẽpyra tõturuse ynororo Jezu Kyrixtu poko:
— Ritonõpo mũkuru nymyry mokyro, tykase ynororo toto amoreparyme. Mame orẽpyra
Sauru exiryke tõtururukõ tupise toto a, juteu tomo a, Tamaxiku põkomo a roropa.
23 Morarame tuhke tynyhse ahtao juteu tõ tõturuse Sauru poko:
— Setapatone, tykase toto.
24 Yrome Sauru tuaro. Totapary se exiketõ poko tuaro ynororo kynexine. Osema
apuru pũto eraximãko toh kynexine, kokoro rokene, koko, saereme, enara, Sauru tũtary
eraximãko, apoitohme tyya xine repe.
25 Morara exiryke Jezu poetory tomo a tarose ynororo koko. Tonyhtose eya xine ruto ao,
pata apuru poe.

Sauru Jerusarẽ po ehtopõpyry

26 Morarame Jerusarẽ pona Sauru toytose ropa ahtao tõtururu se toehse ynororo Jezu
poetory tõ maro. Yrome zuno toh kynexine.

— Otarãme Jezu poetory kara mokyro, tykase toto Sauru poko.
27 Mame Sauru tarose Panape a, Peturu tomo a ekarotohme.
— Mose Jezu poetoryme nase. Kuesẽkõ tonese eya Tamaxiku pona toytoryhtao. Imaro tõturuse roropa ynororo. Moromeĩpo Jezu poko tõturuse ynororo orẽpyra Tamaxiku põkõ netaryme, tykase Panape toto a.
28 Mame Jezu poetory tõ maro Sauru kynexine. Toytose ynororo Jerusarẽ poro porehme; Jezu a tyjamihtase exiryke orẽpyra tõturuse ynororo Jezu poko.
29 Tõturuse ynororo tozuhse roropa juteu tõ maro, kyreku omiry ae exiketomo a. Yrome Sauru zehno toh kynexine. Etapary se toehse toto.
30 Yrome moro etaryke tyya xine Sauru arone toto Jezu poetory tomo Sezarea pona, aropotohme Taasu pona.
31 Morarame Jezu poetory tõ onyryhmara toehse Jutea po, Karirea po, Samaria po, enara. Eanokõ jamihme toehse ropa Ritonõpo omiry etaryke tyya xine. Tomãse roropa toto. Tuhke toehse toto. Ritonõpo Zuzenu ke tãkye toehse toto.

Peturu Rita po ehtopõpyry Jope po roropa

32 Morarame Peturu toytose Jezu omipona aehtyã patary punero. Rita pona toytose roropa ynororo.
33 Moroto pakaihkapỹ tonese eya, esety Eneja. Mokyro ytoytopyra roropa kynexine. 8me ikonopory taropose eya tohrame rokene.
34 Morarame Peturu tõturuse eya:
— Eneja, Jezu Kyrixtu okurãkãko ropa mana. Owõko ropa oetueh tapoe, tykase ynororo eya. Axĩ toekurãkase ropa ynororo.
35 Morarame mokyro kurãkary ropa enexĩpo tyya xine, Jezu poetoryme toehse toto, Rita põkomo. Morararo Sarõ põkõ roropa Jezu poetoryme toehse toto.
36 Morarame Jope po Jezu poetory kynexine roropa, nohpo, esety Tapita, esety akorõ Toaka. Mokyro kure kynexine. Tymõkomokãkara poko enupunaketyme kynexine.
37 Mame takuruhtase ynororo. Toorihse rahkene. Mame aorikyhpyry ekepyry tukurikase eya xine ahtao otuato tapona tyrise. Zara taka tarose eya xine.
38 Morarame Rita pona Peturu oehtopõpyry waro Jope põkõ kynexine oseponaro moro pata tõ exiryke. Mame asakoro tymarõkõ taropose Jezu poetory tomo a, Rita pona, Peturu poko, axĩ aehtohme.
39 Mame Peturu toytose toto maro Jope pona. Zara taka tarose ynororo toto a. Moro tao pytỹpo tõ kynexine xitãko. Tupõkõ tonepose toto a Peturu a, Toaka nyxixĩtyãmo, orihpyra ro ahtao.
40 — Ytotoko ropa sero tae mõ taka, tykase Peturu pytỹpo tomo a. Mame tosekumuru po typorohse ynororo tõturutohme Ritonõpo a. Okepy ẽpataka toeramase Peturu. Ynara tykase ynororo:
— Tapita owõko, tykase ynororo. Tõsemãse ropa aorikyhpyry. Pĩpokah tykase ropa ynororo. Mame Peturu eneryke tyya sokohme towõse ropa.
41 Mame tomary tapoipose mokyro a anỹtohme ropa. Morarame Jezu poetory tõ tykohmase Peturu a pytỹpo tõ maro, aẽsemamyhpyry ropa ekarotohme eya xine.
42 Morarame aẽsemãtopõpyry ropa poko tokãtose toto morotõkomo a emero pata tõ po. Mame tuhke Jezu omipona toehse toto.
43 Moroto Peturu okynã kynexine Jope po, Ximão tapyĩ tao, okyno pihpyry poko erohkety tapyĩ tao.

10

Peturu Koneriu maro ehtopõpyry

1 Morarame Romano kynexine Sezarea po, esety Koneriu. Soutatu esẽ kynexine ynororo. 100me ipoetory tõ kynexine, soutatu tomo. Itaria põkõme toto esety.
2 Mokyro Ritonõpo waro exikety kynexine. Aomipona roropa kynexine tytapyĩ taõkõ maro. Tuhke tytinerũ tokarose eya juteu tomo a, tymõkomokãkara a. Kokoro rokẽ Ritonõpo maro tõturuse ynororo.
3 Morarame Koneriu a Ritonõpo nenyokyhpyry tonese tõsenety, xixi tywykahme ahtao. Morarame ynara tykase sã ynororo eya:
— Koneriu, tykase.
4 — Otara myka? tykase Koneriu Ritonõpo nenyokyhpyry a, tõserehse.
— Õtururu Ritonõpo a totase eya mana. Tymõkomokãkara pyno oexiry tonese roropa eya.
5 Wenikehpyra ynororo kure oexiry poko. Naeroro opoetory aropoko Jope pona Ximão enehtohme xiaro. Esety akorõ Peturu.

6 Tosety ae exikety maro reh mahna, okyno pihpyry rine mahro. Itapyĩ mã tuna ehpio. Ãmorepãko mã mokyro Ritonõpo omiry poko zuaro oehtohme, tykase Ritonõpo nenyokyhpyry Koneriu a.
7 Morarame tymaro aoturuhpyry toytose ropa ahtao, tynamoto tonehpose tyya, oseruao soutatu maro, toto a tõturutohme.
8 Mame tõsenehtopõpyry poko toto zuruxĩpo, tonyohse toto Jope pona.
9 Yrokokoro Koneriu poetory moe pyra Jope poko toehse toto ahtao, Peturu tõnuhse tapyi mypatarãnaka, tõturutohme Ritonõpo a, tãxiahtao toehse ahtao.
10 Morarame Peturu tomitapãse. Tõtukuru se repe. Yrome tõsẽ atahnopyra ro ahtao tõsenehse ynororo Ritonõpo poko.
11 Kapu atapiakary tonese eya. Otuato konõto panõ tyhtose eary poko Peturu myhtokoxi.
12 Moro tapo onokyro panõ tonese eya, nono poro ytoketomo, torõ tõ roropa.
13 Morarame omi ynara tykase:
— Mokaro etapako õtyme, tykase Peturu a.
14 — Onetapara ase. Moino ro ase tõsẽ rypyry onõpyra ypoeto ae ro, tykase Peturu eya.
15 Morarame sekere tykazomose inetaryme:
— Õtyme ynekarohpyry poko: “Tõsẽ rypyryme nase,” kara exiko, tykase.
16 Mame tõnuhse ropa otuato panono. Morarame tyhtozomose osemazuhme ayhtohpyry saaro. Mame tõnuhse ropa rahkene, jũme, kapu aka.
17 Morarame Peturu toepohnohse tynenehpyry poko. Aemynyhmary rohtao Koneriu nenyohtyã toeporehkase toto.
— Otokohkoh Ximão tapyĩ nae? tykase toto osema taõkomo a.
— Seny, tykase toto.
18 — Taroh Ximão Peturu nahe? tykase toto tõturupose.
19 Morarame toepohnopyryhtao ro Ritonõpo Zuzenu omiry totase Peturu a:
— Etako pahne, ahno mokaro oupĩko.
20 Oyhtoko. Enaromyra exiko. Toto maro ytokose. Ynenehpotyã mokaro, tykase Ritonõpo Zuzenu eya.
21 Morara kary etaryke tyya Peturu tyhtose ropa zara tae Koneriu nenyohtyã omikase.
— Taro ase. Oty kase moehtou? tykase Peturu eya xine.
22 Morarame tõturuse toh eya. Ynara tykase toto:
— Koneriu yna enehpoase tarona. Kure ynororo, Ritonõpo omipona exikety. Emero juteu tõ: “Kure mana,” ãko roropa ipoko toh mana. Ritonõpo nenyokyhpyry kapu ae imaro tõturuse, itapyĩ taka oytotohme, imaro õturutohme, tykase toto Peturu a.
23 — Omõtoko tapyi taka, tykase Peturu eya xine. Mame moro tao tynyhse toto.
Yrokokoro toto maro Peturu toytose imehnõ Jezu poetory tõ maro, Jope põkõ maro.
24 Sã aeporehkatohkomo Sezarea pona. Moroto Koneriu kynexine toto eraximãko, tyekyry tõ maro, tope tõ maro, Peturu otururu etatohme.
25 Morarame Peturu omomyryhtao tapyi taka, Koneriu tooehse aomikase. Tosekumuru po typorohse ynororo Peturu ẽpataka.
— Kure mase. Ritonõpo nenyokyhpyryme mase, tykase ynororo eya.
26 Yrome Peturu a tanỹse ropa ynororo.
— Owõko ropa. Xikihme rokẽ exiko. Ritonõpo kara ase, ahno rokẽ ase, apano ro, tykase Peturu eya.
27 Morarame tõtururukõme Koneriu maro tomõse ynororo tapyi taka. Tuhke ahno tonese eya moro tao.
28 Mame tõturuse ynororo eya xine. Ynara tykase:
— Juaro matose. Juteume ase. Imehnõ maro juteutõkara maro yna ahtao popyra mana yna a. Itapyĩkõ taka roropa yna omomyryhtao popyra mana yna tamuru tõ omi poe. Yrome Ritonõpo utuarõmase imehnõ poko: “Nuriame mose nase,” kara jehtohme.
29 Morara exiryke tykohmase jahtao oya xine kure rokẽ ezukuase anaropotyamo. Oehno oturuse oya xine. Oty katohme kuenehpoase tarohna? tykase Peturu, tõturupose.
30 Morarame Koneriu a tozuhse:
— Mokokonie otuhpyra exiase jotururuke Ritonõpo maro. Tapyi tao exiase. Morarame xixi tywykahme toehse ahtao orutua enease jẽpataka, tupoke saerehkane ke.
31 Ynara nase sã ya: “Koneriu, õtururu totase mã Ritonõpo a. Tymõkomokãkara pyno oexiry roropa tonese eya mana. Wenikehpyra ynororo kure oexiry poko.
32 Naeroro opoetory aropoko Jope pona Ximão enehtohme xiaro. Esety akorõ Peturu. Tosety ae exikety tapyĩ tao mana, okyno pihpyry rine tapyĩ tao. Tuna ehpio mã itapyĩkomo. Tooehse ynororo ahtao oturũko oya xine mana,” nase Ritonõpo nenyokyhpyry ya.

33 Morara kary etaryke ya ypoetory tõ aropoase axĩ oehtohme. Tãkye ase tooehse oexiryke. Seromaroro taro ynanase Ritonõpo poko. Õtururu etase moxiã noehno, tykase Koneriu eya.

Peturu oturutopõpyry Koneriu tomo a

34 Morarame Peturu tõturuse eya xine. Ynara tykase:

— Seromaroro zuaro ase. Emero kypyno xine Ritonõpo exiry waro ase, yna rokẽ kara pyno Ritonõpo mana.

35 Emero tõmipona exiketõ kure Ritonõpo a mana, ajoajohpe pyra toto exiryke, juteu tomo, juteutõkara, enara, tykase Peturu.

36 — Ritonõpo a Izyraeu tõ tamorepapose urutõ komo a, Jezu Kyrixtu waro toto ehtohme, zehzehno pyra toto ehtohme. Emero Kuesẽkõme Jezu Kyrixtu mana. Moro waro matose.

37 Kuesẽkõme aexiry poko João tõturuse ahno ẽpurihkaryhtao tyya. Morotoino Jezu poko tutuarõtase toto Karirea põkomo. Jutea põkõ roropa tutuarõtase toto. Zuaro matose.

38 Seromaroro amarokõ roropa Jezu waro exĩko matose. Ritonõpo a Tuzenu tokarose eya emero zuaro ehtohme. Morarame toytoytose ynororo. Ahno poko toenupunase. Joroko nyryhmatyã tukurãkase ropa eya, kurãkõkara roropa, Ritonõpo imaro exiryke.

39 Jezu waro ynanase, imaro toytose yna exiryke yna patary poro, Jerusarẽ poro, enara. Toxixihmase ynororo juteu tomo a wewe pokona, aorihtohme.

40 — Yrome Ritonõpo a tõsemãkase ropa oseruao tõmehse ahtao. Mame tõsenepose ropa ynororo.

41 Emero pyra, tunutuarõtanohtyamo a rokẽ tõsenepose ynororo, yna a rokene. Ynanotukuase imaro tõsemãse ropa ynororo ahtao.

42 Mame yna enyokyase ãmorepatohkõme typoko, tykase Peturu. — Imeĩpo oehnõko ropa mana isene exiketõ apiakase. Aorihtyã roropa apiakase oehnõko mana Ritonõpo omi poe. Moro poko ourutohkõme yna enehpoase Jezu xiaro.

43 Mokyro poko tymerose Ritonõpo poe urutõ komo a. Enetuputyryhtao oya xine oorypyrykõ korokãko mana, Jezu enetuputyryke oya xine, tykase Peturu eya xine.

Ritonõpo a Tuzenu ekarotopõpyry juteutõkara a

44 Peturu a toto zururuhtao ro Ritonõpo Zuzenu tyhtose. Tõmiry etananõ aka tomõse.

45 Moroto juteu tõ kynexine roropa Peturu marõkomo.

— To! tykase toto. Tõsenuruhkase toto, juteutõkara aka roropa Ritonõpo Zuzenu tomõse exiryke.

46 Toto aka Ritonõpo Zuzenu omomyry tonetupuhse eya xine, imeimehnõ omiry ae toto otururuke: “Imehxo Ritonõpo mana,” kary etaryke roropa tyya xine. Morarame Peturu tõturuse tymarõkomo a:

47 — Sẽpurihkatone toto tuna kuaka, kysã xine moxiã aka Ritonõpo Zuzenu tomõse exiryke, tykase Peturu eya xine.

48 Morarame tõpurihkase toto eya xine Jezu poetoryme toehse toto exiryke.

Morarame:

— Taro exiko aporo yna maro. Oytory se pyra ynanase aporo, tykase toto Peturu a.

11

Peturu oturutopõpyry Jezu poetory tomo a Jerusarẽ po

1 Morarame: “Juteutõkara a Ritonõpo omiry tapoise mana,” kary totase Jezu poetory tomo a, Jutea põkomo a.

2 Morarame Jerusarẽ pona Peturu toytose ropa ahtao, imaro tõsezusezuhse toto oxime jekyry tomo, juteu tomo.

3 — Oty katoh juteutõkara maro mexiase? Oty katoh roropa imaro xine motukuase? tykase toto Peturu a.

4 Mame Peturu a turuse ropa toto emero. Kure turuse toto. Ynara tykase ynororo eya xine:

5 — Jope po exiase oturũko Ritonõpo maro. Morarame otuato panõ enease josenety. Nyhtoase sã kapu ae yneneryme. Mame typorohse ymyhtokoxi.

6 Moro ao onokyro panõ enease eeryhpo, okyno panõ, zakareimo, okoi, torõ tõ panono, enara sã tonese ya.

7 Morarame omi etase: “Peturu, moxiã etapako õtyme,” nase sã ya.

8 Yrome ezukuase: “Onetapara ase. Jotỹtory tõ moxiaro. Moino ro ase toto onõpyra, ypoeto ae ro,” ase eya.

9 Yrome jezukuase ropa: “Õtyme ynekarohpyry poko: ‘Jotỹtory tõ moxiaro,’ kara exiko,” nase ropa ya.

10 Morarame nonukuase ropa sã repe, otuato panono. Morarame nyhtoase ropa samo
osemazuhme ayhtohpyry panono. Oseruao nyhtoase ropa sã moro. Morarame nonukuase
ropa rahkene jũme kapu aka.
11 Morarame ahno neporehkase oseruao, morotona ytapyĩ taka Sezarea poe, Koneriu
nenyohtyamo.
12 Morarame ynara tykase Ritonõpo Zuzenu ya: “Moxiã maro ytoko. Enaromyra exiko,”
nase ya. Morara exiryke toto maro ytoase rahkene. Moxiã roropa wekyry aroase ymaro
6me Jope põkomo Koneriu tapyĩ taka.
13 Morarame tytapyĩ tao noturuase yna a. Ynara tykase ynororo: “Taro Ritonõpo
nenyokyhpyry nosenepoase ya. Ynara tykase ynororo ya: ‘Opoetory aropoko Jope pona,
Ximão enehtohme. Esety akorõ Peturu.
14 Mokyro oturũko oya xine mana oorypyrykõ korokary poko Ritonõpo a opy-
nanohtohkõme,’ nase Ritonõpo nenyokyhpyry ya,” nase Koneriu ya, tykase Peturu eya xine.
15 — Morarame jotururuhtao ro eya xine Ritonõpo Zuzenu tyhtose. Tomõse toto kuro-
htaka kukurohtaka xine aomõtopõpyry saaro.
16 Morarame Jezu a yna zurutopõpyry enetuputyase ropa, ynara katopõpyry eya: “João
a imehnõ tõpurihkase tuna kuaka rokẽ nexiase. Yrome ywy Ritonõpo Zuzenu ekaroneme
exĩko ase oya xine,” katopõpyry Jezu a yna a.
17 Juteutõkara a roropa Tuzenu tokarose Ritonõpo a, kyya xine Tuzenu ekarotopõpyry
saaro. Morara exiryke zae se rokẽ exiase Ritonõpo a, tykase Peturu eya xine.
18 Morara kary etaryke tyya xine sekere tykakehse toto. Kure rokẽ tõturuse ropa toto
Ritonõpo poko. Ynara tykase toto:
— Kure Ritonõpo mana. Emero kypyno xine mana. Juteutõkara rypyry korokary se
roropa mana, orihpyra toto ehtohme, toorihse toto ahtao toto ẽsemãkatohme ropa, tykase
toto.

Jezu poetory tõ Ãtiokia po

19 Morarame Exitewão totapase ahtao Jezu poetory tõ atapiaka toepase toto tyyryh-
marykõ kurũke. Mame Ritonõpo omiry ekaroryme toytose toto. Penixia pona toytose toto,
Xipere pona, Ãtiokia pona, enara. Tyekyry tomo a rokẽ Ritonõpo omiry tokarose eya xine.
20 Mame imehnõ Jezu poetory tõ kynexine Xipere põkomo, Xirene põkõ roropa. Tosae
xine toytose toto Ãtiokia pona. Moroto tõturuse toto juteutõkara a Ritonõpo omiry kurã poko
Jezu Kyrixtu poko.
21 Morarame Ritonõpo Zuzenu toto jamihtanohnõko kynexine imehnõ zururuhtao.
Tyyrypyrykõ turumekase eya xine Jezu omipona toehtohkõme.
22 Morararo: “Tuhke Jezu poetoryme toehse,” kary totase Jezu poetory tomo a, Jerusarẽ
põkomo a. Naeroro Panape taropose eya xine Ãtiokia pona.
23 Mame toeporehkase tahtao tãkye toehse ynororo mokaro eneryke tyya kure rokẽ
tyrise toto exiryke Ritonõpo a. Morarame tõturuse imaro xine ynororo:
— Mãsa rokẽ pyra Ritonõpo enetupuhtoko. Yronymyryme aomipona ehtoko, tykase
ynororo eya xine.
24 Panape kurã kynexine, Ritonõpo Zuzenu nae. Orẽpyra aomipona roropa kynexine.
Naeroro tuhke morotõkõ Jezu poetoryme toehse.
25 Morarame Panape toytose Taasu pona, Sauru enehse.
26 Takorehmaneme tonehse eya Ãtiokia pona. Morarame moroto toiro tyeimãse ynaroro
morotõkõ amorepary poko. Mame moroto Ãtiokia po Jezu poetory tõ Kyrixtujaname
tosehpase osemazuhme morotõkomo a.
27 Morarame Ritonõpo omi poe urutõ kõ toytose Jerusarẽ poe Ãtiokia pona.
28 Tõximõse toto ahtao, Akapu towõse oturuse. Ynara tykase ynororo eya xine Ritonõpo
Zuzenu poe:
— Okynã pyra konopo oehpyra exĩko mana. Tykyrysã ahtara exĩko roropa mana emero
pata tõ punero. Tomirykõke roropa apotũkehnõko mã toto. Etuarimãko roropa toh mana,
tykase Akapu toto a.
Morara toehse Kyrautiu Ĩperatume ahtao; konopo toehkehse rahkene.
29 Morarame Jezu poetory tomo a tytinerũkõ taropose tope tomo a, Jutea põkomo a, toto
a tynapyrykõ epekahtohme.
30 Mame Ãtiokia põkomo a roropa tytinerũkõ taropose, nae toexirykõke. Panape tõ
taropose eya xine tineru aronanõme, Ritonõpo poko urutõ komo a ekarotohme Jutea po.
Mame Panape tõ toytose Sauru maro.

12

Jezu poetory ryhmatopõpyry

1 Morarame Erote juteu tõ tuisary kynexine. Jezu poetory tõ zehno toehse ynororo. Tyyryhmase toto eya.
2 Tiaku tuhkase eya, João rui.
3 Mame juteu tõ tãkye toehse. Moro eneryke tyya Peturu roropa tapoipose eya. Moro toehse Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra poko toto ahtao.
4 Morarame Peturu apoixĩpo ãpuruhpyry taka tarose eya. Soutatu tõ tyrise roropa eya Peturu eraximaneme. 16me soutatu tõ tyrise eya morotona. Peturu arory se kynexine otuhtoh konõto tõtyhkase ahtao, ãpuruhpyry tae, imoihmãkomo a enepotohme repe.
5 Moroto Peturu kynexine tapuruse ãpuruhpyry tao. Mame orẽpyra Jezu poetory tõ tõturuse Ritonõpo a, Peturu tũtatohme ropa.

Peturu tũtatopõpyry ropa ãpuruhpyry tae

6 Morarame Peturu enehpory se ropa Erote toehse.
— Kokoro Peturu enehpõko ropa ase soutatu tomo a, tykase ynororo repe. Mame koko Peturu nyhnõko kynexine. Emekũ poko osetatoro soutatu tomo a tymyhse kynexine keti ke. Imehnõ soutatu tõ roropa ãpuruhpyry eutary pota tao kynexine eraximãko.
7 Morarame Peturu tuaro pyra ahtao Ritonõpo nenyokyhpyry toytose eya. Mõtoino rokẽ saereh tykase ãpuruhpyry tao. Peturu motary tytemuhmase eya, tõpakase eya.
— Owõko axiny, tykase ynororo eya. Mame imyhtopõpyry keti toepukase emary tõ poe.
8 — Ometỹ eary imyhko. Asãtajã roropa amuruko, tykase ynororo Peturu a. Mame tõtupohtose ropa ynororo rahkene. — Ymaro eropa, tykase ynororo eya.
9 Morarame tutũtase ropa Peturu Ritonõpo nenyokyhpyry maro. Yrome tuaro pyra rokẽ kynexine. Tuamekaro rokene.
10 Morarame soutatu tõ kuroko toytose tahtao xine tapyi apuru myhtokoxi toytose, kurimene konõto myhtokoxi, pata pona toytotohkõme. Morarame moro tamoreme tãtapuruhmakase, itũtatohkõme ropa. Mame toytose toto osema atapiakatoh pona. Moroto Peturu turumekase Ritonõpo nenyokyhpyry a.
11 Morarame Peturu tutuarõtase ropa:
— Ritonõpo nenyokyhpyry tokoh jutũtanohno ropa. Ohkato! Erote tomo a jetaparyino, tykase Peturu tukurohtao.
12 Morarame toepohnohse tahtao, Peturu toytose Maria tapyĩ taka, João ẽ tapyĩ taka. João esety akorõ Maku. Moro tao tuhke ahno oturũko toh kynexine Ritonõpo maro.
13 Morarame Peturu tomary ke tahtah tykase ahtao oryximã tooehse tapyi pota taka Peturu enese. Mokyro esety Rote kynexine.
14 Mame Peturu omiry totase eya repe. Yrome tapyi anapuruhmakara aporo, tãkye toehse toexiryke. Toeramase ropa rokẽ aporo imehnõ zuruse:
— Peturu noehno ropa. Tapyi pota tao mana, tykase ynororo.
15 — Ajohpe, tykase toh repe.
— Ajohpe pyra, moky tapyi pota tao, tykase ynororo.
— Otarãme akuaryhpyry rokẽ mokyro, tykase toh repe.
16 Yrome Peturu tahtah tykase ropa. Morotoino tapyi totapuruhmakase tyya xine ahtao, tonese eya xine.
— To! tykase toto tõsenuruhkase.
17 — Mynyhme ehtoko, tykase Peturu eya xine. Mame turuse toto eya tutũtanohpotopõpyry ropa poko Ritonõpo a. Morarame moro taõkõ tonyohse Peturu a Tiaku tõ zuruse tutũtatopõpyry ropa poko. Mame Peturu toytose imepỹ pona.
18 Morarame tõmehse ahtao torẽtyke soutatu tõ toehse, zuaro pyra toexirykõke.
— Otãto puhkoke Peturu nutũta ropa? tykase toto.
19 Peturu tupipose Erote a repe. Yrome onenepyra ropa tokurehse toto. Morara exiryke Erote a Peturu tokaropose soutatu tomo a repe. Mame onekaropyra tokurehse toto ahtao totapapose toh emero Erote a, Peturu eraximahpõkomo.
Moromeĩpo Jutea poe toytose ropa Erote Sezarea pona. Moroto tõsesarise ynororo.

Erote orihtopõpyry

20 Morarame Xitõ põkõ poko tyekĩtapãse Erote kynexine, Tiro põkõ poko roropa. Morara exiryke tỹkyryry taropokehse eya Xitõ põkomo a, Tiro põkomo a, enara. Morarame topeme Paraxitu tyrise toto a, Erote tapyĩ esemy. Mame ynara tykase toto eya:
— Kaxiko Erote a: "Tyzehno xine oexiry se pyra Tiro põkõ mana Xitõ põkõ maro," kaxiko Erote a, tykase toto Paraxitu a. Tỹkyryrykõ se rokẽ toh kynexine Erote a. Mame tõturuse roropa toto Erote a.

21 Morarame imoihmãkõ tãtãnonohse Erote otururu etase. Mame tupõ kurã amuruxĩpo
tapõ pona typorohse ynororo tõturutohme mokaro netaryme. Tõturuse rahkene.
22 Mame aomiry etaryke tyya xine tõmitase toto opore:
— Ritõme nase, ahnome rokẽ pyra, tykase toto Erote poko repe.
23 Morarame mokaro omiry etaryke tyya Erote zehno toehse Ritonõpo. "Arypyra ase
Ritonõpo rokẽ imehxo mana," kara exiryke. Naeroro Erote totapase rahkẽ Ritonõpo
nenyokyhpyry a. Moromoro a tuhmokapose. Toorihse.
24 Morarame Ritonõpo omiry tokãtose itamurumehxo. Tuhkãkõ aomipona toehse.
25 Morotoino tineru tokamokehse tyya xine ahtao toytose ropa toto Jerusarẽ poe tosaka
xine, Panape tomo Sauru maro. João roropa tymaro xine tarose morotoino. Esety akorõ
Maku kynexine.

Aytory apitorymãme Ritonõpo omiry kurã arose imehnomo a

13

13.1—14.28

Panape tõ ytotopõpyry Sauru maro

1 Mame moroto Ãtiokia po Jezu poetory tõ maro Ritonõpo omiry poko urutõ kõ kynexine,
amorepatõkomo roropa: mokaro esety Panape te; Ximeão, tosehpase roropa Xinuku-
tumãme; Ruxiu, Xirene põme exikety; Manaẽ, kowenatu Erote akorõmane; Sauru, enara.
2 Morarame oximõme toehse toto. Otuhpyra toh kynexine Ritonõpo eahmaryme,
tõtururukõ poko roropa. Morarame Ritonõpo Zuzenu tõturuse eya xine. Ynara tykase:
— Orutua kõ asakoro se ase, Panape, Sauru, enara, ymaro aerohtohkõme, tykase eya xine.
3 Morarame tõtururukohtao ro Ritonõpo maro tomarykõ tyrise Sauru tõ zuhpokoxi,
Panape maro, kure Ritonõpo maro toto ytotohme.

Xipere po Panape tõ ehtopõpyry

4 Morarame Ritonõpo Zuzenu a tonyohse tahtao xine, toytose toto Sereuxia pona,
morotoino toytose toto Xipere ahmõtary pona.
5 Mame toeporehkase toto ahtao Saramina pona, Ritonõpo omiry poko tõturuse toto juteu
tõ atamorepatoh tao. João Maku roropa imaro xine toytose, toto akorehmaneme imehnõ
amorepary poko.
6 Morarame moro ahmõta poro toytose toto, Papo pona. Moroto pyaxi tonese eya xine,
Papo po. Juteu kynexine esety Pajezu. Mokyro popyra sã amorepatõ kynexine ajohpe
rokene. "Ritonõpo omiry waro ase," kane ynororo ajohpano.
7 Mokyro ahmõta esẽ epeme kynexine, Sexiu Pauru epeme. Mokyro ahmõta esẽ tuaro
kuhsehxo kynexine. Panape tõ tonehpose tyya, Sauru maro, Ritonõpo omiry etary se
toexiryke.
8 Yrome typanaikase tõmiry ke pyaxi a Ritonõpo omiry onetara aehtohme. Mokyro pyaxi
esety akorõ Erimame kynexine.
9 Mame Sauru, esety akorõ Paurume, Ritonõpo Zuzenu nae kynexine. Mame mokyro
Erima tonese eya akye pyra.
10 — Oty katoh onekunohto mano? Joroko mũkurume mase. Emero kurãkõ zehno mase.
Popyra oexiry se rokẽ mase. Oty katoh: "Ritonõpo omiry popyra," kakehpyra mahno?
11 Seromaroro awãnohnõko Ritonõpo mana; oenukehkapõko mana jũme pyra repe
saereme osenuhmara oehtohme, tykase.
Morarame axĩ akurũ xinukutumã sã ke tonukehse ynororo. Toytoytose; tarotarone
tupise eya, tãtarypose ynororo.
12 Morarame mokyro aenukepyhpyry eneryke tyya tosẽme Ritonõpo tonetupuhse eya,
ahmõta esemy a.
— To! Ajohpe pyra, tykase ynororo tutuarõtase. Toemynyhmase roropa ynororo Jezu
omiry etaryke tyya.

Ãtiokia po Panape tõ ehtopõpyry, Pizitia po

13 Morotoino Pauru tõ toytose wapu ae Papo poe Peje pona, Pãpiria pona, enara. Moroto
João Maku a toytotozõpyã turumekase. Jerusarẽ pona toeramase ropa ynororo.
14 Yrome Pauru tõ toytose Peje poe Ãtiokia pona, Pizitia põ pona. Morarame juteu tõ
atamorepatoh taka toytose toto oserematoh ae. Typorohse toto.
15 Morarame Moeze nymerohpyry tysekeremase morotõkomo a. Urutõ kõ
nymerohpyry roropa tysekeremase eya xine. Morarame Pauru tõ tykohmase morotõkõ
amorepananomo a. Ynara tykase toto Pauru a:
— Õtururukõ se awahtao xine oturutokose yna atãkyematohme, tykase toto.

16 Morarame Pauru towõse xikihme. Tõsemahxirarahmase ynororo tõturutohme toto netaryme. Ynara tykase ynororo:
— Wekyry tomo, Ritonõpo omipona exiketomo, kuetatoko ke.
17 Izyraeu tõ sytatose. Kuesẽkõme Ritonõpo mana. Eya kytamurukõ tymenekase typoetoryme. Toenupunase ynororo kytamurukõ poko imehnõ patao toto ahtao, katonõme Ejitu po toto ahtao, tykase Pauru eya xine. — Morarame Ejitu poe tonehpose toto Ritonõpo a tyjamitunuru enepotohme eya xine.
18 40me ikonopory taropose kytamurukomo a Ritonõpo kerekeremary poko ona po, ahno esao pyra. Mame tõseanahtose rokẽ ynororo tykerekeremary poko kytamurukomo a.
19 Morarame tuhke pata tamuru põkõ typoremãkapose Ritonõpo a. 7me pata tamuru kynexine Kanaã po. Morarame toto patahpyry tapiakase kytamurukomo a tosarykõme.
20 — Morarame apiakananõ tokarose Ritonõpo a kytamurukõ tuisaryme. Tuhke ikonopory taropose eya xine 450me, Samueu enurutãne rokene.
21 Morarame imepỹ tutuisarykõ konõto se toto exiryke, Sauru tokarose Ritonõpo a toto tuisaryme. Kixi mũkuru mokyro, Pẽjamĩ pary. (Mokyro tuisame kynexine okynano. 40me ikonopory taropose eya.)
22 Morotoino mokyro tymyakãmase Ritonõpo a Tawi ke. Ynara tykase Ritonõpo Tawi poko: "Tawi kure mana, Jese mũkuru. Yzamaro mana jomipona exiryke," tykase Ritonõpo Tawi poko. Mame ynara tykase roropa ynororo Tawi a:
23 "Izyraeu tõ poko enupunaketyme apary rĩko ase. Iirypyrykõ poe toto anỹneme," tykase Ritonõpo Tawi a. Morotoino Tawi paryme Jezu tonuruse rahkene. Izyraeu tõ pynanohneme tyrise ynororo rahkene tõmihpyry ae ro.
24 Yrome Jezu oehsasaka ahtao, João ahno ẽpurihkane osemazuhme tooehse Izyraeu tõ zuruse: "Oorypyrykõ irumekatoko Ritonõpo omipona oehtohkõme. Oorypyrykõ rumekary se awahtao xine oẽpurihkatorỹko ase," tykase João eya xine.
25 Morarame tõturukepyry aka ynara tykase ynororo eya xine: "Ritonõpo mũkurume jekarõko matohu? Ynoro kara ase. Okomino oehnõko mã oneraximarykomo, Ritonõpo mũkuru nymyry, Kuesẽkõ kurano. Imyhtokoxi typorohse jahtao ihxitapãnõko ase tuisa konõtome aexiryke, Kuesẽkõme exiryke," tykase João eya xine, tykase Pauru eya xine.
26 — Wekyry tomo, Aparão pakomo, oya xine mã Ritonõpo a tõmiry tonehpose, opynanopyrykõ se toexiry poko. Oya xine rokẽ pyra imehnomo a roropa tõmipona exiketomo a tõmiry tonehpose.
27 Yrome Jerusarẽ põkõ Jezu onenetupuhpyra. Tosẽkõ onenetupuhpyra toto Ritonõpo omiry waro pyra toexirykõke. Oserematoh ae rokẽ Ritonõpo omiry sekeremãko toh repe. Yrome Jezu exixihmary se toehse toto. Tosẽkõme pyra tokarose eya xine. Moro poko Ritonõpo poe urutõ komo a tymerose Jezu orihmapory poko. Yrome onenetupuhpyra toto.
28 Kure Jezu exiry waro toh kynexine repe. Yrome tõturuse toto Pirato maro: "Jezu exixihmapoko ajohpãme samo," tykase toto.
29 Morarame Ritonõpo nekarohpyry ae ro toxixihmase Jezu eya xine. Morotoino ekepyry touse ropa wewe pokoino, zonẽtohme topu aka.
30 Yrome Ritonõpo a tõsemãkase ropa ynororo.
31 Tuhke tõmehse Jezu tõsenepory poko tymaro aytotyamo a Jerusarẽ pona Karirea poe. Mame imehnõ tutuarõtanohse roropa mokaro a Jezu poko.
32 — Mokaro saaro omi kurã poko ourutorỹko ynanase ipoko, aẽsemãtopõpyry ropa poko.
33 Ritonõpo nekarohpyry ae ro kytamurukomo a, Jezu ẽsemãse ropa tonepose yna a, tykase Pauru morotõkomo a. — Ynara Saumu asakoromã poko tymerose Tawi a pake Ritonõpo omiryme:
"Umũkuru nymyry mase;
seroae omyme exino,"
tykase ynororo. Morara tymerose Tawi a Ritonõpo omiryme Jezu ẽsemamyry ropa poko.
34 — Ynara mã tymerose ropa Ritonõpo omiryme Jezu ẽsemãkary ropa poko orihzomopyra aehtohme:
"Kure rokẽ oritorỹko ase, jomihpyry ae ro Tawi a,"
tykase Ritonõpo Tumũkuru a.
35 Imepỹ Saumu poko Tawi ynara tykase:
"Omũkuru ekepyry onymotanohpopyra mase,"
tykase.
36 — Tawi orihpyra ahtao ro Ritonõpo omipona kynexine. Toorihse ahtao ekepyry tonẽse. Ẽsemãpyra ropa tokurehse. Ekepyry tymotase.
37 Yrome Jezu tõsemãkase ropa Jumy a. Ekepyry motara tokurehse.
38 Wekyry tomo, etatoko ke jotururu. Jezu rokẽ oorypyrykõ korokapõko mã Tumy a, emero.

39 Jezu enetuputyryhtao oya xine oesẽkõme okurãkatorỹko Ritonõpo mana. Oorypyrykõ
korokãko mana. Moeze nymerohpyry omipona kukuruhtao oya xine oorypyrykõ onyko-
rokara mana.
40 Pake Ritonõpo omipona pyra exiketõ toorihse. Naeroro tomeseke ehtoko mokaro sã
pyra oehtohkõme. Toto poko ynara tymerose pake Ritonõpo omiry ekaronanomo a:
41 “Enetoko ke, ikerekeremary se exiketomo!
Osenuruhkatoko, orihtoko roropa!
Yjamitunuru enepõko ase oya xine.
Yrome onenetupuhpyra matose,
moro poko ãmoreparykohtao imehnomo a,”
me tymerose Ritonõpo omiryme, tykase Pauru juteu tomo a, toto amorepatoh tao.
42 Morarame tutũtase ropa ahtao atamorepatoh tae toahmase ynororo eya xine zomory
aoturutohme ropa:
— Mõ oserematoh ae yna amorepako ropa onurutopõpyry samo, tykase toto Pauru a.
43 Mame aytorykõ ropa ahtao, Pauru tõ tokahmase jekyry tomo a, imehnomo a roropa
juteu tõme aehtyamo a. Mokaro turuse Pauru tomo a Panape maro, jũme Ritonõpo omipona
toto ehtohme. Tãkye tyripose toto eya xine.
44 Morarame imepỹ oserematoh ae moro pata põkõ emero tõximõse toto Ritonõpo omiry
etase.
45 Mokaro oepyry eneryke tyya xine Pauru zumoxike juteu tõ toehse. Tykerekeremase
ynororo eya xine, typoihtose roropa eya xine imoihmãkõ zururuke eya Ritonõpo poko.
— Oenekunohtorỹko rokẽ mana, tykase toto.
46 Mame Pauru orẽpyra toehse Panape maro. Ynara tykase ynororo juteu tomo a:
— Osemazuhme Ritonõpo omiry ynanekaroase oya xine repe. Yrome aomiry se pyra
matose, esaka oytorykõ se pyra oexirykõke. Morara exiryke juteutõkara a aomiry ekarõko
ynanase, tykase Pauru eya xine.
47 — Ritonõpo yna enehpoase tarona moxiaro amorepase. Ynara nase ynororo yna a:
“Oekarõko ase juteutõkara ezurume oehtohme,
imeimehnõ pynanohneme oehtohme sero nono
etyhpyry ponãmero, ypoetoryme toto ehtohme,”
nase Ritonõpo yna a, tykase Pauru eya xine.
48 Morara kary etaryke tyya xine tãkye toehse toto, juteutõkara.
— Kure mã Ritonõpo omiry yna a, tykase toto. Mame Ritonõpo napoihpyry tomo a Jezu
tonetupuhse tosẽkõme. Ipoetoryme toehse toto.
49 Mame Ritonõpo omiry tokãtose toto a emero pata tõ poro.
50 Yrome Pauru tykerekeremase juteu tomo a typatakã pyxiã netaryme. Morara exiryke
typatakamo a Pauru tõ tonyohse ropa moro pata poe Panape maro jetũ ke.
51 Mame tupupurukõ tysasakase eya xine toytotohkõme ropa, Ritonõpo omiry se pyra
morotõkõ exiryke. Mame toytose ropa toto Ikoniu pona.
52 Mame Jezu poetory tõ tãkye toehse Ãtiokia põkomo Ritonõpo Zuzenu tymaro xine
exiryke.

14

Ikoniu po Pauru tõ ehtopõpyry

1 Morarame morara toehse Ikoniu po roropa Ãtiokia po Pauru ehtopõpyry saaro. Pauru tõ
toytose aporo juteu tõ atamorepatoh taka. Moro taõkõ tamorepase eya xine. Mame tuhke
Jezu tonetupuhse eya xine tosẽkõme juteu tomo a, juteutõkara a, enara.
2 Yrome imehnõ Pauru tõ zehno toehse, turuse toexirykõke mokaro a juteu tomo a, Jezu
onenetupuhpynomo a.
3 Mame Pauru tõ okynã kynexine Ikoniu po orẽpyra toto zurũko Jezu poko. Mame
typoetory tõ tyjamihtanohse Jezu a kurãkõkara kurãkatohme eya xine. Tõmiry etananõ:
“Ajohpe,” kara toto ehtohme.
4 Mame morotõkõ tãtapiakase osepune. Tuhke pata põkõ juteu tõ maro kynexine. Imehnõ
roropa tuhke Pauru tõ maro kynexine, enara.
5 Morarame morohnome tooehse toto Pauru ryhmary se exiketomo, juteutõkara, juteu
tomo, pata esamo, enara.
6 Yrome Pauru tõ tuaro kynexine. Toepase toto Rixityra pona, Terepe pona roropa
Rikaonia põ pona.
7 Mame morotõkõ Ritonõpo omiry poko tamorepase Pauru tomo a.

Rixityra po Pauru ehtopõpyry, Terepe po roropa

8 Morarame Rixityra po orutua kynexine. Moino ro tonurutopõpyry poe ro jaxiry
ãtakamahpyry kynexine.
9 Mokyro a Pauru omiry totase kure. Zae tonetupuhse eya, tukurãkary ropa waro
Ritonõpo ehtoh tonetupuhse roropa eya. Mame Ritonõpo omiry enetuputyry eya eneryke
tyya
10 ynara tykase Pauru opore eya:
— Owõko xikihme, tykase eya.
Morarame pyhseky tykase ynororo xikihxikihme toytose.
11 Mokyro ekurãkasẽ eneryke tyya xine tõturuse toto oxime tõmirykõ ae imoihmãkomo.
Ynara tykase toto:
— Ritõ kõ noehno kyya xine ahnome, tykase toh repe, Pauru tõ poko.
12 Morarame Panape tosehpase Jupiteme toto a. Pauru roropa tosehpase Mekuriome,
ynororo rokẽ oturuketyme exiryke.
13 Morarame pyaxi tooehse Jupite pyaxiry. Pui tonehpose eya jahkatohme pata ehpikoxi
tynekarorykõme Pauru tomo a repe. Otyro ekuru roropa tonehse eya xine ekarotohme
Pauru tomo a.
14 Yrome moro eneryke tyya xine tururume toytose ynaroro toto htoko. Tupõkõ
tyxihxihkase eya xine. Tõmitase ynaroro eya xine:
15 — Oty katoh pui zahkãko matou? Ahno rokẽ ynanase, ritõ kara. Ritonõpo omiry
ekarose ynanoehno oya xine, oorypyrykõ rumekatohme oya xine. Ritonõpo omipona rokẽ
oexirykõ se ynanase. Ritonõpo mokyro kapu rihpono, nono roropa, tuna roropa, kapuaõkõ
roropa, nono põkõ roropa, nakuaõkomo, enara. Emero tyrise Ritonõpo a, tykase Pauru eya
xine.
16 — Pake Ritonõpo tõturuse tyya rokene sero põkõ poko emero porehme. Ynara tykase
ynororo: “Ah tamoreme nexĩ toto,” tykase Ritonõpo.
17 Yrome tahxime kynosenepone samo. Tynyrihpyry kurã enepone roropa. Ynororo
rokẽ konopo enehpõko mana kỹkyryrykõ ahtatohme, eperytatohme roropa. Kuohkõ
ekarõko roropa mana tãkye kuehtohkõme kutuarõtatohkõme typoko, tykase Pauru Rixityra
põkomo a.
18 Morara karyke eya kuremỹme pui tõ onyahkara toh kynexine.
19 Morarame juteu tõ tooehse Ãtiokia poe Ikoniu poe roropa. Tuhkãkõ maro tãtaomihtose
toto Pauru etapatohme. Mame topu ke totapase eya xine rahkene. Ekepyry tarose eya xine
sororohme pata ehpikoxi etapahpõkomo a.
— Toorihse nase, tykase toto.
20 Yrome zomye tõximõse Jezu poetory tõ ahtao, towõse ropa Pauru. Mame pata pona
toytose ropa ynororo. Yrokokoro toytose ynororo, Panape maro Terepe pona.

Pauru tõ ytotopõpyry ropa Ãtiokia pona

21 Morarame Ritonõpo omihpyry kurã tokarose moro pata põkomo a Terepe põkomo
a. Turuse toto ahtao Pauru a Jezu poetoryme toehse toto tuhkãkomo. Moromeĩpo toto
tamorepakehse tyya xine ahtao toytose ropa toto Rixityra pona. Morotoino toytose toto
Ikoniu pona. Morotoino Ikoniu poe toytose ropa toto Ãtiokia pona, Pizitia põ pona.
22 Moroto Jezu poetory tõ tyjamihtanohse ropa Pauru tomo a. Turuse roropa toto eya
xine jũme Ritonõpo omipona toto ehtohme.
— Jetujetũ kuahtao xine Jezu maro ytõko sytatose Ritonõpo esaka, tykase toto Jezu
poetory tomo a.
23 Morarame Jezu poetory tõ oximõtoh punero Ritonõpo omiry poko amorepatõkõ
tymenekase Pauru tomo a. Mame tõturuse toto Ritonõpo maro. Tõtururukõke Ritonõpo maro
otuhpyra toto, amotyryae rokẽ tõtuhse toto.
— Onymenekatyã ewomako Papa, oenetuputyryke eya xine tosẽkõme, tykase toto Ri-
tonõpo a.
24 Morotoino Pizitia enatyry tymakuohse Pauru tomo a Panape maro. Etypohpyra
toytose toto Pãpiria pona.
25 Morotoino Peje po Ritonõpo omiry tokarose ropa eya xine. Moromeĩpo Ataria
nakuataka toytose toto.
26 Moroto tõtyrise toto wapu aka tosaka xine toytotohkõme ropa Ãtiokia pona, Xiria põ
pona. Moroto ro Pauru ahtao pake, Jezu poetory tõ tõturuse Ritonõpo a toto ewomatohme,
aomiry poko imehnõ amorepase toto ytoryhtao. Morarame aomiry poko toto amorepake-
hxĩpo toeramase ropa toto.
27 Morarame tooehse ropa toto ahtao Jezu poetory tõ tanonohpose toto, tõtururukõ
etatohme eya xine, Ritonõpo Zuzenu maro toerohtopõpyrykõ poko.

— Tuhke juteutõkara a Jezu tonetupuhse tosẽkõme Ritonõpo poe, tykase mokaro Pauru tomo.
28 Morarame okynã toehse toto moroto Jezu poetory tõ maro.

15

Jezu poetory oximõme ehtopõpyry Jerusarẽ po

1 Morarame imehnõ orutua kõ toytose Jutea poe Ãtiokia pona, Jezu poetory tõ amorepase Moeze namorepatopõpyry poko. Ynara tykase toto:
— Jezu poetoryme exisaromepyra matose Moeze omihpyry omipona pyra awahtao xine, onysahkara roropa awahtao xine, tykase toh repe.
2 Morarame moro poko tõsezusezuhse Pauru tomo itamurume mokaro maro. Mame Pauru tõ taropose morotõkomo a Panape maro Jerusarẽ pona, Peturu tõ maro aoturutohkõme imehnõ Jezu poetory tõ amorepananõ maro.
3 Morotoino Jezu poetory tomo a Ãtiokia põkomo a Pauru tõ tonyohse. Mame toytose toto pata tõ poro, Penixia põ pata tõ poro, Samaria põ pata tõ poro roropa, Jezu poetory tõ zuruse. Ynara tykase toto eya xine:
— Juteutõkara a Ritonõpo tonetupuhse, tuhkãkomo a, tykase toto. Mame morara kary etaryke tyya xine tãtãkyemase toto.
4 Morarame Jerusarẽ pona toeporehkase toto ahtao, taomikase toto, Peturu tomo a. Mame Peturu tõ turuse rahkene Ritonõpo Zuzenu maro tynyrihpyrykõ poko emero.
5 Morarame parixeu tõ moroto kynexine, Jezu poetoryme aehtyamo. Pauru otururu etaryhtao tyya xine towõse xikihme toto oturuse. Mame ynara tykase toto:
— Juteutõkara aĩpotapihpyry sahkapõko nary hmatou?
— Arypyra, tykase toto.
— Oty katohme? Tysahkase ahtao rokẽ Jezu poetoryme exĩko mã toto, Moeze nymerohpyry omipona toto ahtao roropa, tykase toto Pauru tomo a.
6 Morara kary etaryke tyya xine tõximõse toto Peturu tõ maro, imehnõ Jezu poetory tõ amorepananõ maro, moro poko tõturutohkõme.
7 Morarame tõtururukohtao ro towõse Peturu xikihme tõturutohme ropa toto netaryme. Ynara tykase ynororo:
— Wekyry tomo, pake pitiko Ritonõpo jenyokyase juteutõkara amorepatohme Jezu poko, ipoetoryme toto ehtohme.
8 Ritonõpo emero kuosenetupuhtohkõ enẽko mana. Naeroro mokaro juteutõkara tonetuputyryke eya xine Tuzenu tokarose eya xine, kyya xine Tuzenu ekarotopõpyry saaro. Toenupunase toto poko kypoko xine toenupunatopõpyry saaro.
9 Emero oxisã Ritonõpo kuenetorỹko mana juteu tomo, juteutõkara, enara, tykase Peturu eya xine. — Emero kyyrypyrykõ korokãko mana, Tumũkuru enetuputyryhtao kyya xine.
10 Naeroro oty katoh Moeze omihpyry omipona Jezu poetory tõ rĩko matohu? Pakatokõ Moeze omihpyry omipona pyra toh kynexine. Kymarokõ roropa aomihpyry omipona ehsaromepyra sytatose, tykase Peturu eya xine.
11 — Ynara rokẽ enetupuhnõko ase, Jezu enetuputyryhtao kyya xine kuesẽkõme typoetoryme kyritorỹko mana. Morararo juteutõkara, Jezu enetuputyryhtao eya xine ipoetoryme exĩko toh mana, Ritonõpo kure kyya xine exiryke, tykase Peturu eya xine.
12 Morarame Panape tõ otururu etatohme emero tymynyhpãse toto. Mame Pauru tõturuse toto netaryme Ritonõpo Zuzenu nyrihpyry kurã poko, kurãkõkara kurãkatopõpyry poko roropa juteutõkara maro.
13 Mame tõturukehse toto ahtao, ynara tykase Tiaku:
— Wekyry tomo, kuetatoko ke!
14 Ximão ourutou seromararo Ritonõpo poe juteutõkara amorepatopõpyry poko tyya. Mokaro poe tymenekase toto Ritonõpo a typoetoryme toto ehtohme.
15 Moro saaro Ritonõpo poe urutõ kõ nymerotyã pake. Ynara tymerose eya xine Ritonõpo omiryme:
16 "Moro ẽmepyry toehse ahtao oehnõko ropa ase, ãko Ritonõpo mana.
Mame tuisame Tawi ehtopõpyry kurãkãko ropa ase,
tapyĩpo aepukahpyry sã toehse exiryke,
ikurãkãko ropa ase osemazuhme aehtopõpyry samo.
17 Morarame imehnõ jenese oehnõko emero pata tõ poe,
juteutõkara roropa, jomipona toto ehtohme, Umũkuru poetoryme toto ehtohme.
Morara ãko Kuesẽkõ mana,
18 pake moro poko tuarõtanohpohpõme,"
me tymerose.

19 — Naeroro ynara enetupuhnõko ase, juteutõkara Ritonõpo poetoryme se ahtao, toto onẽkoropyra sehtone.
20 Pape rokẽ saropotone inenerykõme tuaro toto ehtohme. Ynara symerotone: “Ahno neponãmary zotỹpyry onõpyra ehtoko. Oorypyrykõ poko pyra roropa ehtoko. Imehnõ nohpo tõ poko pyra ehtoko. Opyxiãkõ maro rokẽ ehtoko. Esenãtyã onõpyra ehtoko, munu onenahpyra roropa ehtoko, enara.” Morara rokẽ symerotone mokaro neneryme, tykase Tiaku eya xine.
21 — Ynara exiryke Moeze omihpyry poko amorepatõkõ nae emero pata tõ punero. Oserematoh ae rokẽ Moeze nymerohpyry sekeremãko mã toto juteu tõ atamorepatoh tao, tykase Tiaku eya xine.

Peturu tõ nymerohpyry juteutõkara neneryme
22 Morarame Jezu poetory tõ maro Peturu tõ tõximõse ahtao orutua kõ tymenekase eya xine tynenyokyrykõme Ãtiokia pona Pauru tõ maro. Juta te, Xira te, enara; Juta esety akorõ Pasapa. Mokaro imehxo kynexine tunomamehxo Jezu poetory tõ rãnao.
23 Ynara tymerose toto a Ãtiokia pona tynaroporykõme:
“Ynanymerohpyry moro. Ynanase Jezu poetory tomo, Jerusarẽ põkomo. Ritonõpo omiry poko amorepatõkõ ynanase. ‘Kure pãna matou,’ kary se ynanase oya xine, Jezu poetory tomo a, juteutõkara a Ãtiokia põkomo a Xiria põkomo a, Xirixia põkomo a, enara.
24 “Imehnõ orutua kõ ytotopõpyry taroino oerekohmase xine totase yna a. Ynara kary ynanetase: ‘Juteutõkara aĩkõpotapihpyry sahkapõko monexiã toto,’ kary ynanetase. Moeze omipona orirykõ se toto exiry ynanetase roropa. Mokaro anaropopyra ynanexiase. Tamoreme xine rokẽ nytoase toto.
25 Morara exiryke oximõme ynanase ourunanõkõ aropotohme myaro yna ekyry kurã maro Panape tõ maro oya xine.
26 Osepynotokõ kara Panape tomo, Pauru maro. Ritonõpo omiry poko zehnotokõ amorepane toto.
27 Morara exiryke Juta tõ aropõko ynanase Xira maro ouruse xine senohne poko, ynanymerohpyry poko, zuaro oehtohkõme.
28 Ynara exiryke Ritonõpo Zuzenu omi poe oẽkororykõ se pyra ynanase. Ynara rokẽ ãko ynanase oya xine,
29 Ahno neponãmary tõ zotỹpyry onõpyra ke ehtoko. Munu onenahpyra ehtoko. Esenamyhpyry onõpyra roropa ehtoko. Nohpo tõ poko pyra ehtoko roropa. Opyxiãkõ maro rokẽ ehtoko. Morara awahtao xine iirypyryme pyra matose. Enara.” Morara tymerose Jerusarẽ põkomo a.
30 Mame tonyohse toh rahkene Xira tomo Ãtiokia pona, pape arose. Mame moroto Ãtiokia põkõ tõximõse ahtao pape tokarose eya xine, Jerusarẽ põkõ naropohpyry toto neneryme.
31 Moro eneryke tyya xine morotõkõ tãtãkyemase toto.
32 Mame Juta tõ tõturuse Jezu poetory tõ maro, urutõ kõme toexirykõke Ritonõpo poe. Toto omiry etaryke eanokõ tyjamihtase.
33 Morotoino tuhkehxo tynyhse tahtao xine:
— Ytõko ropa ynanase, tykase Juta tomo tõsekazumase ropa toto morotõkomo a.
— Ytõko ropa matou? tykase morotõkomo. — Kure rokẽ ytotoko ropa, tykase toto, toto eramary ropa ahtao.
34 Yrome moroto rokẽ se Xira toehse aporo.
35 Yrome Pauru tõ tõxinomose moroto Ãtiokia po imehnõ amorepãko, Ritonõpo omiry poko. Imaro xine tuhke moroto amorepatõ kynexine Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepananomo.

Aytory asakoromãme Ritonõpo omiry kurã arose imehnomo a
15.36–18.22

Pauru oxirumekatopõpyry Panape maro
36 Mame tuhkehxo tynyhse moroto tahtao xine, ynara tykase Pauru Panape a:
— Eropa ropa. Kuekyry tõ senetase ropa pata tõ poro, Ritonõpo omiry ekarotopõpyry punero kyya, tykase.
37 Mame João Maku arory se Panape kynexine tymaro xine repe.
38 Yrome Pauru mokyro arory se pyra Pãpiria poe toeramase ropa aexiryke, imaro xine toytoxĩpo zokonaka rokẽ toeramase ropa exiryke.
39 Morarame tõsezusezuhxĩpo xine tãtapiakase toto. Mame Panape a João Maku tarose toytotozome Xipere pona.
40 Morarame Xira tymenekase Pauru a toytotozome. Mame tõturuxĩpo xine Ritonõpo a, Pauru tõ Xira maro tonyohse Jezu poetory tomo a.

41 Morarame toytose toto Xiria poro, Xirixia poro, enara. Jezu poetory tõ eanokõ kynyjamihtane Ritonõpo omiry ekaroryke Pauru a inetarykõme.

16

Timoteu ytotopõpyry Pauru tõ maro Xira maro

1 Morotoino Terepe pona toeporehkase toto, Rixityra pona roropa. Moroto Jezu poetory tonese eya xine esety Timoteu. Jeny juteu kynexine. Jumy juteu kara kynexine.

2 Mokyro poko kure ãko toh kynexine Jezu poetory tomo Rixityra põkomo, Ikoniu põkõ roropa, enara.

3 Mame Timoteu arory se Pauru kynexine tymaro juteu tõ rãnakuroko. Naeroro aĩ pota pihpyry tysahkapose eya, tymaro aytotohme: "Juteu kara mose," karyino ipoko juteu tomo a, jũ waro toto exiryke.

4 Morarame pata tõ poro toytorykohtao, Peturu tõ omihpyry tokarose eya xine juteutõkara netaryme aomipona toto ehtohme.

5 Mame morara kary etaryke tyya xine Jezu poetory tõ tyjamihtase Ritonõpo omiry enetuputyry poko tyya xine. Tomãse roropa toto ẽmepyry punero.

Tyroa po Pauru osenehtopõpyry

6 Morarame Piritia poro toytose toto, Karaxia poro, enara, morotõkõ amorepase Ritonõpo omiry poko. Yrome Azia pona toto anaropopyra Ritonõpo Zuzenu kynexine.

7 Morotoino Mixia ehpikoxi toeporehkase toh kynexine Pitinia nonory pona toytotohkõme repe. Yrome morotona Ritonõpo Zuzenu toto anaropopyra kynexine.

8 Naeroro Mixia takuohse eya xine. Topohme toytose toto pata Tyroa pona.

9 Morarame Masetonia põ tonese Pauru a tõsenety. "Osehko xiaro Masetonia pona. Yna akorehmakose," tykase sã ynororo, Pauru osenety.

10 Tõsenehxĩpo yna aroase Pauru Masetonia pona, Jezu poe tõsenehse toexiryke. Ritonõpo omiry poko toto amorepase yna enyokyase Jezu.

Jezu enetupuhtopõpyry Ritia a Piripo po

11 Morotoino wapu ae ynanytoase Tyroa poe topohme Samotaraxia pona. Yrokokoro pata Neapori pona ynanotyryhkase.

12 Morotoino Piripo pona ynanytoase pata konõto pona, Masetonia põ pona. Moro pata tyrise romano tomo a. Moroto okynahxo ynanexiase.

13 Morarame oserematoh ae ynanytoase tuna ehpikoxi. "Otarãme Ritonõpo maro oturutoh nae mã moroto juteu tõ atamorepatopo," ynanase. Mame ynanyporotyase rahkene oturuse morotõkõ maro nohpo tõ maro.

14 Moroto kamisa kurã ekamone kynexine nohpo, esety Ritia, Tiatira pono. Ritonõpo omipona exiketyme ynororo kynexine. Mokyro a Pauru omiry totase, Ritonõpo omiry ekaroryhtao. Aosenetuputyry totapuruhmakase Ritonõpo a. Jezu tonetupuhse eya tukurohtao.

15 Morarame tõpurihkase ahtao tyekyry tõ maro yna eahmase tytapyĩ taka yna ytotohme. Ynara tykase ynororo yna a:

— Ritonõpo omipona ajohpe pyra jenetuputyryhtao oya xine ytotoko ytapyĩ taka, kynako yna a, taro oehtohkõme. Morara karyke ynanytone itapyĩ taka.

Ãpuruhpyry tao Pauru ehtopõpyry Piripo po

16 Morarame tuhke pyra tynyhse ahtao, yna ytoryhtao Ritonõpo maro oturutoh taka tõsẽpatakãmase yna jorokohpã maro, nohpo. Joroko poe oturukety kynexine. Oremime roropa kynexine. Mokyro otyro waro kynexine joroko omi poe. Ipoko tuhke tineru tapoise esamo a ijajohpanory poko.

17 Pauru tõ tokahmase eya. Ynara tykase ynororo opore:

— Moxiã nase Ritonõpo poetoryme, Imehxo Exikety poetoryme. Kuamorepatorỹko toto Ritonõpo omipona kuehtohkõme, tykase joroko poe ynororo.

18 Morara kary poko tuhke tõmehse ynororo. Morarame toemynyhmaryke ynara tykase Pauru joroko a:

— Jezu Kyrixtu omi poe aaropõko ropa ase. Zae otũtako ropa, tykase joroko a Pauru. Morara kary etaryke tyya joroko tutũtase ropa zae nohpo ae.

19 Morara kaxĩpo Pauru a, Pauru zehno toehse jorokohpanõpo esamõpyamo, tineru anapoipyra toehse toexirykõke. Mame Pauru tapoise eya xine Xira maro porohtoh taka toto arotohme, typatakamo a ekarotohme.

20 Romano kowenu terekatu tomo a tarose toto eya xine.

— Moxiã juteu tomo. Kuerekohmatorỹko toh nase itamurume.

21 Tyoro amorepato toh nase. Aomipona exisaromepyra sytatose, romanome kuexirykõke. Aomipona xine ahtao romano tuisary omipona pyra exĩko sytatose, tykase toto.
22 Morara kary etaryke tyya xine imoihmãkõ Pauru tõ zehno toehse. Toto ryhmary se toehse toto. Mame zupõkõ tyxihxihkase terekatu tomo a. Soutatu tomo a toto typipohpose eya xine.
23 Mame typipohkehse ahtao ãpuruhpyry taka tõmase toto eya xine. Ynara tykase ãpuruhpyry erase a:
— Tuaro exiko moxiã tũtary ropa ino, tykase toto ãpuruhpyry erase a.
24 Morara tykase tyya exiryke mya tarose toto ãpuruhpyry taõ taka. Ipupurukõ roropa tytamunuhpose wewe ke.
25 Mame onoa Pauru tõ Xira maro tõturuse toto Ritonõpo maro. Toremiase toto kure rokẽ Ritonõpo ehtoh poko. Moro totase imehnomo a, ãpuruhpyry taõkomo a.
26 Mame mõtoino rokẽ nono kywyh kywyh tykase itamurume. Tapyi ãpuruhpyry apõ kywyh tykase. Tapyi apuru tãtapuruhmakase kywyh karyke. Itaõkõ toemyhpokase ropa emero.
27 Moro ãpuruhpyry erase typakase roropa. Tapyi apuru tãtapuruhmakase exiryke punião tapoise eya tõtuotohme repe. Ãpuruhpyry taõkõ tutũtase ropa tokarose eya.
28 Yrome opore tõmitase Pauru:
— Otuopyra exiko. Taro ynanase emero, tykase Pauru eya.
29 — Saerehkatoh enehko, tykase tapyi erase. Mame tururume toytose ynororo ãpuruhpyry taka. Tykytyky tykase, tõserehse. Tosekumuru po typorohse Pauru tõ ẽpataka ynororo.
30 Jarãnaka Pauru tõ tarose eya, tõturutohme.
— Oty rĩko ha yyrypyry rumekatohme, juãnohpyra Ritonõpo ehtohme? tykase ynororo Pauru tomo a.
31 — Jezu Kyrixtu rokẽ enetupuhko, oorypyrykõ korokatohme, ipoetoryme oehtohkõme oekyry tõ maro, tykase Pauru eya.
32 Mame Ritonõpo omiry poko tamorepase toto eya xine jekyry tõ maro.
33 Morarame koko Pauru tõ pipohtopõpyry tukurikase ãpuruhpyry erase a. Mame: "Kuẽpurihkako," tykase exiryke, tõpurihkase ynororo eya xine itapyĩ taõkõ maro.
34 Mame tytapyĩ taka tarose toto ahtao tautuhmase toto eya. Tãkye toehse ynororo Ritonõpo enetuputyryke tyya tytapyĩ taõkõ maro.
35 Morarame xixi tõnuhse pitiko ahtao soutatu tõ taropose terekatu tomo a Pauru tõ tũtanohpose ropa repe.
36 Mame ynara tykase ãpuruhpyry erase Pauru a:
— Terekatu otũtanohpotorỹko ropa mana, soutatu tomo a. Naeroro otũtatoko ropa. Enaromyra ehtoko, tykase ynororo eya xine repe.
37 Yrome Pauru ynara tykase eya xine:
— Jarãnao yna pipohno toto kokonie. Onykarimotaxĩpopyra yna ahtao ãpuruhpyry taka yna ẽmapõ toto. Romanome ynanase. Oty katoh tokare pyra yna tũtanohpõko ropa toh nae? Tũtara ropa sãtã ynanase. Tooehse terekatu tõ ahtao rokẽ tũtãko ropa ynanase, tykase toto ãpuruhpyry erase a.
38 Morarame soutatu tõ toeramase ropa terekatu tomo a, Pauru tõ omihpyry ekarose ropa. Pauru tõ romanome exiry waro toexirykõke tõserehse toto.
39 Ãpuruhpyry taka toytose toto Pauru tõ tũtanohpose ropa.
— Oenetupuhpyra xine ynanexiase. Romanome pyra kuekaroatose. Otũtatoko ropa. Ytotoko ropa oesaka xine, tykase toto, tynẽmapohpyrykõ tũtanohporyme ropa.
40 Morarame ãpuruhpyry tae Ritia tapyĩ taka toytose ropa toto. Jezu poetory tõ tyjamihtase ropa Pauru tõ omiry etaryke tyya xine. Morotoino moro pata poe toytose ropa toto.

17

Tesaronika po Pauru tõ ehtopõpyry

1 Morarame Ãpipori pata poro toytose toto, Aporonia pata poro roropa Tesaronika pona. Moroto juteu tõ atamorepatoh enene, tapyi.
2 Toipe ehse Pauru, oserematoh ae rokẽ ytose atamorepatoh taka. Mame oseruao oserematoh ae toytose ynororo juteu tõ maro oturuse Ritonõpo omiry poko.
3 Moro taõkõ tamorepase eya Jezu poko. Ynara tykase ynororo:
— Pake tymeropose Kyrixtu poko Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo: "Etuarimãko mana. Orihnõko roropa mana. Mame ẽsemãkãko ropa ase," tykase Ritonõpo, tymeropose

Tumũkuru poko. Jezu Kyrixtu Ritonõpo mũkuru nymyry mokyro. Mokyro ekarõko ase oya xine, tykase Pauru toto a.

4 Mame Jezu tonetupuhse toitoine eya xine, kyreku tomo a roropa tuhke, Ritonõpo omipona se exiketomo a. Typatakã pyxiamo a roropa tuhke tonetupuhse eya xine. Pauru tõ maro tõximõse toto.

5 Yrome imehnõ juteu tõ Pauru tõ zumoxike kynexine. Zehnotokõ tykohmase eya xine osema taõkomo Pauru tõ ryhmatohme. Mame Jasão tapyĩ taka toytose toto, Pauru tõ apoise repe, imoihmãkõ rãnakuroko toto arotohme.

6 Yrome Pauru tõ onenepyra tokurehse toto. Naeroro Jasão tapoise eya xine imehnõ Jezu poetory tõ maro. Tarose toto eya xine pata esamo a toto hxirotohme inetarykõme. Ynara tykase toto:

— Moxiã emero ahno erekohmãko mã toto emero pata tõ poro. Seromararo tooehse toto kuerekohmase xine roropa, tykase toto, Pauru tõ zehnotokomo.

7 Jasão nenehtyã mokaro tytapyĩ taka. Emero tuisa omipona pyra exiketõ mokaro: "Imepỹ mokyro tuisa konõto, Jezu," kananõ mokaro, tykase toto ajoajohpãkomo, ipoko xine.

8 Morara exiryke mokaro zehno typatakã toehse typoetory tõ maro, imoihmãkõ maro.

9 Jasão tomo a tõsepehmapose toto ãpuruhpyry taka ytopyra toto ehtohme.

— Otinerũkõ ekarõko ropa ynanase, Pauru tõ tonyohse ropa oya xine ahtao, tykase toto typatakamo, Jasão tomo a.

Perea po Pauru tõ ehtopõpyry

10 Morarame tykohmãse ahtao, Pauru tõ Xira maro tonyohse Jezu poetory tomo a, Perea pona toto ytotohme. Morotona tooehse tahtao xine, juteu tõ atamorepatoh taka toytose toto.

11 Morotõkõ imehnõ otururu etary zuno pyra toh kynexine, Tesaronika põkõ sã pyra. Ritonõpo omiry totase eya xine yronymyryme. Kokoro rokẽ aomiry poko tãtamorepase toto zae Pauru omiry ehtoh waro toehtohkõme.

12 Tuhkãkomo a Jezu tonetupuhse tosẽkõme, kyreku tomo a, typatakamo a, inohporykomo a roropa.

13 Morarame: "Ritonõpo omiry poko Perea põkõ amorepãko Pauru tomo," kary etaryke tyya xine juteu tõ toytose Tesaronika poe, Perea põkõ omipohtomase, Pauru tõ zehno toto ehtohme.

14 Morara exiryke Pauru tonyohse axiny Jezu poetory tomo a, tuna konõto ena. Xira tõ rokẽ moroto tõxinomose Perea po Timoteu maro.

15 Mame Atena pona toytose Pauru tope tõ maro towomananõ maro. Morotoino toeramase ropa epe tõ ahtao Perea pona ropa, Pauru omihpyry tarose eya xine Xira tomo a Timoteu maro axĩ toto ytotohme tyya Atena pona.

Atena po Pauru ehtopõpyry

16 Moroto Pauru kynexine Atena po toto eraximãko. Emynyhmãko sã kynexine Atena põkõ nyrityã eneryke tyya Ritonõpo myakãme. Ritonõpo waro pyra toexirykõke ahno panõ tyrise eya xine ritõme repe.

17 Morara exiryke juteu tõ zurune Pauru, toto atamorepatoh tao. Juteutõkara roropa zurune, Ritonõpo waro se exiketomo. Mame kokoro rokẽ osepekahtoh tao morotõkõ zurune roropa.

18 Mame toitoine Pauru a tooehse toto, tãtamorepary sato komo. Mokaro Epikureu tomo, Zeno tõ roropa. Ynara tykase toto:

— Otara ãkohxo ke mose nae oturuno warõkara? tykase toto Pauru poko.

Imehnõ ynara tykase roropa ipoko:

— Otarãme tyorõ ritõ poko urutõ mose ro, tykase toto, Jezu ẽsemamyry ropa poko aotururu etaryke tyya xine.

19 Mame Pauru tarose toto a Areopaku pona, pata esã porohtoh notaka. Morarame ynara tykase toto eya:

— Yna zuruko, õtururu waro yna ehtohme, tykase toto.

20 — Tyoro sã mase amorepato. Sero onetapitopyra reh ynanase. Zuaro se ynanase, tykase toto.

21 Morotõkõ, Atena põkõ, tykatonomory maro erohpyra sã toh kynexine. Kokoro rokẽ imeimehnõ namorepatopõpyry poko oturũko toh kynexine.

22 Morarame Pauru xikihme toehse Areopaku po, tõturutohme inetarykõme. Ynara tykase ynororo:

— Atena põkomo, tuhke ahno panõ tyrise oya xine Ritonõpo kuhtohme oya xine repe.

23 Ritonõpo maro oturutoh zupiryhtao ya, zohme onekarorykõ zahkatoh enease. Ynara enease tymerose ipoko: "Onoky Ritonõpo waro nae?" katoh tymerose ipoko. Ritonõpo

eahmãko matose zuaro awahtao xine samo. Mokyro onenetupuhpyra oexirykõke ipoko ourutorỹko ase.
24 Ritonõpo mokyro Kyrihpõkomo, nono Rihpõ roropa. Mokyro kapu esemy. Emero kuesẽkõme roropa mana. Naeroro tapyi tao nyhpyra mana, ahno nyrihpyry tao.
25 Kykyryrykõ se pyra mã Ritonõpo kuepekõme toehtohme emero nae toexiryke. Emero oseremãko Ritonõpo poe sytatose. Ipoe orihpyra sytatose, otuhnõko, ytoytõko, enara.
26 Toiro orutua wino kymarokõ emero tyrise eya ahnome, nono po kuehtohkõme. Kuenurutopõpyrykõ waro Ritonõpo mana, kuesarykomo, kuorikyrykomo. Emero zuaro mã Ritonõpo, tykase Pauru toto a.
27 — Tonetuputyry se roropa ynororo oya xine, oesẽkõme aehtohme, ameke pyra kyya xine toexiryke.
28 "Ritonõpo poe rokẽ orihpyra sytatose, ytoytõko, oseremãko, enara." Morara tykase roropa oya xine ãmorepananõkomo. Ynara tykase toto: "Ritonõpo poenõme sytatose, eya tyrise kuexirykõke," tykase toto oya xine.
29 Naeroro Ritonõpo poenõme kuahtao xine, kynyrihpyrykõ sã pyra Ritonõpo mana. Uuru risẽ sã pyra, parata risẽ sã pyra, topu risẽ sã pyra, enara.
30 Pake tuaro pyra oexirykõke ohxiropyra xine Ritonõpo kynexine oorypyrykõ poko. Seromararo emero oorypyrykõ rumekapõko mana emero pata põkõ punero.
31 Ritonõpo rokẽ tooepyry ropa waro mana. Tooehse ropa tahtao ahno apiakapõko mana emero tynymenekahpyry a, kurãkomo, popyra exiketomo, enara. Tyyrypyhpyke pyra Tumũkuru exiryke ahno apiakaneme tyrise eya, ajoajohpe pyra tõmipona exiryke. Mokyro tõsemãkase ropa Jumy a toorihse ahtao, ajohpe pyra tõmiry enetupuhpotohme kyya xine, tykase Pauru Atena põkomo a.
32 Yrome ẽsemãkatopõpyry ropa poko tururukohtao Pauru a, tounohse toto a. Yrome imehnõ ynara tykase eya:
— Zomory oetary se ynanase moro poko, tykase toto turunanõkomo a.
33 Morotoino Pauru toytose ropa.
34 Aomiry etaryke tyya xine Jezu tonetupuhse orutua komo a tosẽkõme. Toiro Areopakupõ kynexine, esety Tionixiu. Nohpo roropa kynexine esety Tamari. Imehnõ roropa toytose Pauru maro.

18

Korĩtu po Pauru tõ ehtopõpyry

1 Morotoino Atena poe Pauru toytose ropa Korĩtu pona.
2 Moroto juteu kynexine Põtu pono, esety Akira. Moroto oehsenãkõ kynexine typyty maro, Itaria poe. Ipyty esety Pirixira. Moro pata poe toesyryhmase toto tonyohse ropa juteu tõ exiryke Roma poe tuisa a, Kyrautiu a. Mame Akira tõ tapyĩ taka toytose Pauru, toto enese.
3 Mame okynã kynexine moroto toto maro. Mokaro maro toerohse roropa ynororo serãtu riry poko, zuaro toexiryke.
4 Mame oserematoh ae rokẽ juteu tõ amorepase ytosene atamorepatoh taka, kyreku tõ maro, toto tuarõtanohpõko Jezu poko.
5 Morarame Masetonia poe Xira tõ tooehse ahtao Timoteu maro, toerohkehse Pauru serãtu riry poko kokoro rokẽ juteu tõ amorepatohme.
— Jezu mokyro Kyrixtu, Ritonõpo mũkuru nymyry, tykase ynororo.
6 Mame Pauru zehno toehse juteu tomo. Azahkuru tozuhse ynororo eya xine. Naeroro tupõ tytohtohmase Pauru a turumekary waro toto ehtohme.
— Awãnopyrykohtao Ritonõpo a: "Oya roro xine," ãko ase, Jezu poko ãmoreparykõ se jexihpyryme. Taroino juteutõkara a ytõko ase, tykase Pauru eya xine.
7 Morara kaxĩpo toytose ynororo Tixiu Juxitu tapyĩ taka. Juteu kara mokyro, Ritonõpo omipona exikety. Itapyiny oseponaro kynexine juteu tõ atamorepatoh maro.
8 Mame Kyrixpu juteu tõ atamorepatoh esẽ kynexine. Jezu tonetupuhse eya tosẽme, itapyĩ taõkõ maro. Tuhke morotõkomo a Pauru omiry etaryke tyya xine Jezu tonetupuhse. Morara exiryke tõpurihkase toto.
9 Morarame Pauru koko tõsenehse. Ynara tykase sã Jezu Pauru osenety:
— Enaromyra exiko. Ypoko oturukehpyra exiko. Poremãpyra exiko.
10 Amaro jexiryke opoko pyra imehnõ mana. Oryhmara mã toto. Tuhke tarõkõ ypoetoryme exĩko mana, tykase Jezu Pauru osenety.
11 Moroto Pauru okynahxo kynexine toiro jeimamyry zokonaka morotõkõ amorepary poko Ritonõpo omiry poko.

12 Morarame terekatume toehse Kario ahtao Akaia po, tõximõse toto juteu tomo Pauru
apoise, arotohme terekatu a.
13 Ynara tykase toto:
— Mose Ritonõpo poko tyoro sã amorepato, kuesẽkõ omipona pyra kuehtohkõme, tykase
toh repe.
14 Tõtururu se Pauru kynexine repe. Yrome Kario ynara tykase juteu tomo a:
— Etatoko pahne juteu tomo, imepỹ totapase ahtao eya ẽmary ãpuruhpyry taka, õmipona
xine exiry.
15 Yrome atamurukõ omihpyry omipona pyra ahtao oty kara, anapoipyra ase. Morohne
poko kary etary se pyra ase, tykase mokyro Kario.
16 Moro tae mokaro taropose ropa eya.
17 Morarame Soxitene tapoise kyreku tomo a. Mokyro juteu tõ atamorepatoh esẽ roropa
kynexine. Typipohse eya xine terekatu ẽpataka, yrome Kario oty kara kynexine.

Ãtiokia pona ropa Pauru tõ ytotopõpyry
18 Moroto ro Pauru tuhke tynyhse. Morotoino tõsekazumaxĩpo Jezu poetory tomo a
toytose ropa Pauru, wapu ae, Xiria pona. Imaro toytose Pirixira, Akira, enara. (Moroto
tũsety tysahkapose ropa Pauru a Sẽkerea po. Ajohpe pyra tonetupuhtohme imehnomo a
tõturutopõpyry poko Ritonõpo a.)
19 Morotoino Epezu pona toytose toto. Moroto tymarõkõ tynomose eya Pirixira, Akira,
enara. Mame juteu tõ atamorepatoh taka Pauru toytose, moro taõkõ maro oturuse.
20 — Yna maro taro exiko, tykase toto Pauru a repe. Yrome moroto tynykyry se pyra
kynexine.
21 Tõsekazumase ropa ynororo.
— Oehnõko ropa ase oya xine, Ritonõpo a jenyokyry ropa ahtao, tykase ynororo eya xine.
22 Morotoino toytose ynororo wapu ae Sezarea pona. Morotoino Jerusarẽ pona toytose.
Moroto Jezu poetory tõ maro tõturuxĩpo Ãtiokia pona toytose Xiria põ pona.

Aytory oseruaomãme Ritonõpo omiry kurã arose imehnomo a

18.23–21.16

23 Moroto tuhke tynyhse ynororo. Morotoino toytose ropa Karaxia poro, Piritia poro
roropa, Jezu poetory tõ ãkyemaporyme.

Aporu Epezu po ehtopõpyry Korĩtu po roropa
24 Morarame juteu toytose Epezu pona, esety Aporu. Arexãtyria pata po aenuruhpyry
kynexine. Kure urutõme exikety ynororo, orẽpyra amorepatono Ritonõpo omiry poko.
25 Mokyro tamorepase kure kynexine Ritonõpo omiry poko. Imehnõ amorepaneme
kynexine orẽpyra samo. João ahno ẽpurihkane namorepatopõpyry poe rokẽ ahno ẽpurihkary
waro ynororo kynexine. Yrome Ritonõpo Zuzenu omomyry waro pyra ro, Jezu poetory aka
kynexine.
26 Mokyro orẽpyra sã tõturuse juteu tõ atamorepatoh tao. Aotururu totase Pirixira
tomo a. Morarame tõturukehse ahtao, tarose ynororo eya xine tytapyĩkõ taka kurehxo
amorepatohme tyya xine.
27 Morotoino Aporu toytory se toehse ahtao Akaia pona, takorehmase ynororo Jezu
poetory tomo a, Epezu põkomo a. Pape tymerose eya xine, Jezu poetory tõ Akaia põkõ
neneryme. Ynara tykase toto:
— Ah mose amaro xine nexino, oepekõme, tykase toto. Mame toeporehkase ynororo
ahtao, Jezu poetory tõ takorehmase eya itamurume. Typynanohse toexirykõke Ritonõpo
a Jezu tonetupuhse eya xine.
28 Toto takorehmase Aporu a juteu tõ poremãkaporyke eya toto zururuhtao orẽpyra samo.
Tutuarõtanohpose toto eya Ritonõpo omiry ekaroryke eya imoihmãkõ neneryme.
— Jezu mokyro Ritonõpo mũkuru nymyry, Kypynanohnekomo, tykase ynororo eya xine.

19

Pauru Epezu po ehtopõpyry
1 Morarame Aporu Korĩtu po ahtao, Pauru toytose osema ae pata tõ poro Epezu pona.
Moroto Jezu poetory tõ tonese eya.
2 Mame mokaro a tõturupose Pauru. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Ritonõpo a Tuzenu tokarose oya xihne, Jezu enetuputyryhtao oya xihne? tykase Pauru
toto a tõturupose.
— Kũ. Tuaro pyra reh ynanahse Ritonõpo Zuzenu poko, tykase toto tozuhse Pauru.
3 — Onoky omi poe tõpurihkase matou? tykase Pauru eya xine.
— João namorepatopõpyry poe rokẽ tõpurihkase yna, tykase toto.

4 Ynara tykase Pauru eya xine:
— João omi poe tõpurihkase awahtao xine kure repe, oorypyrykõ turumekase oya xine ahtao. Yrome ynara tykase João tuhkãkomo a: “Okomino imepỹ oehnõko mana Ritonõpo mũkuru. Mokyro enetupuhtoko oesẽkõme,” tykase João, Jezu poko, tykase Pauru eya xine.
5 Morarame morara kary etaryke tyya xine tõsẽpurihkapose ropa toto eya, Jezu Kyrixtu enetuputyryke tyya xine.
6 Morarame toto zupuhpyry pona Pauru a tomary tyrise ahtao, tomõse Ritonõpo Zuzenu toto kurohtaka. Tyotyorõkõ omiry ae tõturuse toto Ritonõpo Zuzenu poe. Ritonõpo omiry poko roropa tõturuse toto.
7 Morotõkõ tuhke hkopyra kynexine, 12me orutua komo.
8 Mame juteu tõ atamorepatoh taka Pauru toytose. Orẽpyra tõturuse toto a. Oseruao nuno taropose eya toto amorepary poko Ritonõpo tuisame exiry poko.
9 Yrome imehnõ Pauru omipona pyra kynexine, Jezu enetuputyry se pyra toh kynexine tosẽkõme. Pauru namorepatopõpyry Jezu poko typoihtose eya xine tuhkãkõ netaryme. Morara exiryke mokaro turumekase Pauru a, Jezu poetory tõ maro tõturutohme. Mame kokoro rokẽ tamorepapitose toto Pauru a Tirano namorepatoh tao.
10 Moroto asakoro ikonopory taropose Pauru a toto amorepary poko rokene. Emero morotõkõ Azia põkõ tutuarõtase Ritonõpo omiry poko, juteu tomo, juteutõkara, enara.
11 Pauru tyjamihtanohse Ritonõpo a kurãkõkara kurãkatohme ropa eya.
12 Morarame Pauru wino kamisa pitiko tarose toto a, upo roropa tarose kurãkõkara apotohme, toto kurãkatohme ropa. Moro a tukurãkase ropa toto Ritonõpo poe. Joroko tõ roropa tutũtase ropa zae xine.

Sewa mũkuru tomo
13 Mame juteu tõ kynexine pata tõ poro ytoketomo. Pyaxime toh kynexine. Joroko tõ tũtanohpory ropa waro sã toh kynexine. Mokaro Pauru poenopyry se kynexine repe. Yrome Jezu waro pyra toh kynexine.
— Joroko tõ tũtanohpory waro ynanase ahno ae, tykase toh repe. Mame ynara tykase toto jorokohpano a:
— Joroko, otũtako ropa mokyro ae Jezu omi poe, Pauru nekarohpyry omi poe, tykase toh repe.
14 Morara tykase Sewa poenomo 7mãkomo. Jũkõ juteu. Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme kynexine, tamuximehxo exikety.
15 Yrome joroko a tozuhse toto:
— Jezu waro ase, Pauru roropa. Yrome awaro xine pyra ase, tykase joroko eya xine.
16 Mokaro pona tarinase jorokohpã orẽpyra. Tyyryhmase roropa toto itamurume eya. Toepase toto ikurũke tupoke pyra, typitypipokurukõke.
17 Mame mokaro ryhmatopõpyry poko jorokohpano a tutuarõtase toto, morotõkomo, juteu tomo, kyreku tomo, enara. Tõserehse toto porehme.
— Imehxo Jezu mana, tykase toto. Ajoajohpe Jezu onekaropyra toehse toh rahkene.
18 Morarame tuhke Jezu enetupuhnanõ tooehse tyyrypyrykõ rumekary se toexirykõke.
19 Tuhke pyaxiamo a roropa tykyryrykõ tonehse, typapẽkõ maro, jahkatohme, imoihmãkõ ahno ẽpataka. Atapona pape epehpyrỹpyry 50 miu motye parata tyahkase eya xine.
20 Tuhke Jezu omipona toehse toh kynexine aomiry jamihme exiryke.

Imoity ajoajohpe ehtopõpyry Epezu po
21 Morarame pata tõ poro Pauru toytory se toehse, Masetonia poro, Akaia poro roropa Jerusarẽ pona ropa. Ynara tykase ynororo:
— Jerusarẽ poe Roma pona jytory se ase ipunaka, tykase.
22 Morarame asakoro takorehmananõ taropose eya Masetonia pona Timoteu, Eraxitu, enara. Yrome Pauru moroto kynexine, Azia po, okynã samo.
23 Morarame Jezu poetory tõ zehno toehse morotõkõ kynexine.
24 Moroto orutua kynexine esety Temetyriu. Parata tyrise eya Tiana kuhtohme: “Ritõ mose ro,” katohme tyya repe. Moro poko rokẽ tinerutãko toh kynexine, imehnõ parata rinanõ maro.
25 Mokaro tykohmase tyya tõturutohme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Jepe tomo, sero poko rokẽ tinerutãko sytatose.
26 Yrome mokyro kahpyry omiry etãko matose. Enẽko roropa matose. Kynyrihpyrykõ rumekapõko mana imoihmãkomo a Epezu põkomo a rokẽ pyra, Azia põkomo a roropa kynyrihpyrykõ rumekapõko mana: “Ritõ kara moxiamo, ahno nyrityã rokene,” ãko mana kynyrihpyrykõ poko.

27 Morara exiryke tyripokehnõko kyya xine toh mana myhene. Kuesẽkõ tapyĩ, Tiana tapyĩ kurã rumekapõko mana. Ise pyra exĩko mã toto porehme. Mame Tiana imehxo exikety orẽnõko mana. Azia pata põkõ ritõ kõ pyra exĩko mã toto emero, tykase ynororo eya xine.

28 Morara kary etaryke tyya xine tyekĩtapãse toto. Tõmitase toto. Ynara tykase toto:

— Tiana imehxo mana, Epezu põkõ nohpory. Kuesẽkõ mose ro, tykase toto.

29 Morarame pata põkõ emero kui kui tykase toto. Imoity ajoajohpe toehse. Kaju tõ tapoise eya xine Arixtaku maro amopỹ taka toto arotohme axiny. Kaju tõ Masetonia põkõ kynexine, Pauru maro aehtyamo.

30 Mame moro taka tomomyry se Pauru kynexine repe imoity maro. Yrome anaomõnohpopyra imarõkõ kynexine.

31 Azia põkõ tuisary tõ Pauru epe tõ kynexine. Tynymerohpyrykõ taropose eya xine Pauru neneryme: "Ytopyra exiko imoity htaka," katopo.

32 Moro taõkõ opore oturũko toh kynexine. Toitoine Pauru tõ kerekeremãko kynexine. Imehnõ oturũko roropa tyoro, ajoajohpe sã toexirykõke. Tuhke zuarõkõ kara tooehse roropa morotona.

33 Morarame Arexãtere tupurohmase juteu tomo a mokaro ẽpataka. Toto mynyhpãkapory se kynexine tomary ke tõturutohme repe.

34 Yrome juteume aexiryke aotururu etary se pyra toh kynexine. Toepanaikase toto. Opore tõturuse okynano.

— Tiana imehxo mana, Epezu põkõ nohpory. Ritõme mana, tykase toto.

35 Morarame pata esẽ omiry merone tooehse. Imoity tymynyhpãkapose tyya ahtao ynara tykase ynororo eya xine:

— Orutua komo, Epezu põkomo, kuetatoko. Tiana tapyĩ pyno sytatose tarõkõme kuexirykõke. Topu roropa kapu ae aepukahpyry pyno sytatose. Moro waro sytatose porehme.

36 Moro poko: "Ajohpe," kasaromepyra imehnõ mana. Morara exiryke mynyhme ehtoko. Ajoajohpe pyra ehtoko.

37 Xiaro moxiã menehtou. Yrome Tiana tapyĩ onyryhmara toh mana. Onypoihtopyra roropa toh mana.

38 Naeroro moxiaro hxirory se Temetyriu tõ ahtao, parata rinanõ maro, ah ynaroro narõ toto terekatu ẽpataka. Tuisa konõto omihpyry omipona pyra toehse toto ahtao ihxirõko mã toto.

39 Yrome õturuporykõ se awahtao xine, tuisa omihpyry poko, oturupotoko terekatu tomo a, oximõme toehse toto ahtao.

40 Otarãme sero pokoino, ajoajohpe oexirykõ pokoino kykerekerematorỹko mã toto tuisa netaryme. Morara ahtao otara ãko sytatou, tuisa konõto ezuhnõko? tykase ynororo eya xine.

41 Morara kary etaryke tyya xine toytose ropa toto tytapyĩkõ taka.

20

Masetonia pona Pauru ytotopõpyry Akaia pona roropa

1 Morarame imoihmãkõ toytose ropa ahtao, tytapyĩkõ taka, Jezu poetory tõ tykohmase Pauru a toto ãkyematohme, tõsekazumatohme roropa. Mame tõsekazumaxĩpo toytose ynororo Masetonia pona.

2 Masetonia poro toytoryhtao morotõkõ Jezu poetory tõ toanahtose eya. Tamorepase roropa toto eya zae ehtoh poko. Morotoino Akaia pona toytose ynororo.

3 Moroto oseruao nuno tonahkapose eya. Morotoino Xiria pona toytory se toehse repe. Yrome tapoiry se juteu tõ exiryke toeramase ropa ynororo Masetonia pona ropa.

4 Imaro toytose toto Sopatoro, (Piro mũkuru kynexine Perea põ mũkuru), Tesaronika põkõ roropa Arixtaku, Sekũtu, enara te, Kaju roropa Terepe pono, Timoteu roropa, Azia põkõ roropa Tikiku, Tyropimu, enara.

5 Toytose toto osemazuhme Tyroa pona, yna eraximase.

6 Mame Oseahmatoh Wyi poko Iporutatoh maro pyra otyhkaxĩpo ynanytoase Piripo poe. 5me tynyhse yna wapu ae yna ytory poko Tyroa pona. Mame moroto 7me ynanynykyase.

Pauru ytotopõpyry Tyroa pona

7 Morarame oseremato kohmamyry ae, tõximõse yna imehnõ Jezu poetory tõ maro, Jezu orihtopõpyry poko wenikehpyra ehtoh enahse. Yrokokoro toytotohto oturuse tõmehse Pauru toto maro.

8 Tapyi zara tao saereme kynexine yna oximõtoh tao, nãparina ke.

9 Moro tao Pauru etananõ kynexine. Tapyi eutary pota tao nuasemã kynexine sokohme.
Esety Eutiku. Pauru otururu etaryhtao tyya tynyhse ynororo. Mame zara tae toepukase
ynororo nono pona. Toorihse.
10 Yrome Pauru tyhtose tapyi tae. Tosekumuru po typorohse ynororo aepukahpyry
anỹtohme ropa tapory pona.
— Oserehpyra ehtoko. Oseremãko ropa nase, tykase Pauru eya xine.
11 Morarame tõnuhse ropa zara taka ahtao, Jezu orihtopõpyry poko wenikehpyra ehtoh
tonahse eya xine rahkene. Morarame tõtuhkehse tahtao xine tõturuse ropa Pauru toto
netaryme. Mame tõmehse ahtao toytose ynororo rahkene.
12 Tãkye rokẽ mokaro toehse nuasemã tõsemãse ropa exiryke. Mame itapyĩ taka tarose
ropa toto a.

Tyroa poe Pauru ytotopõpyry Miretu pona

13 Morarame wapu ae ynanytoase Asoso pona Pauru eporyse ropa, pupu po rokẽ toytose
exiryke.
14 Mame Asoso po Pauru tõtyrise roropa. Morotoino Mitirene pona ynanytoase.
15 Yrokokoro ynanytoase Kioso ahmõtary kuroko topohme. Morotoino yrokokoro
Samoso pona ynanytone. Yrokokoro Miretu nakuataka ynanotyryhkase.
16 Totypotyry se pyra Pauru kynexine Epezu po, okynã se pyra toexiryke moro pata po
Azia po. Axĩ toytory se kynexine Jerusarẽ pona, Oseahmatoh Pẽtekoxite enery se toexiryke.

Pauru osekazumatopõpyry Epezu po

17 Morarame Miretu po Pauru ahtao imehnõ tonyohse eya Epezu pona, Jezu poetory tõ
tuisary eahmase, tyya toto ytotohme.
18 Mame mokaro tooehse ahtao imaro xine tõturuse ynororo tynenehpotyã maro. Ynara
tykase ynororo eya xine:
— Juaro matose. Pake tarona oehne oya xine Jezu poko ãmorepase xine.
19 Oesẽkõme jexiry se pyra exiase, ynoro rokẽ Kuesẽkõme exiryke. Jezu omipona pyra
oexirykõke roropa yxitase. Itamurume eanahtoase jorihmapory se juteu tõ exiryke.
20 Ãkorehmarykõ se jexiryke yronymyryme erokuase Ritonõpo omiry ekarory poko oya
xine, aomipona oehtohkõme. Oximõme awahtao xine kuamorepatose, atapyĩkõ taka
ytokehpyra roropa exiase.
21 Oturuase juteu tõ maro, juteutõkara maro roropa, tyyrypyrykõ rumekatohme eya xine
Jezu Kyrixtu enetupuhtohme eya xine tosẽkõme.
22 Seromaroro Jerusarẽ pona ytõko ase, Ritonõpo Zuzenu a jaroporyke. Yrome zuaro pyra
ase, otara jyrĩko toh mã otarame, tykase Pauru toto a.
23 — Jẽmapõko toh mana ãpuruhpyry taka. Utuarimapõko roropa toh mana. Moro rokẽ
waro ase Ritonõpo Zuzenu poe. Morara jurũko toh mã emero pata tõ punero.
24 Yrome oserehpyra sã rokẽ ase. Osepyno pyra ase, jorikyry zuno pyra. Toiro, jerohtoh
otyhkary se rokẽ ase. Jezu Kyrixtu nyrohmanohpotopõpyry otyhkary se ase. Morara
exiryke oturũko ase imehnõ maro Ritonõpo omiry poko, mokaro kurãkatohme Ritonõpo a,
tyyrypyrykõ rumekaryhtao eya xine, Jezu enetuputyryhtao roropa eya xine.
25 — Toytoytose ywy Ritonõpo omiry ekarose oya xine, oesẽkõme aexiry poko. Taroino
jũme jenezomopyra matose sero nono po, tykase Pauru toto a.
26 — Morara exiryke ynara ãko ase oya xine, Jezu onenetupuhpyra awahtao xine
ehxiropyra ase,
27 Ritonõpo nekaropohpyry ekaroase emero oya xine exiryke.
28 Osepyno ehtoko. Jezu enetupuhnanõ roropa pyno ehtoko emero, toto esãme
oexirykõke Ritonõpo Zuzenu poe. Mokaro mã topekahse Jezu a toorikyry ke.
29 Ynara zuaro ase, toytose jahtao oenekunohnanõkõ oehnõko mana, Jezu rumekapose
oya xine.
30 Amaro xine exĩko mã ajoajohpãkomo owino xine roropa. Ãmorepatorỹko mã toto tyoro,
tymaro xine oytotohkõme.
31 Naeroro, tomeseke ehtoko, osenekunohpopyra oehtohkõme. Wenikehpyra ehtoko
roropa ãmorepatopõpyrykõ poko ya. Oseruao jeimamyry kuamorepatose kokoro rokene.
Oxixikariase opoko xine.
32 — Seromaroro orumekatorỹko sã ase rahkene. Yrome Ritonõpo opyno xine ro
mana, tykase Pauru toto a. — Ritonõpo omiry ouzenutanohpotorỹko mana, aomipona
oehtohkõme. Mame Jezu oepyry ropa ahtao imaro ytõko matose, emero ipoetory tõ maro.
33 Imehnõ mõkomory poko penetara exiase, zupõkõ poko, itinerũkõ poko roropa.
34 Tuaro matose. Ywy roro erokuase yna nykyryry epekahtohme.
35 Erokuase onenerykõme, ysã oerohtohkõme jamihmãkõ kara akorehmatohme,
rupomãkõ zuzenutanohtohme. Jezu omihpyry a keh wenikehpyra ehtoko, ynara tykase

ynororo: “Ãkorehmarykohtao imehnomo a kure repe, yrome tãkye kuhse exĩko mase imehnõ akorehmaryhtao oya,” tykase Pauru eya xine.
36 Morara tõturukehxĩpo tosekumuru po typorohse ynororo, Ritonõpo maro tõturutohme, mokaro maro.
37 Morarame tyxitase toto itamurume. Ipymyry ae tapoise ihnamotohme eya xine aytoryke ropa.
38 Emynyhmãko toto itamurume Pauru omiry etaryke tyya xine. “Taroino jenezomopyra matose sero nono po,” karyke roropa eya. Morarame Pauru maro toytose toto, aytory enese wapu ae.

21

Pauru ytotopõpyry Jerusarẽ pona

1 Morotoino mokaro rumekaxĩpo ynanytoase topohme yna ytotohme Koso pona. Yrokokoro Rote pona roropa. Morotoino Patara pona.
2 Moroto wapu aka ynanotyriase Penixia pona ytokety aka. Mame ynanytoase rahkene.
3 Morotoino toytose yna. Ahmõta Xipere ynanenease yna pozery wino. Ikuroko ynanytoase Xiria pona. Tiro pona ynanotyryhkase mõkomo nomotohme.
4 Jezu poetory tõ eneryke yna a moroto ynanynykyase omazũmykaponato ae. Mame mokaro Ritonõpo Zuzenu poe ynara kynako toto:
— Ytopyra exiko Jerusarẽ pona, kynako toto Pauru a.
5 Morotoino ynanytoase ropa. Yna maro nytoase toto pata hnaka typyxiãkõ maro, typoenõkõ maro roropa, enara. Mame tuna ehpio yna esekumuru po ynanyporotyase oturutohme Ritonõpo maro.
6 Morotoino tõsekazumase yna ahtao ynanotyriase ropa. Mokaro toeramase ropa toto tytapyĩkõ taka.
7 Mame Tiro poe ynanytoase Pytoremaita pona. Moroto Jezu poetory tõ maro toiro ynanynykyase.
8 Yrokokoro ynanytoase Pauru maro Sezarea pona, Piripe tapyĩ taka. Jezu poko urutõ ynororo kynexine. Mokyro kynexine pake Peturu tõ nymenekahpyry 7mãkõ maro Jezu poetory tõ Jerusarẽ põkõ akorehmaneme.
9 Mokyro ẽxiry tõ asakoropane kynexine, tyniotary satokõkara. Urutõ kõ mokaro Ritonõpo poe.
10 Moroto tuhke tynyhse yna ahtao, imepỹ urutõ tooehse Jutea poe, esety Akapu.
11 Mokyro tooehse ahtao tomary tymyhse tyya tupupuru maro Pauru metỹ eary ke. Ynara tykase ynororo:
— Ynara ãko Ritonõpo Zuzenu: “Sẽ sã mã Pauru myhnõko toto, Jerusarẽ põkomo, ekarotohme juteutõkara a,” ãko, tykase.
12 Morara kary etaryke yna a ynanoturuase repe Pauru a, ytopyra aehtohme Jerusarẽ pona.
13 Yrome ynara tykase ynororo:
— Oty katoh xitãko matou? Jesenakunuhkapõko matose. Ymykyry zuno pyra ase. Jorikyry zuno pyra roropa ase. Jerusarẽ pona ytõko ase. Jyhtomaryhtao eya xine Jezu omiry pokoino oty kara ase jesẽme aexiryke, tykase ynororo yna a.
14 Morarame yna omiry etary se pyra Pauru exiryke, ynanurukepyase ynororo.
— Ah nytono Ritonõpo maro, ynanase ipoko.
15 Morotoino ynanatakimase Jerusarẽ pona yna ytotohme.
16 Yna maro Jezu poetory tõ Sezarea põkõ nytoase Jerusarẽ pona. Yna aroase toto tapyi taka, Menasõ tapyĩ taka nyhse. Menasõ Xipere põ kynexine. Pake Jezu poetoryme ynororo.
17 Mame Jezu poetory tõ Jerusarẽ põkõ tãtãkyemase toto yna eneryke.

Pauru oturutopõpyry Tiaku maro

18 Yrokokoro ynanytoase Pauru maro Tiaku tõ maro oturuse, Jezu poetory tõ esã maro.
19 Taomikase tahtao Pauru tõturuse toto maro, Ritonõpo Zuzenu maro toerohtopõpyry poko juteutõkara maro.
20 Mame Pauru omiry etaryke tyya xine tãkye toehse toto.
— Kure mase, tykase toto Ritonõpo a. Mame Pauru a ynara tykase toto:
— Etako pahne jepe, tuhke juteu tõ roropa Jezu poetoryme toehse. Mokaro emero Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a omipona exiketomo.
21 Ynara kary totase eya xine opoko: “Pauru ynara juteu tõ amorepãko juteutõkara rãnao: ‘Moeze omihpyry irumekatoko. Opoenõkõ aĩpotapihpyry onysahkara ehtoko. Atamurukõ namorepatopõpyry irumekatoko,’ ãko mana,” katopõpyry totase eya xine opoko.

22 Morara exiryke otara ãko sytatou Jezu poetory tomo a oximõme toto oepyryhtao? Ooehtopõpyry ropa waro toehse tahtao xine oehnõko toh mana tarona.
23 Naeroro ynara kary se ynanase oya. Asakoropane Jezu poetory tõ taro mana. Tynekarorykõ arõko mã toto Ritonõpo maro Oturutoh taka tyyrypyrykõ korokatopõpyry waro imehnõ ehtohme.
24 Mokaro maro ytoko tyyrypyrykõ korokaponanõ maro. Oximerehkapoko roropa imehnõ emero awaro ehtohme, opoko: "Ajohpe," kara toto ehtohme, Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a omipona oexiry waro toto ehtohme.
25 Yrome juteutõkara Jezu poetoryme toehse ahtao: "Moeze omihpyry omipona ehtoko roropa," kara ynanase eya xine. Ynara rokẽ ynanymeroase ineneryk̃me: "Ahno neponãmary zotỹpyry poko pyra ke ehtoko. Munu onenahpyra ke ehtoko roropa. Esenamyhpyry roropa onõpyra ehtoko. Imehnõ nohpo tõ poko pyra roropa ke ehtoko. Opyxiãkõ maro rokẽ ehtoko, enara rokene," me ynanymeroase, tykase Tiaku eya.
26 Morarame mokaro maro asakoropane exiketõ maro tõturuse Pauru. Yrokokoro toto maro toytose ynororo tyyrypyrykõ korokatopõpyry ekarotohme. Ritonõpo maro oturutoh taka tomõse ynororo toto maro, Moeze omihpyry omipona toexiry waro imehnõ ehtohme. Imeĩpo tuhke pyra tõmehse ahtao tynekarorykõ ekarory se Ritonõpo a toto.

Pauru apoitopõpyry Ritonõpo maro oturutoh tao

27 Morarame omazũmykaponato kohmãsasaka ahtao, Pauru tonese Ritonõpo maro oturutoh tao juteu tomo a, Azia põkomo a. Imoihmãkõ taomipohtomase eya xine, Pauru zetũ tanỹpose eya xine Pauru apoitohme toto a.
28 Ynara tykase toto tõmitase opore:
— Orutua komo, Izyraeu tomo, yna akorehmatoko! Mose imehnõ amorepãko popyra, pata tõ poro, tykase toto Pauru poko. — Kypoihtotorỹko mana. Moeze omihpyry kerekeremãko roropa mana, sero pata kurã poihtõko roropa mana. Seromaroro juteutõkara tonehse eya Ritonõpo maro oturutoh taka, sero Tapyi Kurã rypyhpyhtose, tykase toh repe.
29 Moro tao Pauru juteu kara maro enehpyryme tuaro toh repe. Mokyro esety Tyropimu. Mokyro tonese eya xine pata po Pauru maro. "Mokyro tonehse Pauru a Ritonõpo tapyĩ taka," tokarose eya xine repe, tõsenekunohse toto.
30 Morara kary etaryke tyya xine pata põkõ emero tyekĩtapãse. Oximõme tooehse toto tururume Pauru apoise. Mame Pauru tutũtanohse sororohme apory poko Ritonõpo maro oturutoh tae. Tapyi tysorotohtose roropa eya xine.
31 Pitiko Pauru etapãko toh kynexine repe. Yrome imehnõ toytose koroneu zuruse. Ynara tykase toto:
— Jerusarẽ põkõ ahno etapãko mã toto emero, tykase toto.
32 Morara kary etaryke tyya, axĩ toytose ynororo soutatu tõ maro sajẽtu tõ maro ahno moity htaka. Mame koroneu tonese tyya xine ahtao soutatu tõ maro Pauru turumekase eya xine.
33 Mame koroneu a Pauru tymyhpose asakoro keti ke.
— Onoky mose ro esety? Oty pokoino jehno matou? Oty tyrise eya? tykase koroneu mokaro a.
34 Yrome azaazahkuru tõturuse toto eya. Morara exiryke zuaro pyra ynororo kynexine, Pauru ryhmatopõpyry waro pyra. Morara exiryke tytapyĩkõ taka Pauru tarose soutatu tomo a.
35 Zara epyĩ ameke pyra ahtao Pauru tarose tonao xine soutatu tomo a, jehno mokaro exiryke.
36 — Etapako! Etapako! tykase toto soutatu tomo a repe, toto mykapo.

"Ehxiropyra ase," katopõpyry Pauru a

37 Mame tapyi eutary pota tao tahtao, ynara tykase Pauru koroneu a:
— Amaro oturuxi aporo ajohpãme samo, tykase ynororo eya.
— To! Kyreku omiry waro hmahno? tykase koroneu.
38 — Ejitu põ kara hmahno? Mokyro a tarõkõ oxietũ tanỹpose pake hkopyra. Mame tuhke typyreke exiketõ tarose ahno esaka pyra eya, tykase.
39 Yrome ynara tykase, Pauru a tozuhse:
— Arypyra, juteume ase, Taasu po aenuruhpyry, Xirixia põ po. Ypatary pitiko pyra mana. Morara exiryke moxiã maro jotururu se ase, tykase ynororo eya.
40 — Oturuko, tykase koroneu.
Morarame opyi po Pauru xikihme toehse. Tõsemahxirarahmase toto ẽpataka ynororo. Tymynyhpãse toto ahtao tõturupitose Pauru toto netaryme juteu omiry ae. Ynara tykase ynororo:

22

1 — Wekyry tomo, kuetatoko pahne. Ehxiropyra ase ynyrihpyry poko ynamorepatopõpyry poko, enara.
2 Mame juteu omiry ae Pauru otururu etaryke tyya xine tymynyhpãse toh emero. Mame Pauru tõturuse ropa.
3 — Juteu ase, tonuruse ywy Taasu po, Xirixia põ po. Yrome tuãtanohse ywy sero pata po Jerusarẽ po. Tamorepase ywy Kamarieu a. Zae jamorepane kytamurukõ omihpyry poko. Orẽpyra Ritonõpo omipona jexiry se exiase asã xine.
4 Jezu poetory zehno exiase roropa. Itapyĩkõ taka ytoase toto apoise, arotohme ãpuruhpyry taka, orutua komo, nohpo tomo, enara. Aorihmaporykõ se exiase.
5 Ritonõpo maro oturuketõ tuisary zuaro mana, ajohpe pyra jexiry waro. Mokaro roropa tamuxi tõ ajohpe pyra jexiry waro mã toto. Tynymerohpyrykõ tokarose ya arotohme juteu tõ neneryme Tamaxiku po, Jezu poetory enehtohme ropa ya tymyhse, Jerusarẽ pona, toto ẽmapotohme ãpuruhpyry taka.

Pauru oturutopõpyry Jezu poetoryme toehtoh poko
(Atos 9.1-19; 26.12-18)

6 — Morarame jytoryhtao Tamaxiku pona, Tamaxiku moe pyra ahtao, tãxiahtao, kaino jetonie saereh nase.
7 Nono pona epukase. Omi etase. Ynara nase: “Sauru, Sauru, oty katohme yyryhmãko mah? ypoetory tõ ryhmãko? Sam kamexipõko mase ya,” nase.
8 — “Onoky hma?” ase eya, oserepyase.
— “Ywy ase Jezu Nazare pono. Oty katoh ypoetory ryhmãko mah?” nase ynororo ya.
9 — Ymarõkõ saerehkatoh enease toto, yrome aomiry onetara toh nexiase.
10 Mame ynara ase: “Oty rĩko ha?” ase eya.
— “Owõko ropa xikihme,” nase ynororo. “Ytoko Tamaxiku pona. Moero awahtao ypoetory enyohnõko ase ãmorepase jomiry poko,” nase ya Jezu.
11 — Morarame ezuru a tonukehkase jexiryke, jaroase toto jemary poko, Tamaxiku pona.
12 Moroto jahtao Anania noepyase ya. Mokyro, Moeze nymerohpyry omipona exikety. Mokyro poko: “Kure,” ãko juteu tõ emero.
13 Mokyro tooehse ahtao ya ynara nase: “Sauru jakorony, oenutako ropa,” nase ya.
— Morara tykase exiryke osenuhmase ropa. Anania enease.
14 Ynara nase ropa Anania ya: “Ritonõpo, kytamurukõ esẽ, omenekase typoetoryme oehtohme, tõmipona roropa oehtohme, Tumũkuru kurã enepotohme oya, aomiry etapotohme roropa oya.
15 Imehnõ tuarõtanohpõko mase enetopõpyry poko oya, etatopõpyry poko roropa oya.
16 Seromararo oty eraximãko hma osẽpurihkapopyra, Ritonõpo a oorypyry korokatohme, Jezu Kyrixtu oesẽme ehtohme,” nase Anania ya.

Pauru enyohtopõpyry Jezu ekarotohme juteutõkara a

17-18 — Morarame tarona tooehse ropa jahtao, jotururuhtao Ritonõpo maro, imaro oturutoh tao, juaro ro Jezu enease. Ymaro noturuase. Ynara nase ya: “Axĩ ke mya ytoko Jerusarẽ poe. Tarõkõ õmiry etary se pyra exĩko toh mana, ypoko õtururuhtao,” nase Jezu ya.
19 — Yrome ynara ase eya: “Tarõkõ juaro nase toto. Opoetory zehnotonõpo ase. Atamorepatoh tae aroase toto ãpuruhpyry taka. Zuaro nase tarõkomo.
20 Exitewão etaparyhtao etapananõ maro exiase, zupõkõ apoĩko. Imehnõ tuarõtanopyhpõ kynexine ynororo opoko. Tãkye exiase mokyro etaparyhtao eya xine,” ase eya.
21 — Yrome ynara nase ropa ynororo ya: “Ytoko. Aaropõko ase mya juteutõkara a,” nase Jezu ya, tykase Pauru juteu tomo a.
22 Morara kary etaryke tyya xine Pauru zehno toehse ropa toto: “Juteutõkara a aaropõko ase,” kary etaryke tyya xine.
— Mose etapatoko! Popyra nase, tykase juteu tomo soutatu tomo a.
23 Pauru zetũke tõtupokase toto, kakoxi nono tomase roropa eya xine.
24 Morara exiryke Pauru taropose koroneu a soutatu tõ tapyĩ taka.
— Mose ipipohtoko, tykase ynororo soutatu tomo a repe, orẽpyra juteu tõ sekere karyke Pauru poko.
25 Yrome tymykyryhtao ynara tykase Pauru sajẽtu a:
— Romanome jexiryke ypipohpyra exiko kowenu omipona, jyhxiropyra imehnõ exiryke terekatu ẽpataka, tykase.
26 Morara tykase exiryke sajẽtu toytose koroneu a oturuse:
— Onypipohpyra exiko, romanome mokyro, tykase ynororo koroneu a.
27 Morarame koroneu toytose Pauru a oturuse:
— Etako pahne, ajohpe pyra romanome mahno? tykase.

— Ỹ, romanome ase, tykase Pauru eya.
28 Mame koroneu ynara tykase Pauru a:
— Tuhke tineru ekaroase kowenu a romanome jehtohme, tykase ynororo.
— Yrome ywy romanome jenurune, papa romanome exiryke, tykase Pauru eya.
29 Morarame Pauru turumekase toto a. Onypipohpyra tokurehse toto. Mokyro koroneu tõserehse, romano tymyhse typoetory a exiryke, ipipohpory se toehse toexiryke roropa. Romano kowenu omiry ynara ãko: “Romano onypipohpyra ehtoko,” ãko.

Kõseriu ẽpataka Pauru ehtopõpyry

30 Yrokokoro Pauru tymyhpokapose ropa eya. Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ tonehpose tamuximãkõ maro tõturupotohme eya xine. “Oty pokoino juteu tõ mose zehno nae?” katohme eya xine. Mame toto ẽpataka Pauru tonehse eya aoturutohme.

23

1 Morarame Pauru a mokaro tỹme tonese aporo tõturutohto xine eya. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Wekyry tomo, ajohpe pyra ase. Kokoro rokẽ Ritonõpo omipona ase, tykase ynororo eya xine.
2 — Ajo! Ĩtapihmoko, tykase Anania, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary.
3 Ynara tykase Pauru eya:
— Onekunohto! Ritonõpo awãnohnõko mana morara karyke oya. Ya oturupose oporohno Moeze omihpyry waro oexiryke. Yrome aomihpyry omipona pyra mase, jẽpatapihmoporyhtao oya, tykase Pauru eya.
4 Mame imarõkomo a Pauru tozuhse roropa. Ynara tykase toto eya:
— Oty katoh morara ãko mah Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a? Ipoihtõko sã mase, tykase toto.
5 — Wekyry tomo, zuaro pyra akene. Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme pyra ekarono, tykase Pauru. — Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: “Oesẽkõ kure rokẽ tyritoko,” ãko sero poko nase Ritonõpo omiry, tykase Pauru.
6 Mame Pauru tuhkãkõ waro toehse. Tuhke satuseu tomo, tuhke roropa parixeu tomo. Naeroro ynara tykase ynororo eya xine opore:
— Wekyry tomo, parixeume ase. Papa roropa parixeume kynexine. Seroae terekatu a azahkuru jekarõko matose aorihtyã ẽsemãkapory ropa enetuputyryke ya, tykase ynororo eya xine.
7 Morara kary etaryke tyya xine tõsezusezuhse toto, parixeu tomo satuseu tõ maro. Parixeu tõ Pauru marõkõme toehse.
8 Satuseu tõ aorihtyã ẽsemamyry ropa onenetupuhpynomo, Ritonõpo nenyohtyã kapu ae te, zuzenu roropa onenetupuhpynõ kynexine. Yrome parixeu tõ morohne enetupuhnõko.
9 Morara exiryke toepanaikase toto tõtururukohtao imoihmãkomo. Mame Moeze omihpyry warõkõ towõse xikihme tõturutohme. Parixeu tõ kynexine. Ynara tykase toto:
— Mose azahkuru pyra nase. Otarãme Ritonõpo nenyokyhpyry tõturuse mã imaro. Morara exiryke jehno pyra sehtone, Ritonõpo poetory zehno pyra, tykase toto.
10 Mame moro taõkõ tõxienonohse itamurume. Mame Pauru tywyhtywyhmaryhtao eya xine soutatu tõ tonyohse koroneu a Pauru arotohme ropa tytapyĩkõ taka.
11 Morarame koko Jezu tõturuse Pauru maro. Ynara tykase ynororo eya:
— Tãkye exiko Pauru. Jerusarẽ põkõ mutuarõtanopyase toh ypoko. Moro saaro Roma põkõ roropa tuarõtanohnõko mase ypoko, tykase Jezu eya.

Pauru etapary se imehnõ ehtopõpyry repe

12 Morarame yrokokoro juteu tõ oximõme toehse Pauru etapary se exiketomo.
— Otuhpyra sehtone, eukuru onẽpyra roropa sehtone Pauru etapatoh ponãmero kyya xine, tykase toto.
13 40me motye Pauru etapary se exiketõ kynexine.
14 Mame toytose toto tytamuxirykomo a, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomo a roropa oturuse. Ynara tykase toto eya xine:
— Otuhpyra ynanase, eukuru onẽpyra roropa ynanase Pauru etapatoh ponãmero yna a.
15 Naeroro kokoro koroneu a Pauru enehpoko oya, õturupotohme samo. Ynanase eraximãko etapatohme, tykase toto eya xine, tytamuxirykomo a.
16 Morara kary totase Pauru patumy a. Mame toytose ynororo soutatu tõ tapyĩ taka Pauru zuruse.
17 Morarame Pauru a sajẽtu tykohmase tyya.
— Mose nuasemã arota aoturutohme koroneu a, tykase ynororo.
18 Mame tarose eya. Ynara tykase ynororo koroneu a:

— Mose Pauru nenehpohpyry oturuse amaro, tykase.
19 Mame emary poko mokyro tarose koroneu a mya, tõtururukõ onetara imehnõ ehtohme.
— Aimo, oty kary se hma ya? tykase ynororo eya.
20 Ynara tykase ynororo:
— Juteu tõ otururu etano. Oya Pauru aropõko toh mana kokoro, kõseriu tomo a, imaro tõturutohkõme ropa.
21 Yrome anaropyra exiko. 40me motye etapary se exiketõ mana Pauru eraximãko, etapatohme. Otuhpyra, eukuru onẽpyra, enara toh mana Pauru etapary se toexirykõke. Seromararo oehnõko toh mana oturuse amaro, tykase ynororo eya.
22 Mame koroneu a nuasemã taropose ropa:
— Sero onekaropyra ropa exiko imehnomo a, tykase ynororo eya.

Pauru arotopõpyry kowenatu ẽpataka

23 Morarame koroneu a asakoro kapitão tykohmase tyya. Ynara tykase ynororo eya xine:
— 200me soutatu enehpoko, Sezarea pona oytotohkõme, 70me kawaru po ytoketõ maro, 200me roropa tywaratake exiketõ maro, tykohmãsehxo ahtao oytotohkõme.
24 Kawaru tõ enehpoko Pauru ytotohme epo, tomeseke arotatoko kowenatu Perixi a, tykase.
25 Mame pape tymerose eya aropotohme. Ynara tymerose eya Perixi neneryme:
26 "Ynymerohpyry moro oneneryme. Jepe nymyry mase Perixi. Ywy ase Kyrautiu Rixia. Kure pãna mã repe?
27 "Mokyro Pauru tapoise juteu tomo a, etapatohme repe. Yrome soutatu tomo a towomase, romanome exiryke.
28 Mokyro aroase juteu tõ kõseriu ẽpataka azahkuru exiry waro jehtohme repe.
29 Yrome axĩ zuaro toehse ywy. Romano kowenu omihpyry poko mose onyhxiropyra toh nexiase, tytamuxiry tõ omihpyry poko rokene. Morara exiryke ẽmapory se pyra exiase ãpuruhpyry taka. Etapapory se pyra roropa exiase.
30 Mame: 'Juteu tõ mokyro etapary se,' kary totase ya. Morara exiryke aropoase myaro. Pauru zehnotokõ roropa aropõko ase oya, ihxirotohme onetaryme. Enara rokẽ ynymerohpyry moro oneneryme."
31 Morarame Pauru tarose soutatu tomo a, koroneu omi poe. Koko tarose toto a Ãtipatyri pona.
32 Yrokokoro pupu po rokẽ ytoketõ toeramase ropa tytapyĩkõ taka. Kawaru po ytoketõ rokẽ Pauru maro toytose.
33 Mame Sezarea pona toeporehkase toto ahtao pape tokarose eya xine kowenatu a, Pauru roropa tokarose eya.
34 Mame pape tonese ahtao kowenatu a Pauru a tõturupose ynororo:
— Oty põ mahno? tykase.
— Xirixia põ ase, tykase Pauru. Moro waro toehse tahtao
35 ynara tykase ynororo eya:
— Imeĩpo okohmãko ase ohxironanõ tooehse ahtao, tykase ynororo eya.
Mame Pauru tõmapose eya ãpuruhpyry taka, kowenatu tapyĩ konõto tao.

24

Pauru hxirotopõpyry juteu tomo a

1 Morarame omame etone tynyhse ahtao, Ritonõpo maro oturuketõ tuisary Anania tooehse imehnõ juteu tõ tuisary tõ maro. Kowenu omiry waro exikety, Teaturu, tooehse imaro xine Pauru hxirose tuisa konõto Perixi netaryme.
2 Morarame Pauru tykohmase ahtao eya xine tyhxiropitose Teaturu a. Ynara tykase ynororo:
— Tuisamehxo mase kowenatu Perixi. Opoko tãkye ynanase, kure oexiryke. Yna pyno oexiryke eryhmara toto, sero pata põkomo.
3 Ose ynanase Perixi zae oexiryke, juteu tõ pyno roropa oexiryke. Oerohtopõpyry poko tãkye ynanase.
4 Tuhke nymyry pyra jotururu se ase oya, openekepyryino. Naeroro ajohpãme sã jomiry etako aporo.
5 Mose Pauru ajoajohpano. Imehnõ pata tõ poro ytoytokety mose ro. Tyoro amorepatõ mose ro, kowenu omipona pyra juteu tõ ehtohme. Nazare põ poetory esẽ mose ro.
6 Ritonõpo tapyĩ ryhmary se monexiano. Morara exiryke ynanapoiase zuãnohtohme repe, yna tamuru Moeze omihpyry omi poe.

7 Yrome koroneu Rixia tooehse yna a, soutatu tõ maro mokyro apoise, ipynanohse yna winoino.
8 Morarame yna enehpoase ynororo tarona oturutohme amaro. Oturupoko pahne eya tuaro oehtohme ihxirotopõpyry poko yna a, tykase Teaturu terekatu a.
9 — Ajohpe pyra mana, tykase toto, juteu tomo Teaturu poko.

Pauru osepynohtopõpyry Perixi netaryme
10 Morarame:
— Oturuko Pauru, tykase tomary ke kowenatu Pauru a. Mame ynara tykase Pauru:
— Tuhke tyeimãse yna tuisaryme oexiryke tãkye rokẽ ase jotururu etaryke oya.
11 Ekaroporyhtao zuaro exĩko mase. 12me rokẽ jynykyase Jerusarẽ pona joepyryme. Kure Ritonõpo rise oepyase. Tarõkõ mã joehtopõpyry waro.
12 Ritonõpo maro oturutoh tao imehnõ oneonezuhpyra exiase. Juteu tõ atamorepatohtaõkõ onerekohmara exiase. Osema taõkõ roropa onerekohmara exiase.
13 Jyhxirõko toh mã repe. Yrome ehxiropyra ase, azahkuru pyra jexiryke, ajoajohpe pyra jexiryke roropa.
14 Ynara rokẽ kary se ase oya ypoko. Ritonõpo omiry seromato pona ase. Sero popyra moxiamo a. "Tyoro," ãko toto sero poko. Yrome yroro. Ritonõpo enetupuhnõko ase. Aomiry roropa enetupuhnõko ase. Urutõ komo a inymeropohpyry sero, Moeze a inymeropohpyry roropa sero.
15 Aorihtyã ẽsemãkary ropa poko enetupuhnõko ase, moxiã samo. Kurãkomo, iirypyrymãkõ roropa ẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana.
16 Ritonõpo jenẽko mana. Ahno roropa jenẽko. Kokoro rokẽ erohnõko ase iirypyryme pyra jehtohme, tykase ynororo.
17 — Tuhke jeimamyry imehnõ pata tõ poro ytoase. Mame jesaka oepyase ropa, tineru ekarose wekyry tõ tytinerukãkara a. Ritonõpo a ynekarory ekaroase roropa.
18 Naeroro Ritonõpo maro oturutoh tao jenease toto. Yyrypyry ykorokapoase Ritonõpo a. Imoity maro pyra exiase toiroro, tehme rokene.
19 Yrome moroto juteu tõ nexiase, Azia põkomo. Kurehxo exiry mokaro taro exiryhtao, Ritonõpo maro oturutoh tao jenehpõkomo, jyhxirory se tahtao xine.
20 Ah tarõkõ noturuno azahkuru jehtopõpyry poko. Jenease toto kõseriu ẽpataka tarose jahtao.
21 Toiro rokẽ opore oturuase eya xine. Ynara ase: "Seroae terekatu a azahkuru jekarõko matose aorihtyã ẽsemamyry ropa enetuputyryke ya," ase eya xine. Opore jotururu azahkuru nexiase otarame, tykase Pauru.
22 Morara kary etaryke tyya Perixi ynara tykase:
— Zomory oetãko ropa ase, koroneu Rixia tooehse ahtao. Morara ahtao zuaro exĩko ase, tykase ynororo eya xine. Perixi Jezu poetory otururu etahpõme kynexine.
23 Morarame sajẽtu tyrise eya Pauru eraseme.
— Apo epe tõ imaro nexino, akorehmatohme ise tahtao xine, tykase mokyro terekatu.

Pauru oturutopõpyry Turuxira tõ maro
24 Mame tuhke pyra tynyhse ahtao Perixi tooehse ropa, typyty maro, Turuxira maro. Juteu nohpory ynororo kynexine. Mame Pauru tonehpose tyya aotururu etatohme, Jezu Kyrixtu enetuputyry poko.
25 Morarame Pauru tõturupitose toto netaryme. Ynara tykase ynororo:
— Kure Ritonõpo omipona kuahtao xine, iirypyryme pyra kuahtao xine roropa. Imeĩpo kurãkõ apiakãko Ritonõpo mana. Kuãnohtorỹko roropa mana iirypyryme kuahtao xine, tykase Pauru.
— Epo õtururu ya. Zomory ropa tỹpokonohke pyra jahtao okohmãko ropa ase, tykase Perixi. Tõserehse ynororo Pauru omiry etaryke tyya.
26 Tineru se roropa Pauru a ynororo, imyhpokatohme ropa repe. Morara exiryke tahxime Pauru tykohmase tõturutohme imaro.
27 Morarame asakoro tyeimãse ahtao Poroxiu Pexitu tooehse, Perixi myakãme, kowenu tuisaryme. Mame tãkye juteu tõ ehtohme, tyamaro roropa toto ehtohme, Pauru onymyhpokara ropa Perixi tokurehse.

25

Pauru toytory se aehtopõpyry Ĩperatu a
1 Morarame Pexitu Sezarea pata pona tooehse tahtao, oseruao rokẽ tynyhse moroto. Morotoino Jerusarẽ pona toytose ynororo.
2 Moroto Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõturuse eya, imehnõ juteu tõ tuisary maro Pauru kerekeremãko. Ynara tykase toto Pexitu a:

3 — Ajohpãme sã Pauru enehpoko xiaro Jerusarẽ pona, yna maro aoturutohme, tykase toh repe, etapary se toexirykõke osema tao.
4 Yrome Pexitu ynara tykase eya xine:
— Pauru moroto rokẽ mana, Sezarea po. Okynã pyra morotona ytõko ropa ase.
5 Ehmaropa oytorykõ se awahtao xine mokyro hxirose azahkuru aexiry poko, tykase ynororo eya xine.
6 Morarame 10me tynyhse ahtao toytose ropa ynororo Sezarea pona. Yrokokoro porohtoh taka typorohse tahtao, Pauru tonehpose tyya.
7 Mame Pauru tooehse ahtao, Jerusarẽ poe aehtyã xikihme toehse toto. Itamurume Pauru hxirory se toh repe azahkuru aexiry poko.
8 Yrome ynara tykase Pauru eya xine:
— Ehxiropyra ase azahkuru pyra jexiryke. Moeze omihpyry omipona ase ipunaka. Ritonõpo Tapyĩ onyjorokopara ase. Kowenu omipona roropa ase, tykase Pauru.
9 Yrome topeme juteu tõ se Pexitu kynexine. Naeroro ynara tykase ynororo Pauru a:
— Oytory se pyra Jerusarẽ pona mah, moero moxiã oturupotohme ya opoko? tykase.
10 Yrome Pauru a tozuhse, ynara tykase ynororo:
— Jytory se pyra ase. Taro ase amaro, kowenu terekatume oexiryke. Taro kure jekaropotohme kowenu tapyĩ tao. Juteu tõ onyryhmara exiase, zuaro ro mase.
11 Kowenu omipona pyra jahtao, imepỹ totapase ya ahtao jetapary se roropa exiry oya xine. Yrome imehnõ onyryhmara jahtao, jekarory se pyra ase eya xine, kowenu omipona jexiryke. Ĩperatu a kuaropoko, Seza a. Imaro rokẽ oturuse jytory se ase, tykase Pauru terekatu a.
12 Mame tõturuxĩpo kõseriu tõ maro ynara tykase Pexitu Pauru a:
— Ĩperatu a oytory se awahtao eya aaropõko ase, tykase.

Pauru ehtopõpyry Akyripa tõ ẽpataka Perenixi maro

13 Morarame tuhke pyra tynyhse ahtao tuisa Akyripa tõ tooehse Sezarea pona, typyty maro, Pexitu maro oturuse. Ipyty esety Perenixi.
14 Moroto tuhke tynyhse ahtao Pauru tokarose eya. Ynara tykase ynororo eya Pauru poko:
— Orutua mã ãpuruhpyry tao, Perixi nynomohpyry.
15 Jerusarẽ po jahtao Ritonõpo maro oturuketõ tuisary ipoko noturuase ya, juteu tõ tamuxiry maro etapapotohme repe.
16 Yrome ezukuase toto: “Romanome ahtao ahno onekaropyra ynanase ihxironanomo a oturupyra ro ahtao osẽpataka aosewomatohme. Imaro soturutatose aporo zuaro jehtohme,” ase eya xine.
17 Morarame tooehse toto ahtao, yrokokoro yporotyase ekaropotohme. Mame mokyro enehpoase ya.
18 Yrome mokyro hxiroryhtao tyorõ poko tyhxirose eya xine.
19 Tytamurukõ namorepatopõpyry poko rokẽ noturuase toto. Imepỹ poko roropa, Jezu poko. “Aorikyhpyry mokyro,” nase rokẽ toto. Yrome: “Orihpyra, tõsemãse ropa mana,” ãko Pauru.
20 Zuaro pyra jexiryke ynara ase Pauru a: “Oytory se pyra hma Jerusarẽ pona, moroto oturupotohme ropa ynetaryme, ohxirohpõkõ maro?” ase eya.
21 Yrome: “Ĩperatu maro rokẽ jotururu se ase,” karyke ẽmapoase ropa Roma pona aropotohto Ĩperatu pataka, tykase Pexitu.
22 Morarame Akyripa ynara tykase Pexitu a:
— Mokyro otururu etary se ase, tykase Akyripa.
— Kokoro etãko mase, tykase Pexitu eya.
23 Mame yrokokoro Akyripa tooehse kowenu tapyĩ taka Perenixi maro, kurã ke tupoke, typoetory tõ maro, soutatu tuisary tõ maro, pata esã tõ maro roropa. Mame Pauru tonehpose Pexitu a.
24 Tooehse ahtao Pexitu tõturuse aporo. Ynara tykase ynororo:
— Tuisa Akyripa, amarokõ roropa emero, mose orutua enetoko. Juteu tõ nyetunu Jerusarẽ po jahtao, taro roropa etapary se toh nexiase.
25 Mose kure rokẽ ya, yrome jehno juteu tõ exiryke aropõko ase Roma pona, Ĩperatu maro aoturutohme, imaro tõtururu se aexiryke.
26 Yrome otara ãko ha, pape poko imerõko, aropotohme Ĩperatu neneryme? Naeroro mose enehpono tarona ourutohkõme. Omoro nymyry oturuko imaro, tuisa Akyripa, zuaro jehtohme, pape merotohme ya.

27 Pauru aropory se ase repe, yrome azahkuru aexiry onenetupuhpyra jexiryke
anaropopyra ro ase, tykase Pexitu.

26

Pauru oturutopõpyry typoko Akyripa a

1 Morarame Akyripa tõturuse Pauru a:

— Õtururu se awahtao oturuko, tykase. Mame Pauru tãtaporamase. Ynara tykase ynororo:
2 — Tuisa Akyripa, tãkye ase jotururu etary se oexiryke, jyhxirotopõpyry poko juteu tomo
a.
3 Tuaro mase juteu tõ poko. Kytamurukõ namorepatopõpyry waro roropa mase. Naeroro
ajohpãme sã penekehpyra exiko jomiry etary poko aporo.
4 — Juaro mã juteu tõ emero, ypoeto ae ro. Wekyry tõ maro rokẽ juãtase ypatao, Jerusarẽ
po, enara.
5 Juaro exiketõ jekarory se ahtao jekarõko mã toto. Parixeume ase, orẽpyra Ritonõpo
omipona exikety. Kytamurukõ omihpyry omipona roropa ase.
6 Tarona tonehse ywy jyhxirotohme, Ritonõpo mũkuru enetupuhneme jexiryke. Pake
Ritonõpo nekarohpyry enetupuhneme jexiryke roropa. "Umũkuru eraximako," tykase
Ritonõpo pake kytamurukomo a.
7 Wekyry tõ roropa morararo Ritonõpo nekarory momohnõko toh repe, orihpyra toe-
htohkõme. Yrome aorihtyã ẽsemãkapory ropa enetuputyryke ya jyhxirory se mã juteu tomo.
8 Oty katoh amarokõ juteu tõ aorihtyã ẽsemãkapory ropa Ritonõpo a onenetupuhpyra?
tykase Pauru eya xine.
9 — Osemazuhme Jezu Nazare põ se pyra exine aporo. Ipoetory ryhmaryhtao imehnomo
a tãkye exiase.
10 Morara exiase Jerusarẽ po. Tuhke Jezu poetory ẽmase ãpuruhpyry taka, Ritonõpo maro
oturuketõ tuisary omi poe. Etaparykohtao: "Mose etapako, kure etapary oya xine," akẽ
etapananomo a.
11 Jezu poetory tõ ryhmahpõ ase. Atamorepatoh tao, enetupuhkehpory se exiase.
Imehnõ pata tõ pona Jezu poetory tõ ryhmase aytohpyry ase, toto zehno exiase exiryke,
tykase Pauru.

Pauru oturutopõpyry Jezu poetoryme toehtoh poko
(Atos 9.1-19; 22.6-16)

12 — Morarame Tamaxiku pona ytoase Ritonõpo maro oturuketõ tuisary a jenyokyryke
inymerohpyry arose.
13 Osema tao yna ahtao, tãxiahtao saereh nase yna etonie, xixi motye kaino, ypona, ymaro
ytoketõ pona roropa.
14 Nono pona toepukase yna porehme. Mame omi etase. Ynara nase ya juteu tõ omiry
ae: "Sauru, Sauru, oty katohme yyryhmãko, ypoetory tõ ryhmãko mah? Sam kamexipõko
mase ya ypoetory ryhmaryke oya. Eryhmãko mase pui samo tupupuru ryhmane samo,
tamoreme suimã pona otuotuokety sã mase," nase ya.
15 "Onoky hma?" ase eya. "Ywy ase Jezu. Ypoetory tõ onyryhmara exiko!
16 Owõko ropa. Osenepõ oya, otuarõtatohme ypoko, ypoetoryme oehtohme. Imehnõ
tuarõtanohpõko mase jenetopõpyry poko oya, imeĩpo enepotoh poko roropa oya.
17 Oewomãko ase oetapary se imehnõ ahtao. Imeĩpo juteutõkara pataka aaropõko ase.
Moroto awahtao roropa oewomãko ase.
18 Toto amorepase ytoko ajoajohpe pyra aehtohkõme, joroko tamuru rumekatohme
eya xine, Ritonõpo omipona rokẽ toto ehtohme. Iirypyrykõ korokãko ase tosẽkõme jene-
tuputyryhtao eya xine. Esarykõ ekarõko ase eya xine ypoetory tõ maro," tykase Jezu ya.

Pauru oturutopõpyry toerohtopõpyry poko

19 — Morara tykase exiryke ya Jezu omipona ase, kapu ae aotururu totase ya exiryke.
20 Osemazuhme aporo oturuase Tamaxiku põkomo a, Jerusarẽ põkomo a roropa. Mame
Jutea põkomo a oturuase. Morotoino ytoase juteutõkara amorepase, iirypyrykõ rumeka-
tohme eya xine, Ritonõpo omipona aehtohkõme roropa.
21 Morara exiryke juteu tõ japoiase Ritonõpo maro oturutoh tao, jetapatohme repe.
22 Yrome Ritonõpo a jewomaryke jetapara ro toh mana. Imehnõ amorepãko ro ase Jezu
poko, toto tuarõtatohme. Tuisa tõ zurũko ase, tuisa tõ kara roropa zurũko. Ritonõpo omiry
poko toto tuarõtanohnõko ase, pake Ritonõpo poe urutõ kõ nekarohpyry saaro. Moeze
nekarohpyry saaro roropa. Ynara tykase Moeze tõ pake:
23 "Kyrixtu osanumãko toh mana, exixihmãko roropa. Yrome mã ẽsemãnõko ropa
toorihxĩpo, kypyno xine Ritonõpo exiry ekarotohme juteu tomo a, juteutõkara a, enara."

24 Morara karyke Pauru a, ynara tykase Pexitu opore Pauru a:
— Pauru, rowohpe mase. Tuhke tãtamorepase oexiryke, tykase Pexitu eya.
25 Yrome Pauru a tozuhse:
— Rowohpe pyra ase Pexitu tuisa. Zae rokẽ ase Ritonõpo omiry ekarõko.
26 Akyripa a ynara tykase Pauru:
— Tuisa Akyripa, jomiry metano? Sero poko tuaro mase tokare Jezu exiryke. Morara exiryke ihximyra oturuno oya.
27 Tuisa Akyripa, Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry enetupuhnõko mah? Zuaro ase. Enetupuhnõko mase, tykase Pauru Akyripa a.
28 Morarame Pauru tozuhse eya. Ynara tykase ynororo:
— Otarãme Jezu poetoryme exĩko ase õmiry etahpyryme, tykase.
29 Morarame Pauru ynara tykase ropa eya:
— Kure ya Jezu Kyrixtu poetoryme awahtao. Emero tarõkõ roropa Jezu poetoryme se ase ysã oehtohkõme, yrome onymyhpyra rokene, tykase.
30 Morarame Akyripa tõ towõse ropa, kowenatu, Perenixi, emero tymarõkõ maro.
31 Tutũtase toto oturuse oxime:
— Kure rokẽ mana. Tõmipona aexiryke kowenu onetapapopyra mana. Onẽmara roropa mana ãpuruhpyry taka, tykase toto ipoko.
32 Morarame Akyripa ynara tykase Pexitu a:
— Mokyro myhpokary ropa: "Ĩperatu a kuaropoko," kara ahtao, tykase ynororo.

27

Wapu ae Pauru ytotopõpyry Roma pona

1 Morarame toepohnohse tahtao xine:
— Saropotone Itaria pona, tykase toto. Mame Pauru tokarose Juriu a, imehnõ ãpuruhpyry taõkõ maro, wapu ae toto arotohme Itaria pona. Juriu sajẽtu, Aukuxtu poetory. Pauru maro ynanytoase.
2 Morarame moroto Sezarea po ynanotyriase Ataramitiu poe aepyhpyry wapu aka, Azia pona yna ytotohme, Arixtaku maro. Mokyro Tesaronika pono, Masetonia põ pono.
3 Yrokokoro Xitõ pona ynanytoase. Juriu noturuase Pauru a:
— Oepe tõ maro oexiry se awahtao ytoko, nase, Pauru zuno pyra toexiryke.
4 Morotoino ynanytoase ahmõta Xipere kuroko, iratozo ae, tyryrykane jamihme exiryke.
5 Morotoino tuna konõto takuohse yna a. Xirixia ehpikuroko toytose yna, Pãpiria ehpikuroko roropa Mira pona, Rixia nonory pona.
6 Moroto sajẽtu maro imepỹ wapu aka ynanotyriase, Arexãtyria poe Itaria pona ytokety aka.
7 Moro ae axĩ pyra ynanytoase Synitu pona tyryrykane popyra exiryke. Saumona kuroko ynanytoase Kereta zomye.
8 Morarame ynanytoase wapu ae ehpikuroko, kuremỹme samo, pata pona, Kure Otyryhkatoh pona. Moro Rasea maro atameke pyra kynexine.
9 Moroto okyna yna ahtao ytotoh pyra toehse. Naeroro Pauru ynara tykase toto a:
10 — Ytotoh pyra nase. Kuytorykohtao seromaroro, wapu nerỹko mana. Itamurume mõkomo nerỹko. Ahno roropa orihnõko otarame, tykase Pauru repe.
11 Yrome mokyro sajẽtu, wapu esẽ tõ omipona nexiase, Pauru omipona pyra.
12 Otyryhkatoh moroto popyra exiryke toytorykõ se toh kynexine Penixi pona, moroto toehtohkõme konopo ae, kure moroto exiryke. Tyryry karahko Penixi po, Kereta ahmõta po.

Tyryrykane konõto oehtopõpyry konopo maro

13 Naeroro tyryry tykase ropa ahtao:
— Ehmaropa, tykase toto. Etypohkatoh tanỹse ropa toto a wapu ytotohme ahmõta Kereta ehpikuroko.
14 Yrome mõtoino rokẽ tyryrykane tyjamihtase, tosehpase Euroakirão, ahmõta wino.
15 Moro a wapu tarose axiny. Ãpuitoh ke wapu ãpuiry kuhnõko ynanexiase tyryrykane aka repe, yrome yna omipona onyrisaromepyra tokurehse yna.
— Ah kuakuarotou, ynanase.
16 Osewomatohme moro tyryrykane wino ahmõta pitiko, Kauta myhtokoxi ynanytoase, moroto tyryry karahko exiryke. Ynanerokuase itamurume kanawa anymyry poko wapu aka.
17 Kanawa tanỹkehse ahtao wapu ynanuahmykyase ehmopyra aehtohme. Yna aroryke tyryrykane a Ripia ehpikoxi isawã zuno toehse yna. Morara exiryke wera touse yna a, tywerake pyra rokẽ ytotohme tyryrykane po.

18 Yrokokoro pohkane a anyanymyryhtao mõkomo ynanypapyase nakuaka yna os-
erepyryke, wapu tẽme hkopyra ehtohme.
19 Yrokokoro wapu mõkomory nymyry ynanypapyase.
20 Tuhke ẽmepyry xixi onenepyra ynanexiase, xirikuato onenepyra roropa, konopo
itamurume exiryke tyryrykane maro: “Orihnõko sytatose,” ynanase. Ynanoserepyase.
21 Tuhke otuhpyra ynanẽmepyase. Naeroro Pauru ynara nase yna a:
— Jepe tomo, jomipona awahtao xine Kereta poro sehtory, mõkomo onypahpyra exiry,
wapu kure ro roropa exiry.
22 Yrome seromaroro kuetatoko. Emynyhmara ehtoko. Orihpyra matose. Wapu rokẽ
tonahkasẽme exĩko mana.
23 Morara ãko ase Ritonõpo nenyokyhpyry tooehse exiryke koko ya oturuse. Jesẽme
mana, ipoetoryme ase.
24 Ynara nykã ya: “Pauru, torẽtyke pyra exiko. Ĩperatu a ytõko mase, Roma tuisary a.
Oewomãko mã Ritonõpo. Mokaro roropa ewomãko mana opokoino,” nykã inenyokyhpyry
ya josenety ao.
25 Naeroro sekese ehtoko ropa. Ritonõpo enetupuhnõko ase. Ajohpe pyra mana.
Kuewomatorỹko mã inenyokyhpyry nekarohpyry ae ro.
26 Yrome ahmõta pona kuarotorỹko mã tyryrykane, tykase Pauru yna a.
27 Morarame 14me tynyhse ahtao tyryrykane jamihme ro nexiase. Xiaxiake wapu
tarotarose, Metiteraneu tuna ena. Mame onoa wapu poko erohketõ ynara nase:
— Otarãme nono moe pyra mana, nase toto.
28 Tuna tukuhse toto a, zueme aexiry waro toehtohkõme. Zueme ro tukuhse eya xine.
Moino akoxi pitiko tukuhse ropa toto a, zueme hkopyra.
29 Mame topu a wapu etapary zuno toexirykõke 4me etypohkatoh tomapose toto a, wapu
ãtykyry wino. Tõturuse toto Ritonõpo a axĩ aẽmehtoh poko.
30 Morarame wapu pokõ kõ irumekary se toehse. Kanawae toytorykõ se toh repe.
Kanawa tomapose tuna kuaka toto a, etypohkatoh wapu potyry pokona tyritohme sã repe.
Yna enekunopyry se rokẽ toh kynexine.
31 Mame Pauru tõturuse sajẽtu tomo a, soutatu tõ maro:
— Wapu rumekaryhtao moxiamo a nerỹko sytatose, tykase ynororo.
32 Morara tykase Pauru exiryke kanawa eary tysahkase soutatu tomo a, kanawa yhto-
tohme.
33 Aẽmepyryhtao Pauru tõturuse toto a:
— Otuhtokose. Pake oemirykõ rohnõko matose, otuhpyra roropa mexiatose.
34 Morara exiryke otuhtoko, jamihme oehtohkõme ropa. Torẽtyke pyra ehtoko. Orihpyra
matose, tykase eya xine.
35 Morara kaxĩpo wyi apoiase. Noturuase Ritonõpo a mokaro netaryme, wyi ekarotohto.
Notukuase ynororo yna maro.
36 Morarame sekese ropa ynanexiase, tõtuhse ropa yna exiryke.
37 Wapu ao ynanexiase atapona 276 me.
38 Morarame tõtuhkehse yna ahtao, tiriiku typahse yna a nakuaka, tẽme hkopyra wapu
ehtohme.

Wapu tohkatopõpyry pohkane a

39 Mame tõmehse ahtao nono waro pyra toh kynexine, wapu poko erohketomo. Iporiry
tonese ahtao eya xine morotona wapu arory se toehse toto, isawãme tuna ehpiry exiryke.
40 Naeroro etypohkatoh eary tysahkase eya xine emapotohme nakuaka. Mame ãpuitoh
myhty tymyhpokase roropa eya xine. Moromeĩpo wera konõto taunuhmase ropa eya xine
apõ pokona, ipotyry wino, tyryrykane a wapu arotohme isawã ehpikoxi repe.
41 Yrome isawã pona tyryhse ipotyry wino wapu. Tũpore tyryhse isawã pona. Pohkane
konõto a tãtohkase wapu.
42 — Ãpuruhpyry taõkõ setapatone epara toto ehtohme, tykase soutatu tõ repe.
43 Yrome Pauru pyno toexiryke onetapapopyra sajẽtu kynexine. Nakuae tãtakuotyry
warõkõ taropose eya osemazuhme, ahmõta pona toto ytotohme.
44 Imehnõ taropose roropa eya wewe po wapu epokahkasẽ po. Emero morara rokẽ
tãtakuohse ropa toto iratyhpyry po.

28

Mauta po toto ehtopõpyry

1 Morarame moroto yna ahtao morotõkõ yna zuruase ahmõta esety poko:
— Mauta sero, nase toto yna a.

2 Kure rokẽ toh nexiase yna maro. Yna aroase toto tytapyĩkõ taka. Apoto tukase eya xine
yna osũtohme. Konopome exiryke kõxikene ynanexiase.
3 Morarame apotopokõ tupuimase Pauru a. Apoto htaka tyriryhtao eya okoi nesekase
emary pokona ynaneneryme.
4 Morara exiryke ynara tykase morotõkomo:
— Otapatõ mose ro otarame. Morara exiryke okoi nesekano. Nerypyra kynako repe.
Yrome okoi naryme orihnõko mana, nase toto Pauru poko.
5 Mame pakapakahnase okoi. Toepukase apoto htaka. Yrome jetũ pyra nexiase ipoko.
6 Mame Pauru tonese eya xine. Emary zaory eraximãko toh kynexine. Axĩ aorikyry
eraximãko toh repe. Yrome okyna ahtao kure ro Pauru eneryke tyya xine, ynara tykase
toto:
— To! Otarãme ritõ mose ro, tykase toh ipoko.
7 Moro ahmõta esẽ esety Pupuriu. Mokyro tapyĩ moe pyra kynexine. Tytapyĩ taka yna
aroase kure yna ritohme. Moroto ynanynykyase oseruao.
8 Mokyro zũ kure pyra nexiase, oxirohnõko, pixihtãko, enara. Mokyro enese Pauru
nomomyase inyhtoh taka. Mame Ritonõpo a noturuase. Zuhpokoxi tomary tyrise eya; axĩ
nekurãkase ropa.
9 Moromeĩpo moro ahmõta põkõ kurãkõkara emero noepyase Pauru a toto kurãkatohme
ropa. Tukurãkase ropa toto eya.
10 Mame yna ytory ropa ahtao yna mõkomohtoase toto, mokaro ahmõta põkomo.

Mauta poe Roma pona toto ytotopõpyry

11 Morarame moroto wapu kynexine, Arexãtyria poe aepyhpyry, ikonopory enatyry
eraximãko, ytoytopyra konopo ae exiryke. Kamaramanõpo tõ esety ae moro wapu esety,
Kaxito maro Poruxime. Morarame ikonopory tonahse ahtao, moro ae ynanytoase.
12 Xirakuza pona toeporehkase yna. Moroto ynanynykyase oseruao.
13 Morotoino ynanytoase ropa tuna konõto ehpikuroko Reziu pona. Moroto yna ahtao
kure tyryrykane. Yrokokoro ynanytoase Pozuori pona.
14 Moroto Jezu poetory tõ kynexine. Toto maro ynanynykyase omazũmykaponato ae,
toahmase yna exiryke eya xine. Morotoino osema konõto ae ynanytoase ropa Roma pona.
15 Yna ekary etahpyryme Jezu poetory tomo a, tooehse toto yna enese, moino Roma poe,
Apio Osepekahtoh pona, Oseruao Porohtoh pona roropa. Mokaro eneryhtao Pauru a eano
tyjamihtase. Tãkye toehse ynororo. Kure tõturuse Ritonõpo poko toto maro.

Roma po Pauru ehtopõpyry

16 Morarame Roma pona toeporehkase yna ahtao, ãpuruhpyry taõkõ ekaroase sajẽtu
tutuisary a. Pauru rokẽ imepỹ tapyi taka toytose, soutatu maro.
17 Mame oseruao tynyhse ahtao juteu tamuxiry tõ tonehpose Pauru a oximõme imaro
xine tõturutohkõme. Ynara tykase ynororo eya xine:
— Orutua komo, wekyry tomo, kuetatoko. Kuekyrykõ onyenonohpyra exiase Jerusarẽ
po. Kytamurukõ omihpyry omipona ase. Yrome ynaroro rokẽ romano tomo a jekaroase
toto jetapatohme repe.
18 Morarame tõturupose jahtao romano tuisary a jutũtanohpory se ropa nexiase repe,
kowenu jetapapopyra exiryke.
19 Yrome ymyhpokapory se pyra juteu tõ nexiase. Naeroro: “Ĩperatu ẽpataka jytory se ase,”
ase terekatu a. Wekyry tõ hxirory se pyra exiase.
20 Morara exiryke kuenehpotou xiaro joturutohme amaro xine. Ritonõpo mã kypyno
xine. Kyyrypyrykõ korokary se kurã rokẽ ekarotohme kyya xine. Moro eraximãko Izyraeu
tõ poetory mana. Moro enetuputyryke ya tymyhse ase keti ke, tykase Pauru eya xine.
21 Ynara tozuhse toto a:
— Pape oehpyra mana, Jerusarẽ põkõ nymerohpyry opoko ynaneneryme. Jutea poe
oehsenãkõ mã “Popyra” kara roropa opoko.
22 Õtururu etary se ynanase. Tuhke ahno imehnõ pata põkõ Jezu poetory poihtõko toto,
nase toto Pauru a.
23 — Mokokoro osehtoko, tykase exiryke, tuhke toytose toto itapyĩ taka. Mokaro a notu-
ruase Pauru, Ritonõpo ahno esẽme exiry poko, Jezu poko roropa, Moeze tõ nymerohpyry
poko, imehnõ urutõ kõ nymerohpyry poko roropa. Mokaro zuruse nykohmamyase Pauru.
24 Aomiry etaryke tyya xine: “Ajohpe pyra,” tykase toto emero pyra, tonetupuhse eya
xine exiryke. Yrome imehnõ onenetupuhpyra toh tokurehse.
25 Mame toto ytotohto ropa itapyĩkõ taka Pauru ynara tykase eya xine:
— Ajohpe pyra Izaja tõturuse kytamurukomo a Ritonõpo Zuzenu poe.
26 Ynara tykase ynororo:
“Tarõkomo a ytotoko.

Ynara kahtoko eya xine:
‘Ritonõpo omiry etãko matose repe,
yrome zuaro pyra matose.
Enẽko roropa amarokõ repe,
yrome onenetupuhpyra matose.
27 Enetuputyry se pyra oexirykõke onenetupuhpyra matose.
Etary se pyra oexirykõke roropa onetara matose.
Enery se pyra oexirykõke onenepyra matose.
Mãpyra oorypyrykõ rumekary se awahtao xine,
otato apanarykõ exiry, jomiry menetupuhtory roropa.
Morarame meramatory ya,
kukurãkatory roropa,’ ãko Ritonõpo mana opoko xine,”
tykase Izaja kytamurukomo a.
28 — Morara exiryke etatoko pahne, tõmihpyry aropõko Ritonõpo mã juteutõkara a, toto pynanopyry se toexiry poko toto tuarõtatohme roropa.
29 Morara kary etaryke tyya xine toytose ropa toto, oxime rokẽ tõturutohkõme.
30 Moroto Pauru asakoro tyeimãse tytapyĩ tao. Tãkye ynororo kynexine imehnõ oepyryke tytapyĩ taka.
31 Tõturuse ynororo toto a Ritonõpo ahno esẽme exiry poko. Enaromyra tamorepase toto eya Jezu Kyrixtu poko: “Mokyro poko oturupyra exiko,” kara morotõkõ exiryke.

ROMANOS
Pauru Nymerohpyry Roma põkõ Neneryme
Romanos
Ekarotopo

Sero pape tymerose Pauru a Roma põkõ neneryme. Omi kurã Jezu Kyrixtu enetuputyry poko ekarory se kynexine ahno a emero Romano tõ nonory po. Morara exiryke tõsenetupuhse ynororo toytory poko pata Roma pona, tuisa konõto patary pona. Moroto Jezu poetory tõ oximõtoh nae kynexine. Morotoino mya toytory se kynexine Expania pona. Moro poko takorehmapory se kynexine Jezu poetory tomo a Roma po (Romanos 15.22-24). Ahno emero Jezu Kyrixtu waro se Pauru kynexine tysaaro.

Ritonõpo nymenekahpyryme Pauru kynexine imehnõ amorepaneme. Tynymerohpyry ae Omi kurã ekarõko mana: Ritonõpo jamitunurume Jezu Kyrixtu enetuputyry kyya xine mana, kypynanohtorỹko mana. Ritonõpo neneryme kurãkõme kyritorỹko Jezu mana, enetuputyryke kyya xine Kuesẽkõme, toorihse exiryke kymyakãkõme. Toorihtopõpyry ke kyyrypyrykõ topehmase eya. Seromaroro Jezu marõme kuexirykõke kurãkõme kuenetorỹko Ritonõpo mana, Tuzenu kurã ãpuineme sã kukurohtao xine exiryke.

Sero pape ao

Pauru osekarotopõpyry *1.1-17*
Ahno emero Typynanohne se *1.18—3.20*
Iirypyrymãkõ pynanohnõko Ritonõpo mana *3.21—4.25*
Isene ropa Kyrixtu maro *5.1—8.39*
Ritonõpo osenetupuhtoh Izyraeu tõ poko *9.1—11.36*
Jezu poetoryme ehtoh poko *12.1—15.13*
Etyhpyrymã sero *15.14-33*
Aomiry etyhpyry te, Ritonõpo eahmaryme *16.1-27*

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme Roma põkomo. Ywy ase Pauru. Jezu Kyrixtu poetoryme ase. Ritonõpo nymenekahpyryme roropa ase. Toahmase ywy Ritonõpo a omi kurã poko imehnõ amorepatohme Jezu Kyrixtu poko.

2 Ynara tykase Ritonõpo pake urutõ komo a: “Omi kurã ekarõko ase oya xine imeĩpo,” tykase Ritonõpo pake urutõ komo a. Moro poko tymerose eya xine Ritonõpo omiryme,

3 Ritonõpo mũkuru poko, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu poko. Ahnome tonuruse roropa ynororo, Tawi paryme.

4 Ritonõpome roropa tyyrypyhpyke pyra ipunaka. Tumũkurume Jezu Kyrixtu exiry poko kutuarõtanohpotone tyjamitunuru ke. Tumũkuru ẽsemãkapone ropa Ritonõpo aorihxĩpo.

5 Tumũkuru a typynanohse jexiryke jerohtoh kurã tokarose Ritonõpo a. Tymenekase ywy eya imehnõ amorepatohme typoko. Kyrixtu akorehmaneme tymenekase ywy, imehnõ pata põkõ eahmatohme ya, Jezu enetupuhtohme toto a, Jezu omipona roropa toto ehtohme.

6 Amarokõ roropa Roma põkomo, toahmase matose Ritonõpo a roropa Jezu Kyrixtu poetoryme oehtohkõme.

7 Naeroro sero merõko ase onenerykõme Roma põkomo. Ritonõpo mã opyno xine ipunaka. Morara exiryke toahmase matose ipoetoryme oehtohkõme. Ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: “Roma põkõ kure tyriko Papa. Torẽtyke pyra tyriko toto,” ãko ase. Morara ãko roropa ase Kuesẽkomo a, Jezu Kyrixtu a.

“Kure mase, Ritonõpo,” katopõpyry

8 Jezu Kyrixtu toorihse exiryke kyyrypyrykõ epehpyryme, Ritonõpo ẽpataka oturũko ase opoko xine. Tãkye ase opoko xine: “Jezu tonetupuhse Roma põkomo a,” kary etaryke ya. Morara kary etaryke imehnomo a roropa, tuhkãkomo a tãkye ase. “Kure mase Papa. Tãkye ase Roma põkõ poko,” ãko ase opoko xine.

9 Aomipona se ase yronymyryme. Naeroro aomiry kurã ekarõko ase imehnomo a Imũkuru poko. Wenikehpyra ase opoko xine. Wenikehpyra opoko xine jexiry waro Ritonõpo mana.

10 Imaro jotururuhtao, ynara ãko ase: “Papa Kapuaono, Roma põkõ enese jytory se ase repe, ajohpãme samo, jaropory se awahtao,” ãko ase Ritonõpo a.

11 Yronymyryme jytory se ase oenese xine. Oururukõ se ase Ritonõpo nekarory kurã poko kyya xine Tuzenu maro, orẽpyrahxo oehtohkõme.

12 Satakorehmatone orẽpyra kuehtohkõme. Jakorehmãko matose Jezu enetuputyryke oya xine. Ãkorehmatorỹko roropa ase Jezu enetuputyryke ya.

13 Wekyry tomo, otuarõtanohporykõ se ase. Tuhke rokẽ jytory se exiase oenese xine
repe. Yrome tuhke takorekehkase roropa ywy jytohtome myaro. Imehnõ eahmary
se exiase Kuesẽkõ enetupuhtohme eya xine, moero amaro xine, imehnõ juteutõkara
amorepatopõpyry saaro ya Jezu poetoryme toto ehtohme imepỹ pata tõ poro. Moro saaro
imehnõ amorepary se ase amaro xine.
14 Ynara tykase Jezu ya: "Ypoko emero pata põkõ zuruta," tykase. Morara exiryke emero
zurũko ase. Ituakyry tõ zurũko ase, imehnõ pata tõ põkõ roropa zurũko ase. Ãtamorepatyã
zurũko ase, atamorepahnõ roropa zurũko ase. Emero toto zurũko ase. "Zuruta toto," tykase
Jezu exiryke ya.
15 Morara exiryke jytory se ase oya xine Roma pona omi kurã poko Jezu Kyrixtu poko
ãmorepase xine.

Ritonõpo jamitunuru tonetupuhnanõ kurohtao

16 Kyrixtu omiry poko ihximyra ase. Kyrixtu omiry enetupuhnanõ kurãkary waro Ri-
tonõpo mana emero porehme. Juteu tõ mã tukurãkase osemazuhme tonetupuhse toexiryke
eya xine. Seromaroro emero eahmãko Ritonõpo mana ikurãkatohme tyya, tonetuputyryke
eya xine.
17 Kyrixtu omiry kutuarõtanohtorỹko mana iirypyrymãkõ kurãkary poko Ritonõpo a,
osepune toto ehtohme Ritonõpo kure exiry maro. Jezu enetuputyryhtao kyya xine
kukurãkatorỹko mana. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: "Iirypyrymãkõ kurãkaryhtao
Ritonõpo a, orihpỹme exĩko mã toto, tonetupuhse exiryke eya xine."

Popyra sero põkõ exiry poko

18 Yrome kyyrypyrykõ zehno toexiry poko kutuarõtanohtorỹko Ritonõpo mana.
Iirypyrymãkõ wãnohnõko Ritonõpo mana iirypyryme toto exiryke. Iirypyrykomo a
Ritonõpo omiry tapuruse sã exiryke roropa onetara imehnõ ehtohme. Morara exiryke
toto wãnohnõko Ritonõpo mana.
19 Toehtoh poko ahno tamorepase Ritonõpo a. Morara exiryke Ritonõpo waro se
toexirykõ se tahtao xine tuaro exiry toto. Yrome tuaro se pyra toto ipunaka. Morara
exiryke toto wãnohnõko Ritonõpo mana.
20 Sero nono ritopõpyry poe ro Ritonõpo jamitunuru enahpyra ehtoh waro toh mana.
Ritonõpome nymyry aexiry enetupuhnõko toto. Morara Ritonõpo exiry onenepyra toh
mã repe yrome tuaro toto. Ritonõpo poko tuaro mã toto inyrityã eneryke tyya xine.
Morara exiryke: "Ritonõpo poko zuaro pyra exiase," kasaromepyra mã toto tuaro toehse
toexirykõke.
21 Ritonõpo waro toh kynexine repe. Yrome kure Kyrihpõkõ onyripyra mã toto. "Kure
mase, Ritonõpo," kara roropa toh kynexine. Naeroro aosenetupuhtohkõ toiparo rokẽ
toehse roropa mana. Tuaro pyra toehse ropa toto ipunaka.
22 "Zuaro ase," ãko toh mã repe. Yrome tuaro pyra mã toto ipunaka.
23 Orihpỹme Ritonõpo mana. Yrome tosẽkõme Ritonõpo onyripyra toto. Okyno tõ
kuhtopõpyry rokẽ eahmãko mã toto tosẽkõme Ritonõpo myakãme. Orihketõ kuhtopõpyry
eahmãko rokẽ mã toto. Ahno sã tynyrityamo te, torõ tõ panõ tynyrityamo, zakare tõkehko
panõ tynyrityã roropa. Mokarohne kuhtopõpyry rokẽ eahmãko mã toto, tosẽkõme.
24 Morara exiryke turumekase toto Ritonõpo a, typenetatohkõ poko toto ehtohme,
tyyrypyrykõ xihpyry poko roropa oximaro.
25 Zae mã Ritonõpo omiry yrome ise pyra mã toto. Ajohpe ehtoh ke imyakãmary se mã
toto. Ritonõpo Kuesẽkõ oneahmara mã toto. Ritonõpo omipona pyra mã toto. Inyrityã rokẽ
eahmãko mã toto. Ritonõpo eahmary kyya xine kure mana, mosa rokene.
26 Yrome tyyrypyrykõ poko rokẽ mã toto. Morara exiryke turumekase toto Ritonõpo
a, tyyrypyrykõ poko rokẽ toto ehtohme. Nohpo tõ roropa musurehpe exĩko mã toto,
ipenetatohkõ tytyorõmase exiryke. Oxipoko rokẽ exĩko mã toto.
27 Morararo orutua komo, typyxiãkõ maro se pyra mã toto. Tyoro sã imehnõ poko
penetãko toto, orutua kõ oxipoko xihpyryme exĩko roropa toto, nohpo tõ poko toehtohkõ sã
oximaro toto imepỹ orutua maro. Naeroro mokaro wãnohnõko Ritonõpo mana, iirypyrykõ
epehpyryme.
28 Ritonõpo poko tuaro toehtopõpyrykõ rumekary se toh kynexine. Morara exiryke
turumekase ropa toto Ritonõpo a, kurã poko osenetupuhpyra toto ehtohme, tyyrypyrykõ
poko rokẽ toto ehtohme.
29 Pehme toh mana tyyrypyrykõke. Popyra mã toto te, emero otyro se tykyryrykõme
rokene, popyra imehnõ rĩko toto, imehnõ zumoxike toto. Imehnõ etapãko toto. Imehnõ
wõko roropa toto. Osetapãko toto. Imehnõ enekunohnõko toto. Oxiehno roropa toto.
Iirypyryme toehtohkõ poko rokẽ osekãtopõko toto imehnomo a.

30 Imehnõ kerekeremãko mã toto. Ritonõpo zehno mã toto. Imehnõ roropa rĩko mã toto popyra. Epyrypãko mã toto typoko xine. Orẽpyra toexirykõ poko osekãtopõko mã toto. Osenetupuhkehpyra mã toto tyyrypyrykõ poko. Tumykõ omipona pyra mã toto.
31 Zae ehtoh waro pyra mã toto. Opehmato pyra roropa mã toto. Imehnõ pyno pyra mã toto. Imehnõ poko enupunara mã toto.
32 Ritonõpo omihpyry waro toh mã repe. Ynara ãko Ritonõpo omiry: "Iirypyrymãkõ apotoimo htaka ytõko toh mana, tyyrypyry poko exiketomo," ãko. Moro waro toh mã repe. Yrome tyyrypyrykõ poko ro mã toto. Onurumekara mã toto. Popyra kuhse mã toto. Imehnomo a tyyrypyrykõ poko exiketomo a, "Kure mase," ãko roropa mã toto.

2

Iirypyrymãkõ wãnohnõko Ritonõpo mana

1 Jepe tomo, imehnõ popyra exiry enetupuhnõko matohu? Imepỹ ekaroryhtao popyra oya xine, popyra roropa matose, isaaro oexirykõke. Imepỹ rypyry enetuputyryhtao oya xine, mokyro sã tyyrypyhpyke awahtao xine, popyra oehtohkõ waro roropa matose.
2 Zae Ritonõpo exiry waro sytatose, iirypyrymãkõ apiakaryhtao eya. Tyyrypyry poko exiketõ apiakãko Ritonõpo mana.
3 Yrome amarokõ ke? Imehnõ iirypyrymãkõ sã matose. "Mokaro popyra," ãko matose repe. Yrome mokaro sã matose, popyra. Naeroro awãnohtorỹko roropa Ritonõpo mana.
4 Tuhke kuãnohpopyra xine mana kyyrypyrykõ poko. Axĩ pyra iirypyrymãkõ wãnohpõko roropa mana, oorypyrykõ rumekary se exiryke oya xine. Opyno xine Ritonõpo mana. Zuaro matose repe. Yrome ynara ãko matose: "Kuãnohpyra xine Ritonõpo mana. Naeroro kyyrypyrykõ poko sehtone," ãko matose.
5 Yrome onetarahko sã matose, aomipona se pyra oexirykõke. Naeroro awãnohpotorỹkohxo Ritonõpo mana, kurãkõ apiakatoh po. Morara ahtao kyyrypyrykõ zehno Ritonõpo ehtoh enẽko sytatose. Zae kuapiakarykõ enẽko roropa sytatose.
6 Kuepehmatorỹko Ritonõpo mana, emero porehme, kyyrypyrykõ epehpyryme. Kurãkõ epehmãko kurã ke. Iirypyrymãkõ epehmãko popỹ ke.
7 Toitoine matose kure imehnõ riry poko penekehpyra. Morara awahtao xine kure oexirykõ se matose. "Kure mase. Tuisamehxo roropa mase," kary etary se matose Ritonõpo a. Orihpỹme oexirykõ se roropa matose jũme. Amarokõ rĩko orihpỹme Ritonõpo mana.
8 Mãpyra imehnõ mã typenetatohkõ se rokẽ toto. Zae ehtoh rumekãko toto, azahkuru rokẽ toehtohkõme. Mokaro zehno Ritonõpo exĩko mana. Toto wãnohnõko roropa mana.
9 Mame iirypyrymãkõ etuarimãko, tuãnohse toexirykõke. Jetũ exĩko mã toto, juteu tõ osemazuhme. Mame juteutõkara roropa.
10 Yrome kure imehnõ rihpõkomo a, "Kure mase," ãko eya xine mana. Kure toto rĩko Ritonõpo mana. Torẽtyke pyra toto rĩko roropa mana, juteu tõ osemazuhme. Morararo juteutõkara roropa.
11 Zae rokẽ Ritonõpo kuepehmatorỹko mana juteu tomo, juteutõkara, enara.
12 Juteutõkara typapeke pyra, Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a, moro pyra mã toto. Naeroro Ritonõpo omipona pyra mã toto. Orihnõko rokẽ mã toto, jũme, tyyrypyrykõ epehpyryme. Ritonõpo nymeropohpyry waro pyra ro tahtao xine orihnõko mã toto. Mame juteu tõ mã Ritonõpo nymeropohpyry nae. Yrome aomipona pyra roropa toh mana. Naeroro iirypyrykõ epehmapõko Ritonõpo mana tynymeropohpyry ae ro eya xine.
13 Ynara exiryke, Ritonõpo nymeropohpyry etaryhtao rokẽ, etananõ iirypyryme ro mã toto, aomipona pyra toto ahtao. Yrome aomipona toehse toto ahtao, kure toto rĩko Ritonõpo mana.
14 Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a, moro waro pyra mã juteutõkara. Yrome tõsenetupuhtopõpyrykõ poe rokẽ Ritonõpo omipona toehse mã toto. Tamoreme xine tyyrypyrykõ poko osenetupuhnõko mã toto, Ritonõpo nymeropohpyry waro pyra ro toto ahtao.
15 Mame toto nyrityã eneryke kyya xine zuaro sytatose, Ritonõpo nymeropohpyry tymerose sã mã ikurohtao xine. Moro waro sytatose, kure toto ehtoh eneryke kyya xine. Morararo zae ehtoh waro toexirykõke tyyrypyrykõ poko toehse toto ahtao ehxirõko mã toto. Kure toto ahtao ehxiropyra mã toto Ritonõpo nymeropohpyry tymerose exiryke sã toto kurohtao.
16 Morohne poko imehnõ amorepãko ase omi kurã poko toto amoreparyhtao ya. Imeĩpo Jezu Kyrixtu kuapiakatorỹko mana Ritonõpo omi poe. Kuosenetupuhtopõpyrykõ enẽko roropa mana tokare pyra kuosenetupuhtohkõ ahtao ro.

Moeze omihpyry omipona ehtoh kuhnõko juteu tõ mã repe

17 Amarokõ ke, juteu tomo? Moeze nymerohpyry enetuputyryke oya xine: “Ritonõpo
nymenekahpyryme ase, typoetoryme,” ãko matose repe. Epyrypãko matose Ritonõpo
nymeropohpyry Moeze a waro oexirykõke repe. Kure matose osekarõko repe.
18 Tõmipona kuexirykõ se Ritonõpo mana. Moro waro matose repe. Inymeropohpyry
poko tamorepase oexirykõke zae ehtoh waro matose repe.
19-20 “Zuaro pyra exiketõ amorepaneme ase,” ãko matose repe. “Atamorepahnõ
amorepaneme ase te, putupyra exiketõ amorepaneme te, zuaro pyra exiketõ
amorepaneme te, zae ehtoh waro ase emero,” ãko matose, Ritonõpo nymeropohpyry
nae oexirykõke repe.
21 Yrome imehnõ amoreparyhtao ro oya xine, oorypyrykõ poko ro matose. Imehnomo
a ynara ãko matose: “Imehnõ mõkomory osematonanohtou,” ãko matose repe, yrome
ematonanohnõko roropa matose.
22 “Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko,” ãko matose. “Imehnõ orutua poko pyra ehtoko,”
ãko roropa matose nohpo tomo a. Yrome amarokõ ke nohpo tõ poko pyra hmatou?
Morararo Ritonõpo myakãme ahno nyrityã se pyra matose repe. Yrome itapyĩ tae inyrityã
arõko matose, imaro oturutoh tae.
23 Ritonõpo nymeropohpyry waro oexirykõ poko epyrypãko matose repe, yrome Ri-
tonõpo hxirõko sã matose aomipona pyra awahtao xine.
24 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Iirypyryme oexirykõke juteu tomo, Ritonõpo
kerekeremãko juteutõkara mana,” me tymerose.
25 Ritonõpo nymeropohpyry omipona awahtao xine, juteume oehtohkõ kure mana.
Yrome Ritonõpo nymeropohpyry omipona pyra awahtao xine, oty kure juteume oehtohkõ
nae? Arypyra, popyra rokẽ mana.
26 Imehnõ juteutõkara repe. Yrome Ritonõpo nymeropohpyry omipona toehse ahtao,
typoetoryme mokaro rĩko Ritonõpo mana. Juteume exiketõ sã exĩko mã toto.
27 Naeroro, juteu tõme matose repe, yrome ohxirotorỹko mã juteutõkara, Ritonõpo
nymeropohpyry omipona pyra oexirykõke. Ritonõpo omiry nae matose, tymerose exiryke.
Juteume roropa matose. Yrome aomipona pyra matose. Mãpyra mokaro juteutõkara
Ritonõpo omipona exĩko mã toto, juteume pyra tahtao xine ro.
28 Onokãkõ juteume nymyry nae? Onokãkõ Ritonõpo poetoryme nymyry nae? Ri-
tonõpo poetoryme nymyry pyra mã mokaro juteu pũ ke rokẽ exiketomo, jaĩpotapihpyry
isahkatyamo.
29 Yrome juteu tõ nymyry mokaro, Ritonõpo poetoryme nymyry exiketomo tukurohtao
xine. Tytyorõmase mokaro kurohtao Ritonõpo Zuzenu a mana, Moeze nymerohpyry
omipona toehtohkõke pyra. Mokaro Ritonõpo zamaro mã toto. “Kure mase,” ãko Ritonõpo
eya xine mana, morara kara ahno ahtao ro.

3

1 “Morara ahtao otyme kure juteume exiry? Otyme kure roropa aipotapihpyry sahkary?”
ãko matose otarame.
2 Kure ro mã juteume ehtopo. Ynara exiryke, tõmihpyry tokarose Ritonõpo a juteu tomo
a.
3 Toitoine juteu tõ onenetupuhpyra toehse repe. Yrome mokaro sã pyra Ritonõpo mana.
Zae exikehpyra mana ipunaka.
4 Ritonõpo zae exikehpyra mana. Imehnõ ajohpe ahtao ro, emero porehme, zae rokẽ
ynororo mana. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme sero poko:
“Zae oexiry poko utuarõtanohpõko mase õtururuhtao.
Kure rokẽ oehtoh poko zuaro kamexipõko mase imehnomo a ohxiroryhtao,”
me tymerose pake.
5 Otarãme kyyrypyrykõ poko kuahtao xine ro Ritonõpo kure ehtoh enetupuhnõko imehnõ
mana. Otara ãko sytatou morara ahtao? Morara ahtao: “Ritonõpo zae pyra mana
kuãnopyrykohtao,” ãko imepỹ mã otarame repe. Morara katopõpyry totase ya imehnomo a
repe.
6 Azahkuru morara kary ipunaka. Ritonõpo zae pyra ahtao, sero põkõ anapi-
akasaromepyra exiry.
7 “Yrome yyrypyry poko jahtao imehnõ tuarõtanohpõko ase emero motye kuhse Ritonõpo
zae ehtoh poko. Morara ahtao oty katohme juãnohnõko nae yyrypyry poko?
8 Naeroro kyyrypyrykõ poko sehtone Ritonõpo rokẽ kure exiry enetohme imehnomo a,”
ãko otarame repe. “Ỹ, morara ãko Pauru,” ãko imehnõ mã repe, ykerekeremananomo,
yhxirotohme repe. Mokaro wãnohnõko Ritonõpo mana, zae rokene toto rypyry epeh-
pyryme.

Kurãkõ nymyry pyra sero nono po

9 Morarame otarame ynara ãko matose: “Juteume kuexirykõke kurehxo sytatose, juteutõkara kure hkopyra toh mana,” ãko otarame matose repe. Arypyra, pake kuuruatose moro poko. Juteu tõ sã juteutõkara mana. Tyyrypyhpyke sytatose oxisamo. Kyyrypyrykõ rumekary waro pyra sytatose.

10 Ynara ãko Ritonõpo omiry moro poko:
“Sero nono po kurãkõ pyra mã ipunaka.
Emero porehme tyyrypyhpyke toehse.
11 Zae ehtoh waro exiketõ pyra roropa mã ipunaka.
Ritonõpo omipona se exiketõ pyra mã ipunaka roropa.
12 Toeramase ropa toto Ritonõpo winoino.
Ritonõpo waro ehxĩpo tyyrypyrykõ poko toehse ropa toto, emero porehme.
Kure toehtohkõ poko pyra toto, emero porehme.
13 Aomirykõ onekunohto mana.
Ajohpe xihpyry aomirykõ mana, opi orihmatõ samo.
Okoi epity sã aomirykõ mana.
14 Imehnõ kerekeremãko mã toto tõmirykõ xihpyry ke.
15 Axĩ imehnõ osanumãko toto.
Axĩ imehnõ etapãko roropa toto.
16 Imeimehnõ ryhmãko toto.
Toto tuarimapõko roropa toto.
17 Kure toexirykõ waro pyra toto imehnõ maro.
18 ‘Ritonõpo, tuisa imehxo mase, yna Esemy,’ kara mã toto,”
me tymerose pake Ritonõpo omiryme.

19 Ritonõpo nymeropohpyry omipona se exikety ahtao, mame toiro tyyrypyry poko toehse ropa ahtao, Ritonõpo omipona pyra toehse. Popyra mã ipunaka Ritonõpo a, imehnõ iirypyrymãkõ samo. Ritonõpo ezukuru waro pyra toehse ynororo, tyyrypyhpyke toehse toexiryke.

20 Ekurãkasaromepyra sytatose Ritonõpo nymeropohpyry omipona kuehtohkõme. Ritonõpo nymeropohpyry kutuarõtanohtorỹko rokẽ mana kyyrypyrykõ poko.

Iirypyrymãkõ kurãkary poko Ritonõpo a

21 Yrome seromaroro Ritonõpo a tõsenetupuhtopõpyry tonepose kyya xine iirypyrymãkõ kurãkary poko tyya. Tynymeropohpyry omipona kuexirykõke kukurãkatorỹko Ritonõpo nae? Arypyra ipunaka. Ynara kutuarõtanohtorỹko Moeze nymerohpyry mana, imehnõ urutõ kõ nymerotyã roropa,

22 iirypyrymãkõ kurãkãko Ritonõpo mana Jezu Kyrixtu enetuputyryke eya xine. Emero Kyrixtu enetupuhnanõ kurãkãko Ritonõpo mana, oxisã tyyrypyhpyke kuexirykõke emero porehme.

23 Kymarokõ emero tyyrypyhpyke. Osepune pyra sytatose, Ritonõpo kure exiry maro.

24 Yrome Ritonõpo kypyno xine ipunaka. Morara exiryke enetuputyryhtao kyya xine kukurãkatorỹko ropa mana, Jezu Kyrixtu orihtopõpyry ke. Aorihtopõpyry ke topekahse sytatose kyhxiropyra xine joroko tamuru ehtohme.

25 Ritonõpo Tumũkuru ekarone aorihtohme, iirypyrymãkõ kurãkatohme tyya, enetuputyryhtao eya xine. Tumũkuru tokarose kure toehtoh poko imehnõ tuarõtanohtohme iirypyrymãkõ kurãkaryhtao eya. Osemazuhme aporo kuãnohpopyra xine aporo Ritonõpo kynexine kyyrypyrykõ poko.

26 Yrome seromaroro kyyrypyrykõ epehmapõko Ritonõpo mana. Emỹpõko mana, zae aehtoh waro imehnõ ehtohme, iirypyrymãkõ kurãkaryhtao eya. Morarame Tumũkuru ekaroryke zae toehtoh poko kutuarõtanohtorỹko Ritonõpo mana. Iirypyrymãkõ kurãkary poko roropa kutuarõtanohtorỹko mana, Jezu enetuputyryke eya xine.

27 Morara ahtao oty poko epyrypãko sytatou? “Ypoe rokẽ kure jenẽko Ritonõpo mana,” ãko sytatou? Arypyra. “Ritonõpo nymeropohpyry omipona jehtopõpyryke kure jenẽko Ritonõpo mana,” ãko roropa sytatou? Arypyra roropa. Aomipona pyra sytatose ipunaka. Enetuputyryke rokẽ kyya xine tukurãkase sytatose.

28 Seromaroro zuaro sytatose. Kukurãkatorỹko Ritonõpo mana Kyrixtu enetuputyryke rokẽ kyya xine, inymeropohpyry omipona kuexirykõke pyra.

29 Juteu tõ rokẽ esẽme Ritonõpo nae? Arypyra, juteu tõ esẽme mana, juteutõkara esẽme. Emero esẽme mana, enara.

30 Toiro Ritonõpo mana. Juteu tõ kurãkãko mana Jezu enetuputyryke eya xine. Morararo juteutõkara kurãkãko Ritonõpo mana tonetuputyryke eya xine roropa.

31 Morara ahtao Kyrixtu enetuputyryke kyya xine Ritonõpo nymeropohpyry rumekãko
sytatou? Arypyra, onurumekara sytatose. Jezu enetuputyryhtao kyya xine, inymeropoh-
pyry omipona kuhse sytatose exĩko.

4

Ritonõpo enetupuhtopõpyry Aparão a

1 Mame otarame imepỹ juteu ynara ãko: “Morara ahtao otara ãko sytatou kytamurukõ
Aparão poko? Oty pokoino Aparão tukurãkase Ritonõpo a?” ãko, ekaropõko otarame.
2 Etatoko pahne, tamoreme kure Aparão toehse ahtao, Ritonõpo nymeropohpyry
omipona toexiryke, otarame kure toexiry poko epyrypary repe. Yrome Ritonõpo netaryme
kure toexiry poko epyrypasaromepyra kynexine.
3 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Ritonõpo tonetupuhse Aparão a. Naeroro ene-
tuputyryke eya iirypyry korokane Ritonõpo. Mame kure tonese Ritonõpo a,” ãko Ritonõpo
omiry.
4 Erohkety erohnõko mana. Mame epehpyry apoĩko mana toerohtamitume. Moro
epehpyry imepỹ nekarohpyry rokẽ pyra mana, aerohtamitume exiryke.
5 Yrome iirypyrymãkõ kurãkary ropa Ritonõpo a moro sã pyra mana. Tonetupuhnanomo
a: “Kure mase, tukurãkase ropa ya,” ãko Ritonõpo mana. Yrome morara kara mana
tamoreme kure toehtoh kuhnanomo a.
6 Sero poko tymerose Tawi a pake, tãkye exiketõ poko iirypyrykõ kurãkaryke Ritonõpo a,
tamoreme kure toehtoh onukuhpyra toto ahtao.
7 Ynara tymerose Tawi a:
“Tãkye kuhse mokaro mana
iirypyrykõ tykorokase exiryke Ritonõpo a.
Iirypyrykõ onenepyra toehse roropa Ritonõpo mana.
8 Morararo tãkye kuhse iirypyrymanõpo mana,
iirypyry tykorokase exiryke Kuesẽkomo a,”
tykase.
9 “Tãkye kuhse mokaro,” tykase Tawi juteu tõ poko rokẽ pyra. Juteutõkara roropa
morararo mana. Ynara ãko ase Ritonõpo omi poe: “Ritonõpo tonetupuhse Aparão a.
Naeroro Ritonõpo enetuputyryke eya, tukurãkase ynororo Ritonõpo a,” ãko.
10 Otara ahtao Aparão tukurãkase nae? Aĩpotapihpyry sahkaxĩpo tukurãkase nae Ritonõpo
a? Arypyra, onysahkara ro ahtao tukurãkase ynororo Ritonõpo a.
11 Imeĩpo tyaĩpotapihpyry tysahkapose Aparão a, imehnõ tuarõtatohme ikurãkatopõpyry
poko Ritonõpo a. Ritonõpo enetuputyryke eya, tukurãkase ynororo onysahkara ro ah-
tao. Naeroro emero Ritonõpo enetupuhnanõ tamurume Aparão mana. Juteutõkara
roropa tukurãkase mã toto Ritonõpo a tyaĩkõpotapihpyry onysahkara ahtao ro, Aparão
kurãkatopõpyry saaro.
12 Morararo juteu tomo, Aparão paryme mã toto, jaĩkõpotapihpyry tysahkase exiryke
rokẽ pyra. Aparão paryme mã toto Ritonõpo enetuputyryke tyya xine, enetupuhtopõpyry
saaro Aparão a. Tyaĩkõpotapihpyry onysahkara ahtao ro tukurãkase toto Ritonõpo a Aparão
kurãkatopõpyry saaro.

Ritonõpo nekarory apoĩko sytatose enetuputyryhtao kyya xine

13 Ynara tykase Ritonõpo Aparão a: “Sero põkõ esẽme orĩko ase apakõ maro, enara,”
tykase Ritonõpo Aparão a. Morara tykase Ritonõpo tynymeropohpyry omipona exipitopyra
Aparão ahtao. Tosẽme Ritonõpo tonetupuhse Aparão a exiryke tukurãkase ynororo eya,
morara tykase Ritonõpo eya.
14 Kurãkõ ekarõko Ritonõpo mana tynymeropohpyry omipona exiketomo a rokẽ pyra.
Tynymeropohpyry omipona exiketomo a rokẽ kurãkõ ekaroryhtao toiparo rokẽ Jezu
senetupuhtory. Toiparo rokẽ roropa: “Kurãkõ ekarõko ase oya xine,” tykase Ritonõpo exiry
kyya xine.
15 Tynymeropohpyry omipona pyra exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana. “Jomipona pyra
matose,” kara Ritonõpo mana tynymeropohpyry onetapỹnỹpo tomo a, aomiry waro pyra
toto exiryke.
16 Naeroro omomỹke pyra Ritonõpo mana: “Kurãkõ ekarõko ase oya jenetuputyryke
oya,” tykase ynororo Aparão a. Toipe Ritonõpo mana, tõmihpyry ae ro mana. Naeroro
kurãkõ ekarõko kyya xine mana emero tonetupuhnanomo a, Aparão a ekarotopõpyry
saaro. “Ynymeropohpyry omipona exiketomo a rokẽ kurãkõ ekarõko ase,” kara Ritonõpo
kynexine. Yrome ynara tykase ynororo: “Jenetupuhnanomo a kurãkõ ekarõko ase
emero,” tykase ynororo. Naeroro Ritonõpo a kytamurukõme Aparão mana, Ritonõpo
enetuputyryke kyya xine, enetupuhtopõpyry saaro Aparão a.

17 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Jomi poe tuhke pata põkõ ynara ãko, ‘Kytamurukõme Aparão mana isaaro Ritonõpo enetuputyryke kyya xine,’ ãko,” tykase Ritonõpo Aparão a. Ritonõpo tonetupuhse Aparão a, aorihtyã ẽsemãkaponeme ropa kynenetupuhne. Tõmiry ke emero tyriry waro exiketyme roropa, kynenetupuhne.
18 “Apakõ tuhke emãnõko mana, ekuhpỹme exĩko mã toto,” tykase Ritonõpo Aparão a. “Ypoe tuhke pata põkõ tamurume exĩko mase,” tykase. Mame zae Ritonõpo omiry ehtoh tonetupuhse Aparão a. “Tõmihpyry ae ro kure jyrĩko Ritonõpo mana,” tykase Aparão tyya rokene. Yronymyryme tonetupuhse eya. Emũkuasaromepyra tahtao, tamuhpõme toexiryke, toraximase ynororo. “Umũkuru ekarõko ya Ritonõpo mana,” tykase.
19 Tamuhpõme toehse Aparão, 100me exisasaka jeimamyry taropose eya. “Emũkuasaromepyra ase orihsasaka jexiryke,” tykase Aparão tyya rokene. “Ypyty Sara roropa kunumuxime mana, emũkuasaromepyra ynororo roropa,” tykase tyya rokene. Yrome Ritonõpo omiry zae ehtoh onenetupuhkehpyra kynexine, emũkuara tahtao ro.
20 Ritonõpo onenetupuhkehpyra kynexine. “Nary rokene,” kara roropa kynexine. “Sero põkõ esẽme orĩko ase, apakõ roropa,” katopõpyry poko Ritonõpo a wenikehpyra kynexine ynororo. Ritonõpo enetuputyryke, tyjamihtase Aparão. Mame, “Kure mase,” tykase ynororo Ritonõpo a.
21 Ritonõpo jamitunuru poko tonetupuhse Aparão a exiryke, Ritonõpo nekarory apoiry waro kynexine.
22 Morara exiryke roropa Ritonõpo enetuputyryke eya Aparão kurãkane Ritonõpo. Kurãme tyrise ynororo.
23 Moro tymerose Ritonõpo omiryme: “Kunukurãkane Ritonõpo. Kurãme tyrise ynororo,” tykase. Moro tymerose Aparão poko rokẽ pyra.
24 Kypoko xine moro tymerose roropa, tukurãkase kuexirykõke Ritonõpo a. Kurãkõme tyrise sytatose roropa, Kuesẽkõ Jezu ẽsemãkapohpõ enetuputyryke kyya xine.
25 Tumũkuru tokarose Ritonõpo a aorihtohme kyyrypyrykõ pokoino. Mame tõsemãkapose ropa ynororo kukurãkatohkõme.

5

Zae kuexirykõ ropa Ritonõpo a

1 Mame tukurãkase kuexirykõke Ritonõpo a, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke kyya xine, Ritonõpo epeme sytatose toehse.
2 Ipokoino toenupunase kypoko xine Ritonõpo, tonetupuhse kyya xine exiryke. Ritonõpo maro tuisame kuehtohkõ eraximãko sytatose. Naeroro atãkyemãko sytatose.
3 Kuetuarimarykohtao roropa atãkyemãko sytatose. Ynara exiryke, kuetuarimarykõke kuoseanahtorykõ waro exĩko sytatose.
4 Mame kuoseanahtorykohtao, “Kure mase,” ãko Ritonõpo mã kyya xine. “Kure mase,” kary Ritonõpo a eraximaryke kyya xine, penekehpyra sytatose Ritonõpo maro kuehtohkõ eraximary poko kyya xine.
5 Ritonõpo maro kuehtohkõ eraximaryhtao kyya xine atasamara sytatose, toiparo rokẽ pyra eraximaryke kyya xine. Ritonõpo imehnõ pyno ipunaka. Kypyno xine roropa mana. Naeroro Tuzenu kurã ekaroase kyya xine, kukurohtaka xine aomõtohme, imehnõ pyno roropa kuehtohkõme.
6 Kuatakorehmarykõ waro pyra ro kuahtao xine, Kyrixtu kynorihne, aorihtoh po toehse ahtao. Tumy omi poe kynorihne iirypyryme kuahtao xine ro.
7 Tupime sã kuorikyrykõ kyya xine mana imepỹ kurã orihpyra ehtohme. Otarãme toitoine toorikyry zuno pyra exikety osekarõko mana orihtohme tope kurã orihpyra ehtohme.
8 Yrome moro motye kuhse kypyno xine Ritonõpo ehtoh mana. Iirypyryme ro kuahtao xine Kyrixtu kynorihne kymyakãkõme, orihpyra kuehtohkõme.
9 Toorikyry ke kure kyriatose Ritonõpo neneryme. Naeroro kypyno xinehxo toexiryke jũme kypoko xine enupunãko mana, kyzehno xine pyra Ritonõpo ehtohme.
10 Pake Ritonõpo zehno ehse kymarokõ repe. Yrome tope tõme kyriatose Tumũkuru orikyry ke. Seromaroro Kyrixtu tõsemãse ropa exiryke kyjamihtanohtorỹko mana, tõmipona kuehtohkõme, jũme orihpỹme toexiryke.
11 “Jepe tõ matose,” tykase Ritonõpo kyya xine. Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu Ritonõpo epeme kyriatose, kypyno xine toexiryke, toorihse toexiryke roropa kymyakãkõme. Naeroro atãkyemãko sytatose Ritonõpo epeme toehse kuexirykõke.

Atão poko Kyrixtu poko roropa

12 Pake, toirõ Atão iirypyryme toehse. Mame mokyro poe tonuruse sero põkõ emero porehme. Ipoenõ emero iirypyryme toehse Ritonõpo a tyyrypyhpyke Atão exiryke. "Orihnõko mã iirypyrymãkomo," tykase Ritonõpo. Naeroro ahno emero orihketõme toehse roropa, tyyrypyhpyke toexirykõke, emero porehme.
13 Sero põkõ iirypyryme toh kynexine tynymeropohpyry onymeropopyra ro Ritonõpo ahtao Moeze a. Yrome: "Iirypyryme matose," kara Ritonõpo kynexine aporo eya xine, tynymeropory onymeropopyra ahtao ro Moeze a.
14 Mame Atão ehtopõpyry poe Moeze ehtopõpyry pona orihnõko emero sero põkomo. Atão rypyry sã pyra imehnõ rypyry kynexine otarame, Atão ehtopõpyry sã pyra toexirykõke, Ritonõpo omipona pyra Atão exiryke. Yrome isaaro toorihse roropa toto.
Mame Atão ehtopõpyry kynexine imepỹ poko enetupuhtohme, kapu ae aepyry enetupuhtohme, oehpyra ro ynororo ahtao.
15 Tuhkãkõ toorihse Atão rypyry pokoino. Mãpyra Ritonõpo nyrihpyry kure kuhse mana. Kypyno xine kuhse mana. Jamihme roropa mana. Iirypyrymãkõ kurãkãko tuhke, Jezu Kyrixtu pokoino, toorihse exiryke kyyrypyrykõ epehpyryme.
16 Atão toiro kynexine repe. Yrome ipoenõ, ipakõ roropa emero iirypyryme toehse Ritonõpo a Atão rypyry pokoino. "Iirypyryme matose ya," tykase Ritonõpo eya xine. Mãpyra Jezu Kyrixtu a tukurãkase ropa mã toto. Seromararo: "Zae mase ya," ãko Ritonõpo mana Atão pakomo a Jezu enetuputyryhtao eya xine. Atão rypyry toiro repe. Yrome moro pokoino popyra toehse tuhkãkomo. Mãpyra Ritonõpo nekarohpyry ke rokẽ tuhkãkõ tyyrypyry poko exiketõ kurãkõme exĩko ropa mana. Orihpỹme exĩko roropa mana.
17 Ajohpe pyra mana. Toiro rypyry pokoino orihketõme sero põkõ toehse toirõ poe. Yrome Atão nyrihpyry motye kuhse imepỹ nyrihpyry mana, Jezu Kyrixtu nyrihpyry. Ritonõpo nekarohpyry tapoise kyya xine ahtao, kukurãkatone ropa. Kure kyritorỹko ropa mana. Mame tuisame exĩko sytatose, Jezu Kyrixtu pokoino.
18 Naeroro Atão Ritonõpo omipona pyra kynexine. Iirypyry pokoino isaaro sero põkõ toehse popyra, emero porehme. Mãpyra Kyrixtu Tumy omipona toexiryke ipunaka toorihtopõpyry ke kukurãkatone ropa kyhxiropyra xine joroko tamuru ehtohme, kyyrypyrykõ xihpyry poko pyra kuehtohkõme, orihpỹme kuehtohkõme roropa, enara.
19 Tuhkãkõ iirypyryme toehse kynexine toiro orutua pokoino, Ritonõpo omipona pyra aehtopõpyry pokoino. Mãpyra Ritonõpo omipona Kyrixtu ehtopõpyryke, toorikyry ke tuhkãkõ tukurãkase ropa eya.
20 Ritonõpo a tynymeropohpyry tokarose Atão pakõ amorepatohme, iirypyryme toehtohkõ waro toto ehtohme. Yrome tyyrypyrykõ poko itamurumehxo toehse toto sero põkomo. Orihnõko mã toto emero, iirypyryme toexirykõke. Ritonõpo maro pyra exĩko mã toto. Yrome Ritonõpo itamurumehxo sero põkõ pyno mana.
21 Naeroro kyyrypyrykõ pokoino orihketõme toehse sytatose. Morara exiryke Tumũkuru Kyrixtu tonehpose aorihtohme kymyakãkõme. Kypyno xine toexiryke kukurãkatorỹko mana, orihpỹme kuehtohkõme, jũme Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ maro kuehtohkõme.

6

Aorikyhpyry sã kyyrypyrykomo a

1 Kurãkõ onekarokehpyra Ritonõpo mana kyya xine iirypyryme kuahtao xine ro. Naeroro otarame ynara ãko imepỹ mana: "Morara ahtao kyyrypyrykõ poko ro sehtone, itamurumehxo kypyno xine Ritonõpo ehtoh waro imehnõ ehtohme."
2 Arypyra. Morara kara ehtoko. Aorihtyã ekepyry oseremara mana. Mokyro saaro sytatose, kyyrypyrykõ poko pyra, Kyrixtu enetuputyryhtao kyya xine kuesẽkõme.
3 Tõpurihkase kuahtao xine, Jezu Kyrixtu poetoryme kuexirykõ waro imehnõ ehtohme, kyyrypyrykõ turumekase kyya xine, aorihtyã ekepyry oseremara exiry samo. Moro poko osenetupuhtoko.
4 Morarame ipoetoryme tõpurihkase kuahtao xine imaro toorihse sã sytatose. Imaro tonẽse sã roropa sytatose. Kyrixtu kynorihne Tumy omi poe. Moro saaro taroino Jezu Kyrixtu omipona ytoytõko sytatose. Tyjamitunuru poe Tumũkuru ẽsemãkapone ropa Ritonõpo. Emero motye kuhse Ritonõpo jamihme mana. Naeroro tyrisenã sã osenetupuhnõko sytatose, Jezu jamitunuru nae kuexirykõke.
5 Typoe kynorihne Kyrixtu wewe pokona. Moro saaro kypoe xine ro kyyrypyrykõ poko pyra sytatose. Mame tyjamitunuru tokarose Ritonõpo a Tumũkuru a tõsemãkapose ropa ahtao eya. Moro saaro Kyrixtu jamitunuru nae sytatose. Kyyrypyrykõ turumekase kyya xine. Kuesẽkõ omipona rokẽ sytatose ijamitunuru nae kuexirykõke.
6 Osemazuhme kyyrypyrykõ poko rokẽ sexiatose. Ipoko exikehpyra sexiatose. Etuarimãko sexiatose. Ahno namoto tosẽ onurumekara. Moro sã kyyrypyrykõ onurumekara

sexiatose. Irumekary waro pyra sexiatose. Yrome taroino kyyrypyrykõ poko pyra rokẽ sytatose. Kumykõ omi poe Kyrixtu kynorihne tyjamitunuru ritohme kukurohtaka xine, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme. Naeroro pake kuehtopõpyrykõ sã pyra sytatose, kyyrypyrykõ poko pyra sytatose toehse.

7 Toorihse kuahtao xine kyyrypyrykõ poko pyra sytatose, aorikyhpyry samo.

8 Mame jũme orihpỹme exĩko sytatose Jezu maro. Typoero kynorihne Jezu. Isaaro kypoe xine ro kyyrypyrykõ turumekase kyya xine. Naeroro ynara enetupuhnõko sytatose, jũme orihpỹme exĩko sytatose Jezu maro.

9 Kyrixtu tõsemãkapose ropa mana, orihzomopyra aehtohme jũme. Moro waro sytatose. Anaorihmaposaromepyra imehnõ mana jũme.

10 Kynorihne Jezu kyyrypyrykõ epehpyryme. Toiro kynorihne orihzomopyra ehtohme jumãme. Seromaroro orihpỹme ropa mana kure rokẽ Ritonõpo maro.

11 Morara exiryke wenikehpyra ehtoko. Kyyrypyrykõ turumekase kyya xine. Ipoko pyra toehse sytatose. Taroino Ritonõpo omipona rokẽ ytoytõko sytatose tyrisenã sã kuosenetupuhtohkõ toehse exiryke. Kure rokẽ Jezu Kyrixtu maro sytatose.

12 Epohnohpyra ehtoko oorypyrykõ poko, oexirykõ poko. “Yyrypyry poko ehxi,” kara ehtoko. Iirypyryme oehtohkõ poko penetara ehtoko. Oorypyrykõ poko pyra ehtoko ipunaka.

13 Tyyrypyrykõ poko exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana. Yrome Ritonõpo omipona exiketõ kapu aka ytõko mã toto. Osemazuhme mexiatose oorypyrykõ poko. Yrome seromaroro Ritonõpo omipona rokẽ ytoytõko matose. Morara exiryke: “Jesẽme mase,” kara ehtoko ipunaka joroko tamuru a. “Õmi poe yyrypyry poko ase,” kara roropa ipunaka eya. Yrome Ritonõpo a rokẽ: “Yna esẽme mase,” kahtoko. “Ajamitunuru ekaroko yna a, zae yna ehtohme, õmipona roropa,” kahtoko eya.

14 Oorypyrykõ poko pyra ehtoko, Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a ohxiropyra xine ehtohme. Ritonõpo namotome rokẽ toehse matose, eya tukurãkase oexirykõke.

Kuesẽkõ namotome sã zae rokẽ ehtoh poko

15 Seromaroro tukurãkase sytatose Ritonõpo a inymeropohpyry omipona kuexirykõke pyra. Imũkuru orikyry enetuputyryke rokẽ kyya xine tukurãkase sytatose. Yrome ynara kara ehtoko: “Ritonõpo nymeropohpyry omipona pyra kuahtao xine ro tukurãkase sytatose. Naeroro kyyrypyrykõ poko ro sehtone,” kara ehtoko.

16 Imepỹ poetoryme oexirykohtao aomipona oehtohkõme, inamotome exĩko matose. Mame oesẽkõ onurumekara matose, ipyno oexirykõke. Moro saaro tyyrypyrykõ poko exiketõ tyyrypyrykõ onurumekara mã toto. Yrome matose Ritonõpo omipona se toehse. Zae exĩko roropa matose Ritonõpo maro jũme. Moro poko wenikehpyra ehtoko.

17 Osemazuhme oorypyrykõ poko mexiatose. Yrome Ritonõpo omiry etaryke oya xine, tonetupuhse oya xine. Ãtamorepatopõpyrykõ omipona toehse matose yronymyryme. Moro poko: “Kure mase Papa Kapuaono,” ãko ase Ritonõpo a.

18 Tyyrypyry poko exiketõ tymyhse sã mã toto. Yrome Ritonõpo jamitunuru tomõse okurohtaka xine, oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme. Seromaroro joroko tamuru omipona pyra matose. Ritonõpo omipona rokẽ matose.

19 Oya xine oturũko ase tarõkõ oturutoh saaro oorypyrykõ rumekary waro pyra oexirykõke, Ritonõpo omipona exiry waro pyra roropa oexirykõke. Osemazuhme oorypyrykõ poko se mexiatose. Zae pyra oehtohkõ poko mexiatose. Popyra oehtohkõ poko mexiatose roropa. Mãpyra seromaroro osekarotoko ipunaka Ritonõpo a zae rokẽ oehtohkõme, kure ehtoh poko rokẽ oehtohkõme ineneryme.

20 Oorypyrykõ poko awahtao xine zae oehtohkõ poko pyra mexiatose.

21 Morara exiryke otyme kure oya xine oorypyrykõ poko oehtopõpyrykõ nae? Arypyra. Oorypyrykõ poko oehtopõpyrykõ poko ehxirõko matose seromaroro. Tyyrypyry poko exiketõ toorihse ahtao, ameke rokẽ exĩko mã toto Ritonõpo a jũme, tyyrypyrykõ epehpyryme.

22 Yrome seromaroro oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme tymyhpokase ropa sã matose, Ritonõpo namotome rokẽ oehtohkõme. Naeroro tõmipona oritorỹko Ritonõpo mana. Mame imeĩpo orihpỹme oritorỹko roropa mana jũme.

23 Ynara exiryke, kyyrypyrykõ epehpyryme orihnõko sytatose. Yrome Ritonõpo nekarohpyry ke orihpyra sytatose jũme. Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ marõme exĩko sytatose, toorihse exiryke kymyakãkõme.

7

Typye exiketõ ehtoh samo

1 Moeze nymerohpyry mã kuamorepara xine toehse, Jezu Kyrixtu omipona kuexirykõke. Wekyry tomo, ynara zuaro matose, kowenu omiry sã Ritonõpo nymeropohpyry mana. Aomipona sytatose orihpyra kuahtao xine rokene. Toorihse kuahtao xine aomipona exikehnõko sytatose.

2 Niotakety morararo mana. Niotakety tynio maro exĩko mana toorihtoh ponãmero. Ritonõpo nymeropohpyry poe ipytyme exĩko mana tynio orikyry ponãmero. Yrome toorihse inio ahtao tynioke pyra ropa nohpo exĩko mana. Toorihse inio exiryke pytỹpome toehse ynororo.

3 Naeroro imepỹ orutua maro mokyro toehse ahtao, orihpyra ro inio ahtao popyra mana. Iirypyryme mana. Yrome toorihse inio ahtao, tynioke pyra toehse ropa mana. Kowenu omihpyry ae ro iniotary ropa kure mana. Morararo Ritonõpo nymeropohpyry ae ro mana. Iirypyryme pyra mana imepỹ maro iniotary ropa ahtao, inio toorihse exiryke.

4 Wekyry tomo, osemazuhme azahkuru sexiatose. Ynara sosenetuputyatose: "Kure sytatose Ritonõpo a inymeropohpyry omipona kuexirykõke," sytatose repe. Yrome seromaroro azahkuru kuosenetupuhtohkõ turumekase kyya xine, tynio ekepyry rumekatopõpyry sã nohpo a. Ynara enetupuhnõko sytatose, Ritonõpo a tukurãkase sytatose inymeropohpyry omipona kuexirykõke pyra. Yrome Jezu orihtopõpyry enetuputyryke kyya xine tukurãkase sytatose. Seromaroro aẽsemamyhpyry ropa poetoryme toehse sytatose. Naeroro Jezu omipona ytoytõko sytatose.

5 Kypenetatopõpyrykõ xihpyry poko kuahtao xine, kyyrypyrykõ poko ehse kymarokomo. Mame: "Morohne poko pyra ehtoko," karyke Ritonõpo a, tynymeropohpyry ae, itamurumehxo kyyrypyrykõ poko se sexiatose. Yrome kyyrypyrykõ onurumekara kuahtao xine ameke rokẽ exĩko sytatose Ritonõpo a toorihse kuahtao xine.

6 Moeze nymerohpyry omipona se kuehtopõpyrykõ kymykyrykõ sã kynexine. Yrome Jezu kynorihne kymyakãkõme. Morara exiryke seromaroro Ritonõpo omipona kuexirykõ waro sytatose. Aomipona ytoytõko sytatose Moeze nymerohpyry omipona kuexirykõke pyra. Yrome Ritonõpo Zuzenu a kuosenetupuhtohkõ kurãkaryke aomipona ytoytõko sytatose.

Moeze nymerohpyry yyrypyry poko jehtoh poko

7 Morara ahtao otara ãko sytatou Moeze nymerohpyry poko? Popyra Moeze nymerohpyry nae? Arypyra. Yrome Moeze nymerohpyry eneryhtao ya yyrypyry poko zuaro toehse ywy. Ynara tymerose exiryke: "Imehnõ mõkomory poko penetara ehtoko, ipyty poko roropa penetara ehtoko," karyke Moeze nymerohpyry a morohne poko ypenetary poko zuaro toehse ywy.

8 Mame Ritonõpo nymeropohpyry etaryhtao kyya xine zuaro exĩko sytatose. Popyra Ritonõpo a kyyrypyrykõ poko kypenetarykõ mana. Moro waro toehse sytatose repe. Yrome itamurumehxo imehnõ mõkomory poko penetãko sytatose, ipyxiãkõ poko penetãko roropa sytatose Ritonõpo nymeropohpyry eneryhtao ro kyya xine. Inymeropohpyry waro pyra kuahtao xine rokẽ iirypyryme ehtoh waro pyra sehtory.

9 Osemazuhme Ritonõpo nymeropohpyry waro pyra exiase. "Ywy ase kure Ritonõpo a," tykase ywy repe. Yrome Ritonõpo nymeropohpyry waro toehse jahtao, ynara ase: "Itamurume tyyrypyhpyke ase Ritonõpo a," ase ya rokene.

10 Mame zuaro toehse ywy juãnohtoh poko, yyrypyry epehpyryme ameke rokẽ Ritonõpo a jexiry poko toorihse jahtao. Moro waro toehse ywy. Ritonõpo a tynymeropohpyry tonehpose orihpỹme kuehtohkõme repe tymaro. Yrome juãnopyry poko rokẽ jamorepase.

11 Azahkuru exiase: "Kure ase Ritonõpo a," karyhtao ya. Yrome toipe exiase yyrypyry poko. Naeroro osenekunohnõko rokẽ exiase. Mame Ritonõpo nymeropohpyry waro toehse jahtao: "Iirypyryme ase Ritonõpo a," ase ya rokene. "Jũme ameke exĩko ase Ritonõpo a toorihse jahtao," ase ya rokene.

12 Zae Ritonõpo nymeropohpyry mana: "Jomipona ehtoko," katopõpyry Ritonõpo a zae mana. Kure rokẽ mana.

13 Yrome oty katohme Ritonõpo nymeropohpyry kurã jorihmãko nae? Arypyra. Yyrypyry a rokẽ taorihmapose ywy. Ritonõpo nymeropohpyry pokoino kyyrypyrykõ popyrahxo exĩko mã ipunaka.

Kure jexiry se jahtao yyrypyry poko ro myhe ase

14 Ritonõpo nymeropohpyry kure ehtoh waro sytatose, Tuzenu poe tymeropose exiryke. Yrome yyrypyry poko ro ase. Tymyhse sã ase yyrypyry a.

15 Kure onyripyra jahtao ynara ãko ase ya rokene: "Oty katoh ypenetatoh poko pyra hano?" ãko ase. Yrome yyrypyry poko jahtao ynara ãko ase: "Oty katoh moro xihpyry poko hano? Ipoko se pyra ase repe yrome ipoko ro ase," ãko ase ya rokene.

16 Naeroro ise pyra jehtoh poko ro jahtao, Ritonõpo nymeropohpyry zae exiry enetupuhnõko ase.
17 Naeroro yyrypyry poko se pyra ase repe. Yrome yyrypyry ukurohtao mana. Naeroro popyra jexiryke ukurohtao, yyrypyry poko ase.
18 Kure jexiry poko se ase repe, yrome kure jexiry waro pyra ase. Naeroro ynara enetupuhnõko ase kure nymyry pyra ase ukurohtao.
19 Kure jexiry se ase repe, yrome ipoko pyra sã ase. Mãpyra popyra jexiry se pyra roropa ase repe yrome ipoko ro ase.
20 Naeroro ise pyra jehtoh poko ro jahtao, ypoe pyra ase yyrypyry poko. Yyrypyry poko ase iirypyryme jexiryke ukurohtao.
21 Naeroro ynara enetupuhnõko ase, kure jehtoh poko se jahtao ipoko jehtoh waro pyra ase iirypyryme jexiryke ukurohtao.
22 Ritonõpo nymeropohpyry omipona se ase yronymyryme repe.
23 Yrome ynara enetupuhnõko ase, kure jehtoh poko se jahtao ro yyrypyry poko ase, iirypyryme jexiryke ukurohtao. Ãpuruhpyry taõ sã ase. Ãpuruhpyrytaono tũtara mana tapuruse exiryke ãpuruhpyry tao. Moro saaro kure jexiry poko pyra ase jamihme pyra jexiryke.
24 Emynyhmãko ase yronymyryme. Onoky yjamihtanohnõko nah yyrypyry poko pyra jehtohme, etuarimaketõ esaka ytopyra jehtohme toorihse jahtao?
25 Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu kypynanohnekõme mana. Emero motye kuhse jamihme mana. Yjamihtanohnõko mana. Naeroro: “Kure mase, Ritonõpo,” ãko ase Ritonõpo a.

Taroino Ritonõpo omipona ase yronymyryme. Yrome jamoreme rokẽ jahtao yyrypyry poko exiry, Jezu Kyrixtu jamitunuru pyra jahtao.

8

Isene kuexirykõ poko Ritonõpo Zuzenu maro

1 Morara exiryke seromaroro: “Popyra mase ya,” kara Ritonõpo kyya xine mã ipunaka Jezu Kyrixtu maro kuexirykõke. Ipoetoryme kuexirykõke kuaropopyra xine mana etuarimaketõ esaka.
2 Ritonõpo a Tuzenu jamitunuru tokarose kyya xine kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme. Morara exiryke Zuzenu kuosenetupuhtohkõ kurãkãko mana Jezu Kyrixtu maro nymyry kuexirykõke. Naeroro etuarimaketõ esaka ytopyra sytatose.
3 Ekurãkaposaromepyra sexiatose kuamoreme xine Ritonõpo nymeropohpyry omipona pyra kuexirykõke. Zae pyra sexiatose Ritonõpo a emero porehme. Yrome Tumũkuru tonehpose Ritonõpo a sero pona, ahnome ehtohme. Mame kysã xine toehse Imũkuru iirypyrymãkõ samo. Yrome iirypyryme pyra kynexine. Mame toorikyry ke kyyrypyrykõ topehmase eya. Tukurikase roropa kymarokõ eya tyjamitunuru ekarotohme kyya xine, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme.
4 Tumũkuru tonehpose Ritonõpo a tynymeropohpyry omipona kuehtohkõme. Seromaroro kuamoreme xine pyra ytoytõko sytatose, Ritonõpo jamitunuru nae kuexirykõke. Morara exiryke aomipona toehse sytatose.
5 Mame typenetatohkõ xihpyry poko exiketõ typenetatohkõ poko rokẽ osenetupuhnõko mã toto. Yrome Ritonõpo Zuzenu omipona exiketõ Ritonõpo Zuzenu omiry poko osenetupuhnõko mã toto.
6 Morararo openetatohkõ poko rokẽ õsenetuputyrykohtao jũme etuarimãko matose. Ameke exĩko matose Ritonõpo a toorihse awahtao xine. Mãpyra kokoro rokẽ Ritonõpo Zuzenu omipona awahtao xine tyrisenã sã õsenetupuhtohkõ exĩko mana. Torẽtyke pyra roropa matose exĩko. Mame jũme Ritonõpo maro exĩko matose toorihse awahtao xine.
7 Naeroro Ritonõpo zehno exĩko mã toto, typenetatohkõ xihpyry poko osenetupuhketomo. Ritonõpo nymeropohpyry omipona pyra mã toto. Aomipona exisaromepyra mã toto.
8 Typenetatohkõ xihpyry poko exiketõ Ritonõpo zamaro pyra mã toto.
9 Yrome openetatohkõ xihpyry poko pyra matose. Ritonõpo Zuzenu omipona matose, ajohpe pyra okurohtao xine Ritonõpo Zuzenu nae ahtao. Kyrixtu Zuzenu pyra exiketõ ipoetoryme pyra mã toto.
10 Yrome Kyrixtu nekarohpyry nae awahtao xine okurohtao xine, Kyrixtu ro okurohtao xine mana. Orihnõko ro õkokõ mã repe, oorypyrykõ poko toehse oexirykõke. Yrome Ritonõpo Zuzenu oẽsemãkapotorỹko ropa mana Ritonõpo maro jũme oehtohkõme toorihse õkokõ ahtao. Oẽsemãkapotorỹko Ritonõpo mana: “Tukurãkase mase ya,” tykase oya xine exiryke.

11 Ritonõpo Zuzenu a Jezu tõsemãkapose ropa toorihse ahtao. Naeroro okurohtao xine Ritonõpo Zuzenu ahtao, õkokõ rĩko roropa orihpỹme mana, Tuzenu okurohtao xine exiryke.
12 Wekyry tomo, kure kyritorỹko Ritonõpo mana. Morara exiryke kyyrypyrykõ poko pyra sehtone. Kypenetatohkõ xihpyry poko pyra roropa sehtone.
13 Ynara exiryke, openetatohkõ xihpyry poko awahtao xine nuriame exĩko matose Ritonõpo a. Yrome ynara karyhtao oya xine: "Ritonõpo Zuzenu a jakorehmaryke, yyrypyry poko pyra ase. Kure rokẽ ehtoh rĩko ase," karyhtao oya xine jũme Ritonõpo maro exĩko matose, toorihse õkokõ ahtao.
14 Ritonõpo Zuzenu omipona awahtao xine ipoenõme matose.
15 Tuzenu tonehpose Ritonõpo a kukurohtaka xine, imehnõ namotome oripyra xine Ritonõpo Zuzenu mana, kuenaroximara xine roropa mana. Typoenõme kyritorỹko mana. Naeroro Ritonõpo Zuzenu poe ynara ãko sytatose Ritonõpo a: "Papa, Papa," ãko sytatose.
16 "Papa," ãko sytatose Ritonõpo a ipoenõme kuexirykõ waro kuexirykõke. "Ritonõpo poenõme matose," ãko roropa Ritonõpo Zuzenu kyya xine mana kukurohtao xine.
17 Mame Ritonõpo poenõme kuexirykõke, ipoetory tomo a inekarotyã kurã apoĩko roropa sytatose. Tumũkuru Kyrixtu a inekarotyã apoĩko roropa sytatose Kyrixtu maro kuexirykõke. (Ritonõpo se pyra exiketõ mã kutuarimapotorỹko toto Ritonõpo omipona kuexirykõke.) Mame emero esẽme Kyrixtu toehse ahtao tuisame exĩko roropa sytatose imaro, kuetuarimarykohtao taro Kyrixtu etuarimatopõpyry samo.

Imeĩpo kuexirykõ poko kure

18 Taro kuahtao xine etuarimãko sytatose. Yrome imeĩpo kure kuhse exĩko sytatose. Ritonõpo nekarotyã kyya xine emero motye kuhse kure mana. Naeroro torẽtyke pyra sehtone kuetuarimarykohtao.
19 Ritonõpo nyrihpyry emero eraximãko mana. "Ypoenõ moxiamo; Umũkuru sã ipunaka toehse mã toto," katoh Ritonõpo a eraximãko mana.
20 Ritonõpo nyrityã emero orihnõko mana, atahnikãko. Toorikyrykõ se pyra repe. Yrome pake Ritonõpo a tahnikapose toto, iirypyryme toehse Atão exiryke. "Toiparo rokẽ ytoytõko mã toto ynyrityamo," tykase Ritonõpo. Morarame kukurãkarykõ ropa, eraximãko sytatose. Emero Ritonõpo nyrityã kurãkary ropa eraximãko sytatose.
21 Imeĩpo ipoenõ Jezu Kyrixtu sã toehse toto ahtao, tynyrityã emero kurãkãko ropa Ritonõpo mana. Mame tyrisenãme toehse emero ahtao orihpỹme exĩko sytatose.
22 Ynara enetupuhnõko sytatose, Ritonõpo nyrityã etuarimãko ro mã toto seromaroro ekurãkara ro toexirykõke. Enurusasaka nohpo ehtoh sã, sam ãko mã toto.
23 Omise sytatose, tuna se roropa. Kure pyra exĩko sytatose. Etuarimãko. Naeroro sam ãko sytatose. Yrome Tuzenu tyrise Ritonõpo a kukurohtaka xine kuamorepatohkõme. "Imeĩpo Jezu Kyrixtu sã exĩko sytatose ipunaka," ãko kukurohtao xine mana. Naeroro ynara katoh eraximãko sytatose: "Umũkuru sã matose toehse ipunaka," katoh eraximãko sytatose. Kuokokõ kurãkary eraximary poko kyya xine sam ãko sytatose kukurohtao xine.
24 Kukurãkarykõ eraximaryke kyya xine typynanohse sytatose. Imeĩpo kukurãkarykõ Ritonõpo a enẽko sytatose rahkene. Tukurãkase kuahtao xine oneraximara exĩko sytatose, kurãme toehse kuexirykõke.
25 Yrome kukurãkarykõ eraximãko ro sytatose onenepyra ro kuexirykõke. Naeroro penekehpyra sytatose kukurãkarykõ eraximary poko.
26 Morararo Ritonõpo Zuzenu oturũko mana Ritonõpo maro kypoko xine. Kuosenetupuhtohkõ ekarõko mã Ritonõpo a kuotururukõ waro pyrahko kuahtao xine. "Otara ãko hano Ritonõpo a? Oty poko oturupõko hano eya?" ãko sytatose. Morara ahtao Ritonõpo Zuzenu kukurohtao xine oturũko Ritonõpo maro, tõmiry ae rokene. Sam katoh sã Ritonõpo Zuzenu omiry mana.
27 Ritonõpo poe oturũko Zuzenu mana Ritonõpo maro ipoetory tõ akorehmary poko. Kukurohtao xine enẽko Ritonõpo mana. Tuzenu osenetupuhtopõpyry waro roropa mana.
28 Naeroro emero rokẽ kuetuarimarykohtao ynara zuaro sytatose, erohnõko Ritonõpo kypoko xine mana. Kure rokẽ kyritorỹko mana, ipyno kuexirykõke, tymenekase roropa kuexirykõke eya tõsenetupuhtopõpyry ae ro.
29 Ynara exiryke tynymenekatyã tymarõme tyrise Ritonõpo a Tumũkuru sã kuehtohkõme, tuisamehxo Imũkuru ehtohme imoihmãkõ jekyry maro.
30 Naeroro tynymenekatyã eahmane Ritonõpo typoetoryme toto ehtohme. Mame tyneahmatyã tukurãkase eya. Mame toto kurãkaxĩpo, ynara tykase eya xine: "Umũkuru sã ipunaka exĩko matose," tykase.

Kypyno xine Ritonõpo exiry poko Jezu Kyrixtu maro

31 Morohne poko osenetuputyryhtao ynara ãko ase: "Ritonõpo kuakorehmanekõme ahtao, poremãnõko rokẽ kyzehnotokõ mana."

32 Tumũkuru onypynanohpyra Ritonõpo kynexine. Kypynanohtohkõme Tumũkuru tonehpose tarona aorihtohme, orihpyra kuehtohkõme. Kyya xine Tumũkuru tokarose Ritonõpo a, omomỹke pyra toexiryke. Morara Ritonõpo ahtao tynekarory kurã ekarõko roropa kyya xine mana, emero porehme.
33 Kypoko xine ynara ãko Ritonõpo mana: “Kure nase toto, iirypyrykõ tykorokase mana,” ãko kypoko xine mana.
34 Naeroro kyhxironanõkõ poremãnõko mã toto. “Iirypyryme matose Ritonõpo a,” kara exĩko mã toto Ritonõpo poetory tomo a. Kyyrypyrykõ korokatamitume Kyrixtu kynorihne. Tõsemãkapose ropa kuhse Kumykomo a tymaro ehtohme ropa tuisame. Tumy maro kypoko xine oturũko mana, kuakorehmatohkõme. Naeroro ynara kasaromepyra imehnõ mana: “Orihnõko matose oorypyrykõ epehpyryme,” kasaromepyra imehnõ mana kyya xine.
35 Naeroro sero põkõ mã kyzehno xine Kyrixtu onyrisaromepyra mã toto, kypyno xine pyra ehtohme. Otarãme kuosanumatorỹko mã toto Jezu poetory tõ kara. Otarãme kutuarimanohpotorỹko mã toto. Otarãme kyyryhmatorỹko toh mana. Otarãme emitapãnõko sytatose. Otarãme tymõkomoke pyra exĩko sytatose tymetyke pyra ipunaka. Otarãme tyrohsẽ apoĩko sytatose. Otarãme orihnõko sytatose.
36 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme sero poko:

“Opoetoryme yna exiryke
oriorihsasaka kohmãnõko ynanase.
Kaneru etapasẽ sã yna rĩko imehnõ mana.
Popyra rokẽ yna rĩko toh mana,”
me tymerose.

37 Yrome morohne toehse ahtao ro kyporemãkapopyra xine mã toto. Tãkye ro sytatose kuetuarimarykohtao ro Kyrixtu kypyno xine exiryke.
38 Ynara enetupuhnõko ase, senohne emero kyzehno xine Kyrixtu onyripyra mã toto kypyno xine pyra aehtohme. Toorihse kuahtao xine kypyno xine ro mana. Orihpyra ro kuahtao xine, morararo kypyno xine ro mana. Ritonõpo nenyohtyã Ritonõpo omipona pyra toehse ahtao, kyzehno xine Ritonõpo onyripyra mã toto. Joroko tamuru omipona exiketomo, kapuaõkõ esẽkõme toto ahtao ro kyzehno xine Ritonõpo onyripyra mã toto. Seromatokomo te, exipyra ro exiketõ roropa kyzehno xine Ritonõpo onyripyra mã toto.
39 Kae kuahtao xine kypyno xine ro mana. Nono ao kuahtao xine morararo, kypyno xine mana, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke kyya xine. Naeroro Ritonõpo nyrityã emero porehme, kyzehno xine Ritonõpo onyripyra mã toto. Kypyno xine exikehpyra Ritonõpo mã ipunaka.

9

Ritonõpo poko tynymenekatyã maro

1 Zae jomiry mana. Kyrixtu enetupuhnõko ase jesẽme nymyry. Naeroro ajohpe pyra ase. Jesẽme Ritonõpo Zuzenu exiryke josenetupuhtoh kurãkãko mana zae ehtoh waro jehtohme. Naeroro ajohpe pyra jehtoh waro ase.
2 “Emynyhmãko ase yronymyryme wekyry tõ poko, juteu tõ poko,” ãko ase. Sam kakehpyra ase ukurohtao. Wekyry tõ nymyry mokaro juteu tomo.
3 Yronymyryme wekyry tomo a Jezu enetupuhpory se ase Ritonõpo a. “Papa Kapuaono, ameke kyriko Kyrixtu wino, ise awahtao, jũme jetuarimatohme, wekyry tõ kurãkatamitume,” kary se ase Ritonõpo a repe.
4 Ritonõpo nymenekatyãme mã toto. Typoenõme tyrise toto eya, tuisame imehxo toexiry tonepose roropa eya xine. “Okurãkatorỹko ase,” tykase Ritonõpo eya xine. Tynymeropohpyry tokarose roropa eya xine. Zae Ritonõpo eahmary waro mã toto. Eya xine roropa: “Ynekarory tõ ekarõko ase oya xine,” tykase Ritonõpo.
5 Aparão tõ pakõme toh mana. Kyrixtu roropa toto ekyryme toehse, ahnome tonuruse exiryke. “Tuisamehxo mase Ritonõpo. Emero esẽme mase. Kure mase,” sykatone eya kokoro rokene. Jũme morara kakehpyra sehtone, enara.
6 “Okurãkatorỹko ase,” kaxĩpo juteu tomo a: “Tõmihpyry ae pyra Ritonõpo toehse ropa,” kara ase. Ynara exiryke, Ritonõpo a emero pyra Izyraeu tõ tymenekase mã toto. Tuhke pyra rokẽ ipoetoryme mã toto.
7 Ritonõpo a emero pyra Aparão poenõ typoetoryme tyrise. Ynara tykase Ritonõpo Aparão a: “Izake poenõ rokẽ ynymenekatyãme mana apakõme nymyry toto ehtohme,” tykase.
8 Morara karyke Ritonõpo a Aparão poe rokẽ tonuruse exiketõ Ritonõpo poenõme pyra mana. Iximaeu tõ Ritonõpo poenõme pyra mana. Yrome Ritonõpo omihpyry poe aenurutyã

Izake tõ typoenõme ekarõko Ritonõpo mana. Aparão pakõme nymyry toto ekarõko Ritonõpo mana.

9 Ynara Ritonõpo omihpyry kynexine Aparão a: “Imeĩpo joehtoh ropa toehse ahtao oehnõko ropa ase. Morarame Sara emũkuãko mana,” tykase.

10 Mame nae ro enetupuhpotoh mana. Tuhke pyra rokẽ Ritonõpo nymenekatyã mana. Repeka toemũkuase kamarame, orutuame asakoro. Jũkõ toiro, Izake kynexine.

11-12 Yrome toiro Ritonõpo nymenekahpyryme kynexine. Mame tamoreme inymenekahpyry waro imehnõ ehtohme, ynara tykase Ritonõpo nohpo a: “Omũkuru osemazuhme aenuruhpyry takorõ poetoryme exĩko mana,” tykase Ritonõpo. Morara tykase ynororo enurupyra ro toto ahtao, kure ehtoh poko pyra ro toto ahtao, tyyrypyry poko pyra roropa toto ahtao. Naeroro Ritonõpo tõsenetupuhtopõpyry poe rokẽ tymenekase toiro eya, kure toto ehtopõpyry pokoino pyra.

13 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Jako sehxo ase. Yrome Ezau se hkopyra ase,” tykase. Morara tymerose Ritonõpo omiryme.

14 “Toiro rokẽ tymenekase eya imehxo ehtohme. Irui onymenekara kynexine. Naeroro zae pyra Ritonõpo mana,” ãko imehnõ mã otarame. Yrome ajohpe morara kananõ mana.

15 Ynara tykase Ritonõpo Moeze a: “Imehnõ se jahtao, toto onuãnohpyra ase iirypyrykõ poko. Ipyno xine se jahtao toto pynanohnõko ase,” tykase.

16 Naeroro kypyno xine Ritonõpo mana: “Yna pyno exiko,” karyke pyra kyya xine. Kypyno xine mana kure kynyrihpyrykõ pokoino pyra roropa. Kypyno xine se Ritonõpo exiryke rokẽ kypyno xine mana.

17 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme, ynara tykase Parao a: “Ynara ehtohme tuisame kyriase, yjamitunuru enepotohme oya imehnomo a, jekãtotohme toto a emero pata tõ punero,” tykase.

18 Morara exiryke, imehnõ pyno se Ritonõpo ahtao toto pyno mana. Yrome tõmipona pyra exiketomo a ynara ãko Ritonõpo mana: “Ah jomipona pyra nexĩ toto yronymyrymehxo,” ãko mana.

Pohnõ wãnopyry poko, toto kurãkary poko roropa

19 Otarame ynara ãko mã imepỹ ya: “Ynara karyhtao Ritonõpo a, ‘Popyra matose ya, awãnohtorỹko ase,’ karyhtao, zae pyra mana, inyrihpyryme kuexirykõke onytyoromara sytatose,” ãko mã mokyro otarame.

20 Yrome etako pahne jepe, Ritonõpo maro oseosezuhpyra exiko: “Oty katohme serara kyriase?” kara orino tumerime tapuhse ahtao. Tyrihpõ onezuhpyra mana. Mokyro, orino apuhne sã Ritonõpo mana kypoko xine.

21 Orino apuhne typoe rokẽ tyrĩko mana. Mame moro orino ke toiro, asakoro tapuhsẽ riry se tahtao tyrĩko mã rahkene. Tumeri riry se tahtao oripo roropa, morara tyrĩko mana. Ynoro rokẽ zuaro mana.

22 Orino apuhne sã Ritonõpo kynexine, juteu tõ pynanohnõko. Typoe rokẽ toto pynanohnõko kynexine. Iirypyrymãkõ zehno toexiry enepory se toehse ynororo tyjamitunuru enepotohme imehnomo a. Mãpyra tuhke jeimamyry toto onuãnohpyra kynexine. Toto onutuarimapopyra kynexine aporo. Imehnõ eahmaryhtao typoetoryme toto ehtohme juteu tõ onutuarimapopyra kynexine. Tõmipona pyra aexityã onutuarimapopyra roropa kynexine.

23 Yrome: “Umũkuru enetupuhnanõ isã exĩko mã toto,” tykase Ritonõpo. Morara exiryke toahmase sytatose eya Jezu enetupuhtohme kyya xine Kuesẽkõme. “Opyno xine ase. Awãnopyrykõ se pyra ase oorypyrykõ poko,” tykase ynororo Tumũkuru enetupuhnanomo a. Kure toexiry enepory se Ritonõpo exiryke morara tykase typyno exiketomo a.

24 Tymenekase sytatose Ritonõpo a typoenõme kuehtohkõme. Toitoine sytatose juteu tõme. Imehnõ sytatose juteutõkara. Yrome kymarokõ emero toahmase sytatose Ritonõpo a typoenõme kuehtohkõme.

25 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme Ozeja a:

“Imehnõ kynexine ypoetory tõ kara.
Yrome ‘Ypoetoryme matose’ ãko ase.
Mokaro pyno pyra exine repe.
Yrome eya xine ‘Opyno xine ase’ ãko ase, toto eahmãko.

26 Morarame moro pata poro ‘Ypoetory kara matose’ katopõpyry poro,
moro poro toto eahmãko ase.
‘Orihpỹme exikety poenõme matose’ ãko mã imehnõ ipoko xine,”
tymerose.

27 Ynara tykase Izaja roropa Izyraeu tõ poko: “Ikuhpỹme Izyraeu tõ toehse ahtao ro isawã
samo, tuna konõto ehpikuroko, morara ahtao ro toitoine rokẽ mã inypynanohtyãme exĩko
toto.
28 Okynã pyra sero põkõ rypyry epehmapõko Kuesẽkõ mana, axĩ roropa,” me tymerose.
29 Ynara tymerose roropa Izaja ekepyry a pake: “Kypoenõkõ akoĩpyry onukurãkara
Kuesẽkõ Jamihmehxo Exikety ahtao, Sotoma põkõ sã sehtory, Komora põkõ enahtopõpyry
sã roropa sehtory, senahtory rokene,” tymerose.

Izyraeu tõ mã Ritonõpo omiry kurã poko

30 “Oty katohme tuhke juteutõkara Jezu enetupuhnõko, yrome tuhke pyra rokẽ juteu tõ
enetupuhnõko nae?” ãko matose otarame. Mokaro juteutõkara kure toehtohkõ onupipyra
toh nexiase repe. Yrome: “Tukurãkase matose,” tykase Ritonõpo eya xine.
31 Mãpyra juteu tomo a, Ritonõpo nymenekatyamo a Ritonõpo maro kure toehtohkõ
tupise repe inymeropohpyry omipona toehtohkõ poko repe. Yrome: “Kure matose ya,”
kara tokurehse Ritonõpo eya xine, inymeropohpyry omipona exisaromepyra toto exiryke.
32 Ritonõpo onenetupuhpyra toexirykõke tokurehse toto. “Zae sytatose Ritonõpo a
enetuputyryke kyya xine,” kara toh nexiase. Azahkuru ynara tokarose eya xine: “Kure
ynanase Ritonõpo a inymeropohpyry omipona yna exiryke,” tykase toto azahkuru. Kyrixtu
enetuputyry se pyra toh nexiase. Naeroro: “Zae matose ya,” kara tokurehse Ritonõpo eya
xine.
33 Moro poko ynara tymerose Ritonõpo omiryme,
“Etatoko pahne, Xião po ypoetory tõ esẽ rĩko ase.
Topuimo sã mã mokyro exĩko orẽpyra.
Yrome ise pyra exĩko mã toto, morotõkomo.
Topu pona osetapaketõ sã ise pyra exĩko mã toto.
Mãpyra tosẽkõme enetuputyryhtao eya xine atasamara mã toh exĩko,”
katoh, tymerose.

10

1 Wekyry tomo, juteu tõ pynanopyry poko penetãko ywy yronymyryme. Wekyry tõme
mã toto. Naeroro Ritonõpo maro oturukehpyra ase toto kurãkary poko.
2 Ritonõpo omipona se yronymyryme toh mã repe, zuaro ase. Yrome Ritonõpo a zae
ehtoh waro pyra toh mana.
3 Ritonõpo a tukurãkarykõ waro pyra toh mana. Naeroro tamoreme xine toekurãkarykõ
zupĩko nexiase toto. Zae sytatose Ritonõpo a enetuputyryke rokẽ kyya xine, moro ene-
tuputyry se pyra nexiase toto.
4 Morarame Kyrixtu mã Ritonõpo nymeropohpyry etyhpyryme mana, kukurãkatohkõme.
Naeroro Kyrixtu enetupuhnanõ emero kurãkãko Ritonõpo mana Tumũkuru enetuputyryke
eya xine.

Sero nono põkõ pynanopyry se Ritonõpo mana porehme

5 Ynara tymerose Moeze a Ritonõpo nymeropohpyry omipona ehtoh poko zae ehtohme
Ritonõpo a: “Ritonõpo nymeropohpyry omipona awahtao xine ipunaka, isene exĩko
matose,” tykase.
6 Yrome ynara tymerose Ritonõpo omiryme okurãkary poko Ritonõpo enetuputyryke oya:
“Ynara kara exiko oya ro: Onoky onuhnõko nae kapu aka (Kyrixtu enehse xiaro)?”
7 “Ynara kara exiko roropa: Onoky yhtõko nae aorihtyã esaka, Kyrixtu enehse ropa
aorihtyã poe?”
8 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Zuaro matose zuaro se awahtao xine
kukurãkarykõ poko Ritonõpo a, aomiry enetuputyryke kyya xine.” Moro omi totase
oya xine. Ynanekaroase oya xine. Ipoko mosenetuputyatose: “Kyrixtu enetupuhtoko,”
karyhtao yna a oya xine. Moro omi ekarõko ynanase oya xine.
9 Jezu orihxĩpo tõsemãkapose ropa Ritonõpo a. Moro enetuputyryhtao oya xine imehnõ
zurũko matose: “Jezu Jesẽme mana,” ãko matose imehnomo a. Morara awahtao xine
opynanohtorỹko Ritonõpo mana.
10 Ynara exiryke, kukurohtao xine enetuputyryhtao kyya xine kukurãkatorỹko Ritonõpo
mana. “Zae mase ya,” ãko mana kyya xine. “Jezu Jesẽme mana,” karyhtao kyya xine
kypynanohtorỹko Ritonõpo mana.
11 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Jenetuputyryhtao oya Oesẽme atasamara exĩko
mase,” me tymerose Ritonõpo omiryme.
12 Ahno poko emero morara ãko Ritonõpo mana, oxisã juteu tõ exiryke juteutõkara maro.
Ritonõpo sero põkõ Esẽme mana, emero porehme. Naeroro tonetupuhnanõ akorehmãko
mã emero, imaro aotururukohtao.

13 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: " 'Papa Kapuaono, kukurãkako,' kananõ pynanohnõko Ritonõpo mana emero porehme," ãko.
14 Yrome atakorehmaposaromepyra onenetupuhpyra exiketõ mana. Morararo onenetupuhpyra omi kurã onetapitopyra exiketõ mana. Mame otãto omi kurã etãko toh nae onekaropyra imepỹ ahtao eya xine?
15 Morararo omi kurã onekaropyra toh mana, ekaronanõ anaropopyra tokurehse ahtao. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme sero poko: "Kure kuhse mokaro oepyry mana. Omi kurã ekaronanõ oepyry kure kuhse mana," ãko.
16 Yrome toitoine rokẽ omi kurã etãko mã toto, emero pyra. Ynara tymerose Izaja a sero poko: "Papa Kapuaono, yna omiry onenetupuhpyra mã toto. Tuhke pyra rokẽ enetupuhnõko mã toto," tykase. Moro tymerose Izaja a pake.
17 Naeroro enetupuhnõko mã toto omi kurã etaryhtao. Etãko toh mana Kyrixtu poko tamorepase toto ahtao.
18 Yrome ynara ãko ase oya xine, ajohpe pyra omi kurã onetara toh nae? Totase eya xine rahkene. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme moro poko:
"Aomirykõ totase eya xine emero pata tõ punero.
Toto omihpyry tõsekãtose nono etyhpyry punero."
19 Ynara ãko ropa ase: "Izyraeu tõ zuaro pyra nexiahse?" ãko ase. Ynara ãko Moeze nymerohpyry jezuhnõko:
"Izyraeu tomo, imehnõ zumoxike oritorỹko ase.
Ypoetory tõ kara ke ozekĩtanohtorỹko ase,
zae ehtoh waro pyra exiketõ ke,"
tykase.
20 Orẽpyrahxo Izaja kynexine roropa ynara karyhtao Ritonõpo omiryme:
"Tonetupuhse ywy juteutõkara a, jupipynỹpo tomo a.
Osenepoase roropa eya xine,
'Yna akorehmako,' kapynỹpo tomo a,"
tykase Izaja Ritonõpo omiryme.
21 Yrome Izyraeu tõ poko ynara tykase:
"Juteu tõ eahmary poko ykohmamyase toto kurãkatohme repe.
Yrome jomipona pyra rokẽ nexiase toto.
Ymoipyra roropa nexiase toto,"
tykase Izaja Ritonõpo omiryme toto poko.

11

Izyraeu tõ wãnopyry se pyra Ritonõpo mã repe

1 "Typoetory tõ juteu tõ turumekase Ritonõpo a," ãko matou ya? Arypyra ipunaka. Ywy roropa juteume ase. Aparão paryme ase. Pẽjamĩ paryme roropa ase. Jurumekara Ritonõpo mana.
2 Naeroro tynymenekatyã onurumekara Ritonõpo mana. Apitoryme tymenekase toto typoetoryme toto ehtohme. Ritonõpo omihpyry waro matose moro poko, Izyraeu hxirotopõpyry Eria a, Ritonõpo netaryme. Ynara tykase ynororo:
3 "Ritonõpo, urutõme onenyohtyã totapase eya xine. Tynekarorykõ zahkatoh typahpahse roropa eya xine. Ywy ro rokẽ opoetory akoĩpyryme ase. Mame jetapary kuhnõko roropa mã toto," tykase Eria pake.
4 Morarame ynara tykase Ritonõpo eya: "Omoro rokẽ kara. Tuhke jenetupuhnanõ nae ro ase. Seti miume orẽpyra exiketõ ypoetory tõ nae ro mana. Jenetuputyry tyya xine onurumekara mã toto. Wewe xihpyry, ahno naxikahpyry ẽpataka porohpyra mã toto, 'Kure mase,' katohme," tykase Ritonõpo.
5 Eria maronõpo tõ sã mã juteu tõ seromararo. Toitoine rokẽ Ritonõpo enetupuhnõko mã toto, seti miumãkõ menekatopõpyry sã Ritonõpo a pake. Tuhke pohto rokẽ Ritonõpo nymenekatyã nae mana. Ipynanopyrykõ se toexiryke, tymenekase toto eya.
6 Tymenekase toto eya typoe rokene, ipyno xine toexiryke, kure aexirykõke pyra. Kynyrihpyrykõ kurã pokoino tymenekase kuahtao xine, typoe rokẽ pyra kymenekarykõ exiry, typoe rokẽ pyra kypyno xine exiry roropa.
7 Etatoko pahne, Izyraeu tõ tukurãkarykõ se repe zae toehtohkõme Ritonõpo a. Yrome tokurehse toto. Tuhkãkõkara rokẽ tukurãkase Ritonõpo a. Tynymenekatyã rokẽ tukurãkase eya. Yrome tukurãkatohkõ onenetupuhpyra imoihmãkõ kynexine. Naeroro tõmipona pyra exiketõ poko ynara tykase Ritonõpo kynexine: "Ah onenetupuhpyra nexĩ toto," tykase.
8 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
"Ritonõpo poe otato pyra toehse toto.

Onenetupuhpỹme roropa tyrise toto eya.
Moro saaro seromaroro Izyraeu pakomotyã
onenetupuhpyra mã toto.
Etaryhtao eya xine otato pyra mã toto,"
tykase.
9 Ynara tymerose Tawi a mokaro poko:
"Naeroro otuhtoh konõto riryhtao eya xine,
ah tyyryhmasẽme nexĩ toto,
toto wãnohtohme.
10 Ritonõpo, tonurãkõkara sã toh tyripoko!
Jũme jamihme pyra tyripoko toto!"
tykase Tawi Ritonõpo a. Morara tymerose Tawi a Ritonõpo omiryme.

11 Yrome jũme pyra juteu tõ azahkuru osenetupuhnõko mã toto, axĩtao rokene. Jũme pyra toto wãnohnõko roropa Ritonõpo mana. Ritonõpo omipona pyra juteu tõ toehse exiryke. Morara exiryke imehnõ typynanohse Ritonõpo a, zumoxike juteu tõ ehtohme. Juteutõkara zumoxike juteu tõ se Ritonõpo kynexine, typynanohse toto exiryke. " 'Senetupuhtone roropa kypynanohtohkõme Ritonõpo a,' ãko mã juteu tõ otarame," tykase Ritonõpo oseya rokene.

12 Juteu tõ Ritonõpo omipona pyra toehse. Morara exiryke juteutõkara pynanohnõko Ritonõpo mana seromaroro. Onenetupuhpyra juteu tõ kynexine. Morara exiryke juteutõkara enetupuhnõko seromaroro. Juteutõkara a kurãkõ ekarõko Ritonõpo mana seromaroro tõmipona pyra juteu tõ toehse exiryke. Yrome juteu tomo a enetuputyryhtao ropa itamurumehxo Ritonõpo nekarory apoĩko juteutõkara mana juteu tõ maro.

Juteutõkara kurãkary ropa poko Ritonõpo a

13 Oya xine juteutõkara a ynara ãko ase, Ritonõpo nymenekahpyryme ase ãmorepanekõme tõmiry kurã poko. Yronymyryme erohnõko ase ãmoreparykõ poko. Tãkye roropa ase.

14 Otarãme oumoxike xine wekyry tõ exĩko juteutõkara Ritonõpo enetuputyry eneryke tyya xine. Mame otarame wekyry tõ mã Ritonõpo enetuputyry se exĩko roropa, juteu tomo. Mame otarame toto pynanohnõko Jezu mana.

15 Juteu tõ se pyra toehse Ritonõpo ahtao kure toehse juteutõkara a, tymaro osepeme toto ehtohme. Mãpyra juteu tõ pyno ropa Ritonõpo ahtao kure kuhse exĩko mana. Aorihtyã ẽsemamyry ropa sã kure exĩko mana.

16 Wyi ekeiryhtao, ekeisenã zokonaka kure ahtao tytororo kure exiry enetupuhnõko sytatose. Otyro mity kure ahtao amoriry roropa kure mana. (Moro saaro tonetupuhnanõ osemazuhme Ritonõpo poetoryme toehse ahtao, seromato enetupuhnanõ roropa ipoetoryme exĩko, Aparão ehtopõpyry samo.)

17 Mame otyro tarykase mana, oriwera. Mame toitoine amoriry tysahkase esemy a. Tymyakãmase toto oriwera itu htaõ amoriry ke, toto esahpyry po ahtatohme ropa. Moro oriwera amoriry sã juteu tõ mana, isahkatyã samo. Onenetupuhpyra toexirykõke Ritonõpo poenõme pyra toehse toto. Amarokõ juteutõkara, moro itu htaõ amoriry sã matose. Ritonõpo poenõme matose toehse enetuputyryke oya xine.

18 Naeroro mokaro, juteu tõ, Ritonõpo onenetupuhpynõ onypoihtopyra ehtoko: "Tee, juteu tõ se pyra Ritonõpo mana. Kymarokõ rokẽ menekase," kara ehtoko. Amoriry sã rokẽ matose. Zoko sã pyra matose. Mame otyro eukuru yhtopyra mana amoriry wino imity aka. Yrome imity wino onuhnõko mana amoriry aka. Morararo matose. Kure oritorỹko Ritonõpo mana juteu tõ pokoino.

19 Otarãme ynara ãko matose: "Ỹ, amoriry isahkatyã sã juteu tõ tymyakãmase yna ke," ãko matose otarame.

20 Ajohpe pyra mana. Amoriry isahkatyã sã juteu tõ turumekase Ritonõpo a onenetupuhpyra toto exiryke. Mame typoenõme amarokõ tyrise eya mokaro esahpyry pona, Kyrixtu enetuputyryke oya xine. Yrome epyrypara ehtoko. "Kymarokõ rokẽ Ritonõpo poenõme sytatose," kara ehtoko. Tomeseke ehtoko Ritonõpo onenetupuhkehpyra oehtohkõme.

21 Otyro amoriry sahkary sã juteu tõ tuãnohse Ritonõpo a onenetupuhpyra toto ahtao. Amarokõ roropa opynanohpyra xine Ritonõpo exĩko mana onenetupuhpyra awahtao xine.

22 Moro poko Ritonõpo kure ehtoh enetupuhnõko sytatose. Yrome kyyrypyrykõ zehno exiry poko enetupuhnõko roropa sytatose. Tõmipona pyra exiketõ zehno mana. Yrome opyno xine mana ipyno exikehpyra awahtao xine onenetupuhkehpyra roropa awahtao xine. Naeroro tomeseke ehtoko. Turumekase oya xine ahtao, amoriry sahkary sã awãnohtorỹko roropa Ritonõpo mana.

23 Morarame juteu tomo a Ritonõpo enetuputyryhtao ropa eya xine, typoenõme toto rĩko
ropa Ritonõpo mana. Isahkahpyry riry ropa sã esahpyry pona, moro saaro typoenõme
juteu tõ riry waro Ritonõpo mana.
24 Amarokõ juteutõkara oriwera amoriry itu htaõ sã matose. Mame moro itu htaõ
amoriry tysahkase, arykahpyry aka tyritohme, tarykasã amoriryme ehtohme ropa. Moro
sã matose. Osemazuhme Ritonõpo poetoryme pyra mexiatose. Yrome seromararoro
ipoetoryme toehse matose. Mame oriwera amorirỹpyry riry ropa tupime pyra Ritonõpo
a. Moro sã juteu tõ riry ropa tupime pyra Ritonõpo a mana typoenõme ropa toto ehtohme.
Enetuputyryhtao eya xine typoenõme toto rĩko ropa Ritonõpo mana.

Emero pynanopyry se Ritonõpo exiry poko

25 Wekyry tomo, Ritonõpo osenetupuhtopõpyry tokare pyra kynexine aporo. Yrome
seromararoro tokare toehse rahkene. Naeroro ase aosenetupuhtopõpyry ekarõko oya xine,
zuaro oehtohkõme. Ynara mana, axĩtao rokẽ Ritonõpo enetuputyry se pyra juteu tõ exĩko
mana. Juteutõkara pynanopyry poko, "Epo," tykase Ritonõpo ahtao, Kyrixtu tonetupuhse
ahtao toto a, morara toehse ahtao enetuputyry se exĩko ropa juteu tõ mana. Morohne poko
ourutorỹko ase: "Kymarokõ rokẽ tymenekase Ritonõpo a, typoetoryme," kara oehtohkõme.
26 Moromeĩpo juteu tõ emero pynanohnõko Ritonõpo mana. Sero poko ynara tymerose
Ritonõpo omiryme:
"Opynanohnekõ oehnõko Xião pona ypoetory tõ,
tyyrypyrykõ rumekahpõkõ, pynanohse.
27 Ynara jomiry etapõko ase eya xine, Juzenu te,
jomiry roropa ynekarohpyry eya xine,
jũme toto maro exikehpyra exĩko."
28 Omi kurã se pyra juteu tõ toehse exiryke Ritonõpo epeme pyra toehse, zehno mã toto.
Yrome morara toehse mokaro exiryke amarokõ, juteutõkara, Jezu Kyrixtu enetupuhnõko
matose. Mãpyra moino ro Ritonõpo nymenekatyãme juteu tõ exiryke toto pyno ro mana.
"Ypoenõme matose," tykase Ritonõpo pake Aparão tomo a. Naeroro juteu tõ pyno ro
Ritonõpo mana.
29 Ritonõpo kure ehtoh onytyoromara mana. "Mokaro pynanohnõko ase," karyhtao eya,
toto pynanohnõko mana. "Moxiã menekãko ase ypoenõme toto ehtohme," karyhtao eya,
toto menekãko mana.
30 Pake hkopyra Ritonõpo onenetupuhpyra mexiatose. Aomipona pyra mexiatose.
Seromararoro opynanohtorỹko Ritonõpo mana, aomipona pyra juteu tõ toehse exiryke.
31 Moro saaro imeĩpo juteu tõ pynanohnõko Ritonõpo mana opyno xine ehtoh sã sero-
mararoro. Toto pynanohnõko Ritonõpo mana tõmipona pyra toto ahtao ro seromararoro.
32 Oxisã toehse juteu tomo juteutõkara maro Ritonõpo a, aomipona pyra toexirykõke.
Morara exiryke oxisã toto pynanohnõko roropa Ritonõpo mana.

"Kure mase, Ritonõpo," kary poko

33 Kure kuhse Ritonõpo mana imehnõ motye emero. Tuaro kuhse roropa ynororo.
Emero ehtoh waro mana. Ritonõpo osenetupuhtoh waro pyra sytatose ipunaka. Ayaytory
waro pyra roropa sytatose ipunaka.
34 Ynara ãko Ritonõpo omiry sero poko:
"Kuesẽkõ osenetupuhtoh waro pyra sero põkõ mã emero.
Ritonõpo anamorepara mã toto ipunaka.
35 Tykyryrykõ onekaropitopyra mã toto Ritonõpo a
epehmapotohme ropa eya imeĩpo,"
ãko.
36 Ynara exiryke, senohne emero tyrise Ritonõpo a. Ritonõpo poe emero toehse mana.
"Emero motye kuhse kure mase, Ritonõpo," katohme eya xine emero tyrise Ritonõpo a.
Naeroro: "Kure mase, Ritonõpo," kakehpyra sehtone myarotokorõme.

12

Ritonõpo omipona kuerohtohkõ poko

1 Wekyry tomo, kypyno xine Ritonõpo mã ipunaka. Naeroro osekarotoko onekarorykõ
kurãme eya. "Taro ase Ritonõpo, õmipona rokẽ jehtohme," kahtoko eya tãkye aehtohme.
Morara awahtao xine zae matose exĩko Ritonõpo poko.
2 Ritonõpo se pyra exiketõ typenetatohkõ poko rokẽ mã toto. Mokaro ehtoh sã pyra
ehtoko. Õsenetupuhtohkõ ikurãkapotoko Ritonõpo a. Õsenetupuhtohkõ tukurãkase ahtao eya,
Ritonõpo penetatoh kurã kypoko xine waro exĩko matose, tãkye Ritonõpo riry waro exĩko
roropa matose te, zae ehtoh waro roropa matose exĩko.

3 Ritonõpo a tyjamitunuru tokarose ya imehnõ amorepaneme jehtohme. Naeroro ynara
ãko ase oya xine, kure oehtohkõ poko õsenetuputyrykohtao onymotyẽkara ehtoko. Zae
osenetupuhtoko oehtohkõ poko, oerohtohkõ poko, enara, Ritonõpo poe tonetupuhse oya
xine exiryke.
4 Kuokokõ tuhke tỹpokõke mana. Mame kypokõkõ tuhke tỹpokonohke mana.
5 Morararo sytatose Jezu Kyrixtu enetupuhnanomo. Tuhke kymarokõ repe. Yrome toiro
tokokẽ sã osenetupuhnõko sytatose Kyrixtu maro nymyry kuexirykõke. Mame kuokokõ
pokono atakorehmary sã atakorehmãko sytatose kuerohtohkõ poko kuahtao xine emero
porehme.
6 Kypyno xine Ritonõpo mana ipunaka. Naeroro tyjamitunuru tyripose eya kukuro-
htaka xine tyotyoro kuerohtohkõ poko kuehtohkõme Ritonõpo nyrohmanohpotopõpyry
poko. Tõmiry poko urutõme Ritonõpo nekarohpyry kyya xine ahtao, moro poko sehtone
yronymyryme, Kuesẽkõ enetuputyryke kyya xine.
7 Imehnõ akorehmaneme tyrise kuahtao xine Ritonõpo a, sakorehmatone toto. Imehnõ
amorepaneme tyrise kuahtao xine eya, samorepatone toto.
8 Imehnõ typoremãse ahtao Ritonõpo enetuputyry poko, mame jamihme ropa toto riry
waro kuahtao xine Ritonõpo poe, syjamihtanohpotone ropa toto. Tỹkyryneke kuahtao xine
tonahsẽ sekarotone imehnomo a. Kyyamene se pyra sehtone. Imehnõ esẽme awahtao
xine, tomeseke ehtoko opoetory tõ poko. Etuarimaketõ akorehmary waro awahtao xine
Ritonõpo poe tãkye ehtoko toto akorehmary poko.
9 Ajohpe pyra ehtoko imehnõ pyno oexirykõ poko. Oorypyrykõ zehno ehtoko. Zae se
rokẽ ehtoko.
10 Imehnõ Jezu poetory pyno ehtoko oxiekyryme oexirykõke Kyrixtu enetuputyryke oya
xine. Kure rokẽ imehnõ tyritoko roropa.
11 Yronymyryme erohtoko. Akĩme pyra ehtoko. Kuesẽkõ omipona ehtoko yronymyryme.
Tãkye ehtoko aomipona oexirykõ poko.
12 Jezu maro tuhke jeimamyry aropõko sytatose Ritonõpo esao. Moro poko
õsenetuputyrykõ poko tãkye ehtoko. Oetuarimarykohtao eanahtotoko. Oturukehpyra
ehtoko Ritonõpo maro.
13 Ritonõpo poetory etuarimaryhtao axĩ ke akorehmatoko toto õkyryrykõ zokonaka
ekarotoko roropa eya xine. Osa ekarotoko katonõ nyhtohme atapyĩkõ tao.
14 Ritonõpo se pyra exiketomo a oryhmarykohtao: “Papa, moxiã ituarimapoko,” kara
ehtoko Ritonõpo a. Ynara kahtoko: “Papa, moxiã ikurãkako ropa,” kahtoko rokene.
15 Tãkye exiketõ maro awahtao xine atãkyematoko. Xitaketõ maro awahtao xine toto maro
oxitatoko.
16 Imehnõ Jezu poetory pyno ehtoko emero porehme. Epyrypara ehtoko. “Imehnõ motye
kure ase,” kara ehtoko. Osepeme ehtoko tymõkomokãkara maro. “Imehnõ motye tuarohxo
ywy,” kara ehtoko roropa.
17 Popyra orirykohtao imehnomo a emỹpopyra ehtoko. Kure ehtoh poko rokẽ ehtoko
imehnõ neneryme emero, zae oehtohkõ waro toto ehtohme.
18 Yronymyryme ehtoko osepeme oehtohkõme imehnõ maro, oxiehno pyra oehtohkõme
toto maro, emero porehme.
19 Wekyry tõme matose opyno xine jexiryke. Emỹpopyra ehtoko popyra tyrise awahtao
xine imehnomo a. Ritonõpo rokẽ eraximatoko. Imeĩpo toto wãnohnõko mana, iirypyry
zehno toexiryke. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme. “Ywy roro popyra exiketõ poko
emỹpõko ase. Toto epehmãko ase iirypyrykõ epehpyryme, ãko Kuesẽkõ mana,” me
tymerose Ritonõpo omiryme.
20 Yrome ynara ehtoko, Ritonõpo omihpyry ae ro. Ynara tymerose: “Ozehno exikety
omise ahtao, autuhmatoko. Tuna se ynororo ahtao, auhpatoko. Kure ozehno exikety
riryhtao oya xine, otarame ehxirõko mana ozehno xine toehtopõpyry poko,” ãko.
21 Tyyrypyry poko exikety ynara karyhtao oya xine: “Kyyrypyrykõ poko sehtone,”
karyhtao oya xine: “Arypyra ipunaka,” kahtoko eya xine. Popyra orirykohtao imehnomo
a kure rokẽ tyritoko toto. Morara awahtao xine orẽpyra exĩko matose, enara.

13

Kowenu omipona kuehtohkõ poko

1 Ritonõpo a tyrise kowenu tõ mana. Kowenu poetory tõ roropa Ritonõpo poe tuisame
mã toto. Naeroro toto omipona ehtoko emero porehme.
2 Kowenu omipona pyra kuahtao xine Ritonõpo nymenekatyã omipona pyra sytatose.
Morara exiryke kowenu omipona pyra exiketõ wãnohnõko mã toto.

3 Kowenu poetory zuno pyra kurãkõ mana, yrome popyra exiketõ mã toto zuno. Naeroro
tuisa tõ zuno se pyra awahtao xine kure rokẽ ehtoko. Mame kure rokẽ awahtao xine: “Zae
mase,” ãko mã toto oya xine.
4 Ritonõpo poe kowenu poetory tõ mana opynanohtohkõme. Yrome popyra awahtao
xine, toto zuno ehtoko. Ritonõpo poe jamihme mã toto popyra exiketõ wãnohtohme.
Ritonõpo poe ajoajohpãkõ wãnohnõko mã toto. Popyra exiketõ wãnopyry zae mã rahkene.
5 Morara exiryke kowenu poetory tõ omipona ehtoko. Ozehno xine toto exiryino rokẽ
pyra toto omipona ehtoko. Yrome toto omipona zae exiry waro oexirykõke toto omipona
ehtoko.
6 Morara exiryke kowenu omi poe roropa, kytinerũkõ apiakãko sytatose kowenu tin-
erũme. Zae aerokurukohtao Ritonõpo nyrohmanohpotoh poko erohnõko kowenu poetory
tõ mana.
7 Naeroro kowenu nepehmapotyã oya xine epehmatoko. Kure rokẽ tyritoko roropa toto
emero porehme.

Imehnõ maro zae rokẽ kuexirykõ poko

8 Toiparo rokẽ osepekahpyra ehtoko imehnomo a. Epehmatoko toto. Morara exiryke
imehnõ pyno exikehpyra ehtoko. Imehnõ pyno awahtao xine Ritonõpo nymeropohpyry
omipona matose.
9 Ynara tymeropose Ritonõpo a: “Opyty kara nohpo ahtao ipoko pyra ehtoko. Imehnõ
onetapara ehtoko. Imehnõ mõkomory onematonanohpyra ehtoko, ĩkyryrykõ onemato-
nanohpyra ehtoko roropa. Imehnõ kyryry poko penetara ehtoko roropa.” Mame etyh-
pyryme ynara tykase Ritonõpo kyya xine: “Imehnõ pyno ehtoko, osepyno oehtohkõ saaro,”
tykase. Moro etyhpyry omipona awahtao xine Ritonõpo nymeropohpyry omipona matose
ipunaka.
10 Imehnõ pyno awahtao xine, toto onyhtomara matose. Naeroro imehnõ pyno awahtao
xine, Ritonõpo nymeropohpyry omipona matose exĩko emero porehme.
11 Etatoko pahne, Jezu oepyry ropa waro matose. Naeroro ipakatyã sã ehtoko. Ritonõpo
nymeropohpyry omipona kuahtao xine ipakatyã sã sytatose. Kyrixtu enetupuhpitoryhtao
kyya xine okyna ro aepyry ropa kynexine. Okyna hkopyra aepyry ropa mana seromaroro.
12 Kuesẽkõ oepyry ropa ẽmepyry sã mana. Ẽmehsasaka mana okynã pyra Jezu oepyry ropa
exiryke. Naeroro kyyrypyrykõ xihpyry surumekatone. Ritonõpo omipona rokẽ sehtone.
Soutatu sã Kuesẽkõ jamitunuru sapoitone kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme.
13 Zae rokẽ sehtone kuomirykõ poko, kynyrirykõ poko roropa, ihximyra kuehtohkõme
imehnõ neneryme. Eukuru enyryhtao emotyẽkara sehtone. Etỹpyra roropa sehtone.
Imehnõ nohpo poko pyra sehtone. Ajoajohpe pyra sehtone. Atatapoipyra sehtone. Imehnõ
zumoxike pyra roropa sehtone.
14 Kypenetatohkõ poko kuahtao xine iirypyryme exĩko sytatose. Naeroro kypenetatohkõ
poko pyra sehtone. Yrome Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu tyjamitunuru ekarõko kyya xine mana
soutatu tõ esẽ pyrou ekarory samo typoetory tomo a. Naeroro: “Ajamitunuru tyriko yna
kurohtaka orẽpyra yna ehtohme õmipona,” kahtoko Kyrixtu a.

14

Popyra imehnõ Jezu poetory onyripyra sehtone

1 Kure rokẽ ehtoko imehnõ Jezu poetory tõ maro. Jamihme pyra toto ahtao ro Jezu
enetuputyry poko, eahmako toto amaro xine toto ehtohme. Oseosezuhpyra ehtoko toto
maro, toto osenetupuhtoh poko.
2 Toitoine Jezu poetory emero otuhnõko. Yrome imehnõ mã jamihme hkopyra ene-
tuputyryke tyya xine tõsẽ onõpyra, tonahsẽ rokẽ enahnõko mã toto.
3 Amarokõ emero otuhnõko matose. Naeroro: “Popyra mokyro, zuaro pyra rokẽ
mana,” kara ehtoko imepỹ poko, tõsẽ onõpyra exikety poko. Morararo tonahsẽ rokẽ
enahneme awahtao xine: “Popyra mokyro,” kara ehtoko imepỹ poko, emero otuhkety
poko. Typoetoryme tyrise toto exiryke Ritonõpo a: “Popyra mokyro,” kara ehtoko ipoko
xine.
4 Zae pyra sytatose imepỹ poetory popyra ehtoh ekaroryhtao kyya xine. Tosẽ omipona
ehtoh poko mokyro mana. Zae ahtao: “Zae mase,” ãko esẽ eya mana. Yrome azahkuru
ahtao: “Azahkuru mase,” ãko mana. Tyjamitunuru riry waro Kuesẽkõ mana ikurohtaka
zae rokẽ aehtohme. Naeroro zae rokẽ exĩko mokyro mã rahkene.
5 Toitoine matose ynara ãko: “Toitoine ẽmepyry kurehxo mana, imehnõ ẽmepyry motye,”
ãko, yrome imehnõ mã ynara ãko: “Emero ẽmepyry oxisã ya,” ãko. Morohne poko
osenetupuhtoko otupipyra oehtohkõme.

6 Toiro ẽmepyry menekaryhtao Jezu poetory a atãkyematohme, kure rokẽ Kuesẽkõ ritohme
moro ẽmepyry menekãko mana. Morararo tonahsẽ enapyryhtao eya kure rokẽ Kuesẽkõ
ritohme moro enahnõko mana. “Kure mase Ritonõpo, senohne onekarohpyryme mana,
yna napyryme,” karyke eya Ritonõpo a. Imepỹ mã tõsẽ onõpyra ahtao, kure Kuesẽkõ
ekarõko roropa mana, “Kure mase,” karyke eya roropa Ritonõpo a.
7 Kypokoino xine rokẽ pyra isene sytatose, kypokoino xine rokẽ pyra orihnõko roropa
sytatose.
8 Isene kuahtao xine, kure Kuesẽkõ ritohme kyya xine isene sytatose. Kuorikyrykohtao,
kure Kuesẽkõ ritohme orihnõko sytatose. Naeroro Kuesẽkõ poetoryme sytatose orihpyra
ro kuahtao xine. Kuorikyrykohtao ipoetoryme ro sytatose.
9 Kyrixtu kynorihne. Mame kynẽsemãne ropa toorihxĩpo orihpyra exiketõ esẽme
ehtohme te, aorihtyã esẽme ehtohme roropa.
10 Amarokõ ke? Oty katoh: “Popyra mokyro,” ãko matou imepỹ poko? Oty katoh:
“Moky xihpyry,” ãko roropa matou? Yrome kymarokõ emero Ritonõpo ẽpataka exĩko
kuapiakatohkõme eya.
11 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme sero poko:
“Ywy ase Ritonõpo Orihpỹme Exikety, ãko Kuesẽkõ mana.
Naeroro sero põkõ emero porehme tosekumuru po porohnõko mã toto jẽpataka.
‘Ritonõpome mase,’ ãko toh mã ya emero porehme,”
me tymerose.
12 Naeroro kymarokõ emero Ritonõpo ezuhnõko sytatose kuehtopõpyrykõ poko sero nono
po.

Imehnõ Jezu poetory azahkuru onyripopyra sehtone

13 Morara exiryke imehnõ Jezu poetory tõ onykerekeremara sehtone. Ynara rokẽ
osenetupuhtoko, zae rokẽ sehtone imehnõ Jezu poetory tõ neneryme. Morara kuahtao
xine: “Mokyro zae pyra mana,” kara imehnõ mana kypoko xine. Mãpyra zae pyra ehtoh
poko kuahtao xine azahkuru exĩko roropa mã toto kuenerykõke.
14 Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu poe ynara zuaro ase, tõsẽ onyry iirypyryme pyra mana,
ahno naxikahpyry ẽpataka tyrise ahtao ro, joroko zohme tokarose ahtao ro imehnomo a
ekamotohme ropa imeĩpo. Yrome iirypyryme enetuputyryhtao oya xine, morara ahtao
iirypyryme oya xine mana.
15 Imepỹ Jezu poetory zae pyra tyrise kyya xine ahtao tõsẽ onyryke kyya xine mokyro
pyno nymyry pyra sytatose. Toto pyno Kyrixtu exiryke kynorihne toto pynanohtohme.
Naeroro toto pyno sehtone roropa. Eya xine popyra moro tõsẽ onyryhtao kyya xine,
onõpyra sehtone toto maro kuahtao xine.
16 Otarãme onyrirykõ kure oya xine repe, yrome imehnomo a otarame popyra mana.
Morara ahtao tomeseke ehtoko imehnõ onyporemãkapopyra oehtohkõme roropa.
17 Ynara exiryke, Kuesẽkõme Ritonõpo enetuputyryhtao kyya xine tõsẽ poko torẽtyke pyra
sytatose, eukuru tõkehko poko roropa. Yrome kure ehtoh poko enetupuhnõko sytatose
te, imehnõ pyno kuehtohkõ poko, tãkye kuehtohkõ poko Ritonõpo Zuzenu poe, enara
osenetupuhnõko sytatose Ritonõpo enetuputyryhtao kyya xine Kuesẽkõme.
18 Morararo Kyrixtu omipona kuahtao xine Ritonõpo zamaro sytatose exĩko, imehnomo
a roropa kure sytatose exĩko.
19 Naeroro orẽpyra sehtone osepeme kuexirykõ poko imehnõ maro. Satakorehmatone
orẽpyrahxo kuehtohkõme Kyrixtu enetuputyry poko kyya xine.
20 Ritonõpo nyrihpyry imepỹ kurohtao onyryhmara sehtone azahkuru kuexirykõ poko.
Emero rokẽ onõpopyra ehtoko imehnomo a ise pyra toto ahtao. Emero tõsẽ kure kuohkõme
repe, yrome ahno nyrihpyry zotỹpyryme toehse ahtao joroko zohme, moro onõpyra sehtone
imehnõ iirypyryme riporyino.
21 Zae sytatose, imehnõ iirypyryme onyripyra kuahtao xine. Otarãme kyya xine tõsẽ
onyry kure, jehnahpyry enyry roropa kure. Yrome imepỹ Jezu poetory a morohne onyry
iirypyryme ahtao onõpyra sehtone ipunaka.
22 Emero rokẽ onyry kure oya xine ahtao moro poko epyrypara ehtoko. Moro poko
osenetupuhtoko Ritonõpo neneryme rokene. Mame zae ehtoh waro awahtao xine zae rokẽ
ehtoko. Zae ehtoh poko rokẽ awahtao xine, tãkye matose exĩko.
23 Yrome: “Nary,” karyhtao oya xine: “Otarãme senohne onyry ya popyra mana,”
karyhtao oya xine, mame moro onyryhtao oya xine, popyra matose Ritonõpo a exĩko. Zae
ehtoh tonetupuhse oya xine repe. Yrome zae ehtoh poko pyra mexiatose. Morara exiryke
zae ehtoh enetuputyryhtao oya xine yrome tyorõ poko awahtao xine oorypyrykõ poko
matose.

15

Imehnõ Jezu poetory tõ akorehmary poko tãkye toto ehtohme

1 Orẽpyra kuahtao xine Jezu enetuputyry poko, imehnõ jamihme hkopyra exiketõ sakorehmatone, toetuarimarykõ poko poremãpyra toto ehtohme. Kypenetatohkõ poko rokẽ pyra sehtone.
2 Imehnõ Jezu poetory tõ sakorehmatone, orẽpyrahxo toto ehtohme Jezu enetuputyry poko, tãkye roropa toto ehtohme.
3 Morararo Kyrixtu kynexine. Typenetatoh poko pyra kynexine. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme moro poko: "Okerekerematopõpyry sã opoihtonanomo a, ykerekeremãko mã toto ypoihtõko roropa mã toto," tykase Jezu Tumy a.
4 Emero Ritonõpo omiry tymerose kuamorepatohkõme, kure kuexirykõ eraximatohme roropa kyya xine. Ritonõpo omiry omipona kuahtao xine atãkyemãko sytatose. Kuetuarimarykõ poko penekehpyra roropa sytatose. Kure kuehtohkõ oneraximakehpyra sytatose.
5 Ritonõpo poe poremãpyra sytatose kuetuarimarykohtao. Ritonõpo poe atãkyemãko sytatose. Naeroro ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: "Roma põkõ akorehmako Papa, Omũkuru Jezu Kyrixtu sã toto ehtohme ipoenopyry ke eya xine. Morara ahtao oxisã osenetupuhnõko mã toto.
6 'Kure mase Ritonõpo Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu Zũ kurã mase,' ãko mã toto oximõme," ãko ase Ritonõpo a.

Jezu Kyrixtu poko omi kurã etary poko juteutõkara a

7 Mame imehnõ Jezu poetory pyno ehtoko, opyno xine Kyrixtu ehtoh samo. Imehnõ Jezu poetory pyno awahtao xine: "Kure Ritonõpo mana, ipoetory tõ osepyno exiryke," ãko mã toto oenerykõke.
8 Etatoko pahne, juteu tõ akorehmaneme toehse Kyrixtu, zae Ritonõpo ehtoh waro toto ehtohme. Aparão tõ zurutopõpyry ae ro Ritonõpo a tooehse ynororo,
9 juteutõkara akorehmatohme roropa: "Kure mase, Ritonõpo," katohme eya xine typynanopyrykõ poko eya. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
"Morara exiryke, 'Kure mase Ritonõpo' ãko ase juteutõkara netaryme.
Eremiãko ase kure oehtoh poko,"
tykase.
10 Ynara tymerose roropa:
"Atãkyematoko juteutõkara, Ritonõpo nymenekatyã maro (juteu tõ maro),"
tykase.
11 Ynara tymerose roropa Tawi a:
"Kure Kuesẽkõ tyritoko juteutõkara.
'Orẽpyra mase Ritonõpo,' kahtoko eya emero porehme,"
me tymerose.
12 Ynara roropa tymerose Izaja a:
"Tawi pary enurũko mana, Jese mũkuru;
Orẽpyra exĩko mana, juteutõkara esẽme.
Mame mokyro enetuputyryke tyya xine tosẽkõme,
kure toexirykõ eraximãko mã toto,"
tykase.
13 Ritonõpo poe kure kuehtohkõ eraximãko sytatose. Naeroro ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: "Papa Kapuaono, opoetory tõ ãkyemapoko, torẽtyke pyra tyriko toto oenetuputyryke eya xine. Mame Ouzenu jamitunuru ke orẽpyrahxo tyriko toto, kure toehtohkõ eraximary poko," ãko ase opoko xine.

Orẽpyra Pauru ehtopõpyry poko pape merory poko

14 Wekyry tomo, ynara osenetupuhnõko ase opoko xine, kure ehtoh poko matose kokoro rokene. Tuarohxo roropa matose. Naeroro imehnõ amorepary waro matose.
15 Yrome sero pape meroryhtao ya, orẽpyra sã ourutorỹko ase wenikehpyra oehtohkõme ynekarohpyry poko. Orẽpyra ase, Ritonõpo a tymenekase jexiryke.
16 Jezu Kyrixtu poetoryme tymenekase ywy juteutõkara amorepatohme. Ritonõpo maro oturukety sã ase erohnõko, juteutõkara amorepary poko Jezu Kyrixtu enetupuhtohme eya xine. Juteutõkara Jezu enetuputyryhtao, Ritonõpo omipona exĩko mã toto. "Imehxo mase, yna esẽ mase," ãko mã toto Ritonõpo a. Mame morara kary etaryke tyya tãkye Ritonõpo exĩko mana. Mame kure exĩko roropa mã toto Ritonõpo neneryme, aosenetupuhtohkõ tyrise exiryke Ritonõpo Zuzenu a.
17 Jezu Kyrixtu maro jexiryke tãkye rokẽ ase jerohtoh poko, Ritonõpo nyrohmanohpotopõpyry poko ya.

18 Pake Kyrixtu poe juteutõkara amorepary poko exiase, enetupuhtohme toto a, Ritonõpo omipona toto ehtohme. Aomipona toehse mã toto jomiry etaryke tyya xine te, kure jehtopõpyry eneryke roropa tyya xine. Morara kary poko ihximyra ase.
19 Ritonõpo jamitunuru eneryke tyya xine te, kurãkõkara kurãkatopõpyry eneryke tyya xine roropa Ritonõpo omipona toehse mã toto, Ritonõpo Zuzenu jamitunuru ymaro exiryke. Naeroro jytoryhtao Jerusarẽ poe Iriria pona ynara ase: "Kyrixtu enetuputyryhtao oya xine opynanohtorỹko Ritonõpo mana," asene imeimehnõ netaryme pata tõ punero.
20 Moino ro omi kurã poko imehnõ amorepary se exiase. Kyrixtu poko onetapitopyra exiketõ amorepary se exiase toto patary poro, Kyrixtu waro pyra ro toexirykõke.
21 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme moro poko:
"Zuruhnõ ipoko mã enẽko mã toto.
Onetapitohnõ mã enetupuhnõko mã toto."
Naeroro Kyrixtu onetapitopyra exiketõ zurũko ase ipoko.

Toytory se Pauru ehtopõpyry Roma pona

22 Moino ro oenese xine jytory se exiase repe. Yrome tokurehse ywy, imehnõ Jezu onetapitopyra exiketõ amoreparyke ro ya omi kurã poko.
23 Yrome seromaroro jerohtoh taro tõtyhkase. Naeroro oenese xine jytory se ase.
24 Otarãme ytõko ase rahkene oenese xine. Expania pona jytoryhtao oenerykõ se ase. Morarame okynã pitiko amaro xine jahtao, otarame jakorehmãko matose Expania pona jytotohme.
25 Yrome seromaroro Jerusarẽ pona ytõko ase aporo, Jezu poetory tõ Jerusarẽ põkõ akorehmase. Ynara exiryke,
26 Jezu poetory tõ Masetonia po te, Akaia po roropa tytinerũkõ ekarory se toehse, pitiko rokẽ pyra, tymõkomokãkara akorehmatohme, Ritonõpo poetory tõ akorehmatohme Jerusarẽ po. Mokaro tinerũ arose ytõko ase Jerusarẽ põkomo a ekarotohme.
27 Mokaro Masetonia põkõ juteutõkara, Akaia põkõ roropa juteutõkara. Jezu tonetupuhse eya xine tamorepase toexirykõke Jerusarẽ põkomo a. Naeroro tytinerũkõ ekarory se mã toto juteu tomo a, etuarimaketomo a. Juteutõkara tỹkyryrykõ apiakary kure ya mana juteu tõ akorehmatohme atakorõme toexirykõke.
28 Morarame moro tineru tokarose ya ahtao eya xine, mokaro nekarohpyry tytororo ekarõko ase juteu tomo a, Jerusarẽ põkomo a. Morotoino ytõko ase oenese xine, Expania pona jytoryhtao.
29 Mame oya xine toytose jahtao, ourutorỹko ase itamurume Kyrixtu nyrityã kurã poko. Imehnõ motye kure jyrĩko ynororo. Moro poko ourutorỹko ase tãkye oehtohkõme.
30 Wekyry tomo, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu tonetupuhse roropa oya xine, imehnõ pyno matose roropa Ritonõpo Zuzenu nae oexirykõke, ãmorepanekõme. Aomipona matose. Naeroro ajohpãme sã õtururukohtao Ritonõpo a yronymyryme oturutoko ypoko, orẽpyra jehtohme jerohtoh poko.
31 "Pauru ewomako Papa, onyhtomara Jutea põkõ ehtohme, onetapara õmipona pyra exiketõ ehtohme," kahtoko Ritonõpo a. "Tãkye opoetory tõ tyriko Papa, Jerusarẽ põkomo. Pauru narohpyry apoiry poko tyya xine, tãkye tyriko toto Papa," kahtoko Ritonõpo a.
32 Mame morararo õtururukohtao Ritonõpo a ypoko tãkye ase exĩko toeporehkase jahtao oya xine, jaropory se Ritonõpo ahtao. Mame kure oturũko sytatose oximaro toehse kuahtao xine.
33 Jakorõ tomo, Ritonõpo poe torẽtyke pyra sytatose. "Papa Kapuaono, Roma põkõ pyno exiko. Ewomako toto," ãko ase Ritonõpo a. Naeroro oewomatorỹko mana.

16

Aosekazumatopõpyry

1 Kure rokẽ kuoryxirykõ Pepe aropõko ase oya xine. Jezu poetoryme ynororo. Sẽkerea po Jezu poetory tõ akorehmaneme mana.
2 Naeroro kure mokyro tyritoko, oya xine toytose ahtao. Osa ekarotoko eya atapyĩkõ tao. Kuesẽkõ pokoino mokyro tyritoko kure. Toipe Ritonõpo poetoryme kuahtao xine imehnõ Jezu poetory rĩko sytatose kure. Tuhkãkõ takorehmase roropa eya. Ywy roropa takorehmase eya tytapyĩ tao. Naeroro takorehmane se ynororo ahtao akorehmatoko.
3 "Kure pãna matou?" kary se ase Pirixira a, Akira a roropa. Ymaro erohketõme toto exiryke Jezu Kyrixtu erohtoh poko.
4 Osepyno pyra toh kynexine. Orikyĩse toh kynexine ypynanohtohme. Naeroro, "Kure mase," kary se ase eya xine. Ywy rokẽ kara, tuhkãkõ Jezu poetory tõ roropa juteutõkara, "Kure mase," kary se ynanase toto a.

5 “Kure pãna matou?” kary se roropa ase Jezu poetory tomo a oximõme exiketomo a itapyĩkõ tao.

“Kure pãna mano, jepe Epeneto?” kary se ase Epeneto a. Mokyro osemazupu Kyrixtu enetupuhne moero Azia po.

6 “Kure pãna mano Maria?” kary se ase roropa. Yronymyryme mokyro nerokuase ãkorehmarykõ poko.

7 “Kure pãna matou Ãtoroniku, Junia maro?” kary se ase. Juteu tõ mokaro ysamo. Ymaro ãpuruhpyry tao toh nexiase. Mokaro warohxo Peturu tõ mana. Jezu poetoryme toehse toto osemazuhme onenetupuhpyra ro jahtao.

8 “Kure pãna mã Ãpyriato? Opyno ase ipunaka Kuesẽkõ poetoryme oexiryke.

9 Kure pãna mã Upanu?” kary se ase. Yna maro erohketyme ynororo, Kyrixtu erohtoh poko. Extaki a roropa: “Kure pãna mã moero? Opyno ase. Jepeme mase,” kary se ase.

10 “Kure pãna mano Apere?” kary se ase. Kyrixtu onurumekara mokyro ehtopõpyry waro ase. Tuhke tyhtomase ynororo Kyrixtu enetuputyryke eya yrome poremãpyra ynororo. “Kure pãna matou?” kary se ase roropa Arixtopuru tomo a, itapyĩ taõkõ maro.

11 “Kure pãna mã Erotião?” kary se ase. Juteume mokyro ysamo. Mokaro a roropa Jezu poetory tõ Nasezu tapyĩ taõkomo a: “Kure pãna matou?” kary se ase roropa mokaro a.

12 “Kure pãna matou Tyripena, Tyripoza roropa?” kary se ase. Erohnõko mã toto Kuesẽkõ erohtoh poko. Jepe kurano a, Perexiti a: “Kure pãna mano?” kary se ase roropa, erohketyme nymyry exiryke Kuesẽkõ erohtoh poko.

13 “Kure pãna matou?” kary se ase Rupo tomo a, jẽ maro. Erohkety orẽpyra nase Kuesẽkõ erohtoh poko. Jẽ roropa tumũkuru sã jyriase kure rokene.

14 “Kure pãna matou Axĩkyrito te, Perekõti te, Eremese te, Pataropa te, Eremasa te, emero Jezu poetory tõ amaro exiketõ maro. Kure pãna matou?” kary se ase oya xine.

15 “Kure rokẽ pãna matou?” kary se ase Piroroku tomo a Juria maro te, Nereu tomo a aoryxiry maro, Orĩpa a te, emero Ritonõpo poetory tõ roropa imaro xine exiketomo.

16 Oseahmatoko atakorõmãkõ sã oexirykõke. “Kure pãna matou?” kary se roropa oya xine Kyrixtu poetory tõ taro, emero porehme.

Tuaro ehtoko oenekunopyrykõino

17 Wekyry tomo, ynara kary se ase oya xine. Tomeseke ehtoko tyorõ poko ãmorepanekõ poko. Ãmorepatopõpyrykõ tyorõmary se mã toto. Oseosezuhnõko mã toto oxiehno Jezu poetory tõ ritohme. Jezu enetuputyry rumekapory se mã toto imehnomo a. Ãmorepatopõpyrykõ rumekapory se mã toto. Naeroro mokaro maro pyra ehtoko.

18 Morara kananõ mã Kuesẽkõ Kyrixtu erohtoh poko pyra mã toto. Typenetatoh poko rokẽ mã toto. Omi kurã ke sã imehnõ enekunohnõko mã toto. Tuaro pyra exiketõ pyryparyke roropa tyya xine toto enekunohnõko mã toto. Naeroro mokaro poko tomeseke ehtoko osenekunohpopyra oehtohkõme.

19 Omi kurã omipona oehtohkõ poko zuaro imehnõ mana emero. Naeroro tãkye ase opoko xine. Kure ehtoh poko zuaro oexirykõ se ase. Yrome iirypyryme ehtoh poko tuaro pyra oexirykõ se ase.

20 Ritonõpo poe torẽtyke pyra sytatose. Okynã pyra joroko tamuru akurihmõko Ritonõpo mana opupurukõ zopikoxi. Ijamitununu enahkapõko mana ohtomazomopyra xine aehtohme.

Kuesẽkõ Jezu kure oritorỹko mana.

21 “Kure pãna matou?” kary se Timoteu tõ oya xine. Ymaro erohketyme ynororo. Morararo Ruxiu te, Jasão te, Soxipatoro, enara. “Kure pãna matou?” kary se mã toto oya xine. Juteu tõ mokaro ypanõkomo.

22 Ywy ase, Terexiu, sero pape merone. Ywy roropa: “Kure pãna matou?” kary se ase oya xine, Jezu poetory tomo.

23 Sero tapyi esẽ roropa Kaju: “Kure pãna matou?” kary se roropa mana. Itapyĩ tao Jezu poetory tõ mã oximõnõko. Eraxitu roropa. Sero pata tinerũ eraseme ynororo. “Kure pãna matou?” kary se ynororo oya xine. Kuakorõkõ Kuatu roropa, morara kary se roropa oya xine mana.

24 “Kure rokẽ Roma põkõ tyriko Papa,” ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a.

“Kure mase, Ritonõpo imehxo,” katoh sero

25 “Kure mase Ritonõpo. Emero motye tuisamehxo mase,” sykatone. Ynororo rokẽ orẽpyra kyrirykõ waro mana, Jezu enetuputyry poko poremãpyra kuehtohkõme. Omi kurã poko imeimehnõ amorepase ytoytoase Jezu Kyrixtu poko. Pake Ritonõpo tõsenetupuhtopõpyry onekaropyra kynexine sero põkomo a.

26 Yrome seromaroro jarao tõsenetupuhtopõpyry tyripose Ritonõpo a. Urutõ kõ nymerotyã
ae tõsenetupuhtopõpyry poko emero pata põkõ tuarõtanohpõko Ritonõpo mana enetupuh-
tohme toto a, tõmipona roropa toto ehtohme.
27 Toiro Ritonõpo mana. Ynoro rokẽ tuaro mana emero porehme. Naeroro: “Kure mase
Ritonõpo, emero motye imehxo mase,” kakehpyra sehtone eya, Jezu Kyrixtu tonehpose eya
exiryke kyya xine. Enara.

1 KORĨTIU
Pauru Nymerohpyry Korĩtu põkõ Neneryme
1 Coríntios
Ekarotopo

Sero pape tymerose Pauru a Jezu Kyrixtu enetupuhnanõ neneryme pata Korĩtu po. Torẽtyke kynexine Jezu poetory tõ poko, zae pyra toehse toto exiryke omi kurã Jezu poko enetupuhxĩpo. Tamorepase toto Pauru a apitoryme toytose ahtao Korĩtu pona, 18me nuno taropose ahtao eya toto amorepary poko (Atos 18.1-18). Mame atae pyra toehse toh kynexine Ritonõpo omiry poko te, oximaro toto ehtoh poko roropa. Atapiakãko toh kynexine ahno rokẽ ekahmaryme, Jezu ekahmaryme pyra. Naeroro toto akorehmary se Pauru kynexine atae toto ehtohme ropa Jezu omipona.

Sero pape ao

Pauru osekarotopõpyry *1.1-9*
Atapiakãko ahno ekahmaryme *1.10—4.21*
Imehnõ poko enetupuhnanomo *5.1-13*
Enetupuhnanõ hxirõko juize ẽpataka *6.1-11*
Zae ehtoh õkokõ poko *6.12-20*
Tuaro ehtoh pytary poko *7.1-40*
Zae ehtoh onenetupuhpynõ maro *8.1—11.1*
Zae ehtoh enetupuhnanõ maro *11.2-34*
Zuzenu Kurã nekarory *12.1—14.40*
Kyrixtu ẽsemamyry ropa, kymarokõ roropa *15.1-58*
Tineru ekarory Jezu poetory tõ akorehmaryme Jutea po *16.1-4*
Aosekazumatopo *16.5-24*

1 Ynanymerohpyry moro onenerykõme Jezu poetory tomo, Korĩtu põkomo. Ymaro Soxitene nase sero merory poko. Jakorõme ynororo Jezu enetuputyryke tyya. Ywy ase Pauru. Ritonõpo nymenekahpyryme ase, imehnõ amorepaneme, Jezu Kyrixtu poko.

2 Ynanymerohpyry moro Korĩtu põkõ neneryme Ritonõpo poetory tõ neneryme, Jezu Kyrixtu enetupuhnanõ neneryme. Toahmase matose eya tymaro oehtohkõme. Imaro toehse matose, Jezu Kyrixtu a tukurãkase oexirykõke, emero Kuesẽkõ Jezu enetupuhnanõ maro, emero pata tõ punero.

3 Ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: “Papa Kapuaono, kure rokẽ opoetory tõ tyriko. Torẽtyke pyra tyriko toto,” ãko ase. Morara ãko ase Jezu Kyrixtu Kuesẽkomo a roropa, enara.

Kyrixtu maro kure kyritorỹko Ritonõpo mana

4 Kokoro rokẽ kure oritorỹko Ritonõpo mana Tumũkuru Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine. Naeroro, “Kure mase Papa,” ãko ase Ritonõpo a opoko xine.

5 Kyrixtu maro oexirykõke emero nae exiketõ sã matose. Imaro oexirykõke orẽpyra exĩko matose omi kurã poko imehnõ zururu poko. Otupipyra roropa matose zae ehtoh waro oexirykõke.

6 Kyrixtu poko onetahpyrykõ tonetupuhse oya xine yronymyryme. Naeroro aomipona matose.

7 Emero nae exiketõ sã matose, Ritonõpo Zuzenu nekarory emero mapoiatose. Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ enehpõko ropa Ritonõpo mana sero põkõ neneryme emero. Aepyry ropa eraximaryme oya xine Ritonõpo Zuzenu nekarory mapoiatose.

8 Kokoro rokẽ poremãpyra oritorỹko Ritonõpo mana onenetupuhkehpyra oehtohkõme, tyyrypyhpyke pyra oehtohkõme Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu oepyry ropa ahtao.

9 Zae rokẽ Ritonõpo mana kyya xine. Eya toahmase matose, Tumũkuru marõme oehtohkõme, Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ epeme oehtohkõme.

Atapiakãko Jezu poetory tõ mana

10-11 Wekyry tomo, Kyroe ekyry tõ juruase opoko xine, õsezusezukurukõ poko. Naeroro ynara kary se ase oya xine, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu poetoryme oexirykõke, oseosezuhpyra ke ehtoko. Osepyno ke ehtoko yronymyryme. Oxisã enetupuhtoko. Oxisã tuaro ehtoko.

12 Yrome toitoine matose ynara ãko: “Pauru maro rokẽ ase,” ãko. Imehnõ: “Aporu maro rokẽ ase,” ãko. Imehnõ: “Peturu maro rokẽ ase,” ãko roropa. Imehnõ: “Kyrixtu maro rokẽ ase,” ãko. Atae pyra matose, oxiehno exiketõ samo.

13 Mame atae pyra awahtao xine Kyrixtu apiakãko sã matose. Ywy Pauru orihpyra exiase wewe poko omyakãkõme, oorypyrykõ korokatohme. Naeroro: “Pauru poetoryme

tõpurihkase ywy," kara ehtoko. "Kyrixtu poetoryme ase," kahtoko rokene. Oseosezuhpyra ehtoko.

14 Morara exiryke tãkye ase oẽpurihkara xine jexihpyry poko. Asakoro rokẽ tõpurihkase ya, Kyrixpu, Kaju, enara rokene:

15 "Typoe rokẽ tõpurihkase toto Pauru a, typoetoryme," karyino.

16 Aõ, imepỹ roropa tõpurihkase ya, Extepana, jekyry tõ maro. Imehnõ tõpurihkase ya ahtao zuaro pyra ase, tuenikehse.

17 Kyrixtu a tonyohse ywy ahno ẽpurihkatohme pyra. Jenyohne typoko imehnõ amorepatohme. Toto amoreparyhtao ya zuaro exikety omiry sã pyra jomiry nexiase. Emese kure jomiry ahtao ynara kara mehtory: "Orẽpyra Jezu Kyrixtu mana. Iirypyrymãkõ kurãkary waro kuhse mana. Toorihse toexiryke kukurãkatorỹko mana," kara mehtory.

Kyrixtu mokyro, Ritonõpo jamitunuru, ituarõnory, enara

18 "Kyrixtu toxixihmapose wewe pokona kukurãkatohkõme," kary poko ynara ãko Ritonõpo nukurãkatyamo: "Tyjamitunuru ke Ritonõpo kukurãkatorỹko mana toorihse Jezu exiryke kymyakãkõme," ãko mã Ritonõpo nukurãkatyamo. Yrome apotoimo htaka ytoketõ ynara ãko: "Oty katoh toorihse nae? Toiparo rokẽ toorihse," ãko toto ajohpe rokene.

19 Moro poko ynara tymerose Ritonõpo omiryme:

"Zuaro exiketõ mã tyya xine rokẽ zuaro mã toto.
Yrome zuaro pyra toto ripõko ropa ase.
Sero põkomo a tuarohxo mã toto,
yrome ya zuaro pyra toh mana,"
tykase Ritonõpo pake.

20 Morara exiryke otara ãko zuarohxo exiketõ nae Ritonõpo a? Otara ãko orẽpyra oturuketõ roropa nae? Imehnõ ezuezuhnanõ roropa? Otara ãko toh nae Ritonõpo a? Arypyra: "To! Zuarohxo mã toto," ãko Ritonõpo onenetupuhpynomo sero nono põkomo. Yrome Ritonõpo a zuaro pyra mã toto ipunaka. "Zae ynanase Ritonõpo a zuarohxo yna exiryke," ãko toh mã repe. Azahkuru rokẽ morara ãko mã toto.

21 "Ajohpanorykomo," ãko Jezu onenetupuhpynõ mã yna omiry poko Jezu enetuputyry poko. "Zuaro pyra matose," ãko mã toto yna a. "Toiparo rokẽ Jezu toorihse," ãko mã toto. Yrome Ritonõpo tuarohxo ipunaka. Morara exiryke Jezu onenetupuhpynõ tuaro pyra tyripose, tamoreme xine Ritonõpo waro exisaromepyra toto ehtohme. Yrome Jezu poko oturunohtao rokẽ iirypyrymãkõ kurãkãko ropa mana, Jezu enetuputyryhtao eya xine. Morara tyripose Ritonõpo a.

22 Ynara ãko juteu tomo: "Ritonõpo jamitunuru enepoko yna a zuaro yna ehtohme. Ritonõpo jamitunuru eneporyhtao yna a, aomipona yna exiry," ãko juteu tõ repe. Mame juteutõkara ynara ãko roropa: "Zuaro pyra yna ehtoh etary se ynanase. Zuarohxo exiketõ omiry etaryhtao yna a Ritonõpo poe aexiry ynanenetuputyry," ãko mã kyreku tomo.

23 Yrome mokaro sã pyra ynanase. Ynara ãko rokẽ ynanase: "Kyrixtu toorihse, okurãkatohkõme, iirypyryme pyra oehtohkõme," ãko ynanase. Mame morara karyhtao yna a juteu tõ netaryme tohne exĩko mã toto. Morararo morara karyhtao kyreku tõ netaryme: "Ajohpe rokẽ moro," ãko mã toto.

24 Yrome Ritonõpo nymenekatyamo a: "Kyrixtu toxixihmapose wewe pokona kymyakãkõme," kary zae mana juteu tomo a, juteutõkara a roropa. Eya xine Jezu Kyrixtu Ritonõpo jamitunuru enepõko mana, kukurãkarykohtao. Eya xine zuaro Ritonõpo mana. Morara exiryke Tumũkuru tyrise iirypyrymãkõ pynanohneme.

25 "Ritonõpo zuaro pyra mana," ãko onenetupuhpynõ repe. Yrome ahno motye zuaro Ritonõpo mana. "Ritonõpo jamihme pyra mana," ãko roropa onenetupuhpynõ repe. Yrome emero motye jamihme mana.

26 Wenikehpyra ehtoko wekyry tomo, oehtopõpyrykõ poko onymenekara ro awahtao xine. Tuhke pyra mexiatose, zuaro exiketomo. Tuhke pyra mexiatose tamuximãkomo. Tuhke pyra roropa mexiatose tymõkomoke exiketomo.

27 "Tuaro pyra mokaro mana," ãko onenetupuhpynomo. Yrome mokaro tymenekase Ritonõpo a typoenõme toto ritohme, tuaro exiketõ hxiropotohme. "Tuisame pyra mokaro," ãko onenetupuhpynõ roropa. Yrome toto tymenekase roropa Ritonõpo a, typoenõme toto ehtohme tamuximãkõ hxiropotohme roropa.

28 "Mokaro xihpyry," ãko onenetupuhpynomo. "Otyme kure nahe?" ãko. "Typahsẽme rokẽ mokaro," ãko roropa toh mã repe. Yrome tonetupuhnanõ tymenekase Ritonõpo a onenetupuhpynõ penetatoh jamitunuru enahkapotohme.

29 Morara tyrise Ritonõpo a kure toexirykõ poko epyrypara ahno ehtohme tõpataka.

30 Mãpyra Ritonõpo a typynanohse matose, Jezu Kyrixtu marõme oehtohkõme. Zuaro toehtoh ekarõko kyya xine mana. "Zae matose ya," ãko Ritonõpo kyya xine, Jezu a

tukurãkase kuexirykõke. Ritonõpo poenõme kure kyriatose. Kukurãkatamitukõ topehmase eya toorikyry ke rahkene.
31 Morara exiryke ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Oepyryparykõ se awahtao xine Kuesẽkõ nyrihpyry poko rokẽ epyrypatoko,” ãko.

2

Kyrixtu exixihmatopõpyry ekarory poko

1-2 Wekyry tomo: “Imepỹ poko Korĩtu põkõ anamorepara ase, Jezu Kyrixtu poko rokẽ toto amorepãko ase,” ase ukurohtao rokene, ytopyra ro jahtao oya xine. Jezu orikyhpyry poko ãmoreparykõ se nymyry exiase. Naeroro oehsene oya xine jahtao, jomiry tupime pyra nexiase. Jatamorepatopõpyry poko jepyrypary se pyra exiase: “Pauru otyro waro emero,” kara imehnõ ehtohme. Ritonõpo osenetupuhtoh ekarory se exiase oya xine. Zae omi ekarory se exiase. Apitoryme aomiry waro pyra sexiatose. Yrome seromaroro jarao mana.
3 Morara exiryke oya xine toytose jahtao, zehno exikety omiry sã pyra jomiry nexiase. Tykytyky tykase ywy zuno jehtopõpyryke azahkuru se pyra jexiryke Ritonõpo a.
4 Zae omi ekaroase oya xine. Zuaro exiketõ omiry sã pyra jomiry nexiase. Yrome Ritonõpo jamitunuru ke kuamorepatose. Morarame jomiry etaryke oya xine otuarõtanohpoatose Ritonõpo Zuzenu, tyjamitunuru eneporyke oya xine.
5 Naeroro Jezu tonetupuhse oya xine, ahno tuarõnory ke pyra, Ritonõpo jamitunuru poe rokẽ Jezu tonetupuhse oya xine.

Zuaro Ritonõpo ehtopo

6 Ritonõpo Zuzenu omipona exiketõ maro zuaro exikety sã oturũko ase. Yrome Jezu onenetupuhpynõ zuaro ehtoh sã pyra jomiry mana. Itamuhpopãtyã zuaro ehtoh sã pyra roropa mana. Axĩtao rokẽ itamuhpopãtyã mana sero nono po.
7 Emero motye zuaro Ritonõpo mana. Aomiry ekarõko ase oya xine zuaro oehtohkõme. Pake tokare pyra Ritonõpo osenetupuhtopõpyry kynexine. “Umũkuru enetupuhnanõ kurãkãko ase aorikyry ke toto myakãme. Umũkuru sã exĩko mã toto,” tykase Ritonõpo tyya rokene, sero nono onyripyra ro tahtao. Morara katopõpyry tokare pyra kynexine aporo. Seromaroro jarao mã rahkene.
8 Yrome Ritonõpo osenetupuhtopõpyry waro pyra sero põkõ tuisary tõ kynexine. Zuaro tahtao xine Kuesẽkõ onexixihmapopyra toh exiry wewe pokona. Emero motye Kuesẽkõ kure exiry mana, tuisamehxo exiry, enara.
9 Moro poko ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
“Tynekarory kurã kurãkãko Ritonõpo mana
ekarotohme typyno exiketomo a.
Onenepitopyra sero nono põkõ mana,
onetapitopyra roropa, onenetupuhpitopyra
roropa mã toto Ritonõpo nyrihpyry kurã poko,
tynekaroryme typyno exiketomo a,”
me tymerose.
10 Yrome moro poko kymarokõ tutuarõtanohpose Ritonõpo Zuzenu a, Ritonõpo nosenetuputyhpyry poko. Tuzenu tonehpose kukurohtaka xine zuaro kuehtohkõme. Emero oneto Ritonõpo Zuzenu mana. Ritonõpo osenetupuhtoh waro mana zuaro pyra imehnõ ahtao ro.
11 Kuosenetuputyrykõ waro pyra imehnõ mana. Kymarokõ rokẽ zuaro. Moro saaro Ritonõpo Zuzenu rokẽ Ritonõpo osenetuputyry waro mana.
12 Jezu enetupuhnõko sytatose. Naeroro Jezu onenetupuhpynõ zuzenu kukurohtao xine pyra mana. Ritonõpo Zuzenu rokẽ tonehpose Ritonõpo a kukurohtaka xine, kuamorepatohkõme, emero inekarohpyry waro kuehtohkõme.
13 Morara exiryke ahno a rokẽ pyra tamorepase ynanase. Ritonõpo Zuzenu a tamorepase ynanase. Naeroro kytamurukõ namorepatopõpyry ke pyra imehnõ amorepãko ynanase. Ritonõpo Zuzenu namorepatopõpyry ke rokẽ Zuzenu nae exiketõ amorepãko ynanase.
14 Yrome Ritonõpo Zuzenu maro pyra exiketõ inekarotyã anapoipyra mã toto onenetupuhpyra toexirykõke. “Otãto tynekarory ekarõko Ritonõpo nae?” ãko mã toto. “Oty katohme moro apoĩko mokaro nae?” ãko roropa toh repe oseya rokene, Ritonõpo Zuzenu maro pyra exiketomo. Ynara exiryke, Ritonõpo Zuzenu nae exiketõ rokẽ inekarotyã kure exiry enetupuhnõko.
15 Ritonõpo Zuzenu nae awahtao xine emero rokẽ toehse ahtao zae ehtoh enetupuhnõko matose. Mame õmirykõ eunopyry se imehnõ ahtao oneunohpyra ekurehnõko mã toto, zae rokẽ oexirykõke.

16 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
“Ritonõpo osenetupuhtoh waro pyra imehnõ mana.
Amorepary waro ehsaromepyra roropa mã toto.
Tamorepaneke pyra ynororo mana ipunaka.
Tamoreme zuaro ynororo,”
ãko.

Mãpyra Kyrixtu poe osenetupuhnõko sytatose, kukurohtao xine Zuzenu exiryke.

3

Ritonõpo poetory tomo

1 Wekyry tomo, tomeseke sã oturũko ase oya xine, Jezu enetupuhsenã sã oexirykõke, Ritonõpo Zuzenu omipona nymyry pyra oexirykõke roropa. Ritonõpo Zuzenu maro nymyry awahtao xine tyoro jotururu exiry oya xine. Yrome aomipona pyra oexirykõke Jezu waro pyra exiketõ zururu sã ourutorỹko ase.

2 Poeto pitiko ahtao suhsu ke auhpãko jẽ mana. Poeto pitiko sã matose Ritonõpo enetuputyry poko. Morara exiryke Ritonõpo omiry tupimãkara rokẽ ekaroase oya xine. Aomiry tupimã onetara mexiatose enetupuhsenã sã oexirykõke. Morararo matose seromararo. Aomiry tupimã onetara ro matose,

3 Jezu onenetupuhpynõ sã oexirykõke, Zuzenu maro pyra exiketõ samo. Zumoxike matose. Oseosezuhnõko roropa matose. Morara awahtao xine Jezu onenetupuhpynõ sã matose, Zuzenu maro pyra exiketõ samo. Naeroro tupimã ke ãmorepara xine ase.

4 Ynara ãko toitoine matose: “Pauru marõme rokẽ ase,” ãko. Imehnõ: “Aporu marõme ase,” ãko. Morara karyhtao oya xine oxiehnotokõ sã matose. Jezu onenetupuhpynõ sã matose.

5 Yrome tuisame pyra Aporu mana. Tuisame pyra ase roropa. Ritonõpo namotome rokẽ ynanase, Jezu Kyrixtu poko imehnõ amorepananõme. Tamorepase yna a oexirykõke Jezu poetoryme toehse matose. Kuesẽkõ nyrohmanohpotopõpyry poko rokẽ erohnõko ynanase, aomipona.

6 Otyro puhturu arykary sã Kyrixtu ekarory mana. Ywy osemazuhme Kyrixtu ekaroase oya xine. Mame Kyrixtu omiry poko ãmoreparykõ otyro ehxikary sã mana. Aporu toerohse ỹkapo ãmoreparykõ poko Kyrixtu omiry poko. Mame otyro ahtanohponeme Ritonõpo mana. (Moro saaro typoetoryme oriatose Ritonõpo. Ritonõpo rokẽ onenetupuhpynomo a Tumũkuru enetupuhpory waro mana.)

7 Naeroro Kyrixtu ekaronanõ mã ime nymyry pyra mã toto. Aomiry poko imehnõ amorepananõ roropa ime nymyry pyra mã toto. Ritonõpo rokẽ ime kuhse mana, ipoe enetupuhnanõme toehse kuexirykõke.

8 Oxipãkõ mokaro Kyrixtu ekaronanomo, aomiry poko amorepatõkomo, enara. Imeĩpo typoetory tõ epehmãko Ritonõpo mana, toto erohtamitume. Zae erohketõ epehmãko kure mana. Zae pyrahme sã toerohse ahtao pitiko rokẽ toto epehmãko mana.

9 Ritonõpo tupi sã matose. Tupito esẽ tutupi pyno exiry sã opyno xine Ritonõpo mana. Ritonõpo tupi poko erohketõ sã ynanase Aporu maro. Ãmorepatorỹko ynanase.

Tapyi esẽ tytapyĩ pynanopyry sã roropa opynanohtorỹko Ritonõpo mana. Itapyĩ sã matose.

10 Tapyi apõ sã Kyrixtu mana. Morara exiryke Kyrixtu ynanekaroase oya xine enetupuhtohme oya xine. Ritonõpo a tyjamitunuru tokarose ya Kyrixtu ekarotohme onenetupuhpitopynomo a. Kyrixtu ekaroryhtao eya xine tapyi apõ rĩko sã ase. Mame ỹkapo imehnõ mã Kyrixtu omiry poko mokaro amorepãko jesahpyo. Mokaro amorepananõ mã tapyi amonanõ sã mã toto. Kure mã toto, zae imehnõ amoreparyhtao eya xine.

11 Ritonõpo a Jezu Kyrixtu tonehpose xiaro, sero nono pona. Toiro ynororo, imepỹ pyra. Jezu enetuputyryke rokẽ kyya xine Ritonõpo poenõme exĩko sytatose.

12 Imehnõ amorepananõ mã tapyi amonanõ sã mana. Toitoine tapyi amõko sã mã toto okynã ehtohme, uuru ke te, parata ke te, topu kurã ke roropa sã tyrĩko mã toto. Mokaro sã matose zae imehnõ amoreparyhtao oya xine. Yrome imehnõ mã axĩtaonato sã rokẽ tapyi amõko mã toto, wewe ke te, airiki ary ke te, paruary ke, enara. Mokaro sã exĩko sytatose zae pyra imehnõ amoreparyhtao kyya xine.

13 Mame apoto toehse ahtao tapyi zatyry enẽko sytatose. Yrome okynã exikety ke tamose ahtao zahpyra mana. Moro saaro Kyrixtu oehtoh ropa po. Kure imehnõ tamorepase ahtao kyya xine zae toto amorepatopõpyry kyya xine enẽko sytatose. Yrome zae pyra imehnõ tamorepase ahtao kyya xine moro enẽko roropa sytatose, Kyrixtu oepyry ropa ahtao.

14 Mame tapyi zahpyra ahtao tapyi esẽ tytapyike ro exĩko mana tozehse apoto ahtao. Mokyro saaro zae imehnõ amorepananõ Ritonõpo nekarory kurã apoĩko mã toto toerohtamitukõme.

15 Yrome jatyhpyry esemy tytapyike pyra exĩko, tyahse exiryke. Mokyro saaro azahkuru imehnõ amorepananõ epehpyry kurã anapoipyra mã toto. Mãpyra toto pynanohnõko otarame Ritonõpo mana apoto htae anymyhpyry samo.

16 Ritonõpo tapyĩ sã matose, Ritonõpo Zuzenu okurohtao xine exiryke. Moro waro matose.

17 Ritonõpo tapyĩ kararapyryhtao Ritonõpo mã tytapyĩ ryhmahpõ ryhmãko. Kure Ritonõpo tapyĩ mana. Xihpyryme pyra mana. Kymarokõ Ritonõpo tapyĩme sytatose. Naeroro azahkuru ãmorepananõ wãnohnõko Ritonõpo mana, tytapyĩ kurã ryhmananõ sã toto exiryke.

18 Osenekunohpopyra ehtoko Jezu onenetupuhpynomo a. “Emero zuaro ase,” karyhtao oya xine, moro waro ehtoh irumekatoko, Ritonõpo poe zuaro kuhse oehtohkõme.

19 “Zuarohxo ynanase,” ãko Jezu onenetupuhpynomo. Yrome Ritonõpo ynara ãko eya xine: “Rowohpe matose ipunaka,” ãko. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “ ‘Zuarohxo ywy,’ kananõ mã osenekunohnõko rokene zuaro toehtopõpyrykõke. Otupĩko mã toto. Tutũtatohkõ ropa zupĩko sã mã toto,” ãko.

20 Ynara tymerose roropa Ritonõpo omiryme: “Otyme kure Ritonõpo a, ynara kananõ osenetupuhtoh nahe? ‘Imehnõ motye zuarohxo ywy,’ kananõ osenetupuhtoh otyme kure Ritonõpo a? Arypyra ipunaka,” tymerose.

21 Morara exiryke: “Imehnõ motye zuarohxo yna,” kara ehtoko. Seromararoro emero nae exiketõme matose Kyrixtu oesẽkõme exiryke.

22 Ywy Pauru, ãkorehmanekõme ase Kyrixtu poe, Aporu roropa te, Peturu roropa. Sero nono tõkehko tyrise Ritonõpo a oesarykõme. Orihpyra ro awahtao xine opyno xine mana. Oorikyrykohtao opyno xine ro mana. Seromararoro opyno xine mana. Opyno xine exikehpyra roropa mana.

23 Mame Kyrixtu oesẽkõme mana. Kyrixtu esẽme Ritonõpo mana. Naeroro esẽme sã roropa matose Ritonõpo nyrityã esẽme.

4

Kyrixtu akorehmananomo

1 Kyrixtu akorehmananõ pyno ehtoh sã yna pyno ehtoko, Ritonõpo omiry ekaronanõme yna exiryke. Tokare pyra Ritonõpo osenetupuhtopõpyry kynexine aporo. Yrome seromararoro tõsenetupuhtopõpyry tokarose yna a zuaro yna ehtohme, ekarotohme ropa imehnomo a.

2 Ynara ãko typoetoke exikety typoetory tomo a: “Imepỹ omipona pyra ehtoko, jomipona rokẽ ehtoko,” ãko. Moro saaro morara ãko Ritonõpo tõmiry ekaronanomo a. Tõmipona toto se ynororo mana.

3 Otara kara ase: “Zae Pauru mana,” karyhtao oya xine. Imehnomo a roropa: “Zae pyra Pauru mana,” karyhtao, otara kara ase. Imehnõ popyra onekaropyra ase. “Zae pyra mã toto,” kara ase. “Zae pyra ase,” kara ase roropa ypoko.

4 Ya zae rokẽ ase. Yrome otarame jukurãkatopõpyry Ritonõpo a waro pyra imehnõ mana zae jehtoh waro jahtao ro. Yrome Kuesẽkomo a: “Pauru zae mana,” karyhtao, zae nymyry ase.

5 Morara exiryke Kuesẽkõ oehpyra ro ahtao: “Popyra matose Ritonõpo a,” kara ehtoko imehnomo a. Imeĩpo jũme rokẽ kuapiakatorỹko Kuesẽkõ mana, toehse ropa tahtao. Morara ahtao kynyrihpyrykõ enepynỹpo tõ zumakapõko mana, kuosenetupuhtopõpyrykomo, kypenetatopõpyrykomo, enara. Morarame: “Kure mase ya,” ãko Ritonõpo zae exiketomo a.

6 Wekyry tomo, opyno xine jexiryke yna poko kuurutou, ypoko, Aporu poko, enara. Ãmorepatohkõme kuurutou zae oehtohkõme, Ritonõpo omiry omipona oehtohkõme, imehnõ onypyrypara ehtoko. “Mose kure. Mose popyra,” kara ehtoko. Kure rokẽ ehtoko emero a.

7 Oxisã matose imehnõ maro Ritonõpo a. Eya imehnõ motye pyra matose. Ritonõpo nekarohpyryme okyryrykõ mana, emero. Morara exiryke kure oexirykõ poko epyrypara ehtoko, Ritonõpo poe rokẽ kure oexirykõke.

8 Otarãme azahkuru matose ynara ãko: “Otyro se pyra ynanase, emero nae,” ãko matose. “Tymõkomoke ynanase, porehme,” ãko roropa matose repe. Yrome azahkuru matose. Tuisame sã matose tuisame pyra yna ahtao, Aporu maro. Tuisame nymyry awahtao xine tãkye jexiry, amaro xine tuisame ynanexiry roropa.

9 Ynara enetupuhnõko ase, Ritonõpo nymenekatyãme yna ahtao ro imehnõ amorepananõme, tuisame pyra ynanase. Imehnõ namotome sã rokẽ ynanase. Orihketõme sã tyrise ynanase, jarao orihmaposẽ samo emero tonesẽme, kapuaõkõ neneryme, nono põkõ neneryme, enara.

10 Kyrixtu onenetupuhpynomo a rowohpe ynanase Kyrixtu enetuputyryke yna a. Mãpyra amarokomo Kyrixtu maro oexirykõke tuaro matose toehse. Onenetupuhpynomo a orẽnõko ynanase. Yrome amarokõ orẽpyra matose eya xine. Yna se pyra mã toto. Yrome kure rokẽ oritorỹko mã toto.

11 Emitapãnõko ynanase. Tuna zehnãko roropa ynanase. Upõpo xihpyry ke tõtupohtose ynanase. Typipohse ynanase. Tosake pyra yna exiryke, ytoytõko rokẽ ynanase pata tõ poro.

12 Erohkehpyra ynanase yronymyryme yna napyry epekahtohme. Imehnomo a typoihtose yna ahtao zae rokẽ toto ezuhnõko ynanase. Ynahtomaryhtao eanahtõko rokẽ ynanase.

13 Omi xihpyry ke typoihtose yna ahtao kure rokẽ ezuhnõko ynanase. Typahsẽme sã yna ekarõko imehnõ mana, itumekyhpyry sã yna rĩko mã toto.

14 Ohxirorykõ se pyra ase repe. Morohne ymerono ãmorepatohkõme, opyno xine jexiryke, ypoenõme sã oexirykõke.

15 Ãmorepatõkõ ikuhpỹme tomãse ahtao ro, Kyrixtu omiry poko toiro rokẽ omykõme mana. Tamorepase ya oexirykõke Jezu Kyrixtu tonetupuhse oya xine. Morara exiryke omykõme ase, osemazuhme tamorepase ya oexirykõke.

16 Naeroro ajohpãme sã kypoenohtoko ysã oehtohkõme.

17 Morara exiryke Timoteu aropõko ase oya xine. Umũkurume mana Kuesẽkõ enetuputyryke eya. Tymoise roropa ywy eya. Ipyno ase yronymyryme. Otuarõtanohtorỹko ropa mana zae jehtoh poko Kyrixtu Jezu enetuputyryke ya. Imehnõ amorepatopõpyry poko roropa ya ourutorỹko mana. “Pata tõ punero zae imehnõ amorepãko Pauru mana, zae toto ehtohme tysaaro, Jezu poetory tõ oximõtoh tao,” ãko oya xine mana.

18 Toitoine matose epyrypãko, ytopyra jekaroryke oya xine repe.

19 Yrome Ritonõpo jaropory se ahtao ytõko ase, okynã pyra, oenese xine. Mokaro otururu waro ase. Yrome amaro xine jahtao ywy roro epyrypaketõ nyriry enẽko ase. Otarãme Ritonõpo jamitunuru nae mã toto. Otarãme arypyra mã toto.

20 Ritonõpo enetupuhnõko sytatose kuesẽkõme. Omihpo rokẽ kara moro. Ritonõpo jamitunurume mana.

21 Oty kurehxo oya xine nae? Oorypyrykõ poko ouruse xine jytory kure oya xine nae? Omi kurã ke ouruse xine jytory kure oya xine nae, oeahmase xine? Opyno xine jexiry kure oya xine ahtao oorypyrykõ irumekatoko.

5

Typyxiã kuroko nohpo tõ poko

1 “Toiro Korĩtu põ tumy pyty maro toehse mana, Jezu poetoryme tahtao ro,” tykase oehsenã ya. Morara popyra Ritonõpo a. Ritonõpo waro pyra exiketõ roropa morara sã ahtao ihxipỹke exiry tyyrypyrykõ poko.

2 Morara awahtao xine toiparo rokẽ: “Kure ynanase,” ãko matose. Epyrypara ehtoko kure oexirykõ poko. Emynyhmatoko hkoty mokyro rypyry poko. Mame mokyro iirypyryme exikety emynyhmara ahtao tyyrypyry poko Ritonõpo maro oturutoh taka onẽmapopyra ehtoko. Amaro xine õximõtohkõ taka onẽmapopyra ehtoko.

3 Ywy ase, ameke repe. Yrome amaro xine ro ase ukurohtao. Pitiko rokẽ pyra osenetupuhnõko ase roropa opoko xine. “Mokyro popyra Ritonõpo a tyyrypyry poko exiryke,” ãko ase Jezu Kyrixtu poe. Amaro xine jahtao morararo ykary oya xine. Naeroro mokyro maro oximõpyra ehtoko.

4 Mame õximomyrykohtao Jezu Kyrixtu amaro xine mana. Kokoro rokẽ kymaro xine mana, kyjamihtanohtorỹko. Ywy roropa amaro xine sã ase josenetuputyryke opoko xine.

5 Naeroro Jezu jamitunuru poe mokyro iirypyryme aexihpyry a ynara kahtoko: “Joroko tamuru oesẽme mana,” kahtoko eya, tyyrypyry xihpyry se pyra aehtohme ropa. Otarãme orihnõko mana. Yrome tyyrypyry rumekary ropa ahtao eya orihpyra ro ahtao ipynanohnõko Ritonõpo mana Kuesẽkõ oepyry ropa ahtao.

6 Toiparo rokẽ: “Kure ynanase,” ãko matose, zae pyra oexirykõke. Ynara zuaro matose, iporutatoh pitiko rokẽ repe, yrome tõximõse ahtao tiriiku maro, moro pão risẽ tytororo iporutaketyme exĩko. Moro sã iirypyryme exikety mana. Toiro tyyrypyry poko exikety amaro xine ahtao, okynã pyra imehnõ mã morararo isã exĩko, tyyrypyrykõ poko.

7 Oorypyrykõ irumekatoko emero porehme. Oorypyrykõ poko pyra awahtao xine iirypyryme pyra matose. Tyrisenã sã matose. Pake kaneru mũkuru totapase juteu tomo a toytorykohtao Ejitu poe. Kaneru mũkuru totapase orihpyra tapyi taõkõ ehtohme. Mokyro

saaro Jezu Kyrixtu toorihse orihpyra kuehtohkõme. Oseahmatoh Paxikoa riryhtao juteu tomo a, atãkyemãko mã toto kaneru mũkuru orihtopõpyry poko tytamurukõ orihpyra ehtohme. Moro saaro wenikehpyra sehtone roropa Jezu orihtopõpyry poko kymyakãkõme, orihpyra kuehtohkõme.

8 Jezu kynorihne kymyakãkõme, orihpyra kuehtohkõme. Naeroro kyyrypyrykõ surumekatone. Kyyrypyrykõ poko pyra sehtone. Zae rokẽ sehtone ipunaka. Imehnõ onenekunohpyra sehtone. Morara kuahtao xine atãkyemãko sytatose Jezu orihtopõpyry poko, juteu tõ atãkyematoh saaro kaneru mũkuru etapatopõpyry poko.

9 Osemazuhme pape ymeroase onenerykõme ynara katohme oya xine: "Osepeme pyra ehtoko nohpo tõ poko exiketõ maro, tynio kuroko imehnõ orutua poko exiketõ maro roropa."

10 Ritonõpo waro exipitopyra exiketõ poko morara kara akene. Toipe mokaro iirypyryme. Imehnõ nohpo poko toto, tyamene se mã toto. Ematonãko roropa mã toto. Joroko tõ poko mã toto Ritonõpo myakãme. Mokaro maro se pyra kuahtao xine sero nono rumekary se sehtory.

11 Ynara kary se rokẽ exiase oya xine: "Jezu poetoryme ase," kananõ mã imehnõ nohpo poko ahtao mokaro maro pyra ehtoko. Tyamene se exiketomo te, joroko tõ eahmananomo Ritonõpo myakãme te, imehnõ kerekeremananomo te, etỹketomo te, imehnõ poko enupunara exiketomo, enara. Mokaro maro pyra ehtoko. Otuhtoh po porohpyra ehtoko toto maro, kary se exiase oya xine.

12-13 Ritonõpo onenetupuhpyra exiketomo a: "Zae pyra matose," kara ase. Ritonõpo rokẽ toto apiakãko mana imeĩpo. Yrome Jezu waro exiketõ zae pyra ahtao zae pyra toto ehtoh poko enetupuhpotoko. Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: "Mokyro iirypyryme aexihpyry aropotoko owinoino xine," me tymerose. Naeroro iirypyryme aexityã aropotoko owinoino xine.

6

Jezu poetory hxirõko terekatu netaryme, oty katohme?

1 Atakorõme matose Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine. Oxiehno toehse awahtao xine imepỹ Jezu poetory maro, terekatu a mokyro anaropyra ehtoko Jezu poetory kara a. Kurehxo imepỹ Jezu poetory a oytorykomo zae ehtoh waro oehtohkõme.

2 Etatoko pahne, Ritonõpo poetoryme kuexirykõke, sero etyhpyry po sero nono põkõ apiakãko sytatose Ritonõpo omi poe. Tyyrypyrykõ poko aexityã apiakãko sytatose zae exiketõ winoino. Morara exiryke atae pyra toehse awahtao xine imepỹ Jezu poetory maro zae ehtoh enetupuhtoko. Ataomirotoko ropa ãmoreme xine.

3 Etatoko pahne, Ritonõpo nenyohtyã kapuaõkõ apiakãko roropa sytatose, zae exiketõ ekarõko sytatose, tyyrypyhpyke exiketõ ekarõko roropa sytatose, enara. Morara ahtao oxiehno toehse kuahtao xine ro zae ehtoh enetuputyry tupime hkopyra kyya xine.

4 Naeroro oxiehno toehse awahtao xine oty katoh zae ehtoh ekaropõko matou Jezu poetory kara a?

5 Ehxiropyra hmatou, Jezu onenetupuhpynomo a oytorykohtao? Toiro tokoh zuaro exikety amaro xine nah? Atae pyra awahtao xine, eya ytotoko zae ehtoh enetupuhtohme.

6 Seroae oxienonohnõko matose. Imepỹ Jezu poetory hxirõko matose terekatu ẽpataka, Jezu poetory kara. Zae pyra matose morara awahtao xine.

7 Jezu poetory hxiroryhtao oya xine terekatu ẽpataka Jezu onenetupuhpynõ sã matose ipunaka. Kurehxo oya xine: "Oty kara," kary, tyhtomase awahtao xine. Kurehxo tomatonanohse awahtao xine: "Oty kara," kary oya xine.

8 Yrome imehnõ ryhmãko matose. Imõkomory ematonanohnõko matose Jezu poetoryme toto ahtao ro.

9 Etatoko pahne, zuaro matose, tyyrypyrykõ poko exiketõ Ritonõpo esaka ytopyra ekurehnõko mana. Osenekunohpyra ehtoko. Imehnõ nohpo poko exiketõ mã omõpyra Ritonõpo esaka ekurehnõko te, imehnõ orutua poko exiketomo te, orutua kõ roropa oxipoko xihpyry exiketomo te, joroko tõ eahmananõ Ritonõpo myakãme omõpyra mã toto.

10 Omato komo te, tyamene se exiketomo, etỹketomo te, imehnõ kerekeremananomo, imehnõ ryhmananomo roropa, mokaro mã Ritonõpo nekarory anapoipyra ekurehnõko, omõpyra mã toto Ritonõpo esaka.

11 Toitoine mokaro sã mexiatose, Jezu onenetupuhpyra ro awahtao xine. Yrome seromaroro Ritonõpo a oorypyrykõ tykorokase mana. Tymenekase matose eya typoenõme oehtohkõme, tõmipona oehtohkõme. "Zae matose ya," ãko Ritonõpo mana Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine, Ritonõpo Zuzenu kukurohtao xine exiryke roropa.

Kure Ritonõpo riry poko kyya xine

12 Otarãme ynara ãko matose ya: “Ywy ase Kyrixtu poetoryme. Naeroro emero rokẽ poko jahtao azahkuru pyra ase,” ãko matose. Ỹ, otarame azahkuru pyra mase repe. Yrome emero hkopyra kure oya xine mana. Azahkuru pyra ahtao ro emero hkopyra ipoko ase yyrypyry a ymykyryino ropa.

13 Imepỹ roropa otarame ynara ãko: “Tonahsẽ nae sytatose ẽmatohme waku aka. Tuahke sytatose tonahsẽ omõtohme,” ãko. Ỹ, zae ro mana. Yrome imeĩpo moro asakoro enahkapõko Ritonõpo mana, kynapyrykomo, kuakurukomo, enara. Kuokokõ tyrise Ritonõpo a kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme, imepỹ nohpo poko pyra, imepỹ nio poko pyra, orutua kõ poko pyra, enara. Ritonõpo Zuzenu esaryme tyrise sytatose Kuesẽkõ omipona kuehtohkõme. Ritonõpo Zuzenu omipona pyra kuahtao xine toiparo rokẽ taro sytatose.

14 Kuesẽkõ tõsemãkapose ropa Ritonõpo a aorihxĩpo. Moro saaro kymarokõ ẽsemãkapõko ropa mana toorihse kuahtao xine. Tyjamitunuru ke kuẽsemãkapotorỹko ropa mana.

15 Etatoko pahne, Jezu enetupuhnanõme awahtao xine õkokõ Kyrixtu zokome mana ikyryryme toehse oexirykõke. Morara exiryke imepỹ nohpo poko jahtao popyra ase ipunaka, Kyrixtu zoko aroryke ya mokyro poko. Naeroro imepỹ nohpo poko pyra ehtoko ipunaka.

16 Etatoko pahne, imepỹ nohpo poko tahtao, toiro pũme sã exĩko orutua mana imaro. Ynara tykase Ritonõpo exiryke moro poko: “Mokaro asakoro toiro pũme sã exĩko mã toto,” tykase.

17 Yrome Kuesẽkõ omipona kuahtao xine toiro sã exĩko sytatose imaro, toiro zuzenu maro exĩko sytatose Kyrixtu Zuzenu maro.

18 Orutua komo, opyty kara maro pyra ehtoko ipunaka. Xihxi tomo, imepỹ nio maro pyra ehtoko ipunaka. Iirypyry nae tyoro. Ipoko ahtao otarame kupũkõ onyryhmara repe. Yrome imepỹ nohpo poko awahtao xine opũkõ ryhmãko roropa matose.

19 Wenikehpyra ehtoko, kuokokõ Ritonõpo Zuzenu esaryme mana. Kukurohtao xine mã ynororo, kyya xine tokarose Ritonõpo a exiryke. Naeroro opũkõ esẽme pyra matose. Ritonõpo rokẽ oesẽkõme mana.

20 Oorypyrykõ tykorokase Ritonõpo a. Kyrixtu orihtopõpyry ke oorypyrykõ topehmase eya. Morara exiryke tuaro ehtoko kure rokẽ oehtohkõme. Morarame kure rokẽ awahtao xine: “Kure Ritonõpo mana. Emero motye kuhse imehxo mana,” ãko onenetupuhpynõ mã Ritonõpo poko, kure oehtohkõ eneryke tyya xine.

7

Oururukõ se ase opytarykõ poko, oniotarykõ poko, enara

1 Onymerohpyrykõ yneneryme enease. Moro poko ynara mekaropoatose ya: “Yna pytary zae Ritonõpo a nae?” matose.

Etatoko pahne, opytarykõ se pyra awahtao xine zae ro matose, nohpo poko pyra awahtao xine ipunaka.

2 Yrome tuhke iirypyrymãkõ nae. Pytara toh repe imehnõ pyxiã poko toehtohkõme. Popyra mã toto. Morara exiryke kurehxo ya orutua kõ pytary typye toto ehtohme. Morararo nohpo tõ roropa, iniotarykõ kure ya tynioke toto ehtohme emero.

3 Orutua komo, kure ehtoko opyxiãkõ maro. Opyty amaro se ahtao imaro exiko. Opyxiãkõ tymoise oya xine ahtao kure iniome matose. Xihxi tomo, amaro se onio ahtao imaro ehtoko. Oniokõ tymoise oya xine ahtao kure matose.

4 Xihxi tomo, õkokõ esẽme nymyry pyra matose. Tosẽke matose, oniokõ ke. Morararo orutua komo, õkokõ esẽme nymyry pyra matose. Tosẽke matose opyxiãkõ ke.

5 Xihxi tomo, oniokomo a: “Amaro se pyra ase,” kara ehtoko. Morararo orutua komo: “Amaro se pyra ase,” kara ehtoko opyxiãkomo a. Ynara karyhtao oya xine: “Oximaro pyra sehne aporo,” karyhtao oya xine asakoro ro, yronymyrymehxo Ritonõpo maro õtururukõ poko oehtohkõme, kure. Tuhke pyra onyhtoko oximaro pyra. Imeĩpo oximaro ehtoko ropa imehnõ poko penetara oehtohkõme, iirypyryme oripyra xine joroko tamuru ehtohme.

6 “Opytatoko kẽty,” kara ase. “Oniotatoko kẽty,” kara roropa ase, nohpo tomo a. Opytarykõ se awahtao xine, opytatoko. Zae matose. Xihxi tomo, oniotarykõ se awahtao xine oniotatoko.

7 Tãkye ase typye pyra jehtoh poko. Orutua kõ emero ysã toto ahtao kure ya exiry. Yrome Ritonõpo osenetupuhtoh kypoko xine oxisã pyra mana. Toitoine Ritonõpo poe pytara mã toto. Iirypyryme pyra roropa mã toto. Imehnõ Ritonõpo poe ro pytãko mã toto. Tupime otarame eya xine exiry typye pyra toto ahtao. Otarãme tyyrypyrykõ poko exiry toto. Naeroro kurehxo Ritonõpo a ipytarykomo tyyrypyrykõ poko pyra toto ehtohme.

8 "Pytara ehtoko," ãko ase pytara ro exiketomo a. "Niotara ehtoko," ãko ase niotara ro exiketomo a, pytỹpo tomo a, enara. Kurehxo ya toiroro oexirykomo ysaaro.
9 Yrome typenekehse awahtao xine oniotatoko, opytatoko, enara. Kurehxo Ritonõpo a oerẽnarykomo, popyra openetarykõ poko oexirykomo, tynioke pyra awahtao xine, typye pyra roropa awahtao xine.
10-11 Tynioke exiketomo, oniokõ onurumekara ehtoko. Morara ãko ase Kuesẽkõ omi poe, ypoe rokẽ pyra. Oniokõ rumekaryhtao oya xine imepỹ maro pyra ehtoko. Otarãme oxise exĩko ropa matose oniokõ maro. Morara ahtao oniokõ maro exĩko ropa matose. Morararo typye exiketomo, opyxiãkõ onurumekara ehtoko.
12 Imehnõ Jezu poetory tomo a ypoe ro ynara ãko ase, Kuesẽkõ nymeropohpyry kara: "Opyxiãkõ Jezu onenetupuhpyra ro ahtao, yrome amaro xine se ro toto ahtao, toto onurumekara ehtoko."
13 Morararo matose nohpo tomo. "Oniokõ Jezu onenetupuhpyra ro ahtao, yrome amaro xine se ro toto ahtao, toto onurumekara ehtoko."
14 Toto onurumekara awahtao xine kure oniokõ rĩko Ritonõpo mana Jezu onenetupuhpyra toto ahtao ro. Kure toto rĩko Ritonõpo mana opokoino xine amaro xine toto exiryke typyxiãkõ onurumekara toto exiryke. Morararo kure opyxiãkõ rĩko Ritonõpo mana Jezu onenetupuhpyra toto ahtao ro Jezu poetory maro toto exiryke tyniokõ onurumekara toto exiryke. Morara pyra ahtao opoenõkõ Ritonõpo waro pyra exiketõ poenõ sã rokẽ exiry. Yrome kure toto rĩko Ritonõpo mana, typoetory maro toto exiryke.
15 Mame oniokõ Jezu poetory kara ahtao, mame orumekarykõ se toto ahtao, Jezu poetoryme awahtao xine, otara pyra orumekatorỹko mã toto. Opyxiãkõ Jezu poetoryme pyra ahtao, mame orumekarykõ se toto ahtao, Jezu poetoryme oexirykõke, otara pyra orumekatorỹko mã toto. Morarame turumekase awahtao xine opyxiãkomo a, oniokomo a roropa Jezu poetoryme awahtao xine tymyhpokase ropa sã matose. Naeroro: "Jurumekara exiko," kara ehtoko oniokomo a, opyxiãkomo a roropa. Toto maro oxiehno pyra kuexirykõ se Ritonõpo mana.
16 Naeroro xihxi tomo, oniokõ onurumekara ehtoko. Otarãme opokoino xine onio Jezu enetupuhnõko mã toto. Orutua komo, opyxiãkõ onurumekara ehtoko. Otarãme opokoino xine opyxiãkõ Jezu enetupuhnõko mã toto.

Ritonõpo omipona ehtoko

17 Tyjamitunuru ekarõko Ritonõpo kyya xine mana orẽpyra kuehtohkõme inyrohmanohpotoh poko. Naeroro aomipona ehtoko. Toerohtohke mexiatose Jezu enetuputyryhtao oya xine. Moro erohtoh onurumekara ehtoko. Ipoko erohtoko ro. Morararo Jezu poetory tõ amorepãko ase emero pata tõ punero.
18 Tysahkase aexityãme awahtao xine Jezu poetoryme toehse awahtao xine asahkatopõpyry poko torẽtyke pyra ehtoko. Morararo matose onysahkara awahtao xine Jezu poetoryme toehse awahtao xine esahkapopyra ehtoko.
19 "Jomipona nymyry matou?" ãko rokẽ Ritonõpo kyya xine mana. "Opihpyry mysahkatou?" kara ynororo kyya xine. "Onysahkara ro matou?" kara roropa mana.
20 Toerohtohke mexiatose okohmarykohtao Ritonõpo a typoetoryme oehtohkõme. Morararo ehtoko, oerohtohkõ poko erohtoko ro.
21 Toitoine imepỹ namotome mexiatose tykohmase awahtao xine Ritonõpo a. Otara kara. Oesẽkõ poetoryme erohtoko ro. Yrome tokumẽtasão apoiry waro awahtao xine apoitoko.
22 Namoto tõ ytoytõko tamoreme xine pyra. Tosẽkõ omipona rokẽ ytoytõko mã toto. Yrome namoto tõ Jezu poetoryme toehse ahtao namotome pyra sã toehse ropa mã toto. Kuesẽkõ omipona rokẽ toehse mã toto. Mãpyra namotome pyra awahtao xine Kyrixtu enetuputyryhtao oya xine Kyrixtu namotome toehse matose, oesẽkõme toehse aexiryke.
23 Topehke typynanohse matose Ritonõpo a. Naeroro imepỹ namotome pyra ehtoko. Kyrixtu omipona rokẽ ehtoko.
24 Wekyry tomo, typynanohse awahtao xine Ritonõpo a aomipona toehse mexiatose. Morararo ehtoko, seromaroro. Aomipona exikehpyra ehtoko. Onurumekara ehtoko Ritonõpo maro awahtao xine.

Niotara ro exiketõ zae ehtoh poko, pytỹpo tõ roropa

25 Onymerohpyrykõ ae mekaropoatose niotara ro exiketõ poko, pytara ro exiketõ poko roropa. Moro poko jurupyra Kuesẽkõ nexiase. Naeroro: "Kuesẽkõ omi poe ourutorỹko ase," kara ase. Naeroro typynanohse jexiryke, aomipona roropa jexiryke zae ehtoh enetupuhnõko rokẽ ase.
26 Kyzehnotokõ kyhtomatorỹko mana pitiko rokẽ pyra, Jezu poetory tõ kara. Naeroro typye pyra awahtao xine kurehxo ya morara oexirykomo.

27 Typye awahtao xine opyxiãkõ onurumekara ehtoko. Mãpyra typye pyra awahtao xine pytara ehtoko.
28 Opytarykohtao iirypyryme pyra matose. Morararo tyniokẽkara niotaryhtao iirypyryme pyra mana. Yrome tupimehxo sã exiryke seromaroro morara ãko ase, oetuarimarykõino.
29 Wekyry tomo, okyna hkopyra Kyrixtu oehnõko ropa mana. Naeroro typye awahtao xine yronymyryme Kyrixtu nyrohmanohpotoh poko ehtoko typyãkara samo.
30 Morararo oxixikariketomo, emynyhmara exiketõ sã ehtoko, tãkye exiketõ samo. Exianaketomo, atãkyemara sã emynyhmatoko. Osepekahketõme awahtao xine onepekatyhpyrykõ esẽme pyra sã ehtoko.
31 Tymõkomoke exiketyme awahtao xine tỹpokõke pyra sã ehtoko, okyna hkopyra sero nono enatyryke.
32 Mõkomo tõkehko apoiry poko oya xine torẽtyke oexirykõ se pyra ase. Typye pyra exiketõ Kuesẽkõ nyrohmanohpotopõpyry a rokẽ tuaro Kuesẽkõ ãkyemapory se toexirykõke.
33 Yrome typye exiketõ tỹpokõke exĩko toto, mõkomo apoiry poko osenetupuhnõko roropa toto typyxiãkõ ãkyemapory se toexirykõke.
34 Asakorõ omipona se exĩko toh mana. Ritonõpo omipona se, typyxiãkõ omipona se, enara toh mana. Atapiakãko sã toh mana. Yrome tyniokãkara Kuesẽkõ nyrohmanohpotopõpyry a rokẽ tuaro. Aomipona se rokẽ mã toto. Tãkye rokẽ tosẽkõ riry se roropa mã toto. Yrome tynioke exiketõ tỹpokõke exĩko, tymõkomorykõ apoiry poko osenetupuhnõko, tyniokõ ãkyemapory se toexirykõke.
35 Morara ãko ase ãkorehmarykõ se jexiryke. Tupimehxo opytarykõ riry se pyra ase repe. Zae oexirykõ se rokẽ ase, Ritonõpo omipona, Kuesẽkõ nyrohmanohpotopõpyry poko oehtohkõme yronymyryme.
36 Asakoro ro orutua, nohpo, enara torẽnarykõ se toehse tahtao xine, yrome ynara karyhtao tyya xine: "Oximaro pyra ekurehnõko sytase," ãko otarame toh mana. Yrome ynara toto amorepãko ase, otarame õpenehpyrykõ maro pyra awahtao xine zae pyra exĩko matose. Morara exiryke õpenehpyrykõ se ro awahtao xine yronymyryme oerẽnarykõ kure mana imaro. Iirypyryme pyra matose morara awahtao xine. Kurehxo opytarykomo.
37 Mãpyra imepỹ tamoreme tõsenetupuhxĩpo typytary se pyra toehse tahtao, kure roropa mana. Toiroro se rokẽ tahtao, penetara roropa tahtao nohpo poko, tuaro ynororo, kure roropa ynororo pytara tahtao.
38 Naeroro nohpo maro opytarykohtao kure Ritonõpo a matose. Yrome pytara awahtao xine kurehxo ya mana.
39 Xihxi tomo, tosẽke matose oniokõ orihpyra ro ahtao. Yrome toorihse oniokõ ahtao, oniotary se ropa awahtao xine kure oniotarykõ ropa Jezu poetoryme orutua ahtao rokene.
40 Yrome ynara enetupuhnõko ase, toorihse oniokõ ahtao tãkyehxo mehtory niotara ropa awahtao xine. Ritonõpo Zuzenu poe morara enetupuhnõko ase. Naeroro jomiry etatoko.

8

Tõsẽ poko, joroko tõ zohme tokarose ahtao

1 Onymerohpyrykõ ae tõsẽ poko moturupoatose. Joroko tõ zohme tõsẽ rĩko imehnõ mana. Mame morara tyrixĩpo ekamõko mã toto. "Kure mokaro zoh onyry kyya xine nahe?" mekaropoatose. Moro poko oururukõ se ase. "Joroko tõ zoty poko tuaro sytatose. Naeroro otara kara sytatose," katopõpyry oya xine zae ro repe. Yrome tuaro kuexirykõ poko kuosenetuputyryhtao epyrypãko sytatose tuaro kuehtohkõ poko. Mãpyra imehnõ pyno kuahtao xine toto akorehmãko sytatose orẽpyra toto ehtohme zae ehtoh poko.
2 "Zuaro ase," kananõ mã zae ehtoh waro pyra mã toto.
3 Yrome typyno exiketõ waro Ritonõpo mana.
4 Morarame tõsẽ rĩko imehnõ mana joroko zohme. Mame moro tõsẽ ekamõko mã toto imehnomo a. Otara ãko sytatou? "Joroko zotỹpyry onõpyra sehtone," ãko sytatou? Yrome ritõme pyra joroko tõ mana. Ritonõpo myakãme pyra roropa mã toto. Toiro rokẽ Ritonõpo mana. Moro waro sytatose.
5 Sero nono põkomo a tuhke joroko tõ nae ritõ sã repe. Azahkuru mã toto tuhke ritõ kõ ekaroryke tyya xine, kapuaõkomo nono põkõ roropa.
6 Yrome kyya xine toiro rokẽ Ritonõpo mana, Kumykomo. Emero Rihpõme mokyro mana. Ipoko ehtohme isene sytatose. Toiro roropa Kuesẽkõ mana, Jezu Kyrixtu. Eya senohne emero tyrise. Ipoe isene sytatose.
7 Yrome emero hkopyra Jezu poetory moro waro mana. Torẽnase toto joroko tõ eahmary poko imehnomo a. Naeroro tõsẽ onyryhtao tyya xine seroae ro: "Joroko zotỹpyry mose

ro," ãko mã toto, topekahse ahtao Jezu poetory kara a. Zae ehtoh waro hkopyra mã toto. Iirypyryme osekarõko mã toto joroko zotỹpyry onyryhtao tyya xine.

8 Yrome kymarokõ zae Ritonõpo a tõsẽ pokoino pyra. Oty kara Ritonõpo tõsẽ onyryhtao kyya xine, onõpyra kuahtao xine, enara. Oty kara rokẽ Ritonõpo morohne poko.

9 Otarãme zae oya xine moro tõsẽ onyry repe. Yrome otarame imepyny a, Jezu enetupuhpitone a moro tõsẽ onyry zae pyra mana. Naeroro tomeseke ehtoko Jezu enetupuhpitone tyyrypyry poko onyripopyra oehtohkõme. Eya tõsẽ onyry popyra ahtao moro tõsẽ onõpyra ehtoko roropa.

10 "Oty kara," ãko matose joroko zotỹpyry onyry poko oya xine. "Joroko tõ Ritonõpo myakãme pyra mã toto. Zuaro ase," ãko matose. Naeroro omõnõko matose toto tapyĩ taka. Joroko zotỹpyry õnõko matose, awamekaro xine rokene. Morarame zae ehtoh waro hkopyra exikety otarame oenetorỹko mana. "Zae ya roropa moro tõsẽ onyry," ãko mana tyya rokene. Yrome zae pyra ro eya, Ritonõpo myakãme joroko ekaroryke eya.

11 Moro tõsẽ onyry oya xine eneryke tyya otarame tõnõko roropa mana. Morarame tõkehse ahtao emynyhmãko mokyro mana. "Otarãme orihnõko ase iirypyryme jexiryke," ãko mã repe. Yrome mokyro pynuke roropa Kyrixtu kynorihne, orihpyra aehtohme. Ãkorõme mana Jezu enetuputyryke eya. Yrome emynyhmãko mana iirypyryme tyripose oya xine exiryke.

12 Naeroro mokyro a tõsẽ onyry zae pyra ahtao: "Otuhkose," kara ehtoko eya. Morara karyhtao oya xine zae pyra matose. Iirypyryme matose Kyrixtu a, ipoetory takorekehkase oya xine exiryke.

13 Iirypyryme imepỹ Jezu poetory riry se pyra ase. Naeroro tõsẽ onyry ya zae pyra ahtao eya, onõpyra ase ipunaka jũme, iirypyryme wekyry tõ riporyino. Morararo ehtoko. Imehnõ Jezu poetory iirypyryme onyripopyra ehtoko, enara.

9

Ritonõpo a tymenekase

1 Poetome pyra toehse ase tomesetase roropa ywy. Ritonõpo nymenekahpyryme ase. Tumũkuru poko imehnõ amorepaneme tymenekase ywy. Ywy roro Jezu enease Kuesẽkomo. Aomipona toerohse jexiryke ãmoreparykõ poko ipoetoryme toehse matose.

2 Otarãme imehnomo a Kuesẽkõ nymenekahpyryme pyra ase repe. Yrome matose jenetupuhnõko Jezu nymenekahpyryme imehnõ amorepaneme. Amarokõ roropa Korĩtu põkomo imehnõ tuarõtanohneme matose, amorepatõme Jezu nymenekahpyryme jexiry poko. Tuhkãkõ ynara ãko: "Kuesẽkõ omipona Korĩtu põkõ toehse. Morara exiryke Kyrixtu nymenekahpyryme Pauru enetupuhnõko ase," ãko.

3 Naeroro ykerekeremaryhtao imehnomo a ynara ãko ase: "Kyrixtu nymenekahpyryme ase imehnõ amorepaneme.

4 Zae nase ya tõsẽ apoiryhtao ya jokuru roropa omi kurã ekarotamitume," ãko ase eya xine.

5 Imehnõ Kyrixtu nymenekatyã typyxiãkõ maro ytoytõko pata tõ poro Jezu poetoryme toto exiryke. Zae mã toto Ritonõpo a. Kuesẽkõ akorõ morararo typye, Peturu roropa morararo. Mokaro sã jahtao kure jexiry roropa, typye jytoryhtao.

6 Imehnõ Kyrixtu nenyohtyã erohpyra mã toto tytinerũkõ apoiry poko. Omi kurã ekarory poko rokẽ mã toto. Yrome erohnõko ase jemary ke roropa ytinerũ apoiry poko etuarimara jehtohme. Panape roropa ysaaro erohnõko mana. Erohpyra yna ahtao moro poko kure oya xine nae? Ya kure exiry repe.

7 Soutatu tõme ahtao tineru apoĩko mã toto kowenu wino toerohtamitume. Tyoro roropa, tupito esemy, otyro tarykase eya ahtao otyro epery enahnõko ynororo toerohtamitume. Morararo pui esẽ tomo, suhsu euhkaryhtao suhsu apoĩko mã toto tõkurukõme, toky tõ pynanohtamitume.

8 Moro saaro tineru apoiry kyya xine zae mana imehnõ amorepatamitume Ritonõpo omiry poko. Morararo Ritonõpo nymeropohpyry kuamorepatorỹko.

9 Ynara tymerose Moeze a: "Pui mytary onymyhpyra ehtoko tiriiku ipikary poko itũtũmaryhtao," tykase. Yrome kuekykõ pyno rokẽ pyra Ritonõpo kynexine. Enetupuhpotohme morara tymerose eya.

10 Kypyno xine kuhse Ritonõpo mana. Morara exiryke morara tymerose eya. Otyro arykananõ mã ynara osenetupuhnõko: "Imeĩpo otyro epery apoĩko ase ynapyryme," ãko. Morararo mã osenetupuhnõko otyro epery apoinanõ roropa. Naeroro toerohtamitukõ eraximaryke tyya xine erohnõko mã toto.

11 Toytoytose yna omi kurã ekarory poko oya xine. Otyro puhturu arykane sã ynanexiase tupito arykary pokõ samo. Naeroro tineru apoiryhtao yna a ynaerohtamitume, popyra oya xine nae?

12 Topehke pyra Ritonõpo omiry kurã ynanekaroase oya xine. Tyoro poko ynanerokuase roropa tineru poko.

Ynara kary etary se pyra ynanexiase Jezu onenetupuhpynomo a: "Ritonõpo omiry etary se pyra ase Pauru pokoino, tineru apoiry se rokẽ Pauru exiryke Ritonõpo omiry ekarotamitume," kary etary se pyra ynanexiase.

13 Etatoko pahne, Ritonõpo maro oturutoh poko erohketõ tynapyrykõ apoĩko mã toto Ritonõpo tapyĩ taka ytoketõ wino. Tynekarorykõ etapananõ tohkõ apoĩko mã toto imehnõ nekarotyamo.

14 Morararo: "Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepananõ tynapyrykõ apoiryhtao tynamorepatyã wino kure ya mana," tykase Kuesẽkõ ya.

15 Mãpyra imehnõ tinerũ anapoipitopyra exiase. "Epehpyry se ase ãmorepatamitukõme," kapitopyra ase. Morararo moro ynymerohpyry onenerykõme: "Otinerũkõ apoiry se ase," kara ase. Jorikyry se pyra ase repe. Yrome jorikyry motye kuhse imehnõ tinerũ apoiry se pyra ase omi kurã ekarotamitume. "Pauru tineru se nexiase omi kurã ekarotamitume," kary etary se pyra ase ipunaka.

16 Epyrypara ase imehnõ amorepary poko ya. "Kure ase imehnõ amoreparyke ya omi kurã poko," kara ase. Kuesẽkõ omipona rokẽ ase imehnõ amorepãko. Ỹ, etuarimary imehnõ anamorepara jahtao Jezu Kyrixtu poko.

17 Jamoreme jerokuruhtao omi kurã ekarory poko imehnomo a jerohtamitu se jexiry repe. Yrome Ritonõpo omi poe jexiryke jamoreme pyra ase. "Jomiry kurã ekaroko imehnomo a," tykase Ritonõpo ya exiryke, aomipona rokẽ ase.

18 Morara ahtao otoko jepehpyry nae? Arypyra, tineru se pyra ase jerohtamitume. "Zae matose jepehmaryhtao oya xine ãmorepatamitukõme," kara ase jetananomo a. Tãkye rokẽ ase topehke pyra imehnõ amorepary poko ya Jezu Kyrixtu poko. Tãkye jehtoh jepehpyryme sã ya mana.

19 Sero põ omi poe pyra ase erohnõko. Yrome emero akorehmaneme toehse ywy Kyrixtu enetupuhpotohme eya xine, ipoetoryme toto ehtohme.

20 Juteutõkara maro jahtao Moeze omihpyry omipona jehtoh poko torẽtyke pyra ase, Jezu enetuputyryke ya tukurãkase jexiryke. Yrome juteu tõ amoreparyhtao ya omi kurã poko, toto sã Moeze omihpyry omipona exĩko ywy Jezu omiry zehno pyra toto ehtohme. Juteu tomo a Jezu omiry ekaroryhtao ya Moeze omihpyry omipona exĩko ase yronymyryme juteu tõ saaro, Jezu Kyrixtu enetupuhpotohme eya xine.

21 Morararo juteutõkara maro jahtao, mokaro sã Moeze omihpyry poko pyra ase, Jezu Kyrixtu enetupuhpotohme eya xine roropa. Kyrixtu omipona ase. Naeroro Ritonõpo omipona ase roropa.

22 "Jezu Kyrixtu enetuputyry poko ikuhnõko ase," kananõ maro jahtao mokaro sã exĩko ase toto akorehmatohme, orẽpyrahxo Jezu enetupuhtohme toto a. Imeimehnõ maro jahtao toto sã exĩko ywy Jezu Kyrixtu enetupuhpotohme eya xine. Emero rokẽ poko ase Jezu enetupuhpotohme imehnomo a.

23 Morohne poko ase omi kurã ekarotohme sero põkomo a. Jezu Kyrixtu ekaroryhtao ya kure jetananõ rĩko Ritonõpo mana. Kure jyrĩko roropa mana.

24 Toipe tururume ytoketõ poko ahno, axihxo tururume ytokety waro toehtohkõme. Mame tururume ytoketõ tuhke tururume ytõko. Yrome toiro osemazuhme eporehkãko, axihxo exikety rokene. Ynoro rokẽ epehpyry apoĩko mana. Tãkye exĩko roropa mana. Mokyro sã ehtoko, orẽpyra tururume ytokety samo. Jezu Kyrixtu omipona exikehpyra ehtoko. Mame, "Kure mase," ãko Kuesẽkõ oya xine mana. Morara kary etaryke oya xine tãkye kuhse exĩko matose, tururume ytokety tãkye exiry motye epehpyry apoiryhtao tyya.

25 Toipe tururume ytoketomo. Kokoro rokẽ tururume ytõko mã toto, orẽpyra toehtohkõme, imehnõ motye toehtohkõme tururume toytotohkõ poko. Mame imehxo exiketyme ahtao, imehxo toehtoh enetupuhpotoh apoĩko mana. Moro imehxo toehtoh, enetupuhpotoh axĩtao rokẽ repe. Yrome Jezu omipona exiketyme kuahtao xine, axĩtao rokẽ pyra Ritonõpo nekarory apoĩko sytatose. Jũme imaro exĩko sytatose.

26 Wazawazame pyra tururume ytokety ytõko toeporehkatohme osemazuhme. Mokyro saaro ase zae rokẽ jehtohme Jezu omipona Ritonõpo nekarory apoitohme ya. Tyoro roropa sã ase. Imepỹ poremãkapone sã ase. Tomeseke sã ynororo poremãpyra toehtohme. Mokyro saaro ase tomeseke Jezu Kyrixtu omipona jehtohme.

27 Imehnomo a ynara asene: "Zae ehtoko Jezu Kyrixtu omipona," asene. Morara kaxĩpo yyrypyry poko toehse jahtao, ehxirory yronymyryme jomihpyry etahpõkõ neneryme.

Morara exiryke yyrypyry poko ypenetaryhtao ya ipoko pyra ase. Emero irumekãko ase Jezu Kyrixtu omipona rokẽ jehtohme: “Popyra mase ya,” kara Jezu ehtohme ya.

10

Joroko tõ oneahmara ehtoko

1 Wekyry tomo, osenetupuhtoko kytamurukõ poko. Moeze maro toytorykohtao ahno esao pyra toto typynanohse Ritonõpo a. Akurũ zopino toh kynexine. Tuna konõto Tahpiremã takuohse roropa eya xine.

2 Mame tuna konõto akuotyryhtao eya xine, Moeze marõme tõpurihkase toto tuna konõto kuao, akurũ ao, enara.

3 Ritonõpo nenehpohpyry kapu ae tonahse eya xine emero porehme.

4 Ritonõpo nekarohpyry tõse roropa eya xine. Topu ae tuna tutũtase, toto okurume. Yrome moro topu Jezu Kyrixtu enetupuhtoh kynexine. Toto maro toytose ynororo.

5 Yrome Ritonõpo zamaro pyra tuhkãkõ kynexine. Morara exiryke toorihse toto ahno esao pyra toytorykohtao. Tõtonẽse toto sapararahme ona poro.

6 Morara tyripose Ritonõpo a kutuarõtanohpotohkõme, zae ehtoh waro kuehtohkõme. Tyyrypyrykõ poko typenetase kytamurukomo. Naeroro mokaro sã pyra sehtone, kyyrypyrykõ poko penetara sehtone ipunaka.

7 Toitoine kytamurukõ joroko tõ poko toehse, Ritonõpo omipona pyra. Otuhtoh konõto tyrise eya xine tyneponãmarykõ ẽpataka, tõsemeikase toto. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme pake moro poko: “Typorohse toto tyneponãmarykõ ẽpataka. Tõtuhse toto, eukuru tõse eya xine roropa. Mame towõse ropa toto watohme,” me tymerose. Mokaro sã pyra sehtone, joroko tõ poko pyra sehtone ipunaka.

8 Imehnõ nohpo poko exiry popyra Ritonõpo a mana. Imehnõ orutua poko exiry roropa. Kytamurukõ toitoine nohpo tõ poko toehse ahtao tuhkãkõ toorihse toto, 23 miume toorihse toiro ẽmepyry ae rokene. Naeroro imehnõ pyxiã poko pyra sehtone, imehnõ nio tõ poko pyra roropa sehtone.

9 Kytamurukomo a Ritonõpo tyenonohse. Tykerekeremase toto a. Ynara tykase toto Ritonõpo poko: “Kypyno xine Ritonõpo mana. Kuãnohpyra xine mana iirypyryme kuahtao xine ro,” tykase toh repe. Mame tyyrypyrykõ poko toehse ahtao okoi tyripose Ritonõpo a toto esekatohme, tuhke. Naeroro Kuesẽkõ onyenonohpyra sehtone.

10 Ritonõpo poko tãtakirimase kytamurukomo. Naeroro taorihmapose toto Ritonõpo nenyokyhpyry a. Toorihse toto. Naeroro Ritonõpo poko atakirimara sehtone.

11 Morara tyripose Ritonõpo a kytamurukomo a pake zuaro kuehtohkõme. Tymerose roropa tõmipona pyra exiketõ wãnohtopõpyry poko kutuarõtanohtohkõme, kytamurukõ sã pyra kuehtohkõme. Seromararo sero nono enahsasaka mana. Naeroro pakatokõ Ritonõpo omipona pyra ehtopõpyry sã pyra sehtone.

12 Morara exiryke ynara kara ehtoko: “Iirypyryme pyra ase orẽpyra jexiryke,” kara ehtoko. Ynara rokẽ kahtoko Ritonõpo a: “Kuakorehmako Papa yyrypyry poko pyra jehtohme,” kahtoko Ritonõpo a.

13 Tukuhse awahtao xine ynara zuaro matose imehnõ roropa morararo tyyrypyrykõ poko tukuhse mã toto. Yrome jamihmehxo Ritonõpo mana. Tõmihpyry ae ro ãkorehmatorỹko mana tukuhse awahtao xine. “Epo nase,” ãko mana. Okuhnekõ aropõko roropa mana owinoino xine. Jamihme pyra awahtao xine ajamihtanohtorỹko mana oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme. Ajamihtanohtorỹko mana oorypyrykõ rumekatohme oya xine.

14 Naeroro wekyry tomo, joroko tõ poko pyra ehtoko ipunaka.

15 Tuaro exiketõme matose ya. Naeroro zae jomiry ehtoh enetupuhtoko.

16 Jezu orihtopõpyry poko wenikehpyra kuehtohkõme oximõnõko sytatose. Mame uwa eukuru poko: “Kure mase Papa,” ãko sytatose Ritonõpo a. Ẽnõko sytatose emero porehme. Kyyrypyrykõ kurikary poko osenetupuhnõko sytatose toxixihmase Jezu exiryke wewe pokona kyyrypyrykõ epehpyryme. Morararo wyi enapyryhtao kyya xine Kyrixtu orihtopõpyry poko osenetupuhnõko sytatose porehme. Oximaro sytatose Jezu Kyrixtu maro. Tyjamitunuru ekarõko roropa mana kyya xine. Moro poko osenetupuhnõko sytatose moro wyi enapyryhtao kyya xine.

17 Oximõme wyi ohnõko sytatose Jezu orihtopõpyry poko osenetuputyry poko, tuhke kuahtao xine ro. Tuhke kymarokõ repe. Yrome Jezu enetuputyryke kyya xine, aomipona toehse roropa kuexirykõke toiro zokome sã sytatose tupuhpyke Jezu ke, kuesẽkõme aexiryke.

18 Juteu tõ poko osenetupuhtoko, Ritonõpo maro oturuketõ poko roropa. Tynekarorykõ etaparyhtao tyya xine tynekarorykõme Ritonõpo a, tõnõko roropa toto. (“Ritonõpo poenõme ynanase,” ãko osenetupuhnõko toto, moro tõsẽ onyryhtao tyya xine.)

19 Ãmoreparykõ se roropa ase joroko poko. “Joroko tõ kure,” ãko imehnõ mã repe. Yrome Ritonõpo onymyakãmara mã toto. Joroko tõ eahmananõ azahkuru mana. Ynara osenetupuhnõko mã toto: “Tõsẽ ekarõko ase joroko zohme. Naeroro kure ase,” ãko toh mã repe.
20 Yrome etatoko pahne, moro tõsẽ riryhtao joroko zohme, Ritonõpo a moro onekaropyra matose. Joroko tamuru omi poe moro rĩko matose. Yrome joroko tõ poko oexirykõ se pyra ase ipunaka.
21 Mame Jezu orihtopõpyry enetupuhtoh eukuru enyryhtao oya xine Ritonõpo poenõme oexirykõ poko osenetupuhnõko matose. Naeroro ahno nekarohpyry joroko tõ okurume, moro onẽpyra ehtoko ipunaka. Ahno nyrityã ẽpataka eukuru riryhtao joroko okurume, moro onẽpyra ehtoko. Morararo wyi enapyryhtao oya xine Jezu orihtopõpyry poko osenetupuhtohme Ritonõpo poetoryme oehtohkõ poko osenetupuhnõko matose. Naeroro ahno nyrityã zotỹpyry onõpyra ehtoko, joroko tamuru omi poe moro zoty tyrise exiryke.
22 Zumoxike Kuesẽkõ onyripyra sehtone. “Orẽpyra ase Jezu motye,” karyhtao kyya xine joroko tamuru akorehmaneme exĩko sytatose. Mame joroko tamuru akorehmaneme kuahtao xine zumoxike exĩko Kuesẽkõ kypoko xine mana.
23 Ynara ãko imehnõ mã otarame: “Emero rokẽ poko sytatose Kyrixtu poetoryme kuexirykõke,” ãko toh mã repe. “Yrome emero pyra kure kyya xine mana,” ãko ase. “Emero poko ase Kyrixtu poetoryme jexiryke,” ãko roropa toh mã repe. Yrome emero pyra zae kuehtohkõ poko kuakorehmatorỹko mana.
24 Osepyno rokẽ pyra ehtoko. Imehnõ pyno ehtoko roropa. Kykyryrykõ poko rokẽ kuahtao xine imehnõ motye kuehtohkõme popyra sytatose.
25-26 Ynara ãko Ritonõpo omiry: “Sero nono Ritonõpo kyryryme mana. Sero põkõ roropa emero porehme Ritonõpo nyrityãme mana,” ãko. Naeroro tõsẽ apoiryhtao oya xine emero rokẽ kure mana. “Otarãme mose popyra Ritonõpo a,” kara ehtoko. “Otarãme mose ahno nyrityã ẽpataka tyrise joroko zohme,” kara ehtoko roropa. Topekahse oya xine ahtao imehnomo a kure roropa mana.
27 Morarame Jezu poetory kara a oeahmarykohtao tytapyĩ taka otuhse oytotohkõme, itapyĩ taka oytorykõ se awahtao xine ytotoko. Mame: “Õty mose,” karyhtao oya xine moro tõsẽ poko onekaropopyra ehtoko. “Mose tokarose nae joroko zohme?” kara ehtoko. “Mose onõpyra ase popyra exiryke Ritonõpo a,” kara ehtoko roropa. Otuhtoko rokẽ rahkene.
28 Yrome ynara karyhtao rokẽ eya xine: “Mose joroko zotỹpyry,” karyhtao oya xine, onõpyra ehtoko morara tykase ekarone exiryke, zae ehtoh poko oexirykõ waro toto ehtohme.
29 Amarokõ tõsẽ onyry poko, oty kara matose, joroko zotỹpyryme ahtao ro. Yrome imehnõ Jezu poetory pokoino onõpyra matose zae pyra moro tõsẽ onyry enetuputyryke eya xine. Otarãme ynara ekaropory se matose: “Oty katohme imepỹ pokoino tõsẽ onõpyra hano? Eya rokẽ moro tõsẽ onyry popyra mana, joroko zotỹpyryme ekaroryke eya.
30 ‘Kure mase Papa. Senohne onekarohpyryme ya,’ ãko ase Ritonõpo a. Naeroro oty katoh imehnõ yna kerekeremãko nae tõsẽ onyry poko yna a? Ritonõpo nekarohpyryme exiryke, ‘Kure mase,’ tykase ywy,” ãko otarame matose ya.
31 Etatoko pahne, emero poko awahtao xine kure Ritonõpo tyritoko. Tõsẽ onyryhtao oya xine, kure Ritonõpo ritohme tõtoko. Eukuru enyryhtao oya xine kure Ritonõpo ritohme ẽtoko.
32 Kure rokẽ ehtoko juteu tõ maro, juteutõkara maro, Jezu poetory tõ maro roropa, penekehpyra toto ehtohme Jezu enetuputyry poko.
33 Ysã ehtoko. Kure ehtoh rokẽ kuhnõko ase imehnõ maro emero, toto pyno jexiryke. Osepyno hkopyra ase imehnõ emero kure riry se jexiryke, toto pynanohtohme Kyrixtu a.

11

1 Naeroro kypoenohtoko ysã oehtohkõme. Ywy roropa Kyrixtu poenohnõko ase.

Nohpo tõ zae ehtoh poko

2 Ypoko wenikehpyra matose, ãmorepatopõpyrykõ ya omipona roropa matose. Morara oexirykõ kure mana.
3 Yrome ynara ãmoreparykõ se ase, typye exikety typyty esẽme mana. Kymarokõ emero esẽme Kyrixtu mana. Mame Ritonõpo Kyrixtu esẽme mana.
4 Naeroro oximõme awahtao xine õtururukõ poko Ritonõpo maro, kure orutua kõ tyxapeuke pyra oturũko. Orutua komo, Ritonõpo omiry poko imehnõ amoreparyhtao oya xine, tyxapeuke pyra toto amorepatoko. Tyxapeuke orutua ahtao Kyrixtu poihtõko sã mana. Popyra mana.

5 Yrome nohpo tomo, tuhpõke oturutoko Ritonõpo a oximõme awahtao xine. Imehnõ amoreparyhtao roropa oya xine tuhpõke Ritonõpo omiry poko toto amorepatoko. Tuhpõke pyra awahtao xine oniokõ hxirõko matose, ehxirõko roropa matose oũsety sahkahpyry samo.

6 Naeroro tuhpõke se pyra nohpo ahtao, ynara kahtoko eya: "Oũsety isahkapoko roropa," kahtoko eya. Ynara exiryke, nohpo zũsety tysahkase ahtao aehxirory mana. Naeroro kure tuhpõke nohpo tõ ahtao oximõme awahtao xine, ehxiropyra mã toto.

7 Yrome orutua kõ tyoro. Tuhpõke se pyra orutua komo, tysaaro tyrise exiryke Ritonõpo a. Tõmipona orutua kõ ehtohme tyrise toto Ritonõpo a. Yrome nohpo tõ tyrise tyniokõ omipona ehtohme.

8 Orutua riry se Ritonõpo toehse ahtao nohpo wino onyripyra kynexine. Yrome orutua wino nohpo tyrise eya rahkene.

9 Orutua tyrise eya nohpo tõ pokoino pyra. Yrome nohpo tyrise Ritonõpo a orutua pokoino, orutua akorehmaneme.

10 Naeroro Jezu poetory tõ oximomyryhtao kure nohpo tõ tuhpõke ahtao, toto eneryke Ritonõpo nenyohtyamo a. Tuhpõke toto ahtao tyniokõ omipona toehtohkõ poko ituarõtanohpõko mã toto.

11 Kuesẽkõ maro kuexirykõke toiroro pyra nohpo tõ mana. Morararo orutua komo. Toiroro pyra sytatose. Atakorehmãko sytatose zae kuehtohkõme.

12 Pake ahtao orutua osemazuhme tyrise Ritonõpo a. Mame aoropary zehpyry touse ahtao, nohpo tyrise eya roropa. Seromaroro orutua kõ enurũko nohpo ae. Yrome emero porehme Ritonõpo poe mana.

13 Kure oya xine nae nohpo tõ otururuhtao Ritonõpo maro oximõmãkõ rãnao tuhpõke pyra ahtao? Arypyra, popyra mana.

14 Toipe sytatose. Orutua kõ tũsehke mosã ke ahtao popyra kyya xine mana. Epoihtõko sã mokyro mana kyya xine.

15 Yrome nohpo tõ tũsehke mosã ke ahtao kure rokẽ kyya xine mana. Tũsehke mosã ahtao, tuhpõke exikety sã nohpo mana.

16 Tuhpõke pyra nohpo ahtao aotururuhtao Ritonõpo maro oximõmãkõ maro popyra mana, ãko ase. Morara ãko ase emero Jezu poetory tomo a emero pata tõ po. Morara ãko ase roropa jezujezukuru se exiketomo a.

Kuesẽkõ otuhtopõpyry poko
(Mateu 26.26-30; Maku 14.22-25; Ruka 22.15-20)

17 "Kure rokẽ matose oximõnõko Ritonõpo poko," kara ase oya xine. Õximomyrykohtao atakorehmara matose yronymyrymehxo Jezu enetuputyry poko. Atakorekehkãko rokẽ matose. Morara popyra ya mana. Naeroro ãmorepatorỹko ase zae ehtoh poko õximomyrykohtao.

18 Ynara ãko imehnõ mana opoko xine: "Korĩtu põkõ tãtapiakase sã mã toto. Oximõnõko ro mã toh repe, yrome oxiehno toto," ãko. Morara kary ajohpe pyra mana ya.

19 Otarãme atapiakãko matose zae oehtohkõ enetupuhpotohme imehnomo a.

20 Õximomyrykohtao Kuesẽkõ orihtopõpyry poko osenetupuhpyra matose. Õtukurukõ poko rokẽ oximõnõko matose. Oty katohme?

21 Õtukurukohtao toitoine matose emotyẽkãko. Naeroro imehnõ etyhpyryme exiketõ otuhpyra ekurehnõko, osemazuhme autuhtyã toemotyẽkase exiryke.

22 Morara awahtao xine õximomyrykohtao azahkuru matose ipunaka. Tytapyike matose. Omise awahtao xine otuhtoko atapyĩkõ tao. Ritonõpo maro oturutoh tao zae rokẽ otuhtoko. Moro tao tymõkomokãkara onyhxiropyra ehtoko roropa. Azahkuru awahtao xine õximomyrykohtao: "Kure matose," kara ase oya xine.

23 Tamorepase ywy Kuesẽkomo a toorihtopõpyry poko wenikehpyra ipoetory tõ ehtohme. Morararo kuamorepatose. Ynara ase oya xine: "Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu ewokasasaka ahtao Juta a, wyi apoine.

24 'Kure mase Papa Kapuaono,' karyhtao eya, wyi tohkane. Typoetory tomo a ynara tykase ynororo: 'Sero wyi enapyryhtao oya xine wenikehpyra ehtoko jexixihmapotopõpyry poko wewe pokona. Okurãkatohkõme orihnõko ase,' tykase.

25 Mame otuhkehxĩpo eukuru tapoise Jezu a. Ynara tykase: 'Seny õkurukomo. Tõmiry kasenato ekarõko Ritonõpo sero põkomo a jorihtopõpyry pokoino. Topekahse matose ya umununu ke. Naeroro sẽ enyryhtao oya xine jorihtopõpyry poko osenetupuhtoko,' tykase.

26 Naeroro Kuesẽkõ oehtohto ropa wyi enapyryhtao oya xine, eukuru enyryhtao roropa oya xine, imehnõ tuarõtanohpõko matose aorihtopõpyry poko kymyakãkõme," ase oya xine.

27 Naeroro zae pyra awahtao xine ohxirotorỹko Ritonõpo mana, Kuesẽkõ orihtopõpyry poko wenikehpyra ehtoh enapyryhtao oya xine, eukuru enyryhtao roropa oya xine.

Iirypyryme oexirykõke ohxirotorỹko Ritonõpo mana, Kuesẽkõ exixihmahpõkõ hxirory samo.

28 Morara exiryke ynara osenetupuhtoko aporo: "Zae rokẽ ytoytõko hano Ritonõpo neneryme?" kahtoko aporo okurohtao xine. Morarame zae awahtao xine rokẽ Kuesẽkõ exixihmatopõpyry poko wenikehpyra ehtoh enahtoko, eukuru ẽtoko, enara. Iirypyryme awahtao xine oorypyrykõ ekarotoko Ritonõpo a ikorokatohme. Moromeĩpo enahtoko, ẽtoko, enara.

29 Kuesẽkõ kynorihne kyyrypyrykõ epehmatohme, Ritonõpo poenõme kuehtohkõme. Moro onenetupuhpyra awahtao xine, aorihtopõpyry poko wenikehpyra ehtoh onenahpyra ehtoko, onẽpyra roropa ehtoko, enara. Awamekaro xine rokẽ moro wyi enapyryhtao oya xine, moro eukuru enyryhtao roropa oya xine awãnohtorỹko Ritonõpo mana, ajoajohpe Kuesẽkõ orihtopõpyry poko wenikehpyra ehtoh enapyryke oya xine.

30 Morara exiryke kure pyra toehse matose. Jamihme pyra roropa toehse matose. Toitoine roropa amaro xine aexityã toorihse mana.

31 Kuesẽkõ orihtopõpyry poko wenikehpyra ehtoh enapyry se awahtao xine ynara osenetupuhtoko aporo: "Iirypyryme hano Ritonõpo a?" kahtoko oseya rokene. Mame tyyrypyhpyke awahtao xine ekarotoko oorypyrykõ Ritonõpo a ikorokatohme ropa. Kyyrypyrykõ tykorokase ahtao Ritonõpo a: "Popyra matose ya," kara mana kyya xine. Kuãnohpopyra xine roropa mana.

32 Yrome: "Popyra matose ya," ãko Ritonõpo kyya xine kyyrypyrykõ poko kuahtao xine. Kutuarimapotorỹko roropa mana zomory zuaro kuehtohkõme, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme. Morara kuamorepatorỹko Ritonõpo mana apotoimo htaka omõpyra kuehtohkõme tõmipona pyra exiketõ maro.

33 Morara exiryke wekyry tomo, Kuesẽkõ exixihmatopõpyry poko wenikehpyra ehtoh enahtohme õximomyrykohtao, imehnõ Jezu poetory tõ oepyry eraximatoko aporo. Mame oximõme toehse emero ahtao otuhtoko.

34 Mame omise ro awahtao xine otuhtatoko atapyĩkõ taka, ozehno xine Ritonõpo exiryino awãnohpyra Ritonõpo ehtohme roropa. Tuhke mekaropotone. Morohne poko ourutorỹko ase amaro xine toehse jahtao.

12

Ritonõpo Zuzenu nekarory poko

1 Wekyry tomo, ynara matose: "Oty ekarõko Ritonõpo Zuzenu nae kyya xihne?" matose pape poko. Naeroro Zuzenu Kurã nekarory tõ poko ourutorỹko ase, zae zuaro oehtohkõme.

2 Jezu poetoryme exipitopyra ro awahtao xine, oenekunopyase xine joroko tõ eahmary poko Ritonõpo myakãme repe. Yrome opynanopyrykõ waro pyra mokaro mana, isene pyra toexirykõke.

3 Yrome seromaroro ynara kananõ nae: "Ritonõpo poe ase senohne rĩko," kananõ nae mana. Yrome Ritonõpo Zuzenu poe toto ahtao: "Jezu popyra mana," kara toh mana ipunaka. Ritonõpo Zuzenu poe ynara ãko mã toto: "Jezu jesẽme mana," ãko Ritonõpo Zuzenu nae exiketõ mana. "Kuesẽkõme mana," ãko mã toto. Imehnõ mã morara kasaromepyra mã toto. Moro waro awahtao xine Ritonõpo poe oturuketõ nymyry waro matose. Ajohpe exiketõ waro roropa matose.

4 Tuhke rokẽ Ritonõpo Zuzenu nekarory tõ kyya xine mana. Yrome toiro rokẽ ekarohpõ mana.

5 Tyotyoro poko tuhke erohnõko sytatose Kuesẽkõ omipona. Yrome toiro rokẽ Kuesẽkõ mana.

6 Tyotyorõ poko emese kure sytatose orẽpyra kuehtohkõme Ritonõpo nyrohmanohpotoh poko. Yrome toiro rokẽ Ritonõpo mana. Ipoe rokẽ emese kure sytatose, tyjamitunuru ekaroryke kyya xine, inyrohmanohpotoh poko kuehtohkõme.

7 Tyjamitunuru ekarõko Ritonõpo kyya xine mana imehnõ Jezu poetory akorehmatohme kyya xine.

8 Tyjamitunuru ekarõko toitoine typoetory tomo a emese kure toto ehtohme zae omi ekarory poko imehnomo a. Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko mana emese kure toto ehtohme imehnõ amorepary poko Ritonõpo omiry poko, zuaro toto ehtohme.

9 Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko mana yronymyryme Jezu enetupuhtohme eya xine. Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko mana kurãkõkara kurãkatohme eya xine.

10 Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko Ritonõpo Zuzenu mana imehxo Ritonõpo ehtoh enepotohme imehnomo a. Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko mana tõmiry ekarotohme imehnomo a. Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko mana Ritonõpo Zuzenu poe exiketõ waro toto ehtohme, typoe rokẽ ytoytoketõ waro roropa toto ehtohme. Imehnomo a

tyjamitunuru ekarõko mana imehnõ omiry ae oturutohme. Imehnomo a tyjamitunuru ekarõko mana mokyro zurutopõpyry enetupuhtohme ekarotohme ropa kuomirykõ ae.
11 Tuhke ekarõko Ritonõpo Zuzenu kyya xine mana. Yrome toiro rokẽ ynororo. Tamoreme ekarory se exiryke tyjamitunuru ekarõko kyya xine mana.

Tỹpokõke tuhke kuokokõ mana

12 Kuokokõ tuhke tỹpokõke mana. Moro saaro Kyrixtu enetupuhnanõ tuhke mã toto. Yrome toiro zoko sã sytatose Jezu enetuputyryke kyya xine.
13 Tuhkãkõ Jezu Kyrixtu enetupuhnõko mana. Juteu tomo, juteutõkara roropa enetupuhnõko mã toto. Tosẽke exiketomo, tosẽke pyra exiketõ roropa enetupuhnõko mã toto. Enetuputyryke kyya xine tukurãkase sytatose Ritonõpo Zuzenu a Jezu Kyrixtu zokome sã kuehtohkõme. Ritonõpo jamitunuru nae sytatose Zuzenu kukurohtao xine exiryke.
14 Ynara exiryke, toiro rokẽ pyra kuokokõ pokõ mana. Tuhke tỹpokõke mana.
15 Kupupurukõ ynara kara mana: "Tyoro jexiry se ase. Omame se ase," kara mana. Pupume ro mana, myarotokoromero.
16 Morararo kypanarykõ ynara kara mana: "Onume pyra jexiryke zoko pokõme pyra ase," kara mana. Kuokokõ pokõme ro mana. (Kuokokõ pokõ mã oxikerekeremara mana Ritonõpo netaryme. Tãkye rokẽ mã kehko toerohtohkõ poko.)
17 Kuokokõ tytororo onume rokẽ ahtao otato pyra kymarokõ exiry. Morararo paname rokẽ kuokokõ ahtao eunatara kymarokõ exiry.
18 Yrome toiro rokẽ pyra kuokokõ pokõ tyrise Ritonõpo a. Tuhke kypokõkõ tyrise eya kuokokõme tytororo kuehtohkõme. Morara tyrise kymarokõ Ritonõpo a tõsenetupuhtopõpyry ae ro.
19 Toiro rokẽ kypokõkõ ahtao tokoke pyra sehtory.
20 Yrome zoko pokõ tuhke tyrise toiro tokoke kuehtohkõme.
21 Naeroro kuenurukõ ynara kara mana kuemarykomo a: "Ose pyra ase," kara mana. Kupuhpyrykõ ynara kara mana kupupurukomo a: "Ose pyra ase," kara mana. (Moro saaro: "Mose se pyra ase," kara sehtone imepỹ Jezu poetory poko Jezu Kyrixtu enetuputyryke kyya xine.)
22 Kuokokõ tyrise Ritonõpo a. Kure pyra kuokokõ pokõ toehse ahtao ise ro sytatose. Oxisã kuokokõ pokõ jamihme se sytatose. Kuokokõ pokõ toiro touse ahtao, etuarimãko sytatose otarame orihnõko sytatose.
23 Kuokokõ pokõ xihpyry nae sytatose. Kyya xine xihpyryme mã repe. Yrome ipyno ro sytatose. Ehxirõko sytatose kuokokõ pokõ jarao tõsenese ahtao, yrome ipyno ro sytatose.
24 Mãpyra kuokokõ pokõ kure potu kyya xine ahtao, ipoko pyra sytatose kure exiryke. Etatoko pahne, otarame ehxirõko sytatose xihpyryme kuokokõ pokõ ahtao repe. Yrome Ritonõpo ehxiropyra mana kypyno xine toexiry poko. Kuokokõ pokõ emero tyrise eya kuokokõme.
25 Kuokokõ pokõ tyorõ pokona atapiakara mana. Morohno poko rokẽ mana. Kuokokõ pokõ tuhke roropa repe. Yrome oximaro erohnõko mã kehko toiro tokoke exiryke. Moro saaro atapiakara sehtone. Kuesẽkõ omipona rokẽ sehtone.
26 Mame toiro kuokokõ pokõ jetũ ahtao, tytororo kuokokõ sam ãko mana. Morararo kure rokẽ kuokokõ pokõ ahtao tytororo sam kara mana, toiro kuokokõ exiryke. Jezu enetupuhnanõ kuokokõ sã mã toto. Kuepekõ etuarimary eneryhtao kyya xine, emynyhmãko sytatose. Kure kuepekõ riryhtao imehnomo a tãkye sytatose kuepekõ poko.
27 Kymarokõ emero Kyrixtu zoko sã sytatose. Tuhke kuokokõ pokõ tyrise Ritonõpo a kuokokõme. Tõsenetupuhtopõpyry ae ro morara tyrise sytatose. Moro sã kymarokõ emero Jezu Kyrixtu zoko sã sytatose. Kyrixtu zoko pokõ sã sytatose.
28 Naeroro Kyrixtu enetupuhnanõ tyrise Ritonõpo a imehnõ akorehmaneme. Osemazuhme ynara tykase ynororo: "Umũkuru poko omi kurã ekaronanõme matose," tykase. Ĩkapona: "Jomiry poko urutõme matose," tykase imehnomo a. Ĩkapona ro: "Jenetupuhnanõ amorepaneme matose," tykase imehnomo a. Moromeĩpo: "Yjamitunuru ke ynyripohpyry tyritoko," tykase imehnomo a. Mame: "Kurãkõkara ikurãkatoko ropa," tykase ynororo imehnomo a. Mame: "Imehnõ akorehmatoko jurumekara toto ehtohme," tykase imehnomo a. Morarame: "Imehnõ esẽme ehtoko," tykase imehnomo a roropa. Mame: "Imehnõ omiry ae urutõme ehtoko," tykase etyhpyryme, enara.
29 Emero pyra toitoine rokẽ Ritonõpo nymenekahpyryme mã toto, Tumũkuru poko imehnõ amorepatohme. Toitoine rokẽ urutõme roropa mã toto. Toitoine rokẽ amorepatõkõme mã toto. Toitoine rokẽ Ritonõpo jamitunuru nae mã toto orẽpyra inyrohmanohpotoh ritohme.

30 Toitoine rokẽ kurãkõkara kurãkãko ropa mã toto. Toitoine rokẽ roropa imehnõ omiry
ae oturũko mã toto. Toitoine rokẽ roropa mokaro nurutopõpyry imehnõ omiry ae ekarõko
ropa mã toto kuomirykõ ae.
31 Naeroro Ritonõpo nekarory kurã poko openetatoko.
Yrome tyorõ poko ourutorỹko ase seromaroro. Sero kure kuhse mana.

13

Imehnõ pyno kuexirykõ poko
1 Otarãme imehnõ omiry ae jotururu waro ase repe.
Otarãme Ritonõpo nenyohtyã omiry waro roropa ase repe.
Yrome imehnõ pyno pyra jahtao
toiparo rokẽ oturũko ase,
panaikato sã rokẽ jotururu exiry, tãtã katoh sã rokene.
2 Otarãme Ritonõpo omi poe aomiry ekarõko ase imehnomo a.
Otarãme emero poko zuarohxo ase atamorepaketõ samo.
Otarãme imehnõ motye
tupimãkõ waro roropa ase.
Otarãme Ritonõpo jamitunuru enetuputyryke ya
ypy tõ enuẽnapory waro roropa ase repe,
yrome imehnõ pyno pyra jahtao otyme kure hano Ritonõpo a?
Arypyra ipunaka.
3 Otarãme ymõkomory emero ekarõko ase tymõkomokãkara a.
Otarãme: “Oty kara,” ãko ase repe joko zahkary se Jezu waro pyra exiketõ ahtao Jezu
enetuputyry ya waro toto ehtohme.
Yrome imehnõ pyno pyra jahtao toiparo rokẽ oxiahkapõko ase.
Toiparo rokẽ ymõkomory ekarõko ase roropa tymõkomokãkara a.
4 Imehnõ pyno jahtao penekehpyra ase kure toto ehtoh eraximary poko.
Kure rokẽ toto rĩko ase.
Imehnõ pyno jahtao zumoxike pyra ase toto poko.
Osenynanohpyra ase.
Ypoko oseahmara ase.
Epyrypara roropa ase
imehnõ motye jehtoh poko.
5 Imehnõ pyno jahtao putupyra exiketõ sã pyra ase.
Zae rokẽ ase.
Osepyno rokẽ pyra ase.
Yamene se pyra roropa ase.
Axi hkopyra imehnõ zehno exĩko ase.
Eya xine tyyryhmase jahtao
onemetakãmara ase.
6 Imehnõ pyno jahtao atãkyemara ase tyyrypyry poko toehse toto ahtao.
Zae toto exiry poko atãkyemãko ase.
7 Imehnõ pyno jahtao penekehpyra ase
kure toto ehtoh eraximary poko.
“Emero ikurãkary waro Ritonõpo mana,” ãko ase.
“Kure toto riry poko onymomohkehpyra sehtone,” ãko.
Toto anarypopyra roropa ase, enara.
8 Imehnõ pyno nymyry jahtao
jũme toto pyno ase.
Ritonõpo Zuzenu poe imehnõ
amoreparyhtao ya kure repe.
Yrome axĩtao rokẽ jomihpyry mana.
Ritonõpo Zuzenu poe imehnõ omiry ae jotururuhtao,
moro roropa axĩtao rokẽ mana.
Tuaro jahtao roropa tuaro jexiry jũme pyra mana.
9 Seromaroro emero pyra,
zokonaka rokẽ zuaro sytatose.
Ritonõpo Zuzenu poe emero pyra zokonaka rokẽ
imehnõ amorepãko sytatose roropa.
10 Yrome Ritonõpo maro toehse kuahtao xine
emero waro exĩko sytatose,

zokonaka rokẽ pyra.
Zokonaka rokẽ aehtyã enahketõme mana.
11 Poetome jahtao poeto omiryme jomiry kynexine.
Poeto sã tyxitase ywy, toexianase, enara.
Poeto sã roropa josenetuputyry kynexine.
Yrome seromaroro tuãtase jexiryke poetome jehtopõpyry turumekase ya.
12 Osene xihpyry ae kuosenerykohtao popyra rokẽ osenẽko sytatose.
Moro saaro seromaroro pitiko sã rokẽ Ritonõpo poko enetupuhnõko sytatose.
Imeĩpo imaro kuahtao xine kure kuhse Ritonõpo enẽko sytatose, osẽpataka rahkene.
Seromaroro zokonaka rokẽ zuaro sytatose.
Yrome kuaro xine ynororo ipunaka.
Imeĩpo zuarohxo exĩko sytatose roropa, kuaro xine Ritonõpo ehtoh samo.
13 Ritonõpo enetupuhnõko sytatose.
Imaro kuexirykõ momohnõko roropa sytatose.
Imehnõ pyno sytatose, enara.
Kure Ritonõpo enetuputyry kyya xine kuesẽkõme.
Kure roropa imaro kuexirykõ eraximary kyya xine.
Yrome imehnõ pyno kuexirykõ kure kuhse mana.

14

Ritonõpo Zuzenu nekarory tõ poko kyya xine

1 Morara exiryke imehnõ pyno oexirykõ poko openetatoko. Ritonõpo Zuzenu nekarory tõ se ehtoko yronymyryme. Ritonõpo omiry ekarory se ehtoko imehnomo a. "Ajamitunuru ekaroko ya õmiry kurã ekarotohme imehnomo a," kahtoko Ritonõpo a.

2 Imepỹ mã tyorõ omiry ae tõtururuhtao kuurupyra xine mana. Ritonõpo a rokẽ oturũko mana, moro omi onetara kuexirykõke. Otarãme Ritonõpo Zuzenu poe zae oturũko ynororo repe yrome etananõ onetara mã toto ipunaka.

3 Yrome Ritonõpo omiry ekarone topohme oturũko imehnõ netaryme emero. Kuakorehmatorỹko mana yronymyrymehxo Kuesẽkõ enetupuhtohme kyya xine. Kueanokõ jamihtanohnõko ropa mana orẽpyrahxo kuehtohkõme Ritonõpo omipona. Kuemynyhmatohkõ aropõko mana tãkye ropa kuehtohkõme.

4 Imeimehnõ omiry ae oturukety atakorehmãko rokẽ mana. Yrome topohme Ritonõpo omiry ekarone imehnõ Jezu poetory akorehmãko emero itamurumehxo enetupuhtohme eya xine.

5 Ritonõpo Zuzenu poe tyorõ omiry ae õtururukohtao tãkye pitiko ase. Yrome tãkye kuhse ase opoko xine Ritonõpo poe aomiry ekaroryhtao oya xine imehnomo a. Tyoro omiry ae urutõ kõ kure roropa toh mã repe. Yrome imotye kuhse Ritonõpo omiry ekaronanõ mana imehnomo a. Tyoro omiry ae ourururukõ se imepỹ ahtao moro omi waro exikety nae ahtao rokẽ kure mana, aomiry ritohme ropa õmirykõ ae. Yrome aomiry waro exikety pyra ahtao toiparo rokẽ moro omiry ae oturũko mokyro mana.

6 Wekyry tomo ytõko ase oya xine. Amaro xine jahtao tyoro omiry ae rokẽ jotururuhtao ãkorehmara xine jexiry onetara oexirykõke. Ritonõpo nenehpohpyry ya ekaroryhtao oya xine ãkorehmatorỹko ase. Zuaro jehtoh roropa ekaroryhtao oya xine, ãkorehmatorỹko ase. Ritonõpo Zuzenu poe ourururukohtao ãkorehmatorỹko ase. Inamorepatopõpyry roropa ekaroryhtao oya xine ãkorehmatorỹko ase.

7 Rue tõkehko, haapa roropa aoaomihtõko sã etone mana. Yrome etory waro pyra exikety ahtao, anaomihtopyra mana etory waro pyra toexiryke.

8 Soutatu tõ kohmatoh popyrahme sã totose ahtao owõpyra soutatu tõ mana. Typyrekõ anapoipyra roropa mã toto ekurehnõko.

9 Morararo tyorõ omiry ae rokẽ imehnõ zururuhtao oya xine õmirykõ onetara mana. Onenetupuhpyra roropa mã toto, topohme toto onurupyra oexirykõke. Õmirykõ orexĩto sã rokẽ arypyra exĩko.

10 Kuomirykõ toiro rokẽ pyra mana. Tuhke omi nae sero põkõ mana. Oxisã pyra kuomirykõ mana. Omi waro exiketomo a rokẽ moro omi jarao mana.

11 Yrome imepỹ omiry waro pyra kuahtao xine moro omiry ae oturuketõ moẽ pata põkõme kyya xine mana. Morararo kymarokõ eya xine, moẽ pata põkõme sytatose eya xine.

12 Ritonõpo Zuzenu nekarory tõ poko penetãko matose. Yrome ijamitunuru ekaropoko orẽpyrahxo oehtohkõme imehnõ akorehmary poko Jezu enetuputyry poko oya xine.

13 Tyoro omiry ae õtururukohtao ynara ekaropotoko Ritonõpo a: "Ajamitunuru ekaroko ya Papa, topohme joturutohme jetananomo a toto omiry ae," kahtoko Ritonõpo a.

14 Tyoro omiry ae jotururuhtao Ritonõpo a josenetupuhtoh poe pyra ase oturũko. Juzenu rokẽ oturũko Ritonõpo maro.
15 Naeroro ynara ãko ase, Ritonõpo maro oturũko ase juzenu poe roropa repe. Yrome josenetupuhtoh poe roropa oturũko ase Ritonõpo maro. Juzenu poe eremiãko ase Ritonõpo netaryme. Yrome josenetupuhtoh poe roropa eremiãko ase Ritonõpo netaryme.
16 Oximõme awahtao xine ouzenukõ omiry ae rokẽ: "Kure mase, Ritonõpo," karyhtao oya xine amaro xine exiketõ: "Ỹ, kure Ritonõpo mã rahkene," kasaromepyra mã toto, õmirykõ onetara toexirykõke. "Otara ãko mose nae?" ãko rokẽ toto, õmirykõ waro pyra toto exiryke.
17 Otarãme ouzenukõ omiry ae: "Kure mase, Ritonõpo," ãko matose repe. Morara kary kure repe. Yrome amaro xine exiketõ anakorehmara matose.
18 Tyotyorõkõ omiry ae õtururukõ motye oturũko ase. Moro poko tãkye ase: "Kure mase, Ritonõpo," ãko ase.
19 Yrome oximõme jahtao imehnõ Jezu poetory tõ maro, tyorõ omiry ae jotururu se pyra ase. Jetananõ omiry ae rokẽ jotururu se ase toto amorepatohme. Tyorõ omiry ae jotururuhtao tuhke omi ekaroryhtao ro onetara etananõ mã ipunaka. Yrome jetananõ omiry ae jotururuhtao kurehxo eya xine mana. Tuhke pyra omi ekaroryhtao ro etãko mã toto. Zuaro exĩko mã toto.
20 Wekyry tomo, poeto sã pyra ehtoko õsenetuputyrykõ poko. Ỹ, oorypyrykomo a tuaro pyra ehtoko poetohti samo. Yrome õsenetuputyrykõ poko zuãtatyã sã ehtoko.
21 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
"Tarõkõ zurũko ase, ãko Kuesẽkõ mana.
Tyorõ omiry ae toto zurũko ase.
Moẽ pata põkõ omiry ae toto zurũko ase.
Yrome morara ahtao ro jomiry onetara exĩko mã toto,"
me tymerose Ritonõpo omiryme.
22 Naeroro tyorõ omiry ae oturũko sytatose onenetupuhpynõ tuarõtatohme emero motye Ritonõpo jamitunuru ehtoh poko. Yrome topohme Ritonõpo omiry ekarõko sytatose enetupuhnanomo a toto amorepatohme.
23 Õximomyrykohtao Jezu poetory tomo, otarame tyotyorõkõ omiry ae oturũko matose. Mame otarame moro taka Jezu poetory kara omõnõko, morara onetapitopyny. "Rowohpe pyrahxo nary keh moxiã nae?" ãko mokyro mana opoko xine.
24 Yrome topohme Ritonõpo omiry ekaroryhtao oya xine, tyyrypyry poko enetupuhnõko mokyro mana õmirykõ etaryke tyya. "Iirypyryme ase," ãko mã Jezu onenetupuhpyny, topohme õmirykõ etaryke tyya.
25 "Kokoro rokẽ yyrypyry xihpyry poko osenetupuhnõko ase," ãko mokyro mana oya xine. Mame tosekumuru po porohnõko mana Ritonõpo ẽpataka: "Kure mase Ritonõpo, emero motye mase imehxo," katohme Ritonõpo a. "Ajohpe pyra Ritonõpo taro mana, amaro xine," ãko roropa oya xine mana.

Zae oehtohkõ poko õximomyrykohtao Ritonõpo poko

26 Wekyry tomo, zae ehtoh poko ãmoreparykõ se ase. Oximõme awahtao xine Ritonõpo poko, atakorehmatoko yronymyrymehxo enetupuhtohme oya xine. Toiro eremiãko Ritonõpo poko. Imepỹ ãmorepatorỹko mana. Imepỹ roropa Ritonõpo poe enetupuhpotoh ekarõko mana. Imepỹ roropa Ritonõpo Zuzenu poe tyorõ omiry ae oturũko mana. Imepỹ mã mokyro oturutopõpyry rĩko ropa õmirykõ ae ropa zuaro oehtohkõme. Morohne emero Jezu poetory tõ akorehmaryhtao kure moro mana.
27 Mame tyorõ omiry ae tõtururu se exikety nae ahtao, kure asakoro rokẽ oturũko mã toto. Oseruao ahtao kure roropa mana, tuhke pyra exiryke. Ah toiro noturũ aporo. Mame tõtyhkase ynororo ahtao ah imepỹ ropa noturuno, toto omiry waro exikety nae ahtao tyritohme ropa õmirykõ ae, zuaro emero ehtohme.
28 Yrome toto omiry waro exikety pyra ahtao, õmirykõ ae toto omiry rine pyra, ah mynyhme rokẽ nexĩ toto oximõtoh tao. Ikurohtao xine rokẽ ah noturũ toto, Ritonõpo maro rokene.
29 Mame Ritonõpo poe aomiry ekaronanõ asakoro ahtao kure. Ah noturũ toto. Oseruao ahtao kure roropa mana. Kure imehnõ mã toto omiry etãko emero porehme, zae toto exiry enetupuhtohme tyya xine.
30 Morarame toiro otururuhtao ro otarame Ritonõpo mã tõmiry ekarõko imepyny a ekarotohme ropa oximõmãkõ netaryme. Morara ahtao ah mokyro noturukehno Ritonõpo nekarory mokyro a etatohme oya xine.
31 Ritonõpo omiry ekaroryhtao oya xine emero, kure mana, atakomino urutõ kõ ahtao rokene. Morara awahtao xine zuaro exĩko matose, atãkyemãko roropa matose, atakorehmãko matose.

32 Ritonõpo Zuzenu poe Ritonõpo omiry nae awahtao xine ekarotohme imehnomo a tuaro ro matose. Õtururukõ se awahtao xine rokẽ oturũko matose. Õtururukõ se pyra awahtao xine mynyhme rokẽ matose.
33 Tãkye pyra Ritonõpo mana ajoajohpe typoetory tõ ahtao. Yrome zae rokẽ kuahtao xine kuoximomyrykohtao tãkye mana.
Mame emero pata po Jezu poetory tõ oximomyryhtao,
34 ah nohpo tõ mynyhme rokẽ nexĩ toto. Ah nohpo tõ oximõmãkõ onurupyra nexĩ toto. Ynara ãko Moeze nymerohpyry mana: "Nohpo tõ onyripyra ehtoko otuisarykõme," ãko.
35 Zae pyra mã nohpo tõ õtururu oximõme awahtao xine Ritonõpo poko. "Otara nykã?" kary se nohpo tõ ahtao, ah nekaropõ toto tyniokomo a tytapyĩkõ taka toytose ropa tahtao xine, enara.
36 Zae pyra jomiry oya xine nae? Etatoko pahne, owino xine Ritonõpo omiry exipyra kynexine. Ritonõpo wino toehse. Amarokomo a rokẽ pyra Ritonõpo omiry tokarose kynexine, nono põkomo a emero porehme aomiry tokarose kynexine. Naeroro: "Yna rokẽ Ritonõpo nekarohpyry nymyry nae," kara ehtoko.
37 Toitoine matose Ritonõpo omiry ekaronanõme osekarõko. Ritonõpo Zuzenu nekarohpyry apoihpõme osekarõko roropa matose. Naeroro: "Kuesẽkõ omi poe morara tymerose Pauru a kuamorepatohkõme," ãko matose.
38 Yrome ynymerohpyry omipona se pyra imepỹ ahtao zae pyra mana. Mokyro omiry onetara ehtoko. Aomipona pyra ehtoko roropa.
39 Wekyry tomo, ynara kahtoko Ritonõpo a: "Ajamitunuru ekaroko ya Papa, zae õmiry ekarotohme imehnomo a," kahtoko. Mame tyorõ omiry ae tõtururu se imepỹ ahtao: "Tyorõ omiry ae oturupyra exiko," kara ehtoko eya.
40 Oximõme awahtao xine Ritonõpo poko tuaro sã rokẽ ehtoko. Zae ehtoh poko rokẽ ehtoko.

15

Kyrixtu ẽsemãkapotopõpyry ropa poko

1 Wekyry tomo, omi kurã poko osenetupuhtoko. Ynekarohpyry oya xine omi kurã nexiase Jezu Kyrixtu poko. Tonetupuhse oya xine. Aomipona roropa matose seromararo.
2 Ynekarohpyry oya xine omi kure mana. Kuamorepatosene. Tonetupuhse oya xine exiryke typynanohse matose Ritonõpo a, onurumekara ropa awahtao xine. Yrome turumekase ropa oya xine ahtao toiparo rokẽ tonetupuhse oya xine exiry.
3 Ynetahpyry Jezu Kyrixtu poko ekaroase oya xine. Imehnõ omiry emero motye kuhse kure moro omi mana. Kyrixtu kynorihne kyyrypyrykõ epehpyryme, Ritonõpo omihpyry ae ro.
4 Tonẽse oramãka topu aka. Mame tõsemãkase ropa Ritonõpo a oseruao tõmehse ahtao orihpỹme ropa aehtohme, Ritonõpo nymeropohpyry ae ro.
5 Mame tõsemãse ropa tahtao toorihxĩpo tõsenepose ropa Peturu a. Mame tynymenekatyamo a roropa 12mãkomo a tõsenepose ropa ynororo.
6 Mame tuhkãkomo a tymaro ytoytoketomo a tõsenepose ropa, oximõme toto ahtao. 500 motye toh kynexine. Mokaro tuhke Jezu enenanõ orihpyra ro mã toto. Yrome toitoine mokaro toorihse ropa mã toto.
7 Moromeĩpo tõsenepose ropa Tiaku a. Mame tynymenekatyamo a tõsenepose ropa oximõme toto ahtao emero.
8 Mame mokaro a emero tõsenepose ahtao etyhpyryme ya roropa tõsenepose ynororo, imũkepyhpyry emũkuakepyry sã ase, etyhpyryme ya tõsenepose ynororo exiryke.
9 Imehnõ Jezu nymenekatyã osemazuhme mã toto, ymotye tuisame mã toto. Etyhpyryme tymenekase ywy Jezu a typoko imehnõ amorepatohme. Osemazuhme popyra exiase ipunaka. Jezu poetory tõ ryhmase ytoasene. Morara jehtopõpyry poko ehxirõko ase: "Jezu nymenekahpyryme ase," karyhtao ya.
10 Itamurume ypyno Ritonõpo kynexine iirypyryme jahtao ro. Mame ypyno toexiryke typoetoryme jyriase. Ymenekase roropa, typoko imehnõ amorepatohme. Toiparo rokẽ pyra typynanohse ywy. Orẽpyrahxo toerohse ywy aomipona, imehnõ Jezu nymenekatyã motye, emero porehme. Yrome jamoreme pyra ase erohnõko, Ritonõpo yjamihtanohnõko mana kokoro rokene.
11 Omi kurã ekaroase oya xine. Imehnomo a roropa omi kurã tokarose oya xine. Omi kurã ekaronanõme yna exiry oty kara mana. Yrome ynanekarohpyry kure kuhse mana. Moro omi kurã tonetupuhse oya xine rahkene.

Kuẽsemãkaporykõ ropa poko

12 Ynara ãko ynanase imehnõ amoreparyhtao: “Kyrixtu tõsemãkase ropa Ritonõpo a, aorihxĩpo,” ãko ynanase. Yrome toitoine matose ynara ãko: “Aorihtyã onẽsemãkara Ritonõpo ekurehnõko,” ãko matose repe. Oty katohme?

13 Aorihtyã onẽsemãkara ropa Ritonõpo ahtao Kyrixtu roropa ẽsemãpyra ropa exiry.

14 Morara ahtao Kyrixtu onẽsemãkara Ritonõpo ahtao, toiparo rokẽ omi kurã ynanekarory oya xine. Toiparo rokẽ oesẽkõme Jezu menetupuhtory roropa.

15 Morarame ajohpe pyra mokaro ahtao, ajohpe yna omiry exiry. Azahkuru Ritonõpo poko menetupuhtory roropa, ynara karyke yna a: “Kyrixtu tõsemãkase ropa Ritonõpo a,” karyke yna a. Ajohpe pyra mokaro ahtao, aorihtyã onẽsemãkara ropa Ritonõpo ahtao, Kyrixtu roropa onẽsemãkara Ritonõpo exiry.

16 Ynara exiryke, aorihtyã ẽsemãkary ropa waro pyra Ritonõpo ahtao, Kyrixtu roropa onẽsemãkara ropa exiry.

17 Morarame Kyrixtu onẽsemãkara ropa Ritonõpo ahtao toiparo rokẽ menetupuhtory, iirypyryme ro mehtory.

18 Kyrixtu onẽsemãkara ropa Ritonõpo ahtao, Jezu poetory tõ aorihtyã onypynanohpyra ekuretyry Ritonõpo, etuarimatoh tao rokẽ exiry toto.

19 Axĩtao rokẽ, sero po kuahtao xine rokẽ kypyno xine Kyrixtu ahtao, morarame toorihse kuahtao xine kypyno xine pyra Kyrixtu ahtao, imehnõ motye tãkye pyra sehtory.

20 Yrome mokaro ajohpe rokẽ mã toto. Kyrixtu tõsemãkase ropa Ritonõpo a aorihxĩpo, kutuarõtatohkõme: “Imeĩpo ypoetory tõ emero ẽsemãkapõko ropa ase,” katoh zae ehtoh waro kuehtohkõme.

21 Kymarokõ emero orihketõme toehse sytatose orutua pokoino, tyyrypyry poko toehse exiryke. Morararo kuẽsemãkapotorỹko ropa Ritonõpo mana imepỹ orutua pokoino, kure toexiry poko rokẽ exikety pokoino.

22 Orihnõko sytatose emero porehme Atão pakõme kuexirykõke. Mororo saaro Kyrixtu poenõme toehse kuexirykõke kuẽsemãkapotorỹko ropa Ritonõpo mana.

23 Kymarokõ emero ẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana kuẽsemãkapotohkõ toehse ahtao. Kyrixtu osemazuhme tõsemãse ropa. Imeĩpo Kyrixtu omipona exiketõ ẽsemãnõko ropa mã toto Kyrixtu oepyry ropa ahtao.

24 Ritonõpo se pyra exiketõ jamitunuru enahkapõko Kyrixtu mana, joroko tõkehko, kowenu tõkehko, tuisa tõkehko roropa. Toto jamitunuru enahkapõko mana. Toto omipona pyra sero põkõ rĩko roropa mana. Tumy omipona rokẽ toto rĩko mana. “Emero esẽme mase Papa. Sero põkõ emero õmipona exĩko mana,” ãko mã Kyrixtu Ritonõpo a.

25 Mame tuisa konõtome Kyrixtu exĩko. Zehno exiketõ poremãkapõko Ritonõpo mana. Toto jamitunuru enahkapõko roropa mana. Kyrixtu omipona exĩko mã toto emero.

26 Kuorikyrykõ mã kyzehnotokõ sã mana kyya xine. Kyzehnotokõ zuno sytatose. Kuorikyrykõ zuno roropa sytatose. Emero esẽme toehse Ritonõpo ahtao kuorikyrykõ enahkapõko roropa mana, orihpỹme kuehtohkõme.

27 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Imehnõ jamitunuru enahkapõko Ritonõpo mana Kyrixtu omipona toto ehtohme emero porehme,” ãko. Morara karyke Ritonõpo a sero põkõ emero jamitunuru enahkapõko mana Kyrixtu omipona rokẽ toto ehtohme emero. Tyjamitunuru rokẽ onenahkapopyra mana.

28 Morarame sero nono põkõ Kyrixtu omipona tyrise ahtao Ritonõpo a emero porehme, Kyrixtu osekarõko roropa mana Tumy a. Tumũkuru omipona emero tyrise ahtao Ritonõpo a, ynara ãko Imũkuru eya: “Ywy roropa õmipona rokẽ ase,” ãko Imũkuru Tumy a mana. Mame sero põkõ emero esẽme exĩko Ritonõpo mana, kapuaõkõ esẽme roropa. Jũme toto esẽme exĩko mana.

29 Etatoko pahne, aorihtyã onẽsemãkapopyra Ritonõpo ahtao toiparo rokẽ osẽpurihkapõko matose oepẽpyãkõ myakãme, aorihtyã myakãme. “Aorihtyã onẽsemãkapopyra Ritonõpo mana,” ãko mokaro repe. Ajohpe mã toto. Zae mokaro omiry ahtao toiparo rokẽ osẽpurihkapory toto topẽpyã myakãme, jũme toorihse toto exiryke.

30 Aorihtyã onẽsemãkapopyra Ritonõpo ahtao toiparo rokẽ oriorihnõko ynanase kokoro rokene. Yrome aorihtyã ẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana. Naeroro toiparo rokẽ pyra oriorihnõko sytatose.

31 Wekyry tomo, opoko xine tãkye ase Jezu Kyrixtu omipona oexirykõ poko. Morara ãko ase oya xine kokoro rokẽ orihsasaka jehtoh enetuputyryke ya.

32 Taro Epezu po roropa orikyĩse exiase, kaikuxi tamuru maro osetapakety samo, yzehnotokõ a jezujezukuruhtao. “Ameke pyra jorikyry mana,” ase roropa repe. Morara exiryke otyme kure jorikyry ya aorihtyã onẽsemãkapopyra ropa Ritonõpo ahtao? Popyra exiry ipunaka. Ynara ãko imehnõ mã repe. “Okynã pyra orihnõko sytatose, oty kara. Naeroro sotuhtone. Eukuru sẽtone,” ãko onenetupuhpynõ mã repe.

33 Tuaro ehtoko osenekunohpopyra oehtohkõme. Tyyrypyrykõ poko exiketõ maro
osepeme kuahtao xine zae ehtoh rumekãko sytatose kyyrypyrykõ poko ehtohme roropa,
kuepekõ saaro.
34 Toitoine matose Ritonõpo waro pyra. Morara ãko ase ohxirotohkõme. Ajoajohpe
oehtohkõ irumekatoko. Zae ehtoh poko osenetupuhtoko. Oorypyrykõ poko pyra ehtoko
ipunaka.

Kuokokõ ẽsemamyry ropa poko

35 Otarãme amarokõ ynara ãko ekaropõko matose ya: "Otara aorikyhpyry ẽsemãkapõko
ropa Ritonõpo nae? Otara kuokokõ exĩko nahe?" ãko matose roropa.
36 Osenetupuhpynõme sã matose. Otyro puhturu arykãko sytatose nono aka. Morara
ahtao rokẽ ẽxihtãko mana, ahtãko mã rahkene.
37 Zoko kara, ipuhturu rokẽ arykãko sytatose nono aka. Tiriikume ahtao, tiriiku puhturu
rokẽ arykãko sytatose. Oxinase ahtao oxinase puhturu arykãko sytatose.
38 Ritonõpo rokẽ ipuhturu ẽxihtanohpõko mana, otyro zokome ehtohme. Morarame otyro
zoko tahtase ahtao ipuhturu sã pyra mana, tyoro.
39 Sero nono põkõ pũ oxisã pyra mana. Kupũkõ tyoro mana, onokyro pũ tyoro roropa
mana. Torõ tõ pũ tyoro, kana pũ tyoro roropa.
40 Morararo kapu ao tyotyoro exiketõ nae mana. Sero nono po tyotyoro exiketõ nae
roropa mana. Kapuaõkõ kure potu mã toto. Sero nono põkõ kure potu roropa mã toto,
yrome oxisã pyra toto kure exiry.
41 Xixi kure potu mana. Nuno kure exiry tyoro mana. Xirikuato kure exiry tyoro roropa
mana. Xirikuato tõ roropa kure exiry oxisã pyra mã kehko.
42 Moro saaro exĩko kymarokomo kuokokõ tõsemãkapose ropa ahtao Ritonõpo a. Kuokokõ
tonẽse ahtao motaketyme mana. Yrome tõsemãkapose ropa ahtao Ritonõpo a motapỹme
exĩko mana.
43 Tonẽse kuokokõ ahtao ixihpyryme mana, jamihme pyra roropa. Yrome tõsemãkapose
ropa kuahtao xine kure potu kuokokõ exĩko, jamihme roropa exĩko mana.
44 Tonẽse kuokokõ ahtao aorihtyã ekepyryme rokẽ kuokokõ mana. Yrome tõsemãkapose
ropa kuahtao xine kuokokõ tyoro mana. Ritonõpo Zuzenu nyrihpyry kuokokõme exĩko
mana. Sero nono poro kuahtao xine sero põ zokome kuokokõ mana. Yrome tõsemãkapose
ropa kuahtao xine Ritonõpo a, kuokokõ Ritonõpo Zuzenu nyrihpyryme exĩko mana.
45 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: "Osemazuhme Atão tyrise Ritonõpo a isene
exiketyme, sero po ytoytoketyme," ãko. Yrome Atão myakã seromato, Ritonõpo Zuzenu poe
imehnõ orihpỹme tyrĩko mana. Atão myakã esety Jezu Kyrixtu mokyro.
46 Osemazuhme kuokokõ mã sero põ zokome rokẽ mana. Yrome okynã pitiko ahtao
imepỹ zoko ekarõko Ritonõpo kyya xine mana. Ritonõpo Zuzenu nyrihpyry ekarõko kyya
xine mana kuokokõme.
47 Osemazuhme Atão zoko nono ke tyrise Ritonõpo a. Yrome Atão myakãme, Jezu Kyrixtu
tyhtose kapu ae.
48 Sero nono põkõ mã tokoke, nono ke tyrihpyry ke, Atão samo. Yrome Kyrixtu maro
exiketõ mã imepỹ zoko apoĩko mã toto toorihse tahtao xine. Jezu Kyrixtu zoko panõ apoĩko
mã toto, kapu ae ayhtohpyry zoko panono.
49 Seromararo nono ke tyrihpyry zoko sã kuokokõ mana emero porehme. Okynã pyra
kapu ae ayhtohpyry zoko sã kuokokõ exĩko mana, Kyrixtu zoko sã exĩko.
50 Wekyry tomo, ynara kary se rokẽ ase oya xine. Kupũkõ omõsaromepyra mana Ritonõpo
esaka motaketyme kupũkõ exiryke. Kuokokõ mã motaketyme exiryke Ritonõpo maro
exisaromepyra mana.
51 Yrome etatoko pahne. Ritonõpo osenetupuhtopõpyry sero kypoko xine. Toitoine
kymarokõ orihpyra exĩko. Kytyorõmatorỹko rokẽ Ritonõpo mana axiny.
52 Axĩ pimyhkary sã tyoro exĩko sytatose, rue panõ etoryhtao kapu ao. Moro osetoryhtao
aorihtyã ẽsemãkapõko ropa Ritonõpo mana, jũme orihzomopyra toto ehtohme. Mame
kymarokõ emero tyorõmãko mana.
53 Sero põkõ zoko orihketyme mana emero porehme. Toorihse ahtao motãko kuokokõ
mana. Yrome kuokokõ tyorõmãko Ritonõpo mana, motapỹme ehtohme, jũme orihzomopyra
kuehtohkõme.
54 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
"Nono põkõ orihzomopyra exĩko mana emero esẽme toehse jahtao,"
me tymerose. Aomipona exĩko mã toto emero porehme. Orihketõ tyorõmãko Ritonõpo
mana orihzomopyra toto ehtohme. Tõmihpyry ae ro orihpỹme kyritorỹko mana.
55 "Naeroro kuorikyrykõ zuno pyra sytatose.
Kyyryhmarykõ zuno pyra roropa sytatose."

56 Orihnõko sytatose emero porehme tyyrypyhpyke kuexirykõke. Kyyrypyrykõ poko zuaro sytatose Ritonõpo nymeropohpyry etaryke kyya xine.
57 Yrome kyyrypyrykõ korokãko Ritonõpo mana, iirypyryme pyra kuehtohkõme. Kyjamihtanohtorỹko mana kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu omipona kuexirykõke. Naeroro, "Kure mase," sykatone eya.
58 Naeroro wekyry tomo, opyno xine ase. Orẽpyra ehtoko Kyrixtu enetuputyry poko. Poremãpyra ehtoko roropa. Kuesẽkõ nyrohmanohpotopõpyry poko erohtoko kokoro rokene. Ritonõpo jamitunuru ke oerokurukohtao toiparo rokẽ pyra matose erohnõko. Moro waro matose.

16

Tineru ekarory poko

1 "Yna roropa tineru kurãkary se ynanase aropotohme Ritonõpo poetory tomo a, etuarimaketomo a, Jutea põkomo a," matose ya onymerohpyrykõ ae. Etatoko pahne, kure otinerũkõ ekarory eya xine. Naeroro otinerũkõ ikurãkatoko. Morara ase roropa Jezu poetory tomo a, Karaxia põkomo a. Morara ãko roropa ase oya xine.
2 Emero nomĩko ae rokẽ otinerũkõ apiakatoko ikurãkatohme aporo. Tuhke tineru nae awahtao xine tuhke apiakatoko ikurãkatohme. Tuhke hkopyra tineru nae awahtao xine tuhke hkopyra apiakatoko ikurãkatohme. Mame anapiakahpyrykõ tukurãkase ahtao oya xine toeporehkase jahtao: "Axĩ ke otinerũkõ apiakatoko," kara ase. Jeporehkary oneraximara ehtoko. Seromaroro otinerũkõ apiakatoko jeporehkary pune.
3 Morarame oya xine toytose jahtao orutua kõ aropõko ase Jerusarẽ pona. Onymenekatyãkõ aropõko ase. Pape merõko ase roropa onekarorykõ poko Jerusarẽ põkõ neneryme. Moro pape arõko mã toto otinerũkõ maro Jerusarẽ pona.
4 Mame jytory kure ahtao ywy roropa ytõko ase toto maro.

Toytory poko Pauru osenetupuhtopõpyry

5 Ytoytõko ase Masetonia poro. Mame tõtyhkase jahtao jytory poko Masetonia po, oya xine ytõko ase.
6 Otarãme okynã se ase amaro xine. Otarãme ikonopory enahkapõko ase. Mame otarame jakorehmãko matose jytotohme ropa. Aza rokẽ ytõko ropa ase otarame? Zuaro pyra ase.
7 Axĩtao rokẽ se pyra ase amaro xine. Okynã se ase amaro xine, Kuesẽkõ ise ahtao roropa.
8 Yrome eraximary se ase aporo taro Epezu po. Otarãme Oseahmatoh Pẽtekoxite eraximãko ase aporo.
9 Tuhke nae taro Ritonõpo omiry etary se exiketomo. Naeroro Ritonõpo omiry poko toto amorepãko ase. Yrome tuhke yzehnotokõ nae roropa. Jakorekehkãko mã toto, Jezu Kyrixtu ekaroryhtao ya.
10 Ysã Timoteu roropa erohnõko Kuesẽkõ omi poe, omi kurã ekarory poko. Naeroro oya xine Timoteu toytose ahtao eahmatoko atapyĩkõ taka. Ipyno ehtoko roropa amaro xine se aehtohme.
11 Timoteu onypoihtopyra ehtoko nuaseme ro aexiry poko. Aepyry ropa eraximãko ase kuekyrykõ maro. Naeroro akorehmatoko kure rokẽ aehtohme ropa ya. Tymõkomoke pyra anaropopyra ropa ehtoko owinoino xine.
12 Tuhke rokẽ ynara asene kuekyrykõ a, Aporu a: "Kure ya oytory Korĩtu pona imehnõ Jezu poetory tõ maro, Korĩtu põkõ enese," asene eya. Yrome seromaroro oya xine ytopyra ynororo aporo. Imeĩpo tỹpokõke hkopyra tahtao toytory se oya xine mã rahkene.
13 Tuaro ehtoko Kyrixtu onurumekapopyra oya xine imehnõ ehtohme. Yronymyryme Kuesẽkõ enetupuhtoko. Zehnotokõ zuno pyra ehtoko. Orẽpyra ehtoko Ritonõpo omipona.
14 Oerohtohkõ poko awahtao xine imehnõ pyno ehtoko roropa.
15 Otarãme Extepana tõ waro matose ipoenõ maro. Extepana tomo a Jezu tonetupuhse osemazuhme Akaia po. Yronymyryme Ritonõpo poetory akorehmãko mã toto. Wekyry tomo, etatoko pahne,
16 mokaro maro ehtoko. Toto omipona ehtoko roropa. Imehnõ roropa toto maro ahtao, toto sã ahtao roropa, mokaro akorehmatoko roropa, isã oehtohkõme Kuesẽkõ omipona toto exiryke.
17 Tãkye ase Extepana tõ oehtopõpyry poko Potunatu maro, Akaiko maro. Jakorehmãko mã toto oesahpyo xine jakorehmara toehse oexirykõke.
18 Jeano ãkyemãko mã toto, awãkyematopõpyrykõ saaro eya xine. Kure mã toto ya. Oya xine roropa kure rokẽ mã toto.
19 Oeahmarykõ se Jezu poetory tõ taro Azia po. "Kure pãna matou?" kary se mã toto oya xine. Akira tõ roropa, Pirixira maro: "Kure pãna matou?" kary se mã toto. Morara kary se Jezu poetory tõ roropa, Akira tõ tapyĩ tao oximõketomo.

20 Jezu poetory tõ tarõkõ emero: “Kure pãna matou?” kary se mã toto, oeahmarykõ se mã toto.

Naeroro oseahmatoko oximõme awahtao xine, opyno xine yna ehtoh enetupuhtohme oya xine.

21 Sero pape merõko ase jemary ke ro: “Kure pãna matou? Ywy ase Pauru.

22 “Kuesẽkõ se pyra exiketõ wãnohnõko Ritonõpo mana,” ãko ase.

“Osehko ropa Jezu,” ãko ase, Kuesẽkõ oepyry ropa se jexiryke.

23 Kure oriporykõ se ase Kuesẽkõ Jezu a.

24 Opyno xine ase ipunaka Jezu Kyrixtu tonetupuhse kyya xine exiryke. Enara.

2 KORĨTIU
Pauru Nymerohpyry ropa Korĩtu põkõ Neneryme
2 Corínthios
Ekarotopo

Asakoropane pape tymerose Pauru a Jezu poetory tõ neneryme pata Korĩtu po. Yrome asakoro rokẽ ipapeny taro mana, Ritonõpo Omiry Kasenato ao. Toiro tymerose apitoryme (1 Korĩtiu 5.9-13). Imeĩpo 1 Korĩtiu tymerose eya; mame (2 Korĩtiu 2.3 te, 2 Korĩtiu 7.8) inymerohpyry ekarõko mana: emynyhmapotohme aexihpyryme.

Ritonõpo nymenekahpyryme Pauru kynexine, yrome toitoine Jezu poetory tõ maro exiketõ ikerekeremary se toehse. Amorepaneme nymyry pyra Pauru tokarose eya xine. Aomipona se pyra toh kynexine (2 Korĩtiu 10-12). Tynymerohpyry ae tõmihpyry omipona exiketõ akorehmary se kynexine orẽpyra toto ehtohme Jezu enetuputyry poko. Ynara tykase: "Tope tõme tyrise sytatose Ritonõpo a epeme pyra kuahtao xine ro. Tumũkuru Kyrixtu orikyry ke kymyakãkõme tope tõme tyrise sytatose eya. Mame imehnõ eahmaneme tyrise sytatose eya" (2 Korĩtiu 5.18). Taosanumase roropa ynororo Jutea põkõ pynanohtohme, toto akorehmatohme tineru aroporyke eya xine. Omi jetunety ke zae pyra exiketõ tupokase Pauru a repe, etyhpyryme toto pyno toexiry ekarõko mana.

Sero pape ao

Pauru osekarotopõpyry *1.1-11*
Jezu poetory tõ maro Korĩtu po *1.12—7.16*
1. Pauru toytory se toto enese repe *1.12—2.4*
2. Iirypyry korokapory te, orẽpyra exiry ropa *2.5-17*
3. Ritonõpo a tymenekase amorepaneme *3.1—6.13*
4. Enaroximãko Jezu se pyra exiketõ amorepary poko *6.14—7.1*
5. Tãkye ehtoh poko *7.2-16*

Tineru ekarory Jezu poetory tomo a Jutea po *8.1—9.15*
Ritonõpo nymenekahpyryme amorepaneme Pauru osekarõko mana *10.1—13.10*
Aosekazumatopõpyry etyhpyryme *13.11-13*

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme. Ritonõpo poetoryme matose Korĩtu põkomo, Akaia põkõ roropa. Ywy ase Pauru, Jezu Kyrixtu nymenekahpyryme typoko imehnõ amorepatohme. Ritonõpo nymenekahpyryme roropa ase. Ymaro kuakorõkõ Timoteu nase.

2 "Papa Kapuaono, kure rokẽ opoetory tõ tyriko. Torẽtyke pyra tyriko toto," ãko ase Ritonõpo a opoko xine. Morara ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a roropa.

"Kure mase Papa," ãko Pauru Ritonõpo a

3 "Kure mase Papa," sykatone Ritonõpo a, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu zumy a. Kypyno xine exikehpyra mana kuetuarimarykohtao ro, Kumykõme nymyry exiryke. Kuakorehmanekõme roropa mana, Ritonõpome toexiryke.

4 Yna etuarimaryhtao yna akorehmãko mana. Naeroro imehnõ etuarimaketõ eneryhtao yna a toto akorehmary waro ynanase, yna akorehmatopõpyry saaro Ritonõpo a.

5 Kyrixtu etuarimatopõpyry saaro etuarimãko ynanase pitiko rokẽ pyra, imaro yna exiryke, enetuputyryke roropa yna a. Morararo Kyrixtu maro yna exiryke yna akorehmãko mana.

6 Yna etuarimaryhtao, ãkorehmatohkõme etuarimãko ynanase. Ritonõpo a okurãkatohkõme roropa etuarimãko ynanase. Takorehmase yna ahtao amarokõ roropa takorehmase matose. Tyjamihtanohpose roropa matose eanahtotohme, penekehpyra roropa oehtohkõme oetuarimarykohtao yna samo, yna etuarimatoh eanahtory sã yna a.

7 Naeroro oserehpyra ynanase opoko xine Jezu enetuputyry onurumekara oexirykõke oetuarimarykohtao ro. Ynara zuaro ynanase, yna maro oetuarimarykohtao, yna maro ãkorehmatorỹko Ritonõpo mana, yna akorehmary saaro.

8 Jakorõ tomo, wenikehpyra ehtoko yna etuarimatopõpyry poko Azia po. Toetuarimase itamurume yna exiryke poremamyĩse ynanexiase. Yna orikyry eraximãko rokẽ ynanexiase.

9 "Kuorikyry se Ritonõpo mana," tykase yna repe. Yrome morara tyripose Ritonõpo a ynara kara yna ehtohme: "Orẽpyra ase," kara yna ehtohme. "Ritonõpo rokẽ orẽpyra mana. Aorihtyã ẽsemãkaponeme ropa mana," katohme rokẽ yna a.

10 Totatotapase yna ahtao orikyĩse ynanexiasene. Yrome Ritonõpo a typynanohse
ynanexiase. Yna pynanohnõko ro mana. Naeroro ynoro rokẽ enetupuhnõko ynanase yna
pynanohneme. Yna pynanohnõko ropa mana,
11 yna akorehmaryhtao oya xine õtururukohtao eya yna poko. Morarame tuhkãkõ õtururu
etaryke tyya yna pynanohnõko ropa Ritonõpo mana. Moromeĩpo tuhkãkõ: "Kure mase,
Ritonõpo," ãko, yna pyno exiry eneryke tyya xine.

Pauru a toytotoh tytyorõmase

12 Tãkye ynanase zuaro yna exiryke zae yna ehtoh poko sero nono po. Amaro xine zae
kuhse yna ehtopõpyry poko tãkye ynanase roropa. Topohme yna otururu nexiase amaro
xine, zae se yna exiryke amaro xine. Ritonõpo jamitunuru poe morara ynanexiase, kypyno
xine Ritonõpo exiryke, yna tuarõnory ke pyra.
13 Ynanymerohpyry sekeremary waro matose. Enetuputyry waro roropa matose zae
pape meroryke yna a, onekunohto pyra. Zae ehtoh enetuputyry se ase oya xine ipunaka.
14 Seromararo pohto rokẽ moro enetupuhnõko matose. Morarame Kuesẽkõ Jezu tooehse
ropa ahtao tãkye kuhse exĩko matose yna poko. Morararo opoko xine tãkye kuhse exĩko
ynanase.
15 Zae jehtoh enetuputyry oya xine waro jexiryke osenetuputyase jytory poko oenese
xine. Asakoro jytotoh se toehse ywy oya xine repe, ãtãkyematohkõme Ritonõpo omiry poko
ãmoreparykõ poko.
16 Masetonia pona jytoryhtao te, joepyry ropa ahtao roropa jytory se exiase oya xine
jakorehmapotohme oya xine, Jutea pona jytotohme.
17 Morotona jytory se jahtao ajoajohpe exiase oya xine? Arypyra. Jytory se toehse jahtao
osepyno rokẽ pyra exiase. Ritonõpo omipona se exiase. Morara ahtao oty katoh: "Ỹ, ytõko
ase," kaxĩpo: "Arypyra, ytopyra ase," ase ropa oya xine?
18 Arypyra. Zae rokẽ Ritonõpo mana. Ywy roropa: "Oya xine ytõko ase," karyhtao oya
xine, ajohpe pyra exiase.
19 Ynara exiryke Jezu Kyrixtu Ritonõpo mũkuru ajohpe pyra mana. Ipoko tamorepase
matose Xira a, Timoteu a, ya, enara. Kyryh ãko rokẽ ynororo, Tumy omipona.
20 Ritonõpo a tõmiry tokarose ahtao kyya xine: "Kure oritorỹko ase," tykase. Moro rĩko
Jezu mana, emero porehme. Morara exiryke "Kure mase" kakehpyra sytatose eya ỹme Jezu
Kyrixtu ehtoh poko, imehxo Ritonõpo ehtoh poko, enara.
21 Tyjamitunuru ekarõko Ritonõpo yna a mana, zae yna ehtohme Kyrixtu maro. Ritonõpo
a tymenekase kuexirykõke ipoetoryme toehse sytatose.
22 Eya ro tosety tymerose sã kypoko xine, tosẽke kuehtohkõ waro imehnõ ehtohme.
Tuzenu kurã tokarose roropa kyya xine kukurohtao xine ehtohme, tynekarory poko
kutuarõtatohkõme.
23 Opyno xine jexiryke omynyhmaporykõ se pyra jexiryke roropa oya xine ytopyra
toehse ywy aporo Korĩtu pona. Ritonõpo jenẽko mana. Ukurohtao enẽko mana. Opyno xine
jexiryke ytopyra jekuretyase. Moro waro Ritonõpo mana.
24 Õsenetupuhtohkõ tyorõmary se pyra ynanase orẽpyra Jezu enetuputyryke oya xine.
Yrome ãkorehmarykõ se ynanase tãkye oehtohkõme, emynyhmara oehtohkõme.

2

1 Naeroro ynara tõsenetupuhse ywy. Zomory oya xine jytoryhtao omynyhmaporykõ se
pyra ase.
2 Tymynyhmapose ya awahtao xine, jãkyemara matose ekurehnõko. Amarokõ rokẽ
jãkyemananõme matose.
3 Naeroro pape ymeroase onenerykõme. Ourutohkõ ymeroase oorypyrykõ rumeka-
tohme oya xine. Oya xine jytotoh poko emynyhmase itamurume. Kurehxo jãkyemary oya
xine. Ynara zuaro ase, tãkye jahtao tãkye matose roropa.
4 Moro pape merory se pyra exiase repe ipunaka. Sam tykase ywy. Yxitase roropa
moro meroryhtao. Omynyhmaporykõ se pyra exiase repe. Yrome opyno xine jehtoh waro
oehtohkõme moro pape ymeroase onenerykõme.

Mokyro iirypyryme aexihpyry rypyry ikorokapotoko ropa

5 Mame mokyro poko ymeroase onenerykõme. Tyyrypyry poko toehse exiryke sam
tykamexipose okurohtao xine. Sam karahko ase ukurohtao repe. Amarokõ sam ãkohxo
matose okurohtao xine emero exisasaka. Ywy roropa sam tykase pohto.
6 Mokyro rypyry motyẽkary se pyra ase zuãnopyry poko. Epo hnae mokyro wãnopyry oya
xine.

7 Seromararo iirypyry korokatoh toehse. Kure mokyro tyritoko ropa (tyyrypyry turumekase eya exiryke), tãkye aehtohme ropa Ritonõpo omipona, emynyhmara aehtohme ropa, poremãpyra aehtohme roropa Jezu enetuputyry poko tyya.
8 Ipyno nymyry oehtohkõ poko mokyro ituarõtanohpotoko, ajohpãme samo.
9 Ẑuaro se exiase: "Otarãme jomipona ro mã toto," tykase ywy opoko xine. Morara exiryke ynymerohpyry aropoase oya xine onenerykõme.
10 Pake mokyro rypyry pokoino toemynyhmase ywy. Seromararo iirypyry korokaporyhtao oya xine, ywy roropa ikorokapõko ase. Opyno xine jexiryke ikorokapõko ase. Kyrixtu neneryme mokyro rypyry korokapõko ase Ritonõpo a, Kyrixtume jahtao samo.
11 Iirypyry korokaporyhtao oya xine oporemãkapopyra xine joroko tamuru exĩko. Tuaro sehtone ipoko. Kyyrypyrykõ poko kyririkõ se ynororo. Moro waro sytatose.

Torẽtyke Pauru ehtopõpyry poko Tyroa po

12 Mame toeporehkase jahtao Tyroa pona Ritonõpo omiry kurã poko imehnõ amorepase, tuaro toehse ywy. "Taro jerohtoh nase Kuesẽkõ omi poe," ase.
13 Yrome torẽtyke exiase kuakorõkõ Titu onenepyra jexiryke. "Titu enẽko ase taro," ase repe. (Ymyakãme toytose ynororo oenese xine.) Morarame onenepyra jexiryke: "Ytõko ropa ase aporo," ase morotõkomo a, Masetonia pona jytotohme.

Orẽpyra yna ehtoh poko Kyrixtu maro

14 "Kure mase," ãko ynanase Ritonõpo a. Kyrixtu maro yna exiryke yna arõko sã Ritonõpo mana Kyrixtu mykapo imehnõ neneryme, imehxo Kyrixtu ehtoh waro emero ehtohme. Typoxine exikety ytory sã emero esaka yna ytoryhtao Kyrixtu poko imehnõ tuarõtanohpõko ynanase.
15 Ixtaratu kurã typoxine ehtoh sã typoxine sã ynanase Ritonõpo a, Kyrixtu nekaroryme yna exiryke eya. Imehnõ tuarõtanohpõko ynanase Kyrixtu maro ehtoh kure exiry poko, enetupuhnanomo, onenetupuhpynomo, enara. Toto tuarõtanohpõko ynanase.
16 Yrome onenetupuhpynomo a su ãko sã ynanase orihmatõ samo orihketõme toto exiryke, apotoimo htaka ytoketõme toto exiryke. Yrome Kyrixtu enetupuhnanomo a ixtaratu kurã sã yna omiry mana typoxine samo. Toto akorehmãko yna omiry mana orihpỹme toto ehtohme. Yna amoreme pyra moro omi kurã ekarõko ynanase.
17 Tuhkãkõ nae tomeseke pyra Ritonõpo nekarohpyry poko. Mõkomo typyne pyra exikety sã aomiry ekarõko mã toto. Yrome mokaro sã pyra ynanase ipunaka. Ritonõpo a tonyohse yna exiryke zae ourutorỹko ynanase ineneryme, Kyrixtu poetoryme yna exiryke.

3

Ritonõpo omiry kasenato omipona kuehtohkõ poko

1 Moino ro zae jehtoh waro matose. Naeroro: "Zae ase. Zae ase," kary etary poko typenekehse matose otarame, zae jehtoh waro oexirykõke. Pape enery se pyra roropa matose yna poko. Imehnõ ahtao, otarame pape se mã toto zae toehtohkõ ekarotohme tuaro pyra exiketomo a. Kure toehtohkõ poko pape meropõko mã toto tope tomo a, tuaro xine pyra exiketõ neneryme: "Ajohpe," kara toto ehtohme typoko xine. Yrome pape meropory se pyra ynanase kure yna ehtoh poko, yna waro oexirykõke.
2 Amorepatõme yna ehtoh poko imehnõ tuarõtanohneme matose, pape imerohpyry samo, imehnõ neneryme. Tyrisenã sã toehse oexirykõke zae yna ehtoh enetupuhnõko mã toto. Ritonõpo jamitunuru yna maro ehtoh enetupuhnõko roropa mã toto. Naeroro pape poko morara imerory se pyra ynanase, jũme sã tymerose oexirykõke yna kurohtao.
3 Kyrixtu nymeropohpyryme sã matose yna a. Pape merotoh ke pyra, axĩtao rokẽ pyra roropa, jũme tymerose matose. Ritonõpo Zuzenu a tõmiry tymerose okurohtaka xine.
4 Morara ãko ynanase opoko xine zae Ritonõpo ehtoh enetuputyryke yna a, Kyrixtu enetuputyryke roropa yna a.
5 Epyrypara ynanase: "Emese kure ynanase Ritonõpo nyrohmanohpotoh poko," kara ynanase. Jamihme pyra yna exiryke epyrypara ynanase. Ritonõpo poe rokẽ inyrohmanohpotoh waro ynanase.
6 Ritonõpo rokẽ yna jamihtanohnõko mana, tõmiry kasenato omipona yna ehtohme. Inekarohpyry kasenato Moeze nymerohpyry omipona ehtoh sã pyra mana. Tuzenu omipona rokẽ yna rĩko mana. Moeze nymerohpyry omipona se kuahtao xine ro orihnõko ro sytatose aomipona nymyry pyra kuexirykõke. Yrome Ritonõpo Zuzenu kuesẽkõme ahtao imaro orihpỹme exĩko sytatose jũme.
7 Pake Ritonõpo a tynymerohpyry tokarose ahtao Moeze a, topu risẽ poko, imehxo toehtoh tonepose roropa eya. Ritonõpo ezuru eneryke Moeze a, ẽmyty roropa ezurume toehse saerehkane samo, axĩtao rokẽ repe tõtururuke Ritonõpo ẽpataka. Morarame imehnõ Izyraeu tõ enuru jetũ toehse Moeze ẽmyty eneryke tyya xine, saereme ẽmyty toehse exiryke, axĩtao

rokẽ repe. Naeroro tynymeropohpyry ekaroryhtao imehxo toehtoh tonepose Ritonõpo a. Moro inymeropohpyry omipona ehsaromepyra kuexirykõke orihketõme toehse sytatose, Ritonõpo maro pyra toehse sytatose.

8 Moro motye kuhse Tuzenu ekaroryhtao kyya xine orihpỹme kuehtohkõme imehxo toehtoh enepõko kyya xine mana.

9 Ritonõpo nekarohpyry apitoryme omipona pyra exiketõ taorihmapose toto. Morara ahtao ro, ime Ritonõpo ehtoh tonepose. Yrome moro motye kuhse Ritonõpo imehxo ehtoh enepõko inekarohpyry seromato mana. Kukurãkatorỹko mana Ritonõpo epeme kuehtohkõme, kyyrypyrykõ poko pyra roropa kuehtohkõme.

10 Ritonõpo nekarohpyry seromato, Imũkuru, imehxo Ritonõpo ehtoh enepõko kuhse mana. Naeroro inekarohpyry pakato ime Ritonõpo ehtoh onenepopyrahme sã toehse mã rahkene.

11 Axĩtao rokẽ aexihpyry a imehxo Ritonõpo ehtoh tonepose ahtao, moro motye kuhse Ritonõpo nekarohpyry seromato ime Ritonõpo ehtoh enepõko mana jumãme exiryke.

12 Mame Ritonõpo nekarohpyry seromato jũme exiry waro yna exiryke orẽpyra ynanase.

13 Moeze ehtopõpyry sã pyra ynanase. Tõmyty tapuruse eya kamisa ke ezetyry onenepyra Izyraeu tõ ehtohme.

14 Aosenetupuhtohkõ tapuruse sã roropa kynexine. Aosenetupuhtohkõ tapuruse ro seromaroro Ritonõpo nymeropohpyry sekeremaryhtao eya xine, pake toehtopõpyrykõ saaro. Onenetupuhpyra toh mana. Kyrixtu maro toehse kuahtao xine rokẽ kuosenetupuhtohkõ apuruhpyry sã pyra exĩko ropa mana.

15 Yrome aosenetupuhtohkõ apuruhpyry saaro mana. Seroae ro Moeze nymerohpyry sekeremaryhtao eya xine aosenetupuhtohkõ apuruhpyry saaro mana.

16 Yrome kuosenetupuhtohkõ rĩko apuruhpyry sã pyra ropa Kuesẽkõ mana. Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: “Moeze ẽmyty apuru touse ropa Kuesẽkõ ẽpataka toytose ropa Moeze ahtao,” me tymerose.

17 “Kuesẽkõ,” kary ya: “Ritonõpo Zuzenu,” kary. Ritonõpo Zuzenu nae kuahtao xine kuosenetupuhtohkõ apuruhpyry sã pyra mana. (Tymyhpokase ropa sã sytatose kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme.)

18 Naeroro Kuesẽkõ maro kuexirykõke osene sã sytatose. Kuesẽkõ imehxo ehtoh enẽko imehnõ mana kuẽmytykõ eneryke tyya xine. Kuẽmytykõ anapurupyra roropa sytatose. Mame Kuesẽkõ maro kuexirykõke isahxo exĩko sytatose, Zuzenu erokuruke kukurohtao xine.

4

Ritonõpo nekarory ẽme sã ynanase oripo samo

1 Yna pyno toexiryke yna erohtoh tokarose Ritonõpo a yna a imehnõ amorepatohme typoko, tõmiry kurã poko, enara. Naeroro orẽpyra ynanase erohnõko.

2 Imehnõ enekunopyry se pyra ynanase. Ajohpe imehnõ anamorepara ynanase Ritonõpo omiry poko. Aomiry onytyoromara ynanase. Zuaro yna exiryke, zae rokẽ toto amorepãko ynanase. Ritonõpo omipona se ynanase ipunaka. Ritonõpo neneryme, imehnõ neneryme roropa, zae yna ehtoh waro emero ehtohme.

3 Ynanamorepahpyry onenetupuhpyra imehnõ ahtao Kyrixtu poetoryme pyra toexirykõke onenetupuhpyra mã toto.

4 Onenetupuhpyra mã toto tonekunohse toexirykõke joroko tamuru a. Ritonõpo omipona se pyra toto exiryke toto tuisaryme joroko tamuru mana. Saereme sã Ritonõpo omiry kyya xine mana enetuputyryhtao kyya xine. Yrome mokaro tonekunohse exiryke joroko tamuru a tuisamehxo Kyrixtu ehtoh poko zuaro pyra mã toto. Ritonõpo eneponeme Kyrixtu ehtoh poko onenetupuhpyra mã toto ipunaka.

5 Tuisame osekaropyra ynanase. Jezu Kyrixtu poko rokẽ imehnõ amorepãko ynanase tosẽkõme enetupuhtohme eya xine. Ãkorehmanekõme rokẽ ynanase, kure Jezu ritohme.

6 Apitoryme xinukutume rokẽ sero po kynexine. Mame: “Saereme exiko,” tykase Ritonõpo ahtao, saereme toehse. Mokyro: “Saereme exiko,” kahpõ, kutuarõtanohtorỹko mana tuisame imehxo toexiry poko. Kyrixtu ẽmyty enepõko kyya xine mana. Ẽmyty eneryke kyya xine ime aexiry enetupuhnõko sytatose.

7 Yrome kymarokomo oripo sã sytatose, Ritonõpo nekarohpyry ẽme sã rokene. Jamihme pyra sytatose orino risẽme sã rokene. Naeroro orẽpyra kuahtao xine Ritonõpo poe rokẽ orẽpyra sytatose kuamoreme xine pyra.

8 Etuarimãko ynanase yronymyryme, yrome poremãpyra ynanase. Otupĩko roropa ynanase, toitoine repe yrome Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra ynanase.

9 Tuhke yna zehnotokõ mã repe. Yrome yna onurumekara kuepekõ mana jũme. Tyyryhmase yna ahtao ro yronymyryme owõnõko ropa ynanase. Ritonõpo hnao pake totapase yna exiry.
10 Kokoro rokẽ yna ryhmasene toto. Yrome yna orikyry zuno pyra ynanase, Jezu maro yna exiryke. Naeroro Jezu jamitunuru poe isene ro ynanase. Moro enetupuhnõko imehnõ mana yna eneryke tyya xine.
11 Yna etapary se exikehpyra imehnõ mana sero nono po Jezu omiry ekaroryke yna a. Naeroro yna onetapara toto ahtao Jezu jamitunuru enetupuhnõko imehnõ mana isene ro yna eneryke tyya xine, orihketõme yna zoko ahtao ro.
12 Naeroro otarame imehnõ yna etapãko mana, yrome amarokõ orihpỹme exĩko Jezu enetuputyryke oya xine.
13 Yna orikyryhtao oty kara. Onenetupuhkehpyra ynanase urutõ sã pake. Ynara tymerose eya: "Zae Ritonõpo omiry ehtoh enetupuhnõko ase. Morara exiryke aomiry ekarõko ase oya xine," tykase. Moro saaro ynanase zae Ritonõpo omiry enetupuhnõko. Morara exiryke aomiry ekarõko ynanase oya xine.
14 Kuesẽkõ Jezu ẽsemãkahpõme ropa Ritonõpo mana. Moro waro kuexirykõke ynara zuaro sytatose, yna roropa Jezu maro ẽsemãkapõko Ritonõpo mana amaro xine tosaka kuarotohkõme, tymaro kuehtohkõme.
15 Naeroro etuarimãko ynanase Jezu Kyrixtu ekarory poko oya xine. Morarame typyno xine Ritonõpo ehtoh enetuputyryhtao imehnomo a tuhkehxo kure Ritonõpo rĩko mã toto: "Kure mase, Ritonõpo," ãko mã toto. Imehxo Ritonõpo ekarõko mã toto.

Zae ehtoh poko ynanase enetuputyryke yna a

16 Morara exiryke poremãpyra ynanase Ritonõpo omiry ekarory poko. Yna zoko osenahkaryhtao ro, yna kurohtao yna jamihtanohnõko ropa Ritonõpo mana kokoro rokene.
17 Mame yna etuarimatoh pitiko rokẽ mana, axĩtao rokẽ roropa mana. Yrome toetuarimakehse yna ahtao kurãme exĩko ropa ynanase, tuisame roropa exĩko ynanase jũme. Yna etuarimatoh motye kuhse yna epehpyry exĩko mana.
18 Serohne poko yna etuarimatoh poko kehko torẽtyke pyra ynanase. Morohne enẽko sytatose. Yrome Ritonõpo nekarohpyry poko sytatose enetupuhnõko. Morohne onenepyra ro kuenurukõ mana. Kynenehpyrykõ axĩtao rokẽ mana. Yrome osenepyra aexityã jũme exikehpyra mana.

5

1 Tapyi sã axĩtao rokẽ kuokokõ mana sero nono po. Morarame toorihse kuahtao xine kuekepyrykõ rumekãko sytatose. Mame imepỹ kuokokõ myakã nae Ritonõpo mana kapu ao. Tynyrihpyry ekarõko kyya xine mana kytapyĩkõme, jũme exiketyme.
2 Seromaroro pusuh ãko sytatose, kuokokõ kapuaõ peneryke. Typenekehse sã sytatose kupũkõ poko sero po. Upo amururu sã kuokokõ kapuaõkõ se sytatose.
3 Tokoke kapuaõ ke kuahtao xine ihximyra sytatose, tymetyke pyra exikety sã pyra sytatose tokoke exikehpyra kuexirykõke, zuzenume rokẽ exipyra kuexirykõke.
4 Sero nono poro kuahtao xine sero kuokokõ ao, sam ãko sã sytatose. Kuokokõ rumekary se hkopyra sytatose repe. Yrome kuokokõ kapuaõ se rokẽ sytatose, jũme sero orihkety myakãmatohme orihpỹme exikety ke.
5 Yna osenetupuhtoh poe rokẽ pyra morara ãko ynanase. Pake tukurãkase sytatose Ritonõpo a. Tuzenu tokarose roropa kyya xine kutuarõtanohpotohkõme tynekarory kurã poko kuokokõ kasenato ekarory poko kyya xine imeĩpo.
6 Naeroro oserehpyra sytatose zuaro kuexirykõke. Sero kuokokõ ao ro kuahtao xine omõpyra sytatose Kuesẽkõ esaka.
7 Naeroro zae ehtoh poko sytatose enetuputyryke kyya xine onenepyra ro kuahtao xine.
8 Oserehpyra sytatose kuorikyrykõ poko. Kure roropa kuorikyrykõ kyya xine mana Kuesẽkõ maro kuehtohkõme.
9 Yronymyryme tãkye Ritonõpo riry se sytatose kypoko xine. Aomipona se sytatose sero po, orihpyra kuahtao xine. Moero imaro kuahtao xine aomipona sero sytatose, enara.
10 Imeĩpo kymarokõ emero Kyrixtu ẽpataka osenepõko sytatose. Kuapiakatorỹko mana kuepehmatohkõme kynyrihpyrykõ epehpyryme. Kure rokẽ kynyrihpyrykõ ahtao sero nono po kurã ke kuepehmatorỹko mana. Yrome popyra kuahtao xine sero nono po, kynyrihpyrykõ epehpyryme rokẽ kuepehmatorỹko mana.

Ritonõpo epeme kuexirykõ poko Kyrixtu enetuputyryke kyya xine

11 Morara exiryke yna epehmary Ritonõpo a waro yna exiryke zuno ynanase. Naeroro yronymyryme imehnõ amorepãko ynanase, enetupuhtohme eya xine. Toto amorepãko

ynanase epehpyry apoitohme pyra. Yna kurohtao enẽko Ritonõpo mana. Kure yna ehtoh waro mana. Zae jehtoh waro oehtohkõ se roropa ase.

12 "Zae yna ehtoh enetupuhtoko," kary se pyra ynanase oya xine. Yrome kure yna ehtoh poko tuaro oexirykõ se ynanase. Ãkorehmarykõ se ynanase ihximyra oehtohkõme yna poko. Mame imehnõ yna kerekeremaryhtao onetarykõme toto ezukuru waro exĩko matose. Mokaro epyrypãko mã toto typoko xine kure rokẽ sã toexirykõke imehnõ neneryme. Yrome ikurohtao xine zae pyra mã toto, iirypyryme.

13 Rowohpe yna ekarõko toitoine mã repe. Yrome rowohpe yna ahtao ro Ritonõpo omipona ro ynanase. Mame imehnõ ynara ãko yna poko: "Tuarohxo mã toto imehnõ enekunopyry poko," ãko repe. Yrome kure oritohkõme erohnõko ynanase ãmoreparykõ poko.

14 Ãkorehmarykõ poko erohnõko ynanase kypyno xine Kyrixtu enetuputyryke yna a. Morara exiryke opyno xine roropa ynanase. Ynara enetupuhnõko ynanase, toiro orutua toorihse kymyakãkõme. Naeroro toorihse sã sytatose imaro.

15 Kynorihne kymyakãkõme kypenetatohkõ poko rokẽ pyra kuehtohkõme. Tõmipona kuehtohkõme kynorihne. Tõsemãse ropa ynororo toorihxĩpo kure rokẽ kyritohkõme.

16 Morara exiryke taroino imehnõ ehtoh eneryke rokẽ yna a: "Mokyro kure. Mokyro kure pohto. Mokyro popyra," karahme sã toehse ynanase. Pake Kyrixtu poko roropa: "Ahno rokẽ mokyro," tykase yna repe. Ahnome rokẽ tokarose yna a. Yrome taroino moro sã pyra enetupuhnõko ynanase.

17 Kyrixtu poetoryme exinohtao tyrisenã sã sytatose. Kuehtopõpyrykõ xihpyry tonahkase. Kurã ke rokẽ tymyakãmase.

18 Tope tõme tyrise sytatose Ritonõpo a epeme pyra kuahtao xine ro. Tumũkuru Kyrixtu orikyry ke kymyakãkõme tope tõme tyrise sytatose eya. Mame imehnõ eahmaneme tyrise sytatose eya, typyno toto ehtohme roropa.

19 Ynara ãko ynanase imehnomo a: "Tope tõme sero põkõ rĩko Ritonõpo mana Kyrixtu toorihse exiryke toto myakãme. Oorypyrykõ poko ohxirorykõ se pyra Ritonõpo mana. Oorypyrykõ korokãko mana Jezu enetuputyryhtao oya xine. Tope tõme oritorỹko mana Kyrixtu toorihse exiryke omyakãkõme," ãko ynanase imehnõ netaryme. Morara katohme tymenekase yna Ritonõpo a.

20 Morara exiryke Kyrixtu poe ourutorỹko ynanase. Ritonõpo poe roropa ourutorỹko ynanase. Oeahmatorỹko ynanase Kyrixtu omi poe. Osekarotoko Ritonõpo a ajohpãme samo, ise pyra awahtao xine ro. Mame typyno oritorỹko mana.

21 Tyyrypyhpyke pyra Kyrixtu kynexine. Yrome kypyno xine toexiryke kyyrypyrykõ epona tyrise Ritonõpo a. Iirypyryme sã Kyrixtu tyrise Ritonõpo a kukurãkatohkõme kure rokẽ kuehtohkõme, Kyrixtu maro.

6

1 Erohnõko ynanase Ritonõpo maro. Naeroro ajohpãme sã okurãkatopõpyrykõ Ritonõpo a onurumekara ehtoko.

2 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:

"Seroae okurãkarykõ se ase.
'Yna pyno exiko,' kary oya xine
etãko ase opyno xine jexiryke,"
ãko. Naeroro etatoko pahne! Seromaroro okurãkarykõ se Ritonõpo mana. Ekurehpyra ehtoko. Seroae ro enetupuhtoko oesẽkõme!

3 Morara katopõpyry ekaroryhtao imehnomo a, zae ehtoh poko se rokẽ ynanase ipunaka, yna onykerekeremara toto ehtohme yna erohtoh poko, toto anakorekehkara roropa yna ehtohme.

4 Yna tuarimaryhtao eanahtõko ynanase Ritonõpo poetoryme yna ehtoh enetupuhpotohme imehnomo a. Tyyryhmase yna ahtao, tutuarimase yna ahtao, tupime yna erohtoh toehse ahtao roropa, penekehpyra ynanase.

5 Typitypipohse yna, tõmase roropa ãpuruhpyry taka. Tyyryhmase yna imoihmãkomo a. Yna erohtoh poko itamurume exiryke typoremãse sã ynanexiase. Okynã nyhpyra ynanexiase. Tomitapãse roropa ynanexiase.

6 Yna rypyry poko se pyra ynanase ipunaka. Tuaro se ynanase. Penekehpyra se ynanase roropa imehnõ riry poko kure. Mame zae yna ehtoh ke Ritonõpo poetoryme yna ehtoh poko imehnõ tuarõtanohpõko ynanase. Ritonõpo Zuzenu nae ynanase. Imehnõ pyno ynanase.

7 Imehnõ zurũko ynanase zae omi poko Jezu poko. Ritonõpo jamitunuru yna maro ehtoh roropa enepõko ynanase. Zae ynanase Ritonõpo omipona. Naeroro orẽpyra imehnomo a

ynara ãko ynanase: “Oorypyrykõ irumekatoko zae oehtohkõme Ritonõpo omipona, yna samo,” ãko ynanase. Yna kerekeremananõ nae ahtao osewomãko ynanase. Ynara ãko ynanase: “Yna onykerekeremara ehtoko zae yna exiryke,” ãko ynanase.

8 Toitoine imehnõ yna rĩko kure. Yrome oty kara ynanase. Xihpyryme yna tyrise ahtao imehnomo a, oty kara roropa ynanase. Yna poihtoryhtao oty kara ynanase. Yna pyryparyhtao roropa oty kara ynanase. Onekunohtõkõme yna ekarõko imehnõ mã repe. Yrome zae rokẽ ynanase ipunaka.

9 “Onokã mokaro?” ãko imehnõ mã yna poko. Yna waro pyra sã mã toto. Yrome yna waro mã toto emero. “Otarãme toorihse toto,” ãko mã imehnõ yna poko. Yrome orihpyra ro ynanase. Yna tuarimapõko imehnõ mana. Yrome yna anaorihmapopyra mã toto.

10 Emynyhmãko ynanase. Yrome tãkye exikehpyra ynanase. Tytineruke pyra exiketõ sã ynanase. Yrome tuhkãkomo a Ritonõpo nekarohpyry kurã ekarõko ynanase tytineruke exiketõ motye toto ehtohme Jezu enetuputyryke eya xine. Tymõkomoke pyra sã ynanase. Yrome emero nae ynanase.

11 Jakorõ tomo Korĩtu põkomo, opyno xine ynanase ipunaka. Naeroro zae ourutorỹko ynanase zuaro oehtohkõme opyno xine yna ehtoh poko.

12 Oty katoh yna rumekãko matou? Opyno xine ro ynanase. Otarãme: “Nary,” ãko matose zae yna ehtoh poko zae yna ehtoh waro awahtao xine ro.

13 Ypoenõ zururu sã ourutorỹko ase. Yna pyno ehtoko opyno xine yna ehtoh saaro. Pitiko rokẽ pyra yna pyno ehtoko.

Tuaro ehtoko zae pyra amorepatõ poko

14 Ritonõpo omipona pyra exiketõ maro ytoytopyra ehtoko. Zae pyra exiketõ mã zae exiketõ maro osepeme ehsaromepyra mã toto. Saeremae ytoketõ koko ytoketõ maro ytoytopyra mã toto.

15 Kyrixtu poetory oxisã pyra mã toto joroko tamuru omipona exiketõ maro. Jezu enetupuhnanõ oxisã pyra mã toto onenetupuhpynõ maro.

16 Ritonõpo maro oturutoh taka ahno naxikahpyry Ritonõpo myakãme anaropyra sytatose ipunaka, Ritonõpo zamaro pyra exiryke. Kymarokõ Ritonõpo tapyĩme sã sytatose Zuzenu nae kukurohtao xine exiryke. Ynara tykase Ritonõpo moro poko:

“Osesarĩko ase ypoetory tõ maro,
toto maro jehtohme.
Toto esẽme exĩko ase.
Ypoetoryme roropa exĩko mã toto,”
tykase.

17 Ynara tykase roropa Kuesẽkõ kyya xine tyyrypyry onurumekara exiketõ poko:

“Mokaro irumekatoko,
toto maro pyra oehtohkõme.
Tyyrypyrykõ poko exiketõ sã pyra ehtoko ipunaka.
Morara awahtao xine oesarykõ ekarõko ase oya xine ymaro oehtohkõme.
18 Omykõme exĩko ase.
Umũkurume exĩko matose,
jẽxiryme roropa,”
tykase Kuesẽkõ Jamihmehxo Exikety. Morara tymerose urutõ komo a pake Ritonõpo omiryme.

7

1 Jakorõ tomo, morara tykase Ritonõpo exiryke kyyrypyrykõ xihpyry surumekatone porehme. Kyyrypyrykõ xihpyry poko osenetupuhpyra sehtone. Ritonõpo zuno sehtone. Kyyrypyrykõ sekarotone eya, zae rokẽ kuehtohkõme.

Tãkye Pauru ehtopõpyry poko

2 Yna pyno ehtoko ajohpãme samo, okurohtao xine. Yna kerekeremananõ omiry onetara ehtoko. Popyra oripopyra xine ynanexiase. Oryhmara xine ynanexiase. Oenekunohpyra xine ynanexiase roropa ipunaka.

3 Morara karyhtao yna a ohxirorykõ se pyra ynanase. “Popyra matose ya,” kary se pyra ase roropa. Ynara asene oya xine: “Opyno xine yna exiryke jũme orumekara xine ynanase yna kurohtao, orihpyra ro kuahtao xine, toorihse kuahtao xine, enara,” asene.

4 “Nary rokene,” kara ase zae oehtohkõ poko. Ritonõpo omipona nymyry oehtohkõ waro ase. Opyrypatorỹko ase imehnõ netaryme. Jetuarimaryhtao ro poremãpyra ase, tãkye kuhse jexiryke opoko xine.

5 Masetonia pona toeporehkase yna ahtao torẽtyke ynanexiase. Tuhke rokẽ yna ryhmananõ nae nexiase. Imehnõ tõsezusezuhse yna maro. Oserehnõko roropa ynanexiase.

6 Yrome Ritonõpo mã typoremãse exiketõ akorehmaneme nymyry mana. Tãkye yna riase ropa, Titu oepyryke yna a.
7 Titu oepyryke rokẽ pyra tãkye toehse yna. Aomiry etaryke roropa yna a tãkye toehse yna. Ynara nase ynororo: "Korĩtu põkõ jãkyemase ropa," nase yna a. "Oenery se roropa mã toto. Emynyhmãko mã toto zae pyra toehtopõpyrykõ poko. Oewomarykõ se roropa mã toto," nase ynororo ya. Naeroro, morara kary etaryke ya tãkye kuhse toehse ywy.
8 Ynymerohpyry eneryke oya xine memynyhmatose. Yrome emynyhmara ase moro poko. Moro pape ymeroase onenerykõme omynyhmapotohkõme oorypyrykõ xihpyry poko. "Popyra exiase moro pape merotopõpyryke ya," kara ase. Oemynyhmatopõpyrykõ poko etaryke ya jemynyhmary se exiase repe.
9 Yrome seromaroro tãkye ase, ynymerohpyry aroporyke ya onenerykõme. Oemynyhmatopõpyrykõ se pyra exiase repe. Yrome oorypyrykõ poko se pyra toehse matose oemynyhmaxĩpo xine, ynymerohpyry enexĩpo. Moro poko tãkye toehse ywy. Ritonõpo omynyhmapoatose oorypyrykõ rumekapotohme oya xine. Naeroro zae ro exiase moro pape merotopõpyry poko.
10 Kuemynyhmarykohtao Ritonõpo poe, kyyrypyrykõ rumekary se exĩko sytatose. Kytyorõmatorỹko Ritonõpo mana kukurohtao xine, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme. Kyyrypyrykõ rumekary se kuahtao xine kukurãkatorỹko Ritonõpo mana. Mame tukurãkase kuahtao xine emynyhmara sytatose. Tãkye exĩko sytatose. Yrome Ritonõpo se pyra exiketõ emynyhmaryhtao, tyyrypyrykõ se ro mã toto. Irumekary se pyra mã toto. Mokaro onukurãkara Ritonõpo ekurehnõko mana. Jũme Ritonõpo maro pyra exĩko mã toto toorihse tahtao xine.
11 Oemynyhmatohkõ zae kynexine Ritonõpo a. Axĩ toemynyhmase amarokomo oorypyrykõ poko. Oorypyrykõ rumekary se toehse matose. Oorypyrykõ poko oehtopõpyrykõ poko toehxirose matose. Ipoko ropa oexirykõ zuno toehse mexiatose. Yronymyryme kure ehtoh poko se toehse matose. Tyyrypyry poko aexihpyry zehno mexiatose. Mokyro wãnopyry se mexiatose. Naeroro imehnõ tutuarõtanohse zae oehtohkõ poko.
12 Moro pape ymeroase onenerykõme, tyyrypyrykõ poko aehtyã kurãkapotohme, aosanumahpyry kurãkapotohme roropa. Yrome moro motye oweniketyrykõ se pyra exiase Ritonõpo a yna pyno oehtohkõ poko, opyno xine yna ehtoh poko, enara.
13 Naeroro tãkye ase yronymyryme yna pyno oehtohkõ waro yna exiryke.
Tãkye Titu nexiase roropa amaro xine tahtao, kure tyrise exiryke oya xine. Mame tooehse ropa tahtao yna zuruase opoko xine tãkye yna ehtohme. Aomiry etaryke yna a opoko xine tãkye toehse yna ipunaka.
14 Ytopitopyra ro Titu ahtao oya xine, ynara ase eya: "Korĩtu põkõ kure orĩko mã toto kure toto exiryke," ase eya. Mame Titu toytose ahtao oya xine, jomihpyry ae ro mexiatose. Kure Titu myriatose rahkene. Ajohpe jyripyra mexiatose. Ajohpe jomiry oya xine exipitopyra mana. Zae rokẽ mana. Morararo jomihpyry Titu a opoko xine zae ro toehse. Naeroro ehxiropyra ase.
15 Opyno xinehxo Titu mana seromaroro. Wenikehpyra mã ynororo tõmipona oehtopõpyrykõ poko. "Kure rokẽ yriase toto. Tomeseke sã rokẽ ypoko toh nexiase. Jakorehmary se rokẽ toh nexiase," tykase.
16 Naeroro tãkye ase opoko xine. Ỹme matose, Ritonõpo omipona. Azahkuru se pyra matose roropa ipunaka.

8

Imehnõ Jezu poetory tõ akorehmary poko

1 Jakorõ tomo, Jezu poetory tõ kure tyrise Ritonõpo a Masetonia põkomo, toto pyno toexiryke. Moro poko oururukõ se ynanase.
2 Itamurume toetuarimase toh repe. Yrome tãkye ro mã toto. Tymõkomoke pyra toehse toto. Yrome tãkye kuhse toexirykõke imehnõ Jezu poetory akorehmary se mã toto. Morara exiryke tỹkyryrykõ ekarõko mã toto tymõkomokãkara a, tymõkomoke pyra tahtao xine ro.
3 Etatoko pahne, typenetatohkõ epekahxĩpo rokẽ tytinerũkõ akoĩpyry kara tokarose eya xine. Moro motye tokarose eya xine. Tokarosẽ pyra tahtao xine ro tokarose eya xine: "Ekarotoko kẽty," karyke pyra roropa yna a. Tamoreme xine tỹkyryrykõ tokarose toto a.
4 "Ajohpãme sã ynanekarory tineru arotatoko juteu tomo a, Jutea põkomo a, toto akorehmary se yna exiryke," tykase toto.
5 "Otarãme pitiko rokẽ ekarõko mã toto," tykase yna repe. Yrome itamurume tokarose eya xine. Osemazuhme tosẽkõme Jezu Kyrixtu tonetupuhse eya xine, yronymyryme aomipona toehtohkõme. Mame Ritonõpo poe ro yna omipona se roropa toh nexiase.

6 Naeroro Titu maro ynanoturuase. Pake ynara tykase Titu oya xine: “Otinerũkõ ikurãkatoko aropotohme etuarimaketomo a,” tykase Titu oya xine. Naeroro ynara ase Titu a: “Korĩtu pona ytoko ropa. Korĩtu põkomo a ynara kaxiko: ‘Kure otinerũkõ ekarory seromaroro, etuarimaketomo a aropotohme, õmihpyrykõ ae ro,’ ” ase Titu a.

7 Imehnõ motye kure ehtoh poko zuaro matose. Imehnõ motye Jezu enetupuhnõko matose, imehnõ zurũko matose Ritonõpo omiry poko. Zae ehtoh warohxo matose, imehnõ akorehmary se roropa matose. Imehnõ motye yna pyno matose. Naeroro imehnõ motye otinerũkõ ekarory se ynanase oya xine etuarimaketomo a, tãkye oehtohkõme.

8 Jomipona orirykõ se pyra ase ise pyra awahtao xine. Yrome imehnõ tytinerũkõ ekaroryke imehnomo a, ourutorỹko ynanase toto sã oehtohkõme. Otinerũkõ ekaroryhtao imehnomo a toto pyno nymyry matose Ritonõpo poe.

9 Kypyno xine Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu ehtopõpyry waro matose. Emero nae kynexine kapu ao ro tahtao. Yrome kapu ae ayhtoryhtao tymõkomoke pyra sã toehse ynororo. Toetuarimase ynororo kukurãkatohkõme tymõkomoke exiketõ motye kuehtohkõme.

10 Ynara kary se ase otinerũkõ ekarory poko etuarimaketomo a. Moae ynara matose: “Yna tinerũ kurãkãko ynanase ekarotohme etuarimaketomo a,” matose. Naeroro ekurehpyra ehtoko otinerũkõ ekarory poko seromaroro. Apitoryme otinerũkõ ekarory se mexiatose etuarimaketõ akorehmatohme.

11 “Kytinerũkõ sekarotone etuarimaketomo a,” matose oseya. Tãkye mexiatose otinerũkõ ekarory poko. Naeroro seromaroro ekurehpyra ehtoko. Tãkye ehtoko roropa otinerũkõ aropory poko. Oneraximara ehtoko. “Itamurumehxo tineru nae jahtao rokẽ apiakãko ase zokonaka pixo ekarotohme,” kara ehtoko. Seromaroro otinerũkõ tokarosẽme mana. Moro ekarotoko.

12 Tãkye awahtao xine otinerũkõ ekarory poko, kure mana Ritonõpo a. Itamurume tineru ekaroryhtao kure mana. Pitiko rokẽ onekarohpyrykõ ahtao kure roropa mana Ritonõpo a. Arypyra awahtao xine onekaropopyra Ritonõpo mana.

13 Omõkomory enahkapory se pyra ase tuhke tymõkomoke imehnõ ehtohme.

14 Seromaroro tymõkomoke matose pitiko rokẽ pyra. Mokaro tymõkomokãkara etuarimãko mana. Naeroro ajohpãme sã otinerũkõ apiakatoko omõkomorykõ roropa zokonaka ekarotohme eya xine. Morarame oetuarimarykohtao mokaro roropa tymõkomorykõ apiakãko mã toto, ãkorehmatohkõme. Morara awahtao xine oxisã exĩko matose tymõkomoke. Etuarimaketõ pyra exĩko mana.

15 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:

“Mokaro itamurume wyi panõ apoihpõkõ onymotyẽkara toehse toto.
Pitiko rokẽ apoihpõkõ nae ro kynexine,”
tykase.

Titu tõ poko

16 Ritonõpo poe opyno xine Titu toehse yna samo. Ãkorehmarykõ se mana yronymyryme. Naeroro: “Kure mase Papa,” ãko ynanase Ritonõpo a.

17 “Oytory se pyra hma Korĩtu pona, morotõkõ akorehmase?” tykase yna ahtao Titu a: “Ỹ, ytõko ase,” tykase ynororo. Ãkorehmarykõ se toexiryke tamoreme toytory se toehse ynororo.

18 Seromaroro ytõko oya xine mana. Imaro imepỹ Jezu poetory aropõko ynanase. Mokyro se tarõkõ Jezu poetory tõ emero, imehnõ amorepary waro kuhse exiryke Ritonõpo omiry poko Jezu Kyrixtu poko.

19 Tymenekase ynororo Jezu poetory tomo a yna maro aytotohme Jerusarẽ pona tineru arose. Moro tineru arõko ynanase etuarimaketomo a ekarotohme, toto pyno kuehtohkõ waro emero ehtohme. Morarame: “Emero motye mase. Yna esẽme mase, imehxo,” ãko toto Ritonõpo a.

20 Tuhke tineru arõko ynanase. Tomeseke roropa ynanase ynara kamexipory se pyra yna exiryke: “Moro tineru aroryhtao Pauru tomo a, zokonaka tanỹse eya xine tytinerũkõme,” kamexipory se pyra yna exiryke. Naeroro yna maro imehnõ arõko ynanase yna onykerekeremara imehnõ ehtohme.

21 Zae rokẽ ynanase Kuesẽkõ neneryme. Morararo zae se rokẽ ynanase imehnõ neneryme roropa emero porehme.

22 Morara exiryke mokyro kuakorõkõ aropõko ynanase Titu tõ maro aytotohme oya xine. Tuhke tukuhse ynororo yna a zae aehtoh waro yna ehtohme. Zuaro ynanase. Ỹme mana. Imehnõ akorehmary se roropa mana yronymyryme. Imehnõ akorehmatohme otinerũkõ ekarory se oexirykõ enetupuhnõko roropa mana. Naeroro ãkorehmarykõ se ynororo.

23 Ymyakãme Titu aropõko ase oya xine. Jytotozome mana. Jakorehmaneme roropa mana. Ymaro erohnõko mana ãkorehmarykõ poko. Imehnõ kuakorõkõ imaro ytõko oya xine mana. Jezu poetory tõ oximõmãkõ omi poe ytõko toh mana. Kure Kyrixtu rinanõme mã toto.
24 Toto pyno ehtoko oya xine toytose toto ahtao. Morara awahtao xine Jezu poetory tõ emero toto pyno oehtohkõ waro exĩko mana. "Korĩtu põkõ kure rokẽ toh nexiase. Yna pyno toh nexiase. Pauru tõ omihpyry ae ro kure rokẽ toh nexiase yna a," ãko toh mana opoko xine.

9

Jutea põkõ akorehmary poko

1 "Otinerũkõ ekarotoko Jutea pona aropotohme Ritonõpo poetory tõ etuarimaketõ tinerũme," kazomory etary se pyra matose otarame, zuaro oexirykõke.
2 Moino ro mokaro akorehmary se oexirykõke, kypyrypatose Masetonia põkõ netaryme: "Kure mokaro Korĩtu põkõ mana. Mo jeimamyry ae ro Jutea põkõ akorehmary se toehse toto," ase eya xine. Mame ỹme oehtohkõ waro tahtao xine tuhkãkõ tãkye toehse. Tytinerũkõ ekarory se toehse roropa toh nexiase asã xine.
3 Seromaroro Titu tõ aropõko ase oya xine ãkorehmatohkõme otinerũkõ kurãkary poko. "Korĩtu põkõ tytinerũkõ kurãkãko mana aropotohme yna a, etuarimaketomo a," tykase ywy Titu tomo a. Otinerũkõ onekaropyra awahtao xine toiparo rokẽ ytory toto. Azahkuru yna omihpyry exiry roropa opoko xine.
4 Imeĩpo Masetonia põkõ ymaro aytoryhtao oya xine ehxirõko ynanase opoko xine otinerũkõ onukurãkara tokurehse awahtao xine. Ehxirõko roropa matose ỹme oenetuputyrykõke yna a.
5 Naeroro Titu tõ aropõko ase oya xine osemazuhme ãkorehmatohkõme otinerũkõ kurãkary poko. Õmihpyrykõ ae ro ikurãkatoko. Morarame toeporehkase jahtao, pake tõtyhkase matose otinerũkõ kurãkary poko. Morara ahtao ynara enetupuhnõko imehnõ mana: "Tamoreme xine Korĩtu põkomo a tytinerũkõ tokarose, ekarory se toexirykõke, imehnõ omi poe pyra," ãko enetupuhnõko mã toto.
6 Tupito po tuhke pyra otyro puhturu arykaryhtao kyya xine pitiko rokẽ epery apoĩko sytatose. Yrome tuhkehxo arykaryhtao kyya xine itamurumehxo epery apoĩko ropa sytatose. Moro poko osenetupuhtoko. Imehnõ akorehmatoko pitiko rokẽ pyra.
7 Ãmoreme xine otinerũkõ ekarory se awahtao xine ekarotoko. Yrome omomỹke awahtao xine otinerũkõ onekaropyra ehtoko. "Ytinerũ ekarory se nymyry pyra ase," karyhtao oya xine onekaropyra ehtoko. Tãkye rokẽ otinerũkõ ekaroryhtao oya xine, Ritonõpo zamaro matose.
8 Itamurumehxo ekarõko ropa Ritonõpo oya xine mana. Openetatohkõ motye ekarõko oya xine mana, tokarosẽ nae oehtohkõme ekarotohme imehnomo a, kure toto ritohme.
9 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:

"Pitiko rokẽ pyra ekarõko Ritonõpo mana
tymõkomokãkara a toto pyno toexiryke.
Zae rokẽ roropa ynororo jũme,"

me tymerose pake Ritonõpo omiryme.
10 Otyro puhturu ekarõko Ritonõpo kyya xine mana arykatohme. Mame tarykase ahtao otyro ahtanohpõko mana eperytatohme kynapyrykõme. Morararo itamurumehxo ekarõko Ritonõpo oya xine mana. Omõkomorykõ emãnõko mana imehnõ pyno awahtao xine, pitiko rokẽ pyra omõkomorykõ ekaroryhtao oya xine etuarimaketomo a.
11 Morarame tymõkomoke oritorỹko mana tokarosẽ nae oehtohkõme pitiko rokẽ pyra. Tytineruke exiketõ sã tineru ekarõko matose etuarimaketomo a. Morara exiryke ynara ãko tuhkãkõ mã Ritonõpo a: "Papa, kure mase," ãko. "Opoe Korĩtu põkomo a tytinerũkõ tokarose Pauru tomo a, enehtohme yna a," ãko mã mokaro etuarimaketomo, Jutea põkomo.
12 Otinerũkõ ekaroryhtao oya xine etuarimaketomo a kure matose Ritonõpo poetory akorehmaryke oya xine. Moromeĩpo opokoino xine ynara ãko mã toto: "Papa Kapuaono, imehxo mase. Emero motye kure mase," ãko mã toto Ritonõpo a.
13 Mame omomỹke pyra oexirykõ eneryke tyya xine tuaro exĩko mã toto zae oexirykõ poko, Kyrixtu omipona oexirykõ poko. "Papa Kapuaono, kure kuhse mase, Korĩtu põkomo a yna akorehmaryke, imehnõ akorehmaryke roropa, enara," ãko mã toto Ritonõpo a.
14 Morarame oturũko mã toto opoko xine Ritonõpo a, opyno xine toexirykõke. "Papa Kapuaono, Korĩtu põkõ pyno exiko. Kure mã toto yna a. Omomỹke pyra toh nexiase yna a, yna pyno toexirykõke. Morara mã toto, toto pyno oexiryke osemazuhme," ãko mã toto Ritonõpo a.

15 “Kure mase,” sykatone Ritonõpo a. Imehnõ motye kypyno xine mana. Tineru ikuhpỹme ahtao, moro motye Ritonõpo nekarohpyry kure kyya xine mana.

10

Pauru oturutopõpyry zae toehtoh poko imehnõ amorepary poko

1 Ywy ase Pauru. Oururukõ se ase, ykerekeremananomo. Ynara jekarõko matose: “Pauru poremãnõko sã mana kymaro xine ahtao. Yrome orẽpyra oturũko mana ameke ahtao pape poko rokene,” ãko matose. Kypyno xine Kyrixtu exiryke, penekehpyra aexiryke roropa kypoko xine,

2 ykerekeremara ehtoko, tohne pyra jehtohme jytoryhtao oya xine. Ynara zuaro ase, yna kerekeremananõ zurũko ase orẽpyra samo. “Pauru mã Ritonõpo omiry ekarõko toepyrypatohme rokene,” kahpõkõ zurũko ase. Imehnõ sero põkõ sã yna ekarõko mã toto.

3 Sero nono poro ynanase Ritonõpo onenetupuhpynõ maro repe. Yrome mokaro osenetupuhtoh ke pyra yna zehnotokõ poremãkapõko ynanase.

4 Sero põkõ jamitunuru ke pyra kyzehnotokõ poremãkapõko ynanase, Ritonõpo jamitunuru ke rokẽ toto poremãkapõko ynanase. Ritonõpo jamitunuru ke joroko tamuru omipona se exiketõ jamitunuru enahkapõko ynanase. Oseosezuhketõ omiry zae pyra ahtao toto poremãkapõko ynanase roropa.

5 Kyrixtu omipona pyra toehse kuahtao xine, aomipona rokẽ kuosenetupuhtohkõ syritone ropa. Mame Ritonõpo enetupuhkehpotoh roropa senahkapotone Ritonõpo jamitunuru ke. Kyrixtu omipona rokẽ kuehtohkõme ipunaka.

6 Morarame aomipona toehse nymyry awahtao xine azahkuru exiketõ tuarõtanohnõko sytatose. (Zae se pyra ynaroro ahtao toto aropõko sytatose kymaroino xine.)

7 Oty katoh imehnõ sã rokẽ jekarõko matou? Ritonõpo nymenekahpyryme pyra jekarõko matose jarao jeneryke rokẽ oya xine. Yrome amaro xine toiro Kyrixtu poetoryme toexiry waro exikety nae ahtao, mokyro Kyrixtu poetoryme jehtoh enetupuhnõko mana Kyrixtu poetoryme toehtoh saaro. “Kymotye xine kure Pauru osekarõko mana,” ãko matose otarame:

8 “Tymenekase ywy Kuesẽkomo a ãmorepatohkõme,” karyke ya oya xine. Yrome ehxiropyra ase morara karyhtao ya, tymenekase jexiryke Kyrixtu a. Orẽpyrahxo Jezu enetupuhpotohme oya xine jaropoase Ritonõpo oya xine oporemãkapotohkõme pyra.

9 “Ritonõpo nymenekahpyryme osekarõko Pauru, tuno kuehtohkõme repe. Morara exiryke pape tymerose eya kynenerykõme,” kara ehtoko.

10 Ynara ãko matose otarame: “Orẽpyrahxo Pauru kuurutorỹko mana pape ae rokene. Yrome taro kymaro xine tahtao opore pyra mana, jamihme pyra exikety samo. Oty kara aomiry mana,” ãko matose otarame.

11 Etatoko pahne, tooehse jahtao oya xine orẽpyra ourutorỹko ase ynymerohpyry samo.

12 Ynara ãko toitoine matose: “Imehxo ynanase,” ãko. Morara kananõ sã se pyra ase. Oseya rokẽ imehxo mã toto, tõsenetupuhtohkõ poe rokene. “Zae ynanase,” ãko toh mã repe, zae pyra tahtao xine ro. “Imehxo ynanase, imehnõ motye,” kara ynanase.

13 Ritonõpo yna onenyohpyra ahtao: “Ritonõpo poe ynanase imehnõ amorepãko,” kara ynanexiry. Yrome tonyohse yna exiryke Ritonõpo a, aomipona ytoytõko ynanase. Oya xine yna enyokyase Ritonõpo, amaro xine yna erohtohme, tõmiry poko ãmorepatohkõme. Morara exiryke Ritonõpo nymenekatyãme osekarõko ynanase onetarykõme.

14 Oya xine toytose yna ahtao Ritonõpo nyrohmanohpotopõpyry onymotyẽkara ynanexiase. Aomipona ynanexiase, tonyohse yna exiryke eya oya xine, ãmorepase xine, Ritonõpo omiry poko Jezu Kyrixtu poko.

15 Yna omipona orirykõ se pyra ynanexiase. Ritonõpo omipona se ynanexiase. Imehnomo a roropa tamorepase matose Kyrixtu omiry poko. Naeroro: “Yna a rokẽ Korĩtu põkõ tamorepase,” kara ynanase. Oty se ynanae opoko xine? Arypyra. Itamurumehxo Ritonõpo omiry enetuputyry se ynanase oya xine. Morara ahtao itamurumehxo Kyrixtu omiry ekarõko imehnomo a sytatose, apatarykõ punero, Ritonõpo nyrohmanohpotopõpyry ae ro.

16 Morarame tõtyhkase yna ahtao Ritonõpo omiry ekarory poko apatarykõ po, mya ytõko ynanase imepỹ pona Ritonõpo omiry ekarose. Pata tõ nae ro, Ritonõpo omiry onetapitopynõ esary. Morotona yna ytory se ynanase morotõkõ amorepase Ritonõpo omiry poko. Morarame: “Imepỹ namorepatyã kahpyry amorepãko ropa ynanase,” kara ynanase exĩko.

17 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “ ‘Emese kure ase,’ kara ehtoko. ‘Kuesẽkõ emese kure mana,’ kahtoko,” ãko.

18 “Kure ase,” karyhtao kyya xine, oty kara. Yrome, “Kure mase,” karyhtao Ritonõpo a kyya xine, kure mã rahkene.

11

Ajohpe imehnõ amorepatõkõ poko

1 Rowohpe exiketõ sã sytatose, “Kure ase,” karyhtao kyya xine. Naeroro penekehpyra ehtoko jotururu etary poko rowohpe exikety omiry sã jomiry ahtao ro. Kure jehtoh ekarory se pyra ase repe. Yrome jurumekara oehtohkõme ekarõko ase, imehnõ ehtoh poko penetara oehtohkõme.

2 Torẽtyke ase opoko xine, torẽtyke Ritonõpo ehtoh samo opoko xine. Omykõme sã jexiryke torẽtyke ase. Jẽxiryme sã, orutua maro exipitopỹ sã matose ya. Oewomatorỹko sã ase roropa toirõ pytyme sã oehtohkõme. Toiro rokẽ pyno exikety tynio nymyry pyno exiketyme mana. Morararo Kyrixtu pyno yronymyryme oehtohkõ se ase, imehnõ poko pyra oehtohkõme ipunaka. Imeĩpo oekarorykõ se ase Kyrixtu a kurãkõme, tyyrypyhpyke pyra exiketõme.

3 Torẽtyke ase opoko xine. Oenekunopyrykõ se imehnõ exiryke, Kyrixtu rumekatohme ropa oya xine ipyno hkopyra oehtohkõme. Morararo pake Ewa tonekunohse joroko tamuru a omi kurã ke samo.

4 Torẽtyke ase opoko xine oenekunohnanõkõ omiry etaryke oya xine. Tyoro Jezu poko ourutorỹko toh mã repe ynanekarohpyry kara. Oty katoh tãkye ro matou mokaro omiry etaryhtao oya xine? Ritonõpo Zuzenu kara imepỹ zuzenu poko ourutorỹko onekunohtõkõ mana. Tãkye matose mokaro etãko. Oty katohme? Ritonõpo omiry kurã myakamãko roropa mã toto tyorõ ke. “Ritonõpo omiry sero,” ãko toh mã repe. Ajohpe rokẽ toto. Oty katoh toto omiry xihpyry zae ekarõko matou?

5 Imehnõ motye osekarõko mã toto, tuisamehxo. Ritonõpo nenyohtyãme kurã osekarõko roropa mã toto. Yrome ymotye pyra mokaro mana.

6 Otarãme emese kure hkopyra ase jotururu poko repe. Yrome Ritonõpo omiry warohxo ywy. Ritonõpo waro yna ehtoh waro matose tonese yna exiryke oya xine kokoro rokene emero rokẽ poko yna ahtao.

7 Ãmoreparykohtao ya Ritonõpo omiry poko epehpyry anapoipyra exiase ãmorepatamitukõme. Ime hkopyra exiase amaro xine imehxo oehtohkõme. Toerohse ywy jemary ke tineru apoitohme ya. Otuisarykõme pyra exiase. Morara jehtopõpyry zae pyra oya xine nae? Zae ro exiase ãmoreparykõ poko topehke pyra?

8 Ãmoreparykohtao ya Ritonõpo omiry poko, imehnõ Jezu poetory tytinerũkõ enehpoase ya. Mokaro tinerũ apoiase rokene, topehke pyra ãmorepatohkõme.

9 Moino ro amaro xine jahtao: “Anapyrykõ ekaroko ya ajohpãme samo,” kara exiase oya xine. Jezu poetory tõ Masetonia poe tooehse ahtao ise jehtopõpyry tonehse ya emero porehme. Morara exiryke: “Okyryrykõ se ase,” kapitopyra exiase oya xine. Morararo ase exĩko taroino. Jũme okyryrykõ anapoipyra ase.

10 Kure ya mana. Topehke pyra imehnõ amorepary ya Ritonõpo omiry poko Akaia patary tõ po emero. Zae rokẽ ase. Ajohpe pyra ase Kyrixtu ukurohtao exiryke.

11 “Yna mõkomory apoiry se pyra Pauru nexiase yna pyno pyra exiryke,” kara ehtoko. Opyno xine ase ipunaka. Morara jehtoh waro Ritonõpo mana.

12 Jũme ynanase topehke pyra Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepãko. Naeroro: “Pauru tõ sã ynanase,” kasaromepyra mokaro mana, epehpyry apoiryke eya xine toerohtamitukõme.

13 Ritonõpo nymenekatyã nymyry kara mokaro. Onekunohto rokẽ mã toto. Ajohpe rokẽ Ritonõpo nymenekatyãme osekarõko mã toto. “Kyrixtu poe ãmorepatorỹko ynanase,” ãko toh mã repe. Ipoenohnõko rokẽ mã toto.

14 “Otãto mokaro ajohpãkõ omiry etãko Korĩtu põkõ nae?” kara ase. Tuaro ase. Joroko tamuru toetyorõmary waro mana Ritonõpo nenyokyhpyry sã toehtohme. Saereme exiketyme tanyhtary waro roropa mana kuenekunohtohkõme.

15 Tosẽkõ saaro joroko tamuru poetory tanyhtary waro roropa mã toto, kurãkõ sã toehtohkõme, kuenekunohtohkõme. Imeĩpo, sero nono enahkatoh po tynyrihpyrykõ epehpyry kahpyry apoĩko mã toto. Kuenekunohtamitukõme toto wãnohnõko Ritonõpo mana. Zae rokẽ toto epehmãko mana.

Pauru etuarimatopõpyry poko

16 “Ajoajohpe sã Pauru mana,” kara ehtoko, ãko ropa ase oya xine. Rowohpe jekaroryhtao oya xine jomiry etatoko ro (rowohpã omiry sã jomiry ahtao ro). Mokaro saaro epyrypaxi kure jehtoh poko.

17 Yrome Kuesẽkõ poe pyra jepyrypary mana kure jehtoh poko. Jamoreme rokẽ epyrypãko ase. “Kure rokẽ sãtãse,” karyhtao ya rowohpã sã ase oturũko.
18 Imehnõ mã tuhke kure toehtohkõ poko epyrypãko mã toto. Naeroro, kure jehtoh poko epyrypaxi roropa oya xine.
19 Zuarohxo osekarõko matose repe. Yrome ajoajohpãkõ omiry poko atãkyemãko matose. Zae aomirykõ ekarõko roropa matose repe.
20 Imehnõ etãko matose oryhpopãkarykohtao eya xine tõmipona orirykohtao, oenekunopyrykohtao roropa okyryrykõ apoitohme tyya xine, ãpururukohtao, putupyra rokẽ oekarorykohtao, oryhmarykohtao, enara. Morara ahtao mokaro pyno matose.
21 “Sekere ãko rokẽ Pauru. Oty kara,” ãko matose otuisarykõme osekaropyra jexiryke. Ajohpe pyra. Ihxipỹke ynanexiry mokaro sã toehse yna ahtao.
Yrome toepyryparykõ poko ihximyra imehnõ ahtao kure toehtohkõ poko, ywy roropa jepyrypary poko ihximyra ase. Rowohpã sã se pyra ase, kure jehtoh ekarory se pyra ase repe. Yrome ekarõko ro ase.
22 “Juteume nymyry ynanase,” ãko mã toto, epyrypãko. Morararo juteume ase roropa. “Izyraeu pakõme ynanase,” ãko mã toto. Morararo ase. “Aparão pakõme ynanase,” ãko roropa mã toto. Morararo ase.
23 “Kyrixtu poetoryme erohnõko ynanase,” ãko mã toto epyrypãko. Mokaro motye kuhse ywy, Kyrixtu poetoryme erohnõko ase. Rowohpã sã oturũko ase kure jehtoh poko. Yrome oty kara. Mokaro motye Ritonõpo poe erohnõko ase. Mokaro motye tomõse ywy ãpuruhpyry taka. Mokaro motye typitypipohse ywy. Mokaro motye orikyĩse exiase.
24 (Toipe juteu tomo pohnõ pipohnõko toto 39me.) Moro saaro juteu tuisary tomo a typitypipohse exiase 39me. Typipohzomose ywy 5me.
25 Roma põkõ soutatu tomo a typitypipohse ywy oseruao. Totapase ywy topu ke imoihmãkomo a. Tyneryse ywy oseruao, wapu ae jytoryhtao. Tuna konõto kuao toiro ẽmepyry aropoase, saereme koko, enara.
26 Jytojytoryhtao pata tõ poro neryĩse exiase tuhke tuna kumaryke te, tyyryhmase exiase zehnotokomo a ytinerũ apoitohme. Wekyry tõ jetapary se toh nexiase juteu tõ tuisary, juteutõkara roropa jetapary se toh nexiase. Pata konõto po toetuarimase exiase, ahno esao pyra roropa. Tuna konõto kuao toetuarimase exiase, jepeme nymyry pyra onekunohtõkomo utuarimanohpoase.
27 Itamurume erokuase, totaehse exiase; tuhke nyhpyra tõmehse exiase; tomitapãse exiase, tuna se toehse roropa exiase; tuhke rokẽ tohke pyra tykohmãse exiase, tytapyike pyra, tupoke pyra roropa.
28 Jarao rokẽ pyra etuarimãko ase, torẽtyke ase Jezu poetory tõ poko emero pata tõ po. “Otarãme Jezu pyno ro mã toto. Otarãme aomiry se ro mã toto. Otarãme Ritonõpo Zuzenu omipona mã toto,” ãko ase osenetupuhnõko.
29 Imepỹ Jezu poetory iirypyry a tonekunohse ahtao emynyhmãko ase roropa ipyno jexiryke. Tyyrypyry poko toehse imepỹ ahtao sam ãko ase ipoko.
30 Tuhkãkõ jamihme pyra jehtoh enẽko mana. Naeroro jepyrypary se jahtao, jamihme jehtoh poko epyrypara ase. Jamihme pyra jehtoh poko rokẽ epyrypãko ase.
31 Ritonõpo zae jehtoh waro mana. “Papa Kapuaono, imehnõ motye kure mase,” kakehpyra sehtone Ritonõpo a, Kuesẽkõ Jezu zumy a.
32 Pake jamihme pyra jehtoh enepone Ritonõpo ya. Tamaxiku po jahtao pata esẽ japoiry se toehse. Soutatu tõ tyrise eya pata omõtoh pona, jeraximatohme japoitohme. Mokyro pata esẽ esety Areta.
33 Yrome jepe tomo a towomase ywy. Pata apuru eutary ae jenyhtopone toto ruto ao. Morarame epane imepỹ pona. Moro ke jamihme pyra jehtoh enepone Ritonõpo ya.

12

Pauru osenehtopõpyry poko

1 Toiparo rokẽ epyrypãko ase oya xine kure jehtoh poko. Yrome ãko ro ase. Mokaro ajoajohpãkõ epyrypãko mã toto tõsenehtopõpyrykõ poko. Yrome Kuesẽkõ osenepotopõpyry ekarõko ase oya xine, josenehtopõpyry roropa.
2 Pake pohto Ritonõpo maro jotururuhtao tanỹse ywy eya kapu aka, tosaka. 14me jeimamyry taropose moino, janỹtopõpyry poe. Otarãme juzenu rokẽ arone kapu moino akoxi. Juzenu enene imepỹ samo. Otarãme josenety ae rokẽ ytone kapu aka. Zuaro pyra ase. Ritonõpo rokẽ zuaro.
3 Etatoko pahne, jarotopõpyry Ritonõpo a waro rokẽ ase, typatary kurã pona, kapu aka. Otarãme juzenu rokẽ arone. Otarãme ytone josenety rokene. Zuaro pyra ase. Ritonõpo rokẽ zuaro mana.

4 Omi kurã etase moero jahtao. Morara katopõpyry ekarory waro pyra ase ipunaka, sero põkõ omiry sã pyra exiryke. Morara katopõpyry kamexipopyra roropa kynexine.
5 Naeroro morara jehtopõpyry poko epyrypãko ase. Orẽpyra jehtopõpyry poko epyrypara ase. Jamihme pyra jehtoh enẽko imehnõ mana. Moro poko rokẽ epyrypãko ase.
6 Jepyryparyhtao emese kure jehtopõpyry poko: "Rowohpã sã mase," kasaromepyra imehnõ mana zae ro jexiryke, ajohpe pyra õtururukõke ypoko. Yrome morohne poko jepyrypary se pyra ase onetarykõme. Kure jehtopõpyry tonese oya xine. Jomiry roropa totase oya xine. Morohne poko tutuarõtase matose ypoko. Naeroro morohne motyẽkary se pyra ase onetarykõme. "To! Kure rukukuh Pauru nae," kamexipory se pyra jexiryke oya xine.
7 Kurãkõ kuhse Ritonõpo a tonepose ya josenety. Morara exiryke imehnõ motye kure josekaroryino, kure pyra jyripoase roropa. Ritonõpo poe ro kure pyra jyripoase joroko tamuru.
8 Moro poko oturuasene Kuesẽkõ maro. "Kukurãkako ropa, ajohpãme samo," ase eya. Oseruao morara oturuase Ritonõpo a.
9 Yrome ynara nase jezukuase: "Okurãkara ase. Yrome opyno ro ase. Amaro exikehpyra ase roropa. Kure jehtoh ekarõko ase oya, yjamitunuru roropa. Tyoro se pyra exĩko mase. Jamihme pyra awahtao jamihme pyra oehtoh motye yjamitunuru ekarõko ase oya," nase ya. Naeroro jamihme pyra jahtao ro tãkye ase. Epyrypãko ase jamihme pyra jehtoh poko, Kyrixtu a jewomary enery se jexiryke tyjamitunuru ke.
10 Tãkye ase kokoro rokene, jamihme pyra jahtao ro. Tykerekeremase jahtao tãkye ro ase. Jetuarimaryhtao tãkye ro ase, taosanumase jahtao tãkye ro ase. Morohne emero toehse ahtao Kyrixtu poetoryme jexiryke otara kara, tãkye ro ase. Ynara exiryke, jamihme pyra jahtao, jamihme kuhse ase ymaro Kyrixtu exiryke.

Torẽtyke Pauru ehtopõpyry poko Korĩtu põkõ poko

11 Rowohpã omiry sã epyrypãko ase kure jehtoh poko. Yrome opokoino xine morara ãko ase, kure jekaropyra oexirykõke. Kure jehtoh ekarory waro matose imehnomo a repe. Yrome zae pyra jekarõko roropa matose. Otarãme tuisame pyra ase. Yrome mokaro Ritonõpo poe amorepatõkõ kuhnanõ ymotye pyra roropa mã toto. Oty rĩko toh nae ymotye toehtohkõme? Arypyra ipunaka.
12 Amaro xine jahtao Ritonõpo jamitunuru enepoasene oya xine. Ijamitunuru ke kurãkõkara tukurãkase ropa ya onenerykõme. Tõsenuruhkase amarokomo Ritonõpo jamitunuru eneryke oya xine. Penekehpyra exiase morohne enepory poko oya xine. Morohne eneryke oya xine Ritonõpo nenyokyhpyryme kuenetuputyatose. Ritonõpo nenyohtyã rokẽ ijamitunuru enepõko mã toto.
13 Imehnõ patary po jahtao moro põkomo a tykyrysã tokarose ya, nae jehtohme. Yrome amaro xine jahtao: "Õkyryrykõ se ase," kara exiase. Naeroro oty katohme ynara ãko matou? "Pauru otarame kyse xine hkopyra mana, imehnõ sehxo mana," ãko matose, oty katohme? Morara kara ehtoko. Otarãme kurehxo oya xine exiry: "Otinerũkõ ekarotoko ya," karyhtao ya oya xine.
14 Oya xine ytoase asakoro oenese xine. Seromaroro jytory se ropa ase oya xine. Yrome jytotamitu onepehmapopyra ase oya xine. Otinerũkõ se pyra ase. Opyno xine rokẽ ase Ritonõpo pyno roropa oehtohkõme. Ypoenõme sã matose. Toipe kypoenõkõ mã tumykõ onuãtanohpyra mã toto. Yrome jũkõ typoenõkõ wãtanohnõko.
15 Tãkye rokẽ ase ỹkyryry ekarory poko oya xine, ytinerũ enahkary poko roropa ãkorehmatohkõme. Jorikyry zuno pyra roropa ase opynanohtohkõme, itamurume ãkorehmarykõ se jexiryke. Opyno xine ase ipunaka. Morara jahtao ro ypyno hkopyra matose.
16 Otarãme ypoko ynara ãko matose emero exisasaka: "Ajohpe pyra tỹkyryry onepehmapopyra Pauru nexiase," ãko matose. Yrome toiro otarame ynara ãko: "Kuenekunopyrykõke kytinerũkõ tapoise eya tytinerũme," ãko otarame mana.
17 Oenekunohpitopyra xine exiase. Ynenyohtyã aroporyhtao oya xine, oenekunopyatose? Arypyra.
18 Apitoryme Titu aropoase oya xine, imepỹ Jezu poetory maro. Oty tomatonanohse eya xine omõkomorykomo? Arypyra. Oxisã ynanase Titu maro. Zae se rokẽ ynanase. Imehnõ enekunopyry se pyra ynanase.
19 Otarãme ynara ãko matose: "Pauru tõ osewomãko rokẽ mã toto tyhxirorykõino," ãko matose otarame repe. Osewomara ynanase. Kyrixtu poe ourutorỹko ynanase Ritonõpo ẽpataka kuehtohkõme samo. Wekyry tomo, opyno xine ynanase. Emero poko yna ahtao ãkorehmarykõ se rokẽ ynanase.

20 Toeporehkase jahtao oya xine otarame tytyorõtase matose ya. Otarãme yzamaro oehtopõpyrykõ sã pyra oenetorỹko ase. Morararo otarame azamaro xine jehtopõpyry sã pyra jenẽko roropa matose. Otarãme õseõsezukurukõ enẽko ase, otumoxike oehtohkõ roropa, oxiehno oehtohkõ roropa. Otarãme osepyno rokẽ oenetorỹko ase. Otarãme oxikerekeremãko matose, epoihtõko roropa matose osemetaka. Otarãme imehnõ motye se rokẽ oehtohkõ enẽko ase. Otarãme ajoajohpe oehtohkõ enẽko roropa ase. Morara awahtao xine tãkye pyra exĩko ase opoko xine emynyhmãko ase. Ourutorỹko ase. Mame emynyhmãko matose roropa.

21 Oorypyrykõ poko mexiatose toiro rokẽ pyra. Imehnõ pyxiã poko exiketõ nae amaro xine, imehnõ nio poko roropa. Ihximyra matose oorypyrykõ poko. Oorypyrykõ onurumekara ro matose. Emynyhmara roropa matose oorypyrykõ xihpyry poko. Naeroro emynyhmãko opoko xine ase yronymyryme Ritonõpo neneryme. Oya xine jytoryhtao xitãko ase otarame tyyrypyrykõ poko exiketõ poko. Otarãme amaro xine jahtao yporemãkapõko Ritonõpo mana onenerykõme. Moro poko torẽtyke ase.

13

Tuaro ehtoko, katopõpyry poko Pauru a

1 Oya xine ytoase oenese xine asakoro. Seromararo ytõko ropa ase oya xine. Jytory eraximatoko. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “Imepỹ hxiroryhtao toiro rokẽ ihxirone ahtao aomiry onetara ehtoko. Yrome asakoro enenanõ ahtao, oseruao ahtao roropa, atae aomirykõ ahtao aomirykõ etatoko,” ãko.

2 Oururukõ se ase iirypyryme aexityamo, imehnõ roropa emero. Sero poko kuuruatose toytose ropa jahtao oenese xine. Ourutorỹko ropa ase seromararo amaro xine pyra jahtao, zomory iirypyrymãkõ wãnohpõko ase, toytose jahtao oya xine. Morara jahtao onoky oewomatorỹko nae?

3 Kyrixtu jamitunuru enery se matose ymaro, Kyrixtu ehtoh waro oehtohkõme. Otara kara. Toeporehkase morotona jahtao jenẽko matose. Orẽpyra jehtoh eneryke oya xine, Kyrixtu poe jehtoh waro exĩko matose. Poremãpyra roropa Kyrixtu mana. Orẽpyra mana ipunaka. Kokoro rokẽ tyjamitunuru enepõko oya xine mana.

4 Jamihme pyra sã kynexine repe toxixihmapose ahtao wewe pokona aorihtohme. Yrome Ritonõpo jamitunuru ke tõsemãse ropa ynororo jũme orihzomopyra ehtohme. Morararo yna Kyrixtu saaro jamihme pyra sã ynanexiase amaro xine repe. Yrome taroino ijamitunuru enepõko ynanase oya xine ãkorehmatohkõme.

5 Osenetupuhtoko onyririkõ poko zae oehtohkõ waro oehtohkõme. Kyrixtu omipona nymyry hmatou? Oseya rokẽ ynara kahtoko: “Jezu enetupuhnõko nymyry hano?” kahtoko okurohtao xine. Kyrixtu poetoryme nymyry awahtao xine, okurohtao xine Jezu Kyrixtu mana. Okurohtao xine Kyrixtu pyra ahtao ipoetory poenohnõko rokẽ matose. Morara awahtao xine toiparo rokẽ ipoetoryme osekarõko matose.

6 Toiparo rokẽ pyra Jezu tonetupuhse yna a. Toiparo rokẽ pyra Ritonõpo nymenekatyãme osekarõko ynanase imehnõ amorepananõme. Moro waro oexirykõ se ynanase.

7 Opoko xine oturũko ynanase Ritonõpo a ynara ãko ynanase: “Papa Kapuaono, Korĩtu põkõ akorehmako kokoro rokene tyyrypyrykõ poko pyra toto ehtohme,” ãko ynanase Ritonõpo a. Morara ãko ynanase Ritonõpo a ynara kamexipotohme pyra: “Emese kure Pauru tõ nexiase Korĩtu põkõ amorepary poko,” kamexipotohme pyra. Zae rokẽ oexirykõ se yna exiryke morara ãko ynanase: “Toiparo rokẽ Korĩtu põkõ tamorepase Pauru tomo a,” karyhtao ro imehnomo a.

8 Ritonõpo omiry kurã enahkapory se yna ahtao jamihme pyra ynanexiry. Yrome tõmipona yna ehtohme tyjamitunuru tokarose Ritonõpo a yna a.

9 Opoetorykõme sã yna ahtao, tãkye ro ynanase, orẽpyra awahtao xine oorypyrykõ rumekary poko, Jezu Kyrixtu enetuputyry poko, enara. Tãkye ynanase opoko xine, azahkuru yna ekaroryhtao ro imehnomo a. Naeroro: “Papa Kapuaono, ajamitunuru ekaroko Korĩtu põkomo a tyyrypyrykõ se pyra exiketõme toto ehtohme,” ãko ynanase Ritonõpo a opoko xine.

10 Ytopyra ro jahtao oya xine sero pape merõko ase onenerykõme. Ourutorỹko ase pape poko axĩ oorypyrykõ rumekatohme oya xine, ourupyra xine jehtohme toeporehkase jahtao. Tyjamitunuru ekarone Kuesẽkõ ya. Yrome orẽpyra oururukõ se pyra ase. Tyjamitunuru ekarone ya ãkorehmatohkõme, yronymyrymehxo Tuzenu omipona oehtohkõme.

11 Enara rokẽ ynymerohpyry moro, jakorõ tomo. Kokoro rokẽ atamorepatoko zae rokẽ oehtohkõme Ritonõpo omipona, oorypyrykõ xihpyry poko pyra oehtohkõme. Jomihpyry etatoko kure. Oseosezuhpyra ehtoko. Atae ehtoko õsenetupuhtohkõ poko. Imehnõ pyno

ehtoko. Osepyno roropa ehtoko. Kuamorepatorỹko Ritonõpo mana imehnõ pyno kuehtohkõme. Tuaro kukurohtao xine kyritorỹko roropa mana kokoro rokene. Amaro xine exikehpyra roropa mana, jũme rahkene.

12 Oseahmatoko, osepyno kuehtohkõ waro emero ehtohme.

"Kure pãna matou," kary se Jezu poetory tõ tarõkõ oya xine.

13 "Kure rokẽ Korĩtu põkõ tyriko," ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a. "Toto pyno exiko, ajohpãme samo," ãko ase Ritonõpo a. "Toto epeme exiko kokoro rokene," ãko roropa ase Ritonõpo Zuzenu a opoko xine. Enara rokene.

KARAXIA
Pauru Nymerohpyry Karaxia põkõ Neneryme
Gálatas
Ekarotopõpyry

Omi kurã Jezu Kyrixtu poko tarose ahtao Romano Nonory poro, tuhkãkõ juteutõkara a Jezu tonetupuhse Tosẽkõme. Mame tõturupitose Jezu poetory tomo zae ehtoh poko: Moeze nyripohpyry omipona juteutõkara ripory se toh toehse, aĩpotapihpyry sahkapory se juteu tõ samo Jezu poetoryme toto ehtohme (Atos 15.1-33). Moro sã tõsezusezuhse Jezu poetory tomo, Pauru namorepatyamo, Karaxia po.

Sero Pauru nymerohpyry Karaxia põkõ neneryme, mokaro zae pyra exiketõ ezuhtohme. Tynymerohpyry ae toto amorepãko osenekunohpopyra toto ehtohme. Jezu poetory tõ riry se juteu tõ sã toh mã repe, yrome moro zae pyra mana. Kynyrirykõ ke kure ehsaromepyra sytatose Ritonõpo a. Jezu enetuputyryke rokẽ kyya xine kuesẽkõme kukurãkatorỹko Ritonõpo mana. Mame Jezu maro kuahtao xine, kuosenetupuhtohkõ rĩko tyrisenã sã mana. Zae exĩko sytatose Ritonõpo a, ekarõko mana.

Sero pape ao

Aosekarotopõpyry *1.1-5*
Omi zae Jezu Kyrixtu poko *1.6-10*
Ritonõpo nymenekahpyryme Pauru ehtopo *1.11—2.21*
Omi kurã Jezu Kyrixtu poko aroneme Pauru *3.1—4.31*
Omi kurã Jezu Kyrixtu poko, zae ehtoh poko *5.1—6.10*
Etyhpyrymã kure toto ripotopo *6.11-18*

1-2 Ynymerohpyry moro onenerykõme. Ywy ase Pauru. Ymaro Jezu poetory tõ nase. “Kure pãna matou?” kary se ynanase oya xine. Amarokõ Jezu poetory tõ matose, Karaxia põkomo. Ãmorepanekõme Jezu Kyrixtu nymenekahpyryme ase, ahno nymenekahpyry kara. Ritonõpo nymenekahpyryme roropa ase. Jezu ẽsemãkapohpõ ropa mokyro.

3 Ynara ãko ase Ritonõpo a: “Papa Kapuaono, kure rokẽ Karaxia põkõ tyriko. Torẽtyke pyra tyriko toto roropa,” ãko ase opoko xine. Morara ãko ase roropa Jezu Kyrixtu Kuesẽkomo a.

4 Kyrixtu kynorihne. Kynosekarone, kyyrypyrykõ epehpyryme, Tumy omi poe, Ritonõpo omi poe. Osemazuhme kymarokõ tymyhse sã sexine kyyrypyrykomo a. Morara exiryke Kyrixtu toorihse kỹpokatohkõme ropa.

5 Morara exiryke ynara kakehpyra sehtone: “Imehxo Ritonõpo mana,” kakehpyra sehtone.

Toiro rokẽ Kyrixtu omiry mana

6 Atasamãko opoko xine ase. Ynara exiryke. Opyno xine Ritonõpo kynexine ipunaka. Morara exiryke Tumũkuru tonehpose aorihtohme omyakãkõme, oorypyrykõ epehmatohme, jũme orihpyra oehtohkõme. Yrome axĩ oeahmahpõkõ rumekãko ropa matose. Imehnõ omiry ke Kyrixtu omiry myakamãko matose. Morara exiryke atasamãko ase opoko xine.

7 Toiro rokẽ Kyrixtu omiry mana. Tyorõ pyra mana. Yrome imehnõ poe matose otupĩko. Mokaro mã azahkuru Kyrixtu omiry ekarõko mã toto. Kyrixtu ehtoh azahkuru ekarõko toto.

8-9 Mokaro Kyrixtu omiry azahkuru ekaronanõ pahnõko mã Ritonõpo apotoimo htaka. Yna roropa azahkuru Kyrixtu omiry ekaroryhtao yna a, yna pahnõko roropa mã Ritonõpo. Morararo kapu ae Ritonõpo nenyokyhpyry ahtao azahkuru Kyrixtu omiry ekaroryhtao mokyro emãko roropa mã Ritonõpo apotoimo htaka. Morara exiryke morara tykase ywy oya xine. Morara kazomõko ropa ase oya xine, zuaro oehtohkõme, azahkuru ãmorepahpõkõ tomasẽme exĩko mana apotoimo htaka, onenetuputyhpyrykõ Kyrixtu poko tytyorõmase exiryke eya.

10 Imehnomo a “Kure mase, Pauru” kary etary se hkopyra ase. Yrome Ritonõpo a “Kure mase” kary etary se rokẽ ase. Emero rokẽ imehnõ jepeme ehtoh poko jemynyhmary se pyra ase. Emero rokẽ imehnõ epeme se jehtoh poko jemynyhmaryhtao Kyrixtu omipona pyra exĩko ase.

Pauru menekatopõpyry poko Kyrixtu a

11 Ynara kary se rokẽ ase oya xine, wekyry tomo, ãmorepatorỹko ase Jezu Kyrixtu poko. Ahno rokẽ omiry kara ekarõko ase oya xine.

12 Ahno a pyra tamorepase ywy Kyrixtu poko. Jezu Kyrixtu a rokẽ tamorepase ywy, typoko.
13 Juaro matose. Pake Jezu poetory tõ osanumase ywy, yronymyryme. Kytamurukõ omihpyry omipona ro jahtao, toto htomase ywy. Toto zupise roropa ywy, toto etapatohme, emero toto enahkatohme.
14 Ymarõkõ motye exiase Ritonõpo enetuputyry poko, kytamurukõ omihpyry warohxo roropa exiase. Yronymyrymehxo exiase kytamurukõ namorepatopõpyry poko.
15 Mame Ritonõpo a tymenekase ywy, kypyno xine toexiryke. Exipyra ro jahtao waku ao ro jahtao, tymenekase ywy eya, typoetoryme jehtohme.
16 Morarame imeĩpo Tumũkuru tonepose ya, Kyrixtu omiry poko roropa juteutõkara amorepatohme ya, Tumũkuru enetupuhpotohme roropa juteutõkara a. Morara exiryke imehnomo a ytopyra exiase oturupose Jezu poko.
17 Jerusarẽ pona ytopyra exiase roropa oturupose, osemazuhme Jezu Kyrixtu nymenekatyamo a, imehnõ amorepananõme. Mokaro a ytopyra exiase oturupose. Topoh rokẽ Arapia pona ytoase. Morotoino Tamaxiku pona ropa ytoase.
18 Oseruao tyeimãse ahtao Jerusarẽ pona ytoase ropa, oturupose Peturu a. Asakoro semana imaro exiase, joturupory poko eya.
19 Imehnõ Jezu Kyrixtu nymenekatyã maro pyra exiase. Tiaku maro rokẽ exiase, Kuesẽkõ akoronỹpyry maro.
20 Ynymerohpyry sero zae. Ajohpe pyra ase. Ritonõpo mã zuaro. Ajohpe pyra jexiry waro mana.
21 Morotoino Jerusarẽ poe Xiria poro ytoase, Xirixia poro roropa.
22 Myaro toytose jexiryke juaro pyra toehse toto, Jezu poetory tomo, Jutea põkomo.
23 Imehnõ otururu rokẽ totase eya xine ypoko. "Mokyro Pauru, kyyryhmahpõkõ imehnõ amorepãko mana, Jezu enetupuhtohme toto a. Pake Jezu enetupuhnanõ enahkapory satonõpo mokyro," kary totase eya xine ypoko.
24 Mame morara kary etaryke tyya xine: "Kure mase Ritonõpo, Pauru mapoiase opoetoryme," tykase toto ypoko.

2

Pauru oximõtopõpyry poko imehnõ Jezu nymenekatyã maro

1 Morarame 14me ikonopory taropose ahtao Jerusarẽ pona ytoase ropa Panape maro. Titu roropa aroase ymaro.
2 Ritonõpo omi poe ytoase. Jezu poetory imehxo exiketõ maro oturuse ytoase. Mame oximõme yna ahtao, uruase toto juteutõkara amorepatoh poko ya Kyrixtu omiry poko, zuaro toto ehtohme, zae jehtoh poko zuaro roropa toto ehtohme. Toiparo rokẽ jerohtopõpyry exiryino ynanoturuase oximõme.
3 Mame jepe Titu kyrekume kynexine, juteume pyra. Yrome jaĩpotapihpyry onysahkapopyra toh kynexine Jezu poetory imehxo exiketomo.
4 Morarame imehnõ Jezu poetoryme tõsekarorykõ se toh nexiase repe. Yna maro tõximõse toto yna omiry etary se toexirykõke. "Jezu poetory ynanase roropa," nase toto yna a, ajohpe rokene. Yna maro tõximõse tahtao xine Titu aĩpotapihpyry sahkapory se nexiase toto, kytamurukõ omihpyry omipona yna riry se toexirykõke. Ynara kary se roropa nexiase toto yna a: "Oty katohme kytamurukõ omipona pyra matou Jezu tonetupuhse oya xine ahtao?" kary se nexiase toto yna a. "Kytamurukõ omipona ahtao rokẽ kure exĩko sytatose," kary se nexiase toto yna a.
5 Yrome mokaro omipona pyra ynanexiase ipunaka. Kyrixtu omiry azahkuru ekarory se pyra yna exiryke, zae rokẽ ekarory se oya xine yna exiryke. Naeroro mokaro omipona pyra ynanexiase.
6 Yrome Peturu tõ Jezu poetory imehxo exiketõ kynexine. Mokaro yna onytyoromara nexiase toto. Imehxo exiketõ, ãko ase. Otarãme ime nymyry pyra nexiase toto. Zuaro pyra ase. Ritonõpo rokẽ toto waro mana, ikurohtao xine eneryke tyya. Mokaro ytyorõmara nexiase.
7 Yrome jenetuputyase toto Ritonõpo nymenekahpyryme, juteutõkara amorepaneme Jezu Kyrixtu omiry poko. Peturu roropa Ritonõpo a tymenekase kynexine juteu tõ amorepaneme Jezu Kyrixtu omiry poko.
8 Morara exiryke Ritonõpo jamitunuru poe juteutõkara amorepaneme toehse ywy. Peturu ehtoh sã toehse ywy, Ritonõpo jamitunuru poe, Peturu juteu tõ amorepaneme toehse exiryke.
9-10 Mame Peturu tõ jenetuputyase, Peturu, Tiaku, João, enara. Jezu poetory imehxo exiketõ mokaro. Ritonõpo poe juteutõkara amorepaneme jenetuputyase toto. Morara

exiryke yna emary apoiase toto, Panape maro, tonetupuhse yna erohtoh tyya xine exiryke. “Amarokõ juteutõkara amorepananõme matose. Morararo ynanase, juteu tõ amorepananõme ynanase,” nase toto yna a. “Yrome juteu tõ tymõkomoke pyra exiketõ eneryhtao oya xine, Jezu poetoryme, akorehmatoko toto,” nase toto ya. Yje, toto akorehmãko ynanase, ase eya xine.

Peturu zurutopõpyry Pauru a

11 Moromeĩpo Ãtiokia pona Peturu tooehse ahtao, tutuarõmase ya jarao, azahkuru exiryke.

12 Ynara kynexine Peturu. Osemazuhme aporo juteutõkara maro tõtuhse ynororo aporo. Jezu poetory tõ maro tõtuhse. Moromeĩpo mokaro maro tõtukuru se pyra ropa toehse ynororo, tyhxitapãse toexiryke, Tiaku naropotyã toytose morotona exiryke. Toto hxike toexiryke otuhpyra Peturu toehse, mokaro maro, juteutõkara aĩpotapihpyry sahkaponanõme Tiaku naropotyã exiryke. Morara exiryke juteutõkara maro otuhpyra toehse Peturu. Morara exiryke moro eneryke ya, Peturu tutuarõtanohse ya moro poko, ajoajohpe toehse exiryke.

13 Mame imehnõ roropa Jezu poetory tõ Peturu sã toehse roropa toto. Juteutõkara maro tõtukurukõ se pyra toehse toto, imehnõ juteu tõ hxike toexirykõke. Panape roropa toto eneryke tyhxitapãse. Mokaro saaro toehse.

14 Mame zae pyra toto exiry tonese ya ahtao, Jezu Kyrixtu omiry omipona pyra roropa tonese ya ahtao, ynara ase Peturu a: “Juteu nymyry mase. Yrome juteu ehtoh sã pyra mexiase. Oty katohme matou juteutõkara riry se juteu tamuru omipona? Kytamurukõ omipona Jezu poetory tõ onyripyra ehtoko,” ase Peturu a emero totasẽme.

Jezu enetuputyryhtao

15 Ajohpe pyra, imehnõ iirypyrymãkõ sã pyra sytatose, juteume tonuruse kuexirykõke.

16 Yrome Jezu Kyrixtu enetuputyryhtao rokẽ kyya xine kukurãkatorỹko Ritonõpo mana. Naeroro ynara karyhtao kyya xine: “Moeze nymerohpyry omipona ase,” karyhtao kyya xine, ekurãkara ekurehnõko sytatose. Morara exiryke Jezu Kyrixtu tonetupuhse kyya xine kukurãkapotohkõme Ritonõpo a. Kyrixtu enetuputyryhtao rokẽ kyya xine, kukurãkatorỹko Ritonõpo mana. Moeze nymerohpyry omipona kuexirykõke pyra kukurãkatorỹko mana. Ynara exiryke, Moeze nymerohpyry omipona kukuruhtao kyya xine, kukurãkara xine Ritonõpo ekurehnõko mana.

17 Jezu enetuputyryhtao rokẽ kyya xine kukurãkatorỹko Ritonõpo mana. Moeze nymerohpyry omipona pyra ro kuahtao xine kukurãkatorỹko mana. Morara kuahtao xine iirypyryme kuexirykõ waro sytatose exĩko, juteutõkara saaro. Naeroro: “Oty kara mã Kyrixtu iirypyryme kuahtao xine,” ãko sytatou? Arypyra, azahkuru rokẽ sytatose morara karyhtao kyya xine.

18 Naeroro iirypyryme jehtopõpyry turumekase ya ahtao, mame unurumekahpyry poko toehse ropa jahtao Moeze nymerohpyry omipona pyra roropa exĩko ase.

19 Moeze nymerohpyry omipona jexiry jukurãkara mana Ritonõpo a. Moro waro ase Ritonõpo omiry sekeremaryke ya. Moeze nymerohpyry omipona exisaromepyra sytatose. Inymerohpyry a totapase ywy. Kyrixtu maro toorihse ywy wewe pokona, tonetupuhse ya exiryke.

20 Taro ro ase sero nono po, yrome Kyrixtu ymaro mana. Naeroro Ritonõpo mũkuru enetuputyryke sã rokẽ ytoytõko ase. Pake jehtopõpyry sã pyra, aomipona toehse ywy. Ypyno toexiryke kynorihne, orihpyra jehtohme. Naeroro aomipona se rokẽ ase.

21 Emero kukurãkarykõ se Ritonõpo mana. Naeroro: “Kure jyripyra exiko,” kara ase eya. Otarãme imepỹ: “Kure jyripyra exiko,” ãko Ritonõpo a, Moeze nymerohpyry omipona kukuru se toexiryke. Morara ahtao, toiparo rokẽ toorihse Jezu exiry. Mãtã kuamoreme xine ekurãkasaromepyra sytatose, Kyrixtu poe rokẽ Ritonõpo poenõme exĩko sytatose, enara.

3

Moeze nymerohpyry omipona oexirykõ Jezu enetuputyry sã pyra mana

1 Karaxia põkomo, putupyra rokẽ matose. Onoky a tytyorõmase matohu? Joroko tamuru poetory a otarame tonekunohse matose. Jezu Kyrixtu exixihmatopõpyry waro mexiatose repe. Kure kuuruatose moro poko.

2 Toiro ekaropõko ropa ase oya xine, otara kaxĩpo oya xine Ritonõpo Zuzenu tomõse ãka xine? Moeze nymerohpyry omipona oehxĩpo xine? Arypyra, Jezu Kyrixtu omiry etaryke rokẽ oya xine, menetuputyatose. Mame tonetupuhse oya xine exiryke Ritonõpo Zuzenu tomõse ãka xine.

3 Ritonõpo Zuzenu poe rokẽ tonetupuhse oya xine. Ipoe ipoenõme toehse matose. Naeroro oty katohme Moeze nymerohpyry kuhnõko ropa matou seromaroro? Putupyra exiketõ sã rokẽ matose.

4 Oryhmarykohtao ro tõseanahtose amarokomo. Ãmorepatopõpyrykõ onurumekara mexiatose aporo Jezu poetoryme toehse oexirykõke. Otarãme toiparo rokẽ moseanahtoatose.

5 Otãtohxo Ritonõpo tyjamitunuru enepõko nah oya xine? Otãto roropahxo Tuzenu ekarõko Ritonõpo na oya xihne? Moeze nymerohpyry omipona oexirykõke pyra Tuzenu ekarõko mana. Tõmiry etaryke rokẽ oya xine, Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine roropa, morara exiryke Tuzenu ekarõko Ritonõpo oya xine mana.

6 Morararo Aparão toehse pake. Ynara tymerose pake sero poko Ritonõpo omiryme: "Ritonõpo tonetupuhse eya, tosẽme nymyry. Morara exiryke tonetupuhse eya exiryke Ritonõpo roropa kynenene kure exiketyme," tykase.

7 Enetupuhtoko, Ritonõpo enetupuhnanõ mã Aparão pakõme nymyry Ritonõpo a.

8 Pake ro Ritonõpo tuaro ro, juteutõkara kurãkary poko tyya. Morara exiryke tõmiry tokarose Aparão a, Tumũkuru poko, enurupyra ro Kyrixtu ahtao. Ynara tykase eya: "Jenetuputyryke oya emero pata põkõ rĩko ase kure, juteu tomo, juteutõkara, enara," tykase Ritonõpo Aparão a.

9 Morara kary etaryke tyya, zae Ritonõpo ehtoh tonetupuhse Aparão a. Morara exiryke kure tyrise ynororo Ritonõpo a. Morararo emero Ritonõpo enetupuhnanõ mana. Kure toto rĩko roropa mã Ritonõpo Aparão kure ritopõpyry saaro.

10 Imehnõ ynara ãko: "Toipe ywy kure, Moeze nymerohpyry omipona jexiryke," ãko toh mã repe. Morara kananõ mã iirypyryme Ritonõpo a. Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: "Moeze nymerohpyry omipona ehtoko, kokoro rokene. Toiro rokẽ jomipona pyra awahtao xine iirypyryme ya matose," me tymerose Ritonõpo omiryme.

11 Morara exiryke emero iirypyryme sytatose, Moeze nymerohpyry omipona pyra toehse kuexirykõke. Moeze nymerohpyry kukuruhtao kyya xine kukurãkara xine Ritonõpo mana. Morara exiryke ynara ãko Ritonõpo omiry: "Tonetupuhse oya xine jahtao okurãkatorỹko ase. Orihpỹme oritorỹko ase, jenetuputyryke oya xine," ãko kyya xine Ritonõpo mana.

12 Moeze nymerohpyry omipona se exiketõ ynara ãko: "Moeze nymerohpyry omipona ahtao rokẽ kure exĩko sytatose Ritonõpo a," ãko toh mã repe. Yrome Jezu enetupuhnanõ morara kara mã toto. Ynara tymerose sero poko Ritonõpo omiryme: "Moeze nymerohpyry omipona exiketõ, isene exĩko toh mana jũme," tykase.

13 Ynara ãko Ritonõpo tõmipona pyra exiketomo a: "Iirypyryme ya matose ipunaka," ãko mã eya xine. Yrome Kyrixtu kynorihne kyyrypyrykõ epehpyryme. Morara exiryke ynara tykase Ritonõpo Jezu a: "Iirypyryme mexĩ ipunaka wewe pokona toxixihmase oexiryke," tykase. Yrome kyya xine morara kara Ritonõpo mana, kyyrypyrykõ tapoise sã Jezu a exiryke, kymyakãkõme toorihse toexiryke, kure rokẽ kuehtohkõme.

14 "Jenetuputyryke oya emero pata põkõ rĩko ase kure," katopõpyry ae ro Aparão a, toxixihmapose Kyrixtu. Mame Kyrixtu toorihse exiryke, oya xine roropa juteutõkara a Tuzenu ekarõko mana, Jezu enetuputyryke oya xine.

Ritonõpo nekarohpyry Aparão a Moeze nymerohpyry sã pyra

15 Wekyry tomo ynara ãko ase enetupuhtohme oya xine. Pape merory se kuahtao xine kymõkomohpyrykõ esẽ riry poko, kuesetykõ merõko sytatose pape pokona. Kuepekõ roropa tosety merõko moro pokona. Asakoro esety ahtao imepỹ moro onytyoromara mana. Moro onypahpyra roropa mana.

16 Moro sã ynara tykase Ritonõpo Aparão a: "Kure orĩko ase, apary roropa rĩko ase kure," tykase. "Emero apakomo," kara Ritonõpo kynexine. Yrome toirõ poko rokẽ ipary poko tõturuse Ritonõpo, Kyrixtu poko rokene.

17 Ynara ãko ase oya xine, osemazuhme tõmiry ekarone Ritonõpo Aparão a, kukurãkarykõ poko, tonetuputyry se kyya xine exiryke. Moromeĩpo 430me jeimamyry taropose ahtao tõmiry tymeropose ropa Moeze a. Yrome tynymeropohpyry Moeze a tõturutopõpyry Aparão a onytyoromara mana. Onymyakãmara roropa mana.

18 Ritonõpo nekarory kyya xine topehke pyra mana. Naeroro ynara kananõ azahkuru mana: "Moino ro ase, Moeze nymerohpyry omipona ase. Morara exiryke jepehpyryme Ritonõpo nekarory apoĩko ase," kananõ mã azahkuru. Epyrypãko rokẽ mã toto, Aparão ehtopõpyry sã pyra Ritonõpo onenetupuhpyra toexirykõke. Ritonõpo tonetupuhse tyya exiryke sã rokẽ inekarohpyry tapoise Aparão a, pake: "Morohne ekarõko ase," tykase Ritonõpo exiryke eya.

19 Morara ahtao oty katohme Ritonõpo a tõmiry tymeropose Moeze a? Arypyra, moro tymeropose tyyrypyrykõ enetupuhtohme iirypyryme exiketomo a. Axĩtao rokẽ roropa

moro tymeropose, Aparão pary Kyrixtu oehtãne rokene. Morohne poko pake Aparão turuse Ritonõpo a. Ritonõpo tynymeropohpyry ekarone tynenyohtyamo a, ekarotohme Moeze a imerotohme imehnõ neneryme.

20 Yrome tõmiry ekaroryhtao Aparão a, Ritonõpo rokẽ kynexine. Tynenyohtyã maro pyra, takorehmaneke pyra. Enara kynexine, toiroro.

Sẽ nase Moeze nymerohpyry poko

21 Yrome asakoro pyra mana, iirypyrymãkõ kurãkatoh asakoro pyra mana. Moeze nymerohpyry omipona kukuruhtao iirypyrymãkõ onukurãkasaromepyra mana. Iirypyrymãkõ tukurãkase ahtao Moeze nymerohpyry kukuru poko, imepỹ onekaropyra Ritonõpo exiry kypynanohtohkõme, kyyrypyrykõ korokatohme roropa.

22 Ynara tymerose sero poko Ritonõpo omiryme: "Tymyhse sã sero põkõ emero porehme iirypyrymãkomo a," tykase. Naeroro Jezu Kyrixtu enetuputyryhtao kyya xine kymyhpokatorỹko ropa sã Ritonõpo mana. Emero tynekarory ekarõko roropa mã Ritonõpo kyya xine Jezu enetuputyryhtao kyya xine.

23 Kyrixtu oehpyra ahtao, enetuputyry waro pyra sexiatose. Morara exiryke Moeze nymerohpyry rokẽ kutuarõtanopyatose zae ehtoh poko. Apurutyã sã sexiatose Kukurãkanekõ enetupuhtãne rokẽ kyya xine.

24 Poeto sã sexiatose, naeroro kuãtanohponekõme sã Moeze nymerohpyry kynexine. Poetohti wãtanohne tunuãtanopyry tõ eraseme mana. Moro saaro Moeze nymerohpyry omipona sexiatose, Kyrixtu oehtãne rokene, kukurãkase xine. Kyrixtu enetuputyryhtao kyya xine, kukurãkatorỹko mana.

25 Seromaroro Kyrixtu enetupuhnõko sytatose. Kyrixtu enetuputyryhtao kyya xine poeto sã pyra sytatose. Zuãtatyã sã sytatose. Naeroro Moeze nymerohpyry se hkopyra toehse sytatose, kuãtanohnekõme pyra toehse exiryke.

26 Seromaroro Ritonõpo poenõme toehse matose, Imũkuru maro, Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine.

27 Kyrixtu tonetupuhse oya xine exiryke, tõpurihkase matose ipoetoryme oexirykõ waro imehnõ ehtohme, isã roropa oehtohkõme.

28 Seromaroro juteu tõ oxisã Ritonõpo a mana juteutõkara maro. Imehnõ namoto tõ oxisã roropa mana tamoreme sã erohketõ maro. Orutua kõ oxisã roropa mana nohpo tõ maro. Oxisã matose Ritonõpo a Jezu Kyrixtu maro awahtao xine.

29 Kyrixtu poetoryme oexirykõke, Aparão pakõme nymyry matose. Mame Ritonõpo nekarory esẽme exĩko matose Kyrixtu maro, Ritonõpo omihpyry ae ro Aparão a.

4

1 Toipe ahno tumũkue exikety. Toorihse ahtao imõkomohpyry esẽme imũkuhpyry exĩko mana, tuãtase tahtao rokene. Yrome wãtara ro tahtao mã arypyra aporo. Esẽme ro mã repe, yrome namoto sã rokẽ mã aporo. Tumy ekepyry mõkomohpyry poko pyra mã aporo, poetome ro toexiryke.

2 Mame tumyke pyra toehse exiryke imepỹ zuãtanohnõko mana. Imõkomory eraseme exĩko roropa zuãtanohne mana. Jũ ekepyry omihpyry poe zuãtakepyry ponãmero eraseme exĩko mana.

3 Mokyro sã sexiatose pake, poetõpo sã rokene. Ritonõpo onenetupuhpynõ esẽkõ omipona rokẽ sexiatose Kyrixtu onenetupuhpyra ro kuahtao xine.

4 Mame aehtoh po toehse ahtao, Tumũkuru tonehpose Ritonõpo a, Kyrixtu tonehpose nohpo mũkurume aenurutohme, juteume roropa aenurutohme. Moeze nymerohpyry omipona toehse roropa ynororo.

5 Mame ynara kase kymarokõ Ritonõpo a: "Moeze nymerohpyry omipona exisaromepyra ynanase," kase kymarokomo. "Otara zae exĩko ynanahe Ritonõpo a?" kase kymarokomo. Yrome ynara ãko Kyrixtu kyya xine: "Juzenu ekarõko ase oya xine okurãkatohkõme Ritonõpo a. Moeze nymerohpyry omipona oexirykõ se pyra ase. Ritonõpo poenõme oexirykõ se rokẽ ase," ãko Jezu kyya xine.

6 Mame Tumũkuru zuzenu tonehpose Ritonõpo a kuaka xine, Ritonõpo poenõme kuexirykõ waro kuehtohkõme. "Papa, Papa," ãko mã Zuzenu kukurohtao xine.

7 Morara exiryke Ritonõpo poenõme kuehtohkõ waro kuexirykõke namotome pyra sã toehse sytatose, ipoenõme toehse kuexirykõke. Morara exiryke kurã ekarõko Ritonõpo mã kyya xine, typoenõme tyrise eya kuexirykõke.

Torẽtyke Pauru ehtopõpyry poko sero Karaxia põkõ poko

8 Apitoryme Ritonõpo waro pyra mexiatosene. Morara exiryke imehnõ neponãmary omipona mexiatose. Ritonõpo poetoryme pyra mexiatose roropa.

9 Seromaroro Ritonõpo waro toehse matose. Awaro xine roropa Ritonõpo mana. Oty katoh irumekary se ropa matou? Oty katoh imepỹ ritõ tõ xihpyry eahmary se matohu? Oty katoh toto namotome oexirykõ se ropa matohu?
10 Azahkuru matose ynara ãko: "Zae exĩko sytatose Ritonõpo a tehme ehtoh riryhtao kyya xine kuropõme pyra ehtohme, nuno etyhpyry po, jeimamyry po, ikonopory po roropa, enara," ãko matose repe azahkuru.
11 Torẽtyke ase opoko xine, yronymyryme kuamorepatosene repe. Otarãme toiparo rokẽ jakĩtase ãmoreparykõ poko.
12 Wekyry tomo, ysã oexirykõ se ase, Kyrixtu omipona, asã xine roropa jexiryke. Azahkuru pyra mexiatose ymaro, kure rokẽ mexiatose ymaro.
13 Wenikehpyra ro matou? Apitoryme ro Ritonõpo omiry ekarose jytotopõpyry poko oya xine? Kure pyra exiase moroto. Morara exiryke tehme toehse ywy amaro xine.
14 Mame: "Moky xihpyry, Pauru xihpyry," kara mexiatose ypoko. Kure pyra jexiry nuriame nexiase repe oya xine. Yrome jenyohpyra ropa mexiatose morotoino. Kure rokẽ kyriatose. Ritonõpo nenyokyhpyry sã kyriatose. Kyrixtu Jezu kure riry sã roropa kure rokẽ ymaro mexiatose.
15 Tãkye mexiatose ypoko, ypyno oexirykõke. Otara toehse matou tãkye oehxĩpo xine? Opoko xine ynara ãko ase: "Oenurukõ mukary waro awahtao xine moutory jenurume ekarotohme," ãko ase opoko xine.
16 Seromaroro oepekõme pyra toehse hano? Otarãme zae jotururu exiryke.
17 Mokaro opyno xine sã toh mã repe. Yrome ãmorepatohkõ eya xine mã popyra. Amarokõ apiakary se toh mã ywinoino. Ypyno oehtopõpyrykõ sã typyno xine oriporykõ se rokẽ toh mana.
18 Imehnõ pyno kuexirykõ kure. Yrome toto enekunohtohme rokẽ kure sã toto riryhtao, popyra. Amaro xine rokẽ jahtao pyra imehnõ pyno ehtoko. Emero rokẽ, moe jahtao roropa kure ehtoko imehnõ maro.
19 Poetohti, opoko xine sam ãko ase. Enurusasaka exikety sã ase sam ãko opoko xine. Sam kakehpyra ase roropa Kyrixtu omipona ipunaka oexirykõ eraximaryke ya.
20 Seromaroro amaro xine jexiry se ase, ipunaka. Jotururu se ase amaro xine okurãkarykõ poko Ritonõpo a tãkye jehtohme ropa opoko xine. Torẽtyke ase opoko xine.

Sara tõ enetupuhtoh poko sero Akara maro

21 Etatoko pahne, Moeze nymerohpyry omipona se exiketomo, tuaro nymyry hmatou? Moeze omihpyry wahro?
22 Ynara tymerose Moeze a Ritonõpo omiryme. Aparão asakoro tumũkue toehse. Toiro inamoto mũkurume. Toiro ipyty nymyry mũkurume.
23 Inamoto mũkuru tonuruse ahno mũkurume rokene, kymarokõ samo. Yrome ipyty rohtakano, Ritonõpo omi poe tonuruse poeto, ynara tykase Ritonõpo exiryke pake: "Opyty emũkuãko mana," tykase Ritonõpo Aparão a.
24 Moro poko ynara enetupuhnõko sytatose. Nohpo tõ asakoro kynexine. Ritonõpo omihpyry ekarotopõpyry asakoro ehtoh samo. Osemazuhme tõmiry tokarose Moeze a. Ypy po ahtao tõmiry tokarose eya imerotohme, Xinai po ahtao. Mokaro Moeze nymerohpyry omipona se exiketõ Aparão poetory mũkuru sã mana, Akara mũkuru samo. (Ypy Xinai Arapia po mana.)
25 Seromaroro ynara kananõ nae: "Moeze nymerohpyry omipona sehtone, kure kuehtohkõme Ritonõpo a," ãko toto. Morara kananõ mã Akara mũkuru sã toto, Iximaeu samo. Mokaro juteu tomo, Jerusarẽ põkomo. Akara mũkuru sã mã toto.
26 Yrome imepỹ pata nae, Jerusarẽ panõ kapu ao. Moro pata kaeno. Moro po toehse sytatose, Aparão pyty mũkuru sã kuexirykõke, Izake samo. Kyyrypyrykõ tykorokase Ritonõpo a, tonetupuhse kyya xine exiryke.
27 Ynara ãko Ritonõpo omiry:
"Kuku, emũkuapitopyra mase repe.
Yrome tãkye exiko.
Poetoẽme exipitopyra mase repe.
Yrome tãkye exiko.
Onio nurumekahpyryme mase repe.
Yrome tumũkue exiketyme exĩko mase tuhke.
Tynio maro exikehpyra exikety motye emũkuãko mase.
Naeroro tuhke opoenõ emamyryke tãkye exiko,"
tykase Ritonõpo. Moro tymerose Izaja a pake.
28 Wekyry tomo, Ritonõpo omi poe Izake tonuruse. Naeroro mokyro saaro matose, tonuruse sã oexirykõke Ritonõpo Zuzenu poe.

29 Mame mokyro a, ahno poe rokẽ aenuruhpyry a tounohse Ritonõpo omi poe aenuruhpyry. Moro saaro mã seromararoro. Ritonõpo Zuzenu poe aenurutyãme kuexirykõke kueunohtorỹko mã Moeze nymerohpyry omipona exiketomo.
30 Yrome ynara tymerose roropa Ritonõpo omiryme: "Anamoto aropoko ropa atapyĩ tae, imũkuru maro. Mokyro mũkuru mã omõkomory esẽme pyra mana. Opyty nymyry mũkuru rokẽ mã omõkomohpyry esẽme exĩko," tykase Ritonõpo Aparão a.
31 Morara exiryke, wekyry tomo, inamoto mũkurume pyra sã sytatose, ipyty nymyry mũkurume sã sytatose.

5

Orẽpyra ehtoko zae oexirykõ poko

1 Tymyhpokase ropa sã sytatose Moeze nymerohpyry poko pyra kuehtohkõme. Kyrixtu kyjamihtanohpoatose kukurãkarykohtao. Morara exiryke orẽpyra ehtoko zae oexirykõ poko. Ynara kara ehtoko: "Moeze nymeropohpyry omipona sehtone kure kuehtohkõme Ritonõpo a," kara ehtoko. Morara karyhtao oya xine imykyhpyry saaro matose.
2 Etatoko pahne, ywy ase Pauru, ynara ãko ase oya xine, aipotapihpyry sahkaponanõ omipona awahtao xine: "Kyrixtu omipona ase," ãko matose toiparo rokene. Osenekunohnõko rokẽ matose, ãko ase oya xine.
3 Morara exiryke otuarõtanohtorỹko ase. Aipotapihpyry tysahkase oya xine ahtao kure repe, emero Moeze nymerohpyry omipona awahtao xine rokene. Emero pyra aomipona awahtao xine ekurehnõko rokẽ matose.
4 Mame ynara karyhtao oya xine: "Moeze nymerohpyry omipona jexiryke, kure exĩko ase Ritonõpo a," karyhtao oya xine, toiparo rokẽ kure oehtohkõ poko matose. Kyrixtu winoino tõtouse ropa matose. Imaro pyra toehse matose, morara karyke oya xine. Morara awahtao xine Ritonõpo kure oripopyra xine mana.
5 Yrome kymarokõ tyoro. Jezu Kyrixtu enetupuhnõko sytatose. Morara exiryke kukurãkatorỹko Ritonõpo mana. Zuzenu kuakorehmatorỹko roropa mana kukurãkarykõ eraximaryke kyya xine, tonetupuhse kyya xine exiryke.
6 Kyrixtu Jezu maro kuahtao xine kuaĩkõpotapihpyry tysahkase ahtao, oty kara. Onysahkara ahtao oty kara roropa mana. Ynara rokẽ kure Ritonõpo a mana, Jezu Kyrixtu enetuputyry kyya xine. Mame imehnõ pyno exĩko sytatose, Jezu tonetupuhse exiryke kyya xine.
7 Orẽpyra mexiatose repe. Onoky omi poe Ritonõpo omipona pyra toehse ropa matou? Oty poe tyoro toehse matou?
8 Ritonõpo poe pyra tyoro toehse matose. Eya toahmase matose tõmipona oehtohkõme.
9 Pitiko rokẽ pou porutatoh toximase ahtao tiriiku maro, porutãko pitiko pyra mana, poume tyrisemy. Moro saaro toiro azahkuru amorepatõ amaro xine ahtao azahkuru enetupuhnõko matose emero porehme, pou porutatoh risẽ sã tiriiku maro.
10 Yrome awaro xine ase. Kyrixtu Kuesẽkõ maro oexirykõ waro ase. Eramara roropa matose, Kuesẽkõ omipona oehxĩpo xine. Ysã enetupuhnõko rokẽ matose. Morara exiryke azahkuru ãmorepahpõkõ wãnohnõko Ritonõpo mana. Otarãme imehxo exikety, otarame ime hkopyra ynororo. Mokyro wãnohnõko Ritonõpo mana. Zuaro ase.
11 Jakorõ tomo, imehnõ ynara ãko ypoko: "Pauru ynara nase: 'Aĩkõpotapihpyry isahkapoko,' nase Pauru," ãko toto ypoko. Yrome ajohpe rokẽ toto. Ajohpe pyra moxiã ahtao, yzehno pyra moxiã exiry. Yrome ywy ynara ãko: "Jezu exixihmatopõpyry poko tonetupuhse oya xine ahtao rokẽ, Ritonõpo okurãkatorỹko mana," ãko ywy. Morara exiryke yzehno ro toh nase.
12 Kure ya okonehmanekõ esahkaryhtao tamoreme xine. Ah mokaro nosemukã toto tamoreme xine rokene.
13 Jakorõ tomo, Ritonõpo a tyjamitunuru tokarose oya xine imyhpokatyã sã oehtohkõme. Yrome tuaro ehtoko ajoajohpe pyra oehtohkõme. Ynara kara ehtoko: "Ritonõpo a tyjamitunuru tokarose ya ypenetatoh poko jehtohme," kara ehtoko. Morara karyhtao oya xine openetatohkõ rumekary waro pyra matose. Morara kara ehtoko, Ritonõpo jamitunuru nae oexirykõke, imehnõ pyno ehtoko roropa. Morara awahtao xine oxime atakorehmãko matose.
14 Ynara exiryke, Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a ynara katoh tonõ nae: "Imehnõ pyno ehtoko, osepyno oehtohkõ samo," ãko. Imehnõ pyno awahtao xine pake Moeze nymerohpyry omipona toehse matose.
15 Yrome imehnõ pokõnopyryhtao oya xine, toto kerekeremaryhtao roropa oya xine, osekatõ sã matose. Morarame okynã pyra osepyno oehtopõpyrykõ enahkapõko matose ãmoreme xine.

Kypenetatohkõ Ritonõpo Zuzenu penetatoh sã pyra tyoro

16 Ynara ãko ase oya xine, Ritonõpo Zuzenu oesẽkõme tyritoko. Oesẽkõme ahtao openetatohkõ poko pyra exĩko matose, pake oehtopõpyrykõ sã pyra exĩko matose.

17 Ynara exiryke, kypenetatohkõ Ritonõpo Zuzenu penetatoh sã pyra tyoro mana. Ritonõpo Zuzenu Kurã poe kure oehtohkõ se matose. Yrome openetatohkõ tyoro. Morara exiryke kure se awahtao xine ro, ãmoreme xine kure exisaromepyra matose.

18 Ritonõpo Zuzenu oesẽkõme ahtao, ynara kara matose: "Moeze nymerohpyry omipona sehtone, kure kuehtohkõme Ritonõpo a," kara matose.

19 Openetatohkõ waro matose. Openetatohkõ poko awahtao xine iirypyryme matose. Imehnõ nohpo poko se matose. Mame oorypyrykõ poko awahtao xine, ehxiropyra matose.

20 Ahno nyrihpyry rokẽ eahmãko matose, Ritonõpo myakãme. Pyaxi poko roropa matose. Oxiehno exĩko matose. Atatapoĩko matose. Otumoxike exĩko matose. Imehnõ zehno exĩko matose. Oyamene se xine rokẽ matose, otytyko se. Imehnõ kerekeremary poko matose. Moromeĩpo oseosezuhnõko rokẽ matose atae pyra oexirykõ poko,

21 zumoxike exĩko matose. Etỹnõko roropa matose. Oximõnõko matose oorypyrykõ poko oehtohkõme. Emero morohne poko matose. Naeroro, tuaro ehtoko, ase oya xine, morohne poko pyra oehtohkõme. Morararo ãko ropa ase seromararo oya xine, wenikehpyra oehtohkõme. Morohne poko awahtao xine omõpyra matose Ritonõpo esaka.

22 Yrome Ritonõpo Zuzenu oesẽkõme ahtao ynara sã exĩko matose, imehnõ pyno exĩko matose. Atãkyemãko matose roropa. Torẽtyke pyra exĩko matose. Penekehpyra roropa matose. Enupunãko matose roropa imehnõ poko. Kure rokẽ imehnomo a matose. Kuesẽkõ omipona matose.

23 Imehnõ motye se pyra roropa matose. Osenetupuhnõko matose oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme. Enara matose Ritonõpo Zuzenu oesẽkõme ahtao. Morara awahtao xine zae rokẽ matose, pake Moeze omihpyry omipona toehse roropa matose.

24 Jezu Kyrixtu poenõme oexirykõke oorypyrykõ poko oehtopõpyrykõ turumekase oya xine. Openetatopõpyrykõ roropa oorypyrykõ poko turumekase oya xine Kyrixtu jamitunuru poe.

25 Ritonõpo Zuzenu jamitunuru nae matose. Morara exiryke oesẽkõme tyritoko aomipona oehtohkõme.

26 Tuisame se pyra ehtoko. Imehnõ onuropyra ehtoko. Imehnõ zumoxike pyra ehtoko roropa, enara.

6

Oenupunatoko imehnõ poko

1 Jakorõ tomo, imepỹ Jezu poetory tyyrypyry poko toehse ahtao, mokyro maro oturutoko. Ritonõpo Zuzenu omipona awahtao xine, mokyro maro oturutoko tyyrypyry rumekatohme ropa eya. Yrome mokyro onuromara ehtoko. Tuaro ehtoko roropa, oorypyrykõ poko oripopyra xine joroko tamuru ehtohme.

2 Oenupunatoko imehnõ poko, toto etuarimary eneryhtao oya xine. Mame akorehmaryhtao oya xine Kyrixtu omipona exĩko matose.

3 Yrome ynara kananõ nae: "Tuisamehxo ywy. Morara exiryke imehnõ akorehmary se pyra ase, tuisame jexiryke," ãko repe, ajohpe. Osenekunohnõko rokẽ mã tuisame toexiry poko.

4 Osenetupuhtoko ãmoreme xine zae oexirykõ poko. Zae nymyry awahtao xine Kuesẽkõ nyripohpyry poko, tãkye exĩko matose onyrihpyrykõ poko. Mame ynara kara roropa ehtoko: "Ynyrihpyry rokẽ kure. Imehnõ nyrityã motye," kara ehtoko onyrihpyrykõ poko.

5 Mame akĩme pyra roropa ehtoko emero porehme, oerohtohkõ poko.

6 Tamorepase awahtao xine Ritonõpo omiry poko, ãmorepanekõ epehmatoko omõkomorykõ ke. Morara awahtao xine toto akorehmãko matose.

7 Osenekunohpyra ehtoko. Ritonõpo onenekunohsaromepyra matose. Otyro tarykase oya xine ahtao, mororome ro epery apoĩko ropa matose.

8 Moro saaro oorypyrykõ poko awahtao xine oorypyrykõ epehpyry apoĩko ropa matose. Orihnõko matose jũme. Yrome Ritonõpo Zuzenu omipona awahtao xine, orihpỹme exĩko matose jũme, Ritonõpo Zuzenu poe.

9 Naeroro penekehpyra sehtone imehnõ riry poko kure. Morarame poremãpyra kuahtao xine kurã apoĩko sytatose imeĩpo.

10 Morara exiryke imehnõ poko enupunakehpyra sehtone. Jezu poetory tõ poko roropa senupunatone kuhse.

Pauru osekazumatopõpyry

11 Sero etyhpyry merõko ase, jemary ke rokene. Inũmehme sã ynymerohpyry nase.

12 Ãmorepanekõ mokaro, aĩkõpotapihpyry sahkapory sato komo, orẽpyra toexirykõ se toh mã repe. Imehxo toexirykõ se roropa toh mana. Morara exiryke ynara kary se pyra toto: “Jezu Kyrixtu poe rokẽ orihpỹme exĩko sytatose, toorihse exiryke kymyakãkõme, kyyrypyrykõ epehpyryme,” kary se pyra toh mana. Oty katohme? Tuhkãkõ morohne kary etary se pyra exiryke.

13 Yrome mokaro jaĩkõpotapihpyry isahkatyã Moeze nymerohpyry omipona pyra ro toh mana. Mame aĩkõpotapihpyry sahkapory se toto, imeĩpo toepyryparykõ se toexirykõke. “Yna omiry totase ahtao, tuhke tyaĩkõpotapihpyry tysahkapose,” kary se rokẽ toto imehnõ netaryme.

14 Yrome ase epyrypara kure jexiry poko. Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ exixihmatopõpyry poko rokẽ epyrypãko ase. Ynara exiryke, toorihse Jezu exiryke, josenetupuhtoh tyrisenã sã toehse. Jezu onenetupuhpynõ penetatoh se pyra ase. Morararo Jezu onenetupuhpynõ mã ysã se pyra roropa toto, enara.

15 Jezu Kyrixtu omipona kuahtao xine, aipotapihpyry tysahkase ahtao, oty kara. Onysahkara ahtao, oty kara roropa. Toiro rokẽ kure. Kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã toehse ahtao, moro mã kure kuhse.

16 Õsenetupuhtohkõ tyrisenã sã mana. Naeroro ynara se ase Ritonõpo a. Opoko xine Ritonõpo enupunary se ase. Torẽtyke pyra oexirykõ se roropa ase Ritonõpo a. Morara se roropa ase emero Ritonõpo poenõ nymyry poko, emero pata tõ po.

17 Taroino oseosezuhno etary se pyra ase, aipotapihpyry sahkary poko. Upũ poko piũmero nase, jetapatopõpyry topu ke. Jezu epetõkara a typitypipohse ywy. Moro eneryke Jezu namotome jenetupuhnõko imehnõ mana.

18 Jakorõ tomo, ynara ãko ase Jezu Kyrixtu Kuesẽkomo a: “Karaxia põkõ pyno exikehpyra exiko,” ãko ase. Enara rokene.

EPEZU
Pauru Nymerohpyry Epezu põkõ Neneryme
Éfésios
Ekarotopo

Pauru ytotopõpyry oseruaono ahtao, moroto kynexine pata Epezu po oseruao jeimamyry exisasaka (Atos 19.1—20.1). Sero pape tymerose Pauru a ãpuruhpyry tao tahtao (Epezu 4.1), Jezu poetory tõ neneryme Epezu po, imehnõ pata tõ po roropa.

Tynymerohpyry ae toto amorepãko mana toiro zoko sã Jezu poetory tõ ehtoh poko (Epezu 1.10). Jezu enetuputyryke kyya xine Kuesẽkõme, zokome sytatose sero nono po (Epezu 1—3). Zuzenu Kurã tokarose kyya xine isene kuehtohkõme; naeroro zae ehtoh poko se rokẽ sytatose. Kuokokõ pyno kuehtohkõ sã kypyno xine Kyrixtu mana. Morararo kupuhpyrykõ omipona kuokokõ ehtoh sã Kuesẽkõ omipona sytatose sero nono po.

Oseruao enetupuhtoh ekarõko Pauru mana tuarohxo kuehtohkõme toiro ahnome kuehtohkõ poko: zokome sã sytatose, kupuhpyrykõme Jezu mana (Epezu 1.22-23); tapyime sã sytatose, apõme Jezu mana, topuimo (Epezu 2.20-21); nohpo niome sã roropa Jezu mana, ipytyme sytatose enetuputyryke kyya xine (Epezu 5.25-32).

Sero pape ao

Aosekarotopõpyry *1.1-2*
Omi kurã Jezu Kyrixtu poko *1.3—3.21*
Zae Jezu poetory tõ ehtopo *4.1—6.20*
Aosekazumatopo, kure tyripotopo *6.21-24*

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme Epezu põkomo. Ywy ase Pauru, Ritonõpo nymenekahpyry, Kyrixtu Jezu poko imehnõ amorepatohme.

Ritonõpo poetoryme matose, mãsa rokẽ pyra Kyrixtu Jezu enetuputyryke oya xine, imaro roropa oexirykõke.

2 "Papa Kapuaono, kure Epezu põkõ tyriko. Torẽtyke pyra tyriko toto," ãko ase Ritonõpo a opoko xine. Jezu Kyrixtu Kuesẽkomo a roropa, morara ãko ase.

Kure kyrirykõ poko Ritonõpo a

3 "Kure mase Papa Kapuaono," sykatone Ritonõpo a, Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ zumy a, kure rokẽ tyrise kuexirykõke, Tumũkuru Kyrixtu maro. Mame Tuzenu emero ekarõko kyya xine mana. Kure kapuaõkõ ritopõpyry sã kure kyritorỹko Ritonõpo mana.

4 Sero nono onyripyra ro tahtao, kymenekatone Ritonõpo, typoetoryme kuehtohkõme, Tumũkuru Kyrixtu maro kuehtohkõme. Kymenekatone kure kuehtohkõme, iirypyryme pyra tyneneryme. Kypyno xine toexiryke,

5 tumũkurume kyrirykõ poko tõsenetupuhse Ritonõpo pake Tumũkuru orikyry poko. Tumũkurume kyritone tãkye toehtohme kypoko xine tõsenetupuhtopõpyry ae ro.

6 Tumũkuru pyno Ritonõpo ipunaka repe. Yrome tonehpose eya xiaro kypynanohtohkõme. Topehke pyra tynekarory kurã sã Tumũkuru tonehpose aorihtohme. Morara exiryke: "Kure mase Papa. Yna esẽme mase imehxo," sykatone Ritonõpo a.

7 Tymyhpokase sã sytatose, kymyakãkõme Kyrixtu toorihse exiryke. Eya kyyrypyrykõ tukurikase roropa mana, tumunuru ke. Morara exiryke imehnõ kypyno xine exiry motye kypyno xine Ritonõpo mana.

8 Naeroro kure kyriatosene. Tuaro toexiryke tuaro kyritorỹko roropa mana.

9 Pake emero kukurãkarykõ poko tõsenetupuhse Ritonõpo oximõme kuehtohkõme, toiro tosẽke kuehtohkõme. Yrome Ritonõpo osenetuputyry waro pyra sexiatose. Morarame kutuarõtanohpotone tõsenetupuhtopõpyry poko.

10 Ynara tykase Ritonõpo: "Emero oximõme toto rĩko ase Kyrixtu orikyry ke, kapuaõkõ maro, nono põkõ maro, enara, toto esẽme Kyrixtu ehtohme," tykase Ritonõpo pake. Mame morohne ritoh po toehse ahtao, morohne rĩko Ritonõpo mana.

11 Emero exĩko Ritonõpo osenetupuhtopõpyry ae ro, aomihpyry ae ro roropa. Osemazuhme sero nono onyripyra ro tahtao kymarokõ tymenekase eya typoenõme kuehtohkõme tumũkuru Kyrixtu maro, tõsenetupuhtopõpyryme exiryke, toemynyhmatopõpyry ae ro apitoryme.

12 Naeroro: "Kure mase Ritonõpo, yna Esẽme imehxo mase," ãko ynanase, osemazuhme Kyrixtu tonetupuhse yna a exiryke, kypynanohnekõme.

13 Morarame amarokomo a roropa kurã omi totase. Morara exiryke Kyrixtu menetuputyatose, Kyrixtu omiry enetuputyryke oya xine. Naeroro typynanohse oexirykõke

Ritonõpo a, Tuzenu kurã ekarone oya xine tõmihpyry ae ro, ipoetoryme oehtohkõ poko otuarõtatohkõme.
14 Ritonõpo Zuzenu nae kuahtao xine, zuaro sytatose, Ritonõpo nekarory typoetory tomo a apoĩko sytatose, Zuzenu nae kuexirykõke. Kuakorehmatorỹko mana kypyno xine Ritonõpo ehtoh enetuputyry poko, tymyhse exiketõ sã pyra kuehtohkõme. Naeroro: "Kure mase Ritonõpo, yna Esẽme mase imehxo," sykatone.

Pauru oturutopõpyry
15 Mame Kuesẽkõ Jezu enetuputyry poko oya xine totase ya. Ritonõpo poetory pyno oexirykõ roropa totase ya.
16 Morara exiryke morara kary etaryhtao ya, "Kure mase" kakehpyra sã ywy Ritonõpo a. Opoko xine oturũko roropa ase, Ritonõpo maro jotururuhtao.
17 Ynara ãko ase Ritonõpo a Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu zumy a: "Papa Kapuaono, imehxo mase. Morara exiryke Ouzenu a Epezu põkõ tuaro tyripoko toto," ãko ase Ritonõpo a, Ritonõpo waro oexirykõ se jexiryke. Osenetupuhpõko roropa Ritonõpo mana oya xine.
18 Ynara ãko ase roropa Ritonõpo a: "Epezu põkõ amorepako Papa, amaro toexirykõ waro toto ehtohme, kure tyrirykõ eraximatohme eya xine, onekarotyã waro toto ehtohme, imeĩpo õmihpyry ae ro onekarory tõ kurã waro roropa toto ehtohme,
19 jamihme kuhse oexiry waro roropa toto ehtohme," ãko ase. Tyjamitunuru ke kuakorehmatorỹko mana kukurohtao xine, enetuputyryke kyya xine. Tyjamitunuru ke ro
20 Tumũkuru ẽsemãkapone ropa aorihxĩpo. Mame tymaro tuisame kynyrine kapu ao.
21 Seromararo Kyrixtu tuisame mana, imehnõ kapuaõkõ motye emero. Kowenu tõkehko motye mana, tuisa tõkehko roropa motye. Pata esẽ tõ motye roropa mana, sero nono po. Emero motye kuhse mana, jũme roropa mana.
22 Naeroro emero esẽme Kyrixtu tyrise Ritonõpo a. Mame kynekarone typoetory tomo a, toto esẽme aehtohme. Tuisa Imehxo Exikety ekarone eya xine.
23 Kyrixtu zokome sã Ritonõpo poetory tõ mana. Mame kupuhpyrykõ omipona kuokokõ exiry sã, moro sã Kyrixtu omipona ipoetory tõ mana. Toto kurohtao roropa mana, toto jamihtanohnõko, enara.

2

Kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise ropa
1 Osemazuhme aporo Ritonõpo enetuputyry se pyra mexiatose, Ritonõpo omipona pyra oexirykõke, tyyrypyhpyke rokẽ oexirykõke.
2 Morara oexirykõke Jezu onenetupuhpynõ penetatoh poko rokẽ mexiatose. Joroko tõ esẽ omipona roropa mexiatose, amerehmaõkõ esemy. Ritonõpo omipona pyra exiketõ esẽ roropa mokyro.
3 Mokaro sã sexiatose, Jezu onenetupuhpynõ samo. Kypenetatohkõ poko rokẽ sexiatose. Kyyrypyrykõ poko roropa sexiatose. Kuosenetupuhtohkõ ae kypenetatohkõ poko sexiatose. Ritonõpo nuãnopyryme roropa sexiatose, apotoimo htaka taroposãme roropa sexiatose.
4 Yrome Ritonõpo kuãnohpopyra xine kynexine, kypoko xine toenupunase toexiryke ipunaka.
5 Ritonõpo enetuputyry se pyra ro kuahtao xine, aomipona pyra roropa kuahtao xine, kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise ropa Ritonõpo a, Kyrixtu maro kuehtohkõme. Kure orirykõ se Ritonõpo exiryke okurãkatone ropa.
6 Seromararo Kyrixtu Jezu maro kuexirykõke, kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise ropa Ritonõpo a mana. Tymaro tuisame kuehtohkõme kapu ao, kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise ropa eya.
7 Morara kyriatose Ritonõpo, kure toexiry poko enetupuhpotohme imehnomo a jũme. Imehnõ kypyno xine exiry motye kuhse Ritonõpo kypyno xine exiry mana. Morara exiryke kure kyrikehpyra xine kynexine, Kyrixtu Jezu maro kuehtohkõme, enetuputyryke kyya xine.
8 Naeroro tamoreme opyno xine Ritonõpo toexiryke typynanohse matose. Okurãkatorỹko roropa mana kure oexirykõ pokoino pyra. Jezu enetuputyryke rokẽ oya xine okurãkatorỹko mana. Topehke pyra, tynekarory kurã sã, Tumũkuru tonehpose aorihtohme, okurãkatohkõme.
9 Naeroro epyrypasaromepyra matose Ritonõpo poenõme oexirykõ poko. Kure oexirykõ pokoino pyra tukurãkase matose Ritonõpo a.
10 Ritonõpo kyrihpõkomo. Kyritone Kyrixtu Jezu maro kuehtohkõme kure imehnõ ritohme kyya xine. Pake ynara tykase Ritonõpo tyya rokene, "Kyrixtu omipona exiketomo a imehnõ riry se ase kure, kokoro rokene," tykase.

Oximaro kuexirykõ poko Kyrixtu Jezu maro

11 Wenikehpyra ehtoko oehtopõpyrykõ poko. Juteutõkara matose, morara tonuruse oexirykõke. Amarokõ poko, "Tyaĩkõpotapihpyry onysahkahnõ mokaro," ãko juteu tõ opoko xine. Yrome typoko xine, tysahkase aexityãme, osekarõko toto, tyaĩkõpotapihpyry tysahkase tyya xine exiryke.

12 Pake Kyrixtu onenetupuhpyra mexiatose. Ritonõpo nymenekatyãme pyra mexiatose, juteume pyra oexirykõke. Pake ynara tykase typoetory tomo a, "Kure rokẽ oritorỹko ase," tykase Ritonõpo. Yrome oya xine morara kara kynexine. Taro amarokõ repe, nono po. Kyrixtu a okurãkarykõ oneraximara sã mexiatose. Ritonõpo waro pyra roropa mexiatose.

13 Osemazuhme aporo moe sã mexiatose. Yrome Ritonõpo a tonehse ropa matose tyya Jezu Kyrixtu orikyry ke. Seromaroro imaro amarokõ toehse aomipona toehse oexirykõke.

14 Toipe juteu tomo, oxiehno toto juteutõkara maro. Moeze nymerohpyry juteu tõ apurume sã kynexine, juteutõkara maro pyra toto ehtohme, Moeze nymerohpyry omipona pyra juteutõkara exiryke. Yrome seromaroro moro apuru tykararahse mana Kyrixtu a oximõme toto ehtohme ropa. Toorikyry ke oxiehno pyra tyripose toto eya osepyno toto ehtohme, oxise roropa toto ehtohme. Toorikyry ke oxiehno toto exiry tonahkapose eya.

15 Ynara tykase Kyrixtu eya xine, "Moeze nymerohpyry omipona oexirykõ pokoino pyra okurãkatorỹko Ritonõpo mana. Kure oexirykõ pokoino pyra roropa," tykase. Atae pyra toh nexiase repe. Yrome oximõme tyrise toto eya, tyrisenã sã toto ehtohme tymaro, oxiehno pyra toto ehtohme, osepyno rokẽ toto ehtohme.

16 Toxixihmatopõpyryke wewe pokona, Kyrixtu a oxiehno toto ehtoh tonahkapose. Wewe poko toorihtopõpyry ke oxiehnotokõ tyrise ropa oxiehno pyra, osepyno toto ehtohme ropa. Tonehse ropa toto eya Ritonõpo a aomipona toto ehtohme.

17 Naeroro Kyrixtu tooehse ãmorepase xine omi kurã poko, oxiehno pyra emero ehtohme Ritonõpo maro. Oya xine tooehse, juteutõkara a. Ameke sã mexiatosene Ritonõpo a. Oya xine tooehse roropa ynororo, juteu tomo a, ameke hkopyra mexiatosene Ritonõpo a.

18 Naeroro Kyrixtu enetuputyryke kyya xine emero sytatose Kumykõ ẽpataka ytõko, juteu tomo, imehnomo, enara, toiro Zuzenu omipona kuexirykõke.

19 Juteutõkara matose. Yrome tyorõpõkõme pyra matose. Katonõme pyra roropa matose Ritonõpo a. Esary põkõme matose toehse, imehnõ Ritonõpo poetory tõ maro, Ritonõpo poenõme toehse oexirykõke.

20 Ritonõpo tapyĩme sã sytatose. Ynara sã sytatose enetupuhtohme rokene. Tapyi apurume sã matose. Tapyi apuru apõme Ritonõpo nymenekatyã imehnõ amorepananõme, Ritonõpo poe urutõ kõ maro, enara. Yrome tapyi nekapuru apoihtyme sã Kyrixtu Jezu mana.

21 Mokyro poe rokẽ Ritonõpo tapyĩ jamihme. Ipoe roropa Kuesẽkõ maro kure exĩko sytatose.

22 Amarokõ roropa imaro exĩko matose Ritonõpo tapyĩme, imehnõ Jezu poetory tõ maro, emero porehme, Ritonõpo Zuzenu esaryme.

3

Pauru erohtopõpyry poko juteutõkara poko

1 Morara exiryke oturũko ase Ritonõpo maro. Ywy ase Pauru, Kyrixtu Jezu nymenekahpyry. Ãpuruhpyry tao ase. Tomõse ywy ahno tõ zururuke ya, juteutõkara kurãkary poko Jezu a. Morara exiryke tõmapose ywy ãpuruhpyry taka.

2 Kypyno xine Ritonõpo exiryke tyrohmanohpose ywy eya, ãkorehmanekõme jehtohme. Sero poko metatose ro.

3 Ritonõpo osenetupuhtopõpyry tokare pyra kynexine repe. Yrome utuarõtanohpone tõsenetupuhtopõpyry poko. Moro poko pape tymerose ya, onenerykõme.

4 Naeroro ynymerohpyry moro poko isekeremaryhtao oya xine, enetupuhnõko matose Kyrixtu poko. Ritonõpo osenetupuhtopõpyry waro jehtopõpyry poko enetupuhnõko matose.

5 Osemazuhme aporo ahno a tõsenetupuhtopõpyry onekaropyra Ritonõpo kynexine. Yrome seromaroro tynymenekatyã tutuarõtanohpose. Urutõ kõ roropa tutuarõtanohpose Tuzenu a, tõsenetupuhtopõpyry poko.

6 Ynara tykase Ritonõpo pake tyya rokene, "Kure rokẽ juteutõkara rĩko ase juteu tõ maro. Ypoenõme exĩko mã toto Kyrixtu omiry enetuputyryke eya xine," tykase ynororo. "Mame juteu tõ juteutõkara maro osepyno exĩko toh mana, Jezu Kyrixtu enetuputyryke eya xine. Ynekarory juteu tomo a, moro ekarõko roropa ase juteutõkara a," tykase ynororo pake tyya rokene.

7 Kyrixtu omiry poko imehnõ amorepaneme jyrine Ritonõpo. Topehke pyra tyjamitunuru ekarone Ritonõpo ya. Erohnõko ukurohtao mana.
8 Jezu poetoryme ase. Tuisame pyra ase repe. Yrome eya jerohtoh tokarose mana, juteutõkara amorepatohme typoko. Imehnõ motye kuhse Kyrixtu kypyno xine mana, emero kurã ekaroneme toexiryke.
9 Naeroro pake Ritonõpo tõsenetupuhse kukurãkaporykõ poko Tumũkuru a, juteu tomo, juteutõkara, enara. Moro poko enetupuhpõko ase emero ahno a. Emero ritõme mã Ritonõpo. Tõsenetupuhtopõpyry onumakara kynexine aporo.
10 Seromaroro emero Jezu enetupuhnõko toh mana, juteu tomo, juteutõkara, enara. Moro eneryke tyya xine, ynara ãko tuisamãkõ kapuaõkomo, "To! Emese kure mase Ritonõpo," ãko toh mana moro eneryke tyya xine.
11 Ritonõpo poenõme toehse toto, enetuputyryke tyya xine, pake Ritonõpo osenetupuhtopõpyry ae ro. Kyrixtu Jezu a typoenõme tyrise sytatose, toorihse toexiryke kyyrypyrykõ epehpyryme.
12 Kyrixtu maro kuahtao xine Ritonõpo ẽpataka ytõko sytatose. Ihxike pyra roropa sytatose kueanokõ tyjamihtanohse exiryke. Imaro oturũko sytatose tonetupuhse kyya xine exiryke.
13 Naeroro etuarimãko ase Kyrixtu omiry ekaroryke ya oya xine. Morara exiryke poremãpyra ehtoko jetuarimary etaryhtao oya xine. Kure oripotohkõme Kyrixtu omiry ekaroase oya xine. Kure oripotohkõme roropa tomõse ase ãpuruhpyry taka.

Kypyno xine Kyrixtu exiry poko

14 Ritonõpo emero typoenõme se. Moro poko jemynyhmaryhtao jesekumuru pona porohnõko ase, joturutohme Papa Kapuaõ ẽpataka.
15 Tonetupuhse kyya xine exiryke emero porehme tumyke exĩko sytatose, Kumykõme Ritonõpo exiryke, kapuaõkomo te, nono põkomo, enara.
16 Ynara ãko ase Ritonõpo a, "Papa Kapuaono, imehxo mase. Orẽpyra roropa mase. Naeroro ajamitunuru ekaroko Epezu põkomo a, Ouzenu maro orẽpyra toto ehtohme tukurohtao xine," ãko ase opoko xine.
17 "Papa Kapuaono, Epezu põkõ akorehmako Omũkuru enetuputyry poko, Jezu Kyrixtu osesaritohme ikurohtaka xine. Akorehmako toto imehnõ pyno toto ehtohme, yronymyryme," ãko ase.
18 "Akorehmako toto Papa, tuaro toto ehtohme, emero opoetory tõ maro, toto pyno Kyrixtu exiry poko, tuaro toto ehtohme imehnõ pyno exiry poko, enara," ãko ase. Kapu zumo exiry sã Kyrixtu kypyno xine exiry mana. Kae exiry sã roropa kypyno xine Kyrixtu exiry mana. Tuna konõto zueme exiry sã roropa kypyno xine exiry roropa mana. Nono zumo exiry sã roropa kypyno xine Kyrixtu exiry mana. "Moro waro tyriko toto," ãko ase Ritonõpo a.
19 Ỹ, ynara se ase oya xine roropa. Kyrixtu kypyno xine exiry waro se ase oya xine. Mame zuaro awahtao xine itamurume repe, emero waro pyra ro matose. Ynara exiryke, ekuhpỹme sã kypyno xine Kyrixtu exiry mana. Mame Ritonõpo osesariry se ase okurohtaka xine, Ritonõpo a rokẽ tuaro oehtohkõme kure kuhse Ritonõpo exiryke.
20 Mame tyjamitunuru ke kynekaropohpyrykõ motye tyriry waro Ritonõpo mana. Kynenetuputyhpyrykõ motye tyriry waro roropa mana, kukurohtaka xine.
21 Naeroro eya, "Imehxo mase, Ritonõpo," sykatone, oximõme Jezu poetory tõ maro kuahtao xine. Kyrixtu Jezu maro toehse kuexirykõke. Naeroro morara sykatone kokoro rokene. Kakehpyra sehtone, enara.

4

Oxipoko enupunary poko Jezu poetory tomo a

1 Morara exiryke, kure kyriatosene Ritonõpo. Naeroro oururukõ se ase. Taro ase tymyhse, Kuesẽkõ omipona jerokuruke. Ynara kary se ase, kure rokẽ ehtoko, kure oehtohkõme toahmase oexirykõke Ritonõpo a. Morara exiryke kure rokẽ ehtoko.
2 Opoko xine ro epyrypara ehtoko. Opoopore pyra ehtoko imehnõ maro. Azamaro pyra exiketõ zehno pyra ehtoko. Imehnõ pyno oexirykõke akorehmatoko toto.
3 Ritonõpo Zuzenu amaro xine ahtao oxipoko enupunãko matose. Oxipoko toenupunase oexirykõke oximaro exĩko matose. Tomeseke ehtoko, oxipoko enupunakehpyra oehtohkõme.
4 Morohnome matose toehse, toirõ Zuzenu amaro xine exiryke. Toiro rokẽ eraximãko matose. Jezu Kyrixtu maro jũme orihpỹme oehtohkõ eraximãko matose. Moro poko toahmase matose Ritonõpo a.

5 Toiro rokẽ Kuesẽkõ mana. Toiro tonetupuhse kyya xine kukurãkanekõme. Toirõ omi poe
roropa tõpurihkase sytatose.
6 Toiro Ritonõpo mana, Kumykomo. Kuesẽkõme roropa mana. Kymaro xine toerohtoh
kyrỹko Ritonõpo mana, kukurohtao xine toexiryke.
7 Topehke pyra tynekaroryme tyjamitunuru tokarose Kyrixtu a kyya xine. Emero oxisã
pyra repe yrome tõsenetupuhtopõpyry ae ro tyjamitunuru tokarose kyya xine.
8 Ynara tymerose Kyrixtu poko, Ritonõpo omiryme:
“Tonukuruhtao kakoxi tuhkãkõ tynyporemãkapotyã tarose tymaro.
Mame ekarory se toehtoh tonõ tokarose eya ahno tomo a,”
tykase.
9 Otarãme ekaropõko matose, “Oty kary moro tõnuhse?” ãko matose otarame. Ynara
mana, osemazuhme Kyrixtu tyhtose aporo, sero nono zopikoxi.
10 Naeroro Kapu ae Ayhtohpyryme ynororo. Kapu aka onuhketyme roropa mana. Kapu
moinakoxi toytose ynororo. Emero esẽme toehse ynororo, kapuaõkomo, nono põkomo,
enara mã esẽme toehse ynororo.
11 Eya ekarory se toehtoh tonõ tokarose ahno tomo a. Tyjamitunuru tokarose eya
xine orẽpyra toto ehtohme toerohtohkõ poko. Toitoine tymenekase eya, typoko imehnõ
tuarõtatohme. Imehnõ tymenekase roropa eya urutõ kõme. Imehnõ tyrise roropa eya
imeimehnõ pata põkõ eahmananõme, typoetoryme toto ehtohme. Imehnõ tymenekase
typoetory tõ esẽme, imehnõ roropa tymenekase imehnõ typoetory tõ amorepaneme.
12 Morara tyrise eya emese kure typoetory ehtohme toerohtohkõ poko, toto atakorehma-
tohme Kyrixtu omipona toehtohkõme, Kyrixtu poetory emãtohme, enara.
13 Mame oxisã exĩko sytatose, Jezu Kyrixtu enetuputyry poko kyya xine, oxisã roropa
exĩko sytatose Ritonõpo mũkuru waro kuexirykõ poko. Mame tuaro exiketõme exĩko
sytatose, Kyrixtu tuaro ehtoh samo.
14 Mame poetome pyra sã exĩko sytatose. Poetohti ahtao tuaro pyra ro. Imehnõ
omiry etaryhtao zae ehtoh onenetupuhpyra toto poetome toexirykõke. Onekunohto omiry
etaryhtao eya xine ajohpe toto exiry waro pyra toto, osenekunohpõko rokene. Yrome
kymarokõ poetome pyra sã sytatose toehse, tuaro kuexirykõke.
15 Naeroro ajoajohpe pyra sehtone kuotururukohtao, imehnõ pyno kuexirykõke. Mame
Kyrixtu sã exĩko sytatose. Kupuhpyrykõme mana, kuesẽkõme, kutuisarykõme, enara.
16 Kyrixtu omi poe oximaro ipoetoryme sytatose, toiro kuokokõme samo. Morara exiryke
oma tõkehko toiro zokome ehtoh sã, moro sã atakorehmãko Jezu poetory tõ mana, emero
porehme. Naeroro kuesẽkõ omipona kuahtao xine kure rokẽ sytatose, kuokokõ wãtãko
mana. Moro sã atakorehmãko sytatose. Imehnõ pyno kuexirykõke, kypyno xine roropa
imehnõ Jezu poetory tõ mana.

Kyrixtu a kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã ehtoh poko

17 Naeroro Kuesẽkõ omi poe ynara kary se ase oya xine, jomipona ehtoko, yronymyryme.
Jezu onenetupuhpynõ sã pyra ehtoko. Toiparo rokẽ Jezu onenetupuhpynõ osene-
tupuhnõko toh mana.
18 Tuaro pyra toto ipunaka. Koko ytoytoketõ sã ytoytõko toto. Isene pyra toto Ritonõpo
poe tuaro pyra toexirykõke. Typenetatohkõ poko se rokẽ toto.
19 Tyyrypyrykõ poko tahtao xine ihximyra toto. Tyyrypyrykõ poko rokẽ toto. Popyra
toexirykõ se rokẽ toto, ipunaka.
20 Yrome mokaro sã pyra matose, Kyrixtu kure ehtoh waro toehse oexirykõke.
21 Osemazuhme ipoko metatose. Mame Kyrixtu omiry etaryhtao oya xine, ipoetoryme
nymyry toehse matose. Mame ipoetoryme toehse awahtao xine zae oehtohkõ poko
tamorepase matose imarõme toehse oexirykõke.
22 Naeroro pake Jezu onenetupuhpyra oehtopõpyrykõ irumekatoko. Ãmoreme xine
oorypyrykõ poko rokẽ mexiatosene. Moro onurumekara awahtao xine osenekunohnõko
rokẽ matose oorypyrykõ poko openetarykõke. Naeroro oorypyrykõ irumekatoko.
23 Tyrisenã sã ehtoko okurohtao xine, kure ehtoh poko openetatohkõ penetatohme, zae
ehtoh poko roropa õsenetupuhtohkõ ehtohme, enara.
24 Mame upo kurã amurutoh sã kure oehtohkõ amurutoko. Ritonõpo nyrihpyry kurã
amurutoko. Moro tamuruse oya xine ahtao Ritonõpo sã oenetorỹko imehnõ mana, Kyrixtu
sã oexirykõke, zae roropa oexirykõke, oorypyrykõ poko pyra toehse oexirykõke, kure
rokẽ oexirykõke, enara. Ynara kahtoko imehnomo a, “Kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã
tyrise ahtao, Ritonõpo sã ytoytõko sytatose. Zae rokẽ ytoytõko sytatose. Aomipona roropa
sytatose,” kahtoko.
25 Naeroro ajoajohpe pyra ehtoko. Zae rokẽ oturutoko imehnõ maro, tytororo
kuexirykõke Kyrixtu zokome.

26 Imepỹ zehno toehse awahtao xine tomeseke ehtoko, oorypyrykõ poko oexirykõino. Imepỹ zehno toehse awahtao xine, axĩ kure ehtoko ropa imaro, nyhpyra ro awahtao xine.
27 Tomeseke ehtoko, joroko tamuru oenekunohpyra xine ehtohme. Ynara kahtoko eya, “Mya ytoko, yyrypyry xihpyry poko jyripopyra exiko,” kahtoko eya.
28 Imepỹ mõkomory tomatonanohse oya xine ahtao onematonanohzomopyra ehtoko. Erohtoko tineru apoitohme oya xine, oerohtamitukõme, õkyryrykõ epekahtohme oya xine, tymõkomokãkara akorehmatohme roropa oya xine.
29 Omi xihpyry ke imehnõ onurupyra ehtoko. Zae rokẽ imehnõ zurutoko, toto akorehmatohme yronymyrymehxo Ritonõpo omipona toto ehtohme. Zae rokẽ zurutoko toto orẽpyrahxo toto ehtohme Kyrixtu omipona, õmirykõ etaxĩpo eya xine.
30 Mame Ritonõpo Zuzenu Kurã anasamapopyra ehtoko. Ritonõpo nekarohpyryme mã oya xine Zuzenu. Typoetoryme oenetupuhpotorỹko mana imehnomo a. Imeĩpo tymyhpokase ropa sã exĩko matose. Moro poko otuarõtanohtorỹko mana.
31 Tohne oehtopõpyrykõ irumekatoko. Oorypyrykõ poko openetatohkõ roropa irumekatoko. Imehnõ zehno oehtohkõ roropa irumekatoko. Opore imehnõ onurupyra ehtoko. Imehnõ onykerekeremara ehtoko. Imehnõ ryhmary se pyra ehtoko.
32 Yrome imehnõ pyno ehtoko. Kure toto riry poko osenetupuhtoko. Imehnõ rypyry ikorokapotoko Ritonõpo a. Moromeĩpo owenikehtoko, “Otara kara,” kahtoko, Ritonõpo a oorypyrykõ korokatopõpyry samo, Kyrixtu maro toehse oexirykõke.

5

Saeremae ytoketõ sã Jezu poetory tomo

1 Ritonõpo poenõme oexirykõke, ipoenohtoko. Opyno xine roropa Ritonõpo exiryke ipoenohtoko, isã oehtohkõme.
2 Imehnõ pyno ehtoko ipunaka. Pake ahtao juteu tamuru tomo a kaneru tõ totapase tyyrypyrykõ korokapotohme Ritonõpo a. Moro saaro tõsekarose Kyrixtu, tynekaroryme Ritonõpo a kyyrypyrykõ epehmatohme. Tãkye Ritonõpo toehse Jezu orikyry poko. Typoxine exikety sã kynexine eya. Naeroro kypyno xine Kyrixtu ehtoh sã imehnõ pyno ehtoko.
3 Ritonõpo poetoryme oexirykõke oorypyrykõ poko pyra ehtoko ipunaka. Imehnõ nohpo tõ poko pyra ehtoko te, imehnõ rypyry poko pyra roropa ehtoko, imehnõ mõkomory poko penetara ehtoko roropa. Morohne poko oturupyra ehtoko roropa, ipoko ehtoh kara morohne.
4 Omi rypyry poko pyra ehtoko, popyra exiryke. Ajoajohpe pyra ehtoko. Imehnõ rypyry poko oturunohtao popyra mana ipunaka. Yrome Ritonõpo a, “Kure mase,” kahtoko. Morara kary oya xine kure mana.
5 Tuaro ehtoko, imehnõ nohpo tõ poko exiketõ mã omõpyra Kyrixtu maro, Ritonõpo esaka. Enara toh mana omõpyra Ritonõpo esaka. Imehnõ rypyry poko exiketõ roropa omõpyra mã toto. Mõkomo poko penetaketõ roropa mã omõpyra. (Mõkomo poko openetarykohtao, Ritonõpo myakamãko sã matose ahno nyrihpyry ke.)
6 Osenekunohpopyra ehtoko ajoajohpãkõ omiry poko. Morohne poko toto exiryke toto zehno exĩko Ritonõpo mana. Toto wãnohnõko roropa mana, tõmipona pyra toto exiryke.
7 Tyyrypyry poko exiketõ maro pyra ehtoko.
8 Osemazuhme aporo Kyrixtu waro pyra mexiatose. Koko ytoketõ sã mexiatose. Yrome Jezu Kuesẽkõ poetoryme toehse oexirykõke saeremae ytoketõ sã matose. Naeroro zuaro exiketõ sã ehtoko, Ritonõpo omipona.
9 Saeremae ytoketõ sã kuahtao xine, kure imehnõ rĩko sytatose. Zae ehtoh se exĩko roropa sytatose. Imehnõ akorehmãko sytatose Kyrixtu omiry omipona toto ehtohme.
10 Osenetupuhtoko Kuesẽkõ omiry poko, aomipona oehtohkõme, tãkye Kuesẽkõ ehtohme opoko xine.
11 Kyrixtu waro pyra exiketõ tyyrypyry poko rokẽ toto. Xinukutumae ytoketõ sã rokẽ toto. Naeroro mokaro maro pyra ehtoko. Yrome toto rypyry zumakatoko aryhnaka, zurutoko toto zomory zuaro toto ehtohme.
12 Tokare pyra mokaro tyyrypyrykõ poko ehtoh poko jotururu se pyra ase popyra ya exiryke.
13 Emero rokẽ saeremãka tonehse ahtao kure enẽko sytatose. Iirypyrymãkõ tonehse ahtao Kyrixtu a iirypyrykõ osenẽko saeremao samo.
14 Ynara exiryke, emero tonepose ahtao saereme sã exĩko, jarao exĩko mana. Morara exiryke ynara tymerose imepyny a:
“Nyhkety, apakako ty.
Oẽsemãko ropa orihxĩpo,
mame Kyrixtu saereh ãko mana opona,”

me tymerose.
15 Naeroro tomeseke ehtoko oehtohkõ poko. Tuaro pyra exiketõ sã pyra ehtoko. Tuaro ehtoko.
16 Tuaro pyra exiketõ maro awahtao xine ekurehpyra ehtoko. Amorepatoko toto Ritonõpo omiry poko, tuhke iirypyrymãkõ nae exiryke.
17 Mame tuaro pyra exiketõ sã pyra ehtoko. Osenetupuhtoko Kuesẽkõ omiry poko, aomipona oehtohkõme, Kuesẽkõ tãkye ehtohme opoko xine.
18 Etỹpyra ehtoko eukuru ke, tahpyra oehtohkõme. Ritonõpo Zuzenu a rokẽ osekarotoko, kanawa ãpuineme sã aaronekõme aehtohme.
19 Oximaro awahtao xine oturutoko oxime Ritonõpo poko. Oeremiatohkõ kurã ae roropa Ritonõpo ãkyematohme oeremiatoko, oximõme, Ritonõpo netaryme. Tawi omihpyry ae roropa oeremiatoko, Kuesẽkõ netaryme. Kure mase Ritonõpo, kahtoko okurohtao xine.
20 Kure mase, kakehpyra ehtoko Ritonõpo a. Emero kure oya xine ahtao, “Kure mase,” kahtoko. Emero pyra kure ahtao oya xine roropa, “Kure mase,” kahtoko ro Kumykomo a, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine.

Tynioke exiketomo tyniokõ maro
21 Imehnõ Jezu poetory omipona ehtoko, kure Kyrixtu ritohme oya xine.
22 Nohpo tomo, oniokõ omipona ehtoko, kure Kuesẽkõ riry samo.
23 Ynara exiryke, typyty esẽme orutua mana, typoetory tõ esẽme Kyrixtu ehtoh samo. Typoetory tõ kurãkaneme roropa mana, toto pynanohneme roropa mana. Zokome mã toto.
24 Naeroro Kyrixtu omipona ehtoko yronymyryme. Morararo ehtoko nohpo tomo, oniokõ omipona ehtoko.
25 Orutua komo, opyxiãkõ pyno ehtoko. Typoetory pyno Kyrixtu ehtoh saaro. Mame typoetory tõ pyno toexiryke tamoreme kynorihne, typoetory tõ kurãkatohme tyya.
26 Kynorihne Ritonõpo omipona enetupuhnanõ ehtohme. Tukurikase roropa toto tõmipona toto ehtohme. Otyro kurikary sã kyya xine, moro sã tukurikase toto eya,
27 toto ekarotohme tyya typytyme kurano, oryxime exikety samo, imeimehnõ maro exipitopỹ samo, atapuropyra, tunuriake pyra, ipihpyry kure potu, kurã rokẽ rahkene.
28 Orutua komo, õkokõ pyno oehtohkõ sã, opyxiãkõ pyno ehtoko. Typyty pyno orutua ahtao, osepyno roropa mana.
29-30 Ynara exiryke, kuokokõ pyno sytatose. Kuokokõ otuhmãko sytatose, osepyno kuexirykõke. Moro sã Kyrixtu typoetory pyno mana, zokome kuexirykõke.
31 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme, “Naeroro orutua kõ tumykõ rumekãko, tysekõ rumekãko roropa mã toto, typyxiãkõ maro rokẽ toehtohkõme. Mame mokaro asakoro typyty maro oximaro exĩko toto. Toiro tupũke sã exĩko toto,” me tymerose.
32 Zae mã morohne tymerose. Tupime mã enetuputyry repe. Yrome ywy moro poe Kyrixtu enetupuhnõko ase, typoetory tõ pyno aexiry poko.
33 Yrome opoko xine roropa ynara enetupuhnõko ase. Typye exiketyme awahtao xine opyxiãkõ pyno ehtoko osepyno oehtohkõ saaro. Morararo ehtoko nohpo tomo, kure oniokõ tyritoko roropa.

6

Poetohti tumykõ maro ehtoh poko
1 Poetohti, Jezu poetoryme oexirykõke, omykõ omipona ehtoko. Asakõ omipona ehtoko roropa. Toto omipona awahtao xine zae matose Ritonõpo a.
2 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme, “Kure omykõ tyritoko. Asakõ roropa kure tyritoko,” tykase. Morara kaxĩpo ro tyya, “Oepehmatorỹko ase
3 kure rokẽ oehtohkõme, okynã orihpopyra oehtohkõme oesao xine,” tykase ynororo pake.
4 Typoenõkamo opoenõkõ onyhtomara ehtoko, zehno pyra toto ehtohme. Kure rokẽ opoenõkõ zuãtanohtoko, zurutoko roropa, tyyrypyrykõ poko pyra toto ehtohme. Amorepatoko toto Ritonõpo omiry poko, aomipona toto ehtohme.

Tosẽke exiketomo tosẽkõ maro
5 Tosẽke exiketomo, tomeseke ehtoko oesẽkõ omipona oehtohkõme. Onekunohto pyra roropa ehtoko. Morara awahtao xine Kyrixtu omipona roropa matose.
6 Naeroro toto omipona ehtoko, tonesẽme rokẽ pyra, kure oekarotohkõme rokẽ pyra eya xine roropa. Yronymyryme Ritonõpo omipona ehtoko, Kyrixtu poetoryme oexirykõke.
7 Ynara kahtoko okurohtao xine, “Mose pokoino rokẽ pyra erohnõko ase. Jesẽ nymyry pokoino erohnõko ase,” kahtoko. Mame tãkye ehtoko roropa oerokurukohtao.
8 Wenikehpyra ehtoko roropa kuepehmarykõ poko Kuesẽkomo a. Tosẽke kuahtao xine, tosẽke pyra kuahtao xine roropa, kuerohtamitukõ epehmãko Kuesẽkõ mana.

9 Typoetokamo, morararo ehtoko, kure rokene, opoetory tomo a. Opoopore pyra ehtoko
eya xine. “Awãnohtorỹko ase,” kara ehtoko roropa eya xine. Ynara wenikehpyra ehtoko,
opoetory tõ maro, Kuesẽkõ kapuaõ poetoryme matose. Eya kymarokõ emero oxisamo.
Naeroro oxisã kyritorỹko mana, kure rokene.

Soutatu sã tõsewomatohke Jezu poetory tõ mana

10 Morarame ynymerohpyry etyhpyryme ynara kary se ase oya xine, ajamihtatoko
Kuesẽkõ maro oexirykõke. Kuesẽkõ jamitunuru emero jamitunuru motye kuhse. Ijami-
tunuru roropa kukurohtao xine mana.

11 Mame soutatu tõ aosewomatohkõ nae, toto zupõme. Moro saaro Ritonõpo nekaroh-
pyry kyya xine, joroko tamuru kyyryhmara xine ehtohme. Naeroro Ritonõpo jamitunuru
enetupuhtoko, tõmipona oripyra xine joroko tamuru ehtohme.

12 Soutatu tõ sero nono po ahno apoĩko, toto poremãkapotohme. Yrome kymarokõ tyoro
samo, Ritonõpo zehnotokõ poremãkapõko sytatose. Iirypyrymãkõ esẽ tõ mokaro, ahno kara
mokaro, sero põkõ kara, kapuaõkõ mokaro. Jamihme mã toto, tuhke roropa mã toto.

13 Naeroro axĩ Ritonõpo jamitunuru apoitoko, soutatu tomo a tõsewomatohkõ apoitoh
samo. Morarame oetuarimarykohtao orẽpyra matose exĩko, oryhmarykõ se exiketõ maro
ãtãtapoirykohtao. Morarame tãtatapoikehse awahtao xine, orẽpyra exĩko matose.

14 Moro eraximaryke oya xine zae rokẽ oturutoko. Zae õtururukohtao tymetỹ eary
mykyhpõ soutatu sã matose. Kure rokẽ imehnõ tyritoko roropa. Morara awahtao xine
soutatu a tupuropuru apururu sã matose.

15 Imehnõ anamorepakehpyra ehtoko Ritonõpo omiry kurã poko, Tumũkuru a
iirypyrymãkõ kurãkary ropa poko. Morara awahtao xine, soutatu tysapatuke sã matose.

16 Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra ehtoko. Kuesẽkõ enetuputyryhtao oya xine soutatu
tomahpõke tõsewomatohke sã matose. Moro ke zehnotokõ pyrẽpyry zukatoh ezehkãko
soutatu tõ mana onuopyra toehtohme. Mokyro sã roropa matose tukuhse awahtao xine
iirypyrymãkõ esemy a. Orẽpyra exĩko matose Kuesẽkõ enetuputyryke oya xine.

17 Soutatu tõ tupuhpyrykõ ewomatoh nae. Moro sã matose tukurãkase oexirykõke Jezu
Kyrixtu a. Okurãkatopõpyrykõ waro oexirykõ oewomatohkõme mana. Mame typyreke
roropa soutatu tõ mana. Morararo Ritonõpo omiry opyrekõme sã mana, Ritonõpo Zuzenu
nekarohpyry orẽpyra oehtohkõme aomipona.

18 Morohne poko ehtoko emero õtururukohtao Ritonõpo maro. Oturutoko Ritonõpo a,
ãkorehmatohkõme. Emero rokẽ ahtao oturutoko Ritonõpo maro Zuzenu nekarory poko.
Naeroro tuaro ehtoko. Poremãpyra ehtoko roropa. Ritonõpo poetory poko oturukehpyra
ehtoko.

19 Ypoko roropa oturutoko Ritonõpo a, tõmiry ekarotohme ya, imehnõ amorepatohme
ya, orẽpyra jehtohme toto zururuhtao ya Kyrixtu omiry poko, toto kurãkary poko roropa
Ritonõpo osenetupuhtopõpyry ae ro.

20 Kyrixtu omiry poko imehnõ tuarõtanohneme ase. Ãpuruhpyry tao ro jahtao imehnõ
tuarõtanohnõko ro ase. Naeroro oturutoko Ritonõpo a orẽpyra jehtohme. Ynara kahtoko,
“Papa, ajamitunuru ekaroko Pauru a orẽpyra aehtohme imehnõ zurutohme Kyrixtu omiry
poko,” kahtoko.

Etyhpyry

21 Kuakorõkõ kurã Tikiku yronymyryme Kuesẽkõ omipona roropa mana. Oenese xine
ytõko mana, ouruse xine roropa, taro jehtoh poko, tuaro oehtohkõme.

22 Morara exiryke mokyro aropõko ase oya xine, ourutohkõme yna ehtoh poko, tãkye
oehtohkõme yna poko.

23 Ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine, “Papa Kapuaono, Epezu põkõ akorehmako,
torẽtyke pyra toto ehtohme, imehnõ pyno roropa toto ehtohme, itamurumehxo oenetupuh-
tohme roropa toto a,” ãko ase. Morara ãko ase roropa Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a.

24 Kure oriporykõ se ase Ritonõpo a, emero Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu pyno exiketõ maro, jũme
ipyno toehse toto exiryke. Enara rokene.

PIRIPO
Pauru Nymerohpyry Piripo põkõ Neneryme
Filipenses
Ekarotopo

Masetonia nonory po, Kerexia po pata Piripo kynexine. Morotõkõ amorepase Pauru toytose omi kurã ekarose eya xine Jezu poko. Mame Jezu tonetupuhse eya xine, tõximõpitose toto Jezu eahmaryme (Atos 16.12-40). Imeĩpo tuhke jeimamyry taropose ahtao, sero pape, *Piripo*, tymerose Pauru a ãpuruhpyry tao tahtao Roma po (Piripo 1.7). Mame toto ekary totase tyya ahtao Jezu poetory tõ poko Piripo po, torẽtyke toehse ynororo mokaro poko, ajohpe amorepananõ poko roropa. Tuaro toehse roropa ynororo toitoine Jezu enetupuhnanõ tamuximãkõ epeme pyra toehse, jehno toehse toto. Sero pape tynymerohpyry taropose eya Jezu poetory tõ Piripo põkõ neneryme. Tynymerohpyry ae: "Kure matose," ãko roropa mana toto nenehpohpyry pokoino, tineru tonehpose eya xine exiryke.

Sero ekarõko Piripo põkõ pyno Pauru ehtoh poko ipunaka. Ekarõko roropa nase Jezu enetuputyry poko, tãkye ehtoh poko, imehnõ pyno ehtoh poko te, orẽpyra ehtoh poko Ritonõpo omipona. Toetuarimaryhtao ro, Jezu sã, tãkye osekarõko Pauru mana. Imehnõ amorepãko ro mana Ritonõpo omiry poko Jezu poko. Atamorepãko ro Pauru Jezu osenetupuhtoh riry poko tõsenetupuhtohme, Jezu ehtoh sã toehtohme roropa (Piripo 2.5-11).

Sero pape ao

Pauru osekarotopõpyry *1.1-11*
Pauru ehtopõpyry *1.12-26*
Kyrixtu sã imehnõ pyno ehtoko *1.27—2.18*
Timoteu te, Epaporotitu roropa *2.19-30*
Kyrixtu marõme kuexirykõ ipunaka *3.1—4.9*
"Kure mase," ãko Pauru *4.10-20*
Aosekazumatopo, kure toto ripotopo *4.21-23*

Pauru osekarotopõpyry

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme, Piripo põkomo. Ritonõpo poetoryme matose. Jezu Kyrixtu omipona exiketõme matose. Ritonõpo omiry ekaronanõ neneryme roropa sero merõko ase, ãkorehmananõkõ maro. Ywy ase Pauru. Ymaro Timoteu nase. Jezu Kyrixtu poetoryme ynanase.

2 Ynara ãko ase Ritonõpo a, Kumykomo a, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a roropa: "Papa, opoetory tõ pyno exiko Piripo põkomo. Torẽtyke pyra tyriko toto," ãko ase opoko xine.

Piripo põkõ poko Pauru oturutoh Ritonõpo a

3 Opoko xine josenetuputyryhtao: "Kure mase Papa, Piripo põkõ pyno exikehpyra oexiryke," ãko ase Ritonõpo a.

4 Opoko xine jotururuhtao Ritonõpo a tãkye kuhse ase oturũko.

5 Oty katohme? Arypyra. Moino ro, jytopitoryhtao oesaka xine, kuakorehmatose imehnõ amorepary poko omi kurã poko Jezu Kyrixtu poko. Ãko ro matose seromaroro, jakorehmãko ro.

6 Naeroro ynara enetupuhnõko ase, okurohtao xine erohnõko mã Ritonõpo. Tyrisenã sã oritorỹko mana. Pake toerohpitose ynororo. Erohkehpyra mana opoko xine, Jezu Kyrixtu oepyry ropa ponãmero. Tooehse ropa Jezu ahtao rokẽ toerohtoh poko otyhkãko mã Ritonõpo.

7 Ypyno toexiry sã opyno xine roropa mã Ritonõpo. Opyno xine ase roropa. Jakorehmananõme matose, Ritonõpo nyrohmanohpotoh poko, aomiry zae ehtoh ekarory poko imehnomo a. Ehxiropyra matose ãpuruhpyry tao jexiry poko. Morararo ãpuruhpyry tao pyra ro jahtao jakorehmananõme mexiatose, imehnõ amorepary poko omi kurã poko Jezu Kyrixtu poko.

8 Etatoko pahne, yronymyryme opyno xine ase, opyno xine Jezu Kyrixtu ehtoh samo. Opyno xine ase tamorepase jexiryke eya opyno xine jehtoh poko. Ajohpe pyra ase morara kary poko ya. Juaro Ritonõpo mana.

9 Ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: "Papa, Piripo põkõ akorehmako kokoro rokene itamurumehxo osepyno toto ehtohme. Opoko zuarohxo toto ehtohme akorehmako toto Papa, zae ehtoh menekary waro toto ehtohme roropa,

10 zae kuhse toexirykõ se toto ehtohme oneneryme," ãko ase Ritonõpo a. Morara awahtao xine tyyrypyhpyke pyra matose exĩko, ohxiropyra xine roropa imehnõ mana Kyrixtu oepyry ropa ahtao sero nono pona.

11 Zae ehtoh poko exĩko matose, Jezu Kyrixtu a tyjamitunuru tokarose exiryke oya xine. Aomi poe kure Ritonõpo rĩko matose. Mame: “Emero motye kure mase Ritonõpo,” ãko imehnõ mana Ritonõpo a zae oehtohkõ eneryke tyya xine.

Emero motye Kyrixtu kure ya mana katopõpyry Pauru a

12 Jakorõ tomo, pitiko rokẽ pyra tyhtomase ywy onenetupuhpynomo a. Yrome enaromyra exiase omi kurã ekarory poko imehnomo a. Mame orẽpyra jeneryke, imehnõ Jezu poetory tõ roropa orẽpyra omi kurã ekaropitõko mana. Naeroro tuhkehxo mã Ritonõpo omiry kurã waro exĩko Jezu Kyrixtu poko. Moro waro oexirykõ se ase.

13 Tarõkõ mã ypoko zuaro toehse, kowenu tuisary tapyĩ erase tõ emero zuaro. Ãpuruhpyry taka tõmapose ywy, Kyrixtu poetoryme jexiryke. Ĩperatu tapyĩ taõkõ roropa emero zuaro mã toto ypoko.

14 Naeroro ehxiropyra jexiryke omi kurã ekarory poko ãpuruhpyry tao jahtao ro, tuhke Kuesẽkõ omipona exiketõ orẽpyrahxo exĩko mana Kuesẽkõ enetuputyry poko. Enaromyra mã toto Ritonõpo omiry poko imehnõ amorepary poko, kokoro rokene.

15 Toitoine Kyrixtu poko imehnõ zurũko mã toto jumoxike toexirykõke, kure tõsekarorykõ se roropa toexirykõke. Yrome imehnõ mã Ritonõpo omiry ekarõko imehnomo a, toto pyno toexirykõke.

16 Ypyno roropa toexirykõke Kyrixtu omiry ekarõko mã toto zae. Ritonõpo omi poe aomiry kurã myakãmary se pyra jexiry enetupuhnõko mã toto.

17 Yrome mokaro jumoxike exiketõ mã ajohpe sã rokẽ Kyrixtu poko imehnõ zurũko. Osepyno rokẽ mã toto. Imehnõ zurũko toh mã repe Kyrixtu poko ymotyẽkatohme, orẽpyrahxo se toexirykõke.

Josanumary se roropa mã toh repe, ãpuruhpyry tao jahtao.

18 Otara kara. Tãkye rokẽ ase Kyrixtu poko imehnõ tamorepase ahtao, jumoxike exiketomo a tamorepase toto ahtao, ypyno exiketomo a tamorepase toto ahtao roropa. Tãkye exikehpyra ase tamorepase imehnõ ahtao, enara.

19 Jezu Kyrixtu Zuzenu ymaro mana. Jakorehmãko mana. Jakorehmãko roropa matose ypoko Ritonõpo a õtururukõke. Naeroro zuaro ase tũtãko ropa ase ãpuruhpyry tae. Morara exiryke tãkye ase.

20 Ynara se ase, yronymyryme Kyrixtu omipona se ase. Orẽpyra jexiry se ase Ritonõpo nyrohmanohpotopõpyry poko ya, kokoro rokene ekurehpyra jehtohme. Seromaroro kuhse enaromyra se ase. Kure Kyrixtu riry se rokẽ ase, orihpyra ro jahtao ro, toorihse jahtao ro, enara.

21 Oty kure ya sero nono po? Emero motye Kyrixtu kure ya mana. Naeroro toorihse jahtao kurehxo exĩko ase imaro exikehpyra jexiryke.

22 Yrome orihpyra jahtao erohnõko ro ase. Ritonõpo nyrohmanohpotoh kurã poko ro ase. Orihpyra jahtao imehnõ Kyrixtu enetupuhnõko mana jomiry etaryke tyya xine. Morara exiryke imenekary waro pyra ase, jorikyry, orihpyra jexiry, enara.

23 Asakoro kure ya mana. Sero nono rumekary se ase, Kyrixtu maro jehtohme. Morara kurehxo ya repe.

24 Yrome oya xine kurehxo orihpyra jexiry aporo ãkorehmatohkõme.

25 Moro enetupuhnõko ase. Naeroro orihpyra ase aporo amaro xine jehtohme. Ãmorepatorỹko ase zuarohxo oehtohkõme, tãkye roropa oehtohkõme Ritonõpo enetuputyry poko oya xine.

26 Morarame tãkye kuhse exĩko matose, amaro xine tooehse ropa jahtao kure jexiryke oya xine. “Imehxo mã Jezu Kyrixtu,” ãko matose orihpyra jexiryke, imarõ oexirykõke.

27 Ynara se ase oya xine, zae oehtohkõ se ase. Kyrixtu omipona nymyry oexirykõ se ase. Morarame aomipona awahtao xine orẽpyra Jezu enetupuhnõko matose. Mame amaro xine jahtao, amaro xine pyra jahtao roropa ynara matose Ritonõpo omipona. Ynara etary se ase opoko xine imehnomo a. “Piripo põkõ orẽpyra mã toto Ritonõpo omipona. Atakorehmãko roropa mã toto imehnõ amorepary poko Kyrixtu enetupuhpotohme eya xine,” ãko mã toto ya opoko xine.

28 Ozehnotokõ zuno pyra ehtoko. Mokaro motye kuhse orẽpyra Ritonõpo mana. Naeroro orẽpyra rokẽ ehtoko kokoro rokene. Morarame enaromyra oexirykõ eneryke tyya xine typoremãkaporykõ enetupuhnõko mã toto. Apotoimo htaka tyrirykõ enetupuhnõko mã toto. Yrome tõmipona se exiketõ pynanohnõko Ritonõpo mana. Moro enetupuhnõko roropa mã toto. Naeroro ãkorehmatorỹko Ritonõpo mana, poremãpyra oehtohkõme jũme imaro oehtohkõme roropa.

29 Tymenekase matose Ritonõpo a tõmipona oehtohkõme. Kyrixtu poetoryme matose erohnõko, Kyrixtu enetuputyryke oya xine oesẽkõme. Etuarimãko roropa matose ipoetoryme oexirykõke.

30 Pake josanumasene yzehnotokomo. Josanumary meneatosene. Moro waro matose. Seromararo, josanumãko ro mã toto. Morararo mã toto, õsanumatorỹko Kyrixtu poetoryme oexirykõke.

2

Penekehpyra Kyrixtu exiryke kuakorehmanekõme nymyry toehse

1 Orẽpyra matose Kyrixtu poetoryme toehse oexirykõke. Opyno xine toexiryke ãkorehmatorỹko Kyrixtu mana torẽtyke pyra oehtohkõme. Ritonõpo Zuzenu Kurã mã ãmorepatorỹko okurohtao xine. Imehnõ Jezu poetory rĩko matose kure. Toto pyno roropa matose.

2 Morara exiryke ajohpãme sã oxisã osenetupuhtoko. Oxisã roropa imehnõ pyno ehtoko. Oxisã õsenetupuhtohkõ ahtao jãkyemãko matose.

3 "Imehxo ase, imehnõ motye," kara ehtoko. Imehnõ motye kure oexirykõ poko epyrypara ehtoko. Toto maro oxiekyryme sã ehtoko. Kure tyritoko toto, otuisarykõme samo.

4 Osepyno rokẽ pyra ehtoko. Imehnõ akorehmatoko.

5 Jezu Kyrixtu osenetupuhtoh sã osenetupuhtoko.

6 Moino ro Ritonõpome Jezu Kyrixtu kynexine.
Mame: "Asã tuisame se rokẽ ase Papa,
ahnome jexiry se pyra ase," kara ynororo Tumy a.

7 Tamoreme tuisame toehtoh turumekase eya sero põme toehtohme
imehnõ akorehmaneme roropa toehtohme.
Mame ahnome tonuruse kysã xine ehtohme.

8 Mame orẽpyra toexiry turumekase Tumy omipona toehtohme ipunaka toorikyry ponãmero.
Tumy omihpyry ae ro Jezu kynorihne.
Wewe axikahpyry pokona toxixihmase,
iirypyryme aexihpyry samo.

9 Morara exiryke emero motye
tuisamehxo Jezu tyrise Ritonõpo a, tymaro aehtohme.
Tuisa esety ke tosehpase roropa ynororo Ritonõpo a ime aexiry enetupuhtohme imehnomo a emero.

10 Morara exiryke kure Jezu riry poko
tosekumurukõ po porohnõko mã toto kapuaõkõ emero te, sero nono põkomo, aorihtyã roropa.
Emero porohnõko tosekumurukõ po mã toto.

11 "Omoro mase yna esẽme Jezu Kyrixtu," ãko mã toto imehnõ netaryme emero.
"Kure Ritonõpo mana. Kumykõme mana.
Emero motye orẽpyra mana," ãko roropa mã toto.

Ritonõpo poetory tõ saerehkane sã mã toto

12 Etatoko pahne wekyry tomo, opyno xine ase. Amaro xine jahtao jomiry mymoitone. Naeroro moro motye seromararo jomipona ehtoko amaro xine pyra ro jahtao. Ritonõpo nyrohmanohpotopõpyry poko erohtoko. Tomeseke ehtoko roropa aomipona oehtohkõme. Ritonõpo zuno ehtoko. "Arypyra," kara ehtoko eya, opynanohkehpyra xine aehtohme.

13 Ynara exiryke okurohtao xine mã Ritonõpo, ãkorehmatorỹko mana tõmipona se oehtohkõme. Tyjamitunuru ekarõko oya xine mana, tõmipona oehtohkõme, enara.

14 Mame emero rokẽ poko awahtao xine, atakirimara ehtoko. Oseosezuhpyra ehtoko roropa,

15 tyyrypyhpyke pyra oehtohkõme imehnomo a, okurohtao xine roropa zae oehtohkõ waro oehtohkõme. Iirypyrymãkõ rãnao matose. Ajohpãkõ rãnao sero nono po matose roropa. Naeroro Ritonõpo poenõme sã ehtoko kure rokẽ ehtoko. Xirikuato osenẽko koko. Moro saaro matose zae awahtao xine Jezu Kyrixtu omipona iirypyrymãkõ rãnao awahtao xine, zae oehtohkõ enẽko mã toto.

16 Ritonõpo omiry kurã ekarotoko eya xine, orihpỹme toto ehtohme Jezu enetuputyryke tyya xine. Morara awahtao xine tãkye kuhse ase exĩko opoko xine Kyrixtu oepyry ropa ahtao. Zuaro exĩko ase. Jerohtopõpyry amaro xine toiparo rokẽ pyra exiry waro exĩko ase.

17 Otarãme okynã pyra jetapãko onenetupuhpynõ mana. Yrome jorikyry ynekaroryme mana Ritonõpo a, orẽpyra jerohtopõpyryke amaro xine. Yrome otara kara. Tãkye ro ase jorikyryhtao ãkorehmatohkõme Jezu enetuputyry poko oya xine. Tãkye oexirykõ se ase roropa moro poko.

18 Tãkye oexirykõ se ase roropa toorihse jahtao. Emynyhmara ehtoko ypoko. Tãkye ehtoko ysamo.

Timoteu poko Epaporotitu poko roropa

19 Okynã pyra Timoteu enyokyry se ase oya xine, aropory se Ritonõpo ahtao. Oenese xine aropory se ase kure oehtohkõ ekaropose oya xine, zuaro jehtohme, tãkye jehtohme.

20 Timoteu opyno xine yronymyryme mana ysaaro. Imepỹ pyra mana. Isã exikety pyra mana.

21 Imehnõ mã emero toerohtohkõ poko rokẽ osenetupuhnõko mã toto. Jezu Kyrixtu omiry ekarory poko osenetupuhpyra mã toto. Typoko xine rokẽ osenetupuhnõko mã toto.

22 Yrome Timoteu mokaro sã pyra mana. Erohketyme nymyry mana. Kure mana, zuaro matose. Ymaro erohnõko mana omi kurã poko imehnõ amorepary poko Jezu poko. Umũkurume sã Timoteu nase. Jũme sã ase roropa.

23 Morara exiryke enyokyry se ase oya xine. Yrome otara exĩko hano. Otarãme ãpuruhpyry tae tũtãko ropa ase zuaro pyra ase. Zuaro jahtao rokẽ enyohnõko ase oya xine ouruse xine.

24 Kuesẽkõ jamitunuru enetupuhnõko ase. Jytory se ase roropa oenese xine. Kuesẽkomo a: "Ytoko," kary momohnõko rokẽ ase jytotohme.

25 Kuakorõkõ aropõko ropa ase oya xine, Epaporotitu. Pake menehpotone jakorehmaneme. Ymaro toerohse ynororo omi kurã ekarory poko. Urumekara ro mana. Jepeme nymyry mana.

26 Oenese xine toytory se mana. Toemynyhmase ynororo opoko xine, akuruhtatopõpyry poko totase oya xine exiryke. Ynara tykase ynororo: " 'Toorihse Epaporotitu mã otarame,' ãko toh mã ypoko," tykase ynororo. Morara exiryke toemynyhmase ynororo opoko xine.

27 Itamurume kure pyra nexiase. Orikyĩse nexiase. Yrome ipyno Ritonõpo nexiase. Ipyno rokẽ pyra, ypyno roropa nexiase omuhpe jexiryino.

28 Morara exiryke yronymyrymehxo Epaporotitu enyokyry se ase oya xine enetohme ropa oya xine. Tãkye matose exĩko mokyro eneryke ropa oya xine. Morarame tãkye toehse awahtao xine emynyhmarahko exĩko ase roropa.

29 Naeroro mokyro eahmatoko oesaka xine aytotohme. Tãkye ehtoko imaro ãkorõkõme exiryke, Kuesẽkõ poetoryme exiryke. Morara ehtoko emero Epaporotitu panõkomo a. Kure rokẽ tyritoko toto. Morararo ehtoko emero, Jezu poetory tõ maro. Kure rokẽ tyritoko toto.

30 Toorikyry zuno pyra Epaporotitu nexiase. Jakorehmara mexiatose moe oexirykõke. Yrome imepỹ menyokyatose jakorehmatohme eya. Osepyno pyra nexiase. Jakorehmase Kyrixtu omi poe takuruhtary ponãmero.

3

Zae ehtoh poko Ritonõpo a

1 Morarame jakorõ tomo, atãkyematoko Kuesẽkõ poetoryme oexirykõ poko. Penekehpyra ase morara kary poko ya. Apitoryme morara ymeroase onenerykõme. Oty katohme? Arypyra, ynymerohpyry omipona awahtao xine kure rokẽ exĩko matose.

2 Tomeseke ehtoko popyra ehtoh poko exiketõ poko. Kaikuxi sã oryhmarykõ se rokẽ mã toto. "Aĩkõpotapihpyry isahkatoko kure oehtohkõme Ritonõpo a," ãko mã toto. Opũkõ sahkapory se toh mã repe. Tuaro ehtoko mokaro poko. Zae pyra exiketõ mokaro.

3 Yrome mokaro sã pyra sytatose. Kukurohtao xine tukurãkase kuexirykõke. Ritonõpo Zuzenu poe Ritonõpo poko sytatose. Atãkyemãko sytatose Jezu Kyrixtu poetoryme kuexirykõke. Kupũkõ sahkary tõkehko, kuakorehmara xine ipunaka kure kyrirykõ poko Ritonõpo a. Moro waro sytatose.

4 Kynyrihpyrykõ poko kure toehse kuahtao xine toiparo rokẽ enetupuhnõko sytatose. Kynyrihpyrykõ kure ahtao Ritonõpo a imehnõ motye kure jexiry, imehnõ motye kure jehtoh poko tukuhse ya exiryke. Tuhke tyrise ya kure jehtohme Ritonõpo a.

5 Jenurutopõpyry poe 8me tõmehse jahtao waĩpotapihpyry tysahkase Ritonõpo poetoryme jekarotohme. Izyraeu paryme ase, Pẽjamĩ paryme. Juteume nymyry ase, juteume aja exiryke, Papa roropa. Zae Ritonõpo nymeropohpyry poko tamorepase ywy, parixeume toehse ywy.

6 Orẽpyra exiase juteu tamuxiry tõ omipona. Toto omiry onurumekara exiase. Yrome azahkuru exiase, Jezu poetory tõ tyyryhmase ya. Zaẽkara sã toh nexiase ya. Mame zae jehtohme Moeze nymerohpyry omipona exiase yronymyryme repe.

7 Yrome seromaroro Kyrixtu pyno toehse ywy. Naeroro morohne kure jehtopõpyry kehko emero ipune pyra toehse ya, Kyrixtu rokẽ pyno toehse jexiryke.

8 Eya osekarõko ase, jesẽme toehse ynororo exiryke. Aomipona se rokẽ ase ipunaka. Emero motye kure kuhse ynororo ya. Naeroro kure jehtopõpyry typahse ya emero.

Emero turumekase ya aomipona jehtohme. Naeroro Kyrixtu poko ypenetaryke ya emero turumekase ya, typahsẽme rokẽ toehse exiryke ya, Kyrixtu apoitohme rokẽ ya.
9 Kyrixtu maro nymyry toehse ywy. Apitoryme, zae ase Ritonõpo a, tamuxi tõ omipona jexiryke, tykase ywy repe. Yrome seromaroro ynara zuaro toehse ywy, Kyrixtu enetuputyryke rokẽ ya tukurãkase ywy. Ritonõpo ynara ãko: "Tukurãkase mase Umũkuru enetuputyryke oya," ãko Ritonõpo ya.
10 Seromaroro toiro se rokẽ ase. Kyrixtu omipona se rokẽ ase. Orẽpyra ynororo. Tyjamitunuru ke tõsemãse ropa ynororo toorihxĩpo. Naeroro ijamitunuru se ase roropa ukurohtao. Toetuarimase ynororo kypynanohtohkõme Tumy omi poe. Morararo Kyrixtu osanumatopõpyry sã josanumary se ase imehnõ amorepary poko. Tumy omipona toehse ynororo toorikyry ponãmero. Morararo ase Kyrixtu omipona se ase jorikyry ponãmero.
11 Isaaro jẽsemãkãko ropa Ritonõpo mana toorihse jahtao. Moro se ase, moro eraximãko ase roropa.

Tururume ytoketõ sã, "Kure mase," katoh poko

12 "Kyrixtu sã toehse ywy, aomipona toehse ywy," kara ase, Jezu sã exipyra ro jexiryke. "Kure rokẽ ase tyyrypyhpyke pyra," kara roropa ase. Yrome Kyrixtu a typynanohse ywy tymaro jehtohme. Naeroro aomipona se rokẽ ase, onurumekara ase. Kure rokẽ se ase. Morara jehtohme typynanohse ywy Jezu Kyrixtu a.
13 Jakorõ tomo: "Kokoro rokẽ Kyrixtu omipona rokẽ ase," kara ase imehnomo a. Yrome pake iirypyryme jehtopõpyry poko osenetupuhpyra ase. Moro poko wenikehnõko ase. Taroino Ritonõpo omipona jehtoh poko osenetupuhnõko ase yronymyryme, jũme orihpỹme jehtohme imaro. Aomipona se ase jetuarimaryhtao ro.
14 Tururume ytokety topohme ytõko axiny osema etyhpyry pona, osemazuhme toeporehkatohme, "Kure mase," kary etatohme tyya. Mokyro sã jexiry se ase. Toiro se rokẽ ase. Ritonõpo omipona se ase yronymyryme, "Kure mase," kary etary se jexiryke Ritonõpo a sero etyhpyry po. Mame jũme imaro exĩko ase kapu ao toahmase jexiryke Kyrixtu a. Jũme imaro exĩko ase Jezu Kyrixtu enetuputyryke ya.
15 Kyrixtu omipona kuahtao xine zae sytatose. Moro waro matose. Naeroro kokoro rokẽ aomipona sehtone. Yrome otarame toitoine matose aomipona se hkopyra. Morara awahtao xine otuarõtanohtorỹko Ritonõpo mana zae zuaro oehtohkõme.
16 Aomipona kuahtao xine kure. Pake Ritonõpo nekarotopõpyry ae ro sexiatose. Moro saaro sehtone seromaroro aomipona.
17 Jakorõ tomo, zae jehtoh ipoenohtoko. Zuaro ehtoko. Ysã Ritonõpo omipona exiketõ enetoko yna sã oehtohkõme.
18 Tuhkãkõ nae zae pyra exiketomo. Mokaro poko kuuruatosene. Yxitary se ase mokaro poko ourururkohtao. Kyrixtu zehno exiketõme mã toto. Exixihmatopõpyry eunohnõko mã toto.
19 Typenetatohkõ poko se rokẽ mã toto. Ritonõpo oneahmara mã toto. Ihximyra mã toto tyyrypyrykõ kahpyry poko. Ipoko epyrypãko mã toto kure ehtoh poko samo. Senohne poko osenetupuhnõko mã toto, onenetupuhpynõ penetatoh poko tõkehko osenetupuhnõko mã toto. Naeroro ameke rokẽ exĩko mã toto Ritonõpo a. Etuarimatoh taka omõnõko mã toto.
20 Yrome kuesarykõ kapu ao mana Ritonõpo esao. Moro poe Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu oehnõko ropa mana kypynanohnekomo. Tãkye rokẽ sytatose aepyry ropa eraximãko.
21 Tyjamitunuru ke Jezu Kyrixtu mã imehnõ poremãkapory waro emero porehme tõmipona toto ehtohme. Mame tyjamitunuru ke ro kuokokõ myakamãko mana, kurã ke. Sero nono po kuahtao xine jamihme pyra sytatose. Yrome kuokokõ myakamãko kurã ke mana, tokoke kurã ke kuehtohkõme. Orihpỹme exĩko sytatose jũme.

4

"Osepyno ehtoko," katopõpyry Pauru a

1 Morara exiryke jakorõ tomo, poremãpyra ehtoko Kuesẽkõ omipona oexirykõ poko. Opyno xine ase yronymyryme. Oya xine jytory se ase. Tãkye ase opoko xine kure oexirykõke ya. Ritonõpo nekarohpyryme matose ya, jerohtamitume matose.
2 Ynara ãko ase oya Ewotia, oya roropa Sỹtyke, ajohpãme sã oxiehno pyra ehtoko. Osepyno ehtoko atakorõme oexirykõke, Jezu poetoryme oexirykõke.
3 Oya roropa jakorehmane ynara ãko ase, mokaro nohpo tõ zuruko, Ewotia, Sỹtyke, enara, oxiehno pyra toto ehtohme ropa. Itamurume toerohse toto ymaro Jezu poko imehnõ amorepary poko. Keremẽti roropa toerohse ymaro, tuhkãkõ jakorehmananõ maro. Mokaro esetykõ tymerose Ritonõpo papẽ poko nase, jũme Ritonõpo maro toto ehtohme.

4 Typynanohse matose Kuesẽkomo a tymaro oehtohkõme. Naeroro tãkye ehtoko kokoro
rokene. Atãkyematoko, ãko ropa ase oya xine.
5 Emero rokẽ pyno ehtoko, okynã pyra Kuesẽkõ oehnõko ropa mana.
6 Torẽtyke pyra ehtoko. Emero poko oturutoko Ritonõpo maro. Openetatohkõ ekaropo-
toko eya. Mame: "Kure mase Papa," kahtoko roropa eya õtururukohtao.
7 Mame torẽtyke pyra oritorỹko mã Ritonõpo. Otãto? Zuaro pyra sytatose repe. Ynororo
rokẽ zuaro torẽtyke pyra oritohkõ poko. Jezu Kyrixtu maro oexirykõke oewomatorỹko
mana. Õsenetupuhtohkõ kurãkãko ropa mana. Kyrixtu omipona se rokẽ exĩko matose.
8 Mame etatoko pahne jakorõ tomo, zae ehtoh poko rokẽ osenetupuhtoko. Zae ehtoh
poko te, kure ehtoh poko te, jamihme pyra exiketõ pyno exiry poko, kure imehnõ riry poko
te, iirypyryme pyra ehtoh poko, imehnõ pyno ehtoh poko, kure imehnõ riry poko, enara.
Morohne poko osenetupuhtoko.
9 Ya ãmorepatopõpyrykõ omipona ehtoko. Jomiry ke kuamorepatosene. Zae jehtopõpyryke
roropa kuamorepatosene. Morarame torẽtyke pyra oritorỹko Ritonõpo mana. Amaro xine
exikehpyra roropa mana.

"Kure matose," katopõpyry Pauru a

10 Tãkye ase ipunaka, Kuesẽkõ maro jexiryke. Kure mase ãko ase eya onenehpohpyrykõ
poko. Tuhke nuno taropose oya xine repe, yrome seromaroro ypyno oexirykõ enepõko
ropa matose ya. Pake ypyno mexiatose. Yrome jakorehmasaromepyra mexiatose. Sero-
maroro onenehpohpyrykõ ke jakorehmãko matose. Kure matose.
11 "Tuenikehse ypoko oexirykõke emynyhmãko ase," kara ase. Ynara zuaro toehse ywy,
emero rokẽ toehse ahtao torẽtyke pyra ase. Tãkye ro ase tymõkomoke pyra jahtao.
12 Jetuarimary waro toehse ywy, tymõkomoke pyra jahtao ipunaka. Tymõkomoke toehse
ywy roropa pitiko rokẽ pyra. Naeroro ynara waro toehse ywy, emero rokẽ toehse
jahtao, jetuarimaryhtao roropa, tãkye rokẽ ase. Tuesapare jahtao te, omise jahtao, tuhke
tymõkomoke jahtao, tymõkomoke pyra jahtao roropa, tãkye rokẽ ase.
13 Kokoro rokẽ tyjamitunuru ekarõko Kyrixtu ya. Naeroro emero rokẽ jetuarimaryhtao
poremãpyra ase, yjamihtanopyryke Kyrixtu a, tyjamitunuru ke.
14 Piripo põkomo, kure matose. Toiro rokẽ pyra otinerũkõ mekaroatose ya, arypyra
jahtao.
15 Pake jytoryhtao Masetonia poe amarokõ rokẽ toenupunase ypoko. Omi kurã Jezu
poko ekaropitoryhtao ya amarokõ rokẽ wakorehmatose; amarokõ rokẽ ymaro mexiatose
tytineruke jahtao, jetuarimaryhtao, enara. Imehnõ tuenikaro rokẽ toh nexiase.
16 Toiro rokẽ pyra Tesaronika po jahtao tineru menehpoatosene ya tytineruke pyra
jahtao.
17 Otinerũkõ poko penetara ywy repe. Yrome Ritonõpo nekarory apoiry se ase, oya xine,
jakorehmatamitume, otinerũkõ tokarose exiryke oya xine ya.
18 Seromaroro onenehpohpyrykõ Epaporotitu a apoi rahkene, porehme. Epo mana.
Imotye roropa mana. Onekarohpyrykõ ya onekarohpyryme Ritonõpo a mana. Typoxine
sã eya mana. Kure Ritonõpo a mana. Jamaro mana.
19 Morarame emero ise oehtohkõ ekarõko roropa Ritonõpo oya xine mana, emero nae
toexiryke, tyamene se pyra roropa toexiryke, Jezu Kyrixtu poetoryme oexirykõke.
20 Naeroro: "Kure mase Ritonõpo. Yna zũme mase. Emero motye, imehxo mase,"
kakehpyra sehtone, jũme, enara.

Pauru osekazumatopõpyry

21 Mame emero Jezu Kyrixtu poetory tomo a: "Kure pãna matou?" kahtoko. Morararo
Jezu poetory tõ ymarõkõ: "Kure pãna matou?" ãko oya xine mana.
22 Morararo emero Kyrixtu poetory tõ tarõkõ mã Ĩperatu tapyĩ taõkõ maro: "Kure pãna
matou?" ãko oya xine.
23 Mame ynara ãko ase Ritonõpo a imaro jotururuhtao opoko xine: "Kure rokẽ Piripo põkõ
tyriko," ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a. Enara.

KOROXI
Pauru Nymerohpyry Koroxi põkõ Neneryme
Colossenses
Ekarotopo

Pata Koroxi kynexine Azia po, seroae Turukia nonory po. Morotõkõ Jezu poetoryme toehse kynexine Epapura namorepatopõpyry etaryke tyya xine omi kurã poko Jezu Kyrixtu poko (Koroxi 1.7; 4.12).

Sero pape tymerose Pauru a ãpuruhpyry tao tahtao Roma po (Koroxi 4.3,10,18). Mame Pauru tuaro toehse ajohpe amorepatõkõ poko. Azahkuru Jezu poetory tõ amorepary se toh kynexine (Koroxi 2.8,16-23). Naeroro tynymerohpyry sero taropose eya Jezu poetory tõ Koroxi põkõ neneryme, tuaro toto ehtohme, zae Jezu ehtoh poko, Epapura namorepatopõpyry omipona toto ehtohme ropa. Ynara tamorepase eya: Jezu Kyrixtu rokẽ kypynanohtorỹko mana; ynoro rokẽ kyyrypyrykõ korokãko mana; enetuputyryke kyya xine Kuesẽkõme ipoetoryme exĩko sytatose. Kyrixtu maro sero nono tyrise Ritonõpo a, Kyrixtu maro sero nono põkõ enehnõko ropa mana tymaro kuehtohkõme. Kyrixtu maro kuahtao xine jũme isene exĩko sytatose.

Tynymerohpyry ae toto amorepãko Pauru mana osenekunohpopyra toto ehtohme onekunohtõkomo a. Ritonõpome nymyry Jezu mana, sero ekarõko mana. Naeroro tomeseke sehtone ajohpe exiketõ omipona pyra kuehtohkõme.

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-2*
Aotururu Ritonõpo a Koroxi põkõ poko *1.3-14*
Omi kurã Jezu Kyrixtu poko *1.15—3.4*
Jezu maro ahtao tyrisenã samo *3.5—4.6*
Aosekazumatopo, kure toto ripotoh roropa *4.7-18*

Pauru nymerohpyry Koroxi põkõ neneryme

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme. Ywy ase Pauru.

Ritonõpo nymenekahpyryme ase, Jezu Kyrixtu poko imehnõ amorepaneme. Taro Timoteu nase ymaro. Kuakorõkõme ynororo Jezu enetuputyryke eya.

2 Ritonõpo poetoryme matose, Koroxi põkomo. Wekyryme matose, Kyrixtu enetuputyryke oya xine. Zae roropa matose, Kyrixtu omipona.

Kure rokẽ oriporykõ se ynanase Ritonõpo a, Kumykomo a, ipoe torẽtyke pyra oehtohkõme.

"Kure mase Papa Kapuaono," kary poko Ritonõpo a

3 Ynara ãko tarõkõ yna a opoko xine: "Koroxi põkõ Jezu Kyrixtu omipona mana yronymyryme. Ritonõpo poetory pyno roropa mã toto ipunaka," ãko toto yna a.

4 Naeroro opoko xine yna otururuhtao Ritonõpo maro: "Kure mase Papa Kapuaono," ãko ynanase Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ zumy a.

5 Moino ro zae omi etapitotopõpyry poe ro oya xine Jezu Kyrixtu poko, imeĩpo Ritonõpo maro kuexirykõ poko metatose. Imaro oehtohkõ momohnõko matose. "Ymaro exĩko matose," katopõpyry Ritonõpo a onytyoromara mana. Naeroro ipoetory pyno matose. Oesẽkõme Jezu enetupuhnõko matose, enara.

6 Kure kyritorỹko Ritonõpo mana. Kure imehnõ rĩko roropa mana. Morara kary totase oya xine. Morara kary etaryke oya xine zae aehtoh waro matose. Imehnõ amorepãko matose emero pata tõ poro. Morarame õmirykõ etaryke tyya xine asã xine Ritonõpo enetupuhnõko mã toto. Kure Ritonõpo orirykõ enetupuhtoh sã oya xine enetupuhnõko mã toto. Kure toto rĩko Ritonõpo mana. Imaro toehtohkõ momohnõko roropa mã toto.

7 Epapura kynexine ãmorepanekomo, kure Ritonõpo orirykõ poko. Mokyro pyno ynanase yronymyryme. Jezu Kyrixtu poetoryme nymyry ynororo. Zae ãmorepatorỹko mana Kyrixtu poko. Ãkorehmatorỹko roropa mana yna esahpyo.

8 Yna zuruase mokyro opoko xine: "Ritonõpo Zuzenu poe imehnõ pyno mã toto yronymyryme," tykase ynororo opoko xine.

9 Naeroro mokyro omiry totase yna a exiryke oturukehpyra ynanase opoko xine Ritonõpo netaryme: "Koroxi põkõ akorehmako Papa typoko xine õsenetupuhtoh waro toto ehtohme. Zae ehtoh poko tuaro tyriko toto popyra ehtoh poko pyra toto ehtohme. Ouzenu a toto amorepapoko Papa," ãko ase Ritonõpo a.

10 Mame Ritonõpo poe zae ehtoh waro awahtao xine aomipona exĩko matose. Ritonõpo
zamaro matose exĩko. Kure rokẽ imehnõ rĩko roropa matose, pohto rokẽ pyra. Mame
Ritonõpo warohxo exĩko matose.
11 Ynara ãko ynanase Ritonõpo a: “Papa Kapuaono emero motye orẽpyra mase. Emero
omiry motye õmiry kure mana. Naeroro Koroxi põkomo a ajamitunuru ekarõko mase
jamihme toto ehtohme, penekehpyra roropa toto ehtohme opoko, tãkye toto ehtohme
toetuarimarykohtao ro,” ãko ynanase.
12 Saerehkane esẽme Ritonõpo mana. Zae exiketõ esẽme roropa mana. Ipoetory tõ roropa
zae mana. Tynekarory kurã kurãkãko Ritonõpo mana ekarotohme typoetory tomo a. Moro
eraximãko sytatose. Naeroro tãkye ehtoko. “Kure mase Papa,” kahtoko. Tukurãkase matose
Ritonõpo a tymaro oehtohkõme, imehnõ Jezu poetory tõ maro, tuisame exikety Jezu tooehse
ropa ahtao.
13 Tyyrypyrykõ poko exiketõ esẽme joroko tamuru mana. Ipoetory tõ iirypyryme
mana. Tyyrypyhpyke sexiatose roropa. Joroko tamuru omipona sexiatose. Yrome
kypynanopyatose ropa Ritonõpo, Tumũkuru poetoryme kuehtohkõme. Tumũkuru pyno
ipunaka Ritonõpo mana.
14 Eya tymyhpokase ropa sã sytatose joroko tamuru poetoryme pyra kuehtohkõme.
Kyyrypyrykõ topehmase eya toorikyry ke kymyakãkõme. Kyyrypyrykõ tykorokase eya
mana zae kuehtohkõme.

Jezu Kyrixtu ehtoh poko, inyrihpyry poko, enara

15 Ritonõpo osenepyra mana. Morara exiryke Tumũkuru tonehpose eya sero nono pona
zuaro kuehtohkõme. Isã Imũkuru mana ipunaka. Apitoryme tonuruse ynororo Ritonõpo
mũkurume. Eya emero tyripose Ritonõpo a. Tynyrityã motye kure ynororo Ritonõpo
mũkurume toexiryke.
16 Emero tyrise eya Tumy omi poe, kapuaõkõ tyrise eya, xixi, xirikuato tõkehko. Nono
põkõ roropa tyrise eya Tumy jamitunuru ke, senohne otyro tõkehko. Osenehnõ tyrise
roropa eya, joroko tõ tuisary, ahno tuisary, pata esã roropa, kutuisarykõ roropa, kowenu
tõ roropa, enara. Emero tyrise eya Kyrixtu omipona ehtohme emero porehme.
17 Sero põkõ pyra ro ahtao Kyrixtu nae ro ehse. Morara exiryke Jezu poe toehse kehko.
Jezu hnao kymarokõ pyra exiry. Mame Jezu poe ro senohne enahpyra mana.
18 Kupuhpyrykõme sã Jezu mana Kuesẽkõme exiryke. Zokome sã sytatose ipoetoryme
kuahtao xine. Jezu poe isene toehse sytatose. Ritonõpo mũkuru imehxo mana. Tõsemãse
ropa ynororo toorihxĩpo. Tõsemãkapose ropa Ritonõpo a emero motye Jezu ehtohme.
Morara exiryke toorihse kuahtao xine ẽsemãnõko ropa sytatose kure Ritonõpo ritohme
jũme.
19 Tamoreme Tumũkuru poko Ritonõpo tõsenetupuhse: “Umũkuru tuisamehxo tyrĩko ase
ysamo,” tykase Ritonõpo tyya rokene. Naeroro oxisã mã toto, Ritonõpo nymyryme Imũkuru
exiryke.
20 Ritonõpo zehno sero põkõ kynexine iirypyryme toehse toexirykõke. Toto zehno toehse
Ritonõpo roropa. Naeroro ynara tõsenetupuhse Ritonõpo: “Umũkuru emero kurãkatõme
tyrĩko ase oxiekyryme sã toto ehtohme ymaro,” tykase. Mame oxiehno pyra tyripose ropa
toto eya tyehno pyra roropa, Jezu exixihmatopõpyry pokoino wewe pokona. Mame toto
zehno pyra toehse Ritonõpo Jezu orihtopõpyry ke, nono põkomo, kapuaõkomo, enara.
21 Amarokõ roropa Ritonõpo epeme pyra mexiatose. Ise pyra mexiatose ipunaka,
oorypyrykõ pokoino. Oorypyrykomo a rokẽ tuaro mexiatose roropa.
22 Yrome seromaroro Tumũkuru orihtopõpyry pokoino õsenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise
ropa Ritonõpo a typyno oehtohkõme, tymaro oehtohkõme roropa, kure oehtohkõme
iirypyryme pyra, zae rokẽ oehtohkõme, enara.
23 Naeroro ãmorepatopõpyrykõ onurumekara ehtoko. Orẽpyra ehtoko Kuesẽkõ Jezu
enetuputyry poko oya xine. Penekehpyra ehtoko ipoko. Osenekunohpopyra ehtoko
ajoajohpãkõ omiry etaryhtao oya xine. Ritonõpo maro oehtohkõ momohnõko matose
oesẽkõme tonetupuhse oya xine exiryke. Omi kurã etaryke oya xine menetuputyatose.
Pake moro omi kurã poko kuamorepatosene. Seromaroro moro omi kurã poko imehnõ
amorepãko tuhkãkõ mana emero pata tõ poro.

Pauru erohtopõpyry Jezu poetory tõ akorehmary poko

24 Tãkye ase jetuarimary poko ãkorehmatohkõme. Kyrixtu toetuarimase typoetory tõ
kurãkatohme tyya, kukurãkatohkõme. Naeroro Kyrixtu akorehmãko sã ase jetuarimary ke
ipoetory tõ kurãkary poko.
25 Ritonõpo poe Jezu enetupuhnanõ akorehmaneme ase. Eya tyrohmanohpose ywy
ãkorehmatohkõme. “Jomiry kurã poko imehnõ amorepako emero pata tõ poro,” tykase ya.

26 Pake Ritonõpo osenetupuhtopõpyry waro pyra sero põkõ nexiase. Tuenikaroro rokẽ toh nexiase Ritonõpo osenetupuhtopõpyry poko. Yrome seromaroro tõsenetupuhtopõpyry tokarose rahkene tonetupuhnanomo a.

27 Ynara tõsenetupuhse Ritonõpo: "Juteutõkarame awahtao xine ro Kyrixtu amaro xine mana. Morara exiryke imaro tuisame exĩko matose," tykase. Moro poko onetapitopyra sexiatose aporo tokare pyra exiryke. Seromaroro moro omi kurã ekarory se mana emero netaryme.

28 Morara exiryke Kyrixtu poko oturukehpyra ynanase emero pata tõ po. Morotõkõ amorepãko ynanase. "Tomeseke ehtoko Jezu enetuputyry poko ekurehpyra oehtohkõme. Tokurehse awahtao xine apotoimo htaka ytõko matose," ãko ynanase eya xine. Tuaro exiketõ sã toto amorepãko ynanase Kyrixtu poko, ynara kary se yna exiryke Ritonõpo a: "Moxiã orẽpyra mã toto Jezu pyno toexirykõ poko, aomipona toexirykõ poko, enara, Kyrixtu maro toehse toexirykõke," kary se ynanase Ritonõpo a.

29 Naeroro erohnõko ase yronymyryme. Etuarimãko ase roropa repe. Yrome tyjamitunuru ekarõko Kyrixtu ya mana tõmipona jehtohme. Emero motye orẽpyra Kyrixtu omiry mana. Mame tyjamitunuru ekaroryke ya imehnõ amorepãko ase.

2

1 Jerohtopõpyry poko ourukõ se ase zuaro oehtohkõme. Yronymyryme erokuase ãkorehmatohkõme, Raotisea põkõ roropa akorehmatohme, imehnõ roropa juaro pyra exiketõ akorehmatohme roropa.

2 Yronymyryme toerohse ywy toto jamihtanohtohme, Jezu omipona toto ehtohme. Imehnõ Jezu poetory pyno toto ehtohme roropa. Itamurumehxo zae omi waro toto exiry se exiase orẽpyra toto ehtohme Jezu enetuputyry poko eya xine. Morara ahtao: "Otarãme enetupuhnõko ase," kara exĩko mã toto. "Otarãme aomipona se pyra ase," kara roropa exĩko mã toto. Mame Ritonõpo osenetupuhtopõpyry waro exĩko mã toto, Kyrixtu nymyry waro exĩko roropa mã toto. Ritonõpo namorepary emero pyra jarao kyya xine mana.

3 Kyrixtu maro kuahtao xine Ritonõpo namorepatoh warohxo exĩko sytatose. Tupimãkõ waro exĩko sytatose. Ritonõpo osenetupuhtoh enetupuhnõko sytatose, zae ehtoh enetupuhnõko sytatose, zae pyra ehtoh roropa enetupuhnõko sytatose.

4 Naeroro etatoko pahne, osenekunohpopyra ehtoko ajohpãkomo a. Otarãme imehnomo a mokaro omiry kure repe, yrome zae pyra mã toto. Ajohpe mã toto oenekunopyrykõ se toexirykõke.

5 Amaro xine pyra ase taro, yrome opoko xine osenetupuhnõko ase. Tãkye ase roropa opoko xine, orẽpyra oexirykõke. Atakorehmãko matose orẽpyrahxo Kyrixtu enetuputyry poko oya xine. Moro poko tãkye kuhse ase.

Kyrixtu maro kuexirykõ poko

6 Jezu Kyrixtu tonetupuhse oya xine oesẽkõme. Naeroro onytyoromara ehtoko. Aomipona rokẽ ehtoko, oesẽkõme tonetupuhse oya xine exiryke.

7 Wewe tymise exikety sã ehtoko. Orẽpyra Kyrixtu enetuputyryke oya xine orẽpyra aomipona exĩko matose. Itamurumehxo enetupuhtoko. Ãmorepatopõpyrykõ omipona ehtoko. Mame: "Kure mase Papa. Yna pyno mase ipunaka," kakehpyra ehtoko Ritonõpo a.

8 Tomeseke ehtoko typoetoryme oripopyra xine imehnõ ehtohme. Otarãme okuhtorỹko mã toto ahno namorepatopõpyry ke oenekunohtohkõme repe. Kytamurukõ omihpyry poko ãmoreparykõ se mã toto Ritonõpo se pyra aexityã omihpyry poko roropa repe. Toiparo rokẽ ãmorepatorỹko mã toto. Aomirykõ omipona pyra ehtoko Kyrixtu poe pyra toto exiryke.

9 Ritonõpo, Kyrixtu maro oxisã mã toto. Kyrixtu tonuruse ahnome kuamorepatohkõme Ritonõpo poko, aomiry poko, enara. Naeroro Kyrixtu eneryke kyya xine Ritonõpo waro sytatose.

10 Amarokõ roropa Kyrixtu omipona awahtao xine Ritonõpo jamitunuru nae matose. Emero motye tuisamehxo Kyrixtu mana. Ritonõpo nenyohtyã esẽme mana, joroko tamuru omipona exiketõ esẽme roropa mana.

11 Naeroro Kyrixtu a tyjamitunuru tokarose oya xine oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme, tonetupuhse oya xine exiryke. Tyrisenã sã oriatose opũkõ sahkaryke pyra. Õsenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise exiryke eya oorypyrykõ jamitunuru tonahkapose eya rahkene.

12 Tõpurihkase awahtao xine Kyrixtu omi poe õsenetupuhtohkõ xihpyry tonahkase, oorihtohkõ samo. Pake oehtopõpyrykõ tonẽse sã mana aorihtyã ekepyry zonẽtopõpyry samo. Mame Kyrixtu ẽsemãkapory ropa sã Ritonõpo a moro sã õsenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise ropa Ritonõpo a. Tyrisenã sã matose Ritonõpo jamitunuru enetuputyryke oya xine.

13 Osemazuhme toorihse sã mexiatose. Ritonõpo poko pyra mexiatose ipunaka tyyrypyhpyke oexirykõke, Ritonõpo nymeropohpyry omipona pyra oexirykõke roropa juteutõkarame oexirykõke. Yrome seromararo õsenetupuhtohkõ tyrisenã sã tyrise ropa Ritonõpo a. Tyrisenã sã matose. Kyyrypyrykõ tykorokase ropa Ritonõpo a emero porehme.
14 Kuamoreme xine Ritonõpo nymeropohpyry omipona exisaromepyra sexiatose ipunaka. Kyyrypyrykõ tymerose sã monexiano Ritonõpo nymeropohpyry maro. Yrome morohne topehmase Jezu a emero porehme toxixihmase ahtao wewe pokona kymyakãkõme. Kyyrypyrykõ tykorokase eya rahkene.
15 Morararo toorikyry ke wewe pokona joroko tamuru jamitunuru tonahkapose eya, tyzehnotokõ esẽ jamitunuru tonahkapose, tuisa tõ jamitunuru roropa tonahkapose eya, enara. Jarao typoremãkapose toto eya imehnõ neneryme. Mame tõmipona tyrise toto eya typoremãkapose toto tyya exiryke emero neneryme.
16 Morara exiryke imehnõ nyripotoh onymoipyra ehtoko ynara karyhtao oya xine: "Mokarohne onõpyra ehtoko te, senohne onẽpyra ehtoko, sero ẽmepyry ae erohpyra ehtoko, Oseahmatoh Nuno Kasenato ae, oserematoh ae roropa," karyhtao.
17 Morohne poko sexiatose Kyrixtu oehpyra ahtao ro. Yrome morohne ekuhtoh sã rokẽ kynexine imeĩpo ehtoh poko enetupuhpotohme rokene. Seromararo Kyrixtu tooehse exiryke morohne poko se pyra toehse sytatose. Kyrixtu omipona se rokẽ sytatose toehse.
18 Ajohpe exiketõ omiry onetara ehtoko ynara karyhtao eya xine: "Popyra matose yna sã pyra oexirykõke," karyhtao. Morara kananõ onetara ehtoko. Ynara ãko roropa mã toto otarame oya xine: "Omotye xine ase. Ritonõpo poe osenetyase," ãko. "Tõsenepose Ritonõpo nenyokyhpyry ya. Inenyohtyã poetoryme rokẽ sytatose. Seahmatone toto," ãko roropa mã toto ajohpe rokene. Morara kananõ imehnõ motye osekarõko toh mã repe, tuisamehxo osekarõko roropa toh mã repe. Ajohpe rokẽ mã toto. Tamoreme rokẽ osenetupuhnõko mã toto.
19 Yrome Kyrixtu Kuesẽkõ enetuputyry turumekase ropa eya xine azahkuru toexirykõke. Yrome kupuhpyrykõme sã Kyrixtu mana Kuesẽkõme exiryke. Zokome sã sytatose ipoetoryme kuexirykõke. Kuokokõ wãtanohpõko Ritonõpo mana, kyzehpyrykõ maro, kymitykõ maro. Moro saaro kuokokõ wãtanohpory saaro kuakorehmatorỹko Ritonõpo mana orẽpyra kuehtohkõme tõmipona, tyrisenã sã kuosenetupuhtohkõ ehtohme roropa.

Kyrixtu maro kuosenetupuhtohkõ tyrisenã samo

20 Kyrixtu poe kuosenetupuhtohkõ xihpyry tonahse mana aorihtyã samo. Tyjamitunuru tokarose roropa kyya xine Ritonõpo a iirypyrymãkõ esẽ tõ omiry poko penetara oehtohkõme, joroko tamuru omipona exiketõ omiry poko penetara roropa oehtohkõme. Morara exiryke iirypyrymãkõ esẽ tõ omiry poko penetara ehtoko.
21 Ynara karyhtao eya xine: "Senohne poko pyra ehtoko! Mokarohne onõpyra ehtoko. Morohne anapoipyra ehtoko," karyhtao eya xine, toto omipona pyra ehtoko.
22 Morohne enahketyme mã kehko. Axĩtao rokẽ mã kehko emero porehme. Morohne ahno omiryme rokẽ mana, ahno namorepatopõpyryme rokẽ roropa mana.
23 "Tuarohxo mokaro," ãko imehnõ mã repe. Yrome Ritonõpo nenyohtyã ke Ritonõpo myakamãko mã toto. "Kure mase," kamexipõko mã toto Ritonõpo nenyohtyamo a. Ynara ãko roropa mã toto: "Ime pyra kuexirykõke oturusaromepyra sytatose Ritonõpo a. Inenyohtyamo a rokẽ soturutone," ãko mã toto ajohpe rokene. Mame tokokõ ryhmãko roropa mã toto, yrome typenetatohkõ onytyoromara mã toto.

3

1 Tõsemãkapose ropa exiketõ sã matose Kyrixtu omipona oexirykõke. Naeroro Ritonõpo nekarory poko openetatoko. Kyrixtu poko openetatoko. Tumy maro Kyrixtu typorohse mana, Tumy saaro tuisame toexiryke.
2 Naeroro sero põkõ penetatoh poko osenetupuhpyra ehtoko. Kyrixtu osenetupuhtoh sã osenetupuhtoko.
3 Ritonõpo maro Kyrixtu oxisã osenetupuhnõko mã toto. Seromaroro toto osenetupuhtoh saaro osenetupuhnõko matose Kyrixtu omipona oexirykõke. Moro jarao pyra onenetupuhpynomo a, tonẽse sã eya xine mana.
4 Õsenetupuhtohkõ tyrisenã sã mana Kyrixtu omipona oexirykõke. Orihpỹme exĩko matose Kyrixtu maro. Mame aepyry ropa ahtao, imaro matose oehnõko. Imaro tuisame exĩko matose.

Oehtopõpyrykõ tyrisenã samo

5 Naeroro oorypyrykõ poko pyra ehtoko. Openetatohkõ poko pyra ehtoko roropa aorihtyã samo. Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko. Atahmãkara ehtoko nohpo poko ehtoh poko. Imehnõ poko penetara ehtoko. Nohpo tomo, orutua kõ poko pyra ehtoko roropa.

Iirypyryme imehnõ riry se pyra ehtoko. Toto poremãkapory se pyra ehtoko. Omipona xine xihpyry toto onyripyra ehtoko. Oyamene se xine pyra ehtoko. Kyyamene se kuexirykõ xihpyryme Ritonõpo a mana. Ritonõpo myakamãko sã matose openetatohkõ ke oyamene se xine awahtao xine.

6 Naeroro tõmipona pyra exiketõ zehno exĩko Ritonõpo mana. Toto wãnohnõko mana.

7 Amarokõ roropa osepeme mexiatose, iirypyrymãkõ maro. Morara awahtao xine mokaro penetatoh poko openetatose roropa.

8 Yrome seromaroro oorypyrykõ irumekatoko. Imehnõ zehno pyra ehtoko. Imehnõ orutua maro oxipoko pyra ehtoko. Ajoajohpe pyra ehtoko roropa. Imehnõ oneunohpyra ehtoko. Omi xihpyry poko pyra ehtoko ipunaka.

9 Kyrixtu tonetupuhse oya xine ahtao tyrisenã sã õsenetupuhtohkõ exĩko ropa mana. Iirypyryme oehtopõpyrykõ turumekase oya xine. Naeroro imehnõ onenekunohpyra ehtoko.

10 Tyrisenã sã õsenetupuhtohkõ rĩko Ritonõpo mana aomipona awahtao xine. Tõsenetupuhtoh sã kuosenetupuhtohkõ rĩko Ritonõpo mana. Imeĩpo toehtoh poko tuarohxo kyritorỹko Ritonõpo mana tysã kuehtohkõme, tuaro roropa kuehtohkõme.

11 Kuosenetupuhtohkõ tyrisenã sã toehse ahtao imehnõ eneryke kyya xine ynara kara sytatose, juteu tõ mokaro, kara sytatose. Juteutõkara mokaro, kara roropa sytatose. Mokaro isahkatyãme mã toto, kara sytatose. Onysahkapỹ mokaro, kara roropa sytatose. Atamorepahnõ mokaro, kara sytatose. Ituakyry mokaro, kara roropa sytatose. Imehnõ namoto tõ mokaro, kara sytatose. Tamoreme xine erohketõ mokaro, kara roropa sytatose. Kyrixtu omipona mã toto. Enetupuhnõko mã toto, ãko rokẽ sytatose imehnõ poko.

12 Õsenetupuhtohkõ tukurãkase Ritonõpo a tõmipona toehse oexirykõke. Opyno xine itamurume kynexine omenekatone roropa typoenõme oehtohkõme. Oorypyrykõ tykorokase mana. Naeroro imehnõ pyno ehtoko. Kure toto riry poko osenetupuhtoko. "Imehnõ motye ase kure," kara ehtoko. Typoenõ pyno nohpo ehtoh sã tomeseke ehtoko imehnõ maro. Penekehpyra ehtoko roropa imehnõ kure ehtoh eraximary poko oya xine.

13 Imehnõ akorehmatoko, zae toto ehtohme. Imehnõ rypyry ikorokapotoko Ritonõpo a. Osenetupuhpyra ehtoko popyra oritopõpyrykõ poko eya xine. Oorypyrykõ korokatopõpyry sã Kuesẽkomo a toto rypyry ikorokapotoko roropa.

14 Morara awahtao xine zae matose. Morara awahtao xine imehnõ pyno ehtoko roropa. Toto pyno awahtao xine atapiakara matose, otumoxike pyra roropa matose. Kyrixtu poe osenetupuhnõko sytatose zae ehtoh poko. Naeroro atapiakara sytatose.

15 Kure rokẽ imehnõ tyritoko. Torẽtyke pyra matose exĩko Kyrixtu poe. Toahmase matose Ritonõpo a torẽtyke pyra oehtohkõme, oximaro oehtohkõme toiro zoko samo. Naeroro, "Kure mase," kakehpyra ehtoko Ritonõpo a.

16 Kokoro rokẽ Kyrixtu omipona rokẽ ehtoko ipunaka. Ipoko osenetupuhtoko okurohtao xine. Zae imehnõ amorepatoko Jezu Kyrixtu poko. Zae ehtoh poko ituarõtanohpotoko toto. Oeremiatoko ipoko. "Emero motye tuisame mase Jezu," kary se awahtao xine: "Omoro rokẽ mase yna esẽme Jezu," kary se roropa awahtao xine te, tãkye awahtao xine okurãkatopõpyrykõ poko, morohne poko oeremiatoko Ritonõpo netaryme. "Kure mase," kakehpyra ehtoko roropa okurohtao xine.

17 Emero rokẽ ahtao Kuesẽkõ Jezu omipona ehtoko. Emero poko oturutoko imaro. Imehnõ maro õtururukohtao oturutoko Jezu netaryme samo. Typynanohse oexirykõke Jezu a: "Kure mase, Ritonõpo," kahtoko Kumykõ Ritonõpo a.

Jezu poetory zae ehtoh poko imehnõ maro

18 Nohpo tomo, oniokõ omipona ehtoko. Jezu poetoryme oexirykõke zae matose oniokõ omipona awahtao xine.

19 Orutua komo, opyxiãkõ pyno ehtoko. Tohne pyra ehtoko toto maro. Opore toto onurupyra ehtoko.

20 Poetohti, Jezu poetoryme oexirykõke omykõ omipona ehtoko. Asakõ omipona ehtoko roropa. Morara awahtao xine Kuesẽkõ zamaro matose.

21 Typoenõke exiketomo, opoenõkõ anaosanumanohpopyra ehtoko ozehno xine pyra toto ehtohme, toto onyporemãkapopyra roropa oehtohkõme.

22 Tosẽke exiketomo, oesẽkõ omipona ehtoko toto neneryme rokẽ pyra. Kure oekarotohkõme rokẽ pyra toto omipona ehtoko. Onekunohto pyra roropa ehtoko, Kyrixtu omipona se oexirykõke.

23 Mame oerokurukõ zuno pyra ehtoko. Akĩme pyra ehtoko roropa. Sero põ poetoryme rokẽ pyra matose erohnõko. Kuesẽkõ omi poe roropa matose erohnõko.

24 Kyrixtu Kuesẽkõme nymyry mana. Aomipona erohnõko sytatose. Kuesẽkõ kuepehmatorỹko mana. Zae rokẽ kuahtao xine zae rokẽ kuepehmatorỹko mana.

25 Yrome zae pyra toerohse kuahtao xine, moro sã kuepehmatorỹko roropa Ritonõpo mana, kyyrypyrykõ epehpyryme, zae Ritonõpo exiryke kypoko xine.

4

1 Typoetokamo, zae ehtoko opoetory tomo a. Kure rokẽ tyritoko toto. Tosẽke roropa matose kapu ao. Moro poko wenikehpyra ehtoko.

Amorepatyã poko

2 Oturukehpyra ehtoko Ritonõpo a. Tuaro ehtoko õtururukohtao, "Kure mase," kakehpyra ehtoko Ritonõpo a.

3 Mame õtururukohtao Ritonõpo a, yna poko oturutoko: "Tupime pyra Pauru tõ otururu tyriko imehnõ amorepatohme õmiry poko, Kyrixtu orihtopõpyry poko yna myakãme," kahtoko. Morohne poko imehnõ zururuke ya ãpuruhpyry tao ase seromararo.

4 Yrome zae ro ya mana Kyrixtu poko imehnõ amorepary ya. Naeroro ynara kahtoko: "Pauru tõ akorehmako Papa, kure imehnõ amorepatohme, õmiry enetupuhtohme eya xine," kahtoko Ritonõpo a.

5 Jezu poetory tõ kara maro awahtao xine tuaro ehtoko toto maro, penekehpyra toto ehtohme. Ekurehpyra ehtoko. Etary se toto ahtao zuruko toto Jezu Kyrixtu poko.

6 Kure rokẽ oturutoko imehnõ maro zuaro exiketõ samo, oetarykõ poko penekehpyra toto ehtohme. Mame kure imehnõ ezukuru waro exĩko matose ekaroporyhtao oya xine, Jezu poko onenetupuhpynõ ezukuru waro oehtohkõme roropa.

Aosekazumatopõpyry ropa poko

7 Yna akorõme Tikiku mana. Yzamaro mana itamurume. Ỹme erohnõko mana yna maro Kuesẽkõ poetoryme. Aytoryhtao oya xine ourutorỹko mana ypoko.

8 Morara exiryke mokyro aropõko ase oya xine, ãtãkyematohkõme yna ehtoh poko ouru-rukõke eya.

9 Imaro Onezimu ytõko roropa mana. Jezu poetoryme ynororo zae roropa ynororo yronymyryme. Yzamaro roropa mana. Oekyrykõme mã ynororo. Oya xine toytose tahtao xine ourutorỹko mã toto, taro yna ehtoh poko, porehme.

10 Arixtaku taro mana, ymaro ãpuruhpyry tao. "Kure pãna matou?" kary se ynororo oya xine. Maku roropa morararo. Maku Panape akonome mana. Otarãme ytõko roropa mana oenese xine. Ynymerohpyry ipoko mapoiatose. "Toytose oya xine ahtao eahmatoko atapyĩkõ taka aytotohme," ase, ymeroase onenerykõme.

11 Jozue roropa: "Kure pãna matou?" kary se oya xine mana. Jozue esety akorõ Juxitume mana. Juteu tõ mokaro oseruao ro erohnõko mã toto ymaro imehnõ amorepary poko Jezu enetuputyry poko, tosẽkõme Ritonõpo enetuputyry poko, enara. Jakorehmaryke eya xine tãkye ase ipunaka.

12 Epapura roropa: "Kure pãna matou?" kary se oya xine mana. Mokyro oekyrykõme roropa mana. Jezu Kyrixtu omipona exiketyme roropa mana. Oturukehpyra ynororo yronymyryme Ritonõpo a opoko xine Jezu enetuputyry onurumekara oehtohkõme. "Orẽpyra Koroxi põkõ tyriko Papa, tuarohxo toto ehtohme zae ehtoh poko. Õmiry zae ehtoh waro tyriko toto. Õmipona ipunaka tyriko toto roropa," ãko ynororo Ritonõpo a opoko xine.

13 Epapura erohtopõpyry ekarõko ase oya xine zuaro jexiryke. Yronymyryme toerohse ãkorehmatohkõme, Raotisea põkõ akorehmatohme roropa, Ijerapori põkõ roropa.

14 Ruka roropa: "Kure pãna matou?" kary se nase oya xine, Temaxi roropa. Opi warõme roropa ynororo Ruka. Yna zamaro ynororo pitiko rokẽ pyra.

15 "Kure pãna matou?" kahtoko Jezu poetory tomo a Raotisea po. Morara kahtoko Nĩpa a imarõkomo a roropa, Jezu poetory tomo a roropa õximomyrykohtao itapyĩ tao.

16 Sero ynymerohpyry tonese oya xine ahtao aropoko ropa Jezu poetory tõ neneryme Raotisea pona. Morararo ynymerohpyry, Raotisea põkõ neneryme isekerematoko roropa taropose ahtao oya xine Raotisea põkomo a.

17 Ynara kahtoko Arakipu a: "Oerohtoh onurumekara exiko otyhkary ponãmero oya, Kuesẽkõ nyrohmanohpotopõpyryme exiryke," kahtoko.

18 Jemary ke nymyry sero merõko ase, kure pãna matou? Ywy ase Pauru. Wenikehpyra ehtoko ãpuruhpyry tao jehtoh poko.

Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a. Enara.

1 TESARONIKA
Pauru Nymerohpyry Tesaronika põkõ Neneryme
1 Tessalonicenses
Ekarotopo

Pata Tesaronika kowenu esaryme kynexine Masetonia nonory po, seroae Kerexia nonory po. Omi kurã Jezu Kyrixtu poko tokarose eya xine exiryke Pauru a Jezu tonetupuhse Tesaronika põkomo a. Moro toehse Pauru ytotopõpyry asakoro ahtao. Moro pata po Jezu poetory tõ zehno juteu tõ kynexine; typatarykõ poe Pauru tõ taropose eya xine. Naeroro toepase toto Perea pona. Imeĩpo Korĩtu po Pauru ahtao omi toehse eya Timoteu wino Jezu poetory tõ poko Tesaronika po (1 Tesaronika 3.6).

Sero *1 Tesaronika* taropose Pauru a Jezu poetory tõ neneryme Tesaronika po. Tynymerohpyry ae toto akorehmary se kynexine torẽtyke pyra toto ehtohme aorihtyã ẽsemamyry ropa poko, otoko ahtao Jezu oehnõko ropa mana roropa. Toto amorepary se kynexine kypyno xine Ritonõpo ehtoh poko.

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1*
Omi kurã Jezu poko tokarose Tesaronika po *1.2—3.13*
Ritonõpo zamaro kuehtohkomo *4.1-12*
Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ oepyry ropa *4.13—5.11*
Tuaro ehtoh tonõ, osekazumatopo *5.12-27*
Kure tyripotopo *5.28*

1 Ynanymerohpyry moro onenerykõme. Taro ynanase ywy, Timoteu, Xira, enara. Ywy ase Pauru.

Amarokõ Jezu poetoryme Tesaronika po. Ritonõpo poetoryme matose, Kumykõ poetoryme, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine.

Kure rokẽ oriporykõ se ase Ritonõpo a, torẽtyke pyra oriporykõ se roropa ase eya.

Jezu enetupuhtopõpyry Tesaronika põkomo a

2 "Kure mase, Ritonõpo," ãko ynanase opoko xine. Oturukehpyra ynanase opoko xine Ritonõpo a.

3 Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine imehnõ akorehmãko matose. Ritonõpo se oexirykõke, imehnõ pyno roropa oexirykõke erohnõko matose Jezu ekarory poko. Jezu oepyry ropa eraximaryke oya xine aomipona matose. Moro poko oturukehpyra ynanase opoko xine Ritonõpo Kumykõ netaryme.

4 Ynara zuaro ynanase, Ritonõpo opyno xine mana. Tymenekase eya matose. Typoenõme tyrise eya matose.

5 Jezu poko oururukohtao yna a yna omiry rokẽ kara nexiase. Yna tyjamihtanohse Kurã Zuzenu a, Jezu poko ourutohkõme. Ajohpe pyra ynanekarohpyry oya xine Jezu poko. Tonetupuhse yna a roropa. Kure ynanexiase amaro xine. Zuaro matose. Tymõkomoke se pyra ynanexiase. Ãkorehmarykõ se rokẽ ynanexiase.

6 Yna typoenohse oya xine, Kuesẽkõ roropa typoenohse. Tyyryhmase iirypyrymãkomo a amarokõ repe. Yrome Ritonõpo omiry mapoiatose. Tãtãkyemase amarokomo Kurã Zuzenu poe.

7 Morarame zae oexirykõ tonese imepỹ põkomo a, Jezu poetory tomo a Masetonia põkomo a Akaia põkomo a, enara.

8 Ynanekarohpyry Jezu poko tokamose ropa oya xine Masetonia põkomo a, Akaia põkomo a, emero pata tõ punero. Oturũko toto Ritonõpo enetuputyry poko oya xine. "Mokaro Tesaronika põkõ orẽpyra Ritonõpo enetupuhnõko mã toto," ãko toto opoko xine. Morara exiryke oturupyra ynanase opoko xine tuaro toto exiryke.

9 Imehnõ pata tõ poro ekãtõko toto yna ytotopõpyry poko oya xine. "Kure rokẽ oseya mã toto, Pauru tõ maro Tesaronika põkomo. Ahno neponãmarykõ turumekase eya xine: 'Ritõ kõ mokaro,' kary se pyra toexirykõke, Ritonõpo Zae Exikety, Isene Exikety roropa omipona toehtohkõme.

10 Imũkuru oepyry ropa momohnõko roropa Tesaronika põkõ mana," ãko. " 'Kapu ae oehnõko mana. Jezu mokyro ẽsemãkapohpyry ropa mokyro aorihxĩpo. Kukurãkanekõme mã ynororo, kuãnohpyra xine Ritonõpo ehtohme, emero tyyrypyhpykã wãnopyryhtao,' ãko mã Tesaronika põkomo," ãko mã toto opoko xine.

2

Pauru erohtopõpyry Tesaronika po

1 Wekyry tomo, Ritonõpo omiry ekarose ynanytoase oya xine, ãmorepase xine. Ekurehpyra ynanexiase. Tuaro matose.
2 Tutuarimapose yna repe, tyyryhmase roropa Piripo po, ytopyra ro yna ahtao oya xine Tesaronika pona. Zuaro matose. Yrome amaro xine orẽpyra ynanexiase Ritonõpo poe. Zae rokẽ ynanoturuase Jezu Kyrixtu poko. Zehnotokõ zuno pyra ynanexiase.
3 Zae Jezu poko kuuruatose, azahkuru pyra, iirypyryme pyra, imehnõ enekunopyry se pyra roropa ynanexiase.
4 "Kure matose," tykase Ritonõpo yna a. Morara exiryke zae rokẽ oturũko ynanase, aomipona. Tymenekase yna Ritonõpo a Tumũkuru poko imehnõ zurutohme. Ahno ãkyemapory se hkopyra ynanase. Ritonõpo ãkyemapory se rokẽ ynanase. Yna kurohtao enẽko mana.
5 "Kure matose," kara ynanexiase oya xine. Imehnõ mã "Kure mase" ãko oenekunohtohkõme rokene. Mokaro sã pyra ynanexiase. Otinerũkõ apoitohme yna tinerũme: "Kure matose," kapitopyra ynanexiase. Ritonõpo zuaro mana.
6-7 Ãmorepanekõme ynanase Ritonõpo poe, Kyrixtu nenyohtyãme yna repe. Yrome yna poko: "Kure matose, tuisamehxo," kamexipory se pyra ynanexiase oya xine. Imehnomo a roropa morara kamexipory se pyra ynanexiase. Yrome tomeseke opoko xine ynanexiase, poeto ẽ samo, tumũkuru pyno exiry samo.
8 Ose xine yna exiryke, Ritonõpo nekarohpyry Jezu poko ekarory se ynanexiase oya xine. Yna etapary zuno pyra ynanexiase Jezu enetupuhpory se yna exiryke, opyno xine yna exiryke roropa.
9 Wekyry tomo, ỹme ynanexiase yna erohtoh poko. Wenikehpyra ro hmatou yna erohtopõpyry poko serãtu ritopõpyry poko yna a. Saereme, koko ynanerokuase õkyryrykõ enahpyra ehtohme, Ritonõpo nekarohpyry Jezu Kyrixtu ãmoreparykohtao yna a.
10 Yna poko imehnõ tuarõtanohnanõme matose. Ritonõpo roropa imehnõ tuarõtanohneme yna poko mana. Kure rokẽ amaro xine ynanexiase, iirypyryme pyra. Onekunohto pyra ynanexiase amaro xine, Jezu poetory tõ maro.
11 Tumũkuẽ tumũkuru zururu sã ourutorỹko ynanexiase.
12 Ajamihtatohkõme ynanoturuase amaro xine, Ritonõpo omipona oehtohkõme. Omuhpe pyra oehtohkõme roropa. "Ritonõpo omipona ipunaka ehtoko tãkye aehtohme opoko xine," ynanase oya xine. Ourukehpyra xine ynanexiasene. Oeahmanekõme Ritonõpo mana, imaro tuisame oehtohkõme.
13 Ritonõpo omiry totase ahtao oya xine yna omi poe, zae menetuputyatose. Ahno omiry rokẽ kara mekaroatose. Ritonõpo omiry sero, mekaroatose. "Kure mase Ritonõpo. Tesaronika põkõ akorehmãko mase," ãko ynanase. Ritonõpo omiryme nymyry exiryke erohnõko Ritonõpo mana enetupuhnanõ kurohtao. Toto jamihtanohnõko mana tõmipona toto ehtohme.
14 Wekyry tomo, Jezu poetory tomo a tyhtomarykõ toanahtose Jutea po, tyyryhmase tahtao xine juteu tuisary tomo a. Mokaro sã matose toehse, tyhtomase oexirykõke oekyrykomo a.
15 Mokaro a Jezu Kuesẽkõ toxixihmapose wewe pokona, aorihtohme. Urutõ kõ Ritonõpo poe totapase toto a. Yna taropose roropa eya xine, zehnotokõme toexirykõke. Ritonõpo zamaro pyra toto.
16 Yna akorekehkãko toto, juteutõkara maro yna otururuhtao Jezu poko toto kurãkapory se pyra mã toto Jezu a. Morara exiryke toto rypyry emãnõko. Tomãse rahkene. Seromararo Ritonõpo toto zehno rahkene, toto wãnohnõko mana.

Tesaronika põkõ enery se ropa Pauru

17 Wekyry tomo, omuhpe ynanase opoko xine, okynahxo oenepyra xine yna exiryke. Yrome awaro xine ro ynanase. Oenerykõ se ynanypenekehno.
18 Tuhke rokẽ yna ytory se ynanexiase oenese xine repe. Ywy roro, Pauru, jytory se exiase repe. Yrome yna akorekehkase joroko tamuru yna ytohtome monexiano.
19 Mãpyra Jezu oepyry ropa ahtao, opoko xine tãkye exĩko ynanase Jezu onenetupuhkehpyra oexirykõke. Ynara ãko Jezu yna a: "Kure matose ya. Zae Tesaronika põkõ mamorepatose," ãko. Morara kary etaryke yna a tãkye kuhse exĩko ynanase.
20 Jezu enetuputyryke oya xine tãkye ynanase ynanamorepatyãme oexirykõke. "Kure matose. Zae toto tamorepase oya xine exiryke," ãko Ritonõpo yna a Jezu omipona oexirykõke.

3

1 Morarame tomuhtapãse yna exiryke ynara tõsenetupuhse ywy, otarame taro ase Atena
po, toiroro,
2 kuakorõkõ rokẽ Timoteu aropotohme oya xine, ajamihtanohtohkõme tõmiry ke. Ri-
tonõpo omi poe erohketyme ynororo, Kyrixtu poko urutõme roropa. Jezu enetuputyry
poko tõturuse ynororo oya xine, orẽpyrahxo enetupuhtohme oya xine,
3 poremãpyra oehtohkõme imehnomo a oryhmarykohtao. Zuaro matose tyyryhmase
awahtao xine otuarimaporykõ waro Ritonõpo mana. Ãkorehmatorỹko roropa mana
orẽpyrahxo oehtohkõme.
4 Amaro xine ro yna ahtao kuuruatose. Kyyryhmatorỹko toh mana, etuarimãko sytatose,
ynanase. Mame tuaro matose. Moro saaro toehse ynekarohpyry ae ro.
5 Morara exiryke Timoteu aropoase okynahxo oenepyra xine jexiryke. Jezu enetuputyry
waro oexirykõ se jexiryke aropoase Timoteu. “Otarãme tukuhse toto joroko tamuru a.
Otarãme toto amorepatopõpyry yna a tuenikehkapose joroko tamuru a,” ase opoko xine.
6 Seromaroro Timoteu noepyase ropa oenexĩpo xine. Turuse eya ywy opoko xine:
“Orẽpyra toto Jezu enetuputyry poko. Imehnõ pyno toehse toto. Wenikehpyra toto kypoko.
Omuhpe roropa toto kypoko kysaaro,” tykase Timoteu ya.
7 Morara kary etaryke yna a torẽtyke pyra toehse yna. Etuarimãko ro yna repe. Yrome
tãkye ynanase, Jezu enetuputyryke oya xine.
8 Tãkye kuhse ynanase orẽpyra Kuesẽkõ omipona awahtao xine.
9 “Kure mase” kary se rokẽ ynanase Ritonõpo a tãkye ipunaka opoko xine yna exiryke.
10 Oturukehpyra ynanase Ritonõpo a oenerykõ se yna exiryke. “Papa yna aropoko
Tesaronika põkomo a, toto amorepary se ropa yna exiryke. Zuaro pyra toto ahtao zurũko
ynanase orẽpyra õmiry enetupuhtohme eya xine,” ãko ynanase.
11 “Papa Kapuaono, yna aropoko morotona, Tesaronika põkõ enetohme yna a,” ãko
ynanase Ritonõpo a, Jezu zumy a. Kuesẽkomo a roropa morara ãko ynanase.
12 “Opoetory tõ pyno mã Tesaronika põkomo. Imehnõ pyno roropa mã toto. Toto
akorehmako Papa, itamurumehxo opoetory tõ pyno toto ehtohme, imehnõ pyno roropa
toto ehtohme ipunaka, toto pyno yna ehtoh samo,” ãko ynanase Ritonõpo a.
13 Morara ãko ynanase Ritonõpo a, ajamihtanohtohkõme, aomipona oehtohkõme,
tyyrypyhpyke pyra roropa oehtohkõme. “Iirypyryme ro mose nase,” kara opoko xine
imehnõ ehtohme Kumykõ ẽpataka toehse kuahtao xine, Kuesẽkõ Jezu oepyry ropa ahtao
typoetory tõ maro.

4

Ritonõpo zamaro kuexirykõ poko

1 Wekyry tomo, tuhke rokẽ morara ynanasene oya xine: “Ritonõpo omipona ehtoko,
Kuesẽkõ Jezu poetoryme oexirykõke,” ynanasene oya xine. Ritonõpo zamaro matose
aomipona oexirykõke. Seromaroro yronymyrymehxo Kuesẽkõ omipona ehtoko.
2 Yna a ãmorepatopõpyrykõ waro matose. Kuesẽkõ Jezu omi poe kuamorepatose.
3 Ritonõpo kure oexirykõ se tyyrypyhpyke pyra. Orutua komo, nohpo tõ poko pyra
ehtoko. Opyxiãkõ maro rokẽ ehtoko. Nohpo tõ roropa orutua kõ poko pyra ehtoko. Oniokõ
maro rokẽ ehtoko, enara.
4 Nuasemãkomo etatoko pahne, Jezu poetoryme oexirykõke typye awahtao xine kure
rokẽ opyxiãkõ tyritoko. Ritonõpo waro pyra exiketõ sã pyra ehtoko.
5 Nae nohpo poko exiketõ nohpo tõ osanumãko rokene ise ehxĩpo. Naeroro mokaro sã
pyra ehtoko. Nohpo maro opytary se awahtao xine onymenekahpyrykõ pyno nymyry
ehtoko, kure rokẽ oehtohkõme imaro Ritonõpo neneryme, kure roropa oehtohkõme
imehnõ neneryme.
6 Jezu poetoryme oexirykõke, osenekunohpyra ehtoko. Imehnõ pyxiã poko pyra ehtoko.
Morara kuuruatose pake: “Tomeseke ehtoko. Ritonõpo awãnohtorỹko mana imehnõ nohpo
tõ poko awahtao xine,” ynanakene oya xine.
7 Kymarokõ toahmase Ritonõpo a tyyrypyhpyke pyra kuehtohkõme, Jezu sã kure kue-
htohkõme.
8 Yna a ãmorepatopõpyrykõ rumekaryhtao oya xine ahno rokẽ kara rumekãko matose.
Ritonõpo rumekãko roropa matose, Tuzenu kurã ekarone rumekãko.
9 Imehnõ Jezu poetory tõ pyno matose Ritonõpo a ãmorepatopõpyrykõ omipona. Morara
exiryke osepyno oexirykõ poko pape onymerozomopyra ase.
10 Emero Jezu poetory tõ pyno matose Masetonia põkomo. Yrome ynara kary se ynanase
oya xine, itamurumehxo toto pyno ehtoko, ipyno xine nymyry oehtohkõme.

11 Imehnõ maro atatapoiry se pyra ehtoko. Imehnõ erokuru poko torẽtyke pyra ehtoko. Oerokurukõ poko rokẽ ehtoko etuarimara oehtohkõme. Morara ynanakẽ pake.
12 Kure oerokurukohtao ouno xine Jezu poetory tõ kara exĩko mana. Imehnõ kyryry poko penetara exĩko roropa matose, nae oexirykõke.

Kuesẽkõ oehnõko ropa mana
13 Wekyry tomo, tuaro oexirykõ se ynanase Jezu poetory orikyry poko, atasamara oehtohkõme toto orikyryhtao. Jezu poetory tõ kara emynyhmãko itamurume tyekyry tõ orikyryhtao Jezu maro toto exiry onenetupuhpyra toexirykõke. Mokaro sã oexirykõ se pyra ase.
14 Ynara enetupuhnõko sytatose, Jezu towõse ropa toorihxĩpo. Naeroro typoetory ekepyã ẽsemãkãko ropa Ritonõpo mana. Toto enehpõko ropa mana Jezu maro, Jezu tonetupuhse eya xine exiryke.
15 Kuesẽkõ omi poe ynara kary se ynanase oya xine, orihpyra ro kuahtao xine, Kuesẽkõ oepyryhtao, Jezu poetory ekepyã onuapõkara sytatose. Imaro xine onuhnõko sytatose.
16 Ritonõpo nenyokyhpyry imehxo exikety omitãko mã opore. Ritonõpo rue etõko mana. Mame Kuesẽkõ yhtõko kapu ae. Aorihtyã emero Kyrixtu enetupuhnanõ ẽsemãnõko ropa toh mana.
17 Mame imaro xine onuhnõko sytatose orihpyra exiketõ maro, akuru htaka Kuesẽkõ eporyse. Imaro exikehpyra sytatose.
18 Moro waro oexirykõke atãkyematoko Jezu poetory tõ orikyry poko.

5

Tuaro sehtone Jezu oepyry ropa symomohtone
1 Wekyry tomo, Jezu oepyry ropa waro matose. Yrome aepyry ropa poko imerõko ase wenikehpyra oehtohkõme, tuarohxo roropa oehtohkõme.
2 Omato oepyry sã, Kuesẽkõ oepyry mana. Tokare pyra oehnõko mana.
3 Ynara karyhtao eya xine: “Emero kure sytatose,” ãko toh mã repe, tuaro pyra toexirykõke. Yrome axĩ toto etuarimatoh oehnõko mana. Atarypõko mã toto, nohpo oxietũtopitory samo. Toepatohkõ zupĩko mã toh repe.
4 Wekyry tomo, mokaro sã pyra matose tuaro oexirykõke. Oserehpyra matose, omato oepyry sã pyra Jezu oepyry oya xine mana,
5 ipoetoryme oexirykõke. Tuaro matose. Tyyrypyhpyke exiketõ sã pyra sytatose.
6 Morara exiryke tuenikaroro nyhketõ sã pyra sehtone. Tuaro sehtone. Jezu oepyry symomohtone. Etỹpyra sehtone, enara.
7 Koko nyhnõko toto emero porehme. Koko etỹnõko roropa toto.
8 Yrome Ritonõpo poetoryme kuexirykõke tuaro sehtone. Etỹpyra roropa sehtone. Soutatu tomo a pake tupuropurukõ apuru tyrise. Tupuhpyrykõ apuru roropa tyrise omõpyra pyrou ehtohme. Yrome kymarokõ tyoro. Jezu enetupuhnõko sytatose Kuesẽkõme. Ritonõpo pyno sytatose, imehnõ pyno roropa sytatose. Jezu a kypynanopyrykõ eraximãko sytatose apoto konõto htaka omõpyra kuehtohkõme.
9 Kymarokõ tymenekase Ritonõpo a kyzehno xine pyra ehtohme. Kypynanohtohkõme tymenekase sytatose Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a, toorihse
10 exiryke kymyakãkõme, imaro kuehtohkõme, orihpynomo, aorihtyamo, enara ehtohme.
11 Morara exiryke oxijamihtanohtoko. Atakorehmatoko kurehxo Ritonõpo omiry enetupuhtohme. Morara awahtao xine moro saaro atakorehmãko matose.

Pauru nurutopõpyry etyhpyryme
12 Wekyry tomo, ynara kakehpyra oya xine ynanase, Ritonõpo omiry poko ãmorepanekõ zuno ehtoko, Ritonõpo nymenekatyãme toto exiryke. Tymenekase Ritonõpo a oesẽkõme toto ehtohme. Tymenekase roropa toto tõmiry poko ãmorepanekõme.
13 Toto zunõpo rokẽ pyra ehtoko. Ipyno xine roropa ehtoko, toto erokuru pokoino ãkorehmarykõ poko. Kure rokẽ ehtoko, oseosezuhpyra, ãko ynanase oya xine.
14 Wekyry tomo, ynara ãko roropa ynanase oya xine. Akĩme exiketõ akinuru irumekapotoko. Iporemãtyã ijamihtanohpotoko ropa. Ihxipỹke exiketõ imehnõ zururu poko Jezu enetuputyry poko tyya xine akorehmatoko imehnõ zurutohme. Imehnõ maro kure ehtoko, sekerereme.
15 Popyra imehnõ oya xine ahtao, onemetakãmara ehtoko. Kokoro rokẽ kure ehtoko oseya. Kokoro rokẽ kure imehnõ tyritoko roropa.
16 Atãkyematoko kokoro rokene.
17 Oturukehpyra ehtoko Ritonõpo netaryme.

18 “Kure mase, Ritonõpo,” kahtoko eya. Emero popyra ahtao, morara kahtoko ro eya. “Kure mase,” kakehpyra rokẽ ehtoko. Morara kary etary se Ritonõpo oya xine mana, Kyrixtu Jezu poetoryme oexirykõke.
19 Tomeseke ehtoko Ritonõpo Zuzenu anakorekehkara oehtohkõme.
20 Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry oseunohtou.
21 Urutõ kõ nekarohpyry ikuhtoko zuaro oehtohkõme. Kurã rokẽ imenekatoko aomipona oehtohkõme.
22 Oorypyrykõ irumekatoko porehme, iirypyryme pyra oehtohkõme.
23 Ynara ãko ynanase Ritonõpo a opoko xine: “Papa Kapuaono, torẽtyke pyra yna rineme mase. Onukurãkatyã Tesaronika põkõ ewomako ipunaka, zokokomo, zuzenukomo, aomirykomo, enara. Ipynanohko toto iirypyryme pyra toto ehtohme, ehxiropyra toto ehtohme yna esẽ Jezu Kyrixtu oepyry ropa ahtao,” ãko ynanase Ritonõpo a.
24 Kure mã mokyro Kueahmanekomo. Tõmipona kuehtohkõme kueahmatose. Tamoreme typoetoryme kyritorỹko mana. Zae mokyro mana. Tõmihpyry anamonohpyra mana.
25 Wekyry tomo, oturutoko Ritonõpo a yna poko.
26 Jezu poetory tõ zuruko. “Pauru ose xine ro mana ipunaka,” kahtoko eya xine.
27 Ynara ãko ase oya xine Kuesẽkõ omi poe: “Sero ynymerohpyry isekerematoko imoihmãkõ netaryme Jezu poetory tõ netaryme,” ãko ase.
28 “Papa Kapuaono, kure rokẽ Tesaronika põkõ tyriko,” ãko ase Jezu Kyrixtu Kuesẽkomo a opoko xine. Enara.

2 TESARONIKA
Pauru Nymerohpyry ropa Tesaronika põkõ Neneryme
2 Tessalonicenses
Ekarotopo

Pauru nymerohpyry apitorymã tonese ahtao ro Tesaronika põkomo a, tõsezusezuhse toto Jezu Kyrixtu Tosẽkõ oepyry ropa poko. Toitoine: “Jezu toehse ropa pake,” tykase toh repe. Imehnomo: “Oehsasaka mana,” tykase; toerohtohkõ turumekase eya xine aepyry eraximatohme, imeimehnõ maro rokẽ otuhnõko toh kynexine.

Naeroro sero *2 Tesaronika* tymerose Pauru a Ritonõpo omipona exiketõ akorehmatohme, azahkuru toto ehtoh kurãkatohme. Ynara tokarose eya xine: Jezu Kyrixtu oehtohto popyra ehtoh emãnõko itamurume sero nono po. Imepỹ: “Iirypyrymano,” orẽpyra exĩko, oximõme sero nono põkõ arõko mana, Ritonõpo zehno exiketomo, Ritonõpo poetory tõ poremãkatohme repe. Yrome mokaro poremãkãko Ritonõpo mana. Tynymenekatyã pynanohnõko mana, jũme toto ewomãko mana. Naeroro orẽpyra ehtoko Jezu enetuputyry poko, ajohpe ehtoh onekahmara ehtoko. Toto tamorepase roropa eya akĩme pyra ehtohme (2 Tesaronika 3.10).

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-2*
Sero etyhpyry poko *1.3—2.12*
1. Sero põkõ apiakary poko *1.3-12*
2. Ritonõpo zehnotokomo *2.1-12*

Zae Jezu poetory tõ exiry *2.13—3.15*
Osekazumãko *3.16-17*
Kure ehtoh ripõko *3.18*

1 Ynanymerohpyry moro onenerykõme. Ywy ase Pauru. Xira te, Timoteu roropa, enara ymaro mana taro.

Amarokõ Jezu poetoryme Tesaronika po. Ritonõpo poetoryme matose, Kumykõ poetoryme Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetupuhnanõme oexirykõke.

2 “Papa, kure rokẽ Tesaronika põkõ tyripoko. Torẽtyke pyra roropa tyripoko toto,” ãko ynanase Ritonõpo a, Kumykomo a, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a roropa.

Sero nono põkõ apiakary poko

3 Wekyry tomo, ynara kakehpyra ynanase Ritonõpo a opoko xine: “Kure mase, Ritonõpo,” kakehpyra ynanase. Tãkye yna exiryke opoko xine. Morara ãko ynanase, Jezu enetuputyry emamyryke okurohtao xine. Imehnõ pyno exĩko matose ipunaka.

4 Morara exiryke opoko xine kure oturũko ynanase Jezu poetory oximõmãkõ netaryme, toanahtose itamurume oya xine exiryke ohtomarykohtao. Yrome onenetupuhkehpyra matose. Oryhmatorỹko pohnõ mã repe. Yrome eanahtõko rokẽ matose.

5 Omenekatorỹko Ritonõpo mana tuisame oehtohkõme imaro. Aomipona oexirykõke ohtomatorỹko imehnõ mana. Yrome eanahtõko matose. Õseanahtotopõpyrykõ waro imehnõ ahtao, zae Ritonõpo exiry enetupuhnõko mã toto, kuapiakarykõ poko eya.

6 Zae Ritonõpo exiryke ohtomahpõkõ htomãko roropa mana, ohtomatamitukõme.

7 Ohtomakehpotorỹko ropa mana toanahtose oya xine exiryke. Yna roropa htomakehpõko mana. Morara tyrĩko mana Kuesẽkõ Jezu oepyry ropa ahtao kapu ae tynenyohtyã kapuaõkõ jamihmãkõ maro.

8 Apoto konõto tororokane maro oehnõko mana Ritonõpo waro pyra exiketõ wãnohpotohme. Aomipona pyra exiketõ roropa wãnohpõko mana, ynanekarohpyry Kuesẽkõ Jezu poko totase eya xine exiryke. Yrome onenetupuhpyra toto exiryke toto wãnohpõko Ritonõpo mana.

9 Toto rypyry emetakame toto pahnõko mana apoto konõto htaka. Etuarimakehpyra mã toto jũme. Kuesẽkõ esaka ytopyra toto; jũme imehxo aexiry onenepyra ekurehnõko mã toto.

10 Jezu tooehse ropa ahtao tosẽkõ eahmãko ipoetory tõ mana. “Imehxo mase,” ãko toto, Jezu enetupuhnanomo. Mokaro maro exĩko matose roropa, ynanekarohpyry tonetupuhse oya xine exiryke.

11 Morara exiryke oturukehpyra ynanase opoko xine Ritonõpo netaryme: “Papa, Tesaronika põkõ kure toexirykõ se mana. Akorehmako toto omũkuru nymyry sã toto ehtohme, oya toahmase toto exiryke opoenõme toto ehtohme. Jezu enetupuhnõko toto. Ijamihtanohko toto ỹme toto ehtohme õmipona. Akorehmako toto imehnõ akorehmatohme roropa Jezu enetuputyry poko,” ãko ynanase.

12 Morara awahtao xine imehnõ ynara ãko: “Kure imehxo Kuesẽkõ mana,” ãko toto oenerykõke. Jezu roropa ynara ãko kyya xine: “Kure matose,” ãko. Toipe Jezu Kyrixtu kure rokẽ typoetory tõ rĩko mana. Isaaro roropa Ritonõpo mana.

2

Iirypyrymã poko

1 Wekyry tomo, oururukõ se ynanase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu oepyry ropa poko, imaro oximõme kuytorykõ poko roropa.

2 Oty katoh axĩ osenekunohpõko matou? Osenekunohpopyra ehtoko: “Jezu tooehse ropa, pake,” karyhtao imehnomo a. Emynyhmara roropa ehtoko. Otarãme morara ãko amorepatõ mã repe ajohpe rokene. Otarãme: “Morara tykase Pauru nymerohpyry,” ãko imepỹ repe. Yrome morara kapitopyra ase. Ajohpãkõ omiry rokẽ moro.

3 Tomeseke ehtoko oenekunohpopyra xine imehnõ ehtohme. Tuaro ehtoko, Ritonõpo zehnotokõ osemazuhme oehnõko mana. Iirypyrymã pohto rokẽ kara oehnõko roropa mana. Imeĩpo Ritonõpo nemary mokyro apoto konõto htaka. Onypynanohsaromepyra imehnõ mana, jũme. Mokaro tooehse ahtao rokẽ Jezu oehnõko ropa mana.

4 Pyaximehxo osekarõko mokyro mana. “Ritõ kõ motye ase, oesẽkõ motye,” ãko mã ynororo: “Imehxo mase,” katohme imehnomo a repe typoko. Porohnõko mana Ritonõpo Tapyĩ tao. “Ritonõpome ase,” ãko kahpyry mã repe imehnõ enekunohtohme rokene.

5 Moro poko oturuase oya xine amaro xine ro jahtao. Tuenikehse matou ynekarohpyry poko oya xine?

6 Seromaroro mokyro oehpopyra exikety nae. Zuaro matose. Yrome toehtoh po toehse ahtao mokyro oehnõko mana Iirypyrymã pohto rokẽ kara.

7 Mokyro Ritonõpo omipona pyra imehnõ ripone. Imehnõ enekunopyry poko erohnõko mana seromaroro, omatome. Yrome mokyro akorekehkãko imepỹ mana, onekunohtõ akorekehkãko mana toytotoh pona ro.

8 Morarame mokyro Iirypyrymã pohto rokẽ kara osenepõko mana. Yrome tooehse ropa Kuesẽkõ ahtao mokyro etapãko mana. Toiro puu katoh ke mokyro enahkãko mana orẽpyrahxo tysaerehkatoh ke.

9 Mokyro Iirypyrymã joroko tamuru jamitununu poe orẽpyra ikyrỹko mana imehnõ enuruhkapotohme, enekunohtohme rokene.

10 Tyyrypyry ke toto enekunohnõko itamurume tymaro apoto konõto htaka toto ytotohme. Jezu omiry anapoipyra mã toto, ise pyra toexirykõke. Morara exiryke toto onypynanohpyra ekurehnõko mana.

11 Morara exiryke ynara ãko Ritonõpo: “Ah nosenekunohno toto,” ãko Ritonõpo toto poko, ajohpãkõ omipona toto ehtohme.

12 Morarame toto rypyry emetakamãko Ritonõpo mana tõmiry onenetupuhpyra toto exiryke, tyyrypyrykõ poko rokẽ tãkye toto exiryke.

Tymenekase matose okurãkatohkõme

13 Wekyry tomo, Kuesẽkõ opyno xine mana. Ritonõpo nymenekatyãme matose moino ro, opynanohtohkõme, okurãkatohkõme roropa Tuzenu a, aomiry enetuputyryhtao oya xine. Morara exiryke: “Kure mase, Ritonõpo,” kary se ynanase kokoro rokene opoko xine.

14 Ritonõpo oeahmatose, Jezu poko yna a ãmoreparykohtao. Oeahmatose tymaro oehtohkõme: “Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu imehxo mana,” karyhtao ipoetory tomo a.

15 Toahmase oexirykõke poremãpyra ehtoko. Wekyry tomo, yna a ãmorepatopõpyrykõ omipona ehtoko. Yna a ourutopõpyrykõ omipona ehtoko, ynanymerohpyry onenerykõ omipona ehtoko roropa, enara.

16 Ynara ãko ynanase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a Kumykõ Ritonõpo a roropa: “Papa, yna pyno mexiase. Yna pyno oexiryke yna eano tyjamihtanohpose oya poremãpyra jũme yna ehtohme. Ooepyry ropa momohnõko ynanase.

17 Tesaronika põkõ eanokõ ijamihtanohko poremãpyra toto ehtohme imehnõ akorehmatohme toto a, kure imehnõ zurutohme roropa, enara,” ãko ynanase.

3

Oturutoko Ritonõpo a yna akorehmatohme eya

1 Wekyry tomo, ynara kary se ropa ynanase oya xine. Oturutoko Ritonõpo a: “Papa, Pauru tõ akorehmako õmiry ekarory poko imehnomo a, ekurehpyra õmiry otuotuhponamatohme, Jezu poetoryme imehnõ ehtohme õmiry apoiryhtao tyya xine, Tesaronika põkõ sã toto ehtohme õmiry tapoise ahtao eya xine,” kahtoko.

2 Oturutoko Ritonõpo a yna pynanohtohme tapoise yna ahtao pohnomo a, iirypyrymãkomo a, tuhke Jezu onenetupuhpynõ nae exiryke.

3 Yrome Kuesẽkõ kurumekara xine mana. Ajamihtanohtorỹko mana, oewomatorỹko
joroko tamuru omipona pyra oehtohkõme.
4 Tãkye ynanase awaro xine yna exiryke. Yna omipona exikehpyra matose, Jezu
poetoryme oexirykõke.
5 Ynara ãko ynanase Kuesẽkomo a: "Papa Kapuaono, Tesaronika põkõ amorepako
ose ipunaka toto ehtohme. Akorehmako toto tyhtomarykõ eanahtotohme, Kyrixtu a
tyhtomary eanahtotopõpyry samo," ãko ynanase.

Erohtoko kene tuenikaroro sã rokene

6 Wekyry tomo, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu omi poe ynara ãko ynanase oya xine, akĩme exiketõ
maro osepeme pyra ehtoko, ynanamorepatopõpyry omipona pyra toto ahtao.
7 Akĩme pyra ynanexiasene amaro xine yna ahtao. Zuaro matose. Yna ehtopõpyry sã
ehtoko, akĩme pyra.
8 Imehnõ zuru poko pyra ynanexiase. Topehmase yna a ahtao rokẽ ynanenapyase.
Ynanerokuase, ynanetuarimase koko, saereme, enara, anapyrykõ onenahpyra yna
ehtohme.
9 Topehke pyra yna otukuru amaro xine kure repe, ãmorepanekõme yna exiryke. Yrome
yna kure exiry enepotohme oya xine topehke rokẽ ynanotukuasene amaro xine, ỹme
oehtohkõme roropa.
10 Amaro xine yna ahtao ynara ynanase oya xine, toerokuru se pyra exikety anautuh-
manohpopyra ehtoko, onykohmara roropa ehtoko, ynanase.
11 Ynara kary totase yna a exiryke: "Akĩme exiketõ nae Tesaronika põkõ maro. Erohpyra
toto ipunaka, imehnõ tapyĩ tõ takuroko rokẽ ytoytõko toto, popyra ehtoh poko rokẽ
oturuse."
12 Mokaro zurũko ynanase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu omi poe: "Erohtoko kene tuenikaroro
sã rokene, tỹkyryneke oehtohkõme, õtuhtohkõme," ãko ynanase.
13 Wekyry tomo, penekehpyra ehtoko imehnõ akorehmary poko.
14 Yna omipona pyra exikety nae ahtao, sero ynanymerohpyry omipona pyra ahtao,
mokaro maro pyra ehtoko, toto hxiropotohme. Otarãme yna omipona exĩko ropa toh mana.
15 "Zehnotokõ mokaro," kara ehtoko toto poko. Oekyrykõme mokaro tyritoko akorehma-
tohme oya xine yna omipona toto ehtohme ropa.

Pauru nurutopõpyry etyhpyry

16 Ynara ãko ynanase Kuesẽkomo a: "Torẽtyke pyra yna rine mase. Tesaronika põkõ
torẽtyke pyra tyriko kokoro rokene. Toto maro exiko," ãko ynanase.
17 Ywy ase Pauru. Jesety moro tymerose ya jemary ke rokene. Moro enetupuhtoko
ynymerohpyry. Morara rokẽ pape aropõko ase onenerykõme.
18 Ynara ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a opoko xine: "Papa, kure rokẽ Tesaronika põkõ
tyriko," ãko ase. Enara rokene.

1 TIMOTEU
Pauru Nymerohpyry Timoteu Neneryme
1 Timóteo
Ekarotopo

Pauru nymerohpyry apitorymã sero Timoteu neneryme. Pauru maro toytose Timoteu tuhke pata tõ poro akorehmase aerohtoh poko. Timoteu eny juteume kynexine, Jezu poetoryme toehse aenetuputyryke eya tosẽme. Jumy kyrekume kynexine (Atos 16.1-3). Imeĩpo Jezu poetory amorepaneme toehse Timoteu Epezu po.

Tynymerohpyry ae Timoteu zurũko Pauru mana enekunohtoh tonõ poko (1 Timoteu 4.3-5).

Sero tynymerohpyry ae Timoteu zurũko mana zae exiketõ rokẽ imenekatohme imehnõ amorepananõme. Ynara ãko roropa mana emero Jezu enetupuhnanomo a: "Imehnõ pyno exiko roropa. Penekehpyra exiko Ritonõpo nyrohmanohpotoh poko. Osenetaonohpyra exiko roropa. Orẽpyra exiko Jezu enetuputyry poko oesẽme" (1 Timoteu 6.11-12).

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-2*
Zae pyra amorepatoh tonomo *1.3-11*
Typynanohse Ritonõpo a exiryke, kure mase, ãko *1.12-20*
Jezu enetuputyry, zae ehtopo *2.1–6.10*
Tuaro ehtoh etyhpyryme; kure tyripotopo *6.11-21*

1 Ynymerohpyry moro oneneryme Timoteu. Umũkurume mase Jezu omipona oexiryke. Ywy ase Pauru, Jezu Kyrixtu nenyokyhpyry. Imehnõ amorepase tonyohse ywy Ritonõpo a Kukurãkanekomo a roropa, Jezu Kyrixtu a. Aepyry ropa momohnõko sytatose.

2 "Kure rokẽ Timoteu tyriko. Ipyno exiko. Torẽtyke pyra tyriko roropa, ajohpãme samo," ãko ase Ritonõpo a, Kumykomo a. Morara ãko ase Jezu Kyrixtu a roropa, Kuesẽkomo a.

Tomeseke exiko ajohpãkõ omipona pyra oehtohme

3 Masetonia pona jytoryhtao ynara ase oya, moroto Epezu po rokẽ exiko, ase oya. Morara ãko ropa ase oya seromaroro. Ynara exiryke, onekunohtõkõ nae amaro xine. Zae pyra imehnõ amorepãko mã toto. Toto mynyhpãkapory se ase oya.

4 Pakatokõ omihpyry poko rokẽ mã toto. Aenurutopõpyrykõ poko roropa mã toto. Moro poko oturukehpyra toh repe. Yrome aomirykõ Ritonõpo poko tuarõtanohpotoh pyra mana. Naeroro ynara kaxiko eya xine: "Ahno nekarohpyry rokẽ onetara ehtoko, pakatokõ enurutopõpyry tõ poko pyra ehtoko roropa," kaxiko eya xine.

5 Morara kamexipõko ynanase imehnõ pyno toto ehtohme. Otãto imehnõ pyno exĩko toh nae? Tyyrypyrykõ poko pyra tahtao xine tukurohtao xine, zae ehtoh poko rokẽ tahtao xine roropa imehnõ pyno mã toto. Jezu enetuputyryhtao tosẽkõme roropa imehnõ pyno mã toto.

6 Yrome toitoine mokaro a zae ehtoh turumekase. Tahnõko mã toto tõmirykõ poko rokẽ toexirykõke.

7 Imehnõ amorepananõme toexirykõ se toh mã repe. Ritonõpo nymeropohpyry poko Moeze a imehnõ amorepary se toh mã repe. "Zae rokẽ ãmorepatorỹko ase," ãko toh mã repe. Yrome zae pyra imehnõ amorepãko mã toto onenetupuhpyra toexirykõke.

8 Kure mã Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a. Zae rokẽ ipoko kuahtao xine kure sytatose.

9 Ynara zuaro sytatose. Kurãkõ zupokatohme pyra Moeze a tõmiry tymeropose Ritonõpo a. Yrome aomipona pyra exiketõ rokẽ zupokatohme tymeropose. Pohnõ mokaro iirypyrymãkomo, tyyrypyrykõ poko exiketomo, Ritonõpo kerekeremananomo, jũkõ otapatõkomo jẽkõ roropa, Ritonõpo waro pyra exiketomo. Mokaro zurutohme tõmiry tymeropose Ritonõpo a Moeze a.

10 Imehnõ nohpo poko exiketomo, imehnõ orutua poko exiketõ roropa, imehnõ orutua kõ rokẽ oximaro exiketomo, tynekamorykõme ahno apoinanomo, ajohpãkomo, ajohpe imehnõ hxironanomo, emero Ritonõpo namorepatopõpyry omipona pyra exiketomo. Mokaro popyra exiketomo. Mokaro zupokatohme Moeze nymerohpyry tymeropose Ritonõpo a.

11 Morohne poko imehnõ amorepãko ase Jezu ehtoh poko etaporyhtao ya. Ukurãkane ropa Ritonõpo Imehxo Exikety Jezu poko ekarotohme imehnomo a.

Tãkye Pauru typynanohse Ritonõpo a exiryke

12 "Kure mase ya. Kyjamihtanohpoase," ãko ase Jezu Kyrixtu Kuesẽkomo a. Tõmipona exiketyme jenetuputyryke eya tymenekase ywy imehnõ amorepatohme typoko.

13 Osemazuhme Jezu kerekeremahpõ ase, ipoetory eunopyhpono, toto ryhmahpono. Yrome juãnohpyra Ritonõpo kynexine onenetupuhpyra jexiryke. Morara jexiryke ynyrihpyry waro pyra exine.
14 Yrome ypyno Kuesẽkõ kynexine ipunaka. Kynosenetupuhpone ya. Imehnõ pyno jyripone roropa. Moro sã imehnõ pyno sytatose Jezu Kyrixtu maro kuahtao xine.
15 Ynara kary zae mana, Jezu Kyrixtu nono pona tooehse iirypyrymãkõ pynanohse. Morara katopõpyry enetuputyry kure. Ywy roropa iirypyryme itamurume aexihpyryme ase.
16-17 Ynara kakehpyra sehtone Ritonõpo a: "Kure mase Ritonõpo imehxo," kakehpyra sehtone. Pake Kuesẽkõme kynexine. Kuesẽkõme ro mana. Kuesẽkõme exikehpyra roropa mana. Orihpỹme mã ynororo. Osenepyra mana. Toiro mã Ritonõpo, imepỹ pyra. Okynã sã kyzehno xine pyra exiketyme ynororo. Iirypyryme itamurume jahtao juãnohpyra Jezu Kyrixtu kynexine. Yrome yzehno pyra kynexine imehnõ tuarõtanohtohme typoko, enetupuhtohme toto a tosẽkõme, jũme orihpyra toto ehtohme.
18 Aimo, Timoteu, ãmorepãko ase Ritonõpo omipona oehtohme. Pake Jezu poetory esã tõturuse Ritonõpo poe. Ynara tykase toto: "Imehnõ amorepaneme exĩko mase," tykase toto oya. Naeroro toto nekarohpyry poko wenikehpyra exiko orẽpyra oehtohme.
19 Jezu Kyrixtu onenetupuhkehpyra exiko. Oorypyry enetuputyryhtao oya ipoko pyra exiko. Imeneu tõ sã pyra exiko. Tyyrypyrykõ enetuputyryhtao tyya xine onurumekara toto. Ipoko ro toehse toto popyra. Morara exiryke Jezu tonetupuhkehse toto a. Ritonõpo omipona pyra toehse toexirykõke.
20 Morara toehse ynaroro Imeneu, Arexãtere maro: "Ah joroko tamuru toto wãnohno, Ritonõpo kerekeremakehtohme sahxo toto a," ase ipoko xine.

2

Oximõmãkõ Ritonõpo poko

1 Osemazuhme ynara kary se ase oya, morotõkõ amorepako. Ynara kaxiko eya xine: "Oturutoko Ritonõpo maro: 'Kuakorehmako Ritonõpo, ajohpãme samo,' kahtoko," kaxiko eya xine. "Oturutoko imehnõ poko roropa," kaxiko eya xine. "Kure mase Papa Kapuaono," kamexipoko roropa eya xine.
2 Oturutoko Ritonõpo a tuisa tõ poko, pata esã poko roropa, kure toto ehtohme. Kure toto ahtao, torẽtyke pyra sytatose porehme, tehme roropa. Kure ehtoh poko sytatose Ritonõpo neneryme, Kuesẽkõ poko osenetupuhnõko roropa sytatose.
3 Tymaro kuotururukõ se mã Ritonõpo. Jamaro sytatose imaro kuotururukohtao. Kukurãkanekõme aexiryke.
4 Sero nono põkõ kurãkary se mã Ritonõpo emero, zae ehtoh waro kuehtohkõme.
5 Toiro rokẽ Ritonõpo mana. Toiro roropa mã kyyrypyrykõ korokane, kyzehno xine pyra Ritonõpo ehtohme. Mokyro mã Jezu Kyrixtu, ahnome exikety.
6 Kukurãkatamitukõ epehmatohme toorihse ynororo. Jezu oepyry se Ritonõpo ahtao tooehse ynororo kutuarõtanohse xine. "Emero ahno kurãkary se mã Ritonõpo," kase tooehse Jezu.
7 Morara exiryke ymenekase Ritonõpo juteutõkara tuarõtanohneme jehtohme. Toto amorepaneme jaropoase, Jezu ekarotohme eya xine, tosẽkõme Jezu enetupuhtohme eya xine, zae ehtoh waro toto ehtohme. Morara karyhtao ya ajohpe pyra ase, zae rokẽ osekarõko ase.
8 Ahno otururu se ase Ritonõpo maro, emero pata põkomo, tyyrypyhpyrykõ poko pyra exiketomo, zehno pyra exiketomo, oseosezuhpyra exiketomo, enara.
9 Morararo nohpo tomo a kure rokẽ zupõkõ amurupoko ihximyra aehtohkõme, imehnõ onyhxiropyra roropa aehtohkõme. "Oũsetykõ poko rokẽ pyra ehtoko. Kasuru tõkehko poko rokẽ pyra ehtoko roropa, oekurãkarykõ poko rokẽ pyra ehtoko," kaxiko nohpo tomo a.
10 "Yrome imehnõ akorehmatoko. Moro saaro mã Ritonõpo omipona exiketomo," kaxiko eya xine.
11 "Tehme ehtoko, ãtamoreparykohtao Ritonõpo omipona oehtohkõme," kaxiko eya xine.
12 Orutua kõ anamorepapopyra ase nohpo tomo a, ituisarykõme roropa nohpo onyripyra ase. Ah mynyhme sã rokẽ nexĩ toto.
13 Ynara exiryke, Atão tyrise osemazuhme Ritonõpo a, okomino Ewa.
14 Atão onenekunohpyra roropa joroko tamuru kynexine repe. Ipyty rokẽ tonekunohse eya. Mame Ritonõpo omipona pyra toehse toto. Naeroro orutua kõ anamorepapopyra ase nohpo tomo a.

15 Yrome nohpo tõ kurãkãko mã Ritonõpo aenururukohtao, tosẽkõme Jezu onenetupuhkehpyra toto ahtao, imehnõ pyno toto ahtao roropa, tyyrypyrykõ rumekaryhtao eya xine, emotyẽkara roropa tahtao xine, enara.

3

Jezu poetory esẽme exiry poko

1 Jezu poetory amorepaneme se kuahtao xine kure mana. Zae Jezu poetory amoreparyhtao kyya xine kure mana. Morara kary ajohpe pyra mana. Imehnomo a: "Jezu poetory amorepaneme jexiry se ase," karyhtao oya, ynara kaxiko eya xine:

2 "Iirypyryme pyra ke ehtoko rorohpa ohxiropyra xine imehnõ ehtohme. Jezu poetory amorepaneme oexirykõ se awahtao xine, toiro rokẽ typye ehtoko. Emotyẽkara ehtoko. Tuaro ehtoko. Kure rokẽ ehtoko. Katonõ pyno ehtoko. Imehnõ amorepaneme kure ehtoko," kaxiko Jezu poetory amorepaneme se exiketomo a.

3 "Etỹpyra ehtoko. Imehnõ onetapara roropa ehtoko. Imehnõ pyno ehtoko. Oxiehno pyra ehtoko. Penetara roropa ehtoko tineru poko," kaxiko Jezu poetory amorepary se exiketomo a.

4 "Atapyĩ taõkõ esẽme nymyry ehtoko. Opoenõkõ amorepatoko õmipona xine toto ehtohme, tuaro roropa toto ehtohme," kaxiko eya xine.

5 Atapyĩ taõkõ amorepary waro awahtao xine Ritonõpo poetory amorepary waro exĩko matose. Yrome atapyĩ taõkõ amorepary waro pyra awahtao xine, Ritonõpo poetory amorepary waro pyra roropa matose.

6 Jezu poetoryme exisenã ahtao, mokyro imehnõ amorepaneme onyripyra exiko, exisene aexiryke. Imehnõ amorepaneme tyrise ahtao otarame ynara ãko mana: "Kure ywy, iirypyryme pyra, mokã sã pyra ase," ãko mana. Morara karyke eya iirypyryme exĩko mana. Mame popyra mokyro ekarõko Ritonõpo mana popyra joroko tamuru ekarotopõpyry saaro.

7 Imepỹ Jezu poetory amorepane riry se awahtao, kure mokyro ehtoh waro roropa Jezu onenetupuhpynõ ahtao, mokyro tyritoko Jezu poetory amorepaneme. "Popyra mokyro," karyhtao imehnomo a onyripyra ehtoko Jezu poetory tõ amorepaneme. Tyrise ahtao otarame joroko tamuru mokyro poremãkapõko mana.

Jezu poetory tõ akorehmananõme

8 Mokaro saaro imehnõ akorehmaneme se awahtao xine zae rokẽ ehtoko. Ajoajohpe pyra ehtoko. Eukuru zetunuru enyryhtao emotyẽkara ehtoko. Imehnõ mõkomory poko penetara ehtoko.

9 Orẽpyra Jezu enetupuhtoko. Omi kurã kukurohtao xine moro omipona rokẽ ehtoko, ehxiropyra oehtohkõme.

10 Tuaro exiketõ rokẽ Jezu poetory tõ akorehmaneme tyritoko. Aomipona nymyry toehse ahtao rokẽ tyriko toto.

11 Ynara kaxiko nohpo tomo a roropa: "Nohpo tomo, mokã saaro ke ehtoko. Kure rokẽ ehtoko. Imehnõ onykerekeremara ke ehtoko. Emotyẽkara roropa ke ehtoko. Oniokõ pyno rokẽ ehtoko," kaxiko eya xine.

12 Jezu poetory tõ akorehmaneme kuahtao xine toiro rokẽ typye sehtone. Kure rokẽ kypoenõkõ amorepãko sytatose. Kytapyĩtaõkõ roropa amorepãko kuomipona xine toto ehtohme.

13 Zae Jezu poetory akorehmananõme ahtao, toerokurukõ poko tuisamehxo exĩko toto. Mame orẽpyra exĩko mã toto imehnõ amorepary poko Jezu Kyrixtu enetuputyry poko.

Ritonõpo a kutuarõmatopõpyrykomo

14 Moro, ynymerohpyry oneneryme, okynã pyra jytotoh exiryke oenese repe.

15 Yrome otarame okynahxo ytopopyra ase. Morara exiryke sẽ ynymerohpyry aropõko ase oya oneneryme, tuaro oehtohme, Ritonõpo poetory tõ kure exiry poko Ritonõpo maro oturutoh tao. Ritonõpo Zuzenu isene mana typoetory tõ kurohtao. Kure kuexirykõ eneryhtao imehnomo a Ritonõpo zae exiry enetupuhnõko toto.

16 Ajohpe pyra nase. Ynara enetupuhnõko sytatose, osemazuhme tuaro pyra Jezu poko sexiatose repe, yrome Ritonõpo kutuarõtanopyatose.

Tumũkuru tonehpose ahnome.
Iirypyryme pyra tonepose mokyro Ritonõpo Zuzenu a.
Tonese roropa Ritonõpo nenyohtyamo a, kapuaõkomo a.
Tokarose ahno tomo a, juteutõkara a roropa.
Tonetupuhse roropa mokaro a.
Moromeĩpo tarose ropa ynororo kapu aka.

4

Ajohpe amorepatõkomo

1 Yrome ynara ãko Ritonõpo Zuzenu: “Okynã toehse ahtao toitoine tynenetuputyhpyrykõ rumekãko toto, onekunohtõkõ omipona toexirykõke, joroko tõ omipona roropa toexirykõke,” ãko.

2 “Amorepaneme ase,” ãko toh mã repe. Ajohpãkõ mokaro. Omi kurã etaryhtao tyya xine onetara mã toto. “Oorypyrykõ poko pyra ehtoko,” kary etaryhtao tyya xine onetara mã toto. Tyyrypyrykõ poko rokẽ mã toto. Mame ikurohtao xine jahkahpyry sã toh mana, omi kurã onetara toexirykõke. Onetapỹ sã toto.

3 Ynara ãko mã toto, imehnõ amorepãko: “Pytara ehtoko. Opytarykohtao popyra,” ãko toh mã repe. Tõsẽ onyry rumekapõko roropa mã toto Ritonõpo omipona pyra. Onokyro tõkehko tyrise Ritonõpo a kuohkõme, tãkye kuehtohkõme, “Kure mase” katohme kyya xine Ritonõpo a, enetuputyryke kyya xine aomiry waro roropa kuexirykõke.

4 Naeroro Ritonõpo nyrihpyry kuohkõme kure mana emero: “Kure mase, Ritonõpo,” karyhtao tõsẽ apoiryhtao. Naeroro tõsẽ onyry onurumekara ehtoko.

5 Tõsẽ onyryhtao kyya xine kure Ritonõpo a, aomiry etaryhtao, kuotururukohtao roropa imaro.

Jezu Kyrixtu poetory kurano

6 Morohne poko Jezu poetory tõ amoreparyhtao oya, Kyrixtu Jezu poetoryme nymyry mase. Tuãtanohse sã mase Ritonõpo omiry poko. Orẽpyra enetupuhneme mase, ãmorepatopõpyry omipona oexiryke.

7 Naeroro ahno nekarohpyry rokẽ irumekako. Toto omiry Ritonõpo omiry poko otuarõtanohpopyra mana. Yrome atamorepako kure oehtohme, Ritonõpo omipona nymyry oehtohme.

8 Tururume kuytoryhtao etaehpyra kuehtohme kure pohto rokene. Yrome Jezu poetoryme kuahtao xine ynara ãko roropa sytatose: “Kuatamoreparykohtao Ritonõpo omipona kuehtohkõme kure kuhse mana. Seroae Ritonõpo omipona kuahtao xine tãkye sytatose, jũme roropa tãkye exĩko sytatose Ritonõpo esaka kuytorykõke,” ãko sytatose.

9 Moro kuurutopõpyrykõ zae mana, otato ehtoko yronymyryme.

10 Morara exiryke ỹme ynanase erohnõko, etuarimãko roropa ynanase ajohpe pyra Ritonõpo enetuputyryke yna a. Orihpỹme jũme ynororo mana. Kukurãkanekõme ynororo mana. Enetupuhnanõ kurãkaneme roropa mana.

11 Morohne poko imehnõ amorepako.

12 Jezu poetoryme oehtoh poko osenepoko imehnomo a asã toexirykõ se toto ehtohme. Õmiry kure rokẽ tyriko. Imehnõ maro kure rokẽ exiko. Imehnõ pyno exiko. Ritonõpo onenetupuhkehpyra exiko. Nohpo tõ poko pyra exiko. Ynara rokẽ exiko, asã imehnõ toexiry se toto ehtohme, omoiry se roropa toto ehtohme: “Poetome ro mase. Õmiry etary se hkopyra ase,” kara toto ehtohme.

13 Ritonõpo omiry onysekeremakehpyra exiko, oximõmãkõ netaryme jytory ponãmero. Zuruko toto. Amorepako toto Ritonõpo omipona toto ehtohme.

14 Ritonõpo Zuzenu otuarõtanohpoase imehnõ amorepatohme. Ekurehpyra exiko toto amorepary poko. Amorepatõme oriase Ritonõpo Zuzenu. Tomarykõ tyrise Jezu poetory tomo a tamuximãkomo a. Ynara tykase toto Ritonõpo poe: “Mose Timoteu imehnõ amorepaneme exĩko,” tykase toto Ritonõpo poe. Morarame amorepatõme oriase Ritonõpo Zuzenu.

15 Morohne poko exiko kokoro rokene. Moro poko osenetupuhko, tuaro oexiry enetohme imehnomo a.

16 Tomeseke exiko zae rokẽ oehtohme. Orẽpyra exiko zae rokẽ imehnõ amorepary poko roropa. Morara awahtao osepynanohnõko mase, oetananõ pynanohnõko roropa mase.

5

Jezu poetory pyno exiry poko

1 Jezu poetory tõ tamuhpomãkõ onyenonohpyra exiko. Zae pyra toehse toto ahtao kure rokẽ zuruko toto. Omy zurutoh sã zuruko toto. Nuasemãkõ zuruko ãkorõ tõ zurutoh samo.

2 Nohpo tõ zuruko asa zururu samo. Oryximãkõ zuruko roropa ooryxiry zururu samo, zae rokene.

3 Kure tyriko pytỹpo tomo, takorehmaneke pyra pytỹpo ahtao.

4 Yrome pytỹpo tumũkue ahtao ipoenomo a tyse pyno se ase. Typake ahtao ipakomo a tynoty pyno se ase roropa. Poetome toto ahtao, toto pyno toehse. Morara exiryke ipoenomo a pytỹpo tõ pyno se ase. Morara ahtao kure Ritonõpo a.

5 Pytỹpo tõ tyekye pyra ahtao, ipyno sehtone, Ritonõpo nekarory eraximaryhtao rokẽ eya xine, oturukehpyra imaro toto ahtao, saereme, koko, enara.
6 Yrome imepỹ pytỹpo typenetatoh poko se rokẽ ahtao typoremãse sã Ritonõpo omiry poko mana.
7 Morara mokaro amorepako iirypyryme pyra toto ehtohme.
8 Imepỹ tyekyry pyno pyra ahtao typoenõ nymyry pyno pyra ahtao Ritonõpo omipona pyra mana. Onenetupuhpỹ motye popyra mana tuaro toexiryke repe yrome aomipona pyra mana.
9 Pytỹpo esety imeroko oximõmãkõ ipyno ehtohme 60me jeimamyry nae ahtao. Esety imeroko iniõpyry toiro rokẽ ahtao.
10 "Kure rokẽ imehnõ rine mokyro," karyhtao imehnomo a ipoko, esety imeroko, tumũkuru tõ tuãtanohse kure eya ahtao, katonõ nyhtohme tytapyĩ tokarose ahtao eya, Ritonõpo poetory tõ pyno toehse ahtao, kurãkara roropa takorehmase eya ahtao. Emero rokẽ kure tyrise eya ahtao esety imeroko pytỹpo tõ esety maro.
11 Yrome pytỹpo tõ esetykõ onymeropyra exiko kunumuxime pyra ahtao. Oryxime ahtao otarame niotary se exĩko ropa mana. Otarame tyniotary poko penetaryke Kyrixtu poko penetarahme sã exĩko ropa mana.
12 Morarame azahkuru exĩko mana Ritonõpo a tõsekarotopõpyry poko wenikehnõko ropa mana.
13 Kunumuximãkõkara esetykõ tymerose ahtao ipyno oximõmãkõ ehtohme otarame akĩme exĩko mã toto. Imeimehnõ tapyĩ takuroko ytoytõko mã toto. Mame ajoajohpe exĩko roropa mã toto, kerekeremato, imehnõ rypyry poko rokẽ oturũko. Morara ahtao popyra mana.
14 Morara exiryke kunumuximãkõkara niotary se ase aemũkuatohkõme, tytapyĩ tao aerohtohme onyhxiropyra imehnõ ehtohme.
15 Toitoine pytỹpo tõ joroko tamuru omi poe toeramase ropa.
16 Jezu poetory tõ ekyry pytỹpome ahtao ipyno aexirykõ se ase, torẽtyke pyra ipoko oximõmãkõ ehtohme. Tyekye pyra ahtao rokẽ oximõmãkomo a pytỹpo pyno se ase.
17 Mame Jezu poetory amorepatõkõ epehmatoko.
18 Ritonõpo omiry ynara ãko: "Pui mytary onymyhpyra ehtoko tiriiku ipikary poko itũtũmaryhtao," ãko. Ynara ãko roropa Ritonõpo omiry: "Erohketõ epehmatoko aerohtamitume," ãko. (Morara exiryke kure Jezu poetory amoreparyhtao eya xine Ritonõpo omipona toto ehtohme kurehxo epehmatoko toto.)
19 Jezu poetory amorepane kerekeremary onetara exiko. Yrome iirypyryme toehse ynororo ahtao asakoro enenanõ ahtao aomirykõ etako ihxirory poko.
20 Mame mokyro zuruko emero totasẽme zomory zuaro aehtohme.
21 Timoteu, etako pahne, jomipona exiko ipunaka. Ynara kara exiko okurohtao: "Yzamaro exiketõ onupokara ase iirypyry poko. Yzamaro pyra exiketõ rokẽ zupokãko ase," kara exiko okurohtao. Iirypyryme exiketõ ahtao zae rokẽ zuruko toto. Morara ãko ase Ritonõpo netaryme, Jezu Kyrixtu netaryme roropa, inenyohtyã netaryme roropa kapuaõkõ netaryme.
22 Axĩ pyra imepỹ imenekako Jezu poetory amorepaneme tyritohme. Imehnõ amorepaneme onyripyra exiko iirypyryme ahtao iirypyrymã akorehmaneme oekaroryino. Imehnõ onymoipyra exiko tyyrypyrykõ poko toto ahtao.
23 Tuna ẽnõko roropa mase. Uwa eukuru jehnahpyry ẽnõko mase pitiko rokene awakuru pokoino, kure pyrahme sã oexiryke.
24 Toitoine tuãnohsã enetupuhnõko sytatose axiny, iirypyry jarao exiryke. Okynahxo ahtao tuãnohsãme imehnõ enetupuhnõko sytatose jarao pyra iirypyrykõ exiryke. Morara exiryke axĩ pyra imepỹ imenekako Jezu poetory amorepaneme tyritohme.
25 Morararo toitoine ahno kure exiry axĩ enẽko sytatose. Yrome tokare pyra ahtao okynahxo ahtao kure toto exiry enetupuhnõko sytatose.

6

1 Imehnõ namoto mokaro Jezu poetory tomo. Ynara kaxiko eya xine: "Oesẽkõ pyno ke ehtoko. Aomipona roropa ke ehtoko, Ritonõpo onykerekeremara imehnõ ehtohme, ãmorepatopõpyry yna a roropa onykerekeremara toto ehtohme," kaxiko eya xine.
2 "Oesẽkõ Jezu poetoryme ahtao toto onypoihtopyra ehtoko. Oekyrykõme sã tyritoko. Ỹme rokẽ erohtoko, Ritonõpo omipona roropa aexirykõke, toto pyno Ritonõpo exiryke roropa," kaxiko eya xine.

Zae pyra amorepananõ namorepary poko
Orẽpyra imehnõ amorepako senohne poko.

3 Jezu Kyrixtu omiry zae rokene. Aomipona kuahtao xine kyyrypyrykõ rumekãko
sytatose. Imepỹ mã otato pyra ahtao, Jezu omiry myakãmary se mana imepỹ omiry ke.
4 Osenetaonohkety rokẽ mokyro, tuaro pyra exikety. Imehnõ ezuezukuru sato rokẽ
mokyro. Omi poko toto ezuezuhnõko rokẽ mokyro. Yrome toto ezuezuhtopõpyry pokoino
zumoxike exĩko mã toto, oxiehno roropa. Oxikerekeremãko toto. Tukurohtao xine imehnõ
ekarõko popyra toh ma repe.
5 Moro pokoino ajoajohpãkõ oseosezuhkehpyra mana. Tukurohtao xine azahkuru
exiryke. Zae exiry waro pyra toehse ipunaka. Tineru apoiry se mã toto Ritonõpo omipona
toehtamitukõme repe.
6 Yrome Ritonõpo omipona kuahtao xine, tãkye roropa kuahtao xine inekarohpyry poko,
tymõkomoke exikety motye sytatose. “Kure mase” karyhtao Ritonõpo a kyya xine kure
ipunaka mana.
7 Tymõkomoke pyra sytatose enurũko. Taroino roropa mõkomo anaropyra sytatose
kuorikyrykohtao.
8 Naeroro tohke kuahtao xine, tymetyke kuahtao xine roropa tãkye sehtone.
9 Yrome tymõkomoke se kuahtao xine, xiaxiake kypenetarykõke joroko tamuru nukuhta-
toh taka omõnõko sytatose. Kuesẽkõ enetupuhkehnõko sytatose. Kuamoreme xine ryhtãko
sytatose.
10 Tineru poko penetanohtao xiaxiake iirypyry poko exĩko sytatose. Tytineruke se
toexirykõke toitoine ipoetory tomo a Jezu turumekase. Emynyhmãko itamurume mã toto.
Tukurohtao xine sam ãko toh mana.

Zae exiry poko Pauru namorepatopõpyry

11 Yrome omoro Ritonõpo poetoryme oexiryke tomeseke mokaro sã pyra oehtohme.
Tineru poko openetary irumekako, kure oexiry aroko. Ritonõpo zamaro exiko. Oesẽme
onenetupuhkehpyra exiko. Imehnõ pyno exiko roropa. Penekehpyra exiko Ritonõpo
nyrohmanohpotoh poko. Osenetaonohpyra exiko roropa.
12 Orẽpyra exiko Jezu enetuputyry poko oesẽme. Ritonõpo omipona rokẽ exiko orihpyra
oehtohme jũme. Typoetoryme tyrise mase eya, kure rokẽ tõturuse awahtao Jezu Kyrixtu
oesẽme exiry poko, imoihmãkõ netaryme.
13 Ritonõpo emero ritõme mana. Inetaryme Jezu Kyrixtu netaryme roropa ynara ãko ase
oya, Timoteu,
14 Ritonõpo omipona exiko ipunaka, ohxiropyra imehnõ ehtohme, Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ
oepyry ropa ponãmero. Moro saaro Tumy omipona Jezu kynexine Põtiu Pirato ẽpataka
tarose tahtao.
15 Jezu enehpotoh toehse ahtao enehpõko ropa Ritonõpo mana. Tuisame imehxo
Ritonõpo mana. Kurã mokyro toiro. Tuisamãkõ tuisaryme mana, pata esã esẽme roropa
mana.
16 Ynoro rokẽ orihpỹme mana jũme. Saereme konõto esary mana. Xixi motye reh mahna.
Imehnõ eya ytosaromepyra mana. Mokyro onenepitopyra sytatose osenepỹme aexiryke.
“Kure mokyro mana. Kuesẽkõme mana jũme,” sykatone.
17 Ynara kaxiko tymõkomokamo a: “Osenetaonohpyra ke ehtoko. Ynara kara ehtoko
okurohtao xine: ‘Tãkye exĩko ase ytinerũ tomãse ahtao,’ kara ehtoko. Yrome ynara kahtoko
rokene: ‘Tãkye rokẽ ase Ritonõpo poko. Emero ekarõko mã ya,’ kahtoko rokẽ okurohtao
xine,” kaxiko eya xine, amorepako toto.
18 “Kure ehtoko. Kure roropa imehnõ tyritoko. Imehnõ akorehmatoko. Omomỹke pyra
ke ehtoko,” kaxiko eya xine, amorepako toto:
19 “Tymõkomoke oehtohkõme Ritonõpo esao, aomipona rokẽ roropa oehtohkõme,” kaxiko
eya xine.
20 Timoteu, tomeseke exiko. Ourutopõpyry ya onuenikehkapopyra exiko. Imehnõ
otururu irumekako. Ritonõpo waro kamexipopyra mana. “Zuaro exiketõme ynanase,” ãko
toh mã repe ajohpe rokene. Toto oseosezukuruhtao toto onezuhpyra exiko.
21 Tõsezusezukurukõ poko toto ahtao tytahse sã toh mana. Tosẽkõme Jezu tonetupuhkehse
toto a.
“Timoteu tõ pyno exiko,” ãko ase Ritonõpo a opoko xine. Enara.

2 TIMOTEU
Pauru Nymerohpyry ropa Timoteu Neneryme
2 Timóteo
Ekarotopo

Sero *2 Timoteu* tymerose Pauru a Timoteu neneryme zae aerohtoh poko, Jezu poetory amorepaneme toehse exiryke. Zurũko roropa mana toorikyry poko: "Enaromyra ase jorikyry poko, Ritonõpo maro jexiryke," tykase. Timoteu pyno Pauru kynexine, akorehmaneme exiryke. Naeroro orẽpyra tyripõko mana soutatu samo Kyrixtu omipona, ipoetory tõ pyno ehtoh poko roropa (2 Timoteu 4.5).

Osekarõko Pauru mana: tosẽme Jezu enetuputyry poko tyya, imehnõ pyno toexiry poko te, orẽpyra toehtoh poko imehnõ amorepary poko Jezu poko. Morara exiryke Pauru typoenohse ahtao Timoteu a kure exĩko mana. "Tururume ytokety sã poremãpyra exiase. Yrohmanohpotopõpyry tõtyhkase ywy. Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra exiase. Naeroro Ritonõpo nekarory kurã jeraximãko mana, kure jehtopõpyry epehpyryme. Moro ekarõko mã Kuesẽkõ ya ekarotoh po toehse ahtao," tykase Pauru (2 Timoteu 4.7-8).

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-2*
Omi kurã Jezu poko ekarory *1.3—2.26*
Jezu oehsasaka ahtao *3.1-9*
Enaroximatoh, tuaro ehtopo *3.10—4.8*
Typoko ehtopo *4.9-18*
Aosekazumatoh etyhpyryme *4.19-22*

1 Ywy ase Pauru Jezu Kyrixtu nenyokyhpyry. Pake ynara tykase Ritonõpo: "Kure rokẽ oritorỹko ase, jũme orihpyra oehtohkõme Jezu Kyrixtu maro," tykase ynororo pake. Morara exiryke tonyohse ywy imehnõ amorepatohme.

2 Ynymerohpyry moro oneneryme Timoteu. Umũkuru kurãme mase Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya oesẽme.

Ynara ãko ase Kumykomo a Ritonõpo a: "Kure rokẽ Timoteu tyriko, ipyno ke exiko, torẽtyke pyra tyriko," ãko ase. Morara ãko ase roropa Kuesẽkomo a, Jezu Kyrixtu a.

Kure mase Ritonõpo, katopõpyry

3 Kokoro rokẽ oturũko ase opoko Ritonõpo netaryme. Ynara ãko ase: "Kure mase Papa, Timoteu pyno oexiryke," ãko ase koko, saereme, enara. Ritonõpo poko ase. Yyrypyry poko pyra ase, tuaro ase. Tam tõ tyyrypyrykõ poko pyra toh kynexine tuaro toexirykõke. Mokaro ehtopõpyry sã ase.

4 Wenikehpyra jexiryke oxitatopõpyry poko, omuhpe oehtopõpyry poko roropa, oenery se ropa ase ipunaka, tãkye nymyry jehtohme.

5 Jezu enetupuhnõko mase oesẽme nymyry. Osenekunohpyra mase. Moro waro ase. Osemazuhme onoty a, Roiti a Jezu tonetupuhse. Asa a roropa tonetupuhse, Eunixi a. Seromararo oya tonetupuhse rahkene.

6 Morara exiryke pape merõko ase oneneryme wenikehpyra oehtohme, mãsa rokẽ pyra oehtohme, imehnõ amorepary poko. Ouhpona jemary tyrise ahtao ya, Ritonõpo a Tuzenu tokarose oya imehnõ amorepatohme oya.

7 Tuzenu ekarone kyya xine, oserehpyra kuehtohkõme, orẽpyra kuehtohkõme, imehnõ pyno kuehtohkõme, zae ehtoh riry waro kuehtohkõme, enara.

8 Morara exiryke ehxiropyra exiko õtururuhtao imehnõ maro Jezu poko, Kuesẽkõ poko. Ehxiropyra exiko roropa ypoko. Jezu poetoryme jexiryke japuruase toto. Ysaaro ke exiko. Ynara kaxiko: "Jezu poko imehnõ amorepary se ase. Imehnomo a jutuarimaporyhtao eanahtõko ase," kaxiko. Mame otuarimaporyhtao ãkorehmãko Ritonõpo mana eanahtotohme oya.

9 Kukurãkatone. Kueahmatone roropa typoetoryme kuehtohkõme. Kynyrihpyrykõ kurã pokoino pyra, typoe rokẽ kueahmatone kure kyrirykõ se toexiryke. Toenupunase kypoko xine toexiryke Tumũkuru Jezu Kyrixtu enehpory se kynexine kukurãkanekõme, moino ro sero nono onyripyra ro tahtao.

10 Seromararo Ritonõpo kure toexiry tonepose kyya xine kukurãkanekõ oepyryke, Jezu Kyrixtu oepyryke. Kuorikyrykõ tonahkapose Jezu a, jũme orihpyra kuehtohkõme, enetuputyryhtao kyya xine. Moro poko tuaro sytatose Jezu enetuputyryke kyya xine.

11 Imehnomo a roropa Jezu enetupuhpotohme tymenekase ywy Ritonõpo a, ipoko toto
zurutohme. Ritonõpo nenyokyhpyryme roropa ase, imehnõ amorepatohme, juteutõkara
roropa amorepatohme.
12 Morara exiryke etuarimãko ase. Yrome ase ehxiropyra, Jezu waro jexiryke.
Ukurãkaneme enetupuhne. "Jesẽme mase," akẽ eya. Morara karyke ya osekarone eya
ipoetoryme jehtohme. Jewomaneme mana tooepyry ropa ponãmero kapu ae. Moro waro
ase.
13 Ritonõpo omiry ekaroryhtao ya otato mexiase. Zae rokẽ oturuase oya. Moro omipona
rokẽ exiko imehnõ amorepatohme oya ysaaro. Jezu enetupuhneme oexiryke aomipona
rokẽ exiko. Imehnõ pyno ke exiko. Morara sehtone Jezu Kyrixtu poetoryme kuexirykõke.
14 Ritonõpo a tõmiry tokarose oya, otato oehtohme, etyorõmapopyra imehnomo a oe-
htohme, zae rokẽ imehnõ amorepatohme oya. Ritonõpo omiry poko awahtao Zuzenu
ãkorehmãko mana. Kukurohtao xine mana Ritonõpo Zuzenu.
15 Mokaro Azia põkõ urumekase ropa. Toto a urumekary waro mase, Pixeru, Eremojene,
imehnõ maro urumekahpõkõ mokaro.
16 Yrome Onexiporu jakorehmane itamurume. Morara exiryke ynara ãko ase Ritonõpo
a: "Onexiporu tõ pyno exiko," ãko ase, jakorehmaneme aexiryke. Ehxiropyra roropa
monexiã ymyhtoh poko.
17 Roma pona tooehse tahtao jupiase pohto rokẽ pyra, jenery ponãmero.
18 Morara exiryke ynara ãko ase Ritonõpo a: "Onexiporu pyno exiko yna Esẽ oepyry ropa
ahtao kapu ae," ãko ase, takorehmase eya jexiryke Epezu po jahtao. Moro waro mase.

2

Soutatu sã Kuesẽkõ omipona kuexirykõ poko

1 Morara exiryke aimo orẽpyra exiko. Jezu Kyrixtu ãkorehmãko mana, kypyno xine
toexiryke.
2 Ynekarohpyry oya Jezu poko metase imehnõ netaryme. Tuhkãkõ netaryme ynekaroh-
pyry metase. Moro ynekarohpyry ekaroko ropa orutua komo a, Ritonõpo omipona
exiketomo a, imehnõ amorepananõme toto ehtohme.
3 Oseanahtoko otuarimaporyhtao imehnomo a ysaaro, soutatu sã roropa, Jezu Kyrixtu
poetoryme oexiryke.
4 Etonatoh konõto toehse ahtao, soutatu tõ xiaxiake ytopyra mã toto, emero irumekãko
tosẽkõ omipona rokẽ toehtohkõme. Mokaro saaro kymarokomo. Torẽtyke pyra sehtone
tineru apoiry poko, mõkomo apoiry poko roropa, Kuesẽkõ omipona rokẽ kuehtohkõme
tãkye aehtohme kypoko xine.
5 Morararo orutua kõ atatapoiryhtao imehxo exikety waro ehtohme, tosẽkõ omipona
rokẽ ahtao: "Imehxo mokyro mana," ãko mã toto ipoko. Tosẽkõ omipona pyra ahtao:
"Imehxo mokyro," kara mã toto ipoko.
6 Kure tutupi poko erohkety osemazuhme tỹkyryry epery enahnõko, tarykase eya exiryke.
Imeĩpo tỹkyryry ekamõko mana imehnomo a.
7 Moro poko osenetupuhko, ynymerohpyry poko. Morarame Kuesẽkõ otuarõtanohnõko
mã rahkene, moro poko oepohnopyryhtao.
8 Wenikehpyra ke exiko Jezu Kyrixtu poko. Mokyro rokẽ tõsemãkapose ropa aorihxĩpo.
Tawi ekepyry parỹpyryme mana. Morara ãko ase Jezu poko imehnõ amoreparyhtao.
9 Moro pokoino etuarimãko ase. Jezu omiry ekaroryke ya popỹ sã tõmapose ywy
ãpuruhpyry taka. Yrome Ritonõpo omiry anapurupyra mã toto.
10 Morara exiryke eanahtõko rokẽ ase. Utuarimaryhtao eanahtõko ase, Ritonõpo
nymenekatyã kurãkatohme, kysã toto ehtohme. Kukurãkatorỹko Ritonõpo mana Jezu
Kyrixtu poetoryme kuexirykõke. Kure rokẽ exĩko sytatose orihpỹme.
11 Ynara katopõpyry zae nase:
"Imaro kuorikyrykohtao,
imaro orihpỹme exĩko sytatose.
12 Imaro kuetuarimarykohtao,
imaro tuisame exĩko roropa sytatose.
Yrome: 'Jezu waro pyra ase,'
karyhtao kyya xine:
'Mose waro pyra ase,' ãko roropa Jezu mana kypoko xine.
13 Ajohpe kuahtao xine,
ajohpe pyra ro Jezu mana,
amonohkara mana zae rokẽ toexiry poko.
Ynara kara mana: 'Moky saaro ajohpe exĩko ase,' kara Jezu, ajohpãkarame aexiryke."

"Kure mase ya," ãko Ritonõpo aomipona exiketomo a

14 Moro katopõpyry kure. Jezu poetory tõ moro poko toto onuenikehkapopyra exiko. Amorepako toto. Ynara kaxiko eya xine Kuesẽkõ netaryme: "Oseosezuhpyra ke ehtoko omi poko. Oseosezuhnohtao popyra mana. Imehnõ akorekehkãko rokẽ mana," kaxiko eya xine.

15 Akĩme pyra erohko Ritonõpo omipona oehtohme, "Kure mase," katohme Ritonõpo a oya. Azahkuru pyra exiko ehxiropyra oehtohme oerokuru poko. Zae rokẽ imehnõ amorepako Ritonõpo omiry poko.

16 Ritonõpo waro pyra exiketõ omiry poko pyra exiko, Ritonõpo zamaro pyra toto omiry exiryke. Mokaro omiry etananõ mã iirypyrymehxo exĩko toh mana.

17 Ahno pũ toeposohkase ahtao motapitõko mana jõtopyra exiryke. Moro saaro mokaro omiry, emãnõko mana imehnõ ryhmãko samo. Asakoro mokaro amorepananõ mana Imeneu, Piretu, enara.

18 Ritonõpo omiry turumekase eya xine. Ynara ãko toh mã repe: "Aorihtyã tõsemãkakehse Ritonõpo a," ãko toto, ajohpe rokene. Toitoine azahkuru exikety etaryke tyya xine, osenekunohnõko mã toto. Jezu omipona hkopyra exĩko mã toto.

19 Yrome Ritonõpo nukurãkatyã onyryhmara mana. Ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: "Kuesẽkõ typoetory tõ waro mana," me tymerose. Ynara roropa tymerose: "Kuesẽkõ poetoryme kuahtao xine kyyrypyrykõ rumekãko sytatose," me tymerose roropa.

20 Imehxo exiketõ tapyĩ tao oripo tõkehko nae. Typyne exikety nae, uuru risemy, parata risẽ roropa. Typyne pyra exiketõ nae roropa, wewe risemy te, orino apuhsẽ tõkehko, kurãkõ ẽme nae, emero rokẽ ẽme nae, enara.

21 Oripo saaro sytatose. Kyyrypyrykõ rumekaryhtao kyya xine, tukurikase roropa kuahtao xine oripo kurã sã sytatose, typyne exiketõ samo. Kyyrypyrykõ poko pyra exĩko sytatose, Kuesẽkõ poetoryme. Kuesẽkõ omi poe kure rokẽ exĩko sytatose. Kure tyriry poko rokene.

22 Nuasemãkõ otarame tyyrypyrykõ poko penetãko mã toto. Ipenetarykõ poko pyra exiko. Ynara rokẽ exiko, zae ehtoh poko rokẽ exiko, Jezu enetuputyry poko, imehnõ pyno oexiry poko, kure rokẽ oexiry poko, enara. Moro saaro Ritonõpo maro oturuketomo, kure rokẽ toexirykõ poko toto. Tyyrypyry poko pyra toto ipunaka tukurohtao xine.

23 Yrome imehnõ omiry ãkorehmara mana Ritonõpo onenetupuhpyra aexirykõke. Okynahtao oxiehno imehnõ rĩko aomirykõ mana. Morara exiryke toto omiry onetara exiko.

24 Jezu poetoryme oexiryke imehnõ zehno pyra exiko. Toto pyno exiko tuaro exikety samo, kure rokẽ toto amorepako, penekehpyra roropa exiko toto amorepary poko. Emỹpopyra exiko.

25 Imehnõ amoreparyhtao kuomirykõ omipona pyra toto ahtao toto pyno ro sehtone. Otarãme imeĩpo iirypyryme toexirykõ enetupuhnõko mã toto Ritonõpo poe. Otarãme tyyrypyrykõ rumekãko ropa toto Jezu omipona toehtohkõme.

26 Otarãme eramãko ropa toh mana joroko tamuru winoino. Inapurutoh tae tũtãko ropa toh mana. Otarame omi kurã omipona pyra aehtyã ekurãkãko ropa toh mana Ritonõpo poe, enara.

3

Jezu oehsasaka ahtao

1 Tuaro ehtoko, Jezu oehsasaka ahtao tuhke ehtomaketõ exĩko mana, Jezu omipona exiketõ poremãkapory se exiketomo.

2 Mokaro osepyno rokẽ exiketomo. Imehnõ mõkomory poko penetãko mã toto. Osenetaonohnõko rokẽ mã toto. Ritonõpo kerekeremãko mã toto, tumykõ omipona pyra exiketomo. Tỹkyryrykõ tokarose ahtao eya xine, "Kure mase," kara mã toto, Ritonõpo a omipona pyra roropa mã toto.

3 Sekerereme pyra exiketõ mokaro, otupokapopyra exiketomo. Imehnõ kerekeremananomo ajoajohpãkomo, zehnotokomo, kurãkõ se pyra exiketomo.

4 Tope tõ ewokananomo, tomeseke pyra exiketomo, osenetaonohketomo, typenetatoh poko rokẽ exiketomo, Ritonõpo pyno pyra exiketomo.

5 "Ritonõpo poetoryme ynanase," ãko toh mã repe. Yrome Ritonõpo jamitunuru ripory se pyra mã toto tukurohtaka xine. Naeroro mokaro maro pyra ehtoko isã oexirykõino.

6 Toitoine mokaro zae pyra imehnõ amorepãko mã toto. Imehnõ tapyĩ taka omõnõko mã toto, nohpo tõ omipohtomase. "Jomipona awahtao xine, ytopyra matose apoto konõto htaka," ãko toh mã repe. Mame ataomipohtomapõko mã toto. "Iirypyryme ase," ãko rokẽ mã toto, yrome tyyrypyry rumekary se pyra mã toto.

7 Atamorepakehpyra toh mã repe. Yrome zae omi exiry onenetupuhsaromepyra mã toto.

8 Pake Janexi tõ tõxienonohse Moeze maro, Janexi, Jãpyrexi, enara toh kynexine. Zae Moeze omiry kynexine. Yrome zae omi etary se pyra toh kynexine. Zae omi etapory se pyra roropa toh kynexine. Mokaro saaro serõkomo. Zae pyra imehnõ amorepãko mã toto zae omipona toexirykõ se pyra mã toto. Tukurohtao xine azahkuru rokẽ osenetupuhnõko mã toto. Jezu poetory poenohnõko rokẽ mã toto. Yrome Ritonõpo omipona pyra ekurehnõko mã toto.

9 Myarotokoro pyra mã toto. Azahkuru toto exiry enẽko imehnõ emero, pake Janes tõ azahkuru ehtopõpyry samo Jãpyrexi maro.

Pauru namorepatopõpyry etyhpyry

10 Yrome ya imehnõ amorepatopõpyry waro toehse mase. Kure jehtopõpyry waro roropa mase. Ritonõpo omipona se jehtopõpyry waro mase, Ritonõpo enetupuhtopõpyry ya, sekerereme jehtopõpyry, imehnõ pyno jehtopõpyry, yyryhmary eanahtotopõpyry ya,

11 jyhtomatopõpyry, enara. Toetuarimase ywy itamurume Ãtiokia po jahtao, Ikoniu po, Rixityra po, enara. Yrome jyhtomaryhtao, ypynanopyase Kuesẽkomo.

12 Morararo emero Jezu Kyrixtu omipona se exiketomo. Imaro se exiketõ osanumãko mã toto aomipona se toto exiryke.

13 Yrome iirypyrymãkõ popyrahxo exĩko mana, onekunohtõkõ roropa. Imehnõ enekunohnõko mã toto. Osenekunohpõko roropa joroko tamuru a toto.

14 Yrome tyoro mase. Zae ehtoh poko tãtamorepase oya, Jezu Kyrixtu poko tonetupuhse roropa oya okurohtao, moro onurumekara exiko ipunaka. Ãmorepahpõkõ waro mase, asa, onoty, ywy, enara.

15 Opoetoae ro kurã poko ãtamorepahpyry mase. Pape kurãme exiryke kutuarõtanohtorỹko mana, Ritonõpo a typoetoryme kyrirykõ poko, Jezu Kyrixtu tonetupuhse kyya xine ahtao.

16 Tõmiry tymeropose urutõ komo a Ritonõpo Zuzenu omi poe, zae kuamorepapotohkõme, iirypyrymãkõ mynyhmapotohme, azahkuru exiketõ kurãkatohme, kuamorepatohkõme kure ehtoh poko kuehtohkõme.

17 Tõmiry tymeropose eya typoetory tõ tuaro ehtohme tymõkomoke exiketõ sã kuehtohkõme roropa kure ehtoh poko zuaro kuehtohkõme imehnõ akorehmary waro roropa kuehtohkõme.

4

1 Jezu oehnõko mana kutuisarykomo. Tooehse ahtao sero nono põkõ apiakãko mana, emero aorihtyamo, orihpynomo, enara. Ynara oururu se ase Ritonõpo netaryme, Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ netaryme roropa:

2 Ritonõpo omiry ekaroko imehnõ netaryme. Ekurehpyra exiko. Jezu apoiry se toto ahtao, amorepako toto. Apoiry se hkopyra toto ahtao aomiry ekaroko rokẽ toto netaryme. Pohnõ zuruko tyyrypyrykõ poko pyra toto ehtohme. Ãkyemapoko toto. Amorepako toto Ritonõpo omiry poko. Penekehpyra ke exiko roropa toto amorepary poko.

3 Imeĩpo zae omi etary se pyra exĩko mã toto sero nono põkomo, typenetatohkõ poko rokẽ toehtohkõme. Ajohpãkõ menekãko mã toto tamorepanekõme, tyyrypyrykõ poko rokẽ tamorepatohkõme.

4 Zae omi rumekãko mã toto ajoajohpãkõ omiry rokẽ etatohme tyya xine.

5 Naeroro mokaro sã pyra exiko. Tuaro exiko. Oetuarimaryhtao eanahtoko rokene. Imehnõ zuruko Jezu Kyrixtu poko. Orẽpyra exiko Ritonõpo omipona. Imehnõ akorehmako roropa aomipona toto ehtohme.

6 Okyna hkopyra jorihtoh toehse nase. Yrome torẽtyke pyra ase jorikyry poko.

7-8 Tururume ytoketõ ahtao, toiro osemazuhme eporehkãko. Epehpyry apoĩko mana, tosẽkõ omipona ahtao rokene, osema etyhpyry pona toeporehkase ahtao roropa. Mokaro sã ywy. Poremãpyra exiase. Yrohmanohpotopõpyry poko tõtyhkase ywy. Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra ase. Naeroro Ritonõpo nekarory kurã jeraximãko mana, kure jehtopõpyry epehpyryme. Moro ekarõko mã Kuesẽkõ ya ekarotoh po toehse ahtao. Imehnomo a roropa, emero Kuesẽkõ pyno exiketomo a moro ekarõko roropa mana, aepyry ropa eraximananomo a.

Pauru nurutopõpyry

9 Timoteu, axĩ sahxo õpokonopyry aotyhkanohko, oehtohme xiaro ya.

10 Turumekase Temaxi a jexiryke morara ãko ase. Mõkomo poko typenetaryke toytose ynororo Tesaronika pona. Kyresẽte toytose roropa Karaxia pona. Titu toytose Taumaxia pona, enara.

11 Ruka rokẽ taro nase ymaro. Maku menehtase amaro oehtozome, jakorehmaneme aehtohme taro.

12 Tikiku aropone Epezu pona.

13 Ooepyryhtao jupõ enehko. Tyroa po Kapo tapyĩ tao ynomoase. Moro enehko. Ypapẽ roropa enehko. Okyno pihpyry risẽ roropa enehko, imerohpyry. Moro se nymyry ase.
14 Arexãtere, mokyro kurimene poko erohkety, popỹ mokyro yhtomane. Apo Kuesẽkõ mokyro wãnohno iirypyryme aexirypo.
15 Akorekehkatõ mokyro nexiase Ritonõpo omiry ekaroryhtao yna a. Tõsezusezuhse itamurume ynororo yna maro. Mokyro waro exiko oryhmaryino roropa.
16 Apitoryme terekatu ẽpataka toehse jahtao josewomatohme, jurumekase toto emero. Yrome ynara ãko ase Ritonõpo a ipoko xine: "Papa, mokaro onuãnohpyra exiko toto nyrihpyry poko," ãko ase.
17 Yrome Kuesẽkõ jurumekara ymaro monexiano. Yjamihtanopyase Jezu Kyrixtu poko ekarotohme juteutõkara a. Typynanohse Kuesẽkomo a jexiryke jeatãpyra toh kynexine.
18 Kuesẽkõ ypynanohnõko mana yyryhmaryhtao pohnomo a. Mame orẽpyra tosaka jarõko mana. Moero mã emero esẽme mã ynororo. "Kure Ritonõpo mana, kakehpyra sehtone." Morara kary kure mana.

"Murutase toto," katopõpyry

19 Murutase toto Pirixira, Akira, Onexiporu tõ roropa, enara.
20 "Pauru opyno xine," kaxiko eya xine. Eraxitu tõsesarise Korĩtu po, Tyropimu ynomoase Miretu po, kure pyra exiryke.
21 Axĩ sahxo moehtase ropa konopotara ro ahtao.
"Kuurupotase Timoteu a," ãko Eupuru mana, Purutẽte te, Rino te, Kyrautia te, emero Jezu poetory tõ maro. "Opyno ynanase, Timoteu," ãko toh mana.
22 Ynara ãko ase Kuesẽkomo a Jezu Kyrixtu a: "Timoteu maro exiko. Ipyno exiko," ãko ase, enara rokene.

TITU
Pauru Nymerohpyry Titu Neneryme Tito
Ekarotopo

Juteu kara Titu kynexine. Jezu poetoryme toehse ynororo ahtao Pauru maro toytose pata tõ poro, akorehmaneme (Karaxia 2.1-3; 2 Korĩtiu 7.6-16). Jezu poetory tõ amorepaneme toehse ynororo Kereta po (Titu 1.5).

Tynymerohpyry ae Titu zurũko Pauru mana Jezu poetory tõ amorepananõ zae ehtoh poko; zurũko roropa mana zae Titu ehtoh poko imehnõ Jezu poetory tõ maro: tamuximãkõ amorepatohme, nuasemãkõ amorepatohme, kunumuxime exiketõ amorepatohme, oryxime exiketõ amorepatohme, enara. Tamuximehxo Titu exiryke imehnõ akorehmapory se Pauru kynexine eya: "Kypynanopyatose Ritonõpo kure kuexirykõke pyra, kypyno xine toexiryke" (Titu 3.5).

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-4*
Jezu enetuputyry, zae ehtoh ipoetory tõ maro *1.5–3.11*
Tuaro ehtoh etyhpyryme *3.12-15a*
Kure tyripotoh Ritonõpo a *3.15b*

1 Ynymerohpyry moro oneneryme Titu. Ywy ase Pauru, Ritonõpo poetory, Jezu Kyrixtu nenyokyhpyry.

Tymenekase ywy Ritonõpo a tynymenekatyã akorehmatohme aomiry enetupuhpotohme eya xine, zae omi kurã poko toto amorepatohme roropa.

2 Orihpỹme tymaro kyritorỹko Ritonõpo mana. Ajohpãkara mokyro Ritonõpo. Pake nono onyripyra ro tahtao ynara tykase ynororo tyya rokene: "Orihpỹme ypoetory tõ rĩko ase," tykase.

3 Mame tõmiry enehpory se toehse Ritonõpo ahtao tonehpose eya kyya xine. Tõmiry tokarose roropa ya ekarotohme imehnomo a, ynara katohme eya xine: " 'Umũkuru enetuputyryhtao oya xine, orihpyra oritorỹko ase, jũme,' kaxiko eya xine," tykase ya Ritonõpo kukurãkanekomo.

4 Umũkurume mase Titu, Jezu Kyrixtu tonetupuhse oya exiryke.

Ynara ãko ase Ritonõpo a: "Papa, Titu pyno ke exiko. Torẽtyke pyra tyriko roropa," ãko ase. Jezu Kyrixtu a morara ãko roropa ase kukurãkanekõme exiryke.

Titu erohtopõpyry Kereta po

5 Kynomoase moroto ahmõta po Kereta po, morotõkõ akorehmatohme otyhkara ro jexiryke, Jezu poetory amorepatõkõ ritohme oya emero pata tõ punero. Ynyrohmanohpotopõpyry poko oya wenikehpyra exiko.

6 Zae rokẽ exiketõ Jezu poetory amorepaneme tyriko, toiro typye exiketõ rokene, Jezu enetupuhnanõ ke typoenõke rokene. Ajoajohpe pyra typoenõke exiketõ tyriko, tumykõ omipona typoenõke roropa.

7 Ritonõpo omi poe Jezu poetory amorepananõ ahtao imehnõ mã toto onyhxiropyra kure rokẽ toto exiryke. Osenetaonohpyra exiketomo, atakirimahnomo, etỹpyra exiketomo, zehzehno pyra exiketomo, tyamene se pyra exiketomo,

8 katonõ se exiketomo, kurãkõ maro se exiketomo, emotyẽkara exiketomo, zae rokẽ imehnõ rinanomo, Ritonõpo sã se exiketomo kure rokene, akĩme pyra exiketomo,

9 zae omi onurumekara exiketomo zae exiryke, Jezu namorepatopõpyryme exiryke. Morara tahtao xine imehnõ zurũko toh mana, toto akorehmãko zae Ritonõpo omi poe. Azahkuru exiketõ namorepatopõpyry enepõko roropa toh mana.

10 Tuhke ajoajohpãkõ nae. Juteu tõ roropa Jezu enetupuhxĩpo toeramase ropa toto. Ipoetohpyryme mã toehse toto. Imehnõ amorepãko toto azahkuru rokene. Toto enekunohnõko mã toto.

11 Mokaro imynyhpãkapoko imehnõ enekunopyryino. Tyekyrykõ omipohtomãko toh mana, zae pyra toto amorepãko, tineru apoitohme rokẽ tyya xine.

12 Typoko xine ynara tykase imepyny: "Kereta põkõ emero ajoajohpe mana osekatõ kõ samo. Akĩme roropa mã toto, tõtukurukõ poko emotyẽkãko toto," tykase mokyro Kereta pono typoko xine ro imehnõ netaryme.

13 Mokyro nekarohpyry ajohpe pyra mana. Morara exiryke mokaro zuruko orẽpyra samo, mãsa rokẽ pyra Ritonõpo omipona toto ehtohme.

14 Juteu tamuru tõ omihpyry irumekapoko eya xine imeimehnõ nyrohmanohpotoh roropa. Zae omi rumekahpõkõ nyrohmanohpotoh irumekapoko eya xine.
15 Kure exiketõ mã kure Ritonõpo nyrihpyry ekarõko. Yrome iirypyrymãkõ mã popyra Ritonõpo nyrihpyry ekarõko zae pyra toexirykõke. Tyyrypyrykomo a rokẽ tuaro mã toto.
16 Moro saaro imehnomo: "Ritonõpo waro ynanase," ãko toh mã repe. Yrome kure ehtoh poko pyra mã toto. Popyra ipunaka mã toto Ritonõpo neneryme. Imeimehnõ zehno mã toto Ritonõpo omipona pyra. Kure imehnõ riry waro pyra mã toto, enara.

2

Zae omi poko

1 Yrome omoro tyoro, mokaro sã pyra. Zae omi ekaroko Jezu poetory tomo a. Ynara kaxiko eya xine: "Ritonõpo omipona ehtoko," kaxiko.
2 Tamuhpomãkõ zuruko kure toto ehtohme, ajoajohpe pyra, emotyẽkara roropa toto ehtohme tõtukurukõ poko, mãsa rokẽ pyra Ritonõpo enetupuhtohme toto a, imehnõ pyno toto ehtohme, Ritonõpo omipona exiry poko penekehpyra roropa toto ehtohme.
3 Morararo kunumuximãkõ zuruko kure toto ehtohme Ritonõpo poko exiketõ samo, imehnõ onykerekeremara toto ehtohme, eukuru jehnahpyry poko penetara toto ehtohme roropa. Zae omi poko imehnõ amorepapoko eya xine.
4 Oryximãkõ amorepapoko toto a, tyniokõ pyno toto ehtohme, typoenõkõ pyno roropa aehtohkõme,
5 Ritonõpo omi poe tuaro toto ehtohme, imehnõ orutua poko pyra oryxiã ehtohme, tytapyĩkõ tao rokẽ kure toto ehtohme, tyniokõ omipona toto ehtohme roropa. Tyniokõ omipona pyra Jezu poetory ahtao imehnõ ynara ãko toto eneryke tyya xine: "Otarãme Ritonõpo omiry se hkopyra mokyro mana," ãko toto ipoko.
6 Nuasemãkõ roropa zuruko ajoajohpe pyra toto ehtohme.
7 Titu, kure rokẽ imehnõ tyriko, asã nuasemãkõ ehtohme. Zae imehnõ amorepako Ritonõpo omiry poko. Onekunohto sã pyra exiko.
8 Omi rypyry poko pyra exiko, ohxiropyra imehnõ ehtohme. Morara awahtao kyzehnotokõ ehxirõko tamoreme xine mana, ohxirory se exiketomo. Kure rokẽ oexiryke ohxiropyra mã toto.
9 Ynara kaxiko namotome exiketomo a: "Oesẽkõ omipona ehtoko. Kure rokẽ erohtoko, oseosezuhpyra roropa.
10 Ematonara ehtoko. Kure rokẽ erohtoko. Morara awahtao xine ynara ãko imehnõ oenerykõke: 'To! Tukurãkanekõ omipona rukuh mokaro toehse nahe,' ãko mã toto oenerykõke," kaxiko eya xine.
11 Ritonõpo kuamorepatose kure toexiry poko, kypyno xine toexiryke, emero porehme repe.
12 Ynara kuamorepatorỹko mana, kyyrypyrykõ rumekatohme kyya xine, Jezu poetory tõ kara penetatopõpyry rumekatohme roropa kyya xine, zae kuehtohkõme kukurohtao xine, zae roropa imehnõ neneryme kuehtohkõme, zae Ritonõpo neneryme kuehtohkõme roropa taro nono po.
13 Morara kuexirykõ se Ritonõpo mana. Tãkye rokẽ sytatose Kuesẽkõ oepyry ropa eraximaryke kyya xine. Orẽpyra oehnõko ropa mana. "Kure Ritonõpo mana, kukurãkanekõ imehxo," ãko sytatose emero porehme, Jezu Kyrixtu oepyry ropa eneryke kyya xine.
14 Mokyro tõsekarose toorihtohme kymyakãkõme, kyjamihtanohtohkõme, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme, kukurohtao xine kukurikatohkõme roropa, ipoetoryme nymyry kuehtohkõme, mãsa rokẽ pyra aomipona kuehtohkõme.
15 Moro poko imehnõ amorepako. Zuruko toto orẽpyra, tyyrypyhpyke toehse toto ahtao. Ynara kaxiko eya xine: "Jomi poe rokẽ pyra ourutorỹko ase, Ritonõpo omi poe ourutorỹko ase," kaxiko, ynara kara toto ehtohme: "Poetome ro mase. Õmiry onetara ynanase," kara toto ehtohme.

3

Kure rokẽ Jezu poetory exiry poko

1 Ynara kaxiko roropa Jezu poetory tomo a: "Kowenu omipona ehtoko. Kowenu poetory omipona roropa ehtoko. Kure rokẽ erohtoko erohse oeahmarykohtao.
2 Imehnõ onykerekeremara ehtoko. Atatapoipyra roropa ehtoko. Sekerereme ehtoko imehnomo a, kure rokẽ imehnõ ezuhtoko," kaxiko.
3 Pake ajoajohpãkõ sã sexiatose, Ritonõpo omipona pyra, popyra rokene. Jezu poetory tõ kara penetatoh poko typenetase kymarokomo, tãkye kuexirykõ poko roropa typenetase

imehnõ zetũ poko, imehnõ zumoxike ehtoh poko roropa. Imehnõ kyzehno xine toh nexiase. Toto zehno ynanexiase roropa.

4 Yrome Ritonõpo kukurãkanekõme mana. Kuamorepatose kypyno xine toexiry poko, kure kyrirykõ se toexiry poko roropa.

5 Mame kypynanopyatose kure kuexirykõke pyra. Kypyno xine toexiryke kypynanopyatose iirypyryme ro kuahtao xine. Kurã Zuzenu a kukurikapoatose enurusenã sã ropa kuehtohkõme, kure kuehtohkõme kukurohtao xine.

6 Omomyra Ritonõpo toehse. Tuzenu tokarose kyya xine, toorihse Jezu Kyrixtu exiryke kyyrypyrykõ epehpyryme.

7 Tuzenu tokarose kyya xine zae kuehtohkõme. Kure rokẽ kyritorỹko Ritonõpo mana. "Zae matose," ãko Ritonõpo mana kyya xine. "Ymaro aarotorỹko ase orihpyra oehtohkõme jũme," ãko mana. Morara kary eraximãko sytatose eya.

8 Morara kary ajohpe pyra mana.

Morara exiryke orẽpyra exiko moro ekarory poko Ritonõpo enetupuhnanomo a kure rokẽ imehnõ ritohme toto a. Morara ahtao kure sytatose Ritonõpo neneryme, imehnõ neneryme roropa.

9 Yrome putupyra exiketõ oseosezukuruhtao anaponuhpyra exiko tytamurukõ esety poko, Moeze omihpyry poko roropa toto oseosezukuruhtao toto anaponuhpyra exiko. Toipãme rokẽ sekere ãko mã toto.

10 Imehnõ azahkuru Jezu poetory amoreparyhtao zuruko toto osemazuhme aporo. Morotoino amorepazomoko ropa toto. Morarame õmipona pyra toto ahtao imaro xine pyra exiko.

11 Zuaro mase toto osenekunopyry waro mase. Iirypyryme toto exiry eneryke oya zae pyra toto exiry waro mase.

Pauru nurutopõpyry etyhpyryme

12 Arytema aropõko ase oya. Arytema pyra ahtao Tikiku aropõko ase aarotohme, Nikopori pona. Moroto exĩko ase ikonopory ae.

13 Zena makorehmatase, Aporu maro ooepyryhtao. Zena, Roma kowenu omiry waro exikety. Akorehmako toto tỹkyryneke toto ehtohme toto ytoryhtao.

14 Imehnõ akorehmapoko roropa Jezu poetory tomo a etuarimaketõ pyno toto ehtohme, toipãme rokẽ pyra toto ehtohme.

15 "Kure pãna mã moero," ãko oya ymarõkomo. Morara ãko roropa ase amarokomo a, yna pyno exiketomo a, Jezu poetory tomo a.

"Papa, Titu tõ pyno exiko," ãko ase Ritonõpo a. Enara rokene.

PIREMÕ
Pauru Nymerohpyry sero
Filemom
Ekarotopo

Sero pape tymerose Pauru a Piremõ neneryme. Jezu poetoryme Piremõ kynexine otarame oximõtoh maro pata Koroxi po. Onezimu kynexine Piremõ namotome, yrome toepase ynororo tosẽ winoino. Mame Pauru waro toehse kynexine ãpuruhpyry tao ahtao. Jezu poetoryme toehse ynororo Pauru omiry etaryke tyya. Mame Onezimu aropory se Pauru kynexine esemy a ropa.

Tynymerohpyry ae tope zurũko Pauru inamoto Onezimu zehno pyra aehtohme; kure rokẽ tyritohme osepeme, azahkuru aehtopõpyry korokapotohme Ritonõpo a, atakorõme aehtohme imaro Jezu tonetupuhse eya exiryke. Typapẽ taropose Pauru a Onezimu emahpo Piremõ a.

Sero pape ao

Osekarotopo *1-3*
Jezu poetory pyno Piremõ ehtopo *4-7*
Ekaropotoh Onezimu poko *8-22*
Aosekazumatoh etyhpyryme *23-24*
Kure tyripotoh Ritonõpo a *25*

1 Ynymerohpyry moro oneneryme Piremõ. Yna epeme mase, yna akorehmaneme roropa. Ywy ase Pauru, ãpuruhpyrytaono. Kyrixtu Jezu omipona jexiryke tõmapose ywy ãpuruhpyry taka.

Ymaro Timoteu nase jakorehmãko serohne merory poko.

2 Jezu poetory tõ oximõmãkõ neneryme ynymerohpyry moro, atapyĩ taõkõ neneryme roropa, Apia neneryme roropa. Jezu poetoryme toexiryke yna oryxiryme mana. Arakipu neneryme roropa moro. Soutatume sã ynororo mã ya, yna akorehmaneme exiryke.

3 Ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: “Kure rokẽ Piremõ tõ tyriko Papa. Torẽtyke pyra tyriko toto,” ãko ase. Morara ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a roropa.

Imehnõ pyno Piremõ ehtopõpyry poko

4 Jotururuhtao Ritonõpo a opoko oturũko ase. “Kure mase, Papa. Kure jakorõ Piremõ riryke oya,” ãko ase opoko.

5 Ritonõpo poetory pyno oexiry ekãtõko imehnõ mana ynanetaryme, Kuesẽkõ Jezu enetuputyry poko oya ekarõko roropa mã toto.

6 Jezu maro mase ytoytõko, tonetupuhse oya exiryke. Morara exiryke ynara ãko ase Ritonõpo a: “Papa, Piremõ akorehmako imehnõ zurutohme Jezu enetupuhtopõpyry poko tyya. Amorepako toto oenetuputyry poko, zae Piremõ eneryke tyya xine, Jezu Kyrixtu omipona se toto ehtohme Piremõ samo,” ãko ase.

7 Opyno ase Piremõ. Jakorõme mase. Yna pyno oexiryke atãkyemãko ase, poremãpyra ase roropa. Tuhkãkõ Ritonõpo poetory tõ tãkye toehse opokoino, toto pyno oexiryke.

Onezimu akorehmapory poko

8 Etako pahne, orẽpyra se jahtao, oruime jexiryke Kyrixtu enetuputyry poko, jomi poe zae ehtoh poko exiko, ykary oya repe.

9 Yrome opyno jexiryke, ajohpãme sã jomipona exiko, ãko rokẽ ase oya. Ywy ase Pauru. Kyrixtu Jezu nymenekahpyry ase typoko imehnõ zurutohme. Ãpuruhpyry taka tõmapose ase roropa Jezu pokoino. Morara jahtao ro, ajohpãme sã, ãko ase oya.

10 Naeroro ekaropõko ase oya Onezimu poko. Umũkurume mana Kyrixtu enetuputyryke eya. Ãpuruhpyry tao jahtao mokyro zũme toehse ywy Kyrixtu ekaroryke eya.

11 Osemazuhme aporo akĩme toexiryke opoetohpyryme toehse ynororo. Yrome seromaroro ỹme toehse ropa nase. Ãkorehmaneme toehse jakorehmaneme, enara.

12 Seromaroro mokyro aropõko ropa ase oya. Jeano roropa ytõko mana imaro ipyno jexiryke ipunaka.

13 Taro ise ro ase repe, ymaro aehtohme, ãpuruhpyry tao ro jahtao, jakorehmaneme, oesahpyo. Ritonõpo omiry kurã poko Jezu Kyrixtu poko imehnõ amoreparyke ya ãpuruhpyry tao ase.

14 Yrome jakorehmaneme Onezimu riry se pyra exiase oturupyra ro jahtao oya. Jakorehmary se awahtao rokẽ jakorehmary se ase oya. Naeroro ekaropõko ase oya ajohpãme samo.

15 Otarãme Onezimu toepase owinoino osemazuhme. Mame ytõko ropa mana oya, jũme amaro ehtohme rahkene.
16 Seromaroro namotome rokẽ pyra mana. Namoto motye kuhse ynororo. Ãkorõme toehse mana Kyrixtu enetuputyryke eya. Ipyno yronymyryme ase. Ipynohxo exĩko mase roropa opoetoryme exiryke, ãkorõme roropa exiryke Kuesẽkõ enetuputyryke eya.
17 Naeroro oepeme jexiryke, mokyro eahmako, oya toytose ahtao, jeahmatoh sã oya.
18 Iirypyryme toehse ynororo ahtao oya, otinerũ tapoise eya ahtao, ya rokẽ epehmapoko ropa.
19 Ynara imerõko ase jemary ke nymyry. Ywy ase Pauru. Ywy roro oepehmãko ase. Yrome owenikehkapopyra roropa ase. Jepehmara ro mase roropa. Yhnao orihketyme ro mexiry.
20 Naeroro, jakorony, ajohpãme sã jomipona exiko Kuesẽkõ pyno oexiryke. Morara awahtao jãkyemãko mase. Jakorõme sã mase Kyrixtu enetuputyryke oya.
21 Awaro ase. Morara imeroryhtao ya jomipona exĩko mase. Jomiry motye tyrĩko mase. Zuaro ase.
22 Morara awahtao osa ikurãkako jesaryme. Otarãme õmihpyrykõ etaryke Ritonõpo a jaropõko ropa mana oya xine. Moro se ase ipunaka.

Pauru tõ osekazumatopõpyry

23 "Kure pãna mano," kary se Epapura oya. Ãpuruhpyrytaõme mana ymaro, Jezu Kyrixtu poko imehnõ amoreparyke eya.
24 Morara kary se roropa ymaro erohketõ Jezu omiry poko, Maku, Arixtaku, Temaxi, Ruka, enara.
25 "Kure rokẽ opoetory tõ tyriko Papa," ãko ase Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu a opoko xine. Enara.

EPEREU
Epereu tõ Neneryme sero
Hebreus
Ekarotopo

Sero pape tymerose Jezu enetupuhnanõ neneryme, juteume tonuruse aexityamo. Toto rohmanohpõko imehnõ kynexine, Jezu rumekatohme eya xine eramatohme ropa pake toehtopõpyrykõ sã toto ehtohme ropa repe.

Yrome Ritonõpo omipona exiketõ akorehmary se sero pape merohpõ kynexine tãkye toto ehtohme Jezu maro toehtohkõ poko. Jezu Kyrixtu tonehpose Ritonõpo a sero nono pona tõmiry kurã ekarotohme kyya xine, imehxo toehtoh enepotohme kyya xine Tumũkuru ae. Kyrixtu imehxo mana Ritonõpo nenyohtyã motye, urutõ kõ motye, Moeze motye Jozue maro. Jũme Oturuketyme Imehxo mana, aosekarotopõpyry tynekaroryme imehxo roropa mana ahno rypyry korokatohme. Jezu Kyrixtu enetuputyryke kyya xine typynanohse sytatose jũme rahkene.

Epereu 11 ekarõko Ritonõpo enetupuhnanõ anamonohpyra ehtopõpyry poko Ritonõpo enetuputyry poko toetuarimarykohtao ro, totapase ahtao ro. Naeroro mokaro sã: “Oesẽkõme Jezu enetuputyry poko oya xine onurumekara ehtoko oetuarimarykohtao ro,” ãko mana.

Sero pape ao

Jezu Kyrixtu, Ritonõpo kurano *1.1-3*
Ritonõpo nenyohtyã motye *1.4—2.18*
Imehxo mana Moeze motye *3.1—4.13*
Oturukety, rewita tõ motye *4.14—7.28*
Tõmiry etapotoh mã imehxo *8.1—9.22*
Kyrixtu osekarotopõpyry tynekaroryme imehxo *9.23—10.39*
Ritonõpo enetupuhnanomo *11.1-40*
Orẽpyra Jezu enetuputyry *12.1-11*
Tuaro ehtoh te, enaroximatoh *12.12-29*
Ritonõpo zamaro ehtoh; oturutoh Ritonõpo a *13.1-25*

Ritonõpo mũkuru poko

1 Pake Ritonõpo kynoturune kytamurukomo a urutõ kõ ae. Tuhke rokẽ kynoturune. Urutõ kõ osenetupuhtoh ae kynoturune. Aosenehtohkõ ae roropa kynoturune eya xine.
2 Morarame pake hkopyra kynoturune ropa Ritonõpo kyya xine Tumũkuru ae. Ynororo a sero nono tõkehko tyripose eya aporo, sero põkõ emero. Mame tymenekase ynororo Ritonõpo a emero esẽme ehtohme, sero nono põkõ esẽme, kapuaõkõ esẽme roropa, enara ehtohme.
3 Ime aexiry saerehkane sã mana. Ritonõpo ime exiry saaro ime aexiry mana ipunaka. Mame Ritonõpo ime exiry enepõko mana sero põkomo a. Tyjamitunuru ke tynyrityã onenahkapopyra mana. Morarame sero põkõ rypyry korokaxĩpo kỹporohne kapu ao, tuisamehxo, Ritonõpo maro. Emero esẽme Ritonõpo mana.

Tynenyohtyã motye Ritonõpo mũkuru ehtoh poko sero

4 Tynenyohtyã motye kuhse Tumũkuru tyrise eya. Esety roropa Ritonõpo mũkurume, Tumy wino tapoise eya. Mokyro esety Ritonõpo nenyohtyã esety motye mana.
5 Tumũkuru a ynara tykase Ritonõpo:
“Umũkurume mase.
Seroae omyme osekarõko ase,”
tykase Ritonõpo Tumũkuru a. Yrome tynenyohtyamo a morara kara kynekurehne. Ynara tykase roropa Tumũkuru poko:
“Jũme ase, umũkurume mana,”
tykase Ritonõpo Jezu poko. Yrome morara kara kynekurehne tynenyohtyã poko.
6 Ynara roropa tykase Ritonõpo Tumũkuru tooehse ahtao sero nono pona:
“Ynenyohtyã emero kure Umũkuru rĩko mana.
‘Kure mase, tuisa imehxo,’
ãko toh mana eya,”
tykase Ritonõpo.
7 Yrome ynara tykase tynenyohtyã poko:
“Tyryrykane sã ynenyohtyã rĩko ase axĩ toto ytotohme.
Apoto sã roropa ynamoto tõ ripõko ase orẽpyra toto ehtohme,”

tykase.
[8] Yrome Tumũkuru poko ynara tymeropose Ritonõpo a:
“Ritonõpome mase.
Tuisame oehtoh exikehpyra mana jũme.
Zae oexiryke ipunaka tuisa kurãme mase.
[9] Zae ehtoh se mase te, zae pyra ehtoh se pyra roropa mase ipunaka.
Morara exiryke kymenekase,
tãkye ipunaka oehtohme
imehxo oehtohme roropa,
imehnõ motye kuhse oehtohme,”
tykase Ritonõpo Tumũkuru a.
[10] Ynara tykase roropa ynororo eya:
“Oya sero nono tyrise apitoryme.
Kapu roropa tyrise oya, oemary ke, Ritonõpome oexiryke.
[11] Enahnõko mã onyrityã repe.
Yrome omoro orihpỹme mase jumãme.
Xihpyryme onyrityã mã exĩko repe upo xityã samo.
[12] Upo sã toto amẽnõko ropa mase,
toto myakãmatohme.
Yrome omoro mase etyorõmara.
Tamuhpõme exipyra mase roropa,”
tykase Ritonõpo Tumũkuru a.
[13] Ynara tykase roropa Ritonõpo Tumũkuru a:
“Oporohko tãna. Tuisamehxo mexino ymaro.
Ozehnotokõ poremãkapõko ase,
opoetoryme toto rĩko ase roropa,”
tykase Ritonõpo eya. Yrome morara kara kynexine tynenyohtyamo a.
[14] Naeroro oturuxi Ritonõpo nenyohtyã poko. Kapu ae inenyohtyã mokaro. Tupũke pyra rokẽ mã toto. Toto aropõko Ritonõpo mana tarõkõ akorehmatohme. Tynypynanohtyã akorehmase toto aropõko mana.

2

Kypynanohtohkõ kurã poko
[1] Morara exiryke otato sehtone omi kurã totase kyya xine ahtao. Tomeseke sehtone aomipona exikehpyra kuehtohkõme.
[2] Ritonõpo nenyohtyã omihpyry zae kynexine. Zae ehtoh poko tutuarõtanohpose imehnomo. Toto omihpyry omipona pyra exiketõ tuãnohse toto iirypyrykõ epehpyryme.
[3] Yrome Kuesẽkõ Jezu omiry mokaro omihpyry motye kuhse mana. Otato pyra kuahtao xine kuãnohtorỹko mana, ekurehpyra mana. Osemazuhme kypynanohtohkõ poko tyya kynoturune. Morarame etananõ roropa kutuarõtanohpotone zae aehtoh poko.
[4] Ritonõpo roropa zae toehtoh poko kutuarõtanohpotone tyjamitunuru eneporyke, kurãkõkara kurãkary poko, enara. Typoetory tõ tyjamihtanohpose Tuzenu a tyotyorõ waro toto ehtohme orẽpyra toto ehtohme imehnõ Jezu poetory akorehmatohme emero porehme. Ise toehtopõpyry ae ro tyjamihtanohpose toto eya.

Kyrixtu enurutopõpyry ahnome kypynanohnekõme
[5] Sero nono tyrisenã tyrise ropa ahtao, sero põkõ esẽme tynenyohtyã onyripyra Ritonõpo exĩko mana. Moro poko ourutorỹko ynanase seromaroro.
[6] Mãpyra ynara tymerose imepyny a Ritonõpo omiryme:
“Otyme kure yna, ahnome rokẽ ynanase?
Yrome yna poko osenetupuhnõko mase.
Orihketõme ynanase,
yrome yna pyno ro mase.
[7] Tyrise ynanase oya onenyohtyã
ime exiry sã pyra aporo;
tuisamehxo tyrise roropa ynanase oya,
onyrityã esẽme.
[8] Ajamitunuru poe emero esẽme tyrise ynanase oya,”
me tymerose imepyny a Ritonõpo omiryme. Naeroro, emero esẽme karyke, emero esẽme toehse toh mã repe. Yrome ahno enẽko sytatose emero esẽme pyra ro.
[9] Yrome Jezu poko enetupuhnõko sytatose. Axĩtao rokẽ tuisame hkopyra toehse ynororo Ritonõpo nenyohtyã poetoryme samo. Mame Ritonõpo omi poe toorihse ynororo

kymyakãkõme, orihpyra kuehtohkõme, kypyno xine Ritonõpo exiryke. Mame toorihse exiryke tuisamehxo Jezu tyrise ropa Ritonõpo a. Emero esẽme tyrise eya.
10 Tuaro Ritonõpo kynexine Tumũkuru tuarimapory poko. Ynara tykase ynororo Tumũkuru poko: “Toetuarimaryke iirypyrymãkõ kurãkary waro exĩko mana,” tykase. Emero ritõme ynororo. Tynyrityã onenahkapopyra roropa mana. Tuhkãkõ eahmary se ynororo, tyya toto ytotohme typoenõme toto ehtohme, tymaro tuisame toto ehtohme.
11 Kuesemazupurukõme toexiryke kukurãkatorỹko mana, kyyrypyrykõ korokãko roropa mana, Kumykõme roropa Jũ ehtohme. Naeroro ihximyra mana tyekyryme kuehtohkõ poko.
12 Ynara tykase ynororo Tumy a:
“Papa onyrihpyry poko jakorõ tõ zurũko ase.
Opoko eremiãko ase, kure oekarõko ase opoetory tõ maro tõximõse yna ahtao,”
tykase.
13 Ynara tykase roropa ynororo: “Ritonõpo, oenetupuhnõko ase,” tykase. “Taro ase ypoenõ maro, moxiã onekarotyã ya,” tykase Jezu.
14 “Ypoenõ moxiamo,” kynako Jezu kypoko xine. Ahnome kuexirykõke kysã xine Jezu toehse, ahnome, tupũke, tumunure roropa, enara. Ahnome toehse ynororo toorihtohme, toorikyry ke joroko tamuru enahkatohme, kuorikyrykõ esẽme sã joroko tamuru exiryke.
15 Kuorikyrykõ zuno kuexirykõke tymyhse sã sexiatose. Joroko tamuru namotome sexiatose. Yrome joroko tamuru enahkaryke tyya tymyhpokase ropa sã sytatose eya.
16 Zuaro sytatose. Ahnome toehse Jezu tynenyohtyã akorehmatohme pyra tyya. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme sero poko: “Tooehse ynororo Aparão pakomotyã akorehmatohme rokẽ tyya,” me tymerose Ritonõpo omiryme.
17 Morara exiryke tupũke exiketyme toehse ynororo, takorõ tõ samo, kymarokõ samo. Kysã xine toehse ynororo zae tõturutohme kypoko xine Ritonõpo a, kypynanohnekõme roropa toehtohme. Ritonõpo omipona toexiryke kyyrypyrykõ korokãko mana kyyrypyrykõ topehmase exiryke tyya.
18 Tukuhse ynororo joroko tamuru a iirypyryme tyritohme repe. Toetuarimase roropa ynororo. Naeroro kuakorehmarykõ waro mana tukuhse kuahtao xine joroko tamuru a.

3

Jezu poko Moeze poko roropa

1 Wekyry tõme matose. Jezu akorõ tõme sytatose, toahmase Ritonõpo a kuexirykõke ipoetoryme kuehtohkõme. Osenetupuhtoko Kuesẽkõ Jezu poko. Tonehpose ynororo Ritonõpo a tymaro oturuketõ tuisaryme aehtohme, kypoko xine aoturutohme Tumy a, tonetupuhtohkõ poko. Ihximyra sytatose roropa Kuesẽkõme Jezu ekarory poko.
2 Tymoise Ritonõpo Jezu a kynexine. Tymenekahpõ omipona kynexine, Moeze sã toerohtoh poko. Moeze a roropa tymoise Ritonõpo toerohtoh poko, Ritonõpo poetory tõ poko, Izyraeu tõ poko.
3 Yrome Jezu Moeze motye kuhse kynexine, tuisamehxo. Tapyi amone eneryhtao kyya xine: “To! Emese kure mase. Tapyi rine nymyry mase,” ãko sytatose eya. Yrome tapyi a morara kara sytatose. Moro saaro Moeze motye kuhse Jezu mana.
4 Mame tapyi rinanõme sytatose. Tuhke tapyi rihpõ nae. Yrome Ritonõpo emero ritõme kuhse mana. Emero tyrise sytatose Ritonõpo a.
5 Moeze a Ritonõpo tymoise kynexine ipoetory tõ eraseme sã rokene. Ritonõpo namotome kynexine. Urutõme roropa kynexine Ritonõpo poe. Ritonõpo nekarory poko imeĩpo tõturuse ynororo.
6 Yrome Kyrixtu a Ritonõpo tymoise kuhse, Moeze motye kuhse. Tumy omipona kynexine tapyi esẽ nymyry samo, Ritonõpo mũkurume exiryke. Mame Ritonõpo poenõme sytatose oserehpyra kuahtao xine, Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra kuahtao xine te, penekehpyra kuahtao xine Kuesẽkõ eraximary poko, enara. Imehnõ motye kuhse Jezu exiryke onenetupuhkehpyra sehtone.

Ritonõpo poetory tõ oserematoh poko sero

7 Ynara ãko Ritonõpo Zuzenu:
“Seroae Ritonõpo omiry etaryhtao oya xine,
8 otato ehtoko. Ekurehpyra ehtoko.
Pake atamurukõ ehtopõpyry sã pyra ehtoko ahno esao pyra toto ahtao.
Ynara tykase toto: ‘Ritonõpo se pyra sytatose Kuesẽkõme.
Aomipona pyra sehtone.
Kuãnohpyra xine mana,’ tykase toto.
Onymoipyra toh kynexine.

Tosẽkõ tukuhse eya xine.
9 Moroto atamurukõ jukuhne toto, tyehno xine jehtohme.
Yjamitunuru tonese tyya xine ahtao ro jukuhne toto.
10 Morara exiryke 40me jeimamyry mokaro zehno toehse ywy.
Ynara akene: ‘Azahkuru rokẽ mokaro osenetupuhnõko mana.
Jomipona pyra ekurehnõko mã toto,’
akene toto poko.
11 Toto zehno exine.
Naeroro ynara akene:
‘Jesaka omõpyra ekurehnõko mokaro mana.
Jũme omõpyra mã toto jesaka ymaro oserematoh taka,’ akene,”
tykase Ritonõpo Zuzenu.
12 Wekyry tomo, tomeseke ehtoko oorypyrykõ poko oexirykõino okurohtao xine Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra oehtohkõme, Ritonõpo onurumekara roropa oehtohkõme. Jũme orihpỹme Ritonõpo mana.
13 Yrome Ritonõpo omipona oehtohkõme atakorehmatoko kokoro rokene. “Taroino jomipona ehtoko,” karyhtao Ritonõpo a kyya xine atakorehmatoko, toiro Jezu poetory osenekunopyryino tyyrypyry poko.
14 Kyrixtu maro oxiekyryme sytatose. Osepeme roropa imaro sytatose Ritonõpo onenetupuhkehpyra kuahtao xine, apitoryme Jezu enetupuhtopõpyry saaro kyya xine ipoetoryme toehse kuahtao xine.
15 Ritonõpo omiryme ynara tymerose:
“Seroae Ritonõpo omiry etaryhtao oya xine otato ehtoko.
Ekurehpyra ehtoko.
Pake atamurukõ ehtopõpyry sã pyra ehtoko.
Ahno esao pyra tahtao xine
onymoipyra toh kynexine,”
me tymerose.
16 Onokãkõ Ritonõpo omiry etaxĩpo otato pyra toehse? Onokãkõ onymoipyra toehse roropa? Arypyra. Ejitu poe Moeze narotyamo, Moeze ekahmahpõkomo emero.
17 Onokãkomo a Ritonõpo zetũ tanỹse 40me jeimamyry? Arypyra. Iirypyrymãkomo a jetũ tanỹse. Naeroro toorihse toto ona po, ahno esao pyra.
18 Morarame ynara tykase Ritonõpo: “Jũme ytopyra mã toto ynekarohpyry pona. Oserematoh taka ytopyra ekurehnõko mã toto,” tykase. Onokãkõ poko morara tykase nae? Arypyra. Tymoipyra aehtyã poko morara tykase, tõmipona pyra toto exiryke.
19 Naeroro ynara enetupuhnõko sytatose, Ritonõpo nekarohpyry pona ytopyra tokurehse toto onenetupuhpyra tokurehse toexirykõke.

4

1 Zae ro Ritonõpo omihpyry mana kyya xine. “Oesẽkõme jenetuputyryhtao oya xine omõnõko matose jesaka, ymaro oseremãko matose,” katopõpyry zae mana. Naeroro tomeseke sehtone, ekurehpyra kuehtohkõme, ynara kara Ritonõpo ehtohme kypoko xine: “Mose omõpyra mana jesaka. Ymaro oseremara mana, ekurehnõko,” kara Ritonõpo ehtohme kypoko xine.
2 Moro omi kurã totase kyya xine, mokaro pakatokõ saaro. Totase eya xine repe. Yrome otato pyra toh toehse onenetupuhpyra toexirykõke.
3 Yrome kymarokomo, enetupuhnanõme kuexirykõke, Ritonõpo maro exĩko sytatose. Imaro oseremãko sytatose, aomihpyry ae ro. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme aomipona pyra exiketõ poko:
“Toto zehno exine.
Naeroro ynara akene,
jesaka omõpyra ekurehnõko mã toto.
Jũme ytopyra mã toto moro pata pona.
Ymaro ytopyra mã toto oserematoh taka.”
Morara tymerose Ritonõpo omiryme pakatokõ poko. Moino ro, sero nono ritopõpyry poe ro, aerohtoh tõtyhkase roropa.
4 Mame 7me ẽmepyry poko ynara tymerose Ritonõpo omiryme: “7me tõmehse ahtao tõtyhkase ynororo tynyriry tõ riry poko, mame tõseremase ynororo,” me tymerose.
5 Ynara tymerose roropa moro poko Ritonõpo omiryme: “Jũme ytopyra mã toto ymaro oserematoh taka,” tykase.

6 Osemazuhme aomiry etananomo a aomiry totase repe. Yrome Ritonõpo esaka omõpyra tokurehse toto oserematoh taka, onenetupuhpyra toexirykõke. Yrome imehnõ mã Ritonõpo maro exĩko. Esaka omõnõko toh mana oseremase.

7 "Taroino jomipona ehtoko," tykase Ritonõpo eya xine repe ayaytorykohtao ahno esao pyra. Yrome aomipona pyra tokurehse toto. Morara exiryke tuhke jeimamyry taropose ahtao morara tykase ropa Ritonõpo. Ynara tymerose Tawi a Ritonõpo omiryme:

"Taroino jomiry etaryhtao oya xine,
jomipona ehtoko.
Ekurehpyra ehtoko,"

tykase.

8 (Otarãme imepỹ ynara ãko mana: "Jozue ekepyry a Ritonõpo poetory tarose Ritonõpo nekarohpyry pona, oserematoh pona," ãko repe. Yrome zae pyra morara kary.) Ritonõpo esaka nymyry toto anaropyra Jozue kynexine. Ritonõpo oserematoh taka toto anaropyra kynexine. Ritonõpo esaka nymyry tarose toto ahtao eya aoserematohkõme: "Taroino jomipona ehtoko," kazomopyra Ritonõpo exiry.

9 Naeroro Ritonõpo nekarory anapoipyra ro ipoetory tõ mana, oserematoh nae ro exiryke Ritonõpo maro, Ritonõpo oserematopõpyry saaro pake omazũetatomykaponato ae.

10 Esaka tomõse kuahtao xine kuoserematohkõme Ritonõpo maro, kuerohtohkõ poko pyra exĩko sytatose, oseremãko sytatose Ritonõpo saaro, erohkehxĩpo Ritonõpo oserematopõpyry saaro.

11 Naeroro ehmaropa Ritonõpo a. Aomipona yronymyryme sehtone imaro kuoserematohkõme.

12 Ritonõpo omiry isene exikety sã kuamorepatorỹko mana. Emese kure exikety sã roropa zonẽtyã enetupuhpõko mana. Osetato taerẽ rato ahtao omõnõko mã etyhpyry pona tõsẽ woryhtao. Ike tõsẽ sahsahkãko sytatose roropa, zehpo osenẽko ipũ tysahkase ahtao. Moro rato sã Ritonõpo omiry mana. Imotye kuhse mana, osetato taerẽ exikety motye etaryhtao kyya xine. Kuosenetupuhtohkõ jarao sã exĩko mana kyya xine. Kypenetatohkõ roropa jarao sã exĩko kyya xine. Zonẽtyã enetupuhpõko Ritonõpo omiry mana, emero zuaro Ritonõpo exiryke.

13 Otonẽsaromepyra sytatose kuenepyra xine Ritonõpo ehtohme. Tynyrityã emero porehme enẽko Ritonõpo mana. Kuykuytorykõ enẽko mana kuosenetupuhtohkõ roropa enẽko mana. Mame imeĩpo Ritonõpo ẽpataka ytõko sytatose emero porehme. Toiroro Ritonõpo ẽpataka osekarõko sytatose kynyrityãkõ poko. Naeroro kytamurukõ ehtopõpyry sã pyra sehtone, Ritonõpo onenetupuhpynõ ehtopõpyry sã pyra. Aomipona sehtone ekurehpyra kuehtohkõme kuomomyrykõ poko Ritonõpo esaka.

Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme Jezu ehtoh poko

14 Morarame Jezu Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme mana. Kynonuhne kapu aka, Ritonõpo esaka, kypoko xine oturuse Tumy maro, kuakorehmapose xine. Naeroro onenetupuhkehpyra sehtone. Imehnõ onurukehpyra sehtone roropa ipoko.

15 Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme mokyro mana, kuakorehmanekomo. Jamihme pyra kuehtohkõ waro mana ipunaka, kysã xine tukuhse toexiryke joroko tamuru a iirypyryme tyritohme repe. Yrome iirypyryme pyra kynexine ipunaka.

16 Morara exiryke oserehpyra sehtone. Soturutone Ritonõpo maro, kypyno xine exiryke. Kyyrypyrykõ korokãko mana. Kypyno xine toexiryke jamihme kyritorỹko mana, kyyrypyrykõ poko kyrirykõ se joroko tamuru ahtao.

5

1 Juteu tõ Ritonõpo maro oturuketõ tuisary ahnome rokẽ toh mana, kysã xine. Tymenekase ynaroro oturuketõme Ritonõpo maro imehnõ poko, toto zehno pyra Ritonõpo ehtohme. Naeroro tynekarory etapãko toh mana Ritonõpo a ekarotohme ahno rypyry korokapotohme.

2 Ahnome rokẽ toexirykõke kysã xine, putupyra exiketõ zehno pyra toh mana. Azahkuru roropa toto ahtao toto zehno pyra ro toh mana. Nupunato toto enery waro roropa toh mana.

3 Morara exiryke tynekarory etapãko toh mana iirypyrymãkõ rypyry korokapotohme. Imehnõ rypyry rokẽ kara korokapotohme, tynekarorykõ etapãko toh mana. Tyyrypyhpyke toexirykõke tyyrypyrykõ korokapotohme roropa tynekarorykõ etapãko toh mana.

4 Tamoreme pyra Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme exĩko mã toto. Tuisamehxo toexiry se exikety ahtao exipyra mana. Ritonõpo a tymenekase ahtao rokẽ, imaro oturuketõ tuisaryme exĩko mana Arão menekatopõpyry saaro.

5 Moro saaro Kyrixtu, Ritonõpo nymenekahpyry tamoreme pyra tooehse. Ritonõpo ynara
tykase eya:
"Umũkurume mase.
Seroae omyme jehtoh ekarono,"
tykase ynororo.
6 Ynara tymerose roropa Ritonõpo omiryme:
"Omoro mase ymaro oturukety jumãme,
Meukizeteke ehtoh samo,"
tykase ynororo.
7 Morarame Jezu sero nono po tahtao, tõtururuhtao sam tykase Ritonõpo neneryme.
Tãtasamase roropa ynororo yronymyryme. Ipynanopyry waro Jumy, orihpyra aehtohme.
Mame typoko epyrypara Jezu exiryke, Tumy omipona roropa exiryke, aomiry totase
Ritonõpo a.
8 Mame Ritonõpo mũkurume tahtao ro Tumy omipona toehse ipunaka toorikyry
ponãmero.
9 Morarame toetuarimatopõpyryke kypynanohnekõme toehse ynororo. Jũme typy-
nanohse sytatose eya tõmipona toehse kuexirykõke.
10 Naeroro oturuketõ tuisaryme tyrise ynororo Ritonõpo a, Meukizeteke ehtopõpyry
samo.

Sẽ nase Ritonõpo rumekahpõkõ wãnopyry poko

11 Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme Jezu ehtoh poko tuhke nae ase. Oururukõ
se roropa ase repe. Yrome tupime ãmoreparykõ ya, tũpore sã õsenetupuhtohkõ exiryke.
Onenetupuhpyrahme sã matose.
12 Okynã matose Jezu poetoryme repe. Yrome imehnõ amorepary waro pyra ro matose.
Ãmoreparykõ se matose ãmorepatopõpyrykõ poko ropa pake Jezu enetupuhtopõpyry saaro
oya xine. Morohne kure repe. Yrome awãtarykõ se roropa matose. Poeto pitiko sã matose.
Suhsu se rokẽ mã toto tõsẽ onyry waro pyra toexirykõke. Mokaro sã matose tupimãkara
rokẽ waro oexirykõke.
13 Enurusenã kõ zae ehtoh waro pyra mã toto, zae pyra ehtoh waro pyra roropa mã toto.
Enurusenã kõ sã matose.
14 Kokoro rokẽ Ritonõpo omipona kuahtao xine aomiry waro exĩko sytatose. Tupime
ehtoh waro roropa exĩko sytatose. Morara kuahtao xine tõsẽ õnanõ sã exĩko sytatose. Zae
ehtoh Ritonõpo a waro exĩko sytatose, zae pyra ehtoh waro exĩko roropa sytatose.

6

1 Morara exiryke itamurumehxo satamorepatone Kyrixtu poko, aomipona kue-
htohkõme. Osemazuhme tuhke pyra ãmorepatopõpyrykõ kynexine Jezu enetupuhpitoryh-
tao oya xine. Ynara ãmorepatopõpyrykõ kynexine, oorypyrykõ rumekary poko oya xine te,
Ritonõpo enetuputyry poko,
2 ahno ẽpurihkary poko te, Ritonõpo Zuzenu apoiry poko oya xine erohtohme imehnõ Jezu
poetory tõ akorehmary poko, aorihtyã ẽsemãkapory ropa poko te, kurãkõ apiakatoh poko,
enara.
3 Ritonõpo waro toehse awahtao xine morohne poko atamorepatoko osemazuhme.
Yrome atamorepatoh nae ro mana. Naeroro Ritonõpo ise ahtao itamurumehxo sata-
morepatone.
4 Mame imepyny a Jezu enetupuhxĩpo, turumekase ropa eya ahtao tupime kuhse mana
tyyrypyry rumekary ropa eya Jezu enetupuhtohme ropa tyya tosẽme. Osemazuhme Jezu
tonetupuhse eya xine repe. Ritonõpo poetoryme toehse toto. Ikurohtaka xine tomõse
Ritonõpo Zuzenu.
5 Ritonõpo omiry kure exiry waro toehse mã toto. Ritonõpo jamitunuru waro toehse
roropa mã toto. Emero motye Ritonõpo imehxo exiry tonetupuhse eya xine roropa repe.
6 Moromeĩpo Kuesẽkõ Kyrixtu enetuputyry turumekase ropa eya xine. Morara exiryke
mokaro anakorehmasaromepyra imehnõ mana, iirypyrykõ rumekary ropa poko eya
xine, Kyrixtu enetuputyry ropa poko eya xine, enara. Tosẽkõme Ritonõpo enetupuhxĩpo,
turumekase ropa tyya xine ahtao ynara sã mana, Ritonõpo mũkuru exixihmazomory ropa
sã mana wewe pokona onenetupuhpyra ropa toehse toexirykõke. Jarao ihxirory ropa sã
mana imehnõ neneryme. Popyra mana ipunaka.
7 Otupikõ poko osenetupuhtoko. Konopome ahtao anarykatyãkõ ahtãko mana.
Eperytãko mana. Otyro zamaro nono ahtao tãkye exĩko matose. Morararo Ritonõpo, tãkye
roropa mana tutupi kurã eneryke tyya.

8 Yrome otupikõ po ãtaryka rokẽ tahtase ahtao, omoxino tõkehko, sairi tõkehko, popyra oya
xine mana. Morararo popyra rokẽ tutupi eneryke tyya tutupi zehno exĩko Ritonõpo mana.
Otarãme ihtomapõko mana. Apoto zukãko mana, jahkapotohme.
9 Wekyry tomo, otuarõtanohtorỹko ase opyno xine jexiryke tomeseke oexirykõ se roropa
jexiryke. Yrome Jezu poetoryme nymyry oekarotorỹko ynanase. Naeroro tupito kurã sã
matose yna a Jezu enetuputyryke oya xine.
10 Zae rokẽ Ritonõpo ãpiakatorỹko mana. Wenikehpyra ynororo oerohtopõpyrykõ poko
aomipona. Ipyno oexirykõke imehnõ Jezu poetory takorehmase oya xine. Imehnõ
akorehmãko ro matose.
11 Penekehpyra oehtohkõ se ynanase Jezu poetory pyno oexirykõ poko. Ãtamoreparykõ
se roropa ynanase Ritonõpo poko, zuaro kuhsehxo oehtohkõme. Aomipona oehtohkõ se
ynanase oorikyrykõ ponãmero, imaro oehtohkõ ponãmero. Atamorepakehpyra awahtao
xine, aomipona exikehpyra roropa awahtao xine orẽpyra exĩko matose Ritonõpo ene-
tuputyry poko.
12 Akĩme exiketõ sã pyra ehtoko. Jezu onenetupuhkehpyra ehtoko. Penekehpyra ehtoko
roropa openetatohkõ eraximary poko oya xine. Mame Ritonõpo nekarory kurã apoĩko
matose.

Sẽ nase ajohpe pyra Ritonõpo ehtoh poko

13 Mame Aparão a ynara tykase Ritonõpo pake: “Kure orĩko ase,” tykase. Mame ynara
tykase roropa: “Jomihpyry ae ro kure orĩko ase,” tykase, ajohpe pyra toexiry waro Aparão
ehtohme. Mame Ritonõpo motye exikety pyra mana. Ynoro rokẽ Imehxo Exiketyme mana.
Naeroro tamoreme rokẽ zae toehtoh tokarose Aparão a. Ritonõpome toehtoh tokarose eya.
14 Ynara tykase ynororo Aparão a: “Ekurehpyra ase. Kure rokẽ orĩko ase. Tuhkãkõ
ekarõko ase roropa oya apakõme,” tykase Ritonõpo Aparão a.
15 Morarame toraximase Aparão a, toraximase. Mame penekehpyra toexiryke Ritonõpo
nekarohpyry tapoise eya rahkene.
16 Toipe sytatose. “Ekurehpyra ase,” karyhtao imepyny a kyya xine, ajohpe se pyra
kuahtao xine imepỹ imehxo exikety netaryme morara ãko sytatose. Morarame mokyro
imehxo exikety pokoino kuomihpyrykõ ae emero tyrĩko sytatose ekurehpyra. Tokurehse
kuahtao xine ehxirõko sytatose toipe. Naeroro: “Ekurehpyra ase,” karyhtao imehxo
exikety netaryme, oseosezuhpyra exĩko sytatose toipe.
17 Morararo Ritonõpo: “Kure orĩko ase,” tykase tahtao, ekurehpyra mana. Mame
ekurehpyra toehtoh poko jũme kutuarõtanohpotorỹko mana. Naeroro: “Ekurehpyra ase.
Jomihpyry ae ro kure orĩko ase,” tykase ynororo.
18 “Jomihpyry ae ro kure orĩko ase,” tykase toexiryke: “Ekurehpyra ase,” tykase roropa
toexiryke, asakoro nae sytatose etyorõmara exiketomo. Ajohpe ehsaromepyra Ritonõpo
mana. Naeroro kuewomanekõ maro toehse sytatose. Aomiry kurã etaryke kyya xine, os-
erehpyra sytatose. Kuytorykõ eraximãko sytatose Ritonõpo esaka. Naeroro onurumekara
sytatose.
19 Ritonõpo omihpyry ae kuytorykõ eraximãko sytatose Ritonõpo esaka. Aomiry onu-
rumekara sytatose. Oserehpyra sytatose kukurohtao xine. Kuesẽkõ onenetupuhkehpyra
sytatose roropa. Imaro Ritonõpo esaka ytõko sytatose. Seromararo tapurepyra toehse
mana. Topohme ytõko sytatose Ritonõpo esaka.
20 Jezu osemazuhme moro taka tomõse kuakorehmatohkõme. Ritonõpo maro oturuketõ
tuisaryme imehxo toehse ynororo, kuakorehmanekõme, jũme, Meukizeteke ehtopõpyry
samo.

7

Meukizeteke tuisame ehtoh poko

1 Mame mokyro Meukizeteke, tuisame kynexine pake, pata Sarẽ esẽme. Ritonõpo maro
oturuketyme roropa kynexine. Emero esẽme imehxo Ritonõpo mana. Morarame Aparão
tyekyry tõ puxihkaxĩpo zehnotokõ wino toeramase ropa, tuisa tõ etapaxĩpo. Mame tosaka
tooepyry ropa ahtao tõseporyse Meukizeteke maro. Mame Aparão eneryke tyya ynara
tykase ynororo: “Kure orĩko Ritonõpo mana. Morararo mã kure ya,” tykase ynororo.
2 Mame tymõkomory tapiakase Aparão a tynetapatyã mõkomohpyry. Omame porehme
ahtao toiro touse eya ekarotohme Meukizeteke a. “Meukizeteke,” kary: “Tuisa imehxo, Zae
exikety,” kary. Sarẽ esẽme esety akorõ kynexine. “Sarẽ,” kary: “Torẽtyke pyra kyrihpõkõ,”
kary roropa.
3 Meukizeteke zũ poko, jẽ poko roropa itamuru tõ poko roropa onymeropyra tokurehse
toto ipunaka. Aenurutopõpyry poko aorikyry poko roropa zuaro pyra sytatose imerohpyry

pyra exiryke. Naeroro Ritonõpo mũkuru ehtoh sã kynexine. Ritonõpo maro oturuketyme exikehpyra ynororo jumãme.
4 Etatoko pahne, tuisamehxo Meukizeteke exiry enetupuhtoko. Aparão juteu tõ tamuru. Yrome eya ro tynetapatyã mõkomohpyry tapiakase, zokonaka ekarotohme Meukizeteke a, tynekaroryme Ritonõpo a.
5 Rewi pakomotyã poko ourutorỹko ase. Ritonõpo maro oturuketõme toto ahtao Ritonõpo nymeropohpyry poe ynara ãko mã toto imehnõ juteu tomo a: "Omõkomorykõ apiakatoko zokonaka ekarotohme yna a," ãko mã toto tyekyry tomo a. Aparão pakõme toto ahtao ro: "Zokonaka ekarotoko yna a," ãko mã toto eya xine.
6 Yrome Meukizeteke Rewi parỹpyryme pyra kynexine. Rewi parỹpyryme pyra tahtao ro Aparão napiakahpyry apoine. Aparão mokyro: "Kure orĩko ase," katopõpyry etahpõ Ritonõpo a. Eya: "Kure orĩko Ritonõpo mana. Morara kure ya," tykase Meukizeteke.
7 Zuaro sytatose, imepyny a: "Kure orĩko Ritonõpo mana," kahpõ tuisamehxo mana. Morara katopõpyry etahpõ tuisame hkopyra mana. Naeroro Meukizeteke Aparão motye kynexine, tuisamehxo.
8 Etatoko pahne, mokaro Ritonõpo maro oturuketõ imehnõ napiakatyã apoĩko mã toto. Kysã xine rokẽ mã toto, orihketõme roropa mã toto. Mãpyra Meukizeteke a Aparão napiakahpyry tapoise ahtao isene exiketyme kynexine. "Mokyro toorihse," katoh pyra mana Ritonõpo papẽ poko.
9 Naeroro ynara kary se ahtao: "Rewi a roropa Aparão maro ro tymõkomory tapiakase zokonaka ekarotohme Meukizeteke a." (Rewi pakomotyã mokaro imehnõ, juteu tõ napiakatyã apoinanomo.) Naeroro tynapiakahpyry ekaroneme roropa Rewi kynexine.
10 Enurupyra ro tahtao moro tokarose eya, ipuhturume ro tahtao Aparão ao. Itamuru a tymõkomory tapiakase ahtao, eya roropa tymõkomory tapiakase samo. Mame tynapiakahpyry tokarose sã eya Meukizeteke a, ãko ase Rewi poko.
11 Rewi pakomotyã tyripose Ritonõpo a Izyraeu tõ akorehmatohme, Ritonõpo omipona toto ehtohme. Yrome orẽpyra Ritonõpo omipona exipyra tokurehse toto. Morara exiryke imepỹ tyrise Ritonõpo a toto myakãme Kyrixtu rahkene. Mame Kyrixtu tooehse Arão ehtopõpyry sã pyra. Meukizeteke ehtoh sã toehse ynororo. Mame tyjamitunuru rĩko mana kukurohtaka xine Ritonõpo omipona kuehtohkõme.
12 Moeze omihpyry poe Ritonõpo maro oturuketõme Rewi pakomotyã kynexine. Seromararo imepỹ tyrise Ritonõpo a typoetory tõ akorehmaneme Arão pakomotyã myakãme. Morara exiryke Moeze nymerohpyry tyorõmary se toehse. Omi kasenato omipona kuehtohkõme, Jezu omipona kuehtohkõme.
13 Kuesẽkõ Kyrixtu poko ourutorỹko ase. Rewi paryme pyra kynexine. Jekyry tyoro kynexine. Jezu ekyry Ritonõpo maro oturuketõme exipitopyra kynexine.
14 Juta paryme rokẽ kynenurune Kuesẽkõ Jezu. Juta pakomotyamo a: "Ritonõpo maro oturuketyme exiko," kapitopyra Moeze kynexine. Naeroro mokaro Ritonõpo maro oturuketõ sã pyra Jezu Kyrixtu kynexine. Tyoro kynexine rahkene.

Ritonõpo maro oturukety kasenato kurã kuhse ehtoh poko

15 Naeroro tupime pyra ynara enetuputyry, tyoro oturukety Ritonõpo maro toehse, Meukizeteke ehtopõpyry samo.
16 Ritonõpo maro oturuketyme toehse ynororo ahno omi poe pyra, Rewi parỹpyryme toehtopõpyryke pyra roropa. Yrome tyjamitunuru poe Ritonõpo maro oturuketyme toehse ynororo orihpỹme exiketyme toexiryke jumãme.
17 Ynara tymerose Tawi a Ritonõpo omiryme: "Ymaro oturuketyme nymyry mase, jũme, Meukizeteke ehtoh samo," tykase.
18 Jamihme pyra mokaro kynexine, Moeze nymerohpyry omipona se exiketomo. Zae nymyry ehsaromepyra toh kynexine Ritonõpo neneryme, jamihme pyra toexirykõke. Morara exiryke: "Jomihpyry pakato omipona ehtoko," kara Ritonõpo toehse.
19 Moeze nymerohpyry omipona se exiketõ kure ehsaromepyra toh kynexine emero. Naeroro mãsa rokẽ typenetatohkõ eraximãko toh kynexine. Seromaroro imepỹ tokarose Ritonõpo a kyya xine kypoko xine oturuketyme Kyrixtu. Imehnõ penetatoh motye kuhse kypenetatohkõ kure mana. Naeroro orẽpyra kypenetatohkõ eraximãko sytatose.

Ritonõpo maro oturuketyme kurehxo

20 Ritonõpo omihpyry roropa nae sytatose: "Ekurehpyra ase," katopõpyry Ritonõpo a Jezu poko. "Ymaro oturuketyme mana, jumãme," katopõpyry roropa nae. Morara kapitopyra Ritonõpo imehnõ poko, tymaro oturuketõme toehse toto ahtao.
21 Yrome Ritonõpo maro oturuketyme toehse Jezu, ynara katopõpyry ae ro Ritonõpo a: "Ekurehpyra ase.
Jũme onytyoromara ase roropa.

Omoro mase ymaro oturuketyme
imehnõ akorehmatohme jumanatome,"
katopõpyry ae ro.
22 Naeroro: "Ekurehpyra ase," tykase Ritonõpo exiryke tymaro oturuketyme Jezu tyrise ahtao orẽpyrahxo Jezu toehse, Tumy omiry kasenato poe. Iirypyrymãkõ rypyry korokary poko ekurehpyra mana jũme, enetuputyryke eya xine. Morara kure kuhse mana.

Kurehxo Jezu exiry jũme exiryke
23 Ynara roropa, mokaro Rewi pakõ Ritonõpo maro oturuketõ tuhke kynexine orihketõme toexirykõke. Toorihse tahtao xine toerohkehse toto.
24 Yrome Jezu jũme isene mana. Naeroro toerohtoh onekaropyra mana imehnomo a. Jumãme Tumy maro oturuketyme mana kuakorehmanekõme.
25 Jumãme toexiryke iirypyrymãkõ pynanopyry waro mana. Toto oepyryhtao tyya, Jezu enetuputyryke eya xine toto pynanohnõko Ritonõpo mana. Orihpỹme Jezu exiryke oturukehpyra mana Tumy maro, kure toto riry poko.

Kurehxo Jezu mana, zae ipunaka exiryke
26 Naeroro Jezu kuakorehmanekõme mana. Ritonõpo maro Oturukety imehxo mana. Kure mana. Tyyrypyhpyke pyra mana ipunaka. Azahkuru pyra mana, enara. Tapiakase mana iirypyrymãkõ wino. Ritonõpo esaka tõnuhse, kapu moinakoxi.
27 Imehnõ Ritonõpo maro oturuketõ tuisary sã pyra Jezu mana. Kokoro rokẽ tynekarory etapary se mokaro mana, tyyrypyrykõ epehpyryme osemazuhme, imehnõ rypyry epehpyryme roropa. Yrome Jezu toiro rokẽ toorihse. Tynekaroryme tõsekarose Tumy a imehnõ rypyry epehpyryme rokene. Jũme inekarohpyry kure, tyoro onekarozomopyra ehtohme.
28 Moeze omihpyry omipona se exiketõ mã sero põkõ rĩko typoko xine oturuketõme Ritonõpo maro. Kurãkõ nymyry kara menekãko mã toto Ritonõpo maro oturuketõ tuisaryme. Yrome Moeze maro oturukehxĩpo, ynara tykase Ritonõpo Tumũkuru a: "Omoro rokẽ zae mase ipunaka," tykase ynororo Tumũkuru a. Morara exiryke: "Ekurehpyra ase, mokaro myakãme orĩko ase ymaro oturuketyme jumãme," tykase Jezu a ynororo.

8

Jezu Kuakorehmanekomo
1 Ynara ãko rokẽ ynanase, Takorehmaneke sytatose Ritonõpo maro oturukety ke. Tuisamehxo toehse ynororo. Naeroro Ritonõpo Kuesẽkõ apotunuru wino typorohse ynororo kapu ao.
2 Kypoko xine Tumy zurũko mana, kuakorehmatohkõme. Ritonõpo maro oturuketõ imehxo exiketõ sã, erohnõko mana. Pake Ritonõpo maro oturuketõ toerohse Ritonõpo Esary Kurã Kuhse tao. Yrome Jezu erohnõko Ritonõpo tapyĩ kurã tao mana, Ritonõpo nyrihpyry nymyry tao, ahno nyrihpyry kara tao.
3 Ritonõpo maro oturuketõ imehxo exiketõ emero tynekarorykõ etapãko mana, tynetapatyã munuhpyry arotohme Ritonõpo a. Naeroro Kutuisarykõ roropa tynekarory ke pyra ahtao Ritonõpo maro oturuketyme imehxo exiketyme pyra exiry.
4 Sero nono po tahtao Ritonõpo maro oturuketyme pyra exiry, imehnõ oturuketõ nae exiryke. Moeze omihpyry omi poe tynekarorykõ etapãko mã toto tynekarorykõme Ritonõpo a.
5 Moeze maro tõturuse Ritonõpo ahtao ypy po kamisa risẽ tamopose eya. Ikuhtoh tonepose eya ipoenohtohme, tyriry waro ehtohme. Mame Ritonõpo nyripohpyry risasaka Moeze ahtao tapyime, ynara tykase Ritonõpo eya: "Tomeseke exiko. Ypy po ya ãmorepatopõpyry panõ rokẽ tyritoko ipunaka," tykase.
6 Typoetory akorehmãko Jezu kapu ae. Jezu saaro Moeze omi poe Ritonõpo maro oturuketõ typoetory tõ akorehmãko roropa mã toto. Yrome mokaro motye kuhse kuakorehmatorỹko Jezu mana. Tumy zuruneme nymyry mana kypoko xine. Moeze omihpyry poe Ritonõpo maro oturuketõ erohtoh motye kuhse Jezu erohtoh mana. Morararo Ritonõpo nymeropohpyry Moeze a motye kuhse Ritonõpo omiry kasene mana Jezu pokoino: "Kure oritorỹko ase," karyke Ritonõpo a kyya xine.
7 Ritonõpo omihpyry pakato a tukurãkase kuahtao xine kasenato ke onymyakãmara exiry.
8 Yrome typoetory tõ tyyrypyhpyke ro Ritonõpo a tonese. Ynara tykase:
"Imeĩpo, ãko Ritonõpo mana.
Jomiry kasenato ekarõko ase
Izyraeu tomo a, Juta tomo a, enara.
9 Jomihpyry ekaroase pake ahtao itamurukomo a.
Poeto zũ sã exiase toto maro.
Poeto emary apoiryhtao arotohme,

moro sã Izyraeu tõ aroase Ejitu poe.
Yrome jomipona pyra toh kynexine.
Naeroro toto omiry onetara toehse ywy roropa.
10 Taroino jomiry kasenato ekarõko ase Izyraeu tomo a.
Taroino, ãko Ritonõpo mana,
jomiry rĩko ase toto kurohtaka.
Toto kurohtao jomiry merõko sã ase
tamoreme sã jomiry waro toto ehtohme,
tamoreme sã jomipona se roropa toto ehtohme.
Mame toto esẽme exĩko ase.
Ypoetoryme roropa exĩko mã toto.
11 Morarame imehnõ tosaõkõ
anamorepara mã toto jomiry poko,
zuaro toto exiryke.
Ynara kara exĩko mã toto tosaõkomo a:
'Kuesẽkõ waro ehtoko,' kara exĩko mã toto,
juaro toto exiryke, emero porehme.
Tuisa tõ juaro exĩko,
ime pyra exiketõ roropa.
Emero juaro exĩko mã toto.
12 Mame toto rypyry korokãko ase,
toto onuãnohpyra ase exĩko.
Iirypyrykõ poko wenikehnõko roropa ase jũme,"
tykase.

13 "Jomiry kasenato," karyke Ritonõpo a, aomihpyry osemazuhmã pakatome toehse tymyakãmase eya exiryke. Mame pakatome toehse exiryke, jamihme pyra roropa toehse mana iirypyrymãkõ onukurãkara exiryke. Okynã pyra enahnõko mana jũme.

9

Ritonõpo poko kuehtohkõ poko

1 Ritonõpo omihpyry osemazupu zae Ritonõpo poko exiketõ ripotoh nae kynexine, zae toto ehtohme Ritonõpo poko toto ahtao. Osa roropa nae kynexine, ahno nyrihpyry, Ritonõpo poko ehtohme.

2 Kamisa risẽ tyrise kynexine tapyime. Jaraohme sã kynexine Ritonõpo Esary Kurano. Moro tao ezuru apõ kynexine. Wyi apo roropa moro tao kynexine. Moro po wyi kynexine. Ritonõpo neneryme tyrise kynexine.

3 Mame imepỹ osa kynexine moro tapyi tao. Kamisa risẽ akorõ moino kynexine. Ritonõpo Esary Kurã Kuhse moroto kynexine.

4 Moro tao uuru risẽ kynexine, ixtaratu panõ zahkatopo. Ritonõpo omihpyry ẽ roropa moro tao kynexine. Moro ao: "Ywy ase Ritonõpo, oesẽkomo. Jomipona ehtoko ipunaka. Kure rokẽ ehtoko," katopo Ritonõpo a moro ao kynexine. Moro kaxo, uuru ke tukurihpase kynexine. Moro kaxo ao roropa uuru risẽ kynexine otyro ẽme kasana sã tyrihpyry, kapu ae Ritonõpo nenehpohpyry Izyraeu tõ napyryme. Moro ke pehme uuru risẽ kynexine. Arão myxihpyry roropa kaxo ao kynexine. Tarỹke kynexine. Topu risẽ roropa kaxo ao kynexine, pipahme exiketõ asakoro. Ipokona tymerose kynexine tõmiry Ritonõpo a.

5 Mame moro kaxo po kapuaõkõ kuhtoh kynexine. Uuru risẽ kynexine asakoro kurãkomo, Ritonõpo moroto ehtoh enetupuhtohme. Toto aporiry tãtaporamase kynexine asakoro. Moroto iirypyrymãkõ zehno pyra Ritonõpo ehtoh enetupuhtoh kynexine toto rypyry korokaxĩpo. Yrome moro poko emero amorepary se hkopyra ase seromararo.

6 Morohne riry tõtyhkase ahtao Ritonõpo maro oturuketõ omõsene toto, Ritonõpo Esary Kurã taka. Tutũtase ropa toto moro tae toerohkehxĩpo xine.

7 Yrome Ritonõpo maro Oturukety imehxo exikety rokẽ tomõse moinakoxi, Ritonõpo Esary Kurã Kuhse taka. Toiro jeimamyry pune omõsene ynororo. Yrome omõpyra exiry munu anaropyra ahtao tymaro, Ritonõpo neneryme, tyyrypyry korokapotohme, imehnõ rypyry korokapotohme roropa, enara. Ynara exiryke, otarame tyyrypyrykõ poko toehse tahtao xine tuaro pyra toh kynexine.

8 Morohne ke Ritonõpo Zuzenu ynara kuamorepatorỹko mana, kuesemarykõ Ritonõpo a, onenepopyra ro kyya xine kynexine. Ahno nyrihpyry kamisa risẽ tapyime Ritonõpo poko ehtohme, moro enahkara ahtao ro kuesemarykõ nymyry Ritonõpo a onenepopyra ro kyya xine kynexine.

9 Ikuhtoh rokẽ kynexine kuamorepatohkõme rokene. Kynekarorykõ Ritonõpo a, okyno tõkehko etapasamo kyyrypyrykõ onykorokara ekurehnõko. Kukurohtao xine onukurãkara kyhxiropyra xine Ritonõpo ehtohme.

10 Moeze omihpyry poe pakatokõ tõsẽ poko eukuru poko. Toekurikase roropa toto. Jarao rokẽ morohne poko toh kynexine. Yrome morohne poko pakatokõ tyripose Ritonõpo a axĩtao rokene, Kyrixtu oehtãne rokene, (aomiry kasenato ke, kukurãkatohkõme rahkene).

11 Morarame Kyrixtu tooehse Ritonõpo maro Oturukety imehxo exiketyme nymyry. Seromararo: "Kurãkõ ekarõko ase oya xine," ãko kyya xine mana. Sero põkõ namohpyry tao pyra oturũko Jezu mana Tumy maro kypoko xine. Ahno nyrihpyry motye kuhse Jezu erohtoh mana. Kure kuhse mana. Kapu ao mana.

12 Morarame Kyrixtu tomõse ahtao Ritonõpo tapyĩ taka, Ritonõpo Esaka Kurã Kuhse taka tomõse ynororo. Yrome okyno munuru maro pyra tomõse. Kaneru tõkehko munuru anaropyra kynexine tynekaroryme Ritonõpo a. Kynorihne toiro, kypynanohtohkõme jumanatome.

13 Pui tõkehko munuru, tynekarotyã zahsẽ erunohpyry roropa ahno pona tyritohme kynexine, tyyrypyhpyke exiketõ pona, toto rypyry kurikatohme repe.

14 Morara ahtao enetupuhtoko. Kyrixtu orikyry moro motye kuhse mana. Jũme mana myarotokorome. Tumununu enepone Tumy a toxixihmapose tahtao, tyyrypyhpyke pyra exikety ipunaka. Kyrixtu munuru toekuãse toorihse ahtao. Morara exiryke kukurikatorỹko Ritonõpo mana zae ehtoh waro kuehtohkõme. Kynyrihpyrykõ xihpyry korokãko roropa mana Ritonõpo nymyry omipona kuehtohkõme.

15 Morara exiryke Kyrixtu rokẽ Ritonõpo omiry kasenato ekaroneme mana kyya xine. Naeroro kure tyneahmatyã rĩko Ritonõpo mana jũme tõmihpyry ae ro. Kyrixtu kynorihne iirypyrymãkõ pynanohtohme, orihpyra toto ehtohme tyyrypyrykõ epehpyryme. Tyyrypyrykõ poko toh kynexine Ritonõpo omihpyry osemazupu omipona pyra toexirykõke.

16 Toipe, ahno nymerohpyry nae ahtao tymõkomohpyry apiakatoh poko toorihse tahtao, inymerohpyry omipona pyra mã toto orihpyra ro ahtao.

17 Ynara exiryke, ahno nymerohpyry tynynomohpyry apiakatoh poko oty kara orihpyra ro ynororo ahtao. Toorihse ahtao rokẽ inymerohpyry omipona exĩko mã toto.

18 Moro sã Kyrixtu orikyry kuhtoh kynexine. Toky tõ totapase pakatokomo a Ritonõpo omihpyry pakato omipona toehtohkõme repe.

19 Osemazuhme mokaro zurune Moeze emero Ritonõpo nyripohpyry poko inymeropohpyry ao. Mame pui poenõ mununu tapoise eya poti mununu maro otoxie tuna maro, ike moro pape ahno roropa emero tysapararahmase eya, kaneru hpoty ke tahpirẽ tõtuose exikety ke hissopo maro.

20 Ynara tykase Moeze eya xine: "Sero munu Ritonõpo omihpyry zae ehtoh poko kutuarõtanohtorỹko mana. Taroino Ritonõpo omihpyry omipona ehtoko," tykase.

21 Morararo munu ke Moeze a morohne tysapararahmase, Ritonõpo namopohpyry tytapyĩme, kamisa risemy. Imõkomory maro emero Ritonõpo poko ehtoh tysapararahmase eya.

22 Ajohpe pyra, Ritonõpo omihpyry pakato poe, emero exisasaka tukurãkapose munu kuãpotoh ke. Ahno rypyry roropa onykorokara exiry tokarosẽ onetapara ahtao, enara.

Toorihse toexiryke kyyrypyrykõ korokãko Kyrixtu mana

23 Morara exiryke, Ritonõpo namopohpyry tytapyĩme sero nono po te, imõkomory tõkehko emero kapuaõkõ kuhtoh tukurãkapose Moeze a, okyno mununu ke isapararahmatopõpyry ke. Yrome kapuaõkõ nymyry toekurãkase imepỹ kurã etaparyke. Mokyro orikyry kurehxo. Okyno orikyry motye kuhse mana.

24 Mame Kyrixtu omõpyra kynexine, ahno nyrihpyry taka, kypoko xine oturuse Tumy maro. Ritonõpo Esary Kurã Kuhse taka omõpyra kynexine. Kapu aka rokẽ kynomõne rahkene. Moroto osẽpataka Ritonõpo maro kypoko xine oturũko mana.

25 Juteu tõ poko Ritonõpo maro oturuketõ imehxo exiketõ omõsene toto jeimamyry punero, Ritonõpo Esary Kurã Kuhse okyno mununu arotohme tyekyrykõ rypyhpyry epehpyryme. Yrome Kyrixtu mokaro sã pyra mana. Otootomose omõpyra mana tõsekarotohme Ritonõpo a.

26 Okyno orikyry sã rokẽ Jezu orikyry ahtao otootomose orikyry, sero nono ritopõpyry poe ro. Yrome tõsenepose kyya xine toiro sero nono enahsasaka ahtao kyyrypyrykõ jamitununu enahkatohme jũme. Moro poko kynorihne kymyakãkõme.

27 Toipe sytatose. Emero porehme orihnõko sytatose toiro. Moromeĩpo kuapiakatorỹko Ritonõpo mana.

28 Morararo Kyrixtu kynorihne toiro, Ritonõpo neneryme, tuhkãkõ rypyry korokatohme.
Oehnõko ropa mana. Mame tooehse tahtao kyyrypyrykõ onepehmazomopyra mana.
Toeraximananõ pynanohse rokẽ oehnõko mana.

10

1 Yrome Moeze nymerohpyry mõpãme rokẽ mana. Kyrixtu nyrihpyry kurã poko enetupuhpotohme rokẽ mana. Imenuru sã roropa mana pape poko, Ritonõpo nekarory kurã poko enetupuhpotohme. Tynekarorykõ etapãko mã toto jeimamyry punero, kakehpyra samo. Yrome morohne ke ekurãkasaromepyra mã toto ekurehnõko, Ritonõpo poko se exiketõ mana.

2 Ritonõpo poko exiketõ rypyry tykorokase ahtao, tyyrypyrykõ poko ehxiropyra toh toehse exiry repe. Morarame tynekarorykõme okyno tõkehko onetapazomopyra toh exiry, tyyrypyrykõ tykorokase ahtao.

3 Yrome jeimamyry ae rokẽ tynekarorykõ etapãko mã toto tyyrypyrykõ poko wenikehtohme repe. Yrome wenikehpyra mã toto iirypyryme ro toexirykõke.

4 Pui tõkehko orikyry ahno rypyry onepehmasaromepyra mana ipunaka.

5 Morara exiryke Kyrixtu oehsasaka tahtao sero nono pona, ynara tykase ynororo Tumy a:

“Okyno tõkehko totapasẽ se hkopyra mase.
Ahno nekarotyã oya se pyra mase.
Naeroro joko myriase ahnome jehtohme,
õmipona jehtohme roropa.
6 Okyno tõkehko zahkary se hkopyra mase.
Tynekarorykõme oya okyno zahkãko mã toto.
Tytororo jahkãko mã toto
tyyrypyrykõ epehpyryme repe.
Yrome azamaro hkopyra mana.
7 Naeroro moro eneryke ya ynara ase,
taro ase Ritonõpo,
õmipona jehtohme ipunaka.
Ypoko onymeropohpyry ae ro ase,”
tykase Kyrixtu Tumy a.

8 Osemazuhme ynara tykase ynororo: “Okyno tõkehko totapasẽ se hkopyra mase. Ahno nekarory se pyra. Okyno tõkehko zatyry tyyrypyrykõ epehpyryme, morohne azamaro pyra mana,” tykase ynororo. Morara tykase Kyrixtu, Ritonõpo nymeropohpyry ae ro mokarohne totapase ahtao, mokaro nekarory poko Ritonõpo a.

9 Mame morara kaxĩpo, ynara tykase roropa ynororo: “Taro ase, Papa, õmipona jehtohme ase ipunaka,” tykase. Naeroro Ritonõpo a pakatokõ okyno etapatoh tonahkase. Tymyakãmase Kyrixtu orikyry ke.

10 Mame Ritonõpo omipona Jezu Kyrixtu exiryke ipunaka, tukurikase sã sytatose. Kyyrypyrykõ tykorokase mana, tynekaroryme tõsekarose Kyrixtu exiryke toorihtohme. Toorihse toiro, jũme kypynanohtohkõme.

11 Juteu tõ poko Ritonõpo maro oturuketõ erohnõko mana kokoro rokene. Porohpyra mã toto, tynekarorykõ etapazomõko rokẽ toto tuhke. Yrome toto nekarotyã ahno rypyry onykorokara mana.

12 Tamoreme Kyrixtu kynorihne toiro, ahno rypyry epehpyryme. Inekarohpyry kure kuhse mana jumãme. Mame tõtyhkase ahtao kỹporohne tuisame imehxo, Ritonõpo apotunuru wino.

13 Moroto mana tyzehnotokõ poremãkapory eraximãko. Toto poremãkapõko Ritonõpo mana.

14 Kynosekarone toiro toorihtohme. Toorikyry ke kukurãkatone jũme, kyyrypyrykõ tykorokase exiryke tyya.

15 Ritonõpo Zuzenu roropa kutuarõtanohtorỹko sero poko mana. Ynara ãko ynororo osemazuhme:

16 “Imeĩpo jomiry kasenato ekarõko ase ypoetory tomo a.
Jomiry merõko ase toto kurohtao zuaro toto ehtohme.
Toto eano pona imerõko ase jomipona se toto ehtohme,”
ãko.

17 Morarame ynara ãko roropa mana:
“Wenikehnõko ase toto rypyry poko.
Popyra toto ehtopõpyry poko wenikehnõko ase,”
ãko mana.

18 Naeroro, kyyrypyrykõ tykorokase exiryke, imepỹ totapasẽ se pyra mana, kynekarorykõme, kyyrypyrykõ korokapotohme.

Ehmaropa Ritonõpo ẽpataka

19 Wekyry tomo, kure Ritonõpo a Jezu orihtopõpyry kyyrypyrykõ epehpyryme. Naeroro seromaroro oturũko sytatose topohme Ritonõpo maro kokoro rokene, Jezu nae kuexirykõke. Kuesemarykõme sã Jezu mana Ritonõpo a.

20 Kamisa kuroko ytopyra sytatose. Mokaro juteu tõ pake Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tomõse kamisa kuroko Ritonõpo maro oturuse. Ỹrome Jezu a toorihtopõpyry ke osema kasenato tyrise. Osemame exikehpyra mana Ritonõpo a kuytotohkõme.

21 Naeroro Ritonõpo maro Oturukety imehxo exikety nae sytatose, kuakorehmanekõme, Ritonõpo tapyĩ esemy.

22 Naeroro Ritonõpo a ehmaropa oturuse, tukurãkase kuexirykõke eya. Torẽtyke pyra sehtone. Onenetupuhkehpyra roropa sehtone eya kuytorykohtao. Osenekunohpopyra sehtone. Moeze a emero tysapararahmase munu ke Ritonõpo tapyĩ taõkomo. Moro saaro Kyrixtu toorihse exiryke tukurikase sã kukurohtao xine mana. Popyra kuehtopõpyrykõ tykorokase roropa eya mana. Tuzenu tokarose roropa kyya xine ikurikatyã sã kuehtohkõme tuna ke.

23 "Kure oritorỹko ase," tykase Ritonõpo exiryke, kure typoetory rĩko mana, tõmihpyry onurumekara exiryke. Moro poko imehnõ zuruxĩpo, nary rokene, kara sehtone. Kypynanopyrykõ seraximatone, tõmihpyry omipona Ritonõpo ehtoh enetuputyryke kyya xine.

24 Imehnõ pyno sehtone. Satakorehmatone imehnõ pyno kuehtohkõ poko, kure imehnõ ritohme kyya xine, enara.

25 Toitoine Jezu poetory oximõpyra mã toto. Morara pyra sehtone. Soximõtone Ritonõpo poko. Satakorehmatone. Ritonõpo omipona kuehtohkõ eneryke imehnomo a, aomipona se exĩko roropa mã toto. Yronymyrymehxo Kuesẽkõ omipona sehtone, sykatone itamurumehxo oxime, okyna hkopyra Kuesẽkõ oepyry ropa enetuputyryke kyya xine.

26 Ynara exiryke, Jezu kynorihne kyyrypyrykõ epehpyryme. Kure kuhse Jezu orihtopõpyry kynexine Ritonõpo a. Naeroro imepỹ etapasẽ se pyra mana. Moro waro toehse sytatose. Naeroro kyyrypyrykõ onurumekara kuahtao xine Jezu waro pyra exiketõ samo, imepỹ tokarosẽ pyra mana kyyrypyrykõ epehmatohme.

27 Morara exiryke kyyrypyrykõ onurumekara kuahtao xine ynara rokẽ nae sytatose, kuãnopyrykõ zuno rokẽ exĩko sytatose. Kurãkõ apiakatoh po kuapiakatorỹko Ritonõpo mana, tyyrypyrykõ poko exiketõ wãnohtoh po. Apotoimo konõto htaka tyzehnotokõ emãko Ritonõpo mana, toto enahkatohme.

28 Moeze nymerohpyry turumekase ahtao popyra kynexine. Aomipona pyra exiketõ totapapose toto popyra aehtohkõ tonese exiryke asakorõkomo a. Moeze nymerohpyry omipona pyra aehtyã totapapose toto. Epara toh kynexine. Toto anakorehmara roropa imehnõ kynexine. Moeze nymerohpyry turumekase eya xine exiryke totapase toto.

29 Mokaro saaro seromaroro Ritonõpo mũkuru kerekeremananõ nae. Ritonõpo omiry totase eya xine repe: "Umũkuru kynorihne opynanohtohkõme, okurãkarykõ se toexiryke," kary totase repe. Yrome: "Oty katoh toorihse Ritonõpo mũkuru nae?" ãko mã toto Ritonõpo omiry poihtõko. "Iirypyrymãkõ sã omũkuru kynexine," ãko roropa mã toto Ritonõpo a ajohpe rokene. Ritonõpo Zuzenu toto pyno repe. Yrome ipoihtõko rokẽ mã toto. Morara exiryke yronymyrymehxo mokaro wãnohnõko Ritonõpo mana Moeze kerekeremahpõkõ wãnohtopõpyry motye kuhse, iirypyrymehxo toto exiryke Ritonõpo kerekeremary poko.

30 Ritonõpo waro sytatose. Ynara tykase ynororo: "Ywy roro emỹpõko ase. Ywy roro ypoetory tõ epehmãko ase," tykase. Ynara tykase roropa ynororo: "Ypoetory tõ apiakãko ase," tykase Kuesẽkomo.

31 Iirypyrymãkõ wãnopyry mã oahmame pyra mana. Oserehnõko mã toto. Epara roropa mã toto imyhtoino. Ynoro rokẽ mã isene exiketyme jumanatome.

32 Wekyry tomo, wenikehpyra ehtoko oehtopõpyrykõ poko. Ritonõpo omiry kurã poko zuaro toehse awahtao xine tuhkãkõ ozehno xine toh nexiase. Oryhmarykõ se toh nexiase. Yrome Kyrixtu onenetupuhkehpyra mexiatose. Poremãpyra mexiatose, eramara ropa mexiatose oorypyrykõ poko ropa.

33 Typoihtose mexiatose. Tyyryhmase roropa ozehnotokomo a tuhkãkõ neneryme. Imehnõ nupunato tonese oya xine tyyryhmase toto ahtao. Toto maro se mexiatose.

34 Imehnõ Jezu poetory tõ tõmapose ahtao ãpuruhpyry taka, toto pyno mexiatose. Toto maro mexiatose imehnõ neneryme. Mame atapyĩkõ tupuxihkase ahtao imehnomo a omõkomory tõkehko maro meanahtoatose. Tãkye ro mexiatose Ritonõpo nekarory kurã enetuputyryke oya xine. Omõkomohpyrykõ motye kuhse Ritonõpo nekarory oya xine mana. Moro onupuxihkasaromepyra imehnõ mana, jumãme.

35 Naeroro poremãpyra ehtoko. Ritonõpo a õtururukõ onurumekara ehtoko. Orumekara
roropa Ritonõpo mana. Kure kuhse oritorỹko mana, imaro õtururukohtao.
36 Penekehpyra ehtoko Ritonõpo enetuputyry poko oya xine, aomipona oehtohkõ poko,
enara. Mame inekarotyã apoĩko matose. Kure oritorỹko mana: "Kure oritorỹko ase,"
katopõpyry ae ro.
37 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme sero poko:
"Okynã pyra oehnõko ropa mana.
Mokyro oehkety oehnõko ropa mã rahkene.
Ekurehpyra mana.
38 Mame ypoetory tõ kurãkõ isene exĩko mã toto
jũme jenetuputyryke eya xine.
Yrome jurumekary ropa ahtao toto a,
tãkye pyra exĩko ase toto poko,"
ãko Ritonõpo. Moro tymerose pake.
39 Imehnõ mã Kuesẽkõ rumekãko mã toto. Osenahkãko toh mana. Mãpyra enetuputyryke
kyya xine typynanohse sytatose Ritonõpo a. Kuarotorỹko roropa mana tymaro kue-
htohkõme.

11

Ritonõpo enetuputyry poko

1 Ritonõpo enetuputyryke kyya xine, kurãkõ eraximãko sytatose. Ekarõko Ritonõpo mana
kyya xine. Moro waro sytatose enetuputyryke kyya xine, onenepyra ahtao ro.
2 Ritonõpo onenetupuhkehpyra pakatokomo. Naeroro kurãkõme tokarose toto Ritonõpo
a.
3 Ritonõpo enetuputyryke kyya xine zuaro sytatose. Senohne, xixi tõkehko xirikuato
tõkehko emero tyrise Ritonõpo a, tõmiry ke rokene. Ritonõpo omi poe emero toehse, senohne
oseneketõ tyrise emero porehme osenepỹ poe.
4 Ritonõpo enetuputyryke Apeu a aomipona kynexine. Inekarohpyry Ritonõpo a kure
kynexine. Yrome Kaĩ nekarohpyry Ritonõpo zamaro pyra kynexine. Kure Apeu enene
Ritonõpo. Inekarohpyry kure tonese eya. Apeu toorihse pake repe. Yrome kutu-
arõtanohtorỹko ro mana Ritonõpo enetuputyry poko.
5 Ritonõpo enetuputyryke Enoke a, orihpyra ynororo tokurehse. Isene ro kynanỹne
Ritonõpo kapu aka. Mame ekepyry tupise eya xine repe. Yrome onenepyra ropa tokurehse
toto, tanỹse exiryke Ritonõpo a. Ynara tymerose Ritonõpo omiryme Enoke poko, anaropyra
ynororo ahtao ro: "Ritonõpo zamaro Enoke kynexine."
6 Ritonõpo zamaro ehsaromepyra sytatose onenetupuhpyra kuahtao xine. Ynara
exiryke, Ritonõpo ehtoh enetuputyryhtao rokẽ kyya xine, imaro oturũko sytatose. Ynara
enetuputyryhtao roropa kyya xine, tõmipona se exiketomo a kurãkõ ekarõko Ritonõpo
mana. Morohne enetuputyryhtao rokẽ kyya xine kuomirykõ etãko Ritonõpo mana.
7 Ritonõpo enetuputyryke Noe a aomiry totase eya. "Sero põkõ wãnohnõko ase tuna
kumaryke, iirypyryme toto exiryke emero porehme," kary etaryke tyya, Ritonõpo omipona
toehse ynororo, konopo onenepyra tahtao ro. Kanawaimo taxikase eya tohpike konõto
tyritohme. Morarame moro ao tõsepynanohse ynororo tyekyry tõ maro. Ritonõpo ene-
tuputyryke tyya, imehnõ iirypyrymãkõ sã pyra kynexine, Ritonõpo omipona pyra exiketõ
sã pyra. Naeroro Noe kurãme tonese Ritonõpo a emero tonetupuhnanõ maro.
8 Ritonõpo enetuputyryke Aparão a, aomipona toehse ynororo. Tykohmase ahtao
Ritonõpo a, imepỹ pona aytotohme, tosae toytose ynororo. Ritonõpo nekarory apoise
toytose. Aza aytotohme? Zuaro pyra kynexine. Toytose. Toytose.
9 Pore. Toeporehkase: "Sero nono ekarõko ase oya oesaryme apakõ maro," katopõpyry
pona. Yrome katonõme sã rokẽ moroto ehse ynororo. Pui pihpyry ke rokẽ tytapyike ehse
ynororo. Yrome onenetupuhkehpyra kynexine. Morararo Izake te, Jako roropa. Eya xine
tõmiry tokarose Ritonõpo a, Aparão a tõmiry ekarotopõpyry saaro.
10 Ynara exiryke tyoro pata eraximãko Aparão kynexine, Ritonõpo osenetupuhtopõpyry
te, inyrihpyry roropa, enara. Moro pata mã jũme enahpyra mana kapu ao.
11 Ritonõpo enetuputyryke Aparão a toemũkuase tamuhpõme tahtao ro. Ipyty roropa Sara
kunumuxime toehse ahtao, kynemũkuane, zae Ritonõpo omihpyry ehtoh tonetupuhse eya
exiryke.
12 Orihsasaka Aparão kynexine repe. Yrome tuhkãkõ tamurume toehse ynororo. Ipakõ
tuhke toehse, xirikuato tuhke exiry sã kapu poko, isawã tuhke exiry sã roropa tuna konõto
ehpio.

13 Ritonõpo enetuputyryhtao ro mokaro toorihse toto emero. Ritonõpo nekarory anapoipyra tokurehse toto. Amekeino sã rokẽ Ritonõpo nekarory tonese eya xine tukurohtao xine. Inekarory eraximary poko tãkye toehse toto. Sero nono tosarykõme nymyry pyra exiry waro toh kynexine. “Axĩtao rokẽ ynanase taro. Katonõme sã rokẽ ynanase,” tykase toto jarao, imehnõ netaryme.

14 Morara kananõ mã imehnõ tuarõtanohpõko toto tosarykõ nymyry eraximary poko tyya xine, tosarykõ kapu ao.

15 Tynynomohpyrykõ poko penetara toh kynexine. Toeramary se ropa toto ahtao tynynomohpyrykõ pona ropa pake toeramase ropa toh exiry repe.

16 Yrome imepỹ pata tamuru kurã poko typenetase toto, Ritonõpo esary poko kapuaõ poko. Naeroro: “Kuesẽkõme Ritonõpo mana,” karyhtao eya xine, toto poko ihximyra Ritonõpo mana. Pata konõto tyrise roropa eya toto esaryme.

17 Ritonõpo enetuputyryke tyya, tumũkuru etapary se toehse Aparão repe tynekaroryme Ritonõpo a repe. Yrome tõmipona Aparão ehtoh kuhtohme rokẽ morara tyripose Ritonõpo a. Osemazuhme Aparão a Ritonõpo ynara tykase: “Tuhke emãnõko mase,” tykase. Morara katoh totase tyya ahtao ro tumũkuru toirõ etapary se toehse ynororo tynekaroryme Ritonõpo a.

18 Osemazuhme ynara tykase roropa Ritonõpo Aparão a: “Izake pakõ tuhke emãnõko mana, jomihpyry ae ro,” tykase.

19 Mame tumũkuru tuose ahtao Aparão a, Ritonõpo a ẽsemãkapory ropa waro kynexine. Naeroro imũkuru aẽsemamyhpyry sã ropa toehse aorikyhpyry sã toehse exiryke.

20 Mame Ritonõpo enetuputyryke Izake a, ynara tykase ynororo Jako tomo a Ezau maro: “Kure oritorỹko Ritonõpo mana imeĩpo,” tykase tumũkuru tomo a.

21 Ritonõpo enetuputyryke Jako a, kure Joze poenõ tyripose Ritonõpo a asakoro, orihsasaka tahtao. Tymyxiry ke tõsexiehtose tahtao: “Kure mase, Ritonõpo,” tykase ynororo.

22 Ritonõpo enetuputyryke Joze a, ynara tykase ynororo tyekyry tomo a orihsasaka tahtao: “Imeĩpo aarotorỹko ropa Ritonõpo mana taroino, Ejitu poe. Naeroro yzehpyry marotatose ropa amaro xine, oytorykõ ropa ahtao. Ekurehpyra ehtoko,” tykase ynororo tyekyry tomo a.

23 Ritonõpo enetuputyryke Moeze zũ tomo a, tumũkuru enurusenã tonẽse eya xine, oseruao nuno, onetapara Ejitu põkõ ehtohme. Nupunato tumũkuru tonese eya xine. Mame Ritonõpo jamitunuru enetuputyryke eya xine oserehpyra toh toehse. Tuisa konõto omihpyry omipona pyra toehse toto, tuãnopyrykõ zuno pyra roropa toehse toto.

24 Mame Ritonõpo enetuputyryke Moeze a, tuãtase tahtao Parao ẽxiry mũkurume toehtoh turumekase ropa eya.

25 Toetuarimary sehxo kynexine Ritonõpo poetory tõ maro, Ritonõpo omipona toehtohme. Axĩtao rokẽ tyyrypyry anusasamã poko se pyra kynexine ipunaka.

26 Kurehxo eya typoihtory imehnomo a Ritonõpo nymenekahpyry marõme toexiryke. Kure hkopyra eya Ejitu põkõ mõkomory apoiry tymõkomoryme. Moino ro Ritonõpo nekarory eneryke tyya, tyorõ se pyra toehse ynororo, imeĩpo Ritonõpo nekarory apoitohme tyya, enetupuhtamitume tyya.

27 Ritonõpo enetuputyryke Moeze a, Ejitu turumekase eya. Zehno tuisa konõto ehtoh zuno pyra kynexine. Poremãpyra roropa kynexine, Ritonõpo osenepyra exikety eneryke sã tyya.

28 Ritonõpo enetuputyryke tyya munu tyripose juteu tomo a tytapyĩkõ omõtoh pota taka. Morarame moro munu eneryke Ritonõpo nenyokyhpyry a juteu tõ osemazuhme aenurutyã onetapara tokurehse. Munu onenepyra ahtao rokẽ tapyi taka tomõse Ritonõpo nenyokyhpyry, osemazuhme aenurutyã etapatohme. Moro ẽmepyry Paxikoame tosehpase.

29 Ritonõpo enetuputyryke Izyraeu tomo a tuna konõto Tahpiremã takuohse eya xine. Osemame toehse exiryke nono poro toytose toto. Morarame Ejitu põkomo a toto poenopyryhtao tyneryse toto tuna kuao.

30 Mame Ritonõpo enetuputyryke Izyraeu tomo a, Jeriko zomye toytose toto. 7me tykohmãse toto pata zomye toytorykõ poko. Mame toepukase Jeriko apuru rahkene.

31 Raape orutua kõ poko aexihpyry kynexine repe. Yrome Ritonõpo enetuputyryke tyya Jozue nenyohtyã towomase eya, Jeriko enese toytose toto ahtao. Naeroro typynanohse roropa ynororo Ritonõpo a. Orihpyra tokurehse ynororo Ritonõpo onenetupuhpynõ totapase ahtao.

32 Ritonõpo enetupuhnanõ nae ro tuhke. Yrome okynã jexiry toto poko ourukohtao emero, Kiteão poko te, Parake te, Sãsão te, Jepete te, Tawi te, Samueu te, imehnõ urutõ kõ roropa.

33 Ritonõpo enetuputyryke tyya xine, imoihmãkõ typoremãkapose eya xine toto maro
etonaryhtao. Zae ehtoh poko rokẽ toh kynexine. Naeroro Ritonõpo nekarory tapoise eya
xine. Kaikuxi tõ mytary tapuruse Ritonõpo a toto onesekara ehtohme.
34 Apotoimo tozehkapose eya xine te, tõsepynanohse roropa toto zehnotokõ toto wory se
ahtao. Jamihme pyra toh kynexine repe, yrome jamihme toehse toto. Orẽpyra toehse toto
zehnotokõ soutatu maro toto osetaparyhtao. Mokaro soutatu tõ typoremãkapose eya xine.
35 Ritonõpo enetuputyryke nohpo tomo a jekyry tõsemãse ropa toorihxĩpo xine.
Yrome imehnõ Ritonõpo enetuputyryhtao ro tyhtomase toto, totapase roropa toto. Ri-
tonõpo turumekase ahtao eya xine onetapara toh exiry repe, yrome onurumekara toehse
toto. Tõsemãkapory ropa enetuputyryke tyya xine Ritonõpo onurumekara toh kynexine.
36 Imehnõ tounohse imehnomo a. Typoihtose toto te. Tũpore exikety ke typitypipohse
toto ĩpatarãnaka xine jetuhxo ehtohme. Imehnõ tymyhse roropa zehnotokomo a keti ke,
ãpuruhpyry taka tõmase toto.
37 Topu ke totapase toto. Serra ke tuhkohse toto irãnakuroko. Warata ke tuose toto. Kaneru
pihpyry tamuruse eya xine tupoke pyra toexirykõke. Tytineruke pyra toh kynexine.
Tyhtomase te, tyyryhmase roropa toto itamurume.
38 Typahsã sã rokẽ toh kynexine Ritonõpo onenetupuhpynomo a. Yrome Ritonõpo a
imehnõ motye kuhse kure toh kynexine. Toytoytose toto, tosake pyra exiketõ samo, ona
poro, ahno esao pyra te, ypy tõ poro te, oramã aka tomõse toto, nono aka tynyhtohkõme.
39 Tonetuputyryke kurãme tonese toto Ritonõpo a: “Kure matose ya,” tykase Ritonõpo
eya xine: “Jenetuputyryke oya xine.” Enetuputyryhtao ro eya xine Ritonõpo nekarory
anapoipyra toehse toh aporo.
40 Ynara exiryke, imehnõ tonetupuhnanõ eraximary se Ritonõpo kynexine. Kymarokõ
eraximãko roropa kynexine mokaro maro inekarory kurã apoitohme kyya xine.

12

Ritonõpo Kumykõ poko

1 Naeroro tuhkãkõ kutuarõtanohtorỹko mana zae Ritonõpo ehtoh poko. Naeroro Jezu
enetuputyry poko kuakorekehkatohkõ surumekatone emero porehme. Kyyrypyrykõ
omoxinety sã kypoko xine. Tũpore sã kypoko xine roropa mã repe. Morohne surumeka-
tone emero porehme. Tururume ytoketõ sã sehtone. Penekehpyra sehtone Ritonõpo
nekarory eraximary poko. Ritonõpo nekarory poko sehtone yronymyryme.
2 Osenetupuhkehpyra sehtone Jezu poko. Jezu poe Ritonõpo enetupuhnõko sytatose
Kuesẽkõme. Osemazuhme kukurãkanekõme toehse ynororo. Kuakorehmatorỹko roropa
mana tonetupuhkehpyra kuehtohkõme myarotokorõmero. Mame wewe pokona toxix-
ihmapory se pyra kynexine. Tounopyry se pyra roropa kynexine. Yrome poremãpyra
kynexine. Tãkye imeĩpo toexiry waro toexiryke: “Oty kara,” tykase toorikyry poko wewe
pokona. Seromaroro tuisame imehxo mana Ritonõpo Kutuisarykõ maro. Typorohse mana
Ritonõpo maro, Ritonõpo apotunuru wino.
3 Jezu ryhmatopõpyry poko ipohnohtoko rupopãpyra oehtohkõme. Jehnotokomo a ty-
hxirose, yrome penekehpyra ynororo tõseanahtory poko. Naeroro osenetupuhtoko ipoko
etaehpyra oehtohkõme poremãpyra oehtohkõme roropa.
4 Oorypyrykõ rumekary poko atatapoĩko sã matose. Yrome oetapara ro mã toto
oorypyrykõ poremãkapory poko awahtao xine.
5 Wenikehpyra ehtoko Ritonõpo omiry kurã poko. Tumũkurume oekarotorỹko Ritonõpo
mana. Ynara ãko:
“Aimo, jomipona exiko jetũ oriryhtao ya zomory zuaro oehtohme.
Poremãpyra roropa exiko
opore turuse awahtao ya.
6 Ynara exiryke, opyno xine jexiryke
jetunety ke ãkorehmatorỹko ase zae oehtohkõme.
Ypoenõme aehtyã pipohnõko sã roropa ase
azahkuru toehse ahtao emero porehme,”
ãko.
7 Naeroro oryhmarykohtao, oetuarimarykohtao roropa eanahtotoko. Kumykõ
ãmorepatorỹko mana zae oehtohkõme. Moro enetuputyryke oya xine eanahtotoko.
Naeroro oetuarimatohkõ otuarõtanohtorỹko mana opyno xine nymyry Ritonõpo ehtoh
poko, imũkurume oehtohkõ poko, enara. Typoenõ tuarimapõko jũkõ mana emero. Typoenõ
nymyry amorepãko jũkõ mana, azahkuru toto ahtao, zae toto ehtohme.

8 Naeroro otuarimapopyra xine Ritonõpo ahtao azahkuru toehse awahtao xine, otarame imũkurume nymyry pyra matose, anorymã sã rokẽ matose imepỹ mũkurume. Ritonõpo poenõme nymyry pyra matose.
9 Kumykomo a, sero pono a typipohse kuahtao xine toto zuno sexiatose. Mokaro motye kuhse Kumykõ Kapuaono. Naeroro yronymyryme aomipona sehtone, jũme orihpyra kuehtohkõme.
10 Kumykõ sero põkõ kutuarimanohpotone tuhke pyra jeimamyry, tõsenetupuhtoh poe rokene. Yrome kutuarimapotorỹko Ritonõpo mana kypyno xine toexiryke, zae kuhse kuehtohkõme tysaaro.
11 Kumykomo a tutuarimanohpose kuahtao xine zomory zuaro kuehtohkõme tãkye pyra sã sytatose, emynyhmãko, jetũ exiryke. Yrome imeĩpo tymoise kyya xine ahtao torẽtyke pyra exĩko sytatose, kuetuarimatamitukõme, zae kuexirykõ poko tamorepase kuexirykõke.

Ritonõpo maro ehxĩpo eramara ropa ehtoko

12 Naeroro imehnõ ijamihtanohpotoko ropa, typoremãse toto ahtao. Jezu enetuputyry poko akorehmatoko toto zae rokẽ toto ehtohme ropa.
13 Mame osema ae ytoketõ osema kurã menekãko mana, topohmano. Mokaro sã zae rokẽ oehtohkõ poko ehtoko. Imehnomo a opoenopyrykohtao zae ehtoh poko rokẽ toh exĩko mana asã xine. Jamihme pyra exiketõ roropa Jezu enetuputyry poko opoenopyrykohtao zae rokẽ exĩko ropa mã toto, oenerykõke.
14 Imehnõ maro oxiehno pyra ehtoko. Toto pyno ehtoko emero porehme. Osenetupuhtoko kure oehtohkõ poko rokẽ oehtohkõme Ritonõpo maro. Ynara exiryke, tyyrypyrykõ poko exiketõ Kuesẽkõ maro exipyra, ekurehnõko mã toto.
15 Tomeseke ehtoko, Jezu poetory tomo, eramara ropa oehtohkõme Ritonõpo maro ehxĩpo, toeramase ropa ahtao itunety zoko sã exĩko mana. Itunety zoko sã ahtao morararo ahtãko mana, itu ro eperytãko roropa mana. Mame tuhkãkõ iirypyryme exĩko itunety zoko sã toehse mokyro exiryke.
16 Tomeseke ehtoko imehnõ nohpo tõ poko osenetupuhpyra oehtohkõme. Awamekaro xine pyra ehtoko roropa Ritonõpo nekarory poko. Ezau morara kynexine Ritonõpo omipona nymyry se hkopyra kynexine. Osemazuhme aenuruhpyryme toexiryke imehxo kynexine, takorõ ruime. Yrome ime toehtoh turumekase ropa eya, tonahsẽ poko typenetase toexiryke. Mame zakorony imehxo toehse.
17 Moromeĩpo toekurãkapory se ropa toehse repe tumy a. Yrome onukurãkapopyra tokurehse. Tynyrihpyry tyorõmary se toehse roropa repe. Tyxitase roropa ynororo repe. Yrome tynyrihpyry onytyoromara kynekurehne.
18 Izyraeu tõ ehtopõpyry sã pyra tooehse matose Ritonõpo a. Toeporehkase mokaro taposẽ pona, ypy Xinai pona. Moro ypy po apoto tororo ãko kynexine. Orexĩto ke xinukutume toehse, ikohmamyhpyry samo, tyryry tykase konõto, enara.
19 Panaikato kynexine rue samo. Aomiryje roropa kynexine. Moro omiry totase ahtao: "Ajohpãme sã Ritonõpo omiry etary se pyra ynanase," tykase toto,
20 Ritonõpo omiry etary zuno toehse toexirykõke. Ynara katopõpyry etaryke tyya xine zuno toehse toto: "Sero ypy pona oekykõ anaropopyra ehtoko. Ypy pona toytose toto ahtao, totapasẽme exĩko toh mana. Naeroro etapatoko toto, jesaryme sero exiryke," katopõpyry etaryke tyya xine zuno toehse toto.
21 Moeze roropa enaromỹke toehse moro omi etaryke tyya. Ynara tykase ynororo: "Tykytyky ãko ase, zuno jexiryke," tykase ynororo.
22 Yrome amarokõ Ritonõpo maro õtururukohtao zuno pyra matose. Tyoro ypy pona toeporehkase sã matose, Xião pona, Ritonõpo pataka, Jerusarẽ kapuaõ pona. Moro pata esẽ orihpỹme exiketyme mana jũme. Moro pata põkõ imoihme mana Ritonõpo nenyohtyamo. Tõximõse toto otuhtoh konõto poko.
23 Ritonõpo poenõ osemazuhme aenurutyã maro oximõnõko matose, tãkye exiketõ maro. Mokaro esety mã tymerose moero kapu ao. Ritonõpo maro toehse matose, kuapiakanekõ maro. Imaro tuhke inukurãkatyã zuzenu mana. Kure kuhse tyrise toto eya.
24 Jezu a tooehse matose, omi kurã kasenato ekarone a. Kukurãkatamitukõ topehmase Jezu a tumunuru ke. Apeu etapatopõpyry poko osenetupuhnohtao emỹpory poko osenetupuhnõko sytatose. Yrome Jezu orihtopõpyry poko kuosenetuputyrykohtao tyoro osenetupuhnõko sytatose. Iirypyrymãkõ kurãkary poko osenetupuhnõko sytatose. Naeroro Jezu orihtopõpyry kure kuhse kyya xine mana.
25 Naeroro tomeseke ehtoko. Aomiry onetara exiketõ sã pyra ehtoko. Mokaro, Ritonõpo omihpyry ekarone onetara aehtyã sero nono po, osepynanohpyra tokurehse toto. Morara exiryke kymarokõ roropa mokaro saaro omõnõko sytatose apotoimo htaka, kapu ae ayhtohpyry omiry rumekaryhtao kyya xine.

26 Tõturuse Ritonõpo ahtao sero nono tykytyky tykase. Yrome seromaroro ynara tykase
ynororo: “Zomory sero nono rokẽ kara, kapu roropa tykytyky kamexipõko ase, toiro,”
tykase.
27 “Toiro,” karyke eya, ynara enetupuhnõko sytatose, senohne emero Ritonõpo nyrityã
tykytyky ãko. Enahkãko mana. Morarame tykytyky kapỹ rokẽ exĩko mana.
28 Naeroro, “Kure mase,” sykatone Ritonõpo a. Tuisame kyritorỹko mana tymaro jũme.
Inekarohpyry kyya xine enahpỹme mana. Naeroro Ritonõpo poko sehtone. “Kure mase,”
sykatone eya. Aomipona sehtone, zuno sehtone roropa.
29 Apoto zemimã emero zahkãko mana. Moro sã mã Kyrihpõkomo. Iirypyrymãkõ
enahkãko mana ipunaka.

13

“Kure mase,” katoh poko Ritonõpo a

1 Imehnõ pyno exikehpyra ehtoko, atakorõme oexirykõke, Kyrixtu enetuputyryke oya
xine.
2 Kure rokẽ katonõ tyritoko atapyĩkõ tao toto ahtao. Wenikehpyra ehtoko, toitoine
imehnomo a Ritonõpo nenyohtyã toahmase tytapyĩkõ taka, tuaro pyra tahtao xine.
3 Wenikehpyra ehtoko roropa Jezu poetory tõ poko ãpuruhpyry tao toto ahtao. Toto poko
emynyhmatoko ãpuruhpyry tao oexirykõ samo. Etuarimaketõ poko emynyhmatoko roropa
toto emynyhmatoh saaro. Toto pyno ehtoko.
4 Opytarykõ kure mana. Oniotarykõ kure roropa mana zae awahtao xine, tomeseke
roropa awahtao xine imehnõ poko pyra oehtohkõme. Imehnõ poko exiketõ wãnohnõko
Ritonõpo mana. Imehnõ pyxiã poko exiketõ roropa wãnohnõko mana.
5 Tineru poko penetara ehtoko. Tãkye ehtoko Ritonõpo nekarohpyry poko
omõkomorykõme. Ynara tykase Ritonõpo: “Amaro xine exikehpyra ase. Jũme orumekara
xine ase,” tykase.
6 Naeroro oserehpyra sehtone. Ynara sykatone:
“Jakorehmaneme Kuesẽkõ mana.
Naeroro oserehpyra ase.
Yyryhmananõ zuno pyra ase roropa.”
7 Wenikehpyra ehtoko ãmorepahpõkõ ekepyry poko. Ãmorepatone toto Ritonõpo omiry
poko. Mokaro ehtopõpyry poko osenetupuhtoko, aorihtopõpyrykõ poko roropa. Jezu
Kyrixtu enetupuhtopõpyry eya xine ipoenohtoko.
8 Jezu Kyrixtu etyorõmara mana. Pake aehtopõpyry saaro Jezu ehtoh mana seromaroro.
Morara exikehpyra roropa mana. Naeroro onenetupuhkehpyra sehtone.
9 Tomeseke ehtoko osenekunohpopyra oehtohkõme ajohpãkõ namorepatoh ke. Kypyno
xine Ritonõpo exiryke kure kyritorỹko mana. Moro poko kuosenetuputyrykõ kure, orẽpyra
kuehtohkõme kukurohtao xine. Yrome orẽpyra exipyra sehtone juteu tõ omihpyry poko:
“Tõsẽ onõpyra ehtoko,” katopõpyã poko. Morohne omipona exiketõ toiparo rokẽ morohne
omipona toehse toto.
10 Kyyrypyrykõ korokapotoh nae sytatose, Kyrixtu exixihmapotopõpyry. Yrome Moeze
omihpyry poe Ritonõpo maro oturuketõ tyoro ikuhnõko mã toto tyyrypyrykõ korokatohme. Naeroro mokaro anakorehmara Jezu orihtopõpyry mana, onenetupuhpyra toto
exiryke.
11 Mokaro Ritonõpo maro oturuketõ tuisary tõ okyno munuru arosene rokẽ toto Ritonõpo
maro oturutoh taka, Esary Kurã Kuhse, ahno rypyry korokapotohme. Mame tynetapatyãkõ ekepyry arosene rokẽ toto pata myhtokoxi jahkatohme.
12 Morara exiryke Jezu roropa kynorihne pata myhto. Imununu toekuãse, kyyrypyrykõ
korokatohme.
13 Wewe pokona toxixihmapory se pyra kynexine repe, tounopyry se pyra roropa
kynexine. Yrome poremãpyra kynexine. “Oty kara,” tykase toorikyry poko. Naeroro
kyhxirorykõ zuno pyra sehtone, aomipona kuehtohkõme.
14 Kuesarykõ axĩtao rokẽ mã sero nono po. Imepỹ pata eraximãko sytatose kuesarykõ
nymyry kapu ao.
15 Naeroro: “Kure mase, Ritonõpo,” kakehpyra sehtone Ritonõpo a. Morara kary
kyya xine Ritonõpo zamaro mana. Seromaroro okyno onetapara sytatose kynekarorykõme Ritonõpo a. “Kure mase,” ãko rokẽ sytatose, Jezu enetuputyryke kyya xine
kypynanohnekõme. Kuesẽkõme roropa mana, enara.
16 Kure rokẽ imehnõ tyritoko. Atakorehmatoko roropa. Morara kuexirykõ kynekarorykõme mana Ritonõpo a. Morara kuexirykõ jamaro mana.

17 Ritonõpo omiry poko ãmorepatõkõ omipona ehtoko. Imoitoko opyno xine toto exiryke
Ritonõpo omi poe. Imeĩpo Ritonõpo a osekarõko mã toto toerohtopõpyrykõ poko. Toto
omipona awahtao xine tãkye rokẽ erohnõko mã toto. Mãpyra onymoipyra awahtao xine
erohnõko ro mã toh repe. Yrome atasamãko mã toto opoko xine. Mame otyme kure morara
awahtao xine? Popyra ipunaka mana.
18 Oturukehpyra ehtoko Ritonõpo a yna poko. Tyyrypyhpyke pyra ynanase yna kurohtao.
Kure ehtoh poko rokẽ yna exiry waro ynanase, zae ehtoh poko se rokẽ yna exiryke.
19 Ynara ãko ase ajohpãme sã oya xine: "Oturutoko Ritonõpo a ypoko, axihxo jaropotohme
eya oenese xine ropa."

Oturutoh Ritonõpo maro

20 Ritonõpo a Kuesẽkõ Jezu tõsemãkapose ropa aorihxĩpo, Kuesẽkõme imehxo aehtohme,
toorihse exiryke kymyakãkõme. Aorikyry ke kukurãkatamitukõ topehmase eya, jũme
Ritonõpo poenõme kuehtohkõme.
21 Ritonõpo poe torẽtyke pyra sytatose. Eya kure oriporykõ se ase. Emero kurã ekaropory
se ase oya xine emese kure oehtohkõme aomipona. Mame kukurohtao xine Ritonõpo
penetatoh ripory se ase Jezu Kyrixtu a. "Kure Kyrixtu mana," sykatone kokoro rokene,
kakehpyra sehtone, enara.

Pape etyhpyry

22 Wekyry tomo, ynara ãko ase oya xine ajohpãme samo, penekehpyra ehtoko jomiry
etary poko. Mytyhse pitiko ynymerohpyry mana. Moro tymerose ya ãkorehmatohkõme,
tãkye oehtohkõme, enara.
23 Zuaro oehtohkõ se ase wekyry Timoteu poko. Tutũtanohpose ropa ynororo ãpuruhpyry
tae. Okynã pyra aepyryhtao ya, otarame ymaro oenese ytõko mana.
24 Kure pãna matou? kary se ase ãmorepanekomo a. Emero Ritonõpo poetory tomo a roropa
morara kary se ase. Jezu poetory tõ roropa, Itaria poe aehtyã: "Kure pãna matou?" kary se
roropa mã toto.
25 Kure oriporykõ se ase Ritonõpo a emero porehme. Enara rokene.

TIAKU
Nymerohpyry sero
Tiago
Ekarotopo

Sero pape tymerose Tiaku a Jezu enetupuhnanõ neneryme emero pata tõ po. Toto zurũko mana zae ehtoh poko Jezu poetoryme ahtao. Oturũko mana tytineruke pyra ehtoh poko te, tytineruke ehtoh poko roropa, kukuhtohkõ poko te, zae pyra imehnõ ekarory poko, omi etary poko, zae ehtoh riry poko roropa, imehnõ kerekeremary poko, epyrypara imehnõ motye toehtoh poko, penekehpyra ehtoh poko, oturutoh poko Ritonõpo a, enetuputyry poko roropa. Amorepaneme kynexine ynororo Jerusarẽ po, Jezu akorõme kynexine.

Tynymerohpyry ae ynara ekarõko mana: Ritonõpo enetuputyryhtao kyya xine, yrome kure imehnõ onyripyra kuahtao xine, toiparo rokẽ Ritonõpo enetupuhnõko sytatose.

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1*
Enetupuhtopo te, tuaro ehtopo *1.2-8*
Tytineruke pyra te, tytineruke *1.9-11*
Kukuhtohkõ poko *1.12-18*
Omi etary te, zae ehtoh tyriry *1.19-27*
Imehnõ riry oxisamo emero *2.1-13*
Enetupuhtopo, zae ehtoh riry *2.14-26*
Zae kuomirykõ ripory *3.1-18*
Jezu se pyra exiketõ epeme *4.1—5.1-6*
Tuaro ehtoh etyhpyryme *5.7-20*

1 Ywy ase Tiaku. Ritonõpo poetoryme ase. Kuesẽkõ, Jezu Kyrixtu poetoryme roropa ase. Ynymerohpyry moro onenerykõme. Juteu tõ matose. Jezu poetoryme roropa matose. Sapararahme exiketõme matose. Imehnõ patao exiketõme roropa matose. "Kure pãna matou repe?" kary se ase oya xine.

Poremãpyra Jezu enetuputyry poko

2 Wekyry tomo, atãkyematoko oetuarimarykohtao.

3 Mame oetuarimarykohtao poremãpyra awahtao xine Jezu enetuputyry poko orẽpyra exĩko matose.

4 Morara exiryke eanahtotoko ekurehpyra oehtohkõme, kure rokẽ oehtohkõme Ritonõpo a, iirypyryme pyra oehtohkõme roropa eya: "Toiro ise ro mase kure oehtohme nymyry ya," kara Ritonõpo ehtohme kyya xine.

5 Tuaro oexirykõ se awahtao xine, Ritonõpo omipona oehtohkõ poko ekaropotoko Ritonõpo a. Mame otuarõtanohtorỹko mana, ekaroporyhtao oya xine, kutuarõtanohnekõme aexiryke. Kynekaropohpyrykõ motyẽkãko roropa mana.

6 Yrome ekaroporyhtao Ritonõpo a, ijamitunuru enetupuhtoko. "Tuaro jehtoh ekarõko ma otarame Ritonõpo, nary rokene," kara ehtoko. "Nary rokene," karyhtao Ritonõpo poko, oty sã matou? Pohkane sã matose, tyryrykane a pohkane aroarory samo. Moro sã matose: "Nary rokene," karyhtao oya xine.

7-8 Morara kananõ mã: "Zuaro pyra ase," ãko toto, Ritonõpo omipona se pyra toexirykõke. Imehnõ omiry etaryhtao tyya xine, ityoromãko toto. Mokaro sã awahtao xine Kuesẽkõ ãkorehmara xine mana ekurehnõko.

Tymõkomoke pyra exiry, tymõkomoke exiry, enara

9 Tymõkomoke pyra awahtao xine tãkye ehtoko. Ritonõpo nekarohpyry poko tãkye ehtoko roropa. Imeĩpo imehxo oritorỹko Ritonõpo mana ipoenõme oexirykõke.

10 Tymõkomokamo, atãkyematoko roropa tymõkomoke pyra tyripose Ritonõpo a awahtao xine. Ona ekuru ohpapyry sã tymõkomoke exiketõ orihnõko mana.

11 Xixi jetũ toehse ahtao, otyro anorỹko onahpoty roropa anorỹko, ekuru ohpahnõko mana. Axĩ ona ekurũpyry ixihpyryme exĩko ropa. Moro saaro tymõkomoke exiketõ orihnõko mana, toto erokuruhtao ro.

Sero nase kukuhtohkõ poko

12 Kuetuarimarykohtao poremãpyra sehtone, tãkye rokẽ sehtone. Mame kukuhtopõpyrykõ tõtyhkase ahtao, jũme orihpỹme kyritorỹko Ritonõpo mana, kuepehpyrykõme, poremãpyra toehse kuexirykõke. Kuesẽkõ maro exĩko sytatose, emero ise exiketõ maro. Morara tykase Ritonõpo exiryke tuaro sytatose.

13 Oorypyrykomo a toporyse ropa awahtao xine: “Jukuhnõko mã Ritonõpo iirypyryme jehtohme,” kara ehtoko. Ritonõpo imehnõ onukuhsaromepyra mana iirypyryme aehtohme. Iirypyryme imehnõ onyripopyra roropa Ritonõpo mana, iirypyryme toto ehtohme.

14 Ãmoreme xine iirypyryme exĩko matose, oorypyrykõ poko openetarykõke.

15 Oorypyrykõ poko openetarykohtao ipoko exĩko matose. Morarame rokẽ exĩko matose oorypyrykõ pokõme rokene. Mame oorypyrykõ poko rokẽ oexirykõke orihnõko matose. Ritonõpo maro pyra matose exĩko.

16 Jakorõ tomo, osenekunohpyra ehtoko.

17 Emero kurãkõ Ritonõpo nekarohpyryme mana. Kure nymyry inekarohpyry kyya xine. Kapu ezuru Rihpõ mokyro. Inyrityã tyoro exĩko mana. Yrome etyorõmara mana. Kokoro rokẽ kurãkõ ekarõko mã kyya xine.

18 Tõsenetupuhtopõpyry ae ro tytyoromapose sytatose eya typoenõme, aomiry kurã enetuputyryke kyya xine, imehxo kuehtohkõme, emero tynyrityã esẽme kuehtohkõme. Ajohpe pyra aomiry mana.

Aomiry etãko sytatose, otato sehtone

19 Morara exiryke jakorõ tomo, otato sehtone. Opyno xine ase. Axi hkopyra imehnõ sezuhtone, axĩ pyra roropa syekĩtatone. Moro waro matose.

20 Kuatakirimarykohtao Ritonõpo omipona pyra exĩko sytatose. Zae Ritonõpo mana. Aosenetuputyry roropa zae mana. Yrome kymarokõ zae pyra sytatose tohne kuahtao xine. Naeroro atakirimara sehtone.

21 Morara exiryke oorypyrykõ irumekatoko, ajoajohpe oexirykõ irumekatoko. Ynara kahtoko okurohtao xine: “Popyra ase yrome yyrypyry rumekary se ase. Ritonõpo omipona se ase,” kahtoko okurohtao xine. Mame okurãkatorỹko ropa mana aomiry tonetupuhse oya xine ahtao.

22 Ritonõpo omiry omipona ehtoko. Aomiry etaryhtao oya xine, otato ehtoko. Ynara karyhtao oya xine: “Ritonõpo poetoryme ase, aomiry etaryke ya,” karyhtao oya xine, osenekunohnõko rokẽ matose. Morara exiryke aomipona roropa ehtoko.

23 Ritonõpo omiry etãko matose. Mame aomipona pyra awahtao xine, osene ae oseneketõ sã matose. Ynara exiryke, tõmytykõ osene ae enẽko toh repe.

24 Yrome tõsenekehxĩpo xine axĩ tõmytykõ enetopõpyry poko wenikehnõko ropa mã toto. Mokaro sã mã otato pyra exiketomo. Ritonõpo omiry etaxĩpo axĩ wenikehnõko mã toto, tynysekeremahpyrykõ poko.

25 Yrome Ritonõpo omiry kurã poko yronymyryme ãtamoreparykohtao, aomipona exĩko matose. Aomipona awahtao xine orẽpyra exĩko matose, oorypyrykõ poko pyra exĩko matose. Wenikehpyra roropa matose ãtamorepatopõpyrykõ poko. Aomipona rokẽ ipunaka exĩko matose. Morara awahtao xine Ritonõpo kure oritorỹko mana.

26 Omi rypyry onurumekara kuahtao xine toiparo rokẽ, Ritonõpo enetupuhnõko ase jesẽme, ãko sytatose. Omi xihpyry onurumekara kuahtao xine osenekunohnõko sytatose.

27 Ynara rokẽ kure mana Kumykomo a, Ritonõpo a: poetõpo tõ pyno kuahtao xine, pytỹpo tõ etuarimaketõ pyno kuahtao xine, kyyrypyrykõ poko pyra kuahtao xine; morara kuahtao xine, kure sytatose Ritonõpo a.

2

Oxisã imehnõ tyritoko, kure rokene

1-3 Wekyry tomo, Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ kurã enetupuhnanõme oexirykõke oximõnõko matose Ritonõpo omiry poko. Mame tymõkomoke exikety toehse ahtao, tomahtaõke uuru risẽ ke te, tynamuruke kurã ke roropa; mokyro porohkapõko matose epehtoh kurã pona. Ime mokyro enetupuhnõko matose. Mame imehnõ roropa oehnõko tymõkomokãkara; otara ãko matou? “Xikihme rokẽ ehtoko,” ãko matose eya xine. Otarãme nono pona rokẽ toto porohkapõko matose, toto onyporohkapopyra kurã pona matose. Zae pyra matose morara awahtao xine. Imehnõ oxisã tyritoko kure rokene.

4 Imehnõ zupõ eneryke toto apiakaryhtao oya xine, popyra matose Ritonõpo a.

5 Jakorõ tomo, otato ehtoko. Opoko xine jenupunaryke ynara ãko ase oya xine, tymõkomokãkara tymenekase Ritonõpo a tonetupuhtohme yronymyryme. Morara toto riryke tymõkomokã sã exĩko toh mana. Toto poko ynara tykase Ritonõpo: “Yse exiketõ rĩko ase tuisame Umũkuru maro,” tykase.

6 Yrome tymõkomokãkara kure onyripyra matose. Oty katohme? Tymõkomoke exiketõ mã otuarimanohpotorỹko mana. Aarotorỹko roropa mã toto terekatu ẽpataka.

7 Kure kuhse Jezu mana. Ipoetoryme kuekarotorỹko roropa imehnõ mana. Yrome mokaro Jezu poetory kerekeremãko mã toto.

8 Pake ynara tykase Ritonõpo tosẽkõme tonetupuhnanomo a: “Imehnõ pyno ehtoko
osepyno oehtohkõ samo,” tykase. Morara tymerose Ritonõpo omiryme. Moro omipona
awahtao xine kure kuhse matose.
9 Yrome imehnõ zupõ eneryke oya xine: “Popyra mokyro,” ãko matose. Oty katohme?
Morara awahtao xine popyra matose ipunaka Ritonõpo a. Iirypyryme ro matose Ritonõpo
mã awãnohtorỹko mana tõmipona pyra oexirykõke.
10 Ritonõpo omipona exisasaka awahtao xine popyra ro matose. Toiro aomipona pyra
awahtao xine iirypyryme ro matose ipunaka.
11 Ynara tykase Ritonõpo: “Imehnõ nohpo poko pyra ehtoko. Imehnõ orutua kõ poko pyra
roropa ehtoko,” tykase Ritonõpo. Ynara tykase roropa ynororo: “Imepỹ onetapara ehtoko,”
tykase. Morara exiryke imehnõ nohpo poko pyra awahtao xine, yrome imepỹ etaparyhtao
roropa, iirypyryme ro matose. Ritonõpo omipona pyra.
12 Morara exiryke zae rokẽ ehtoko õtururukõ poko, otytyko poko roropa, enara, tuaro
oexirykõke. Aomipona pyra awahtao xine awãnohtorỹko mana, tõmipona pyra tokurehse
oexirykõke. Aomipona awahtao xine orẽpyra exĩko matose, oorypyrykõ poko pyra exĩko
matose.
13 Imehnõ poko enupunara awahtao xine opoko xine enupunara roropa Ritonõpo
exĩko mana. Yrome imehnõ poko oenupunarykohtao orẽpyra exĩko matose. Opoko xine
enupunãko roropa Ritonõpo mana. Awãnohpopyra xine mana.

Jezu enetuputyryke kyya xine aomipona sehtone

14 Wekyry tomo, ynara karyhtao imepyny a oya xine: “Ritonõpo enetupuhnõko ase,”
karyhtao, yrome imehnõ kure onyripyra ynororo ahtao, ajohpe rokẽ mana. Ritonõpo
poetoryme exipyra ekurehnõko mana. Ekurãkapopyra mana Ritonõpo a.
15 Imepỹ Jezu poetory etuarimary eneryhtao oya xine tupoke pyra, tohke pyra roropa.
16 Mame ynara karyhtao eya: “Torẽtyke pyra ytoko. Oxiõtota. Otuhko,” ãko matose
repe. Yrome tõsẽ onekaropyra, upo roropa onekaropyra. Otãto ke etuarimara exĩko nae?
Etuarimãko ro.
17 Morararo Ritonõpo enetuputyryhtao kyya xine, imehnõ rĩko kure sytatose. Kure
imehnõ onyripyra kuahtao xine, ajohpe rokẽ, enetupuhnõko ase, ãko sytatose.
18 Imepỹ ynara ãko kyya xine mã repe: “Enetupuhnõko matose. Ywy kure imehnõ
rĩko ase,” ãko mã kyya xine. Mokyro a ynara ãko ase: “Otãto imehnõ riryhtao kure
onenetupuhpyra hma rorohpa? Popyra imehnõ riry oya eneryke tyya xine Jezu poetoryme
pyra oekarõko mã toto. Yrome kure imehnõ riry ya eneryke tyya xine, ipoetoryme
jenetupuhnõko mã toto,” ãko ase eya.
19 Toiro Ritonõpo mana. Moro enetuputyryke oya xine Ritonõpo poetoryme osekarõko
matose repe. Yrome joroko tõ roropa moro enetupuhnõko Ritonõpo kure exiry poko.
Oserehnõko mã toto, ekurãkara tokurehse toexirykõke.
20 Tuaro pyra ro hmatou? “Ritonõpo enetupuhnõko ase,” karyhtao, yrome imehnõ
onyripyra kure awahtao xine toiparo rokẽ: “Ritonõpo enetupuhnõko ase,” ãko matose,
tuaro pyra oexirykõke.
21 Kytamurukõ Aparão poko ourutorỹko ase tuaro oehtohkõme. Iirypyry tykorokase
Ritonõpo a, otato aexiryke. Tumũkuru tarose eya etapatohme repe tynekaroryme Ritonõpo
a, aomipona toehtohme.
22 Menetupuhtou? Ritonõpo omipona Aparão toehse. Tosẽme Ritonõpo tonetupuhse eya.
Morara exiryke, aomipona toehse Aparão, tonetupuhse eya ipunaka. “Toiro ise ro ase kure
oehtohme,” kara Ritonõpo eya.
23 Zae Ritonõpo omihpyry, ynara katopõpyry: “Ritonõpo tonetupuhse Aparão a. Morara
exiryke Ritonõpo enetuputyryke eya kurãme tonese eya,” tykase. Mame: “Jepeme Aparão
mana,” tykase roropa Ritonõpo ipoko.
24 Menetupuhtou? Kukurãkatorỹko Ritonõpo mana, tõmipona kuahtao xine, enetuputyry-
htao kyya xine roropa.
25 Morararo Raape kynexine. Mokyro orutua kõ poko exikety kynexine. Yrome Ritonõpo
enetuputyryke tyya, Jozue poetory tõ towomase eya tytapyĩ tao. Mame taropose ropa toto
eya tyoro osema ae, onetapara toto ehtohme. Morara exiryke kure mokyro tyrise ropa
Ritonõpo a tõmipona toehse exiryke.
26 Tokoke sytatose repe, yrome tuzenuke pyra kuahtao xine orihnõko sytatose. Oty
katohme pyra kuokokõ mana, tuzenuke pyra ahtao. Moro saaro Ritonõpo enetuputyry-
htao kyya xine, yrome kure imehnõ onyripyra kuahtao xine. Toiparo rokẽ: “Ritonõpo
enetupuhnõko ase,” ãko sytatose. Osenekunohnõko rokẽ sytatose.

3

Kuomirykõ poko

1 Jakorõ tomo, Jezu poetory tõ amorepananõ iirypyryme toehse ahtao, toto wãnohnõkohxo Ritonõpo mana. Naeroro tuhke pyra Jezu poetory amorepananõme ehtoko.
2 Kymarokõ emero azahkuru sytatose. Toitoine rokẽ pyra. Kuomirykõ xihpyry poko kuahtao xine iirypyryme exĩko roropa sytatose. Kuomirykõ poko iirypyryme pyra kuahtao xine, kure rokẽ sytatose. Orẽpyra sytatose exĩko. Kyyrypyrykõ poko pyra roropa sytatose exĩko.
3 Kawaru mytaka kurimene pitiko rĩko ahno, tõmipona xine kawaru ehtohme. Moro kurimene pitiko rokẽ repe. Yrome ike kawaru panahmãko mã toto, tõmipona xine toto ytotohme.
4 Morararo wapu konõto. Mame tyryrykane konõto wapu arõko, yrome ãpuitoh pitiko ke wapu ãpuine ãpuĩko mana, tõmipona wapu ytotohme.
5 Morohne sã kunurukõ mana, pitiko rokẽ repe. Yrome epoe tuhke kuomirykõ tũtãko mana, tuhke roropa kuepyrypatohkõ tũtãko mana. Osenetupuhtoko ke apoto pitiko repe yrome emãnõko mana. Itu zahkãko mana, wewe tõ zahkãko roropa mana.
6 Moro saaro kunurukõ apoto sã mana. Kunurukõ poe omi rypyry itamurume tũtãko mana. Mame omi xihpyry tũtaryhtao kunurukõ poe popyra kuosenetupuhtohkõ exĩko mana. Poetome kuahtao xine omi rypyry tũtapitõko mana kunurukõ poe. Zumo toehse kuahtao xine omi rypyry tũtãkohxo mana, apoto konõto ehtoh sã joroko tamuru poe kyzahkase xine.
7 Onokyro tõ kuremary waro sytatose zehno pyra toto ehtohme. Itu htaõ komo nakuaõkõ roropa. Torẽnanohse toto ahno a zehno pyra toto ehtohme.
8 Yrome kunurukõ onukuremasaromepyra sytatose kure ehtohme. Kunurukõ okoi sã mana, popyra.
9 "Kure mase Papa, yna Esẽme mase," ãko sytatose repe. Yrome kunurukõ ke ro imehnõ kerekeremãko sytatose. Tysaaro tyrise kymarokõ Ritonõpo a.
10-12 Tuna enatyry wino tuna kurã maro tuna itunety oehpyra mana; tuna inehsãme exikety wino tuna kurã oehpyra mana. Morararo wikeira toperyme rokẽ eperytãko mana; tyorõme eperytara mana. Uwa zoko fikume eperytara mana. Kỹtarykõ toiro repe. Yrome toiro myta poe asakoro tũtãko mana: omi kurano, omi rypyry, enara. Jakorõ tomo, morara ahtao popyra mana!

Ritonõpo poe tuaro kuahtao xine

13 Metatou? Menetupuhtou? Tonetupuhse oya xine ahtao, kure imehnõ tyritoko. Imehnõ motye se pyra ehtoko roropa. Morara awahtao xine imehnõ ynara ãko opoko xine: "Tuaro mose nase," ãko toto opoko xine.
14 Yrome imehnõ zumoxike awahtao xine, imehnõ kure riry poko typenekehse awahtao xine, osepyno rokẽ awahtao xine roropa, popyra matose ipunaka. "Kure ase, imehnõ sã pyra," kara ehtoko. Morara karyhtao oya xine ajohpe rokẽ matose, iirypyryme ro oexirykõke.
15 Moro tuaro ehtoh Ritonõpo poe pyra mana. Sero põkõ poe rokẽ morara tuaro ehtoh mana. Morara awahtao xine, Ritonõpo Zuzenu poe pyra tuaro matose. Joroko poe osenetupuhnõko rokẽ matose.
16 Imehnõ zumoxike awahtao xine te, tuisamehxo oexirykõ se awahtao xine roropa, ajoajohpe itamurume exĩko matose iirypyryme ipunaka.
17 Yrome Ritonõpo poe tuaro kuahtao xine osemazuhme kyyrypyrykõ se pyra exĩko sytatose. Morara kuahtao xine imehnõ poko enupunãko sytatose. Tomeseke roropa exĩko sytatose imehnõ maro, zae rokẽ toto ezuhnõko sytatose. Imehnõ pyno sytatose, imehnõ onyhxiropyra roropa sytatose. Kure rokẽ imehnõ rĩko sytatose roropa, osetyoro imehnõ onyripyra sytatose. Onekunohtõkõ sã pyra roropa sytatose.
18 Tupito pona otyro puhturu tarykase ahtao kyya xine, otyrome ro emãnõko mana. Moro saaro oxiehno pyra exiketõ imehnõ amoreparyhtao, tuhkãkõ oxiehno pyra exĩko mana.

4

Iirypyrymãkõ penetatoh poko awahtao xine

1 Oty pokoino oseosezuhnõko matou? Oty katoh epokõnohnõko roropa matohu? Openetatohkõ pokoino oxiehno matose. Ãmoreme xine roropa oxiehno matose.
2 Mõkomo poko penetãko matose repe, yrome anapoipyra matose. Morara exiryke imehnõ etapary se exĩko matose, anapoipyra oekuretyrykõke. Imehnõ mõkomory se matose repe. Yrome anapoipyra matose ekurehnõko. Morara exiryke ehtomãko matose.

Oseosezuhnõko rokẽ matose. Openetatohkõ anapoipyra matose ekurehnõko, Ritonõpo a onekaropopyra oexirykõke.
3 Mame Ritonõpo a ekaroporyhtao oya xine anapoipyra ro matose, Ritonõpo omipona se pyra oexirykõke, openetatohkõ se rokẽ oexirykõke. Morara awahtao xine azahkuru matose.
4 Imehnõ poko exikety sã matose, Ritonõpo kuroko oorypyrykõ poko oexirykõke. Tuaro pyra hmatohu? Ritonõpo se pyra exiketõ epeme awahtao xine, Ritonõpo epeme pyra matose. Morara exiryke iirypyrymãkõ penetatoh poko awahtao xine Ritonõpo epeme pyra exĩko matose.
5 Ynara ãko Ritonõpo omiry kyya xine: "Ritonõpo nyrihpyryme sytatose. Yrome orẽpyra kypenetatohkõ poko sytatose," ãko mã kyya xine Ritonõpo omiry. "Ajohpe," kara ehtoko moro poko.
6 Yrome Tuzenu ke kyjamihtanohtorỹko Ritonõpo mana kyyrypyrykõ poko penetara kuehtohkõme. Ynara tymerose sero poko Ritonõpo omiryme: "Imehnõ motye se exiketõ akorekehkãko Ritonõpo mana, yrome imehnõ motye se pyra exiketõ rokẽ poko enupunãko Ritonõpo mana," ãko mã Ritonõpo omiry kyya xine.
7 Morara exiryke osekarotoko Ritonõpo a: "Ose ase jesẽme," kahtoko eya, yrome joroko tamuru a ynara kahtoko: "Jesẽ kara mase. Morara exiryke ytoko taroino," kahtoko eya. Morara kary etaryke tyya epãko joroko tamuru mana.
8 Ritonõpo maro se oexirykõ se awahtao xine, amaro xine se roropa ynororo mana. Iirypyrymãkomo, oorypyrykõ irumekatoko, oorypyrykõ ikorokapotoko Ritonõpo a.
9 Itamurume iirypyryme matose. Morara exiryke oxitatoko yronymyryme. Oorypyrykõ poko tãkye oehtohkõ irumekatoko Ritonõpo neneryme.
10 "Papa, ywy ase popyra rokene, õmipona exisaromepyra ase," karyhtao kyya xine Ritonõpo a, tyrisenã sã kyritorỹko Ritonõpo mana, kueanokõ jamihtanohnõko roropa mana. Kuakorehmatorỹko roropa mana, tõmipona kuehtohkõme.

Imehnõ popyra onekaropyra ehtoko

11 Jakorõ tomo, oxikerekeremara ehtoko. Ynara ãko Moeze nymerohpyry: "Imehnõ pyno ehtoko," ãko mã kyya xine. Mame imehnõ kerekeremaryhtao oya xine, popyra Moeze nymerohpyry ekarõko matose, aomipona pyra oexirykõke. "Moeze nymerohpyry popyra," kananõme rokẽ exĩko matose.
12 Ritonõpo a tõmiry tymeropose tõmipona kuehtohkõme. Ynoro rokẽ kukurãkarykõ waro mana. Ynoro rokẽ kuenahkaporykõ waro roropa mana. Naeroro: "Mose xihpyryme mana Ritonõpo a," kara ehtoko imehnõ poko. Ritonõpo rokẽ iirypyryme exiketõ waro mana, iirypyryme pyra exiketõ waro roropa mana. Naeroro imehnõ popyra onekaropyra ehtoko.

"Epyrypara sehtone," katoh poko

13 Etatoko pahne, ynara ãko matose otarame opoe xine rokene: "Ytõko ynanase, mõtohne osepekahse. Toiro jeimamyry aropõko ynanase yna osepekatyry poko rokene, tineru apoitohme itamurume," ãko matose. Morara kara ehtoko.
14 Ynara exiryke, yrokokoro otara tyko kuehtohkõ onenetupuhpyra sytatose. Kuorikyrykõ onenetupuhpyra roropa sytatose. Akurũ sã sytatose. Pakeimo ke akurũ mana. Mame okynã pixo toehse ahtao akurũ osenepyra exĩko mana. Moro sã rokẽ sytatose, akurũ samo, axĩtao rokene.
15 Ynara rokẽ kahtoko: "Jorikyry se pyra Ritonõpo ahtao rokẽ orihpopyra ase, ytoytõko mõtohne. Otyro poko erohnõko ase, ise Ritonõpo ahtao rokene," kahtoko.
16 Mãpyra: "Ime ase. Jamoreme rokẽ ase otyro poko, Ritonõpo poe pyra," karyhtao oya xine, ãmoreme xine rokẽ epyrypãko matose. Morara kary popyra mã ipunaka.
17 Kure imehnõ riry waro awahtao xine, yrome kure toto onyripyra oekuretyrykohtao iirypyryme matose Ritonõpo a.

5

"Tomeseke ehtoko."

1 Etatoko pahne, itamurume tymõkomoke exiketomo. Seromararo tymõkomoke matose. Yrome tymõkomoke pyra exĩko ropa matose. Etuarimãko rokẽ matose. Naeroro oxitatoko, oetuarimarykõ oepyry poko.
2 Omõkomorykõ mã tymotase mana. Oupõkõ kurã ouponỹpyrykõme toehse mana, nuko panõ a tonahse exiryke.
3 Otinerũkõ ahkyryxitãko mana ryhtãko. Moro eneryke tyya xine ynara ãko imehnõ mana opoko xine: "To, osepyno rokẽ moxiã nah, omomỹke rukuh ipunaka toh nae," ãko toh mana opoko xine. Mame apoto nyahkahpyry sã sam ãko matose oetuarimarykohtao. Seromararo mõkomo tapoise oya xine ãpiakasasaka awahtao xine.

4 Yrome opoetorykõ mã okerekerematorỹko, zae toerohtopõpyrykõ onepehmara oexirykõke. Otupikõ poko erohketõ xitary etãko Ritonõpo Jamihmehxo Exikety mana, zae pyra topehmase toto exiryke oya xine.
5 Openetarykõ poko rokẽ tytamuhpopãse matose, ãtãkyemarykõ poko roropa oorypyrykõ poko. Okyno nahpãko ahno tupune toto ehtohme toto etapatohme tõsẽme. Mokaro sã matose, tymõkomoke toehse oexirykõke. Taroino etuarimãko matose apotoimo htao.
6 Kurãkõ mekaroatose popyra. Metapapoatose toto roropa osewomara toto ahtao.

Sẽ nase penekehpyra kuehtohkõ poko

7 Jakorõ tomo, penekehpyra ehtoko Kuesẽkõ eraximary poko. Aepyry ropa momohnõko matose. Tupito esã mã penekehpyra tỹkyryry epery eraximary poko. Konopo oepyry eraximãko mã toto otyro ẽxihtatoh po. Imeĩpo tuãtasehxo otyro ahtao konopo oehnõko ropa mana. Konopo oepyry eraximary poko penekehpyra roropa esã mana.
8 Mokaro saaro penekehpyra ehtoko Kuesẽkõ oepyry ropa eraximary poko. Oeanokõ ijamihtanohtoko, okynã pyra Jezu oehtoh ropa exiryke.
9 Jakorõ tomo, ekerekeremara ehtoko. Imehnõ onykerekeremara roropa ehtoko, ohxiropyra xine Ritonõpo ehtohme. Etatoko pahne, kuapiakanekõ oehnõko mana, Imehxo Exikety. Oehsasaka mana. Ynororo rokẽ mã iirypyrymãkõ hxirõko mana.
10 Jakorõ tomo, wenikehpyra ehtoko Ritonõpo poe pake urutõ kõ poko. Tutuarimarykõ poko penekehpyra toto. Naeroro kutuarõtanohtorỹko toh mana, tysã xine kuehtohkõme.
11 Tãkye rokẽ toh mana seromaroro, zae rokẽ Ritonõpo omipona toehse toexirykõke orihpyra ro tahtao xine. Toetuarimase toto itamurume Ritonõpo omipona toexirykõke. Yrome onurumekara toto. Morararo toehse Jo. Toetuarimaryhtao penekehpyra toehse ynororo, Ritonõpo a kure tyripory ropa eraximary poko. Imeĩpo kure Jo tyrise ropa Ritonõpo a tõseanahtose itamurume exiryke. Morara exiryke soseanahtotone ropa. Kypyno xine ipunaka Ritonõpo mana. Kuãnopyrykõ se pyra roropa mana.
12 Jakorõ tomo, ajoajohpe pyra ehtoko: “Ajoajohpe rokẽ moxiamo,” kara imehnõ ehtohme opoko xine. “Ytõko ase ãkorehmase,” tykase awahtao xine imehnomo a, õmihpyrykõ anamonohpyra ehtoko. Ytotoko. Õmirykõ onetapapopyra ehtoko. Morararo otyro poko ehtoko. Ekarory se pyra awahtao xine: “Ekarory se pyra ase,” kahtoko. Jũme rokẽ imehnõ zurutoko. “Ajoajohpe mokaro,” kara Ritonõpo ehtohme opoko xine, awãnohpyra xine aehtohme roropa.
13 Oetuarimarykohtao, oturutoko Ritonõpo a. Sekese awahtao xine oeremiatoko Ritonõpo kure exiry poko.
14 Kurãkara nae ahtao roropa, Jezu poetory tõ ikohmatoko, tamuximehxo exiketomo, toto oturutohme Ritonõpo a ikurãkatohme ropa. Azeite ke zuhsuhmatoko roropa Kuesẽkõ omi poe.
15 Mame toto oturutopõpyry poe ekurãkãko ropa kurãkara mana, Jezu enetuputyryke mokaro a. Kuesẽkõ mã mokyro kurãkãko ropa mana. Iirypyryme mokyro ahtao iirypyry korokãko roropa mana.
16 Morara exiryke iirypyryme awahtao xine ekarotoko imehnõ netaryme, oorypyrykõ rumekatohme ropa oya xine, ikorokatohme roropa Ritonõpo a. Oturutoko Ritonõpo a imehnõ poko roropa okurãkatohkõme ropa. Mame aomipona exiketõ otururuhtao yronymyryme õmirykõ etãko Ritonõpo mana. Tyjamitunuru ekarõko oya xine mana tõmipona exiketõme oexirykõke.
17 Eria kysã xine ahnome pake. Mame tõturuse ynororo yronymyryme Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo: “Konopo onenehpopyra exiko,” tykase. Mame tonehpokehse Ritonõpo a. Oseruao jeimamyry zokonaka konopo oehpyra toehse.
18 Morarame tõturuse ropa konopo oehtohme ropa. Mame konopo tonehpose ropa Ritonõpo a aomi poe. Ona tukurãkase ropa. Otyro tõkehko tahtase ropa.
19 Jakorõ tomo, Ritonõpo omipona pyra aexihpyry ropa nae ahtao, mame mokyro akorehmaryhtao oya xine zae enetupuhtohme ropa eya, kure exĩko ropa mana.
20 Oya xine mokyro enepyry ropa ahtao tyyrypyry rumekatohme ropa eya ikurãkãko ropa Ritonõpo mana, apotoimo htaka ytopyra aehtohme. Iirypyry korokãko roropa Ritonõpo mana. Mame imehnõ poko enupunaketõme nymyry matose exĩko, mokyro takorehmase oya xine exiryke. Enara.

1 PETURU
Peturu Nymerohpyry Apitorymano
1 Pedro
Ekarotopo

Sero *1 Peturu* tymerose Peturu a Jezu poetory tõ neneryme pata tõ po Azia po, seroae Turukia nonory po. Tynymerohpyry sero taropose eya "Papironia" poe (1 Peturu 5.13), otarame pata Roma poe (Apokaripxi 14.8; 16.19; 17.5).

Jezu poetory tõ etuarimãko kynexine, tyyryhmase Jezu zehno exiketomo a. Tynymerohpyry ae toto jamihtanohpõko Peturu mana. Ynara ãko mana: "Jezu enetuputyry kyya xine, uuru motye kuhse kure mana. Uuru zahkary sã otuarimanohpotorỹko Ritonõpo mana Jezu onenetupuhkehpyra oexirykõ waro toehtohme" (1 Peturu 1.7).

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-2*
Jezu maro ehtoh eraximãko *1.3-12*
Zae ehtohme tymenekase *1.13–2.10*
Omipona etuarimaryhtao *2.11–4.19*
Jezu poetory tõ pyno ehtoko *5.1-11*
Kure tyripotoh Ritonõpo a *5.12-14*

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme. Ywy ase Peturu. Jezu Kyrixtu nymenekahpyryme ase omi kurã poko imehnõ amorepatohme. Ritonõpo nymenekatyãme matose, typoetoryme oehtohkõme. Tosake pyra exiketõ matose. Sapararahme exiketõ matose. Pata tõ po matose Põtu po te, Karaxia po, Kapatoxia po, Azia po, Pitinia po, enara.

2 Kumykõme Ritonõpo mana. Tymenekase matose eya kure rokẽ oehtohkõme iirypyryme pyra. Ritonõpo osenetupuhtopõpyry ae ro tymenekase matose eya. "Ypoetory kurãme toto rĩko ase," tykase Ritonõpo tyya rokene. "Umũkuru Jezu Kyrixtu omipona exĩko mã toto," tykase. "Juzenu toto rypyry korokãko mana porehme Umũkuru munuru toekuãse exiryke," tykase Ritonõpo tyya rokene.

Naeroro: "Papa Kapuaono, kure rokẽ opoetory tõ tyriko. Torẽtyke pyra tyriko toto orẽpyrahxo toto ehtohme, imehnõ zuno pyra roropa toto ehtohme," ãko ase opoko xine.

Jũme Ritonõpo maro kuexirykõ poko

3 "Emero motye kure mase," sykatone Ritonõpo a, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu zumy a. Tumũkuru Jezu Kyrixtu tõsemãkapose ropa aorihxĩpo, kypyno xine toexiryke. Tyjamitunuru tokarose kyya xine tyrisenã sã kuosenetupuhtohkõ ehtohme. Naeroro isene kuexirykõ eraximãko sytatose jũme imaro kuehtohkõme.

4 Tynekarory kurãkãko Ritonõpo mana kapu ao typoenõ kyryryme. Orihpyra kuexirykõ Ritonõpo nekaroryme mã kyya xine. Ritonõpo nekarory kurã motara mana, xihpyryme exipyra mana, enahpyra mana, enara.

5 Tynekarory kyya xine kurãkãko Ritonõpo mana, tymaro jũme kuehtohkõme. Tonetupuhse oya xine exiryke oewomatorỹko Ritonõpo mana tyjamitunuru ke. Imeĩpo opynanopyrykõ enepõko mã Ritonõpo sero põkomo a, sero etyhpyry po tymaro jũme kuehtohkõme.

6 Moro poko osenetupuhtoko tãkye oehtohkõme. Axĩtao rokẽ aporo taro emynyhmãko matose oetuarimarykõke. Toiro rokẽ pyra etuarimãko matose.

7 Uuru se sytatose pitiko rokẽ pyra. Axĩtao rokẽ uuru repe, enahnõko. Mame uuru zahkãko mã ahno zemimehxo ehtohme. Moro saaro Jezu enetuputyry kyya xine, uuru motye kuhse kure mana Ritonõpo a. Naeroro uuru zahkary saaro otuarimanohpotorỹko Ritonõpo mana Jezu onenetupuhkehpyra oexirykõ waro toehtohme. Jezu poetoryme awahtao xine oetuarimarykohtao ro Jezu onurumekara matose. Onenetupuhkehpyra roropa matose. Mame Jezu onurumekara awahtao xine: "Kure mase ya," ãko Ritonõpo oya xine mana. Kure oritorỹko roropa mana tymaro, Jezu Kyrixtu oepyry ropa ahtao. Jezu sã kure exĩko matose. Isã tuisame exĩko roropa matose.

8 Jezu Kyrixtu onenepitopyra matose yrome ipyno matose. Onenepyra ro matose seromaroro yrome enetupuhnõko matose. Naeroro atãkyemãko matose ipunaka. Ãtãkyemarykõ kapuaõkõ tãkye exiry sã mana, ekuhpỹme sã mana tãkye kuhse oexirykõke.

9 Tonetupuhse oya xine exiryke, Ritonõpo a typynanohse matose. Naeroro tãkye matose typynanohse oexirykõke Ritonõpo a.

10 Moro poko tõsenetupuhse pake urutõ komo: “Otãto ke sero põkõ pynanohnõko Ritonõpo
nae?” tykase toto. Tõturupose roropa toto zuaro se toexirykõke. “Sero põkõ pynanohnõko
Ritonõpo mana,” tykase toto Zuzenu poe.
11 Kyrixtu Zuzenu toto maro kynexine. Kyrixtu tõsekarose eya xine. “Ritonõpo
nymenekahpyry etuarimãko mana,” tykase eya xine. “Mame toetuarimakehse tahtao
emero motye tuisamehxo exĩko mana imehnõ neneryme,” tykase ynororo eya xine.
Morara kary etaryke tyya xine: “Onoky poko Kyrixtu Zuzenu morara ãko nae? Otarahtao
etuarimãko nae?” tykase toto oseya rokene.
12 Tutuarõtanohpose toto Ritonõpo a. Ynara tykase ynororo eya xine: “Imeĩpo toorihse
awahtao xine rokẽ ynymenekahpyry tuarimapõko mã toto,” tykase Ritonõpo tõmiry poko
urutõ komo a. Tumũkuru poko turuse toto. Mame mokaro pakatokõ urutõ kõ tõturuse
Ritonõpo nekarohpyry poko. Seromaroro Ritonõpo Zuzenu omi poe moro omi kurã
tokarose oya xine ãmorepatõkomo a. Tuzenu jamitunuru tonehpose tyya kapu ae. Moro
poko tuaro toexirykõ se Ritonõpo nenyohtyã roropa repe kapuaõkomo, zuaro toehtohkõme.

Kure kuehtohkõme tymenekase sytatose

13 Morara exiryke ipakatyã sã ehtoko. Tuaro ehtoko. Tãkye rokẽ ehtoko Ritonõpo
nekarory eraximary poko. Tynekarory kurã ekarõko kyya xine mana Jezu Kyrixtu oepyry
ropa ahtao. Aepyry ropa eraximatoko. Imepỹ poko osenetupuhpyra ehtoko. Ipoko rokẽ
osenetupuhtoko.
14 Ritonõpo omipona ehtoko. Jezu waro pyra ro awahtao xine oorypyrykõ poko rokẽ
mexiatose. Yrome seromaroro oorypyrykõ poko pyra ehtoko.
15 Ritonõpo tyyrypyhpyke pyra ipunaka. Kure rokẽ ynororo. Eya toahmase matose
tysã oehtohkõme. Naeroro kure rokẽ ehtoko emero poko awahtao xine. Tyrisenã sã
õsenetupuhtohkõ tyripotoko. Omi xihpyry poko pyra ehtoko roropa.
16 Ynara ãko Ritonõpo mana: “Kure rokẽ ase, tyyrypyhpyke pyra ipunaka. Naeroro ysã
ehtoko, oorypyrykõ poko pyra ehtoko,” ãko.
17 “Papa,” ãko matose, õtururukohtao Ritonõpo maro. Yrome sero põkõ apiakaneme
ynororo. Zae kuepehmatorỹko mana kynyrihpyrykõ eneryke tyya. Zae exiketõ epehmãko
mana zae toehtopõpyry epehpyry ke. Yrome tyyrypyry poko aexityã epehmãko etuarima-
toh ke iirypyrykõ epehpyryme. Naeroro aomipona ehtoko sero nono poro awahtao xine.
18 Apitoryme awamekaro xine rokẽ mexiatose oorypyrykõ poko, atamurukõ ekepyã
samo. Yrome topekahse matose Ritonõpo a oehtopõpyrykõ xihpyry rumekatohme oya xine.
Tineru ke pyra topekahse matose, uuru tõkehko parata roropa, morohne ke pyra topekahse
matose. Axĩtao rokẽ uuru tõkehko kure mana parata roropa.
19 Yrome typyne exikety ke kuhse topekahse matose. Kyrixtu orihtopõpyry ke topekahse
matose. Imunuru toekuãse. Moro uuru motye kuhse mana. Kaneru mũkuru kurã totapase
kytamurukomo a tyyrypyrykõ korokapotohme Ritonõpo a. Kurãkõ rokẽ totapase eya xine.
Kurãkõkara onetapara toto. Moro saaro Kyrixtu kynorihne tyyrypyhpyke pyra aexihpyry
ipunaka.
20 Sero nono onyripyra ro tahtao Tumũkuru tymenekase Ritonõpo a sero põkõ py-
nanohneme. Yrome pake pyra Tumũkuru tonehpose rahkene. Jarao tonehpose eya
okurãkatohkõme.
21 Jezu Kyrixtu tõsemãkase ropa Ritonõpo a aorihxĩpo. Emero motye tuisamehxo tyrise
roropa eya. Emero motye kure ynororo. Naeroro Ritonõpo enetupuhnõko matose
yronymyryme. Tãkye roropa matose Ritonõpo eraximary poko.
22 Tykorokase matose Ritonõpo a aomiry kurã omipona toehse oexirykõke. Iirypyryme
pyra matose. Imehnõ Jezu poetory pyno nymyry matose. Naeroro imehnõ pyno ehtoko
yronymyryme, ajohpe rokẽ pyra.
23 Apitoryme tonuruse amarokomo omykõ poenõme. Yrome omykõ sero põkõ orihnõko
rokẽ mana. Orihnõko roropa matose. Yrome seromaroro Ritonõpo poenõme tonuruse
ropa matose. Orihpỹme Ritonõpo mana jumãme. Tonuruse ropa matose Ritonõpo poenõme
aomiry enetuputyryke oya xine Ritonõpo omiry orihpỹme exiketyme sã mana. Jũme
Ritonõpo orihpỹme mana. Naeroro aomiry enahpỹme mana.
24 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:

“Sero põkõ onahpoty sã mana.

Toto kure exiry ona ekuru sã roropa mana.

Onahpoty orihnõko, ekuru ohpahnõko.

25 Yrome Ritonõpo omiry jũme mana enahpỹme.”
Moro omi kurã Jezu Kyrixtu poko, ãmorepatopõpyrykomo.

2

Topuimo sã, mokyro orihpỹme exikety

1 Oorypyrykõ poko pyra ehtoko. Imehnõ zehno oexirykõ irumekatoko. Ajohpe pyra ehtoko. “Kure ehtoko ysamo,” kara ehtoko imehnomo a iirypyryme awahtao xine. Imehnõ zumoxike pyra ehtoko. Imehnõ onykerekeremara ehtoko.

2-3 Ynara ãko Ritonõpo omiry roropa: “Opyno xine Oesẽkõ mana. Moro waro matose toehse,” ãko. Naeroro Ritonõpo omiry se ehtoko poeto enurusenã samo, suhsu se poeto ehtoh samo, tuãtatohkõme. Iirypyryme pyra aomiry mana. Poeto ẽ typoenõ ohpãko zuãtatohme. Moro saaro aomiry kure kyritorỹko mana kukurohtao xine. Naeroro aomiry poko openetatoko kokoro rokene yronymyrymehxo Jezu enetupuhtohme oya xine, opynanohtohkõme Ritonõpo a roropa.

4 Pake Kuesẽkõ tonetupuhse oya xine. Topu sã ynororo etyorõmara. Orihpỹme roropa mã ynororo jũme. Tapyi riryhtao ahno a topu ke topu menekãko mã toto. Toitoine topu pahnõko toto popyra exiryke eya xine. Moro topu sã, ahno nurumekahpyry sã Kuesẽkõ kynexine repe. “Popyra mana,” tykase iirypyrymãkõ ipoko repe. Yrome emero motye kure ynororo Ritonõpo a. Naeroro Ritonõpo nymenekahpyryme mana kypynanohnekõme.

5 Jezu Kyrixtu enetuputyryhtao oya xine opyno xine Ritonõpo mana. Topu risẽ sã roropa matose jũme orihpỹme toehse oexirykõke Jezu Kyrixtu pokoino. Topu risẽ tapyi ahtao, moro sã tytapyĩme oritorỹko Ritonõpo mana, Tuzenu esaryme. Erohnõko matose Ritonõpo maro oturuketõ samo. Tukurãkase matose eya, iirypyryme pyra tyrise ropa matose eya. Erohnõko matose Ritonõpo omi poe. Ijamitunuru amaro xine mana. Onekarorykõ eya tãkye Ritonõpo rĩko, Jezu Kyrixtu enetuputyryke oya xine.

6 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
“Mokyro ynymenekahpyry tapyi rinanõ topu menekary samo,
typyne exikety menekary samo,
jamihme tapyi ritoh menekary sã roropa.
Emero esẽme mokyro rĩko ase.
Emero motye tuisamehxo tyrĩko ase.
Mokyro aropõko ase Xião patary panõ pona.
Morarame mokyro enetupuhnanõ mã atasamara mã toto.
Tãkye rokẽ exĩko mã toto,”
me tymerose.

7 Jezu enetupuhnõko matose. Naeroro oya xine topu typyne exikety sã mana. Yrome onenetupuhpynomo a arypyra, ise pyra toexirykõke. Moro poko ynara tymerose Ritonõpo omiryme:
“Tapyi rinanomo a moro topu ipapyhpyry rokẽ kynexine,
popyra exiryke eya xine.
Yrome moro topu kure exikety kynexine jamihme tapyi ritohme exiryke,”
me tymerose.

8 Ynara tymerose roropa Ritonõpo omiryme:
“Sero topu pona osetapãko toh mana tuhke.
Moro topu pokoino osetapãko mã toto,”
me tymerose. Moro saaro emero esẽme Kyrixtu exĩko mana tuhkãkõ onenetupuhpyra ahtao ro. Osetapãko sã mã toto aomipona se pyra toexirykõke. Naeroro toto wãnohnõko Ritonõpo mana, tõsenetupuhtopõpyry ae ro.

9 Yrome matose mokaro sã pyra. Ritonõpo nymenekatyãme matose. Tuisa konõto poetoryme matose, Ritonõpo maro oturuketõme sã roropa matose. Tukurãkase matose. Ritonõpo poenõme matose. Tymenekase matose: “Ritonõpo kure mana,” katohme imehnomo a: “Emero zuaro Ritonõpo mana,” katohme roropa imehnomo a. Tymenekase matose eya oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme, kure ehtoh poko rokẽ oehtohkõme tysaaro.

10 Apitoryme Ritonõpo poetoryme pyra mexiatose, yrome seromararo ipoetoryme matose. Apitoryme opyno xine Ritonõpo exiry waro pyra mexiatose. Yrome seromararo opyno xine Ritonõpo exiry enetupuhnõko matose, typynanohse oexirykõke eya.

Ritonõpo omipona oexirykõ poko

11 Wekyry tomo, opyno xine jexiryke ourutorỹko ase. Katonõme sã rokẽ matose sero nono po, tosakãkara samo. Naeroro oorypyrykõ poko penetara ehtoko. Ipoko pyra roropa ehtoko. Zehnotokõ maro atatapoiryhtao, tomeseke pyra ahtao osetapãko. Moro saaro oorypyrykõ poko openetarykohtao iirypyryme exĩko matose.

12 Jezu waro pyra exiketõ okerekeremarykõ se ipunaka. “Tyyrypyrykõ poko ro Jezu enetupuhnanõ mana,” ãko mã toto ajohpe. Morara exiryke zae rokẽ ehtoko ipunaka. Morarame, kure oexirykõ eneryke tyya xine: “Zae matose,” ãko rokẽ mã toto. Ohxiropyra

xine ekurehnõko toh mana. Morarame: “Emero motye kure mase Ritonõpo,” ãko mã toto, aepyry ropa ahtao.
13 Kuesẽkõ poenõme matose. Naeroro sero põkõ esẽkõ kowenu omipona ehtoko. Sero pata tamuru esẽ omipona ehtoko roropa Jezu onykerekeremara onenetupuhpynõ ehtohme.
14 Kowenatu tõ omipona ehtoko roropa, Ritonõpo poe tymenekase toto oesẽkõme. Tosẽkomo a tonehpose toto iirypyrymãkõ wãnohtohme tyya xine, kure rokẽ zae exiketõ ritohme roropa tyya xine.
15 Okerekeremarykõ se mã repe zae omi waro pyra exiketomo. Yrome zae rokẽ awahtao xine okerekeremasaromepyra mã toto. Morara exiryke zae ehtoh poko rokẽ oexirykõ se Ritonõpo mana.
16 Tuisa poenõ tumykõ omi poe ytoytõko toto tamoreme xine. Toytotohkõ menekãko mã toto. Moro saaro Jezu enetuputyryhtao oya xine oytotohkõ menekãko matose onyrirykõ roropa menekãko matose. Yrome ynara kara ehtoko: “Ỹ jamoreme imenekãko ase,” kara ehtoko oorypyrykõ poko se awahtao xine. Oorypyrykõ poko penetara ehtoko. Omatome oorypyrykõ poko pyra ehtoko roropa. Ritonõpo penetatoh poko rokẽ ehtoko.
17 Kure imehnõ aomirotoko. Imehnõ Jezu poetory pyno ehtoko, ãkorõkõme aexirykõke. Ritonõpo zuno ehtoko. Oesarykõ esẽ roropa kure rokẽ tyritoko.

Osenetupuhtoko Kyrixtu etuarimatopõpyry poko

18 Tosẽke awahtao xine, oesẽkõ omipona ehtoko. Aomipona ehtoko kure orirykohtao, popyra orirykohtao roropa. Opyno xine toto ahtao aomipona ehtoko, oryhmarykohtao roropa.
19 Mame oryhmatorỹko imehnõ mana Ritonõpo omipona oexirykõke. Yrome oetuarimarykõ Ritonõpo poe exiry waro matose. Mame eanahtoryhtao oya xine kure oritorỹko Ritonõpo mana.
20 Oryhmarykohtao oesẽkomo a popyra oehtopõpyry epehpyryme otyme kure oetuarimarykõ eanahtory oya xine nae? Arypyra. Moro poko kurã onekaropyra ekurehnõko Ritonõpo mana. Yrome kure rokẽ awahtao xine, oryhmarykõ eanahtoryhtao oya xine, tãkye exĩko Ritonõpo opoko xine mana. Kure oritorỹko roropa mana, kure tyriryke oya xine.
21 Tymenekase matose Ritonõpo a oetuarimatohkõme roropa Kyrixtu sã oehtohkõme. Osemazuhme Kyrixtu toetuarimase omyakãkõme, okurãkatohkõme, apotoimo htaka ytopyra oehtohkõme. Toetuarimase ynororo iirypyryme pyra tahtao ro. Mame tymenekase matose Ritonõpo a isã oehtohkõme.
22 Tyyrypyry poko pyra kynexine ipunaka, ajohpe pyra roropa kynexine.
23 Typoihtose tahtao onezuhpyra Jezu kynexine, onypoihtopyra roropa kynexine. Toetuarimaryhtao: “Oryhmatorỹko Ritonõpo mana oepehpyrykõme, jyryhmatoh epehpyryme,” kara ynororo kynexine. Ynara tykase rokẽ ynororo tyya rokene: “Ritonõpo jewomãko mana. Zae mokaro epehmãko mana inyritopõpyrykõ epehpyryme sero nono po,” tykase Jezu tyya rokene.
24 Kyrixtu iirypyryme pyra, yrome kyyrypyrykõ tapoise sã eya toexixihmapose ahtao wewe pokona. Toorihse ynororo kyyrypyrykõ enahkapotohme. Toorihse tyjamitunuru ekarotohme kyya xine kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme. Toorihse ynororo zae kuehtohkõme Ritonõpo a. Tyyryhmase aexiryke tukurãkase sytatose eya. Naeroro ẽsemãnõko ropa sytatose orihxĩpo.
25 Kaneru sã mexiatose, itahtyã samo, zae ehtoh waro pyra oexirykõke. Yrome seromaroro tonese ropa sã matose, Oesẽkomo a. Eya tonehse ropa matose onurumekara ropa oehtohkõme, Opynanohnekõ maro rokẽ oytotohkõme.

3

Tynioke exiketõ poko, typye exiketõ poko roropa

1 Oururukõ se ase tynioke exiketomo. Oniokõ omipona ehtoko. Otarãme Ritonõpo omiry onenetupuhpynõme oniokõ mana. Yrome kure oehtohkõ eneryke tyya xine enetupuhnõko mã toto, toto onurupyra awahtao xine ro.
2 Zae nymyry awahtao xine ynara ãko oniokõ tyya xine rokene: “Pake ajoajohpe toehtopõpyry sã pyra ypyty mana. Kure rokẽ mana, zae rokẽ roropa,” ãko mã toto. Jezu Kyrixtu enetuputyry se exĩko roropa mã toto.
3 Õtonohtohkõ se hkopyra ehtoko oenepotohkõme imehnomo a. Oũsety ekurinary poko onymotyẽkara roropa ehtoko. Kasuru tõkehko upo typyne exikety amururu se hkopyra ehtoko.
4 Oupõkõ kurã enahnõko mana. Uuru tõkehko axĩtao rokẽ mana. Jarao rokẽ kure oehtohkõ Ritonõpo zamaro pyra mana. Yrome zae ehtoh poko awahtao xine okurohtao

xine Ritonõpo zamaro matose. Naeroro torẽtyke pyra ehtoko oũsetykõ kurãkary poko. Okurohtao xine kure ehtoko. Morara awahtao xine kure kuhse matose Ritonõpo a.

5 Moro saaro nohpo kurã kynexine pake, Ritonõpo enetupuhnanomo. Ritonõpo nekarory kurã eraximãko roropa toh kynexine. Nohpo kuranory tõ kynexine tyniokõ omipona toexirykõke.

6 Sara kynexine morararo. Tynio Aparão omipona kynexine. "Jesẽme mase," tykase ynororo eya. Naeroro kure ehtoh poko awahtao xine, Sara sã exĩko matose imehnõ zuno pyra roropa awahtao xine.

7 Amarokõ roropa typye exiketomo, kure opyxiãkõ tyritoko. Ynara enetupuhtoko, jamihme hkopyra nohpo tõ mana. Naeroro opyxiãkõ pyno ehtoko. Ritonõpo nekarory apoiry sã oya xine, opyxiãkõ roropa inekarory apoĩko mã toto. Orihpỹme exĩko toh mana. Naeroro opyxiãkõ pyno ehtoko, poremãpyra oehtohkõme Ritonõpo maro õtururukõ poko.

Kurãkõ etuarimary poko

8 Enahsasaka jomiry nase. Oxisã zae ehtoh poko osenetupuhtoko. Oximaro tãkye ehtoko. Imepỹ emynyhmaryhtao imaro emynyhmatoko. Imehnõ pyno ehtoko opyno xine roropa toto ehtohme, atakorõmãkõ samo. Imehnõ akorehmary se ehtoko. "Omotye xine ase, tuisamehxo," kara ehtoko imehnomo a.

9 "Kurã rokẽ ekarõko ase oya xine," tykase Ritonõpo kyya xine tymenekase kuahtao xine. Naeroro oryhmananõkõ onyryhmara ehtoko. Popỹ ke pohnõ onepehmara ehtoko. Okerekeremananõkõ onykerekeremara ehtoko. Kurã ke rokẽ epehmatoko toto.

10 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme:

"Sekese oehtohkõ se awahtao xine,
oseahmarykõ se roropa awahtao xine,
omi xihpyry poko pyra ehtoko.
Ajohpe pyra ehtoko roropa.
11 Oorypyrykõ irumekatoko,
kure rokẽ oehtohkõme.
Oseosezuhpyra ehtoko imehnõ maro.
Tuaro ehtoko oxiehno pyra oehtohkõme.
12 Ynara exiryke, oenetorỹko Kuesẽkõ mana kure awahtao xine.
Õmirykõ etãko roropa mana imaro õtururukohtao.
Yrome tyyrypyry poko exiketõ zehno mana,"
me tymerose.

13 Oryhmara xine imehnõ mana kure ehtoh se rokẽ awahtao xine.

14 Otarãme ajoajohpãkõ oryhmatorỹko mã toto, kure rokẽ awahtao xine. Morara ahtao tãkye ro matose Ritonõpo poe. Ajoajohpãkõ zuno pyra ehtoko. Torẽtyke pyra ehtoko oryhmanekõ poko roropa.

15 Yrome Kyrixtu zuno ehtoko okurohtao xine. Oesẽkõme enetupuhtoko. Aomipona ehtoko roropa. Mame ynara karyhtao imehnomo a oya xine: "Oty katoh Jezu enetupuhnõko mah?" karyhtao oya xine ehxiropyra ehtoko. Kure rokẽ ezuhtoko toto Kyrixtu enetuputyry poko oya xine, kure rokẽ toto ritohme oya xine.

16 Tomeseke ehtoko zae ehtoh poko rokẽ oehtohkõme. Mame ohxirorykõ se imehnõ ahtao ekurehnõko rokẽ mã toto. "Kyrixtu poetory roropa tyyrypyrykõ poko mana," kary se toh mã repe. Yrome zae ehtoh poko rokẽ awahtao xine ehxirõko rokẽ ohxironanõ mana. Mynyhme rokẽ exĩko mã toto.

17 Kure oexirykõ poko oetuarimarykõ kure mana, oetuarimarykõ se Ritonõpo ahtao. Yrome oorypyrykõ epehpyryme oetuarimarykõ popyra mana.

18 Kyrixtu orihtopõpyry poko osenetupuhtoko. Toorihse ynororo kymyakãkõme. Kynorihne kyyrypyrykõ korokatohme. Toiro rokẽ kynorihne orihzomopyra toehtohme. Kure exikety ynororo. Iirypyrymãkõ kurãkatohme, kynorihne Ritonõpo a kuarotohkõme. Zoko toxixihmase jehnotokomo a. Yrome tõsemãse ropa ynororo Tuzenu poe.

19 Morarame toytose Zuzenu rokẽ etuarimatoh taka aorihtyã zuzenu amorepase omi kurã poko. Tapuruse mokaro zuzenu etuarimatoh tao.

20 Ritonõpo omipona pyra tokurehse toh kynexine kanawa konõto riryhtao Noe a. Sero põkõ enahkapory se pyra Ritonõpo kynexine repe. Penekehpyra kynexine repe tõmipona toto eraximary poko. Yrome onenetupuhpyra toh kynexine. Tuhke pyra rokẽ, 8mãkõ rokẽ kanawa konõto aka tomõse toto. Mokaro 8mãkõ rokẽ typynanohse Ritonõpo a. Tanỹse toto tuna a.

21 Moro tuna kuamorepatohkõme kynexine kuẽpurihkarykõ poko. Epypyra sytatose kuẽpurihkarykohtao. Osẽpurihkãko sytatose: "Typynanohse ywy Ritonõpo a," katohme

imehnõ netaryme emero. “Zae ase seromaroro Ritonõpo a,” ãko sytatose. “Aomipona rokẽ ase taroino,” ãko sytatose kuẽpurihkarykohtao, tõsemãse ropa Jezu Kyrixtu exiryke.

22 Seromaroro Jezu Kyrixtu toytose ropa kapu aka. Ritonõpo maro mana tuisamehxo. Emero kapuaõkõ esẽme mana, tuisamehxo exiketõ esẽme roropa mana, jamihme exiketõ esẽme roropa mana.

4

Tukurãkase exiketomo

1 Kyrixtu etuarimatopõpyry poko osenetupuhtoko. Toorihse ynororo kymyakãkõme. “Jetuarimary se pyra ase,” kara ynororo kynexine. Naeroro isã sehtone. “Yna etuarimary se pyra ynanase,” kara sehtone. Jezu etuarimatopõpyry poko kuosenetuputyrykohtao kyyrypyrykõ poko se hkopyra exĩko sytatose.

2 Moino ro ãmoreme xine oorypyrykõ poko mexiatose. Taroino Ritonõpo omipona ehtoko, kokoro rokene. Oorypyrykõ poko penetara ehtoko.

3 Apitoryme onenetupuhpynõ penetatoh poko mexiatosene. Oorypyrykõ xihpyry poko mexiatosene. Imehnõ nohpo poko mexiatose, etỹnõko roropa, nohpo ryhpopãkãko. Emotyẽkãko mexiatosene eukuru poko. Tyorõ poko roropa mexiatosene Ritonõpo myakãme.

4 Yrome seromaroro onenetupuhpynõ osenuruhkãko mã opoko xine, imaro xine ytopyra oexirykõke. Toto penetatoh poko se pyra oexirykõke ozehno xine exĩko mã toto. Opoihtotorỹko mã toto.

5 Yrome typoko xine osekarõko mã toto Ritonõpo a kurãkõ apiakatoh po. Sero põkõ epehmary waro Ritonõpo mana inyrihpyrykõ epehpyryme. Kurã ke zae exiketõ epehmãko mana. Yrome azahkuru exiketõ aropõko mana etuarimatoh taka. Zae toto epehmãko mana orihpynỹpotomo, aorihtyamo, enara.

6 Pakatokõ aorihtyã toorihse. Topehmase toto Ritonõpo a inyrihpyrykõ epehpyryme imehnõ emero epehmary samo. Omi kurã tokarose eya xine roropa orihpyra ro toto ahtao. Omi kurã tokarose eya xine Jezu poko isã aẽsemãtohkõme ropa aorihxĩpo xine, Ritonõpo maro toto ehtohme.

Emese kure exiketõ poko Ritonõpo nekarory poko

7 Sero nono enahsasaka mana. Naeroro eanahtotoko. Zae oehtohkõ poko rokẽ ehtoko. Tuaro ehtoko roropa, kure õtururukõ ehtohme Ritonõpo maro.

8 Imehnõ pyno ehtoko yronymyryme. Imehnõ pyno oexirykõ kure kuhse Ritonõpo a. Imehnõ pyno awahtao xine iirypyrykõ poko wenikehnõko matose.

9 Kure rokẽ atapyĩkõ taka ytoketõ tyritoko. Oxikerekeremara ehtoko roropa.

10 Tynekarory kurã ekarõko Ritonõpo kyya xine mana. Tyotyoro inekarohpyry kyya xine mana. Tapoise kyya xine porehme. Naeroro penekehpyra sehtone Ritonõpo nekarory apoiry poko kyya xine imehnõ akorehmatohme.

11 Imehnõ zururu waro awahtao xine, Ritonõpo omiry poko zurutoko toto. Imehnõ akorehmary waro awahtao xine, Ritonõpo jamitunuru ke toto akorehmatoko. Morara awahtao xine: “Kure mase Ritonõpo, emero motye kuhse,” ãko oenenanõkõ mana. “Kure Jezu Kyrixtu mana. Ipoetory tõ roropa kure,” ãko mã toto.

“Emero motye kure mase Jezu. Emero motye tuisamehxo mase,” sykatone Jezu Kyrixtu a kokoro rokene.

Jezu poetory tõ etuarimary poko

12 Wekyry tomo, opyno xine ase. Oetuarimarykõ itamurumehxo toehse ahtao torẽtyke pyra ehtoko. “Oty katohme etuarimãko hano, imehnõ etuarimara ahtao?” kara ehtoko oseya.

13 Atakorõme matose toehse Kyrixtu maro, oetuarimarykõke. Naeroro atãkyematoko. Imeĩpo tuisamehxo toehtoh enepõko Kyrixtu kyya xine mana. Morara ahtao tãkye kuhse exĩko matose imaro.

14 Opoihtotorỹko onenetupuhpynõ mana Kyrixtu poetoryme oexirykõke. Opoihtorykohtao eya xine tãkye ehtoko. Opoihtorykohtao osenetupuhtoko Ritonõpo Zuzenu okurohtao xine exiry poko. Emero motye kure Ritonõpo Zuzenu mana. Kukurohtao xine roropa mana. Moro poko osenetupuhtoko.

15 Imehnõ onetapara ehtoko. Imehnõ mõkomory onematonanohpyra ehtoko. Imehnõ onyryhmara ehtoko. Imepỹ ehtoh poko pyra ehtoko. Morohne poko pyra awahtao xine, zae matose otuarimaporykohtao ro imehnomo a.

16 Naeroro Kyrixtu poetoryme oexirykõ pokoino oetuarimarykohtao ehxiropyra ehtoko. “Kure mase Ritonõpo. Tãkye ynanase Kyrixtu poenõme yna exiryke yna etuarimaryhtao ro,” kahtoko Ritonõpo a.

17 Okynã pyra kuepehmatorỹko Ritonõpo mana kynyrihpyrykõ epehpyryme. Kurã ke zae exiketõ epehmãko mana zae toto ehtopõpyry epehpyryme. Yrome tõmipona pyra exiketõ tuarimapõko mana zae pyra toto ehtopõpyry epehpyryme. Osemazuhme typoetory tõ epehmãko mana. Naeroro kuetuarimarykõ motye kuhse tõmiry kurã onenetupuhpynõ tuarimapõko Ritonõpo mana.

18 Ynara tymerose Ritonõpo omiryme: "Zae se exiketõ pynanopyry tupime ro mana. Yrome Ritonõpo omipona pyra exiketõ pynanopyry tupime kuhse mana. Typynanopyrykõ poko ekurehnõko mã toto tyyrypyry poko exiketõ maro," ãko Ritonõpo omiry.

19 Naeroro oetuarimarykõ se Ritonõpo ahtao opynanohtorỹko roropa mana imeĩpo. Naeroro Kuesẽkõ opyno xine exiry enetupuhtoko. Zae ehtoko ipunaka. Tõmiry poko opyno xine toexiry poko wenikehpyra ynororo mana. Opyno xine exikehpyra mana.

5

Amorepatoh sero

1 Oururukõ se ase tamuximehxo exiketomo, Jezu poetory tõ pynanohneme oexirykõke. Ywy roropa asã xine tamuxime ase Jezu poetoryme. Kyrixtu etuarimatopõpyry poko imehnõ tuarõtanohneme ase tonese ya exiryke. Jenuru ke enene. Imeĩpo emero motye kure Kyrixtu ehtoh enepõko Ritonõpo mana imehnomo a emero. Morara ahtao kure Kyrixtu ehtoh enẽko ase roropa.

2 Tymenekase matose Ritonõpo a typoenõ pyno oehtohkõme. Naeroro kaneru esã tokykõ pyno ehtoh sã Ritonõpo poetory pyno ehtoko. Yronymyryme toto pyno ehtoko, ỹme exiketõ samo. Mãsa rokẽ pyra toto pyno ehtoko, oerohtamitukõ apoitohme rokẽ pyra. Toto akorehmary se oexirykõke toto pyno ehtoko Ritonõpo omipona oehtohkõme.

3 Ritonõpo poetory amorepaneme awahtao xine toto onynamotomara ehtoko. Zae rokẽ ehtoko, opoenohtohkõme eya xine.

4 Kyrixtu Kuesẽkõ Imehxo Exiketyme mana. Kaneru pyno exikety sã kypyno xine mana. Aepyry ropa ahtao, inekarory kurã apoĩko matose. Tuisame oritorỹko roropa mana tymaro. Zae oepehmatorỹko roropa mana typoetory tõ pyno oehtohkõ epehpyryme. Sero põkõ tuisary parimã se mã toto, uuru risẽ se. Moro saaro Jezu nekarory kure oya xine mana, jũme mana enahpyra.

5 Morararo nuasemãkomo, tamuximehxo exiketõ Jezu poetoryme ahtao toto omipona ehtoko. Imehnõ motye se pyra ehtoko, ynara tymerose exiryke Ritonõpo omiryme: "Imehnõ motye se exiketõ akorekehkãko Ritonõpo mana. Yrome tuisame pyra toexiry waro exiketõ akorehmãko mana," me tymerose.

6 Naeroro imehnõ motye se pyra ehtoko. Emero motye tuisamehxo Ritonõpo mana. Aomipona se rokẽ ehtoko. Tuisame se hkopyra awahtao xine, ise tahtao tuisame oritorỹko mana.

7 Torẽtyke awahtao xine ynara kahtoko Ritonõpo a: "Papa Kapuaono, kuakorehmako, torẽtyke pyra jehtohme," kahtoko eya. Mame ãkorehmatorỹko mana opyno xine toexiryke.

8 Tuaro ehtoko, tomeseke roropa ehtoko. Kaikuxi tamuru ytoytory sã ahno esekase, mokyro sã joroko tamuru ytoytõko mana Jezu enetuputyry kyya xine enahkase. Naeroro tuaro sehtone penekehpyra kuehtohkõme Jezu enetuputyry poko.

9 Joroko tamuru omipona pyra ehtoko. "Arypyra, õmiry etary se pyra ase," kahtoko eya kokoro rokene. Penekehpyra ehtoko Jezu Kyrixtu enetuputyry poko oya xine. Imehnõ Jezu poetory tõ mã tuhke pata tõ po etuarimãko roropa toto asã xine. Zuaro matose.

10 Axĩtao rokẽ aporo etuarimãko matose. Yrome imehnõ motye kypyno xine Ritonõpo mana. Tymenekase matose eya tysã oehtohkõme kure rokene, Tumũkuru Kyrixtu maro. Kokoro rokẽ oorypyrykõ korokãko ynororo, tyrisenã sã oehtohkõme. Ãkorehmatorỹko mana penekehpyra oehtohkõme Jezu Kyrixtu enetuputyry poko oya xine. Orẽpyra oritorỹko mana. Morarame emero motye kure toexiry eneporyhtao tysã oritorỹko roropa mana. Jũme kure ynororo.

11 Emero esẽme exĩko ynororo jũme. Emero pata põkõ aomipona exĩko. Naeroro, "Kure mase," kakehpyra sehtone eya.

Aosekazumatopõpyry

12 Ynymerohpyry moro, pitiko rokẽ repe, onenerykõme. Ynymerohpyry aropõko ase Xira a. Jakorõme ynororo ya. Moro ynymerohpyry ke ãkorehmarykõ se ase. Kypyno xine Ritonõpo ehtoh poko otuarõtanohporykõ se ase roropa. Ajohpe pyra mana. Zae rokẽ ynororo. Naeroro poremãpyra ehtoko. Aomipona ehtoko.

13 Jezu poetory tõ Papironia põkõ asã xine mã toto, tymenekase toto Ritonõpo a. "Kure pãna matou?" kary se mã toto oya xine. Maku morara kary se roropa mana. Umũkurume sã mana.

14 Oseahmatoko osepyno oexirykõ waro emero ehtohme.
Torẽtyke pyra oriporykõ se ase Ritonõpo a. “Papa, torẽtyke pyra opoetory tõ tyriko,” ãko ase opoko xine, Kyrixtu poetoryme oexirykõke. Enara.

2 PETURU
Peturu Nymerohpyry Asakoromano
2 Pedro
Ekarotopo

Sero pape *2 Peturu* tymerose Peturu a emero Jezu enetupuhnanõ neneryme. Tynymerohpyry ae toto enaroximãko mana zae pyra amorepananõ namorepary poko. Ritonõpo osenetupuhtoh sã pyra tyyrypyry poko mã toto. Mame imehnõ akorehmãko roropa mã toto iirypyryme toto ehtohme. Naeroro yronymyrymehxo Ritonõpo omiry kurã Jezu poko onurumekara ehtoko, zae ehtoh poko oehtohkõme. Mokaro zae pyra exiketõ opoihtotorỹko roropa mã toto Jezu oepyry ropa eraximaryke oya xine. Yrome ynara ãko Peturu mana: Ritonõpo kure mana, aomiry omi poe Jezu oehnõko mana, ekurehpyra mana. Penekehpyra rokẽ mana oeraximarykõ poko, oenahkaporykõ se pyra toexiryke, oorypyrykõ rumekary oya xine enery se toexiryke. Morara exiryke axĩ pyra oehnõko mana (2 Peturu 3.9).

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-2*
Zae ehtoh Jezu poetoryme *1.3-21*
Amorepananõ ajohpãkomo *2.1-22*
Jezu oepyry ropa poko *3.1-18*

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme. Ywy ase Ximão Peturu, Jezu Kyrixtu poetory. Ritonõpo nymenekahpyryme ase, typoko imehnõ amorepatohme.

Jezu Kyrixtu enetupuhnanõme matose. Kypynanohnekõme Jezu Kyrixtu mana. Kure Ritonõpo ehtoh sã kure Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu mana. Ipoe menetuputyatose enetuputyry sã yna a. Jezu enetuputyryhtao kyya xine tymõkomoke kurã ke exiketõ sã sytatose.

2 Ritonõpo omipona matose. Kuesẽkõ Jezu omipona roropa matose. Naeroro: "Papa Kapuaono, kure opoetory tõ tyriko. Torẽtyke pyra roropa tyriko toto," ãko ase Ritonõpo a opoko xine.

Kymenekatopõpyrykõ poko Ritonõpo a

3 Tymenekase sytatose Ritonõpo a tysã kure kuehtohkõme. Tyjamitunuru tokarose kyya xine tõmipona kuehtohkõme, kure kuehtohkõme. Tymenekase sytatose eya, tymaro tuisame kuehtohkõme. Kymenekahpõkõ waro kuexirykõke aomipona sytatose.

4 Morara exiryke tynekarory kurã tokarose kyya xine tõmihpyry ae ro, kyyrypyrykõ xihpyry poko pyra kuehtohkõme. Onenetupuhpynõ sã pyra kuehtohkõme roropa tynekarory kurã tokarose kyya xine, mokaro osenetupuhtoh sã pyra kuosenetupuhtohkõ ehtohme, Ritonõpo osenetupuhtoh sã rokẽ kuosenetupuhtohkõ ehtohme.

5 Morara exiryke Jezu enetuputyryke oya xine yronymyryme kure ehtoh poko roropa ehtoko. Mame kure ehtoh poko awahtao xine atakorehmatoko, Ritonõpo nyriry waro oehtohkõme, aomiry waro roropa oehtohkõme.

6 Mame Ritonõpo nyriry waro awahtao xine aomiry waro roropa awahtao xine, oorypyrykõ poko penetara ehtoko. Penekehpyra ehtoko Jezu poko, ohtomarykohtao ro imehnomo a. Morararo penekehpyra awahtao xine Jezu enetuputyry poko Ritonõpo osenetupuhtoh sã osenetupuhtoko.

7 Mame Ritonõpo osenetupuhtoh sã õsenetupuhtohkõ ahtao imehnõ Jezu poetory pyno ehtoko roropa. Imehnõ Jezu poetory pyno awahtao xine imehnõ pyno ehtoko roropa.

8 Morara ehtoko. Mame morara awahtao xine, ynara ãko oenenanõkõ mana: "Zae mã toto Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu enetuputyryke eya xine," ãko mã toto. "Pake toehtopõpyrykõ sã pyra mã toto Jezu enetuputyryke eya xine," ãko roropa mã toto opoko xine.

9 Yrome moro omipona pyra awahtao xine, mya osenuhmara exikety sã matose. Tonurẽkara sã roropa matose. Oorypyhpyrykõ kurikatopõpyry poko Ritonõpo a oweniketyatose ropa.

10 Naeroro jakorõ tomo, yronymyrymehxo Ritonõpo omipona ehtoko. Yronymyrymehxo ipenetatoh poko ehtoko. Ritonõpo a tymenekase matose jũme typoetoryme oehtohkõme. Naeroro yronymyryme awahtao xine aomipona jũme onurumekara matose.

11 Morarame Ritonõpo omipona oexirykõke: "Ymaro ehtoko," ãko Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu oya xine mana. "Jũme tuisame exĩko matose ymaro," ãko mana. "Kure ya mana tuisame oexirykõ ymaro," ãko oya xine kypynanohnekõ mana.

12 Pake pitiko omi kurã waro toehse matose. Zae moro omi ehtoh enetupuhnõko matose. Yrome moro omi kurã poko oturukehpyra ase oya xine wenikehpyra oehtohkõme. Moro omi onurumekara ehtoko.
13 Orihpyra ro jahtao zae jotururu oya xine aomiry kurã poko, wenikehpyra oehtohkõme.
14 Zuaro ase. Okyna hkopyra orihnõko ase, Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu nurutopõpyry ae ro.
15 Naeroro penekehpyra ase morohne merory poko pape pokona wenikehpyra oehtohkõme jũme, toorihse jahtao ro.

Tuisamehxo Kyrixtu ehtoh enenanõme

"Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu oehnõko ropa mana," asene oya xine. "Tyjamitunuru enepõko mana emero neneryme," asene.
16 Imehnõ omihpyry etaryke pyra Jezu Kyrixtu Kuesẽkõ oepyry ropa poko otuarõtanohpõko ynanase, tuisamehxo aepyry poko roropa. Yna enuru ke imehxo aexiry ynanenease.
17 Moroto ynanexiase tuisamehxo ynororo tyrise ahtao Ritonõpo a, Kumykomo a. Omi ynanetase kaino, Imehxo Exikety omiryme. Ynara nase ynanetaryme: "Umũkuru nymyry mose ro, umũkuru kurano, yzamaro exikety," nase ynanetaryme.
18 Moro omi ynanetase kaino Kuesẽkõ Jezu maro yna ahtao ypy po, imehxo toehtoh enepotopõpyry po.
19 Apitoryme Ritonõpo poe urutõ kõ ekepyã omihpyry tonetupuhse yna a. Morarame Ritonõpo omiry etaryke yna a kaino itamurumehxo tonetupuhse yna a. Etatoko pahne, Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry poko wenikehpyra ehtoko. Nãparina sã aomihpyrykõ mana. Nãparina saereh ãko xinukutume ahtao ẽmepyry pona. Ẽmehsasaka ahtao Maparukawa enẽko sytatose. Moro saaro Jezu Kyrixtu oehnõko ropa mana. Mokyro omihpyry kutuarõtanohtorỹko mana Kuesẽkõ oehtãne. Naeroro aepyry ropa imomohtoko. Tooehse ynororo ahtao emero motye imehxo aexiry enẽko matose.
20 Zuaro ehtoko roropa. Ãmoreme xine pyra Ritonõpo poe urutõ kõ omihpyry enetupuhnõko matose.
21 Typoe xine pyra urutõ kõ tõturuse. Ritonõpo Zuzenu poe kynoturune toto. Ritonõpo nekarohpyry tokarose eya xine imehnõ netaryme.

2

Ajohpãkõ imehnõ amorepãko
(Juta 3-16)

1 Pake urutõ kõ ajohpãkõ toeporehkase juteu tõ rãnaka. Ritonõpo omiry poko amorepatõme tõsekarose toh repe. Ajohpe rokẽ toh kynexine. Mokaro saaro ajohpãkõ eporehkãko mana oesaka xine. Ãmorepatorỹko toh mã repe azahkuru rokene, ohtomapotohkõme rokene. Kuesẽkõ omiry se exiketõ enekunohnõko mã toto. Tosẽkõ Jezu enetuputyry se pyra exĩko mã toto. Naeroro topohme etuarimatoh taka toto aropõko Ritonõpo mana jũme toto etuarimatohme.
2 Morara ahtao ro tuhkãkõ mokaro poenohnõko mana. Tamoreme xine tyyrypyrykõ poko exĩko mã toto. Mokaro ehtoh eneryke tyya xine, ynara ãko mã toto: "Jezu enetuputyry zae pyra mana. Jezu poetory roropa tyyrypyry poko mã toto onenetupuhpynõ samo," ãko mã toto, ajohpe rokene.
3 Tineru peneryke tyya xine tamoreme xine tõmihpyrykõ ekarõko mã toto. Ajohpe ãmorepatorỹko mã toto. "Iirypyryme mã toto ya," tykase Ritonõpo pake mokaro poko. Toto enẽko Ritonõpo mana. Tuaro mana. Emero enẽko mana. Naeroro toto aropõko mana etuarimatoh taka.
4 Tynenyohtyã kapu ae iirypyryme toehse ahtao toto onypynanohpyra Ritonõpo kynekurehne. Tomase rokẽ toto eya etuarimatoh taka. Moroto tapuruse toh mana, keti ke sã tymyhse toto xinukutumao. Imeĩpo sero põkõ epehmãko Ritonõpo mana. Kurã ekarõko mana tõmipona exiketomo a. Yrome tõmipona pyra exiketõ tuarimapõko mana. Moro eraximãko mã toto.
5 Pakatokõ roropa iirypyryme toehse ahtao toto onypynanohpyra Ritonõpo tokurehse. Tuãnohse toto eya. Konopo konõto tonehpose eya sero põkõ nerymapotohme, iirypyrymãkõ nerymapotohme. Noe tõ rokẽ typynanohse eya. Zae ehtoh poko imehnõ amorepaneme Noe kynexine. "Oorypyrykõ irumekatoko, okurãkatohkõme Ritonõpo a," tykase ynororo repe. Noe maro 8mãkõ rokẽ typynanohse Ritonõpo a.
6 Morararo Sotoma põkõ kynexine. "Iirypyryme matose," kase Ritonõpo Sotoma põkomo a, Komora põkomo a roropa. Apoto ke tonahkapose toto eya. Tyahkapose toto, zuaro imehnõ iirypyrymãkõ ehtohme: "Amarokõ roropa enahkapõko ase," katohme tyyrypyry rumekary se pyra exiketomo a.

7 Ro rokẽ typynanohse. Sotoma poe tarose eya orihpyra ehtohme. Zae Ro kynexine Ritonõpo a. Toemynyhmase itamurume ynororo morotõkõ rypyry xihpyry eneryke tyya.
8 Mokyro kure kynexine. Typenekehse ynororo morotõkõ rypyry eneryke tyya. Kokoro rokẽ toto eneryke tyya toto omiry xihpyry etaryke roropa tyya sam tykase tukurohtao.
9 Typoetory tõ pynanopyry waro Kuesẽkõ mana etuarimara toto ehtohme. Yrome iirypyrymãkõ tuarimapõko mana, onuãnohkehpyra mana toto ehtopõpyry epehpyryme kurãkõ apiakatoh po.
10 Itamurumehxo mokaro tuarimapõko mana, tamoreme xine tyyrypyrykõ xihpyry poko exiketomo, tõmipona se pyra exiketomo, enara.
Mokaro azahkuru imehnõ amorepatõkomo. Ihximyra mã toto tyyrypyrykõ poko toehtohkõ poko. Imehnõ motye kure osekarõko mã toto. Ritonõpo poe omi kurã ekaronanõ zuno pyra mã toto. Toto zehno rokẽ mã toto.
11 Mokaro motye Ritonõpo nenyohtyã mana. Orẽpyrahxo mã toto. Mokaro motye zuarohxo roropa mã toto. Yrome imehnõ onyhxiropyra mã toto Ritonõpo netaryme. “Popyra rokẽ mokaro kahpyry yna a,” kara mã toto. Toto onypoihtopyra roropa mã toto.
12 Onokyro nae tuosẽme, tõsẽme. Mokaro sã mã mokaro zae pyra imehnõ amorepananomo. Ikuremahnõ sã ytoytõko mã toto. Emero rokẽ poihtõko mã toto onenetupuhpyra toexirykõke, tysã xine pyra exiryke. Onokyro etapary sã toto enahkapõko Ritonõpo mana.
13 Imehnõ ryhmatamitume etuarimãko mã toto. Toto tuarimapõko Ritonõpo mana. Jarao typenetatohkõ xihpyry poko toto. Atãkyemãko mã toto tyyrypyrykõ poko rokene. Ehxiropyra mã toto tyyrypyrykõ poko tahtao xine imehnõ neneryme. Jezu orihtopõpyry poko enetupuhtoh poko õtukurukohtao, amaro xine otuhnõko mã toto toiparo rokene, tyyrypyrykõ poko tãtãkyemarykõke. Imehnõ enekunohnõko rokẽ mã toto kure tõsekarorykõke eya xine.
14 Nohpo tõ eneryhtao tyya xine ipoko xine penetãko mã toto. Penekehpyra mã toto tyyrypyrykõ xihpyry poko. Mãsa rokẽ Jezu enetupuhnanõ enekunohnõko mã toto. Tyamene se xine rokẽ mã toto. “Otuarimapotorỹko ase,” ãko Ritonõpo mã eya xine. Otonẽsaromepyra mã toto. Etuarimãko mã toto.
15 Osema rumekananõ tahnõko mana. Moro saaro mokaro zae ehtoh poko typenekehse mã toto. Zae ehtoh turumekase eya xine. Naeroro tytahse sã mã toto. Zae ehtoh waro pyra toehse ropa mã toto. Paraão ehtopõpyry sã toehse toto, Peoa mũkuru ehtopõpyry samo. Tineru poko typenetase ynororo. Naeroro iirypyryme toehse ynororo tineru apoitohme tyya tyyrypyry epehpyryme.
16 Yrome Ritonõpo poe jumẽtu a turuse ynororo, Ritonõpo omipona pyra exiryke. “Ritonõpo omipona exiko,” tykase jumẽtu tosemy a, aomiry ae tosẽ zurũko. Iirypyry xihpyry rumekapory se ropa Ritonõpo kynexine urutonõpo a repe.
17 Mokaro mã azahkuru imehnõ amorepananõ iporiry eutahpyry sã mã toto. Akurũ sã roropa tyryrykane a tarose ahtao. Toiparo rokẽ konopo eraximary sã toiparo rokẽ zae omi exiry momohnõko matose ewino xine popyra rokẽ toto exiryke. Osa menekãko Ritonõpo mana toto esaryme xinukutumã konõto ao.
18 Azahkuru ourutorỹko mã toto tuisamehxo se toexirykõke tyrowotase toexirykõke roropa. “Kure ynanase Ritonõpo a yna rypyry poko tãkye yna ahtao ro, nohpo tõ poko yna ahtao roropa,” ãko toto ajohpe rokene. Morara karyke imehnõ enekunohnõko mã toto. Mãsa rokẽ tyyrypyrykõ rumekary se exiketõ enekunohnõko mã toto, tyyrypyrykõ poko ropa toto ehtohme, pake toehtopõpyrykõ saaro.
19 “Emero rokẽ ehtoh poko kure. Kypenetatoh poko kuexirykõ kure roropa. Kypynanohtorỹko Ritonõpo mana,” ãko toh mã repe. Ajohpe rokẽ mã toto. Yrome zae ehtoh waro pyra mã toto. Zae ehtoh se kuahtao xine zae ehtoh poko rokẽ sytatose exĩko. Yrome kyyrypyrykõ se kuahtao xine, kyyrypyrykõ poko rokẽ exĩko sytatose. Naeroro zae ehtoh waro pyra mokaro mana tyyrypyrykõ se toexirykõke.
20 Toitoine tyyrypyrykõ rumekãko mã toto. Jezu zehno exiketõ penetatoh rumekãko roropa toto Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu omipona toehtohkõme. Kypynanohnekõ enetupuhnõko mã toto. Moromeĩpo aomiry kurã rumekãko ropa mã toto. Mame tyyrypyrykõ poko toehse ropa toto ahtao pake toehtopõpyrykõ saaro, onenetupuhpynõ sã exĩko ropa mã toto. Itamurumehxo etuarimãko mã toto pake toehtopõpyrykõ motye. Onenetupuhpyra toehtopõpyrykõ motye etuarimãko mã toto.
21 Zae omi waro pyra ahtao, pitiko rokẽ etuarimary toto tynyrihpyrykõ epehpyryme, toorihse tahtao xine, zuaro pyra exiryke repe. Yrome omi kurã waro toehse mokaro, totase toto a exiryke. Axĩtao rokẽ Ritonõpo omipona toehse toto. Mame turumekase ropa eya xine. Turumekase ropa exiryke itamurume toto wãnohnõko Ritonõpo mana toorihse toto ahtao. Tõmipona pyra toehse toto exiryke toto wãnohnõko Ritonõpo mana.

22 Ynara ãko sytatose: “Tonarutatopõpyry pona eramãko ropa mã kaikuxi,” ãko. Ynara roropa: “Tukurikase ahtao xikuromãka omõnõko ropa poinokoimo,” ãko. Morararo mokaro zae omi rumekahpõkomo mokaro sã mã toto, kaikuxi samo, poinokoimo samo, enara.

3

Jezu oepyry ropa poko

1 Wekyry tomo, ynymerohpyry akorõ moro onenerykõme. Asakoro ro tymerose ya zae ehtoh poko õsenetupuhtohkõme, wenikehpyra roropa oehtohkõme, Jezu Kyrixtu oepyry ropa poko.

2 Pake Ritonõpo poe urutõ kõ tõturuse Kuesẽkõ oepyry ropa poko. Zae aexityã kynexine Ritonõpo poe. Toto omihpyry poko osenetupuhtoko. Seromararo Kuesẽkõ nymenekatyamo a roropa tõmiry tokarose kyya xine, kypynanohnekõ nymenekatyamo a.

3 Toto omihpyry poko roropa wenikehpyra ehtoko. Sero etyhpyry po iirypyrymãkõ eporehkãko, tyyrypyrykõ poko typenetatoh poko rokẽ exiketomo. Opoihtotorỹko mã toto. Ynara ãko mã toto:

4 “Kyrixtu oehnõko ropa mana, nary rokene: ‘Oehnõko ropa ase kapu ae,’ tykase ynororo. Otoko ke na rokẽ?” ãko mã toto. “Kytamurukõ toorihse. Senohne onytyoromara ro mana. Pake ehtopõpyry saaro mana seromararo,” ãko mã toto.

5 Yrome wenikehnõko mã toto, tamoreme senohne tyrise Ritonõpo a ehtoh poko. Tõmiry ke kapu tyrise eya sero nono roropa. Morararo sero nono tapuhse eya tuna ehpiry tomo, tuna kuao, enara.

6 Tuna ke roropa nono po aexityã pakatokõ tonahkapose eya tuna konõto tukumanohpose ahtao eya.

7 Yrome seromararo Ritonõpo poe ro kapu tõkehko enahpyra ro mana. Sero nono roropa enahpyra mana. Imeĩpo kapu enahkapõko mana apoto ke. Tõmiry ke sero nono roropa enahkapõko mana. Senohne enahkaporyhtao tyya tõmipona pyra exiketõ tuarimapõko mana iirypyrymãkomo. Toto enahkapõko mana, enara. Moro waro se pyra mokaro mana.

8 Yrome wekyry tomo, wenikehpyra ehtoko, Ritonõpo a toiro ẽmepyry tyoro pyra mana miume jeimamyry maro. Oxisã mã kehko Ritonõpo a.

9 “Oehnõko ropa ase oya xine,” kase Kuesẽkomo. “Ekurehnõko mana,” ãko imehnõ mã repe. Yrome aepyry ropa poko ekurehpyra mana. Penekehpyra rokẽ mana oeraximarykõ poko, oenahkaporykõ se pyra toexiryke, oorypyrykõ rumekary oya xine enery se toexiryke. Morara exiryke axĩ pyra oehnõko ropa mana.

10 Yrome Kuesẽkõ oehnõko mana. Tuamekaro rokẽ tapyi esẽ ahtao omato oehnõko mana. Moro saaro onenetupuhpynõ tuamekaro ahtao Kuesẽkõ oehnõko ropa mana. Aepyry ropa ahtao kapu osenepyra exĩko mana, panaikato maro. Kapuaõkõ xixi tõkehko zahnõko mã kehko, enahnõko mã kehko. Sero nono tõkehko roropa osenepyra exĩko mana.

11 Senohne emero enahkapõko Ritonõpo mana. Moro waro matose. Naeroro oorypyrykõ poko pyra ehtoko ipunaka. Kokoro rokẽ Ritonõpo omipona ehtoko.

12 Tumũkuru Jezu Kyrixtu enehpõko ropa Ritonõpo mana. Aepyry ropa imomohtoko. Aomipona ehtoko axĩ aehtohme ropa. Aepyry ropa ahtao kapu zahnõko mana. Enahnõko mana. Xixi tõkehko etunamãko. Iporiry sã exĩko axitũ moino exiryke.

13 Yrome Ritonõpo omihpyry ae ro kapu tyrisene exĩko. Nono roropa myakamãko mana. Tyrisene nono exĩko ropa mana, kure rokẽ exiketõ esaryme. Moro tyrisene exikety poko penetãko sytatose. Eraximãko sytatose, enara.

14 Wekyry tomo, Kuesẽkõ oepyry ropa eraximãko sytatose. Naeroro kure rokẽ ehtoko. Oorypyrykõ poko pyra ehtoko Ritonõpo omipona ehtoko kokoro rokene. Morara awahtao xine iirypyryme pyra matose exĩko eya. Osepeme exĩko matose imaro.

15 Otarãme okynã sã Kuesẽkõ oehpyra mana imehnõ pynanopyry se toexiryke. Penekehpyra mana kypoko xine. Moro eneryke oya xine ynara enetupuhtoko, kypyno xine toexiryke, kukurãkarykõ se mana. Morararo tymerose kuakorõkõ a, Pauru a onenerykõme, tutuarõtanohpose exiryke Ritonõpo a.

16 Pape tymerose eya Kuesẽkõ oepyry ropa poko. Toitoine inymerotyã jarao hkopyra mana. Tupime mã enetuputyry kyya xine. Naeroro azahkuru rokẽ kuamorepatorỹko zuaro pyra exiketõ mana. Onenetupuhpynõ roropa zae pyra imehnõ amorepãko mana. Ritonõpo omiry tyorõmãko mã toto. Naeroro etuarimatoh taka ytõko mã toto tynyrihpyrykõ epehpyryme.

17 Wekyry tomo, pohto rokẽ pyra enetupuhnõko matose. Yronymyryme enetupuhnõko matose. Azahkuru imehnõ amorepananõ oepyry waro matose. Naeroro tuaro ehtoko zae omi onurumekapopyra toto ehtohme oya xine. Ritonõpo omiry se pyra mã toto ipunaka.

18 Yrome matose atamorepakehpyra ehtoko opyno xine Jezu Kyrixtu exiry poko, Kypynanohnekõme aexiry poko, kuesẽkõme aexiry poko, enara. “Emero motye kure mase. Imehxo kuhse mase,” sykatone eya seromaroro. Morara sykatone eya jũme. Enara.

1 JOÃO
Joã Nymerohpyry Apitorymano
1 Joã
Ekarotopo

Sero *1 Joã* tymerose João a kypyno xine Ritonõpo ehtoh poko te, Ritonõpo pyno kuehtohkõ poko te, imehnõ pyno kuehtohkõ poko roropa. "Ritonõpo kypyno xine ipunaka. Naeroro imehnõ pyno kuahtao xine Ritonõpo maro sytatose, kymaro xine roropa Ritonõpo mana" (1 João 4.16). Ritonõpo saerehkaneme mana. Imaro kuahtao xine zae ehtoh poko sytatose, osepeme exĩko sytatose, zae pyra ehtoh se pyra exĩko sytatose. Iirypyryme toehse kuahtao xine kyyrypyrykõ ononẽpyra sehtone. "Kyyrypyrykõ ekaroryhtao Ritonõpo a kyyrypyrykõ korokãko mana. Kure rokẽ kyritorỹko ropa mana kypyno xine toexiryke" (1 João 1.9).

Enaroximãko roropa João mana amorepananõ ajohpãkõ poko: zuzenume rokẽ Jezu ekaroryke eya xine, tupũke pyra, orihpyra, ẽsemãpyra, karyke ajohpe (1 João 2.22-23; 4.1-3; 5.6-9). Moro amorepatoh ajohpãkõ zuzenu poe mana. Yrome Jezu Kyrixtu enetuputyryhtao kyya xine, Ritonõpo pyno roropa kuahtao xine imehnõ pyno sehtone zae kuehtohkõme.

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-4*
Ritonõpo mã saerehkaneme *1.5—2.29*
Jezu poenomo, joroko poenomo *3.1-24*
Jezu Zuzenu, Jezu zehno exikety *4.1-6*
Ritonõpo poe imehnõ pyno *4.7-21*
Jezu Kyrixtu enetuputyry poko *5.1-21*

Jezu Kyrixtu mã Ritonõpo omiryme

1 Ynanymerohpyry moro onenerykõme tuaro oehtohkõme Jezu Kyrixtu poko. Aomiry enetuputyryhtao kyya xine orihpỹme exĩko sytatose. Pake ahtao nae ro ehse ynororo Tumy maro, nono pyra ro ahtao. Mokyro ynanenease yna enuru ke nymyry. Ynanetase roropa aomiry. Ynanapoiase roropa yna emary ke.

2 Mokyro ynanenease tõtumakase ahtao. Morara exiryke oturũko ynanase yna a enetopõpyry poko, jũme Ritonõpo marõme kuehtohkõ poko roropa. Moro waro toehse ynanase tamorepase eya yna exiryke.

3 Yna a enetopõpyry poko ourutorỹko ynanase, aomiry etatopõpyry poko roropa ourutorỹko ynanase osepeme kuehtohkõme, Kumykõ maro, Imũkuru Jezu Kyrixtu maro.

4 Morara exiryke sero pape merõko ynanase onenerykõme tãkye kuehtohkõme ipunaka.

Saerehkaneme Ritonõpo mana

5 Ynara nekaroase Ritonõpo mũkuru yna a, ekarotohme ropa oya xine: "Saerehkaneme Ritonõpo mana, xinukutume pyra mã ipunaka iirypyryme pyra toexiryke," nase yna a ekarotohme ropa oya xine.

6 Morara exiryke ynara kananõ mã ajohpe rokene: "Ritonõpo epeme ase," karyhtao eya xine, yrome tyyrypyrykõ poko ro toto ahtao, mokaro mã ajohpe rokene morara karyhtao eya xine. Imehnõ enekunohnõko rokẽ mã toto.

7 Mãpyra saeremao exiketõ sã kuahtao xine kyyrypyrykõ poko pyra sytatose. Morara ahtao osepeme exĩko sytatose. Mame Jezu Ritonõpo mũkuru kyyrypyrykõ kurikãko mana kukurohtao xine tumunuru ke.

8 "Tyyrypyhpyke pyra ase," karyhtao kyya xine, osenekunohnõko rokẽ sytatose, morara karyhtao kyya xine, iirypyryme kuexirykõke kukurohtao xine.

9 Mãpyra kyyrypyrykõ ekaroryhtao Ritonõpo a kyyrypyrykõ korokãko mana. Kure rokẽ kyritorỹko roropa mana kypyno xine toexiryke. Zae roropa ynororo ipunaka.

10 Ynara ãko Ritonõpo sero põkomo a: "Emero porehme tyyrypyhpyke matose," ãko. Morara exiryke: "Kure ase. Iirypyryme pyra ase," karyhtao kyya xine: "Ajohpe mase Ritonõpo," ãko sã sytatose. Morara ahtao aomiry kukurohtao xine pyra mana, morara karyke kyya xine.

2

Kyrixtu kuakorehmanekomo

1 Onenerykõme pape merõko ase zuaro oehtohkõme, oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme. Mame iirypyryme toehse kuahtao xine Jezu Kyrixtu kuakorehmatorỹko mana

kyyrypyrykõ rumekary ropa poko, tyyrypyhpyke pyra toexiryke. Morara exiryke oturũko mana kypoko xine Tumy a.

2 Kyrixtu rokẽ kyyrypyrykõ kurikaneme mana. Kyyrypyrykõ rokẽ kara, emero ahno rypyry kurikaneme roropa mana.

3 Ritonõpo omiry omipona kuahtao xine tuaro sytatose. Ritonõpo epeme kuexirykõ waro sytatose.

4 Imepỹ Ritonõpo omipona pyra exikety ynara karyhtao eya: "Ritonõpo waro ase," karyhtao eya ajohpe rokẽ mana. Zae pyra mã ipunaka. Imehnõ enekunohnõko rokẽ mana.

5 Ritonõpo omipona exiketõ mã Ritonõpo se yronymyryme. Morara kuahtao xine imaro kuexirykõ waro sytatose.

6 "Ritonõpo ymaro mana," karyhtao oya xine, Jezu Kyrixtu sã ehtoko kure rokene.

"Jezu omipona sehtone," katopo

7 Kuku tomo, pape merõko ase onenerykõme Jezu omipona oehtohkõme. Pakato ro sero onetahpyrykõ ro: "Imehnõ pyno ehtoko," katopõpyry poko eya.

8 Jezu saerehkaneme mana. Tuaro pyra kuahtao xine ixinukuturu htoko ytoketõ sã sytatose. Yrome Jezu tonese yna a. Imehnõ pyno aexiry tonese yna a. Morara exiryke tuaro ynanase, saeremao sã toehse ynanase.

9 Imepỹ tyekyry zehno exikety ynara karyhtao oya: "Saeremao ase," karyhtao eya, xinukutumao ro sã mana, tyyrypyhpyke exiryke, tyekyry zehno ro toexiryke.

10 Imehnõ poko enupunaketõ saeremao sã mana, iirypyryme pyra. Imehnõ roropa ipokoino xine iirypyryme pyra exĩko mã toto.

11 Yrome imepyny tyekyry zehno exikety xinukutumao ytokety sã mana. Ytoytõko mã repe, yrome tosemary onenepyra sã mana. Xinukutume exiryke osenuhmara mana.

12 Poetohti, onenerykõme pape merõko ase, oorypyrykõ tykorokase Ritonõpo a exiryke, Kyrixtu toorihse exiryke oorypyrykõ epehpyryme. Morara exiryke onenerykõme pape merõko ase.

13 Onenerykõme roropa pape merõko ase tamuhpomãkomo. Osemazuhme aexihpyry waro oexirykõke. Onenerykõme roropa pape merõko ase nuasemãkomo, iirypyrymãkõ esẽ typoremãkapose oya xine exiryke.

14 Onenerykõme pape merõko ase poetohti, Kumykõ waro oexirykõke. Onenerykõme pape merõko ase tamuhpomãkomo, osemazuhme aexihpyry waro oexirykõke. Onenerykõme pape merõko ase nuasemãkomo poremãpyra oexirykõke, Ritonõpo omiry orẽpyra okurohtao xine mana, iirypyrymãkõ esẽ roropa typoremãkapose oya xine mana.

15 Jezu onenetupuhpynõ penetatoh poko penetara ehtoko, imehnõ mõkomory poko roropa penetara ehtoko. Jezu onenetupuhpynõ penetatoh poko openetarykohtao Ritonõpo se pyra exĩko matose, Jezu onenetupuhpynõ penetatoh poko openetarykõke.

16 Oty poko Jezu onenetupuhpynõ nahe? Tyyrypyrykõ poko rokene. Tonuru zamaro exikety se rokẽ toto. Epyrypãko rokẽ toto. "Imehnõ motye ase kure. Imehnõ motye ase tỹkyryneke," ãko mã toto, epyrypãko rokene. Morohne mã Ritonõpo poe pyra mana. Morohne mã Jezu onenetupuhpynõ poe rokene.

17 Sero nono enahkãko mana. Epõkõ enahkãko roropa mana. Emero toto penetatopõpyry maro toto enahkãko mana. Yrome Ritonõpo omipona exiketõ isene exĩko toh mana jumãme.

Kyrixtu zehno exikety

18 Poetohti, sero nono enahsasaka mana. Morara exiryke Kyrixtu zehno exikety oepyry enetupuhnõko matose. Pake totase oya xine aepyry poko. Seromaroro tuhke Kyrixtu zehno exiketõ toehse rahkene. Morara exiryke mokaro pokoino enetupuhnõko sytatose sero enahkary poko.

19 Mokaro Jezu poetory nymyry kara toh kynexine. Morara exiryke turumekase eya xine kymarokomo. Jezu poetoryme nymyry toto ahtao, kymaro xine ro toh exiry. Yrome kurumekatone toto, zuaro kuehtohkõme, Jezu poetoryme pyra toto exiry waro kuehtohkõme.

20 Yrome oya xine Ritonõpo Zuzenu tokarose Kyrixtu a. Morara exiryke zae ehtoh waro matose.

21 Onenerykõme pape merõko ase. "Zae ehtoh waro pyra matose," kara ase oya xine. Yrome zuaro oexirykõke sẽ pape merõko ase onenerykõme. Zae ehtoh tyorõtara mana. Zae ehtoh ajohpe exipyra mana ipunaka. Moro waro matose.

22 Ynara kane mã ajohpe rokene: "Ritonõpo nymenekahpyry kara mokyro Jezu," kananõ mã ajohpe rokene. Kyrixtu zehno mã mokaro. Ritonõpo turumekase eya xine. Imũkuru turumekase roropa mã eya xine.

23 Imũkuru rumekary Ritonõpo rumekary sã roropa mana. Yrome Imũkuru se exiry Ritonõpo se exiry sã roropa mana.

24 Tomeseke ehtoko. Ãmorepatopõpyrykõ poko wenikehpyra ehtoko. Osemazuhme onetahpyrykõ poko wenikehpyra ehtoko. Moro poko wenikehpyra awahtao xine Jezu maro matose jũme Ritonõpo maro.
25 Ynara tykase Kyrixtu kyya xine: "Jenetuputyryhtao oya xine orihpyra exĩko matose jũme," tykase kyya xine.
26 Tuhke nae onekunohtõkomo. Mokaro waro oehtohkõme pape merõko ase onenerykõme.
27 Yrome oya xine Kyrixtu a Tuzenu tokarose. Morara exiryke imepỹ ãmorepanekõ se pyra matose Kyrixtu Zuzenu amaro xine exiryke. Kurã ke rokẽ Kyrixtu Zuzenu amorepato mana. Zae rokẽ kuamorepatorỹko mana. Ãmorepatopõpyrykõ omipona ehtoko. Kyrixtu onurumekara ehtoko.
28 Poetohti, Jezu onurumekara sehtone, tooehse ropa Jezu ahtao orẽpyra kuehtohkõme, ehxiropyra roropa kuehtohkõme aepyry ropa ahtao.
29 Kyrixtu kure rokẽ exiry waro matose. Morara exiryke kure rokẽ exiketõ enetupuhnõko sytatose Ritonõpo poenõme.

3

Ritonõpo poenomo

1 Ritonõpo kyse xine exiry menetupuhtou? Kypyno xine mã ipunaka. Morara exiryke ipoenõme toehse sytatose, typoenõme tyrise kuexirykõke eya. Yrome Ritonõpo waro pyra exiketõ nae sero nono po. Ritonõpo poenõme kuenetupuhpyra xine mokaro mana zuaro pyra toexirykõke.
2 Kuku tomo, seromaroro Ritonõpo poenõme sytatose. Otara exĩko sytatou imeĩpo? Ynara rokẽ zuaro sytatose, Kyrixtu tooehse ropa ahtao, isã exĩko sytatose ynoro nymyry eneryke kyya xine.
3 Kyrixtu eraximananõ mã tomeseke toh mana tyyrypyrykõ poko pyra toehtohkõme. Kyrixtu sã toehtohkõme, tyyrypyhpyke pyra aexiryke.
4 Iirypyryme exiketõ mã Ritonõpo omipona pyra mã toto. Ynara exiryke, aomipona pyra ahtao iirypyryme exino.
5 Kyrixtu tooehse kyyrypyrykõ korokase. Tyyrypyhpyke pyra ipunaka ynororo. Zuaro matose.
6 Kyrixtu omipona exiketõ emero porehme tyyrypyry rumekãko. Yrome tyyrypyry rumekary se pyra exiketõ Jezu onenetupuhpyra mana ipunaka, Jezu waro pyra toexirykõke.
7 Osenekunohpopyra ehtoko poetohti. Zae kuexirykohtao Kyrixtu sã sytatose, zae rokẽ aexiryke.
8 Tyyrypyrykõ onurumekara exiketõ joroko tamuru poetoryme mã toto. Pake ro joroko tamuru iirypyryme mana omotae pyra, sero nono exipitotopõpyry poe ro. Morara exiryke Ritonõpo mũkuru tooehse, joroko tamuru nyrihpyry enahkapose.
9 Ritonõpo poenõme kuahtao xine kyyrypyrykõ poko pyra sytatose, Kumykõ saaro kuexirykõke, kukurohtaka xine tomõse aexiryke. Kyyrypyrykõ poko kyripopyra xine Kumykõ mana.
10 Ynara Ritonõpo poenõ enetuputyry, Ritonõpo poenõ tyoro toh mana, joroko tamuru poenõ tyoro roropa. Zae pyra exinohtao, imehnõ pyno pyra, imehnõ anakorehmara roropa mã toto, Ritonõpo poenõme pyra roropa toto exiryke.

Imehnõ pyno ehtoko

11 Moino ro Ritonõpo omiry setatone. Ynara ãko: "Imehnõ pyno ehtoko," ãko.
12 Kaĩ sã pyra sehtone. Iirypyrymãkõ esẽ poetoryme kynexine. Takorõ totapase eya. Oty katohme takorõ totapase nae eya? Iirypyryme toexiryke. Yrome zakorõ kure rokẽ kynexine.
13 Morara exiryke torẽtyke pyra ehtoko Jezu onenetupuhpynõ ozehno xine ahtao.
14 Osemazuhme orihketõme sehtone. Seromaroro orihpỹme kuexirykõ waro sytatose imehnõ pyno kuexirykõke. Imehnõ pyno pyra exiketõ orihketõme ro mana.
15 Imepỹ zehno ahtao otapato ehtoh saaro. Otapatõme toexiryke orihketyme roropa mana, Ritonõpo esaka ytopyra mana.
16 Ynara imehnõ pyno exiry waro sytatose. Kyrixtu tõsekarose kypyno xine toexiryke, kyyrypyrykõ epehpyryme, orihpyra kuehtohkõme. Morara exiryke Jezu ehtopõpyry sã sehtone. Imehnõ pyno sehtone. Samorepatone roropa toto orihpyra toto ehtohme.
17 Tymõkomoke kuahtao xine etuarimaketõ poko senupunatone. Enupunara kuahtao xine ajohpe rokẽ sytatose ynara karyhtao: "Ritonõpo se ase yronymyryme," karyhtao kyya

xine. Morara kaxĩpo etuarimaketõ poko enupunara kuahtao xine ajohpe rokẽ sytatose. Mãpyra etuarimaketõ poko kuenupunarykohtao, ajohpe pyra sytatose.
18 Poetohti, imehnõ poko senupunatone kuomirykõ ke rokẽ pyra. Senupunatone kueanokõ maro, kure rokẽ toto ritohme roropa.

Poremãpyra sytatose
19 Morara kuahtao xine zae ehtoh omipona kuexirykõ waro sytatose. Poremãpyra sytatose Ritonõpo ẽpataka kuahtao xine.
20 Kuehxirotopõpyrykõ motye mã Ritonõpo nyhxirotary. Yrome iirypyryme pyra kuahtao xine: "Ehxiropyra ehtoko. Ohxiropyra xine ase," ãko Ritonõpo mana, emero zuaro toexiryke.
21 Morara exiryke ehxiropyra sytatose Ritonõpo ẽpataka kuahtao xine.
22 Emero ekarõko mã Ritonõpo kyya xine tõmipona kuahtao xine. "Otytyko se ase," karyhtao kyya xine, ekarõko mana tyamaro kuexirykõke.
23 Ynara ãko rokẽ mã Ritonõpo kyya xine: "Umũkuru Jezu Kyrixtu enetupuhtoko," ãko mana. "Imehnõ pyno ehtoko," ãko roropa mana, Kyrixtu namorepatopõpyry saaro.
24 Ritonõpo omipona exiketõ imaro mana. Onurumekara roropa Ritonõpo mana. Kymaro xine aexiry waro sytatose Tuzenu tokarose kyya xine exiryke.

4

Onekunohtõ zuzenu poko
1 Jepe tomo, Ritonõpo Zuzenu nae ase kananõ mã emero pyra zae mã toto. Morara exiryke toto omiry etatoko aporo. Ynara kahtoko aporo oxime rokene: "Ritonõpo omiry sã hnae?" kahtoko aporo. Ritonõpo omiry sã ahtao Ritonõpo Zuzenu nae mã toto. Yrome Ritonõpo omiry sã pyra ahtao Ritonõpo Zuzenu pyra mã toto. Tuhke ajoajohpe exiketõ ytoytõko urutõme repe.
2 Ynara Ritonõpo Zuzenu nae exiketõ enetupuhnõko matose: "Jezu Kyrixtu, Ritonõpo mũkuru nymyry tonuruse ahnome sero nono po," kananõ rokẽ mã Ritonõpo Zuzenu nae.
3 Yrome moro poko: "Ajohpe," kananõ mã Ritonõpo Zuzenu pyra mã toto. Kyrixtu zehno exikety zuzenu rokẽ nae. Kyrixtu zehno exikety oepyry poko metatose. Seromaroro taro mana sero nono po.
4 Yrome oya xine ajoajohpãkõ typoremãkapose Ritonõpo poetoryme oexirykõke. Ritonõpo poe urutõ kõ poenohnanõ typoremãkapose oya xine. Toipe Ritonõpo Zuzenu okurohtao xine orẽpyra mana. Joroko zuzenu motye mana. Jezu onenetupuhpynõ kurohtao mã joroko zuzenu rokene.
5 Mokaro Ritonõpo poetory tõ urutõ kõ poenohnõko rokẽ mã toto. Jezu onenetupuhpynõ oturutoh poko rokẽ mã toto. Mame toto etãko mã Jezu onenetupuhpynomo, Jezu onenetupuhpyra toexirykõke.
6 Yrome Ritonõpo poetoryme ynanase. Morara exiryke Ritonõpo waro exiketõ mã yna omiry etãko mã toto. Yrome Ritonõpo poetory tõ kara yna omiry onetara mã toto. Morara exiryke moro ke Ritonõpo Zuzenu nae exiketõ waro sytatose, zae omi etãko mã toto. Ajoajohpe exiketõ waro roropa sytatose.

Ritonõpo poe imehnõ pyno sytatose
7 Jepe tomo, imehnõ pyno sehtone. Ritonõpo poe sytatose imehnõ pyno. Imehnõ pyno kuahtao xine Ritonõpo poenõme sytatose. Ritonõpo waro roropa sytatose.
8 Ritonõpo imehnõ pyno ipunaka. Morara exiryke imehnõ pyno pyra exiketõ Ritonõpo waro pyra mã toto.
9 Ynara kypyno xine toexiry enetupuhpõko kyya xine Ritonõpo mana. Tumũkuru nymyry tonehpose sero pona orihpyra kuehtohkõme, enetuputyryke kyya xine.
10 Ynara sã Ritonõpo kypyno xine exiry, osemazuhme Ritonõpo pyno pyra sehtone. Yrome kypyno xine ro mana. Morara exiryke Tumũkuru tonehpose kukurãkanekõme, kyyrypyrykõ korokatohme eya.
11 Morara exiryke imehnõ pyno sehtone kypyno xine Ritonõpo ehtoh samo.
12 Ritonõpo onenepitopyra sytatose. Imehnõ pyno kuahtao xine Ritonõpo kukurohtao xine mana. Kuakorehmatorỹko mana imehnõ pyno kuehtohkõ poko.
13 Mame Ritonõpo maro kuexirykõ waro sytatose. Kukurohtao xine aexiry waro roropa sytatose Tuzenu tokarose kyya xine exiryke.
14 Tumũkuru tonehpose Ritonõpo a sero nono põkõ kurãkaneme ehtohme. Moro ynanenease. Moro poko imehnõ amorepãko ynanase.
15 "Jezu Ritonõpo mũkurume nymyry mana," kananõ maro Ritonõpo mana. Ritonõpo maro roropa toh mana.
16 Ritonõpo kypyno xine exiry waro sytatose, moro tonetupuhse kyya xine exiryke.

Toipe Ritonõpo imehnõ pyno ipunaka. Morara exiryke imehnõ pyno kuahtao xine Ritonõpo maro sytatose. Zuzenu roropa kukurohtao xine mana.
17 Kyrixtu ehtoh sã toehse sytatose sero nono po. Naeroro kuakorehmatorỹko Ritonõpo mana imehnõ pyno kuehtohkõme, ehxiropyra kuehtohkõme iirypyrymãkõ apiakatoh po.
18 Imehnõ pyno kuahtao xine oserehpyra sytatose. Yrome imehnõ pyno pyra kuahtao xine ihxipỹke rokẽ sytatose exĩko. "Otarãme Ritonõpo juãnohnõko mana," ãko sytatose. Morara ahtao tupime mã imehnõ pyno kuehtohkõ exĩko, imehnõ pyno pyra toehse kuexirykõke.
19 Osemazuhme Ritonõpo kypyno xine. Morara exiryke imehnõ pyno sytatose Ritonõpo poe.
20 Ynara kananõ mã: "Ritonõpo poko enupunãko ase," kananõ mã Jezu poetory zehno ahtao ajohpe rokẽ mã toto. "Ritonõpo pyno ase," ãko mã toto. Otãto tynenehtorykõ poko enupunãko nah? Mãkara tynenerykõ poko enupunara mã toto. Morara ahtao Ritonõpo pyno ehsaromepyra mã toto tyekyrykõ poko enupunara toehtohkõ samo.
21 Ynara Kyrixtu nekarohpyry kyya xine: "Ritonõpo pyno oexirykõ se awahtao xine, imehnõ pyno ehtoko roropa," tykase Jezu kyya xine.

5

Jezu onenetupuhpynõ poremãkapory poko

1 Jezu enetupuhnanõ Ritonõpo nymenekahpyryme mã toto ipoenõme. Jũ pyno kuahtao xine Imũkuru pyno roropa sytatose.
2 Ritonõpo poenõ pyno sytatose. Mokaro pyno kuexirykõ waro sytatose, Ritonõpo se kuexirykõke, aomipona roropa kuexirykõke.
3 Ynara rokẽ Ritonõpo se kuexirykomo, aomipona kuexirykomo. Tupime pyra roropa aomipona kuexirykõ mana.
4 Jezu onenetupuhpynõ poremãkapory waro Ritonõpo poenõ mana. Ynara rokẽ Jezu onenetupuhpynõ poremãkapõko sytatose. Jezu enetuputyryke kyya xine kuakorehmanekõme.
5 Onokãkõ Jezu onenetupuhpynõ poremãkapõko nae? Jezu Kyrixtu enetupuhnanõ rokene, Ritonõpo mũkurume aexiry enetuputyhpõkõ rokene.

Kutuarõtanohnekomo Jezu Kyrixtu poko

6 Jezu Kyrixtu tooehse tarona. Orihse tooehse kukurikatohkõme tumunuru ke. Tõsẽpurihkapose roropa nakuaka. Nakuaka rokẽ pyra osẽpurihkapose tooehse, kukurikase xine roropa tooehse tumunuru ke. Moro poko zae Ritonõpo Zuzenu kuurutorỹko mana zae aexiryke.
7 Oseruao nae kutuarõtanohnekomo Ritonõpo mũkurume Jezu exiry poko.
8 Ritonõpo Zuzenu kutuarõtanohtorỹko mana Ritonõpo mũkurume Jezu exiry poko. Jezu ẽpurihkatopõpyry poko kuemynyhmarykohtao Ritonõpo mũkurume Jezu enetupuhnõko sytatose. Jezu orikyry poko roropa kuemynyhmarykohtao Ritonõpo mũkurume Jezu enetupuhnõko sytatose, enara. Morohne poko tuarõtãko sytatose.
9 "Ajohpe," kara sytatose ahno nekarohpyry poko. Yrome Ritonõpo nekarohpyry imehnõ nekarohpyry motye kuhse zae. Ritonõpo nekarohpyry ynara mana: "Jezu Umũkuru nymyryme mana," ãko.
10 Naeroro Jezu Ritonõpo mũkurume enetupuhnanõ tuarõtãko toto. Zae toexirykõ waro roropa toto tukurohtao xine. Yrome Ritonõpo onenetupuhpynõ ajohpe Ritonõpo ekarõko mã toto Ritonõpo omihpyry Tumũkuru poko onenetupuhpyra toexirykõke, Jezu Ritonõpo mũkurume nymyry onenetupuhpyra toexirykõke.
11 Ynara Ritonõpo nekarohpyry sero. Orihpyra kyritorỹko Ritonõpo mana Tumũkuru enetuputyryke kyya xine.
12 Ritonõpo mũkuru maro exiketõ orihpyra mã toto. Yrome Ritonõpo mũkuru maro pyra exiketõ orihketõme toto.

Orihpỹme kuexirykõ poko

13 Onenerykõme pape merõko ase orihpỹme oehtohkõ waro oehtohkõme, Jezu Ritonõpo mũkuru enetuputyryke oya xine.
14 Mame kuomirykõ etãko Ritonõpo mana: "Papa, otytyko se ase. Omoro rokẽ zuaro mase. Õmiry omipona se rokẽ ase," karyhtao kyya xine, kuomirykõ etãko mana. Morara exiryke orẽpyra sytatose Ritonõpo maro kuotururukohtao.
15 Ritonõpo maro kuotururukohtao kuomirykõ etãko mana. Naeroro: "Papa, otytyko se ase," tykase kuahtao xine, tuaro sehtone. Kynekaropohpyrykõ emero ekarõko mã Ritonõpo kyya xine.

16 Imepỹ Jezu poetory eneryhtao tyyrypyry poko ahtao, oturutoko Ritonõpo a ipoko, ikurãkatohme ropa, jũme orihpyra aehtohme. Yrome tyoro kyyrypyrykõ nae orihmapotono. Moro poko: “Oturutoko Ritonõpo a,” kara ase oya xine. Yrome Jezu poetory tõ tyyrypyry poko toehse ahtao: “Oturutoko Ritonõpo a,” ãko ase oya xine.
17 Emero kyyrypyrykõ popyra. Yrome iirypyry nae orihmapotõ kara.
18 Ynara zuaro sytatose, Ritonõpo poenõ tyyrypyrykõ poko pyra mã toto. Ritonõpo mũkuru toto ewomãko mana toto onyryhmara joroko tamuru ehtohme.
19 Ritonõpo poetoryme sytatose. Moro waro sytatose. Jezu onenetupuhpynõ mã joroko tamuru poetoryme.
20 Ynara zuaro roropa sytatose, Ritonõpo mũkuru tooehse kyya xine tuaro kuehtohkõme, Ritonõpo waro roropa kuehtohkõme. Ritonõpo nymyry maro sytatose. Imũkuru maro roropa sytatose, Jezu Kyrixtu maro. Mokyro mã Ritonõpome nymyry. Mokyro maro orihpyra exĩko sytatose jumãme.
21 Poetohti, joroko tõ poko pyra ehtoko. Osenekunohpopyra ehtoko. Enara.

2 JOÃo
Joãо Nymerohpyry Asakoromano
2 Joãо
Ekarotopo

Sero 2 Joãо tymerose amorepane Joãо a Jezu poetory tõ oximõmãkõ neneryme, osepyno toto ehtohme.

Enaroximãko roropa Joãо mana: “Ajoajohpãkõ namorepatoh onetara ehtoko. Toto omipona pyra ehtoko roropa ipunaka,” ãko mana.

Sero pape ao

Osekarotopo *1-3*
Zae ehtoh, imehnõ pyno exiry *4-11*
Aosekazumatopõpyry *12-13*

1 Ynymerohpyry moro oneneryme xihxi, opoenõ neneryme roropa. Ritonõpo nymenekahpyryme mase. Ywy ase Joãо tamuximehxo exikety.

Opyno xine ase ipunaka. Ywy ro rokẽ kara, emero Jezu omipona exiketõ opyno xine roropa nase. Moro omi zae mana, Jezu omiry.

2 Jezu omiry kukurohtao xine exiryke, opyno xine ynanase. Aomiry kukurohtao xine exikehpyra mana, jumãme.

3 Ynara ãko ase Ritonõpo a: “Papa Kapuaono, kure rokẽ yna tyriko. Yna poko oenupunako. Torẽtyke pyra yna tyriko õmiry enetupuhtohme yna a, imehnõ pyno roropa yna ehtohme,” ãko ase. Morara ãko ase Jezu Kyrixtu a, Ritonõpo mũkuru nymyry a.

Zae exiry imehnõ pyno exiry poko

4 Opoenõ tõ Jezu omipona mã toto, emero pyra repe. Aomipona exiketõ waro jexiryke, tãkye toehse ywy toto poko, Ritonõpo nekarohpyry omipona toto exiryke.

5 Morara exiryke ynara ãko ase oya xihxi, imehnõ pyno sehtone. Ritonõpo poe sero ymerono oneneryme. Seromato kara sero repe, pakato ro, osemazuhme Ritonõpo nekarohpyry ro, moro ymerono.

6 Jomiry metatose apitoryme, ynara katopõpyry ya: “Kure imehnõ tyritoko,” katopõpyry metatose ya, Jezu Kyrixtu enetupuhpitoryhtao oya xine. Imehnõ kure riryhtao kyya xine, Ritonõpo omipona sytatose.

7 Tuhke onekunohtõkõ nae ytoytoketomo. “Jezu Kyrixtu tonuruse ahnome,” kara exiketomo. Mokaro mã onekunohtõme mã toto, Kyrixtu zehno exiketomo.

8 Tomeseke ehtoko oenekunohpyra xine imehnõ ehtohme. Tonekunohse awahtao xine eya xine, yna erohtopõpyry ahnikapõko matose. Yrome oenekunohpyra xine imehnõ ahtao, tãkye exĩko ynanase yna erohtamitu apoiryke yna a Ritonõpo a, emero porehme.

9 Jezu Kyrixtu namorepatopõpyry rumekananõ mã Ritonõpo poetoryme pyra exĩko. Morararo Kyrixtu namorepatopõpyry motyẽkananomo. Yrome onurumekara exiketõ Kumykõ poetoryme mana. Imũkuru nymyry poetoryme roropa mã toto.

10 Tyorõ amorepatõ tooehse ahtao oya xine, Kyrixtu namorepatopõpyry kara ekarone tooehse ahtao, ynara kara ehtoko: “Omõko ytapyĩ taka,” kara ehtoko eya. “Torẽtyke pyra exiko, Ritonõpo amaro mana,” kara roropa ehtoko eya.

11 Morara karyhtao oya xine isaaro matose, akorehmaneme roropa matose iirypyry poko.

Aosekazumatopõpyry

12 Itamurume oururukõ se ase repe. Yrome ase pape merory se hkopyra. Okynã pyra jytory se ase myaro. Oximaro kuahtao xine oturũko sytatose tãkye kuehtohkõme ipunaka.

13 Apaxiry roropa Ritonõpo nymenekahpyryme mana.

“Kure pãna mã repe,” ãko nase apaxiry poenomo oya oturupõko toto. Enara rokene.

3 JOÃO
Joãoo Nymerohpyry Oseruaono
3 Joãoo
Ekarotopo

Sero 3 Joãoo tymerose amorepane Joãoo a tope Kaju neneryme. Kaju eahmãko mana: “Kure mase, imehnõ Jezu poetory tõ takorehmase oya imehnõ amorepary poko Jezu enetuputyry poko,” ãko. Mame Tioterepe zupokãko mana, zae pyra exiryke: “Mokyro Jezu poetory amorepaxĩpo toeramase ropa tyyrypyry poko toehtohme ropa,” ãko. Mame Temetyriu eahmãko roropa mana zae ehtoh poko ynororo exiryke.

Sero pape ao

Osekarotopo *1*
Kaju eahmary *2-8*
Tioterepe zupokary *9-10*
Temetyriu eahmary *11-12*
Osekazumatopo *13-15*

1 Ynymerohpyry moro oneneryme, konohno Kaju. Opyno ase ipunaka. Ywy ase Joãoo tamuxime exikety.

2 Konohno, opyno jexiryke opoko oturũko ase Ritonõpo a kure rokẽ oehtohme akuakuruhtara oehtohme. Orẽpyra oexiry waro ase, Ritonõpo omipona oexiry, sekese oexiry, enara.

3 Moino Jezu poetory tõ tooehse xiaro. Tokãtose omoro kure. Naeroro tãkye toehse ywy: “Omi kurã omipona Kaju mã rahkene, pake aehtopõpyry saaro,” tykase toto.

4 Toipe ywy, ypoenõ Ritonõpo omipona exiry ekary etaryhtao, tãkye ase. Ypoenõme sã toehse matose ynamorepatyãme oexirykõke.

Kure Kaju ekarotopõpyry

5 Konohno, opyno ase yronymyryme. Orẽpyra erohnõko mase, Jezu poetory tõ akorehmary poko. Katonõme toto ahtao kure toto rĩko ro mase. “Kure Kaju yna riasene,” tykase mokaro, Jezu poetory tomo, amaroino aehtyã xiaro.

6 Morara tykase toto, Jezu poetory oximõmãkõ netaryme taro. Amaroino aytorykõ ropa ahtao imepỹ pona tymõkomoke pyra toto anaropopyra exiko. Otytyko ekaroko eya xine, nae oehtoh tonõ ekaroko eya xine. Morara awahtao kure mase Ritonõpo a, aomipona toto erokuruke,

7 Kyrixtu omiry poko imehnõ amorepase toto ytoryke. Ynara exiryke, Jezu poetory tõ kara tỹkyryry onekaropyra eya xine mana.

8 Morara exiryke sakorehmatone toto Jezu poetoryme kuexirykõke. Mokaro akorehmaryhtao kyya xine, imaro xine sã imehnõ amorepãko sytatose Kyrixtu poko. Kyrixtu omiry ajohpe pyra mana.

Tioterepe, Temetyriu

9 Pape ymeroase inunõkara Jezu poetory tõ neneryme. Mahxo Tioterepe toto esẽme toexiry se nã roropa. Ynymerohpyry se hkopyra mana.

10 Jytoryhtao oya xine ourutorỹko ase ipoko. Eya tykerekeremase yna itamurume, ixihpyryme ipunaka. Ajoajohpe rokẽ mana. Moro motye; Jezu poetory tõ onynyhmapopyra mana tytapyĩ tao. Mame imehnomo a toto nyhmaporyhtao, inyhmapohpõkõ zehno exĩko mana. Toto aropory se roropa mana oximõmãkõ htae, Jezu poetory tõ htae!

11 Konohno, opyno ase. Naeroro iirypyrymãkõ osypoenohno, kurãkõ rokẽ ipoenohko. Kure imehnõ rinanõ Ritonõpo poetoryme mã toto. Yrome tyyrypyry poko exiketõ Ritonõpo onenetupuhpitopyra mã toto.

12 Imehnõ Temetyriu ekãtõko kure, zae aexiryke. Yna a roropa mã kure, yna omiry ajohpe pyra roropa. Zuaro matose.

Aosekazumatopõpyry

13 Itamurume oururukõ se ase repe, yrome pape merory se hkopyra ase roropa.

14 Okynã pyra jytory se ase oya xine. Moero sytase oturũko, toytose jahtao.

15 “Torẽtyke pyra Kaju tõ tyriko,” ãko ase Ritonõpo a opoko xine. “Sekese rokẽ tyriko toto,” ãko ase opoko xine.

“Kure pãna mano?” kary se oepe tõ mana oya. “Kure pãna matou?” kary se roropa ynanase amarõkomo a, yna epe tomo a emero. Enara rokene.

JUTA
Nymerohpyry sero
Judas
Ekarotopo

Sero pape tymerose Juta a Jezu enetupuhnanõ neneryme. Enaroximãko mana zae pyra amorepananõ namorepary poko. Tyyrypyrykõ poko mã toto, mame imehnõ akorehmãko roropa mã toto iirypyryme toto ehtohme. Naeroro: orẽpyra ehtoko mokaro poremãkapory poko. Ritonõpo omiry kurã Jezu poko onurumekara ehtoko, zae ehtoh poko oehtohkõme. Tomeseke ehtoko oenekunohpyra xine mokaro ehtohme. Imeĩpo mokaro wãnohnõko Ritonõpo mana iirypyrykõ epehpyryme.

Sero pape ao

Osekarotopo *1-2*
Amorepananõ ajohpãkomo *3-16*
Enaroximatopo, tuaro ehtopo *17-23*
Aotururu Ritonõpo eahmaryme *24-25*

1 Ynymerohpyry moro onenerykõme. Ywy ase Juta, Jezu Kyrixtu poetory. Tiaku akorõ roropa ase.

Tymenekase matose Ritonõpo a typoenõme oehtohkõme. Kumykõme nymyry mana. Opyno xine mana ipunaka. Jezu Kyrixtu roropa oewomatorỹko mana popyra oripopyra xine imehnõ ehtohme.

2 Ynara ãko ase Ritonõpo a opoko xine: “Kure rokẽ opoenõ tyriko Papa. Torẽtyke pyra tyriko toto. Imehnõ pyno tyriko roropa toto ipunaka,” ãko ase.

Zae pyra amorepatõkõ poko, ajohpãkõ poko
(2 Peturu 2.1-22)

3-4 Wekyry tomo, opyno xine ase. Apitoryme pape merory se exiase kukurãkatopõpyrykõ poko. Yrome Ritonõpo se pyra exiketõ xiaro. Omatome tooehse toto. Ritonõpo omiry kurã Jezu Kyrixtu poko tyorõmãko mã toto. “Kure kyyrypyrykõ poko ro kuahtao xine,” ãko toh mã repe. Ajohpe rokẽ mã toto morara karyhtao eya xine. Tyyrypyrykõ poko toto. Jezu Kyrixtu rumekãko roropa mã toto. Toiro Jezu Kyrixtu mana Kuesẽkomo, Kypynanohnekomo. Yrome: “Yna Esẽ kara mokyro,” ãko mã toto, ise pyra toexirykõke. Pake mokaro wãnopyry poko tymerose Ritonõpo omiryme.

5 Morohne waro matose repe. Yrome owenikehkaporykõ se ropa ase. Pake Izyraeu pary tõ typynanohse Ritonõpo a. Ejitu poe tarose toto eya. Morarame onenetupuhpynõ tonahkapose ropa eya.

6 Wenikehpyra ehtoko roropa Ritonõpo nenyohtyã poko. Toitoine mokaro imehxo toexirykõ se toehse. “Ritonõpo sã orẽpyra sytatose,” tykase toto ajohpe. Ritonõpo ime exiry typoenohse eya xine. Morara exiryke mokaro ẽmãko Ritonõpo mana etuarimatoh taka. Keti ke sã tymyhse mã toto jũme xinukutumao. Tũtara mã toto apiakatoh konõto eraximatohme toto a. Tooehse ropa Jezu ahtao: “Popyra matose ya,” ãko mã eya xine. Wenikehpyra ehtoko mokaro poko, Ritonõpo ime exiry poenohnanõ poko.

7 Wenikehpyra ehtoko Sotoma põkõ poko, Komora põkõ poko roropa, imehnõ pata pitiko põkõ poko roropa. Morohne pata põkõ popyra toehse tyyrypyrykõ poko xihpyry, Ritonõpo nenyohtyã iirypyrymãkõ samo. Imehnõ nohpo poko toehse toto, imehnõ ryhpopãkãko roropa. Naeroro Sotoma põkõ tuãnohse Ritonõpo a. Etuarimãko mã toto jũme apotoimo htao, imehnõ zuaro ehtohme iirypyrymãkõ wãnopyry poko Ritonõpo a. Moro poko osenetupuhtoko.

8 Mokaro oehsenãkõ oya xine pakatokõ sã roropa mã toto. Tõsenehtopõpyrykõ ae ro tamoreme xine tokokõ poe iirypyryme exĩko mã toto. Ritonõpo imehxo ehtoh eunohnõko mã toto, aomiry se pyra toexirykõke. Tuisa tõ kapuaõkõ poihtõko roropa mã toto.

9 Mokaro sã pyra Mikeu kynexine, Ritonõpo nenyokyhpyry tuisamehxo exikety. Joroko tamuru maro tõsezusezuhse toto Moeze ekepyry poko. “Onoky Moeze ekepyry zonẽnõko nae? Ywy,” tykase toto. Yrome joroko tamuru onypoihtopyra Mikeu kynexine. “Xihpyryme mase,” kara tokurehse ynororo. Ynara rokẽ tykase: “Kuesẽkõ ourũko mana,” tykase.

10 Yrome mokaro Ritonõpo se pyra exiketõ mã imehnõ poihtõko mã toto, onenetupuhpyra toexirykõke. Tamoreme tuaro mã toto onokyro samo. Naeroro zuaro toehtohkõke osenahkãko mã toto.

11 Imehnõ motye etuarimakehpyra toh mana. Kaĩ ehtopõpyry sã toehse mã toto. Tyyrypyry onykorokapopyra tokurehse ynororo. Mame azahkuru kahpyry se rokẽ toehse toto, tineru apoitohme tyya xine, Paraão ehtopõpyry samo. Ritonõpo omipona pyra toexirykõke, Kora ehtopõpyry samo, osenahkãko mã toto.

12 Toiparo rokẽ oximõnõko mã toto amaro xine Jezu orihtopõpyry poko osenetupuhtohme. Kamisa xikuromã sã nuriame mã toto arãnao xine. Eukuru poko emotyẽkãko mã toto. Etỹnõko mã toto imehnõ neneryme. Yrome ehxiropyra mã toto. Osepyno rokẽ mã toto. Akurũ sã mã toto konopo pyra ahtao. Tyryrykane a akurũ aroarory sã mã toto. Toiparo rokẽ ytoytõko mã toto. Epery zoko sã roropa mã toto topere pyra tokurehse ahtao. Kure ehtoh poko pyra mã toto. Wewe orihsẽ sã roropa mã toto imity maro touhpyry samo.

13 Pohkane konõto sã roropa mã toto tuna konõto kuaõ samo. Ãtaryka arõko pohkane, isawã xikuromãkomo. Moro sã mokaro rypyry osenẽko. Xirikuato ytoytoketyme toehse ahtao, moro sã mã mokaro exĩko. Toto esary menekãko Ritonõpo mana, mya xinukutumao, jũme toto ehtohme moero.

14 Pake mokaro poko tõturuse Enoke. Ritonõpo poe urutõme Enoke kynexine. Atão paryme roropa Enoke kynexine. Ynara tykase ynororo: “Enetoko ke Kuesẽkõ oehnõko mana tynenyohtyã tuhkãkõ maro.

15 Sero põkõ emero apiakase oehnõko mana. Iirypyrymãkõ wãnohnõko roropa mana tõmipona pyra toto exiryke. Toto nyrityã xihpyry epehpyryme toto wãnohnõko mana. Toto omihpyry xihpyry epehpyryme roropa toto wãnohnõko mana,” tykase Enoke pake Ritonõpo poe.

16 Mokaro Ritonõpo se pyra exiketõ epyrypãko mã toto kokoro rokene kure toexirykõ poko. Imehnõ kerekeremãko kahpyry mã toto. Toto hxirõko roropa mã toto. Typenetatohkõ xihpyry poko rokẽ mã toto. Imehnõ poko epyrypãko roropa mã toto tõmipona toto ritohme.

Tuaro ehtoko, tomeseke ehtoko

17 Wekyry tomo, mokaro sã pyra matose. Pake tamorepase matose Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu nymenekatyamo a.

18 Ynara tykase toto oya xine Kuesẽkõ omi poe: “Imeĩpo sero etyhpyry po imehnõ oehnõko oya xine mana. Oeunohtorỹko mã toto. Typenetatohkõ poko rokẽ mã toto. Atahmãkãko roropa mã toto Kyrixtu oepyry ropa poko,” tykase.

19 Mokaro Ritonõpo se pyra exiketõ Jezu poetory tõ oxiehno tyrĩko mã toto osepeme pyra toto ehtohme. Ritonõpo Zuzenu maro pyra mã toto. Typenetatohkõ poko rokẽ mã toto. Ritonõpo omipona pyra mã toto.

20 Yrome, wekyry tomo, Jezu tonetupuhse oya xine oesẽkõme. Itamurumehxo enetupuhtoko seromaroro. Emero motye kure Jezu enetuputyry mana. Ritonõpo Zuzenu kyjamihtanohtorỹko mana. Naeroro oturutoko Ritonõpo maro ijamitunuru ke.

21 Penekehpyra ehtoko Ritonõpo omipona oexiry poko. Kypyno xine mana ipunaka. Kuesẽkõ Jezu Kyrixtu oepyry ropa eraximatoko. Kuarotorỹko mana tosaka tymaro kuehtohkõme jũme.

22 Toitoine Jezu poetory mãsa rokẽ enetupuhnõko mã toto. Ynara kahtoko eya xine: “Mãsa rokẽ pyra, yronymyryme Jezu enetupuhtoko,” kahtoko eya xine.

23 Toto ipynanohtoko, apotoimo htaka ytopyra toto ehtohme. Apoto htaka aepukahpyry anymyry sã oya xine iirypyrymãkõ ipynanohtoko. Tomeseke roropa ehtoko toto pyno awahtao xine, oorypyrykõ poko pyra oehtohkõme roropa, toto sã pyra oehtohkõme.

Kure Ritonõpo ekarõko

24 Kypynanopyrykõ waro Ritonõpo mana, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme. Kuarotorỹko roropa mana tosaka jũme tymaro kuehtohkõme. Kurãme kyritorỹko roropa mana, iirypyryme pyra tãkye kuehtohkõme tymaro, Imehxo Exikety maro. Morara kure kuhse mana.

25 Ynoro rokẽ Ritonõpome mana. Imepỹ pyra mana. Kukurãkanekõme mana Jezu Kyrixtu tonetupuhse kyya xine exiryke Kuesẽkõme. Naeroro: “Emero motye kure mase,” sykatone eya. “Emero motye tuisamehxo roropa mase. Emero motye õmiry jamihme mana. Yna esẽme imehxo mase,” sykatone eya. “Moino ro morara mexine. Morararo mase seromaroro. Kokoro rokẽ morararo mase exikehpyra jũme,” sykatone eya. Enara.

APOKARIPXI
Ritonõpo Nenepohpyry João a Apocalipse
Ekarotopo

Apokaripxi tymerose João a Jezu poetory tõ ryhmaryhtao romano tuisary a, mokyro eahmary se pyra toto exiryke. João tapuruse kynexine ahmõta Patimo po Ritonõpo omiry ekaroryke eya Jezu poko. Mame tynymerohpyry taropose eya Jezu enetupuhnanõ nenеryme 7mã pata tõ pona Azia po, Turukia nonory po. Jezu enetupuhnanõ jamihtanohpõko mana eanahtotohme, anamonohpyra toto ehtohme Jezu enetuputyry poko tyyryhmase toto ahtao ro.

Moro tynymerohpyry ao Ritonõpo nenepohpyry tõ ekarõko mana. Morohne eneryke ynara enetupuhnõko sytatose: joroko tamuru jamitunuru enahnõko mana, typoremãkasẽme exĩko mana ipoetory tõ maro. Yrome Ritonõpo orẽpyra mana Jezu Kyrixtu maro. Emero anamonohpyra exiketõ Jezu enetuputyry poko jũme isene exĩko Ritonõpo maro kapu ao, Ritonõpo nyrihpyry kasenato ao.

Sero pape ao

Osekarotopo *1.1-8*
Jezu Kyrixtu osenepotopo *1.9-20*
Aomiry typoetory tomo a *2.1—3.22*
Enepotoh pape apuhtoh 7me *4.1—8.5*
Rueimo 7me *8.6—11.19*
Nohpo te, zakareimo *12.1-18*
Asakoro onokyroimo *13.1-18*
Imehnõ enepotoh tonomo *14.1-20*
7me kasana *15.1—16.21*
Papironia, nohpo *17.1—19.4*
Imehnõ enepotoh tonomo *19.5—20.15*
Kapu kasenato, nono kasenato, Jerusarẽ *21.1—22.5*
Jezu oepyry ropa poko *22.6-21*

1 Moro João nymerohpyry, Jezu Kyrixtu nenepotyã poko. Ritonõpo nekarotyã morohne typoetory tõ amorepatohme, imeĩpo ehtoh poko, zuaro toto ehtohme. Mame Kyrixtu a morohne poko typoetory tõ João a, tutuarõtanohpose tynenyokyhpyry a.

2 Mame João a tynenehpyry tokarose emero porehme. Morohne tymerose sero poko, Ritonõpo nekarohpyry, Jezu Kyrixtu namorepatopõpyry, enara.

3 Tãkye exĩko matose sero pape sekeremaneme awahtao xine. Tãkye roropa exĩko matose sẽ omi etaneme awahtao xine, otato roropa awahtao xine. Ritonõpo poe sero tymerose. Okyna hkopyra serohne exĩko mana emero. Ekurehpyra mana.

"Kure pãna matou?"

4 Ynymerohpyry moro onenerykõme, Jezu poetory tõme matose, 7me pata põkõme matose Azia rãnao. Ywy ase João.

Oturũko ase Ritonõpo a opoko xine. Ritonõpome mana, moino ro kynexine, jumãme exikehpyra roropa mana. Ynara ãko ase eya opoko xine: "Kure rokẽ opoetory tõ tyriko Papa. Torẽtyke pyra tyriko toto," ãko ase. Ritonõpo Zuzenu a kure oriporykõ se ase roropa, Ritonõpo apõ ẽpataka exikety a, torẽtyke pyra oehtohkõme.

5 Jezu Kyrixtu a roropa kure oriporykõ se ase. Kutuarõtanohnekõme mana, zae aomiry exiryke. Aẽsemamyhpyry ropa ynororo osemazuhme toorihxĩpo. Imeĩpo kuẽsemãkapotorỹko ropa mana tõsemãtopõpyry ropa saaro. Tuisa tõ esẽme mã ynororo.

Kypyno xine roropa mana. Toorikyry ke tymyhpokase ropa sytatose eya, kyyrypyrykõ poko pyra kuehtohkõme,

6 Ritonõpo maro oturuketõme kuehtohkõme Jũ maro oturuketõme, ipoetoryme roropa kuehtohkõme. "Kure Jezu Kyrixtu mana tuisamehxo. Jamihmehxo roropa mana jũme," sykatone ipoko, enara.

7 Enetoko ke! Oehnõko ropa mana akuru htoko. Emero mã mokyro enẽko, tuohpõkõ roropa. Mame sero nono põkõ emero xitãko mã toto mokyro eneryke tyya xine. Morara ahtao ro, osehko ropa Jezu, enara.

8 "Ywy ase Ame, Zme roropa. Apitorymãme, etyhpyrymãme, enara," ãko Kuesẽkõ Ritonõpo mana. Emero tyriry waro exiketyme ynororo. "Ywy ase seromaroro. Pake exiase. Jũme exikehpyra ase roropa," ãko mana.

Kyrixtu enetopõpyry

9 Ywy ase João, oruikomo. Jezu maro etuarimãko ase. Oetuarimarykõ sã ase etuarimãko roropa. Ipoetoryme sytatose, eanahtõko roropa sytatose. Ahmõta pona tonehse ywy ahno a Patimo pona, Ritonõpo omiry ekaroryke ya imehnõ netaryme. Zae ehtoh Jezu namorepahpyry roropa ekaroryke ya tonehse ywy xiaro, ãpuruhpyry taka samo.

10 Nomĩko ae Ritonõpo poko exiase. Mame Zuzenu tooehse ya. Tuaro pyra jahtao omi totase ya, ỹkae opore exikety, rue etone samo.

11 Ynara nase:

— Pape imeroko onenery tõ poko. Mame onymerohpyry aropoko ypoetory tomo a oximõmãkomo a 7me pata tõ pona, toto neneryme, Epezu pona, Eximina pona, Perekamu pona, Tiatira pona, Sarati pona, Pirateupia pona, Raotisea pona, enara.

12 Mame ỹkakoxi toeramase jahtao juruhpõ enese nãparina tõ rokẽ enease, setime. Apõ po nexiase kehko.

13 Moro rãnao orutua nexiase tupoke. Xikihme nexiase. Zupõ mosa nexiase. Ipupuru pona toehse. Ipuropuru zomye zamareary panõ nexiase, uuru risemy.

14 Zũsety karimutume nexiase, mauru samo, akurũ sã roropa karimutume. Enuru zemime nexiase apoto samo.

15 Ipupuru zemime roropa nexiase metau iahkahpyry samo. Metau ikorokahpyry seneneme nexiase. Aomiry sõkane konõto sã nexiase.

16 Mame emahpo xirikuato nexiase setime, apotunuru wino. Ĩtao ratoimo nexiase, osetato taere exikety. Ẽmyty xixi sã nexiase saereme, tãxiahtao exikety samo.

17 Mokyro tonese ya ahtao, nono pona epukase imyhtokoxi, ahno ekepyry samo. Mame tapose ywy eya tomary ke apotunuru wino. Ynara nase ya:

— Oserehpyra exiko. Ywy ase Osemazuhme aexihpyry, Etyhpyryme aexihpyry, enara.

18 Orihpỹme exiketyme ase. Jorikyase repe. Yrome eneko ke, orihpỹme ase jũme. Orihtoh esẽme ase, aorihtyã esẽme roropa.

19 Naeroro pape imeroko onenery tõ poko, seromaroro ehtoh poko te, imeĩpo ehtoh poko, enara.

20 Zuaro pyra mase repe. Otuarõtanohpõko ase sẽ xirikuato poko jemah po setimãkomo, mõ nãparina apõ poko roropa uuru risemy, setimãkomo. Sero xirikuato tõ ypoetory tõ ewomananõme mã toto. Nãparina apõ moro setimãkõ ypoetory tõ oximõmãkõ enetupuhtoh moro.

2

Jezu omihpyry Epezu põkõ neneryme

1 — Naeroro pape imeroko ynenyokyhpyry neneryme, Epezu põkõ amorepane neneryme. Ynara imeroko: "Ynara kary se xirikuato apoine, setimãkõ apoine, tomary ke tapotunuru wino. Nãparina apõ rãnakuroko ytoytõko roropa ynororo.

2 Onyrihpyrykõ waro ase, ỹme oerohtopõpyrykõ roropa. Penekehpyra oehtopõpyrykõ waro roropa ase. Iirypyrymãkõ rypyry se pyra oexirykõ waro roropa ase. Ynara kananõ mã: 'Ywy roropa Ritonõpo nymenekahpyry ase imehnõ amorepaneme,' kananõ zae ehtoh tukuhse oya xine. Ajohpe toto ehtoh waro toehse matose Ritonõpo nymenekatyãme pyra toto exiryke.

3 Penekehpyra matose. Metuarimatose ypoetoryme oexirykõke, poremãpyra roropa matose.

4 Yrome toiro ohxirorykõ se ase, ypyno hkopyra matose osemazuhme ypyno oehtopõpyrykõ sã pyra matose toehse.

5 Wenikehpyra ehtoko ypyno oehtopõpyrykõ poko. Oorypyrykõ irumekatoko ropa, osemazuhme ypoko oehtopõpyrykõ sã oehtohkõme ropa. Oorypyrykõ onurumekara ro awahtao xine, oehnõko ropa ase oya xine, okyryrykõ syryhmase tosae, nãparina apony.

6 Yrome toiro oehtohkõ poko ose xine ro ase, nikoraita poetory tõ se pyra matose ipunaka, ysamo.

7 Typanare awahtao xine, Zuzenu nekarohpyry ypoetory tõ netaryme, moro etatoko. Otato ehtoko. Poremãpyra awahtao xine orihpỹme oritorỹko ase. Ritonõpo esao epery zoko nae. Moro epery enahnanõ mã orihpỹme exĩko. Moro epery ekarõko ase oya xine, enara."

Jezu omihpyry Eximina põkõ neneryme

8 — Imepỹ pape imeroko ynenyokyhpyry neneryme, Eximina põkõ amorepane neneryme. Ynara kaxiko eya: "Ywy ase osemazuhme aexihpyry, etyhpyryme aexihpyry, enara. Aorikyhpyryme ro ase. Tõsemãse ropa ase. Ynara kary se ase oya xine,

9 oetuarimarykõ waro ase. Tymõkomoke pyra oexirykõ waro ase. Yrome tymõkomoke
nymyry matose. Okerekeremarykõ waro ase juteuimo tomo a. ‘Juteume ase,’ ãko toh mã
repe. Yrome juteu kara mokaro. Joroko tamuru poetoryme rokẽ toh mana.
10 Oserehpyra ehtoko oetuarimarykõ poko. Imeĩpo etuarimãko matose otarame. Etatoko
ke, ãpuruhpyry taka oẽmapotorỹko joroko tamuru mana okuhtohkõme. Etuarimãko matose
10 me ẽmepyry rokene. Poremãpyra ehtoko jenetuputyry poko oya xine, oorihtohkõ
ponãmero. Mame orihpỹme oritorỹko ase. Tururume ytoketõ tururume ytõko orẽpyrahxo
toehtohkõ enepotohme. Orẽpyrahxo exikety parimã apoĩko mana orẽpyra toehtamitume.
Moro sã orihpỹme oehtohkõ apoĩko matose poremãpyra awahtao xine jenetuputyry poko.
11 Typanare awahtao xine otato ehtoko. Juzenu nekarohpyry ypoetory tomo a etatoko
aomipona oehtohkõme.”

Jezu omihpyry Perekamu põkõ neneryme

12 — Imepỹ pape imeroko ropa ynenyokyhpyry neneryme, ypoetory tõ Perekamu põkõ
amorepane neneryme. Ynara kaxiko eya: “Tyratoke tỹtao exikety omiry sero. Osetato
taere tyratoke omiry sero.
13 Oesary waro ase, joroko tamuru apõ pũto oesary mana. Zae mase ya. Jenetupuh-
topõpyry oya onurumekara mexiase, ypoetory kurã Ãtipa totapase ahtao ro. Moroto joroko
tamuru esao totapase ynororo.
14 Yrome ohxirory se ase, tuhke pyra. Paraão namorepahpyry omipona exiketõ moroto
amaro mã toto. Paraão mokyro Parake amorepahpõ iirypyryme Izyraeu tõ riry poko. Ahno
naxikatyã Ritonõpo myakãme tyripose eya. Mame mokaro ẽpataka tonahsẽ tyrise eya xine,
‘Kure mase,’ katohme tyya xine ipoko. Moro tonahsẽ ke Izyraeu tõ tautuhmapose eya
iirypyryme toto ritohme Ritonõpo a. Nohpo tõ poko Izyraeu tõ tyripose roropa eya.
15 Morararo imehnõ amaro mã toto, nikoraita tõ namorepahpyry omipona exiketomo.
16 Naeroro oorypyrykõ irumekatoko. Oorypyrykõ onurumekara awahtao xine, okyna
hkopyra oehnõko ase oya xine etonase mokaro maro, ratoimo ke ỹtae tũtakety ke.
17 Typanare awahtao xine Juzenu nekarory ypoetory tomo a omipona ehtoko.
Tyyrypyrykõ poremãkaponanomo a tonahsẽ ekarõko ase. Tokare pyra moro ekarõko ase oya
xine, pake ynekarohpyry sã kapu ae, Izyraeu tõ napyryme. Topu karimutumã ekarõko ase
roropa oya xine, tymerose oesetykõ esehpasenã ke. Imehnõ oesetykõ waro pyra mã toto.
Esẽ rokẽ tosety waro exĩko mana.”

Jezu omihpyry Tiatira põkõ neneryme

18 — Imepỹ pape ropa imeroko ynenyokyhpyry neneryme, ypoetory tõ Tiatira põkõ
amorepane neneryme. Ynara imeroko ineneryme:
“Ynara ãko Ritonõpo mũkuru oya xine, mokyro zemime tonure apoto samo, tupuhke
roropa metau samo ikorokahpyry sã roropa ipupuru:
19 Onyrihpyrykõ waro ase, imehnõ pyno oehtohkõ waro roropa ase, ỹme oehtohkõ
imehnõ akorehmary poko. Penekehpyra roropa matose. Onyrihpyrykõ osemazuhme
motye kuhse tyrĩko matose seromaroro.
20 Yrome toiro ohxirotorỹko ase, mokyro nohpo xihpyry anaropopyra matose owinoino
xine. Mokyro esety Jezapeu. ‘Ritonõpo poe ase urutõme,’ ãko kahpyry ynororo. Ypoetory
amorepãko kahpyry mana. Toto enekunohnõko imehnõ nohpo tõ poko toto ehtohme, ahno
naxikatyã Ritonõpo myakã napyry poko roropa toto ehtohme.
21 Iirypyry rumekatoh toraximase ya repe. Yrome imehnõ poko toehtoh rumekary se
hkopyra mana.
22 Naeroro otuato tapona mokyro emãko ase. Moroto etuarimãko itamurume mokyro
mana ipoko aehtyã maro. Seromaroro mokyro rĩko ase mokaro maro tyyrypyrykõ
onurumekara toto ahtao.
23 Ipoenõ etapãko roropa ase, ypoetory tõ emero zuaro ehtohme, imehnõ osenetupuh-
toh waro jehtoh waro toto ehtohme, imehnõ penetatoh waro jehtoh waro roropa toto
ehtohme. Oepehmatorỹko ase emero porehme onyrihpyrykõ epehpyryme.
24 “Yrome amarokomo imehnõ Tiatira põkõ roropa mokyro namorepahpyry xihpyry
omipona pyra matose. Joroko tamuru namorepatoh poko atamorepara mexiatose. Ynara
ãko ase oya xine, tyorõ onyripopyra ase oya xine.
25 Naeroro anamorepahpyrykõ onurumekara ehtoko. Yronymyryme ipoko ehtoko
joepyry ropa ponãmero.
26-28 “Orẽpyra awahtao xine, jomipona ipunaka awahtao xine sero etyhpyry pona,
tuisame oritorỹko ase tuisame jehtoh sã Papa poe. Ahno esẽme oritorỹko ase. Kurimene
sã jamihme oritorỹko ase orino apuhsẽ sã rokẽ imehnõ ehtohme oya xine jamihme pyra,
õmipona xine toto ehtohme. Mame xirikuato ekarõko ase oya xine, Maparukawa ekarõko.
29 “Otato awahtao xine Juzenu omipona ehtoko aotururuhtao ypoetory tomo a.”

3

Jezu omihpyry Sarati põkõ neneryme

1 — Mame imepỹ pape imeroko ynenyokyhpyry neneryme, ypoetory tõ Sarati põkõ amorepane neneryme. Ynara kaxiko eya:

"Ywy ase Tuzenuke exikety, Ritonõpo Zuzenu ke, 7mãkõ ke. Jemah po xirikuato nae setime. Etatoko pahne onyrirykõ waro ase: 'Jezu poenõme mã toto,' ãko imehnõ mã opoko xine repe. Yrome toorihse sã matose ya jomipona nymyry pyra oexirykõke. Oturupyra matose ya, jezuhpyra roropa matose.

2 Morara oehtohkõ popyra ya mana. Ynyrohmanohpotopõpyry poko oya xine erohnõko matose mõpãme rokene. Naeroro ajamihtatoko orẽpyrahxo oehtohkõme jũme rokẽ oorikyrykõino. Ynara enetupuhnõko ase, onyrirykõ poko awahtao xine Ritonõpo omipona nymyry pyra matose. Zae pyra matose Ritonõpo a.

3 Naeroro ãmorepatopõpyrykõ poko wenikehpyra ehtoko. Onetahpyrykõ poko roropa wenikehpyra ehtoko. Aomipona ehtoko oorypyrykõ irumekatoko ropa. Pakara awahtao xine omatome oehnõko ase oya xine. Mame joepyry ropa waro pyra matose exĩko.

4 Amaro xine nae tuhke pyra, tupoke sã ikurikasenã ke, Sarati põkõ roropa. Ymaro ytoytõko mã toto tupoke karimutumã ke, kurãme exiryke.

5 Oorypyrykõ poremãkaponeme awahtao xine karimutumã ke oupohtotorỹko Ritonõpo mana. Oesetykõ onymikara roropa typapẽ poe, orihpỹme exiketõ esetykõ poe. 'Ypoetoryme moxiamo,' ãko ase jarao opoko xine, Ritonõpo ẽpataka, inenyohtyã netaryme roropa.

6 "Otato awahtao xine, Juzenu omipona ehtoko otururuhtao ypoetory tomo a."

Jezu omihpyry Pirateupia põkõ neneryme

7 — Jomiry imeroko ynenyokyhpyry neneryme, ypoetory tõ Pirateupia põkõ amorepane neneryme. Ynara kaxiko eya:

"Ynymerohpyry moro oneneryme. Ywy ase kurãme. Ajohpe pyra ase ipunaka. Tysorotoke ase, Tawi kyryrỹpyry ke. Osa totapuruhmakase ahtao ya moro anapurupyra imehnõ mana. Tapuruse ya ahtao anapuruhmakara imehnõ mana.

8 Onyrirykõ waro ase. Ajamitunurukõ pitiko rokẽ repe. Ynamorepatyã omipona matose. Jurumekara matose. Omõtoh totapuruhmakase ya õmõtohkõme. Moro anapurupyra imehnõ mana.

9 Etatoko pahne, mokaro, joroko tamuru poetory ajohpe mã toto. 'Juteume ynanase,' ãko toh mã repe. Yrome juteutõkara mokaro. Mokaro enehpõko ase oẽpataka xine. Tosekumurukõ pona porohnõko mã toto, 'Kure mase,' katohme oya xine. Opyno xine jehtoh enetupuhnõko mã toto emero.

10 Jomihpyry poko: 'Penekehpyra ehtoko,' katopõpyry omipona oexirykõke oewomatorỹko ase, sero põkõ etuarimatoh toehse ahtao. Zae toto ehtoh kuhtohme sero põkõ emero etuarimãko mã toto.

11 Okynã pyra oehnõko ropa ase. Tomeseke ehtoko ynekarohpyry poko oya xine, oepehpyrykõ onematonanohpyra imehnõ ehtohme poremãpyra oehtamitukõ onematonanohpyra toto ehtohme.

12 Poremãpyra awahtao xine oesarykõ ekarõko ase oya xine Ritonõpo tapyĩ tao, jũme Ritonõpo maro oehtohkõme. Opokona xine Ritonõpo esety merõko ase, Ritonõpo esary esety roropa. Jerusarẽ tyrisenã moro, kapu ae ayhtohpyry Ritonõpo poe. Jesety esehpasenã roropa imerõko ase opokona xine.

13 "Otato awahtao xine Juzenu omipona ehtoko aotururuhtao ypoetory tõ netaryme."

Jezu omihpyry Raotisea põkõ neneryme

14 — Jomiry imeroko ynenyokyhpyry neneryme, ypoetory tõ amorepane neneryme, Raotisea põkõ amorepane neneryme. Ynara kaxiko eya:

"Jomiry moro onenerykõme. Ywy ase Ritonõpo mũkuru. Otuarõtanohnekõme ase, zae exiketyme ase. Ritonõpo nyrityã emero tyrihpõme ase.

15 Onyrihpyrykõ waro ase. Ritonõpo poetoryme osekarõko matose repe, yrome ysã pyra matose. Naeroro eukuru iparumã sã matose ya, yzamaro pyra matose. Kuenimã sã awahtao xine, ypoetoryme osekaropyra awahtao xine kurehxo ya exiry repe jomipona pyra oexirykõke. Axitunety sã awahtao xine jomipona nymyry awahtao xine roropa kurehxo oexirykõ ya mã repe.

16 Yrome iparume sã rokẽ oexirykõke yzamaro pyra matose. Naeroro orumekatorỹko ropa ase.

17 Ynara ãko matose: 'Tytineruke ase, tymõkomoke roropa. Emero nae ase,' ãko matose repe. Yrome ya tymõkomoke pyra matose. Etuarimãko matose, tytineruke pyra roropa matose, tupoke pyra roropa. Tonure pyra roropa matose.

18 Naeroro etatoko pahne, josenetupuhtoh poko openetatoko. Zae jehtoh poko openetatoko roropa. Ynara exiryke josenetupuhtoh uuru kurã sã mana. Zae jehtoh roropa uuru sã mana kurano. Morara awahtao xine tymõkomokã sã exĩko matose kure õsenetupuhtohkõ toehse exiryke, zae oexirykõke roropa. Tupoke karimutumã ke sã exĩko roropa matose ihximyra josenetupuhtoh apoiryhtao oya xine, zae jehtoh apoiryhtao roropa oya xine. Enuru epinopyhpyry sã exĩko roropa matose, tonurãkara sã pyra josenetupuhtoh apoiryhtao oya xine, zae jehtoh apoiryhtao roropa oya xine.
19 Imehnõ pyno jahtao, toto zurũko ase. Zae pyra toto ahtao toto tuarimapõko roropa ase kure toto ehtohme. Naeroro yronymyryme oorypyrykõ irumekatoko.
20 Etatoko pahne, tahtah ãko ase jemary ke jomomyry se jexiryke okurohtaka xine. Jomiry etaryhtao oya xine, etapuruhmakaryhtao roropa oya xine omõnõko ase okurohtaka xine. Amaro xine otuhnõko ase. Ymaro roropa otuhnõko matose.
21 Oorypyrykõ poremãkaponeme awahtao xine tuisame oritorỹko ase, japõ pona oporohkapõko ase. Morararo joroko tamuru typoremãkapose ya exiryke tuisame toehse ywy Papa maro. Imaro porohnõko ase apõ pona.
22 "Otato awahtao xine Juzenu omipona ehtoko oururukohtao ypoetory tõ netaryme, enara."

4

Ritonõpo enery poko kapu ao

1 Morarame ywy João osenuhmane ropa kakoxi. Mame omõtoh panõ enease totapuruhmakase, kapu aka omõtohme. Mame omi totase ropa ya, rue panõ ynetahpyry osemazuhme ro. Ynara tykase:
— Osehko xiaro kakoxi. Imeĩpo ehtoh enepõko ase oya, tykase.
2 Mame Ritonõpo Zuzenu japoiase. Mame osenuhmase ropa. Kapu ao tuisa apõ moroto nexiase. Moro po imepỹ nexiase typorohse.
3 Ẽmyty zemime sã nexiase topu zemimã samo jasape samo, saratio maro. Tuisa apõ zomye okohkuri nexiase sewemã samo ezemerauta samo.
4 Moro tuisa apõ zomye imehnõ apõ nexiase 24mãkomo, typarihmã sã nexiase tuisa apõ zomye. Moro po Ritonõpo poetory tõ tamuximãkõ typorohse nexiase, 24me. Upo karimutumã tamuruse toto a. Typarimãke roropa toh nexiase uuru risẽ ke zupuhpyrykõ rehpo.
5 Mame tuisa apõ wino nenenehãko nexiase, panaikato, konomeru konõto sã roropa, enara. Aritu panõ setimãkõ zahnõko nexiase tuisa apõ ẽpataka. Ritonõpo Zuzenu setime exiketõ enetupuhtoh nexiase.
6 Moroto tuisa apõ etonie ikuhpo konõto panõ nexiase, kutehi akusasamã panono. Akusasame kuhse nexiase.
Tuisa apõ myhto isene exiketõ nexiase asakoropane. Tonure tuhke toh nexiase, ẽmytykõ poko, ĩparykõ poko, enara.
7 Toiro isene exikety kaikuxi tamuru panõ nexiase, reão panono. Zakorõ pui orutua panõ nexiase. Imepỹ ahno ẽmyty panõ nexiase. Imepỹ piano panõ nexiase pohpoh ãko.
8 6me taporihke toh nexiase. Tonure tuhke toh nexiase aporirykõ poko, zopino, epoe roropa, enara. Eremiakehpyra toh nexiase saereme, koko, enara. Ynara nase toto:
"Kurano, kurano, kurano,
Kuesẽkõ Ritonõpo,
Imehxo Exiketyme mana.
Pake exikety ynororo.
Seromararo nae ro mana.
Myarotokoro ynororo jumanatome,"
nase toto.
9 Mame mokaro isene exiketõ eremiaryhtao Ritonõpo imehxo ehtoh poko, tuisamehxo aexiry poko, kure aexiry poko, jumãme aexiry poko
10 mokaro roropa tamuxime exiketõ 24mãkõ nono pona typorohse toto Ritonõpo ẽpataka. Tapõ po typorohse exikety netaryme: "Kure mase. Jũme orihpỹme mase," tykase toto. Mame typarimãkõ emãko toh nexiase tuisa konõto apõ myhtokoxi. Ynara ãko toh nexiase:
11 "Yna esẽ mase Ritonõpo.
Emero rihpõme mase.
Ritonõpo imehxo mase,
ãko ynanase oya emero porehme.
Yna tuisary kurã mase.
Yna esẽme roropa mase imehxo.

Senohne emero tyrise oya okyryryme.
Tyriry se oexiryke emero toehse mana.
Isene exiketõ roropa toehse,"
ãko toto.

5

Pape moro, amemyhpyry

1 Mame pape enease amemyhpyry tuisa apõ po iporotyhpyry emahpo, apotunuru wino. Moro pape tymerose ipoko zao, jarao emero porehme. Tapuhse roropa moro pape nexiase 7me apuhtoh ke.

2 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry enease, jamihme exikety. Opore roropa aomiry nexiase. Ynara nase:

— Onoky nae imehxo exikety, kure nymyry exikety, sẽ pape etapuruhmakary waro exikety isekerematohme? tykase.

3 Yrome arypyra nexiase. Pape etapuruhmakary waro exikety pyra nexiase kapu ao, sero nono po roropa, aorihtyã zuzenu esao roropa pape enetohme etapuruhmakary waro exikety pyra ipunaka.

4 Naeroro tyxitase ywy itamurume kurãkõ pyra exiryke. Pape etapuruhmakary waro exikety pyra, pape enetohme.

5 Mame juruase tamuxime exikety toiro. Ynara nase:

— Xitara exiko. Eneko ke! Mokyro orẽpyra exikety reão sã exikety, Juta paryme ynororo tuisa Tawi paryme roropa. Imehnõ typoremãkapose eya. Pape apuru tõ 7mãkõ etapuruhmakary waro mã ynororo, nase ya.

6 Mame kaneru mũkuru sã enease, xikihme, tuisa apõ po, irãnao. Zomye isene exiketõ asakoropane exiketõ nexiase tamuximehxo exiketõ maro. Mokyro kaneru mũkuru sã etapahpyryme sã enease. Tyretyke nexiase setime, tonure setime roropa. Ritonõpo Zuzenu enetupuhtoh mokaro nexiase. Ritonõpo Zuzenu emero pata tõ punero.

7 Mame pape apoise kaneru mũkuru nytoase tapõ po iporotyhpyry emary poe.

8 Moro pape apoiry eneryke tyya xine mokaro asakoropane isene exiketõ tosekumurukõ po typorohse toto nono pona kaneru mũkuru ẽpataka, tamuximãkõ maro. Toare exikety nae toh nexiase etotohme, kasana panõ roropa nae toh nexiase, uuru risemy, pehme ixtaratu ke. Ritonõpo poetory tõ otururu moro ixtaratume mana.

9 Mame tyrisenã eremiatoh tukuhse toto a. Ynara nase toto:

"Kurãme oexiryke moro pape apoiry waro mase.
Etapuruhmakary waro roropa mase
toxixihmase oexiryke.
Oorihtopõpyryke yna mepekatyase
Ritonõpo poetoryme yna ehtohme.
Emero ituakyry maro mepekahne emero omiry poe, emero ahno maro,
emero pata tamuru poe.
10 Opoetoryme yna tyrise oya,
Ritonõpo maro oturuketõme yna ehtohme.
Tuisame yna rĩko roropa mase imehnõ esẽme yna ehtohme imeĩpo sero nono po,"
nase toto.

11 Mame enease ropa, Ritonõpo nenyohtyã omiry etase roropa. Tuhke toh nexiase, miujãomãkõ maro miujãomãkomo. Xikihme toh nexiase, tuisa apõ zomye, mokaro asakoropane isene exiketõ zomye, tamuximãkõ zomye roropa.

12 Toremiase toto oximõme. Ynara nase toto:

"Kaneru mũkuru etapahpyry kure mana.
Tuisamehxo mana, tymõkomoke roropa.
Zuaro mana. Jamihme kuhse roropa mana.
Kure rokẽ oriry se ynanase porehme.
Ritonõpo imehxo mase. Kure mase,"
nase toto.

13 Morarame kapuaõkõ omiry etase emero porehme, nono põkõ omiry maro, aorihtyã ekepyry omiry maro, tuna konõto kuaõkõ omiry maro. Emero Ritonõpo nyrityã omiry etase. Eremiãko toh nexiase. Ynara nase toto tapõ po iporotyhpyry a, kaneru mũkuru a roropa:

"Kure mase, tuisamehxo.
Ritonõpo imehxo mase, orẽpyrahxo mase.
Jũme orihpỹme mase,"
nase toto.

14 — Aõ, tykase mokaro asakoropane isene exiketomo. Mame tamuxime exiketõ roropa
24mãkõ typorohse toto tõmytykõ po nono pokoxi: “Kure mase, Ritonõpo,” katohme.

6

Pape apuhtopõpyry 1mano

1 Morarame kaneru mũkuru enease. Pape apuhtopõpyry etapuruhmakase ynororo, apitorymano. Mame isene exikety omiry etase toiro, asakoropane aehtoh omiry. Konomeru sã aomiry nexiase. Ynara nase ya:

— Osehko xiaro, nase.

2 Mame osenuhmase. Moroto kawaru enease karimutumano. Epo ytokety typyreke nexiase. Eya parimã roropa tokarose uuru risemy orẽpyrahxo exiketyme aexiryke. Mame toytose ynororo kawaru po, imehnõ poremãkapose.

Pape apuhtopõpyry 2mano

3 Morarame pape apuhtopõpyry akorõ etapuruhmakase kaneru mũkuru. Mame isene exikety akorõ ynara nase ya:

— Osehko xiaro, nase ya.

4 Imepỹ kawaru nutũtase, kamiraramano. Mame mokyro kawaru po ytokety tyjamihtanohpose, oxiehno sero põkõ ritohme, etonatohme, osenahkatohme, enara. Mame tapema konõto tokarose eya.

Pape apuhtopõpyry 3mano

5 Morarame pape apuhtopõpyry oseruaono etapuruhmakane kaneru mũkuru. Mame isene exikety oseruaono tõturuse, ynara nase ya:

— Osehko xiaro osenuhmase, nase. Mame enease, moroto kawaru nexiase, xinukutumano. Mokyro po ytokety omoxinety kuhtoh nae nexiase emahpo.

6 Mame omi etase ropa. Mokaro asakoropane isene exiketõ wino moro omi totase ya. Ynara nase:

— Tiriiku toiro kirume ahtao, epehpyry toiro ẽmepyry erohtamitume mana. Oxinase epehpyry oseruao riturume ahtao, toiro ẽmepyry erohtamitume mana. Yrome oriu epehpyry onytyoromara mana, uwa eukuru epehpyry roropa onytyoromara mana.

Pape apuhtopõpyry 4mano

7 Morarame pape apuhtopõpyry asakoropane exikety etapuruhmakane kaneru mũkuru. Mame isene exiketõ asakoropane exiketõ omiry etane etyhpyrymã omiry:

— Osehko xiaro, kynako ya.

8 Mame osenuhmane. Moroto kawaru kynexine, kapaumano. Mokyro po ytokety nexiase esety Orihtopo. Mokyro tokahmase imepyny a, esety Aorihtyã esary. Mame taropose toto sero põkõ etapatohme emero pyra. Asakoropane ahtao toiro totapasẽme toehse eya xine, totonarykõ ke te, tõmirykõ ke, tyrohsẽ ke te, esekatoh tonõ ke, enara.

Pape apuhtopõpyry 5mano

9 Morarame pape apuhtopõpyry omame exikety totapuruhmakase kaneru mũkuru a. Mame osenuhmase moroto okyno zahkatoh zopikoxi. Ritonõpo poetory ekepyã zuzenu enease. Ritonõpo omiry poko imehnõ amoreparyke tyya xine totapase toh emero, Ritonõpo omipona toh exiryke roropa imehnõ tuarõtanohpory poko tyya xine.

10 Opore ynara nase toto:

— Yna esẽme mase. Orẽpyrahxo exiketyme mase. Kure mase ipunaka. Zae roropa mase. Otãto ise ro nono põkõ apiakatohme oya nae toto wãnohtohme, yna mỹpotohme oya? nase toto.

11 Mokaro zupõme karimutumã tokarose eya xine. Ynara tykase tozuhse toto:

— Apoaporo, eraximatoko aporo ãkorõkõ oehtãne. Asã xine imehnõ Jezu poetory tõ etapãko roropa mã toto asã xine ro, tykase.

Pape apuhtopõpyry 6mano

12 Mame pape apuhtopõpyry 6mã totapuruhmakase kaneru mũkuru a. Nono kywyh kywyh tykase itamurume. Xixi tyarumãse roropa, kamisa xinukutumã samo topuxiximã samo. Nuno kamirarame toehse, munu samo.

13 Xirikuato tõ tohpahse kapu poe nono pona, itu epery ohpapyry samo jamihme tyryrykane ahtao.

14 Mame osenepyra toehse kapu, pape amemyry samo. Ypy tõ tysyryhmase esae xine, ahmõta tõ roropa esae xine tysyryhmase.

15 Mame sero põkõ tuisary tõ toepase toto otonẽtohme, pata tõ esẽ tõ roropa, soutatu tõ esã roropa, tymõkomoke exiketomo, orẽpyra exiketomo, emero porehme toepase toto,

tosẽke exiketomo, tosẽke pyra exiketõ roropa. Tõtonẽtohkõme toepase toto eutary aka, topu zopikoxi roropa ypy tõ po.
16 Kui tykase toto. Tykohtase toto ypy tõ netaryme topu tõ netaryme roropa:
— Epukako yna pona yna zonẽtohme, yna onenepyra Ritonõpo ehtohme, tapõ pona iporotyhpyry yna onenepyra aehtohme, yna zehno pyra kaneru mũkuru ehtohme roropa.
17 Yna zehno toto ehtoh toehse exiryke poremãnõko rokẽ ynanase, ãko toh kynexine.

7

144.000me Izyraeu tõ poko

1 Morarame Ritonõpo nenyohtyã enease, asakoropane. Sero nono etyhpyry po toh nexiase xikihme, asakoropane etyhpyry po. Tyryrykane asakoropane tapoise eya xine, tyryry kara ehtohme nono poro, tuna poro, itu poro, enara.
2 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry imepỹ enease. Xixi tũtatoh wino oehkety. Ritonõpo kyryry ke tomahpõke nexiase, Ritonõpo esety merotopo. Opore tykohtase mokyro takorõ tõ netaryme, asakoropane exiketõ netaryme. Nono ryhmananõ mokaro Ritonõpo poe, tuna konõto ryhmananõ roropa.
3 Ynara nase ynororo mokaro netaryme:
— Nono onyryhmara ehtoko aporo, tuna konõto roropa. Kuesẽkõ Ritonõpo esety ynanymeroxi aporo ipoetory tõ pery pokona sẽ ke imerotoh ke, nase ynororo.
4 Mame mokaro tuhke exiry tokarose ya, Ritonõpo esety ke ẽmyty poko inymerotyã tuhke exiry 144.000me toh nexiase.
5 12.000me toh nexiase Juta pakõme, Ritonõpo esety ke imerotyamo. 12.000me roropa Rupẽ pakõme, 12.000me Kate pakõme,
6 12.000me Asea pakõme, 12.000me Napatari pakõme, 12.000me Manase pakõme,
7 12.000me Ximeão pakõme, 12.000me Rewi pakõme, 12.000me Isakaa pakõme,
8 12.000me Zepurõ pakõme, 12.000me Joze pakõme, 12.000me Pẽjamĩ pakõme, enara.

Tuhkãkõ poko roropa

9 Morarame osenuhmase ropa. Moroto tuhkãkõ nexiase. Ikuhpỹme toh nexiase. Emero pata tamuru poe aehtyã nexiase, emero ituakyry tõ maro, emero ahno maro, emero omi ae oturuketõ maro toh nexiase. Xikihme toh nexiase Tuisa apõ ẽpataka, kaneru mũkuru ẽpataka roropa. Tupoke karimutumã ke toh nexiase, toto emahpo marariary panõ nexiase.
10 Opore tõturuse toto. Ynara tykase:
— Ritonõpo a typynanohse sytatose, tapõ po iporotyhpyry a. Kaneru mũkuru a roropa tukurãkase sytatose, tykase toto.
11 Ritonõpo apõ zomye inenyohtyã nexiase, tamuxime exiketõ maro, isene exiketõ asakoropane exiketõ maro. Mame tosekumurukõ po typorohse toto Ritonõpo apõ ẽpataka ẽmytykõ nono pokoxi. “Kure mase,” katohme Ritonõpo a.
12 Ynara nase toto:
— Aõ! Kure kuhse mase, Ritonõpo imehxo. Zuarohxo mase. Zae rokẽ mase. Emero motye tuisamehxo mase. Orẽpyra mase. Jamihme roropa mase Ritonõpo. Yna esẽme mase jũme, enara.
13 Mame ynara nase tamuxime exikety toiro ya:
— Onokãkõ mokaro, tupoke karimutumã ke? Otokoino toehse roropa toh nae? nase ya.
14 — Kũ, omorohko, zuaro mase, tykase ywy eya.
Mame ynara tykase ynororo ya:
— Moxiã poremãpyra exiketomo. Toanahtose toto a etuarimatoh konõto toehse ahtao. Kaneru mũkuru etapary sã toorihse Ritonõpo mũkuru. Moro enetuputyryke moxiamo a tukurikase toto Ritonõpo a upo kurikary sã kyya xine.
15 Morara exiryke Ritonõpo apõ ẽpataka mã toto. Aomipona roropa toh mana imaro oturutoh tao, saereme, koko, enara. Mame toto ewomãko mana, toto onurumekara roropa mana tapõ po iporotyhpyry.
16 Emitapãpyra roropa mã toto jũme. Tuna zehnara roropa mã toto. Toto onyahkara roropa xixi mana. Imepỹ axitunety roropa toto onyahkara mana
17 mokyro kaneru mũkuru toto esẽme exiryke. Tumy apõ po ynororo. Toky tõ pyno kaneru esẽ exiry sã typoetory pynanohnõko mana. Toto arõko sã mokyro mana tuna kurã kuaka, soesoekane kuaka roropa. Mame ixitykõ korokãko ropa Ritonõpo mana, xitara ropa toto ehtohme jũme, tykase.

8

Pape apuhtopõpyry 7mano

1 Mame pape apuhtopõpyry totapuruhmakase kaneru mũkuru a etyhpyrymano, 7mano.
Morarame mynyhme rokẽ toehse emero kapu ao okynã pitiko, otarame zokonaka orame
rokene.
2 Mame Ritonõpo nenyohtyã enease 7mãkomo. Kokoro rokẽ Ritonõpo ẽpataka exikihmake-
tomo. Eya xine rue tokarose etotohme.
3 Mame imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry ixtaratuimo ẽ nae nexiase uuru risemy, typoxine
zahkatoh eny. Ahno nekarory zahkatoh pona toytose ynororo. Mame ixtaratuimo
tokarose eya itamurume zoximatohme Ritonõpo poetory oturutopõpyry maro jahkatohme
jahkatoh po tynekaroryme Ritonõpo a.
4 Moro ixtaratuimo erexĩtory tõnuhse Ritonõpo poetory tõ oturutopõpyry maro, jahkatoh
poe, Ritonõpo nenyokyhpyry emahpoe.
5 Mame ixtaratu ẽtypyry typehkase mokyro a apoto ke jahkatoh wino. Nono pona tomase
eya. Konomeru nexiase panaikato, nenenehkane maro. Nono kywyh kywyh tykase
roropa.

Rue 1mano

6 Mame Ritonõpo nenyohtyã 7mãkõ turuẽkõ anymyase toto etotohme.
7 Toiro totose osemazupu a. Mame konopoimo tooehse tytopure apoto maro, munu
maro. Itamurume tooehse sero nono pona. Mame nono tyahse zokonaka (oseruao ahtao
toiro tyahse). Wewe tõkehko tyahse roropa tuhke onahpoty maro (oseruao wewe ahtao
toiro tyahse).

Rue 2mano

8 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry akorony a turuẽ totose. Mame ypy konõto zatyry
enease. Moro ypy tomase tuna konõto kuaka. Tuna konõto zokonaka munu sã tanyhtase.
9 Tuna konõto kuaõkõ zokonaka toorihse (oseruao ahtao toiro toorihse). Wapu tõ roropa
zokonaka tonahkase (oseruao wapu ahtao toiro tonahse).

Rue 3mano

10 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry imepyny a ropa totose rue. Mame xirikuato konõto
toepukase jatyryhtao ro aritu samo, kaino kapu ae tuna tõ kuaka, (oseruao ahtao toirõ
kuaka toepukase), zupuhpyry tõ kuaka roropa.
11 Moro xirikuato esety Itunety nexiase. Morarame tuna zokonaka itũ toehse. Ahno
tuhke toorihse tuna enyryke tyya xine, popyra toehse tuna exiryke.

Rue 4mano

12 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry imepyny a ropa turuẽ totose. Mame xixi zokonaka
totapase, nuno zokonaka roropa, xirikuato tõ roropa zokonaka tonahkase (oseruao ahtao
toiro tonahkase). Saereme hkopyra toehse toto. Tõmehse ahtao saereme hkopyra toehse,
koko morararo xinukutumehxo toehse.
13 Morarame pianoimo enease kae, kapu ae aytoryhtao. Ynara nase ynororo:
— Myhene! myhene! Itamurumehxo sero põkõ mã etuarimãko, mokaro a rue etoryhtao.
Oseruao Ritonõpo nenyohtyã nae ro turuẽkõ etotohme.

9

Rue 5mano

1 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry imepyny a turuẽ totose. Mame xirikuato aepukary
enease kapu ae nono pona. Mame eya soroto tokarose, joroko tõ eutary konõto apuru
etapuruhmakatopo.
2 Mame eya joroko tõ eutary totapuruhmakase, eutary konõto. Orexĩto tutũtase itamu-
rume apoto konõto erexĩtory samo. Mame xixi tyarumãse. Kapu roropa xinukutume toehse
joroko tõ eutary erexĩtory pokoino.
3 Mame itupary panõ tutũtase orexĩto maro nono pona. Orẽpyra purutõme tyrise toto
mynoto samo.
4 Otyro tõkehko onyryhmara tyripose toto, onahpoty, wewe tõkehko, ahno tõ ryh-
mananome toh nexiase. Ritonõpo esety pyra iperykõ poko ahtao, mokaro ryhmãko toto
itupary panõ kõ nexiase.
5 Ahno anaorihmapopyra toh nexiase, toto poko rokene, 5me nuno aropõko mokaro
mana ahno tuarimapory poko. Tupuruse ahtao eya xine moro jetũ exiry mynoto nupu-
ruhpyry samo.
6 5me nuno aropõko toto. Morara ahtao toorikyrykõ se ahno exĩko repe. Yrome orihpyra
mã toto.

7 Mokaro itupary panõ kawaru sã nexiase, typyreke exikety samo, imehnõ maro tõsetapary waro exiketõ samo. Typarimãke roropa toh nexiase, uuru panõ ke zupuhpyrykõ poko. Ẽmytykõ ahno ẽmyty sã nexiase roropa.
8 Zũsetykõ nohpo zũsety sã nexiase. Jerykõ kaikuxi tamuru zery sã nexiase.
9 Ipuropurukõ tapuruse sã nexiase kurimene risẽ panõ ke. Panaikato tyrise eya xine roropa taporirykõ ke, konopo konõto panaikato sã nexiase, itu htao konopo oepyry samo.
10 Tarokyrykõ poko tunupurutatohke nexiase roropa mynoto panono. Tarokyry ke imehnõ ryhmãko mã toto. 5me nuno aropõko roropa toh mana.
11 Tosẽke roropa toh mana, Ritonõpo nenyokyhpyry mokyro, joroko tõ eutary erase. Mokyro esety epereu omiry ae Apatõme mana. Kyreku omiry ae Aporiãome mana, (ryhmatõ kary).
12 Toiro tõtyhkase ryhmatõ konõto. Taroino asakoro nae ro mana.

Rue 6mano

13 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry imepyny a turuẽ totose. Mame omi etase ixtaratuimo zahkatoh poe, etyhpyry asakoropane exikety uuru risẽ poe, Ritonõpo ẽpataka.
14 Ynara tykase ynororo turuẽ etohpono a, Ritonõpo nenyokyhpyry a:
— Ritonõpo nenyohtyã tymyhse mã toto Eupyrati tunary kuao. Imyhpokata ropa toto, tykase.
15 Mame tymyhpokase ropa toto. Eraximãko rokẽ toh nexiase, seromararo ehtoh eraximãko, sero ẽmepyry roropa, sero nuno, sero jeimamyry, enara. Eraximãko toh nexiase sero põkõ etapatohme tyya xine, emero pyra. (Oseruao ahtao toiro totapasẽme exĩko mana.)
16 Morarame kawaru po ytoketõ ikuhpỹme sã toh nexiase.
— 200 miujãome nae toh nexiase, tykase ya.
17 Mame mokaro enease samo kawaru tomo, epo ytoketomo, enara. Toto puropuru apuru tahpire nexiase apoto samo. Ezuezume roropa nexiase sapira samo, seweme roropa ẽxofere samo. Kawaru zupuhpyry kaikuxi tamuru zupuhpyry sã nexiase reão zupuhpyry samo. Ĩtae xine apoto tutũtase, orexĩto maro, aixi zatyry sã ẽxofere zatyry tutũtase.
18 Morara exiryke ahno toorihse tuhke. Oseruao ahtao toiro toorihse, orihmatõme moro apoto exiryke, orexĩto maro, aixi zatyry panõ maro kawaru tõ mytae inutũtanohpohpyrykomo.
19 Mokaro kawaru tõ jamitunuru toto mytao mana, toto arokyry ao roropa. Okoi sã toto arokyry mana osekato. Tarokyrykõ ke ahno ryhmãko mã toto.
20 Morarame ahno akoĩpyry, orihpyra exiketõ tynyrihpyrykõ onurumekara toh nexiase. Joroko tõ omipona exikehpyra toh nexiase. Tynyrihpyrykõ Ritonõpo myakãme roropa tyrise eya xine, uuru risemy, parata risẽ roropa, metau risemy, topu risemy, wewe risemy, enara. Yrome osenuhmara mã toto, otato pyra roropa. Xikihme toytory waro pyra roropa mã toto.
21 Yrome mokaro tyyrypyrykõ onurumekara toh nexiase, imehnõ etapary poko, joroko tõ poko, imehnõ nohpo tõ poko, imehnõ mõkomory ematonanopyry poko, enara.

10

Ritonõpo nenyokyhpyry typapeke aexihpyry

1 Morarame imepỹ enease Ritonõpo nenyokyhpyry, jamihme exikety. Ayhtory enease kapu ae. Tupoke kynexine akurũ ke. Zuhpo okohkuri sã roropa nexiase. Ẽmyty xixi sã nexiase. Jaxiry tororokane sã roropa nexiase, kaetokohxo exiketõ sã asakoro.
2 Emahpo pape pitiko nexiase imerohpyry typiapose. Jaxiry apotunuru wino tuna konõto kuao nexiase, jaxiry etato nono po nexiase.
3 Mame opore tykohtase ynororo kaikuxi tamuru aryrykary samo (reão aryrykary samo). Mame tozuhse ynororo konomeru tomo a, 7mãkomo a, itamurume konomeru takararahkane sã aomiry nexiase roropa.
4 Mame konomeru tõ omiry etaryke ya imerory se exiase repe. Yrome imepỹ omiry etase kaino kapu ae. Ynara nase ya:
— Konomeru tõ 7mãkõ omihpyry onekaropyra exiko, onymeropyra exiko roropa, tykase.
5 Mame mokyro, Ritonõpo nenyokyhpyry, tuna konõto po xikihme exikety jaxiry etato nono po exikety, tomary tanỹse eya kakoxi tapotunuru winono.
6 Mame tõturuse ynororo Ritonõpo poe. Jũme orihpỹme exiketyme Ritonõpo mana. Kapu rihpõme ynororo nono rihpõme roropa. Tuna konõto rihpõme roropa ynororo. Emero kapuaõkomo, nono põkomo tuna konõto kuaõkõ roropa rihpõme ynororo. Ynara tykase inenyokyhpyry Ritonõpo poe:
— Epo mana! Okynã pyra toehse mana.

7 Rue totose ahtao Ritonõpo nenyokyhpyry a, 7mãkõ etyhpyry a, toepohnohtopõpyry ae ro emero tyrĩko Ritonõpo mana tõmihpyry ae ro typoetory tomo a, urutõ komo a, tykase ynororo.
8 Mame omi etase ropa kaino, osemazuhme ynetahpyry ro nexiase. Ynara tykase ynororo ya:
— Pape apoita moky a ipiapohpyry Ritonõpo nenyokyhpyry emahpo exikety, xikihme exikety moky tuna konõto po, nono po, enara, tykase.
9 Mame mokyro a Ritonõpo nenyokyhpyry a ytoase pape pitiko ekaropose eya.
— Pape pitiko se hano, ase eya.
— Seny, apoiko. Enahko. Ikatainy sã reh exĩko mã awakuru ao. Yrome õtao mã anusasame exĩko ano zeni samo, nase ynororo ya.
10 Moro pape pitiko apoiase emary poe, tonahse ya. Anusasame nexiase ỹtao ahtao. Yrome tonahkehse ya ahtao, ikatainy sã toehse juakuru ao.
11 Mame ynara nase ropa ynororo ya:
— Senohne Ritonõpo nekarohpyry ekaroko ropa imehnomo a tuhkãkõ poko, tuhke pata tamuru põkõ poko, tuhke tyotyoro tõmire exiketõ poko, tuhke pata esã poko roropa, enara, tykase ynororo ya.

11

Tuarõtanohnanõ asakorõ poko

1 Morarame mara pisarara tokarose ya mosa ehtoh kuhtohme. Ynara tykase ya:
— Owõko, Ritonõpo maro oturutoh ikuhko, tapyi. Ahno nekarory tõ zahkatoh roropa ikuhko. Ritonõpo poko exiketõ ikuhko roropa moro taõkomo, tuhke toto exiry waro oehtohme.
2 Yrome tapyi zomye jarakapyhpyry onukuhpyra exiko, tokarose exiryke Ritonõpo waro pyra exiketomo a. Itũtũmãko mã toto Ritonõpo Patary Kurã poro Jerusarẽ poro 42me nuno.
3 Mame jomiry ekaronanõ aropõko ase, ypoetory asakoro. Upo topuxiximã risẽ amurũko mã toto: "Emynyhmãko ynanase oorypyrykõ poko," katohme imehnomo a. Mame Ritonõpo nekarohpyry poko imehnõ zurũko mã toto tuhke ẽmepyry, 1.260me ẽmepyry pona, tykase.
4 Mokaro Ritonõpo omiry ekaronanõ mã asakoro oriwera zoko sã mã toto. Nãparina sã roropa mokaro asakoro. Xikihme mã toto Kuesẽkõ ẽpataka, sero nono esẽ ẽpataka.
5 Mame mokaro ryhmary kukuruhtao imehnomo a, apoto tũtãko ĩtae xine mana tyzehnotokõ enahkatohme. Morara ahtao mokaro ryhmary kuhnanõ emero orihnõko mã toto.
6 Ritonõpo poe kapu apururu waro mã toto konopo oehpyra ehtohme, Ritonõpo omiry ekaroryhtao imehnomo a. Ritonõpo poe iporiry riry waro roropa mã toto munume. Ritonõpo poe sero põkõ akuruhtanohpory waro roropa mã toto, tuhke tyrohsẽ ke, kokoro rokene ise toto ahtao.
7 Mame Ritonõpo omiry poko tõturukehse toto ahtao, eutary konõto ae tũtãko onokyroimo mokaro asakoro exiketõ maro toetonatohkõme. Toto poremãkapõko xihpyry mana. Toto etapãko mana.
8 Mame osema taka toto ekepyry emãko mana, moro pata konõto po, Kuesẽkõ exixihmatopõpyry po. Moro pata tyorõ ke esehtõko toto seromaroro. "Sotoma moro," ãko mã toto. "Ejitu," ãko roropa mã toto iirypyryme moro pata põkõ exiryke itamurume.
9 Mame mokaro ekepyry enẽko mã toto, emero pata tamuru põkomo, ituakyry roropa toto enẽko, tyotyoro omiry waro exiketõ roropa, emero ahno toto ekepyry enẽko asakoropane ẽmepyry zokonaka. Toto ekepyry ononẽpopyra roropa mã toto.
10 Tãkye sero põkõ exĩko mokaro orihtopõpyry eneryke tyya xine. Atãkyemãko mã toto. Tynekarorykõ aropõko mã toto oseya rokene. Mokaro asakoro urutõ kõ pokoino toetuarimase toto itamurume sero põkomo. Naeroro atãkyemãko mã toto mokaro ekepyry eneryke tyya xine.
11 Morarame asakoropane zokonaka tõmehse ahtao tõsemãkapose ropa toto Ritonõpo a. Towõse ropa toto. Toto eneryke tyya xine tõserehse itamurume emero porehme.
12 Morarame omi konõto totase kaino mokaro a, asakoro exiketomo a. Ynara tykase eya xine kapu poe:
— Osehtoko xiaro! Õnuhtokose xiaro! tykase.
Mame tõnuhse toto kakoxi kapu aka, akuru htoko imehnõ neneryme porehme.
13 Mame morara ahtao nono kywyh kywyh tykase jamihme samo, pata zokonaka tyyryhmase. Omame porehme tapyi ahtao toiro toepukase. Ahno roropa totapase nono kywyh kywyh karyke, 7 miume totapase toto. Imehnõ tõserehse itamurume.
— Kure Ritonõpo Kapuaõ mana. Imehxo mana. Orẽpyrahxo roropa mana, tykase toto.

14 Asakoro ryhmatõ tonahse repe. Enetoko ke zakorõ ryhmatõ oehsasaka mana.

Rue 7mano, etyhpyrymano

15 Mame imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry rue etone, etyhpyrymano. Mame omi opore exiketõ etase kapu ao. Ynara nase toto:

— Seromararo Kuesẽkõ sero nono esẽme toehse rahkene tynymenekahpyry maro. Tuisame exikehpyra mana jũme, nase toto.

16 Morarame tamuximãkõ 24mãkõ tapõkõ po typorohse exiketõ Ritonõpo ẽpataka, tõpatapoe typorohse toto nono pokoxi, "Kure mase," katohme Ritonõpo a.

17 Ynara nase toto:

"Yna esẽme mase Ritonõpo,
imehxo oexiryke.
Seromararo yna esẽme ro mase.
Moinoronato mase yna esẽ roropa.
Kure mase orẽpyra oexiryke, ajamitunuru mapoiase.
Tuisame exipitõko mase!

18 Awaro pyra exiketõ ozehno toehse mã toto,
tuãnohtohkõ toehse exiryke,
aorihtyã apiakatoh toehse exiryke roropa.
Opoetory tõ epehmatoh toehse roropa,
toto erohtamitume, urutõ kõ maro,
emero opoetory tõ roropa,
tuisamehxo exiketomo,
tuisame pyra exiketomo.
Emero ouno exiketõ epehmatoh toehse.
Sero nono ryhmananõ enahkatoh toehse roropa mana,"
nase toto.

19 Mame Ritonõpo maro oturutoh kurã totapuruhmakase kapu ao. Ritonõpo nymeropohpyry ẽ tonese moro tao. Typoetory tõ pyno Ritonõpo exiry enetupuhtoh moro. Mame neneneh tykase, takararah tykase, panaikato, konomeru maro. Nono kywyh kywyh tykase, konopoimo itamurume topu sã xiriri tykase, enara.

12

Nohpo ekahmatopõpyry zakareimo a

1 Mame enetupuhpotoh konõto toeporehkase kapu ao. Nohpo nexiase. Tupoke xixi ke nexiase. Nuno roropa nexiase ipupuru zopino. Zupuhpyry po parimã nexiase, xirikuato maro 12me.

2 Poetoẽme nexiase. Enurusasaka nexiase. Kui ãko roropa nexiase ynororo jetũ toexiryke poeto ke.

3 Mame imepỹ enetupuhpotoh toeporehkase morotona kapu ao. Zakareimo konõto panõ nexiase, kamiraramano. Tupuhpyke ynororo 7me nexiase. Tyretyke roropa nexiase 10me. Zupuhpyry tõ po parimã panõ nexiase emero.

4 Xirikuato tarose eya kapu ae tarokyry ke. (Oseruao xirikuato ahtao toiro tarose eya.) Mame xirikuato tõ tynarotyã tomase eya nono pona. Nohpo enurukety ẽpataka toexikihmase ynororo, aenururu eraximatohme tyya, poeto enahtohme tonuruse ahtao.

5 Mame nohpo tonuruse rahkene orutuame. Tuisame exiketyme ehtohme tonuruse mokyro, orẽpyra pata tamuru tõ esẽme aehtohme. Tyjamitunuru ke tõmipona imehnõ rĩko mana emero porehme. Mame poeto pitiko typynanohse Ritonõpo a. Tosaka tarose tapõ pona.

6 Mame nohpo toepase ahno esaka pyra. Mokyro esaryme osa tyrise Ritonõpo a. Moroto ipynanohnõko imehnõ mana tuhke ẽmepyry, 1.260me ẽmepyry pona.

7 Mame totonapitose toto kapuaõkomo. Mikeu tõ tõsetapase toto zakareimo konõto maro. Typoetoke roropa zakareimo nexiase joroko tõ ke. Tõsetapase toto. Mikeu tõ poremãkapory se roropa nexiase toh repe. Mikeu nexiase Ritonõpo nenyokyhpyryme.

8 Morarame zakareimo konõto typoremãkapose ipoetory tõ maro. Taropose toto kapu ae porehme.

9 Zakareimo konõto tomapose kapu ae. Pake mokyro okoime. Esety joroko tamuru, Satanaxi esetyme roropa mana. Onekunohto ynororo. Sero nono põkõ tonekunohse eya porehme. Mokyro tomapose kapu ae nono pona, ipoetory tõ maro, joroko tõ maro.

10 Morarame omi etase ropa kapu ao, opore exikety. Ynara nase:

— Seromararo kypynanohtorỹko Ritonõpo mana. Seromararo tyjamitunuru enepõko mana, tuisamehxo toexiryke. Seromararo Inymenekahpyry tuisame toexiry enepõko

mana. Ynara exiryke, kuakorõkõ hxirone tomase exiryke kapu ae. Ritonõpo ẽpataka toto hxirõko nexiase saereme, koko, enara. Mokyro tomase kapu ae.

11 Mokyro typoremãkapose Jezu poetory tomo a toorihse Jezu exiryke toto myakãme. Mokyro typoremãkapose eya xine tosẽkõ zae ehtoh ekaroryke roropa tyya xine imehnomo a. Typoremãkapose eya xine, osepyno pyra toehse toexirykõke toorikyrykõ ponãmero.

12 Naeroro atãkyematoko kapuaõkomo. Yrome myhene nono põkomo, tuna konõto kuaõkõ roropa, tyhtose joroko tamuru exiryke oya xine. Zekĩtapãnõko roropa mana okyna hkopyra tuãnopyry ehtoh exiryke. Moro waro toexiryke zekĩtapãnõko mana, nase.

13 Morarame nono pona aepukahpyry waro toehse joroko tamuru ahtao nohpo tokahmapitose eya. Enurusenã ẽ tokahmapitose apoitohme tyya repe.

14 Mame aporiry asakoro tokarose nohpo a pianoimo aporiry panono, aepatohme tosaka ropa, ahno esaka pyra. Moroto mokyro pynanohnõko Ritonõpo mana, oseruao jeimamyry zokonaka onyryhmara joroko tamuru ehtohme.

15 Morarame tuna tutũtanohpose zakareimo konõto a tỹtae, itamurume, iporiry konõto samo, nohpo ekahmatohme, zue aka nohpo nerymapotohme repe.

16 Mame takorehmase nohpo nono a. Toẽtakase nono tuna omõtohme. Tuna tomõse nono aka, zakareimo konõto mytae itũtahpyry.

17 Morarame zakareimo konõto tyekĩtapãse nohpo poko. Toytose ynororo osetapase ipoenõ maro, ipakõ maro, emero Ritonõpo omipona exiketõ maro, Jezu Kyrixtu namorepahpyry omipona exiketõ maro roropa.

18 Mame isawã po zakareimo konõto xikihme toehse tuna konõto ehpio.

13

Onokyroimo asakoro

1 Imeĩpo onokyroimo enease aekuomyryhtao tuna konõto kuae. Tyretyke nexiase omame porehme, tupuhpyke roropa nexiase 7me. Typarimãke iretyry nexiase emero. Ritonõpo zehno nexiase ynororo. Naeroro Ritonõpo esety tymerose eya tupuhpyry tõ pokona Ritonõpome tõsekarotohme repe.

2 Kaikuxi tamuru sã nexiase mokyro. Ipupuru uuso pupuru sã nexiase. Ĩtary kaikuxi tamuru mytary sã nexiase. Mame zakareimo konõto a tyjamihtanohpose mokyro. Eya tapõ tokarose, tuisa konõtome mokyro tyrise eya roropa.

3 Mame mokyro onokyroimo zupuhpyry totapase toiro. Toorihse sã nexiase ipunaka. Yrome toekurãkase ropa. Moro eneryke tyya xine tõsenuruhkase sero nono põkõ emero. “To!” tykase toto. “Orẽpyra kuhse mose mana,” tykase toto. Aomipona se toehse roropa toto.

4 Kure rokẽ zakareimo konõto tyrise roropa eya xine Ritonõpo myakãme samo, tuisame toehtoh tokarose eya exiryke onokyroimo a, tuisame aehtohme. Ritonõpo myakãme onokyroimo toahmase roropa eya xine. Ynara nase toto:

— Imehxo mose mana. Isã pyra imehnõ mana. Orẽpyra kuhse ynororo. Iporemãkaponanõ pyra mã ipunaka, tykase toto.

5 Morarame tomiase xihpyry mokyro onokyroimo. Yrome onuãnohpyra Ritonõpo nexiase aporo. 42me nuno taropose eya tuisame toexiry poko.

6 Mame Ritonõpome tõsekaropitose eya: “Ywy ase Ritonõpo,” tykase ynororo. Ritonõpo esety tounohse roropa eya. Esary roropa typoihtose eya. Emero kapuaõkõ roropa typoihtose eya.

7 Mame Ritonõpo poetory tõ tapoitapoise eya. Yrome mokyro kahpyry onyporemãkapopyra Ritonõpo kynexine aporo. Ritonõpo poetory typoremãkapose eya. Tuisame toehse roropa ynororo, ituakyry esẽme, ahno esẽme, emero tyotyoro omiry ae exiketõ esẽme, emero pata tamuru põkõ esẽme, enara.

8 Mame kure rokẽ mokyro rĩko mã toto, emero sero nono põkomo. “Kure mase. Imehxo mase,” ãko mã toto eya. Mokaro esety onymeropyra kynexine Ritonõpo papẽ pokona. Yrome mokaro, esetykõ tymerose exiketõ Ritonõpo papẽ pokona, mokaro kure onokyroimo onyripyra mã toto. “Kure mase,” kara mã toto eya. Moino ro esetykõ tymerose Ritonõpo a kaneru mũkuru papẽ pokona sero nono onyripyra ro ahtao ro. Orihpỹme exiketõ mokaro jumanatome Kyrixtu poetoryme toexirykõke, toorihse Kyrixtu exiryke toto myakãme kaneru mũkuru samo.

9 “Typanare awahtao xine otato ehtoko.

10 Tapoisẽme awahtao xine tapoisẽme ro matose. Tuosẽme awahtao xine tuosẽme ro matose. Naeroro Ritonõpo poetoryme awahtao xine oseanahtotoko. Penekehpyra ehtoko Ritonõpo enetuputyry poko.”

11 Morarame imepỹ onokyroimo tũtary enease nono ae. Tyretyke nexiase asakoro, kaneru mũkuru retyry samo. Yrome aomiry zakareimo konõto omiry sã nexiase.
12 Mokyro onokyroimo apitoryme aexihpyry tuisame konõto aexihpyry sã toehse ynororo. Tõmipona sero nono põkõ tyrise eya emero. Mame onokyroimo osemazupu kure rokẽ tyripose eya xine. "Kure mase imehxo," kamexipotohme eya xine onokyroimo osemazuhme aexihpyry a, zupuhpyry ikurãkahpyry ropa a.
13 Mame tyjamitunuru tonepose eya. Apoto tonehpose eya kapu ae, tuhkãkõ neneryme.
14 Sero nono põkõ tonekunohse eya tyjamitunuru eneporyke eya xine. Onokyroimo osemazupu neneryme tyjamitunuru tonepose eya xine. Ynara tykase ynoro eya xine:
— Mose onokyroimo panõ imepỹ tyritoko eahmatohme, "Kure mase," katohme ipoko, tykase mokyro nono ae itũtahpyry eya xine onokyroimo poko, tapema ke zupuhpyry etapahpyry poko, aekurãkahpyry ropa poko. Kure mokyro ritohme ipanõ tyripose eya xine.
15 Mame tyrise ahtao tyjamitunuru poe toto nyrihpyry taoseremanohpose eya aomitanohpotohme isene aehtohme. Mame isene toehse ynororo, tõtururu waro toehse. Imehnõ etapary waro roropa toehse, "Kure mase," kara toto ahtao tyya.
16 Mame tosety meropoase onokyroimo, emero ipery pokona emero emary pokona apotunuru wino, enara. Inunomo, poetohti, tymõkomokamo, tytineruke pyra exiketomo, tosẽke erohketomo, typoetoke exiketomo, emero.
17 Mokyro nymeropohpyry pyra exiketõ ahtao, mõkomo onepekahpopyra eya xine ynororo, mõkomo onekamopopyra roropa ynororo eya xine.
18 Tuaro ehtoko. Tuaro awahtao xine enetupuhnõko matose. Mokyro onokyroimo nymerohpyry enetupuhtohme mana, orutua esety poko. Ynara mana 666.

14

Jezu poetory tõ eremiary poko
1 Mame osenuhmase ropa. Kaneru mũkuru enease ypy Xião po. Imaro nexiase tuhkãkomo, 144.000mãkomo. Typerykõ poko tymerose Ritonõpo esety nexiase, Kaneru mũkuru esety roropa.
2 Mame omi etase kaino, kapu ae. Sõkane konõto sã nexiase. Konomeru sã roropa nexiase. Tuhkãkõ eremiaketõ omiry etase. Toarẽ etory sã nexiase.
3 Xikihme nexiase toto Ritonõpo apõ myhto, isene exiketõ asakoropane exiketõ maro, tamuximãkõ maro. Tyrisenã eremiatoh poko toremiase toto. Moro eremiatoh waro pyra imehnõ mana. Mokaro rokẽ zuaro, 144.000mãkomo, topekahse toh mokaro Jezu a, sero põkõme ro toto ahtao ro.
4 Orutua kõ mokaro, kurãkõme mã toto. Tyyrypyrykõ poko pyra mã toto ipunaka Ritonõpo omipona rokẽ toehtohkõme. Naeroro nohpo tõ poko pyra mã toto, typye pyra roropa mã toto. Kaneru mũkuru omipona rokẽ mã toto imepỹ maro toehtohkõme onurumekara mã toto. Topekahse mã toto imehnõ sero põkõ maro pyra toto ehtohme. Tokarose mã toto Ritonõpo a osemazuhme kaneru mũkuru a, enara.
5 Toipe mã toto ajohpe pyra. Zae rokẽ mã toto Ritonõpo a.

Ritonõpo nenyokyhpyry oseruao
6 Morarame imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry enease aytoryhtao kae kapu kuroko. Omi kurã ekarose nytoase sero nono põkõ netaryme. Jũme moro omi kurã onytyoromara mana. Emero pata tamuru põkõ netaryme, emero ituakyry netaryme, emero tyotyoro omiry ae exiketõ netaryme, emero pata esẽ poetory tõ netaryme.
7 Ynara nase opore:
— Ritonõpo zuno ehtoko, kure rokẽ tyritoko roropa. "Kure mase imehxo," kahtoko eya, sero põkõ apiakatoh toehse exiryke porehme. Naeroro oesekumurukõ po oporohtoko Ritonõpo ẽpataka, "Kure mase," katohme eya. Kapu rihpõme ynororo, nono tõkehko rihpõme, tuna konõto roropa iporiry tõkehko emero rihpõme mana.
8 Mame mokyro apitorymã mykapo imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry tooehse. Ynara nase ynororo:
— To! Tonahkase Papironia põkõ mana. Pata konõtome nexiase repe. Yrome nohpo sã imeimehnõ poko exikety sã toehse. Eukuru tokamose eya emero ẽtohme. Tynamokyry ẽpõko eya xine mana jehnahpyry, tymaro toto ehtohme. Mokyro sã Papironia põkõ toehse Ritonõpo a, nase.
9 Mame mokaro asakoro aehtoh mykapo imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry tooehse. Ynara tykase ynororo:
— Onokyroimo xihpyry omipona awahtao xine, kurãme mokyro ekaroryhtao roropa oya xine mokyro esety meropõko matose operykõ pokona. Operykõ pokona pyra ahtao oemarykõ mypary pokona esety meropõko matose.

10 Yrome moro sã tyripose oya xine ahtao ozehno xine exĩko Ritonõpo mana ipunaka.
Onokyroimo poetory wãnohnõko Ritonõpo mana emero, apotoimo htaka, axitunety htaka,
tynenyohtyã kurã neneryme, kaneru mũkuru neneryme roropa.
11 Moro apoto erexĩtory, toto wãnohtoh erexĩtory onuhkehpyra exĩko mana jũme. Etuari-
makehpyra mã toto, saereme, koko roropa, onokyroimo kure ekaronanomo, inyrihpyry
kahpyry kure ekaronanõ roropa, esety merohpõkõ roropa typokona xine. Mokaro etuari-
makehpyra mã toto, tykase ynororo.
12 Naeroro oseanahtotoko Ritonõpo poetoryme awahtao xine, aomipona toehse
oexirykõke. Jezu onenetupuhkehpyra roropa awahtao xine oseanahtotoko.
13 Mame omi etase ropa kapu ae. Ynara nase:
— Ynara imeroko: "Ritonõpo nyrohmanohpotoh poko erohketõ toorikyrykohtao tãkye
exĩko toh mana."
— Aõ, ajohpe pyra nase, nezukuase Ritonõpo Zuzenu. Oseremãko mã toto toerohkehxĩpo
xine. Toerohtamitukõ apoĩko roropa mã toto, nase Ritonõpo Zuzenu.

Otyro epery apoiry sã nono põkõ apiakary mana

14 Mame osenuhmase ropa. Akurũ enease karimutumano. Moro akurũ po kapu ae
ayhtohpyry panõ enease typorohse. Typarimãke nexiase uuru risẽ ke zupuhpyry poko.
Otyro sahkatoh nexiase emahpo, taere exikety.
15 Morarame imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry tutũtase Ritonõpo maro oturutoh tae. Opore
ynara nase ynororo akurũ po iporotyhpyry a:
— Atapemã ke isahkako otyro epery apoitohme oya, isahkatoh po toehse exiryke. Nono
põkõ tahpirãse sã mã toto, tykase ynororo.
16 Morarame tytapemã ke nono po tỹkyryry tysahkase eya, akurũ po iporotyhpyry a.
Otyro epery anymyry sã nono põkõ tanỹse eya.
17 Mame imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry enease. Ritonõpo maro oturutoh tae nutũtase,
kapu ao, tytapemake roropa taere exikety ke.
18 Imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry tooehse ahno nekarory zahkatoh poe. Apoto eraseme
kynexine. Opore tõturuse ynororo tytapemake exikety a. Ynara tykase ynororo:
— Atapemã ke uwa epery isahkako, uwa esary po, nono po, tahpirãse exiryke, tykase.
19 Naeroro tytapemake exikety a uwa epery tysahkase. Moro epery tomase eya euhkatoh
aka, zehno Ritonõpo ehtoh aka.
20 Mame axikaru euhkary sã moro epery touhkase euhkatoh ao, pata myhto. Munu
tutũtase euhkatoh ae iporiry samo, 300 kirometuru mosa exiry. Zueme exiry toiro meturu
zokonaka.

15

Etuarimatoh konõto otyhkatoh poko

1 Morarame imepỹ osenuruhkatoh konõto enease kapu ao, Ritonõpo nenyohtyã 7mãkõ
enease 7me tyrohsemyimo maro, etuarimatoh konõto maro. Imehnõ wãnohtoh moro
etyhpyrymano. Iirypyrymãkõ zehno Ritonõpo ehtoh etyhpyry moro.
2 Mame osenuhmase ropa. Tuna konõto panõ enease kutehi samo, otoxie kutehi ahtao
kamirarame apoto maro. Onokyroimo poremãkaponanõ enease roropa. Onokyroimo
nyrihpyry poremãkaponanomo, 666 ke tosehke exikety poremãkaponanõme roropa toh
nexiase. Xikihme toh nexiase tuna konõto panõ ehpio. Osekuroko toare exikety toto
emahpo nexiase Ritonõpo nekarotyã eya xine. Etõko toh nexiase.
3 Eremiãko roropa toh nexiase Moeze, Ritonõpo poetory nymerohpyry ae. Kaneru
mũkuru poko eremiãko roropa toh nexiase. Ynara nase toto:
"Papa Kapuaono, Ritonõpo imehxo mase.
Onyrityã kure kuhse mana.
Orẽpyra mase.
Pata tamuru esẽ mase. Zae mase.
Ajohpe pyra mase onyrityã poko.
4 Onoky ouno pyra exikety nae nah?
Arypyra, ouno emero mã toto,
yna esẽme oexiryke.
Imehxo oehtoh poko ekãtõko mã toto emero porehme.
Omoro rokẽ kurãme nymyry mase.
Pata tamuru põkõ emero oehnõko mã toto,
'Kure mase,' katohme oya.
Kure rokẽ orĩko mã toto.
Tosekumuru po porohnõko mã toto oẽpataka,

kure oexiry eneryke tyya xine,
emero pata põkõ punero,"
tykase toto toremiarykõme.
5 Moromeĩpo tyorõ enease ropa kapu ao. Ritonõpo maro oturutoh enease, tapyi. Moro
tao kamisa risẽ nexiase, Ritonõpo apõ esaryme. Totapuruhmakase nexiase.
6 Mame Ritonõpo maro oturutoh tae tutũtase inenyohtyã 7mãkomo. Imaro xine tyrohse-
myimo etuarimatoh konõto etyhpyrymã nexiase. Upo karimutumã ke tõtupohtose toh
nexiase, rino risẽ ke, ikurikahpyry panõ ke. Aozahparakõme uuru risẽ nexiase tymyhse.
7 Mame isene exikety toiro nexiase Ritonõpo ẽpataka, asakoropane exikety. Eya
kasanamã tokarose Ritonõpo nenyohtyamo a 7mãkomo a. Uuru risẽ tokarose eya xine, 7me.
Pehme kasanamã nexiase, iirypyrymãkõ zehno Ritonõpo ehtoh ke. Orihpỹme exiketyme
Ritonõpo mana jũme.
8 Mame orexĩto ke typehkase Ritonõpo maro oturutoh nexiase, Ritonõpo imehxo ehtoh
poe, ijamitunuru poe, enara. Moro taka omõsaromepyra imehnõ toehse etuarimatoh konõto
etyhpyry exitãne, Ritonõpo nenyohtyã 7mãkõ nenehtyã otyhkatãne.

16

Kasana pehme zehno Ritonõpo ehtoh ke

1 Morarame omi konõto etase Ritonõpo maro oturutoh tao. Ynara nase tynenyohtyamo
a, 7mãkomo a:
— Ytotoko. Kasana ao exikety ikuãtatoko. Zehno jehtoh ikuãtatoko nono pona, nase
ynororo.

Kasana 1mano

2 Naeroro Ritonõpo nenyokyhpyry osemazuhme aexihpyry toytose. Tykyryry tukuãse
eya nono pona, kasana aono. Muretano xihpyry toehse onokyroimo kahpyry esety ke
tỹpokõke exiketõ pokona, inyrihpyry xihpyry kure ekaronanõ pokona roropa.

Kasana 2mano

3 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry akorõ a tykasanary tukuãse tuna konõto kuaka. Aori-
htyã munuhpyry sã toehse tuna. Tunakuaõkõ kana tõkehko toorihse emero porehme.

Kasana 3mano

4 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry oseruao aehtopo a tykasanary tukuãse tuna tõ
kuaka, tuna tõ enatyry kuaka roropa. Munume tanyhtanohpose moro.
5 Imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry omiry etase, tuna erase omiry etase. Ynara tykase
ynororo:
— Zae rokẽ mase. Azahkuru pyra roropa mase ipunaka iirypyrymãkõ wãnopyry poko oya,
kure oexiryke. Kure exikehpyra mase, moino ro mase roropa.
6 Ritonõpo poetory totapase eya xine. Urutõ kõ totapase roropa. Naeroro toto etapãko
roropa mase. Zae ro tynyrihpyrykõ epehpyry apoĩko mã toto, tykase.
7 Mame imepỹ omi etase tynekarory zahkatoh poe. Ynara nase:
— Kuesẽkõ Ritonõpo imehxo mase. Ajohpe pyra mase. Zae ro imehnõ apiakãko mase. Zae
ro toto wãnohnõko mase, nase.

Kasana 4mano

8 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry asakoropane aehtopo a tykasanary tukuãse xixi
pona. Ahno tyahkapose xixi a, piukah karyke itamurume.
9 Tyahse toto xixi ke piukah karyke. Mame Ritonõpo tykerekeremase eya xine, morohne
wãnohtoh esẽme Ritonõpo exiryke. Yrome tyyrypyrykõ onurumekara toh nexiase. "Kure
mase, Ritonõpo," kara toh nexiase roropa.

Kasana 5mano

10 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry omame aehtoh a tykasanary tukuãse onokyroimo
apõ pona. Tyarumãkapose onokyroimo esao. Kui tykase toto morotõkomo, jetũ toehse
toexirykõke.
11 Mame Ritonõpo Kapuaõ tykerekeremase eya xine jetũ toexirykõke muretano hpe
roropa toexirykõke. Yrome tyyrypyrykõ onurumekara ro toh nexiase.

Kasana 6mano

12 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry omazũpona aehtopo a tykasanary tukuãse Eupyrati
tunary pona. Moro tuna tãpaise emero porehme, tasarahse, tonore tuna esahpyry toehse.
Osemame toehse, xixi tũtatoh wino pata tõ esã esemaryme ehtohme.
13 Mame joroko tõ enease oseruao. Pororu sã toh nexiase. Tutũtase toto zakareimo
konõto mytae, onokyroimo xihpyry mytae ajohpe urutõ mytae, enara tutũtase toto.

14 Joroko tõ mokaro, joroko tamuru poetory, tyjamitununu eneponanomo. Nono poro
ytõko mã toto oseruaõkomo, tuisa tõ enehse, oximõme toto ehtohme etonatohme Ritonõpo
Imehxo Exikety maro iirypyrymãkõ apiakatoh konõto toehse ahtao.
15 "Etatoko pahne," ãko Jezu kyya xine. "Jeraximara awahtao xine omato oepyry sã
oehnõko ropa ase zuaro pyra awahtao xine. Tãkye exĩko matose tuaro awahtao xine,
nyhpyra exikety sã awahtao xine, ãtakimahpyry sã awahtao xine. Morara awahtao xine
tupokã sã ytoytõko matose, ehxiropyra roropa matose."
16 Morarame nono põkõ tuisary tonehse joroko tomo a. Oximõme tonehse toto ona pona.
Epereu omiry ae moro ona esety Amaketõme mana.

Kasana 7mano

17 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry a omazũmykaponato aehtoh a tykasanary tukuãse
kakoxi tyryrykane pona. Aomiry opore exikety tõturuse Ritonõpo apõ poe imaro oturutoh
tae. Ynara nase:
— Tõtyhkase mana. Nenahno! tykase.
18 Mame neneneh tykase, panaikato, konomeru, nono kywyh kywyh tykase, enara.
Moino ro ahno ritopõpyry poe ro sero nono kywyh kywyh katopõpyry sã pyra kynexine.
Jamihme sero nono kywyh kywyh tykase.
19 Pata konõto tohpahse roropa oseruao. Imehnõ patary tõ tuhke tãtakuhmose emero pata
tamuru punero sero nono po. Mame wenikehpyra Ritonõpo nexiase Papironia põkõ poko.
Eukuru zetunuru ẽpoase sã eya xine tykasanary ae toto zehno Ritonõpo ehtoh enetupuhtoh
moro eukuru nexiase.
20 Ahmõta emero osenepyra toehse, ypy tõ roropa tonahse.
21 Konopoimo tooehse tytopuke tũpore topu konõto samo, omoxĩ roropa. Toiro topu 45
kiru samo. Kapu ae toepukase ahno pona. Mame Ritonõpo tykerekeremase ahno a moro
konopoimo pokoino, popyra eya xine exiryke ipunaka.

17

Orutua kõ poko nohpo ehtopõpyry poko

1 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry toiro tooehse ya, 7mãkõ maro nexiase. Tykasanake
kynexine ynororo. Ynara kynako ya:
— Ymaro eropa, musurehpã wãnopyry enekose. Mokyro musurehpã wãnopyry enepõko
ase oya. Ritonõpo omipona pyra exiketõ enetupuhtoh mokyro. Pata konõto põkõ mokaro.
Tuna tõ pũto typatarykõ tyrise eya xine.
2 Sero põkõ tuisary tõ mokyro poko toehse toto musurehpã poko toehse, nohpo poko
exiketõ samo. Etỹketõ sã ipoko toehse toto sero nono põkomo, eukuru onẽkehpyra exiketõ
samo, nohpo poko exikehpyra exiketõ sã roropa.
3 Mame Ritonõpo Zuzenu a tapoise ywy. Inenyokyhpyry jaroase ahno esaka pyra.
Moroto nohpo enease typorohse onokyroimo po. Tahpire mokyro nexiase. Ipihpyry
tymerose esety xihpyry ke Ritonõpo eunohtoh ke. Tupuhpyke nexiase 7me. Tyretyke
roropa nexiase 10me.
4 Tupõ tamuruse nohpo a nexiase tahpiremy. Emeporyme uuru risẽ nae nexiase, topu
kurã roropa typyne exiketomo, kasuruimo roropa. Emahpo kasana nae nexiase uuru
risemy. Moro kasana pehme nexiase iirypyry ke nuriame exikety ke roropa, typoko
imeimehnõ ehtopõpyry epehpyry ke.
5 Ipery poko esety tymerose nexiase. Moro esety onenetupuhpyra imehnõ mana.
Ynara mana: "Papironia konõto. Imeimehnõ poko exiketõ ẽme mana, emero porehme.
Tyyrypyrykõ poko penetaketõ ẽme roropa mana."
6 Morarame mokyro eneryhtao ya, toetỹse exikety sã tãkye nexiase Ritonõpo poetory
orihtopõpyry poko, toto etapatopõpyry poko tyya, enara. Jezu onurumekara toto exiryke
totapase toto eya.
Mame mokyro eneryke ya osenuruhkase ipunaka.
7 — Oty katoh osenuruhkãko hma? tykase Ritonõpo nenyokyhpyry ya. — Ourũko ase mose
nohpo poko. Onokyroimo poko roropa, nohpo puimane, tupuhpyke exikety 7me, tyretyke
exikety 10me. Mokaro poko ourũko ase.
8 Mokyro onokyroimo isene kynexine aporo. Yrome toorihse ropa ynororo. Mame
okynã pyra onuhnõko ropa mana amerehmã ae. Ytoytõko ropa mana. Imeĩpo tonahkasẽme
exĩko mana. Yrome aytorykohtao ro sero nono poro osenuruhkãko enenanõ mana. Jezu
poetory tõ kara osenuruhkãko mana. Esetykõ pyra mã Ritonõpo papẽ poko, typapẽ poko
onymeropyra Ritonõpo exiryke pake, sero nono riryhtao, orihpỹme exiketõ esetykõ maro.
Osenuruhkãko mokaro mana onokyroimo eneryke tyya xine. Isene ehxĩpo toorihse ropa
ynororo. Yrome osenẽko ropa mana.

9 — Tuaro ehtoko. Enetupuhtoko. Mokyro zupuhpyry tõ 7mãkõ ypyme mã toto. Moro ypy tõ emory po mokyro nohpo typorohse mana. Moro ypy tõ 7mãkõ tuisame roropa mã toto.
10 Omame tuisa tonahse ropa mã toto. Toiro tuisame ro mana. Toiro oehpyra ro mana. Tooehse ahtao okyna hkopyra exĩko mana.
11 Mame mokyro onokyroimo, isene ehxĩpo, isene pyra toehse ropa tuisame 8mãme exĩko mana. Osemazuhme aporo 7mãme nexiase. Imeĩpo mokyro tonahkasẽme exĩko mana.
12 — Iretyry 10me, onenetyã tuisame roropa mã toto. Exipyra ro mã toh aporo. Yrome kowenu tuisaryme exĩko mã toto axĩtao rokene onokyroimo maro.
13 Mokaro 10mãkõ atae rokẽ mã toto onokyroimo pyno toexirykõ poko. Tyjamitunurukõ ekarory se rokẽ mã toto onokyroimo a, tuisame toexirykõ ekarory se eya roropa mã toto.
14 Kaneru mũkuru maro tõsetaparykõ se mã toto. Yrome toto poremãkapõko kaneru mũkuru mana, tynymenekatyã maro, tosẽkõ onurumekara exiketõ maro. Kuesẽkõme mana, imehnõ esã esẽme imehxo mana. Sero põkõ tuisary tõ esẽme roropa mana.
15 Mame ynara nase Ritonõpo nenyokyhpyry ya:
— Moro tuna onenehpyry pona typorohse nohpo kahpyry, moro tuna ahnome mana. Imoihme mã toto. Pata tamuru põkõ mokaro. Tyotyorõkõ omiry ae exiketõ mokaro.
16 Morarame iretyry 10mãkõ onenetyã onokyroimo kyryryme, mokaro mã nohpo zehno exĩko, mokyro emero rokẽ poko aexihpyry zehno exĩko mã toto. Mame imõkomory arõko mã toto emero porehme. Tupoke pyra inomõko mã toto. Ipũ õnõko mã toto. Mame jahkãko toh mana enahkatohme.
17 Ritonõpo poe ipenetatoh rĩko mã toto. Ipoe atae mã toto. Tuisame toexirykõ ekarõko mã toto onokyroimo a tuisamehxo aehtohme, Ritonõpo omihpyry ae ro.
18 — Mame mokyro nohpo pata konõtome mana. Sero nono põkõ tuisary tõ emero tõmipona tyrise eya, tykase ynororo ya.

18

Papironia enatyry poko

1 Morarame imepỹ Ritonõpo nenyokyhpyry yhtory enease, kapu ae. Tuisamehxo nexiase. Kure aexiry ezurume sã konõto nexiase roropa. Ipoe saereme toehse sero nono emero porehme.
2 Opore ynara tykase ynororo:
— Papironia tonahse, moro pata konõto patãpome toehse. Seromararo joroko tõ esaryme toehse mana, akuaryhpo tõ esaryme rokene, iirypyryme exiketõ esaryme, torõ tõ xihpyry esaryme, enara.
3 Ynara exiryke, Papironia põkõ nohpo sã mana, imeimehnõ poko exikety samo. Eukuru ekamory sã tõsekarose ynororo imehnõ maro ehtohme. Sero nono põkõ tuisary tõ ipoko toehse. Sero põkõ mõkomo poko erohketõ tytineruke toehse tymõkomoke roropa Papironia põkõ pokoino, nohpo poko exiketõ sã typenetatohkõ poko toehse toexirykõke.
4 Morarame imepỹ omiry etase kaino kapu ae. Ynara nase:
— Moro pata irumekatoko, ypoetory tomo.
Irumekatoko ipunaka.
Mokyro anakorehmara ehtoko iirypyrykõ poko,
awãnohpyra xine Ritonõpo ehtohme.
5 Kaetoko sã iirypyry mana, ypy sã konõto.
Naeroro inyrihpyry xihpyry poko wenikehpyra Ritonõpo mana.
6 Oritopõpyrykõ sã eya xine,
moro sã mokyro tyritoko emetakame.
Epehmatoko iirypyhpyry epehpyryme,
imotye roropa epehmatoko.
Ikasanary ipehkatoko jetunety ke.
Inekarohpyry oya xine jetunety,
moro motye ekarotoko ropa eya.
7 Ituarimapotoko, sam kamexipotoko eya.
Imynyhmapotoko, tuisame imehxo tõsekarose exiryke.
Emero kurã tapoise eya tykyryryme.
Nohpo sã mana, ynara kane samo:
"Taro ywy tarõkõ esemy.
Pytỹpo sã pyra ase.
Emynyhmara jũme ase, sam kara ase roropa," kane sã mana.
8 Morara exiryke mokyro wãnohtoh oehnõko mana toiro ẽmepyry ae.

Tyrohsẽ oehnõko mana, etuarimatopo.
Emitapãnõko roropa mana.
Tyahkasẽme exĩko mana,
tuãnohsẽme exĩko,
orẽpyra Ritonõpo exiryke,
nase ynororo.

9 Morarame sero põkõ tuisary tõ ipoko xine aehtyã xitãko mana. Imaro xine tãkye aexityã pata zatyry eneryke tyya xine xitãko mã toto. Apoto erexĩtory eneryke tyya xine xitãko mã toto.

10 Amekeino rokẽ enẽko mã toto, mokaro etuarimatoh zuno toexirykõke.

— Myhene! Myhene! ãko mã toto. — Pata imehxo nexiase repe. Orẽpyra Papironia põkõ nexiase repe. Yrome axĩ tonahse myhene, ãko mã toto.

11 Mõkomo ekamonanõ roropa sero nono põkõ xitãko mana. Mokaro hnamõko mã toto, tymõkomorykõ epekahnanõ pyra toehse exiryke.

12 Morohne onepekahpyra mã toto, uuru, parata, topu kurãkomo, kasuruimo te, kamisa karimutumano te, kamisa kurã ezuezumano, kamisa typyne exikety te, kamisa tahpirẽ roropa, wewe kurano te, maafim risemy, wewe kurã risemy, metau risemy, kurimene risemy, topuimo risemy, (maamore risemy).

13 Kanera tõkehko onepekahpyra mã toto, tonahsẽ emepory tõkehko, typoxine zahsemy azawaimo, ixtaratu panono, ixtaratu, eukuru, oriu, pou risemy te, tiriiku puhturu roropa; pui tõkehko, kaneru tomo te, kawaru tomo, kahu tõkehko, namoto tõ roropa. Morohne nae toh nexiase tokamosẽme repe. Yrome epekahnanõ pyra toehse.

14 Ynara ãko mõkomo ekamonanõ eya repe:

— Openetatopõpyry tõ tonahse, omõkomory te, otinerũ te, orẽpyra oehtopõpyry roropa, emero tonahse mã jũme. Morohne onenepyra ropa mase jũme, ãko mã toto.

15 Mõkomo ekamonanõ tytineruke toehse tymõkomory ekamory poko moro pata po. Moino osenuhmãko mã toto, mokaro etuarimatoh kurũke, imaro xine toetuarimary se pyra toexirykõke. Xitãko mã toto, mokaro hnamõko.

16 — Myhene! Pata imehxo nexiase, myhene! Tupoke kurã ke moro põkõ nexiase ezuezumã ke, tahpirẽ ke roropa. Uuru risã ke roropa tynamuruke nexiase toto topu kurã ke roropa typyne exiketõ ke, kasuruimo ke roropa.

17 Axĩ tymõkomoke pyra toh toehse. Tonahse emero porehme.

Wapu esẽ tõ mã, imaro xine ytoketõ roropa te, wapu poko erohketõ roropa imehnõ erohketõ roropa tuna konõto po amekeino tõsenuhmase toto.

18 Pata zatyry eneryke tyya xine, orexĩto eneryke roropa tyya xine, yronymyryme tyxitase toto. Ynara tykase toto:

— Pata kurãme nexiase. Ipanõ pyra mana, tykase toto.

19 Nono tyrise eya xine tuhpokoxi xine, tyxitarykõke, pata hnamoryke tyya xine.

— Myhene! Pata imehxo nexiase repe! Moro pata po wapu konõto tõ, emero tuna konõto poro ytoketõ tytineruke toehse, tymõkomoke toehse roropa, moro pata põkõ tymõkomoke itamurume exiryke. Yrome axĩ tonahse emero porehme.

20 Atãkyematoko kapuaõkomo, mokaro enatyry poko. Atãkyematoko Ritonõpo poetory tomo, inymenekatyã roropa imehnõ amorepananõme. Ritonõpo poe urutõ kõ roropa atãkyematoko. Mokaro tuãnohse eya oryhmatamitukõme.

21 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry a topu konõto tanỹse, jamihme exikety a. Moro topu zumo exiry saipe konõto sã kynexine. Mame tuna konõto kuaka moro topu tomase eya. Ynara nase:

— Topu tomase ahtao nakuaka axĩ nerỹko mana. Moro saaro axĩ Papironia põkõ enahnõko mana typatarykõ maro. Jũme osenepyra ropa exĩko mã toto.

22 Rue tõkehko onetara exĩko morotõkõ mana. Eremiaketõ roropa onetara mã toto. Erohketõ pyra exĩko roropa mana. Tiriiku apotoh osetara exĩko roropa mã moroto jũme.

23 Nãparina saerehkara exĩko mana. Niotaketõ omiry pytaketõ omiry roropa osetara moroto exĩko mana. Mõkomo ekamonanõ imehnõ motye orẽpyra toh nexiase repe. Pyaxime toehtohkõke imehnõ tonekunohse eya xine, emero pata tõ põkõ, nase.

24 Papironia põkõ tuãnohse kynexine urutõ kõ totapase eya xine exiryke, Ritonõpo poetory totapase roropa eya xine, imehnõ totapase roropa sero nono põkõ eya xine, enara.

19

1 Moromeĩpo tuhkãkõ omiry panõ etase ropa, opore exikety kapu ao. Ynara nase:

— Kure Ritonõpo mana, kypynanohnekõme mana, tuisame kuhse mana, orẽpyra roropa mana.

2 Zae mana, kure roropa mana imehnõ apiakary poko. Mokyro nohpo iirypyryme
exikety tuãnohse eya iirypyryme sero põkõ tyrise exiryke eya, toto poko toehse exiryke.
Mokaro tuãnohse Ritonõpo a typoetory totapase eya xine exiryke, nase mokyro.
3 Mame opore ynara tykase ropa toto:
— Kure mase, Ritonõpo! Moro pata imehxo aexihpyry zahkehpyra mana. Erexĩtory
onuhkehpyra roropa mana jũme, tykase toto.
4 Mame tamuximãkõ 24mãkõ tosekumurukõ po typorohse toto. Morararo onokyroimo
asakoropane exiketõ tosekumurukõ po typorohse toto.
— Kure mase, katohme Ritonõpo a. Tapõ po Ritonõpo nexiase.
— Aõ, tykase toto. — Kure mase, Ritonõpo, tykase toto.

Kaneru mũkuru otuhtoh konõto pytatohme

5 Morarame Ritonõpo apõ poe omi etase ropa. Ynara nase:
— "Kure mase, Ritonõpo," kahtoko Kuesẽkomo a, ipoetoryme awahtao xine, emero
porehme, tuisa tomo, tuisame pyra exiketõ roropa. "Kure mase," kahtoko Ritonõpo zuno
exiketomo, tykase.
6 Morarame tuhkãkõ omiry panõ etase ropa, sõkane panõ roropa, konomeru samo. Ynara
nase:
— Kure mase, Ritonõpo. Yna esẽme mase emero porehme. Tuisa Imehxo Exikety mase.
7 Satãkyematone. Soseahmatone roropa, "Kure mase," sykatone eya ime kuhse aexiryke.
Ynara exiryke, kaneru mũkuru pytatoh toehse mana. Mame nohpo oryxime exikety tyse
exikety oepyry eraximãko mana. Mokyro sã sytatose ekurãkãko Kuesẽkõ oepyry ropa
eraximatohme.
8 Tupõ kurã amurũko nohpo mana, upo karimutume kuhse exikety. Mokyro sã Ritonõpo
poe ipoetory tõ kure exĩko mana, nase ynororo. (Toto zupõme sã kure toto ehtoh mana.)
9 Mame ynara nase Ritonõpo nenyokyhpyry ya:
— Ynara imeroko, tãkye exĩko mã toto eahmatyamo otuhtoh konõto pona, kaneru mũkuru
pytatoh pona, tykase ynororo.
Mame ynara tykase ropa:
— Jomihpyry moro zae mana Ritonõpo poe, tykase.
10 Mame imyhtokoxi typorohse ywy, "Kure mase," katohme eya repe. Yrome ynara nase
ya:
— Arypyra. Asã ywy Ritonõpo namotome rokene. Imehnõ Ritonõpo poetory sã roropa
ase. Jezu nekarohpyry zae ehtoh enetupuhnanõme matose. Ritonõpo rokẽ ẽpataka oporo-
htoko, "Kure mase," katohme eya.
Jezu nekarohpyry zae ehtoh enetuputyryke tyya xine pape tymerose urutõ komo a
Ritonõpo poe.

Kawaru po ytokety, karimutumã po

11 Mame kapu etapuruhmakary enease. Moroto kawaru karimutumã nexiase. Mokyro
kawaru po ytokety esety Kure Exikety. Ajohpãkarame roropa esety akorony, zae imehnõ
apiakaryke eya. Imehnõ poremãkapõko roropa mana.
12 Enuru zemime sã nexiase, apoto samo. Zupuhpyry po parimã tuhke nexiase, uuru
risemy. Esety tymerose ipoko. Yrome ynoro rokẽ moro esety waro kynexine.
13 Zupõ munuhpe nexiase porehme. Tosehpase roropa ynororo Ritonõpo omiryme.
14 Mokyro mykapo tuhkãkõ toytose, kapuaõkomo, soutatu tomo. Kawaru po toytose toto,
karimutumã po. Tupoke kurã ke toh nexiase, ikurikasenã sã roropa.
15 Mame ratoimo taere exikety tutũtase sã mokyro mytae. Moro ke pata põkõ
poremãkapõko mana. Tyjamitunuru ke tõmipona toto ripõko mana. Kurimene jamitunuru
sã orẽpyra tõmipona emero tyrĩko mana. Mame axikaru euhkapory sã axikaru eukuru
riryhtao euhkatoh ao, moro sã tõmipona pyra exiketõ wãnohnõko mã Ritonõpo, zehno toehse
toexiryke.
16 Zupõ poko roropa esety tymerose jaxiry poko roropa: "Tuisa tõ tuisary, Esẽkõ esemy,"
tymerose roropa nexiase.
17 Morarame xixi ao Ritonõpo nenyokyhpyry enease xikihme. Ynara nase opore kurumu
tõ netaryme:
— Osehtoko xiaro oximõme õtuhtohkõ konõto pona, Ritonõpo nekarohpyry pona.
18 Osehtoko xiaro tuisa tõ pũ õse, pirikateru tõ maro, soutatu tõ roropa, kawaru tõkehko,
epo ytoketõ maro. Emero ahno pũ õnõko matose tosẽke exiketomo, typoetoke exiketomo,
imehxo exiketomo, ime pyra exiketõ roropa, enara.
19 Morarame onokyroimo enease sero põkõ tuisary tõ maro typoetory tõ soutatu tõ maro.
Tõximõse toh nexiase etonatohme kawaru po ytokety maro ipoetory tõ maro, enara.

20 Morarame onokyroimo tapoise, urutõ ajohpe exikety maro. Mokyro nexiase tyjamitunuru enetaonohnõko onokyroimo ẽpataka. Morohne tyjamitunuru enepotopõpyry ke tyya imehnõ tonekunohse eya. Onokyroimo esety ke tymerose exiketõ tonekunohse eya, "Kure mase," kananõ roropa onokyroimo a. Mame mokyro onokyroimo tomase, urutõ ajohpe exikety maro apotoimo htaka. Orihpỹme tomase toto apotoimo htaka. Ikuhpo sã konõto apotoimo mana, zemime roropa mana topu zahkasẽ samo.

21 Ipoetorykõ tuose roropa tyratõ ke tỹtao tyratokemy a, kawaru po ytokety a. Mame mokaro aorihtyã pũ tõse kurumu tomo a. Tuesapare toehse toto.

20

1.000me jeimamyry

1 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry enease ayhtoryhtao kapu ae. Eutary konõto etapuruhmakatoh nae nexiase emahpo soroto panono. Keti konõto roropa emahpo nexiase.

2 Zakareimo panõ tapoise eya. Okoimo pakato ro nexiase. Mokyro ro joroko tamuru nexiase. Satanaxi esety akorõ roropa. Mokyro tymyhse eya tehme rokẽ aehtohme, miume jeimãtoh ponãmero.

3 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry a mokyro tomase moro eutary konõto aka. Mame moro eutary konõto tapuruse eya. Tapuhse roropa eya tũtara aehtohme, sero pata tõ põkõ onenekunohpyra ropa aehtohme. 1.000me jeimamyry taropose ahtao rokẽ mokyro tũtanohpõko ropa Ritonõpo mana axĩtao rokene.

4 Morarame tuisa tõ apõ enease, epo typorohse exiketõ roropa. Imehnõ apiakananõme toehse toto Ritonõpo poe. Morarame Jezu poetory ekepyry tõ zuzenu enease. Zehnotokõ netapatyã nexiase Ritonõpo omiry poko imehnõ amoreparyke eya xine, Jezu nekarohpyry ekaroryke roropa eya xine. Tosekumuru po porohpyra exiketõ mokaro onokyroimo ẽpataka. Inyrihpyry ẽpataka roropa porohpyra toh nexiase. "Kure mase," kahnõ roropa mokaro onokyroimo a. Onokyroimo esety onymeropopyra roropa toh nexiase typerykõ pokona, tomarykõ pokona roropa, enara. Naeroro tõsemãse ropa toto; tuisame toehse roropa toto Kyrixtu maro, nono põkõ esẽme, miume jeimãtoh pona.

5 Ẽsemãtoh ropa moro osemazupu po. (Imehnõ aorihtyã mã ẽsemãpyra aporo. Miume jeimamyry taropose ahtao rokẽ ẽsemãnõko ropa mã toto.)

6 Yrome tãkye exĩko mã mokaro ẽsemamyryhtao moro ẽsemãtoh osemazupu po. Mokaro mã orihpyra ropa exĩko. Omõpyra roropa mã toto apotoimo htaka. Ritonõpo maro oturuketõme mã toto Ritonõpo a Kyrixtu a roropa. Imaro tuisame exĩko mã toto miume jeimãtoh pona.

Joroko tamuru poremãkatopõpyry poko

7 Moromeĩpo miume jeimamyry taropose ahtao joroko tamuru tũtanohpõko ropa Ritonõpo mana ãpuruhpyry tae,

8 sero nono pona ayaytotohme ropa. Pata tõ põkõ enekunohnõko mana sero nono po emero, Koke põkomo, Makoke põkõ roropa. Mame toto ananohpõko joroko tamuru mana toto etonatohme. Tuhke toto exiry isawã samo tuna konõto ehpio.

9 Atahpahnõko roropa mã toto nono poro. Ritonõpo poetory esary zomye exĩko mã toto. Moro pata nupunato Ritonõpo a. Mame kapu ae apoto emapõko Ritonõpo mana joroko tamuru poetory enahkatohme.

10 Morarame joroko tamuru mokaro enekunohne emãko mana apotoimo htaka, zemime exikety htaka. Moro htaka onokyroimo tomase osemazuhme, urutõ ajohpe exikety maro. Etuarimãko mã toto moro htao saereme, koko. Jumãme zetũkehpyra mana.

Apiakatoh etyhpyry

11 Morarame tuisa apõ konõto enease, karimutumano. Tapõ po typorohse exikety enease roropa. Ewinoino sero nono toepase samo, kapu roropa toepase samo, osenepyra toehse.

12 Morarame aorihtyã enease xikihme tuisa apõ ẽpataka tuisamehxo exiketomo, tuisamãkõ kara, enara. Pape tõ typiapose. Imepỹ pape roropa typiapose, jũme Ritonõpo maro exiketõ papeny. Aorihtyã tapiakase eya, toto nyrihpyry enexĩpo emero porehme, tymerose exiryke pape pokona.

13 Morarame tuna konõto kuae aorihtyã tutũtase ropa. Nono ae roropa aorihtyã esae tutũtase ropa aorihtyamo. Tapiakase toto emero porehme toto nyrihpyry kure exiry enetupuhxĩpo.

14 Morarame orihtoh tomase aorihtyã esary maro apotoimo htaka. Ikuhpo sã konõto apotoimo mana. Moro apotoimo orihtoh akorõme mã moro.

15 Morarame mokaro esetykõ pyra ahtao jũme Ritonõpo maro exiketõ papẽ pokona mokaro emãko mã apotoimo htaka. Ikuhpo sã konõto apotoimo mana, enara.

21

Kapu tyrisenano nono roropa

1 Morarame kapu enease tyrisenano. Nono roropa tyrisenã enease. Pakatokõ kapu nono
maro osenepyra toehse. Tuna konõto pyra nexiase roropa.
2 Mame Ritonõpo Patary Kurã enease, Jerusarẽ tyrisenano. Ayhtory enease kapu ae
Ritonõpo poe. Tõtyhkase nexiase tosẽ eraximãko. Niotakety sã nexiase. Niotakety upo kurã
amurũko tynio oepyry eraximatohme.
3 Mame omi etase opore exikety, Ritonõpo apõ poe:
— Seromaroro Ritonõpo esary nono põkõ maro mana. Toto maro osesarĩko mana. Toto
esẽme exĩko mana.
4 Toto xity korokãko mana toto enuru ae. Orihpyra ropa exĩko mã toto, emynyhmara
roropa. Xitakehnõko toh mana, sam kara exĩko pakatokõ tonahse exiryke, tykase.
5 Mame ynara nase tapõ po typorohse exikety:
— Seromaroro emero tyrĩko ase tyrisenãme, tykase.
Ynara nase roropa ya:
— Moro imeroko, ajohpe pyra exiryke, zae rokẽ mana, tykase.
6 Mame ynara tykase ropa ynororo:
— Tõtyhkase mana. Ywy ase osemazuhme aexihpyry. Etyhpyrymã roropa ase. Tuna se
awahtao xine ekarõko ase oya xine, õkurukõme. Soesoekane kuae anỹnõko ase õkurukõme
orihpỹme oehtohkõme. Topehke pyra roropa mana.
7 Mame yzehno exikety poremãkaporyhtao oya xine, ynekarohpyry apoĩko matose.
Oesẽkõme exĩko ase Ritonõpome jexiryke. Ypoenõme exĩko matose roropa.
8 Yrome jomipona pyra exiketõ, imehnõ zuno exiketõ roropa, imehnõ ewokananomo te,
imeimehnõ poko exiketõ kahpyry roropa, imehnõ etapananomo te, tyyrypyry poko exike-
tomo te, joroko tõ poko exiketomo te, pyaxi poko exiketõ roropa, Ritonõpo myakãmananomo
imepỹ ke te, ajohpe exiketõ roropa, mokaro esaryme apotoimo exĩko mana. Zemime mana
topu zahkatoh samo. Ikuhpo sã konõto roropa mana. Moro orihtoh akorõme mana, nase
ya.

Jerusarẽ tyrisenano

9 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry 7mã toiro tooehse ya tykasanake aexihpyry nexiase
tyrohsemyimo maro, etuarimatoh konõto maro. Ynara nase ya:
— Ymaro eropa. Niotakety senetase, kaneru mũkuru pyty, nase ya.
10 Mame yporemãkase ropa Ritonõpo Zuzenu. Mame jaroase Ritonõpo nenyokyhpyry ypy
emory pona kaetokõ pona. Mame Jerusarẽ enease, pata kurano ayhtory kapu ae Ritonõpo
poe.
11 Saereme nexiase, Ritonõpo ezuru ke. Zemime sã nexiase osene tuhkã samo, topu kurã
typyne exikety jasape samo, kyrixtau akusasame exikety samo.
12 Apuru konõto nae nexiase, kaetoko roropa. Omõtoh 12me nexiase, 12me omõtoh
eraximananõ roropa nexiase, Ritonõpo nenyohtyamo. Moro omõtoh 12mãkõ pokona
Izyraeu mũkuru tõ esetykõ tymerose 12mãkomo.
13 Oseruao omõtoh nexiase xixi tũtatoh wino, oseruao roropa xixi omõtoh wino. Oseruao
omõtoh roropa nexiase inikahpoe, oseruao roropa ikurenae.
14 Moro pata apuru tyrise topu konõto po. 12me topu nexiase. Moro topu pokona
tymerose kaneru mũkuru nymenekatyã esetykomo, 12mãkomo.
15 Mame Ritonõpo nenyokyhpyry, ymaro oturukety, nae nexiase mosa ehtoh kuhtopo,
zumo pata ehtoh kuhtohme, omõtopo, apuru, enara ikuhtohme.
16 Moro pata tahramehme mana, zumo exiry mosa exiry sã mana. Mame pata tukuhse
Ritonõpo nenyokyhpyry a tykyryry ke, ikuhtoh ke, pata mosa exiry 2.400 kirometurume
nexiase, zumo exiry morararo, kaetoko exiry morararo 2.400 kirometurume nexiase.
17 Mame pata apuru tukuhse Ritonõpo nenyokyhpyry a. Kaetoko exiry 65 meturume
nexiase. Tykyryry ke tukuhse, ahno kyryry sã nexiase.
18 Moro apuru tyrise topu kurã ke. Jasape ke pata tyrise uuru kurã ke. Kutehi sã nexiase
akusasame.
19 Pata apuru apõ emepory nexiase topu kurãkomo typyne exiketomo. Moro pata apuru
apõ nymyry topu kurã nexiase jasape. Epo tyoro topu kurã sapira nexiase. Jeuraono akata
nexiase. Asakoropane aehtoh ropa ezemerauta nexiase.
20 Omame aehtoh roropa saratonika nexiase. 6me aehtoh roropa saratio nexiase. 7me
aehtoh roropa kyrisorito nexiase. 8me aehtoh roropa periro nexiase. 9me aehtoh roropa
topazio nexiase. 10me aehtoh roropa kyrisoparazo nexiase, 11me aehtoh roropa jasĩtu
nexiase, 12me aehtoh roropa ametixta nexiase.

21 Omõtoh apuru 12mãkõ perora nexiase. Toiro omõtoh apuru toiro perora nexiase.
Moro pata esemary uuru kurã risẽ nexiase. Akusasame nexiase kutehi samo.
22 Ritonõpo maro oturutoh pyra moro pata po nexiase Kuesẽkõ Ritonõpo moroto exiryke.
Ime kuhse exikety ynororo, kaneru mũkuru sã exikety imaro roropa mana.
23 Xixi se pyra moro pata po, nuno se pyra roropa, saereme exiryke, Ritonõpo a tyeipose
exiryke, ezurume sã kaneru mũkuru exiryke roropa.
24 Morara exiryke saeremae ytoytõko moroto sero põkõ mana. Sero põkõ tuisary tytin-
erũkõ arõko mã toto morotona. Tymõkomorykõ kurã roropa tynekarorykõme morotona
arõko mã toto.
25 Pata omõtoh anapurupyra mã toto saereme ahtao. Omõtoh anapurupyra mã toto jũme
kohmãpyra exiryke moroto.
26 Mame emero nono põkõ tykyryrykõ kurã tynekarorykõme morotona arõko mã toto.
Tytinerũkõ roropa moro pata pona arõko mã toto.
27 Yrome mã nuriame exiketõ omõpyra ipunaka moro pata pona. Iirypyryme exiketõ
roropa, ajohpe exiketõ roropa omõpyra mã toto moro pata pona. Mokaro rokẽ, tosetykõ
tymerose exiketõ kaneru mũkuru papẽ pokona jũme Ritonõpo maro exiketõ esetykõ maro,
mokaro rokẽ omõnõko mã toto moro pata pona.

22

Wãto ehtoh enepotopõpyry Jezu a

1 Morarame Ritonõpo nenyokyhpyry iporiry panõ enepoase ya, orihpyra ehtopo, zem-
izemikane, akusasame exikety. Moro tuna Ritonõpo apõ poe tũtãko mana kaneru mũkuru
apõ poe.
2 Pata esemary konõto rãnakuroko ytõko moro tuna mana. Tuna ehpio asakoro ro
orihpỹme ehtoh epery zoko nexiase. Emero nuno pune eperytãko mã kehko. 12me
eperytãko mana toiro jeimamyry aroporyhtao. Zary roropa tuhke pata põkõ kurãkatohme
mana.
3 Pohnõ pyra mã moro pata po, Ritonõpo zamaro pyra exiketõ pyra mana.
Ritonõpo apõ moroto mana. Kaneru mũkuru apõ roropa mã moro pata po. Mame:
— Kure mase, ãko eya ipoetory tõ mana.
4 Ẽmyty enẽko mã toto. Toto pery poko Ritonõpo esety tymerose mã roropa.
5 Kohmãpyra ropa mã moroto. Nãparina se pyra mã toto, xixi se pyra roropa mã toto
Kuesẽkõ Ritonõpo a tyeipose exiryke. Mame tuisame exĩko mã toto, jũme.

Jezu oepyry ropa poko

6 Morarame ynara tykase Ritonõpo nenyokyhpyry ya:
— Moro omi zae mana. Ajohpe pyra mana. Kuesẽkõ Ritonõpo Tuzenu ekaroneme mana
urutõ komo a. Tynenyokyhpyry tonehpose typoetory tõ amorepatohme. Okynã pyra
morohne onenetyã exĩko mã rahkene, tykase ynororo ya.
7 — Etatoko pahne, ãko Jezu. Okynã pyra oya xine oehnõko ropa ase. Tãkye exĩko matose
ynymeropohpyry omipona awahtao xine. Moro pape ynymeropohpyryme mana, ãko
mana kyya xine.
8 Ywy ase João, morohne etahpono, enehpono, enara. Morarame morohne totakehse
ya ahtao tonekehse roropa ya ahtao, nono pona yporotyase jesekumuru po Ritonõpo
nenyokyhpyry myhtokoxi, “Kure mase,” katohme eya repe, morohne eya tonepose ya
exiryke.
9 Yrome ynara nase ya:
— Arypyra! Jeahmara exiko! Ywy roropa Ritonõpo poetoryme ase, asamo. Imehnõ
Jezu poetory tõ urutõ kõ sã roropa ase. Emero sero pape omipona exiketõ sã roropa ase.
Ritonõpo rokẽ eahmako, tykase ynororo ya.
10 Mame ynara tykase ropa ya:
— Ritonõpo poe onymerohpyryme mana, sero pape. Okynã pyra morohne exĩko mã
emero porehme. Naeroro moro ononẽpyra exiko.
11 Ah tyyrypyrykõ poko exiketõ morara rokẽ nexĩ toto. Ah nuriame exiketõ nuriame rokẽ
nexĩ toto. Yrome ah zae ehtoh se exiketõ zae rokẽ nexĩ toto. Ah kurãkõ kure rokẽ nexĩ toto,
nase ya Ritonõpo nenyokyhpyry.
12 — Etatoko pahne! ãko Jezu. — Okynã pyra ase oehnõko ropa. Oepehpyrykõ enehnõko
ase ymaro onyrihpyrykõ epehpyryme. Popỹ rihpõkõ popỹ apoĩko mã toto. Yrome kurã
rihpõkõ kurã rokẽ apoĩko mã toto. Ỹme jomipona aexityã itamurumehxo epehpyry apoĩko
mã toto.
13 Osemazuhme exine senohne exipyra ahtao ro. Sero tonahse ahtao nae ro ase.

14 Tãkye matose tupoke ikurikasenã panõ ke oexirykõke. Oorypyrykõ tukurikase ahtao, jũme Ritonõpo maro ehtoh epery enahpõko oya xine Ritonõpo mana. Aarotorỹko roropa mana omõtoh ae typataka.
15 Yrome, tyyrypyrykõ poko exiketõ omõpyra mana, joroko poko exiketomo, pyaxime exiketomo, imeimehnõ poko xihpyry exiketomo, imehnõ etapananomo, imehnõ wonanomo, imehnõ orihmaponanomo, ahno nyrihpyry ke Ritonõpo myakãmananomo, ajohpe se exiketomo, ajohpe exiketõ roropa. Mokarohne omõpyra mã toto moro pona.
16 — Ywy ase Jezu. Ynenyokyhpyry aropoase morohne ekarotohme oya xine tõximõse ypoetory tõ ahtao. Tuisa Tawi paryme ase. Maparukawa enery sã oya xine ẽmehsasaka ahtao, moro sã jeneryhtao oya xine ẽmehnõko sã matose, tyrisenã sã exĩko matose.
17 Kurã Zuzenu ynara ãko niotakety maro:
— Osehtoko! ãko toto.
Morara kary etaryhtao oya xine, morararo:
— Osehtoko! kahtoko.
Osehtoko tuna se exiketomo. Topehke pyra ynekarory apoitoko, õkurukõme samo jũme Ritonõpo maro oehtohkõme, emero rokene.

Etyhpyry
18 Ywy ase João. Ynara kary se ase oya xine, jomihpyry etananomo a, Ritonõpo poe ynymerohpyry sekeremananomo a roropa. Tomeseke ehtoko ynymerohpyry onymotyẽkara ehtoko. Jomihpyry motyẽkaryhtao oya xine awãnohtorỹko roropa mã Ritonõpo tyrohsẽ ke. Ynymerohpyry tyrohsẽ poko, morohne ke awãnohtorỹko mana.
19 Morararo Ritonõpo nekarohpyry myakãmaryhtao oya xine ãpiakatorỹko mã Ritonõpo typoetory tõ maro pyra oehtohkõme. Morara ahtao jũme Ritonõpo maro ehtoh epery onenahpyra ekurehnõko matose. Omõpyra roropa matose pata kurã pona. Morohne tymerose ya sero pape poko.
20 Ynara ãko mã morohne poko otuarõtanohnekomo:
— Okynã pyra oehnõko ropa ase, ãko.
Ah noehno ropa. Osehko ropa Tamuxi Jezu, yna esẽme oexiryke.
21 “Opoetory tõ pyno exiko Papa, emero porehme,” ãko ase Kuesẽkõ Jezu a opoko xine. Enara.